Digitized by Google

BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
RACCOLTA
VILLAROSA
E
6 (3
NAPOLI

Racc. Vill. E 6 (3

Digitized by Google

Racc. Vill. E 6 (3

Digitized by Google

Digitized by Google

VETUS ET NOVA

ECCLESIÆ DISCIPLINA

In tres Partes, ſeu Tomos diſtributa.

VETUS ET NOVA
ECCLESIÆ
DISCIPLINA
CIRCA
BENEFICIA ET BENEFICIARIOS

Diſtributa in tres Partes, ſive Tomos,

Quæ & ipſæ in tres Libros ſingulæ diſtributæ ſunt.

PARS TERTIA

Sive Tomus tertius.

UBI AGITUR

Lib. I. De Bonis Eccleſiæ Temporalibus.
Lib. II. De eorum diſtributione.
Lib. III. De Canonico & pio eorundem uſu.

Opus ex ſanctis Patribus, ex Conciliis, ex quorumque temporum Hiſtoricis decerptum.

Editio Latina prima poſt duas Gallicanas auctior & emendatior.

Authore LUDOVICO THOMASSINO, *Oratorii Gallicani Presbytero, eodemque interprete.*

PARISIIS,
Excudebat FRANCISCUS MUGUET, primus Regis ac Illuſtriſſimi Archiepiſcopi Pariſienſis Typographus.

MDCLXXXVIII.

Cum Privilegio & Approbatione.

Digitized by Google

INDEX CAPITUM TERTII TOMI,

In quo agitur, De Bonis Eccleſiæ temporalibus. De eorum diſtributione. De Canonico, & pio eorumdem uſu.

LIBER PRIMUS.

Cujuſmodi fuerint Bona Eccleſiæ temporalia, Decimæ, Primitiæ, Oblationes, Poſſeſſiones, Agri, Dominia & Principatus.

De temporalibus Eccleſiæ Rebus per tria priora ſæcula.

CAPUT I. DE temporali re Eccleſiæ, in ipſa prima ſui inſtitutione per Chriſtum & per Apoſtolos. *Pagina* 1

CAP. II. De Bonis temporalibus, de Oblationibus, de Decimis, de Collectis, de fundis & agris Eccleſiæ Latinæ uſque ad tempora Conſtantini Magni. 6

CAP. III. De Bonis temporalibus Eccleſiæ Orientalis uſque ad Imperium Conſtantini. De Oblationibus, Decimis, Collectis, fundis & prædiis. 9

De Decimis & Primitiis poſt Imperium Conſtantini.

CAP. IV. De Decimis & Primitiis in Eccleſia Latina poſt Imperium Conſtantini, uſque ad annum Chriſti quingenteſimum. 11

CAP. V. De Decimis & Primitiis in Eccleſia Græca poſt Imperium Conſtantini uſque ad annum Chriſti quingenteſimum. 13

CAP. VI. De Decimis ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 15

CAP. VII. De Decimis & Primitiis ab anno Chriſti octingenteſimo ad milleſimum. 16

CAP. VIII. De Decimis & Nonis quæ exigebantur à laïcis, fundos Eccleſiæ beneficiario jure obtinentibus ſub Imperio Caroli Magni. De Precariis. 19

CAP. IX. De Decimis & Primitiis poſt annum Chriſti milleſimum. 22

CAP. X. De Decimis & Eccleſiis Parochialibus quæ Monachis conceſſæ ſunt poſt annum Chriſti milleſimum. 27

CAP. XI. De Decimis infeodatis, & de Commendis Militaribus. 31

De Oblationibus.

CAP. XII. De Oblationibus utriuſque Eccleſiæ, quinque prioribus Eccleſiæ ſæculis. 41

CAP. XIII. De Oblationibus ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 44

CAP. XIV. De Oblationibus ad Altare, de pane, de vino, de Pane Benedicto, ſub Imperio Caroli Magni, ejuſque ſtirpis. 47

CAP. XV. De Oblationibus & de Collectis generalibus, poſt annum Chriſti milleſimum. 49

De Terris, Fundis & Hæreditatibus, etiam Teſtamento datis Eccleſiæ.

CAP. XVI. De fundis & hæreditatibus Eccleſiæ datis, etiam teſtamento, per quinque priora ſæcula. 53

CAP. XVII. Mira & ſana ſanctorum Patrum doctrina de hæreditatibus, quæ Eccleſiæ tranſcribebantur, per quinque priora ſæcula. 57

CAP. XVIII. Imperatoriæ Leges de teſtamentis in favorem Eccleſiæ, & Clericorum; de immunitatibus Cleri, de divitum Clericatu, per priora quinque ſæcula. 59

CAP. XIX. De fundis & hæreditatibus Eccleſiæ adſcriptis, à temporibus Clodovæi ad tempora Caroli Magni. 63

CAP. XX. De Teſtamentis in favorem Eccleſiæ factis à temporibus Clodovæi Regis ad Carolum Magnum. 65

CAP. XXI. De Teſtamentis in favorem Eccleſiæ per Gallias, à Clodovæo ad Carolum Magnum. 67

CAP. XXII. De fundis, terris, domibus Eccleſiæ oblatis ſub Imperio Caroli Magni. 68

CAP. XXIII. De Teſtamentis Laïcorum in gratiam Eccleſiæ ſub Imperio Caroli Magni. 70

CAP. XXIV. De Teſtamentis Laïcorum in favorem Eccleſiæ poſt annum Chriſti milleſimum. 71

CAP. XXV. An Monachi profeſſi poſſint adhuc ſuccedere, poſt annum Chriſti milleſimum. 78

De Dominiis, Principatibus, Ducatibus Eccleſiæ conceſſis.

CAP. XXVI. De Dominiis temporalibus Eccleſiæ conceſſis per quinque priora ſæcula. 82

CAP. XXVII. De Dominiis, Principatibus, Ducatibus Eccleſiæ datis, ſæculo ſexto, ſeptimo, & octavo. 86

CAP. XXVIII. De Ducatibus, Comitatibus, aliiſque Principatibus Eccleſiæ datis ſub Imperio Caroli Magni. 89

CAP. XXIX. De temporali Dominio Eccleſiæ Romanæ ſub Imperio Caroli Magni. 92

CAP. XXX. De Terris, Dominiis, Comitatibus & Ducatibus Eccleſiæ datis ab anno milleſimo ad milleſimum ducenteſimum. 98

Digitized by Google

Index Capitum.

CAP. XXXI. De ditionibus, Comitatibus & Ducatibus Eccleſiæ datis, poſt annum Chriſti milleſimum ducenteſimum. 105
CAP. XXXII. De Regnis & Principatibus Eccleſiæ datis, ut in clientela eſſent Mariæ Deiparæ Virginis, B. Petri, vel aliorum Sanctorum, vel denique Pontificum, & Epiſcoporum, poſt annum Chriſti milleſimum. 112

De Immunitatibus Perſonarum & Terrarum Eccleſiæ.

CAP. XXXIII. Immunitates Eccleſiaſticæ Perſonarum & rerum uſque ad exitum ſæculi IV. 122
CAP. XXXIV. Immunitas Cleri, & agrorum Eccleſiæ poſt ſæculum quintum. 124
CAP. XXXV. De Amortizatione. 127
CAP. XXXVI. Immunitas Cleri & agrorum Eccleſiæ ſub Imperio Caroli Magni & Ludovici Pii. 129
CAP. XXXVII. Immunitas Clericorum & fundorum Eccleſiæ ſub Imperio Caroli Calvi, & ſucceſſorum. 131
CAP. XXXVIII. De Donis annuis, quibus Epiſcopi & Abbates Reges proſequebantur, ſub Imperio Caroli Magni. 134
CAP. XXXIX. De jure Metatûs ſive Giſtii in Epiſcopatibûs & Cœnobiis ſub Imperio Caroli Magni, & ſtirpis ejus. 135
CAP. XL. De Militia, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis. 139
CAP. XLI. De Immunitatibus Clericorum & bonorum Eccleſiæ in Anglia poſt annum Chriſti milleſimum. 145
CAP. XLII. Immunitas & libertas Clericorum & rerum Eccleſiæ poſt annum Chriſti milleſimum in Gallia. 151
CAP. XLIII. Immunitas bonorum Eccleſiæ & Clericorum in Gallia, Italia & Germania. Decimæ. Dona gratuita, poſt annum Chriſti milleſimum. 154
CAP. XLIV. De Immunitate Clericorum, & bonorum Cleri in Hiſpania & in Oriente, poſt annum Chriſti milleſimum. 167
CAP. XLV. De Militia, quam Epiſcopi & Abbates Principi ſubminiſtrabant, in Italia, Germania, Gallia, ab anno Chriſti milleſimo ad milleſimum ducenteſimum. 172
CAP. XLVI. De Militia quam Epiſcopi & Abbates Franciæ, Italiæ, Germaniæ, Principibus ſuppeditavere ab anno milleſimo ducenteſimo ad hanc ætatem. 177
CAP. XLVII. De Militia quam Epiſcopi & Abbates Principibus ſuppeditabant poſt annum Chriſti milleſimum, in Anglia & Hiſpania. 181
CAP. XLVIII. De Jure Metatus ſive Giſtii, poſt annum Chriſti milleſimum. 186

De Simonia.

CAP. XLIX. De Simonia per quinque priora Eccleſiæ ſæcula. 188
CAP. L. De Simonia in profitenda Religione ab anno Chriſti quingenteſimo ad octingenteſimum. 192
CAP. LI. De Simonia rurſus in profitenda Religione per eadem ſæcula. 194
CAP. LII. De Simonia in Profeſſione Religioſa ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis. 196
CAP. LIII. De Simonia in profitenda Religione ab anno milleſimo ad milleſimum treceteſimum. 198
CAP. LIV. De eodem ab anno milleſimo treceteſimo, uſque ad hodiernam diem. An à Profitentibus Religionem exigi aliquid poſſit. 205
CAP. LV. De Simonia in Ordinationibus & Dignitatibus ſacris Occidentis, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 210
CAP. LVI. De Simonia in Ordinationibus in Oriente ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 213
CAP. LVII. De Simonia ex Favore, Precibus, Obſequiis, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 217
CAP. LVIII. De Simonia in Ordinationibus Eccleſiæ Latinæ ſub Imperio Caroli Magni, & ſtirpis ejus. 218
CAP. LIX. De Simonia in Ordinationibus Eccleſiæ Orientalis per eadem tempora Imperantis Caroli Magni & ejus proſapiæ Auguſtæ. 220
CAP. LX. Quid exigi, quid recipi potuerit ex ordinationibus poſt annum Chriſti milleſimum. 222
CAP. LXI. De Simonia in Beneficiis poſt annum Chriſti milleſimum. 227
CAP. LXII. De exactionibus pro ſigillo, pro charta, pro Notariis, poſt annum Chriſti milleſimum. 235
CAP. LXIII. De Simonia quæ fit muneribus à lingua, & ab obſequio poſt annum Chriſti milleſimum. 239
CAP. LXIV. De iis qui Canonicatus, vel Beneficia quævis alia ſuis ex rebus hæreditariis dotant, illis ut ipſimet mox induantur. 242
CAP. LXV. Sepulturarum ſimonia proſcripta ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 246
CAP. LXVI. De Simonia ſepulturarum in Oriente ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 249
CAP. LXVII. De Sepulturarum ſimonia, ab octingenteſimo anno ad milleſimum. 251
CAP. LXVIII. De oblationibus pro ſepulturis. De ſimonia in funeribus poſt annum Chriſti milleſimum. 254
CAP. LXIX. De Simonia multiplici alia in Occidente, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 259
CAP. LXX. Simonia reliqua per Orientem eodem ævo, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 261
CAP. LXXI. De Simonia alia multiplici, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus Regiæ ſtirpis. 263

De Laudabilibus Conſuetudinibus.

CAP. LXXII. Conſuetudines laudabiles, ſive oblationes ſpontaneæ pro adminiſtratione Sacramentorum, ab anno milleſimo ad quadringenteſimum ſupra milleſimum. 268
CAP. LXXIII. De iiſdem laudabilibus conſuetudinibus poſt annum Chriſti milleſimum quadringenteſimum. 273
CAP. LXXIV. De oblationibus ad ſacramentum Pœnitentiæ fieri ſolitis, & redemptionem peccatorum. Pœnitentiæ macerationes eleemoſynis & mulctis pecuniariis compenſatæ. 277
CAP. LXXV. De exactionibus juſtis & injuſtis in juriſdictione exequenda, poſt annum Chriſti milleſimum. 284

Index Capitum.

LIBER SECUNDUS.

In quo agitur, De diſtributione, & partitione rerum Eccleſiæ temporalium.

Poteſtas Epiſcoporum, Oeconomorum, Presbyterorum, Diaconorum in adminiſtratione bonorum Eccleſiæ temporalium.

CAPUT I. SUmma Epiſcoporum poteſtas in diſpenſatione rerum Eccleſiæ temporalium, quanquam Concilio Provinciali rationes redderent, per quinque priora Eccleſiæ ſæcula. *Pagina* 289

CAP. II. De poteſtate Oeconomorum in Oriente & Occidente prioribus quinque Eccleſiæ ſæculis. 291

CAP. III. De Diaconorum & Archidiaconorum poteſtate in temporali adminiſtratione per eadem quinque priora ſæcula. 292

CAP. IV. In Oeconomos ſuos pervigil excubabat Epiſcopus, & in alios rerum Eccleſiæ Diſpenſatores, per priora quinque ſæcula. 294

CAP. V. Epiſcopi rerum Eccleſiæ ſummi erant adminiſtratores in Gallia & Hiſpania, ab anno Chriſti quingenteſimo ad octingenteſimum. 296

CAP. VI. Summa poteſtas rerum Eccleſiæ penes Epiſcopos erat in Italia & Oriente ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 298

CAP. VII. Per eadem tria ſæcula totius Diœceſeos Eccleſiaſtici fundi & reditus omnes in poteſtate erant Epiſcopi. 301

CAP. VIII. Sub Imperio Caroli Magni unus Epiſcopus ſummam gerebat rerum Eccleſiæ temporalium adminiſtrationem, etſi ea in dies magis magiſque arctaretur. 303

CAP. IX. De Oeconomis, ſive Presbyteris, ſive Diaconis, ſub Imperio Caroli Magni. 305

CAP. X. Qua poteſtate uterentur Epiſcopi in re Eccleſiæ admoderanda poſt annum Chriſti milleſimum. 306

CAP. XI. De Presbyteris & Diaconis Oeconomis Eccleſiarum. De cura Epiſcoporum in rationibus vel ab his recipiendis, vel Concilio Provinciali exhibendis, poſt annum Chriſti milleſimum. 308

Diſtributio rerum Eccleſiæ temporalium, in Epiſcopos, Clerum, reparationes, pauperes.

CAP. XII. Altius & a capite repetitur diſtributio rerum Eccleſiæ jam ab ejus uſque exordio ad Imperium Conſtantini Magni. 310

CAP. XIII. Partitio proventuum Eccleſiæ in Epiſcopos, Clerum, pauperes, ſarta tecta Eccleſiarum, prioribus quinque ſæculis Eccleſiæ. 312

CAP. XIV. Diſtributio proventuum Eccleſiæ in quatuor partes in Eccleſia Romana, ſæculo VI. VII. & VIII. 314

CAP. XV. De partitione proventuum Eccleſiæ in Francia & Hiſpania ſæculis iiſdem VI. VII. & VIII. 317

CAP. XVI. De partitione fundorum Eccleſiæ ipſorum inter Clericos Galliæ, eodem ævo regnantis Clodovæi Magni familiæ. 320

CAP. XVII. Partitio fundorum Eccleſiæ in Beneficiarios, in Italia, Hiſpania & Oriente. 322

CAP. XVIII. De partitione rerum Eccleſiarum Parochialium in Epiſcopum, in Clerum, in Pauperes, in ſarta tecta, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis. 324

CAP. XIX. Agri Eccleſiæ in beneficium Clericis dati ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis. 326

CAP. XX. Partitio bonorum inter Epiſcopum & Canonicos, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis. 328

CAP. XXI. Decimæ, & Eccleſiæ Parochiales Capitulis & Cœnobiis Canonicorum, Monachorumque conceſſæ, cum regimine animarum, per eadem Carolinæ ſtirpis ſæcula. 331

CAP. XXII. Reparationes Eccleſiarum ex fundis, ſive feudis Eccleſiæ cujuſque. Obiter de origine decimarum infeudatarum. Alii fundi Xenodochiis aſſignati. Rurſus univerſim de canonica in quatuor partes diſtributione, temporibus Carolinæ Gentis. 332

CAP. XXIII. Partitio rerum Eccleſiæ in Epiſcopum, Clerum, pauperes, reparationes, poſt annum Chriſti milleſimum. 334

CAP. XXIV. De partitione ſubſtantiæ temporalis Parochiarum, & de Portionibus congruis poſt annum Chriſti milleſimum. 340

CAP. XXV. De Præbendis Eccleſiarum Cathedralium, Collegialium, quæ Monachis ſunt conceſſæ, aliæ Canonicis Regularibus. De Monachis laïcis, ſive Oblatis Monaſteriorum, poſt annum Chriſti milleſimum. 343

CAP. XXVI. Partitio rerum Monaſteriorum inter Monachos ipſos poſt annum Chriſti milleſimum. 347

CAP. XXVII. Ut Prioratus & alia Beneficia minora Regularia evaſerint ſæcularia. 350

CAP. XXVIII. De partitione bonorum & terrarum Eccleſiæ, inter privatos Beneficiarios, poſt annum Chriſti milleſimum. 357

De Penſionibus.

CAP. XXIX. De Penſionibus in Oriente, in Italia, in Gallia, in Hiſpania uſque ad annum octingenteſimum. 358

CAP. XXX. De Penſionibus ſub Imperio Caroli Magni, & ejus regiæ familiæ. 362

CAP. XXXI. De penſionibus & diviſione Beneficii unius in plures Beneficiarios, poſt annum Chriſti milleſimum. 364

Jura Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Archidiaconorum, dum Parochias viſitant.

CAP. XXXII. Jura Epiſcopi viſitantis, Exactiones in Clericos, in Oriente & Occidente ſub Impe-

Digitized by Google

rio Caroli Magni, & ejus familiæ. 372
CAP. XXXIII. De Procurationibus Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Archidiaconorum, Decanorum Ruralium, Parochias viſitantium, poſt annum Chriſti milleſimum. 375
CAP. XXXIV. De Cathedratico, Synodico, quarta Legatorum piorum & funerum, de emendis, de ſubſidio charitativo, poſt annum Chriſti milleſimum. 381

De Diſtributionibus, de Reparationibus, & de Deportibus.

CAP. XXXV. De Diſtributionibus. 385
CAP. XXXVI. De Reparationibus & ſartis tectis templorum, poſt annum Chriſti milleſimum. 389
CAP. XXXVII. De Deportibus poſt annum Chriſti milleſimum. 393

De Teſtamentis Epiſcoporum, & aliorum Beneficiariorum.

CAP. XXXVIII. Teſtamenta Epiſcoporum, & aliorum Beneficiariorum per priora Eccleſiæ ſæcula. 398
CAP. XXXIX. De Teſtamentis rurſus Epiſcoporum & Beneficiariorum cæterorum per quinque priora Eccleſiæ ſæcula. 401
CAP. XL. De Teſtamentis Epiſcoporum, & aliorum Beneficiariorum in Oriente & in Italia, ab anno Chriſti quingenteſimo ad octingenteſimum. 404
CAP. XLI. De Teſtamentis Epiſcoporum, & aliorum Beneficiariorum in Gallia ab anno Chriſti quingenteſimo ad octingenteſimum. 406
CAP. XLII. De Teſtamentis Epiſcoporum, & aliorum Beneficiariorum in Hiſpania & Africa, ab anno Chriſti quingenteſimo ad octingenteſimum. 408
CAP. XLIII. De Teſtamentis Abbatum & Monachorum, ab anno Chriſti quingenteſimo ad octingenteſimum. 410
CAP. XLIV. De Teſtamentis Epiſcoporum & aliorum Beneficiariorum in Eccleſia Latina ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis. 413
CAP. XLV. De Teſtamentis Epiſcoporum & aliorum Clericorum in Eccleſia Græca. De Teſtamentis Abbatum & Monachorum in utraque Eccleſia ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis. 415
CAP. XLVI. An Epiſcopi cæterique Beneficiarii proximos donare poſſint rebus ex Eccleſiaſticis proventibus coëmptis, vel pecuniis ipſis, poſt annum Chriſti milleſimum. 417
CAP. XLVII. An Epiſcopi & Beneficiarii alii teſtari poſſint in gratiam cognatorum. Quæ leges, qui uſus fuerit Eccleſiæ ab anno milleſimo ad annum milleſimum trecenteſimum. 422
CAP. XLVIII. An Epiſcopi, & Beneficiarii cæteri teſtari poſſint de reditibus Eccleſiaſticis à ſe accumulatis & ſepoſitis, vel in fundos aliquos expenſis. Quæ leges, qui uſus Eccleſiæ poſt annum milleſimum trecenteſimum. 428
CAP. XLIX. De Teſtamentis Abbatum & aliorum Beneficiariorum, poſt annum Chriſti milleſimum. 434
CAP. L. De Epiſcopis antè Monachis, An Monaſtica illis retinenda ſit veſtis & vitæ ratio, ac diſciplina. 437

De ſpolio, & de ſtatu rerum Eccleſiæ ſede vacante.

CAP. LI. Quo loco eſſent res & bona Eccleſiæ ſede Epiſcopali vacante per quinque priora ſæcula. 441
CAP. LII. De Spolio Beneficiariorum obeuntium, de expilatione ædium, de cuſtodia vacantium Eccleſiarum in Gallia & Hiſpania ab ævo Clodovæi uſque ad tempora Caroli Magni. 443
CAP. LIII. De ſpolio Beneficiariorum obeuntium, de Cuſtodia Eccleſiarum vacantium, de earum deprædatione in Italia, & in Oriente, ſæculo VI. VII. & VIII. 446
CAP. LIV. De Eccleſiis vacantibus, de Oeconomis earum bona ſucceſſori ſervantibus, de deprædationibus per Clericos, Laicos, dominos temporales, ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis. 447
CAP. LV. De Advocatis, Defenſoribus, Vicedominis Eccleſiarum ſub Imperio ſtirpis Caroli Magni. 451
CAP. LVI. De Epiſcoporum & Prælatorum inferiorum poteſtate in colligendis ſpoliis, poſt annum Chriſti milleſimum. 455
CAP. LVII. De Pontificio jure ſpoliorum poſt annum Chriſti milleſimum. 457

De Annatis.

CAP. LVIII. De Annatis, earum origo, & progreſſio uſque ad Concilium Conſtantienſe. 461
CAP. LIX. De Annatis poſt Concilium Conſtantienſe. 467

LIBER TERTIUS.

In quo agitur, De uſu Canonico & pio proventuum Eccleſiaſticorum.

A temporalibus cupiditatibus alieniſſimi erant Clerici in uſu & diſpenſatione rerum Eccleſiæ temporalium, & plerumque patrimonio nuntium remittebant.

CAPUT I. OPum Eccleſiæ temporalium copiam & diſpenſationem ſubiniquo animo & pene impatienter tuliſſe ſanctos Patres, & ſanctiſſimos quoſque Epiſcopos, ac Beneficiarios. 473
CAP. II. Epiſcopos, Clericoſque alios perfectionis amantiores patrimonia ejuraſſe, cùm inſcriberentur Clero, prioribus Eccleſiæ ſæculis. 476

CAP. III.

Index Capitum.

CAP. III. De eodem, Epiſcopos & Clericos perfectionis cupidiores, patrimonio valedixiſſe, per quinque priora Eccleſiæ ſæcula. 479

An quibus aliquid eſt patrimonii, ii fructibus Beneficii ſui gaudere poſſint.

CAP. IV. An Beneficiarii, quibus abundabat patrimonium, Beneficii ſui fructus percipere poſſent, per priora quinque Eccleſiæ ſæcula. 482

CAP. V. An quibus patrimonium ſuppetebat, ii Beneficiorum reditus percipere poſſent ſæculo VI. VII. & VIII. 485

CAP. VI. An quibus eſſent patrimonia, ii poſſent & Beneficia, eorumque fructus percipere, ab anno octingenteſimo ad milleſimum. 487

CAP. VII. An quibus patrimonium ſuppetit, Beneficia iis conferri, ab iis retineri poſſint, poſt annum Chriſti milleſimum. 489

De opere manuum Clericorum & Monachorum.

CAP. VIII. De opere Monachorum & Clericorum per quinque priora Eccleſiæ ſæcula. 494

CAP. IX. Epiſcopos & Clericos complures ultro manibus laboraſſe prioribus quinque ſæculis. 499

CAP. X. De Clericorum labore & opere manuum ſæculo VI. VII. & VIII. 501

CAP. XI. De opere manuum in Monaſteriis per eadem ſæcula VI. VII. & VIII. 505

CAP. XII. De Clericorum opere & labore manuum, ſub Imperio Caroli Magni & ejus Regiæ ſtirpis. 506

CAP. XIII. De Monachorum opere, per eadem tempora Imperantis Carolinæ proſapiæ. 507

CAP. XIV. De labore manuum Clericorum, poſt annum Chriſti milleſimum. 508

CAP. XV. De Monachorum opere manuum ab anno milleſimo ad ducenteſimum ſupra milleſimum. 510

CAP. XVI. De Monachorum labore manuum poſt annum Chriſti milleſimum ducenteſimum. 514

De Negotio licito, aut illicito Clericorum.

CAP. XVII. De negotio Clericis vetito, per priora quinque Eccleſiæ ſæcula. 517

CAP. XVIII. Negotio Clericis interdicitur, uti & adminiſtratione rei, & cauſarum ſæcularium. Immunitas tutelarum, ſæculo VI. VII. & VIII. 521

CAP. XIX. Negotiatio Clericis prohibita & Monachis ab anno octingenteſimo ad milleſimum. 524

CAP. XX. Nec Procuratores, nec Conductores, nec Agentes erant Clerici ſæcularium cauſarum & rerum eodem medio ævo Carolinæ ſtirpis regnantis. 526

CAP. XXI. De negotio & mercimonio Clericorum & Monachorum poſt annum Chriſti milleſimum. 530

CAP. XXII. Non poſſunt Clerici laïcorum fieri Procuratores, Agentes, Villici. An poſſint Judices creati, vel Conciliarii Curiarum ſæcularium, poſt annum Chriſti milleſimum. 533

CAP. XXIII. Rurſum de Clericis, iiſdemque Judicibus & Conciliariis, in Parlamentis & aliis Curiis ſæcularibus. 536

CAP. XXIV. De Prælatis & Clericis aliis, quibus aditus patuit ad Conſilia Regum, & ad ipſum Regni Miniſterium primarium. 539

CAP. XXV. Cancellarii Magni munus aut ſemper affixum, aut ſæpiùs tributum Clericis, variis in Regnis Reipublicæ Chriſtianæ. 546

Res Eccleſiæ, res & patrimonia ſunt pauperum. Earum Beneficiarii non domini ſunt, ſed diſpenſatores.

CAP. XXVI. Agros & proventus Eccleſiæ patrimonia eſſe pauperum ex Conciliis & Patribus Eccleſiæ Latinæ, per quinque priora Chriſtiani nominis ſæcula. 554

CAP. XXVII. De eodem, res Eccleſiæ patrimonia eſſe pauperum, ex Patribus & Conciliis Orientalibus per priora quinque ſæcula. 558

CAP. XXVIII. Beneficiarii & Epiſcopi ipſi, nec domini, nec poſſeſſores ſunt propriè, ſed diſpenſatores omnium Eccleſiæ bonorum. Probationes ex quinque prioribus Eccleſiæ ſæculis. 561

CAP. XXIX. Res Eccleſiæ omnes patrimonia eſſe pauperum, quorum non ſint Clerici & Beneficiarii quique niſi diſpenſatores. Probationes ex Eccleſiæ Latinæ monumentis, ab anno Chriſti quingenteſimo ad ſeptingenteſimum. 563

CAP. XXX. Bona Eccleſiæ pauperum patrimonia eſſe, quorum Beneficiarii ſint diſpenſatores, ex Eccleſiæ Græcæ Patribus & Conciliis, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 568

CAP. XXXI. Res Eccleſiæ pauperum eſſe patrimonia, quorum diſpenſatores tantum ſint Beneficiarii, à temporibus Caroli Magni ad annum Chriſti milleſimum. 569

CAP. XXXII. Res & proventus Eccleſiæ patrimonia eſſe pauperum, etiam poſt annum Chriſti milleſimum. 572

CAP. XXXIII. Res & proventus Eccleſiæ patrimonia eſſe pauperum, quorum Beneficiarii diſpenſatores ſint, poſt annum Chriſti milleſimum. 576

De uſu moderato & religioſo proventuum Eccleſiaſticorum.

CAP. XXXIV. Cùm Epiſcopi & Beneficiarii diſpenſatores ſint patrimonii pauperum, eos æquum eſt, veſte, menſa, ſuppellectili, paupertatis amorem præ ſe ferre, ex Patribus Latinis quinque priorum Eccleſiæ ſæculorum. 580

CAP. XXXV. Rurſum ex Patribus Latinis priorum quinque Eccleſiæ ſæculorum; De moderatione & frugalitate Beneficiariorum in menſa, ſuppellectili, veſte. 582

CAP. XXXVI. De eodem ex Patribus Græcis, de Beneficiariorum temperantia in menſa, ſuppellectili, veſte, prioribus quinque Eccleſiæ ſæculis. 585

CAP. XXXVII. De eodem pio & canonico uſu rerum & proventuum Eccleſiæ ex Patribus Græcis per quinque priora ſæcula. Item rurſus ex Latinis. 588

CAP. XXXVIII. Beneficiarios menſa, veſte, inſtrumento, famulitio modeſtiore eſſe debere, velut meros bonorum Eccleſiæ Procuratores, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 592

CAP. XXXIX. De uſu pio proventuum Eccleſiæ à

Index Capitum.

quingenteſimo ad octingenteſimum annum in Oriente. 596

CAP. XL. Non Epiſcopis, non aliis Beneficiariis fas eſt proventibus Eccleſiæ uti, niſi ut te pauperum. Menſas, domos, veſtes, ſoppellectilem neceſſe eſt paupertatis odore aliquo perfundi. Ab anno octingenteſimo ad milleſimum. 597

CAP. XLI. Qua fruge, qua modeſtia Beneficiarios eſſe oporteat in menſa, veſte, ſuppellectili, poſt annum Chriſti milleſimum. 599

CAP. XLIV. Militia & armis Clerici prohibiti, per eadem media ſæcula VI. VII. & VIII. 611

CAP. XLV. Voloptates & pompæ ſæculi, & inſanæ expenſæ Clericis prohibentur, venatio, comœdia, arma, pognæ, tabernæ, ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis. 613

CAP. XLVI. De uſu præpoſtero proventuum Eccleſiaſticorum in ludos, & venationes. De popinis, Comœdiis, armis, quibus Clericis interdicuntur, poſt annum Chriſti milleſimum. 616

De nefario & perverſo uſu rerum Eccleſiæ, proventuumque ſacrorum.

CAP. XLII. De uſu illicito & nefando proventuum Eccleſiaſticorum. De venatione, Choreis, Comœdiis, ſæculo Eccleſiæ VI. VII. & VIII. 607

CAP. XLIII. De ludis & voloptatibus parum conſentaneis Clerico cuicumque, per eadem mediæ ætatis ſæcula. 610

De Hoſpitalitate.

CAP. XLVII. De Hoſpitalitate ante annum Chriſti octingenteſimum. 623

CAP. XLVIII. De hoſpitalitate & frugalitate Epiſcoporum, & omnium Beneficiariorum temporibus Caroli Magni. 626

CAP. XLIX. De Hoſpitalitate poſt annum Chriſti milleſimum. 629

Finis Tabulæ Tomi tertii.

PARTE III. SEU TOMO III.

ADDENDA ET EMENDANDA.

PAg. 3. n. 7. *Etſi tam inconvulſis autem*, lege *Etſi autem tam inconvulſis*. Pag. 45. col. 2. l. 9. *ne ipſi*, lege *ne ipſi ſibi*. Pag. 58. n. 8. l. 15. *ex quadrante*, lege *ex triente*. Ibidem *extriente*, lege *ex quadrante*. Pag. 60. n. 6. l. 2. *tam valentiniani*, lege *legem valentiniani*. Pag. 69. col. 1. l. 4. *quam*, lege *quàm*. Ibid. *quam*, lege *quàm*. Pag. 88. col. 1. l. 53. *Gregorio*, lege *Gregorio II.* Pag. 109. col. 1. n. 7. ad marg. *Memoires du Clergé &* dele, & lege *Preuves de l'Hiſt. du Differ. de Bon. & Phil. le Bel.* pag. 70. Pag. 110. col. 2. l. 56. *tuebatur*, lege *intuebantur*. Pag. 158. col. 1. l. 47. *Anno*, lege *Anno eodem*. Pag. 162. n. 11. l. 20. *rurſus anno*, lege *rurſus ad annum*. Pag. 169. col. 1. §. *Ita* l. 12. *tertiam*, lege *tertia*. l. 13., *Sacerdotiis*, lege, *ex Sacerdotiis*. Pag. 172. Synop. n. 2. l. 3. dele *cælitibus*. Pag. 186. n. 1. l. 3. *non aliud*, lege *non aliter*. Pag. 194. n. XI. l. 2. *uſitatiſſimum*, lege *uſitatum*. Pag. 201. col. 2. §. *Sed cum* l. 12. *ne*, lege *ne eo*. Pag. 207. n. XI §. *Similius*, l. 10. *intereſſe*, lege *interfuturas*. Pag. 211. n. 5. l. 12. *paupertatis*, lege *paupertatis*. Pag. 221. col. 2. l. 17. poſt *datur*, adde *De hac lege Iſaaci Comneni prolixius agetur Capite ſequenti* n. 10. Pag. 229. col. 2. l. 11. *Penſioni, ſive cenſui eas ergo*, lege *Penſioni ergo, ſive cenſui eas*. Pag. 238. col. 1. l. ult. *Libellos Provinciarum ſupplices*, lege *Libellos ſupplices provinciarum*. Pag. 252. col. 1. l. 10. *exigere*, lege *ſe exacturos*. n. 5. l. 11. *approbarit*, lege *judicarit*. Pag. 281. col. 2. §. *In Concilio, eas*, lege *ea juſſa ſunt*. Pag. 288. col. 2. l. antepen. *charitas*, lege *charitas*. Pag. 304. col. 2. l. 31. *Irriti*, lege *Irriti primum*. l. 24. poſt *aliquid*, adde *tandem*. Pag. 320. In Synopſi n. 3. 4. dele *nonnunquam & laicis*. Pag. 337. col. 1. l. 15. *Offenſionibus*, lege *aſſerſionibus*, pro *oblationibus*. Pag. 417. n. 7. l. 24. *excludant*, lege *excludas*. Pag. 422. in Synop. V. dele VI. lege V. VII. lege VI. *& ſic de aliis*. Ibidem in Synopſi, n. v. l. 2. *Petro*, lege *VI. Petro*. n. VI. lege n. VII. n. VII. lege n. VIII. Pag. 420. col. 1. VIII. dele. Pag. 429. col. 2. l. 5. *debere &*, dele *&*. Pag. 468. col. 2. l. 5. *tum demum*, lege *jam ante*. Pag. 494. in Synop. n. 15. l. 2. *magis impigri*, lege *ſtrenuiores*. Pag. 498. col. 2. l. 60. *ejecit la pillos*, lege *ejecit lapillos*. Pag. 505. col. 1. n. XI. l. 7. poſt *Monaſticarum*, adde *in duobus oratoriis Dei genitricis & ſancti Joannis*. Ibidem l. 8. poſt *revocaretur*, adde *privatis in Cellulis ſuis preces ipſis prodeſſent*. Ibidem l. 12. poſt *curam ſalutis* adde *Veſpertina & nocturna vigilia mihi apud Deum imputetur: quidquid vero in cellulis veſtris Officii feceritis, pro veſtris ſit animabus*. Pag. 507. n. 1. l. 7. *ad illam*, lege *ad Regulam* Pag. 537. n. 2. l. 11. *quòd hic*, lege *quòd Caroli VI. vita Scriptor*. Pag. 548. n. 5. l. 2. *cui ſucceſſor*, lege *Adalberoni ſucceſſor*. Pag. 549. col. 1. §. *His adde*, l. 3. *unde & illi*, lege *quod ſcilicet illi*. Pag. 568. n. 2. l. 10. *diſpenſatores*, lege *diſpenſatorem*. Pag. 570. n. 9. l. 8. *non proprias*, lege *non ut propriæ*. Pag. 630. col 1. l. 16. *ut*, lege *dare operam, ut*. Pag. 607. n. 11. l. 11. *poſt vocem acceptione*, adde *omnes in hoſpitalitate recipiat, canes non habeat, ne forte qui in ea*.

Digitized by Google

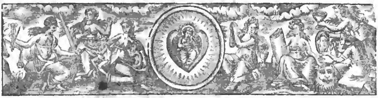
ERRATA PARTIS III. SEU TOMI III.

Pag. 1. l. penult. reuelissimè, lege reuelissimè. p. 2. col. 2. lin 9 grana, lege grata. Ibid. col. 2. ad marginem v. 11. 33. lege v. 39. p. 3. n. vi. l. 20. n, lege ne. p. 5. col. 1. l. 3. ante finem renducone, lege conducenti. p. 7. col. 2. §. Nec l. 6. cors, lege tota. p. 8. col. 2. n. 01. l. 4. Lampidio, lege Lampridio. p. 10. col. 1. l. penult. Antistites, lege Antistes. p. 12. col. 1 l. 28. Chrisse, lege Christi. p. 10. col. 1 §. Inde l. 8. precationes, lege precationes. p. 13. Synopsi n. 111. l. 1. Nissim, lege Nyssenus. p. 12. n. 12. l. 7. quas, lege qua. n. vii. l. 8. xenochon, lege xenodochia. p. 14. n. 111. l. 2. peccatis, lege peccatu. p. 17. l. 9. 111 Præsides, lege 12 Præsides. p. 18. n. 911. l. 6. immemores, lege immemores. p. 20. col. 2. l. 17. habeat, lege habebat. p. 27. col. 2 §. Ex l. 16. sunt, lege sunt. p. 28. col. 1 §. Indulgentiſſimum l. 8. eo, lege ea. §. [illegible] l. 7. clamacenſis, lege clamacenſis. p. 32. col. 1 §. Nam l. 17. qui, lege qui. p. 36. col. 2 §. Nec l. 21. voluiſſe, lege voluiſſet. p. 37. col. 1 §. Sed l. 26. tum, lege tur col. 2. l. antepenult. veſtimentur, lege ſuſtentantur. p. 39. col. 2. l. 7. ante finem. mulctares, lege mulctaret. p. 41. col. 2. l. 7. Juſt, lege Jam poſſum p. 43. n. 111. l. 7. 8. ut ne profanam, lege ne profanam col. 1. l. 4. ante finem Jovinianu, lege Joviano. p. 44. col. 2. l. 10. Jovinianus, lege Jovianus. n. xvi. l. 15. ſibi, lege ſibi. col. 2 §. Diſertiſſime l. 9. oblationes, lege oblationem. p. 45. col. 2. l. 9. morrem, lege mor. em fide. n. 110. l. 3. exprimens, lege exprimendi. p. 47. n. v. l. 14. quae, lege eam. p. 49. n. viii. l. 24. nec, lege ne. col. 2. n. 1. l. 6. pentiſſimus, lege protiſſimum. p. 50. col. 2. l. 19. loco, lege loco. p. 51. col. 2 §. Jo l. 20. permitterant, lege permiſerunt. p. 53. in Synopſi n. 10. l. 1. pune, lege pene. p. 54. n. v. l. 13. properam, lege properam. p. 57. col. 1. l. 2 diſertè, lege diſcrete l. 3. morante, lege morientes. l. 8. intereſt, lege intereſt. Synopſ. n. 10. l. 1. aut, lege [illegible] col. 2. n. iv. l. 23. pius Paſtor, lege ille l. 18 quo, lege quia. l. 20. fugens, lege figens. p. 60 col. 1. l. 4. quaerat, lege quaerat. p. 61. col. 2. l. 5. opulentia, lege opulentia. p. 63. Synopſ. n. viii. l. 2. melius, lege malus p. 67. Synopſis n. viii. l. 1. bare, dele. l. 2. diemem, lege hereditatem. col. 2. n. v. l. 8. compertum, lege ſe comperterum. p. 68. n. viii. l. 2. filiusfamilias, lege filiusfamilias. Synopſis n. 1. l. 1. proximè, lege proxime. p. 72. col. 2 Concilii l. 5. quantam, lege tantam. p. 74. n. vi. l. 9. Prætereo, lege Prætereo. p. 76. col. 1. l. 10. ante finem peſſundaiam, lege peſſundarum. p. 76. n. xi. l. 26. ſeritam, lege ſervam p. 78. n. 1. l. 14. inſulas, lege inſulas. p. 82. col. 1. l. 3. Reſpublica, lege Republica. n. x l. 10. uſque, lege uſque. p. 85. col. 2. l. 3. collatum, lege collocatum p. 86. n. xxii. l. 23. optaverint, lege optaverint. col. 2. l. 22. obſcuro, lege obſcuro. n. 111. l. 7. quo, lege quo. p. 87. n. 91. l. 13. vacare, lege vacare. l. 19. &, lege ne. p. 90. col. 1. § Concilium l. 19 extorquerent, lege extorquerant. p. 91. col. 1. l. 1. l. 13. frequentium, lege frequentius? p. 92. n. 12. l. 13. diligendo, lege eligendo p. 94 col. 1. l. 10 ante finem Imperatorum, lege Imperatorum col. 2. § Certe l. 1. Republica, lege Reſpublica. p. 97. col. 2. l. 11. curatum, lege decoratum. p. 98. n. 111. l. 9. Sico, lege Sico. p. 99. n. 9. l. 16. Maius, lege Maius. p. 100 col. 1 l. 1. propaque, lege propinque p. 106. col. 1. l. 11. ante finem 1273. lege 1274. p. 109. n. vi. l. 2. ne, dele. Ibid. col. 2. l. 2. tenemur, lege tenemus. p. 111. col. 1. l. 11. ante finem tur, lege eos. col. 2. §. Commemorat l. 9. intervenire, lege intervenire p. 113. col. 1. l. 9 Otas, lege Otas. p. 115. col. 2. l. 4. odorare, lege adorare. col. 1 §. Sed l. 1. Sed, lege V. Sed. p. 116. n. viii. l. 17. ſummo Pontifex Innocentii, lege ſummo Pontifex Innocenti. col. 2. l. 4. ante finem non, lege non aliter. p. 117. l. 30. col. 1. ſatisfaceret, lege ſatisfeciſſe. col. 2 §. [illegible] l. 8. Germanorum, lege Germanorum. p. 121. col. 2. l. 12. mortuus, lege mortuum. p. 122. n. 111. l. 18. mulctas, lege mulctas. p. 124. col. 2. l. 6. Sumptus, lege Sumptu. p. 126. n. xi. l. 3. conſueverant, lege conſueverant. l. 11. genitoris, lege genitoris. p. 127. col. 1. l. 2. caterisque, lege cæteriſque col. 2. n. 212. l. 2. maximè, lege maxima. Synopſ. n. vi. l. 1. ea, lege ea. p. 128. col. 2. §. 3. præcellentiſſimum, lege præcell. dominorum p. 129. col. 1. l. 8. ante finem faciam, lege faciant. p. 130. col. 2. l. 4. ante finem annuente, lege auxiliante. p. 131. col. 2. l. 11 domino, lege domini. p. 132. n. 9. l. 21. ius, lege ius. p. 134 n. iv. l. 38 vix, lege vir. p. 131. col. 1. §. Io Epiſtola l. 3. ſed, ſed lege ſed. l. 8. æquabus, lege æquabus. p. 137. n. ix. l. 24. annum, lege annum. col. 2. §. Inclitum l. 2. Baldum, lege Baſtum. n. 01. l. 5 &, lege ne. p. 139. col. 2. l. 4. ante finem VI. lege IV. p. 140. col. 1. l. 10 Viennenſem, lege Lugdunenſem. n. 91 l. 10 defendis, lege defendis. p. 140. col. 2 §. In l. ult. debeamus, lege debebant. p. 141. col. 2. l. 5. ante finem Eccleſia, lege Eccleſia. p. 147. col. 1. l. 6. ante finem Apoſtolorum, lege Epiſcoporum col. 2. n. 01 l. 8. 1292. lege 1312. p. 148. col. 2. l. 3. aſſeverationes, lege affirmationes. p. 149. col. 1. § Paulo l. 20. expreſſarum, lege acquiſitarum ſit. p. 153. col. 1. § Concilium Provinciæ l. ult. nunc, lege n10. p. 154. Synopſis n. xii. l. 3. interpretabantur, lege interpretabantur. p. 157. n. 91. l. 22. aſſenſum, lege aſſenſum. p. 159. col. 1. l. 14 Legatum, lege Legatorum. col. 1 §. Nec l. 2. Regiſque, lege Belgiſque. p. 160. n. ix. l. 3. Rex, lege Pontifex. p. 163. n. 111. l. 12. Bituriges, lege Bituriges. col. 2. l. 13. ante finem volente, lege volente. p. 164. col. 1. l. 25. ſatisfacerent, lege ſatisfaceret. col. 2. l. 13. ſi, lege niſi. p. 167. col. 1. l. 14 § addam Quod anathema, lege Quia anathema. p. 169. col. 2. l. 10. ante finem terrarum decimas, lege decimarum terræ. l. 7. ante finem anno, lege V. anno. p. 174. col. 1 §. n. vi l. 12. venturis, lege venturum. p. 175. col. 1. § Militares l. 8. Imperialis, lege Cùm Imperialis p. 177. col. 1. l. 31. L. 3. c. 7. lege L. 3. c. 27 p. 179. col. 1 § Qui l. 4 noſtram, lege noſtrum. p. 181. col. 1. l. 25. Archiepiſcopus, lege Archiepiſcopo. l. 26. ſtudioſiſſimos, lege [illegible] col. 2. l. 19. aſſenſerunt, lege aſſenſerunt. n. v. l. 11. ad auxilium, lege auxilium. p. 183. col. 2 l. 5. excepta, lege excepta. §. Succeſſores l. 13. ullum, lege nullum. p. 185. col. 1. l. 1. ſuo diadima, lege diadema. p. 187. n. v. l. 17. forè, lege ferè. p. 188. col. 2. ad marginem 316. lege 31. p. 189. num. 11. l. 7. illinc, lege illius. n. v l. 23. fine, lege fine. p. 190. n. x. l. 2. Gelaſine, lege Gelaſine. p. 192. n. xiv. l. 7. Iſraelitæ, lege Iſraelitas. p. 192. n. 1. l. 10. amplius, lege amplius. p. 193. col. 1. l. 4 ſuffragaret, lege ſuffragari. p. 194. col. 1 §. [illegible] l. 19. qui, lege qui. p. 197. n. vi. l. 3. nec ſi, lege niſi. p. 199. Synopſis n. 12. l. 2. ſi, lege ſile. col. 2 l. 6. ante finem medicum, lege medicum. Ibidem poeſis, lege poſſe p. 200. n. 111. l. 3. quorum, lege quorum p. 201. n. vi. l. 29 de mendicantibus, lege de non mendicantibus. In ſumma pagina LI. lege LIII p. 206. col. 2. l. 13. cùm ea, lege cum ea. l. 32. fede, lege fide. p. 207. col. 1 § Similiter l. 2. ut, lege nemo. p 208 n. 9111. l. 18. loco, lege locos. p 213. col. 1. l. 1. pronunciarunt, lege pronunciar. p. 210 col. 2. l. 10. antiquiſſimos, lege II. antiquiſſimos. col. §. antiquiſſimos l. 14. proſternebat, lege proſternebat. p. 210 in Synopſi n. xiv. damnadris, lege damnata. p. 214. n. vi. l. 14. aſſidue, lege aſſidue p. 213. col. 1. l. 23. revelate, lege relevata. n. xi. l. 1. Suaerio, lege Suanerio. col. 2 l. 18. Evagrius, lege [illegible] l. 27. Chryſippi, lege Chryſippi. p. 217. n. 1. l. 18. convaleſcat, lege convaleſcant. p. 219. n 19. l. 12. more, lege ut eſſe §. Illud l. 11. quæcumque, lege quacumque. p. 220. col. 2. l. 4. ante finem ut honorant, lege ut honorant. p. 226 col. 2. l. ult. quo, lege quod. p. 228 col. 1. l. 13. ſi, lege ſe. p. 232. col. 1. l. 5. committere, lege committere. p. 234. col. 2. l 17. perfecto, lege profecto, p. 237. col. 1. l. 12 ſic, lege ſic. p. 238. col. 1. § Concilium l. 9. plane, lege plane. p. 236. col. 1. l. 9. ante finem arrendaris, lege arrendari. p. 239. col. 2. l. 17. ante finem congruere, lege congruere. p 241. col. 1. l. 23. & Deo, lege ex Deo §. Alexander l. 18. hac, lege hoc. p. 243. col. 1 §. concluſa l. 6. reſtituendas, lege reſtituendum p 245. col. 1. ad marginem febr, lege februa. p. 251. col 1. l. 4. ante finem ſervitura, lege ſi ult. [illegible] p 252. col 1. l. 19 ſic, lege ſi p. 253 n. xv. l. 1 Cabaſilas Dyrrachenus Archiepiſcopus, lege A Cabaſila Dyrrachenus Archiepiſcopo. p. 254. n. 11. l. 20. [illegible], lege [illegible] n. 111. l. 2. promulgavit, lege promulgavit l. 11. Parochiis, lege Parochia. p 257. col. 2. § Nec me tamen l. 3. tamen, dele l. 7. experientur, lege expectarent p 258. n. xi. l. 18. me ponere, lege me ponere p. 259. col. 1 §. Concilium l. 25 Burdigalenſe, lege Burdigalenſe an. 1624. p. 262 col. 2 l. 11 Eccleſiam Severianus, lege Eccleſiam Severianus. p. 263. Synopſi n. 111. l. 1. beneficio, lege beneficium. p. 263. col. 1. §. Vel l. 4. derivarent, lege derivarent. p. 266. n. 0. l. 12. etiam, lege etiam. n. xiii. l. 9. cauſa, lege cauſa. p. 267. n. xvii. l 8. familiarium lege familiaribus. In imo pagina LXXII. lege LXXI. p. 270. col. 1 l. 12. totum, lege totum. §. Succeſſores l. 3. poſtquam, lege poſtquam. n. vi. l. 15. Salzburgenſis, lege S [illegible] p. 271. In ſumma pagina LXXIV. lege LXXII §. Illud l. 31 alia, lege alia. col. 2 §. verum l. 28. ad, lege ad. p. 273. col. 2 l 4. promulgarum, lege promulgarum. l. 5. neceſſitas, lege neceſſitate. p. 277. Synopſi n. vi. l. 3. in, lege in. col. 2. n. 1. l. 28. rum, lege eorum. l. ult. ſe invente, lege eodem [illegible] p. 278. n. 111. l. 3. videbantur, lege videbantur. p. 279 col. 2. l. 2. concedas, lege concedat. p. 280. col. 1. l. 10. ante finem licentiam criminum angeſcere, lege licentiam criminum augeſcere p. 283. col. 2. l. ult. XI. lege XV. p 285. col. 1 ad marginem Deus. 16. lege Can. 36 p. 286 n. 111. l. 8 numquid, lege num quid. l. 24. præſiderent, lege præſideret. p. 287. n. 11. l. 8. diſſimile, lege diſſimile p 288. col. 1 l. 2. per quem ſimilium, lege quàm ſimillima. col. 2. l. 7. hos, lege hoc. l. 16. conciliabantur, lege conciliabantur. l. 17. obſervantia, lege obſervantia. p. 292. col. 1. l. 2. profaciterunt, lege profecerunt. l. 5. domini, lege Domini. p 293. Caput 11. P. 1. l. 3 c. 13. lege Caput 11. P. 1. l 4 c. 13. col. 2. l. 7. ante finem domina, lege Domina p. 293. col 1. l. 25. antiſtites, lege antiſtes. n. vii. l. 7. collibitum eſt, lege collibitum eſſe p. 297. n. vi. Iſidoro, lege Sidonio. p. 299. col. 1. l. 1 videamus, lege videntur p. 300. n. viii. l. 9. Gregorius, lege Pelagius. col. 2. l. 4. ave, lege ave n. 210. l. 19. apud, lege apud. col. 1. l. 20. ante finem V. lege X p. 303. n. 1. l. 2. intervenire, lege inter p. 304. col. 2. l. 11. au, lege ad. p. 305. Synopſi n. 21. conſenſum, lege conſenſum. col. 2 § accuratiſſime l. 17. quam, lege quas. p. 310. col. 1 l. 18. ſuaviſſima, lege ſuaviſſimo. p. 311. n. vi. l. 12. auxerunt, lege [illegible] p. 314. Synopſi n. 11. l. 1. quod, lege quod. p. 315. n. 12. l. 4. Meſſina, lege Meſſenæ. n. 111. l. 2. Sportulas, lege ſportulas. p. 316. n. x. l. 21. obtinendum, lege abſtinendum. p. 317. col. 1. l. 5. à ſacrilego, lege ſacrilega. Synopſi n. 111. l. 1. aurelianenſis, lege aurelianenſi. n. v. l 3. odebat, lege cedebat. p. 320. n. v. l. 14. exſibilavit, lege exſibilavit p. 321. n. vii. l. 3. aſſecutus, lege aſſecutus. n. 9. l. 34. precatoriam, lege precatoriam. p. 322. col. 2. l. 7. ante finem uſufructurie, lege uſufructuarie p 323. l. 12. ante finem quiſque, lege quemque. p. 324. n. 11. l. 7 Queſito, lege Quæſito. p. 325. n. vi. l. 10. revelandam, lege relevandam n. x. l. 10. qui, lege quod. p. 327. n vi. l. 20. Canonu. lege Canonicus. col 1. l. 7. ante finem [illegible], lege [illegible] p. 329 col. 2. l. 3. neceſſario, lege neceſſario. l. 11 Monachos, lege Canonicos p. 330. n. x. l. 17. 731. lege 831. p. 329. col. 1. l. 15. In hoc, lege V. Io ho. p. 334. col. 1. l. 3. Beneficiis, lege Beneficiis. p 335. col. 1. l. 6. ante finem hujuſque, lege hucuſque. p. 337. col. 2. l. 19. conferatur, lege conferret l. 39. de dominibus, lege tam de dominibus. p. 338. col. 2. l. 22. ſit, lege eſt. p. 340. n. 111. l. 7. præſentarent, lege præſentarent. p. 341. col. 1. §. Inſt l. 28. de, lege ac p. 342. n. n. l. 27. quorumque, lege quorumcumque. p 343. n. 111. l. penult. liberarum, lege liberorum p 345. col. 1. l. 3 Rodulphus, lege Rodulphus. n. 911. l. 3. Capelle, lege Capella. p. 347. n. 111. l. 16. oblatum, lege [illegible] Synopſi n. v l. 4. rationes, lege rationes reddere. p. 348. n. 111. l. 8. clauſtralium, lege Clauſtralium p. 347. Synopſi n. 19. l. 1. anno 1030 lege anno 1300. p. 349. col. 1. l. 2. obedientia, lege Obedientia. p. 350. n. viii. l. 12. Cellarario, lege Cellerario. p 351 n. ix l. 26. ſum, lege ſua. l. 12. appropriabant, lege appropriabant. p 352. n. 1. l. 21. dignitatibus, lege Dignitatibus. col. 2. l. 11. obedientias, lege Obedientias. l. 14. obedientia, lege Obedientia. n. 11 l. 20. præſſe, lege præeſſe. p. 353. col. 1. l. 27. ad ſociunt, lege adſocium, n. 29. l. 6. ut, dele ſed. 2. l. 2. ab alia, lege a 20. p. 354. col. 2 l. penult. illum, lege illum. p. 355. n. ix. l. 12. plus, lege plus ſit. l. 18. arcius, lege artius. p. 358. col. 2. l. 24. ante finem P 4. lege P [illegible] l. penult. abdicatu, lege abdicatu. p. 360 n. 111. l. 12. exeratum, lege exeratum. p. 364. col. 2. l. 15. Beneficio, lege Beneficio n. 11. l. 11. Eccleſiaſtico, lege Eccleſiaſtici n. l. 28. noſtra, lege veſtra. l. 17 neceſſarias, lege neceſſario. p. 365. n. iv. l. 20 puerum, lege quærat. p 366. n. v. l. 37 proventibus, lege [illegible] p. 368 col. 1. l. 4 procuraro, lege procuravit. p. 370. n xii. l. 4. Simmaca, lege Semmaca. p. 372. Synopſi n. 1. l. 1. Carthaginenſis, lege Cabilonenſis. p. 375. Synopſis n. iv. l. 1. commentario, lege commentario. p. 376 col. 2. § ſubjicitur l. 16. debeant, lege debeamus. p. 377. col. 2. l. 4. præſcriptis, lege præſcriptis. p. 375. Synopſi n. vi. l. 3. utrum, lege utrumque. p. 378. n. 9111. l. 4. ancedent, lege accedant § Et l. 12. recipiant, lege recipiat p. 379 col. 2. l. penult. opinans, lege opinans. p. 380. n. xiii. l. 20. profeſſionis, lege profeſſionis. p. 381. col. 2. §. [illegible] l. 6. appropiare, lege appropinquare. p. 383. n. vii. l. 15. pondis, lege pondi. p. 386. n. 111. l. 7. ſervitio, lege ſervitio ſuo. p. 391. col 1. l. penult. ad prædicta, lege ad prædicta. p 393. Synopſis n. 111. l. 3. annatarum, lege annatarum. p. 396. col 1. §. Cæterum l. 12. an, lege omnium p. 193. Synopſi n. x. l. 1. tum, lege Cum. p. 398. n. 1. l. 22. incarceratam, lege incarceratam. l. 36 Chriſti lege Chriſti, p. 399. col. 2. l. 8. ante finem in vita, lege invita. p. 400. n. vii. l. 8. hic, lege hic. l. 13. exornata, lege exonerati. p. 401. Synopſi n. xiv. l. 1. omnes, lege omnes

p. 401. n. XI l. 9. vigeſimum, lege vigeſimum quintum p. 406 n. 1. l. 22. habens, lege non habens n. 11. l. 19. Dyſcoporum eſſe, lege Eccleſiarum eſſe. p. 408. n. III. l. 10. qui cum ses, lege qui cum ses. p. 409. n. X l. 4. quem, lege quam, p. 410. In Synopſi n. XXIII. l. 2. poterant, lege non poterant. p. 411. in titulo XLII lege XLIII p. 412. n. XV. l. 5. ſeptemtis prox. uno, lege proximo. Ibid. ſemper ex ua, lege ſemper ex ſapientia. p. 418. n. V l. 7. eſſe, lege eſſet. p. 421. col. 1. §. A quo l. 19. Monteſſ. ſiutani, lege Monteſpeſſulani. p. 417. Synopſis n. XIV. l. 1. arcelis I. lege Marcellis II. p. 422. Synopſis n. XII. Ne, lege Nec. p. 427. col. 2 §. Ms l. 13. vocatis, lege advocatos §. Ejus l. 1. Ejus, lege III. Ejus. p. 428. n. 1. l. 4. m ſi, lege ſi. p. 429. col. 1 §. In Concilio Vurtenſi l. 8. educebantur, lege addicebantur Epiſcopo. p. 432. col. 2. l. 8 ex, lege &. col. 2. l. 6. ante finem, nis, lege alis. p. 431. In titulo, LXVIII. lege XLVIII. p. 435. n. 11 ſponſa me, lege ſponſione. p. 438. col. 1. l. 17. averri, lege avertere. p. 439. n. VII. l. 11. Epiſcopo, lege Epiſcopo p. 441. col. 1 l. 29. poſſe, lege poſſet p. 443 n. III. l. 18. converſentur, lege conſerventur. l. 18 debeat, lege debeas. p. 444. col. 2. l. 3 ad marg. 810. lege 610 p. 447 n. X. l. 10. facinori, lege facinoro. p. 449. n. VI l. 7. poses, lege poses. p. 449. col. 1 §. Idem l. 15. perusſet, lege pervenſet, l. 26. Epiſcopo, lege Epiſcopo. col. 2 §. Ex l. 5. res, lege res ex. p. 454. n. VIII. l. 20. conſtans, lege conjiſcare. p. 455. col. 2 §. Ex l. 1. Ex, lege V. Ex. p. 455 Synopſi n. III l. 1. Obedientia vel, lege Obedientiarie. p. 458. col. 1. l. 13. Pariſienſis, lege Paris. p. 460. col. 1. l. 16. revocationes, lege reſervationes. col. 2. §. Ea l. 9 poterunt, lege poterant. p. 461. Synopſi n. VI. l. 2. quae, lege quas. p. 467. col. 1. l. 1. 1352 lege 1392. p. 471. col. 2 §. Summ l. 17. annatas, lege annatas p. 474. col. 2. l. ult. credunt, lege credentur. p. 475. n. XIII. l. 24. ſacu-laria, lege ſacularia p. 477. col. 1. l. 2. conculcandos, lege conculcandas. Ead. col. l. penult. munera, lege muneris p. 479. col. 1. l. 3. Pomerno, lege Pomerro. n. 1. l. 14 hoſte, lege horſe p. 480. col. 2. in medio addebite, lege X. addebeis. p. 484. col. 2. l. 6. m de, lege m p. 485. Synopſis n. IX l. 1. mulites, lege mulieres opulentes. p. 486. n. XI. l. 3. ne fas, lege nec fas. p. 486 n. VI. l. 10. inſumunt, lege inſumens. p. 489. col. 1. l. 3. ante finem aſſecuri, lege aſſecutos. p. 490. col. 2. l. 5. ante finem conſetur, lege cenſeatur. p. 492. col. 2 §. Concilium l. 4. oportet, lege ſicut oportet. p. 493. n. X. l. 16. volentes, lege nolentes. p. 495. col. 2. l. 11. ante finem quibus non, lege quibus nos. p. 498. col. 2. l. 20. ante finem ejr ſola pollus, lege erret ſanctos n. 1. l. 9 horum, lege horum. p. 502. col. 1. l. 2. Agatone, lege Agathone. p. 503. in titulo Cap. X lege Cap. XI. p. 504. col. 1. l. 22. VIII. lege VII. p. 508. n. 12. l. 10. indutos lege indutos, p. 510. Synopſis n. 2. l. 2 Cantuarienſem, lege Cantuarienſem p. 512. col. 1 §. Quod l. 12. ab ſit, lege abſit. p. 514. n. 10. l. 8. accipeunt, lege accipiant. p. 514. n. 11. l. 25. inflammare, lege inflammata. p. 515. col. 1. l. ult. habeunt, lege habebunt. p. 518. n. V. l. 6. aſias, lege aſtus. l. 12. volunt, lege volut. p. 522. n. XIII. l. 9. quam, lege quam. p. 523. n. XII. l. 23. primum, lege omnium. Ibid. in tit. pag. Cap. XVII lege Cap. XVIII. p. 529. col. 2 §. In l. 11. alius, lege alios. p. 532. col. 1. in medio ad, lege V. ad. p. 534. col. 2 §. Integrum l. 7. Legdunenſem, lege Leodienſem. col. 2. l. 14. ante finem ſaecularibus, lege Regularibus. p. 537. col. 1. l. 8. ante finem Carolus V. Carolus VI. parte p. 538. col. 1. l. 14 ſpeculo opus, lege ſpeculo opus l. 5 ante finem Officiadrii, lege Officiarii p. 539. col. 1. l. 3. ante finem n. V. ſaecu-larium, lege ſecularium p. 540. col. 2 §. Reſea l. 17. Principis, lege Principes p. 542. col. 2 §. Epiſtola l. 24. hujuſce, lege hujus ſe. p. 543. n. VIII. l. 8. perduxde, lege perduxit. l. 4. ante n. XIII. moderetur, lege moderetur. p. 546. Synop. n. IV. l. 1. Epiſcopo, lege Presbyteri. p. 548. col. 2. l. antepenult. concredita, lege concredens. p. 549 n. XIII. l. 4. omnes, partim, lege omnes partim. p. 551. col. 2. l. 19. ante finem Reynaldo, lege Raynaldo. p. 556. col. 2. l. 4. impendenuntur, lege impenderemus §. hoc l. 14. quo, lege quo. p. 557. col. 2 l. 3 hanc rubidea, lege hanc invidiam l. 8 ante finem officerint, lege efficeretur p. 560. n. 12. l. 5. vires, lege vides n. X. l. 11. Oecumenus, lege Orimenus. l. 18. dictus, lege dictus. n. XIX. l. 18. conſiderabat, lege conſiderabant p. 571. col. 2. l. 11. &, lege ut. p. 573. col. 1 §. Nam l. 14. efflunt, lege effluit. col. 2. l. 4 fecerit, lege fecerint p. 574. col. 2. l. 11. ſimetipſum, lege ſemetipſum. n. 11. l. 25. pauperum, lege pauperem l. 19. indulgentiis, lege indulgentiis. p. 575. n. XIII. l. 6. ſue, lege ſug p. 576. col. 2. l. ult. alteri quorum, lege illi quorum. p. 578. col. 1. l. 17. ſanctis, lege Sancti p. 579. in titulo Cap. XXXV. lege Cap. XXXIII. p. 581. n. VI. l. 10. fordidus, lege fordibus. p. 584. n. X. l. 13. hordaceum, lege hordeaceum p. 587 n. 12 l. 6. Saquano, lege Sequano col. 2. l. 10. fromo, lege fomo. p. 588. Synopſi n. X. l. 2. dilargiri, lege dilargiendi. Ibid. l. 1, dele uti. Ibid. col. 1. In titulo capitis P. 1. l. 4. X. 1. lege P. 1. l. 4. c. 41. p. 590. l. 3. ante n. X. lychnus, lege lychnos p. 593. col. 1. l. 13. ante finem qui, lege quia. p. 602. n. XIII. l. 17. in alieno, lege in aliene. p. 603. In titulo LXI lege XLI. p. 604. col. 1. l. 4. ſcripta, lege ſcriptae p. 605. col. 2. l. 16. ſtudioſus, lege ſtudioſis. p. 607. Synopſi l. 2 Concilio, lege Concilio p. 613. n. XIII. l. 24. Plurimo, lege Plurimo p. 614. col. 1. l. 7. ſpectaculis, lege ſpectaculis. p. 615. In titulo XLVI lege XLV. col. 1. l. 6. indiſſeriores, lege indiſſereor. p. 617. col. 1. l. 1. lacerentur, lege mulctaretur. n. VI. l. 10. ante n. XII. an, lege an non. p. 618 n. VIII. l. 11. perdat, lege pergat. p. 620. n. XII. l. 6. ante §. Idem illum, lege illum abuſum p. 624. n. VII. l. 25. Eccleſiaſtica, lege Eccleſiaſtica ſtipe. p. 628. col. 2 §. Ponca l. 1. Pauco, lege XI. Pauco n. XII. l. 18. humanus, lege inhumanus. p. 630. col. 1. l. 16. ut Oeconomus ha-beant, lege Oeconomos habere p. 631. col. 2. l. 19. ante finem inſudevunt, lege inſuderunt. Ibid. l. 18, ante finem Hi forſan, lege Hi quidem, p. 639, col. 2 §. Concilium l. 1. Concilium, lege II, Concilium p. 650. col. 1, l. 26, In, lege IV, In,

VETUS

Digitized by Google

VETUS ET NOVA

ECCLESIÆ DISCIPLINA

CIRCA

BENEFICIA ET BENEFICIARIOS,

DISTRIBUTA IN TRES PARTES,

Quæ & ipſæ in tres Libros ſingulæ diſtributæ ſunt.

PARS TERTIA ET ULTIMA,

IN QUA AGITUR,

Lib. I. De Bonis Eccleſiæ temporalibus.
Lib. II. De eorum diſtributione.
Lib. III. De Canonico, & pio eorumdem uſu.

LIBER PRIMUS,

Cujuſmodi fuerint Bona Eccleſiæ temporalia, Decimæ, Primitiæ, Oblationes, Poſſeſſiones, Agri, Dominia & Principatus.

De temporalibus Eccleſiæ Rebus per tria priora ſæcula.

CAPUT PRIMUM. *P. 1. l. 3. c. 1.*

De temporali re Eccleſiæ, in ipſa prima ſui inſtitutione per Chriſtum & per Apoſtolos.

I. Lege Naturali & Moſaica alendorum Altaris Miniſtrorum onus populis incumbit.

II. Speciali lege id Chriſtus ipſe ſanxit. Tria ſubſidia, quibus ipſe & Apoſtoli ſe ſuſtentarunt.

III. Prædicatores Evangelii, Sacerdotes & Sacrificii habendi & ipſi ſunt.

IV. Qui primi in Palæſtina nomen Chriſto dedere, ii poſſeſſionum ſuarum divenditarum pretio Eccleſiam donavere.

V. Temporalium adminiſtrationem ipſi primo ſuſcepere, tum in Diaconos tranſtulere Apoſtoli.

VI. Pauli verbis ſanctiſſime conſtituitur jus Altaris Miniſtrorum vivendi de Altari.

VII. Cum eſſet ipſe à temporalium cupiditate alieniſſimus, inſtantiſſimè fideles urgebat, ut largiſſimè darent.

VIII. Urgebantur divites [illegible] ea largè ſeminanda, quorum maximus ad ipſos fructus redditurus eſſet, nonnullos etiam ad pauperum ſuſtentationem.

IX. Collectas inſtituerunt Apoſtoli, ad pauperum Hieroſolymitanorum levationem.

X. Apoſtolis & Clericis aliis, quæ juſta erant ſtipendia, erant & eleemoſynæ.

XI. Fideles juſta hæc à ſe deberi ſtipendia intelligebant.

XII. Poſſeſſiones Eccleſiæ nihil efficiunt laudatiſſimo ejus paupertatis amori. Uſus poſſidendi fundos, & ſervandi aliqua in venturas neceſſitates, fundamenta Chriſtus ipſe præſtruxit.

XIII. XIV. Omnium longè perfectiſſima fuit paupertas Chriſti, Apoſtolorum, & Apoſtolicorum olim Præſulum.

XV. Cur vendi agros deſitum ſit.

XVI. De Decimis & Oblationibus.

I. NON hic ego exempla congeram, vel argumenta, ea omni Gentilium antiquitate & religione petita, ut demonſtrem, quàm latè paruit univerſus orbis, Miniſtros Altaris, vel populorum oblationibus, vel Principum largitatibus & donis ſuſtentatos fuiſſe. Tenebricoſa ea erat imitatio, & decolor imago veriſſimæ religionis. Sed utcumque tamen ex ea vox naturæ exauditur, & lex deprehenditur, quam omnium pectoribus inſcripſit ſummus Conditor, quæque ideo in omnes orbis nationes, in omnes hominum ætates propagata eſt. Legem eam naturæ forſan obſcuratam, non certè oblitteratam, innovavit Lex Moſaïca, quæ Miniſtros factos procurandæ populorum ſalutis, populos temporali Miniſtrorum ſacrorum ſuſtentationi mancipavit.

II. Abundè id nobis erit, ut verba ponderemus ſummi & æterni Eccleſiarum Magiſtri Chriſti, & eorum qui primi omnium Scholam ejus frequentarunt. Ex his enim manifeſtè eluceſcet, non ſolum jus Miniſtrorum ſacrorum ut ſuſtententur, & officium populorum, ut ſtipem conferant: ſed uſus etiam & obſervantia ſanctiſſimæ hujus legis, quandiu mortalem in terris vitam ſummi & immortalis Dei Filius agitavit, & prima dedicavit Eccleſiæ ſuæ exordia. Quo primum die Chriſtus Apoſtolos ſuos ablegavit ad Evangelii promulgationem, auro, argentoque, cibis, veſtibuſque ſuperfluis illos exonetavit, quod operariis neceſſaria vitæ adminicola negari non poſſint.
Matth. 10. v. 10. *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque duas tunicas, &c. Dignus eſt enim operarius cibo ſuo.* Juſſit illos:
Luc. 10. v. 7. *Manere in eadem domo edentes & bibentes, quæ apud illos ſunt. Dignus eſt enim operarius mercede ſua.* Quin & ipſe Chriſtus Apoſtolorum ſuorum ſodalitio cinctus, & prædicans regnum Dei, ſectatrices habebat fœminas opulentas, quarum expenſis vitam toleraret.
Luca 8. v. 3 *Et alia multa, quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.*

Binos ergo jam hic aperuimus fontes [illegible]ficentiæ fidelium in Evangelicæ ſementis ſatores; quæ ultro ſuppeditantur quibuſvis in locis alimenta; & quæ fidelium eis ſe comites jungentium ubique pietas, etiam iter agentibus ſubminiſtrat. Tertium nunc indigito, eleemoſynas videlicet, quæ recondebantur in futuros uſus, ut patet ex Juda perfidioſo hujus ſacri depoſiti cuſtode.
Joan. 12. v. 6. *Fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.* Inde illa Apoſtolorum conjectatio, Judam à Chriſto monitum, ut quæ neceſſaria eſſent ad celebrationem feſti, compararet.
Joan 13. v. 29. *Quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas, quod dixiſſet ei Jeſus, eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, aut egenis ut aliquid daret.*

III. Triplici ex hoc penu promebantur neceſſaria alimenta, quibus victitabat Chriſtus cum Apoſtolis ſuis, quandiu & explicabat ipſe, & ab Apoſtolis explicari jubebat ſacerdotalium functionum longè pulcherrimam, digniſſimamque eo etiam, qui Verbum & Veritas eſt æterna & incommutabilis. Qui nimirum verbo ſuo prædicando, verè ſummum implet ſacerdotium; dum Patri Deo eos omnes immolat, quos fide & charitate corpori ſuo, veriſſimæ Patris hoſtiæ, adglutinat & coagmentat. Si prædicatio enim Evangelii ſacrificium non eſſet, non venditaret ſe Paulus Chriſti gratia illa donarum, ut ſit miniſter Chriſti in Gentibus, ſanctificans Evangelium Dei, hoc eſt, Deo ſacrificans Gentiles prædicatione Evangelii ad Deum converſos, ut oblatio gentium munda & grata Deo ſit.
Ut ſim miniſter Jeſu Chriſti in Gentibus, ſanctificans Ad Rom. 15
Evangelium Dei, ut fiat oblatio gentium accepta & v. 16.
ſanctificata in Spiritu ſancto. Nec Chriſtus ipſe Petrum mittens ad Gentiles fidei adgregandos, quos ei ſpecie indutos variarum animantium exhibebat, juſſiſſet, ut occideret & manducaret, hoc eſt, immolaret, transferretque in membra quædam hoſtiæ ejus quam Eccleſia ſecum, velut unam ho-
ſtiam offert. *Surge, Petre, occide & manduca.* Jus Act. 10.
ergo unum idemque eſt Sacerdotum & Prædicato- v. 13.
rum, ut de Altari vivant, quia & utrique ſacrifici ſunt.

IV. Poſtquam revectus ab inferis Chriſtus receſſit in ſempiternum Patris ſinum à quo nunquam diſceſſerat, tum Apoſtolis fons ſcaturire cœpit longè ſuperioribus tribus uberior, ex fidelium munifica largitate. Qui enim Chriſti fidei accedebant tum, incunctanter hæreditates & latifundia ſua diſtrahebant, pretiumque in eos diſpenſabant, quibuſcumque quovis opus eſſet, atque ad eum modum com-
munia erant omnia. *Habebant omnia communia, poſ-* Act. 2. v. 45
ſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat. Ne dubitari quidem poteſt, quin diſpenſandæ hujus ſubſtantiæ poteſtas ſumma eſſet penes Apoſtolos, cùm ex eorum prædicationibus & ſudoribus hi fructus exuberaſſent. Ideo & ad pedes Apoſtolorum effundebantur pretia rerum quæ divendebantur, ut & ab eis ea fieret pia diſpenſatio. Eam ab exordio ſollicitudinem in ſe ſuſcepere, & geſſere Apoſtoli, ea ſapientia & charitate, quæ non paulo plus ipſis Eccleſiæque admirationis conciliaret, quam miracula illa, quæ paſſim ad ſummum omnium ſtuporem patrabant.
Virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium Reſur- Act. 4. v. 33
rectionis Jeſu Chriſti Domini noſtri, & gratia magna 33.
erat in illis omnibus. Neque enim quiſquam egens erat inter illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat. Cœleſtis itæ vindicta in Ananiam & Saphiram effuſa, qui de pretio venditi agri ſui aliquid fraudaverant, argumento fuit, quam accepta Deo eſſet hæc fidelium ultra modum excurrens liberalitas.

V. Mox Apoſtoli ſanctioribus ut Miniſterii ſui functionibus, auguſtioribuſque totos ſe darent, in fideles & religioſas viduas hanc diſpenſandæ Eccleſiaſticæ rei curam transfudere. Coaluerant tunc in Eccleſiam Chriſti, Judæi duplicis generis, quorum alii ex Palæſtina ipſa oriundi, alii qui Græci vocabantur, aliunde affluxerant, ex Imperii Græci variis Provinciis. Hi poſteriores æmulatione neſcio

Digitized by Google

qua in priores illos exarſere, quod ſuæ gentis viduæ eo diſpenſandi res Eccleſiæ miniſterio non æquè decorarentur, aut non æqua ſaltem & ipſæ recrearentur ſtipe. Ea occaſione adducti Apoſtoli eligi curarunt ſeptem Diaconos, in quos hanc tandem adminiſtrationem traduci placuit. *Convocantes duodecim* Act. 6.
multitudinem diſcipulorum, dixerunt, Non eſt æquum, nos derelinquere Verbum Dei, & miniſtrare menſis. Conſiderate ergo. &c. Et elegerunt Stephanum, &c. Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum, & orantes impoſuerunt eis manus, &c. Porro hi Diaconi Apoſtolicæ prædicationis zelo fervebant, eoque ſimul interim munere fungebantur, & cœleſtes Pauli exemplo opes pleno ore fundebant: quibus locupletati fideles, terrenas jam aſpernabantur facultates, & in neceſſitates pauperum ultro largiebantur.

VI. Hinc ad Pauli Apoſtoli Epiſtolas rapimur, in quibus ſcatet fons largiſſimus eleemoſynarum, dum Collectæ fiunt ad publicæ & gravioris inopiæ levamen. Sed antè obiter nobis audiendus eſt idem Apoſtolus, ubi ex lege Naturæ, ex lege Moſaica, ex lege denique expreſſa Chriſti invictiſſimè probat, indiſſolubili juris vinculo teneri populos, ut temporalis vitæ ſubſidia illis ſufficiant, qui vel prædicationis verbo, vel Altarium miniſterio, ſempi-
1. Cor. 9. ternæ eorum ſalutis curam agunt. *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? Quis plantat vineam & de fructu ejus non edit? Quis paſcit gregem; & de lacte gregis non manducat? An & lex hæc non dicit? Scriptum eſt in lege Moÿſi, Non alligabis os bovi trituranti. Si nos vobis ſpiritalia ſeminavimus, magnum eſt, ſi carnalia veſtra metamus? Neſcitis quod qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt. Et qui Altari deſerviunt, cum Altari participant.* His inſcriptæ naturaliter, & deſcriptæ in tabulis legis argumentis, expreſſiſſimum addit ille Chriſti mandatum: *Ita & Dominus ordinavit, ii qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere.* Teſtatum mox facit ea poteſtate uſos eſſe cæteros Apoſtolos, ſe uſum non eſſe Corinthi quidem; idque de induſtria à ſe ibi uſurpatum, ut Corinthios facilius ea temporalium abdicatione Chriſto lucraretur. *Nunquid non habemus poteſtatem manducandi & bibendi, ſicut & cæteri Apoſtoli, & fratres Domini, & Cephas?* Non verba facit, fateor, Apoſtolus, niſi de Apoſtolis; ſed Clerici & Beneficiarii omnes ſucceſſere in vices & functiones Apoſtolorum, quos compertum eſt omnia tum Clericatus munia perfunctos eſſe. Clerici omnes vineæ hujus cœleſtis operarii, omnes hujus agri agricolæ ſunt, omnes divinæ huic militiæ aſcripti, omnes Altari ſerviunt, omnes in locum & partes ſubiere Levitarum, qui Moſaici ſummi Pontificis miniſterio addicti erant.

VII. Etſi tam inconvulſis autem fundamentis adſtruxit Paulus Clericorum jus, exigendæ à laïcis ſuſtentationis ſuæ: etſi ex alia parte tantam ipſe præ ſe tulit rerum terrenarum contemptionem, & incuriam hujus ſui juris, ut ſereret, nec quidquam meteret, & opere manuum vitam toleraret; etſi profitetur à quibuſvis non exigi, niſi planè neceſſaria ad victum: *De Evangelio vivere.* Et alibi: *Nunquid non habemus poteſtatem manducandi & bibendi.* Nihilo tamen ſegnius fuit Paulus in cohortandis inflammandiſque fidelibus, ut hoc juſtitiæ officio fungerentur ſumma quadam animi charitate, rerum copia & largitate. Quanquam enim Clericorum ſit & Beneficiariorum, non ſumere ſibi, non conſumere ipſos niſi quæ ad victitandum ſunt neceſſaria, reliqua pauperibus dilargiri. Conſentaneum tamen eſt, & ipſis fidelibus laïcis maximè conducibile, ut largiſſimè effundant terrenas opes in cœleſtes theſauros, quod maximè alendis Clericis & pauperibus fit, & dotandis Eccleſiis.

Dilucidum id quidem eſt, in Sacerdotum & Levitarum Moſaicorum opulentia, quibus opimam & exuberantem portionem Deus ipſe admenſus erat. Dilucidum ex ipſo Chriſto, qui factus pauper, ut nos inopia ſua locupletaret: & paupertatis ſummæ non præco tantùm, ſed exemplum: tam copioſis tamen eleemoſynis colebatur, ut & familia ejus ſacra hinc aleretur, & ſupereſſet, non dico quod ſuffuraretur Judas, ſed quod erogaretur in pauperes, ut ex ſuperioribus liquet. Dilucidum ex primævo Eccleſiæ Hieroſolymitanæ fervore, ubi ad pedes Apoſtolorum congerebantur, non quaſi juſta laboris ſalaria, non quaſi ſtipendia, ſed domorum, agrorum, latifundiorum pretia ſanè ingentia. Dilucidum id denique ex Pauli hortamentis, quo nemo expeditior, nemo liberior à terrenis cupiditatibus; & qui tamen ſuadet ut novus auditor Evangelicæ fidei & ſectator, non in partem aliquam vocet ſuorum bonorum ſuos in Chriſto Pædagogos, ſed omnia prorſus cum illis habeat communia. Hoc eſſe ejus conſilium, ex his verbis liquet. *Communi-* Ad Gala. 6.
cet autem is, qui catechizatur verbo; ei qui ſe catechi- v. 6.
zat, in omnibus bonis. Nolite errare, Deus non irridetur. Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet. Bonum facientes, non deficiamus; tempore enim ſuo metemus, non deficientes. Hoc eſt ea copia ſeminari oportere, qua cupimus & meti. Eandem vim habent hæc alia ejus verba: *Qui parcè ſeminat, parcè & metet; &* 2. Cor. 9.
qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & v. 6.
metet. Hilarem datorem diligit Deus.

VIII. Tam vehementia hæc ad dandum incentiva, non eò pertinebant, ut tantum daretur, quantum neceſſe erat alendis Verbi prædicatoribus. Sciebant illi parvo contenti eſſe. Et quanquam duplici ſtipendio cumulari præciperet Paulus ſtrenuiſſimos quoſque Evangelii ſatores: *Qui bene præſunt Pref-* 1 Tim. 5.
byteri duplici honore digni habeantur, maximè qui labo- v. 17.
rant in verbo & doctrina: Tam magno non erant ii numero, quin facillimè ſuſtentarentur. Duo ergo quædam alia moliebatur Paulus inflammans his ſermonibus ſuis, quæ paſtoralem maximopere ejus commendarent ſollicitudinem. Primum erat, ut is qui corruptibiles hic ſpargebat divitias, incorruptibiles ſibi theſauros in beata mox patria acervaret. Alterum erat, omnium levatio pauperum, in longinquis etiam Provinciis. Ubi Apoſtolus aiebat, *Non quæro datum, ſed requiro fructum abundantem in ratione veſtra:* ſatis prodebat, divitibus magis conſuli, quam pauperibus, dum illis ſuadetur, ut ſua in hos effundant. Quid enim poteſt emolumento Philipp. 4.
eſſe majori divitibus, quam ut quiſquilias, ut ter- v. 17.
renas res, pietatis, religionis & charitatis theſauro mutent? Cùm una & eadem opera adlaborabant Apoſtoli, ut pauperibus cibum corporeum; utque divitibus ſanctimoniam pararent, nemo ſanus ambiget, quin majoris boni longè majori flagrarent cupiditate.

In cauſa id quoque fuit, ut curam pauperum Apoſtoli, exemplo Chriſti, in ſe reciperent, eaque ſucceſſores ſuos onerarent, in adminiſtratione rerum Eccleſiæ, Beneficiarios videlicet omnes. Ex Evangelio jam adnotavimus, eleemoſynarum quas ſuſcipiebat Chriſtus cum Apoſtolis, partem cum aliquam in pauperes decidiſſe. Quin & ex iis plura aliquando hominum millia, non ſine cœleſtis

oſtentatione miraculi exaturavit. Teſtatur Lucas in Actis, ſuppeditatum cuique fuiſſe, quo egeret, atque ita eguiſſe neminem.
Act. 4. 34. 35. *Dividebatur ſingulis, prout cuique opus erat, &c. Neque quiſquam egens inter illos erat.* Hanc ille Apoſtolis propriam laudem vendicat & providentiam, ut cùm animo & voluntate omnes paupertati ſtuderent, nec proprium quidquam retinuiſſent, nulla tamen re neceſſaria deficerent. *Et gratia magna erat in omnibus illis.* Sexcenties Paulus procurationem à ſe pauperum geri ſignificavit, nec antiquius quidquam ſibi vel optatius eſſe poſſe, quàm ut ea vigeret in Eccleſiis æqualitatis lex, ut horum copia illorum levet inopiam, atque omnium inter omnes ſit communio & reciprocatio bonorum. *Veſtra abundantia illorum ſuppleat inopiam, ut fiat æqualitas.*

IX. Ab his diverticulis, nec alienis tamen ab inſtituto noſtro, nec infructuoſis, in viam redeamus, & ad novam illam ſcaturiginem largitionum plebis fidelis, ad Clericorum pauperumque alimenta neceſſaria. Collectæ eæ fuerunt, & ſpontaneæ penſiones pecuniæ, ad levandos longinquarum pauperes Provinciarum, maximè verò Palæſtinos. Initia rei tam præclaræ eadem fuere, quæ graviſſimæ perſecutionis poſt mortem Stephani in fideles concitatæ. Antiocheni fideles pro ſuo quiſque modulo erogavere, & tam piæ largitionis ſummam Paulus
Act. 11. & Barnabas Hieroſolymam tulere. *Diſcipuli prout quis habebat, propoſuerunt ſinguli in miniſterium mittere habitantibus in Judæa fratribus; quod & fecerunt, mittentes ad Seniores, per manus Barnabæ & Sauli.* Exinde manavit in Eccleſias is uſus, ut Dominico quoque die ejuſmodi Collecta fieret. *De Collectis*
1. Cor. 16. *quæ fiunt in Sanctos, ſicut ordinavi Eccleſiis Galatiæ, ita & vos facite. Per unam Sabbati.* Ad Palæſtinos ex Judæis Chriſtianos potiſſimùm ea largitas pertinebat, quam ne ſuo quidem ævo exoleviſſe teſtatur Hieronymus; idque à Synagoga in Eccleſiam eſſe derivatum religioſiſſima imitatione; his denique ſtipendiis levari, & ſuſtentari ſolitos eos, qui terras Chriſti veſtigiis nuper impreſſas incolerent, unique incumberent rerum cæleſtium contempla-
Adversùs Vigilan. tioni. *Hac in Judæa uſque hodie perſeverante conſuetudine, non ſolùm apud nos, ſed & apud Hebræos, ut qui in lege Domini meditantur die ac nocte, & partem non habent in terra, niſi ſolum Deum, Synagogarum & totius orbis foveantur miniſteriis.* Inferiùs oſtendetur, non longinquis tantùm Eccleſiis has dicatas fuiſſe Collectas.

X. Ubi verò eleemoſynarum voce complexi ſumus quidquid fideles conferunt ad Cleri pauperumque ſubſidium, accipientium potius, quàm dantium perſuaſionem animumque expreſſimus. Dominus enim cœli terræque cùm eſſet Chriſtus, integrum utique illi erat, Eccleſiam ſuam univerſi orbis donare imperio. At cùm primigenia hominis innocentia & ſalus, opum, voluptatum & honorum copia atque ubertate labefactata fuiſſet; certiorem illi ſalutem ac reſtaurationem Redemptor cœlitus delapſus paupertate, humilitate, & cruce attulit. Hoc ille ſibi ipſi ampliſſimum decus adſeruit, ut non haberet, ubi caput reclinaret. Collegio ſuo non adſcivit, niſi qui conſiliis ejus acquieſcentes, ſubſtantiam ſuam omnem diſtraxere, aut abdicavere, uno ejus Magiſtri conſortio, tantique Domini cenſu ſatis locupletes futuri. Apoſtolici omnes viri Apoſtolorum veſtigia ſectati ſunt aureis illis prioribus ſæculis. Quo tempore fideles Laïci, & fæx ipſa vulgi Chriſtiani, non præceptis tantùm, ſed & conſiliis ſe accommodabant Evangelicis; ſuppuduiſſet, ut opinor, Clerum, non ſaltem ſequi, quibus præire debuiſſent, & ad perfectionis culmen illis præcurrentibus, non properare. Sed ab ea ignavia procul erat profectò Clerus ille, quem ſua finxerant manu, & informaverant Apoſtoli. Si enim Hebræi omnes, ſi non pauci Gentilium Chriſto adglutinati, paupertatem Evangelicam incunctanter profeſſi ſunt; exemplo utique illi inhæſerunt Apoſtolicorum Evangelii præconum, qui ſplendidiorem multò factis, quàm verbis eloquentiam explicabant. Author eſt Lucas, Barnabam prædium am- *Act. 4.*
pliſſimum diſtraxiſſe, ejuſque pretio ad pedes Apoſtolorum abjecto, Apoſtolico ipſommet agregatum fuiſſe Collegio, officioque. Non paucis Pauli teſtimoniis planum fit, Apoſtolos, & Apoſtolicos tum Cooperatores, ac Prædicatores eleemoſynis victitaſſe, nec potuiſſe ipſum ſpecialem quampiam ſibi prærogativam & lauream parare, niſi his ipſis abſtinuiſſet eleemoſynis, & opere manuum ſe tranſegiſſet.

XI. Ea ergo imbuti erant cogitatione, ea perſuaſione occupati Prædicatores illi omnes Evangelici, voluntariam ſibi omnium rerum abdicationem profitendam, nec alias quàm ſapientiæ & charitatis aggerandas opes. At contrà tamen Laïci fideles ita ſecum ipſi certiſſimè ſtatuebant, quæ ad eorum ſuſtentationem largiebantur, ea eſſe jura, tributa, debita, neceſſariò exolvenda; ſolvenda, inquam, & miniſtris Chriſti, & Chriſto ipſi Imperatori, cui ſe, & ſua deberent omnia. Quin & hoſtias has eſſe intelligebant, quibus colendum ſibi eſſet ſummum Numen, ex quibus & ejus Sacerdotes victitarent. Unde & oblationum hujuſmodi portio ad ſacrificium ſeligebatur, quæ *fractio panis* dicebatur. Denique quorſum diutius immorari aucupandis argumentis, quibus id efficiatur, fidelibus omnibus perſuaſiſſimum fuiſſe, non arbitraria eſſe ea dona, quibus miniſtros Chriſti munerarentur, ſed neceſſaria vectigalis, quæ ſummo Deo & Sacerdoti Chriſto penderent; cùm ſuprà declaratum ſit, naturali, Moſaïca, & ipſiſſima denique Chriſti lege præceptum fuiſſe, ut Altaris miniſtri viverent de Altari?

XII. Indubium eſt ergo, Laïcos erogaſſe inſtinctu & afflatu religionis & ſacrificii, ut qui inexorabili ſervirent legi & neceſſitati, colendi his largitaribus Dei, Clerique divino addicti miniſterio; Clericos autem accepiſſe quæ erogarentur, quo ſua recrearetùr paupertas, ut qui ſumma in inopia opulenti eſſent, tanquam nihil habentes & omnia poſſidentes, de publicæ charitatis & munificentiæ theſauro id delibantes tantùm, quod tolerandæ vitæ neceſſe eſſet. Ea perſuaſio hinc & hinc veriſſima, pulcherrimaque, ad noſtram propagata eſt ætatem, & in poſteras uſque propagabitur. Largiſſimè ſemper effundunt fideles in Chriſti miniſtros, hi de paupertatis amore nihil remittunt. Quanquam enim oblatæ Clero primùm hæreditates diſtraherentur, nunc ſerventur, ea exterioris diſciplinæ mutatione, de interiori abdicationis profeſſione demutatum nihil, nihil minutum eſt. Divendita fuere prædia in Judæa, quòd diutiùs ibi ea retineri non poſſent, cùm à Judæis ad Gentiles traducenda mox eſſet Eccleſia. Denique ſi quid diſtractum necdum fuerat, ubi gravia illa perſecutio incubuit poſt Stephani mortem, id totum fidelibus periit. Sed ſive ſerventur, ſive diſtrahantur prædia, res eodem redit, ſi modò vel divenditorum pretia, vel ſervatorum

fructus annui in alimenta pauperum conſumantur.

Luculentiſſimè ab Auguſtino animadverſum eſt, poſſeſſionibus, fundis, annoiſque & certis reditibus agrorum Eccleſiæ, exemplo præiſſe, & authoritatem conciliaſſe Chriſtum ipſum, cum Oeconomum & cuſtodem communis pecuniæ voluit conſtitui unum ex Apoſtolis, ſcilicet in futuros uſus, & ſuos, & ſacri Collegii ſui, & pauperum erogandæ. Tum enim facto hoc ipſo ſuo pulcherrimè interpretatus eſt ipſa ſua illa alibi verba, de craſtino die ſollicitari neminem debere, in diem vivi oportere, & incumbi Patris cæleſtis providentiæ, qui mutas paſcit animantes, tam ſerendi, quàm metendi incurioſas. Ut nil derogatur ei perfectionis præcepto, etſi exemplo Chriſti deponatur pecunia, ſerveturque in neceſſitates venturas: ita nec ei detrahitur quidquam, ſervandis poſſidendiſque fundis & hæreditatibus, quòd cupiditate & anxietate procul poſſideantur, ſola ſuis & pauperum neceſſitatibus ſerviendi charitate. Vides ut verbis Chriſti ipſa ejus facta facem præferant, atque ita ſe ipſe interpretetur. Audiamus jam Auguſtinum: *Ergo & Dominus loculos habuit; & à fidelibus oblata conſervans, & ſuorum neceſſitatibus, & aliis indigentibus tribuebat. Tunc primùm Eccleſiaſtica pecuniæ forma eſt inſtituta, ut intelligeremus, quod præcipit non cogitandum eſſe de craſtino, non ad hoc fuiſſe præceptum, ut nihil pecuniæ ſervetur à Sanctis; ſed ne Deo pro iſta ſerviatur, & propter inopiæ timorem juſtitia deſeratur. Nam & Apoſtolus in poſterum prævidens ait, ut ſi quis fidelis habet viduas, ſufficienter tribuat eis, ut non gravetur Eccleſia, quo veris viduis ſufficere poſſit.*

In Evang. Joan. Tract. 62.

Hæc Apoſtoli ergo doctrina, hæc Eccleſiæ obſervantia conſentit apprimè dictis factiſque Chriſti, & ex utraque illud exiſtit, ſummota avaritia & ſollicitudinum anxietate, charitati providæ & tranquillæ ſua eſſe promptuaria, eſſe multiplex penu, unde promat in præſentes & futuras neceſſitates. Porro hæc quæ ab Auguſtino dicitur *Eccleſiaſtica pecunia*, cujus originem ab ipſo uſque Chriſto repetit, non aurum tantùm & argentum, ſed & fundos amplectitur & hæreditates, cum annuis reditibus. Huic enim Eccleſiæ conſuetudini lucem & authoritatem quærebat Auguſtinus ab exemplo Chriſti & Apoſtolorum.

XIII. Poterat Chriſtus ad faſtigium aliquod ſublimius ſuam & paupertatem Evangelicam attollere, & abſtinentiam, ſi optimum factu id duxiſſet. Poterat jejunia Joannis æmolari, & ſuperare; poterat quod fecit Paulus, Evangelium diſſeminare gratis, & ſuo ſe labore manuum, ſuoſque ſecum ſuſtentare. Sed ſummæ hoc ipſum fuit ejus & perfectionis faſtigium, & charitatis, cæteris omnibus mortalibus inacceſſum, quod cùm ad ulteriora & ſumma omnia poſſet conſurgere: accommodare ſe nobis & mediocritatem ſectari maluit, eam nimirum quam poſſent & Apoſtoli omnes, & Apoſtolorum amplexari ſucceſſores. Plures habuit admiratores, quàm imitatores Joannis abſtinentia, & & Pauli fervor ſingularis. Humani totius generis magiſterium Chriſtus præ ſe ferebat: itaque Apoſtolos ſic imbuit, ſic informavit, ut turbas hominum ad imitationem ſui accenderent, non virtutum quadam inacceſſa præſtantia deterrerent. Stupenda illa abſtinentiæ exempla conducunt non parum, poſſunt & aliquando ad excitandam ignaviam ſæculi neceſſaria videri; ſed ne id quidem conſequi poſſunt, niſi rara ſint & inuſitata. Sicubi ergo Cœnobiorum paupertas accuratior, ſtrictiorque fuit, quàm primorum fidelium & Apoſtolicorũ virorum: non tamen eſt quod quiſquam ſibi perſuadeat, Monaſticas has virtutes Apoſtolicis, vel Chriſti ipſius virtutibus anteſtare potuiſſe. Summus omnium virtutum apex charitas eſt, quæ cum in ſummum quemdam conſurgit verticem perfectionis, ejus ad imos uſque delabitur ſapientiſſimæ & amantiſſimæ indulgentiæ gradus. Non aliter ſentiebat Auguſtinus: *Dominus noſter more miſericordiæ ſuæ, infirmioribus compatiens, cùm ei poſſent Angeli miniſtrare, & loculos habebat, quò mitteretur pecunia, quæ conferebatur, utique à bonis fidelibus, eorum victui neceſſaria. Quos loculos Judæ commendavit, ut etiam fures ſi evitare non poſſemus, tolerare in Eccleſia diſceremus.*

De opere Monac. c. 5

XIV. Quæ Auguſtini doctrina præſtantiſſimè explanata fuit à Nicolao III. Papa in Decretali *Exiit.* En ipſa ejus verba: *Sic Chriſtus, cujus perfecta ſunt opera, in ſuis actibus viam perfectionis exercuit, quod interdum infirmorum imperfectionibus condeſcendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas ſemitas non damnaret. Sic infirmorum perſonam Chriſtus ſuſcepit in loculis, ſic in nonnullis aliis infirma humanæ carnis aſſumens, non tantùm carne, ſed & mente condeſcendit infirmis, &c. Egit Chriſtus & docuit opera perfectionis; egit etiam infirma, ſicut interdum & in fuga patet, & in loculis. Sed utrumque perfectè perfectus exiſtens; ut perfectis & imperfectis ſe viam ſalutis oſtenderet, qui utroſque ſalvare venerat, qui tandem mori voluit pro utriſque.* Hoc oculo, hoc animo Chriſtus, hoc Apoſtoli ſpectandi ſunt nobis, hoc Præſules, quicumque Apoſtolico ſpiritu animantur: paupertatis illi Evangelicæ virtute reſplendent ſupra auſteriſſimos quoſque Monachos, quanquam ab ejus ſpecie oſtentanda longiùs abſunt. Præſules hi, immo & Beneficiarii ejuſmodi omnes ad Chriſti imitationem ſeſe componunt, qui cùm lex ipſe & ſummus eſſet ſanctitudinis & perfectionis apex, virtutes tamen quaſdam modo ſecus aliquo, & mediocres exercere voluit, quo ad imitationem ſui plures pelliceret. Nihil uſquam perfectius ſumma hac humanitate, quæ ſe imperfectis accommodat. Fuga Chriſti ſpecie tenus obſcurior videri poterit, quàm ſi infracto pectore impetum & audaciam inimicorum fregiſſet. Sed ſingularis & divinæ fuit ſapientiæ, & charitatis cujuſdam immenſæ, ut noſtris ſe infirmitatibus attemperaverit, exemploque ſuo ſolatus ſit eos, qui fuga ſibi poſtea conſulturi erant. Eadem de cauſa mœroris, timoris & triſtitiæ argumenta quædam edidit, quo tempore paſſurus & crucem aditurus erat: cùm ab eo in tot Martyres diffuſa ſit invicta illa animi vis & fortitudo, quæ his ægritudinibus omnibus invia & intacta fuit. Verùm ſummus perfectionis cardo in eo vertitur, ut vigorem & celſitudinem animi inexpugnabilem aliis inſpires, te ipſum verò ad imbecillium patientiam attemperes, quo & ipſos ſenſim ad majus robur promoveas. Præſules Apoſtolici Chriſtum ipſum & Apoſtolos æmulantur: poſſident, tanquam non poſſidentes: utuntur tanquam non utantur: ſtrictiſſimæ paupertatis ſectatores novo iis ſe vigore animant & corroborant: quod ad ipſos attinet, cumulatiſſima quadam & perfectiſſima charitate, eum Eccleſiaſticæ profeſſionis modum, eam ſtationem mediam tenent, ut perfectiſſimam præ ſe non ferant paupertatem, quo ſaluti imperfectorum faciliùs feliciùſque ſerviant.

In Sexto. 5. Tit. 12. c. 3.

XV. Miltiadi Papæ à Gratiano tribuitur, quod à nobis in anteceſſum jam animadverſum eſt. Nempe Apoſtolos non multo pòſt tempore dilatandam

in Gentibus Eccleſiam præſagientes, noluiſſe in Judæa fundos illos ſervari, atque operam dediſſe, ut qui dati fuerant, quamprimùm vænirent. *Futu-*
12. q. 1. C. Futuram. *ram Eccleſiam in Gentibus Apoſtoli prævidebant, id-circo prædia in Judæa minimè ſunt adepti, ſed pretia tantummodo ad fovendos egentes.* Urbano inde Papæ ab eo adſcribitur, quod non paulò etiam probabilius eſt, & Epiſcopis, & fidelibus ipſis in mentem veniſſe tandem, expeditius fore, conſultiuſque, ut fundi ipſi retinerentur, uti perennes eleemoſyna-
Ibidem. C. Videntis. rum fontes deinceps futuri. Qua de re Capite ſequenti.

XVI. Ad calcem hujus Capitis addam, veriſſimè dici poſſe, à primis illis fidelibus initiatas, conceſſaſque eſſe Eccleſiæ primitias, decimas, oblationes, poſſeſſiones denique ipſas ſuas. Ea enim omnia complectebatur illa domorum agrorumque diſtractio, pretiumque ad pedes Apoſtolorum congeſtum. Qui totum largitur, primitias & decimas largitur, nec ſolas. Si plerique autem in hoc primo Eccleſiæ fervore totum erogabant patrimonium: quis ab aliis ambigat primitias ſaltem & decimas impenſas fuiſſe? Quoad alias verò ex Gentilibus collectas Eccleſias, & ſi non litteris mandatum ſit, venditos, aut donatos fuiſſe agros, ab illis ſaltem ſacri Miniſtri & pauperes alebantur, ad quem uſum primitiæ & decimæ revocantur.

CAPUT II. *P. 1. l. 3. c. 2.*

De Bonis temporalibus, de Oblationibus, de Decimis, de Collectis, de fundis & agris Eccleſiæ Latinæ uſque ad tempora Conſtantini Magni.

I. Ad Altare oblationes largæ, & ad eas excitabantur fideles à ſanctis Patribus.
II. Ab omni cupiditatis fuligine purus erat hic zelus.
III. Urgebant ſancti Patres, ut daretur, & largiſſimè daretur, ad ſolatia pauperum.
IV. Multi agros ipſos ſuis Eccleſiam donabant.
V. Quarto ſæculo offerebant Monachi ad Altare ex pietate oſſi a, quæ quari erant ex certa lege perſoluta fuiſſe latros prioribus ſæculis.
VI. Non admittebantur oblationes niſi communicantium.
VII. Collectæ extraordinariæ.
VIII. Collectæ ordinariæ.
IX. Suum erat Eccleſiæ penu, ſuus fiſcus, qui ſolis pauperibus pateret.
X. Quid negotii, quid ex officii poſſent Epiſcopi, & alii Clerici exercere.
XI. Erant jam Eccleſiæ fundi aliqui.
XII. Etiam decimæ jam tum ſolvebantur.

I. SEcundo & tertio Eccleſiæ ſæculo certiſſimum eſt rem ejus temporalem ex oblationibus potiſſimum excreviſſe, quæ ad Altare fierent. Cum Eccleſiæ enim ſua eſſent & Templa, & Altaria, ſicut & ſacrificia, divinæ prorſus victimæ: qui vel ex Judæis ad eam, vel ex Gentilibus confluebant, non poterant non illi ex prioris ſuæ impulſu religionis, quin immo ex inſtinctu ipſo impetuque naturæ, ad Altare hoc novum hoſtias offerre, quibus & ſua eluerent commiſſa, & Miniſtros Altaris ſuſtentarent. Tanto autem ſuavius validiuſque invitabantur fideles, ad has hoſtias offerendas, quod ad earum communionem mox ipſi vocabantur, quod rarum erat in Judæorum, & Gentilium ſacris. Pſeudoepiſcopos quoſdam ait Cyprianus, non aliud quidquam vehementius concupiſcere, quam ut eleemoſynis & oblationibus fidelium ſaginentur & diteſcant. *Stipes, & oblationes, & lucra deſiderant,* L. 1. Ep. 71. *quibus priùs inſatiabiles incubabant.*

Acerbiſſimè alibi invehitur in divites eos, qui ad Eccleſiam ventitabant illi quidem, at nihil in pauperes erogabant, nihil offerebant ad Altare, de pauperculi alicujus oblatione communicabant. *Lo-* Serm. de Eleemoſ. *cuples & dives Dominicum celebrare te credis, quæ corbonam omnino non reſpicis, quæ in Dominicum ſine ſacrificio venis, quæ partem de ſacrificio, quod pauper obtulit, ſumis.* Ubi oblatio ipſa fidelium ad aras ſacrificium appellatur, propterea quod portio ejus aliqua ad Euchariſtiam conficiendam ſeligebatur, reliquum cedebat Miniſtris alendis: quod quæ affertur Deo hoſtia, jam tum hoſtia eſt & ſacrificium, cùm Dei eſſe incipiat, cùm primùm Deo devovetur, antè etiam quam immoletur; propterea denique quod hæ oblationes, verè hoſtiæ erant, quas fidelium pietas profanis uſibus abjungebat, ut Deo conſecrarentur, ſervituris ad ipſum noſtræ documenta futura, & religionis, ac pietatis. Tantò verò fœdius erat à locupletibus nihil offerri, quod ne pauperes quidem eo religionis officio & nexu abſolverentur. *Pudeat divites ſterilitatis atque infelicitatis ſuæ; vidua & inops vidua in opere invenitur. Cùmque univerſa quæ dantur, & pupillis & viduis conferantur, dat illa, quam oportebat accipere, ut ſciamus quæ pœna divitem ſterilem maneat, cùm hoc ipſo documento operari etiam pauperes debeant.*

II. Inſtantius urgebat Cyprianus, ut ex his ejus verbis manifeſtum eſt, nec tamen terrenæ cupiditatis ſtimulo agebatur. Mera erat & puriſſima charitas, quæ illum incendebat ad divitum ſalutem procurandam, quam non alio magis compendio promovere poterant, quam his donis & eleemoſynis, quæ in pauperes mox, in pupillos & viduas diſſeminabantur. *Cùmque univerſa quæ dantur, pupillis & viduis conferantur.*

III. Nec id unum moliebatur Cyprianus, ut exemplo pauperum divites, vel pudore ſuffunderet, vel inflammaret ad largiores oblationes: *Dat vi-* Ibidem. *dua, & vidua inops; dat, quam oportebat accipere:* ſed ut illos ad eam excitaret munificentiam, quæ non eorum modo opulentiæ reſponderet, ſed quæ primigenium etiam æmularetur fervorem Chriſtianorum Paleſtinæ Eccleſiæ, qui patrimonium ſuum omne devovebant Chriſto, Apoſtolis diſpenſandum in pauperes concredebant. Nec enim oblectandæ curioſitati noſtræ, inſpiratæ divinitus Scripturæ eam nobis Eccleſiæ Hieroſolymitanæ hiſtoriam conſignarunt; ſed ut formam hanc & imaginem accuratiſſimæ perfectionis præ oculis haberemus poſteris omnibus ſæculis, & hinc nobis vel incuteretur pudor, vel calcaria ſubjicerentur. Ideo & fideles hortabatur Cyprianus, Patris ut ſui cœleſtis, quam filii, tam imitatores eſſent; ejus exemplo omnia ſua omnibus communia eſſe vellent: cùm inexhauſto ille beneficiorum torrente bonos & malos, amicos & inimicos perfundat. *Sicut legimus in Actibus Apo-* Ibidem. Serm. De Eleemoſ. *ſtolorum, Erant illis omnia communia. Hoc eſt nativitate ſpirituali verè liberos Dei fieri, hoc eſt lege cœleſti æquitatem Dei Patris imitari. Quodcumque enim Dei eſt, in noſtra uſurpatione commune eſt, nec quiſquam à Beneficiis ejus ac muneribus arcetur; quò minùs humanum genus bonitate, ac largitate divina æqualiter perfruatur. Sic æqualiter dies illuminat, Sol radiat, imber rigat, &c. Quo æqualitatis exemplo, qui poſſeſſor in terris reditus ac fructus ſuos cum fraternitate partitur dum largitionibus gratuitis communis ac juſtus eſt, Dei Patris imitator eſt.*

Ubi & illud animadverti velim, promiſcuum pene haberi Cypriano, ſive divendat quis prædia ſua, & pretium pauperibus eroget: ſive ea ſervet, & non tanquam ſua; ſed velut aliena, & ſibi commendata diſpenſet, in communes uſus, tam ſuos, quam pauperum omnium. Expoſtulat idem alibi, quod olim quidem fideles agros ſuos, domoſque diſtraherent, quo pretium per manus pauperum in cœleſtes trajicerent theſauros: at tunc vix decimas darent: *At nunc de patrimonio nec decimas damus; & cum vendere jubeat Dominus, emimus potius & augemus.* Denique pœnitentes maximè urget, extimulatque ſanctiſſimus Pater, ut patrimonio propter Chriſtum renuncient, cujus antè amore Chriſto renunciaverant, & ſempiternæ ſaluti ſuæ. *Pro hoſte vitanda res, pro latrone fugienda, &c. Nec tenere jam, nec amari patrimonium debet, quo quis & deceptus, & victus eſt, &c. Incunctanter & largiter fiat operatio. Cenſus omnis in medelam vulneris erogetur, &c. Sic ſub Apoſtolis fides viguit, ſic primus credentium populus Chriſti mandata ſervavit, prompti erant, largi erant, diſtribuendum per Apoſtolos totum dabant, & non talia delicta redimebant.*

De ſimpl. Prælat.

De lapſis.

IV. Tam vehementes non poterant penitus ſteriles eſſe exhortationes. Simillimum ergo veri eſt, non mediocri ex parte fideles, aut pœnitentes ſaltem, tam pulcra & tam ſalutaria amplexatos eſſe conſilia, & patrimonia Deo conſecraſſe, quæ mox perſecutor involaturus eſſet. Itaque reflorescebat ſemper in Eccleſia illud primævum decus, eorum qui voluntaria ſua paupertate, & omnium egenorum inopiam levabant in terra, & in cœlis incorruptibilem ſibi congerebant theſaurum. Jam dubitare ea quidem de re non poterit, quiſquis hunc Hymnum audierit Prudentii in laudem beati Laurentii. Hæc enim Gentiles fidelibus objectabant, tanquam probra, quæ ſummæ cujuſdam virtutis erant inſignia. *Tunc ſumma cura eſt fratribus, ut ſermo teſtatur loquax, offerre fundis venditis ſeſtertiorum millia. Addicta avarorum prædia fœdis ſub auctionibus ſucceſſor exhæres gemit, ſanctis egens parentibus. Hæc occuluntur abditis Eccleſiarum in angulis, & ſumma pietas creditur, nudare dulces liberos.* Quibus Paganorum in nos convitiis, quid in noſtram commendationem amplius dici potuit? Inde enim eluceſcit nunquam in Eccleſia exaruiſſe rivolos Apoſtolicæ illius paupertatis, ex qua fons mirificæ largitatis hujus manabat.

Hymno 5. De Coronis.

V. Statas verò ad Altare oblationes, uſque adeo populus frequentabat univerſus, ut ne Monachi quidem ea lege ſoluti ſibi viderentur: ut non & ipſi religioſa hæc tributa divinis Altaribus & Miniſtris inferrent. Author & teſtis erit idoneus Hieronymus, ad Heliodorum ſcribens de vita Eremitica: *Clerici de Altario vivunt, mihi quaſi infructuoſæ arbori ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus ad Altare non defero. Nec poſſum obtendere paupertatem, cùm in Evangelio anum viduam, duo quæ ſibi ſola ſupererant, æra mittentem Dominus laudaverit.* Ex quo patet laïcos certè omnes generali ea lege oblationum conſtrictos fuiſſe.

VI. Vetuit Eliberitanum Concilium, ne qua Epiſcopi dona acciperent, ab iis qui communicandi jure excidiſſent. *Epiſcopum placuit ab eo qui non communicat, munera accipere non debere.* Ex quo efficitur fideles omnes, ſeu quibus integra eſſet communicandi facultas, jure etiam eximio potitos eſſe offerendi ad Altare; eoque ſejunctos fuiſſe ab excommunicatis & pœnitentibus, quorum non admittebantur oblationes.

Can. 28

VII. Præter has omnium fidelium ſtatas oblationes ad Altare, præter uſitatas eorum largitates, qui patrimonii reditus ſibi, Eccleſiæ, & pauperibus communes eſſe volebant; præter inuſitatas eorum profuſiones, qui ſua diſtrahebant omnia, eorumque pretia in fiſcum Eccleſiæ conferebant; erant & collectæ quædam extraordinariæ, quas urgente nova quadam neceſſitate Epiſcopi indicebant. Hinc calumniandi anſam aucupatus eſt Tertullianus adversùs Catholicos Epiſcopos, poſtquam ab eorum ſe communione ſegregavit. *Epiſcopi univerſæ plebi mandare jejunia aſſolent, non dico de induſtria ſtipium conferendarum, ut veſtra captura eſt, ſed, &c.* Liberas has largitiones ſola charitas exprimebat, quæ ipſamet libertas eſt; ejus perſimiles, cui præfuit Paulus, & quam ipſe poſterorum memoriæ immortali Epiſtolis ſuis conſecravit. Fruſtra eſt ergo Tertullianus, cùm Epiſcopis ex eo convitium facit, quo Apoſtolum imitantur.

De jejun. adv. Pſychic.

Nec minùs idem alibi præpoſterè expoſtulat non de avaritia, ſed de ignavia Epiſcoporum, qui tributa quædam à fidelibus exprimebant, ut ingenti pecunia ab Infidelibus redimerent poteſtatem liberam congregandæ in religioſas Synaxes Chriſtianæ multitudinis. *Maſſaliter totì Eccleſiæ tributum ſibi irrogaverunt. Hanc Epiſcopatus formam Apoſtoli providentius condiderunt, ut regno ſuo ſecuri frui poſſent, ſub obtentu procurandi. Sed quomodo colligemus, inquis, quomodo Dominica ſolemnia celebrabimus? Utique quomodo & Apoſtoli, fide, non pecunia tuti.* Hæ fuere magni aliàs viri hallucinationes, aliæ ex aliis contextæ. Semel enim, & quidem perperam perſuaſus, nefas eſſe fugere in perſecutione, ut fuga, ita & numerata pecunia noluit eam declinari.

De fuga in perſecu.

VIII. Sed præter has extraordinarias Collectas, erant & ordinariæ, & certæ, ubi quiſque menſe quolibet, aut quolibet etiam Dominico die, in Gazophylacium Eccleſiæ publicum mittebat, pertinde ut pietas charitaſque ſuadebat erogare in pauperes, & ex temporali perituraque ſtipe æterna ſibi lucra comparare. Affirmat Juſtinus Martyr in Apologia II. fideles omnes ruris, Urbiſque conveniſſe quolibet Dominico die ad ſolenne ſacrum, quo expleto, pro ſuæ quiſque modo ſubſtantiæ & pietatis conferebat in ærarium quoddam ſacrum, unde Paſtor in pauperes & ægrotos, viduas & orphanos, hoſpites & peregrinos erogaret. *Qui copioſiores ſunt & volunt, pro arbitrio quiſque ſuo quod viſum eſt contribuunt; & quod ita colligitur, apud Præpoſitum deponitur; atque inde opitulatur pupillis & viduis, & his qui propter morbum & aliam ob cauſam egens, &c.* In Apologetico quoque ſuo Tertullianus elegantiſſimam hujuſmodi piarum erogationum imaginem delineavit. *Præſident probati quique ſeniores, honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adepti; neque enim pretio ulla res Dei conſtat; etiam ſi quod arcæ genus eſt, non de oneraria ſumma quaſi redemptæ religionis, congregat. Modicam unuſquiſque ſtipem menſtrua die, vel cum velit, & ſi modo poſſit, apponit: nam nemo compellitur, ſed ſponte confert. Hæc quaſi depoſita pietatis ſunt. Nam inde non epulis, non potaculis, nec ingratis voratrinis diſpenſatur; ſed egenis alendis humandiſque, & pueris ac puellis, re ac parentibus deſtitutis, ætatéque domitis ſenibus, item naufragis, & ſi qui in metallis, & ſi qui in inſulis, vel in cuſtodiis duntaxat ex cauſa Dei ſectæ, alumni confeſſionis ſuæ fiunt.* Has non immeritò charitatis mutuæ inter Chriſtianos ſignificationes mirabantur Ethnici: *Vide, inquiunt, ut invicem ſe diligant.* Reſpondet verò Tertullianus,

fratres ſibi mutuò dici, & eſſe Chriſtianos, atque ita in commune omnia poſſidere; omnium eorum unam animam, unum cor eſſe: atque adeo & unum patrimonium terrenum, unam & cæleſtem hæreditatem. *Ex ſubſtantia familiari fratres ſumus, quæ penes vos ferè dirimit fraternitatem. Itaque qui animo animaque miſcemur, nihil de rei communicatione dubitamus. Omnia indiſcreta ſunt apud nos, præter uxores, &c.*

IX. In hæc Tertulliani verba nonnulla ſunt, quæ operæ pretium ſit obſervari. 1. Pro Sacramentorum erogatione nihil dari, nihil accipi ſolitum tunc fuiſſe. *Nec enim pretio ulla res Dei conſtat.* Unde & à Concilio Eliberitano exciſus eſt, qui inoleſcebat mos perverſiſſimus in Hiſpania, ut qui baptiſmo tingebantur, nummorum aliquid erogarent. *Emendari placuit, ut qui baptiZantur, ut fieri ſolebat, nummos in concham non mittant.* (Cap. 48.) 2. Fuiſſe in Eccleſia Ærarium, quæ Tertulliano dicitur *Arca*, Cypriano *Corbona*, Concilio Eliberitano *Concha*, quos Evangelia *loculos* appellaſſe videntur. 3. Contuliſſe unumquemque quolibet ſaltem menſe, vel quando facultas erat, aliquid pecuniæ, ſi tamen facultas erat. Uſque adeo enim non exugebantur pauperes, ut in eos effunderetur, quidquid exprimebatur divitibus. 4. Prætermitti à Tertulliano Clericos, ubi eos recenſet pauperes, in quos hæ charitatis ſtipes diſpenſabantur. Sed ſatius eſt tamen, ipſos ut dicamus ab eo pauperum nomine comprehendi. Nec enim eos Eccleſia alit, niſi ut pauperes, cum pauperibus, de pauperum patrimonio; ita ut theſaurus ſuos ubi charitas explicat, inde excludi non poſſit paupertas. 5. Ait denique Tertullianus inter Chriſtianos communia fuiſſe omnia; non quòd omnes ſua divenderent, ut quondam, & diſtribuerent; ſed quòd germani Chriſtiani, diſpenſatores ſibi potiùs ſui ipſorum patrimonii viderentur eſſe, quàm domini. Itaque cùm ea prælibaſſent, quæ ſibi, ſuæque familiæ neceſſaria eſſent, pro modulo Chriſtianæ frugalitatis: reliqua tanquam ſibi ſuperflua, & pauperibus debita ſpectabant, quorum Deus patrimonii adminiſtros illos conſtituiſſet. Eo certiſſimè ſenſu, qui legi Evangelicæ apprimè conſentaneus eſt, bona omnia tum erant, eruntque ſemper Chriſtianis omnibus, ejus nominis dignitatem non dedecorantibus, communia.

X. Quæ hic porro dicta ſunt nobis, Canoni Eliberitano nonnihil lucis infundent, quo ſcilicet permittitur Epiſcopis, Presbyteris, Diaconiſque aliquid exercere negotii, dum ne ſuæ finibus exiliant reſidentiæ; data etiam copia, ut filios, amicos, libertos, ſervos ei negotio in locis remotis præficiant, vicariam ſibi operam navaturos, dum ne extra Provinciam illa negotiatio diſtrahatur. (Can. 19.) *Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi de locis ſuis negotiandi causâ non diſcedant: nec circumeuntes Provincias, quæſtuoſas nundinas ſectentur. Sanè ad victum ſibi conquirendum, aut filium, aut libertum, aut mercenarium, aut amicum, aut quemlibet mittant; & ſi voluerint negotiari, intra Provinciam negotientur.*

Uſque adeo certè Eccleſia Beneficiariis nonniſi neceſſaria ſubminiſtrabat vitæ ſubſidia, & Epiſcopis etiam ipſis, nempe velut pauperibus, ut compleres ex ipſis artificioli aliquid ad vitam tolerandam exercerent; & forſan non tantùm ut ſportulas pro ſuo ſibi loco debitas dimitterent pauperibus impartiendas, ſed & ut pauperes ad lucelli etiam ſui partem aliquam vocarent. Paulus Apoſtolus in hoc præluxerat, arte & labore manuum victitans, & alios alens. Id ſecuti non erant cæteri Apoſtoli, ut uſum legemque potiùs inſtituerent generalem, & in mores inducerent, & fideles inſueſacerent ſuſtentandis Miniſtris ſacris. Hæc ergo eadem mens eſt Canonis Eliberitani, Paulo conſentanei, qui & ipſe diſtrahi curabat tentoria, quæ contexuerat. Totum id negotium alendis Clericis, levandiſque pauperibus dicatum eſt. *Ad victum ſibi conquirendum:* non ad eos cumulocupletandos. Eodem enim Canone prohibetur ſordidum negotium, quo laboratur, non ut fiat ſatis neceſſitati, ſed inſatiatæ hominum avaritiæ: *quæſtuoſas nundinas:* & cui ſervitur inquieta per Provincias diſcurſatione. Quod vitii à Cypriano inuſtum eſt iiſdem propè verbis: *Epiſcopi plurimi, quos & ornamento oportet eſſe cæteris, & exemplo, divina procuratione contempta, procuratores rerum ſæcularium fieri, derelicta cathedra, plebe deſerta, per alienas Provincias oberrantes, negotiationis quæſtuoſæ nundinas aucupari. Eſurientibus in Eccleſia fratribus habere argentum largiter, &c.* (De lapſis.)

XI. Nihildum diximus de agris & fundis Eccleſiæ per hæc duo ſæcula, quod paucos ſanè obtineret, nec enim dixerim nullos. Alexander Severus Imperator, referente Lampridio, Chriſtianis addixit Eccleſiam, de qua controverſiam faciebant caupones. Gentili licèt ſuperſtitione occupatus Princeps, ſatius tamen fore duxit, ut locus Numini dicaretur: *Cùm Chriſtiani quendam locum, qui publicus fuerat, occupaſſent: contrà Popinarii dicerent ſibi eum deberi, reſcripſit melius eſſe, ut quomodocumque illic Deus colatur, quàm popinariis dedatur.*

Jam ergo inficias nemo ierit, quin Eccleſias & templa noſtræ ſectæ in communi poſſideremus, ceu fundus; quos cùm nobis Imperatores ipſi adjudicarent, aſſererentque adverſùs vim illius temerè uſurpantium; hinc probabilis conjectura, non vetuiſſe illos, quin ruri & in urbibus fundos agroſque paſſim acquireret Eccleſia. Res in aperto eſt. Si Romæ, ſi Antiochiæ ſinebant Imperatores aliquas Eccleſias Chriſtiano cultu frequentari, ut ſequenti capite referemus, non interceſſiſſe eos, quin prædia & fundos ruri & in urbibus illæ Eccleſiæ obtinerent.

XII. Decimas ſuprà ſtrictim attigit Cyprianus, & in eo uno ſatis argumenti eſt, ut exiſtimemus Chriſtianos eo religionis officio functos eſſe tantò ſcrupuloſiùs, quantò certiſſimi erant, juſtitiam & charitatem Chriſtianorum Phariſæis concedere non debere, qui decimas omnium religiosè perſolvebant. Paulò apertiùs rurſum alibi idem ſanctus Pater de eadem re, quando docet, uti Collegio olim Sacerdotum & Levitarum pendebantur decimæ ab undecim Tribubus aliis, ut ab aliis occupationibus feriati, uni poſſent ſe Altaris & Templi miniſterio totos impendere: *Ad victum atque veſtitum ab undecim Tribubus de fructibus qui naſcebantur, decimas perciperet:* ita nunc Clerum oblationibus & donis fidelium ali: *Quæ nunc ratio & forma tenetur, ut qui in Eccleſia Domini ad ordinationem Clericalem promoventur, nullo modo ab adminiſtratione divina avocentur, ne moleſtiis & negotiis ſæcularibus alligentur, ſed in honore ſportulantium fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altaribus & ſacrificiis non recedant.* (L. 1. Ep. 9.)

CAPUT III. *P. 1. l. 3. c. 3.*

De bonis temporalibus Eccleſiæ Orientalis uſque ad Imperium Conſtantini. De Oblationibus, Decimis, Collectis, fundis & prædiis.

I. Eccleſia Romana largitiones in omnem effuſa Orientem.
II. Non pauci prædia adhuc ſua divendebant.
III. Eccleſia Orientali ante Imperium Conſtantini erant poſſeſſiones, domus, agri.
IV. A Principibus ipſi Eccleſia vendicati fundi, quod Evangelica paupertati nihil obſtrepebat.
V. De oblationibus.
VI. De Primitiis & Decimis, ex Canonibus & Conſtitutionibus Apoſtolicis.
VII. Irenæi doctrina in eam rem.
VIII. Expeditiſſimis à terrenis affectibus Antiſtites Apoſtolici, magna animi & eloquentia vi fideles ad largius dandum cohortabantur.
IX. De Primitiis & Decimis ex Origene.
X. Pia hoc genus largitiones pro ſacris hoſtiis habita.
XI. Marci Aurelii imperatoris largitio.

I. Finitima erat Occidentali Orientalis Eccleſiæ lex & diſciplina in rebus fundiſque ſuis. Celebrata eſt ab Epiſcopis Græcis ſummis quibuſdam laudibus Eccleſiæ Romanæ liberalitas effuſiſſima in omnes Orbis Eccleſias alias, qui rivuli tam longè latéque manantes uno ex fonte exoriri poterant ſpontanearum Romanæ plebis oblationum, vel confluentium eò undique fidelium. Quod tam ſtudioſè commendabant, utique pro virili ſua parte imitari ſatagebant Epiſcopi Orientales. Prodibit hîc ante alios Dyonyſius Corinthi Epiſcopus in Epiſtola ad Soterem Papam, ubi hunc morem commendat, quem teſtatur Euſebius ad ſui uſque ævi perſecutiones obſervatum fuiſſe. *Hæc vobis con-* L. 4. c. 23. *ſuetudo eſt, jam inde ab ipſo Religionis exordio, ut fratres omnes vario beneficiorum genere afficiatis, & Eccleſiis quamplurimis, quæ in ſingulis urbibus conſtitutæ ſunt, neceſſaria vitæ ſubſidia tranſmittatis. Et hac ratione tum gentium inopiam ſublevatis, tum fratribus qui in metallis opus faciunt, neceſſaria ſuppeditatis.* Dionyſius Alexandriæ Epiſcopus datis ad Stephanum Papam litteris eas largitiones Eccleſiæ Romanæ permanaſſe refert in Syriam uſque & Arabiam. *Syria-* L. 7. c. 5. *rum quidem Provinciæ omnes cum Arabia, quibus identidem neceſſaria ſuppeditatis.*

II. Confirmat porro idem Euſebius ab Orientalibus non paucis initam fuiſſe eandem, de qua Lucas, viam & rationem Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, abdicandis caducis omnibus, & in egenos diſpenſandis, quin & cæleſtibus mox Evangelicæ doctrinæ theſauris varias in Orbis Provincias ſpargendis. L. 3. c. 37. *Siquidem plerique ex illius temporis diſcipulis, quorum animos ardentioris Philoſophiæ deſiderio verbum divinum incenderat, Servatoris noſtri præceptum jam antea expleverant, diviſis inter egentes facultatibus ſuis. Deinde relicta patria peregrè proficiſcentes, munus obibant Evangeliſtarum.*

III. Non diſſidet à veriſimilitudine, in Oriente complures fidelium Eccleſiis dono dediſſe fundos & hæreditates ipſas, non vendidiſſe, ut ſimul & ſemel pretio earum pauperes juvarentur. Profertur enim ab Euſebio Lex ipſa Conſtantini, qua reſtitui juſſit Eccleſiis domos, poſſeſſiones, agros, hortos, quibus eas perſequentium furor ſpoliarat: ut jam ambigere queat nemo ante Imperium Conſtantini ſuos fuiſſe Eccleſiæ fundos, agroſque. *Omnia ergo quæ ad Eccleſias rectè viſa fuerint pertinere, ſive domus ac poſſeſſio ſit, ſive agri, ſive horti, ſeu quæcumque alia nullo jure quod ad dominium pertinet imminuto, ſed ſalvis omnibus atque integris manentibus, reſtitui jubemus.* De vita Conſtant. L. 2. c. 39.

IV. Enimvero cùm Eccleſias eſſe extruique ſinerent Ethnici Imperatores: cùm author ſit Euſebius, novas in dies & magnificentiores exædificatas fuiſſe: *Priſcis ædificiis jam non contenti, in ſingulis urbibus ſpatioſas ab ipſis fundamentis extruebant Eccleſias.* Cùm primus omnium Diocletianus eas everti Edicto publicato coëgerit, ecquis dubitet, quin ſui illis fundi, redituſque antè eſſe potuerint, ad Altaris miniſterium, ad miniſtrorum cibos? Refert Euſebius ſub Imperio Conſtantini cœptum eſſe reſtaurari Eccleſias, honore & opulentia majore, quàm priùs. *Nobis incredibilis erat lætitia, cùm loca cuncta,* L. 8. c. 1. & *quæ Tyrannorum impietas paulò antè ſubruerat, revi-* L. 10. c. 2. *viſcere videremus; templaque rurſus à ſolo in immen-* L. 9. c. 10. *ſam altitudinem erigi, & longè majore cultu ac ſplendore, quàm illa quæ priùs expugnata fuiſſent, niteſcere.*

Cùm Paulus Samoſatenus ex eodem Euſebio morem gerere detrectaret decreto Concilii Antiochiæ adverſus eum ejuſdem urbis Epiſcopum congregati, nec *domo Eccleſiæ* excedere vellet, juſſit Aurelianus Imperator illi eam addici, ad quem Epiſcopi Italiæ, & Romanus Præſul reſcripſiſſet. *Iis de-* L. 7. c. 30. *mum tradi præcipiens, quibus Italici Chriſtianæ Religionis Antiſtites, & Romanus Epiſcopus ſcriberent.* Fateamur ergo neceſſe eſt, fidelium pietate & largitate Eccleſiis dono datas eſſe terras, domos, hæreditates, antè etiam quàm habenas Imperii Chriſtiani Principes tractare incœpiſſent, eorumque fundorum Epiſcopos uſumfructum & adminiſtrationem habuiſſe penes ſe, ut eos tuerentur etiam judicio & ope Principum, necdum Chriſtiano nomine & myſterio initiatorum.

Hinc & illud emergit, nunquam reſtingui potuiſſe primævum illum æſtum & ardorem Eccleſiæ naſcentis, donandis & addicendis latifundiis, quin immo effudiſſe ſe in omnes & Orbis Provincias & poſteras ætates. Quanquam enim vendi ſuaſerit Chriſtus, & dari pauperibus, nec de craſtino anxiari: non ea tamen ejus fuit vel mens, vel voluntas, ut litteræ ipſi & verbis præcepti ſerviremus; uti nec quod alibi præcepit, genam cædenti unam, alteram objici. Cæſus eſt & ipſe in genam, nec alteram obtulit cædendam: diſcipulum quoque habuit, qui in loculos reconderet, quæ futuris uſibus prodeſſent. Factis ejus verba aptanda ſunt. Voluit ergo & ipſe, ut puriſſimis Eccleſiæ ſuæ ſæculis, Epiſcopi illi Apoſtolici, & martyria ad ipſa toto pectore anhelantes, fundos agroſque Eccleſiæ oblatos ſuſciperent & poſſiderent, quo hæc jam rum lex & conſuetudo præformaretur futuris Eccleſiæ ſæculis, poſſe ab Eccleſia fundos & poſſeſſiones obtineri, illæſa paupertatis Evangelicæ profeſſione, cùm poſſidentes non poſſidentibus ſimillimi eſſent, utentes non utentibus; cúmque patrimonii pauperum nihil quiſquam niſi ut pauper delibaret, quamvis prodigium adminiſtrator eſſet Beneficiorum.

V. Venio ad oblationes, quas duplicis generis fuiſſe declarant Canones Apoſtolici. Aliæ enim ad Can. 3. 4. 5. Altare offerebantur, purà triticum, racemi, oleum, thus. Aliæ in domum Epiſcopi deferebantur, mel, lac, legumina, volatilia, pecodes; porro horum inter Clericos partiendorum penes Epiſcopos &

Preſbyteros cura erat & poteſtas. Certum eſt ergo horum tunc Beneficiatiorum, ſeu Clericorum proventus, ex ſolis emerſiſſe diſtributionibus, nec ullo eos adhuc fundo, vel donari, vel onerari ſolitos fuiſſe; ſita omnia in commune poſſidente Eccleſia omni, & ſingulis quo egerent ſuppeditante; prælucente jam tum ea lege ſanctiſſimis quibuſque Congregationibus, & regula, ut charitas & paupertatem foveat, & propulſet inopiam.

VI. Ex Conſtitutionibus Apoſtolicis dilucidius intelligetur, ut primitiæ & decimæ omnium à fide- *L. 7. c. 30* libus Eccleſiæ exolverentur. *Dabis Sacerdotibus omnes, primitias torcularis & areæ, vindemiæ & meſſis, boum atque ovium. Dabis omnem decimam pupillo & viduæ, pauperi & proſelyto. Dabis etiam Sacerdotibus primitias panum recentium, vini ex dolio, olei, mellis, pomorum, ſive baccarum, uvæ, aut aliorum fructuum. Primitias verò argenti aut indumenti, cæterarumque rerum quas poſſides, tribues pupillo & viduæ.* Suppetebat ergo unde tolerare vitam poſſent, non deliciari. Suppetebat, quod neceſſarium, quod etiam commodum videri poſſet: ſuperfluitas, faſtus, ſplendor omnis præcidebatur. Hæc ad Clericos. Jam ad laïcos, habes hic quo jure aſtringerentur, ſive decimas, ſive primitias, ſive quocumque alio nomine rem adumbres, tributa juſtiſſima, ut Deo, Deique Miniſtris perſolverent, cui ſe & ſua deberent omnia.

Inde eſt quod & alibi Scriptor idem Conſtitutionum Apoſtolicarum teſtatum facit, ut ingenti cum fœnore ſola Euchariſtia penſantur nobis ſacrificia omnia Moſaïcæ legis; ita iis quæ nunc ad Altare Eccleſiæ convehuntur oblationibus, exhiberi primitias, decimas, & quaſcumque alias Templi Hie- *L. 2. c. 25.* roſolymitani largitiones. *Audi ſacra Catholica Eccleſia, quæ antea ſacrificia, nunc precationes & obſecrationes & Euchariſtiæ: quæ tunc primitiæ & decimæ, & portiones, ac dona, nunc oblationes quæ per ſanctos Epiſcopos offeruntur Deo per Chriſtum, qui pro omnibus mortuus eſt.* Denique ſi jugum Legis permoleſtum noſtris excuſſit cervicibus libertas Chriſtiana, non ea tamen nos exolvit, authore eodem Clemente, ſeu quovis alio, neceſſitate inexorabili ſuſtentandi Cle- *L. 2. c. 35.* ri, ſublevandorumque pauperum. *Tametſi vos Deus à ſervitute aſcitorum vinculorum liberavit, &c. Non tamen à penſionibus liberavit, quas Sacerdotibus debetis, & quas egentibus benignè largiri oportet. Ait enim Dominus in Evangelio, Niſi abundaverit juſtitia veſtra, pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.* Bona fide Phariſæus primitias, decimas, aliaque pia vectigalia pendebat Templo Hieroſolymitano. Chriſtus eo ob oculos poſito fidelibus ſuis exemplo, abundantiam quandam uberiorem juſtitiæ & pietatis ab eis ſe deſiderare ſanctiſſimè affirmat; alioqui ſepiendum illis aditum, & occludendas fores Regni cœleſtis.

VII. His aſſentitur Irenæus, ubi ait, quæ Iſraëlitæ ſuo, vel Templo, vel ſacrotum Miniſtrorum Collegio offerebant, umbratiles tantum eas fuiſſe imagines ejus longè effuſiſſimæ munificentiæ, qua Eccleſiam, qua pauperes omnes fidelium largitas *L. 4. c. 34.* inexhauſta proſequitur. *Nihil enim otioſum, nec ſine ſigno, & ſine argumento apud eum; & propter hoc illi quidem decimas ſuorum habebant conſecratas; qui autem perceperunt libertatem, omnia quæ ſunt ipſorum ad dominicos decernunt uſus, hilariter & libere dantes ea, non quæ ſunt minora, utpote majorem ſpem habentes.* Vides quo ſanctiſſimus Antiſtites, & Martyr conſtare voluerit eam libertatem, qua Eccleſiam ſuam donavit Chriſtus, à ſervitute legis Moſaïcæ abſolutam. Non ut decimas & primitias jam non pendant, aut non totas Chriſtiani pendant, ſed ut totum pendatur, & quidem ea charitate, quæ alacritatem hilaris animi ſpiret, eamque deſpicientiam rerum omnium, qua par eſt, ut noſmet noſtraque omnia Deo dependamus. Sunt ergo veteris, ſunt & novi Teſtamenti oblationes, ſed quanto novum veteri antecellit, tantò & uberiores ſunt ejus oblationes, ut quæ à charitate longè effuſiſſima proficiſcantur. *Non genus oblationum reprobatum eſt; oblationes enim & illic, oblationes autem & hic; ſacrificia & in Eccleſia: ſed ſpecies immutata eſt tantùm, quippe cum jam non à ſervis, ſed à liberis offeratur. Unus enim & idem Dominus; proprium autem character ſervilis oblationis, & proprium liberorum: uti & per oblationes oſtendatur indicium libertatis.* Parcè ergo dabant Iſraëlitæ, quia ſervi erant, vinculis ſuis conſtricti & innexi cupiditatibus rerum terrenarum: eratque pro ſervili conditione doni parcimonia. At Chriſtiani abruptis carnalium affectuum compedibus, verè liberi ſunt: & munera liberis, Deique filiis conſentanea ampliſſimaque offerunt: nempe copidiſſimi omnia cum cœleſti Patre, cum fratribus ſuis ejus filiis omnibus communia habere.

VIII. Hæc Irenæi, hæc aliorum tum Patrum, ad largiſſimè dandum hortamenta, nulla ſordium, nulla vel ſuſpicione avaritiæ infamari poterant. Terrena enim illi & mortalia omnia infra ſe poſita habebant, ubique & ſemper ad fundendum pro Chriſto ſanguinem paratiſſimi, aliquando tandem à ſe fuſum iri perſuaſi plerumque: interim de tota Eccleſiæ opulentia tantum velut primoribus labris delibantes, quantum cæteri pauperes, quantum tuendæ vitæ, fovendæque paupertati opus erat. Itaque ſola eis animarum lucra oculis obverſabantur, quando excitabant laïcos, ut ultro nuntium illis omnibus remitterent bonis, quæ poſſet perſecutor auferre, quæ cœleſtibus theſauris ita commodè & certiſſimè inſerri poſſent. Cùm verò & eadem perſecutionis, mortiſque præcipitis diſcrimina imminerent fidelibus omnibus, omnibuſque eadem Martyrii laurea deſponderetur, non ægrè ab illis abjiciebantur, quibus terræ & mortalitati huic puſſent adglutinari. Ita his illiſque fixum illud animo, certiſſimumque erat, compendioſius eſſe dare, quam accipere; & cùm Deo totum dabatur, totum fœnori dari, cumulatiſſimè mox refundendum: denique lutea & terrena à nobis Deum accipere hic bona, aurea & æterna rependere. *Verbum dedit populo præcep-* *Ibidem.* *tum faciendarum oblationum, quamvis non indigeret eis, ut diſceret Deo ſervire. Sic & ideo nos quoque offerre vult munus ad Altare frequenter, ſine intermiſſione. Eſt ergo Altare in cœlis. Illuc enim preces noſtræ & oblationes noſtræ diriguntur.*

IX. Fusè illud exequitur, ſed & vehementer premit Origenes argumentum, Quod lege Moſaica de *In Num.* primitiis, & decimis præcepit Deus, id etiamnunc *Hom. 11.* à nobis religioſiſſimè obſervari debere, ut invariabile ejus præceptum, qui totum cùm daret, portionem aliquam ſibi retinuit, quam ut noſtræ pietatis & grati animi repeteret monumentum. Sed non iis ſe finibus circumſcribi patitur Origenes. Phariſæum enim obſervat ipſius Chriſti teſtimonio, Primitiarum & Decimarum legis obſervantiſſimum fuiſſe; & non poſſe tamen cuiquam regni cœlorum januam patere, niſi abundatiore ſanctitatis copia affluat: *Quod ergo vult fieri à Phariſæis, multo magis & majore cum abundantia vult à diſcipulis impleri.*

Quòd confirmatur ab eo, recenſitis compluribus aliis Judaicæ religionis capitibus, quibus tamen longè ulteriores pietatis regulas, & elimatiores præſcribebat Chriſtus ſuis virtutes. *Quomodo ergo abundat juſtitia noſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, ſi illi de fructibus terræ ſuæ guſtare non audent, priuſquam primitias Sacerdotibus offerant, & Levitis decimæ ſeparentur; & ego nihil horum faciens fructibus terræ ita abutar, ut Sacerdos neſciat, Levites ignoret, divinum Altare non ſentiat?*

X. Obſervatum eſt illud jam à nobis, & hic rurſus tamen inculcandum, ſic Scripturas, ſic ſanctos Patres de primitiis, de decimis & oblationibus, de ſtipe denique & eleemoſyna, quæ erogatur in pauperes, & in Clericos, verba facere, tanquam de hoſtiis quibuſdam, & de uno eodem ſacrificio, quo Chriſtus ad aras noſtras quotidie immolatur. Alebantur Aaronici Sacerdotes victimis, quas obtulerant: & nunc Miniſtros Altaris alere, unum idemque eſt, atque hoſtias offerre. At Chriſtiani Sacerdotes & Miniſtri omnes ſacrorum, veriſſimo quodam & luculentiſſimo ſenſu, in unum conflantur cum Chriſto Sacerdotem, unamque victimam; in illo ſeſe, & in ſeſe illum offerunt, unum inter ſe, unum cum ipſo corpus, unus panis. Cùm pauperes omnes veſcantur eleemoſynis & hoſtiis oblatis Deo, in corpus Chriſti & ipſi trajiciuntur, conflanturque in unum ſummum Sacerdotem, & in illam univerſalem hoſtiam, cujus oblatio ad orbis uſque fines, & ad ſæculorum uſque exitum propagatur, & perpetuatur.

XI. His obiter addenda mirifica largitas M. Aurelii Imperatoris, qui annuis ter mille frumenti modiis donavit Eccleſiam Hierapolitanam, cujus Epiſcopus filiam ejus à dæmone exagitatam ſanaverat. Nec illud donum niſi à Juliano Apoſtata retractatum eſt. Vide Acta beati Abercii, hoc erat Epiſcopi nomen, apud Metaphraſten & apud Baronium, anno 163.

De Decimis & Primitiis poſt Imperium Conſtantini.

CAPUT IV. *P. 1. l. 3. c. 4.*

De Decimis & Primitiis in Eccleſia Latina poſt Imperium Conſtantini, uſque ad annum Chriſti quingenteſimum.

I. Eccleſia opibus facta eſt ingens acceſſio poſt Imperio admotum Conſtantinum.

II. Ex Hieronymo, cum Clerici Levitæ ſint novi Teſtamenti, debentur illis decimæ.

III. Quæ Primitiarum quantitas eſſet.

IV. Arctiori fideles vinculo tenentur, quam Iſraëlitæ, ad decimas & primitias dandas & ulterius aliquid.

V. Quam blandè & quam inſtanter Auguſtinus inimineret fidelibus, ut eadem eliceret.

VI. VII. Pluſculum quam decimas exigit Auguſtinus, & ex opere quoque manuum, atque ex induſtria exigit.

VIII. IX. A quibus non abludunt Julianus Pomerius, & Caſſianus.

X. Decimæ & primitiæ quandoque ad vicina convehebantur Cœnobia.

XI. XII. Quàm anxiè urgeret Auguſtinus fideles, ne modulo Phariſaica juſtitiæ, ne decimarum jejuna ſolutione contenti eſſent.

I. Imperio Conſtantini pax affulſit Eccleſiæ. Pacem ingentia ſecuta ſunt opum, virium, & dignitatum incrementa. Quæ rerum acceſſio temporalium gratulanda utique fuiſſet, ſi ſanctimoniæ quoque & virtutum incremento cederet, non detrimento. Verè enim Hieronymus in vita Malchi Monachi: *Ab Apoſtolis uſque ad noſtri temporis fæcem Eccleſia perſecutionibus crevit, Martyriis coronata eſt, & poſtquam ad Chriſtianos Principes venit, potentia quidem & divitiis major, ſed virtutibus minor facta eſt.* Hac mente, hac animi perſuaſione ſancti Patres temporalia Eccleſiæ bona, eorumque novas acceſſiones ſpectarunt, non ut lætitiæ, ſed ut triſtitiæ potius & gemituum materiam, timoriſque ejus religioſi, & cautionis neceſſariæ, ne his caducis bonis ſuffarcinati, tanto ſimus verorum & æternorum bonorum inaniores, & quo inaniores, eo faſtidioſiores.

II. Opes Cleri enumerare ordiemur à decimis, quo veluti tributo ſummi Numinis Majeſtas, toto pene orbe terrarum colebatur. Erant Clerici noſtri novi Teſtamenti veluti Levitæ; utrorumque portio in Scripturis Deus dicitur. Id ſonat vox ipſa Cleri, cujus ſors Deus, qui & ipſe viciſſim Dei ſors eſt. Hinc æquum cenſet Hieronymus, ut decimis & oblationibus Clerici ſuſtententur. *Si ego pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis ejus, nec accipio partem inter cæteras Tribus, ſed quaſi Levita & Sacerdos vivo de decimis, & Altari ſerviens Altaris oblatione ſuſtentor, habens victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar.* Ita ille in Epiſtola ad Nepotianum de vita Clericorum. Vides hic & Laïcos aſtringi ſolvendis decimis, & Clericos obligari, ut de Altari victitent illi quidem, non luxurientur.

III. Rurſus enim ille elegantiſſimè, ut decimæ & primitiæ alendis, non ditandis Clericis impendi debeant; extricandis illis à temporalium cura & ſollicitudine, non amplius immergendis: in Epiſtola ad Fabiolam de veſte ſacerdotali: *Primitiæ frugum & omnium ciborum atque pomorum offeruntur Antiſtiti, ut habens victum atque veſtitum, abſque ullo impedimento ſecurus & liber ſerviat Domino.* Idem alibi vir doctiſſimus obſervat in ſacris Litteris non deſignari quantitatem & modum primitiarum. Traditione inter Hebræos neſcio qua vulgatum eſſe, quadrageſima parte conſtare eas debere, ſaltem ſexageſima. Videri denique Ezechielem eas affixiſſe ſexageſimæ parti, ad avaritiam Sacerdotum frænandam. Nemini autem ambigere fas eſt ex Hieronymo, quin à plebe juſta ſtipendia poſſint Sacerdotes & Clerici Eccleſiæ exigere, quamvis vehementer illis ſuccenſeat, qui ultra jus & modum quidvis extorquent. *Sugillat Propheta non ſolum illius temporis Sacerdotes & Principes, ſed noſtri quoque: qui ditiores fiunt Sacerdotis dignitate; & præter ea quæ ſibi Domini diſpoſitione debentur, tollunt à pauperibus per violentiam, vel ſub honoris nomine divites ſpoliant.* Non ergo neceſſario locupletari, ſed ſuſtentari debent à populis Clerici; *quæ ſibi Domini diſpoſitione debentur.*

In cap. 45. Ezech.

Ibid. c. 46.

IV. Sibi, hoc eſt, Sacerdotibus & Miniſtris ſuis Deus hanc olim integram ſervaverat portionē de terrenis omnibus bonis, decimas & primitias. Chriſtus non eo ſe continuit modo, ſuos quippe cohortatus, ut omnia abdicarent, & in pauperes, ac operarios Evangelicos diſtribuerent: plura utique ab illis depoſcebat, etſi non exigebat, quàm olim expreſſum

fuerat ab Iſraëlitis, quibus ejuſmodi perfectionis conſilia nec propoſita quidem fuerant unquam. Ita ſcilicet argumentatur Hieronymus in Commentariis
Cap. 3. ad Malachiam: *Quia decimas & primitias Levitis populus non reddebat, ſe ipſum dicit Dominus fraudem ſuſtinere, cujus Miniſtri fame coacti & penuria templum deſeruerint, &c. Quia fraudaſtis me parte mea, hortor vos, ut inferatis decimas in theſauros templi. Si enim per alios viſitatur in carcere, & ægrotus ſuſcipitur, & eſuriens ſitienſque cibum accipit atque potatur; cur non in Miniſtris ſuis ipſe decimas accipiat, & ſi non dentur, parte ſua ipſe privetur?* Quin & validiora non paulò ſunt, quæ mox ſubduntur; divino & naturali jure, & inſolubili proinde vinculo teneri Laïcus, teneri Chriſtianos promiſcuè ac Judæos, ſed illos magis, ut à quibus ſpiritalia accipiunt, illis temporalia refundant alimenta. *Quod de decimis primitiiſque diximus, quæ olim dabantur à populo Sacerdotibus ac Levitis, in Eccleſiæ quoque populis intelligite; quibus præceptum eſt, non ſolùm decimas dare & primitias, ſed & vendere omnia quæ habent, & dare pauperibus, & ſequi Dominum Salvatorem. Quod ſi facere nolumus, ſaltem Judæorum imitemur exordia, ut pauperibus partem demus ex toto, & Sacerdotibus ac Levitis honorem debitum referamus.* Decimis ergo & primitiis donantur & coluntur Clerici, tanquam majeſtate Dei circumfuſa effulgentes, tanquam Chriſti perſonam induti, tanquam vicem omnium circumgeſtantes pauperum, quo fit ut eis non frui, ſed uti debeant religiosè, piè & parcè.

V. Nihil Auguſtino fieri potuit expeditius, puriuſque ab omni terrena cupiditate. Et non potuit non tamen ille fideles vehementiſſimè commonefacere, atque urgere, ut juſta Clero vectigalia, ut dona, ut decimas exſolverent, vel quidvis aliud largius adhuc & munificentius. Quanquam daret enim Phariſæus decimas religioſiſſimè, exſpes tamen fuit & exhæres Regni cœleſtis. Laïcorum eſt ergo antevolare Cleri neceſſitatibus & petitionibus, atque ita ſecum ſtatuere, ſua pluris intereſſe quàm Cleri, decimæ ut ſolvantur; conducibilius ſibi eſſe dare, quàm Clero accipere. Si qua blanda vis fiat aliquando, ipſis potiſſimùm conſuli; nec enim eorum dona, ſed fructum & ſalutem cordi eſſe: ſi quid quandoque Clerus minus juſto exigat, hanc ejus moderationem ipſi decoram, populo in-
In Pſal. 146 vidioſam & exitialem eſſe. *Dominus ait, Manducate quæ ab ipſis ſunt; & ne putarent aliquid de ſuo donare, Dignus eſt, inquit, operarius mercede ſua. Talia non quærentes à vobis, ideo liberiùs dicimus. Sed & ſi quæreremus, fructum veſtrum quæreremus, & non veſtras opes, ſed veſtram juſtitiam. Efficite ut vos ipſos exigatis, efficimini exactores veſtri. Chriſtus tacens exigit, & major eſt vox tacentis, quia in Evangelio non tacet, &c. Nemo enim à vobis poteſt exigere, niſi fortè exactione opus eſt, ut qui vobis in Evangelio ſerviunt, petant à vobis. Si ad hoc ventum fuerit, ut petant, videte, ne quod vos à Deo petitis, fruſtra petatis. Eſtote ergo exactores veſtri, ne aliquid illi, qui in Evangelio ſerviunt vobis, non dicam, petere cogantur, nam fortè nec coacti petent; ſed ne ſilentio vos arguant.* Ita ingenioſa charitas non exigendo exigit, non flagitando flagitat. Modeſtiùs, ſed & efficaciùs exigit, qui exigere ſe poſſe, nec velle oſtendit. Ubi Evangelica lege convenitur laïcus, qua jubetur dare, patientiæ poſtea & ſilentii inita vis eſt ad quidvis extorquendum.

VI. Præclariſſimè mox ibidem ſubjicit Auguſtinus Orbis univerſi dominum & Imperatorem eſſe Chriſtum; regium illi ærarium & fiſcum eſſe; ſeponi ab unoquoque fideli debere, ex reditibus & bonis ſuis omnibus, quod in Imperatoris ſui fiſcum inferat, ne ſua audiat & fraudetur; vis decimis noſtra poſſe debita expungi. *Nunquam hoc facietis, niſi aliquid de rebus veſtris ſepoſitum habueritis, quod cuique placet pro neceſſitate rei familiaris ſuæ, tanquam debitum, quaſi fiſco reddendum. Si non habet Rempublicam ſuam Chriſtus; non habet fiſcum ſuum, &c. Præcidite ergo aliquid, & deputate aliquid fixum, vel ex annuis fructibus, vel ex quotidianis quæſtibus veſtris. Exime aliquam partem redituum tuorum. Decimas vis? Decimas exime, quanquam parum eſt. Dictum eſt enim quia Phariſæi decimas dabant, Jejuno bis in Sabbatho, decimas do omnium quæ poſſideo. Et quid ait Dominus? Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum Cœlorum. Et ille ſuper quem debet abundare juſtitia tua decimas dat, tu autem nec milleſimam das. Quomodo ſuperabis eum, cui non æquaris?* Quibus verbis inſinuatur perſpicua neceſſitas bonorum omnium ſaltem decimas Clero dandi, nec decimas tantùm proventuum terrarum & fundorum dandi, ſed negotii etiam & artificioli. *Aliquid fixum, vel ex annuis fructibus, vel ex quotidianis fructibus veſtris.*

VII. Quæ duo eadem magni momenti capita pulcherrimè declarantur Sermone hoc Auguſtini nomine evulgato: *Jam propè ſunt dies, in quibus meſſes colli-* Serm. 219. de Temp.
gere debemus, de offerendis, imò de reddendis decimis cogitemus. Deus enim qui dignatus eſt totum dare, decimam à nobis dignatur repetere, non ſibi, ſed nobis ſine dubio profuturam, &c. Decimæ tributa ſunt egentium animarum, redde ergo tributum pauperibus, offer libamina Sacerdotibus. Quod ſi decimas non habes fructuum terrenorum, quod habet agricola, quodcumque te paſcit ingenium, Dei eſt: inde decimas expetit, unde vivis: de militia, de negotio, de artificio redde decimas, &c. Primitias rerum & decimas dignatur petere, & negas avare? Quid faceres, ſi partibus ſibi ſumptis, tibi decimam reliquiſſet?

VIII. Nec minùs dilucidè ex Juliano Pomerio conſtat decimas Clero perſolutas certiſſimè fuiſſe, ubi invehitur in Paſtores ſui amantes, gregis immemores, qui ſe ipſos, non gregem à Deo ſibi creditum paſcunt. *Gregem Domini paſcendum Paſtores* De vita contemplat. l. 2. c. 11.
facti ſuſcepimus, & nos ipſos paſcimus, quando non gregum utilitati proſpicimus, ſed quid foveat & augeat noſtras voluptates attendimus. Lac & lanas ovium Chriſti, oblationes quotidianas ac decimas fidelium gaudentes accipimus, & curam paſcendorum gregum, à quibus perverſo ordine volumus paſci, deponimus.

IX. Memorata eſt à Caſſiano ſingularis religio agricolæ, qui Joanni, celeberrimo illi Eremi incolæ, *quaſdam frugum ſuarum primitias deferebat:* ſed & diebus ſingulis matutinis & veſpertinis horis ad Eccleſiam convolabat, impenſiſſimas Deo acturus gratias, tam munifico largitori eorum bonorum, quas antè ne delibabat quidem, quàm primitias & decimas proventuum ſuorum ei obtuliſſet. *Neque* Collat. 14. c. 7.
ſe unquam de fructibus ſuis aliquid uſurpaſſe, niſi priùs Deo primitias eorum & decimas obtuliſſet.

Novum porrò, aut inuſitatum non erat ad Monachos deferri decimas & primitias ruris. Ejuſmodi piis oblationibus, decimis, primitiiſque certatim coli, ac cumulari ſolitus ſanctiſſimus Monachus, fidem facit idem Caſſianus. *Ad hunc beatum* Collat. 21. c. 1.
Joannem cùm juvenis adveniſſet deferens religioſa munera, inter cæteros poſſeſſores, qui certatim decimas vel primitias frugum ſuarum memorato ſeni de ſuis ſubſtantiis offerebant.

Refertur mox ab eodem Caſſiano ejuſdem ſanctiſſimi Monachi ſermo, mirificè conſentiens iis omnibus, quæ ex Hieronymo ſuprà & ex Auguſtino decerpſimus; primitiis decimiſque hoſtias contineri, quas Deo, ejuſque miniſtris, & pauperibus fideles offerre teneantur: ſed qui hactenus eo officio functus ſit, eum Legi feciſſe ſatis, nondum Evangelio obtemperaſſe, ubi aliquantò major deſideratur cumulus perfectionis. *Gratanter amplector,*
Ibid. c. 2. *quia fideliter primitias veſtras ac decimas indigentium uſibus profuturas, velut ſacrificium Domino bonæ ſuavitatis offertis. Quam devotionem fideliter exequentes, ſcitote vos Legis antiquæ juſtitiam conſummaſſe, ſub qua tunc poſiti & tranſgredientes eam, reatum inevitabiliter incurrebant, & implentes ad perfectionis apicem pervenire non poterant.* Primitias ad quinquageſimam annui proventûs partem conſurgere, religioſiores quadrageſimam dare, torpeotes & tepidos ſexageſimam; ſed perfectæ juſtitiæ non eos eſſe terminos, quos Legis: nec ipſum ſibi videri feciſſe ſatis, ubi
Ibid. c. 3. præceptis morem geſſit. *Juſti enim quibus lex non eſt poſita, ſic probantur non eſſe ſub lege, ut juſtitias legis non ſolum implere, verùm etiam ſuperare contendant, ſitque devotio eorum legali major imperio, quæ obſervantiam cumulans præceptorum, voluntaria addat ad debita.*

Theonas ad quem Joannes verba faciebat; profeſſus eſt ſe quotannis eidem Monaſterio decimas obtuliſſe, de primitiis dandis, ne veniſſe quidem ſibi in mentem, quòd ea lege obligaretur: ſed etſi eas perſolviſſet, ab Evangelicæ perfectionis norma procul ſe futurum ſemper fuiſſe: unde ſibi jam certum eſſe, ut omnia abdicaret, totum-
Ibid. c. 8. que ſe in Deum reconderet. *Cum decimas frugum ſuarum ſolitus eſſet Diaconiæ annis ſingulis dependere, primitiarum rationem ne audiſſe quidem arbitraretur; quam tamen etiamſi ſimiliter impleſſet, longè nihilominus ſecundùm ſenis ſententiam ſe ab Evangelica perfectione diſtare ſuppliciter fatebatur.*

X. Perſpicis hìc derivatas non rarò fuiſſe in Monaſteria decimas & primitias Laïcorum, nec iniquo id Clericos tuliſſe animo, uſque adeo & illic pietas & religio, hîc charitas & terrenorum contemptio eminebat. Id enim eximia ſanctitate aſſequebantur Cœnobia, ut & hæ fidelium largitiones ad ea confluerent, & ei jacturæ ſuæ Clerici gratularentur. Enimvero cùm ad alendos etiam pauperes ſpectet, quidquid primitiarum, decimarum, & cæterarum oblationum Clero offertur; non poterat non gratiſſimum id accidere, ut earum pars nonnulla ad pauperes deferretur eos, qui vitæ ſanctimonia paupertatem ipſam ornabant & quodammodo conſecrabant, rebuſque oblatis parciſſimè utentes, reliqua in pauperes omnes largiſſimè effundebant. Suum in ærarium Clerus decimas congeri velut patrimonium pauperum interpretabatur: unde nec ſuis opibus quidquam decedere exiſtimabat, ubi pauperibus Monaſteriorum decimæ cedebant. Denique ſi dantium potiùs ſaluti, quàm accipientium ſtudebatur utilitati, nihil magnopere referebat, cui decimæ penderentur, dum penderentur. Ita imbuti, ut exiſtimo, ita affecti erant Clerici, Monachique.

XI. Rurſus inculcant Auguſtinus & Hieronymus, jure divino niti decimarum ſolutionem, ut quæ Deo debeantur, Deo exolvantur. Unde Hierony-
In Matth. c. 22. mus: *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, id eſt, nummum, tributum, & pecuniam: & quæ ſunt Dei Deo, decimas, primitias, & oblationes ac victimas ſentia-mus.* A quibus non abludit Auguſtinus: *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Majores noſtri adeo copiis omnibus abundabant, quia Deo decimas dabant, & cenſum Cæſari reddebant. Modò autem quia diſceſſit devotio Dei, acceſſit indictio fiſci. Noluimus partiri cum Deo decimas, modò autem totum tollitur.* L. 50 hom. hom. 48.

XII. Alibi rurſum deſcribuntur ab eodem Auguſtino officia fidelium, qui cum Deo aſtutè non agunt, nihil ſuffurati, & nec tantillum de ſalute periclitari volunt. Cùm Phariſaicæ juſtitiæ modum exuperare teneantur, honorum quinta parte pauperes donant, aut dimidia, exemplo Zachæi, præter reſtitutiones in quadruplum. *Quiſque operatur in Chriſti Eccleſia, abundat juſtitia ejus ſuper Scribarum & Phariſæorum: ut cùm illi decimas darent, iſti dimidias dent, ſicut non de fructibus, ſed de ipſis bonis ſuis fecit Zachæus. Aut certè duplicet decimam, & duas decimas dando ſuperet impendia Judæorum.* Quæſt. Evã. L. 2. c. 34. De Tempore hom. 205. 216. Qui ad hæc obcalluerint teneritudinis & charitatis mutuæ inter mortales blandimenta, iis nihilo plus ſapiet, quod idem alibi habet Auguſtinus, tam largè miniſtris Altarium, tam munificè pauperibus largiendum eſſe, ut non ſuperſit niſi is nobis facultatum modos, qui decoram retinet mediocritatem. *Qui* Serm. 219. de Temp. *ſibi aut præmium comparare, aut peccatorum deſiderat indulgentiam promereri, reddat decimam, & de novem partibus ſtudeat eleemoſynam dare pauperibus: ita tamen ut quidquid excepto victu mediocri & veſtitu rationabili ſuperfuerit, non luxuriæ reſervetur, ſed theſauro cæleſti per eleemoſynam pauperum reponatur. Quidquid enim nobis Deus pluſquam opus eſt dederit, non nobis ſpecialiter dedit, ſed per nos erogandum tranſmiſit; quod ſi non dederimus, res alienas invaſimus.*

CAPUT V. *P. 1. l. 3. c. 5.*

De Decimis & Primitiis in Eccleſia Græca poſt Imperium Conſtantini uſque ad annum Chriſti quingenteſimum.

I. Damnati in Concilio Gangrenſi Pſeudomonachi, qui debitas Clero decimas ad ſe derivabant.

II. Stomachatur Epiphanius in Monachos inertes & otioſos, qui alimenta Clero dicata ſibi vendicabant.

III. Nazianzeni & Nicæni placita de Primitiarum & Decimarum neceſſaria ſolutione.

IV. Doctrina Chryſoſtomi in eandem rem. Ut agreſtibus Parochiis Decimæ ſint tributæ.

V. De Decimis ſpecialiter agit Chryſoſtomus.

VI. Theodoreti doctrina.

I. Illiſum eſt in Concilio Gangrenſi anathema in Pſeudomonachos fucatæ pietatis amatores, germanæ interpolatores & pietatis & Eccleſiarum diſciplinæ, qui præ cæteris hoc novabant, quod ad ſe perferri vellent, eminentiſſimæ religionis ergo, primitias & decimas, quas traditio Eccleſiaſtica Clero addixerat. *Primitias quoque fructuum,* Præfat. c. 7. *καρποφορίας ἐκκλησιαστικὰς, & oblationes eorum, quas veterum inſtitutio Eccleſiis tribuit, ſibimet vindicaſſe, tanquam ſanctis, & apud ſe, & inter ſe diſpenſandas.* De primitiis & decimis hìc agi apparet, quæ deponi jubentur apud Epiſcopum, vel deſignatum ab eo Oeconomum Eccleſiæ. Epiſcopo etiam & Clero adjudicant Apoſtolici Canones tum primitias, tum cæteras id genus ſacras largitiones. Can. 4. 5.

II. Cleri ergo indulgentiæ vel tolerantiæ imputandum erat, quod perhibente ſuprà Caſſiano, decimæ fidelium ad Monaſteria devehebantur. Porrò tantò tum juſtior erat illa indulgentia, quòd &

pereximia eſſet illorum Cœnobitarum ſanctimonia: & his illi largitatibus uſque adeo ad iners & pingue otium non abutebantur, ut indefeſſo manuum labore & ſeſe ſuſtentarent ipſi, & in pauperes vicinarum regionum bene multa effunderent. Complures etiam longè præſtantiſſimos Clericos author eſt Epiphanius in eadem ingreſſos eſſe veſtigia; & quanquam ſacri ipſi Codices eorum curam alendorum populis indixerint, operæ nihilominus manuum & ſeſe eos tranſegiſſe, & quidquid ſibi reſiduum eſſet, vel de pio illo quæſtu, vel de Cleri patrimonio in pauperes effudiſſe. Non aliò ſanè collimat hic Epiphanii ſermo, quàm ad exibilandos Maſſalianos Monachos, qui fucum faciebant, & contemplationis ſpecie deſidiam prætexebant ſuam, ne manibus operari cogerentur. Intoleranda planè perverſitas & præpoſtera licentia, ut decimas invaderent ii, qui nullo ad eas jure nitebantur: dum penes quos earum jus erat, ii abſtinerent, eaſque ad pauperum uſus transferrent.

Epiphan. hæreſ. 80. c. 5. 6.

Populos adhortatur Apoſtolus, ut quæ ad alendos Sacerdotes neceſſaria ſunt, juſtiſſimis laboribus ſuis quæſita, ſuppeditent; offerendis primitiis, oblationibus & reliquis id genus. Quæ cùm in poteſtate ſua habeant, quibus regendorum à Deo populorum eſt commiſſa provincia, horum tamen uſu plenè penituſque non indulgent, qui Deo placere perfectè ſe velle profitentur. Illi enim tametſi è Sacerdotum numero ſint, ad Pauli Apoſtoli imitationem non omnes quidem, ſed plerique tamen ad ſuſceptam verbi Dei prædicationem, externam manuum operam adjungunt, &c. Ut cùm ſibi ipſis, tum fratribus & egentibus operis ſui quæſtum impertiant, &c. Hoc eſt, tam primitias & oblationes, quàm quod manuum ſuarum opera lucelli quæſierit, cum proximis ſuis altro pro ardenti ſuo in Deum amore communicet. Quandiu Maſſalianorum ignaviæ imitatores fuere Monachi, non juſtitiæ tantùm, ſed & charitatis officio prohibuit Clerus, ne capiendis decimis non tam vitam tolerarent, quàm ignaviam alerent.

III. Primitiarum Deo & Miniſtris ejus debitarum fraudatores, graviſſimi periculi reos agit Nazianzenus.

Orat. 15.

Alius uſuris terram contaminat, alius area & torcularis primitiis Deum, qui omnia donaverat, fraudavit. Sicubi religioſa hæc pietatis officia populus intermittat, ingemiſcere Clerum, & ſeſe excutere vult Nazianzenus, quò peccantes ad officium revocet, eorum ſaluti, quàm lucro ſuo addictior. Nec enim quidquam vel ad gloriam præclarius, vel etiam compendioſius eſt, quàm Paulum imitari, & in diſſeminando Evangelio, non alia ſibi polliceri, quàm cæleſtis demetenda gloriæ præmia. Ea ſanè perſuaſione & ſpe olim Clerici, quæ ſibi deberi non neſciebant, ultro relaxabant.

Orat. 28

Num quoſdam ex his qui altari miniſtrant, & pulcrè inopes ſunt, pro viribus recreaſtis, ut animis minùs diſtractis altari magis reſideant, ac bonorum veſtrorum participes facti, ſua quoque viciſſim vobis conferant? Turpe ſanè eſt, hæc & nos expoſcere, & vos non elargiri. Nec verò ideo hanc admonitionem habui, ut ita in me fiat. Melius enim mihi eſt mori, quàm ut gloriatio mea evacuetur, ac mihi prædicati Evangelii merces pereat, ſi hic laborum meſſem fecero. Evangelii enim prædicatio neceſſitatis eſt, munificentia autem & laus in eo ſita eſt, ut gratis hoc munus obeamus. Verùm eò hæc ratio ſpectat, ut de Chriſto bene mereri diſcatis.

Certiſſimum eſt ergo indeclinabili lege quadam vinciri Laïcos, ut neceſſaria Clericis ſufficiant ſtipendia. Sed ubi hæc ſibi debita vectigalia exigunt Clerici, optatiſſimum fuerit, ut his Nazianzeni inſtitutionibus informati, religioſo quodam tremore concuterentur, ne minùs valeat ad æterna præmia conſequenda is labor, quo & temporale commodum captatur. Denique cenſet Nazianzenus æquum eſſe, ut Deo ſolvantur non agreſtium tantùm fructuum primitiæ, ſed & hæreditatum. *Quemadmodum area & torcularis primitias, & filiorum, eos qui verè filios amant, Deo conſecrare juſtum ac pium eſt, quoniam ab ipſo & nos ipſi & noſtra omnia ſunt: ita nova quoque hæreditatis: ut pars promptè & libenter oblata, majori parti ſecuritatem conciliet.* Gregorius Nyſſenus in ea quam litteris mandavit ſororis ſuæ B. Macrinæ vita, ait matrem ejus Deo dicaſſe ex liberis ſuis primum & decimum, veluti primitias & decimas uteri ſui.

Epiſt. 80.

IV. Chryſoſtomus verò eos omnes qui ruſticas & ſuburbanas domos habebant, hortabatur, ut Eccleſiam ibi, vel Capellam ſtruerent, dotarentque eò comportandis primitiis frugum ſuarum. Hinc porro & id elicitur in more poſitum fuiſſe, ut has Chriſtianæ pietatis partes obirent laïci fideles in pauperes & in Clerum: verùm necdum tunc inter Clericos decertatum fuiſſe, his an illis vectigalia hæc pia exolverentur; Omnibus nimirum in id unum conſpirantibus, ut hoſtiæ Deo, Laïcis bona opera, pauperibus ſolatia pararentur. *Quaſi ducta uxore, vel ſponſa, vel data virgine, ſic erga Eccleſiam affectus eſto, dotem aſcribe illi, ita tibi benedictionis prædium multiplicabitur. Quid enim non erit illic bonorum? parumne eſt, oro, torcular benedici? Parumne eſt Deum ex omnibus frugibus tuis partem & primitias primam accipere.* Suadet quin etiam Chryſoſtomus, ut communicato conſilio & cenſu plures ſimul ad unam aliquam ejuſmodi Eccleſiam extruendam collaborent. *Et ſiquidem tres fuerint domini, in commune conferant: ſi autem unus, & aliis vicinis ſuadeat.* Probabile cum primis eſt hinc exortas eſſe compluſculas ruris Eccleſias, decimaſque circumjacentium agrorum iis adſignatas.

In Acta. hom. 18.

V. Quidquid hactenus teſtimoniorum hic congeſtum eſt à nobis, ejuſmodi non fuit, ut dubitationem omnem de uſu decimarum in Eccleſia Græca eximeret. Nec enim vel Canones, vel Patrum contextus iſti niſi primitias ſonant, ἀπαρχαὶ: vel univerſim oblationes, καρποφορίας. Necdum vox ipſa decimarum inſonuit. Sed illam aperriſſimè uſurpavit Chryſoſtomus, & inde forſan non conjecerit, alibi quoque de decimis verba fieri, etſi vox ipſa non adhibeatur. Tradit porro Chryſoſtomus, ſi decimæ, & decimarum plura genera à Judæis exolvebantur, qui necdum tam enixè à terrenis bonis & avocamentis abducebantur ad cæleſtia, quàm Chriſtiani: uberiorem eſſe debere noſtram in pauperes & in Clericos munificentiam. *Illi decimas & rurſus decimas præbebant orphanis, viduis, proſelytis. Si tunc erat periculum decimas non relinquere, cogita quantum nunc ſit.* δεκάτας δὲ πάλιν δεκάτας παρεῖχον.

In Epiſt. I. ad Epheſ. hom. 5.

VI. Theodoretus ſanctiſſimum Monachum Theodoſium ita philoſophantem inducit, ſi Laïci opere & lucello manuum & familiam alerent, & tributa Principi penderent, & Deo primitias: multò æquius eſſe, ut Monachi labore manuum vitam tolerarent.

Hiſtor. Relig. c. 10.

CAPUT VI. *P. 2. l. 3. c. 1.*

De Decimis ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. De decimis agunt Concilia, in divino jure conſtitutis, & inexorabilis neceſſitatis.

II. Invitantur decimas dare etiam ſervorum.

III. Et aliquid pecuniæ in ſingulos liberos.

IV. V. Probationibus novis efficitur decimas eſſe juris divini, & ſemper in Eccleſia ſolutas fuiſſe.

VI. Decimæ vovebantur B. Martino. Equis inuſta claves ejus Eccleſiæ.

VII. Jam inde ab ævo Apoſtolorum ſolutæ decimæ, declaratumque, quos in uſus conſumendæ eſſent.

VIII. Epiſcopo potiſſimum ſolvebantur, ad pauperum, Monachorum, & Clericorum ſolatia.

IX. Affirmat B. Cæſarius, non decimas modò, ſed ſuperflua omnium pauperibus deberi.

X. Superfluorum etiam ſuorum divites merem habere diſpenſationem.

XI. Quarum rerum decimæ ſolverentur.

XII. Græcorum uſus.

I. UT eleemoſynarum quandoque donatæ ſint nomine, certè debita ſunt, & neceſſariò pendenda tributa eæ, de quibus agimus decimæ. Poſt Concilium II. Turonenſe, Epiſcopi qui ei affuerant, Synodicam ſcripſere, ad omnes vaſtiſſimæ hujus Provinciæ fideles, ut admonerent, quam arcto neceſſitatis vinculo tenerentur, decimam ſaltem partem Deo pendere ejus ſubſtantiæ, quam à Deo commendatam obtinerent: voluntariis hoſtiis his peccata ſua redimere; imitari ſin minùs Iſraëlitas, à quibus Lex decimas exprimebat: certè Abrahamum, fidelium omnium Parentem & authorem, qui eas ante Legem ſolo innatæ pietatis inſtinctu, & legis naturalis, inſcriptæque ipſius animæ medullis, impulſione exſolviſſet: denique præcurrere belli civilis calamitatibus imminentibus, & quæ illo incendio depaſci & abſumi poterant, in cœlos transferre. *Illud verò inſtantiſſimè commonemus, ut Abrahæ documenta ſequentes, decimas ex omni facultate non pigeas, Deo, pro reliquis, quæ poſſideris, conſervandis offerre: ne ſibi ipſe inopiam generet, qui parva non tribuit, ut plura retentet: & quod dicendum eſt verius, ſuum perſolvat pretium, ne ſe trahi videat peccato dominante captivum. Ergo ſi quis in Abrahæ collocari vult gremio, ejuſdem non repugnet exemplo; & ſolvat eleemoſyna pretium, quiſquis optat regnare cum Chriſto.*

II. Servorum etiam & ergaſtulorum decimas pendi ſuadebant hujus Concilii Patres, ne hoſtilis graſſatio ne decimas quidem eis reliquas faciat bonorum ſuorum. *Licèt ſuperius dictum ſit, ad exemplum Abrahæ hoſtias offerri debere, attamen propter cladem, quæ imminet, hortamur, ut etiam unuſquiſque de ſuis mancipiis decimas perſolvere non recuſet.*

III. Si mancipiorum nihil habeant, non ſint autem ſine prole, pro filiorum ſingulorum numero ſingulas conferant pecuniæ penſiones, quæ liberandis impendantur captivis, & æternæ ipſiſmet comparandæ libertati. *Quod ſi mancipia non ſint, & fuerint aliqui habentes binos aut ternos filios, per unumquemque ſingulos tremiſſes in Epiſcopi manu contradat, aut quem ſuo loco Pontifex elegerit, adſignare non dilatet, quod poſſit in captivorum redemptionem conferri; ut cum ſic agitur, & præſentis iræ remedio, & merces proficiat in futuro.*

IV. Nec multò pòſt in Concilio Matiſconenſi II. expreſſius adhuc hæc eadem de decimis placita corroborata ſunt. 1. Eſſe eas juris divini. 2. Omnibus retro ſemper ſæculis perſolutas fuiſſe. 3. Clero perſolvi debere ſuſtentando, ut terrenis ab omnibus curis liber & expeditus, totus divino vacet miniſterio. 4. Quidquid poſt parcè & frugaliter ſuſtentatos Clericos reſiduum fuerit, id totum in pauperes & captivos erogandum. *Leges divinæ conſulentes Sacerdotibus ac Miniſtris Eccleſiarum, pro hæreditatis portione omni populo præceperunt, decimas fructuum ſuorum ſacris locis præſtare, ut nullo labore impediti, horis legitimis ſpiritalibus poſſint vacare miniſteriis. Quas leges Chriſtianorum congeries longis temporibus cuſtodivit intemeratas. Nunc autem paulatim prævaricatores legum, penè Chriſtiani omnes oſtenduntur; dum omnes, quæ divinitus ſancita ſunt, adimplere negligunt. Unde ſtatuimus ac decernimus, ut mos antiquus à fidelibus reparetur: & decimas Eccleſiaſticis famulantibus ceremoniis populus omnis inferat, quas Sacerdotes, aut in pauperum uſum, aut in captivorum redemptionem prærogantes, ſuis orationibus pacem populo, ac ſalutem impetrent.* Con. 5.

V. Non abs re verò augurabantur Concilii Turonenſis II. Patres, religioſa in exolvendis decimis fide & diligentia, poſſe fideles laicos ingruentes bellorum civilium procellas ſuis à cervicibus amoliri. Authore enim Gregorio Turonenſi ſanctiſſimus Anachoreta Hoſpitius vaticinatus fuerat Longobardos in Italiam exundaturos, non ſine fœdiſſima omnium vaſtatione, quæ pœnæ ſumerentur de immanibus flagitiis, paſſim ſcatentibus, ac præ cæteris de inhumanitate eorum, qui nec decimas ſolverent, nec eleemoſynas erogarent, & ita obdureſcerent in fratres ſuos, quaſi cœleſtis parentis miſeratione ipſimet nihil indigerent. *Eſt enim omnis populus infidelis, perjuriis deditus, furtis obnoxius, in homicidiis promptus, à quibus nullus juſtitiæ fructus ullatenus gliſcit, non decima datur, non pauper alitur, non tegitur nudus, non peregrinus hoſpitio recipitur, &c.* L. 6. c. 6.

VI. Verba facit alio loco Gregorius Turonenſis, de alterius generis decimis voluntariis, quæ beati Martini ab iis vovebantur Eccleſiæ, qui beneficii quidpiam ab eo conſecuti eſſent; ad animantium etiam incolumitatem, quibus inuri faciebant claves ejus Eccleſiæ, tanquam cauteria quædam ſervitutis, qua beato Martino addicerentur. *Caballorum extitit morbus, &c. Adveniente ſupradicta clade, accedebant ad oratorium, vota facientes pro equis, ut ſcilicet ſi evaderent, ipſi decimas loco conferrent. Cumque his hæc cauſa commodum exhiberet, addiderunt ut de clave ferrea, quæ oſtium oratorii recludebat, caracteres caballis imponerent. Quo facto ita virtus Sancti prævaluit, ut & ſanarentur, qui ægrotaverant, & qui non incurrerant, nihil ultra perferrent.* Mirac. beati Martin. L. 3. c. 33.

VII. In ea quæ ab Othlono Preſbytero exarata eſt beati Bonifacii Archiepiſcopi Moguntini vita, affirmatur ab Apoſtolis & ab Apoſtolicis primum Antiſtibus naſcentis Eccleſiæ, adſignatas fuiſſe Eccleſiis & Epiſcopis decimas: ſed ea conditione, ſexcenties in Canonicis Regulis innovata, ut earum dimidia pars inſumeretur reparandis Eccleſiis, fovendis pauperibus, Xenochiis, Monaſteriis. Itaque non poſſe Epiſcopos & Clericos omnia prorſus in ſuos ipſorum uſus convertere, niſi ut in publicam offenſionem incurrant, & in graviſſimum flagitium. *Primi Principes Eccleſiarum Apoſtoli, omneſque qui eorum veſtigia ſequentes, unicuique genti ſacram fidem primitus tradiderunt, poteſtatem habuerunt, poſſeſſiones vel decimas quæ ſibi contingebant, illi & illi* In Præfa. apud Sur. die 5. Iunii.

Eccleſiæ donare. Quandoquidem juxta ſanctorum Canonum decreta, decimas in quatuor portiones dividentes, unam ſibi, alteram Clericis, tertiam pauperibus, quartam reparandis Eccleſiis. Nunquid avaritia ſua tantummodo conſulentes, in diſtributione decimarum, obliti ſunt pauperum reparationiſque Eccleſiarum, ſicut modò, proh dolor, cernimus agi? Canones enim ſancti, ex quorum authoritate colliguntur decimæ, non ſolum decimas dari, ſed etiam inter varios jubent diſtribui, ut in urbibus quibuſlibet & vicis Xenodochia habeantur, ut pauperes & peregrini alantur. Sed tam ſanctum, tam neceſſarium præceptum in plurimis locis, non ſolum minimè curatur, ſed etiam penè ignoratur. Nam ſolummodo illud legitur, quod decimæ Epiſcopis ſint tribuendæ. Quid verò exinde agendum ſit, vel ſi quidpiam aliud curandum ſit circa Monaſteria, &c. ignorantia commendatur.

VIII. Prolixus, fateor, contextus, ſed iis refertus, quæ juvet obſervaſſe diligentius. Nam præter antiquitatis gloriam, quæ decimis aſſeritur, ut quæ Eccleſiæ ipſi coævæ & ſuppares ſint; præter earum uſum & diſtributionem, convenientes Eccleſiæ legibus: duo ſuperſunt magni ſanè ponderis. Primum eſt, Epiſcopis potiſſimum deberi decimas. Ipſi enim Apoſtolis ſucceſſere, ipſi Eccleſiarum poſt Apoſtolos fuere Apoſtoli, patres, ſatores, cultoreſque, ſucciſis gentilitiæ paulatim ſuperſtitionis dumetis. *Illud legitur, quod decimæ ſunt Epiſcopis tribuendæ.* Itaque ad priorum ſæculorum mores Eccleſiæ illæ propius accedunt in hac parte, & ad decimarum ipſam originem, quarum Epiſcopi præſcripta conſuetudine & poſſeſſione decimas omnes percipiunt. Alterum eſt, Canonicum uſum decimarum eum eſſe, ut ſuſtententur Clerici, & pauperes, & pauperum ſelectiſſima portio Monachi, denique *ut in urbibus quibuſlibet & vicis Xenodochia habeantur.*

IX. Revocanda ad laïcos oratio eſt, quos beatus Cæſarius Arelatenſis Archiepiſcopus ſedulò monet, decimas ipſorum ſubſtantiæ, non ipſorum eſſe, ſed Eccleſiæ; nec retineri ab eis poſſe citra furti & ſacrilegii infamiam. Quin & conteſtatur ſuperflua eorum omnia, hoc eſt, poſt moderatam & frugalem familiæ ſuſtentationem reſidua omnia; jam nihil ad ipſos, ſed ad pauperes pertinere. Si ſuperflua verò hæc coacervent, quo ampliores vel ſibi opes, vel filiis dignitates parent, toties illos homicidii noxa contaminati, quoties pauperes extrema neceſſitate oppreſſos levare ceſſant. (Hom. 9.) *Sed tu fortè reſpondes & dicis, Ex eo quod mihi Deus amplius dederit, quam opus ſit, volo filiis & filiabus meis argentum emere, ornamenta pretioſiſſima comparare. Cui ego reſpondeo, Ornamenta quidem emis, ſed peccata non redimis. Et quia non ſolum decimæ non ſunt noſtræ, ſed Eccleſiæ deputatæ: verùm quidquid amplius: quàm nobis opus eſt, à Deo accipimus, pauperibus erogare debemus. Si quod eis deputatum eſt, noſtris cupiditatibus, vel vanitatibus reſervamus, quanti pauperes in locis ubi nos ſumus, fame & nuditate mortui fuerint, noverimus nos rationem de animabus illorum in die judicii reddituros.*

X. Has Cæſarius morum regulas fidelium mentibus altiſſimè infigendas, eoque ſæpius inculcandas non abs re exiſtimabat. Quidquid poſt neceſſarias familiæ expenſas reliquum foret, id jam ad pauperum cenſum ſpectare, cujus non domini jam, ſed adminiſtratores dumtaxat eſſent. Itaque ut viam ſibi tutiſſimam ad ſalutem munirent, non ſatis eſſe ut decimas darent, ſed ut ex aliis etiam partibus novem in eoſdem pauperes refunderent, quidquid neceſſariis ſuis uſibus ſuperflueret. *Quæcumque Deus* (Hom. 21.) *excepto mediocri & rationabili victu & veſtitu, ſive de quacumque militia, ſive de agricultura contulerit, non tibi ſpecialiter dedit, ſed per te pauperibus erogandâ tranſmiſit. Si nolueris dare, noverit te res alienas auferre. Quia ſicut dixi, hoc ſolum eſt noſtrum, quod nobis, vel noſtris rationabiliter ſufficit. Quidquid ſuperfuerit, Deus noſter pauperibus erogandum tranſmiſit. Ac ſic non ſolum decimas dare debemus, ſed etiam de novem partibus, quidquid ſalutis vel expletis ſumptibus noſtris remanſerit, quaſi aliis tranſmiſſum fideliter erogare debemus.* Hæc erat ſanctorum Patrum doctrina, hæc morum norma, cui non omnes forſan animo, pauci moribus aſſentiebantur. Sed ipſius ſummæ Veritatis teſtimonio, Arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & à pauciſſimis teritur. Ideo & mox Cæſarius rurſum: *Et tamen fratres non video, qua fronte illi non offerimus decimam, à quo accepimus totum.*

XI. Singulas rerum ſpecies & formas expreſſit Beda, quarum vir antiquæ probitatis offerebat decimas, præter copioſa alia in pauperes dona: unde & Epiſcopalibus tandem inſulis decoratus eſt. (L. 4. Hiſt. c. 29.) *Ordinatus eſt poſt hæc Eadbertus, vir Scripturarum ſcientia, ſimul & præceptorum cœleſtium obſervantia, ac maximè eleemoſynarum operatione inſignis: ita ut juxta legem, omnibus annis decimam, non ſolum quadrupedum, verum etiam frugum omnium atque pomorum, nec non & veſtimentorum partem pauperibus daret.*

XII. In Eccleſia verò Græca, in ipſo Juſtiniani Codice proditum eſt, eum jam inoleviſſe morem, ut Epiſcopi ſeveritatem Eccleſiæ & mucronem diſtringerent in eos, qui Eccleſias decimis, vel primitiis frugum ſuarum defraudarent. Ei pœnæ gravitati intercedit Codicis lex: ſed nihilominus perſpicuum eſt, quam acriter Eccleſiæ Præſules inſtarent, & quàm ſtricto nexu vincirentur laici, ut decimas vel alia quævis ſtata penderent Eccleſiæ vectigalia. *Non oportet Epiſcopos, aut Clericos cogere quoſquam ad fructus offerendos, aut angarias dandas, aut alio modo vexare, aut excommunicare, aut anathematizare, aut denegare communionem, aut idcirco non baptizare. Quamvis uſus ita obtinuerit. Tranſgreſſor cadit ab Eccleſia, & adminiſtratione ipſius, & dat decem libras.* (Cod. De epiſcop. & Cleric. c. 38.)

CAPUT VII. *P. 3. l. 3. c. 1.*

De Decimis & Primitiis ab anno Chriſti octingenteſimo ad milleſimum.

I. Ad exigendas decimas volunt Capitularia non juramenta adhiberi, ſed anathemata.

II. Opem ferebat Epiſcopis armata Regum & Magiſtratuum authoritas.

III. Nec Epiſcopis hic, nec Regibus illum poterat macula terrena cupiditatis ulla.

IV. In decimis ſpectabatur religioſum officium, ut ſaluti potius conducerent æternæ laïcorum, quam Clericorum temporali vitæ.

V. Vetat Herardus Archiepiſcopus Turonenſis, ne Parochi vi extorqueant decimas.

VI. Jus exigendi & ſolvendi decimas lege divina & Scripturis innixum.

VII. Principum eſt & Epiſcoporum laïcos fideles compellere ad ſolvendas Parochis decimas, non Parochorum.

VIII. Prohibentur laici decimas uſurpare.

IX. Jam cœperant eas invadere.

X. Diluitur objectio ex Alcuini Epiſtola petita, de gentibus nuper fidei adgregatis.

XI. In Oriente nefas erat vim adferre ad quidvis exprimendum.

I. ID ſanciebant Caroli Magni Capitularia, ut Epiſcopis, vel Parochis decimæ perſolverentur,

rentur, atque ad id non juramenta adhiberentur, ſed anathematum minæ. *Qui decimas poſt crebras admonitiones, & prædicationes Sacerdotum dare neglexerint, excommunicentur. Juramento verò eos conſtringi nolumus, propter periculum perjurii.* Circumſpectiſſimè prorſus, ne crimina cumulent Laïci perjurio; ſatius ducitur ut nec jurent; ſed aliis vinculis conſtringantur. (L. 5. c. 38.)

II. Præſides, Magiſtratus, Reges ſuam interponebant authoritatem, ad compellendos Laïcos contumaciores, quò Paſtores tam juſto & neceſſario proſequerentur officio; nec verò quidquam tergiverſando de ſtato jure decerpi minimque poſſe ſperarent. (L. 5. c. 46.) *De decimis, quas populus dare non vult, niſi quolibet modo ab eo redimantur, ab Epiſcopis providendum eſt, ne fiat. Et ſi quis contemptor inventus fuerit, & nec Epiſcopum, nec Comitem audire voluerit, ſi noſter homo fuerit, ad præſentiam noſtram venire compellatur. Cæteri verò diſtringantur, ut inviti Eccleſiæ reſtituant, qui voluntariè dare neglexerunt.* Et temporalibus ergo, & ſpiritalibus ſæviebat Eccleſia pœnis, quò ad obſequium tam juſtum obſtinatos frangeret.

III. Id enim pii moliebantur Imperatores, Capitularium conditores, hac Legum Canonumque ſævitia: non ut Eccleſiæ corruptibiles theſauros reconderent, ſed ut fidelibus veras pietatis & grati memoriſque divinorum beneficiorum animi divitias accumularent. Non indicebantur ergo hæ potiſſimùm pœnæ, niſi ad æternam eorum ſalutem, à quibus temporalia hæc vectigalia exprimebantur. Quibus etiam ipſis diuturnior bonorum ſuorum temporalium firmabatur poſſeſſio, propitiato eo, cujus hæc omnia nutu vel conſtant, vel diffluunt. (L. 5. c. 89. Et Concil. Mogunt. Can. 38.) *Admonemus atque præcipimus, ut decima Deo omnino dari non negligatur, quam Deus ipſe ſibi dari conſtituit. Quia timendum eſt, ut quiſquis Deo ſuum debitum abſtrahit, ne fortè Deus per peccatum ſuum auferat ei neceſſaria ſua; & qui decimam dare neglexerit, novem partes auferentur ab eo.*

IV. Parochorum munus erat, ut plebibus ſuis renuntiarent, profanam eſſe, & penè gentilitiam totam hanc terrenorum prædiorum poſſeſſionem, niſi rore quodam cæleſti, & ſummi Numinis gratia ac favore eam perfundi curarent, dandis ad Altare primitiis, ad Cleri alimenta decimis, & largis in pauperes eleemoſynis ex novem partibus reliquis. (L. 6. c. 189.) *Adnuntient Presbyteri plebi publicè, ut primitias omnium frugum terræ ad benedicendum afferant, & ſic poſtea inde manducent. Et decimas ex omnibus fructibus & pecoribus annis ſingulis ad Eccleſias reddant; & de novem partibus quæ remanſerint, eleemoſynas faciant, & ex ipſis peccata redimant.*

Non ergo ea erat decimarum natura, quæ ditandis Clericis comparata eſſet, ſed quæ religionem populorum teſtificaretur, & ſe ſuaque Deo offerendi promptiſſimam voluntatem. Clericorum verò (Capitul. l. 5. c. 214.) non ea erat avaritiæ materia, ſed virtutum compluribus, dum medias inter opes parcè ipſi quidem victitant: at eorum opulentiam illi experiuntur, qui quacumque calamitate vel inopia laborant. His iiſdem porro præceptis imbuebantur & documentis, qui negotio vel artificio quopiam occupabantur, (L. 6. c. 238. Et Capitul. Theodulph. c. 35.) animum ut crebriùs ardentiùſque attigerent ad æternæ ſalutis opes; utque ne quid uſquam lucri corraderent, quin ex eo largas eleemoſynas præter ſolennes decimas darent, non ſecus ac ii qui agrum colunt. *Decima dari non negligatur, quam Deus ipſe ſibi dari conſtituit. Placuit ut admoneantur omnes fideles, qui negotiis ac mercationibus rerum invigilant, ut non plus terrena lucra, quàm vitam accipiant ſempiternam, &c. Sicut hi qui labore agrorum neceſſaria acquirere inſtant, decima & eleemoſyna danda ſunt; ita his quoque qui pro neceſſitatibus negotiis inſiſtunt, faciendum eſt. Unicuique homini Deus dedit artem, qua paſcitur, & unuſquiſque de arte ſua, de qua corporis neceſſaria, vel ſubſidia habet, animæ quoque, quod magis neceſſarium eſt, ſubſidium adminiſtrare debet.*

Ne Eccleſia quidem decimarum ſe immunem eſſe volebat; quocirca ex ipſis etiam decimis ſibi perſolutis decidebat ipſamet decimas, quas in pauperes erogaret. *Ut de omnibus in eleemoſynam datis, tam Eccleſiæ, quàm fratribus, decimæ pauperibus dentur.* (Addit. 1. c. 49.) Hic uſus erat, & mos Monachorum. Excerptum enim hoc caput eſt ex eorum Conſtitutionibus in Conventu Aquiſgranenſi anni 817.

Id quoque non pauci augurabantur, ulciſcendæ eorum avaritiæ, & religionis incuriæ, qui decimas non ſolvebant, famem quandoque & id genus calamitates alias à Deo immitti. Audiendi ſunt hic Patres Concilii Francofordienſis. *Omnis homo ex ſua proprietate legitimam decimam ad Eccleſiam conferat. Experimento enim didicimus, in anno quo illa valida fames irrepſit, ebullire vacuas annonas à dæmonibus devoratas, & voces exprobrationis audiri.* (Can. 25.)

Hinc Synodi Principeſque admittebant, ut pleniſſimè ſolverentur decimæ: nihil minus, nihil ſubtrahi ſinebant, quo & conſecratio ac benedictio ſuperna uberrimè afflueret. Unde Concilium II. Remenſe, *Ut decima pleniter dentur.* (Can. 38.) Et Capitulare Lodovici Pii: *De nonis & decimis; unde & genitor noſter, & nos frequenter, & in diverſis placitis admonitionem fecimus, & per Capitularia noſtra ordinavimus, volumus atque jubemus, ut de omni conlaborato, & de vino, & fæno, fideliter & pleniter ab omnibus nona & decima perſolvatur. De nutrimine verò pro decima, ſicut hactenus conſuetudo fuit, ab omnibus obſervetur.* (Capit. Car. Mag. l. 2. c. 22. Conc. Gall. To. 2. pag. 456.) Copia tamen fiebat Epiſcopo accipiendæ pro frugibus pecuniæ, ſi Laïci ita cuperent: *Si quis tamen Epiſcoporum fuerit, qui argentum pro hoc accipere velit, in ſua maneat poteſtate, juxta quod ei, & illi qui hoc perſolvere debet, convenerit.*

V. Herardus Archiepiſcopus Turonenſis jubet ille quidem ut decimæ religiosè offerantur, primitiæ verò frugum deferantur ad Altare: *Ut omnes primitiæ frugum benedictionis gratia ad Eccleſiam deferantur.* Sed à Parochis vetat conveniri quemquam ad decimarum ſolutionem exprimendam. Nec enim illas elici placet, niſi monitionibus piis & prædicationibus. *Nullus Sacerdotum decimas cum lite & jurgio ſuſcipiat, ſed prædicatione & admonitione.* (Cap. 35. 37. 132.)

Nec is tamen erat Herardus, qui tot Conciliis, Regibuſque litem moveret, quibus placuit temporales congregare pœnas & ſpiritales, in eos qui officio deeſſent, in re divino jure conſtituta. Sed aut ſuperſederi poſſe exiſtimabat iis pœnis in ſua Diœceſi, ut quæ docilior eſſet, & monitionibus ſolis revocari poſſet ad officium. Aut eas pœnas à Conciliis ſancitas, ab ipſis potiùs Epiſcopis, vel Principibus infligendas eſſe, quàm à Parochis; quòd illorum, quàm horum invictior ſit poteſtas, & zelus in hujuſmodi quidem rebus purior habeatur.

VI. In omnibus enim Legibus & Canonibus id perſpicuum eſt, divino & inconcuſſo Scripturarum jure decimas inſtitutas. Unde & pulcherrimè Concilium Troſleianum anno 909. eos primùm vituperabat, qui cùm juri ipſi derogare non poſſent, ex

eo defraudare ſaltem aliquid geſtiebant: *Defrondant Deo debitam decimarum partem, dicentes, non ſe debere decimas dare de militia, de negotio, de artificio, de lanarum tonſione, & de cæteris quibuſcumque ſibi à Deo largitis commerciis.* Non Eccleſiæ, ſed Dei ipſius voces illis inculcantur ad hoc jus conſtituendum: *Audiant non noſtra, ſed per ſacras Scripturas Dei de talibus mandata, atque ſancta ſanctorum Patrum exempla, &c.* His intexuntur teſtimonia libri Numerorum, Levitici, Deuteronomii, Evangelii ipſius; quibus ex omnibus conſtat Dominum univerſorum & Deum decimas ſibi univerſim rerum omnium integras ſervaſſe, ut juſta & neceſſaria noſtræ in ipſum pietatis & religionis officia. *Ecce audiſtis, cujus ſint, & cui ſacrificentur, & cui dari, ſcilicet Deo, decimæ debeant. Sed & quæ ſibi dari præcipiat, ſcilicet non tantùm omnes omnium quæ naſcuntur in terra decimas, ſed etiam univerſas frugum, quas gignit humus, primitias necnon & decimas boum, ovium, & armentorum, cum primogenitis eorum: manuum quoque veſtrarum decimas, ac primitias, ut cedant in uſus Sacerdotum, &c. Audiat quicumque eſt ille, miles ſit, negotiator ſit, artifex ſit. Ingenium quo paſceris, Dei eſt, & ideo inde ei dare debes decimas.*

Can. 6.

VII. Hinc illud concluditur, tametſi decimas & primitias Parochi non aliter vel ſpectare debeant, vel accipere, quàm ut eleemoſynas: id Epiſcopis tamen & Principibus ex officio incumbere, tanquam vices Dei in terris obtinentibus, ut irreligioſos, & divinæ immemores beneficentiæ compellant, hæc viciſſim in Deum & miniſtros ejus pietatis ſuæ munera rependere. Ideo & in Concilio Forojulienſi ſub Paulino Patriarcha, eadem Prophetarum teſtimonia & divinæ depromuntur comminationes, quæ in Concilio Troſlejenſi. Excommunicationis in hoc Concilio pœna ſiletur, non ſiletur in Concilio Ticinenſi. Voluit & Ludovicus in Capitulari Vormatienſi anno 829. pœnis in eos diſtringi, qui decimas ſubtraherent. *Diſtringantur, ut vel inviti Eccleſiæ reſtituant, quæ voluntariè dare neglexerunt.*

Capitul. l. 5. c. 101. Baluz. Cap. Tom. 1. pag. 665. Conc. Forej. Can. 14. Con. Ticin. ſub Leone IV. c. 17.

VIII. Nec ſegnior Conciliorum & Principum cura in id conferenda fuit, ut ne decimas Laïci ipſi uſurparent, uni perſolvendas Eccleſiæ. Tanti duces & authores flagitii damnati ſunt à Concilio Metenſi anni 888. in eoſque conjecta eſt invidia ejus famis, quæ Gallias depopulata fuerat. Expreſſa ad id Malachiæ Prophetæ verba promuntur, quibus par pœna pari imputatur impietati. *Dominus loquitur per Prophetam, afferte omnem decimam in horreis meis, &c. Scimus quoniam peccatis exigentibus clauditur cœlum, & fit noſtris diebus ſæpiſſimè fames. Ideo ſtatuimus, ut deinceps nemo Seniorum de Eccleſia ſua accipiat de decimis aliquam portionem; ſed ſolummodo Sacerdos qui eo loco ſervit, ubi antiquitus decima fuerunt conſecrata, ipſe eas accipiat cum integritate.*

Can. 2.

In Concilio Ingelheimenſi anno 848. id ipſum pronuntiatur adverſus Nobiles quoſdam, qui Eccleſiaſticas decimas ſibi vendicarant: *Ut oblationes fidelium, quatenus Altari deferantur, nihil omnino ad laïcalem pertineat poteſtatem, dicente Scriptura, Qui altari ſerviunt, de altario participentur.* Ex Canone primo colligitur hunc de decimis exponendum nobis fuiſſe. Eo enim declaratur infanda licentia uſurpatas eſſe à Laïcis decimas, de quibus ſi quæ moveantur lites, eas neceſſe ſit apud Eccleſiæ Judices ventilari. Aderant porro huic Concilio Ludovicus IV. Rex Franciæ, & Otto Rex Germaniæ. *Ut decima, quas Dominus præcipit in horreum ſuum deferri, ſi Eccleſiis Dei non fuerint retenta, ſæcularia ſuper hoc non exerceantur judicia, nec in forenſibus diſcutiantur cauſis, ſed in ſancta Synodo ab ipſis Sacerdotibus, quorum deputata ſunt uſibus, quid exinde debeat actitari, certis diffiniatur promulgationibus.*

Can. 8. 9.

IX. Ex his verò poſterioribus Canonibus emicat, necdum tunc in mentem quidquam veniſſe de decimis infeodatis. Involaverant decimas Laïci, necdum pacificè poſſidebant, necdum obducere potuerant huic rapinæ vel colorem legitimæ poſſeſſionis. Quin identidem commonebantur profani deprædatores, ut Eccleſiæ reſtituerent, quæ jure retinere non poſſent. Unde & inceſſit eos cupido, ut Monachis potiùs, quàm Parochis, vel Epiſcopis reſtituerent. Ubi verò ejuſmodi aliquid contigerat, non facilè poterant Epiſcopi ſe continere, quin Monachis inſtarent, ut Parochis potiùs, quæ Parochorum erant jura, redintegrarentur. Eò forſan pertinet illa Hincmari Archiepiſcopi Remenſis Epiſtola, ad Monachos Sandionyſianos tum data, ubi illos inaudiit decimam neſcio quam Parocho vendituros. Monuit vendi non poſſe, quæ reſtitui deberent; grave id fore, non Clericis tantùm, ſed & Laïcis offendiculo; ſi quibus ab aliis quàm à Sandionyſianis Monachis, in quorum ſinu prima olim tyrocinia poſuerat, tentatum id fuiſſet, dirum in eos anathema ſe jaculaturum fuiſſe. *Abſit, fratres, ut alii Eccleſiaſtici & Religioſi viri hoc audiant, quia Monachi de Monaſterio ſancti Dionyſii decimam vendere quærunt, ut de ipſo pretio infernum comparent.* Flodoard. L. 3. c. 25.

Coproſè inferiùs hac eadem de re.

X. Unum reſtat quod elucidemus dubium, ex Epiſtola Alcuini ad Carolum Magnum ſcripta, quem Epiſt. 7.

dehortari videtur, ne ſinat decimas ab Hunnis exigi, qui non ita pridem Chriſti gregi acceſſere. Orat ſerio perpendi, an conſultum ſit tam gravi ſtatim jugo ſubjici tam rudes & barbaros. *Si melius ſit rudibus populis in principio fidei jugum imponere decimarum, ut plena fiat per ſingulas domus exactio illorum.* An ſimile veri ſit inter ipſa Eccleſiæ primùm cunabula decimas ab Apoſtolis expreſſas fuiſſe: *An Apoſtoli, à Chriſto edocti, exactiones decimarum exegiſſent?* Ecqui ſperes rudes & in fide tyrones facilè obtemperare poſſe ei legi, quam vix ſubeant qui Chriſtianis inſtitutionibus jamdiu ſunt innutriti? *Nos in fide Catholica nati, nutriti & edocti; vix conſentimus ſubſtantiam noſtram pleniter decimare. Quantò magis tenera fides, & infantilis animus, & avara mens illarum largitati non conſentit?*

Le Cointe ad an. 798. n. 17.

Reſpondeo verò ea ipſa Epiſtula, qua nuper converſis gentibus diſpenſatio & indulgentia neceſſaria ſuadetur, approbari inveteratam conſuetudinem, & inexorabilem neceſſitatem cæteris omnibus fidelibus impendentem exolvendarum decimarum. *Roborata vero fide & confirmata conſuetudine Chriſtianitatis, tunc quaſi viris perfectis fortiora danda ſunt præcepta, quæ ſolida mens Religione Chriſtiana non abhorreat.* Adde quod ne de relaxandis quidem neophytis omnino illis ab ea lege hîc agatur, ſed tantùm de decimis non ea ab eis auſteritate & copia exigendis, qua ab aliis fidelibus: *Ut plena ſit per ſingulas domos exactio.*

Scripſit Rex Pipinus Caroli Magni parens, ad Lullum Archiepiſcopum Moguntinum, decimas ut authoritate regia ſibi accumulata exigeret, nec ullum ſineret abire immunem. *Sic faciatis ordinare de verbo noſtro, ut unuſquiſque homo, aut vellet, aut nollet, ſuam decimam daret.* Chriſto nomen dederat ea gens jamdiu, ſatis multo jam à tempore, ut ejus jugi patiens eſſet. At Carolus Magnus perdomitis Saxo- Du Cheſne. Tom. 2. pag. 665.

Digitized by Google

nibus, ſtatim illam inflixit decimarum legem, ut patet ex Chartis fundationis Epiſcopatus Bremenſis. Baluz. Cap. To 1 p. 246. 253. 267. *Victi jam Chriſto & Sacerdotibus ſint, omnium ſuorum jumentorum & fructuum, totiuſque culturæ perſolvant decimas.* Quin & illud voluit Rex Chriſtianiſſimus, ut omnium, quæ in fiſcum inferrentur decimæ, Eccleſiæ adjicerentur: *Ut undecunque cenſus aliquid ad fiſcum pervenerit, decima pars Eccleſiis & Sacerdotibus reddatur.* In alio Capitulari calamitates publicas omnes in decimas non ſolutas refundit. Ad Conſulta Bulgarorum reſpondens Nicolaus Papa, his nuperis quoque Chriſtianæ fidei ſectatoribus, proponit tantum exempla veteris Teſtamenti, ab ipſa Cap. 89. uſque prima mundi origine pro primitiis. *Fruges novas & rerum offerre primitias etiam veteribus moris erat, quod pene in ipſo initio mundi Abel & Cain egiſſe legimus.*

Tit 6. c. 1. 2. XI. Laudat Photius in Nomocanone Imperatorias Conſtitutiones, quæ vetant divelli ab Eccleſiæ communione, vel ſacramentis defraudari, eos qui vulgatiſſimo non funguntur officio in ſolvendis primitiis, decimis, oblationibus: nec valere ulterius ſinunt vetuſtiſſimæ conſuetudinis inolitam ſævitiam. Tranſgreſſoribus harum Conſtitutionum indicitur Beneficii exauthoratio, & mulcta decem librarum. Ubi tamen à Photio ipſo obſervatur, ei Conſtitutioni locum non eſſe, niſi Conſtantinopoli, & Metropolibus quæ ei ſubjiciuntur.

CAPUT VIII. *P. 3. l. 3. c. 2.*

De Decimis & Nonis quæ exigebantur à laïcis, fundos Eccleſiæ beneficiario jure obtinentibus ſub Imperio Caroli Magni. De Precariis.

I. Sponte ſua privati quidam ultra decimas aliquid conferebant.

II. Qui jure Beneficiario fundos Eccleſiæ obtinebant Laïci, decimas ei, & nonas ſolvere tenebantur.

III. Probationes ex Capitularibus Caroli Magni, & Ludovici Pii

IV. Reparandis Eccleſiis iidem aſtringebantur

V. Urgent Concilia, ut laici hujuſmodi Beneficiarii officio fungantur.

VI. Concilii Cariſiaci teſtimonio oſtenditur Carolus Martellum, adeoque & Pipinum prædia Eccleſiæ militibus ſuis diſtribuiſſe.

VII. De Precariis. Duplicis erant generis. Alia nempè militum beneficiaria Eccleſiæ Prædia occupantium. Alia eorum qui ſuos agros Eccleſiæ largiebantur, moxque eoſdem ab ea, & ampla, vel triplo majores alios recipiebant in uſumfructum

VIII. Quando & quomodo hæ precariæ innovabantur.

IX. Urgent Epiſcopi Eccleſiæ reſtitui, quæ uſurpata fuiſſent: aſſentiuntur Reges.

X. Varia genera precarii poſterioris ordinis.

XI. Monaſteria quandoque ipſa in precarium data.

XII. Quædam ejus rei etiamnunc veſtigia

XIII. Multa obſervata in precaria primi generis.

XIV. De Emphyteoſibus.

I. SAnctitatis nomine celebratus Geraldus Comes AurilIacenſis, cujus vitam litteris mandavit B. Odo Cluniacenſis Abbas, lecto & perpenſo diligentiſſimè illo Evangelii contextu, ubi aſſeverantiſſimè Chriſtus negat patere eis poſſe januam regni cœleſtis, quorum non exuberaverat juſtitia, ultra eos fines, quos ſibi præſcripſerat Phariſæus; ſecum ipſe conſtituit, non decimas tantum ſolvere, & largiſſimas effundere eleemoſynas, ſed & nonas, hoc eſt, nonam partem omnium ſubſtantiarum ſuarum in pauperes & calamitoſos erogare. *At verò non immemor quia Chriſtianorum juſtitia debet juſtitiam Phariſæorum ſupergredi; cùm univerſæ fruges ejus rectiſſimè decimarentur, Nonas etiam jubebat ſeorſum recondi, quæ in diverſis pauperum neceſſitatibus diſpenſarentur.* L. 1. c. 18.

II. De his decimis egimus capite ſuperiore. De his nonis ne hoc quidem agemus, quod eæ arbitrariæ fuerint, nec ullis humanis legibus ſancitæ. De iis verò decimis nonique verſanda nobis nunc quæſtio eſt, quæ Clero pendebantur à laïcis, qui terras Eccleſiæ obtinerent, ſive à ſe ſuo marte uſurpatas, ſive à Regibus conceſſas, conſenſu libero Epiſcoporum, aut extorto, cùm jam eo præſidio neceſſario munienda videretur Eccleſiæ & Regni ſalus. Erat æquitati prorſus conſentaneum, ut ſi agri hæreditarii laïcorum decimas ſolverent; quos uſurpaſſent, & quorum uſufructuarii tantum eſſent, vel Beneficiarii; ii duplices penderent decimas. Erat & illud æquiſſimum, ut ſummi Principes, qui his uſurpationibus locum dederant primùm, ex parte ſaltem aliqua Eccleſiæ ſatisfacerent, donec ſuis illam agris & prædiis redintegrarent. Nec ab æquitate denique recedebat, ei indulgentiæ prorſus mirabili aſſentiri Epiſcopos, & ad hæc omnia connivere, cùm Principes alioqui cernerent Eccleſiarum tuitionem repudiaturos, & in certiſſimam eas conjecturos perniciem, cùm eo tempore undique fremerent, irruerentque Sarraceni, Normanni, aliique Ethnici & Barbari, non regno, quam Eccleſiæ infeſtiores.

III. Accipe jam ipſas ad hoc Caroli Magni, & Ludovici Pii Conſtitutiones: *Ut qui Eccleſiarum* Capit Car. Mag. l. 1. c. 163. *beneficia habent, nonam & decimam ex eis, Eccleſiæ, cujus res ſunt, donent. Et qui tale Beneficium habent, unde ad medietatem laborent, de eorum portione proprio Presbytero decimas donent.* Duæ hic claſſes laïcorum Beneficiariorum ſecernendæ ſunt. Alii Eccleſiæ prædium aliquod obtinent, fructuſque ejus omnes accipiunt; & hi ſanè eidem Eccleſiæ decimas & nonas, id eſt, duas quotannis decimas ſolvere jubentur. Alii ſunt Eccleſiæ *Medietarii*, Agros hi Eccleſiæ colunt, in fructuum partem ab ea vocantur, ex ſua ipſi portione decimas ei rependunt. De his quoque nonis capienda Conſtitutio Ludovici Pii, quando conveni enter antecedentibus Caroli Magni Capitularibus, deſignat quibus ex rebus ſolvendæ ſint, tum decimæ, tum nonæ. *De nonis & decimis,* L. 2. c. 22. *unde & genitor noſter, &c. Volumus ut de omni conlaborato, & de vino, & fœno fideliter & pleniter ab omnibus nona & decima perſolvatur.* Quoad animantes morem uſitatum retineri præcipit, ſinitque ut Epiſcopi vice decimarum pecuniam oblatam accipiant.

IV. Capite proximo de reparandis Eccleſiis agitur, quarum ad expenſas exiget Epiſcopus ab hujuſmodi Beneficiariis, quod æquum cenſuerit. *Similiter quidem de operibus in reſtaurationem Eccleſiarum, ſive in faciendo, ſive in redimendo, Epiſcopalis potius ſequatur voluntas. Nullatenus autem remaneat, quin ſicut à nobis ſæpè juſſum eſt, hoc aut illud partibus Eccleſiarum perſolvatur.* Cujus ſtatuti is ſenſus eſt, poſſe ab Epiſcopo accipi pecuniam pro decimis & nonis, ſi ultro offeratur; non poſſe exigi. At verò quoad reparationes Eccleſiarum, quibus etiam tenentur, penes Epiſcopum poteſtas & arbitrium erit, an ipſoſmet operam navare ſinat, an pecuniam potius pro modo rei ab illis ſolvi diffiniat.

Ita exponi hoc Capitulare debere, liquebit ex hoc alio, ubi lege promulgata decimarum &

nonarum, præcipitur, ut Beneficiarii Eccleſiæ laï-
ci reparandis obligentur Eccleſiis, pro modo
agrorum quos obtinent: porro ab Epiſcopis, Ab-
batibus & Regiis Officialibus diffiniri ſigillatim de-
bere, quid & quantum quiſque reſarciat Epiſcopus,
L. 4. c. 40. Abbas, aut Beneficiarius laicus. *Conſiderandum eſt,
ut de frugibus terræ, & animalium nutrimine nona &
decima perſolvantur. De opere vero, vel reſtauratione
Eccleſiarum, Comes & Epiſcopus, ſive Abbas cum
Miſſo noſtro, quem ipſi ſibi ad hoc elegerint, conſide-
rationem faciant, ut unuſquiſque eorum tantum indè
accipiat ad operandum & reſtaurandum, quantum ipſe
de rebus Eccleſiarum habere cognoſcitur. Similiter &
Vaſſi noſtri aut in commune tantum operis accipiant,
quantum rerum Eccleſiaſticarum habent, vel unuſquiſ-
que per ſe juxta quantitatem, quam ipſe tenet. Aut ſi
inter eos convenerit, ut pro opere faciendo argentum do-
nent, juxta æſtimationem operis in argento perſolvant,
cum quo pretio Rector Eccleſiæ ad prædictam reſtaura-
tionem operarios conducere, & materiam emere poſſit.*
Nihil dilucidius optari poterat. Perſpicuum eſt au-
tem hoc jam Capitulari, non licere Epiſcopo mo-
dum & quantitatem reparationum cuiquam indice-
re Beneficiario laico, niſi unà adſit ei Comes, &
Officialis Regius quem volet; nec pecuniam exige-
re, ſi malint ipſi Beneficiarii in reparationes labo-
rem & induſtriam ſuam conferre.

Gemina ergo hæc ſunt, ſive onera, ſive munia
laïci Beneficiarii, ut decimas nonaſque pendat, ut-
que reparandis Eccleſiis adlaboret, vel induſtria,
L. 5. c. 92. vel pecunia ſua. *Quicumque Beneficium Eccleſiaſticum
habeat, ad tecta Eccleſiæ reſtauranda, vel ipſas Eccle-
ſias emendandas omnino adjuvent & nonam & decimam
reddant.* Cùm non poſſint quandoque ſartatecta ſer-
vari, niſi ut in melius aliquid reſtauretur, occupa-
ta eſt à Capitularis authore ea ambiguitas, & ei
quoque oneri ferendo ſubjecti fuere Beneficiarii.

V. Regum Capitularibus nititur Concilium
Can. 25. 26. Francofordienſe, quo decimas & nonas exigat. *Ut
decimas & nonas, ſive cenſus, omnes generaliter donent,
qui debitores ſunt ex Beneficiis & rebus Eccleſiarum,
ſecundùm priora capitula domni Regis.* Reparandas
quoque illis Eccleſias indicit: *Ut domus Eccleſiarum
& tegumenta, ab eis fiant emendata, vel reſtaurata,
Can. 46. qui beneficia exinde habent.* Concilium III. Turo-
nenſe anni 813. querelis ſuis Carolum Magnum in-
terpellavit, quod vanæ tam ſæpè & caſſæ cecidiſ-
Ann. 828. ſent querelæ Eccleſiarum de his laicis Beneficiariis,
Capitul. l. 5. utroque nexu devinctis, neutri ſatisfacientibus.
c. 145. 146. Ceſſatores hos Ludovicus Pius gravi mulctæ ſub-
Conc. Gall. jecit; niſi reſipiſcerent, Beneficiis orbavit.
To. 2. pag.
467.

Diximus alibi, quàm ſollicitè & anxiè interpella-
tus ſit ab Epiſcopis Carolus Calvus, quò reſtitui
Eccleſiam juberet prædiis & agris omnibus ſuis,
quorum uſurpatores facinus ſuum nominis digni-
tate obumbrabant, cum Beneficiarii dicerentur. At
Concilium Sueſſionenſe II. optari magis poſſe ſen-
tiens, quàm ſperari pleniſſimam illam reſtitutionem,
flagitavit, ut interim ſaltem, ne decimis, noniſque
Ann. 853. ſuis Eccleſiæ fruſtrarentur. *Ut ex poſſeſſionibus, quæ
Can. 9. Eccleſiaſtica certis indiciis comprobantur, nec plenè prop-
ter varias neceſſitates poſſunt reſtitui, ſaltem nona ac
decima tribuantur.* Concilium Valentinum III. an-
no 855. eaſdem preces iteravit, convenienter Prin-
Can. 10. cipum Edictis: *Sicut Edictis Principum juſſum eſt.*

VI. Verùm Epiſcopi Remenſis & Rotomagenſis
Can. 7. Provinciarum ad Concilium Cariſiacum adunati,
anno 858. liberius querelas ſuas effudere ſcriptis ad
Ludovicum Germaniæ Regem litteris, teſtificati
Carolum Martellum ſacrilegæ hujus uſurpationis
authorem fuiſſe, principemque, ideoque longè acer-
biſſimas dediſſe pœnas; à Pipino ejus filio congre-
gatam fuiſſe Synodum Liptinenſem, ibi eum re-
ſtituiſſe quidquid tum quidem in poteſtate habuit;
cùm agros verò fundoſque omnes redintegrare Ec-
cleſiæ non poſſet, propter bella, quæ tum flagrabant
cum Gaifaro Aquitaniæ Principe, adductos ab eo
fuiſſe Epiſcopos, ut ea Beneficia Precarii nomine
concederent militibus, decimas, nonaſque & re-
parationum expenſas perſoluturis, donec tempeſ-
tivior ſe daret occaſio totius implendæ reſtitutionis.
*Quantumcumque de rebus Eccleſiaſticis, quas Pater ſuus
abſtulerat, potuit, Eccleſiis reddere procuravit. Et quo-
niam omnes res Eccleſiis, à quibus ablatæ erant, reſti-
tuere, propter concertationem, quam cum Vaifario Aqui-
tanorum Principe habeat, non prævaluit, precarias fie-
ri ab Epiſcopis exinde petiit, & nonas ac decimas, ad
reſtaurationem tectorum, & de unaquaque caſata XII.
denarios, ad Eccleſiam unde res erant beneficiatæ, dari
conſtituit, uſque dum ipſæ res ad Eccleſiam revenirent.*

Multa hic ſunt non perfunctoriè expendenda.
1. Illud quippe intelligitur ſenſiſſe Pipinum ipſum
bona fide, non potuiſſe à Carolo Martello occupari
res Eccleſiæ, citra conſenſum Epiſcoporum, qui-
bus demum cumque anguſtiis premeretur Eccleſia.
2. Reſtitutas eſſe ex aliqua parte à Pipino poſſeſſio-
nes Eccleſiæ, nec cæteras retentas eſſe, niſi an-
nuentibus Epiſcopis, donec conſopitis bellis civili-
bus omnia redintegrarentur. 3. Præter decimas,
nonas, & expenſas reparationum, indixiſſe Pipi-
num denarios duodecim annui cenſus in ſingulas fa-
milias, quà latiſſimè pateret Beneficiarius ager. Id
verò forſan deſignabatur voce *Cenſus* in Canone ſu-
pra laudato Concilii Francofordienſis. Quæ eadem
vox uſurpatur in Capitularibus Caroli Magni. 4. L. 5. c. 127.
Precarii & Beneficii voces promiſcuè hic habentur.

In Concilio quoque Tullenſi anni 859. idem Ca- Can. 13.
rolus Calvus ab Epiſcopis interpellatus eſt, ut agros
ipſos reſtitui curaret; decimas ſaltem, nonaſque
ſolvi urgeret, quæ quinta pars eſt proventuum om-
nium. *Quinta pars Miniſtris offertur.*

VII. Non abs re forſan erit hoc loco de Preca-
riis pauca hæc libare, vel ex ſuperius delibatis re-
fricare: cùm ejus rei peropportunus ſit hic locus.
Duplicis Precariæ ſunt generis in Capitularibus Ca-
roli Magni. Aliæ concedebantur, & confirmaban- Capitular.
tur Beneficiariis laïcis, quo Principi bellicis in ex- Anno 779.
peditionibus præſto eſſent. Illæ ipſæ ſunt de quibus c. 13.
jam diximus. Aliæ verò ad Eccleſiæ emolumentum Addit. 4.
pertinebant, quæ ſponte ſua & lubens iis aſſentie- c. 132.
batur. *Precariæ ubi modò ſunt, renoventur; & ubi non
ſunt, ſcribantur. Et ſit diſcretio inter precarias de verbo
noſtro factas, & inter eas quas ſpontanea voluntate de
ipſis rebus Eccleſiarum faciunt.*

Innovatæ hæ Precariæ illæ ipſæ ſunt Concilii Lip-
tinenſis, & quæ in libris Capitularium referuntur. L. 5. c. 3.
Ne Pipinus quidem petiit, vel Precarias, vel Bene-
ficia, niſi dum ſuperſtes eſſet, qui illis donabatur.
Ejus morte rei ſuæ reſtituebatur Eccleſia, vel Pre-
caria innovabatur. *Si moriatur ille cui pecunia com-
mendata fuit, Eccleſia cum propria pecunia reveſtita
ſit. Et iterum ſi neceſſitas cogat: aut Princeps jubeat,
Precarium renovetur & reſcribatur novum.*

Quin & ſuperſtite Beneficiario, ſive Beneficium, ſive
Precaria quandoq; revocabatur. Si vel Eccleſia enim,
vel Cœnobium gravi inopia laborare inciperet, ei
reſtituebantur, & agri, & quidquid hic nomine *Pe-
cunia* comprehenditur. *Et omnino obſervetur, ut* ibidem.

Eccleſiæ vel Monaſteria penuriam & paupertatem non patiantur, quorum pecunia pro precario præſtita ſit. Sed ſi paupertas cogat, Eccleſiæ & domini Dei reddatur integra poſſeſſio. Si his legibus cautionibuſque ſtarum fuiſſet, non contemnenda ea fuiſſent tam acerbi vulneris delinimenta.

Sed erant Precariæ aliæ, de quibus in Concilio Tu-
Can. 31. ronenſi III. anno 813. juſſu Caroli Magni actum eſt, ut eorum ſedarentur querimoniæ, quorum proximi ſua Eccleſiæ largiri erant. Hujus Concilii Præſules multis produnt documentis, quàm præpoſteræ & iniquæ eſſent hæ querelæ. 1. Quiſquis rerum ſuarum aliquid Eccleſiæ conferebat, tantundem illico ab ea, vel etiam duplo, triploque amplius in uſumfructum accipiebat. 2. Nec ipſe tantùm, ſed & proximi ejus omnes, de quibus convéniſſet, eô uſufructu gaudebant, dum in vivis eſſent. *Nam penè nullus eſt, qui res ſuas ad Eccleſias donet, niſi de rebus Eccleſiaſticis, aut tantum, quantum donavit, aut duplum, aut triplum uſu fructuario accipiat. Et quibus ille tunc aut quantis filiis & propinquis à Rectoribus impètraverit, poſt diſceſſum ejus eadem conditione, qua ille tenebat, poſteri ejus ſibi vendicent. Hic uſus & hæc ratio apud nos u, quæ modò de talibus tenebatur.* 3. Denique proximis & hæredibus eorum, qui rebus ſuis Eccleſiam donaverant, etſi omni jam jure ſpoliatis, copiam fecere Præſules, ut eoſdem rurſus agros Precariæ & Beneficii jure acciperent, dum Eccleſiæ ſe tutioni & clientelæ adſeribi aſſentirentur. *In ejus nomine iterum Precaria à Rectoribus Eccleſiæ ſcriberetur &c. Nobis viſum eſt prædictis hæredibus hanc dare optionem, ut ſi voluiſſent traditiones parentum ſuorum conſequi, de qua illi jam erant per legem excluſi, Rectoribus Eccleſiarum ſe commendarent, & hæreditatem illam in beneficium, unde ſe adjuvare ac ſuſtentare poſſent, acciperent.*

VIII. Itaque virorum ſuo quodam in Eccleſias beneficio inſignium proximos & hæredes, ad hoc genus ſemper precarias admittere præſtò erant Epiſcopi. Sed alterius generis Precarias Carolus Magnus prorogari, vel revocari voluerat ab Epiſcopis, prout ipſis pro ſumma ſua poteſtate collibitum eſſet, poſt exceſſum primi Beneficiarii. *Præci-*
Anno 800 Conc. Gall. To. 2. pag. 236. Capitul. l. 7. c. 104. Vide Speculator *pimus, ut nullus res Eccleſiæ niſi precario poſſideat, & poſtquam ipſa precaria finita fuerint, faciant poteſtativè ſpeculatores Eccleſiarum, utrum elegerint, aut ut ipſas res recipiant, aut poſteris eorum ſub precario & cenſu habere permittant.* Etiam tum eum *ſpeculator Eccleſiarum*, hoc eſt, Epiſcopus, precariæ prorogandæ aſſenſus erat, neceſſe erat agros Eccleſiæ illi reddi, & tum rurſus ab eo conferri. *Ita tamen ut ipſi proprias & utiles res eiſdem Eccleſiis, de quarum jure eſſe videntur, legaliter tradant: & ſic à Rectoribus earundem Eccleſiarum precaria ſi renovanda ſunt, canonicè renoventur.*

Videbatur Pipinus Caroli Magni pater poteſtatem ſibi integram ſervaſſe in Concilio Liptinenſi, innovandarum, cùm opus eſſet, precariarum. *Si neceſſitas cogat, aut Princeps jubeat.* Sed eo ſe jure exuit Carolus, integrumque voluit Epiſcopis eſſe, ut precarias interrumperent, aut prorogarent; ut qui perſuaſus eſſet, ex rerum Eccleſiæ uſurpatione regna non raro labefactari: *Novimus multa regna & Reges eorum propterea cecidiſſe, quia Eccleſias ſpoliaverunt; reſque earum vaſtaverunt, abſtulerunt, & pugnantibus dederunt:* militeſque his Eccleſiæ rebus ditatos armatoſque, pondere magis criminum, quàm robore hoſtium obrutos fuiſſe: excidiſſe ipſos regno cæleſti, ruinaque ſua terrenum regnum peſſum-dediſſe. *Quapropter nec fortes in bello, nec in fide ſtabiles fuerunt, nec victores extiterunt, ſed terga multi vulnerati, & plures interfecti fuerunt, regnaque & regiones, & quod pejus eſt, regna cæleſtia perdiderunt, atque propriis hæreditatibus caruerunt, & hactenus carent.*

IX. Hæc præfatus Carolus teſtatum facit, ſe communicato conſilio cum Leone Papa, & cum Epiſcopis ſuis omnibus: *Adjuncto Leonis Papæ, & omnium Epiſcoporum, quorum conſilio uſi, hoc egimus, ſpiritu noſtro ſpiritui:* vehementiſſimè prohibere, filii & ſucceſſores ſui, ne quid unquam uſurpent rerum Eccleſiæ præter aſſenſum Epiſcoporum: *abſque* Ibidem.
conſenſu & voluntate Epiſcoporum. Jubet denique ſacrilegas ejuſmodi deprædationes rerum Eccleſiæ in poſterum anathematum jaculis obrui, & Civilium Magiſtratuum authoritate. *Quod ſi quis fecerit, tam noſtris, quàm ſucceſſorum noſtrorum temporibus, pœnis ſacrilegii ſubjaceat, & à nobis, noſtriſque ſucceſſoribus, noſtriſque Judicibus vel Comitibus, ſicut ſacrilegus & homicida, vel fur ſacrilegus legaliter puniatur, & ab Epiſcopis noſtris anathematizetur, ita ut mortuus etiam ſepultura, precibus & oblationibus careat.*

His Caroli Magni veſtigiis ſtatutiſque longiùs abſceſſiſſe Carolum Calvum dictum eſt ſuperiùs. Unde & difficillima ejus regno tempora incidere, & calamitates luctuoſiſſimæ. Suadebat Concilium
Meldenſe anno 845. prædia ut omnia dominii re- Can. 29.
gii ſui aliis & aliis privatorum artibus intercepta, eiſque data *in beneficiario jure, aut in alodio*, ad ſeſe revocaret, fiſcoque recuperaret regio. Ita demum fore, ut poſſet, intactis Eccleſiæ rebus & libertatibus, Aulam Palatiumque ſuum pro dignitate ſuſtentare. *Quoniam domeſtica domus veſtra aliter obſequiis domeſticorum repleri non poterit, niſi habueritis unde eis meritum rependere, & indigentia ſolatium ferre poſſitis. Et ſic demum Reſpublica veſtra de ſuo ſuffragetur ſibi, & Eccleſia à quibus non expedit, habeantur immunes.* Revocanda cum primis eſſe brevia & dona rerum Eccleſiæ, quæ extorta ei fuiſſent. *Ut præ-* Can. 18.
cepta illicita jure beneficiario de rebus Eccleſiaſticis facta à vobis ſine dilatione reſcindantur, & ut de cætero ne fiant, à dignitate veſtri nominis Regii caveatur. Reſcindendas & precarias eſſe omnes, ſive commutationes rerum Eccleſiæ, ab iis factas, qui Epiſ-
coparos invaſerant. *Ut precariæ & commutationes* Can. 21.
tempore viduatarum Eccleſiarum factæ ab his qui loca Epiſcoporum occupaverant, reſcindantur, & cum authoritate Eccleſiaſtica, vel civili, ſi facienda ſunt, fiant. Non canonicis tantùm repugnare decretis, ſed & ipſi rationi, ut precariæ, ſeu Beneficia Eccleſiæ Regum brevibus & dono impetrentur. *Præcepta autem regalia ſuper precariis Eccleſiaſticis fieri nec ratio ſinit, nec authoritas quolibet modo permittit.* Innovandum eſſe denique priſcum morem, ut precariæ quinto quoque anno renoventur. *Ut precaria ſecundum antiquam conſuetudinem & authoritatem, de quinquennio in quinquennium renoventur.*

X. Quantùm efferbuere hujus Concilii Patres, ut ne fundi Eccleſiæ dilaberentur: tantùm & effundere in eos benevolentiæ ac largitatis, qui rem Eccleſiæ augerent, donandis hæreditariis bonis, & viciſſim accipiendis precariis. Plura ex hoc Concilio erant Precariarum genera. Alii bonorum ſuorum proprietatem tranſcribebant Eccleſiæ, retento uſufructu ſolo. His jubet Concilium dari uſum-
fructum præterea agri duplo majoris. *Precaria au-* Can. 22.
tem à nemine de rebus Eccleſiaſticis fieri præſumantur, niſi quantum de qualitate convenienti datur ex proprio

duplum accipiatur ex rebus Eccleſiæ, in ſuo tantùm qui dederit nomine, ſi res proprias & Eccleſiaſticas uſufructuario tenere voluerit.

Alii ne uſum quidem fructum retinebant agrorum à ſe datorum, & his reſundebatur uſusfructus prædiorum triplo majorum. Porro hic uſusfructus uſufructuarii morte extinguebatur, nec ad poſteros aut hæredes traducebatur. *Si autem res proprias ad præſens dimiſerit, ex rebus Eccleſiaſticis triplum ad præſens fructuario uſu in ſuo tantùm quis nomine ſumat.* Anno 887. Eccleſiæ Viennenſi dono datus eſt ager à viro nobili, cui idem ipſe mox cum duobus aliis ad uſum fructum redditus eſt. Spic. to. 12. pag. 146.

XI. Non prædia autem dumtaxat, ſed & Cœnobia ipſa precariæ titulo & nomine dabantur iis, qui ingenti hæreditate aliqua ipſam munerabantur Eccleſiam. Ita enim Ludovicus Abbas ſancti Dionyſii dedit, & Regio diplomate confirmari fecit Conrado viro nobili, Monaſterium Lebrahenſe, quod in ditione erat Abbatiæ ſancti Dionyſii. *Monaſterium vobis in precariam, acceptis rebus veſtra traditione ad eandem caſam Dei delegandis conceſſiſſet Ludovicus Abbas.*

Concilium II. Vermerienſe anno 853. Sandionyſianorum Monachorum querelis interpellatum, eam conceſſionem revocavit, irritamque juſſit eſſe, propterea quod Fulradus Abbas, cùm eo Cœnobio donaret Abbatiam ſancti Dionyſii, hanc addiderat cautionem, ut ne illud unquam ab hac divellere fas eſſet. *Nec beneficiario, nec precario jure diſtrahendum.*

XII. Indubitatiſſimum eſt, has precarias, obi Eccleſia acceptos agros remunerabatur duplo, tripluque uſu fructu aliorum agrorum, ejuſmodi ubertrimum fuiſſe fontem, ex quo in Eccleſiam opes terræque innumerabiles exundarunt. Nec multùm abludit ab eo precariarum uſu res etiam nunc pervagatiſſima, ut ſuas quis Xenodochiis, vel Religioſis domibus pecunias, agros, domus, fundos quoslibet donet, eorumque proprietate & poſſeſſione ſeſe abdicet, annuas autem pecuniæ penſiones viciſſim percipiat, multò pinguiores, tantóque abundantiores, quantò ætate ipſe provectior, largiùs quàm diutiùs illis perfruitur. Illud intereſt diſcriminis, quod nunc pecuniariæ penſiones rependuntur ad vitam, olim agri aliqui commendabantur ad uſumfructum cum vita finiendum. Perſpicuè vides, quàm immane diſtent intervallo geminæ iſtæ precariarum claſſes; quámque ut illæ detrimento, ita hæ compendio eſſent Eccleſiis, quò earum damna harum utilitate reſarcirentur.

XIII. Affirmat Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus, ab Hincmaro Laudunenſi nepote ſuo occupatas fuiſſe in Carolum Calvum Regem terras quaſdam, quas ſuæ Eccleſiæ juris eſſe exiſtimabat, & in beneficio datas clienti cuidam ſuo; quas juridica evictione poſtea amiſerit, comperto eas Eccleſiæ Laudunenſis in ditione nunquam fuiſſe. Hinc elucet in his rerum commiſſuris quanta fuerit aliquando Epiſcoporum magnanimitas: ſed quæ tamen prudentiam non diſparem deſideraret. Regi rurſus ipſi eidem idem Hincmarus terras donavit ab eodem Eccleſiæ ſuæ redditas, ut eas beneficiario jure cuidam donaret, nomine Nurmanno. Qua in re eo peccatum eſt ab Epiſcopo, quòd nec Archiepiſcopi ſui, nec Epiſcoporum Provinciæ conſilio uſus ſit. To. 2. pag. 603. *Poſtquam Rex illas res à longo tempore de Eccleſia Laudunenſi abſtractas eidem Eccleſiæ ſua pietate reſtituit, ipſi domno Regi illas ſine meo ac Coëpiſcoporum noſtrorum & comminiſtrorum tuorum conſcientia & conſenſu beneficiaſti, quatenus eidem Nortmanno illas beneficiaret.* Illud poſtremò additur ab Hincmaro Remenſi, cùm Laudunenſis Præſul precarias vel Beneficia quibuſdam abſtuliſſet, iique apud Regem expoſtulaſſent, voluiſſe Regem ut tribus quos Metropolitanus delegiſſet Epiſcopis, cauſa ea judicanda delegaretur, aliiſque viris probis. Denique excuſſa cauſa coram ipſo Rege, ſicut Epiſcopus expetierat, Beneficiis reſtitutos eorum nonnullos fuiſſe, qui iis cauti fuerant. Lupus Ferrarienſis Abbas reſcita morte mariti neptis ſuæ, Eneam Epiſcopum Pariſienſem per litteras obteſtatus eſt, ut filio ejuſdem neptis paternum beneficium prorogaretur; addito tutore, qui militaria beneficii munia obiret. *Ut filio ipſius concedere dignemini beneficium: Tutorem verò qui & moribus veſtris congruat, & militare obſequium exigat, ſtatuatis.* Epiſt. 119.

XIV. In Concilio VIII. damnatæ ſunt Emphyteoſes, ſed ita tamen, ut verba ipſa Canonis inſinuent, non damnari eas, niſi perpetuas. Quòd tum alienationes ſint. Ideo & alio Canone vetatur, ne terræ Eccleſiæ in Emphyteoſin datæ auferantur, niſi priùs commoniti fuerint, qui eas obtinent, iis ſpoliatum iri, & alios fidei ſuæ tenaciores ſubrogatum, ſi toto triennio non ſolvant. Can. 15. 20.

CAPUT IX. *P. 4. l. 3. c. 1.*

De Decimis & Primitiis poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Ut Archiepiſcopus Moguntinus Abbates & Turingiæ Provinciam omnem compulerit ad decimas ſolvendas.

II. Quo fundamento immunitas decimarum conceſſa alicubi ſit Nationibus recens ad fidem converſis, & Congregationibus renuntiantibus.

III. In Anglia præter primitias, rerum omnium decima ſolvebantur.

IV. In Galliis, Germania, Italia uſus erant aliquantum diverſi ſæculo undecimo, ſed ubique tamen decima & primitia ſolvebantur.

V. Sæculo duodecimo illi eximebantur lege decimarum ſolvendarum, qui paupertatem profitebantur, & ſua omnia pauperibus erogabant: cùm decima ad pauperes ſuſtentandos exigantur.

VI. Varia ejuſdem ſæculi ſtatuta de Decimis.

VII. Gratiani placita de exemptionibus decimarum, quibus Pontifices & Epiſcopi Monachos quandoque ornaverant.

VIII. Variæ Decretalium regulæ ſæculo decimo tertio promulgatæ ſuper exemptionibus his, & decimis.

IX. Non alio Eccleſia Chriſti ſtimulo agebatur, ut ad decimarum ſolutionem cogeret, quàm ut juri divino obtemperaretur, & conſultum eſſet ſaluti ſolventium tam juſta Deo tributa.

X. Varia ejuſdem ſæculi decreta Conciliorum de decimis & primitiis.

XI. Decreta Conciliorum poſterioris ætatis.

XII. Nonnulla univerſim adnotata in hanc Canonum & decretorum farraginem.

XIII. Placita ſancti Thomæ Aquinatis de Primitiis & Decimis.

I. DIligentiſſimè Lambertus luculentæ in primis conditor hiſtoriæ, ſcriptis mandavit permoleſtam illam in Germania concertationem ſuper decimis, ubi Henrici Regis Germaniæ auxilio fretus Archiepiſcopus Moguntinus, Provinciam Turingiam hactenus immunem, legi & jugo decimarum ſubjicere adgreſſus eſt. Concilium primò Erphurdienſe ab eo convocatum eſt, ubi Abbates duce & principe Abbate Fuldenſi, Archiepiſcopum obteſtati ſunt, ut privilegiis eos frui ſineret, quæ priſci conceſſiſſent Pontifices, de quibus Majores Baron. ann. 1069. n. 1. 1073. n. 4, 5. 6.

ejus nunquam ſibi controverſiam feciſſent. Reſponſum eſt ab Archiepiſcopo, privilegia ea indulta Monaſteriis fuiſſe, inter ipſa ſui incunabila, velut lactis quædam & infantiæ blandimenta, quæ excuti jam par ſit, ut generalibus ſeſe Eccleſiarum conſuetudinibus legibuſque accommodent. Abbates conſenſu fulti totius Provinciæ, cujus patrocinabantur cauſæ, rogarunt Archiepiſcopum, ſi nec Pontificum bullis, nec conceſſionibus Caroli Magni, cæterorumque Imperatorum acquieſceret, quarta ſaltem parte decimarum contentus eſſet, tres reliquas permitteret Eccleſiis particularibus fruendas, cùm ea ſit decimarum partitio, Canonicis inſtitutis approbata. *Ipſarum ſaltem decimarum eam ipſe partitionem fieri ſineret, quam & Canonum ſcita æquam judicaſſent, & cætera per orbem terrarum Eccleſia uſitatam habent; ſcilicet ut quarta parte ipſe pro ſuo ſuorumque Miſſorum ſervitio contentus, tres reliquas portiones Eccleſiis, quibus antiquitus attitulatæ fuiſſent, permitteret.* Cùm his non aſſentiretur Archiepiſcopus, appellationem ad Pontificem Thuringi meditabantur, niſi à Rege qui coràm aderat, prohibiti fuiſſent, à quo quà minis, quà blanditiis compulſi ſunt Abbates, ut cum Archiepiſcopo paciſcerentur, & cum eo partirentur decimas. Exemplo Abbatum haud ægrè ſe accommodavit Provincia.

II. Quod de blandimentis infantiæ dixerat Moguntinus, à veri ſpecie non recedebat. Narrat enim Saxo Grammaticus, quas artes & quas machinas admoverit Canutus Daniæ Rex, quò Danos ſuos nuper Chriſti ovili adglutinatos adduceret ad decimas Clero ſolvendas; nec diſſimulat infringi non potuiſſe contumaciam gentis novæ, & necdum ſatis ad guſtum Religionis manſuefactæ. *Idem populares adhuc ſacrorum rudes decimarum religioni aſſueſcere conabatur. Sed propoſiti irrita ſuaſio fuit, quippe maturitatem rerum capere novelli cultus rudimenta nequibant.*

Baron. an. 1181. n. 38

Nec abhorrebat à vero quod aiebat Moguntinus, naſcentibus Cœnobiis exemptiones decimarum quandoque indultas, donec hoc velut infantiæ lacte paulatim ita convaleſcerent, & roborarentur, ut jam lacte non indigerent. Etenim Ciſtercienſis Ordinis Abbatiatum miram paupertatem inter ipſa ſui exordia ubi reſcivit Innocentius II. eas deinceps immunes eſſe ſanxit à decimis, quas hactenus Cluniacenſibus Monachis & Eccleſiarum Prælatis exolverant. Calamo ſuo interceſſere huic privilegio Petrus Cluniacenſis Abbas, & Petrus Bleſenſis, ille ne Ordini ſuo, hic ne Clero deeſſet; ſed eos tandem obicea minis, cenſuris, & interdictis Romani Pontifices disjecere. Hoſpitalarii Equites Palæſtini privilegia eadem à Romanis Præſulibus expreſſerant, cùm ſumma rerum inopia inter primordia ſua laborarent. Cùm illos poſtea compeſcere ſtuduiſſet Patriarcha Hieroſolymitanus opibus circumfluere, Romam ipſemet profectus eſt, cum Epiſcopis quibuſdam ſuæ ditionis, ut has immunitates revocari curaret. Sed ſi qua fides Vuillelmo Tyrio, ingens illa opum copia, cujus contemplatione cauſa cadere debebant Equites, victoriam illis conciliavit. Archiepiſcopatum Tyrium regebat Vuillelmus, & ejus permagni intererat, ne victi ſuccumberent Equites.

Ibidem. Anno 1137. n. 10.

Ibidem Anno 1155. n. 15.

III. In dubium verò trahi non poteſt, quin ſolutæ Clero primitiæ fuerint, & decimæ, quanquam ſolvendi ratio non una ſemper & ubique gentium fuerit. In Concilio Angliæ, quod anno 1000. aſſixere, jubetur, ut *Eleemoſyna aratri*, hoc eſt, ut primitiæ ſolvantur intra quindecim poſt paſcha dies, decimæ pecudum ad Pentecoſten, decimæ frugum ad feſtum omnium Sanctorum, oblationes ad luminaria, quater ſingulis annis. Diſſidet nonnihil Epiſtola, quam Canutus Daniæ Rex Roma ſcripſit anno 1031. nec enim eoſdem indicit dies, & eleemoſynam aratri à primitiis ſeminum ſejungit. *Eleemoſyna pro aratris, primitia ſeminum.* Regis hujus leges Eccleſiaſticæ anni 1032. mulctas pecuniarias eis infliget omnibus, qui ſuo quovis jure Eccleſias fraudarent. Expreſſiores ſunt etiam ſanctiſſimi Regis Eduardi Leges. Jubent decimam omnino ſolvi partem, tum animantium, tum frugum terræ, decimas denique ſolvi præcipiunt apum, ſylvarum, pratorum, aquarum, molendinorum, ſeptorum, hortorum, negotii. A quo enim omnia in nos proficiſcuntur, ei decimam omnium ſaltem rependi jus faſque eſt. *De apibus verò ſimiliter decima commodi, quin etiam de boſco, de prato, de aquis & molendinis, parchis, vivariis, piſcariis, virgultis, hortis & negotiationibus, & omnibus rebus quas dederit Dominus, decima pars ei reddenda eſt, qui novem partes ſimul cum decima largitur.*

Cap. 8. 9. Cap. 7. 8.

IV. Pluſculum intererat diſcriminis in aliis Eccleſiis hoc ſæculo undecimo, ſed quod ad circumſtantias magis aliquas ſpectaret, quàm ad rem ipſam. In Concilio Toloſano anni 1056. præceptum eſt, ut qui aſſuevissent Epiſcopo & Clero ſolvere Tertiam, Metatum, ſeu Giſtium, & Synodaticum, ii muneri poſthac eidem ſuo ne deeſſent. Qui verò nec Tertiam, nec Metatum ſolvebant, tertiam partem decimarum penderent, cum primitiis, & oblationibus mortuorum. Nec ab his immunes eſſent Eccleſiæ, quæ ad Monaſteria pertinerent. *Statuimus etiam ut Eccleſiæ ad ſedem pertinentes, quæ ſolvunt tertium, aut paratam, vel Synodum, ſolito more perſolvant Epiſcopis vel Clericis. De iis verò Eccleſiis quæ non dant tertium vel paratam, tertia pars decimarum cum primitiis & oblationibus, quæ de Cœmeteriis & defunctis conſequuntur, Epiſcopo & Clericis aſſignetur. Simili quoque modo ſtatuimus de Eccleſiis ad Monaſteria pertinentibus.* Diximus, dicemuſque ſuo loco diligentius ab Epiſcopis acceptas fuiſſe tertias, vel quartas partes decimarum ſuæ univerſæ ditionis. Hic tertia pars accipitur, & de ipſis accipitur oblationibus, quod ad Epiſcopi, & Cleri ſuſtentationem accipiatur.

Can. 10.

Proximo Canone præcipitur, ut Parochis cedat ſaltem tertia pars decimarum illis in locis, ubi Nobiles occupant decimas infeodatas: & Epiſcopi Clerique authoritate fulciantur, ne eo jure ſuo fruſtrari poſſent. *Item de Eccleſiis in alodiis laicorum conſtitutis, ut tertia pars decimarum cum primitiis & Preſbyterio, & cæteris in poteſtate Preſbyteri, ad ſervitium ipſius Eccleſiæ, ſub Epiſcopi vel Clericorum ditione permaneant.* Huc etiam pertinebat illa Germaniæ Monachorum interpellatio ad Archiepiſcopum Moguntinum, quarta ut decimarum parte contentus eſſet. Verùm ille tantillæ parti non acquievit.

Can. 11.

In Concilio Romano anni 1059. univerſim definitum eſt, primitias, decimas, oblationes Eccleſiæ conferendas eſſe: ſed ut in poteſtate eſſent Epiſcopi, eas, ut opinor, partituri pro ſingularum conſuetudine Eccleſiarum; denique communione ſummovendos eos, qui juri tam ſancto & neceſſario non ſatisfacerent. *Ut decimæ, & primitiæ ſeu oblationes vivorum & mortuorum Eccleſiis Dei fideliter reddantur à laicis, & ut in diſpoſitione Epiſcoporum ſint. Quas qui retinuerint, à ſancta Eccleſiæ communione ſeparentur.*

Can. 5.

Digitized by Google

Sublucent hic vetuſtiſſimæ diſciplinæ veſtigia, ut in Epiſcopi poteſtate & arbitrio ſint res Eccleſiæ Diœceſeos ſuæ & proventus omnes. Expoſtulavit Gregorius VII. de Archiepiſcopo Salisburgenſi, quòd cùm ab Alexandro II. Papa facultatem impetraſſet erigendi Epiſcopatûs novi intra ſui fines, qui latiſſimè fundebatur: Epiſcopatum quidem excitaſſet, non adſignaſſet autem ei decimas territorii, quod
L. 1. Ep. 77 ei adſcripſiſſet. *Comperimus illum quidem in ſocietatem laboris miſiſſe, ſed ſibi fructum laboris ſcilicet decimas retinuiſſe, &c.* Suadet inde, ut ei Eccleſiæ de-
L. 6. Ep. 9. cimas ſuas reſtituat: *Eccleſiam decimarum ſuarum redditibus reveſtias.* Idem Gregorius ad Canonicos Teroanenſes reſcripſit, ut Novalium etiam decimas ſolvi cogerent. *Decimas novarum terrarum ſubtrahunt Eccleſiæ*; & ſiqui contumacius repugnarent, eos excommunicatione vincirent. Prodierunt & Reſcriptum Paſchalis II. quo decimarum immunitas conceditur Congregationibus Clericorum omnium &
17. q. 1. c. 47. Monachorum, ad eos agros, quos ſuis ipſi manibus colunt.

V. Si ad ſæculum delabamur duodecimum, occurrent Cluniacenſes, qui impatientius tulerant exemptionem decimarum Ciſtercienſibus conceſſam, & qui nunc à Calliſto II. ſibi ipſis eandem immunitatem confirmari ambiebant, ad eos nimirum agros, quos ipſi colerent, tam ſuis, quam ſervorum ſuorum manibus, juxta Cœnobia ipſa ſua.
Calliſt. II. Epiſt. 22. *Decimas laborum veſtrorum, pro quibus tam vos, quam alios Monaſticæ Religionis viros inquietare Epiſcopi conſueverunt, illorum videlicet, quos Dominicaturas appellant, qui veſtro ſumptu à Monaſteriis, & cella veſtra clientibus excoluntur, ſine omni Epiſcoporum & Epiſcopalium Miniſtrorum contradictione deinceps quietius habeatis: qui veſtra peregrinis fratribus & pauperibus erogatis.* Ita Calliſtus ipſe II. Papa harum immunitatum cauſam juſtiſſimam aperiebat; cùm exigantur decimæ ad pauperum & Cleri alimenta, ſcrupuloſè eas exigendas non eſſe ex Clericis, Monachiſque, vel ex iis omnibus, qui cùm voluntariam profiteantur ipſimet paupertatem, jam pauperum ſunt, quæcumque ſunt res eorum.

In Regula Equitum Templi, quam illis aptavit Concilium Tricaſſinum anni 1128. tegumen illis cœlorum ſpondetur, tum quod paupertatis ſectatores eſſent, tum quod in pauperes alios eſſent nihilominus munifici. Ut his eleemoſynis modus adhiberetur, juſſi ſunt diebus ſingulis pauperibus dilargiri
Cap. 15. decimam panum ſuorum partem. *Decimam totius panis quotidie eleemoſynario veſtro dare jubemus.* Eadem Hoſpitalariorum Equitum immunitas confirmata eſt ab Anaſtaſio IV. Papa, quod eorum opulentia communis eſſet pauperum & peregrinorum
Epiſt. 12. omnium cenſus. *Quia verò omnia veſtra ſuſtentationibus peregrinorum & pauperum debent cedere, ac per hoc nullatenus aliis uſibus ea convenit applicari.*

VI. Cùm reſcriberet Alexander III. ad Upſalenſem in Suecia Archiepiſcopum, hortabatur, ut cenſuras & anathemata vibraret, quo legis divinæ præceptis populi obtemperantes eſſent, decimis
Append. 1. Epiſt. 19. ſolvendis: *Decimas fideliter perſolvere ab ipſo Domino noſcitur inſtitutum.* In Concilio Londinenſi anno
Can. 13. 1175. conſtitutum eſt, ut juxta hujus Pontificis decretum cenſuræ Eccleſiaſticæ diſtringerentur in ſacrarum detrectatores decimarum, quorum numerus in dies ſingulos augeſcebat. Sunt & plures hujus Pontificis Epiſtolæ, ad Epiſcopos Angliæ, ubi vetat decimas aliis rebus temporalibus commutari. *Quia decimæ cum temporalibus non ſunt commutandæ.* Rerum omnium decimas ſolvi præcipit: *De proventibus molendinorum, & piſcariarum, & de fœno, & de lana, de pomis, pyris, & apibus.* Denique ut Append. Conc. Late. Part. 4.
plenæ exolvantur decimæ, antequam de toto anni proventu quidquam decerpatur ad expenſas & ſtipendia ſervorum. Sunt & complures aliæ ejuſdem Pontificis Epiſtolæ, ut ne Monachi exemptionum ſuarum limites tranſgrediantur, eorumque uſitatiſſimas ſolvant decimas, quorum nulla ſunt privilegia conſecuti. Ad Epiſcopum denique Hungariæ Ibidem, Part. 13. & 10.
reſcripſit idem Papa, ubi vici, vel oppidi alicujus colonia tota in aliam demigrabat Diœceſin, iniquum eſſe, ut uterque decimas exigat Epiſcopus, ſed ei nimirum eas ſolvi debere Epiſcopo, cujus in Diœceſi Eccleſia eſſet, ubi illi ſacris intereſſent toto anni ſpatio, ſi ex artificio, aut negotio ſolverentur, aut ex cultu agrorum in Diœceſi ſitorum. Concilium Eboracenſe anni 1194. ejuſdem Pontificis decreto ſubſcribens, voluit ex Novalibus ipſis decimas ſolvi, & indeminute, hoc eſt, ex integra proventuum copia, needum ſubductis expenſis. In Concilio Can. 9.
Londinenſi anni 1200. idem rurſus conſtitutum eſt, utque immorigeri excommunicationi ſubjicerentur. Concilium Avenionenſe anni 1209. eadem innova- Can. 5.
vit decreta, addiditque, citra lethale ſcelus non poſſe retineri decimas, non poſſe eas unquam contraria præſcribi conſuetudine, aut verò laicis in perpetuum elocari.

VII. Antequam penitius in ſæculum decimumtertium ſubeamus, obſervari par eſt, illam à Gratiano verſatam eſſe quæſtionem, An Monachi ſolvendis decimis exempti ſint; & ab eo tandem id definitum eſſe, Exemptos eſſe à decimis agrorum eorum pendendis, quos manibus ipſi ſuis colunt: privilegio nimirum Levitarum novi Teſtamenti illis communicato, unà cum Sacerdotio. *In quibus hæc* 16. q. 1. c. 41.
diſcretio ſervanda eſt, ut de agris & vineis, quæ ad proprium ſtipendium coluntur, decimas ſibi retineant. Si enim decimæ à populo filiis Levi reddebantur pro miniſterio, quo Domino deſerviebant in Tabernaculo, offerendo ſacrificia & holocauſta pro populo, patet quod Monachi de propriis prædiis non magis quam alii Sacerdotes decimas ſolvere coguntur. Si Gratiano fidem adjiciamus, qui Monachis Pontifices veniam fecere decimarum, juris duntaxat interpretes & promulgatores fuere, quod eis ipſa Sacerdotii participatione partum fuerat.

Si contra inſurgas, quos Monachi colunt agros, ex iis antea decimas perſolutas fuiſſe Clero, qui non debeat ſuis juſtiſſimis proventibus ſpoliari. Reſpondet Gratianus omnes prorſus decimas ex canonicis ſanctionibus in poteſtate Epiſcopi eſſe, & potuiſſe Epiſcopum Monaſterii conditorem, vel ejus ex licentia ſua condendi ducem & auſpicem, decimas ei addicere agrorum ei adſignatorum, & excolendorum à Monachis ipſis. Ut enim in poteſtate Papæ eſt Epiſcopatus dividere, aut adunare: ita & juris eſt Epiſcopi, unam in plures ſecare Parochiam, & inter eas partitionem facere decimarum. *Quod antiquiores Eccleſiæ propter novas, nec decimis, nec ulla poſſeſſione priventur, non ita intelligendum eſt, ut nullo modo credatur licere Epiſcopo aliquam partem poſſeſſionum vel decimationum unius Eccleſiæ alteri pro tempore tribuere. Sicut enim Papa duos Epiſcopatus in unum poteſt redigere, ita & unus proprio conſentiente Epiſcopo in duos poteſt dividi, &c. Sic Epiſcopus de baptiſmalibus & parochianis Eccleſiis facere poteſt cum conſenſu ſuorum Clericorum.*

Et rurſum alibi Gratianus idem affirmat, poſſe à Pontifice,

Pontifice, ſive Parochialem Eccleſiam, ſive Cœnobium ejuſmodi donari privilegio, ut decimas ſuas omnino omnes ſibi uni vendicet, etſi juxta Canones quadripartito illæ debeant dividi, in Epiſcopum, in Clerum, in reparationes, & in pauperes. Et ab eo tandem concluditur, non poſſe Eccleſiis Parochialibus officere immunitates à Pontifice Monaſteriis datas, aut quòd ea immunitas non complectatur niſi agros antè incultos ac ſenticoſos, & à Monachis primùm excoli cœptus; vel quòd ea non collimet, niſi ad parcam & frugalem Monachorum ſuſtentationem, non ad coacervandas ipſis poſſeſſiones tam vaſtè fuſas, & enormes, ut Parochialis Eccleſia in anguſtias redigatur. *Privilegia ergo*
25. q. 2. 2. *quæ Religioſis domibus conferuntur, vel in eo caſu accipienda ſunt, in quo ita eis conſulitur, quod nulli aliquid derogatur, videlicet ut ex Novalibus, quorum decimationes nulli aſſignatæ fuerant, privilegiorum authoritate decimas aliquibus perſolvere non cogantur: vel ſi propter inſtantem temporis neceſſitatem eis conſuli non poterit, niſi aliis derogetur, ita privilegiorum authoritas videatur eſſe ſervanda, ut eorum ſubveniatur inopiæ, non ut ſuarum divitiarum augmento, & poſſeſſionum non modica extenſione porrecta, baptiſmales, ſeu Parochiales Eccleſiæ penitus deſtruantur.*

VIII. Tertio decimo tandem ſæculo publicati ſunt Decretalium libri; atque adeo opportunum jam hîc eſt aliqua ex illis in rem noſtram decerpi. Ruſticanos eos qui agros Monaſterii colerent, voluit Alexander III. ut Parochiæ exolverent integras decimas agrorum, & minutas animantium hortorumque decimas.
Extra. De tranſact. c. 2. *De reliquis minutis decimis, utpote nutrimentis animalium, & de fructibus hortorum.* Et de quocumque demum lucrandi genere voluit idem
Extra. De decimis. c. 5. c. 9. 23. decimas ſolvi: *De proventibus molendinorum, piſcariarum, fœno, & lana, de apibus, de omni fructu.* Quin & illa Gratiani ſuperiora confirmavit, ubi ait decimarum immunitatem Abbatiis fuiſſe conceſſam, quando exiguo erant adhuc illæ numero, & re admodum tenui. *Nam quando Romana Eccleſia Ordini veſtro privilegia de decimis dederat, ita erant raræ Abbatiæ veſtri Ordinis, quod exinde nulli poterat de jure ſcandalum ſuboriri. Sed nunc in tantum augmentatæ ſunt, & poſſeſſionibus ditatæ, quod multi viri Eccleſiaſtici de vobis apud nos querelam ſæpè proponunt.* Declaratum ab eo eſt decimas Novalium, quæ nullius Parochiæ finibus clauderentur, ad Epiſcopum pertinere, cujus in arbitrio eſſet aut retinere eas, aut Parochiæ alicui addicere. *Ipſas ſecundum diſcretionem à Deo tibi datam, alii Eccleſiæ deputare, vel ad opus tuum poteris retinere.* Ubi non obſcurum veſtigium univerſalis illius juris, quo potiebatur Epiſcopus in univerſas ſuæ Diœceſeos res Eccleſiarum. Declaratum rurſus ab eodem eſt decimas eſſe juris di-
Ibid. c. 14. 21. 22. 53. vini. *Cùm decima non ab hominibus, ſed ab ipſo Domino ſint inſtitutæ, quaſi debitum exigi poſſunt.*

A Clemente III. definitum eſt, ſi unius agri anno uno & eodem plures eſſent proventus, plures & decimas exolvi debere. A Cæleſtino III. confirmatum eſt, omnium prorſus lucri rerum ſolvendas eſſe decimas, & quidem antequam expenſæ deducantur. *Revera ſicut ſancti Patres in ſuis tradiderunt ſcripturis, de vino, grano, fructibus arborum, pecoribus, hortis, negotiatione, de ipſa etiam militia, de venatione; de molendinis ad ventum, & de omnibus bonis decimæ ſunt miniſtris Eccleſiæ tribuendæ, &c. Antequam ullas deducatis expenſas.* Idem firmavit & Inno-
Ibid. c. 25. 26. 28. 33. 34. centius III. jure divino niti decimas. *Decimæ à divina conſtitutione debentur.* Id quoque ab eo ſignificatum eſt, ſolvi eas debere, non deductis ſeminis expenſis; ſolvi debere, non ex pretio venditionis terrarum, domorum, gregum, ſed ex lucro ex his emergente. Solvi debere non deductis vectigalibus publicis, aut ex ipſis vectigalibus decimas detrahendas; quòd eo ſe Deus coli voluerit honore, ut rerum omnium ſummum Dominum. *Cùm in ſignum univerſalis dominii, quaſi quodam titulo ſpeciali, ſibi Dominus decimas reſervaverit.* Ab eo denique Pontifice in Concilio Lateranenſi IV. Ciſtercienſes Monachos & quoſcumque alios privilegiatos declaratum eſt, decimas exolituros omnium agrorum, quos in poſterum comparaturi eſſent, ſi decimis illi antè obnoxii eſſent, quamvis eos ſuis ipſi manibus excolerent.

IX. Ut apertius autem fiat, hunc Pontificem, qui Majorum ſuorum veſtigia legens, curæ habebat, decimæ Clero ut quàm religioſiſſimè penderentur, Creatoris potiùs omnium Dei cultui conſuluiſſe, & æternæ omnium ſaluti, quàm temporali Cleri compendio; paulò attentiùs perpendenda eſt illa ejuſdem alibi regula oppidò pulcherrima, ubi agebatur de ratione & modo implendi, quæ quis Deo vota nuncupaſſet. Monet enim Pontifex Epiſcopos, cùm ab ipſa origine ſua arbitraria fuerint hæc vota, minùs auſterè cum eis agendum, quorum eſt muneris ea implere. *Quoniam cùm hujuſmodi vota gratuita fuerint ab initio, benigniùs ſunt à viris Eccleſiaſticis exigenda, ne tanquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare.* Eadem indulgen- *Extra. De cenſibus c. 18.*
tia in decimis uteretur ſanè Eccleſia, ſi liberæ aliquando illæ fuiſſent originis & obſervationis. At cùm divini ſint juris, nihil remittebatur, cùm totum ceſſurum eſſet diſpendio animarum.

X. In Concilio Lateranenſi IV. anno 1215. Inno- *Can. 53. 54. 55.*
centius III. hæc libravit decreta omnia: ſolvendas eſſe decimas, etſi eis locarentur, qui non ſolvere inſuevisſent. Solvendas eſſe non detractis exactionibus publicis; quantiſcumque munitos privilegiis Monachos, ex comparatis poſthac agris perſoluturos, ſi ex illis antè ſolebant perſolvi. Ad Atrelatenſe Capitulum reſcripſit Gregorius IX. immu- *Extra De privil. c. 33*
nes eſſe Monachos decimarum ex iis agris, quos primi excoluiſſent. A Concilio Toloſano anno 1229. declaratum eſt ſolvi debere decimas & primitias ex fundis & proventibus, non deductis expenſis, nec contrà præſcribi poſſe. *Univerſi etiam de bonis & pro-* *Can. 19.*
ventibus ſuis, non deductis expenſis, Eccleſiis integrè decimas & primitias ſolvere teneantur, præſcriptione vel conſuetudine aliqua non obſtante. Idem habent *Cap. 40.*
Conſtitutiones B. Edmundi anno 1236 In Synodo Vorceſtrenſi anno 1240. plura de decimis conſtituta ſunt, ex quibus liquet ſolvi eas ſolitas fuiſſe ex negotio, ex artificio, ex gregibus, lanis, & fœnis: & pro fœnis, fuiſſe Parochias, quibus loco decimarum aſſignata eſſent prata, quod non improbat Synodus, dum non diſpar eſſet pretium. Conſtitutiones Archiepiſcopi Eboracenſis anno 1250. *Cap. 43. 44. 45. 46.*
eaſdem exhibent rerum omnium decimas.

In Concilio Burdegalenſi anni 1225. plurimi de decimis editi ſunt Canones, in eos potiſſimùm, *Can. 13. & ſeqq.*
qui ſolvere recuſabant; vel in Laïcos, qui etiam eas uſurpabant. Unum hîc promo Canonem de primitiis, quæ hîc ad eum ferè modum deſiguntur, qui ſuprà ex Hieronymo animadverſum eſt, nempe ad partem triceſimam, quadrageſimam, vel quinquageſimam. *De primitiis verò ſtatuimus, ut laici per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur ad triceſimam vel quadrageſimam partem, uſque ad quinquageſimam no-*

mine primitiæ perſolvendam. Concilium Campiniacenſe anno 1460. hæc ſtatuta maxima ex parte innovavit, & illud potiſſimum quod nos effugerat, quo jubetur, ut decimæ Novalium Parocho perſolvantur, quanquam aliæ decimæ ad alios ſpectent, Clericos, Laïcoſve. *Omnino prohibemus, ne quiſquam de cætero Clericus aut laïcus occaſione veteris decimæ novalia recipiat. Sed ea Parochialibus Eccleſiis, in quibus Novalia excreverunt, liberè poſſidenda permittat.* Quod jam in Concilio Burdigalenſi decretum fuerat. [*Can. 21*] In Synodo Nemauſenſi anni 1284. obſervare eſt, decimas exolutas fuiſſe omnibus ex ſpeciebus ſuprà perſtrictis; perſolutas fuiſſe & primitias, quas hæc Synodus ad tritici & vini ſexageſimam partem redigit, intacta & illibata eorum locorum conſuetudine, ubi conveniſſet de certa quadam tritici & vini quantitate loco primitiarum annuatum. [*Cap. 53.*] Synodus Exceſtrenſis prolixè & ipſa in eodem argumento verſata eſt, convenienter Conciliis Angliæ. Sed omniū prolixiſſimæ ſunt Conſtitutiones Provinciales Archiepiſcopi Cantuarienſis anno 1300. Quæ conglobavimus hactenus omnia, illa in eas congeſta ſunt, & illud præterea memorandum de mercatoribus, artificibus, opificibuſque, qui & ipſi laboris, induſtriæ, lucrique ſui decimas Deo per Eccleſiam dicare ac conſecrare jubentur. *Statuimus etiam quod decimæ ſolvantur de artificibus & de lucro negotiationis, per mercatores, & quoſcumque alios & ſimiliter de carpentariis, fabris, mercatoribus, ſutoribus, &c.*

[*Can. 75.*] XI. In Concilio Vaurenſi anno 1368. ſtatutum eſt, ut Monachi qui decimas perciperent, partem earum aliquam refunderent in Parochos, quibus non ea eſſet rei copia, qua poſſent & ſe ipſos ſuſtentare, & muneri ſuo ſatisfacere, ac jura Epiſcopalia perſolvere. Nec illud prætermiſſum, iſtiuſmodi judicia fori eſſe Eccleſiaſtici. In Synodo Lingonenſi anni 1404. decimæ aliæ declarantur eſſe perſonales, aliæ agreſtes, aliæ denique mixtæ. Perſonales ſunt *ex quocumque artificio, ex quocumque negotio, ſeu negotiatione, ex ſcientia & militia: ex venatione & ſimilibus.* [*Bochel decreta Eccl. Gall. p. 967.*] Agreſtes ſunt tritici, vini, olerum, frugum, hortorum, fœni, locationis domorum, furnorum, balneorum, tincturarum, lapicidinarum & fodinarum. Mixtæ ſunt animantium, agnorum, vitulorum, equorum, caprarum, apum, pullorum Gallinaceorum, &c.

Miſſa lubens alia facio Concilia complura, quibus ſuperioribus decretis novus ſubinde vigor additus eſt; ut pergam ad Concilium Generale Conſtantienſe anno 1415. ubi præ cæteris aliis, & hic Viclefi damnatus eſt error, decimas non aliud quàm meras eſſe eleemoſynas, liberaſque, quas poſſet populus Paſtoribus ſubtrahere, quorum profeſſionis ſanctimoniæ mores non conſentirent. [*Seſſ. 8.*] *Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & Parochiani poſſunt propter peccata ſuorum Prælatorum ad libitum ſuum auferre eas.* Ex antedictis dilucidè &, ut ſpero, invictiſſimè patefactum eſt, ita Eccleſiæ ſemper fuiſſe perſuaſiſſimum, decimas divini juris eſſe; & nullis non Orbis Nationibus omnibus retro ſæculis certiſſimum fuiſſe, eos qui ad aras pro ſalute Reipublicæ ſacras agunt excubias, Reipublicæ ſumptibus alendos eſſe: id legem inſitam, id naturam hominis ipſam vociferari. Ideo & Concilium Moguntinum anni 1549. lege divina decimas præcipit exolvi.

[*Can. 75.*] Verùm eo ipſo in Concilio Moguntino illud obſervatum eſt, quod necdum à nobis uſquam deprehendi potuerat, decimas perſonales ita tantùm locis exigendas eſſe, in quibus earum ſolvendarum perpetuata eſt conſuetudo. *Cùm autem Domino teſtante, mercenarius dignus ſit mercede ſua, ſtatuimus & decernimus, ut decimæ, quæ jure debentur divino, tam majores, quàm minores, ſine fraude aut diminutione ſolvantur: etiam perſonales, in quibus eas ſolvendi conſuetudo eſt.* Inde inferes quoad decimas perſonales, aut non eas ubique terrarum uſu receptas fuiſſe: aut oblivione nonnullis in locis obtritas fuiſſe aliquandiu ante hoc Concilium, quod multò probabilius eſt, cùm hoc demum Concilium ea primùm utatur exceptione. Concilii Tridentini Patres unum id præcepere, ſedulò ſolvi decimas, *Cùm ſolutio decimarum debita ſit Deo:* nec ad id, ubi opus erit, abſtineri excommunicationum telis. [*Seſſ. 24. c. 12.*] Prætereo & Concilia complura alia, Narbonenſe anni 1551. [*Cap. 63.*] Cameracenſe anni 1565. [*Cap. 16.*] Turonenſe anni 1583. [*Cap. 16.*] Tuloſanum anni 1590. [*Cap. 4.*]

XII. Ex prolixa hac Statutorum Synodalium enumeratione circa decimas & primitias, ratione temporum ſerieque ſervata, facilè poterit lucis aliquid affundi ei parti diſciplinæ ſacræ, & hiſtoriæ. Ingens planè non paucis in rebus eluceſcit conſenſio. 1. Omnibus indiſcriminatim Regnis ac Provinciis viguiſſe legem ſolvendarum decimarum. 2. Et quidem jure divino fultam legem. 3. Et contra quam præſcribi non poſſit. 4. Fulmina excommunicationum merito & jure vibrari, ne tam religioſo quiſquam deſit officio. 5. Juſtas fuiſſe cauſas diſpenſandi de ea lege cum Congregationibus quibuſdam Monaſticis.

Sed & diſſenſiones non paucæ ac viciſſitudines obſervari potuere, quæ paci tamen & unitati Eccleſiarum nihil obſtreperent. 1. Non omnes Monaſtici Ordines iiſdem exemptionibus decorati ſunt, quia non omnes æquè ſe ſtricta diſtrinxerant paupertate. A pauperioribus enim verecundiùs exigebatur, quod non niſi ad pauperum exigebatur levamen. 2. Ubi Congregationes illæ exemptæ opibus crevere, decrevere & exemptionibus & privilegiis, uni antè paupertati indultis. 3. Decimarum, quàm primitiarum lex auſterior & conſuetudo altiùs infixa, & effuſa latiùs. Non facilè evinci poterit omnium ſemper rerum aut ſpecierum decimas ſolvi juſſas, aut verò ſolutas fuiſſe, maximè perſonales.

Quin & intervenere nonnunquam Magiſtratus Civiles, ne qua nova inveheretur exactio decimarum, præter receptiſſimam conſuetudinem. A Rege Franciæ Philippo IV. declaratum eſt anno 1303. petitorium & poſſeſſorium de decimis fori eſſe Eccleſiaſtici. Et cùm id jam multis conſentiat ſuperiùs laudatis Conciliis, reſcripſit tamen idem ipſe Rex ad Epiſcopum Santonenſem, ut vetaret, ne ab ipſo, vel ejus juſſu à quovis alio exigeretur decima rerum, quarum nulla unquam perſoluta fuiſſet. *Contra conſuetudinem diutiùs obſervatam, decimam exigitis de rebus, de quibus præſtari non conſuevit: in grave ſcandalum Provinciæ.* [*Marca. De Concord. L. 4. c. 10.*] Intererat Regis, & ejus tum erat juris, tum poteſtatis, ut innovationibus iis intercederet, quibus regni pax concuti poſſet, & Eccleſiæ.

XIII. Præſtantiſſimè enim à beatiſſimo Thoma animadverſum eſt, quanquam jure divino conſtitutæ ſint decimæ & primitiæ, & ipſa Chriſti inſtitutione, nihilo tamen minus Eccleſiæ ſapientiæ & providentiæ permiſſum fuiſſe, ut ipſa de qualitate, de quantitate earum, & de perſonis diffiniret. *Pertinet ad jus naturale, ut homo ex rebus ſibi à Deo datis aliquid exhibeat ad ejus honorem. Sed*

Digitized by Google

quod talibus perſonis exhibeatur, aut de primis fructibus, aut in tali quantitate, hoc quidem fuit in veteri lege jure divino determinatum; in lege autem nova definitur per determinationem Eccleſiæ: ex qua homines obligantur, ut primitias ſolvant ſecundum conſuetudinem patriæ, & indigentiam miniſtrorum Dei. Hæc ille de primitiis, quas tamen addit ad ſexageſimam ſaltem partem contingere debere; ut ſummum ad quadrageſimam ex B. Hieronymo; in ea re verò cujuſque Eccleſiæ conſuetudini ſerviendum eſſe.

2. 2. q. 86. art. 4. *Unde videtur quod inter hos terminos ſint primitiæ offerenda ſecundum conſuetudinem patriæ.*

Vide jam ut de decimis philoſophetur in eundem modum, & jure eas divino ſancitas eſſe, & Eccleſiæ tamen, immo & particularium Eccleſiarum moderationi atque arbitrio permiſſum, ut & quantitatem earum, & alias circumſtantias determinent.

2. 2. q. 87. art. 1. *Sic ergo patet quod ad ſolutionem decimarum homines tenentur quidem ex jure naturali, partim etiam ex inſtitutione Eccleſiæ. Quæ tamen penſatis opportunitatibus temporum & perſonarum poſſet aliam partem determinare ſolvendam. Præceptum de ſolutione decimarum, quantum ad id quod erat morale, datum eſt in Evangelio, à Domino, ubi dicit, Matth. 10. Dignus eſt operarius mercede ſua. Et etiam ab Apoſtolo, ut patet 1. ad Cor. 9. Sed determinatio certæ partis eſt reſervata ordinationi Eccleſiæ.*

Addit quin etiam ſi vetus Lex alias præterea decimas præſcripſiſſet in pauperes erogandas, longè ulteriùs eluctatam eſſe Evangelicam legem, quæ ſuperflua in pauperes erogari præcepit; quos & Clerici vocant in quandam participationem decimarum ſuarum. *Tertia decima quas cum pauperibus comedere debebant, in nova lege augentur, per hoc quod Dominus non ſolum decimam partem, ſed etiam omnia ſuperflua pauperibus jubet exhiberi, ſecundum illud Lucæ 2. Quod ſupereſt, date eleemoſynam. Ipſæ etiam decimæ, quæ miniſtris Eccleſiæ dantur, per eos debent in uſus pauperum diſpenſari.*

Addit porro ſi qua ſint loca, ubi exigi decimæ ſine offendiculo & populari tumultuatione non poſſint, in culpa nec Clericos eſſe, qui vi abſtineant: nec Laïcos ipſos, ſi per eos non ſtet, quin Eccleſiæ perſolvantur, quæ tam arctis juris divini & humani vinculis ei fideles pendere conſtringuntur. *Laudabiliter miniſtri Eccleſiæ decimas non requirunt, ubi ſine ſcandalo requiri non poſſent propter diſſuetudinem, vel propter aliquam aliam cauſam. Nec tamen ſunt in ſtatu damnationis, qui non ſolvunt in locis illis, in quibus Eccleſia non petit, niſi fortè propter obſtinationem animi habentes voluntatem non ſolvendi, etiamſi ab eis peterentur.*

Articulo rurſus proximo ab eodem additur, cùm omnes in commune obligentur fideles alendis Altarium miniſtris, nec tamen omnibus aliqui ſint agri, fundique, hinc naſci jus & præceptum perſonalium decimarum, quod attemperari tamen neceſſe eſt cujuſque uſui regionis, & ſacrorum Miniſtro-

Quodlib. 2. q. 4. art. 3. rum inopiæ. *Ideo in nova lege tenentur homines ad decimas perſonales, ſecundum conſuetudinem patriæ & indigentiam Miniſtrorum.*

Idem verò rurſus Theologorum facilè Scholæ princeps illud cum primis memorandum adnotat, quamvis lex decimarum à veteri Teſtamento ad Novum traducta ſit, cum cæteris moralibus præceptis; quod inerat tamen cæremoniale, nempe definitio decimæ partis, non unà traductum fuiſſe, ſed ab Eccleſia ultro adoptatum, quæ relaxare idipſum poteſt, aut ex parte, aut omnino, ut in partibus Italiæ, & in Oriente, ubi nec ſolvitur, nec exigitur quidquam decimarum, quamvis penes Eccleſiam ſit eas exigendi jus inconcuſſum, quod nec præſcribi poſſit, nec alienari.

Ex Innocentio III. plus ſatis liquet, abolitum jam fuiſſe in Oriente decimarum uſum. Et quod ad Italos attinet, in Epiſtola ad Patriarcham Latinum Conſtantinopolitanum data idem ipſe ait, Venetos cogendos eſſe ad ſolvendas in Oriente decimas, nec inſiſtendum eſſe conſuetudini, quæ Venetiis viget, ſolvendi vel decimas omnes, vel decimam partem eorum omnium quæ patrimonio adjecerint paulò antè quàm animam agant. *Non obſtante conſuetudine, quam habitatores Venetiarum obſervant, ut videlicet in morte duntaxat deciment illa, quæ acquiſierint in vita.* Negat Pontifex eum morem Conſtantinopoli tolerandum, quòd Veneti, toto vitæ curriculo Conſtantinopoli emenſo, Venetias tandem remigrare, & ibi vita migrare poſſent. Ubi Latini rerum potiti ſint in Oriente, ſuas eò decimarum conſuetudines invexere. Geſta Innocen. III. p. 107. 111.

Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ Scriptor Baldericus L. 4. Dolenſis Epiſcopus, Ramulam urbem memorat à noſtris in Infideles expugnatam fuiſſe, tumque clericum ab iis Epiſcopum, cui cùm nulli adhuc ſupperterent reditus, decimæ incunctanter fuerint perſolutæ. *Quoniam Epiſcopus, quibus vivere poſſet poſſeſſiunculas non habebat, Chriſtiani facultatum ſuarum ei decimas obtulerunt, quibus vivere & Eccleſiam reficere potuiſſet.*

Referuntur à Fagnano opiniones Canoniſtarum Tol. 3. Decr. Par. 1. pag. 401. diverſiſſimæ & averſa fronte pugnantes. Illis ipſe aſſentitur, qui perſonales decimas negant juris divini, ideoque contra eas cenſent præſcribi potuiſſe. Secus verò res habet de aliis decimis, potiſſimùm verò poſt Conſtitutionem Urbani VIII. anno 1641.

Finem faciet huic Capiti beatus Carolus Mediolanenſis Epiſcopus, qui conſtantiſſimè Epiſcopali benedictione ſua impartiri recuſavit incolas tractûs cujuſdam Epiſcopatûs Brixiani: & ideo recuſavit, quòd interdicto perculſi eſſent ab Antiſtite ſuo, cui pertinaciſſimè decimas perſolvere abnuebant. Delegavit Carolus Epiſcopum ex Comitatu ſuo ad emolliendos ejus plebis animos; quod & ita feliciter ceſſit, ut ſolutum ſit interdictum. Gieſſane L. 6. c. 5.

CAPUT X. *P. 4. l. 3. c. 2.*

De Decimis & Eccleſiis Parochialibus quæ Monachis conceſſæ ſunt poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Eccleſiæ Parochiales ab ipſis Pontificibus ſummis conceſſæ Regularibus.

II. Conceſſæ & ab Epiſcopis.

III. Quas cum pleraſque uſurpaverant laïci Nobiles, iiſdem Regularibus reſtituere maluere, conſentientibus Epiſcopis.

IV. Quibus argumentis defendi poſſit hæc Monachorum & Epiſcoporum ratio.

V. Annotantur aliqui in Canones Conciliorum, quibus approbata illa ratio reſtituendi Parochiales Eccleſias & earum decimas Regularibus potius, quam ipſi Clero.

VI. Non poſſi ſunt Pontifices his Epiſcopos reſtitutionibus adverſari, aut diſſentire. Nec diſſenſere Epiſcopi, quanquam parum rationi & ſacris regulis conſentaneæ viderentur.

VII. Ubi aſſenſum præſtiterant Epiſcopi, cenſum annuum exigebant à ſingulis novis Parochis, vel certam pecuniam. Hanc pecuniæ exactionem damnavere Concilia, non cenſum, etſi ſecus ſentiat Goffridus Abbas Vindocinenſis.

VIII. Ab undecimo ſæculo ad duodecimum venitur. Congre-

...gationes aliqua Monaſteria ſpecialiter ad amplexa & profeſſa ſunt, Parochiales Eccleſias, & decimas nunquam attingere.

IX. Duplici genere Eccleſias & ſæpe Monaſteriis donabant, alias pridem a laicis uſurpatas, alias nunquam ab illis uſurpatas. Si quid abnuerent Epiſcopi, a Romano Pontifice privilegia eliciebantur.

I. DElibata ſummatim eſt quæſtio hæc Capite ſuperiori; cui nunc paulò copioſiùs pertractandæ incumbemus. Hinc enim jurgiorum ſeges inter Clerum & Regulares. Quæ confidimus ſedari ex parte magna poſſe, ſi penitius res exploretur, & intelligatur, quàm variis & quam juſtis cauſis tanta Parochiarum & decimarum copia Regularium poteſtatis facta ſit.

Indubitatiſſimum quippe eſt, & Romanos Pontifices, & Epiſcopos perſæpè Parochiales Eccleſias Regularibus commendaſſe, ut Eccleſiis ipſis potiſſimum conſulerent. Privilegio Apoſtolico munivit Leo IX. Eremum B. Petri Damiani, cujus nimirum ipſe & fundator erat, & Prior. *Tibi Petre Damiane, Prior ejuſdem Eremi, tuiſque ſucceſſoribus,* Epiſt. 18. *Eremum adjudicamus.* Conceſſit ut ex eo Monaſterium perficeret: *Per ſemetipſam fieri Monaſterium permittimus.* Sed ea lege, ut ne cui unquam Monaſterio alteri ſubjiceretur, quod ea ſubjectione plerumque Monaſteria labefactarentur. *Non enim ignoramus, quia hujuſmodi ſuppoſitio, plerumque loci eſt abſque dubietate deſtructio.* Quod apparet ad Eremos ſpectare. Cæterùm illi Prioratui Parochialem Eccleſiam Pontifex ſubjecit, & adglutinavit. *Sancimus etiam ut plebem ſanctæ Mariæ poſitam in loco qui dicitur Vineole, præfata Eremus perpetuo jure poſſideat.* Conceſſit, ut & novos acquireret agros, ſoſpite ſemper jure & incolumi honore Patronorum, qui Eremum extruxerant. *Salvo jure fidelium laicorum, qui ejuſdem Eremi Patroni ſunt, & eam pro animarum ſuarum remedio condiderunt.* Ne ſuſpiciuncula quidem avaritiæ aut cupiditatis in Petrum Damiani cadit, ubi legitur Eccleſia Parochialis ejus Monaſterio adjecta, ſubjectaque fuiſſe. Totum ergo Pontifici tribuendum, Eccleſiæ magis, quam Petro conſulenti.

II. Similimis donis Monachos proſecuti ſunt & Epiſcopi, donatis agris ampliſſimis, Parochiiſque, quæ eorum ambitu continebantur. De his Eccleſiis apparet exponendum eſſe Canonem Concilii Pictavienſis anno 1078. quo ejuſmodi poſſeſſio Regularibus confirmatur. Can. 6 *Ut Abbates, Monachi, Canonici Eccleſias, quas nunquam habuerunt, non emant, nec alio modo ſibi vindicent, niſi conſentiente Epiſcopo, in cujus fuerint Diœceſi. In illis verò quas hactenus abſque calumnia habuerunt, reditus beneficiaque obtineant. Preſbyter tamen de cura animarum & de Chriſtianitatis miniſterio Epiſcopo reſpondeat.*

III. Hoc Canone proditur claſſis altera Parochiarum Cœnobiis conceſſarum, aperitur & tertia, earum nimirum quas Monachi à laicis nobilibus uſurpatas ab illis acceperant, vel gratuitas, vel pecunia numerata. Id enim ſignificatur his verbis: *Eccleſias non emant, nec alio modo ſibi vendicent.* Diximus enim alibi cùm labefactata corrueret Caroli Magni Progenies regnatrix, in illa acerbiſſima rerum omnium perturbatione, involatas fuiſſe à laïcis res pleraſque Eccleſiarum, adeoque & Eccleſias ipſas, maximè Parochiales. Cùm veritatis autem poſtea & juſtitiæ Sol illuceſcere cœpiſſet cœcis his & ſacrilegis Chriſti patrimonii deprædatoribus, exarſere tandem etiam illi ad abſtergendum à ſe tantum dedecus, ad tam certum ſalutis ſuæ diſcrimen propulſandum, & ad ſacras decimas manibus ſuis excutiendas. Sed quoniam cum regno collapſa fuerat & Eccleſiæ diſciplina, Nobiles illi neſcio quo Cleri faſtidio, qui non ita forſan moratus tum eſſet, ut par erat, nec ea qua olim ſanctimonia morum ſplenderet, Monachis maluere quam Epiſcopis, vel Parochis eas reſtituere Eccleſias & decimas, quas retineri jam ulterius à ſe poſſe deſperabant. Nonnulli purè & citra ſordes ullas reſtituerunt: alii pecuniæ aliquid antè extuderunt, quàm opimam ſibi prædam ſinerent extorqueri. Paſtoribus Eccleſiæ non ea erat tum vel authoritas, vel poteſtas, ut ſibi potius, quod ſuum erat, cogerent reſtitui; ideo & neceſſariò acquievere, ut Monachis potius cederentur res Eccleſiæ, quàm diutius à laïcis profanarentur. Non multò pòſt tamen ſubiit animum quanta ea Cleri jactura poſthac foret, ſi pleraſque omnes Parochias & decimas Monachi obtinuiſſent. Eò compulſi ſunt Patres Concilii Pictavienſis ſupra laudati, & complurium mox aliorum Conciliorum, ut conſtituerent, ne in poſterum Monachi Eccleſias Parochiales, earumve decimas, vel acciperent, vel redimerent, niſi conſentiente Epiſcopo, qui non antea aſſentiretur, quam profiterentur Monachi his Eccleſiis Parochum à ſe, vel Vicarium præſtitutum iri, qui in procurando animarum regimine Epiſcopo ſubeſſet.

IV. Tertia hæc ratio partarum Monachis Parochialium Eccleſiarum & decimarum, vel gratuito, vel non prorſus gratuito Nobilium dono: invidioſa haud dubio ſtatim videbitur, & indecora, niſi hæc pauca animo recurrant, quæ magni prorſus momenti ſint, ad eam infamiam eluendam. 1. Obſtinatæ laicorum voluntati id imputandum eſſe, non Regularibus. 2. Conſultiſſimè ac ſapientiſſimè, & Epiſcopos tunc exiſtimaſſe, & à nobis exiſtimandum eſſe, gratias agendas & quidem impenſius eſſe, quod ſacra ea præda laicorum tandem manibus extorqueretur. 3. Coiere tum in plura Concilia Epiſcopi, & ne in mentem quidem ipſis venit, ut vel Monachos accipere, vel laïcos dare Parochias & decimas prohiberent. Quin duo tantum hæc temperamenta præſcripſere, ut & Epiſcopi Diœceſani interveniret conſenſus, & Monachi ſolo primitivi & principis Parochi nomine contenti, Clericum Epiſcopo præſentarent, à quo ille inſtitueretur, & ſpiritalis regiminis ratio ſubinde exigeretur. 4. Optatiſſimum fuiſſet, ut & aliæ bene multæ ſimiliter Regularibus reſtitutæ fuiſſent decimæ nec nobilibus laicis poſtea in feudum ceſſiſſent, unde & infeodatæ dictæ ſunt. Hæc juvabit obſervaſſe in Canones ejuſmodi Conciliorum.

V. Concilium Romanum anno 1078 idem definiit, quod ſuprà Pictavienſe: *Nullus Abbas decimas* Can. 8. *& primitias ſine authoritate Romani Pontificis, ſeu Epiſcopi conſenſu, in cujus Diœceſi habitat, detineat.* Concilium ad Julibonam anno 1080. paulò enucleatius rem edisseruit. Statutum eſt, ut *ſi donatur Monachis Eccleſia*, jure omni ut antè ſuo gauderet Parochus, tantò jam lætius, liberiuſque, quod viris pietate conſpicuis conjungeretur. *Quanto ſan-* Can. 12. *ctioribus aſſociatur hominibus.* Sed eo vivis excedente, Monachi Preſbyterum ſæcularem Epiſcopo præſentarent, ab eo inſtituendum, ubi idoneum judicaret. *Quem ſi recipiendus eſt, Epiſcopus recipiat.* Si mallet autem Parochus his cum Monachis in Monaſterio degere, curaret ſaltem diligentiſſimè, ne qua re Eccleſia deficeret. Si nollet cum Monachis vitam agere, ſuppeditaretur illi ab Abbate, quo commodè ſuſtentaretur ipſe, quo Eccleſiæ provideri,

& Epiſcopo Canonica jura perſolvi poſſent, cui quoad regimen Eccleſiæ omnino obnoxius foret Parochus. Reliqui ejus Eccleſiæ reditus ad fiſcum Monachorum, vel Canonicorum devolverentur. *Quod ſi Presbyter cum Monachis vivere noluerit, tantum ei det Abbas de bonis Eccleſiæ, unde & bene vivere, & Eccleſiæ ſervitium convenienter valeat adimplere. Quod ſi Abbas facere noluerit, ab Epiſcopo convenienter cogatur ut faciat. Presbyter verò Epiſcopo ſuo juſte ſit ſubditus, & Epiſcopales reditus perſolvat. Quæ verò ſuperabundant, in uſus Monaſterii ſui Abbas habeat. Hoc idem in Eccleſiis Canonicorum obſervetur.* Illud quoque animadverti velim, Parochi arbitrio & voluntati permitti, ut adjungat ſe Monachis, & cum illis vitam agat, vel ſejunctim, in poteſtate fuiſſe Epiſcoporum, cogendi Monachos, ut neceſſaria quæque ſubſidia Parochis ſuppeditarent: denique gratanter aſſenſos fuiſſe Epiſcopos, ut decerpto, quo Parocho & Eccleſiæ conſultum eſſet, redituum quidquid ſupererat, in alimenta Regularium cederet.

VI. In Concilio porro Melfenſi anno 1089. apertiſſimè declaratum eſt, quàm non moleſtè ferrent Epiſcopi Eccleſias Parochiales earumque decimas à laïcis ad Monachos transferri. Hic enim ſtatutum eſt, ut ſi ejuſmodi laïcorum conceſſioni refragaretur Epiſcopus, ad Papam recurreretur.
Can. 5. *Quod ſi quis Epiſcopus improbitatis & avaritiæ cauſa conſentire noluerit, Romano Pontifici annuntietur, & cum ejus licentia; quod afferendum eſt, offerat.* Anno 1095. à Concilio Claromontano declaratum eſt, non poſſe nova altaria, id eſt, novas Parochias à Monachis
Can. 7. obtineri, niſi illis ab Epiſcopo confirmarentur. *Libera redeant altaria in manus Epiſcoporum, niſi fuerint illis per eorum ſcripta vel privilegia confirmata.* Publicata eſt à Gratiano Epiſtola Urbani II. qua refertur in Claromontano hoc Concilio, cui ille præerat, ſtatutum fuiſſe provida & ſapientiſſima indulgentia, ut Canonici & Monachi Eccleſias retinerent & decimas, hactenus ſibi etiam citra aſſenſum Epiſcoporum conceſſas, in poſterum ne niſi iis aſſentienti-
16. q. 7. c. 2. bus ullas ſuſciperent. Nec id obſcurè Canone ſupra poſito inſinuatur. In hoc Concilio, quod in Galliis habitum eſt, nequaquam ea addita eſt clauſula, quæ in Concilio Melfenſi, ut ne diſſentire poſſent Epiſcopi, aut Papæ conſenſio flagitaretur. Ejus diſcriminis ratio non alia probabilior ſuccurrit, quàm mira quædam Epiſcoporum Gallorum abalienatio à præpoſtera illa reſtitutionis forma, ubi res Clericorum Monachis ingerebantur. Luculentè Ivo Carnutenſis deſcripſit, quam jure ſtupendum eſſet, tota temporalium Eccleſiæ bonorum copia & ſuavitate frui, atque oblectari Monachos, rejecta in Clericos regiminis animarum ſollicitudine tota
Epiſt. 250. & defatigatione. *Qua audacia; ò Monachi, præſumitis ſeu vinum de vinea, quam non plantaſtis, ſeu lac de grege quem non paſcitis? Quo pacto ibi exigitis, ubi nihil exhibetis? Certè ſi ita vultis, baptizate naſcentes, ſepelite morientes, viſitate jacentes, copulate nubentes, &c. & in medio denique Eccleſiæ aperiat os ſuum Monachus, cujus officium eſt ſedere & tacere.*

Vehementius nihil, aut aculeatius dici poterat in hunc uſum, ne dicam abuſum, quem ſola excuſabat neceſſitas. Et tamen alibi rurſus idem Ivo eidem uſui ultro aſſentitur, ut Clerici, quorum potiſſimum ſunt juris decimæ & oblationes, in earum participationem non pœnitendam ſocios ſibi adſciſcant pauperes, & hos maximè Evangelicæ abdicationis gloria circumfuſos pauperes, qui rebus ſuis renunciarunt, ut opulentiſſimæ Chriſti ſe devoverent inopiæ. *Licet enim decimæ & oblationes principaliter clericali debeantur militiæ, poteſt tamen Eccleſia omne* Epiſt. 107.
quod habet cum omnibus pauperibus habere commune. Quantò magis cum his pauperibus, qui relictis facultatibus propriis, non in angaria bajulantes Chriſti crucem, ſequuntur pauperem Chriſtum. Nec diſſimulat tamen Ivo, quæ ſibi videri ſoleant juſtæ querelarum cauſæ de Monachis, nimirum ſi decimas ſuſciperent, non Epiſcoporum, ſed laïcorum voluntate, qui tam non poſſint dare, quam nec poterant poſſidere: & ſi reditus antiquos, ſeu portiones congruas Parochorum decurtarent. *Eſt tamen in quo Abbatibus & Præpoſitis Monaſteriorum parcendum eſſe non æſtimo, ſi ab illis ad quos non pertinet, id eſt, à laicis decimas & oblationes accipiant, ſi inordinatè eas à quibuſcumque perſonis acquirant, ſi terminos tranſgrediantur antiquos, id eſt, ſi ſtipendia Presbyterorum antiquitùs inſtituta minorent, ac ſibi uſurpent.* Has litteras exarabat Ivo, ad comprimendam Monachorum quorumdam zeli inſaniam, qui Abbatibus jam ſubeſſe detrectabant ſuis, eoſque ut decimarum Cleri uſurpatores infamia conſpergebant, exhibebant Cœnobiis, & peſtilentiſſimos jam duces ſectari, ſeipſos videlicet, meditabantur. Abbatibus patrocinium ſuum commendavit Ivo, utróque ab eis poſſe demonſtravit, & accipi decimas, & retineri, ſi hoc ſe modo & gyro continerent.

VII. Sed & alia non ſileri exempla conſenſionis Epiſcoporum ſuadet jubetque hiſtoriæ fides. Cœperant Victor II. & Gregorius VII. ſuis in Conciliis execrari inſolentiſſimas rerum Eccleſiæ, & Eccleſiarum ipſarum per laïcos invaſiones. Cùm fulmina Eccleſiæ undique & excommunicationes perſtreperent, his conſternati Nobiles, Cœnobia longè plurima exædificarunt, aut locupletarunt, reſtitutionum magis quam largitatum ſuarum monumenta. Clericis & Monachis promiſcuè reſtituebantur. Urbanus II. & quæ ſub eo coaluere Concilia, conſenſum Epiſcoporum ſanxere interponi. Epiſcopi eò lubentius aſſentiebantur, quò novus quiſque Parochus novum illis cenſum pendere cogeretur. Vendi Eccleſias decimaſque, quod factitaverant laïci, Pontifices & Concilia prohibuere. Cœptum eſt & ab Epiſcopis exigi aliquid pecuniæ à Monachis, uti quandam juris ſui compenſationem. Id author eſt Goffridus Vindocinenſis Abbas ab Urbano II. tanquam ſimoniacum in Concilio Claromontano damnatum eſſe. *Redemptionem Eccleſiarum, quæ vulgari hoc vocabulo altaria nuncupantur, ſimoniacam pravitatem vocavit, & Apoſtolica authoritate damnavit.* L. 3. Ep. 12.
Ne Urbani & Concilii Decreto obſtreperent Epiſcopi, annuum cenſum ab his Eccleſiis exigere cœperunt, tenuiorem utique eo quem ante ab unoquoque Parocho, aut Vicario exigebant, ſed annuum tamen utique, eoque forſan graviorem. Hinc Goffridus idem Vindocinenſis invidiam faciebat Epiſcopis, quaſi ſimulatæ ſimoniæ macula aſperſis, cùm ſimoniacum perinde ſit pecuniam exigi, vel ſemel totam à novo quolibet Parocho, ſive ab Eccleſia per annuas penſiones. *Nam ſi in pluribus annis nonniſi ſemel per Vicarios pecunia pro altaribus dabatur Epiſcopis, & pecuniam ipſam Apoſtolica authoritate probatum ſit ſimoniacam eſſe: ſingulis annis Epiſcopis pro Vicariis altarium pecuniam dare, quid eſt aliud quam pro pluriminorum annorum ſimonia per annos ſingulos ſub nomine annui cenſus annuam ſimoniam exercere? Pecunia itaque pro Eccleſiis ſub palliata cupiditate extorta, quæ redemptio altarium dicitur, ab Apoſtolica ſede damnata,*

ſive per Vicarios rarius, ſive pro Vicariis frequentiùs ſub qualicumque nomine ac occaſione extorqueatur, ſimoniaca pravitas eſſe nulla ratione dubitatur. Illa tamen gravior, quæ ſæpius agitur.

Haud ſatis ſcio, an canonicis ſanctionibus illud Goffridus confirmare poſſet, penſiones iſtas annuas ſimoniæ ergo vitioſas eſſe. Parochiales enim Eccleſias ad annua aliqua Epiſcopis ſuis jura & dona aſtringi, familiare & uſitatiſſimum eſt: nec tritius quidquam aut vulgatius annuis illis cenſibus, quos ſummi Pontifices ab illis exigebant Monaſteriis, quæ indultis privilegiis Apoſtolicæ Sedis tuitioni ſubjiciebant. Edidit Sirmundus in Notis ſuis ad Goffridum Reſcriptum Paſchalis II. quo vetantur Epiſcopi quidquam exigere ab Eccleſiis illis, quæ annis triginta vel quadraginta in Monaſteriorum poſſeſſione verſatæ fuerant; quòd eas illis Concilium Claromontanum & Urbanus II. omnino adjudicaſſent. Verùm non ſpectat hoc totum niſi ad Eccleſias illas longa poſſeſſione præſcriptas: nec de ſimonia ibi agitur, ſed ne concutiatur jus quod canonica præſcriptio firmaverit. De ſimonia infrà prolixè diſſeremus. Hîc illi tantùm elucidandæ incumbimus Epiſcoporum conſenſioni, quæ neceſſariò interveniebat, ubi Monachis nova fiebat Eccleſiarum & decimarum acceſſio. At is conſenſus nihilo obſcurior fuiſſet, etſi aliqua his exactionibus ſimoniæ nota inuri jure potuiſſet.

Nemo tamen dubitare jam poterit, quin à ſimoniæ ſuſpicione liber & immunis fuerit is cenſus, ſi non perfunctoriè expendatur Canon Concilii ejuſdem Claromontani, nuperrima Pariſienſi Conciliorum editione publicatus. Ibi enim vetito ſemel ne quid exigatur à Parochis novis in iis Eccleſiis, quas in poſſeſſione habuerint Monachi ante triginta, aut etiam amplius annos; intactus ſinitur annuus cenſus, quem exigunt Epiſcopi ab illis Eccleſiis, quæ à trigiota etiam annis poſſeſſæ fuerint. *Salvo utique Epiſcoporum annuo cenſu, quem ex eiſdem Altaribus habere ſoliti ſunt.*

Con. Gener. To. 10. pag. 509.

Can. 2.

Eadem iterantur verba in Concilio Nemauſenſi anno 1096. ubi Urbanus II. Decretum Claromontanum confirmans, damnat illam certæ pecuniæ exactionem à novo quoque Parocho, aut Vicario, tanquam ſimoniacam, intacto & intemerato cenſu annuo Epiſcoporum. *Salvo utique Epiſcoporum annuo cenſu, quem ex eiſdem Altaribus habere ſoliti ſunt.* Compluſculos jam ſuprà Canones laudavimus, quibus præcipitur, ut Abbates ſuæ præſentationis Parochus tam largis donent penſionibus, ut juſta Epiſcoporùm jura exolvere poſſint. Fateri ergo cogimur Goffridum Vindocinenſem nimio plus induliſſe ſuæ cauſæ, nec advertere potuiſſe animum ad illud perſpicuum diſcrimen, quod Canones interjiciunt exactionibus illis duabus, quas indiſcriminatim ille tanquam ſimoniacas traducit.

In Concilio Romano anno 1099. ſub eodem Urbano II. innovatæ ſunt illæ rurſus, toties ingeminatæ cautiones, ne quas Monachi Eccleſias, decimas, vel res ullas alias Eccleſiarum, niſi ex Epiſcoporum conſenſu acciperent. Sed & illud innovatum eſt, ſi abnueret Epiſcopus, requirendum Papæ aſſenſum. *Nullus laicus decimas ſuas, aut Eccleſiam, aut quidquid Eccleſiaſtici juris eſt, ſine conſenſu Epiſcopi, ſive Romani conceſſione Pontificis, Monaſteriis aut Canonicis offerre præſumat. Quod ſi quis Epiſcopus improbitatis & avaritiæ cauſa conſentire noluerit, Romano Pontifici nuncietur, & ejus licentia quod offerendum eſt, offeratur.* Idem ipſe Canon eſt, ac Melfenſis Synodi ſuprà memoratæ. Extrema autem illa clauſula inſerta non fuerat Conciliis in Gallia ab eodem Pontifice habitis, ne Galli Epiſcopi furſan abalienarentur, quibus ſe ille tamen ſatisfeciſſe arbitratus eſt, conceſſo annuo illo cenſu.

Can. 15.

In Concilio Pictavienſi anno 1100. prohibitum rurſus eſt vendi emique Altaria, vel Eccleſias. Monachi hic vetiti ſunt, permiſſi verò Canonici Regulares officia & functiones obire Parochorum. Utrorumque intererat, ut ſui Ordinis Parochos Epiſcopis præſentarent inſtituendos. Verùm latum inter eos hîc diſcrimen interpoſitum eſt.

Cap. 9. 10. 12.

VIII. Progrediar ad hiſtoriam & ad Concilia ſæculi duodecimi, ubi monuero ab Orderico Vitali intertexta eſſe memorabilia quædam exempla hujus Altarium venditionis; à quo & illud notatur, non Monachos tantùm, ſed & Laïcos Clericoſque Altaria redemiſſe, ut ſonant verba ipſa Concilii Remenſis anni 1072. *Emuntur & venduntur Curæ Paſtorales, ſcilicet Eccleſiæ Parochianæ, tam à Laicis, quàm à Clericis, inſuper etiam à Monachis: quod ne amplius fiat interdictum eſt.* Si Clerici & Monachi eos accipiebant Eccleſiæ fundos, ne ab aliis emerentur Laïcis, qui res Eccleſiæ reſtituturi nunquam eſſent, non eſt quòd eis magnopere ſuccenſeamus. Docet idem Scriptor Adminiſtratores Xenodochiorum nihil intentatum reliquiſſe, ut his prædatoribus auferrent patrimonia pauperum ab iis invaſa, & ubi irrita cadebant hortamenta, etiam pecuniam numeraſſe. *Solliciti Xenodochiorum diſpenſatores, Laicos ut decimas Eccleſiæ Dei redderent, admonuerunt; eiſque quoquo modo auferre ardentes, ingentem pecuniam dederunt.*

Order Vital. pag. 465. 495. 528.

Ibid. p. 575.

Id quoque ab eodem commemoratur, ut Robertus Moliſmenſis Cœnobii Abbas, condito celeberrimo eo Cœnobio, B. Benedicti Regulam, ſtrictiſſimamque ejus obſervantiam impoſuerit ſuis Monachis, in primis opus manuum: ut eò ſe tranſigerent, decimas & oblationes ne attingerent quidem, ut quæ Clericorum juris ſint. *Decimas & oblationes Clericis qui Diœceſi famulantur, relinquamus.* Cui cùm Monachi reſpondiſſent, Se quoque Clero conſociatos, & iiſdem emolumentis atque privilegiis adgregatos: *Nos autem & ordine & officio Clerici ſumus, & Clericale ſervitium ſummo Pontifici, qui penetravit cœlos, offerimus. Eccleſiaſtica igitur Beneficia jure poſſidemus, & communi ſanctione ſemper tenere decernimus:* eos videns Robertus à ſententia abduci non poſſe, ut qui exemplo etiam niterentur Cluniacenſium, & aliorum Regularium; ſeceſſit ab eis, cum duodecim aliis ſibi conjunctiſſimis, quibuſcum Ciſterciense à fundamentis excitavit Monaſterium & Inſtitutum, ubi ſtatim profeſſi ſunt, non decimas, non Eccleſias ullas Parochiales ſuſcepturos.

Ibid p. 711.

Nec multò pòſt gravis Cluniacenſes inter & Ciſtercienſes ſuper ea re conflagravit diſſenſio, ſuum utriſque hinc & hinc propoſitum, tametſi adverſum, non æquum tamen tantùm, & laude dignum, ſed & neceſſarium altero repudiato contendentibus. Sui Ordinis defenſioni ſtrenuam navavit operam Petrus Venerabilis, Cluniacenſis Abbas, adverſùs querelas B. Bernardi, & vituperationem Ciſtercienſium: eo in primis conſtituto, nonniſi ex Eccleſiæ, Pontificum & Conciliorum authoritate decimas & Eccleſias à Cluniacenſibus poſſideri. *Nos Eccleſiæ Catholicæ authoritatem prætendimus, atque ipſius ſanctionibus nos Parochiales Eccleſias, & idcirco earum primitias & decimas legitimè poſſidere confirmamus.* Si Levitæ enim decimas vindicarent ſuo jure,

L. 1 Ep. 28. Bibl. Clun. pag. 678.

quòd Altaris miniſterio dicati, terrenis hæreditatibus renuntiaſſent: non diſpari jure & Monachos ſulciri, cùm & ipſi ſacro miniſterio addicti ſint, & terrenis omnibus nuntium remiſerint. *Rectè eadem Monachis conceduntur, qui ſicut illa Tribus, rerum temporalium hæreditate privati ſunt, ac divinis ſervitiis die*
18. q. 2. c. 73. *noctuque inſiſtunt.* Denique in Concilio III. Toletano, quod refert Gratianus, permittuntur Epiſcopi Monaſteria condere in Eccleſiis Parochialibus, & ex earum proventibus Monachos ſuſtentare. Plures alias omitto ejuſdem Petri Epiſtulas de eodem argumento, ubi demonſtrat prodigioſas illas, ut fama vulgarat, opes Cluniacenſium, & uſque adeo
L. 1. Ep. 33. & ſeqq. invidioſas, ſi neceſſariæ & inevitabiles detraherentur expenſæ, à Ciſtercienſium paupertate non multùm diſcrepare.

Pervenimus, atque adeo altiùs jam penetravimus in ſæculum duodecimum, in quo non minùs perſpicuum eſt, ingentes Monaſteriorum opes ex decimis & Parochialibus Eccleſiis acervatas, Epiſcoporum conſenſu & dono illis affluxiſſe. Author eſt idem Petrus Cluniacenſis Abbas, ab uno Genevenſium Epiſcopo variis Cluniacenſium Cœnobiis
Bibl. Clun. pag. 1281. 1387. & 1403. &c. dono datas eſſe Eccleſias amplius ſexaginta. *Sexaginta & eo amplius Eccleſiarum reditus diverſis ad Cluniacum pertinentibus Monaſteriis in perpetuum dedit.* In Bibliotheca ipſa Cluniacenſi legere eſt conſimiles hujuſmodi donationes longè plurimas, ab Epiſcopis factis. Similimas etiam plures ſuggeret hiſtoria
Hiſt. ſancti Martini de Campis. p. 182. 293. 316. 328. 340. 330. 313. 393. 530. ſancti Martini de Campis. Ibi Cœnobiis Cluniacenſibus complurimas donant Epiſcopi Parochias & Decimas, partim ſuopte ex penu, partim à Laïcis eo conſilio reſtitutas, ut Monachis cederent, quibus rem gratiſſimam facere vellent. Erant & quas olim laïci Nobiles ex beneficio Eccleſiæ antè obtinuiſſent.

IX. In Concilio Trecaſſino anno 1128. ubi Bernardus Claravallenſis aderat, & ubi Regula concinnata eſt Equitum Templi, Equitibus his ſanctiſſimæ ſe militiæ devoventibus conceſſum eſt, ut decimas poſſiderent, aſſenſu & dono Epiſcoporum, quod videlicet terrena omnia abdicaſſent. Sed in hoc Concilio aperta eſt diſtinctio utriuſque generis decimarum, quæ ab Epiſcopis dabantur; quarum ſcilicet aliæ ex ipſius Eccleſiæ menſa decerpebantur, & tunc interveniebat etiam Capituli conſenſus: aliæ à Laïcis Epiſcopo fuerant reſtitutæ, & his dandis unius Epiſcopi conſenſus deſiderabatur.
Can. 66. *Credimus namque relictis affluentibus divitiis, vos ſpontaneæ paupertati eſſe ſubjectas, unde decimas vobis communi vita viventibus juſtè habere hoc modo demonſtravimus. Si Epiſcopus Eccleſiæ cui decima juſtè debetur, vobis charitativè eam dare voluerit, aſſenſu communi Capituli de illis decimis, quas tunc Eccleſia poſſidere videtur, vobis tribuere debet. Si autem laïcus quilibet adhuc illam vel ex patrimonio ſuo damnabiliter amplectitur, & ſeipſum in hoc valde redarguens, vobis eandem reliquerit ad nutum ejus qui præeſt tantùm, ſine conſenſu Capituli id agere poteſt.*

Can. 9. In Concilio Lateranenſi III. ſub Alexandro III. anno 1179. crimini datum eſt Equitibus Templariis, Hoſpitalariis, & aliis Regularibus, quòd donari ſibi decimas non abnuerent, citra conſenſum Epiſcoporum, atque ita tranſilirent limites privilegiorum ab Apoſtolica Sede ſibi conceſſorum. *Indulta ſibi ab Apoſtolica Sede excedentes privilegia, contra Epiſcopalem authoritatem multa præſumunt, &c. Eccleſias recipiunt de manibus Laïcorum.* Additum porro non tantùm, ut ne amplius niſi donante, vel conſentiente Epiſcopo acciperent: ſed ut reſtituerent, quæ non ita pridem præter anteriores juſſiones accepiſſent. *Eccleſias ſanè & decimas de manu Laïcorum ſine conſenſu Epiſcoporum, tam illos, quàm quoſcumque alios Religioſos recipere prohibemus, dimiſſis etiam quas contra tenorem iſtum moderno tempore receperunt.* Confirmatus eſt hic Canon in Concilio Lundinenſi anno 1200. ubi & ipſa eadem verba iterata ſunt; Can. 14.
itemque in Concilio Lateranenſi IV. ſub Innocentio Can. 61.
III. anno 1215. Et nihilo tamen minus à doctiſſimo & illuſtriſſimo viro Petro de Marca obſervatum eſt, lapſu temporis nova Regulares privilegia ab Apoſtolica Sede elicuiſſe, ut à Laïcis decimas & Eccleſias accipere poſſent, commonito priùs, etſi non conſentiente Epiſcopo. Quod non multùm abludit à Canone Concilii Melfenſis, ſuperiùs laudati. Niſi quod hic in antecceſſum conſenſus Apo- In Can. 7. Claromont.
ſtolicæ Sedis diſſenſum irritat Epiſcopi, in Melfenſi Canone poſterius irritabat.

CAPUT XI. *P. 4. l. 3. c. 3.*

De Decimis infeodatis, & de Commendis Militaribus.

I. Ex quo primùm Hugo Capetius rerum potiri cœpit in Galliis, repetita ſunt à laïcis decima ab eis uſurpata.

II. Probatur has decimas non eas penitus fuiſſe, quæ ſub Carolo Martello fuerant uſurpata. Utrarumque diſparitas, in utriſque par Eccleſiæ indulgentia.

III. Qui Pontifices, quæ Concilia ſæculi undecimi laïcis imminere cœperint, ut uſurpatas redderent decimas.

IV. De eodem. Prohibentur Epiſcopi in poſterum laïcis decimas dare, vel fundos Eccleſiæ, unde exurgebant Commenda Militares quarta hujus ætatis.

V. Qui Pontifices, quæ Concilia ſæculi duodecimi operam navarint, ut extorquerentur laïcis, vel decima quas involaverant: vel jura quæ ſibi integra ſervaverant, in illas reſtituendis: vel denique prædia ipſa, feuda, & beneficia Eccleſiæ, quibus ſe uti Commendis Militaribus jactabant.

VI. Contentio Conciliorum & Pontificum uſque ad Concilium III. Lateranenſe. Ipſimet perſæpe Epiſcopi decimas & prædia Eccleſiæ laïcis in Commendam conceſſerant.

VII. Animadverſiones aliquæ in Canonem Concilii Lateranenſis III. quo videntur dimiſſa & donata laïcis decima, quæ hactenus in feudum data fuerant.

VIII. Varii gradus Eccleſiæ indulgentiæ in hac parte.

IX. Cur vehementiùs vexata ſit Eccleſia ut decimas, quàm ut fundos & Beneficia laïcis auferret.

X. Novæ rationes dubitandi de ſenſu Canonis Concilii Lateranenſis III.

XI. Innocentius III. Marchioni Brandeburgenſi decimas Eccleſiæ donat in Commendam militarem. Conjectura non levis, ab Innocentio potiùs III. & à Concilio Lateranenſi IV. laïcis dimiſſas & donatas decimas hactenus infeodatas.

XII. Decreta poſteriorum Conciliorum uſque ad Tridentinum, adverſus uſurpatores decimarum.

XIII. Decreta Concilii Tridentini. Edicta Regum.

XIV. Hallucinationes variæ de origine decimarum infeodatarum.

XV. Veræ origines earum, uſurpatio laïcorum, donum Regum, conceſſio Epiſcoporum, Eccleſiæ conſenſio tacita.

XVI. Probationes harum originum ex Fulberto, & ex Gratiano.

XVII. Ex Petro Damiani.

XVIII. In Germania Commenda Militares eadem, atque in Italia, & Gallia.

XIX. De Hiſpania, Anglia, & Oriente.

XX. Quo potiſſimum tempore fuerint hæ decima uſurpata.

XXI. Objectio proponitur & diluitur.

XXII. Quæ onera & officia horum feudorum, & an reverti, ac retro in fontem unde fluxerunt, agi poſſint.

I. CApite ſuperiori magna ſaltem ex parte deſudatum eſt à nobis, in perveſtiganda decimarum & Eccleſiarum hiſtoria, quas laïci uſurparant, & quibus Eccleſias ex parte ſaltem reſtitue-

runt, ſive Clero, ſive Monachis eas reddere collibitum eſſet. Iſto jam nobis Capite extricanda eſt ſpinoſiſſima & impedita quæſtio de decimis, quas Infeodatas dicunt, eo nimirum inſignitas nomine, quod eas Nobiles laïci uſque obtinuerint, obtineantque etiamnunc, ſive in feudum ſibi primò ab Eccleſia datas, ſive ab ipſis invaſas, & longa tandem Eccleſiæ indulgentia dimiſſas, ut velut in feudum datæ retinerentur. Ab Aimoino proditum eſt, Concilium San-Dionyſianum anno 997. conſilium iniiſſe, laïcos Monachoſque compellendi, ut decimas Clero reſtituerent; ſed à ſanctiſſimo Abbate
In vita ſancti Abbonis. c. 9. Abbone vehementiſſimè repugnatum eſſe: laïcos verò uſque adeo efferbuiſſe, ut contumeliis, luto, lapidibus Epiſcopos inſectari ſint: Seguino ipſo graviter in capite ſauciato, qui Archiepiſcopus Senonenſis cum eſſet, Concilio præerat, nec veneranda canitie ſua ac grandæva ætate, factioſos & tumultuantes à facinore deterrere potuerat. In Abbonem conjecta eſt cauſa & infamia infandæ ſeditionis, quam ille abſterſit apologia ad novos Reges Hugonem & Robertum filium tranſmiſſa.

II. Non facilè adduci poſſum, ut credam, quæ tunc decimæ repetebantur, eaſdem illas fuiſſe, quæ ante tempora, vel tempore ipſo Caroli Martelli Nobilibus prædæ fuerant: quanquam virorum doctiſſimorum ea fuerit ſententia. 1. Interlapſo trecen-
Marca in Can. 7. Conc. Claramon. torum circiter annorum ſpatio, agri illi & fundi olim Eccleſiæ ab hæreditariis laïcorum dignoſci vix jam potuiſſent. 2. Ecqui potuiſſet ceſſari trecentis annis, & tum demum repeti res tam æqua? 3. Concilia Sueſſionenſe & Liptinenſe, Bonifacius Papæ Legatus, Zacharias ipſe Papa aſſenſi tandem erant ei rerum Eccleſiæ uſurpationi poſt tempora Caroli Martelli. Itaque jam repeti agri illi non poterant, aut declarandum fuerat eum Eccleſiæ aſſenſum temporarium fuiſſe, quandiu nimirum arros illa urgeret neceſſitas. Oſtendendum fuerat eam jam evanuiſſe neceſſitatem, & nuper evanuiſſe, ut non antè potuerint laïci de tam juſta reſtitutione conveniri. Sed cùm ducenti amplius inſumpti ſint anni in ſacris illis ſpoliis vindicandis à laïcorum poteſtate, altiſſimum de his omnibus utrinque ſilentium. Illud unum etiam ſexcenties inculcatum eſt, decimas & Eccleſias non poſſe à laïcis teneri. 4. Sub Imperio Caroli & Carolinæ proſapiæ authoritate Regum, ad Regum Regnique & Eccleſiæ ſalutem contutandam adſcriptæ ſunt laïcis decimæ & Eccleſiæ. Ideo & in Regum Regiorumque Officialium poteſtate eæ fuerunt, veluti feuda, beneficia, & authoramenta, quibus devincti ſtipendia facerent & copias Regibus ſubminiſtrarent, ſi quando bellicæ infremerent procellæ. Vix quidquam ejuſmodi habebant decimæ & Eccleſiæ, ad quas Clero recuperandas ſæculo XI. & XII. tantopere laboratum eſt. In cauſa jam nec Reges erant ferè, nec Regum Miniſtri, Officiales, Milites. In culpa erant ferè Epiſcopi, qui inconſideratius dederant, aut laïci qui audacius res Eccleſiæ invaſerant. Unde & cum crepare cœperunt diræ in eos Eccleſiaſticæ, non aliud illis perfugium fuit, quàm ut vel furtum celarent, aut illuſtri quapiam Cœnobii fundatione ex eo ipſo clareſcerent. 5. Sub Carolo Martello & Pipino Commendæ maximè Militares excitatæ fuerant in Abbatiis, at prædones qui hic à nobis exagitantur, in Abbatias graſſari non poterant, præ victum tenuitate, ſolas invaſerant Parochiales Eccleſias cum decimis ſuis: denique adeo non Abbatias invaſerant illas, ut ipſis maximè Abbatiis & Cœnobiis reddere maluerint decimas & Eccleſias Parochiarum. 6. Nec Petrus Cluniacenſis, nec quiſquam alius cauſæ Monachorum Patronus in ea cauſa id allegavit, Monachis tum demum reſtitui, quæ in eos tempore Caroli Martelli uſurpata fuiſſent; aut non aliud ſaltem magna ex parte reſtitui. 7. Novi Reges Hugo Capetius & ſucceſſores ejus ei forſan reſtitutioni minus æquo animo conſenſiſſent, ſi earum poſſeſſores qualeſcumque decimarum merere & ſtipendia facere in eorum exercitibus hinc obligati fuiſſent. Nutabunda adhuc eorum poteſtas non facilè his præſidiis nudari ſe paſſa eſſet. 8. Penes quos decimæ infeodatæ ſunt etiamnunc, nullo ii tenentur eis vinculo in exercitu Regio militare. Ejuſdem ergo generis erant & decimæ reliquæ quæ reſtitutæ fuerunt. 9. Sola in Gallia ævo Martelli & poſterorum res Eccleſiæ militibus ſunt tranſcriptæ. At Concilia Melfenſe & Romanum, aliaque ſæculi XI. & XII. expilatas ejuſmodi res Eccleſiæ in Italia & in reliquo Occidente reperiere. Nimirum latiùs patuit Regnum poſterorum Caroli Martelli, quam ipſius Martelli, nec everti potuit niſi lentius & complurium ruina regnorum. Atqui per diuturnam illam corruptionis, & diſſilientis Carolinæ Monarchiæ eſſan iratem, pulſis Parochis in Eccleſias Parochiales & decimas impetum fecere laïci ii, à quibus eas repeti cœptum eſt illuceſcente demum regno Hugonis Capetii, & revecta per eum tranquillitate.

Non injucunda, ut reor, nec infructuoſa hæc erit enucleatio atque diſtinctio duplicis & quidem diverſiſſimæ rerum Eccleſiæ uſurpationis, cui & diverſiſſimam adhibere ſtuduit Eccleſia medicinam. Ut enim occupata primum fuerant à Regibus bona Eccleſiæ, ad Regni incolumitatem, qua intelligebat Eccleſia contineri ſuam: ita nec ea niſi circumſpectiſſimè repetita ſunt, nullis uſquam evibrata excommunicationum jaculis. At cùm poſteriores rapinæ privatorum dumtaxat licentioſæ & effræni imputarentur cupiditati, anathematum fragor ſæpius concrepuit, ut ſacrilegis manibus patrimonium pauperum excuteretur. Quanquam nec in ſecunda hac rerum ſuarum revocatione potuerit Eccleſia non ea indulgentia etiam rem temperare: indulgentia autem duplici. 1. Non ſtatim contrectando crudo adhuc vulnere, & quod qui præcipiti curatione ægreſceret: ſed mora interpoſita, dum temitteret mali vis, & quò tardior, eò certior curatio veniret. 2. Relaxanda prædæ totius parte, ne tota periret, ut mox aperiemus.

III. Cùm tam inauſpicatus fuiſſet ille primus in San-Dionyſiano Concilio conatus, conſultiſſimè ſtatuerunt Epiſcopi, cunctatione ſanandum vulnus, quod præfeſtina curatio exulceraret. In Concilio Bituricenſi novum editum eſt in eandem rem decretum anno 1031. prohibitis Nobilibus, qui ſibi dos ſibi veluti quoſdam pepererant ex Eccleſiis Parochialibus, ut ne Parochos tyrannica poteſtate opprimerent, neu illos injuſſu Epiſcoporum ſuo arbitratu inſtituerent, vel deſtituerent. *Ut ſæculares vi-* Can. 21. 22
ri Eccleſiaſtica Beneficia, quod Fevos Preſbyterales vocant, non habeant ſuper Preſbyteros. Ut nullus laïcus Preſbyteros in ſuis Eccleſiis mittat, niſi in manu Epiſcopi ſui. Erant ergo, *Beneficia Eccleſiaſtica, & Preſbyterales Fevi*, ſive feudi, Eccleſiæ Parochiales ab his Nobilibus uſurpatæ. Inde & nomen decimarum infeodatarum, hoc eſt, inſtar feudi habitarum. *Fevus* enim & feudus una eademque vox. In Concilio Remenſi, cui Leo IX. præerat, anno 1049. vetitum eſt, ne laïci altaria retinerent, hoc eſt,
Eccleſias

Digitized by Google

Eccleſias Parochiales, & ne Epiſcopi eas concede-
Can. 8. 11. rent. *Ne quis laïcorum Eccleſiaſticam miniſterium vel altaria teneret, nec Epiſcoporum quivis conſentiret.* In Concilio Toloſano anni 1056. prohibiti ſunt laïci, ne Abbatias, ne Archidiaconatus, ne Parochias invaderent, hoc eſt, agros, fundus, reditúſque horum Beneficiorum. *Nemo laïcorum Abbatiam Monachorum, vel Clericorum Archidiaconatum, neque Præpoſituram, vel honorem Presbyterii, vel Sacriſtæ, ſeu Magiſtri Scholæ, neque ullos honores ad jus prædictum pertinentes, auſit ſuis uſibus retinere; & ſi fecerit excommunicationi ſubjaceat.* Canone proximo jubentur Nobiles vicorum domini, ut ſuæ ditionis Parochos ſinant, tertia frui decimarum parte, & oblationum. *Item de Eccleſiis in alodiis laïcorum conſtitutis, ut tertia pars decimarum cum primitiis & Presbyterio & cæteris in poteſtate Presbyteri ad ſervitium ipſius Eccleſiæ ſub Epiſcopi, vel Clericorum ditione permaneant.*

Verùm univerſim prohibuit Gregorius VII. ne laïci, aut invaderent, aut retinerent decimas, quæ juris omnino ſunt Clericorum. Et initio quidem & jaculis, & jaculorum Eccleſiaſticorum minus ille abſtinuit. Quin & moleſtè tulit excommunicatos ea de cauſa ab Epiſcopo Dienſi Legato ſuo Nobiles aliquos: cùm temporum importunitas flagitaret, inducias dari, & ſpatium temporis, quo ſeſe ſibi redderent, & errorem ſuum ſponte retractarent. *Innotuit nobis, quod multos milites, propterea quod decimas dimittere nolebant, excommunicando turbaveritis.* Præſidio fuerant ii Nobiles Legato Pontificis, eique omni ope & ſtudio affuerant adversùs ſimoniacos Parochos quoſdam & concubinarios. Ea enim inciderat etiam gemina temporum calamitas, ut Clerici complurimi ſimonia & libidine ſordeſcerentur. Ea quoque laïci cauſa, vel potius cauſatione abutebantur, ut decimas & Eccleſias occuparent, cùm eas & ipſi pretio emerent Parochi, ac libidi-
L. 9. Ep. 5. num ſordibus contaminarent. Legatum monuit Pontifex, tempeſtivum, tutumque necdum eſſe, rigore Canonum in hos deprædatores ſævire. *Super his conſulimus & hortamur, ut nunc pro tempore canonicum rigorem veſtra ſapientia temperet, atque hac turbationis tempeſtate, quædam parcendo, nonnulla diſſimulando, ita ſtudeat moderari, ut non ex ſeveritate juſtitiæ deteriorandi occaſionem ſumant, ſed ſuſpenſo nunc judicio, ſpatium recognoſcendi æquitatem habentes, poſtmodum faciliùs acquieſcant.* Eadem Epiſtola Pontifex juſtiſſimis laudibus extulit Regem Angliæ, qui laïcos compuliſſet ad decimarum reſtitutionem. *Laïcos decimas, quas detinebant, etiam juramento dimittere compulit.* In Concilio Romano ſub eodem Pontifice proſcripta eſt decimarum invaſio, ſanci-
Can. 14. ta reſtitutio, diræ tamen ſacræ ſiluerunt. *Decimas quas in uſum pietatis conceſſas eſſe canonica authoritas demonſtrat, à laïcis poſſideri, Apoſtolicâ authoritate prohibemus. Sive enim ab Epiſcopis, vel Regibus, vel quibuſlibet perſonis eas acceperint, niſi eas Eccleſiæ reddiderint, ſciant ſe ſacrilegii crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere.* Poſſet hinc aliquid conjici in eorum opinionis ſuffragium, qui decimas, de quibus tota hæc tunc erat controverſia, eaſdem volunt fuiſſe, atque illas, quas Carolus quondam Martellus in militem ſuum diſtribuiſſet. Sed ſimile non eſt veri, novam hic de injuria quavis poſt quadringentos demum annos moveri litem. Poterant plures poſtea Reges, & quidem nuperi ipſi, & occupaſſe decimas & donaſſe. Agitur & de iis hoc Canone, quibus Epiſcopi & alii quivis poterant donaſſe laïcus.

IV. De Commendis quartæ hujus ætatis dicere abſtinuimus, quanquam in ſecunda & tertia ætate eas non ſiluiſſemus. Ratio in aperto eſt, quod eas quarta hac ætate Eccleſia nec approbaſſe videatur, nec toleraſſe, niſi dum ſapientiſſima indulgentia, ut mox dicemus, decimas infeudatas toleravit. Non quo Epiſcopi non ejuſmodi aliqua laïcis gratificarentur: ſed eas donationes illicitu damnabat Eccleſia & revocabat. Concilium ipſum Romanum anni 1078. aliud ſuggeret exemplum, præter illud de laïcis, quos Epiſcopi decimis donatos volebant. Et illud enim in hoc quoque Concilio vetiti ſunt Epiſcopi, ne fundos Eccleſiæ laïcis in Beneficium, vel in feudum darent, ſine Metropolitani & Epiſcoporum Provinciæ conſenſu, ſuſpendendo alioqui Epiſcopo, & Beneficio revocando. *Ut nulli Epiſcopi prædia Eccleſiæ in Beneficium tribuant ſine conſenſu Papæ, ſi de ſua ſunt conſecratione. Cæteri autem ſine conſenſu Archiepiſcopi ſui & fratrum ſuorum hoc idem non præſumant. Si autem præſumpſerint ab officio ſuo ſuſpendantur, & quod venditum eſt, vel datum Beneficium, Eccleſiæ reddatur, omnino evacuata omni venditione, vel in Beneficium traditione.* Concilium Quintilinburgenſe in Germania anno 1085. connivere adhuc & aſſentiri videbatur, his beneficiis, vel feudis decimarum, ab Epiſcopo laïcis traditarum. *Ne* Can. 5.
laïci decimas ſibi vendicent in proprietatem, nec etiam in Beneficium, niſi conceſſione legitimorum poſſeſſorum.

Rurſum Urbanus II. prohibuit ne laïci Eccleſias,
vel decimas retinerent. *Interdictum eſt omnibus laïcis, ne ampliùs altaria vel Eccleſias ſibi retineant.* Can. 10.
Decretum hoc ipſum eſt Claromontani Concilii anno 1095. Eadem decreta anno ſequenti in Concilio Rotomagenſi promulgata ſunt, multaque addita, ad evertenda reſidua jura ea, quæ in decimis reſtituendis Nobiles retinere ſibi nitebantur. *Statuit Synodus,* Can. 5. 6. 7.
ut omnes Eccleſiæ ita ſint ſicut ſitæ de rebus ſuis, ſicut fuerunt tempore Guillelmi Regis, & eiſdem conſuetudinibus; & quod nullus laïcus participationem habeat in tertia parte decimæ, vel in ſepultura, vel in oblatione altaris; nec ſervitium, nec aliquam exactionem inde exigat, præter eam quæ tempore Guillelmi Regis conſtituta fuit. Statuit etiam, ut nullus laïcus det, vel adimat Presbyterum Eccleſiæ ſine conſenſu Præſulis: nec vendat, nec premium inde accipiat. Vuillelmus Nothus Angliæ Rex, ut paulò antè admonebat nos Gregorius VII. Nobiles ſuos omnes compulerat, ut Clero decimas redintegrarent & Eccleſias, unde & Eccleſiaſticæ libertatis non fruſtra reparator audiebat. Cœpere Nobiles, in ejuratas à ſe Eccleſias & decimas retinere quaſdam veluti reliquias antiquæ dominationis ſuæ, verbi gratia, exigere tertiam ſaltem partem decimarum, oblationum, mortuariorum, nonnihil etiam vel obſequii, vel pecuniæ, dum Parochias darent, quarum ſe Patronos ſemper agebant. Hoc Concilio hæc damnantur omnia, etſi non diſſimuletur obnoxias adhuc aliquo nomine his Patronis eſſe Eccleſias; ſed quo, non expeditur. Quæ ſibi Nobiles jura retinebant, eadem ipſa erant jura Epiſcopalia, aut his ſimilia, utpote partem decimarum retinere & oblationum. Cùm his juribus non Parochi olim, ſed Epiſcopi fruerentur, ubi Nobiles ſuis Parochos Eccleſiis reddebant, Epiſcopalibus eos his donandos juribus non cenſebant. At hoc Concilio ſtatutum eſt, *Ut nullus laïcus conſuetudines haberet Epiſcopales.* Ex his autem reliquiis, quarum retinentiores erant Nobiles, non obſcurè conjicitur, quàm exertè & cupidè priùs totis Eccleſiis potirentur & decimis.

E

Cùm autem non ea diligentia & celeritate decimarum reſtitutio in Gallia urgeretur, atque in Anglia, ſtatim Urbanus II. in Concilio Nemauſenſi anno 1096. ut excommunicatione illaquearentur Laïci, qui diutiùs cunctarentur ſuas Eccleſiæ decimas reddere, oblationes, ſepulturas, & terras. Can. 6. *Laïcus qui oblationem Eccleſiæ, ſepulturam, decimam, aut terram ſanctuarii tenuerit, ab omnium fidelium communione ſeparetur.* Quod hic vocatur *Terra ſanctuarii*, illud ipſum fortaſſe eſt Concilii Toloſani ſuprà *Preſbyterium*. Et is ſi fors erat fundus terræ, qui *Manſus* Preſbyteralis, quemque Carolus Magnus voluerat omnino liberum & immunem conſtare ſingulis Parochis, præter decimas & oblationes. In eodem Nemauſenſi Concilio proximo Canone damnatur mulctatione omnium prorſus Eccleſiaſticorum Beneficiorum, quiſquis Eccleſiis, vel Eccleſiarum rebus tanquam hæreditariis bonis incubaverit. *Quicumque Eccleſias vel earum bona hæreditaria poſſeſſione poſſident, tandiu Eccleſiaſtico careant beneficio, donec quas tenent Eccleſias dimittant.* Ex quibus liquet fuiſſe adhuc Eccleſiaſtica beneficia, quibus Laïci fruerentur, hoc eſt, Commendas Militares, quibus hic exuuntur ceſſatores, & decimarum reſtitutionem importuniùs protrahentes. Eccleſia itaque tametſi nollet novas erigi id genus Commendas, cuperetque eas vel rariſſimas, vel nullas eſſe; ideoque præciperet, ut ne niſi ex aſſenſu Metropolitani & Epiſcoporum Comprovincialium novæ excitarentur: vetuſtas tamen tolerabat.

V. Præterea per Legatos Paſchalis II. Concilio Pictavienſi anno 1100. ubi & renovari juſſit decreta tum Concilii Claromontani ad reſtitutionem decimarum & Altarium, tum Nemauſenſis adversùs Laïcos, qui participes ſe volebant eſſe oblationum & mortuariorum: Can. 14 *Ut nullus Laïcorum de oblationibus quæ offeruntur, vel donantur ad Altaria, ſive ad manum Preſbyteri, vel quod pro ſepultura fidelium devotè donatur, præſumat participare, ſub excommunicatione interdicimus.* Hæc fortaſſe erant, quæ ventilabantur jura feudorum ſacerdotalium: *feudi Preſbyterales*: de quibus ſuprà. Anno 1119. celebratum eſt à Calliſto II. Concilium Remenſe, cui & ille præfuit. Statim damnavit ibi Pontifex inveſtituras quaſcumque Beneficiorum per Laïcos. *Inveſtituram omnium Eccleſiarum & Eccleſiaſticarum poſſeſſionum per manum laicam fieri modis omnibus prohibemus.* Eo mox promulgato Decreto uſque adeo Clerici Laïcique qui aderant, tumultuati ſunt, ut compulſus ſit Pontifex modi & temperamenti aliquid adhibere, quòd videretur eo extinguere voluiſſe, aut imminuere jura Laïcorum, qui perdiu jam decimas, vel Beneficia Eccleſiaſtica obtinebant. *Videbatur enim eis quod ſub hoc Capitulo dominus Papa decimas & cætera Eccleſiaſtica Beneficia, quæ antiquitus Laïci tenuerant, conaretur minuere, vel auferre.* Modus autem ille Pontifici conſentaneus viſus eſt ad diſpeſcendam tempeſtatem paci Eccleſiæ exitialem, ut decretum hoc ſuum ad Epiſcopatus & Abbatias arctaret. *Inveſtituram Epiſcopatuum & Abbatiarum per manum laïcam fieri omnimodis prohibemus.* Et temperamento aſſenſi ſunt omnes: *Quod cùm placuiſſet omnibus, &c.*

Fateamur ergo neceſſe eſt, quantæcumque excommunicationes, vel potius minæ excommunicationum detonuerint, nec enim niſi minas hactenus crepuiſſe vidimus; complures tamen decimas & Eccleſiaſtica Beneficia à Laïcis retenta fuiſſe, & quidem jam ingenti numero, ut exitialis alicujus ſeceſſionis & ſchiſmatis terrore conſternatus, à propoſito receſſerit Pontifex: magni quidem ille animi, ſed cujus fortitudini invictæ ſapientia & charitas moderarentur. Obſerva etiam in poteſtate Laïcorum tunc fuiſſe non decimas tantùm, ſed & beneficia Eccleſiæ, hoc eſt, terràs & fundos: etſi nuſquam appareat, quòd ea de cauſa censûs aliquid, vel obſequii militaris exolvere tenerentur: ut adnotatum jam non ſemel eſt, Commendas Militares ſub Caroli Magni Imperio, & cenſui obnoxias fuiſſe, & militiæ. Prohibitum eſt ab eodem Calliſto II. in Concilio Lateranenſi I. anno 1123. ne de oblationibus Altarium quidquam Laïci deliberent. Can. 14.

VI. Cæterùm Calliſtus quidem quò certiùs & invictiùs inveſtituræ Epiſcopatuum & Abbatiarum aboleſceren t, cautè & conſideratiſſimè abſtinuit ab urgendis eodem tempore decimarum & beneficiorum reſtitutionibus; & ceſſatione ſua ac ſilentio Laïcis invaſoribus ſuffragari viſus eſt. At mox Eugenius III. obliteratis jam & funditus everſis inveſtituris Epiſcopatuum & Cœnobiorum, exarſit ad ea quæ pulcherrimè à Calliſto inchoata, & interrupta fuerant, ad exitum perducenda. Remis Concilium indixit, & proſcripſit uſurpationem decimarum à Laïcis factam, nec vibratis tamen excommunicationum jaculis, & intacta ſinens Beneficia Eccleſiaſtica ab iiſdem Laïcis uſurpata. Canon ergo hic ille ipſe promulgatus eſt, qui in Concilio Romano anni 1078. & qui ſuprà adſcriptus fuit. Nec mirum ſi jam difficilis & operoſa eſſet ejus mali curatio, quod publicè Epiſcopi deteſtabantur illi quidem, at privatim fovebant, decimis dandis & Eccleſiis permittendis arbitrio Laïcorum. De ea re graviter expoſtulavit Alexander III. in Concilio Turonenſi anni 1163. *Dum quidam fratrum & Coëpiſcoporum noſtrorum, aliorumque Prælatorum Eccleſiæ decimas laïcis & Eccleſiarum diſpenſationes indulgent, & in devia eos mortis impellunt, &c.* Con. 3. Nec ultrà tamen rem premit Pontifex, quàm ut Laïcos conteſtetur non poſſe non & grandi ſe obligare flagitio, & ſalutis incurrere diſcrimen, poſſidendis Eccleſiæ bonis: at ibidem Epiſcopis ipſis interminatur, gradu ejiciendos, ſi quas Laïcis poſthac decimas, oblationes, vel Eccleſias conferant. *Unde ſtatuimus, ut ſi quis alicui laïco in ſæculo remanenti Eccleſiam, decimam, oblationemve conceſſerit, à ſuo ſtatu ſuccidatur.*

In Concilio Abrincatenſi anni 1172. cui Pontificis duo Legati præerant, ſtatutum eſt, ut *Laïci partem oblationum in Eccleſia non percipiant.* Permiſſumque iis qui hæreditarias haberent decimas in patrimonio & cenſu, iis ut quemcumque vellent, Clericum donarent, eo extincto ad Eccleſiam redituras. *Item his qui decimas hæreditario jure tenent, licentia ſit cui voluerint, idoneo Clerico dare, eo quidem tenore, ut poſtea ad Eccleſiam, cui de jure competunt, revertantur.* Can. 5. 9. In Concilio denique Lateranenſi III. anni 1179. cui præerat Alexander III. præmonitis Laïcis non poſſe ab eis decimas citra piaculum retineri, addita eſt prohibitio, ne ad alios, quàm ad Clericos transferrentur. Denique honore ſpoliati ſunt Eccleſiaſticæ ſepulturæ ii, qui à Laïcis decimas acciperent, nec ſtatim Eccleſiæ reſtituerent. *Prohibemus etiam ne laïci decimas cum animarum ſuarum periculo detinentes, in alios laïcos poſſint aliquo modo transferre. Si quis verò receperit, & Eccleſiæ non reddiderit, Chriſtiana ſepultura privetur.* Can. 14.

VII. Ea pene omnium animos occupavit opinio, à Concilio Lateranenſi III. toleratas ſaltem fuiſſe decimas, quas Laïci obtinerent, vel hactenus obtinuiſſent, ut jam de iis controverſia illis fieri

non poſſet, dum ne novas ullas aut invaderent ipſi, aut ab Epiſcopis acciperent. Vereor tamen ut ſatis certa ſit hæc decimarum infeodatarum Epocha. Vulgò ita ſibi perſuadent, legitimè eas poſſideri, ſi ante Concilium hocce Lateranenſe III. poſſideri cœpiſſent, nequaquam verò ſi poſteriùs. Et ſententiæ ſunt quæ contrà objici poſſint. Nam ejus Concilii & verba & ſententiæ à ſuperioribus Conciliis nec tranſverſum unguem deflectunt, exertéque vociferantur, apertum ſalutis æternæ diſcrimen adiri, ſi Laïci decimas retineant. *Laïci decimas cum animarum ſuarum periculo detinentes.* Non conceditur, ut antiquas tutò retineant, dum novas ne accumulent: nec in Canone, nec in Concilio hoc verbum eſt ullum, quo id ſignificetur, aut vel leviſſimè innuatur. Vetat tantùm Synodus, ſi decimas dimittant, ne aliis dimittant Laïcis; ſinens imitatione utique Concilii Abrincatenſis, ut Clericum quemvis iis inveſtiant decimis, poſt ejus obitum, ad Eccleſiam revolvendis. Itaque ſi non perfunctoriè ponderentur hujus Concilii verba, nihil ab eo novatum comperietur, nulla nova in uſum invecta indulgentia.

Idque rurſum perſpicuum fiet ex ejuſdem Alexandri III. Epiſtola ad Præpoſitum & Decanum Eccleſiæ Remenſis, quibus delegat cauſam Clerici, in quem pater transfuderat decimas à Majoribus ſuſceptas, quo obtunderentur ſtimuli, qui conſcientiam cruentabant. *Cùm pater ſuus quaſdam decimas, quas jure hæreditario poſſidebat, volens peccati maculam evitare, ſibi in eleemoſynam dediſſet.* Jubet Pontifex eas à Clerico poſſideri decimas, in cenſum Eccleſiæ eo vivere deſinente revocandas, quanquam non diſſimulet eas à patre citra gravem culpam teneri non potuiſſe: *volens peccati maculam evitare:*
Append. 1. Ep. 42. nec jure in filium transferri: *licèt pater ſuus eas de jure ſibi dare non potuiſſet:* nec conceſſum fuiſſe Laïcis decimas, quas retinerent, Clericis addicere, niſi ut ne eas in alios Laïcos transferrent. *Quia tamen tutius, ut idem Clericus ipſas habeat, quàm ut ad laïcum devolvantur.* Quibus ita conſtitutis, jam non facilè videtur eum Pontificem adduci potuiſſe, ut ſineret ſacras decimas in Laïcorum patrimonio perpetuari, dummodo eas ante Concilium Lateranenſe III. obtinere cœpiſſent.

VIII. Nec inficiari tamen poſſumus, quin Pontifices & Concilia humaniſſimè & indulgentiſſimè ſe habuerint in hos Laïcos, & quin ea indulgentia in dies ſingulos augeſceret, unde & ea emerſit tandem opinio, relaxatas eſſe Laïcis veteres decimas, dum à novis ſe continerent. Nam cùm cœpiſſent Gregorii VII. Legati jaculati excommunicationes, eas ipſe revocari ſanxit. Interminatus eſt Urbanus II. eadem tela, nunquam jaculatus. Deinceps diligentiſſimè commonefacti ſunt Laïci, eo facto ſuo & furtum, & ſacrilegium, & damnabile facinus contineri; excommunicationis ne minæ quidem intentatæ. Calliſtus II. in Concilio Remenſi ultra progreſſus, revocavit ipſe ſemet, & rem ita temperavit, ut decimarum uſurpatores ne attingeret quidem, ne cui graviori periculo & ſchiſmati Eccleſiam committeret. Denique indultum eſt, ut decimas iſtas qui obtinebant, cui vellent Clerico reſignarent, poſt ejus mortem Eccleſiæ reſtituendas. Hi ſunt certè diſpenſationum gradus varii, quibus ſe Eccleſia aſtrinxit, nuſquam tamen non profeſſa ſine piaculari crimine decimas à Laïcis non retineri.

IX. Fateor his extremis prohibitionibus, quas protulimus, Pontificum & Conciliorum, decimarum dumtaxat mentionem fieri, non Beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ priora decreta peræque prohibebant à Laïcis poſſideri. Ea poteſt ſubeſſe cauſa, quòd ſanctior ſit & ſacratior decimarum natura, ſpiritalior, Eccleſiaſticæ ſanctimoniæ affinior, à Laïcis alienior, addictior Clero; quàm terræ & fundi, quibus etiam conſtat patrimonium Chriſti. Poſſet & aliquis ſuſpicari beneficiis annexa fuiſſe aliqua munia & obſequia, Eccleſiæ, vel Regno exhibenda. Ita forſan id Regibus donatum eſt, quorum intererat, Commendas militares non protinus extingui. Non facilè quidem hactenus deprehendi potuit in Conciliis, Ecqua militia his Beneficiatis laïcis defungenda incumberet. Sed fidem faciet Bernardus in Epiſtola ad Archiepiſcopum Senonenſem, quem orat, ut Laïco permittat Beneficium ſuum Eccleſiaſticum Monachis ſancti Benedicti reſignare. *Cùm Laïci Eccleſias, ſive Eccleſiaſtica Bene-* L. 9. Ep. 377
ficia, quæ illicitè tenent, relinquere volunt, unum bonum eſt, &c. Præſulem monet, multò expeditius ipſi fore, ut hoc Beneficium obtineant Monachi, precibus ſuis faciles illi aditus ad regnum cœleſte paraturi, quàm miles, Regiis exercitibus inſcriptus. *Quemnam, quæſo, de illa Eccleſia libentiùs elegiſtis vobis hæredem ſucceſſorem? Qui inde deſerviat exercitibus Regis, an interceſſorem pro peccatis veſtris?* Probabile cum primis eſt militiam hanc Eccleſiaſtico illi Beneficio annexam fuiſſe.

X. Sed retorquenda jam oratio eſt ad decimas infeodatas, & illud explorandum eſt ſcrupuloſiùs, quid de iis ſenſerint, quid dixerint Scriptores Eccleſiaſtici poſt Concilium III. Lateranenſe. Odo de Soliaco Pariſienſis Eccleſiæ infulis decoratus anno 1196. annis ſcilicet circiter viginti poſt Concilium Lateranenſe, de iis verba facit in Conſtitutionibus ſuis Synodalibus, ſed eodem ſenſu quo ante illud Concilium, prohibitionibus & temperamentis prorſus iiſdem, quibus & nos ſuprà. *Nullus Clericus vel Regularis accipiat decimam de manu laïci, niſi per manum Epiſcopi.* Hæc eſt prima prohibitio. Atqui ſi antiquiores decimæ jam ab Eccleſia rela- Synod. Pari.
xatæ Laïcis erant, & condonatæ, eorum jam po- pag. 13. 14.
teſtatis erat, ut eas vel Laïcis darent, vel Clericis, vel Monachis, etiam inconſulto Epiſcopo. Jubet idem Odo, Laïcis id ut frequenter inſuſurretur, non poſſe ab eis decimas retineri, niſi gravi ſalutis diſpendio. *Frequenter moneantur Laïci, ut non detineant decimas, quas in periculum animarum ſuarum detinent.* Cùm denique Laïci harum decimarum poſſeſſores, eas interdum legarent illis ex prole ſua qui Clerici eſſent; monet hos Clericos Odo non poſſe ab eis hæreditarias retineri res Eccleſiæ: ſed poſſe Epiſcopum concedere, ut fructus percipiant, dum ſeriò operam dent, quò res Eccleſiæ illi reſtituantur. *Nullus ſibi Clericus poteſt retinere decimas jure hæreditario poſſeſſas, ſed authoritate Epiſcopi fructus poſſunt Clerici percipere: ita tamen quod ſemper laborent ad hoc, quòd ad Eccleſiam revertantur.*

XI. Aſſenſus eſt Innocentius III. Marchioni Brandeburgenſi, Congregationem Canonicorum in ea regione excitare meditanti, quam ipſe & Majores ejus ſubegerant, expugnatis ejectiſque Gentilibus eorum finium: ea certè lege, ut decimarum tertiæ duæ Marchioni adjudicarentur ad Eccleſiæ fabricam, & ad ſuſtentationem militiæ ibi pernecesſariæ ad propulſandos Ethnicos, ſubinde incurſantes. *Ita quod duæ partes decimarum ejuſdem terræ ad* Innoc. III.
Marchionem & hæredes ipſius pro Eccleſiæ fabrica, Regeſt. 13. Epiſt. 25.

quam ipſi debent propriis ſumptibus reparare, nec non etiam pro ſtipendiis militum devolvantur, ſine quibus terra memorata non poſſet contra Sclavorum impetum gubernari fidem Catholicam impugnantium. Habes hîc utique decimas infeodatas, vel potius duas tertias decimarum unius Eccleſiæ, in Commendam militarem condonatas ad tuitionem Eccleſiæ ipſius, ex conſenſione Sedis Apoſtolicæ. Sed illud præ cæteris ponderandum eſt, Marchiones Brandeburgenſes regionem omnem illam perdomitis Barbaris ſibi ſubjeciſſe, & ſolos potiti potuiſſe fructu victoriæ ſuæ. *Si conſtiterit terram illam eſſe ſolitariam, aut deſertam, maximè quod non ſit in memoria hominum illam fuiſſe per Chriſticolas habitatam, ſed Paganos habitatores inde fuiſſe depulſos, &c.* Suppetit & hæc alia ex eodem Epiſtola, quæ pluſculum faciat ad rem noſtram. Ab eo Pontifice veniam ſibi fieri flagitaverat Capitulum Sueſſionenſe redimendarum à Nobilibus laicis decimarum infeodatarum: *Decimæ quæ in feudum à Laicis detinentur.* Annuit Pontifex, ea cautione, ut milites ii eadem obſequia ſemper Eccleſiæ præſtarent, cùm futurum eſſet, ut & ſemper gauderent, ſin minùs decimis, certè pretio decimarum; niſi eas illi tam vili pretio addixiſſent, ut omni obſequio reliquo abſolvendi eſſent. *Proviſo, ut conſueta ſervitia ad quæ laici pro decimis illis Eccleſiis tenebantur, etiam poſt contractum talis venditionis impendant; cùm ad eos pretium perveniat earumdem. Niſi fortè tam modico pretio velint eſſe contenti, quod ob hoc Eccleſia ab exactione ſervitium illorum, tanquam pro redemptione majoris incommodi, commodè valeant abſtinere.* Regeſt. 16. Epiſt. 9.

Ubi pauca hæc advertere fas eſt. 1. Non ait Pontifex Laicus hos tam vendere non potuiſſe, quàm nec poſſidere antè poterant has decimas; unde nec poſſe ab illis earum pretium retineri; quam tamen loquendi rationem ſecuti fuerant ſuperiores Pontifices. 2. Aliquo obſequio his Eccleſiis obligabantur hi Nobiles, decimarum incubatores, ſive ut tuitioni earum incumberent, ſive ut ſartas tectaſque præſtarent. Ita Eccleſia tanquam legitimo ſubſcribebat eorum juri, hanc veluti remunerationem pro conceſſis decimis accipiens. 3. Eadem venditis decimis Nobiles illi præſtabant obſequia, ſi juſto eas pretio vendidiſſent. Itaque decimis vel decimarum pretio reſpondebat modus obſequii præſtandi: quo rurſum declaratur æqua & juſta poſſeſſio. Videri ergo poteſt Innocentius potiùs III. Papa decimarum uſurpatoribus antiquis indulgentiam eam accommodaſſe, ut ne eos, eorumve hæredes ad reſtituendum urgeret, admoneretque ſubinde non poſſe ab iis decimas retineri, citra ſalutis diſcrimen: quod prædeceſſores ejus ſemper inculcaverant. Et ſanè cùm Lateranenſe Concilium IV. congregaſſet Innocentius anno 1215. promulgaſſetque in eo Canones complurimos, quorum etiam nonnulli ad decimas ſpectarent, & ſinuoſos anfractus Laïcorum, ut iis Eccleſias fraudarent: de decimis uſurpatis à Laïcis & earum reſtitutione nec verbum fecit ullum; quanquam ab annis amplius centum majores omnes Synodi ad eam corruptelam abſtergendam vehementer exarſerant, & ipſum quoque Lateranenſe III. ſub Alexandro III. Innocentio igitur III. & Concilio Lateranenſi IV. illud potiùs imputandum, quòd ſilentio ſaltem ſuo & tolerantia decimis infeodatis faverint. Et idem enim rurſum Innocentius decretali quadam ſua diffinit, decimas Novalium nihil attinere ad Laïcum nobilem, qui antiquas decimas in feudum tenet. Can. 32. 33. 34. 35. 56.

Nec occaſione decimationis antiquæ, licèt in feudum decimæ ſint conceſſæ, ſunt decimæ Novalium uſurpandæ, cùm in talibus non ſit extendenda licentia, ſed potius reſtringenda. In alia rurſus Decretali de iiſdem decimis in feudum datis: *Hoc de illis decimis intelligimus, quæ laïcis in feudum perpetuò ſunt conceſſæ.* Extra. De Decimis. c. 25. Extra. De iis quæ fiunt à Præla. ſine conſil. Capit. c. 7.

Cùm videam ab Innocentio dici, non tantùm detineri à Laïcis decimas in feudum: *decimæ in feudum a laicis detinentur:* ſed etiam in feudum illis eſſe datas, *in feudum ſunt conceſſæ:* & antè ab eo dictum eſſe, militaria aliqua, vel qualiacumque demum obſequia Eccleſiis debere hos Nobiles decimarum poſſeſſores, non prorſus diſſonantia à modo ipſo decimarum & pretio: probabilis ea in primis conjectura mihi videtur eſſe, abjecta jam ſpe earum recuperandarum his Nobilibus decimarum, conſultius tandem viſum eſſe, eas illis in feudum dimitti retinendas, atque obſequia diffiniri, quæ ab illis Eccleſiæ præſtarentur, ad modum & quantitatem ipſarum decimarum admenſa. Qui potuiſſet enim alioqui Innocentius ea ſapientia & conſtantia Pontifex, tantopere à Majoribus ſuis diſcedere? His adde quod prælibavimus de Marchione Brandeburgenſi, cui idem Innocentius duas addixit partes decimarum tertias, juſſo reparationum & defenſionis, ac militiæ ad id neceſſariæ expenſas facere.

Nec his adverſatur Decretum Gregorii IX. In Pariſienſi fœdere anni 1228. inter B. Ludovicum Regem & Comitem Raymundum Toloſanum initio, ſpopondit Comes daturum ſe operam, ut Laïci decimas Eccleſiæ reſtituerent. *Quod milites & alii laici non habeant decimas, nec permittes eos habere, ſed ad Eccleſias integrè revertentur, juxta diſpoſitionem Legati, vel Eccleſiæ Romanæ.* Ibid. c. 35. Apparet de novis uſurpationibus dictum hoc eſſe. Si malis de antiquis, hinc aliud rurſus argumentum ad interpretandum Concilium Lateranenſe III. convenienter noſtræ rationi. In Concilio Vienenſi anni 1267. ſimpliciter prohibitum eſt, ne laïci decimas uſurparent, maximè Novalium. *Nec liceat alicui laïco, nobili, vel ignobili, decimas, maximè de minutis & novalibus uſurpare.* Can. 7.

Nec tamen diſſimulabimus non temerè factum eſſe, ut Concilio Lateranenſi III. potiſſimùm adſcriberetur relaxatio, & legitima deinceps poſſeſſio decimarum infeodatarum. Quanquam enim eo Concilio disertè non approbentur, immo & improbentur; tantulo tamen intervallo diſtat Pontificatus Alexandri III. & Innocentii III. ut devium magnopere non ſit, quando quod unius erat, alteri tributum eſt. Aliunde verò cùm ab Alexandro IV. declaratum ſit, decimas ante Concilium Lateranenſe infeodatas, poſſe à Laïcis conſentiente Epiſcopo Monachis reddi: hinc adduci potuere, ut Concilio Lateranenſi III. Epocham affigerent decimarum infeodatarum. *Illas autem decimas intelligimus poſſe taliter à Religioſis de manibus laicorum recipi, vel acquiri, quæ ante Lateranenſe Concilium ipſis laicis in feudum perpetuò fuerant conceſſæ.* C. Statutum. De Decimis. In Sexto. Sedebat hic Pontifex in ſolio Petri eodem ſæculo medio, quo ineunte ſederat Innocentius III. cujus ideo conſilia non poterat neſcire; ex quo conjiciunt Innocentium quoque decimas tolerari noluiſſe ante Lateranenſe III. Concilium infeodatas. Adverte & eadem ab utroque hoc Pontifice uſurpari verba; *Decimæ quæ laïcis in feudum perpetuò ſunt conceſſæ.* Itaque non injuria conjicitur perpetuam ejuſmodi conceſſionem in feudum ab Innocentio III. factam eſſe.

Si à receptiſſima denique ſententia abduci non potes, & omnino Lateranenſi III. Concilio & Alexandro III. eam laudem vendicas, ut hactenus infeodatas decimas tolerarint, poſteriores irrevocabili damnatione proſcripſerint: nihil abnuo, ſuggero tantùm, eſſe rerum id probabiliter eſſe ex eo Canone ejus Concilii, quo unum id prohibetur, ne laïci decimas, quas non ſine periculo retinent, in alios transferant laïcos. *Ne poſſint in alios laïcos aliquo modo transferre.* Inde concluſum eſt, conceſſum igitur eſſe ut eas retinerent, dum ne iis alios laïcos donarent, ſed poſt eorum mortem ſine hærede ad Eccleſiam illæ refunderentur. Plauſibilis eſſet ea concluſio, niſi ibidem ſtatim adjicerentur hæc verba: *decimas cum animarum ſuarum periculo detinentes.* Et niſi probabile eſſet, ubi hic vetantur decimas infeodatas *in alios laïcos aliquo modo transferre*, eorum filios & hæredes ibi comprehendi, niſi Clerici ſint. Nam filii & hæredes utique his verbis continentur, *alios laïcos aliquo modo*: & ea prohibitio manifeſtè revolvitur in eundem ſenſum cum Canone Abrincatenſi ſuperiùs relato anni 1172. ſub eodem Alexandro III. quo permittebantur poſſeſſiones decimarum hæreditariarum, uni eas Clerico transſcribere, quo excedente Eccleſiæ reſtituerentur. *Licentia ſit, cui voluerit, idoneo Clerico dare, ut poſtea ad Eccleſiam revertantur.* Hic permittitur ut Clerico, illic vetatur ne laïco decimæ hæ transſcribantur, utrumque eodem redit, & alterutro modo decimæ ad Eccleſiam revocabuntur.

Lubet hæc confirmare ſtatuto Synodi Pictavienſis anno 1284. ubi referuntur, quæ præcipiebat jus Canonicum de decimis per laïcos uſurpatis, & exordiũ ſumitur à Canone Concilii III. Lateranenſis, quo vetantur decimæ à laïcis ad alios laïcos transferri. Can. 4. *Cùm jure canonico ſit prohibitum, ne laïci decimas cum animarum ſuarum periculo detinentes; in laïcos poſſint quoquo modo transferre.* Additur decretum Innocentii III. quo antiquarum poſſeſſores decimarum novarum ſpe exuuntur: tum utrique Canoni obtemperari jubetur. Hinc liquet, jus, Concilia, & Decreta nihil amplius ſtatuiſſe, ex ſoloque eorum ſilentio poſt Innocentium III. perſuaſum fuiſſe tuta poſſe conſcientia antiquas retineri decimas, ubi potiſſimum onera illis & obſequia conſentanea affixa fuere.

XII. Objici rurſus poteſt Canon Concilii Bituricenſis anno 1286. quo prohibetur accipi decimas Can. 5. à Laïcis niſi ex conſenſu Epiſcoporum. Sed eo Canone certum eſt agi de omnibus indiſcriminatim laïcis, qui libitu ſuo decimas ſuas convehebant, non ad Parochos ſuos, quod jus faſque eſt, ſed ad Monachos, aut Clericos quoſlibet. Nonnihil quoque Can. 53. 54 elucidamenti deſiderat Synodus Bajocenſis: *Nullus laïcus, vel Clericus, vel religioſa perſona recipiat decimam de manu laïcali, niſi per Epiſcopum.* Idem ſenſus qui præcedentis Canonis: *Nullus Clericus vel Religioſus intret poſſeſſionem decimæ ſibi collatæ à laïco, vel Eccleſiæ, occaſione juris patronatûs ſibi à laïco collati, vel aliter acquiſiti.* Cujus Canonis alia ſpecies eſt, nempe Patroni laïci, qui decimas quoque Parochiæ obtinet, eaſque cum Patronatu ipſo in alium transfert. Concilio III. Lateranenſi permiſſum fuerat transferri decimas ad Clericos, non quò eas ipſi poſſiderent, ſed ut permittente Epiſcopo fructus earum perciperent, & in ipſo mortis diſcrimine decimas ad Eccleſiam transſcriberent. Huc ſatis probabiliter revocanda ſunt hæc ſtatuta.

Concilium Colonienſe anno 1310. jam quidem controverſiam non faciebat Nobilibus laïcis de antiquis decimis, quas obtinebant, vel dono Principum, vel privatorum largitate, vel quavis denique alia ratione; ſed illud unum expoſtulabat, quod obtentu antiquarum novas etiam ambiebant decimas; quod omnino prohibetur. *Eo quod laïci anti-* Can. 2. *quarum decimarum occaſione, quas in aliquibus Parochiis, vel largitione Principum, aut donatione aliorum, ſeu alia de cauſa percipiunt, decimas novalium occupant.* In Concilio Provinciæ Auſcienſis anno 1326. Conc. Marcianſe. Can. 31. 32. 33. extremum quendam rigorem diſtringi placuit in laïcos, qui decimas uſurpabant, interdicta videlicet eis Eccleſiaſtica ſepultura, interdicta & eorum filiis & familiaribus eadem, ſed & omni ſpe Beneficiorum amputata. Sed apparet de novis id capi uſurpatoribus, non de iis qui ante Innocentium III. uſurpaſſent. Nec aliter interpretabimur Concilium Colonienſe anni 1536. ubi deſtomachantur Patres in laïcos compluſimos ejus ævi, à quibus decimæ Parochis unis debitæ compilabantur. *Porro decimas po-* Part. 8. c. 5. *tiſſimum Parochis aut Eccleſiæ Miniſtris deberi non dubium eſt. Nunc cum illæ paſſim à laïcis magna ex parte uſurpentur, neque facilè ex eorum manibus divelli poſſint, &c.* Quod de novis intellige decimarum per laïcos audaciores deprædationibus; inter illas ſcilicet tumultuationes bellorum, quæ occaſione Lutheranæ veſaniæ obique flagrabant.

XIII. Huic humaniori Canonum interpretationi non obſcurè ſuffragantur Tridentini Patres. Quanquam enim à vero non recedat, ſolo ſilentio decimas infeodatas ab Eccleſia toleratas eſſe, & ſola ceſſatione urgendæ earum reſtitutionis in Conciliis ſuis; exceptis Epiſcopis iis, qui eas expreſſiùs Nobilibus condonabant, quædam ſuis Eccleſiis obſequia præſtituris. Certum eſt tamen poſt Pontifi- Seſſ. 25. c. 12. catum Innocentii III. abſtinuiſſe Concilia à repetendis iis decimis antiquis: quod & ex Tridentino Seſſ. 23. c. 18. confirmari poteſt. Quanquam enim ibi præcipiatur, ut *qui decimas impediunt, aut ſubtrahunt, excommunicentur:* alibi tamen de reditibus idoneis Epiſcopali Seminario parandis agens Synodus, jubet ut aliquid conferant laïci qui decimas Eccleſiæ obtinent. *Etiam ex decimis quacumque ratione ad laïcos, ex quibus ſubſidia Eccleſiaſtica ſolvi ſolent, pertinentibus.*

Æquum eſt porro illud animadverti ex Tridentinis Patribus, quanquam decimæ à laïcis in feodum teneantur, ſuæ illas tamen naturæ tenaciſſimas eſſe, ideoque obnoxias eſſe exactionibus quibuſdam Eccleſiaſticis, putà ad Seminarii ſuſtentationem. His Memoires du Clergé en 1675. To. 3. pag. 139. & ſeq. pag. 141. adde Edictum ſanctiſſimi Regis Ludovici IX. anno 1269. quo conceſſit, ut qui id genus decimas ab eo obtinerent in feudum, *In feudis noſtris moventibus mediatè, vel immediatè de nobis*, eas ut Eccleſiis in perpetuum reſtituerent, nulla permiſſione alia requiſita, nec obice ullo à poſterioribus Regibus admovendo. Edicta miſſa facio & Senatuſconſulta alia complurima, quibus declaratur, decimas infeodatas ubi Eccleſiis venduntur, revocari repetique non poſſe, & jam tum fori Eccleſiaſtici eas eſſe, quòd priori ſuæ inſtitutioni & origini redditæ ſint. Denique definitum eſt, poſſeſſores decimarum infeodatarum, ad portiones congruas Parochorum cogendos aliquid ex ſuo decidere. Laudatur Edictum ſancti Ludovici anno 1228. quo præcipit reſtitui Eccleſiæ decimas, jamdiu ei ſubtractas. *Decima quibus fuit longo tempore Eccleſia defraudata, ordinamus quod reſtituatur citius, & ampliùs laïci decimas non detineant, ſed eas habere Clericis permittant.* Conſtare mihi certè videtur ad ordinarias decimas id perti-

nere, non ad eas, quæ in feudum ſint datæ. Id liquet ex comparatione alterius ſuprà Edicti ejuſdem Regis. Refert Chaſſanæus à Clemente V. conceſſum eſſe Philippo Pulcro Francorum Regi, ut laïci vendere & alienare poſſent decimas infeodatas, eadem licentia qua cæteras res ſuas, quod à temporibus Concilii Lateranenſis III. vetitum fuerat.

XIV. His ita præſtitutis, jam arduum non erit, originem indigitare earum decimarum, de quibus ſermo hic nobis inſtitutus eſt. Opiniones hic planè ſunt & diſſenſiones inter doctos, non facilè conciliandæ, de earum origine, atque adeo & de natura, quæ non poteſt non & plurimum origini conſentire. Volunt eas aliqui Eccleſia ipſa antiquiores, quòd Ciceroni & aliis antiquiſſimis Scriptoribus memoratæ ſint decimæ, quas Romani in Provinciis exigebant. Alii ex adverſo à temporibus tantum Philippi Auguſti Francorum Regis eas arceſſunt, quo maximè fervebant ævo bella Latinorum ſacra in Oriente. His opinatiunculis, ne umbratica quidem veri ſpecies ulla affingi poteſt. Quæ enim à nobis hactenus diſputata ſunt, apertè produnt ante tempora Philippi Auguſti longè plurimas infeodatas fuiſſe decimas, immo nec tolerandas viſas eſſe poſtea, niſi eas, quæ Concilio Lateranenſi III. anteriores eſſent, quo aliquantò poſterior fuit Philippus Auguſtus. Nec minùs eadem Conciliorum & Pontificum acies illis adverſatur, qui earum originem ab ipſis uſque repetunt Romanæ Reipublicæ ſæculis. His enim Pontificibus & Conciliis ipſis inureretur injuſtæ uſurpationis infamia, ſi Nobiles exturbare adgreſſi eſſent, illis hæreditariis bonis, quibus eorum Majores ante ipſa Chriſtiani nominis exordia potirentur. Nec illud recentiores hi Scriptores adverterunt, de quibus Cicero agit decimis, eas fiſco potius & Reipublicæ perſolutas fuiſſe, quàm privatis; de illis altum ſemper in Galliis ſilentium fuiſſe; à nullo Scriptorum de Rebus Gallicis, Franciciſque memoratas eſſe has Nobilium decimas, à decimis Cleri diverſas; verùm ab eis perſæpè enarratas invaſiones bonorum & decimarum Eccleſiæ per Nobiles, maximè ſub prioribus Carolinæ familiæ Regibus; quibus & Conciliorum pòſt qualiſcumque acceſſerit conſenſus; poſtremò denique conteſtari Pontifices ipſos & Concilia ſæculi XI. XII. & XIII. paulò ante ea tempora à laïcis invaſas fuiſſe eas decimas, ſtatim ab Eccleſia repetitas, ex parte aliqua redditas, reliquas in feudum retentas, quæ tamen Eccleſiæ ruſus redintegrarentur, ſi contingeret eas Eccleſiæ vendi, vel Clerico legari, vel ſi legitimo hærede carerent, qui eas obtinuiſſent.

XV. Propius à veriſimili abſuere alii, quibus perſuaſum fuit, cœptas eſſe eas, vel à privatis invadi, vel à Regibus donari à temporibus Caroli Martelli & poſterorum ejus, non ſine obſequio aliquo Eccleſiis præſtando, & intacto penes eas jure poſtliminii. Aliis viſum eſt à privatis occupatas fuiſſe, dum familia & Monarchia Carolina collabaſceret, & omnia tum ſuſdeque verti viderentur. Alii ſuſpicati ſunt, à Regibus ipſis eas tum in Officiales Regios & milites diſpenſatas fuiſſe, ad neceſſariam Eccleſiæ & Regni defenſionem. Alii denique ita ſtatuerunt, illis inveſtitos fuiſſe laïcos ab Epiſcopis ipſis, aut affectui privato indulgentibus, aut milites, defenſoreſque Eccleſiæ parantibus, ut eſſent militum cunei ad tuitionem Eccleſiæ parati, & ad Epiſcopos in Exercitum regium deducendos, cingendoſque, qui tunc mos vigebat. His opinionibus nihil ineſt, quod eas collidat; quin immo tantò propius à vero abſunt, quantò copulari omnes poſſunt, omnes propugnari, ſi modò tamen variæ decimarum infeodatarum ſpecies, variæ cauſæ intelligantur fuiſſe. Potuere enim aliquæ ſuperfuiſſe ex reliquiis ſecundæ Regum noſtrorum dynaſtiæ. Potuere aliæ aliæque ſubinde ab Epiſcopis concedi. Potuere & quæ priùs à laïcis uſurpatæ fuerant, vel à Regibus conceſſæ, provida poſtea Eccleſiæ indulgentia condonari, ut deſperata tandem aliquando earum reſtitutione, obſequii ſaltem aliquid à laïcis his præſtaretur: & præſidio eſſent Eccleſiæ, qui ejus quam tutò fruerentur feudis. Ex Canonibus ſupra congeſtis patebat, decimas nunc à Regibus, nunc ab Epiſcopis dari. Innocentius III. & Alexander IV. apertiſſimè pronunciarunt decimas aliquas in feudum perpetuum conceſſas eſſe, quod niſi ex legitima authoritate proficiſci non potuerat. *In feudum perpetuò ſunt conceſſæ.*

XVI. Nec minùs perſpicuè liquet ex Epiſtolis B. Fulberti Carnotenſis Epiſcopi, & à mollioribus quibuſdam, reique ſacræ incurioſis Epiſcopis Parochiarum decimas laicis conceſſas fuiſſe, & à ſucceſſoribus celſiore animo & puriore zelo eas repetitas eſſe, receptaſque, quanquam non ſine gravi moleſtiarum & perſecutionum vi. Eo conſilio Epiſcopum quendam muniebat & animabat beatus Fulbertus ipſe, nulla ſe ei re & ope defuturum pollicitus, affuturum denique Deum, ut & calumniæ & perſecutioni invictum pectus objiceret. *Uſumfructum altarium, quem tui anteceſſores laicis tradiderunt, te alendis debilibus publica voce deſtinare ſuadeo; tum nequis illis inde fraudet aliquid interminari, & ſi qui in hanc fraudem irruperint, ſicut fures ſacrorum & occiſores pauperum anathemate condemnari.* Et poſtea: *Ne verearis homines innocenter offendere propter Deum, ut ſis eo dignus, &c. Me ſervulum Dei non defuturum polliceor, ſive ad coercendum manus perſequentium, ſive ad ora contradicentium obſtruenda.* Epiſt. 20. Fulberti prædeceſſores decimas laicis & ipſi annuerant, ſed uſufructuario tantum jure tenendas, atque ita facillimè revocabiles. At alii poſtea in perpetuum dedere feudum, ut ſuprà oſtenſum.

Alia docet idem Fulbertus Epiſtola, ab Archidiacono Pariſienſi Liſiardo datas eſſe Nobilibus laicis decimas inconſulto & imprudente Epiſcopo. *Decimas & oblationes Altarium, ſtipem videlicet pauperum, ſuo Epiſcopo inconſulto ſæculari militia tradit.* Epiſt. 54. Dabat & laicis oblationes Altaris Liſiardus. Concilia ſupra protulimus, à quibus hæc proſcribebatur oblationum per laicos uſurpatio. Porro in Epiſcopi ſui veſtigia & exempla ibat Archidiaconus, cui & ipſi præiverant anteriores Epiſcopi, in temerariè & nefariè diſpergendis in laicos decimis, & oblationibus. Graviſſimè Fulbertus Liſiardum objurgavit, rogitans, ecqui jam quorum cenſor fuerat, imitator evaſiſſet? & qui ſe ipſum impelleret ad idem audendum? *Doleo ſuper te chariſſime, cùm te à priſtina virtute apoſtatare video. Olim apud me conquerebaris de tuo anteceſſore, qui ſacrilega temeritate Altaria laïcis in Beneficium dederat. Nunc mihi ſuades, ut ego ſimiliter faciam.* Epiſt. 53.

Gregorio VII. tribuitur à Gratiano acerba quædam expoſtulatio de Epiſcopis, qui Nobiles, qui Officiales ſuos & proximos munerabantur decimis & oblationibus Eccleſiarum. *Quidam Epiſcoporum non Sacerdotibus propriæ Diœceſis decimas atque Chriſtianorum oblationes, ſed potius laicalibus perſonis conferunt, militum videlicet, ſive ſervitorum, vel quod gravius* 16. q. 7. c. 2.

eſt, etiam conſanguineis. Faceſſere hinc juſſi Epiſtolam quam affingit idem Gratianus B. Hieronymo, qua diffinitur à laïcis non poſſe retineri, poſſe Monachis donari decimas & oblationes, quas alendis pauperibus leges canonicæ conſecrant. Nihil ejuſmodi in operibus Hieronymi reperire eſt, nec ab ejus calamo manare potuit, quod nomine quantum abhorret ab uſu & ingenio ejus ævi. Commentitia apertiſſimè eſt ea Epiſtola, quanquam in Decretali quadam Innocentii III. citetur, ut allegata à partibus, non ut ipſi probata, nedum ut ad incudem vocata. *Extra De his quæ fiunt à Prælat. non conſent. Capitul. c. 7.*

XVII. Vicem dolet Petrus Damiani Eccleſiæ & Epiſcoporum ſui ævi, qui in publicum non veniebant, niſi caterva clientium & militum armato cuneo cincti, quibus in feudum decimas Eccleſiæ dabant, opem laturis, ubi uſus eſſet. Vide ut de ſanctiſſimo Epiſcopo Bonizo verba faciat: *Quid iſte faceret, ſi tormenta, quibus noſtri cruciantur Epiſcopi & ipſe perferret? Si ſcutatorum & lanceatorum turma poſt equitantis terga confluerent? Si eum tanquam gentilis militia ducem in procinctu poſitum armati undique manipuli conſtiparent. Unde fit, ut modò Pontificem non comitentur, ut dignum eſt, diverſi Clericorum ordinis, ſed caſtra potiùs, & armati telis vibrantibus bellatores. Penſemus quale hoc ſit, quia hæc nonnulli & inviti perferunt, & tamen eos quos tolerant, prædiis ac facultatibus Eccleſiæ, velint, nolint, cariùs emunt.* Qua Epiſtola ad Alexandrum II. Papam data comprobatur, triſtiſſimam, ſed ineluctabilem tum eam incubuiſſe Epiſcopis neceſſitatem, etiam optimis quibuſque, ut copioſum militem alerent, & Eccleſiæ ſuæ fidei atque obſequio devincirent, decimis & oblationibus Eccleſiarum Parochialium donatos. *L. 1. Ep. 10.*

Alieniùs id & inſolentiùs videtur Petro, militibus decimas, quàm ipſos Eccleſiæ fundos dari. *Inter omnia porrò hæc mala illud excedit, & diabolicam propemodum videtur æquare nequitiam, quia prædiis in militiam profligatis, omnique poſſeſſione terrarum, inſuper etiam decimæ ac plebes adduntur in beneficium ſæcularibus.* Ex quibus id denique efficit Petrus, nec calamitoſius quidquam eſſe Epiſcopis, nec inquinatius, ſi eos non indeclinabilis neceſſitas, ſed propria agit vanitas, ſtultitiaſque, ut res Eccleſiæ tam miſerandùm in modum diſſipent. *Quod totum in malè munifici caput redundare nulli dubium eſt, ſi tamen eum ad hoc propria vanitas trahit, non neceſſitas antiqua compellat.*

Quanquam ergo auſteritatis & inclementiæ nomine celebretur Petrus Damiani, aſſentitur tamen & ipſe, Epiſcopos qui ei ſe conſuetudini accommodabant, culpa vacaſſe, ſi non aliud ipſi quàm inexpugnabili neceſſitati ſervirent. Ea autem neceſſitas poteſt videri duplex. Nempe ubi ſummi Principes pro more ſui ævi Epiſcopos comites ſibi adeſſe jubebant cum ſelectis militum turbis in militaribus expeditionibus ſuis pro Regni & Eccleſiæ defenſione. Et rurſus cum non poterant tutò Epiſcopi Provincias peragrare, neceſſariò ſibi peragrandas, niſi clientum & militum ſatellitio ſuccincti, quòd privatorum bellis tum perſtreperent omnia. Non ergo jam ſtupebimus, ſi Epiſcopi etiam ſanctitate & morum innocentia clariſſimi, in feudum, ſive in beneficium Laïcis fundos Eccleſiæ quandoque darent, cùm authore ipſo Petro Damiani rem alioqui abſurdam neceſſitas excuſaret. Quæ ab illo dicitur *neceſſitas antiqua*, illa eſt, ut mea fert opinio, quæ à Regum juſſione proficiſcebatur, cùm ea ipſo Caroli Magni Imperio anterior eſſet: cùm quæ arceſſitur à bellis particularibus omnia armorum fragore infeſtantibus, ortum non habuerit, niſi ex Carolinæ Monarchiæ ruina.

Idem rurſus alibi Epiſtola ad Epiſcopum data, fundos docet Eccleſiæ Laïcis, nonniſi in beneficium, hoc eſt, ad uſumfructum datos fuiſſe: & tamen velut in feudum perpetuum retentos, ad poſteros & ad hæredes tranſmiſſos fuiſſe. *Illa quoque quæ ſub nudo beneficii vocabulo ſæculares accipiunt, revocari de cætero, atque reſtitui Eccleſiis nullo modo poſſunt. Ita quippe manus diripientium diabolicæ tenacia glutinis inviſcantur, ut quolibet modo ſemel acceperint, Eccleſiis reddere ſua bona nullatenus acquieſcant. Et non modò ipſi dum vivunt, proprietario quaſi jure poſſideant, ſed & in poſteros tranſmittant.* Addit porrò flagitioſius etiam eſſe, decimas dari ſæcularibus. Quæ ſanè querelæ illud etiam nobis confirmant, ipſos potiſſimùm Epiſcopos duces & authores facti fuiſſe. Si qui enim alii Laïcos donaſſent vel fundis, vel decimis Eccleſiæ, non is erat Petrus Damiani, qui hæc tacitè, aut modicè ferret. *L. 4. Ep. 1.*

Hinc verò patet in Italia non minùs impunè quàm in Gallia eam luem graſſatam fuiſſe. Calliſtus II. anno 1122. ut refert ad eum annum Vuillelmus Malmeſburienſis, prohibuit, ne Nobiles Romani, quod hactenus fecerant, ſibi vendicarent oblationes altaris ſancti Petri Romæ. Ante Calliſtum tam effrænata & indomita inſolentia id auſi fuerant, ut ſummos ipſos Pontifices contumelioſè repellerent, ſi quando reſtituere adgrederentur. *Oblationes apud ſanctum Petrum, quas pro petulantia, proque libidine potentes diripiebant, anteriores Apoſtolicos, qui vel muſſire auderent, indignis afficientes contumeliis, Calliſtus revocavit ad medium, ſcilicet ad Apoſtolicæ Sedis Rectoris publicum uſum.* *Baron. eo anno n. 4.*

XVIII. Nec ab Italia & Gallia multùm diſcrepare poterant Germaniæ mores. Unde & in illa permoleſta Pontificum & Friderici I. Imperatoris concertatione, cùm inſtaretur, ut Germani Proceres decimas & oblationes, quas invaſerant, ſuis manibus excuterent, reſponſum ab illis eſt, Primigenio quidem jure eas eſſe Cleri, ſed ad ipſius Cleri & Eccleſiæ defenſionem Nobilibus conceſſas fuiſſe. *Scimus decimas & oblationes à Deo Sacerdotibus & Levitis primitus deputatas. Sed cùm tempore Chriſtianitatis ab adverſariis infeſtarentur Eccleſiæ, eaſdem decimas præpotentes & nobiles viri ab Eccleſiis in beneficio ſtabili acceperunt, ut ſibi Eccleſiarum defenſores forent, quæ per ſe obtinere non valerent.* Notanda ſedulò hæc verba, accepiſſe Nobiles eas decimas in beneficium perpetuum: *in beneficio ſtabili acceperunt.* Inde enim exiſtit, eorum donorum authores fuiſſe Epiſcopos, qui quanquam uſufructuario jure utendum darent, beneficium perpetuum laici interpretabantur, ut modò Damianus monebat. *Baron. anno 1160. n. 9.*

Imperatori ipſi Crantzius eadem verba adſcribit, additque minimè mirum eſſe, ſi quæ Militares Commendæ ex bonis erigantur Eccleſiæ, cùm conſentaneum in primis ſit, opibus Eccleſiæ eos ſuſtentari, qui ejus otio, paci, ſaluti, vitam quotidie & ſanguinem impendunt. *Illud quoque nobis velut maleſactum opponis, quod vel jubeamus, vel ſinamus in rebus Eccleſiæ Præfecturas eſſe militares, ut laïca manu Eccleſiarum prædia defenſentur. Et quæ injuria eſt, ſi quieſcentibus Eccleſiarum Prælatis, & ad ſola miniſteria divina intentis, milites exeant, eorum quieti conſulturi, Præfecturis gubernantes ſubjectum Eccleſiis populum, ut pareant ad æqua omnia ſuperioribus.* *Saxon. L. 6. c. 32.*

Ab eodem autem Crantzio alibi traditur, ita

pervulgatum fuiſſe, Carolum Magnum perdomita & ſubacta Saxonia ſtatim legem decimarum publicaſſe: quòd ab eo nomine minùs abhorrerent aures feræ & indomitæ gentis, quàm à voce tributi: porro decimas accepiſſe milites & militiæ duces, ad expenſas militiæ, & inde tot ibi Nobiles decimis Eccleſiaſticis incubare. Sibi verò Cranzius ait illud videri ſolere, cùm non poſſent Clerici arcere rapinas & graſſationes Magnatum, ultro decimas illis dilargitos eſſe, ut iis contenti ad reliqua tuenda præſidio ſibi eſſent. *Metropol. L. 1. c. 2.* *Cum non ſatis fiderent Pontifices ſua jura ab Laicis Principibus tueri, dediſſe arbitror partem decimarum Principibus in munus per ſpeciem feudi & beneficii; malentes amittere dimidium, quàm totum.*

XIX. Nec ſecus in Hiſpania declarabit Mariana Clerum Nobilitati colliſum fuiſſe. Priùs tamen referendum hic nobis eſt, quod narrat in Summa ſua ſanctiſſimus vir, idemque doctiſſimus Raimundus de Pennafort; venditari ſolitum à Nobilibus Catalaunis privilegium illud. Comitibus olim Barcinonenſibus conceſſum, ut decimas ſibi vendicarent terrarum, quas Mauris ſubactis reciperent. Si in perpetuum eo privilegio donati eſſent Comites Barcinonenſes, tutiſſima conſcientia eo uti poſſe, cùm & plauſibilis & juſta ſit cauſa. *Lib. p. 125.* *Sed quid de Militibus Cataloniæ, qui utuntur ſe defendere privilegio Apoſtolicæ Sedis indulto, ut dicunt, quondam Comiti Barcinonenſi; in favorem Chriſtianitatis & fidei Catholicæ: ut ſcilicet decimas omnium locorum, quæ Paganis expulſis reduc.rentur ad cultum Dei, poſſit licitè retinere; & inter Principes & milites terræ ſuæ, qui ipſum juvarent ad hoc dividere: numquid poſſunt tales decimas licitè retinere? Dico, ſalvo meliori judicio, quod ſi privilegium fuit conceſſum in perpetuum ſibi & ſuis ſucceſſoribus: ita quod fuit reale, & non perſonale & non propter hanc tam favorabilem cauſam, & à Sede Apoſtolica, poſſunt licitè retinere, vel ad tempus, vel in perpetuum, juxta formam in privilegio expreſſam.*

Habes doctiſſimi ſanctiſſimique viri ſententiam, venio ad Marianam, qui narrat in Comitiis Generalibus Regni Caſtellæ anno 1390. graviſſimè conqueſtos eſſe Epiſcopos de decimis à Nobilitate uſurpatis: Patronatûs enim obtentu Parochos deſignabant, & attributa illis permodica portione, maximam decimarum partem ſibi vendicabant. Nobiles ex adverſo, *L. 18. c. 13.* *Morem per multas ætates continuatum, majorum merita, priorum Pontificum veniam excuſabant ante Concilii Lateranenſis tempora, Alexandro III. Pontifice ſcilicet, cùm novo decreto eſt cautum, ne decimas prophani invaderent, ne Pontificum quidem permiſſu.* His ſe rationibus tuebantur Nobiles. Totus in favorem Præſulum propendebat Rex, ſed veritus tunc eſt, ne Nobiles & oppidorum vicorumque dominos exulceraret, & à ſe abalienaret, quos ſcilicet non ita pridem graviter pupugerat, cùm provocati ab eorum Judicibus & Officialibus ad Judices Regios permiſiſſet.

Ejuſmodi forſan aliquid de Nobilibus Angliæ conjici poſſet ex ea Epiſtola Petri Bleſenſis, quam Archiepiſcopi Cantuarienſis nomine ſcripſit ad Abbatem & Ordinem Ciſtercienſem, ut ſuaderet abſtinere privilegiis Pontificiis, quibus à decimis immunes ſunt. Etenim Nobiles Gallos hæc eorum privilegia flocciſacere, & ad pendendas ſibi decimas vim adferre: ſi privilegia ſua valere velint, æquius eſſe, ut iis adversùs Nobiles armentur, quàm adversùs Clerum. *Epiſt. 82.* *Milites Galliarum ſibi jus decimationis uſurpant, nec veſtris privilegiis deferentes, eas à vobis potenter extorquent. Adversùs eos deberetis inſurgere, non adverſus Clericos, aut Eccleſias Clericorum.* Si quid ejuſmodi tentaſſent Nobiles Angliæ, exemplo Gallorum uſus non eſſet Archiepiſcopus; & facilè illi repoſuiſſent Monachi, Archiepiſcopi zelum in Nobiles potiùs exardeſcere debere Cleri decimarum uſurpatores, quàm in Monachos, qui ſuas retinerent. Nec repugnabo tamen, ſi cui non videatur ſatis eſſe momenti in hoc argumento, ut demonſtretur Anglia libertatum Cleri obſervantior fuiſſe, quàm Francia, Italia, Germania, & Hiſpania: Decimæ verò illæ quas narrat Matthæus Paris Henrico III. Regi à Papa conceſſas fuiſſe, non iſtæ utique ſunt decimæ, de quibus hîc agitur, ſed pars decima omnium Eccleſiaſticorum proventuum Angliæ, qua de re prolixè ſuo infrà loco.

In Decretali *Ex parte*, *De Tranſactionibus*, affirmat Honorius III. Papa, nihil decimarum exegiſſe Epiſcopos Orientis: alios nimirum proventus quoſpiam populo ſuppeditante. At poſtquam Conſtantinopoli rerum potiti ſunt Latini, tum Barones & Nobiles, Græcus paſſim Latinoſque invaſiſſe Abbatias & alias Eccleſias cum decimis ſuis, nec excommunicationum jaculis ad officium revocari potuiſſe. *Quidam Barones & milites, tam Latini, quàm Græci, Abbatias & Eccleſias alias cum hominibus & bonis aliis earundem contra juſtitiam detinentes, decimas non exolvunt, &c.*

XX. Ad calcem hujus Capitis novum etiam documentum ejus rei, quam ſuprà multis confirmavi, has uſurpationes non omnes, immo ne maxima quidem ex parte, tam antiquas fuiſſe, ut prioribus Regibus familiæ Carolinæ adſcribi potuerint. Anno 903. Berengarius Imperator Ticini Conventum habuit Epiſcoporum & Baronum. Multa ibi decreta ſunt, & hoc præ cæteris, ne diſtribui poſſint decimæ niſi ab Epiſcopo. Si Capellæ quis ſuæ eas addicere vellet injuſſu Epiſcopi, ipſum quidem anathemate vinciendum eſſe, evertendam verò Capellam. *Goldaſt. Conſt. Imp. To. 3. pag. 300. Cap. 910.* *Ut omnis decimatio ab Epiſcopis, vel his qui ab eis ſubſtituti ſunt, præbeatur, nulluſque eam ad ſuam Capellam, niſi fortè conceſſione Epiſcopi conferat. Quod ſi feciſſe contigerit, &c.* Ea aſtutia erat Laicorum, ut Capellæ ſuæ privatæ decimas conferrent, Eccleſiam fraudarent Parochialem. Nec minùs mox dilucidum eſt ſtatuto quod ibi ſubjicitur, decimo illo ſæculo, quod illud ipſum erat corruentis Monarchiæ Carolinæ, laïcis donatas fuiſſe decimas & terras Eccleſiarum, quæ paulò pòſt ab eis hæreditariæ jactarentur. *Ut plebes Eccleſiæ nullatenus Comitibus, aut Epiſcoporum Vaſſallis, aut ullis laïcis in beneficia tribuantur.* Uſitatiſſimum id ergo tunc erat, ut in feudum, vel beneficium commendarentur Eccleſiæ Parochiales Comitibus, Clientibus Epiſcoporum, & quibuſvis demum laïcis. Has laïcorum prædationes damnavit Concilium Andegavenſe anni 1060. cui præerat Nicolai II. Papæ Legatus, ut recentiſſimas. *Can. 8.* *Quicumque laïcorum aliquid de iis quæ ad oblationem vel eleemoſynam Eccleſiæ pertinent, ſive ſepulturam, ſive ſaltem tertiam decimarum partem poſſidere, vendere, aut ſub nomine beneficii alicujus dare ulterius præſumpſerit, anathematis gladio ferietur.* Certè eò eruperat laïcorum audacia, ut decimas & alias Eccleſiæ res quaſcumque non invaderent ipſi ſolummodo, ſed & diſtraherent, aliiſque in feudum conferrent. Hæc ulterius prohibet Concilium, intentato anathematis jaculo. Quo in futurum ita proſpicitur, ut præterita

mala

mala quæ medicinam jam non viderentur pati poſſe, oblivione obruantur.

Ex decreto Concilii Romani ſub Gregorio VII. anno 1078. eluceſcet, quam increbuiſſent ea tum flagitia, & qui eorum eſſent authores, in Commendis potiſſimum militaribus ex ſubſtantia Eccleſiæ excitandis: *Quicumque militum vel cujuſcumque ordinis, vel profeſſionis perſona, prædia Eccleſiaſtica à quocumque Rege, ſeu ſæculari Principe, vel ab Epiſcopis invitis, ſeu Abbatibus, aut ab aliquibus Eccleſiarum Rectoribus ſuſceperit, vel ſuſcepit, vel invaſit, vel etiam de Rectorum privato, ſeu vitioſo conſenſu tenuerit, niſi eadem prædia Eccleſiis reſtituerit, excommunicationi ſubjaceat.* Quo ex Canone perſpicuum eſt, 1. Donatos fuiſſe laïcos fundis Eccleſiæ, non ab Epiſcopis tantùm, & ab Abbatibus, ſed & à Regibus, atque Principibus, denique quod extremum malorum eſt, à Parochis ipſis. 2. Damnari hoc Concilio Conceſſiones omnes à Regibus factas, à Proceribus, à Parochis, peræque ut ipſas laïcorum proprio ſuo impetu irruptiones. 3. Damnari quidem laïcos, qui has Commendas Epiſcopis & Abbatibus extunderent: ipſis verò Epiſcopis & Abbatibus non interdici, quin ubi ſuadebit Eccleſiæ utilitas, ubi neceſſitas defenſionis flagitabit, eas ipſi conferant. 4. Non recedit ergo à vero ante tempora Concilii Lateranenſis III. Epiſcopos & Abbates, vel petentibus Regibus, ac Principibus, aut ſua ipſos ſponte ad Eccleſiæ defenſionem plures ejuſmodi feudos contuliſſe, quos Innocentius III. & reliqui deinceps Pontifices liberus Nobilitati dimittendos cenſuerunt.

Can. 5.

XXI. Nec eſt quod nos ille ſcrupulus remoretur, Eſſe decimas juris divini, ideoque ne potuiſſe quidem laïcis concedi. Reſpondet enim pulcherrimè ſanctus Thomas juris divini eſſe, ut colligendarum decimarum poteſtas & jus ſit penes Clerum; at eo jure, ea poteſtate ſolum etiamnunc Clerum gaudere, ut eas vel ipſe colligat, vel ejus conceſſione alii quicumque. Unde & à Clero ſuſceptio ipſa decimarum perſæpè tranſlata eſt in pauperes, in Nobiles, in Monachos laïcos tunc, id eſt, nulla tunc Sacerdotii parte fungentes, his ad inopiæ levationem, illis ad tuitionem Eccleſiæ. *Sicut res nomine decimæ acceptas poteſt Eccleſia alieni laico tradere, ita etiam poteſt ei concedere, ut dandas decimas ipſi accipiant, jure accipiendi miniſtris Eccleſiæ reſervato: ſive pro neceſſitate Eccleſiæ, ſicut quibuſdam militibus decima debentur in feudum per Eccleſiam conceſſa, ſive etiam ad ſubventionem pauperum, ſicut quibuſdam Religioſis laïcis, vel non habentibus curam animarum, aliquæ decimæ ſunt conceſſæ per modum eleemoſynæ.*

2. 2. q. 87. Art. 3. ad. 3.

XXII. Æquiſſimum jam verò eſt, poſtquam Nobilibus infeodatarum decimarum poſſeſſoribus ſtudioſiſſimè patrocinari ſumus, ipſos ut admoneamus officii ſui, & ejus obſequii, quo Eccleſiæ tenentur, vel ipſa ex feudorum lege. De his obſequiis agit Innocentius III. Capite de Feudis; nec nos de iis hactenus obmutuimus. Poſſent & aliqua adjici de altera feudorum conditione, ut ad Eccleſiam revocentur certis, nec paucis occaſionibus, ubi integrum eſt Epiſcopo, eas vel Eccleſiæ ſuæ communi menſæ redintegrare, vel nova inveſtitura rurſus alicui conferre, ut ibidem declarat Innocentius. Sed otioſum eſſet his immorari, ſi veritate certa nitatur Bulla Clementis V, ſuperius allegata, ut fidem faciunt Gallicani noſtri Canoniſtæ.

Extra. De Feudis. c. 1. 2.

De Oblationibus.

CAPUT XII. *P. 1. l. 3. c. 6.*

De Oblationibus utriuſque Eccleſiæ, quinque prioribus Eccleſiæ ſæculis.

I. Offerebantur hoſtiæ Deo, Clero tributa, alimenta pauperibus.
II. Nec vivi, nec mortui Communionis Eccleſiæ conſortium adipiſcebantur, niſi per oblationes.
III. Ad Altare ipſum non offerebatur, niſi panis, & vinum.
IV. Nomina recitabantur offerentium.
V. Erant & aliæ oblationes privatæ. Semel anno quolibet offerebatur lac & mel.
VI. Privatæ & rerum quarumlibet fiebant oblationes.
VII. Nec Monachos ſua paupertas excuſabat, quin & ipſi offerre tenerentur.
VIII. Quam variæ ſpecies privatim offerentur.
IX. X. Quæ jam cumulo excrevisſent his oblationibus opes Eccleſiæ Romanæ, & ſummi Pontificis.
XI. Annuæ oblationes ex Teſtamento B. Remigii.
XII. Conſtantii Imperatoris oblationes repudiat Liberius Papa, Valentis non repudiat Baſilius.
XIII. Earum oblationum magnificentia.
XIV. Innocentia offerentium, quam magnificentia carior optatiorque erat Eccleſiæ.
XV. Annuas inſtituerat Conſtantinus frumenti oblationes, ut Sacerdotio Imperium copularet ipſo anguſtiſſimo ſacrificii vinculo. Eas reſcindit Julianus, Jovianus ex parte reſtituit.
XVI. Ejuſdem rei probationes aliæ.
XVII. Domeſticum & familiare cuique fideli debebat eſſe Gazophylacium, ad quotidianas Eccleſiæ oblationes.

I. Offerebant fideles Deo ad aras religionis in ipſum ſuæ hoſtias, grati & memoris animi in Preſbyteros & Clerum monumenta, ſuæ in pauperes pignora charitatis. Triplici enim huic uſui quotidianæ ſerviebant oblationes. Hoſtiæ erant, cùm portio inde aliqua in immortalem Hoſtiam, cœleſtem Agnum decerperetur. Tributa erant, quæ ſibi Deus reſervaverat per Miniſtros ſuos colligenda, fruendaque, ut ſummus univerſarum rerum dominus. Largitates, vel reſtitutiones erant patrimonii pauperum, quod divitibus Deus commendarat.

II. Impietatis, ſacrilegii, & furti crimine, & infamia onerat Concilium Vaſionenſe, eos qui Eccleſiam fraudant oblationibus eorum, qui jam vivis exceſſere. *Qui oblationes defunctorum fidelium detinent, & Eccleſiis tradere demorantur, ut infideles, ſunt ab Eccleſia abjiciendi: quia uſque ad exinanitionem fidei pervenire certum eſt hanc divinæ pietatis exacerbationem: quia & fideles de corpore recedentes, votorum ſuorum plenitudine, & pauperes collatu alimoniæ & neceſſaria ſuſtentatione fraudantur.* Hoc eodem Concilio jubentur ſuſcipi oblationes pœnitentium eorum nomine factas, quos nondum exhauſto pœnitentiæ curriculo ſuo, nondum Eccleſiæ reconciliatos mors immatura præripuit. Quo dilucidum fit, nec ſuperſtites, nec fato functos quoſlibet ſuam cum Eccleſia communionem approbare potuiſſe, niſi his oblationibus: eoque diſcrepaſſe ſive excommunicatos, ſive pœnitentes à fidelibus, quòd fidelium oblationes dumtaxat, & eorum qui conſortes eſſent communionis ſacræ, ad Altare admitterentur.

Can. 4.

Can. 2.

III. Ideo & Concilio III. Carthaginenſi declaratur, oblationes fidelium ad Altare admittendas, ſaltem ex uſu Occidentalium, minùs conſentaneo

F

Digitized by Google

Canonibus forſan Apoſtolicis, ſolo pane & vino conſtare potuiſſe; quòd ea tantum ſumma Sacerdos Chriſtus in Corpus & Sanguinem ſuum converti voluerit. Can. 24 *Ut in ſacramentis Corporis & Sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam ipſe Dominus tradidit, hoc eſt, panis & vinum aqua mixtum.* Qui ergo Chriſti carnis communione, ii & oblationum jure arcebantur. Vetat Carthaginenſe Concilium IV. eorum oblationes admitti, qui implacatas alebant ſimultates, vel pauperes opprimebant.
Can. 93 94 *Oblationes diſſidentium fratrum neque in Gazophylacio recipiantur. Eorum qui pauperes opprimunt dona à Sacerdotibus refutanda.* Denique hoc Concilio, ut & ſuperiùs Vaſionenſi, ejici communione præcipiuntur, Can. 95. qui *oblationes defunctorum* abnuunt, aut remorantur.

IV. Nec oblationes tantum & hoſtiæ fidelium ad Altare admittebantur, ſed & eorum nomina omnium recitabantur, quorum oblationes ſuſceptæ fuiſſent: & hæc erant Diptycha, ſeu Monumenta ſolennia, quæ publicè prælegebantur inter Miſſarum ſolennia ex Ambone, ſive ex ſuperiore ſuggeſtu. Ante ſuſcipiendas oblationes, & tum demum recitanda nomina ab Innocentio I. Papa pronun-
Epiſt. 1. c 5. ciatum eſt. *Quam ſuperfluum ſit, & ipſe recognoſcit, ut cujus hoſtiam necdum Deo offeras, ejus ante nomen inſinues. Priùs ergo oblationes ſunt commendandæ, ac tunc eorum nomina, quorum ſunt oblationes edicenda, ut inter ſacra myſteria nominentur, &c.*

V. Ex Canone Concilii Carthaginenſis IV. obſervare datur, duplicis generis oblationes fuiſſe, alias ad Altare, alias *In Sacrario, in Gazophylacio.* Ad Altare non offerebatur niſi panis & vinum; excepta quæ ibidem fiebat oblatione mellis & lactis, non ſine precum benedictione ſolenni, ſemel anno quolibet, cùm baptiſmo initiabantur Catechumeni, & deguſtare jubebantur mel & lac, velut ſymbola innocentiæ morum Chriſtianæ, ejuſque ſuavitatis, qua exhilarandi erant, ſemel ingreſſi in Eccleſiam, in terram, inquam, verè promiſſam olim, nunc per baptiſmum repræſentatam. Id ſanè liquet
Can. 4. ex Canone Concilii Africani: *Primitiæ verò, ſeu mel & lac, quod uno die ſolemniſſimo, in infantum myſterio ſolet offerri, quamvis in Altari offerantur, ſuam tamen habent propriam benedictionem, ut à Sacramento Dominici Corporis & Sanguinis diſtinguantur. Nec amplius in primitiis offeratur, quam de uvis & frumentis.* Oblationes reliquæ extra Altare, & nihil attinentes ad Euchariſtiæ celebrationem, cum decimis & primitiis ſæpènumero promiſcuè habebantur, ut ex hoc ipſo Canone manifeſtum eſt.

VI. Agit alicubi Auguſtinus de privato Gazophylacio, ubi offerebantur, quæ uſui Clericorum dicabantur, linum, lineæ veſtes, & id genus alia.
De Diverſis Serm. 50. *Si aliquid vultis Clericis dare, &c. Omnes quod vultis offerte, &c. Gazophylacium attendite, & omnes bene habebimus. Valde me delectat, ſi ipſum fuerit præſepè noſtrum, ut nos ſimus jumenta Dei, vos ager Dei. Nemo det byrrum, vel lineam tunicam niſi in commune; de communi accipiam mihi ipſe.* Addit porro ſi quid pretioſæ veſtis ſibi, ut Epiſcopo deſtinatum offeratur, id ſe diſtrahi juſſurum, pretiumque addici Collegio ſuo Clericorum; nec enim alia ſe, quàm Preſbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum ſuorum veſte indui velle.

VII. Oblationum jam arcta omnibus imminebat Lex, ut ea ne Monachi quidem abſolverentur, teſte & authore Hieronymo; nec enim illos excuſare poterat paupertas, quò minùs Evangelicam ſaltem æmularentur viduam, cujus extrema inopia largitionem illuſtriorem fecit. Sic enim Hieronymus in Epiſtola ad Heliodorum de vita Eremitica. *Alia Monachorum eſt cauſa, alia Clericorum. Clerici paſcunt oves, ego paſcor. Illi de Altario vivunt, mihi quaſi infructuoſæ arbori ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus ad Altare non defero. Nec obtendere paupertatem, cùm in Evangelio anum viduam, duo quæ ſola ſupererant æra mittentem, laudaverit Dominus.*

VIII. A Victore Vitenſi in Africa Epiſcopo, in L. 1.
hiſtoria Africanæ perſecutionis proditum eſt, omnes prorſus oblationes Altaribus imponi ſolitas, ut quæ verè hoſtiæ eſſent. Sic enim ille ubi de cæco agit, cui cœleſti quodam miraculo lumen redditum eſt. *Procedit ad Altare cum Eugenio, ſicut moris eſt, qui fuerat cæcus, ſuæ ſalutis oblationem Domino redditurus. Quam Epiſcopus accipiens Altari impoſuit.* Id ſatius tamen eſt capi de oblationibus, quæ ad ſacrificium deſtinabantur. Cæteras enim perſequitur diligentiſſimè Paulinus, ubi agit de oblationibus, quæ ad tumulum beatiſſimi Martyris Felicis frequenta- Natal. 6.
bantur, tapetum, aulæorum, auri, argentique cœlati, ceræ, lampadum, denique pecuniæ copioſiſſimæ in pauperes erogandæ.

IX. De his privatis oblationibus Ammiano Marcellino ſermo erat, cùm tam invidioſè Eccleſiæ Romanæ opulentiam exaggerabat, & Romani Pontificis ſumptus immenſos: unde illæ tumultuoſæ factiones anhelantium ad hoc ſummum honoris & divitiarum faſtigium, & omni virium contentione eluctantium. *Cùm id adepti futuri ſint ita ſecuri, ut di-* L. 27.
tentur oblationibus matronarum, procedantque vehiculis inſidentes, circumſpectè veſtiti, epulas curantes profuſas; adeo ut eorum convivia regales ſuperent menſas. Si à vero nihil deviavit Ammianus, nec exaggeratius amplificavit vitia Pontificum ejus religionis, à qua alienus erat; aſſentiamur neceſſe eſt illi, & tam culpanti veriſſimè culpandam prodigalitatem, & poſtea ſummis laudibus proſequenti frugalitatem Epiſcoporum Provincialium, qui ſæcularibus ſæculi ipſius & mundanæ pompæ contemptu ſeipſos commendabant. *Qui eſſe poterant beati revera, ſi magnitudine urbis deſpecta, quam vitiis opponunt, ad imitationem quorundam Antiſtitum Provincialium viverent, quos tenuitas edendi, potandique parciſſimè, vilitas etiam indumentorum & ſupercilia humum ſpectantia, perpetuo Numini veriſque ejus cultoribus, ut puros commendant & verecundos.* Sed ut diffidamus Ammiano Romanorum Præſulum opes luxumque exagitanti, facit illorum per ea ſæcula perſecutionum pietas indubitatiſſima, & ad Martyrium ſemper parata. Facilè ergo opes illas & ſumptus traducemus ad hoſpitalitatem, & curam alendorum pauperum penè innumerabilium: ut in id non immeritò infinitæ quædam opes abſumerentur.

X. Verùm id ſaltem ex illo exſculpemus Ammiani teſtimonio, incredibilem quandam opum vim ſibi Eccleſiam, hoc eſt, pauperibus ex oblationibus coacervaſſe. Hinc rurſus author eſt Hieronymus, Prætextatum Conſulem deſignatum, Damaſo Papæ, cujus occaſione illa ſcripſerat Ammianus, quaſi jocantem dixiſſe, acceſſurum ſe lubentiſſimè fidei & Eccleſiæ Chriſtianorum, ſi Epiſcopatum illi ſibi
Romanæ Civitatis pollicerentur. *Facite me Romanæ urbis Epiſcopum, & ero protinus Chriſtianus.* Eodem pertinet & illud, quod teſtatum facit idem Hieronymus de ſumma opulentia Epiſcopi Hieroſolymitani, cui Orbis univerſus ad adoranda Chriſti veſtigia confluens, religioſum pendere tributum Hieron in Epiſt. ad Pam. adv. errores Joannis Hieroſ.

videbatur. *Tu qui ſumptibus abundas, & totius orbis religio tuum lucrum eſt.* Sic ille ad Pammachium ſcribens, Joannem Hieroſolymitanum Epiſcopum objurgabat.

XI. Si nulla ex parte claudicaret fides teſtamenti B. Remigii Remenſis Epiſcopi, eſſet quod in eo miraremur opes illorum temporum Eccleſiæ, & effuſas largitiones, unde profluerent perpetuæ quædam oblationes apud ſeros nepotes. *Vineam tibi ea-*

Flodoard. Hiſt. Rem. L. 1. c. 18. *tenus derelinquo, ut diebus feſtis & omnibus diebus Dominicis ſacris Altaribus mea inde offeratur oblatio, atque annua convivia Remenſium Preſbyteris & Diaconibus offerantur.* Hinc ſuſpicari datur, harum oblationum exordia manaſſe ex commendatiſſima in Actis Apoſtolicis primorum fidelium largitate, qui ſua omnia offerebant, & in ſacrum transfundebant penu, ut inde Euchariſtiæ ſacrificium, inde pauperum ſuſtentatio ſuppeteret, cùm ſacra & communis tunc quidem menſa una eſſet eademque.

XII. Liberii Papæ Conſtantius Imperator animum mollire tentavit muneribus ſuis, aut frangere minis. Eunuchus ab eo ablegatus, Liberii integritatem & conſtantiam expertus, nec donis, nec comminationibus labefactari poſſe, munera quæ Liberius aſpernatus erat, ad Eccleſiam B. Petri comportavit. Liberius incunctanter abjici juſſit, ut ut profanam hoſtiam, ὡς ἄθυτον θυσίαν. Sic enim Athanaſius ipſe in Epiſtola ad Solitarios; *Templum Petri*

Athanaſ. Epiſt. ad Solitar. *ingreſſus Eunuchus, ibi ea ipſa dona conſecravit. Quod cùm reſcitum eſſet à Liberio, magnopere increpuit cuſtodem loci, quòd id non prohibuiſſet; ipſe deinde progreſſus, dona illa, ut victimam illicitam projecit.* Non concedebat Conſtantio Valens, vel amplexandis Arianis, vel inſectandis Catholicis. Humaniùs tamen in eum conſuluit Baſilius. Solennitati enim noſtræ Myſteriorum paſſus eſt illum intereſſe, in penetrale ipſum Eccleſiæ ſubire non prohibuit, nec vetuit, quin ejus oblationes admitterentur, & dona regia ipſius manibus elaborata. Audi Nazian-

Orat. 20. zenum hæc narrantem: *Cùm dona quæ ipſemet effecerat, divinæ menſæ offerenda eſſent, nec quiſquam, ut mos ferebat, ſimul ea caperet, quod non liqueret, an ea Baſilius accepturus eſſet, &c. Jam verò cùm ille rurſum neſcio quomodo nobiſcum in Eccleſiam ſe contuliſſet, & intra velum extitiſſet, atque in colloquium Baſilii veniſſet, &c.* Hac Baſilii lenitate & indulgentia emollitus eſt tum Valens, & perſecutionum fluctus omnes detumuere. Nec ab his diſcedit Theodoretus in

L. 4. c. 17. hiſtoria. *Valens recta ad templum ſe confert, fitque doctrinæ Baſilii magni auditor, & conſueta dona altari offert. Baſilius autem intra ſacra aulæa, ubi ipſe ſedebat, venire eum jubet, ad quem longam orationem de dogmatis divinis inſtituit, eique dicenti Valens auſcultavit.*

Virtutum ſplendore & fama celebratiſſimus ille Theodoſius Archimandrita Baſilium imitatus eſt, munera ab Anaſtaſio Imperatore fidei adverſario miſſa ad eum à ſententia deducendum accepit, incorruptam fidem retinuit, de perfidia & avaritia ſceleſtiſſimi Principis unum triumphum egit. Ita enim Author diligentiſſimus Theodoſii vitæ apud Surium. *Duplici damno afficit adverſarium, ſimul quidem privans pecuniis, cùm eſſet aliquis avarus, & ſimul etiam ſpem vanam & inanem oſtendens, &c.* Exempla Liberii & Baſilii declarant, alio & alio tempore diverſiſſima conſilia & facta & tutò uſurpari poſſe, & ſummæ pietatis legibus conſentire.

XIII. Triginta auri pondo miſerat Anaſtaſius, in Monachos & pauperes diſpenſanda. Hinc conjectura probabili aſſequimur, Nobilium Procerumque oblationes, pro ſuo quæque modo ad Imperatorias acceſſiſſe. Aiebat modò Ammianus Matronarum Romanarum magnificentiſſimas oblationes luxum aluiſſe Pontificum Urbis, toto orbe principis. Narrat & illud Theodoretus Matronas eaſdem

L. 2. c. 17. Romanas conjugibus ſuis comminatas eſſe, receſſuras ſe ad Paſtorem ſuum perquirendum, Liberium Papam exulem, niſi acturum ab Imperatore ejus reditum extorquerent. Illis forſan ceſſantibus, adiere ipſæmet Conſtantium, qui ex earum veſte & ornatu facilè intellexit, hunc eſſe delibatum Romanæ Nobilitatis florem. Humanior tunc fuit Conſtantius, quàm antè religioſior, annuitque earum votis. Hinc aſtrui poteſt fides Ammiani, pingues oſtentanti Romanarum Matronarum oblationes; cùm illas hîc videas tam religiosè & tam vehementer Paſtori ſuo addictas.

XIV. Nec ad magnificentiam tamen oblationum, ſed ad offerentium puritatem & innocentiam maximopere intuebatur Eccleſia. Nam præter illas temporum moleſtias, ubi neceſſariò remittendum erat de vigore diſciplinæ, lege illibata & generali cautum erat, ne admitterentur niſi dona puris manibus, puris cordibus oblata. Pura enim ſit hoſtia neceſſe eſt, illam verò puram maximè facit offerentis conſcientia. Sed quæ immaculato Agno & divinæ Victimæ inferendæ ſunt hoſtiæ & oblationes, illas neceſſe eſt eximia & ſumma quadam perfundi munditia. Unde Epiphanius in Expoſitione fidei Catholicæ: *Oblationes ab his qui injuria nemi-*

Cap. 24. *nem affecerint, neque ſcelus aliquod perpetrarint, ſed juſtè vitam inſtituant, admittit.*

Jubet ſanè Patriarcha Theophilus apud Balſamonem in Commonitorio, ut conſummato ſacrificio, reliquiæ oblationum, quæ conſecratæ non fuere, inter Clericos & Fideles diſtribuantur, nullam in earum partem vocatis Catechumenis, ut ait Balſamo, quòd profanari nefas ſit, quidquid Altari ob-

Cap. 7. latum fuerit. *Quia enim Altari oblata ſunt, & ad divina dona ex illis partes ſumptæ ſunt, illaque ſanctificata ſunt, quomodo illis qui ſunt imperfectiores, dabuntur conſumenda?*

XV. Ad oblationes & eleëmoſynas Imperatorum retorquenda jam oratio eſt. Et quidem à Conſtantino ipſo author eſt Athanaſius conſtitutam fuiſſe diſtributionem annuam frumenti in viduas Lybiæ & Ægypti, cujus adminiſtrator eſſet Epiſcopus Alexandrinus. Sic enim ille in Apologia de fuga ſua. *Frumentum dabatur à Patre Imperatorum, in alimentum viduarum, partim Lybicarum, partim Ægyptiarum, quod etiam nunc accipiunt. Athanaſio nihil inde niſi operam & laborem referente.* In crimen vocatus eſt ab Arianis Athanaſius, quaſi largitionem eam in ſuam domum derivaſſet: quo factum eſt, ut eis Conſtantius eam curam delegaret: *Ut frumentum quod hactenus Athanaſio cum ſuis cedebat, illi adimeretur, dareturque eis qui Arianica ſaperent.* Ita rurſum Athanaſius in Epiſtola ad Solitarios.

Sed multò ſplendidiora Theodoretus oculis ſubjicit Conſtantini largitionum documenta. Confirmat enim ab eo omnibus Eccleſiis datam immenſam quandam frumenti quantitatem, ad ſuſtentationem ſacrarum virginum, viduarum, pauperum, & Clericorum; à Juliano Apoſtata revocatum id donum, à Joviniano ex parte tertia reſtitutum, quæ ſuo adhuc ævo diſpenſaretur copiosè adeo, ut vel ex hac tantula parte incredibilis Conſtantini largitas æſtimari poſſet. *Quin etiam litteras ad Pro-*

L. 2. c. 2. L. 4. c. 4. *vinciarum Præfectos dedit, mandavitque ut certus frumenti numerus viduis, & his quæ perpetuam ſervant virginitatem, quin etiam illis qui divinis miniſteriis obeundis conſecrati ſunt, in ſingulis civitatibus quotannis ſuppeditaretur: cumque non tam egentium neceſſitate, quàm ſua ipſius magnificentia menſus eſt, &c. Quod ſi congiarium quod id temporis à Conſtantino donatum erat, triplo majus fuit, quàm quod jam datur, facilè inde quiſque Imperatoris magnificentiam poterit perſpicere.* Non potuit ſtatim Jovinianus totam reſtituere & repræſentare Conſtantini largitionem, quòd tum quidem fames graviſſima Imperium infeſtaret. Spem faciebat ille totius beneficentiæ redintegrandæ, cùm præfeſtina morte abreptus eſt. Idipſum confirmat Sozomenus, qui & hanc mirificam tradit Imperii & Sacerdotii effloruiſſe concordiam & conjunctionem; cùm omnes Imperii ditiones & terræ jam Chriſti ſacerdotio & ſacrificio vectigal penderent, ipſique Imperatores hoſtias Altaribus templiſque ſuppeditarent; denique de fiſco Imperii tanquam ſibi communicato Clerici & pauperes, cum Imperatoribus alerentur.

L. 1. c. 8. L. 5. c. 5.

XVI. Quod dixi de arctiſſima conglutinatione Sacerdotii & Imperii, & de ſacerdotali Imperatorum pietate Chriſtianorum, qui Orbis univerſi aras Chriſtianas voluere ſuis hoſtiis inſtaurari: illuſtrare hîc lubet verbis Iſchyrionis Diaconi Alexandrini, in libello ſupplici, qui perlectus fuit in Concilio Calchedonenſi. Conqueritur Iſchyrion de truculenta rapacitate Dioſcori Patriarchæ Alexandrini, qui unus ipſe invaſerat univerſum frumentum, quod Conſtantinus quotannis addixerat diſtribuendum Eccleſiis Libyæ, ubi nihil frumenti naſcitur, ad alendos nimirum pauperes, ſed ad incruentum maximè ſacrificium Eccleſiæ. *Ut etiam frumentum quod à piiſſimis noſtris Imperatoribus Eccleſiæ Lybiæ propter ariditatem illius Provinciæ, & quia ibi omnino triticum non naſcitur, præſtitum eſt, in primis quidem ut incruenta ex ipſo Hoſtia offeratur: deinde ut & peregrini, nec non & Provinciales pauperes aliquod mereantur ſolatium, non permitteret ſuſcipere ſanctiſſimos illius Provinciæ Epiſcopos, &c.* Et poſtea: *Et ex hoc neque terribile & incruentum ſacrificium celebratum eſt, neque peregrini aut Provinciales hoc ſolatio frui ſunt.*

Con. Calch. Act. 3.

XVII. Duplicis generis diſtinguit Gazophylacia ſacra Chryſoſtomus, alterum in Eccleſia publicum, alterum cujuſque fidelis proprium domi, in quod ſingulis diebus Dominicis inferret, authoritati Pauli & hortamentis obſecutus, quod in pauperum alimenta ſeponeret; ex quo privata jam quævis domus ſacro hoc ærario in Eccleſiam quodammodo conſecraretur, & tutelam invictiſſimam rei familiari univerſæ præſtaret: non aliter quàm ſi privatæ opes in ærario Principis cuſtodirentur. *Faciamus ſic Paulus præſcripſit, & die Dominica unuſquiſque veſtrûm domi opes Dominicas reponat, fiatque ex hoc lex & conſuetudo immutabilis. Cum privatis ſint opes in domibus noſtris repoſitæ, futurumque ut per eas etiam privata conſerventur. Quemadmodum ſi opes ſubditorum in regiis promptuariis conſerventur, ob regias ſecura ſunt iſta. Hoc itaque modo uniuſcujuſque domus Eccleſia fiat, ſacratas opes intra ſe conſervans. Enimvero Gazophylacia quæ in templis ſunt, illorum ſymbolum gerunt.* Qui rurſus alibi pulcherrimè ait, ita poſſe quemlibet ad ſacerdotii conſortium aliquod aſſurgere, pia largitate ipſum quodammodo inaugurante, domum ejus in Eccleſiam conſecrante, ut & ipſe ſacri ſui theſauri & templi æditimus & cuſtos ſit. *Apud te ſepone, & domum tuam fac Eccleſiam, arculam Gazophylacium. Benignitas & humanitas dat tibi hoc Sacerdotium.* [illegible]

To. 5. p. 22.

In Epiſt. 1. ad Corinthi. hom. 43.

CAPUT XIII. *P. 2. l. 3. c. 2.*

De oblationibus ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. Oblationes ſunt ſacriſicia laïcorum, ut hæc jam materia ſit veri ſacrificii.

II. Hinc etiam Clero alimenta. Pars earum aliqua & ad Monachos derivabatur.

III. Diſcrimen oblationum altaris, & earum quibus victitabat Clerus. Diſcrimen rurſus earum quæ à privatis, & quæ in communes offerebantur.

IV. Legata pia inter oblationes.

V. VI. Concilium Matiſconenſe II. præcipit, ut ſinguli laïci ſingulis Dominicis offerant.

VII. Infidelium, hæreticorum, excommunicatis & pœnitentibus conceſſa, jus oblationis. Mortuorum oblationes admittebantur, etiam eorum qui capite luerant.

VIII. Varia oblationum genera.

IX. Earum disjunctio pane & vino, quo ſiebat conſecratio & communio ad altare.

X. In Hiſpania Cato humenorum, itemque extremo ſupplicio ob ſcelera affectorum oblationes rejiciebantur.

XI. Implacata odia extrementium repudiata oblationes.

XII. Jubet Concilium XI. Toletanum, ut ne ad Euchariſtiam adhibeantur niſi parvi purique panes, & diligentius cum in uſum parati.

XIII. Reliquarum oblationum ita erat exuberans copia, ut multum avaritiæ ſtimulo incitati laici Eccleſias extruerent, quo earum participes eſſent. Quod poſtea prohibitum eſt.

XIV. Multa obſervantur in oblationes Eccleſiæ Græcæ.

XV. Epiſcopi ipſi cuſtodes & defenſores oblationum.

XVI. Imperatorum & regum opulentiſſimæ Romæ oblationes.

I. Oblationes ad altare fiebant, quò veriſſima effet ſacrificii materia à laicis ſubminiſtrata. Diſplicuit Gregorio Magno, quod Syracuſanus Epiſcopus oblationes reſpuiſſet Patritii Venantii inter Miſſarum ſolemnia, juſſitque ut in domum ejus ipſe concederet, & ibi ſacra illi celebraret. *Quatenus & oblationes antedicti viri omnimodo in dulcedine ſuſcipere debeatis, & celebrando apud eum Miſſas priorem gratiam reformare.* L. 5. Ep. 42. 43.

Diſertiſſimè affirmat Joannes Diaconus Euchariſtiam conſecrari ſolitam ex panibus ipſis, quos privati obtuliſſent. Tritiſſima narratio de muliercula, quæ riſum non continuit, ubi celebrans Gregorius ſacrificium, porrexit ei portiunculam panis, quem ipſamet ſuis manibus fecerat, affirmavitque ex ritûs ſacri formula hoc eſſe Corpus Chriſti. *Matrona quædam B. Gregorio per ſtationes publicas Miſſarum ſolemnia celebranti, ſolitas oblationes obtulerat, &c. Panem quem propriis manibus me feciſſe cognoveram, tu Corpus Dominicum perhibebas.* Erat tamen jam tum is panis ex quo Chriſti Corpus conficiebatur, à vulgato diverſus, cùm ex ipſomet Gregorio in Dialogis Preſbyter quidam remuneraturus leviora quædam ſibi præſtita obſequia, duos obtulerit ejuſmodi panes, ſacrificio deſtinatos: *Duas ſecum oblationum coronas detulit.* Et hic tamen panis ea ipſa deſtinatione utcumque jam ſanctus habebatur: *Iſte panis ſanctus eſt.* L. 2. c. 41. Dialog. l. 3. c. 55.

II. Agens idem Gregorius de muliere, quæ pro conjuge ſuo, quem extinctum exiſtimabat, ad altare offerebat, eam pro viro ſacrificium obtuliſſe ait. *Pro quo ſua conjux diebus certis ſacrificium offerre conſueverat.* Et alibi de oblationibus pro mortuis verba faciens, *Dum oblatio pro eis fuiſſet immolata.* Sed quanquam eæ oblationes altari, & miniſterio altaris dicatæ eſſent: illas tamen fidelium pietas Ibid. l. 4. c. 57. L. 2. c. 23.

etiam Monachis & Eremi incolis impertiebat; ut ex eodem Gregorio conſtat. *Diol. l. 3. c. 26.* Enarratis enim miraculis, quæ à ſanctiſſimo Italiæ Anachoreta edebantur, cœpiſſe ait populos viciniores ſuas ad eum comportare oblationes, & cùm ſuas cæteris neſarius quidam permiſcuiſſet, ſanctiſſimum virum eas dignoviſſe & abjeciſſe. *Hom. 37. In Evang.* *Fecit oblationes ſuas, eaſque inter oblationes aliorum miſit, ut ejus munera ſaltem neſciendo ſuſciperet. Sed cùm coram eo fuiſſent oblationes omnium deportatæ, &c.*

III. Quæ quidem oblationes privatim fieri ſolitæ ad uſum Clericorum & Monachorum, & ad victum eorum, nonnullo diſtabant ab illis intervallo, quas ſanctiſſimus Papa ex trito Patrum uſu *Hoſtias* & *Oblatas* vocitat. Rurſuſque ſecernendæ oblationes privatorum à publicis, de quibus agit Gregorius in Epiſtola ad Joannem Proconſolem Italiæ, quem hortatur, ut ne ceſſet à largitionibus Imperatoriis, quæ frequentatæ ſemper fuerant in Eccleſia Neapo- *l. 8. Ep. 50.* litana, ſub prioribus Italiæ Præfectis. *Fertur itaque, quod annonas atque conſuetudines Diaconiæ, quæ Neapoli exhibetur, Eminentia veſtra ſubtraxerit. Quod minimè forte eſſe fuerat obſtupendum, ſi Joannis deceſſoris veſtri non fuiſſent tempore miniſtratæ.*

IV. Eccleſiarum Gallicanarum ſemper flagravit zelus, ut Eccleſiis & Cœnobiis perſolverentur oblationes, donationes, largitiones cujuſque modi deſtinatæ ad fovendos alendoſque pauperes, quos oc- *Conc. Agath. Can. 4.* cidiſſe eſt, non paviſſe. *Clerici etiam, vel ſæculares, qui oblationes parentum, aut donatas, aut teſtamentis* *Conc. III. Vaſenſ. c. 4.* *relictas, retinere perſtiterint: aut id quod ipſi donaverint Eccleſiis vel Monaſteriis, crediderint auferendum, ſicut Synodus ſancta conſtituit, velut necatores paupe-* *Conc. II. Arela. c. 43* *rum, quouſque reddant, ab Eccleſiis excludantur.* Ex hoc certè Canone, compluriumque Conciliorum ſimillimis decretis dilucidum eſt, oblationum nomine comprehendi ſolita dona quævis, & legata pia, quæ ſuperſtites, ac morientes Eccleſiis ac Mo- *Aurel. III. Can. 22.* naſteriis contraderent. Quod nimirum, omnia utcumque referrentur ad veriſſimum ſacrificium, cujus ea eſſent umbratica quædam imitamenta.

Can. 4. V. Concilio Matiſconenſi II. anno 585. doluit, refrigeſcere pietatem fidelium, jam non frequentari oblationes, & cultum Altaris religioſiſſimum torpere. Hinc illud ejus præceptum, non ſine excommunicationis interminatione, ut utriuſque ſexus fideles, quolibet Dominico die panem & vinum ad ſacrum offerrent. *Ita ut nullas eorum parere velit officio Deitatis, dum ſacris Altaribus nullam admovens hoſtiam. Propterea decernimus, ut omnibus Dominicis diebus, Altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur, tam panis, quàm vini; ut per has immolationes, & peccatorum ſuorum faſcibus careant, & cum Abel vel cæteris juſtè offerentibus, promereantur eſſe conſortes. Omnes autem qui definitiones noſtras per inobedientiam evacuare contendunt, anathemate percellantur.*

VI. Hæ germanæ Altaris oblationes à fideli quolibet, quolibet dominico die offerendæ, ad ſacrificium ex iis celebrandum. De his oblationibus exponendus Canon Concilii Arelatenſis V. ubi præcipitur, ut Epiſcopi omnes Provinciæ Arelatenſis, in eaſdem leges, eoſdemque ritus conſentiant Ec- *Can. 1.* cleſiæ Metropolitanæ Arelatenſis. *Ut oblata quæ in ſancto offeruntur Altario, à Comprovincialibus Epiſcopis non aliter niſi ad formam Arelatenſis offerantur Eccleſiæ.*

VII. Vigebat denique ea ubique regula, non alio magis privilegio fideles ſejungi, ſive dum adviverent, ſive poſt mortem, ab excommunicatis & pœnitentibus, quàm quod jure potirentur admittendæ oblationis ſuæ ad incruenti & divini ſacrificii celebrationem. Ad manum ſunt probationes, & ea copia, ut ſuperſedere ſatius ſit iis acervandis. Unum non omittam notabilem Aurelianenſis II. Concilii Canonem, quo jubentur ſuſcipi oblationes eorum, qui extremo ſupplicio crimina luerunt, dum ne ipſi mortem conſciverint. *Oblationes de-* *Can. 15.* *functorum, qui in aliquo crimine fuerunt interempti, recipi debere cenſemus, ſi tamen non ipſi ſibi mortem probentur propriis manibus intuliſſe.* Id animo ſuo præceperant hi Antiſtites, potuiſſe ſceleroſos iſtos ſincero facinorum ſuorum dolore ac pœnitudine concuti, vel antequam in ſatellitum manus inciderent, vel dum litem Judices inſtruerent. At qui ſibi & vitam ſua manu, & pœnitendi ſpatium eripuiſſent, tam non poſſe eos Eccleſiaſticæ communionis, quam nec cœleſtis patriæ felicitatis compotes fieri.

VIII. Ethnicos agricolas ruſticoſque ejuſmodi alios narrat Gregorius Turonenſis, Epiſcopi concionibus incitatos, in Eccleſiam beati Hilarii Pictavienſis oblationes advexiſſe eaſdem, quas impia & profana antè ſuperſtitione in lacum conjiciebant, juſtiſſima hac mercede, ut quatriduo poſt ex eodem lacu quotannis tempeſtas quædam exorta latè omnia popularetur. *Certò tempore multitudo ruſticorum,* *De gloria Confeſſ. c. 2.* *quaſi libamina lacui illi exhibens, linteamenta projiciebat, ac pannos, qui ad uſum veſtimenti virilis præbentur, nonnulli lanæ vellera, plurimi etiam formas caſei, ac ceræ, vel panis, diverſaſque ſpecies, unuſquiſque juxta vires ſuas, quæ dinumerare perlongum puto, &c. Omnia quæ ibidem projicere erant ſoliti, ad ſanctam Baſilicam conferebant.* Hæc ille de oblationibus in Cleri & pauperum ſuſtentationem. Quoad illas quæ ad Altare fiebant, ſic ille rurſus de ea vidua, quæ pro conjuge offerebat: *Mulier per annum inte-* *Ibid. c. 65.* *grum ad hoc templum degens, aſſiduè orationi vacabat, celebrans quotidie Miſſarum ſolennia, & offerens oblationem pro memoria viri, &c. Et Sextarium Gazeti vini in ſacrificium, &c.* Paulò dilucidius de eodem mox, ubi ait vinum generoſum eam obtuliſſe, quamvis ipſa quidem non reficeretur quotidie Euchariſtia: *Muliere non ſemper ad communicandi gratiam accedente.* Quod conſultò hic monui, ut intelligas, quamvis oblatio & communio res eſſent conjunctiſſimæ, non ita cohæſiſſe tamen indivulsè, ut ſæculis his ſaltem mediis non offerrent aliqui, qui eodem ipſi quidem die à communione ſe abſtinerent. Rurſus idem alibi declarat ſtuduiſſe fideles, ut oblationes etiam illas quæ ad ſacrificium nihil pertinerent, ante Miſſarum ſolennia offerrent, quod ea quoque ſuo quodam modo ſacrificia eſſe intelligerentur, in quæ odor aliquis è vero ſacrificio Corporis Chriſti inhalaretur. *Ultrogotha Regina mane oblatis muneribus multis, Miſſas expetiit celebrari.*

IX. Obſervavit B. Eligius Noviomenſis Epiſco- *De Mirac. B. Martini l. 1. c. 12.* pus in homilia quadam ſua morem vetuſtiſſimum, ut participes fierent fideles panis & vini à ſe oblati poſt conſecrationem factam. *Hom. 15.* *Hæc dicit Apoſtolus, quia Corinthii qui per prædicationem ejus ad fidem venerant, ſolebant in hac die referre ad Eccleſiam panem & vinum, & dabant Sacerdoti ad conſecrandum; expletiſque myſteriis unuſquiſque, quod dederat, recipiebat.* Quæ ad Altare fiebant oblationes, ex quibus & populus communione impertiebatur, ab aliis diverſiſſimæ erant.

X. Venio ad Hiſpaniam, ubi Ilerdenſe Concilium fidelium eorum reſpuit oblationes, qui filios

Can. 13. ſuos ab hæreticis tingi ſinunt ſacro fonte. *Oblatio illius in Eccleſia nullatenus recipiatur.* Quod eodem redit ac ſi communione ejicerentur. Eadem ratione & iiſdem verbis Braccharenſe Concilium eos ſummovet communione, qui cruentas ſibi manus intulerint, vitaque ſeipſos ejecerint. Et in eo quidem
Can. 16. Autelianenſi ſuprà laudato Canoni conſentit hic Braccharenſis; qui rurſus ab eodem vehementer diſſonat, cùm eos pari innodat excommunicatione, quos Judex publicus noxios morte affecerit. Quo & illud referri par eſt, quod idem Braccharenſe Concilium jure oblationis poſt mortem & ſepultura interdicit Eccleſiaſtica Catechumenos, qui ante baptiſmum inopina & præcipiti morte rapiuntur, *Neque oblationis commemoratio, neque pſallendi impendatur officium.* Erant & aliæ Eccleſiæ, ubi humanius aliquid in hos conſuleretur. Ea porro diſciplinæ varietas ex eo capite oriebatur, quod quædam Eccleſiæ excommunicatos eo nexu ſolverent etiam poſt mortem, ubi juſtæ ſuccurrebant cauſæ: aliæ qui ſuperſtites communione ſpoliati fuiſſent, eos nec mortuos unquam reſtituebant. Pugnabant ſibi in ſpeciem uſus ejuſmodi contrarii, æquitati & pietati minimè repugnabant. Pium eſt enim res ſactas diſcrimini non committere; ubi nutant & vacillant omnia. Pium eſt nihilominus, de Dei miſeratione & hominum ſalute non deſperare, quandiu tantillum ſpei alluceſcit.

XI. In Concilio Toletano XI. communione & oblationis jure ſpoliati ſunt, ut & aliis jam ſuprà laudatis decretis, qui mortales cùm ſint, immortali-
Can. 4. bus ſervent inimicitiis. *Diſcordantium fratrum oblationes, juxta antiqui Canonis definitionem, nullo modo recipiendas eſſe.*

XII. Sed apertiſſimè docebit nos Concilium Toletanum XVI. quod necdum potueramus, niſi fluctuantibus aſſequi conjecturis, de forma & præparatione ejus panis, qui primaria & princeps oblatio eſt. Damnatur enim in hoc Concilio eorum conſuetudo Presbyterorum, qui ad Altare non conſecrabant, niſi portiunculam, & cruſtulum rotun-
Can. 6. dum panis alicujus communis & uſitati. *Eò quod non panes mundos, & ſtudio preparatos ſupra menſam Domini in ſacrificio offerant, ſed paſſim de panibus, ſuis uſibus præparatis, cruſtulam in rotunditatem auferant, eamque ſuper Altare, cum vino & aqua, pro ſacro libamine offerant.* Eum uſum à Græcis, ut apparet, profectum, apud quos & etiamnunc viget, convellunt hujus Toletani Concilii Antiſtites, ex eo quòd Evangelici Codices, & Paulinæ ipſæ Epiſtolæ confirment diſertis verbis, panem integrum à Chriſto conſecratum fuiſſe, & ita Apoſtolis diſtributum. *Accepit Jeſus panem, &c. Quid aliud innuit niſi quia panem integrum accipiens, & benedicendo confringens, particulatim unicuique diſcipulorum ſumendum contradidit.* Ex quo id ab illis concluditur, Eccleſiam hoc exemplo, & divinæ formæ obſequentem, offerre debere panes integros, diligentiſſimè paratos & elaboratos ad ſacrificium, ſed ita tenues, ut vel hinc æſtimari poſſit, eo cibo non carnem, ſed mentem paſci; nec corporales, ſed ſpiritales veritatis delicias deguſtari. *Ut non aliter panis in Altari Domini, ſacerdotali benedictione ſanctificandus proponatur, niſi integer & nitidus, qui ex ſtudio fuerit præparatus, neque grande aliquid, ſed modica tantum oblata, ſecundum quod Eccleſiaſtica conſuetudo retentat; cujus reliquia aut ad conſervandum modico loculo, abſque aliqua injuria facilius conſerventur; aut ſi ad conſumendum fuerit neceſſarium, non ventrem illius qui ſumpſerit, gravis ſarciminis onere premat, nec quod in digeſtionem vadat, ſed animam alimonia ſpiritali reficiat.*

XIII. Quantumvis modicus & tenuis eſſet panis Euchariſticus, qui *oblata* dicebatur, ſive *oblatio*, Oublies. unde & uſus Gallicani vernacula etiamnunc vox; reliquæ certè oblationes tam copioſæ erant & uberes, ut Baſilicas aliqui extruerent, avaritiam ſacrilegam pietatis fuco obumbrantes, ut oblationum, quæ ibi fierent, partem aliquam ad ſe derivarent. Ei corruptelæ extirpandæ operam dedit Concilium Braccarenſe II. vetuitque ne Epiſcopi eas dedicarent Baſilicas, quarum Patroni dimidiam adſcripturi ſibi erant oblationum partem, parte altera ſacris Miniſtris ceſſura. *Si quis Baſilicam non pro devo-* Can. 6. *tione fidei, ſed pro quæſtu cupiditatis ædificat, ut quidquid ibidem de oblatione populi colligitur, medium cum Clericis dividat, eo quod Baſilicam in terra ſua quæſtus cauſa condiderit, &c.*

XIV. Nec multùm ab his Oriens abhorrebat. In Concilio Trullano obliterata eſt prior conſuetudo exprimi uvas in Calicem ſanguinis Chriſti, quo populus communicabatur, ſtatutumque ut primi- Can. 28. tiæ uvarum ſeparatim à plebe offerrentur, à Sacerdote benedicerentur. Vetitum eſt & illud hoc eodem Concilio, ut ne mel & lac ad Altare offerretur; nec enim prohibebatur, quin privatim offerrentur, cùm hæc ſacra ſint ſpiritalis infantiæ Symbola, quibus Neophyti paſcebantur. Denique eo Concilio Can. 57. vetitum eſt, ne plebs ad oblationes veniens in Sanctuarium ad Altare penetraret, ex antiquiſſima conſuetudine ſolis Imperatoribus eo privilegio utentibus.

Sancit etiam Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus, ut Subdiaconi obviam procedant, fidelium oblationes accipiant, ad Diaconum ferant, à quo Altari imponantur. Crebra mentio in Codice patrum civi- Ibidem. L. 7. c. 52. lium: *Panes civiles*, πολιτικοὶ ἄρτοι, & à probabili non diſſidet frumentum illud fuiſſe publicum, vel panem, quo Eccleſia ad ſacrificium donaretur, ex Reipublicæ, vel Principis fiſco. Congeſſit Joannes Cod l. 1. De Sacroſanct. Eccl. l. 17. Damaſcenus in ſermonem de Defunctis, quæ pulcherrimè & vehementiſſimè dicta fuerant à ſanctis Patribus, ad cohortandos fideles, ut oblationes ingeminarent pro conſanguineis & proximis ſuis, ut ne mortuos quidem defraudatos vellent eo fructu, quem ex terrenis his quondam ſuis bonis capere adhuc poſſunt. Si enim Ethnici flammis voracibus injiciebant, quæ cariſſima defunctis fuerant: quantò juſtius eſt per manus vicarias pauperum in cœlos tranſmitti, quæ amici & proximi in poteſtate hic habuere.

XV. Ut unde exorſa eſt, eò ſe reflectat oratio, hoc addam, in Concilio VI. Romano ſub Papa Symmacho, anathemate inuſtos fuiſſe, qui oblationes & agros Eccleſiæ invaderent, præter voluntatem Epiſcopi. *Oblationes fidelium à nemine præſumantur, abſque conſenſu & voluntate Epiſcopi.* Quantumvis Regiam prætexerent donationem. *Sub ſpecie largitatis regiæ, vel cujuſcumque poteſtatis.* Cùm cuſtodes nimirum & defenſores ſint Epiſcopi, non Chartarum, ſed rerum Eccleſiæ. *Iniquum enim eſſe cenſemus, ut potius cuſtodes chartarum, quam defenſores rerum creditarum, ut præceptum eſt, judicemur.*

XVI. Ex tam opulentis oblationibus ad ſancti Petri Romæ Baſilicam, quas prolixè deſcripſit Anaſtaſius Bibliothecarius in vitis Romanorum Pontificum, non attingam, niſi quas Hormiſdæ Papæ offerri curavere Clodovæus Francorum Rex, Impe-

Digitized by Google

rator Orientis, & Theodoricus Rex Italiæ. *Venit Regium donum cum gemmis pretioſis à Rege Francorum Clodoveo Chriſtiano B. Petro Apoſtolo. Sub hujus Epiſcopatu multa vaſa aurea & argentea venerant de Græcia, &c. Pallium holophorum blatteum cum tabulis auro textis, de chlamyde vel de ſtola Imperiali, &c. Hæc omnia à Juſtino Auguſto orthodoxo, votorum gratia oblata ſunt. Eadem tempore Theodoricus Rex obtulit beato Petro Apoſtolo ceroſtrata argentea, penſantia libras ſeptuaginta.* Ita Imperatores & Reges certatim ad Altaria Chriſti congerebant, abjiciebantque Regias coronas, Imperatoria pallia, quidquid uſquam eſſet opulentiſſimum.

CAPUT XIV. *P. 3. l. 3. c. 3.*

De Oblationibus ad Altare, de pane, de vino, de Pane Benedicto, ſub Imperio Caroli Magni, ejuſque ſtirpis.

I. Duo genera oblationum, ad Altare, & domo.

II. Panes duplicis generis offerebantur, nempe alii mundiores, & candidiores ad Euchariſtiam.

III. Quando inoleverit primùm mos azymos conſecrandi panes.

IV. Panes qui offerebantur, hoſtia erant ſancta, etſi non omnes conſecrarentur.

V. Quorum reſpuerentur oblationes. De pœnitentibus, de necis ſua authoribus, de obtruncatis Judicum ſententia. Quæ ſpes reſidua ſalutis eorum.

VI. De Latinorum Pane benedicto.

VII. VIII. De Pane benedicto & oblationibus Græcorum.

I. Diſtingui videntur in Concilio Francofordienſi duæ oblationum ſpecies; aliæ ad Altare, ad ſacrificium ipſum offerendæ & impendendæ; aliæ ad Preſbyterorum, vel Epiſcopi ædes convehendæ, ad ſuſtentandos pauperes, quorum numero Clerus ipſe inſcribi ſe geſtiebat. *De oblationibus quæ in Eccleſia vel in uſus pauperum conferuntur, canonica obſervetur norma, & non ab aliis diſpenſentur, niſi cui Epiſcopus ordinaverit.* *Can. 48.*

II. Panes tamen qui à Preſbyteris ad altare offeruntur, à Preſbyteris ipſis conficiendos fuiſſe inſinuat Theodulphus, aut ipſis præſentibus à junioribus Clericis, ſumma quadam cura & munditia; vinum & aquam eadem diligentia parari debuiſſe: oblationes denique mulierum inter ſacra longè ab his diſtare: nec verò permittendas eas eſſe ad Altare accedere, ad offerendum: ſed obvios prodire Preſbyteros ad earum ſedes, ut ibi oblationes ſuſcipiant. *Panes quos Deo in ſacrificium offertis, aut à vobis ipſis, aut à veſtris pueris coram vobis nitidè & ſtudioſè fiant. Et diligenter obſervetur, ut panis, & vinum, & aqua, ſine quibus Miſſa nequeunt celebrari, mundiſſimè atque ſtudioſè tractentur, & nihil in his vile, nihil non probatum inveniatur, &c. Fœmina Miſſam Sacerdote celebrante, nequaquam ad Altare accedant, ſed locis ſuis ſtent, & ibi Sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat.* *Cap. 5. 6.*

Ex quo Theodulphi Capitulari intelligis, jam Euchariſtiæ deſtinatos amplius non fuiſſe panes, qui à Laïcis offerebantur, ſed alendis egenis: ad ſacrificium verò adhibitos panes illos nitidiores, quos Clericorum ſaltem ſuorum manibus mundiſſimos fieri Preſbyteri curabant.

III. Si omnium paucis, nec indoctis viſum eſt, conſecrata eſt olim Euchariſtia ex panibus fermentatis in Eccleſiis Latinis, quando conſecrabantur panes illi ipſi, quos Laïci domo ſua allatos offerebant: & rurſum ſi eo uſo deſtitum non eſt, niſi paucis antè ſæculis, quò hinc Græci anſam aucuparentur invidiæ Latinis faciendæ: ea mutatio diſciplinæ non injuria imputari poterit ei cauſæ, quam perſtrinxit Theodulphus. Cùm enim inceſſiſſet novus amor & nova cura nitoris & munditiei panum conſecrandorum, unde & eis elaborandis præpoſiti ſunt Preſbyteri: ſimillimum veri eſt, tum cœpiſſe Preſbyteros conficere & offerre nitidiuſculos, candidiores & mundiores panes hos infermentatos.

IV. Ex ea mutatione non erat, quod charitas fidelium temitteret, aut exareſceret, vel decreſceret largitas. Erant enim ſemper eorum oblationes charitatis hoſtiæ & propitiationis; quibus cum veſcerentur membra Chriſti potiſſima pauperes, in Chriſti etiam ipſæ corpus quodammodo convertebantur. Cùm ne primis quidem ſæculis Eccleſiæ exorientis, credibile ſit, quidquid offerebatur panis & vini, conſecratum totum fuiſſe. Prona fides eſt eorum portionem tantùm modicam conſecratam fuiſſe; ut reliquæ partes pignora eſſent pacis & concordiæ inter omnia Chriſti membra conglutinandæ. Ita ſentire, id ſpirare videtur Concilium Moguntinum: *Oblationem quoque & pacem in Eccleſia facere jugiter admoneatur populus Chriſtianus, quia ipſa oblatio ſibi & ſuis magnum remedium eſt animarum, & in ipſa pace vera unanimitas & concordia demonſtratur.* *Can. 44. Capitul. l. 5. c. 94.*

V. Certè oblationes quæ in defunctorum memoriam ſemper fiebant, hortantibus ipſis Caroli Magni Capitularibus, & quibus fruſtrabantur ii ſoli qui anathemate ſoluti non fuerant, antè quàm vita: hæ, inquam, oblationes jam non poterant iis communicandis adhiberi, pro quibus offerebantur. *Anathematizetur, ita ut mortuus precibus & oblationibus careat, nec eleemoſynam ſuam quiſquam recipiat.* Admittebantur tamen oblationes pœnitentium, reconciliationi ſuæ præmorientium; quanquam inclementiores aliquæ Eccleſiæ ne eas quidem dignatæ eſſent ſuſcipere. *Quanquam diverſitas præceptorum de hoc capitulo habeatur, illorum tamen nobis ſententia placuit, quia multiplices numero de hujuſmodi humanius decreverunt, & ut memoria talium in Eccleſiis commendetur, & oblatio pro eorum dedicata ſpiritibus accipiatur.* *Conc. Gall. To. 2. pag. 117. Capitular. l. 5. c. 65. 77.*

Cùm pœnitentes omnes excommunicatorum albo inſcribi poſſent, ut nec Euchariſtiæ compotes fieri, nec ſacrificio intereſſe poſſent: eorum oblationes alicubi abjiciebantur, ſi necdum Altaribus reconciliati interirent: in aliis Eccleſiis, utique bene multis, *multiplices numero*, admittebantur, contemplatione pœnitentiæ, qua Deo clam reconciliari potuerant. In his poſtremis erant Eccleſiæ Romana & Gallicana.

Qui mortem ſibi ipſi conſciſcebant, jure merito excidebant hoc oblationis poſthumæ jure, qua reſtitutio quædam in communionem continebatur. Sed pro iis preces & eleemoſynæ effundi poterant, quòd arcana & incomprehenſibilia ſint Dei judicia. *De eo qui ſemetipſum occidit, aut laqueo ſuſpendit, conſideratum eſt, ut ſi quis compatiens velit eleemoſynam dare, tribuat: & orationes in Pſalmodiis faciat; oblationibus tamen & Miſſis ipſi careant, quia incomprehenſibilia ſunt judicia Dei, & profunditatem conſilii ejus nemo poteſt inveſtigare.* *Capitul. l. 6. c. 70.*

Cùm ex hujus quidem Conſtitutionis auctorum ſententia, prorſus conclamata non eſſet ejuſmodi

Digitized by Google

hominum ſpes ſalutis, quos ſua tamen communione mortuus arcebant, hoc eſt, quorum tunc oblationes vetabant ſuſcipi: quin ergo & eodem modo confidamus eas Eccleſias, quæ pœnitentium reconciliationi præmortuorum oblationes abnuebant, non tamen omnino de eorum ſalute deſperaſſe? Sed ex hac ſanè Conſtitutione illud monemur, altiſſimè animis commendandum noſtris, ne præcipitemus aſſenſionem noſtram in rebus hujuſmodi non prorſus certis, & ubi tanti intereſt ad animarum ſalutem: utque potiùs damnemus præfeſtinas omnes ejuſmodi rerum, pro cujuſque libitu definitiones. Certiſſimæ ſunt regulæ generales, nutant ſemper particulares ſpecies, & cauſæ perſonales.'

Eadem cautio ac moderatio animi, aſſenſuſque ſuſpenſio ad alia complusćula Capitularium loca diffundi debet, etſi nihil ejuſmodi exprimatur, propterea quod de Officiis tantùm agitur publicis Eccleſiæ, quibus privari quis poteſt, & ante & poſt mortem: citra periculum ſalutis, & citra jacturam ſpiritalium ſubſidiorum, quæ cuiquam affluunt ex aliorum fidelium precibus & eleemoſynis. Id enimvero tantò certius eſt, quòd eadem in claſſe locentur, quos publicus Judex morte damnat. Ecquis autem dubium quin ii poſſint, debeantque cæterorum fidelium charitate & precibus foveri? *Placuit*

Capitul. l. 7. c. 312. Addit. 4. c. 59.

ut qui ſibi ipſis, aut ferro, aut veneno, aut præcipitio, aut ſuſpendio, vel quolibet modo violenter inferunt mortem, nulla illis in oblatione commemoratio fiat, neque cum Pſalmis ad ſepulturam eorum cadavera deducantur. Multi enim ſibi per ignorantiam uſurparunt. Similiter & de his placuit, qui pro ſuis ſceleribus puniuntur. Hos poſteriores indulgentiùs habuit Rabanus in Con-

Can. 27.

cilio ſuo Moguntino, anno 848. Voluit enim, ut & oblationes eorum ſuſciperentur, & poſt mortem pro eis offerretur, ſi antè Deo confeſſi eſſent. *Poſt confeſſionem Deo peractam.* Quod omnino concinit Concilio II. Aurelianenſi. Sed omnium frequentiſſimæ erant oblationes, quas vivi pro ſe ipſis offerebant.

VI. Statutum illud quoque in Capitularibus, ut Dominico quoque die fideles ſacra Altaria ſuis ob-

L. 5. c. 219.

lationibus venerentur: *Et hoc populo nuntietur, quod per omnes dies Dominicos oblationes Deo offerant, & ut ipſa oblatio foris ſepta Altaris recipiatur.* Hîc obiter adverte oblationes virorum extra & juxta cancellos ſuſceptas fuiſſe, ubi eorum ſedes: ſicut & mulierum inferiùs, ubi & ipſis adſignatæ ſedes propriæ.

Non quòd optatiſſimum non fuiſſet, ut fideles diebus ſingulis, & Myſteriis intereſſent, & ſacro epulo reficerentur. Sed ſerviendum fuit tempori & infirmitati plebium, & acquieſcendum, ut Dominicis ſaltem diebus eo religionis fungerentur officio. Fideles dixi, qui enim flagitio quovis irretiti fuerant, ii pœnitentiæ mancipandi erant, & utroque excutiendi jure oblationis & communio-

L. 6. c. 157.

nis. *Placuit ut fideles oblationes eorum Sacerdotibus quotidie, ſi fieri poteſt, in Eccleſia offerant; & ſi quotidie non poteſt, ſaltem Dominica die abſque ulla excuſatione fiat, & ut prædicationem audiant. Et ſi fieri poteſt, omni Dominica die communicent, niſi criminali peccato & manifeſto impediantur.*

Duo nobis ſuperſunt in hoc Capitulari animadvertenda. Primum eſt, fidelium complurimos adhuc offerre ſolitos inter ſacra diebus ſingulis, cùm illud exoptetur, ut nemo non offerat quotidie. Sunt enim ſemper in Eccleſia aliquantuli priſcæ obſervantiæ retinentiſſimi, qui gliſcenti remiſſioni obluctentur. Alterum eſt, cùm præcipiantur fideles omnes offerre, ſi fieri poſſit, quotidie, & Dominicis ſaltem diebus: nec invitentur, ut & ſingulis diebus communicent: in eo rurſus argumenti ſatis eſſe, ut dicamus, non ita jam ut quondam individuâ cohæſiſſe jura offerendi, & communicandi.

Nec minùs perſpicuè hæc omnia obſervanda veniunt, in Conſtitutionibus Synodalibus Herardi Archiepiſcopi Turonenſis. Sancit enim ille quidem, ut invitentur fideles ad frequenter offerendum; ſed quod ad communionem attinet, cupit tantummodo, ut tertio vel quarto Dominico quoque die ad communionem accedant, ſi modò nullo ſint ejuſmodi illaqueati crimine, quod pœnitentiæ ſit ſubjiciendum publicæ. *Ut populus prædicetur, ut oblationes Deo offerant, & ut tertia Dominica, vel quarta communicent, abſtinentes ſe à luxuria propriiſque uxoribus, & reliquis illicitis, niſi fortè criminalibus culpis ſint impliciti.* Quin & illud docet, quæ creberrimæ fierent in Eccleſia oblationes, oleum, thus, panis, primitiæ omnium frugum. *Quando populus ad Eccleſiam venerit, moneatur, ut luminaria, incenſum, & buccellas, & fructuum primitias offerant.* Locum denique obſervat, ubi ſedes erant plebis, & ubi oblationes extra cancellos admittebantur. *Ut laici infra cancellos non ſtent, & ut oblatio populi foras ſepta recipiatur.* Si prohibeatur autem eleemoſynas ſuſcipi impiorum, vita functorum, ad ſacrificium id ſpectat & ad publicas preces, quibus privantur profectò, ut & Eccleſiaſtica ſepultura. *Quoniam nec impiorum eleemoſyna à Sacerdotibus vel reliquis fidelibus accipienda eſt, nec ſepultura fidelium tribuenda.*

Anno 858. Cap. 53.

Cap. 114.

Cap. 82. Cap. 116.

VII. In Concilio Nannetenſi juſſi ſunt Preſbyteri, non antè Myſteria auſpicari, quàm Eccleſia eos ejecerint omnes, qui proximo reconciliari detrectaverint. *Non enim poſſumus munus vel oblationem ad altare offerre, donec prius fratri reconciliemur.* Sed in eo Concilio inſignis & famoſus in primis eſt Canon, quo de Eulogiis agitur, ſive de Pane benedicto. Jubetur enim, ut Preſbyter benedicat reliquias panis omnes, poſt conſecrationem peractam reſiduas, eaſque diſpenſet quolibet Dominico & Feſto die, in eos omnes qui ad ſacram non acceſſerint Corporis Chriſti communionem. *Ut de oblationibus quæ offeruntur à populo, & conſecrationi ſuperſunt, vel de panibus quos offerunt fideles ad Eccleſiam, vel certè de ſuis Preſbyter convenienter partes inciſas habeat, in vaſe nitido, ut poſt Miſſarum ſolennia, qui communicare non fuerint parati, eulogias omni die Dominico & in diebus Feſtis exinde accipiant.* Subjicitur ibidem apud Reginonem Collecta ad ejus benedictionem panis. Hinc liquet fuiſſe tum adhuc Eccleſias, ubi conſecrarentur aliqui ex iis panibus, quos populus obtuliſſet. Sed non minùs dilucidum eſt in hoc Canone ſecerni oblationes, & panes à populo oblatos, fierique Euchariſtiam ex oblationibus, non ex panibus. Ratio in promptu eſt, quòd oblationes jam uſu receptiſſimo dicerentur, modici illi & candidiuſculi panes, ac infermentati, qui ad Euchariſtiam conficiebantur, & ex quibus tamen ſi quæ reſiduæ eſſent, ut & ex panibus Panis benedictus fiebat.

Can. 8. 9.

Regino l. 1. c. 1. n. 61.

Hoc decretum iiſdem prorſus verbis occurrit in Capitulari Hincmari ad Preſbyteros ſuos. Si ea certè primigenia non eſt inſtitutio Panis benedicti, antiquiſſima eſt ſaltem ejus confirmatio quædam, & quaſi promulgatio. Prolata eſt à Balſamone Theophili Alexandrini Epiſcopi Epiſtola canonica ad Ammonem, in qua edicitur, ut poſt panis & vini

Hincmar To. 1. pag. 711. c. 7. & p. 715. c. 16.

Euchariſticam

Euchariſticam conſecrationem, reliquiæ Clericis & Laicis diſtribuantur, Catechumenis ejus Beneficii penitus exortibus. *Quæ in ſacrificii rationem offeruntur, poſt ea quæ in Sanctorum uſum conſumuntur, Clerici dividant; & nec Catechumenus ex eis bibat, vel comedat; ſed ſolum Clerici, & qui cum eis ſunt fideles fratres.* Habes hic panem fidelibus proprium, Euchariſtiæ afflatu aliquo perfuſum, quo nec Catechumeni impertiuntur; ſed qui tamen non expreſsè hic præcipitur Dominicis & Feſtis diebus ſingulis diſtribui. Quanquam nil vetat rem eo argumentando derivare: cùm his maximè diebus & Euchariſtiæ celebretur Myſterium, & ſuperſint panis reliquiæ non conſecratæ.

Eſt & in eodem Hincmari Capitulari ſtatutum aliud, de Confratriis, quo permittit ad Altare offerri à Confratribus cereos, vel ante Miſſam, vel ante Evangelii recitationem. Nec plures à ſingulis *oblatas*, ſeu oblationes offerri patitur. *Oblationem autem unam tantummodo oblatam & offertorium, pro ſe ſuiſque omnibus conjunctis & familiaribus offerat.* Annuit denique ut Preſbytero ante, vel poſt Miſſam tantum dent, aut vini, aut oblatarum, quantum volent, ut is ille plebem impartiatur, aut ad neceſſaria Parochi alimenta. *Si plus de vino voluerit,* Reginon. L. 1. c. 1. n. 72. 73. *in butticula vel canna, aut plures oblatas, aut ante Miſſam, aut poſt Miſſam Preſbytero, vel Miniſtro illius tribuat, unde populus in eleemoſyna & benedictione illius eulogias accipiat, vel Preſbyter ſupplementum aliquod habeat.*

VIII. Inter Græcos ſub Imperio Alexis Comneni Nicolaus Patriarcha Synodales Reſponſiones edens ad varia Conſulta, conſtituit reliquias panis & vini, quæ oblatæ illæ quidem, non conſecratæ tamen fuiſſent, non poſſe niſi in Eccleſia comedi, ſi earum prima à Preſbytero facta eſſet exaltatio; ſi verò eæ exaltatæ, ſive elevatæ non fuiſſent, ſatis eſſe ut ſeparatim comederentur, nequaquam cum alia re quavis. Ad aliam rurſus percunctationem qua quærebatur, an *oblata*, quæ exaltatæ, hoc eſt, elevatæ & oblatæ fuerant, non conſecratæ, poſſent iis condonari, quibus Euchariſtia interdicta fuerat: reſpondetur à Patriarcha, In vita Theodori Siccotæ legi eos indignos eſſe judicatos. *An oportet eos,* Balſamon. pag. 530. 531. *qui à ſancta donatione ſunt prohibiti comedere exaltatas oblationes. Reſpondetur, Invenimus in vita ſancti Theodori Siceota eos fuiſſe prohibitos.* Addit Balſamon eum ipſum fuiſſe ſui ſæculi uſum; excipiendas tantum eſſe exiſtimat mulieres, quæ pœnitentiæ addictæ fuere. Ut enim ex ſtatuto Baſilii ſacrificio præſentes illæ adſunt, nequa iniquior ſuſpicio mentes maritorum exagitet: ita ne pane quidem hoc Benedicto eas fraudari fas eſt, cujus participes ſunt fideles omnes: nec hinc etiam exitialibus illis ſuſpicionibus janua pandatur.

In Can 3. Apoſt. IX. Author eſt rurſus idem alibi Balſamon, quotannis à Patriarcha Conſtantinopolitano offerri ad Altare primitias uvarum, poſt celebrata Myſteria die feſto Aſſumptionis, in Eccleſia beatæ Mariæ de In Can. 69. Trullan. Blachernis. Ubi verò Canone Trullano uni permittitur Imperatori in ſanctius Altaris adytum ſubire, ut dona ſua offerat: ait Balſamon, utcunque ſentiant alii, in ea ſe eſſe ſententia, non ea tantum de cauſa poſſe Imperatorem illud inire penetrale ſanctiſſimum; ſed poſſe ſemper, etiam ad adolenda Thymiamata. *Imperatores, qui per ſanctæ Trinitatis invocationem Patriarchas provehunt, & ſunt Chriſti Domini, ſine ullo impedimento, quando voluerint, ad ſacrum Altare accedunt, & ſufficiunt, & cum triplici cereo ſignant, ſicut & Pontifices.* Minùs mirabimur, quod a Balſamone arrogatur Imperatori, qui Chriſtus Domini eſt, & qui inveſtit Patriarcham, aliquid privilegiorum Sacerdotii: ſi penſitemus, quod alibi idem ipſe narrat, inter Latinos intra ea adyta In Can. 44 Laod. ſacra, intra cancellos penetraſſe fæminas, quoties liberet. In Jure Orientali Leunclavii prohibetur, ne ad Altare admittantur oblationes Parentum, qui To. 1. pag. 25. 139. filios non emancipatos luxuriari ſinunt & intemperantiæ ſe dedere.

CAPUT XV. *P. 4. l. 3. c. 4.*

De Oblationibus & de Collectis generalibus, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Quàm uberes eſſent & abundantes Romæ oblationes.
II. Non arbitraria erant illa, ſed neceſſaria, ut decima.
III. Ab undecimo ſæculo ad duodecimum venitur, oſtenditurque, etiam tum ſolitas exigi oblationes, & earum participes eſſe non potuiſſe laicos.
IV. Aliqua adnotantur de pane in Oriente & Occidente benedicendo & conſecrando. De jejuniis. De Miſſis. De Communione ſub utraque ſpecie.
V. Rurſus de oblationibus ſæculo decimo tertio. Diſſenſiones ea de cauſa inter Clerum & Monachos.
VI. Jam olim Pontifices & Epiſcopi Regularibus annuerant oblationes & decimas plurium Eccleſiarum.
VII. Quæ oblationes à Laicis exigerentur.
VIII. Series Canonum & Decretorum ejuſdem ſæculi de oblationibus, ubi multa nadantur notatu digna.
IX. Statuta inferiorum Conciliorum.
X. Decreta Conciliorum Mediolanenſium, ad reſtaurandum priſcum oblationum fervorem.
XI. Decreta Conciliorum Galliæ.
XII. De Collectis.

I. VAriæ deſcriptæ ſunt à Victore II. Papa & magnificentiſſimæ oblationes, quæ Romæ fiebant ad Altare, & ad Confeſſionem, ſive ad tumulum beati Petri, quæ item Palatio Pontificio, quæ Pontifici ipſi offerebantur, auro, argento, veſtimentis pretioſiſſimus, cera, aliiſque ſpeciebus, inter Miſſarum ſolennia, inter divina Officia, totis denique diebus ſolennioribus. Accipe hic quæ decerpſimus ex privilegio, quod ille conceſſit Humberto Cardinali, & ejus Eccleſiæ Sylvæ Candidæ, ipſi & Eccleſiæ ejus dilargiens oblationes Feriæ quintæ in Cœna Domini, & Sabbati ſancti. *Quidquid auri, argenti, pallii, ſeu ceræ, vel quarumcumque rerum omnino jactatum, vel poſitum fuerit, vel oblatum in Altari majori ſancti Petri, ſive in ejus venerabili confeſſione, aut certè ſibi ſuiſque ſucceſſoribus oblatum ab inchoatione matutinorum quintæ Feriæ in Cœna Domini, uſque dum Completorium peractum fuerit, veluti in Sabbato ſancto ab hora tertia per totam ipſam diem, deinceps uſque poſt completam in craſtinum Miſſam, qualeſcumque, vel quantaſcumque oblationes prædicti Altaris & Confeſſionis ejus.* Hinc facilè colligas, quàm incredibilis eſſet ea oblationum opulentia, cùm ſolis duorum dierum donis Epiſcopus & Eccleſia alia locupletarentur.

II. In Concilio Romano anni 1059. fecernuntur oblationes viventium, & mortuorum, hoc eſt, pro mortuis. Epiſcopi poteſtati eæ permittuntur, & imperioſè exiguntur, non aliter quam decimæ & primitiæ. *Ut decimæ & primitiæ, ſeu oblationes* Can. 5. *vivorum & mortuorum Eccleſiis Dei fideliter reddantur à laicis, & ut in diſpoſitione Epiſcoporum ſint. Quas qui retinuerint, à ſanctæ Eccleſiæ communione ſeparentur.* Id potiſſimum ſuperioribus Capitibus obſervari potuit, à Conciliis & Pontificibus plerumque obla-

nones & decimas conjunctiſſimas res viſas eſſe, eadem religione & diligentia exigendas, vel à laïcorum etiam prædatorum manibus extorquendas. Gregorius VII. in confirmanda ſententia depoſitionis, qua Legatus ejus Epiſcopum Anicienſem confixerat, prohibuit, nequid poſthac oblationum Altari imponeretur, aut offerretur Preſbyteris ſanctæ Mariæ Anicienſis, donec incubator ille ab Eccleſia diſceſ-
L. 4. Ep. 19. ſiſſet. *Nullam pecuniam aliquis offerat in Podio ſanctæ Mariæ, ſive ad Altaria, ſive ad manus Sacerdotum, donec Eccleſia liberetur à tam impia oppreſſione. Quia oblationes fidelium prædictum Stephanum à Deo apoſtatare, atque contra eum faciunt ſuperbire.* Cathedrali ergo potiſſimum Eccleſiæ & Altari ejus oblationes copioſiſſimæ ingerebantur. Hinc minùs mirum accidet, ſi ubertas earum eſſet tanta & magnificentia. In eodem Concilio Romano anni 1078. ab eodem Pontifice ſtatutum eſt, ut ne fideles vacuis unquam manibus ad ſacrum ventitarent, cùm ipſæ vetuſtiſſimæ preces Eccleſiæ teſtatum faciant aliquid ſem-
Can. 12. per à fidelibus offerri. *Ut omnis Chriſtianus procuret ad Miſſarum ſolemnia aliquid Deo offerre, & ducat ad memoriam, quod Deus per Moyſen dixit, Non apparebis in conſpectu meo vacuus. Etenim in Collectis ſanctorum Patrum liquidò apparet, quod omnes Chriſtiani offerre aliquid Deo ex uſu ſanctorum Patrum debent.*

III. In Concilio Pictavienſi anni 1100. proſcripta eſt eadem, quæ in Conciliis Rotomagenſi & Nemauſenſi anni 1096. rapacitas Patronorum Laïcorum, qui oblationum partes aliquas ſibi vendicatum ibant. Audi Canonem Concilii Pictavienſis.
Can. 14. *Ut nullus Laïcorum de oblationibus quæ offeruntur vel donantur ad Altaria, ſive ad manum Preſbyteri, vel quod pro ſepultura fidelium devotè donatur, præſumat participare, ſub excommunicatione interdicimus.* Anno 1123. in Concilio Lateranenſi I. eidem rapinæ eadem intentata pœna, quoad oblationes trium principalium Romæ Eccleſiarum, & Altarium quorumcum-
Can. 14. que aliorum: *Ac de aliis omninò Eccleſiarum Altaribus, ſive crucibus.* Suprà jam Calliſtum II. diximus anno 1121. perfregiſſe audaciam laïcorum, qui rerum potiebantur in Eccleſia ſancti Petri, ejuſque oblationes uſurpabant. Tum verò in eas contruſi anguſtias laïci, ut anathematis in laqueos ſe induerent, ſi ſuo marte oblationes invaderent, eas ab Epiſcopis extundere aggreſſi ſunt. Fuere ex Præſulibus, qui ſive ignavia, ſive propriæ utilitatis infanda cupiditate, flagitio aſſentirentur. In eos detonuit Alexander III. in Concilio Turonenſi anni 1163. indixitque atrociſſimas minas, ſi pergerent
Can. 3. porro decimas & fundos Eccleſiæ alienare. *Si quis laïco in ſæcula remanenti Eccleſiam, decimam, oblationemve conceſſerit, à ſuo ſtatu ſuccidatur.* In Concilio Abrincatenſi anno 1172. idem error in laicis proſcriptus eſt. *Laici partem oblationum in Eccleſia non percipiant.*

L. 2. Cinnamus Grammatici dignitate conſpicuus in Palatio Conſtantinopolitano, & hiſtoriæ Manuëlis Comneni Scriptor, ut qui etiam militiæ ſemper ejus hæſiſſet lateri: Sedem commemorat vacaſſe Conſtantinopolitanam, cùm Manuël habenas primùm tractare cœpit imperii: Patriarcham ab eo deſignatum fuiſſe Abbatem Monaſterii in Inſula poſiti, à quo mox & ipſe coronam accepit Imperii, cùm inter ſacra obtuliſſet *auri centenarium*, hoc eſt, centum auri pondo, ejuſque ſummæ duplam in annuas Clero penſiones aſſignaſſet. Vides quæ oblationum regiarum magnificentia.

IV. Ex his abundè conſtat, uſque ad exitum ſæculi duodecimi, increbuiſſe oblationes, & publicè ad ſacram ſynaxin, & privatim apud Epiſcopos & Preſbyteros, inexhauſta quadam divitum largitate, qua patrimonia pauperum mirificè augeſcebant. Ad hanc ſtylum reflectemus hiſtoricam oblationum contextionem, ubi rem obſervaverimus memorabilem cum primis. In his nempe teſtimoniis de pane & vino altiſſimum ferè fuiſſe ſilentium. Eo difficultatis nodo hic conſtringimur paolò diutiùs immorari, in enucleanda hac oblatione, in qua maxima ſunt Myſteriorum momenta. Jam alicubi perſtrinximus aliqua de Humberto Cardinali, qui Conſtantinopolitana Legatione functus eſt anno 1054. cujus hiſtoriam ipſemet litteris conſignavit, uti & diſputationis ſuæ cum Græcis, ſuper iis Diſciplinæ ſacræ capitibus, in quibus tum à Latinis Græci diſſidebant. Docet porro hîc Humbertus, tunc ab Eccleſia Latina panem azymum offerri ſolitum, ab ipſis ſacris Miniſtris in loco ſacro confectum. *A Miniſtris ſacris Altaris in ſecretario confectum offert azymum.* Convenienter Latinæ, in Eccleſia Hieroſolymitana offerri ſolitas *oblationes tenues ex ſimila.* Non eo ibi ritu quo apud Græcos communionem impartitam fuiſſe, corpore Chriſti intincto in ſanguine, ſed ſolius panis participem factum fuiſſe populum. *Coclear autem cum quo communicent, ſicut in Eccleſiis Græcorum minimè habent: quia non ita commiſcent ſanctam Communionem in calice, ſed ſola Communione communicant populum.* Si quæ ſupereſſent hoſtiæ conſecratæ, eas in craſtinæ diei communionem ſervatas, quòd ſacris iis locis quotidie ſacræ menſæ conſortes fiant. *In pixidem mundam recondunt, & ſequenti die communicant ex ea populum: quia quotidie communicant ibi, eò quod conveniunt ibi ex diverſis Provinciis Chriſtiani.* Hæc non improbabiliter creditur origo communionis laïcorum ſub una ſpecie panis in Eccleſia Hieroſolymitana, propter frequentiam incredibilem peregrinorum ad ſacræ menſæ Myſteria confluentium. Hinc verò exempli authoritas in reliquum manavit Occidentem.

Illud poſtremò ſubjicitur ab Humberto, quod panes qui conſecrantur, & in communicantes diſpenſantur, apud Latinos tam modici, tenueſque ſint, id eo factum eſſe, ut deguſtetur ſuavitas Panis cœleſtis: cùm perſuaſiſſimum ſit minima quavis mica divini Panis hujus, totam contineri Incarnati Verbi dulcedinem, totam ſempiternæ Dei ſapientiæ, & incorruptæ Veritatis voluptatem. *Cùm ſumma parcitate prægustamus, videre tantummodo cupientes quam ſuavis eſt Dominus; nec dubitandum in quantulacumque portione ejus fideles ſibi manducare totam vitam.* Hinc ab eo concluditur participatione divini hujus ſacrificii non ſolvi jejunium: ut quod cibo cœleſti & incorruptibili ſolvi non poſſit; ubi ſempiterna vita paſcitur mens, nihil hinc integritati jejunæ carnis deteri, & perire poſſe. *Credis nos vitam incorruptibilem comedentes corrumpere integritatem jejuniorum?* Saginari poteſt anima noſtra ſapientiæ, juſtitiæ, veritatis, ſempiternæ & incorruptibilis vitæ epulo, quod totum in Euchariſtia ipſa Chriſtus eſt, ut eo tamen corporis jejunium non ſolvatur. Hinc Quadrageſimæ & aliis jejuniorum diebus omnibus apud Latinos myſteria celebrantur, & illibata jejunii lege ad Euchariſtiæ communionem acceditur, cùm nulla Chriſti lex ineffabili ea cum Chriſto conjunctione violari ac ſolvi poſſit. Cùm ex adverſo Græci, quod panibus uſitatis & communibus Miſſam celebrent, hinc ſolvi jejunium ſuſpicentur, ideoque per Quadrageſimam Dominico tantum die

& Sabbato ſacra faciant. Quod ſubalienum videtur, ut quo tempore impenſius rebus ſacris & precibus inſiſtendum eſt, ſcilicet quadrageſimali, eo abſtineatur re ſacra, & ſacrificio precum.

A propoſito nobis argumento non abs re nonnihil deflex imus, aut ne deflex imus quidem forſan, cùm oblationis longè ſanctiſſimæ, & reliquarum oblationum omnium principis ac perfectiſſimæ uſum & naturam aperuerimus. In cauſa enim id demum fuit, ut ne à fidelibus amplius ii offerrentur panes, ex quibus Euchariſtia conficeretur. Si à ſacris Miniſtris panes ii conficiendi erant, nec niſi in ſecretario, & uſque adeo tenues, ac mundi, jam non poterant ejuſmodi eſſe vulgi oblationes. Ab Honorio Auguſtodunenſi traditum eſt, olim oblatam à fidelibus farinam, ex ea Preſbyteros confeciſſe panes, quos conſecrarent, & communicantibus impertirent, eoque etiam tum more Græcos uti. Non facilè ejus uſos veſtigia vel apud Græcos deprehenderis, vel apud Latinos. Addit porro ille idem augeſcente deinde fidelium turba, & decreſcente pietate, offerri cœpiſſe denarios, qui pauperibus erogarentur, vel in impenſas ſacrificii. *Qui tamen denarii in uſum pauperum, qui membra ſunt Chriſti, cederent, vel ad aliquid quod ad ſacrificium pertineret.* [*Honor. Gemma animæ l. 1. c. 35.*] Adjicit & oblatas quibus plebs communicabatur, denarii quantitatem non ſuperaſſe; eiſque impreſſam fuiſſe Chriſti cum nomine imaginem, ut qui imago ſit Patris, & ſua nos imagine cœleſti informaturus per Euchariſtiam veniat. *Ideo imago Domini cum litteris in hoc pane exprimitur, quia & in denario imago & nomen Imperatoris ſcribitur, & per hunc panem imago Dei in nobis reparatur, & nomen noſtrum in libro vitæ notatur.* Offerebantur nihilominus à populo panes adhuc aliqui, cùm eos in pauperes diſtribui ſuadeat Petrus Damiani in Epi-

[*L. 4. Ep. 1.*] ſtola ad Epiſcopum ſcripta. *Volo ut in Diœceſanis Eccleſiis, in quibus oblati ſunt per celebriora ſolennia panes, & ſi qua ſunt alia, quæ ad cibum videntur pertinere, vel potum, pauperibus erogentur.* Fatetur & quandoque adhuc offerri ad Altare panem & vinum. Sed non hoc vinum, non illi panes & denarii illam pellexiſſent inſatiabilem Laïcorum avaritiam, ut rapaces oblationibus ſacris manus inferrent. Erant ergo forſan ex pauperum oblationes: cùm interim offerrent divites aurum & argentum, & quidquid uſquam pretioſiſſimum eſt. Ita enim rurſus ille. [*Gemma animæ l. 1. c. 27.*] *Quidam de populo aurum, quidam argentum, quidam de altera ſubſtantia ſacrificant, &c. Qui panem offerunt, &c. Qui vinum offerunt, &c.*

Tradit Lanfrancus in Statutis ſuis ad Officia Ordinis B. Benedicti, quibus diebus Euchariſtica abſtinebant communione, iis impartitos fuiſſe Laïcos, pauperesque, oblatis non conſecratis, ſed prece & ſigno crucis benedictis. [*Sect. 5. Can. 5.*] *Expleta Miſſa communicat Sacerdos pauperes, de oblatis non conſecratis, ſigno tantùm ſanctæ crucis in nomine Domini ſuper eas facto.*

In Concilio Burdigalenſi anno 1255. prohibitum eſt, ne Preſbyteri parvulos adhuc rudes die Paſchæ donarent oblatis conſecratis, ſed pane eos benedicto impertirent, ut & eos omnes qui ſacra communione interdicti ſunt. *Inhibetur Preſbyteris, ne hoſtias conſecratas pueris dent ullo modo pro communione in die Paſcha, ſed panem benedictum communem. Item de aliis prohibitis communicare præcipimus obſervari.*

[*Spicil. To. 4. pag. 75. 89. 149. 175.*] In antiquis Cluniacenſibus Conſuetudinibus frequens eſt mentio oblatarum non conſecratarum, quas qui ſacra fecerat Preſbyter, Monachis poſtea in refectorio diſtribuebat iis, qui ſe ſacro Chriſti Corpore abſtinuerant. Die feſto ſancti Sixti, ſeu cum matureſcere cœperunt uvæ, earum primitiæ in Eccleſia benedicebantur, tum in refectorio pro oblatis diſpenſabantur. Denique ut qui communicaturi erant Monachi, oblatas ipſi ad Altare offerebant, quibus conſecratis mox impartirentur: ita eiſdem ex ſervabantur, & in refectorio reddebantur, ubi oblatione & communione abſtinuerant.

V. Redeo ad hiſtoriam oblationum poſt annum ducenteſimum ſupra milleſimum. Anno 1205. Urbe Conſtantinopolitana & Imperio potiti Galli, Venetique, conſilium inîere irreligioſum, & ab ipſa humanitate alieniſſimum, Clero ut fundos darent ejus ſuſtentationi, & Eccleſiæ decori neceſſarios, reliquos ipſi inter ſe dividerent. *De poſſeſſionibus Eccleſiarum tot & tantum Clericis debet provideri, & Eccleſiis, quod honorificè poſſint vivere & ſuſtentari. Reliqua verò poſſeſſiones debent dividi & partiri ſecundum ordinem præſignatum.* [*Rainal. an. 1205. n. 6.*] Jam non eſt quòd ſtupeamus, tam brevi corruiſſe Imperium, cujus conditores ipſimet fundamenta jam inde ab exordio ſubduxerant, religionem & pietatem. Non conſtat an oblationes eo ſtatuto continerentur. Similius veri eſt, eas Clero dimiſſas fuiſſe, ſed tantò pluribus fundis ſuis ſpoliato.

In Occidente acerbiſſima diſſenſio exarſit inter Prælatos & Regulares novos, qui cùm ex inſtitutione ipſa ſua & Bullis ſummorum Pontificum adgregati eſſent ad Hierarchicas functiones, oblationes quoque admittebant, tum privatim, tum inter ſacra, quod novum ſtatim & non tolerandum viſum eſt Prælatis. Duo in eam rem à Gregorio IX. Decreta edita ſunt, quorum altero ait, Prælatos contendere, ut ne poſſint Monachi ſuis in Oratoriis Euchariſtiam ſervare: [*Extra. De exceſſibus Prælat. c. 16. 17.*] *Nec volunt, ut Corpus Chriſti in eorum Oratoriis reſervetur:* ut in Eccleſiis Parochialibus tumulentur ipſimet, aut ad eas ſaltem ipſorum corpora deferantur, quò & oblationes Parochiæ cederent: *Funus primò ad Eccleſias deferri cogunt, ut oblatio ſuis uſibus cedat.* Ut omnes in Parochiali Eccleſia celebrarent prima Myſteria, poſtquam presbyteratu initiati fuiſſent; utque oblationes Miſſarum in privatis eorum Oratoriis celebrandarum ad Parochos & Epiſcopos perferrentur. *Nec permittam quod novi Sacerdotes alibi quàm in Eccleſiis ſuis celebrent primas Miſſas, eos nihilominus compellentes, ut in quotidianis Miſſis, quas in ſuis locis & altaribus celebrant, oblationes ad opus eorum recipiant ac reſervent.* Ut oblationes quæ ad altare Monaſteriorum fiebant, libri ſacri, & ſacræ veſtes ad Parochialem Eccleſiam referrentur. *Quidquid etiam eis dum celebrant Miſſarum ſolennia intra domorum ſuarum ambitum pia fidelium devotione donatur, ab ipſis extorquere oblationis nomine contendentes; Quod eiſdem tam in ornamentis altaris, quàm in libris Eccleſiaſticis abſolutè confertur; vindicant perperam juri ſuo.* Mandavit Pontifex, ut à divexandis Franciſcanis & Dominicanis abſtineretur, Epiſcopos obteſtatus, ne decimas amplius ex eorum hortis emungerent, neu cenſum annuum ex eorum ædibus, ut factitabant ex Judæorum ædibus, eo obtentu, quod ea terrarum ſpatia aliàs ii occupaturi eſſent, & inſeſſuri, qui matrices Eccleſias cultu & dono quopiam ſuo proſequerentur. *Ab eis etiam de hortorum fructibus decimas, nec non de habitaculis fratrum, ſicut de domibus Judæorum, contendunt redditus extorquere. Aſſerentes, quod niſi fratres morarentur ibidem, ab aliis habitatoribus proventus aliquò ſolverentur.*

VI. Novum haud erat Regulares oblationibus, ut & decimis frui, dum ne injuſſu id facerent Epiſcoporum. Conciliorum ſuprà, Canonumque congeries à nobis prolata, decimas & oblationes à Laicis uſurpatas, ad Monachos transferri permiſit, dum aſſentiretur Epiſcopus, cui vix, ac ne vix quidem fas erat non aſſentiri. Confitebatur Ivo, cùm Eccleſia tam larga manu in pauperes effunderet ſacras opes ſuas, decimas, & oblationes: multò cumulatius eas profundi debere in Evangelicæ
Epiſt. 227. paupertatis voluntarios ſectatores. *Licèt decima & oblationes principaliter Clericali debeantur militia, poteſt tamen Eccleſia omne quod habet cum omnibus pauperibus habere commune. Quantò magis cum his pauperibus, qui relictis facultatibus propriis ſequuntur pauperem Chriſtum.* Si priſcis Monachis qui nulla ferè re aderant Parochis, non verbi divini prædicatione, non ſacramentorum adminiſtratione, conceſſerant nihilo tamen minùs Epiſcopi, ut decimas ſuſciperent Eccleſiarum Parochialium: quantò æquius erat, ut novos Regulares, qui profeſſione ipſa ſua dicabant ſe levandis Parochis & Prælatis, ne fraudarent Epiſcopi propriarum oblationibus Eccleſiarum? Fateor repugnaſſe & olim Epiſcopos, ne debitas Clero decimas & oblationes laïci ad Monachos transferrent: ſed accommodaverant ſe illi tandem, & neceſſitati temporum, & ſummorum Pontificum ac Conciliorum authoritati.

VII. Nec abs re erit hic elucidari, quod curſim ſtrinxit Gregorius IX. in Decretis ſuperioribus de oblationibus, quæ ex Judæis exculpetentur. Habes in Hiſtoria Catelli litem excitam Toloſæ Æditum inter Eccleſiæ ſancti Stephani & Judæos, de quadraginta quatuor ceræ libris annuis, quas Æditu Judæi pendere tenebantur. Contendebat Æditus libras eas capi debere communes, Judæi autem de iis quæ primæ dicebantur, quarum ſingulæ ſolidorum erant viginti. Epiſcopus qui cauſæ & judicio
Catel Memoi. de l'hiſt. du Languedoc. l. 5. pag 590. Catel hiſt. des Comt. de Toulouſe. pag 352. præerat, libras quadraginta quatuor ſolvi juſſit ceræ communes & uſitatas. Anno 1232. inter Raimundum Comitem Toloſanum, & Legatum Pontificium convenit, tum de multis aliis, tum ut die Paſchæ annis ſingulis Judæorum familiæ ſingulæ Eccleſiis Parochialibus quinque denarios pro oblatione ſolverent. *Statuimus etiam ut Judæi ſingulis annis in feſto Dominicæ reſurrectionis quinque denarios Melgoritaſis monetæ per ſingulas familias pro oblationibus Eccleſiæ Parochiali perſolvant.*

VIII. Hinc concluditur quam non relaxarentur fideles à jure oblationum, cùm eo & Judæi obligarentur. Ultra æqui etiam modum quandoque ibatur. Anno 1240. Synodus Vorceſtrienſis in Anglia Parochos eos vituperavit, qui fideles, cùm communicarent, offerre compellebant: *Cùm communicant, offerre compellunt: propter quod ſimul communicant, & offerunt.* Concubinas Clericorum vetuit hæc Synodus, vel ad panem benedictum admitti, vel ad aquam benedictam, vel ad oſculum pacis.
Can. 17. *Publicis Clericorum concubinis, nec panis benedictus, nec aqua benedicta, nec pacis oſculum concedatur.* In
Conc. Angl. To. 2. pag 250. 303. 341. 393. Concilio Londinenſi anni 1268. Eccleſiæ matrici adjudicatæ ſunt oblationes omnes Succurſalium. Conſtitutiones aliæ Epiſcopi cujuſdam Angliæ anno 1256. quotannis jubebant à fidelibus omnibus oblationes ſolvi *ex debito*, natalitio Chriſti die, Paſchæ, feſto Patroni & Dedicationis, quo die in Quadrageſima apud Confeſſarium peccata exonerarent, & in ſacra Paraſceve, dum Crux adoratur. In Synodo Exceſtrenſi anno 1287. præceptum eſt, ut ab anno ætatis decimo-quarto cogerentur ad Altare offerre, quatuor anni Feſtis ſolennioribus in Eccleſia Parochiali. *Eccleſiam Parochialem ſuis oblationibus* Can. 14.
venerentur. Succurſalium, vel Capellarum oblationes ad Matricem Eccleſiam comportandæ erant, dum ne eam Monachi inſiderent; & quoniam omnium prorſus Eccleſiarum parens quædam erat, & origo Cathedralis in Diœceſi univerſa, hinc ad eam convehi neceſſe erat à Parochis, vel conferri à Parochianis oblationes omnes Pentecoſtes. *Quia verò* Cap. 12.
Eccleſia Exonii mater eſt omnium Eccleſiarum Diœceſis, omnibus Parochianis noſtris per Presbyteros Parochiales ſollicitè præcipimus ſuaderi, ut in ſignum debitæ ſubjectionis, oblationes ſuas Pentecoſtales ad Eccleſiam antedictam deferant, vel ſaltem per ſuos Presbyteros Parochiales tranſmittant. Ab hac eadem Synodo ſuccidi juſſa ſunt gazophylacia omnia laïcorum in Eccleſias intruſa, vel in Cœmeteria. Synodus Cicestrenſis anno 1292. idem præcepit, ne ea arte fraudarentur Parochi oblationibus.

Nec Gallorum Præſulum & Conciliorum ſegnior fuit induſtria & vigilantia, ut ne defervesceret tam juſta fidelium pietas in Paſtores ſuos. Anno 1255. in Concilio Burdigalenſi, Eccleſiaſtica ſepultura ſummoveri juſſi ſunt, qui Parochos ſuos fraudarent juſtis oblationibus dierum ſolenniorum, & eorum ſubſidiorum, quibus illi ad victitandum egerent.
Statutum eſt ab initio, & nos volumus obſervari, ut Can. 15.
Parochiani per Capellanos ſuos compellantur, ubi contradictio erit, procurationes annuas exhibere. Et inſuper monemus, feſtivas oblationes in præcipuis ſolennitatibus & alia jura Parochialia Capellanis ſuis ſolvere: & ſi gratis noluerint, Eccleſiaſtica ſepultura præcipimus coërceri. Concilium ad Caſtrum Guntherii anni 1336. anathema illiſit iis, qui Parochianos avocarent ab iis oblationibus, quas conſuetudo & priſca pietas confirmaret: aut qui eas aliò transferre ſuaderent, vel ad alios uſus convertere.

IX. Concilii Colonienſis Patres anni 1536. in- Part. 8 1 6.
novare ſtuduerunt exoleſcentem jam conſuetudi- 7.
nem, ſolennius offerendi quatuor ſolennioribus anno quolibet Feſtis: Natalitio, Paſchæ, Pentecoſtes, Aſſumptionis: ſed pro denario uno, ut ante, placuit eis, ut duo offerrentur. Et ne Parochi litibus objicerentur, vel obliquioribus ſuſpiciunculis, ſtatutum eſt eos denarios exigi, vel ab Oeconomis, vel ab aliis ſpectatæ probitatis viris. Et id quidem ad ruris Parochos ſpectabat; quoad Urbanos, præceptum eſt laudabiles & antiquas retineri conſuetudines, donec alia quapiam via eorum procurationi in ipſa Civitate conſuleretur. *Laudabilem tamen conſuetudinem in civitate noſtra Colonienſi erga ſanctam Eccleſiam, pia devotione fidelium introductam per has noſtras Synodales Conſtitutiones nolumus immutare, donec ipſis Parochis intra eandem civitatem de ſufficienti victu fuerit proviſum.* In Concilio Colo- Can. 22.
nienſi II. anni 1549. pietas priſcorum fidelium in cœlum evehitur, quorum tam munificæ erant oblationes, ut alendis Clericis & pauperibus, Eccleſiis reparandis & ſacra veſte ornandis abundè ſuppeterent: præſentis temporis inhumanitas & depravatio ex adverſo proſcinditur, ubi religio ea exoleverit, pleriſque ne originem quidem & finem tam piæ inſtitutionis ſcientibus, aliis eas eſſe Clericorum avaritiæ præſtigias calumniantibus. Denique Concionatoribus ab hujus Concilii Patribus faces ſubjiciuntur, iis potiſſimum, quibus nulla propriæ utilitatis captandæ ſuſpicio illini poteſt, ut populis hos errores eximant, ſtimuloſque addant, ut ad

Digitized by Google

tam neceſſarium religionis officium, ad alendos Paſtores ſuos animentur, ad Deum donis ipſis ſuis colendum: quo in officio tantò major ſit pronitas, largitaſque ſingulorum, quantò & opum copia. *Inculcent eis quod Deus non tam ad dona, quam ad voluntatem & mentem piorum reſpiciat; quanquam locupletes & divites convenit eſſe liberaliores.* In Concilio Moguntino anni 1549. excitantur fideles ad quatuor ſolenniores oblationes, & ad reliqua Parochorum jura. *Debent quatuor offertoria, & cætera jura Parochialia integrè ſolvi.*

Can. 75.

X. Huc evaſerat labes antiquæ pietatis populorum. Stimulis & incitamentis Conciliorum opus erat, ut quater anno quolibet offerrent. Poſt Concilium Tridentinum nervos rurſus omnes contendere cœperunt Epiſcopi, ut priſcus oblationum fervor inſtauraretur. Vetuit Concilium Cameracenſe, ne Patroni laïci oblationes exigerent ultra eum modum, quem eis conſuetudo firmaſſet. *Earum oblationum partem, quæ Patrono cedere debeat, iidem Paſtores fideliter reddant, ac de re tota, ne ullum offendiculum naſcatur, inter ſe conveniant.* Concilium I. Mediolanenſe anno 1565. edixit, ut ne excitarentur fideles ad offerendum, niſi circumſpectiſſimè, & moderatiſſimè, utque pecuniariæ oblationes ne admitterentur, niſi ea ratione, ut quid quiſque daret, non pateret: quò daret pietatis fervor, non pudor. *Cùm pro cujuſque Eccleſiæ conſuetudine populus ad oblationes invitatur, id graviter & modeſtè faciendum eſt. Nec eo vaſis aut ſacculi genere pecuniam accipiant, in quo quod quiſque dederit, cerni poſſit; ut fideles pietate adducti, non pudore quodammodo coacti, eleemoſynam afferant.* Concilium II. Mediolanenſe anno 1569. vetuit, ne qua Muſica inſtrumenta in Eccleſiis inter Miſſarum ſolennia perſonarent præter Organa, neu Collectæ fierent per puellas: ne vel ipſarum, vel per ipſas aliorum pudor periclitetur. *Ne item puellæ eleemoſynas Eccleſiarum aut Eccleſiaſticorum hominum nomine quærant; id quod non ſine earum pudicitiæ diſcrimine quibuſdam in locis introductum erat.* Sed in Concilio IV. Mediolanenſi anno 1576. ſtatutum eſt, ut omni virium contentione conniterentur Præſules inflammandis rurſum fidelibus ad primigenium oblationum ſtudium & fervorem; cùm jam ab Apoſtolicis uſque temporibus, Patres, Concilia, Pontifices tantum operæ curæque poſuerint ad eas commendandas: quo in eas hæretici impotentius baccharentur, impenſiori à nobis pietatis zelo in eas incumbendum eſſe; invitandos fideles, ut Dominico & Feſto die quovis aliquid offerrent, ſive in Eccleſia Cathedrali, ſive in Parochiis. Offerentium verò nomina in ſacrificio commemoranda. *Diebus Dominicis & Feſtis, quos coli, aut præcepti, aut conſuetudinis eſt, omnis Chriſtianus aliquid Deo offerre procuret. Offerentium commemoratio in Miſſæ ſacrificio fiat.*

Sess. 16. a. 2.

Can. 62.

Can. 24.

Can. 14.

XI. Concilio Turonenſi anno 1583. non tantum illud placuit, decimas juris eſſe divini in Novo, æquè ut in veteri Teſtamento: ſed & Parochis tertiam ſaltem partem adjudicari oblationum, tum Eccleſiæ Parochialis, tum Succurſalium: vetito etiam, ne eas laïci vel delibarent: nec enim quacumque conſuetudine colorem aut fucum obduci poſſe tam ſceleſtæ & profanæ rapinæ. *Ab hujuſmodi oblationum perceptione laïcos omnes excludentes, non obſtante quacumque in contrarium conſuetudine, quæ potius corruptela cenſenda eſt.* In Concilio Aquenſi anno 1585 ut eidem obviam iretur pravitati laïcorum oblationes uſurpantium majoribus & ſolennioribus

Tit. de Parochis.

Feſtis, eaſque ad profanos uſus detorquentium, ſancitum eſt, ut ne offerretur amplius, niſi ad Eccleſiæ & ejus Miniſtrorum uſus, intentato immorigeris excommunicationis mucrone. *Abuſus irrepſiſſe audivimus in oblationibus, quæ à laïcis percipiuntur in quibuſdam anni Feſtivitatibus, & in profanos uſus convertuntur.* Concilio Toloſano anni 1590. placuit ad offerendum quolibet Dominico die alliei laïcos, non cogi; quod patis pericula ſit, hæc pietatis documenta, vel abnegare, vel extorquere.

Cap. 4.

XII. Inter oblationes poteſt & Collectis aliquid loci relinqui. In Concilio IV. Mediolanenſi cum morem voluit beatus Carolus inſtaurari, cùm tam illuſtria Collectarum ſint in Paulinis Epiſtolis veſtigia, & in ſermonibus B. Leonis Papæ, quibus Eccleſiæ orbis univerſæ perſonant. Juſſit ergo ea Synodus, Collectas fieri generales in omnibus Eccleſiis, etiam Regularium, ad ſublevandos pauperes, & eos maximè, quos à mendicando pudor deterret. Fieri id porro omnibus primis cujuſque menſis diebus Dominicis, & in Quatuor-temporibus, quæ ſua ſponte jam jejunio & pœnitentiæ dicata ſunt; denique commonendum priore Dominico die populum, ut parati omnes & ſuis inſtructi donis accederent. *Paratiores cum voluntariis oblationibus veniant.* In Concilio Turonenſi anni 1583. juſſi ſunt Parochiani omnes ex antiquo more die Paſchæ quoque denarios Parocho offerre, aut majuſculam ſummam, ſi ita mos ferret. *His quoque Rectoribus album, ſive quinque denarios, aut aliud majus debitum honorarium in die ſancto Paſcha, aut alio ex majoribus Feſto, per ſingulos parœcianos annuatim præſtari ſolitum, ut præſtetur præcipimus.*

Cap. 12.

Cap. 14.

De Terris, Fundis & Hæreditatibus, etiam Teſtamento datis Eccleſiæ.

CAPUT XVI. *P. 1. l. 3. c. 7.*

De fundis & hæreditatibus Eccleſiæ datis, etiam teſtamento, per quinque priora ſæcula.

I. Reſtitui Eccleſiæ fecit Conſtantinus, quos ante perſecutionem poſſidebat fundos; Martyrum hæreditates ei adjudicavit; omnibus copiam fecit teſtandi in favorem Eccleſiæ.

II. Quis capi docent illud Auguſtinus, Eccleſiam ſua omnia temporalia ab Imperatoribus habere.

III. IV. Exempla complura teſtamentorum in favorem Eccleſiæ.

V. Exempla eorum, qui quo primum die Chriſto nomen dabant, ſua omnia Eccleſiæ donabant.

VI. Alia exempla Teſtamentorum Eccleſiæ utilium.

VII. Quam æquum eſſet, ut lege Principis declararetur Eccleſia hæres Clericorum ab inteſtato morientium.

VIII. Monaſteria Monachorum hæreditates excipiebant.

IX. Mirabilia Salviani placita, quâ pœna cogant, ſua Eccleſiæ & pauperibus ſaltem teſtamento relinquere.

X. Argumenta & verba Salviani ad fideles omnes in commune.

XI. XII. XIII. Ad viduas, ad Continentes, ad Virgines ſacras.

XIV. Ad Epiſcopos & alios Clericos.

XV. Ad eos quibus nulli ſunt proximi.

XVI. Ad Parentes, qui liberos habent.

XVII. Ad eos ruſſus, quibus nulli ſunt proximi.

I. PRoperamus jam dudum ad fundos, & ad ditiones Eccleſiæ. Conſtantinum jam diximus Eccleſiæ reſtitui juſſiſſe fundos omnes, quos

L. 2. c. 39. diutina perſecutorum graſſatio invaſerat. *Omnia quæ ad Eccleſias rectè viſa fuerint pertinere, ſive domus ac poſſeſſio ſit, ſive agri, ſive horti, ſive quæcumque alia reſtitui jubemus.* Ita Euſebius in libris de vita Conſtantini. Edixit etiam ut eorum hæreditates, qui pro Chriſto martyrium, mortem, exilia, bonorum proſcriptiones paſſi erant, vel ipſis redintegrarentur, vel eorum proximis, aut ſi proximi eſſent nulli, Eccleſiæ: jure enim præſumebantur, Eccleſiæ potius datum quidvis fuiſſe, pro qua & ſanguinem
Ibid. c. 35. 36. fundebant. Poſtremò denique ab Auguſtiſſimo pacis & libertatis Eccleſiæ authore promulgata lex eſt, qua fas erat Eccleſiæ Catholicæ quod quiſque vellet
Cod. de ſacroſ. Eccleſ. L. 1. legare teſtamento. *Habeat unuſquiſque licentiam ſanctiſſimo, Catholico, venerabilique Concilio, decedens bonorum quod optaverit relinquere, & non ſint caſſa judicia ejus.* Eo culmineabat ea lex, ut perſecutio prorſus in poſterum conticeſceret. Ecquis enim dubium, quin fas ſit Deo ſua, ab eo utique accepta, dare, aut potius reddere? Cùm ergo ante perſecutiones ſui fuiſſent Eccleſiæ fundi, ſuæ hæreditates, ſuæ vel ex teſtamento partæ ditiones: non aliud Conſtantinus, quam priſtinum in ſtatum omnia revocavit, nec tam hæc donavit Eccleſiæ, quam reſtituit.

II. Ad eum quoque ſenſum deflectendum eſt, quod ait Auguſtinus, non alio, quàm Imperatorio jure, & Cæſarum legibus ſua Eccleſiam poſſidere.
Tract. 6. in Ioann. *Quo jure defendis villas, divino, an humano? Divinum jus in Scripturis habemus, humanum jus in legibus Regum. Unde quiſque poſſidet, quod poſſidet? Nonne jure humano. Jure ergo humano, jure Imperatorum. Quia ipſa jura humana per Imperatores & Reges ſæculi Deus diſtribuit generi humano.* Ut non ſplendidè magis, quam ſolidè hæc dicantur, ita ſcilicet capienda ſunt, non quò dono & largitate Imperatorum omnia obtineantur & legibus Cæſarum: Sed quòd quidquid incidit litium & controverſiarum, finiendæ eæ ſint, & res ipſæ adjudicandæ ab Imperatoribus, vel Legibus Imperatoriis. Ea regula certum eſt Auguſtinum complecti, non Eccleſias & Clericos tantùm, ſed & laicos. Ita nec potuerant Ethnici Imperatores Eccleſias ſuis ſpoliare agris, fundiſque, uti nec quoſvis laïcos. Ratio prompta & perſpicua eſt, quod Imperatores Regeſque regnis non dominentur, ut domini, rerum omnium proprietatem aſſecuti, ut pro arbitratu dent, vel auferant quidvis; ſed tanquam ſummi Judices & Defenſores, ut cuique ſua adjudicent & vendicent ex Juſtitiæ & Legum norma. Sed ad propoſitum revocandus ſermo.

III. Eo Conſtantini exemplo & decreto illecti Proceres, teſtamento multa ſubinde legaverunt Eccleſiæ. Ad opem & tuitionem Theodoſii Imperatoris confugit Cæleſtinus Papa, adversùs eos qui ſacrilega audacia invadebant terras, quas opulentiſſima matrona Proba in Oriente ad hæredes tranſmiſerat ea lege, ut eorum redituum pars longè maxima ad pauperum & Clericorum ſolatia impende-
Epiſt. 12. retur. *Poſſeſſiones Proba ſic reliquit, ut majorem ſummam redituum Clericis pauperibus, & Monaſteriis præciperet annis ſingulis erogandam.* Iſchyrionis libellus ſupplex, quo de jam verba fecimus, & quem perlectum fuiſſe diximus Seſſione III. Concilii Calchedonenſis, teſtatum facit locupletiſſimam fœminam Periſteriam teſtamento ſuo ingentem prorſus pecuniam addixiſſe Monaſteriis diſpenſandam Ægypti, & variis Xenodochiis. *Illa pro anima ſua ſalute teſtamentum condens, juſſit multam quantitatem pecuniarum præſtari Monaſteriis, nec non etiam Xenodochiis, & Prochiis, & aliis pauperibus Ægyptiacæ Provinciæ.* Iniquiſſimo tulit animo Dioſcorus Patriarcha Alexandrinus non ſibi concreditam fuiſſe infinitæ pecuniæ diſtributionem: eam itaque vi, quo erat ingenio, invaſit, & profana ſacrilegaque effuſione diſſipavit magis, quam diſpenſavit. A Pulcheria verò Imperatrice non immenſum tantum pondus auri & argenti, aut annui reditus dati ſunt Eccleſiæ, ſed & quidquid fundorum & dominiorum Imperatrix potentiſſima & diuturno potita regno comparare potuerat. Ejus largitatis conſortium meriti & gloriæ conſecutus eſt Marcianus Imperator, aſſenſione
ſua. *Pulcheria pia moritur, multis poſt ſe præclaris factis, & cunctis bonis quæ habuit ad ſuſtentationem pauperum relictis. Quibus Marcianus non contradixit; ſed cunctorum neceſſitatibus animo propenſo ſervivit.* Theodorus Lector. l. 1.

IV. Cùm germanos fratres duos hortaretur Gregorius Nazianzenus, ut Eccleſiæ pecuniam repræſentarent, quam ei mater teſtamento legaverat, pulcherrimè admonebat, quam optatius ſibi eſſe deberet, quam conducibilius eſſet, incorruptibiles theſauros acervare ſibi in cœlis: denique eorum illos incendebat exemplo, qui fundos domoſque Eccleſiæ tranſcripſere, ſuaque egeſtate egenorum omnium parentem & nutricem locupletaverunt.
Cogitate complures extitiſſe, qui totas etiam domos Eccleſiis addici paſſi ſunt, non etiam deſiiſſe, qui ſuopte ſponte facultates ſuas omnes obtulerint, ac pulcherrimum quæſtum fecerint, hoc eſt, propter futura vitæ opes inopiam amplexi ſint. Epiſt. 80.

V. Nemo tam peregrinus eſt in Annalibus Eccleſiæ, cui non ſit compertum per hæc priora ſæcula, quibus illuſtrandis inſudamus, innumerabiles pene primariæ nobilitatis viros, ex quo primum, vel Chriſtianam fidem baptiſmo profeſſi ſunt, vel Clericatum Ordinatione, vel denique Monaſticum inſtitutum, ingentia patrimonia abdicaſſe, pauperibus diſtribuiſſe, & tum ſibi ſe verè divites viſos eſſe, has divitias fucatas & umbraticas poſtquam abjeciſſent. Atqui unum idemque tunc erat pauperibus dari, vel Eccleſiæ pauperum omnium altrici. Ut enim tota Eccleſiæ ſubſtantia patrimonium erat pauperum; ita & quæ in pauperes eroganda legabantur, ea ſolebant Eccleſiæ committi. Author eſt Julianus Pomerius B. Paulinum fundos ſuos omnes diſtraxiſſe, pretium effudiſſe in pauperes. Potuit Paulinus ſuis ipſe manibus pauperibus diſtribuiſſe, potuit & pecuniam omnem Oeconomis Eccleſiæ concredere, quorum muneris erat, omnium & ſingulorum egenorum curam agere. *Sanctus Paulinus,*
ingentia prædia, quæ fuerant ſua, vendita pauperibus De vita Contempl. L. 2. c. 9.
erogavit. Non multum ab his abhorrent, quæ ille narrat de beato Hilario Arelatenſi Epiſcopo, qui proximis quidem partem aliquam copioſiſſimæ ſubſtantiæ ſuæ dimiſit, reliquam effudit in pauperes; poſtea Epiſcopus creatus, diſpenſationem & adminiſtrationem ſuſcepit longè plurium hæreditatum, quas fidelium pietas Eccleſiæ tranſcripſerat.
Quid ſanctus Hilarius, nonne & ipſe omnia bona ſua, L. idem.
aut parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogavit? Is tamen cum merito perfectionis ſuæ fieret Eccleſiæ Arelatenſis Epiſcopus, quod illa tunc habebat Eccleſia, non ſolum poſſedit, ſed etiam acceptis fidelium numeroſis hæreditatibus ampliavit. Subdit Pomerius ita pauperum eſſe, quidquid eſt Eccleſiæ, ut Clerici, quibus res propriæ ſunt, non poſſint rerum Eccleſiæ, hoc eſt, patrimonii pauperum participes fieri; Epiſcopos denique tum diſpenſatores fieri communis pauperum & Eccleſiaſticæ ſubſtantiæ, poſtquam poſſeſſiones ipſi ſuas, vel propinquis, vel

Digitized by Google

Ibidem. Cap. 10. 11. pauperibus, vel Eccleſiæ ſuæ contulerunt. *Sacerdos cum laude pietatis diſpenſat, quæ accipit à populo diſpenſanda; & fideliter diſpenſat accepta, qui omnia ſua aut parentibus reliquit, aut pauperibus diſtribuit, aut Eccleſiæ rebus adjungit.* Reliqua Pomerii verba inferius attexemus. Eo Ambroſius animo Clericalem amplexus eſt profeſſionem, quo ſolent Monaſticam, & jam tum pauperibus & Eccleſiæ largitus eſt, quidquid auri, argenti, prædiorumque aggeratum poterat viro, & natalium ſplendore, & geſtis ſummis Imperii dignitatibus clariſſimo. Vide ut hæc ediſſerat Paulinus in ejus vita: *Sollicitus etiam nimium pro pauperibus & captivis. Nam in tempore quo Epiſcopus ordinatus eſt, omne aurum atque argentum, quod habere poterat, Eccleſiæ vel pauperibus contulit. Prædia etiam quæ habebat, reſervato, uſufructu germanæ ſuæ, donavit Eccleſiæ, nihil ſibi, quod hic ſuum diceret, derelinquens, ut nudus atque expeditus miles Chriſti, Dominum ſuum ſequeretur, qui cum eſſet dives, propter nos pauper factus eſt, ut nos ejus inopia ditaremur.* *Surius die 4. Aprilis. c. 29.*

VI. Radiat in Jure Orientali Leunclavii, Teſtamentum Gregorii Nazianzeni, quo declarat ſuas ſe res omnes addixiſſe Eccleſiæ Nazianzenæ ad ſuſtentationem pauperum: qua in re non aliud ſe, quam parentum obſequi voluntati, qui eodem jam ſe vuto obſtrinxerant. *Omnia mea bona conſecravi Eccleſiæ Catholicæ, quæ Nazianzi eſt, ad miniſterium uſumque pauperum, &c. Quum omnia pauperibus jam ante promiſerim, vel potius beatiſſimis parentibus, qui ante promiſerant, obſecutus ſim.* Neſtorii inſanæ novæque hæreſeos architecti res omnes fiſco addixerat Theodoſius Imperator, qui eaſdem mox Eccleſiæ contulit Conſtantinopolitanæ, deportato Neſtorio. Accipe quæ in eam rem Theodoſius ad Iſidorum Præfectum Prætorio reſcripſerit. *Tua proinde celebris autoritas hac Pragmatica Sanctione prædictum Neſtorium ob admiſſam impietatem in perpetuum deportari jubeat exilium. Omniaque bona illius Eccleſia Conſtantinopolitana addicat: quo auguſtiſſimi illius loci opes, cujus ille ſacra Myſteria nuper prodidit, auctiores evadant.* Athanaſius Alexandrinæ Eccleſiæ Preſbyter, Cyrilli Archiepiſcopi Alexandrini nepos, in libello ſupplici, quem Concilio Calchedonenſi obtulit, teſtatum facit legatam ſucceſſuri eſſe à beato Cyrillo patrimonii ſui partem maximam, commendatis ei nepotibus ſuis. *Hic moriturus teſtamentum condens, honoravit eum, quicumque fuiſſet poſt eum ordinatus Archiepiſcopus, plurimis & magnis legatis de propria ſua ſubſtantia.* [illegible Greek]

Iuris Orien. To. 2. pag. 203.

Conc. Epheſ. Part. 3. c. 15

Con. Calch. Act 3.

Deteſtatus eſt Salvianus eorum inhumanitatem Diaconorum ac Preſbyterorum, potiſſimum verò Epiſcoporum, quibus nulli cum ſint proximi, in quos patrimonia ſua poſſint transfundere, malunt ea exteris & alienis legare, quam Eccleſiæ, cujus ſponſi ſunt: quam pauperibus, quorum Patres ſunt: quam Chriſto denique parenti ſuo & totius hujus ſuæ opulentiæ largitori. *Quod ut ita dixerim prope inter monſtra reputandum eſt, ad Levitas etiam atque Preſbyteros, & quod his feralius multo eſt, etiam ad Epiſcopos perveniſſe. Ex quibus multi ſine affectibus, ſine pignore, non familias, non filios habentes, opes & ſubſtantias ſuas, non pauperibus, non Eccleſiis, non ſibi ipſis, non denique quod his omnibus majus eſt ac praſtantius, Deo, ſed ſecularibus, vel maximè & divitibus, & extraneis deputarent.* Alio verò loco ita augaratur, cùm veteris Teſtamenti Leviris neſas eſſet vineas, agros & fundos poſſidere; multò minùs Clericis noſtris licere, ubi hæc poſſederint, ea

In Epiſtola ad Salonii Epiſc.

etiam ad hæredes ſuos trajicere. *Ex quo intelligi poteſt, an ea nunc Deus noſter velit in Evangelio viventes Clericos ſuos mundanis poſt ſe hæredibus derelinquere, quæ adhuc in lege poſitos ipſos quidem noluit poſſidere.* Cùm denique regulas iſtas ſanctiſſimas, quas hic Salvianus expromit, altiſſimè combibiſſet Theodoſius Junior, lege ad Præfectum Taurum miſſa conſtituit, ut res omnes Epiſcoporum & Clericorum, Monachorum & Sanctimonialium, & inteſtatorum, & hærede juſto carentium, Eccleſiæ eorum, vel Cœnobio vendicarentur, quamvis hactenus in ærarium Principis ex comportatæ fuiſſent. *Si quis Epiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus, aut Diaconiſſa, aut Subdiaconus, vel cujuſlibet alterius loci Clericus, aut Monachus, aut mulier quæ ſolitariæ vitæ dedita eſt, nullo condito teſtamento deceſſerit, nec ei parentes utriuſque ſexus, vel liberi, &c. bona quæ ad eum pertinuerint, ſacroſancta Eccleſia vel Monaſterio, cui fuerat deſtinatus, omnifariam ſocientur.*

L. 1. ad Eccl. Cath.

Cod. Theod. L. 5 T. 3. c. 1. Et Cod. Iuſtin. l. 1. T. 3. c. 20.

VII. Id ſanè privilegii Cœtibus jam & Collegiis omnibus Reipublicæ communicatum fuerat, ut qui inteſtati, & ſine legitimo hærede excederent, in eorum bona ſuccederet Collegium ipſum. Habendæ ſunt tamen gratiæ Theodoſio, qui tam uberem divitiarum fontem in Eccleſias derivavit. Nec enim ambigere fas eſt, quin rivuli hinc opum copioſiſſimi influxerint in Eccleſiam. Quibus Clericis nulli erant natura, vel lege ſucceſſores, aut hæredes, iis profeſſio ipſa ſua hanc legem præfigebat, ut Eccleſiæ ſua legarent omnia, in qua & matrem haberent, & ſponſam, fratreſque & ſorores, tantò arctiori, quantò & ſanctiori ſibi vinculo ac neceſſitudine conjunctos. Si munere non fungerentur ipſi, atque inteſtati excederent, Eccleſiæ, vel Cœnobio, tanquam hæredi legitimo lex eorum bona omnia adſcribebat.

VIII. Ex hac autem eadem lege illud elicitur, Monachos & Sanctimoniales, etſi proprium ſibi nihil habere poſſent, potuiſſe tamen de iis ſuo arbitratu teſtari, quæ eorum nomine Monaſterium poſſideret. Ecquis autem dubitet, præter eos quibus ex aſſe Monaſterium ſuccedebat inteſtatis, quin plerique eorum edito teſtamento pleraſque res ſuas Monaſterio adſignarint?

IX. Omnium vehementiſſimè Salvianus in id incubuit, ut fideles omnes, maximè verò Monachos, virgines, viduaſque Deo ſacras, & demum Clericos compelleret, ut teſtamento edito aliqua ſaltem parte Chriſtum donarent, eorum quibus ab ipſo cumulatiſſimè donati fuerant. Qui poteſt enim fidelis morient adire, non expiatis eo quo faciliimè poteſt modo peccatis ſuis? *Offerat ergo vel moriens, ad liberandam de perennibus pœnis animam ſuam, quia aliud jam non poteſt, ſaltem ſubſtantiam ſuam.* Si quis fidelis appetente morte, errores præteritos ſuos ſincera pœnitudine exhorreſcat, parum eſſe omnino ſentiat, terrenis in omnibus copiis ſuis ad redimenda peccata, & ad exſolvenda immenſa debita, quibus apud ultricem Dei juſtitiam tenetur. *Sed dicit aliquis, Totum ergo Deo oblaturus eſt quod habet? Non offerat totum quod habet, ſi non putat ſe debere totum, quod habet. Non quæro cujus ſit quod offertur: à quo ſit acceptum, quod habet. Hoc dico ſolum, Non offerat totum pro debito, ſi debere ſe totum non putat pro reatu.* Non certò nobis liquet, quod pondus, qui modus ſit hinc peccatorum, hinc donorum noſtrorum meriti. Itaque nihil periculi eſt, immo tutiſſimum eſt, ad exhaurienda debita omnia totum dare, cùm ne ſic quidem compertum

Ad Eccleſ. Cath. l. 1.

Digitized by Google

habeamus, an ſatis exhauſta ſint. *Totum, inquit aliquis, oblaturus eſt? At ego dico, eſſe hoc totum parum. Quid enim jam ſcit aliquis, an peccatorum menſuram oblata compenſent? Si novit quiſpiam hominum peccatorum, quantum redimere delicta poſſit, utatur ſcientia ad redemptionem; ſi vero neſcit, cur non tantum offerat, quantum poſſit?*

X. Qua jam ſpe eſſe poſſunt, qui adeo non abjiciunt perituras aliquando opes, dum ſani ſunt & valent, ut ne poſt mortem quidem iis exui velint? Per conſanguineos quaſi vicarios poſſidere volunt, quæ jam non poterunt per ſeipſos: denique in poſſeſſiones ipſi ſuas alienos ſubrogant, earum fructu ſeipſos

Ibid. l. 2. ejiciunt. *Quam longè ergo ſunt à mandato Dei, quos cum ipſos juſſerit Deus viventes opibus renunciare, illi eas cupiunt etiam in cognatis ſuis mortui poſſidere? Aut quam longè ab ea devotione ſunt, ut exheredent ipſos ſe propter Deum, qui exheredare nolunt ſaltem extraneos propter ſe? Quibus libenter liberè dicerem, Quæ inſania eſt, ô miſerrimi? ut hæredes alios quoſcumque faciatis, vos ipſos exhæredatis: ut alios relinquatis vel brevi divites, vos ipſos æterna mendicitate damnatis?*

XI. Sunt & ſpeciales quidam ſtimuli, quibus viduæ urgeantur, has terrenarum opum præſtigias abdicare, quibus eæ conciliantur & aluntur peſtiferæ deliciæ, à quibus illas Apoſtolus deterruit. *Nam*

Ibidem. *quæ in deliciis agit vidua, vivens mortua eſt, &c. Ergo abſque dubio divitem eſſe non vult Apoſtolus, quam delitioſam eſſe non patitur; quia omnis fructus divitiarum in uſu eſt poſitus delitiarum: alioquin remoto uſu delitiarum, cauſa opum non relinquuntur. Cum itaque Apoſtolus in delitiis viduam mortem eſſe memoravit, promptum eſt, quod ad vitæ æternæ fructum vult univerſa diſtribui, qui non vult ad mortis uſum aliqua reſervari.*

XII. Qui enim ſingulari uberioris Dei gratiæ dono, in conjugio ipſo caſtimoniam conſectati ſunt, ne fingi quidem animo poteſt, ut cùm corpus ipſum ſuum Deo dicaverint, ſubſtantiam non dedicent; & cùm ſeipſos tam diligenter expedierint à ſæcularibus inquinamentis, iis opes & facultates ſuas ſordidari velint. *Nam de conjugibus continentiam profeſſis & ſpiritu Dei plenis, dubitare quis debeat quin ſua hæredibus mundanis ſervire nolint, qui ſe ipſos mundo eliminaverint? Quomodo enim ad ſe pertinentia aliis addicant, qui ipſos ſe ſibi denegant?* Qua ſe Deo ipſos conſecratione, eadem & res ſuas omnes devoverunt: nec enim ſatis ad Deum pergunt, niſi toti pergant. *Hos ergo conjuges tales quis dubitet, & dum vivunt, ſicut in ſe, ita etiam in ſuis ſubſtantiis Deo vivere: & cum è vita exeunt, cum ſua ad Deum, cui vixerint, facultate migrare.*

XIII. Virgines ſacræ id maximopere exhorreſcere debent, ne oleo charitatis deſtituantur, & bonorum operum: quo ſtultarum Virginum infortunium incurrerent. Si magna rerum copia abundent, haud ſatis eſt hinc pauxillum Deo delibari: ne paululum id olei ante abſumatur, & lampas ante reſtinguatur, quod adveniet ſponſus. *Tranſeamus ad ſacras Virgines, &c. Blandiuntur ſibi fortaſſe quædam, & ſufficere ſibi æſtimans, ſi cum multa & magna in facultatibus habeant, ſaltem exigua largiantur. Ego ſufficere parum neſcio: immo parum non ſufficere certe ſcio. Si aliter ipſæ ſciunt, apud ſeipſas ſciant; ego unum ſcio, quod Deus dicit, extinctas fatuarum Virginum lampades, operum bonorum oleum non habentes, &c. Non ſatis prodeſt, illico extinguendum lumen accendi, &c. Nam ſi in lychnis ipſis quibus ad breve tempus utuntur homines, langueſcit lumen ac deficit, niſi oleum large fuerit infuſum; quanta tibi, quæcumque illa es, quanta tibi olei abundantia opus eſt, ut lucerna tuo luceat in æternum?*

XIV. Epiſcopi, Presbyteri & Clerici demum omnes, tantò his officii religioſi vinculis arctius conſtringuntur, quòd reliquis omnibus præire exemplo ſuo debeant, nec mediocribus virtutibus acquieſcere, in tanto dignitatis faſtigio. *Supereſt de* Ibidem. *Miniſtris & Sacerdotibus quidpiam & Clericis dicere, licet ſuperſtitè fortè aliqua dicantur. Quidquid enim de omnibus aliis dictum eſt, magis abſque dubio ad eos pertinet, qui exemplo eſſe omnibus debent, & quos utique tanto antiſtare cæteris devotione oportet, quanto antiſtant omnibus dignitate. Nihil eſt enim turpius, quam excellentem eſſe quempiam culmine, & deſpicabilem vilitate.* Laicis perfectionis leges Chriſtus propoſuiſſe, Clericis impoſuiſſe videtur: *Unde eſt quod eis Salvator ipſe non ut cæteris voluntarium, ſed imperativum officium perfectionis indicit. Quid enim cum laico adoleſcenti dixiſſe legimus? Si vis eſſe perfectus, vende quæ habes & da pauperibus. Quid autem Miniſtris ſuis? Nolite, inquit, poſſidere aurum, &c. Laico dixit, ſi vis, vende quæ poſſides; Miniſtro autem, Nolo poſſideas.* Alienum eſt ergo & merito ſtupendum, ſi opes poſſediſſe non contenti, ad hæredes eas tranſmittunt: nec ſaltem iis ſe exuant, cùm inviti mox exuendi ſunt; miſerum eſt, ante vitam terminari, quam ſummi Judicis, ejuſque legis contemptum. *Et poſt hæc parum eſt ſucceſſoribus eorum, id eſt, Levitis ac Sacerdotibus, tanta divinarum rerum adminiſtratione fungentibus, ſi ipſi tantum divites fuerint, niſi etiam hæredes divites derelinquant. Erubeſcamus quæſo hac infidelitate. ſufficiat nobis, quod videmur uſque ad vitæ terminos Dominum ſpernere; cur id agimus, ut contemptum ipſius etiam poſt mortem extendamus?*

XV. Eſto excuſationis qualiſcumque velo tegantur, qui acceptas à majoribus hæreditates, ad filios & nepotes traducunt; at ne umbram quidem excuſationis prætexere poſſunt ii, qui alienos ſibi acceſſunt hæredes; quibus quos negavit natura, ambitio filios parturit; imaginaria deludi ſe amant conſanguinitate, & has præſtigias, atque mendacia propriæ anteponunt ſaluti. *Sed eſto indulgeri paren-* Ibid. l. 3. *tibus poſſit, natura inſalubriter indulgentibus: quid quod nonnulli filios non habentes, à reſpectu tamen ſalutis ſuæ & remedio peccatorum penitus avertunt? Ac licet ſemine ſanguinis ſui careant, quærunt tamen quoſcumque alios, quibus ſubſtantiam propriæ facultatis addicant, id eſt, quibus umbratile aliquod propinquitatis nomen inſeribant: quos ſibi, quaſi adoptivos imaginarii parentes filios faciant, & in locum eorum quæ non ſunt pignorum, perfidia generante ſuccedant.*

XVI. Sed cùm eſſent in primigenio illo adoleſcentis Eccleſiæ flore, non pauci parentes multa gaudentes prole; illis tamen perſuaſiſſimum fuit, nihil à ſe præjudicii filiis, aut detrimenti importari, ſi bonis ſe abdicarent, & ea Eccleſiæ tranſcriberent, in commune poſſidenda, à ſeipſis quoque & à filiis poſſidenda cum iis omnibus, qui cùm propria non habeant, tanto fiunt ex hac communium bonorum abundantia locupletiores. *Intelligere ergo poſſunt,* Ibidem. *quicumque ex Chriſtianis filios non habent, cui relinquere ſubſtantias ſuas debeant, cùm videant, cui reliquerint tunc illi filios non habentes. Si autem habent, diſcant quid etiam ipſos oporteat facere, cùm illos videant tunc parentes amorem filiorum Dei, filiis prætuliſſe. Habet igitur omnis ætas, habet omnis conditio, quod ſequatur; quicumque eſt particeps fidei, participem ſe beati faciat exempli. Si illi tunc ob*

Deum

Deum donantes omnia ſua, etiam ſe ipſos exhæreditavere viventes, diſertè vos quæſumus bona veſtra vel ipſi hæreditare moriente.

XVII. Sed in eos maximè exæſtuabat hic Salviani zelus, qui longè peterent, & peregrè adſciſcerent ſibi hæredem, Dei, Eccleſiæ, & ſuæ ipſorum
Ibidem. ſalutis immemores. *Quærunt notarum neceſſitudinum ficta nomina, nec inter eſt apud eos, quorum meminerint, dummodo ſui obliviſcantur: non intereſt, quos amare ſe dicant, dummodo animas ſuas oderint: quos divites faciant, dummodo ſe æterna mendicitate conſumant.*

CAPUT XVII. *P. 1. l. 3. c. 8.*

Mira & ſana ſanctorum Patrum doctrina de hæreditatibus, quæ Eccleſiæ transcribebantur, per quinque priora ſæcula.

I. Necdum reſtinctus fuerat ardor ille primus fidelium, ſua vendentium & dantium.

II. Reſpuit Auguſtinus hæreditates Patrum, filios defraudantium.

III. Alias admittebat ille quidem, ſed & reddebat, ſi repeterentur; conteſtatus licet, citra flagitium repeti non poſſe, quæ Deo devoviſſent & donaſſent.

IV. Ut reprehenſiones aſpernaretur eorum, qui eum carpebant, velut rei Eccleſiaſticæ incurioſum.

V. Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus, ei qui prole deſperata ſubſtantiam ſuam Eccleſiæ obtulerat, prole poſt nata eam reſtituit.

VI. Non probabat Auguſtinus eleemoſynas immodicas uxoris, præter conjugis voluntatem.

VII. Ambroſius, Hieronymus & Fulgentius parentes nolunt à filiis contriſtari, toto re ſua pauperibus, vel Eccleſiæ erogata.

VIII. Hæreditates integras Eccleſiæ addici ſubinique ferebat animo Auguſtinus, quod invidioſæ ſint, & litibus implicatæ. Ad legata pia omnes invitabatur, utque Chriſto, tantum legarent, quantum uni ex liberis.

IX. Utque eorum qui præmorerentur portionem ad eos per pauperum manus tranſmitterent.

X. Non recedit quandoque Auguſtinus à Salviani ſermonibus incitatioribus, ſed ad ea mox ſe temperamenta revocat, quæ nec ipſi, ut reor, diſpliciturſent Salviano.

XI. XII. Quam ab his non diſſentiant Hieronymus & Ambroſius.

XIII. Adeoque & Cæſarius frater Gregorii Nazianzeni.

I. IN contexendis tot Salviani doctrinæ teſtimoniis, ea me conſolabatur ſpes, quod etſi duriuſcula ea placita omnibus ſuaderi, aut in mores invehi non facilè poſſint: non infructuoſus tamen foret noſter labor. Cùm inde nimirum eluceſcat, 1. In more adhuc fuiſſe, ut excitarentur fideles, ad fortiora etiam illa, quæ perfectionis dicuntur præcepta, ſive conſilia: ut veſtigia oſcularentur majorum purioris ævi ſuorum, & Evangelicam conſectarentur paupertatem. 2. Vehementiora hæc ſanctorum Patrum, & Apoſtolicorum Concionatorum hortamenta, ejuſmodi fuiſſe, ut in ea nihil caderet obliquæ ſuſpicionis, cùm ipſi occupaſſent ſua omnia pauperibus dilargiri: & de tot congeſtis in Eccleſiam opibus, id tantum veluti primoribus labris delibarent, quod neceſſitati naturæ ſufficeret, non voluptati, non jactantiæ. 3. Imperatores ipſi lege promulgata ſuffragati ſunt ei rationi & doctrinæ, qua invitantur Clerici ſe ſuaque omnia Eccleſiæ devovere, ubi ſtatuerunt ad Eccleſiam devolvi, quidquid inteſtati reliquiſſent.

II. Quoad alia Salviani decreta, ſuo quiſque fruetur judicio, dum ea ad Evangelicam revocet normam. Quin & certum eſt Salviano ne Auguſtinum quidem aſſenſurum, quod ad hæreditates pertinet eorum, quibus liberi ſunt, vel parentes, vel proximi. Quanquam enim lubens admitteret Auguſtinus hæreditates, ſi quæ Eccleſiæ addicerentur, aliquas tamen conſtanter recuſavit, ne iis Teſtatoris proximi fraudarentur. *Domum, vel agrum ſeu villam nunquam emere voluit. Verùm ſi forte Eccleſiæ à quoquam ſponte tale aliquid vel donaretur, vel titulo legati dimitteretur, non reſpuebat, ſed ſuſcipi jubebat. Nam & aliquas eum hæreditates recuſaſſe novimus; non quia pauperibus inutiles eſſe poſſent, ſed quoniam juſtum & æquum eſſe videbat, ut à mortuorum vel filiis, vel parentibus, vel affinibus magis poſſiderentur, quibus ab eis deficientes dimittere noluerunt.*

III. Hæc Poſſidius in vita Auguſtini. Recuſata Cap. 24.
eſt ergo, ut perſpicis, ab Auguſtino hæreditas integra, ne filii, & proximi fruſtrarentur omnino. Aliàs enim cum fundo quopiam eum donaſſet dives quidam civis Carthaginenſis, cui proles erat, eum admiſit Auguſtinus, velut monumentum ejus ſtudii, quo ſaluti æternæ ſuæ conſultum cupiebat. *Oblationem libenter accepit, congratulans, quod æternæ ſuæ memor eſſet ſalutis.* Sed cùm poſt aliquot annos per filium inſidus donator Syngrapham repeteret donationis, ejuſque loco centum nummos obtuliſſet, Auguſtinus donum rejecit, Syngrapham remiſit, hominem acerbiſſimè objurgavit, admonuitque ut feriò eam eluere maculam ſtuderet. *Ingemuit Sanctus, hominem vel finxiſſe donationem, vel de bono opere pœnituiſſe: tabulas reddidit, pecunias reſpuit, atque reſcriptis eundem ſicut oportuit, & arguit, & corripuit, admonens, ut de ſua ſimulatione, vel iniquitate cum pœnitentia humilitate Deo ſatisfaceret, ne cum tam gravi delicto de ſæculo exiret.* Ea occaſione obſecutus eſt ſanctus Pater ei canonicæ regulæ, quæ ſub eo promulgata fuit in Concilio Carthaginenſi IV. *Ut* Can. 18.
Epiſcopus tuitionem teſtamentorum non ſuſcipiat. Ut 19.
Epiſcopus pro rebus tranſitoriis non litiget provocatus.

IV. Verùm ſi doctiſſimus, & à cupiditatum fæce alieniſſimus Pater, ab totis & integris abhorrebat hæreditatibus, quòd & invidioſiſſimæ ſint, & litium ſpinis obſitæ: legata certè pia lubentius admittebat: *Frequentius verò dicebat, ſecurius ac tutius Eccleſiam legata à defunctis dimiſſa debere ſuſcipere, quam hæreditates fortè ſollicitas & damnoſas; ipſaque legata magis offerenda eſſe, quam exigenda.* Malebat pius Paſtor filios parentibus conciliare, quàm ipſos ſibi committere, admittendis eorum hæreditatibus. Hinc maledicentiæ jacula in eum torquebantur, quaſi res & commoda proderet Eccleſiæ, ac dilabi fineret. Sed nolebat pius Paſtor Eccleſiam diteſcere filiorum ſuorum diſpendiis: ac pacis charitatiſque conciliatricem litibus & diſcordiis ſaginari. *Quid* Ibidem.
facturus ſum eis, qui dicunt, Ecce quare nemo donat Et de Diverſis.
Eccleſiæ Hipponenſi aliquid, ecce quare non eam faciunt, Serm. 49.
qui moriuntur hæredem, qui Epiſcopus Auguſtinus de c. 3.
bonitate ſua, (laudando enim mordent, labiis mulcent, dentem figunt) donat totum, non ſuſcipit. Plane ſuſcipio, profiteor me ſuſcipere oblationes, oblationes ſanctas. Si quis autem iraſcitur filio ſuo, & moriens exhæredat eum; ſi viveret, non eum placarem? non ei filium ſuum reconciliare deberem? Quomodo ergo cum filio ſuo volo ut habeat pacem, cujus appeto hæreditatem?

V. Nec unus ſucceſſiones id genus abnuebat Auguſtinus, inofficioſorum, aut iraſcentium filiis parentum. Exemplo forſan illi ſuo viam præmonſtrarat Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus: qui cum admiſiſſet hæreditates ejus, qui nihil ſuſtuliſſet liberorum, eorumque ſpem funditus abjeciſſet; mox occupavit, & illas ei ultro refudit, ubi audiit

præter ſpem natam ei eſſe prolem. Poterat Aurelius donatas res retinere, ſed cœli leges legibus fori caſtiores, & munificentiores ſunt. *Quid plura? Quicumque vult exhæredato filio hæredem facere Eccleſiam, quærat alterum qui ſuſcipiat, non Auguſtinum: immo Deo propitio neminem inveniat. Quam laudabile factum ſancti & venerandi Epiſcopi Aurelii Carthaginenſis? quomodo implevit eos omnes, qui ſciunt, laudibus Dei? Quidam enim cum filios non haberet, neque ſperaret, res ſuas omnes retento ſibi uſufructu donavit Eccleſiæ. Nati ſunt ei filii, reddidit ei Epiſcopus, nec opinanti, quæ ille donaverat. In poteſtate habebat Epiſcopus non reddere, ſed jure fori, non jure poli.*

Poſſidius ubi ſuprà.

VI. Nec aſpernabatur eas tantum Auguſtinus donationes, quas parentum in filios iracundia magis, quàm pietas in Deum & in pauperes obtuliſſet: ſed & eas improbabat immodicas largitiones, quas matrona dives faceret, ferventior, quàm prudentior, inconſulto conjuge, nec ſatis liberis conſulens, quibus tamen æquiſſimum eſt ſervari, quo honeſtè ſuſtententur. Hujuſmodi conſilium inſuſurrabat Auguſtinus illuſtri fœminæ Ecdiciæ, pauld ulteriùs progreſſæ. *Pariter ergo conſilium de omnibus haberetis, pariter moderaremini, quid theſaurizandum eſſet in cœlo, quid ad vitæ hujus ſufficientiam vobis ac veſtris veſtroque filio relinquendum, ne aliis eſſet refectio, vobis autem anguſtia.*

Epiſt. 199.

VII. Multò alienior erat Eccleſia ab eleemoſynis filiorum, quæ in parentum diſpendium cederent. Teſtis locupletiſſimus aderit Ambroſius: *Sed dicis: quod eras parentibus collaturus, Eccleſiæ malle conferre. Non quærit donum Deus de fame parentum, &c. Multi ut prædicentur ab hominibus, Eccleſiæ conferunt, quæ ſuis auferunt. Cum miſericordia à domeſtico progredi debeat pietatis officio. Da ergo priùs parenti, da etiam pauperi.* Refert Hieronymus viduam ſanctiſſimam Marcellam, ne matrem exaſperaret, moderatam eſſe ſuis in pauperes largitionibus, in quos omnia ſua effundere vehementer cupiebat. Sic enim ille in Epitaphio Marcellæ: *Matri in tantum obediens, ut interdum faceret, quod nolebat. Nam cum illa ſuum diligeret ſanguinem, & abſque filiis & nepotibus, vellet in fratris liberos univerſa conferre: iſta pauperes eligebat, & tamen matri contraire non poterat; monilia & quidquid ſupellectilis fuit, divitibus peritura concedens, magiſque volens pecuniam perdere, quam parentis animum contriſtare.* Mirum in modum ab his diſcrepabat conſilium, quod Furiæ ſanctiſſimæ viduæ ab eodem dabatur Hieronymo, quo adducimur, ut credamus longè diſſimillimas fuiſſe circumſtantias. Suadebat enim, ut ne ſtomachantem audiret patrem, in Chriſto hærede ſibi adſciſcendo. Ita ergo ſanctus Pater in Epiſtola ad Furiam de Viduitate ſervanda: *Cui dimittes tantas divitias? Chriſto qui mori non poteſt. Quem habebis hæredem? Ipſum quem & Dominum. Contriſtabitur pater, ſed lætabitur Chriſtus. Lugebit familia, ſed Angeli gratulabuntur. Faciat pater quod vult de ſubſtantia ſua, non es ejus, cui nata es, ſed cui renata.* Ex quo planum eſt, cùm divitiis pater affluerct, potuiſſe filiam viduam eo renitente ſe ſuaque Chriſto dicare.

In c. Lucæ 18. l. 8.

Cùm ſe Fulgentius in Cœnobium abdidiſſet, omnia matri ſuæ donavit, quod in ejus offenſionem graviſſimam incurrere ſe ſentiret, ſi Chriſto donaret. Hinc Ferrandus in ejus vita: *Quantas univerſi laudes Deo retulerunt cum viderent beatum Fulgentium ſæcularis cupiditatis calcata, rebus quas diſtrahere & donare pauperibus non poterat, ne offenderet bonam matrem, renunciaſſe penitus.*

VIII. Quanquam autem ſanctiſſimi Patres ægrè aſſentirentur hæreditatibus integris admittendis: unde Auguſtinus ut eas non omnino & ſemper à ſe recuſari oſtenderet, & os iis obſtrueret, qui hunc illi ut rerum & neceſſitatum Eccleſiæ immemori obtrectabant, unum profert exemplum hæreditatis à ſe admiſſæ, *ejus qui ſine liberis defunctus* erat. Nihilo tamen ſegnius ſancti Patres inſtabant fidelibus, ſubdebantque faces, ut pauperibus & Eccleſiæ legarent, ut Chriſtum in numerum filiorum cooptarent, parique cum cæteris filiis portione munerarentur. Ita cui unus erat filius, is ſi conſilio uteretur Auguſtini, hominis à rerum terrenarum cupiditate alieniſſimi, hæredem inſtituebat Eccleſiam ex ſemiſſe; cui duo ex quadrante, cui tres ex triente. *Sed planè faciat, quod ſæpè hortatus ſum; unum filium habet, putet Chriſtum alterum, duos habet, putet Chriſtum tertium: decem habet, Chriſtum undecimum faciat, & ſuſcipio.*

De diverſis. Serm. 49.

IX. Nec minùs alibi luculentè & peramanter ad animarum ſalutem; nam cupiditatem ubique ſomniant & ſuſpicantur, qui cupiditatibus ipſi turpiſſimè ſerviunt, & de aliis ex ſeipſis æſtimant. Non minùs, inquam, luculentè Auguſtinus, ubi filio amiſſo dolentem alloquitur patrem, monetque nequaquam amiſſum filium, ſed præmiſſum, & in cœleſti Palatio incolumem, quo ſua illi hæreditatis portio, vicario pauperum miniſterio, transmittenda ſit. *Vivit filius tuus, interroga fidem tuam. Si ergo vivit filius tuus, quare invaditur pars ejus à fratribus ejus? Sed dices, Nunquid rediturus eſt, & poſſeſſurus? Mittantur ergo illi, quo præceſſit ille; ad rem ſuam venire non poteſt, res ejus ad eum ire poteſt. Si in Palatio militaret filius tuus, & amicus Imperatoris fieret, & diceret tibi, vende ibi partem meam, & mitte mihi, nunquid haberes, quod reſponderes? Modò cum Imperatore omnium Imperatorum & cum Rege Regum eſt, mitte illi, &c.* Quò numeroſior, eò lætior familia; Chriſto in filium adoptato, & patri & filiis cumulus accedet gaudii, & dignitatis; detrimenti porro nihil erit, ſi hæreditatis terrenæ conſors is fiat, qui cœleſtis in hæreditatis conſortium poteſt ipſe quos vult vocare. *Melius proſperiuſque loquamur. Non dico unum minùs habebis, computa quia unum plus habes. Fac locum Chriſto cum filiis tuis, accedat familiæ tuæ Dominus tuus, accedat ad prolem creator tuus.*

Ibidem. Serm. 44. c. 10.

Ibidem c. 11.

X. Non recedit aliquando Auguſtinus à Salviani verbis & ſententiis; at mox ea temperamenta adhibet, quæ indigitata ſuperius ſunt à nobis. Ut non immerito auguremur, nec Salvianum ipſum ab illis receſſurum fuiſſe. Optabilius id primo videri poteſt Auguſtino viſum fuiſſe, ut parens quantacumque filiorum numeri, ſtatim in manus pauperum deponat totum patrimonium: & mox tamen uno eo contentus eſt, ut inter filios & hæredes aliquo loco ſit Chriſtus cum pauperibus ſuis. *Filiis, inquis, meis ſervo, magna excuſatio, filiis meis ſervo. Videamus, ſervat tibi pater tuus, ſervas tu filiis tuis, filii tui filiis ſuis, & ſic per omnes, & nullus facturus eſt præcepta Dei? Quare non illi potius impendis omnia, qui te fecit ex nihilo? Qui te fecit, ipſe te paſcit. Ex his quæ fecit, ipſe paſcit & filios tuos. Neque enim melius committis filiis tuis patrimonium tuum, quam creatori tuo. Palliare ſe volunt homines nomine pietatis, & dealbare, ut quaſi propter filios videantur ſervare, quod propter avaritiam ſervant.* Hæc Salvianum redolere videri poſſunt. Sed mox receptui canit ſanctus Pater, & intra æqui limites ſeſe cohibet. *Dicitur de quodam, quare non facit eleemoſynam? Quia ſervat*

De decem Chordis, c. 12.

filiis ſuis. Contingit, ut amittat unum; ſi propter filios ſervabas, mittat poſt illum partem ſuam. Redde illi quod ſuum eſt, redde quod illi ſervabas. Præceſſit ad Deum, pars ipſius debetur pauperibus.

XI. Erant & Hieronymi eadem invitamenta ad patrem duabus orbatum filiabus; ſuadet enim ut ne ideo exhæredes eſſe velit, quòd ſponſo immortali, non mortali homini nupſerint; ſed ad illas potiùs & tantò copioſiùs mittat opes, ornatuſque, quibus ornari poſſint ad cæleſtes eas nuptias. *Bona liberis pares, quæ te ad Dominum præceſſerunt; ut partes earum non in divitias ſororis proficiant, ſed in redemptionem animæ tuæ, atque alimenta miſerorum. Hæc monilia filiæ tuæ à te expetant, his gemmis ornari capita ſua volunt. Quod periturum erat in ſerico, vilibus pauperum tunicis ſervetur. Repetunt à te partes ſuas: junctæ ſponſo nolunt videri pauperes & ignobiles, propria ornamenta deſiderant.*

Epiſt. ad Iulianum.

XII. In Oratione de Obitu fratris ſui Satyri Ambroſius ſpectandam & admirandam exhibet charitatem, cujus moderatio ardorem non minueret, ardor moderationem non labefactaret; cùm & omnia pauperibus largiri perciperet, & fratri atque ſorori diſplicere refugeret. Itaque nihil teſtamenti condidit, omnia eorum arbitrio permiſit, ſed tam enixè commendatis pauperibus, ut eo extincto non aliud ſibi viſi ſint, quàm patrimonii pauperum diſpenſatores. *Ultimo ſermone ſignavit, ſibi nec avoris arbitrium fuiſſe ducenda, ne à fratribus divelleretur; nec teſtamenti faciendi voluntatem, ne noſtrum in aliquo arbitrium læderetur. Denique & oratus & obſecratus à nobis, nihil tamen condendum putavit, non oblitus pauperum, ſed tantùm obſecrans eſſe tribuendum, quantum nobis juſtum videretur, &c. Ergo diſpenſatores, non hæredes reliquit.* Diximus jam ut illuſtriſſimæ hujus familiæ bona omnia in manus pauperum devenerint.

XIII. Paulò aliter ſpecie tenus Cæſarius Gregorii Nazianzeni frater, re idem conſilium, eandem pauperum charitatem ſecutus eſt, ut omnia illis prodigeret ſua. Impatientius laturos non dubitavit matrem, fratremque, ſi vel dubitaſſe videretur, an ea eis grata futura eſſet effuſiſſima largitio in pauperes. Inde eſt quod Gregorius Nazianzenus teſtificatur, eò maximè excuſſiſſe lacrymas optimæ parentis, ubi reſcivit, quidquid filius opum coacervaverat, id in cœlos cum eo trajiciendum. *O ingentem munificentiam! ô novam conſolationem! Auditum eſt præconium, omni auditione dignum, ac matris luctus ob præclaram & ſanctam pollicitationem exhauritur. qua omnes filii opes pro eo ſe in ſepulcrale munus daturam recepit; ut nihil iis qui expectabant relictum ſit.*

Naz. anz. Orat. 10.

CAPUT XVIII. *P. 1. l. 3. c. 9.*

Imperatoriæ Leges de teſtamentis in favorem Eccleſiæ, & Clericorum; de immunitatibus Cleri, de divitum Clericatu, per priora quinque ſæcula.

I. Valentiniani lex Clericos, non Eccleſiam arcebat ab hæreditatibus viduarum.

II. In compendium id cedebat Eccleſiæ.

III. Nihil querelarum in hanc legem fuſum eſt, quod pii Clerici, quos ea vulnerabat, terrena bona minùs carent.

IV. Eccleſia diſpendium inferri non poterat, quia illud in captivos & pauperes innumerabiles redundaret.

V. Lex Theodoſii, qua vetabat, ne quid Diaconiſſæ legarent Eccleſiæ, eos tantùm ſpectabat, quibus liberi erant; & ne hos quidem vetabat, niſi fraudes ſuos liberos fruſtrare.

VI. A Marciano Imperatore revocatæ ſunt hæ leges omnes.

VII. Tributis ordinariis obnoxiæ erant terræ Eccleſiarum. Quæ hic Ambroſii magnanimitas, & terrenorum deſpicientia.

VIII. IX. Eccleſia ſpenſam amulabatur. Immunitatem & libertatem jam à cœlo hauſtam præſtabatur, humanis his ſervitutibus intra ſe accommodabat.

X. XI. Hilarii & Hieronymi doctrina.

XII. Clericorum & Monachorum immunitati patrocinatur Baſilius.

XIII. An veteres Conſtantinum divites Clero initiari.

XIV. Lex ejus non complectebatur niſi Curiales, quos conditio ipſa ſua publicis oneribus ſubjiciebat.

XV. XVI. Optimates Imperii Clero & Ordinibus initiati injuſſu Imperatorum. Varia ad id argumenta.

XVII. Argumenta ad idem alia. Leges explanantur.

XVIII. XIX. Alia ad hoc ipſum argumenta.

XX. Expoſitio Canonis Concilii Sardicenſis.

XXI. Explanatur lex Arcadii.

XXII. Ex Epiſtola Concilii Illyrici.

XXIII. De pia Clericorum.

XXIV. Exemplum ſancti Germani Epiſcopi Altiſſiodorenſis.

I. QUàm ſecundæ & propitiæ erant Imperatorum Leges teſtamentis iis, quibus Eccleſiæ & pauperibus multa donabantur: tam adverſariæ iis erant, quibus privati ditabantur, Monachi, Clericive. Promulgata eſt à Valentiniano lex, qua vetabantur Clerici, & quicumque continentiam profitebantur, quidquam accipere ex ſucceſſionibus viduarum, vel ſanctimonialium quarumcumque fœminarum, etiam per fidei commiſſa. Non diſſimulat Hieronymus Clericos Monachoſque hoc in ſe dedecus ipſos derivaſſe, oſtentationibus ſuis & delinimentis, quibus viduas circumveniebant, illiciebantque ut teſtamento ab eis hæredes ſcriberentur. Porro ea lege idem teſtificatur, nihil Eccleſiæ præjudicatum fuiſſe, vel pauperibus, nec derogatum teſtamentis in horum favorem factis. Quin ex adverſo juſtiſſimas ea lege pœnas dediſſe Clericos & Monachos, qui impudentiùs intercedebant, ne mater, hoc eſt, ne Eccleſia filiorum hæreditates exciperet; ſolique captabant & ad ſe convertere ſtudebant patrimonia viduarum, ſuapte quaſi ſponte pauperibus in commune deſtinanda, quod à nobis ſuperioribus abundè capitibus declaratum eſt. Audi jam Hieronymum, de ea Valentiniani lege diſputantem, non ut libertati injurioſa Clericorum, ſed ut eorum inexhauſtæ cupiditati adverſa. *Pudet dicere Sacerdotes idolorum, Mimi & Aurigæ & Scorta hæreditates accipiunt: ſolis Clericis ac Monachis hoc lege prohibetur, & non prohibetur à perſecutoribus, ſed à Principibus Chriſtianis. Nec de lege conqueror, ſed doleo cur meruerimus hanc legem. Cauterium bonum eſt, ſed quod mihi vulnus, ut indigeam cauterio? ſit hæres, ſed mater filiorum: id eſt, Eccleſia, gregis ſui, quæ illos genuit, nutrivit, pavit. Quid nos inſerimus inter matrem & liberos?*

Cod. Theod. L. 16. Tit. 2. c. 20.

Epiſtola ad Nepotian.

II. Ei ergo legi non interceſſit Eccleſia, quam ſibi conducibilem ſentiebat. Extremis verò his verbis Hieronymi planum eſt, teſtamenta viduarum Eccleſiæ ipſius commodis conſulere debuiſſe, & eo quaſi innato impetu propendere; at avaritia Monachorum & Clericorum quorundam factum eſſe, ut is largitionum curſus deflecteretur ad privatorum quorundam utilitates; eorum audaciam hac lege repreſſam fuiſſe; ita Eccleſiæ rationibus & utilitatibus conſentaneam fuiſſe omnino eam legem, fracto & debilitato eorum impetu, qui illis adverſabantur.

III. Hieronymo prorſus aſſentiebatur Ambroſius. De ea expoſtulabat lege, nec revocari tamen ſatagebat. *Soli ex omnibus Clerico jus commune clau-*

ditur, nulla legata vel etiam gravium viduarum, nulla donatio, &c. Quod Sacerdotibus phani legaverit Chriſtiana vidua, valet: quod Miniſtris Dei, non valet. Quod ego non ut quærar, ſed ut ſciant, quid non querar, comprehendi. Erat quod meritò conquereremur; quòd ſcilicet aliquorum fraudes plecterentur, quorum arte circumſcriptæ fuiſſent religioſæ viduæ: ſed in omnes Clericos & Monachos vindicatum eſſet, luituris innoxiis longè plurimis paucorum dedecos & crimen noxiorum. Sed cùm ea pœna non pertineret, niſi ad imminuendas privatorum opes, quibus & utilior eſt, & charior eſſe debet mediocritas, vel penuria, quàm copia rerum terrenarum: ſanctis Patribus ne in mentem quidem venit conqueri, aut reclamare. Exploratiſſimum erat, germanas Clericorum & Monachorum opes ex virtutibus efflorescere, in quas nequicquam ſæviant Principum leges. Unde ad ſuos Ambroſius, *Malo vos pecunia minores eſſe, quàm gratia.*

IV. Tradit porro idem S. Pater ea Valentiniani lege retardatas non fuiſſe quaſlibet in Eccleſiam largitiones. *Sed referunt ea, quæ vel donata, vel relicta ſunt Eccleſiæ, non eſſe temerata.* Sed unà teſtatur Ambroſius, non potuiſſe fieri, ut donationibus & legatis teſtamentariis privaretur Eccleſia, quin periclitaretur & vita & libertas pauperum & captivorum turbæ innumerabilis, quos illa diebus ſingulis aut alit, aut redimit ſuo ſumptu. Quæ enim vulgi ſermone dicuntur opes Eccleſiæ, patrimonia ſunt pauperum. Ipſius verò opes Eccleſiæ ſunt virtutes. *Nihil Eccleſia ſibi, niſi fidem poſſidet. Hos reditus habet, hos fructus. Poſſeſſio Eccleſiæ ſumptus eſt egenorum. Numerent quos redemerint templa captivos, quæ contulerint alimenta pauperibus.*

Epiſt. 50.

Ibidem.

V. Publicata eſt à Theodoſio Lex, tanti Imperatoris pietati minùs, ut apparet, conſentiens, qua ſcilicet prohibebantur Diaconiſſæ, Eccleſiis, vel pauperibus teſtamento quidquam legare. Nec enim jam privatos ea lex, ſed Eccleſias ipſas, & univerſim pauperes ab adeundis Diaconiſſarum hæreditatibus arcet. *Nullam Eccleſiam, nullum Clericum, nullum pauperem ſcribat hæredem.* Verùm ea lex non complectitur niſi Diaconiſſas, quibus erant liberi, *cui votiva domi proles ſit.* 2. Ea lege Diaconiſſis conceditur, ut dum vita gaudent, utque appetente etiam morte proventus terrarum ſuarum dent & addicant, cui volent pio libitu ſuo. *Prædiorum ſuorum reditus conſequantur, de quibus donandi vel relinquendi, vel quoad ſupereſt, vel dum in fata concedit, & libera ei voluntas eſt, integra ſit poteſtas.* 3. Fundos tantùm, gemmas, & ſummi quæque pretii filiis ſervare jubentur. Non ea ergo eſt hujus legis atrocitas, quæ primùm videbatur. Poterant Diaconiſſæ & ei legi ſatisfacere, & cùm in poteſtate proventus ſuos omnes haberent, obſequi Auguſtini monitis, ut Chriſtum filiorum & hæredum ſuorum numero adgregarent. 4. Eodem ipſo anno eam legem revocavit Theodoſius ipſe, conceſſitque Diaconiſſis & viduis Eccleſiaſticis, ut dum adviverent, ſervos, mobilia, & fundos ipſos ſuos Eccleſiæ darent, ſi *prædia*, non *prædam* legas in legis contextu, quod ſanè magis conſentaneum eſt.

Cod. Theod. L. 16. Tit. 2. c. 27.

Ibid. c. 28

VI. Marciano Imperatori viſum eſt hac Theodoſii lege revocari eam Valentiniani, & reſcindi. Utcumque habeat, utramque ipſemet revocavit, voluitque ut Eccleſiæ, pauperes, Clerici, Monachi ſucceſſiones admitterent, ut & donationes Diaconiſſarum, viduarum, & quorumcumque demum. *Priores Conſtitutiones nunc præcipio penitus abrogari, &c. Generali perpetuaque victura hac lege, ſancimus, ut ſive vidua, ſive diaconiſſa, ſeu virgo Deo dicata, vel ſanctimonialis mulier, ſive quocumque alio nomine religioſi honoris vel dignitatis fœmina nuncupetur, teſtamento vel codicillo ſuo, Eccleſiæ, vel Martyrio, vel Clerico, vel Monacho, vel pauperibus aliquid, vel ex integro, vel ex parte in quacumque re vel ſpecie, credidit relinquendum, id modis omnibus ratum firmumque conſiſtat.*

Leg. Novell. Marciani. Tit. 5.

VII. Ex his legibus exarſere diſſenſiones inter immunitatum Eccleſiaſticarum patronos & adverſarios, quibus minimè neceſſe eſt nos immorari. Præſtat Ambroſium audire, & quæ in his Eccleſiæ ſententia, quæ ſapientia, quæ moderatio fuerit, ab eo perdiſcere. Confirmabat enim Ambroſius, Eccleſiæ agros tributis obnoxios & ipſos fuiſſe: poſſe Imperatorem non tributa tantùm petere, ſed & agros ipſos repetere: nec enim eos daturam Eccleſiam, ſed ne ſibi auferantur, nunimè prohibituram. *Agri Eccleſiæ ſolvunt tributum. Si agros deſiderat Imperator, poteſtatem habet vindicandorum; nemo noſtrûm intervenit. Poteſt pauperibus collatio populi redundare. Non faciant de agris invidiam; tollant eos ſi libitum eſt, Imperatori non dono, ſed non nego.* Quibus verbis conſtat, multa æquo animo paſſuram fuiſſe Eccleſiam, quæ æquo jure tentari ab Imperatore non poſſent. Patienter illa, forſan & gratanter tuliſſet ſuos ſibi agros eripi: nec minori tamen in culpa fuiſſent, qui abſtuliſſent. Si cogerentur Curiales patrimonio antè renuntiare, quàm Clericatui inſcriberentur, eodem animo reſpondebat Ambroſius, eam injuriam nos non deprecari, de ea nihil conqueri, quod jacturam temporalium pro nihilo reputemus. *Non enim putamus injuriam, quia diſpendium non dolemus.* Si Clerici ſucceſſionibus viduarum ſummovebantur, non expoſtulabat Ambroſius; ſed illud non ſilebat, meritiſſimò ſe expoſtulare potuiſſe. *Quod ego non ut querar, ſed ut ſciant, quid non querar comprehendi.* Fundum Eccleſiæ donatum, ſeperenti redditum ab Auguſtino diximus, illud inculcante, de agri damno non dolere Eccleſiæ, ſed de ejus ſalutis diſcrimine, qui tam fœda ſe avaritiæ labe contaminaret. Confeſſus eſt Auguſtinus *per jura Legum poſſideri poſſeſſiones*: ſed profeſſus eſt & idem ipſe, tributorum immunes & liberos eſſe filios: nec ulli humanæ Reipublicæ vectigali ſubjici debere, quos ſibi ſummus cœli terrarumque Imperator filios aſcivit. *Quod dicit Chriſtus ergo liberi ſunt filii. In omni regno intelligendum eſt liberos eſſe regni filios: id eſt, non eſſe vectigales. Multò ergo magis liberi eſſe debent in quolibet regno terreno filii regni illius, ſub quo ſunt omnia regna terrena.* En libertas, en immunitas Cleri, ipſis innixa inconcuſſis Verbi incarnati verbis, cujus etiam exemplis ſe Clerus accommodabat, dum immunitatis ſuæ jura præfatus, & cæleſtibus libertatis chartis explicatis, ſolvebat quæ exigebantur.

Epiſt. 32.

In Evang. Joan Tract. 6.

Quæſt. Evd. L. 1. c. 13.

VIII. Fidentiſſimè Ambroſius declarabat, ab Eccleſiis tributa ſolvi, etſi non neſcirent, in Ægypto ipſa, ubi tam profanæ increbuerant ſuperſtitiones, Sacerdotes his ſervitutibus ſubductos fuiſſe. *Joſeph tributum conſtituit, præter poſſeſſionem tamen ſacerdotalem, quam à tributis immunem reſervavit, ut apud Ægyptios quoque inviolabilis haberetur religio ſacerdotalis.* Iterum, iterumque ſanctiſſimus Pater libertatem & immunitatem oſtentabat ſuam, ſed ea qua Chriſtus ratione, qui eam Eccleſiæ cum ſacerdotio ipſo ſuo communicatam voluit. *Non debebat Filius Dei, non debebat & Petrus in adoptionem*

Epiſt. 7.

Epiſt. 1.

à Patre aſſcitus per gratiam: ſed ne ſcandalizentur, vade ad mare & mitte hamum, &c. Da iis pro me & te.

IX. Magno & excelſo animo ſanctiſſimi Patres volebant, ut hæc ipſa damna compendio eſſent nobis, libertatum diſpendia ornamento: pleniſſima Clericis hinc parta, hinc confirmata libertate ex terrenorum omnium abdicatione. Ita olim Apoſtoli, & Apoſtolicarum virtutum odore quopiam afflati Clerici, invictos ſe & inacceſſos præſtabant immunitatis & libertatis ſuæ ſacræ adverſariis.
L. 9. in Lucam. *Non tenebantur ad ſolutionem tributi, nihil enim eorum quæ ſub Rege terreno erant, poſſidebant. Ergo eorum imitatores non ſolvunt tributum, quibus Deus portio eſt.*

X. Hilario quoque perſuaſiſſimum fuerat, tributum à Chriſto ſolutum fuiſſe, non ex debito, ſed
In Matth. c. 17. vitando offendiculo. *Scandalo igitur præſtat, ut ſolvat: cæterum debito legis eſt liber.* Sed idem alibi præſtantiſſimè Hilarius, præpoſterum eſſe declarat, de tributis conqueri, quæ pendere jubearis: cùm penes te ſit ne pendas amplius, abdicatis bonis iis,
Ibidem. Can. 22. quibus hæc ſervitutis dedecora inhæſere. *Si enim nihil Cæſaris penes nos reſederit, conditione reddendi ei quæ ſua ſunt, non tenebimur. Porro autem ſi rebus illius incumbamus, ſi jure poteſtatis ſuæ utimur, ut nos tanquam mercenarios alieni patrimonii procurationi ſubjicimus, extra querelam injuria eſt, Cæſari redhiberi, quod Cæſaris eſt.* Et alibi: *Et ſi tu vis non eſſe obnoxius Cæſari, noli habere quæ mundi ſunt; ſi vis nihil Regi debere terreno, relictaque omnia & ſequere Chriſtum.*

XI. Norat Hieronymus ſolviſſe Chriſtum, etſi non haberet unde ſolveret; nam quæ in manus Judæ deponebantur, alimenta erant pauperum, nullis vexanda tributis. Atqui bona Eccleſiæ omnia ejuſdem ſortis & naturæ ſunt. Immunia ergo & ipſa
In Matth. Cap. 17. ſunt. *Tanta Dominus ſuis paupertatis, ut unde tributa pro ſe & Apoſtolo redderet, non habuerit. Quod ſi quis objicere voluerit, Et quomodo Judas in loculis portabat pecuniam? Reſpondebimus, rem pauperum in uſus ſuos convertere nefas putavit: nobiſque idem tribuit exemplum.* Et alibi: *Ille pro nobis & crucem ſuſtinuit, & tributa reddidit, nos pro illius honore tributa non reddimus, & quaſi filii Regis à vectigalibus ſumus immunes,*

XII. Præfectum Modeſtum datis ad eum litteris monebat Baſilius, Preſbyteros & Diaconos olim nullis obnoxios fuiſſe tributis, vel oneribus publicis; non ita pridem illis ſubjugatos fuiſſe; Rogabat ergo Præfectum, ut Clericos omnes ei reſtitueret immunitati, quam lex & conſuetudo firmaſſent.
Epiſt. 279. 304. *Ut juxta antiquas leges, qui Deo in ſacris miniſteriis inſerviunt, liberi relinquantur à ſolutionibus, &c. Ita exemptio ad Clericos omnes extenderetur.* Scripſit & alias ad immunitatem Monachorum vendicandam.

XIII. Ad Conſtantini potiſſimum hic legem alludere videtur Baſilius. Placuit enimvero illi, ut Clerici omnes tributorum immunes eſſent; ſed Clero inſcribi noluit, niſi pauperes, aut quorum res adeo tenuis eſſet, ut oneribus publicis ferendis par
Cod. Theod. L. 16. T. 2. Leg. 2. 3. non eſſet. *Cùm Conſtitutio emiſſa præcipiat nullum deinceps decurionem, vel ex decurione progenitum, vel etiam inſtructum idoneis facultatibus atque obeundis publicis muneribus opportunum, ad Clericorum nomen, obſequiumque confugere: ſed eos de cætero in defunctorum dumtaxat Clericorum loca ſubrogari, qui fortuna tenues, neque muneribus civilibus teneantur obſtricti.* Ea lege prior quædam lex confirmatur, cujus tamen vis declaratur retro trahi non potuiſſe. Eam ipſam deni-
Ibid. l. 6. que confirmat alia Conſtantii Lex ſequens: *Ne temerè & citra modum populi Clericis connectantur; ſed cùm defunctus fuerit Clericus, ad vicem defuncti alius allegetur, cui nulla ex municipibus proſapia fuerit, neque ea eſt opulentia facultatum, quæ publicas functiones facillimè queat tolerare, &c. Opulentos enim ſæculi ſubire neceſſitates oportet, pauperes Eccleſiarum divitiis ſuſtentari.*

XIV. De quibus hic agitur, Decuriones, iidemque Curiales, Municipiorum Senatores erant, ac proinde & opibus & honoribus cæteris civibus earundem urbium antecellentes. Munera & onera publica ipſi ſuſtinebant, ipſorumque familiæ, opulentia ipſa ſua ei jugo aſtrictæ, ut lex ipſa clamat: *Opulentos enim ſæculi ſubire neceſſitates oportet.* Et opibus ergo & natalibus ſuis his oneribus ſubjiciebantur. Subducere ſe his illi conſidebant Clericatu profitendo; at cum ejus profeſſionis dux & auſpex eſſet terrena cupiditas, fucatam pietatem refellebant Imperatores, reclamabantque, res & familias eorum jamdiu his oneribus publicis addictas fuiſſe; eóque ad Clerum ne admitterentur, ea illos irregularitate retardari.

XV. Non eſt ergo, quod ex his quiſquam legibus ſibi fingat, neminem potuiſſe injuſſu Imperatorum Clericorum albo adſcribi. 1. Nec enim hic Clericatu lex arcet, niſi eos quos ſua jam irregularitas, & Eccleſiæ lex arcebat, immo & naturæ ipſa quodammodo vox, & authoritas. Si enim ordinari fas non eſt ſervos, & debitores, ne dominis ſubtrahantur ſervi, creditoribus debitores: quantò magis iis ordinandis abſtinendum eſt, qui Reipublicæ ſervi, & debitores ſunt? Familiæ Curialium, res, hæreditates jam olim his vinculis conſtringebantur; ante etiam furſan, quàm Chriſti illi fide imbuerentur. Solos ergo eos Clericatu ſummovebat Conſtantini lex, quorum perſonæ & res hoc ſervili nexu conſtringebantur. 2. Cùm pauperes, vel re ſrecti valde tenui, his oneribus non ſubeſſent, eos ordinibus initiari non prohibet Conſtantinus. 3. Non agit probabiliter hæc lex, niſi de Municipiis, quibus præerat Curia, præerant Decuriones, Curiales. In Majoribus enim Coloniis ubi erat Senatus, erant & Senatores, nullæ iſtiuſmodi ſervitutes, nulla onera, vel perſonis imminebant, vel rebus. Itaque Senatores Romani & Imperii Magnates tota ſe libertate dicabant, vel Monaſticæ profeſſioni, vel Clero: nullo eos, vel eorum bona remorante iſtiuſmodi nodo, nulla cogente lege, ut copiam faceret Imperator. Demetrias, Paula, & tot aliæ opulentiſſimæ fœminæ, quarum Encomia texuere ſancti Patres, Pammachius, Paulinus, Ambroſius, Germanus, aliique Romanorum nobiliſſimi, Clauſtro, vel Clerô ſeſe addixere, ſe ſuaque Chriſto mancipavere, nulla uſquam mentione Imperatoris conſenſus, conceſſi, aut requiſiti. Namque ad Valentinianum ventum eſt, non ut ipſe aſſentiretur ordinationi Ambroſii, ſed ut Ambroſium ipſemet cogeret aſſentiri.

XVI. Nec ex his legibus id inferas ſolos pauperes & ignobiles Clero nomen dediſſe. Contrà ſtant, quos modò nominavi, & opulentiæ & nobilitatis gloria prorſus inſignes. His legibus non agitur, niſi de Municipiis: nec Clero abiguntur, niſi Curiales & Decuriones, qui jam canonicis abigebantur Regulis, ob geminæ ſervitutis nexum, perſonæ & ſubſtantiæ. In his Municipiis vacantes Clericorum ſedes occupare non poterant niſi pauperes, cùm divitum omnium perſonæ, familiæ, terræ jam olim devinctæ eſſent muneribus, functionibus, expenſiſque publicis. Sed qui Decuriones,

vel Curiales, eorumque ſtirpe orti non eſſent, quantiſcumque fulgerent natalibus, opibuſque, iis integrum erat Clero accedere. Soli excludebantur divites, iidemque publicis muneribus impediſque aſtricti. *Neque muneribus civilibus obſtricti*, ait Con-
Cod. Theod. L. 16. T. 2. L. 2. 32.
ſtantinus Imperator. *Non obnoxii publicis privatiſque rationibus*, ait in lege ſua Arcadius. Non poterat Decurio ſeſe ſervitute excutere, non poterat ea de cauſa ordinibus decorari; non quod dives, non quod aliquali natalium gloria eſſet, ſed ex adverſo, quod ejus familia & ſubſtantia ſervilibus laqueis, & oneribus publicis eſſet innexa. *Præjudicio ſanguinis, &c. Cùm ſubſtantia ſua functionibus ſubjaceat civitatis, &c. Ex Curialium natus genere, &c.* ait Conſtantius Imperator.

XVII. Fateor à Conſtantino oneribus publicis ſubdi, & Clero ablegari, non Decuriones tantùm,
Ibidem. Le. 3. 6. 17.
& eorum ſtirpem, ſed & divites: *Decurionem, vel ex Decurione progenitum, vel etiam inſtructum idoneis facultatibus, &c. Progenie municeps, vel patrimonio idoneus, &c.* Verùm id non ad quoſcumque divites trahendum, ſed ad plebeios, quorum bona his oneribus erant addicta. *Plebeios divites ab Eccleſia ſuſcipi penitus arcemus.* Hi ergo plebeii divites Ordinibus ab Imperatoribus ſummovebantur, quod quædam ſervitutis vincula eorum poſſeſſionibus injecta, & impreſſa eſſent. Divites quicumque ex Senatorum, & ex Equitum Ordine eo numero non continebantur, nec lege ulla arcebantur Clericatu.

XVIII. Inde eſt quod Imperatores fatebantur Clericatu à ſe non excludi, niſi eos qui hoc prætextu ambirent immunitatem à ſervilibus nexibus & oneribus, quibus res & perſonæ eorum tenebantur.
Ibidem. Le. 3. 6.
Obſequia publica declinantes ad Clericorum numerum confugerunt, &c. Ne ſub ſpecie Clericorum à muneribus publicis vacatio deferatur. Pleræque leges aliæ in eandem rem editæ, idem palam ſonant. At qui Nobilitatis & opum gloria clarebant, non ii ſanè aliquo ſe onere, vel vinculo ſolvi ordinatione vel Clericatu avebant.

XIX. In ſolvendis ergo difficultatibus, quæ ex his legibus graves emergere videbantur in Cleri libertatem, laboratum non eſt, niſi ea minùs explorata ſervitute divitum ruſticorum, vel Curialium. Si enim ſatis perſpectum fuiſſet, res & perſonas plebeias jam olim vincula ſubiiſſe ſervitutis neſcio cujus, qua functionibus & oneribus, & expenſis publicis obligabantur: non magis mira accidiſſet eorum ejectio à Clericatu, quam ſervorum, & obæratorum. Unam hic addam porro Honorii legem, qua edicit, qui Clericali ordine extruſus fuerit, aut qui eo ſe ipſum ejecerit, adjici eum ordini debere Decurionum, & oneribus publicis pro
Ibidem. Le. 39.
modo facultatum addici. *Ut & pro hominum qualitate & quantitate patrimonii, cum Curia ſibi vendicet, ut vel ordini ſuo, vel Collegio civitatis adjungatur, modo ut quibuſcumque apti erunt, publicis neceſſitatibus obligentur.*

XX. Porro ex Concilio Sardicenſi manifeſtè proditur, nequaquam Clericatu interdictos fuiſſe divites, ubi ſtatuit, ut ſi ii ad Epiſcopatum extollantur, per gradus utique inferiorum promoveantur Ordinum.
Can. 13. vel 10.
Si fortè aut dives, aut ſcholaſticus de foro, aut ex adminiſtratore Epiſcopo fuerit poſtulatus, &c. Si quis autem velit his verbis, *fuerit poſtulatus*, declarari poſtulatam à Principe diſpenſationem, ut hujuſmodi ordinari poſſent; fateri cogemur ejuſmodi homines rationibus publicis implicatos fuiſſe, *ex adminiſtratore*, cùmque eorum bona muneribus civilibus mancipata eſſent, Principis conceſſione opus fuiſſe, ut eo illi nexu abſolverentur.

XXI. Edicitur quidem lege Arcadii, ut in vacuas Clericorum ſedes vocet Epiſcopus Monachos: *Si quos fortè Epiſcopi deeſſe ſibi Clericos arbitrantur, ex Monachorum numero rectius ordinabunt.*
Cod. Theod. L. 16. T. 2. l. 32.
Sed hic negari non poteſt, quin nobiliſſimi quique, & locupletiſſimi Monaſticum inſtitutum amplecti poſſent, & ita Clero inſcribi. Teſtes profero Paulinum, & illum quem crebris Encomiis ornavit Hieronymus: *Pammachium Monachum Eccleſia peperit, & patris & conjugis nobilitate patritium, eleemoſynis divitem, humilitate ſublimem.* Et ibidem: *Noſtris temporibus Roma poſſidet, quod mundus ante neſcivit. Tunc rarò ſapientes, potentes, nobiles Chriſtiani: nunc multi Monachi ſapientes, potentes, nobiles: quibus cunctis Pammachius meus ſapientior, potentior, nobilior.* Ita Hieronymus in Epiſtola ad Pammachium ipſum ſuper obitu Paulinæ uxoris. His certè nobilibus & opulentis viris tam facilè patuiſſent Cleri, quam Cœnobiorum fores.

XXII. Obvia eſt in Theodoreti hiſtoria Concilii Illyrici Synodalis Epiſtola ad Epiſcopos Aſiæ, ubi Epiſcopos ex Magiſtratuum Collegio eligi cupere ſe ſignificant. Sed ſimilior veri, & plauſibilior
L. 4. c. 8.
alia eſt editio, qua optatiſſimum dicitur, ut Epiſcopi eligantur ea eorum numero, qui Epiſcopali jam ordinatione decorati fuere, ſed Epiſcopatu tunc nullo gaudent. Doctiſſimi Sirmundi verſio favet Magiſtratibus. *Ex ſano & probo Magiſtratu functis.* De filiis Epiſcoporum eum interpretatur locum Valeſius. Sed cùm eum in ſcopum collimet Concilium, ut Neophytis aditus intercludatur, planum eſt, ejus loci intelligentiam eo vergere, ut ad Epiſcopatum non vocentur, niſi qui jam Epiſcopi ſine Epiſcopatu ſint, aut Preſbyteri.

XXIII. Ubi ſemel viri clariſſimi Clero fuerant adglutinati, nec inuſitatum jam erat, nec injucundum Epiſcopis, eorum filios in eandem Domini ſortem tranſcribi velle. Ab Ambroſio ipſo obſervatum illud eſt, inſito quodam naturæ impetu ferri filios ad paternam profeſſionem amplectendam, quanquam in Clero id quidem minùs frequens ſit.
Offic. l. 1. c. 44.
Amat unuſquiſque ſequi vitam parentum. Plerique ad militiam feruntur, quorum militaverunt patres. In Eccleſiaſtico verò nihil rarius invenias, quam eum qui ſequatur inſtitutum patris: vel quia graves deterrent actus, &c.

XXIV. Beati Germani Altiſiodorenſis Epiſcopi vitam, qui litteris mandavit Preſbyter Conſtantius, ubi de ejus natalibus ſplendidiſſimis egit,
L. 1. c. 1, 3.
Parentibus ſplendidiſſimis procreatus, & de Provinciis ab eo adminiſtratis: *Protinus Reſpublica ad honorum præſumpſit inſignia, Ducatus culmen & regimen per Provincias conferendo:* Simplicium memorat Altiſiodorenſem Epiſcopum cœleſti nuntio monitum, ſucceſſorem ei futurum Germanum, ad Julium Galliarum Præfectum profectum eſſe, quo poteſtatem acciperet Germani in Clericum attondendi: *Poſco celſitudinem tuam, ut licentiam tribuas mihi roganti, eundem Germanum tonſurare.* Cœleſti imperio paruit Præfectus, & Epiſcopi annuit poſtulatis. *Licèt neceſſarius ſit atque utilis Reipublicæ noſtræ, tamen quia Deus ſibi illum elegit, contra Dei præceptum venire non poſſum.*

Cùm illigatus eſſet tum Germanus Provinciæ adminiſtrationi, ſplendida illa ſervitute irregularitatem ſibi quandam induebat, qua à Clericatu ſummoveretur. Itaque quantumviſ aurea ejus vincula

neceſſe erat ab Imperatore vel Præfecto ſolvi, quo liber & expeditus ad Clerum evolaret. Non ergo hinc efficitur, divites Nobileſque ſine Principis aſſenſu non potuiſſe Clero adſcribi. Sed eo conſenſu opus tum fuiſſe, cum ii erant ſacris Ordinibus innectendi, qui publicis jam muneribus & adminiſtrationibus Provinciarum erant implicati.

CAPUT XIX. *P. 2. l. 3. c. 3.*

De fundis & hæreditatibus Eccleſiæ adſcriptis, à temporibus Clodovæi ad tempora Caroli Magni.

I. Non ſinebant Juſtiniani leges conſtrui Eccleſiam, niſi appenſa dote pro modo Cleri ibi aſſigendi, nec augendi, niſi adaucto fundo.

II. Cogebant heredem inceptæ Eccleſiæ extremam manum admovere.

III. Pulcherrima Gregorii Magni decreta ad levandos ſervos & ruſticos, à quibus agri Eccleſiæ colebantur.

IV. Et ad tutelam patrimonii pauperum.

V. VI. Summa æquitate, humanitate, largitate.

VII. Non ſola Eccleſia Romana patrimonium plures in Provinciis exporrigebantur.

VIII. Mira Regum Galliæ largitionum exempla: & privatorum Galliæ quorundam. Cœnobium ſuum Abbas ſanctiſſimus maluit dotari penſionibus pecuniæ annuæ, quàm agris.

IX. Complures Monachi pœnitentia ſtudio terras accepere colendas, aut etiam primùm excolendas.

X. In Anglia Regum liberalitas fundis complurimis Eccleſias ditavit.

1. QUi Conſtantinopoli Eccleſias extruxerant, illi, ut author cum primis idoneus eſt Juſtinianus Imperator, ampliſſimos illis in dotem agros & proventus aſſignarant, pro numero Preſbyterorum, Diaconorum, Diaconiſſarum, Subdiaconorum, Cantorum, Lectorum, Oſtiariorum, qui in ſacro ibi miniſterio excubias acturi erant; nec augeri poterat is numerus, ne jam minùs pares eſſent proventus: denique ne augendus quidem erat Clericorum numerus ſpe amplificandorum etiam redituum; ſed tot abſolutè admittendi erant, quot

Novel. 3. Præfat. in præſentiarum ali poſſent. *Singuli qui ſanctiſſimas Eccleſias ædificarunt in hac feliciſſima civitate, non pro ædificio ſolummodo cogitaverunt, ſed etiam ut expenſas ſufficientes darent, & determinarent quantos quidem competens eſſet Preſbyteros per unamquamque Eccleſiam, quantoſque Diaconos, maſculos atque fœminas, & quantos Subdiaconos, & rurſum Cantores & Oſtiarios conſtitui, & ſuper hæc etiam Oſtiarii expenſas definierunt, & reditus proprios dederunt, ſufficientes iis, quæ à ſe conſtituta ſunt, &c. Non oportet ad menſuram expenſarum quærere etiam poſſeſſiones, hoc enim ſimul ad avaritiam impietatemque perducit: ſed ex iis quæ ſunt, expenſas metiri.*

Novel. 67. II. Nec minùs luculenta alia ejuſdem Novella Conſtitutio, ubi præfatus non poſſe novam condi Eccleſiam, niſi antè annuat Epiſcopus loci, & Crucem ipſemet ibi defigat ritu uſitato, & annuos proventus aſſignari curet ad Altaris miniſterium, & ad miniſtrorum alimenta: ſubdit Imperator, ſi quis gloriam conditæ à ſe Eccleſiæ aucupetur, cui ejus dotandæ facultas non adſit, poſſe ab eo reſtaurari priſcarum aliquam Eccleſiarum, cujus reſidui ſint proventus ſatis idonei, ipſa verò ædes ruinam faciat. Alio denique loco jubet, ut qui Eccleſiam extruere vel reſtaurare cupit, perficere compella-

Novel. 131. c. 7. tur, compellantur & poſt ejus mortem hæredes. *Si ſemel cœperit aut novam ædificare Baſilicam, aut veterem renovare, modis omnibus compellatur à beatiſſimo locorum Epiſcopo & Oeconomis ejus, & civili Judice eam explere: & ſi is deſinierit, eo moriente hæredes ejus opus inchoatum adimpleant.*

III. Nuſquam mirabiliora Eccleſiarum opulentiæ documenta, ſed & nuſquam illuſtriora ſanctiſſimæ adminiſtrationis inſignia, quàm in Epiſtolis Gregorii Papæ. Nemo neſcit agricolas, vinitores, conductores agrorum, ruſticos tum penè univerſos ſervilis fuiſſe conditionis, & agris colendis ipſa naſcendi ſorte fuiſſe mancipatos. Eos agros ſuſcepit Eccleſia ea conditione qua legabantur cum colonis & cultoribus ſuis; ſed in iis mox regendis etiam ipſa ex ingenio ſuo explicuit charitatem, libertatem, ſuavitatemque, quæ ſervile jugum mirum in modum leniret & allevaret. Reſcito Gregorius ruſticos terrarum Eccleſiæ in Sicilia juribus & oneribus quibuſdam graviſſimis vexari, cùm uxores ducerent; Villicorum filios parentibus non ſuccedere, quòd eorum hæreditas ad Eccleſiam tranſſunderetur; cupidiùs crimina plecti pœnis pecuniariis; res furto interceptas non reſtitui propriis dominis: juſſit ut poſthac uno ne plus nummo penderent in contrahendis conjugiis: villicorum hæreditates ad proximos ut devolverentur: ſi impuberes eſſent eorum liberi, darentur ab Eccleſia tutores; ne pœnæ corporales pecuniariis commutarentur; domino, non Eccleſiæ reſtituerentur res ſubductæ: nec enim ſordido quæſtu Eccleſiam delectari. *Quia nos ſacculum Eccleſiæ ex lucris turpibus nolumus inquinari.* L. 1. Ep. 42. Voluit Pontifex eam chartam omnibus Siciliæ ruſticis communicari, ut ea inſtructi armatique injurioſas exactiones omnes refellerent. *Scripta mea ad ruſticos quæ direxi, per omnes maſſas fac relegi, ut ſciant quid ſibi contra violentias debeant defendere ex authoritate noſtra, eiſque vel authentica vel exemplaria eorum dentur.*

IV. Sed non ſola ſummi Paſtoris charitas eniteſcit, in propulſandis à colonis Eccleſiæ gravioribus vexationibus: *Ut ſine alicujus vexatione coloni Eccleſiæ frumenta congregentur.* L. 1. Ep. 70. Mira quædam etiam & pervigil providentia ſe aperit, ne quid de patrimonio pauperum dilabatur. Hinc illa juramenta, quæ Gregorius ab iis extorquebat, quos ei regendo præficeret: hinc & illa ad eos præcepta, ne vel ſua ipſius præcepta exequerentur, ſicubi ea comperiſſent utilitati pauperum & patrimonio Chriſti adverſari. *Sed tua experientia ſanctæ Eccleſiæ utilitatem conſpiciat, memor quod ante ſacratiſſimum B. Petri corpus, poteſtatem patrimonii ejus acceperis. Et licèt hinc ſcripta decernant quod utilitatem patrimonii impedit, nullo modo fieri permittat, quia nec nos ſine ratione aliquid dediſſe reminiſcimur, vel dare diſponimus.* Prædia tum Eccleſiæ ſua multi adjiciebant, annuis contenti penſionibus dum adviverent. Probatum illud eſt à Gregorio, dum Eccleſiæ & pauperibus aliqua fieret acceſſio. *De ancilla Dei, videtur mihi, ut continentiam facias, ſi utile conſpicis: aut certè donationem, quam fecit, reddas.* L. 1. Ep. 42. Et in eadem Epiſtola: *Liberato negotiatori, qui ſe Eccleſiæ commendavit, annuam continentiam à te volumus fieri.* Ubi verbo *continentiæ* perſpicuum eſt ſignificari annuam penſionem. *Commendare* autem ſe ſuaque jam tum dicebantur Eccleſiæ, qui ſe & res ſuas ei dedebant. Dabat & in Emphyteoſin Eccleſia fundos ſuos, quorum occaſione exigebat & quaſdam Gregorius angarias. Cùm trabes aliquas ex Sicilia Romam devehi juſſiſſet, ad ſarta tecta Eccleſiarum Romanæ civitatis, ſcripſit Pontifex ad Gregorium Expræ-

Digitized by Google

fectum, qui Emphyteuta erat Eccleſiæ, ſuos ut homines & boves commodaret, qui trabes ad littus
L.10 Ep.26. uſque maris pertraherent. *Petimus ut gloria veſtra de poſſeſſionibus, quas illic in emphyteoſin habet, hac in re homines cum bobus ſuis faciat præbere ſolatia.* Utque magis magiſque pateat, quàm ſapienter Gregorius nec de lenitate animi, nec de jure temporali Eccleſiæ quidquam remitteret, cùm Defenſoris munere honeſtaſſet colonum Eccleſiæ quendam, vetuit ne liberos conjugari ſineret extra locum, ſua
L.10.Ep.28. cui illos naſcendi conditio devinxerat. *Quia ita benigni eſſe debemus, ut tamen Eccleſiæ utilitas non lædatur, mandamus, ne filios ſuos quolibet ingenio, vel excuſatione foris alicubi in conjugio ſociare præſumat; ſed in ea maſſa, cui lege & conditione ligati ſunt, ſocientur.*

V. Servos quandoque Eccleſiæ ſervitute abſolve-
L.5 Ep. 12. bat ſanctiſſimus Pontifex, *Liberos, Civeſque Roma-*
L.7. Ep 96. *nos efficimus:* ea lege ut ſi ſine juſta prole obirent,
L.8. Ep 4. bona eorum omnia in fiſcum Eccleſiæ revolverentur. Cùm reſciſſet ruſticos terrarum Eccleſiæ in Sardinia, alias quàm Eccleſiæ terras excolere, incultos autem jacere ejus interim agros, ei malo ſtuduit medicari. Cùm vir dives Neapoli ſuis ipſe in ædibus Cœnobium extruxiſſet, ſervos ejus omnes huc illucque diſſiparos recolligi curavit Gregorius, ut terras colerent tam magnifici Fundatoris, ſui operis fructibus alerentur, reliquum Monaſterio offerrent.

VI. Si ſervi Eccleſiæ ſervas ſæcularium uxores duxiſſent, alias ipſis ſervas reſtitui curabat. *Si*
L.9 Ep.12. *fortè mancipiis Eccleſiæ noſtræ conjuncti ſunt, dando pro eis vicarios, recompenſa.* Conquerente agricola Eccleſiæ, quòd non pro modo ſui laboris remuneratus fuiſſet, Pontifex quanquam non neſcius, non ſolos eum Eccleſiæ agros excoluiſſe, juſſit tamen cumulatiorem ei mercedem refundi. *Colonus Eccle-*
L.9. Ep.19. *ſiæ queritur triennii tempore ſe laboraſſe, & mercedem non ut dignum eſt, accepiſſe.* Quo patet utcumque ſervilis videretur horum colonorum conditio, juſta tamen eos mercede donari ſolitos, perinde
L.9. Ep.16. ut laboraſſent. Ubi inaudiit alium quendam Eccleſiæ agricolam, hoſpitalitatis ſtudioſiſſimum eſſe, agrum Eccleſiæ illi dum ſuperſtes eſſet, addixit, omnibus illum abſolvit exactionibus, quo terræ ſuæ proventus omnes in hoſpitum ſolatia conſu-
L.9. Ep.28. meret. Vili quandoque pretio Gregorius emi ſibi curabat illos in Sardinia ſervos, qui Barbaricini vocabantur, & qui eò probabiliter exiſtimantur ex Africa traducti fuiſſe, quò colendis eos Eccleſiæ terris addiceret.

VII. Docet nos denique Gregorius, non ſolam Eccleſiam Romanam patrimonium habuiſſe ampliſſimum, & per Italiam, Siciliam, Galliam, aliaſque Provincias ſparſum; ſed & Eccleſiæ Mediolanenſi & Ravennati ingentes fuiſſe agros in Sicilia, onde & conjicere datur de cæteris Eccleſiis. Ita enim ille de Eccleſia Mediolanenſi: *Un-*
L.8. Ep ult. *de poſſint alimenta ſancto Ambroſio ſervientibus Clericis miniſtrari, nihil in hoſtium locis, ſed in Sicilia & in aliis Reipublicæ partibus conſiſtit.* Jam de Eccleſiæ Ravennatis patrimonio in Sicilia: *Quia pa-*
L.9. Ep. 4. *trimonium Eccleſiæ Ravennatis, quod in Sicilia conſtitutum eſt, &c.*

VIII. In Conciliis Galliæ propemodum omnibus ſtatuta ſunt nonnulla, ad tutelam fundorum & agrorum, qui vel Regum largitate, vel pietate fidelium Eccleſiæ adjecti fuerant. In Concilio Aurelianenſi I. congratulati ſunt Præſules munificentiæ Clodovæi Regis in Eccleſias. *De oblationibus* *Can. 5.*
vel agris quos domnus Rex Eccleſiis ſuo munere conferre dignatus eſt, vel adhuc non habentibus Deo inſpirante contulerit, &c.

Sed & exemplis addocebit Gregorius Turonenſis, quàm exaggerata & Regum & privatorum interdum liberalitas in Monaſteria & Eccleſias effunderetur. Bledericus Territorii Carnotenſis incola triginta annis conjugatus, & adhuc ſine prole, ſua omnia tranſcripſit Eccleſiæ & Abbati ſancti Martini. Natis poſtea ſibi liberis non pœnituit tamen illum ſuæ largitatis, cùm eo ſe beneficio etiam obligatiorem eſſe intelligeret beato Marti-
no. *Veruntamen non refragavit acceptis filiis promiſ-* *In vita*
ſionem homo ille, ſed eis alia loca tribuens, quæ pri- *S. Martini,*
mùm ſancto largitus fuerat, confirmavit. *L. 4. c. 12.*

Venit aliquando Abbas Lupicinus copioſiſſimæ Congregationis parens ad Regem Chilpericum, ſuam ut ei ſummam nudaret inopiam. Juſſit Rex tantum agrorum addi, quantum alendis Monachis ſatis eſſet. Sed cùm paupertatis amore incitatus impatienter ferret piiſſimus Abbas, à ſuis terrenas poſſeſſiones obtineri, Regem interpellavit, ut fructus & proventus largiretur potiùs ad ſui Cœnobii ſuſtentationem, quod & à Principe
conceſſum eſt. *Agros & vineas non accipiemus: ſed* *Vita Patr.*
ſi placet Poteſtati veſtræ aliquid de fructibus delegare, *c. 1.*
quia non decet Monachos facultatibus mundanis extolli, ſed in humilitate cordis, Dei regnum juſtitiamque ejus exquirere. At Rex cùm audiſſet hæc verba, dedit eis præceptionem, ut annis ſingulis trecentos modios tritici, ejuſdemque menſuræ numero vinum accipiant, & centum aureos ad comparanda Fratrum indumenta, quod uſque nunc à fiſci ditionibus capere referuntur.

IX. Non ita tum omnes afficiebantur Monachi. Incultos enim potiùs perſæpè agros ſuſceperunt, quos primi excolerent, & multo ſudore panem madefacerent, quo paſcebantur. Laudatiſſima erat & horum paupertas, qui poſſiderent illi quidem terras, ſed in commune, ſed ut patrimonium pauperum, ut patientiæ & laboris, ut pœnitentiæ denique materiam. Denique plus ſatis etiam emicuit opulentia Eccleſiæ Gallicanæ, & prædiorum ejus ubertas & copia, cum Optimates & Nobiles in hanc velut opimam prædam invaſerunt, & inſatiabili ac infanda avaritia & rapacitate, Majorum ſuorum illuſtriſſima monumenta largitatis deprædati ſunt.

X. In Anglia cùm Rex Oſuvi victoriam valde inſignem reportaſſet de hoſtibus ſuis, filiam ſuam Cœnobio Virginum dicavit, uno non amplius antè anno natam, cum duodecim latifundiis, quo-
rum ſingula à familiis decem excolebantur. *Singu-* *L. 3. c. 24.*
la poſſeſſiones erant decem familiarum; etiam *ablato ſtu-* *25.*
dio militiæ terreſtris, ad exercendam militiam cæleſtem.
Ita Beda, qui paulò pòſt commemorat *Monaſterium* *L. 4. c. 3.*
quadraginta familiarum; aliud etiam familiarum quinquaginta. Hoc eſt, quorum agris colendis addictæ erant quinquaginta familiæ agricolarum, ſervili nexu vinctorum.

CAPUT

CAPUT XX. *P. 2. l. 3. c. 7.*

De Teſtamentis in favorem Eccleſiæ factis à temporibus Clodovæi Regis ad Carolum Magnum.

I. Chriſto & Eccleſiæ dari permittebant Conſtantinus, & Juſtinianus ſine modo, ſine limite. Mos hæredes inſtituendi Chriſti, Martyres cujuſpiam, vel Archangeli.

II. Formula ſolennes teſtamentorum minus neceſſaria, ubi ea in gratiam Eccleſiæ fiebant.

III. Cœnobia ſuccedebant Monachis, & Monialibus, qui vita abibant inteſtati, vel ſine prole, ſine proximis. Si liberi illis eſſent, non tamen legitima portione Cœnobium fruſtrari poterant. Sed ſtatuere poterant, ut filii legitima portione contenti eſſent.

IV. Nec parcior Gentilium largitas in templa ſua & in Collegia.

V. Viduis & Diaconiſſis prohibitum eſt ab utroque Valentiniano, nequid Eccleſiæ donarent, aut legarent. Leges eorum à Marciano, & Juſtiniano abrogatæ.

VI. Epiſcopi executores Legatorum piorum.

VII. Quam non cupide ſe ageret Gregorius Magnus circa teſtamenta.

I. ANnuerat Conſtantinus lege lata, ut teſtamento Eccleſiis fideles largirentur, ſine limite, quidquid religio, quidquid pietas ſuaderet.
Cod. Theod. De Epiſc. & Cler. l. 4. *Habeat unuſquiſque licentiam ſanctiſſimo Catholico venerabilique Concilio decedens bonorum quod optavit relinquere.* Ita in Codice Theodoſiano. At ſuo Juſtinianus Codici illam inſeruit à ſe editam Conſtitutionem, qua declarat, plura jam ſibi teſtamenta occurriſſe, *Jam enim in complura hujuſmodi teſtamenta incidimus*, quibus hæres ex aſſe, vel ex ſemiſſe, vel ex parte aliqua nuncupabatur Chriſtus, vel Archangelus quiſpiam, aut Martyr, non deſignata peculiari Eccleſia: & tum eam hæreditatem addici debere, vel primariæ ejus loci Eccleſiæ, vel ædi ſacræ Martyris, vel Archangeli, ſi qua ibi ſit. *Ex aſſe quis ſcripſerat Jeſum Chriſtum heredem, aut ex dimidia,*
Cod. de Sacroſ. Eccl. L. 1. Le. 26. Et Novel. 131 c. 5. *aut ex alia portione, &c.* Ulpianus in eo Titulo, *Qui heredes inſtitui poſſint*, docet potuiſſe Romanos hæreditates ſuas tranſcribere, non quibuſlibet Diis, ſed iis quos Senatus, vel Principes deſignaſſent, ut Jovi Capitolino, Marti Franciæ, Herculi Gaditano, Dianæ Epheſiæ, Cœleſti Carthaginenſi. *Deos inſtituere, heredes non poſſumus, præter eos, quos Senatuſconſulto, & Conſtitutionibus Principum inſtituere conceſſum eſt.* Id Juſtinianus à ſuperſtitione & mendacio traduxit in germanam Dei religionem.

Ab eodem rurſus alibi pronunciatum eſt, qua demum quiſque ratione donaſſet Eccleſiæ, teſtamento, donatione, legato, fideicommiſſo, quanquam teſtator executionem Epiſcopo non commendaſſet, executioni tamen inſtare debere Epiſcopum, ſi ceſſent proximi. Si cunctator verò ſit ipſe Epiſcopus, aut deſidioſus, cura executionis ad Metropolitanum, aut ad Patriarcham devolvatur. Denique nulli non fideli jus erit lege agere ad urgendam executionem, cùm ejuſmodi res ea ſit, ut omnium prorſus interſit Eccleſiæ filiorum. *Cuicumque*
Cod. De Epiſ. & Cler. L. 1. Le. 45. *civium idem etiam facere licentia erit. Cùm ſit enim communis pietatis ratio, communes & populares decet etiam affectiones conſtitui harum rerum executionis.* Sed Judex ipſe vindexque imminebit Imperator ſupinitatis Epiſcoporum in hoc negotio. *Etiam Imperialem motum ſuper hujuſmodi contemptu experietur.*

II. Teſtamenta in captivorum & pauperum ſolatium edita, noluit Juſtinianus irritari ob formarum juris ſolennitates minus ſcrupuloſè ſervatas. Id cavit ipſe Conſtitutionibus iis publicatis, quibus ceu monumentis quibuſdam ſempiternis largitatis ejus & effuſæ in pauperes benevolentiæ memoria poſteritati commendetur. Nec illa nobis prætereunda eſt Conſtitutio, qua decernit, ut ſi quis Eccleſiæ legaverit aurum, vel fundos, ea lege ut diſtrahi nunquam poſſint, nec permutari, nec alienari, eam legem incorrupta fide ſervandam eſſe; Ibidem. Le. 45.
propterea quod etſi mortale ſit, quidquid uſquam Novel. 13.
hominum eſt, immortalis ſit tamen Eccleſia, nec c. 12.
ullo temporum limite circumſcribendi ſint charita- Cod. De
tis ejus Theſauri. *Homini etiam cuicumque curſus* Ep. & Cler.
unus eſt vita, ab opifice datus, cujus finis eſt omnino L. 1. le. 56.
mors: venerabilibus verò domibus & earum cœtibus, indeſinenter à Deo cuſtoditis, non eſt neque ſecundùm earum poſſeſſiones inducere aliquam metam: ſed quouſque utique permanſerint venerabiles domus, manent autem in perpetuum, & uſque ad hujus ſæculi conſummationem, quouſque Chriſtianorum nomen apud homines erit & coletur: æquum itidem & eſt manere & in perpetuum relictas erogationes, aut reditus immortales, ſemper piis actionibus nunquam ceſſaturis ſervituros.

III. A Theodoſio Juniore & Valentiniano jam ſancitum fuerat, ſi Epiſcopus, Clericus, Monachus, Monialis inteſtati morerentur, & carerent proximis, res eorum omnes ad Eccleſiam, vel Cœnobium transferrentur. *Si quis Epiſcopus, aut Preſ-* Cod. Theod.
byter, aut Diaconus, aut Diaconiſſa, ſeu Subdiaconus, L. 5. T. 3.
vel cujuſlibet alterius loci Clericus, aut Monachus, aut c. 1.
mulier, quæ ſolitariæ vitæ dedita eſt, nullo condito teſta- Cod. l. 1. De
mento deceſſerit, nec ei parentes utriuſque ſexus, vel li- Epiſ. & Cler.
beri, vel agnationis cognationiſque jure junguntur, vel Leg. 20.
uxor extiterit: bona quæ ad eum vel eam pertinuerint, ſacroſanctæ Eccleſiæ, vel Monaſterio, cui fortè fuerat deſtinatus, aut deſtinata, omnifariam ſocientur.

Nec minor Juſtiniani propenſio ad Cœnobiorum Ibidem.
opes amplificandas. Statuit enim ut omnium, qui in Cœnobiis profiterentur, nec liberorum quidquam ſuſtuliſſent, res omnes ad Monaſterium conferrentur. *Si qua mulier, aut vir Monaſticam elegerit* Novel. 123.
vitam, & intraverit Monaſterium, filiis non extanti- c. 38.
bus, Monaſterio quod ingreditur, res ejus competere jubemus. Si proles iis ſit, legitimam ei portionem non ſubtrahent, ſed nec ſibi etiam ipſis, hoc eſt, Monaſterio eam ſubtrahent. *Propria ſua perſona filiis connumerata, unam ſibi partem omnibus modis retineat, quæ debeat juri Monaſterii competere.* Ita nec filii, nec Cœnobia legitima hæreditatis portione fraudari poſſunt. Cæteroqui in poteſtate eſt parentum reliquã hæreditatem vel filiis addicere, vel tranſcribere Monaſterio. Perſpicua ſunt in eam rem ipſa legis verba; ſed & ex iis quæ ſequuntur, argumentum in id non leve exprimeretur. Nam ſi antè vita excedant parentes, quam liberis & Monaſterio res ſuas partiantur, filii quidem legitima portione contenti eſſe jubentur, reliquis Monaſterio bonis omnibus ceſſuris. *Si verò in Monaſterio degens moriatur, antequam inter filios ſuos proprias diſtribuat res, legitimam partem filii percipiant, reliqua verò ſubſtantia pars Monaſterio competat.* Vetuit denique Juſtinianus, ne vel parentes à filiis, vel filii à parentibus hæreditatis ſpe & jure ejicerentur, ob aliqua ante profeſſionem Monaſticam commiſſa. *Nullam verò licen-* Ibid. c. 41.
tiam damus, aut parentibus filios, ſæcularem vitam relinquentes, velut ingratos à ſua excludere hæreditate, pro ea culpa, quæ Monaſticam ante profeſſionem admiſſa ſit. Ita verti debuit contextus Græcus, à quo receſſit Editio Latina. Hæ nimirum tunc vigebant

regulæ Juris Civilis & Chriſtiani, ut qui in Cœnobium ſe recipiebat, ſi needum de rebus ſuis quidquam decreviſſet, ſua hac ipſa profeſſione teſtificaretur, ſe Deo ſeipſum & ſua omnia addixiſſe, illæſa legitima portione liberorum, conjugis, creditorum. *Nunc autem cum Monachus factus eſt, hoc ipſo ſuas res omnes obtuliſſe Monaſterio videtur, ſi priùs teſtatus non ſit, &c. Ingredientem ſimul ſequuntur omnino res; licèt non expreſsè, qui introduxerit eas, dixerit: & non erit dominus earum ulteriùs ullo modo.*

Cod. l. 1. De Ep. & Cler. L. 20. Novell. 5. c. 5.

IV. Illud jam attigimus à viro doctiſſimo animadverſum, quantumvis amplum & munificum videretur Theodoſii Junioris decretum, ut ſi Clerici, ac Monachi fato ante ſuo raperentur, quam teſtamentum condidiſſent, & ſine ullis legitimis hæredibus, ſubſtantia eorum omnis ad Eccleſiam, vel Monaſterium transferretur, gratiam illam omnibus communem & uſitatiſſimam fuiſſe Societatibus & Collegiis, cujuſmodi erant Decurionum, Militum, Nautarum, aliorumque. Collegia enim hæc omnia hæreditates adibant omnium ſui cœtus, qui inteſtati, & ſine neceſſario hærede obirent. Mira hinc laus exiſtit Eccleſiæ, quod tandiu non laboraverit, ut privilegio eo donaretur, quo jam olim fruebantur Collegia tam vilia Gentilium. Extremis hujus legis verbis illud inſinuatur, caducas eas hæreditates ante prædæ objectas fuiſſe iis, qui eas ab Imperatoribus petere occuparent. Cum Præfectus Taurus, ad quem Lex iſta ſcribebatur, peculiari quadam neceſſitudine cum Theodoreto & Iſidoro Peluſiota eſſet conjunctiſſimus, probabile eſt illis ſuggerentibus & ipſo flagitante eam legem ab Imperatore publicatam.

V. In primam Conſtantini legem hoc Capite allegatam illud hic rurſus obſervabimus, ab eo concedi, ut Eccleſiæ donetur, tanquam Collegio, ac Conventui, *Catholicæ Concilio*: ut Marcus Aurelius conceſſerat Conſtitutione ſua, ut omnibus omnium artium & profeſſionum Collegiis, quidvis legaretur. Ea lege nec perſonis, nec rebus terminus ullus præſcribitur, cùm Eccleſiæ Catholicæ donare volent. Ita integrum fuit fundos, domos, terras dare. Cúmque ea Lex *ad Populum* ſcripta fuerit, hinc meritò conjiciuntur rivuli quidam largitionum in Eccleſiam effluxiſſe Romanam. Denique in controverſiam vocari non poteſt, quin Conſtantinus, Marcianus, & Juſtinianus fundos terraſque donari teſtamento Eccleſiæ conceſſerint, ſumma quadam libertate & immunitate, cùm nulla uſquam exſtent veſtigia juris, vel exactionis cujuſquam ex eo, quod terræ tributis obnoxiæ Eccleſiæ addicerentur.

VI. Januario Calaritano Metropolitano mandavit Gregorius Papa, ut tota legum aboreretur authoritate ad urgendam executionem extremarum voluntatum eorum qui ſua Cœnobiis bona teſta-

L. 9. Ep. 10. mento legaſſent. *Solerter ſecundùm quod leges præcipiunt, admonere te volumus, ne pia vivorum, aut defunctorum voluntates, tua, quod abſit, remiſſione caſſentur.* Si hæredes autem ultra annum ceſſent, à fundando, vel conſtruendo Cœnobio, jubet ut Epiſcopus ipſe executionem teſtamenti adgrediatur, ſicut leges ipſæ præſcribebant. *Secundùm pliſſimas leges, dilatas defunctorum pias voluntates, Epiſcopali ſupplebis ſtudio.* Subdiacono, qui Nuntii munus obibat, reſcripſit, ut executioni mandari curaret teſtamentum Comitioli, qui decimam, ſeu ſextam partem hæreditatis Eccleſiæ, tantundem duobus li-

L. 8. Ep. 6. bertis legaverat. *Nam ſacrilegium & contra leges eſt, ſi quis quod Eccleſiis relinquitur retinere tentaverit.* Agit denique Pontifex in Dialogis, de Spoletana puella nobili, quam hæreditatis ſuæ exortem fecerat pater, quòd præter ejus voluntatem Monaſticam induiſſet veſtem: ita ut nonniſi permodici agri partem illi reliquerit. *Quæ ex re factum eſt, ut eam pater ſuæ ſubſtantiæ exhæredem faceret, nihilque ei aliud niſi ſex uncias unius poſſeſſiunculæ largiretur.* Unde percipies Monachos & Moniales paternæ hæreditatis cernendæ poteſtate gaviſos ſemper fuiſſe, ut infra operoſius ſuo loco manifeſtabimus.

VII. Sed ut ne qua terrenæ cupiditatis fuligo ſanctiſſimo illinatur Pontifici, nihil aſpernanti bonorum Eccleſiæ temporalium: luculento hic exemplo ſuſpiciones id genus omnes abſtergemus. Jubebant leges ut hæres pecunia ſua emeret, & legatario daret, quod ei cuique teſtator legaſſet ex alienis rebus. Vetuit Gregorius Eccleſiam hoc uti jure, quod ea quidem in re terrenæ leges cœleſtibus non conſentirent; & quanquam temporalibus Eccleſiæ commodis conducibiles eæ viderentur, erant tamen omnino infenſæ ejus ingenio, conſiliis, divitiis ipſis, quas non alias ipſa veriores interpretatur, quam juſtitiæ & charitatis. *Et quidem quid in hac re ſæculi leges habeant, & ipſi noſtis & nos audivimus, quia hæres ad ſolvendum cogitur, ſi auctor ejus, vel teſtator aliena legaverit. Sed quia fraternitatem veſtram lege Dei, non autem lege ſæculi novimus vivere, valde mihi injuſtum videtur, ut, &c.* Hæc Gregorius ad Epiſcopum Meſſanenſem, quem & hoc rurſum admonebat, ut ne ea quidem acciperet, quæ Teſtator ſponte ſua pro ſepultura offerebat, niſi in hæreditariis bonis ſupereſſet, quo familia foveretur. *Conſiderare, ut arbitror, debuiſtis, quæ eſſet ſumma ejus ſubſtantiæ: ſi quid eſſet, unde hi quos reliquerat, ſuſtentari debuiſſent, & tunc pro ſepultura ejus accipere.* L. 7. Ep. 4.

Accipe & aliud alieni à terrenis omnibus animi ſpecimen pulcherrimum. Eccleſiam Ammonia matrona domo & agro donaverat. Stephania nurus ejus & Caltaenus filius ad Gregorium propere perrexerunt, ut ſuæ illi aperirent paupertatis anguſtias. Reſtituit illis Pontifex agrum domumque. Non quod neſciret rerum Eccleſiæ alienationes legibus & canonicis damnari inſtitutis: ſed in ſchola charitatis illud olim hauſerat, altéque combiberat, charitati leges & Canones ſervire; porro nihil Legibus, Canonibuſque tam conſentaneum, quam juris rigorem clementia mitigari; beatiſſimum eſſe largiri, cùm vel maximè qui largitur, de inopia nihil ipſe quidem periclitetur. *Quanquam ea, quæ ad Eccleſiæ jura perveniunt, alienari legis ratio non permittat: temperanda tamen interdum eſt cenſura diſtrictionis, ubi miſericordiæ reſpectus invitat. Maximè quando tanta eſt quantitas, quæ nec dantem onerat, & accipientis paupertatem juxta aliquid conſolatur, &c. Ne plus ſequi rigoris viam, quam cauſas videamur pietatis complecti, &c. Melius eſt in dubiis non diſtractionem exequi, ſed ad benignas potius partes inflecti. &c.* L. 3. Ep. 43. 40.

CAPUT XXI. *P. 2. l. 3. c. 8.*

De Teſtamentis in favorem Eccleſiæ per Gallias, à Clodovæo ad Carolum Magnum.

I. In Gallicanis Conciliis excommunicatione innodantur, qui rapiunt, vel repetunt, quæ Eccleſiis etiam ſine ſcripto relicta ſunt.

II. III. Teſtamenta ibi Clericorum legum formulis abſolvuntur.

IV. Leges noſtra canonica, Regum authoritate fulta, adverſus Leges Romanas teſtamentorum convaluerunt.

V. Quod Epiſcopo legatur ab aliis, quàm à proximis, juris id Eccleſia eſt.

VI. Fideliſſima in fidei commiſſis Eccleſia.

VII. Leges Monaſtica in Galliis recepta, Monaſteriis ſecunda & condacibiles; etiam modo tamen

VIII. IX. X. Filii hare familiæ, qui in Cœnobiis profeſſi erant, defuncto patre ditatem & ipſi adibant, & bona ſua largiebantur, pauperibus, fratribus, Cœnobio, pro ſuo libitu, dum ne quid ſibi proprium retinerent.

XI. A Chilperico Rege vetitum non eſt, ne quis teſtamento Eccleſiam hæredem ſcriberet.

I. NEc in Eccleſia Gallicana elanguit vel curatutandi patrimonii Chriſti, vel terrenarum rerum & cupiditatum deſpicientia. Intentata eſt in Concilio Aurelianenſi IV. excommunicatio iis, qui retinerent, vel repeterent fundos Eccleſiæ, à Majoribus, vel ab ipſiſmet antè donatos, Can. 19. ſine ullo chartarum inſtrumento. *Quicumque pro devotione ſua oblationis ſtudio aliquid in campellis, vel in vineolis, etiam abſque ſcriptura probatur Eccleſiæ contuliſſe: ſi poſtmodum vel ipſe vel hæres ejus hoc auferre voluerint, &c.* Eadem commnatio in Concilio Can. 16. Aurelianenſi V. innovatur adverſùs pauperum hos homicidas. Hinc illæ enim iræ, minæque, & diræ, *Ut necator pauperum communione privetur.*

II. Cùm plerumque Epiſcoporum & Clericorum teſtamenta lucro cederent Eccleſiæ, ideoque convellerentur à proximis, quò à ſæculi Judice reſcinderentur, tanquam legum formulis adverſa: ſerpenti huic peſti obviam ire ſtuduit Concilium Lugdunenſe II. ſtatuto ut nihilo ſecius ad exitum ea teſtamenta perducerentur, cùm illis abundè proderetur voluntas ultima teſtatoris, quamvis minutiæ formularum legalium non ita ſcrupuloſè ſer- Can. 2. vatæ eſſent. *Quia multæ tergiverſationes infidelium Eccleſiam quærunt collatis privare donariis, id convenit inviolabiliter obſervari, ut teſtamenta, quæ Epiſcopi, Preſbyteri, ſeu inferioris ordinis Clerici, vel donationes, aut quacumque inſtrumenta propria voluntate confecerint, quibus aliquid Eccleſia vel quibuſcumque conferre videantur, omni ſtabilitate conſiſtant. Id ſpecialiter ſtatuentes, ut etiamſi quorumcumque religioſorum voluntas, aut neceſſitate aut ſimplicitate aliquid à ſæcularium legum ordine videatur diſcrepare, voluntas tamen defunctorum debeat inconcuſſa manere, & in omnibus Deo propitio cuſtodiri.*

III. Nec me fugit ad eos hunc poſſe deflecti Canonem, qui plura dant Eccleſiæ, quàm per leges liceat; ſed ad minùs obſervatas legum formulas malui eum trahere, quòd eò manifeſtè pertineat Concilium III. Pariſienſe, quod Lugdunenſi Can. 1. II. præiverat. *Ut quia nonnulli per quaſlibet Scripturas pro captu animi de facultatibus ſuis, Eccleſiis aliquid contuliſſe probantur, &c.* Quod iiſdem rurſum Can. 15. verbis firmatum eſt in Concilio II. Turonenſi. Trium horum Conciliorum ea verba, *pro captu animi, ſimplicitate*, viſa nobi ſunt ſolam formularum incuriam notare.

IV. Verùm id præ cæteris ponderandum ſedulò eſt in his tribus Canonibus per eos derogari legibus Gallorum, Francorumque civilibus, tritiſſimo tunc uſu receptis. Clotarius I. in Edicto Confirmationis Concilii Pariſienſis III. Romanos ſanxit, hoc eſt, Galliarum vetuſtos incolas, & eorum poſteros, qui Romano paruerant Imperio, antequam Franci ex Germania in has ſe regiones infunderent, legibus Romanis ſeſe accommodaturos. *Inter Romanos negotia cauſarum Romanis legibus præcipimus terminari.* Conc. Gall. To. 1. pag. 318. Sed idem ipſe Rex videtur ſtatuto Concilii Pariſienſis ſuffragari, & derogationi ibi factæ legum Romanarum, cùm eodem Edicto confirmat donationes omnes in gratiam Eccleſiæ factas. *Ut oblationes defunctorum Eccleſiis deputata, nullorum competitionibus auferantur, præſenti conſtitutione præſtamus.* Romanæ & Gallicanæ hîc Reipublicæ reliquias abſorbuit tandem aliquando Francica dominatio; unde & leges Romanorum teſtamentariæ ceſſere legibus canonicis, authoritate Regia ſubnixis. Quin & poſteriora Concilia eandem quam Pariſienſe III. ſi- Matiſcon I. Can. 4. bi ſumpſere licentiam ac libertatem, abſolvendi fideles ab obſervatione ſpinoſa formularum teſta- Pariſ. V. Can. 10. mentariarum Juris Romani, ut ſuprà liquebat ex Conciliis Lugdunenſi & Turonenſi, utque ex Concilio rurſus patet Pariſienſi V. quo Lugdunenſi II. novus vigor additur.

V. Pernéceſſarium in Concilio Remenſi editum Can. 10. eſt Decretum, de ſucceſſionibus quæ Epiſcopo ab illis tranſcribebantur, qui proximi ejus non eſſent. Sive enim ea Epiſcopo & Eccleſiæ, ſive Epiſcopo uni aſcriberentur, in Concilio pronuntiatur illas Eccleſiæ omnino addici. Primùm quòd ſimilius veri ſit, fidelem ei legare voluiſſe, à quo ſperet in cœlis multo cum fœnore, quod hic dederit, recepturum. Secundò quòd æquiſſimum ſit, iis quæ Epiſcopo legantur, frui Eccleſiam, cùm Eccleſiæ omnibus bonis fruatur Epiſcopus. *Pontifices quibus* Can. 20. *in ſummo ſacerdotio conſtitutis, ab extraneis duntaxat aliquid aut cum Eccleſia, aut ſequeſtratum dimittitur, aut donatur: quia ille qui donat pro remedio animæ ſuæ, non pro commodo Sacerdotis comprobatur offerre; non quaſi ſuum proprium, ſed quaſi dimiſſum Eccleſiæ, inter facultates Eccleſiæ computabunt. Quia juſtum eſt, ut ſicut Sacerdos habet quod Eccleſiæ dimiſſum eſt, ita & Eccleſia habeat quod relinquitur Sacerdoti.*

VI. Denique hoc eodem Concilio definitur, nec ab Eccleſia retineri poſſe, nec ab Epiſcopo, quod eis per fidei commiſſum dimiſſum eſt. *Sanè quidquid per fidei commiſſum, aut Sacerdotis nomini, aut Eccleſiæ fortaſſe dimittitur, cuicumque alii poſtmodum profuturum, id inter facultates ſuas Eccleſia computatum retinere non poterit.*

VII. A Conciliis jam ad Monaſticas defluendum nobis eſt Regulas, quarum in Galliis dominata eſt authoritas; cúmque complures earum à Regula B. Benedicti derivatæ, vel ad eam revocatæ ſint, ab hac initium faciemus, ut pateat quanta Monachis eſſet, & Sanctimonialibus puellis facultas, ſua Monaſterio addicendi, ſive ante, ſive poſt Profeſſionem. Declarat ergo Regula B. Benedicti, quiſquis in Congregationem Monaſticam admittitur, eum antequam profiteatur, aut ſua omnia pauperibus erogare debere, aut Monaſterio largiri, ut ſibi proprium reſervet nihil, cùm deinceps ne proprii quidem corporis poteſtatem habiturus ſit. Cap. 58. *Res ſi quas habet, aut eroget priùs pauperibus, aut fa-* 59.

Digitized by Google

cta ſolemniter donatione, conferat Monaſterio, nihil ſibi reſervans ex omnibus. Si viri Nobiles Cœnobio filios ſuos offerant, juramento aſtringuntur, ne quid unquam illis dent; aut ſi quid dare cupiant, Monaſterio daturos, retento, ſi lubeat, uſufructu. *Sub jurejurando promittant, quia nunquam ei aliquid dent, &c. Vel certè ſi hoc facere noluerint, & aliquid offerre volunt in eleemoſynam Monaſterio pro mercede ſua, faciant ex rebus, quas dare volunt Monaſterio, donationem, reſervato ſibi, ſi ita voluerint, uſufructuario.*

VIII. Non improbabile eſt, in Regula B. Benedicti illud pum, filiasfamilias poſt Profeſſionem jam ſuccedere in patrias hæreditates non poſſe; compelliique ſuſtros parentes, ut pollicerentur & jurarent, nullam ad eas hæreditatis partem tranſmiſſum iri. In Regula verò Cæſarii uſus emicat prorſus contrarius. Statuto enim fixoque eo, ut ne virgines & viduæ religioſa induantur antè veſte, quàm renuntiaverint omnibus bonis, & pro arbitratu ſuo de iis ſtatuerint: *Non recipiantur niſi antea de omni facultatula ſua, cui voluerint, chartas, aut donationes, aut venditiones faciant, ita ne nihil ſuæ poteſtati reſervent*: ſtatuitur, ut quibus ſuperſtes eſt parens uterque, vel alteruter, aut qui per ætatem nondum poſſunt de rebus ſuis diſponere, ex tunc de iis diſponant, cùm ea ætate fuerint, qua ſui ſuorumque compotes ſint. *Illa verò quæ adhuc vivis parentibus ſubſtantiam ſuam in poteſtate habere non poſſunt, aut adhuc ætatis minoris ſunt, chartas tunc facere compellantur, quando res parentum in poteſtate habere potuerint, aut ad legitimam ætatem pervenerint.*

Cap. 4.

IX. Regula Terradii Presbyteri & nepotis ſancti Cæſarii, quam & ipſius Cæſarii eſſe quidam antumant, idem ſtatuit de Monachis: *Veſtimenta laica non ei mutentur, niſi antea de facultate ſua chartas venditionis faciat, ſicut Dominus præcipit, vade, vende, &c. Certè ſi non vult vendere, donationis chartas aut parentibus aut Monaſterio faciat, dummodo liber ſit, & nihil habeat proprium. Si verò pater ejus, aut mater vivat, & non habet poteſtatem faciendi, quando illi migraverint, cogatur facere.* Quibus proximè alludit Regula Aureliani Archiepiſcopi Arelatenſis, *Qui minoris ætatis ſunt, cum vivis parentibus in Monaſterium ingrediantur, chartas tunc facere compellantur, quando ætate probati fuerint, aut res parentum in poteſtate habuerint.*

Cap. 5.

Cap. 47.

X. Regula Magiſtri parentes cogit, ut omni prorſus hæreditatis ſpe exuant filium, quem Religioni vovent, ne terrenæ illum aliquando ſucceſſionis illecebra à Clauſtro abducat, & cœleſtis hæreditatis faciat exortem. Triplex autem ibi via proponitur & ratio rei perficiendæ. Vel portione hæreditatis legitima quæ huic competeret pauperibus erogata: vel ea ipſa tripartita in pauperes, in propinquos, & in Cœnobium: aut ſimplici juramento nihil unquam rei terrenæ daturos ei, qui ea jam non poſſit gaudere, quin ejiciat & excludat ipſe ſeſe ab æterna & cœleſti voluntariæ paupertatis mercede. *Quia portio ejus adhuc in veſtra eſt poteſtate, vos tangit de eo dominicam vocem audire; ut pro filio veſtro apud vos nihil remaneat in ſæculo, niſi Deus. Quod ſi gravis vobis hæc divina præceptio eſt, de portione ejus tres fiant partes æqualiter, una Abbatis manibus pauperibus erogetur, aliam vobis vel fratribus derelinquat, tertiam verò partem viatici ſui utilitate deferat ſecum. Monaſterii ſanctorum uſibus profuturam. Quod ſi utraque vobis graves ſunt voces, ut ne Deum audientis pauperibus erogando, & filii animam redimendo: neque noſtrum conſilium partibus dividendo, & auferendo ab eo ſæcularem ſubſtantiam, vel nudum & ſolum filium Deo largite: ita ut jurejurando per ſancta Evangelia, promittatis ei, ulterius eum de veſtra patrimonii ſubſtantia nihil habere.*

Cap. 91.

Per Leges Burgundicas fas erat puellis Sanctimonialibus, quæ pater ipſis dimiſiſſet, ea pro arbitratu cui vellent largiri, patris & matris res mobiles; ſi vivere deſiiſſet antè pater, quàm juſta eas hæreditatis portione muneraretur, legitimæ ſuæ portionis uſumfructum aſſequebantur. Tit. 14.

XI. Chilperico Regi ea temerè macula illita eſt, quòd teſtamento quidquam dari Eccleſiæ vetuiſſet. Non id ſonant verba Gregorii Turonenſis, ſed oppreſſa eſſe ab eo aliqua ejuſmodi teſtamenta, ut ad exitum perduci non potuerint. Succeſſor ejus Guntrannus eum obicem amovit, priſtinamque reddidit teſtamentorum executioni libertatem. *Multa & ipſe Eccleſiis conferens, teſtamenta quoque defunctorum, qui Eccleſias hæredes inſtituerant, & à Chilperico compreſſa fuerant, reſtauravit; multis ſe benignum exhibens, ac multa pauperibus tribuens.* L. 7. c. 8.

CAPUT XXII. *P. 3. l. 3. c. 4.*

De fundis, terris, domibus Eccleſiæ oblatis ſub Imperio Caroli Magni.

I. Illæ ab Eccleſia oblationes rejiciuntur, quibus filii, vel proximi, ſi rectum ad mendicitatem adigerentur.

II. Damnantur & Clerici, qui per cuniculos adrepunt, ut Eccleſiæ dari ſuadeant.

III. Libera reſtituuntur, ſi qua malis his artibus verſuti captatores ablatura ſunt, vel expugnaverint.

IV. Accipit & ſervat Eccleſia, exemplo Chriſti & Apoſtolorum, ubi ad nandum dux & hortatrix eſt pietas & ſapientia.

V. Terræ, vineæ, & cætera id genus oblationes, hoſtiæ ſancta ſunt.

VI. VII. Conciliorum zelus æſtuans & intrepidus, ne quæ data ſemel Chriſto ſunt, auferantur.

VIII. Tanta erat oblationum ubertas & opulentia, ut laici ad earum aliquam partem invitarentur.

IX. De donationibus fraudulentis, ad onera publica declinanda.

I. De his terrarum & fundorum oblationibus apparet ſumi debere illud Caroli Magni Capitulare, ubi eas vetat, quæ fieri non poſſunt, niſi excuſſis hæreditate filiis, proximiſque ejus, cujus largitas in laude eſſet, ſi modum tenuiſſet. *Statutum eſt, ut nullus quilibet Eccleſiaſticus ab his perſonis res deinceps accipere præſumat, quarum liberi, aut propinqui hac inconſulta oblatione poſſint rerum propriarum exhæredari. Quod ſi aliquis hoc deinceps facere tentaverit, à Synodali vel Imperiali ſententia modis omnibus feriatur.* Non prohibet Carolus dari accipique terras, ſed hæreditates totas; & ne eas quidem dari vetat recipique, niſi ubi nati ſunt & proximi, exhæredes futuri. Integrum ergo erat Eccleſiæ fundos oblatos admittere, immo & hæreditatem ex aſſe, eorum qui prole & proximis deſtituerentur. Quàm conſentiant hæc Auguſtini, cæterorumque Patrum doctrinæ & moderationi facilè intelligitur ex ſuperiùs diſputatis. Ex quo & illud conjectura augurari licet, hanc legem à Carolo ſancitam hortatrice Synodo aliqua Epiſcoporum: unde & ejus executio facienda declaratur *Synodali vel Imperiali ſententia.* L. 1. c. 89.

II. In Concilio Cabilonenſi III. anni 813. cenſoria perſtringuntur virga Clerici ii: qui veterato-

riè adrepunt ſæcularibus viris, ut eos pelliciant ad res ſuas Eccleſiæ legandas. Id quippe non minùs pugnat Clericorum inſtituto, quorum eſt dare potius, quàm accipere; erogare, quàm coacervare; quàm ipſarum naturæ oblationum, quas æquum

Can. 6, 7. eſt voluntarias eſſe. *Animarum quippe ſalutem inquirere debet Sacerdos, non lucra terrena, quoniam fideles ad res ſuas dandas non ſunt cogendi, neque circumveniendi. Oblatio namque ſpontanea eſſe debet. Eccleſia verò ſancta non ſolum fideles ſpoliare non debet, quin potius inopibus opem ferre, ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & cæteri neceſſitatem patientes, à ſancta Eccleſia, utpote à pia matre & omnium gubernatrice ſubſidium accipiant.*

III. Cùmque his verſutorum hominum præſtigiis aliqui ſe jam, ſuaque Cœnobiis dedidiſſent: hos veteratores Concilium ad pœnitentiam canonicam ablegat. *Pœnitentiæ canonicæ, ſive regulari, utpote turpis lucri ſectatores ſubjiciant.* Hanc ſuſpicamur publicam eſſe pœnitentiam, quæ in Monaſteriis peragebatur. Et hic enim error non ferè cadebat, niſi in Prælatos, Abbates & Monachos. Eos quidem qui vel ſic clauſtrali ſe illigarunt profeſſioni, nequaquam ab eo vinculo, aut à perſeverandi neceſſitate abſolvit Synodus. At bona ipſa, quæ captando extorta quodammodo fuerant, jubet parentibus reſtitui, vel proximis: quòd quæ ſuarum io hæreditatum conſortium pauperes omnes vocat Eccleſia in commune, ejus non ſit, privata quemquam hæreditate fruſtrare.

Ibidem. Can. 7. *Res namque quæ ab illectis & negligentibus data, ab avaris & cupidis non ſolum accepta, ſed rapta noſcuntur, hæredibus reddantur, qui dementia parentum, & avaritia incentorum exhæredati eſſe noſcuntur.*

IV. At quæ religioſa circumſpectione Deo & Eccleſiæ offeruntur terræ, nullus de eis controverſiam facere jure poteſt.

Ibidem. *Hoc verò quod quiſque Deo juſtè & rationabiliter de rebus ſuis offere, Eccleſia firmiter tenere debet.* Concilium Aquiſgranenſe II. anni 836. ex Auguſtino pro num declarat, de induſtria Chriſtum in futurum aliquid oblatæ pecuniæ voluiſſe à diſcipulis ſuis ſervari, ut Eccleſiæ ſuæ, venturiſque ſæculis hoc præconderet exemplum, eamque dedicaret ipſemet formam, pecunias, terras, hæreditates oblatas ſumendi, ſervandique in futuros Religionis, Cleri, & pauperum uſus.

L. 3. c. 7. 20. 21. Capitul. l. 6. c. 302. *Quare, inquit Auguſtinus, loculos habuit, cui Angeli miniſtraverunt, niſi quod Eccleſia ejus loculos ſuos habitura erat. Ecce quibus tanti Doctoris documentis inſtruimur, quia quod in capite præceſſit, in corpore ejus, quod eſt Eccleſia, videtur impletum. Porro Chriſtum & Eccleſiam, unam perſonam eſſe non neſcimus. Et ideo quæ Eccleſiæ ſunt, Chriſti ſunt; & quæ Eccleſiæ offeruntur, Chriſto offeruntur: & quæ ab Eccleſia ejus tolluntur, procul dubio Chriſto tolluntur. Eſto erat futurum, ut Eccleſia Chriſti nummos haberet: ſi nummos, utique & prædia, & mancipia, & diverſarum ſpecierum innumera ornamenta.* Tum declarat Concilium ipſos Apoſtolorum Actus & ſanctorum Patrum Commentarios fidem facere, jam ab incunabulis ſuis, & ex ipſis Apoſtolorum conſtitutionibus, cœpiſſe Eccleſiam locupletari oblationibus agrorum, prædiorumque.

Con. Aquiſ. II ad Pipi. Regem. L. 1. c. 12. *Per Petrum in Occidentis, per Joannem in Orientis, ſive Aſiæ partibus, per Paulum in tota generaliter mundi latitudine, fundata & ex oblationibus fidelium ditata atque honorata Eccleſia.*

V. Sed illud longè præclariſſimum, quod habetur alio Capitularium libro, ubi terræ, fundi, domus, hæreditates prædicantur, oblationes eſſe, & hoſtiæ, non minùs ſacræ, quàm quæ Altaribus imponuntur.

L. 6. c. 305. *Omnia quæ Domino offeruntur, procul dubio Domino conſecrantur; & non ſolum ſacrificia, quæ à Sacerdotibus ſuper Altare Domino conſecrantur, oblationes fidelium dicuntur; ſed quæcumque & à fidelibus offeruntur, ſive in mancipiis, ſive in agris, vineis, ſilvis, pratis, aquis, aquarumque decurſibus, artificiis, libris, utenſilibus, petris, ædificiis, veſtimentis, pellibus, lanificiis, pecoribus, paſcuis, membranis, mobilibus & immobilibus, vel quæcumque de his rebus Domino Eccleſiæque offeruntur, Domino indubitanter conſecrantur, & ad jus pertinent Sacerdotum.*

VI. Hinc infertur cùm unam in perſonam Chriſtus & Eccleſia coïerint, Chriſto auferri, quidquid aufertur Eccleſiæ. *Et quia Chriſtum & Eccleſiam unam perſonam eſſe veraciter agnoſcimus, quæcumque Eccleſiæ ſunt, Chriſti ſunt. Et quæ ab Eccleſia tolluntur, ſive alienando, ſive vaſtando, ſive invadendo, ſive minuendo, ſive diripiendo, Chriſto tolluntur.*

Cùmque citra furti crimen & ſacrilegium rapi non poſſint res Eccleſiæ, nec illud elui queat, niſi per publicam pœnitentiam; hinc fit ut Epiſcopi, utpote non diſpenſatores tantùm, ſed & vindices bonorum Eccleſiæ, non poſſint communioni ſuæ hos prædones ſociare, niſi plena ubi perfuncti fuerint ſatisfactione. *Talium verò ſcelerum patratoribus niſi poſt ſatisfactionem, nec vivis, nec mortuis communicare debemus.* Quod certè munus ſuum obiere Patres Concilii II. Aquiſgranenſis tam excelſo & infracto animo, ut Pipinum Aquitaniæ Regem compulerint, quæ expilaverat, Eccleſiis reſtituere. Tres libros ei Regi obtulerunt, qui ejus Concilii nomine circumferuntur, & in quos conglobata ſunt, quæ pulcherrimè & vehementiſſimè dicta ſunt in Scripturis & in ſanctorum Patrum monumentis, adverſum Magnatum & Principum intemperias, maximè in uſurpationes ſacrilegas bonorum Eccleſiæ.

VII. De eodem argumento fervore non diſpari egit Concilium Tullenſe II. anni 860. apud Tuſiacum, admonitis Principibus, quam ſceleſtum, & omnibus cœleſtis iræ fulminibus obruendum ſit, patrimonii pauperum expilatores eos eſſe, qui ejus inſtituti fuerant defenſores. *Unde ſummopere caveant* Ann. 860. *potentiores quique, ne præſumant in damnationem ſuam res ſibi Eccleſiaſticas, neque fatigent, neque affligant inconſuetis conſuetudinibus Dei Eccleſias & loca Sanctorum; ſcientes quia res Eccleſiaſticæ vota ſunt fidelium, patrimonia pauperum, pretia peccatorum, & in tuitione atque defenſione Chriſti conſiſtunt, qui eas terræ Principibus atque primoribus ad defendendum & conſervandum, non ad affligendum vel uſurpandum, ſive præſumendum commiſit.*

VIII. Erant ergo pietatis, propriæque ſalutis immemores aliqui, qui Chriſti patrimonium compilabant; nec deerant tamen, qui eam ſarcirent labem, & pleraque in dies et adjicerent, quo & ipſi cœleſtem Chriſti aliquando ſortirentur hæreditatem. Ipſæ Altarium oblationes tam copioſæ erant, ut Concilio Ingelheimenſi anni 848. ab earum invaſione deterrendi fuerint laïci. *Ut oblationes fide-* Can. 8. *lium, quatenus Altari deferantur, nihil omnino ad laicalem pertineant poteſtatem; dicente Scriptura, Qui Altario deſerviunt, de Altari participentur.*

IX. De Precariis dictum eſt jam non ſemel. Sed hic non ſilebimus fraudulentas illas quorundam precarias, qui ex his unum id aucupabantur, ut ne cenſum Principi ſolverent, ſeque ut ſubducerent oneribus Reipublicæ. Statuit Carolus Magnus, ut ex

his nihilominus tertis ſtatus cenſus exigeretur, ſalvis Eccleſiæ immunitatibus. *Placuit nobis ut liberi* Capitular. Anno 793. c. 23. *homines, qui non propter paupertatem, ſed ob vitandam Reipublica militatem, fraudulenter ac ingenioſe res ſuas Eccleſiis delegant, eaſque denno ſub cenſu utendas recipiunt ut quouſque ipſas res poſſident, hoſtes & reliquas functiones publicas faciant, &c. Noſtra non reſiſtente emunitate.*

CAPUT XXIII. *P. 3. l. 3. c. 10.*

De Teſtamentis Laïcorum in gratiam Eccleſiæ ſub Imperio Caroli Magni.

I. Quantum opum teſtamentis accumularetur Eccleſiis, teſtamentum Caroli Magni declarat.
II. Et quam ſuffragarentur Leges publicæ.
III. Nec ſecus res habebant ſub Ludovico Pio.
IV. Qui in Monaſteriis profitebantur, ſua omnia illis addere poterant.
V. Poterant & poſtea quam profeſſi fuerant.
VI. Parochorum muneris erat, morituros hortari ad teſtandum, & ad peccata ſua eleemoſynis redimenda.
VII. Mores Orientalium.
VIII. Maxime in Teſtamentis Monachorum.

I. Capiti & fons hic quoque erat uberrimus opum ad Eccleſias affluentium, Teſtamenta Regum, Principum, Magnatum & divitum omnium. De cæteris probabili conjectura augurabimur ex Teſtamento Caroli Magni, qui aurum, argentum, gemmas, veſtes, pretioſam omnem ſupellectilem ſuam tripartitus; duas ex his partes legavit Imperii ſui Metropolitanis Eccleſiis, viginti & uni numero, ut hinc in Epiſcopatus eis ſubditus diſtribuerentur. Tertiam partem reſiduam ſibi eſſe Conc. Gall. To. 2. pag. 264. voluit ad expenſas ſuas, ut quidquid moriens reliquiſſet, in quatuor rurſus partes divideretur, quarum prima iiſdem adjiceretur Metropolibus & Epiſcopatibus. Secunda in filios & filias ejus diſpenſaretur. Tertia erogaretur in pauperes. Quarta denique ſervis Palatii diſtribueretur. Ita ex duodecim portionibus una filiis ejus addicta eſt, reliquæ in Eccleſias & pauperes effuſæ.

II. Non is ergo erat Carolus Magnus, qui civium ſuorum largitatibus in Eccleſiam effluentibus modum poneret, aut præſcriberet limites. Non is erat ille, qui geſta ſua legibus, aut geſtis leges everteret. Graviter quidem ſub eo ſuccenſuit Concilium Cabilonenſe anni 813. in eos, qui inſidioſis blanditiis allicerent fideles, ad res ſuas Eccleſiæ donandas; juſſitque ea reſtitui, utpote furta magis quam dona. At in eodem Concilio mox declaratum eſt, quæ juſtæ in Eccleſiam donationes factæ eſſent, eas Can. 6. ratas & irrevocabiles fore. *Hoc verò quod quiſque Deo juſtè & rationabiliter de rebus ſuis offert firmiter Eccleſia tenere debet.*

III. Juſſit Ludovicus Pius hæredibus reddi, quæ inconſiderate data fuiſſent Eccleſiæ, ut quæ dari nequiſſent, niſi filiis, aut propinquis legitima hæredita- Conc. Gall. To. 2 pag. 430. Capitul. l. 1. c. 89. te excuſſis. *Statutum eſt, ut nullus quilibet Eccleſiaſticus ab his perſonis res deinceps accipere præſumat, quarum liberi, aut propinqui hoc inconſulta oblatione, poſſint rerum propriarum exhæredari. Quod ſi aliquis deinceps hoc facere tentaverit, ut acceptor Synodali, vel Imperiali ſententia feriatur, & res ad exhæredatos redeant.* Sed præterquam quod declarat ibidem Ludovicus inſervire ſe Canonicis inſtitutionibus, eam fraudulentiam execrantibus; qua libertate tum teſtatores uterentur, augurabimur ex formula donationum eorum, qui ſuperſtites eſſent. Intexta eſt ea Capitularibus Caroli Magni, & Conteſtationi plebis univerſæ, exclamantis, profanum & ſacrilegum fore, ſi vel tantillum decerperetur de rebus Eccleſiæ donatis. *Offero Deo, atque dedico omnes res, quæ hac in* L. 6. c. 285. *Cartula tenentur inſerta, pro remiſſione peccatorum meorum, ac parentum & filiorum, aut pro quocumque, qui illas Deo liberare voluerit, ad ſerviendum ex his Deo in ſacrificiis, Miſſarumque ſolemniis, orationibus, luminariis, pauperum ac Clericorum alimoniis, & cæteris divinis cultibus atque illius Eccleſiæ utilitatibus.* Quibus ſubjunguntur atrociſſimæ in eos diræ, qui prohiberent Eccleſiam his agris ita donatis gaudere.

IV. Duo ſunt Capita in libro primo Capitularium, quorum Autor jam exploratiſſimus eſt nobis, cùm Rex ipſe Carolus Calvus Carolo Magno ea vendicarit. En eorum alterum quod ad laicos pertinet, quorum largiſſimis in Eccleſiam donationibus, non modum aliquem, non finem poni vult Carolus. Ita militiæ, atque domi, fas erat quibuſcumque donationibus Eccleſiam proſequi. *Qui res pro* L. 5. c. 141. *anima ſua ad Caſam Dei tradere voluerit, domi traditionem faciat coram teſtibus legitimis. Et quæ in hoſte factæ ſunt traditiones, de quibus nulla eſt quæſtio, ſtabiles permaneant.*

Caput aliud ad eos ſpectat, qui Cœnobiis nomen dant, quibus aſſentitur, ut ſe ſuaque etiam ſine licentia Principis offerant. Nam ut obviam iret eorum ſubdolis inſtigationibus, qui divites ad clauſtra invitabant, vetuerat, ne quis injuſſu ſuo in Cœnobiis profiteretur. Hoc Carolus Magnus poſtea revocavit, teſte locupletiſſimo Carolo Calvo. En verba Capitularis ejus: *Ut liber homo qui in Mona-* L. 1. c. 143. *ſterio regulari comam depoſuerit, & res ſuas ibidem delegaverit, promiſſionem factam ſecundum regulam firmiter teneat.* Et rurſus in iiſdem Capitularibus, *Si* L. 4. c. 19. *quis res ſuas pro ſalute animæ ſuæ, vel ad aliquem venerabilem locum, vel propinquo ſuo, vel cuilibet alteri tradere voluerit, legitimam traditionem facere ſtudeat &c.*

V. Quid verò vel compendioſius Eccleſiæ, vel optabilius, quam quod alio habetur Capitulari, ut Monachi & Moniales, profeſſione ſemel emiſſa, de rebus ſuis jam nihil poſſint in filios transferre. Propterea quod quidquid in poteſtate tum habuerunt, cùm Cœnobium ingreſſi ſunt, hoc eſt dum profeſſi ſunt, unum enim idemque id erat, id omne jam tunc in jus conceſſit Monaſterii ex Imperatoriis legibus. Addendum ſanè ex iiſdem legibus, ne tum quidem orbari potuiſſe filios legitima portione, quia nec ſeipſos, ſeu Monaſterium privare poterant. Sed ſepoſita hac utraque legitima portione, reliqua eorum ſubſtantia univerſa in poteſtate erat ante profeſſionem, ut eam vel proximis, vel pauperibus, vel Monaſterio adjicerent. At ſi ante profeſſionem nil de ea ſtatuiſſent, tum ea tota in Monaſterii jus concedebat. *Quicumque Mo-* L. 6. c. 108. *nachus vel Monacha in Monaſterium ſunt ingreſſi, nihil de rebus ſuis habeant poteſtatem faciendi, quamvis liberos habeant; ſed omnia eorum ſint Monaſterii, quæ eadem die poſſidebant, quando ingreſſi ſunt Monaſterium.*

VI. Ubi Concilium Nannetenſe Parochos neceſſariis imbuit præceptionibus ad viſitandos ægrotos, inſtruendoſque ſalutaribus monitis, dum tanto verſantur in diſcrimine: illud præ cæteris monet, ut ad condendum hortentur teſtamentum, dum ſana mente, & ſui compotes ſunt, atque ad peccata ſua eleemoſynis abſtergenda. *Ut ſubſtantiam ſuam* Can. 4.

dum adhuc ſenſus & ratio in eo vigent, diſponat, ut peccata ſua eleemoſynis redimat. Ex ipſo Caroli Magni teſtamento illud emicabat, inter fideles uſu receptiſſimum fuiſſe, ut in ſcribendis teſtamenti tabulis, non mediocri bonorum ſemper portione pauperes recrearent. Nam tertiæ partis quæ multipartita rurſum fuit, quarta pars uſitatiſſimo fidelium more in pauperes erogata eſt. *Tertia conſueta Chriſtianitatis more in uſum pauperum erogaretur.* Illud non poſſum ſatis mirari, quòd vænire Bibliothecam ſuam juſſerit Carolus, ejuſque pretium in pauperes diſtribui. *Similiter & de libris, quorum magnam in Bibliotheca ſua copiam congregavit, ſtatuit ut ab iis qui eos habere vellent juſto pretio, fuiſſent redempti, pretiumque in pauperes erogatum.* (Du Cheſne. Tom. 2. pag. 103. 106.)

Quod porro ex Concilio Namnetenſi ſtrinximus, id ſpectari debet ut exordium aliquod & rudimentum ſummæ ejus poteſtatis, qua Parochi uſi ſunt poſterioribus ſæculis, in teſtamentis ipſimet excipiendis, ſi qui vellent eorum opera uti, vel ſcriptas ſignataſque jam tabulas in eorum manus deponere.

VII. Ex Balſamone verò perſpicuum eſt ex legibus Juſtiniani mirum quantum convaluiſſe Epiſcopalem in teſtamenta authoritatem. Executores enim iis conſtituti fuerant omnium legatorum piorum, quanquam ea illos ſunctione excluſos voluiſſet teſtator. Ceſſantibus Epiſcopis, intervenire & eorum vicem obire debebat Metropolitanus. Ex quibus illud infert Balſamon, Etſi Monaſterii Fundatores, & quidem Epiſcopi, Monaſterium ſubducere niterentur juri & poteſtati Epiſcopi Diœceſani, fruſtra eos fore, quod voluntates pias teſtatorum ſuo ſemper jure exequantur Epiſcopi. *Et dic his notatis, conſiſtere non poſſe, quæ in ſtatutis à fundatoribus ſcribuntur, ut eorum Antiſtites nullam omnino partem habeant in Monaſteriis à ſe ædificatis. Similiter nec acta Antiſtitum, quæ continent eos qui in eis ſuccedent Epiſcopos, nihil juris habituros in Monaſteriis.* (In Nomoc. Tit. 2. c. 2.)

VIII. In Nomocanone ſuo Photius has laudat Juſtiniani Conſtitutiones, ut quibus ſuo etiam tunc ævo priſtinus adhuc conſtaret vigor. Cui hæreditas aliqua tranſcribitur, ſi modò uxorem ducat, vel liberos ſuſcipiat, ſibi ſubſtituendos; poſſe illum nihilominus Cœnobio vel Clero nomen dare, & eam ſibi adrogare hæreditatem: poſſe & eam donare, utcumque libebit, dum in legata pia. (Ibidem.) Idem privilegium cum Diaconiſſis & Sanctimonialibus communicatur. Quin etſi Monachi vel Moniales à Cœnobio aliquando deſciſcerent, aufugerentque, ad Cœnobium ipſum ea ſucceſſio perveniret. Excipiendi tantùm captivi, in quorum gratiam valerent hæ ſubſtitutiones. Si filium orbaret parens hæreditate, quòd Clero vel Monaſterio ſe adjunxiſſet, caſſa & irrita eſt ea voluntas; nec orbari quidem legitima portione poteſt, ob ea errata, quibus ante Monaſticam profeſſionem irretitus fuit. (Tit. 9. c. 31.) Non poteſt ergo pater liberos ſuos, Cœnobiis vel Clero innexos, privare legitima portione hæreditatis, quæ quarta pars eſt totius ſubſtantiæ; & quarta ea pars non Eccleſiæ, non Cœnobio aufertur, etſi filii à ſacto inſtituto recedant. Denique ſi quis nulla prole ſuſcepta Monaſticam veſtem induat; bona ejus omnia jam tum cedunt in jus Monaſterii. (Tit. 11. c. 2.) Si liberos ſuſcepit, nec ante profeſſionem teſtatus ſit, poterit poſt teſtari, ſed ita certè, ut nec liberos, nec ſeipſum, hoc eſt, Cœnobium legitima parte defraudet. Si inteſtatus in Monaſterio moriatur, liberis ejus legitima ſua portio adſcribitur, reliqua Monaſterio vendicantur. Hæc erat tum Legum civilium temperies.

CAPUT XXIV. *P. 4. l. 3. c. 17.*

De Teſtamentis Laïcorum in favorem Eccleſiæ poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Laïcis ipſis conſulebat Eccleſia, cum tantum ſibi juris ſumebat in eorum teſtamenta. Ejus rei probationes in Gallia.

II. Probationes in Anglia & Hibernia.

III. Ante tempora etiam Alexandri III. fiebant teſtamenta in formula juris canonici, præſente Parocho, vel Confeſſore, & duobus teſtibus.

IV. Obſervantur nonnulla in duas Decretales hujus Pontificis circa teſtamenta.

V. Conſtitutiones Synodorum & Conciliorum, quibus vetantur condi teſtamenta, niſi præſente Parocho, qui teſtimonio ſuo Catholicum fuiſſe teſtatorem adduceat, & exequendo ejus teſtamento intervenire debere Eccleſiam, quoad legata potiſſimum pia.

VI. De eodem rurſus. Quàm ſollicita fuerit Eccleſia de eorum bonis, qui inteſtati deceder ent, ingenui, ſervique

VII. Quàm ingens & quàm neceſſaria Eccleſiæ authoritas in vindicandis teſtamentis. De Legatis piis.

VIII. In Canones ſuprà congeſtos ad annum uſque 1300. aliqua obſervantur.

IX. Quæ dicta ſunt hactenus, ex Decretalibus confirmantur.

X. Eadem omnia obſervantur ſæculo decimo-quarto.

XI. Poſterioribus ſæculis Eccleſia in cauſis teſtamentariis eadem ſibi jura, ſed ex parte tantùm ſervat.

XII. Quæ cauſa authoritatis in his Eccleſiaſticæ imminutæ. Quid in controverſiam venerit tempore Philippi Valeſii Galliæ Regis.

XIII. Quod juriſdictionis Eccleſiaſticæ reſiduum fuit in Anglia & Francia, id Regum tutelæ imputatum eſt.

XIV. Similiter & in Hiſpania. Memorabilia monumenta Conſuetudinum Iaccenſium, & Legum Viſigothicarum circa teſtamenta.

XV. Cur de juriſdictione aliqua delibata ſint curſim, in tractatu bonorum temporalium, quæ per teſtamenta Eccleſiæ accedunt.

I. PUblicæ luci permiſſa eſt Epiſtola Leonis IX. Papæ, qua ſanxit, ut donationum, quæ fierent à profitentibus Religionem, ſive appetente morte, ſive dum valerent viribus, media pars Monaſterio, altera Eccleſiæ Parochiali vindicaretur. (Epiſt. 8.) In Concilio Tuloſano anni 1056. aperire ſe incipit eximia illa authoritas, qua neceſſariò munienda fuit Eccleſia ad omnium prorſus teſtamenta. Eò evaſere irruptiones & deprædationes hominum ſceleſtiſſimorum in res defunctorum, ut compulſa tandem ſit Eccleſia, tutandis incumbere teſtamentis, ſi teſtati eſſent; vel juribus & titulis proximorum, ſi inteſtati vita abiiſſent. En Concilii Toloſani Canonem: *Præcipimus, ut nullus Laïcorum aliquid ſuſcipere audeat de rebus aut ſubſtantiis defunctorum, niſi quantum ipſi defuncti adhibitis idoneis teſtibus in vita ſua ordinaverint: aut ſi inteſtati obierint, ad libitum propinquorum hæredum dividantur.* (Can. 9.) Liquet non ſibi, ſed Laïcorum utilitati & ſecuritati conſulere Eccleſiam, ubi his intervenit.

Quod & perſpicuius fiet ex Concilio Nannetenſi anno 1127. ubi Comes Britanniæ Armoricæ Epiſcopos appellavit, ſua ut authoritate obruerent neſarias conſuetudines duas. Altera ejuſmodi erat, ut alterutro conjuge hinc demigrante, mobilia ejus bona à domino loci uſurparentur. *Conſuetudo in terra Comitis extiterat, ut decedente marito, vel uxore, univerſa decedentis mobilia in proprietatem Poteſtatis tranſirent.* Altera verò non paulò etiam

Digitized by Google

execrabilior ea erat, ut quidquid ex naufragiis reliquum fieret, id ad fiſcum Principis comportaretur, mari ipſo & tempeſtatibus ſæviorem tunc & voraciorem. *Quidquid vadebat ex naufragiis, totum ſibi fiſcus lege vindicabat patria, paſſoſque naufragium miſerabiliùs violentia Principis ſpoliabat, quam procella.* Utramque conſuetudinem ejuravit Comes, & decreto Concilii obſecuturum ſe pollicitus eſt. *Utramque exactionem ſub oculis totius Concilii Comes in noſtra manu depoſuit.* Abolita eſt à Concilio utraque conſuetudo, excommunicationem interminato. Hildebertus verò Archiepiſcopus Turonenſis, qui Concilio præerat, ad Honorium II. litteras dedit, quo confirmaretur ab Apoſtolica Sede decretum Concilii, nec revocari deinceps à quoquam poſſet: *Illam manumiſſionem de naufragiis, & de ſubſtantia morientium, quam Comes in noſtra manu depoſuit, vos beatiſſime Pater non gravemini confirmatione Apoſtolica roborare, ac prohibere, ne quis omnino eam reſcindere, vel aliqua ex parte minuere præſumat.* Hæc ex illa Hildeberti Epiſtola; Pontifex Synodale decretum confirmavit, datis litteris ad Epiſcopos Provinciæ Turonenſis, quos & illud admonuit, ex Imperatorum legibus, ne eas quidem merces, quas quis naufragii metu in mare ejiceret, perire domino ſuo.

In Digeſtis, Titulo De lege Rhodia, De Jacto, patet Legibus Romanis proprietatem rerum in mare ita dejectarum, penes dominum illibatam perſtare, nec enim res ejuſmodi pro derelictis haberi.
L. 14. T. 2. n. 2. §. 9. *Res jacta domini manet, nec fit apprehendentis, quia pro derelicto non habetur.* Auguſti veſtigiis inhærens Antoninus Imperator reliquias navis naufragium paſſæ domino navis adjudicavit, & publicanos damnavit, qui eas invaſerant, Legi Rhodiæ obſecutus, quam laudavimus. Ejuſmodi Leges Pontifex in reſponſione ſua commendabat.

II. Henricus II. in Anglia Regnum auſpicatus eſt hac pollicitatione, non ſe amplius ſpolia uſurpaturum morientium, ſive Epiſcoporum, ſive Baronum, aliorumque ſubditorum; ſi inteſtati terris emigrarent, eorum conjuges, filii, proximi hæreditatem ita partirentur, ut animæ defuncti proſ-
Conc. Angl. To. 2. p. 32. picerent. *Pro anima ejus dividant, ſicut melius eis viſum fuerit.* Ea Conſtitutio Regia mirificè conſentit cum Canone ſuperiùs poſito Concilii Toloſani; & inde planum eſt, Principes & dominos temporales complurimos jam tum occupaſſe ſpolia morientium ſubditorum, maximè verò inteſtatorum. Simile veri eſt obſecundaſſe tum Regem Henricum precibus & poſtulatis Cleri, exuvias ut has abjiceret Clericorum pariter & Laïcorum, & totam teſtamentorum libertatem ſuis condonaret.

Concilii Caſſellenſis in Hibernia anni 1172. Canon memoratur, quo ſancitur, ut ægrotantes teſtamenti tabulas ſcribant coram Parocho & teſtibus: ſi conjux illis, ſi liberi ſint, illi tertiam, his quartam hæreditatis partem addicant, tertiam reſiduam ſibi, hoc eſt, animæ funerique ſuo. *Unam*
Ibid. p. 98. *liberis, alteram uxori legitimæ, tertiam propriis exequiis relinquentes.* Si præmortua eſt uxor, vel ex ea nihil liberorum ſuſtulerunt, non jam tres, ſed duas in partes hæreditatem ſecabunt, & alteram ſibi ſervabunt, hoc eſt funeri, Eccleſiæ, pauperibus. *Inter ipſum & uxorem in duo media dividantur, inter ipſum & liberos bipartiri debent.* Habitum eſt hoc Concilium juſſu ejuſdem Regis Henrici II. qui Hiberniam primus Inſulam ſuo ſubjecit Imperio, eique Concilio Cognitores ſuos intereſſe voluit.

Quod à Rege Henrico I. dictum fuerat, *pro anima ejus dividant*, non multùm ab his abludebat. Hic verò liquet Confeſſarium affuiſſe, cùm teſtamentum ſcriberetur.

III. Nec tamen hactenus ſatis dilucidè patuit fori Eccleſiaſtici fore cauſas teſtamentarias. Ad Velitrenſis in Italia civitatis Judices reſcripſit Alexander III. Papa, in cauſis teſtamentorum & piorum legatorum non aptanda & conformanda eſſe eorum judicia ad leges, quæ ſeptem aut quinque deſiderant teſtes; ſed ad Canones & ad legem divinam Scripturarum, quæ duobus vel tribus teſtibus contentos eſſe jubent. *Mandamus quatenus cùm* Appen. Con. Lat. c. 8. 10.
aliqua cauſa ſuper teſtamentis Eccleſiæ relictis ad veſtrum fuerit examen deducta, eam non ſecundùm leges, ſed ſecundùm Canones, juxta ſtatutorum decreta tractetis, tribus vel duobus legitimis teſtibus requiſitis. Quoniam ſcriptum eſt, In ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum. Abſolutior eſt alia ejuſdem Pontificis reſponſio ad Epiſcopum Oſtienſem: *Talem in Epiſcopatu tuo inoleviſſe conſuetudinem nobis innotuiſti quoad teſtamenta quæ fiunt in ultima voluntate, ut ab his qui poteſtatem habent ſuper alios, penitus reſcindantur, niſi cum ſubſcriptione ſeptem aut quinque teſtium fiant, ſecundùm quod humanæ leges decernunt. Quia verò à divina lege & ſanctorum Patrum ſtatutis, & generali conſuetudine Eccleſiæ id eſſe noſcitur alienum: cùm ſcriptum ſit, In ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum, præſcriptam conſuetudinem penitus improbamus, & teſtamenta quæ Parochiani veſtri coram Presbytero ſuo, & tribus vel duabus aliis perſonis idoneis in extrema voluntate de cætero fecerint, & firma decernimus permanere, & robur perpetuæ firmitatis obtinere: ſub interminatione anathematis prohibentes, ne quis præſumptione qualibet hujuſmodi audeat reſcindere teſtamenta.*

IV. Non pauca ſanè, nec aſpernanda hic antè à nobis obſervari par eſt, quàm ultrà progrediamur. 1. Uſitatiſſimum & familiare jam tum fuiſſe, ut utraque forma valerent teſtamenta, vel Legibus civilibus, vel Juri canonico accommodata. *Generali conſuetudine.* 2. Id præceptum præſumptumque animo fuiſſe, eam canonici Juris formam ad vigorem teſtamentorum à Jure divino proficiſci, quo præcipimur duobus vel tribus teſtibus acquieſcere. 3. Itaque non ſolùm id expugnatum eſt, ut utroque Jure & more valerent teſtamenta, vel civili, vel canonico: ſed & intorta illis ſunt anathemata, qui adverſabantur teſtamentis Juri canonico aptatis, tanquam qui infeſti eſſent ſacris litteris, & legi divinæ. 4. Caput autem horum & cardo erat, quòd tota connireretur Eccleſia ad pleniſſimam inſtituendam, vel retinendam libertatem teſtamentorum, quæ nulla plerumque tum & caſſa pronuntiabantur, non ſervatis nimirum formulis & calliditatibus omnibus Legum civilium. Tam juſtæ ergo & tam neceſſariæ cùm cauſæ inciderent ad ſuſcipiendam teſtamentorum defenſionem, non abs re accerſebatur Scripturarum & Juris divini authoritas, ut valerent teſtamenta ſimpliciùs ſcripta, & duorum vel trium teſtimonio roborata. 5. Cùm duas has Alexander III. pervulgavit Decretales, non ita dudum eruti fuerant libri Juris civilis in Italia, cùm perdiu antè delituiſſent, & magno plauſu excepti, ut & in teſtamentis condendis jam ejus formulæ uſurparentur. Ita Pontifex Decretalibus ſuis videbatur *generali conſuetudini* & vetuſtiſſimæ patrocinari, innovationi autem quæ per leges nuper repertas invehebatur, intercedere. 6. Hanc autem

generalem

generalem conſuetudinem confirmari tantò expeditius tunc erat, quantò impotentiùs Principes & domini temporales involandis morientium ſpoliis, tum Clericorum, tum Laïcorum, teſtamentorum libertatem labefactabant. 7. Quanquam teſtamentorum controverſiæ juris adhuc eſſent, forique civilis, inſpectores tamen erant Epiſcopi: quòd plerumque ex forma Juris canonici fierent, magnique intereſſet eam authoritatem retineri. 8. Forma canonica teſtamentorum ea erat, ut modò Alexander III. perhibebat, coram Parocho ut fierent, vel Confeſſore, duobuſque vel tribus teſtibus. Nuſquam tam opportuna, adeoque neceſſaria Paſtoris parentiſque ſpiritalis præſentia, conſilium, cura, quàm extremo illo in diſcrimine, ubi ſtatuendum eſt de rationibus æterno Judici mox reddendis, ubi aliena reſtitui, ubi debita ſolvi, ubi largis eleemoſynis peccata redimi, ubi de exequiarum ſumma decerni neceſſe eſt.

V. Odo de Soliaco Epiſcopus Pariſienſis ſuis in Conſtitutionibus Synodicis anno 1196. ſtatuit, ut ne unquam Preſbyteri Laïcis uterentur ad ſua teſtamenta, utque Laïcos ipſi hortarentur, ne teſtamenta ipſi ſcriberent, niſi præſente Parocho. *Prohibetur Sacerdotibus, ne teſtamenta ſua ordinent per manum laicalem, & ipſi frequenter prohibeant Laïcis, ne ſua teſtamenta faciant ſine præſentia Sacerdotis.* Statuta Synodalia Vuillelmi Pariſienſis Epiſcopi prohibuere, ne ulla Parochi exciperent teſtamenta, niſi ſubſcribentibus duobus aut tribus teſtibus, & ſanxere, ut fideles excitarent ad ea ſubjicienda juriſdictioni Eccleſiæ, *prout decet, & eſt pietatis & rationis.* Conſtitutiones Synodales Epiſcopi Sarumenſis in Anglia anno 1217. idem præcipiebant, incitabantque Confeſſores, ut ægrotantibus ſuaderent aliquid ſtipis legare ad fabricam Eccleſiæ Sarumenſis; ita ut Clerici in ſuis ipſi Teſtamentis dictandis exemplo ſuo Laïcis præirent. *Præcipimus quod Laïcis inhibeatur frequenter, ne teſtamenta ſua faciant ſine præſentia Sacerdotis, ſicut diligunt quod eorum voluntates extremæ adimpleantur. Inter alia etiam ſinguli Sacerdotes infirmos ſuos moneant, & efficaciter inducant, quod fabricæ Sarum Eccleſiæ ſint memores, prout Deus inſpiraverit illis, in teſtamento ſuo de bonis ſuis relinquant. Sacerdotes verò & Clerici alios exemplo ſuo ad id faciendum provocent matricem Eccleſiam Sarum in teſtamento ſuo, prout decet, reſpicientes.* Et paulò pòſt: *Sacerdotibus pariter inhibemus, ut teſtamenta ſua per manum ordinent laicalem.*

Synod. Pariſ. pag. 12. 37.

Cap. 70.

Conſtitutiones Synodales Epiſcopi Dunelmenſis in Anglia anno 1220. caput idem utrumque confirmabant, ut ne Preſbyteri Laïcos adhiberent ad ſua Teſtamenta, & ut Laïcis prohiberent, ne Teſtamenta facerent, niſi aſtante Confeſſore ſuo; cùm optatiſſimum id illis eſſe debeat, ut ultimæ eorum voluntates exitum ſortiantur. *Præcipimus quod Laicis frequenter inhibeatur, ne teſtamenta ſua faciant ſine præſentia Sacerdotis, ſicut diligunt, ut eorum ultimæ voluntates adimpleantur. Sacerdotibus ſimiliter inhibemus, ne teſtamentum ſuum per manum ordinent laicalem.* Quæ eadem Conſtitutio iiſdem verbis intexta eſt Statutis B. Edmundi Cantuarienſis Archiepiſcopi anno 1236.

Conc. Angl. To. 2. pag. 180. 205.

Illud potiſſimum in his Synodalibus Conſtitutionibus obſervari æquum eſt, quòd urgeantur fideles, ut teſtantibus ſibi Parochos ſuos adeſſe velint, quò executioni ea poſtea mandentur. *Sicut diligunt, ut eorum ultimæ voluntates adimpleantur.* Exinde enim Eccleſia authoritatem ſuam ad id interpo-

Conc. Angl. pag. 255.

nebat, quod rurſus declarat Synodus Vorceſtrienſis anni 1240. utque dilucidius fit ex Concilio Narbonenſi anno 1227. & Biterrenſi anni 1246. *Quia ultima voluntas defuncti debet inviolabiliter obſervari, volumus & præcipimus, ut teſtamentum vel ultima voluntas cujuſque in præſentia ſemper Catholicorum virorum, & Parochialis Sacerdotis, vel alterius Eccleſiaſticæ perſonæ loco ipſius condatur.* Quo Concilio duplex depromitur ratio ejus Conſtitutionis, ut Preſbyter teſtimonium dicat de fide Catholica Teſtatoris, utque legata pia religioſè exolvantur. *Præſertim ut idem Sacerdos valeat de teſtatore ipſo laudabile teſtimonium perhibere, ne de ipſo aliqua infidelitatis ſuſpicio poſſit haberi. Et maximè ut ea quæ in pias cauſas reliquerit, fideliter & citiùs ſine fraude ſolvantur.* Si fidelis Preſbyterum non adſciſcat imminente jam morte, mortuus interdicitur Eccleſiaſtica ſepultura, & Eccleſiæ arcetur ingreſſu Notarius, qui Teſtamentum ſcripſit. Concilium Arelatenſe anni 1224. illam rationem premebat, de teſtimonio fidei Catholicæ; ſicut & Concilium Inſulanum anni 1231. & aliud Concilium Arelatenſe anni 1271. His enim Conciliis omnibus placebat adeſſe Parochum, ut teſtem idoneum fidei Catholicæ Teſtatoris.

Can. 5. Can. 22.

Can. 22. Can. 16.

Concilium Toloſanum anno 1229. idem ſtatutum iteravit, irritumque fore ſanxit Teſtamentum, cui non Parochus, non Clericus ſaltem aliquis interfuiſſet. *Cùm aliquis voluerit condere teſtamentum, hoc faciat ſub teſtimonio ſui Preſbyteri vel alterius Eccleſiaſticæ perſonæ, ſi proprius non poſſit haberi Sacerdos, adhibitis bonæ opinionis viris, quos ad hæc voluerit accerſiri. Et teſtamenta aliter facta vigorem non habeant, nec alicujus ſint momenti.*

Can. 16.

In Concilio Turonenſi anni 1236. apertior fit inſpectio & juriſdictio Epiſcoporum & Archidiaconorum ad executionem Teſtamentorum, quæ renuntianda illis erant decimo ſaltem poſt Teſtatoris obitum die, ſive ſcripto quis, ſive ore & verbo tantùm teſtatus eſſet. Si verbis tantùm teſtatus eſſet, Teſtamentum Eccleſia in formam publicam redigebat. At quo demum cunque modo teſtatus quis eſſet, Epiſcopi & Archidiaconi, ceſſantibus & procraſtinantibus Executoribus Teſtamentariis, eorum vicem & munia ipſi obibant, circumciſa ipſis & amputata facultate, ne ſibi ſumerent, quod ipſis à Teſtatore forſan debebatur. *Ne decedentium voluntates, quas pium eſt executioni demandari, per aliquorum malitiam ſupprimi valeant, vel etiam occultari: ſtatuimus ut infra decem dies à tempore obitûs teſtatoris, ad Epiſcopum vel Archidiaconum loci accedant, ſecum teſtamentum, ſi ſcriptum fuerit, delaturi: vel ſi non ſcriptum fuerit, per teſtamentum ipſorum quod teſtator diſpoſuit probaturi, ut tunc præfati teſtatoris voluntas in formam publicam redigatur. Injungimus autem Epiſcopis, Archidiaconis, vel aliis juriſdictionem Epiſcopalem habentibus, ut ſi executores teſtamentorum in exequenda decedentium voluntate invenerint negligentes, voluntatem ipſorum fideli executioni demandent.*

Can. 7.

Hæc verba, *quas pium eſt executioni demandare,* non abs re huic Canoni inſerta ſunt. Erant enim cauſæ piæ fori Eccleſiaſtici, ex conſenſu etiam Legum civilium. Erat autem pietatis & charitatis munus, executioni inſtare ultimarum voluntatum. Synodus Vurceſtrenſis anno 1240. ſtatuit diſertè, ut ſi vel fraude, vel negligentia officio deeſſent Executores, Epiſcopus, vel ejus Officialis alios deligerent, cum conſilio proximorum. *Quod ſi fraudulenti reperti fuerint, aut negligentes, per Epiſ-*

Cap. 49.

copum, vel ejus Officialem, de conſilio proximorum defuncti, alii ſubrogentur.

V I. Nec prætermittendum caput proximum earundem Conſtitutionum Synodalium, quo jubetur, ut quantumcumque pauperes Eccleſiæ legaverint, bes ſaltem hæreditatis ad conjugem & liberos perveniat, hoc eſt, duæ tertiæ partes, etiam ſubductis debitis & impenſis funeris. *Funeris expenſis & debitis perſolutis, duæ partes bonorum uxori & liberis relinquantur.* Jam aliis ſuperioribus in Synodis editum fuerat hoc decretum. Prætereà plures alias Conſtitutiones Angliæ Synodales, ubi Parocho reſervabatur optimum quodque animal, ſive pecus defuncti: eo ſarciebatur jactura decimarum perdite non ſolutarum.

Can. 39 40. In Concilio Albigenſi anno 1254. renovati ſunt Canones ſupra relati Concilii Narbonenſis anni 1227. & Toloſani anno 1219. cum hoc memorabili additamento, ut Parochi intra quindecim dies poſt obitum teſtatoris, hæredes cogerent, cenſuris ſi opus eſſet intentatis, ut teſtamentum ad ſe perferrent, indiculumque Legatorum piorum; hos indiculos ſtudiosè ſervarent Parochi, publicè eos recitarent in Eccleſia, & executioni imminerent. Concilium Ruffecenſe, cui præerat Archiepiſcopus Burdegalenſis anno 1258 Epiſcopos monuit, eorum & juris eſſe & officii, ut executionem Teſtamentorum curarent maturari. *Cum ad Epiſcopum ſpectet officium, ut extremæ legitimæ voluntates fidelium effectui mancipentur.* A Clericis & Laicis accerſendos eſſe Parochos, quo eis præſentibus teſtamenta faciant: *Præcipimus & mandamus, ut tam Clerici, quam Laici, cum ſuâ voluerint condere teſtamenta, vel ultimas voluntates, proprium advocent Capellanum.* A Parochis verò ipſis acciri debere unum, aut alterum è proximis Parochis, qui ultimas eorum excipiant voluntates. *Capellani ad ſuas ultimas voluntates, duos vel unum advocent vicinos Capellanos.* In Concilio Angliæ Lambethano ſtatutum eſt, anno 1261. ut illico regeſtum fieret bonorum, Ordinario oſtenderetur; nec Executores ab Epiſcopis admitterentur, niſi eos idoneos executioni comperiſſet promovendæ.

Tractatum eſt etiam non infrequenter in his Conciliis, de iis qui inteſtati excederent. Vehementer expoſtularunt hujus ipſius Lambethani Concilii Patres de iis Feudorum dominis, qui mobilia inteſtatorum ſibi vendicabant, nec in ullam eorum partem venire ſinebant creditores, filios, proximos, pauperes, Eccleſiam. *Laicis decedentibus inteſtatis domini Feudorum non permittunt debita defunctorum ſolvi, de bonis mobilibus eorundem, nec in uſus liberorum ſuorum, aut parentum, vel aliter pro diſpoſitione Ordinariorum bona prædicta piè diſtribui ſuſtinent pro defunctis.* Tantæ perverſitatis ergo illos objurgarunt, intentata etiam excommunicatione, niſi legatis piis aſſentirentur ab Epiſcopo conſtitutis, juxta conſuetudines loci. *Si hujuſmodi bona inteſtatorum non permiſerint piè diſtribui in uſus miſericordiæ, pro diſpoſitione Ordinariorum, ſaltem pro ea portione, quæ defunctum contingit, ſecundùm conſuetudinem patriæ, eorum præſumptio per excommunicationis ſententiam compeſcatur.* Nova hæc invehebatur à Feudorum dominis ſervitus in homines etiam liberos; multò ſanè vehementius in ſervos, quos omnino teſtari vetabant, præter antiquas Angliæ conſuetudines, quarum hic defenſionem ca[...]ſit Concilium, ut pridem ſervis conſtet teſtandi libertas. *Modo ſimili procedatur in eos etiam, qui aſcriptitiorum & aliorum ſervilis conditionis hominum teſtamenta & ultimas voluntates impediunt, & deinceps præſumpſerint impedire, contra conſuetudines Eccleſiæ Anglicanæ hactenus approbatas.* Idem ſibi juris aliquando uſurpaverant Epiſcopi in ſpolia mobilium Clericorum, eorum qui inteſtati obirent. Eum uſum damnarunt Conſtitutiones Ottoboni Cardinalis in Anglia Legati anno 1248. tam erga laicos, quam Clericos, allegaruntque Concordiam olim initam inter Prælatos Angliæ & Regem Baronibus ſuis vallatum, ut hinc illincque conveniret, ea bona impendi in animæ potiſſimum defuncti ſolatia. *Cum mortis præoccupatio incerta extremæ diſpoſitionis adimat ſæpè facultatem, agit humana pietas miſericorditer, cùm res temporales quæ defuncti fuerant, per diſtributionem in pios uſus ipſum adjuvando ſequuntur, & coram cœleſti judice pro ipſo propitiabiliter intercedunt. Proinde ſuper bonis ab inteſtato decedentium proviſionem, quæ olim à Prælatis Regis Angliæ cum approbatione Regis & Baronum dicitur emanaſſe, firmiter approbantes, diſtrictius inhibemus, ne Prælati, vel alii quicumque bona inteſtatorum hujuſmodi quocumque modo recipiant, vel occupent contra præmiſſam proviſionem.* Conc. Angl. To. 2 pag. 278. In Concilio Londonienſi iiſdem verbis firmatum eſt hoc decretum, anno 1268. Can. 24.

V I I. At illud idem Londinenſe Concilium, quò major firmitas accederet, & certior executio teſtamentis, vetuit, ne ea Epiſcopus antè approbaret, cùm pro uſitato more illi repræſentarentur, & ne executores admitteret, donec ea quidem in re jurisdictioni ſe Eccleſiæ ſubjeciſſent. Can. 15. Addito etiam, ut executores obirentur muneris ſui functionem, à regeſto & catalogo bonorum, qui Epiſcopo porrigeretur. *Executor nullatenus admittatur, neque teſtamentum cum Ordinario ſecundùm approbatam conſuetudinem præſentatur, per ipſum aliquatenus approbetur, niſi priùs quoad hunc actum ſui fori privilegio coram eo expreſſe renunciet executor, &c.* Aperit Concilium Andegavenſe anni 1269. quam ineluctabili neceſſitate adigeretur Eccleſia, his ut ſe cautionibus muniret, utque ingentem hanc ſibi ſumeret authoritatem, ne publica laicorum tum teſtandi facultas labefactaretur, tum aditus in cœlum præſtruendi ſibi, tranſmiſſa illuc non pœnitenda rei ſuæ familiaris portione. Interminatur eadem Synodus diri anathematis fulmina, ſi domini temporales pergant ſuos ab eleemoſynis avocare, à Legatis piis deterrere, & à quacumque elargitione bonorum, quæ ab ipſis tenerent: *Quia intelleximus, quod quidam domini temporales inhibent ſubditis ſuis pro ſua libito voluntatis, in grave præjudicium Eccleſiæ & periculum animarum, ne iidem ſubditi de rebus quas tenent ab iiſdem, eleemoſynæ, legati, aut donationis, vel alterius licitæ alienationis titulo transferant aliquid in Eccleſias, vel alia pia loca, id præſentis authoritate Concilii de cætero fieri prohibemus, &c.* Can. 2. In Concilio Bituricenſi anno 1276. nudata eſt & proſcripta fraus alia perverſiſſima caſſandorum teſtamentorum, inſana ea excuſatione, quod Judices ſæculares non affuiſſent, cùm ſcriberentur. *Licèt ritè facta ſint teſtamenta juxta canonicas ſanctiones, tamquam legitima non admittunt, ſed reprobant & impugnant, quod Scabini, aut ſæculares Judices præſentes non fuerint, aut authoritatem nequaquam præſtiterint, quando teſtator ſuum condidit teſtamentum.* Can. 9. Quæ vis poſthac mox prohibetur, intentato anathemate.

In Synodo Exceſtrenſi anno 1287, iteratæ ſunt eædem comminationes in eos omnes, qui teſtamentorum libertati quomodocumque obſtreperent.

Digitized by Google

Concilium Londinenſe anni 1328. excommunicationis jacula intorſit in eos omnes, qui ſervilis conditionis homines deterrerent à condendis teſtamentis, atque ita everterent pro virili ſua parte, *Conſuetudinem Eccleſiæ Anglicanæ hactenus approbatam.* Concilium denique Londinenſe anni 1342. uno decreto complecti ſtuduit ſtatuta hæc omnia adversùs laïcos, qui teſtandi libertate fruſtrabant vel ſervos, vel ingenuos; aut qui poſt eorum obitum mobilia invadebant, nec ſinebant ex iis debita, vel legata pia perſolvi, vel liberos conjugemque partem eorum ſaltem aliquam delibare. Concilii hujus Patres Conciliorum ſupra laudatorum veſtigiis inſiſtentes, novo robore cumularunt Prælatorum authoritatem, in examinandis & confirmandis teſtamentis, in approbandis executoribus, regeſtiſque ab illis exigendis. Quoad executores autem, prohibuere nequid unquam emerent, vel ſibi vendicarent de rebus demortui, niſi ſi quo eos ille munuſculo proſecutus eſſet, aut juſtum operæ ſuæ & laboris pretium ab Epiſcopo diffinitum. Denique ne cum Judicibus quidem Eccleſiaſticis remiſſius egit hoc Concilium, damnatis iis, qui arbitrio & libitu ſuo, vel ſibi vendicabant, vel aliis addicebant eam mobilium partem, quam jus ipſum reſervat, aut exolvendis debitis, aut legatis piis, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato; qui inducebantur quandoque laïci, ad ſua ante mortem mobilia diſtrahenda, fruſtrandoſque creditores. *Teſtantium & ab inteſtato decedentium bona mobilia in ſuis juriſdictionibus habentium tempore ſuæ mortis, quæ poſt ſolutionem debitorum in pias cauſas de jure converti debent, uſurpant indebitè.*

(Conc. Angl. To. 2. pag. 287. 495. 585.)

Can. 5. Concilio Langeacenſi anni 1278. irritati ſunt contractus omnes executorum, quibus emerent & compararent ſibi quidpiam bonorum teſtatoris. In

Can. 17. Synodo Colonienſi 1282. ſtatutum eſt ut Executores duobus Delegatis Epiſcopi in unoquoque Archidiaconatu rationes redderent adminiſtrationis ſuæ.

VIII. Ex hac Conciliorum & Canonum indigeſta farragine, utcumque tamen obſervata ſerie & contextione temporum, liquidum eſt. 1. inſpectionem & juriſdictionem Eccleſiæ in teſtamenta latè patuiſſe, & in cauſas teſtamentarias. 2. Ejus juriſdictionis in dies ſingulos incrementa facta eſſe. 3. Eum uſum viguiſſe in Italia, Gallia, Anglia, Germania. 4. Eam juriſdictionem, ejuſque amplificationem fixam fuiſſe neceſſitate tuendæ libertatis teſtamentorum adversùs dominos temporales, tutoque muniendæ executionis, adversùs fraudes, vel ſupinitatem executorum. 5. Adde & neceſſariò invigilaſſe Epiſcopos, ut creditoribus ſatisfieret, ut proximis, & animæ ipſius defuncti, ac pauperibus conſultum eſſet.

Temeraria illa foret & alieniſſima perſuaſio, aut verò ſuſpicio, affectibus temporalibus inſerviſſe Eccleſiam in ſuis Decretis de teſtamentis, & inteſtatorum bonis. Quin ex adverſo indubitatiſſimum eſt, tot à nobis allegatorum Conciliorum Præſules, uni famulatos eſſe charitati, pioque in animarum ſalutem ſtudio, & in pauperum levationem. 1. Ideo enim & vim impotentiamque retundebant Nobilium, qui nec morientibus parcebant, & obſtruendo illis regni cæleſtis aditu, ſemetipſos in tartara detrudebant. 2. Ideo & ſervis ipſis teſtandi libertatem aſſerebant iis in Provinciis, ubi ea obtineret conſuetudo. 3. Liberis ipſis hominibus eam libertatem confirmabant. 4. Facta non aliter eſſet copia, ut creditoribus ſatisfacerent. 5. Utque tardis ſaltem his eleemoſynis peccata ſua redimerent. 6. Ut conjugibus, liberiſque, ſi inopes eſſent, ne deeſſent. 7. Occupandis artibus & ſtrophis executorum.

Quanquam de teſtamentis non ſit à nobis diſputatio, niſi ratione bonorum, quæ inde ad Eccleſiam affluebant, id certè erat tamen quod minus laborabant Epiſcopi. Accipe hic Canonem Concilii Avenionenſis anni 1281. quo luculentè hæc confirmentur. Innovatur hic vetuſta Eccleſiæ lex, ne ſcribantur teſtamenta, niſi adſit Parochus, vel Confeſſor, qui ægrotum moneat, urgeatque, ſi quid alienæ rei retineat, eam reſtituere; & eorum bonorum quæ ſibi jam elabuntur utili jactura, regnum cæleſte lucrifacere. *Ne aliquis auderet ſine ſuo parochiali Presbytero condere teſtamentum, propter damnum, & animarum pericula, potiſſimè quæ circa reſtitutionem malè acquiſitorum in ultimis voluntatibus, ex debito faciendam aliquoties obvenerint.* Hæ rei alienæ reſtitutiones, non ſatis expeditè plerumque & plenè fiunt, niſi Paſtoris ſui lumine, charitate, zelo illuſtretur, & ſuccendatur ægrotus: promptius & efficacius auxilium deſiderat extrema illa vitæ fugientis hora, & exorientis bonorum, aut malorum æternitatis: *Ubi quia majus periculum vertitur & finale, ibi cautiori ſollicitudine & finali induſtria eſt agendum, ut lucrifacere Deo ſubditorum animas Dei cooperante gratia valeamus.* Denique ſive intereunte ægroto, ſive convaleſcente, jubet Concilium, ſtatim reſtitui res alienas, ante legata etiam pia. *Abſque mora diſpendio poſt teſtatoris obitum, ſeu convaleſcentiam, malè acquiſitorum quomodolibet fieri debeat reſtitutio integra, antequam legata quæcumque favorabilia perſolvantur.* Can. 10.

In Synodo Santonenſi anno 1282. his ſtatutis ſubjunctæ ſunt minæ impendentium excommunicationum, in eos, qui ſuppoſitis teſtamentis graſſabantur. Concilium Bituricenſe anni 1286. innovatis decretis Concilii Turonenſis anni 1233. & longè plurimis aliis ſuperiorum temporum, illud firmare ſatagit, ne ſcribantur teſtamenta, niſi aſtante Parocho, & inſtante ad reſtitutiones malè partarum rerum, ad debitorum ſolutionem, & ad ea capeſſenda conſilia, quæ ſint ad æternam ſalutem plurimum conducibilia. *Capellani Eccleſiarum interſint teſtamentis, inducendo eos ad emendanda forefacta, & reſtituenda illicitè acquiſita, & alia ordinanda, quæ ad ſalutem pertineant animarum.* Hoc certiſſimè Præſules accendebantur zelo ſalutis animarum, hoc conſtituta eſt & confirmata authoritas Epiſcoporum in cauſis teſtamentariis, juxta leges ſacras & civiles, ut ex hujus patet Concilii verbis: *Conſiderantes quod initio & executio teſtamentorum ad Pontificalem pertinet authoritatem, ſecundum civiles & canonicas ſanctiones.* Synodus Exceſtrenſis anno 1287. compilationem edidit harum omnium Synodalium Conſtitutionum, conſuetudinumque, ut nec laïci fideles hæc neſcire poſſent. (Can. 5.) (Can. 27. 28. 29. 30.)

IX. Ad annum uſque 1300. progreſſi ſumus, & de Decretalibus Gregorianis verbum tamen hactenus fecimus nullum; ut tantò facilius perſuadeamur, leges has Eccleſiaſticas omnes ante conditas, ſervatas, confirmataſque fuiſſe in omnibus regnis Chriſtianis Occidentalis Eccleſiæ, ſummo Regum Principumque conſenſu. Duæ Epiſtolæ Alexandri III. in libros Decretalium relatæ ſunt, quales illas ſupra retulimus. Inſerta eſt & Gregorii Magni Epiſtola, qua jubet, ut ſi pigritentur toto anno executores, executio ad Epiſcopum devolvatur, juxta Imperatorum ſanctiones. *Sic enim ſecundum piiſſimas leges, dilatas defunctorum pias voluntates Epiſcopali* (Cap. 50. 51.) (Extra. De Teſtam. c. 3. 4.)

decens eſt ſtudio adimpleri. Additur & alia ejuſdem Pontificis, edicentis, ut valeant & rata ſint legata, etſi verbo tenus facta ſint. Declarat Innocentius Cap. 13. 14. 15. 20. III. non eum inteſtatum obiiſſe, qui ad alium rejecit curam rei ſuæ diſponendæ. Jus eſſe Epiſcopo in tertiam vel quartam partem legatorum piorum, pro vario aliarum & aliarum Eccleſiarum uſu. Nec tamen ei canonicæ portioni locum eſſe, ubi legatur quid nominatim fabricæ, lampadibus, & ad anniverſaria, vel perpetua Officia certis & ſtatutis Cap. 57. diebus. Addit denique Gregorius IX. etſi Teſtatores Epiſcopum excluderent expreſſis verbis, uſurum tamen illum eſſe canonica authoritate ſua in Can. 27. Teſtamenta. In Concilio Lugdunenſi II. vetuit Gregorius X. ne quis uſurarii publici confeſſionem exciperet, niſi ſatisfaceret, vel cautionem daret; alioqui caſſa ejuſmodi & irrita fore Teſtamenta. Anno Can. 6. 1286. in Concilio Ravennate prohibitum eſt, ne Notarii Teſtamenta exciperent uſurariorum, niſi præſens adeſſet Parochus, & huic obſequeretur Canoni Lugdunenſi.

X. In Concilio Colonienſi anni 1300. non hæc tantùm Concilii Lugdunenſis confirmata ſunt Decreta, & quæcumque hoc Capite corrogata ſunt alia; ſed Cap. 5. 6. 7. 8. 9. additum eſt etiam à Presbyteris hortandos eſſe laicos, ne extrema opperiantur vitæ intermorientis tempora ad Teſtamentorum factionem: ſed ut ea conſcribant, dum corpore valent, dum ſana & vegeta mens eſt: debita ibi ſua recenſeant, & quid damni cuiquam fecerint: denique legent aliquid fabricæ Eccleſiæ Cathedralis, & Parochialis, Cœnobiis, Xenodochiis, & pauperibus. In Synodo Cap. 57. Bajocenſi anno 1300 juſſi ſunt Parochi, ut Epiſcopum monerent, ſi qui obirent inteſtati. Concilium Can. 31. Ravennas anno 1311. iniquo ferens animo executionem Teſtamentorum vehementer negligi, juſſit illa à Notariis ad Epiſcopum deferri, ante elapſum à die obitûs menſem, ſub pœna excommunicationis: ſi intra annum autem ea executioni non mandarentur, ad Epiſcopum devolutam ſignificavit executionem, porro Executores ipſos nunquam poſthac eo munere honeſtatum iri. In Concilio Ave- Can. 20. nionenſi anno 1326. ſancitum eſt, ut adeſſet Parochus, dum ſcriberetur Teſtamentum, aut ut intra octo dies poſt obitum Teſtatoris, ad Epiſcopum illud deferretur, vel ad Parochum; ut ad exitum perducerentur reparationes, reſtitutiones, eleemoſynæ ibi deſtinatæ; placuit denique huic Concilio, ut in arbitrio & poteſtate Epiſcopi eſſent reſtitutiones vagæ & incertæ, quanquam Teſtator ſecus juſſiſſet. Alio loco aptius dictum eſt à nobis, primigeniæ & aureæ ætatis fideles à voluntate Epiſcoporum religatas aptaſque ſuas habuiſſe voluntates, exemplo eorum qui diſtractarum hæreditatum pretium ad pedes Apoſtolorum exponebant. In Concilio Londinenſi anni 1342. renovata ſunt placita Concilii Lambethani anni 1261. de Teſtamentis & inteſtatorum bonis adversùs dominos feudorum, & adversùs Eccleſiaſticos ipſus Judices, qui Teſtamentorum libertatem nonnunquam peſſumdatam ibant, ultimas voluntates evertebant, prohibebant creditoribus ſatisfieri, & ne juſta ſolatia precibus & eleemoſynarum copia defunctis impen- De Lavaur Can. 60, 61. derentur. In Concilio Vaurenſi ſtatutum eſt, poſſe Epiſcopos in perluſtrandis Parochiis ſuis, definire cauſas omnes ad teſtamentorum executionem pertinentes, reſtitutiones uſurarum ſine figurâ judicii & ſine formularum ſolemnitate, valituro etiam in antecesſum hoc decreto, ad cauſas adhuc pendentes.

Confirmatæ ſunt rurſus hoc Concilio Conſtitutiones Concilii Avenionenſis anni 1326. ſuper hac ce re, cum novis & accuratioribus cautionibus ad Teſtamentorum executionem.

XI. Jam ergo ambigi non poteſt, quin longè latéque patuerit Eccleſiaſtica in Teſtamentorum cauſis juriſdictio ſæculo toto decimo-quarto. Ejus amplitudinem mirabimur ſæculo etiam decimo-quinto, ſi paulò preſſiùs perſpiciamus Conſtitutionem Henrici de Chiceley Archiepiſcopi Cantuarienſis anno 1416. qua modum ponit immodicis exactionibus Tribunalis Eccleſiaſtici in inſinuationibus Teſtamentorum, in examine & ratiociniis Executorum, & exoneratione, denique in inteſtatorum bonis. Concilium Salisburgenſe anno 1420. fulmina Eccleſiæ vibrari voluit à Prælatis in eos qui moras objiciebant, ne quis teſtaretur, & bonis ſuis Eccleſiam, paupereſque impertiret. Sæculo ſexto decimo Conſtitutiones Archiepiſcopi Dublinenſis anno 1518. in Hibernia irritum eſſe jubent bonorum defuncti æſtimationem, niſi eam curam Epiſcopus ipſe viris idoneis delegarit.

Fuſiſſimæ ſunt & præclariſſimæ Conſtitutiones Synodales Stephani Ponchet, & Euſtachii du Bellay Epiſcoporum Pariſienſium, de Teſtamentis, de Epiſcopali in iis authoritate, de juriſdictione Eccleſiæ. In Concilio Colonienſi anno 1536. ſtatutum eſt, Teſtamenta intra triginta dies inſinuari, aut confirmari debere, & ante elapſum annum executionem aſſequi. In Concilio Moguntino anni 1549. expoſtulatum eſt de contemptu ultimarum voluntatum, placuitque ut Executores Ordinario intra tempus à jure ſtatutum induſtriam ſuam approbarent. Concilium Tridentinum Epiſcopos Executores eſſe ſanxit piarum omnium voluntatum, addita quantùm res poſtularet Apoſtolicæ Sedis delegatione. *Epiſcopi etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati, in caſibus à jure conceſſis omnium piarum diſpoſitionum, tam in ultima voluntate, quàm inter vivos ſint executores.*

Synod. Pariſ. pag. 101. & 199. 204. 295. 299. Part. 13. c. 10. Can. 97. Seſſ. 22. c. 8.

Conciliis Mediolanenſibus I. & II. placuit, ut excommunicationes vibrarentur in eos, qui pias voluntates non exequerentur intra annum, vel id tempus, quod Teſtator præfiniſſet. Iiſdem innodati ſunt vinculis Notarii, qui Epiſcopum certiorem non facerent de piis legatis omnibus intra tres menſes à morte Teſtatoris. Concilium Mediolanenſe III. vetuit ne Cœnobia, vel privati, quibus legata ſunt, quæ in pauperes erogari debeant, aliquid hinc ad ſe derivent, quocumque paupertatis velo, ſine permiſſione ſcripta Epiſcopi. Concilium V. Mediolanenſe præcepit, ut Epiſcopi, ceu legitimi piarum voluntatum executores, Canonicum ex ſuis aliquem deſignent, qui piarum largitionum harum Advocatum ſe & Defenſorem agat. Concilio Remenſi anno 1583. placuit, ut Parochi ad ægros inviſendos invitati, poſt adminiſtrata Sacramenta, illos de condendo admonerent Teſtamento, & de ſuis in Deum commiſſis pia largitate aliqua eluendis. *Cùm Curatus ad ægros vocatus fuerit, poſt debitam adhortationem, & Sacramentorum adminiſtrationem, admoneat de teſtamento, de cura animæ poſt mortem agenda, ac ſuffragiis Eccleſiæ.*

Cap. 16. 17. Cap. 16. Cap. 21. De Curatis n. 30.

In Concilio Bituricenſi anno 1584. monentur Epiſcopi, ſe ut meminerint executores eſſe piarum voluntatum. Concilium Mexicanum anno 1585. non alia illos induit cura, aut poteſtate, quàm ut inſtent executioni piorum legatorum intra limites temporis Jure præſcripti. In Concilio Toloſano au-

Tit. 16. c. 21. L. 3. Tit. 9. Cap. 15.

no 1590. juſſi ſunt Notarii Epiſcopo renuntiare legata pia omnia, ſaltem intra tres menſes à morte Teſtatoris : mandarumque ſimul Epiſcopis, ut Notarium deſignarent, apud quem reconderetur Regeſtum omnium io Eccleſias, vel pauperes legatorum.

Si jam conferre vacet quæ congeſſimus omnia ex Conciliis ab anno 1400. cum Decretis vetuſtioribus: ſi vel maximè revolvantur animo Concilia poſt annum 1500. habita; facilè intelligetur, priſcam illam & effuſam Epiſcoporum juriſdictionem & Parochorum in Teſtamentarias cauſas, afflictam valde & debilitatam fuiſſe ſæculo decimo-quinto; ac penè demum extinctam ſæculo decimo-ſexto. In Concilio Narbonenſi anno 1609. excitata & reſtituta potiſſimùm eſt authoritas Eccleſiæ hoc in negotio, ut hujus placita ad priſcorum Canonum & Conciliorum normam propiùs accedant. Ibi enim decernitur, ut in Diœceſi ſua obambulanda Epiſcopi definiant lites omnes ad executionem pertinentes Teſtamentorum, nulla ratione habita forenſium formularum. Notariorum eſt intra octo dies Parochos de legatis piis certiores facere, intentato aliàs excommunicationis mucrone; Parochi ante octo dies alios conſumptos Promotorem vel Officialem admonebunt, ut executionis curam gerat. Executores Teſtamentarii rationes ſuas Epiſcopo exhibebunt, quem neceſſe eſt interveniſſe legatorum ſolutioni, in irritum alioqui ducendæ. In Chartulario ſuo Epiſcopus hæc piarum donationum Acta omnia recondet.

XII. Non facile eſt autem divinare, quæ cauſa fuerit minuendæ hujus Epiſcoporum & Parochorum poteſtatis in re teſtamentaria. In cupidiores Parochos, vel inferiores Epiſcoporum Officiales ejus rei invidia reſilire videtur, aliqua ſaltem ex parte. Quod ultimum à nobis proditum eſt monumentum Archiepiſcopi Cantuarienſis paulò poſt annum 1400. ad rapacitatem cohibendam ſpectabat Officialium ejus, & miniſtrorum aliorum in cauſis Teſtamentariis. Perdiu antè Innocentius III. ſordidiſſimam exploſerat eorum avaritiam Parochorum, qui profitendæ Religionis Ciſtercienſis cupidos, cogebant priùs teſtari: & niſi parerent, in eorum proximos Eccleſiaſticis ſæviebant cenſuris: id enim cauſabantur, ne ingenuos quidem & liberos homines ita liberos eſſe, ut antè in Religione quivis nomen dare poſſent, quàm jura Parochialia ſibi exolviſſent. *Licet aliàs abſoluti exiſtant & liberi, ſine ipſorum licentia aſſerunt non poſſe ad Religionem tranſire, pro eo quod jure Parochiali eiſdem obligati teneantur.* Et paulò ſuperiùs : *Fieri ſibi exigunt teſtamentum.* Regeſt 13. Epiſt. 166.

In celeberrima illa & decantatiſſima Collatione ſub Philippo Valeſio Rege anno 1329. Prælatis hinc defenſantibus, Miniſtris Regis illinc oppugnantibus Eccleſiaſticam juriſdictionem; conquerebantur Miniſtri & Judices Regii, quòd Judices Eccleſiaſtici Regeſtum facerent eorum, qui inteſtati obiiſſent, manum injicerent in eorum bona mobilia & immobilia, eaque diſtribuerent. 2. Quòd vellent ipſimet exequi Teſtamenta, bonorum recenſionem facere, illa cuſtodire & diſtribuere, cùm Officiales haberent ad hoc deſtinatos. 3. Quòdque nollent fidem adjicere Teſtamentis per Notarios publicos exceptis, niſi ea antè Officiales ſui approbaſſent. Contrà verò ab Epiſcopo Auguſtodunenſi exceptum eſt, nomine Prælatorum omnium, Ex Regalibus, Imperialibus & Eccleſiaſticis legibus Epiſcopum executioni præeſſe Teſtamentorum, ex jure maximè devolutionis, quando Executoribus laicis ſpatium præfinitum effluxit. Porro cùm executor eſſet, poſſe eum Regeſtum & cenſum edere bonorum, & omnia denique ad executionem promovendam neceſſaria moliri, cùm acceſſio principalem ſortem ſequatur. *Ad 20. Art. qui loquitur de inventariis quæ fiunt de bonis Laicorum, dicit tam de jure ſanctorum Patrum, quàm Imperatorum & Regum, quilibet Prælatus in ſua Diœceſi eſt executor legitimus teſtamentorum, maximè elapſo termino expreſſo in jure, &c.*

Quoad inteſtatorum bona ab eodem reſponſum eſt, ad ea Eccleſiam non ſolere authoritatem interponere ſuam, niſi ubi ſpecialis ea vigeret conſuetudo. *Quantùm ad bona inteſtatorum, dicitur quod in Eccleſiis ubi eſt conſuetudo ſuper hoc ſpecialis, debet eadem conſuetudo ſervari.* Et infrà : *De Executoribus & inventariis bonorum teſtatoris & inteſtatoris, dicit, quod tam de jure ſcripto, quàm de conſuetudine ſpeciali, Prælati ſunt executores legitimi teſtamentorum. Unde ſi executio venerit ad Prælatum, nulli facit injuriam, bona inter hæredes diſtribuendo, & de eis inventaria faciendo. Et hoc idem dicit de bonis inteſtatorum, maximè in locis ubi ſic de conſuetudine extitit obſervatum à longo tempore, quod in contrarium memoria non exiſtit.* Non immeritò arguitur à doctiſſimo Præſule in prolixioribus ſuper hac re diſputationibus ſuis, juris hujus & conſuetudinis Eccleſiaſticum fontes demonſtratos eſſe; oſtenſumque fuiſſe, quod & à nobis ſuprà declaratum eſt, in has ſe moleſtias & ambages non conjeciſſe Eccleſiam, niſi ut libertatem teſtandi ſartam tectamque ſervaret, ut deprædationes præverteret bonorum eorum, tum qui teſtati, tum qui inteſtati excederent : ut legatorum piorum executio acceleraretur, denique ut ne eleemoſynæ à Teſtatoribus deſignatæ intercipentur.

XIII. Poſt famoſam illam concertationem ſuum Eccleſiæ incolume privilegium, ſua illi rata conſtitit juriſdictio, quòd ea Clerici modeſtè uterentur. Non ita verò anno 1505. cùm in Senatu Pariſienſi increpuere querimoniæ de Parochis Pariſienſis Civitatis, qui ſepulturam ſuſpendebant, donec oſtenſum ſibi eſſet Teſtamentum; quin & mendicos terræ mandare abnuebant, niſi antè collecta eſſet ſtipem, quo funeris expenſæ ſolverentur. Edicto tamen Bleſenſi anno 1579. ſervata eſt adhuc *Parochis facultas, & Vicariis, excipiendi teſtamenta & ultimas voluntates, quanquam legata aliqua ibi fiant, ita tamen ut teſtator & teſtes ſigilla apponant ſua, aut facta mentione interpellationis facta, ut ſigilla apponerent, & ejus cauſa propter quam abnuerint.* Hac Edicti decreto, & ſtatuto ſuperiùs laudato Concilii Narbonenſis anni 1609. monumenta continentur non obſcura antiquioris diſciplinæ & juriſdictionis. Quo æquius fuit, id à nobis inculcari, Edictis maximè Regum & Conciliis debere Eccleſiam priſcæ libertatis, juriſdictionis & opulentiæ ſuæ reliquias. Teſtatum facit Matthæus Paris à Richardo Rege in libertatem aſſertam eſſe Eccleſiam Provinciæ Normanniæ. Sic enim ille ad annum 1190. *Eccleſia Dei in Normannia de leavo ſervitutis jugo liberata eſt glorioſo Rege Richardo annuente & omnia diſponente.* Inter varia autem capita libertatum duo fuere, quæ ad Teſtamenta ſpectarent. *Diſtributio rerum quæ in teſtamento relinquuntur, authoritate Eccleſiæ fiet; nec de ima pars, ut olim ſubtrahetur. Si quis ſub tunica morte vel quolibet caſu præoccupatus fuerit, ut de rebus ſuis diſponere non poſſit, diſtributio bonorum ejus authoritate Eccleſiaſtica fiet.* Tr. uver. des L. 6 de l'Eg. c. l. c. 35. c. 33.

Digitized by Google

XIV. Conticeſcere hactenus nobis viſa eſt Hiſpania, nec poſſumus tamen non ominari ejus diſciplinam reliquarum Occidentis Eccleſiarum conſuetudini finitimam fuiſſe, & Decretalibus Gregorianis, quæ ibi potiſſimum vigebant conſentaneam. Monumentum hic unum promo perilluſtre, quo cæterorum Hiſpaniæ Hiſtoricorum & Conciliorum ſilentium utcumque penſari poſſit. Ex Hieronymo Blanca illud excerptum eſt, qui hoc fragmentum publicavit. Conſuetudinum antiquarum civitatis Jaccenſis in Arragonia, quas & affirmat confirmatas fuiſſe ab Alphonſo II. Rege, & veluti regulam fuiſſe accuratiſſimam, quam conſulerent & imitari eniterentur Provinciæ Caſtellæ, Navarræ, & aliæ
Hiſp. Illuſt. To. 3. pag. 594. 595. complures. Jubent eæ Conſuetudines, ut pleniſſima teſtandi libertate utantur omnes: ad inteſtatorum bona vocentur proximi; ſin deſint proximi, ad ea pauperes veniant. *Si non habeant propinquos, res eorum dentur pauperibus.* Peregrini ipſi liberè teſtabuntur Jaccæ: ſi inteſtati præripiantur, triginta dies expectabitur, quo ſpatio ſi accurrat proximorum aliquis, duæ tertiæ partes bonorum ei reddentur, *Tertia detur pro anima ſua, conſilio bonorum hominum, & Epiſcopi, vel Capituli de Jacca.* Si poſt triginta dies nullus proximorum compareat, res ejus omnes ad ſalutem ejus animæ dependentur, eorumdem conſilio: *Si autem nullus de conſanguineis venerit, tota pecunia detur pro anima ſua eorumdem conſilio.* Ea tum ſors erat caducæ hæreditatis, ea Regum religio, & pia ſollicitudo ad Eccleſiæ & pauperum levamentum. Edixerant leges Viſigothicæ, ut teſtamenta legibus coaptata Epiſcopo repræſentarentur, & intra ſex menſes appro-
L. 2. T. 5. n. 12. 16. barentur. *Infra ſex menſes Sacerdoti veniant publicanda.* Et ubi ex legum formulis confici non poterant, annuebant, ut holographa fierent, dum teſtator qui ſcripſiſſet, ſubſcriberet etiam ipſe ſua manu, & intra triginta annos poſt ejus mortem ab Epiſcopo confirmarentur, vel à Judice, prolatis in medium aliis ſcriptiunculis teſtatoris.

XV. Paulo forſan licentiùs expatiati ſumus in Eccleſiaſticæ juriſdictionis limites, cùm propoſitum fuiſſet non dicere niſi de rebus, opibuſque, quæ in Eccleſiam per teſtamenta influerent, vel per inteſtatorum ſucceſſiones. Sed divelli non potuere res duæ hic certè conjunctiſſimæ, & indivulsè cohærentes, ut ex hoc rurſus liquebit contextu Somnii Viridarii. Expoſtulant Advocati & Miniſtri Regii, quod Clerici ſibi vendicent bona impuberum & inteſtatorum, quaſi ad eos eorum cuſtodia pertineat & cognitio, quam ex adverſo Judices publici ſibi arrogant, Re-
Cap. 215. 216. gique. *Nituntur ſibi applicare bona, quando moriuntur pupilli, ſicut de majoribus ætate, quando decedunt ab inteſtato: quorum quidem cognitio pertinet ad Regem; quia tales perſona & bona earum ſunt ſub ſalva gardia Regis.* In defenſionem verò Eccleſiæ reponitur, Divino humanoque jure miſerabilium perſonarum tuitionem Eccleſiæ fuiſſe commendatam, quoad vim & captionem: quin & eam eſſe inolitam Eccleſiæ Gallicanæ conſuetudinem. Quod ad bona pertinet impuberum & inteſtatorum, qui vita migrant, ſi quarumdam peculiaris ea ſit conſuetudo Eccleſiarum, ut ipſæ ea occupent, eam profectò retineri debere. *Quantum ad bona inteſtatorum & pupillorum, dico quod in illis Eccleſiis ubi eſſet ſuper hoc conſuetudo ſpecialis, deberet conſuetudo obſervari.* Illud ſpolii jus non paucis videbatur dimanare ex jure cuſtodiæ: *Tam de jure divino, quam humano gardia talium miſerabilium perſonarum, quantum ad violentias & ſaiſinas pertinet ad Eccleſiam.* Copioſè ſuperiùs commonſtratum eſt, Legibus divinis & Imperatoriis tuitionem, cuſtodiamque pauperum, pupillorum, viduarum & miſellorum omnium concreditam Eccleſiæ fuiſſe. Oſtendimus etiam individuo nexu eam tuitionem Regio cohærere diademati. Potuit Conſuetudo eum invexiſſe uſum, ut quibus incumberet onus cuſtodiæ, & qui ex officio tenebantur injurias propulſare ab his perſonis, & bonorum rapinas prohibere, vel ulciſci, hi ad ſucceſſionem venirent eorum bonorum, ubi caduca jacerent, & ſine juſto hærede, prædæ aliis futura. Extranei in album relati ſunt miſerabilium perſonarum. Hinc Principes penes quos erat eorum cuſtodia, ſucceſſiones quoque Advenarum excepere. Eodem jure Conſuetu- Les Aubeines.
dinis inoliæ, volebat hic Eccleſiaſtici juris defenſor, potuiſſe Eccleſiam caduca ſpolia pupillorum & inteſtatorum ſibi vendicare, tanto æquiùs & plauſibiliùs, quod non tam ad Eccleſiam hinc redundat utilitas, quàm ad defunctum ipſum, qui cœleſti in patria immortales metit fructus precum & eleemoſynarum, quæ ex bonis hic ejus temporalibus in pauperes ſparſis effunduntur.

CAPUT XXV. *P. 4. l. 3. c. 18.*

An Monachi profeſſi poſſint adhuc ſuccedere, poſt annum Chriſti millenum.

I. Probat Gratianus ex Concilio Althemenſi, poſſe à Monacho ad Epiſcopatum adſcito hæreditatem adiri, hoc eſt à Monaſterio, vel à Cathedrali Eccleſia, ejus nomine.

II. Innocentius III. & alii Pontifices idem jus Monachis confirmant.

III. Innocentius IV. Ordini Ciſtercienſi idem jus confirmavit. Dominicani & Franciſcani idem privilegium à Clemente IV. impetrarunt. Cur his Congregationibus opus fuerit privilegio, cùm jure communi res niteretur.

IV. De ſucceſſionibus ad Benedictinos devolutis. Unde conſuetudo nunc contraria.

V. Privilegium Ciſtercienſe cum Canonicis Regularibus communicatum.

VI. Inter principia Lutheranæ innovationis petiere Principes Germaniæ, ut ne Monachi unquam parentibus ſuccederent, cum nec ipſis unquam à proximis ſuccederetur: ſed profeſſionis tempore daretur fundus aliquis, aut reditus annuus, atque ita ſucceſſionem ejurarent.

VII. VIII. Temperamenta quædam Poloniæ & Hiſpaniæ.

IX. Pares in Galliis viciſſitudines.

X. Summa harum viciſſitudinum.

I. GRavem, ut vides, adgredimur quæſtionem, & quam primum dirimi oporteat ex regulis Juris Canonici communibus, hoc eſt, Decreto & Decretalibus; ac rurſum ex uſu Galliæ receptiſſimo, poſtrema hac Eccleſiæ ætate, hoc eſt, poſt annum Chriſti millesimum. Quæſtio proponitur à Gratiano, de Monacho, qui creatus primum Epiſcopus, tum paternam excipit hæreditatem. Solutio verè & elucidatio quæſtionis petitur ab eodem ex Concilio Althemenſi in Germania ſub Rege Conrado, quo ſancitur devolvi hæreditatem ad Monaſterium, vel ad Eccleſiam Cathedralem, perinde ut ea illi obtigit, vel Monachum adhuc agenti, vel ad Epiſcopales inſulas accito. *Statutum eſt, &* 18. q. 2. c. [illegible]
rationabiliter ſecundùm ſanctos Patres à Synodo confirmatum, ut Monachus, quem canonica electio à jugo Regulæ Monaſticæ profeſſionis abſolvit, & ſacra ordinatio de Monacho Epiſcopum facit, velut legitimus hæres paternam ſibi hæreditatem poſtea ſibi jure vendicandi habeat poteſtatem. Sed quidquid acquiſierat, vel habere viſus fuerat, Monaſterio relinquat, & Abbatis

ſui, qui fuerit ſecundum Regulam ſancti Benedicti, arbitrio. Poſtquam enim Epiſcopus ordinatur, ad Altare ad quod ſanctificatur & intitulatur, ſecundum ſacros Canones, quod acquirere poterit, reſtituat. Adverte hic autem, non eam verſari in Concilio quæſtionem, an profeſſi ſemel Monachi ad hæreditatem vocari, aut venire poſſent, vel eorum nomine Monaſterium. De ea re tunc controverſia fieri non poterat, cùm necdum derogatum eſſet tantæ Legum Imperatoriarum & Canonum conſpirationi, quæ his ſucceſſionibus apertiſſimè aſtipulatur. In dubium vocabatur id unum, ad Cœnobium, an ad Eccleſiam pertineret ſucceſſio, cum unus idemque ex Monacho factus eſſet Epiſcopus, & fieri potuiſſet, ut obtingeret hæreditas Monacho, nec adiretur niſi ab Epiſcopo.

II. Eandem ſuccedendi facultatem ut indubiam ponit Innocentius III. ubi decernit, Si cui addicatur hæreditas, eique ſi improlis obeat, alii ſubſtituantur, & is poſtea profiteatur in Monaſterio, irritam vacuamque eſſe ſubſtitutionem, atque ad Monaſterium devolvi hæreditatem. Audi Rubricam

Extra. De Profeſ. c 8. hujus Decretalis: *Si rogatus reſtituere totam hæreditatem eo ſine liberis decedente, intret Monaſterium, evaneſcit fidei commiſſum, & hæreditas applicatur Monaſterio.* Ideo & Fagnanus in interpretando hoc Decreto, quæſtionem illam ventilat, an Capucini, & Minores ſtrictioris Obſervantiæ ſuccedere poſſint in paterna bona, & reſpondet non poſſe, propterea quod ſeſe illi paupertati devoverint arctiori, quàm cæteri Regulares omnes, quibus jus faſque eſt hæreditarias excipere ſucceſſiones. Quærit & ibidem Fagnanus, an Capucinus, ad alium Pontificio diplomate Ordinem translatus, & Epiſcopatu auctus, ſuccedendi poteſtatem recuperet. Reſpondet autem convenienter Gratiani doctrinæ ſupra relatæ, recuperare. Duas edidit Alexander VI. Conſtitutiones, quibus ſuccedendi jure & ſpe ejecit eos, qui ab Ordine cui nefas eſt, ad eum cui fas eſt ſuccedere, traducerentur. Sed ſuas ille Conſtitutiones ad eos coarctavit, qui ex Cœnobiis ſtrictioris Obſervantiæ trajicerentur, ad Conventuales Franciſcanos. Non temerè forſan addubitarit quis, an B. Dominicus ſuos initio ſineret ad poſſeſſiones & hæreditates venire, cùm referat Scriptor ejus vitæ, Opulento Bononiæ cive illi bene lautas tranſcribente poſſeſſiones ſuas, ipſum chartas eas coram Epiſcopo conſcidiſſe, quod ſuos vellet eleemoſynis

Rainal. an. 1219 n 53. victitare. *Non enim voluit, ut fratres haberent poſſeſſiones, ſed eleemoſynis frugaliter victitarent.* Remiſit non multò pòſt ille rigor, invictiſſimiſque argumentis & authoritatum præſidiis Ordinis ſui contrariam conſuetudinem incomparabilis vir Thomas Aquinas communivit. Franciſcanorum auſterior certiſſimè fuit paupertas, ſed tot & tantæ illam annorum decurſu exaggitavere tempeſtates, ut non poſſimus non communem noſtram vehementer dolere ſortem, quorum vel ipſa virtutum faſtigia tam importunis & ſævis tentationum turbinibus quatiuntur, dum mortalis hæc carpitur vita.

Idem. an. 1250 n. 27 III. Anno 1246. Abbatibus omnibus Ordinis Ciſtercienſis Innocentius IV. Papa facultatem dedit, aut confirmavit ſuccedendi hæreditariis bonis omnibus, quibus ſuccederent Monachi, ſi in ſæcularis vitæ fæcibus adhuc volutarentur. *Devotionis veſtræ precibus inclinati, authoritate vobis præſentium indulgemus, ut poſſeſſiones & alia bona, mobilia & immobilia, exceptis feudalibus, quæ perſonas fratrum ad Monaſteria veſtra à ſæculo fugientium, & profeſſionem facientium in eiſdem, ſi remanſiſſent in ſæculo ratione ſucceſſionis, vel quocunque alio juſto titulo contigiſſent, petere ac retinere liberè valeatis. contraria conſuetudine non obſtante.* Non diſſidet à veri ſimilitudine contrariam illam conſuetudinem, qua de hic agit Pontifex, profectam eſſe non minùs à voluntariæ paupertatis Ciſtercienſium fervore inter illa initia, quàm à ſæcularium cupiditate, qui non illubentes jam videbant eos abſtinere ſua ſponte iis bonis, in quæ jure ſuo ſuccedere potuiſſent. Eo enim æſtu efferbuerunt in ſuis primordiis Ciſtercienſes, ut non immeritò eos auguremur, hæreditaria bona omnia aſpernatos eſſe, tum ipſius amore paupertatis, tum ut tumultus liteſque declinarent, ex opulentia ebullientes. Nec ſecus de initiis ominandum Franciſcanorum & Dominicanorum. Sed longo ſæculorum decurſu, & magiſtra experientia edocemur fieri non poſſe, ac ne expedire quidem, ut Regulares Congregationes, nihil unquam mitigent, aut commutent de primævis & aſperioribus inſtitutionibus ſuis.

Ideo & Dominicani & Franciſcani eodem ſe privilegio donari obtinuere à Clemente IV. quo ab Innocentio IV. Ciſtercienſes ornati fuerant. Anno quippe 1265. cum Pontificem commonuerunt, variis in Orbis Chriſtiani Provinciis, adverſari ſibi Epiſcopos, Clericos, Laïcos; tanquam ſæculo mortuis, nec jam idoneis ad ſuccedendum. *Ex parte veſtra fuit propoſitum coram nobis, quòd quidam*

Bullar. Tom. 1. *Prælati, Clerici & Laici in diverſis mundi partibus conſtituti. aſſerentes vos mundo fore mortuos, nec valentes proprium poſſidere, vos occaſione hujuſmodi à quibuſlibet ſucceſſionibus excludere moliuntur.* Illa certè Prælatorum & laïcorum intercesſio non nitebatur, niſi ſpeciali profeſſione harum Congregationum, qua ſucceſſionum ſe jure exuerant, polliciti ſque erant, ne in commune quidem quidquam ſe poſſeſſuros. *Nec valentes proprium poſſidere.* Nec enim Benedictinæ Regulæ ſectatores in commune prædia poſſidentes, quiſquam tum arcebat à legitimis ſucceſſionibus. Æquiſſimis verò poſtulatis annuens Pontifex, declarat eas Congregationes jure ſuo ad ſuccedendum venturas, non quo ipſæ fundos, & prædia poſſideant, ſed ut ea diſtrahant, pretia ſuis uſibus expendant. *Nos itaque veſtris petitionibus benignum*

Ibidem. *attendentes, authoritate Apoſtolica declaramus, quod vos in temporalibus bonis, in quibus ſuccederetis exiſtentes, licitè poſſitis ſuccedere, & bonorum ipſorum poſſeſſionem apprehendere, ac vendere liberè bona ipſa, eorumque pretium in utilitatem veſtram convertere, prout vobis melius videbitur expedire.* Adverte hic porro non conceſſionem hanc eſſe, non privilegium, quo religioſa hæc ſodalitia donentur facultate ſuccedendi gregalium ſuorum nomine. Declaratio quippe hæc eſt, *authoritate Apoſtolica declaramus*, qua pronunciat Pontifex, voto ſpecialis paupertatis, & profeſſione mendicitatis, qua pollicebantur Congregationes iſtæ nullos poſſidere fundos, nihil eas prohiberi, quin exciperent ſucceſſiones, quæ fratribus ſuis obtingerent; quod quamquam poſſidendi jure ſe abdicaſſent, poſſent ea divendere & in ſuos uſus pretia convertere.

IV. Beati Benedicti Regulam qui amplectebantur utriuſque ſexus, eos iterum beatus Odo Cluniacenſis Abbas, ſuccedere potuiſſe, ubi libro II. Collationum commemorat defectionem Monialium duarum Cœnobii Balmenſis, quæ luctuoſo tandem exitu periere. Atqui eæ illæ primum occaſione deficere & refrigeſcere cœperant à priore pietatis

fervore, quòd permiſſæ erant paululum à Cœnubio diſcedere, ut vel tantillum ſaltem decerperent de paterna ſucceſſione, & ad Monaſterium referrent. *Ad hoc autem ægre ſi permiſſæ ſunt, ut de rebus parentum, qui fortè nuper obierant, aliquid Monaſterio reportarent. Sed hac occaſione ſæculum prægustantes, oblitæ ſunt Deum. Ex quo apparet quàm periculoſa ſit peccandi licentia.* Apparet caſus ejuſmodi non paucos in cauſa fuiſſe, ut Monachi & ipſamet non rarò Cœnobia conſtituerent, ſpem tam lubricam hæreditatum abjicere potiùs, quàm de cæleſti & æterna hæreditate periclitari. Ita non abhorret à veriſimili, ejectos fuiſſe aliquando Monachos jure ſuccedendi, quòd eo ſe ipſi ultro dejeciſſent, tam longa & voluntaria terrenarum abſtinentia hæreditatum, & deſpicientia. Eam occaſionem cupidè captarunt proximi & conſanguinei, ut res alienas retinerent, & voluntariæ ſuorum paupertatis occaſione, ad alendam effrænem avaritiam ipſi ſuam abuterentur.

Bibl. Clun. pag. 234.

Anno 1436. collata atque confirmata ſunt ab Eugenio IV. varia privilegia Benedictinæ Congregationi ſanctæ Juſtinæ in Italia, atque illud in primis, quo vana & irrita eſſe jubentur ſtatuta, conſuetudines, leges omnes, quibus prohiberentur ſuccedere, eodem modo & jure, quo ſi in Monaſterio profeſſi non eſſent. *Quodque præfatæ Congregationis Monaſteria bona mobilia & immobilia in quibuſcumque civitatibus & locis quovis titulo acquirere poſſint; Petendi etiam & exigendi Monachis & perſonis hujuſmodi præfata bona undecumque vel qualitercumque eis debita, & quæ in ſæculo remanſiſſent, jus petendi & exigendi haberent, ipſis eorum Monaſteriis acquirenda; non obſtantibus quibuſcumque ſtatutis, ordinationibus & decretis cujuſvis Eccleſiaſticæ, ſive ſæcularis perſonæ, Communitatis, Collegii, &c. præſentium litterarum ſerie ſtatuimus.*

B. Herii Tom. 1.

Nun facilè mihi perſuaſerim, in Italia leges quemquam condidiſſe, quibus jure ſuccedendi exturbarentur Monachi, cui tot legibus civilibus, canoniciſque, tot regionum & ſæculorum uſu inconcuſſa quædam firmitas acceſſiſſet: niſi eo ſe ſponte ipſi abſtinuiſſent, ſive ut ne ſe in vocationis & ſalutis diſcrimen committerent; ſive ut ne objicerent ſe & Cœnobia litium & contentionum procellis; ſive denique ut arctiſſimæ ſe innecterent paupertati. Hic referre juvat, quod narrat Matthæus Paris de Dominicanis, primigenio adhuc inſtitutionis ſuæ zelo ferventibus. Nun tantùm poſſidebant nihil, ſed aſperrimam vitam & abſtinentiam ſectabantur, nihil reponebant in diem craſtinum, eleemoſynis victitabant, & ubi poſt ſobrias epulas ſupereſſet reliquiarum aliquid, totum in pauperes extemplo effundebant. Ita enim Paris ad annum 1198. *Iſti in victu & veſtitu ſatis tenues, aurum, vel argentum, vel aliud proprii non poſſidentes, &c. Nihil de craſtino cogitantes, nec quidquam uſque mane retinentes: Si quid ex menſa ex eleemoſynarum largitione ſuperabundabat, hoc continuò pauperibus erogabant.* Qui hanc vitæ rationem tenent, non illi ſe facilè in moleſtias & ſpinas conjiciunt perſequendarum hæreditatum.

Si in manus noſtras veniſſent Ratiocinia, vel Diaria priſcarum Abbatiarum, occurrerent haud dubiè in iis hæreditariæ pleræque portiones, quæ Monachis obveniſſent, & à Monaſteriis exceptæ eſſent. Meminit Chronicum Beccenſe Abbatis Goſfridi ad annum 1390. qui Prædium Quevilliacenſe magnis impendiis reſtauravit, impenſis in id octingentis libris, quæ tum erat ingens pecunia, quæ in illius tum poteſtatem venerat, ex parentis utriuſque non ita pridem fato functi hæreditate. *Solvit octingentas libras de bonis patris & matris ſuæ, quæ nuper habuerat ex eorum obitu.* Theologorum Pariſienſium reſponſio apud Joannem Gerſonium refertur, in cauſa Monachi Carthuſiani, qua conſtat anno 1410. Monachis ejus Ordinis aditum patuiſſe adhuc ad quaſlibet hæreditates, vel Monaſterii eorum nomine, in Hollandia, Gelria & Brabantia. *Notandum quod in patria illa Religioſi tales ſuccedunt parentibus, vel Monaſteria pro eis.*

Hiſt. Univ. Pariſ. to. 5. pag. 205.

V. Nihildum diximus de Canonicis Regularibus, quòd finitimi ſint Clero ſæculari, atque ita nec dubitari ferè de iis potuerit. Unum id hîc referam ex Bibliotheca Præmonſtratenſi. Anno 1249. Innocentius IV. eodem donavit Abbates hujus Ordinis omnes privilegio, quo & Ciſtercienſes; vel eadem declaratione, & iiſdem quidem verbis expreſſa, ut ſupervacaneum fuerit eam repetere. Eo reſcripto poſſunt Præmonſtratenſes, poſtquam etiam profeſſionem emiſere, hæreditates nanciſci, non aliter quàm ſi in ſæculo ſemper hæſiſſent. Pag. 673.

VI. Monachos, Canonicos, Regulares denique omnes complectitur Caput LXXV. querimoniarum, ſive Gravaminum centum, quæ Principes Germaniæ in Conventu Nuremburgenſi anno 1523. obtulerunt Nuntio Pontificio, ut his medicaretur Pontifex, eo tempore quo tanta novabat, tanta evertebat Lutherus priſcæ ſanctimoniæ munimenta. Iniquè ſecum agi vociferabantur Principes, ſi tanta Monachorum & Monialium examina in proximorum hæreditates paſſim venirent, in eorum hæreditates viciſſim nemo unquam proximorum venire, nemo anhelare poſſet. Ut ei malo medicina fieret, volebant ut ne quis in Cœnobiis profiteretur, niſi antè Civilis Judex parentes profitentium conveniret; adduceretque ad moderata eis ſtipendia paciſcenda, atque ita illi ulteriori quæcumque hæreditatis ſpe ſe abdicarent. Longior eſt hic contextus, nec tamen circumcidi ex eo, vel amputari quidquam poteſt, ita refertus eſt luculentis in rem hanc noſtram ſententiis. *Mos non amplius ferendus hactenus inolevit, paulòque altius quam par ſit, radices egit. Videlicet quod Monachi, Moniales, Beguinæ, Reghardi, Nolhardi, Conventus, & quicumque tandem ſunt, qui ſe Religioſos & à popularibus ſegregatos profitentur, parentibus, conſanguineis, agnatis, ac cæteris amicis in hæreditariis bonis, aliquando in partem, nonnunquam in totam ſuccedunt. At viciſſim eorum cognati, ſeu neceſſarii laici à prætactis Religioſis ad eorum hæreditates adeundas non ſolùm non vocantur, ſed nec admittuntur quidem. Quod Germanis & grave & moleſtum, injuſtum etiam, ac non diutius tolerandum onus eſt. Eapropter neceſſariò, ac ſumma prudentia curandum eſt, ut nemo ſe deinceps memoratorum Religioſorum votis vel aſtringat, vel addicat, niſi prius ea de re civiles Magiſtratus certiores fecerit; quorum præſentia, authoritate & conſilio Religionem ingredi volentibus, à parentibus & amicis juxta cujuſque fortunam & facultates, mediocriter provideri debet, ut habeant unde commodè in Monaſteriis vivere poſſint. Ea tamen lege, eo pacto & ordine, ut omnibus hæreditatibus, omnibuſque parentum, fratrum, ſororum, cognatorum, cohæredum, ac quorumcumque aliorum ſucceſſionibus renuntient. Idemque cum his qui jam olim Religioſorum regulis ſeſe ſubjecerint, à ſacri Romani Imperii ſtatibus & petitur & cenſetur.*

Cap. 98.

Ea erat Germaniæ univerſæ querimonia & poſtulatio. Ubi advertes 1. Eum uſum tota Germania

receptiſſimum

receptiſſimum proficiſci non potuiſſe, niſi ex Imperatorum legibus, ex Conciliorum & Canonum inſtitutis, ex conſuetudine Eccleſiæ univerſalis antiquiſſima. Ideo ut mitigetur aliquid, ad Eccleſiam unam, & ad Pontificem confugium habent. 2. Jure & more ſuccedendi utebantur Regulares & Monaſticæ Congregationes omnes. 3 Apud Germanos in confeſſo erat, Monachis & Monialibus, Canonicisque Regularibus utriuſque ſexûs jus competere certiſſimum exigendæ à proximis ſuis honeſtæ ſuſtentationis ſuæ, dum ſpiritum docerent. Quin & interponi volebant civilis Magiſtratûs authoritatem, ut proximi officio fungi cogerentur, pro modo facultatum. 4. Extorquebant illi certè tum quidem, ut futuræ quiſque ſucceſſioni renuntiaret. Sed perſpicuum eſt, multò conducibilius fore Monaſteriis, ut fundum vel proventum annuum & mediocrem à ſingulis profeſſis aſſequerentur, quàm ut hæreditates coſſectarentur, tatas, ferè litigioſas, & plerumque dilapſuras. 5. Jam tum denique Germanos Proceres infecerant contagia quædam & venena Lutheranæ perfidiæ. Nec tamen illi ultra hos limites ſuas vel querelas effudere, vel ſpes.

VII. Sigiſmondus Poloniæ Rex anno 1527. legem promulgavit, qua profeſſus eſt ille quidem, poſſe ſuo jure Moniales maternam, paternamque adire hæreditatem, & ut juberet de ea decerneret; quod hoc jus Sedes Apoſtolica ſartum illis tectumque ſervaſſet, ea videlicet de cauſa, quòd non ubique Cœnobiis idoneæ ſint copiæ & facultates ad earum ſuſtentationem.

Statut. Polon. pag. 257. *Statuimus etiam quod Sanctimoniales, Ordinem aliquem à Sede Apoſtolica approbatum profeſſa, tametſi mundo & bonis temporalibus renuntiaverint, nihilque proprii habere poſſint: quia tamen non ſunt ubique debito modo proviſa, & conceſſum ſit illis ex indulgentia Sedis Apoſtolicæ, ut ſuccedere poſſint in bona paterna & materna ad ſe devoluta, de illiſque liberè cum authoritate Superiorum ſuorum diſponere.* Cùm verò Regni Nobilitas graviſſimas ſuper eo querelas ingeminaſſet; non potuiſſe ſe non illis accommodare aures: & conſtituere, ut ubi ejuſmodi ſucceſſiones Monialibus obtigerint, deponerentur apud eum qui proximitate vel conſanguinitate conjunctiſſimus eſſet, qui redituum illas media parte, dum vitam agerent, impartiretur. *Medietatem omnium cenſuum & proventuum pecuniariorum illis & cuilibet earum ſolvere erunt aſtricti, vita illarum durante.* Media pars altera redituum, & fundi omnes migrante terris Sanctimoniali, ad proximos revolvebantur, qui eis & ipſi rem ſuam augerent, & onera ſubirent Reipublicæ. *Reliquam medietatem pro ſe retinebunt, & ex illis onera Reipublicæ, Regni & bellicæ expeditionis ſuſtinebunt, &c. Poſt mortem illarum bona earum ad proximiores conſanguineos rurſum devolventur & devolvi debebunt.* Quo palam fit, uſque ad ſæculum decimum-ſextum, pleniſſima libertate Sanctimoniales & ſucceſſiones legitimas adiſſe, & quibus vellent tranſcripſiſſe.

VIII. De Hiſpaniæ moribus, unius fidem facient Covarroviæ Reſponſa, qui ne in dubium quidem vocat, quin Monachis poſt Profeſſionem pateat janua ad ſucceſſiones. Sed quærit, an migrante Monacho ex Cœnobio uno in aliud, migret & ſucceſſio.

Covarruv. De Teſtam. 1. c. Vaſquez. De redditib. c. 3. dub. 4. Negat autem, propterea quod cùm prius jam Cœnobium hæreditatem capeſſiverit, ea ſpoliari nequaquam poſſit; quanquam ſi neceſſaria deſint Monacho ſubſidia in altero Cœnobio, à priori illa ſint ſuppeditanda. Subſcripſit Covarroviæ Vaſqueſius. At rurſus alio loco tradit idem ipſe Covarruvias, perſæpè cùm dos profitentibus Monialibus aſſignaretur, compulſas eas fuiſſe, ut futuris ſucceſſionibus renuntiarent. Quærit porro an poſſent revocari hæ renuntiationes, cùm Moniales media plus parte fraudabantur; & in negantem propendet ſententiam. Covarr. De ſeda Conren. § 2 Statuta verò quibus jure ſuccedendi privantur Monachi & Moniales, conſtantiſſimè negat valere poſſe. Denique Covarruviæ veſtigia legens Vaſqueſius affirmat, ſi parens in ejuſmodi Religione profiteatur, cujus Cœnobia ſuccedere non poſſint, utpote Clericorum Societatis Jeſu; ex quo primùm profeſſio perfecta eſt, filium vel hæredem ſuccedere. At ſi ejuſmodi eſt Religio, quæ ſucceſſiones non excludat, quod genus ſunt reliquæ ferè omnes, quandiu ille advivet, Monaſterium ea gaudebit hæreditare: eo terris migrante, filius, vel hæres ſuccedet. Quanquam autem plenam parentis hæreditatem non aſſequatur tum filius, niſi poſtquam ille vivere deſiit: ex quo tamen profeſſus eſt, poteſt legitimam ſibi portionem flagitare.

IX. Peragraris Occidentalis Eccleſiæ Provinciis cæteris omnibus, ad noſtras remetiendum iter eſt Gallias, ubi id primùm advertemus, jam à compluſculis ſæculis parentum avaritiam à Vuillelmo Pariſienſi Epiſcopo, quàm juſtè, tam graviter reprehenſam eſſe. Infamia etiam ſimoniæ illis aſperſa eſt, cum filios in Clauſtra compingunt, ut juſto eos ſuccedendi jure defraudent, & alios filios eo incremento locupletent. *Alii à parentibus & propinquis eo modo in clauſtro projiciuntur, quemadmodum catuli & porculi, quos matres non ſufficiunt enutrire, ut videlicet mundo non ſpiritualiter, ſed ut ita dicamus, civiliter moriantur; videlicet ut portione hæreditaria priventur, & ad eos qui in ſæculo remanent, devolvantur. Et quantum ad hoc ſimoniaca eſt hujuſmodi projectio, immerſio vel intentio.* De Moribus c. 9. p. 226.

Jam tum ergo in Galliis concuti incipiebat jus Monachorum ſuccedendi; idque factis teurabatur, ut reor, magis, quàm jure. Nequedum enim ullum uſquam erat ſtatutum Imperatoriis & canonicis legibus ea in re inſenſum. Adversùs hanc vim graſſantem Abbates Ciſtercienſes, cujus Ordinis ſedes primaria in Galliis eſt, monebant ſe Pontificiis privilegiis, quibus antiquiſſimo juri ſuo, eidemque juri communi nova præſidia adderentur.

Fevret. L. 4. c. 6. Narrat nuperus Galliæ Juriſconſultus à Philippo cognomento Bono, Duce Burgundiæ conceſſum fuiſſe, ut in Conſuetudine Burgundiæ, quæ compilata & ejus authoritate publicata fuit anno 1459. ſcriberetur articulo ultimo de Succeſſionibus, quod ad Ciſtercienſes Monachos pertinet, qui ſuum & privilegium & uſum oſtentabant ſuccedendi, tum directa, tum collaterali linea, amplius in eam rem inquirendum eſſe, & tum denique Ducem quod æquius flagitaret pronuntiaturum. Ad ea uſq; ergo tempora legitimis hæreditatibus ſucceſſerant Ciſtercienſes, ſucceſſere & diutiùs poſtea, cùm nulla extiterit declaratio, qua eorum privilegium infringeretur. Anno 1570. in meliorem formam revocata eſt Conſuetudo Burgundiæ, & tunc redacti fuere Ciſtercienſes ad communem reliquorum Regularium normam. Unde Chaſſanæus in ſuis ad eam Conſuetudinem Commentationibus hæc habet, quibus edocemur, Jure jam Regni conſuetudinario Regulares ſuccedendi facultate exutos fuiſſe: eadem ratione in medium allata, qua ſuperiùs Germani Proceres abutebantur, cùm veniant perſæpè Monachi in Laïcorum, nunquam Laïci in Mona-

chorum hæreditates, tandem omnia in Monachorum fiſcum comportatum iri. *Ciſtercienſes Religioſi comprehenduntur eſſe ſub conſuetudine generali Franciæ, quia ſi ſuccederent, eſſet annihilatio temporalitatis in Republica: cùm ſemper Religioſi traherent ad ſe temporalia, eo quod ſuccederent laicis, & laici eis non ſuccederent, ſed eorum Eccleſia & Monaſteria. Unde nulla æqualitas obſervaretur.* San-Dionyſiani in Gallia Monachi ab Innocentio IV. & Bonifacio VIII. privilegium elicuerant Ciſtercienſi ſimillimum. Vereor

Doublet. ut eo diu gaudere potuerint. Vide nuperrimum Hiſtoriæ hujus Abbatiæ Scriptorem.

In Generali Compilatione Conſuetudinum ſub Carolo VII. Rege edita, omnes funditus Regulares ſuccedendi jure exuuntur, quâ ſe cumque jactent Papæ diſpenſatione, vel quavis alia: exceptis tamen Equitibus Hieroſolymitanis, quibus tantò propenſius indulgendum aliquid erat, quòd cùm pro Eccleſiæ univerſalis defenſione bellarent, patrimonio, tanquam ſtipendio gaudebant. *Religioſi quicumque tandem, non ſuccedunt, ne ex diſpenſatione quidem Papæ, nedum quavis alia, exceptis Hoſpitalariis, quibuſcum olim Rex & Pontifex diſpenſarunt, unde tam poſſunt ſuccedere, quam ſæculares; poſt eorum obitum, res eorum in amicos ſparguntur.* Nec diu eo privilegio uſi Equites iſti. Negat Rebuffus poſſe

Ibidem. illis annui, niſi uſumfructum. Addit eam limitationem nuperus Juriſconſultus approbatam fuiſſe

Fevret. Senatuſconſulto Divionenſi anno 1582. at vel eo demum uſufructu excuſſos fuiſſe ejuſdem Senatus decreto alio anni 1588.

Societatis Jeſu Clericis, cùm poſt priora vota ſua relaxari poſſint, & in ſæculum redire, cauſæ videbantur eſſe juſtiſſimæ, ut ſuccedendi poteſtas ne penitus auferretur. Unde & cum in Regnum revocati ſunt, eam illis Henricus IV. Rex firmavit:

Ibidem. *Non poterunt ejus ſacri Cœtus ſodales ſuccedere in terrenas hæreditates, uti nec alii Regulares, ſive directè, ſive ex latere. Si poſthac tamen ablegarentur è ſocietate, in priora ſua jura redintegrari poſſent.* Cœpit anno 1646. Senatus Divionenſis definire certum tempus, ut ne ejuſmodi poſtliminii jure gaudeant, niſi annis quinque poſt profeſſionem votis ſimplicibus perfectam. Exemplo Divionenſis accommodaverunt ſe alia poſtea quædam Parlamenta. Laudantur Judicia Senatus Pariſienſis Divionenſibus antiquiora in eandem ſententiam. Sed non magni noſtra intereſt, quo in Senatu primùm id decretum ſit.

Quæſtion. Galli. part. 5. n. 122. Joannes Galli prolato Parlamenti Pariſienſis Areſto, hac illud ratione muniverat, *Ratio quia Religioſi in patria conſuetudinaria non ſuccedunt.* Quod argumento eſt eos ſucceſſiſſe in Provinciis Juri Civili addictis. Ex antedictis multa eò vergunt. Sed jus Conſuetudinarium non multò pòſt convaluit ſupra jus Scriptum. Unde & Carolus Molinæus in illud Caput Galli hæc addidit. *Nec Monaſterium pro eo. Idem generaliter etiam in Patria Juris Scripti.* Galli & Molinæus à vero non abludunt, ſi ſejungas tempora. Nam Conſuetudines Juri Scripto derogarunt, & earum tot prodiere Compilationes, ut ſupra quinquaginta numeratæ ſint, quæ Regulares ſuc-

Le Preſtre. pag. 82. ceſſionibus excluderent. Provincia Vienncnſis, ſeu Delphinatus Juri Scripto ſerviebat, unde & ibi ſuccedebant Monachi, quando illos eo jure orbavit Franciſcus I. Rex Edicto Caſtri Briantii anno 1532. In Edicto Bleſenſi defixa ætate profeſſionis Monaſticæ ad annum ſextum decimum, conſentaneè Con-

Art. 28. cilio Tridentino, additur porro *poſſe eos qui ante eam ætatem profeſſionem emiſerint, diſponere de bonis ſuis, vel ſucceſſionibus, quæ jam obvenerint, vel obventura ſint, directè, vel è latere, & tranſcribere proximis, vel aliis, non tamen Monaſterio cuiquam, idque intra tertium menſem, quo ſextum-decimum ætatis annum attigerint. Quo ſpatio elapſo, ſi nihil teſtati ſint, devolvenda ſint ad proximos eorum bona, quaſi ab inteſtato.* Quo ne optari quidem potuerat quidquam expreſſius. Edicto Aurelianenſi eadem pene clauſo- Art. 19.
la continebatur, vel excluſio Monaſteriorum à ſucceſſione.

X. Utque jam finem faciamus dicendi, illud poſtremò advertemus, Ne Monachi ſuccederent, jamdiu eſſe quod privati complures reſtitere. Ad ipſa uſque retro aſſurgere fas eſt Nicolai I. Papæ tempora, cujus ſupereſt apud Gratianum Epiſtola 20. q. 3.
ad Epiſcopos Galliarum ſcripta, de Clerico, quem c. 4.
impuberem adhuc pater Monaſtico inſtituto devinxerat, & qui elapſus tandem Monaſterio, & jam pubertatem aſſecutus, à fratribus ad hæreditatem non admittebatur. *Sub hac occaſione, paterna, ſeu materna hæreditate à fratribus ſuis privatum eſſe.* Reſtitum eſt multò vehementius, ubi illuxere orbi Chriſtiano Franciſcani & Dominicani, ſtrictiorem multò paupertatem amplexati, quàm tum quidem Benedictini. Eò adducti ſunt Ciſtercienſes, Benedictini, Præmonſtratenſes, & tandem Dominicani ipſi privilegia mendicare ſedis Apoſtolicæ, quo jure ſuo ſuccedendi uti poſſent. Tum cœpere Conſuetudines increbreſcere; cùmque eas dictarent domini temporales, iiſque ſubditis ſuis non paucas induxerant ſervitutes: eò res tandem evaſit, ut Conſuetudines & ſervitudines non multum abluderent: unde & in iis teſtamentorum & ſucceſſionum libertas plurimum acciſa & afflicta eſt. Jure ſuccedendi Monachos exturbare cœpere Conſuetudines. Et primum quidem privilegiis Pontificiis honorem habuere; mox id quoque abjecere frænum. Melitenſibus Equitibus uſumfructum primò permiſere, mox & abſtulere; nec reliquum illis factum eſt, niſi jus exigendi à proximis quo redimantur à captivitate infidelium, ſi in eorum manus venerint. Cùm jus Conſuetudinarium per Gallias latè ſe effuderit, hinc in Provincias quoque Juris ſcripti propagatus eſt uſus excludendi Monachos à ſucceſſionibus. Atque ubi generalis increbuit convaluitque Conſuetudo, tum Regia etiam demum acceſſere Edicta.

De Dominiis, Principatibus, Ducatibus Eccleſiæ conceſſis.

CAPUT XXVI. *P. 1. l. 3. c. 10.*

De Dominiis temporalibus Eccleſiæ conceſſis per quinque priora ſæcula.

I. Ducatus & Comitatus meræ erant & revocabiles Præfecturæ Urbium & Provinciarum uſque ad tempora Caroli Magni.

II. Epiſcopos Conſtantinus permagna donavit poteſtate in rebus Civilibus.

III. Poteſtas temporalis Epiſcoporum Alexandrinorum tempore Athanaſii.

IV. Tempore Cyrilli.

V. VI. VII. Poteſtas temporalis Papæ Romæ. Probationes.

VIII. IX. Poteſtas & jus Epiſcoporum Alexandrinorum tempore Dioſcori. Probationes.

X. Suburbium Urbis Alexandriæ ſub tuitione Monachorum Tabennenſium.

XI. XII. XIII. Caterva Monachorum, & Clericorum, qui Parabolani dicebantur, ad defenſionem Epiſcopi Alexandriæ.

XIV. Leonis Papæ poteſtas in urbe Roma.

XV. Poteſtas temporalis Epiſcoporum Galliæ.

XVI. Beatus Germanus Altiſiodorenſis Epiſcopus in Anglia prælio congreditur & vincit.

XVII. Leo Magnus Attilam exarmavit.

XVIII. Poteſtas temporalis Epiſcoporum Antiochiæ.

XIX. Iacobi Epiſcopi Niſibeni.

XX. Epiſcoporum Carthaginenſium.

XXI. Fundamenta jecerat Conſtantinus hujus temporalis potentiæ Epiſcoporum.

XXII. Imperium & dominatio Epiſcoporum, pietas & Religio, preces & lachrymæ.

I. DOminia & Principatus non facilè invenies in bonis Eccleſiæ temporalibus, per hæc quinque priora ſæcula. De Feudis altum adhuc ſilentium; ne Optimates quidem ferè, niſi patrimonia ſua obtinebant; atque ubi Urbes & Provincias in poteſtate habebant, earum præfectura tantùm, & adminiſtratione ad aliquot annos donabantur. *Duces* de quibus agit Suetonius, & cæteri poſt illum Hiſtorici, non aliud quam exercitus ductabant. *Comites*, quorum dignitatem amplificavit Conſtantinus, & quos digeſſit in tres Ordines, *Item Comitum alios in primo ordine collocavit, alios in ſecundo, alios in tertio*; ut refert Euſebius; titulis
De vita Conſtan. l. 4 c. 1. honorum fulgebant, non poteſtatis. Additæ ſunt illis poſtea Præfecturæ & Adminiſtrationes, ſed quæ non ante Carolum Magnum hæreditariæ evaſerint: quando & earum aliquæ Clericis etiam obtigerunt.

II. In hac ergo quam illuſtramos, priori Eccleſiæ ætate unum quæri poteſt, an jam tum Epiſcopi in adminiſtrationem temporalem Civitatum, operam & authoritatem ſuam interponerent. Ea erat temporalium ſpiritaliumque rerum conjunctio, ea populorum in Paſtores ſuos propenſio & reverentia ex religione eſfloreſcens: ea erat qua Epiſcopos Conſtantinus Imperator cumulaverat authoritas, ut publicorum Judicum judicia retractarent, ſuorumque Judiciorum illos executores haberent; denique ea erat quarundam Eccleſiarum opulentia, tanta Clericorum, pauperum, virginum, viduarum copia, qui Eccleſiæ ſumptu alebantur: ejuſmodi, inquam, erant hæc omnia, ut non ferè potuerint Epiſcopi non magna ſaltem ex parte civili Civitatum & Provinciarum adminiſtratione implicari.

III. Erat utique Epiſcoporum Alexandrinorum, non Alexandriæ tantùm, ſed tota Ægypto poteſtas eximia quædam & latè fuſa, cùm hac Ariani calumnia Athanaſium impeterent, quod veſtium linea-
Socrat. L. 1. c. 20. rum tributum Ægypto indixiſſet. *Criminationem confingunt quod Athanaſius præcepiſſet Ægyptiis, ut veſtem lineam Eccleſiæ Alexandrinæ pro tributo penſitarent.* Quàm abhorrent à vero, tam alludunt ad veri ſimilitudinem calumniæ. Nec aliter exiſtimandum de altera criminatione, quam Athanaſio Sycophantæ iidem aſperſerunt, intervertere illum voluiſſe frumenta, quæ quotannis ex Ægypto Conſtantinopo-
Ibid. c. 23 lin convehebantur. Fidem adjecit Imperator, & Athanaſium exilio mulctavit. Non tam faciles ei criminationi aures accommodaſſet Princeps, ſi ne ſpeciem quidem veri præ ſe tuliſſet, ex incredibili quadam Epiſcoporum Alexandrinorum poteſtate in Ægypto univerſa.

IV. Nova porro in dies ei Alexandrini Præſulis poteſtati acceſſio fiebat. Cùm ſucceſſiſſet Athanaſio Petrus, Petro Theophilus, hujus quidem permagna viguit vis & authoritas; ſed ejus ex fratre nepos & ſucceſſor Cyrillus, ulterios ſanè progreſſus eſt. Unde idem qui modò Socrates: *Cyrillus in ſede* L. 7. c. 7. *Epiſcopali collatus, majorem Principatum, quam antequam Theophilus habuiſſet, pariter ſibi aſſumpſit.* 13. Addit enimvero idem Socrates primum Cyrillum temporali etiam dominatione uſum eſſe: *Etenim ex illo tempore Epiſcopus Alexandrinus præter ſacri Cleri dominatum, verum præterea ſæcularium dominatum acquiſivit.* Ejus civilis poteſtatis ſpecimen edidit Cyrillus, quando omnes Novatianorum Eccleſias Alexandriæ occluſit; theſauros eorum aſportavit, Theopemptum eorum Epiſcopum bonis omnibus exuit, ſi qua Socrati hæc narranti fides addenda ſit.

V. Eodem zelo, nec diſpari poteſtate Cæleſtinus Papa Romæ Novatianis Eccleſias abſtulit ſuas omnes, compulitque ut nonniſi clandeſtinos agerent cœtus. Hinc Socratis querelæ & lamenta, quod & Romani & Alexandrini Antiſtites ſpiritalis Imperii metas prætervecti, temporalem exercerent dominationem. *Epiſcopatus Romanus non aliter atque Alexandrinus, ad ſæcularem principatum erat jam ante delapſus.*

VI. Hic ipſe Cæleſtinus eſt, quem enixè & enixiſſimè interpellabat Auguſtinus, ne Antonium Fuſſalenſem Epiſcopum Eccleſiæ & ſedi ſuæ reſtitui juberet ea vi, & armatorum militum caterva, qua reſtitutum illum iri fama vulgaverat, latè ſparſo eo jam terrore. *Judicia illis & publicas poteſtates, & militares impetus, tanquam executuros Apoſtolicæ ſedis ſententiam comminatur.* Auguſtini precibus & æqui- Epiſt. 261. tate cauſæ facilè crediderim emollitum fuiſſe Cæleſtinum, fragorem illum armorum diſſipatum. Privatis affectibus indulgebat Socrates, cùm in has ſuprà querelas effundebatur. Si poteſtatem civilem non explicarunt Cæleſtinus & Cyrillus, niſi ad obruendam hæreſin, & Eccleſiæ Catholicæ nova munimenta aſtruenda, nec illis magnopere, nec nobis laborandum eſt de hæreticorum criminationibus, quibus Catholicæ fidei zelus & conſtantia commendatur.

VII. In ea certiſſimè verſabatur ſententia B. Proſper, cùm Bonifacium & Cæleſtinum hinc laudibus in cœlum tolleret, quod utraque certaſſent poteſtate, & Imperatorio atque Apoſtolico Edicto Pelagianos oppreſſiſſent, Cœleſtium tota exegiſſent Italia. *Quando Papa Bonifacius piiſſimorum Imperatorum* Contra Collat. c. 41. *catholica devotione gaudebat, & contra inimicos gratiæ non ſolum Apoſtolicis, ſed etiam regiis utebatur edictis. Cùm Cæleſtinus Cæleſtium quaſi non diſcuſſo negotio audientiam poſtulantem totius Italiæ finibus juſſit extrudi.*

VIII. Ad Epiſcopos Alexandrinos revocandus ſermo, & ad Dioſcorum Cyrilli ſucceſſorem. Qua ille abuſus eſt poteſtas tyrannica, triſtiſſimum quidem, ſed & certiſſimum eſt temporalis ejus juriſdictionis argumentum. In Concilio Calchedonenſi à Diacono Iſchyrione graviſſimæ in illum congeſtæ ſunt accuſationes, quæ ſingulæ ſummam quandam non improbitatem tantum produnt, ſed & poteſtatem. *Aliquorum vaſtata ſunt prædia, exciſione arborum* Con. Chalc. Act. 3. *perpetrata, aliorum verò domus deſtructæ ſunt, alii in exilium pulſi ſunt, alii multatione vexati ſunt, quidam vero & ab Alexandrina civitate, ſicut de propria ejus poſſeſſione excluſi ſunt.* [illegible] Nec leviora Dioſcoro impegit Athanaſius Presbyter Cyrilli nepos graſſationum Dioſcori documenta, quod ſe ſuoſque Alexandria ejeciſſet, domos invaſiſſet, ex iis Eccleſias extruxiſſet, ingentem pecuniæ

vim ab eo extorſiſſet, balnea ſibi & alimenta interdixiſſet in Alexandriæ ſuburbio Canopo, quò confugiſſet, propterea quod locus ille transfugarum receptaculum eſſet, & ſub tuitione delitesceret Monachorum Tabenneſiotarum. Vel ipſis civilibus Alexandriæ Magiſtratibus terrori erat Dioſcorus, ut impunè illum ita furere ſinerent.

IX. Sed quò bacchâretur uſque & inſaniret Dioſcori ambitio & impotentia, manifeſtius etiam fit ex libello ſupplici, quem eidem Concilio Calchedonenſi obtulit Sophronius laicus. Ab eo enim prohibitum eſt, ne executioni mandaretur præceptum Imperatoris, jubentis Sophronium ipſum reſtitui bonis, quibus contumelioſiſſimè extruſus fuiſſet. Nec tum tacuit Dioſcorus quod mente premebat, in ſua magis, quàm in Imperatoris poteſtate eſſe Ægyptum. *Arbitratus ſe ſuper omnes eſſe, neque immortalia decreta, neque magnificas conceſſis exequi ſententias, ſuam magis Provinciam, quàm Imperatorum eſſe dicens.* Via paſſus eſt imagines Imperatoris Alexandriam perferri, non alterum facilè præter ſe Imperio Ægypti potiri paſſurus. *Seipſum enim magis Ægyptiaca Diœceſi imperare volebat, ſicut & geſta apud diverſos judices confecta demonſtrant.* Quàm infanda & execrabilis tota hæc inſania, tam laudabilis præſumenda animo eſt moderatio & ſapientia Cyrilli, Theophili & Athanaſii, in eadem poteſtate explicanda. Cyrillo & Athanaſio Theophilum hîc copulavi, quod quamvis ſubimpotenter quandoque ſpiritali authoritate ſua uſus ſit, quo de ſermonem hîc non facimus; at aliàs à ſanctis Patribus ſummis laudibus exornatus eſt. Cùm alienius nihil ſit à charitate, quàm cupiditas, diſſimillimus eſt utriuſque poteſtatis uſus. Ubi viribus ſuis abutitur cupiditas, non poſſumus non illi ſubiraſci. At ubi charitas poteſtatem effundit longè maximam, meritò gratias habemus ſummi Numinis providentiæ, quæ ſempiternæ ſapientiæ & juſtitiæ legibus creatas omnes diſpenſat vires & poteſtates. Ne ergo ita inſaniamus, ut minùs placeat nobis, quod incorruptibili Dei ſapientiæ placuerit: hoc perſuaſum fixumque nobis ſit, quando temporali nulla poteſtate Epiſcopale cingebatur miniſterium, id providentiſſimè tum cautum fuiſſe, ne falleret temporalis illecebra, utque totos ſe Epiſcopi ad ſacras & ſpiritales functiones ſuas conferrent. At ubi civilis quoque juriſdictio acceſſit ſpiritali Pontificum authoritati, id quoque conſultiſſimè proviſum fuiſſe, aut ad gloriæ cumulum ſacerdotio adjiciendum, aut ad cœleſtis ſanctimoniæ auram aliquam temporali dominationi aſpirandam; utque Civitatum & Provinciarum adminiſtratio ex Chriſtianæ veritatis, juſtitiæ, & charitatis legibus temperaretur.

X. Ecquid enim de illo menti noſtræ occurſare poteſt Alexandriæ ſuburbio, quod tutelæ ſuberat Monachorum Tabenneſiotarum, ut ab Athanaſio Preſbytero affirmatum eſt? *Totum enim videtur ſub tutela eſſe Monaſterii Tabennenſium*, [illegible] *&c.* Quid augurandum ſupereſt ex tutela, cuſtodia, vigilantia Monachorum tota Thebaïde ſanctitate & virtutum fama florentiſſimorum, niſi ſummum quoddam religionis, pietatis & charitatis imperium in omnes ejus ſuburbii incolas?

XI. Cùm Nitriæ in Ægypto Monaſteria reſciſſent Præfectum Oreſten inimicitias Cyrillo indixiſſe: Alexandriam convolarunt Monachi numero quingenti ad Archiepiſcopi defenſionem. Unus eorum lapide Præfectum percuſſit, ſed eam petulantem inſaniam nemo ſanus aliis Monachis affinxerit. Qui hæc narrat Socrates, narrat idem ipſe Theophilum aliàs eoſdem Monachos ſibi mutuò colliſiſſe, ſive ut ipſe adversùs eos tutior eſſet, ſive ut pertinaces Origenis errorum ſectatores mutuis conflictibus conſumeret. Socrat. l. 7. c. 14 & l. 6. c. 7.

XII. Eo autem ex capite manabat Oreſtis Præfecti & Cyrilli diſſenſio, quòd impatientiſſimè ferret Præfectus, quòd Cyrillus domo Judæorum Alexandriæ prædæ & expilationi objeciſſet, eoſque omnes Alexandria ejeciſſet, ob ingentem Chriſtianorum cædem ab illis perfidioſiſſimè perpetratam. *Magnum cepit dolorem Oreſtes, tam præclaram civitatem tanta hominum multitudine prorſus orbatam eſſe.* Socrat. l. 7. c. 13. Sed ab eodem ipſo obſervatur, jam diu antè permoleſtè tuliſſe Præfectum incrementa poteſtatis penè quotidiana Epiſcoporum Alexandrinorum; cùm tantumdem neceſſariò decederet authoritati Præfectorum, & Magiſtratuum omnium civilium. *Oreſtes autem etſi antè Epiſcoporum poteſtas illi odio propterea fuerat, quòd per eos nonnihil de authoritate eorum, qui ab Imperatore ad Magiſtratus gerendos deſignati erant, admodum detractum fuit: tamen tum vel maximè, quod Cyrillus videbatur in ejus edicta inquirere.* Ibidem.

XIII. Nec irritæ ceciderc Oreſtis ad Theodoſium Imperatorem de Cyrillo expoſtulationes. Publicata eſt enim à Theodoſio Lex, qua multitudo & poteſtas coarctata eſt Parabolanorum Alexandrinorum, qui Clerici erant, vel miniſtri Antiſtitis Alexandrini, curandis ægrotis præfecti. Socrates παραβόλους vocat Gladiatores quoſdam intrepidos, L. 7. c. 22.
qui pugnæ & morti fortiter pectus objectabant. Eodem verbo utitur Paulus, ad ſignificandam laudatiſſimam diſcipuli audaciam, qui fidei tuendæ ergo in diſcrimen ſe multis conjecerat. παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ. Philipp. 2. v. ult. Hoc ergo nomine donabantur Parabolani, quòd nulla non ad diſcrimina proſilirent, ne ægrotantibus deeſſent. Cod. Theod. L. 16 Tit. Leg. 42. 43. Magno erant numero, & vel hinc formidoloſus videri poterat Epiſcopus Alexandrinus. Ad quingentos Theodoſius numerum arctaverat, eorumque deſignationem abſtulerat Cyrillo, accuſatorum ejus præſtigiis deluſus. Sed audito demum Cyrillo ipſo revocatat eam legem, & priſtino ſtatui res omnes reddi ſanxerat. Ut ne jam cuneus ſpectemus Monachorum, hic ipſe numerus Clericorum & miniſtrorum, quorum una claſſis ſexcentos complectebatur, Epiſcopo Alexandrino poterat utique permagnæ & formidoloſæ potentiæ vim & terrorem circumdare. Plerique enim horum Clericorum conjugati erant, & ex eorum familia & liberis novi non parum præſidii accedebat.

XIV. Cyrilli in Novatianos Alexandrinos aſperitas Socrati ſtomachum movit, ut hiſtoriam ejus omnem maledicentia ſua & livore perfuderit. Spectatiſſima aliàs Cyrilli pietas & religio cogit ſanè nos, exploſis Socratis obtrectationibus, fateri cum poteſtate & contentione animi tota non ad aliud uſum eſſe, quàm ad conſtabiliendum Chriſti regnum; ſi ultra Majorum autem ſuorum modum exarſit, id ea ejus immenſa quadam charitate manaſſe, quæ licere ſibi volebat, quidquid ad Eccleſiæ Chriſtique cauſam muniendam, aut neceſſarium eſſet, aut conducibile. Nec aliter ſentire fas eſt de ſancto Leone Papa, qui per litteras Imperatori Theodoſio ſignificavit, non poſſe ſe proficiſci, & præeſſe Concilio Epheſino, quòd abeſſe Roma ipſum non pateretur Urbis ſalus. *Quod pietas ejus etiam me credidit intereſſe debere Concilio, etiamſi ſecundum aliquod exigeretur exemplum, nunc tamen ne-* Epiſt. 13.

quaquam poſſet impleri. quia rerum præſentium nimis incerta conditio, à tanta urbis populo me abeſſe non ſineret; & in deſperationem quandam animi tabeſcentium mitteretur, ſi per occaſionem cauſæ Eccleſiaſticæ viderer patriam & Apoſtolicam ſedem velle deſerere. Et
Epiſt. 17. in alia Epiſtola: *Cùm temporalis neceſſitas me non patiatur deſerere civitatem, &c.* Teſtatur & ipſe alicubi Auguſtinus, non poſſe ſe Hippone abeſſe, ob imminentes & incubantes ei calamitates. Epiſt. 227.

XV. Sidonius Apollinaris in Epiſtola ad Baſilium, quem Aquenſem volunt fuiſſe Epiſcopum, cladibus Eccleſiæ ingemiſcens, & earum Galliæ Provinciarum, quas Rex Gothorum Evarix ſub jugum miſiſſet; hunc inſinuat Epiſcopum, cum Regenſi, Maſſilienſi & Arelatenſi, veluti ſequeſtrem & mediatorem fuiſſe pacis, quæ tunc parabatur inter Arianos & Romanos Catholicos; hortaturque in eam maximè curam incumbi, ut Clero & fidei Catholicæ conſultum ſit in iis urbibus, quæ Gotho-
L. 7. Ep. 6. rum poteſtati permittentur. *Per vos mala fœderum currunt, per vos regni utriuſque pacta conditioneſque portantur. Agite quatenus hæc ſit amicitia & concordia principalis, ut Epiſcopali ordinatione permiſſa, populos Galliarum, quos limes Gothicæ ſortis incluſerit, teneamus ex fide, etſi non teneamus ex fœdere.* Altiùs ergo hi Præſules in Regni negotia penetrabant, ſed fructu non alio, aut fine, quàm ut Regno & Eccleſiæ conſultum eſſet.

XVI. Cùm Germanus Epiſcopus Altiſiodorenſis & Lupus Tricaſſinus in Concilio Eccleſiæ Gallicanæ delegati fuiſſent, ut Magnæ Britanniæ ferrent ſuppetias adversùs Pelagianorum errores ibi latiùs ſerpentes; ei genti diverſiſſima etiam alia ratione opitulati ſunt, quæ minimè conſentanea videri poſſet ſanctiſſimæ Epiſcoporum dignitati, niſi eorum authoritas, æquè ac Paſtoralis ſollicitudo, ad ſalutem etiam temporalem ex porrigeretur. Brittones enim à Saxonibus & Pictis uno eodemque tempore vehementiſſimè laceſſiti, *ſanctorum Antiſtitum auxilium petierunt.* Ducem ſe Germanus oſtendit fore Exercitûs, *Germanus ducem ſe prælii profitetur.* Exploravit ipſemet locum ſtruendæ aciei, cúmque in vallem incidiſſet montibus umbroſis cinctam, augendo & propagando ſono ac bombo idoneam, ad caput evolavit copiarum, *componit exer-*
Conſtant. c. 18. *citum, ipſe dux agminis*, edixit ut omnes una voce & omni contentione intonarent *Allelaya*, quo conſternati hoſtes, fugæ ſe commiſerunt. Hæc diligentiſſimus Author & coævus vitæ beati Germani. Si ita in bellicis rebus, quid in civilibus populi Epiſcopis ſupplicabant, Epiſcopi populis conſentiebant? Id verò fieri vix, ac ne vix quidem poterat, quin tandem aliquando civilis poteſtas Epiſcopis adhæreſceret; eo potiſſimum ævo, quo Epiſcopali ingenio Epiſcopi tractabant omnia, ab ipſa alieniſſimi ſpecie, vel ſuſpicione dominationis, & necdum longa in eos invecta Magiſtratuum civilium æmulatione.

XVII. Exarmavit Attilam Leo Papa, & orbem ſervavit, quæ periculoſiſſima hac eum honeſtaverat legatione, cum duobus aliis ampliſſimis & ornatiſſimis viris. Id probat Sirmundus ex Chronico
Sirmund. in Notis Sidon. pag. 19. Proſperi. *Nihil inter omnia conſilia Principis ac Senatûs populique Romani ſalubrius viſum eſt, quàm ut per Legatos pax truculentiſſimi Regis expeteretur. Suſcepit hoc negotium cum viro Conſulari Avieno, & viro Præfectorio Trigetio beatiſſimus Papa Leo auxilio Dei fretus, quem ſciret nunquam piorum laboribus defuiſſe. Nec aliud ſecutum, quàm præſumpſerat fides. Nam tota legatione dignanter accepta, ita ſummi Sacerdotis præſentia Rex gaviſus eſt, ut & bello abſtineri præciperet, & ultra Danubium diſcederet.*

XVIII. Nec illaudata nobis abibit Eccleſia Antiochena, & Antiſtitum ejus poteſtas. Unius Pauli Samoſateni exemplo confici res poterit. Quanquam enim necdum detumuiſſet perſecutionum tempeſtas, Antiochiæ conſpicuus eminebat Paulus, ſummæ cujuſdam poteſtatis inſignia circumgeſtans, veſanæ fomitem ambitionis. Nomen Epiſcopi poſtponebat titulo ventoſo profanæ dignitatis, nec in publicum prodibat, niſi numeroſo ſtipatus ſatellitio. Hanc ejus effigiem delineavit Concilium Antiochenum, quod ad ejus exauthorationem coaluit.
Faſtu & arrogantia ſupra modum elatus, ſæculares gerit dignitates, & Ducenarius vocari, quàm Epiſcopus mavult: per forum magnificè incedens: ſtipatuſque maxima hominum multitudine, partim præeuntium, partim ſubſequentium: adeo ut ex illius faſtu & arrogantia incredibilis invidia odiumque multorum adversùs fidem noſtram conflatum ſit. Denique interventione Imperatoriæ poteſtatis Eccleſia ſua extrudendus fuit. Euſeb. l. 7. c. 30.

XIX. Quanto & dedecori eſſe & detrimento poſſit potentia ingens malè ſano homini credita, ex Paulo hoc patuit: at ex Jacobo Epiſcopo Niſibenſi liquebit, quantò ea viciſſim & præſidio ſit & ornamento, ubi ſapientia illi & pietas comes eſt. Author eſt Theodoretus Niſibin in finibus locatam fuiſſe Romani Imperii & Perſici Regni; Jacobum ei præfuiſſe Epiſcopum, Præſidem, Ducem; conſpicabilia in eo fuiſſe Apoſtolicæ ſanctitatis lumina, editorum ab eo ſignorum admiratione & fama orbem univerſum pervaſum fuiſſe; cùm Niſibin Rex Perſarum obſidione cinxiſſet, jamque muros ſolo æquaſſet, ſanctiſſimum Epiſcopum animos exaggeraſſe ſuis, muros reſarciri curaſſe, Perſas ad oppugnationem gradientes propulſaſſe, denique potentiſſimum Regem in fugam egiſſe, dedecore incertum, an jactura majore. *Niſibis Epiſcopus, moderator & Dux Jacobus fuit.* ποιμὴν, ὁ στρατηγός. Quod L. 2. hiſt. c. 30.
narrat alibi Theodoretus de occupationibus Præſulis incomparabilis hujus, dum pax vigeret, ex eo perſpicuum eſt, illorum temporum Epiſcopos civili adminiſtrationi implicatos plurimùm fuiſſe.
Ex officio enim ſuo erant ſemper orphanorum parentes, viduarum defenſores, oppreſſorum patroni & vindices, Judices plurimarum cauſarum, miſerabilium denique omnium tutores. Hiſt. rel. c. 1.

XX. Paucis perſtringendi nobis ſunt & Africani Epiſcopi. Donatus Donatiſtarum caput & dux, in ipſam Carthaginem ſummum quoddam ſibi, & tantum non Imperatorium jus vendicabat; dehoneſtari ſe nomine Epiſcopi exiſtimabat, denique ſupra Imperatorium ipſum faſtigium aſſurgere ſe poſſe confidebat. Ita enim Optatus: *Carthagini principatum ſe tenuiſſe crediderat, & cùm ſuper Imperatorem non ſit niſi ſolus Deus, qui fecit Imperatorem: dum ſe Donatus ſuper Imperatorem extollit, jam quaſi hominum exceſſerat metas, &c. Principatum Carthaginis vindicabat, &c. Denique in ore populi raro eſt appellatus Epiſcopus, ſed Donatus Carthaginis dicebatur.* L. 3.

XXI. Non ferè poterat non accedere Epiſcopis cumulus quidam & apex civilis poteſtatis, ex quo ſtatuerat Conſtantinus, ut qui in jus vocarentur, iis integrum eſſet recuſato ſæculari Judice ad Eccleſiaſticum confugere, & Epiſcopos aſciſcere ſibi judices. *Epiſcoporum ſententiam ratam eſſe, & aliorum Judicum ſententiis plus habere authoritatis, tan-* L. 1. c. 9.

quam ab ipſo Imperatore prolatam; utque Magiſtratus res judicatus reipſa exequerentur, militeſque coram voluntati inſervirent. Hæc Sozomenus. Hoc verò Edicto cum poteſtati Epiſcopali plurimum tributum ſit, non aliud ferè tamen, quam quod Paulus ſanxerat, firmatum eſt, quod Epiſcoporum ipſa religio & dignitas longo jam ſibi uſu pepererat. Teſtatum quippe facit Gregorius Nyſſenus in vita Gregorii Thaumaturgi, lites plebis ſuæ ipſum dirimere ſolitum, vel componere. *Ne temporalium quidem controverſiarum aliud ullum judicium ſibi magis ratum eſſe putabant, ſed omnis quæſtio, & explicatu difficilis negotiorum nexus, illius conſiliis dirimebatur.* Queritur Gregorius Nazianzenus, quod Epiſcopi perſæpè eligerentur ii, qui tuendis & protegendis populis accommodatiores eſſent, quàm propagandæ fidei & pietati:

Orat. 32. *Nec puros ſacrificos, ſed fortes, ac robuſtos defenſores quærunt.* Poterat in eo eſſe nimium quid, quod meritò vituperaretur. Sed eximia tamen laude Syneſius ornavit, & coronis donavit Presbyteros Auxiditarum, eorumque Diaconum Fauſtum, qui inermes armatis ſe ruſticorum turbis duces & anteſignanos præbuerunt, adversùs Barbaros, quos & conſertis manibus deleverunt, Clero tum obeunte vicem militum, qui in ſpeluncas ſe montium abdiderant. *Epiſt. 125.*

XXII. Quanta verò maxima erat hæc Præſulum temporalis potentia, nec manaſſe illa potuerat niſi ex paſtorali diutina ſollicitudine, nec pertinere niſi ad ejus uberiorem explicationem: non neſcientibus Epiſcopis in Sacerdotio ipſo eſſe imperium Imperio majus; Sacerdotes legis Moſaicæ ſervaſſe regnum, non uſurpaſſe, Chriſtum aufugiſſe, non ubi Crux, ſed ubi regnum ſibi deſpondebatur; Imperium ſacerdotale pietate conſtare, virtutibus, lacrymis, oratione. Hæc Ambroſius, quem tamen & populus ipſum & miles contutatus eſt, cùm ſævitura in ipſum videretur Imperatrix Ariana. *Veteri jure à Sacerdotibus donata imperia, non uſurpata. Et vulgo dici, quòd Imperatores ſacerdotium magis optaverint, quàm imperium Sacerdotes. Chriſtus fugit, ne Rex fieret. Habemus tyrannidem noſtram. Tyrannis Sacerdotis infirmitas eſt. Cum infirmor, inquit, tunc potens ſum.* *Epiſt. 33.*

CAPUT XXVII. *P. 2. l. 3. c. 18.*

De Dominiis, Principatibus, Ducatibus Eccleſiæ datis, ſæculo ſexto, ſeptimo, & octavo.

I. II. Temporalis Epiſcoporum poteſtas in Civitatibus & Provinciis Galliæ.

III. Civitas ſub tutela Eccleſiæ.

IV. Eccleſiæ Turonenſis jura & dominia in ipſam urbem.

V. VI. VII. Poteſtas civilis Papæ in Urbem & in Italiam. Exempla Gregorii Magni.

VIII. Tempore belli Epiſcopis mandata Civitatum defenſio. Sollicitudines, vigiliæ, expenſæ Pontificum ad Italiæ cuſtodiam.

IX. Cum non eſſent tunc Comites & Duces, niſi Præfecti revocabiles, Epiſcopi partem habebant longè majorem civilis adminiſtrationis.

X. Sententia Caſſiodori.

XI. Quorundam Angliæ Monachorum ſumma dominia.

XII. XIII. Epiſcoporum Orientis potentia temporalis.

XIV. Maximè verò Epiſcoporum Alexandriæ.

XV. Quæ Clericorum dominatio, & quàm abhorrens à ſæculari.

XVI. Rurſus Epiſcoporum Alexandriæ ſumma poteſtas.

XVII. Varia dominia Papæ collata.

I. IN Concilio Liptinenſi anno 743. juſſi ſunt Epiſcopi prohibere, ne quo ſe quis idololatriæ piaculo contaminet, & ad id aſſequendum, adſciſcere ſibi Comitem, ſeu Præfectum loci, qui Eccleſiæ etiam Defenſorem agit. *Decrevimus, ut ſecundum Canones unuſquiſque Epiſcopus in ſua Parochia ſollicitudinem gerat, adjuvante Gravione, qui Defenſor Eccleſiæ ejus eſt, ut populus Dei paganias non faciant, ſed omnes ſpurcitias gentilitatis abjiciat.* *Can. 5.* Non faciles ea res exitus habebat, niſi multa penes Epiſcopum eſſet poteſtas civilis. Ideo & Comes opitulabatur Epiſcopo, qui caput erat & dux executionis.

II. Dum Aurelianenſem obſidione cingeret urbem, qui Flagellum Dei dictus eſt Attila, convenit ad B. Anianum urbis Epiſcopum plebs univerſa, ut ab eo diſcerent, quid optimum factu foret. *Cùmque incluſi populi ſuo Pontifici, quid agerent, acclamarent.* Perrexerat jam antè Anianus Arelatem ad Ætium Galliarum Præfectum, opem orans civitati ſuæ jam periclitanti: *Ad Ætium Arelatem abierat priùs, ſuſpectus futuri.* Precibus ſanctiſſimi Epiſcopi accelerata ſunt auxilia, & ſoluta eſt urbis obſidio. De gratia & authoritate, qua florebant apud Reges Epiſcopi, alibi diſſeruimus. Idem porro Gregorius Turonenſis ex quo hæc libata ſunt, narrat alio loco ut Rex Guntrannus ſimultatibus cum Rege Sigeberto ſuſceptis, Lutetiam congregarit omnes Regni Epiſcopos, quò exorientis inter utrumque belli flammas reſtinguerent. *Guntrannus Rex apud Pariſios omnes Regni ſui Epiſcopos congregat, ut inter utroſque quid veritas haberet, edicerent.* *L. 2. c. 7.* *L. 4. c. 47.*

III. Ex hac Regum populorumque ſumma in Epiſcopos obſervantia, ex ipſis Epiſcoporum magni plerumque momenti officiis etiam in rebus civilibus, non poterat non aliquando exiſtere cauſa & neceſſitas, quæ Epiſcopos ipſos aliquantulæ Civitatum & Provinciarum adminiſtrationi temporali innecteret. Agit idem Gregorius de urbe, quæ ſub Eccleſiæ tuitione conquieſcebat. *Erat tunc temporis in urbe, quæ ſub tuitione matris Eccleſiæ habebatur, homo quidam, qui, &c.* Peropportuna erat vox tuitionis, ut innueretur, quàm abhorreret Eccleſia à temporalis dominationis faſtu, ut quæ dominari nolit, vel nonniſi ad tuitionem dominetur. *De Mirac. ſancti Martini. L. 3. c. 54.*

IV. Eccleſiæ Turonenſi conceſſit Dagobertus I. Rex jura omnia fiſci, cenſum, & quidquid ea ex urbe exigebatur: quin & Epiſcopo copiam fecit inſtituendi Comitis, ſeu Præfecti. Idoneus teſtis id confirmat beatus Audoënus, in vita ſancti Eligii Epiſcopi Noviomenſis, cujus hortatu Rex Eccleſiam Turonenſem ampliſſimo hoc ornavit privilegio. *Pro reverentia ſancti Confeſſoris Martini, Eligio rogante, cenſum omnem, qui fiſco ſolvebatur, Dagobertus Rex illi Eccleſiæ ex toto condonavit, ſcriptoque confirmavit. Atque ab eo tempore, omne jus fiſcalis cenſus Eccleſia ſibi vendicat, & uſque in præſens in eadem urbe per Pontificis litteras Comes inſtituitur.* *Du Cheſne. To. 1. pag. 630. Vita ſancti Eligii. L. 1. c. 32. Spicileg. To. 5. pag. 184.* Expreſſiſſima ea ſunt argumenta & inſignia Dominii & Principatus temporalis, jura eadem exigere, quæ Rex exigebat, & authoritate propria Magiſtratum inſtituere civilem.

Remenſis civitatis portas recludere abnuit beatus Rigobertus Carolo Martello, tum advenienti cum exercitu, & Raginfredum æmulum inſequenti; certus ei aperire, qui victoriam reportaſſet. Hinc in eum Caroli ira conflagravit. Sed hinc perſpicis, quanta polleret Epiſcopus in eam civitatem poteſtate. Diximus jam alibi de privilegiis, quæ à Regibus

Baron. ann. 717. n. 6. 7 indulta fuere Archiepiſcopis Rotomagenſibus, Epiſcopis Cenomanenſibus, ut ab iis eligi & inſtitui poſſent Duces, Comites, & Judices Regii earum regionum. Neminem præterit, non mediocrem eam fuiſſe Dominii temporalis participationem. Retulimus & immunitatum Regiarum diplomata, quibus Judices & Miniſtri quilibet Regii prohibebantur, quidquam exercere juriſdictionis in Epiſcopi cujuſpiam, vel Abbatis territorio; quod non alia ibi juriſdictio exerci poſſet, quàm Eccleſiaſtica. A Rege Theodorico III. data eſt Epiſcopis Cenomanenſibus poteſtas cudendæ monetæ. Sunt & privilegia, ubi vindicta criminum Capitalium Officialibus reſervatur Cœnobii Puellarum. Ejuſmodi fuit illud Abbatiæ apud Moguntiam. *Si quis illorum homicidium, furtum, rapinam, aut aliquam aliam culpam commiſerit, vel aliquis de extraneis malefactor, qui talia fecerit, aream in illam fugiens, ſe receperit, non Judicum, aut Principum urbanorum, verùm ejuſdem loci Rectorum judicio cenſendus aſſiſtat.* Le Cointe. Ann. 685. n. 10. An. 734. n. 6.

V. Suberat Urbs Roma potentiæ temporali Imperatorum Orientis, uti & Italia univerſa. Et nihilo tamen minùs certiſſimè affirmat Anaſtaſius Bibliothecarius, à Gregorio Papa ſubductam fuiſſe Romam, Italiam, & Occidentem univerſum poteſtati Imperatoris hæreſiarchæ; Leonis Iſaurici. *In ſeniore Roma Gregorius ſacratiſſimus vir Apoſtolicus, & Petri verticis Apoſtolorum conſeſſor, verbo & actu coruſcans, qui removit Romam & Italiam, nec non & omnia tam Reipublicæ, quam Eccleſiæ jura in Heſperiis ab obedientia Leonis & Imperii ſub ipſo conſtituti.* Nec aliter Theophanes, *Italiæ ac Romæ tributa ad ipſum deferenda prohibuit.* Et infrà: *Romam, Italiam, totumque Occidentem à Leonis obedientia tam civili, quam Eccleſiaſtica, & ab ejus Imperio ſubtraxit.* Non quod Romæ tunc Papa dominaretur, aut Italiæ, nedum Occidenti; ſed ea erant in eum Reges, populique obſervantia, ut facilè in eam ſe partem darent, in quam ille propenderet.

VI. Vix occurrere animo, vix fingi quiſquam poſſit, ab implicamentis ſæcularibus, & à ludicro dignitatum terrenarum faſtu alienior Gregorio Magno. Et confitetur ille tamen optimos quoſque Epiſcopos, ex officio ipſo ſuo, & inſtinctu charitatis cogi tam altè immergere ſe in adminiſtrationem rerum civilium & temporalium, ut vel ipſimet quandoque addubitent, Epiſcopi perſonam, an Domini L. 1. Ep. 24 temporalis partes ſuſtineant. *Hoc in loco quiſquis Paſtor dicitur, curis exterioribus graviter occupatur, ita ut ſæpè incertum fiat, utrum Paſtoris officium, an terreni Proceris agat. Et quidem quiſquis regendis fratribus præeſt, vacare funditus à curis exterioribus non poteſt, ſed tamen curandum magnopere eſt, ne ab his immoderatè deprimatur.* Hinc ejus lacrymæ in ſuam ad Pontificatûs culmen promotionem, quæ dejectio potius illi videri ſolebat in tumultuoſas ſæculi ſol- L. 1. c. 29. licitudines. *Plangito, quia hic hujus mundi tanta occupationes ſunt, & Epiſcopatus ordine pene ab amore Dei me videam eſſe ſeparatum.* Pondus illi maximè incumbebat omnium cum Longobardis diſſenſionum, & tuitionis Urbis adverſus eorum inſidias. L. 2. Ep. 30. *Sicut peccata mea merebantur, non Romanorum, ſed Longobardorum Epiſcopus factus ſum.* Pacem cum illis inierat æquiſſimis conditionibus, & Imperio con- L. 3. Ep. 31. ducibilibus. Poſtquam ea ſoluta fuit, conviciis proſcindi cœpit, quòd annonam non ſatis copioſam in Urbe recondidiſſet; quam calumniam ille à ſe abſterſit, quòd nimirum ante commonuiſſet non poſſe diu in urbe Roma incorrupta ſervari frumenta. *Ubi pax ſublata eſt, quam cum Longobardis in Thuſcia poſitus ſine ullo Reipublicæ diſpendio feceram, &c. Quæſitum eſt unde culpabiles videremur, videlicet cur frumenta defuerint, quæ in hac urbe diu multa ſervari nullatenus poſſunt, ſicut in alia ſuggeſtione plenius indicavi.* Si quem penes fuiſſet dominatio temporalis Romæ & Italiæ, non crebriores illum gravioreſque diſtrinxiſſent curæ, ac ſollicitudines ejus tuendæ, quam Paſtorem hunc ſanctiſſimum Eccleſiæ univerſæ. *Et uno tempore curam Epiſcoporum, atque Clerico-* L. 4. Ep. 35. *rum, Monaſteriorum quoque & populi gerere, contra hoſtium inſidias ſollicitum vigilare, contra ducum fallacias atque malitias ſuſpectum ſemper exiſtere, cujus laboris, cujus doloris ſit, veſtra fraternitas penſet.* Vi & ſagacitate infra animi erat Gregorius, ſed fide & pietate ſtupenda. Fuit unde illi gratias hinc haberent Longobardi, quibus brevi nec caput ſuperfuiſſet, nec Rex ullus, ſi cædi & internecioni hominum aſſentiri potuiſſet Gregorius. *Si in morte* L. 7. Ep. 2. *Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in ſumma confuſione eſſet diviſa. Sed quia Deum timeo, in mortem cujuſlibet hominis me miſcere formido.*

VII. Suſpicari & id poſſet quis ex aliis ejuſdem Papæ Epiſtolis, penes eum fuiſſe Principatum & Dominium quarundam Italiæ Urbium. Scripſit enim *Clero, Ordini, & Plebi.* Nepienſi, Leontium à ſe ad eos mitti, qui eorum civitatem curaret, regeretque: ſiquid in eum contumacia, vel contemptu peccaretur, id in ſe, & in Apoſtolicam ſedem redundaturum. *Levatio curam ſollicitudinemque civita-* L. 2. Ep. 8. *tis injunximus; ut in cunctis invigilans, quæ ad utilitatem veſtram vel Reipublicæ pertinere dignoſcet, ipſe diſponat, &c. Quiſquis congruæ ejus ordinationi reſtiterit, noſtræ reſultare diſpoſitioni cognoſcetur.* Conſtantium Tribunum miſit, qui regeret & defenderet Neapolin, nec multò pòſt gratulatus eſt militi per litteras, quòd tam expediti & alacres Tribuno obtemperaſſent. *Sicut & nunc devotionem veſtram fe-* L. 12. Ep. 24 *ciſſe didicimus, quæ Epiſtolis noſtris, quibus magnificum virum Conſtantium Tribunum cuſtodiæ civitatis deputavimus præeſſe, paruit, & congruam militaris devotionis obedientiam demonſtravit.*

VIII. Quod ad murorum verò urbis cuſtodiam ſpectat, dum bellum, dum neceſſitas urget, eam Epiſcopis diligentiſſimè commendavit Gregorius, neqnis immunitates & privilegia Eccleſiæ hic ulla prætexeret. *Quia verò comperimus multos ſe à muro-* L. 7. Ep. 20. *rum vigiliis excuſare, ſit fraternitas veſtra ſollicita, ut* Ind. 1. *nullum neque per noſtrum, vel Eccleſiæ nomen, aut quolibet alio modo defendi à vigiliis patiatur, ſed omnes generaliter compellantur, &c.* Id ipſum commendavit Archiepiſcopo Calaritano. *Murorum vigilias & ſollicitudinem in locis facilè omnibus adhiberi.* Juſſit & communiri urbes, & in eas invehi copias ad obſidionem, ſi fors ferat, abundantes. *Longobardorum* L. 7. Ep. 25 *Rex pacem non facit. Ideo neceſſe eſt, ut fraternitas ve-* Ind. 2. *ſtra, dum licet, civitatem ſuam, vel alia loca fortius muniri provideat, atque immineat, ut abundanter in eis condita procurentur, quatenus hoſtis non inveniat, quod lædat, ſed confuſus abſcedat.* Nec harum expertes moleſtiarum erant Epiſcopi Orientis. Cùm urgeret enim Imperator gradu dejici Epiſcopum Primæ Juſtinianæ, quod acerbiſſimo capitis dolore ita torqueretur, ut ad urbis defenſionem contra imminentes hoſtes animum advertere non poſſet: *Ne fortè dum Epiſcopi jura civitas non habet, quod ab-* L. 9. Ep. 41. *ſit, civitas pereat.* Conſultius duxit Gregorius,

Digitized by Google

convenienter canonicis regulis, Coadjutorem illi dari, qui functiones tum alias obiret, tum cuſto- L. 4. Ep. 34. diendæ urbis. *Ac in cuſtodia civitatis implere, &c. Ne civitas videatur eſſe neglecta, &c.* Affirmat denique ſanctiſſimus Pontifex ſe eſſe veluti Quæſtorem Imperatoris, ut ex fiſco Eccleſiæ expenſas faciat omnes ad tuitionem Urbis neceſſarias, cùm eam undique circumcurſarent, & impugnarent Longo- Baron. an. 605. n. 21. bardi. *Sicut in Ravenna partibus Dominorum pietas apud primum exercitum Italiæ Sacellarium habet, qui cauſis ſupervenientibus quotidianas expenſas faciat, ita & in hac urbe in cauſis talibus Sacellarius eorum ego ſum.*

Dixi de Tribuno quem Neapolin miſit Gregorius, ut urbem eam defenſaret, cui hoſtes undique imminebant. Uſque adeo verò Exercitus Italiæ inſueverant Romanos Pontifices revereri, ut quando Juſtinianus II. Sergium Papam anno 692. juſſit Conſtantinopolin vi abſtrahi, intercelſerit exercitus, & Pontificem defenſarit. Joanni VI. Papæ ſucceſſori ejus affuit etiam exercitus anno 701. adver- Baron. ann. 708. n. 1. sùs Ravennæ Exarchum. Siſinnius quamvis breviſſimi Pontificatûs uſuram nactus, in reſtaurandis urbis Romæ muris plurimum operæ & ſtudii conſumpſit. Regebant tunc urbem Romam Imperatores per Duces, qui ubi hæreticarum erant partium, tumultuabatur non rarò plebs: nec harum diſſenſionum opportunior quiſquam arbiter & paciarius, Idem anno 711. n. 12. quàm Pontifex. Cùm primum claſſicum cecinere Imperatores Conſtantinopolitani adversùs Eccleſiæ fidem, & adversùs ſacras Imagines, in eos inſurrexere Italiæ Exercitus, qui & alium ſibi jam tum Imperatorem delegiſſent, niſi Gregorius II. Papa Idem anno 726. n. 25. 26. 27. 32. &c. à ſententia illos avocaſſet. Datæ ſunt & ab eodem tunc litteræ ad Ducem Venetiarum, quò eum à fide & amicitia Imperatoris divelli prohiberet. Adeo non parem beneficii vicem rependebat Imperator, ut præcepta ab eo crebra manarint de abducendo Conſtantinopolin Papa, vel obtruncando. Tum Longobardi & Exercitus Romani palam ſuffragari Pontifici, cujus tuis maximè curis inſidebat interim animo, ne alius crearetur Imperator. Audiendus Baron. an. 32. n. 2. de his Anaſtaſius Bibliothecarius: *Cognita Imperatoris nequitia omnis Italia conſilium iniit, ut ſibi eligerent Imperatorem & ducerent Conſtantinopolim. Sed compeſcuit tale conſilium Pontifex, ſperans converſionem Principis.* Fundos terraſque Siciliæ & Calabriæ, quæ Patrimonium Apoſtolorum dicebantur, ditioni ſuæ & fiſco Imperator vindicavit: *Ea verò quæ dicantur patrimonia ſanctorum Principum Apoſtolorum, quæ olim Eccleſiis auri dimidium, & tria conferebant argenti talenta, publicæ rationi exolvi præcepit.* Cùmque Gregorio ſucceſſor datus eſſet Zacharias, non minora ejus fuere poteſtatis documenta, in civitates & regiones Italiæ, quæ paulatim inſueſcebant Pontificiæ ſubeſſe dominationi. Cùm invaſiſſet Baron. an. 741. n. 13. 742. n. 31. Luitprandus quatuor urbes Ducatûs Romani, illum oratione & eloquentia quadam Apoſtolica ita nudus & inermis Pontifex labefactavit, ut eas protinus reſtitueret. Verùm eas Luitprandus Eccleſiæ Romanæ dono dedit, ſicut & terras complures alias, quas in eam jamdiu uſurpaverant Longobardi, ut infrà hoc ipſo capite dicetur. Anno 705. Rachis Baron. an. 750. n. 2. Longobardorum Rex Peruſiam, aliaſque Pentapoleos urbes oppugnare cœpit. Advolavit Zacharias, & ſolo Verbi divini & omnipotentis mucrone ſuccinctus, obſidionem ſolvere compulit, ipſummet exanimavit, expugnavitque, eò tandem adductum, ut regno ſe faſtuque ſæculi abdicaret, & in Cœnobio Monaſticam vitam profiteretur. His cauſis molliſſimis blandiſſimiſque pelliciebantur Regiones Italiæ, ut jugo Pontificiæ dominationis paulatim & lubentiſſimè ſuccederent. His adde incuriam Imperatorum in muniendis tuendiſque Imperii Provinciis in Italia; adde & antiquæ Eccleſiarum fidei interpolationes; cùm ex adverſo Pontifices, & antiquam fidem invictiſſimè tuerentur, & defendendis Italiæ Urbibus ac Provinciis non ſtudio, non labore, non expenſis, non ulla denique re deeſſent. Primus omnium dolens vehementiſſimè dixerat Gregorius, *Non Romanorum, ſed Longobardorum Epiſcopus factus ſum.* L. 5. Ep. 31. Hoc & ſucceſſoribus ejus uſque ad Pipini & Caroli Magni tempora aptari æquè poterat, quòd eorum maximè cura & impendio ſtaret, quidquid reſtabat adhuc Romani Imperii in Italia.

IX. Certiſſimè enim vel acciſæ & exhauſtæ Imperii vires, vel Imperatorum ſupinitas ac ſocordia, Epiſcopos cogebant his ſe curis implicare, ut veluti Duces & Comites agerent, Præſideſque civitatum & Provinciarum. Paſtorali ſollicitudine ſtimulabantur ad temporales etiam curas fovendi ſervandique gregis; cum is quibus ea mandata erat provincia, aut ignavia, aut vitium penitus officio deeſſet. Patuit ſuprà non gravatè Imperatores tuliſſe, ut intervenirent Epiſcopi in urbium tutelam & defenſionem. Jam ergo ambiget nemo, quin hac ipſa tempeſtate, qua Comites Duceſque brevem tantùm & revocabilem nanciſcebantur civitatum & regionum adminiſtrationem, ejus poteſtatis pars non modica ad Epiſcopos devolveretur.

X. Appoſitiſſimè in hanc ſententiam Caſſiodorus ad Joannem Papam perſcribebat, Cùm Paſtor eſſet univerſalis, univerſi quoque orbis Chriſtiani ſaluti imminere ipſum debere: cùm gregis ſui eſſent corpora & animæ, eſſent ſpiritales temporaleſque neceſſitates, bipertiendas quoque eſſe Paſtoris curas, ne qua ex parte gregi ſuo abeſſet. *Vos enim* L. 11. c. 2. L. 10. Ep. 19. 20. *ſpeculatores Chriſtiano populo præſidetis: vos Patris nomine univerſa diligitis. Securitas ergo plebis ad veſtram reſpicit famam, cui divinitus eſt commiſſa cuſtodia. Quapropter nos decet cuſtodire aliqua, ſed vos omnia. Paſcitis quidem ſpiritualiter commiſſum vobis gregem, tamen nec iſta poteſtis negligere, quæ corporis videntur ſubſtantiam continere. Nam ſicut homo conſtat ex dualitate, ita boni Patris eſt utraque refovere.* Miſſas facio & alias Caſſiodori ejuſdem Epiſtolas, quibus planum eſt, non Romæ tantùm, ſed & in omni Gothorum Regno multum tributum eſſe poteſtatis Romano Pontifici, quandocumque res tractabantur graviores. Mitto & Epiſtolas Symmachi. Symmach. Pap. Epiſt. 7.

XI. Perilluſtri Beda docebit nos exemplo, quàm ultro, & ipſius ſponte naturæ Reges populique adminiſtrationes urbium illis committerent, à quibus prima hauſerant Religionis lumina, & ejus cæleſtis ſapientiæ decreta, quibus attemperandæ ſunt non privatæ res tantùm, ſed & publicæ. Agit ille de Monaſterio ſanctiſſimi viri Aidani, cui conceſſerant Picti, non Inſulæ tantùm dominium, cui illud erat inædificatum, ſed univerſalem etiam quandam dominationem in omnes Septentrionales Gentes Pictorum atque Scotorum. *Nam Monachi erant* L. 3. c. 3. *maximè, qui ad prædicandum venerant. Monachus ipſe Epiſcopus Aidanus, utpote inſula, quæ vocatur Hydeſti, natus: cujus Monaſterium in cunctis penè Septentrionalium Scotorum, & omnium Pictorum Monaſteriis non parvo tempore arcem tenebat, regendiſque eorum populis præerat. Quæ videlicet inſula ad jus quidem Britanniæ pertinet, non magno ab ea freto diſcreta,*

ſed

ſed donatione Pictorum, qui illas Britannia plagas incolunt, jam dudum Monachis Scotorum tradita, eò quod illis prædicantibus fidem Chriſti perceperunt. Idem perhibet Beda de B. Columbano, & de Monaſterio quod ab eo extructum eſt.

Baron. an. 565. n. 31. 32.

XII. Io Oriente copiosè jam ſatis diximus de poteſtate eximia Epiſcopi Alexandrini. Narrar Liberatus, ut Proterius Patriarcha ad propulſandas inimicorum inſidias, ſatellites ſibi adſcivetit. *Multa pericula Proterius paſſus eſt, ita ut militari pro cuſtodia indigeret auxilio, plurimo tempore ſui Pontificatûs.*

Breviarii c. 25.

XIII. Erant citra dubium urbes in poteſtate Regum & Imperatorum, ut patet ex Concilio V. Oecumenico, ubi hoc ipſum Epiſcopi teſtificantur in ſubſcriptionibus Epiſtolarum, quas ad Imperatores dabant. *Humiles Epiſcopi veſtra Cilicum Provincia, &c. Joannes Epiſcopus veſtra Juſtinianpolitana Metropolis. Thomas Epiſcopus veſtra Ægea civitatis, &c.* Et ex Concilio VI. ubi recitata eſt Epiſtola Agathonis Papæ ad Imperatorem, idem profitentis: *Concilium quod in hanc Romanam urbem, ſervilem veſtri Chriſtianiſſimi Imperii convenit, &c.*

Collat. 6.

Act. 4.

XIV. Sed nihilo tamen minus Epiſcopi ſub Imperatorum tuitione poteſtatem ſortiebantur in temporalibus oppidò ingentem. Primitias Pontificatûs ſui dedicavit Joannes Patriarcha Alexandrinus, Eleemoſynarius dictus, reformandis ponderibus & menſuris, indicta mulcta bonorum omnium in pauperes diſtribuendorum. *Univerſas facultates ſuas indigentibus non volens ſine mercede apponet.* Miniſtrorum ibi turba erat ingens, ad urbis Alexandrinæ adminiſtrandam politiam. *Oeconomos, & Cancellarios, & reliquos, quibus erat diſpoſitio civitatis credita, mittens.* His miniſtris facultas erat noxios in carceres conjiciendi, & rebus omnibus ſpoliandi, ut ex impoſtore evicit, quem pius tamen poſtea Epiſcopus voluit relaxari. *Quæſierunt itaque Eccleſia Paſtores, & ordinatores, ut in carcerem hunc mitterent, & publicarent ejus ſubſtantiam.*

Cap. 3. ejus vita.

Cap. 34.

XV. Nec me fallit hanc Epiſcoporum dominationem, poteſtatemque temporalem, uti & Clericorum, ac Monachorum, charitate magis & conſulendi humanitate conditam fuiſſe, quàm ejus dominationis imperioſa fiducia, quæ hominum carnalium mentes occupavit. Sed ſi percontemur, non Evangelicam dicam legem, ſed eam quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, illam quæ omnium mentibus inſcripta eſt, tantò verior certiorque eſt dominatio, quantò modeſtior temperatiorque; eaque quantò aſperiùs Clerici abuterentur, tantò plus de ſplendore & gloria, ac vi ejus decerperent. Si intra eos limites ſe Clerici continuerunt, ut prodeſſent magis quàm præeſſent, & conſulendi potius charitate, quàm imperandi libidine dominarentur: gratulandum illis fuit, qui tam neceſſario humanum genus imbuerent documento, qua ratione homo hominibus, par paribus dominari debeat. Ejuſmodi fuere olim Reges, iidemque Paſtores populorum; qui nec forſan imperioſiùs agere cœperunt, niſi ubi inexpugnabilis alioqui ſubditorum improbitas vel ſic edomanda fuit. Idem enim ipſe cœli terræque Rex & Dominus gladio Reges inſtruxit, Sacerdotes interdixit: ut ſuavitate & indulgentia Sacerdotes ſuum delinirent Imperium, Reges verò ubi opus eſſet, tela exererent ultricis ejus juſtitiæ, cujus Vicarii ſunt, & qui in Scripturis prædicatur, *Deus ultionum Dominus.*

XVI. Refert Liberatus à Juſtiniano Imperatore concesſam eſſe Paulo Patriarchæ Alexandrino, anno 537. ſummam quandam in Præſides Ægypti poteſtatem, & in Exercitos Officiales omnes, ut gradu ejiceret, ſi qui eorum hæretico afflati eſſent contagio, & Catholicos ſubrogaret. *Accepit ab Imperatore poteſtatem ſuper ordinationem Ducum & Tribunorum, ut removeret Hæreticos, & pro eis Orthodoxos ordinaret. Qui Alexandriam deſcendens timore ſui, ſuaque induſtria adduxerat ſuſcipere Concilium Calchedonenſe, u ſi &c.*

Baron. an. 537. n. 14.

XVII. Suo infrà loco aperiemus fontes, ex quibus influxerunt in Eccleſiæ Romanæ patrimonium tot Principatus. Hîc curſim perſtringam donationes quaſdam Regum Longobardorum. Paulus Diaconus & Anaſtaſius Bibliothecarius authores ſunt, Aripertum Longobardorum Regem anno 704. dediſſe Eccleſiæ Romanæ patrimonium Alpium Cottiarum, aut potius reſtituiſſe; illud enim prius in eam occupaverant Longobardi. *Donationem patrimonii Alpium Cottiarum, quæ quondam ad jus pertinuerant Apoſtolicæ Sedis, ſed à Longobardis multo tempore fuerant ablata, reſtituit.* Paucis pòſt annis confirmata eſt à Luitprando Rege ea donatio. Eo patrimonio continebatur Genua, & tota ejus ora maritima, uſque ad fines Galliæ. Pœnituit Luitprandum ejus doni, ſed laudabilius eum rurſus hujus pœnitentiæ ſuæ pœnituit: unde & rurſus eadem donatione anno 715. Gregorium II. Papam colere ſtuduit & demereri. Idem ipſe Rex quatuor enim involaſſet urbes Ducatûs Romani, à Zacharia Papa adductus tandem eſt, ut eas reſtitueret anno 742. Sed eas Rex urbes maluit Romanæ donare Eccleſiæ, uti & alias urbes ditioneſque complures, quas ei quondam abſtraxerant Longobardi. Ita enim Anaſtaſius Bibliothecarius. *Quatuor civitates redonavit in Oratorio Salvatoris, intra Baſilicam ſancti Petri. Nam & Sabinenſe patrimonium, quod per annos ferè triginta fuerat ablatum, atque Narnienſe & Auximanum, atque Anconitanum, necnon, &c. Per donationis titulum ipſi beato Petro Apoſtolorum Principi reconceſſit.* Hæc exordia fuere donationum, quibus Pipinus & Carolus Magnus multò uberiores accumulavere, ut infrà dicemus.

Baron. ann. 704. n. 1. 712. n. 5. 715. n. 6.

Baron. an. 742.

CAPUT XXVIII. *P. 3. l. 3. c. 16.*

De Ducatibus, Comitatibus, aliiſque Principatibus Eccleſiæ datis ſub Imperio Caroli Magni.

I. Erant Eccleſiæ Dominia ſummo jure inſtructa.
II. Jus cudendæ monetæ.
III. Comitatus Eccleſiæ dati.
IV. Tuitio ab Epiſcopis diu impenſa, aditum ſtraverat ad dominium & principatum.
V. Cum Præſidibus conſpirabant Prælati ad regimen Provinciarum & urbium.
VI. Jubebat Rex, ut jus dicerent ſubditis.
VII. Sub Carolo Calvo, qui hactenus temporarii fuerant & revocabiles Duces, Comiteſque, perpetui eſſe cœperunt.
VIII. Prælati omnes, qui ſubditos ſuos beneficiis donabant, & militares hinc copias ad exercitum Regium mittebant, aut ductabant, ii dominio utique fruebantur temporali.
IX. Fuere & Epiſcopis Italiæ dominia temporalia.
X. Hac media tempeſtate nihil ejuſmodi fuit in Oriente.

I. SEriùs Eccleſiæ collata ſunt ingentia hæc dominia, Ducatus & Comitatus; illud io cauſa fuit, ut tardiùs ad ea accederemus. Sub Pipino Rege Concilii decreto ſancitum eſt, ut domini omnes terrarum, Clerici, Laïcique, jus dicerent ſuis,

Conc. Gall. To. 2. pag. 6.

Capit. Car. Magi. l. 15. c. 14. 15. ne illi ad Aulam ventitantes, aures Principis occupatiſſimas obtunderent, niſi ubi jus dicere recuſarent, qui ex officio deberent, aut ubi provocaretur. *Ut omnes juſtitias faciant, tam publici, quàm Eccleſiaſtici.* Erant ergo Clericis dominia, cum poteſtate explicandæ juſtitiæ, & legum vindictæ, unde ad Palatium poſſet appellari.

Concilium VI. Pariſienſe anni 829. ſupremam Principis poteſtatem interpellavit adverſùs Epiſcopos, Comites & Prælatos, qui pretium definiebant frumenti & vini inter ſubditos ſuos, cogebantque vili ſibi vendere, quod magno & ipſi aliis vendidiſſent, & alii alibi tum venderent. Cap. 52. *Non ſolùm rumore, ſed etiam venerabilium virorum relatu comperimus quod in quibuſdam Occidentalibus Provinciis, ſuadente avaritia, Epiſcopi & Comites, & cæteri Prælati, pauperibus ſuis ſubjectis ſoleant edictum imponere, ut nullus illorum tempore meſſis modium frumenti, nec tempore vindemiæ modium vini, majore pretio, niſi quod ab eis conſtituitur, vendere præſumat. Quod ſi quiſpiam illorum facere præſumpſerit, & paupertati ſuæ magnam jacturam patitur, inſuper etiam acribus verberibus flagellatur. Unde fit ut cum aliis modius frumenti duodecim denariis, & modius vini viginti denariis venundari poſſit: hujuſcemodi Seniores modium frumenti ad quatuor, & modium vini ad ſex ſibi extorqueant denarios.*

Perſpicuum hîc eſt, hos Epiſcopos, Prælatoſque alios, verè temporales fuiſſe dominos, *Seniores*, & jure plurimo uſos eſſe domini, ſed modum in eo tenendum fuiſſe; ideoque non ut hi factitabant, tertia parte juſti pretii, aut ne tertia quidem, emi potuiſſe merces quaſlibet. Opem Principis appellat Concilium, quò injuriæ licentia comprimatur, de legitima nihil circumcidatur poteſtate. *Quatenus pauperibus libertas tribuatur, redditis Senioribus ſuis, quæ juſtè reddenda ſunt; reliqua quæ ſibi ſuperſunt, liceat aliis, prout pactio vendentis & ementis grata fuerit, abſque prohibitione Seniorum ſuorum diſtrahere.* Ita in dubium verti non poteſt, quin domini ingentium prædiorum ea quandoque Eccleſiis contulerint, cum jure & poteſtate omni; aut ipſimet forſan ad Prælaturas adſciti, mutua beneficentia Eccleſias ſuas locupletarint.

Si qua Helmodo fides, præ cæteris Ludovicus Pius immenſis Eccleſias cumulavit opibus, Principatuſque Epiſcopis addidit, ut terrenæ poteſtates ad cæleſtium normam moderarentur. Sic enim ille L. 1. c. 4. in Chronico Slavorum: *Qui paternis per omnia votis concordans, eadem liberalitate, qua pater ejus erga cultum domûs Dei & omnem Clerum uſus eſt, ampliſſimas regni divitias ad decorem & gloriam Eccleſiæ intorquens, in tantum ut Epiſcopos, qui propter animarum regimen Principes ſunt cœli, ipſe eoſdem nihilominus Principes efficeret Regni.* Cùm Eccleſiarum & numerus & amplitudo atque opulentia latiùs ſe effunderet ſub Ludovico Pio, quàm ſub Carolo Magno, hinc Helmodus auguratus eſt ducem & principem præiſſe Ludovicum Pium in donandis Eccleſiæ Principatibus. Sed nec ille diſſimulat, in paternis veſtigia ingreſſum fuiſſe Ludovicum, quem alii Hiſtorici eadem munificentia teſtantur proſecutum eſſe Epiſcopos Eccleſiæ Gallicanæ.

Si ea Carolus Magnus ſapientia & largitate Imperium confirmaverat; eadem ſucceſſores ejus non confirmare tantùm & munire Eccleſiam ſtuduerunt adverſùs exteras Gentes, aut à fide alienas, aut in fide parum conſtantes, ſed ulteriùs etiam propagare. Id paulò pòſt teſtatum facit Helmodus idem, ubi de mira differit Epiſcoporum Aldeburgenſium munificentia in Principes Barbaros, qui hac inreſcabantur illecebra. Ideo & Otto Imperator regionem illam his Præſulibus vectigalem eſſe voluerat. *Fuerant præterea Aldeburgenſes Pontifices admodum honorabiles erga Regulos Slavorum, eo quod munificentia magni Principis Ottonis cumulati eſſent temporalium rerum affluentia, unde poſſent copiosè largiri, & favorem ſibi populi conſciſcere. Dabatur autem Pontifici annuum de omni Wagirorum, ſive Obotritorum terra tributum, quod ſcilicet pro decima imputabatur, de quolibet aratro menſura grani, & quadraginta reſticuli lini, & duodecim nummis puri argenti.* Ibid. c. 12. Habes hîc cenſum, & alia jura dominorum temporalium. Unvanus magni nominis Archiepiſcopus Hamburgenſis opportunis largitionibus ſuis Saxoniæ Ducem ex inimico Eccleſiæ & Imperii utrique amicum præſtitit & addictiſſimum. *Ut propter ſapientiam & liberalitatem Epiſcopi, cogeretur ipſe Dux Eccleſiæ, cui antea adverſatus eſt, deinceps benignus eſſe in omnibus.* Ibid. c. 17.

II. Inter dominationis inſignia non immeritò recenſetur jus cudendæ monetæ. Atqui ex Charta Hervæi Auguſtodunenſis Epiſcopi paulò poſt annum 900. ediſcimus, id eum juris in Capitulum ſuum tranſtuliſſe, cùm illud aſſecutus eſſet à prædeceſſore ſuo beato Leodegario, qui & ipſe illud ab uſurpatoribus quibuſdam recuperaverat, confirmarique Eccleſiæ ſuæ fecerat à Rege & Richardo Duce. *Monetam verò, quam idem Pater à prælibata* Conc. Gall. To. 3. pag. 152. *ſua Eccleſia olim fuiſſe ſubtractam didicerat, & interventu domni Richardi piiſſimi Ducis, per Regium præceptum receperat, & hujuſmodi officiis, unà cum diſpoſitis quarundam feſtivitatum luminaribus aptari decreverat, in eadem nos diſpoſitione ſervituram delegavimus.*

III. Artaldum Remenſem Archiepiſcopum fidem facit Frodoardus in Chronico ad annum 940. à Rege Ludovico Ultramarino donatum fuiſſe jure cudendæ monetæ, ad ſucceſſores etiam manaturo. *Dedit Rex Artaldo Epiſcopo, ac per eum Eccleſiæ Remenſi,* Hiſt. Rem. L. 4. c. 27. *per præceptionis Regiæ paginam, Remenſis urbis monetam, jure perpetuo poſſidendam.* Addit porro idem Scriptor Comitatu etiam Remenſi donatum ab eodem Rege fuiſſe Artaldum, ſucceſſoreſque omnes. *Sed & omnem Comitatum Remenſem eidem contulit Eccleſiæ.* Ex Chronico Centulæ alibi oſtendimus Abbates ejus loci, qui & ſancti Richarii dicuntur, Comites ſemper fuiſſe & Præſides ejus regionis. Illud quoque ex doctorum virorum conſenſione obſervavimus, promiſcuos tunc fuiſſe Comitum, Ducumque titulos. Convenit etiam Comitatus & Ducatus olim ad tempus & ad nutum Principis datos fuiſſe. At ubi Rex Comitatu Remenſi donavit Archiepiſcopum, perpetuò utique donavit, cùm donarit Eccleſiam. *Comitatum Remenſem eidem Eccleſiæ contulit.* Itaque Comitatus ille, ſive Ducatus titulo tunc & jure perpetuo ei affixus eſt Eccleſiæ, cùm indiſcriminatim adhuc Ducatus haberentur & Comitatus. Alii Comitatus aut Ducatus non multò poſt perpetui & ipſi, atque hæreditarii evaſere.

IV. Sed & ante has Regum peculiares conceſſiones, in Civitatum civili & militari adminiſtratione plurimum jam Epiſcopis tribuebatur. Cùm Normanni Lutetiam circumvallaſſent, Gauzelinus Pariſienſis Epiſcopus cum eorum Rege de pace egit, obſidionemque ſolvi compulit. Poſt ejus mortem iterata eſt à Normannis obſidio, & eò advolans Carolus Craſſus, nonniſi repræſentata ingenti

Du Cheſne To. 2. pag. 528. pecunia infeſtiſſimos hoſtes amoliri potuit. *Gauzelinus Epiſcopus, dum populum ſibi commiſſum juvare vellet, cum Sigefrido Normanorum Rege amicitiam firmavit, ac per hoc civitas ab obſidione liberatur.* Eodem anno obſeſſa eſt ab iiſdem Agendicum Senonum Metropolis, Everardus Archiepiſcopus cum iis collocutus, pervicit ut ab urbe recederent. *Senonas civitatem obſederunt, ſed Evrardus Archiepiſcopus ipſius civitatis, ſtatim cum eis de ereptione civitatis agere cœpit, & obtinuit quod voluit.* Perſtrinximus jam alibi ſuperius exempla id genus non pauca, nec *Flodoard. L. 2. c. 12.* ſiluimus illud Rigoberti Remenſis Archiepiſcopi. Ex his porro illud profectò concluditur, aut à Regibus accepiſſe Epiſcopos temporale regimen civitatum; aut quod multo veriſimilius, vel frequentius. Epiſcopus ipſa paterna ſua & paſtorali ſollicitudine in populorum civitatumque ſalutem ſemper excubante & indefeſſa, quarum tutores & defenſores tandiu fuerant, evaſiſſe aliquando tandem dominos, paterna quidem, non herili dominatione.

V. Adde & Epiſcopis & Abbatibus connitendum & collaborandum fuiſſe cum Comitibus ad pacem & Majeſtatem Imperii Gallicani propugnandam; cùm eſſent eis, ut & Comitibus terræ, Feuda, Vaſſalli, Milites. Temporalis hæc omnino ſunt dominii inſignia. Vide ut in commune omnes incenderet & adhortaretur Carolus Calvus ad communis Reipublicæ defenſionem, quæ Eccleſiam & Regnum complecteretur. *Ut Epiſcopi, atque Abbates & Comites ac Vaſſi noſtri, ac omnes fideles laici, concordi dilectione & unanimi voluntate, ad Dei & ſanctæ Eccleſiæ, ac noſtrum & Regni noſtri honorem & ſtatum, atque communem noſtram ſalvationem, abſque contentione communiter decertare procurent.*

Capit. Car. Calv. pag. 307. 369.

VI. Juſſi ſunt ab hoc eodem Rege Epiſcopi, Abbates, Abbatiſſæ, non aliter quam Comites, clientibus ut, & ſubditis ſuis jus ſinguli dicerent, ſicut & Majores ſui eorum Majoribus dixiſſent, alioquin eorum ſe querelis faciles aures accommodaturum. *Volumus, atque jubemus, ut Vaſſali Epiſcoporum, Abbatum & Abbatiſſarum atque Comitum & Vaſſorum noſtrorum talem legem & juſtitiam apud Seniores ſuos habeant, ſicut eorum anteceſſores apud illorum Seniores tempore anteceſſorum habuerunt.* Verè ergo Epiſcopi & Abbates temporali potiebantur ditione; & qui eis obnoxii erant, non confugiebant ad Regem, niſi ubi vel appellatum eſſet, vel jus ſibi non diceretur.

VII. Non erit quod nos diverticuli pœniteat, ſi ex occaſione gemini hujus Capitularis Caroli Calvi advertamus, cœpiſſe tunc, vel non multò antè Comites ſuos ſibi perpetuos adſerere Comitatus, & ad hæredes etiam traducere. Unum illud hic urgebo, quòd perpetui evaſerint. *Seniores* hic vocantur, hoc eſt, domini. Suos ſibi Vaſſos habent. Eadem hic in claſſe locantur, atque Epiſcopi & Abbates, qui domini potius erant perpetui, quam temporarii Præſides. Adde quod Vaſſis Regiis adgregantur, *Vaſſi noſtri*. Atqui Vaſſi qui feuda quæpiam & beneficia à Rege obtinebant, domini erant utique locorum, non Præſides. Denique Vaſſorum Regiorum, Epiſcoporum, Abbatum, Abbatiſſarum dominium erat perpetuum, ut gradu excuti nunquam poſſent, niſi canonico Judicio, aut civili. Ergo non aliam fuiſſe Comitum rationem augurandum eſt.

Tunc inolevit ille etiam uſus, ut Comitum, Epiſcoporum, & Abbatum ſubditi illis unis obnoxii immediatè eſſent, nec ad Regem accederent, niſi interjecta appellatione, vel recuſata juſtitia. Caverat Carolus Magnus, ne à quoquam adiretur ipſe, niſi antè jus dixiſſent Domini & Judices peculiares. Et id quidem tunc eò pertinebat, ut ne tot jurgiis & cauſis, quæ aliàs definiri poterant, moleſtia Principi crearetur, & avocaretur ipſe à cura & providentia univerſali Eccleſiæ & Regni. Sed qui ei Imperatores & Reges ſuffecti ſunt omnes, cùm nec ſapientia, nec vigilantia illum æquarint, hinc factum eſt, ut quibus peculiares eſſent Domini & Seniores, ii jam Vaſſi non eſſent Principis, nec eum adirent, niſi quo diximus modo, ex provocatione, aut ex Juris dicendi recuſatione; ita ſummæ poteſtatis parte aliqua ad hos Seniores derivata. Inde eſt quod hic Carolus Calvus Vaſſos ſuos ſejungit ab Epiſcoporum, Abbatumque Vaſſis & Comitum.

VIII. Quæ ſuperius prolixè diſſeruimus de Feudis, ſive Beneficiis laicis, quibus Epiſcopi & Abbates inveſtiebant laïcos, & quibus nec ipſos exuere poterant, vel eorum filios, niſi juſtis de cauſis, quandiu certè illi ſtipendia facere poterant, & obire militiam, quam Regibus exhibebat Eccleſia, ad ſui & Regni defenſionem. Quæ item de hac militia diſputata ſunt, quam Eccleſia per Vaſſos & Beneficiarios ſuos laïcos Regibus ſuppeditabat. Quæ denique dicta ſunt de Conventibus illis ſolennibus, quos Epiſcopi & Abbates Primariorum convocabant Vaſſorum ſuorum: quo conſilia cum ipſis communicarent, ſubſidii aliquid corrogarent novi, jus denique ipſis dicerent: hæc utiquam conſtare omnia non poſſunt, niſi id aſſentiamur, Prælatos omnes hos dominatione temporali in ſua quemque ditione floruiſſe.

Plures Comitatus numerata pecunia ſibi comparavit celeberrimus Paterbornenſis Epiſcopus, idemque ſanctitatis laude clariſſimus Meinvercus; ſed unum præ cæteris ea lege, ut nec ipſe, nec ſucceſſorum quiſquam eum poſſet unquam in Feudum conferre, aut ab Epiſcopali menſa diſſociare, ac divellere. *Ea conditione, ut nec ipſe, nec aliquis ſucceſſorum ſuorum, ullam poteſtatem haberet, alicui ſuo militi, vel extraneo, eundem Comitatum in Beneficium dandi; ſed miniſterialiter in ipſius Eccleſia qui pro tempore fuerit, præſit prædicto Comitatui.* Pluribus aliis locis vitæ ejuſdem perſtringuntur privilegia ab Imperatore pluribus Abbatiis conceſſa, ut ne eorum ſubditi, ſive ſervi, ſive liberi: *Seu liti, ſeu ingenui*, convenīri poſſent, niſi apud eorum Advocatos, vel Defenſores. De his Advocatis opportuniore infrà loco copioſèque dicetur. *Surius die 5. Iunii. c. 71.*

IX. Ex Gallia jam & Germania in Italiam trajicientibus occurret Joannes VIII. Papa, mirum in modum exhilaratus, quod Neapolitanæ Civitatis cives, oppreſſo Tyranno Sergio, Judicem ſibi elegiſſent Athanaſium ejuſdem urbis Epiſcopum. *Epiſcopum animarum veſtrarum Athanaſium habere Judicem elegiſtis.* *Epiſt. 66 Epiſt. 294* Magni hic & excelſi animi Præſul eam civitatem perdiu adminiſtravit, germano ipſi ſuo atrociſſimis facinoribus contaminato oculos exculpi juſſit, quæ tunc nobiliorum noxiorum pœna frequens erat; cùm denique pacis fœdus cum Sarracenis petentiſſet, anathematis vinculo à Papa innodatus eſt, donec exitiale ejuraſſet fœdus cum infenſiſſimis hoſtibus Chriſtianæ Reipublicæ.

X. Ne ſimile quidem veri eſt, apud Græcos temporalibus his dominiis auctos fuiſſe Epiſcopos. Conſtitutione Alexis Comneni, qua innovatur Conceſſio ab Imperatore ejus Patruo prius indulta, præfinitur, quantum quiſque Epiſcopus poſſit exi-

gere pecuniæ, vel frumenti, vel aliarum ſpecierum, ex unoquoque ſuæ Diœceſeos vico, pro modo & numero domuum. At ea nihil temporalis confertur dominii Epiſcopis, ſed firmatur & determinatur jus illud, quo univerſim pollent lege quadam inſita naturæ, ſuſtentationis temporalis expectandæ ab ovili, cui ſpiritalem impendunt curam. Annalium Gallicanorum veteres quidam Scriptores, à Joanne Patriarcha Hieroſolymitano miſſas fuiſſe prodiderunt Carolo Magno claves ſancti Sepulcri, cum clavibus & vexillo urbis ipſius Hieroſolymitanæ, tanquam ut hæc poteſtati ejus contraderentur. Ex quibus elici forſan poſſet, ea temporali poteſtate munitum tunc fuiſſe Patriarcham. *Qui benedictionis cauſa claves ſepulchri Dominici, ac loci Calvariæ, claves etiam civitatis & montis cum vexillo detulerunt.* (Le Cointe. Ann. 800. n. 27.) Sed Eginhardo potior habenda fides eſt, qui Paleſtinam tunc teſtatum facit, adeoque & Orientem pene univerſum ad ipſas uſque Indias patuiſſe Aaroni Perſarum Regi: cum eo fœdus pepigiſſe Carolum Magnum per Legatos, quos ad colenda ſacra loca eo ablegaverat: Perſarum Regem ſibi gratulatum eſſe de Caroli Magni amicitia, eique conceſſiſſe dominium ejus loci, ubi Chriſti ſepulchrum extructum, vel exciſum fuerat. *Etiam ſacrum illum & ſalutarem locum, ut illius poteſtati aſcriberetur, conceſſit.* Ita Mons Calvariæ ſolus Carolo Magno conceſſus eſt, & à Rege Perſarum conceſſus. Ex quo augurari datur, ſi à Patriarcha miſſæ ſunt claves, eas Eulogias fuiſſe, *benedictionis cauſa*: ſacrorum inſtar pignorum; earum inſtar aurearum clavium quas Romani miſſitabant Pontifices, Reliquiarum cultu venerandas. Potuit certè poſtea eum locum Patriarcha obtinère, tanquam à Perſarum Rege Chriſtianis indultum, ut hinc etiam aliqua jacerentur fundamenta poteſtatis Patriarchæ in urbe Hieroſolymitana, de qua prolixius infrà ſermo inſtituetur.

CAPUT XXIX. *P. 3. l. 3. c. 17.*

De temporali Dominio Eccleſiæ Romanæ ſub Imperio Caroli Magni.

I. Spiritalis & paſtoralis charitatis ſollicitudine, ad neceſſitates etiam effuſa temporales Urbium & Provinciarum, Epiſcopi inopinato pene ad earum dominationem venerunt.

II. Conſilia & geſta Gregorii II. Papæ, ubi Conſtantinopolitanus Imperator Italiam & Romanos Pontifices tueri deſiit, cœpit infeſtare.

III. IV. Conſilia & geſta Gregorii III. ſucceſſoris ejus, & Zachariæ.

V. Ad defenſionem & incolumitatem Italiæ & Romæ Romanorum Pontificum vigilia, ſollicitudines, expenſa, ſudores, diſcrimina.

VI. Conſilia & geſta Stephani VI. Qui auxilium popoſcit à Pipino Rege.

VII. Jam poteſtati & dominio horum Pontificum ſuberant urbes & regiuncula non pauca.

VIII. Ut Galliæ Reges arbitrarentur donari à ſe Apoſtolicæ ſedi, quæ eidem reſtitui interpretarentur ipſi Pontifices, pridem à Longobardis uſurpata.

IX. X. De eodem prolixius.

XI. Ut Pontifices Pipinum Galliæ Regem, Carolum Magnum Imperatorem dixere, Pipinus & Carolus viciſſim Urbes & Provincias contulere ſedi Apoſtolicæ, quas ſuo quodam ipſa jure ſibi vindicabat.

I. CHriſtus quidem ipſe & increatæ, & incarnatæ Deitatis ſuæ vi ac majeſtate Rex & Pontifex univerſi orbis, & ſæculorum omnium cum eſſet; ſemel in cœlos hinc avectus, utramque hanc poteſtatem in Eccleſia diſſecuit ac diſſociavit: ut Sacerdotes quidem toti eſſent in ſpiritali animarum adminiſtratione, Reges autem temporalis Reipublicæ clavum moderarentur. Sed cùm anima naturæ ſponte dominetur corpori: cùm qui regit animas, corda & conſilia, regat etiam quodammodo corpora his ſubjecta: cùm denique temporales Reſpublicæ non poſſint regi, niſi ex ſpiritalibus legibus ſempiternæ juſtitiæ & pietatis; hinc contigit non rarò, ut longo annorum circuitu alternantibus rerum vicibus, Pontifices Chriſti temporali Urbium & Provinciarum authoritate & adminiſtratione induerentur. Nec ipſis, nec Majoribus eorum cordi, aut amori fuerant dignitates hæ ſæculares: nec populis forſan, aut Principibus ea inſederat cogitatio & voluntas, ut Miniſtros Altaris ad Reipublicæ regenda gubernacula ſocios ſibi adſciſcerent. Sed ea incidebant tempora, quibus una ſummi Numinis Providentia moderaretur, & quibus cum urbes, tum Provinciæ ingruentibus undique calamitatibus objectæ, à Principibus ſuis etiam tum deſtitutæ, à ſpiritalibus Paſtoribus ita foverentur, ita temporalibus etiam præſidiis eorum opera munirentur, ut temporalis denique dominatio ad eos deveniret, qui ejus munia tandiu impleverant, & qui ejus ſola nominis gloria caruerant, cùm ſollicitudines & labores omnes indefeſſa ſtrenuitate ſubirent.

II. Id luculentè jam demonſtrabunt exordia ipſa ſummæ & pene regiæ poteſtatis Romanorum Pontificum. Altiori ab origine poterat res tota repeti; nobis ſatius hic erit rem ordiri à Gregorio II. qui quo ipſe tempore Italiam tuebatur adversùs Longobardos, in Eccleſiam & in Imperium Conſtantinopolitanum ſubinde irrumpentes: inſidiis impeti cœpit Leonis Iſaurici Imperatoris Miniſtrorum, in caput ſuum conjuratorum, quòd ſacras imagines, quibus Leo Iconoclaſta Imperator bellum indixerat, ipſe defenderet. Conſpiravit tum Italia univerſa in Pontificis & fidei defenſionem, & agitata jam tum conſilia, de orthodoxo Imperatore diligendo, & aſpirante Deo, invehendo in ſedem ipſam Imperii Conſtantinopolitani. Interceſſit Gregorius, maluitque revocando ad ſanam mentem Leoni operam dare, quam ejiciendo. Audi Anaſtaſium Bibliothecarium in Gregorii vita. *Cognita Imperatoris nequitia, omnis Italia conſilium iniit, ut ſibi eligerent Imperatorem, & Conſtantinopolin ducerent. Sed compeſcuit tale conſilium Pontifex, ſperans converſionem Principis.* Ducibus Patriciiſque nonnullis cruentas manus injecit plebs furens, quod ut gratiam captarent Leonis, urbeſque ei adſererent, in vitam Gregorii conjuraſſent. Pontifex certè ipſe certantibus populis ad ejus tuitionem, non aliud magis laborabat, quam ut ne à fide & obedientia Romani Imperii quiſquam deſciſceret. Unde idem Anaſtaſius: *Seſe magni cum parvis conſtringunt ſacramento, nunquam Pontificem Chriſtianæ fidei Zelotem & Eccleſiarum defenſorem, ſe permittere noceri, aut amoveri, ſed mori pro illius ſalute eſſent omnes parati, &c. Pontifex ut in fide perſiſterent rogabat, ſed ne deſiſterent ab amore vel fide Romani Imperii admonebat. Sic cunctorum corda molliebat.* Conſilia & vires conſociavit Exarchus Ravennæ cum Rege Longobardorum, ut Imperatoris mandato obſequeretur, ac Pontificem comprehenderet, Romamque ſubjiceret ſibi, *Ut Exarchus Romam ſubjiceret, & quæ pridem de Pontificis perſona juſſus fuerat, impleret.* Sed cùm primum Rex in conſpectum venit Urbis, egreſſus ad eum Pontifex, ita illum non humanæ vi eloquentiæ,

ſed conſtantia, ſed ſanctimonia, ſed invictiſſima cauſæ ſuæ æquitate labefactavit, ut ad ejus pedes ſe Rex abjecerit, ejuſque amicitiæ Exarchum redintegrarit. Miſſa facio complura alia ejus rei exempla, ubi Pontifex Sedis ſuæ majeſtate, vel vitæ innocentia, turbines à Longobardorum furore imminentes depulerat, aut receperat urbes ab illis occupatas.

Prima ea fuere Pontificum Principatûs documenta in compluribus Italiæ Provinciis. Ab ejus ſibi ſubjiciendæ voluntate ac ſpe alieniſſimus erat Gregorius: ut qui totus in id incumberet, ut eam arctiſſimè Imperatoris Conſtantinopolitani obſequio devinciret. Quo ipſo religionis & integritatis documento inopinatus omnium animos devinciebat ſibi, & gradus ſtruebat principatui Sedis Apoſtolicæ. Imperator ex adverſo, dum & fidem orthodoxam, & Pontificem fidei inexpugnabilem vindicem inſectatur, & Italiam à ſe abalienavit, & eam Pontifici ſtrictiùs devinxit. Græcæ Scriptor horum temporum hiſtoriæ Theophanes, partium & patriæ ſtudio abreptus, in non paucis ab Anaſtaſio Bibliothecario diſſentit. Sed nemo ita inſaniet, ut Imperatori fidem & Eccleſiam inſectanti plus habeat fidei, quàm ſanctiſſimo Pontifici eam defenſanti.

III. Gregorio II. ſucceſſor datus Gregorius III. pietatem & ipſe ac conſtantiam non diſparem explicuit. Per litteras, per Legatos, per totius Italiæ conſpirantis interpellationem, Imperatorem ſtuduit à ſententia deducere, & fidei Catholicæ rurſus conciliare. Hinc ille adeo non emollitus eſt, ut novo furoris æſtu patrimonium omne invaſerit Romanæ Eccleſiæ in Sicilia & Calabria. Eodem tempore incurſabant Longobardi ad ipſas uſque Romanæ civitatis portas. Ubi propulſandi hoſtes, ubi reficienda mœnia, ubi pecunia ſummovendi Longobardi, nec operæ Pontifex, nec ſumptibus parcebat. Gemino denique hunc hoſti parem ſe diutius eſſe poſſe diffidens, Caroli Martelli opem interpellavit.

IV. Zacharia Pontificatum ineunte, Luitprandus Longobardorum Rex quatuor jam orbes invaſerat Ducatûs Romani. Roma, Beneventum, & Spoletum ampliſſimorum Ducatuum capita evaſerant. Benevento & Spoleto ſui erant Duces. Romam regebat Patritius; at Pontifex tamen Romanus non Sedis tantùm ſuæ amplitudine & magnificentia eminebat tunc omnibus, ſed etiam ſollicitudine & charitate ſalutis publicæ, tum verò maximè capeſſis, laboribus, periculis pro Eccleſia & Republica identidem ſubeundis. Vitam certè & ſanguinem ovili ſuo impendere erectus, bis prodiit cum Clero ſuo ad hunc Barbarum Regem, quem & ita deterruit, fregitque, ut reſtitutæ ab eo ſint quatuor illæ orbes, & terræ omnes Eccleſiaſtici patrimonii, quas antè involaverat, & redditis libertati captivis omnibus, in annos viginti pacem firmavit. *Ut etiam pro ſalute populi Romani ſuam ponere animam non dubitaret.* Quæ cùm ita ſe haberent, non jam fieri poterat, quin potior eſſet Romæ Pontificis authoritas, quàm vel Patritii, vel Ducis, vel Exarchi, vel Imperatoris ipſius, qui Caput Imperii hoſtibus diripiendum objiciebat. Non erant hæc autem ejus, qui alienam uſurparet dominationem, ſed qui ſuo Paſtoris ſpiritalis officio ſtrenuè ipſe quidem fungeretur, providentia autem Numinis per hos ſinuoſos anfractus circumduceretur, quò earum regionum aſſequeretur tandem principatum, cujus ſalutis dux & princeps jamdiu eſſet.

V. Intra Ducatus Romani limites circumſcribi non poterat tanti Pontificis ſollicitudo & pietas. Cum Rex Longobardorum propediem Ravennam obſeſſurus eſſet, quæ Caput erat regionis ejus in Italia, quæ Imperio ſuberat adhuc Conſtantinopolitano, ab Exarcho ipſo & Archiepiſcopo appellatus eſt Pontifex, ut adproperaret, & ab Exarchatu toto hanc peſtem amoliretur. Gregis ſui partem unam dimittens bonus Paſtor, quò alteri graviſſimè periclitanti opem ferret, permiſſaque Patritio eidemque Duci Romanæ urbis adminiſtratione: *Relicta Romana urbe Stephano Patritio & Duci ad gubernandum, non ſicut mercenarius, ſed ſicut verè Paſtor, relictis ovibus, ad eas quæ peritura erant redimendas occurrit:* victori ſe rurſum Regi obvium dedit, nec Ravennam obſidione ſolvi contentus, urbes omnes ei obnoxias reſtitui fecit. Succeſſit Rachis in regni Longobardici ſedem, & ab eo pacem in annos viginti expreſſit Pontifex, quod jucundiſſimum univerſæ accidit Italiæ. Cùm novus Rex Peruſiam circumvallaſſet, in ejus caſtra venit Pontifex cum primoribus Cleri & Nobilitatis Romanæ, denique hortamentis quidem ſuis Pontificiis, ſed victricibus charitatis armis, obſidionem ſolvi coegit.

Ex oratione tum Pontificis ad Rachim æſtimare datur, quæ foret illa Pontificum Romanorum victria eloquentia, bellatorumque & Regum tum maximè furentium domitrix. Ea erat facundia pietatis, charitatis, religionis ipſius, quæ ore, lingua, & verbis Papæ evertebat, proterebatque adverſarias vires omnes. Ejuſmodi fuit oratio Zachariæ ad Regem Longobardorum, quæ non modò perſuaſerit exercitum à Peruſia dimittere quam ringebat, ſed & Monaſticæ veſtis ac profeſſionis ſanctitudinem regni purpuræ ac majeſtati anteponere. *Ab obſidione civitatis eum amovit. Cui & ſalutifera prædicans, Deo authore, valuit animum ejus in ſpeciali ſtudio inclinare: & poſt aliquantos dies idem Rachis relinquens regalem dignitatem, Monachico indutus eſt habitu.* Hanc ſi rationem & viam inirent, qui Reipublicæ gubernaculis præſunt, aut ad gubernacula tegenda admoverentur, qui hac animi magnitudine, hac Chriſtianæ pietatis fortitudine ea regere poſſent; nil eſſet ulterius quod ad publicæ felicitatis cumulum deſideraremus.

VI. Cùm Aiſtulphus Longobardorum Rex Rachi fratri ſuo ſucceſſiſſet, Romanæque civitatis & aliarum circumpoſitarum urbium obſidionem meditaretur: Stephanus III. Papa fratrem ſuum ad eum delegavit, cum tanta munerum vi ac opulentia, ut pacem ab eo in annos quadraginta expugnaverit. Cùm non multò pòſt autem Rex barbarus terrorem Romæ incuſſiſſet, per litteras & per Legatos fruſtra ſæpiùs miſſitatos, cùm nihil opis ab Imperatore elicere Pontifex potuiſſet, exemplo utriuſque Gregorii & Zachariæ prædeceſſorum ſuorum, qui opem oraverant Caroli Martelli, ipſe à Pipino Rege per litteras auxilium exprimere ſtuduit. *Deprecans Imperialem clementiam, ut juxta quod* Anaſtaſ Bibliotech.
ei ſæpiùs ſcripſerat, cum exercitu ad tuendas has Italiæ partes modis omnibus adveniret, &c. Cernens ab Imperiali potentia nullum eſſe ſubveniendi auxilium, tunc quemadmodum prædeceſſores ejus Gregorius & alius Gregorius & Zacharias Carolo Regi Francorum direxerunt, petentes ſibi ſubveniri propter oppreſſiones &c. Ita & ipſe miſit litteras Pipino Regi Francorum, &c.

Dilucidum hîc eſt planè, 1. Penes Papam fuiſſe ſummam adminiſtrationem Romæ & Exarchatûs, ipſum pacis fœdera ſanxiſſe, bellis obviaſſe, urbes defendiſſe ac recuperaſſe, hoſtes propulſaſſe, authoritate apud Imperatorem & Reges circumjacentes plurimum valuiſſe. Ita jam re, needum nomine Principatus penes illum erat, moderante his omnibus Numinis providentia, inter tantas bellorum tempeſtates. 2. Cùm eas Provincias in fide Imperatoris vix jam ferè retineret Pontifex, ubi undique ſe auxiliis deſtitutum vidit, ad unum maximè Imperatorem interpellandum ſe contulit, nec niſi ubi ab illo jam nihil potuit vel extundi, vel ſperari auxilii, ad tuitionem Franciæ Regum confugit.

VII. Antequam in Gallias pergeret Pontifex, Legatis Imperatoris, & Regis Pipini cinctus, ad Regem Longobardorum Papiam profectus eſt, ab eoque repetiit Ravennam, Exarchatum, & cæteras urbes, ab eo vel Majoribus ejus in Rempublicam uſurpatas. *Ravennatium civitatem, & Exarchatum, & reliqua Reipublicæ loca, quæ ipſe vel ejus prædeceſſores Longobardorum Reges invaſerant, &c. Petiit ut dominicas, quas abſtulerat, redderet oves, & propria propriis reſtitueret.* Has urbes repetebat Pontifex & Provincias, ut ad Romanum jam Pontificem pertinentes, qui patrem illis ſe & Patronum ſpiritalem, temporalemque exhibebat jamdiu, qui jamdiu regebat & tuebatur, qui earum ſaluti theſauros ſuos toties impenderat, vitam impendere toties præſtò fuerat, qui Longobardorum tyrannicæ dominationi toties ſubduxerat, qui unus gubernacula tractaverat, ex quo Imperatores his ſe Italiæ curis penitus exuiſſent.

Idem. Ita Pontifex reſtitui à Longobardis repoſcebat, quæ uſurpaſſent, quæ & eorum manibus extorſit, poſtquam Pipinus Rex & auxiliares ei Francorum copiæ affuere. Ei ſe ad Pontigonem Pipinus juramento aſtrinxit, curaturum, ut reſtitueretur Exarchatus, & quidquid in ditione fuiſſet Reipublicæ Romanæ. *Jurejurando ſatisfecit, mandatis ejus obedire, & ut illi placitum fuerit, Exarchatum Ravennæ & Reipublicæ jura, ſeu loca, modis omnibus reddere.* Nec leviter tranſeunda hæc verba, *Reipublicæ jura, vel loca.* Sanctiſſimi enim quique ſemper Epiſcopi operam & induſtriam ſuam Principibus terrenis commodaverunt ad temporalem urbium defenſionem; & ubi vel ſocordia, vel vitium & copiarum penuria Principes officio regiæ tuitionis deſuere, eorum in vicem & functiones ſucceſſere Epiſcopi, & circumſtrepentibus undique procellis res publicas tractaverunt. Ita Romanis Imperatoribus Romani Pontifices collaborabant, ad Romanæ Reipublicæ reliquias in Italia tutandas; & oneri ſucceſſere ſoli, ubi Imperatores ſarcinam illam humeris excuſſere ſuis, & Provincias eas Longobardis prædandas dimiſere. Ecquis jam ambigat, quin potius & conſtantius eſſet Romani Pontificis jus in eas regiones, quàm vel Longobardorum Regum, qui eas tandiu jam depopulabantur; vel Imperatorem, qui earum defenſionem & curam tamdiu abjecerant, poteranique earum calamitatum authores videri, quas pro officio non prævertiſſent.

Legatos ſuos Pipinus ad Aiſtulphum miſit, ut ad eam reſtitutionem illum invitaret. *Propter pacis fœdera, & proprietatis ſanctæ Dei Eccleſiæ ac Reipublicæ reſtituenda jura, &c. Plura pollicitus eſt munera, ut propria reſtitueret propriis.* Orabat Pontifex, ut citra cædem & ſanguinem ea fieret reſtitutio. *Obteſtans ut pacificè ſine ulla ſanguinis effuſione propria ſanctæ Dei Eccleſiæ & Reipublicæ Romanorum redderet jura.* Ibidem.
Sed Eccleſiæ & Reipublicæ Romanæ reſtituebatur: *Eccleſiæ & Reipublicæ Romanorum.* Nec Exarchis jam enim ullis, nec Imperatoriis copiis, aut ducibus ad Italiæ defenſionem accurrentibus, Romani cives duce Pontifice Romanam & Eccleſiam & Rempublicam repræſentabant, & tanti naufragii tabulas recolligebant reſiduas, reſtituique in primis urgebant, quæ Longobardi invaſiſſent. Alpes trajecit Pipinus, & Aiſtulphum eò adegit, ut Ravennam aliaſque urbes redditurum ſe polliceretur: *Affirmavit ſe illico redditurum civitatem Ravennam cum aliis diverſis civitatibus.*

VIII. Nec à vero tamen aberrant, qui eo Pipini dono munificentiſſimo Romanam ornatam fuiſſe Eccleſiam dicunt, ſcribunt, ſentiuntque. A Conſtantinopolitani enim Imperatoris Legatis multùm ille anxiéque ſollicitatus, Exarchatum ut redderet Imperatori: *Nimis eum deprecans, & plura ſpondens tribui Imperialia munera, ut Ravennatium urbem, vel cæteras ejuſdem Exarchatûs civitates & caſtra Imperiali tribuens concederet ditioni.* Imperatoris vota & munera abjecit piiſſimus Rex, exſolvitque quod ipſemet nuncupaverat Deo votum, eas urbes omnes B. Petro reſtituendi. *Aſſerens Dei cultor Rex nulla penitus ratione eaſdem civitates à poteſtate B. Petri & jure Eccleſiæ Romanæ, vel Pontificis Apoſtolicæ Sedis quoquo modo alienari. Affirmans etiam ſub juramento, quod per nullius hominis favorem ſeſe certamini ſæpius dediſſet, niſi pro amore B. Petri, & venia delictorum.*

Confidebat Imperator eas antiquiſſimas Imperii Romani Provincias, nuper à Longobardis involatas, ſuo ſibi jure reſtitutum iri. Pipinus jure bellantium, tot exhauſtis pecuniis, tot aditis periculis, earum ſibi dominium non injuria videbatur arrogare poſſe, qui eas non dominis, ſed illis jamdiu ceſſantibus, & pro derelictis eas habentibus, uſurpatoribus eripuiſſet. Pontifex & Romanus Populus in eas priſca retinebant Romani Imperii jura, cùm earum tuitioni ſemper incubuiſſent, inter bellorum fremitus & turbines diuturnos, quando nec pecunia illis Imperator, nec copiis affuiſſet. His æqua lance perpenſis, jam certiſſimum eſt, potuiſſe Pontificem depoſcere, ut eæ civitates Eccleſiæ & Reipublicæ Romanæ reſtituerentur: potuiſſe & Pipinum non injuria profiteri & præ ſe ferre, eo à ſe dono affici, colique beatum Petrum. Si conſilium cepiſſet earum Imperatori reddendarum, repenſis ſibi exercitûs & expeditionis expenſis, quis illi violati juris maculam inuſſiſſet? Sed gratificari ille maluit Papæ, ut qui eas ſibi ditiones pepeperiſſet, tam diuturna earum defenſione, ubi nec impenſis, nec vitæ pepercisſet ſuæ.

Certè tametſi Pontifex reſtitui oraret Eccleſiæ & Reipublicæ Romanæ: donatione ſua Pipinus unam Petri ſedem & Eccleſiam Romanam præ oculis habuit, cujus unius ſaluti & amplificationi arma induiſſet. *Affirmans ſub juramento, quod per nullius hominis favorem, ſeſe certamini ſæpiùs dediſſet, niſi pro amore B. Petri, & peccatorum venia.* Beato Petro donationem ſuam inſcripſit. *Donationem in ſcriptis à beato Petro, atque à ſancta Romana Eccleſia, vel omnibus in perpetuum Pontificibus Apoſtolicæ Sedis miſit poſſidendam, & quæ & uſque hactenus in Archivo ſanctæ noſtræ Eccleſiæ recondita tenetur.* Nulli hinc ſuſpicionum fomites, nulli æmulationis aculei in Republica vel Civitate Romana, ut quæ in unum cum

Eccleſia beati Petri corpus jamdiu concreviſſet, non alio multis ſæculis defenſore uſa, non alio capite conſpicua, quam Pontifice Romano. Ideo & cum Deſiderius Aiſtulpho ſucceſſiſſet, & Rachis repudiata veſte Monaſtica regnum repeteret, ille Reipublicæ, *Reipublicæ ſe redditurum profeſſus*, hoc eſt, Eccleſiæ, Ducatum Ferrarienſem reddidit, cùm aliis urbibus, ea cautione, ut Pontifex Rachiſem compelleret in ſuum ſe Cœnobium rurſus abdere; quod & fecit.

Ad calcem vitæ hujus Pontificis conteſtatur Anaſtaſius Bibliothecarius, pro illum & paſtorali zelo, paternæque charitatis æſtu adductum fuiſſe, ut tot volveret caſus, tot adiret labores, quò Romam & Italiam graviſſimo jugo ſubduceret, quo tamdiu affligebatur. *Et annuente Deo Rempublicam dilatans, univerſam dominicum plebem, videlicet rationales ſibi commiſſas oves, ut bonus Paſtor, animam ſuam ponens, omnes ab inſidiis eruit inimicorum, curſumque conſummans, &c.*

Præſidia his omnibus nova acceſſi potuiſſent ex Stephani hujus Papæ Epiſtolis. Pipino enim ille reſcribebat, ad arma illum proſilire & Alpes ſuperare decreviſſe. *Ut Princeps Apoſtolorum ſuum ſuſciperet juſtitiam.* Quibus iiſdem verbis uſus eſt poſtea Carolus Magnus, cùm Deſiderium urgeret, ut Pontifici reſtitueret, quæ ſemel reſtituta, rurſus invaſiſſet. *Civitates quas abſtulerat, pacificè beato Petro*
Idem In vita Adriani I. *redderet, & juſtitias parti Romanorum faceret, &c. Redderet civitates, & plenarias parti Romanorum faceret juſtitias.*

IX. Nec nulla, vel parva fuere momenta in libertate & voluntate populorum, qui & hinc ſe prodi ab antiquiſſimis dominis, & à novis uſurpatoribus lacerari gravatè perinde, ut res erat, ferentes, Eccleſiæ & Papæ certatim ſe poteſtati commiſere. Teſtes laudabo populos Spoletani Ducatus, qui longa Longobardorum ſævitia fatigati, Adriano I. dediderunt ſe, præſtituque fidei ſacramento tonſuram ſuſcepere Romanam. Author eſt Petrus Diaconus Longobardos raſiſſe poſticam capitis partem, anteriores aluiſſe & promiſiſſe capillos, barbam nunquam attondiſſe, unde illis nomen factum. Ab
Epiſt. 88. Adriano I. in Epiſtola ad Carolum Magnum narratur Arichiſem Regem Longobardorum, cùm adglutinaret ſe, ſubjiceretque Græco Imperatori, in ſe recepiſſe, ut cæſariem & veſtem more Græcorum geſtaret. Imperator acquieſcens, duos ad eum miſit Legatos cum veſtibus, enſe, pectine, forcipibus. Hinc conjicies, quid cauſæ eſſet, quamobrem Spoletani à Longobardis deficientes, eorum quoque tonſura abjecta, Romanam amplectebantur.
L. 4. c. 7. En ipſa Anaſtaſii Bibliothecarii verba. *Ejus provoluti pedibus, obnixè deprecati ſunt, ut eos in ſervitio beati Petri, ſanctaque Romana Eccleſia ſuſciperet, & more Romanorum tonſurari faceret, &c. Tunc poſt præſtitum ſacramentum, omnes more Romanorum tonſura-*
Anaſt. Bibl. *ti ſunt.* Idem forſan conjici poſſit de Venetiarum
Epiſt. Adri. civitate, de Iſtria, Parma, Mantua, Corſica &
Papa. 58. Benevento, quibus nova donatione eundem Pontificem donavit Carolus Magnus, ſicut & Ducatu Spoletano. Certabat cum pietate Regum populorum propenſio. Unde & muniendis reſtaurandiſque idem Pontifex Romanæ civitatis mœnibus, arcibuſque incumbens, urbes Thuſciæ & Campaniæ, Clerumque & Populum Romanum pellexit, ut operas expenſaſque conferrent.

Ex his intelliges, quàm non jactanter, ſed ex vero Gregorius II. minas Leonis Iſaurici Imperatoris retuderit hoc reſponſo: Petrum, Petrique ſucceſſorem ab univerſo Occidente, eo cultu obſervari, quo terrenus quidam Deus. *Imaginem Petri te everſurum denuncias, quem omnia Occidentis regna, veluti terreſtrem Deum, habent.* Nec niſi viginti quatuor ſtadiis ab urbe Roma ſe receſſurum, ut Imperii finibus excedat, nec Imperatoria jam comminatione moveatur. In cauſa forſan & illud erat, ut Italiæ defenſioni minus ſtuderent Imperatores, quod tota jam ſibi pene dilapſa eſſet, inter compluſculos Duces ſecta, & Longobardos. Hinc novi aliquid juris ad Pontifices redundabat, ne à Ducibus neſcio quibus, vel à Longobardis occupari ſinerent, quæ ipſi ut membra Reipublicæ Romanæ tanto & tempore, & impendio, & periculo defendiſſent.

Denique apertiſſimè profeſſus eſt Adrianus Papa in Epiſtola ad Conſtantinum Imperatorem & Irenen data, & quæ ex parte ſaltem recitata eſt in Concilio VII. Generali, à Carolo Magno Rege Francorum & Longobardorum, & Patricio Romanorum donatam fuiſſe Eccleſiam Romanam pluribus urbibus & Provinciis, tanquam fructu victoriarum, & tanquam antiquiſſimis ejuſdem Eccleſiæ poſſeſſionibus, quibus eam diu fruſtraſſent Longobardi.
Carolus Rex Francorum & Longobardorum, & Patri- Conc. VII.
cius Romanorum, &c. Per ſua laborioſa certamina Pe- Oecum.
tri Apoſtoli Eccleſiæ ob nimium amorem plura dona per- Act. 4.
petuo obtulit poſſidenda, tam Provincias, quam civitates, ſeu caſtra, & cætera territoria, immo & patrimonia quæ à perfida Longobardorum gente detinebantur, brachio forti eidem Apoſtolo reſtituit, cujus & jure eſſe dignoſcebuntur. Et jure victoriæ Carolus Magnus, & velut jam Rex Longobardorum, quæ illi ſibi ſubjecerant, in poteſtate habebat, & velut Electus Patricius Romanorum, transſcribere in Pontificem poterat ſpes & jura Reipublicæ Romanæ. Sed ſolidæ amantior quam ſplendidæ gloriæ; ejuſque quæ juſtitia & pietate comparatur, quàm quæ bello & armis, ea confeſſus eſt reſtitui magis à ſe, quam dari, quæ Romanæ daret Eccleſiæ.

Nec enim obſcuriorem eam fore gloriam vel Reges tum, vel Pontifices interpretabantur, ſi non donatio ea modò, ſed & reſtitutio diceretur. Quin tantò plus gloriæ ex ea reſtitutione reſiliebat, quantò & major in ea juſtitiæ effulgebat ſpecies. At à juſtitia procul ea fuiſſet, ſi Galli Reges quæ Conſtantinopolitani erant Imperatoris, ea Pontificibus donaſſent. Si verò jam Imperatorii juris non erant eæ Provinciæ, erant ergo vel ſui juris, vel Eccleſiæ, vel Reipublicæ Romanæ; quæ omnia eodem demum recidebant: propterea quod extrema hac ætate, qua Imperatori adhuc parebant, in earum clavo regendo, arcendiſque procellis Principes ſemper erant Romani Præſules. Non poterant enimquam videri Longobardi, niſi alieni juris incubatores; tum quod recentior eſſet adhuc eorum invaſio, tum quod immanior eſſet & truculentior, quàm ut vel fucus juſtæ poſſeſſionis appingi ei poſſet. Juſtitiæ eſt injuſtos excuti poſſeſſores: at juſtitiæ lex præterea præcipit, ut juſto poſſeſſori reſtituatur. Denique donationem illuſtrat non tam magnitudo doni, quàm juſtitia & æquitas; quantumcunque donum ſit, illud vel ipſa & obſcuratur injuſtitiæ ſuſpicione, & extenuatur.

Huic diſſertationi lucis poſſet aliquid & præſidii Conc. Gall.
conciliari ex Pontificum Regumque Epiſtolis ſuper To. 1 pag.
ea re ſcriptis; poſſet & aliundè, putà ex donatione 80. 104.
Conſtantini, qua de agit Adrianus Papa in Epiſtola

ad Carolum Magnum, qua videtur toto Occidente Pontifices Romanos donaſſe. Verùm adeo non confidere ſe teſtatur Adrianus, native es donatione, ut vel hinc arguatur quantum diffideret. Adde & Archiepiſcopi Ravennatis Leonis ingentem ſpem, ut *Ibid. p. 82.* qui jam occupaſſet Ferraram, Bononiam, Pentapolin, Exarchatum, aliaſque regiunculas viciniores, tanquam ſibi à Carolo Magno conceſſas.

Sed cùm in hoc jam argumento verſati ſint viri longè doctiſſimi, nec inſtituti hic noſtri ſit rebus ejuſmodi diutius immorari; loca complura ad marginem indigitaſſe contenti, quæ in his operæ pretium ſit animadverti, paucis hic perſtringemus. *Conc. Gall. To. 2. pag. 11. 11. 20. 21. 24. 35. 36. 37. 45. 46. 56. 78. 80. 81. 84. 89. 202. 204. 230. 444.* 1. Non aliud ſibi vendicaſſe Reges Galliæ, quam ut Eccleſiæ Romanæ reſtituerent, quæ illi Longobardi ſubduxiſſent. 2. In eo ſejunctam non fuiſſe Eccleſiam Romanam à Republica & Civitate Romana. 3. Id Rempublicam, id Eccleſiam Romanam contendiſſe, cùm ab Imperatoribus Conſtantinopolitanis Provinciæ, urbeſque ſuæ jamdiu pro derelictis habitæ fuiſſent, quin & acerbiſſimam perſecutionem paſſæ, ob retentas ſacras Imagines; jam integrum ſibi eſſe, quem vellent vel Imperatorem, vel Defenſorem appellare, ejuſque ſe fidei & Imperio committere. 4. Cùm poſt deſtitutas ab Imperatoribus Italiæ Provincias, tandiu Romani Præſules earum ſaluti tuendæ labore, induſtria, contentione, auro, milite, nulla non denique re affuiſſent, non ſine frequenti vitæ & ſalutis propriæ diſcrimine: earum dominationem vel hinc Eccleſiæ Romanæ partam eſſe; præter peculiares quorundam tractuum donationes.

Poſſet quis ſuſpicari, ubi Pontifices & Reges *reſtitui* dicebant, quæ Romanæ donabantur Eccleſiæ, alluſiſſe eos ad primam Pipini donationem, qua ſpreta Longobardi rurſum invaſerant, quæ à Pipino fuerant donata; cùmque ea rurſus obtritis Longobardis Reges Franci recepiſſent, rurſumque Pontifici donaſſent, poſſe non abs re dici ea tum reſtituiſſe. Huic ego interpretationi non illubenter aſſentiat, ut quæ nihil pugnet cum hac noſtra, quam tot munimentis ſupra aſtruximus.

Si quis velit autem, *Reipublica* hic vocabulo capi poſſe Imperatorem & Imperium Græcum: non tacebo alienam prorſus eſſe eam ſuſpicionem. Nec enim uſque adeo Galli tum Reges benemereri ſtudebant de Græcis Imperatoribus, ut eorum cauſa tantum periculorum & bellorum exhaurirent. Nec jam Pontifices inſudabant firmando, vel recuperando Imperatorum dominio, quos jamdiu experiebantur Eccleſiæ perſecutores cruentiſſimos. Si in ea illi verſati eſſent ſententia, Provincias quas Franci Reges Longobardis eriperent, juris eſſe Græcorum Imperatoris, expeditiſſimum fuerat, juſtum etiam fuiſſet, ut eas à Pipino ſuſceptas Exarcho reſtituerent.

X. Non is erat Eginhardus, qui Caroli Magni gloriam imminutum iret, ubi aiebat, quæ in Romanam Eccleſiam uſurpaſſent Longobardi, ea illum reſtituiſſe. *Finis belli fuit ſubacta Italia, & res à Longobardorum Regibus erepta, Adriano Romanæ* *Du Cheſne To. 2. pag. 96. 235.* *Eccleſiæ Rectori reſtituta.* Ita ille in Hiſtoria Caroli. In Annalibus finitima his ſunt quæ habet de Pipino: *Pipinus invitante Romano Pontifice, propter erepta Romanæ Eccleſiæ per Regem Longobardorum dominia, Italiam manu valida ingreditur.* Et paulò inferiùs: *Haiſtolfus Longobardorum Rex, quanquam anno ſuperiore obſides dediſſet, & ad reddendum ea quæ Romanæ Eccleſiæ abſtulerat, tam ſe, quam Optimates ſuos jurejurando obſtrinxiſſet, &c. Redditam ſibi Ravennam & Pentapolin, & omnem Exarchatum ad Ravennam pertinentem, ad ſanctum Petrum tradidit.*

XI. Leonem III. Papam author eſt San-Gallenſis Monachus immaniſſimè mulctatum, excæcatumque ab impiis & infandis hominibus, monuiſſe Imperatorem Conſtantinopolitanum, qui per jocum reſponderit, *Ille Papa regnum habet per ſe,* *L. 1. c. 28.* *& noſtro præſtantius. Ipſe ſe per ſeipſum vindicet de adverſariis ſuis.* Tum Pontifex ſe nudatum omnino ſentiens ope & tuitione Imperatorum Orientalium, tempeſtivum jam exiſtimavit, ut in Occidente Imperatorii gloria nominis & pompa Carolum Magnum inveſtiret, penes quem jam tota eſſet ejus nominis vis & poteſtas, ſubactis ei pleriſque Occidui Orbis regnis: cumulandum denique eum ſibi eſſe titulo & officio Defenſoris Eccleſiæ, quando id jamdiu munus ſtrenuiſſimè perſungeretur. *Tunc ſanctus ille divinam conſtitutionem ſecutus, ut qui jam re ipſa Rector & Imperator plurimarum erat Nationum, nomen quoque Imperatoris, Cæſaris, & Auguſti Apoſtolica authoritate glorioſius aſſequeretur, &c. Ipſum nihil minus ſuſpicantem pronunciavit Imperatorem, Defenſoremque Romanæ Eccleſiæ, &c.*

Inerat jam Carolo Magno vis illa & poteſtas ſumma, qua illum donabat Pontifex: ſi ea enim caruiſſet, qui potis fuiſſet Pontifex eam dare? Qui enim Carolo dediſſet, quæ aliorum Principum jam eſſent juris? Sed cùm invictiſſimus Rex armis ſubegiſſet Provincias, quas diu Græci infeſtaverant, & poſt deſtituerant: & quas Longobardi involaverant primùm, deinde immaniſſimè perpopulati erant: atque ita jam re & poteſtate Imperator eſſet Occidentis Carolus, nondum nomine & titulo: nomen illi & titulum Pontifex contulit, atque unà quod ei cohæreſcit, nomen & munus Defenſoris Eccleſiæ. Quò juſtior, eò verior majorque conceſſio. Zacharias eodem modo Pipinum Regem Francorum nominaverat, qui tota illa jamdiu fruebatur poteſtate, & qui eam à Majoribus ſuis acceperat, ut plerique jam docti ſentiunt. Audiendus Eginardus: *Pontifex mandavit melius eſſe illum Regem, apud quem ſumma poteſtas conſiſteret; dataque authoritate ſua juſſit Pipinum Regem conſtitui.*

Illud in commune convenit his donationibus, quod rei quæ dabatur, jam poſſeſſio, vel jus jam obtineretur. Nec enim vel Zacharias Pipinum Regno Franciæ, nec Leo III. Imperio Carolum Magnum augere potuiſſet, niſi uterque jam ejus rei poſſeſſionem, & quidem legitimam aſſecutus fuiſſet. Nec viciſſim ab his Principibus donari potuiſſet Pontifex tot Italiæ urbibus & Provinciis niſi earum vel poſſeſſio, vel jus penes illum jam fuiſſet. Hincmarus ipſe fidem facit, Pipinum in Italiam ingreſſum non eſſe, niſi ut beato Petro ſatisfieret, ſuaque illi jura redintegrarentur. *De juſtitiis beati Petri.* Is *To. 2. pag. 152.* quippe ſenſus eorum verborum. Stabilitas veritaſque his donationibus nulla conſtabit, niſi conſtet & æquitas, per quam nefas eſt, quæ aliorum ſunt aliis dare.

Quanquam verò titulus & nomen Regis, vel Imperatoris, non magna videatur habere momenta, habet tamen vel maxima. Poſſeſſio enim qua Principes hi jam ante diu fruebantur; non illa quidem dilatata fuit donationibus Papæ, vel gloria nominis Regii, & Imperatorii: ſed confirmata, & illuſtrata: non ut armis regna firmantur, ſed ut juſtitia, & juſtitiæ fama & laus Regnis & Imperiis firmitatem & robur addit. Poſſeſſio & uſurpatio ſola

ſolâ ſejungitur juſtitiâ, vel injuſtitiâ: Principatus novi uſurpator & invaſor poteſt illud armis tueri & retinere; ſed non æquè facile illi, aut expeditum eſt, ut juſtum ſe & legitimum poſſeſſorem eſſe perſuadeat. Gallicani Proceres, & Zacharias Papa, Romani Optimates & Leo Papa conſentientes ac conſpirantes, ad Regnum & Imperium Pipino & Carolo Magno adjudicandum, tum eos Regno & Imperio donaverunt, ubi priſcam utriuſque poſſeſſionem inconcuſſis juſtitiæ & æquitatis fundamentis niti ſuo hoc judicio confirmaverunt. Eorum antè poſſeſſio poterat non immeritò juſta videri, poterat & in controverſiam trahi. Itaque conſenſione Magnatum & Populorum, quorum erant obſequendi partes: & judicio Papæ & Epiſcoporum, quorum eſt leges interpretari & promulgare juſtitiæ, opus omnino erat, aut ut juſta ea eſſet poſſeſſio, aut poſſeſſionis juſtiſſimæ fides & perſuaſio invaleſceret, nec jam concuti poſſet.

Ab ea non aberravit ſententia Anſcharius, ſanctiſſimus ille Bremenſium Archiepiſcopus, in vita ſancti Villehadi primi ejuſdem civitatis Epiſcopi. Sæculum Benedict. To. 3. Part. 2. pag. 407. *Siquidem Imperialis poteſtas, quæ poſt Conſtantinum Auguſtum apud Græcos in Conſtantinopolitana hactenus regnaverat civitate, cum deficientibus* jam inibi viris Regalis proſapia, fœminea magis directione res adminiſtraretur publica: temporibus ipſius per electionem Romani populi, in maximo Epiſcoporum aliorumque Dei ſervorum Concilio, ad Francorum tranſlatum eſt dominium; quoniam & ipſa tandem quæ caput Imperii fuerat, & multas alias tunc in orbe videbatur tenere Provincias, ob quod & jure Cæſarea dignus eſſet appellatione.* Perſpicuè docet hic Scriptor jam in poteſtate Caroli Magni fuiſſe caput urbium & Provincias Imperii, nec abfuiſſe eam juſtitiæ & æquitatis evidentiam, cui Pontifex, Præſules, Optimates, populique, nomen, titulum & ornamenta Imperii accumularent.

Docebit & Helmodus Chronici Slavorum Scriptor, qui anno 1140. in Holſatia Parochialem regebat Eccleſiam, quæ hominum eſſet cordatorum de Imperio Caroli Magni exiſtimatio. In Concilio quod Pontifex congregaſſet, id ille affirmat diffinitum fuiſſe, L. 1. c. 3 cùm in confeſſo eſſet, non poſſe opportuniorem iniri rationem reſtituendæ in integrum Europæ, & committendæ idoneo Defenſori Eccleſiæ, quam innumerabiles undique tyranni diſcerpebant. *Conſurgentibus ergo undique adverſus Imperium rebellibus, cum omnia penè Europa regna ab Imperio defeciſſent, ipſa quoque mater orbis Roma finitimis bellis attereretur, nec eſſet defenſor, placuit Apoſtolicæ Sedi, ſolenne ſanctorum adunari Concilium. Omnium ergo votis, omnium laudatione inſignis Francorum Rex Carolus corona Romani Imperii ſublimatus eſt.* Caroli Magni & Helmodi ævo, Principes & Præſul eodem ſemper loco & tempore conveniebant. Hinc illa Helmodi perſuaſio. Concilium ejuſmodi omnino habitum eſt nullum. Sed illa unanimis Epiſcoporum & Principum conſenſio deſiderabatur utique, ut Imperium transferri, & certò transferri poſſet; hoc eſt, ornamenta, honores & nomen Imperii. Ipſum enim Imperium & Regnum victricibus jam ſibi armis Pipinus & Carolus ſubjecerant. Hoc voluit Helmodus.

Nec ab his abludunt apud Ottonem Epiſcopum Friſingenſem verba Friderici Imperatoris, Romanorum & Italorum jactantiam refellentis, qui ſe Francis Imperium addixiſſe vendicabant; cùm certiſſimè ex adverſo Franci Italiam primùm libertate

donaſſent, & mox ejus ſibi Imperium vendicaſſent, ut pote quam Græci penitus deſtituerant, Longobardi jamdiu ſæviſſimè diſcerpebant. *Revolvamus modernorum Imperatorum geſta, ſi non divi Principes noſtri Carolus & Otto nullius beneficio traditam, ſed virtute expugnatam Græcis ſeu Longobardis urbem cum Italia eripuerint, Francorumque appoſuerint terminis.* De geſtis Frider. l. 2. c. 21. Nec ſecus idem Otto de Pipino Rege, Regem conſtantiſſimè fuiſſe, & eam poteſtatem affirmat à Majoribus in eum tranſfuſam fuiſſe, at nomine ipſo rum coronatum fuiſſe, ubi reſcriptum accepit Pontificis. *Cùm Regibus Francorum ſolo nomine regnantibus, Pipinus qui hanc dignitatem per ſucceſſionem acceperat, Epiſcopum Herbipolenſem ad Zachariam ſciſcitandi gratia miſit, &c. Igitur Pipinus re prius, exhinc nomine ſimul ac re* Regnum Francorum gubernavit.* Chron. l. 5. c. 21. 22. 23.

Unus ad cumulum accedet ſuffragator Vuillelmus Malmeſburienſis, qui triſtitiam illorum temporum cùm exhibuiſſet, ubi Italiam Græci prorſus deſerebant, Longobardi fœdiſſimè dilaniabant; unum ſuperfuiſſe docet perfugium, Galliæ Regum tuitionem. De geſt. Reg. Angl. l. 1. pag. 23. *Nam Imperatoribus Conſtantinopolitanis jam dudum à ſolita virtute degenerantibus, nec ullam Italiæ vel Eccleſiæ Romanæ opem ferentibus, quæ multis annis tyrannidem Longobardorum ſuſpiraverant; idem Papa injurias illorum poteſtati Francorum deploravit.* Addit ut Carolo Magno primùm diſplicuerit nomen Imperatoris inopinatè ingeſtum; at cùm ejus nominis amplitudo illius animi magnitudini mirificè conſentiret, aſſenſum & ipſum tandem eſſe, & hæreditarium hoc decus ad filios traduxiſſe. *Auguſtum acclamant. Quod cognomen licèt invitus ut inſuetum admiſiſſet, poſtea tamen animoſitate qua decebat, contra Imperatores Conſtantinopolitanos defendens, Ludovico filio hæreditarium contradidit.*

De prolixis filii Ludovici Pii & Caroli Calvi in Eccleſiam Romanam donis, & de Ottonum Imperatorum largitionibus: quòd non id ego in me receperim, ut Eccleſiæ vel Franciæ Annales mandarem litteris: quódque ex his quæ à me obiter delibata ſunt, abundè intelligi poſſit, quo ex fonte derivati ſint in Eccleſiam tot Principatus temporales, tot opes; tot in Sedem Petri ampliſſima profluxerint dominia. Si enim ſub Caroli Magni auguſta proſapia cœpere Eccleſiis Comitatus, Ducatus, & Principatus conferri, ſi Romanæ Eccleſiæ regna etiam tranſcribi; perſpectum eſt Chriſtum ipſum Galliæ Regum manu Eccleſiam ſponſamque ſuam regio diademate cingi voluiſſe. Nemini non exploratum eſt, quæ ſint vulgo bellantium leges, quæ Regnorum & Imperiorum exordia. Maluere Pipinus & Carolus victoriis ſuis & victoriarum præmiis ornari & inclareſcere Eccleſiam, quàm ipſam ſtirpem ſuam. Potuere aliunde Eccleſiis accreſcere agri & latifundia, at ſummi terrarum domini conſortes fieri non potuere Antiſtites, niſi dono Regum, quorum eam ſortem, eam vim eſſe Deus voluit, ut terris dominentur. Semel iterumque monuimus illam famoſam Conſtantini donationem eò percrebuiſſe, & longè plurimum increbuiſſe; quòd Eccleſia Romana, jam ſpectante & plaudente orbe Chriſtiano, ea jamdiu dono Regum Francorum ſummæ poteſtatis ornamenta circumgeſtaret.

CAPUT XXX. *P. 4. l. 3. c. 19.*

De Terris, Dominiis, Comitatibus & Ducatibus Eccleſiæ datis ab anno milleſimo ad milleſimum ducenteſimum.

I. Antiquiſſimus Eccleſiæ uſus retinendi fundos, eorumque fructibus pauperes alendi.

II. Ætate media donatis Eccleſiæ fundis redimebantur peccata, compenſabantur pœnitentiæ publicæ.

III. Nihil in eo unde offendi jure quis poſſet.

IV. Epiſcopus & Comes Oſtienſis fuit Petrus Damiani. Utrumque hoc ille onus gravate & ſuam patientiæ ferebat. At Epiſcopatuo aſſectus nihil officiunt ſæculares dignitates, quæ ipſa valde honeſtantur.

V. Epiſcopi Baronum & Comitum dignitas Epiſcopatûs luce & majeſtate obrui videri debet nec apparere.

VI. Comitatûs Eccleſiæ conceſſus.

VII. In eam conceſſionem, in eum Comitatum aliqua animadvertuntur. Perantiquæ erant hæ conceſſiones, & earum finis is erat, ut cæleſtis aliquid ſanctimonia terrenis dignitatibus aſpergeretur.

VIII. Varia exempla conſimilium donatum ad redemptionem peccatorum.

IX. Sede & honore Ducum Reges aliquando Epiſcopos attolli voluere, ut propenſiùs à populis colerentur.

X. Exempla Ducatuum & Comitatuum Eccleſiis conceſſorum in Italia, Anglia, Francia.

XI. Statuerat aliquando Paſchalis Papa dignitatibus his omnibus renuntiare. Rebus de tot legibus religioſiùs ſervatum fuiſſet. Sed & libertas olim Epiſcopos ſollicitudinem temporales ſubire plurimùm coegit. A priore ſententia deſtitit Paſchalis, intellexitque harum dignitatum uſu ſanctiſſimo poſſe Chriſto & Eccleſiæ non mediocre incrementa attendere.

XII. De Abbatis Cluniacenſis ſumma dominatu.

XIII. De temporali dominatione Archiepiſcopi Lugdunenſis, & Viennenſis, cæterorumque regni Burgundici Prælatorum.

XIV. Poteſt harum dignitatum omnium aliquis uſus eſſe ſanctiſſimus. Errat, qui ſecus ſentit. Ad id argumenta.

XV. De Patriarchæ Hieroſolymitani temporali principatu.

XVI. De Paribus Franciæ Eccleſiaſticis, Ducibus aliis, aliis Comitibus.

XVII. De Antiſtitibus Germaniæ, qui Comitatibus & Ducatibus ſe & ſuas auxere Eccleſias.

XVIII. De Electoribus Imperii.

XIX. De Abbate Fuldenſi.

I. SCitiſſimè Petrus Damiani admonuit, eodem ipſo Spiritûs ſancti afflatu, quo inter ipſa Eccleſiæ incunabula agebantur fideles, ad diſtrahendos agros, eorumque pretio ad pedes Apoſtolorum depoſito alendos pauperes: Eccleſiam poſterioribus ſæculis adductam eſſe, ut fundos ipſos retineret, & hinc inexhauſtos hauriret largitionum in pauperes & charitatis theſauros. Evertenda quamprimùm erat Hieroſolyma, fideles in gentes diſpergendi, ſtabiliora in his Eccleſiæ fundamenta poſituri. L.1 Ep. 13. *Ab ipſo planè principio naſcentis Eccleſiæ ſalubris hæc cœpit conſuetudo fidelium, ut ſua quæque vendentes, ad pedes Apoſtolorum Apoſtolicorumque virorum pecunias ponerent, quibus illi neceſſitatibus pauperum ſubſidia miniſtrarent. Pòſt autem viſum eſt ſanctis Patribus, qui ſcilicet illis in ſacri regiminis ordine ſucceſſerunt, ut ii qui converterentur ad Dominum, nequaquam diſtraherent prædia, ſed ea ſanctis Eccleſiis traderent: non jam tranſitoriè, ſed jure perpetuo neceſſitatibus indigentium profutura.* Idem habet & alibi, additque hanc poſteriorem rationem alendo Clero & ſuſtentandis pauperibus opportuniorem ac neceſſariam fuiſſe. L.4 Ep.12. *Procedente tempore ſanctis Eccleſiarum Rectoribus viſum eſt, ut ipſa potius prædia Eccleſiis traderentur, unde ſcilicet non modò Clericos ſacris excubantes officiis Eccleſia paſceret, ſed & refrigerii ſtipem diverſis indigentibus & inopia laborantibus miniſtraret.*

II. Ab eodem Petro traditur pœnitentes peccata ſua & pœnitentias ex parte ſaltem redemiſſe ſpontaneis agrorum donationibus, quos Eccleſiæ fiſco adderent, pro modo annorum pœnitentiæ præfixorum canonicæ. Tum enim anni computabantur pœnitentiarum, & pervagatiſſimus erat illius regulæ uſus, quæ ſeptennem pœnitentiam mortali cuicumque piaculo indicebat. Hinc perſæpè horum annorum pœnitentiæ ſumma ultra quantæcumque vitæ terminos excreſcebat. Hinc excogitatæ rationes variæ redimendorum pœnitentiæ annorum. Hæ rationes primùm quidem novitatem redolere viſæ ſunt: at penitiùs pòſt inſpectæ ubi fuere, tum certò conſtitit haud inauditas eas fuiſſe, vel incompertas ſanctis Patribus. Illud ſaltem nemo ambigit, quin Eccleſiæ ſemper placuerit peccata eleemoſynis redimi. Id quippe Scripturæ ipſæ vociferantur. Nec illud in dubium vocari poteſt, quin olim Epiſcopi, quibus Canones copiam faciebant mitigandæ & contrahendæ pœnitentiæ pro modo fervoris & ſtudii, eleemoſynas ponderarint, ut fervoris & pietatis ſpecimen amplioris, atque adeo ut juſtiſſimam pœnitentiæ temperandæ & contrahendæ cauſam. Summam eleemoſynæ non præfiniebat olim Eccleſia, ſed nec tempore Damiani moris erat eam definiri, ſed permittebatur pœnitens ſuo arbitrio, Epiſcopus ſuo frui judicio. *Cùm Sacerdotes Eccleſiæ annoſam indicunt quibuſdam peccatoribus pœnitentiam, numquid non aliquando certam pecuniæ præfigunt pro annorum redemptione menſuram? Ut nimirum facinora ſua eleemoſynis redimant, qui longa jejunia perhorreſcunt. Quod ſi hoc Laicis indulgetur, ut peccata ſua eleemoſynis redimant, ne ſurripiente mortis articulo ex hac vita ſine reatûs ſui abſolutione recedant, &c.* L.5. Ep. 8. Et ubi determinatum eſt, quanta pecunia quantæ pœnitentiæ parti reſponderet; non tamen compellebatur pœnitens ei commutationi aſſentiri. Voce ea, *pecunia*, qua utitur Petrus Damiani, abutebatur plerumque media ætas, ut vel pecuniam, vel agros ſignificaret.

III. Alibi tamen expreſſiùs idem Petrus ediſſerit, quanto agrorum ſpatio quanta compenſaretur pœnitentiarum & redimeretur diuturnitas. *Non ignorans quia cùm à pœnitentibus terras accipimus, juxta menſuram muneris eis de quantitate pœnitentiæ relaxamus, ſicut ſcriptum eſt, Divitiæ hominis redemptio ejus. Perpende igitur, quia ſicut illi qui prædia præbent Eccleſiis, pœnitentiæ ſuæ pondere meritò levigantur, &c.* L. 4. Ep. 12. Sicut Lector ſit animo, quo Damianus, ne in mentem quidem illi venerit ſuſpicari, Eccleſiam in his cupiditatis terrenæ & avaritiæ contagio vel leviſſimo infici potuiſſe. In eam peſtem exæſtuaſſet Damianus, ſi quid ejuſmodi odorari potuiſſet. Inexorabilem enim ille cenſuram agebat. De Eccleſiæ verò, quàm de Petri Damiani integritate, ſummaque à terrenis cupiditatibus alienatione, multò certior conſtare nobis fides debet. Antiquiſſima & ſanctiſſima Eccleſiæ Concilia bona Eccleſiæ omnia uſitatiſſimè nominaverunt *pretia peccatorum*, & patrimonium Chriſti, quod ex fonte charitatis fluere, & in rivulos charitatis effluere debet. Si proventus Eccleſiaſtici in ſacrificia & in pias erogationes, quanti quanti ſunt inſumerentur, quæ eorum natura & finis eſt, nemo moveretur jejunia & pœnitentias quaſlibet fundis commutari. Ea enim à compenſatione ut primùm abhorreant aliqui, non facit, niſi Clericorum quandoque luxus, & in terrenas delicias propenſio. Sed quàm meritò vituperandus eſt hic luxus, tam aliena eſt illa mentis occupa-

tiæ, quæ ab his compenſationibus abhorret.

IV. Edocet nos denique Petrus Damiani, Comitatibus potitos fuiſſe Epiſcopos nonnullos, & ipſum ſeſe Epiſcopum & Comitem fuiſſe Oſtienſem. Ita enim colligitur ex Epiſtola ab eo ad Alexandrum II. Papam data, qua gratias agit non de Comitatu conceſſo, ſed de ablato, orans ut & Epiſcopali ſarcina exoneretur. Longa & anxia Damiani interpellatione, ut utroque onere relevaretur, fatigatus Pontifex, hoc indulſit, ut Comitatu, hoc eſt, ut temporali illum Epiſcopatus cura abſolveret, quæ utique moleſtiſſima erat. Sed non acquievit Damianus, totam humeris ſuis excutiendi ſarcinam jamdiu cupidiſſimus. L. 1, Ep. 15. *O quam jucundum, quam ſuave nuncium, quam denique dulcis ad aures meas nuper fama devenit, qua vos Oſtienſem Comitatum mihi ſubtraxiſſe, & alii tradidiſſe perhibuit. Divinam imploro clementiam, ut Epiſcopatum quantocius ordinare non differas.* Qui Reges Principeſque Epiſcopis ad Damiani mores & ingenium conformatis Comitatus largiti ſunt: iis certè exploratiſſimum erat, ab iis ſæculares dignitates toto ſæculi faſtu & vitio emaculatum iri, non ipſos his vitiis & pompis inquinandos unquam fore.

V. Longo diſtabant à Damiano ii Antiſtites intervallo, quibus ſuam Petrus Bleſenſis lucubratiunculam *de Inſtitutione Epiſcopi* dicabat. Illud enim iis probro vertit præ cæteris, quod Barones Regni dici geſtirent, cùm ſæculares hæ dignitates Epiſcopalibus innexæ tum infulis, vileſcere illis debuiſſent, ut quæ Epiſcopatus majeſtate obruerentur, & non apparerent: *Quidam Epiſcopi Regum munificentias & eleemoſynas antiquorum abuſivè Baronias & Regalia vocant, & in vocatione turpiſſima ſervitutis ſeipſos Barones appellant. Vereor ne de illis queruletur Dominus, & dicat, Ipſi regnaverunt, & non ex me: Principes extiterunt, & non cognovi. Scias te aſſumpſiſſe Paſtoris officium, non Baronis. Certè Joſeph in Ægypto patrem ſuum & fratres inſtruxit, ut dicerent Pharaoni, Viri paſtores ſumus. Malunt eos profiteri paſtoris officium, quàm Principis, aut Baronis.* In culpa non ſunt apud Petrum Bleſenſem, qui Baronias & Comitatus geſtant Epiſcopi, ſed qui Comitis nomen, ſplendorem, officium Epiſcopatui anteponunt; qui affici potius non aliter, aut animari debuerant, quam ut Joſeph in Ægypto apud Pharaonem, Daniel Babylone apud Darium: ubi eos Deus collocaverat, non fruendis opibus, dignitatibus, deliciis: ſed ut in Ægyptum & Babylonem cœleſtis Hieroſolymæ & incorruptæ ſapientiæ fontes derivarent.

VI. Anno 1001. Otto III. Imperator Epiſcopum Novarenſem donavit dominio & alta Juſtitia Comitatus Novarenſis, & omni denique amplitudine & jure Comitum Palatinorum. Baron. ann. 1001. n. 10. *Liceat Epiſcopo ſuiſque ſucceſſoribus Civitatis liberos & totius Epiſcopii, intus & deforis habitantes diſtringere, & cæteros qui ante ſe vel ſuos Miſſos legaliter diſtringi voluerint, diſtringat, & quidquid contentionis inter eos emerſerit, definiat, ſicut definiendum eſſet ante nos vel noſtrum Miſſum ſeu Palatinum Comitem.* Marchiones antè, Comites, Judiceſque vetuerat in territorium progredi Novarenſe, niſi ab Epiſcopo invitarentur. Henricus I. Comitatulum hunc Epiſcopis Novarenſibus anno 1014. confirmavit. *Jam dictum Comitatulum à noſtro jure in ejus Eccleſia poteſtatem omnino transfundimus & perdonamus.* Denique jura omnia & ſubſidia, quæ ad Imperatorem, vel ad Regem Italiæ inde redirent, Epiſcopis tranſcripſit. *Et omnia quæ de ipſo Comitatu ad publicam partem pertinent, vel inde exigi poſſunt, teneat & poſſideat.*

VII. Operæ pretium eſt autem hic obſervari, 1. Conceſſionis ab Othone III. factæ Epiſcopis Novarenſibus formulam, prope abeſſe ab iis ſive Conceſſionibus, ſive Immunitatibus, quas primæ & ſecundæ Franci Reges Dynaſtiæ Epiſcopis & Abbatibus annuebant, quarum formulæ apud Marculphum & in pleriſque occurrunt Eccleſiaſticæ hiſtoriæ monumentis. Ubique vetabantur Præſides, Magiſtratus, Judices, eò ſe conferre, niſi ab Epiſcopo arceſſerentur. Ubique facultates concedebantur terminandarum litium etiam civilium, inter laïcos. Denique poteſtas ea colligendi jura & emolumenta, quæ ſolent ex hac juriſdictione exiſtere. 2. Ea erat perfectio & abſolutio Legum quondam Imperialium, quæ Epiſcopis conceſſerant, ut temporales etiam laïcorum cauſas definirent; laïcis verò, ut ad Epiſcoporum potius judicia convolarent. Qui has poſteriores immunitates, vel Comitatus Rex, vel Imperator concedebat, is ſuos Comites, & Judices, & Magiſtratus arcebat tantùm, nequid juriſdictionis exercerent in toto Antiſtitis territorio. Hinc enim Laïci jam non poterant niſi ad Epiſcopi judicium confugere. 3. Comitatus, Ducatus, Baroniæ, quibus Epiſcopi à Regibus donabantur, non nuda & jejuna erant nomina, honoris ſolo titulo, & faſtu turgida; ſed jura ampliſſima juris dicendi, & explicandæ eximiæ authoritatis ſuæ. Erant enim à primæva ſui origine Marchionatus, Ducatus, Comitatus, Præfecturæ quædam, & Adminiſtrationes ampliſſimæ, ad præfinitum primò tempus à Regibus conceſſæ, ſed quas poſtea perpetuari & hæreditaria ſucceſſione paſſi ſunt retineri. 4. Scitè à Petro Bleſenſi obſervatum eſt, Baronias & magnificas has dignitates omnes à Regibus primo datas Eccleſiæ fuiſſe, ut eleemoſynas. *Regum munificentias, & eleemoſynas Baronias & Regalia vocant.* Erant enimvero hæ religioſæ oblationes & hoſtiæ ſanctæ, quas Principes offerebant Eccleſiæ, non ut ſanctiſſimam Epiſcopatus gloriam terrenæ dignitatis vano ſplendore illuderent; ſed ut dominatio & juriſdictio ipſa civilis Epiſcopaliter, ſanctiſſimèque adminiſtraretur; utque poſſent fideles, immo & cogerentur obſequi Pauli Apoſtoli hortamentis, quo vel non lites exercerent ullas, vel ad Tribunal eas Epiſcopi, & Paſtoris ſui cariſſimi perferrent.

VIII. Promam & novum hic ejuſdem rei documentum. Cùm ſtatuiſſet Gotrofredus Barbatus, non publica tantum pœnitentia, ſed ſempiterno monumento aliquo reſarcire damna quæ Virdunenſi Eccleſiæ intuliſſet, idque facinus ſuum perpetuo aliquo inſignire monumento: illam Eccleſiam quarta parte donavit Comitatus Virdunenſis: unde & id inſcribi voluit in [illegible]pique marmori, quo in ea Eccleſia tumulatus tegeretur. *Pro ſatisfactione malorum commiſſorum, do Eccleſia beatæ Mariæ ac ejuſdem Preſbyteris in perpetuum quartam partem Comitatus mei Virdunenſis.* Baron. an. 1070 n. 42 Ita qui Eccleſiæ adſcribebantur Comitatus & Ducatus, ſpirituales erant hoſtiæ, quibus peccata eluebantur.

Ubi Henricus IV. Germaniæ Rex Gregorio VII. Papæ conciliatus eſt, cautionem illam & inſtanter inculcavit Pontifex, & religioſiſſimè Rex obſervavit, ut Vormacienſem Civitatem Epiſcopo reſtitueret, abduceretque militare præſidium, nullo non facinore contaminatiſſimum, ut ne aris quidem ſacrilegas manus abſtinuiſſent. *Civitatem Vormacienſem, quam expulſo Epiſcopo, diſſipato cœleſtis militia ſanctuario, arcem belli, ſpeluncamque latronum* Baron. an. 1076 n. 58. 59.

effecerat, abducto præſidio, Epiſcopo Vormacienſi reſtituat. Hæc Lambertus coævus & diligentiſſimus Scriptor. Gottofredus dedit, Henricus reddidit Eccleſiæ ditionem temporalem, ad redimenda facinora ſua, atque ut iis urbibus dominos adſignarent clementiores, & Chriſtiana pietate commendatiores.

Tertium ſuppeditabitur à Saxone Grammatico exemplum in Suenone ſtrenuiſſimo Danorum Rege, qui ira & furore præceps, Proceres aliquos, nefas dictu, in Eccleſia interfici juſſit, quorum obtrectationibus & mordacibus verbis laceſſitus fuerat. Illum confeſtim Roſkildenſis Epiſcopus Vuillelmus ingreſſu Eccleſiæ arcuit, & novum novo Theodoſio repræſentavit Ambroſium. Rex enim Theodoſium æmulatus, & acerbiſſimo pœnitentiæ ſenſu percitus, tum publicè crimen expiavit, tum ad pœnitentiæ cumulum, dimidia Eccleſiam donavit Provincia, quo ceu inconvulſo vincolo Sacerdotii
Baron. an. 1077. n. 74 deinceps & Regni concordia conſtricta eſt. *Pro tam cruenti Imperii expiatione, muneris loco, Stefnica Provinciæ dimidium æris à ſe conferri prædicat.* Ubi non ſilet Author, donum illud ingens Provinciæ in oblationibus & hoſtiis Deo ſacris, & quidem ad expiationem ſcelerum collocandum fuiſſe.

IX. Nec nos præterit tamen eam quandoque fuiſſe Principum ſententiam & voluntatem, in Ducatibus & Comitatibus Eccleſiæ conferendis, ut nova fieret Epiſcopis dignitatis & reverentiæ acceſſio: ita plerumque comparatis plebium animis, ut temporali, quàm ſpiritali amplitudini plus tribuant. In Canuto Daniæ Rege periſſuſtre ejus rei ſpecimen exhibet idem Saxo Grammaticus. Expertus enim [illegible] ex in barbaræ adhuc gentis ſuæ animos nondum ſatis altè deſcendiſſe reverentiam in ſummos Sacerdotes Chriſti Miniſtros, in Principum & Ducum faſtigium Epiſcopos ſublimavit, & eliis ſæcularibus poteſtatibus ſublimiores ſedere juſſit.
Baron. an. 1081. n. 37. *Cum ab inerti & rudi populo parum juſtam Pontificibus venerationem haberi cerneret, ne tanti nominis potiores inter privatos relinqueret, decreta circumſpectionis induſtria, Principum eis conſortionem indulſit, eiſque primum inter Proceres locum, perinde ac Ducibus aſſignavit, authoritatem honore concilians.* Ita Ducatus ordine, honore, & inſignibus Epiſcopi ornabantur, una pietate & religione ſtimulante.

X. Nec honoris tantum & faſtigii ea erant incrementa, ſed & poteſtatis & opulentiæ. Utputa cum Gregorius V. Papa Gerberto Ravennati Archiepiſcopo, Civitatem Ravennatem, & jura ejus dominicalia conceſſit, nec non & Comitatum Comaclenſem, & alia dominia non pauca, addito & monetæ, & venationis jure, ne alia id genus plura
Gregor. V. Epiſt. 2. perſequar. *Donamus tibi tuæque Eccleſiæ diſtrictum Ravennatis urbis, ripam integram, monetam, teloneum, mercatum, muros & omnes portas civitatis, &c. Comaclenſem Comitatum, &c. Caſenam, ut nullus audeat diſtrictam, aut venationem ullam exercere, niſi cui tu aut tui ſucceſſoras juſſerint.* Regia ipſa jura hoc genus donationibus illigabantur, ut ex ſuprapoſitis enituit exemplis, utque ex hoc rurſum patebit Roberti Francorum Regis in Concilio ad Calam anno 1008. ubi Rex piiſſimus San-Dionyſiano Abbati jura regia, quibus ipſe hactenus uſus fuerat, indulſit. *Damus quaſdam res juris noſtri, hoc eſt, bannum hominis vulnerati, vel interfecti, & infracturam intra vel extra caſtellum ipſius Cœnobii, & legem duelli, quod vulgo dicitur campus, ac totam procinctam, ſicut antiqui Reges ei dederunt.* Decora hæc erant, propiaque Regiæ amplitudinis ornamenta, emendas homicidiorum, mulctas ſacrilegiorum accipere, ſingularis prælii copiam facere, cùm ejuſmodi cauſa inciderat, qua recepta conſuetudo patiebatur. In Concilio ad Anſam in Metropoli Lugdunenſi anno 1025. memoratur, *Hugo Comes Epiſcopus Altiſiodorenſis.*

A Canuto Angliæ Rege anno 1031. illuſtrari ſunt Abbates Glaſtemburienſes iiſdem inſignibus ſummæ poteſtatis. *Concedo Eccleſiæ ſanctæ Mariæ Glaſtoniæ* Geſta Reg. Ang. l. 2. c. 2.
jura & conſuetudines in omni regno meo, & omnes foris facturas omnium terrarum ſuarum; & ſint terræ ejus ſibi libera & ſoluta ab omni calumnia & inquietatione, ſicut mea mihi habentur. Univerſis regni mei Præpoſitis & Primatibus præcipio, ut nullus omnino illam inſulam intrare audeat, cujuſcumque ordinis & dignitatis ſit, ſed omnia tam in Eccleſiaſticis, quam ſæcularibus cauſis tantummodo Abbatis judicium & Conventus expectent; ſicut prædeceſſores mei ſanxerunt, & privilegiis confirmaverunt. Eadem auguramur non immerito fuiſſe jura Epiſcoporum & Comitum Altiſiodorenſium, nec non & Archiepiſcoporum, Ducumque Remenſium. Fuit enim cùm nullo diſcrimine haberentur Duces, Comites, Conſulesque. In Concilio vel Conventu Remenſi, anno 1059. ubi Henricus Rex Philippum filium Regio diademate primùm redimiri juſſit, à novo confeſtim Rege confirmatus eſt Remenſi Eccleſiæ Comitatus Remenſis, quo hactenus fruebatur: *Tunc fecit Philippus præceptum, ſicut anteceſſores ſui fecerunt de rebus ſanctæ Mariæ, & de Remenſi Comitatu.*

XI. Verùm non facilè ſuccurret animo magnificentius quidquam renunciatione Paſchalis II. Papæ Henrico IV. Imperatori oblata, qua nomine & vice omnium Eccleſiæ Prælatorum reſignabat Principi Dominia Regia omnia, Ducatus, Comitatus, Marchionatus, alios Principatus quoſcumque, avulſos jam à Prælatorum pedo, nec poſthac à Principe Epiſcopis dandos & Abbatibus, niſi ubi ei col- Epiſt. 22.
libitum fuiſſet: ea viciſſim lege, ut ne ſe Reges amplius in inveſtituras interponerent Epiſcopatuum, quorum deinceps reditus ſolis conſtarent oblationibus, & privatis hæreditatibus. *Tibi & Regno regalia illa dimittenda præcipimus, quæ ad regnum manifeſtè pertinebant, tempore Caroli, Ludovici, Ottonis, & cæterorum prædeceſſorum tuorum. Interdicimus & ſub anathematis diſtrictione prohibemus, ne qui Epiſcoporum ſeu Abbatum præſentium vel futurorum eadem Regalia invadant: id eſt, Civitates, Ducatus, Marchias, Comitatus, Monetas, Telonium, Mercatum, Advocatias, Jura Centurionum & turres, quæ regni erant cum pertinentiis ſuis, militiam & caſtra, & ne ſe deinceps niſi per gratiam Regis de ipſis Regalibus intromittant.* Nec ſilebat Pontifex qui fructus ab Epiſcopis capiendi eſſent ex hac nova inſtitutione, quod videlicet reſidentiæ legi poſthac obſequentiſſimi forent, & ſola in animarum ſpiritali cura omnem induſtriam operamque ſuam collocarent. *Oportet enim Epiſcopos ſæcularibus curis expeditos, curam ſuorum agere populorum.* Quanquam enim ſpiritali una charitate & adducantur laici ad offerendos, & illici debeant Epiſcopi ad ſuſcipiendos hos Principatus; inſunt tamen his moleſtiæ & ſollicitudines graviſſimæ, quibus ab officio interdum avocentur, & tædio afficiantur non mediocri, quos una delectaret animarum cultura ſpiritalis.

Contra tamen meritiſſimo inſurget quis, Etiam ſanctiſſimos Eccleſiæ Patres olim vehementer ingemuiſſe de his temporalis rei Eccleſiaſticæ avoca-

mentis & ſpiritis, uti & de Judicum partibus ſuſtinendis ad innumerabiles fidelium lites componendas, aut dirimendas. Indoluiſſe, inquam, de ea ſarcina, nec eam tamen abjudicaſſe, aut abjeciſſe unquam; quod hoc illis oneris charitas impoſuiſſet, & eo ferendo charitatis ipſius regnum amplificarent. Necdum ſancti Patres ea nominum magnificentia utebantur ipſi, aut ab aliis ornabantur, ut vel Duces nominarentur, vel Comites Epiſcopi. Sed ampliſſima ea poteſtas, vel tot terrarum rerumque Eccleſiæ adminiſtrandarum, vel tot cauſarum diſceptandarum, etiam temporalium, ſive moleſtiarum aculeis, ſive dignitatis ſplendore, Ducatibus, ut opinor, & Comitatibus non concedebat. Qui hac extrema Eccleſiæ ætate, Ducum, vel Comitum, Vicecomitum, vel Baronum dignitate decorantur Prælati, iis idem ille induendus eſt animus, idem animo hauriendus ignis charitatis, quo fervebant olim Præſules ſanctiſſimi in his iiſdem functionibus, ut plurimam nobis & longè pulcherrimam repræſentent effigiem Eccleſiaſticæ antiquitatis.

Inde etiam eſt quòd illa Paſchalis voluntas vacua & caſſa manſit; Epiſcopi & Abbates iiſdem circumfulſere dignitatibus, quibus ipſa earum ad Epiſcopatum & Clerum conglutinatio abſterſerat omnes ſæculi ſordes: lumen ſanctitatis novum affuderat. Paſchalis ipſe in Concilio Lateranenſi anno 1116. aſſenſus eſt, ut quas Conſtantinus & Imperatores poſt alii Eccleſiæ communicatas voluerant ſæculares dignitates, eæ ne rejicerentur; cùm his illuſtriſſimis documentis demonſtrarentur Imperatores & Reges, Chriſti gloriæ addixiſſe, quidquid erat toto Regno vel Imperio ſplendidiſſimum. *Eccleſia primitiva Martyrum tempore floruit apud Deum, & non apud homines. Dein ad fidem converſi ſunt Reges, Imperatores, Romani Principes, qui matrem ſuam Eccleſiam ſicut boni filii honeſtaverunt, conferendo Eccleſiæ Dei prædia & allodia, ſæculares honores & dignitates, Regalia quoque jura & inſignia: quemadmodum Conſtantinus cæterique fideles: & cœpit Eccleſia florere, tam apud homines, quàm apud Deum. Habeat ergo mater & domina noſtra Eccleſia, ſibi à Regibus ſivè Principibus collata: diſpenſet & tribuat ea filiis ſuis, ſicut ſcit & ſicut vult.*

Non ea, ut exiſtimo, mens hîc erat Pontificis, ut Eccleſiis Conſtantinus exiſtimaretur Comitatus & Ducatus contuliſſe: ſed datas ab eo, & ſucceſſoribus viam patefactam dandi terras nobiles & opulentas, datas & juriſdictiones civiles Epiſcopis, quo ex utroque poſtea Ducatus conflati ſunt, & Comitatus; nova nomina rei & poteſtatis penè ejuſdem. Cùm rurſus idem ipſe Pontifex Richardo Narbonenſi Archiepiſcopo confirmaret omnium ejus Eccleſiæ poſſeſſionum uſum; is enim tum vigebat uſus à Pontificibus extundendi ejuſmodi confirmationis, tuitionis & cuſtodiæ Chartas: eaſque receuſeret nominatim, dimidium Comitatum Narbonenſem annumerat, aliaque dominii jura.

Epiſt. 48. 85. *Infra urbem Narbonenſem medietatem ipſius Comitatûs, medietatem telonei, portatici, raſicæ, ſalinarum & cæterorum redituum, qui à civitatis Comite, tam de marinis, quàm de terrenis inſtitutoribus exiguntur.* Epiſcopo Melfenſi Baroniam Eccleſiæ ſuæ idem confirmavit. *Quidquid proprietario, vel Baronali jure Eccleſia veſtra in præſentiarum obtinet.*

XII. Fuit in ipſis ſuis cunabulis Eccleſiæ Cluniacenſi poteſtas oppidò magna & dominatio temporalis. Vuillelmus Alverniæ Comes, à quo poſita ſunt ejus fundamenta anno 910. nulli eam obnoxiam declaravit temporali domino præterquam Abbati ſuo. *Placuit huic teſtamento inſeri, ut ab hac die,* Bibl. Clun.
nec noſtro, nec parentum noſtrorum, nec faſcibus regiæ pag 3 6. 7.
magnitudinis, nec cujuſlibet terrenæ poteſtatis jugo ſub- 574 1574.
jiciantur Monachi ibidem congregati. 1535.

A Ludovico Rege filio Caroli Simplicis confirmatum eſt hoc Caput Teſtamenti Vuillelmi Ducis. *Sit verò locus ipſe juxta quod Vuillelmus conſtituit, & Apoſtolicæ Sedi ad tuendum, non ad dominandum ſubjugavit, ab omnium ſæculari dominatu, tam Regum, quàm cunctorum Principum, ſeu propinquorum ejuſdem Vuillelmi, quin & omnium penitus liber & abſolutus.* Quæ clauſula & ab Agapeto Papa confirmata eſt. Calliſto II. in confirmandis Cluniacenſis Abbatiæ privilegiis, non excidit jus cudendæ pecuniæ. *Percuſſuram quoque proprii numiſmatis vel monetæ, quandocumque vel quandiu vobis placuerit, habeatis.*

Non ſatis comperi, an intellexerint tandem aliquando Abbates Cluniacenſes, conducibilius ſibi eſſe, ſub tuitione degere potentiſſimi alicujus Principis, quàm vana paſci gloria ſummi dominii, paſſim à vicinis Nobilibus laceſſendi & illudendi. Non diſſimulavit B. Petrus Cluniacenſis Abbas lubricam hanc ſui Cœnobii fortunam, in Epiſtola ad Innocentium II. ſcripta. *Et quia terra noſtra, ut noſtis,* L. 1. Ep. 21.
ſine Rege & Principe exiſtens, quibuſlibet expoſita rap- L. 6. Ep. 26.
toribus eſt, &c. Quod rurſum expreſſius ad Eugenium III. Papam: *Eſt enim miſera terra noſtra cunctis penè terrarum partibus in hac parte miſerior, quòd ſine Rege, ſine Duce, ſine Principe, vel Defenſore exiſtens, expoſita eſt ferarum dentibus.* Confirmatum eſt ab Innocentio III. jus Cluniacenſium cudendi numiſmatis. Cùm Rex Franciæ Philippus anno 1181. monetam ſibi cudi juſſiſſet apud ſanctum Jangulphum, contrà fidenter niſi ſunt Cluniacenſes, ſuam eo loco, non regiam procudi hactenus ſolitam pecuniam, & ejus quam Rex ibi cudi faceret, mediam ad ſe partem jure devolvi. Rem ultro citroque inquiri & diſceptari Rex juſſit, auditiſque hinc & hinc probationibus, vetuit ne poſthac regia eo loco pecunia percuteretur. Sylviniacenſis Abbatiæ Du Cheſne
idem jus adſeruit doctiſſimus Quercetanus variis pag 64. 65.
documentis in ſuas ad Bibliothecam Cluniacenſem 140.
Notas congeſtis. Quod ipſum de pluribus Abbatiis aliis Chiffletius approbavit in Hiſtoria ſua Trenorchienſi.

XIII. Edita eſt porro ab eodem Quercetano conceſſio Friderici I. anno 1157. qua Eraclio Archiepiſcopo Lugdunenſi, & fratri Petri Venerabilis Abbatis Cluniacenſis confirmavit, non ſola ſuperiorum Imperatorum Reſcripta Eccleſiæ Lugdunenſi indulta; *Divi Imperatores Lugdunenſem Eccleſiam ſublimaverunt:* non ſolam Primatus per omnes Gallias dignitatem: *Imperiali magnificentia latiùs præſidet, & inter omnes Galliarum Eccleſias prima eſt, &c. & primatûs dignitate præfulget.* Sed & dominium temporale urbis, aliaque extra urbem jura complura. *Conceſſimus præfato Archiepiſcopo totum corpus ci-* Ibid. p. 107.
vitatis Lugdunenſis & omnia jura regalia per Archie- 156. 171.
piſcopatum, in Comitatibus, foris, monetis, teloneis, &c.

In antiquo Chronico habetur Comitem Delfinum & Comitem Foreſienſem, urbem Lugdunum invaſiſſe, at Archiepiſcopum Imperatoria poteſtate fretum anno 1162. eam rurſus recepiſſe. Anno 1167. Clerus Lugdunenſis & Comes Foreſienſis de juribus ſuis pepigere. Hæc ex Roberto de Monte, qui de ea agit Lugdunenſis civitatis parte, quæ cis

Rodanum eſt, & quam affirmat in intus Galliæ Regis poteſtate eſſe. Reliqua pars Imperatorii juris erat, ex quo regnum Burgundiæ cum urbe Lugduno, portio quædam Carolini quondam Imperii, ad Germanos Imperatores pervenerat. De Lugduno dicemus iterum paulò inferiùs.

Vix poterant regnum Burgundiæ retinere Imperatores, quòd ſua ipſos Germania vehementer ſollicitos haberet, Italia verò crebris defectionibus fatigaret. Erant porro juſtiſſimæ illis cauſæ, ut Italiæ potiùs quàm Burgundiæ retinendæ operam darent, cùm conſerta adeo & conjuncta eſſet Italia cum Imperio, cujus & diademate Romæ ornandi eſſent. Hinc facillimè adducti ſunt, ut pulcherrimas quaſque regni Burgundici civitates Archiepiſcopis & Epiſcopis earum vel dimitterent, vel ultro largirentur. Impetum ſubinde in eas faciebant Laici deprædatores, quò Imperatoribus tutius tandem viſum eſt & honorificentius, earum cuſtodiam, Comitatus & Ducatus Epiſcopis committi, quorum fidei fidentiùs incumberent. Eo ſcilicet invitamento Conradus Romanorum Rex anno 1146. Humbertum Archiepiſcopum Viennenſem cuſtodia Viennenſis civitatis donavit, & circumpoſiti tractus, vetito Matiſconenſi Comite, ne quid ibi ſibi arrogaret juris. *Omnium ſæcularium poteſtatem, & Vuillelmum Matiſconenſem Comitem à prædicta urbe alienamus, & ſub tua cuſtodia, venerabilis Humberte Archiepiſcope, ſucceſſorumque tuorum & Eccleſiæ tuæ Viennam cum omni integritate ſua perpetuo jure tradimus.* Idem ipſum conceſſum eſt à Friderico I. anno 1153. *Præfata civitas Regia Cathedra excellentia nullum præter nos debet habere poſſeſſorem; ſed quandiu abſumus, ipſam per ejuſdem loci Archiepiſcopum & per Cathedrales Canonicos cuſtodiri oportet.* Anno 1157. idem Fridericus Archiepiſcopum Viennenſem Archicancellarii in regno Burgundico nomine & dignitate decoravit. *Ut in regno Burgundiæ ſacri Palatii noſtri Archicancellarius, & ſummus Notariorum noſtrorum ſemper exiſtas, & poſt te ſucceſſores tui. Omnia quoque Regalia ab anteceſſoribus noſtris Eccleſiæ Viennenſi collata, commune etiam forum agentium vel ſuſtinentium cauſas, tam civiliter, quàm criminaliter noſtra conceſſione teneas & poſſideas.* In alio Reſcripto principem Conſilii ſui illum deſignavit: *Et quia princeps Conſilii noſtri, & Archicancellarius in regno Burgundiæ, & primus in Aula Regali, & in adminiſtratione Reipublicæ.* Ita jus Cuſtodiæ brevi in Principatum erupit, ipſorum dono & voluntate Imperatorum, qui munificentiam ſuam, quàm alienam hanc eſſe prædam malebant; dabantque quod retinere jam non poterant. Qui Burgundiam enim retinuiſſent, quorum è manibus Italia extorquebatur? Porro ubi ſua Majorumque ſuorum beneficentia cumulatas fuiſſe venditant hi ſive Reges, ſive Imperatores Lugdunenſem & Viennenſem civitates, quæ principes regni Burgundici & capita fuerant; inter hos Majores recenſendi potiſſimum ſunt Carolinæ familiæ Reges, quibus olim hoc Regnum paruerat, & ad quorum ſeros nepotes tandem revolutum eſt.

Bibl. Flor. Par 3. pag 82. 85. &c.

XIV. Non æquè pronum eſt divinare, quo ex capite accerſendi ſunt Principatus temporales complurium aliorum Galliæ Præſulum. Goffridum Catalaunenſem Epiſcopum Petrus Venerabilis Cluniacenſis Abbas, datis ad eum litteris, non ut Epiſcopum tantùm illum, ſed ut Principem reveretur, qui utriuſque dignitatis amplitudini par eſſet, utriuſque multa alia aliis illuſtraret, & quod ſupra admirationis aleam videri poſſit, his mirificè conciliaret Monaſticæ profeſſionis, cui ſe olim addixerat, virtutes: *Quid & illud, quod cùm tanta urbi non ſolùm Epiſcopum, ſed & Principem neceſſariò vos eſſe oporteat; nihil de Monacho vendices Pontifex, nihil de Religione Princeps uſurpes, nihil de priſco ordine mundus furetur.* Utcumque is hominum mentes occupaverit error, his Principatibus ſæcularis faſtus inſaniam ſemper inhærere; in culpa eſt levitas animi & ventoſa hominum ambitio, non ipſa dignitatum natura. Dignitates enim, æquè ut opes, perinde ut uſus earum eſt, in laude, vel in vitio ſunt. Boni bono eas uſu cohoneſtant, mali malo dedecorant. Horum abuſus ab Eccleſia profligandus eſt mediorum bonorum, & in utramque partem verſatilium, non uſus: niſi quis Arnaldi Brixiani inſania laboret, quem proſcripſit Innocentius II. anno 1139. in Concilio Lateranenſi II. Nihil propriè à Clericis, nihil etiam in communi à Monachis poſſideri poſſe delirabat malè feriatus dogmatiſta, referente Ottone Friſingenſi Epiſcopo, nec ab Epiſcopis ipſis in feudo; ſed hæc omnia temporalibus & laïcis dominis reſtituenda. *Dicebat nec Clericos proprietatem, nec Epiſcopos Regalia, nec Monachos poſſeſſiones habentes ullo modo poſſe ſalvari; cunctaque hæc Principis eſſe, & ab ejus beneficentia in uſum tantùm Laicorum cedere oportere.* Ejuſdem vecordiam Novatoris coætaneus Poëta his quoque verbis adumbravit; *Nil proprium Cleri, fundos & prædia nullo jure ſequi Monachos, nulli fiſcalia jura Pontificum, nulli cura popularis Abbatum, ſacras referens concedere leges.* Ita Guntherus Ligurinus.

L. 2. Ep. 43.

Eodem ipſo anno 1139. coactum eſt in Anglia Concilium Vintonienſe, ad diſceptandam cauſam duorum Epiſcoporum, Rogerii Saliſberienſis, & Alexandri Lincolnienſis, qui viribus & opibus circumfluentes, caſtra aliqua in ſuis Diœceſibus diligentiùs muniri fecerant. Rex Stephanus ipſos comprehendi juſſerat, compuleratque ut eas arces ſibi contraderent. Vintonienſis Epiſcopus Legatus idem in Anglia Pontificius, & Stephani Regis germanus, violata & conculcata fuiſſe à Rege Epiſcopatus jura contendebat. Contrà verò nitebatur Rotomagenſis Archiepiſcopus Hugo, per Canones haud eſſe fas Epiſcopis arces obtinere: aut ubi aſſequitur Rex ut obtineant, tum eas repetenti reddendas eſſe, ubi bella fremunt, qui uſus eſt ſanè vulgatiſſimus. *Aut enim ſecundùm Canonum ſcita injuſtum eſt, ut habeant caſtella; aut ſi pro hoc indulgentia principali toleratur, ut tradant claves, neceſſitati temporis debent cedere, &c. Eſto, juſtum ſit ut habeant; certè quia ſuſpectum eſt tempus, ſecundùm morem aliarum gentium Optimates omnes claves munitionum ſuarum debent voluntati Regis contradere, qui pro omnium pace debet militare.* Hæc Vuillelmus Malmeſburienſis. Trito & vernaculo idiomate arces iſtiuſmodi appellitabantur Jurabiles, Reddibiles, & Receptibiles: quòd Principi redderentur tempore belli, & ab eo rurſum reciperentur, reciprocæ hujus fidei vinculo juramentis aſtricto. Eodem admodum tempore ſpoliatus eſt Lucius II. Papa feudis & dominiis omnibus Cameræ Apoſtolicæ ab urbanæ ſeditionis incentoribus Arnaldi Brixiani contagio imbutis. Patricius ab illis creatus eſt, cui & hæc feuda omnia tradidere, juſſo Pontifice oblationibus & decimis victitare. Rem narrat Pontifex ipſe in Epiſtola quadam ſua: *Patricium eligentes, omnes ei ſubjiciuntur, omnia Regalia Pontificis tam in urbe, quàm extra poſita, ad jus Patricii ſui repoſcunt, eumque more antiquorum Sacer-*

Jarables. Rendables. Recevables

Epiſt. 2.

datum de decimis tantum & oblationibus ſuſtentari Otto. Friſ. L. 7. c. 31 *oportere dicunt.* His procellis Eugenius III. compulſus eſt ſtatim poſt ſuam Romæ inaugurationem Urbe egredi anno 1145. ad quam & eodem anno revocatus eſt, extinctaque Patricii dignitate, & ſe & priſtinam recuperavit ſuperiorum Pontificum poteſtatem.

XV. Cùm duodecimo demum hoc ſæculo Palæſtina ejectis Sarracenis in Chriſtianorum poteſtatem veniſſet, adeundus nobis eſt Vuillelmus Tyri Archiepiſcopus, qui addoceat nos, quæ temporalis fuerit hoc ævo Patriarcharum Orientalium poteſtas, & quàm ſumma Romani Pontificis amplitudini, & peræquè objecta perſecutionibus eorum, quorū maximè fidei incumbendum fuerat. Quo primum tempore Daimbertus primus Latinorum Hieroſolymitanus Patriarcha in eam provectus eſt ſedem, Gotfrofredus Hieroſolymæ Dux temporalem omnem illi conceſſit nuperi Patriarchæ Græci ditionem, non L. 9. c. 15. 16. 17. 18. ſine acceſſione aliqua nova. Non multò pòſt Patriarcha nimium faciles iis aures præbens, quibus pax cordi non erat, ut à Vuillelmo Tyrio perhibetur, cœpit à Duce repetere Civitatem & Arcem Hieroſolymitanam; itemque Joppenſem, cum ſuis omnibus territoriis. Mira Dux humanitate, hæc illi omnia reſtituit, ea cautione, ut ea ipſe pergeret poſſidere, & homagio ligio ea de cauſa illi conſtringeretur, donec unam & alteram civitatem aliam armis ſubegiſſet. Eam Patriarchæ petitionem non probat Vuillelmus Tyrius, & nihilo tamen minùs fatetur ipſemet jamdiu fuiſſe, quod Patriarchæ Hieroſolymitani quartam partem urbis Hieroſolymæ poſſiderent, etiam tum cum ibi Sarraceni rerum potirentur.

Non pigebit hic autem altius rem ordiri, & qua ratione eam ſibi dominationem peperiſſent Patriarchæ Hieroſolymitani, aperire; quod hinc roboris & lucis non parum acceſſurum ſit ei, quam ad faſtidium pene inculcamus doctrinæ, de partis Eccleſiæ hoc genus Dominiis & Principatibus Sic enim refert Vuillelmus Tyrius. Anno 1063. Caliphæ Ægyptii juſſu, cui tota tum ſuberat Palæſtina, farciri mœnia, & inſtaurari cœpere arces civitatis Hieroſolymitanæ. Qui operi præerant, quartam murorum partem Chriſtianis farciendam aſſignarunt, quanquam ad quartam civium partem ne accederent quidem. Hinc invecta illis neceſſitas, aliquid ut ſubſidii ab Imperatore Conſtantinopolitano mendicarent. Haud gravatè id conceſſum eſt, dum & à Calipha concederetur, ut quarta illa urbis regio Chriſtianis ſejunctim ſolis incolenda permitteretur. Pollicitus eſt Calipha, nec fidem fefellit. Ita ſejuncti à cæteris civibus Chriſtiani, cauſas ſuas cœpere ad Patriarchæ referre judicium, ut non alio præter ipſum Judice uterentur. Hinc illi non multò pòſt parta, aſſertaque eſt Judicis & Domini temporalis poteſtas in eam urbis regionem. *Tandem ſeorſum habitantes ſine admixtione Zizaniorum, degebant quietius: ſi quas habebant quæſtiones, ad cognitionem referebant Eccleſiæ, & mediante domini Patriarchæ, qui pro tempore erat, arbitrio, controverſias inter ſe decidebant. Sic ergo ab ea die, & ea ratione, prædicta pars civitatis quarta, alium non habuit Judicem vel dominum niſi Patriarcham: & eam quaſi propriam Eccleſia ſibi perpetuo vindicavit.* Verba ea ſunt Vuillelmi Tyrii, quibus expreſſiora ne deſiderari quidem poſſint, vel illuſtriora, ad firmandam doctrinam, formamque ſuperius à nobis exhibitam antiquiſſimæ Eccleſiarum temporalis dominationis.

Hieroſolymitano Duce Gotfredo extincto, Idem. L. 10. c. 3. poſt confirmatam teſtamento pollicitationem ſuam de reſtitutione Patriarchis facienda; qui ei ſucceſſor accitus eſt Balduinus, idem que germanus ejus L. 13. c. 25. frater, quique primus anno 1101. Hieroſolymæ Rex ſolemni pompa initiatus eſt, ei de ea reſtitutione nec in mentem venit. Subitè & modicè vel jura, vel ſpes ſuas oſtenderunt Patriarchæ ad annum uſque 1128. quo Patriarchæ Stephano viſum eſt eas excitare & impellere: ſed præmaturo abreptus fato, propinati veneni ſuſpicionem partibus ſuis aſperſit.

Antiochenus quoque Princeps, verè, an ſimulatè Principatum ſuum à Patriarcha obtinebat Antiocheno. Ita diſertè affirmat Vuillelmus Tyrius, de Raimundo Principe, & Radulpho Patriarcha: *Fi-* L. 15. c. 12. *delitatem manualiter exhibuit, ſpondens fide interpoſita, quod ab ea die in antea non eſſet in conſilio, vel in facto, quod honorem, vitam, vel membrum perderet, aut caperetur mala captione, ſicut in forma exhibendæ fidelitatis continetur.* Perfidia Raimundi in Patriarcham manifeſtiſſimè prodit, quam inrita & inſida ſint hæc fidei ſacramenta, & hominia, ubi illa pietas exolevit, & religio, unde ea profluxerant. Simillimum enim veri eſt, illud fidei ſacramentum non aliud ab origine primæva fuiſſe, quàm liberam & ſpontaneam profeſſionem, qua ſe Princeps cœleſti Regi obnoxium fore recipiebat, cùm ejus Miniſtris eo ſe vinculo obligaret. In promptu ratio eſt, quòd non ſatis conſtet ex hiſtoria, Antiochenam civitatem juris & poteſtatis fuiſſe Patriarchæ, vel totam, vel ex parte. Nec id neſciſſet Vuillelmus Tyrius, nec ſiluiſſet, uti neque de Hieroſolyma tacuit. Ex eodem Tyrio Comes Toloſanus cap- L. 7. c. 8. ta civitate Abata, alterius diei itinere ab Antiochia, Epiſcopum ei præfecit, media parte donatum urbis & territorii. *Cui ſtatim dimidium civitatis & univerſi contulit territorii, Deo gratias exhibens, quod per ejus operam & ſtudium Oriens Epiſcopum haberet Latinum.*

XVI. A vero non abludit, aut à veri ſimilitudine, ſex Pares Eccleſiaſticos Gallicani Regni idem genus incunabula ſortitos eſſe. Quo tempore vel corruebat regia Caroli Magni proſapia, vel Hugonis Capetii ſtirps lento greſſu conſurgebat ad idem faſtigium, Epiſcopis urbium ad fines regni poſitarum & potiſſimarum ea incubuit neceſſitas, ut exemplo Gregorii Magni ad ovilis ſui ſalutem cum animarum ſpiritali cura temporalem conjungerent adminiſtrationem. In Archiepiſcopos Remenſes, in Epiſcopos Noviodunenſem, Laudunenſem, Catalaunenſem, Bellovacenſem, Lingonenſem, frequentiores fuere hoſtium Regni excurſiones, aut irruptiones. Cùm Reges ad alia diſtenti, non ſatis expeditè & validè accurrere & opitulari poſſent, ipſi ſibi Præſules non defuerunt; laboribus, impenſis, ſollicitudine maximè, & charitate civitatibus affuere ſuis, eaſque Regno Francico incolumes vindicarunt. Nec immemores impenſæ fidei, operæque fuere Reges, accitis his ad Conſilia ſua propius & ad miniſteria regia Præſulibus: uti paulò antè diximus Fridericum I. Imperatorem Lugdunenſes & Viennenſes Archiepiſcopos Conſiliorum ſuorum Principes deſignaſſe, in Regno certè Burgundiæ, quod illi in fide continere ſatagebant. Erant & Comitibus, atque Ducibus ſui Pares, qui eorum intererant Conſiliis, eoque nomine & officio verè Pares erant. Fuere ergo & Galliæ Regibus Pares ſui, quorum laïci ſex, Clerici totidem, propterea quod & in Conſilia Regis, & in Comitia Regni,

Digitized by Google

atque Parlamenta utetque ſemper Ordo conſtituit. Archiepiſcopi & Epiſcopi ad Parium dignitatem acceſſiti ſunt, quorum induſtria, fides, fortitudo magis emineat in his Provinciis in obſequio Regum confirmandis. In Normannia proprii fuere Duces, uti & in Burgundia; in Campania Comites, uti & in Flandria. Nulli ergo Pares Eccleſiaſtici in his Provinciis.

De aliis Paribus exiſtimari poteſt ex Epiſtola Hildeberti Cenomanenſis Epiſcopi ad Epiſcopum Bellovacenſem, cujus geminam ſejungit poteſta-
Epiſt. 58. tem, ad ſpiritalia, & ad temporalia. *Non vereor huic te propoſito defuturum, cui oppreſſis concurrere, & Cathedra facit ut velis, & Curia, ut poſſis. Tui ſiquidem juris eſt, quidquid in Civitate Belvaco Sacerdotium ſpectat, vel Regnum.* Bernardus ipſe ad Comitem Campaniæ litteras dedit, quo eum hortaretur ad hominium pro more exhibendum Epiſcopo Lin-
Epiſt. 39. gonenſi: *De caſamento quod tenetis, homagium quod debetis, reverenter ei & humiliter offeratis.* Non aliud antiquius, ut reor, veſtigium Parium Franciæ, quàm in Epiſtola Eudonis Comitis Carnutenſis, ad Robertum Regem ſcripta, ſuper lite Comitis hu-
Epiſt. 96. jus & Richardi Ducis Normanniæ, *non ſine Conventu Parium* diſceptanda. Inter Epiſtolas Fulberti hinc quoque locus fuit.

XVII. Claudemus hoc Caput exemplis Comitatuum & Principatuum Germaniæ Epiſcopali Pedo adjectorum. Adalbertus, ſive Albertus, Bremenſis, ſive Hamburgenſis Epiſcopus, conſilium iniit emendi Comitatus omnes, Diœceſeos ſuæ finibus circumdatos; exemplo ſibi propoſito tum Antiſtitum aliorum, tum maximè Herbipolenſis, ſeu Virtſburgenſis, qui Epiſcopatus ſui temporalem omnem obtinet ditionem. Cùm enim Comitatus omnes poſſideat illis finibus cinctus, hinc Dux efficitur totius regionis. Rem ita ediſſerit Albertus Stadienſis in Chronico ad annum 1062. Attexenda ſunt hic ejus verba, iis referta rebus, quas haud ignorari magnopere intereſt. *Tanta erat opulentia hujus Epiſcopi. Statuit autem omnes Comitatus ſuæ Parochiæ, qui in ſua Diœceſi aliquam juriſdictionem videbantur habere, in poteſtatem Eccleſiæ redigere, adinſtar aliorum Præſulum, & maximè Virceburgenſis, qui in Epiſcopatu ſuo neminem dicitur conſortem habere. Ipſe enim cum teneat omnes Comitatus ſuæ Parochiæ, Ducatum etiam Provinciæ gubernat.* Perhibet mox Albertus, quos Comitatus & quanta pecunia emerit Archiepiſcopus. Nec diſſimulat præter ſpem ſuam Adalbertum Eccleſiæ ſuæ opes, quas augere meditabatur, non mediocriter extenuaſſe, & id eſſecutum eſſe, ut Eccleſia Bremenſis opulentis do-
Cap. 322. 162. minaretur Vaſſallis, ipſa tenuis, & egena. *Sufficit ideo pauperes eſſe, ut divites ſervos habeant.* Idem refert & Adamus Canonicus Bremenſis in Hiſtoria Eccleſiaſtica.

Non oſcitantem deſinerant Lectorem, quæ hic nobis obſervanda veniunt. 1. Si ſint Eccleſiæ Ducatus, ſi Comitatus, non eos ſemper à munifica Principum, aut Regum manu promanaſſe; fiſco ex ipſo ſuo eam non ſemel hæc ſibi ornamenta & poteſtatis augmenta comparaſſe. 2. Hic Bremenſis Archiepiſcopus aliorum veſtigia legebat Antiſtitum. *Ad inſtar aliorum Præſulum.* Itaque caro emerant & alii Præſules iſtiuſmodi ſuis dignitates Eccleſiis. 3. Nec me fugit vaſtioris ambitionis invidia laboraſſe Adalbertum Epiſcopum apud ſui ævi Hiſtoricos. Sed cæteri hi Antiſtites, quorum ille veſtigia premebat, nulla ejuſmodi macula aſperſi fuere. 4. Epiſcopis & Comitibus familiares erant lites & diſſenſiones, de temporali potiſſimum juriſdictione, vel de utriuſque juriſdictionis terminis. Hinc erepabant excommunicationes, hinc deprædationes, ad arma hinc & hinc non rarò decurrebatur. His malis & crebris & importuniſſimis ibatur obviam empta & parta Eccleſiæ juriſdictione temporali, quando ſpiritalis exortes & impatientes erant laici. Id his verbis Albertus Stadienſis innuebat: *Comitatus omnes, qui in ſua Diœceſi aliquam juriſdictionem videbantur habere, ſtatuit in poteſtatem Eccleſiæ redigere.* 5. Comitatus ergo ibi tum dicebatur minoris regiunculæ dominatio temporalis, majoris Ducatus, quo & plures Comitatus continebantur. Unde cum Virtſburgenſis Epiſcopus Comitatus Franconiæ omnes Eccleſiæ ſuæ adjeciſſet, Dux Franconiæ evaſit, quod & nomen & jus ad ſucceſſores ſuos tranſmiſit. *Ipſe enim cùm teneat omnes Comitatus ſuæ Parochiæ, Ducatum etiam Provinciæ gubernat.* 6. Non ſemel diximus in promiſcuo perſæpe habita fuiſſe vocabula Ducum, Comitum, Conſulumque, ut idem ejuſdem regionis aliàs Dux, aliàs Comes diceretur, aut Conſul. Sed ex hoc Alberti Stadienſis loco perſpicuum eſt, aliis regionibus & temporibus magnam fuiſſe eorum titulorum diſcrepantiam, nec diſtantiam mediocrem poteſtatis iis innexæ. 7. Hinc proficiſcitur nimirum, quod Epiſcopi alii alibi Duces ſint, vel Comites, vel Vicecomites, vel Barones, prout hæc dignitatis & poteſtatis nova incrementa adepti ſunt, vel Regum largitate, vel ſumptu & ære ſuo, pacem ut magis, quam dominationem emerent. Quod rurſus idem Scriptor inſinuat de Epiſcopo Virtſburgenſi, cui nullus domini conſors erat, nullus æmulus, aut poteſtatis collega, ideoque & nullæ iſtiuſmodi diſſenſiones, quæ alibi tam crebræ inter Epiſcopos & Comites ardebant. *In Epiſcopatu ſuo neminem dicitur habere conſortem, ipſe enim cum teneat omnes Comitatus ſuæ Parochiæ, Ducatum etiam Provinciæ gubernat.*

Quas poſtea in Archiepiſcopum Adalbertum malevolorum invidia tempeſtates excitavit, ut Aula ſe ſubducere, & latifundiorum partem ſuorum elargiri coactus ſit, quo reſidua tueretur: earum cauſa nonnulla penes ipſum fortaſſis fuit, præcipitis utpote non rarò conſilii virum. At nihilominus tertio poſt anno in Aulam revocatus, & gratia & authoritate, qua floruit, ingentes rurſus Eccleſiæ
poſſeſſiones aggeravit. Sed vel hinc abundè liquet, Idem anno
nihil opulentiæ & potentiæ temporalis uſus ſit, quem 1066. 1068
eſſe oporteret, Epiſcopalis, & ſanctiſſimis Apoſtolicæ vitæ legibus conſentiens, corruere hæc omnia, & Præſules ipſos graviſſimis infortuniis implicari. Tot Comitatibus emptis, vel aliàs Eccleſiæ fiſco adjectis, ſucceſſor Adalberti Liemarus in Archiepiſcopatu Bremenſi, ſimultates exercens cum Co-
mite Ludero, qui Lotharius poſtea fuit Imperator, Idem anno
captus eſt, in carceremque compactus, unde abſol- 1089.
vi non potuit, niſi Ludero Advocato Bremenſis Eccleſiæ creato, & magna vi pecuniæ ei appenſa.
Hujuſmodi Præſulum ſæculari faſtu & inani pom- Idem anno
pa, deturpatur & vileſcit longè indubitatius Eccle- 1179.
ſia, quàm eorum paupertate, quos idem Scriptor commemorat, & quorum alterum ait Romam veniſſe uno equo contentum; alterum veniſſe peditem cum uno pediſſequo, ad Concilium Lateranenſe III. Scoti hi erant Epiſcopi, quibus non longo proximus intervallo erat Epiſcopus Hibernus, qui ingenuo & verè Epiſcopali terrenorum

omnium

omnium faſtidio, fatebatur annuos proventus ſuos omnes ex tribus exiſtere vaccis, quas ſui ſibi Parochiani ſuppeditarent. Nunquam pudet, nunquam tædet Eccleſiam hujus paupertatis; quin & illam gloriæ vertit, ubi virtutum affluit opulentia. Nec recuſat illa opes, nec dignitates abjudicat, dum religioſus earum uſus ſit & finis, at vel in Antiſtibus eas ſuis execratur, ubi nonniſi ſæculari ſerviunt luxui & ambitioni.

XVIII. Ad annum denique 1240. idem Chronologus nomina recenſet ſeptem Electorum, quales poſt eum annum fuere, cùm ante omnes Germaniæ Principes uno & eodem privilegio potirentur. En ipſa ejus verba: *Ex prætaxatione Principum & conſenſu eligunt Imperatorem Trevirenſis, Moguntiens & Colonienſis. Trevirenſis enim licèt de Alemania non ſit, ratione antiquitatis eligit. Palatinus eligit, quia Dapifer, Dux Saxoniæ, quia Marſcalcus; Marggravius de Brandeburg, quia Camerarius; Rex Bohemiæ, quia Pincerna eſt, non eligit, quia non eſt Teutonicus.* Eodem hoc tempore agebat, & Hiſtoriæ inſudabat conſcribendæ Albertus Stadienſis, quam ad annum 1256. protraxit. Itaque à veriſimili non recedit, tunc defixum fuiſſe numerum ſeptem Electorum, vel potius ſex, trium Eccleſiaſticorum, trium ſæcularium, cùm Rex Bohemiæ jure ſuffragii non gaudeat, niſi ubi paria hinc & hinc certant vota.

XIX. Narrat Arnoldus Lubecenſis Abbas, quæ in Conventu Moguntino geſta ſint ſub Friderico I. ipſo ſacro Pentecoſtes die. Cùm medius ſediſſet Imperator inter Archiepiſcopos Moguntinum & Colonienſem, intervenit Abbas Fuldenſis antiquiſſimum jus ſuum conteſtaturus, jamdiu à Colonienſibus Archiepiſcopis ſibi præreptum, ſed à priſcis Imperatoribus Abbatiæ Fuldenſi conceſſum, ut ſiniſtram tegerent Imperatoris Abbates Fuldenſes, cum ejus dextram tegebat Moguntinus Archiepiſcopus, in omnibus Conventibus qui Moguntiæ
Chron. Slavor. l. 3. c. 9. haberentur. *Eccleſia Fuldenſis hanc habet prærogativam ab antiquis Imperatoribus traditam, ut quoties Moguntiæ generalis Curia celebratur, Archiepiſcopus hujus Sedis à dextris ſit Imperatoris, Abbas Fuldenſis ſiniſtram ejus teneat.* Interpellavit Colonienſem Imperator, ut Abbati concederet, ſed videns eum omnino diſcedere, & pleroſque ſecum abſtrahere Proceres, illos quidem omnes revocavit, at Abbatem præcepit ſecundas poſt Archiepiſcopum tenere. Efferveſcit mox pius Scriptor in intemperias effrænatiſſimæ ambitionis quorundam Laïcorum, & nonnullorum Prælatorum, potiſſimum verò Monachorum, quorum profeſſio ſanctiſſima ad ſummum laudis culmen ſe extulit moderatione animi & ſui deſpicientia: dedecoratur verò & peſſumdatur hac eminentiùs ſedendi jactantia, & quæſita tumultum magnificentia. *Crevit poſſeſſio, & evanuit religio. Ex temporalium abundantia dum cœperunt carnaliter vivere, cœperunt etiam carnaliter ſapere. Refrixit charitas, ſubintravit mundialitas. Non fuit locus religioni, ubi patebat aditus elationi.* Poterat hic Abbas Princeps hanc ſibi peperiſſe immediatè poſt Archiepiſcopum Moguntinum ſedendi prærogativam in Synodis vel Conventibus peculiaribus Diœceſeos Moguntinæ. Nec exemplis forſan res, nec ſpecie veriſimili careret. At ut eandem ſedis eminentiam ſibi flagitaret ſupra Epiſcopos & Archiepiſcopos, ſive in Conciliis Provincialibus, ſive in Comitiis generalibus Imperii, non poterat non ea ſumma videri ordinis & diſciplinæ perverſitas.

CAPUT XXXI. *P. 4. l. 3. c. 20.*

De ditionibus, Comitatibus & Ducatibus Eccleſiæ datis, poſt annum Chriſti milleſimum ducenteſimum.

I. Probat Bernardus temporales Prælatorum dignitates, dum earum finis & uſus conſentiat Eccleſiæ ſanctimoniæ.

II. Variæ viciſſitudines temporalis juriſdictionis Archiepiſcopi & Capituli Lugdunenſis.

III. De eodem curſus De temporali dominatione Archiepiſcopi Viennenſis & Epiſcopi Gratianopolitani.

IV. De Epiſcopatibus Provinciæ Narbonenſis primùm, & de temporali eorum ditione.

V. In antedictis obſervantur aliqua.

VI. De Archiepiſcopatu Arelatenſi, cujus ditio è Regno quoque Burgundico excerpta erat.

VII. Sub Philippo Pulcro Rege quantos Prælati Ducatus, Comitatus & Baronias obtinerent.

VIII. Ditiones temporales Archiepiſcoporum Rotomagenſium & Pariſienſium Epiſcoporum.

IX. De aliis quibuſdam Galliæ & Belgii Eccleſiis.

X. De Epiſcopis Provinciæ Armoricæ. Defenſio harum ditionum & dominationum temporalium, quarum poteſt uſus Eccleſiæ & Regno, ornamento eſſe & compendio.

XI. Perutſunda donatio Imperatoris, Angliæ Regem ingenti portione Regni Burgundici donantis. Donati ſunt & Epiſcopi Angliæ à ſuis Regibus Principatibus temporalibus quibuſdam. Exemplis Quanti ſit plenum periculi has ditiones patrimonio pauperum emere.

XII. Ab Anglia in Hiſpaniam venitur. Non poſſunt Epiſcopi niſi Regibus obnoxii eſſe.

XIII. De Prælatis Italiæ, & de Dominiis eorum temporalibus.

XIV. De Prælatis Germaniæ, & de Principatibus eorum temporalibus.

XV. De Prælatis Regnorum Septentrionalium.

XVI. De Græcia & Oriente.

I. HOc Capite locupletiſſimorum Eccleſiaſticæ diſciplinæ teſtium agmen ducet Bernardus, qui vehementer excanduit in inſanias Arnaldi Brixiani, roboravitque judicio & calculo ſuo, quod in Eccleſia uſitatiſſimum jamdiu erat, ut Prælatis eſſent Baroniæ, Ducatus, Comitatus, ſacris infulis innexi; ſed ei plurimùm diſplicuit intumeſcens ex his quorundam faſtus, & oſtentatio ſæcularis. En ipſa Bernardi verba: *Duplex eſt dominium* In Serm. ad Paſtores. in fine.
Prælatorum. Habent enim claves Eccleſiæ, quibus claudunt & nemo aperit; aperiunt & nemo claudit. Habent & Regalia, quia domini ſunt urbium & oppidorum. Nec ſolùm Epiſcopatus, ſed & Conſulatus habent. Ut meritò eis dicatur, Quid ultra debui facere & non feci? ſed quod datum eſt illis in adjutorium, factum eſt illis in ſcandalum. Sciitiſſimè ſanctus Pater hoc potentiæ temporalis adminiculo nihil tempeſtivius, nihil efficacius auguratur fore, ſi ea nunquam niſi ad Paſtoralis charitatis & ſollicitudinis explenda officia torqueretur. Nemo enim tam hoſpes eſt, qui neſciat eo maximè obice retardari, aut prorſus retundi optima quæque Epiſcoporum conſilia, diſſenſu, vel reniſu potentiæ temporalis. Itaque cùm hæc ipſa illis aſpirante Deo, annuente Principe conceditur, vel permittitur, jam faciles plerumque exitus habent pia quæque molimina.

II. Diximus à Friderico I. Lugdunenſem Archiepiſcopum dictum fuiſſe Principem Conſilii ſui in Regno Burgundiæ *Exarchon & ſummus Princeps Palatii noſtri in regno Burgundiæ.* Ab Henrico III. Imperatore ex Glabro jam datus fuerat Archiepiſco- Glaber. l. 5. c. 4.
patus Lugdunenſis Adelrico, anno 1040. Guigo Lugdunenſis & Foreſienſis Comes donationem civitatis Lugdunenſis, & ejus ultra Ararim territo-

rii injurioſam ſibi eſſe interpretatus, arma corripuit, & Archiepiſcopum civitate expulit. Anno 1167. convenit illis, ut urbs utrique communis pateret. Anno 1173. fœdus paulò ſtabilius percuſſum eſt, quo Comes Eccleſiæ ceſſit civitatem Lugdunum, & maximam partem territorii eis Ararim, terris quibuſdam aliis ſibi viciſſim repenſis. Eam concordiam firmavit Alexander III. nec non & Philippus Auguſtus, ita ut jam non reliquus eſſet Comiti, niſi Comitatus Foreſienſis, Lugdunenſi Comitatu toto in Archiepiſcopum & Capitulum tranſcripto. Ea verò Regis Galliæ confirmatio ideo deſiderabatur, quòd Francici juris & regni eſſet, totus citra Sequanam Lugdunenſis Comitatus. Quæ
Du Cheſne To. 4. pag. 665. 672. datæ fuerunt ad Ludovicum VII. Galliæ Regem Epiſtolæ ab Abbate Cluniacenſi, & à Capitulo Lugdunenſi ſuper electione Archiepiſcopi: ex iis perſpicuum eſt non raro confugiendum iis fuiſſe ad tuitionem Regum Galliæ, ſicut & hîc ea uſi ſunt adversùs eos qui electionem à ſe factam oppugnatum ibant. Imperio tamen ſemper accenſebantur Lugdunum, Vienna & Viſuntio. Inde eſt, quod cùm Philippus Auguſtus ad Innocentium III. conqueſtus eſſet de Legato ejus, qui interdicto ſubjecerat Franciam, cùm in Francia jam ipſe non eſſet: repoſuit Pontifex, etſi tum Legatus in Francia non verſaretur, verſatum tamen fuiſſe intra fines Legationis ſuæ, quæ Provincias complectebatur Viennenſem, Lugdunenſem, & Viſuntionenſem. *Cùm*
Extra. De offic. legati. c. 7. *non ſolum in Regno Francorum, ſed in Viennenſi, Lugdunenſi, & Viſuntinenſi Provinciis injunctam ſibi à nobis Legationis ſollicitudinem ſuſcepiſſet.* Perſcribens ipſe Philippus Auguſtus Rex ad Innocentium III. teſtatum facit, in Regno ſuo ſolam Bituricenſem Eccleſiam jure Primatûs frui. *Sola Bituricenſis Eccleſia in toto Regno noſtro Primatiæ obtinet dignitatem.* Non ergo tum Philippus Lugdunum Regni ſui finibus complectebatur. Acerrimè tunc de Imperio decertarunt Otto Saxoniæ Dux & Philippus Sueviæ. Otto jam bellum Eccleſiæ indixerat, ut author eſt Vuil-
Lib. 10. lelmus Brito in Philippiade, cui hiſtorico carmini ſuo orationem Ottonis inſeruit, antequam manus cum Philippo Auguſto ad Bovinas conſereret, ad exercitum habitam. Ea Otto profitebatur, certum id ſibi & ratum eſſe, fundos omnes Eccleſiæ auferre, ſolis ut ea oblationibus & decimis frueretur: ſed his ſuis conſiliis graviſſimum adverſarium ſibi objici Philippum Auguſtum. Tum in Imperatorem poſtea electus eſt Fridericus II. cujus imperium mera & perpetua fuit cum Eccleſia conflictatio. Ita minùs mirum eſt, ſi civitas & Eccleſia Lugdunenſis tuitioni ſe Regum Franciæ commiſit, qui ita demum antiquiſſima recuperarunt jura & dominia Coronæ ſuæ, luxata tum primùm & ſciſſa, ubi inter filios Ludovici Pii Monarchiæ Gallicanæ in plures partita & diſtributa ſunt Regna. Anno 1269. B. Ludovicus Galliæ Rex turbas aliquas & diſſentiones ſedavit Lugduni, arbitrum ſe & pacificatorem agens. Anno 1273. Gregorius X. Lugduni Concilium celebrans generale, à Philippo Audaci Galliæ Rege inviſus eſt; eique Rex ut in Regno ſuo militem ad cuſtodiam & tutelam dimiſit. *Sed*
Du Cheſne To. 5. pag. 528. *quia apud Lugdunum Dominus Papa debebat Concilium celebrare, Philippus Rex utpote in regno ſuo dimiſit ibidem milites & ſervientes ad cuſtodiam Domini Papæ & cæterorum in Concilio congregandorum.*

Ejus Eccleſiæ Canonicorum albo inſcriptus olim fuerat Gregorius, quo faciliùs anno 1274. arbiter ipſe & judex ſedit litis inter Archiepiſcopum & Capitulum ſuper Comitatu Lugdunenſi. Ab eo autem declaratum eſt, temporalem Lugduni juriſdictionem penes Archiepiſcopum eſſe, & ejus tamen partem aliquam Capitulo communicari, propter jura, quæ a Comite Foreſienſi ſibi olim comparaſſet, & quibus Comitatûs nomen additum eſſet. *Declaramus juriſdictionem temporalem in civitate Lugdunenſi ſpectare ad Archiepiſcopum, & pro aliqua parte ad Capitulum, ratione juris, quod idem Capitulum à quodam Comite Foreſii acquiſivit, & Comitatum appellat.* Ejus Reſcripti reliquam partem non publi- Ann. 1274. n. 61.
cavit Rainaldus, monuiſſe contentus, definitos fuiſſe à Pontifice limites juriſdictionis Archiepiſcopi & Capituli. Conceſſiones Imperatoriæ, de quibus verba fecimus, ad Archiepiſcopum ſpectabant. Concordia verò & permutatio cum Comite Foreſienſi ad Capitulum, cujus agri in Comitem tranſcripti fuerant.

Anno 1297. Lugdunenſes ab Archiepiſcopo provocarunt ad Philippum Pulcrum Regem, qui gratanter anſam arripuit reſtituendæ, vel firmandæ dominationis ſuæ in eam urbem, quæ tandiu quaſi abalienata fuiſſet. Interdicto urbem ſubjecit Epiſ- Rainal. an. 1297. n. 34.
copus, perſuaſus appellari non potuiſſe. Interpellatus à civibus Bonifacius VIII. Papa, interdictum quidem relaxari curavit, at Archiepiſcopo enixè patrocinatus eſt adversùs Regem, conteſtatus inter Lugdunenſes Canonicos ſe quondam ipſum meruiſſe, ejuſque Eccleſiæ jura ſibi eſſe perſpectiſſima; civitatem & Eccleſiam extra Gallicani regni fines eſſe poſitam, uni obnoxiam Epiſcopo, ut Regi nihil in eam eſſet juris, ac ne provocatio quidem. Contendebat ex adverſo Rex Galliæ Eccle- Idem anno 1311. n. 34. 35.
ſiam Lugdunenſem à Majoribus ſuis dotatam & locupletatam, diutina tuitione defenſam & ſervatam Hiſtoire du
fuiſſe; nec feuda ſua illam & dominia niſi à Regibus Differend
Galliæ obtinere, uti & Auguſtodunenſem, cùm ge- pag. 94. 95.
minæ eæ Eccleſiæ reciprocam ſui cuſtodiam ha- 319. 320.
beant ultro citroque, cùm alterutra vacat ſedes; 321.
Eccleſiam Lugdunenſem Comitatu Lugdunenſi potiri precario & beneficiario jure à Comitibus Lugduni & Foreſii, qui ipſi in jure & poteſtate eſſent Regis Francorum; permutationem niſi authoritate Regum Franciæ fieri non potuiſſe; Capituli Lugdunenſis, cujus eſſet portio aliqua Comitatûs, ſigillum lilio, Gallicani ſtemmatis flore, præfulgere, eoque argumento prodi, quantum Gallicanæ Monarchiæ debeat; Beatum Ludovicum, cùm ad Africanum cum Mauris bellum properaret, & Philippum filium ejus jam Regem cùm inde redux eſſet, Lugduno iter habuiſſe, & ferocientes tum adversùs Archiepiſcopum & Capitulum cives coërcuiſſe, everſis, ſoloque æquatis arcibus, quas adversùs Eccleſiæ Principatum excitaſſent: Cuſtodem ergo & tutorem ejus Eccleſiæ, cui non aliter ſui cives obtemperarent, eſſe Regem Galliæ, in eoque ſatis eſſe cauſæ, ut ea antiquiſſimis Principibus & Regibus ſuis reſtitueretur. *Beatus Ludovicus ab Archiepiſcopo & Capitulo Lugdunenſi requiſitus, cives Lugdunenſes coërcuit, & fortalitia, quibus ſe muniebant contra Eccleſiam Lugdunenſem, dirui fecit, tanquam ſuperior & gardiator ipſius Eccleſiæ, quæ cives ſuos coërcere non poterat.* Poſtremò denique Archiepiſcopos Lugdunenſes omnes ſacramento fidei in Reges Galliæ perfunctos eſſe more ſolenni, excepto hoc poſtremo, cujus contumaciam immiſſis militum copiis comprimere neceſſe fuiſſet. His argumentis hinc & illinc depromptis Clemens V. diuturnæ litis finem fecit, ſummo dominatu ejus urbis

& finium ejus Regi adſcripto, uno dominio penes Eccleſiam ſuperſtite & illibato.

Apertiſſimum porro hîc eſt, non alio, quàm Cuſtodiæ jure Archiepiſcopos & Epiſcopos Regni Burgundici, quod illis ab Imperatoribus commendatum fuerat, dominos tandem evaſiſſe, & ſummos dominos, per abſentiam vel imbecillitatem Imperatorum, qui ſummi domini, aut erant, aut ſibi videbantur eſſe, qua videlicet Reges Burgundiæ, quo etiam nomine, & ſolo nomine ſe venditabant. Ita & Reges Gallos ex Cuſtodia horum Archiepiſcopatuum & Epiſcopatuum Regium ſibi Principatum recuperaſſe; Quòd nec Præſules ibi potuerint ad obſequium populos frangere, nec populi à Præſulibus neceſſariam tuitionem aſſequi, niſi intervenientibus Franciæ Regibus, qui ab his, illiſque ſæpiuſculè interpellati ſunt. Ita umbraticæ hæ dominationes ea pari ratione elapſæ ſunt, qua illapſæ fuerant in Eccleſiam; & ad Reges revocatæ ſunt potentiſſima tuitione illis præſtita, uti defluxerant ex impotentia eas tuendi, cùm Carolinæ familiæ poſtremi Reges lapſanti & nutabundo ſolio vix hærerent.

III. Paulò tardius civitas Viennenſis primæ & immediatæ ſe reddidit Regum Francorum dominationi. Ei imperitabant adhuc Archiepiſcopi ſui tempore Concilii Viennenſis, & ea ipſa de cauſa Clemens V. Concilium ibi indixit, conſilio ſe accommodans Cardinalis Pratenſis, ut extra fines poſitus Gallicani Regni, facilius obluctaretur Regi, omni virium contentione ad damnandam Bonifacii VIII.
Rainald. ann. 1307. n. 10. memoriam anhelanti. *Tu cum Curia illuc pergens, eris extra territorium juriſdictionis Regis in tua libertate, nec tibi vel curiæ nocere valebit.* Dum fervèrent hujus Concilii Seſſiones, pepigit Rex cum Archiepiſcopo Lugdunenſi, juribus aliis & proventibus adſignatis, ad compenſanda Eccleſiæ Lugdunenſis
Rainal. an. 1311. n. 29. in eam Civitatem jura. *Tempore Concilii Philippus Rex habuit Lugdunum integraliter data recompenſatione in redditibus Archiepiſcopo Lugdunenſi, pro jure quod ſibi in Lugduno Eccleſia vindicabat. Super quo prius Clemens Papa conſultus per Archiepiſcopum conſenſum non præbuit, nec diſſenſum, ſed reliquit Archiepiſcopum in manu Conſilii ſui.* Ita coævus hiſtoricus à Rainaldo laudatus. Experiebatur Archiepiſcopus dilabi & effluere hunc ſibi Principatum, eoque tandem fruſtratum ſe iri; adeoque nec conſultius ſibi quidquam eſſe, nec compendioſius, quam ut intacta ſibi conſtante dominii totius utilitate, amicum ſibi invictiſſimumque defenſorem Regem concilia-
L. 54. c. 3. ret. Litis forſan aliquid de eo ipſo adhuc excitum eſt anno 1394. Tradit enim Sandionyſianus Monachus vitæ Caroli VI. ſcriptor, Conſilium ab eo Rege congregatum, ad diſceptandam litem, cum Archiepiſcopo Lugdunenſi de dominio urbis Lugdunenſis, quod ille ſibi vendicaret.

Archiepiſcopi verò Viennenſes, Archicancellarii & Principes Regni Burgundici dici non deſtitere, authoritatis etiam cujuſdam ſummæ munia obire, & Delphinorum Viennenſium hominio coli, ita ut Delphinatus ipſe Feudus eſſet, vel ut loquuntur Retrofeudus Archiepiſcopatus Viennenſis. Congreſſi ſemel iterumque ſunt Delphini cum Archiepiſcopis, ut eorum ſe ſubducerent poteſtati, & Viennæ ipſimet imperitarent. Retinuere Archiepiſcopi ſummæ authoritatis ſuæ culmen, tum viribus ſuis, tum patrocinio Romanorum Pontificum Avenione ſedentium. Humbertus Delphinorum poſtremus cùm Pontificis judicio juberetur omnia reſtituere, quæ in Archiepiſcopum & in Eccleſiam Viennenſem diripuiſſet, incredibili animi mœrore contabuit, Philippo Franciæ Regi Delphinatum vendidit, Monaſticam denique profeſſus vitam, Eccleſiaſticiſque ſummis exornatus infulis priorem illam mœſtitiam abſterſit. Carolus Philippi Regis primogenitus Delphinatu inveſtitus eſt, ejuſque hominio perfunctus eſt Archiepiſcopo Viennenſi in ipſa Viennenſi Eccleſia anno 1349. cum plebs undique eò confluxiſſet. A Delphino enim Humberto emptores ſucceſſoreſque ea lege devincti ſunt, ut eadem ipſa præſtarent hominia, quæ ipſe Eccleſiis Viennenſi, Lugdunenſi, & Gratianopolitanæ perſolviſſet. Anno 1465. Delphinus Viennenſis Ludovicus, Caroli VII. Regis primogenitus, cum Joanne Pictavienſi Archiepiſcopo Viennenſi novum fœdus iniit,
quo Delphinus quaſivit jus *Paris* cum Archiepiſco- Pariage.
po, hoc eſt, ut alternis annis jus dicerent Miniſtri Delphini & Archiepiſcopi. Quæ hactenus à nobis delibata ſunt, eorum pars maxima perorata eſt ab Oratore, vel Cauſidico Eccleſiæ Viennenſis, in ejus litis judicio, quo certavit, & quo tandem illa vicit anno 1400. Lutetiæ, aſtante Carolo VI. Rege, ut fidem facit vir doctiſſimus Joannes du Boſc Cæleſtinus, in Commentario ſuo *Vienna ſancta & ſenatoria Antiquitates.* Cap 5.

Anno 1161. Fridericus I. Imperator Epiſcopum Gratianopolitanum eodem titulo ornavit Principis, & eadem dominatione in Civitatem ſuam, qua in ſuas utebantur Archiepiſcopi Lugdunenſes & Viennenſes ſub Imperii tuitione. *Fidelem & dilectum Principem noſtrum Gaufredum Gratianopolitanæ Eccleſiæ Epiſcopum, ejuſque Eccleſiam & univerſa ſibi pertinentia, ſub noſtram Imperialem protectionem & tutelam recepimus, & Regalia noſtra, quæ in Gratianopoli & in toto Epiſcopatu ſuo poſſidere cognoſcitur, noſtra Imperiali authoritate prædicto Epiſcopo ejuſque ſucceſſoribus confirmamus.* Recueil pour l'hiſtoire de Bourgogne pag 240 446. Confirmatum eſt à Friderico II. Imperatore illud ipſum privilegium Petro Epiſcopo Gratianopolitano, qui & ipſe Princeps Imperii dicitur; *Petrus dilectus Princeps noſter, &c.* Nec neceſſe eſt hic nos diutius moras nectere in perſequendis juribus aliis dominicalibus, ut cudendi numiſmatis, & id genus aliis, quibus Abbatia ſancti Benigni Divionenſis, aliæque Burgundiæ Eccleſiæ, vel à Regibus noſtris donatæ ſunt, vel à Ducibus Burgundis. Compilata ſunt ea privilegia in nupera editione monumentorum aliquot ad Hiſtoriam Burgundicam pertinentium. Pag. 48. 49. 103. 245. 233. 525.

IV. Illud in Concordia ſua obſervavit illuſtriſſimus Pariſienſium Archiepiſcopus Petrus de Marca, recepta à Clodovæo Rege Toloſa in Gotthos Hiſpanienſes, Provinciam Narbonenſem, quæ in eorum fide remanſit, diviſam fuiſſe in Comitatus, ſeu Præfecturas novem, pro numero Epiſcoporum, Narbonenſi Metropoli obnoxiorum. Eam Provinciam cum penitus vaſtaſſent Sarraceni, eamque iis ejectis recepiſſent Reges Franci, Eccleſias ab illis obtritas exhauſtaſque reſtaurari non potuiſſe, niſi Comitatibus ex parte ſaltem aliqua cuique Epiſcopali ſedi attributis. Archiepiſcopo Narbonenſi conceſſa eſt Comitatûs Narbonenſis portio, Mimatenſi Epiſcopo ceſſit Comitatus Gabalorum pene totus, Magalonenſi Præſuli ejus Comitatus non pœnitenda pars addicta eſt. Ruente Caroli Magni ſtirpe, qui temporarii & pro arbitrio revocabiles fuerant Comites, ſuo ſibi marte & privata authoritate Principatus deinceps ſuos perpetuos retinuere. Comites Magalonenſes nequid damni vel contumeliæ inferrent Epiſcopo eidemque Comiti Magalonenſi,

Melgorenſes Comites dici ſe voluere, vel Suſtantionenſes, Caſtrum illud erat, hoc oppidum, altero lapide à Montepeſſulo. Cùm civitatem verò Magalonenſem olim ipſemet diruiſſet Carolus Martellus, ut ne eam arcem rurſus invaderent, & ex ea in nos incurſarent Sarraceni Hiſpaniæ, ſuam Epiſcopus Magalonenſis ſedem Suſtantionem tranſtu-
Marca. De Concord. l. 2. c. 3. lerat. Anno 1085. Petrus Comes Melgorienſis Comitatum ſuum Gregorio VII. Papæ dono dedit, ut ab eo illum obtineret fiduciarium, ei ſacramento fidei ſe obligaret, & unciam auri annuo perſolveret cenſu. Is Comitatus ad fœminas tandem devolutus, Raimundo Comiti Toloſano obtigit, illi pertinaciſſima in Eccleſias perſecutione famoſo: quem cùm Concilium Lateranenſe ſuis ſpoliaſſet Principatibus, ut contumaciſſimum Albigenſium fautorem, dominium utile Comitatus Melgorienſis directo copulatum eſt, tum damnationis ſententia in Comitem Toloſanum dicta, tum diutina cenſûs
Innoc III. Regeſt 15. Epiſt. 171. Roſquets Nota pag 191. 192. pendendi ceſſatione. Videns Innocentius III. vix poſſe conſtare rem ejuſmodi, cùm necdum Regis conſenſus intervenisset, hunc Comitatum addidit Eccleſiæ Magalonenſi, nomine feudi, anno 1215. ſub annuo cenſu argenti pondo viginti. Addubitaſſe viſus eſt B. Ludovicus Rex de eo Pontificis jure, quem illi ſcrupulum eximere laboravit Clemens IV. Papa, litteris ad eum datis, ex quibus hæc ferè decerpta ſunt. Sed cùm graviter expoſtularet Bonifa-
Raınal. an. 1300. n. 30. cius VIII. de invaſis à Philippo Pulcro Rege terris juribuſque Eccleſiæ Magalonenſis, hinc odoramur jam tum conticuiſſe jura illa priora Romanæ Eccleſiæ. Poſtquam verò Africani Barbari frequentibus cœpere excurſionibus ſuis Magalonam infeſtare, Paulus III. anno 1536. Epiſcopalem ſedem Montem-peſſulum tranſtulit, qui Epiſcopo ei jam tum ſuberat à temporibus Ludovici VII. & Philippi Auguſti, à quibus illud ei jus confirmatum fuerat.

Pag 27. 28. 29. 30. Horum in locorum Hiſtoria verſatiſſimus Catellus, qui Toloſanorum Comitum res geſtas perſecutus eſt, teſtatum facit, Raimundum ſancti Ægidii Comitem Toloſanum, primum omnium ſibi ſumpſiſſe titulum Ducis vel Comitis Narbonenſis, idque probabiliter factum exiſtimari, ex eo quòd Archiepiſcopus Narbonenſis eum ſibi Parem quodammodo & juris dicendi ſocium adſciviſſet, ut ejus armis & authoritate adversùs Narbonenſes Vicecomites muniretur. Ex Chartulario certè illarum Eccleſiarum patet Comitem Raimundum moderatorem ſemper egiſſe ſe & arbitrum controverſiarum Archiepiſcopum inter & Vicecomitem pullulantium. Cùm anno 1066. jurgia interſiſſent inter eos de proprietate portionis arcium, murorum & vectigalium urbis, Raimundus tranſactionem expreſſit, qua Vicecomes Archiepiſcopo aſtringebat ſe hominii & fidei vinculo. Supereſt & Charta, qua idem Toloſanus Comes Archiepiſcopo pollicetur & recipit, daturum ſe ei tertiam eorum partem, quæ ipſe ſibi in Comitatu Narbonenſi acquiret, & præſtaturum, ut Vicecomes vectigalia ei reſtituat & prædia, à Regibus olim Archiepiſcopo conceſſa. *Sicut ſonat in praceptis Regum ſine ingano.* Inde perſpicuum fit conceſſione Francorum ſecundæ Dynaſtiæ Regum, Archiepiſcopos Narbonenſes Ducatum vel Comitatum ejus urbis & regionis obtinuiſſe. Affirmat Catellus in Archivis ſancti Pontii Tomeriarum donationem haberi à Raimundo ſancti Ægidii huic Abbatiæ factam anno 1080. ubi his ille inſignitur titulis: *Ego Raimundus Ruthenenſis, Carcaſſonenſis, Nemauſenſis, Agathenſis, Biterrenſis, & Narbonenſis Comes.* Apparet unam & parem fuiſſe horum omnium rationem, quòd cuſtos cùm eſſet, & defenſor horum omnium Epiſcoporum, aut vocatus ab illis ſit in parem juris dicendi poteſtatem, aut jus cuſtodiæ & tuitionis ipſemet in Comitatûs dominationem protruſerit.

Poſtquam Raimundus ſenior Toloſæ Comes, *Ibidem.*
Principatibus ſuis exauthoratus eſt, iique in Simonem Monfortium tranſcripti ſunt, novus hic Toloſæ Comes Narbonenſem ſe Ducem dici voluit, fideique ſacramentum à Vicecomite exigit; vi adhibita, cùm is ejuſmodi juramento jam inde ab anno 1212. Archiepiſcopo ſe obligaſſet coram Legato Papæ & nonnullis Provinciæ Epiſcopis. Eam contumeliam amarulentiſſimè Archiepiſcopus in aures Cardinalium & Innocentii III. Papæ effudit. Pontifex ad Monfortium reſcripſit, cùm hominio ipſemet & ſacramento fidei Archiepiſcopo ſeſe devinxiſſet, non debuiſſe ipſum mœnia & arces evertere Narbonenſis civitatis, ſubditoſque Præſulis ad defectionem & perfidiam ſollicitare. Nec eo tamen cohiberi potuit Monfortius, quin totum pervaderet invaderetque Ducatum. Iterum iterumque ſacra Eccleſiæ fulmina in eum evibravit Archiepiſcopus, excuſſit & interdicta in Eccleſias, tum maximè cùm Arcem Narbonenſem invaſit Comes, & in Turrium ejus faſtigio vexillum ſuum explicuit. A Galliæ Regibus non Toloſano tantùm Comitatu, ſed & Narbonenſi Ducatu inveſtitus fuerat Monfortius. De incurſionibus etiam Francorum conquerebantur Archiepiſcopi. Illud præ cæteris animadverti par eſt, cùm tertia pars murorum civitatis Narbonenſis ad Archiepiſcopum pertineret, teſtantatam eam aliquando fuiſſe ab Epiſcopis Provinciæ, partito inter ſe ſumptu, unde & Catellus ait ſupereſſe eorum nomina, ſuæ cujuſque murorum parti inſcripta. Anno 1299. ad Philippum Pulcrum Regem litteræ datæ ſunt à Concilio Biterrenſi, ut Vicecomitem Narbonenſem cogeret, eam fidem Narbonenſi Præſuli præſtare cum hominio, quam anteceſſores ejus præſtitiſſent. Ad eundem Regem anno 1300. reſcripſit Bonifacius VIII. ut conquereretur de Amalrico Vicecomite Narbonenſi, cujus Majores eum Vicecomitatum ab Archiepiſcopis accepiſſent, eique fide & hominio ſe devinxiſſent; quin & ipſe illius parens eo obſequio publicè functus eſſet in Eccleſia Narbonenſi. *Ut pater iſtius Vicecomitis præſente Narbonenſi Archiepiſcopo, cum ſacramento fidelitatis & homagio, ante majus altare in Eccleſia Narbonenſi, ut moris erat prædeceſſorum, publicè regnaverat à dictis Archiepiſcopo & Eccleſia Narbonenſi ſe tenere in feudum, ut indubitatis conſtat Regum Franciæ prædeceſſorum tuorum privilegiis.*

Qui Caturcenſium Epiſcoporum Catalogum ſcripſit, ab Epiſcopo ejus urbis invaſum ait fuiſſe Comitatum Caturcenſem, eo ipſo tempore, quo Comitem Toloſanum ſuprà narravimus eo exutum fuiſſe. Multò ſimilius veri eſt, priſca tum illum ſua recuperaſſe jura; aut incumbentem graviſſimam neceſſitatem tuendæ ejus civitatis adversùs Albigenſium furores, compuliſſe Epiſcopos, ut defenſionem & cuſtodiam urbis tractuſque in ſe reciperent. A Petro Villeſarrenſi proditum eſt memoriæ, civitati Albigenſi duos fuiſſe dominos, quorum po- *Boſquet. Nota in Innoc.*
tior & principalior eſſet Epiſcopus, poſterior Vi- *pag. 56.*
cecomes.

V. Si nihil præjudiciis, nihil privatis affectibus indulgeamus, rationi maximè conſentaneum eſt, quod in Charta quadam ſua confitetur Ludovi-

cus VII. Galliæ Rex anno 1161. ante omnem hominum memoriam nullum Mimatenſium Epiſcoporum ad Aulam acceſſiſſe Regum Francorum, aut ſacramento fidem illis ſuam obligaſſe. quanquam non ſpirituali tantùm, ſed & temporali Gabalorum pagi jurisdictione potirentur. *Longè eſt à memoria omnium mortalium noſtri temporis, quod aliquis Epiſcoporum Gabalorum ad Curiam Anteceſſorum noſtrorum Regum Francorum venerit, & eorum ſubditionem noverit, ſive fidelitatem eis fecerit.* Advolaſſe nuper Aldebertum Mimatenſem Epiſcopum, ut ei ſe obnuxium profiteretor, præſtito etiam fidei ſacramento, gnarum hos Principatus temporales, ut rivulos quoſdam dimanare à fonte Regiæ poteſtatis, quos proinde æquum eſſet originem in ſuam aliquando reflecti. *Vir illuſtris Aldebertus Epiſcopus religioſè cogitans materiales gladii juſtitias ad virgam Regni pertinere, cognovit Epiſcopatum ſuum de Corona noſtri Regni eſſe, & ſe nobis ſubdens, fidelitatem fecit.* Hinc & illi à Rege vel reſtituta, vel confirmata ſunt quæcumque prædeceſſores Epiſcopi feuda Regia tenuiſſent. *Cum Regalibus ad noſtram Coronam pertinentibus.* Plurimum profectò eſt in his verbis momenti, ut conſtet jus omne exerendi gladii, & explicandæ temporalis juriſdictionis radium eſſe à Regia majeſtate derivatum. Itaque ſi ubi obſcurari, ac pene quandoque deficere videtur Regia amplitudo, hus ab ea rivulos contingat excurrere longiùs & aberrare: ubi illa ſe, ſuamque primævam recuperavit vim, tum & illos ad eam neceſſum eſt, ut ad caput & fontem ſuum revocari. Quin & rivulorum intereſt non minùs quàm fontis, illos huic tandem poſt varios errores rurſum recolligi; ita enim jura alia omnia Principatuum confirmantur, præter ſummum dominium, quod ſuo tandem pondere corrueret, nec ſuis diu ſe viribus tueri poſſet; cùm nec ad breve tempus queat, niſi inter eas ſollicitudinum, diſſenſionum, pugnarumque & defectionum procellas, quæ paci & otio Clericatûs minimè conſentiunt.

Gall. Chriſt. To. 3. pag. 729.

VI. In Concilio Arelatenſi anno 1234. conſtitutum eſt, ut ſicut Arelatenſis Metropolitanus pro ſuffraganeis ſuis decertabat, ſicubi eorum jura vel feuda ab Imperatoribus conceſſa concuterentur: parem officii vicem ei rependi debere à ſuffraganeis; denique ſancitum eſt, ut Epiſcopi omnes privilegii à Conrado conceſſi penes ſe haberent tranſcriptum. *Cùm teneamur jura ſuffraganeorum noſtrorum defendere & ſervare, volumus & mandamus omnibus ſuffraganeis noſtris, ut Regalia B. Trophimi ad Eccleſiam Arelatenſem pertinentia pro poſſe ſuo defendant viriliter & potenter, ſecundùm quod in privilegiis Romanorum Imperatorum eidem Eccleſia eſt conceſſum. Quorum privilegiorum tranſcriptum, vel ſaltem tranſcriptum privilegii Conradi unuſquiſque habeat & tranſcribat.* Propè abeſt à vero ea Conradi & aliorum Imperatorum privilegia illis finitima fuiſſe, quæ ſuprà attigimus Eccleſiæ Viennenſis. Nam quod Burgundiæ Regnum dictum eſt, Arelatenſe quoque dicebatur: uſque adeo eminebat Eccleſia & civitas Arelatenſis.

Can. 18

VII. Habita ſunt Lutetiæ Regni Comitia anno 1302. unde Prælati Pontifici Romano, qui eos Romam evocabat, reſcripſere: ſe à Rege obtinere Ducatus, Comitatus, Baronias, & majora feuda complura Regni, ideoque ei conſtringi fidei vinculo & juramento, quocirca & copiam ab eo petiiſſe Romam proficiſcendi. *Quod ipſi domino noſtro Regi in conſervatione perſonæ ſuæ, ſuorumque honorum & jurium regni, prout quidam noſtrûm, qui Ducatus, Comitatus, Baronias, feuda & alia membra nobilia dicti regni teneamur ex forma juramenti, &c.* Anno 1315. cumulata eſt à Ludovico Hutino Rege Prælatis omnibus poteſtas percutiendæ monetæ pro antiquo jure ſuo, dum ne percuterent niſi forma, pondere, & valore congruo.

Memoires du Clergé. Part 3. pag. 818.

VIII. Cùm propoſitum mihi non ſit dominia conſectari temporalia omnium Eccleſiarum, quòd nec meæ id opis ſit, & operis ſit hoc ipſo operoſioris; ſed eorum dumtaxat originem aperire, & uſum ſanctiſſimum ediſſerere; paucas alias obiter & curſim ſtringam, tum Galliæ, tum aliarum gentium Eccleſias. Cùm anno 1232. recuſaret Archiepiſcopus Rotomagenſis, cuicumque aſſurgere, & ſubeſſe etiam temporali domino, quàm Papæ, temporalia ejus omnia capi Rex juſſit. Pontifex ab Archiepiſcopo interpellatus querulas ad Regem litteras dedit: *Quòd cùm in ſpiritualibus & temporalibus nullum poſt Deum præter nos judicem habeat, de antiqua Rotomagenſis Eccleſia libertate, ac ipſius conſuetudine hactenus approbata, &c.* Archiepiſcopus Papæ impoſuerat; nec ſpei vel cauſæ ejus color probabilitatis illini poterat ullus, niſi ex incredibili quadam authoritate, qua Rotomagi pollebat tum Archiepiſcopus, cùm Reges Angliæ, iidemque Normanniæ Duces in Anglia ſederent. Verùm quantumcumque ſe extuliſſet Archiepiſcopi authoritas, non poterat non ſubeſſe Angliæ Regibus, qui ipſimet Franciæ Regi ſuberant, etiam ratione Ducatûs Normanniæ, cujus ipſius ſucceſſio poſtea ad Reges Franciæ venit. Interpellavit & Gregorius XI. Papa Carolum V I. Galliæ Regem anno 1375. ut temporali urbis ſuæ dominatione Rotomagenſem frui Epiſcopum pateretur, qua nimirum jam Magiſtratus Regii illum exuere cœperant.

Rainal. an. 1232. n. 26. 1233. n. 62.

Rainald. n. 29.

Hoc dominium utile in Epiſcopo Pariſienſi perinſigne erat, ut confeſſus eſt Joannes Galliæ Rex in charta ea quæ ſuperſtes eſt, & qua fatetur Rex temporalem Epiſcopatûs Pariſienſis ditionem, dotem, ut ita dicam, *Apennagium* vocant, fuiſſe Regum Galliæ vel filii, vel fratris, quando ea donati ſunt Epiſcopi Pariſienſes, qui Prælati ſunt, & Parochi quodammodo Regum, quo ſemel conſtituto, jam non poſſunt non illi circumfluere feudis, opibus, juſtitiis, dominiis. *Notorium erat quod Epiſcopatus & Epiſcopus Pariſienſis fuerant & erant multum nobiliter funduti & dotati in juſtitiis, dominiis, nobilitatibus & prurogativis. Neque mirum, quia inter alias dignitates Prelatus eſt & quaſi Curatus Regum Franciæ; Quodque temporalitas ipſius Epiſcopatûs & Epiſcopi fuerat proprium hæreditagium & patrimonium unius de filiis Regum Franciæ & fratris Regis, tempore quo dicta temporalitas in Epiſcopum translata fuerat.* Habita quidem eſt nuperrimè tanto præſtantiſſimi Præſulis, & omnium qui hanc ſedem Regiam illuſtravere præcellentiſſimi, quando copolata eſt anno 1674. à ſummo & invictiſſimo Rege Epiſcopatui Pariſienſi Ducis & Paris ampliſſima dignitas. Non immeritò tamen ejus Eccleſiæ temporali ditioni, qua Reges olim fratres & filios ipſos ſuos condecorabant, nunc demum Paris & Ducis dignitas conglutinata eſt.

Gall. Ch. T.

Synod. Pari. pag. 616

IX. Exoratus ab Epiſcopo Bellovacenſi Gregorius IX. B. Ludovicum Regem ſæpius interpellavit, ut Epiſcopum illum ſineret dominio temporali Bellovacenſi gaudere, quòd parens ejus Ludovicus Rex eo judicio confirmaſſet, cui poſtea & confirmatio Pontificis acceſſiſſet. Complures eadem ratione Prælatorum, Abbatum, Capitulorum, Mona-

Reinal. an. 1233. n. 62.

ſteriorum hæc ſibi aſſeruerunt dominia temporalia, ut habetur in Declaratione Regia anni 1610. *conſociandis ſibi & adoptandis Regibus in terras ſuas, ditiones, juſtitias ſuas, quo præſentiorem, certioremque impetrarent tuitionem. His Societatibus*
Pareages. *inſerebatur, ut munera & officia communi conſilio delegarentur, vel alternis exercerentur.* Quin & ibi additur non ſatis religiosè has leges fuiſſe olim ſervatas, *quod, præterquam*
Memoires du Clergé Tom 3. pag 142. *conveniſſet, portio Regum alienata fuiſſet cum reliquo dominio, ingenti Clericorum & Eccleſiarum damno, quibus jam in Parium ſocietatem adjungebantur, non Reges, ſed domini, Eccleſiæ jurium incurioſi, vel adverſarii.* Denique præcipit Rex, ut cautiùs poſthac iſtiuſmodi conſociationum leges ſerventur.

Franciæ olim erant domini Cameracum & Ultrajectum, & ante annum 1599. dimidiam urbis partem Epiſcopus jure ſuo & poteſtate tenebat, cùm
Rainald. n. 22. eo anno Bonifacius VIII. Atteſienſem Comitem per Epiſtolas hortatus ſit, ut ea Eccleſiæ dominia reſtitueret. Circumjacentis regionis dominationem temporalem Ultrajectenſis Epiſcopus obtinuerat jam inde à temporibus B. Villebrordi, quem ea donaverant Galliæ Reges, quam & illi aſſeruerant barbaras inter nationes illas, ut ſuprà memoravimus. Nuperi Novatores ejus Præſulis ſedem & authoritatem uſque adeo concuſſere, authore & incentore Gelriæ Duce, ut non aliud ille ſibi tutius eſſe poſſe duxerit, & Eccleſiæ, & ditioni ſuæ, quàm ut ſum-
R. inal. an. 1528. n. 105 mum ejus temporale jus cederet Carolo V. tanquam Duci Brabantiæ. Non intervenerat Clemens VII. tam ingenti dominationis Eccleſiaſticæ alienationi. Unde & eam irritare poterat; ſed ad Eccleſiæ ipſius commodum ſatius viſum eſt eam confirmare.

X. Pauca reſtant nobis de Eccleſiis extra Gallias poſitis. Antè neceſſe tamen eſt hoc præfari, Non ambitioni, non avaritiæ, non carnali cuicumque cupiditati aſcribendum eſſe, quod cupidè videantur Præſules aliquando, hæc dominia ſibi oblata amplexati, etiam cum ſummo & quaſi regio jure. Hæ Principum pietatis oblationes erant, vel pœnitentium ſatisfactiones & criminum compenſationes, aut reliquiæ veluti quædam antiquiſſimæ illius Epiſcoporum & paternæ dominationis, ad tuendam inter fideles, ſuadente Paulo ipſo, concordiam. Vel fructus erant ii certè Præſulum olim ſollicitudinis indefeſſæ ad cuſtodiam urbium & defenſionem, cùm ab imbellibus, vel infirmis, & aliò avocatis Principibus, omni ope nudatæ pro derelictis habebantur. Hujus authoritatis pio uſu poterant Paſtores gregibus ſuis inſerere pacem Chriſtianam, legum obſervantiam, Regum venerationem. Fateor, ea tumebant aliqui, & abutebantur. Sed quod tantum hîc bonum, quod non malis malè vertatur? Quæ cùm ita ſint, jam minimè mirum eſt, ſi ſanctiſſimi Epiſcopi, ſi Carolus Borromæus, ſi Bartholomæus de Martyribus, ſi Alanus Solminiacus ſumma contentione certarint, ſi lites, ſi judicia experti ſint, ſi indeflexa conſtantia connixi ſint hæc ſuis Eccleſiis
Droit de Regale. jura tueri, quorum tam ſancta fuerat origo, tam pius poterat eſſe uſus, fructus tam uberes & ſalutiferi. Conjectura duci aliqua poteſt ex jure Regaliæ, quod varia Senatuſconſulta Epiſcopis adversùs civiles Magiſtratus vindicarunt. Poſitum eſt autem
Memoires du Clergé. Edit dern. To. 3. pag. 255. 301. &c. jus illud in adminiſtratione ordinaria & extraordinaria eorum quæ ad pauperum levamentum pertinent & ad ſubſidia, quibus ſuccurritur graſſanti peſtilentiæ. Dictus eſt nobis jam ſuprà non ſemel Joannes Eleemoſynarius Patriarcha Alexandrinus, ejuſdem juriſdictionis arbiter ad pauperum ſolatium, cui etiam uſui leges ipſæ civiles ſuffragabantur.

XI. Galliarum diſciplinæ uſque adeo finitima erat Anglicana, ut ex illa de hac faciliimè conjici poſſit. Taceri tamen non debet quod de Henrico Imperatore narrat Rogerius, ubi anno 1193. redditus libertati ab eo eſt Richardus Angliæ Rex, quem in carcerem conjecerat, cùm ex Palæſtina redux Germaniam trajiceret. Ingentem ab eo pecuniam tum emunxit Henricus, utque ejus perfidiæ & avaritiæ dedecus obumbraret, Provinciam et Narbonenſem dono dedit, Viennam, Viennenſem Provinciam, Maſſiliam, Narbonem, Arelare, Lugdunum, quidquid imperii juris ſupererat in Burgundia, hominium Regis Arragoniæ, & Comitatus ſancti Ægidii. Quo dono continebantur Metropoles quinque, Epiſcopatus triginta-tres. Scitiſſimè affirmat Rogerius, dediſſe tunc Imperatorem, quæ nec ipſe unquam in poteſtate habuerat, nec enim illis in regionibus vel urbibus admiſſos unquam, qui ab eo ablegati eò eſſent, Præfectos. *Et eſt ſciendum, quod ſupradictus Imperator nunquam prædictis terris & hominibus dominari potuit, neque ipſi aliquem dominum ad præſentationem Imperatoris recipere voluerunt.* Hinc ominaberis, cujuſmodi eſſent donationes Imperatorum, quibus harum Provinciarum Epiſcopos ornaverant, & quàm non darent hi Principes, niſi quod retinere nec ipſi poſſent. Nec Richardo Angliæ Regi proclivius fuiſſet has regiones ſibi ſubjicere, quàm Imperatoribus. Unde & cautiſſimè ille iis abſtinuit ſe, & eos quaſi rivulos antiquæ Gallorum Regum dominationis non gravatè paſſus eſt ad ſuum revolvi fontem.

Verùm eodem teſte Rogerio, ab Richardo Rege donatus eſt Epiſcopus Dunelmenſis jure cudendæ pecuniæ. Suo loco ediſſeruimus, ut Epiſcopi Angliæ tenerentur copias militares alere, & Reges in expeditionibus bellicis adjutare eo ſubſidio. Nimirum ea erant feudorum Regiorum, quibus Eccleſiæ locupletatæ fuerant, jura & obſequia. Quod ad Richardum Regem & Dunelmenſem attinet Epiſcopum, rem paulò fuſiùs executus eſt Vuillelmus Neubrigenſis: Nempe opulentia Epiſcopi reſcita, Regem blanditum ei eſſe, & pellexiſſe tandem, ut Dunelmenſem emeret Comitatum, quo jocantem venditaſſe ſe, quòd vetulo ex Epiſcopo juniorem Comitem jam haberet: *Rex pellexit Epiſcopum pecunioſum, ut emeret à ſe proprii Epiſcopatus Provinciam,* L. 4. c. 5.
eſſetque ejuſdem Provinciæ Epiſcopus ſimul & Comes, L. 5. c. 2.
annexo Epiſcopatui Comitatu. Quod & factum eſt. Iraſcitur Neubrigenſis Epiſcopo, & meritiſſimò quidem, ſi pauperum alimenta in fiſco ſuo recondideſat, & inani largiebatur jactantiæ & ambitioni, quæ ſordidiſſima acervarat avaritia. Sed ſi eò ruebatur Præſul, ut Regi adeſſet ſacrum Palæſtinæ bellum meditanti; ſi emeret, non quo faſtum oblectaret ſuum inani pompa, ſed inſtrumentum idoneum, quo Magnatum in pauperes graſſationem coërceret, quo miſerabiles quoſque tueretur, civilemque adminiſtrationem Chriſtianis legibus temperaret, quis non illi gratuletur? Sanctitate florentiſſimi Epiſcopi plurimi Comitatus piè & religiosè adminiſtrarunt: cur non & hic emerit? Porro idem Richardus alia quoque feuda aliis & aliis Epiſcopis tunc vendidit: *Rex alios quoque plures pellexit, ut effuſis pecuniis certatim dignitates ſive libertates quaſlibet, vel publica officia, vel ipſa etiam prædia Regia compararent.* Sed ſimul ac revectus ille fuit ex Palæſtina,

& Germanici carceris vinculis abſolutus, feuda hæc eadem ab Epiſcopis repetiit, ut quæ oppignoraſſe ſe magis, quàm vendidiſſe contenderet; juſſitque ut fructus interim perceptos in pecuniæ mutuatæ ſibi potiùs, quàm ſolutæ ſortem computarent. Reſtituit & Dunelmenſis Præſul Comitatum, conſultius factus, ut ſapientiſſimè ab eodem Neubrigenſi ſubjicitur, ſi theſauros ſuos in cœlum per manus pauperum traduxiſſet, quàm ut brevi Comitatus uſura, velut umbra fugaciſſima deluderetur. *Tanta illi opera & tanta pecunia periit, qua utique non periiſſet, ſi piis aptata uſibus, in cœleſtes theſauros abiiſſet.* Quanquam enim ad Eccleſiæ & pauperum commoda promovenda poſſint quandoque Epiſcopi novas ſibi poſſeſſiones parare: multò tutius tamen eſt, ut quotidianis patrimonii ſui fructibus pauperes veſcantur, nec niſi cæleſtes curæ & cordi ſint charitatis & religionis theſauri. Ne illud quidem forſan ſatis addecebat, ut cùm Rex ſuo ſe dominio excuteret, quo laboranti opem ferret Orientis Eccleſiæ, ejus exuviis Epiſcopi ditеſcerent. Denique non revocata ſunt tunc in Regium cenſum, niſi ea feuda, quæ Richardus ipſe alienarat; dimiſſis Eccleſiæ compluribus aliis, quorum privationem poſtea Henricus III. Rex Angliæ anno 1264. interminatus eſt, niſi in ſuas ſe Epiſcopi conferrent Eccleſias, & ſacris reſidentiæ legibus obtemperarent. *Si iſtud facere non curaveritis, bona temporalia & omnia quæ ad Baroniam ipſius Eccleſiæ pertinent, quæ pro ſpiritualibus in eodem exercendis, pia progenitorum noſtrorum devotione conſtat eidem fuiſſe collata, in manu noſtra totaliter capiemus.*

XII. Cùm Valentia Hiſpaniæ civitas nobilis, Maurorum dominationi ſubducta tandem fuiſſet anno 1239. à Rege Arragonum Jacobo; flagitavit Epiſcopus ejus urbis à Gregorio IX. confirmationem antiquiſſimæ ditionis ſuæ, quæ ab Imperatoribus collata fuiſſet. Annuit ejus poſtulatis Pontifex, & in Reſcripto ſuo expreſſit Comitatum Valentiæ, cum jure reliquo omni, quod proprium videri poſſit Comitatuum inſtrumentorum. *Propoſuiſti*

Raynal. an. 1239. n. 58. *quod quidam Imperatores Romani conceſſerunt Eccleſiæ Valentinæ civitatem Valentinam cum ſubſidiis ſuis & territorio, & quidquid in toto Epiſcopatu Valentino continetur, Comitatum, forum, mercatum, monetam, &c.* Imperatores hi Romani, non alii veriſimiliùs fuerint, quàm proſapiæ Caroli Magni, cujus Imperium in Hiſpanias permanavit, & cujus largitiones ab his non abludebant. Mauris expugnatis, tota Eccleſiæ paulatim recuperanda fuit Hiſpania, non ſine gravibus Epiſcoporum & laboribus & expenſis, ad quos proinde viciſſim non modica redundavere temporalis Eccleſiarum ſubſtantiæ incrementa.

In Concilio Toletano anno 1339 prohibitum eſt, ne quæ in ditione Eccleſiarum eſſent prædia, aliis

Can. 1. quàm earum clientibus venderentur. *Ne quis poſſeſſiones in locis in quibus Eccleſia dominium obtinet temporale, conſiſtentes, eis qui ejuſdem Eccleſiæ Vaſſalli tunc non ſunt, vendere, aut quovis alio titulo in eos transferre præſumat.*

Concilium Toletanum anni 1473. non Epiſcopos modò, ſed & omnes Clericos vetuit committere, ut ſacra dignitas ſua vilis fieret, eóque ne obnoxii eſſe vellent dominis aliis ſæcularibus, quàm Regibus; neu ab aliis vel terras, vel pecuniam acciperent, quo ſub aliis in Exercitu mererent, vel eò co-

Can. 15. pias deducerent. *Exceptis Regia Majeſtate & Regiis perſonis, ne ab eis terras, ſtipendia, ſalaria, vel pecunias quaſcumque, ut armis per ſe vel per alios deſerviant, cum equitum ſeu peditum gentibus, quomodocumque exigere vel levare præſumant.*

XIII. De Italia diſſeruimus Capite ſuperiore. Raynal. an. 1440. n. 31.
Hic unum illud addam, interpellatum fuiſſe Ducem Venetorum ab Eugenio Papa IV. ut Forojulienſem Provinciam Patriarchæ Aquileienſi reſtitueret, quem ea ditione Reſpublica ſpoliarat. Excuſabat Dux belli imminentis diſcrimina. At contrà regerebat Pontifex, injuria & rapina non minui hoſtes, ſed augeri & exaſperari; curæ ſibi fuiſſe, ut eam Eccleſiam homini gentis Venetæ conferret. Cùm ſita ſit Forojulienſis Provincia in finibus Germaniæ & Italiæ, aut eam crediderant Patriarchis Aquileienſibus Imperatores, aut ſua ipſi ſponte Patriarchæ curam ejus egerant, longaque & officioſa tuitione, ejus ſibi penè inopini principatum pepererant, ne pauperes populoſque penitus conteri ſinerent, triſtiſſimis illis ruentis Imperii temporibus.

Commemorat Radevicus ut anno 1158. Fridericus I. Imperator in Italiam perrexerit, & tum Epiſcopos juſſerit, tum ſæculares omnes dominos, ut Imperii feuda ſibi omnia redderent, ſive ea ipſi vi involaſſent, ſive Imperatorum incuria ad eos illa defluxiſſent. *Super juſtitia Regni & de Regalibus, quæ* l. 2. c. 5.
longo jam tempore, ſeu temeritate pervadentium, ſeu neglectu Regum imperio deperierant, ſtudioſè differens, cùm nullam poſſent intervenire defenſionem excuſationis, tam Epiſcopi, quàm Primates, & civitates uno ore, uno aſſenſu in manum Principis Regalia reddidere. Rogati ſunt quæ hîc *Regalia* dicerentur. Reſponſum porrò ab iis eſt, Ducatus eſſe, Marchionatus, Comitatus, monetas, & alia id genus jura: *Requiſiti de hoc jure quid eſſet, adjudicaverunt Ducatus, Marchias, Comitatus, Conſulatus, monetas, telonia, fodrum, vectigalia, portus, pedatica, molendina, piſcarias, pontes, omnemque utilitatem ex decurſu fluminum provenientem, nec de terra tantùm, verùm etiam de ſuis propriis capitibus cenſus annui redditionem.* Generosè tamen Fridericus tum quidem ea reſtituit feuda illis omnibus, qui diplomata donationis repræſentarunt, vel Germaniæ Imperatorum, vel Italiæ Regum. Reliqua diſtraxit, & ex iis annuos confecit proventus triginta millium talentorum, fiſco Imperii addendos. *His omnibus ad fiſcum adnumeratis, tanta circa priſtinos poſſeſſores uſus eſt liberalitate, ut quicumque donatione Regum aliquid horum ſe poſſidere inſtrumentis legitimis edocere poterat; is etiam nunc Imperialis beneficio & Regni nomine idipſum perpetuò poſſideret.* Obſervatum eſt à quibuſdam, ævi medii Scriptores, quod pondo erat auri, id Talentum appellitaſſe.

XIV. Sed nuſquam ferè toto orbe Chriſtiano tam immenſa Epiſcopi & Abbates obtinent dominia ac feuda, quàm in Germania. Quanquam enim in Lutheranas innovationes faſcinati quidam Principum Eccleſiaſticorum deſciverint, parvo illi ſanè numero ſunt; vigent reliqui Eccleſiaſtici Principes Imperii, nec ferè niſi in eorum Principatibus puta & intaminata retinetur antiquæ fidei religio. Denique tres Eccleſiaſtici id hactenus pervicerunt Electores, ut Imperio non potirentur, niſi Catholici Principes: nec de propellendis in id faſtigii hæreticis, verbum fieret ullum. Hinc colliges, quàm compendioſum fuerit Eccleſiæ, Præſules ſuos temporalibus etiam creſcere & convaleſcere Principatibus.

Otto Friſingenſis Epiſcopus, Friderici I. Imperatoris conſanguineus, poſt eorum nænias recitatas, qui dominia omnia temporalia Eccleſiæ excutiebant,

ſapientiſſimè prorſus ipſe Eccleſiæ patrocinatur, ſuo ipſius alioqui patrocinio tutiſſimæ, ut quæ inconcuſſam retineat etiamnunc ſuperiorum omnium ſæculorum traditionem & diſciplinam. Secus qui ſentiet, is ſummi ipſius Numinis adverſabitur Providentiæ, cujus afflatu ſic animati fuere Reges & Imperatores ubique terrarum, ut quod uſquam maximum & præcellentiſſimum eſt, id Chriſti nomini & gloriæ dicarent. Is rurſus Eccleſiæ Sponſæ Chriſti obluctabitur, quæ regias has largitiones non eſt aſpernata. Is denique convitium faciet Epiſcopis longè plurimis ſanctitatis laude præſtantiſſimis, qui Ducatus Comitatuſque ſuis infulis illigatos geſtarunt. Sic igitur Otto Friſingenſis, poſt deprompta Scripturæ verba, ubi pollicetur Deus, Eccleſiæ ornamenta & inſignia poteſtatis nulla non ſe additurum, poſt Ethnicorum Imperatorum exhauſtas ſæviſſimas

In Prologo. Lib. 4 perſecutiones. *Pro eo quod fuiſti abjecta, ponam te in ſuperbiam ſæculorum. Mundiali dignitate, quæ Regalia dicuntur, Dominum Eccleſiam ſuam honorare voluit. Ex Dei enim ordinatione id factum. Denique credendum non eſt Chriſtum Eccleſiam ſuam, ſponſum ſuam, corpus ſuum, cui in arrham Spiritum ſuum dediſſe creditur, ſpiritu erroris decipi permiſiſſe; cui, ut dixi, Spiritum veritatis contulerat. Præterea probatæ ſanctitatis viri inveniuntur, qui hæc habuiſſe, qui cum his regnum Dei acquiſiſſe creduntur. His ergo aliiſque modis, quos longum eſt exequi, probatur & Conſtantinum Eccleſiæ juſtè Regalia contuliſſe, & Eccleſiam juſtè ſuſcepiſſe. Dum enim ab eis quærimus quo jure id Reges habeant, reſpondere ſolent, ex electione populi & ordinatione Dei. Si ergo Deus ordinando quod Regibus prædictus honor impenderetur, injuſtè non fecit, quantò magis & id ordinando, ut ab illa perſona ad Eccleſiam traduceretur, injuſtus dicendus non eſt? Denique ſi ad hoc quod ordinaverunt tam hic, quam ibi, voluntati ſuæ electionem populi, & inſuper hic traditionem Principis concordare voluit: nec ipſum injuſtè diſpoſuiſſe, nec Principem malè tradidiſſe, nec Eccleſiam illicitè ſuſcepiſſe credendum eſt, &c. Sanctos Apoſtolicæ fidei ac meriti viros, Sylveſtrum, Gregorium, Ulricum, Bonifacium, Lampertum, Gothardum aliosque complures ea cognovimus habuiſſe.* Ita denique cenſet ſumma ſapientia & integritate Præſul, ſi quis conferat Eccleſiæ primigeniæ depreſſionem & perſecutiones, cum hodierna ejus gloria, opumque & honorum abundantia, non immerito videri poſſe ſtationem illam ſanctiorem, hanc feliciorem antiſtare; ſed non poſſe à quoquam citra errorem & infamiam, centies ab ipſa Eccleſia damnatam, illos honores, & poteſtatis gloriæque radios penè regiæ, qua circumfulget, vituperari. *Ego enim, ut de meo ſenſu loquar, utrum Deo magis placeat hæc Eccleſia ſuæ, quæ nunc cernitur exaltatio, quàm prior humiliatio, prorſus ignorare me fateor. Videtur quidem ſtatus ille fuiſſe melior, iſte fœlicior. Aſſentior tamen Romanæ ſanctæ Eccleſiæ, quam ſupra firmam petram ædificatam non dubito; credendaque quæ credit, licitè poſſidenda quæ poſſidet, credo.*

XV. De cæteris Septentrionalium Gentium Præſulibus odorari aliquid fas erit, tum ex ipſa Germania, ad cujus ſe illi mores & leges conformarunt; tum ex Archiepiſcopo Nidroſienſi in Norvegia. Hac ille ſe ſpe oblectabat, ſceptrum ipſum & regnum Norvegiæ Eccleſiæ ſuæ obnoxium & clientelare eſſe, ex quo tempore Rex Magnus ſe regnumque ſuum devoviſſet beatiſſimo Regi & Martyri Olao, quod & hoc documento prodi & perpetuari voluit, ut poſt mortem cujuſque Regis corona ejus ad tumulum B. Martyris perferretur: & in

Rainal. an. 1273 n. 19

novorum electione Regum penes Archiepiſcopum & Epiſcopos eſſet prærogativa ſuffragii, & jus primæ dicendæ ſententiæ. Anno 1273. minimè his aſſentiebatur Rex, unde & novo fœdere pepigit cum eo Archiepiſcopus, utroque eo ſe jure abdicans, nec jus ſuffragii Epiſcopis incolume ſervans, niſi ubi ſtirps ſtirpi aliena ſufficienda in Regnum eſſet, cæteroqui Cleri libertate multis privilegiis communita.

XVI. Quod ad Orientem pertinet de Antiocheno, & Hieroſolymitano Patriarcha jam diximus ſuprà. Unum reſtat, quod hic ex Georgio Phranze addamus, ut dominia ad Epiſcopos quandoque devolverentur, utque ab illis ſuſciperentur. Theodorus Deſpota ad extremas adactus anguſtias, Rhodum petiit, & Equitibus Rhodiis vendidit Spartanæ civitatis ditionem. Tumultuati ſunt in Equites Spartani cives, & omnes prorſus interemiſſent, niſi illis Epiſcopus Spartanus inducias impetraſſet, quo dilabi & in tutum ſe recipere poſſent. Tum cives Epiſcopum ſibi eundem delegerunt in dominum temporalem. *Spartiatæ Principis nomine Epiſcopum ſibi præeſſe, & ab eo utramque rem publicam civilem & Eccleſiaſticam regi cupiunt.* At Epiſcopus terreni faſtidio, & cœleſtis juſtitiæ Principatus amore concitatus, Theodorum Spartæ dominio reſtitui fecit, ſuam Equitibus Rhodiis pecuniam refundi. L. 2. Chronic. c. 20.

CAPUT XXXII. *P. 4. l. 3. c. 21.*

De Regnis & Principatibus Eccleſiæ datis, ut in clientela eſſent Mariæ Deiparæ Virginis, B. Petri, vel aliorum Sanctorum, vel denique Pontificum, & Epiſcoporum, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Deo, Beatis, Prælatis bifariam ſit hominium pro ſummis Principatibus. Vel ex a pietate, vel teris ab Eccleſia accipienda. Quantum hic interſit diſcriminis.

II. Exemplum Regni Hieroſolymitani & Principatus Antiocheni, cùm prius utrobique Patriarcha dominarentur.

III. Exemplum Regis Hungariæ, qui Regnum & ditionem omnem ſuam beato Petro & Eccleſiæ Romanæ obtulit; ut ipſi, & ſucceſſores eſſent, non clientes, ſed filii Eccleſiæ Romanæ. Eo ſummum Imperii & Regni jus adeo non enervatur, at potius confirmatur.

IV. Exemplum Angliæ Regni. De denario beati Petri, oblatio ea erat, vel eleemoſyna.

V. Ut Henricus II. & Joannes Sine-Terra dictus, voluerint in Pontificis jure & poteſtate Angliam eſſe.

VI. De Scotia, Anglia, an Papa fuerit Clientelaris.

VII. De jure Pontificum in regna Hiſpaniæ.

VIII. De regno Arragoniæ, & conſertis aliis Provinciis.

IX. De regno Portugalliæ, vectigali B. Petro & Papæ, Mariæ Deiparæ, & Abbati Claravallenſi. Rex Hiſpaniæ vectigalis Eccleſiæ Cluniacenſis.

X. Ex Petro Cluniacenſi Abbate, olim Arvernalis titulo Regali floruit, quæ à Regibus derelicta, à Comitibus oppreſſa, adjuta tandem & admiſtrata ab Epiſcopis Claromontanis.

XI. Conglomerantur exempla alia complura, maximè Regni Poloniæ.

XII. Recentiora Bohemiæ, & Hungariæ exempla.

XIII. Exempla regimunculorum aliquot in Gallia.

XIV. Principum exempla alia, à B. Virgine, vel à Divo aliquo ditiones ſuas tenentium ſub hominii fide.

XV. Exempla Principum, qui ut ne ſubeſſent Imperatori, à ſummo Pontifice Coronas ſibi Regias erdunt, vel ambire voluere.

XVI. Elucidamenta nova aliqua, ad conciliandam ſummam & veri Regiam poteſtatem, cum iis obſequiis, quæ Vicario Chriſti & Succeſſori Petri, tanquam Parenti ſpirituali exhibita ſunt.

I. QUæ ad calcem ſuperioris Capitis perſtrinximus exempla duo, Norvegiæ Regum &

& Principum Antiochenorum; ex iis in hanc penè neceſſariò delabimur quæſtionem, qui potuerint ſummi Principes & ipſi Reges hominia & ſacramenta fidei præſtare vel Eccleſiæ, vel Epiſcopis, vel beatis Cœlitibus, vel Deiparæ. Vel ex iis autem exemplis duobus emergit diſcrimen non obſcurum, nec oſcitanter penſitandum. Unius enim pietatis inſtinctu Magnus Rex regnum ſuum Eccleſiæ obtulit & ſubjecit Nidroſienſi, & Martyris Olai regio tumulo. At verò Antiochenus Princeps hominium Principatus ſui & fidei ſacramentum præſtabat, multóque certiùs Gottofredus Bullionæus Hieroſolymitanæ civitatis, ille Antiocheno, hic Hieroſolymitano Patriarchæ; quòd duæ illæ urbes cum ingenti territorii ſui tractu eorum Patriarcharum poteſtati & dominio ſubeſſent, antequam ſacris noſtris in Orientem expeditionibus, Hieroſolymæ Reges, Antiochiæ Principes creati fuiſſent. Magna habet momenta hoc diſcrimen, ex quo & diſcrimen emergit aliud. Prioris enim claſſis Principes nihilominus ſummo utuntur in ſuis Principatibus jure, tametſi patrocinio ſe & clientelæ ſubeſſe profiteantur Dei, Chriſti, B. Mariæ Virginis, S. Petri, vel Cœlitis cujuſcumque alterius, cujus Antiſtex vicem gerit & perſonam ſuſtinet, cum ei perſolvitur hominium. Sed non ita forſan omnino habet, quando Præſules Eccleſiarum ſuarum prædia vel dominia, ex parte ſaltem Principibus conferunt ſæcularibus, fide & hominio exhinc ſibi & Eccleſiæ ſuæ devinctis. Hinc & tertium extitit diſcrimen, quod nempe in prioribus exemplis, ubi refrixit illa pietas Principum temporalium, eóſque pertædeſcere cœpit hominii & ſacramenti præſtiti, abſtinuit Eccleſia ab iis obſequiis extundendis, non immemor utique in ſui primordiis voluntarios hos fuiſſe honores. At non ita facilè relaxata ſunt hominia ſecundæ claſſis. Utriuſque diſcrepantia in aperto eſt. Regi moleſtus non fuit Archiepiſcopus Nidroſienſis, ad exculpendum ab eo hominium, quando illum ſenſit ab eo alienatum, quod ſpontaneum id fuiſſet antiquiſſimi Regis ſuæ in Eccleſiam venerationis teſtimonium. At paſſus non eſt Antiochenus Patriarcha ab Antiocheno Principe exigi hominia & juramenta fidei ſubditorum, niſi ipſemet eodem officio Eccleſiam & Patriarcham coluiſſet. Vide ut ea de re Armeniæ Rex ad Innocentium Papam perſcripſerit. *Tanquam legitimus hæres receptus eſt à domino Patriarcha, &c. Patriarcha tanquam domino ſuo ligio junctis manibus ligium fecit homagium, quibus peractis Patriarcha dedit ei vexillum principale & ſanxivit eum de corporali poſſeſſione civitatis, totiuſque Principatûs. Et ſic per Dei gratiam Princeps conſtitutus, ductus eſt ad Palatium principale, ubi fecerunt ei milites & clientes belligeri ligium homagium.* Rainal. an. 1105 n 37.

II. Jam docuit nos Vuillelmus Archiepiſcopus Tyri, ſimul ac Daimbertus creatus eſt Patriarcha Hieroſolymitanus, Gottofredum Hieroſolymitani regni, & Boamundum Principatûs ab eo Antiocheni inveſtituram accepiſſe, id honoris & reverentiæ Deo à ſe impendi gnaros, quidquid ejus Vicariis & miniſtris impenderetur. *Hic Regni, ille Principatûs humiliter ab eo ſuſceperunt inveſtituram, ei arbitrantes ſe honorem impendere, cujus tanquam miniſter ille in terris vicem gerere credebatur.* Gratuitum illud erat hominium. Sed non tam Patriarchæ, quàm Deo redditum; atque adeo abſolutum ab omni nexu. At non multò pòſt repetiit Patriarcha à Rege Hieroſolymitanam civitatem, & Joppem, ut quæ juris eſſent Eccleſiæ. Reſtituit eas Gottofredus, eb- L. 9. c. 15. 16. 17. 18.

blanditus antè, ut eas ſineret Patriarcha à ſe retineri, dum duas alias expugnaſſet. Miratur Tyrius tam aſperas Regi à Patriarcha inflictas eſſe conditiones, cùm qui Gottofredum Regem elegerant Latini Proceres, nihil ejuſmodi ab eo flagitaſſent. Nec diſſimulat ille tamen jam olim Patriarcham potitum fuiſſe dominio quartæ partis Hieroſolymitanæ civitatis.

Poſt mortem Gottofredi, Hieroſolymam reſtitui Patriarchæ omnino neceſſe erat, tum quòd ita convenisſet, tum etiam quòd teſtamento id ipſum Gottofredus confirmaſſet. Nec tamen reſtituta urbs eſt. Hinc perſpicis, cùm Gottofredus *homo* effectus eſt ſancti Sepulcri, eique hominio ſacramentum fidei adjunxit, tum ſummo Imperii jure eum quodammodo exturbatum fuiſſe. *Homo ſancti Sepulcri ac noſter effectus, fideliter ſe Deo ac nobis amodo militaturum ſpopondit.* Verba hæc ſunt Patriarchæ, ſed non inde profecta eſt illa ſummi juris extenuatio, aut dehoneſtatio Regiæ amplitudinis, quod hominii cultu ſanctum Sepulcrum Chriſti proſecutus ſit; ſed ex eo quòd profeſſus ſit ipſemet caput Regni, urbem Hieroſolymam ditionis eſſe Patriarchæ, nec niſi ſub clientela ejus eam à ſe poſſe vel ad tempus retineri. Idem l. 10. c. 4.

Qui Gottofredo fratri ſucceſſit Balduinus Rex à Paſchali II. Reſcriptum elicuit, quo quaſcumque expugnaret in Sarracenos civitates, eas Hieroſolymitano Patriarchæ ſubjiceret. Verùm de poteſtate hoc ſpirituali capiendum erat. Unde & admonitus Pontifex hinc detrimenti non parum Antiocheno Patriarchæ importari poſſe, ſi Balduinus urbes ſubjugaret Patriarchatus priſci Antiocheni: conceſſioni ſuæ arctiores limites adhibuit. Anno 1129. Stephanus Patriarcha Hieroſolymitanus penè ſopitam excitavit rurſum controverſiam: jam certè Hieroſolymam ſibi cauſatus reſtituendam, poſtquam Rex Aſcalonem expugnaſſet. At cùm non multo pòſt vita abiiſſet, veneno extinctum fama vulgavit, qua & Rex ipſe ſuſpicione & infamia aſperſus eſt. L. 11. c. 28. 29. L. 13. c. 25.

Suberit quoque Patriarchæ Antiocheno Antiochenus Principatus. Sacramentum fidei Patriarchæ Radulpho à Principe Raimundo perſolutum eſt. *Spondens fide interpoſita, quod ab ea die in antea non eſſet in conſilio vel in facto, quod honorem, vitam aut membrum perderet, aut caperetur mala captione, ſicut in forma exhibendæ fidelitatis continetur.* L. 14. c. 10.

III. Nihil ejuſmodi intervenit, ubi Stephanus Rex Hungariæ Regnum ſuum obtulit B. Petro, ut à Gregorio VII. Papa poſtea perſcriptum eſt ad Salomonem Regem Hungariæ. *Regnum Hungariæ ſancta Romana Eccleſiæ proprium eſt, à Rege Stephano olim B. Petro cum omni jure & poteſtate ſua oblatum & devotè traditum. Præterea Henricus piæ memoriæ Imperator ad honorem ſancti Petri Regnum illud expugnans, Rege victo & facta victoria, ad corpus B. Petri lanceam coronamque tranſmiſit, & pro gloria triumphi ſui illuc Regni direxit inſignia, quò principatum dignitatis ejus attinere cognovit.* Tum conqueritur Papa, quòd is Rex ab Imperatore beneficiarium & clientelare regnum ſe obtinere voluiſſet, cùm non debuiſſet niſi ab Eccleſia Romana. Sed cùm conſtaret, uno pietatis impulſu excitatum B. Stephanum primum Hungariæ Regem voluiſſe, ut regnum in clientela eſſet B. Petri, nullis omnino prædiis, nullis terris aut dominiis ab Eccleſia Romana acceptis in feudum: ideo & Gregorius quanquam Apoſtolicæ ſuæ Sedis jurium tenaciſſimus, ingenuè confeſſus eſt eam Hungariæ Regum ſubjectionem L. 2. Ep. 13. 63.

non aliud magis, quàm obedientiam eſſe filialem, qua nihil decerperetur de ſummo & ſupremo regni jure. Cùm Regibus de ſplendore regni & nobilitate florentiſſima nihil ex eo deteri poſſit, quòd ſint Eccleſiæ, & Eccleſiæ Romanæ filii. Audi Gregorium ipſum in Litteris ad Oprimarem Hungariæ datis:
L. 2. Ep. 63. *Notum tibi eſſe credimus Regnum Hungariæ, ſicut & alia nobiliſſima regna in propria libertatis ſtatu eſſe debere, & nulli Regi alterius regni ſubjici, niſi ſanctæ & univerſali matri Romanæ Eccleſiæ, quæ ſubjectos non habet ut ſervos, ſed ut filios ſuſcepit univerſos.*

Quibus verbis pene ſingulis duo hæc expreſſiſſimè declarantur, 1. Eam Regum ad Pontificem ſubjectionem, & eam Regni oblationem ac donationem non aliò collimaſſe, quàm ut Eccleſiam ſibi matrem, ſe illi filios profiterentur: *matri:* ut & Eccleſia Romana hos tum amplectebatur Reges, *ut filios:* quo communi officio tenentur Chriſtiani Principes omnes in Eccleſiam, quæ eos ut amantiſſima mater tanquam filios amplexatur *univerſos.* 2. Adde eam Regum filialem ſive ſubjectionem, ſive obedientiam ſatis argumenti habuiſſe, ad prodendum nulli eos temporali ſuperiori obnoxios eſſe poteſtati; tantum abeſt ut hinc obſcuretur eorum ſummæ & abſolutiſſimæ dominationis gloria. Is eſt nativus & germaniſſimus Gregorii Papæ verborum ſenſus, quæ modò adſcripſi. Conſentit verò hîc ratio experientiæ. Publicè enim conteſtantur ſummi Principes, nulli ſe terrenæ obnoxios eſſe poteſtati, ubi uni ſe ſummo Numini profitentur obnoxios, cujus ideo Pontificibus filialem pollicentur obedientiam. Conſtantiſſima etiamnunc res eſt, & certiſſima experientia, inter ſummos Principes, ejus aliquod Regnum eſſe & quidem ſummo jure, qui ejus obedientiam Papæ præſtiterit. Nec plura Gregorius deſiderabat à novo Rege Geiſa.
Ibidem. Epiſt. 71. *Aperias, qua tua ſit devotio erga univerſalem matrem, qualiterve illi ſtatueris obedire, ſanctamque reverentiam exhibere.*

IV. Cùm hic potiſſimùm Pontifex iniquis premitur ſuſpicionibus, quaſi ſupremo Regum juri ſubinfeſtus, hanc ab eo invidiam hinc & deprecari, & amoliri, cùm facile, tum peropportunum eſt. Per Nuntium ſuum à Vuillelmo Angliæ Rege idem Pontifex flagitari juſſit ſacramentum fidei & denarium ſancti Petri, quo utroque munere prædeceſſores ejus functi eſſent. Cenſum hunc, ſive eleemoſynam exolvit Rex, ſacramentum fidei penitus abnuit, teſtemipſumque Pontifici, ita ſibi perſuaſum eſſe à nullo Majorum ſuorum perſolutum fuiſſe.
Baron an. [illegible] *Legatus tuus me admonuit, quatenus tibi & ſucceſſoribus tuis fidelitatem, & de pecunia quam Anteceſſores mei ad Romanam Eccleſiam mittere ſolebant, melius cogitarem. Unum admiſi, alterum non admiſi. Fidelitatem facere nolui, nec volo, quia nec ego promiſi, nec anteceſſores mei anteceſſoribus tuis id feciſſe comperio. Pecunia, &c.* Nec moleſtus deinceps Regi circa illud juramentum fuit Pontifex, conſcius ejuſmodi obſequia Pontifices à volentibus ſuſcipere, non exigere ab invitis.

Eum cenſum, ſeu denarium ſancti Petri admonui utplurimum habitam fuiſſe ut eleemoſynam, quam Reges Angliæ Romam deſtinarent, ad tuitionem B. Petri ſibi conciliandam. Idem ruſus nos docet Alexander II. Papa in Epiſtola ad eundem Regem
Epiſt. 8. data: *Anglorum regnum ſub Apoſtolorum manu & tutela extitit, &c. Angli pia devotionis reſpectu ad cognitionem Religionis annuam penſionem Apoſtolicæ Sedi exhibebant, ex qua pars Romano Pontifici, pars Eccleſiæ ſanctæ Mariæ, quæ vocatur Schola Anglorum, in uſum fratrum deferebatur.* Eduardus Rex ipſe ſanctiſſimus aſſeverat piam hanc eſſe erogationem in Litteris ad Nicolaum II. ſcriptis: *Ego augeo & confirmo donationes & conſuetudines pecuniarum, quas habet ſanctus Petrus in Anglia, & ipſas pecunias collectas cum Regalibus donis mitto vobis, ut oretis pro me & pro pace regni mei coram corporibus ſanctorum Apoſtolorum.* Inter leges Eccleſiaſticas ejuſdem Regis ea legitur, qua percenſentur ii, qui denarium hunc ſolvere compelluntur, eaque vocatur Regis eleemoſyna.
Qui habuerit triginta denariatus viva pecunia, dabit denarium ſancti Petri ad vincula, &c. Quoniam denarius hic eleemoſyna Regis eſt. Erat ergo ea quaſi Collecta quædam generalis. Inſtabat Paſchalis II. beato Anſelmo Archiepiſcopo Cantuarienſi, ut eum cenſum vel denarium Petri colligi curaret, quòd Camera Apoſtolica magnis premeretur anguſtiis. Cap. 50. Epiſt. 40.
Scis enim quantis inopia circumvallemur anguſtiis. Queritur idem Pontifex ad Henricum I. Angliæ Regem ſcribens, quod dimidium tantùm ejus eleemoſynæ Romam ſit tranſmiſſum. Epiſt. 205. *Eleemoſyna B. Petri ita perperam doloſéque collecta eſt, ut neque mediam ejus partem hactenus Eccleſia Romana ſuſceperit.* Nec ab his diſſonabat Angliæ Rex, cùm ſuos ad Concilium Remenſe Legatos mitteret anno 1119. *Reditus ab anterioribus conſtitutos Romanæ Eccleſiæ ſingulis annis erogo.* A Matthæo Vueſtmonaſterienſi perhibetur Ina Saxonum Occidentalium in Anglia Rex Romæ exædificaſſe Eccleſiam B. Mariæ Anglorum, ad quorum ſuſtentationem voluerit à ſingulis domibus ſingulos ſolvi quotannis denarios. *De ſingulis familiis denarius B. Petro & Romanæ Eccleſiæ mitteretur, ut Angli ibidem commorantes utile ſubſidium haberent.* Order. Vital. l. 12.

Nec nos tamen præterit Henricum II. Angliæ Regem, ut Alexandrum III. Papam ſibi devinciret adversùs juniorem Regem Henricum filium ſuum, infandæ conjurationis ducem, ad eum perſcripſiſſe, Reges Angliæ beneficiarios & feudatarios eſſe B. Petri, non poſſe autem Pontificem non ex officio ſuo patrimonium B. Petri tueri. *Veſtra* Baron. an.
juriſdictionis eſt regnum Angliæ, & quantum ad feudarii juris obligationem, vobis dumtaxat obnoxius teneor & aſtringor. Patrimonium B. Petri Romanus Pontifex ſpirituali gladio tueatur. 1173. n. 10. Regnum ſæpenumero ſuum priſci Angliæ Reges B. Petro obtulerant. Erat id inſigne religionis documentum ad promerendam B. Petri tutelam & defenſionem. Necdum tunc increbuerant leges feudorum. Ut de Pontifice benemereretur Henricus II. ad officia feudorum deflexit pias Majorum ſuorum oblationes, & conteſtationes obedientiæ filialis. Antequam in Angliam exſcenſionem faceret Vuillelmus Nothus, Pontificem percontatus fuerat, ut ejus conſilio muniretur & authoritate. Alexander is erat II. qui currentem incitavit, vexillo etiam miſſo ad belli auſpicia. Unde Matthæus Paris: *Ne juſtam bellandi cauſam temeritas deformaret, ad Papam Alexandrum Nuntios deſtinavit, ut ſuſceptum negotium authoritate Apoſtolica firmaretur. Unde Papa conſideratis utrimque litigantium cauſis, vexillum Vuillelmo in omen regni tranſmiſit.* Ubi etiam Henricus II. Hiberniæ debellandæ Idem.
conſilium cepit, *conſilium & favorem* ab Adriano IV. Papa expetiit, anno 1155. pactus denarium quoque B. Petri ei perſolvendum ex omnibus Hiberniæ domibus. Aſſenſus eſt Pontifex, dum Eccleſia illic Chriſti propagaretur, ſcripſitque ad Regem, Inſulas omnes, quas Chriſti fides ſua luce perfudiſſet, ad Eccleſiam Romanam pertinere, quod de ſi-

liali ſubjectione, & religioſa obedientia intelligi nil prohibet. *Sanè omnes Inſulas, quibus Sol juſtitia Chriſtus illuxit, & quæ documenta fidei Chriſtianæ ſuſceperunt, ad jus ſancti Petri & ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quod tua etiam Nobilitas recognoſcit, non eſt dubium pertinere.*

Matthæus Vueſtmon.

Cùm non facilè juſtitiæ color & ſpecies affingatur iis bellis, quæ gentibus quietis & innoxiis, viaque cognitis inferuntur: ſuadet ipſa ratio & ſapientia, ut ea religionis vertici & parenti omnium fidelium antè approbentur: à quo re perpenſa, illud pronuntietur, illud reapſe curetur, ut ne ambitioni ſerviant ejuſmodi expeditiones, ſed pietati dilatandæ, & ſummi verique Dei cultui ac lumini barbaris Nationibus inferendo. Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Hiberniæ conſenſum author eſt Rogerius Pontifici oſtenſum fuiſſe, atque ita demum regnum illud Apoſtolica authoritate Anglo Regi confirmatum fuiſſe. *Authoritate Apoſtolica confirmavit illi regnum, & hæredibus ſuis.* His præſtructis non prædo, ſed Rex erat. In ipſo hiſtoriæ ſuæ exordio teſtatum facit Vuillelmus Neubrigenſis, Vuillelmum Nothum poſt debellatam Angliam, ut Principum juſtorum, non tyrannorum albo inſcriberetur, ab Eboracenſi Archiepiſcopo voluiſſe Regio diademate ſe redimiri. *Tyranni nomen exhorreſcens, & legitimi Principis perſonam induere geſtiens, ſolenniter ſe conſecrari depoſcit.* Nihil ſcilicet in prætentis relinquitur, quo novis Principatibus authoritas arceſſatur.

Sed nondum ſe hi Principes Romano Pontifici addixerant, aut hominio, aut fidei ſacramento. Primus Angliæ Regum Joannes Sine-Terra ſuorum omnium obſtinata conjuratione ſolio excuſſus, deſperavit redintegrari ſe Regiæ poſſe dignitati, niſi ſe, Angliam, Hiberniamque temporali ſubjiceret Eccleſiæ Romanæ & Pontificis dominationi. Hominium utriuſque Regni præſtitit, & fidei ſacramentum exolvit anno 1213. Legato Pontificio, juſſis ſucceſſoribus ſuis eodem in poſterum fungi obſequio. Inde Matthæus Paris. *Succeſſores noſtros & hæredes in perpetuum obligantes, ut ſimili modo ſummo Pontifici, qui pro tempore fuerit, & Eccleſiæ Romanæ ſine contradictione debeant fidelitatem præſtare, & homagium recognoſcere.* Annuus cenſus perſolvendus erat ſeptingentarum argenti Marcarum pro Anglia, trecentarum pro Hibernia. Gratulatus eſt Regi per Epiſtolas Innocentius III. quem & certiorem fecit, regno eum ſuo deinceps præpotentius quam antea potiturum, ut in cujus ſolio non Regia tantùm, ſed & Pontificia authoritate confirmaretur. *Ecce ſublimius & ſolidius nunc obtines ipſa Regna, quam hactenus obtinueris, cùm jam Sacerdotale ſit Regnum & Sacerdotium ſit Regale.* Et ſanè Pontificia tunc poteſtate, & Barones Angliæ ad Regis obſequium revocati ſunt, & receptui cecinere Franci, qui magna jam ex parte Angliam invaſerant.

Innoc. III. Regeſt. 16 75 79. 130 131.

Si accuratius porro excutiantur Epiſtolæ omnes hujus Pontificis, & illæ ipſæ, ubi donationi aſſentitur, profiteturque Romanam Eccleſiam temporali jam dominatione Angliæ Hiberniæque gaviſuram: illud comperietur, attentius & religioſius eum exigere à Rege & ſucceſſoribus ejus illa ipſa obſequia, quæ & priùs exegiſſet, tuendæ Eccleſiæ, propugnandæ Eccleſiaſticæ libertatis, obeundi ſtrenuè officii ejus qui Epiſcopus ſit Eccleſiæ exterior. Fateor ab Henrico III. Rege Joannis hujus filio exceptum fuiſſe Apoſtolicæ ſedis Legatum ea aſſentatione, ea obſequendi vilitate, ex majeſtatis Regiæ meditata dejectione, ut hinc vehementiſſimè Barones Angliæ deſtomachati ſint, ſi qua fides Matthæo Paris. *Adeo ut videretur quaſi veſtigia Legati odorare, affirmans ſe tam in publico, quam in ſecreto ſine domini ſui Papæ, vel Legati conſenſu nihil poſſe de regno diſponere, transmutare, vel alienare; ut non Rex, ſed Feudatarius Papæ diceretur. His igitur & aliis deliramentis Rex omnium Nobilium ſuorum corda cruentavit.* Sed ad hæc Rex ſua ſe ſponte deprimebat, nihil iſtiuſmodi expectante Legato. Niſi malis has interpretari artes, quibus & Legatum demereretur, & Barones Angliæ retineret in fide, à qua ſubinde lapſabant. Nec enim præclara illa indoles & Regiæ majeſtatis celſitudo Henrico aderat, qua Majorum ejus non pauci præfulſerant. Uſque adeo verò certum eſt, novam illam, quam Joannes ſubierat, Romanæ Eccleſiæ in Angliam dominationem, non in alio poſitam fuiſſe, quam in tributo mille argenti marcarum, ut cum in Concilio Lugdunenſi anno 1245. multa expoſtularent Oratores Angli de ſede Apoſtolica, de hominio & ſacramento fidei verbum fecerint nullum, in tributum illud modò graviter concitati, quòd Joannes Rex bellorum mole & tumultu oppreſſus ſubiiſſet, in quod denique Regni Comitia nunquam conſenſiſſent. *Gravamina Regis & Regni Angliæ proponens, conqueſtus eſt graviter, quod per Curiam Romanam extortum eſt tributum injurioſè nimis tempore guerræ à Rege Joanne, dum ſumma mentis anguſtia torqueretur; cui etiam manifeſtè contradictum fuit, & ex parte univerſitatis Regni reclamatum; quod talia nullo modo facere poterat, per os venerabilis Stephani Cantuarienſis Archiepiſcopi, quo non erat major tunc in Regno. In quod tributum nunquam Patres noſtri conſenſerunt, &c.* Inducias popoſcit Pontifex, & quo exulcerabantur Angli, id emendatum iri recepit. *Poſtquam ſe Papa talia promiſerat providè correcturum.* Anno 1292. apud Nicolaum IV. Papam intervenit Eduardus Rex, ut aſſentiretur cenſum annuum mille librarum Sterlingarum, qui pridem Eccleſiæ Romanæ pendebatur, poſthac Eccleſiis Angliæ ſolvi. Non acquievit Pontifex. Anno 1317. Joannes XXII. Papa ab Eduardo Angliæ Rege popoſcit hominium, ſacramentum, cenſum quo ſe Rex olim Joannes & poſteros obligaſſet. Rex cenſum perſolvit, eoque ſe contentum fuiſſe ſilentio ſuo Pontifex ſignificaſſe viſus eſt.

Matthæus Vueſtmon.

Rainald. n. 12. 13.

Idem n. 48.

VI. Flagitabat autem Rex idem ipſe à Pontifice, ut Optimatum Scotiæ conſilia confirmaret, qui ipſum in ſummum ſibi dominum cooptabant, arbitrumque omnium de jure Coronæ Scoticæ diſſenſionum. Abnuit Pontifex, ne quid detogaret Juri Romanæ Eccleſiæ in Scotiam. *Nolentes aliquorum juri & ſpecialiter juri, quod in ipſo regno Romana habet Eccleſia, derogari.* Interceſſit Bonifacius VIII. ne Rex Angliæ Eduardus I. Scotiæ Regnum ſibi vindicaret; ad quem & reſcripſit, Angliæ Regno obnoxiam nunquam fuiſſe Scotiam: ſic profeſſum eſſe patrem ejus Henricum Regem; ſemper Apoſtolicam ſedem egiſſe cum Anglia & Scotia, ut cum regnis ſejunctis; Scotiam denique juri ſubeſſe Romanæ Eccleſiæ. Pontificis nec argumentis ceſſere Angli, nec hortamentis; armis Scotiam ſubegere, cæde & cruore undique ſtagnante. Anno 1320. Scotiæ Rex Joannem XXII. Papam ſibi conciliare conatus eſt adversùs Angliæ Regem: conteſtatus ſuperiores Pontifices paſſos non eſſe, ut cuiquam Scotica Eccleſia, niſi Romanæ Eccleſiæ ſubeſſet. *Quod Romani Pontifices prædeceſſores noſtri Scotorum regni Eccleſiam nemini voluerunt niſi Pontifici Romano ſubeſſe.*

Ibidem.

Con. Gener. To. 11. pag. 1390.

Valſingh. Matthæus Vueſtmon.

Rainald. n. 37.

Ab eodem Eduardo I. defecerunt Hiberni, durioris impatientes dominationis; monuerunt & Pontificem ſuæ hujus calamitatis, qui Regem per litteras hortatus eſt, ut refricaret memoriam earum conditionum, quibus Adrianus olim IV. Papa Hiberniam ſubjugandam permiſiſſet Henrico II. Regi. Quo pater eo Hiberniam ſedis Apoſtolicæ poteſtati obnoxiam fuiſſe, quo ipſi Pontifex Reges humanos & clementes præſtaret. Refert Rogerius abnuiſſe Lucium Papam, ne Rex Henricus II. Hiberniæ Regno unum ex filiis inveſtiret; at Urbanum III. anno 1186. id conceſſiſſe. Quæ Lucii voluntas non aliò ſpectata viſa eſt, quàm ut ne Hiberniæ Regnum à Regno Angliæ ſejungeretur, atque ita mitiores ſemper experirentur Reges.

VII. Quoad Hiſpaniam, permanarunt Epiſtolæ Gregorii VII. ad Chriſtianos Principes omnes, quos ardor incenderet pius debellandorum in Hiſpania Sarracenorum: cæterum jamdiu eſſe aiebat ille quod Regnum Hiſpaniæ juri ſubeſſet Apoſtolicæ ſedis; injuſſu ſuo nihil cuiquam acquiri poſſe: Comitem de Roccio ſecum pepigiſſe, ut eò arma inferret, & quæ perdomuiſſet, ſub clientela & jure ſedis Apoſtolicæ retineret; poſſe & alios ſejunctim Principes eodem proficiſci, & belligerari, dum eò confilia, eò arma ſua converterent, ut eas plagas Chriſti fidei adjicerent, & legitima jura perſolverent
L. 1. Ep. 7. ſedi Apoſtolicæ. *Non latere vos credimus, Regnum Hiſpaniæ ab antiquo proprii juris ſancti Petri fuiſſe: & adhuc pertinere. Comes de Roccio hanc conceſſionem ab Apoſtolica ſede obtinuit, ut partem illam, unde Paganos expellere poſſet, ſub conditione inter nos factæ pactionis ex parte ſancti Petri poſſideret.* Non poterat vel uberior Nobilibus, vel ſplendidior aperiri campus ad gloriam, non inanem, ſed ſolidam & religioſam, quàm ut Chriſtiani nominis hoſtes in Hiſpania profligarent. Sed cœleſtis Numinis oraculo & impulſu opus erat, ac juſtitiæ eos invitantis lumine, quod non aliunde opportunius allucere poterat, quam ex ſede Vicarii Chriſti. In his verò ſi qua ſibi & Eccleſiæ Romanæ Pontifices jura & obſequia reſervabant, id ex eo fiebat, quod ſe & Eccleſiam minus ſejungerent à Chriſto, cujus vices gerebant. Si Principes his obſequiis acquieſcerent, eaque obire deinceps non detrectarent, Chriſto victoriarum ſuarum Principi & authori id hominium, id tributum pendebant. Si poſtea faſtidio neſcio quo abhorrerent, & averſarentur, Pontifices amanter conquerebantur, nec ultrà moleſti illis erant.

A ſpecie veri non abhorret, ea ſedis Apoſtolicæ jura in Hiſpaniam, de quibus hic meminit Gregorius: ſimillima iis fuiſſe, quæ hic ipſemet à Comite de Roccio exigebat, cùm Hiſpanicarum illi victoriarum fores panderet. Quo primum tempore, ineunte ſæculo VIII. infuderunt ſe in Hiſpanias Sarraceni, necdum uſitata fuerant hæc ſedis Apoſtolicæ jura in varias Orbis Provincias. Quatuor illis ſæculis quæ poſt interlapſa ſunt uſque ad Gregorium VII. Urbes & Provinciæ bene multæ Hiſpaniarum ejectis Barbaris à Chriſtianis Principibus expugnatæ ſunt. Romani Pontifices, Antiſtites, Nobiles Occidentis univerſi complures eò quoque providentiam & induſtriam ſuam, arma, expenſas contulere. Prope abeſt à vero, tum oblata fuiſſe Apoſtolicæ ſedi ea jura & obſequia, quæ hic à
L. 4. Ep. 7. Gregorio VII. commemorata ſunt. Si ſuſpicabatur Pontifex ea ſedis ſuæ jura Sarracenorum in Hiſpanias exſcenſione anteriora fuiſſe, vitio utebatur humanitatis & humani ipſius generis, cui familiare, ſed & innoxium eſt, rerum origines latitantes altius quam par eſt, & quam neceſſe eſt arceſſere. Certè ſi antiquiora etiam ea jura, cum & primus omnium ea prodiderit, nec plura de iis prodiderit Gregorius, noſtrum non eſt ulterius quidquam perveſtigare. Sed noſtris ſupra ſuſpicionibus aliquid forſan lucis ex infra dicendis accedet.

VIII. Cùm Tarraconenſem civitatem Berengarius Barcinonenſis Comes ſubactis Mauris expugnaſſet anno 1091. eam Eccleſiæ Romanæ addixit, ſub annuo viginti quinque pondo argenti cenſu à ſe retinendam. *Beato Petro ejuſque Vicario dono Tarraconenſem urbem cum omnibus quæ pertinent, &c. Ea deliberatione, ut teneamus hoc totum per manus B. Petri ejuſque Vicarii, &c.* Epiſt. 6. 7. Ei dono aſſenſus eſt Urbanus II. Epiſcopum Auſonenſem in Metropolim tranſtulit Tarraconenſem; ut Auſonenſem retineret, ditiorem ſcilicet Eccleſiam, voluit: quo ruinas paulatim ſarciret Tarraconenſis, quæ annis 390. ſub poteſtate jacuerat Sarracenorum. Ope & favore non deerat Pontifex, tum recipientibus, tum reſtaurantibus has urbes & Eccleſias. Religioni & Chriſto tota hæc militia ſerviebat. Ita ipſo religionis impetu impellebantur Reges Principeſque, ad victoriarum ſuarum fructus pulcherrimos Deo offerendos.

Petrus Arragoniæ Rex & Comes Barcinonenſis, regna ſua B. Petro & Eccleſiæ Romanæ dicavit, cúmque anno 1204. ipſius Innocentii III. Papæ manu coronari ſe voluiſſet, annuo cenſu & ſacramento fidei, ſe ſuoſque poſteros obligavit: hinc ſibi & hæredibus à B. Petro deſpondens, & ab Apoſtolica ſede certiſſimam tuitionem. *Cupiens principali poſt Deum beati Petri & Apoſtolicæ ſedis protectione muniri, tibi ſumme Pontifex Innocenti & per te Apoſtolicæ* Rainal. an. 1204. n. 71. 72. *ſedi offero Regnum meum, illudque tibi & tuis ſucceſſoribus in perpetuum divini amoris intuitu conſtituo cenſuale, ut ego & ſucceſſores mei ſpecialiter ei fideles & obnoxii teneamur. Hoc lege perpetua ſervandum fore decerno, quia ſpero firmiter & confido, quod tu & ſucceſſores tui, me & ſucceſſores meos ac regnum prædictum Apoſtolica authoritate defendetis.* Admiſit illum Pontifex in clientelam & tuitionem ſedis Apoſtolicæ, uti & antea Sancium Regem parentem ejus, qui id exoraverat: Innoc. III. Regeſt. 16. Epiſt. 27. *Nos eadem benignitate, quâ Patris tui poſtulationem implevimus, tuæ quoque petitioni adeſſe curamus:* Rainold. n. 56. Nec tacuit eos honores ad B. Petrum dirigi: *Se B. Petri Reges miniſtros & famulos recogn ſcant.* An. 1206. n. 34. Rex Arragonum id protinus ſignificatum voluerat, in Pontifice perſonam à ſe Chriſti ſpectari. 1213. n. 52. *Cùm corde credam, & ore confitear, quod Romanus Pontifex, qui eſt beati Petri ſucceſſor, Vicarius ſit illius, per quem Reges regnant, & Principes principantur, &c.* Perlecta eſt in Concilio Lugdunenſi anno 1245. ea Regis Arragonum donatio. Concilio Lugdunenſi II. anno 1274. affuit Jacobus Rex Arragonum, & ipſius manu Pontificis corona ſe Regni decorari voluit; ſed repulſam paſſus eſt, cùm cenſum abnuiſſet, quem pater ſpoponderat. Audiendus hic Mariana: *Rediit in patriam iratus Pontifici, quod ipſius capiti regni co-* L. 13. c. 21. L. 13. c. 2. *ronam imponere recuſaſſet, niſi vectigali perſoluto, quod Petrus pater ipſius, quo tempore Romæ coronam ſuſceperat, pendere quotannis pactus erat. Jacobo Regi indignum videbatur, Regnum Majorum virtute partum, cuiquam externo Principi eſſe vectigale.*

Poſtremis his verbis mirificè confirmantur quæ diximus, non occurſare ſolitum Pontificem animo Regum Principumque, quam ut Chriſtum ipſum. Itaque religioſa ea erant obſequia & vincula, quibus ita ſe innectebant, ut ne ſuſpicarentur quidem

temporali ſuæ ſummæ dominationi quidquam deceſſurum, ſi Deo, ſi Chriſto, ſi Vicario ejus ſubjicerentur. Eſt quidem jamdiu Pontifici & Apoſtolicæ Sedi temporalis dominatio & Principatus terrenus; ſed ejus à Principibus & Regibus, qui ſe ejus tuitioni committebant, ratio habebatur nulla, ſpiritali ejus authoritati ſe ſubjici, ab ea ſe defendi percupiebant, ut quæ intima ſit & innata, propriaque Pontificatûs. Sed ubi primùm Reges Pontificem ſibi objecerunt, ut unum aliquem ex Principibus temporalibus, ut in hoc Jacobo Arragonum Rege manifeſtum eſt: jam tum alieno cœpere eſſe animo, & à cenſu, ſacramento atque hominio abhorrere, quibus eos ſui illigarant Majores. A Jacobo Rege repulſam paſſus Gregorius X. nihil præterea tentavit: à coronando Rege abſtinuit, qui & ipſe abſtinuit viciſſim ab urgendo Pontifice. Uſque adeo certum eſt, quantiſcumque ſe ſucceſſoreſque ſuos hi Reges devinaiſſent obligationibus, ut eo cultu Sedem Apoſtolicam proſequerentur: alta mente ſemper tamen repoſitum fuiſſe, ab ipſa ſui origine voluntarias eas fuiſſe oblationes, nec moleſtiùs jam, aut importuniùs urgendas. Uſque adeo denique certum eſt, etſi Alexandro II. Gregorio VII. Urbano II. cuiæ ſuetu, & ſi quibus aliis, ut Principes monerent, eorum Principatus hominio vel cenſu aliquo teneri in Sedem Apoſtolicam à Majoribus deſponſo; ſuſpenſis tamen in his progreſſos eſſe ſemper veſtigiis, nec negotium faceſſiviſſe detrectantibus.

IX. Innocentii quoque III. & Sedis Apoſtolicæ tuitioni ſubjici ſe voluit Alphonſus Rex Portugalliæ; cui confirmatum eſt à Pontifice, quod avo ejus Alphonſo ab Alexandro III. conceſſum fuerat, ne quis Princeps alius Chriſtianus in ea poſſet invadere, quæ ipſe perdomitis Sarracenis ſibi ſubjeciſſet. *Sub noſtra protectione ſuſcipimus regnum Portugallenſe, & omnia loca quæ de Sarracenorum manibus eripueris, in quibus jus ſibi non poſſunt Chriſtiani Principes circumpoſiti vindicare; ad exemplar felicis memoriæ Alexandri Papæ, qui hæc avo tuo conceſſiſſe dignoſcitur, &c. Hæc hæredibus tuis duximus concedenda, eoſque ſuper his quæ conceſſa ſunt, pro injuncto Apoſtolatûs officio defendemus.* Atqui ut ſubeſſe B. Petri patrocinio id Regnum teſtatum fieret, annuo cenſu duarum auri marcarum conſtrinxit ſe Rex. *Ad indicium autem quod prædictum regnum B. Petri juris exiſtat, ſtatuiſti duas marcas auri ſingulis annis nobis noſtriſque ſucceſſoribus perſolvendas.* Alfonſi hujus patrem Alexander II. Papa Regem creaverat. Princeps is erat ſtirpis Gallorum Regiæ, & familiæ Burgundiæ Ducum, à quo ſubacta fuerat Luſitania, ejuſque cenſus annuus ea Roderico Eugenio III. oblatus. Ab Eugenio ipſo III. cenſet Mariana Regio nomine donatum primò fuiſſe Alphonſum. Regis ipſius diploma publicavit Baluzius anno 1680. editum, & à Lucio II. ſuſceptum, à quo nec aliud exprimitur, quàm patrocinio B. Petri & Eccleſiæ Regem regnumque tutum fore. Huic Chronologicæ quæſtioni enodandæ non immoror, ut quæ à noſtro aliena ſit inſtituto.

Regeſt. 15. Epiſt. 24. Regeſt. 14. Epiſt. 59.

L. 7. c. 6.

L. 10. c. ult.

Baluz. Miſcel. Tom. 1. p. 220. 221.

Satius eſt hîc referri quod ſuggerunt Annales Ciſtercienſes ad annum 1141. quòd eo rurſus anno idem Rex Alphonſus clientem ſe profeſſus ſit beatæ Mariæ de Claravalle, ſub annuo cenſu. *Et quia jam me & omnia B. Petro & ejus ſucceſſoribus vectigalem conſtitui, cupiens & nunc beatam Dei Genitricem apud Deum habere Advocatam, de conſenſu vaſſallorum meorum, qui abſque adjutorio externo me in Solium regium conſtituerunt, meipſum, regnum meum, gentem meam, & ſucceſſores meos ſub B. Mariæ de Claravalle tutelam, defenſionem & patrocinium conſtituo: mandando omnibus ſucceſſoribus meis, ut ſingulis annis Eccleſiæ B. Mariæ de Claravalle in Diœceſi Lingonenſi in regno Franciæ tribuant in modum feudi & vaſſalitii quinquaginta marabitinos auri probati.* Illud quidem jubebat his Regibus Portugalliæ, ut Feudatarii & Tributarii eſſent B. Petri, & B. Mariæ Claravallenſis, atque ita & Abbatis hujus Cœnobii: at totum illud ad ſpiritalem referebatur ſubjectionem, ut de temporali jure ſummo nihil penitus deperiret. Eccujus enim in mentem illud veniret, ut regnum à temporali dominatione Abbatiæ & Abbatis Claravallenſis penderet? Charta ipſa quæ Annalibus Ciſtercienſibus loco ſuprà laudato intexta eſt, abundè teſtatur, cenſum Portugalliæ Abbates Claravallenſes, inſtar eleemoſynæ ſuſcepiſſe. Ubi deſinente ſuperiore ſæculo, ſperarunt Abbates Claravallenſes ad ſe devolutum eſſe regnum Portugalliæ ob cenſum non perſolutum, riſu magis quàm rationibus hæc eorum ſpes ejecta eſt; tum enim id extudit neceſſitas, ut omnes intelligerent has priſcorum Luſitaniæ Regum obligationes religioſas, premi & urgeri tam vehementer non poſſe, nec ad temporalis dominationis imminutionem trahi poſſe.

Sedis quoque Apoſtolicæ jura in Luſitaniam tum propoſita fuere, cùm legitimi ejuſdem Regum ſtirpis hæredes maſculi defeciſſent: ſed nec Sedis Apoſtolicæ jura multum momenti habere tum quidem viſa ſunt. Si Marianæ ſatis perpenſa & explorata fuiſſet hujuſmodi regnorum ſubjectio, non id, ut reor, illi excidiſſet, eodem tempore propulſaſſe Hiſpaniam, hinc Germanorum Imperatorum, hinc Gregorii VII. ſpem, illam ſibi ſubjicere geſtientium. Prima illa ſubjectio funditus evertiſſet ſummum Imperium Hiſpaniæ Regum, qui poſthac Germanis Imperatoribus obnoxii fuiſſent. Unde nec ei unquam Reges Hiſpani aſſenſi fuiſſe memorantur. At ſubjectio ſpiritalis ſub Romano Pontifice nihil obſtrepit ſummo regnorum juri temporali. Unde & Pontifici atque Eccleſiæ ſubjici ſe cum ſuis regnis teſtatum fecere complures Hiſpaniarum Reges, iis documentis, quæ utrique ſubjectioni communia ſunt, ſpiritali & temporali, hominiis, ſacramentis, annuo cenſu. Quin & Mariana non multò pòſt confitetur, Ramirum Arragoniæ Regem ſibi ſucceſſoribuſque ſuis tributum Papæ ſolvendum indixiſſe. *Sedi Apoſtolicæ in primis & maximè deditus fuit: prorſus ut regnum, ſeque & liberos Romanis Pontificibus obnoxios vectigaleſque fore lege in æternum voluerit & ſanxerit.*

Mariana. L. 9. c. 5. & 7.

Nec ſoli Claravallenſi Abbatiæ tributarii fuere Reges. Eodem ſe nomine venditare potuit Cluniacenſis. Teſte cum primis locuplete utar Petro Venerabili Cluniacenſi Abbate, qui author eſt Alphonſum Regem Hiſpaniarum, veſtigia parentis ſui legentem, Monachis Cluniacenſibus ſolviſſe cenſuum annuum ducentarum amplius auri unciarum. *Magnificentiſſimus & famoſus Rex cenſualem ſe, regnumque ſuum Chriſti pauperibus ejuſdem Chriſti amore fecerat, & tam à ſe, quàm à patre ſuo Fredelanno conſtitutum cenſum ducentas auri uncias ſingulis annis Cluniacenſi Eccleſiæ perſolvebat.* Ne cogitatio quidem illa cadere poterat in potentiſſimum Regem, ſi tributarius fieret Monachis, Chriſti paupertatem amplectentibus, poſſe illos arrogare ſibi ſumma ipſa regnorum ſuorum jura, aut ipſa regna aliquando ſibi vendicare, ſi maſculi hæredes jam

De Mirac. L. 2. c. ult.

nulli eſſent, aut cenſus non eſſet perſolutus.

X. Non mihi tempero, quin luculentiſſimum illud protſus ex eodem Petro Abbate Cluniacenſi hîc ſaltem interſeram, quanquam ſuperioris Capitis argumento accommodatius. Satius omnino eſt hîc inſeri, quàm præteriri, quanquam finitima ſint horum Capitum argumenta. In Epiſtola ad Eugenium III. ſcripta Pontificem certiorem faciens de negotio quod ſibi ab eo delegatum fuerat, narrat Petrus Provinciam Arverniam eo tempore calamitoſiſſimo, quo Caroli Magni Regia ſtirps concidebat, à Regibus neglectam, à Comitibus divexatam, ad Eccleſiæ tuitionem confugiſſe, & ab Epiſcopis adminiſtratam fuiſſe, Principum tunc

L. 6. Ep. 25.

munia deſerentibus. *Alverniam regnum fuiſſe multis notum eſt. Hujus tota penè cura deficientibus Regibus, Comitibus magis Chriſtianum populum infeſtantibus, quàm defenſantibus, ad juſtum & lene regimen Eccleſiæ jam à longo tempore converſa eſt. Hæc ſolis deficientibus, ut dixi, Principibus, vel infeſtis, huc uſque innixa eſt, ſub hac ſe tutam & ſecuram manſiſſe gaviſa eſt. Epiſcopi enim qui ante iſtum terra illi jure Eccleſiaſtico principati ſunt, & quod ſuum erat, juxta ſibi datam gratiam impleverunt, & quod Regum & Principum fuerat in defenſando Eccleſiam, juxta quod licuit, ſuppleverunt.* Addit Petrus, Epiſcopo Claromontano ceſſante clavum regere ejus Provinciæ, & nec ſpiritalem jam ejus, nec temporalem adminiſtrationem gerente, calamitatibus eam luctuoſiſſimis immerſam abſorptamque penè fuiſſe.

Ex his validè confirmantur, quæ à nobis aſtructa ſunt ſuperiùs. 1. Cadente Caroli Magni proſapia, exoriente Hugonis Capetii ſtirpe, & necdum ſatis confirmata, ebulliſſe novos Principatus, tum civiles, tum ſacros. 2. Comites & Duces ex temporariis Præfectis perpetuos ſuo tum marte evaſiſſe, & tam impotenter ea poteſtate uſos eſſe, ut tunc vehementiſſimè propendere cœperint populi, ad Clericos ſibi dominos & Principes acceſſendos. 3. Non Prælatos ipſos ſua ſponte veniſſe, aut irruiſſe in hos Principatus, ſed à populis accitos, ut longa Comitum & Præfectorum ſævitia fatigati, ad Paſtorum ſuorum ſollicitudinem confugerent, & in eum ſe veluti portum reciperent. 4. Ea Epiſcoporum dominatio temporalis à ſpiritalis ingenio, humanitate, charitate non recedebat, verè nimirum Epiſcopalis. *Epiſcopi terra illi jure Eccleſiaſtico principati ſunt, &c. Quod Regum vel Principam fuerat in defendendo Eccleſiam, juxta quod licuit, ſuppleverunt.* 5. Dilapſa hæc tandem Epiſcopis eſſe dominia, ubi & ipſi ab illa, quæ hæc ſibi pepererat, dilapſi ſunt humanitate, charitate, vigilantia indefeſſa.

XI. Sed hinc univerſim illud exiſtit, ſpontaneam illam obſervantiam, qua ſe civitates Epiſcoporum committebant ſive tuitioni, ſive dominationi temporali diuturniorem non fuiſſe, quàm ipſorum incredibilem quandam ſapientiam, ut par eſt, & charitatem, & honorum, bonorumque terrenorum omnium contemptionem. Innumera ſunt & alia id genus exempla in Annalibus Eccleſiaſticis diſſeminata, præter ea quæ ſuperiùs allegata ſunt. Innocentius III. Ducem Poloniæ in tuitionem admiſit Sedis Apoſtolicæ anno 1211. ſub cenſu quatuor marcarum quarto quoque anno. *Promitto Romanæ Eccleſiæ omnimodam fidelitatem, & me paratum in defenſionem Eccleſiarum.*

Rainal. an. 1198. n. 28. 1201. 33. 40. 1211. n. 25. 1217. n. 48. 1218. n. 71. 1219. n. 44. 1220. n. 34. 1221. n. 49. 1223. n. 53. 1252. n. 4.

Anno 1219. & 1223. Rex Monæ Inſulæ regnum ſuum Honorio III. ſubjecit ſub annuo cenſu, hominio & fidei ſacramento. Anno 1220. in Dania à Legato Pontificis intentata iis excommunicatio eſt, qui molirentur aliquid in id regnum, quod Apoſtolicæ ſubeſſet clientelæ. *Regnum Daniæ ad Romanæ Eccleſiæ juriſdictionem noſcitur pertinere.* Cenſum ab annis quinque ceſſantem anno 1221. idem Honorius III. accepit. Anno 1232. Gregorius IX. conceſſit Neophytis Gothlandiæ populis, ut nec Daniæ, nec Sueciæ Regibus ſubeſſent, ſed Epiſcopo ſuo, dum in Chriſtiana & Catholica fide immoti ſtarent. *Ad ea verò jura quæ perſolvere tenentur indigenæ de Gotlandia per omnia perpetuò tenebuntur Epiſcopo ſuo, ſuiſque Pralatis annuatim perſolvenda: ita quod nec regno Daciæ, nec Sueciæ ſubjicientur. Perpetuam enim eis indulſimus libertatem, quandiu eos apoſtatare non contigerit.* Anno 1246. Innocentius IV. cum Rege Norvegiæ diſpenſavit, ut quamvis juſto conjugio natus non eſſet, Regnum id tamen & retineret, & ad poſteros tranſmitteret. Edidit Baronius ad annum 1062. Epiſtolam Alexandri II. Papæ, à Suenone Daniæ Rege cenſum repoſcentis, quem Majores ejus polliciti eſſent. Anno 1251. Princeps Lithuanorum tuitioni ſe commiſit Innocentii IV. Epiſcopos ab eo & Apoſtolicos depoſcens Concionatores, ad idololatriam ſua ex ditione profligandam. Anno 1255. Regia illum corona decoravit Alexander IV. conceſſitque ut circumpoſitas gentes ſub jugum mitteret armatus, mitti poſtea Chriſti jugo ſubjiciendas. Anno 1285. plures ſcripſit in Poloniam Literas Honorius IV. ut cenſum exprimeret Eccleſiæ Romanæ deſponſum. Fidem facit Ditmarus jam inde ab anno 1013 Duces Poloniæ annuum cenſum Romanæ Eccleſiæ exolviſſe. Petiit & accepit hunc cenſum Gregorius VII. marcarum argenti centum; ſcitéque obſervatum eſt à Baronio, monumentum id fuiſſe Polonorum pietatis, qua fungi voluiſſent in B. Petrum, ubi primùm fide Chriſtiana initiati fuere. *Erat cenſus iſte ab exordio, ut apparet, Polonorum gentis converſionis, pietatis ergo, promiſſus annis ſingulis Principi Apoſtolorũ, & ejus loco perſolutus ipſius ſucceſſori Romano Pontifici.*

Rainal. an. 1246. n. 33. 1251. n. 44. 1255. 57. 58. 1285. 72.

Baronius n. 2. 3.

Ejuſmodi certiſſimè fuere exordia horum ſive cenſuum, ſive hominiorum, ſive fidei ſacramentorum; ſive cùm Angli à B. Gregorii diſcipulis ad fidem Chriſti primùm adgregati ſunt. Sive dum Luſitani per Principem Gallicæ gentis à Saracenorum ſervitute ſubducti ſunt, ſive cùm Reges Arragoniæ vel Principes Barcinonenſes de iiſdem Saracenis nobiles reportavere victorias. Sive dum Dani, Sueci, Lithuani, Poloni Chriſto primum nomen dedere: non ſine magno ſemper Romani Pontificis adjumento, & flagrantiſſimo charitatis Apoſtolicæ æſtu in gentes ſuo ovili accreſcentes, & harum viciſſim in B. Petrum & in ſummum Chriſtiani nominis Pontificem ingenti veneratione. Hinc inſtinctus illis quodammodo inſitus, ut inſigni aliqua oblatione & dono colerent primum & principem Chriſtianæ fidei propagatorem. Sed donum illud erat pietatis, *pietatis ergo*, ut aiebat Baronius. Ubi veniam fecit Benedictus IX. Principi Caſimiro, Cluniacenſi Monacho, & Diacono, ut Poloniæ regnum adminiſtrare & uxorem ducere poſſet, cenſum etiam ille & quandam expreſſit Capitationem, ſed ut memoris animi, & pietatis teſſera ea eſſet, *in ſignum præſtiti beneficii*, ut ait Longinus, Hiſtoriæ Polonicæ Scriptor. Feudatariam quidem & tributariam Eccleſiæ Romanæ vult Longinus hinc fuiſſe Poloniam, ſed totum revolvebatur in hoc unum tributum pietatis. *Ab eo tempore regnum Poloniæ factum eſt Romanæ Eccleſiæ, imò Vicario Jeſu Chriſti ſum-*

Baron. an. 1041. n. 11. 1045. n. 2. 1180. n. 13.

mo Pontifici feudale & tributarium. Subalieni ab eo erant primùm Poloni, ſed nonniſi ob perpetuam & irrevocabilem neceſſitatem ejus denarii pendendi. *Videbatur cenſus iſte, qui denarius ſancti Petri vocabatur, primùm Polonis difficilis atque gravis, utpote qui ſecum perpetuam trahebat in Polonos obnoxietatem.* Vox ipſa Denarii eleemoſynam prodit. Idem prodit & diſpenſatio, ac diſpenſandi cauſa, ad pietatem ſpectans. Feuda & tributa, cenſus & hominia alio, nempe religioſo ſenſu capiuntur, quando quis Vicario Chriſti obligatur. Vicario enim Chriſti ſpirituale Imperium eſt, quà Vicarius Chriſti eſt. Anno 1180. cùm Caſimirus Poloniæ Rex Regias edere meditaretur Conſtitutiones, ab Alexandro III. Papa Apoſtolica eas authoritate confirmari voluit, ſed nihil hîc fuit, quod temporalem redoleret ſubjectionem.

Nec præteriri fas eſt quod obſervat Longinus, in nova quadam exactione Denarii ſancti Petri ex omnibus Polonici regni Provinciis. Compendioſiſſimum id ait ille exſtimatum eſſe Reipublicæ Polonicæ, quòd cùm ejus Provinciæ aliquæ uſurpatæ fuiſſent à vicinioribus Principibus, qui non uſurpatas eas à ſe, ſed juſto dominio ſemper poſſeſſas jactabant; Polonici eas eſſe regni demonſtrabatur ex denario B. Petri, quem annuum perſolvebant. Anno 1317. Joannes XXII. Papa denarium B. Petri ab Anglis exigebat, ut ex Regeſto Epiſtolarum hujus Pontificis evincitur. Quo ex eodem conſtat eundem denarium pendi eo ævo ſolitum adhuc fuiſſe à Suecis, Danis, Norvegis, Polonis. At om-
Rainal. an. 1317, n. 49. 1319. n. 2. nibus illis regnis perſuaſiſſimum tunc erat dependi à ſe tributum pietatis & religionis, denique oblationem, qua coleretur Deus, eleemoſynam, qua pauperes levarentur. Cùm anno 1319. Polonia ab hoſtibus vaſtata obtritaque fuiſſet, & lumen ipſum Regiæ Majeſtatis extinctum, dari tandem cœpit opera, ut ea reviviſceret. Interceſſere Bohemi, Poloniam Bohemiæ obnoxiam & tributariam profeſſi. Controverſia tandem diſceptata eſt coram Joanne XXII. Papa, approbantibus Polonis, nunquam Regnum ſuum cuicumque Regno alii obnoxium fuiſſe, & hoc invictiſſimo argumento id efficientibus, quod immediatè ſubeſſet ſummo Pontifici, eique cenſum penderet annuum. Vide ut de ea re idem Pontifex ad Archiepiſcopum Gneſnenſem perſcripſerit. *Tam vos per Epiſcopum & litteras, quàm idem Epiſcopus per ſe ipſum cum multa nobis inſtantia ſupplicaſtis, ut cùm Regnum prædictum eſſet nobis & Eccleſiæ Romanæ nullo mediante ſubjectum, & in ſignum ſubjectionis ejuſmodi cenſus, qui denarius B. Petri vocatur, nobis & eidem Eccleſiæ annis ſingulis deberetur, &c.* Adeo non ergo hic pietatis cenſus, & hæc ad Apoſtolicam ſedem ſubjectio temporalem ſubjectionem invehebat Reipublicæ Poloniæ; ut contrà hinc proderetur ſummum ejus jus & ſummum imperium, nulli præterea terrenæ poteſtati obnoxium. Toto etiamnunc Chriſtiano orbe res adhuc ita comparatæ ſunt, ſummo is demum jure Principatum, non precario poſſidet, qui ejus obedientiam filialem Papæ præſtitit.

Anno 1331. voluere Stetinenſes Duces Principatus ſuos jure feudi & beneficii à Joanne eodem XXII. tenere, præſtito illi fidei ſacramento. Anno 1344.
Baron. ann. 1311. n. 24. 1344. n. 49. 2458. n. 28. Ludovicus de Hiſpania Comes Claromontanus à Clemente VI. impetravit facultatem ſubjugandi Inſulas Fortunatas, quarum & Rex inauguratus eſt ab eodem Pontifice, à quo habiturum ſe recepit regnum, feudi nomine, homagio ligio, & cenſu annuo quadringentorum auri florenorum. Ubi eminet perſpicuus & perpetuus ille quaſi inſtinctus, aucupandi colorem aliquem & titulum juſtum, & à cœlo approbatum, ad ineundum regnum, & ad indicendum bellum iis, qui nec laceſſiverint unquam, nec obnoxii hactenus fuerint. Anno 1458. Deſpota Raſciæ, vel Rex ſine prole excedens, Principatum ſuum Romanæ tranſcripſit Eccleſiæ. Ex quo non abſurdè conjicitur cenſualem illi ante fuiſſe, quando id tum pervagatiſſimum erat.

XII. De Hungaria ante diximus, ſed ſuperſunt pauca, quæ præteriri nefas ſit. Anno 1232. Andreas Hungariæ Rex ad Prœneſtinum Cardinalem Sedis Apoſtolicæ Legatum per litteras ſignificavit, Beatum Stephanum Hungarici Regni conditorem, noluiſſe ſuo marte, & propriæ cupiditatis impetu Regiæ Majeſtatis inſignia invadere, perſuaſum cœleſtibus auſpiciis, Deique nutu opus eſſe, ut quis ad ejus amplitudinis faſtigium enitatur. Hinc à Dei in terris Vicario Regia illum corona cingi voluiſſe. *Qui ad Regni Solium authoritate propria noluit ſublimari, ſciens ſcriptum, quod nemo aſſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo. Et ideo non à quolibet, ſed à Vicario Jeſu Chriſti & Petri beatiſſimi ſucceſſore aſſumpſit Regni diadema.* Nec ingenua illa confeſſione de- Rainal. an.
trahebatur quidquam de ſplendore ſummi imperii, 1233. n. 51.
quod & certiſſimum erat ipſi Gregorio IX. cujus 1240. n. 42.
Legatum agebat Prœneſtinus. Cùm enim anno 1240. 1379. n. 31.
ad Georgiæ Regem litteras daret Gregorius, con- 1291. n. 47.
ceptis verbis illud affirmavit, Subjectionem eam 49.
& obſervantiam, quam Sedi Apoſtolicæ Reges præſtarent, in incrementum potiùs, quàm in injuriam & damnum cedere ſupremæ eorum dominationis: cùm tantò æquius ſit Reges hominibus dominari, quantò impenſiùs ipſimet ſummo omnium dominatori Deo obtemperant. *In hac quidem obedientia nullius quantumcumque potentis imperium, nullius honor Regis minuitur: ſed ex hac omnium poteſtas & libertas augetur. Quia illi dignè populorum præſunt regimini, qui ſicut ipſi alios præcellere cupiunt, ſic divinæ ſtudent excellentiæ famulari.*

Anno 1279. confeſſus eſt & Ladiſlaus Rex, eo conſilio Stephanum Regem regio ſe diademate ornari à Papa voluiſſe, ut & ipſe, & ſucceſſores eo vinculo magis conſtringerentur ad Catholicæ fidei obſervantiam indeflexam. *Et ut Principatum fidei in ſacroſancta Romana Eccleſia conſiſtere demonſtraret, non à ſe, vel ab alio, ſed à Romana Eccleſia matre omnium & magiſtra regni diadema revelatione divina meruit obtinere: ut ab eo quaſi quodam capite principali dona ſua in omne corpus defunderet lux divina.* Cùm anno 1291. cœpiſſet Rodolphus Imperator Hungariam invadere, eaque jam Albertum filium inveſtiſſet, ut ea jam in feudum Imperii cederet, interceſſit his innovationibus Nicolaus IV. Papa & Rodolphum commonuit, Hungariam immediatè ſemper ſubjectam fuiſſe Apoſtolicæ Sedi. Itaque immediata in hac ad ſedem Petri ſubjectione ea vis inerat & libertas, ut ejuſmodi Principes nulli præterea terreno Principi ſubeſſe poſſent. Anno 1301.
Bonifacius VIII. toto authoritatis ſuæ pondere Rainal an.
connixus eſt, ut Bohemi Regis conſilia everteret, 1301. n. 8.
Hungariam ſibi ſubjicere molientis. Anno 1308. 10.
confeſſi ſunt Hungari, quem ipſi elegiſſent Regem, 1308. n 25.
eum à Papa confirmari debere, & coronari ejus 14 8 n 20.
authoritate. Anno 1448 conqueſtus eſt Calliſtus III. 1478. n. 73.
Papa, quòd in electionibus Regum Bohemiæ & Hungariæ tum nulla haberetur ratio Sedis Apoſtolicæ, cujus ea Regna ſint ſpeciali jure. *Cùm regna*

Hungariæ & Bohemiæ peculiarius ſint beati Petri: Agebatur tunc de Georgio Podiebracio in Regem Bohemiæ electo, qui Huſſitarum errores combiberat. Et malo occurrebat Pontifex. Et ſanè ut ne adverſarium experiretur Pontificem Georgius, fidei Catholicæ rurſus ſe rum adglutinandum, & in unitate atque obſequio ſedis Apoſtolicæ perſeveraturum recepit. Qui tamen fidem fefellit. Anno 1479. Regina Boſniæ Regnum ſuum Papæ legavit.

Jacobus Card Papi. Epiſt. 679.

XIII. Una ſupereſt quam paucis attingamus Francia, cujus regni ſupremum jus, & nemini niſi Deo obnoxium temporale Imperium, ita certum & inconcuſſum ſemper fuit, ut ne in controverſiam quidem trahi potuerit. Nec ullius tamen uſquam regni tanta fuit in Apoſtolicæ ſedis venerationem propenſio, aut effuſior beneficentia. Anno 1081. Bertrandus Provinciæ Comes Gregorio VII. ſacramentum fidei præſtitit, Principatumque ſuum ſucceſſorumque ejus clientelæ ſubjici deinceps voluit. *Pro remiſſione peccatorum meorum & parentum meorum offero, concedo, dono omnem honorem meum omnipotenti Deo, ſanctis Apoſtolis Petro & Paulo, & domino meo Gregorio Papæ VII. & omnibus ſucceſſoribus ſuis, ita ut quidquid placuerit deinceps domino Papæ, de me & de toto honore meo ſine ullo contradicto fiat.* Quibus verbis patet has fuiſſe ſpirituales hoſtias Deo oblatas, Petro, Pontifici; nec eo ſacrificio, quod Deo & Principi ejus miniſtro offerretur, Regnorum aut ſplendorem obſcurari potuiſſe, aut extenuari potentiam. Cùm idem Gregorius VII. ſuos in Galliam ablegaret Legatos, præcepit, ut Gallos hortarentur, ad denarium beato Petro perſolvendũ; Etenim jam olim Carolum Magnum conſtare generales Collectas fieri curaſſe apud ſanctum Ægidium, ad Anicium & ad Aquiſgranum, ut pecunia hinc corrogata Romam mitteretur. *Dicendum eſt omnibus Gallis, & per veram obedientiam præcipiendum, ut unaquæque domus ſaltem unum denarium annuatim ſolvat beato Petro, ſi eum recognoſcunt Patrem & Paſtorem ſuum more antiquo. Nam Carolus Imperator, ſicut legitur in tomo ejus, qui in archivo Eccleſiæ beati Petri habetur, in tribus locis annuatim colligebat mille & ducentas libras, ad ſervitium ſedis Apoſtolicæ, id eſt, Aquiſgrani, apud Podium ſanctæ Mariæ & apud ſanctum Ægidium: excepto hoc quod unuſquiſque propria devotione offerebat.* Cùm apud Pontifices ipſos in confeſſo ſit, Franciæ Regnum nulli omnino temporali ſubjici Principi, niſi Regi ſuo: quod & in Decretalibus ſancitum eſt ab Innocentio III. hinc facilè colligitur, illum Petri denarium quem Gregorius VII. depoſcebat, nihil ſubjectionis temporalis regno importare potuiſſe. Oblatio erat ea & eleemoſyna, quæ juſſu & hortatu Caroli Magni toto regno erogabatur.

Baron ann. 1081. n. 33

L. 8. Ep. 23

Anno 1375. Carolum VI. Galliæ Regem per litteras commonuit Gregorius XI. Papa, ut dominium & ſacramentum fidei ſibi ſolvi juberet à Carolo filio ejus Delfino, ob aliquos Delfinatûs tractus, quorum penes Apoſtolicam ſedem eſſet ſummum dominium. Anno 1462. Ludovicus XI. Rex ſedem Apoſtolicam donavit Comitatibus Valentino & Dienſi, quorum poſtremus Comes à nepotibus & hæredibus ſuis in carcerem contruſus, iis Galliæ Regem donaverat ea cautione, ut hi Comitatus ad ſedem Apoſtolicam devolverentur, ſi eos Rex nepotibus aliquando ſuis tranſcriberet. Atqui exhæredibus nepotibus eas ditiones reſtituerat Carolus VII. Rex. Ludovicus ergo XI. teſtamenti tabulis obſecutus, eos Comitatus Pio II. reſtituit, & quidem ſummo cum dominio, nec hominio, nec ſacramento fidei retento. Viciſſim Pontifex ceſſit caſtris & terris, quæ his obnoxiæ eſſent in Gallia. Anno 1483. Senatus Gratianopolitanus Comitatus eos regno Franciæ reddidit. Sixtus IV. ad Ducem Borbonium reſcripſit, ut de eo ſarciendo damno admoneret. Anno 1486. Innocentius VIII. Carolum VIII. Regem interpellavit, ut Comitatus iſ Romanæ redintegrarentur Eccleſiæ. Electi ſunt Cognitores, ſed tandem aliquando Alexander VI. Comitatus Regi dimiſit, viciſſim ab eo remuneratus, ut par erat, effuſa & in Pontificis proximos Regia munificentia.

Raynal. an. 1375. n. 19. An. 1462. n. 31.

Idem. n. 45.

Quoad Comitatum Venaiſſinum Ludovicum IX. Regem & Comitem Toloſanum Gregorius IX. certiores fecit, eum ſibi commendatum eſſe, non proprium, donec liqueret plenius cujus juris eſſet. Sed fœdere inito Lutetiæ anno 1228. ceſſit beato Ludovico Regi Toloſanus Comes, quidquid in Regno Franciæ cis Rodanum obtinebat, & Legatis Papæ ceſſit; quidquid de Terris Imperii obtinuiſſet ultra Rhodanum. *Terram autem quæ eſt in Imperio ultra Rodanum, & omne jus, ſi quod ipſi Raymundo competit, vel competere poſſet in ea præcisè & abſolutè quittavit dicto Legato, nomine Eccleſiæ in perpetuum.* Sed cùm eo fœdere poſteriores ſint Gregorii IX. Epiſtolæ, hinc conjicitur in ancipiti rem tum adhuc fuiſſe poſt iſtud fœdus; quanquam ambigi non poſſit, quin poſſeſſio fuerit penes ſedem Apoſtolicam ab anno 1273. quo Philippus Audax Rex eum Principatum reſtituit Gregorio X. qui per litteras ei & gratulatus eſt, & gratias egit.

Epiſt. 24. 26. 30.

Conc To 11. pag. 419.

Du Puy des Droits du Roy. p. 408.

XIV. Nequaquam id mihi quidem propoſitum fuit, ut prolixius enumerarem, vel oſtentarem Principatus, qui vel Eccleſiæ Romanæ, vel Eccleſiis aliis dono dati plurimi & opulentiſſimi ſunt. Sed cùm inſtituti mei eſſet perſequi oblationes ſacras, non potui eas in prætеritis dimittere, quæ omnium magnificentiſſimæ fuere, oblatis contraditiſque Deo & Eccleſiæ Comitatibus, Ducatibus, Regnis. Nihil ad Chriſti, nihil ad Eccleſiæ gloriam illuſtrius vel optari potuit, quam abjecta ad Miniſtrorum ejus pedes regna; non quo jam diſtrahantur: ecquis enim emptor? ſed ut fontes hinc ſcaturiant inexhauſti eleemoſynarum & Collectarum in pauperes. Nec pœnitet nos operæ in id impenſæ, ut hos Principatus oblatos oſtenderemus, non homini, non privato Principi terreno, non Pontifici terrenum Principem agenti, ſed Vicario Chriſti, ſed Chriſto & Deo; unde nec Regibus ipſis vel tantillum de ſummi Imperii gloria decerpebatur.

Lubet & hic alia ad cumulum acervare ejuſdem doctrinæ argumenta, quæ ſi inculcata animis hominum ſatis olim fuiſſet, jura hæc Eccleſiæ moderatiora forſan fuiſſent illa quidem, ſed & diuturniora. Comitatus Vilcaſſini hæreditas ad Ludovicum Craſſum Regem pervenit, qui tum cum bellum graviſſimum immineret, ejus Comitatus vexillo donari cum pompa ipſe ſe voluit in Cœnobii Eccleſia Sandionyſiani, cujus feudus habebatur is Comitatus. Erat id proprium & inſigne vexillum ampliſſimæ hujus Abbatiæ, quod ex officio ſuo geſtabant Comites Vilcaſſini, quod & geſtare, vel geſtandum delegare Reges ipſi voluere, ubi eam nacti ſunt hæreditatem. Sic enim Sugerius Sandionyſianus Abbas in vita Ludovici Craſſi. *Rex vexillum ab altari ſuſcipiens, quod de Comitatu Vilcaſſini, quo ad Eccleſiam feodatus eſt, ſpectat: votivè tanquam à domino ſuo ſuſcipiens, pauca manu contra hoſtes evolat.* Idem habet

Le Vexin.

Du Cheſne. To. 4. pag. 312

To. 5. pag. 384.

&

& Sandionyſianus Monachus, vitæ ſcriptor beati Ludovici: *Itaque Martyres Dionyſium, Ruſticum & Eleuterium interpellans, vexillum de altario ſancti Dionyſii ad quod Comitatus Vilcaſſini ſpectare dignoſcitur, quem etiam Comitatum Rex Franciæ debet tenere de dicta Eccleſia in feodum, morem antiquum antecessorum ſuorum ſervare volens, ſigniferi jure ſicut Comites Vilcaſſini ſoliti erant ſuſcipere, ſuſcepit, cum pera & baculo peregrinationis.*

Qui Philippi Audacis Burgundiæ Ducis vitam litteris conſignavit, quemque Gallico ſermone donavit Laborator, ingentis pretii gemmam ab eo Duce donatam tradit Abbati ſancti Benigni, quindecim millium argenti librarum pretio emptam, ut ea quaſi inveſtirentur ab Abbate Duces Burgundiæ,
Pag. 95. quo primum die Ducatus poſſeſſionem inirent. Cùm urbem & Comitatum Bononienſem Ludovicus XI. adeptus eſſet anno 1477. Coronæ Franciæ illum univit, ea conditione, ut tum ipſe, tum ſucceſſores Comitatum eum, urbemque clientelari jure obtinerent à B. Virgine Maria, ſub hominio & fide; utque novi quique Reges cor aureum pondo viginti quinque Eccleſiæ Bononienſi offerrent. Eo
Memoires du Clergé. ed. 1. Tom. 5, pag. 181. munere & hominio functi ſunt deinceps Reges, quod & Senatuſconſulto confirmatum eſt Pariſienſi anno 1635. ex quo & hæc delibavimus.

XV. Poſſent plura huc congeri exempla hominii beatæ Mariæ Virgini, aut alicui Cœlitum perſoluti, nec ſine cenſu annuo alicui Eccleſiæ pendendo, ne ſuſpiciuncula quidem ulla cujuſquam animum tum ſubeunte de temporali hinc emerſura ſubjectione qualicunque. Quin præjudicatum erat ex adverſo nulli prætcrea temporali ſubeſſe domino, qui ſua Cœlitibus hominia & fidei ſacramenta præſtaret ſo-
L. 11. p. 297. L. 12. p. 325. lenni ea pompa. Eo refertur quod narrat Gobelinus in Commentariis Pii II. à Boſniæ Rege, quo Hungariæ Regis ſpes improba illuderetur, & irrita caderet, qua ſubeſſe eum ſibi jactabat, Pontificem appellatum eſſe, ut Regiam illi mitteret Coronam; quod Pontifex tum detrectavit, ne Hungariæ Regis jura quæpiam imminutum iret. Attingit & idem alibi, quod ſuprà perſtrinximus, Stephanum Hungariæ Regem, ne poteſtati ſubeſſet Imperatoris, Coronam Regiam à Papa exoraſſe, quæ religioſiſſimè deinceps ab Hungaris ſervata ſit, ut ſacrum & æternum pignus regni, nulli obnoxii humanæ poteſtati. *Cui Germanici jugum Imperatoris declinanti, Romanus Pontifex coronam miſit, gemmis & auro pretioſam, quæ uſque hodie quaſi ſacra ſervantur; nec Hungari verum exiſtimant Regem ſuum eſſe, niſi qui ea fuerit coronatus.* Nec ſecus Matthæus Paris Regem Scotiæ anno 1244. perhibet, quo ſe dominio ſubduceret Regis Angliæ, tuitioni ſe Papæ commiſiſſe, Principatus ſui partem precario ab eo retenturum. *David volens collum ſuum de ſub jugo fidelitatis domini Regis excutere, ad alas Papalis protectionis confugit, ſpondens ſe tenere Vualliæ partem eam contingentem ab*
Cap. 9. *ipſo Papa.* Ubi in vita beati Romualdi narrat Petrus Damiani, Principem Polonorum mira flagraſſe cupiditate, ut eum Papa Regia inſigniret corona, ac pro virili ſua parte reſtitiſſe Ottonem III. Imperatorem: hinc abundè declaratur, maluiſſe Poloniæ Principem Pontifici, qui parens eſt omnium fidelium, obnoxium ſe & clientelarem degere, quam Imperatori, qui primo quidem ille loco ſedet, ſed inter Principes temporales; & quibus præeſt, temporali præeſt poteſtate.

XVI. Prolixiuſculæ tandem diſſertationis finem faciant beatus Bernardus & Otto Friſingenſis Epiſcopus. Narrat Bernardus in vita beati Malachiæ, Celſum Archiepiſcopum Armachanum jam ætate ingraveſcente & morti proximum, omnibus præcepiſſe, & ipſis etiam Regibus Hiberniæ, idque *ſancti Patricii authoritate*, ut Malachiam ſibi ſucceſſorem darent. Apoſtolatum ejus gentis olim geſſit B. Patricius, quem & Hiberni eo cultu ſunt deinceps proſecuti, ut ſucceſſori ejus omnes omnino ſubeſſent, nulla Epiſcoporum, nulla Regum exceptione. *Cujus reverentia & honore tanquam Apoſtoli illius gentis, qui totam patriam convertiſſet ad fidem, ſedes illa, in qua & vivens præfuit & mortuus requieſcit, tanta ab initio cunctis veneratione habetur, ut non modo Epiſcopi & Sacerdotes, & qui de Clero ſunt, ſed etiam Regum ac Principum univerſitas ſubjecta ſit Metropolitano in omni obedientia, & unus ipſe omnibus præſit.* Compendiaria hæc videri poteſt tabella, eorum quæ in univerſa Eccleſia geſta ſunt. Quos primum populi habuere ſanctiſſimæ ſatores fidei & cæleſtis Religionis propagatores: eos eorumque ſucceſſores ea venerati ſunt pietate, ut iis etiam temporaliter ſe ſubeſſe perciperent. Sed ut in Hibernia nihilominus ſummo imperio utebantur Reges, quanquam Archiepiſcopo Armachano, Patricii ſucceſſori, & Chriſti Vicario ſubeſſent; ita Chriſtiani Principes, qui ſe beati Petri & ejus ſucceſſorum, qui longè plurimarum parentes fuere & conditores Eccleſiarum, feudatarios & clientes eſſe voluere, illud habuere fixum in animo ſuo & præjudicatum, nihil his religioſis obſequiis temporalem decreſcere Principatus apicem.

Otto verò Friſingenſis Epiſcopus ſua ſponte collabaſcere ait eorum ſententiam, qui à Conſtantino volunt Romanum Pontificem toto Occidente donatum, & ipſo ejus teſtamento labefactari. Ut Orientem enim ille, ita & Occidentem inter filios & ſucceſſores diviſit, quos & in eo quidem imitatores habuit. Nec ſecus tamen poſſe dici cenſet, Chriſtum Eccleſiam ſuam quæ tot Reges ſuo ſinu complectitur, non alios aliis obnoxios, nec precario regnantes, ſed ſummo utentes imperio, ad unum tamen ſpiritale Caput, ad unum Pontificem omnium Patrem revinctos; Eccleſiam, inquam, ſuam Chriſtum donaſſe omnium mundi Regnorum longè maximo & pulcherrimo, tanquam pignore quodam in anteceſſum deguſtando Regni cœleſtis ei deſponſi: & veluti monumento inſigni omnipotentiæ Verbi Incarnati, qua terra, qua cœlum patet. *Ut ſe-* L. 3. c. 3. 4. *curior de regni cœleſtis promiſſione fieret Eccleſia, regnum ei temporale regnorum omnium maximum tradidit; ſicque paulatim civitas Dei creſcens, ad ſummum apicem atque Monarchiam profecit. Et notandum quod ante incarnationem ſuam civitas Dei ad plenum honorata non fuit, poſtmodum verò cum aſſumptam carnem ad cœlos attolleret, quaſi accepto regno juxta parabolam, Regnum ſuum, id eſt, Eccleſiam ad ſummum faſtigium quo altius nihil in terra, provexit: ut per hoc civibus mundi ſe non ſolum Deum cœli, ſed & Dominum orbis oſtenderet, civeſque ſuos patriæ dulcedinem ex peregrinationis proſperitate doceret appetendam.*

De Immunitatibus Perſonarum & Terrarum Eccleſiæ.

CAPUT XXXIII. *P.2.l.3.c.4.*

Immunitates Eccleſiaſticæ Perſonarum & rerum uſque ad exitum ſæculi IV.

I. II Juſtiniani leges ad immunitatem agrorum Eccleſiæ, quos extraordinariis tantum tributis abſolvit.

III. Immunitas agris & miniſtris Eccleſiæ à Conſtantino conceſſa.

IV. Geminam hanc immunitatem Conſtantius ampliavit.

V. Voces quadam eluciduntur.

VI. Eam immunitatis legem revocat Conſtantius, aut coarctat.

VII. Ante obitum ſuum abrogat Conſtantius illam revocationem ſuam.

VIII. Julianus Apoſtata abrogat, Valentinianus reſtituit immunitatem Eccleſiæ.

IX. Eam innovant & dilatant Gratianus & Theodoſius Magnus.

X. Uſque ad Theodoſium Magnum agri Eccleſiæ tributa ordinaria penſitarunt. Probatur ex Ambroſio.

XI. Qui ita animatus erat, ut vel ipſos Eccleſiæ fundos auferri fineret, ſola ſe tunc oblationibus ſuſtentatura.

XII. Non abhorrebant ſancti Patres ab ea terrenorum omnium abdicatione, quæ jam tributis & exactionibus non ſubeſſet.

XIII Conſtantiſſima ea Patrum doctrina eſt, perſonas & terras Clericorum cæleſti lege immunitatem certiſſimam aſſecutas eſſe, ultro tamen tributis ſubjici, exemplo Chriſti.

I. AN agri Eccleſiæ omnium ſemper tributorum immunes fuerint, addubitatum eſt. Edixit quidem Juſtinianus, Africanæ ut omnes Eccleſiæ Catholicæ agros recuperarent, quoſcumque antè Ariani eripuiſſent; ſed ea lege, ut publicas
Novel. 37. exolverent penſiones. *Ut tamen publicas pro illis penſiones conferant.* Confirmata eſt ab eodem Imperatore immunitas Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ mille & centum officinarum, quarum reditibus gratis omnes ſepeliebantur; ſed penſionibus ordinariis ſtatim ſubeſſe declaratæ ſunt officinæ aliæ omnes, & ejuſdem Patriarchalis Eccleſiæ, & aliarum Eccleſiarum, necnon & Cœnobiorum ac Xenodochio-
Novel. 43. c. 2. rum. *Et ſancimus, ut centum quidem illa & mille officina ad peragendas defunctorum exequias deputata, omnibus modis integro numero, & omni præſtatione libera conſerventur. Cætera verò omnes hujus almæ urbis officinæ, ſive ſacroſancta ſint alicujus Eccleſiæ, ſive Hoſpitalium, ſive Monaſteriorum, ſive Orphanotrophiorum, ſive Ptochiorum, ſive Regiarum domuum, ſive aliquorum Magiſtratuum, ſive Senatorum, ſive aliquorum militiis adſcriptorum, hæ inquam omnes publica illis impoſita præſtent vectigalia.* Itaque recens comparatæ hæ poſſeſſiones, prioribus ſemper tributis ſubjiciebantur, nec ulla ad eas vel Eccleſiis, vel Regiis Palatiis, vel Dignitatibus Imperii eminentiſſimis immunitas annuebatur. Sed minimè prætervolanda eſt, quam depromit Imperator ejus rei ratio. Ne exonerandis aliis alii gravius onerentur, & ne veteribus tributis extenuandis nova neceſſe ſit invehi. *Nomine quenunte inniti privilegiis, &c. Neque enim ſuſtinemus aliorum onus ad alios deferri; aut tam immitem proponere formulam, ut quotidie vectigalia augeantur, &c. Cum nihil tam magno ſtudio, tamque ſerio affectemus, quàm ne novo quiſquam vectigali oneretur.*

II. Alibi verò fundos Eccleſiæ ſubducit Juſtinianus ſordidis & extraordinariis exactionibus, non ordinariis, nec iis; quæ ad vias, ad pontes, ad reparationes urbium deſtinantur. *Ad hæc ſancimus omnium ſanctarum Eccleſiarum, & omnium venerabilium* Novel. 131. c. 5.
domorum poſſeſſiones, neque ſordidas functiones, neque extraordinarias deſcriptiones ſuſtinere. Si tamen itineris ſternendi, aut pontium ædificii vel reparationis opus fuerit, adinſtar aliorum poſſeſſorum, hujuſmodi opus & ſanctas Eccleſias, & venerabiles domos complere, dum ſub illa poſſident civitate, ſub qua tale fit opus. Si qui Curialium fuerant agri, ii ad fiſcum Eccleſiæ pertinere incipiant; illos eximit Princeps novis & extraordinariis oneribus, non antiquis. *Liberas eas eſſe ſancimus, deſcriptione Lucrativorum.* Quod extremum caput innovatur in Codice, addita hac ratione memoranda ad immunitatem rerum Deo dicatarum.
Cur enim non faciamus diſcrimen inter res divinas & Cod. l.1. De ſacroſ. Eccl. leg. 12.
humanas? Et quare non competens prærogativa cæleſti favori conſervetur?

III. Utque rem altiùs ordiamur, conſtat quidem Conſtantinum generalem primò immunitatem Eccleſiis anuiſſe: *Præter privatas res noſtras & Ec-* Cod. Theod. l. 11 Tit. 1. c. 1.
cleſias Catholicas, nemo ex noſtra juſſione præcipuis emolumentis familiaris juvetur ſubſtantiæ, &c. Omnes penſitare debebunt. Eam ſuſpicati ſunt nonnulli à Conſtantio Imperatore ejus filio revocatam eſſe. Sed reliquæ pertexendæ ſunt hic nobis ejuſdem Conſtantini Leges ad Eccleſiarum levamen & immunitatem. Clericos omnes generali donavit ille immunitate, cujus verba ipſa profert Euſebius in Epiſto-
la ejus ad Anulinum Præfectum Africæ. *Clericos ab* L. 10. c. 7.
omnibus omnino publicis functionibus immunes volumus conſervari, ne errore aliquo, aut caſu ſacrilego, à cultu ſumma Divinitati debito abſtrahantur. In Epiſtola etiam quadam ſua protulit Auguſtinus reſponſum Anulini ad Conſtantinum Imperatorem, cui ea lex
intexta eſt. *Cùm omni omnino munere indulgentia Ma-* Epiſt. 68.
jeſtatis veſtræ liberati eſſe videantur Catholici, cuſtodita ſanctitate legis, debita reverentia divinæ legi inſerviant. Perſonalis eſt ea immunitas, Clericoſque abſolvit ab omnibus muneribus publicis, ne quæ divino eorum miniſterio ſociari & cohærere non poſſint, ut ex his rurſus legibus patet ejuſdem Im-
peratoris. *Qui divino cultui miniſteria religionis im-* Cod. Theod. l. 16. T. 2. leg. 2.
pendunt, id eſt hi qui Clerici appellantur, ab omnibus omnino muneribus excuſentur; ne ſacrilego livore quorundam, à divinis obſequiis avocentur. Denique omnibus Curialium oneribus penè ſervilibus Clerici
omnes eximuntur: *Minimè ad Curias devocentur, ſed* Leg 7. ibid.
immunitate potiſſima potiantur.

IV. Habes hîc ergo, duplicis generis immunitates ab Conſtantino indultas; primò rerum & fundorum Eccleſiæ omnium, ſecundò Clericorum ipſorum. At de patrimonialibus Clericorum bonis altum hîc ſilentium. Venio ad Conſtantium filium ejus, qui paterna omnia in Clericos beneficia confirmavit. Illos enim exemit primò novis omnibus muneribus; ſecundò jure metatûs, cùm Imperatores, vel eorum copiæ iter facerent; ab exactionibus omnibus negotiantium, ſi Clericorum negotiatio tenuis & vitæ tantùm tolerandæ accommodata eſ-
ſet. *Juxta ſanctionem, quam dudum meruiſſe perhibe-* Cod. Theod. l. 16 Tit. 2. leg. 8.
mini, & vos & mancipia veſtra nullus novis obligationibus obligabit: ſed vacatione gaudebitis præterea, neque hoſpites ſuſcipietis. Et ſi qui de vobis alimoniæ cauſâ negotiationem exercere volunt, immunitate potientur. Amplectitur hæc quidem Lex patrimoniales Clericorum agros, ſed novis tantùm & extraordinariis,

non ordinariis & antiquis eos penſionibus ſubducit. Verùm non eo ſe gyro cohibuit largitas Conſtantii. Generali enim pòſt immunitate complexus eſt Clericorum etiam minorum perſonas, bona omnia, propria etiam & privata, negotia qualiacumque, Ibid. leg. 10. uxores, filios, ſervos. *Ut Eccleſiarum cœtus concurſu populorum ingentium frequentetur, Clericis ac juvenibus præbeatur immunitas. Repellatur ab his exactio munerum ſordidorum, negotiatorum diſpendiis minimè obligentur, cùm certum ſit, quæſtus quos ex ta-* id eſt, abeſſe *bernis atque ergaſteriis colligunt, pauperibus profuturos. Ab hominibus etiam eorum qui mercimoniis ſtudent, cuncta diſpendia eſſe ſancimus. Parangariarum quoque parili modo ceſſet exactio. Quod & conjugibus & liberis eorum & miniſteriis, maribus pariter & fœminis indulgemus; quos à cenſibus etiam jubemus perſeverare immunes.* Ad univerſos Epiſcopos ſcripta eſt ea lex; nec latiùs ſanè illa patere poterat, ad immunitates quas quiſque optando ſibi fingere potuiſſet.

V. Quæ *ſordida munera* vocabantur, ea in his Cod. Theod. l. 11. Tit. 16 ferè verſari ſolebant: munire vias & pontes, aut ad ea opera ſuppeditare calcem; currus, carbones, ligna, animalia, farinas, panes, furnos, & ejuſmodi ſervitutes alias, etiam ad exercituum neceſſitates, aut ad convehenda eorum alimenta; unde & *parangaria* vocabantur, quæ & *extraordinaria* erant munera. Quæ ex mercimoniis exigebantur, *luſtrales collationes* dicebantur. Iis Clericos Conſtantius hac lege exolvit, conſcius ceſſurum pauperibus, quidquid lucri corraderent. *Cùm certum ſit quæſtus pauperibus profuturos.*

VI. Verùm ut à Conſtantio ipſo tam effuſa & latiſſimè patens revocaretur immunitas, cauſa vel fuit, vel prætexta eſt avaritia Clericorum. Sordidis & extraordinariis exactionibus exempti poſthac non fuere, niſi tenuiſſimis qui vacarent negotiolis: quaſi qui majora exercebant negotia, mercatores magis quàm Clerici habendi eſſent: nec Clericatum induiſſent, niſi ut avaritiæ ſervirent, & his ſe publicis ſubtraherent oneribus. Cod. Theod. l. 16. Tit. 2. leg. 15. *Clerici ita à ſordidis muneribus debent immunes, atque à collatione præſtari, ſi exiguis admodum mercimoniis tenuem ſibi victum veſtitumque conquirent. Reliqui autem quorum nomina negotiatorum matricula comprehendit, eo tempore quo collatio celebrata eſt, negotiatorum munia & penſitationes agnoſcant; quippe poſtmodum Clericorum ſe cœtibus adgregarant.* Hac eadem lege ſubjiciuntur ordinariis oneribus agri, fundique patrimoniales Clericorum. *De his ſanè Clericis qui prædia poſſident, ſublimis auctoritas tua non ſolùm eos aliena juga nequaquam ſtatuet excuſare, ſed etiam his quæ ipſi poſſident, eoſdem ad penſitanda fiſcalia perurgeri. Univerſos namque Clericos, poſſeſſores dumtaxat, Provinciales penſitationes fiſcalium recognoſcere jubemus.* Addit denique Conſtantius Epiſcopis Italiæ, Hiſpaniæ, Africæque non diſplicuiſſe, quod Clerici oneribus publicis ſubeſſent. *Maximè cùm Epiſcopi probaverint, id maximè juſtè convenire, ut præter ea juga & profeſſionem quæ ad Eccleſiam pertinet, ad univerſa munia ſuſtinenda, tranſlationeſque faciendas, omnes Clerici debeant adtineri.*

VII. Hanc legem publicavit Conſtantius poſt Concilium Ariminenſe, cujus de Clericorum immunitatibus decreta repudiavit, ut liquet ex prima parte legis. Nec diuturna tamen fuit ea Conſtantii indignatio. Paulo ante obitum enim ſuum aliam legem promulgavit, qua oneribus perſonalibus & extraordinariis abſolvit Clericos omnes Imperii ſui; eos etiam qui in Eccleſiis miniſtrarent vicorum & caſtrorum; profeſſus & præ ſe ferens religione magis firmari Imperia, quàm labore & induſtria hominum. Ibid. leg. 16. *Scientes magis religionibus, quàm officiis, & labore corporis, vel ſudore noſtram Rempublicam contineri.*

VIII. Abrogata ſunt à Juliano Apoſtata Clericorum prorſus omnium privilegia, eademque mox à Valentiniano reſtituta, innovata hac poſteriori Ibid. leg. 18. Conſtantii lege. *Quam ultimo tempore divi Conſtantii ſententiam fuiſſe claruerit, valeat: nec ea in adſimulatione aliqua convaleſcant, quæ tunc decreta vel facta ſunt cùm Paganorum animi contra ſanctiſſimam legem quibuſdam ſunt depravationibus excitati.* Ita Valentinianus Clero reddidit immunitatem perſonalium onerum & extraordinariorum; licentiamque ſimiliter Clero Curiales inſcribendi, qui bonis antè renuntiaſſent. Id enim ante mortem edixerat Conſtantius. Ibidem. Leg. 19. 21. Valentis lege ſancitum eſt, ne quis jam Curialium vel perſonis moleſtus eſſet, vel bonis, ubi in Clericatu decennium peregiſſent. Valentinianus non indulſit niſi iis, qui ante Imperium ſuum Clericatu initiati erant, reliquos Curialium oneribus ſubeſſe voluit.

IX. Renovata eſt à Gratiano generalis omnium immunitas Clericorum ad perſonalia onera: *Omnes perinde ac qui primi ſunt, perſonalium munerum expertes eſſe præcipimus.* Effudit Theodoſius Magnus eam immunitatem ad Laicos ipſos Eccleſiarum & locorum ſanctorum cuſtodes: Ibid. leg. 24. 26. *Cuſtodes Eccleſiarum, vel ſanctorum locorum. Quis enim capite cenſos patiatur eſſe devinctos, quos neceſſariò intelligit ſuprà memorato obſequio mancipatos?*

X. Ex hac Legum coacervatione à Conſtantino Magno ad Theodoſium Magnum, illud exiſtit, ſi agri Eccleſiarum à ſordidis & extraordinariis oneribus immunitatem aſſecuti ſunt, à publicis & ordinariis adeptos non eſſe; Clericos verò ipſos quàm certum eſt immunes fuiſſe onerum perſonalium, tam conſtat eorum patrimonia & hæreditates oneribus publicis ſubjacuiſſe, ſaltem ordinariis, extraordinariis tantùm ſummotis. Author locupletiſſimus Ambroſius cum magno & intrepido animo reſtitit Valentiniano Juniori, Eccleſiam Arianis depoſcenti. Recuſationem hanc ille ſuam conſtantiſſimam purgabat reliqua & ſui & totius Eccleſiæ ſubjectione & ſuſpenſione ad nutum Imperatoris, ubi fides nihil periclitaretur. Nam & ordinariis ſubjici tributis Eccleſiæ agros omnes. *Si tributum petit, non negamus. Agri Eccleſiæ ſolvunt tributum, &c. Solvimus quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Tributum Cæſaris eſt, non negatur. Eccleſia Dei eſt, Cæſari utique non debet addici.* Epiſt. 32.

XI. Quin & ulteriùs evehebatur Ambroſius. Non tantùm enim incunctanter pendi tributa agrorum Eccleſiæ; ſed & ſi agros ipſos repetat Imperator, nihil obicis, nihil moræ interpoſituram Eccleſiam. Non datum, non proditum iri fundos Eccleſiæ datos, Deo dicatos: ſed ſi auferat Imperator, æquo animo paſſuram Eccleſiam, cui tunc penu ſuppeteret inexhauſtum ad pauperum & miniſtrorum ſubſidium, in fidelium charitate & oblationibus ſpontaneis. *Agri Eccleſiæ ſolvunt tributum. Si agros deſiderat Imperator, poteſtatem habet vindicandorum; nemo noſtrûm intervenit. Poteſt pauperibus collatio populi redundare. Non faciant de agris invidiam, tollant eos, ſi libitum eſt. Imperatori non dono, ſed non nego.* Quod idem Ambroſius de patrimonii ſui agris profitetur, bonuſque omnibus, iis ſe non gravatè

ceſſurum. *Reſpondi, Mo ſi de meis aliquid poſceretur, aut fundus, aut domus, aut aurum aut argentum, id quod mei juris eſſet, libenter offerre, templo Dei nihil poſſe decerpere.*

XII. Hic ſcrupulus incurrit, An tributum penderent agri Eccleſiæ, penderent & Clerici de patrimonii ſui ſuodis, quod ea ſe lege juſtitiæ, ſuaque bona Clerici teneri intelligerent: an quod uſque adeo alieni eſſent à contagio terrenarum cupiditatum, ut licèt ſuæ ſibi immunitatis alius hauſtæ conſcii, ultro tamen penderent quod exigebatur; & nobili faſtidio, ſpoliari mallent, quam litigare. Unde & non pauci tunc, & deinceps ſemper immunitatem ſibi vendicaverunt ſuam inexpugnabili munimento Evangelicæ paupertatis. Nec enim Cæſari jam obnoxius eſt, qui omnibus renunciavit. Ita ſanè Ambroſius præmonuit nos: *Et ſi tu vis non eſſe obnoxius Cæſari, noli habere quæ mundi ſunt. Sed ſi habes divitias, obnoxius es Cæſari. Si vis Regi nihil debere terreno, relinque omnia, & ſequere Chriſtum.*

In Evang. Luca L. 9.

XIII. Sed non neſciebat tamen Ambroſius, altiori ab origine deſcendere, & inconcuſſis niti fundamentis immunitatem Eccleſiæ ab omnibus prorſus exactionibus & oneribus, ut quæ in unam cum Chriſto perſonam coaluerit, in ejuſdemque filiationis, libertatis, immunitatis ſocietatem aſcita ſit. Ita enim & Chriſtus tributum ſolvit, & à ſe exigi illud non potuiſſe ſimul conteſtatus eſt. Ita cenſet omnino Ambroſius Eccleſiam Chriſti veſtigia lambentem, tributum quod exprimitur ſolvere, & de ſuâ ſibi tamen intus plaudere immunitate, ex Pontificatus & totius ſacerdotalis miniſterii prærogativa. *Non ſolvunt tributum, quibus portio Deus eſt. Ego nihil debeo Cæſari, quia nihil hujus mundi habeo. Nihil debuit Petrus, nihil Apoſtoli mei, quia non ſunt de hoc mundo.* Ita ille negat deberi à Chriſto, à Chriſti Miniſtris tributum. A quibus ſolutum eſſe, ſolutum iri non negat, vitandi offendiculi cauſa. *Et tamen & ipſum perfectus, id eſt, Prædicator Evangelii jam non debebat, qui plus prædicabat. Non debebat filius Dei, non debebat & Petrus, in adoptionem adſcitus à Patre, per gratiam: ſed ne ſcandalizentur, inquit, vade ad mare, &c.* Ita ergo perſuaſum erat Ambroſio, à Chriſto, ab Eccleſia, à Clero tributum non deberi, ſed tamen ſolvi; ſed tantò nobilius ſolvi, quod non debeatur.

Ep. iſt. 2.

CAPUT XXXIV. *P. 2. l. 3. c. 5.*

Immunitas Cleri, & agrorum Eccleſiæ poſt ſeculum quintum.

I. II. III. Immunitatum viciſſitudines ex variis Arcadii & Honorii Legibus.

IV. V. Ex Legibus Valentiniani & Theodoſii Junioris.

VI. Pluſculum indulgentiæ in perſonas, quam in terras: in majores Eccleſias, quam in minores.

VII. Quàm non illubenter ſubjiceret ſe Eccleſia oneribus, quanquam ſuæ ſibi immunitatis conſcia: à Chriſto & immunitatem, & immunitatis uſum haurient.

VIII. Heraclius vaſa ſacra Eccleſiæ ad belli expenſas aſportat.

IX. Joannes Eleemoſynarius Patriarcha Alexandrinus reditus & ærarium Eccleſiæ auferri ſinit.

X. Gregorii Magni patientia in ſolvendis tributis agrorum Eccleſiæ, fortitudo invicta in tuenda ejus immunitatibus.

XI. XII. XIII. Immunitates Eccleſiæ in Gallia vexari moleſtè fert. Quo ea eſſent loco ſub diverſis Galliæ Regibus.

XIV. Clodovæus Magnus perſonas & agros Eccleſiæ prorſus exemerat.

XV. XVI. Probationes ex Marculpho, & ex vita ſancti Rigoberti.

XVII. Immunitates haud minus cadente Clodovæi regia ſtirpe, conciderunt & ipſæ.

XVIII. XIX. Quo loco fuerint in Hiſpania immunitates.

I. A Quarto in quintum ſæculum gradus hic nobis faciendus eſt, graduſque ipſi obſervandi immunitatum, vel augeſcentium, vel imminutarum. Primitias Imperii ſui dedicavit Honorius confirmatione omnium prorſus Eccleſiæ libertatum, præfatus ex augmento, quam ex decremento earum ſe & gloriæ multò plus & voluptatis haurire. *Quia temporibus noſtris addi potius reverentiæ cupimus, quàm ex his quæ olim præſtita ſunt, immutari.* Sed eæ immunitates non ſpectabant niſi ad extraordinaria onera, cùm ab Arcadio juſſi ſint Clerici omnes Eccleſiarum ruris, vicorum, & Oratoriorum, ſubeſſe ordinariis exactionibus. *Ut propriæ capitationis onus, ac ſarcinam recognoſcant.* Vetuit Arcadius ibi ordinari, niſi qui in vicis ipſis nati eſſent, ut quod ante pendebant, penderent & poſt ordinationem ſuam; quæ Capitatio dicitur, quod per capita cenſeretur. Quin & illud voluit, ut ab Epiſcopo præfiniretur numerus Clericorum cuique vico neceſſarius; ne nimios unquam eſſet numerus eorum, qui extraordinariis oneribus exempti fuiſſent.

Cod. Theod. L. 16. T. 2. c. 29. 30. 33.

II. Ab iiſdem tamen Imperatoribus confirmata eſt immunitas Clericorum & Monachorum ab oneribus omnibus perſonalibus, quanquam Clerici negotiolo operam darent, quo utcumque vitam tolerare poſſent. De negotiatione Monachorum littera eſt omnino nulla, quòd ea illis interdiceretur. Quin & ea Valentiniani III. Lex Clericos ipſos intra modum cohibuit. *Quicumque Catholicæ Religionis Clerici, intra eum modum unde victus, emendi vendendique uſum lege præfinitum exercent, ab auraria penſione habeantur immunes. Ab iis quoque, quos à publici laboris actu, & gradus Clericatus, & quod non minus eſt, ſanctior vita defendit, præcipimus temperari.*

Ibidem. Leg. 36.

III. Sed quibus extraordinariis oneribus Clerici ſua hac immunitate eximerentur, ſigillatim declaravit Honorii Lex, qua & ipſa eos ordinariis oneribus ſubeſſe ſanxit. *Ne prædia uſibus cæleſtium ſecretorum dicata, ſordidorum munerum faſce vexentur, nulla jugatione, quæ talium privilegiorum ſorte gratulatur, muniendi itineris conſtringat injuria; nihil extraordinarium ab hac, ſuperinductitiumve flagitetur; nulla Pontium inſtauratio, nulla tranſlationum ſollicitudo gignatur, non aurum cæterave talia poſcantur: poſtremò nihil præter Canonicam illationem, quod adventitia neceſſitas in ſarcina repentina depopoſcerit, ejus functionibus adſcribatur.* Ea ergo privilegia Eccleſiarum urbanarum erant, *Eccleſiæ urbium.* Ordinaria pendebant tributa, *Canonicam illationem.* Extraordinariis eximebantur: *quod adventitiæ neceſſitatis ſarcina repentina depopoſcerit.* Ad vias & pontes reparandos nihil pendebant, quod à ſequentibus Imperatoribus revocatum eſt; nihil ad evectiones frumenti, & ejuſmodi ſubſidiorum fiſci, vel exercitus; *à tranſlationum ſollicitudine.* Denique nihil auri, nihil equorum, nihil militum ab eis depoſcebatur: *Non aurum cæterave talia poſcantur.*

Ibidem. Leg. 40.

IV. Revocata eſt à Valentiniano III. conceſſa à Majoribus immunitas negotiationis ejus mediocris, quæ ſe ad ſufficienda vitæ neceſſaria ſubſidia cohiberet. *Jubemus ut Clerici nihil prorſus negotiationis exerceant, ſi velint negotiari, ſciant ſe judicibus ſubditos, Clericorum privilegio non muniri.* Sed ulterius progreſſus ille eſt, ubi declaravit quæ dicebantur

Novell. 12.

onera ſordida, perhoneſta ea eſſe, cùm ad Reipublicæ incolumitatem neceſſariò deſiderarentur; unde & ex extraordinariis ordinaria illa fore ſanxit; ex quo illud emergebat, ut & Eccleſiæ iis ſubjicerentur, nec jam ferè niſi perſonalibus gauderent immunitatibus. *An fortè contumelioſum putandum eſt, inventum contra rationem nomen munerum ſordidorum, quo inſtauratio militarium virorum, quo armorum fabricatio, quo murorum refectio, quo apparatus annonæ, quo reliqua opera, per quæ ad ſplendorem diſtinctionis publica pervenitur prava appellatione cenſentur. Quare ſancimus ut antiquatis omnibus privilegiis, quæ aut dignitatibus delata fuerunt, aut nomine veneranda religionis obtentum eſt, omnis ubique cenſus, qui non perſonarum eſt, ſed agrorum, ad univerſa munia, abſque ulla diſcretione cogatur in quarta parte.*

Novell. 22. inter Theodoſianas.

V. Cùm Macedoniæ tributa Theodoſius Junior revocaſſet ad dimidium, vel ad tertiam ejus ſummæ partem, cui ſe ferendæ parem profeſſa erat unaquæque Provincia: Eccleſiam mox Theſſalonicenſem immunem eſſe juſſit Capitationis & Cenſus ordinarii cujuſcumque, dum ea modicè uteretur venia, nec ſuo nomine obumbraret agros nihil ad ſe pertinentes. *Sacroſancta Theſſalonicenſis Eccleſia civitatis excepta, ita tamen ut apertè ſciat, propria tantum Capitationis modum, beneficio mei numinis ſublevandum: nec externorum gravamine tributorum, Rempublicam Eccleſiaſtici nominis abuſione lædendam.* Ita imperante Theodoſio Juniore unaquæque Provincia arbitrio, judicioque ſibi ipſa ſuo modum definiebat tributorum: *Id ab unaquaque Provincia cenſuimus expetendum, quod ab hiſdem nuper eſſe promiſſum, tua ſublimitas indicavit, &c. Ut obtuliſſe noſcuntur, tributa ſuſcipiant, &c. Illud exolvant, ad quod ſe indubitanter fore idoneos pollicentur.* Sed ordinariis exactionibus ſuberant omnes Eccleſiæ, excepta Theſſalonicenſi, Alexandrina, Conſtantinopolitana, Romana, & ſi qua alia fortè ad harum accederet amplitudinem.

Cod. Theod. L. 11. Tit. 1. Leg. 33.

Ibidem. L. 11. T. 24. Leg. ult.

VI. Hæ ſanè fuere vices immunitatis Eccleſiæ, tum fundorum & terrarum, tum perſonarum. Perſonali perſpicuum eſt immunitati plus tributum fuiſſe. Quanquam enim & agros Eccleſiæ prorſus immunes fore ſanxiſſet Conſtantinus, plerique ſucceſſorum ad extraordinaria onera eam revocarunt immunitatem, quibus ipſis & aliquando poſtea ſervire juſſi ſunt, cùm ea ordinaria jam dici placuiſſet. Eccleſiis urbium non paulò plus indultum eſt, quàm ruris & vicorum: ſed longè effuſiora fuere quatuor, aut quinque ſummarum Eccleſiarum privilegia. Ex agrorum Eccleſiæ immunitate, nunc ampliata, nunc vehementer coarctata, conjectura aſſequi datur, quo loco eſſet immunitas patrimonii Clericorum.

VII. Quanquam autem æquiſſimo Eccleſia animo publicis his ſerviret oneribus, nihilo tamen minus ſolabatur ipſa ſeſe conſcientia & perſuaſione libertatum ſuarum, Chriſti ſummi Sacerdotis ſanguine conſignatarum, & ab eo in omne corpus ſuum, in omnem Clerum, in omnes Sacerdotii ſui Miniſtros profluentium. Accedebat porro & alterius longè etiam præſtantiſſimæ immunitatis conſcientia, ex deſpicientia terrenarum rerum omnium; & ſin minus rerum, certè cupiditatum abdicatione; quæ fiebat, non modò ut Chriſti imitatione, omni petenti daret, ſed & auferenti tunicam præſto eſſet & pallium dimittere. Hæc enimvero immunitas beata, hæc Imperatoriarum legum viciſſitudini nequaquam obnoxia eſt.

VIII. His addenda, quæ à Theophane & Paolo Diacono referuntur de Heraclio Imperatore,

Hiſt. Miſc. l. 18. ann. 620.

qui Perſis in Imperium & in Eccleſiam irruentibus ut occurreret, ingentem pecuniam ab Eccleſiis mutuam accepit, quam & ipſam imparem expertus ad tam copioſos exercitus alendos, auream argenteamque Eccleſiæ ſupellectilem & vaſa ſacra accepit, ut hinc pecunia cuderetur. *Sumptus mutuo venerabilium domorum pecuniis, aporia coarctatus, accepit etiam Eccleſia magnæ multa candelas ferentia, ſimul & alia vaſa miniſtratoria. Quibus conflatis exarari fecit in his nummos aureos & argenteos plurimos.*

IX. Quàm æquo, quàm iniquo hæc animo tulerint Epiſcopi, ſilet uterque hujus hiſtoriæ Scriptor. Sed conjici aliquid fas erit, ex iis quæ memorat Leontius Epiſcopus Neapolitanus inſulæ Cypri, in vita B. Joannis Eleemoſynarii, Patriarchæ Alexandrini. Cùm enim Nicetas Ægypti Præfectus beatiſſimum Patriarcham admonuiſſet, quantas ad anguſtias adactum eſſet Imperium, hortaretúrque ut opis aliquid ex Eccleſiæ fiſco impertiret: *Regnum arctatur, & pecunia eget; jam quia ſine parcitate erogantur tibi pecuniæ, da eas Imperio, da eas in publicum ſacellum.* Reſpondit magni & intrepidi animi vir, terrenis Regibus largiendas non eſſe oblationes ſacras, quibus fidelium pietas ſummum cœli terræque Numen coluiſſet: *Non juſtum eſt, quæ ſuper cœleſti Regi oblata ſunt, terreſtri dare.* Nihil ſe poſſe ei largiri, ſed ſub lectulo ſuo repoſitam eſſe arcam ærarii ſacri, nec reluctaturum ſe ſi eam auferre vellet. *Humilis Joannes ex eis nummum non dabit tibi, ſed ecce ſub humili lectulo meo eſt apotheca Chriſti. Ut volueris fac.* Omnia pene ſecum aſportavit Patricius; at mox delinitus vel mira Patriarchæ ſuavitate, vel munerum magnificentia, quibus illum proſequi non deſtitit, vel inteſtino verberatus conſcientiæ flagello, omnia ad eum remiſit, addiditque de ſuo non pauca. *Quotquot pecunias abſtulerat, & de ſuo centenaria tria.* Theſaurus certè hic Eccleſiæ à Niceta involatus, mox redditus, oblationibus modò conſtabat & pecuniis oblatis, non agris, non fundis Eccleſiæ. Quod ad Heraclium Imperatorem attinet, non vis, non rapina ea erat, ſed mutuum: tantum enim ille poſtea gemmarum, auri, argentique refudit Eccleſiæ, quantum mutuatus erat; cumque hæc naufragio abſorpta periiſſent, tantumdem rurſus ex ærario reſtituit Imperii. Sic enim Suidas à Baronio Cardinali laudatus: *Et quia de opibus magnæ Eccleſia pecuniam ſumpſerat, conſtituit ut è fiſco, & ipſi Eccleſiæ, & Clero annua pecunia penderetur.*

Cap. 11.

Baron. an. 627. n. 27.

X. Nec Gregorio Magno dolebat, quanquam cœleſti quadam ſapientia abundaret, ordinaria tributa ab Eccleſiis ſolvi. Ad Sardiniæ Defenſorem ſcripſit, ut ad colendos Eccleſiæ agros revocaret fugaces agricolas, eo nexu devinctos, quo Eccleſiæ idonea ſolverent tributa. *Ut poſſeſſiones Eccleſiæ ad tributa ſua ſolvenda idoneæ exiſtant.* Præfectum Campaniæ enixius rogavit, ut Abbatem Monaſterii abſolveret cuſtodia murorum urbis, aut ex parte ſaltem levaret. *Aſſerit Abbas Theodoſius ſe in murorum vigiliis ultra vires ſuas vehementer affligi. Petimus ergo gloriam veſtram, ut ſiquidem eſt poſſibile, de eodem per vos onere relevetur. Si vero ex toto, ut non fiat, hoc eſt omnino difficile; vel ita illi ex noſtra commendatione, ipſum lenigantes, pondus ſollicitudinis temperetis; ut dum in Dei laudibus liberior vacare voluerit, pro vobis ſecurior valeat Dominum exorare.* Mandavit ille quidem Epiſcopo Gallipolitano, ut ne ruſticos agrorum Gallipolitanorum ſineret opprimi oneribus & angariis inuſitatis. Sed non intercedebat Pontifex niſi novis & hactenus inauditis mo-

L. 7. Ep. 66.

L. 7. Ep. 75.

L. 7. Ep. 105.

leſtiis. Præterquam quod de agris agebatur Eccleſiæ Romanæ, cujus erant eximia quædam pro ſui amplitudine privilegia, quorum tranſcripta ad Epiſcopos mittebat. *Indicatum nobis eſt, quod homines Gallipolitani caſtri, gravibus diverſorum moleſtiis affligantur, atque in longinquis angariis multiſque diſpendiis conterantur, &c. Ne permittas eos illicitis prægravari. Quia & exemplaria tibi privilegiorum Eccleſiæ de ſcrinio noſtro ob hoc fecimus dari; quatenus informatus ex omnibus, qualiter habitatores loci illius defenſare valeas, non ignores.*

Expoſtulat alibi Gregorius cum Præfecto Africæ, de agris geminato tributo gravatis: ſed non ſatis liquet de Eccleſiarum, an de aliis etiam agris
L. 9. Ep. 1. verba faciat. *Denique ut duplicia illic tributa, quod auditu ipſo intolerandum eſt, exigantur.* Sed ambigi non poteſt, quin Gregorii animum ingens inceſſerit admiratio, ubi per Gallias prædia Eccleſiæ tributis
L. 7. Ep. 115. fatigari. *Audivimus autem, quia Eccleſiarum prædia tributa nunc præbeant, & magna ſuper hoc admiratione ſuſpendimur; ſi ab eis illicita quærantur accipi, quibus etiam licita relaxantur.*

XI. Nec abhorret tamen à veriſimili, hinc emerſiſſe ſtuporem Gregorii, quod priſca privilegia, quæ Eccleſiis Reges conceſſerant, jam pro nihilo haberentur. Adſcribenda hic Clotarii Regis Conſtitutio, qua & agros Eccleſiæ, & Clericos ipſos ampliſſima donat immunitate. *Agraria, paſcuaria,*
Conc. Gall. *vel decimas porcorum, Eccleſiæ pro fidei noſtræ devo-*
To. 1. p. 318. *tione concedimus. Ita ut actor aut decimator in rebus*
Ann. 563. *Eccleſiæ nullus accedat. Eccleſiæ vel Clericis nullam re-*
Greg. Tu o. *quirant agentes publici functionem, qui avi, aut ge-*
L. 4. c. 2.
L. 3. c. 25. *nitoris, aut germani noſtri immunitatem meruerunt.* Urgente jam ſenio & appetente morte Clotarius ita de Eccleſiis benemereri ſatagebat: initio enim Regni reſciſſas voluerat immunitates omnes à Clodovæo Magno conceſſas, quod infrà: ceſſerant & Epiſcopi privilegiorum ſuorum generali jacturæ, cùm Injurioſus Turonenſis Epiſcopus invicta animi conſtantia Regem compulit, ut eam legem revocaret, qua tertia ſacrorum proventuum pars depoſcebatur. *Clotarius Rex indixerat, ut omnes Eccleſiæ regni ſui tertiam partem fructuum fiſco diſſolverent. Quod licet inviti, cùm omnes Epiſcopi conſenſiſſent, atque ſubſcripſiſſent, &c.*

XII. Hæc ex Gregorio Turonenſi, qui ibidem mox refert Theodebertum Regem Eccleſiis in Arverno ſitis relaxaſſe quidquid ab eis fiſco debeba-
Ibidem. tur. *Omne tributum quod in fiſco ſuo ab Eccleſiis in Arverno ſitis reddebatur, clementer indulſit.* Niſi id malis ad Childebertum referre, ut ab eodem refer-
L. 10. c. 7. tur Gregorio alio loco: *Apud Arvernos, &c. In ſupradicta civitate Childebertus Rex omne tributum tam Eccleſiis, quàm Monaſteriis, vel reliquis Clericis, qui ad Eccleſiam pertinere videbantur, aut quicumque Eccleſiæ officium excolebant, larga pietate conceſſit.* Addit porro ille impatientiſſimè id tributum tuliſſe populos, vix colligi potuiſſe, eoque revocatum eſſe. *Colligi vix poterat hoc tributum.* Scriptor vitæ B. Eligii ejus precibus author eſt à Dagoberto Rege donatam eſſe Eccleſiam B. Martini Turonenſis cenſu & tributo, quod inde fiſco debebatur. *Magnum*
Du Cheſne *beneficium eidem Eccleſiæ apud Regem obtinuit. Nam*
To. 1. pag. *pro reverentia ſancti Confeſſoris Martini, Eligio ro-*
931. *gante, cenſum omnem qui fiſco ſolvebatur, Dagobertus Rex illi Eccleſiæ ex toto condonavit, ſcriptoque confirmavit. Atque ab eo tempore omne jus fiſcalis cenſus Eccleſia ſibi vendicat, & uſque in præſens in eadem urbe per Pontificis litteras Comes inſtituitur.*

Cæſarius Arelatenſis Archiepiſcopus in teſtamento, quod retulit Baronius, ſanctiſſimè affirmat impetratam à ſe fuiſſe immunitatem plurimorum Eccleſiæ ſuæ prædiorum. *Deus miſericors per parvita-* Baron. ann.
tem meam, etiam immunitatem tributorum, tam juxta 508. n. 25.
urbem & infra, quàm etiam in ſuburbanis & villis ex maxima parte conceſſerit.

In Concilio IV. Aurelianenſi immunes declarati fuerant Clerici omnes functionum publicarum, & Tutelarum; cùm nec Gentilium Sacerdotes eo beneficio fruſtrarentur. *Quia quod lex ſæculi etiam Pa-* Can. 13.
ganis Sacerdotibus & Miniſtris antè præſtiterat, juſtum eſt ut erga Chriſtianos ſpecialiter conſervetur. Fateor ea immunitate non terras, ſed perſonas donari.

XIII. Chilpericus & ab immunitatibus Eccleſiæ annuendis abhorruit, & ab iis quas conceſſiſſet obſervandis. Ita non abſurdè illi Principi illineretur invidia violatarum primùm Eccleſiæ libertatum. Excanduiſſe illum plerumque in Eccleſias, in Epiſcopos, in pauperes author eſt Gregorius Turonenſis. *Cauſas pauperum exoſas habebat, Sacerdotes Do-* L. 6. c. 46.
mini aſſidue blaſphemabat. Nullam rem plus odio habens, quàm Eccleſias. Sæpiùs ille & amariùs expoſtulabat, migraſſe opes à fiſco Principis ad ærarium Eccleſiæ; pauperare fiſcum, Eccleſiam opulentia laborare ſua; faſtu & pompa majore circumfulgere Epiſcopos, quàm Reges, & tantum non regnare. *Aiebat enim plerumque, Ecce pauper remanſit fiſcus noſter, ecce divitiæ noſtræ ad Eccleſias ſunt tranſlatæ. Nulli penitus, niſi ſoli Epiſcopi regnant. Periit honor noſter, & tranſlatus eſt ad Epiſcopos civitatum.* Inferiorum Clericorum perſonales ab hoc Rege immunitates conculcatæ ſunt, gravi mulcta iis inflicta, qui in exercitu non meruiſſent. *Poſt hæc Chilpe-* L. 5. c. 27.
ricus Rex de pauperibus, & junioribus Eccleſiæ & Ba- 28.
ſilicæ bannos juſſit exigi, pro eo quod in exercitum non ambulaſſent. Non enim erat conſuetudo, ut hi ullam exſolverent publicam functionem. Novis oneribus depreſſit & Abbates, hac priùs multa eis calumnia, quod extraordinariis in plebem exactionibus apertiùs obſtitiſſent: *Acerbiora quoque deinceps infligentes tributa.*

XIV. In controverſiam verò trahi non poteſt, quin princeps & dux fuerit Clodovæus Rex ad immunitates cujuſque generis Eccleſiæ accumulandas, perſonarum, rerumque; Clericorum, agrorumque; & jure ſuo uſum Gregorium, ubi eas ab ejus ſucceſſoribus religioſè ſervari flagitabat; quanquam nec à Regibus illis aliis, vel Imperatoribus tam largæ profectæ eſſent libertates, ſaltem Eccleſiæ agrorum. Hoc enim Canone Concilium Aurelianenſe I. teſtatum eſſe voluit, prædia complura Clodovæum Eccleſiis elargitum eſſe, cum onerum prorſus omnium immunitate. *De oblationibus vel agris quos dom-* Can. 5.
nus noſter Rex Eccleſiis ſuo munere conferre dignatus eſt, vel adhuc non habentibus Deo inſpirante contulerit, ipſorum agrorum vel Clericorum immunitate conceſſa, &c. Gemina hîc apertiſſimè habetur immunitas, *Agrorum, vel Clericorum immunitate conceſſa.*

XV. Nec tamen Canon iſte complectitur niſi agros à Clodovæo Eccleſiis donatos, & illigatos earum miniſterio Clericos. Apud Marculphum duæ occurrunt Formulæ immunitatis, quam efflagitant Epiſcopi, Rex annuit, ad omnes agros domoſque Eccleſiæ, vel Cœnobii, ne ad eas accedant Magiſtratus, Judiceſque publici, ut vel exigant aliquid, vel juriſdictionem expleant. *Emunitas Regia. Nul-* L. 1. c. 2. 3. 4.
lus judex publicus ad cauſas audiendas, aut freda undique exigendum, præſumat ingredi, &c. aut manſiones

aut paratas, aut fidejuſſores tollere, &c. Sed quidquid exinde aut de ingenuis, aut de ſervientibus, cæterſque nationibus quæ ſunt infra agros, vel fines, vel ſupra terras prædicta Eccleſiæ commanentes, fiſcus aut de fredis, aut undecumque poterat ſperare, ex noſtra indulgentia pro futura ſalute in luminaribus ipſius Eccleſiæ proficiat in perpetuum. Gratiæ ergo hæ ſingulares Eccleſiis quibuſdam concedebantur Regia beneficentia, ut ſuprà Romani Imperii ſpectavimus inſignes Eccleſias quaſdam majoribus privilegiis dotatas fuiſſe.

XVI. A beato Rigoberto Remenſi Archiepiſcopo narrat Flodoardus diploma impetratum fuiſſe Dagoberti II. Regis, dilatatæ ad omnes Eccleſiæ ſuæ terras immunitatis, et finitimum, quod olim B. Remigius à Clodovæo elicuiſſet, quodque poſteri Reges confirmaſſent. *A Dagoberto Rege præceptum immunitatis ſua obtinuit Eccleſia, ſuggerens eidem Regi, qualiter Eccleſia ipſa ſub præcedentibus Francorum Regibus, à tempore domni Remigii & Clodovæi Regis, quem ipſe baptizavit, ab omni functionum publicarum jugo liberrima ſemper extiterit.* Id privilegii indulſit Dagobertus *cum conſilio Procerum ſuorum*, juxta formulam à Majoribus ſuis uſurpatam: *ad prædeceſſorum formam Regum.* Nec à formola abludit Marculphi: *Præcipiens, ut nullus Judex publicus in ipſas terras auderet ingredi, ut manſiones intrando faceret, aut qualibet judicia, vel xenia ibidem exigere ullatenus præſumeret.* Ea voce *freda*, quæ vernaculo Francorum ſermone vulgatiſſima etiamnunc eſt, deſignabatur certa pecuniæ ſumma, de qua fiſco ſolvenda conveniebat, cùm diſſidii, vel criminis aliquid pretio redimebatur. Cujus tertia, ſi fors, pars decidebatur fiſco. *Affirmavit Rex quoſdam ex his qui abſoluti fuerant, ad ſe veniſſe, compoſitionemque fiſco debitam, quam illi fredam vocant, à ſe indultam.* Ita Gregorius Turonenſis. At verò *Manſiones*, *Manſionatica*, *Parata* dicebantur, quæ poſtea jure *giſtii* complexi ſumus, & quidquid impenſatum fiebat, excipiendis Regibus, Regni Miniſtris, Exercitibuſque.

L. 2. Hiſt. c.

De Mirac. B. Mart. L. 4. c. 28.

XVII. Ubi Eccleſiarum fundos Carolus Martellus militi ſuo largitus eſt, in tanta & tam acerba rerum omnium perturbatione conticuere profectò libertates & immunitates Eccleſiæ omnes. Ubi verò Principes Francorum Pipinus & Carolomannus luctuoſiſſimæ calamitati levamenti aliquid conferre cœpere, ſtatutum eſt in Concilio Sueſſionenſi anno 744. ut ad Monachorum ſuſtentationem quæ neceſſaria eſſent, præcerperentur: tum verò reliqua publicis Regni & Eccleſiæ permitterentur neceſſitatibus. *Et de rebus Eccleſiaſticis, ſubtractis Monachis vel ancillis Dei, conſolemur, uſque dum illorum neceſſitati ſatisfaciant; & quod ſuperaverit, cenſus levetur.* Nec aliter Concilium Liptinenſe, cui placuit, ut laici milites, Nobileſque, qui terras Eccleſiæ obtinerent, cenſum annuum Clericis, eis alendis idoneum perſolverent. Ita retinebantur à Laïcis terræ Eccleſiæ *ſub precario & cenſu.*

Can. 3.

XVIII. Ultima jam nobis adeunda eſt Hiſpania, ubi conjunctim à Concilio Toletano IV. & à Siſenando Rege promulgata eſt univerſalis immunitas, tum Clericorum ipſorum, tum rerum ad eos ſpectantium. *Præcipiente domino atque excellentiſſimo Siſenando Rege, id conſtituit ſanctum Concilium, ut omnes ingenui Clerici, pro officio religionis, ab omni publica indictione atque labore habeantur immunes; ut liberi Deo ſerviant, nullaque præpediti neceſſitate, ab Eccleſiaſticis officiis retrahantur.* Video tamen ad ſolas perſonales Clericorum immunitates hoc trahi. Et ſanè Egica Rex Concilio Toletano XVI. propoſuit, ſtatutum ut ederetur, quo Epiſcopi ad impenſas omnes tenerentur, Regum præceptis exequendis neceſſarias, nec id oneris in Parochos refunderetur. *Nam & hoc honorificentia veſtra promulgare curabit, ut nemo Epiſcoporum pro Regiis inquiſitionibus exhibendis, Parochialium Eccleſiarum jura contingat, nec quaſcumque exinde inquiſitiones aut evectiones exigere audeat; ſed de prædiis ſuarum ſedium regio culmini ſolita perquiſitionum obſequia deferat, nihilque de rebus earundem Parochialium Eccleſiarum cauſa ſtipendii cujuſpiam dare præſumat. Quod ſi fecerit, duorum menſium ſpatio excommunicari ſe noverit.*

Can. 47.

XIX. Mira hæc eſt à Legibus Romanis diſcrepantia, quibus maximè quæque Eccleſiæ ampliſſimis fruebantur privilegiis: cùm hîc in Hiſpania eximantur Parochi, Epiſcopi ſoli ſubjiciantur oneribus & expenſis Regiorum Miniſtrorum, & præceptorum. Nec in Concilio Toloſano III. confirmata fuerat immunitas niſi perſonalis Clericorum, & ſervorum Eccleſiæ. *Quoniam cognovimus Eccleſiarum ſervos, & Epiſcoporum, & omnium Clericorum, à judicibus vel actoribus publicis in diverſis angariis fatigari, omne Concilium pietate glorioſiſſimi domini noſtri popoſcit, ut tales deinceps auſus inhibeat.* Itaque perſonales duntaxat hæ erant immunitates. Can. 21.

CAPUT XXXV. *P. 2. l. 3. c. 6.*

De Amortizatione.

I. II. Immunitate à Clodovæo conceſſa continebatur amortizatio.

III. Omnes res ſuas temporales habet Eccleſia, vel donatione Regum, vel benevolentia & conſenſione, vel tuitione.

IV. V. Probationes ex Marculpho.

VI. Dona ſi qua majora Eccleſiis conferebantur, ea à Regibus confirmari jus faſque erat.

VII. Explanatur formula Marculphi.

VIII. Pleniſſima libertas donandi Eccleſiæ in legibus Regum Francorum Francicis, Alemannicis, Bavaricis; his enim gentibus Franci Reges præerant.

IX. Hujus libertatis probationes novæ.

I. UNus hîc nobis ſupereſt expediendus nodus, ad capitum ſuperiorum elucidationem, An immunitates illæ maximè à Clodovæo conceſſæ, ſed & à Regibus poſterioribus, amortizationem complecterentur: & an privati ſuis rebus Eccleſias ex arbitratu ſuo, & ſpontaneo pietatis inſtinctu donare poſſent injuſſu Regum. Doctrina idemque religione præſtantiſſimus Bignonius in ea verſatus eſt ſententia, amortizationem illis contineri immunitatibus Regiis, quarum ſuperiori capite Formulas ex Marculpho & Flodoardo retulimus. *Neque verò immunitatis iſtius præceptum ab amortizatione, quo forenſi verbo hodie utimur, omnino alienum eſt. Nam & pleraque Cœnobiorum tabularia hanc immunitatem amortizationis nomine inſcribunt*, Ita ille in ſuis ad Marculphum Notis. L. 1. c. 3.

II. Cùm Solemniacenſe Cœnobium extructurus eſſet B. Eligius Noviomenſis Epiſcopus, ut perhibetur à B. Audoëno vitæ ejus Scriptore, Archiepiſcopo Rotomagenſi: fundos priùs omnes & agros à Dagoberto Rege flagitavit, à quo & cum pleniſſima immunitate conceſſi ſunt. Certè cùm miniſter Regius aliquando ordinarias inde penſiones exegiſſet, aurum omne reſtituere compulſus eſt, ubi reſcivit quo dono à Rege cumulatus ille fuiſſet. Sologne. L. 2. c. 15.

III. Bene multas Eccleſias à Regibus exædificatas & dotatas fuiſſe affirmat Avitus Viennenſis

Archiepiſcopos : ſed debere Eccleſiis omnes Regum vel largitati, vel defenſioni, quidquid uſquam rerum poſſident. Ita enim Avitus perſcribebat ad *Epiſt. 39.* Gundebaldum Regem Burgundiæ. *Quidquid habet Eccleſiola mea, immo omnes Eccleſiæ noſtræ, veſtrum eſt, de ſubſtantia, quam vel ſervaſtis hactenus, vel donaſtis. Quod inſpirante Deo præceperitis, in quantum vires habuero, parare conabor.* Ubi hæc adnotavit doctiſſimus Sirmundus. *Vel ſervaſtis, vel donaſtis: Libera & ingenua profeſſio. Principibus accepta feruntur dona Eccleſiæ, quæ vel donarunt ipſi, vel ut donare liceret, conceſſerunt.* Addit verò ille Reges Francorum pietatem in Eccleſias ſuam inſigniſſe ea profeſſione, Non minùs ſibi charas eſſe res Eccleſiæ, quam fiſci Regii. *In quo Regum olim Francorum pietas enituit, qui res & mancipia Eccleſiæ eodem ſe loco, ac res & mancipia fiſci habere, in Capitulis ſuis profeſſi ſunt.*

IV. Supereſt apud Marculphum formula Regii Cœnobiorum privilegii, ubi confirmata immunitate ea, qua Epiſcopus ea dotaſſet, immunitatem jam Regiam Princeps concedit ab oneribus fiſci, conſenſionemque ut illis à fidelibus conferatur, *L. 1. c. 2.* quidquid ſuaſerit pietas. *Illud nobis pro integra mercede noſtra placuit addendum, ut tam quod ex noſtra largitate, quam delegatione ipſius vel cæterorum, aut cujuſlibet, ibidem eſt, aut fuerit devoluta poſſeſſio, nulla judicaria poteſtas aut ad cauſas audiendum, aut aliquid exactandum ibidem non præſumat ingredi, ſed ſub omni emunitate hoc ipſum Monaſterium omnia ſ.eda ſua debeat poſſidere.* Eadem verò facultas Cœnobiis donandi, vel aliis Eccleſiis, quidquid feudo Principis habetur terrarum, vel allodio, vel hæ- *Ibid. c. 12.* reditate, in alia quoque formula exhibetur. Utrique enim conjugi improli annuit Rex, mutuo ſibi donare quidquid obtinent, vel beneficio Principis, *munere regio, ſuper fiſco, beneficia, fiſcalia prædia, fiſcos, campos fiſcalinos:* quibus agris onera incumbebant aliqua & obſequia Principi exhibenda; vel hæreditaria Majorum ſucceſſione & cum poteſtate ea ad poſteros tranſmittendi: *propria, Alodes, Hereditates:* & ſua ipſi induſtria quæ comparaſſent, *ex comparato, ex acquiſitu.* Denique ſuperſtiti ex ambobus conjugibus permittit Princeps, ut quæ volet cumque Eccleſiis donet. *Et poſt amborum de hac luce diſceſſum, ſicut eorum delegationibus continebitur, tam ad loca Sanctorum, quàm benemeritis, vel propinquis debeant reverti heredibus, &c. Ita ut nulla refragatio nec de parte fiſci noſtri, &c.*

V. Sed cùm duplici tunc ratione fierent publicæ iſtiuſmodi chartæ, vel concordiæ, vel coram Rege in Palatio, vel coram Comitibus & Judicibus Provinciarum & Civitatum : Priores formulas primum in ſuum librum conjecit Marculphus, poſteriores in ſecundum. Plurimæ ergo ibi obviæ ſtatim fiunt donationes ad loca ſancta, nulla ſpeciali Principis conſenſione interveniente, quamvis ingentia prædia & opulentæ hæreditates Eccleſiis conferantur. *L. 2. c. 1. 2. 3. &c.* *Prologus qui de grandi cauſa facit donationem, &c. De magna re, qui vult Xenodochium aut Monaſterium conſtruere, &c.* Sed tunc aſſenſio Principum tacita, vel prius univerſim expreſſa non temerè præſumitur; niſi jam tum Magnatum aliqui ſummam ſibi & pene regiam authoritatem arrogare cœpiſſent, quod altero poſt ſæculo plures factitarunt.

VI. In ſua ad Epiſcopos Epiſtola Radegundis Regina, donationes omnes ſuas in Abbatiam Pictaviæ à ſe conditam affirmat curaſſe ſe confirmari à Regibus Clotario, Chariberto, Guntranno, Chilperico & Sigeberto. *Seu de rebus, quas in me præcellentiſſimus domnus Clotarius, vel filii ſui contulerunt,* *Greg. Turo. hiſt. l. 9. c. 42.* *& ego ex ejus præceptionis permiſſu Monaſterio tradidi poſſidendam, & per authoritates præcellentiſſimorum Regum Chariberti, Guntramni, Chilperici & Sigeberti, cum ſacramenti interpoſitione & ſua manuum ſubſcriptionibus obtinui confirmari.* Obteſtatur mox Reges poſteros, ut Cœnobio tuitionem impendant, eorum conceſſione à ſe exædificato & dotato. *Ut Monaſterium quod ex permiſſu & ſolatio domnorum Regum, patris vel avi eorum, conſtruxiſſe viſa ſum, & ordinaſſe regulariter vel dotaſſe, ſub ſua tuitione jubeant gubernare.*

VII. Viſum eſt nonnullis ſine ſpeciali Regum licentia Eccleſiis conferri nihil potuiſſe, quibus ſuffragari videbatur ea Formula Marculphi, qua confirmat Rex donationes omnes Abbatiæ factas. Sed multa ſunt, quibus hæc conjectura convellatur. 1. Nec ea Formula Rex annuit, vel donanti ut donet, vel Cœnobio, ut accipiat, ſi quid datum fuerit, ſed factam confirmat donationem. *Omne corpus* *L. 1. c. 33.* *facultatis ejus per noſtrum deberemus confirmare præceptum.* 2. Confirmat Rex ibidem dona, quæ & à ſeipſo, & à Majoribus ſuis fuiſſent collata. *Quidquid aut Regia conlatione, aut privatorum munere, vel ab anteceſſoribus Abbatibus, ſeu & à domno Luy eſt ibidem legaliter acquiſitum, aut comparatum.* Atqui regis nil opus eſſet permiſſione, quo regia ipſa dona ſuſciperentur. 3. Eodem loco ſunt hic privatorum, & Regum donationes. 4. Eadem in claſſe locantur indiſcriminatim, & quæ Abbates ipſi compararunt. 5. Eſt & alia formula, priori ſimillima apud Marculphum, qua Rex homini privato confirmat res ſuas omnes, *de omni corpore facultatis,* *L. 1. c. 31.* quavis ratione eas vel ipſe, vel Majores ejus comparārint. 6. Planum ergo hinc fit eam non eſſe niſi novam tutelæ Regiæ teſtificationem, ad res omnes vel Cœnobii, vel patris familias cujuſlibet defendendas, adverſariuſque præſidio tuitionis regiæ deterrendos.

VIII. Conditum fuit & dotatum anno 572. à Dumnolo Epiſcopo Cenomanenſi, in ipſa Cœnomanenſi civitate Cœnobium ſancti Vincentii, interveniente authoritate Regia ad confirmandas ſuas omnes in illud donationes : *Multo teſtamento ei legavit atque confirmavit, permittente atque favente* *Surius die 16. Maii.* *Chilperico Francorum Rege, ejuſque Principibus.* Ita Scriptor ejus vitæ. Ea vel confirmatio, vel conſenſio & permiſſio Principis, neceſſitatis fuerit, an reverentiæ cauſa, vel ad cumulum authoritatis, facilè exiſtimabitur ex legibus Bavaricis, quarum primo capite permittitur, ut det quicumque volet, quæcumque volet Eccleſiæ, nullo penitus vel à Regibus, vel à Ducibus, vel à quocumque demum obice interponendo. *Si quis liber perſona voluerit, & dederit res ſuas ad Eccleſiam pro redemptione animæ ſuæ, licentiam habeat de portione ſua, poſtquam cum filiis ſuis partivit. Nullus eum prohibeat, non Rex, non Dux, nec ulla perſona habeat poteſtatem prohibendi.* Atqui ex Præfatione Legum Bavaricarum conſtat eas Regis Theodorici primum juſſu fuiſſe compilatas, uti & Leges Francicas, & Germanicas, iis accommodandas Nationibus diverſis, quæ Regno ejus ſuberant : ab eo denique eas expurgatas fuiſſe, moribus, uſibuſque quibuſdam Gentilitiis oblitteratis, ſubrogatiſque legibus & moribus Chriſtianis. *Et quæ erant ſecundum conſuetudinem Paganorum, mutavit ſecundùm legem Chriſtianorum.* Paganiſmi reliquias, quas nequierat Theodoricus, Childebertus & Clotarius obruerunt, extremam denique

his

his manum addente Dagoberto. *Quidquid Theodoricus Rex propter vetuſtiſſimam Paganorum conſuetudinem emendare non potuit, poſt hæc Childebertus Rex inchoavit, ſed Clotarius Rex perfecit.* Capite primo Legis Alemannicæ eadem libertas annuitur dandi Eccleſiæ. Etſi ergo nulla ſpecialis poſtea dandi licentia poſceretur, hæc generalis abundè erat licentia, legibus ipſis conſignata, nec ullis arctata cancellis, nullis ſervitutibus, vel oneribus gravata.

IX. In privilegio Abbatiæ ſancti Sergii apud Andegavos, poſt immunitates omnes Capite ſuperiori illuſtratas, ſervat ſibi Rex annuum cenſum nummorum duodecim, ad Principis fiſcum ab Abbate afferendum, vel mittendum. *Niſi tantum annis ſingulis ſolidi duodecim per ipſum Abbatem, aut per Miſſum ſuum noſtris arariis inferri debeant.* In immunitate Abbatiæ ſancti Stephani Argentoratenſis Chilpericus Rex ſervavit ſibi jus confirmandi Defenſoris, quem Abbatiſſa delegiſſet, ad exercendam Monaſterii juriſdictionem. *Nullus Judex, &c. Niſi Defenſor, quem ipſius loci Congregatio, vel Abbatiſſa voluntariè è Palatio impetraverit, audeat ingredi ad cauſas audiendas, &c.* Occurrent utique in Privilegiorum & Immunitatum Chartis hoc genus reſtrictiones & conditiones aliquæ; nuſquam prohibitiones, nequid detur, vel accipiatur fundorum, niſi nova Principis permiſſione, & certis ad eam impetrandam oneribus.

Le Cointe. An. 703. n. 16. An. 715. n. 42.

CAPUT XXXVI. *P. 3. l. 3. c. 5.*

Immunitas Cleri & agrorum Eccleſiæ ſub Imperio Caroli Magni & Ludovici Pii.

I. Parochus Manſi unius, hoc eſt agelluli immunitate dotatur.
II. Ea immunitatis anguſtia non ſpectat niſi ad Parochias ruris, & obſequia peculiarium dominorum. Probationes.
III. IV. Agri Eccleſiarum Epiſcopalium & Abbatiarum erant prorſus immunes.
V. Immunitates mancipiorum Eccleſiæ.
VI. Quæ recens comparabantur, expertia erant immunitatis.
VII. Nempe de terris, quæ liberæ ipſæ & immunes non eſſent.
VIII. Ab oneribus perſonalibus immunes erant omnino Clerici.
IX. Immunitas rerum & perſonarum.
X. De Pontibus & viis muniendis.
XI. Obſervationes novæ de immunitatibus.
XII. Cum à Regibus abſolutior eſſet immunitas, quam à privatis Senioribus.
XIII. Agobardi ſententia de immunitatibus rerum Eccleſiæ.

I. CApitularibus ſuis Carolus Magnus omnibus eximebat oneribus decimas & oblationes Eccleſiæ, domos Parochorum, & hortos juxta Eccleſias, cum Manſo, ſive agello mediocri in unaquaque Parochia, data copia peculiaribus dominis, ſeu Senioribus, ut reliqua omnia ſolitis
L. 1. c. 91. Conc. Gall. To. 2. pag. 432. 467. ſubjicerent ſervitiis. *Statutum eſt, ut unicuique Eccleſiæ unus manſus integer abſque ulla ſervitio attribuatur; & Presbyteri in eis conſtituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus neque atriis, vel hortis juxta Eccleſiam poſitis, neque de præſcripto manſo aliquod ſervitium faciant præter Eccleſiaſticum. Et ſi aliquid amplius habuerint, inde Senioribus ſuis debitum ſervitium impendant.* Qui Manſus dicebatur,
Mas. agellus erat modicus, quo nomine etiam plures nunc vernacula lingua utuntur Provinciæ. Is cuique Parocho liber & immunis ab omni prorſus onere addicebatur. Ejus immunitatis vindicem ſe Ludovicus etiam Pius profeſſus eſt. *De uno manſo ad Eccleſiam dato, de quo aliqui homines contra ſtatuta ſibi ſervitium exigunt, quicunque pro hac cauſa accuſatus fuerit, Comes vel Miſſi hoc quod inde ſubtractum eſt, Presbyteris cum ſua lege reſtitui faciant.* *L. 5. c. 45.*

II. Quibus ea inſedit animo ſententia, Manſi unius limitibus arctatam fuiſſe immunitatem Eccleſiæ; iis minùs pervia, minuſque fuerat horum Caroli Magni temporum perſpecta diſciplina. Capitularia quæ modo protulimus, agreſtes & vicorum Eccleſias ſpectant, Parochorumque ibi immunitates, ratione habita dominorum peculiarium, ſeu Seniorum cujuſque vici, quibus vici totius ædes agrique obſequia & ſervitia quædam præſtare tenebantur. Non ergo hic quæſtio vertitur de immunitate agrorum Eccleſiæ, vel Clericorum, ne Regum vectigalibus urgerentur: ab his enim abſolvebantur prorſus, ut mox demonſtrabimus: ſed de oneribus & ſervitiis, quibus cujuſque vici Seniores & domini, ſuo jam quaſi jure premebant agros hominesque ſuæ ditionis.

Id conſtantiſſimè probatur ipſorum diſertis verbis Capitularium, quæ non agunt, niſi de ſervitiis Senioribus his peculiaribus dependendis. *Unus manſus abſque ullo ſervitio attribuatur. Nec de præſcripto manſo aliquod ſervitium faciant. Si quid amplius habuerint, inde Senioribus ſuis debitum ſervitium impendant. Aliqui de manſo ſibi ſervitium exigunt, &c.* De Rege, vel Imperatore, ejuſque jure & obſequio, nulla hic littera eſt, de ſolis agitur Vicorum peculiaribus dominis, eorumque Juribus, regia poteſtate intra antiquos limites coërcendis.

III. Nec minùs perſpicuum eſt eam immunitatem non pertinere niſi ad Eccleſias ruris Parochiales; & nec ad Eccleſias Epiſcopales, aut ad Cœnobia trahi, aut deflecti poſſe. Hinc ergo, alterutrum emergit, ut aut agreſtes Parochiæ immunitate fruerentur, cujus expertes eſſent Epiſcopales & Abbatiarum Eccleſiæ; quod cordatus nemo ſibi perſuaderi facilè patietur: aut Epiſcoporum & Abbatum agros immunitate cumulatiore potitos eſſe, ſine ullo limite. Ut ne autem Epiſcopatuum & Cœnobiorum Eccleſias hæc Capitularia complecterentur, in cauſa fuit, quod Seniores villis tantum & vicis dominarentur, non urbibus, adeoque nec in Epiſcopatus, vel Abbatias quidquam ſibi juris arrogare poſſent.

Cùm domini autem & Seniores aliqui hac ſibi improba ſpe aſſentarentur, Abbatiarum immunitatem earum clauſtris circumſcribi, nec in earum agros exſpatiari: *Non plus immunitatis nomine complecti, quam clauſtra Monaſterii, cætera quamvis ad eaſdem Eccleſias vel Monaſteria pertineant, extra immunitatem eſſe.* His iiſdem Imperatorum Capitularibus declaratum eſt, terras omnes & ditiones Abbatiarum eadem immunitate frui. *Volumus atque decernimus, ut omnes intelligant, non ſolum clauſtra Monaſterii vel Eccleſiæ atque caſtitia Eccleſiarum ſub immunitatis defenſione conſiſtere, verùm etiam domus, & villas, & ſepta villarum, & piſcatoria manu facta, & quidquid foſſis aut ſepibus, vel etiam alio clauſarum genere præcingitur, eodem immunitatis nomine contineri.* *Capit. Car. Mag. l. 5. c. 248.*

IV. Alibi rurſus eadem exemptio ad omnes effunditur Eccleſiæ fundos. *Placuit ne prædia cæleſtium ſecretorum dicata, Deoque tradita, à quibuſdam aliqua occaſione vexentur aut invadantur, ſed ſub immunitatis tuitione perpetua firmitate perdurent. Similiter & homines eorum, & omnia quæ eis ſubjecta eſſe noſcuntur.* *L. 5. c. 187.* Mulcta mox & pœnitentia publica plectuntur, qui ei immunitati contumeliam fecerint. Utque ne

dubites ad omnes Eccleſiæ fundus exporrectam fuiſſe hanc libertatem, & ab oneribus publicis prorſus omnibus eos fuiſſe ſubductos, vide ut conceptis verbis res alibi confirmetur. Quid enim his dilucidius vel optari poteſt? L. 6. c. 107. *Poſſeſſiones ad religioſa loca pertinentes nullam deſcriptionem agnoſcant, niſi ad reſtitutionem viarum vel pontium, ſi tamen intra eadem loca habuerint poſſeſſiones. In aliis verò omnibus habeant integram immunitatem.* Quæ hîc fit exceptio pontium & viarum, eâ validiùs confirmatur immunitas generalis. Adde quod ne exceptio quidem, aut coarctatio ea ſit. Quæ enim ad muniendas vias, & ad reſarciendos pontes fiunt expenſæ, non tam ad exactiones publicas pertinent, quàm ad ſumptus neceſſariò Eccleſiæ faciendos ad fundorum ſuorum integritatem, & ad commodum ſuorum hominum.

V. Eccleſiæ & Clericorum ſervi, ſive Clerici ipſi eſſent, ſive laïci, angariarum & ipſi publicarum immunes erant, nec ad eas poterant à Regum Officialibus, vel à publicis Magiſtratibus cogi. L. 7. c. 212. 367. *Eccleſiarum ſervos & Epiſcoporum, vel omnium Clericorum, à Judicibus vel Actoribus publicis, in diverſis angariis non fatigari divina præcipitur authoritate. Si quis Judicum, aut Actorum, Clericum aut ſervum Clerici vel Eccleſiæ in publicis ac privatis negotiis occupare voluerit, à communione Eccleſiaſtica, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus.*

VI. Quæ ſibi nova Eccleſiæ comparabant prædia, ſiqua hactenus oneribus publicis obnoxia fuiſſent, iiſdem ſubjiciebantur ſemper, niſi peculiari L. 3. c. 86. 15 Regum conceſſione eximerentur. *Ut de rebus unde cenſus ad partem Regis exire ſolebant, ſi ad aliquam Eccleſiam tradita ſunt, aut reddantur propriis hæredibus, aut qui eas retinuerit, illum cenſum perſolvat.* Et L. 4. c. 37. rurſus alibi: *Quicumque terram tributariam, unde tributum ad partem noſtram exire ſolebat, vel ad Eccleſiam, vel cuilibet alteri tradiderit; is qui eam ſuſceperit, tributum quod inde ſolvebatur, omni modo ad partem noſtram perſolvat; niſi fortè talem firmitatem de parte dominica habeat, per quam ipſum tributum ſibi perdonatum poſſit oſtendere.* Quod ſupervacaneum fuiſſet declarari, niſi Eccleſiæ fundi univerſim his oneribus privilegio quodam ſuo exempti fuiſſent. Si enim Eccleſiæ res, peræquè ut profanæ iiſdem exactionibus obnoxiæ fuiſſent, hæc novæ rei emptæ vel donatæ acceſſio Eccleſiis facta, nihil habuiſſet quæſtionis, quam hac declaratione ſolvi opus fuiſſet.

VII. Non abs re tamen advertimus, non ſemper res nuper Eccleſiæ partas eadem immunitate potitas eſſe. His enim duobus Capitularibus expreſſiſſimè inculcatur, de tertiis agi, ex quibus cenſus & tributum Regi ſoleat perſolvi. *De rebus, unde cenſus ad partes Regis exire ſolebat, &c. Terra tributaria, unde tributum ad partem noſtram exire ſolebat, &c.* Erant ergo prædia nobilia, liberaque omnium prorſus onerum, & ea ſi adjicerentur Eccleſiis, pari immunitate obtinebantur.

VIII. Si qui eſſent limites fineſque immunitatis rerum Eccleſiæ, nulli planè erant perſonarum. Præter ea quæ in eam rem jam perſtrinximus, ſuperſunt & alia Capitularium Decreta, quæ nulla tergiverſatione eludi queant. Quoad ſervitutes privatorum, conſecratione ipſa ſua Epiſcopi & Preſbyteri iis abſolvebantur: L. 6. c. 116 *Conſecratio Epiſcopos & reliquos Domini Sacerdotes tam à ſervilibus, quàm & à ceteris aſcriptitiis conditionibus ſemper liberos facit. Ideo præcipimus ut nullus ab eis alia niſi divina requirat ſervitia.* Jam verò à publicis ſervitutibus, vide ut hic rurſus Clerici univerſi exolvantur. *Ut Clerici nullo fiſcali aut publico ſubdantur officio, ſed liberi ab omni humano ſervitio Eccleſiæ deſerviant.* L. 7. c. 132.

IX. Immunitas denique tum rerum, tum perſonarum, vide ut hoc alio rurſus Capitulari declaretur. *Synodali decreto ſancitum eſt, ne laici vel ſæculares de viris Deo dicatis, Eccleſiæque facultatibus;* L. 7. c. 147. *aliquid ad ſe putent vel præſumant præter reverentiam pertinere. Quorum quarumque Sacerdotibus diſponendi indiſcuſſè à Deo cura commiſſa docetur. Si quis contra hoc venire præſumpſerit, anathemate feriatur.*

X. Pontes, vehiculariæ naves, viæ, ut à miniſtris reſarcirentur; at earum ſumptuoſæ exædificationes, vel reparationes, ut à Ducibus & Comitibus, ab Epiſcopis & Abbatibus perficerentur, ita luculentè Sangallenſis Monachus explanavit. *A Majoribus autem laboribus, & maximè noviter inſtruendis, nullus Ducum vel Comitum, nullus Epiſcoporum vel Abbatum excuſaretur aliquo modo. Cujus rei* L. 5. c. 32. *teſtes ſunt adhuc arca pontis Magontiacenſis, quem tota Europa communi quidem, ſed ordinatiſſima participationis opere perfecit.* Regiæ ipſæ Eccleſiæ Epiſcoporum & Abbatum impendiis ornabantur. At ſi quæ novæ extruendæ eſſent, Ducum, Comitumque, & omnium qui terrarum Eccleſiæ beneficia obtinebant, opera & ſumptu extruebantur. *Quod ſi novæ fuiſſent inſtituendæ Eccleſiæ, omnes Epiſcopi, Duces & Comites, Abbates etiam, vel quicumque Regalibus Eccleſiis præſidentes, cum univerſis qui publica conſecuti ſunt beneficia, à fundamentis uſque ad culmen inſtantiſſimo labore perduxerunt.* Iſtiuſmodi fuit magnificentiſſima Aquiſgranenſis Eccleſia, juxtaque eam opulentiſſima Caroli Magni Regia, & Optimatum ejus Palatia, ita ſita, ſparſa, porticibuſque extructa, ut ex ſuperiore Regiæ ſuæ faſtigio omnes & Proceres obſervare poſſet Carolus Magnus, & milites, & plebem ipſam innumerabilem, in has ſe porticus recipientem, ubi imber, nix, gelu, ad focos ibi opportunè accenſos cogeret confugere.

XI. Nec illud reticebimus, quod de Sangallenſis ipſa Abbatia ab eodem proditum eſt, plurimos ei accumulatos fuiſſe agros, non Regia munificentia, ſed privatorum donis; cúmque illis ea de cauſa Defenſor nullus eſſet, Ludovicum ipſum Pium Defenſoris & Advocati partes obire voluiſſe. *Quod reicula ſancti Galli non ex Regalibus donariis, ſed ex privatorum traditiunculis collecta, neminem ſui defenſorem vel Advocatum reperire potuiſſent, ipſe Advocatum ſe utilitatis noſtræ confiteri non erubuerit.* L. 2. c. 15. Cùm bene multæ à Regibus exædificatæ eſſent Eccleſiæ, & longè plurium earum defenſionem in ſe ipſimet recepiſſent, ſub tanto patrocinio tutæ delitеſcebant earum immunitates.

Cùm Carolo Magno Ledradus Lugdunenſis Epiſcopus conſtare vellet rationem adminiſtratæ à ſe Lugdunenſis Eccleſiæ, illud primum oſtendit, compilata à ſe fuiſſe Edicta Regum omnia in gratiam Eccleſiæ ſuæ promulgata, quibus poteſtas ſibi fiebat emendi & acquirendi, ad Eccleſiæ ſuæ res augendas & loca, ut nemo de his incrementis jure conqueri poſſit. *Inſuper juſſimus fieri decreta priſcorum Regum Franciæ, ut quemadmodum ipſi ſtatuerunt monumenta emendi, & augendi locum in omnibus rebus quas ad præſens habere videntur, vel in futuro Deo auxiliante acquirere poterunt, ſine ulla querimonia per ſæcula poſſideant.* Hinc patet id ſtuduiſſe Epiſcopos, ut Regia impetrarent diplomata, quò emere, aut aliàs comparare poſſent, agros, domos, loca quæ-

libet, nullo onerum publicorum nexu ſibi permeſcendo.

XII. Si percontaris autem ecquid cauſæ eſſet, quamobrem terras Eccleſiæ tam liberaliter Reges exactionibus omnibus exonerarent, quæ veluti publicæ ſunt ſervitutes, nec idem ſibi licere vellent in Parochialibus Eccleſiis abſolvendis à peculiarium dominorum ſervitiis. Reſpondebo, quod ad Clericos ipſos, & ad eorum perſonas attinet, unam & eandem rem fuiſſe. Hos enim Rex oneribus publicis omnibus eximebat; at eo quo ſervi peculiaribus dominis devinciuntur nexu, non abſolvebat niſi Preſbyteros & Epiſcopos, ut ſuprà diximus. Singulis enim dominis permittendum erat, ut pro arbitrio, pro pietatis & religionis æſtu ſervitutis vinculo ſolverent eos, qui ſe Clero dicari cuperent, vel jam dicati eſſent. Ergo nec cogendi illi erant, ut relaxarent ſervitia, quæ ſibi ex Eccleſiæ terris erant præſtanda. Neceſſitas tantùm illis ea gemina indicebatur, ut ſervitio omni abſolverent & Preſbyterum, & Manſum Preſbyteralem, quod Parochi patrimonium erat. Reliqui agri Eccleſiarum Parochialium, ori & Diaconi, Subdiaconi, cæterique Clerici pietati Seniorum permittebantur, ut antiqua ſervitutis jura in eos ſua vel retinerent, vel relaxarent. At Reges ſummique Principes largitatis & munificentiæ laude præcellentiori clareſcere avebant illi quidem; ideoque quos Rex cæleſtis idemque æternus Pontifex Regni & Sacerdotii ſibi ſui miniſtros delegit, eos & libertate & immunitate frui volebant, tanto miniſterio conſentanea.

XIII. Claudet hoc Caput Agobardus pulcherrima commentatione ſua in illum Evangelicæ hiſtoriæ locum, ubi dicitur Chriſtus cenſum ſolviſſe, non ex illo ſacro penu, in quod Apoſtoli eleemoſynas in futuros uſus recondebant: ſed ex ſtatere cœlitus oblato, & ex ore piſcis eruto. Illud ſacrum penu ait Agobardus ex ſanctis Patribus, dicatum fuiſſe alendis pauperibus, ſuſtentandis Diſcipulis, Feſtis celebrandis: ideoque ineffabili quadam ſapientia Chriſtum nihil ex eo decerpi voluiſſe; ut hinc eluceret, quem in uſum fundi reditusque Eccleſiæ ſint expendendi. *Reſponſum eſt à Doctoribus Eccleſiæ, quia Dominici loculi in pauperes & in dies feſtos expendebantur, & cùm egiſſet neceſſitas, in alimenta diſcipulorum Domini; noluiſſe Dominum rem pauperum in publicam exactionem mittere; ſed omnipotenti virtute, quod utique pauperum non erat, de mari tollere & fiſco reddere voluiſſe, ut formam daret diſcipulis, quam Eccleſiæ commendarent.* (L. de diſpenſat.)

CAPUT XXXVII. *P. 3. l. 3. c. 6.*

Immunitas Clericorum & fundorum Eccleſiæ ſub Imperio Caroli Calvi, & ſucceſſorum.

I. Sub Carolo Calvo viguit priſca Eccleſiarum Parochialium & Parochorum immunitas adverſus Seniorum ſervitutes.
II. Varia ad id probationes.
III. In illud Capitulari aliqua obſervantur. Quæ agricolarum ſervitus.
IV. Qui fas eſſet Eccleſiæ novos comparare fundos.
V. VI. Confirmantur antedicta de Francis & de Galliis.
VII. Quadruplices in Eccleſiam exactiones ex Hincmaro.
VIII. Exactio extraordinaria ad ſummovendos Normannos.
IX. Quo fuerint loco immunitates ſacræ ſub Caroli Magni ſucceſſoribus.
X. Obſervantur rurſus aliqua in manſum Preſbyteralem.

XI. Græcorum diſciplina quoad immunitates.

I. IDem fuit modus, iidem fines immunitatum Eccleſiæ ſub Caroli Magni & Ludovici Pii ſucceſſoribus. Concilium Meldenſe anni 845. ſupralaudata Caroli & Ludovici Capitularia confirmavit, ut Canonicis regulis accommodata: ad exemptiones manſi Preſbyteralis, decimarum, oblationum, adde & ſervorum, qui villa & cœmeterio quodammodo includebantur. Verùm non minùs dilucidum eſt hæc non ſpectare, niſi ad ea Seniorum peculiarium jura, quæ illi ſibi quaſi deberi onera confidebant. *Ut ſecundùm canonicam authoritatem & Conſtitutionem domini Ludovici Imperatoris, de agro Eccleſiaſtico & manſo, ac mancipiis, quæ ipſe ſuis Capitulis conſtituit, vel ſi quilibet pro loco ſepulturæ aliquid largitus Eccleſiæ fuerit, neque de decimis & oblationibus fidelium, cuiquam Preſbyteros aliquem cenſum perſolvere cogat, &c.* Et non multò pòſt: *Quod ſi quis fecerit, communione uſque ad ſatisfactionem privetur, & regia poteſtate hoc emendare legaliter cogatur.* (Can. 63.)

II. Ex Capitularibus Caroli Calvi mira hîc nobis affulgebunt elucidamenta. Hinc enim comperimus, cùm agricolæ & coloni tetratum, tum fiſci, tum Eccleſiæ, ſtatuiſſent villas ſuas divendere & hæreditates proprias, non aliis tantùm agricolis, ſed Clericis etiam & Parochis, & quibuſvis denique; eas ad anguſtias & vaſtitates veniſſe vicos nonnullos, ut ordinarius jam ex iis cenſus ſolvi non poſſet, nec internoſci, qui cujuſque villæ agri eſſent. Cui malo ut medicina fiat, hîc edicitur, ut quidquid præter Seniorum voluntatem diſtractum fuerit, iiſdem villis vicisque reſtituatur, ut & ſoliti cenſus perſolvi queant. *Et quoniam in quibuſdam locis coloni tam fiſcales, quàm & de caſis Dei ſuas hæreditates, id eſt, manſa quæ tenent, non ſolùm ſuis paribus, ſed & Clericis canonicis ac villanis Preſbyteris, ſed & aliis quibuſcumque hominibus vendunt, & tantummodo Cellam retinent. Et hac occaſione ſic deſtructæ ſunt villæ, ut non ſolùm cenſus debitus inde non poſſit exigi, ſed etiam quæ terræ de ſingulis manſis fuerunt, jam non poſſit agnoſci. Conſtituimus, ut præcipiatur à noſtris miniſterialibus & à miniſtris Eccleſiaſticis, ut hoc nullo modo de cætero fiat, ne villæ deſtructæ atque confuſæ fiant; Et quidquid de ſingulis ſine licentia dominorum vel magiſtrorum per quoſcumque venditum eſt, recipiatur, & ſingulis manſis de quibus terra vendita ſunt, & de quibus cenſus decidit, propter eorum impoſſibilitatem, qui manſa deſervire non poſſunt, reſtituatur; & juxta qualitatem vel quantitatem terræ, vel vinearum ad ſingulos manſos pertinentium, poſtquam reſtaurati fuerint, ab unoquoque manſo cenſus ad partem dominicam exigatur.* Ea ſunt verba Edicti Piſtenſis, anno 864. (Capit. Car. Calv. Tit. 31. a. 30.)

III. Sunt autem hîc complura obſervanda, quæ non oſcitantem deſiderent Lectorem. 1. Hos *colonos* verè ſervos fuiſſe, quanquam moderatior eſſet ea ſervitus: & nec potuiſſe eos ſuas aut diſtrahere villas, aut derelinquere, et aliò demigrarent. Cùm ipſi, tum filii eorum affixi erant glebæ, villæque, ut eam colerent, & pro ejus modo cenſum perſolverent. 2. Nec enim ejuſdem omnes qualitatis, vel quantitatis hæ villæ erant. *Juxta qualitatem vel quantitatem terræ vel vinearum ad ſingulos manſos pertinentium.* 3. Itaque nec manſus ipſe Preſbyteralis ejuſdem forſan erat ſemper modi. Prædium erat, ſuis agris, ſuis vineis cinctum, nunc tenuioribus, nunc amplioribus. 4. Planum eſt non hîc agi, niſi de ſervitutibus vicorum, agrorum, ruſticorum,

Senioribus propriis obnoxiorum, quibus cenſum pendebant. Unde & hi Seniores nunc Clerici erant, nunc laici Nobiles, nunc Reges ipſi, ut ex hoc patet contextu. 5. Ubi ergo hi vetantur coloni, ne villæ ſuæ agros vendant, vel Parochis, vel Clericis aliis, non eo id pertinet, ut prohibeat Rex novas ab Eccleſia terras & ditiones acquiri: aut ut agros Eccleſiæ publicis ſubjiciat oneribus. Aliena hæc omnino ſunt omnia. Æquè enim interceditur, ne aliis quibuſcumque, atque ne Clericis ſuos hi coloni agros vendant: *Sed & aliis quibuſcumque hominibus vendant.* Nec ſecus prohibentur coloni Eccleſiæ, ſuas aliis villas terraſque diſtrahere, quas ab Eccleſia habent. Coloni certè hic ex parte aliqua ipſiſſimi ſunt dominii Regii cultores, quibus & id interdicitur, nequid divendant, ne eò tandem res evadat, ut cenſus ſolvi non poſſit. Verùm hic Rex non aliter ſpectatur, quàm ut privatus quiſque dominus, ſive Senior, cui ſuum ſit patrimonium, ſui agri; & cujus tam coloni, quàm agri eadem lege conſtringantur, atque agri & coloni Eccleſiæ. *Coloni, tam fiſcales, quam de caſis Dei.* 6. Illud quoque planum eſt, Clericos harum villarum dominos, *Magiſtros* potius dici, quam *Dominos*; quod dominati minùs addeceat Clericos. Et hinc forſan & in vernaculam Francorum linguam irrepſit, ut qui Latinè domini, Gallicè Magiſtri vocentur. *Senioris* enim vox in Conciliis, & in Capitularibus medii hujus ævi uſitatiſſima, pro domino illa quidem uſurpatur; ſed ita tamen ut ejuſdem ſpeciem faciat ſuaviſſimæ dominationis. *Quidquid venditum eſt ſine licentia dominorum, vel Magiſtrorum.* Sæculares ergo Domini, Clerici *Magiſtri.* Sed nihilo tamen minùs ab his ſervis ſuis Eccleſia, æquè ut Rex à ſuis, jura eadem dominicalia, & cenſum exigebat. Unde & Regi, & Eccleſiaſticis dominis hæc aptantur verba. *Cenſus ab unoquoque manſo ad partem dominicam exigatur.* — Maiſtres.

IV. Non ergo prohibentur Clerici nova quælibet ſibi prædia comparare. 1. Sed coloni uni domino mancipati, vetantur terras, villaſque ſuas cuicumque ſive Clerico vendere, ſive laico. Ubi & vetatur ſervus ſeipſum diſtrahere, quòd cùm agris ſuis, non ſui ipſe juris ſit, ſed domini ſui. 2. Prohibetur dumtaxat, ne agri, & terræ iſtæ vendantur, *ſine licentia dominorum, vel Magiſtrorum.* Coloni ergo ipſi quidem non poterant agros divendere, ſed poterant ſive Domini, ſive Magiſtri, ac Seniores diſtrahere ditiones, terraſque ſuas, ſive Eccleſiæ, ſive laicis: & comparare eas poterat Eccleſia emptione, aut donatione.

Superſunt & alia, ex quibus non paulò plus etiam lucis affundatur. Vetuit idem primùm Carolus Calvus, ne Franci qui cenſum aliquem pendendum habebant fiſco Regio, ſive perſonæ, ſive terræ ſuæ ergo: vetuit, inquam, ne ſe, aut terras ſuas vel donarent, vel diſtraherent, ſive Eccleſiæ, ſive cuicumque alteri, ne publicum ærarium fraudaretur. *Ut illi Franci, qui cenſum de ſuo capite, vel de ſuis rebus ad partem regiam debent ſine noſtra licentia ad caſam Dei, ſive ad alterius cujuſcumque ſervitium ſe non tradant, ut Reſpublica, quod de illis habere debet, non perdat.* Hinc perſpicua probatio, quidquid Eccleſia haberet terrarum, vel mancipiorum, omnibus id exactionibus exemptum fuiſſe. Ideo enim occurrebatur, ne aliquid novi compararet, ne tantundem de cenſu & fiſco Principis minueretur.

Si Franci verò quipiam hujus prohibitionis immemores, ſeſe, vel ſuos agros cuicumque dedant, mulctam indicit Rex tum danti, tum accipienti, contumaciæ pœnam non injuſtam, cogitque accipientem eodem cenſu in fiſcum defungi. *Quod ſi aut ſe ipſos, aut res ſuas ad caſam Dei, aut ad alterius cujuſcumque ſervitium ſine licentia tradere voluerint, Comites vel Vicarii hoc non conſentiant, ſed ex banno noſtro prohibeant. Quod & ſi contra bannum noſtrum fecerint, ipſi qui eos receperint, bannum noſtrum, id eſt,* LX. *ſolidos componant; & ſi ipſos in ſervitio ſuo habere voluerint, vel illorum res, de quibus cenſus ad partem regiam exiebat, tenere voluerint, cenſum, quem ipſi Franci debebant, vel qui de illorum rebus exire ſolebat, ad noſtram regiam partem componant, ſicut in præfato Capitulorum libro* III. *cap.* XV. *&* LXXXVI. *& in libro* IV. *cap.* XXXVI. *habetur.* Ita remiſſius & indulgentius Rex agit, quàm cæteri Seniores, cùm ſinat & terras & perſonas utcumque diſtrahi, dari, acquiri, dum qui acquirit, mulctam pendat, & cenſum.

V. Sed Caroli Magni veſtigia legens Carolus Calvus, indulgentiam ſuam ulterius etiam provexit, eodem ipſo mox capite. 1. Conceſſit enim perſonis, ut ſeſe Eccleſiis addicerent, nulla mulcta, nullo cenſu gravandis. 2. Conceſſit ut Eccleſiæ donarent terras omnes, quas ipſi cenſuales Regis haberent, dum Eccleſia cenſum ſolveret. Tota ergo libertas Eccleſiæ annuitur & ſervos & agros comparandi, quibus ſervitia privatim Regi præſtanda immiſerent, eodem cenſu prœteritis tantùm uſque perſolvendo. *Et quia ſicut in ſacris Eccleſiaſticis regulis invenitur, prior obſervatio durior, poſterior autem exigente cauſa inclinatior fuit: poſt hæc præfata capitula deceſſorum & progenitorum noſtrorum, hujuſmodi Francis hominibus res ſuas ad caſam Dei, vel aliis tradere ac vendere, eoſque ad ſervitium ſervitium converti, ſi vellent, non prohibuerunt: ſicut in capitulis libri primi cap.* CXXXII. *&* CXXXIV. *& in libro ſecundo cap.* XXXI. *& in libro quarto cap.* X. X. *continetur. Si quis de talibus Francis de ſuis rebus tradere vel vendere voluerit, non prohibemus: tantum ut jus regium, quod ſibi debetur, nulla ratione non perdat. Quia injuſtas conſuetudines noviter inſtitutas imponere cuique non volumus.*

VI. Adde non hic agi, niſi de Francis, & de iis Francis, qui cenſum debebant Regi, vel perſonali, vel terrarii ſuarum nexo. Atqui nec Franci erant omnes, nec omnes eorum agri ei ſuberant oneri. In aliis ergo liberior erat poteſtas, ut darentur Eccleſiæ.

Adde rurſum, nec de Francis hic agi, niſi qui ſecundùm Legem Francicam vitam degerent. Galli enim, qui à Francis adhuc dignoſcebantur, & qui Lege utebantur Romana, tota etiam potiebantur libertate Codicis Theodoſiani, ut ſe ſuaque pro arbitrio Eccleſiæ dederent. *De illis autem qui ſecundùm legem Romanam vivunt, nihil aliud, niſi quod in eiſdem continetur legibus definimus.*

VII. Ejuſmodi probabile cum primis eſt fuiſſe exactiones, quas ſolvebat Eccleſia pro terris recens ſibi partis, iis conditionibus de quibus verba facit Hincmarus: *De militia quoque & vectigalibus, quæ juxta morem antiquum & ſolitum, ſecundùm quantitatem & qualitatem Eccleſiarum nobis commiſſarum, ſolet exigere, B. Ambroſii verbis uti, & acta ſequi debemus.* Quibus ſubjicit Ambroſii verba: *Si Tributum petit, non negamus. Agri Eccleſiæ ſolvunt tributum.* Itemque hæc Auguſtini: *Cui vectigal, & cætera quæ ſalvo Dei cultu, conſtitutionis humanæ Principibus reddimus.* — To. 2. pag. 176. 177.

* Alibi verò idem Hincmarus duas aperuit rationes alias, quibus Eccleſia Regnum & Rempublicam juvabat. Dandis nimirum tertis ſuis in Beneficium iis, quos ita jubebat Regi ſtipendia facere, & cum cuneis militum in Exercitu merere. *Epiſcopus Beneficium talibus dare debet, qui idonei ſint reddere Cæſari quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſunt Dei, Deo.* Et rurſum annuis donis quibus Regem proſequebatur, de quibus, uti & de militia inferius dicemus. *Cauſa ſua defenſionis Regi ac Reipublicæ vectigalia, quæ nobiſcum annua dona vocantur, præſtat Eccleſia, ſervans quod jubet Apoſtolus, Cui honorem, honorem: cui vectigal, vectigal.*

Ibidem. pag. 324. 325.

Præter hæc tria tributi genera, quæ Reipoblicæ ab Eccleſia pendebantur, Militiam, Dona annua, & cenſum terrarum cum conditione cenſus recens comparatarum: erat & quartum, quo de alibi Hincmarus. Jus erat illud Metatus, Paratarum, Giſtii: quo Epiſcopi & Abbates tenebantur ſuſcipere ſuis in ædibus, & alere Officiales, & Miſſos Regum, & Reges ipſos. Nec onus illud deprecatur, aut detrectat Hincmarus, dum ne eo jure quis abutatur, ne cauſas itinerum fingat, ne novas excogitet exactiones, Pipini, Caroli & Ludovi temporibus inauditas. *Et ut Eccleſia in iſto regno per occaſionabiles circadas, & per indebitas conſuetudinarias exactiones, quæ tempore Pipini, Caroli & Ludovici non fuerunt, ante annos viginti impoſitas non affligantur.* De hoc Metatus jure infrà prolixius diſſeremus.

Ibidem pag. 82.

VIII. Sed undecumque expiſcandæ ſunt nobis exactiones illæ novæ, de quibus expoſtular hic Hincmarus. Cùm anno 877. non poſſet Carolus Calvus Normannos Regni ſui finibus ejicere, pulcherrimas jamdiu Provincias & Eccleſias depopulantes; ſtatuit tandem ipſe ſecum eos pecunia ſummovere, à Clericis Regni perſolvenda, & à laïcis iis, qui Eccleſiæ prædia beneficiario jure tenerent. Vide quid oneris impoſitum ſit iis, qui Abbatias tenerent, ſive Abbates, ſive Epiſcopi, ſive Comites. *Unuſquiſque Epiſcopus qui habet Abbatiam, aut Abbas qui ſimiliter habet Abbatiam; aut Comes, qui æquè habet Abbatiam.* Ita ſolæ ſolvebant Abbatiæ, Eccleſiæ Epiſcopales immunès erant, *De manſo ſuo indominicato,* ubi ſedem ipſe habebat, *Similiter & de Vaſſallorum, duodecim accipiat denarios.* De villa hominum liberorum, è cenſu domini quatuor denarios, & tantundem de cenſu villæ ipſius. *De manſo ingenuili quatuor denarios de cenſu dominicato: & quatuor de ſua facultate.* De villis ſervorum, duos denarios de cenſu domini, totidem de ſervis: *De ſervili verò duos denarios de cenſu, & de ſua facultate duos.* Epiſcopi & Abbates exigere jubebantur à ſingulis Parochis ſuæ ditionis ſaltem quatuor denarios, ad ſummum quinque. Idem exigere urgebatur Epiſcopus à Preſbyteris Eccleſiarum, quas retinebant Comites, Vaſſalli & Imperator ipſe, vel Imperatrix. *De Eccleſiis quas Comites & Vaſſalli dominici habent, &c. De Eccleſiis Imperatoris & Imperatricis Epiſcopus ſimiliter accipiat prætaxato modo:* A Mercatoribus & incolis urbium, pro cujuſque modulo aliquid emungebatur: *De negotiatoribus, vel qui in civitatibus commanent, juxta poſſibilitatem conlectus exigatur.* Fuerat notem & anterior alia exactio pecuniæ ad placandos & eliminandos Normannos quatuor millium pondo argenti, ad eorum pondus, *ad penſam eorum.*

Capitular. Carol. Cal. Tit. 42 Vide & Annal. Bertin. ann. 877.

Du Cheſne Tom. 2 pag. 326. An. 869

IX. Regnantibus Caroli Calvi filiis & nepotibus, cùm eodem ſemper fuerint authoritatis vigore Capitularia, fuere & eodem, ut apparet, loco privilegia Eccleſiarum, & ſive rerum, ſive Miniſtrorum immunitates. In Concilio Metenſi anno 888. ſub Rege Odone, confirmata eſt immunitas manſi Preſbyteralis, ſeu Parochialis, expreſſius additis quatuor ſervis & eorum filiis. *De uno manſo, & de terris pro ſepultura datis, pro quatuor mancipiis, vel eorum procreatione, nullus cenſus deinceps exigatur.*

Can. 4.

X. Ex his verò quatuor ſervis facili conjectura aſſequimur, quales & quanti eſſent hi Manſi, quos locorum domini & Seniores omni prorſus cenſu & exactione levare cogebantur. Præfixit operi ſuo Regino Inquiſitiones ab Epiſcopis in unaquaque Parochia faciendas, cùm Diœceſin perluſtrarent. Hæc ſanè non præteritur, an Parocho ſit Manſus, quatuor modiorum ſementis, & quatuor familiarum ſervilium, præter ipſam Parochi domum, curtem, & cæmeterium. *Si habeat Eccleſia manſum habentem bunnaria duodecim, præter cæmeterium, & curtem ubi Eccleſia, & domus Preſbyteri continetur, & ſi habeat mancipia quatuor.* Idem habetur in Capitularibus Hincmari, & in Legibus Longobardicis. In Charta Jonæ Epiſcopi Auguſtodunenſis Eccleſiæ datur *terra arabilis modiorum duodecim.* Modios hos duodecim, & *duodecim bunnaria* ſuſpicari poteſt quis unum & idem eſſe. Sed mera illa conjectura eſt. Ex hac Charta illud manifeſtius eſt, Manſo plures conjunctos fuiſſe agros, ſervoſque. *Dono Manſum veſtitum unum cum omni ſuppoſito, cum terris & pratis ad eam aſpicientibus & cum mancipiis.* Valterus Epiſcopus Aurelianenſis in Conſtitutionibus ſuis Synodalibus, interponi ſolitam fuiſſe docet Epiſcopalem authoritatem, ut cogerentur Vicorum domini Parochis dimittere Manſum omni prorſus cenſu liberum & ſolutum: *Preſbyteri qui necdum dotem juxta quod in Capitularibus continetur, conſecuti ſunt, ad nos referant, & noſtro conſilio divinoque adjutorio à Senioribus ſuis impetrent. Et ſi aliquid amplius habuerint, debitum ſervitium ſuis Senioribus impendant.* Utcumque verò ſtuduerimus hunc Parochorum Manſum dilatare, à vero tamen non recedit, Pleriſque Parochis pluſculum fuiſſe rerum & terrarum, quàm Manſum ſuum, quæ propria dos erat Parochi. Etenim Hincmarus valde inopem eò deſcribit Parochiam, quòd præter dotem & decimas haberet prorſus nihil. *Eccleſia quæ non amplius quam dotem ſuam, id eſt, Manſum cum immunitate habet, cum decima fidelium.*

Cap. 13.

Conc. Gall. To. 3 pag. 623.

Leges Longob. L. 3. T. 1. c. 46.

XI. Ad calcem hujus Capitis aliquid aſſuam de Græcorum diſciplina, ne in ea muti prorſus ſimus. Depromitur à Balſamone Conſtitutio Imperatoria ſui ævi, quæ omnibus exactionibus abſolvebat Cœnobia omnia & eorum ditiones; ſolvebat & neceſſitate repræſentandi aliquando chartas & titulos poſſeſſionis ſuæ: ipſa poſſeſſione & donatione Epiſcopi, vicem implente Tituli, etſi eo ſemper caruiſſent; denique Imperatore Eccleſiis condonante, ſiquid uſquam rerum Imperii uſurpaſſent. *Habere dictas manſiones perpetuo dominio, ut Imperii mei donum & liberalitatem, & eis deinceps ſemper in poſterum dominari, etiamſi probabili vel non probabili de cauſa aliqua eorum, vel etiam fortaſſe omnia huc uſque detinuerunt; vel etiam ſine ullo titulo, vel ex titulo quidem qui malè ſe habet, vel eſt fortaſſe falſo confictus, &c.*

In Syn. VII. Can. 12. Iuris Orien. To 1. pag. 310. 312. 316.

Alibi denuo ab eodem Balſamone refertur Nicephorus Phocas legem edidiſſe, qua vetaret fundari, vel extrui Cœnobia & Xenodochia nova; aut ullis ca terris, fundiſve donari, uti nec Eccleſias Epiſcopales ac Metropolitanas, proviſuro Imperatore, ac definituro, quid Eccleſiis opus eſſet reſtaurandis,

In Synod. Conſtant. I & II. Can. 1.

Vide & Juris Orien. To. 1 p. 113. quas paupertas labefactaſſet. Eam Conſtitutionem revocavit Baſilius Porphyrogeneta, in eam refundens innumerabiles, quæ poſtea in Imperium exundaverant, calamitates. *Cùm legem hanc præſentium malorum cauſam fuiſſe, & univerſalis hujus ſubverſionis & confuſionis, ut quæ ad injuriam & contumeliam non ſolum Eccleſiarum, ſed etiam Dei facta ſit: maximè cùm id reipſa expertum eſſet: Ex quo enim hac lex obſervata, nihil boni penitus in hodiernum uſque diem vita noſtra occurrit. Sed contra nullum penitus calamitatis genus defuit.*

Cùm Emmanuël Comnenus Edicto promulgaſſet, quæ immobilia cuicumque ipſe donaſſet, ea donari ne deinceps poſſent niſi Senatoribus, vel Militiæ ducibus: aliàs irritæ haberentur donationes; eam legem Alexis ejus filius revocavit. At cùm idem Alexis Comnenus vaſa ſacra aſportaſſet Eccleſiarum ad graviſſimas Imperii neceſſitates levandas; quanquam ſerò, intellexit tamen poſtea, graviter à ſe peccatum eſſe, & exaſperatam cœlitum iram: profeſſus porro omnia reſtituturum iri, vetuit ne quid unquam ejuſmodi ſucceſſores tentarent, qua demum cumque tempeſtate Reſpublica jactaretur.

CAPUT XXXVIII. *P. 3. l. 3. c. 7.*

De Donis annuis, quibus Epiſcopi & Abbates Reges proſequebantur, ſub Imperio Caroli Magni.

I. Magnates omnes annuo dono Regibus conferebant, ne exceptis quidem Abbatibus.

II. Item more Conventu annuo celebrabantur hæc dona.

III. Cœnobia pro ſuo quoque modulo dona, vel mi itiam ſuppeditabant. Pleraque utriuſque immunia erant.

IV. An Epiſcopi prorſus omnes dono conferrent. Lumina aliquid ex Hincmaro.

V. VI. Nova ad idem lumina, neve conjecit uncula.

VII. Dona extraordinaria in inſolitis neceſſitatibus.

VIII. Quæ tenues erant Abbatiæ, erant & immunes.

I. ANnuis donis Regem venerabantur Magnates omnes laïci & ſacri. Concilium Vetuum ſub Rege Pipino, anno 755. vetuit ne eo obtentu Abbatiſſæ Cœnobiis digrederentur ſuis, conceſſo, ut dona Regia ad Palatium per Miſſos
Can. 6. ſuos deſtinarent. *Et qualia munera ad Palatium dare voluerint, per Miſſos ſuos ea dirigant.* His verbis, *& qualia munera dare voluerint*, inſinuatur libera ea fuiſſe dona; non vi & neceſſitate expreſſa; certè liberum cuique fuiſſe, quanta eſſent.

II. In Comitiis, ſeu Conventibus Regni ſolennibus offerebantur ea dona Principibus. Ita diſertè Eginardus in Annalibus, ubi agit de duplici Conventu, quem uno & eodem anno habuit Ludovicus Pius; quorum in poſteriore dona accepit. *Altero Conventu apud Compendium annualia dona ſuſcepit.* Ita ille ad annum 817. At ad annum 829. rurſus: *Ibi habito generali Conventu oblata ſibi annua dona ſuſcepit.*

III. Cùm Comitia Regni generalia convocaſſet idem Pius Imperator anno 817. apud Aquiſgranum, Epiſcoporum, Abbatum, & Baronum conſilio uſus, diffinit, Quæ Cœnobia ad ſublevandas Regni neceſſitates tenerentur annua pendere dona, & militem ſuppeditare: quæ dona tantùm, reliquis neutro onere gravandis, ſed preces pro Imperio, & Imperatoris gente ingeminaturis. *Conſti-*
Du Cheſne To. 2. pag. 323. *tutum ſcribere fecit, quæ Monaſteria in Regno vel Imperio ſuo dona & militiam facere poſſunt, quæ ſola dona ſine militia, quæ verò nec dona, nec militiam: ſed ſolas orationes pro ſalute Imperatoris vel filiorum ejus, & ſtabilitate Imperii.* His ſubjungitur catalogus Abbatiarum Galliæ & Germaniæ, quarum quatuordecim tantùm militem & dona ſuppeditaturæ ſint; ſexdecim dona, non militem; quinquaginta qui que admodum utriuſque oneris expertes. Tum Imperator ſcripto & ſigillo ſtatutum firmavit, & Monaſteriis diſtribuit. *His prædictis Monaſteriis Imperator ſtatutum ſcribi fecit, atque manu ſua firmavit, & annulo ſuo Imperiali ſigillare fecit.*

Ex his non injuria odoraberis neceſſaria, non libera fuiſſe ea dona; ſed & illud non neſcies partem longè maximam Abbatiarum iis obnoxiam nequaquam fuiſſe. Quanquam poſſit quis conjicere paupertatis tantùm contemplatione eam immunitatem fuiſſe conceſſam. *Quæ Monaſteria dona & militiam facere poſſunt.* In Conceſſione Ludovici Pii B. Anſchario facta Archiepiſcopo Hamburgenſi, cùm eum Monaſterio Turholti donaret, Vaſſallos quidem Cœnobii militia abſolvit, non donis autem annuis, quæ Regi offerenda erant. *Homines*
qui ejuſdem Cellæ Beneficia habere videntur, ab omni Bolland. To. 1 Febr. pag. 405.
expeditione, vel militia, ſive qualibet occupatione abſolvimus. Dona verò quæ ex eadem Cella noſtris partibus dare ſolebant, & nobis quoque ſucceſſoribuſque noſtris ſimiliter dari volumus. Ardo Monachus vitæ Scriptor B. Benedicti Abbatis Anianæ, impetraſſe eùm affirmat à Ludovico Pio levationem perquam ingentem Monaſteriis iis, quæ militibus & donis Regi impenſis exhauſta prorſus eſſe videbantur. *Erant quædam ex eis munera militiamque exercentes; quapropter ad tantam devenerant paupertatem, ut alimenta veſtimentaque deeſſent Monachis.*

IV. Perſtitit & ſub Carolo Calvo eadem annuorum donorum largitio in ſolemnibus Conventibus. Unde Annales Bertiniani ad annum 868. *Rex ad Piſtas medio menſe Auguſto veniens, annua dona ſua* Can. 4.
ibidem accepit. In Concilio quoque ad Theodonisvillam anno 844. ubi tres fratres affuere, Lotharius, Ludovicus & Carolus, inſinuata fuiſſe videntur ea dona, ubi jubentur Clerici omnes opis aliquid conferre ad Regni levationem, non precibus tantùm ſuis pro Regno, & pro Rege, ſed donis etiam & auxiliis illis, quæ olim offerre conſueverant eorum Majores. *Unuſquiſque vix Eccleſiaſticæ & interceſſionis adjutorium, & ſolatii quo Reſpublica indiget ſubſidium, juxta quantitatem rerum Eccleſiæ ſibi commiſſa, ſalvo jure quod exinde diſpenſationibus debet impendi, promptè & ex animo parare & impigrè, ſicut tempore anteceſſorum veſtrorum conſueverat, ſtudebit efferre.*

Duo ſunt quibus caliginis aliqoid adhuc hæret, An Epiſcopi etiam ad hæc annua dona tenerentur, & an pretium, vel modus eorum adhuc in cujuſque voluntate & arbitrio poſitus eſſet. His dubiis afferet Hincmarus forſan aliquid lucis in Epiſtola Synodica ad Ludovicum Germaniæ Regem data, ubi ſumma libertate declarat, quæ ſibi inſideat animo ſententia, de publico Regni regimine: Hortatur porro ille Ludovicum, ſui ut dominii vineas, agros, prata diligenter excoli curet, ut his proventibus ſeſe, Aulamque ſuam ſuſtentet, nec oneri eſſe cogatur Epiſcopis, Abbatibus & Comitibus, divertendo ex induſtria ad eorum diverſoria, & vaſſallos Eccleſiæ variis operibus fatigando. Si do- To. 2. pag. 55.
nis annuis Epiſcopi etiam obligati fuiſſent, dolorem hinc ſuum & indignationem non diſſimulaſſet Hincmarus.

V. Aliquantò validius ducetur argumentum ex Opuſculo Hincmari *de Ordine Palatii*. Duos ibi annuos ſegregat ille Conventus, & priori interfuiſſe docet Magnates Regni omnes, tum Clericos, tum ſæculares; at poſteriori, ubi Rex annua accipiebat dona, non affuiſſe niſi Seniores & præcipuos Conſiliarios. *In anno placita duo. Unum in quo generalitas univerſorum Majorum, tam Clericorum, quàm Laicorum conveniebat. Cæterùm propter dona generaliter danda aliud placitum, cum Senioribus tantùm & præcipuis Conſiliariis habebatur.* Poſſet quis ambigere, an Seniorum hic nomine contineantur Epiſcopi. Sed à veri etiam ſpecie abludit, ut Epiſcopi omnes ſuis ex Eccleſiis ad alterum hunc Conventum advolare cogerentur. Denique ſi ex tam numeroſo Abbatum agmine triginta tantùm donis annuis ex lege tenebantur, ecquis ſibi perſuadeat Epiſcopatus omnes ei oneri obnoxios fuiſſe? Non Cœnobia tantùm, ſed & Epiſcopales erant Eccleſiæ, quibus ſua paupertas eandem excuſationem, eandem præſtaret immunitatem.

Ta. 2. pag. 211.

Regem tradit ibidem Hincmarus vacaſſe accipiendis donis & ſalutandis Proceribus, dum in Conventu diſcuterentur negotia. *Interim dum hæc in Regis abſentia agebantur, ipſe Princeps reliquæ multitudini, in ſuſcipiendis muneribus, ſalutandis Proceribus occupatus erat.* Legatorum undequaque adventantium dona ſuſcipiebat Camerarius, & ſi quid ibi controverſiæ emergeret, ad Reginam referebatur. *De donis verò diverſarum Legationum ad Camerarium aſpiciebat, niſi fortè jubente Rege, tale aliquid eſſet, quod Reginæ ad tractandum cum ipſo congrueret.* Jam ſuperiori capite confirmavit Hincmarus, his annuis donis ſatisfeciſſe Eccleſiaſ juſſioni Pauli, ut honor & vectigal Regibus penderetur. *Cauſa ſuæ defenſionis Regiæ Reipublicæ vectigalia, quæ nobiſcum annua dona vocantur, præſtat Eccleſia, ſervans quod jubet Apoſtolus, Cui honorem, honorem: cui vectigal, vectigal præſtate Regi ac Defenſoribus veſtris.*

Ibid p. 214. 205.

Ibid. p 325.

VI. Nec deſunt tamen quæ perſuadeant ipſos quoque annua dona perſolviſſe Epiſcopos, peræquè ut Abbates, ac Comites. Ac primò quidem Chronicum ſancti Arnulphi, ad annum 835. *Condictum publicum Lotharius Calend. Octob. in Compendio habuit. Ibique univerſi Epiſcopi, Abbates, Comites & univerſus populus convenientes, dona annualia ei præſentaverunt, fidelitatemque promiſerunt.*

In Epiſtola rurſum ſua Frotarius Tullenſis Epiſcopus teſtatum facit, & dona ſe ad Palatium miſſitare ſolitum, & optimos quoque equos. *Nam ad horum itinerum incommoda, quæ vel nunc egimus, vel acturi ſumus, ſed ad dona Regalia, quæ ad Palatium dirigimus, penè quidquid ex optimis equis habuimus, diſtribuere compulſi ſumus. Pauci qui remanent huc uſque aquabus progignendi cauſa inhæſerunt.* In annuis donis fuiſſe & equos, utcumque ex Adone Viennenſi colligi poteſt, ubi Pipinum Regem perhibet devictis Saxonibus tributum indixiſſe equorum trecentorum ad annua dona. *In tantum ut dona annualia eis impoſuerit per ſingulos annos Francis deferre trecentos equos.*

Epiſt. 21. Du Cheſne. To 2 pag. 710.

In Annalibus Bertinianis cenſus quem Regi Dux Britanniæ ſolvit, quinquaginta æquat argenti pondo. Ita enim ibi ad annum 864. *Carolus in loco Piſtis placitum habet, in quo annua dona, ſed & cenſum de Britannia à Salomone Britannicorum Duce ſibi directum, more prædeceſſorum ſuorum, quinquaginta ſcilicet libris argenti recipit.* Poſtremis his exemplis Clericos contineri nemo facilè exiſtimabit.

VII. Datis ad Ludovicum Sandionyſianum Abbatem Epiſtolis ſignificat Lupus Ferrarienſis Abbas, miſſa ad Regem à ſe dona eſſe, quæ poſtulaſſet. Nec inde tamen univerſim effeceris, ut donis modum pro libitu ſuo Rex poneret. *Debita dona, quæ per vos Rex juſſit, direxi: quæ ut ei grata fiant, veſtra benevolentia non aſpernabitur procurare.* Alia ex Epiſtola conſtat gemmas ab eo ad Regem miſſas. Sed inter has Epiſtolas illa eminet, qua reſtatur ſe vehementer commotum infortunio Regis, ad eum miſiſſe quidquid donorum potuiſſet accumulare. *Regis noſtri adverſitati condolens, & ereptioni ſupra modum congaudens, inſtar illius Evangelicæ viduæ, quæ duo minuta in gazophylacium miſit, quidquid muneris conſervi potui, per vos offerendum direxi.* Unde augurari datur, in improviſis Regni Regiſque calamitatibus, nova etiam & inſolita quædam dona ſponte ab Eccleſiis collata fuiſſe.

Epiſt. 43. 76. 32.

VIII. Id narrat Author vitæ ſancti Meinverci Epiſcopi Paterbonenſis, de Abbatia quadam Germaniæ certatum diutiùs fuiſſe inter Imperatorem & Comitem: adjudicatam tamen illam tandem fuiſſe Imperatori. At ubi mox exploratum fuit, nec donis, nec militia quidquam ab ea opis Imperatori poſſe conferri: *Quia non facultatibus, nec miniſterialibus Regno ſervitio eſſe potuit:* Epiſcopo tandem Paterbonenſi conceſſam eam fuiſſe, qui B. Benedicti Regulam ibi curaret obſervari.

Surius die 5 Jun. c. 42.

CAPUT XXXIX. *P. 3. l. 3. c. 8.*

De jure Metatûs ſive Giſtii in Epiſcopatibus & Cœnobiis ſub Imperio Caroli Magni, & ſtirpis ejus.

I. Epiſcoporum & Abbatum hoſpitio excipi Carolum Magnum, quanto illis & compendio fuit, & ornamento.

II. III. Extraneorum etiam Principum Legati eodem hoſpitio excipiendi erant.

IV. Cenſus & catalogus conſcriptus fuerat locorum ei oneri obnoxiorum, & expenſarum in ſingulis faciendarum.

V. Erant & Metatus hujus Chartæ, & Metatores.

VI. Eo non infrequenter jure abutebantur tum Magnates, tum Officiales.

VII. Suberant & Laici eidem oneri.

VIII. Abutebantur & Epiſcopi nonnunquam.

IX. Regem interpellant Epiſcopi, ne Epiſcopalibus ipſa hoſpitantes in ædibus, hoſpitentur & fœminæ.

X. Orant ut domino ſuo reſtauranda & patrimonio operam det, ne ſua in Epiſcopatibus metatura pauperum abſumat.

XI. De Metatorum Præfecto.

XII. A metatu Iudicum & Officialium eximuntur Eccleſiæ.

XIII. Simillimum veri eſt, à voluntaria hoſpitalitate initium duxiſſe jus Metatus in Eccleſiis.

XIV. Quanta ad hoc expenſo.

XV. Silentio & ſeceſſui Cœnobiorum minus conveniebat cum jure Metatus.

XVI. Erant & in laude quandoque majores in divitum & Magnatum hoſpitia expenſa.

XVII. An extra Gallias hæc diſciplina locum aliquem habuerit.

I. AB humanitate primùm & ſpontanea hoſpitalitate profectum non injuria videri poſſit jus metatûs, quod lapſu temporis non ſemel oneroſum ac permoleſtum fuit. Et honori erat & voluptati Prælatis, cum ad eorum ædes divertebat Carolus Magnus, largitionum ſuarum munificentia cum fœnore compenſaturus, quidquid expenſarum feciſſet. Narrat Sangallenſis Monachus, quæ Lectorem oblectent, inſtruantque, non inutili morum ejus ævi cognitione. Declinabat ſæpiuſculè

Carolus Magnus ad ædes Epiſcopi itinere ſibi frequentando apporrectas, ibique non magnificè tantùm excipiebatur, ſed & ſumma munditie. Adgratulanti Principi ſalsè & acutè repoſuit Epiſcopus, *Juſtum eſt, Domine, ut quocumque vos veneritis, omnia expurgentur uſque ad fundum.* Non fefellit Carolum dicti lepor & acumen: unde & ipſe jocans dixit, eſſe ſibi & everrendi peritiam, eſſe & implendi: ac protinus fundo Regio non procul poſito Epiſcopum & Eccleſiam ejus donavit. *Ex aliis alia intelligens dixit ad eum, Si evacuare novi, & replere didici. Et adjecit, Habeat fiſcum illum, Epiſcopatui tuo proximum, & omnes ſucceſſores tui uſque in ſeculum.*

L. 1. c. 15. 16. 17.

Frequens erat & alterius Epiſcopi hoſpes Carolus, quod iter illac crebrò emetiendum ſibi eſſet. Huic cum improviſus aliquando advolaſſet, & quidem feria ſexta, cùmque piſcium unde unde copia daretur nulla; nec vellet Princeps carnium quidquam deguſtare: plurimo Epiſcopus caſeo menſam inſtruxit. Extimam ſuperficiem ejus cùm abraderet Carolus, mira illum & ſuaviſſima ſimplicitate Epiſcopus ſubmonuit, id lautiſſimum eſſe, quod rejiceret. Juſſit tum Carolus, ut quotannis duos currus ad Aquiſgranenſe Palatium mitteret his caſeis onuſtus; at tertio demum anno Epiſcopum opima remuneratus eſt Carolus villa, ut hinc tritici & vini copia idonea Epiſcopali familiæ abundè ſuppeteret.

II. Sed quanta Imperatoris & comitas enitebat & liberalitas in Epiſcopos, Abbates & Comites, penes quos hoſpitabatur: tanta & alacritas ab his deſiderabatur. Si ceſſarent, curabat Carolus, ut mox ipſos negligentiæ ſuæ pœniteret. Legatos Perſarum idem ipſe Scriptor perhibet, Carolo inſinuaſſe ab Epiſcopis per quorum Eccleſias iter habuiſſent, hoſpitio ſe excluſos, nec non & ab Abbatibus, ac Comitibus. Excanduit Carolus, gravemque Epiſcopis multam indixit. *Omnes Comites & Abbates, per quos iidem Miſſi profecti ſunt, cunctis honoribus denudavit. Epiſcopos autem infinita pecunia mulctavit, vel damnavit.*

L. 2. c. 13.

III. Hinc liquet eo hoſpitalitatis jure excipiendos fuiſſe, non Imperatores modò, & ejus Principes conſanguineos, ſed & Palatinos Officiales, atque Legatos, ultro citroque ab eo, & ad eum commeantes. Liquet rurſum, etſi antè ſpontaneæ fuiſſet id humanitatis, vel charitatis forſan officium, tum fuiſſe certè neceſſitatis, qua nec Epiſcopi jam, nec Abbates abſolvi poſſent, nec Comites.

IV. Ex Capitularibus Ludovici Pii manifeſtum eſt, deſignata ab eo, & à Carolo fuiſſe loca, in quibus hoc metatûs jure potirentur; nec & ipſi tantùm, ſed & Legati; ut ante omnia pararentur, nec inopinatò unquam obruerentur, quibus id oneris incumbebat. *In illis verò locis, ubi modò via & manſionatici à genitore noſtro & à nobis per Capitulare ordinati ſunt, Miſſos ad hoc ſpecialiter conſtitutos, qui hoc jugiter provideant, habeant, ut omnia quæ ad eaſdem Legationes ſuſcipiendas pertineat, fideles noſtri ad hoc conſtituti, ad tempus preparare ſtudeant.* Definierant hi Principes ſumptum ipſum, & equorum numerum Legatis peregrinis ſufficiendum. Ut ne Francorum gentis ſplendor & gloria eorum obſcuraretur parcimonia & ſordibus, qui eos excepiſſent. *De inhonoratione Regni & Regis, & mala fama in externas Nationes diſperſa, propter negligentiam eorum qui Legationes ad nos directas in ſuis manſionibus aut malè recipiunt, aut conſtitutam à nobis expenſam non* *tribuunt, aut paravereda dare nolunt.* Denique comminatur Princeps dignitatibus ſuis extrutum iri, qui iis ſe ipſi excluſerunt turpiſſimæ avaritiæ ſuæ infamia. *Qui noſtros honores habeat, &c. Nec noſtrum, nec Regni noſtri honorem ulterius volumus ut habeat, &c.*

Capitul. l. 2. c. 16. 16.

His verbis innui illud videtur, Prælaturas in album fuiſſe relatas Imperii Dignitatum; cùmque vel omnes, vel maxima ex parte extructæ, dotatæ, certè auctæ & locupletatæ fuerint Regum munificentia, par eſſe, ut & ipſæ conſpirent, conferantque ad gloriam Francici Imperii, maximè in hoſpitalitate fungenda, quæ Cleri amplitudini & ingenio accommodatiſſima eſt, eique tum canonicis, tum Apoſtolicis inſtitutis commendatiſſima.

V. Præmittebantur ab Imperatore Litteræ & Miſſi, ut exciperentur exterarum gentium Legati, utque ad Regiam deducerentur. *Aut litteras, aut Miſſum quandocumque viderint.* Et alibi: *Si quis litteras noſtras deſpexerit, id eſt, tractoriam, quæ propter Miſſos recipiendos dirigitur, aut honores, quos habet, amittat, aut tandiu Legationes illuc venientes ſuſcipiat, quouſque animo noſtro ſatisfactam habeat.*

Ibid. c. 16. Et l. 4. c. 30.

Poſſent & hæ Legationes ad Miſſos Dominicos traduci. Nam qui Miſſi, iidem & Legati dicebantur, ad circumluſtrandas Provincias. Miſſis quoque Dominicis *Tractoria* Principis dabantur, quibus deſignabatur, quæ illis ſpecies, quæ alimenta ſuppeditanda eſſent. Si oneroſum id erat quandoque Prælatis; erat & compendioſum, ubi Miſſorum Dominicorum obibant & ipſi munia. *Ut Miſſi noſtri, qui vel Epiſcopi, vel Abbates, vel Comites ſunt, &c. Accipiant ſecundùm quod in ſua tractoria continetur.*

Capitul. l. 4. c. 69. 73.

VI. Metatûs jure non ſemel abutebantur Præſides & Officiales Imperatoris, ea ſe ſpe lactantes, eidem ſubeſſe & Eccleſias. Id à Carolo Magno emendatum eſt: *Pervenit ad aures noſtras, quod aliqui Duces & eorum Juniores, Caſtaldi, Vicarii per ſingula territoria habitantes vel diſcurrentes, Manſionaticos & Paravereda accipiant, non ſolùm ſuper liberos homines, ſed etiam in Eccleſia Dei. Monaſteria ſcilicet virorum, puellarum, & Xenodochia, & ſuper reliquos ſervientes Eccleſiarum Dei, &c.* Solus ergo Princeps, & quos Brevi ille ſuo inſtruxiſſet jus hoſpitandi in Eccleſia & legitimæ procurationis naneiſcebantur.

Conc. Gall. To. 2. pag. 242. Capitul. l. 5. c. 210.

VII. Sed cùm admoneat nos hoc Capitulare, Laïcos ipſos eidem metatûs juri fuiſſe obnoxios; Concilii Remenſis II. Patres eundem anno 813. interpellarunt Imperatorem, ut exertè Laicis præciperet officio fungi, in eos qui ad Regni commoda huc illucque commeabant. Delegabantur enim & Clerici frequenter à Principe; & qui hoſpitio tam multos antè exceperant, tum excipiebantur & ipſi. *Ut in ſua eleemoſyna firmiter ſtatuat Imperator, ut quilibet in ſuum pergentibus ſervitium ullatenus prohibere audeat manſionem, neque aliis quibus neceſſitas incumbit.*

Can. 42.

VIII. Nec Laïci ſoli, ſed & Præſules quandoque ultra æqui limites evehebantur, cùm metatûs prætextu rapinas & vim neſariam exercebant in Parochos. Cùm enim Epiſcopis ex officio incumberet, ut Imperatorem itineri ſe dantem exciperent, ut rurſum patet ex Epiſtola Ledradi Archiepiſcopi Lugdunenſis ad Carolum Magnum, quem certiorem facit, extructam à ſe eſſe domum & duplicatam, quæ eum excipiat: *Aliam quoque domum cum Solario ædificavi, & duplicavi, & hanc propter vos paravi, ut ſi in illis partibus veſter eſſet adventus, in*

Digitized by Google

ea ſuſcipi poſſetis. Hinc captabant anſas Epiſcopi, ut Parochos oneribus & penſionibus gravarent, aut amicos ſuos ab illis excipi, & procurari juberent. Id enimvero prohibebatur in Formula documentorum, quibus eos Metropolitanus in ipſa conſecra-
Conc. Gall. To 2. pag. 660. tione inſtruebat. *Ne Manſionaticos ſuis amicis aut ſuis hominibus à Presbyteris parari faciat. Nec etiam quaſi ad receptionem Regis vel Legationum, aut ad ornatus Eccleſiæ ſuæ faciendos, adjutoria quaſi petendo, magis autem exigendo, denarios, aut caballos, aut verres, ſeu Friskingas, aut ad iter aliquod paraveredos, aut alia qualibet accipiat, id eſt, rapiat.*

IX. Ea erant Hincmari Remenſis Archiepiſcopi documenta, ad Epiſcopos ſuæ Provinciæ ſub Carolo Calvo, quem Concilii Meldenſis Patres anno 845. ea quæ Regem deceret veneratione, ea quæ Epiſcopos addeceret conſtantia, obteſtati ſunt: ut ubi in Epiſcoporum ædibus hoſpitaretur, eas revereretur, ut ædes Deo ſacras; ne illoc fœminas pertraheret, quas & ipſam Clericorum domum ſubire nefas eſt: denique Regum ſaltem & Imperatorum, Majorum videlicet ſuorum Edictis & Legibus obſequeretur, qui diuturniori Principum hoſ-
Can. 16. pitio Epiſcoporum ædes ſubduxerunt. *Suggerendum eſt, & ex divino mandato intimandum Regiæ dignitati, ut Epiſcopium venerabiliter ac reverenter introeat, & ſecundùm ſanctam prædeceſſorum ſuorum conſuetudinem, quando orationis & debitæ ſuſceptionis gratia, in tranſitu convenienti civitatem ingreſſus fuerit, habitaculis Epiſcopalibus reverenter inhabitet, & non diverſoria fœminarum, magnificentia ſua & religio venerabilis ibidem fieri permittat. Quia ſi ſecundùm Leges canonicas in manſiones Clericorum introitus fœminarum prohibentur, quanto magis domus Epiſcopi ab hujuſmodi inhabitatione & converſatione, etiam & à legitimo connubio conjugatorum debet immunis eſſe & aliena? Sed & immunitates præcedentium Imperatorum & Regum ab hujuſmodi longiori & diuturna converſatione & commoratione Regum & quorumcunque potentium ac ſæcularium perſonarum in Epiſcopo prohibent. Quapropter & divinitus & humanitus ſancitas divinas & humanas Leges veſtra devotio & dignitas obſervare curabit, ſi & in cœleſti regno & in terreno faciliter cupitis proſperari.* Ita magno & forti animo Præſules Regem commonuerunt, divinis ut humaniſque Legibus pareret, hoc eſt, Legibus Canonicis, & Conſtitutionibus Imperatorum, quæ fœminis aditum intercludebant ædium Epiſcopalium; quæ in iis congredi non ſinebant conjugatos; quæ denique ſummos Principes hortabantur, ne diutius unquam in illis commorarentur.

X. Illud rurſum patet ex hoc Canone, diverſatos quandoque in Epiſcopalibus ædibus fuiſſe Imperatores religioſæ ſeceſſionis, & *orationis gratia.* Simile veri eſt, eam laudem Carolo Magno, & Ludovico Pio adſcribendam; nam Carolus Calvus loci ſaltem aliquantulum dederat huic Concilii Meldenſis admonitioni. Dederat & conſilio, quo Concilii Cariſiaci Præſules Ludovicum Germaniæ Regem adhortati ſunt, ut patrimonii ſui latifundia diligentiſſimè excoli juberet: ne ſæpius poſthac excurreret ad ædes Epiſcoporum, neu diutius in iis diverſaretur, vel apud Abbates, Abbatiſſas, Comites; quo non poſſint non & ipſi gravari, & Clerici pauperes compluſculi. Quin ex patrimonii potius ſui divite penu ſpargeret, quæ ad Regiæ ſuæ, quæ ad Legatorum procurationes neceſſaria eſſent; denique ut in pauperes ipſos effunderet opulentiæ Regiæ rivulos, quando Regiæ celſitudinis ea laus eſt ampliſſima. Sic ergo ejus Concilii Patres anno
Can. 14. 848. *Laborent & excolant vineas, faciant nutrimenta, &c. Quatenus non ſit vobis neceſſe per quaſcumque occaſiones circuire loca Epiſcoporum, Abbatum, Abbatiſſarum & Comitum, & majores quam ratio poſtulat, paratas exquirere, & pauperes Eccleſiaſticos, & fidelium veſtrorum manſuarios in carricaturis & paraveredis contra debitum exigendis gravare, &c. Quin potius habeatis unde ſufficienter & honeſtè cum domeſtica curte veſtra poſſitis vivere, & Legationes palatium veſtrum adeuntes recipere, & ſicut ſcriptum eſt. Unde poſſitis neceſſitatem patientibus tribuere. Quia Rex & largus debet eſſe, & non quod largitur, de injuſtitia, vel iniquitate debet conquirere.*

Inculcavit & Hincmarus hoc Caput in iis Commonitionibus, quibus Ludovicum Balbum Caroli Calvi filium inſtructum voluit, ad Regni regimen
To. 2. pag. 185. religioſè auſpicandum: *Et ut Eccleſia in iſto regno per occaſionabiles circadas, & per indebitas conſuetudinarias exactiones, quæ tempore Pipini, Caroli, & Ludovici non fuerunt, ante annos viginti impoſitas non graventur.*

XI. Meminit & alibi Hincmarus Manſionarii, inter Officiales Regiæ domus. Hujus erat muneris, eos commonere, penes quos Rex hoſpitaturus eſſet.
Ibidem. pag. 209. *Inter quos & Manſionarius intererat, ſuper cujus miniſterium incumbebat, & ſuſceptores præſcire potuiſſent, quo tempore ad eos illo, vel illo loco Rex venturus eſſet, propter manſionum præparationem.*

XII. Moleſtiores erant Cœnobiis, aliiſque Eccleſiis Judices & Officiales Regii, quàm Reges ipſi. Unde & aliqua Cœnobia Carolus Calvus hoc privilegio communivit, ut ne quis Judex, vel Judiciariæ poteſtatis Miniſter in iis paratas, manſionaticum, metatum, vel hoſpitii quodcumque jus ſibi vindicaret.
Spicileg. To. 8. pag. 351. 352. 356. Unum enim idemque ſonant voces illæ omnes. *Nullus Judex publicus, vel quilibet ex Judiciaria poteſtate, ſeu aliquis ex fidelibus regni noſtri vel ſucceſſorum noſtrorum, paraveredum, aut paſcuarium, vel manſionaticum, aut aliquam indebitam exactationem ab eis vel ſucceſſoribus eorum exigat, neque in Eccleſias aut poſſeſſiones Monaſterii, aut manſiones, aut paratas facere, &c.* Carolomannus Caroli Calvi nepos idem privilegii annuit pluribus Cœnobiis aliis, vetitis ſuis Miniſtris & Officialibus omnibus, ne ibi hoſpitarentur, vel in eorum Eccleſiis, prædiorumque villis. *Manſiones, aut Paratas facere.* Plura hujuſmodi conceſſere & poſteriores Reges. Nec recedit à vero ejuſmodi aliquid priſcos conceſſiſſe Reges; cùm author ſit Flodoardus B. Rigobertum Remenſem Archiepiſcopum, ſedulò prohibuiſſe, ne Judices & Magiſtratus, metatum, vel onera quævis alia exigerent ex agris & villis Eccleſiæ ſuæ, per omnes Gallias ſparſis: vendicata illis ſtrenuiſſimè ea immunitate, quam Reges indulſiſſent. *Ut ſub inte-*
L. 2. c. 11. *gra immunitate omni tempore poſſent manere. Sic quoque ut nullus Judex publicus in ipſas terras auderet ingredi, ut manſiones intrando faceret, aut qualibet judicia vel xenia ibidem exigere ullatenus præſumeret.*

Solenniacenſi Monaſterio paulo effuſius annuerat Privilegium Marinus Papa, anno 885. quo ne Epiſcopis quidem, vel Comitibus fas erat, ut vel in iis
Conc. Gall. Tom 3. pag. 521. diverſarentur, vel quidquam juris exigerent. *Statutum etiam ut nullus Epiſcoporum, ſeu Comitum Manſionaticum ibi, vel Paratas, vel ſtationes requirere ſeu exigere præſumat.* His certè privilegiis excludi Reges non poterant, qui præterquam quod Cœnobiorum complurium ipſi fundamenta jecere, ea ſaltem ipſi reſtaurarunt, tuiti ſunt, beneficentia ſua & olim

cumulavere, & plerumque turſus aſpergunt, quoties ad ea accedunt.

XIII. Sed nec illud nos prætervolabit, quod ab eodem Pontifice ſubjicitur, Monachos ita exoneratos, liberalius in fideles omnes hoſpitalitatem
Ibidem. explicaturus. *Sed liceat ſervis Dei ſine aliqua inquietudine Deo ſervire, & hoſpitalitatis benevolentiam, prout eis libuerit, cunctis fidelibus impendere.* Hinc edocemur potiſſimam hujus Manſionatici juris originem repetendam eſſe ab antiquiſſima hoſpitalitate, in Apoſtolicis Epiſtolis, in Synodicis Conſtitutionibus tam enixè commendata, tam religioſè à fidelibus per plures olim ſæculorum orbes frequentata. Cujus rei & hæc aliunde probatio ſuppetit, ex Capitulari Carolomanni Regis, filii Ludovici Balbi. A Rege Parochis præcipitur, ut Parochianos incitent ad peregrinos tecto excipiendos.
Capit. Car. Cal. p. 471. *Placuit nobis, ut Presbyteri ſuos Parochianos admoneant, ut & ipſi hoſpitales exiſtant; & nulli iter facienti manſionem denegent.*

Obſerva hic autem *Manſionem* tantum attingi, ut hoſpites tecto excipiantur, non alimenta, quæ teſtimoniis ſuprapoſitis *Parata* dicebantur. Quin ex adverſo præcipitur, ut ne quid Parochiani charius vendant hoſpitibus, quàm loci incolis; alioqui querelas ſuas deponant hoſpites in aures Parochi, cujus erit operam dare, ut ea jactura ſarciatur. Procurabant ergo ſeipſos hoſpites, quibus aliquid rei erat: at tecto gratis excipi neceſſe erat, quòd rariſſima tunc eſſent publica diverſoria.

XIV. Sed cùm ea in Optimates hoſpitalitas deflexiſſet in ſervilem neſcio quam neceſſitatem, cúmque jus illud *Giſtii*, ſeu Metatus, utrumque complecteretur, tectum & procurationem, ſive ut tum loquebantur, *Manſionem & Paratas*: quantæ demum cumque eſſent Epiſcopalium Eccleſiarum, & Cœnobiorum opes, his illæ excipiendorum Magnatum ſumptibus exhauriebantur; & exareſcebant pauperibus, quæ divitibus redundabant. Hinc capta occaſio Solenniacenſis Privilegii de quo ſuprà.

Quantum autem ſumptuum fieret in Magnatibus excipiendis, docebit nos Luitprandus in enarrandis Viti Italiæ Regis geſtis. Regno ille Francico inhiabat, & cùm ad Mediomatricum civitatem adventaret, Manſionarium, ſive Vicedominum præmiſit ſuum. Epulum adornabat Metenſis Epiſcopus, Regiæ, quàm Epiſcopali dignitati propius, & Gallorum ingenio in luxum propenſo accommodatius, quàm ſacris iis Legibus, quibus uſus patrimonii pauperum temperatur. Vicedominus Epiſcopum convenit, & tertia tantum horum ſumptuum parte contentum fore Regem ſpopondit, dummodo equum ſibi dono daret. Aſpernatus eſt Epiſcopus Regem nullo magnificentiæ Regiæ ſenſu vigentem, & id tandem perfecit, ut in Regnum Odo Vito
L. 1. c. 6. præferretur. *Metenſis Epiſcopus dum cibaria ei multa ſecundùm Francorum conſuetudinem miniſtraret, &c. Non decet ſuper nos talem regnare Regem, qui decem dragmis vile ſibi obſonium præparat, &c.* Hinc facilè intelligis, quantum opum in excipiendis Optimaribus effunderetur.

XV. Erant autem & juſtiores Cœnobiis, quam cæteris Eccleſiis cauſæ, ut Metatuum & Giſtii tumultibus eximerentur, mirum in modum ſuo ſeceſſui, ſilentioque infeſtis. Ea ratio delibata fuit in Privilegio Solemniacenſi, ſicut & in illo Abbatiæ ſancti Cornelii apud Compendium, à Carolo
Spicil. to. 10. pag. 159. 649. Calvo conceſſo. *Similiter etiam totius ſilentii & quietudinis canonicæ ibi morem obſervandum, & ut à nullo exteriori hoſpite violetur; confirmamus, &c. Et de manſionibus, &c.* Non abſimili Privilegio idem Carolus ornavit & ſancti Juliani Brivatenſis Cœnobium, quod rurſus poſtea confirmatum eſt à Regibus Ludovico VII. & IX. *Decernimus, ut in ſupraſcripto Monaſterio nullus Regius, aut Epiſcopalis, aut Abbatialis, aut Comitalis homo manſiones ſine fratrum conſenſu accipere præſumat; vel in villis, &c. Nullus Judex, Manſionaticos, ſive paratas accipere præſumat.*
Unde liquet ſub Regibus tertiæ Francorum Dynaſtiæ perdiu adhuc locum fuiſſe eidem Metatûs juri. Surius ivo 5. Iun. c. 114.
Idem geous exempla in Germania ex vita ſancti Meinverci Paterbonenſis Epiſcopi facilè eruentur.

XVI. Erant tamen, fueruntque ſemper imitatores effuſiſſimæ ſanctiſſimæque largitatis Gregorii Magni, magnificentiam pene Regiam æmulantis. Celebratiſſimus ille Corbicenſis Abbas Adelardus communi & uſitata non contentus hoſpitalitate, ita conſtituebat, piam inter Epiſcopos & Proceres incendendam eſſe æmulationem, certamenque honeſtiſſimum, utri plura ultro citroque largirentur; non profana opum oſtentatione, nec ſacrilega Chriſti patrimonii prodigalitate; ſed religioſiſſima Chriſti imitatione, qui dives in omnes eſt; qui opes in univerſos prorſus ſine fine & ſine modo fundit; qui amicitias & charitatem conſtringit hac donorum & beneficiorum viciſſitudine; qui denique ex ipſa cœleſti ſede ſua exemplis & factis ſuis vociferatur,
Beatius eſſe dare, quam accipere. *Porro Regi & divitibus, noſtrorum nullus tam largus erat. Idcirco ut in* Surius die 2. Januar. c. 38.
omnibus Deus largitor omnium glorificaretur; Beatius inquam multoties judicans dare, quàm accipere. Nec ſecus aut ſentiebat, aut animatus erat B. Udalricus Auguſtanus Epiſcopus, cùm huc illucque pergentes Imperatoris Miniſtros tam prolixè ac perhumaniter exciperet: *Vaſſalli Imperatoris ab eo pergentes,* Surius die
vel ad eum redeuntes ſummo honore ſuſcepti, & in tan- 4. Iulii c. 3.
tum ſunt opulentati, ut in nullo eos aut jumenta eorum ulla indigentia fatigaret, acceptiſque ſecum ſtipendiis itineris eorum neceſſariis, læti ab eo redirent.

Exareſcunt opes, ubi eas effundit ſæcularis oſtentatio, non ubi charitas Epiſcopalis. Superabat ergo his Epiſcopis, Abbatibuſque, quo pauperes ſolarentur, etſi in divites omnia viderentur ejeciſſe. Alioqui alia iniſſent conſilia, ſeque conformaſſent ſupra laudatis Meldenſis Concilii Epiſcopis, qui luctuoſis ſuis temporibus, cùm vix egenorum neceſſitatibus conſulere poſſent, confidentius Regibus ſignificarunt, & ornamento ſibi, & voluptati ſemper fore Regum in Epiſcopalibus ſuis ædibus commorationem, quandiu facultas hinc non adimeretur pauperibus ſuccurrendi.

XVII. Non facilè in aliis extra Gallias regnis reperire eſt, eandem Giſtii & Manſionatici diſciplinam, quia nec facilè alibi invenias tam arctam intimamque conjunctionem Sacerdotii & Regni, quanta in Galliis effulſit ſub Imperio Caroli Magni, & auguſtiſſimæ ejus proſapiæ. Horum ſanè Regum largitas & Imperatorum, tanta Eccleſiæ adjecit latifundia, feuda, Ducatus, Comitatus, Principatus. Quanquam enim tum nec perpetui, nec hæreditarii eſſent hi honores, honorumque tituli; ſed perpetua & hæreditaria fuere opima & ampliſſima prædia, quæ illi larga manu dedere, & quibus aſſixi poſtea ſunt illi honorum tituli & dignitatum. Pro uno metatu Feuda nobilia vidimus dari. Omnium Cœnobiorum inopia ex eorum fiſco recreabatur. Ad eos ipſa recurrebant Concilia, ut ad Proviſores omnium Eccleſiarum; quibus ita demum conſtabat

Digitized by Google

Eccleſiaſticæ integritas diſciplinæ, ſi temporalibus non anxiarentur & avocarentur neceſſitatibus. Ceſſabit ergo illa jam admiratio, Qui proprium & peculiare Gallis fuerit hoc jus manſionatici.

Ex Græca hiſtoria unum illud addam turpiſſimè factum Græci Imperatoris, quo Gallicæ gentis & Eccleſiæ gloria amplius illuſtretur. Omnium flagitiorum colluvies Nicephorus Imperator exercituum ſuorum ducibus præcipiebat, ut Epiſcoporum Abbatumque ædibus & rebus licenter veſcerentur &

Cedrenus pag. 380. abuterentur, teſte Cedrenn. *Duces quoque exercituum juſſit Epiſcopis & Clericis mancipiorum loco uti; pro ſua authoritate in ædibus Epiſcopalibus & Monaſteriis divertere, eorumque rebus pro arbitrio abuti.*

CAPUT XL. *P. 3. l. 3. c. 9.*

De Militia, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis.

I. Romani Pontificis & Cleri Gallicani monitis obſecundans Carolus Magnus. Epiſcopos Clericoſque alios militia abſolvit, caſtriſque dimiſit, pauciſſimis exceptis ad Sacramentorum adminiſtrationem.

II. Obſervantur aliqua in hanc legem, in Epiſcopos, & in Clericos alios, qui apud Exercitum retenti ſunt.

III. Nihilominus Eccleſiæ onus incubuit ſufficiendæ Regi militiæ.

IV. Non omnes Abbatiæ ei ſubibant oneri.

V. Subibant omnes Epiſcopi, & Regiæ convocationis litteræ ad Metropolitanum perferebantur.

VI. Nec multò poſt Epiſcopi rurſus caſtris & exercitui affuere, & eò copias ipſi ſuas ſinguli duxere. Probationes ſub Carolo Calvo. Quantum hinc damnorum emerſerit.

VII. Militem ab Eccleſia ſubminiſtrari, ad ejus & Regis defenſionem, Pontificibus, Conciliiſque probatum eſt. Princeps ejus inſtituti non fuit Carolus Martellus.

VIII. Perhumaniter Reges cum Epiſcopis agebant.

IX. Novis argumentis evincitur, Epiſcopos Exercitibus affuiſſe.

X. Rationes & cautiones Hincmari circa Militiam, quam per Beneficiarios laicos Eccleſia ſuggerebat.

XI. Quando poſſent hi Beneficiarii exauthorari.

XII. Complures Epiſcopi veniam exorabant, ne Exercitibus ipſi adeſſe tenerentur.

XIII. Explicatur Epiſtola Joannis VIII. Papæ.

XIV. Reſpondetur ad exempla piorum aliquot Epiſcoporum.

XV. Mores Epiſcoporum Italiæ.

XVI. Quantum obſint nimiæ opes.

I. JAm Clerici & Epiſcopi arma induebant, & cum militum ſuorum cuneis Regiis exercitibus accedebant in omnibus propemodum Occidentalibus Provinciis; cum Carolus Magnus Sedis Apoſtolicæ obſecundans monitis, & precibus Epiſcoporum ſuorum, priſtina ſua retractavit conſilia, uſumque damnavit inſolentiſſimum, ſtatuitque ut deinceps duo, treſve, non plures eſſent in exercitu Epiſcopi, cum Preſbyteris aliquot ad ſpiritales neceſſitates, & ad Sacramentorum adminiſtrationem.

Anno 800. Conc. Gall. Tom. 2. p. 235. 232. Capitular. L. 7. c. 93. 103. *Apoſtolicæ Sedis hortatu, omniumque fidelium noſtrorum, & maximè Epiſcoporum ac reliquorum Sacerdotum conſultu, &c. Noſmetipſos corrigentes, poſteriſque noſtris exemplum dantes, volumus ut nullus Sacerdos in hoſtem pergat, niſi duo vel tres tantùm Epiſcopi, electione cæterorum, propter benedictionem & prædicationem, populique reconciliationem; & cum illis electi Sacerdotes, qui bene ſciant populis pœnitentias dare, Miſſas celebrare, de infirmis curam habere, ſacratique olei cum ſacris precibus unctionem impendere, & hoc maximè providere, ne ſine Viatico quis de ſæculo recedat.*

II. Non pauca hic ſunt quæ momenti plurimùm habeant. 1. Epiſcopi ad Exercitus profecturi à cæteris eligebantur; aut ut ne ampliores Diœceſes Paſtoribus orbarentur: aut ut ne iidem ſemper eas partes obirent, & vel ipſi vana ſæculi pompa inaneſcerent, vel eædem Eccleſiæ diutiùs viduarentur. 2. Curæ erat in primis, ut nec in exercitu vivis quiſquam excederet, niſi tribus his antè munitus Sacramentis, Pœnitentia, Extrema Unctione, & Euchariſtia. 3. Id oneris quoque Clericis his incumbebat, ut ſacrarum Reliquiarum pignora ad exercitum & in caſtra vectarent, tanquam inexpugnabile cæleſtis militiæ præſidium, illis demum affuturæ, qui pro religione & pietate certarent. *Ad Sanctorum patrocinia portanda.* 4. Preſbyteri quoque, ſeu Caſtrenſes Eleemoſynarii ab Epiſcopis deligebantur, & mittebantur ii quidem, qui & doctrina eſſent, & pietate ſpectata. *Quam formam* Capitul. l. 6. c. 285.
& de Sacerdotibus tenere optamus; id eſt, ut nec illi in hoſtem, niſi bene docti, & ipſi electione atque promiſſione propriorum Epiſcoporum, qui tamen tales ſint, de quorum ſcientia & vita ac converſatione omnes ſecuri eſſe poſſimus. 5. Nec Epiſcopis fas erat his, nec Preſbyteris vel arma corripere, vel manus conſerere; tum quòd ab eorum ſanctiſſima profeſſione immaniter id abhorreret, tum etiam quòd Europæ gentes hactenus omnes, quæ armis & manibus pluſquam precibus Cleri tribuiſſent & ſacrificiis, afflictæ & proſtratæ fuiſſent. *Hi verò nec arma ferant, nec ad pugnam pergant, nec effuſores ſanguinum, vel agitatores fiant; ſed orationibus inſiſtant, ut &c. Gentes enim & Reges earum qui Sacerdotes ſecum pugnare permiſerunt, nec prævalebant in bello, nec victores extiterunt; quia non erat differentia inter Laïcos & Sacerdotes, quibus pugnare non eſt licitum. Hæc verò Galliarum, Spaniarum, Longobardorum, nonnullaſque alias gentes & Reges earum feciſſe cognovimus, qui propter prædictam nefandiſſimum ſcelus, nec victores extiterunt, nec patriam retinuerunt.* 6. Cùmque hinc vecordes & malè feriati homines obloquerentur, Clericorum manibus arma excuti, ut & Cleri honor ac poteſtas infringeretur, atque ita demum agri & prædia Eccleſiæ invaderentur; ex adverſo teſtificatus eſt Carolus Magnus, tantò chariores ſibi fore Clericos, & commendatiora eorum commoda, quantò ipſi Canonum obſervantiores forent. *Quantò quis eorum amplius ſuam normam ſervaverit, & Deo ſervierit, tantò eum plus honorare & cariorem habere volumus.* Quoad agros autem Eccleſiæ, à Laicis eos jam non paſſus eſt obtineri, niſi libera Epiſcoporum & ſpontanea conceſſione.

III. At poſtquam arma geſtare & prælio congredi prohibiri fuere Clerici, eadem illos voluit Carolus lege teneri, armatos militum globos Regiis exercitibus ſuppeditandi. *Reliqui verò qui ad* Capitul. l. 7. c. 103.
Eccleſias ſuas remanent, ſuos homines bene armatos nobiſcum, aut cum quibus juſſerimus, dirigant, & ipſi pro nobis & cuncto exercitu noſtro Miſſas, Litanias, oblationes, eleemoſynas faciant. Spectabat id quidem ad Epiſcopos, Abbates & Abbatiſſas, quibus alibi interdicitur, ne arma aliis quibuſcumque quàm vaſſallis ſuis donent, aut vendant: ſi verò abundè inſtructis vaſſallis ſuperſit armorum aliquid, jubentur Principem certiorem facere. *Si plures habuerint* L. 3. c. 75.
brunias, quàm ad homines Rectoris ejuſdem Eccleſiæ ſufficiat, tunc Principem idem Rector Eccleſiæ interroget, quid de his fieri præcipiat.

VI. Nec omnibus tamen Abbatiis id oneris erat impoſitum, ut copias militares ad exercitus Regios miſſitarent. In Conventu Aquiſgranenſi Ludovicus Pius, convocatis Epiſcopis, Abbatibus &

Proceribus, deſixit numerum Cœnobiorum, à quibus & annua dona & copias militares ſuppeditari neceſſe eſſet, ut ſuprà jam diximus. Quatuordecim tantùm ſuere in Gallia & Germania, quæ militem

Conc. Gall. To. 2. pag. 685.

ſubminiſtrare juberentur. Suis Sirmundus Conciliis hanc Abbatiarum diſtributionem intexuit. Epiſcopi certè hac neceſſitate nulli nobis quidem videntur abſoluti fuiſſe. Quin nec multò pòſt ipſoſmet ominamur cum copiis ſuis ad Regias expeditiones profectos eſſe. Agobardum Viennenſem Archiepiſcopum author eſt Ado Viennenſis in exercitu apud Santones diem ſuum obiiſſe. *Agobardus apud Santones in expeditione Regia poſitus defungitur.*

V. Ex Epiſtola Arebiepiſcopi Trevirenſis ad Frotarium Tullenſem Epiſcopum, non hæc duo tantùm dilucidè colliguntur, & omnes Epiſcopos, & pauciſſimos Abbates ei legi obnoxios fuiſſe militis ſuppeditandi ad caſtra Regia: ſed & illud nobis hic non prætereundum, litteras Imperatoris ad Archiepiſcopum, vel ad Miſſum Dominicum mitti ſolitas, ut ditionis ſuæ Epiſcopos admoneret, juberetque ab illis admoneri Abbates & Abbatiſſs, hac lege devinctos, ut loco & die certo turmas

Du Cheſne To. 2. pag. 721.

militum inſtructas adeſſe curarent. *Notum ſit tibi, quia terribile imperium ad nos pervenit domni Imperatoris, ut omnibus notumfaceremus, qui in noſtra Legatione manere videntur, quatenus univerſi ſe præparent, qualiter proficiſci valeant ad bellum in Italiam, quoniam inſidiante Satana Bernardus Rex diſpenit rebellare ei. Propterea tibi mandamus atque præcipimus de verbo domni Imperatoris, ut ſtudeas cum ſumma feſtinatione omnibus Abbatibus, Abbatiſſis, Comitibus, Vaſſis Dominicis, vel cuncto populo Parochiæ tuæ, quibus convenit militiam Regiæ poteſtati exhibere, quatenus omnes præparati ſint, ut proficiſcantur in partes Italiæ.*

VI. Quòd autem rurſum Epiſcopi copias ipſi ſuas ad Regia caſtra deducere cœpiſſent, maniſeſtiſſimè id declarat Concilium Vernum II. anni 844. ſub Carolo Calvo. Statuitur enim ut Epiſcopi, qui militem ſuum ad expeditiones Regias non ductabunt ipſi, ſeu gravi diſtineantur ægritudine, ſeu veniam Rex fecerit, deligant aliquem ex Regiis Præfectis, cui turmas ſuas deducendas committant.

Can. 8.

Quoniam quoſdam Epiſcoporum ab expeditionis labore corporis defendit imbecillitas, aliis autem veſtra indulgentia cunctis optabilem largitur quietem, præcavendum eſt utriſque, ne per eorum abſentiam res militaris diſpendium patiatur. Itaque ſi veſtra conſentit ſublimitas, homines ſuos Reipublicæ profuturos, cuilibet fidelium veſtrorum, quem ſibi utilem judicaverint, committant, &c.

Mirum quantum hæc Conſtitutio diſtat ab illa ſuperiori Caroli Magni, quæ non quibuſdam Epiſcopis remittebat eam neceſſitatem deducendarum ſuarum turmarum, ſed omnes omnino caſtris interdicebat, ſecundùm Canones, edicebatque, ut in ſuis potiùs Eccleſiis reſiderent, precibuſque ſuis & hoſtiis certarent, atque communes expugnarent juſtitiæ & Regni hoſtes. Sed nec illud effugerat Carolum Magnum, quantis ærumnis & cladibus implicandum foret, ſive Caroli Calvi, ſive cujuſcumq; Regnum, quòd Clericorum non ſacrificia & preces ac religiones, ſed arma & pugnæ defenſarent. Concilio Verno II. excuſationis aliquid forſan & patrocinii accerſi poteſt, ex neceſſitate cedendi voluntati Regis, apud quem tamen non diſſimulabat optatiſſimum omnibus Epiſcopis futurum fuiſſe, ut eadem omnes immunitate impertirentur. *Aliis veſtra indulgentia cunctis optabilem largitur quietem.* Viderint alii, an eam Epiſcopis inflictam neceſſitatem ſatis excuſare illud poſſet, quod eodem Canone inſinuatur: Per Epiſcoporum ſcilicet abſentiam copias eorum dilabi ſolitas; nimirum ubi moventur Epiſcopi eum deligere, ad copiarum ſuarum regimen, qui eas in officio continere maximè poſſit. *Quem ſibi utilem judicaverint, committant, cujus diligentia, ne ſe ab officio ſubtrahere valeant, obſervetur.*

In Concilio Meldenſi anno 845. ſtatutum fuerat, ut Epiſcopi, qui hoc minùs poſſent officio in Rempublicam fungi, ex Vaſſallis ſuis aliquem ſibi ſubrogarent, de conſilio Archiepiſcopi ſui, dum is Vaſſallus à ſpe ſuccedendi in Epiſcopalem Cathedram alienus eſſet. *Obſequium verò ad Rempublicam pertinens qualiter exequatur, per tales ex ſubditis & Eccleſiaſticis miniſtris, cum conſenſu Archiepiſcopi, propter pacis charitatiſque cuſtodiam, Epiſcopus ordinet ac diſponat, quos ſuccedendi in Epiſcopatu appetitus indebitus non elevet.* Can. 47.

VII. Sed quod hoc Capite molimur militiam illuſtrare, & militum turmam ab Epiſcopo quolibet Regibus ſufficiendam: præſtantiſſimè in eo verſati ſunt Concilii Cariſiaci Præſules, ſcripta decantatiſſima illa nobis ad Ludovicum Germaniæ Regem Epiſtola. Hincmarus enim Remenſis Archiepiſcopus ejus Concilii Præſes, duarum ibi congregatarum Provinciarum nomine affirmavit, Eccleſiæ hinc opes incredibilem in modum exaggeratas fuiſſe, hinc illi ingruentium infidelium perſecutiones: unde conſilium illa tandem inierit, opum ſuarum partem aliquam effundere ad augendam Regni militiam, ita demum præſidio ſibi futuram, pacis & tranquillitatis publicæ vindicem. *Ideo conſtituerunt* Ann. 858.
Apoſtolorum ſucceſſores hoc ordinari, ut quia creverunt Can. 7.
fidelium vota, & increverunt infidelium mala, augeretur per diſpenſationem Eccleſiaſticam regni militia ad reſiſtendam malorum nequitiam, quatenus ipſa Eccleſia defenſionem haberent & pacem, & Chriſtianitas obtineret tranquillitatem.

Mox verò ibidem refertur illa Eucherio Aurelianenſi Epiſcopo objecta viſio, de luctuoſa Caroli Martelli damnatione, ob occupatos ab eo primùm fundos Eccleſiæ, quam labem reſarciam fuiſſe teſtantur à Pipino in Concilio Liptinenſi, ubi quæ in poteſtate erant Eccleſiæ reſtituit; reliqua retinuit aſſenſu Epiſcoporum & precario. Hæc Præſules Ludovico intonabant, ad invadendum germani regnum advolanti, ut edocerent, quàm execrando & infando facinore Reges prædia uſurpent Eccleſiæ, quæ ſuos ipſa fundos ex parte dicavit alendæ militiæ, ad ſuam & regni communem defenſionem, & cujus ipſimet Principes, ſicut & rerum ejus omnium profitentur tuitionem. *Quapropter ſicut & illæ* Ibidem.
res ac facultates, de quibus vivunt Clerici, ita & illa ſub conſecratione immunitatis ſunt, de quibus debent militare vaſſalli, & pari tuitione à regia poteſtate in Eccleſiarum uſibus debent muniri.

Hinc illud certè emicat, nec Hincmaro, nec cæteris hujus Concilii Antiſtibus perſuaſum fuiſſe, vel Carolum Martellum, vel Pipinum authores ejus primùm militiæ fuiſſe, quam Eccleſia aleret: ſed ipſos Epiſcopos ejus inſtituti principes & duces præiviſſe ad Eccleſiarum, ad rerum Cleri, ad ſacri patrimonii, ad Clericorum tutelam. Nec ab hac ſententia deviabat vel Carolus Magnus, vel ille Epiſcoporum ſub eo Conventus, de quo paulò antè verba fecimus, cùm redintegrandæ Canonum in

his diſciplinæ ſtudentes, Epiſcopos quidem, cæteroſque Clericos militia & caſtris ablegarent; ſtirmarent autem priorem, ſive legem, ſive conſuetudinem ſuggerendæ Regiis Caſtris militiæ. Si hoc illis fixum animo præceptumque fuiſſet, clades regnorum ex rerum Cleri, æquè ut ex Clericorum profanatione in militiam ſæcularem proficiſci, utrique malo pari cura & ſtudio medicati eſſent. Denique in Leonem ipſum III. Papam conferri non injuria poſſe videtur eadem, atque Hincmari ſententia: cùm ejus præceptionibus & monitis obtemperans Carolus Magnus hæc omnia in eum modum conſtituerit: hac quoque militia, ut mea fert opinio, Eccleſias exoneraturus, ſi & id Leo flagitaſſet.

VIII. Sed quantumvis diuturna & antiqua conſuetudine cogerentur Epiſcopi militem Regibus alere & adjicere, ad Regni, quo & Eccleſia continetur, incolumitatem: humaniſſimè tamen Rex & mira quadam ſuavitate eas eliciebat ab Epiſcopis copias, ubi neceſſitas inſtaret. Teſtimonio ipſius uti fas eſt Caroli Calvi Regis, in ipſius accuſatione adversùs Vuenilonem Archiepiſcopum Senonenſem, in Concilio Tullenſi ad Saponarias:

Ann. 859. Conc. Gall. To. 2. pag. 243. 245.

Cùm contra inimicos meos, ac vaſtatores Eccleſiæ & depopulatores Regni, cum fidelibus Dei ac noſtris perrexi, nec per ipſum, nec per debitum ſolatium, quod anteceſſores mei Reges & ego ipſe ex Eccleſia illi commiſſa habere ſolitus eram, aliquid adjutorii prubuit; præſertim cum hoc devotè ab illo petierim. Expreſſiùs adhuc autem in Epiſtola Synodica ejus Concilii ad Vuenilonem ipſum: *Quod ſi conſueta Eccleſia veſtra privaveritis militia, quam ſupplex ipſe à vobis popoſcerat.*

IX. Cùm expoſtulet hic Rex, quod Vuenilo Archiepiſcopus nihil ſibi in expeditione militari opis contulerit, nec *per ſeipſum*, nec per copias Eccleſiæ militum: ruſum declarat in more uſitatiori poſitum fuiſſe, ut Epiſcopi per ſeipſos militum & Beneficiariorum ſuorum turmas ad Regia caſtra deducerent. Accipe & aliud rei ejuſdem documentum ex Epiſtola Nicolai I. Papæ ad Carolum & Ludovicum Reges.

Epiſt. 25.

Quod ſubintuliſti dicendo, Majorem partem Epiſcoporum omnium die noctuque cum aliis fidelibus tuis, contra Piratas maritimos invigilare, ob idque Epiſcopi impediantur venire. Ea vel erat, vel prætexebatur cauſa, ne ſinerentur Epiſcopi ad Concilium pergere Romanum, quo Gallos & Germanos Præſules convocarat Nicolaus. Reſcripſere ad Pontificem Reges, *majorem partem Epiſcoporum*, in exercitu cum Regibus præſto eſſe. Doluit vehementiſſimè Pontifici, quod in caſtris verſarentur Epiſcopi, quorum arma ſpiritalia ſunt, quorum adverſarii dæmones, & ſcelerum quique ſectatores: at ſumptu Eccleſiæ cogi aliquem militem in ipſiuſmet defenſionem non moleſtè tulit. *Cùm militum Chriſti ſit Chriſto ſervire; militum verò ſæculi ſæculo. Quod ſi ſæculi milites ſæculari militia ſtudent, quid ad Epiſcopos & milites Chriſti, niſi ut vacent orationi?*

Nec diſſimulat Hincmarus ſemetipſum cum cæteris Epiſcopis in exercitu tunc fuiſſe, ad excubias adverſus Normannos agendas: *Quando in excubiis contra Normannorum infeſtationem degebamus.* Et in reſponſione ad ſuperiorem Nicolai Papæ Epiſtolam:

To. 2. pag. 3. To. 2. pag. 259.

Cum domno noſtro Rege, in hoſte ex omni regno ſuo collecta, contra Britones & Normannos illis conjunctos, ſicut & cæteri Conſacerdotes noſtri ſecundùm regionum noſtrarum gravem conſuetudinem, cum ſuis vadunt: quam longè infirmitate attritus potero, cum hominibus commiſſæ mihi Eccleſiæ perrecturus. Videtur illi quidem hanc eſſe *gravem conſuetudinem*, non ait iniquam. Propriam quidem & peculiarem profitetur eſſe Imperii Francici: *Regionum noſtrarum gravem conſuetudinem.* Sed in ea quam poſtea dedit ad Adrianum II. Epiſtola, Epiſcopos vehementer commendat Gallicanos, qui temporibus & neceſſitatibus obſequantur: atque ita Regem Provincias peragrantem excipiant & procurent Epiſcopalibus in ædibus ſuis, & certo illi numero militem ſufficiant: propterea nimirum quod terrenas res poſſideat Eccleſia iis Legibus, quas terreni Reges ad Reipublicæ ſalutem promulgant.

To. 2 pag. 608 695. 761.

Regio cultu eo recepto, de Eccleſiaſticis facultatibus ſicut præcipit, & quandiu præcipit, illi & ſibi obſequentibus ſervio; ut quietè ſecundùm quod inſtat tempus, cum mihi commiſſis degere poſſim. Dicit enim hanc poteſtatem ſuos deceſſores habuiſſe, quam ipſe nullius interdictione dimittet, &c. Si per jura Regum poſſidebunt poſſeſſiones, non poſſunt ut Regi de Eccleſiaſticis poſſeſſionibus obſequium non exhibeant, ſicut anteceſſores mei ſuis anteceſſoribus exhibuerunt. Et rurſus alibi inter alia & alia Epiſcoporum munia, iſtud in præteritis non reliquit, quod neceſſitate aſtruit propugnandæ Eccleſiæ, & reddendi Cæſari, quod Cæſaris eſt. *Militiam ad defenſionem ſanctæ Eccleſiæ, ſecundùm poſſibilitatis quantitatem, juxta antiquam conſuetudinem Regiæ diſpoſitioni exhibere, & ſecundùm Domini juſſionem, quæ Cæſaris ſunt, Cæſari, & Deo quæ Dei ſunt reddere.*

X. His tribus veluti fundamentis aſtruit Hincmarus Epiſcoporum in hujuſmodi rebus conſilia & rationes. 1. Altiſſimas cùm ea jam conſuetudo radices egiſſet, Regique certum eſſet nihil remittere, ſerviendum erat neceſſitati: vel quod charitas, quod prudentia non ſinebat, abjicienda Eccleſiarum cura. 2. Qui Regni, ii & Eccleſiæ hoſtes ſunt, in quam ſtatim redundant Urbium & Provinciarum clades. Æquitati igitur præ cæteris conſentaneum eſt, ſumptu Eccleſiæ, res Eccleſiæ tegi ac defendi adverſùs Regni & Eccleſiæ infeſtationes. 3. Cùm Chriſtus reddi Cæſari ſanxerit, quæ ſunt Cæſaris, jam non vacat minutias conſectari diſputationum & rixarum de finibus juris auſterioris & accommodari temporibus: ſed religioſa & ſimpliciori Incarnatæ Veritatis Chriſti imitatione, reddenda ſunt Cæſari antiquiſſima hæc jura, quæ conſuetudo invexit, quæ confirmavit neceſſitas, quibus Chriſti exemplo & verbis conſecratio quædam acceſſit, ſive ſtricto, ſive humaniori tunc juri morem geramus.

His ſuam Hincmarus ſententiam muniebat rationibus, cui & alia alibi idem ipſe præſidia accerſivit. 1. Præ cæteris omnibus impendendos eſſe Eccleſiæ proventus in alendos pauperes, hoſpites, Clericos. 2. Tum reſidua poſſe in militiam effundi, cui & addicuntur prædia quædam in Beneficium data, vel in feudum Vaſſallis Eccleſiæ, pro ejus tutela ſtipendia facturis. 3. Atqui his etiam beneficiis, ſeu prædiis in milites collatis ſuo fungitur Eccleſia officio in Principes, & quæ ſunt Cæſaris, Cæſari reddit.

Ibidem. pag. 324.

Porrò Epiſcopus diſpoſitis quæ ſunt Eccleſiæ ac ſuis, Eccleſiaſticorum nihilominus & pauperum hoſpitumque ſubſidiis, cùm de rebus Eccleſiæ propter militiam beneficium donat, talibus dare debet, qui idonei ſunt reddere Cæſari quæ ſunt Cæſaris, &c. Ad defenſionem generaliter ſanctæ Dei Eccleſiæ, ſed & ſpecialiter ipſius Eccleſiæ, &c. Ubi & hoc addit Hincmarus, ſi quo præcipiti conſilio, vel animi levitate Epiſcopus Beneficiarios hos laïcos feudo Eccleſiaſtico ſuo ſpoliatum iret, aut eodem beneficio fraudaret filios eis defungendo non impares, ingraveſcente patris ætate, vel eo etiam extincto; poſſe hos apud viciniores

Epiſcopos conqueri, tumque præteritis Civilibus Judicibus, Reges ipſos appellare.

X I. Hi nimirum Beneficiarii, & Vaſſalli Eccleſiæ, laudatis ſupra teſtimoniis dicebantur *Fideles Dei*, *Homines Eccleſiæ*; ſegregati ab iis, qui *Fideles Regis*, *Homines Regii*, appellitabantur. Percenſentur alicubi ab Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo cauſæ juſtiſſimæ, quibus moveri poterat Epiſcopus, ut gradu moveret, ejiceretque, ac exueret quempiam ex his Beneficiariis laïcis: Si Beneficii ſui Eccleſiam collabi ac ruinam facere ſineret, aut ædes; ſi ad Epiſcopum non perduceret eo numero milites, de quo convenerat: Si Placito, vel Conventui Juridico Epiſcopi non adeſſet, quo ruſticorum querimoniis faceret ſatis. *Nec ad ulla Placita de conſideratione mearum neceſſitatum, ad quæ mei alii homines venerant, ipſe venerat, juſtitiam de ſuis, qui de illo reclamabant, hominibus villanis reddere unquam noluerit. Et nunc cum omnes banniti fuiſſent in Regem, & ipſe cum aliis meis veniſſem hominibus, neque venerit, neque miſſum tranſmiſerit, &c.*

Ibidem. Pag. 146. 160. 611.

X I I. Mandato Regio jubebatur quandoque Hincmarus Remenſis, juſſuſque parebat, ut Epiſcopos & Comites ad Exercitum convocaret, ita perhibente Flodoardo: *Hincmaro Rex idem non ſolum de rebus Eccleſiaſticis, ſed & de populo in hoſtem convocando, ut ipſe hoc ageret, mandare ſolebat: & ipſe excepto Regis mandato tam Epiſcopos, quàm Comites convocare ſolitus erat.* Non facilè quanquam doctiſſimus Præſul, Epiſcoporum in Exercitu præſentiæ ita patrocinari potuiſſet, ſicut Eccleſiæ expenſis in militem, qui communes & Cleri & Regni hoſtes aut amoliretur, aut contereret. Alibi certè narrat idem Flodoardus, eundem Hincmarum reſidentiæ Epiſcopalis tunc retinentiorem, ad Comitem Theodoricum miſiſſe Catalogum militum, quem ad Regium deſtinabat exercitum, & dona, ſeu pecuniam Regi repræſentandam, tum adversùs Paganos bellum gerenti. *Theodorico Comiti mittens nomina ſuorum in expeditionem, Regiſque ſervitium properantium. Item pro muneribus argenti, quod Regi moranti ad Dei ſervitium in terra per Paganos deſerta mittebat.* In ejus erat, erat & in aliorum Epiſcoporum poteſtate ſimiliter Caſtris ſemper abeſſe, armis abſtinere. At utcumque probabile ſit hus tum Epiſcopos manus cum hoſte non conſeruiſſe; conſtat tamen eorum ſucceſſores non interfuiſſe tantum caſtris, ſed & aciei & prælio. Non tacet Flodoardus inſignia eorum facinora, & fortiter geſta ad Regni & Eccleſiæ ſalutem. Fuit & cum unus Remenſis Archiepiſcopus mille & quingentos milites Regio exercitui adjecit. Sed proclive & expeditum erat ſummi Numinis Providentiæ, pro Eccleſiæ & Regni incolumitate excubanti, per alios eaſdem explicare victorias.

L. 3. c. 18. 26.

L. 4. c. 14. 15. 16. Et in Annal. ann 940. 944 958.

Franconi Cenomanenſi Epiſcopo veniam fecit Carolus Rex, ut ne per ſeipſum copias ad caſtra deduceret, ſed per unum ex proximis, quem ea de cauſa donavit parte aliqua agrorum Abbatiæ ſancti Carilephi, eo extincto Abbatiæ reſtituendorum. *Carolus Franconi Epiſcopo conceſſit, ut hoſtes & itinera nulla faceret, ſed Adalghiſus ſuus propinquus omnia regalia ſervitia faceret pro eo, & per licentiam Franconis aliquam partem Abbatiæ ſancti Carilephi teneret, &c.* Aldrico Cenomanenſi Epiſcopo Ludovicus Pius ejuſdem rei copiam fecit, ut ad idem munus ſubrogaret ſibi Oeconomum: aut ſi nullum in Eccleſiæ gremio idoneum haberet, aliquem ex ſæcularibus. *Oeconomum qui noſtra ſervitia faceret, &c. vel quemcumque de noſtris fidelibus, tam intra, quam extra palatium.* Porro ſanctiſſimè Imperatori affirmaverat Aldricus, ſi repulſam pateretur, cogereturque toties rurſum Eccleſia ſua abeſſe, certiſſimum ſibi eſſe, abire Epiſcopatu. *Aſſerebat quod ſi aliter ad peragendum ſuum miniſterium otium à nobis impetrare non poſſet, magis velles honores ſibi collatos dimittere, quàm Clerum & populum ſibi commiſſum negligere, & propterea, quod abſit, in perditionem incidere.*

Baluz. Miſcell. to 3. pag. 129. 174 S. Calais.

Ibidem.

In Epiſtolis Lupi Ferrarienſis Abbatis, ipſum perſpicimus perſæpè ea à Rege exolvi neceſſitate deducendæ turmæ militaris ſuæ, & ſiſtendi ſe exercitui: tumque copias ejus proficiſci ſolitas *cum Comite pagi*; has quandoque Regem toto biennio retinuiſſe, ſuo ipſarum ſumptu merentes; diuturnis autem his caſtrametationibus, & Eccleſias, & Abbatias, & Vaſſallos uſque adeo exhauſtos fuiſſe; ut induciæ neceſſariò concedendæ eſſent, per quas & reſpirare, & vires, copiaſque reficere daretur; denique peculiares Abbatibus fuiſſe cauſas, ut ne per ſeipſus caſtra & exercitum adirent. *Ego, ut noſtis, hoſtem ferire ac vitare non didici: nec verò cætera pedeſtris ac equeſtris militiæ officia exequi. Nec Rex noſter ſolis bellatoribus indiget.* Ea utique ratione tot Cœnobia immunitatem conſecuta ſunt militiæ. Abbatia ſanctæ Columbæ in Diœceſi Senonenſi à Ludovico Pio ejuſmodi libertatem impetravit; *Ut abſque regali, aut publico ſervitio, vel quolibet Abbatis dono, aut exactione, &c.* Eodem privilegio muniri curaverat nonnullas ex ſuis Eccleſiis Tilpinus Archiepiſcopus Remenſis. *Conceſſa, remiſſaque ipſis omni quam debeant exactione militia.*

Epiſt. 21. 24. 25 32. 78.

Append. Baluz. ad Lupum. pag. 506. Spicil. to. 2. Pag. 582. Flodoard. L. 2. c. 17.

X I I I. Urgebat quidem Joannes V I I I. Epiſcopos Gallicanos, ipſimet ut militum copias deducerent ad Eccleſiæ Romanæ defenſionem; ſpemque oſtendebat pleniſſimæ indulgentiæ iis, qui defenſionem Eccleſiæ ſanguine ſuo conſignarent. Sed quod ad præſentiam attinet Epiſcoporum, zeli ſui æſtu abripiebatur forſan Joannes, & bona ejus venia fas erit nobis adhærere potius Leoni I I I. & Nicolao I. qui diverſam rationem ſupra conſectari viſi ſunt.

Epiſt. 114. 125 244.

X I V. Nec nos etiam præterit B. Udalricum Auguſtanum Epiſcopum, alioſque eminentiſſimæ ſanctitatis Præſules, agmina ſua ad exercitum Regium duxiſſe ipſoſmet. Sed præterquam quod hi Epiſcopi armis nunquam cingebantur, nedum acie pugnarent: quin eorum ſimiles videantur, quos Carolus Magnus in Exercitu retinebat pauciſſimos, qui regimini animarum præeſſent, & adminiſtrationi Sacramentorum? 2. Sed nec illud abhorret à vero, ſanctiſſimos nonnunquam viros potuiſſe tantiſper ab orbita recta deflectere, & à Canonicarum Regularum obſervantia accurata, ſive per incogitantiam, ſive torrente abreptos conſuetudinis, ſive ut neſcio quo charitatis blandimento accommodarent ſe Principis voluntati, ex quo uberiores poſtea fructus ſperarent ad Eccleſiæ dignitatem & ſalutem redituros. 3. Si Hincmarus ingemiſcebat gravi huic conſuetudini, & Apoſtolicis præceptionibus adverſariæ, quibus attemperare ſe debent Epiſcopi: quid nobis augurandum, quæſo, eſt de B. Udalrico, & aliis Præſulibus, quorum memoria Faſtis Eccleſiæ conſecrata eſt? De illis exiſtimandum eſt, non ex iis quibus indoleſcebant, ſed quæ in votis habebant. 4. Eſt etiam ſimillimum veri frequenter eos veniam Principis exoraſſe, ut tutò abeſſe poſſent, quod de Hincmaro & Lupo diximus. Æmulatores etiam aliquos habebat beatus

Surius die 4. Iul. c. 20. 12. 23.

Udalricus, qoi Adalberonem nepotem ſubrogari ſibi evicit ad hæc officia, & ductandi agminis militaris, & frequenrandæ Aulæ *Conceſſum eſt Udalrico avunculo, ut Adalbero ejus vice itinera hoſtilia cum militia Epiſcopali in voluntatem Imperatoris perageret, & in Curte Imperatoris ejus vice aſſiduitate ſervitii moraretur; ea videlicet cauſa, ut præfato Præſuli, Dei ſervitio & cuſtodiæ gregis commendati & utilitatibus Eccleſiæ & orationibus, ſecundum ſuum deſiderium, immorari licuiſſet.* Per Laïcos his ſe fungi ſolitum officiis
Flodoard. L. 3. c. 18. teſtificatur Hincmarus: *Curam villarum, & diſpoſitionis domus, regaliumque ſervitiorum & hoſpitum, per fidelissimos laïcos tractabat.* Franco Leodienſis Epiſ-
Epistol. To. 6. pag. 17. copus ſera, ſed ſeria certè pœniteotia ductus eſt, quod partes tandiu ſuſtinuiſſet non Epiſcopi, ſed Ducis. Itaque veniam ab Apoſtolica Sede exoravit, oon ut retineret, ſed ut exoeret Epiſcopatum.

XV. Italiæ Eccleſiæ & Provinciæ oon tam arctè coaluerant com Imperio Francorum, quàm Galliæ & Germaniæ; hinc oe iſtæ quidem militares Cleri ſervitutes æquè illi inhæſerant. Narrat Ratherius Epiſcopus Veroncoſis, juſſos ab Imperatore Epiſcopos ſuæ Provinciæ, Clericoſque cæteros, ut Caſtrum aliquod obſidereot; excuſaſſe ipſos militiæ ſacræ & ſæcularis diſcrepantiam & conflictationem: quanquam ſtupenda aliàs morom corruptela & perverſitate, ſatis proderent, non religionis ſe charitate, ſed otii ac qoietis ignavia tergi-
Spicileg. To. 2. pag. 370. verſati. *Nam & ego ipſe quondam cùm Imperiali præcepto urgeremur, Gardam obſidere caſtrum, & Epiſcopi ac Clerici iſtius Provinciæ, non quidem religionis amore, ſed laboris obtenderent odio, ſui hoc ordinis minimè fore; petulanti ut ſæpè reſpondi ſermone. Ut non permittunt Canones Clerico pugnare, ſic nec ſtuprare.*

XVI. Aptiſſimè claudet hoc Caput Adelardus Abbas Corbienſis ſanctiſſimus, qui paupertatis amorem alumnis ſois inſtillabat, duplicis illius exaggeratione periculi, quo eos opulentia implicuerat. Primò qood abdicatis ſæcoli ludibriis & pompis tumultuoſis, in eandem relapſi eſſent voraginem, curis, litibus, anxietatibos innumeris, ad harum opum defenſionem devorandis. *Dicebat quod*
Surius die 2. Januar. c. 44. *multi, non ſolùm Rectores Eccleſiarum, ſed etiam ipſi ibidem Deo degentes, qui ſæculo renuntiaſſe videntur, ob id decepti eſſent, quòd rebus nimis abundarent, in tantum ut ſæculo ſervire denuo cogerentur, qui mortui mundo eſſe debuerant. Quid, inquit, prodeſſe poterit, rebus propriis futuros expoliari hæredes, & rurſus eos mancipari negotiis ſæcularibus?* Secundò, quòd dona Regia & militares cuneos jam ſuppeditare cogerentur ad tutelam Regni, cui ſatis conſultum eſſe poſſe non videtetur, niſi aliquid ſuppetiarum ferrent ingentia illa prædia, fiſco Eccleſiæ attributa. *Conſtat igitur nos in præſenti tempore, ideo Reipublicæ deſervire, quia ipſa noſtris attenuata cupiditatibus, ex ſe ſubſiſtere non poſſe manifeſtè cauſatur. Et idcirco nos infideles, qui liberi in Chriſto eſſe debuimus, facti ſumus turpiſſimæ ſervitutis etiam inviti ſervi, &c. Neque enim à nobis exigitur, quod neceſſaria tantùm retinemus: ſed quia ſuperflua, ut ab ipſis dicitur, poſſidemus: & unde miſeri læti eſſe in poſſeſſione cupimus, inde anguſtamur in omni opere bono.* Tenoiora certè Cœnobia ſuperiùs diximus his oneribus abſoluta fuiſſe.

CAPUT XLI. *P. 4. l. 3. c. 22.*

De Immunitatibus Clericorum & bonorum Eccleſiæ in Anglia poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Immunitates Eccleſiæ Anglicanæ ante Vuillelmum Nothum, & eo regnante. Vuillelmus Ruffus ejus filius illas deterere incipit.

II. Moderatam ei pecuniam obtulit B. Anſelmus ad regni defenſionem, recuſavit animam, teſtitique inuſitatis in Eccleſiæ exactionibus.

III. Magnanimitas duorum Præſulum alterum.

IV. De exactionibus novis pecuniæ ad bellum ſacrum Palæſtinæ. De Decimis Saladinis Petrus Bleſenſis in eas deſtomachatur, zelo ſuo ultra metas abreptus.

V. Epiſcopi, Pontifices, Concilia has Decimas exigunt aſſentientibus vehementer Regibus.

VI. Ejuſdem modi conceſſiones impetrant Reges à Pontificibus, & à Clero ad Regni neceſſitates.

VII. Exigebant & Pontifices in Eccleſia ſua uſus. Plura in has exactiones adnotata.

VIII. Ad Regum & Pontificum uſus exactiones aliæ. Quibus ſe Clerus rationibus adverſùs eas muniret.

IX. Pontifex & Clerus hinc & hinc Regem interpellant, ut fas ſit, ut ne ſiue ſit exigere. Concilium generale Lugdunenſe Decimas exigi decernit ad Terræ-ſanctæ ſubſidium.

X. Clero alternâ à Pontifice ad Regem, à Rege ad Pontificem confugiente, illi quandoque conſpirant ad Eccleſiæ & Regni neceſſariam, ac ſine ingentibus expenſis defenſionem.

XI. Ad bella ſacra pecunias à Clero conferri, jus faſque erat. Præſules Angliæ rerum Eccleſiæ ſuæ temporalium tenaciores, & illiberaliores. Sacræ expeditiones S. Ludovici noſtra hanc rationē & ſententiā ſuffragantur.

XII. Rurſus Pontificum & Regum exactiones. Monachorum querela, Hiſtoricorum Philippica, uſque ad Eduardum I. Regem. Quantulum eis fidei adhibendum ſit.

XIII. Recuſanti pecuniam Clero tutelam vicissim recuſat Eduardus, & ita cogit plura referre, quàm expetierat. Parlamenta ſub eo in hodiernam formam provecta.

XIV. Exactiones in Clerum ſub Eduardo II. & III.

XV. Longè calamitoſiſſima deinceps Eccleſiæ Anglicanæ facies, ubi Vicleffus virus evomuit ſuum, & in Clerum plebi ſeditioſæ faces ſubjecit.

XVI. Compulſus eſt denique Clerus aſſentiri donis gratuitis, ſed ordinariis: & eo authoramento libertates ſuas firmare, licentiam potiſſimum in ſtatos Conventus coeundi.

I. EDuardi Angliæ Regis Leges Eccleſiaſticæ, Vuillelmi Nothi Regis cura compilatæ, nonnollis poſtea etiam auctæ additamentis: ita ſtatuebant, ex certa agri quantitate certam etiam pecuniæ ſummam collatum iri, ad Piratas propulſaodos; porro Cleticorum agros immones fore, quòd in eotum precibus plus præſidii ſit, quàm in armis. *De hoc danegeldo libera & quieta erat omnis Eccleſia, & etiam omnis terra, quæ in proprio dominio* Cap. 11.
Eccleſiæ erat, ubicumque jacebat, nihil prorſus in hac tali redditione perſolvens; quia magis in Eccleſiæ confidebant orationibus, quàm in armorum defenſionibus. Additur ibidem Eccleſiam Anglicanam ea immunitate uſam eſſe oſque ad Regnum Vuillelmi Ruffi, cui cenſus conceſſus quatuor argenti nomiſmatum in ſingulas terræ meoſuras, nulla exceptione agrorum Eccleſiæ, cùm Normannia recuperanda eſſet ex poteſtate Roberti fratris ad bellum ſacruto in Palæſtinam tuoc profecti. Ea ſpe lactabantur Eccleſiæ, profligato eo bello, ſuam ſibi libertatem reſtitutum iri, ſed attrita ſemel immonitas reſarciri poſtea ounquam potuir. *Hanc igitur tenuit Anglorum Eccleſiæ libertatem, uſque ad tempora Vuillelmi Regis Junioris, qui Rufus vocabatur: donec eodem à Baronibus Angliæ auxilium requirente ad Normanniam retinendam de Roberto fratre ſuo Jeruſalem proficiſcente, conceſſum eſt ei, non lege ſtatutum tamen, neque firmatum,*

ſed hac neceſſitatis cauſa ex unaquaque hida ſibi dari quatuor ſolidos, Eccleſia non excepta. Dum verò collectio cenſûs fieret, proclamabat ſancta Eccleſia, ſuam repoſcens libertatem: ſed nihil profecit. Ita leviſſimis initiis orta lues latiſſimè poſtea ſerpit. Qui Vuillelmi Anglorum debellatoris geſta mandavit litteris, hac illum etiam laude exornat, procul eum fuiſſe ab eorum morbus Principum præpoſteris, quibus & rapere & effundere voluptati eſt: quique has diruunt, vel expilant, ut alias dirent extruantque Eccleſias. Ipſum ex adverſo ſi quid ab Eccleſiis accepiſſet, multo cum fœnore reſtituiſſe: *Potentes nonnunquam ſanctis iniquè largiuntur. Spoliant Eccleſias & rapinis ipſis alias ditant. Rex verò Guillelmus nunquam niſi bonitate ſinceram ſibi famam comparans, donavit verè ſua. Abundantes Eccleſiæ tranſmarinæ aliqua ei libentes, quæ in Galliam transferret, dederunt, quoniam ea multiplo redemit rebus aliis.*

Du Cheſne Scriptor hiſtor. Norm pag. 211.

II. Primus ergo atterendarum Anglicanæ Eccleſiæ immunitatum author fuit Vuillelmus Ruffus. Ei in Normanniam trajicere meditanti, & ingenti pecunia egenti, narrat B. Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus, non mediocrem à ſe ſummam amicorum perſuſſione ultro oblatam fuiſſe; Rege verò eam ut minorem recuſante, & majorem depoſcente, ſuæ ſe excuſaſſe Eccleſiæ tum paupertatem. Gratulatus eſt ſibi ſanctiſſimus Præſul, & de ultro oblata Regi pecunia, ne quid obloqui aut conqueri poſſet: & de eadem recuſata, ne quid videretur pecuniæ numeraſſe pro dono Archiepiſcopatûs. *Paulò pòſt Rex noſter iturus in Normanniam, multa pecunia indiguit. Antequam à me quidquam peteret, conſilio amicorum promiſi illi pecuniam non parvam: novit Deus qua intentione ſprevit quaſi modicam, ut plus darem, ſed nolui. Gratias Deo, quo miſerante ſimplicitatem cordis mei hoc factum eſt, ne ſi nihil aut parum promiſiſſem, juſtam videretur habere cauſam iraſcendi; aut ſi accepiſſet, verteretur mihi in gravamen & in ſuſpicionem nefandæ emptionis.* Si preces & poſtulata Regis prævertit Anſelmus, ſi ſponte ſua *promiſit pecuniam non parvam*, quid de cæteris ominabimur Angliæ Clericis & Epiſcopis? Neminem enim præterit, quàm inexorabilis & indeflexa Anſelmi eſſet conſtantia in obſervandis canonicis inſtitutis & in tuendis Eccleſiæ libertatibus. Non injuria ergo hinc exprimemus, poſſe intactis Eccleſiaſticis immunitatibus, conferri aliquid à Clericis & Epiſcopis, quo Principis & Regni neceſſitates innſitatæ releventur. At ubi immoderata Rex flagitavit dona, conſtanter recuſavit Anſelmus. Poſtea verò cùm Henricus I. Vuillelmo Ruffo ſucceſſiſſet, & mulctas pecuniarias extorqueret à Preſbyteris, qui minùs morigeri erant decretis Concilii ab ipſomet Anſelmo habiti: litteras ad eum dedit Anſelmus multa obſervantia, charitate, querelis refertas, quod jus invaderet Epiſcoporum proprium, atque iis pecuniis præter leges Eccleſiæ exigendis, cæleſtis iræ vindictam provocaret. *Quod hactenus inauditum & inuſitatum eſt in Eccleſia Dei de ullo Rege & de aliquo Principe. Non enim pertinet ſecundùm legem Dei hujuſmodi culpam vindicare, niſi ad ſingulos Epiſcopos per ſuas Parochias: & ſi Epiſcopi negligentes fuerint, ad Archiepiſcopum & Primatem. Timere debetis, quia pecunia taliter accepta, ut taceam quantum noceat animæ, non tantùm adjuvabit terrena negotia, cum expendetur, quantùm poſtea perturbabit.* Triplex ergo Anſelmus ſpecimen edidit, & moderationis animi & conſtantiæ ſuæ, dum & egenti Principi pecunias ultro offert, dum ultra modum exigenti reluctatur,

L. 3. Ep. 24.

Eadmer. hiſt. nov. L. 1. & 2.

L. 3. Ep. 109.

dum novis & iniquis exactionibus intercedit.

III. Nec diſſimilis fuit, nec multùm diſſimili in cauſa Radulphi fortitudo Epiſcopi. Cùm enim Henricus idem Rex gravibus exactionibus Preſbyteros fatigaret, interdicto Diœceſin ſuam ſubjecit Radulphus, ſacram pſalmodiam conticeſcere juſſit, occludi fores Eccleſiæ, & veptibus ſepiri. Illi primùm, ut inconſideratiùs agenti iraſci & obtrectare Rex: cùm exactiones tamen revocaſſet, mox Præſulem admirari, exoſculari, cumulare beneficiis. Uſq; adeo magno ſunt plerumque & excelſo animo Reges, & abſterſis tandem neſcio quibus nubeculis, ubi ſe ſibi reddidere, ubi ſe audiunt, non admirari non poſſunt virtutes ſplendidiores, etiam ſibi tù adverſantes. Audiendus hic qui hæc narrat Vuillelmus Malmeſburienſis: *Veruntamen religio & animoſitas viri magnam ſibi apud Regium animum laudem paravit; ut ipſi omnia remitteret, ſubinde dictitans pauperem eſſe Epiſcopatum, Eccleſiam eſſe abſumptam, non debere tributis expilari, ſed oblationibus augeri. Ita conſtans innocentia hominem ſpectabilem fecit, at Rex, qui aliis auferret, ipſi libens & ſummiſſus daret.* Cùm denique fortuito incendio conſumpta fuiſſet Radulphi Eccleſia, donis maximè regiis inſtaurata fuit. *Denique Eccleſiam ſuam quam à novo fecerat, cùm fortuitus ignis peſſumdediſſet, liberalitate potiſſimum Regis brevi refecit.*

L. 2. de geſt. Pont. Angl. pag. 257.

His meritò accedet Hugo Lincolnienſis Epiſcopus, ille libertatum Eccleſiæ vindex invictiſſimus, qui Regi Richardo mille marcas egenti appendit, ut Eccleſiam ſuam eximeret dono annuo Regibus perſolvi ſolito, quod quale fuerit, declarat Rogerius: *Hugo dedit Richardo Regi Angliæ mille marcas argenti pro libertate Eccleſiæ Lincolnienſis redimenda. Rex verò ex conſuetudine Regum Anglorum prædeceſſorum ſuorum petiit ab Epiſcopo Lincolnienſi ſingulis annis unum mantellum furratum de ſabelinis, & pro hujus mantelli quieta clamantia in perpetuum ab ipſo Rege & heredibus ſuis prædictus Epiſcopus Lincolnienſis dedit Regi præfatam pecuniam, & recepit à Rege cartam ſuam de quieta clamantia.* Facilè conjicies ei juri obnoxios fuiſſe cæteros Angliæ Epiſcopos omnes. Alioqui ad id nec ſolvendum, nec redimendum animum adjeciſſet Hugo. Nec à veriſimili diſſidet, gratuita primùm & libera fuiſſe ea dona; quæ ut ſolet, poſtea patrona & vindice conſuetudine, neceſſaria evaſerint.

Pag. 758.

IV. Sed quæ tum Decimæ indici cœperunt mobilibus bonis Cleri & populi, ad noſtrarum in Palæſtina nuper partarum urbium & Provinciarum defenſionem, quanquam liberæ erogationis nomine primò invaluiſſent, poſtea tamen exigi & extorqueri imperioſiùs cœpere. Tum verò excandeſcere & bacchari etiam cœpere non pauci immunitatum Cleri defenſores. Non pauca hinc in fiſcum Regum deflectebantur; quin vel in ſacra Palæſtinæ bella de rebus Cleri decidi aut corradi quidquam, impatientiſſimè ferebant aſperiores aliqui Cleri immunitatum patroni. In his Matthæus Paris ad annum 1188. *Eodem tempore decima pars mobilium generalis conceſſa per Angliam, ut collecta ad ſubventionem Terræ ſanctæ impenderetur, tam Clerum, quàm populum exactione violenta perterruit, quæ ſub eleemoſynæ titulo vitium rapacitatis incluſit.* Diſplicebat & Petro Bleſenſi, Archidiacono Bathenſi in Anglia, quòd ad Palæſtinas expeditiones à Clero Gallicano pecuniam Rex exigeret. Vehementes ab eo in eam rem datæ ſunt Epiſtolæ ad Epiſcopum Aurelianenſem, quò ipſum, & per ipſum reliquos Galliæ

Epiſcopos

Epiſcopos concitaret, ut ei uſui intercederent. Quid enim perverſius, quam ad Eccleſiarum defenſionem Eccleſias alias deprædari? aras veſtire & ornare non manubiis hoſtium, ſed ſpoliis Sacerdotum? Chriſto juſtitiæ totius fonti offerre injuſtiæ fructum? *Quæ ratio eſt, ut qui pro Eccleſia pugnant, Eccleſiam ſpolient? quam inimicorum ſpoliis & donis triumphalibus ampliare debuerant? Putantne inſipientes & miſeri, quod Chriſtus qui ſumma juſtitia eſt, velit ſibi de injuriis & ſacrilegio exhiberi ſacrificium, aut ſuſtineat commiſſa ex his ſpolia proſperari?* Spolia pauperum & Eccleſiarum non videbantur viro docto & pio auſpicatos exitus habere poſſe. Bellum ſacrum nuperum conjiciebat ea ipſa de cauſa tam infeliciter cecidiſſe. Denique non poſſe Principes ab Epiſcopis & Altarium Miniſtris, vel ſibi polliceri, vel exigere, niſi ſacra, & preces & hoſtias. *Nunquam pauperum, nunquam Eccleſiæ ſpolia proſperum habuerunt eventûs auſpicium. Ideo in ultima peregrinatione effuſa eſt contemptio ſuper Principes, & errare fecit eos in invio & non in via. Fuerunt contritio & infelicitas in viis eorum, &c. Quid aliud à Pontificibus vel à Clero poteſt vel debet Princeps exigere, quam ut inceſſanter fiat oratio ab Eccleſia ad Deum pro eo.* Rurſus Epiſcopo Carnotenſi faces admovere ſtuduit Petrus, ut ad Philippum Regem Franciæ accederet, eumque ab his decimis dehortaretur, ne ea deinceps ſervitus perpetuari poſſet. *Sic paulatim tranſibit decimatio in conſuetudinem, & præſumpta ſemel abuſio ignominioſam Eccleſiæ ſervitutem inducet.*

Epiſt. 112. (margin)

Epiſt. 12. (margin)

Poterat & modus non teneri in exigendis decimis, ſed extra æqui verique lineas evagabatur Bleſenſis, cùm eas omnino damnabat. Tot Pontifices, tot Reges religionis amore inflammati, & Eccleſiæ charitate, tot denique ſanctiſſimi Epiſcopi, idonei, ut reor, fidejuſſores erunt, authoreſque approbandi hujus inſtituti. Proſpiciebat furſan Bleſenſis, quantæ in his in futurum corruptelæ, quantæ futuræ eſſent Principum rapinæ. Satis ab eo innuitur, necdum ejus ævo has decimas in Anglia exigi cœpiſſe. Cœperant utique, cùm Matthæus Paris ea ſcriberet, quæ ex eo ſupra attulimus. Primæ enimvero hæ decimæ id genus Clero infligi cœpere, & populo. Conſilium id initum primum anno 1188. Philippus Auguſtus Franciæ Rex, & Henricus II. Angliæ in Normannia inter Giſortium & Triam. Aderant Epiſcopi & Barones utriuſque Regni. Sæviſſimum anathema ejaculati ſunt Præſules, in eos qui de his quidpiam decimis ſuffurarentur. Eas primus Anglus Gallicanis ſuis ex Provinciis expreſſit: tum in Angliam revectus, in ſolemni Epiſcoporum & Baronum Conventu curavit decerni earum ſolutionem. Rogerius & Rigordus prolixius de his ſcripſere, & Bleſenſis ſententiam everterunt tot Præſulum conſenſione. Saladinas has ait Rigordus dictas fuiſſe decimas, quòd adversùs Saladinum, decantatiſſimum gentis Sarracenicæ in Palæſtina Principem bellum adornaretur.

Baron. an 1188. n. 4. 7. 8. (margin)

V. Harum ergo indicendarum ad bella ſacra decimarum duces & authores fuere Reges ipſi & Epiſcopi Regni. Unde Rigordus ad annum 1168. *Diſpoſitum eſt à Regibus, & Archiepiſcopis, & aliis Principibus terræ, quod omnes tam Clerici quam laici decimas redituum & mobilium dabunt.* In Conciliis poſtea Romani Pontifices de his decreta edidere. Narrat Matthæus Paris ab Innocentio III. in Concilio Lateranenſi anno 1215. ſtatutum fuiſſe, ut Cardinales quidem unam ſolverent decimam, Epiſcopi & Clerici alii vigeſimam redituum Beneficiorum ſuorum per annos tres ad ſubſidium Terræ ſanctæ. *Cupientes alios Eccleſiarum Prælatos, nec non & Clericos univerſos & in merito & in præmio habere conſortes & participes: ſtatuimus ut omnes tam Prælati, quam ſubditi vigeſimam Eccleſiaſticorum proventuum uſque ad triennium conferant in ſubſidium Terræ ſanctæ, exceptis illis qui aſſumpto, vel aſſumendo Crucis ſignaculo ſunt perſonaliter profecturi. Nos autem & fratres noſtri ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales plenariè decimam perſolvemus.*

Anno 1229. ſuccenſo inter Pontificem & Imperatorem Fridericum II. bello, ſperavit Pontifex cauſam verti Eccleſiæ univerſalis, cui deeſſe non poſſet; unde in Angliam miſit, qui ſuo nomine ad eas expenſas, decimas poſcerent redituum, tum laïcorum, tum Cleri, ex Anglia, Hibernia, Walliaque: *Oſtendit quod ipſe ſolus hanc expeditionem ſuſceperat pro Eccleſia univerſali, quam Imperator jam diu excommunicatus & rebellis ſubvertere nititur, ſicut evidentibus apparet indiciis.* Aſſenſus jam erat per Procuratores ſuos Romam ablegatos Henricus III. Rex; at Comites, Barones, Epiſcopi fidentiſſimè abnuerunt, ne ditiones ſuæ Pontificiis poſthac exactionibus ſubeſſent. *Nolentes Baronias ſuas, vel laïcas poſſeſſiones Romanæ Eccleſiæ obligare.* Epiſcopis tamen & Clericis extortus eſt tandem qualiſcumque conſenſus, excommunicationum & interdictorum minis undique perſtrepentibus. Pontificius enim Delegatus ea poteſtate munitus accelerat: *Habuit ex eiſdem litteris authoritatem contradictores excommunicandi, & Eccleſias interdicendi.* Idem porro Matthæus Paris altius retexens geſta Richardi Regis ad annum 1232. ait eo regnante poſtulatam eſſe à Papa vigeſimam proventuum Eccleſiaſticorum Angliæ ad Bella ſacra Palæſtinæ.

VI. Sibi conſulebat Henricus III. Rex, dum impenſius indulgebat Pontifici, cujus perſimili & ipſe viciſſim indulgentia uſurus eſſet. Anno 1231. tres ille Marcas emungere voluit ab omnibus, qui Regni Baronias obtinerent, Clerici, Laïcive. Prælati rem diſtulerunt, quod eis mare decretum id fuiſſet, in Conventu tantum Laïcorum. *Epiſcopi aixerunt, quod non tenentur viri Eccleſiaſtici judicio ſubjici laïcorum, cùm abſque illis conceſſum fuiſſet Scutagium in finibus tranſmarinis.* At anno 1232. Epiſcopi, Clerici, Laïci quadrageſimam redituum ſuorum contulere, ut Comiti Britanniæ, cujus in ære Rex erat, ſatisfacere poſſet. *Epiſcopi & alii Eccleſiarum Prælati cum Proceribus regni ad colloquium cum Rege convenerunt. Ubi conceſſa eſt Regi pro debitis, quibus Comiti Britanniæ tenebatur aſtrictus, quadrageſima pars rerum mobilium ab Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus, Clericis & Laïcis.* Sed ei oneri non fuere tum obnoxii Clerici & Prælati, niſi ad res proprias, & quæ Eccleſiaſtici patrimonii non eſſent. Eam enim cautionem habent Regiæ Chartæ: *Epiſcopi & Clerici terras habentes, quæ ad Eccleſias ſuas non pertinent.* Et infrà: *Exceptis bonis quæ Epiſcopi & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ habent de Eccleſiis.* Hinc concluditur fundos patrimonii Clericorum exactionum immunes fuiſſe, exceptis iis, quibus ipſi in Comitiis Regni aſſentirentur: porro exactiones extraordinarias Regis in Clerum ad patrimonia tantum ſpectaſſe.

Matth. Paris. (margin)

VII. Longè aliter res habebat in decimis illis, quas anno 1234. Gregorius IX. Papa flagitabat ab Anglis, per eos quos Nuntios quidem ipſe nuncupabat, ſed quos Legatorum authoritate inſtruxerat. Itaque penes ipſos erat anathemata vibrare, & interdicta. Ejus expetendæ decimæ cauſa acceſſe-

batur ex bello inter Pontificem & Imperatorem tum flagrante, quòd pacem Chriſtianæ rei & gloriæ contumelioſiſſimam Imperator cum Saracenorum Sultano pepigiſſet. Sed in querelas, in convitia itum eſt, ubi non ſine vi extortis & corraſis his decimis, pax Eccleſiæ ſtatim cum Imperio celebrata eſt: & non modò non reſtituta eſt pecunia ſemel emuncta, ſed ne ſatis quidem reſciri potuit, quem utilem in uſum & honeſtum illa depenſa fuiſſet. Ita ſanè ſi qua fides Matthæo Paris: *Graviter lædebatur omnium conſcientia, quod tota illa pecunia inæſtimabilis, quæ ex decima cumulabatur ad contendendum Imperatorem, facta pace nec in minimo quadrante eſt reſtituta; nec ad aliquod Eccleſiæ commune negotium, vel honorem diſtributa.* Pauci ſunt, quibus inaudita & inexplorata ſit Matthæi hujus hiſtorici inſolens maledicendi licentia, & obtrectandi Curiæ maximè Romanæ. Raræ ſunt etiam exactiones, quæ juſtæ protſus, & æquæ ac neceſſariæ videantur iis qui exuguntur. Sed his ipſis juſtiſſimis cauſis ſtimulari debent Principes & Magnates, Præſules potiſſimum, nihil ut unquam exigant, niſi ut extremæ & indeclinabili ſerviant neceſſitati. Si vel his cominus atrodendis vix abſtinet poſteritas, quo cenſuræ cauterio cæteræ inurentur?

Anno 1238. rurſus exigere cœpit Pontifex, rurſum expoſtulare Angli. *Collegit Papa decimam ex omnibus, ut Eccleſiam defenderet, ſed cito pace compoſita facti ſunt Papa & Imperator amici: ſed nunquam pecunia fuerat reſtituta.* Obſerva hic autem 1. has in Clerum primò, & in laïcos promiſcuè exactiones fieri ſolitas, poſtea iis ſolutos plerumque fuiſſe laïcos, onus in ſolos Clericos totum incubuiſſe. 2. Prioribus exactionibus antè conſenſiſſe Comitia, quibus Epiſcopi, Abbates, Cleri Primores, non aderant tantùm, ſed præerant. In poſterioribus, ut ſolet, ſimplicius, an abruptius actum eſſe. 3. In prioribus nullas fuiſſe Papæ partes, in poſterioribus primas. 4. Prioribus parabantur ſubſidia ad ſacrum Bellum; poſterioribus ad alia bella, quibus & ipſis affinitas eſſet cum Eccleſiæ cauſa. 5. Nec annuorum tantum redituum decimæ exigebantur, ſed & mobilium omnium bonorum. Id univerſim ſervatur, ut decima, trigeſima, quadrageſima non redirûs tantum annui, ſed mobilium exigatur, pauciſſimis exceptis. Quos ſupra laudavi hiſtoricos, ii mobilium meminere.

VIII. Idque rurſus obſervare eſt in trigeſima, quam Epiſcopi & Clerus, Barones & Laïci Regi annuerunt anno 1237. ut eo lenocinio illum pellicerent, ut ablegaret ab Aula, & ſummoveret à ſe Conſiliarios quoſdam, qui ejus indulgentia abutebantur, alioſque aſciſceret, gente Anglos, & Anglicanæ Reipublicæ, gloriæque ex animo ſtudentes. Sic enim Matthæus Paris: *Conceſſa eſt Regi tali conditione triceſima regni pars, omnium ſcilicet mobilium ad theſaurum ſuum reſtaurandum, ſalvis tamen unicuique auro & argento, equis & armis in Republica utilitatem expendendis, &c. Conſentientibus primum Archiepiſcopo Cantuarienſi cum ſuis Epiſcopis & Clero. &c.* Anno 1240. quintam bonorum partem petiit Pontifex à Clero in Comitia ſua generalia congregato, quo Fridericum II. Imperatorem, importuniſſimum hoſtem ab Eccleſiæ cervicibus amoliretur. Re aliquandiu dilata, Archiepiſcopus Cantuarienſis prior proſilit, & octingentas Marcas largitus eſt; Præſules cæteri pro ſuo quiſque modulo ejus exemplo ſe accommodarunt. Arctè graſſandum fuit, ut à Cœnobiis aliquid extunderetur. Tanquam fatigata tandem tot petitionibus patientia Præſulum, reſponſum eſt Legato Papæ: Pro arbitrio ſuo Romanum Pontificem Romanæ Eccleſiæ patrimonium diſpenſare; nec ſecus eſſe & aliis Eccleſiis patrimonium ſingulis ſuum, ex Regum, ex Magnatum largitionibus, ex privatorum donis conflatum; haud ſanè Romanæ Eccleſiæ vectigale; Eccleſias omnes in poteſtate Pontificis eſſe, non ut domini, & poſſeſſoris, ſed ut defenſoris omnium communis: ac proinde nulla vi, nullo imperio excalpi poſſe Eccleſiis ſingulis res ſui cujuſque patrimonii. *Sicut Eccleſia Romana ſuum proprium habet patrimonium, cujus adminiſtratio pertinet ad dominum Papam: ſimiliter & aliæ Eccleſiæ ſuum, ex largitione & conceſſione Regum, Principum & aliorum Magnatum fidelium, quod in nullo eſt cenſuale & tributarium Eccleſiæ Romanæ; unde non debent Prælati compelli de patrimonio ſuarum Eccleſiarum contribuere. Licet argumento legis omnia dicantur eſſe Principis, non tamen dominio & proprietate, ſed cura & ſollicitudine. Similiter Eccleſiæ ſpectant ad dominum Papam cura & ſollicitudine, non dominio & proprietate.* His addebant quos in uſus pios & religioſos expendi debeant res & proventus Eccleſiæ à ſacris Conciliis diffinitum eſſe, nec illud ibi admoneri, ut ad bella, & ad bellandum cum Chriſtianis expendantur; denique poſt Concilia, non eſſe niſi Eccleſiæ univerſalis alios demonſtrare uſus: *Non debent in alios uſus converti, niſi authoritate Eccleſiæ univerſalis. Unde de bonis Eccleſiæ non eſt contribuendum ad pugnandum; maximè contra Chriſtianos.* Vix alendis pauperibus parem eſſe copiam ſacrorum proventuum: bis ſaltem ſuperſedendum fuiſſe exactionibus, cùm nondum exoleverit memoria nuperarum, quæ ad bellum contra Imperatorem colligebantur illæ quidem, at cùm priùs pax cum Imperio icta fuiſſet, nec reſtituta eſt, quæ jam corraſa fuerat pecunia, nec reliqua corradenda abſtentum eſt. *Licet bonum eſſet contribuere, omitti expediret, propter ſcandalum ſuſcitatum & per orbem ventilatum contra Romanam Eccleſiam: quia dicitur publicè, Aliàs facta fuerunt hujuſmodi exactiones, & Clerici enormiter depauperati ſunt; & ſtatim exacta & extorta pecunia, compoſuerunt Papa & Imperator, nec eſt quadrans reſtitutus: immo ſi qua reſidua fuiſſent, poſt compoſitionem & reddenda, graviter extorquebantur.* Denique Patronos Eccleſiarum eſſe, tum Reges ipſos, tum laïcos divites, dotataſque opulentius ab illis Eccleſias fuiſſe, ad hoſpitalitatem in divites & pauperes obeundam, ideoque niſi illis conſentientibus non poſſe ſubſcribi à Clero exactionibus iis, quibus gravatæ Eccleſiæ jam munere ſuo fungi nequeant. *Nec poſſunt in aliquam contributionem conſentire inconſultis Patronis, cùm Eccleſiæ ſint per eoſdem Patronos terrarum ac redituum propter hoc ſpecialiter collationibus dotatæ, ut Rectores earum ſuſcipiant hoſpites, tam divitum, quàm pauperum, ſuſtinentes hoſpitalitatem tam laicorum, quàm Clericorum; à quibus ſi procedat talis exactio, oportet ceſſare.* Cùm conſpiranti unanimiter Anglicanæ Reipublicæ obniti Legatus jam non poſſet, & tam validas refellere rationes, Regis primò aſſenſum eblanditus eſt: Epiſcopos & Archidiaconos varia ſpe & pollicitationibus ineſcavit; denique per cuniculos expugnavit, quod authoritatis pondere non extudiſſet.

IX. Ab Abbatibus Ordinis Ciſtercienſis, cùm Archiepiſcopus Eboracenſis qui eos congregaverat, ſubſidii aliquid Regi accelerari flagitaſſet tunc cismare belligeranti; reſponſum eſt ad eundem pene

Digitized by Google

modum; ſuis ſibi Conſtitutionibus vetitum eſſe, opem conferre ad fundendum ſanguinem, maximè autem ſanguinem Chriſtianum, ne eo piaculo maculati & jam irregulares, ſacro miniſterio arceantur; denique citra conſenſum Abbatis ſui Generalis nihil à ſe poſſe concedi. Vanus ergo irrituſque is tum fuit conatus anno 1242. Anno rurſum 1244. tentatum rurſus aliquid eſt à Romanis, ſed & in irritum tunc cecidere omnia, datis ad Pontificem à Rege Epiſtolis, quibus patronum ſe libertatum Regni ſui præſtabat, accedente etiam vehementi Cleri obnuntiatione. Oſtenſum eſt enim ingentibus quidem agris doniſque à Regibus Eccleſias cumulatas fuiſſe, ſed triplici tamen quodam jure Regibus reſervato, ad Regni neceſſariam tuitionem, Militia, reſtauratione Pontium, & Arcium. Quibus imparem fore Eccleſiam, ubi ejus opes aliis exactionibus exhauſtæ fuerint. *Nec adeo Reges libertati dederunt hujuſmodi poſſeſſiones, quin tria ſibi reſervarent ſemper propter publicam regni utilitatem, videlicet expeditionem, pontis & arcis refectiones & reparationes, ut per ea reſiſterent hoſtium incurſibus. Si igitur iſta dantur Eccleſiæ de patrimoniis & laicis feudis Regum & Principum, quo jure poterit præter injuriam juris alieni in alios uſus præmiſſa convertere?*

Delegati ſunt ab Anglis Oratores ad Concilium Lugdunenſe I. anno 1245. ut querelas deponerent adversùs Pontificias exactiones, & adversùs tributum, quod depoſcebatur, & cui nunquam Regnum conſenſiſſe teſtificabantur. Statutum eſt nihilo tamen minus in Concilio, ut Prælati Clericique omnes vigeſimam perſolverent ſacrorum redituum ſuorum, ut Papa Collectores eligeret, Cardinales vigeſimam penderent. Perſpicuum hic eſt autem, querelas in ſpeciem æquiſſimas privatorum, adeoque & Regnorum, obrui aliquando & abſorberi in coacervatione & conflictatione Chriſtianæ Reipublicæ, ſive diſcriminum, ſive commodorum. Quod in Anglia æquiſſimum videbatur, jam aliam ſpeciem induit in Concilio Lugdunenſi, ubi privatis commodis & incommodis publica anteponuntur, & tam neceſſariò, quàm ſapienter partes ſingulæ corporis tum in toto maximè eſſe declarantur, cùm totius corporis ſalus pluris ſit, quàm ipſarum. *Ex Concilii communi approbatione ſtatuimus, ut omnes omnino Clerici vigeſimam, &c.*

Matthæus Paris.

Spopondit tamen & in ſe recepit Pontifex in eo Concilio, humaniùs ſe poſthac conſultutum in Anglos. Eruperunt mox tamen eædem querelæ, anno ſcilicet 1246. tum de pluribus aliis, tum quòd denario ſancti Petri non contentus Papa, frequentes alias iteraret exactiones, quò conſuetudines regni & antiquæ libertates everrebantur, ubi id citra Regium fiebat conſenſum. *Multò graviora nititur extorquere, & hoc facit ſine domini Regis aſſenſu, vel conſenſu, contra antiquas conſuetudines, libertates & jura Regni.* Quin & petiit Pontifex, ut Anglicani Præſules ſuppeditarent Equites, pro modo facultatum, alii quinque, alii decem, alii quindecim, ut ſtipendia facerent, ubi Papa juberet, ſumptibus Apoſtolorum Anglorum, quo jure non fruuntur niſi Reges & ſummi Provinciarum Principes. Rex aliquandiu conſtantiſſimè reluctatus eſt; ſed experta ſæpiùs ejus animi lenitas, faciebat ut ſubinde miniſtrorum ejus aliqui & conſentaneorum ad Papam deficerent, cui non neſciebant & ipſum tandem aliquando conſenſurum: unde & eorum mox ſollicitationibus ad Papæ voluntatem ſe conformabat. Tum petiit Pontifex tertiam partem redituum,

Matthæus Paris.

eorum qui reſiderent Beneficiatiorum, dimidiam non reſidentium. Angli ad Chriſtum & ad Concilium provocarunt.

X. Ut ex ipſis nonnunquam medicamentis novæ exiſtunt ægritudines, ita cùm Angli perſæpè ſub Papæ authoritate delituiſſent adversùs Regias in Clerum exactiones, & viciſſim ſub Regis tuitione adversùs Pontificias, contigit tandem aliquando, ut Pontifex & Rex conſpirarent, geminoque hujus authoritatis pondere fruſtra ſe Clerus obrui reclamaret. Cùm anno 1252. Henricus III. Rex Londini Comitia Cleri indixiſſet, Mandatum Pontificis deprompſit, quo Decimæ Regi decernebantur ad triennium redituum omnium ſacrorum, non ex vetuſta æſtimatione, ſed ex hodierna, ad Regiæ ſcilicet, ut jactabatur, profectionis in Orientem expenſas. Magno animo primùm interceſſere Præſules ei novitati, cùmque objiceretur exemplum Cleri Gallicani, qui immenſam quandam pecuniæ vim Regi ſæpiùs ſubminiſtraſſet ad tranſmarinas ejuſmodi expeditiones; repoſuerunt illi, tantò validiùs obnitendum eſſe, ne invaleſceret conſuetudo, & ne opes Cleri Anglicani, ſicut & Gallicani, ad eximendum vinculis Regem ſuum, & ad collocupletandos Barbaros conſumerentur. Solutus eſt Conventus, poſt graves ultro citroque offenſiones, & experimento tandem conſtitit, omnium optimè conjectaſſe Vintonienſem Epiſcopum, ubi monuerat, non poſſe ab illis Papæ ſimul ac Regi reſiſti, cùm vix eorum alter alterius præſidio freti reluctari poſſent. *Quomodo poterimus reſiſtere voluntati Papali, ac Regiæ? fortiores nobis ſunt.*

Anno 1253. Decimam Regi ad tres annos Clerus conceſſit, cùm primùm ſe itineri committeret in Palæſtinam, cum conſilio Optimatum Angliæ. Tum Rex ſolenniter pollicitus eſt à ſe religioſè obſervatum iri Chartam magnam publicarum libertatum. *Conceſſa eſt Regi decima pars proventuum ab Eccleſia recipienda, cùm iter Hieroſolymitanum per conſilium Magnatum arriperet; & Rex bona fide & ſine aliqua cavillatione promiſit ſe chartam magnam & omnes ejus articulos fideliter obſervaturum.* Paulò antè narraverat idem Matthæus Paris, quod geſtum olim fuerat ſub B. Edmundo Archiepiſcopo Cantuarienſi; Clero nempe annuente pecuniariæ Regis poſtulationi, mira & inuſitata juraſſe Regem ſolennitate, Magnam Chartam hanc libertatum ſe obſervaturum. Ita inoleſcebat mos, ut confirmaret Rex novis juramentis vel Edictis Cleri libertates, quoties ab eo pecuniæ aliquid eliciebat, ad levandas Regni neceſſitates.

XI. Quod verò idem Matthæus mox refert de ſermonibus Epiſcopi Lincolnienſis, morte jam adventante, ex eo rurſum intelligitur, quoſdam Angliæ tum Epiſcoporum zeli ſui flamma & impetu ultra recti modum & finem longiùs evectos fuiſſe. Vel eo uno quod illis objectabatur exemplo B. Ludovici Franciæ Regis remittere debuerat, & ſaltem elangueſcere eorum fervor. Si tam iniquæ & tyrannicæ fuiſſent hæ in Clerum exactiones, non eis ſe ſanctiſſimus Rex implicuiſſet. Quæ illi probro vertebatur captivitas, ea locupletiſſima illi fuit laudum meſſis, & magnanimitatis, & verè regiarum Chriſtianarumque virtutum materies. Quæ ille ibi fortitudinis invictiſſimæ documenta edidit, iis illuſtrata magis eſt Eccleſia, quàm plurium urbium expugnatione. Si quam animoſi autem & fortes fuere Angliæ Antiſtites in pecuniariis exactionibus amoliendis, tam in cæteris diſciplinæ ſa-

etæ Capitibus invictos ſe præſtitiſſent, feliciùs illis forſan res proceſſiſſet. Si tam largi, ſi tam piè prodigi fuiſſent in pauperes, quàm alieni erant à fiſco Eccleſiæ in bella etiam ſacra profundendo, pietate & zeli ſui puritate Deum, ut apparet, demeruiſſent. Tam illis & Pontifices & Reges pepercifſent, quàm abſtinebant à Congregationibus tunc novis Monachorum, quæ inter primigenii ſui fervoris initia, & pauperum charitate fervebant, & paupertatis amore. Sed malè ominari ſolemus de zelo, qui ſola temporalium deſcoſione inſigniri ſe vult. Non temerè judicatur, quæ Præſules, quæ Beneficiarii in luxum, in ſumptuoſas ædes, in epulas ultra modum opiparas abliguriunt, ea utiliùs dependi poſſe in Sarracenis ab illa regione depellendis, quam Chriſtus carnis ſuæ & religionis noſtræ Myſteriis conſecravit. Non ea animi magnitudine hic Angliæ Rex eminebat, non ea fortitudine, qua Ludovicus IX. Rex Galliæ, ſed erat tamen pietatis & religionis amantiſſimus; ut poſſent illis ſtimulis & incitamentis religioſè agi, quæ hic perſtrinximus, quanquam totam ejus hiſtoriam maledicentiæ ſuæ veneno Matthæus Paris perſuderit. Henricum III. alloquebatur B. Ludovicus Franciæ Rex, cùm illa verè aurea, verè Chriſtianiſſimo Rege digna, & immortali poſterorum memoriæ commendanda verba protulit, Permagnas à ſe Deo haberi gratias, pro adverſitatibus & amaritudinibus omnibus, quibus in eo ſacro bello fuerat conflictatus; plus enim ſe ea quam ibi Deus aſpiraſſet patientia, & inter adverſa invicta fortitudine oblectari, plus ſolidæ laudis colligere, quàm ex plurium Regnorum à ſe ſubactorum dominatione colligere potuiſſet. *Plus gaudeo de patientia quam mihi Dominus conceſſi, quàm ſi totus mundus mihi ſubderetur.* Hæc Matthæus Paris ad annum 1255. Porro vel hoc uno ejuſmodi ſermone inter eos Reges, diſcuti facilè poterat & labefactari omnes ejus Scriptoris obtrectationes, omnes Epiſcoporum etiam Angliæ ſuſpiciones obliquiores. Ideo & Henricus III. viciſſim & ipſe Epiſcopos Anglos ſuggillabat, qui magnam Chartam Anglicanarum libertatum minùs ſcrupoloſè obſervarent, quanquam vel Regibus ipſis obſervandam ad nauſeam uſque inculcabant. Vide eundem Matthæum ad annum 1255.

XII. Eodem anno ingens pecunia ab Eccleſia Anglicana flagitabatur nomine Pontificis Romani, ad opem labanti Eccleſiæ ferendam. Conteſtati ſunt Præſules, vitæ ipſius impendio ſe certaturos, & in cruenta ingreſſuros veſtigia perilluſtris Martyris Thomæ Cantuarienſis, ne novæ huic Eccleſia Anglicana ſervituti manciparetur. Unum S. Albani Cœnobium ſexcentas argenti marcas ſolvere cogebatur. Matthæus Paris ejus tum Cœnobii Monachus, & horum omnium teſtis ocularus hinc omitum illud fel, illos aculeos accepit, quibus hiſtoriam ſuam aſperſit. Rex & Magnates petitionibus Papæ ſuffragabantur. Ut vel hinc odorari poſſis, non uſque adeo graves & intolerandas eas fuiſſe. Anno 1256. confirmata eſt à Rege rurſus Charta libertatum Eccleſiaſticarum, quam hoc anno Matthæus Paris ſuæ hiſtoriæ intexuit: eodemque ipſo anno de Ciſtercienſibus quidem Cœnobiis Rex abſtinuit, quin ea exactionibus fatigaret. Cùm illum Abbas quidam admoneret, exemplo ut uteretur Franciæ Regis, qui ſolas ab eis orationes requirebat: reſpondit Rex, *Utrumque exigo, pecuniam ſcilicet cum orationibus.* Anno 1258. novis artibus machiniſque graſſatus eſt Rex, ut Cœnobia cogeret pro ſe fidejubere ad immenſas quaſdam pecuniæ ſummas.

Nec minùs amarulentè Matthæus Weſtmonaſterienſis Monachus Pontificias Regiaſque in Clerum & in Cœnobia exactiones exagitavit. Cùm ad annum 1246. narraſſet Aulicorum aſſertationes, quibus emollitus Rex & abductus fuerat à priore ſuo propoſito Pontificiis exactionibus obnitendi: mox ab eo adjicitur eadem contage peſtifera jam afflatas eſſe Gallias. *Et ut peſtis mundum concuteret generalis, regnum Francorum conſimili vulnere gemuit ſauciatum. Unde multi Nobilium cogitabant contra Papam ſtando recalcitrare.* Vel hæc una confeſſio abunde eſt ad diſlandas Hiſtoricorum iſtiuſmodi omnium calumnias. Nam nec B. Ludovicus Rex, qui tum Galliæ moderabatur habenas, tyrannicis Eccleſiam vexavit oneribus, nec paſſus eſt à Romanis vexari Pontificibus. Si ergo non magis gravabatur Anglia ſub Henrico III. quàm Gallia ſub B. Ludovico Rege, exuenda, animoque ejicienda ſunt illa omnia iniquiora præjudicia, ex hujuſmodi maledicentioribus hiſtoricis hauſta. B. Benedicti nomine & Regola illi tumebant, non moribus, non ſanctimonia, non regulari florebant diſciplina; dolebat eis vehementer ejus ſe parte opulentiæ ſpoliari, qua in luxum & in ſæculares delicias abutebantur. Incendebat eos æmulatio in recentiores religioſæ diſciplinæ inſtauratores, Dominicanos & Franciſcanos, quos Romani Pontifices in oculis gerebant, quos favore & beneficiis cumulabant. Hæc videntur incitamenta fuiſſe illis Scriptoribus, ut Annales ſuos tanto maledicentiæ felle conſpergerent. Non quò non aliquando forſan Pontifices Regeſque ii tantillùm exilierint ultra æqui metas: ſed quò altiore faſtigio ſedent homines, tantò in oculos magis omnium incurrunt eorum peccata, tantò & difficiliùs evitantur, ideoque & tantò faciliùs condonanda ſunt. Et hinc tamen ſæculares juxtà & Eccleſiaſtici Principes admonentur, ut Majorum ſuorum erratis ſeſe abſtineant; nec à malo tantùm, ſed & à mali ſpecie declinent: ut ne pateat quidem calumniæ eorum memoria, nec meditatis opus ſit defenſionibus ad abſtergendas eas infamiæ maculas, quas illis inuſſerint virulenti apud poſteros hiſtorici, ſua ipſa obtrectandi licentia clariores futuri. Anno 1267. Cardinalis Ottobonus in Concilio Northamptonenſi Regi conceſſit decimam bonorum Eccleſiæ ad annos ſeptem, ex Matthæi Paris Continuatore.

XIII. Henrico III. parenti ſucceſſit Eduardus I. & in belli impenſas anno 1295. à Clero accepit dimidium, à civibus ſextam partem, à vulgo decimam redituum. Anno 1297. in Parlamento generali urbes & oppidani conceſſere octavam, reliqua plebs duodecimam. Clerus nihil contulit ob Decretalem à Bonifacio VIII. nupertimè publicatam, qua Clerici prohibebantur, intentato aliàs anathemate, ne Principum ſæcularium exactionibus ſubjicerentur. *A civitatibus & burgis conceſſa eſt Regi octava, à populo verò reliquo duodecima pars bonorum. Clerus ob Conſtitutionem Papa hoc anno editam, qua prohibet ſub pœna excommunicationis ne tallia vel exactiones à Clero per ſæculares Principes quoquo modo exigantur, vel eis ſolvantur de rebus Eccleſia, Regi pro guerra ſua petenti ſubſidium denegavit.* Ea repulſa exulceratus Rex, maturius deliberandi ſpatium conceſſit uſque ad proximum Parlamentum. Eo convocato Londini anno 1298. nec recedente Clero à propoſiti ſui prioris conſtantia, illum Rex tuitione ſua excluſum pronuntiavit. Intutum uſque adeo ſenſere Præ-

ſules ea ſe Regis ruitione exui, ut eorum pleri-que poſtea ei conciliari ambierint, oblata quinta parte proventuum ſuorum. *Clero in denegatione perſiſtente ſubſidii, Rex ipſum à ſua protectione excluſit. Pro qua tamen redimenda multi per ſe, multi per mediatores Regi bonorum ſuorum dederunt poſtea quintam partem.* Conſtantiæ paulò diuturnioris ſpecimen edidit Archiepiſcopus Cantuarienſis, qui & Romæ mitti curaverat expreſſiorem quidquam conferendi prohibitionem ad temporales Regni neceſſitates. Capi Rex juſſit bona ejus omnia, exolvi hinc ejus debita, denique Regiæ indignationis tela in eum torqueri non pauca. Hæc ex Thoma Valſinghamenſi.

Paulò copioſiùs Matthæus Vueſtmonaſterienſis perſequitur, qua Rex vi, qoibus machinis Clero has pecunias exculpſerit, & laborarir ne Pontificiæ Boniſacii VIII. Bullæ publicarentur. Cauſidici duo, Dominicani ſimiliter duo ſubornati ſunt, qui ut Regi adularentur, prolixiſſimè & vehementiſſimè peroraverunt, poſſe Regem tempore belli pecuniæ aliquid à Clero accipere, tametſi Pontifex prohiberet. Anno 1296 & 1297. gemino hinc & hinc ſcopulo urgebatur Clerus, Rege minas, Pontifice fulmina anathematum intentante. Denique cùm Rex in Gallias maturaret iter, vim à ſe adhibitam & graſſationes publicè excuſavit, omnia reſtiturum ſe pollicitus eſt, cùm primùm redux foret, obteſtatus ne quid abſente ſe turbaretur; ſi cis mare diem ſuum obiret, filius more ſolenni Rex inauguraretur. Eo abſente anno 1298. compulſus eſt filius ejus polliceri & in ſe recipere, Libertatum Chartam à Rege patre confirmatum iri, nec quidquam pecuniæ unquam expreſſurum à Clero & populo, niſi Clero ipſo aſſentiente cum Magnatibus & populo. *Nullum tallagium vel auxilium exigatur per nos & heredes noſtros de cætero in regno noſtro imponatur vel levetur ſine voluntate & aſſenſu communi Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, & aliorum Prælatorum, Comitum, Baronum, Militum, Burgenſium, & aliorum liberorum hominum.* Denique ei Chartæ morem geſturos Epiſcopos, & bis quotannis per omnes Parochias anathema vibratum iri in omnes, qui in eam committerent. In Flandria tum Rex verſabatur, unde & horum omnium confirmationem miſit; tumqoe demum plebs nonam contulit bonorum partem, Clerus Provinciæ Cantuarienſis decimam, Provinciæ Eboracenſis quintam. Hæc Valſinghamus ad annum 1298.

Eo fuerunt res loco in Anglia, regnante Eduardo I. Ita conſimata ſunt Parlamenta, & in duas Cameras diviſa, quarum in inferiore locus eſt populo cum minorum gentium nobilibus: etſi antiquis in Parlamentis ſoli ſeſſitarent Epiſcopi cum Baronibus. Illapſi ſunt paulatim minores Prælati cum Epiſcopis, inferiores Nobiles cum Proceribus, denique admiſſus eſt & populus, quem Tertium vocant Statum, ut cujus potiſſimùm humeris onera publica & exactiones incumbant. Nec illud minùs ſedulò obſervandum: ut nihil jam olim à Clero niſi conſentiente eliciebatur, ita hunc Regem in ſe recepiſſe, nec à ſe, nec à ſoceeſſoribus quidquam exactionum populis indicendum poſthac, niſi ex aſſenſione Parlamenti, atque ita conſentiente quodammodo populo, cujus erant & aliquæ partes in Camera Parlamenti inferiore.

Exierunt nuper in publicam lucem antiquæ Conſtitutiones hujus Regis, ex quibus pauca hæc delibari hoc loco juvabit. A Boniſacio VIII. expreſſit Eduardus I. ut decima exigeretur à Clero, cujus pars altera Regni neceſſitatibus cederet, pars altera Sedi Apoſtolicæ; ſed ita ut hujus reliquiæ Regio ipſi reſtituerentur fiſco, ſi Pontifex vita migraret, aut Siculo bello finis imponeretur ante triennium. *Conſtitut. Reg. Angl. pag. 1033. 1087. & ſeqq.* Primo Regni ſui anno idem Rex obtinuerat ab Apoſtolica Sede decimam unam, tam ex temporalibus, quàm ex ſpiritalibus Regni per biennium. *Decimam tam temporalium, quàm ſpiritalium, ad duos annos conceſſam.* *Ibid. p. 133.* Miſſa facio Acta alia bene multa, decimarum huic eidem Regi indultarum, alio & alio tempore, ad alias aliaſque Regni neceſſitates. Anno vigeſimo-ſeptimo Regni ejus Clerus Archiepiſcopatûs Eboracenſis tum vacantis, pollicitus eſt certum numerum militum, ad Scotiæ fines tuendos. *Pag. 921. 861. 862.* Eodem anno Epiſcopi, Abbates & Priores Principatûs Valliæ magna ei affuere pecunia, ad Scoticum bellum. Rex viciſſim diplomata annuit, ne hoc exemplo ſuis immunitatibus præjudicaretur.

Joanni quondam Regi ſimillimis pecuniæ donis affuerat olim Clerus ad Regni defenſionem. *Auxilium nobis fecerunt ad defenſionem Regni noſtri & recuperationem terrarum noſtrarum.* *Ibid. p. 10. 71.* Cùm Henricus III. Pontificias ad Clerum Angliæ literas expreſſiſſet, quò Regi opem ferrent, mobilium quintam decimam partem Prælati contulere.

XIV. Ad Eduardum II. venio Eduardi I. Regni hæredem illum quidem, non animi ejus magnitudinis. Anno 1311. jurare compulſus eſt, Magnæ Chartæ ſe obſecuturum, nec quidquam rei gravioris adgreſſurum, niſi ex Cleri & Magnatum conſilio. In Concilio Viennenſi conceſſa eſt decima ad ſex annos ad ſubſidium Terræ-ſanctæ. Addit Valſinghamus, quod plus admirationis habeat, quàm fidei; Philippo Pulchro Franciæ Regi inſediſſe eam animo ſententiam & voluntatem, ut ex filiis ſuis unum Hieroſolymæ Regem creari curaret, & Templariorum Equitum terris & proventibus omnibus donari: hinc illas ei faces admotas eſſe, ut Templariorum Ordo extingueretur. *Philippus Rex Franciæ cogitavit unum de filiis ſuis Regem Jeroſolymitanum facere, & impetrare ſibi omnes reditus & proventus Templariorum.* Eos reditus & fundos Pontifex Hoſpitalariis Equitibus adjudicavit.

Eduardo II. ſucceſſit Eduardus III. excelſo Rex animo, avique quàm patris ſimilior. Anno 1330. conceſſa eſt illi à Pontifice decima bonorum Eccleſiæ per annos quatuor, dimidia ejus parte Sedi Apoſtolicæ reſervata. *Papa conceſſit Regi Angliæ decimas omnium bonorum Eccleſiaſticorum per quadriennium, medietate ſibi retenta.* Anno 1337. Londinenſe Parlamentum quintam decimam ei addixit in vulgus, decimam in urbes & oppida; Clerus decimam in triennium, ut perhibet Valſinghamus in Hypodigmate Neuſtriæ. Anno 1340. rurſus Decima Regi conceſſa; ſed cùm Parlamentum nonam indixiſſet Epiſcopis, quibus aliqua erat Baronia, & jus ſedendi in Parlamento, declaratum eſt, reliquos Epiſcopos ei Nonæ obnôxios non fore, ſed decimæ tantùm.

Datæ ſunt tum ad Regem à Cantuarienſi Archiepiſcopo, & ad Miniſtros ejus literæ, authoritatem & vigorem ſingularem ſpirantes, ad tuendas has ſaltem libertatis Eccleſiaſticæ reliquias, quæ tam charo jam Eccleſiæ conſtabant, ſub nomine Magnæ Chartæ. Anno 1343. Rex ad Pontificem Epiſtolas dedit querelarum pleniſſimas, propter onera moleſtiſſima, quæ Romana Curia Eccleſiis Angliæ infligebat;

non pecuniariis jam ſanè exactionibus; eæ enim poſt Henricum III. conticuere: Eduardo I. à paterna illa mollitie & indulgentia alieniſſimo, & finem his imponente: ſed reſervationibus, aliiſque ſervitutibus in Beneficiarios, Patronos, Collatores. Verùm ea de re fuſiùs ſuprà diſputatum eſt. Unum ergo hîc adnotabimus, quando pecuniariæ exactiones Pontificum finem acceperint.

Anno 1371. quinquaginta millia Marcarum argenti à Parlamento Rex flagitavit, quod & à populo, Cleroque conceſſum eſt. *In convocatione Cleri facta poſt Paſcha conceſſum fuit tam à Clero, quam à populo laicali.* Conductitiis etiam à Preſbyteris emunctum eſt aliquid, & à minuſculis etiam Beneficiariis, qui immunes ſemper abierant. *Sacerdotes ſtipendiarii ſecundùm valorem pecuniæ quam perceperunt per annum, taxati fuerunt; minuta etiam Beneficia quæ nunquam priùs erant taxata, taxabantur.* Anno 1377. non Laïcis tantum in Parlamento, ſed & Clericis ſolvendos indixere denarios, duodecim ſi quo Beneficio, quatuor ſi nullo potirentur. Immunes fuere ſoli quatuor Mendicantium Ordines. Valſin.

XV. Extincto Eduardo III. Richardus II. filius in avitas magis imbecillitates ſucceſſit, quàm in paternam fortitudinis & regiarum virtutum famam. Tum verò uſque adeo inolitæ, & longo uſu roboratæ erant exactiones in Clerum, ut anno 1377. in Parlamento Londini habito ſtatutum ſit, ut duas illi uno & eodem anno decimas Clerus ſolveret, erat is primus Regni annus, addita ea cautione, ut poſthac à populo nihil Rex extorqueret, & ex domanio ſuo per fidos adminiſtratos Procuratores, impenſas ipſe ſibi ſufficeret, & ad Palatii ſui, & ad Exercituum neceſſitates. *Conceſſa ſunt in adjutorium Regi ab Eccleſia & Clero duæ decimæ eodem anno perſolvendæ, ea tamen conditione, ut videlicet Rex de cætero populum non gravet talibus petitionibus extorquendo pecuniam ſubditorum, ſed de ſuis vivat & continuet guerram ſuam; quia utique bona ſua regalia propria ſibi ſufficiunt, tam ad regiæ domus exhibitionem, quàm ad guerræ ſuſtentationem; ſi eadem bona Miniſtros idoneos ſortiantur.* Stupenda & præpoſtera fuit ea omnino perverſitas, ubi Clerus cui præ cæteris illibata ſua conſtare debuerat immunitas ab oneribus publicis, ſolus ea ſuſtinuit. Sed nimirum ea prima fuere contagia hæreſeos Vicleſianæ, quæ tum primum Angliam populari cœperat. Ita Vicleſus populi & Magnatum animos exacerbaverat in opes, luxum, mollitiem Cleri, in Clerum deniquè ipſum, ut tantum non ille ſibi gratularetur, quod nihil in ſe acerbius conſtitutum eſſet.

Sed renovata non multò pòſt fuit conſuetudo, ut Parlamentis is maximè labor incumberet, is ex illis fructus expectaretur, ut quammaximam corraderent à Clero, Populoque pecuniam. Vide quid idem narret Valſinghamus ad annum 1379. Placuit Parlamento plebe abſtineri, divites ſolos onerari. Ducibus decem marcas indixere Regi ſolvendas, totidem Archiepiſcopis, Comitibus, Epiſcopis & Abbatibus, qui Phrygio uterentur. Ne Parochis quidem & Capellanis abſtentum eſt. De Parlamento verò anni 1384. vide quid idem mox referat: *Factum eſt Parlamentum Londoniis, in quo prout jam à multis conſuevit temporibus, nihil dignum memoria fuit factum, præter illud quod ſtudulo agitabatur, extorſio videlicet pecuniæ de Clero & communi plebe ad ſuſtentationem militibus guerræ regalis.* Anno 1385. conveniente Parlamento, patuere quæ Vicleſitæ animis hominum jam inſudiſſent venena. Quintam-decimam & dimidiam laïci conceſſere Regi, ea conditione, ut Clerus decimam ſolveret & dimidiam. Confidentius exclamavit Archiepiſcopus Cantuarienſis, ſanguinis etiam impendio interceſſurum ſe, ne Clerus à laïcis vectigalia ſolvere cogeretur. Fuere ex Proceribus aliqui, ex minuſculis Nobilibus longè plures, qui prædæ objici Eccleſiarum bona poſtularent; quaſi juſtitiæ & charitati ita conſultius futurum eſſet, ſi nudaretur Clerus illa opum abundantia, qua tumere & inſoleſcere videbatur. Huic impietati Rex aures obturavit, ſanctiſſiméque confirmavit, dum vita ſuppeteret, incolumes ſemper & intactas fore Eccleſiæ libertates. Qua Regis humanitate delinitus Cantuarienſis Præſul, re cum Clero deliberata, decimam Regi obtulit, *unanimi voluntate, conſenſu ſpontaneo.* Suaviſſima tum hilaritate perfuſus Rex, teſtatum fecit, Eo gratuito dono ſe vehementius delectari, quàm extorta multò majore pecunia. *Quam conceſſionem Rex tam latè audivit, tam gratè ſuſcepit, ut palam aſſereret ſe malle hanc ad præſens donationem liberam, quàm aliam quamcumque, quadruplicis valoris coactam.* Eo Regis verbo compreſſa eſt inſolentiſſima hoſtium Eccleſiæ audacia & rapacitas. *Ita pro tunc hoſtium Eccleſiæ aviditas inſatiabilis eſt fruſtrata.*

XVI. Temperamenti tandem aliquid commentandum fuit. Nec enim jam detrectari poterant annuæ Regum exactiones: tum quòd longo uſu conſuetudo invaluerat, & ex conſuetudine lex: tum quod Clero detrectante, & viciſſim Rege tuitionem ſuam ſubtrahente, agri jam & res omnes Eccleſiæ prædæ erant, ex eo potiſſimum tempore, quo Vicleſiſtæ Proceres Populoſque concitaverant, armaverantque in immenſas, ut jactabant, Cleri opes. In pudorem etiam & dedecus Cleri non immerito vertebatur, quod cum populo, & à populo perſæpè ipſo Clerus exactionibus & ſervitutibus publicis ſubjiceretur in publicis Parlamentis. Conſultius ergo viſum eſt, & in ſpeciem ſaltem honorificentius, ut ſejunctim congregaretur Clerus, & ſponte ſua donum gratuitum decerneret Regi offerendum.

In locum Richardi II. ſucceſſit Henricus IV. & anno 1404. convocato Londini Parlamento, petiere militiæ duces, ut bona Eccleſiæ Regio omnia inferrentur fiſco; ſibi enim plus ſatis illud oneris incumbere, ut diebus ſingulis de bonis omnibus, & de vita periclitarentur, citra & ultra mare militiam obeuntes. Ex adverſo regerebat Archiepiſcopus Cantuarienſis, tantundem à Clero, quantum à laïcis conferri: ſæpiùs à Clericis decimam, quàm à laïcis quintam decimam ſolvi: quibus Clericis eſſent Feuda Regia, ab iis non minore numero milites Regi ſubminiſtrari, quam à Baronibus; denique noctes dieſque in excubiis agere Eccleſiam, ſacris, precibuſque decertantem ſuis, in quibus plura eſſent ad victoriam momenta, quam in armis. *Clerum ſemper tantum Regi contuliſſe, quàm laïci, dum decimas ipſi frequentius darent Regi, quam ipſi quintas decimas: & inſuper tenentes ſui non minori numero Regem ſequebantur ad bella vel pericula, quam tenentes feodi laicalis. Et ſuper hæc omnia Miſſas & orationes nocte dieque facerent pro eodem.* His adjecit Præſul, ubi impellentibus Exercituum ducibus & Præfectis, fiſco regio addicta fuerant bona Prioratuum omnium, qui à Francis & Normannis obtinebantur, totam eam pecuniam in vaniſſimas profuſiones dilapidatam fuiſſe, & eo ipſo vertente anno inſolita Regem inopia laboraſſe. Hæc fidenter

cum peroraſſet Archiepiſcopus, Rex pollicitus eſt, amplificaturum ſe quidem, potius libertates Eccleſiæ, quam ut eas vel tantiſper minut, & defloreſcere pateretur. Optimates in partes & defenſionem Archiepiſcopi conceſſere, æquiſſima officii & beneficii vice, quod petente milite, ut recuperaret ſibi, coronæque ſuæ Rex, quidquid regiorum feudorum nuperi Principes, Richardus, & Eduardus, vel ipſemet etiam, Baronibus donaſſet, aut oppigneraſſet, Archiepiſcopus interceſſiſſet. Ita Baronum ope & Archiepiſcopi intrepida fortitudine ſuam & libertatem retinuit Clerus, & dignitatem. Laïci Regi annuerunt duas decimas-quintas, Clerus decimam & dimidiam.

Anno 1406 per totum ferè illud annuum ſpatium Parlamentum Londini moras traxit, ſumptu Reipublicæ & detrimento, quòd Parlamenti impendia eam ferè pecuniam æquarent, quam Rex poſtulabat, & quæ tot tergiverſationibus differebatur. *Parliamentum protelabatur inutiliter ferè per annum, Communitatis damno, Nam propter hanc dilationem expenſa militum Parliamentalium æquabant pene ſubſidium à Rege poſtulatum.* Ut quam Regi receperat pecuniam ſolveret Clerus, dimidia argenti marca extorta eſt Presbyteris omnibus, & Mendicantibus ipſis, qui annalia celebrabant. Idem Valſinghamus:

Valſing. *Per Clerum nova taxa Regi conceditur, levanda de Presbyteris ſtipendiariis & fratribus Mendicantibus & aliis Religioſis qui annalia celebrabant, ut horum quilibet dimidiam marcam Regi daret, in relevationem Cleri, ſed qui ſemper onus portaverat pro eiſdem.* Anno 1410. à Parlamento Rex flagitavit, ut ſe ſuperſtite, nullo novo coacto Parlamento, ſolveret Populus quintam decimam, Clerus decimam. Quod vehementer à Parlamento reſotatum eſt. *Rex in præſenti Parliamento petiit, ut quotannis dum viveret, ſine Parliamento tenendo, decerneretur ſibi de Clero una decima, & de laicis una quinta-decima, ſed non obtinuit.* Potuiſſet ſumptibus parci, niſi impendio libertatis factum id tunc quidem fuiſſet; Anglis certè minùs pecunia, quàm libertas chara fuit, quæ his maximè Conventibus defenſatur.

Ad Bella Turcica Eugenius IV. decimam ab Angliæ Clero popoſcit. Recuſata decima, ſex millia ducatorum ad ea bella dono data ſunt, Regi duæ decimæ ſunt conceſſæ ex Harsfeldio. Synodos bene multas idem recenſet, hoc eſt, Congregationes Cleri generales, ab anno 1400. in quibus petenti Regi pecunia gratuita à Clero collata eſt; petenti Clero à Rege conceſſæ chartæ, Eccleſiaſticarum aliàs immunitatum vendices.

Anno 1518. publicatæ ſunt ab Archiepiſcopo Dublinenſi Provinciales Conſtitutiones, quibus excommunicationis vinculo innodabantur, qui terris Eccleſiæ vectigalium, aut oneris aliquid imponerent, niſi authoritate Regia id facerent. *Imponentes onera laicalia & exactiones neceſſarias plebis Eccleſiæ, ſint excommunicati, regia poteſtate excepta.* (*Con. Gener. To 14 pag. 389.*) In Anglicanis immunitatibus ultra non progrediar, tum quod probati illi authores jam pene deficiant, tum quod ex his plus ſatis intelligere poſſit Lector, quantum in eo Regno jam res ad opprimendam magis magiſque libertatem Eccleſiæ, & Cleri majeſtatem propenderent.

CAPUT XLII. *P. 4. l. 3. c. 23.*

Immunitas & libertas Clericorum & rerum Eccleſiæ poſt annum Chriſti milleſimum in Gallia.

I Immunitas perſonalis Clericorum & eorum etiam patrimonii Dona Epiſcoporum Regi oblata.

II. Cur potuerit B. Bernardus, non potuerit B. Thomas Cantuarienſis Martyr non tueri immunitatem bonorum Eccleſiæ, ex Petro Cellenſi.

III. Illud tandem placuit Pontificibus & Conciliis temperamenti, ut ad reipublicæ neceſſitates conferat aliquid rerum ſuarum Eccleſia, ſed tum demum cum ferendo oneri pares non erunt ſoli laïci, & ſpontanee, ac gratis.

IV. Contextio reliqua Conciliorum & Canonum in eam rem uſque ad Concilium Conſtantienſe.

V. Series contexta Canonum & Conciliorum poſt Concilium Conſtantienſe.

I. IN Concilio Melfenſi anno 1089. vetitum eſt, nequid ſibi juris ſumerent laïci, & poteſtatis in Clericos; ne in Clerum adſcriberentur, quorum vel perſonæ, vel res innexæ eſſent publicis, vel privatis ſervitutibus; & nequid exigere poſſent laïci ex Beneficiis, aut ex patrimonio Clericorum. *Ne gravamen aliquod ſancta patiatur Eccleſia, nullum jus laicis in Clericis eſſe volumus & cenſemus. Unde cavendum eſt, ne ſervilis conditionis, aut Curialium Officiorum obnoxii, ab Epiſcopis promoveantur in Clerum. Neque liceat laicis exactionem aliquam pro Eccleſiæ Beneficiis, aut paternis maternisve facultatibus quærere.* (*Can. 11.*) Eo tum communi jure utebatur Eccleſia, ut bona Clericorum, tum Eccleſiaſtica, tum hæreditaria, nullo gravari poſſent onere publico.

Pulcherrimæ ad Ludovicum Craſſum Galliæ Regem datæ ſunt litteræ ab Ivone Carnotenſi, à quo Rex petierat dono ſibi dari pelles aliquot felinas. Reſcripſit porro nec Epiſcopi gravitati conſentaneũ eſſe, ut donet: nec Regiæ amplitudini, ut petat inania hæc mollitiæ hominum lenocinia. *Non decet regiam Majeſtatem vilia vel qualibet vanitatis lenocinia à Sacerdote quærere, nec Sacerdotalis officii eſt in talibus regiæ Majeſtati obtemperare. Hoc quibuſdam literulis reſpondeo, quæ ex parte veſtra quærebant à me duo paria pellium catinarum.* (*Epiſt. 72.*) Non moleſtè fert Ivo, quod ab Epiſcopo muneris aliquid Rex petat, ſed quod nugatorium neſcio quid petat. *Nunquam amplius à me, vel ab alio Epiſcopo talia quæratis.* Nec enim novum erat, ut vel Rex peteret, vel Epiſcopus conferret dona, dum ejuſmodi res eſſent, quas & à Regibus peti, & ab Epiſcopis dari non dedeceret. Et dum dona eſſent gratuita.

II. Per litteras gratias egit B. Bernardus Duci Lotharingiæ & Duciſſæ, quod variis ditionis ſuæ exactionibus exemiſſent homines Abbatiæ Claravallenſis: oravitque, ut tuerentur ſuum Beneficium, nec à Miniſtris exigi ſinerent, quæ fuerant condonata; qui ſi tamen exigere pergerent, ſibi certum eſſe & fixum, ut & ſui ſolvere pergerent, & cœleſti obſequi Chriſti Magiſterio, qui cenſum ipſe ſolvit, etſi minimè obnoxius; ſuiſque per Apoſtolum Paulum id præcepti inſtillavit, ut ſolvant, cui tributum, tributum: fructumque magis captent, quàm datum: ſalutem potius dantis, quàm donum: *Alioqui non renuimus Domini noſtri ſequi exemplum, qui pro ſe non dedignatus eſt ſolvere cenſum, parati & nos libenter, quæ ſunt Cæſaris Cæſari reddere, & vectigal cui vectigal, & tributum cui* (*Epiſt. 119.*)

tributum : præſertim quia juxta Apoſtolum non tam debemus requirere datum noſtrum, quàm fructum veſtrum.

Cùm ejus conceſſionis prima illa eſſent exordia, de ea litem movere non decebat adversùs primos ejus authores. Cæteris forſan liberum, at Ciſtercienſibus Monachis prorſus neceſſarium erat, hujus rerum humanarum deſpicientiæ bono odore Eccleſiam univerſam perfundere, & perfectionis quam profitebantur documenta dare. Non æquè potuiſſet ſua Clerus jura & privilegia aſpernari, aut conculcanda objicere; ſive quod Cleri libertas Cælo delapſa ſit; ſive quod Principum conceſſiones longa plurium ſæculorum poſſeſſio irrevocabiles jam & inconcuſſas præſtiterit: ſive denique quod Epiſcopis ex officio incumbat, Principum procurare ſalutem, & populorum, quibus graviſſimum piaculum imputaretur, ſi decus & privilegia Chriſti Sacerdotum conculcari paterentur. Mirificè confirmatur hæc doctrina in Epiſtola Petri Cellenſis Abbatis ad Thomam Archiepiſcopum Cantuarienſem & Martyrem. Aliqua ille præfatus in admirationem invictiſſimæ Præſulis Thomæ conſtantiæ, tum ejus adgreditur defenſionem in eos, qui Archiepiſcopum carpebant, quòd Regis pacem recuſaſſet, nimio ut cauſabantur defendendi, aut repetendi patrimonii Eccleſiaſtici ardore. Reſpondet verò Petrus, à materna pietate & charitate procul fore Eccleſiam, ſi à filiis ſuis æquo animo pateretur vexationes, quas olim lubentiſſimè à perſecutoribus patiebatur. Jubet ſapientia, jubet & charitas, & infracto pectore hoſtiles impetus pati, & auſtera

L. 1. Ep. 10 ſimul & ſuavi authoritate filios caſtigare. *Dicunt enim non debet Archiepiſcopus tam inſtanter ſua repetere à Rege Angliæ, ut dimittat reconciliationis pacem pro amiſſa pecunia. Falluntur ſpe veri & adulatione falſi. Penſanda ſunt tempora & diverſi ſtatus temporum, ſecundum quos mutantur merita cauſarum. Nam in primitiva Eccleſia ſola patientia locum habuit; ut auferenti tunicam, dimitteret & pallium. Extra Eccleſiam enim erat, qui perſequebatur, intra Eccleſiam qui patiebatur. Modò autem jam adulta Eccleſia, non licet filiis Eccleſiæ, quod aliquando licuit inimicis. Decet enim matrem corrigere filium, ſicut decuit pupillam tolerare adverſarium.*

III. In Concilio Lateranenſi III. ſub Alexandro III. anno 1179. enituit ſummopere Eccleſiæ, cùm ſapientia, tum moderatio, & fortitudo circa exactiones, quibus illam Civiles non rarò Magiſtratus fatigant. De eo enim tantum expoſtulatur, quod omnia propemodum expenſis Eccleſiæ fieri velint, ſive muniendæ ſint urbes, ſive militares expeditiones, ſive res quæpiam aliæ difficiles expediendæ.

Extra. De immunit. c. 4. 7. *Sive quidem foſſatum, ſive expeditiones, ſeu alia quælibet ſibi arbitrentur agenda, de bonis Eccleſiarum & Clericorum & pauperum Chriſti uſibus deputatis, volunt ferè cuncta compleri.* Tum edicit Concilium, ut deliberet Epiſcopus cum ſuo Clero, an ſuadeat utilitas, an jubeat neceſſitas, de rebus Eccleſiæ conferre aliquid in publicos uſus; ut quod laici non poſſint, perficiant Clerici, nulla vi, nulla authoritate interpoſita laïcorum. *Quocirca ſub anathematis diſtrictione fieri de cætero talia prohibemus: niſi Epiſcopus & Clerus tantam neceſſitatem vel utilitatem aſpexerint, ut abſque ulla exactione ad relevandas communes neceſſitates, vel utilitates, ubi laïcorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda.* Confirmatum eſt hoc decretum ab Innocentio III. addita hac etiam cautione, ut ad eximendam dubitationem, an debeat Epiſcopus, Clerusque conferre, percontarentur ſemper Apoſtolicam ſedem, penes quam providentia eſt Eccleſiæ generalium neceſſitatum. *Propter imprudentiam tamen quorundam Romanus Pontifex priùs conſulatur, cujus intereſt communibus utilitatibus providere.* Can. 46. Ita Innocentius III. in Concilio Lateranenſi IV. anno 1215.

IV. Inſerta ſunt hæc Decreta Decretalibus Gregorianis. Unde facilis conjectura in Galliis ea fuiſſe obſervata. Perſcripſit Alexander III. ad Ludovicum VII. Galliæ Regem, ut vetaret, ne Pincerna Regius novis & indebitis exactionibus vexaret Abbatiam ſanctæ Genovefæ: *Eam Eccleſiam nova & indebita exactione gravari non ſinas:* Append. 2. Epiſt. 95. quamvis ille conſideret eo jure teneri regales omnes Abbatias. *Sub obtentu cujuſdam conſuetudinis, quam in omnibus ſe aſſeris Abbatiis regalibus obtinere.* Alexander IV. in Sexto, Capite de Immunitatibus Eccleſiarum, audaciam damnavit urbium & dominorum quorumdam in Gallia, à quibus compellebantur Eccleſiæ, vel terras reſtituere, quas emiſſent, vel earum antiqua ſolvere vectigalia.

In Concilio Avenionenſi anno 1209. editum eſt ſtatutum, Lateranenſibus ſupra laudatis finitimum. *Sub anathematis diſtrictione modis omnibus prohibemus,* Can. 7. *ne albergarias, procurationes, exactiones, ſeu tallias aliquas ab Eccleſiaſticis perſonis de cætero laici ne exigant, vel extorquere præſumant.* In Concilio Narbonenſi anni 1227. affine his etiam decretum promulgatum eſt. *Statuimus, ut Clerici occaſione patrimonii* Can. 12. *ſui, vel perſonæ, nullatenus tallientur, & tam Conſules, quam alii laïci ab his talliis & exactionibus per cenſuram Eccleſiaſticam, ſi neceſſe fuerit, compeſcantur.* Ne ambigi autem quidem poteſt, quin qua immunitate donabantur patrimonia Clericorum, eadem gauderent ſaltem res Eccleſiæ. In Concilio Toloſano anni 1229. conceſſum eſt, ut exactionibus publicis ſubeſſent patrimonia Clericorum, ſi Mercatores eſſent, vel conjugati. *Clerici non talliabuntur oc-* Can. 20. *caſione etiam hereditatis, etiamſi per ſucceſſionem eis venerit, niſi ſint mercatores, vel uxorati.* Si ad eos devenerit prædium, vel cenſui obnoxium, vel Feudi juribus, onera huic adglutinata exolvent. *Sed* Can. 21. *ſi per ſucceſſionem hereditariam aliqua poſſeſſio feudalis, ſeu etiam cenſualis ad eorum manus devenerit, penſiones & onera ipſis in poſterum adnexa ſolvere teneantur: aliàs à talliis & aliis exactionibus omnino liberi & immunes.* Omnibus quoque eximuntur pedagiis, niſi mercatores ſint.

In Concilio Generali Lugdunenſi I. anno 1245. tum alia Friderico II. Imperatori flagitia adſeribuntur, tum quod Clericos, eorumque res ſubſidiis & tributis gravaret. In Concilio Biterrenſi anno 1246. Can. 5. innovatum eſt Decretum Concilii Narbonenſis, tributis publicis ſubjici non poſſe, ſive Clericos ipſos, ſive eorum patrimonia. In Concilio Nannetenſi anno 1264. excommunicati ipſo facto declarantur, qui tributa exigent ex bonis Clericorum, quæ tranſvehuntur, nullo animo negotiandi. *Cùm* Can. 7. *Juris ſit proviſioni ſtatutum, ne pro rebus Eccleſiaſticarum perſonarum pedagia exigantur; prohibemus, ne pro rebus Clericorum, aut quarumcumque Eccleſiaſticarum perſonarum, quas non mercimonii cauſa duci faciunt per terram, aut per aquam, quiſquam pedagia exigat, vel conſuetudines, aut exactiones aliquas, quocumque nomine cenſeantur.* In Concilio Colonienſi idem Can. 8. decretum eſt anno 1266. uti & in Budenſi anno 1279. Can. 59. 60. & in Virſburgenſi anni 1287. Can. 40.

In Concilio Compendienſi anno 1304. ſub

Roberto

Roberto de Curtenaeo Archiepiſcopo Remenſi, excommunicationis telo confixi ſunt omnes, qui Clericos non conjugatos vectigalibus ſubjicerent, aut qui virgine in uxorem ducta, more Clericorum vitam degebant, nulla implicati negotiatione, quanquam ut tributis vexari poſſent, hanc illis affingerent Laici calumniam, quòd mercimoniis vacarent.
Can. 2. *Quia nonnulli ſervientes temporalium dominorum & juſtitiæ laicalis, aſſerentes Clericos tam non uxoratos, quam uxoratos, qui tamen cum unica & virgine contraxerunt, eſſe publicos mercatores, tallias & collectas imponunt eiſdem, & extorquent ab eis invitis, quamvis clericaliter vivant, nullis ſe mercimoniis implicantes, &c.*

Concilium Provinciæ Auſcienſis anno 1315. pœnis canonicis ſubjecit eos, qui vel Clericis ipſis, vel eorum bonis onera publica indicerent.
Can. 2. *Talliis vel collectis eiſdem, vel eorum bonis imponendis.* Enucleatiùs aliquantò in Concilio Avenionenſi anno 1326. de immunitate Clericorum, & rei eorum etiam hæreditariæ, convenienter legibus & Canonibus, juſſis incitatiſque Epiſcopis, ut infracta animi virtute has ſaltem tueantur fugientis Eccleſiaſticæ libertatis reliquias. *Item quod Clerici & hoſpitalia & Eccleſia à talliis & exactionibus, quas domini temporales faciunt etiam ratione temporalium poſſeſſionum, necnon & in patrimonialibus, ſecundùm leges & Canones defendantur per Ordinarios, nimis hactenus ſuper hoc negligentes.* Qui mox ſequuntur Canones, ii Xenodochiorum immunitatem defendunt, eamque vetuſtam Clericorum facultatem, ut frumenta ſua tranſvehant & divendant, nihil obſtrepentibus ſtatutis urbium
Can. 32. 33. 34. contrariis. *Cùm ſtatuta ſecularium Eccleſias, aut Eccleſiaſticas perſonas non aſtringant.* In famoſa collatione anni 1329. inter Prælatos & Magiſtratus Regios coram Philippo Valeſio Rege Pariſiis, à Clero declaratum eſt, non antè tributum à Chriſto perſolutum fuiſſe, quàm ſuam ipſe immunitatem præfatus teſtatuſque fuiſſet, vitandæ tantùm offenſionis gratiâ id à ſe perſolvi. At impræſentiarum non poſſe ſimiliter illud à Clero ſolvi ad declinandum offendiculum; quod non ignorantiæ jam offendiculum hoc eſſet, ſed nequitiæ meditatæ, cui concedendum omnino non eſt. *Quia tempore Chriſti fuiſſet ſcandalum puſillorum ex ignorantia & non ex malitia; & nunc eſſet ſcandalum Phariſæorum, qui peccant ex malitia: ideo tunc fuit ſolvendum, propter ſcandalum vitandum, ſed modò nunc.*

Concilium Andegavenſe anni 1365. ſtatutum confirmat ſuperioris Concilii ad Caſtrum Guntherii, & excommunicatos *ipſo facto* declarat eos, qui tributis onerarent Clericos, quorum tranſveherentur frumenta, aliæque terrarum fruges, ex fundis etiam patrimonialibus, ut eas & vendant, & ſuis applicent uſibus, cùm nulla hîc mercimonii ſpe-
Can. 23 24. 28. cies, aut vel umbra ſit. *Res proprias Clericorum declaravit Synodus vina & bladu, & alia de rebus ſuis hæreditariis, & quas in terra ſua vel Eccleſia recolligunt.* In eodem Concilio eidem excommunicationi ſubeſſe juſſi ſunt Duces, Principes, Barones, aliique Nobiles, qui novas Clericis minimè aſſentientibus indicerent exactiones. *Prohibemus ne aliqua Eccleſiaſtica vel ſecularis, impoſitionis ſeu exactionis tributa, ſubſidia, vel aliquas novas impoſitiones, à perſonis Eccleſiaſticis, terris vel hominibus Eccleſiæ, de novo exigat, ſine conſenſu illorum ad quos ſpectat.*

In Concilio Vaurenſi anno 1368. firmata & novo vigore roborata ſunt decreta hæc omnia, non modo ad convehendas Clericorum res, ſive ad eaſdem divendendas citra ullius tributi ſolutionem, ſed ad immunitatem omnium onerum, quibus Laïci ſuſternuntur. In Concilio Narbonenſi anno 1374. damnatæ ſunt commentitiæ donationes agrorum, qui ad Clericos transferebantur, ut oneribus & vectigalibus publicis ſubducerentur; juſſi quin etiam Epiſcopi, ut in has inquirerent fraudes, cogerentque poſſeſſores, pro agris in fraudem donatis tributa ſolvere. *Ad noſtrum pervenit auditum, quod nonnulli Clerici ſoluti, & tam in minoribus, quàm in ſacris Ordinibus conſtituti, & etiam Religioſi aliqui ſibi procurent donationes rerum immobilium fieri in fraudem, ut bona ſic eis donata ad contributionem talliarum laicorum pro rata teneantur. Nos igitur talibus fraudibus obviare volentes, prohibemus ne hujuſmodi donationes in fraudem admittant. Quod ſi fecerint, volumus & ordinamus, ut per Judicem ſuum Eccleſiaſticum, cùm de prædicta fraude ſibi conſtiterit, ad ſolutionem talliarum pro rebus eiſdem donatis compellantur.*

V. Concilium Conſtantienſe anni 1418. cùm confirmaſſet capita quædam Bullarum antiquarum Friderici II. & Caroli IV. Imperatorum, immunitati Eccleſiæ vehementer ſuffragantia: *Voluerat Imperator, quod nulla Communitas, vel publica perſona, vel privata collectas ſeu exactiones, angarias vel perangarias Eccleſiis, vel aliis piis locis, aut perſonis Eccleſiaſticis hujuſmodi imponeret, &c.* Conſtituit, ut ne quis Princeps poſſit quidquam oneris aut tributi imponere Clericis, citra conſenſum Papæ; & aſſentiente Papa, neceſſe præterea fore, ut & Epiſcopus & Clerus loci aſſentiatur. *Sancta Synodus hoc perpetuo ſtatuit & ordinat, quod nulla perſona ſecularis cujuſcumque dignitatis exiſtat, etiamſi Imperiali, Regali, vel quacumque præfulgeat, ſub prætextu conſenſus Epiſcopi, Clero tallias, impoſitiones, vel onera & ſubſidia imponat, exigat vel recipiat, niſi prius Romano Pontifice conſulto, ſub pœnis, bannis, vel cenſuris eiſdem. Idem per omnia Romano Pontifice dictas tallias vel collectas imponente, vel imponi mandante, conſenſu Epiſcopi vel Cleri non accedente.*

Extremum hoc & ſummum fuit munimentum immunitatis rerum Eccleſiæ. In Concilio Lateranenſi III. prohibitum fuerat, ne quid à Clericis exigeretur, niſi Epiſcopus & Clerus ipſe judicarent, & aſſentirentur opis aliquid ad publicas neceſſitates Principi conferendum eſſe, ubi oneri minùs pares eſſent Laici. Sed cùm perfacile & perexpeditum eſſet Principi, Epiſcoporum & Primorum Cleri conſenſum expugnare, in Concilio IV. Lateranenſi declaratum eſt, neceſſarium fore & Papæ conſenſum. Cùm rurſus autem & Pontifices Regum benevolentia & ope non rarò indigerent, atque ita procliviores eſſent ad aſſentiendum, ut ab illis graviſſima quædam onera Eccleſiis regni imponerentur; huic diſcrimini obviam itum eſt à Concilio Conſtantienſi, ſancitumque, ut cùm flagitaſſet Rex, cùm aſſenſus fuiſſet Papa, deſideraretur adhuc conſenſus Epiſcopi & Cleri. Ea fuerat enimvero Conciliorum Lateranenſium tertii & quarti voluntas, ut ne quid uſquam ex bonis Eccleſiæ exigi poſſet, niſi ex conſenſu Epiſcopi & Cleri: ne aſſentiretur Papa, niſi aſſenſum jam præſtitiſſent ſuum Epiſcopus & Clerus; & ne tum quidem ſemper aſſentiretur. At increbuerant exempla tamen contraria, ubi Epiſcopi & Clerici omni virium contentione reluctabantur adversùs conſpirantem Regum & Pontificum ineluctabilem authoritatem. Ideo & mox in hoc Conſtantienſi Concilio revocatur, ſi quid à Pontificibus conceſſum ſuit Principibus, ut à Clero tributa, & cujuſque generis vectigalia exprimant.

Conc. Gene. To. 11. pag. 304 389. Paucis antè annis, nimirum anno 1415. Clerus Gallicanus apud Bituriges congregatus ad Regem Carolum VI. vehementiſſimas litteras dedit, & multa eruditione aſperſas, ut nova in vinum exactione Clerici abſolverentur. Anno 1428. cùm Galliæ penè univerſæ imperitarent Angli, & ipſi Lutetiæ, à Duce Bethfordienſi Prorege convocatus eſt Parisiia Clerus Gallicanus, petitumque ut aſſentirentur ad Regni urgentem neceſſitatem Clericis imponi, quæ Laicis indicebatur exactionem novam, prolatis ad hoc ipſum Pontificiis Bullis. Reſponſum eſt porro à Clero, ficticias illas eſſe neceſſitates, quibus ſubrepta fuerat Bulla Pontificia: cùm unus tantùm alendus eſſet exercitus, & ex Regis Palatio ſumptus idoneus ſuppeditandus, cui rei Regium domanium ſatis eſſet ſuperque; prioribus exactionibus exhauſtum jam eſſe Clerum; abſtentum olim fuiſſe ab his quoque in populum exactionibus; & vel tum tamen abundaſſe exercitibus numeroſioribus ſua ſtipendia, præter expenſas alias multò plures. Denique appellavit Clerus ab Delegatis Papæ huic negotio præpoſitis.

In Concilio Andegavenſi anno 1448. innovatæ ſunt excommunicationes omnes olim vibratæ in
Can. 9. Concilio ad Caſtrum Guntherii in eos qui jura quæpiam exigerent ex bonis Clericorum, ſive Eccleſiaſticis, ſive patrimonialibus, quæ convehentur, non ad commercium, ſed ad uſum Clericorum. In Concilio Lateranenſi V. anno 1514. ſub
Seſſ. 9. Leone X. novus vigor additus Canonibus Conciliorum Lateranenſium ſuperiùs explanatis. Sed cùm nec hi Canones, nec ulla alia decreta prohibeant, quin ſponte ſua Clerici ex bonis non hæreditariis tantùm, ſed & Eccleſiaſticis, conferant aliquid ad Regni neceſſitates; quin ex adverſo, ſua hac permiſſione invitare Clericos videantur, utpote quibus chara eſſe debeat patria, charus Princeps: in Concilio Provinciali Bituricenſi anno 1528. conceſſæ ſunt Franciſco I. Regi Decimæ ad redemptionem filiorum ejus ex Hiſpanica captivitate, ubi obſides retinebantur. *Super requiſitione domini noſtri Francorum Regis in Concilio propoſita, rogatis & ſcrutatis ſingulorum ſententiis, neceſſitateque urgenti conſiderata, ſuper ſolvendis quatuor decimis pro redemptione filiorum ipſius, &c.* Sed de hujuſmodi decimis ac donis copioſiùs, Deo dante, capite proximo. Quanquam uberrima ex hac materia ſtrictim aliqua tantùm libare poſſimus, ut quæ operoſis Commentationibus vix ſatis expediri poſſet, & perinde, ut res poſtulat,
Memoires du Clergé. explanari. Plura peti poterunt ex Actis & Monumentis Eccleſiæ Gallicanæ.

CAPUT XLIII. *P. 4. l. 3. c. 24.*

Immunitas bonorum Eccleſiæ & Clericorum in Gallia, Italia & Germania. Decimæ, Dona gratuita, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Peculiaria quadam obſervantur in Decimas Saladinas, quæ prima à Clero ad ſacram expeditionem perſoluta ſunt.

II. Quæ Philippi Auguſti exactiones ulta in Clerum. Libertates Eccleſiæ in ſe receperat ille defenſandas.

III. Ut Philippus Auguſtus ſua in Clerum tuitione tantiſper ſuſpenſa, Clerum Remenſem compulerit, non ſolis precibus ſibi adeſſe.

IV. De aliis exactionibus deinceps ſtudio Regum, Conciliorum & Pontificum ad bella ſacra. Libertatis ſuæ Clerus ſemper compos, gratuita tantùm obtulit dona.

V. Poſt ſacra Palæſtinæ bella, eadem decimæ, eadem dona gratuita, ad alia bella tutanda Religioni conducibilia, Pontificibus & Regibus in id conſentientibus.

VI. Decima ad bella ſacra innovata ſub B. Ludovico Rege. Harum bellorum, & Decimarum eò pertinentium defenſio.

VII. Sub Philippo III. ejus filio collecta Decima Cleri ad bellum primò Palæſtinum, poſt ad Arragonium. Quæ univerſim cauſa exigendarum Decimarum.

VIII. Iterum Decima ſub Philippo Pulcro. Cur tanta tum Papæ authoritas, conſenſio Cleri & Principum tam aſpernabilis. Ut decima ordinaria tandem evaſerint, & annua; denique ut in ærarium Principum influxerint, ad regni neceſſitates conſumenda.

IX. Diſſidia Bonifacii VIII. & Philippi Pulcri. Bonifacius ſuam Conſtitutionem explanat, ut Regi gratum faciat in cauſa Decimarum. Eam Clemens V. revocat.

X. Contextio & ſeries hiſtorica Decimarum Cleri & donorum gratuitorum ſub Regibus ſequentibus uſque ad Philippum Valeſium. Denique ubi nulla jam bella ſacra fuere, eadem Decimæ perſolutæ ſunt ad Eccleſiarum & Provinciarum regni defenſionem.

XI. Eædem Decimæ ſub ſequentibus Regibus uſque ad Concilium Conſtantienſe adverſus Turcos, & ad Sedis Apoſtolicæ neceſſitates, flagrante potiſſimum ſchiſmate Avenionenſi.

XII. Conceſſiones Decimarum Cleri factæ à Martino V. & poſterioribus Pontificibus, adverſus Turcos, & ad alias Eccleſiæ Regumque neceſſitates. Sacra hæ Decimæ ad alia quandoque interpertebantur; ſed & iniquis, juſtis quandoque etiam ſuſpicionibus plus æquo indulgebatur.

XIII. De Decimis ſub Franciſco I. Rege & ſucceſſoribus. De Contractu Piſciacenſi. De Contractu Decimarum.

XIV. De Donis gratuitis.

XV. De alienationibus rerum Eccleſiæ.

XVI. Nonnulla animadvertuntur ad has exactiones in Clerum.

XVII. Pragmatica ſancti Ludovici.

I. CUm res Angliæ ſuprà perſequeremur, diximus jam anno 1188. cœptum eſſe Clero Decimas indici ad impenſas belli ſacri. Philippus quippe Auguſtus, referente Rigordo, Comitia Regni Pariſiis habuit, quò Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates & Barones coaluere; ibi bene multi cruce ſignati, & ſacram militiam profeſſi ſunt; Cleri populique aſſenſu Clericis Laïciſque impoſita eſt decima proventuum & mobilium bonorum. Illæ denique fuere Decimæ Saladinæ. *Media Quadrageſima Pariſius celebratum eſt generale Concilium à Philippo Rege convocatis omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & totius Regni Baronibus. In quo innumerabilis militum multitudo, ſeu peditum, ſacratiſſima cruce inſigniti ſunt. Et propter hanc inſtantem neceſſitatem, oppidò enim iter Hieroſolymitanum Rex affectabat, cum aſſenſu Cleri & populi quaſdam Decimas ab omnibus eſſe accipiendas eo tantùm anno decrevit, quæ dictæ ſunt Decimæ Saladini.*

Conſtat ergo in eum dumtaxat annum impoſitas fuiſſe has Decimas; *eo tantùm anno.* A Laïcis etiam ſolvendas fuiſſe, *Ab omnibus.* Idque factum *cum aſſenſu Cleri.* Ingenti urgente neceſſitate, & ad Hieroſolymæ & Terræ ſanctæ ſubſidium. *Propter inſtantem neceſſitatem.* Quid in his omnibus poſtea novatum ſit, infrà aperiemus. Nec illud leviter prætereundum, quod ait Rigordus, Mobilium quoque decimas collectas fuiſſe. *De omnibus mobilibus ſuis, & de omnibus reditibus ſuis.* Hac exactione abſoluti non fuere, niſi Ciſtercienſes, Carthuſiani, Fontis Evrardi Cœnobia, & Xenodochia Leproſorum.

II. Id rurſus ab eodem Rigordo obſervatur, ad annum 1194. pluribus Philippum Auguſtum exactionibus oneraſſe Eccleſias, & ingentem prorſus coacervatam eſſe pecuniam, cùm cæteroqui ipſe ſumptibus parceret. Avaritiæ alii, alii ambitionis ergo invidiam illi faciebant; at Rigordus teſtatum facit non aliò eum ſpectaſſe, quàm ut Palæſtinam

Chriſtiano nomini & Imperio ſedderet, priſtinam & Franciæ regno ſuam amplitudinem redintegraret, tum dignitatem; perſuaſus in præſentes illud anguſtias deveniſſe ex pecuniæ inopia, qua priores Reges nequiſſent, vel arces, ut par eſt, munire, vel Regni pomœria ad antiquos limites proferre copioſorum exercituum fortitudine. *Eccleſias in regno ſuo exiſtentes gravibus exactionibus vehementer oppreſſit & inſolitis. Theſauros etiam multos in diverſis locis congeſſit, expenſa modica contentus: dicens, quod prædeceſſores ſui pauperes exiſtentes, tempore neceſſitatis ſtipendiariis militibus nihil miniſtrantes, ingruentibus bellis, regni diminutionem paſſi fuerant non modicam. Principalis tamen intentio Regis erat in theſaurorum congregatione, ſanctæ Terræ Hieroſolymitanæ à Paganis liberatio & Chriſtianorum reſtitutio, & regni Francorum ab inimicis ſtrenua defenſio. Licèt quidam minùs diſcreti Regis ignorantes propoſitum & voluntatem, ambitionem ei nimiam, & avaritiam objicerent. Sed quia tempus colligendi & tempus ſpargendi quod collectum eſt, à ſapientibus didicerat, nacta opportunitate multum collegit, ut tempore neceſſitatis pluribus plurimum ſpargeret. Quod in munitionibus civitatum, & murorum reparationibus & caſtellorum ædificationibus innumeris manifeſtiſſimè declaratur.*

Vides quanto Rigordus Sandionyſianus Monachus, & Philippi Auguſti Chronologus diſtet intervallo ab Anglis Monachis & Scriptoribus ſuperius relatis. Quàm virulenta horum maledicentia, tam caſtigata hujus ſcribendi moderatio. Nec aſſentatur ille tamen Philippo ſuo, quem non diſſimulat plus æquo gravaſſe Eccleſias. Sed illum affirmat ſibi parcum, domi ſobrium, effuſiſſimum porro in Regni defenſionem, in Eccleſiæ ſalutem, in Chriſtianæ fidei per Orientales expeditiones propagationem. Enituit ſanè, quàm totus in eam gloriam Rex incumberet, uti & in eam ſpem, ut libertates Eccleſiæ defenſaret, cùm anno 1215. ante prælium Bovinenſe, cùm obvios & expugnandos haberet geminos earum libertatum acerrimos hoſtes, Ottonem Germaniæ Imperatorem, & Joannem Angliæ Regem: piiſſima & luculentiſſima prece Deum interpellavit, pro victoria ſibi quodammodo debita pro Eccleſia certanti adversùs ejus adverſarios, ſanguine pauperum & Cleri rapinis jamdiu agmina ſua ſaginantes. Juvabit ipſius Regiæ ad Deum precationis verba hic aſſuere. *In Deo tota ſpes & fiducia noſtra eſt poſita. Rex Otho & exercitus ſuus à domino Papa excommunicati ſunt, qui ſunt inimici & deſtructores rerum ſanctæ Eccleſiæ, & pecunia qua eis ſtipendia miniſtrantur, de lachrymis pauperum & de rapinis Eccleſiarum Dei & Clericorum acquiſita eſt. Nos autem Chriſtiani ſumus, communione & pace ſanctæ Eccleſiæ fruimur, & quamvis peccatores ſimus, tamen Eccleſiæ Dei conſentimus. & Cleri pro poſſe noſtro defendimus libertates.* His ad Deum precibus à Rege verè Chriſtianiſſimo fuſis, milites expetiere, ut & bene ſibi precaretur; paruit Rex, benedixit Exercitui, & tum pugnæ initium factum. Aderat Rigordus ipſe à tergo Regis, ut Capellanus ejus, cum alio Clerico, preces Deo ingeminans, Regiis prorſus conſentientes: *Cum pura devotione coram Deo recitabant ad memoriam honorem & libertatem, qua Eccleſia gauderet in poteſtate Regis Philippi, & dedecus & opprobria, quæ patitur & paſſa eſt per Ottonem & per Regem Joannem.*

Obſervavit & Vuillelmus Britto, Philippum bonæ Regem, ubi primùm inunctus & Regio diademate cinctus fuit, militiæ ſuæ primitias Eccleſiæ defenſioni ſtatim dicaviſſe, expugnatis Nobilibus quibuſdam, compulſiſque, ut Eccleſiæ & Clero prædia reſtituerent, à ſe priùs uſurpata. *Tamque manu forti prædonibus taſtitit illis, quod quidquid tulerant Clero Clerive colonis, præcedente priùs emenda reſtituerunt. Sic novus ille ſua Rex in novitate, ſuorum primitias operum, ſic primula præmia Chriſto Eccleſiæque ſua devota mente ſacravit.* Sextum-decimum ætatis annum tunc agebat Philippus, & ſuis idem amori, hoſtibus terrori erat, ut invictiſſimus Eccleſiæ & Cleri propugnator. *Rex ſextum-decimum nondum compleverat annum, Eccleſiamque Dei ſic tutabatur, ut omnes Athletam Chriſti proteſtarentur eundem, & defenſorem fidei.* Ita ille 10 Philippiade ſua carmine ſcripta. L. 11.

III. Non deviavit à propoſito oratio, cùm hinc manifeſtè eluceſcat, quò converteret, & quos in uſus dependeret Philippus Auguſtus Eccleſiæ pecunias, Cleri decimas; & quàm neceſſariò Eccleſia ei Regi nulla re, non fiſco, non ærario ſuo deeſſet, qui non ſua tantùm, ſed & ſe ipſum tuendis ejus rebus & libertatibus impenderet. Ab eodem denuo Vuillelmo Brittone refertur, cùm aliquando exaruiſſet Philippi pecunia, nec ſuppeteret unde miles ſtipendia acciperet: interpellatum ab eo eſſe Clerum Remenſem, ut opis aliquid afferret, ut ſolent Eccleſiæ Defenſori & Advocato ſuo opitulari. *Clerum Remenſem petiit, ſcriptoque rogavit ut ſibi ſubſidium fieret, quo gratior illi ad tantos vellet ſumptus impendere gratis, ut ſolet Eccleſia patronos ſæpè juvare.* Ibidem. Surdis auribus Regias preces audiit Remenſis Clerus; teſtatus, ſe precibus ſuis Regi opem laturum, at religione ſe prohiberi, ne quid pecuniæ daret, ne valeret in poſteros exempli authoritas. *Ne poſtea fortè Eccleſia pariat ex conſuetudine damnum.* Non adhibuerat Rex, niſi preces. Nec donum popoſcerat, niſi gratuitum & liberum. Itaque repulſam paſſus, doloris ſenſum aut excluſit, aut diſſimulavit. Sed mira arte & ſapientia inconſultos illos ſuarum immunitatum defenſores edocuit, non ſatis providè eas vindicari, alienando à ſe ejus animo, qui earum ex officio regio vindex eſſet invictiſſimus. Comites Retelenſes, Ciciacenſes, aliique invaſere non multò pòſt in agros & ditiones Capituli Remenſis. Tum Canonici Regiam opem appellare. Rex ſuis & ipſum precibus reſpondit ſe pari vice eis aſſuturum. *Vos prece me ſola nuper juviſtis, eadem lege, relata nunc vice prælia veſtra juvabo.* Litteras enimvero Rex ad Comites dedit, oravitque, ut rebus Eccleſiæ parcerent. Comites armis terreti, non precibus flecti ſoliti, cœptis prædis non deſtitere. Tunc intellexit Clerus Remenſis, quantum aberraſſet à ſcopo tuendæ immunitatis ſuæ ſibi propoſito. Itaque pollicitus eſt, non precibus tantum ſe, ſed & pecunia laboranti Regno laturum ſuppetias, ut & Rex non ſolis precibus pro Eccleſiæ defenſione decertaret. *Denique cognovit Clerus, vexatio quippe rem docuit, quanto ſtudio quantove labore debeat Eccleſia ſibi quærere Regis amorem, ſummopereque ejus ſibi procurare favorem, quo ſine defendi nequeunt patrimonia Chriſti.* Haud mora Rex arma induit, prædatores compeſcuit, & prædas omnes Eccleſiæ curavit reſtitui.

IV. Cùm primus & princeps omnium cœperit Philippus Auguſtus, & decimas, & nonnulla alia jura ab Eccleſiis exigere; operæ pretium eſſe duximus ejus memoriam purgari, qua hiſtoriæ veritas paſſa eſt, & Anglorum ab eo Hiſtoricorum abſtergi calumnias. De ejus exactionibus tam effuſa eſt Vuil- L. 5. c. xli.

lelint Neubrigenſis maledicentia, ut ipſa ſibi fidem ſbruger. Stephanus Tornacenſis in Epiſtola ad Epiſcopum Sueſſionenſem data, ſibi eas diſplicere
Epiſt. 171. decimas non tacet. *Tributa & decimas ſolvunt Eccleſiæ, &c. Cùm univerſos fiſcus abſorbeat.* Sed cui unquam nummorum exactioni remurmuratum non eſt? Cùm Occidentalia Regna omnia eo bello implicata fuerint, probabile eſt decimas toto Occi-
L. 3. c. 27. dente fuiſſe collectas. Refert Michovius Polonicæ conditor hiſtoriæ, anno 1189. Cracoviæ convocatum fuiſſe Concilium, ubi Pontificis Legatus Decimam Epiſcopis & omni Clero indixit ad Terræ
Rainald. n. 85. 69. ſanctæ recuperationem. Anno 1198 perſcripſit Innocentius III. ad Archiepiſcopos Ebrodunenſem, Arelatenſem, Aquenſem, ut Provincialia convocarent Concilia, ut ibi ad ſacras expeditiones pecuniæ indicerentur. Utque ne in compendium Romanæ Curiæ id ceſſurum ſuſpicari quis poſſet, voluit, ut pecunias ipſi colligerent Epiſcopi, eaſque Templarii & Hoſpitalarii Equites diſpenſarent. Italos ad id quoque Epiſcopos per Epiſtolas his perſimiles excitavit.

Anno 1099. ab eodem Pontifice miſſus eſt in Gallias Cardinalis Guffridus, à quo convocato apud Divionem Concilio, Antiſtites nonnulli trigeſimam redituum ſuorum partem polliciti ſunt,
Idem n. 71. 73. alii quadrageſimam, ut Papa præſcripſerat. Pontifex ipſe decimam, nec non & Cardinales polliciti ſunt. Anno 1200. Pontifex à Clero petiit quadrageſimam proventuum. Anno 1201. miſſus ab eodem eſt Cardinalis unus ad Reges Galliæ, & Angliæ, qui eos invitaret ad Palæſtinæ ferendas ſuppetias. Uterque Rex quadrageſimam ſpopondit redituum ſuorum partem. *Ad cujus mandatum ipſi Reges conceſſerunt ſe daturos quadrageſimam partem omnium redituum ſuorum de uno anno.* Ea verba ſunt Rogerii. Ita annuæ propemodum in Eccleſiam invaleſcebant exactiones, pro Eccleſia nimirum ipſa. Liberæ primum & voluntariæ fuerant hæ ſolutiones pecuniæ: ſed Pontificum & Regum induſtria ac vigilantia, ita diu, ita inſtanter expreſſæ ſunt, ut jam ferè detrectari non poſſent, cùm gravis urgeret neceſſitas Chriſtianæ Reipublicæ, cujus illi ſunt proviſores. Sed qua demum cumque authoritate, vel poteſtate elicitæ, vel expreſſæ ſint à Clero decimæ, certum eſt tamen illibatam ſemper illi conſtitiſſe ſuam aſſentiendi, vel diſſentiendi libertatem.

Cùm anno 1203. Mediolanenſes vim adhiberent Clero ad extorſiones quaſdam, acerbiſſimè ab eodem Innocentio caſtigati ſunt per litteras, conceſſo tantùm, ut voluntaria Cleri dona ſuſciperent, quando illum publicæ calamitatis moviſſet commi-
Idem. n. 65. ſeratio. *Recipiatis humiliter cum actionibus gratiarum, ſi quis forſan Epiſcopus & Clerus ſimul tantam neceſſitatem, vel utilitatem inſpexerint, ut abſque ulla coactione, ubi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſiaſticos duxerint conferenda.* Anno 1215. Concilium Lateranenſe IV. vigeſimam à Clericis omnibus, decimam à Cardinalibus ad ſacrum bellum
Ibid. n. 14 ſolvi juſſit. Anno 1224. cum Marchionem Montiſferratenſem excivíſſet Honorius III. Papa ad defenſionem Imperii Conſtantinopolitani, ad Epiſcopos & ad Clericos, Latinos, Græcoſque ejus Imperii litteras perſcripſit, quibus admonuit, ſtatuiſſe ſe cum Cardinalibus, ut mediam partem mobilium & proventuum eos conferre juberent, exceptis vaſis ſacris, armis, & equis, quòd multò conducibilius eſſet dimidium proventuum ſibi ſemel decerpi, quam totum funditus ſuccidi. *Attendentes ſatius eſſe,*
ut bona veſtra & Eccleſiarum veſtrarum pro manu Idem n. 25.
tenenda Imperii ſtatu communicetis ad tempus, quam ea omnia perpetuo amittatis; de fratrum noſtrorum conſilio propter urgentem neceſſitatem duximus ſtatuendum, ut omnium veſtrorum proventuum hujus anni, omniumque aliorum mobilium quæ nunc habetis in ipſo imperio, exceptis duntaxat Eccleſiarum theſauris, & veſtibus & equis, & utenſilibus, in quibus non eſt aurum, vel argentum, aut lapides pretioſi, medietatem integrè conferatis. Cùm ad ſubigendum Theſſalonicenſe Regnum tunc expeditio ea ſpectaret, ſacramento adactus eſt Marchio Montisferratenſis, ſi eo aliquando potiretur, reſtitutum ab eo iri hæc tunc ſive mutua, ſive dona gratuita Eccleſiarum.

V. Quæ ad Palæſtinæ primum ſacra bella pertinuerant ſacræ decimæ, ad alias eæ mox deflexæ ſunt Orbis Chriſtiani neceſſitates. Sub jugum mitti Imperium Conſtantinopolitanum, & Græcam Eccleſiam Romanæ recolligi, tanti ſanè res ea quidem fuit, ut non immerito ſacræ decimæ ad id exigerentur. Albigenſium hæreticorum colluvione peſtilentiſſima cum vaſtaretur maxima Galliæ pars, hinc exorta neceſſitas cogendi Concilii Bituricenſis, ubi Gregorii IX. Papæ Legatus decimas Cleri in quinquennium flagitavit, ut peſtes illæ exſcinderentur, nec latius ſerperent. Ludovicum ipſum Galliæ Regem, ejus nominis VIII. Legatus impulit, ut expeditioni ei ipſe præeſſet, quò latiùs & copioſius de ſuo ærario Clerus conferret. Aſſenſus eſt Clerus dimidiæ decimæ, & eam ſolvit: repudiato decimæ nomine, ne uſus, juſque invaleſceret, ſed *ſubſidii* obtentu. *Non quidem nomine decimæ, ſed obtentu ſubſidii perſolverunt.* Morte præmatura Regis bellaciſſimi, exaruit & Cleri largitas. Legatus Reginam Ludovici VIII. viduam, Noni matrem demeruit, ut ea aſſentiente Clerum ſollicitaret ad illas in quinquennium decimas perſolvendas. Sed ad Pontificem provocatum eſt à Capitulis Provinciarum Remenſis, Senonenſis, Turonenſis & Rotomagenſis, palam vociferantibus, Non paſſuros ſe, ut dono gratuito neceſſitas & ſervitus ſuccederet ineluctabilis. *Attendentes quod hoc ipſum, quod de liberalitate proceſſerat, convertebatur in obligationem*
& ſervitutem. Sic habent litteræ Capitulorum eo- Rainald. n. 77.
rum ad Gregorium IX. datæ anno 1227. His querelis emollitus Pontifex mordaces ad Legatum dedit litteras, juſſitque ut anteacta omnia revocaret. Sed cùm poſtea maturius perpendiſſet, quantas regiones depaſta eſſet Albigenſium lues ab obitu Ludovici VIII. & quanta ſpes affulgeret à filio ejus & ſucceſſore Ludovico IX. oſtendente ſe in ejus quoque ſacri belli curam ſucceſſurum: his, inquam, perpenſis Pontifex Legati Conſtitutionem confirmavit, voluitque decimam à Clericis omnibus exolvi, ut in Concilio Bituricenſi convenerat. *Promiſſionem factam Regi, de conſilio pene totius Concilii Bituricenſis.*

Anno 1229. perſuaſus Pontifex non Romanæ Eccleſiæ proprium, ſed univerſæ commune eſſe bellum cum Friderico II. Imperatore, hoſte nimirum Religionis infenſiſſimo & libertatum Cleri: opem, copiaſque flagitavit ab Epiſcopis Italiæ, Galliæ, Germaniæ, Angliæ, Hiſpaniæ. Quin & ſperavit ad id teneri Epiſcopos ſacramento ipſo, quo ſe obligaſſent, dum ordinarentur. Pauca hîc excerpam ex ejus Epiſtola ad Archiepiſcopum Lugdu-
nenſem. *Te in ſuccurſum Eccleſiæ advocavimus confi-* Idem n. 35.
denter, utpote qui præſtito juramento ad defendendum Papatum; & Regalia B. Petri teneris eſſe adjutor, &c.

In virtute obedientiæ ſub debito juramenti diſtrictè præcipiendo mandantes, ac in remiſſionem peccatorum, tam tuorum, quàm eorum qui tecum in obſequium Eccleſiæ venerint, injungentes quatenus cum congruo conſortio bellatorum ad nos perſonaliter venire feſtines.

Non poterat his refragari Pontificis votis beatus Ludovicus, cui tam familiare, tam frequens, quin & neceſſarium fuit ad Eccleſiæ decimas & collectas recurrere. Anno 1242. Lutetiam accerſivit Epiſcopos Regni ſui, & Abbates Benedictinæ familiæ, Ciſtercienſes & Præmonſtratenſes, Procuratores denique Capitulorum Cathedralium, ab eiſque pecuniarium expetiit ſubſidium, ad extinguendas Albigenſium reliquias. Prælatos perhibet Matthæus Paris vacante tum Apoſtolica Sede, ſatis intellexiſſe quidem, nullo ſe vinculo teneri ad quidquam conferendum; ſed præſtabilius tamen duxiſſe, ut tempori ſervirent & neceſſitati. *Prælati videntes ſe Papali regimine deſtitutos, licèt non tenerentur de jure ad imperium alicujus ſæcularis perſonæ in gravamen Eccleſiæ aliquod ſubſidium contribuere; conſiderantes tamen quia dies mali ſunt, & ubi multitudo in ſtrage eſt, ſubtrahendum eſt aliquid ſeverit..., viceſimam partem redituum ſuorum illius anni ſub brevi termino perſolvendam univerſaliter promiſerunt.* Idem n. 17.

VI. Anno 1246. ex eodem Matthæo Paris beatus Ludovicus Galliæ Rex graviſſimo ex morbo recreatus, crucem induit, flagitavitque decimam redituum Cleri ad belli ſacri impenſas, licentia Pontificis antè impetrata. *Ex permiſſione Papæ Regnum ſuum ſub obtentu peregrinationis ſuæ magnificè peragendæ, pecuniam non minimam extorquendo prægravavit multipliciter, accipiens de omni proventu univerſalis Eccleſiæ Regni ſui decimam.* Certior eſt nobis & exploratior ſanctiſſimi Regis Ludovici religio & integritas, quàm ut Matthæi Paris virulentia in obliquiores de eo opiniones abduci poſſimus. Addit porro ille viciſſim Pontificem & Regem gratificatos eſſe, aſſenſuque Regis flagitaſſe Pontificem eodem ipſo tempore vigeſimam proventuum ad Terræ ſanctæ ſubſidium, cùm in triennium Clerus eam ſubiret geminam ſarcinam. *Et præter hoc quaſi alternatim conſentiendo dominus Papa ad ſubſidium Terræ ſanctæ accepit viceſimam, videlicet utrque uſque ad triennium.* Nulli non id quoque perſuaſiſſimum eſt hiſtoriæ Gallicanæ utcumque perito, nequaquam aſſenſum fuiſſe Regem, ut vigeſima illa à Pontifice exigeretur, niſi perſpecta ei fuiſſet & Eccleſiæ neceſſitas, & ejus pecuniæ in publicas utilitates diſpenſatio. Pergit idem Matthæus, & anno 1250. infinitam opum vim affirmat ex Gallia in Ægyptum, ubi tum Rex verſabatur, tranſmiſſam fuiſſe, ex his nempe in Clerum exactionibus per triennium corrogatam; ſed ex eventu ejus belli facilè judicari poſſe de his exactionibus. *Sed hæc omnia de bonis Eccleſiæ per triennium extorta, quem finem ſunt ſortita, ſequens ſermo plenius declarabit.* Ad annum 1252. deterreri omnes ait debuiſſe exemplo Regis Francorum, ne extortæ Clero pecuniæ ad educendum vinculis Regem & ad ditandos Saracenos effundantur. *Terrere vos deberet Regis Francorum exemplum, vobis pro ſpeculo à Deo demonſtratum, qui extortam à Clero pecuniam in ſuam hoſtibus diſtribuit redemptionem, & inde noſtros inimicos, ſcilicet Saracenos amplius ſaginavit.*

Longè alia erat Regis Ludovici, ut ſuprà diximus, de his exiſtimatio, & Bernardi ſanctiſſimi Abbatis ſententiæ accommodatior, qui ſtupendis prorſus miraculis, ad ſacram expeditionem innumerabiles incitavit & inflammavit copias, cujus tamen ſucceſſus, ſi corticem rerum ſpectemus, luctuoſiſſimus fuit. Quo in uno ſatis eſt argumenti, probatas à Deo has factas in Clerum decimas fuiſſe, cùm expeditiones, in quas illæ expendebantur, cæleſtibus prodigiis à Deo confirmarentur.

Anno 1267. Clemens IV. quem pauci inter Pontifices æquitate & integritatis gloria ſuperarunt, eidem Ludovico conceſſit alias decimas in triennium ad bella ſacra, & Legatum in Gallias miſit, qui earum exactioni operam navaret. Impatientiùs has rurſum decimas tulere Capitula Cathedralia Galliarum, perſcripſeruntque Pontifici amarulentiores Epiſtolas, ubi & hoc ingerebant, ideo Hieroſolymam à Saracenis rurſum expugnatam fuiſſe, quòd & hic à fidelibus ipſis Eccleſiaſtica libertas profligaretur, Eccleſia ſervitutis jugo opprimeretur, & tributis. Reſcripſit Pontifex, nec ſervitutem jure dici poſſe; nec tributa, ſi quid annuorum proventuum ei impenderetur Eccleſiæ, cui Chriſtus ſanguinem impendit ſuum; aut aliis Reipublicæ Chriſtianæ neceſſitatibus, quarum penes Chriſti in terris Vicarium providentia eſt. *Seu aliàs interdum exigente neceſſitate, vel ſuadente utilitate, deliberatione provida, poteſtatis Apoſtolicæ plenitudo diſpenſat.* Si qui vero minùs curarent ſolvi ſe laqueo excommunicationis, quo eſſent innodati, ob detrectatas ejuſmodi penſiones, non deeſſe Apoſtolicæ Sedi acerbiores pœnas, quibus eos inſectaretur, degradationes, Beneficiorum abdicationes, ſæcularium Magiſtratuum opem. Sordidiſſimæ denique illis objecit avaritiæ dedecus & infamiam, qui tantillum pecuniæ ei cauſæ abnuerent, cui ſanctiſſimus Rex, & Optimates Regni ſanguinem impenderent. *Chriſtianiſſimo Rege cum Magnatum multitudine ſe ad illius præparante ſubſidium, manus auxilii ſubtrahitur, &c.* Raynald. n. 53. 54.

Anno 1256. narrat Continuator Abbatis Uſpergenſis anathemate confixum fuiſſe à Papa Germanum Canonum Commentatorem, qui ab ea pecuniæ exactione provocaverat, cui Germaniæ, æquè ut Galliæ Clerus ſubjiciebatur. Et hactenus quidem ſola contrà niti videbantur Capitula. At anno 1263. Archiepiſcopi Remenſis, Senonenſis, & Bituricenſis interceſſere centeſimæ, quam Urbanus IV. ad Palæſtinæ ſubſidia depoſcebat. Hos Pontifex per Epiſtolas graviſſimè objurgavit; eſſe omnino quod pudore ſuffunderentur Epiſcopi, qui ne pecuniam quidem tantillam effundere in animum inducerent, ubi Reges ipſi ſanguinem profundebant. Sed ubi eodem anno ſubſidium aliud flagitavit Pontifex, ad recuperandam Civitatem & Eccleſiam Conſtantinopolitanam, quam Græci ejectis Latinis receperant; multo obſtinatiùs hi Præſules recuſarunt, urgente nihilo ſegnius Pontifice, ne ita obdureſcerent ad exitialia hæc Eccleſiæ vulnera, quæ tam illuſtri membro tunc, nempe Eccleſia Conſtantinopolitana truncabatur. Angli certè & Caſtellani non diſſimili contumacia tum reſtiterunt, quin & Caſtellani à Nuntio ad Pontificem ipſum appellarunt. At non refrixit Pontificis ardor, quin Eccleſiæ Antiſtites vehementiùs urgeret, ne Eccleſiæ, hoc eſt, ne ſui ipſorum corporis ſinerent nobiliſſima membra ſuccidi. Idem n. 13.

VII. Cùm anno 1272. Clementis in IV. locum ſuffectus fuiſſet Gregorius X. recepto autem in cæleſte Regnum B. Ludovico Regi Philippus III. filius ejus ſucceſſiſſet: miſſus eſt in Gallias à Pontifice Archiepiſcopus Corinthi, aliquid ſubſidii ex- Rayn. n. 67.

peditioris in Palæſtinam acceleraturus, & Regi oppignetaturus Templariorum bona ad viginti quinque millia marcarum argenti. Rex eam pecuniam ſtatim repræſentavit, oſtenditque Pontifici ſibi ipſi in votis eſſe eam in ſacrum Palæſtinæ bellum pro- *Idem n. 35 43.* fectionem. Anno 1274. Crucem induit, Legatumque Pontifex ad eum cum poteſtate exigendarum decimarum ablegavit. In his tamen pauperibus couſultum voluit Pontifex. Immunitate omnium gaudere voluit Leproſos, Xenodochia, Monachos & Moniales mendicantes, necnon & Clericos, quorum Beneficii reditus ſeptem libras Turonenſes non ſuperarent.

Anno 1275. in omnes propemodum Occidentis Eccleſias indictæ ſunt Decimæ; quòd Rodolphus Imperator, & Reges Franciæ atque Angliæ crucem, ſacræ militiæ inſigne amplexi eſſent, & Pontifex ipſe decreviſſet in Palæſtinam unà cum ipſis trajicere. Quas Concilium Lugdunenſe II. anni 1274. exigi decimas præceperat, ad annum uſque 1282. illæ colligebantur, non ſine frequenti diſſenſione, Epiſcoporum maximè Germaniæ, & Principum Septentrionalium. Concilium Provinciale indixit Archiepiſcopus Magdeburgenſis, cujus decreto compreſſa eſt ea decimarum exactio. Oſnabrugenſis Epiſcopus, quæ collectæ fuerant, eas ſibi vendicavit. Archiepiſcopus Colonienſis & alii ſuam in rem eas magna ex parte derivarunt. Rex Norvegiæ pati noluit pecunias collectas extra Regnum efferri. Nil intentatum reliquit Martinus IV. Papa, ut his mederetur malis. Sed nullæ crepuerunt, ut apparet, cenſuræ, cùm Reges jam, & Archiepiſcopi, atque Epiſcopi rei duces & authores eſſent.

Rain. n. 67. Anno 1283. idem Pontifex Archiepiſcopum Cantuarienſem delegavit, ut Regem Angliæ adduceret ad reſtituendas, quas in arcam ſuam intulerat, decimas, ſacræ primùm expeditioni dicatas. Anno 1284. Regi Angliæ eaſdem decimas conceſſit Pontifex, utque novas ex Anglia, Hibernia, Vallia colligeret, dum Crucis ipſe ſe inſignibus veſtiret, & in ſacram illam militiam accingeretur. In Vaſconiam *Idem n. 36. 37. 39.* & Ducatum Pontivii eas Anglo adjudicare abnuit, quòd eas jam Galliæ Regi Concilium Lugdunenſe addixiſſet. *Quia Regi Francia illuſtri ſecundùm ordinationem Lugdunenſis Concilii eſt conceſſa.*

Anno 1283. cùm Martinus IV. Arragoniæ Regnum Philippo Franciæ Regi contuliſſet, hic in Carolum illud tranſtulit filium in frequentiſſimo Lutetiæ Parlamento. Eadem opera conceſſit & decimam Pontifex bonorum Eccleſiæ ad Arragoniæ Regnum invadendum, miſſo Cardinali Joanne Coleto, qui adverſùs Petrum Arragoniæ Regem copias colligeret explicato Crucis vexillo. Rex & Nobilium quidquid erat, crucem amplexatus eſt, ita perhibente eo, qui Regis hujus geſta litteris *Du Cheſne. To 5 pag. 542.* mandavit. *Philippus grande tenens Pariſius Parlamentum Regnum Arragonia oblatum ſibi pro filio ſuo Carolo ab Eccleſia tunc recepit. Et conceſſa ſibi fuit Eccleſiarum decima ad expeditionem dicti regni Arragonia conquirendi. Prædicavit etiam Cardinalis Romana Curia Joannes Coleti de cruce, ut irent homines ſuper Petrum Arragonia condemnatum. Et tunc Rege Francia cruceſignato, multi tam nobiles, quàm ignobiles, ad hujus expeditionem itineris crucem conſimiliter aſſumpſerunt.*

Is fuit progreſſus ſacræ militiæ, ac decimarum ei addictarum. Primæ expeditiones hujuſmodi Hieroſolymæ & Palæſtinæ in Sarracenos expugnandæ dicatæ fuerant. Secundæ inopinato eventu abreptæ ſunt ad ſubjugandùm Byzantium & Imperium Conſtantinopolitanum; unde & optatiſſimum cepimus fructum, ut Græca Eccleſia Latinæ rurſum copularetur. Tertiæ in Fridericum II. eruperunt, non Pontificum modò, ſed & Apoſtolicæ ipſius Sedis hoſtem infenſiſſimum, Clerique univerſi, & Chriſtianæ demum Religionis. Quartæ in Albigenſes efferbuerunt, & in Comites Toloſanos eorum duces & Anteſignanos. Quintæ excitæ ſunt in Petrum Arragoniæ Regem, qui Siciliæ regnum inveſerat in Carolum Andium Comitem, B. Ludovici Francorum Regis fratrem, quem Pontifices utriuſque Siciliæ Regno donaverant.

Anno 1282. Martinus IV. & Philippus Franciæ *Recueil pour l'hiſt. de Bourgogne. p. 352. 300.* Rex confirmarunt fœdus initum à Roberto Duce Burgundiæ, & à Clero ejus ditionis, ut ne Dux poſthac novas inveheret monetas, & decimas illi Clerus in biennium ſolveret, ad Palæſtina Bella. Anno 1183. Hugo Dux Burgundiæ cum Abbate Dominæ Noſtræ ad Caſtellionem ſuper Sequanam pepigit, ut ſi ipſe Hieruſolymam proficiſceretur, ſi filiam elocaret, ſi redemptionem ſolvi neceſſe foret, adeſſet ſibi Abbas aliquanto pecuniæ ſubſidio, aut ex Eccleſiæ prædiis Dux trecentorum exigeret nummorum ſummam.

Retorquendus jam nobis calamus eſt ad Martinum IV. gente quidem Gallum, ſed carnis affectibus uſque adeo ſeptum & impervium, ut nihil unquam rei conſanguineis poſt adeptum Pontificatum contulerit, quanquam illi paupertate premerentur. Hujus cùm minæ & cenſuræ caſſæ cecidiſſent in Petrum Arragonium, Regnum ejus Carolo Valeſio à Pontifice tributum eſt, expromptoque Crucis vexillo delectus in eum haberi cœpit, ſacra militia quoquo verſum promulgata. Legatus Pontificius *Rainald n. 10. 24.* anno 1248. juſſus primùm invitare, mox & compellere Francos, Siculos & Provinciales, ut hoc triennio decimas ſolverent. Anno 1285. expoſtulavit apud Pontificem Rodolphus Imperator, quòd Regi Gallo ea decima conceſſa eſſet in Epiſcopatus Leodienſem, Metenſem, Virodunenſem, & Baſileenſem; oravitque ut id revocaretur. Excuſavit Pontifex neceſſitatem, qua Rex Galliæ cogebatur cauſæ magis Eccleſiæ adeſſe, quàm ſuæ. Ejus belli exitus utrimque luctuoſus fuit. Terra marique contritæ ſunt Arragoniæ vires; & gloria hinc efloreſcens lætior fuit, quàm diuturnior Philippo Regi Franciæ, præpropere extincto, dum in Galliam ſe reciperet. Nec tamen inauſpicato in hoc ſucceſſu ſatis cauſæ eſſet, ut diffideremus de ejus belli, & collectarum decimarum æquitate, niſi ex ipſis rei circumſtantiis juſtiores naſcerentur ſuſpiciones.

VIII. Honorius IV. Martinum IV. Philippus Pulcher Philippum Audacem patrem excepit. Statim novus Rex fratrem conſtituit Arragoniæ regno invehere, eamque in rem Cardinali & Legato Joanni mandavit Pontifex, ut ei decimas ad annos quatuor juberet exolvi, conceſſo Regi, ut Capellæ ſuæ Clericos eximeret. Hæc anno 1286. geſta ſunt. *Rain. n. 28.* At anno 1290. conceſſæ ſunt à Nicolao IV. decimæ *Idem n. 13. 21.* in annos ſex ex Eccleſiis Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, Valliæ Eduardo Regi ſolvendæ, cum numeroſiſſimo exercitu Orientalem expeditionem meditanti. Rurſus eodem anno Rodolphi Imperatoris querelis laceſſitus eſt Pontifex, quòd ad Arragoniæ, Catalauniæ & Valentiæ Regnum perdomandum Gallo Regi decimas conceſſiſſet ex Eccleſiis Germaniæ corradendas.

Ex his poſterioribus aliiſque ſupra relatis exemplis, perſpicuum eſt, quanta in his toto Occidente decernendis decimis Pontificum Romanorum emineret authoritas, non magnopere etiam quandoque laborantium de aſſenſu Cleri priùs eliciendo, id denique ſibi ſumentium, ut Principibus eas adjudicarent, ex aliorum Principum ditione colligendas. Non ſe continebant Principes, quin ſe gravari conquererentur; ſed nihilo ſegnius ſolvebantur decimæ. Hortabantur Pontifices Epiſcopos, ſed Legatis in mandatis dabant, ut eos compellerent. Ratò cenſuris ſæviebatur, ſæpè minis; & à vero non abhorret, Regibus Pontificio Reſcripto & Legatis præſentia fretis, facile & expeditum fuiſſe, ut decimas emungerent. Non injuriâ porro tantum acceſſiſſe poteſtatis Pontificibus videtur in re omnium Eccleſiarum temporali, ex ipſius Eccleſiæ certiſſima neceſſitate, cui tunc temporis tot Concilia, viri ſanctitate conſpicui, Theologi celeberrimi, Pontifices, Reges, & utiles & neceſſarias eſſe conſentiebant ſacras illas expeditiones. Non tolerandæ aut levitatis fuerit, aut temeritatis, ſi quis contra mutire auſit, cùm vel maximè tanto exinde temporis intervallo non pauca interierint monumenta, ex quibus accuratius de re tota dijudicari poſſet. Nec nihil ad ideo contulit Regum voluntas. Ad eos enim redibat emolumenti plurimum, ubi eis adjudicabantur decimæ, & ubi in aliorum Principum ditiones adjudicabantur, denique ubi minùs laborabatur de Cleri aſſenſu. Petenti Papæ, urgentibus Regibus, prodente ſe Eccleſiæ neceſſitate, reſtitum quandoque eſt tam abſurdè & tam obſtinatè, ut hinc anſam arripuerint Pontifices minùs curandi conſenſus Cleri. Cùm denique aliorum Principum ditiones aliis adjudicatæ ſunt, undecumque expediendæ fuere machinæ ad rem perficiendam.

Sed illud hic obſervari præ cæteris neceſſe eſt, ſubductis calculis & in unam ſummam revocatis annis, quibus præſcriptæ ſolutæque decimæ fuere, conſtare pene annuas & ordinarias fuiſſe in Gallia decimarum exactiones. His adde quod Reges, qui ſpe & voto belli ſacri decimas exigere ſinebantur, ceſſabant non rarò à bello, ſive quæſitis, ſive veris objectis repagulis, nec ceſſabant ab exigendis decimis, quæ tune in eorum fiſcum conferebantur.
Rainald. n. Anno 1291. Nicolaus IV. Philippum Pulchrum ite-
22. 56. 57. ratis Epiſtolis commonuit, ut aut quod in ſe receperat, ad bellum ſacrum proficiſceretur: aut decimas reſtitueret, quæ Parenti ejus Crucem induenti aſſignatæ fuerant. Scripſit in eandem rem & ad Epiſcopum Pariſienſem. Non ita comparatæ res erant Philippi Pulchri, ut decimas eas reſtitueret, cùm hoc ipſo anno 1291. alias ad ſex annos poſtularit, ut fratri Arragoniæ Regnum ſubjugaret. Abnuit Pontifex, tum ſpe novi Regis Arragonii Jacobi humanitate & blanditiis demerendi, tum ne ſacro bello in Hiſpaniis gerendo, expeditiones Orientales everterentur, cùm Chriſtianæ res tum quidem in Palæſtina acciſa & afflicta jacerent. Anno 1292. cum Eduardus Angliæ Rex profectionem in Syriam adornaret, & præter jam ſibi conceſſas regnorum ſuorum decimas, ſibi donari poſtularet, quidquid decimarum perſolutum fuerat juſſu Concilii Lugdunenſis in aliis etiam Regnis, quorum Principes ipſimet iter in Syriam non molirentur; repulſam
Idem n. 7. 8 paſſus eſt à Nicolao IV. propterea videlicet, quod Alſonſo Caſtellæ Regi Gregorius ipſe X. regni ſui decimas annuiſſet; quodque ex decimis Germaniæ, & ſeptentrionalium Eccleſiarum propemodum nihil in Eccleſiæ arcam influxiſſet. Hinc perſpicis, quam facili & quam frequenti flexu detorquerentur tandem decimæ ſacræ in ærarium Principum. Quo tan- Spic. to. 10.
dem factum eſt, ut Clerus ſolvendis decimis inſue- pag. 113.
factus, ad bella ſacra, ſed longinqua, & perſæpè 114.
inauſpicata, imaginaria quandoque & ludificatoria, non abhorruerit ab his Principi ſuo perſolvendis ad incolumitatem & defenſionem Regni & Eccleſiæ propriæ temporibus procelloſis. Anno 1294. Concilium Provinciæ Turonenſis Salmurii congregatum, Regi conceſſit decimam unam ad biennium, *propter tuitionem Regni & Eccleſiarum.* Anno 1295. Epiſcopus & Clerus Andegavenſis Regi annuerunt centeſimam bonorum laicorum, qui ab Eccleſia feudi quidpiam obtinerent, vel retrofeudi. His viciſſim Rex Chartas ad juriſdictionis & immunitatis tutelam largiebatur.

Nec ſecus Clerus Gallicanus anno 1299. cum Anglis Regiſque in Gallias conjurantibus, Regi adeſſe voluit ſpontanea decimarum largitione, licentia Bonifacii VIII. Papæ ante impetrata. Ejus autem licentiæ exorandæ neceſſitas exiſtebat, non tam ex Concilii Lateranenſis decreto, ut opinor, quippe cui utrimque derogatum fuerat, nec Clero Pontificis, nec Pontifice Cleri conſenſum ſemper expectante: quàm ex Bonifacii VIII. ipſius Conſtitutione nuperrima, quæ etiam nunc in Sexto radiat, in eos qui nova onera à Clero exigunt. Nec copiam tantum fecit Bonifacius, ſed & laudes præter ſpem omnium accumulavit iis, qui Principi ferrent ſuppetias, dum Eccleſiæ ille tuendæ ſerio navaret operam, & nec niſi libera & gratuita acciperet dona, nec vinculum hinc necteret novæ in poſterum ſervitutis. *Veſtris ſupplicationibus annuentes, concedimus, ut* Rainald. n.
ſi caſus communis & evidentis neceſſitatis immineat, 45.
ac idem Rex veſtram & aliorum Prælatorum, Eccleſiarum & perſonarum atque bonorum regni ſui voluerit defenſionem aſſumere, ac aſſumat, & efficaciter proſequatur, liceat vobis abſque metu Conſtitutionis noſtræ prædictæ, ſubventionem congruam, prout vobis videbitur, voluntariam, liberam, liberalem, non coactam, abſque omni concuſſione, exactione & executione temporali ac laicali exigendam, hac vice impartiri. Præſules Gallicos laudibus in cœlum extulit idem Pontifex, decimarum ſpontaneam ſolutionem confirmavit, Regi conceſſit denique ad ingentes expenſas ei faciendas, dimidiam ut partem caperet eorum, quæ fidelium legabat pietas ad ſubſidium Terræ ſanctæ. Non potuit apertius declarari, ut Epiſcoporum voluntate, & Pontificum aſſenſu, decimæ redituum Eccleſiaſticorum, quæ ab annis admodum centum cœperant ſolvi ad bella ſacra, detortæ ſint ad libera & ſpontanea ſubſidia ad defenſionem Regni & Eccleſiæ, cujus ex officio Defenſores & Advocati ſunt Reges; cùm Regni ſalute ſalus Eccleſiæ contineatur.

Decimæ ſanè, quæ ſub Martino IV. ad perdomandum Aragonicum Regnum ſolutæ ſunt, eo collineabant, ut revocaretur in ſuum Regnum Petrus Rex, & abſtraheretur à viſceribus Siciliæ, in quam irruperat, & quæ beneficiario jure ab Eccleſia Romana obtinebatur. Nec abſimiles decimas conceſſit Bonifacius VIII. anno 1300. Regi Arragonum & Rainald. n.
Comiti Arteſio, ad expenſas, vel jam factas, vel 19. 20.
faciendas in defenſionem Siciliæ adversùs Fridericum ejus incubatorem. Anno 1302. idem Pontifex Eduardo Angliæ Regi id gratificatus eſt, ut ad regni ſui levandas neceſſitates, dimidium caperet

earum decimarum, quæ collectæ fuerant per trienniū ex Anglia & Hibernia ad Eccleſiæ Romanæ ſubſidium. Non ad bella ſacra, ſed ad Eccleſiæ Romanæ, vel cæterarum Eccleſiarum neceſſitates, vel Regum ipſorum Eccleſiæ defenſorum ſubſidium hæ jam decimæ colligebantur.

Ibidem. n. 17.

IX. Sed ne nobis excidat omnino, quod ferè jam prætervolaverat, de diſſidio Bonifacii VIII. & Philippi Pulchri: cùm reſciſſet Rex graviſſimè ſtomachatum Regem de nupera ejus Conſtitutione circa exactiones in Clerum: ad eum reſcripſit, Nihil à ſe prohibitum fuiſſe, quod non antè jam damnaſſent Canones Conciliorum, & Decreta ſedis Apoſtolicæ; nec enim vetitum à ſe, ne Clerus conferret ad onera Regni, ſed ne ſine aſſenſu ſedis Apoſtolicæ id faceret. *Non enim præciſè ſtatuimus pro defenſione, vel neceſſitatibus tuis, vel regni tui ab eiſdem Prælatis Eccleſiaſticiſve perſonis pecuniarum ſubſidium non præſtari: ſed adjecimus id non fieri abſque noſtra licentia ſpeciali*: Nec eam à ſe clauſulam additam fuiſſe, niſi poſtquam innumerabiles querimoniæ Romanæ Eccleſiæ auribus inſonuerant, de Clero variis & novis exactionibus oppreſſo: nec abnuiſſe unquam Romanos Pontifices, quin Clerus Regi opportunè pro virium ſuarum modo adeſſet, quoties ejuſmodi neceſſitas aliqua declarata fuerat. *Objicias ſi quando per te vel progenitores tuos pro neceſſitatibus regni ad Apoſtolicam ſedem ſit habitus recurſus, & inanis tranſierit petitio aures ejus, quin fueritis efficaciter exauditi, ubi nempe regni gravis neceſſitas immineret.* Adeo non intercedſurum ſe, ne re ſua & ope omni Regibus adſint Prælati: ut & aſſenſuros ſit ipſos diſtrahi potius calices myſteriorū & ſacram Eccleſiæ omnem ſupellectilem, quam ut re ulla neceſſaria privari ſinat Regnum, quod ſedes Apoſtolica in oculis & in corde gerit, ut ſibi ſemper addictiſſimum. *Nedum ab ipſius Prælatis vel perſonis Eccleſiaſticis tibi vel ipſi Sedes eadem concederet ne faceret ſubveniri: verùm etiam ſi caſus exigeret, ad calices, cruces aliaque propria vaſa ſuas manus extenderet, priuſquam tantum ac tale regnum, tam ipſi Sedi charum, immo chariſſimum & ab antiquo devotum, exponeret minoris curæ defectum, quo minùs ab ea efficacis defenſionis præſidia ſortiretur.* Denique præpoſterè & malitioſè detorqueri Conſtitutionem ſuam, ſi quis ex ea inferat, prohiberi Præſules, quibus ſunt aliqua Coronæ feuda, ne & obſequiis & donis in Regem ſtatis defungantur. *Sunt qui malignè ſurrepunt, dicentes, Jam non poterunt Prælati & perſonæ Eccleſiaſticæ regni tui ſervire de feudis, vel ſubventiones facere, in quibus feudorum ratione tenentur. Jam non poterunt unum ſcyphum, unum equum dare liberaliter Regi ſuo. Non fertur ad tales & conſimiles interpretationes ſubdolas noſtræ conſtitutionis intentio, tam falſidicos interpretes non admittit.* Nec plura volebat Philippus Pulcher. Videtis enim in quas voces erumperet ejus dolor, adversùs eos qui obtentu hujus Conſtitutionis, vel donum recuſarent, vel mutuum, vel ſubſidii aliquid Regno ad diſcrimen & ad anguſtias adacto conferre. *Quis ſanæ mentis judicaret licitum & honeſtum, ſub anathemate prohibere, ne Clerici ex devotione Principum incraſſati, pro modulo ſuo Principibus aſſiſtant, contra ingruentes injuſtarum perſecutionum adverſitates, quocumque colore excogitato doni, vel mutui, vel ſubventionis, pro ſeipſis, pro Rege, pro regno pugnantibus, & reſiſtentibus inimicis vi armorum, alimenta præbendo, vel ſtipendia perſolvendo.*

Histoire du Different &c. pag. 18. 22.

Anno 1297. aliquanto eliquatius ſuam Bonifacius Conſtitutionem elucidavit, edita alia Bulla, qua id declarat, nec voluntatis ſuæ fuiſſe, nec Conſtitutionem ſuam eo trahi poſſe, ut Clerus Gallicanus prohiberetur dona, mutua, munera Regi conferre, & Regno laboranti, dummodo procul ſit exactio & vis, quanquam non nefas ſit à Miniſtris Regiis, preces, & honeſta quædam adhiberi invitamenta. *Declaramus quod Conſtitutio ipſa, vel prohibitio ad donaria, vel mutua, ſeu quævis alia voluntaria Prælatorum & perſonarum Eccleſiaſticarum ejuſdem regni, omni prorſus tractione & exactione ceſſante, ſe aliquatenus non extendat, licet forſitan ad id Regis vel Officialium requiſitio curialis & amica præcedat.* 2. Feuda ſicubi ſint Eccleſiæ data cum oneribus & obſequiis quibuſdam, his utique oneribus & obſequiis obligari Clericos. 3. Siquod aliquando gravius & repentinum ingrueret diſcrimen vel Regi, vel Regno, tum poſſe Principem non expectato ſedis Apoſtolicæ aſſenſu opis aliquid poſtulare. *Adjicimus inſuper quod ſi Regi & ſucceſſoribus ſuis pro univerſali, vel particulari ejuſdem regni defenſione, periculoſa neceſſitas immineret, ad hujuſmodi neceſſitatis caſum ſe nequaquam extenderet Conſtitutio memorata; quin potius Rex ac ſucceſſores ipſius poſſint à Prælatis regni petere ac recipere pro hujuſmodi defenſione ſubſidium, vel contributionem, atque ad illam Prælati Regi ſuiſque ſucceſſoribus inconſulto etiam Romano Pontifice teneantur; & valeant ſub quota nomine, aut alias etiam imperari.* 4. An idoneæ & ſatis graves ſint neceſſitates, quæ Clerum onerari cogant, conſcientiam ipſam Regum à Pontifice onerari, ſi annum ætatis vigeſimum attigerint: ſi needum attigerint, Miniſtrorum cum ipſis ad gubernacula Regni ſedentium.

Ibidem. pag. 39. 40.

Huic Bonifacii Conſtitutioni Joannes Ferraut in Tractatu, *De Juribus & Privilegiis Regni Francorum, Privil. IV.* ſuperſtruxit illud Regum Privilegium, Ut à Clero exigant, nomine Mutui, Doni, Subſidii Charitativi, ad defenſionem Regni, ſine nova permiſſione Papæ. Sacra quodammodo erant, & Eccleſiæ uſui dicata, quibus hoc donum exprimebatur, hæc verba; ut liquet ex Charta inter Antiquas Regum Angliæ Conſtitutiones edita: & qua refertur, Cluniacenſes quoſdam Monachos in Angliam miſſos, ad eliciendum Charitativum ſubſidium ex omnibus ejus Ordinis Prioratibus, & ex Beneficiatis, qui his eſſent Prioratibus obnoxii; at Eduardum Regem vetuiſſe, nequid exigeretur. *Sub nomine ſubventionis, auxilii, mutui, ſive doni, aut alio quocumque colore.* *Pag. 558.*

Utque ad Bullam Bonifacii revocemus gradum, Decretalem Bonifacii quæ in Sexto legitur, ſuſtulit Clemens V. reſque eo omnes loco reſtituit, quo eas eſſe juſſerant Concilia Lateranenſia. Cœperat jam Benedictus XI. revocare pœnas ejus Decretalis, præmonitis tamen Prælatis, ut Decretis ſtarent Conciliorum Lateranenſium, quibus ſancitur, ut nequid conferant Clerici, niſi ea urgeat neceſſitas, cui haud ſatis pares ſint ſoli laïci, & tum quoque nequid inconſulto fiat Pontifice.

Prope à vero abeſt Pontificem tum & Regem diſcrepaſſe verbis, re conſenſiſſe. Nec enim plura avebat Rex, quam quæ Pontifex præſto erat annuere: nec Pontifici inciderat cogitatio obnitendi receptis uſibus Regis & Regni Gallicani. Non geſtiebat Rex niſi dona, & mutua, & quidem libera ac gratuita ſibi offerri; nec niſi ad Regni defenſionem ea expetebat; tuitionis ſuæ Regiæ primas partes non neſcius erat Eccleſiæ deberi; nuſquam Reges abrupto Imperio quidquam à Clero extorſerant, niſi interveniente

veniente Pontificis authoritate; vel ſumma quadam arctante neceſſitate. Idque totum Regibus Pontifices aſſentiebantur. Flagitabat Rex deſiderio decimarum ad quinquennium, propter impenſas belli Belgici incredibiles. Nec tamen niſi precario & nutu Pontificis ſperavit eas à ſe obtineri poſſe. Eas ergo petiit, & à Clemente V. impetravit anno 1305.

Clement. L. 3. Tit. 17. Extravag. Commun. L. 3. Tit. 13.

Raináld. n. 4. 14.

X. Anno 1306. Clemens idem confidebat à Carolo Valeſio ſpectatiſſimæ fortitudinis Principe expugnari poſſe Civitatem Conſtantinopolitanam, & ipſum Imperium, ideoque decimas Cleri ad biennium illi conceſſit. Anno 1312. in Concilio Viennenſi rurſum ad Palæſtinæ ſubjugationem ſtatutum eſt decimas exigi ab omni Eccleſia Latina. Anno 1315. Ludovicus X. Galliæ Rex privilegia omnia Eccleſiarum Provinciæ Senonenſis confirmavit, velut pari vice beneficii, pro oblata ad Regni defenſionem decima. Anno 1317. Joannes XXII. Eduardo Angliæ Regi conceſſit, iter Hieroſolymitanum bellumque adornanti, ut exolvendis debitis ſuis, ſextam partem impenderet decimarum Regni ſui. Nec expreſſis tantùm his privilegiis, decimæ ad ſacras expeditiones ſolutæ, Regibus in alios uſus abſumendæ permittebantur: ſed poſtquam B. Ludovicus Rex Africano bello abſumptus eſt, non jam bella ſacra, ſed bellorum conſilia & tentamenta fuere, eaque prorſus ſterilia: ſive Principum fluctuatione conſiliorum, ſive incurrentibus iis difficultatibus, quæ ſuperari non poſſent. Centies tamen interim iteratæ decimarum exactiones, quæ in arcam Principum refundebantur; proderantque non longinquis Eccleſiis ab infidelium jugo eximendis, ſed noſtris hic muniendis.

Idem n. 2. *Idem n. 21. Memoir. du Clergé Edit. 1. To. 2. pag. 119.* *Rainald. n. 49.*

Idem n. 4.

Anno 1332. Philippus Valeſius Franciæ Rex Joanni XXII. Papæ paratum ſe & expeditum oſtendit ad exercitum in Syriam deducendum; cúmque tum pollicitationibus ejuſmodi tam frequenter fruſtratis, minus fidei adjiceretur; propoſitæ ſunt à Rege decimarum cupientiſſimo auſteriſſimæ quæque conditiones; Nimirum niſi præſtituto tempore, aut certè ſeptimo pòſt menſe itineri ſe committeret, decimæ jam tum revocarentur, nec niſi in ſacram militiam converteretur, quidquid ex ejuſmodi collectis corraſum eſſet. Anno 1333. Regem Pontifex certiorem fecit, generalem Crucis expeditionem à ſe promulgatam, ejuſque ſummum Imperium ei ſe addixiſſe, decimaſque in eam rem collectum iri ex omnibus orbis Chriſtiani Eccleſiis. Author eſt Villani voluiſſe Regem, ut ſex annorum decimæ in anteceſſum ſibi intra triennium penderentur ad belli impendia: at Pontificem conſilio cum Cardinalibus communicato, reſpondiſſe, Ab annis quadraginta Majores ejus Reges Galliæ decimas Eccleſiarum ad ſacri belli impendia perſolutas convertiſſe ad Chriſtianos Principes oppugnandos; quo primùm die rei manum admoviſſet, ſtatim affutura Eccleſiæ auxilia. Conceſſæ poſtea ſuere hæ decimæ, & uſque ad annum 1337. perſolutæ, quo cùm exarſiſſet internecinum inter Francos & Anglos bellum, jamque ſacræ militiæ ſpes omnis eliſa eſſet, à Benedicto XII. revocatæ ſunt. Urgenti Philippo Regi earundem decimarum ut protraheretur conceſſio, reſpondit Pontifex, Uſque adeo illum ſibi charum eſſe, ut ſi gemina ſibi anima & ſalus eſſet, alteram ipſius cauſâ lubens in diſcrimen conjecturus eſſet: at cùm una tantùm eſſet, certum ſibi eſſe ei conſulere. nec committere, ut de æterna ſalute periclitetur. Suboffenſus primùm eo reſponſo Rex, re maturiùs perpenſa, acquievit & aſſenſus eſt Pontifici,

Spond. ann. 1331. n. 7. 1336. n. 6.

Rainal. an. 1337. n. 21. 22.

non tantùm ulteriores decimas abnuenti, ſed & jam collectas reſtitui flagitanti. An verè reſtitutæ fuerint Eccleſiis ſuæ decimæ, non immeritò ambigitur, cùm fidem faciant Hiſtorici, utrumque Regem, Franciæ, Angliæque ad belli contumaciſſimi & diuturni ſumptus pecunias undique extudiſſe, & nec Clero pepercìſſe.

Erant Joannes XXII. & Benedictus XII. Pontifices originis Francicæ: cúmque præterea ſedem Avenione defixiſſent, non aliud illis dulcius erat, aut optatius, quàm ut de Gallis Regibus benemererentur. Prior tamen horum decimas non conceſſit niſi gravatè, & conditionibus cum primis gravibus: Alter eas revocavit, juſſitque reſtitui, ubi primùm ſacræ militiæ conſilia evanuerunt. Itaque nihil eſt quod quiſquam ſuſpicetur hos Pontifices & Reges publicam Eccleſiæ rem ludificatos eſſe, Seriò utrimque & ſine fuco res tractabantur, fervebatque ultro citroque zelus ingens Orientalis Eccleſiæ reſtituendæ in antiquum ſplendorem. Sed tanta machinarum & copia & vis ad has expeditiones expediendas deſiderabatur, ut perarduum eſſet, eas non modò ad optatos exitus provehi, ſed vel inchoari. Harum generalium expeditionum conſilia diſceptata, initaque tandem fuere in Conciliis Univerſalibus totius Eccleſiæ Occidentalis, nempe Claromontano, Lugdunenſibus I. & II. & Viennenſi. Beatus Ludovicus non animi tantùm magnitudine, ſed & ſanctitatis gloria Reges omnes facilè ſuperavit, & zelo idem ipſe æſtuavit ad ſacra Palæſtinæ bella. Ludovicus VII. Philippus Auguſtus, Philippus Valeſius infucato amore Eccleſiæ flagraverunt, unoque eo impetu impulſi ſunt ad Crucem induendam. Pontifices non famæ tantùm, & Pontificatûs gloriæ, ſed & conſcientiæ ſuæ conſulebant, cùm tota animi viriumque contentione connitebantur, ne tot Regna, tot Eccleſiæ Imperio Chriſti ſubducerentur.

Infractæ conſtantiæ ſuæ idem Benedictus XII. ſpecimen edidit anno 1340. cùm inſtante Philippo Valeſio Rege veniam ſibi fieri ſacramenti ejus, quo ſe obligaverat, ne ad alios uſus deflecteret decimas belli ſacri; aut ampliari ſaltem ſibi tempus reſtitutionis, ac Præſulibus Regni, aſſimaret approbari, ut ea pecunia ad defenſionem Regni adversùs Anglos dependeretur; cùm non Regni tantùm, ſed & Eccleſiæ ſalus eo diſcrimine quæreretur: eam petitionem abjecit Pontifex, & Gallicanis Præſulibus ſuccenſuit, quòd ita molleſcerent, & ſanctiſſimas morum leges laxarent.

Rainal. an. 1340. n. 19. 24.

Hinc patet in id proclibiores fuiſſe Gallicanos Præſules, ut ex decimæ tuendis muniendiſque Regni Eccleſiis addicerentur. En ipſiſſima Regiæ ad Pontificem Epiſtolæ verba: *Quæ levari fecimus, levata fuerunt per conſilium Prælatorum, & aliorum de Conſilio noſtro, qui omnes nobis ſine aliqua differentia retulerunt, quod ad tuitionem & defenſionem Regni noſtri ea levare & capere ſana conſcientia poteramus.* Ita inopinatò Clerus inolitam probare cœpit conſuetudinem, ut decimæ ſolverentur, non jam ad Orientalium reſtaurationem, ſed ad Gallicanarum Eccleſiarum defenſionem. Et hoc ipſo ſanè anno Regi indultum eſt à Benedicto XII. biennii ut decimas proventuum Eccleſiaſticorum acciperet, quo Regnum adversùs hoſtes tueretur. Quod ergo antè idem Pontifex ad Regias preces obſurduiſſe videbatur, ad juramenti forſan ſolennitatem id magis pertinebat. Ita verò, quæ prius ad Palæſtinam & Hieroſolymam recuperandam decimæ annuebantur

Ibidem.

Ibidem, n. 18.

tur, abjecta ea ſpe concedi nunc cœpere ad Eccleſiarum ipſius Regni tutelam; cœpere & duo illa diſtingui ſubſidia Regibus à Clero pendenda, Donum gratuitum & Decimæ. Sed nondum certo ullo documento demonſtratum eſt, utrumque, vel alterum ſaltem eorum annuum & ordinarium fuiſſe.

Spicil. to. 11. p. 461. 592. 597. 614. 620. 646. 721. 747. 803.
His omnibus roboris nonnihil novi & luminis accedere potuiſſet ex Chronico Nangii, & ejus Continuatore. Studio brevitatis loca ipſa indicabo tantùm.

XI. Deſinentibus profectò Palæſtinæ bellis, & fatiſcente Orientalis Eccleſiæ recuperandæ cura, novi irrupere hoſtes in Eccleſiam ipſam Occidentalem, quæ ipſamet jam cœpit Turcorum infeſtationibus fatigari, ne dicam novis in dies eorum victoriis coarctari. Anno 1341. Clemens VI. nihil in præteritis reliquit, quo fideles omnes adversùs novos hos graſſatores confœderaret, decimis indictis Clero Mediolanenſis Provinciæ, & aliarum quarundam Italiæ Eccleſiarum. At eodem tempore tamen exigebantur decimæ ad tutelam Regni. Anno

Rainald. n. 5. 6.
1356. Innocentius VI. cum Joanne Francorum Rege expoſtulavit, quòd unius anni decimam à Clero ſuo exigeret, citra Sedis Apoſtolicæ, citra ſui ipſius Regni aſſenſum Præſulum, exceptis pauciſſimis. Commemorat porro Joannes Juvenalis Urſinus anno 1382. Pariſienſes inita cum Rege concordia, cui centum millia librarum eſſent perſoluti, *voluiſſe cives, ut Clerici ad id conferrent, quod æquitati repugnabat.* Ex eodem rurſus anno 1392. *Pontifex in gratiam Regis Siculi, decimam ei conceſſit unam, ut ei Regno ſibi ſubjiciendo ſumptus ne deeſſent. Interceſſit Clerus & Univerſitas, provocatumque eſt ad Pontificem ab ejus Delegatis. Contemptui fuit provocatio, invitis emuncta eſt pecunia.* Anno 1395. Pontifex Avenione à Rege invitus, quò illum ſuis partibus arctiùs conſtringeret adversùs Pontificem Romæ ſedentem, *ſua ſponte, non petenti decimam conceſſit. Id Clerus moleſtè tulit, nec ſegnius tamen exigebatur pecunia.* Anno 1399. agi cœptum de decima exigenda. *Convocatus eſt Clerus, ut præſtaret aſſenſum. Multi abfuere, non pauci aſſenſum ſuſtinuerunt. Exigi tamen juſſa eſt decima, magna ſanioris partis indignatione. Denique Clericis detrectantibus ejus colligendæ curam, Laicis ea tum demandata eſt. Jactabatur quidem ad reſarciendam Eccleſiæ unitatem id pertinere, ſed in longè alios & præpoſteros uſus abſumpta pecunia eſt, cujus & partem non modicam Principes aliique in rem privatam ſuam deflexerunt.* Cùm anno 1401. Aurelianenſis Dux deſignatus fuiſſet Regni moderator, per invaletudinem Regis germani ſui, Clerum ſubjicere ſtuduit publicis exactionibus ac tributis. Remenſis & Senonenſis Archiepiſcopi forti & impavido pectore reniſi ſunt, nec anathematum fulminibus abſtinuere. Publicis tumoribus circumſepti cœpit, ætatis vitio uti Principem juvenem, & *regi magis eum poſſe, quàm regere.* Itaque mox Regni clavus patruo ejus Burgundiæ Duci commendatus eſt. Anno 1405. Benedictus XIII. Avenione Pontificatu fungens, *Genuam petere voluit, decimamque exigi præcepit, tum ex Galliis, tum ex Provinciis aliis, ſuæ obedientiæ obnoxiis.* Interceſſit Univerſitas, & immunitatis ſaltem ſuæ rationem haberi voluit. Sed hi conatus pro nihilo reputati ſunt. *Paſſim jactabatur ejus prædæ partem aliquam ad Principes & eorum miniſtros rediturum.* Verùm Rex recuperatis viribus immunitati ſubſcripſit Univerſitatis. Non ea fuit humanitate Rex Angliæ, quando Lutetia potitus fuit anno 1420. Coactis enim Comitiis marcarum argenti exactio decreta eſt, cui nec Clerici ſubduci potuere, nec Univerſitas.

Non pœnitet hujus Archiepiſcopi verba ipſa hic adſcripſiſſe, vehementiora illa quidem nonnunquam, ſed ejus facilè moderationem animi admirabitur, quiſquis Sandionyſiani Monachi Annales pervolutaverit vitæ Caroli VI. Regis. Sigillatim has minutias enucleari opus fuit, ut liqueret, quî tandem factum ſit, ut hæ Cleri decimæ toties collectæ, tot artibus expreſſæ, tot cauſis, tot prætextibus tam frequenter Regno exportatæ, annuæ tandem & ordinariæ evaſerint, & in unius Regni utilitates revocatæ ſint, maximè verò Eccleſiarum & Cleri, qui primus eſt & princeps regni Ordo. Tradit autem Sandionyſianus Monachus, anno 1385. Clementem VII. qui Avenione primus ſedem locaverat, minùs contentum *toto novennio decimas expreſſiſſe omnium Regni Beneficiorum:* voluiſſe novi aliquid oneris Clero univerſo imponere; Regem autem exauditis Univerſitatis querelis, revocaſſe, quidquid à ſe Pontifici conceſſum fuerat, atque Edictum promulgaſſe, quod magnopere conducere videretur luctuoſo illo ſchiſmatis tempore,
Ne ullis poſthac poſſet cenſuris cogi Clerus, ut ſubſidii quidquam ſolveret Cameræ Apoſtolicæ. Decimæ Pontifici ſemper ſolvebantur, & tota Regis authoritate certandum fuit apud Pontificem, ut Abbatiæ Sandionyſianæ reditus apud Cameram Apoſtolicam æſtimarentur, ut nunc res eſſent, non ut olim cùm needum tot illa damnis & cladibus attrita fuiſſet. *L. 5. c. 10.*
Anno 1391. Decimas Beneficiariis idem indixit Pontifex ad Andino Duci ſufficiendas vires, opeſque, quibus Siciliæ Regnum ſibi ſubjiceret. Rex ipſe Pontificem interpellavit, ut eo onere ſolveretur Univerſitas, cui acceſſere Præſules Regni, ut à Pontifice ad Pontificem pleniore rei notitia informatum appellarent. Foribus Palatii Pontificii Avenionenſis appenſa eſt Appellationis charta. Nec ea Pontificem charta remorari potuit, aut cohibere, quin decima exigeretur. *L. 6. c. 6.* *L. 14. c. 2.*
Non protſus diſſidet hic Scriptor ab Hiſtoricis Anglis, quippe non ſecus ac illis dolebat ei tot exactionibus exugi ſuum ipſum Sandionyſianum Cœnobium, quod etiam ait frequentiſſimas erupiſſe Clementis VII. querelas, uti & de Eccleſia Pariſienſi, quæ ad omnem humanitatis ſenſum ſibi occalluiſſe videbatur. Addit verò anno 1394. fato ſuo occubuiſſe Clementem VII. *relictis in ærario Pontificio trecentis millibus nummorum aureorum, quæ ex decimis, aliiſque annuis in Eccleſias Gallicanas Collectis concervaſſet.* Anno 1405. nova à Pontifice decima exigi cœpta, tumque Pariſienſis Univerſitas impatientiſſimè ferens de ſua ſibi immunitate controverſiam fieri, juſtitium indixit ac ſilentium omnibus & Concionibus templorum, & Scholarum lectionibus, ipſis etiam Adventûs & Natalitiis Chriſti diebus. Pervicit tandem Rex, ut immunitas ei ſua tum conſtaret. Anno 1406. cùm decretum fuiſſet obedientiam Benedicto XIII. ſubtrahi, præluſum eſt Senatuſconſulto Pariſienſi promulgato, quo ſtatuebatur *Eccleſiam Gallicanam deinceps immunem fore, ac liberam, ſolutamque ab omnibus decimis, procurationibus, ſubſidiiſque aliis à Curia Romana perperam invectis.* Anno 1411. cùm Rex pecuniariam operam à Clero poſtulaſſet, graves in anguſtias Regno deducto: aſſenſus eſt Archiepiſcopus Remenſis, Clerus & Univerſitas reſtitere, eo efferveſcentis zeli impetu, cui fræna potiùs admovenda eſſent, quàm calcaria. *L. 25. c. 17.* *L. 26. c. 24.* *L. 35. c. 6.*

Æſtuationes miras & vehementes deſcripſit

Volum. 2. c. 47. Monſtreletius Eccleſiarum flagrante ſchiſmate eodem Avenionenſi. Anno 1410. tradit ille habitam fuiſſe Patiſiis Congregationem Univerſitatis generalem, ubi conſtitutum eſt, ut ſi quid Pontifex exigere molitetur, ſi quas etiam vibraret cenſuras, ad Concilium Generale Eccleſiæ provocaretur. *Si verò à Pont fice evjdent Eccleſia neceſſitas allegaretur, convocandum Eccleſia Conſilium, ibique expediretur quapiam exactio mitior, in modum ſabſidii charitativi.* Pœnæ denique in eos ſtatutæ ſunt, qui Decimæ ſolutioni acquieſcereot. *Preuves des Liber. Gal. c. 22. n. 11.*

Non inani conjectura auguramur, horum aliquos Doctorum Concilio affuiſſe Conſtantienſi, ubi anno 1418. Martinus V. Papa conſtituit, 1. Ut religioſæ ſervarentur Eccleſiaſticæ leges, quibus vetatur, ne qui alii præter Romanum Pontificem decimas, vel alia oneta Clericis vel Eccleſiis indicant. *Præcipimus & mandamus, jura quæ prohibent ab inferioribus à Papa decimas & alia onera Eccleſiis & Eccleſiaſticis perſonis imponi, diſtrictiùs obſervari.* 2. Ne vel ab ipſo Pontifice imponereotur Clero univerſo, niſi cauſis graviſſimis, & ad Eccleſiæ univerſæ ſalutem pertinentibus, idque tum ex aſſenſu & ſubſcriptione Cardinalium, aliorumque Antiſtitum, quotum commodè conſilii copia fieret. *Seſſ. 43.* *Per nos autem nullatenus imponantur generaliter ſuper totum Clerum, niſi ex magna & ardua cauſa & utilitate univerſalem Eccleſiam concernente, & de conſilio & conſenſu & ſubſcriptione fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium, & Prælatorum, quorum conſilium commodè haberi poterit.* 3. Denique ne quid Pontifex exigeret à Clero Regni, vel Principatûs cujuſcumque, niſi ex conſilio & aſſenſu ejus loci Præſulum omnium, aut certè longè plurium, tumque per Clericos Collectæ eæ fierent. *Nec ſpecialiter in aliquo Regno vel Provincia, inconſultis Prælatis ipſius Regni vel Provinciæ, & ipſis non conſentientibus, vel eorum majori parte, & eo caſu per perſonas Eccleſiaſticas & authoritate Apoſtolica dumtaxat leventur.*

XII. Mirabili quadam prudentia has leges condierat Martinus V. qui & illis obſequi cœpit ipſe anno 1427. quando ſacri belli claſſicum cecinit adversùs Huſſitas Bohemos, qui decreta Concilii Conſtantienſis obſtinatiſſimè aſpernabantur, & à priſtina veſania ſua non aliter abduci ſe patiebantur. *Raina n 9.* Decimas univerſæ Eccleſiæ Clero impoſuit Pontifex, nec immunes abire paſſus eſt Cardinales, immo nec ipſam Apoſtolicam ſedem, cujus redituum quintam partem ſolvi juſſit in hujus belli ſumptus. *Idem n. 35.* Anno 1431. Clerus Gallicanus apud Bitorigos congregatus, Regi quartam decimæ partem conceſſit, oravitque, ut conveniente decreto Conſtantienſi, ne fineret à Pontifice plura exigi, niſi aſſentiente Clero. Ita habetur in Additamentis Concilii Baſileenſis. Eodem anno 1431. Eugenius IV. Papa Cyprio Regi, ut obſides educere poſſet ex carceribus Sultani Ægypti, quos ipſemet iis incluſerat, ut ab illis vinculis exolveretur; conceſſit viceſimam partem redituum Eccleſiarum Hiſpaniæ, Angliæ & Delphinatûs, prætet pecunias jam collectas ex Eccleſiis Italiæ, Sabaudiæ & Pedemontii. Anno 1443. idem ipſe conceſſit Alphonſo Arragonum & Siciliæ Regi ducenta millia florenorum auri per annos duos in omnes Eccleſias ſuæ ditionis, ad claſſem inſtruendam adversùs Turcos, quod meditari videbatur,

Idem n. 9. Anno 1451. Nicolaus V. abſolutionis beneficio impertivit Alfonſum Luſitaniæ Regem, qui exegerat, & Luſitanos ipſos, qui ſolverant decimas Clero inflictas inconſulta Apoſtolica Sede, quamvis gravi tum Regnum neceſſitate laboraret. Anno 1453. idem ipſe Nicolaus V. deſiderio cùm æſtuaret recuperandæ Conſtantinopolitanæ Civitatis, quam recentiſſimè Turci expugnaverant, ſacri belli claſſicum toto Occidente cani juſſit, ideoque & univerſæ Clero Eccleſiæ decimas indixit. *Idem n. 12.*

Anno 1457. Calliſtus III. Carolo VII. Regi Galliæ blanditus eſt, ut decimam ſolvi aſſentiretur ab omnibus Regni Beneficiatiis, eamque ad præſentium redituum modum definiri. Aſſenſus eſt Carolus, quòd de bello Turcico ageretur. Sed cùm mox Præſules eum commonuiſſent, nil poſſe ſine aſſenſu ſuo exigi ab Eccleſiis, nec niſi cenſus veteris redituum cujuſque Eccleſiæ haberi rationem debere; ſolenni diplomate illos recreavit Rex, quo conteſtatus eſt, quod à ſe tum fuerat conceſſum, fore ut nihil in poſterum Gallicanis libertatibus officere poſſet. *Idem n 21.* *Spicil. to. 4. pag. 391. Preuves des Lib. de l'Eg. Gall. c. 22. n. 20.*

Anno 1459. Pius II. Mantuæ Generalem Conventum habuit, ubi faces omnibus admovit ad bellum Turcis inferendum, qui non ita pridem Conſtantinopoli, Regniſque & Civitatibus compluribus expugnatis Chriſtianos Græcos ejecerant. Probata eſt in hoc Conventu exactio univerſalis decimarum ex omnibus Occidentalibus Eccleſiis. Iniquo id paſſi ſunt animo Germani, etſi proxima illis Græcia & finitima regio jam arderet. Cauſæ ſuæ non defuit Pius II. adversùs eorum querelas publicatis litteris, quæ inter Epiſtolas jacent Jacobi Cardinalis Papienſis, quem ſimile veri eſt calamum ſuum Pontifici accommodaſſe. Juvabit ſanè animos advertiſſe & aures Pontifici, ſumma quadam animi moderatione aſperſas ſibi, ſive ſuſpiciones, ſive calumnias abſtergenti. Impoſitam ait fuiſſe decimam, non imperatam; non neſcire ſe quàm molli pollice tractandæ ſint delicatæ Germanorum mentes; commendatam à ſe fuiſſe Legato, ne quid exigeret, niſi accederet Nationis aſſenſus; propoſitam fuiſſe ab eo decimæ exactionem; non mandatam executioni. *Impoſita eſt, ſed non imperata decima. Nulli adhuc Nuntii; nulla litera viſa, quibus mandetur Cleros quidquam conferre. Non ſumus neſcii via quam teneri cum Germanis oporteat. Venienti ad Legationem Nicæno colligendæ decimæ dedimus litteras, hoc tamen adjecimus, ut nummum ſine conſenſu Nationis non peteret. Illa valente, faceret quod eſſet injunctum. Mandata ſervavit. De colligenda verò tractavit, non tamen ad executionem ullam proceſſit.* Nec verò à Pontifice ſolo profectum eſſe conſilium imponendæ decimæ, ſed deliberatione & aſſenſu Conventûs Mantuani, ad Chriſtianæ Reipublicæ ſalutem. *Imponenda quoque decima ſolius noſtri non fuit conſilium. Mantuanus Conventus hoc approbavit. Ibi pro conſervatione fidelium, conſentiente tota Congregatione, decimale ſubſidium laudatum eſt, & receptum. Quod ergo tot Principum & populorum & tanti cœtûs fuit conſenſus, uni nobis non eſt aſcribendum. Si Natio dolet, nihil exigetur.* Mandatum denique à ſe fuiſſe, ut ſi decima colligeretur, in Germania ipſa & à Germanis uſus ejus adminiſtraretur. *Quod colligendum in Germania erat ſervari in Germania & à Germanis debebat. Nil inde fuerat exportandum, niſi quod natio in publicam ſalutem vel ipſa converteret, vel utiliter converti videret.* Cautius hic aliquid & circumſpectius vides, quàm quod in Concilio Conſtantienſi excogitatum & decretum fuerat. Quid enim ſapientiæ, quid humanitati & moderationi accommodatius, quàm nihil exigere, niſi Nationis aſſenſu? Nihil *Epiſt. 28.*

proponere, niſi re in Conventu Generali deliberata? Nihil expendere, niſi in ipſa gente, vel ejus aſſenſu, cujus pecuniæ collectæ ſunt? Nihil moliri, niſi ad rei Chriſtianæ emolumentum?

Nomine Mutui exigebant Duces Mediolanenſes à Beneficiariis ſuæ ditionis onera varia, & ne à Cardinalibus quidem manus abſtinebant. Sæpius Pontifex ad Galeam Ducem perſcripſit, nequid exigeret *nomine Mutui* ab iis qui Principes erant Eccleſiæ, & quædam veluti ſummi Pontificis membra.
Idem Ep ſt. 173. 174. 204. 205. 215. His Pontificiis Epiſtolis Cardinali potiſſimum Papienſi conſulebatur, qui Epiſcopatum gerebat Papienſem, ubi & Generales ejus Vicarios Dux juſſerat in carcerem trudi, ut vel ſic ab illis exſculperet eas penſiones. Querulæ ea de re litteræ à Jacobo datæ ſunt ad Paulum II. Papam, quid in res & homines ſuos ſævè & immaniter geſtum ſit deſcribente, ut hinc exiſtimaret Pontifex, quàm cruentè in alios conſuleret, qui & in Cardinalem ita ſæviebat. *Si in filios Romani Præſulis & in membra Vicarii Chriſti, & in eos quos Sanctitas veſtra anteferri Regibus aſſerit, tanta licentia eſt, videndum amodo erit quid in miſeros inferiores habeat fieri?* Non erat in poteſtate Pontificis, qui ore tenus has exactiones Duci conceſſerat, Cardinali ut ſatisfaceret. *Quod ſcripſi indulto Pontificis ſubſidium Clericale in ditione Ducis Mediolanenſium exigi, id ego ipſe, inquam ego à Pontifice audivi. Non litteris tamen, ſed verbo tantum conceſſum.* Denique ſuaſit Cardinali Pontifex, ſuam ut & ipſe penſionem ſolveret, ſuumque ipſius exemplum propoſuit, cùm ingenti quodam ſubſidio Veneti indiguerunt.

Anno 1489. Miniſtri Caroli VIII. Gallorum Regis reſcito, Præſules Angliæ ſtatuiſſe decimam Regi ſuo conferre, decreverunt & ipſi à Clero Gallicano decimam exigere. At conſtantiſſimè reluctantibus Præſulibus primus ipſe Senatus Pariſienſis Præſes Joannes de Vacaria, Senatorum complurium agmine cinctus Regem adiit, admonuitque, non permitti unquam à Pontificibus has exactiones, quin aliqui pecuniæ rivuli furtim in eorum arcam defluerent; fraudes ſemper compluſculas intervenire, & vexationes; publicis tributis adeo gravari ruſticos, ut ſuos extundere ab illis reditus vix poſſent Beneficiarii, ſæpiuſque retardatis ſolutionibus; intolerandum proinde onus fore, ſi decima præterea exigeretur; denique ſurdas non fore Senatus aures ad ejuſmodi de iteratis extorſionibus querimonias. His non oppreſſa, ſed dilata res eſt. Nam
Spondan. An. 1489. n. 7. 1490. n. 2. anno 1490. perſcripſit Innocentius VIII. ad Carolum VIII. Regem, & ad aliquos Galliæ Præſules, ut decima imponeretur omnibus Regni Beneficiariis, intentata excommunicatione & privatione Beneficii; ejus pecuniæ Carolo VIII Regi addicebantur tertiæ partes duæ, ad expenſas ſacri belli, in quod ingreſſurus mox erat adversùs Turcos Conſtantinopoli incubantes; tertia pars altera ſedi Apoſtolicæ ſervabatur. Provocavit Univerſitas à Pontifice ad Pontificem, ad ſanctam Sedem & ad Concilium Oecumenicum. Erant ea belli in Turcos inferendi præclariſſima in ſpeciem conſilia, ſed ut plurimum in ventos ea diſſipabantur; expreſſa autem ſemel pecunia reſtituebatur nunquam. Inierat quidem Carolus VIII. conſilium, hauſerat forſan & ſpem aliquam ſubjiciendi ſibi Imperii Conſtantinopolitani; at antè Neapolitanum Regnum invadere ſtatuerat. Intererat maximopere Pontificum, ut Turcos longiſſimè amolirentur, aut certè prohiberent, ne ulterius verſus Italiam Imperium ſuum proferrent. Sed pleríque hominum rem privatam ferè ante publicam ponunt, & ex ſuo vitio de aliis malè ſuſpicantur.

In Concilio Lateranenſi V. Leo X. decrevit toto Seſſ. 10. orbe Occidentali decimas colligi per triennium, gravis ut aliqua & formidoloſa belli moles in Turcos adornaretur. In Hiſpania, & in Arragoniæ potiſſimum Regno ejus decreti fama tumultuationes excivit compluſimas. Ximenius Cardinalis Archiepiſcopus Toletanus Decreti executionem ſuſpendit; interim verò per ſuum Romæ Procuratorem Pon- Rainald tificem ſubmonuit, Collaturum ſe non decimam tantum ſuæ Diœceſeos, ſed reditus omnes & mobilia Beneficiariorum, argentum & aurum omne Eccleſiarum, onum orare, ut belli hujus ſacri certiſſima aperiretur ſibi cauſa; niſi enim adprimè neceſſaria cogeret cauſa, iniquum ſibi videri, vectigalibus fatigari omnes Hiſpaniæ Beneficiarios, ſua ſponte tumultuoſos. *Pontificem adeat Ximenii nomine non ſolum decimas ſuæ Diœceſis offerat, ſed totos etiam fructus, & omnem Eccleſiaſticam ſupellectilem & quidquid auri aut argenti, facti aut infecti in theſauris Sacerdotum, aut templorum ſacrariis eſſet repoſitum: ſed ſummoperè oret, ut ejus ſententiam de belli ſacri apparata diſertè aperiat. Nam ſi injuſtiſſima de cauſa nunquam ſe authorem futurum, ut Hiſpani Sacerdotes, quos jam ferè tumultuantes paraverat, vectigales fierent.*

Si ea & pietate & prudentia Cardinalis his ſe muniebat cautionibus, mirabile jam non erit, Germanos, & eos potiſſimum, quos Lutheri jam virus afflaverat, ab eo reſiliiſſe Concilii Lateranenſis Decreto, quaſi hæ non eſſent niſi artes, & præſtigiæ ad eblandiendos & corradendos nummos, prætexto ſacro bello, quod ſemper adornaretur, gereretur nunquam. Legationem tunc Pontificiam Rainal. an. obibat Caietanus Cardinalis apud Germanos, qui- 1518. n. 93. bus & hanc eximere formidinem conabatur; ſanctiſſimè conteſtatus hoc veluti depoſitum fore ſacrum, à Germania non aſportandum, donec initium fieret belli; hæc Germanici militis ſtipendia fore; Maximilianum Imperatorem totius expeditionis auſpicem & ducem futurum; denique nulli propiores jam imminere Turcos, quàm Germaniæ. Harum rationum pondere obrui non potuit Germanorum contumacia, inanibus ſuſpicionibus occupatorum. Cæterarum Nationum concidere animi exemplo Germaniæ; cui conſpirare cum aliis Regnis cum abnuiſſet, mox totum onus incubuit Turcici belli. Anno 1522. petiit Carolus V. Imperator Rainald. ab Adriano VI. Annatas Prælaturarum, ut quæ n. 56. olim Pontificibus conceſſæ non fuiſſent, niſi ad depellendos Chriſtianæ religionis hoſtes, nunc verò iï à Germaniæ cervicibus eſſent depellendi. Petiit & penſiones, quæ Romanis Prælatis ſolvebantur, ex Germanicis Beneficiis. Denique Beneficiorum omnium decimas poſtulavit. Nihil horum Pontifex conceſſit, unde nec Carolo curæ fuit Hungariæ opem ferre, in quam Turcicæ ſe copiæ infudere. Anno 1527. cum Sigiſmundus Poloniæ Rex impetraſſet ſolutionem quandam extraordinariam ex omnibus Polonorum bonis, Clerici de quorum immunitate delibatum nihil unquam fuerat, ipſimet hic voluere eidem ſeſe oneri ſubeſſe. *Permiſerunt etiam* Statuta Po- *non gravatim bona ſua Eccleſiaſtica hactenus ſemper* lonia. *libera, cùm his quæ ad defenſionem obligata ſunt, in* pag. 423. *præſens taxari.* Erat ſanè Clero tunc Polono perſuaſiſſimum ita corraſas Eccleſiæ opes, & neceſſitati Eccleſiæ impendi, & ad ſæculares non deflecti expenſas.

XIII. Non facilè quis ſibi perſuaſerit, his in Clerum exactionibus abſtinuiſſe Franciſcum I. Regem, uti & Henricum II. tam diuturnis & difficillimis bellis implicatos. Leo X. anno 1516. Franciſco I. conceſſit Decimam Cleri Gallicani reditutim, ad annum duntaxat unum, Turcico bello inſumendam. Cùm anno 1598. conquerebatur Clerus Gallicanus de decimis, quas ab annis octuginta Eccleſiæ perſolvebat, earum referebat initia ad Franciſcum I. Concilium Bituricenſe anni 1528. eidem Regi conceſſit quatuor decimas, ad filiorum redemptionem, qui obſides in Hiſpania retinebantur. Sed cùm ſerpſiſſet virulentia novellæ hæreſeos in nonnullos eorum, qui Comitiis Aurelianenſibus intererant anno 1560. tanta ibi alienatio erupit

Memoires du Clergé. To 4. p 904 Spond. ann. 1581. n. 15. animorum á Clero, ut abigendæ huic procellæ neceſſe fuerit, quatuor decimas ſingulis annis ſolvendas promitti per ſexennium.

Ita quidem Spondanus, ſed à veriſimili non abhorret verba ab eo fieri de famoſo Contractu Piſciacenſi, cui inde nomen quod initus ſit, cùm Colloquium haberetur Piſciacenſe, quo eodem loco tum convenerant Comitia Cleri Gallicani. Initus eſt Contractus apud ſanctum Germanum in Laia, inter Regem & delegatos Conventus Cleri Gallicani apud Piſciacum habiti anno 1561. Eo Contractu Delegati tum ſuo, tum Conventus Cleri nomine, cujus ſe Procuratores eſſe præ ſe ferebant, ſpoponderunt, exigere à Clero per annos ſex, hoc eſt, ab anno 1561. ad annum 1567. ſexies centum millia librarum quotannis, quæ impenderentur redimendo

Memoires du Clergé To. 4. pag. 587. 628. Regio Domanio, Civitati Pariſienſi oppignerato: ea domania Regi reſtituere omni onere abſoluta & libera, intra decennium poſt illos ſex annos elapſos; interim verò exolvere annuos reditus, quibus hæc interim domania ſunt obnoxia. Ipſiſmet ex verbis hujus contractus perſpicuè patet, extraordinarium id fuiſſe ſubſidium, & donum gratuitum. Anno 1567. Delegati Comitiorum Generalium Cleri novum iniere Contractum cum Civitate eadem Pariſienſi, quo ſpopondit Clerus quotannis ſolvere ſexcenta triginta millia librarum, ad extricandum Regium domanium, pro pari ſumma oppigneratum. Anno 1579. & 1580. Clerus Gallicanus apud Melodunum congregatus, Contractum illum ejuravit & nonnullos alios, quibus Civitas Pariſienſis ſperabat in ære ſuo eſſe Clerum Gallicanum, ad mille ducenta duo millia librarum annui reditus, ejus nempe rationis, ubi duodecim denariorum ſors annuum parit denarium unum. Ex adverſo contendebat Melodunenſis Conventus, nec legitima poteſtate inſtructos fuiſſe, qui contraxerant Cleri nomine, nec Clerum unquam aſſenſum eſſe. Et Regi tamen ſubſidii aliquantuli conferendi cupidiſſimus, aſſenſus eſt imponi Eccleſiis mille trecenta millia librarum quotannis per annos ſex tantùm, ad exolutionem redituum quorundam in Clerum aſſignatorum, neque aliis clauſulis Contractus cum Rege initi ſatisfieret. Anno 1586. cum ſex illi anni Contractus Melodunenſis elapſi eſſent, Clero placuit eandem iterari exactionem iiſdem de cauſis ad annos decem. Comitia Cleri exinde habita quolibet decennio hactenus eundem Contractum innovaverunt, exceptis ſummulis quibuſdam redemptis & extinctis in Cleri compendium, ex illis mille trecentis millibus librarum. Contractus hic quolibet decennio innovandus, Decimarum contractus appellitatur, quòd Decimarum impoſitione colligatur illa pecuniæ vis ingens, quæ exolvitur in eos reditus annuos, quibus obligata eſt civitas Pariſienſis. inde eſt etiam quod Contractus dicitur Redituum civitatis Pariſienſis.

XIV. Cum Decimarum iſte Contractus Piſciacenſi initiatur, & Melodunenſi, ut hoc non conferebantur niſi extraordinaria ſubſidia, & dona gratuita: ita & ille exinde perpetuatus ejuſdem conditionis & ordinis erat. Et nihilo tamen minus cum conſuetudinis diuturnitas effeciſſet, ut quæ extraordinaria fuerant, ea jam ordinaria eſſent ſubſidia; & quæ ordinaria evaſerant, jam non eſſent gratuita & libera: quanquam reapſe gratuita ſemper & libera ſint; Hinc rurſus cœptum eſt alia Regibus conferri dona, quæ uſitatiſſime Gratuita appellitantur: cujuſmodi ut ſuppeditarentur, in cauſa ſæpiſſimè fuere injectæ undæ, aut propulſandæ Calvinianorum reliquiæ. Jam inde ab anno 1585. decies Ibidem.
centena aureorum millia ad Hugonottici belli ex- Pag 638.
penſas ſubminiſtravit Clerus. Primum illud fuit 629 638.
Donum gratuitum à Decimis ſegregatum. Utque 645.
ſub Philippo Auguſto præſcriptæ & ſolutæ ſunt primum decimæ ad Sarracenos Palæſtina ejiciendus; & belli ejus ea fuit diuturnitas, ut frequentiſſimæ fuerint decimarum exactiones: atque ut decimæ primum in bella ſacra coactæ, aliis poſtea cauſis expreſſæ ſunt cum religione conjunctiſſimis, denique & ſubalienis. Ita & Donum gratuitum primò ad comprimendos Calvinianos conceſſum eſt, eaque bella tam crebra, vel tam diuturna fuere, ut donum iſtud jam conſuetudine ipſa confirmaretur; denique ad alia quoque idem & expetitum, & indultum eſt, quæ ad Eccleſiæ tuitionem ſpectant; & ita demum ad Regni ſolius defenſionem, cui ſalus Eccleſiæ illigata eſt.

Anno 1621. in Conventu Cleri Burdigalenſi conceſſum eſt extraordinarium ſubſidium ad proteſtantium comprimendos furores. Anno 1625. Conventus Cleri apud Luteriam dono alio Regi aſſuit ad expenſas obſidionis Rupellæ. Anno 1627. Urbanus VIII. per litteras Clerum cohortatus eſt, ut decies centena aureorum millia in arcam conferrent Regiam ad ſumptus belli adversùs hæreticos flagrantis, cùm tantis expenſis pares non eſſent ſoli laici, & ſponderet Rex non alium in uſum eas detorquendas. *Quia ad hoc facultates laïcorum minimè ſuppetunt.* Anno 1628. Conventus Cleri apud Fontenacum Comitis in Pictonibus congregatus, mandato aſſenſus eſt Apoſtolico, & aurum illud Regi ſuffecit. Conventus Cleri apud Luteriam anno 1636. propter bella ab hoſtibus Regni ingruentia extraordinarium annuit ſubſidium, trecentorum millium librarum annui reditus. Anno 1641. in Conventu Cleri apud Meduntam conceſſi ſunt milliones quinque & quingenta millia librarum, ut extraordinarium ſubſidium, quo redimeretur amortizationis jus, quòd alias Clero indixiſſent Præfecti Ærarii Regii. Anno 1646. in Conventu Cleri apud Pariſios quatuor librarũ milliones oblati ſunt Regi ad impendia bellorum, quibus obnoxia fuere Regni ejus ipſa primordia.
Anno 1657. milliones duos & ſeptingenta librarum Ibidem.
millia conferri placuit, ad levamen Regni bello- Pag 673.
rum diuturnitate exhauſti. Anno 1661. duo millio- 687. 705.
nes librarum Regi oblati, velut ad nuptias ejus do- 714. 917.
no aliquo colendas, & ad urgentes regni neceſſitates. De aliis Conventibus Cleri poſterioribus, adibit Lector Monumenta ipſa & Acta Cleri Gallicani.

XV. Illa verò ejicietur animo admiratio, ſacrorum redituum in belli adversùs hæreticos expenſas

collatorum: ubi quis reſciet it eadem de cauſa conceſſum eſſe à ſummis Pontificibus, & Regi, & Clero, ut ipſos Eccleſiæ fundos alienarent. Anno 1564. Pius IV. ſolenni diplumate confirmavit & ratam habuit alienationem bonorum Eccleſiæ eam, quæ facta fuerat anno 1563. ſola Regis authoritate. Anno 1568. conceſſum eſt Clero à Pio V. ut alienare poſſet fundos annui reditûs centum quinquaginta millium librarum, ut Carolo IX. ſubſidio eſſet Eccleſia adversùs graviſſimas Regni neceſſitates. An-
Ibid. p. 741. 745. 750. 757. 775. 796. 812. 813. no 1574. Gregorius XIII. diſtrahi conceſſit fundos pretii millionem librarum æquantis, ut Regi, Regno & Eccleſiæ adversùs communes hoſtes ſuccurreretur. Anno 1576. conceſſit idem Pontifex tantum agrorum diſtrahi, quantum quinquaginta millia nummorum annui reditûs conficeret. In Acta publica relatum eſt à Senatu Pariſienſi id diploma Pontificium, minimè probata ea clauſula *invitis Clericis.* Anno 1586. Henrico III. annuit Sixtus V. ut ad ſumptus belli Hugonotici, alienarentur centum philippæorum millia annui reditûs Cùm eo ipſo jam anno Clerus Regi contuliſſet unum amplius auri millionem; cùmque eo diplomate præterea eidem tribuerentur duo milliones, & quadraginta millia philippæorum: ſuſpicatus eſt Clerus ſubreptum fuiſſe Pontifici; certè de conſenſu Cleri verbum fiebat nullum. Interceſſit ergo, ne ea Bulla in Tabulas publicas referretur, querelaſque ſuas ad Parlamentum & ad Regem detulit. Anno 1587. eam Bullam Rex caducam & irritam haberi paſſus eſt, perſolutis ſibi à Clero centum millibus philippæorum. Anno 1577. dum Comitia Regni Bleſis celebrarentur, obnuntiavit Clerus ibi coactus his alienationibus, & oneribus aliis, quibus ferendis jam impar eſſet; eique obnuntiationi ſubſcripſit Conventus Melodunenſis anni 1579. Hæc carptim delibanda viſa ſunt ex Cleri monumentis, triſtiſſimorum temporum luctuoſa remedia, quæ nec ſilere, nec ſine gemitu referre fas eſt.

XVI. Huic jam diſſertationi de exactionibus in Clerum, & de Decimis ad bella ſacra perſolutis, ad Imperii Conſtantinopolitani recuperationem, ad utriuſque Eccleſiæ unitatem reſtituendam, ad Albigenſes comprimendos, ad amoliendos Turcos, ad Calviniana bella, ad Eccleſiæ denique & Regni tuitionem, modum finemque ponet Vuillelmus Pariſienſis Epiſcopus. Fas eſſe cenſet ille donis afficere Reges, Principes, alios quoſvis, qui Eccleſias extruxerunt, dotaverunt, locupletaverunt, dum ne quo gravi damno ipſæ atterantur Eccleſiæ. Id enim memoris animi, & pietatis officium eſſe, cujus nos ipſa natura admoneat; his reciprocis Eccleſiæ in Laïcos donis, horum pietatem, benevolentiam, largitatem magis magiſque inflammeſcere, quæ aliàs extinguererur; denique vel ipſa quæ à Cœnobiis proficiſcuntur dona, ſeminis inſtar eſſe, ex quo
De Morib. c. 9. plurima inde ſeges eſfloreſcat. *De his quæ Regibus & Principibus dantur, Patronis Eccleſiarum & fundatoribus, & donatoribus & ditatoribus, dicimus, quia licet. Dummodo ex ejuſmodi donationibus non lædantur enormiter Eccleſiæ. Hi ſunt uſus pietatis, quoniam ex virtute gratitudinis, etiam jure naturali debentur hujuſmodi hominibus. Aliàs etiam impii ſunt, quia gratia eorum qui ex pietate talia donaverunt, quodammodo conſervatur in eis & devotio nutritur, quæ per contrarium extingueretur. Donationes verò quæ fiunt aliis perſonis à Monaſteriis, ſi ea intentione fiant, quia præſumuntur utiles Eccleſiis vel Monaſteriis, magis ſeminationes ſunt, quàm donationes, ſicut & quidam de Ordine Ciſtercienſi nobis quandoque reſpondit.*

Habet & Joannes Gerſonius, quæ non minùs appoſitè hîc attexantur. Pauperum eſſe res Eccleſiæ cæteras, Clericorum modeſto ſumptu antè decerpto; à Bernardo & Hieronymo ſacrilegii & furti reos agi eos, qui his ſuperfluis pauperes fraudant; ab hac Clericorum in pauperes avaritia & inhumanitate promanaſſe exactiones, quibus jamdiu à laïcis fatigantur; nec enim tributis & vectigalibus jam ſubeſſe poſſe, quæ in cæleſte ærarium manus pauperum tranſtulere. Ita ille in Sermone ad Concilium Provinciæ Remenſis anno 1408. *Fiat ulterior proviſio, ne pauperibus ſua bona auferantur, vel detineantur. Hæc ſunt ea bona, quæ viris Eccleſiaſticis ſuperſunt, ultra ſimplicem victum & veſtitum juxta decentiam ſui ſtatûs in Eccleſia Republica. Notiſſima eſt hoc loco, ſed duriſſima Bernardi atque Hieronymi ſententia, qui retentionem hujuſmodi, vel luxurioſam profuſionem, non dubitaverunt ſacrilegium, imò omni ſacrilegio & deprædatione damnabiliorem appellare. Videant Eccleſiaſtici, ne fortè ab hoc juſto Dei judicio proveniant rapinæ eorum, & conculcationes indignæ, & juriſdictionum ſuarum uſurpationes. Quia quandoque quod non habet Chriſtus, tollit fiſcus.*

Sua Hoſpitalariis intacta fuit immunitas, ſua & Ciſtercienſibus, & Carthuſianis, aliiſque Congregationibus Religioſis, quandiu illibata illis conſtitit primigenia pietatis forma, paupertatis amor, frugalitas, ſuperfluorum omnium in pauperes larga diſtributio. In ea ergo verſabatur Gerſonius ſententia, æquè & Beneficiarios omnes ſua immunitate potituros ſemper fuiſſe, ſi primævæ paupertatis & parcimoniæ retinentiores fuiſſent; ſi diſpenſatores ſe, non dominos geſſiſſent rerum Eccleſiæ; ſi neceſſario contenti victu, cultuque, reliqua in pauperes effudiſſent. At ubi patrimonii pauperum diſpenſatores cum ſæculi Magnatibus de luxu, de deliciis, de pompa certarunt; tum volente Numine factum eſt, ut ſacris opibus ita profanatis nihilo plus parceretur, quàm prophanis.

XVII. De Pragmatica ſancti Ludovici & hoc ſilui capite, & ſuperiori, quòd propoſitæ hîc mihi non fuerint niſi exactiones in Clerum Principibus ſolvendæ. Immunitas enim & bonorum Eccleſiæ, & Clericorum non ferè niſi ad Principes ſæculares refertur. Si quid Romanis Pontificibus perſolutum eſt, id ad ſecundum potiùs & ſequentem librum ſeponendum eſſet, quo diſtributionem expendemus canonicam bonorum Eccleſiæ, ubi & Epiſcoporum & Papæ utrique ratio habita eſt, ad neceſſarios ſumptus ab eis faciendos. Actum eſt & hoc alicubi capite de decimis permiſſione & authoritate Pontificum collectis, ſed non ad Pontificum uſus illæ deſtinabantur. Principibus temporalibus eæ cedebant, curam in ſe recipientibus, vel recuperandæ Orientalis Eccleſiæ, vel retinendæ, abigendorum, vel opprimendorum Turcorum, novellarum hæreſum in ipſo ſui exortu præfocandarum.

Adde & viris quibuſdam doctis viſam eſſe fidem hujus B. Ludovici Pragmaticæ, non ſatis firmis niti fundamentis. Res ejus geſtas litteris conſignarunt Hiſtorici complures, altiſſimum apud eos omnes ſilentium de hac Pragmatica. Adde rurſus ſi quæ fuerunt eo regnante Romanorum Pontificum in Eccleſiam Gallicanam exactiones, eam pecuniam in manus veniſſe ſanctiſſimi Regis ad ſacras ejus expeditiones: ut procul ſit à veri etiam ſpecie, iniquo illum animo eas tuliſſe. Quin & propiùs à vero

abeſt, ſollicitatos non ſemel à S. Ludovico fuiſſe Pontifices, ut id genus exactionibus aſſentirentur; unde & in Pontificem tunc & in Regem tam crebra Cleri murmura.

Addam & quod habet Chronicum vetus Neuſtriæ à ſummo viro Ducheſnio publicatum, cùm anno 1254. flagitaſſet B. Ludovicus à Papa novam decimam in Clerum ad ſacram militiam, Procuratores Eccleſiarum Galliæ Cathedralium Lutetiæ congregatos, Pontificem per litteras certiorem feciſſe, quas in anguſtias detruſa eſſet Eccleſia Gallicana his decimis, duodecimis, centeſimis, aliiſque oneribus : *Novit veſtra ſanctiſſima Paternitas, & in fines orbis terræ credimus exiviſſe, quantis perturbationibus & preſſuris univerſalis Eccleſia, potiſſimè Gallicana ſit turbata, nunc decimam, nunc duodecimam præſtando, nunc centeſimam, nunc multarum aliarum exactionum gravamina ſuſtinendo.* Ab uno Pontifice ſpem ſibi affulgere aliquam priſtinæ libertatis teſtificantur : *In quibus niſi à Sede Apoſtolica plenam poſſit aſſequi libertatem, peſtis iſta latiſſimè ſe diffundet.* Poſtremæ infelicitatem expeditionis ſacræ ex eo profectam eſſe, quòd decimarum & duodecimarum extorſionibus per annos duodecim, & exhauſtæ eſſent Eccleſiæ, & dehoneſtatæ. *Unde ſpoliati ſunt veri Hebræi, ditati Ægyptii, & Iſrael anathemate pollutus, coram hoſtibus licèt inimicis Crucis ſtare non potuit? Quia anathema decima & duodecima per duodecim annos inventum erat medio ſui.* Occupatus Pontifex precibus & Epiſtolis Regis, duriùs habuit Procuratores Capitulorum, decimaſque conceſſit ad tres annos, gravibus pœnis in contumaces ſæviturus. Ubi res ita comparatæ erant, locus haud ſanè erat Pragmaticæ iſtiuſmodi. Adde quod ne iis quidem temporibus mentio ejus facta eſt, quibus ea opportuniſſima fuiſſet. Graſſante ſchiſmate Avenionenſi, ſub Carolo VI. Rege, quando ſublatæ ſunt omnes Romanæ Curiæ exactiones, nuſquam ullum hujus Pragmaticæ veſtigium. Ne tum quidem commemorata eſt, ad exempli authoritatem, ubi ſub Carolo VII. Pragmatica Sanctio concinnata eſt. Ejus primùm, ut apparet, meminere delegati Senatûs Pariſienſis in commonitorio ſuo ad Ludovicum XI. ut ſuprà declaratum eſt.

Script. Norman. pag. 1012.

CAPUT XLIV. *P. 4. l. 3. c. 25.*

De Immunitate Clericorum, & bonorum Cleri in Hiſpania & in Oriente, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Initia Tertiarum & Decimarum è rebus Eccleſiæ perſolutarum in Hiſpania, invadentibus Regibus, vel à Sede Apoſtolica impetrantium. Sacra bella in Hiſpaniis perpetua, ad ejiciendos Mauros, qui Eccleſias & Provinciam noſtram invaſerant.

II. Quàm inexorabilis neceſſitas expreſſerit has expeditiones ſacras Orientis & Occidentis.

III. Rurſus Tertia & Decima conceſſa adversùs Sarracenos Hiſpaniæ & circumjacentium Inſularum.

IV. V. Varia vices harum in Hiſpania Tertiarum.

VI. Aliæ exactiones in Hiſpania.

VII. Exactiones in Clerum Orientalem.

I. CUm in poteſtatem Sarracenorum Africæ veniſſet Hiſpania, ſuo ſibi ipſa in ſinu alenda habuit ſacra bella poſt annum Chriſti ſeptingenteſimum perpetua, ſumptu Cleri ſui partis innumerabilibus victoriis, quibus Eccleſiæ & Regno libertas redintegrata tandem priſtina eſt. Ita neceſſe fuit ſejunctim hic de ea agi, ut quæ ad Orientalia Chriſtianorum bella nec militem unquam ferè, nec pecuniam contulerit; ſuis ipſa ſatis ſuperque bellis diſtricta, nec materiam laudum ac triumphorum extra ſuos fines aucupata. Ideo & ſingulares hîc viguere exactiones in Clerum, alibi prorſus inauditæ.

Id genus fuere Tertiæ, quæ primùm exigi cœptæ ſunt ſub Caſtellæ Rege Henrico adhuc impubere, qui anno 1214. in Alfonſi patris ſedem ſucceſſerat. Alvares Comes, cui & minoris Regis inſtitutio concredita fuerat, & adminiſtratio Regni, non ſatis firma, nec decora poſuit ſuæ dominationis fundamenta, Magnates deprimere, exugere pecunioſos, expilare & atterere Eccleſias, fiſco Regio vendicare tertiam illam decimarum ſacrarum partem, quæ reparandis Eccleſiis canonicis inſtitutis fuerat dicata. *Cœpit exterminia procurare, magnos humiliare, & vulgi divites exhaurire, Religiones & Eccleſias ancillare, & decimarum tertias, quæ ad Eccleſiarum Fabricas pertinebant, cœpit ſimiliter infiſcare.* A Roderico Decano Eccleſiæ Toletanæ, & tum Vicario generali Archiepiſcopi Toletani, excuſſum eſt excommunicationis jaculum in caput novi Miniſtri, quo conſternatus reſtituit prædam hanc omnem, juramentoque ſe obligavit, nihil ejuſmodi ſe poſthac moliturum. Denique Rex ipſe totum quidquid id erat juris Tertiarum ejuravit in perpetuum. Hæc prolixè narrat Rodericus Archiepiſcopus Toletanus, ex quo exſcribenda hîc ſunt verba ipſa Regiæ Epiſtolæ. *Notum ſit omnibus, quod ego Henricus Dei gratia Rex Caſtellæ & Toleti, conſiderans me peccare graviter in accipiendis tertiis Eccleſiarum in meis uſibus expendendis, ſalubri conſilio ductus promitto Deo & B. Mariæ ejus genitrici, & ſanctæ Eccleſiæ, quod nunquam eas de cætero accipiam, neque violentiam ſuper eis inferam Eccleſiis, nec ſuper his ſuſtinebo eis injuriam inferri.* L. 9. c. 1.

Author eſt Mariana Sancio Arragoniæ olim Regi à Gregorio VII. Papa conceſſum fuiſſe, ut res & terras Eccleſiæ, quas à Maurorum poteſtate subduceret, in poteſtate ipſe ſua haberet, aut pro arbitrio ſuo ea conferret. *Data ante aliquot annos à Gregorio VII. Pontifice Romano facultas, decimas & vectigalia templorum, quæ extructa denuo, aut Mauris erepta eſſent, pro arbitratu permutandi, invertendi, attribuendive quibus mallet.* Verè pro libitu ſuo uſus eſt & abuſus Reſcripto Pontificio Sancius; ſed puduit illum tandem aliquando, pœnituitque ſuæ perverſitatis : itaque Eccleſiæ res omnes in integrum reſtituit. Iraſcitur non immeritò Mariana compluribus Principibus, qui Sancii rapinas imitantur, nec inducunt unquam in animum, ut & pœnitentiam imitentur. L. 10. c. 7.

Subjicit idem rurſus anno 1102. ab Urbano II. conceſſum fuiſſe Petro Arragonum Regi, ut decimas caperet & proventus Eccleſiarum, quas Mauris eriperet, aut de novo excitaret, dum ne Cathedrales eæ eſſent. Quod & in ſucceſſores propagandum erat privilegium. *Petro ſub initia belli ſacri poſteriſque Regibus atque Regni Proceribus Urbanus Pontifex Magnus conceſſit, ut templorum quæ denuo extructa eſſent, decimas & reditus ipſi perciperent, exceptis tantùm iis quæ Epiſcoporum ſedes erant. Tanta erat cupiditas impiæ gentis extirpandæ, ut quid incommodi ea indulgentia allatura eſſet in poſterum, non ſatis conſiderare viderentur.*

Anno 1236. Ferdinandus Caſtellæ & Legionis Rex Rainald.
Corduba opulenta cum primis & præpotente civitate ſubacta, à Pontifice elicuit diploma, quo n. 60.

Digitized by Google

ſinebatur exigere in Eccleſias Regni ſui viginti millia aureorum nummorum, quo Maurus ejecere, Eccleſias eorum pergeret eximere ſervituti. Archiepiſcopo Toletano, & Epiſcopis Burgenſi, atque Uxamenſi mandavit Gregorius IX. ut eam ipſi pecuniam colligerent, & Regi ſuppeditarent. Anno 1274. Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi II. decimas quidem Clero Occidentali in ſex annos indixit ad Orientales reſtaurandas expeditiones; at Alfonſo Caſtellæ Regi annuit, ut eas ſexennii decimas ex Regno ſuo collectas in Sarracenos expenderet, dum ſuas in imperium ſpes abjiceret, concederetque Rodolpho Hasburgenſi, qui jam apud Aquiſgranum Imperii infulis ſolenniter inauguratus fuerat. *Idem n. 49.* *Sibi ab Imperii negotio deſiſtenti decimam omnium Eccleſiaſticorum redituum ſuorum regnorum & terrarum, uſque ad ſex annos, ſicut ad Terræ ſanctæ ſubſidium, in præſenti ſacro Concilio eſt conceſſa, gratioſe concedere cogitamus, &c.*

Alfonſum refert Mariana poſt ſolutum Lugdunenſe Concilium Pontificem Lugduni adiſſe, ut ne ſibi ipſe, ſuoque in Imperium juri deeſſe videretur; re infecta in Hiſpaniam retro flexiſſe veſtigia, & Imperatorio ſe venditaſſe nomine, donec Archiepiſcopus Hiſpalenſis Pontificis Romani authoritate munitus, oſtenſo cenſurarum ſacrarum mucrone, perſuaſit tandem, ut abjecta vani & vacui nominis umbra, mallet ad aliquot annos jure frui decimarum in ſuas Eccleſias, hoc eſt interprete Mariana, ea decimarum parte tertia, quæ ad ſarta tecta Eccleſiarum à priſcis Conciliis fuerat ſegregata. *L. 13. c. ult.* *Decumæ tantum Eccleſiarum in ſumptus belli Maurici conceſſæ ſunt. Tertias vulgo decimas: nimirum decumarum tertia, quam in templorum fabricationes & ſarta tecta conſumere moris erat, datum ut regium in fiſcum inferretur, lege non in omne tunc tempus lata, ut arbitror, ſed annorum numero definito.* Hoc initio affirmat ille cœpiſſe Caſtellæ Reges ſacras Eccleſiæ opes delibare. *Hoc initium Caſtellæ Regibus ſacros templorum reditus decerpendi.* At ſuprà relatis ipſius Gregorii Papæ verbis interpretatio ſincerior continetur, quàm quæ à Mariana excogitata eſt, conceſſionis Regi factæ. Nec enim tertia decimarum, ſed decima tantum una annua à Gregorio conceſſa Alfonſo eſt ad ſex annos, convenienter Decreto Concilii Lugdunenſis II. *Rainald. n. 19.* Anno 1276. Gregorio X. ſucceſſit Innocentius V. à quo confirmata eſt conceſſio decimarum Caſtellæ Regi à Præceſſore facta; delegati ſunt & ab eo Epiſcopi, ut nequid ex iis defraudaretur, facta etiam poteſtate cenſuras evibrandi. Ita ſtatuebant hi Pontifices, his ſuis decretis nihil derogari Decretis Concilii Lugdunenſis, eas decimas indicentis, ad expugnandos in Oriente Sarracenos. Orientales enim in Hiſpania ipſa Sarraceni debellabantur, cùm inde in Palæſtinam frequenter auxiliares Maurorum copiæ influerent. Videtur de his perſcriberet Innocentius V. ad Epiſcopum Ovetanum. *Diligenter attendens, quod Sarracenorum impugnatio ipſarum partium cedit in favorem non modicum & grande ſubſidium Terræ ſanctæ; cum à Sarracenis eiſdem magnum ſoleat Babylonicis perſecutoribus Terræ ipſius infeſtis, ſuffragium exhiberi.*

II. Vel hinc revinci poſſunt, quibus necdum ſatis explorata videtur neceſſitas ſacrarum hujuſmodi omnium in Orientem expeditionum, atque adeo & exactionum ad earum ſumptus. Plurimum in eo momenti eſt, quod pauciſſimi tamen ſeriò perpendunt, in conjunctione ſcilicet & confœderatione Sarracenorum cum Africanis, cum Babylonicis, cum Orientalibus. Complectebatur enim reipſe Monarchia Sarracenica Africam, Aſiam, & potiorem magnam Europæ partem; latius in dies per Aſiam propagabatur, Europæ finibus ſemper propior, ex Africa in Hiſpaniam novas ſubinde copias trajiciebat, ut in univerſam aliquando Europam exundaret. Octingentis propemodum annis in Hiſpania laboratum, certatumque eſt, ut inde Mauri funditus ejicerentur. Mirum eſt potuiſſe unam gentem in ſuo ipſius gremio incubantes exterere ac profligare: nec potuiſſe quidquid eſt Chriſtiani nominis in Oriente eos cohibere, ne in Europam ſe infunderent. Non uno ſtimulabamur deſiderio recuperandæ Hieroſolymæ, dum in hæc ſacra bella ferveremus. Sed ut procul ſummoverentur hoſtes infeſtiſſimi Chriſtianæ fidei & Reipublicæ. Non ſola illos excludere Palæſtina moliebamur, ſed Aſia Minore, Thracia, Imperio Conſtantinopolitano, Græcia & Hungaria. Ex eventu enim patuit, his omnibus Provinciis illam jam tum incubuiſſe perniciem, longè quidem tum adhuc perſtrepentem, ſed in dies ſingulos propius adventantem. Ad id ſacræ decimæ, ad id ſacri belli claſſicum. Concilia, Pontifices, Reges, Principes & viri ſanctiſſimi, Ludovicus, Bernardus, præſagio quodam & ſpiritu cœleſti animati, id volebant, id urgebant, ut acerrimi Chriſtianæ Eccleſiæ hoſtes in ſuis ipſorum Imperii finibus vincerentur; non neſcii, ſi noſtras in Provincias penetrarent, extremam erupturam in regna Chriſtiani nominis & in Eccleſias calamitatem. Nemo tam excors eſt, ut neget & expeditiones ſactas, & Cleri decimas perneceſſarias fuiſſe, ad Hiſpanicis oris extrudendos Sarracenos. Atqui planum eſt peræquè & juſtas fuiſſe, & neceſſarias, ut occuparentur ante Sarraceni, quam ut Hiſpaniam, ita & alia Occidentis regna involarent. Unum illud intereſt, quod in Hiſpania propius nobis in oculos incurrebat periculum, ejuſque Regibus ſatis erat virium ad hoſtes paulatim atterendos; at Sarracenorum in Aſia incrementa procul audita, minùs movebant animos, minùs terrebant; nec ullus erat Princeps unus, qui & ex officio proprio, & pro poteſtate rem gereret, pecunias à Pontificibus & Conciliis indictas colligeret, manus conſereret. Minùs afficiunt, quæ procul, quam quæ propè geruntur; minùs movet publica res, quàm privata; undique nunc inſtat hoſtis Chriſtiani nominis, ad muros, ad portas furit: ut fateri tandem cogamur, conſultiſſimè Majores noſtros voluiſſe eos ab extremis etiam illos finibus arcere.

III. Repetenda jam nobis Hiſpania eſt, ubi anno 1277. Rex Arragonum tribui ſibi exoravit decimas in Concilio Lugdunenſi decretas, ut Regni ſui Sarracenos deleret. *Rainald. n. 7.* Anno 1279. Nicolaus III. Nuncium in Hiſpanias ablegavit, qui Regem Caſtellæ ab obruendis Eccleſiæ libertatibus avocaret, & ne jam amplius ſineret publicis oneribus ac vectigalibus ſubjici eos agros, qui antequam Eccleſiæ fiſco, ſive donatione, ſive emptione accederent, iis erant immunes. *Idem. n. 26.* *Si Eccleſia vel Religioſi acquirunt per donationem, poſſeſſionem, vel alio juſto titulo vaſſallos aut poſſeſſiones exemptas ab omni fiſco & regalibus, poſtquam tranſeunt ad dominium Eccleſiæ vel Religioſorum, Rex facit poſſeſſiones & vaſſallos ipſos ſibi cenſuales & tributarios.* Anno 1300. conceſſit Bonifacius VIII. Jacobo Regi Arragonum decimas Cleri in tres annos, quo Friderico bellum inferret, qui Siciliam invito Pontifice, cujus id erat Beneficium, invaſerat. *Idem. n. 19. 20.* Anno 1304. Benedictus XI. Sardiniam

diniam & Corſicam Inſulas Regi Aragonum ſubjugandas permiſit, & in ejus belli ſumptus trium annorum ſacras decimas ei indulſit. Anno 1305. Clemens V. Jacobo Inſularum Balearidum Regi decimas redituum Cleri in quinquennium dedit, ut Sarracenos undique incurſantes ſummoveret. Perinde erat & de Sardinia, Corſicaque, quas Reges Arragoniæ clientelari jure, hominio & fidei ſacramento præſtito, à ſede Apoſtolica obtinuerant. Anno 1306. confirmata ſunt à Clemente V. decreta Benedicti XI. additæque Regi decimæ ad biennium.

Idem. n. 11. Anno 1309. Arragoniæ & Caſtellæ Reges conſociatis exercitibus, ad expugnandos Granatenſis Regni Sarracenos caſtra moverunt. In id Pontifex idem

Mariana. L. 15. c. 9. ſacras decimas ad triennium contulit. Anno 1330. Caſtellæ, Luſitaniæ, Arragoniæ & Navarræ Reges, ad extrudendos Granatenſi Imperio Mauros conjurati, decimas in ſuum quiſque Clerum à Pontifi-

Rainald. n. 44. ce flagitarunt ad decem annos ſibi concedi. Pontifex, erat is Joannes XXII. ad biennium conceſſit, eorum pia conſilia laudibus in cœlum extulit; at de Caſtellæ Rege peramanter conqueſtus eſt, qui petitionibus ſuis nullum poneret modum, nec meminiſſet ad hoc ipſum bellum non ita pridem permiſſam ſibi fuiſſe à ſede Apoſtolica decimam unam, & beſſem ejus terriæ, quæ ad ſarta tecta Eccleſiarum ſegregari ſolet, idque ad annos quatuor permiſſum. *Cùm decimam Eccleſiaſticorum redituum, præterquam militarium Ordinum, & duas partes tertiæ decimarum reſervari ſolita pro Eccleſiarum fabricis, tibi uſque ad quadriennium concedendas duximus, in ſubſidium negotii memorati.*

Ita cùm Hiſpania bellis flagraret ſacris pene perpetuis, perpetuæ quodammodo erant & decimarum ſacrarum ſolutiones; & Caſtellæ Regibus jam concedi incipiebant tertiæ, vel tertiarum tertiæ, reſtaurandis Eccleſiis dicatæ. Anno 1331. ab eodem

Rainald. n. 29. Joanne XXII. Caſtellæ Regi decimæ in quadriennium permiſſæ ſunt, ad Granatenſes Mauros terra marique oppugnandos; conceſſæ ſunt & tertiarum

L. 17. c. 11. tertiæ duæ. Anno 1367. conceſſum perhibet Mariana ab Urbano V. Regi Caſtellæ, ut tertiæ decimarum, quæ hactenus Cameræ Apoſtolicæ inferebantur, Regio poſthac addicerentur fiſco, ad Sarracenici belli impendia. *Ut tertiam decimarum, quæ Romanis Pontificibus obvenire ſolita erat, Sacerdotiis Caſtellæ, deinde eſſet Regibus belli ſacri ſubſidium Mau-*

Hiſp. Ill. T. 1. pag. 184. 248. *ris extirpandis.* Anno 1377. Tarraconenſis Provinciæ Concilium Barcinone congregatum, deliberaſſe fertur de pecuniario ſubſidio, Regi Arragonum conferendo. Anno 1385. ad celebrationem anni quinquageſimi Regni ſui petiit Rex ſumptu Cleri aliquo ſe juvari. Anno 1421. Martinus V. Joanni Regi Caſtellæ ejuſque ſucceſſoribus indulſit tertiam decimarum reparandis templis olim deſtinatam, ad expenſas belli Mauris Granatenſibus inferendi, tandiu ſolvendam, quandiu ei bello ſtrenuè incum-

Rainald. n. 17. beretur, nec aliò ea pecunia converteretur. *Præfatas portiones, ſive tertias tibi pro te, & tuis hæredibus & ſucceſſoribus pro fidei adversùs Infideles defenſione & dilatatione, guerris & guerrarum cauſis durantibus, à te & eiſdem ſucceſſoribus hujuſmodi defenſionis & dilatationis bellis operam dantibus efficacem, petendas, exigendas ac recipiendas, ac ad præfatum duntaxat belli ac defenſionis & dilatationis uſum efficaciter convertendas & integraliter applicandas authoritate Apoſtolica aſſignamus, concedimus & ordinamus.*

IV. Ex his illud patet, 1. Tertias has reſtaurandis olim templis conſecratas, à Regibus nunc uſurpatas primo fuiſſe, mox reſtitutas. 2. Exinde nonnunquam ab Apoſtolica ſede Regibus conceſſas fuiſſe, ad Mauricas expeditiones. 3. A Gregorio VII. & Urbano II. conceſſas his Regibus fuiſſe omnes protſus decimas Eccleſiarum, quas conderent novas, vel jugo eximerent Sarracenorum. Marianæ quidem ſupra viſum eſt, tanto ardore animi expetitam fuiſſe Maurorum ex Hiſpania ejectionem, ut minus penſi tertium haberetur, quantum aliquando mali emerſurum eſſet ex his decimarum conceſſionibus. Providè ſanè & conſultiſſimè Mariana, pro eo quo degebat ipſe ævo, funditus tum extirpatis ex Hiſpania Sarracenicæ dominationis reliquiis. At non ita conſultum videri poterat horum duorum Pontificum ætate, hoc eſt, eo tempore, quo quadringentis jam annis obtrita jacebat Hiſpania pene univerſa ſub Sarracenorum poteſtate, & quo ab ea eximendam illam aliquando eſſe, aut nulla, aut modica ſuberat ſpes. An non conducibilius erat Regibus Chriſtianis eas condonari decimas Eccleſiarum non Epiſcopalium, quam ut Mauris cum Eccleſiis & fundis ipſis ſubeſſe ſinerentur? An ea inſtrumenta ſubducenda Regibus erant recuperandarum Chriſtiano nomini harum Eccleſiarum, meticuloſa & incerta futuri proviſione, ſore ut poſt annos quadringentos, depulſis & contritis prorſus Mauris ægrè adducerentur Reges ad eas decimas Eccleſiis Parochialibus reſtituendas? Nonne ita vulgo perſuaſum eſt, à Concilio Lateranenſi laicis dimiſſas decimas infeodatas, etſi minus conſtaret, quod conceſſæ eis aliquando fuiſſent, aut quod ad Eccleſiæ utilitatem expenſæ fuiſſent? 4. Regibus annuebantur tertiæ decimarum ad belli Maurici impendia, quòd ea eſſet horum bonorum conditio. Gerebantur enim Maurica bella ad Eccleſias captivitate abſolvendas, & ad earum mox ſarciendas labes. Mirum non eſt proventus ſeparandis ſacros templis, iis expendi hoſtium poteſtati ſubducendis, & ita demum reſarciendis. 5. Nec integræ plerumque tertiæ Regibus concedebantur, ſed tertiarum tertiæ duæ. Ita reſidua erat tertia una tertiæ ad reſtaurationem templorum, quæ noſtræ jam poteſtatis erant. 6. Cùmque non in ea ſemper bella Tertiæ iſtæ conſumerentur, propter alias Regni neceſſitates, quibus à Mauricis bellis Reges abducebantur: earum placuit Pontificibus ſe per eas bellorum intercapedines cuſtodes eſſe, ſive ut eæ Regibus recaleſcente bello ſacro refunderentur; ſive ut in alios neceſſarios uſus cederent, ubi plurimum Eccleſiæ diſcriminis immineret. 7. Ita ſegregatio illa tertiæ decimarum, aut duarum ejus tertiarum, uſitatiſſima jam & ordinaria erat, quando eam Joannes Caſtellæ Rex addici ſibi perviciſt conditionibus iis, quæ earum uſum, ſi obſervatæ fuiſſent, Eccleſiæ compendioſiſſimum approbaſſent. Nimirum, ut nec ab ipſo, nec ab ejus ſucceſſoribus eæ expenderentur, niſi ad Maurici belli impenſas, & per intervalla belli ne exigerentur quidem. Addiderat & Martinus V. cautionem aliam, ut vigeſimo quoque anno ea tertiarum decima partim Eccleſiis Parochialibus, partim Cameræ Apoſtolicæ concederetur.

Anno 1475. Sixtus IV. Papa Caſtellæ Reges vi- *Rainald. n. 19. 20.*
dens belli Maurici & Granatenſis curas animo ſuo penitus expunxiſſe jamdiu, eaſque decimarum tertias ad profanos uſus diſſipari, denique Parochiales Eccleſias collabi, quòd vigeſimo quoque etiam anno eæ Tertiæ ſubtraherentur; Martini V. conceſſionem Caſtellæ & Legionis Regibus factam retrac-

tavit, juſſitque eas tertias Eccleſiæ reddi, ita tamen ut earum ſemiſſis Cameræ Apoſtolicæ permitteretur, ad Turcici belli expenſas. Nec multo interpoſito tempore Ferdinandus Arragonum Rex, uxore ducta Elizabetha Caſtellæ Regnorum hærede, & in unum conglutinatis iis Regnis, ſumma zeli, ſumma virium contentione cum Granatenſibus Mauris bellum ingreſſus eſt. Quò tam illi muniret Innocentius VIII. anno 1486. Reſcriptum conceſſit, quo cenſum exigere poſſet & vectigalia in omnem Arragonicam ditionem, citra Regni Comitiorum convocationem; quod ejus Regni moribus adverſabatur. Imperratas ab eo apparet fuiſſe jure perpetuo
Rain. n.55. fruendas decimarum Tertias. Author eſt Covarruvias conceſſas etiam illi fuiſſe decimas Eccleſiarum Regni Granatenſis, dum idonea dote Eccleſias inſtrueret. *Reges Catholici Ferdinandus & Elizabetha decimas Regni Granatenſis obtinuerunt à Pontifice Maximo cum onere dotandi Eccleſias.* Relatæ ſunt alicubi à Barboſa exactiones à Regibus Hiſpaniæ in Clerum factæ, annuentibus Pontificibus Pio IV. Pio V. Gregorio XIII. Pio V. & Urbano VIII. Conſule, ſi vacat, Barboſam ipſum.
Covarruv. Pr. ll. c. 35. n. 2. § Tertio quoties. Barboſa De off. & pot. Par. l. 3. c. 25. Par. 3. n. 53. 54.

Rain. n. 108 Anno 1514. eodem privilegio Leo X. Emmanuëlem donavit Regem Portugalliæ, ut decimas & decimarum tertias acciperet, & ii nervi eſſent belli, quod Africæ & Indiarum Orientalium Infidelibus jamdiu inferebat. Porro ſacros hos reditus teſtatum facit Oſorius, adeo non in ſacras expeditiones depenſos eſſe, ut in Aulæ & effæminatorum hominum delicias profuſæ fuerint. *Sumptus ſacræ pecuniæ moderatos, & hominibus qui non militiæ ſacræ nomen uſurpant, ſed pro Religione ſanguinem profundunt attributos, laudandos cenſeo. Tantam largitionem ex ſacris vectigalibus in luxum multorum hominum, qui nunquam gladium ſtrinxere, fieri minimè ferendum arbitror.* Nec ab eo tamen ſiletur, diſplicuiſſe Emmanuëli ipſi eam rei ſacræ profanam dilapidationem; Decimas & decimarum Tertias ab eo Eccleſiis reſtitutas fuiſſe, ex quo juſtiſſimæ in eum laudes redundarunt. Clerus verò ſua ipſe ſponte centum quinquaginta philippæorum millia in ejus æra-
Spondan. n. 7. rium intulit. Anno 1517. Madriti in Hiſpania coiit generalis Conventus Cleri, timore nimirum priùs in vulgum dedito Pontificem ad ſumptus belli Turcici decimam unam flagitaturum. Statuit verò tum Clerus, ſi quid ejuſmodi Pontifex peteret, etiam atque etiam ei ſupplicandum, ne rei inſtaret, cùm in Conciliis decretum fuiſſet, ne quando eæ decimæ exigerentur, niſi poſtquam in Pomæria Chriſtianæ Reipublicæ hoſtes irrupiſſent. Anno 1522. petiit à Pontifice Carolus V. ut Annatæ Germanicæ Eccleſiæ ſibi donarentur, ad eam adversùs Turcos & hæreticos muniendam. Abnuit tum quidem Pontifex, at anno 1523. conceſſit ei Adrianus VI. quartam partem proventuum ſacrorum omnium Hiſpaniæ. Ini-
Rain. n. 55. quiſſimo id tulit animo Clerus Hiſpaniarum, & non provocavit ille quidem, ſed ſupplicavit Pontifici, rei notitia certa minùs tum informato, accuratiùs poſtea informando; at ab Archiepiſcopo
Spondan. n. 9. Granatenſi, cui rei executio delegata fuerat, juxta formulas juris provocavit.

Hæc autem appellatio ab Archiepiſcopo Granatenſi Reſcripti Apoſtolici executore, cujus copia nobis facta eſt, multa habet, quæ piaculare fuerit hic præteriri. Multis ſe Clerus Hiſpanicus tuetur rationibus, ne ei ſubeſſe aſſentiatur exactioni novæ quartæ partis ſuorum proventuum. 1. Quod in Concilio Conſtantienſi ſtatutum ſit, ne quid Pontifex exigat à Clero peculiaris cujuſcumque Regni, niſi aſſentientibus ejus Prælatis, ex majori ſaltem parte. 2. Sixtum IV. charitativo ſubſidio accepto ab Hiſpaniarum Clero, Reſcriptum conceſſiſſe, quo exinde omnibus decimarum, aliiſque ſubduceretur exactionibus: eumque veluti ſolennem habendum eſſe Contractum inter Apoſtolicam Sedem & Clerum Hiſpaniarum. 3. Ab Eccleſiæ Regibus jamdiu accipi annuas decimarum tertias, ad perpetua quædam bella eis imminentia: eas certè impræſentiarum à Regnis Caſtellæ & Legionis percipi. *Cùm ex Decimis & redditibus Eccleſiaſticis regnorum Caſtellæ & Legionis Eccleſiis debitis & Clero, totam ſeu partem, quam vulgus Tertias appellat, ex conceſſione Apoſtolica Reges dictorum regnorum pro continuo bello contra Infideles ſingulis annis perceperint, prout Cæſarea & Majeſtas Regia Caroli Regis percipit de præſenti; Hæc ſubventio & ſubſidium ſufficere deberet pro bello contra Turcas infideles, abſque nova Quarta impoſitione.* 4. Ab Equitibus S. Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ, & S. Joannis Hieroſolymitani, maximam partem obtineri Eccleſiaſticorum Hiſpaniæ redituum, ad Infideles perpetua quadam bellorum contextione fatigandos. 5. Italiam diſcrimini propiorem una defungi decima; non ergo Hiſpaniæ procul ſemotæ & longè tutiori onus indicendum eſſe, quartæ partis ſolvendæ ſuorum redituum. 6. A Caroli V. avo Ferdinando Rege deſponſum eſſe Clero Hiſpaniæ, non paſſuros omnino Reges eum novis ſubeſſe exactionibus, niſi conditionibus eo Contractu definitis. Ei Contractui jam tum Pontificis, poſtea etiam Caroli V. confirmationem acceſſiſſe. Preuves des Libert. de l'Eg. Gall. l. 22. n. 29.

Addita eſt Concilio Mexicano anno 1585. erectio Eccleſiæ ipſius Mexicanæ, & deſignatio tunc facta & dignitatum ejus & proventuum. Ibi autem declaratur, 1. ejus Diœceſeos decimas quadripartitum iri, unam partem menſæ Archiepiſcopi, alteram Capitulo addicendam. 2. Regi Hiſpaniæ in duas illas quartas partes decimarum proprium & peculiare jus quidem ſuum fuiſſe, ſed eò illum Archiepiſcopis & Capitulo ceſſiſſe, ut tantò lætiùs & uberiùs eorum precibus & votis Deo commendaretur. *A quibus partibus, licèt ex commiſſione Apoſtolica & longævo temporis uſu, moribus & conſuetudine approbata, eadem Catholica Majeſtas tertiam partem, Tertias in Hiſpania vulgariter nuncupatas, habere & recipere integraliter conſuevit, &c. Nos & Capitulum exemptos eſſe voluit.* 3. Ita præcerptis duabus Archiepiſcopi & Capituli partibus quartis, duas ſupereſſe, quæ in novem ſecandæ ſint, quarum duæ addicuntur Regi Catholico, ut ſummo Eccleſiarum Patrono, Fundatori & Defenſori. *Reliqua verò duæ quartæ partes: iterum in novem dividendas partes decernimus; duas quarum eidem Majeſtati Sereniſſimæ in ſignum ſuperioritatis & juris Patronatûs, ac ratione acquiſitionis prædictæ terræ, futuris perpetuis temporibus percipiendas & levandas applicamus.* Conc. Gen. To. 15. pag. 1338. 1339.

VI. Ex Cardinalis Oſſati Epiſtolis accepimus, anno 1575. ſolutas Pontifici decimas fuiſſe ex omnibus Italiæ Provinciis & Principatibus, ad ſuppetias Imperatori ferendas adversùs Turcum; & Ducem Sabaudiæ operam dediſſe, ut ſibi eæ aſcriberentur, quas ſuis ex ditionibus Nuntii Apoſtolici colligerent. Certior poſtea factus eſt ipſe, quòd ad Sabaudiæ Ducem attinebat, cenſum eum eſſe, Epiſt. 50. 81. quem Sixtus V. in Clerum ei ſuum conceſſiſſet, confirmaſſet Gregorius XIV. Monet alibi idem ſummus vir Epiſtola anno 1596. data, ad exoran-

dum Pontificis aſſenſum in aliquam ex Clericis exactionem, allegari poſſe eam conceſſionem, qua Pius IV. anno 1560. Reges Hiſpaniæ demeruiſſet, ut quotannis per quinquennium à Clero exigerent trecenta millia ducatorum, ea lege, ut quinquaginta triremes inſtruerent adverſùs Turcos, quæ Cleri triremes dicerentur, nec niſi in Turcos educerentur, octoginta triremes unà adornarentur aliæ ſumptibus Regiis. Anno verò 1562. ab eodem Rege impetratum eſſe, ut quadringenta viginti millia ducatorum à Clero exigeret, quò triremes Cleri in poſterum ſexaginta eſſent. Non ſilet tamen Oſſatus quid officere poſſit, quod ſcilicet Rex Hiſpaniæ eam Pontificis conceſſionem non ſatis bona fide adhibuerit ad Eccleſiæ utilitatem, nihil magnopere adverſùs Turcos molitus & annua tamen à Clero emungens quingenta aut ſexcenta ducatorum millia. Nec omittendum quod idem ſubdit. *Aliis conceſſionibus Pontificum, hac anterioribus vel poſterioribus, quotannis Regem Hiſpaniæ elicere à Clero ſuo tres milliones ducatorum auri, nec toto orbe Chriſtiano Clerum eſſe ullum, gravioribus exactionibus depreſſum.*

VII. Superſedere poſſemus attingendis immunitatibus & Cleri, & rerum Cleri in Oriente, cùm Imperatorias Leges eò pertinentes ſuprà deprompſerimus. Pauciſſima ergo hìc addemus. Anno 1057. Iſaacus Comnenus Imperator Eccleſiam Conſtantinopolitanam priſcæ reddidit libertati adminiſtrandæ rei ſuæ temporalis, citra Officialium Imperii interventionem. At non parum à ſe ipſo deſcivit hic ipſe Imperator, cùm bene multorum Cœnobiorum prædia invaſit complurima, pauca dimittens & neceſſaria, quibus victitarent. Narrat hæc Curopalates, approbatque exciſum eſſe, vel circumciſum Monachis, quo luxu diffluebant; & benemeriturum cenſet fuiſſe de Eccleſiis prorſus Imperatorem, ſi & hanc eis vitiorum ſementem omnino abſcidiſſet. Bona pauperum in delicias abligurire, nefas eſt à Monachis; à Principibus expilari, aliquantò atrocius flagitium eſt. Nihilo plus arduum, multò æquius autem fuiſſet ad meliorem frugem Monachos Clericoſque ab Imperatore revocari, quàm ſpoliari, & nequitiam nequitia cumulari. Liguritori Monacho vel Clerico ſuccedit pius & ſobrius, ita res Eccleſiæ ad pauperum commodum & ad naturam quaſi ſuam redintegrantur. At ubi fiſco Principis abſorptæ ſunt, & de rebus & de pauperibus conclamatum eſt. Subſcripſit cœlum noſtræ huic ſententiæ, demerſo in eas calamitates hoc Imperatore, quæ non ferè poſſent non cœleſti harum rapinarum vindictæ imputari. Pluſculum ſapuiſſet Curopalates, ſi ita cum Eccleſia ſapuiſſet.

Nec minùs lugenda Alexis Comneni audacia, qui urgente neceſſitate ſacra vaſa & ornamenta Eccleſiarum in arcam ſuam devehi fecit. At cùm mox à Normannis copiæ ejus cæſæ fuiſſent & deletæ, etſi ſerò, ſenſit tamen quo ex fonte hæc in eum manaſſet calamitas; errorem ſuum publicata Bulla aurea confeſſus eſt anno 1082. eaque vetuit, ne poſthac quacumque neceſſitate ejuſmodi aliquid
Baron. n. 13. tentaretur. *Ne quis poſthac ſacra temerè contrectet, etiamſi Cadmea neceſſitas urgeat.* Anno 1148. Manuël
Ibid. n. 43. Comnenus Imperator aurea Bulla ſimiliter recantavit, quidquid à ſe priùs factitatum fuerat adverſùs Eccleſias & Abbatias, cùm penè renovata Nicephori Phocæ audacia eas vetuerat fundos vel comparare novos, vel poſſidere. Anno 1411. Calojoannes Imperator Conſtantinopolitanus Turcorum vicinitate perterritus, in Italiam Galliaſque trajecit, auxilia corrogaturus. Venetiis iter habens mutuam accepit ingentem pecuniam, cujus cùm uſuras ſolvere nequiſſet rediens, à Venetis ultrà progredi prohibitus eſt. Andronico ille filio habenas Imperii per abſentiam commiſerat, ad quem & Litteras dedit, ut à Clericis Laicisque exigeret pretium redemptionis ſuæ. Andronicus Imperio delectatus, reſcripſit, eam pecuniam non poſſe totam à Laicis exolvi, à Clericis extundi poſſe nullam. Emmanuël minor natu filius, qui non ita ad naturæ affectus Calcond. l. 5.
obduruerat, quamproperè eam pecuniam confecit, Venetias detulit, patrem libertati reddidit. Hoc Emmanuëlis facto planum eſt, Andronici reſponſum ab ipſius, non à Clericorum inhumanitate profectum fuiſſe. Nec enim ulli unquam fuere Clerici, qui immunitatem & libertatem ſuam Principis & Imperatoris ſui captivitate emptam voluerint, hoc eſt, immunitatum & libertatum ſuarum defenſoris.

Adjicienda eſt hìc ad calcem hujus capitis conceſſio Mahometis II. ejus Turcorum Imperatoris, qui Conſtantinopolin primus expugnavit, & everſo Orientis Imperio, Monarchiæ ſedem ibi fixit Ottomanicæ. Vide quid ille Patriarchæ Græco Conſtantinopolitano, quid Epiſcopis Græcis conceſſerit ex Georgio Phranze. *Mahometes dedit litteras Patriarcha, cum ſubſcriptione authoritatis Regiæ,* L. 9. c. 19.
quibus illi à vexationibus cavit, rebellari vetuit, & Lupus To. 5. pag. 8.
quidquam tributi nomine ab eo exigi, vim à quopiam adverſario & inimico adferri interdixit; ac ut vectigalibus & publicis contributionibus, ipſi, omneſque ſucceſſores, & ſubjecti Epiſcopi in perpetuum vacarent, mandavit. Intererat ad novi hujus Turcici Imperii ſtabilitatem, ut ea humanitate & Eccleſiæ libertatum tuitione, Græcorum ſibi animos conciliaret. Sed porum nihilo tamen minùs ille, non quid ſua intereſſet, ſed quid natura ipſa perſuaderet, intueri. Gentes enim barbarie ipſa ſua efferatas prodit hiſtoria, veneratione ſemper ſingulari, & Numinis providentiam & Religionem proſecutas eſſe & Sacerdotium.

Narrat idem Phranzes, cùm Conſtantinopolin obſidione cinxiſſet idem ipſe Mahumetes II. non Monachos tantùm & Clericos hujus regiæ civitatis ad nocturnas compulſos fuiſſe vigilias, & ad opera quædam varia, ſed & vaſa ſacra Eccleſiarum abrepta fuiſſe, procuſaque ex his numiſmata ad ſtipendia militum, quod nec aliunde quidquam amplius ſuppeteret Imperatori, ab eoque quadruplo pluta reſtitutum iri promitteretur, ſoluta obſidione. *Et quoniam ad numeranda ſtipendia pecuniâ Pa-* L. 3. c. 11.
latium deſtituebatur, mandavit vaſa Eccleſia ſancta Deoque conſecrata confringi, & in numiſmata redigi. Ac ne quis nos ut ſacrilegos reprehendat, qui hoc temporibus adducti fecimus; etiam David idem egit, cum eſuriens panes propoſitionis comedit, quos nonniſi ſolis Sacerdotibus licebat comedere. Aiebat enim beatæ memoriæ Imperator, Si Deus urbem liberaverit, ſe Domino ſuo quadruplum reſtituturum.

CAPUT XLV. *P. 4. l. 3. c. 26.*

De Militia, quam Epiſcopi & Abbates Principi ſubminiſtrabant, in Italia, Germania, Gallia, ab anno Chriſti milleſimo ad milleſimum ducenteſimum.

I. Cum Abbates & Epiſcopos Majoribus Regni feudis & Beneficiis inveſtiſſet Carolus Magnus, ſuppeditanda ſibi militia neceſſitate eos conſtrinxit. Gratulandum eſt, quod ea exoleverit politia, nec tamen obtrectandum iis ſæculis, quibus ea viguit.

II. Undecimo ſæculo ei uſus & conſuetudine ſuffragati ſunt in Germania Imperatores, Reges, Epiſcopi, quorum nonnulli ſacris Eccleſiæ faſtis, & cœlitum cœtibus adſcripti ſunt.

III. Invaluerat & in Galliis ea diſciplina, quæ nec à beato Fulberto improbabatur, nec ab Ivone Carnotenſi, nec à Petro Damiani.

IV. Sanctiſſimi & alii Præſules in Germania & Italia ei non adverſantur.

V. Nec ab ea abhorruit B. Bernardus.

VI. Exempla hujus Epiſcoporum & Abbatum diſciplinæ duodecimo ſæculo.

VII. Exempla Gallorum in Expeditionibus ſacris.

I. GAllias potiſſimum, & Germaniam, Italiamque ſuo complexus Imperio Carolus Magnus, tantum opum in harum Provinciarum Eccleſias, tantum latifundiorum & feudorum in Epiſcopos & Abbates effudit, ut pene neceſſe fuerit ab Epiſcopis ipſis & Abbatibus copias eas Regiis exercitibus ſuppeditari, quibus ea latifundia jam olim erant obligata. Non me præterit, quàm ferè abhorreant nunc viri pii, & caſtioris Eccleſiarum diſciplinæ amantiſſimi ab hoc uſu, & quam toti propendeant ad eum vituperandum. Non ignoſci tantùm, ſed & laudibus affici poteſt hic eorum dolor, qui & meritiſſimo videri poteſt communis fuiſſe, eorum olim Epiſcoporum, qui illi tamen uſui ipſi ſerviebant, provida, & cauta, ac neceſſaria diſpenſatione. Sed nec laude, adeoque nec venia dignandi ſunt, qui damnare audeant eam conſuetudinem, quam tot Concilia, tot Pontifices, ſanctiſſimique Epiſcopi, Imperatores & Reges commendaverunt, vel juſſione ſua, vel uſu, & exemplo, vel tolerantia ſua, & neceſſaria juris ad temporum vices varias attemperatione. Una prorſus eademque ſapientia, & charitas jubet nos nunc gaudere de ejus uſus deſuetudine, & ejus reſtituendi deſperatione: & vetat, ne una implicemus damnationis præcipiti ſententia tot ſanctiſſimos Prælatos, ſummoſque Principes, quos in ſupremo quodam ſupra nos faſtigio Numinis providentia collocavit. Non pœnitebit nos operæ in hoc & ſequens Caput poſitæ, ſi hunc capiamus ex iis fructum, ut idoneo veterem Eccleſiæ diſciplinam tueamur patrocinio, & hanc inſtillemus Lectori moderationem animi, hanc ingenii amplitudinem conciliemus, hanc æquabilitatem, qua piè & religioſè complectatur, oſculeturque Eccleſiæ Chriſti ſponſæ diſciplinam, ſui non ſemper ſimilem, ſed ſimillima ſemper ſapientia & charitate conditam. Puerorum eſt valde rudium, ut patriæ tantum ſuæ admiratione afficiantur, ad alia omnia hoſpites & peregrini, atque ita ad ſummas redacti animi anguſtias. Sed ubi excuſſa eſt ea animi infantia, & mentis jejunitas, ſive lectione & meditatione, ſive regionum ipſarum perluſtratione, tunc placere incipiunt, aut certè non diſplicere mores peregrini, quandoque & patriis anteponi. Si ſuperiora ſæcula ſex revolvamus animo, & oculis Lectorum ſubjiciamus, non inanis ſpes ſubeſt, fore ut quò rerum morumque peritiores erunt, eò ſint & æquiores Judices, & interpretes clementiores.

II. Edicto quodam ſuo vetuit Otto III. nequis Epiſcoporum, vel Abbatum oppigneraret, vel alienaret fondos Eccleſiæ ſuæ cognatis, vel amicis, quod ex Eccleſiis ita ſpoliatis jam non poſſent Imperatori ea præſtari obſequia, quibus fundi illi erant obnoxii. *Dum ſucceſſores pro Republica officio, noſtroque obſequio commonentur, ſuarum Eccleſiarum prædia ab aliis detineri cauſantur.* Promulgata fuit ea Conſtitutio in Concilio Mediolanenſi ſub Gregorio V. Papa, eique ſubſcripſere, qui tum aderant Epiſcopi omnes. *Collectia Romana Holſtenii.* Anno 1020. Henricus Imperator ſanctitatis laude inſignis, qui Ottoni III. ſucceſſerat, cùm copias ſuas eduxiſſet ad defenſionem Archiepiſcopi Moguntini, quem immaniſſimè inſectabatur Comes ab eo juſtiſſimis de cauſis excommunicatus; beato Heriberto Archiepiſcopo Colonienſi præcepit, ut & ipſe cum copiis ſuis advolaret. Morem gerere tum quidem non poterat Colonienſis Præſul, utpote ex graviſſimo morbo decumbens. Secus id interpretatus Imperator, hanc velut animi à ſe alienationem ulciſci ſtatuit. *Quam impoſſibilitatem ejus & cauſam ut audivit Imperator, non credidit.* Piſſimus Imperator in procinctu erat invadendi, & malè mulctandi piiſſimum Antiſtitem, niſi cœleſtibus oſtentis & prodigiis obviatum eſſet, iræque regiæ conſediſſent. Hæc à Ruperto Abbate memoriæ prodita ſunt, qui hujus beati Heriberti vitam litteris conſignavit. *Baron. an. 1020. n. 1. Surius die 16. Martii.*

Biennio poſt idem piiſſimus Imperator triplici munitus exercitu in Italiam venit. Uni præerat ipſe, alteri Popo Archiepiſcopus Trevirenſis, tertio Pilgrinus Archiepiſcopus Colonienſis. Res eo bello geſtas fuſiſſimè deſcripſit Leo Oſtienſis, quod ad tuitionem Imperii & Eccleſiæ gerebatur adversùs Græcos, Italiæ tum univerſæ, & Romanæ ipſi civitati formidoloſos. *Baron. an. 1022. n. 5. 6.* Anno 1030. cum Conradus Imperator bellum indixiſſet ſanctiſſimo Hungariæ Regi Stephano; Epiſcopos regni ſui & Optimates convocavit Rex, atque ita exercitum in hoſtem deduxit: *Tum Rex Stephanus Epiſcoporum & Procerum coacto Conventu, in patriæ defenſionem totius Hungariæ evocavit exercitum.* Ita Carthuitius Epiſcopus in vita ſancti Stephani Regis. Cogi Comitia Regni neceſſe fuerat, ut Epiſcopi & Comites belli gerendi cauſas edocti, vaſſallos mox ipſi ſuos cogerent, adducerentque armatos ad caſtra Regia. Quis tam perfrictæ frontis ſit, ut damnet, quod Henricus I. Imperator, quod Stephanus Rex Hungariæ, ſanctitatis ambo laurea fulgentes, quod ſanctus Heribertus, aliique ſanctiſſimi Epiſcopi probarunt, experti non poſſe tum Eccleſiæ ſalutem & Imperii alio quovis ſatis tuto muniri præſidio? *Baron. an. 1030. c. 1.*

Graviter perſtringitur ab Arnoldo Lubecenſi Abbate Archiepiſcopus Moguntinus, qui Friderico I. Imperatori comes hæſit in Longobardiam irruenti, eamque ut ei ſubjiceret totam depopulatus eſt, qui ab Eccleſia ſua diſcedere non debuerat, nec militem ipſe ad Caſtra deducere, ſed per Miniſtros & Præfectos Tribunoſque dimittere deducendos. *Uſque ad finem vitæ ſuæ Longobardiam vaſtabat, ſubjiciens eam Imperio, plus placere cupiens Imperatori terreno, quam cœleſti, & neglectis ovibus ſibi commiſſis, magis tributa Cæſarum, quam lucra Chriſti colligebat.* *Chronici Slav. L. 11. c. 26.* Fatetur idem alibi Arnoldus potuiſſe ab his Præſulibus, iiſdemque Imperii Principibus utcumque

gladium ſtringi, ſed convenientius ſtringi ſpiritalem, adeoque & efficacius; nec temporali gladio locum eſſe debere, niſi in eos qui ſpiritalem aſpernantur. *Geminis eos gladiis cinctos videmus, uno ſpiritali, altero materiali. Sed ſpiritali plus metendum fuerat, materiali vero minus, contra eos tamen, qui excommunicationis ſententiam minus formidant. Nunc autem ad oſtendendam mundana gloria potentiam, plus utuntur materiali, quam ſpiritali; & in hoc arbitrantes obſequium ſe præſtare Deo, ſæpè minùs proficiunt.* An 1172. *Fortior enim ſpiritualis eſt materiali, &c.* Nec ſiluit 1173. Albertus Stadenſis Abbas Moguntini ejuſdem Archiepiſcopi bellica facinora, & perridiculam Canonum ludificationem ejus: ne hoſtilem videretur ſua manu fudiſſe cruorem, clava ferrea hoſtes conterebat. Obſtinatiſſimè tuebatur partes Paſchalis Antipapæ, & Schiſmatici furoris impetu ad arma concitabatur. Illud certiſſimè muneris erat horum Præſulum, ſuas ut militum turmas mitterent potius per vicarios Præfectos, quam ut ipſi deducerent, ſi utrumque in poteſtate haberent. At eorum manu, ſive cædi, ſive conteri hoſtem, id verò & canonicis ſtatutis, & Apoſtolicis vetabatur documentis.

III. Nec ab his undecimo ſæculo diſciplina Gallicana diſſidebat. Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus, reſcito eſſe Roberto Regi conſilia & negotia quædam, quæ ſecum communicata vellet, eidem reſcripſit, vehementer ſe cupere copiam ſibi fieri ejus adeundi, ſed ſine militum copiis intuta & infeſta ſibi fore itinera, quæ inimici in ſe conjurati inſiderent: nec verò per Quadrageſimæ tempus fas Epiſt. 86. Epiſcopo eſſe militem cogere. *Venirem protinus ipſe ad vos hujus rei gratia, ſi commodè poſſem. Sed venire in armis ſacrum tempus abnuit, ac religio noſtri ordinis. Venire inermes longa via interminatur, ac malitia ſæcularis. Eſt enim mihi O. coluber in via, R. ceraſtes in ſemita.* Gravi bello cum urgeretur Philippus I. Franciæ Rex, Arnulpho ſancti Medardi apud Sueſſiones Abbati præcepit, ut cum militari Beneficiatiorum ſuorum cuneo ad Caſtra properaret. Stipendia fecerat Abbas, antequam Cœnobio ſe dicaret; ideoque conſcius quanti illud diſcriminis ſibi futurum eſſet, rem deprecatus eſt, & ſaluti, & profeſſioni ſuæ prorſus infeſtam. Renunciari ei præcepit Rex, vetuſtiſſimæ conſuetudinis eſſe, ut Abbas cum vaſſis ſuis ipſemet in exercitu Regio coram adeſſet, aut cedendum ergo loco, aut officio fungendum. Surius die *Fuiſſe morem antiquum, ut milites Abbatia Abbate* 25. Auguſt *prævio regali expeditioni inſervirent; aut faceret juxta morem antiquum, aut daret locum, ut fieret juxta Regis imperium.* Abdicavit ſe Abbas dignitate, convo- Du Cheſne catiſque Prælatis Rex alium eligi curavit. *Convoca-* To. 4. pag. *tis omnibus Eccleſiarum Prælatis, & communicato con-* 263. *ſilio, electus eſt in Abbatem vir magna ſcitutia & religionis præcipua.* Ita Liſiardus Sueſſionenſis Epiſcopus, in vita ſancti Arnulphi hujus, Sueſſionenſis Epiſcopi poſtea creati, & prædeceſſoris ſui. Intelligebat Arnulphus quam non facilè ſociari & conglutinari poſſet Abbatis & Militum ducis profeſſio. Sed Epiſcopi, qui et ſucceſſorem delegere, & ſucceſſor ejus ipſe in Cœnobio, quem miris laudibus extollit idem Liſiardus, non minori in laude fuere, cùm tempori & neceſſitati ſervierunt, ac conſuetudini toto Occidente receptiſſimæ; permoleſtæ illi quidem, ſed ex qua tamen non parum utilitatis & præſidii in Eccleſiam derivabatur.

Anno 1049. profectus in Gallias Leo IX. Concilium Remis congregavit, quo Clero Simoniacos expungeret Præſules aliquot, aut ejus labis infamia conſperſos. Quibus inexorabilis ea terrori erat cenſura, Regi tunc in hoſtem meditanti ſuaſerunt, ut ad ſe vocaret Epiſcopos & Abbates penes quos erant maxima quæque regni feuda, Abbatem potiſſimum ſancti Remigii Remenſis, cujus opera ad Concilium celebrandum pernecеſſaria erat. *Ipſos etiam Epiſcopos & Abbates, penes quos maxima pars facultatum regni eſt, cenſent immunes hujus expeditionis eſſe non debere. Ante alios Abbatem ſancti Remigii.* Ejus molitionis certior factus Pontifex, Concilium nihilominus habuit. Maturavit & Rex expeditionem ſuam, abductis ſecum Epiſcopis, & Abbatibus, pleriſque invitis, præter eos, quibus formidoloſum videbatur Concilium. *Rex in rebelles iter ingreditur, coacta in unum ingenti exercitus ſui militia: ſed & Epiſcopis & pleriſque Abbatibus contra voluntatem ſuam illò euntibus.* Remos à Rege remiſſus eſt Abbas ſancti Remigii, Conciliique Seſſione prima, ejus Promotor Diaconus Eccleſiæ Romanæ, multa propoſuit Diſciplinæ Gallicanæ vitia, utique extirpanda, atque illud in primis, *De Clericis mundiali militia ſtudentibus.* In eam rem editum eſt à Concilio decretum hujuſmodi: *Ne quis Clericorum* Can. 6. *arma militaria geſtaret, aut mundana militia deſerviret.* Si quis hic cortici verborum hæreat, & temporum contemplationi, cùm editus eſt hic Canon, is non perperam forſan ſuſpicabitur, damnatam eo fuiſſe Gallicanam conſuetudinem. Et tamen re preſſius excuſſa liquebit eam toleratam ſaltem fuiſſe; nec termini datum, niſi ubi Clerici arma geſtarent, ubi in aciem deſcenderent, manus conſererent, ſanguinem funderent, mactarent. Quo & in Galliis ſemper interdicti ſunt Clerici. Sive enim mitterent, ſive deducerent copias Epiſcopi & Abbates, ſive Regi præſenti præſtò eſſent, abſtinendum tamen illis ſemper erat armis, acie, cæde, nec certandum niſi votis & precibus, quibus victoria acceleraretur, & victoriæ fructus pax.

Novis id argumentis ſtabiliemus, hoc unum hic præfati, eam à Philippo I. Rege Galliæ, vel ab Henrico I. ejus parente innovatam videri fuiſſe conſuetudinem, cùm antè intermiſſa aliquandiu fuiſſet. Quæ hic jam prompſimus exempla, his non obſcurè inſinuatur, aut novari aliquid, aut renovari. Suppetunt & alia horum teſtimonia. Anno 1066. Vuillemus Neuſtriæ Dux deleto Haraldo Angliæ regnum ſibi ſubjecit. Habebat ille in exercitu comites Bajocenſem Epiſcopum germanum ſuum, & Epiſcopum Conſtantienſem, cum examine Clericorum & Monachorum, quorum partes erant Principi adeſſe precibus & conſilio. *Duo Pontifices* Du Cheſne *aderant cum Monachis & Clericis multis, quorum offi-* Script. Nor. *cium erat pugnare precibus & conſiliis.* Ita Ordericus. pag. 501. Nec ſecus qui Vuillelmi Nothi vitam ſcripſit, de 209. Epiſcopo Bajocenſi fratre ejus: *Odo Præſul Bajocarum arma neque movit unquam, neque voluit moveri: valde tamen timendus armatis. Bellum namque utiliſſimo conſilio, cùm neceſſitas poſtularet, juvabat: quantum potuit religione ſalva. Regi cujus frater erat uterinus, quem tanto amplectebatur amore, ut nec inter arma vellet ab illo ſeparari, conſtantiſſimè fidelis fuit.* Solo conſilio, & prece ad Deum plurima aderat Vuillelmo Angliæ debellatori Odo frater & Bajocenſis Epiſcopus. Is tunc probabiliter conjicitur fuiſſe uſus in Neuſtria. At Vuillelmus debellata ſemel Anglia, Epiſcopos & Abbates compulit, ut militum catervas ducerent ipſimet in caſtra, ut ex capite proximo planum fiet. Itaque Catalogus ille,

qui ad Calcem occurrit Scriptorum veterum Hiſtoriæ Normannicæ, ubi recenſentur Epiſcopi & Abbates, quibus onus incumbebat ſuppeditandæ regiis caſtris certæ militiæ, is non temerè creditur hoc Vuillelmi Nothi ævo conditus fuiſſe. *Script. hiſt. Norm. pag. 1045* Invexit ille in Angliam, quod in Gallia renovabatur. A Philippo I. Franciæ Rege narrat Ordericus anno 1108. cum jam non ſatis edomari poſſent Nobiles aliqui bellaturientes, quod priſcus ejus ardor ſenio jam obrepente hebetaretur, Ludovicum Craſſum filium ejus eam in ſe curam & provinciam recepiſſe eorum comprimendorum; unde & Epiſcoporum opem appellavit. *Ibid. p. 836. 835 856.* *Ludovicus inprimis ad comprimendam tyrannidem prædonum & ſeditioſorum per totam Galliam depoſcere coactus eſt Epiſcoporum.* Nova & penè inaudita tum ratione auxilio affuere Parochi ab Epiſcopis juſſi. Parochianos illi ſuos in eum ducebant cum Eccleſiæ vexillo locum, ubi Rex caſtra metabatur, ſive urbem aliquam obſidione vallaturus, ſive acie pugnaturus. *Tunc ergo communitas in Francia popularis ſtatuta eſt à Præſulibus, ut Presbyteri comitarentur Regi ad pugnam vel obſidionem, cum vexillis & Parochianis omnibus.* Cùm anno 1119. minùs feliciter alicubi pugnaſſet Ludovicus idem Craſſus, commonitus eſt, ut Epiſcopos & Comites accerſeret omnes, eoſque in hoſtem duceret, unà cum Parochis quoſque ſuis, Parochiarum cuneo cinctis. *Epiſcopi, & Comites, aliaque poteſtates regni tui ad te conveniant, & Presbyteri cum omnibus Parochianis ſuis tecum quò juſſeris eant; ut communis exercitus communem vindictam ſuper hoſtes publicos exerceant.* Inſimulatur ab eodem Orderico Noviodunenſis & Laudunenſis Epiſcopi, quòd militum ſuorum licentiæ effrænatæ indulgerent, inſito ſibi pridem odio incitati in Normannos. *Noviomenſis Epiſcopus & Laudunenſis aliique plures in illa expeditione fuerunt, & pro malevolentia quam in Normannos habebant, ſuis omne niſu permiſerunt, ut ſuas legiones pluribus modis leniendo multiplicarent.*

Nova quædam & mira inerat ſpecies his ruſticorum copiis militaribus, ſubitariiſque. Ita cogebat neceſſitas nihil in præteritis relinquere. Sed & qui oppugnabantur, non ferè niſi prædones erant temerè & tumultuariè effuſi. Uſitatiſſimum erat, ut Epiſcopi à Regibus commoniti Epiſcopatûs ſui Vaſſos, ſeu Beneficiarios mitterent, vel ipſimet ducerent. Teſte utar locupletiſſimo Ivone Carnotenſi Epiſcopo & Canonum doctrinæ callentiſſimo. Juſſit eum Philippus I. Rex anno 1095. ad ſe iter arripere, & Pontæſiam, vel ad Calvimontium copias ſecum abducere, inde ſecum venturus in eum locum, ubi Regi Angliæ & Comiti Normanniæ condixerat. *Baron. n. 25.* *Excellentia veſtra litteras accepi, quibus ſubmonebar, ut ad Ponteſium ſive Calvum-montem cum manu militum die quem ſtatueratis occurrerem, iturus vobiſcum ad Placitum, quod futurum eſt inter Regem Anglorum & Comitem Normannorum.* Multa tum excuſavit apud Regem Ivo, ne accurreret, ſed vel ex rationibus ejus omnibus illud exprimitur, uſitatiſſimæ tunc conſuetudinis fuiſſe, ut his Regum juſſionibus Prælati obtemperarent. Illa inter cæteras allegabatur ab Ivone cauſa, quòd Beneficiarii tunc Eccleſiæ milites vel abeſſent, vel excommunicatione innodati eſſent; & nec ſolvi antè poſſent, quàm feciſſent ſatis; nec in hoſtem antè duci, quàm ſoluti eſſent. *Præterea caſati Eccleſiæ, & reliqui milites penè omnes vel abſunt, vel pro pace violata excommunicati ſunt, quos ſine ſatisfactione reconciliare non audeo, & excommunicatos in hoſtem mittere non debeo.* Sed præ cæteris illud non neſciebat Ivo, quod & alios admonebat Epiſcopos, Præſulum non eſſe, armis hoſtes ulciſci proprios. *Quatenus propoſiti & officii veſtri memor, mundanam ſuperbiam non armis mundana militia, ſed armis Chriſtiana militia ſuperare valeatis.* *Epiſt. 105. 106. 87.* Alibi denique idem Ivo confirmat, ſuos & Epiſcopis fuiſſe homines, quibus laica Eccleſiæ beneficia commendata fuiſſent, hominium Epiſcopo præſtaturis, & militaria hæc obituris feudorum obſequia. *Dicitur quod milites illos, qui beneficia Monaſterii habent, tanquam eos tibi reſervans, hominatum facere Abbati non permittis.*

Dolebat utique Ivoni moleſtiſſima conſuetudo, ſed parendum erat, non tam tempori, aut neceſſitati, quam Providentiæ Numinis, quæ hanc ineluctabilem objiceret neceſſitatem. Dolebat & Petro Damiani, qui quantumvis compoſito ad auſteritatem animo, aſſentiebatur tamen extra culpam eſſe Prælatos, quos ſola neceſſitas arctaret, non propria impelleret voluntas ad tumultuoſas hujus generis expeditiones. Agit Petrus de B. Bonito, qui Claromontano Epiſcopatui renuntiavit, quòd eo inveſtitus fuiſſet à Rege; affirmatque multò alieniorem ab ea ſarcina futurum fuiſſe, ſi eam vidiſſet poſterioris hujus ævi avocamentis vallatam, quò ingrediebantur Epiſcopi, non Clericis ſtipati, ut par erat, ſed militum cuneis, quaſi non jam miniſterio Chriſti, ſed militari fungerentur Præfectura. *Quid iſte faceret, ſi tormenta, quibus noſtri cruciantur Epiſcopi, & ipſe perferret? Si ſcutatorum & lanceatorum turma poſt equitantis terga confluerent? Si cum tanquam gentilis militiæ ducem in procinctu poſitum armati undique manipuli conſtiparent? & quem decuerat reverenter incedere cum choro pſallentium, audire cogeretur hinc inde perſtrepentium tinnitus armorum? Unde fit, ut modò Pontificem non comitentur, ut dignum eſt, diverſi Clericorum ordines, ſed caſtra potius & armati telis vibrantibus bellatores.* *L. 1. Ep. 10.* Hanc Petrus Damiani tabellam expingebat Epiſcoporum ſui ævi, hanc Alexandro II. Papæ exhibebat, nec quod ad militiam Epiſcopalem attinet, eam aboleri poſcebat. Unum illud profitebatur, piis Epiſcopis ea militum pompa cruces & moleſtias creari. *Tormenta quibus noſtri cruciantur Epiſcopi.* Hac militum caterva cruciari Epiſcopos laudi erat, oblectari in vitio fuiſſet. Subjicit Petrus Epiſcopos beneficiariis his militibus fundos Eccleſiæ ſuæ, & magnam partem Eccleſiaſticorum proventuum, patrimonii certè pauperum, dilargiri ſolitos fuiſſe. Id verò lugendum præ cæteris, id luctuoſiſſimum erat; & tamen confitetur Petrus culpa vacaſſe Epiſcopos, ſi triſtiſſimam neceſſitatem non aorè ſubeant, quàm de ea ſeriò ingemiſcerint. *Penſemus quale hoc ſit, quia & nonnulli hæc inviti perferunt, & tamen eos quos tolerant, prædiis ac facultatibus Eccleſiæ, velint, nolint, carius emunt, &c. Quod totum in malè munifici caput redundare, nulli dubium eſt: ſi tamen ad hoc propria vanitas trahat, non neceſſitas antiqua compellat.*

IV. Conſtat ergo ex Petro Damiani, ne tacito quidem Epiſcopos verberari potuiſſe convitio, quòd non alerent tantùm militem, ſed & fundis Eccleſiæ donarent: ſi non ſæcularis faſtus ſtimulo agerentur, ſed accommodarent ſe indeclinabili temporum ſuorum conſuetudini, una duce & auſpice ſapientia cæleſti, & charitate. Sentiebat cum Petro Damiani B. Anno Colonienſis Archiepiſcopus, etſi progredi nuſquam poſſet, niſi longo militum agmine comitante. Cùm illum Aulico favore exturbatum revocaret aliquando Henricus IV. Germaniæ

Rex, gratiæ priſtinæ ut illum ſuæ recolligeret; Sigebergenſis Abbatiæ Monachis, in quorum contubernio lubentiſſimus interim ſeceſſus, & ſilentii, & contemplationis delicias deguſtaverat, ſignificavit, ſibi plus fore præſidii in eorum precibus, quàm in exercitu ſuo. *Nulla mihi ſpes in militibus* Baron an. 1065. n. 55. 56 1054. n. 34. *meis, nil præſumptionis eſt in armis eorum. Major mihi eſt fiducia in vobis, quàm in omnibus illis.* Ita vitæ ejus Scriptor.

Eodem ipſo propemodum tempore Conſtantinopolitanus Patriarcha Michaël Cerularius Eccleſiam Latinam laceſſivit criminationibus & calumniis, quas inveterata odia ſuggerere & comminiſci ſolent. Prælatos inſimulavit Latinos, quòd armati incederent, manuſque ſuas humano ſanguine cruentarent. *Ad bellum exeuntes manus ſuas ſanguine coinquinant; & in conſpectu ſuo animas occidunt, &c.* Eam corruptelam ſemper damnarat Eccleſia Latina. Sed ne ab inſigni quidem hoc calumniatore probro & crimini datum eſt, quòd Epiſcopi, quibus temporales Principatus concrediti ſunt, ad eorum defenſionem militem in armis habeant, quem & ad Regias pro Regno & Eccleſia expeditiones, vel ducant ipſi, vel mittant.

Militari penè ſtylo narrat Ratherius Veronenſis Epiſcopus, & ſe, & alios Epiſcopis juſſis ab Imperatore, obſidione cingere Caſtrum Gardiam: tergiverſatos fuiſſe eorum quoſdam, & Canones ſibi prætexuiſſe, qui militia Clericos ejiciunt; ſed abruptè reſpondiſſe Principem, impudicitia quoque Spicil. to. 2. pag. 170. Canones Clericis interdicere. *Ego ipſe quondam Imperiali præcepto urgeremur Gardam obſidere caſtrum, & Epiſcopi & Clerici Provinciæ obtenderent, &c.*

Leo IX. Pontifex poſtea Romanus, cujus annuam Faſti ſacri recolunt memoriam, cùm Diaconum adhuc ageret, deducendas accepit copias Herimanni Epiſcopi Tullenſis in Longobardiam, ad Imperatorem Conradum, anno 1025. cura in ſe recepta regendi alendique exercitûs, caſtrametandi, Provincias peragrandi, *ſalvo tamen per omnia proprii gradûs ſacramento.*

Beatum Goffridum Ambianenſem Epiſcopum fatetur, qui vitam ejus memoriæ commendavit & litteris Monachus coævus, cum Rege Ludovico Craſſo oppugnaſſe Turrim, in quam, jamdiu velut in arcem quandam inexpugnabilem ſe recipiebant, & ex qua prædas agebant ſceleratiſſimi prædones. Expugnata tunc demum & ſolo æquata ea fuit. Surius die 29 April. *Eam Ludovicus Francorum Rex & Godofridus Epiſcopus biennio ferè obſeſſam, & tandem fame ad deditionem adactam, funditus evertendam curarunt.*

V. Nullam non ſæculi ſui labem, morumque perverſitatem exagitavit B. Bernardus, nec ille tamen unquam in hanc exarſit Regum Præſulumque conſuetudinem. Deſtomachatus ille quidem eſt in Stephanum de Garlanda, qui cùm Diaconatûs Ordine, & Beneficio Eccleſiaſtico exornatus fuiſſet, Seneſchalli munere inveſtitus fuerat, quo uno continebatur tunc, quæ nunc Magni Magiſtri, ſeu Majoris Palatii, & Comitis-Stabuli gemina dicitur dignitas ampliſſima. Itaque nulla eſſe, ac ne fingi quidem poterat ſocietas inter Diaconatum & Militarem di- Baron ann. 1127. n. 14 gnitatem. *Cujus cor non indignetur Diaconum ſic implicatum militaribus officiis, ut præferatur & Ducibus? Rogo quid hoc eſt monſtri, & cùm & Clericus & miles ſimul videri velis, neutrum ſit? Quis non deteſtetur unius eſſe perſonæ, & armatum armatam ducere militiam, & alba ſtolaque indutum, in medio Eccleſiæ pronuntiare Evangelium? tuba indicere bellum militibus, & juſſa Epiſcopi populis intimare.*

Admiranda hic venit Bernardi ſolertia & circumſpectio. Quanquam enim in ſpeciem cognatio videretur eſſe quædam inter hunc Magnum Seneſchallum eundemque Diaconum, & Epiſcopos ea obeuntes munia, de quibus hîc agimus; intererant tamen nonnulla, & quidem capitalia diſcrimina, ex quibus patrocinemur Bernardo, tam fidenter invehenti in Diaconum Seneſcallum, & ignoſcenti Epiſcopis militarium feudorum munia obeuntibus. Magni Seneſchalli erat, non tantùm armatas deducere cohortes, ſed & armatum ipſum incedere: *Armatum armatam ducere militiam.* In aciem Bernard. Epiſt. 78. 42. quoque educebat illas, & bellicum cani, tubaque prælium indici jubebat. *Tuba indicere bellum.* Denique officii ejus erat, ut & manu ipſe pugnaret. Procul autem erant hæc omnia à noſtris Præſulibus. Nam nec armis ipſi amiciebantur, nec ad pugnam educebant copias, nec pugnæ ſignum edebant, nec manus conſerebant ipſi; ſed milites Beneficiarios ſuos ad exercitum Regium mittere, vel deducere, & regendos permittere Regiis ipſis ducibus, vel Imperatoribus curæ erat.

Si qua reſideat adhuc in cujuſquam animo ſuſpiciuncula, eam, ut opinor, diluet idem ipſe Bernardus in Epiſtola illa elegantiſſima ad Henricum Archiepiſcopum Senonenſem exarata, ut eum cohortaretur ad obtemperandum ex animo Prælatis ſuis Eccleſiaſticis, cùm incunctanter morigerum ſe Regiis exhiberet mandatis, in conſiliis, in negotiis, in exercitibus. *Porro vos ſi Cæſaris ſucceſſori, id eſt, Regi ſedulus in ſuis Curiis, Conſiliis, negotiis exercitibuſque adeſtis, indignum erit vobis cuicumque Chriſti Vicario taliter exhibere, qualiter ab antiquo inter Eccleſias ordinatum eſt?* Quæ obſequia in exercitibus Epiſcopi Regibus præſtarent, ad nauſeam uſque jam inculcavimus, mittere, deducere, alere militem, ipſos non adeſſe niſi in Conſiliis & in Oratorio Regum.

B. Bernardus ipſemet miras quaſdam delapſum ſe gemuit in anguſtias, quando Conventus Regni ad Carnutum, ubi expeditio ſacra in Palæſtinam ſtatuta fuit, ducem illum & ſummum Imperatorem delegit. Occupavit ille ad Eugenium III. Papam ſcribere, ne præverterent alii, ſuaderentque Pontifici, ut pro Imperio juberet acquieſcere electioni tam inauditæ, tam inſperatæ, tam alienæ à propoſito ſuo. *In Carnotenſi Conventu me quaſi in ducem &* Epiſt. 256. *principem militiæ elegerunt. Quis ſum ego, ut diſponam caſtrorum acies, ut egrediar ante facies armatorum? Aut quid tam remotum à profeſſione mea, etiamſi vires ſuppeterent, etiamſi peritia non deeſſet? Obſecro, ne me voluntatibus humanis exponatis.* Qui in ſummum militiæ ſacræ ducem Bernardum delegere, iis ob oculos verſabantur quotidie Epiſcopi & Abbates, militem ducentes ad Caſtra regia. Itaque non videbantur ſibi rem tentare valde alienam. Nec ipſi enim ſperabant fore, ut caſtrametari vel militem in acie inſtruere ipſe aggrederetur. Has functiones ne delibabant quidem Epiſcopi in exercitibus Regiis. Præfici tantùm ſibi volebant veluti Moyſen alterum, qui precibus & portentis quibuſdam cæleſtibus, victorias quò vellet, inclinaret. Sed in mentem forſan illis non venerat, Monachos Cluniacenſes, etſi omnino Regulæ B. Benedicti ſequaces temporalibus florere dominiis & Principatibus, & hinc militares elicere cuneos, quos ad Regium exercitum miſſitarent; at Ciſtercienſes Monachos divitiis, pompis, dominiis & Principatibus

renuntiaſſe, opere manuum victitare, agrorumque proventibus, quos vel excolerent ipſi, vel excolendos curarent. Ita nec Ciſtercienſibus, nec Charthuſianis, nec poſterioribus Congregationibus, pro illo fervore, & paupertatis & frugalitatis amore flagrantibus, quidquam inflictum eſt horum onerum, quibus priſci illi & opulentiores Abbates ſubjiciebantur.

VI. In Chronico Senonienſi, quæ pervetuſta erat Lotharingiæ Abbatia, triſtiſſima deſcribitur facies Cœnobiorum, militaribus his oneribus & expenſis attritorum. *Quia Monaſterium ſicut & alia circumjacentia Imperio Romano ſubjacebant, & in expeditione Imperatoris armatorum cuneos de more mittere ſolebant, præliis crebrius innovantibus Eccleſia miſerabiliter opprimebantur.* Non poterant hæc niſi impatientiſſimè ferre Cœnobiorum Præfecti, & tamen ea quaſi ſua ſponte naſcebantur ex ingentibus illis fundis, feudiſque, quibus eorum pleríque oblectabantur. Voluit aliquando Paſchalis II. Papa abdicari Principatus Eccleſiæ temporales omnes, ut & his quoque militaribus oneribus, & Laïcorum inveſtituris finis imponeretur. *Jura Centurionum, & Turres quæ Regni erant, cum pertinentiis ſuis, militiam & caſtra.* Ejus voluntatis ſuæ & definitionis cauſam longè pulcherrimam ſubjiciebat Pontifex his verbis, *Oportet enim Epiſcopos curis ſecularibus expeditos, curam ſuorum agere populorum, nec Eccleſiis ſuis abeſſe diutius.* Sed nec Paſchalis ipſe propoſiti ſui tenax diutiùs fuit, nec ejus ſucceſſoribus approbatum eſt conſilium, quo rara diſciplinæ novatio in Eccleſias & in Regna invehebatur.

L. 1. c. 16.

Epiſt. 22.

Inveſtituras extorſit Principibus ſæcularibus Caliſtus II. nec Prælatos prædiis Regiis feudiſque ſpoliavit. Vetitum eſt in Concilio Toloſano anni 1119. ne pro Beneficiis Eccleſiaſticis ulla Clerici ſervitia Laïcorum obirent. *Nullus Clericorum pro Eccleſiaſticis Beneficiis ſervire Laïcis compellatur.* Ubi duo neceſſe eſt genera ſejungi Beneficiorum. Alia enim Eccleſiaſtica ſunt, & his nulla incumbunt onera ſervitiorum. Alia ſunt laïca & ſæcularia, ut feuda, nec Canones vetant, quin pro his exolvant Clerici obſequia illis innexa. De his exponendus eſt Petrus Venerabilis in Epiſtola ad Tricaſſinum Epiſcopum ſcripta, ubi illum Cluniacum invitat, cùm Regia expeditione ſoluta ac finita, nemo jam cogat Epiſcopos militare. *Ecce rediit Rex, bellicus apparatus conquievit, nullus Epiſcopum militare cogit.* De his obſequiis conventum erat cum Principibus, ubi ab illis Eccleſia feudis donabatur. Quando Fridericus I. anno 1157. Viennenſem Archiepiſcopum donavit feudis & Principatibus iis, de quibus ſuprà diſſeruimus; loca deſignavit, ex quibus impenſæ illi ſuppeditarentur, ſive ad Caſtra, ſive ad Palatium Imperatorium proficiſcenti. *Ad hæc decernimus, ut in adventu noſtro, vel quotieſcumque ad Curiam noſtram vocatus fueris, vel expeditionem nobiſcum facere debueris, cives Viennenſes & Romanenſes omni excuſatione remota, congrua ſibi obſequia deferant.*

Can. 6.

L. 4. c. 1.

Bibl. Flor. Par. 3 p. 87.

Anno 1143. cùm Goffridus Andegavenſis Comes bello Normannico implicatus eſſet, & ex Andinis Cœnobiis auxilia non pœnitenda elicuiſſet: Abbas Trenorchienſis, & Prior Dominæ noſtræ de Cunau, & de Loduno, antiqua ſua freti immunitate, nihil opis conferri à ſe poſſe præ ſe tulerunt. Comes ejus diſſidii componendi cupidiſſimus, Alta, ut loquuntur, & Ima Juſtitia eos donavit, antiquas eorum libertates à Galliæ Regibus, & à Comitibus conceſſas confirmavit, id ſibi tantùm juris ſervatum voluit, ut quandiu ipſe bello diſtineretur, Priorum horum vaſſalli ſub imperio Comitis militarent. *Sibi dictus Comes retinuit, quod quando in hoſtem contra inimicos noſtros perreximus, & hoc ſolum cauſa prælii, tunc noſtro juſſu, vel miſſi à nobis, miſſi homines eorum in hoſtem pergant; nullo autem modo juſſu ullius Vicarii noſtri eant aliter.* Tum Abbas Trenorchienſis pecuniam aliquantam obtulit Comiti, equum ejus filio. Anno 1146. confirmata ſunt à Ludovico Juniore privilegia ejuſdem Abbatiæ Trenorchienſis, immunitas Palafrædi, ſive equi, & Eulogiarum. *Nullas exigere Palafradum aut Eulogias præſumat.* Eulogiæ dicebantur dona gratuita, quæ Abbates Regibus conferebant; Palafrædum dicebant, quaſi Paravetedum, ut opinor, ſive equum, quem ad aciem inſtructum donabant. Anno 1171. cùm ab eodem Rege componerentur lites inter Abbates & cives Trenorchienſes excitæ, vetitum ab eo eſt ne pecunias exigeret Abbas, niſi ut adeſſet Regi, Papæ, & Cardinalibus; conceſſo tamen ut aliquid nummorum expoſceret, cùm ſibi pergendum foret vel Romam, vel ad exercitum, vel ad Palatium Regium. *Abbas ſuper Burgenſes nullam deinceps faciat talliam, niſi pro auxilio aut procuratione noſtra, aut procuratione domini Papæ, aut alicujus Cardinalium. Si Abbas ſubmonitus fuerit ad Concilium, vel ad Curiam domini Papæ, aut pro incremento Eccleſiæ ſuæ aut dominatione defendenda dominum Papam adierit, aut ad nos venerit pro expeditione, aut pro Regali noſtro recipiendo, aut pro alio negotio noſtro, vel Eccleſiæ, quod fuerit grande, tunc rationabile ſecundum qualitatem aut quantitatem negotii quæret auxilium, & capiet ab hominibus ſuis.*

Hiſtoire de Tournus. pag. 424.

Ibid. p. 447. 453.

Anno 1128. Ludovicus Craſſus Rex libertates Prioratûs ſancti Martini de Campis Lutetiæ amplificaverat, eo indulto, ut militem non conferret Regi, niſi lubens volenſque, *Concedimus etiam quod B. Martini homines nunquam in expeditionem, vel equitatum ex conſuetudine, niſi ex amore ſolummodo, & prece, & voluntate & licentia Prioris ibant.* Id privilegium à Ludovico Juniore confirmatum eſt, qui militiam tamen ex quibuſdam fundis ſibi ſervavit, quam unus ipſe tamen, vel Seneſcallus ejus poſſet exigere. *Ita tamen, quòd expeditiones noſtras & equitatus noſtros tantummodo in hominibus in prædicta terra morantibus retinemus. Qui tamen neque à Præpoſito, neque ab aliquo miniſtrorum noſtrorum ſubmoneantur, niſi ex præcepto noſtro & Dapiferi noſtri.* Et non multò pòſt: *Concedimus quod beati Martini homines nunquam in expeditionem vel equitatum ex conſuetudine, niſi ex amore ſolummodo & prece, & voluntate & licentia ibunt, exceptis hominibus de Pontiſara, quorum iſta retinuit pater meus.* Novum robur accumulavit ei conceſſioni Legatus Pontificius, ad Pontiſarenſis oppidi terram, excepta militia, ubi eam vel Rex depoſceret, vel Seneſchallos. *Terram quam apud Pontiſaram Eccleſia ſancti Martini de Campis habebat, liberam fecit ab omnibus conſuetudinibus ad ſe pertinentibus, excepta ſola expeditione, per propriam, vel Dapiferi ſui perſonam ſubmonita.* Immunitatem huic perquam ſimilem anno 1182. Hugo Burgundiæ Dux conceſſit Abbati Caſtellionenſi ad Sequanam. *Miniſtri qui ſunt Eccleſiæ, & ab Eccleſia panem & vinum recipiant, ab omni exactione & exercitu, velut miniſtri Ducis, liberi & quieti permanebunt.*

Hiſt. de S. Martin des Champs. pag. 27. 28.

Ibid. p. 29. 162.

Recüeil pour l'hiſtoire de Bourgogne. pag. 300.

VII. Expeditionis Hieroſolymitanæ, omnium primæ hiſtoriam qui ſcripto mandavit Albertus Aquenſis Eccleſiæ Canonicus, prout illam ab ipſis acceperat Cruce ſignatis, Balduinum porro ille Regem

gem perhibet Gottofredi fratrem & ſucceſſorem, deficiente pecunia in ſtipendia militum, aliquid opis à Patriarcha flagitaſſe. *Patriarcham compellat, quatenus ſibi aliquid pecuniæ de oblatione fidelium impertiret, quam militibus divideat, voluntarios eos ſibi redderet, ac ſecum retineret; alioquin ſe in terminis Jeruſalem non velle remanere, ac Sancta Sanctorum defenſare.* Ducentas argenti marcas obtulit Patriarcha, quas lubens Rex accepit; at cùm didiciſſet ab Arnulpho Cancellario Eccleſiæ ſancti Sepulcri, reconditam eſſe à Patriarcha immenſam quandam auri argentique vim, ex oblationibus fidelium collectam ad ſepulchrum Chriſti procumbentium: tum rurſum Rex Patriarcham urgere cœpit, ut quadraginta ſaltem cataphractos milites ſuo ſumptu aleret: *Ut milites quadraginta procuraret, atque auro dato & argento, benevolos in opus belli redderet.* Abnuit Patriarcha tantò conſtantius, quantò conjunctior erat Legato Pontificis, in quem ferebatur ejus ipſius ſacræ pecuniæ nonnihil derivari. At cùm aliquando Rex improviſus interveniſſet ſplendidiſſimis ejus epulis, ſeriò admonuit opes Eccleſiæ utilius, honeſtiuſque impenſum iri in Eccleſiæ & ſanctæ Civitatis tuitionem. Mox meditatis ejus de libertate & immunitate Eccleſiæ ſermonibus obſurdeſcens, coëgit ut triginta loricatos milites ſuis impendiis ſuſtentaret; connitente etiam Legato, ut Patriarcha aſſentiretur. *Ex conſilio fratris Mauricii Legati Apoſtolicæ ſedis triginta milites in conventione ſolidorum ſe procurare promiſit.*

CAPUT XLVI. *P. 4. l. 3. c. 7.*

De Militia quam Epiſcopi & Abbates Franciæ, Italiæ, Germaniæ, Principibus ſuppeditavere ab anno milleſimo ducenteſimo ad hanc ætatem.

I. Porro ſub Auguſto Philippo exemplo Epiſcoporum, qui certam militum turmam ad Regium exercitum deducebant, is uſus ab Innocentio III. non improbatur.

II. Alia exempla ejuſdem conſuetudinis ſub Regibus ejuſdem ſeculi decimi-tertii.

III. Ejuſdem uſus exempla ſub Philippo Pulchro, ſæculo jam decimo quarto. Multa hic obſervantur. Cum frequentiſſima jam evaſiſſent decimarum exactiones, totam in ſe curam tradunxere Regei militum cogendi, nec deinceps ea de re moleſti fuere Epiſcopis.

IV. Novæ probationes ejus innovationis in Gallia ſæculo decimo-quinto.

V. In aliis extra Galliam Regnis Epiſcopi eo onere, vel levati omnino non fuere, vel tardius.

VI. Alia obſervantur in hanc Eccleſiæ diſciplinam, ita à Deo diſpenſatam; & in virtutes alias aliaſque, quibus locus eſt, quocumque ſit loco diſciplina ſacra.

I. AD Philippi tandem Auguſti Francorum Regis tempora delapſa oratio eſt, quem cùm per litteras Innocentius III. acuiſſet ad bellum ſacrum adverſùs Albigenſes in Occitania graſſantes, copias illo ſuas ad Meduntam congregavit anno 1207. Suas eò cohortes deduxere Epiſcopi, at mox Aurelianenſis & Altiſiodorenſis abſceſſere, ut qui contenderent, niſi ubi Rex in caſtris adeſſet, non teneri ſe eò mittendarum, vel deducendarum copiarum obſequio. Infeſta eis erat generalis conſuetudo, teſte & authore Rigordo, ex quo hæc mutuata ſunt. Nullo porro ipſi ſpeciali nitebantur privilegio. Permoleſtè ergo tulit Rex hanc eorum contumaciam. Itaque fiſco ſuo adjudicavit prædia & feuda omnia, quæ clientelari Regum fide ab iis obtinebantur; decimas & oblationes eis fruendas dimiſit. Circumſpectiſſimè enim libertates Eccleſiæ reverebatur. Audiendus Rigordus: *Cùm omnes Barones & Epiſcopi vocati ad hunc exercitum, conveniſſent apud Meduntam, & miſiſſent ad mandatum Regis homines ſuos, prout debebant in expeditionem illam, Aurelianenſes & Altiſiodorenſes Epiſcopi cum militibus ſuis ad propria ſunt reverſi, dicentes ſe non teneri ire vel mittere in exercitum, niſi quando Rex ipſe proficiſcitur. Et cùm nullo ad hoc privilegio ſe tueri poſſent, generali conſuetudine contra eos faciente, petiit Rex ut hoc emendarent. Ipſis autem emendare nolentibus, Rex eorum Regalia confiſcavit, ſcilicet ea tantum temporalia, quæ ab eo feodaliter tenebant; decimas & alia ſpiritualia eis in pace dimittens. Ipſe enim Rex Chriſtianiſſimus ſemper timebat offendere Eccleſiam Dei & ejus Miniſtros.* Vibrato Epiſcopi ambo interdicto Eccleſiaſtico in Regis homines, & terras ſuæ Diœceſeos, tum denique Romam petiere, ut Innocentii III. Papæ tuitione munirentur. At Pontifex nec animum à ſe Regis temerè abalienare voluit, nec receptas calcare regni conſuetudines. Juſſit ergo ut ab Epiſcopis Regi fieret ſatis, mulcta ſolveretur, & ita demum Regia illis feuda reſtituerentur. *Conſuetudines & jura regni Papa nolente infringere, aut in aliquo revocare, emenda tandem facta & Regi ſoluta, poſt duos annos recuperaverunt omnia, quæ à Rege fuerunt confiſcata.*

Reſcripſerat & ad Philippum Regem Innocentius III. ſuper hoc eodem negotio, ſed longè diverſis de eo ſparſis rumoribus occupatus, quam à Rigordo narratum ſit. Erat enim Pontifici relatum, eo exæſtuaſſe Regem in Epiſcopos, quòd eorum copiæ ipſis abſentibus renuiſſent eò concedere, quo reliquus concedebat exercitus; quanquam non niſi permittente Rege abfuiſſent Epiſcopi. *Levi occaſione prætenſa, quod quidam eorum milites, in tuo exercitu conſtituti, ad locum quem eos adire præceperas, ire cum aliis noluerunt, abſentibus eiſdem Epiſcopis per licentiam à te liberaliter impetratam.* Et ſi res ita ſuiſſet, vel hinc tamen manifeſtum eſſet, Pontifici non diſplicuiſſe, ab Epiſcopis mitti, vel duci copias ad Regios exercitus, nec ipſos tum caſtris niſi permittente Rege potuiſſe ſe ſubducere. (Innoc. III. Regeſt. 11. Epiſt. 191. 192. Regeſt. 14. Epiſt. 32. Regeſt. 15. Epiſt. 39. 40. 106. 107.) Quin & exordio ejus Epiſtolæ, & ſequente Epiſtola ad Senonenſem Archiepiſcopum data Regem miris evehit laudibus Pontifex, tanquam libertatum Eccleſiæ vindicem invictiſſimum, quem & ipſe ſoleat in exemplum proponere Principibus aliis, in eaſdem conjuratis. *Cùm alii Reges & Principes rationes & libertates Eccleſiaſticas perſequuntur: nos fili chariſſime, te illis objicimus in exemplum, quod eas in regno tuo cuſtodis illæſas.* Vituperari ab Innocentio non poterant Epiſcopi, hoc onus mittendi, vel ducendi militis ſubeuntes, cùm ipſemet eos frequens hortaretur copias ſuppeditare ſacris expeditionibus, in Palæſtina, vel in Italia tum ferventibus. *Poſtulantes ab Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus, Capitulis, Clericis univerſis competentem numerum bellatorum.* (Regeſt. 15. Epiſt. 180. Regeſt. 16 Epiſt. 28. 30.) Hic ergo uſus libertatibus Eccleſiæ nihil obſtrepebat, cùm eum in Philippo libertatum vindice approbaret Innocentius, & ipſe ad bella ſacra uſurparet. Repetenda hic & ea ratio eſt ex Vuillelmo Brittone, nunquam Clericos exploratius habuiſſe, non poſſe ſine piaculo arma à ſeipſis tractari. *Arma quibus tractare negat lex Eccleſialis, conſilium præſtant aliis qui belligerantur, & bello ſuperant inimicos ſpirituali, exemplo Moyſi.* (L. 5. & 9.) Agit autem ibi Vuillelmus de Epiſcopis Clericiſque aliis, quos

cum Simone Munfortio Arragonum Rex obſidione cinxerat, Mureti urbis mœnibus clauſis. Nec multum ab his diſtabant Epiſcopi, cùm eos apud Auguſtam Sueſſionum Rex Philippus unà cum Baronibus congregavit, ut de bello tractaret, adversùs Ottonem Imperatorem & Angliæ Regem ſibi gerendo. *Prælatos Eccleſiarum, & toto Proceres de Regno congregat omnes.* Epiſcopi, Abbates, Proceres, cives omnes profeſſi ſunt & in ſe receperunt, vitæ ipſius impendio defenſioni ſe Regni affuturos. *Omnis Baro, Comes, Dux, Rector, Epiſcopus, Abbas, cum reliquis membris regni ſe fœdere firmo ſponte ligant Regi, vireſque in prælia ſpondent.*

Labbe Bibl. MMSS. To. 1. pag. 486. A Philippo Auguſto Manaſſes Aurelianenſis Epiſcopus poteſtatem accepit Eccleſiæ Aurelianenſis Milites Beneficiarios congregandi & deducendi ad Caſtra Regia, quoties ipſe eo vocaretur. Ante enim ſub alio duce & ſuis ipſi ſumptibus illi militabant, porro Epiſcopis milites aliunde accerſendi erant. Ab eodem rurſus Philippo Rege, ut farciretur contumelia à Miniſtris ſuis Odoni Epiſcopo Pariſienſi ejus injuſſu inuſta, abſolutus eſt Odo anno 1200. vinculo eo quo tenebatur ducendi militis ad Exercitum Regium, dum per vicarios mitteret eaſdem

Gall. Chriſt. Tom. 1. pag. 418. 522. ac priùs cohortes: *In perſona ſua tantùm, quandiu vixerit, ab omni exercitu abſolvimus penitus & quitamus, ſalvo nobis debito militum, quod idem Epiſcopus tenetur mittere in ſervitium noſtrum.* Eidem ipſi Capitulum Remenſe re diu concertata promiſit anno 1207. eadem ſe ſubſidia præſtaturum, atque alia Capitula ad Regni tutelam: *Quando ſubmonitio fiet, ſicut fieri ſolet in regno Franciæ per Chriſtianitatem pro defenſione Coronæ & Regni, facere tenetur, ſicut alia Capitula Franciæ, & pro faciendo hoc recognovit Rex, quod ipſi ab omni ſervitio liberi remanent in*

Gall. Chriſt. To. 2. pag. 282. To. 3. pag. 653. *æternum.* Ab eodem conceſſa eſt Capitulo Altiſiodorenſi Regalia Epiſcopatus Altiſiodorenſis vacantis anno 1206. ſervato ſubſidio militari, cui obnoxii ſemper fuerant Epiſcopi Altiſiodorenſes. *Salvo ſervitio noſtro, equitationis, exercitûs, & ſubmonitionis, ſicut Epiſcopi Antiſiodorenſes nobis fecerunt.* Ab eodem anno 1209. conceſſa eſt ſimiliter Capitulo Matiſconenſi Regalia ejuſdem Epiſcopatus, & abſolutus eſt Epiſcopus neceſſitate colligendi & deducendi militis, niſi ubi in eas oras Rex, vel filius, vel Mareſcallus, vel Seneſchallus, vel Comes Stabuli Exercitum deduceret: modò tum eis ſe Epiſcopus Matiſconenſis cum ſuis copiis adjungeret uſque ad Caſtrum Divionenſe. Teſtamento denique ſuo mandavit Philippus, ut ſiquid belli filio ſuo incumberet, ei laïci, et Clerici adeſſent omni ope, non ſecus ac ſibi aſſuerant. *Et Eccleſiæ tale faciant ei auxilium, quale ſolitæ ſunt facere nobis.* Vide ipſummet ejus Teſtamentum apud Rigordum ad annum 1190.

II. Ubi in Regnum Philippi Auguſti ſucceſſit Ludovicus VIII. filius, confirmata ab eo ſunt anno 1223. Epiſcopo Andegavenſi privilegia omnia, quibus Eccleſia ea dotata & gaviſa fuerat ſub Philippo Auguſto Franciæ Rege, ſub Angliæ Regibus Henrico & Richardo; nempe Epiſcopum Andegavenſem eodem fidei ſacramento Regi Franciæ ſuo- cturum, ſed immunem fore à militari qualicumque

Gall. Chriſt. To. 2. pag. 130. Preuves des Lib. de l'Egliſe Gallic. c. 39. n. 7. obſequio. *Rex ipſe nobis recognovit, quod non tenemur ire in exercitum aut equitatum ejus in propria perſona noſtra, vel mittere aliquem ad ſumptus noſtros; nec occaſione iſtius ſacramenti fidelitatis ullum onus, aut gravamen imponetur nobis, aut Eccleſiæ noſtræ.* Anno 1225. Henricus Andium Epiſcopus exonerari ſe curavit à Rege neceſſitate militis ad Albigenſe bellum ſubminiſtrandi & decima, perſolutis libris ſexcentis. Exonerari autem ſe fecit, quòd minùs corpore valeret. *Attendens Rex debilitatem noſtri corporis, pro exercitu ſuo & pro militibus quos debemus ei mittere ad exercitum ſuum apud Albigam, quitavit nos pro ſexcentis libris Pariſienſibus.* Quæ à Barone d'Autueil edita eſt in hiſtoria Miniſtrorum Regni, ab hoc Rege conceſſa Charta, necdum diffinitum fuiſſe docet, an Epiſcopi Neuſtriæ tenerentur ipſimet ſe Regiis Caſtris ſiſtere. Pag. 422.

Regnante B. Ludovico anno 1229. Gregorius IX. Papa à Friderico II. Imperatore graviſſimè exagitatus, auxilia corrogavit non à Principibus tantum Italiæ temporalibus, Hiſpaniæ, Franciæ, Angliæ, Germaniæ; ſed & ab Epiſcopis, quos & ipſos obteſtatus eſt delectum habere, conſcribere militem, copias deducere ipſoſmet; ſacramento enim quo Eccleſiæ Romanæ tenebantur, teneri eos vel ſic eam tueri. Pauca hæc carpam ex Epiſtola ejus ad Archiepiſcopum Lugdunenſem. *Te in ſuccurſum Eccleſiæ advocavimus confidenter, utpote qui præſtito juramento ad defendendum Papatum & Regalia beati Petri eſſe teneris adjutor, &c. Injungentes, quatenus ſine moræ diſpendio cum congruo exfortio bellatorum ad nos perſonaliter venire feſtines.* Rainald. n. 35.

Sub Philippo III. Rege anno 1279. ab Archiepiſcopo Narbonenſi datæ ſunt ad Diœceſanos litteræ, ut eos admoneret, vocatum ſe ad Parlamentum à Rege in Francia habendum, ubi & agendum foret de innovationibus quæ tum fiebant in Narbonenſi Provincia, inter quas & hæc numeratur, qua de hic agimus. *Super novitatibus emergentibus, feudis videlicet & retrofeudis, alodiis & exercitu, & gravaminibus illatis.* Sub eodem Rege anno 1285. Philippus Sabaudiæ Comes Epiſcopum Bellicenſem & Capitulum diplomate donavit, quo profitebatur, quod ab illis auxilium impetraſſet, dum bellum gereret, liberum id & gratuitum fuiſſe, nec poſthac ejuſmodi quidquam ejus quaſi exempli authoritate exprimi poſſe. *Cùm Epiſcopus Bellicenſis & Capitulum nobis ad requiſitionem noſtram, de guerra pluries auxilium præſtiterint, & ſuccurſum curialiter & benignè, quoties per nos & noſtros requiſiti fuerint: nos confitemur & recognoſcimus, quod ipſi prædicta fecerunt, non pro aliquo debito, nec pro eo quod nobis ad prædicta facienda in aliquo teneantur &c.* Conc. Gen. To. 11. pag. 1062. Gall. Chriſt. To. 2. pag. 366.

III. Inter Philippum Pulchrum Galliæ Regem & Bonifacium VIII. diu altercatum eſt, ſed nonniſi poſt annum 1301. Anno 1296. abſterſit Bonifacius calumniam ſibi ex eo ſtructam, quaſi negaſſet, qui feuda obtinerent Regni, eos obſequiis teneri, quæ illigata iis eſſent. *Jam non poterunt Prælati & perſonæ Eccleſiaſticæ Regni tui ſervire de feudis, & ſubventiones facere. Non fertur ad tales interpretationes ſubdolas noſtræ Conſtitutionis intentio, &c.* Quod ipſum rurſus publicavit anno 1297. *Quod feudalia, cenſualia, ſeu jura qualibet in rerum Eccleſiaſticarum datione retenta, vel alia ſervitia conſueta Regi, ejuſque Succeſſoribus, Ducibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, & aliis temporalibus dominis, tam de jure, quam de conſuetudine à perſonis Eccleſiaſticis debita, præfata Conſtitutio non includat.* Cùm gravi bello Philippus idem Pulcher in Belgio laboraret anno 1303. Archiepiſcopos, Epiſcopoſque numero triginta per litteras excivit, *ut cum quantis poſſent Equitibus, peditibuſque ad exercitum ſuum advolarent.* Eodemque anno 1303. in Conventu Præſulum & Baronum conſtitui fecit, ut Clerici omnes regni ad id Belgicum bellum conferrent militem pro modo agrorum, Hiſtoire du Differ. pag. 19. 39.

Preuves des Libert. Gall. c. 39. n. 82. 13. 16 17. & ſeqq.

Nempe ut omnes Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, & alii Prælati, Decani, Capitula, Collegia, Clerici demum omnes, Religioſi & ſæculares, Exempti, non Exempti, Duces, Comites, Barones, Dominæ, Domicellæ, & alii Regni Nobiles, cujuſcumque conditionis & ſortis, auxilio nobis ſint ad id bellum quatuor menſibus proximis, militemque loricatum ſuppeditent eo numero, qui modo terrarum reſpondent, quingentis terræ libris uni ejuſmodi militi imputatis; inde uſque ad libras mille duobus, &c.

Qui tamen ex Prælatis decimam ſolverant, ii immunes tum ſuere & deducendi, & mittendi militis ad exercitum. *Qui prædictam decimam ſolvunt in præſenti, de veniendo, vel mittendo hac vice in noſtrum Flandrenſem exercitum, vel finando, aut præſtando ſubventionem aliam, pro eodem excuſati penitus & immunes habeantur.* Ita decimarum ſolutio incipiebat loco haberi militum ab Eccleſiis ſuppeditandorum. Anno 1304. Ballivis mandavit Rex, Epiſcopos ut commonerent, alioſque Clericos, ut cum militaribus turmis ad Caſtra properarent. *Prælati, Epiſcopi, Abbates, militaribus in hoſtem obſequiis obligati, Attrebati nobiſcum adſint, armis & equis ita ut par eſt, inſtructi.*

Spicil. to. 13. pag. 348.

His poſtremis exemplis triplex inſinuatur ſubſidium, quo ad Regnum muniendum Eccleſia Regi aderat. 1. Epiſcopi & Abbates pro feudis ſuis regiis, non aliter quàm ſæculares feudatarii, certo numero militem ſufficiebant. 2. Epiſcopi, Abbates, Capitula, Collegia unum & alterum loricatum ſufficiebant militem, pro modo agrorum ſuorum. 3. Decimæ, quintæ-decimæ, dona gratuita colligebantur. Primum illud ex his oneribus perpetuum erat, nec omnes complectebatur Regni Prælatos; cùm ſuprà occurrerit nobis immunitas Epiſcopi Andegavenſis, cùmque ea Abbatibus alios ſuprà oſtenderimus debuiſſe Regibus ſolis precibus adeſſe, alios præterea donis gratuitis, nonnullos etiam militia. Alterum onus extraordinarium erat, ſed eo premebantur Prælati, Clerici, Regulares prorſus omnes. De tertio jam ſatis ſuperque ſuprà diximus.

At verò cùm poſt Regnum Philippi Pulcri decimæ, aliæque pecuniariæ exactiones, longè cœperint eſſe frequentiores; rariùs etiam miles Prælatis colligendus fuit, & totum illud denique militiæ onus evanuit. Nec facile erat, nec expeditum, tria illa exactionum genera & indici, & ſolvi. Multò fuit expeditius, & cùm Regi, tum Clero conducibilius, ut militem conſcriberet Rex ipſe, expenſas à Clero exigeret, decimis, vel donis ejuſmodi aliis gratuitis exolvendas. Nec enim antè inſtitutum fuerat, ut militem colligerent Prælati, niſi ut & eundem ipſi alerent. Decimas in Clerum diutinas & graves exegiſſe legitur B. Lodovicus, non autem unquam moleſtiam creaviſſe Epiſcopis, vel Abbatibus, ut miſſo vel ducto militum globo Regios augerent exercitus. Non ſemel Philippus Pulcher militem Eccleſiæ in Caſtris habuit, ſed cùm dona gratuita ille frequentiùs invexerit, conceſſione etiam Bonifacii VIII. approbata; ſimillimum veri eſt, & ipſi tandem & Clero placuiſſe, ad Regni & Eccleſiæ commodum, militiam Eccleſiæ relaxari, eamque jacturam ſarciri crebrioribus, pinguioribuſque, ſive decimis, ſive donis gratuitis.

Quod de B. Ludovico perſtrinximus, eò refricata nobis eſt memoria rei non omnino hîc prætereundæ. Non Clericis tantùm, ſed & Laïcis feudi erant Regii, erant & vaſſalli, erat & jus hos armis inſtruendi. Erant & Laïci Regum feudatarii iiſdem ſervitiis obligati, ad ſufficiendas Regibus turbas militum. Sed non eum in uſum tantùm milites illi ſuos adhibebant. Inſaniebant mutuis inter ſe & ipſi bellis. Privatis his bellis moderandis, & tandem aliquando exterminandis, non pauca à Regibus manavere Edicta. Vir longè doctiſſimus Cangius ſcitiſſimè obſervavit omnium plurimum deſudaviſſe B. Ludovicum ad privata hæc bella opprimenda, Edictaque ad id promulgaſſe; quibus cùm needum ſatis obtemperatum fuiſſet, novo rurſus diplomate Philippum Pulcrum anno 1311. rem confirmaſſe, ſucceſſores novis rem Edictis ſubinde promoviſſe, uſque ad Ludovicum XI. poſt quem ea tandem privatæ licentiæ bella prorſus conticuerint. Opprimendis extinguendiſque his pluſquam civilibus bellis nihil opportunius, nihil expeditius erat, quàm ut cogendi & armandi militis jure caverentur domini feudorum, ſive Laïci, ſive Clerici, utique Regi integra ſervaretur, quæ Regni maximè propria eſt facultas, delectuum habendorum, cogendorum exercituum, belli indicendi. Via enim, aut nec vix fieri poteſt, ut quibus jus faſque eſt militem conſcribere, ſtipendiis ſuis alere, ducere ad Regios exercitus, non ii quoque his copiis aliquando ad privata diſſidia, & in mutuam perniciem abutantur. Inde eſt, quòd poſt B. Ludovici & Philippi Pulcri tempora laboratum ſemper à Regibus eſt, ut arma excuterent manibus ſubditorum, nec alia quàm pecuniæ ſubſidia ab illis expectarent.

Differt. 19. in vitam B. Ludov.

Non modico tamen temporis intervallo opus fuit, quò nova hæc invaleſceret militandi forma. Privatæ Eccleſiæ à Regibus veniam exorabant ſufficiendæ militiæ, idque eò faciliùs, quòd ab iis Rex pecunias exprimebat eas, quibus militum numeros impleret. En hujus rei elegans exemplum. Cùm Provincia Senonenſis volens lubenſque decimam Ludovico X. contuliſſet, Philippi Pulcri filio & ſucceſſori, conceſſit Ludovicus anno 1315. Beneficiariis omnibus laïcis Eccleſiarum ejus Provinciæ, qui Caſtris regiis & Belgico bello abſuerant, ſua ut privilegia tuerentur, & ne mulctas ea de cauſa indictas vel indicendas ſolverent. *Eorundem Prælatorum hominum & ſubjectorum libertates & privilegia, ſi qua habent, volumus & præcipimus illibata ſervari, & ad dictas financias non compelli, ſi obtentu dictorum privilegiorum & libertatum, vel de jure aut conſuetudine immunes ſunt, &c.* Tribus verbis triplicem conſtrinxit Rex rationem, qua abſolvi poterant militaribus his expeditionibus, Privilegio, Jure, Conſuetudine. Abundè erat hæc ab ipſo Principe ſuggeri, quo ſe Prælati his clypeis, vel eorum aliquo munirent ad expungendas has ſervitutes, & priſtinam libertatem reſtaurandam.

Memoir du Clergé. ancienne édit. Tom. 2. pag. 122.

IV. Anno 1403. à Carolo VI. Rege promulgata eſt Conſtitutio, qua à Clericis pecunia exprimebatur, eo ipſo tempore, quo extraordinariè convocabantur homines quique ad Regios exercitus. Cujus rei cauſa apertiſſima ea eſt, quod antè ad exercitus Regios accerſebantur & ex Eccleſiæ militibus copiæ, & ex Nobilibus Regni feudatariis: In Nobilibus laïcis nihil mutatum, Clerici pro milite pecuniam ſuppeditarunt. Anno 1445. Carolus VII. Clericos exemit exactionibus in militem, & ipſo quoque militum meratu; non abſtenturus tamen aliis Cleri donis ad impenſas bellicas. *Alia tamen via & ratione confidimus Clericos afferre nobis ad ſuſtinenda militiæ onera, eaque de cauſa*

Memoir. du Clerg. prem. édit. Par. 3. Tit. 4. n. 13.

Ibid. Part. 5. Tit. 9. n. 1.

litteras peculiares in ſingulas perſcribemus Diœceſes.

V. Non tam feliciter aliis ceſſit Regnis, atque Galliæ, nec tam cito eorum Clerus antiquiſſimæ reſtitutus eſt libertati, ut uno in Altarium miniſterio totus eſſet. Germaniæ, Poloniæ, & aliorum Septentrionalium Regnorum Prælati iiſdem etiamnunc vinculis conſtringuntur. Anno 1341. à Benedicto XII. confirmatum eſt privilegium, quo Capitulum Cracovienſe donaverat Pius Rex Boleſlaüs, ut Epiſcopus & Capitulum militarium expeditio-

Rain. n. 42. num ſarcina abſolverentur. *Voluit Dux, quod Epiſcopus & Capitulum Cracovienſe, totuſque Clerus à qualibet expeditione eſſent perpetuò liberi & exempti; ita quod de villis, poſſeſſionibus & aliis bonis ſuis Eccleſiaſticis ad expeditiones perſonaliter ire, vel aliquos homines mittere minimè tenerentur, excepto dumtaxat tempore incurſus ſubiti Lithuanorum, &c.* Anno 1352. præſcribens Gregorius XI. Friderico Siciliæ Regi, quibus conditionibus Regnum illud ſibi adminiſtrandum eſſet, in quo ut Eccleſiæ Beneficiario neceſſe eſt libertates Cleri illibatas illæſaſque ſervari: conceſſit ut à Prælatis ea admitteret obſequia, quæ feudis regni eorum Eccleſiæ collatis illigata eſſent, dum nihil in canonicas inſtitutiones peccaretur. *Si qui*

Idem n. 11. *ſint Prælati & Clerici, qui temporalia ſive Regalia bona teneant à Rege, & qui ratione hujuſmodi bonorum ab antiquo conſueverunt Regibus ſervitia exhibere; hujuſmodi antiqua & honeſta ſervitia Regi ſecundum antiquam conſuetudinem, & ſicut ſtatuta patiuntur canonica, impendent.*

Idem n. 41. 68. Anno 1501. Alexander VI. percontanti Epiſcopo Vilnenſi in Lithuania, an poſſet ipſe cum Preſbyteris ſuis arma corripere, ad propulſandas Tartarorum incurſationes, reſpondit poſſe. Quod æquum eſt interpretari, eo quo ſuprà diximus modo, id ut poſſent, conſcribendo milite, immittendo, animando, ut pulcram pro pietate & pro Eccleſia mortem oppetant, non aliis tamen ipſi armis, quàm precibus & hoſtiis pugnaturi. Cùm idem eodem anno Pontifex inveſtituram daret Siciliæ, conceſſit ut Epiſcopi Regibus ea perſolverent ſervitia, quæ vetuſtiſſima conſuetudo feudis regiis affixit.

Defenſionem parans Odericus Rainaldus bellis Leonis X. & Julii II. hoc eſt, ut equidem auguror, bellis Pontificiis in communi, non his peculiaribus vel eorum cauſis; à Bellarmino ſanctiſſimo & doctiſſimo Cardinali bene multa mutua ſumit, idem ipſum argumentum verſante; atque præ cæteris exempla bellorum Leonis IV. Leonis IX. Clementis IV. Innocentii VI. & Pii II. quorum duo priores publico cultu in Eccleſia afficiuntur, duo proximi in albo ſanctiſſimorum Pontificum poſteritatis aſſenſu conſcripti ſunt; Pius II. Pontificatum ſuum vere Pontificiis virtutibus illuſtravit. Refer-

Rainal. an. 1513. n. 12. 59. Anno 1518. n. 82. 83. 84. tur ab eodem Rainaldo memorandum ejuſdem Leonis X. reſponſum, cùm Rex Angliæ vehementiùs urgeret, ut Romæ ſolennes ſupplicationes & gratiarum actiones fierent pro victoria non ita pridem à ſe reportata de Scotorum Rege confœderato Galliæ Regi, Romanam tunc Eccleſiam oppugnanti. Reſpondit Pontifex, in Eccleſia Romana non agi Deo ſolennes gratias, niſi pro victoriis in adverſarios fidei relatis, inter quos & ſchiſmatici numerantur. Denique confutantur à Rainaldo hallucinationes Lutheri & Calvini, qui priſcum quodammodo revexere Tertulliani errorem, bella omnia damnantis, ut legi & ſuavitati Evangelicæ adverſaria. Conſequens porro his erat, ut & Epiſcopos criminarentur, qui militares alerent copias. Qui fidei Apologias contexuerunt, frivolum hoc confixere commentum, & quæ ex eo naſci videntur errorum ludibria.

In Germania præ cæteris Chriſtianæ Reipublicæ regnis, Epiſcopi Clericique arctiori hac conſtricti fuere neceſſitate, ſubminiſtrandæ Imperatoribus militiæ. Ejus moribus Hungaria, & alia Regna viciniora plerumque ſe accommodavere. Anno 1439. Albertus II. Imperator in Hungaria Edictum promulgavit, ubi cum multa præclarè alia ſanciuntur, tum ut Clerici exactionibus novis omnibus eximantur illi quidem, at militaribus ſervitiis omnino ſubjiciantur. *Item Eccleſia & Eccleſiaſtica perſona à taxis non diu abuſivè introductis libera & abſoluta relinquantur; ſervitia tamen exercitualia more aliàs conſueto facere teneantur.* Goldaſt. Conſt. Imp. To. 3 pag. 450. 480. Anno 1454. Ladiſlaüs Rex Hungariæ Edictum publicavit, quod & poſtea à Friderico III. Imperatore firmatum eſt, & quo jubebantur Prælati, cæterique Eccleſiaſtici Ordinis Primores Exercitibus intereſſe, cum eodem militum numero qui præſcribebatur tempore Sigiſmundi Regis, eo tamen decremento, quo & prædia & reditus poſtquam hoſtes irruperant, decreviſſent. *Domini Archiepiſcopi, Præpoſiti, Epiſcopi, & Capitula, ac Abbates, & alii dignitates & honores Eccleſiaſticos majores tenentes, quemadmodum tempore quondam domini Sigiſmundi Imperatoris & Regis avi noſtri conſueti fuerunt, cum ipſorum Banderiis ac numero Lanceatorum exercituare teneantur: ita videlicet, ut quantumcumque Eccleſiarum ſeu Eccleſiaſticarum perſonarum proventus per inimicos extitiſſent minorati, juxta limitationem electorum hominum, etiam hujuſmodi exercituatio earundem Eccleſiarum ſeu Eccleſiaſticarum perſonarum cum tanto defectu minoretur.*

In Polonia Caſimirus Rex anno 1475. conſtituit, ut Clerici pro facultatibus ſuis ad ſumptus bellicos conferrent: Eccleſiæ verò Cathedrales, Abbatiales & Collegiales militem inſtruerent, mitterentque eo numero qui à Synodo definitus eſſet. *Spirituales pro hac expeditione debent ſervire ad bellum,* Statu. Polo. 35. 38. *juxta facultatem & exigentiam bonorum ſuorum. Item Eccleſiæ Cathedrales & Collegiatæ, Abbates ſeu Præpoſiti Cœnobiorum debent expedire armigeros in eo numero, juxta quod in Synodo ſuper unumquemque laudabitur. Etiam Epiſcopi debent habere intelligentiam cum Plebanis Parochialibus, ut illi etiam faciant ſubſidium ſuo Epiſcopo.*

Anno 1544. Sigiſmundus Auguſtus Poloniæ Rex ſtatuit, ut ne Epiſcopi & Abbates militem conſcribere & mittere cogerentur, niſi ad inuſitata & extraordinaria bella, nec ipſi unquam ad Caſtra accederent. *Ita tamen, ut contra ſolius potentioris hoſtis vim, & non aliter, expeditio hæc per illos fiat, & immunitatem ipſorum perſonæ habeant à profectione bellica: ſed aliis ſui loco miſſis, officio ſuo fungantur, ſacrificiis & orationibus Deum placantes.*

VI. Veriſſimè olim Paſchalis II. ad Henricum IV. Imperatorem ſcripſerat, Epiſcopos acceptis à ſummis Principibus feudis Regalibus, Ducatibus & Comitatibus, hinc ineluctabili neceſſitate vinctos fuiſſe, ut Aulam & Caſtra Principum frequentarent, & ei ſe militiæ quodammodo innecterent, ubi rapinæ, incendia, homicidia declinari omnino non poſſint. *In veſtri Regni partibus Epiſcopi vel Ab-* Epiſt. 22. *bates adeo curis ſæcularibus occupantur, ut Comitatum aſſiduè frequentare & militiam exercere cogantur: quæ nimirum aut vix, aut nullo modo ſine rapinis, ſacrilegiis, incendiis aut homicidiis exhibetur. Miniſtri verò Altaris miniſtri Curiæ facti ſunt, quia civitates,*

Ducatus, Marchionatus, monetas, Turres, & cætera ad Regni ſervitium pertinentia à Regibus acceperunt. Quid ille conſilii ceperit, ſuprà diſſeruimus, quàm non ſibi in eo conſtiterit, & qua ex adverſo conſtantia priſtinam ſuam diſciplinam Eccleſia retinuerit; quocirca nec plura hîc addam in eam rem.

Let. 40. Nec ſilebo tamen quod memorat Oſſatus Cardinalis, Clementem VIII. reſcita morte Cardinalis Battorii in Valachia, ubi in acie pugnans interemptus fuerat, re in deliberationem miſſa in Conſiſtorio, decreviſſe, abſtinendum cenſuris in ejus interemptores jaculandis. *C. Petitio. Extra De homicidio.* Cùm Clerici laïcis permixti arma corripuiſſent, adversùs Chriſtiani nominis hoſtes, & non paucos eorum cecidiſſent, vel truncaſſent, interrogatus ſuper eo facto Honorius III. reſpondit, qui mutilaſſent quempiam, vel occidiſſent, eos irregulares fore. *2. 2. q. 40 Art. 2.* Profitetur denique B. ipſe Thomas Aquinas, ſi Clerici interſerant ſe militaribus copiis, & caſtris, præliiſque, nihil eſſe quod ſacro Ordini refragetur, niſi ſi manu ipſimet pugnent.

CAPUT XLVII. *P. 4. l. 3. c. 28.*

De Militia quam Epiſcopi & Abbates Principibus ſuppeditabant poſt annum Chriſti milleſimum, in Anglia & Hiſpania.

I. Vuillelmus Nothus priſcum illum uſum in Anglia reſtituit, ut Epiſcopi & Abbates militiam Principi alerent, pro modo & menſura terrarum, ac Baroniarum.

II. Ei uſui non adverſantur Concilia, obſequuntur Epiſcopi ſanctiſſimi, Lanfrancus, Vulſtanus & Anſelmus.

III. Quantum interſit ad Eccleſiæ dignitatem, & ſanctimoniæ famam, ut Regibus perſuaſiſſimum ſit, fide & obſequio Epiſcoporum, ut inconcuſſo munimento niti Regnorum ſtabilitatem.

IV. Nec armis accingi, nec prælio congredi fas erat Clericis.

V. Exempla militarium cunctorum factis ſequentibus ab Eccleſia ſuppeditatorum.

VI. Abbatiæ longe plurima eidem oneri erant obnoxia.

VII. Nonnulla in eam Cœnobiorum ſervitutem animadvertuntur. Quando cœpta pecunia pro militia pendi.

VIII. Ad Hiſpaniam traducitur oratio, ubi nulla aut rara ſacrarum expeditionum intercapedo: & ubi Epiſcopi Regibus plerumque affixi.

IX. Nec poteſt niſi temerè & inſulſiſſimè is uſus damnari.

X. Concilio Toletano prohibentur Prælati & Clerici militem ſuum aliis quibuſvis, quàm Regibus ſuppeditare.

XI. Deſinunt expeditiones ſacræ Hiſpaniæ.

I. CUm primùm Angliam ſuæ poteſtati ſubjecit Vuillelmus Nothus, Epiſcopalibus Eccleſiis omnibus & Cœnobiis numerum indixit militum, quem Regio adjicerent exercitui, Gallicanas conſuetudines in Angliam trajiciens. Ita narrat, nec ſine acerbi doloris ſenſu Matthæus Paris ad annum 1070. *Rex Vuillelmus peſſimo uſus conſilio omnia Anglorum Monaſteria auro ſpolians & argento inſatiabiliter appropriavit, & ad majora ſanctæ Eccleſiæ opprobria, calicibus & feretris non pepercit. Epiſcopatus quoque & Abbatias omnes, quæ Baronias tenebant, & eatenus ab omni ſervitute ſæculari libertatem habuerant, ſub ſervitute ſtatuit militari, inrotulans ſingulos Epiſcopatus & Abbatias pro voluntate ſua, quot milites ſibi & ſucceſſoribus ſuis hoſtilitatis tempore, voluit à ſingulis exhiberi. Et rotulas hujus Eccleſiaſticæ ſervitutis ponens in theſauris, multos viros Eccleſiaſticos huic Conſtitutioni peſſimæ reluctantes, à regno fugavit.* Æquo vehementior ſemper eſt Matthæus iſte ad res Eccleſiæ à qualicumque exactione ſubtrahendas; ſed & obliquo ſemper & iniquo animo in Francorum, ſive Normannorum in Anglia Principatum. In his ergo circumcidendum ſemper aliquid ejus narrationibus, nec tota ei fides adjicienda. Quæ ille narrat de deprædationibus Regis hujus Vuillelmi, ea non à vero tantùm, ſed & à probabili abhorrent. Nec dubium tamen eſt, quin ille omnium primus, pro menſura & numero terrarum ac Baroniarum numerum deſcripſerit militum ab Epiſcopis & Abbatibus alendorum.

Etſi forſan quis à vero, non tamen à veriſimili aberraret, qui hanc non inſtitutam, ſed reſtitutam à Vuillelmo conſuetudinem exiſtimaret. Veri enim illud ſpeciem quandam præ ſe fert, qui primùm Reges Eccleſias his exornavere Baroniis, eos militaris etiam aliquid oneris indixiſſe. Non facilè potuit tam vetuſtus Eccleſiæ & Reipublicæ Gallicanæ uſus tam ſerò in Angliam trajici. Ea excerpſimus alibi ex Beda, ex quibus id efficitur, minimè alienos fuiſſe Anglorum olim animos ab exigendis Eccleſiarum penſionibus, ad militiam fovendam, quâ & Eccleſiæ & Regno conſultum ſit. Illud ſaltem indubitatiſſimè conſtat, à Vuillelmo reſtitutas in Anglia has conſuetudines, vel etiam inſtitutas: unde & id efficitur eodem ipſo tempore reſtauratas in Gallia eas fuiſſe, ubi aliquandiu quaſi oppreſſæ jacuerant, ut ſuprà à nobis declaratum eſt.

II. Anno 1076. à Concilio Vintonienſi vetitum eſt, ne Clerici quidquam laïcis ſervitii exhiberent, niſi quod ſub Eduardo Rege exhibitum fuiſſet. *Ne aliquis Clericus civilis, vel ruſticus, de Beneficio Eccleſiæ aliquod ſervitium reddat, præter illud quod fecit tempore Regis Eduardi.* Hoc certè Canone nec Epiſcopi continebantur, nec Abbates. Verùm ſi qua poterant Clerici laïcis, poterant & Epiſcopi, atque Abbates conſentanea Regibus obſequia præſtare. Anno 1080. in Concilio Juliobonenſi decla- *Can. 4.* ratum eſt, quid obſequii Parochi dominis vicorum exhibere poſſent, ut ex eorum abſentia nihil damni emergeret in Eccleſiam.

At quod ad Epiſcopos attinet, doctrina & religione clariſſimus Lanfrancus, erat haudubio alieniſſimus à Matthæi Paris ſententia, cùm Epiſcopum admonebat jamjam in Angliam irrupturos Danos, ſuamque illi arcem ſtrenuè communiendam eſſe cibo, milite, armis. *Dani, ut Rex nobis mandavit,* *Epiſt. 25.* *revera veniunt. Caſtrum itaque veſtrum hominibus & armis & alimentis vigilanti cura muniri facite.* Exemplo utique probat Lanfrancus Collegis, unde & illum præmonuerat Rex, quantus Angliæ immineret hoſtis, ut & ille Coëpiſcopos ad Regni defenſionem excitaret. De Vulſtani Vorceſtrenſis Epiſcopi ſingulari ſanctimonia & virtutum Epiſcopalium præſtantia diximus jam non ſemel. At eum teſtatur Vuillelmus Malmeſburienſis militaribus turmis ſuccinctum progredi ſolitum, more Præſulum Normannorum, quanquam magno ſibi ea conſtaret militia. *Nam & conſuetudines Normannorum non omitte-* *De Geſt. cont. Ang. l. 4.* *bat, pompam militum ſecum ducens, qui ſtipendiis an-* *Boland. die* *nuis quotidianiſque cibis immane quantum populaban-* *19 Januar.* *tur.* Anno 1074. Vulſtanus comite uſus Abbate, & *c. 3.* militari ſuo cuneo vallatus, prohibuit ne duo Comites, qui à Rege defecerant, vires & copias ſuas conſociarent. His non illubenter ſanctiſſimis accedet Epiſcopis beatus Anſelmus Cantuarienſis Epiſcopus. Qui vel primoribus labris Annales Eccleſiæ delibarit, is non neſciet quam tenax fuerit Anſelmus prioris ſui in Cœnobio inſtituti, & auſterioris cultus. Non neſciet, quam impavidus idem interceſſerit Regi libertates Eccleſiaſticas evertenti, &

quam ubi religio & Eccleſia periclitaretur, nec exilus, nec morte ab officio deterreri poſſet. Ad Valteum tamen ille Cardinalem Angliæ Legatum ſcripſit, non poſſe ſe cum eo congredi, niſi in vicinitate Cantuariæ, quòd à Rege juſſus eſſet Cantuarienſem civitatem tueri adversùs hoſtes Ultramarinos, qui adventabant, eiſque obviam egredi ad ipſum maris littus, ne in Angliam exſcendere atque adire poſſent. *Quoniam quotidie expectamus, ut hoſtes de ultra mare in Angliam per illos portus, qui Cantuarberia vicini ſunt, irruant. Propter quod dominus meus Rex ore ſuo mihi præcepit & mandavit per litteras proprio ſigillo ſignatas, ut Cantuarberiam cuſtodiam, & ſemper paratus ſim, ut quacumque hora Nuntium eorum audiero, undecumque convocari jubeam equites & pedites, qui accurrentes violentia hoſtium obſiſtant.* Subiniquo tulit animo hanc Legatus excuſationem, unde & Anſelmus alteras ad eum dedit literas, ut commoneret, de quibus vellet, de iis colloquendum fuiſſe, antequam ambo à Rege diſcederent, qui ad militarem proficiſcebatur expeditionem cum Eboracenſi Archiepiſcopo, & Epiſcopis aliis. *Poſtquam licentiam accepiſtis à Rege redeundi Romam, & Rex in expeditionem ſuam cum Archiepiſcopo Eboracenſi & quibuſdam aliis Epiſcopis & Principibus ivit, & vos ab illis, & ego à vobis itadiſceſſimus &c.* Illud denique addit Anſelmus, cum ſibi locum à Rege commendatum eſſe cuſtodiendum, in quem primum hoſtes impetum facturi eſſent, atque adeo in quo plus periculi adeundum eſſet. *Poſtquam mihi præcepit, ut illam partem regni ſui in qua maximè irruptionem hoſtium quotidie timemus, diligenter cuſtodirem, & quotidie paratus eſſem hoſtibus occurrere.*

L. 1 Ep. 35. 36.

III. Nihil ad Eccleſiæ laudem amplius, nihil ad gloriam ſplendidius clariuſque, quam ut Regibus Principibuſque terrenis perſpectiſſimum ſit, non alio firmiori, & inexpugnabiliori præſidio niti Regnum, quam Præſulum fide. Cùm deflecti à fide Regum non poſſit, quin & à Dei fide atque obſequio devietur; ut Deo, ita & Regibus arctiori vinculo Epiſcopi, quam cæteri Regni Proceres obligantur: ipſa eadem nempe Regi, qua Deo fide obſtricti. Hac perſuaſione Carolus Magnus nobiliſſima quæquè ditionis ſuæ feuda Epiſcopis & Abbatibus contulit, ut ſuperiùs non ſemel diximus. Hac eadem perſuaſione extremi Principes Carolinæ ſtirpis collabentis, quos jam retinere vix poterant Comitatus & Ducatus, Epiſcopis committere maluerunt. Hac perſuaſione Germaniæ Imperatores, iidemque Burgundici Regni hæredes, cùm pares jam ſe non eſſe experirentur ei Regno cum Germania & Italia retinendo: nec enim Carolinæ aut proſapiæ, aut fortitudinis hæredes germani erant; Principatus ejus alios aliis Archiepiſcopis & Epiſcopis contulere. Hac denique perſuaſione debellatæ Angliæ Rex Vuillelmus, ut ſtrictioribus ſibi vinculis novum illud Regnum devinciret, exercitus & arces Epiſcopis concredidit. Ex Lanfranco & Anſelmo paulò antè pateſecimus, eorum fidei commiſſa munimenta ea fuiſſe, in quæ primum & potiſſimum vis hoſtilis impetum factura eſſet. Si neceſſe ergo fuit ad Regum Regnorumque tum ſtabilitatem, Pontifices aiis quodammodo abſtrahi, ingentibus prædiis, vaſſallorum & militum agminibus vallari, copiarum militarium cura & poteſtate, urbiumque & arcium defenſione onerari, atque obrui: erat omnino id permoleſtum Eccleſiaſtici ordinis luminibus, pacis & receſſus, ſilentii & orationis amantioribus: ſed & erat id cum primis opportunum ſplendidumque explicandæ eorum ſapientiæ & charitati, & pietati in patriam & in Principem, cui ipſa eos religio devovebat. Demonſtratum alibi à nobis eſt, temporalem ipſam urbium & regionum dominationem acceviſſe non rarò Præſulibus, ex eo quòd earum ipſi curam egerant diutiſſimè, ſuaque & vigilantia & largitate eas tuiti fuerant, cùm nulla prorſus alia per temporum moleſtias tuitione confidere poſſint. Hic ſanè illud adjicere & affirmare fas eſt, has potiſſimum urbes, has regiones Præſulum poteſtati ſubjectas, in Regum fide & obſequio conſtantiſſimas fuiſſe. Duces, Comiteſque ex arbitrariis neceſſarii, ex temporariis perpetui evaſere, ſummam etiam & quaſi Regiam uſurpavere dominationem. At qui Comitatus, Ducatuſque Eccleſiis & Epiſcopis commendati fuere, ii in Regum poteſtate ſemper fuere & ſunt etiam nunc. Niſi quis valde rudis & peregrinus ſit in rebus Eccleſiæ, is facilè aſſentientur, à Lanfranco, à Vulſtano, ab Anſelmo, & ejuſmodi Præſulibus aliis nihil magnopere extimeſcendum fuiſſe, ne Baronias & arces Regias regio aliquando jure invadere, regere & in iis regnare vellent.

IV. In Anglia quoque illud tenebatur, quod de aliis ſupra Eccleſiis demonſtratum eſt, ut Epiſcopi armatorum globos ducerent; non ut ipſi arma induerent: non ut manu pugnarent, quorum arma lacrymæ, gemitus, preces erant. Si qui has lineas prætergrederentur, eos Eccleſia, ut degeneres & malè ſanos deteſtabatur. Philippus Bellovacenſis Epiſcopus authore Rogerio captus eſt ab Anglis, cùm in acie ſtaret & pugnaret. Interpellatus ab eo Cæleſtinus Papa reſcripſit armis capiendis exarmaſſe eum ſuos Patronos: preces à ſe, non mandata ad Regem Angliæ allegari poſſe ad ejus libertatem, quòd eo ornatu inſtructuque captus eſſet, qui Epiſcopum ejuraret. Cùm pauco poſt tempore Philippus Auguſtus Franciæ Rex Epiſcopum electum Cameracenſem ſimiliter cepiſſet, tum pervicit Legatus Papæ, ut ambo libertati reſtituerentur, ab eoque ſacramento adactus eſt Epiſcopus Bellovacenſis, *quod de cætero in vita ſua nunquam arma geſtabit contra Chriſtianos.*

Roger. ad Ann. 1197. pag. 771. 795.

V. Eo verò ita fixo & conſtituto, nuquam licuiſſe Epiſcopis, ut armis vel cingerentur, vel congrederentur; jam extra controverſiam eſt, diutius in Anglia quàm in Gallia, Epiſcopos munus obiiſſe mittendi, vel ducendi militis ad Caſtra Regum, ut nutanti regno ſuccurrerent. Anno 124x. Henricus III. Rex à cuſtodibus Regni, ab Eboracenſi, inquam, Epiſcopo, & à Collegis pecuniam & militem corrogavit. Nec mora ab eis accepit pecunias, cibos, milites. *Miſit Rex in Regnum ſuum ad Cuſtodes Regni, ſcilicet ad Archiepiſcopum Eboracenſem & ejus ſocios, militare poſtulans ad auxilium ac pecuniare. Ipſi quoque quinquaginta Balliſtarios, & magnam pecuniæ ſummam, & victualia, & ſervientes cum armis ad mandatum Regium ſine mora diſpendio deſtinaverunt.* Ita Matthæus Paris, qui & hoc addit, inflammatos exemplo Præſulum Barones Angliæ, ad arma properaſſe, & advolaſſe ad opem regno ferendam. *Quod videntes quidam Magnates Angliæ, inhoneſtum arbitrantes otiis indulgere, Rege in tranſmarinis mariis negotio operam dante, accinxerunt ſe ad iter cum eis arripiendum, cum equis & armis competenter præparati.* Anno 1244. idem Henricus III. copias educens in Regem Scotiæ, Epiſcopos, Abbates, Barones laicos cum militaribus ſingulorum globis

convocavit. *Notificari fecit Rex per totam Angliam, ut quilibet Baro tenens ex Rege in Capite, haberet prompta & parata Regali præcepto omnia ſervitia militaria, quæ ei debentur, tam Epiſcopi & Abbates, quàm laici Barones. Et profectus eſt cum exercitu copioſo verſus novum caſtrum.*

Anno 1246. ab Anglis flagitavit Romanus Pontifex, ut Prælati ſuo quiſque ſumptu milites ſibi ſufficerent, alii decem, nonnulli quinque, quidam & quindecim. Obſtupuere Angli, quod militaria illa auxilia niſi à Rege & Principibus flagitata fuiſſent nunquam. *Emanarunt litteræ, quod aliqui Prælati decem milites ſtrenuos, etiam aliqui quinque, & aliqui quindecim invenirent domino Papæ, qui in ſervitio Romanæ Eccleſiæ ſtarent per integrum annum, & Prælatorum ſtipendiis militarent. Quod ſervitium militare nulli niſi Regi & regni Principibus debetur, nec ab aliquo uſque ad noſtra tempora exactum fuiſſe recolitur.*

Anno 1251. copias ejuſmodi auxiliares petiit & à Gallis Pontifex, at cùm B. Ludovico tum in Palæſtina bellanti ſummittenda eſſet pecunia cum novo milite, non potuit Regina Blancha Ludovici parens, & eo abſente Regni adminiſtra, Pontificis, ſuoque voto ſatisfacere. Anno denique 1267. authore eodem Matthæo, habitum eſt Parlamentum, ubi Rex Angliæ & Legatus Pontificis certatim decimas, aliaque pecuniæ ſubſidia à Clero popoſcere; utque Clerici quicumque Baronias vel alia Regia tenerent feuda, militum turmas armati armatas ducerent, pro menſura prædiorum. Utramque petitionem libertati Eccleſiaſticæ inimicam uno fregit Clerus reſponſo: Non alia Clericis aut eſſe, aut eſſe poſſe arma, quàm preces & hoſtias pro Regno juges: Baronias & feuda Clero in eleemuſynas data fuiſſe, nec alia illis incumbere ſervitia, quàm quæ hactenus perſoluta fuiſſent; denique certum ſibi id eſſe, nulla ſe nova premi aut illaqueari ſervitute: *Ad hoc reſpondebatur, quod non debent pugnare cum gladio materiali, ſed cum ſpirituali, ſcilicet cum lacrymis & orationibus humilibus & devotis. Et quod propter beneficia ſua tenentur pacem manu tenere, non bellum. Et quod Baroniæ eorum ab eleemoſynis puris ſtabiliuntur, unde ſervitium militare non debent, niſi certum, nec novum incipient.*

Anno 1404. ex Thoma Valſinghamo, diſſenſiones penè excitæ ſunt inter Clerum & Nobiles, utriſque non parcè ſua in Regnum merita officiaque oſtentantibus. Nobiles fuſum ſanguinem & vulnera nudabant ſua, dum Clerus molli otio & pace delectaretur. At nomine Cleri Archiepiſcopus Cantuarienſis regerebat, ſæpiùs à ſe decimas, quàm à Nobilibus dimidias decimas ſolvi; militem ſuppeditari non diſpari numero, pro modo agrorum: victorias denique religioni potiùs in Deum, quàm fortitudini; precibus quàm armis imputandas. *Inſuper tenentes ſui non minori numero Regem ſequebantur ad bella, vel pericula quàm tenentes feodi laicalis. Et ſuper hæc omnia nocte dieque orationes facerent, &c.*

VI. Rariuſculæ Anglorum Abbatiæ his militaribus oneribus eximebantur. Anno 973. privilegium libertatis Abbatiæ Tornacenſi in Epiſcopatu Cambridgienſi conceſſum eſt ab Eadgaro Rege, & à B. Dunſtano Archiepiſcopo Cantuarienſi, ſed excepta eſt conſuetudo militiæ, pontium & arcium.
Monaſt. Angl To. 1. *Sint igitur ab omni ſervitutis jugo libera, tribus exceptis, rata videlicet expeditione, pontis arciſve reſtau-*
pag. 240. 259. 276. *ratione.* Anno 1005. Ethelredus Rex Cœnobium Eineshamenſe in Comitatu Orfordienſi perſimili decoravit privilegio, iiſdem limitibus ſepto. *Sit Monaſterium ab omni humanæ ſervitutis jugo liberum, cum omnibus ſupradictis villulis ad ſe ritè pertinentibus, expeditione excepta, & pontis arciſve reſtauratione.* Anno 1224 à Rege Canuto huic ſimillimum conceſſum eſt. Abbatiæ Dominæ noſtræ Conventrenſis multò amplius collatum eſt ab Eduardo Rege, excluſis iis limitibus. *Cuncta illius Eccleſiæ poſſeſſio nullis ſit unquam* Ibid p. 304.
gravata oneribus, nec expeditionis, nec pontis, nec ar- 352. 379.
cis ædificatione, furium apprehenſione. A Rege Vuil- 381.
lelmo Ruffo his oneribus ſerviriorum, decimarum, doni gratuiti, & aliorum complurium ſubductus eſt Prioratus ſancti Nicolai in Comitatu Exceſtrenſi. *Libera ſit ab omni conſuetudine terrenæ ſervitutis, & ab omnibus placitis, & querelis, & ſiris, & hundredis, & ab omni geldo, & ſcoto, & auxilio, & dono, & denegeldo, & exercitibus, & omnibus operibus caſtellorum & pontium, ſicut dominica eleemoſyna mea.*

Seniores & domini privati, ſi qua fundarent Cœnobia, ſuis quoque ea inſtruebant privilegiis, non multùm abſimilibus. Rogerius Sroverſburienſis Comes cùm in Comitatu ſuo fundamenta poneret Abbatiæ novæ, conceſſit Baronibus ſuis, ſubditiſque omnibus, ut quæ ibi cumque vellent dona conferrent, non expectata vel ſua, vel hæredum aſſenſione; addita & immunitate omnium exactionum, ſubſidiique militaris, ſive ordinarii, ſive extraordinarii, niſi ubi ipſemet proprio ex domanio ſuo aliquid conferret. *Conceſſi ut Barones mei, vel Burgenſes, vel milites quodcunque vellent de terris & facultatibus ſuis, eidem loco largirentur, abſque ulla mei, vel hæredum meorum licentia. Ita ut de ſtata eleemoſyna mihi ullum alterum ſervitium facerent, vel dantes, vel recipientes. Totam quoque terram Monachorum à geldo militum in perpetuum liberam eſſe ſtatui, & à geldo etiam communi, niſi ego ipſe de dominio meo illud darem.* Id totum, donationes & privilegia diplomate ſuo firmavit Rex Vuillelmus.

VII. Multa id genus alia ſtipari hic poſſent, ſed ex hac jam ſylva plus ſatis liquent, quæ hic jam libet obſervare. 1. Plerumque Abbatias militari huic oneri mancipatas fuiſſe conceptis ipſius fundationis ſuæ verbis, quibus is libertatibus limes addebatur. 2. Fuiſſe quaſdam ſingulari hac dotatas immunitate militiæ, quaſdam etiam pontium, caſtrorumque reſarciendorum. 3. Nonnulla ex his privilegiis antè conceſſa fuiſſe, quàm Vuillelmus Nothus in Angliam trajiceret anno 1066. Ita non potuiſſe tam diſertè & tam conſtanter affirmari à Matthæo Paris, primum Vuillelmum Angliæ Eccleſiis Epiſcopalibus & Monaſteriis hæc onera inflixiſſe. Quo vereor ut ſatis effugere poſſit Matthæus maculam livoris in Principem Gallum, Angliæ domitorem: vel cupiditatis immodicæ ad temporalium Eccleſiæ rerum defenſionem, non ſine gravi hiſtoricæ veritatis diſpendio. 4. Ubi Optimates aut Comites Cœnobia quæpiam condebant ipſi & dotabant, ſimillimas eis addebant immunitates, vel ſarcinas imponebant, pro lubitu & arbitratu ſuo. Idque forſan erat, quod ſuprà alicubi Clerum audivimus contendentem, non aliis hæc obſequia militaria, quàm Regibus aut Principibus perſoluta fuiſſe. 5. Confirmabantur à Rege hæc privilegia immunitatum ab Optimatibus indulta, quòd Regi immediatè illi tenerentur ſemper eundem militum globum exhibere. 6. Obſervari & illud potuit, quo ſenſu diceretur *Eleemoſyna*. Cùm enim eodem Deus coleretur dono, quo Eccleſia

afficiebatur: hinc & Eccleſiæ oblata dona, affixam ſibi ſuam habebant immunitatem. Idque ſopitâ volebat Clerus Anglicanus, cùm novas ſervitutes omnes detrectaret, & deprecaretur à terris, quæ Clero in eleemoſynam datæ eſſent, hoc eſt, tam liberæ & immunes, quàm quæ Deo hoſtiæ offeruntur. 7. Nullum uſquam veſtigium legis eſt, aut conſuetudinis, qua cogerentur Abbates, ipſimet intereſſe militaribus expeditionibus. Certè receptiſſimum erat uſu, ut milites tantùm mitterent. Anno 1182. prohibitum eſt in Concilio Londinenſi, *Ne Abbates faciant milites.* Reges ſoli aut Principes jure utebantur creandi Milites, hoc eſt, Equites, & nobilitatis titulos ſolemni addendi diplomate. A veriſimili non abhorret, nobilitatis inſignibus ab Epiſcopis donatos fuiſſe eos, qui ab illis clarioribus Eccleſiæ fundis donabantur, militiam obituri, & ſtipendia facturi in exercitu Regio. Eo quoque forſan hic interdicebantur Abbates à Concilio, ne præclariora Cœnobii prædia Laïcis darent, quo eos haberent nexu & beneficio ſuo obligatos, vaſſalloſque Nobiles, forſan & inſignioris vexilli ſui ſigniferos. 8 Indubium eſt enim opulentioribus Cœnobiis vaſſallos fuiſſe quoſdam Nobiles & præpotentes, qui inſigne vexillum Cœnobii geſtarent, ſive in Caſtris Regiis & Exercitibus, ſive in bellis privatis, quæ Advocato, ſeu Defenſori Cœnobii quandoque ſubeunda erant, etſi non inferenda. Id teſtatum facit Sugerius Abbas de famoſo Oriflammæ vexillo, quod proprium & peculiare erat Abbatiæ Sandionyſianæ, & quod à Vilcaſſini Comite prægeſtabatur, Comitatum eum habente ejus Cœnobii beneficiarium. Cùm in eum Comitatum ſucceſſiſſet Ludovicus Craſſus, ſucceſſit & muneri ferendi per ſeſe aut per vicarium ejus vexilli, quod & deinceps voluit eſſe Regni Gallicani vexillum. *Rex vexillum ab Altari ſuſcipiens, quod de Comitatu Vilcaſſini, quo ad Eccleſiam feodatus eſt, ſpectat, votivè tanquam à domino ſuo ſuſcipiens, pauca manu contra hoſtes evolat.*

Can. 17.

Du Cheſne To. 4. pag. 312.

Danda tandem hic opera eſt, ut exploremus quo demum tempore deſitum ſit ab Eccleſiis & Cœnobiis milites exigi, ac viciſſim cœptum ſit exigi pecuniam. Inter antiquas Angliæ Regum Conſtitutiones illa emicat Eduardi I. quo Archiepiſcopos vocat, Epiſcopos, Abbates, Priores, Clericoſque alios, ipſas viduas dominaſque, quibus feuda ſunt Regni aliqua, eorum ut contemplatione militiam ſuggerant. *Archiepiſcopos, Epiſcopos, &c. viduas & alias mulieres, qui de nobis tenent per ſervitium militare, vel per Serjanciam.* Ut accedant *cum armis & equis bene muniti* ad exercitum ſuum adversùs Scotos. Ut tamen nonnihil indulgeat iis, quibus grave eſſet per ſeſe ad caſtra progredi: *Volentes Prælatorum, Religioſorum, mulierum, & aliorum qui ad arma minus potentes, aut etiam minùs idonei exiſtunt, parcere gratioſè laboribus iſta vice:* concedit ut per ſubditos ſibi vicarios adſint, & impenſas tantùm ſufficiant, viginti libris pro militari quoque feudo perſolvendis. *Mittant ad faciendum finem nobiſcum, videlicet viginti librarum pro feodo unius militis.* Simile vero eſt, tum ab Angliæ Regibus relaxatos fuiſſe Clericos, Abbates, Epiſcopos, ut ne amplius copias militum, ſed pecunias exhiberent; quarum, ut & militum exactiones, cùm antè extraordinariæ fuiſſent, ordinariæ tandem evaſerunt.

Ant. Conſ. Reg. Angl pag. 1001.

VIII. In Hiſpania deſinemus, ubi inexorabilior quædam neceſſitas Prælatos compulit, ut militaribus copiis duces ſe vel comites adderent, cùm omnes prorſus Eccleſiæ Maurorum poteſtati fuerint ſubducendæ. Fuere, dictu nefas! ex Præſulibus, qui ita armis aſſuevere, ut pugnarint in acie: & quod horret animus etiam cogitare, cùm in Mauros certaſſent, eorum ſe caſtris & diſſidiis ita implicuere, ut Mauris aliis in alios prælantibus, utrimque pugnarent Epiſcopi, nonnulli etiam cædendo cæſi ſint. Diſſimulandum & obducendum fuerat, & æterno obruendum ſilentio deteſtabile facinus, niſi terrificis iſtiuſmodi exemplis admonendi eſſent homines, quæ in ſcelerum abrupta ſe præcipites per gradus quidem agant Clerici, ubi prætergredi ſemel incipiunt leges inſtituti ſui ſanctiſſimas, quibus tam enixè vetantur, aliis quàm cæleſtibus indui armis, & aliis pugnare telis, quàm quibus vitia configuntur.

Baron. an 1010. n. 3.

In Concilio Coyacenſi anno 1050. arma tractare vetiti ſunt Preſbyteri & Diaconi. *Preſbyteri & Diacones qui miniſterio funguntur Eccleſiæ, arma belli non deferant.* Ubi tradit Mariana anno 675. à Rege Vamba juſſos eſſe Epiſcopos & Parochos cum armatis ſuis hominibus egredi ad hoſtes depellendos: *Ipſi Epiſcopi virique ſacrati repentino hoſtium incurſu, collecta ſuorum manu obviam prodire juſſi ad centeſimum lapidem. Hac Vamba diligentia victoria navalis de ingenti Sarracenorum claſſe Gothorum virtute parta eſt.* Id eò pertinet, ut militem educerent, non ut pugnarent ipſi, tametſi Sarraceni irruiſſent. Nec aliter ſumendum quod idem habet ad annum 844. *Ipſi Epiſcopi & viri ſacrati caſtra ſecuti.* Perlatæ ſunt aliquando ad Blancham B. Ludovici matrem in Galliis litteræ ex Hiſpania, quibus certior fiebat de acerrimo prælio Chriſtianorum & Sarracenorum. Proſiliebat in primam aciem cum famoſis ducibus Abbas Ciſtercienſis. *In ſecunda acie erant omnes Epiſcopi, & omnes Clerici, & omnes Ordines.* Agmen claudebant confœderati Reges, Caſtellæ, Arragoniæ & Navarræ. Mauri cæſi & in fugam effuſi ſunt. Non diſpar apud Marianam confœderatio Regum legitur, & pugnæ in extremam aciem ſubductus erat Rex Caſtellæ, cum Archiepiſcopo Toletano & Epiſcopis aliis. Nuſquam littera de pugnantibus Epiſcopis. At ſtrenuiſſimè decertabant Magni Magiſtri Ordinum militarium Hiſpaniæ, S. Jacobi, Calatravæ, Templariorum, Hoſpitalariorum, cum ſuis quique Equitibus, Religioſum inſtitutum profeſſi, ſed & præliari profeſſi pro Religione & pro Eccleſia. Si integrum fuit Eccleſiæ religioſa profeſſione devinctos Equites in aciem educere, quid vetat & Epiſcopos, non pugnaces, ſed ſpectatores fuiſſe militum & vaſſallorum ſuorum, quos eò duxiſſent? Ortum habuerat Ordo Calatravæ ab Abbate Ordinis Ciſtercienſis, qui tam impavido pectore urbem illam muniti ſſimam adversùs Sarracenos oppugnantes propugnavit, ut ejus Principatu donatus ſit anno 1158. & ipſe, & Ordo Ciſtercienſis.

Can. 3.

L. 6. c. 14.

Du Cheſne To. 4. pag. 427.

L. 12. c. 24 25.

Idem ibid. c. 6.

Meritiſſimis laudibus ornavit Rodericus Toletanus Archiepiſcopus Martinum prædeceſſoribus ex ſuis unum, quem Alfonſus Rex exercitui ſuo præfecit, Proceribus Hiſpaniæ omnibus illi ad Conſilium additis. Maurorum agros populatus rediit præda onuſtus, gloria onuſtior. Nec ei muneri, nec gloriæ inde effloreſcenti ſatis conveniebat eum dignitate ſummi Antiſtitis; ſed quas nobiliſſimus in eum laudes congerat hiſtoriæ Scriptor, ſileri nefas eſt, ut hinc forſan cogatur obtrectatio conticeſcere. *Dux exercitûs Præſul Toleti, Magnates Regni in conſiliis Præſulis. Honor gentis vita ejus, & ſtola ejus*

L. 7. c. 18.

diadema

ejus diadema Eccleſiæ, ſapientia ejus pax multorum, Et lengua ejus informatio diſciplinæ, manus ejus ad ſubſidium pauperum, & cor ejus ad compaſſionem humilium. Cingulum ejus Zelus fidei, & arma ejus ad perſecutionem blaſphemia. Agmen omne ad nutum illius, ſanguis Arabum in conſpectu illius. Qui rurſus idem Rodericus ubi pugnam deſcribit ſuperiùs memoratam trium Regum noſtratium uno fœdere devictorum, Archiepiſcopum Toletanum & Epiſcopos Caſtellæ atque Arragoniæ in extrema locat omnes acie cum Rege; ubi & eorum munia militaria perſequitur, ſed inertuenta, & à pugnando alieniſſima. *Fuerunt*
L. 8. c. 5. 9. 10. 15. *ibi Pontifices, qui ſe & ſua, prout Deus dedit, in ſumptibus & laboribus devotè pro fidei negotio impenderunt, in ſollicitudinibus debiles, in officiis devoti, in conſiliis providi, in neceſſitatibus largi, in exhortationibus ſeduli, in periculis ſtrenui, in laboribus patientes.* Etſi abſtinerent hi Præſules pugna, eos tamen ſuccendebat idem animi fervor & zelus, qui equites pognaciſſimos, de quibus infrà: *Fraternitatis charitati inſiſtentes devotè, Zelo fidei & Terræ ſanctæ neceſſitate accenſi, defenſionis gladium aſſumpſerunt.* Geminos hinc & inde exercitus Archiepiſcopi crux penetravit in ipſo fervore pugnæ, & nec leviſſimè tameo perſtrictus eſt Canonicus qui eam prægeſtá-
L. 9. c. 15. bat. Non diſceſſit Archiepiſcopus à latere Regis Caſtellæ, faces ſubiode adhibens, nunc or lubens pro Chriſto ſanguinem funderet, nunc or cæleſti ope victoriam ſpe præſumeret. Foit obi Proceres etiam præter Regis voluntatem neſcio qua mollitia animi, aut fidei ignavia, aſſeotirentur Mauris, ut data pecunia civitates aliquas retinerent; verùm ſoterventione Epiſcoporum hæc perfidiæ machinameota protinus diſſipabantur. Nemo denique non tum ſentiebat hos Præſules, noo pugna, non manu, ſed conſilio, vigiliis, precibus, hortameotis, ſumptu in his bellis Chriſtianæ Eccleſiæ & Reipublicæ adeſſe & prodeſſe plurimum. Inde eſt & quod cùm gravi valetudine aliquando afflictus, lectoque affixus fuiſſet Rodericus, Epiſcopum Palentinum Capellanum ſuum vices ſuas obiturum & Pontificalia defuncturum in exercito munia ablegarit: *Miſit tum Dominicum Capellanum ſuum, virum venerabilem, Epiſcopum Palentinenſem, qui in exercitu loco ejus Pontificalia exerceret.*

IX. Si quid io his ſit, qood moroſus Lector minùs probet; ſi quis ſit quem noo frangat tantus Conciliorum, Pontificum, Præſulum, Regumque caſto Eccleſiæ & pietatis amore flagrantium conſenſus: at emolliet forſan illum ſaltem contemplatio tot Provinciarum, tot florentiſſimarum Eccleſiarum, quæ ſub Sarracenorum jugo etiam nuoc gemerent, niſi iſtiuſmodi ſacris bellis ex eorum poteſtate receptæ fuiſſeot. An ſatius fuiſſet & præſtabilius Epiſcopos ſine Eccleſiis, Abbates ſine Cœnobiis ſquallere, vel Eccleſiam potiùs & Epiſcopis & Abbatibus orbari, quàm ut ſacri Miniſtri tumultuoſæ bellorum diſſipationi objicerentur? Fateor melioribus primævæ Eccleſiæ ſæculis non ita frequentes fuiſſe Epiſcopos in Principum Regia & Caſtris. Sed quis controverſiam faciat providentiæ ſummi Numinis, varia Eccleſiæ ſuæ tempora diſpenſanti, & ita illius diſciplinæ moderanti, ut vices eas ſubire cogatur, quarum varietas illuminatæ fidei oculis nihil offenſionis, quin voluptatis & admirationis plurimum afferat? Et neminem tamen præterit, cùm primùm Imperatores Chriſtiani fuere fide initiati, fuiſſe & in eorum Caſtris Epiſcopos commilitones individuos, ſacrorum adminiſtros. De Conſtantino & ſucceſſoribus id ſuprà demonſtratum eſt. Video, nec diſſimulo pauciores fuiſſe in eorum Caſtris Epiſcopos: ſed nec ea erant ſacra & religioſa bella.

Denique adeo non vitio vertendum Epiſcopis Hiſpanis, quòd Regibus & Magnatibus individuos ſe bellorum comites adjunxerint ad Eccleſias ſuas recuperandas: ut optatiſſimum ſit, pari fervore tranari maria, & Eccleſiæ Chriſtianæ Africanas illas reſtitui Provincias, quas olim tot Concilia, tot præſtantiſſimi Patres illuſtrarunt. Si Præſulum jam olim pietas flagrantiſſima Reges, Proceres, exercitus eò uſque pertraxiſſet, annon hac mercede placerei, ſaltem ignoſceretur, ſacros Miniſtros aliquid ſtrepitûs, fragoris & tumultuationis expertos eſſe? Ejuſmodi forſan cogitatio inſederat animo incomparabilis viri Cardinalis Ximenii Archiepiſ- Gometius L. 4. c. 7. copi Toletani, ubi Africani belli guſtum aliquem capere, & rem pulcherrimam prætentare voluit. Quid ad Eccleſiæ amplitudioem, quid ad propriæ gloriæ ſpleodorem luculentius commentari aut adgredi potuiſſet vir ad ſumma quæque natus, quàm ut in Africa illam quaſi è tumulo excitaret & reviviſcentem exhiberet Eccleſiam, quæ filia, quæ imitatrix ejus eſſet, quam Auguſtinus olim, quam Cyprianus, Aurelius, Fulgentius, & tot alii ſanctiſſimi Præſules excoluere? Si taotum boni ut Eccleſiæ conciliarent, effudiſſent ſe Hiſpani Epiſcopi paulò loogiùs extra ſuas Eccleſias; atque ita à ſeceſſu & otio ſacro Sacerdotii paululum ſeceſſiſſent; anoon hanc interpretaremur oon diſciplinæ remiſſionem, ſed Paſtoralis flammam laudatiſſimam charitatis?

X. Fioem faciemus hac poſtrema obſervatiooe, à Toletani Coocilii mendicata Patribus, magnificè & perinde ut res erat, de Chriſti ac de ſuo Sacerdotio ſentientibus, ejuſque amplitudinis rivulos aliquos ad minuſcula etiam Ordinum miniſteria derivantibus. Prohibuit enim anno 1473. Concilium Toletanum, ut non Prælati, non Beneficiarii qualeſcumque cum militari ſua cohorte adhærerent, aut obſequerentur Principibus, aut Proceribus quibuſcumque, niſi qui Regia majeſtate clarerent. Alioqui Beneficio ſuo ſuſpenderentur. 1. Nec enim decet, ut Regium Eccleſiæ ſacerdotium, & qui ejus vel amplitudinem, vel partem aliqoam aſſecuti ſunt, aliis quàm Regibus ſubjiciantur, qui Chriſti ipſius ſummi Imperatoris vices funguntur. 2. Nec ea ſolet in inferiorum Principom exercitibus diſciplina vigere, qoæ in Regum: nec pari honore ſacri Miniſtri afficiuntur. 3. Nec ab aliis quàm à Regibus ſatis compenſari poteſt illa ſacri Ordinis dejectio, ubi militaribus turmis permiſcetur, & officiis. *Abſurdum & noſtræ Religioni diſpar & incongruum videtur, ut regale genus Sacerdotum cum temporalibus dominis militaliter vivendo, in eorum ſervitutem redigatur. Ideoque hortamur Epiſcopos, cæteris Beneficiatis* Can. 15. *præcipimus, ne cum dominis ſecularibus cujuſcumque gradûs, ſtatûs, ordinis, ſeu conditionis exiſtant, exceptis Regia Majeſtate & Regiis perſonis, vitam militarem ad auxilia armorum præſtanda ducere audeant diſſolutam, ſeu ab eis terras, ſtipendia & ſalaria, vel pecunias quaſcumque, ut armis per ſe vel per alios deſerviant, cum equitum ſeu peditum gentibus, quomodolibet exigere vel levare præſumant.* Nonnihil ab his abludebat, quod ſuprà de Anglorum moribus commemoratum eſt.

XI. Quo tempore Concilium hoc Toletanum habitum eſt, necdum Granatenſe Maurorum regnum

exciſum in Hiſpania fuerat. Ubertima ea erat ſeges ſacratum expeditionum, quibus honeſtius Clerici & ordini ſuo convenientius implicabantur. Inde eſt quod in Hiſpania diutius, quàm alibi Prælati ad Regia caſtra confluere compulſi ſunt, nec non & alii majores Beneficiarii. Poſtquam Ferdinandi & Iſabellæ vigilantia indefeſſa expugnata tandem fuit Granata, fundituſque everſum Maurorum in Hiſpania regnum, Regibus Hiſpaniæ conſultius viſum, decimas, tertias decimarum, & ejuſmodi pecuniarias penſiones alias, à Clero exigi, quàm militiam. Sed eo vel maximè Cleri ipſius proviſum eſt & ſanctimoniæ, & receſſus amori, ſilentiique, cui non ſatis cum tumultu armorum conveniebat.

CAPUT XLVIII. *P. 4. l. 3. c. 29.*

De Jure Metatus ſive Giſtii, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Conſtantinus & Conſtantius hoc onere Clerum levaverant.
II. An hic uſus à Romanis Legibus in Gallias migraſſet.
III. Diſcrimen ingens Metatus Romani, & hoſpitalitatis Capitulariorum Regum Franciæ. Non onus, ſed honorem interpretabatur Eccleſia, cùm Reges exciperet.
IV. Erat & Epiſcopis in Parochiis, quas viſitabant, jus metatus & procurationis.
V. De jure metatus Imperatorum Germaniæ in Epiſcopatibus Italiæ, cur Romani Pontifices intercedunt. De jure metatus in Polonia.
VI. Quam ultra juris limites in Hibernia tranſiliretur.
VII. Et in quibuſdam Galliæ Provinciis.
VIII. De jure Giſtii Regum Galliæ in Epiſcopos, Abbates, Capitula, Vrbes. Pecunia id redimitur.
IX. Servitus non erat feudorum à Regibus acceptorum.
X. Soli Imperatores & Reges in Eccleſia jus habuere metatus.
XI. Jus id totum extinguitur.

I. Metatus jure priſca ſervitus continebatur, quo Clericos omnes abſolvit Conſtantius Imperator, non aliud forſan ium, quàm confirmata ea, quam illis conceſſiſſet Conſtantinus
Cod. Theod. Imperator immunitate. *Juxta ſanctionem quam du-*
l. 16. T. 2. *dum meruiſſe perhibemini, & vos & mancipia veſtra*
Leg. 8 *nullus novis collationibus obligabit, ſed vacatione gaudebitis. Præterea neque hoſpites ſuſcipietis.* Hocce de jure Metatus Titulus habetur totus in Codice Theodoſiano, *De Metatis*, ex quo patet hoc onere ſolutos fuiſſe privilegio quodam ſingulari Senatores,
Tit. 7. c. 8. alioſque eminentiſſimis in Imperii dignitatibus collocatos, cùm cæteri omnes ædibus ſuis excipere tenerentur eos omnes, qui ad Imperii negotia huc illucque commearent. Eſt & ſuus Codici Juſtinia-
L. 12. Tit. 41 næ Titulus, *De Metatis & Epidemeticis*. *Metata* dicebantur ipſa hoſpitia, & procurationes. *Epidemetica* autem pecuniæ, quibus ſolutis eo onere levabantur.

II. Non temerè forſan dixerit quis in Gallias hunc uſum migraſſe ex Imperii Romani conſuetudine, & veluti quibuſdam collapſi Imperii Occidentalis rudetibus. Probatiunculæ ſunt ad manum. In Marculphi formulis, ubi Rex immunitatis privilegio Epiſcopatum donat, & prædia ejus omnia, vetat ne Judices aut hoſpitium ibi, aut procurationem accipiant, & ne ibi quidem conſiſtant ad jus
L. 1. c. 34. dicendum. *Aut manſiones, aut paratas exigere, &c. Nec manſiones aut paratas faciendum.* Quæ ergo Eccleſiæ ejuſmodi privilegio aliquo honeſtatæ non fuiſſent, & hoſpitium exhibebant, *manſiones*: & procurationem, *paratas*. Cùm Childeberti Regis filia in Hiſpanias ad deſponſum ſibi conjugem proficiſceretur, author eſt Gregorius Turonenſis apparatum omnem ex vicinis urbibus collatum fuiſſe, nullo Regis impendio. *Apparatus quoque magnus ex-* L. 6. c. 45.
penſa de civitatibus diverſis in itinere congregatus eſt, in quo nihil de fiſco ſuo Rex dari præcepit, niſi omnia de pauperum conjecturis.

Facilè tamen infirmari poſſint hæc argumenta; quin & in contrarium ea ſenſum retorqueri. Ea enim Gregorius Turonenſis verba conſultò adhibet, quibus invidia ejus Regis rationibus fit, ut voluerit filiā non regio ſuo ſumptu procurari, ſed *de pauperum conjecturis*. Si certum & uſitatum fuiſſet id quidem jus, non ei Gregorius invidiam conflaſſet, non tam rara & tam obſcura ejus impreſſiſſet veſtigia hiſtoriæ ſuæ. Quod ad Marculphum attinet, manifeſtum eſt, non attingi ab eo niſi Judices, in utraque Formula ſuperiùs laudata: *Nullus Judex ad cauſas audiendum, &c. Nec vos, neque juniores, neque ſucceſſores veſtri, nec ulla judiciaria poteſtas, &c. Integra emunitas abſque introitu Judicum fuit conceſſa.* Non ergo ibi ſermo erat niſi de hoſpitio & procurationibus, Judici, vel Miſſo Regio ſuppeditandis, ubi adventaſſet ad jus dicendum. At ea tenuiſſima pars erat Romani Metatus, quod utraque Codex ſupra laudatus.

III. Imperante Carolo Magno & ejus ſtirpe jus Metatus obſervavimus validiſſimè conſtabilitum fuiſſe, nec tamen ullo conſtare potuit argumento vel leviſſimo, Romanis id ex legibus moribuſque in Gallias influxiſſe. Contra autem perſpicuum eſt, ſi ex Romanis legibus derivatum in Gallias fuiſſet, ejus oneris immunitatem Epiſcopos & Abbates conſecuturos fuiſſe, cùm eo Clericos omnes ſolviſſet Lex Conſtantii Imperatoris. Repugnant etiam maniſeſtiſſimè conſuetudines Romanæ Gallicanis in metatu, leges utriuſque Codicis Romani Capitularibus noſtris. Leges enim Romanæ huic ſervituti Laïcos ſubjiciebant, eximebant Clericos. Capitularia ex adverſo Cleri Primores potius, quam laïcos eo vel premebant onere, vel honore afficiebant. Leges Romanæ è laïcis eximebant ſpectatiſſimos quoſque; at Capitularia Optimates tantum Cleri Epiſcopos & Abbates huic exhibendo hoſpitio aſtringebant.

Hinc facilè odoramur, Metatum legum Romanarum ſervitutis ſpeciem quandam præ ſe tuliſſe: cùm Metatus Gallicanus ſub Carolo Magno & poſteris ejus maximè uſitatus, inſigne quoddam fuerit & ornamentum honoris eximii, quo proderetur affinitas Regni & Sacerdotii, atque Epiſcopalis magnificentia hoſpitalitatis, qua & Reges exciperentur. A Carolo & poſteris ejus maxima quæque Regni feuda Eccleſiæ collata fuiſſe, ad nauſeam uſque inculcavimus quia & inculcandum neceſſariò fuit. Si qui prædiis ædibuſque illis antea hoſpitabantur Reges, hoſpitari etiam voluere, ubi Eccleſiæ ea jam ceſſerant, non onus id, non ſervitus videri potuit, ſed honos ſingularis, & jucundiſſima materies, pietatem & memorem animum ſummis & munificentiſſimis Principibus teſtificandi, ſplendidiſſimamque in Reges ipſos hoſpitalitatem exercendi.

Ubi anno 1059. Henricus Galliæ Rex Philippum filium & ſucceſſorem ſuum voluit Remis Regem inaugurari; pompæ ſacræ præfuit Gervaſius Remenſis Archiepiſcopus, Regemque, Prælatos, & Proceres epulo excepit. Sed illud non prætervolabit nos ex Hiſtoria, jure Regem unum excipi neceſſe fuiſſe, Reliquis gratuitam hoſpitalitatem im-

[De Cheſne To. 4 pag. 261.] penſam. *Has omnes Gervaſius Archiepiſcopus libenter excepit, & de ſumptibus ſuis eis pleniſſime erogavit; nulli tamen ex debito præter Regem, ſed honoris cauſa Eccleſiæ & liberalitatis ſuæ.*

IV. Eodem utebantur Epiſcopi metatus jure in Parochiis ſuæ ditionis. *Procurationes* eæ erant, quæ *Parata* etiam dicebantur. In Privilegio Cluniacenſi Abbatiæ conceſſo duplicis generis Parochias diſcrevit ei obnoxias Paſchalis II. Papa. Aliæ procurationem Epiſcopo ſolvere tenebantur, cùm Parochias luſtrabat in Parochos inquiſiturus: aliæ ei oneri ſubductæ fuerant. [Epiſt. 68.] *Præcipimus, ut omnes Eccleſiæ, ſeu Capellæ veſtræ, & cœmeteria libera ſint & omnis exactionis immunia, præter conſuetam Epiſcopi paratam & juſtitiam in Presbyteros, ſi adverſus ordinis ſui dignitatem offenderint; exceptis nimirum Eccleſiis illis, quæ abſque hujuſmodi ſubjectione in Abbatis poteſtate conſiſtunt.* Ex hoſpitalitate id manaſſe, non ſatis probabiliter diceretur. Confitendum potius eſt, Epiſcopos pleraſque omnes condidiſſe ac dotaviſſe Parochias, aſſignata eis decimarum & rerum temporalium agrorumque portione, denique gregis ſui parte Parochis concredita; ex quo illud nimirum naſcitur, ut & jus hoſpitii, atque metatus in iis ſibi ſervarint integrum, non ſecus quam Reges in Eccleſiis & Cœnobiis munificentia ſua locupletatis.

V. Inter Hadrianum IV. & Fridericum I. Imperatorem de multis diſceptatum eſt anno 1159. in quibus fuit & de Metatu & Paratis quæſtio. Nullo [Fourage.] *Foderagii*, ſeu palearum jure volebat Pontifex uti poſſe imperatorem in ditionibus Apoſtolicæ ſedis, niſi ubi Romam properaret, Imperii corona cingendus; Nuntios verò Imperatorios nullo ſuo jure poſſe in Epiſcoporum ædibus diverſari, cùm Italiæ [Baron. n. 34 10.] Provincias peragrarent. *De dominicalibus Apoſtolici fodrum non eſſe colligendum, niſi tempore ſuſcipiendæ coronæ. Neque Nuntios Imperatoris in Palatiis Epiſcoporum recipiendos.* His non ſanè aſſentiebatur Imperator, qui ex adverſo confidebat, Palatia Epiſcoporum omnia in ſolo & allodio Imperatorum con[Radevicus de Geſtis Frider. L. 2. c. 30.]ſtructa eſſe, atque ita Imperatorii juris eſſe. *Nuntios noſtros non eſſe recipiendos in Palatiis Epiſcoporum aſſerit; concedo ſi forè aliquis Epiſcoporum habet in ſuo proprio ſolo & non in noſtro Palatium. Si autem in noſtro ſolo & allodio ſunt Palatia Epiſcoporum, cùm profectò omne quod ædificatur ſolo cedat, noſtra ſunt & Palatia. Injuria ergo eſſet, ſi quis Nuntios noſtros à Regiis Palatiis prohiberet.* Hæc ex Radevico. Non ea, ut opinor, erat Friderici mens, ac fiducia, ita Imperatoris proprios eſſe fundos omnes ſulo & ambitu Imperii incluſos, ut inædificatæ ædes omnes ad eum, ut ad proprium dominum & poſſeſſorem pertineant, unde & Officiales ſuos ibi hoſpitari præcipere poſſit. Non eo ſenſu Reges & Imperatores, omnium domini ſunt. Domini omnium ſunt, non poſſeſſores, non proprietarii. Domini ſunt, quorum cuſtodiam, defenſionem, & Imperii jus ſummum obtinent, unde & poteſtas ſcatet vectigalium exigendorum ad regni incolumitatem tuendam. Sed ita proprii non ſunt domini, ut fructus omnes decerpere, & vindicare ſibi poſſint. Ideo & Fridericus unum id ſperabat in Epiſcopos ſibi jus eſſe exigendi ſacramenti, metatus, & id genus quorundam aliorum, propterea quod Feuda Imperii penes eos eſſent. [L. 2. c. 12.] *Epiſcoporum Italiæ ego quidem non affecto hominium: ſi tamen & eos de noſtris Regalibus nihil delectat habere.* Otto Friſingenſis, cùm Roncaliam juxta Placentiam attigiſſet Fridericus, moras ibi aliquandiu traxiſſe, & priſcorum Imperatorum more cenſum ediidiſſe eorum omnium perhibet, qui Imperii feuda conſecuti eſſent. Summo jure & auſterius res agebantur, exutis feudo omnibus, qui abeſſent. *Omnes omnium Beneficiati, qui ſine bona voluntate dominorum domi remanſerunt, in feudis condemnantur.* In ea recenſione feudis ſuis ſpoliati ſunt Bremenſis & Halberſtadienſis Epiſcopi, ipſi, non ipſorum Eccleſiæ; His enim perpetuo jure donata ea fuerant. *Regalia perſonis tantum abjudicata fuere, quia nec perſonis, ſed Eccleſiis perpetualiter à Principibus tradita ſunt.*

In Polonia anno 1374. pollicitus eſt Ludovicus Rex, nunquam ſe vel in Nobilium ædibus, vel in fundis Eccleſiæ hoſpitaturum; nunquam metatus, nuſquam procurationum jure uſurum: *Neceſſaria quoque noſtris pecuniis propriis volumus comparare.* Variæ itaque fuere metatus vices in Germania, & circumjacentibus Regnis.

VI. Quam æqua hæc, tam iniqua & truculenta erant, quæ Hiberni Nobiles in Eccleſias ſibi jura vindicabant, uno freti conſuetudinis & hoſpitalitatis obtentu. Eam contumeliam proſcripſit Concilium Caſſellenſe anno 1172. quod multa violentè, multa prædatoriè agerentur; cùm importuniſſimæ interim ſervituti charitas prætexeretur. *Et ſpecialiter quod nec Reguli, nec Comites, nec aliqui potentes viri Hiberniæ, nec eorum filii cum familiis ſuis cibaria & hoſpitalitates in territoriis Eccleſiaſticis ſecundum conſuetudinem exigant, nec amodo violenter exquirere præſumant; & quod de villis Eccleſiarum cibus ille deteſtabilis, qui quater in anno à vicinis Comitibus exigitur, de cætero nullatenus exigatur.* [Can. 4.]

VII. Non in Hibernia ſolum Magnates novis ſubinde vexationibus Eccleſias & Cœnobia fatigabant, hoſpitiique fuco hanc ſuam oblinebant rapacitatem. Anno 1233. Raimundus Comes Toloſanus ſtatuta edidit, quibus has damnavit graſſationes, decrevitque Cuſtodes inſtituere, qui explorarent, ecqui tam atrociter in Eccleſias injurioſi eſſent. *Statuimus ne Barones, milites & alii homines noſtri,* [Con. Gener. To 11. pag. 431.] *Abbatias, grangias, & alias domus Religioſas, nimia importunitate albergandi opprimere præſumant. Et ſi quis contra voluntatem Cuſtodum noſtrorum, quos in ſingulis domibus ad requiſitionem ipſarum ponemus ibi continuè moraturos, qui jurati nobis ſuo miniſterio, authoritate noſtra, hujuſmodi albergatores repriment importunos, &c.* Anno 1238. Concilium Campiniacenſe laicos omnes excommunicatione perculit, qui utcumque vi expugnarent, ut in Eccleſiis & in Xenodochiis exciperentur, quod eo hoſpitalitatis ſive jure, ſive prætextu tam diu jam complurimi abuterentur, ut ea maximè re ſummas ad anguſtias Eccleſiæ deveniſſent. *Quia pro certo nobis innotuit, quod* [Can. 3.] *per illicitas exactiones & angarias laicorum, quamplures Eccleſiæ, Hoſpitalia, & aliæ domus Religioſæ ad exinanitionem ultimam devenerunt; excommunicamus omnem ſæcularem perſonam, quæ in Eccleſiis, vel Hoſpitalibus, vel aliis Religioſis domibus vel perſonis, exactiones facere præſumpſerit violentas; vel non invitata invitis eorum Rectoribus ibidem hoſpitata fuerit præſumptivè.*

VIII. Non torquebantur hæc tela niſi in Nobiles, aut Magnates, qui priſca abutebantur humanitate Hoſpitalitatis Eccleſiarum; quæ proinde extruduntur; ut qui non alio, quam voluntariæ Eccleſiarum largitatis ſtudio excepti aliquando fuiſſent. Longè alia & diverſa erat Regum ratio, quorum ſive metatus, ſive hoſpitium in Eccleſiis ſolidioribus ſulciebatur fundamentis, cùm eas ipſimet aut extruxiſſent, aut dotaſſent, aut novis ditaſſent

feudis, ex quibus jus iſtud ſua quaſi ſponte naſcebatur. In Obſervationibus nuper editæ B. Ludovici vitæ Gallicano idiomate, intextus eſt Catalogus hoſpitiorum B. Ludovici anno 1254. dum ab Aquis-mortuis Lutetiam repeteret. Ubique jus iſtud procurationum pecunia expreſſum eſt. Ambiani triduo commoratus, primo die à Civitate, ſecundo ab Epiſcopo, tertio à Capitulo procuratus eſt. Apud Clarum-montem in Alvernia procurationem accepit à Civitate, non ab Epiſcopo. Hoſpitatus eſt in Abbatiis S. Benedicti ad Ligerim, S. Mauri Foſſatenſis, & S. Dionyſii. Sueſſione procuratus eſt à Cœnobio S. Medardi, & Monialium; non à Civitate, non ab Epiſcopo, non à Capitulo. Aliàs ubique ab urbibus. Hinc patet eo jure uſos non eſſe Reges, nec in Eccleſiis Epiſcopalibus omnibus, nec in omnibus Cœnobiis; uſos eſſe in quibuſdam Capitulis; denique urbes peræquè, atque Eccleſias ei juri fuiſſe obnoxias. In Camera Computorum Pariſienſi varii feruntur eſſe rotuli, ita inſcripti, *Giſta, quæ domino Regi debentur*, quibus continentur nomina locorum, Cœnobiorum, Epiſcopatuum, & perſonarum, quibus jus iſtud imminebat procurandi Regis, & quo numero, & quo pretio.

IX. Quibus rebus omnibus illa maximè confirmatur ſententia, jus iſtud ſive hoſpitii, ſive procurationis Regum innixum maximè fuiſſe largitioni Principum, qui variis feudis Eccleſias donaſſent. Inde erat enim, quod non omnibus tum Eccleſiis, tum Cœnobiis id oneris impoſitum eſſet, quòd non in omnes tanta ſe Regum largitas effudiſſet. Inde erat quod & Cœnobiis, & Civitatibus quibuſdam immineret, quibus nempe feuda aliqua à Principibus addita eſſent. Inde eſt quod anno 903. Berengarius Imperator in Italia Conſtitutionem promulgavit, in Conventu Epiſcoporum & Procerum, qua ferebatur, ut iter agens Imperator ab Epiſcopis & Comitibus pro antiquo more procuraretur; ſed ſi quod Comitatus feudum decurſu temporis Epiſcopali accreſceret Eccleſiæ, tum verò & Comitis decreſcerent, & Epiſcopi augeſcerent expenſæ in excipiendo Imperatore. *Ut paſtus Imperatoris ab Epiſcopis & Comitibus ſecundum antiquam conſuetudinem ſolvatur. Quod ſi noſtro tempore fiſcus Comitialis in jus Eccleſiaſticum converſus eſt, augeatur ſtipendium Imperiale ab Eccleſia, juxta quod res publicæ fuerint minoratæ.* Cùm & Comites ei oneri eſſent obnoxii, & tum Epiſcopi, tum Comites pro modo feudorum ſuorum plus minuſve facerent in procurando Principe ſumptuum; hinc dilucidum eſt, totum hoc jus à feudis manaſſe, quæ his illiſve dono Principum accumulata eſſent.

Goldaſt. Conſt. Imp. Tom. 3 pag. 300.

X. De ſolius porro Imperatoris epulo hic mentio habetur, *Ut paſtus Imperatoris, &c.* Quod de B. Ludovico diximus, ex eo idem ipſum exſculpitur, ſolos Reges, & ipſoſmet eo jure uſos. Ita huic juri diſſimillimum illud erat de quo in Codice Theodoſii & Juſtiniani multa ſanciuntur. Hoc utebantur Imperatores & Reges ipſimet, illo autem utriuſque Codicis nec Reges, nec Imperatores, ſed alii longè diverſi. Hoc feudis nitebatur Principum largitate conceſſis, nihil ejuſmodi de illo uſquam memoratur. Alii quandoque certè quàm ſummi Principes in Epiſcopalibus ædibus & in Cœnobiis, & diverſati fuerant & procurati: ſed conſideratiſſimè tandem ſtatutum eſt, ut eo tumultu Eccleſiæ levarentur, nec aliis jam dehoneſtarentur hoſpitibus, ſolis Regibus & Imperatoribus excipiendis, & procurandis muneſactæ. Non liquet, an Fridericus I. illud pervicerit, ut Imperii Miniſtri & Officiales in ædibus Epiſcoporum hoſpitarentur. Quod enim ſuprà narravit Radevicus, id ab illo quaſi ex abrupto reſponſum eſt, non diffinitum. Sed ſatis liquet, nec Pontificem, nec Epiſcopos Italiæ controverſiam feciſſe, quin ipſe quidem in ædibus Epiſcoporum hoſpitaretur: utque ei uni jus iſtud vindicarent, Conſtitutione uti potuiſſe Berengarii ſuprà laudata.

XI. Exolevit autem uſus iſte metatûs, ſive hoſpitii & procurationis, eo ipſo tempore, quo & militiæ, & iiſdem de cauſis. Utroque abſtinuerunt Reges, poſtquam decimæ & dona increbuere gratuita, & ordinaria, atque auctiora in dies hæc ſubſidia evaſere. Idque tantò pronius fuit in jure metatûs, quòd jam uſu receptum eſſet, ut auro redimeretur. Militia quoque quam hactenus Eccleſia ſubminiſtrabat, pecuniis redimi cœpit, atque ita demum omnes ejuſmodi exactiones in decimas & dona gratuita deſiere.

De Simonia.

CAPUT XLIX. *P. 1. l. 3. c. 14.*

De Simonia per quinque priora Eccleſiæ ſæcula.

I. Damnant Apoſtolici Canones ordinationes pretio aut favore factas.

II. III. Frequentiſſima penes Montaniſtas, Paulianiſtas & Arianos ſimonia.

IV. Docet Baſilius ex Sacramentorum diſpenſatione nihil pretii dari poſſe, etiam poſt ea collata, etiam ad Xenodochiorum extructionem.

V. Tum Ordines, tum ſacra & Eccleſiaſtica Officia vendi vetat Concilium Calchedonenſe.

VI. Objectio ſolvitur de Theodoſio Diacono in Actu hujus Concilii, qui ſine epiſcopi Beneficii diutiùs militaverat in Eccleſia Alexandrina.

VII. Varia ſimoniæ exempla in Ordinationibus, Conſtantinopoli, Epheſi, Alexandria.

VIII. Frequentior in his illa erat urbibus, ubi & electiones Epiſcoporum, & ordinationes erant frequentiores.

IX. In Eccleſia Latina vetat Eliberitana Synodus, ne quid poſthac in Baptiſmo detur.

X. Vetat tantùm Gelaſius Papa, ne quid exigatur.

XI. Simonia purum eſt, quod pro Miſſæ ſacrificio datur, tum ea ſint libita, quæ offeruntur.

XII. Etiam ubi offeruntur pecunia. Sententia Auguſtini.

XIII. Damnatur ab Hieronymo ſimonia favoris & obſequii.

XIV. Reſponſio Hieronymi ad duas ex Veteri Teſtamento objectiones.

XV. Doctrina Ambroſii.

I. PErgimus jam ad opes in Eccleſiam congeſtas, non ſine vitio & reprehenſione, atque adeo ab Eccleſia ipſa damnatas. Apertum eſt de Simonia ſermonem inſtitui. Ex Canonibus Apoſtolicis plus ſatis liquet, non extinctam fuiſſe cum Simone Mago ſimoniam, quæ illi & nomen debebat ſuum & natales. Damnantur in illis Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi, qui ſacram dignitatem pretio emerint, eademque pœna innodantur & Epiſcopi, qui manus illis impoſuerint, & qui flagitii utcumque conſortes fuerint. *Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerint dignitatem, dejiciatur & ipſe, & Ordinator ejus, & à communione abſcindatur, ſicut Simon Magus à Pe-* Can. 30 31

tro. Majores tantùm memorantur Ordines, quòd minoribus necdum ſua ſatis dignitas conſtaret. Porro cùm enim vetat Canon ſacras dignitates, ἀξίας, eo inſinuatur, non Ordinem tantùm & ſacramentum divendi vetitum, ſed & Officium & Beneficium quodcumque Eccleſiaſticum. Cùm denique Canone proximo damnatione eadem percellantur, qui ad ſactos hujuſmodi apices protrudi ſe poſſe ſperant gratia & poteſtate Magnatum, aut Magiſtratuum, altera nudatur ſimoniæ ſpecies, crebrior illa quidem, ſed non eo minùs execrabilis. Pretio enim & mercede emitur, quidquid ſive pecunia, ſive favore comparatur, cùm cæleſti tantùm vocatione, cùm virtutum ſuffragio, cùm meritorum ſtipendiis comparanda ſint cæleſtium hæc bonorum ornamenta. *Si quis Epiſcopus ſæcularibus poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſos obtineat, deponatur, & ſegregetur, & omnes qui illi communicant*. Maxima omnium his flagitiis indicitur pœna, ubi degradatio excommunicatione cumulatur. *Deponatur & ſegregetur*. Quo ſimoniæ declaratur enormitas. Alio enim Apoſtolico Canone prohibetur, ne bis vindicetur in idipſum, hoc eſt, ne uni ſceleri gemina infligatur pœna.

II. Cùm in Concilio Antiocheno ſacra dignitate exauthoraretur Paulus Samoſatenus Antiochenæ civitatis Epiſcopus, venalis juriſdictio, & congeſti rerum ſacrarum diſtractione theſauri, probro & crimini dati ſunt. Ita enim Euſebius: *Cum antea*
Euſeb. l. 7, c. 3. *pauper ac mendicus eſſet, nec ullas omnino facultates aut à parentibus relictas accepiſſet, aut artis illius exercitio ſibi comparaſſet: nunc ad incredibilem opulentiam pervenit, per ſcelera ac ſacrilegia, fratrumque concuſſiones; dum injuria affectos decipit, promittens quidem ſeſe illis accepta mercede opem laturum, fallens autem ipſos, & ex facilitate litigantium, qui ut negotio liberentur, quidvis dare parati ſunt, lucrum inaniter captans, & pietatem quæſtum eſſe exiſtimans*. Alibi rur-
L. 5. c. 18. ſus idem Euſebius Apollonium illum fama celebratiſſimum inducit Montaniſtas inſectantem, qui ab iis omnibus dona & pecunias emungebant, quibus peſtilentiſſimæ doctrinæ ſuæ inſtillaſſent virus.

III. Sanctiſſimas quaſque & auguſtas dignitates demonſtrat Athanaſius promercales extitiſſe ſub Conſtantio Imperatore, qui ab Arianis faſcinatus Catholicos Epiſcopos loco movebat, ſubrogabat Arianos, non alio, quàm opum & donorum ſuffra-
Apolog. ad Conſt. gio commendatos. *Quiſquis fama opulentiæ notus erat, ad ſpem Epiſcopatûs pro Chriſtiana Religione Arianiſmum profitebatur, &c. Nec quæſitum, ſi quis eſſet irreprehenſibilis, ſed ſi quis plus pecuniæ offerret, nomine Epiſcopi honorabatur*.

IV. Ad omnes Provinciæ ſuæ Epiſcopos Baſilius encyclicas dedit Epiſtolas, ut eos dedoceret, quod temerè animo infixerant ſuo, jam ſimoniæ invidiam fieri illis non poſſe, qui pecunias non acciperent niſi poſt ordinationem celebratam, nec acciperent, niſi in ſanctiſſimos uſus expendendas, ut &
Epiſt. 76. reliquos Eccleſiæ proventus. *Feruntur quidam ex vobis, ab illis qui ordinantur, accipere pecuniam, idque quod pejus eſt, pietatis nomine palliare. Duplo namque puniendus venit, qui prætextu boni, quod malum eſt facit: tum quod operatur, quod bonum eſt; tum quod ad perficiendum peccatum, bono, ut dicitur, utitur cooperario*. Sciti ſſimè hîc declarat Baſilius magnopere aberrare, qui ſperent crimen novo crimine levari, vel obumbrari poſſe. Si crimini enim datur dona Spiritûs ſancti, quæ verè dona, & quidem inæſtimabilia ſunt, vili pretio addici; nova criminis exaggeratio eſt, has ſacrilegas hoſtias & profana ſacrificia aris admovere. Aberrabant rurſus turpiſſimè qui nihil pecuniæ accipi exiſtimabant, dummodo poſt ordinationem acciperetur. *Putant ſe nihil delinquere, quod non antè, ſed poſt manuum impoſitionem pecuniam accipiunt. At pecuniam accipere, accipere eſt, quandocumque fiat*. Tam poterant hæ pecuniarum largitiones gratuitæ non eſſe poſt ordinationem, atque ante. Ideo & hîc praſcribuntur.

V. In Concilio Calchedonenſi depoſitionis & *Can. 2.* excommunicationis ſententia innodati ſunt, 1. qui non ſuperiores tantùm, 2. ſed & qui minores Ordines pretio contulerint. 3. Sed & qui Officia ipſa Eccleſiæ, Oeconomos, Defenſores, & ejuſmodi alios pretio creaverint. 4. Quin & omnes quorum gratiæ & favori hæ donarentur Ordinationes. 5. Adde & ſequeſtres ipſos ac mediatores quæſtûs turpiſſimi. Si Canon hic cum Apoſtolico ſuperiùs relato componatur, facilè eluceſcet, quàm latiùs in dies effunderetur ſimonia, cùm novi Eccleſiæ Clericorum gradus, nova officia accederent. Sacris enim Ordinibus divina inſtitutione conſpicuis, minorum Ordinum officia acceſſere; & his rurſum acceſcere officia alia non pauca, quæ Clericis majoribus & minoribus delegari poſſent. Sed cujus demum cumque generis forent hæc Officia, qui ea ſibi pretio pararent, iis ſimoniæ labes inuſta eſt. Vix enim minores Ordines à majoribus hac quidem in parte ſejungi potuerant, cùm & ipſi ad Altaris miniſterium referantur. Et rurſus vix ſegregari poterant Oeconomorum & Defenſorum officia à minoribus Ordinibus, cùm & hæc Officia ſint. Alibi oſtenſum eſt, Notarii & Defenſoris officia inter minores Ordines à Pontificibus Romanis collocata eſſe, ut neceſſaria in his interſtitia antè ſervarentur, quàm ad ſacros Ordines quiſquam admoveretur.

VI. Perlectus eſt in eodem Concilio Calchedonenſi libellus ſupplex Theodori Diaconi, quo profitetur ipſemet annis ſe quindecim infatigata militia ſtipendia feciſſe in Clero & in obſequio Eccleſiæ & Epiſcopi Alexandrini, pinguioris Beneficii ſpe ductum. *Siquidem videbar fructu multorum anno-* *Act. 3.* *rum fraudari militia mea: majorem tamen honorem exiſtimans divini & venerabilis Myſterii miniſterium, quindecim annos in eodem Clero permanſi, ſperans & majorem honorem mereri*.

Si qui hoc exemplo confidant, purgari poſſe & abſtergeri ſimoniæ maculam, ubi quis vel Eccleſiæ, vel Epiſcopo diutina præſtat obſequia, ſpe aucſeatus ſuperioris Ordinis vel Beneficii, ii vehementer allucinantur. Libellus enim hic eſt ſupplex Diaconi, non definitio Concilii: nec ſpei, aut facto Theodori Diaconi, vel aſſenſio acceſſit Concilii, vel authoritas. Adde quod & Theodorus ille conteſtatur cum ſibi primarium ſcopum ob oculos verſatum fuiſſe, ut Altari miniſtraret, cui ſe totum devoviſſet, addixiſſetque, à quo ſtudio avocari ne inexpugnabili quidem potuiſſet odio Patriarchæ, à ſe alieniſſimi, & ſpem aſſurgendi altiùs ſuccidentis. *Majorem honorem æſtimans divini & venerabilis Myſterii miniſterium*. Non erat Theodorus ipſius Archiepiſcopi ſpeciali obſequio devinctus. Nec enim id tuliſſet Dioſcorus tum Patriacha Alexandrinus, alienato prorſus ab eo animo. Eccleſiæ & Altari affixus erat, nec inde reſiliſſet, etſi nulla uſquam ſpe alia lactatus fuiſſet. Si hoc animo cùm eſſet Theodorus, non neſcius tamen erat ſtatæ legis & vetuſtiſſimæ Eccleſiarum conſuetudinis, ut in diſpenſatione Ordinum, vel Beneficiorum, ſe-

niores ſemper Clerici anteponantur junioribus: unde & ipſe poſſet lapſu temporis ſublimius ad aliquod culmen vocari: nihil hic eſt proculdubio, cui ſimoniæ ſuſpicio aſpergi poſſet. Eſt enim communis ſimoniæ invidia danti, & accipienti. Non poteſt autem niſi quis valde inſaniat, ſimoniæ inſimulari Eccleſia, ubi Ordines & Beneficia iis potiſſimum hortatur conferri, qui diutius & ſtrenuius in Clero militarint. Ergo nec iis oblini poteſt ſimoniæ vel labecula, qui una maximè ſacri miniſterii admiratione & charitate altari ſerviunt diutiſſimè: ſed & qui tamen non poſſunt non advertere, qui poſſit fructus ex hoc diuturno obſequio exiſtere. Compertiſſimum eſt Eccleſiæ miniſterii ſacri mercedem ſempiternam in cœleſti gloria eſſe deſponſam; & ei tamen ipſa ſapientiſſimè temporales aliquos ingerit fructus. Ita & his Clericis propoſitum eſt ſuis obſequiis Deum demereri, & ejus ſibi gratiæ gloriæque opes acervare: at ubi præter fas probro & contumelia afficiuntur, jure ſuo meritoque conqueri poſſunt, præter ſtatas Eccleſiæ leges, & Ordinationum ſtatuta ſecum agi.

VII. Ab Epiſcopis Conſtantinopolitanis ſuſpicati ſunt nonnulli, aliquid pecuniæ exigi ſolitum, quaſi jure ſuo, cùm Epiſcopos ordinarent. Ejuſdem ſceleris reus factus eſt Ibas Epiſcopus Edeſſenus. *Adhuc & de Ordinationibus acciperat.* Neminem prætereit, quamlibet Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ rudem, perrexiſſe Chryſoſtomum in Aſiam, Epheſique abdicaſſe Epiſcopos ejus Exarchatus compluſculos, quòd ſimoniacè ordinati fuiſſent. In quo argumenti ſatis eſt, ut negemus ſimoniam tum certè in Eccleſiam Conſtantinopolitanam irrepſiſſe. At ubi Concilium Calchedonenſe Epiſcopo Conſtantinopolitano tres minores Exarchatus ſubjecit: tum Ancyranus Epiſcopus, Galatiæ primæ Metropolitanus, conteſtatus eſt, non abnuere ſe, quin ab Epiſcopo Conſtantinopolitano ordinaretur, dum iis poſthac abſtineretur exactionibus, quibus Eccleſiæ
Con. Calch. Act. 16. miram ad inopiam adigebantur. *Rogo, ut civitates pro ordinationibus non ſolvant. Si enim non in civitatibus hi, qui eliguntur à civitate, ordinantur, & Synodo Provinciæ comprobati, ſolvuntur ſubſtantia. Et hoc probatum habeo: qui pro eo qui ante me fuit, multa reddidi debita.* Tum Philippus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Preſbyter, ne ſibi Eccleſiæque deeſſet ſuæ, reſpondit, Jam per Leges & Canones has conſuetudines peremptas fuiſſe: alludens forſan ad Canones tunc jam editos in Concilio ipſo Calchedonenſi. *Ex Canone hoc interemptum eſt. Legibus & Canonibus hæc ſublata ſunt. Altaria munda ſunt.* Peccatum ibi ergo antè fuerat, eique morbo medicinam fecerat Concilium Calchedonenſe. Nec immunior hujus vitii Epheſus, ubi Antoninus Archiepiſcopus Epheſinus illos ordinaverat Epiſcopos, quos Chryſoſtomus ſacro gradu ejecit, juſſis Antonini hæredibus, aurum ut illis reſtituerent, quo hanc infamiam ſibi pepererant, confeſſi illud ſe corraſiſſe ex conjugum ſuarum muliebri mundo. *Saltem aurum quod dedimus recipiamus. Nam uxorum noſtrarum quædam dedimus vaſa.* Inſtantiſſimè ab Iſidoro Peluſiota commonitus eſt Cyrillus Archiepiſcopus Alexandrinus, ut ne humanitatem amplius, ne comminationes quidem adhiberet, ſed dira quæque Eccleſiæ tela intorqueret in Martinianum, qui ſemel Alexandriam profectus, & vacuus inde recedens, rurſus illuc commigraverat, auro ſuffarcinatus, quo
L. 1. Ep. 127 Epiſcopalem emeret dignitatem. *Martinianus nuper aurum Alexandriam præmiſit, Epiſcopatum aucupans.*

VIII. Hinc facilè odoramur Imperatoriis civitatibus potiſſimum, & Patriarchalibus Eccleſiis inſidiatam eſſe ſimoniam, quod ibi nimirum frequentiores eſſent Epiſcopatuum conceſſiones, electiones, ordinationes, ubi in auro plus eſſet ponderis & momenti, quam in Legibus, in Canonicis regulis, ju merito teſtatiſſimo. Sed & Principum Miniſtri emungere aliquid nummorum volebant à Præſulibus, quos ab Imperatore confirmari opus eſſet. Qui apud Theodoſium Juniorem gratiæ palmam obtinebat Chryſaphius, is à Patriarcha Flaviano aurum flagitavit, quo eminentiſſimæ Dignitatis compos fieret. Flavianus vaſa ſacra ad eum miſit, quæ ſine flagitio ne contrectare quidem poſſet: eo admonens, res Eccleſiæ omnes tam Deo ſacras eſſe, & tam non poſſe ad profanos uſus converti, quam hoſtias ſacras, & vaſa ipſa ſacrificii incruenti. Audiendus hic Evagrius: *Flavianus Chryſaphio aurum pro ejus ad Epiſcopatum ordinatione poſtulanti, ſacra Eccleſiæ vaſa, quo eum confunderet, miſit.* Charo ea Flaviano ſtetit conſtantia. Exaſperatus enim Chryſaphius, eas illi conſcivit procellas perſecutionum, quibus exagitatus Epheſino tandem latrocinio interemptus eſt. At ſi ceſſiſſet, januam forſan aperuiſſet fœdiſſimæ conſuetudini, & Ordinum nundinationi, & quacumque demum vita claruiſſet, non eam martyrii laurea illuſtraſſet. L. 2. c. 2.

IX. Adeunda jam nobis Eccleſia Latina eſt, ubi Concilium Eliberitanum expungi voluit vetuſtam conſuetudinem, nummos in ærarium Eccleſiæ conjiciendi, ubi quis baptizabatur. *Emendari placuit, ut hi qui baptizantur, ut fieri ſolebat, nummos in concham non mittant; ne Sacerdos, quod gratis accepit, pretio diſtrahere videatur.* Gratuita hæc fuiſſe dona, ſuadet & ſæculi tum purioris diſciplina, & ipſa in gazophylacium nummorum conjectio. Itaque nec umbram ſimoniæ ſuſpicari fas eſt. Sed annorum lapſu quæ libera fuerant dona, jam evadunt perſæpè neceſſaria. Ipſa enim conſuetudo inoleſcit in legem. Qui diu donari aſſueverunt, jam quaſi jure res debeatur, videntur exigere. Ita uſus ab origine innoxius, ſenſim & inopinatò fit ſimoniacus, atque adeo à Conciliis abolendus, ſi vel maximè aliis ex fontibus Clero affluat, quo ſuſtentetur. Can. 48.

Nec ſecus in Eccleſia Græca tempore ipſo B. Gregorii Nazianzeni. Inſulſo eo prætextu pauperes baptiſmum procraſtinabant, quod ad manum non eſſet, quod Eccleſiæ offerrent in lavacro. *Turpe eſt dicere, Ubi eſt munus, quod propter baptiſmum offeram? Ubi ea quæ ad initiatores meos excipiendos referuntur.* Reſpondet Nazianzenus, unum deſiderari munus, quo ſemetipſos Deo offerant, Preſbyteroſque morum ſuorum pietate alant. *Teipſum offer, honeſta & laudabili vita me ale.* Ita ergo res comparatæ erant. Eccleſia nihil ipſa quidem exigebat: at tenuiores vix perſuadere ſibi poterant, non neceſſariò & paſcendum ſibi, & munerandum eſſe Miniſtrum Baptiſmi. Simoniæ ne tantilla quidem hic ſuſpicio Nazianzeno. Et tamen cupiebat ille dona ea aboleri. Orat. 40.

X. Prohibebat & Gelaſius Papa, nequid exigeretur pro Baptiſmo & Confirmatione, ne eo alienarentur homines ab his ſacramentis. *Baptizandis, conſignandiſque fidelibus Sacerdotes pretia nulla præfigant, nec illationibus quibuſlibet impoſitis, exagitare cupiant renaſcentes, quoniam quod gratis accepimus, gratis dare mandamur. Et ideo nihil à prædictis exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione revocati, redemptionis ſuæ cauſas adire deſpiciant.* Summovebant Eliberini Patres voluntaria Epiſt. 9.

etiam dona. Gelſius liberas boſtias, & ſpontaneas non auffert oblationes, exigi vetat.

X I. Jam ſi ad incruentum progrediamur ſacrificium, nemini unquam in mentem venit, ſimoniæ infamiam aſpergere iis oblationibus, quas ſponte efferunt ii, pro quibus cœleſtis Hoſtia immolatur. Quin ſuprà à ſanctis Patribus excitabantur fideles ad offerendum; eorum qui obtuliſſent nomina palam recitabantur, quod eodem recidit ac ſi diceatur pro illis ſpecialiter litatum fuiſſe; denique ipſius oblationis ſuæ parte aliqua conſecrata in ſupercœleſtem hoſtiam tranſiebantur, reliqua in Cleri & pauperum ſuſtentationem conſumenda. Prompta eſt autem & obvia hujus diſcriminis ratio: quòd voce ipſa naturæ, & lege Religionis cogantur fideles offerre Sacerdotibus, quod pro ipſis offeratur Deo, vel ad eluenda delicta, vel gratiis referendis, vel novis beneficiis exorandis. Itaque ſacramenta quidem alia nullo pretio diſpenſanda ſunt, cùm gratiæ eæ ſint, nec ullo poſſint pretio æſtimari. At offerenda hoſtia Deo à ſacerdote pro populo, priùs à populo ipſi offerenda eſt ſacerdoti. Offert enim Deo ipſe populus, & pro ſeipſo fidelis quiſque, ſed per ſacerdotem. In Concilio Carthaginenſi IV. ſtatutum eſt, ut Pœnitentium, quos ante reconciliationem mors intercepiſſet, oblationes admitterentur, & pro eis ſacrificium incruentum cele-
Can. 79. braretur. *Memoria eorum orationibus & oblationibus commendetur.*

X II. Pro mortuis offerri ſolitum ait Auguſtinus, non ſolum, quo ad altare ſacra fierent, ſed & quo pauperes alerentur, adeoque & pecuniam. Modicos ſanè hos ſumptus eſſe vult ſanctus Pater, & pecuniam in pauperes ex tempore erogari. Sed tum quidem temporis poterant fere pauperes inter Beneficiarios recenſeri; poterant & Clerici, paupertatis jure complures, pecuniæ hujus participes fieri; denique oblationes cæteræ omnes, principis hoſtiæ veluti comites erant, quæ in Euchariſtiam conſecrabatur; uti & in ſacris Moſaïcis immolandæ hoſtiæ accedebant compluſculæ oblationes aliæ, vinum, panis, oleum, thus, quibus ex omnibus unius hoſtiæ perfectio, atque abſolutio conſurge-
Epiſt. 64. bat. En ipſa Auguſtini verba: *Oblationes pro ſpiritibus dormientium, quas verè aliquid adjuvare credendum eſt, ſuper ipſas memorias non ſint ſumptuoſa, atque, omnibus petentibus ſine typho, & cum alacritate præbeantur, neque vendantur. Sed ſi quis pro Religione aliquid pecuniæ offerre voluerit, in præſenti pauperibus eroget. Ita nec deſerere videbuntur memorias ſuorum, quod poteſt gignere non levem cordis dolorem; & id celebrabitur in Eccleſia, quod piè & honeſtè celebrabitur.* His ſanè verbis, *aliquid pecuniæ offerre*, non obſcurè declaratur, pecuniam ipſam, quæ offerebatur, hoſtiam verè & oblationem habitam fuiſſe, eam videlicet hoſtiæ totius partem, quæ à ſacerdotibus abſumebatur.

X III. Ab Ordinationibus quam exularet ſimonia, declarat Tertullianus in Apologetico: *Præſident probati quique Seniores, honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adepti, neque enim pretio ulla res Dei conſtat.* Sed non ſemper eam retinuere Clerici abſtinentiam pecuniæ & donorum. Iraſcitur Hieronymus Epiſcopis, qui Ordines, vel Beneficia iis conferunt, qui ſibi à Magnatibus commendati fuere, vel quorum deliniti fuere obſequiis,
Adverſ. Jovin. l. 1. *Quidam Pontifices divitum obediunt juſſioni, quodque his pejus eſt, illis Clericatus donant gradum, quorum ſunt obſequiis deliniti.* Quàm piè, tam validè & alibi in eos efferveſcit, qui in ſanctiſſimis Dignitatibus conferendis, abduci ſe ſinunt & pellici, vel precibus mulierculárum, vel terrenis cupiditatibus, vel obſequiis hominum, doctrinæ, & virtutum omnibus præſidiis deſtitutorum.
In Iſaïam. c. 17. *Cernimus plurimos hanc rem Beneficium facere, ut non quærant eos in Eccleſia columnas erigere, quos plus cognoſcant Eccleſiæ prodeſſe, ſed quos vel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequiis deliniti, vel pro quibus majorum quiſpiam rogaverit, & ut deteriora taceam, qui ut Clerici fierent, muneribus impetrarunt.* Nec injuria Hieronymus conglomerat has omnes vel Ordinum, vel Beneficiorum conferendorum perverſitates. Nam & pecunia, & munera, & obſequia, & Magnatum amor & favores, inſtrumenta ſunt avaritiæ & cupiditatum, & his quidquid comparatur, pretio ſui generis aliquo comparatur, & ea, etſi diverſa, nundinatio tamen eſt. Quocumque modo, ita dare, & accipere, ſimoniacum eſt. Unde Chryſoſtomus:
Hom. 3. in Acta. *Cogita quid acciderit Simoni. Quid enim refert, ſi non das pecuniam, ſed pecuniæ loco adulans, ſubornas, multa machinaris? Pecunia tua tecum ſit in perditionem, ad illum dictum eſt; Et his dicetur, Ambitio tua tecum ſit in perditionem; quoniam putaſti ambitu humano poſſidere dona Dei.*

X IV. Objicit ſibi alibi Hieronymus exemplum Saülis, qui munuſculo antè ſibi aliquo demerendum eſſe Samuëlem animo præſumebat, quàm eum conſuleret. Uxor quoque Jeroboami Regis muneribus aggreſſa eſt Achiam Prophetam, ut filii ſanationem impetraret. Reſpondet autem ſanctus Pater, Iſraëlitis ad Gentilium vates & oracula frequenter adiiſſe, & hac exinde ſtultiſſima perſuaſione occupari potuiſſe, tam veri Dei, quam dæmonum vates inacceſſos fore, niſi munera aditum panderent. Non legitur porro Samuël quidquam à Saüle accepiſſe, quin immo, & tecto illum, & epulo excepiſſe.
In Michæ. c. 3. *Non enim ſcriptum eſt, quod Samuël acceperit, aut quod illi obtulerint, quin potius à Propheta paſcuntur, & invitantur ad prandium.* Similiter & Michæas non dona tantum repudiavit Reginæ, ſed & magna eam verborum aſperitate caſtigavit, filiique prænuntiavit interitum. *Dicitur, quid illa portaverit, & tamen Propheta non ſcribitur accepiſſe, quippe cum corripuerit eam, & venturum luctum prædixerit.* Ignoſcendum denique cenſet Hieronymus fore, ſi quinque tantum obolorum dona eſſent, ut Saülis. *Et noſtri igitur Sacerdotes, utinam non pretia villarum, ſed quinque obolos acciperent.* Narrat idem alibi in vita B. Hilarionis, nihil unquam muneris ab eo admiſſum fuiſſe, cùm paſſim ingererentur dona ab iis quos ſanitati reddiderat; ne pati ſe cum Gieſi & Simone damnationis vinculo conſtringeret.

X V. Univerſim æſtimat Ambroſius, Sacramenta tanti eſſe pretii, ut dari poſſint; emi, vendique non poſſint: gratiæ enim ſunt, non merces: aut cœleſtes merces, cœleſtibus tantum virtutibus comparandæ.
In Luca. L. 4. c. 4. *Non enim pretio taxatur Dei gratia: nec in Sacramentis lucrum quæritur, ſed obſequium Sacerdotis. Habes Domini præceptum, vatis exemplum, gratis accipere, gratis dare: nec vendere myſterium, ſed offerre.* Luculenter autem idem ipſe Prælatos admonet, ut non ſuis tantùm, ſed & Miniſtrorum manibus munera excutiant, Eliſæi Prophetæ exemplo. *Non tamen ſatis eſt, ſi lucrum ipſe non quæras: familiæ tuæ quoque cohibendæ ſunt manus, nec hoc ſolum expoſcitur, ut te ſolum caſtum immaculatumque cuſtodias. Non enim dixit Apoſtolus, Te ſolum, ſed teipſum caſtum cuſtodias. Quæritur ergo non ſolum tua ab hujuſmodi*

mundiait, ſed etiam domûs tua caſtitas. Et infrà: *Si te feſellerit ſervulus, prophetico deprehenſus repudietur exemplo.* Inexorabilis hæc Ambroſii inclementia in ejiciendis ſervis, qui furtivo munuſculo manus ſuas, domini famam, ſacramenti ſanctimoniam contaminaverint, utriuſque Teſtamenti paginis approbatur. Inexpiabile enim in his comperitur ſimoniæ crimen in Gieſi & in Simone. *Inexpiabilis eſt enim venditi culpa Myſterii.* Sed & in poſteros traducitur ſervi vindicta ſimoniaci: *Et gratia vindicta cæleſtis in poſteros tranſit.* Eum denique finem fructumque conſequitur ſimoniacorum avaritia, ut acervos ſibi congerat iniquitatum & pœnarum. *Non tam patrimonium facultatum, quàm theſaurum criminum congregarunt, æterno ſupplicio, & brevi fructu.*

CAPUT L. *P. 2. l. 3. c. 9.*

De Simonia in profitenda Religione ab anno Christi quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. II. Variæ Conſtitutiones Regularum Monaſticarum S. Benedicti, S. Cæſarii, Tetradii, S. Iſidori, S. Fructuoſi, de partitione à Monacho profitente terrenorum ſuorum bonorum.

III. Aliæ alia præcipiunt, ut detur pauperibus, Monaſterio, proximis. Sed omnes conſentiunt, ne quid pro Monaſterio exigatur. Ne ſinit quidem B. Fructuoſus, ut quidquam gratis detur.

IV. Vetat Gregorius quidquam exigi à Virginibus, quas conſecrationis velo donat Epiſcopus.

V. Omnia tunc Cœnobia à conditoribus idonea dote inſtruebantur, accedebant & frequentes oblationes, dona ingentia.

VI. VII. Pleriquе in profitendo ſponte ſua res ſuas magna ex parte Cœnobio addicebant.

VIII. Ex Auguſtino rurſus id probatur, complures ante profeſſionem ſuo Monaſterio dediſſe.

IX. Fundatores autem lautiſſima & opima prædia donaſſe.

X. Cùm hæreditates adire ſemper tum poſſent Monachi & Moniales, difficile non erat à profitentibus nihil exigi.

XI. Nummorum aliquid corrogabant tenuiores virgunculæ, quod in profitendo offerrent.

I. EX Regula B. Benedicti conſtat, ab adultis Religionem profitentibus, moris fuiſſe nihil exigi, nihil renui. *Res ſi quas habet, aut eroget priùs pauperibus, aut conferat Monaſterio.* Quoad impuberes autem ditiores, ſacramento adigebantur proximi, ne quid illis darent propriè & privatim habendum: ſi quid largiri cuperent, Monaſterio largirentur. *Si aliquid offerre volunt in eleemoſynam Monaſterio, &c.* Denique nec tenuiſſimorum filii rejiciebantur. *Cap. 58. 59.* *Qui verò ex toto nihil habeat, impliciter petitionem faciant, & cum oblatione offerant filiam ſuam coram teſtibus.*

Hortatur Regula Tetradii, ut Religioſum amplexaturi propoſitum, ſua diſtrahant omnia, & pauperibus erogent, ut perfectionis ſectatoribus in Evangelio præcipitur. *Cap. 1.* *Chartas venditionis faciat, ſicut Dominus præcepit, Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, &c.* Si Evangelico ei mandato accommodare ſe refugiant, optio illis ſit, ut ſua vel Monaſterio, vel proximis dimittant: *Si non vult vendere, donationis chartas aut parentibus, aut Monaſterio faciat.* *Cap. 4.*

Cap. 91. Regula B. Cæſarii vendi, aut dari præcipit, nec exprimit quibus detur. At Magiſtri Regula confeſtim vendi & dari hortatur omnia pauperibus, convenienter Chriſti verbis. Si proximi autem, vel terrenarum opum cupidiores, vel reliquis conſulentes filiis, ab hoc abhorreant perfectionis præcepto; conſilio clementiori illos impertit Auctor Regulæ, & ad eorum patientiam magis temperato, ut portionem ſubſtantiæ quæ profitentis propria eſt, partiantur inter carnales fratres, & Monaſterium, & pauperes. *Quid ſi fortè propter immanitatem* *Cap. 4.* *divitiarum, vel amorem nutrita domi familia, gravis & minùs dulcis hæc divina præceptio convenit, audiat Regula noſtra à Patribus ſalubre ſtatutum conſilium, De portione ejus tres fiant portiones.*

Beatus Iſidorus Epiſcopus Hiſpalenſis integrum eſſe vult profitenti, ut vel pauperibus ſua largiantur, vel Monaſterio. *Omnia ſua primùm aut indigentibus dividant, aut Monaſterio conferant.* At beatus Fructuoſus Braccharenſis Epiſcopus expertos Monachos, qui ſua Monaſterio tradidiſſent, in quo profitebantur, inde anſam captare reſiliendi è clauſtris, & repetendi quod dediſſent, conſtituit nihil omnino accipi à profitentibus, nec antè ad profeſſionem quemquam admitti, quàm ſua pauperibus omnia erogaſſet. *Comperimus, per minùs cauta Mo-* *Cap. 18.* *naſteria, qui cum facultaticulis ſuis ingreſſi ſunt, &c. Nihil de priſtinis facultatibus ſuis, in eundem locum, ubi ingredi ſe petit Monaſterium, vel ad unum nummum recipiatur, ſed & ipſe manu ſua cuncta pauperibus eroget, &c.* Quæ verba videri poſſunt ex Caſ- *L. 4. c. 4.* ſiano decerpta.

III. Ex his omnibus porro Regulis dilucidum eſt, 1. Illud primò conſilium inſuſurratum fuiſſe profitentibus Religionem, vel eorum cognatis, ut Evangelicæ obſequerentur præceptioni, & venderent, darentque pauperibus vel hæreditates ſuas, vel eam paternæ hæreditatis portionem, quæ ſibi obveniret. 2. Si Profitentes, vel eorum proximi ſubalieno eſſent ab hac præceptione animo, & donare cuperent aliquid Monaſterio, ſuadebatur, ut ſua cognatis, Cœnobio & pauperibus dividerent. 3. Unus fuit Fructuoſus, qui ſpontanea Profitentium dona aſpernatus ſit. 4. At manifeſtiſſimè & conſtantiſſimè illud hîc tenetur, omnium conſenſu Regularum & Cœnobiorum confirmatum, nihil ut à Profitentibus exigatur.

IV. Vetuſtiſſimam in Sardinia reſtituit Gregorius Magnus conſuetudinem, ubi ad Archiepiſcopum Calaritanum ſcribens, vetuit ne quid acciperet ab iis Virginibus, quas ſolenni velo conſecraret. *De ordinationibus verò, vel de nuptiis Clericorum,* *L. 3. Ep. 24* *aut de iis quæ velantur virginibus, nullus, ut nunc fieri dicitur, quidquam præmii præſumat accipere. Niſi quippiam ſua ſponte offerre maluerint.* Non prohibet ſpontaneas admitti oblationes.

V. Sed illud diligenter obſervandum, non eſſe paſſum Gregorium Cœnobia fundari ulla, quæ non probè dotarentur. Epiſcopo Neapolitano per litteras mandavit, ut Capellam Monaſterii virginum ab opulenta Matrona fundati conſecraret, dum ratum eſſet Matronæ teſtamentum; tertia pars bonorum ejus, ut illa jubebat, reapſe adjiceretur Cœnobio; ac oblationes, aliæque largitiones omnes eidem cederent, nec ad earum partem ullam Epiſ- *L. 2. Ep. 39.* copus vel Clerus venirent. Quoad Monachorum Cœnobia, ad Archiepiſcopum Ravennatem idem reſcripſit Gregorius, ne eorum reditus à Clericis arrodi ſineret; nec Cœnobium condi ſineret, niſi idonea redituum antè copia eſſet adſignata. *Si ta-* *L. 6. Ep. 40.* *men talia loca ſunt, ut ſit unde ibi ſubſiſtere valeant.* *L. 7. c. 6* Ita facilè abſtinebant Cœnobia, ut ne quid à Profitentibus exigerent. Extruxerat ipſe Gregorius jam inde ab exordio converſionis ſuæ ſex Monaſteria in Sicilia, quibus tantum agrorum proventuumque contulerat,

contulerat, ut nullo vitæ ſubſidio Monachi indi-
gerent. *Quibus tantum prædiorum contulit, quantum*
poſſet ad victum quotidianum Deo illic militantium ſi-
L. 1. c. 5. *ne indigentia ſuffragari.* Ita Joannes Diaconus in ejus
vita.

Ubi Apoſtolico Throno potitus eſt, conqueſtus
eſt Gregorius idem ad Abbatem Joannem, quod non
eo quo par eſſet ſtudio Monachi ejus in lectiones
ſe divinas immergerent, cùm abundarent eis ex
ſpontaneis Laicorum oblationibus alimenta. *Con-*
L. 2. Ind. 11. *ſiderare neceſſe eſt, quantum peccatum eſt, ut ex aliena*
Epiſt. 3. *oblatione Deus vobis alimoniam tranſmiſerit, & vos*
mandata Dei diſcere negligatis. Nec temerè tamen
conjicimus, ex novis in dies Gregorii largitioni-
bus, complurium reditus Monaſteriorum exube-
raſſe. Cùm à Nobilibus enim & prædivitibus ille
accepiſſet triginta auri pondo ad redimendos cap-
tivos, mediam ejus pecuniæ partem diſpenſavit
Monialibus Romanis ter mille, quibus non erant
ſæviente hyeme veſtes, quibus noctu cubantes ope-
rirentur. Quanquam enim annis ſingulis octoginta
libras dono acciperent ab Apoſtolica Camera, non
tamen inde ſatis proviſum eſſe poterat tanto exa-
mini ſanctiſſimarum Monialium, quarum jejuniis
& precibus, ceu tut... mo propugnaculo Romana
civitas muniebatur adversùs enſes Longobardo-
L. 6. Ep. 23. rum. *Nam juxta notitiam, qua diſpenſantur, tria*
millia reperiuntur. Et quidem de ſancti Petri Apoſtolo-
rum Principis rebus octoginta annuas libras accipiunt.
Sed ad tantam multitudinem iſta quid ſunt? maximè
in hac urbe, ubi omnia gravi pretio emuntur. Harum
verò talis vita eſt, atque in tantum lacrymis & abſti-
nentia diſtricta, ut credamus, quia ſi ipſa non eſſent,
nullus noſtrûm jam per tot annos in loco hoc ſubſiſtere
inter Longobardorum gladios potuiſſet.

Suo in Sicilia Nuntio præcepit idem Gregorius,
ut Cœnobio conſignari curaret omnes Monialium
copias, quæ in illud contruſæ fuerant, ut carna-
lem lapſum pœnitentiæ lacrymis eluerent. Ut cui
earum alendarum fovendarumque onus & cura man-
dabatur, ei cederent & earum facultates: *Donatio-*
L. 1. Ep. 41 *nem ancillæ Dei, quæ lapſa eſt, & in Monaſterio data,*
omni poſtpoſita tarditate reſtitue: quatenus ipſe locus
rerum ejus ſtipendia habeat, qui ejus ſollicitudinis la-
bores portat. Sed & quidquid ab aliis ex ejus ſubſtan-
tia tenetur, recollige, & Monaſterio præfato trade.
Cùm alius quiſpiam in Monaſterium ſemet ipſe
abdidiſſet, ut Scripturarum divinarum lectioni to-
tum ſe dederet, voluit Gregorius, ut ex ejus patri-
monio ſumptus ad ejus ſuſtentationem decerperen-
tur, ut qui manibus operari non poſſet. *Cui vix po-*
L. 7. Ep 1. *tui imponere, ut expenſas eidem Virigantino in Mona-*
ſterio, quo lectioni vacat, & laborare non poteſt, pa-
rum aliquid de ſubſtantia matris ſuæ dare debuiſſet.
Non ergo diſplicebant Gregorio pecuniariæ pen-
ſiones Monachorum, qui ſe opere manuum non
ſuſtentant.

Docet & alibi fuiſſe Monaſteria nulla dote in-
ſtructa, & quæ id quoque palam profitebantur,
nullos à ſe fundos poſſideri. Id genus fuit Cœno-
bium ſanctiſſimi viri Iſaaci, qui oblatos ſibi agros
repudiavit, & Monachis ſuis necdum tantæ abdi-
cationis patientibus reſpondit, Monachi nomine
exuendum, qui terrenas poſſeſſiones concupiſcat.
Dialog. l. 3 *Monachus qui in terra poſſeſſiones quærit, Monachus*
c. 14. *non eſt.* Sed ejus ordinis rariſſima erant Cœnobia;
& ſatis ſuperque Gregorius ipſe teſtatus eſt, quàm
vehementer cuperet, ut copioſè dotarentur Cœno-
bia Virginum, ne rei temporalis inopia, & ino-

piæ comes ſollicitudo ſpiritalem peſſumdarent diſ-
ciplinam. A terrenis cupiditatibus alieniſſimo erat
ſanctiſſimus Pontifex animo; & ſollicitè tamen ip-
ſemet adlaborabat, ut iis fruerentur Cœnobia hæ-
reditatibus, quæ ſibi Monachorum ſuorum morte
obveniſſent. Candidus Abbas Monaſterii Romæ
poſiti, & miles neſcio quis frater Monachi in ejus
Cœnobio mortui, de hujus bonis judicio conten-
debant: ſuas partes interpoſuit Gregorius, ut con-
cordia litem componerent, concordiæ ſive tranſac-
tioni robur ipſe addidit ſua confirmatione. *Cum* L. 7. Ind. 2.
noſtro quoque conſenſu commoda tranſactionis paginæ Epiſt. 13.
interveniente, deciſa eſt cauſa. Exigebantur ergo tunc
patrocinante Canonum & Legum authoritate, à
Monachorum & Monialium cognatis, non munera
& pecuniæ ad Profeſſionem, ſed hæreditates ipſæ,
ſive ſuperſtites eſſent, ſive fato jam ſuo abrepti eſ-
ſent, qui in Cœnobio profeſſi erant.

VI. Præter reditus Monaſterio ex agris & fun-
dis dotalibus emergentes, præter oblationes, præ-
ter extraordinarias erogationes, illud quoque acce-
debat, quod plerique Profitentium ſuo ex cenſu
ſtatim inſerebant Monaſterio. Id jam manifeſtum
fecimus ex antedictis, ſed & illud rurſum firmari
poteſt ex ea tum frequenti & neceſſaria cautione,
qua utebantur, ne inſoleſcerent ſupra alios ii qui
ſoli aliquid contuliſſent. Objurgabat ex ſuis ali-
quos B. Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus, graviter-
que admonebat, tutius & conducibilius fuiſſe, ſuas
ut quiſque opes in ſæculo modeſtè & temperanter
retineret, quàm ut de iis Monaſterio collatis fœ-
diſſima jactantia intumeſceret. *Qui aliquid habentes* Regula c. 8.
in ſæculo convertuntur, non extollantur, ſi de ſuis facul-
tatibus quodcumque Monaſterio contulerunt: ſed potiùs
timeant, ne per hæc in ſuperbiam labantur.

VII. Iiſdem jam olim Auguſtinus monitis Mo-
niales inſtruxerat, inaniter eas ſua pauperibus ero-
gaſſe, ſi ex contemptu, quàm ex ipſa poſſeſſione
divitiarum inſolentiùs ſuperbirent. *Quid prodeſt diſ-* Epiſt. 109.
pergere dando pauperibus, & pauperem fieri, ſi anima
miſera ſuperbior efficiatur contemnendo, quàm fuerat
poſſidendo?

VIII. Sed ex eodem ſanctiſſimo Patre apertè
declaratur, quæ Monaſticam amplecterentur inſti-
tutionem, eas ſe totas, hoc eſt, non ſe tantùm,
ſed & unà res ſuas Deo, Cœnobio & pauperibus
dicaſſe. *Quæ aliquid habebant in ſæculo, quando in-* Ibidem.
greſſæ ſunt Monaſterium, libenter velint illud eſſe com-
mune. Quid apertius? quod propriè priùs & ſingu-
læ poſſidebant, poſſidebant poſtea univerſæ in com-
mune. Admittebantur pari hilaritate, & quibus
nihil prorſus rei erat: ſed hæc ipſa divitum largi-
tas id præſtabat, ut & pauperes admitti, alique
poſſent.

IX. Ideo & idem alibi Doctor ſanctiſſimus ait,
juxta Pſalmos Davidis, ſuper cedros Libani tunc
nidulari aviculas, cùm ruſtici, opifices, mendici,
Monaſticæ ſe vitæ devoverent in iis Cœnobiis, quæ
conſtruxit ſæcularium virorum opulentia, ædes,
hortos, latifundia ſua largientium. *Etenim cedri Li-* In Pſal. 103
bani nobiles, & divites, & excelſi hujus ſæculi, quo- Conc. 3.
niam cum timore audiunt, Beatus qui intelligit ſuper
egenum & pauperem; attendunt res ſuas, villas ſuas,
& omnes ſuperfluas copias, quibus videntur excelſi, &
præbent illas ſervis Dei, dant agros, dant hortos, ædi-
ficant Eccleſias, Monaſteria, colligunt paſſeres, ut in
cedris Libani nidificent. Attendite totam terram, ſi non
ita eſt. Jam inde ergo ab ævo Auguſtini, hoc eſt,
exeunte quarto, & ineunte ſæculo quinto, horti,

palatia, prædia, immenſæ Procerum Romanorum opes devenerant in manus pauperum, paupertatis Evangelicæ ſectatorum. Non occludebantur pauperibus fores Monaſteriorum, quæ pauperibus excipiendis opulentiſſimi quique fundaſſent. *Minutè hujus ſæculi, paſſeres videntur. Quid magnum dimiſerunt? Alius ſe convertit, dimiſit cellam patris ſui inopem, vix unum lectum, & unam arcam. Convertit ſe tamen, factus eſt paſſer, &c.*

X. Sed nullo ex capite invictius oſtenditur, quàm non poſſet quidquam à profitentibus exigi, quàm ex ea facultate, quam retinuerant ſemper Monachi, & quam eis integram ſuis Legibus Juſtinianus Imperator vindicavit, ſuccedendi, & hæreditates excipiendi, quæ ſibi obtigiſſent, eaſque vel totas, vel ex parte transfundendi, in pauperes, in Monaſteria, in proximos; dum nequid privatis & propriis uſibus retinerent. Ecquis enim ambigat, quin harum largitionum rivulus ſemper uberrimus influeret in proprium profitentis Cœnobium? Proclivius enim eſt in communi poſſidere, quod ſejunctim priùs & propriè poſſidebatur, quam ut eo ſe quis in totum abdicet. Ad id alludere videbatur Auguſtinus his verbis ſuprà relatis. *Quæ aliquid habebant in ſæculo, quando ingreſſæ ſunt Monaſterium, libenter velint illud eſſe commune.*

XI. Nec illud recedit a veriſimili, uſque adeo uſitatiſſimum fuiſſe, ut puellæ, quæ in Clauſtra ſe conferebant, conferrent & aliquid rerum ſuarum: ut quæ omnium prorſus inopes erant, luctarentur tamen, & induſtriam ſuam explicarent, ut undecumque aliquid corraderent, quo profeſſionem ſuam cohoneſtarent. Perſtrinximus jam ſuprà illius hiſtoriam Monachi, de quo ſermo habetur in vita ſancti Joannis Eleemoſynarii. Cùm enim aurum ille reſpuiſſet ſibi oblatum, & illud præ ſe ferret, Qui auro egeret, Monachum non eſſe: *Monachus ſi fidem habet, auro non indiget: ſi autem auro eget, fidem non habet.* Is ipſe tamen aliquandiu cum puella virgine mendicavit, ut pecuniæ illi aliquantulum pararet, quo in Monaſterium mox admitteretur.
Cap. 33. *Gyrabam cum ea in ſimplici corde, expoſcens modicum ſumptum, quatenus introducerem eam in Monaſterium.*

CAPUT LI. *P. 2. l. 3. c. 10.*

De Simonia rurſus in profitenda Religione per eadem ſæcula.

I. Rurſum probatur à Monachis & Monialibus aditas eſſe hæreditates, & ex iis non parum ditata Cœnobia.

II. Succenſebant ſancti Patres parentibus, qui filias ſuas Chriſto ſponſo ſeſe devoventes non eadem ſaltem dote donabant, quaſi viro mortali nupſiſſent.

III. Volebant iidem Patres, ut quibus liberi ſunt, ii Chriſtum in liberorum & hæredum numero ſcriberent.

IV. Cùm Moniales per plura ſæcula paternas ædes incoluiſſent, & cum fratribus ſororibuſque in partem hæreditatis ſuæ ſuccedere inſueviſſent, non pejore fuere conditione, ubi ſe clauſtris incluſere.

V. Ex Regiis Burgundiorum Legibus & Imperatoriis Monachi non excidebant jure ſuccedendi.

VI. Harum legum deſuetudine & oblivione mos inolevit accipiendi aliquid à profitentibus.

VII. Lege Burgundionum Monialibus non annuebatur, niſi penſio pecuniaria, dum vitæ ſuperaret.

VIII. Vix olim ſimoniæ imputabatur, aliquid exigi à profitentibus.

IX. Recentiori Scriptori viſum eſt, quod accipitur à profitentibus, eum juſtam eſſe compenſationem juris ſuccedendi, quo ſe iam abdicant.

I. ADmirabiles ſcriptis mandavit Hieronymus Malchi Monachi errores, caſuſque ſtupendos, inde ducto eorum exordio, quòd Cœnobio exceſſerit reſcita patris morte, ut matri ſolatio eſſet, eorum divenderet hæreditates, pretium tripartito divideret, pauperibus, Monaſterio, ſuis ipſius uſibus. *Ut ſolarer viduitatem matris, & exinde venumdata poſſeſſiuncula, partem erogarem pauperibus, & ex parte Monaſterium conſtruerem, (quid erubeſco confiteri infidelitatem meam?) partem in ſumptuum meorum ſolatia erogarem.* Cap. 3. Arſenius ille tot virtutum inſignibus clariſſimus, proſciſſas voluit tabulas teſtamenti Senatoris cujuſdam, ſibi carne conjunctiſſimi, à quo hæres ſcriptus fuerat. Prohibitus ne laceraret, ab eo qui eas detulerat, eas illi reddidit, conteſtatus ſe jam ante Senatorem diu mortuum fuiſſe, ideoque nec ab eo potuiſſe ad hæreditatem vocari. *Ego priùs mortuus ſum quam ille, ipſe autem modo mortuus eſt, quomodo me fecit hæredem?* Mitto alia exempla, quæ leges, ſi vacuum erit, in vitis Patrum. Plurimis enim ibi exemplis frequens illa declaratur Monachorum tentatio, qua deludebantur, ſpe excipiendæ paternæ hæreditatis, in paupereſque diſpergendæ.

Vita Patr. Roſweid Verba Senior. L. 6. c. 2. L. 7. c. 24

Uſu tamen aliquando venit, ut ſpiritalis animarum regiminis peritiſſimi, aſſentirentur Monachis ad excipiendas quæ obvenerant hæreditates, ut patet ex reſponſione Abbatis Paſtoris ad Monachum, qui illum hac ipſa de re percunctatus fuerat. *Si dixero, Da eam hæreditatem in Eccleſiam, Clerici ſibi facient convivia ex ea. Si autem dixero, Da eam parentibus tuis, non eſt tibi merces. Si verò dicam, Da pauperibus, ſecurus eris. Quidquid ergo vis, vade, fac, ego cauſas non habeo.* L. 10. c. 36 Non ambigebat Abbas prudentiſſimus, quin tam opulenta hæreditas, *dimiſſa eſt mihi omnis hæreditas*, in Clericorum ſi manus veniret, in epulas abligurireturi: ſi proximis dimitteretur, nullus hinc æternæ illius fructus exiſteret gloriæ, quæ pauperum amatoribus deſponſa eſt. Ita totum addicebat pauperibus, quorum è numero expungi non poſſunt Monachi. Si enim affirmabat Auguſtinus toto orbe ditiſſimos quoſque Palatia ſua Monachis addixiſſe, qui potuiſſent Monachi non & ipſi, ubi dabatur, inſtituto ſuo favere.

Abrahamus ſplendidum Eremi lumen, anno poſtquam ſæculo renunciaverat duodecimo, audita parentum morte, certiorque factus ab iis ſibi auri vim, agrorumque plurimum dimiſſum eſſe, ipſe quidem à ſacro receſſu ſuo non diſceſſit, illa omnia pauperibus per unum ex amicis erogari fecit. Ita enim in vita ejus apud Roſveidum: *Aurum ei copioſum prædiaque reliquerunt. Qui rogans amicum quendam admodum ſibi charum ad diſtribuenda univerſa indigentibus ac pupillis officium religioſum ei injungit, ne ipſius orationibus impedimentum, hujus rei gratia gigneretur.* Cap. 3. Author eſt Hieronymus ipſe B. Hilarionem ex ſolitudine poſt obitum parentum in patriam remigraſſe, hæreditatem partim fratribus, partim pauperibus diſtribuiſſe, unam ſibi cœleſtis patriæ ſpem reſiduam feciſſe. *Reverſus eſt cum quibuſdam Monachis ad patriam, & parentibus jam defunctis, partem ſubſtantiæ fratribus, partem pauperibus largitus eſt: nihil ſibi omnino reſervans.* In vita Hilarionis. Bona criticorum venia obiter attingam teſtamentum Gregorii Nazianzeni, qui ad Monachorum ſe mores compoſuit, & teſtamentum tamen edidit, quo hæredem ſibi eſſe ſanxit mobilium & immobilium omnium Eccleſiam Nazianzenam, agello tamen aliquo

Iuris Orien Part. 2 pag. 203. 204.

in Monachum Euſtathium tranſcripto, quem domi ſuæ aluerat.

II. Præter has obſervationes, quæ declarant quam non ægrè ſeptingentis, vel octingentis poſt Chriſtum natum annis Monaſteria abſtinere poſſent, & ab exactionibus, & alicubi à voluntariis profitentium donis; cùm tot aliis tum ex capitibus in ea influerent opes: accedunt & alia quæ id ipſum elucident. Crimini enim ſancti Eccleſiæ Patres vertebant carnalibus parentibus, ſi vel tantilla parte filios ſuos religioſam perfectionem profeſſos fraudarent hæreditatis ejus, qua eos in ſæculo defixos cumulaſſent. Copioſiſſima hæc eſſet dicendi ſeges, unum depromam Hieronymum in Epiſtola ad Demetriadem, ubi fidei & religionis torporem miratur eorum, qui filiabus religioni Monaſticæ illigatis quam minimum dimittunt, & vix etiam quo victitare queant; ut immenſas opes ſuas filiis aliis ſuis ſervent in ſæculi deteſtandas libidines & inaniſſimum faſtum dilapidandas. Multò magis ſtupori illi ſunt Clerici ipſi, qui eadem inſania laborant; quibus imitanda potius illa fuerat mater, quæ filiæ ſanctimoniali eandem contulit dotem, quam paraverat nupturæ, non degenerem rata cœleſtem Sponſum, cui filia elocabatur; nec opes melius collocari uſquam poſſe, quam in emendo regno cœleſti.

Ad Demet. de Virg. ſerv.

Certè qui religioſiores ſibi videntur, parvo ſumptu, & qui vix ad alimenta ſufficiat, virginibus dato, omnem cenſum in utroque ſexu ſecularibus liberis largiuntur. Quod nuper in hac urbe dives quidam fecit Preſbyter; ut duas filias in propoſito virginali inopes relinqueret, & aliorum ad omnem copiam filiorum luxuria atque deliciis provideret. Fecerant hoc multæ, proh dolor! noſtri propoſiti fœminæ, atque utinam rarum eſſet exemplum: quod quanto crebrius eſt, tanto iſtæ feliciores, quæ ne plurimarum quidem exempla ſecutæ ſunt. Fertur & omnium Chriſtianorum laude celebratur, quidquid fuerat nuptiis præparatum, à ſancta Chriſti Sinoſide virgini traditum, ne ſponſo fieret injuria; immo ut dotata priſtinis opibus veniret ad ſponſum; & quod in rebus mundi periturum erat, domeſticorum Dei ſuſtentaret inopiam.

III. Utque ne cui videatur ſibi Hieronymus, ſuoque aſſentari Monaſtico inſtituto; illud hic non intempeſtivè addam, ibidem eum vehementer exardeſcere in eos, tum Clericos, tum Monachos, qui agros agris addebant, & calamitoſiſſimo tempore, quo laici levandis pauperibus res ſuas divendebant, illi ſuas amplificabant. *Ut erubeſcat omnis Eccleſiaſtici miniſterii gradus, & caſſa nomina Monachorum, emere prædia tanta nobilitate vendente.* Eodem judicio & ardore animi cæteri Eccleſiæ Doctores & Magiſtri parribus illis irreligioſis iraſcuntur, qui ſibi perire putant, quidquid non perit in ſæculo: qui filiis nihil annuunt, iis qui bene uti norunt: nihil non annuunt iis, qui bonis quibuſlibet peſſimè utuntur, & quæ poterant eſſe æternæ felicitatis pretia, faciunt ſibi certiſſimæ damnationis inſtrumenta. Cùm denique ſanctiſſimi illi Patres ita cenſerent, qui liberos habent, eos Chriſtum inter liberos & hæredes conſcribere debere: hinc ſatis apertum eſt, quo loco vellent haberi filios religionem profeſſos. His porro, ut opinor, ſanctorum Patrum concionibus ita animabantur fideles, ut nihil verendum eſſet, ne filiis profitentibus neceſſaria ſubtraherent vitæ ſubſidia.

Ibidem.

August. de decem Chor. c. 12. In Pſal 48. De diverſ. Serm. 49 128. De Temp. 76. 205. 237 Salvian. l. 3 ad Eccleſ. Chryſoſt. ad Rom ho. 18. In Evang Joan. 84. Baſil. Epiſt. 140.

IV. Si jam revolvamus animo, quæ fuerit conditio, quæ progreſſio religioſi ſtatus in Eccleſia, certiſſimè comperietur non potuiſſe eum paternis arceri hæreditatibus. Prioribus enim tribus ſæculis cum nulla adhuc eſſent extructa Cœnobia, viduæ, virginesque & Diaconiſſæ, quæ ſe Deo devoverant, paternas incolebant ædes, eademque ſorte qua cæteri liberi & alebantur, & legitimam aliquando tandem hæreditatis portionem capeſſebant. Quarto demum ſæculo exædificari cœpta Monaſteria, ſed nihilo tamen minus bene multæ hujuſmodi Sanctimoniales in paterna hoſpitabantur domo cum proximis, vitamque ibi totam traducebant. Itaque & illæ ſuo ordine hæreditatem ſortiebantur. Quæ tum in Cœnobia ſe abdebant, non eo deteriore erant deinceps conditione, quo ampliorem profitebantur perfectionem. Erat etiam tunc Chriſtus earum ſponſus, & quidem dote digniſſimus ampliſſima.

V. Inde eſt quod Regiæ & Imperatoriæ leges, jus excipiendarum hæreditatum Monachorum & Monialium Cœnobiis integrum illibatumque ſervarunt, de quo nemo controverſiam illis fecerat ante extructa Cœnobia. Lege Burgundionum, quæ à Gregorio Turonenſi Gundebaldo Regi tribuitur, & cujus tamen concinnandæ partem aliquam ſuſtinuit Sigiſmundus Rex Catholicus, Sanctimonialibus tertiam partem addicit hæreditatis, ſi unum, aut alterum fratrem habeant; & pro eodem modo, ſi plures: *De puellis, quæ ſe Deo voverint, ſi una duos fratres habuerit, tertiam jubemus ut portionem de hæreditate patris accipiat, &c.* Certè ex hac lege uſufructu ſolo gaudebant Moniales paternæ hæreditatis, ſed maternæ ſucceſſionis fundos ipſos, & ſiquid ſua ſibi induſtria acquiſiſſent, in poteſtate habebant. Prohibiti ſunt ab Imperatore Juſtiniano parentes, avocare filios à Clero, vel à Cœnobiis, aut hæreditate orbare, ſi ſacris devoverent ſe his inſtitutis; quartam denique ſaltem ſucceſſionis partem eis addicere juſſi ſunt. *Ut non liceat parentibus impedire, quo minus liberi eorum volentes, Monachi, aut Clerici fiant, aut eam ob ſolam cauſam exheredare. Sed ſi ipſi teſtamentum condant, neceſſe habento, quadrantem illis relinquere. Sin autem hoc non fecerint, locus ſit ab inteſtato.* Si à Clero, vel à Clauſtro poſtea reſiliant, eorum bona eidem Eccleſiæ, vel Cœnobio adjudicantur. *Quod ſi illi Monaſteria aut Eccleſias relinquant, atque mundani fiant, omne ipſorum jus ad Monaſterium, aut Eccleſiam pertinet.*

Greg. Turo. L. 2 c. 33.

Tit. 14.

Cod. l. 1 De Epi & Cler. Leg. 54. 55.

VI. Ex his illud concluditur perfacile & perexpeditum fore, Cœnobia nunc omnia ad antiquum illum uſum revocari nihil expetendi, ſi & cæteræ quæ tum vigebant leges & conſuetudines in integrum reſtituerentur. Quantò enim compendioſius eſſet ad temporalem Monachorum & Monialium ſuſtentationem, ſi vel juxta ſanctos Patres eadem illis portio hæreditatis addiceretur, quam ſi à ſæculo non ſeceſſiſſent, conſecuti eſſent: vel convenienter Legibus Imperatorum quarta hæreditatis parte, ſeu legitima portione non fruſtrarentur? Proximè abeſt à vero incuria harum regularum legumque deſuetudine factum eſſe, ut ad has anguſtias Monaſteria maximè puellarum adigerentur, ut cùm oneri ferendo non eſſent, à profitentibus poſcerent, quo profeſſæ ſuſtentarentur.

VII. Quod ad legem Burgundionum attinet, ſic ibi paterna, maternaque ſucceſſio ſegregatur: & hujus non uſusfructus tantum datur, ſed tota ejus alienandæ, & Monaſterio cum mobilibus omnibus transſcribendæ poteſtas. *Ea conditione, ut poſt obitum illius, quæ fœmina & ſanctimonialis eſt, quidquid in uſufructu de paternis bonis percepit, ad proximiores*

parentes pertineat; nihil illa exinde alienandi poteſtatem habitura, niſi forſitan quod ex matris bonis, id eſt, recellulit, vel ornamentis, aut ex ſuo potuerit labore conquirere. His liberaliores erant Juſtiniani leges, & Monaſteriis ſecundiores.

VIII. Quanquam autem prohiberetur quidquam exigi, non tamen obverſabatur oculis, niſi paupertatis Monaſticæ ſtudium, & temporalium abdicationis amor; de ſimonia vix aliquid ſuſpicabantur. Fateor ſimoniam à Gregorio Magno perſtrictam exagitatamque fuiſſe, ubi vel à Clericis qui ordinarentur, vel à virginibus quæ conſecrarentur, exigi quidquam vetuit. Sed ſermo non erat tum illi, niſi de conſecratione Virginum ſolemni, quæ Epiſcopo integra ſervabatur, & ſacro ritu ſuo proximè ad Clericorum ordinationem accedebat. Nulla ejuſmodi conſecratione decorabantur Monachi, nullæ Moniales niſi Virgines, ac ne Virgines quidem omnes, niſi eam ætatem & maturitatem adeptæ, de qua alibi nos copioſiſſimè. Poſterioribus ſæculis geminæ hujus Profeſſionis diſcrimina pleroſque fefellerunt, unde & utrique illini poſſe viſa eſt ſimonia. Certè ubi Caſſianus cauſas inveſtigat, quamobrem Tabennenſes Monachorum omnium longè olim præſtantiſſimi, ne ſpontanea quidem dona Profitentium admitterent, ac ne primas quidem veſtes, de ſtudio vitandæ ſimoniæ verbum facit nullum. Placuiſſe tantùm ait, circumcidi anſas omnes ſuperbiendi, & reſiliendi aliquando è Cœnobio, ſpe improba repetendi à Cœnobio, quæ intuliſſent. *L. 4. c. 4. 5.*

IX. Recurrit animo, quod recentiori Scriptori, viro doctiſſimo, & religionis laude commendatiſſimo viſum eſt de dotibus Monialium. Cùm enim animadverſum ab eo eſſet, B. Gregorium cenſuiſſe, Virigantio Monacho maternæ ſucceſſionis partem aliquam adſignandam eſſe, cùm in Monaſterio aleretur, nec poſſet operari: *Ut expenſas Virigantio in Monaſterio, quo lectioni vacat, & laborare non poteſt, parum aliquid de ſubſtantia matris ſuæ dare debuiſſet.* Addit mox, quidquid à Profitentibus accipitur, eam quaſi tacitam eſſe concordiam, & compenſationem hæreditatum, quæ Profeſſis obtingere poſſent. Cùm enim juxta leges penes Monaſteria ipſa ſit jus ſuccedendi, permodica exigitur pecunia, & ita copioſis hæreditatibus renuntiatur. In his ne umbra quidem ſimoniæ, nec niſi quædam avaritiæ ſordes aſpergi poſſent Cœnobiis opulentis, quibus aliunde redundant opes alendis Monialibus neceſſariæ. *Ante Profeſſionem Monachi cum parentibus aut aliis conſanguineis de hæreditate ſtipulantur, accipiuntque quid præſentis & modici pro grandi futuro. Non itaque de Monaſtici ingreſſus aut profeſſionis, ſed de ſpectantis ad nos hæreditatis pretio paciſcimur, ubi nulla vel ſpecies eſt ſimoniæ. Opulenta & fratrum ſuorum ſufficientem ſuſtentationem habentia Monaſteria, ad ſummum de avaritia notari poſſunt.*

Lupus in Can. 19. Synod. 7. L. 7. Ep. 2.

CAPUT LII. *P. 3. l. 3. c. 11.*
De Simonia in Profeſſione Religioſa ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis.

I. II. Facillimum erat à Profitentibus nihil exigi, quandiu liberum fuit Cœnobiis hæreditates adire. Capitularium libri quidquam exigi prohibent.

III. Nulla cupiditate ſtimulabantur Principes, qui id vetabant.

IV. Utcumque tenues eſſent Monaſteriorum reditus, nihil exigebatur.

V. VI. Numerus definiebatur pro modo proventuum, etiam in Cœnobiis Canonicorum & Canonicarum, quibus patrimonii ſui jus uſuſque permittebatur. Forſan ne pacto quidem pecunia ab iis accipiebatur.

VII. In his rariſſima ſimoniæ mentio.

VIII. Ad menſuram proventuum definiebatur à Regibus & Epiſcopis numerus Profitentium.

IX. Magno tamen numero erant Monachi.

X. In Oriente ſimoniæ infamia notari videntur, qui à Profitentibus exigunt. Cur.

XI. An jure paternarum hæreditatum uterentur tunc Monachi & Sanctimoniales.

I. ERat omnino non modò æquiſſimum, ſed etiam facillimum, à profitentibus Monaſticam Religionem, nihil tum quidem extundi; cùm poſtea non tantùm poſſent obtingentes capeſſere hæreditates, aut hæreditatum portiones: ſed ne fraudari quidem iis unquam poſſent ſemel profeſſi, ne ob illa quidem crimina, quibus ſe quis ante Profeſſionem obligaſſet.

II. Statim à Carolo Magno id ſancitum eſt, nequid ab ineuntibus Religionem exigeretur. *Ut nullus Abbas pro ſuſceptione Monachi præmium quærat.* Id verò confirmatum eſt à Concilio Francofordienſi. *Conc. Gall. To. 2. pag. 156. Can. 16.* *Audivimus quod quidam Abbates cupiditate ducti, præmia pro introeuntibus in Monaſterium requirant. Ideo placuit nobis & ſanctæ Synodo, ut pro ſuſcipiendis in ſancto Ordine fratribus nequaquam pecunia requiratur, ſed ſecundùm Regulam ſancti Benedicti ſuſcipiantur.*

III. Nemo tum niſi valde excors ſuſpicari potuiſſet, ab Imperatoribus & Regibus hæc Edicta promulgari, ne publicæ opes aliquando omnes in Eccleſiæ & Cœnobiorum æraria confluerent. Cùm ex adverſo Imperatoriæ leges in Oriente, & Capitularia Regum atque Imperatorum Francorum in Occidente, non ſinerent tantùm, ſed & invitarent ad nova identidem incrementa Chriſti patrimonio adjicienda. Adde tunc quoque in more poſitum fuiſſe, ut Monaſteriis penuria laborantibus non aliunde magis ſuccurreretur, quàm ex fiſco Regum, ſive fundi largiendi eſſent novi, ſive quotidianis neceſſitatibus conſulendum. Plura ad id alibi congeſta ſunt argumenta, unum hîc ad cumulum addo, quo liqueat, non eò adductos eſſe Principes, ut puram & gratuitam velint eſſe profeſſionem, ne plus æquo Cœnobia diteſcerent, ſed defæcatiſſimo ſtudio purioris diſciplinæ; Accipe Canonem Concilii Remenſis II. anno 813. ſub Carolo Magno. *De Monaſteriis puellarum conſiderandum eſt, & domni Imperatoris miſericordia imploranda, ut victum & neceſſaria à ſibi Prælatis conſequi poſſint Sanctimoniales, & vita & caſtitas ſecundùm fragilitatem ſexûs diligenter proviſa teneatur.* *Can. 33.*

IV. Hinc emergit & illud, in quo non minoris momenti ſit. Tam accisæ & exhauſtæ quandoque res erant Monaſteriorum, ut inexhauſtam ad Principis munificentiam neceſſariò confugiendum eſſet. Nec ſegniùs tamen inſtabatur, ut ne quid extunderent à ſacræ Profeſſionis candidatis. Non poteſt non admirationi & amori eſſe, utinam & imitationi, tum illa Principum magnanimitas & munifica manus, qui vel in tenuioribus Monaſteriis prohibebant diligentiſſimè, ne quid exigeretur, etſi non neſcirent ſua ex arca eorum indigentiæ mendicatum iri ſolatia: tum ipſarum religio Monialium, quæ quanquam neceſſariis deſtitutæ alimentorum præſidiis, gratis tamen novas admittebant, & profeſſionis ac paupertatis ſuæ ſocias.

V. Ne tamen Principum beneficentiæ onerosa

aliquando eſſent Cœnobia; cautè in Conciliis proviſum eſt, ut ne plures ad Profeſſionem accederent Canonici vel Canonicæ, Monachi vel Moniales, quàm quos Cœnobium alere poſſet. Hinc Con-
[Can. 8.] cilium Arelatenſe VI. anno 813. *Ut non amplius*
[Can. 19.] *ſuſcipiantur in Monaſterio Canonicorum, atque Mona-*
[Can. 27.] *chorum, ſeu etiam puellarum, niſi quantum ratio permittit, & in eodem Monaſterio abſque rerum neceſſariarum penuria degere poſſint.* Quod ipſum conſtitutum
[Can. 31.] eſt anno eodem in Moguntino Concilio, in Remenſi II. & Turonenſi III.

VI. Idem Canonicis præſcripſit eorumque Cœnobiis Concilium Aquiſgranenſe anni 816. etſi nec patrimonio illi, nec hæreditatibus renuntiarent. *Ne*
[Can. 118. 120.] *plures admittant Clericos, quàm ratio ſinit, & facultas Eccleſiæ ſuppetit; nec ſi indiſcretè & extraordinariè plures adgregaverint, nec ipſos gubernare, nec cæteris Eccleſiæ neceſſitatibus, ut oportet, valeant adminiculari.* Perſpicua cum primis eſt difficultas regendæ nimiæ multitudinis. At ejus alendæ onus vix objici poterat iis, qui proprio gaudebant peculio, & cùm ſuo ſe ſumptu alere ſponderent, nullo paupertatis prætextu abigi poterant, ne admitterentur. Video tamen reponi poſſe, hunc viguiſſe uſum, ut Canonici, quibus vel Beneficia Eccleſiaſtica, vel patrimonia abundabant, à Cœnobio alerentur nihilominus, & ſumptum ipſi de ſuo non facerent, niſi ad alias neceſſitates quaſlibet. Id perſpicuè docet, qui ſibi depromptus eſt Canon Concilii Aquiſgranenſis. Siquid etiam mendoſi additamenti in eum Canonem irrepſit, id eo conſilio factum eſt, ut uſui poſteriori Canon accommodaretur. Ita fortaſſe placuerat, ut una & eadem veſcendi ratio ab omnibus retineretur, & ne pecuniariæ quidem penſiones à divitibus Canonicis accipiebantur, ne exinde geſtirent, & efferrent ſe ſupra alios, aut peculiari aliqua prærogativa gaudere vellent. Facilè, ut ſpero, his aſſentietur, qui duos hujus Concilii Canones ad marginem indigitatos, & quæ nos alibi in eos commentati ſumus, ſeriò expenderit. Hoc autem ita conſtituto, jam utique neceſſe erat defigi numerum Canonicorum pro ratione proventuum; ne ultra modum excreſcente numero etiam eorum qui penſionis aliquid ſolverent, jam difficiliùs & operoſiùs regeretur exuberans illa multitudo. Ideo forſan & duæ rationes iſtæ unà ſubjectæ ſunt.

Nec ſecus in Cœnobiis Canonicarum: ultra præfinitum numerum pro redituum modulo, nefas erat plures admitti, ex eodem Concilio. *Tot, taleſque*
[Can. 8. 9.] *admittant Sanctimoniales, quæ & morum probitate commendentur, & Eccleſiaſticis rationabiliter poſſint ſuſtentari ſtipendiis.* His verbis *Eccleſiaſticis ſtipendiis* innui videtur nullas penſionis titulo, adeoque nullas admiſſas eſſe ſupernumerarias, ſive ultra præſtitutum numerum. Uſu enim mollienda ſunt nobis hæc verba. Sanè Canone ſequenti agitur de iis, quæ res ſuas Cœnobio dabant omnino, & de iis, quæ uſumfructum ſibi ſervatum volebant; & denique de iis quæ ſua ſibi retinebant: de his autem qui penſionis aliquid conferrent, littera eſt nulla, ne apex quidem. Simile veri eſt ergo, ob rationes hîc libatas, necdum eas penſiones uſitatas fuiſſe. Itaque cùm omnes in Cœnobio alerentur, numerum earum definiri neceſſe erat. Dixi moris fuiſſe ut alerentur omnes, propterea quod in ea triplici Canonicarum claſſe, de prima tantùm ſancitur, ut omnia prorſus neceſſaria adminicula ſuppeditentur iis, qui ſe ſuaque omnia Cœnobio addixere, ne retento quidem uſufructu. *Si aliqua res ſuas proprias Eccleſiæ ita contulerit, ut nihil ex his ſibi proprium vindicare, ſed tantùm rebus ſuſtentari velit Eccleſiæ, huic ſufficienter in congregatione ſtipendia largiantur neceſſaria.* Nempe aliis quibus res erant ſuæ, alimenta tantùm ſuppeditabantur, ob eaſdem rationes atque Canonicis.

Si nihil autem exigeretur vel fundorum, vel penſionum ab iis Canonicis utriuſque ſexûs, quibus patrimonium ſuppetebat, forſan & beneficium: ſed gratis prorſus in Congregationes has pias inſcribebantur; quantò certius eſt, nihil tum extorqueri ſolitum ab iis, qui Monaſticam inſtitutionem profitebantur.

VII. Conſtitutionibus profectò in his omnibus, tam canonicis, quàm Imperatoriis, ſimoniæ vix ulla uſquam habetur ratio; illud verò inculcatur frequentiſſimè, declinandam avaritiam, elidendam cupiditatem, totum in merito & virtute ponendum, pietati jam perpauculum loci fore, ſi quid pecuniæ ſinatur exigi. *Quidam Abbates cupiditate ducti, præmia expetant*, ut ſuprà monebat Concilium Francofordienſe. Et Carolus ipſe Magnus in Capitularibus: *Ne paſſim Epiſcopus multitudinem Clericorum faciat, ſed ſecundùm meritum vel reditum Eccleſiarum numerus moderetur.* [L. 6, c. 125.] Conventus ipſe generalis Abbatum ſub Ludovico Pio anno 817. *Ut nullus pro munere recipiatur in Monaſteria, niſi quem bona voluntas & merita commendant.* [Can. 75.] Nec neſciebant tamen illi forſan, nec nihili pendebant rationes ex ſimonia petitas: ſed alias ſuo ævo graviores & magis ponderandas exiſtimabant.

VIII. Refero me ad gratuitam Profeſſionem, & ad numerum Profitentium. Anno 868. Carolus Calvus in Capitulari ſuo Compendienſi, Miſſis ſuis præceperat, ut Catalogum ſibi deſcriberent & ad ſe perferrent, omnium cujuſque Cœnobii Canonicorum & Monachorum, Sanctimonialium & Canonicarum: ut re cum Epiſcopis & Regni Conſiliariis diſceptata, ſtatueret, minuendus, an augendus is eſſet numerus, ut facultatum modo contineretur. *Numerum Canonicorum & Monachorum, ſive Sanctimonialium uniuſcujuſque loci deſcribant, & nobis referant, ut ſecundùm qualitatem & quantitatem loci, cum Conſilio Epiſcoporum & fidelium noſtrorum, ubi minor numerus fuerit, noſtra authoritate addamus; ubi verò indiſcretione Prælatorum ſuperfuerit, ad menſuram redigamus.* [Append. Baluz. ad Lup. pag. 514.] Ea recenſione opus erat, poſt evaſtatas à Normannis Provincias complures. Idem conſtitui fecere Ludovicus & Carolomannus Reges, avi ſui Caroli Calvi veſtigiis inſiſtentes, in Concilio ad ſanctam Macram in Diœceſi Remenſi. Ipſa eadem verba uſurpata ſunt Caroli Calvi. [Fimes. Can. 4.]

Id ergo curæ erat Regibus & Epiſcopis, ut rerum & fundorum Monaſteriorum ſubinde cenſum fieri juberent, ut ei numerum aptarent Monachorum, vel Canonicorum, pro rerum modo augendum, vel extenuandum, habita etiam ratione ejus numeri, qui ſuperioribus ſub Regibus obtinuiſſet. Ita Carolus Calvus reſcire voluit, quàm numeroſa fuiſſent Cœnobia ſub Carolo Magno & Ludovico Pio. Quanquã enim premeretur ille magnis undique anguſtiis, non tamen aſſenſus eſt unquam, aut vel in mentem venire ſibi paſſus eſt, ut Cœnobia, vel Monachorum numerus minuerentur: ut, nec Monachorum Congregationes, quamlibet inopia urgente, adduci potuere, ut quidvis exigerent à ſacri inſtituti ſui tyronibus.

Penes Epiſcopum erat, ut ea poteſtate uteretur

augendi, vel contrahendi numeri in quolibet Cœnobio, cùm id Canones præciperent, quorum ipſi executio demandata erat. Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis apud Flodoardum, datis litteris ad Abbatiſſam Avenacenſem, cui manſi erant mille ſupra centum & quinquaginta, eam facit certiorem communicato ſe cum Regina conſilio ſtatuiſſe, ut in ejus Cœnobio alerentur Clerici viginti, Moniales
L. 3. c. 27. quadraginta, præter ſervos & miniſtros. *Pro ordinatione Avennaci Monaſterii, quam ipſe quondam cum Irmintrude Regina diſpoſuerat, de numero Clericorum & Nonnarum, atque de rebus villarum ipſius Monaſterii, videlicet mille centum quinquaginta manſis, ſignificans ſe diſpoſuiſſe viginti Clericos, & quadraginta Nonnas ibidem conſiſtere poſſe, victumque eis provi-*
Spicil. To. 4. pag. 469. *diſſe, &c.* Angilbertus Abbas Centulenſe Cœnobium trecentis Monachis conſtare voluit, & centum parvulis ſcholas frequentantibus, præter ſervos.

IX. Erant ergo in Cœnobiis Monachi magno numero, erant & eorum agri, fundique copioſiſſimi, ut facilè in ea rerum copia nihil exigerent à profitentibus; quanquam & ubi exaruerat ea ubertas, ab exactionibus ejuſmodi non paulò plus, quam ab inopia ipſa abhorrebant. Si animo denique repetas, quæ ſuperius ex Adelardo decerpta fuere, Monachos ſuos alloquente, & adversùs nimias opes animante, perſpicuè intelliges Cœnobia, quæ militiam & dona Regibus ſubminiſtrabant, ad ſui ſuſtentationem non eguiſſe, ut à profitentibus aliquid nummorum exculperetur.

X. Peſluſtranda nunc nobis obiter Eccleſia Orientalis, ubi Concilium VII. Generale pœnam depoſitionis intorquet in Epiſcopos, Abbates, & Abbatiſſas, qui pecunia pandi patiuntur januas Clauſtrorum, vel Ordinum, præter divinas leges,
Can. 18. & decreta Concilii Calchedonenſis. *In tantum inolevit avaritia facinus in Rectores Eccleſiarum, ut etiam quidam eorum, qui dicuntur religioſi, viri ac mulieres, obliviſcentes mandatorum Domini decipiantur, & per aurum introitus accedentium, tam ad ſacrum Ordinem, quàm ad Monaſticam vitam efficiant. Unde fit, ut quorum initium improbabile eſt, omnia ſint projicienda, ut magnus ait Baſilius.* Eo ergo in Concilio citra dubium in Simoniacorum claſſem referuntur, qui pro ingreſſu & profeſſione Cœnobiorum pecuniam emungunt; cùm ejus flagitii & ſacrorum Ordinum nundinationis nulla hic ſit diſcrepantia. Ipſa Monaſtica profeſſio apud Græcos illis erat ſacris ritibus vallata, ne dicam de Ordinatione Abbatum, qui propius accederent ad ſacras Ordinationes, quàm apud Latinos: ideo forſan & apertios apud illos damnata & profligata ſimonia eſt à quibuſlibet Cœnobiis.

At ex eodem ipſo Canone Concilii VII. mox liquet, etſi nihil exigeretur à profitentibus, ipſoſmet tamen in Cœnobia ſponte ſua contuliſſe, quidquid vel labore & induſtria ſua corradere potuiſſent, vel paterna hæreditate conſequi; uſque adeo ratis & inconcuſſis his donationibus futuris, ut revocari omnino non poſſent, ne ipſa quidem Monachi defectione, niſi ea culpa in Abbatem refunderetur.
Ibidem. *Porro quæ filiis à parentibus dantur, more dotis, vel ſi qua ex propriis rebus acquiſita offeruntur; profitentibus his, qui ea offerunt, Deo dicata, definimus, ſive perſeveraverint, ſive exierint, manere ea in Monaſterio, ſecundùm repromiſſionem ipſorum, niſi fuerit culpa Prælati.*

Nonnullos Balſamôn memorat frivolis calliditatibus & inanibus diſtinctiunculis duas feciſſe Monaſteriorum Claſſes, quorum in aliis vit. Cœnobitica obſervaretur, in aliis ſejonctim ſinguli in Cellolis degerent, aliquo tamen fraternitatis vinculo devincti. Canone ſuperiori priores tantum illos conſtringi, ex eorum ſententia, non hos poſteriores, quibus ſimoniæ macula aſpergi non poſſit, quod non tonſura ibi emeretur Monaſtica, ſed convictus & ſocietas. *Eo quod in fraternitatem recepti, victum emant, non jus tonſura.* Sed eam doctrinam proſcriptam fuiſſe, quòd nihil inter hos diſcriminis conſtituatur Canonicis inſtitutionibus. *Audierunt id in omnibus Monachis intelligi, eo quod Monachorum & Monaſteriorum non ſit differentia ex Canone.*

XI. Unum reſtat hic obiter extricandum, alibi copioſius pertractatum, An Caroli Magni tempore & ejus ſtirpis in Gallia, Abbates & Abbatiſſæ, Monachi & Moniales obvenientes adirent hæreditates. Unum hic ſtringam exemplum, quo tamen poſſit nodus ille ſolvi. Refert enim Flodoardus Erardum Marchionem Romæ impetraſſe dono ſibi dari corpus B. Calliſti Papæ & Martyris, tumque in prædio quodam ſuo Cœnobium ejus nomine extruxiſſe. Eo mortuo ad Rodolphum Abbatem filium ejus devoluta eſt ejus prædii hæreditas, qui & unà ſimul res omnes obtinuit Monaſterii. Rodolphus ante mortem hæreditatem ſuam omnem tranſcripſit in Eccleſiam B. Mariæ Remenſis. Et teſtamento intercesſit ejus ex ſorore nepos. Interpellavit eâ de re Formoſum Papam Fulco Remenſis Archiepiſcopus, obteſtatus ut teſtamentum confirmaret, & anathemate eos percelleret, qui Eccleſiæ ſuæ commodis adverſarentur & juribus. *Evrardus Monaſterium in prædio conſtituit. Quod prædium poſt ejus obitum ad filium ipſius Rodulphum Abbatem hæreditario jure devenerit; qui res ipſas ſimul cum memorati Martyris gleba, vita ſua diebus abſque ulla contradictione tenuerit; & de ſæculo migraturus eaſdem res cum Monaſterio Remenſi Eccleſiæ delegaverit, eandemque rerum ſuarum hæredem inſtituerit.* Habes hic Monachum, qui hæreditatem adit paternam, eam obtinet, dum vita ſupererat, appetente morte teſtamento eam legat.

CAPUT LIII. *P. 4. l. 3. c. 14.*

De Simonia in profitenda Religione ab anno milleſimo ad milleſimum trecenteſimum.

I. Monachus ſuo quodam modo beneficiarius eſt, nec poteſt ob eam rem ex ſanctis Patribus & Conciliis interveniente pecuniâ quiſquam Cœnobiis adſcribi.

II. Contextio Canonum in tandem rem, maximè ubi extimeſcenda fuit multo magis ſimonia, poſtquam in Officia Clauſtralia ſecti ſunt reditus & fundi Cœnobiorum, Monachique ipſi permittente Abbate peculium habere cœpere.

III. Rurſum Conciliorum Canones, maximè adverſùs ſimoniacas Monialium profeſſiones.

IV. Cur priſca Concilia tam diligenter refragarentur, poſteriora tam facilè aſſentiantur doti Monialium. Non jam ferè ut Beneficiis computantur Monachorum & Monialium loca.

V. Olim pro numero Monachorum aſſignabantur à fundatoribus reditus, ideo & certus erat numerus. Invitabantur & inopes ad amplectendam religionem. Hæc illa ſeculitudo, ut gratuiti eſſent aditus.

VI. Poſter erum Conciliorum Canones. Vetito nequid exigeretur, paucisſimos ad profeſſionem admitti cœpere, ne plures ali non poſſent. Tum urgere Concilia, ut priſcus numerus retineretur.

VII. Cum vetuiſſent Concilia, nequid exigeretur ab iis, qui idonei Cœnobiis vitæ tibus ali poſſent; atque gratis admitterentur, quos ali poſſent, tum indulgere cœpere, ut & ſupernumerarii admitterentur, ſi quid afferrent rei, vel pecuniæ, ad alimenta.

VIII. Eo ſpectari poterat in prohibendo nequid exigeretur, ut frænaretur Abbatum quorundam immodica cupiditas augendæ Congregationis ſuæ; cum plerumque tamen non ea eſſent pietatis, ac numeri incrementa.

IX. Vetitum eſt & quidquam exigi, quod qui pecuniam ſecum adferebant, nutrirent & ægritudines, ſi cæteroſque onerosas.

X. Quid S. Thomas Aquinas accommodabat ad uſum ſui ævi, concedebat à ſupernumerariis aliquid exprimi, non ut profeſſionis pretium, ſed ad alimentorum expenſas. Et diſtinctioni lux infunditur.

XI. Mira ſuper eadem re B. Bonaventuræ doctrina.

XII. Ut ſimoniacos ſugillat Vuillelmus Pariſienſis Epiſcopus parentes eos, qui filios ſuos religionem profeſſos rei familiaris portione defraudant.

XIII. Quàm copioſa tunc eſſent ſpontaneæ oblationes.

XIV. Doctrina Petri Cantoris.

I. UT in Beneficiorum Eccleſiaſticorum album relatæ ſunt Abbatiæ, non aliter quam Epiſcopales Cathedræ; ita & in Beneficiariis Monachos, non aliter quam Canonicos numerare fas eſt. Religioſam profeſſionem Clericali Ordini conglutinarunt Canonici Regulares; ſuiſque illi in Cœnobiis & inſtitutis apertiſſimè declarant, quàm verè Congregationes, tum Canonicorum, tum Monachorum, tum Canonicorum Regularium cœtus ſint Beneficiariorum. Ideo & Concilium Melfenſe anni 1089. cum prohibuiſſet pretio diſtrahi Epiſcopatus, Dignitates Capitulorum & Canonicatus, ſtatim ad Abbates defluit, eoſque vetat quidquam à profitentibus exigere.
Can. 7. *Nullus Abbas pretium exigere ab eis qui ad converſionem veniunt aliqua placiti occaſione præſumat.* Concilium Romanum anni 1099.
Can. 17. ſub Urbano II. iiſdem verbis eundem Canonem innovavit. Concilium Londinenſe anno 1127. pecuniarias exploſit exactiones in admittendis Mona-
Can. 3. chis, Canonicis & Monialibus. *Exactiones certas pecuniarum pro recipiendis Monachis, Canonicis & Sanctimonialibus condemnamus.* In Concilio Turonenſi anno 1163. vetitum eſt quidquam exigi à Monachis admittendis, à Capellanis inſtituendis, à Prioribus, Abbatibus, aliiſque Beneficiariis Regularibus.
Can. 6. Extra. De Simoniac. c. 8. *Prohibemus ne ab omnibus qui ad Religionem tranſire voluerint, aliqua pecunia requiratur; & ne Prioratus, aut Capellania qualibet Monachorum aut Clericorum annua diſtractione vendantur, neque ab eo cui regimen ipſarum committitur, pro earum commiſſione ullum pretium exigatur. Hoc autem ſimoniacum eſſe ſanctorum Patrum authoritas declarat.* Quæ exactiones eædem ſummoventur in Concilio Londinenſi anno 1175.
Can. 8. *Nullus Prælatus in recipiendo Monacho, vel Canonico, vel Sanctimoniali pretium ſumere vel exigere ab his qui ad converſionem veniunt, aliqua pacti occaſione præſumat. Si quis autem hoc fecerit, anathema ſit.* Denique in Concilio Lateranenſi anni 1179. ſub Alexandro III. cenſoria inuſti ſunt nota, qui vel exigerent quidpiam, vel darent, ad receptionem Monacho-
Can. 10. rum, Priorum, Obedientiariorum. *Monachi non pretio recipiantur in Monaſterio. Si quis autem exactus pro ſua receptione aliquid dederit, ad ſacros Ordines non aſcendat. Is autem qui acceperit, officii ſui privatione mulctetur. Prioratus quoque ſive Obedientia pretii datione nulli tradantur. Alioquin & dantes & accipientes à miniſterio fiant Eccleſiaſtico alieni.*

Patet hinc manifeſtè, communem eam eſſe omnium Beneficiorum legem, Prioratus, Obedientias, Monachos, Canonicos & Moniales complexam, & ab iis omnibus quaſlibet nundinationes proſcribentem; ut in illis diſpenſandis una dominetur pietatis & virtutum contemplatio. Reſcripſit Alexander idem III. Papa ad Ludovicum VII. Galliæ Regem, orans ut Monachos Abbatiæ Trenorchienſis in varia diſpergeret Regni ſui Cœnobia, juberetque neceſſariis vitæ præſidiis ne deſtituerentur, dum ea Abbatia, ubi quatuor, aut quinque tum non amplius Monachi degere ſinebantur, emergere poſſet ex voragine veluti quadam æris alieni, quo depreſſa fuerat. *Fratres prænominatæ Eccleſiæ per regni tui Monaſteria facias recipi, & ad tempus eis neceſſaria provideri.* Append. 1. Epiſt. 59. Non hic agebatur de Monacho ad Regis preces, vel Imperium admittendo, ſed de ſuſtentandis aliquandiu Monachis pene omnibus ejus Cœnobii; cujus res omnes funditus everſæ & abſorptæ eſſent. Plus ſatis utique ponderis erat ad id evincendum in Pontificis & Regis authoritate. Ex Concilio Pariſienſi anni 1212. conſtat à Pontifice reſcriptum fuiſſe ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Regni omnes, ut ſimoniacis Monachorum profeſſionibus obviam irent. *De ingreſſu Monachorum ſimoniaco licet habeamus ſpeciale mandatum domini Papæ ad Archiepiſcopos & Epiſcopos per totum regnum Franciæ, quod in hoc articulo bene ſufficere poteſt.* Part. 2. c. 8.

II. Qui Officiis & Adminiſtrationibus Clauſtralibus præerant, ii Cœnobiorum jam cœperant prædia & reditus inter ſe partiri; & quamvis mera illis adminiſtratio commendaretur ad publicas Monaſterii neceſſitates, nulla iis venia facta, ut ad ſuos uſus quidquam derivarent: magno tamen erant in pretio & honore ea Officia, nec à paucis ea illecebra ductis ambiebantur, tanquam opima Beneficia. Eo enimvero lenocinio adducebantur avari & ambitioſi complures, qui nec doctrinæ, nec virtutum ſuffragiis freti, pecunia irrumpebant in Monaſteria, ſpe adipiſcendorum aliquando ejuſmodi Officiorum: interim etiam lucelli alicujus prægustandi, quod privati abdicatio peculii ab ipſis jam Monachis minus obſervaretur. Hinc eſt, quòd Canone X. Concilii Lateranenſis III. duo hæc placita in unum contexuntur, ut ne pretio admittantur Monachi, utque ne peculio ſinantur gaudere. *Monachi non pretio recipiantur in Monaſterio, nec peculium permittantur habere.* Eodem verò Canone peculium permittitur Monachis, quos Abbas præfecerit Adminiſtrationibus Clauſtri. *Si peculium habuerit, niſi ei ab Abbate pro injuncta fuerit adminiſtratione permiſſum, à communione removeatur altaris.* Denique hoc Canone prohibetur, ne Prioratus & Obedientiæ pretio diſtrahantur. Hæ Obedientiæ illæ ipſæ ſunt, quæ Adminiſtrationes, & Officia Clauſtri dicebantur. Nec Priores niſi Adminiſtratores erant. Si Adminiſtratores, Priores, Obedientiarii à ſtricta peculii abdicatione non deſciviſſent, vix quiſquam emptor adveniſſet. Quæ eadem obſervari poſſunt in Canonem paulò antè laudatum Concilii Pariſienſis. *Nullus omnino Regularis proprium habere præſumat. Priores tamen & Adminiſtrationem habentes, de generali licentia Prælatorum ſuorum ad communem uſum habere poſſunt ea quæ pertinent ad ſuam Adminiſtrationem.* Reliquo ejus Canonis contextu indulgetur Monachis, ut ad ſuos uſus pauxillum rei retineant, non ſine Abbatis aſſenſione. Hæc rima, ut ſuſpicor, in dies magis magiſque dilatabatur. Et hinc conjicias de Officialibus & Adminiſtratoribus ipſis. *Clauſtralis quoque aliquid modicum habere poteſt ad ſuum uſum, ita tamen ſi Prælatus ſuus ei ſpecialiter dederit, vel conceſſerit.* Expoſtulatur etiam in hoc ipſo Concilio, quod in Cœnobiis decreverit numerus Monachorum, cùm nihil decerptum ſit de annuis reditibus. *Indignum nimis eſt, quod in quibuſ-*

dam Prioratibus numerus Monachorum diminuitur vel annihilatur, cùm facultates non ſint imminuta. Quod argumento rurſus eſt Priores proprietarios, ſeu proprii peculii ſtudioſos jam fuiſſe. Canone mox ſequenti vetatur, ne Clericis vel Laïcis vendantur
Can. 26. Prioratus: *Prioratus nulli Clerico vel Laico liceat emere in vitam ſuam.* Hinc rurſus liquet propriæ rei cupiditatem jam in Monachos illapſam fuiſſe. Denique ut omnes ſtirpitus fibræ eliderentur avaritiæ & ſimoniæ, exigi vetuit Concilium vel epulas, vel veſtes à Profitentibus, vel nummorum quidquam.
Can. 27. *Præcipimus ſub pœna ſuſpenſionis, ne ab ingreſſuris Clauſtrum, vel paſtus, vel veſtimentum exigatur, neque denarii, &c.*

III. Concilium IV. Lateranenſe anni 1215. damnata ſimonia in collationem Beneficiorum illabente, mox ad Monaſticas utriuſque ſexûs Profeſſiones delabitur. Vicem dolent hujus Concilii Patres omnium penè Monialium, in quorum Cœnobia ea lues graſſabatur, vano & fucato paupertatis obtentu. Cœnobiis ejiciendas poſthac decernunt, quæ eo ſe flagitio inquinarint, & in alia auſteriora compingendas Monaſteria, ubi perpetuæ addicantur pœnitentiæ; quæ hactenus autem ita admiſſæ fuere, eas vel in alia traducendas Monaſteria, aut ad novam in eodem Profeſſionem eliciendam, ubi &
Can. 64 in extremas ſedes rejiciantur. *Quoniam ſimonica labes adeo pleraſque Moniales infecit, ut vix aliquas ſine pretio recipiant in ſorores, prætextu paupertatis volentes hujuſmodi vitium palliare. Ne id de cætero fiat penitus prohibemus, ſtatuentes, ut quæcumque de cætero talem pravitatem commiſerit, tam recipiens, quàm recepta, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo Monaſterio expellatur, in locum arctioris regulæ, ad agendam perpetuam pœnitentiam retrudenda.* Hoc eodem decreto conſtringuntur Monachi & Canonici Regulares. *Hoc etiam circa Monachos & alios Regulares decernimus obſervandum.* Diœceſani jubentur Epiſcopi hæc decreta quotannis publicare, ne quis poſſit ſibi ignorationis prætextu blandiri. *Præcipimus, ut Diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas Diœceſes publicari.*

In Concilio Oxfurdienſi anno 1222. vetitum eſt, ne Monaſteria, quæ extrema etiam penuria conflictarentur, & quæ nec veſtes tyronibus ſuppeditarent, quidquam ultra pretium veſtium exigerent à Profitentibus. *De cætero pro receptione alicujus in domum Religionis pecuniam aut quidquam aliud extorquere non præſumant, adeo ut ſi præ paupertate domus ingrediens debeat veſtire ſe ipſum, prætextu veſtium ultra juſtum pretium earum, ab eo nihil penitus recipiatur.* Juſſi ſunt ab eodem Concilio Epiſcopi, omni induſtria & virium contentione incumbere, ut honeſtè rebus Monaſterii ſuſtentarentur Moniales, & ne admitterentur ullæ, donec ad præſtitutum numerum deveniſſent.
Can. 64. *Provideant Epiſcopi, quod Moniales in omnibus neceſſariis competenter ſuſtentari poſſint de bonis Monaſterii. nec ſuſtineant ultra numerum aliquam admitti, nec etiam ſuſcipiatur aliqua, quouſque redacta fuerint ad numerum illum.*

IV. Permirum illud videri poſſit, hæc Concilia generalia & particularia, hos Pontifices & tot Epiſcopos tam conſtanter & tam conſpiratè detonuiſſe in Cœnobia Monialium, etiam tenuiſſima, quæ quidvis extunderent à Profitentibus; cùm poſteriori hac ætate, ut infrà prodemus, Concilia ipſa, & Epiſcopi longè ſanctiſſimi conſenſerint, Cœnobia Virginum, ut quæ raró abundent, plerumque deficiant idoneis proventibus, poſſe non admittere ad Profeſſionem puellas, ultro advolantes, niſi earum ſaltem pleræque conferant, quo & ali poſſint, & veſtiri. Hujus nos dudum nodi torquet perplexitas, cui extricandæ Canones, & Decreta, & Conſuetudines Eccleſiarum perſcrutamur, ordine temporum utcumque ſervato. Diximus jam Canonicos Regulares, & Monachos, Moniales & Canonicas in claſſea Beneficiariorum recenſeri, eoque nihilo plus pecunia admitti eos potuiſſe, quàm pretio comparari Beneficia. Utque non ſinebant Canones à quoquam collata pecunia fundari & quaſi conſtrui novum Beneficium, quo idem ipſe mox inveſtiretur: ita nec Monachi aut Monialis locum dotari à quoquam, qui in eo mox ipſe collocaretur. Exigi enim aut dari quidquam à Profitentibus, perinde eſt ac fundari dotarique regulare Beneficium, quo ſtatim fundator ipſe inveſtiatur. Poſtremis verò his temporibus non ita certè perſuaſum fuit omnibus, loca Monachorum, nedum Monialium, Beneficiis aſcribenda eſſe, quæ ne tum quidem pecunia parari poſſent, cùm ea tota in victum & veſtitum conſumenda pecunia eſt. Qui olim vigebat rigor, juſtiſſimis laudibus celebrandus erat, & tum quidem neceſſariò retinendus; quòd nonniſi digni admitterentur, cum gratis admittebantur: ubi meriti vicem implebat pecunia, facilè minùs dignis patebant Cœnobia. At ex adverſo poſtrema hac tempeſtate auſteriſſimo examine ponderatur vocatio admittendarum Monialium, quanquam non admittantur in tenuiora ſaltem Cœnobia, niſi vel res, vel reditus afferant, tolerandæ vitæ non impares.

V. Ex eodem rurſus Oxfordienſi Canone affulgere videtur novi rurſum luminis aliquid, quo propoſita illuſtretur difficultas. Nimirum in ipſa fundatione defigebatur numerus Monachorum & Monialium, ad reditnum ſcilicet modum admetiendus. Quot ergo loca, tot Beneficia erant fundata, dotataque, quæ gratis implenda eſſent: ut nec ulli præterea admitterentur, niſi & novæ aliquid fundationis accederet. *Nec ſuſtineant ultra numerum aliquam admitti.* Complectebatur ea lex omnia prorſus Beneficia, ut gratis conferrentur, & ne epulum quidem Cœnobio exhiberetur die Profeſſionis. Ea enim de cauſa reos egit, ſuſpenditque Alexander III. Abbatem & Seniores ejus Cœnobii, quòd epulas à Profitente exegiſſent, quanquam ejuſmodi jam conſuetudinem contenderent invaluiſſe. *Monachi triginta ſolidos, Abbas verò decem, & familia duodecim pro paſtu poſtularunt, aſſerentes hoc eſſe de conſuetudine Monaſteriis.* Extra. De ſimon. c. 19. 25. 30. Sancivit Clemens III. ut Monachi & Canonici, quorum Profeſſio ſimoniæ vitio claudicaret, in alia amandarentur Monaſteria durioris diſciplinæ, ad ſubeundos pœnitentiæ labores. Si neſcii fuiſſent ipſi ſimoniæ, voluit ut Monaſterio renuntiarent, & tum rurſus in illud revocarentur. Cùm enim loca illa omnia, ſicut & quævis Beneficia, à fundatoribus ipſis idoneam dotem ſibi illigatam haberent, in ea aſciſcendi erant digniores quique, non ditiores. Archiepiſcopo Cantuarienſi præcepit Innocentius III. reſcito in perluſtranda Diœceſi, compertum ab eo fuiſſe virus ſimoniacæ peſtilentiæ, quo omnia propemodum Monaſteria afflata eſſent: *Ita quod in eis multi pretio ſunt recepti, qui potius gratis recipi debuiſſent, imò etiam ad Religionis obſervantiam invitari.* Præcepit, inquam, Canonum ut rigorem diſtringeret in Monachos, qui ita profeſſi fuiſſent, & in Abbates, à quibus admiſſi eſſent ad Profeſſionem. Pulcherrimè admonet eo loco Innocentius, quo conſilio fundata ſint vel Cœnobia, vel Monachorum in Cœnobiis loca,

nempo

nempe ut prolicerentur fideles ad pœnitentiam & ad religioſi receſſus ſanctitudinem. Quos enim incendit zelus & ardor Religionis, iis ad hoc connitendum eſt, ut à ſæculi contagio plures abducant, perducantque ad cœlitum vitam in Cœnobiis initiandam. Atqui non alliciuntur homines ad Clauſtra frequentanda, quin abiguntur, ſi non patent fores niſi pecuniæ. Hic certè ſcopus, hic fructus eſt fundationis & dotationis Cœnobiorum, & Eccleſiaſticæ Epiſcopaliſque ſollicitudinis, ut gratuitus & omnibus obvius ſit ad ea aditus. *Gratis recipi debuiſſent, imò etiam ad Religionem invitari.*

VI. Addit verò idem ibidem Pontifex, accipi poſſe quod ultro offertur à Profitentibus. *Illud tamen gratanter recipi poteſt, quod fuerit ſine taxatione gratis oblatum.*

Ibid. c. 41.

In alio verò Decreto ſtomachatur Innocentius idem III. in Epiſcopos, qui à Nobilibus, vel à Clericis, Cœnobio ſe cuiquam dicantibus emungere aliquid volebant. *Cum miles aut Clericus domum Religionis ingreditur.* Epiſcopales iſtæ exactiones Monaſteriorum aditus coarctaſſent, quæ dilatari & complanari potiùs debuerant. Prohibuit Bonifacius VIII. ne Monialium non mendicantium Cœnobia plures admitterent, quàm quas ſuis proventibus alere poſſent, irritata cæterarum Profeſſione. *Diſtrictius inhibemus, ne in Monaſteriis Ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur de cætero in ſorores, niſi quot poterunt de ipſorum Monaſteriorum bonis, ſive proventibus abſque penuria ſuſtentari. Si ſecus autem factum fuerit, irritum decernentes.*

In Sexto. De ſtatu Regular. c. 1.

De ſolis Monialibus, & quidem de mendicantibus hîc agitur. Minùs enim à ſimonia deterrere Mendicantes, aut earum præfigere numerum tunc laborabant. Nec enim definiebatur numerus ad menſuram redituum, niſi ne quid invitis exculperetur in ingreſſu Religionis: ecquid autem exigeretur, ubi nihil poſſidere, ſed mendicare profitebantur? Ita Mendicantium tunc numerus definitus non fuit, quòd eorum ſedes Beneficiis accenſeri non poſſent.

Cæteris verò Regularibus in hac parte moleſtus eſſe non potuit hic Pontifex, cùm ſæculi XIII. Concilia in Cœnobia toties exarſerint, quod in Prioratibus jam priſcus non retineretur numerus Monachorum, in dieſque decreſceret. Cùm Canones enim & Decreta, quorum hîc ſylvam conjecimus, ſimoniam funditus à foribus Clauſtrorum ſummoviſſent: eadem prorſus avaritia, quæ turpiſſimis hîc exactionibus graſſata diu fuerat, alias artes tentare cœpit, ſuo ſemper ſerviens ingenio, ſuis ſordibus inhæreſcens, nimirum ſedes vacare paſſa, quibus implendis fundatores agros ſuos addixerant. Ita numero decreſcente infra fundationis leges Abbatum cupiditas idem aſſequebatur quod priùs eodem amplificando ultra quàm diffinitum eſſet. In Concilio Salmurienſi anno 1253. juſſi ſunt Epiſcopi Regulares compellere, ut priſtinum impleant numerum Monachorum, nec Eccleſiæ abſtinere fulminibus, dum morem gerant.

Can. 19.

In Prioratibus Monachis aut Clericis conceſſis, ſuppleatur antiquus numerus Monachorum. Concilium Nannetenſe anno 1264.

Can. 5.

Cùm cultus divinus minui non debeat, ſed augeri, ſtatuimus ut in Prioratibus non minuatur antiquus numerus Monachorum. Concilium Londinenſe anno 1268.

Can. 50.

Diſtrictè præcipimus, ut in ſingulis Monaſteriis, & in iis præcipuè quæ ſunt Eccleſiæ Cathedrales, ſervetur antiquus numerus Monachorum. Quo Canone non diſſimulatur eam numeri extenuationem ab avaritia profectam eſſe. *Nulla debet avaritia, &c.*

Can. 4.

Concilium Veromanduenſe anno 1271. & Pont-Audemarenſe anni 1279. idem confirmarunt Decretum, ut prohiberent Epiſcopi minui numerum Monachorum, ex quo & divinus minuebatur cultus præter voluntatem eorum, qui res ſuas ea lege Eccleſiæ contuliſſent.

Can. 12.

VII. Sed poſtquam deſudatum eſt ſæculo XI. & XII. ne quid à Profitentibus exigeretur: poſtquam ſæculo XIII. certatum eſt, ut ne decreſceret numerus cujuſque Cœnobii pro modo facultatum definitus: ſupereſt ut excutiamus, an acquieverint Synodi Pontificeſque, ut expleto numero definito, admitterentur & alii, qui collatis ſuis rebus, & quaſi ſtipendiis ſuis Eccleſiæ & Clauſtris militarent. Exploſa eſt in Concilio Salmurienſi anni 1276. Abbatiſſarum quarundam ratio, ſordidis inquinata cupiditatibus, quæ dotes nuper Profeſſarum retinebant ipſæ quidem, at Profeſſas ipſas ablegabant ad Prioratus alios, ubi redundaret etiam jam numerus Monialium ultra proventuum patientiam. *Bona quæ hujuſmodi perſonæ ſecum afferunt, totaliter retinentes, eaſdem vacuas in locis ipſis, ſeu Prioratibus ad hoc quandoque non ſufficientibus ultra debitum numerum frequenter inſtituunt; ſibi lucrum ex integro, & Prioratibus totum onus nimis inæqualiter partientes.*

Can. 5.

Tum jubet Concilium, ut dotes Monialium ad ea transferantur Cœnobia, ubi ipſæ vitam agent. *Statuimus, ut illi loco, ſeu Cœnobio, in quo perſonæ hujuſmodi cauſa perpetuæ moræ fuerint inſtitutæ, bona quæ tempore ſuæ receptionis habebant, totaliter applicentur.* Habes hîc perſpicuè Moniales ultra præſtitutum Cœnobio numerum, *ultra debitum numerum*, quæ ea alantur dote, quam ipſæ contulerunt. In Concilio Langeacenſi anno 1278. ſtatutum nihilominus eſt, ut Abbates vel Abbatiſſæ, Priores vel Prioriſſæ *ne plures recipiant, quàm ex locorum facultatibus competenter poterunt ſuſtentari.*

Can. 11.

Præceptumque Epiſcopis, ut numerum admetirentur reditibus. *Certum inſtituant numerum perſonarum, prout penſatis locorum facultatibus viderint expedire.*

Sed cùm fas eſſet accipere, quidquid liberè, ſponte, gratiſque offerebatur, ſi expleto earum numero definito quæ gratis admittendæ eſſent, aliæ pòſt advenirent, & pietatis illuſtria, & cæleſtis vocationis inſignia præ ſe ferentes, dotem idoneam vel penſionem ultro offerrent, qua ſuſtentari poſſent: ecquis ambigat, eas ad Profeſſionem admiſſas fuiſſe? Nec enim niſi invidioſas exactiones deteſtati ſunt Canones; ſpontaneas oblationes repudiari vetuere; ſervorum, ſervarumque Dei augeſcere multitudinem magnopere expetiere; nec numerum certum diffinitum voluere, niſi ut ne ultra modum exaggerato, antiqui proventus exinanirentur, quod utique reformidandum non eſt, ubi qui ultra numerum accedunt, rerum ſuarum adjectione Cœnobium levant magis, quàm gravant. Nec dubitari fas eſt, quin Monachorum & Monialium augendus fuerit numerus, quoties Profitentium voluntariis, vel aliorum quorumvis opimis oblationibus, reditus jam multò pinguiores eſſe incipiebant. Quin ergo ſupernumeraria quævis cum pinguiori ſua dote admitteretur, cùm plus ſatis augeſcerent Cœnobii proventus ad unius adjectionem?

In Concilio Colonienſi anni 1310. perſpicuum eſt admitti Moniales, cum patrimonii ſui portione aliqua, à parentibus & cognatis ſponte oblata, poſt emiſſam Profeſſionem. *Ne in aliquo Monaſterio in admiſſione vel receptione Monachi ſeu Sanctimonialis pecunia exigatur; vel prò receptione talis perſonæ ad Religionem pacta, conditiones, aut conventiones de pecunia*

Can. 28.

vel alia re temporali ipſi Religioſi faciant, quovis nomine vel colore ad hoc quæſito. Sed id quod ex poſt facto parentes & amici perſonæ receptæ pro eleemoſyna & devotionis nomine abſque pacto liberè contulerint, recipere valeant: dum tamen id fiat purè & ſimpliciter ſine fraude. Non vetat Concilium tot admitti Monachos, Monachaſque, quot præſtò erunt, dum teſſera adſit legitimæ vocationis, dum ne quid paciſcantur, & voluntariæ ſint oblationes omnes, & ne ipſæ quidem fiant, niſi poſt celebratam Profeſſionem, faceſſente hinc fraude quavis, & ludificatione.

VIII. Aperuit Petrus Venerabilis, quàm juſtis ab ortu ſuo de cauſis Carthuſiani nollent numerum Monachorum in Cœnobiis ſuis ultra duodecim aſſurgere, cum decimo-tertio Priore. Religio illis erat excreſcente eo numero, exilire extra eos agrorum limites, quos ſibi paupertatis ſtudio præſcripſerant. Agrorum enim incrementa augmenta quoque fieri ſollicitudinum, ſervorum, negotiorum, quibus ſe vinculis expeditos, cœlo, Deoque

Bibl. Clun. pag. 1329. vacare vellent. *Et ut non eſſet eis quandoque neceſſarium vel plus terra quàm dictum eſt, poſſeſſioni ſuæ addere, aut numerum jumentorum ſuorum vel pecorum augere, duodecim tantùm Monachos cum decimo-tertio Priore ac decem & octo Converſis pauciſque mercenariis, nullo prorſus ſuperaddito in ſui Ordinis Monaſteriis eſſe perpetuo decreverunt.* Nec alia Hugoni Victorino inſederat animo ſententia, de multitudine omnia, & de paucitate, diverſo hinc & inde, ſed pari ferè periculo, cùm interjectus, & quaſi intermedius ſit numerus duodenarius, ab imminente hinc & hinc diſcrimine tutiſſimus. Nimiam multitudinem hæc conſectantur mala. Tumultuatio, litigia, diſſipatæ mentis ludibria, ſollicitudines, magnarum opum comites individuæ. *Qui multos congre-*

De Clauſtro animæ, l. 2. c. 2. *gant, neceſſe eſt ut eorum victui multa quærant. Sed dum quærunt plura, creſcit exteriorum cura, ſparguntur fratres, ſoli inter ſæculares habitant, nolentes pati fraudem, ſed judicio contendere parati.* His ſanè rationibus impellebantur Concilia, ut iterum iterumque prohiberent, ne plures, quàm pro reditibus ad Profeſſionem admitterentur, & ne quid exigeretur à Profitentibus. Impotentiſſimè ex adverſo quidam Abbates ambiebant augeri in dies gregem ſuum; eo impellebantur, ut & res agroſque aggerarent ſibi; præter fas denique à Profitentibus exigebant, quo auctior ille jam numerus ſuſtentari poſſet.

IX. Alia quoque oſtenditur ratio, cui non parum probabilitatis concibent noſtri hujus ævi experimenta, ex Conſtitutionibus Ordinis Cluniacen-

Bibl. Clun. pag. 1459. ſis, anno 1200. compilatis, cura Hugonis V. Abbatis Cluniacenſis. Prohibetur quemquam pactione admitti, vel pecunia, & omnino quidquam exigi. *Nullus pactione, ſeu pretio recipiatur.* Conceſſo, ut gratuita dona ne reſpuantur: *Sed ſi quis quidquam ſponte obtulerit, non reſpuatur ejus devotio.* Sed mox non ſiletur unde ea corruptela ſerpſiſſet, ex iis nimirum, quos ſola animi & corporis imbecillitas ad clauſtra propelleret, ad quæ cùm aditum ſibi patefacere ſapientia & virtute non poſſent, auro & argento fores perfringebant. Quod ea ſtatuta in futurum prohibent. *Et quoniam ex ſuſceptione debilium & inutilium perſonarum iſta præcipuè peſtis irrepſit, præcipimus ut nonniſi tales recipiantur in Monachos, qui apti ſint ſervitio Dei, & non oneroſi Fratribus, & inutiles Monaſterio.* Planum eſt Religioſas Congregationes ſuæ ut plurimùm propagationis cupientiſſimas, non arctaſſe aut ſepſiſſe objectis obicibus limina Clauſtrorum iis, quorum doctrina, prudentia, pietas ſpem faciebat gloriæ vel Cœnobii, vel Ordinis etiam amplificandæ. Ergo pecunia vexationem redimere, & eos obices pretio amovere non cogebantur, niſi qui non ſatis ſuſtinere poſſent religioſæ vitæ obſervantiam, cujuſmodi ferè ſunt etiamnunc à quibus major pecunia & dos copioſior exprimitur.

X. Sed cùm ſpontanea hîc munera accipi permittatur, quæ poſtea ab Henrico I. Abbate Cluniacenſi creato anno 1308. publicata ſunt ſtatuta, rationem commonſtrant, qua id fieret. Prohibetur à Monachis & Monialibus quidquam accipi, cum iis pactionibus quæ jure damnantur: *Inhibemus quod* Ibi. p. 1570.
aliquem Clericum monachandum, vel Domicellam ſeu puellam velandam ſeu monachandam pro pecunia, aut cum pactionibus aut conditionibus à jure reprobatis recipere non præſumant. Jubetur ut præ oculis non habeatur, nec cordi ſit, niſi pietas & ſalus animarum; ſed profiteri cupientibus non taceatur inopia Cœnobii, quo invitentur ſecum ſuorum etiam aliquid ei addicere. *Licet decetque Monaſteriorum & locorum Ordinis paupertatem & tenuitatem in facultatibus, ſi fuerint, allegare, ut iis expoſitis ingredi volentes noſtrum Ordinem, voluntariè purè & affectu pietatis excitentur ad dandum ſeu offerendum Monaſteriis ſe & ſua, vel certam bonorum ſuorum portionem cum congrua ſuſtentatione Fratrum & Sororum, ſeu Monialium.*

Nec tamen hoc ſtatuto expeditur, quod plus negotii nobis faceſſit, expleto numero gratis admittendorum, juxta proventuum modum, ſi qui alii admitti ſe flagitarent, an exhibita Monaſterii paupertate, exigeretur aliquid ab eis ante vel poſt Profeſſionem; & excluderentur, qui nihil rei vellent, aut etiam poſſent conferre. Si quid enim tum offerretur ab his ſupernumerariis, nonne id erat exigere, ubi admonebantur, citra imprudentiam admitti eos non poſſe, ubi alii non poſſent? Si gratis autem admitterentur, nonne injuria fiebat canonicis legibus, tam ſollicitè prohibentibus, ne qui ultra numerum & ſupra modum redituum admitterentur? His nos forſan laqueis explicabit ſanctus Thomas. Fatetur enim exigi aliquid poſſe, ad alimenta nimirum, quæ aliunde ſufficere non poſſent. Nec enim tunc pro ingreſſu exigitur Monaſterii, ſed pro alimentis. Quando verò aliunde ſuppeditat copia alimentorum, & exigitur tamen, exigitur tum ſanè pro ingreſſu Monaſterii. Germaniſſima eſt hæc ſummi Theologi, ut quidem opinor, doctrina: quanquam illum alii diſtinctione uſum ſuſpicentur ſubtili magis, quàm ſolida, ubi cenſuit exigi poſſe à Profitentibus, non ut pretium Profeſſionis, ſed ut Profeſſorum alimenta. Quibus hæc ſententia diſplicuit, vereor, ut ſatis in ejus ſenſum penetrarint. Eſſet enim indubitatiſſimè nugatoria verborum colluſio, ſi ubi alimentorum & proventuum copia aliàs abundè ſupperit, exigi aliquid diceretur, non ut Religionis Monaſticæ pretium, ſed ad alimenta Monachorum, vel Monialium. At ubi jam tot admiſſi ſunt ad Profeſſionem, quot ali poſſunt, ſi tunc accedant ſupernumerarii, utique rejiciendi, ſi nihil offerant ſua ſponte: & admittendi, ſi quid offerant, quo ſuſtentari poſſint: tum certiſſimè non ad Profeſſionem, ſed ad ſuſtentationem exigitur. Eam autem eſſe B. Thomæ doctrinam, ex ejus verbis facilè intelliges, ſua ſemper mirabilique perſpicuitate nitentibus. En objectionem primò, quam di-
luit. *Religio eſt ſtatus ſpiritualis perfectionis. Sed in ali-* 2. 2. q. 100.
quibus Monaſteriis aliquid ab his qui recipiuntur, exi- art. 3. ad 4.

gitur; ergo licet pro ſpiritualibus aliquid exigere. En reſponſionem: *Dicendum quod pro ingreſſu Monaſterii non licet aliquid exigere, vel accipere quaſi pretium. Licet tamen, ſi Monaſterium ſit tenue, quod non ſufficiat ad tot perſonas nutriendas, gratis quidem ingreſſum Monaſterii exhibere, ſed accipere aliquid pro victu perſona, qua in Monaſterio fuerit recipienda, ſi adhuc non ſufficiant Monaſterii opes.*

Illud in primis adverte, pauciſſimis his verbis à ſanctiſſimo Doctore bis repeti; huic diſtinctioni locum non fore in iis Monaſteriis, ubi non deeſſet facultas alendi ejus, qui admittitur. Si aliàs enim ſuppetunt copiæ ad alimenta, utcumque mente & cogitatione confingas diſtinctiunculas neſcio quas, & calliditates inventionis fucum ſibi ipſi facientis; rem ita omnes tamen interpretabuntur, pro Religionis ingreſſu exigi quidvis, non pro alimentis. 2. Illud quoque adverte, non negari hîc quin exigatur: ſed illud contendi, quod non exigatur niſi cogente neceſſitate: cùm non alia tum ſit ratio obvia, alendorum Monachorum. Tum enim exigere & accipere, unum idemque eſt; quod tunc vetent Canones ſupernumerarium quemquam admitti. Cùm prohibeant enim Canones quemquam tum admitti, offert ipſe ſua ſponte, quo poſſit admitti. Nec verò Monaſterium exigit, cùm Canonibus obſequitur, eòque reſpuit, quem alere non poteſt, nihil offerentem: admittit quem offerentem jam alere poteſt. Volunt enim & hoc Canones, ut ſpontaneæ ſuſcipiantur oblationes; utque tot admittantur Monachi, quot ſuſtentari poſſunt. Atqui ſpontanea hæc eſt oblatio, & ejus doni author in Cœnobio ali jam poterit. Et illa ergo ſuſcipienda eſt juxta Canones, & hic ad Profeſſionem admittendus. 3. Negare potuiſſet B. Thomas quidquam exigi à Monaſteriis; cùm non exigatur, quod ultro datur & accipitur. Sed alienum à ſe duxit ſummus Theologus, ubi de re conveniebat, de verbo controverſiam facere. Præſtabilius tamen eſt exigendi voce temperari, quod ea malè audiat in canonicis inſtitutis. Quin & certiſſimum eſt verè nihil exigi, ſed ſpontaneas oblationes ſuſcipi, etſi quis ad offerendum tunc demque animum adjecerit, ubi canonicam paſſus fuit repulſam, ſummotuſque fuit à Cœnobio, ubi ſuſtentari non poſſet. 4. Denique hæc duo videtur ſanctiſſimus Doctor conſtantiſſimè retinere, ut ea exigendi licentia non abutantur Cœnobia, niſi ubi ita cogit redituum annuorum penuria, majori impar numero: utque quod petitur, vel accipitur, ſine pactione & conditione quavis accipiatur. Pactiones enim damnantur canonicis inſtitutis, idque unum per B. Thomam licet, *accipere aliquid pro victu.* Spontanea eſt oblatio, etſi offerentem eò adduxerit juſta repulſa.

XI. Quæ hîc à nobis enucleata ſunt, bis præſidii non parum accedet ex B. Bonaventura, Monialibus ſanctæ Claræ patrocinante, quas temerè proſcindebant, quibus non placebat, eas non ſine pecunia aliqua admitti. Puriſſima & alieniſſima eſt tota Bonaventuræ ratio à diſtinctiuncularum ſubtilium argutiis; ipſe à terrenarum cupiditatum ſuſpicionibus longè ſemotus. Ait porro Bonaventura, quatuor eſſe rationes admittendi ad Profeſſionem. Primò nec cum pecunia, nec pro pecunia, ſed una Dei charitate ob oculos poſita, idque longè optimum & caſtiſſimum eſt. *Quadruplex eſt forma recipiendi ad ordinem qualemcumque. Prima quando aliquis recipitur nec pro pecunia, nec cum pecunia, ſed purè pro Deo, ſed iſta eſt puriſſima coram Deo & hominibus.* Hæc Bonaventura in *Libello Apologetico, in eos qui Ordini Minorum adverſantur.* Quæſt. 18. Secundo, cum quis admittitur cum pecunia, non pro pecunia; nam etiam ſine pecunia admitteretur. Idque maculæ etiam & ſuſpicionis expers eſt. *Secundò quando aliquis recipitur non pro pecunia, ſed cum pecunia; ita ut ſi nihil afferret, tamen reciperetur pro Deo. Et ſimiliter hoc purum eſt coram Deo, ſed cautè agendum coram hominibus, ne detur eis occaſio ſcandali, & ne ſit ibi affectus avaritia infectus ex ſpe lucri.* Hæ verò cautiones eò demum redeunt, ut pactiones procul amandentur; oblata dona, velut piæ & ſpontaneæ erogationes ſuſcipiantur, de quibus nuſquam conventum eſt. Tertia eſt cum quis admittitur, non pro pecunia, ſed cum pecunia, aliàs non admittendus, quòd impar ſit Cœnobium pluribus alendis, quàm qui jam profeſſi ſunt, & quos æquum non ſit neceſſariis fraudari alimentis, ut novi adgregentur; ita animo tamen comparatis Cœnobiorum Præfectis, ut & hos gratis admitterent, ſi res ſuppeterent. *Tertia quando quis recipitur non pro pecunia, nec tamen reciperetur ſine pecunia, eo quod non habent aliter ei, qui eum recipiunt in neceſſitatibus corporis providere: cùm tenues facultates domûs vix ſufficiant jam receptis, nec ad eas audeant plures recipere, & iſtos ſuis neceſſitatibus ſpoliare; ita quod talis perſona qua ſic recipitur, ſi abundaret locus, ſine pecuniis reciperetur.* Quartò ubi quis pro pecunia ſuſcipitur, non ſine furtivo voto ſuſcipientium, ut poſſet pecunia ipſius, non ipſe ſuſcipi. Qua ſimoniæ infamia nihil execrabilius. *Quarta cum aliquis recipitur amore pecuniæ, ita quod ſi poſſent illam pecuniam habere ſine perſona iſta, non reciperent perſonam, ſed ut habeant pecuniam, perſonam recipiunt; & hoc penitus impurum eſt & ſimoniacum, quia ibi pecunia cauſa eſt receptionis perſonæ, & non è converſo.*

Hæc ſanctiſſimi Doctoris ſententia eſt, ex qua ſunt quæ elici hîc à nobis debeant. 1. Eſſe veriſſimè ſimoniacas quaſdam admiſſiones in Clauſtra, & Profeſſiones, cùm cupiditate pecuniæ, non charitate cæleſtis patriæ aguntur, qui ſuſcipiunt; cùm pluris faciunt dantis pecuniam, quàm ipſum dantem, & ſempiternam ejus ſalutem; ubi denique aliàs indigni, admittuntur tamen pro pecunia, aliàs non admittendi, etſi opibus abundet Cœnobium. *Ubi ergo recipitur perſona propter pecuniam, ſimonia eſt, quia ibi venditur ſpiritale, id eſt, conſortium ſpiritualis ſocietatis, pro temporali, ſcilicet pro pecunia.* 2. Hæc porro ſimonia frequentior eſt, quàm pleriquue exiſtiment. Quæ enim Cœnobia inopia premuntur, in iis plerumque flagrat cupiditas pecuniæ, qua & paupertas levetur, & ſolvatur æs alienum; in iis admittuntur ad Profeſſionem, quæ aliàs ejicerentur, & ejiciendæ eſſent; quod argumento eſt, eas pro pecunia recipi, pecuniam potiùs quàm ipſas recipi. *Et hoc plerique faciunt, etiam ex mera inopia optantes aliquem venire cum pecunia, quem reciperent, ut eorum inopia repararetur, vel debita contracta ſolverentur, vel bona concupita emerentur, vel ædificia conſtruerentur.* 3. Ut hæc peſtilentiſſima à Monaſteriis aura ſimoniæ exſuffletur, illa una animo inſidere & imperitare debet cupiditas, ut ſæculi fæcibus eximamus, & in hos pietatis & pœnitentiæ ſacros receſſus abducamus, quantos poterimus; gratis admittamus, quantos per proventus Monaſteriorum licebit; ſi eo expleto numero advolent alii ad fores Cœnobiorum, ex animo doleamus, quòd iis alendis jam facultas non adſit; ſpondeamus in vacantes primùm ſedes, eos admiſſum iri: ſi offe-

tant ipſi quo ſuſtententur, delectet nos multò magis ipſorum pietas, quàm pecunia. *Ubi verò pecunia recipitur propter perſonam, quam aliàs libenter reciperent, ſi haberent unde eam paſcerent, non videtur eſſe ſimonia, dummodo forma cum intentione concordet.* Hanc tenebat ſanctiſſima virgo Clara rationem ſuſcipiendi Moniales cum pecunia, cum ſupernumerarias ſuſcipiebat. *Et hoc modo ſuſtinemus, quod Sorores ſanctæ Claræ recipiunt pecuniam cum perſonis, ſi quando oportet eas plures perſonas accipere, quàm de facultatibus Monaſterii congruè valeant ſuſtentari.*

Thomæ Aquinatis & Bonaventuræ ſuffragio accedet conſenſus B. Raimundi de Pennaforti. Recenſentur ab eo pœnæ canonicæ in eos diſtringendæ, quorum ſimoniaca fuit Profeſſio. Sed fatetur ille tamen, ubi jam per inopiam Monaſterii non licet novas admitti Moniales; ſi plurès admitti aveant, poſſe eas moneri à Præpoſita, avere quidem ſe, ſed inopia rei non poſſe eas admittere; quo purè & ſimpliciter peracto, ſi illæ res ſuas ſecum offerant,
Summa l. 1. To 1. n. 14. 21. poſſe admitti. *Credo quod poſſunt dicere, Non ſufficiunt nobis: libenter ſuſcipimus te ad ſpiritualia, ad temporalia non poſſumus, niſi habeamus plures poſſeſſiones; Et tunc illa offerat ſe & ſua.* Ita Canonum ac Decretorum compilator & interpres eruditiſſimus ſanctiſſimuſque.

Aſſentitur & B. Antoninus nullas prorſus iniri poſſe pactiones pro ingreſſu Religionis, quantumvis pauperrimum ſit Cœnobium. Cùm in confeſſo id quidem ſit apud omnes. *Etiamſi Monaſterium ſit tenue, &c. pene ſecundum omnes.* In opulentis verò Cœnobiis ſceleſtum eſt non tantùm exigi quidvis, ſed & vel verbo id tentari, etſi tantò vulgatior illa ſit, quantò atrocior perverſitas, ut plura exigant ditiora quæque Cœnobia.
Summa To 2. Tit. 1. c 5. n. 18. *Si Monaſterium ſit abundans, nullus debet ibi eſſe tractatus de temporalibus in receptione. Et hoc eſt contra communem abuſionem, quia quantò Monaſterium eſt abundantius, tantò volunt majores dotes.* Addit poſſe tamen ultro oblata accipi; ſed ſi primus & princeps accipientium ſcopus eſt, ut res accipiant temporales, clandeſtinam eam eſſe & mentalem ſimoniam, quanquam pactiones procul ſint, & exactiones. Si verò admiſſa ad Profeſſionem puella, jam detrectent proximi, & dare quidvis abnuant, quanquam comperta ſit Cœnobii tenuitas; ex Cardinali Oſtienſi jus & actio eſt Monaſterio in proximos puellæ; cujus ſi jam pater vita exceſſit, poteſt portio idonea hæreditatis repeti, ſaltem legitima, qua ſpoliari nequit Monialis, niſi profitendo renuntiaſſet. *Quod ſi gratis recepta eſt puella, & parentes poſt Profeſſionem nihil volunt dare Monaſterio, cùm tamen ſit tenue, dicit Hoſtienſis quod poſſunt Moniales agere contra patrem pro alimentis filiæ: vel ſi eſt mortuus pater, agere poſſunt ad partem ſuæ hæreditatis. Non enim privari poteſt legitima per ingreſſum Religionis, niſi ipſa ſponte juri ſuo renuntiaſſet.*

XII. A propoſito non deviabimus, aut non longè certè aberrabimus à via, ſi obſervata à B. Bonaventura ſimoniæ fallentis ſpecie, & valde pertimeſcendæ Monachis & Monialibus: aliam indigitemus ex Vuillelmo Pariſienſi Epiſcopo, quæ non minus exitialis Laïcis immineat. Nempe ſi qui filios ſuos in Monaſteria contrudunt, uno maximè ſtimulo eos ſpoliandi juſta hæreditatis portione, eamque accumulandi liberis aliis inter ſæculi ludibria vitam
De Moribus c. 9. p. 226 acturis. *Alii verò à parentibus & propinquis eo modo in Clauſtro projiciuntur, quemadmodum catuli & porculi, quos matres non ſufficiunt enutrire, ut videlicet mundo non ſpiritualiter, ſed ut ita dicamus, civiliter moriantur, videlicet ut portione hæreditaria priventur, & ad eos qui ſæculo remanent, devolvantur, & quantum ad hoc ſimoniaca eſt ejuſmodi projectio, immerſio, vel intentio.* Doctiſſimo Præſuli ſimoniæ affines viſi ſunt, qui aliorum ex natis Profeſſione Religioſa, aliorum emunt in ſæculo opulentiam & ſplendorem.

XIII. Tabellam expreſſit Goffridus Vindocinenſis Abbas, ſui ipſius, ut ſpero, certè Præpoſiti ab omni cupiditatum contagie alieniſſimi, paratiſſimi ſemper ad pios & virtutis ſtudioſos omnes admittendos, ad terrenas opes nauſeantis, accipientis quod ultro datur, quoniam ita ſanciat Regula B. Benedicti; cæterùm toto pectore ad paupertatis amorem propendentis: *Quoſcumque honeſta vita Clericos inveneritis, nobis tranſmittere non differatis. Plus in hominibus diligimus honeſtam paupertatem, quàm ſuperbas eorum divitias. Quas ſi habuerint, reſpuenda non ſunt, habent enim & illa locum ſuum: nihil tamen pro faciendis Monachis quærimus: ſed ſi quid oblatum fuerit, quia illud Regula ſuſcipi jubet, ſuſcipimus. Ordo ſiquidem noſter exegit, ut tales ſimus, qui non lucris temporalibus, ſed lucrandis animabus operam demus.* L. 4. Ep 49.

Finitimum autem vero eſt, ſpontaneas ipſas oblationes & frequentes fuiſſe, & cumulatiſſimas, & ex eo ditiſſimo fonte tantum opum in complures Abbatias influxiſſe. Dum Diœceſin obambularet B. Hugo Lincolnienſis Epiſcopus, reperto Cœnobio, ubi ultra menſuram proventuum creverat numerus Monialium, ſanxit ut in poſterum non eſſent niſi triginta-tres Moniales, decem Sorores Converſæ, duodecim Fratres Converſi, ad agrorum curam & cultum. *Duodecim Fratres Converſi ad opera ruralia exercenda:* tres Capellani: vetito ne quis ulteriùs admitteretur, *niſi propter manifeſtam domûs utilitatem*: ubi ſi voles, ſupernumerarias intelliges, pinguem dotem ſponte afferentes. Sed illud commendatiſſimum voluit ſanctus Præſul, *Ne vir, vel mulier pro pecunia vel re qualibet temporali recipiatur unquam ibidem ex pacto.* Cùm juventa efflоreret adhuc B. Edmundus, poſtea Cantuarienſis Archiepiſcopus, ſorores ſuas ſemovit à Monaſterio, ubi à Profitentibus aliquid exigebatur. Exigebatur, ut opinor, vel citra neceſſitatem, vel cum pactione.

Anno 1160. præpotens & nobilis Occitaniæ miles Abbatiæ ſancti Pontii Tomeriarum prædium opimum conceſſit, uti hæreditariam filii ſui portionem, quem ibi Monachum dicabat. *Pro hæreditate filii mei quem Deo offero ad Monaſticum Ordinem ſuſcipiendum.* Compluſcula id genus occurrunt exempla, ubi ejuſmodi dona paternæ ſucceſſionis vicem obtinent. In compilatione ad hiſtoriam Burgundiæ refertur vidua opulentum prædium contuliſſe Prioratui Abbatis Lamberti ad Ligerim, ea lege, ut filium ſuum aleret; ſi profitendi ſtudio aliquando accenderetur, eum gratis admitteret. *Si verò Monachatûs ordinem expoſceret, pro hoc ſuſciperetur.* Agri ergo etiam à parentibus dabantur filiis profitentibus. Anno 1205. Abbas ſancti Benigni numerum defixit Monialium alicujus Cœnobii, ut triginta eſſent Moniales, ſex Converſi, octo Converſæ; ne Monialium ne numerus augeſceret, cùm nec Præbendæ eſſent niſi triginta. *Debent eſſe triginta Moniales, nec plures aliæ Præbenda Monialium poſſunt ibi eſſe, &c.* Ergo Præbendis annumerabantur loca Monialium, ſufficienti dote inſtructa, ut mirum jam non eſſet, ſi citra ſimoniæ labem diſtrahi pretio non poſſent.

Mona. Ang. To. 1. pag. 59. 481. Surius die 16. Novem. Spicil. to. 10. p. 163. To. 8. pag. 196. 366. To. 9 pag. 158. Recueil pour l'hiſtoire de Bourgogne p. 29. 481.

XIV. Quod hìc à nobis excutitur argumentum,

in eo verſatus eſt Petrus Cantor, ea diligentia & moderatione, cui accedere nihil poſſit, ut forma quædam hæc eſſe poſſit puriſſimæ diſciplinæ. *Sit*
De Verbo abbrev. c. 38 *quod aliquis accedens ad Monaſterium, vel ad Eccleſiam, dicat, Offero me & mea Eccleſiæ huic, vel Monaſterio, ad ſerviendum in eo perpetuò, ſi ſine diſtinctione recipitur, ſanus erit ingreſſus ejus. Si autem plura quàm oblata ab eo exigantur, vel ſi diſtinguatur inter ſua & illum; ut ſua ſcilicet ſint cauſa, cur recipiatur, vitioſus erit ingreſſus. Si autem inter ſua & illum diſtinguatur, ut ſcilicet ille ſit cauſa, cur ſua cum ipſo recipiantur, ſanus & licitus erit ingreſſus.* Quaſi dicat, ubi ſe quis & ſua Monaſterio cupit addicere, ſive Monachi illi ſint, ſive Canonici, non poſſe niſi ſceleſtè ab eo plura exigi, quàm quæ offert, nec ſuſcipi ipſummet poſſe, rerum ſuarum contemplatione. *Si autem Monaſterium eguerit, ita quod offerentem ſe illi ſine pecunia recipere non poſſit, vel ſuſtentare, ſpiritalem fraternitatem ei concedat, non corporalem; vel in exceptionem paupertatis ſuæ, & ſuſtentationem vitæ illius exigere poteſt ab eo ut eum recipiat, & temporales reditus, quibus tantùm ſuſtentetur, dum vixerit. Quod ſi perpetuos exegerit, jam manifeſta cupiditas vitioſum facit ingreſſum. Ex his autem liquet non debere conſtrui vel fundari aliquod Monaſterium ſine certo numero agrorum, pecorum & perſonarum.* Hoc eſt, ſi egeat Cœnobium, exigi poſſe ab admittendo, non agros, non fundos, vel reditus perpetuos, ſed annuas penſiones ad vitæ tempus, cùm non aliter poſſit ſuſtentari. Ex quo perſpicis, quàm non condenda eſſent ulla Cœnobia, quin ſtatim idonei reditus adſignarentur.

CAPUT LIV. *P. 4. l. 3. c. 25.*

De eodem ab anno milleſimo trecenteſimo, uſque ad hodiernam diem. An à Profitentibus Religionem exigi aliquid poſſit.

I. Concilia & Pontifices voluntarias oblationes probant, pactiones prohibent.

II. Concilium Senonenſe Monialium numerum deſigit, ſupernumerarias cum penſione annua ſuſcipi non vetat, ita ut pauperes ſemper admittantur ad numerum illum praſixum.

III. Decreta Concilii Tridentini, & aliorum ejus ſæculi Conciliorum, ut admittantur Moniales ſine pactione, & eo numero, qui reditibus atque ſtatis eleemoſynis conſentiat. Inter eas eleemoſynas locum habent dotes ſupernumerariarum. Argumenta ex Conciliis Mediolanenſibus VI ſe in his gerere B. Carolus Borromæus, ex quo ediſcas mentem Concilii Tridentini.

IV. Quàm innoxiam inierit B. Carolus rationem & artem, ut & pactiones abjicerentur, & nil inde periclitarentur Cœnobia.

V. Eandem rationem & viam tenuere alia quoque Concilia, aliique Antiſtites.

VI. Cur in Conciliis B. Caroli expreſſum non ſit, tot admittendas Moniales gratis, quot ali poſſunt ejus reditibus. Duplici via & ratione eodem pervenitur.

VII. Non diſſonare à B. Carolo, & ejus Conciliis Decreta Congregationis Concilii, & Congregationis Regularium, quæ dotes non à ſupernumerariis tantùm exigunt, ſed etiam ab aliis omnibus.

VIII. Decreta Conciliorum Galliæ poſt Concilium Tridentinum.

IX. Solvitur objectio, cur non poſſit quis erigere & dotare Canonicatum, quo mox ipſe donetur: poſſit autem aſſignata dote erigi ſedes Monachalis, ad quam quis ſtatim admittatur.

X. Quid voce commodè ſignificetur.

XI. Cur forè excidiſſet animo, loca Monachorum dotata inſtar eſſe beneficiorum.

I. POſterioribus his ſæculis eliminandis pactionibus opera data eſt, non cohibendis ſponteneis oblationibus, quarum in numero locabantur eæ, quæ tum collatæ eſſent, cùm ſupra numerum ſtatum, ſupra patientiam redituum novæ geſtirent admitti Moniales. Anno 1429. damnata eſt à Concilio Pariſienſi ſimonia, cui ſtolidè patrocinabantur quidam præſidio conſuetudinis, damnans pactionibus & conventionibus quibuſvis. *Ex* Can. 15.
pacto vel conventione nihil recipiant; ſi quid fuerit ex devotione oblatum, illud recipi minimè prohibemus. Anno 1369. eaſdem proſcripſit Urbanus V. pactiones, quod iis multi ab amplexanda Religione abalienarentur. *Quamplures tam execratione hujuſmodi* Extravag.
criminis, quàm expenſarum onere à ſacra Religionis Comm. l. 5.
propoſito retrahuntur. Cùm is autem Pontifex prohibuiſſet ſimoniæ, quoſdam veluti ludos & oblectamenta, *paſtus, prandia, jocalia*; mox donari ſinit, quidquid ſponte & ſine pactione quis donare vellet, *Purè & ſponte, ac plena liberalitate, omnique pactione ceſſante.* c. 1.

Laudatur in Bibliotheca Præmonſtratenſi Decretum Innocentii VIII. quo ſimoniæ labes à Monialibus abſtergetur, propter earum juris imperitiam, exceptis cauſis duabus, cum pro admittenda Moniali paciſcuntur, & cum minùs idoneas admittunt, ſpe illectæ temporalium commodorum. At eodem loco citatur Declaratio Clementis VII. quam ſubreptitiam & adulterinam confiteri pene neceſſe eſt. Qua nimirum eximuntur ſimoniæ ſuſpicioni Moniales Franciſcanæ, etſi paciſcantur de iis, quæ neceſſaria ſunt ad Monialium ſuſtentationem. Si pactionibus non induunt ſe Franciſcanæ in ſimoniæ laqueos, quid cauſæ erit, quamobrem cæteræ Moniales in eos incurrent? Omnium enim Monialium una cauſa, una vel ex imperitia excuſatio eſt, vel ex cupiditate culpa. An poſſunt pactiones ipſæ eædem, his innoxiæ, aliis capitales eſſe?

II. Mitto Synodum Friſingenſem anni 1440. Con- Can. 12.
cilium Sueſſionenſe anni 1456. & Senonenſe anni Art. 3. c. 3.
1485. ubi exactiones qualeſlibet in aditu Clauſtrorum prohibentur. Sed omittere nefas Canonem Concilii Senonenſis anni 1528. ubi vetantur Præpoſitæ Cœnobiorum, ne plures ſuſcipiant, quàm quantas commodè alere poterunt ex proventibus Monaſterii, ſubductis expenſis neceſſariis in ſarta tecta, in negotia, in lites. *Conſtituimus, ut in Monaſteriis Monialium tot inſtituantur Moniales, quot de facultatibus eorundem, reparationibus Eccleſiæ, clauſuræ & aliarum Regularium domorum, nec non & proceſſuum expenſis deductis, commodè & ſine penuria ſuſtentari poſſint. A quibus pro ingreſſu aut receptione nihil prorſus prætextu conſuetudinis, aut quovis alio quæſito colore exigatur.* Si poſtea affluant aliæ, quæ profiteri cupiant, admitti & hæ poterunt, ſi penſionis aliquid afferant, qua alantur. *Si qua tamen ultra eas* Can. 28.
in hujuſmodi Monaſteriis ſe recipi petat, id non interdicimus, dummodo congruam ſecum afferat penſionem, qua cum cæteris Religioſis numerariis alatur. Quæ admiſſæ ſemel fuerint titulo, ut ita dicam, patrimonii, ſive penſionis, ſupernumerariæ ſemper erunt, nec poterunt earum loca implere, quæ gratis admittendæ ſunt: quibus fato ſuo fungentibus aliæ ſimiliter gratis ſubrogabuntur. *Non tamen in locum numerariarum ſuccedat, ſed decedentibus numerariis aliæ novæ & pauperes ſubrogentur.*

Hoc Canone elegantiſſimè explanatur Eccleſiæ in his doctrina & voluntas, atque uſus tum probatiſſimus. 1. Figitur certus gratis admittendarum numerus pro modo redituum, detractis expenſis fabricarum, negotiorum, litium, ſervorum, & id

genus complurium. Nec nimis parcè ac jejunè ſumptus faciendi ſunt in cujuſque Monialis ſuſtentationem. *Commodè & ſine pecunia ſuſtentari poſſint.* 2. Expleto numero gratis ſuſcipiendarum, ſuſcipientur & aliæ, ſi quæ advolent, ſupernumerariæ, non ſine penſione. Ab his ſanè nihil exigitur: non pactio, non conventio intervenit; ſed cùm jam gratis admitti aliquæ non poſſint, cum ſpontaneis oblationibus admittuntur. Id ſenſere, id ſanxere priſca Concilia, ubi oblationes voluntarias reſpui vetuere. Cùm enim ex his Conciliis ſuſcipiendæ ſint voluntariæ oblationes, etiam expleto gratuitarum Monialium numero, utique cùm ea quæ offert & ſeipſam, ſuſcipiendæ ſunt. Ita planum eſt ex Conciliis ſemper admittendas ad Profeſſionem fuiſſe divites ſupernumerarias, expleto numero pauperum gratis admittendarum. 3. Is uſus viguit prioribus Eccleſiæ juveneſcentis ſæculis, nulli ut Clero inſcriberentur, niſi titulo Beneficii. Ante tempora Alexandri III. cœptum fuerat titulo patrimonii aliquos ad Clericatum ſuſcipi. Nec ſecus res habet in Monachis & Monialibus, quorum loca ſingula ſingulorum ſpeciem præ ſe ferunt Beneficiorum. Antiquiſſima conſuetudine tot ſuſcipiebantur, quot eſſent loca, ſeu Beneficia probè dotata, inſtar titulorum Clericalium. Poſtea autem conſultius viſum eſt, nec eos excludi à Clauſtris, qui ſemet cum non impari patrimonii ſui portione offerrent, velut ad dotationem Beneficii Monaſtici. 4. Illud magnopere refert mordicus retinere, ne loca gratis admittendarum dentur divitibus, cum agro, pecunia, penſione, ſede offerentibus; ſed pauperibus & gratis ſuſcipiendis ea ſemper pateant, ſemper reſerventur loca. Id Senonenſi hoc Concilio disertis verbis ſancitur, id ſuperiora volebant Concilia in definiendo numero cujuſque Cœnobii Monialium. Nec enim id moliebantur, ut excluderentur quæ oneri futuræ non erant: ſed ut ſemper retineretur numerus pauperum, gratis ſuſceptarum.

Part. 10. c. 12. III. In Concilio Colonienſi anni 1536. vetitum eſt plures ſuſcipi, quàm ali commodè poſſent. *Non debebunt plures ſuſcipi, quàm congruè poterunt ſuſtentari.* Poſſunt ergo recipi, quæ fundum vel penſionem adferunt; ita enim demum fit, ut jam poſſit eas congruè Cœnobium ſuſtentare. Anno 1563. vetuit Concilium Tridentinum, ne qua alterutrius ſexûs Cœnobia plures ad Profeſſionem admitterent, quàm ex redditibus & conſuetis eleemoſynis alere

Seſſ. 25. c. 3 poſſent. *Is tantùm numerus conſtituatur, ac in poſterum conſervetur, qui vel ex redditibus propriis Monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari.* In his eleemoſynis computandæ ſunt & voluntariæ oblationes, ac dotes Monialium, cùm verè dotales eæ ſponte offerantur eleemoſynæ. Itaque nec exigere, nec paciſci ſinit Tridentinum Concilium, uti nec ſuperiores Synodi: ſed tot ſuſcipere Moniales, quantis commodè ſuſtentandis ſufficient Cœnobii reditus & eleemoſynæ. Unde illud exiſtit, Tridentinis Patribus fuiſſe duplicis generis Moniales, quarum aliæ ex Cœnobii proventibus, aliæ ex eleemoſynis alerentur, & ſpontaneis donis, ſuis, vel alienis. Ex quo & illud rurſum emergit, gratis ſuſcipiendas eſſe ad Profeſſionem aliquas in Monaſteriis, quibus certi ſunt reditus, & pro horum re-

Ibid. c. 16. dituum modulo. Vetuit denique Tridentinum quidquam à Novitiis recipi toto tyrocinii tempore, præter veſtes & alimenta: ne difficultate reſtituendi quæ ipſæ, vel parentes donaſſent, retardaretur, vel ipſarum ad diſcedendum, vel Monaſterii ad eas ejiciendum libertas.

Anno 1565. Concilium Cameracenſe priſca renovavit ſtatuta, ne qua pactio interponeretur; nec Cap. 18. n. 12.
prætexeretur inopia Cœnobii ad plures ſine novo ſubſidio alendas, cùm decreverit Tridentinum, ultra modulum redituum & eleemoſynarum plures admitti non debere. Jam enim eleemoſynæ non ſunt, ubi pactiones intercedunt. *Ne recipiant ad Profeſſionem, mediante pecunia aut muneris pacto.* Prohibentur denique in hoc Cameracenſi Concilio, illæ lautiores epulæ, die Profeſſionis jam uſitatiſſimæ. *Vetat ſancta Synodus, ne ipſis Profeſſionum diebus & Primitiarum, fiat lautus ſumptus, lautuſque apparatus, quantus pleriſque locis fieri ſolet, ſed ſint frugalia omnia & moderata.*

At B. Carolus Borromæus, quo non alius ſolertior interpres Concilii Tridentini, non alius obſequentior ejus ſectator Decretorum, anno 1585. in Concilio Mediolanenſi I. conſtituit, ut quo tempore religioſa veſte induitur Monialis, deponeretur penes fidiſſimum cuſtodem, Monialibus notum, ſumma pecuniæ, Cœnobio poſt Profeſſionem donanda. *Quod verò Profeſſione factâ eleemoſynæ gratia ad* Part. 3. c. 6
Profeſſam ſuſtentandam Monaſterio datur, id quo tempore puella Religionis habitum ſuſcipiet, apud virum Monialibus & earum Superiori probatum deponatur, ut nullo impedimento tum Monialibus praſto eſſe poſſit. Deponitur ergo pecunia ineunte tyrocinio, ſeu Noviriatu, non tamen Cœnobio numeratur niſi poſt Profeſſionem: nihil hic pactionis intercurrit; fidiſſimus cuſtos pecuniam recipit, ſervat, peracta Profeſſione tradit Cœnobio. Hæ ſunt eleemoſynæ, de quibus Tridentinum. Anno 1569. illud ipſum Decretum confirmatum eſt in Concilio Mediolanenſi II. ſtatutumque, ut ab Epiſcopo ipſa præfiniretur pecunia & eleemoſyna dotalis, cuique aſſignanda Moniali, ad eam toto vitæ curſu ſuſtentandam, ſive agri, fundique, ſive pecuniariæ penſiones aſſignarentur. *Epiſcopus præterea tum impenſas æſtimet,* Capita ad
quæ & in Religionis ingreſſu & tempore Profeſſionis fie- Moniales
ri ſolet, pro veſtitu, aut pro aliis rebus ad ipſius puellæ pertinen. c. 2.
& Monaſterii uſum commoditatemve pertinentibus. Tum pecuniæ etiam ſummam præſcribat, quam puella alimentorum nomine Monaſterio det: niſi cenſus aut alia bona immobilia, quorum annui fructus ejuſdem judicio ad ea alimenta ſatis ſint, Monaſterio attribuantur. Ea autem omnis pecuniæ ſumma eo nomine ab Epiſcopo decreta, reipſa apud certum hominem & virum bonum deponatur, qui Profeſſione confecta illam ſtatim Monaſterio tradat, ut decretum eſt ſuperiori Concilio.

Quibus viſus eſt B. Carolus primus omnium excogitaſſe, atque invexiſſe dotales Monialium eleemoſynas, ut ita demum ſupernumerariæ ad Profeſſionem reciperentur: non ſatis illi vel verba expenderant, vel ſententias ſuperiorum Conciliorum. Quinquaginta circiter antè annis idem decreverat Concilium Senonenſe; à nobis verò demonſtratum eſt, ante annos quadringentos ab hinc, vel quingentos, defigendo Monialium numero, & admittendis ſpontaneis donis Concilia longè plurima idem voluiſſe, idem in mores invexiſſe. Perſpicuè id approbatur ex Concilii Tridentini & Conciliorum B. Caroli Mediolanenſium ætate ſuppari & vicinitate. Cùm enim ſtatuiſſet Tridentinum, conſentaneè priſcis Conciliis, præfigi numerum Monialium pro modo redituum & eleemoſynarum: anno ſtatim proximo in Concilio Mediolanenſi I. quod ad executionem potiſſimùm Tridentinorum Decretorum congregaverat B. Carolus, decreta illa à nobis paulò antè relata promulgata ſunt. Eò ergo

collineabat Concilii Tridentini Decretum, eò & huic gemina antiquorum Conciliorum ſtatuta conſpirabant, ut illa numeri Monialium pro redituum quantitate diffinitio, nihil prohiberet, quin ablegatis pactionibus, reciperentur parentum eleemoſynæ, & ſpontaneæ dotes Monialium. Nemo tam expers & tam rudis erit poſterioris hujus ævi Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, qui vel ſuſpicari poſſit beatum Carolum, decreta Concilii Tridentini vel intelligendo, vel exequendo aſſecutum non eſſe.

IV. Unum eſt quod commentatus ſit B. Carolus cum Conciliis ſuis Mediolanenſibus, qua innocua induſtria & ſolertia vitarentur pactiones & conventiones, nec diſcrimini tamen objicerentur Cœnobia plurium ſibi ingerendarum Sanctimonialium, quàm ſuſtentare poſſent: denique prohiberentur parentes & proximi nuper profeſſarum, ne revocarent oblationes liberas & voluntarias, quas feciſſent. A vero non abludit, Concilio Senonenſi, & aliis ſuprà memoratis aliquid ejuſmodi placuiſſe, quanquam id reticuerint. Primus omnino S. Carolus conceptis verbis rem ediſſeruit in duobus illis Mediolanenſibus Conciliis, quorum poſteriori nodum ſolvit, qui priori obſtare videbatur. Poterat enim utcumque objectari Concilio I. Mediolanenſi, ſpeciem ſaltem quandam ſubeſſe ſimoniæ, & pactionis verbalis, ſi Præpoſitæ & parentibus puellæ priùs conveniret de pecunia, & tum ea deponeretur in manus fidelis adminiſtri. Eum ſcrupulum exemit alterum Concilium Mediolanenſe à nobis relatum, juſſo Epiſcopo diligentiſſimè primùm explorare, an puella Cœnobio, Cœnobium puellæ conveniat; qui ſint etiam Cœnobii reditus, qui fundi: tum definite quantam pecuniam dotalem parentes deponerent in manus viri probi. Extremæ fuerit veſaniæ huic rationi, & conſtitutioni obtrectare duorum Provincialium Conciliorum, pauco poſt Tridentinum tempore habitorum, quæ admirationi & imitationi fuere Conciliis omnibus exinde in Gallia congregatis, & alibi terrarum. Inſaniat neceſſe eſt, qui ſe Concilii Tridentini mentem ſperet aſſecutum feliciùs eſſe, quàm B. Carolum, qui totus in eo fuit, ut illud animo, illud pectori, moribus ſuis, Eccleſiæque ſuæ inſcriberet, executioni mandaret, eoque præſtantiſſimus deinceps audiret ſacræ diſciplinæ reſtaurator.

V. Video tamen mirari quempiam meritò poſſe, cur hæc duo Concilia diſertis verbis non expreſſerint, unoquoque in Cœnobio tot gratis ſuſcipiendas Sanctimoniales, quot ali poſſent commodè, ſubductis neceſſariis impendiis; & tum denique ſi aliæ quæpiam accederent, definiret Epiſcopus, qua pecunia, quanta dote depoſita admitterentur. Id conceptis verbis ſuprà expreſſit Concilium Senonenſe anni 1518. Nec minùs perſpicuè Stephanus Poncherius Epiſcopus Pariſienſis in Conſtitutionibus iis, quas anno 1506. Benedictinis Monialibus commendavit, probatas priùs Amboſio Cardinali Legato ſummi Pontificis. Edixit enim ut numerum determinatum ſemper implerent puellæ pauperes, gratis ſuſceptæ; tumque ſi aliæ inſtent, admonendas eſſe, non poſſe ſe, & per Canones prohiberi plures admittere, niſi ſi quæ ſponte velint aliquid vel fundi, vel annuæ penſionis ſecum inferre. Anno 1519. cùm Cardinalis Pratenſis Conſtitutiones ſanciret Monialibus ſanctæ Crucis apud Pictones, perſimile decretum inſeruit. Is ipſe fuit qui præfuit Concilio Senonenſi anno 1528. atque ita à vero propè abeſt, eam toto Pariſienſi Epiſcopatu, adeoque & Provincia tota Senonenſi politiam invaluiſſe. Nihil ejuſmodi emicat in his Conciliis B. Caroli Mediolanenſibus.

VI. Poſſet forſan aliquis non temerè reſpondere, geminum hoc Concilium prudentiæ Epiſcopi permiſiſſe, an quidvis & quantum darent Novitiæ, vel parentes earum, ante ingreſſum Cœnobii. Ea enim poteſtate inſtructus Epiſcopus, ſi puella occurrat bonis deſtituta, virtutum prædives, & ejuſmodi ſit Cœnobium, in quo plures quàm nunc ſint, poſſint ſuſtentari Moniales, gratis utique jubebit eam admitti. Si autem non abundent reditus Cœnobii ultra expenſas præſentium Monialium, vetabit Epiſcopus, ne qua alia interim recipiatur ſupernumeraria, niſi aliquid afferat dotis, vel penſionis; pauperculas differet, donec vacuæ ſint ſedes aliquæ. Ita deflexa Concilia Mediolanenſia, & B. Caroli Decreta eodem revolventur cum Concilio Senonenſi, & cuique Cœnobio tot includent gratuitas Moniales, quot ali commodè poterunt. Cavendum tamen ſedulò nobis eſt, ne ſi eo flectantur hæc B. Caroli Concilia, à ſuo ſcopo deflectantur. Nam primum ex his Conciliis ea poteſtate, vel functione Epiſcopum non onerat, ut ſinit inter proximos puellæ & Cœnobium tractari. Alterum eo jure donat Epiſcopum & munere, ſed jubet tantùm ab Epiſcopo præſcribi pecuniam, vel terram à proximis dandam, & viro pio interim commendandam, donec edatur Profeſſio. Ita ſi nullo utamur anfractu, nullo interpretationis longiùs petitæ circuitu, volunt hujus Concilii Patres, omnibus prorſus Monialibus ab Epiſcopo indici, quantam pecuniam, vel quantulam daturæ ſint, ipſæ, vel proximi earum, ut nec ulla admittatur penitus indotata.

Similius ergo forſan veri eſt, eò conferendos eſſe Monaſteriorum reditus, ut Monialium aliæ gratis omnino recipiantur, aliæ expenſas ſuas omnes ſuppeditent: ſed ut multò minus ab omnibus accipiatur, à tenuioribus nihil propemodum, moderante his omnibus Epiſcopi charitate & ſapientia. Quæ nihil prorſus rei habent, eas moris eſt Converſarum in grege recipi, de quibus hîc verba non facimus. Quæ verò Moniales confidant ſe fore, & ſacræ intereſſe pſalmodiæ, earum nulla eſt, cui non vel pauxillulum ſuppetat rei, cùm Evangelica vidua uno aut altero minuto laudem ſplendidiſſimæ largitatis conſecuta ſit, ut quæ totum dediſſet. Ex Conciliis ergo his Mediolanenſibus Epiſcopalis eſt ſapientiæ, multa charitate conditæ, minutiſſimas has admittere oblatiunculas candidatarum vitæ Monaſticæ puellarum, majores ditiorum & pinguiores dotes recipere: quæ neceſſaria, quæ commoda ſuſtentatio utrarumque præterea deſiderabit, ea ex communibus Monaſterii reditibus adjicere; ditiores quæ ſint, eas hortari ad dotes ampliores conferendas: ut harum accedente abundantia, ſuccurratur earum penuriæ, quæ minimum quid offerre poſſunt. Hæc verò tota ratio adprimè conſentit verbis Conciliorum Mediolanenſium ſuprà relatis, & in eundem ſcopum dirigitur Concilii Senonenſis, etſi non eadem prorſus via. Nam Concilium Senonenſe alias Monialium gratis omnino admittit, alias nonniſi cum juſta dote: cùm Concilia Mediolanenſia in omnes eas, aut ferè omnes refundant levamenti aliquid ex communibus Monaſterii reditibus. Ingenia hæc ſunt varia & multiplicia unius ſinceriſſimæ ſemper charitatis. Hac duplici via ad idem caput venitur, ut gratis

Monaſterii reditus omnes impendantur, utque ne à Novitiis, vel earum proximis capiatur, niſi ubi communes Cœnobii reditus exarueriot. Denique ſive reditus Monaſterii aliis tantùm impendantur, gratis omnino alendis, ſive omnibus prorſus, quæ ſuæ inde dotis anguſtias ſuppleri gaudeant, gratis omnia fiant, omnia ad Eccleſiæ, ad Conciliorum mentem, ad Canonum ſanctimoniam temperantur.

Sunt & non pauca, quæ mirificè commendent methodum & rationem Conciliorum Mediolanenſium, quæ nec à nobis præteriri fas eſt, qui laudibus B. Caroli favere nos propenſiſſimè profitemur. Non vacabat forſan periculo illa inter Moniales approbata à Concilio Senonenſi inæqualitas, numerarias alias, alias ſupernumerarias; alias nihil, alias totum conferentes. Hinc æmulatio & jurgiorum ſeges pullulaſcere poterat. Æqualitatem, adeoque & pacem invexit B. Carolus. Ex norma Concilii Senonenſis poterat puella locuples inter numerarias admitti, ſi tum loca vacarent: unde & mox neceſſe erat tenues repudiari, vel differri, dum vacua ſedes aliqua foret. At ex præſcripto B. Caroli, puellæ divites ab Epiſcopo dotem conferre juſtam jubebantur; ex quo fiebat, ut pauperculæ pòſt accurrentes ſemper admitterentur.

VII. Sed quorſum attinet diutius nos tuendæ B. Caroli, & Conciliorum Mediolanenſium diſciplinæ immorari, cùm eis prorſus conſentiant Declarationes Cardinalium Congregationis Concilii Tridentini. Et hæc quidem refertur Declaratio in Bibliotheca Præmonſtratenſi, qua non video quid conſonantius dici potuerit Concilio I. Mediolanenſi. *Non veſtiantur Moniales, nec admittantur ad habitum, niſi prius parentes, vel illi ad quos earum cura ſpectat, promptam habuerint pecuniam pro dote, vel eleemoſyna conſueta, & illam depoſuerint ſolvendam Monaſterio poſt emiſſam Profeſſionem: ipſiſque Monialibus interim probationis tempore alimenta ab eis præſtentur. Hæ eleemoſynæ, ſive dotes ante emiſſam Profeſſionem non ſolvantur Monaſterio, nec aliqua obligatio, aut renuntiatio fiat, niſi juxta formam Concilii.* Dedita opera Congregationis Patres ipſa adhibuerunt Tridentini Concilii verba, *Eleemoſyna conſueta:* ut hinc diſcamus conſuetis eleemoſynis, ad quarum modum determinandus eſt Monialium numerus, dotes etiam, ſive eleemoſynas dotales contineri, ſive penſiones alimentarias Monialium.

Pag. 356.

Expoſtulantibus Majoricæ Inſulæ civibus de Epiſcopo ſuo, qui Moniales ſuſcipi prohibuerat ad Profeſſionem, niſi ſaltem ducentos auri ducatos in dote numerarent: refert Fagnanus à Congregatione Concilii ſtatutum eſſe, ut ad Epiſcopum perſcriberetur, ne quid de his ſtatueret: ſi quid jam ſtatuiſſet, id retractaret; ſineretque plus minuſve dotis addi ſacris Virginibus, pro temporum & puellarum ratione ac facultate. *Nihil præcisè ſtatuat, & ſi quidquam ſtatuit, abroget: veruntamen pro qualitate perſonarum ac temporum, modò plus, modò minus bonorum Monaſterio tradi ſinat.* Addit idem Fagnanus, ab ea Congregatione, quæ Regularium & Epiſcoporum negotiis præeſt, non admitti fundationes ullas, niſi ad alendas Moniales duodecim, fundi, agrique dentur ii, ex quibus colligatur ſaltem reditus annuus trecentorum philippæorum, ac præterea Monialis quælibet dotalem ſecum afferat eleemoſynam, ſive terra aliqua, ſive penſione adſignata. *Ac præterea requirat, ut Moniales ſecum deferant eleemoſynam dotalem poſt Profeſſionem in bonis ſtabilibus, vel in cenſibus perpetuis et titulis inveſtiendam.*

Fagnan. in L. 3. Decret. Part. 1 pag. 216.

Et quanquam Congregatio Concilii percontantibus, An in numerariæ Monialis, quæ diem ſuum obiiſſet, locum poſſet ſubrogari, quæ dotem offerret, reſponderet non poſſe: ſed pauperem ſufficiendam eſſe, & hanc quæ dotem offerebat inter ſupernumerarias rejiciendam: quanquam hanc reſponſionem Pontifex ipſe aſſenſu ſuo confirmaſſet: re tamen poſtea accuratiùs conſultata, cùm experimento jam conſtaret, Cœnobia puellarum quamvis opulenta, diu conſiſtere non poſſe, niſi novis ſubinde dotibus ac penſionibus foveantur: cùm inopina incidant ſubinde damna, nec aliunde magis, quàm ex paupertate illabantur in Cœnobia puellaria morum & diſciplinæ labes: Congregatio negotiis Epiſcoporum & Regularium præpoſita, ſtatutum revocavit Congregationis Concilii, & ex authoritate Pontificum decrevit, ut in illis etiam Monaſteriis, ubi ab Epiſcopis præſtitutos eſſet certus numerus Monialium, pro modulo proventuum, numerariæ ipſæ dotem ſuam ſingulæ conferrent. *Congregatio ſuper negotiis Epiſcoporum & Regularium, animadvertens Sanctimonialium Monaſteria ſine dotium ſubſidio diu ſuſtineri non poſſe, & propter ingruentes neceſſitates & caſus inopinatos plerumque ad inopiam redigi: ſummis Pontificibus approbantibus, prudenter ſanxit, ut dotales eleemoſynæ à Monialibus numerariis perſolverentur, tametſi numerus eſſet taxatus ad menſuram numeri Monaſterii. Ex penuria enim multa proveniunt mala, præſertim in Monaſteriis dominarum, ut inquit Hoſtienſis.*

VIII. Neſcio quid ſatis ſit, ſi hæc copia non ſatis ſit illuſtrandis Mediolanenſibus duobus Conciliis, & decretis ſancti Caroli. Jam progredi nos æquum eſt ad Concilia Gallicana Tridentino recentiora. Concilium Remenſe anni 1583. ſatis manifeſtè aſſentiri viſum eſt ſuprapoſitæ doctrinæ, ubi ſimoniacas declaravit extorſiones, ſi quæ fiant, ad fores Clauſtrorum; præ ſe tamen ferens neceſſe quandoque eſſe propter tenuitatem Monaſteriorum, ut quæ profiteri cupiunt, rerum aliquid ſuarum conferant: at cum Tridentino præcipiens, ne plures ulli inſcribantur Monaſterio Moniales, quàm quantas reditibus & eleemoſynis ſuis alere poſſit: denique juſtiſſimo encomio commendatis nobilibus virginibus, quæ pinguiſſimas Monaſteriis advehunt dotes. *Qui pro Religionis ſeu Monaſterii ingreſſu aliquid extorſerit, ſimoniacus eſſe cenſeatur. Nam licet opes Monaſterii ſint adeo tenues, ut vix ingredientem alere queant, cumque oporteat aliquando pro alimentis & veſtibus aliquid Monaſterio conferre tuta conſcientia, modo id fiat ante votorum emiſſionem: Tamen ut deinceps omnis nequitiæ amputetur occaſio, Synodi Tridentinæ decretis admoniti, ſtatuimus ne deinceps in quibuſcumque Monaſteriis major Monachorum vel Monialium numerus admittatur, quàm qui ex propriis reditibus Monaſterii, vel eleemoſynis aſſuetis educari queat. Approbamus tamen & laudamus eleemoſynas etiam copioſas ab ingredientibus ſponte oblatas.*

Tit. de ſimon. c. 10.

Quod ex Tridentino, ex Conciliis Mediolanenſibus, & ex Congregatione Concilii ſuprà diſſeruimus, de definiendo numero Monialium, id nulla ratione adverſatur huic conſuetudini nonnihil ab iis omnibus accipiendi, quæ profitentur. Quò minor enim erit hic numerus, tantò proclivius erit, non multum à Profitentibus accipere; à pauperculis autem ita propemodum nihil accipere, ut ea receptio gratuita meritò videri poſſit. Concilium

lium Turonenſe eodem anno 1583. decretum edidit, ubi eadem eluceſcit forma & temperies, ut deſigatur numerus Profitentium, & admittantur nihilominus ſupernumerariæ, poſtquam novi accrevere reditus, quibus ſuſtententur. Quo inſinuatur apertè novas ultra numerum admittendas, quando ex uberioribus earum dotibus copioſa fiunt redituum
Can. 17. incrementa. *In Monaſteriis numerum Monialium ſua authoritate repleri curent Epiſcopi pro modo & facultate loci, neque eundem augeri, niſi facta Monaſterio annua quæ ſatis ſit fructuum acceſſione.* In Concilio Mexicano anni 1585. prohibiti ſunt Præpoſiti Monaſteriorum, ne amplius quidquam exigerent ex Indicis puellis recens ad fidem Chriſti converſis, quàm ex aliis. Concilium Avenionenſe anno 1584. ſtatuit, ut ante Profeſſionem conſtitueretur de quantitate pecuniæ ad dotalem eleemoſynam dandæ, & ex ea fundi emerentur, ne alioqui ad perſolvendum æs alienum, vel ad ſumptus Cœnobii quotidianos
L. 3. Tit 13. n. 7. conſumeretur. *Antequam Profeſſio emittatur à virginibus, diligenter de eleemoſyna agatur in numerata pecunia, quæ ſuper fundo ſtatuatur, cujus ſors principalis non poſſit aut debitis ſolvendis, aut quotidianis uſibus inſumi.* Mox in eodem Concilio ſtatuitur, ut Epiſcopus figat certum numerum Monialium cujuſque Cœnobii, eumque proventibus vel eleemoſynis annuis admetiatur. Quo rurſus patet non confligari has ſibi invicem conſuetudines, & definiendi numeri Monialium, & aliquid à ſingulis accipiendi.

IX. Unus ſupereſt nodus, quem hîc paucis attingam, ſi quà liceat eum extricare. Eccur nempe poſſit puella patrimonii ſui tantum conferre, quantum ſatis ſit ad augendos Cœnobii reditus, & tum demum ipſamet ibi admittatur ad ſacrum illud puellare Collegium: nec poſſit ſimiliter quis Collegio Canonicorum tantum adjicere rerum ſuarum, quantum ſatis eſt, ad Canonicatum novum, ſedemque ſibi erigendam inter cæteros Canonicos? Difficultas hinc ingraveſcit, quòd Monachi & Moniales præ ſe ferant ſpeciem Beneficiatiorum; uſq; adeo ut non pauca ſint Canonicorum Capitula, quæ non conſtent niſi ex Monachis: ſint & Canonicarum Collegia propria, ut Canonicorum. Iidem porro Canones vetant quidquam exigi, in Capitulis, ut in Monaſteriis. Denique pactiones peræquè ut ſimoniacæ interdicuntur, ut in admittendis Monachis & Monialibus, ita & in Canonicis.

Reſponderi forſan poſſet, ut ab Innocentio III. conceſſum eſt, ut in Capitula adſcribantur, qui rerum ſuarum partem iis conferebant, dum id fieret ſine pactione: ita nec improbari, ſi Moniales ſuſcipiantur in Monaſteriis, quibus ſua conferunt, dum ſuperſedeatur omni conventione. Sed vereor ut ſatis firma conſiſtere poſſit hæc reſponſio, ſi res penitius excutiatur. Tradit enim apertè Innocentius, ut Capitulum & Canonicatûs candidatus à ſimoniæ labe etiam mentalis puri & immunes ſint, neceſſe eſſe, ut ita animatum ſit Capitulum, ut Canonicum hunc vel gratis admittere præſtò ſit; & Canonico certa voluntas ſit conferendi Capitulo patrimonii ſui, etſi Canonicatûs ſpe dejiceretur. Atqui non ita res comparatæ ſunt in admittendis ad Profeſſionem Monialibus. Nec enim diſſimulat Monialis, dotem à ſe conferri, ut admittatur, nec aliàs eam datum iri: nec minùs ingenuè confitetur Præpoſita expleto numerariarum grege, admitti à ſe nullam poſſe ſine dote, cùm id & Canones vetent, & Conſtitutiones Monaſticæ. Et cùm tamen tum Monialis, tum Præpoſita in his obſequantur, & Conciliis compluribus, & ſanctiſſimis Epiſcopis, Theologiſque, & Juris canonici conſultiſſimis, eas planum eſt ne in ſuſpicionem quidem vocari poſſe ſimoniæ, etiam mentalis. Intereſt ergo diſcriminis hac in parte non parum Capitula inter & Monaſteria; idque jam à nobis hîc exquiritur.

Occurret forſan reſponſio & ſolida & peregregia in Decreto Alexandri III. ſuperiùs laudato, ubi confirmat nihil ſimoniæ expaveſcendum eſſe, ſi Clerici juniores in extremos & humiliores Cleri gradus admittantur, cùm Eccleſiæ interim ei patrimonii ſui partem non mediocrem, vel ipſum totum transferibant. Cùm hoc Decretum ſuo ſuprà loco interpretaremur, illud obſervavimus, ab omni cupiditatis & ambitionis contagio alienam fuiſſe eam rerum ſuarum à minoribus Clericis factam donationem, propterea quod junioribus pueris non ferè uſquam occluderetur janua Clericatûs, etſi nihil conferrent; immo cùm non ferè unquam quidquam conferrent. Itaque ſi quid darent, non eo aperiebant ſibi aditum ad Clericatum, qui omnibus ferè patebat; & ſi ad Clericatum admitterentur, nulla oblationis factæ ratio habebatur, cùm tot alii ſuſciperentur citra ullum donum. Æquius eſt autem ſuſceptionem Monachorum & Monialium cum hac conferri impuberum Clericorum, quàm cum illa Canonicorum. Splendor enim, dignitas, & opes Canonicorum ejuſmodi illecebræ ſunt, quibus ineſcari poſſint animæ terrenis cupiditatibus necdum expeditæ. At ad infimos Cleri ordines & ad Clauſtra non allicit, niſi religio & pietas. Ita non omnibus panditur aditus ad Canonicorum Collegia & Dignitates: at invitantur omnes, ut mundo ſæculoque valedicant, atque addicant ſe vel infimo Clero, vel Cœnobiis. Plus ſatis ineſt & ſplendoris & emolumenti Canonicatibus, ut concupiſci & emi poſſint, adeoque ut adversùs has ſive cupiditates, ſive nundinationes ſimoniacas armandus ſit animus. At in extremis Cleri gradibus nihil eſt, ſi adventitia alia reſpuantur, quod ambitioſis vel avaris blandiri poſſit. Beatum Martinum memorat Severus Sulpitius initio converſionis ſuæ Exorciſtam non illubenter ordinatum fuiſſe, quòd imo hoc gradu dejiceretur potiùs, quàm extolleretur; & contumelia ei inuri, non honor conferri videretur. Eſt etiam aliquantò manifeſtius, non eſſe in humilitate, in paupertate & pœnitentia Clauſtrorum, quo accendantur carnalium hominum cupiditates; pretio non emitur cupiditatum abdicatio. Eſt ergo ſimile veri, qui fundos ſuos, vel pecunias largitur, ut fiat Canonicus, non aliter eas largiturum. At qui ſe pœnitentiæ Cœnobiorum dicat, & ſimul ſua confert, is facilè intelligitur, vel ipſius pœnitentiæ ſuæ fundamenta jacere abdicatione rerum ſuarum; vel ſibi & Cœnobio addere, quibus vita & pœnitentia ſuſtentari & prorogari poſſit, non cupiditas ali. Nec aliter conjectandum eſt de Capitulis & Monaſteriis. Nec enim id profitentur Capitula admitti ad ſe omnes, qui adgregari eis velint, veluti Cœnobio. Itaque ubi novus creatur Canonicatus ex rebus ejus qui Canonicum ſe creari cupit, perſpicuum eſt ſine hac rerum acceſſione nec Canonicatum, nec Canonicum novum creatum iri. At Monaſteria palam ad ſe, hoc eſt, ad fugam ſæculi, ad ſeceſſus & pœnitentiæ amorem omnes invitant, omnes admittunt, omnes gratis admittunt, paucis exceptis, qui jam ali non poſſint, niſi rei ſuæ familiaris aliquid afferant; redi-

tus denique ſuos omnes impendunt, aut gratis admittendis pauperibus, aut minùs idoneis donis & dotibus Cœnobii ſumptu ſupplendis.

X. Offenſioni fuit viris quandoque doctis, quod non ſemel dixi convenienter Canonibus & Decretis, non admitti debere Monachos & Moniales, quot *commodè* ali poſſint ex reditibus & eleemoſynis conſuetis. Video non ſatis convenire, ut commodè vivant, atque vitæ commoda conſectentur, qui ſe pœnitentiæ devoverunt. Sed non ea quoque fuit Conciliorum mens & Pontificum, qui in ejus vocis uſum nobis præiverunt. Et eorum enim, & noſtra ſecundùm illos fuit ſententia, ut Monaſteriorum reditus ſubductis expenſis reparationum & hortum, omnino ſufficiant alendis Monachis vel Monialibus, quorum numerus præfinitus fuit. Nec definiri à nobis debuit, aut verò potuit, quantum ad ſingulorum ſuſtentationem expendatur; plus ſumptuum enim fit in mitioribus Cœnobiis, quàm in auſterioribus; ſed non tantum fit tamen in locis pœnitentiæ dicatis, quàm alibi. Verùm non de eo nunc quæritur, ſed de redituum ſufficiente copia ad ſuſtentationem numeri ſemel præſcripti in qualibuſcumque Cœnobiis. Itaque quò arctior & auſterior erit Monachi vita, eò commodiùs ali poterit à Cœnobio, quia minore ſumptu.

XI. Et ex hac forſan Cœnobiorum aſperitate id emerſerat, ut jam Beneficiorum ne cogitatio quidem menti incideret, ubi de Monachis agebatur. Beneficiorum enim ipſo nomine ſtatim excitatur animus ad redituum & copiarum vim ſibi fingendam, vitæque lautioris & commodorum ſpem, à quibus alieniſſima plerumque ſunt Clauſtra. Idque potiſſimùm ita habuit, ex quo Mendicantium inſtitutæ ſunt Congregationes, eæ potiſſimùm quæ à fundis & poſſeſſionibus ſe quibuſcumque abſtinent. Ecqua enim hæc erit Beneficii ſpecies, Mendicantis locum implere, & eleemoſynis victitare? An ex hujuſmodi Beneficiis lucri & negotii aliquid emerget unquam, aut vel fingendo quis id comminiſci poterit? Certò tamen conſtat, certos reditus ex his conflari eleemoſynis, ut tot ſuprà exemplis patuit, & ex Tridentino, quando numerus Monialium & Monachorum juſſus eſt aptari modo redituum & eleemoſynarum conſuetarum. Inde eſt etiam quod damnare ſemper Eccleſia pergit ſimoniacos ut Beneficiorum, ita & Clauſtrorum aditus; ſed longè tamen diligentia accuratior adhibenda fuit, ne cum pecunia in Beneficia, quàm in Clauſtra admitti quiſquam poſſet. Etſi enim utrobique Beneficia ſint, ſunt tamen longè diverſiſſima.

Illud poſtremò tandem hîc Lectorem monebo, editam eſſe à doctiſſimo Mabillonio diſſertationem hac eadem de re, ſæculo XII. lucubratam à Rodolpho Abbate ſancti Trodonis in agro Leodienſi. Eo autem illa demum vergit, ut ne filios fraudent parentes legitima ſucceſſionis parte; nil tamen exigi poſſit à Præfectis Cœnobiorum; quanquam poſſint hortari proximos, ut officio fungantur, nec poſſint ipſi cogi ad pueros admittendos. *Analect. To. 2. pag. 455.*

CAPUT LV. *P. 2. l. 3. c. 11.*

De Simonia in Ordinationibus & Dignitatibus ſacris Occidentis, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum,

I. Simonia in Occidente vulgatior, ut apparet, in Oriente plauſibilior.
II. Simonia in Scripturis notata & damnata.
III. Rarior ea fuit tribus prioribus ſæculis.
IV. V. Vulgatior poſtea, ut exemplis patet.
VII. De epulis poſt electiones Epiſcoporum.
VIII. IX. Alia ſimonia exempla.
X. XI. XII. Quid de ſimonia Carolus Magnus. Ejus Epiſtola ad Galliæ Reges & Epiſcopos
XIII. Late graſſabatur ſimonia & in Italia
XIV. XV. In Conciliis Galliæ & Hiſpaniæ ſæpè damnata fuerat
XVI. Remiſit priſtinorum Canonum auſterior diſciplina, ubi venia facta eſt Simoniacis pœnitentia functis, ut beneficio ſuo reſtituerentur.

I. NOn minor hîc ubertas rerum in ſimonia ordinationum, quàm Profeſſionum Monaſticarum. Ab Occidente ordiemur, deſinemus in Oriente, ubi ſimonia minùs forſan ſe effudit illa quidem, ſed non paulò plus tamen authoritatis ſibi quodammodo vindicavit. Cùm autem de ſimonia pauciſſima quædam perſtrinxerimus, in prima Eccleſiæ ætate delineanda, operæ pretium erit hîc quæ prætermiſſa fuerunt hactenus, revocare.

Antiquiſſimos quoſdam ſimoniæ natales deſcripſere ſacri Codices, ejuſdemque confeſtim damnationem, in Balaam, qui ex Apoſtolo Petro *mercedem iniquitatis amavit.* In Gieſi, quem exorta ſtatim lepra admonuit interioris animæ ſuæ contagii. In Jeroboamo, qui licitantibus Sacerdotium ingerebat, unde & in eum, ejuſque hæredes cæleſtis iræ incubuit vindicta. *Quicumque volebat, implebat manum ſuam, & fiebat Sacerdos excelſorum. & propter hanc cauſam peccavit domus Jeroboam, & everſa eſt & deleta de ſuperficie terræ.* Emit & Jaſon Pontificatum ab Antiocho Nobili Syriæ Rege: Herodes ingreſſus eſt in veſtigia prædeceſſorum Regum, apud quos non rarò promercale proſtabat Sacerdotium. Adnotatum eſt ab Hieronymo Chriſtum ipſum morti addictum fuiſſe à Pontifice ſimoniaco, cùm Caïphas ab Herode emiſſet annuam Pontificatûs uſuram. *Refert Joſephus iſtum Caipham unius tantùm anni Pontificatum ab Herode pretio redemiſſe. Non ergo mirum eſt, ſi nequam Pontifex iniquè judicet.* *2. Pet. 2. 15.* *3 Reg. c. 13 v. 33 34. Macch. l. 2. c. 4.* *In Matth. c. 26.*

In Eccleſia verò Chriſti ſimonia authore & parente Simone Mago ſe jactat; cùm porro Simon illo errore occupatus fuiſſet, poſſe res ſacras pretio æſtimari & vendi, hinc illa hæreſis dicta eſt, & quidem primaria & princeps ante alias omnes, non ſine hoc quoque elogio, quòd ex Magno Gregorio omnium prima damnata fuerit. *Cùm liqueat hanc hæreſin in Eccleſia ante omnes radice peſtifera ſurrepſiſſe, atque in ipſa ſua origine Apoſtolica eſſe deteſtatione damnatam.* *L. 7. Ep. 112.*

III. Non ea erant vel ornamenta ſacrarum dignitatum & ordinationum, vel emolumenta prioribus tribus Eccleſiæ ſæculis, ut eorum cupiditate animi inflammarentur, donec per Conſtantinum libertas, pax & pacis ſocia opulentia Eccleſiæ parta eſt. Negat Tertullianus eò perveniri potuiſſe pretio, ſed cumulatæ teſtimonio probitatis. *Præſident probati quique Seniores, honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adepti.* Univerſim res Dei ille pro- *In Apologet.*

nunciant inæſtimabiles eſſe, adeòque nec venales eſſe poſſe: *Neque enim pretio ulla res Dei conſtat.* Ita in fiſcum Eccleſiæ influebant non pretia ſacrilegæ venditionis, ſed ſpontanea pietatis & religionis dona. *Etiam ſi quod arcæ genus eſt, non de oneraria ſumma, quaſi redempta religionis congregat, modicam unuſquiſque ſtipem menſtrua die, vel cum velit, & ſi modo poſſit, apponit: nam nemo compellitur, ſed ſponte confert.*

IV. Sed poſtquam illapſæ ſunt in Eccleſiam dònata pace opes, inſidiari cœpit avaritia, & pretium facere rebus, quæ jam nihili ſunt, ubi pretio comparantur. Ex Hilario hanc Chriſtus ipſe peſtem tunc labefactavit, cum cathedras evertit vendentium columbas in Eccleſia. *In columba Spiritum ſanctum intelligimus, in cathedris ſacerdotii ſedes eſt. Ergo eorum qui ſancti Spiritus donum venale habent, cathedras evertit, quibus miniſterium à Deo commiſſum, negotiatio eſt.* (In Matth. c. 21.) Nec minùs conſtanter in hanc corruptelam debacchatos eſſe cæteros Eccleſiæ Patres infrà liquebit.

V. Ducenta ſeſtertia Marcion Eccleſiæ Romanæ obtulit, quæ nihil utique ad ordinationem pertinebant. Eo veluti pignore ſuam ille Eccleſiæ fidem & conſtantiam obligabat. Ideo & ſua illi refuſa eſt pecunia, cùm primùm patere cœpit ejus perfidia. *Ejectus Marcion quidem cum ducentis ſeſtertiis quæ Eccleſiæ intulerat.* Ut refert Tertullianus libro de Præſcriptionibus. (Cap. 30.) Ambroſius agros reſque omnes ſuas Eccleſiæ tranſcripſit, cum Epiſcopus ordinatus eſt: (Paulin. in vit. S. Amb.) ſed neminem latet, quàm non ambierit Epiſcopatum, quàm nihil non tentarit ad eam ſarcinam declinandam: ut conſtet ſolo Evangelicæ paupertatis amore excitatum fuiſſe ad eas largitiones.

VI. Et ambigi tamen poſſet, an hinc ortum duxerit conſuetudo erogandi aliquid liberalius in pauperes, quo die conſecratur Epiſcopus. Jam modum finemque æqui non tenebat hæc largitio, cum Joannes II. Edicto Athalarici Regis eam cohiberi curavit. (Baron. an. 533. n. 32.) Accipe quod ſollicitante Pontifice promolgatum eſt à Rege diploma, in uſum Eccleſiæ Romanæ, Eccleſiarum Metropolitanarum, quæ Patriarchales hic dicuntur, & Epiſcopalium. *Cum de Apoſtolici conſecratione Pontificis intentio fortaſſe pervenerit, & ad Palatium noſtrum perducta fuerit altercatio populorum, ſuggerentes nobis intrà tria millia ſolidorum, cum collectione chartarum, cenſemus accipere: à quibus tamen omnes inidoneos rei ipſius conſideratione removemus: quia de Eccleſiaſtico munere pauperibus eſt potius conſulendum. Alios vero Patriarchas quando cum Comitatu noſtro de eorum ordinatione tractatur, in ſupradictis conditionibus atque perſonis, intra duo millia ſolidorum jubemus expendere. In civitatibus autem ſuis tenuiſſima plebi non amplius, quàm quingentos ſolidos ſe diſtributuros eſſe cognoſcant. Reliquos & accipientes Edicti præſenis, & dantes Canonum ſeveritas perſequatur.* (Caſſiod. l. 9. Epiſt. 15.)

VII. Non ea erat mens Pontificis hoc diploma elicientis, ut qui hic uſus inſinuantur, iis ipſe ſuffragaretur: ſed ut moderaretur, ne ulteriùs ſerperent, utque ne integraſceret malum, quod ſanare non poſſet. Hinc enim conſtat, 1. Ut electionem Epiſcopi confirmarent Reges hi, pecuniæ aliquid numerandum fuiſſe. 2. Erogationes in plebem olim liberas & voluntarias, jam neceſſarias fuiſſe. 3. Eis largitionibus jam non modum adhibuiſſe charitatem & prudentiam Epiſcoporum, ſed ultra modum inſaniiſſe populares cupiditates. Hoc Edicto illud ſaltem conſecuta eſt Eccleſia, ut impenſis ut-cumque parceretur, & tenuiores ne quid expenderent, ſua paupertas excuſaret.

VIII. Ante Joannem Hormiſda Papa ſimoniam ſummoverat ab ordinationibus, quòd in pretio jam non ſit, quidquid cæleſtium donorum pretio parari poteſt. *Quis non vile putat eſſe, quod venditur?* (Epiſt. 25.) Hujus verò culpæ reos ille agebat Metropolitanos, qui partes ſuſtinebant excubandi in Epiſcopos & in Epiſcopales electiones. *Adversùs hæc faciliùs providebitur, ſi Metropolitani circa Parochias ſuas ordinem ſuum, ea qua decet veneratione cuſtodiant.* Eodem uſus eſt remedio Symmachus Papa, damnata primùm ſimonia, tum juſſo Metropolitano, ſummam ut ſibi in electionibus authoritatem ſumeret. *Ut hæc faciliùs poſſint cuſtodiri, Clerici vel cives Decretum facere, vel ſubſcribere, ſine Metropolitani notitia vel conſenſu non præſumant.* (Epiſt. 5. 6.) Idem declaratum eſt à Pelagio I., omnes prorſus Ordines complexo, etiam minuſculos: *Ab Oſtiario uſque ad gradum Epiſcopatûs neque per aurum, neque per aliquas promiſſiones, quiſquam proficiat.*

Univerſim hæc ſanciebantur, & in dona, atque promiſſa, ſive ante, ſive poſt ordinationem ſæviebatur. Author eſt Sidonius Apollinaris Patientem Lugdunenſem Archiepiſcopum Cabilonem acceſſiſſe ad electionem Epiſcopi. Cùm ſtudia autem in contraria Civitas ſciſſa eſſet, tres præ cæteris eminebant competitores. Primus nobilitatis magna, ſed non alia præferebat inſignia. Alter plebem opiparis conviviis inveſcaverat. Tertius denique ſuffragatoribus ſuis prædæ fore ſpondebat agros Eccleſiæ. *Hic antiquam natalium prærogativam, reliqua deſtitutus morum dote ructabat. Hic per fragores paraſiticos, culinarum ſuffragio comparatos, Apicianis plauſibus ingerebatur. Hic apice votivo ſi potiretur, tacita pactione promiſerat, Eccleſiaſtica fautoribus ſuis prædia prædia fore.* (L. 4. 25.)

IX. Hæc ſive impendia, ſive promiſſa ante ordinationem, manifeſtiſſimam præ ſe ferebant ſimoniæ turpitudinem. Quæ poſt electionem fiebant, ut ſimoniaca non eſſent, erant certè fœdiſſima & deteſtanda. Cùm Rex Theodoricus beatum Gallum Arverno donaſſet Epiſcopatu, publico ſumptu juſſit inſtrui epulum ſolenne, natalis, hoc eſt, conſecrationis ejus; Gallus vero ipſe jocans dixit, Terruntio ſibi uno conſtare Epiſcopatum, quo muneratus eſſet coquum. *Jam tum germen illud iniquum cœperat pullulare, ut ſacerdotium aut venderetur à Regibus, aut compararetur à Clericis. Tunc ii audiunt à Rege, quod ſanctum Gallum habituri eſſent Epiſcopum, quem Presbyterum ordinatum juſſit Rex, ut datis de publico expenſis, cives invitarentur ad epulum, & lætarentur ad honorem Galli futuri Epiſcopi; quod ita factum eſt. Nam referre erat ſolitus, non amplius donaſſe pro Epiſcopatu, quàm unum trientem coquo, qui ſervivit ad prandium.* (Greg. Turo. L. 5. c. 46. Vita Patr. c. 6.) Hactenus Gregorius Turonenſis. Nec ad has ſanè poſt electionem epulas intuetur idem Scriptor, ubi ait jam tum incœpiſſe Reges diſtrahere Eccleſias Epiſcopales, jam tum emptores acceſſiſſe Clericos. Ad dona ille alludit, quibus Reges colebantur. *Arverni verò Clerici cum conſenſu inſipientium facto, & multis muneribus ad Regem venerunt. Jam tum germen illud iniquum cœperat pullulare, ut ſacerdotium venderetur à Regibus, aut compararetur à Clericis.* Alibi verò idem Gregorius teſtatum facit vacante Epiſcopatu Bituricenſi, repudiata eſſe à Gunthranno Rege dona omnia competitorum, quos his verbis compellavit: *Non eſt Principatûs noſtri conſuetudo Sacerdotium venundare ſub pretio, ſed* (L. 6. c. 39.)

nec veſtrûm cum præmiis comparare; ne & nos turpis lucri infamia notemur, & vos magno Simoni comparemini. Ex quo manifeſtum eſt admiſſa fuiſſe à Regibus dona, quò electos Epiſcopos confirmarent. Rariuſcula ſunt tamen exempla ea apud Hiſtoriæ Scriptores, unde nec eas uſitatas fuiſſe, vel ordinarias exactiones conjicitur, uti eas quibus Gothi Reges, & Imperatores poſtea Conſtantinopolitani Romanam Eccleſiam ſubjecerunt.

X. Eam neceſſitatem ſubiit, eam pecuniam ſolvit Gregorius Magnus, in Imperatores ſolos redundante ſimonia, non in Pontifices, quorum temporibus & neceſſitati ſervientium ſapientia facem prætulit omnibus poſteriorum ſæculorum Epiſcopis. Non is erat Gregorius, qui exactioni ei & ſervituti aſſentiretur, quanquam ipſe quidem cederet; cùm ne Epiſcopos quidem alios electos paſſus ſit compelli ad pecuniæ in pauperes qualemcumque erogationem. De illis nimirum ſuprà perſtrictis epulis accipienda eſt illa ejus Epiſtola ad Epiſcopos Gallicanos, quos admonet nihilominus turpem eſſe ſordidamque ſimoniam eam, quæ quod ipſamet ſui pudeat, obtegit ſe fucatæ in pauperes pietatis velo; nec enim eam jam eleemoſynam eſſe, quæ malè parta, malè effunditur; nullis denique hac pecunia ſtructis Monaſteriis & Xenodochiis compenſari poſſe flagitia Epiſcopatûs non aliò empti, quàm ut omnia habeat venalia. *Neque*
L. 7. Ep. 111. *enim eleemoſyna reputanda eſt, ſi pauperibus diſpenſetur quod ex illicitis rebus accipitur; quia qui hac intentione malè accipit, ut quaſi bene diſpenſet, gravatur potius, quàm juvatur. Eleemoſyna Redemptoris noſtri oculis illa placet, quæ non de illicitis & iniquitate congeritur, ſed quæ rebus conceſſis & bene acquiſitis impenditur. Unde etiam illud certum eſt, quia etſi Monaſteria & Xenodochia, vel quid aliquid de pecunia, quæ pro ſacris Ordinibus datur, conſtruantur, mercedi non proficit: quoniam dum perverſus emptor honoris in locum ſanctum tranſmittitur, & alios ad ſuam ſimilitudinem ſub commodi datione conſtituit, plura male ordinando deſtruit, quàm ille poteſt ædificare, qui ab eo pecuniam ordinationis accepit.* Qui enim Spiritum ſanctum ſemel pretio emit, id eſt, ordinandi poteſtatem, is etiam confidentiùs eandem divendet: digniorque illi ſemper videbitur ſacrorum Ordinum miniſter, qui pecunioſior. *Quid per hoc aliud agitur, niſi ut nulla de actu probatio, nulla ſollicitudo de moribus: nulla ſit de vita diſcuſſio, ſed ille ſolummodo dignus, qui dare pretium ſufficerit, æſtimetur.*

XI. Apoſtolico protſus zelo ad Reges, Reginas & Epiſcopos Galliarum conquerebatur Gregorius, quòd in Gallia & Germania gratis & purè ordinaretur nemo; ut charo conſtaret hæreticum fieri, cùm inter hæreſes ſimonia principem locum teneat.
L. 4. Ep. 50. 55. *Agnovi quod in Galliarum vel Germaniæ partibus nullus ad ſacrum Ordinem ſine commodi datione perveniat,*
L. 7. Ep. 5. 114. 115. 111. *&c. Et cùm prima ſimoniaca hæreſis ſit contra Eccle-*
L. 9. Ep. 50. *ſiam exorta; cum pretio ordinat, provehendo agit, ut*
53. 54. 55. *hæreticus fiat.* Illud incolcavit Pontifex, eviléſcere omnino ſacras dignitates, cùm pretio addicuntur: vile eſt enim & aſpernabile, quidquid venale proſtat; cùm pretio æquatur pecunia rebus ſacris, eam quodammodo conſecrari, & hanc eſſe avaritiam,
L. 4. Ep. 55. idolorum ſervitutem. *Nam quis denuo veneratur quod*
L. 5. Ep. 7. *venditur? Aut quis non vile putet eſſe quod emitur? &c. Nam ubi dona ſuperna gratiæ venalia judicantur, ad Dei ſervitium non vita quæritur, ſed magis contra Deum pecunia veneratur.* Ita fit ut jam crimini vertatur paupertas, opes virtuti in ſedes vocentur; innocentiæ jam laude cumuletur, quem Chriſtus vocat theſaurum iniquitatis; meritiſque & virtutibus is demum polleat, qui opibus. *Hinc fit ut inſontes & pauperes, à ſacris Ordinibus prohibiti, deſpectique reſiliant. Et dum innocentia pauperis diſplicet, dubium non eſt quod præmium illic delicta commendet. Quia ubi aurum placet, ibi & vitium.*

XII. Nec Occidente reliquo, & Oriente, immo & Italia ipſa minùs latè ſerpſerat ſimonia ex eodem Gregorio, ut ſequentibus Capitibus palam faciemus. Ita enim ille in Concione aliquando ad populum: *Vobis Sacerdotibus lugens loquor, quia non-* In Evang. hom. 17.
nullos veſtrûm cum præmiis facere ordinationes agnovimus. Non deterruit tamen vis mali quanquam latiſſimè graſſantis Gregorium, ut qui comperiſſet à Deo ſe ad ſummum Pontificatûs faſtigium vocatum fuiſſe, ut vitiorum fibras peſtiferas altiſſiméque irradicatas evelleret. *Animadvertens ſe ideo à Domino ſuper gentes & regna ſummum Pontificem conſtitutum, ut juxta illud Propheticum, vitiorum radices evelleret.*

XIII. Frequenter interpellaverat ſanctiſſimus Pontifex Reges & Epiſcopos Galliæ, ut Concilium indicerent, ubi exitiali malo medicamenti aliquid excogitaretur. Habita fuerant jam pridem in Galliis ad id Concilia, nec medicari tamen tam latè fuſæ peſti potuerant. In Concilio Aurelianenſi II. illiſum fuerat anathema & dantibus & accipientibus
in ordinatione ſacra. *Quia donum Dei pecunia tru-* Can. 3. 4.
tina minimè comparandum. Donum iſtud Dei Spiritus ſanctus eſt, quem perſpicuum eſt nullo pretio, nulla trutina comparari poſſe. In Concilio etiam Aurelianenſi V. Epiſcopi ſimoniaci exauthorati fuerant. *Eum qui per præmia ordinatus fuerit, ſtatuimus* Can. 10.
removendum. Non ſacrilegii tantùm, ſed & hæreſeos invidia eos oneraverat Concilium Turonenſe II.
qui quidvis emungerent ab ordinandis. *De ordina-* Can. 27.
tionibus Clericorum præmia exigere, non ſolum ſacrilegum, ſed & hæreticum eſt. In Concilio Cabilonenſi eadem renovata eſt depoſitionis pœna in Clericos omnes majores & Abbates, qui inæſtimabile donum emerent. *Ut nullus Epiſcopus, neque Preſbyter* Can. 26.
vel Abbas, ſeu Diaconus per præmium ad ſacrum Ordinem amodo penitus accedat, &c.

XIV. In Hiſpania Concilium Braccharenſe II. antiquam revexit Eccleſiæ Conſtitutionem, quâ anathemate innectitur, qui dat, & qui accipit in
ordinationibus, *Anathema danti, & accipienti:* & Can. 3.
Clericatûs janua reſeratur virtuti ſpectatæ, non pecuniæ & donis: *Non per gratiam munerum, ſed per diligentem prius diſcuſſionem, deinde per multorum teſtimonium Clericos ordinari.* At cùm ſanctiſſimæ leges hæ tranſilirentur, Concilium Toletanum XI. moleſtiſſimè tulit pretio addici Spiritûs ſancti donum, quod pretio jam non eſt, niſi donum ſit; nec gra-
tia jam eſt, ſi gratiæ detur: *Ne inappretiabilem Spi-* Can. 9.
ritûs ſancti gratiam donis vel muneribus quis exiſtimet comparandam: & fœda cavillatione fucari ſcelus, non exolvenda niſi poſt conſecrationem pecunia, antè deſponſa: ſtatuit denique ut Epiſcopi ad aras ſe juramento conſtringerent, nihil ſe dediſſe, vel daturos pro dono cœleſti, quod natura & nomine ſuo
excidit, niſi merum donum ſit. *Facinus eſt Spiritum* L. 7. Ep. 5.
ſanctum, qui omnia redemit, venumdari. Verba hæc ſunt Gregorii, quibus adprimè concinit hoc Concilium, cui graviores placuit in poſterum aggerare pœnas, exilio damnatis, excommunicatis, & ad biennii pœnitentiam ablegatis, qui hoc ſe flagitio inquinaſſent. *Honoris gradum, quem præmiis*

emerant, lacrymis conquirere & reparare intendant.

XV. Quantumvis acerba videatur hæc pœna, non erat tamen ea niſi antiqui rigoris quædam remiſſio, & Canonum, qui feriebant depoſitione Clericos, qui in Ordinationibus quidvis darent, aut acciperent; innodabant autem diro anathemate laicos eodem facinore implicatos. *Qui hunc Ordinem munerum fuerit acceptione lucratus, & ſuſcepti honoris gradu privetur, & in Monaſterio ſub perenni pœnitentia religetur. Illi verò qui pro hac cauſa munerum acceptores extiterint, ſi Clerici fuerint, honoris amiſſione mulctentur: ſi verò laici, anathemate perpetuo condemnentur.* Indeflexa vero ea ſeveritas luculentius etiam ſplendet in Concilio Toletano VI. ubi præter irrevocabilem depoſitionem, hæreditariis etiam bonis ſpoliantur, qui res ſacras ita profanaverint. *Communione privatus cum Ordinatoribus ſuis, propriorum bonorum amiſſione damnetur.* Poſtremò denique Concilium III. Bracearenſe, undecimo Tolerano poſterius, antiquis Canonibus primævum reſtituit vigorem, convenienter ſtatuto Concilii Calchedonenſis. *Quicumque pro conferendo cuiquam Sacerdotii gradu, aut munus quodcumque, aut promiſſionem muneris, antequam ordinetur, acceperit, aut etiam poſtquam ordinatus fuerit; ſive ille qui dederit, ſive qui acceperit, juxta ſententiam Calchedonenſis Concilii, gradus ſui periculum ſuſtinebit.* Quibus omnibus Hiſpanienſibus Canonibus illud apertum eſt, tam deſperatum fuiſſe eum morbum, ut remediis ipſis videretur redintegraſcere.

Can. 3.

Can. 4.

Can. 7.

CAPUT LVI. *P. 2. l. 3. c. 15.*

De Simonia in Ordinationibus in Oriente ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. Auſteriſſima Juſtiniani Leges in Epiſcopos, Clericos, & Laicos ipſos ſimoniæ contagione aſperſos.

II. Pro Inſinuatione etiam vetat quidquam exigi, niſi in majore Eccleſia Conſtantinopolitana.

III. Nimirum ea ea tolerabat Eccleſia, quod abolere cupiebat magis, quam poterat. Eo etiam modo inthronizationum jura Eccleſiis in omnibus diffinxit, non quo ea probet, ſed ne augeri ſinat. Quæ demum jura ea eſſent.

IV. Eadem ratione permittit dari Officialibus Epiſcopi Ordinatoris, dum ne ultra unius anni reditus.

V. Pro adminiſtrationibus Xenodochiorum, nec dari quidquam poteſt, nec accipi.

VI. Electores & Electi jurant nec accepiſſe ſe quidquam, nec dediſſe.

VII. Chorepiſcopus, Oeconomus, Defenſor, aliique Officiales pro miniſterio ſuo quidquam dare prohibentur.

VIII. Ea jura Inſinuationum, Inthronizationum, Conſuetudinis & Annata arrepſere poſt Concilium Calchedonenſe. Juſtinianus ea toleravit, eaque conſirmavit, haud ægrè, ut opinor, cum à novo quolibet Pontifice Romano non diſſimilia exigeret.

IX. Se vivebant ei neceſſitati Pontifices Romani, ubi nil melioris ſpei affulgebat.

X. Toto forſan Oriente ſparſa tum non erant hæ ſordes.

XI. XII. An Imperatores à Cæteris Patriarchis, ut à Papa exigerent.

XIII. XIV. Quam pervulgata toto Oriente eſſet ſimonia.

XV. Præſtigiæ & fraudes, ut ſimonia tegatur.

XVI. XVII. XVIII. Exigitur Canonicatus ab eo ipſo, cui conferendus eſt.

XIX. Satisfit objectioni.

I. DUci aptius non poteſt initium ullum, quam à Novella Juſtiniani, qui Epiſcopali ejicit dignitate, & dantes, & accipientes quidlibet in Ordinatione: eadem pœna ferit Clericos alios ſimoniacos; pecuniamque datam & acceptam ei jubet reſtitui Eccleſiæ, cui illa contumelia inurebatur. Si qui verò laici venali gratia ſua & favore Ordines alicui conferri exorarint, duplam ab eis Eccleſiæ pecuniam ſolvi ſancit; ipſos ſi qua dignitate floreant, ea extrudi, & in exilium ejici. Poſtremò emptorem ſacrilegum Epiſcopatus non eo tantum ordine & faſtigio exturbat, ſed etiam Preſbyteratu, & Diaconatu. *Illud quoque ſciat apertè, qui pecuniis, aut rebus aliis emerit Præſulatum, quia ſi prius Diaconus, aut Preſbyter ſit, deinde per ſuffragium ad Sacerdotium veniat; non ſolum cadat Epiſcopatu, ſed nec prior ei relinquitur ordo Preſbyterii forſitan, aut Diaconatus.* Utque ne unquam tam neceſſaria lex exoleſcat ex hominum memoria & Eccleſiæ moribus, jubet Imperator eam ab Ordinatore Epiſcopo recitari omnibus ordinandis. Novell. 6. c. 2. §. 9.

II. Nec his contentus Juſtinianus, cùm reſciſſet eos, qui ad aliquam Eccleſiam ordinati eſſent, non admitti poſtea in eam, niſi perſoluto jure *Inſinuationum*; eam quoque proſcripſit corruptelam, exauthorato dignitate ſua eo, qui pecuniam exegiſſet, eaque dignitate in illum tranſlata, cui pecunia emuncta fuiſſet. Ea tamen lege abſolutam voluit Juſtinianus Eccleſiam Conſtantinopolitanam, cui fas eſſe jubet, ut ea exigere pergat, quæ uſitata hactenus fuere inſinuativa. Ita enim habet ea lex ad Menam Patriarcham Conſtantinopolitanum. *Sancimus beatitudinem tuam hoc validiſſimè cuſtodire, ut ſiquidem conſuetudo eſt, dare eos qui ordinantur in Sanctiſſima majore Eccleſia, hoc eos præbere. Nihil enim de iis quæ dantur in Sanctiſſima majore Eccleſia novamus. Præter illam verò in omnibus aliis nulli in eis Clericorum licentiam eſſe penitus, pro iis quæ vocantur inſinuativa, aliquid ferre. Sed & ſi quis aliquid tale egerit, illum quidem privari Sacerdotio; in illius autem officio introire qui miſſus eſt: & hanc enim avaritiæ ferre mercedem.* Jubet denique ut Defenſores Eccleſiæ Majoris ſtrenuè incumbant, curentque omnia gratis fieri, alioqui decem auri pondo luituri. *Gratis omnia procedere.* Cùm non compellet hic Imperator, niſi Defenſores Eccleſiæ Majoris Conſtantinopolitanæ, nonnullis viſum eſt, hac lege non fuiſſe devinctam niſi eam Eccleſiam. Sed multò probabilius eſt eam luem latius in Oriente ſparſam fuiſſe, quanquam Conſtantinopoli vis mali maxima graſſaretur, ne Juſtiniano quidem ipſo diſſimulante. *Clerici omnium patiuntur crudeliſſima, non recipientibus eos illis Eccleſiis, antequam quantum voluerint, accipiant aurum.* Novel. 56. c. 1. χειροτονη-μένης. ἐμφανίστικα.

III. Ejuſmodi exactionibus ne Epiſcopos quidem ſua exemerat amplitudo; quin immo videbatur corruptelæ diuturnitas adverſum Canones præſcripſiſſe, & Imperatores ipſos compuliſſe, ut moderari malo ſtuderent, quod perſanare, igni ferroque admoto, non daretur. Id quidem dilucidum fit ex alia ejuſdem Imperatoris Novella, ubi cum illud præfatus eſſet, laudibus ornandum eſſe Epiſcopum, ſi poſt ordinationem ſuam Eccleſiæ ſuæ tranſcribat bona ſua, vel permagnam eorum partem: eam enim oblationem eſſe, non emptionem: *Etiam omni laude dignum judicamus, quoniam hoc non eſt emptio, ſed oblatio.* His ſubjungit Imperator, definire ſe velle quantum quiſque Epiſcopus pecuniæ dare poſſit pro Inthroniſticis ſuis, ut *Conſuetudinibus* jam inveteratis ſe accommodet, ut non ulterius unquam poſſit quidquam expendi. *Pro conſuetudinibus autem illa ſola permittimus præberi ab ordinatis Epiſcopis, quæ ſubſequenter præſenti legi inſerta ſunt.* Statuit ergo à Patriarchis Romano, Con- Novel. 123. c. 3.

ſtantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hieroſolymitano dari poſſe auri pondo non amplius viginti, diſtribuendo Epiſcopis, Clericiſque, qui inaugurationi interfuerint, ſi tantum dari conſuetudo ferat, *Si quidem conſuetudo habet*: ſed ne quid præterea dari poſſit: *Plus ab hac quantitate nihil præberi.* Metropolitanos qui à Synodis ſuæ Provinciæ ordinantur, vel à Patriarchis: & Epiſcopos, quibus imponuntur manus, vel à Patriarchis, vel à Metropolitanis, pro inthronizatione ſua daturos centum nummos, præter trecentos nummos dari ſolitos Notariis, & aliis Officialibus Ordinatoris. *Dare pro inthroniſticis quidem ſolidos centum; Notariis autem ordinantis, & aliis Miniſtrantibus ei, & ſolenniter accipientibus, ſolidos trecentos.* Hæc Inthroniſtica jura, & pro Officialibus, variè mox diſpenſantur juxta proventus cujuſque Eccleſiæ, à triginta pondo auri ad duo. Eximuntur enim his exactionibus Epiſcopi, quorum Eccleſiæ reditus ad duo auri pondo non aſſurgunt. *Epiſcopum enim Eccleſiæ minus duas auri libras reditus habentis, neque pro inthroniſticis, neque pro alia qualibet conſuetudine dare aliquid permittimus.* Protopreſbyter & Archidiaconus conſecratoris has pecuniæ ſummas accipient & diſpenſabunt. Qui plura his exiger, *pro inthroniſticis, ſive conſuetudinibus*, triplum ejus ſolvet Eccleſiæ ejus qui dederit. ὑπὲρ ἐνθρονιστικῶν, ἢ συνηθειῶν. Ex his elici videtur, Enthroniſtica ſolvi ſolita ab Epiſcopis poſt ordinationem, Inſinuativa autem ἐμφανιστικὰ, à cæteris Beneficiatis, ubi inſtallabantur.

IV. Superſunt & alia ejuſdem Conſtitutionis capita, non prætereunda, hinc remiſſioni, hinc rigori juris accommodata. Quo enim quiſque demum Ordine initietur, vetitum eſt quidquam dari, niſi quod dari ſolitum eſt Miniſtris Epiſcopi Ordinatoris, ita ut omnium ſumma non exuperet reditus unius anni. ἐνιαυτοῦ προσόδου. *Sed neque Clericum cujuſcumque gradus dare aliquid ei à quo ordinatur, aut alii cuilibet perſonæ permittimus: ſolas autem præbere eum conſuetudines, iis qui ordinantium Miniſtrantes ſunt, ex conſuetudine accipientibus, unius anni emolumenta non tranſcendentem.* Habes hic ergo Annatam, ſive reditum annuum Beneficii, perſolvendam Miniſtris Epiſcopi, qui Ordinatione quempiam mittit in poſſeſſionem Beneficii. Poſtea enim nil Eccleſiæ, nil Capitulo dare cogitur, cui inſcribitur. *In ſancta verò Eccleſia in qua conſtituitur, ſacrum complere miniſterium, & nulla penitus propriis Clericis dare pro ſua inſinuatione, nec ob hanc cauſam propriis emolumentis, aut aliis portionibus hunc privari.*

V. Prohibetur mox ibidem Xenodochiorum Adminiſtratoribus, nequid iis dent à quibus eliguntur, vel inſtituuntur. Quod quamvis ad Ordines ea Officia nihil pertineant, Eccleſiaſtica tamen ſunt, nec pretio venire poſſunt, niſi per ſummum nefas, ut ex Concilio Calchedonenſi patet; à quo eodem damnationis telo confixi ſunt, omnium authores ſimoniacarum exactionum, ſive pro Ordinibus, ſive pro Officiis Eccleſiaſticis. *Ibidem.* *Sed neque Xenodochum aut Noſocomum, aut Ptochotrophum, aut alium quemlibet, venerabilis domus gubernatorem, aut quamcumque Eccleſiaſticam ſollicitudinem agentem, dare aliquid illi, à quo conſtituitur, aut alii cuicumque perſonæ pro commiſſa ſibi gubernatione.* Latiſſimè patent hæ voces, *Quamcumque Eccleſiaſticam ſollicitudinem, gubernationem*, οἱανδήποτε ἐκκλησιαστικὴν φροντίδα, διοίκησις. Ita planum eſt iis circumſcribi Officia, & munia omnia Eccleſiaſtica, ut omnium ex æquo nundinatio ſimoniaca ſit. Innovat denique Imperator pœnas ſupra memoratas, adversùs interventores ſacrilegæ hujus emptionis, Laicos, Clericoſque indiſcriminatim. *Ibidem.*

VI. Et nequa elaberetur opportuna cautio ac proviſio, alia Conſtitutione Novella voluit idem Juſtinianus, cùm ad electionem Epiſcopi accedendum eſſet, omnis ut Clerus & Primores Civitatis convocarentur, jurarentque ad ſacros Codices, inſcriberentque hoc juramentum ſuo ſuffragio, ad hanc electionem nullo ſe alieno ſtimulo agi, non donorum, non pollicitationum, non amicitiæ, non gratiæ, aut favoris, non humano affectu quovis, ſed contemplatione unius fidei puriſſimæ, & caſtiſſimæ diſciplinæ. *Quemque ipſorum jurare ſecundum divina eloquia, & ipſis pſephiſmatibus inſcribi, quod neque per dationem, aut promiſſionem, vel amicitiam & gratiam, vel aliam qualemcumque affectionem, ſed, &c.* Electus ipſe non ante ordinabatur, quam juramento ſe conſtrinxiſſet, non dediſſe, non promiſiſſe ſe quidquam: non daturum, non promiſſurum, nec ordinatori Epiſcopo, nec electoribus, nec quibuſcumque aliis. *Quod neque per ſe ipſum, neque per aliam perſonam dedit quid, aut promiſit: neque poſthac dabit, vel ordinanti ipſum, vel his qui ſacra pro eo ſuffragia fecerunt, vel alii cuiquam, ordinationis de ipſo faciendæ nomine.* *Nov. 137. c. 2.*

VII. Quia verò quod de Oeconomis, & Defenſoribus, cæteriſque Officiis dictum eſt, id validiſſimè confirmari oportebat, quod non tam facilè omnes aſſentirentur, ne hæc quidem ſine ſimonia diſtrahi poſſe: id in cauſa fuit ut eandem rurſus Legem Codici ſuo Juſtinianus inculcatam voluerit, ubi & prolixius ejuſmodi enumerat Eccleſiæ Officiales. *Cod. l. 3. de Epiſc. & Cler. lg. 41.* *Si verò Oeconomus, vel Eccleſiaſticus, ſeu Defenſor, vel Chorepiſcopus, vel Periodeuta, Viſitator, vel Xenodocus, vel Noſocomus, vel Ptochotrophus, vel Orphanotrophii, vel Ptochio Præpoſitus, comperietur præbuiſſe quid, ut ſibi cura illa committeretur, & hunc removeri ab hujuſmodi cura jubemus.*

VIII. Uno quidem Canone complexi fuerant Calchedonenſes Patres regulas omnes ſacræ & purioris diſciplinæ in propulſanda ſimonia, exauthorari juſſis, qui Ordines, qui Clericatum pecunia, aut gratia emerent, qui ipſa ſimiliter officia Chorepiſcopi, Oeconomi, & id genus alia; nec multi aberant ſequeſtres, ac mediatores infandarum emptionum, Clericis depoſitione, Monachis & laïcis excommunicatione perculſis. *Can. 2.* Quod verò nihil ibi commemoratum eſſet de Conſuetudinibus, de Inſinuativis, de Inthroniſticis, quæ Juſtinianus moderari viſus eſt, & ita tolerare, cùm funditus excindere non poſſet: inde facilè conjectura aſſequimur, needum eas corruptelas invaluiſſe tempore Concilii Calchedonenſis, cujus jam hic nobis Canon adſcribendus eſt. *Siquis per pecuniam fecerit ordinationem, & ſub pretio redegerit gratiam, quæ non poteſt vendi, ordinaveritque per pecuniam Epiſcopum, Preſbyterum, aut Diaconum, aut quemlibet ex his qui numerantur in Clero, aut promoverit per pecuniam diſpenſatorem aut Defenſorem, vel quemque, qui ſubjectus eſt Regulæ, pro ſui turpiſſimi lucri commodo, proprii gradus periculo ſubjacebit: & qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione, aut promotione proficiat; ſed ſit alienus ab ea dignitate quam pecuniis quæſierit. Si quis verò mediator tam turpibus & nefandis datis vel acceptis extiterit, Clericus gradu decidat, Laicus & Monachus anathematizetur.*

Ita ergo ſtatuendum nobis eſt, intra illos centum

admodum annos, qui à Concilio Calchedonenſi ad Juſtiniani tempora interlapſi ſunt, ea omnia irrepſiſſe in Eccleſiam Orientalem jura Conſuetudinum, Annatarum, Inſinuationum, & Inthroniſationum. Uti certum eſt Juſtinianum primum ex Imperatoribus exegiſſe aliquid pecuniæ ad confirmationem electionis Papæ. Simillimum veri eſt, nihilo parcius eum, aut vereeundius, cum aliis Patriarchalibus ſedibus egiſſe. De hac exactione in Romanam Eccleſiam cur in Conſtitutionibus ſuis ſiluerit Juſtinianus, inquirent alii nobis oculatiores. An ſuarum ipſum puduerit ſordium? An ne potuerit quidem de eo jure, peræquè ut & de aliis ſupra explanatis exactionibus meminiſſe? ut qui his modum aliquem ſaltem præſcriberet, cùm ea omnino opprimere ac tollere non poſſet: at ſumma poteſtate uti poſſet, in ea cohibenda exactione, cujus author ipſe erat, cujus utilitas ad ipſum unum redibat. Potuerat utique ille hanc laudem præripere Conſtantino Pogonato Imperatori, qui poſt Concilium VI. Oecumenicum ei conſuetudini ac ſervituti Principis Eccleſiæ finem impoſuit, ut author eſt Anaſtaſius Bibliothecarius in vita Agathonis Papæ. *Hic ſuſcepit divalem juſſionem, ſecundum ſuam poſtulationem, ut ſuggeſſit, per quam revelata eſt quantitas, quæ ſolita erat dari, pro ordinatione Pontificis facienda.*

IX. Nec abſurdo fieri potuiſſe, ut ſicut Romani Pontifices, conſtantiæ & vigoris laude clariſſimi, ac præ cæteris Gregorius Magnus, infregerunt ſe ipſos, & accommodaverunt ei conſuetudini, cui aliàs rigor Canonum ſimoniæ maculam illinebat; ita & Imperatores, atque Epiſcopi Orientis patienter & modicè tulerint conſuetudines, & exactiones aliquas in Ordinationibus, quibus expurgandis impares ſe intelligebant, niſi Eccleſia in ſchiſmatis fœdiſſimi diſcrimen conjiceretur. Datis ad Eulogium Alexandrinum Epiſcopum Epiſtolis ſignificat Gregorius, reſciſſe ſe in Eccleſia Alexandrina id teneri, ut in Ordinationibus dona ultro citroque commeent:

L. 11 Ep. 48 *Addidit quod per præmia & donationes ordinatus eſſet Diaconus, quia eandem conſuetudinem in ſancta Alexandrina Eccleſia convaluiſſe fatebatur.* Si certo rumore ad aures Gregorii id pervenerat, has facilè exiſtimarim illas fuiſſe à Juſtiniano diſſimulatas Conſuetudines. Non is enim erat ſanctiſſimus Præſul Eulogius, qui alias toleraret. His autem non iraſcebatur, quod & medici minuſculis malis abſtineant curandis, ne graviora excitentur. Nec ſecus forſan opinandum de Hieroſolymitano Patriarcha Heſychio, ad quem Gregorius eadem perſcripſit, fama vulgatum eſſe, Orientales omnes Ordinationes ſimoniaco contagio afflari.

Baron. an 601. n. 14. *Pervenit ad nos in Orientis Eccleſiis nullum ad ſacrum Ordinem niſi ex præmiorum datione pervenire.*

X. Eas autem Orientis vitioſas conſuetudines Occidentem pervaſiſſe, ne probabile quidem eſt. Id quidem ex antè diſputatis, & ex allegatis Canonibus ſatis ſuperque patet. In dubium vocari etiam poſſit, an totum in Orientem illa conſuetudinum colluvies exundarit. Sanctitatis gloria celebratiſſimus Patriarcha Alexandrinus Joannes Eleemoſynarius, bigamum Diaconatu initiare conſtantiſſimè

Vita ejus c. 12.

recuſavit, etſi ducenta millia medimnorum tritici offerret, & centum octoginta pondo auri in pauperes eroganda, quos tum premebat egeſtas, exhauſtis nimirum pecuniis Patriarchæ, omnium parentis ac proviſoris.

XI. Ab Hunerio Ariano Vandalorum in Africa Rege promulgatum eſt Edictum, ut Catholicis Epiſcopis ex hac mortali vita migrantibus eorum res fiſco Regio adjudicarentur, nec in eorum ſedes conſcendere ſinerentur ſucceſſores, niſi pecunia ærario perſoluta publico. Suſpenſa tamen eſt ejus Edicti executio, cùm Regii Miniſtri Principem monuiſſent, non alia ratione Præſules omnes ſuæ ſectæ per Orientem diſſipatos & per Thraciam, pœnis & exactionibus iiſdem mancipatum iri. Hinc

Vit. de perſecut. Vand. l. 2.

autem perſpicies ante imperium Juſtiniani ne Antiſtites quidem ſectarum hæreticarum obnoxios fuiſſe exactioni ulli, aut pecuniæ Principi ſolvendæ. Perfecit in Italia Theodoricus Rex, quod meditatus fuerat in Africa Hunericus; Juſtinianus in jura ſucceſſit Regum Gotthorum. Si Chryſaphius à Flaviano aurum popoſcit, privata & peculiaris ea erat Chryſaphii perverſitas, non conſuetudo jam adulta. Ideo & vaſa ſacra miſit Evagrius, quibus improbitas & avaritia ejus ſuffunderetur.

Evagr. l. 2. c. 2.

XII. Exilio mulctatus, an illuſtratus eſt Patriarcha Antiochenus Anaſtaſius Sinaïta, quòd impatientiſſimè ferret Juſtinus II. Imperator invictam ejus conſtantiam in recuſando auro quod depoſcebatur, ad aditum ſibi in Epiſcopalem Cathedram aperiendum. *Dicitur Juſtinum Anaſtaſio ſuccenſuiſſe, quòd poſtulanti ei pecuniam, cùm Epiſcopus eſſet deſignatus, Anaſtaſius dare noluit.*

Ibid. l. 5. c. 5.

Hinc quidem manifeſtiſſimum fit Juſtinianum & ſucceſſorem ejus, in aliorum Patriarcharum electiones ampliaſſe jus illud exigendæ pro confirmatione pecuniæ, quo in Romanos Antiſtites abutebantur. Sed & hinc eminet magnum & memorabile conſtantiæ Epiſcopalis monumentum, ne facilè aſſentiantur injurioſis noviſque in libertates Eccleſiæ conatibus.

XIII. Sed inter Epiſcopos non paulò plus periculi à ſimonia incumbebat. Narrat Palladius ut Chryſoſtomus Epheſum conceſſerit, & Synodico judicio diſcinxerit, depoſueritque Epiſcopos omnes, quos Antoninus Epiſcopus Epheſinus repræſentata pro ſingularum Eccleſiarum facultatibus pecunia ordinaverat. *Ordinationes Epiſcoporum vendere pro modo redituum.*

Pallad. c. 14. 15.

Illis abdicatis juſſum eſt, ut aurum quod expreſſum ab eis fuerat, eis reſtitueretur ab Antonini jam fato functi hæredibus. Pia & neceſſaria viſa eſt hujus Concilii ſævitia, ne in Eccleſia eadem increbreſceret rerum ſacrarum nundinatio, quæ inter Judæorum & Ægyptiorum Patriarchas. *Ne ſi iſta paſſim permitterentur, conſuetudo Judaica vel Ægyptia fieret, vendendi ſacerdotium & emendi. Aiunt enim eum qui apud Judæos falſo nomine Patriarcha dicitur, ut pecunias cumulet, annis ſingulis & intra annum quoque ſæpius Archiſynagogos mutare. Similiter & Ægyptiorum Patriarcham hunc imitando peragere.* Quàm crebra autem Orientem infeſtaret ſimonia, locupletiſſimus & oculatus teſtis eſt Iſidorus Pelusiota, complurimis Epiſtolis, quas indicaſſe contentus ad alia pergam.

L. 1. Ep. 60. 199. 221. L. 3. Ep. 17. 76.

Reſcripſerat ad Epiſcopos Provinciæ ſuæ B. Baſilius, Cæſareæ in Cappadocia Metropolitanus, ſiſe eos communione ejecturum, niſi manus abſtinerent à pecunia ab iis quos ordinabant exprimenda, ludificatorio eo obtentu nihil poſthac profuturo, quaſi ſpontanea ea eſſent poſt perfectam ordinationem dona. *Quæ verò ſit impoſtura, dicam: putant enim ſe nihil delinquere, quod non ante, ſed poſt manuum impoſitionem pecuniam accipiunt. At pecuniam accipere, accipere eſt, quandocumque fiat.* Sciſſimè porro Baſilius ait, quocumque ſumas tempore, pecuniam ſumi: utcumque ematur Spiritus ſanctus,

certiſſimam emi damnationem; denique hujus ſui ævi Simoniacos Simone ipſo nocentiores eſſe, qui in tanto non verſabatur lumine, nec tot exemplis à flagitio avocabatur. *Levius enim deliquit, qui propter inexperientiam emere volebat.*

XIV. Ea Baſilii Epiſtola à Balſamone prolata eſt, uti & Juſtiniani Conſtitutiones hîc à nobis laudatæ, in Photii Nomocanonem conjectæ ſunt. In uſu ergo illæ erant Photii & Balſamonis ætate, quantum ad juris remiſſionem pertinebat: at in ſtricti juris obſervantia, quantum ab eis deſcitum

In Nomoca. Phot. Tit. 1 Cap. 24. eſſet, apertum fecit Balſamon his verbis: *Puniri laicos, qui ſacreſanctarum domorum adminiſtrationes pecuniis ſuſcipiunt, ex hac Novella apparet. Quis ſit autem laicus, qui ſacroſancta domus adminiſtrationem ſuſcipiat, vel fiat Clericus, vel in Cellulario Monaſterio conſtituatur gratis, ignoro. Et propterea genibus flexis Deum rogo, ut nos omnes à talibus minis liberemur. Si enim Dominus iniquitates obſervaverit, quis ſuſtinebit?* Quo teſtatum ſit ejus ævo nec Xenodochiorum adminiſtrationes, nec Clericatum, nec habitum Monaſticum imperrari potuiſſe, niſi aliquantis nummis perſolutis. Quod nec ipſe negat ſacris Conſtitutionibus inimiciſſimum eſſe. Miſſam facio Conſtitutionem Gennadii Patriarchæ Conſtantinopolitani adversùs ſimoniacas ordinationes, ab eodem Balſamone publicatam.

XV. Sed in præteritis non relinquam Obſervationes Joannis Antiocheni in ſuo Nomocanone, in has ipſas Juſtiniani Conſtitutiones, quæ nonnullas in ordinationibus largitiones æquo animo ferunt. Confitetur ſtatim Joannes leges eas Apoſtolicis Conſtitutionibus adverſari, necnon & Canonibus ac Conciliis, quibus placet, ut Chriſti miniſtri à quacumque avaritiæ contage ac ſpecie alie-

Tit. 16. ni ſint. *Sciendum eſt hanc Conſtitutionem Apoſtolicis Canonibus & ſanctis Synodis adverſari. Quod ſancti quidem Apoſtoli, & qui poſt illos fuerunt ſancti Patres, Sacerdotum mores ab avaritia alienos eſſe debere cenſuerunt.* Sed præmiſſa ingenua confeſſione ea, fuco neſcio quo, & aſcititio velo obumbrare idem ipſe conatur has Juris canonici labes. Cenſet enim Imperatorem, ut qui dominetur orbi, ſtatuiſſe, quibus donis colendi ſint Epiſcopi, ſicut auro, thure & myrrha Chriſtum veneratı ſunt Magi; ab Epiſcopis dignos ordinandos eſſe, at indignos procul amoliendos: verùm poſt Ordinationem poſſe eos, non exigere quidquam à pauperibus, ſed à locupletibus accipere, quod legibus præfinitum eſt. *Verùm ſi placet hoc conſideremus; hanc Imperatoris Conſtitutionem eſſe, qui cum omnes mundi res in ſua poteſtate habeat, munera Epiſcopis providit. Etenim Magi aurum, thus & myrrham Chriſto obtulerunt. Ac divitibus quidem poſtquam divina gratia digni comperti fuerint, hæc dare permittit; non tamen ordinantem ad munera reſpicere, vel omnino animum ejus iis oblectari; vel eos qui ſine muneribus accedunt, pauperes quidem, at divina gratia dignatos rejicere, aut probris afficere: ſed ad Deum reſpicientem, accuratè conſiderare eum, qui verè dignus ſit, eumque ordinare.*

Juris Orien To. 1 pag. 7. 121. 123. 169. Æſtimabit pro arbitrio Lector, an ſimili tergiverſatione excuſari poſſet Iſaaci Comneni Imperatoris Conſtitutio, & aliæ quæpiam hîc ad marginem notatæ.

XVI. Agmen claudet Conſtitutio Heraclii Imperatoris, niſi eam males Sergio adſcribere Patriarchæ, qui illam ipſe ante commentatus fuerat. Præfixo ibi ille numero cujuſque Ordinis Clericorum Cleri Conſtantinopolitani, vetitoque, ne quis ultra eum numerum allegeretur; ſubjicit mox tamen accreſcere & ſupernumerarios poſſe, ſi modo fundos ipſi & reditus Eccleſiæ donis non aſpernandis augeant, vel teſtamentis, aut ſi quis alius in eorum gratiam ejuſmodi contulerat proventuum incrementa. *Niſi quis fortè propter eximium incremen-*

Juris Orient. L. 2. p. 79. *tum, quod facultatibus ejuſdem ſanctiſſimæ Eccleſiæ per conceſſas ab ipſo res in donationibus vel teſtamentis, cùm obſervatione ſacrorum Canonum acceſſerit: in aliquem prædictorum ordinum receptus fuerit, vel alteri perſonæ hoc impetraverit. Quippe ſi hoc uſuveniat, tam ob ejus propoſiti pietatem, quàm magnitudinem emolumenti, permitti poſſe, ut numerus ille conſtitutus adaugeatur.*

XVII. Exiſtere illinc id videtur, poſſe à quopiam erigi, & dotari, fundarique Canonicatum, quo vel ipſemet, vel alius quiſpiam illico induatur, ſi modò nulla obſtrepat irregularitas. Eo enim ſenſu donanda ſunt hæc verba, *Cum obſervatione ſacrorum Canonum.* Sedes omnes Clericorum cujuſlibet Ordinis & Officii in Eccleſia Conſtantinopolitana, inſtar habebant Collegii Canonicorum, ad certum numerum aſtricti: quo expleto, poterant nihilominus accedere, adjicique, qui eidem Eccleſiæ tam largè res ſuas & fundos accumulabant, ut hæc videri poſſet, quaſi novi Canonicatus dotatio.

XVIII. Nec ea videri poteſt privata & peculiaris fuiſſe hujus Imperatoris ſententia, cùm ab ipſomet teſtificatum ſit, à Patriarcha Sergio ante diu libratam perpenſamque eam Conſtitutionem, atque ita ejus hortatu ab Imperatoria Majeſtate promulgatam fuiſſe. *Simul à nobis beatitudo ſua petiit, ut hæc adeo præclarè ac religiosè abs ſe trutinata, per ſacram Sanctionem Pragmaticam confirmaremus.* Horum Canonicorum admiſſioni innexa erat quodammodo Ordinatio. Unde ibidem mox: *Neminem recipi debere, nec ordinationem conſequi,* μηδὲ χειροτονίας τυχεῖν *ſine magna quadam compenſatione, vel ex teſtamentis, vel donationibus, quæ cogant rem procedere. Nam & hoc ad ejuſdem ſactiſſimæ Eccleſiæ utilitatem ſpectat.*

Quibus poſtremis verbis refricatur nobis memoria Juſtiniani longo intervallo ſemoventis dona quæ Eccleſiæ, & quæ privatis hominibus fiunt: cùm his ut plurimum comes adhæreſcat ſimonia, aut ſimoniæ ſuſpicio. *Nos enim ea ſola dari prohibemus,*

Apud Balſ. in Nomoc. Tit. 1 c. 24 *quæ privatis quibuſdam perſonis præbentur; non ea etiam, quæ ſacroſanctis Eccleſiis & venerabilibus domibus offeruntur.* Plura à nobis ſuperius hac de re dicta ſunt.

XIX. Unus ſupereſt ſcrupulus, quem eximamus. Diximus enim inter Calchedonenſis Concilii & Juſtiniani Imperatoris tempora inoleſcere cœpiſſe conſuetudines eas, vel ſimoniacas, vel ſimoniæ finitimas, quibus ille ſuis legibus umbram aliquam authoritatis circumfudit. At Epiſcopi quos Chryſoſtomus in Aſia abdicavit, tanquam ſimoniacos, profeſſi ſunt ſe donis Ordinatori ſuo Epiſcopo Epheſino offerendis, conſuetudini obſecutos fuiſſe, cùm non aliter confiderent poſſe ſe Curialium ſervituti-

Pallad. in vita Chryſ. c. 14. 15. bus abſolvi. *Dedimus, hanc eſſe conſuetudinem exiſtimantes, ut videremur à Curia liberari.* In Concilio autem Calchedonenſi Patriarchæ Conſtantinopolitano ordinario quorumdam Metropolitanorum conceſſa illa quidem eſt, ſed ſuſtinuit aſſenſum ſuum Ancyranus, donec ſponderent Patriarchæ Conſtantinopolitani, abſtenturos ſe in poſterum prioribus ſuis illis extorſionibus, quibus ordinandos exugebant. *Rogo ut Civitates pro Ordinationibus non ſolvant.* Act. 16.

Tum

Digitized by Google

Tum ſanè reſponſum eſt à Presbytero Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, *Ex Regula hoc interemptum eſſe*, hoc eſt, ſecundo Canone Concilii Calchedonenſis exponctam jam eſſe eam corruptelam. Non ergo forſan aptior reſponſio occurret ulla, A Calchedonenſi eliſos fuiſſe omnes eos uſus ſimoniacos. Adde nec his paucis & peculiaribus factis fidem aſtrui poſſe conſuetudinis vulgatiſſimæ. Nec id conſuetudinis invaluiſſe cauſantur Epiſcopi à Chryſoſtomo depoſiti, ſed ita ſe exiſtimaſſe. Et quanquam id affirmaſſent, labaret fides teſtimonii, quo ſuam ipſi cauſam tuebantur. Et ſanè à vero alieniſſimum erat, quod prætexebant, eam ſe pecuniæ largitionem exiſtimaſſe neceſſariam, ut Curialium vinculis eximerentur, cùm obvia eſſet Conſtantii lex, qua iis nexibus abſolvebantur Epiſcopi.

CAPUT LVII. *P. 2. l. 3. c. 17.*

De Simonia ex Favore, Precibus, Obſequiis, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. Quantis obvia ſit periculis gratia & interventio Magnatum, ad Beneficiorum, & Ordinum adeptionem.

II. Humana hac induſtria & arte extinguitur meritum & pietas.

III. Hæ aſſurgendi rationes ex B. Gregorio ſimoniæ finitimæ ſunt.

IV. Qui eligunt, præſentant, inſtituunt, conferunt, ordinant, ſimoniaci ſunt, ſi non obverſantur eorum oculis & mentibus, niſi preces, laudes, obſequia, amicitia.

V. Pii & religioſi omnibus omnia abjicienda ſunt munera, quæ à lingua proficiſcuntur, à manu, à corde, quo ſenſu & modo.

VI. De iis qui Ordines, vel Beneficia conferunt, illis quos confidunt in poteſtate magis ſe habituros.

VII. Ex Hieronymi doctrina, & Hormiſda, confirmatur ſententia Gregorii Magni.

VIII. IX. Confirmatur & ex Legibus Juſtiniani, & ex Canonibus Apoſtolicis.

I. PAulò altiùs ſubeundum nobis eſt in penetralia ſimoniacæ pravitatis, declarandumque non auro tantum emi cœleſtia & quovis pretio ulteriora Spiritus ſancti dona, ſed etiam favore, interventione, & ambitioſis precibus Optimatum ſæculi. Illi enim demum ad hanc Magnatum gratiam confugiunt, qui virtutum & meritorum inanes, mendicatis commendationibus obrepere contendunt, quibus ipſis ab eo ſcopo, in quem collimant, longius ſemoventur. Quam enim his artibus adepti erunt dignitatem, hanc interventorum ſuorum libidini & veſaniæ proſtituent; ſervientque certiſſimè iis, per quos ad eam dominationem protruſi fuerint. Ita ſentiebat Gregorius, ubi de electione diſputabat Epiſcopi Salonenſis : *Illud præ* L. 1. Ep. 22 *omnibus cura ſit, ut in hac electione nec datio quibuſcumque modis interveniat præmiorum, nec quarumlibet perſonarum patrocinia convaleſcat. Nam ſi quorundam patrocinio fuerit quiſquam electus, voluntatibus eorum, cum fuerit ordinatus, obedire reverentia exigente compellitur; ſicque fit, ut & res illius minuantur Eccleſiæ, & ordo Eccleſiaſticus non ſervetur. Talem ergo perſonam debent eligere, quæ nullius incongruæ voluntati deſerviat; ſed vita ac moribus decorata, tanto ordine digna valeat inveniri.*

II. Alibi quoque idem Gregorius certiſſimè auguratur, ubi abundat Procerum favor, inde vera L. 2. Ep. 48 merita exulare. *Nulla ſit in ordinatione venalitas, potentia vel ſupplicatio perſonarum nihil obtineat. Nam proculdubio Deus offenditur, ſi ad ſacros Ordines quiſquam non ex merito, ſed ex favore, quod abſit, aut ex venalitate provehitur.* Et rurſus alibi : *Eorum qui* L. 4. Ep. 36. *in ſacro ſunt Ordine collocandi, priùs vitam moreſque diſcutite; & ut dignos officio adhibere poſſitis, non vobis potentia, aut ſupplicatio quarumlibet ſurrepat perſonarum.* Et alibi : *Oportet ut neque per commodum, neque per gratiam, aut quorundam ſupplicationem aliquos ad ſacros Ordines conſentiatis, vel permittatis adduci.*

III. Exploratiſſimum profectò erat ſanctiſſimo Pontifici, verè emi, vendique; quæ favore, precibuſque Procerum extunduntur ab iis, penes quos jus eſt eligendi, vel nominandi ad Beneficia, cùm eam ille ſemper ambitionem ſimoniacam ei adjungat, quæ auro fit. Ita liquebat in Epiſtolis ſupra recitatis; liquebit & ex hac rurſum, ubi illud quoque ſedulò adverti par eſt, quòd conſanguinitatis & proximitatis contemplatio ſimoniacis & ipſa illigetur affectibus. Conſtantiſſimum enim eſt, affectus iſtos omnes, pecuniæ, commendationum, precum, interventionis Magnatum, proximitatis, ne ſpeciem quidem, vel umbram tenuiſſimam meriti præ ſe ferre; argumento autem potius eſſe, & virtuti & merito nuntium eſſe remiſſum. Audi ut Gregorius ſuper ea re Brunechildem Reginam alloquatur. *Nullum qui ſub Regno veſtro eſt, ad ſacrum Ordinem* L. 7. Ep. 5. *ex datione pecuniæ, vel quarumlibet patrocinio perſonarum, ſeu proximitatis jure patiatur accedere; ſed quem dignum vita & mores oſtenderint, &c. Ne ſi honor venalis fuerit Sacerdotii, &c.* Et in Epiſtola alia ad Epiſcopum Gallicanum : *Nihil in dandis Ec-* L. 9. Ep. 50. *cleſiaſticis ordinibus auri fames inveniat, nil blandimenta ſurripiant, nihil gratia conferat, honoris præmium vitæ ſit provectus, ſapientiæ incrementum, modeſtia morum.*

IV. Si à ſimoniaca infamia non recedit, qui ſuffragium confert, qui Beneficia, qui Ordines, una commendatione Magnatum, vel precibus excitatus, vel conſanguinitatis impulſu, non meriti, non doctrinæ conſcius ejus, qui proponitur; ſi eodem obligant ſe flagitio Proceres, qui interventione ſua & precibus indignos ad dignitates propellunt, ut monebat nunc Gregorius: æquè indubium eſt, Electores, Præſentatores, Collatores & Ordinatores in eandem conjiciendos eſſe claſſem ſimoniacorum, qui non incitantur niſi laudibus, affectibus privatis, & obſequiis, vel jam exhibitis, vel quæ ſpes ſit exhiberi ab his poſſe, quos vel Ordinibus, vel Beneficiis decorari geſtiunt. Aliquo ſunt hæc omnia pretio apud mortales, & ea vel expectare, vel excipere, ut mercedes cœleſtium myſteriorum, execrandum ſimoniæ genus eſt. Ita conſtanter Gregorius idem Magnus : *Sunt nonnulli, qui quidem* Hom. 4. & 17. in Evangel. *nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen ſacros Ordines pro humana gratia largiuntur : neque de largitate eadem laudis ſolummodo retributionem quærunt. Hi nimirum quod gratis acceptum eſt, gratis non tribuunt; quia de impenſo officio ſanctitatis, nummum expetunt favoris. Unde bene cum juſtum virum deſcriberet Propheta, ait, Qui excutit manus ſuas ab omni munere. Neque enim dixit, Qui excutit manus ſuas à munere, ſed adjunxit, ab omni : quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obſequio eſt, ſubjectio indebitè impenſa : munus à manu, pecunia eſt : munus à lingua, favor. Qui ergo ſacros Ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in divinis rebus non ſolum nullam pecuniam, ſed etiam humanam gratiam non requirit.*

V. Laudes, aſſentationes, ſtudia, obſequia, ſive præſtita, ſive præſtanda, ejuſmodi res ſunt, quæ in pretio habeantur, ideoque his emi vendique poſſint res quælibet promercales, quas modò emi vendique fas ſit. Nefas eſt autem utcumque emi, vel vendi res ſacras; nefas eſt ex Gregorio, pium, & juſtum quemlibet, maximè autem Ordinum & Beneficiorum Collatorem humano affectui indulgere, & qualicumque tandem pretio moveri

Morol. in Iob l. 22. c. 25. l. 9. c. 17.

in cœleſtium dignitatum diſtributione. *Tres ſunt acceptiones munerum, ad quas ex fraude feſtinatur. Munus namque à corde, eſt captata gratia à cogitatione. Munus ab ore, eſt gloria per favorem. Munus ex manu, eſt præmium per dationem. Sed juſtus quiſque ab omni munere manus excutit, quia in eo quod rectè agit, nec ab humano corde inanem gloriam, nec ab ore laudem, nec à manu recipere dationem quærit.*

VI. Gregorii mentem aſſecutus omnino eſt Joannes Diaconus, & ſimoniæ incunctanter imputavit, ſi vel Ordines, vel Beneficia obſequiis donentur, adulationibus & laudibus. Ita enim ille in vita Gre-

L. 3. c. 6.

gorii: *Sed aſtuta turpiſſimæ cupiditatis iniquitas non ſufferens, tantis ſe commodis, licèt turpiſſimis, immo periculoſiſſimis anguſtari, commentum ſatis artificioſum reperit, quo ſcilicet illos Sacerdotio ſublimaret, qui ſibi poſt conſecrationem tanto ſubjectiores eſſe debuiſſent, quanto non divino, quin potius humano judicio ſe fuiſſe promotos, ipſi proculdubio reputarent.* Quod confirmat Gregorii loco ſupra laudato.

VII. Jam & Hieronymus à ſimonia non ſegregaverat cupiditates illas terrenas Epiſcoporum, ſacras Dignitates, Ordineſque donantium ſtudiis privatis, amicitiæ, cognationis, Magnatum favoris, & quibuſcumque demum illecebris, à virtute,

In Epiſt. 1 ad Tit. c. 1

ſapientiaque & doctrina alienis. *Ex quo manifeſtum eſt, eos qui Apoſtoli lege contempta Eccleſiaſticum gradum, non meritò voluerint alicui deferre, ſed gratia, contra Chriſtum facere. Moyſes amicus Dei potuit utique ſucceſſores principatus filios ſuos facere, & poſteris propriam relinquere dignitatem; ſed extraneus de alia tribu eligitur Jeſus, ut ſciremus principatum in populos, non ſanguini deferendum eſſe, ſed vitæ. At nunc cernimus plurimos hanc rem Beneficium facere, ut non quærant eos in Eccleſia columnas erigere, quos plus cognoſcant Eccleſiæ prodeſſe; ſed quos vel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequiis deliniti, vel pro quibus majorum quiſpiam rogaverit, & ut deteriora taceam, qui ut Clerici fierent, muneribus impetrarunt.* Concinit prorſus ea doctrina cum Gregorio, qui conſentaneus & ipſe erat Hormiſdæ Papæ prædeceſſori ſuo, cujus

Epiſt. 25.

hæc ſunt verba: *Nec electio Præſulis empta detur pretiis, nec obſequiis ſit quæſita operibus, &c. Nec ille ſe æſtimet à culpa alienum, qui Sacerdotem initiaverit ad alterius redempti voluntatem, & vel ſponte in hoc, vel neceſſitate conſenſerit.*

VIII. Quod magis mirere, nec Juſtinianum ipſum fallere potuit hæc fraudulenta ſimonia, quæ blanditiis, laudibus, ſtudiis, authoritate, precum ambitione, patrocinio peragitur. Sic enim ille laïcos etiam damnat ſimoniacorum pœnis, qui patrocinio ſuo quempiam juvabunt ad Ordinis, vel Be-

Novel. 6. c. 1.

neficii conſecutionem. *Si quis extraneorum & non in Clero conſtitutus, qui aurum, aut rem aliquam propter patrocinium ordinationis accepit, &c.* Quid quod alibi Electores jurare cogit, & juramentum ſcripto firmare, non amicitia, non favore ſe agi, non humano quovis affectu, ſed conſcientia pietatis ejus

Nov. 137. c. 2.

quem ſacro gradu augeri cupiunt: *Quod neque per dationem, neque promiſſionem, vel amicitiam, vel gratiam, vel aliam quamcumque affectionem, ſed quod ſcientes ipſos rectæ fidei, & honeſtæ vitæ, &c.*

IX. Quin & ipſi Apoſtolici Canones has ſecreverant geminas ſimoniæ ſpecies: *Si quis Epiſcopus per pecunias dignitatem aſſecutus, &c. Deponatur, &c. Si quis Principibus ſæcularibus uſus, &c.* Canon Trullanus etſi ſolas videtur pecunias excludere, univerſim tamen proſcribit inſtigationes quaſcumque alias, quæ non exoriantur ex probitatis & virtutum commendatione, quod eodem tandem relabitur, atque ea omnia, quæ hoc toto capite congeſta ſunt. *Qui pecuniis ordinantur, & non examinatione, aut vita electione, &c.* Can. 29.30 Can. 22.

CAPUT LVIII. *P. 3. l. 3. c. 12.*

De Simonia in Ordinationibus Eccleſiæ Latinæ ſub Imperio Caroli Magni, & ſtirpis ejus.

I. Epiſcopos Conſecrator juramento adigebat, omnibus omnino donis in Ordinationibus manus abſtenturos.

II. Extimeſcenda magis erat ſimonia in Beneficiis, quam in Ordinibus.

III. Patronis maximè reformidanda.

IV. Concilium Pariſienſe detectatur ſimoniam, quæ in electione tunc Papæ quandoque res turbabat.

V. Dona quibus adibatur Pontifex honoris cauſa, in uſu erant tunc vulgatiſſimo in adeundis quibuſlibet Magnatibus.

VI. Multa obſervantur in ſimoniam, maximè Patronorum.

VII. Ne à Beneficiariis quidem laïcis exigere quidquam poterant Epiſcopi, qui feudis Eccleſiæ eos donabant.

VIII. Quanta in ſimoniæ diſcrimine fuerit Hincmari moroſitas.

IX. Ut B. Dunſtanus Abbas creatus ſit Monaſterii, quod ipſemet ſtruxerat.

X. Quàm frequens tum ſimonia.

XI. Et quæ ejus pœna. Abdicare Prælaturam, & retrudi in Monaſterium ad agendam pœnitentiam.

I. Reſcribens ad Carolum Magnum Adrianus I. ſignificavit, Epiſcopum à ſe ordinari neminem, niſi publicè interrogatum, an quid cuiquam dediſſet hujus dignitatis adipiſcendæ gratia: & ſacramento à ſe obligatum, etiam ſcripto, ſe nihil unquam ab ordinandis accepturum. *Sub iure jurando in ſcriptis reſpondent, ſe nunquam aliquid accepturos de manus impoſitione.* Conc. Gall. Tom. 2. p. 96. 97.

II. Sed cùm diſtrahendorum Ordinum dedecus facilè incurrat in offenſionem hominum, & horrori ſit; diligentius crebriuſque inſtandum fuit, ne Beneficia venalia proſtarent, quòd hæc ſimonia ſæpius fallat, & fucum faciat pleriſque, qui ſuis ſe ludi affectibus non magnopere refugiunt. Patronatus ipſum quidem jus vendi, emique nefas eſt: at prædia quibus illud affixum eſt, pretio diſtrahi conceſſit Concilium Francofurdienſe, dum Eccleſiæ, & Officiis Eccleſiaſticis priſtina conſtet forma & integritas. *De Eccleſiis quæ ab ingenuis hominibus conſtruuntur, licet eas tradere, aut vendere, tantummodo ut Eccleſia non deſtruatur, ſed ſerventur quotidie honores.* Quibus extremis verbis obiter monebo inſinuari his verbis quotidiana aliqua Officia, etiam in Capellis Nobilium, quas ipſimet ſuis prædiis inædificaverant. Can. 54.

III. Quanquam autem poſſent Patroni citra ſimoniam agros divendere, quibus illigatus erat Patronatus; non poterant tamen quidquam extundere ab eo quem præſentabant, quanquam cum præſentarent, qui Preſbyteratu jam eſſet initiatus. Si in id autem interventionem ſuam cuiquam vende-

rent Laïci, Clericique, eodem & ipſi flagitio inquinabantur. Ita enim Capitulare Theodulfi. *Si quis* Cap. 26. *Preſbyter inventus fuerit alicui Clerico aut laica munera dare, aut dediſſe, ut Eccleſiam alterius Preſbyteri ſurripiat, ſciat ſe pro hac rapina, & ſæva cupiditate, aut gradum amiſſurum, aut in carceris ærumna longo tempore pœnitentiam agendo detinendum.* Prohibet etiam Concilium Arelatenſe VI. ne quid Præſentatores accipiant à Preſbyteris, quos nominant: aliàs enim Parochias addici pecuniæ, non doctrinæ, non religioni, quæ ſi ſuffragaretur, viluſceret & obrueretur Can. 5. pecuniæ ſuffragium. *Laici à Preſbyteris omnino non audeant munera exigere propter commendationem Eccleſiæ: quia propter cupiditatem plerumque à Laicis talibus Preſbyteris Eccleſiæ dantur, qui ad peragendum ſacerdotale officium ſunt indigni.*

IV. Exarſit Concilium Pariſienſe VI. anno 829. in electiones & ordinationes ſimoniacas Epiſcoporum & Preſbyterorum, nulla ne Romanæ quidem Eccleſiæ exceptione, à qua ejici & propulſari ſimoniam vehementiſſimè concupivit, pia & conſtantiſſima Imperatorum & Antiſtitum conſpiratione. Quod nempe à capite non poſſit non in omnes artus morbi contagio permanare. *Quæ etiam Deo odi-* Can. 11. *bilis peſtis neceſſe eſt, ut Imperiali authoritate & poteſtate, cum conſenſu venerabilium Sacerdotum à Romana Eccleſia amputetur. Quoniam ſi caput languerit, membra in caſſum vigeant neceſſe eſt.* Propiùs abeſt à vero, non hîc agi niſi de electione Papæ, quæ tum factionibus plerumque & ambitione plurima jactabatur, non ſine frequenti pecuniæ interventione. Verba fecimus alibi de his electionibus, & quas ibi partes agerent Legati Imperatorum, ad tumultuationes compeſcendas. Idque forſan ipſum eſt, quod hoc Concilio ſignificatur interpoſitione authoritatis Imperialis. Epiſcopi verò quibuſde hîc agitur, Cardinales Epiſcopi ſunt, quos tum moris erat vocari Epiſcopos Cardinales, & qui in electionibus Pontificis Romani plurimum omnium poterant.

V. Fateor Lupum Ferrarienſem Abbatem, cùm in procinctu eſſet Romani itineris, teſtificatum eſſe non faciles ſibi patere poſſe aditus ad Papam Epiſt. 68. ſine muneribus: *Quoniam in conficiendis rebus Apoſtolici notitia indigebo, ea verò ſine munerum interceſſione iniri commodè non poteſt.* Sed à Cardinali Baronio luculentè obſervatum eſt, ea honoris & venerationis pignora fuiſſe, non avaritiæ fomenta. *Quæ* Ad an. 855. *ſymbolum charitatis exprimerent in dante, & in accipiente non arguerent avaritiam.* Moris enim fuit, & eſt etiamnunc toto Oriente, ut nuſquam Principes ſummi & Proceres adeantur, niſi dona præcant, honoris & reverentiæ documenta. Idem & in Occidente olim viguit. Nec nos fugit inceſtuoſum publicum à B. Dunſtano Archiepiſcopo Cantuarienſi excommunicatum, Romanæ Curiæ miniſtros muneribus excantaſſe, & impetraſſe reſcriptum, cui deferendum ſibi non eſſe cenſuit Dunſtanus: Surius die 19. Maii. c. 31. *Legatos Romam deſtinat, & talibus aſſueta quorundam Romanorum corda & ora in ſuam cauſam, largo munere, largiori ſponſione permutat.* Sed quæ uſquam Curia fuit, eritve numeroſa & frequens, cujus miniſtri & gratiæ impervii ſint, & muneribus inacceſſi?

VI. Reliqua lubens prætereo Concilia Franciæ, quæ ſimoniacas deteſtantur ordinationes, ſicut & Capitulare Ludovici Pii, quo illæ è Longobardia proſcribebantur. Nec diſſimulaverat Adrianus I. in Epiſtola ad Carolum Magnum, frequen-

Vermer. Can. 24. Aquiſgr Can 32. R men. II. Can. 22.

res eas eſſe in Thuſcia & in Italia, quanquam pro Turon III. Can. 15. viribus ipſe conniteretur ad ſtirpes tanti flagitii re- Capit. Car. Mag. l. 1. c 97. vellendas. Viderit Lector, an vicinarum Eccleſiarum dedecus in Romanam retorqueretur. In iis Conciliis quæ hîc ad marginem adnotavimus, il- Conc. Gal. To. 2. pag. 431. lud obſervare eſt, minùs quandoque ſejungi ordinationes, & Beneficiorum collationes, ſive etiam permutationes. *Si pro immutatione Titulorum aliquid* C. 1. 2. 5. *exigere præſumat*, ut habetur in Concilio II. Aquiſgranenſi anno 836.

Illud quoque animadverti par eſt, ad Patronos plerumque & Præſentatores laïcos ſpectaſſe Canones, quibus ſimonia explodebatur. Superioribus addendus Canon Concilii ad Theodonis-villam anno 844. à quo vehementiſſimè interpellatus eſt Carolus Calvus, proſcripta ut regno ſuo ſimonia, vacantibus Eccleſiis Epiſcopos daret, & ſedibus ſuis redderet, iis quomodocumque ejectos. *Ut ſe-* Can. 2. *des quæ ſine Epiſcopis viduata manent, ſubmota funditus peſte ſimoniacæ hæreſeos, ſine dilatione juxta authoritatem canonicam, aut Epiſcopis quacumque occaſione privata ſunt, canonicè eos ſine aliqua excuſatione aut tarditate recipiant.* Et Concilium Viennenſe anni Can. 4. 888. *Ut nulli cenſus à Preſbyteris loco muneris ad introitum, ut dicunt, Eccleſiarum exquirantur, vi aliqua extorqueantur.*

Sed & ab ipſis Clericis non rarò manabat ea corruptela, qui muneribus Patronos demereri ſatagebant, qui virtutum magis & morum ſuffragiis fuiſſent conciliandi. Hinc iraſcebatur Hincmarus Preſbyteris ſuis, qui Parochias ambiebant ſibi, aliiſve, alumnis ſcilicet ſuis, & pecunia Patronos expugnabant, qui fuerant meritis & pietate alliciendi. *Et non neceſſe eſſet vobis petere Eccleſias cum* Conc. Gall. To. 3. pag. 642. *ſuperfluo exenio. Quia quique fideles ſi veſtra culpa non eſſet, plus quærerent bonos Clericos, quàm veſtros nutritos. In maledictionem mittitis, cùm dato Patronis præmio, vobis & illis peccatum emitis.*

VII. Probro idem Hincmarus & crimini vertit Laudunenſi Epiſcopo nepoti ſuo, quòd Beneficia conferret donis delinitus. *A multis dicitur, quod* Hincmar. To. 2. p. 584 & ſeqq. *vix pauci, aut potius nulli, apud te quidquam Beneficii ſine præmii datione prævalent obtinere.* Hîc verò memoria repetendum eſt, quo ſenſu Beneficia tunc dicerentur. Hincmari enim ævo & ab ipſo Hincmaro plerumque ea voce deſignabantur laica Beneficia, ſive feuda Laïcis collata, qui militia fungerentur ea, qua Eccleſia Principi tenebatur. At non omnibus facilè forſan perſuadebitur, ſimoniæ affines fore Epiſcopos, ſi quam ex iis pecuniam elicerent, quos his donabant Beneficiis. Et is tamen germanus videtur Hincmari ſenſus. Qui rurſum idem confirmat his verbis: *Canonum decretis adverſum eſt, ut res & facultates Eccleſiaſticas, quas in ordinatione Epiſcopali ad regendum & regulariter diſpenſandum ſine pretio ſuſcepiſti, ad turpis lucri præmium in Beneficium dones.* Suo ipſius ut nepotem exemplo roboraret Hincmarus, nec in Parochiis, nec in feudis Eccleſiaſticis diſpenſandis quidquam ſe muneris emunxiſſe teſtatur. *Et ego nutritor tuus, apud quem à pueritia uſque ad juventutem tuam exegiſti ætatem, ſicut vidiſti & audiſti, non pro largitione Beneficiorum, non pro commendatione miniſteriorum, &c. aut à Clericis, aut à Laïcis, &c. quæcumque pretia, vel exenia, vel emolumenta exegi.* Eorum uſu temporum, *commendatio miniſteriorum* non aliud erat, quàm Parochorum inſtitutio: at *largitio Beneficiorum* ipſa erat feudorum Eccleſiaſticorum in Laïcos diſtributio. Laudat denique in rem ſuam Hincmarus Conſtitu-

tionem Novellam Juſtiniani Imperatoris, qua dari quidquam, accipique vetatur pro adminiſtrationibus locorum Eccleſiaſticorum. *Ut locorum venerabilium adminiſtratores ſine pecunia fiant. Nullus neque ex Xenodochiis, neque ex Ptochotrophiis, neque Noſocomiis, neque alicujus Religioſæ domus adminiſtrator, vel cujuſcumque Curæ Eccleſiaſticæ geſtor, præſtet aliquid ei à quo præponitur, vel cuicumque perſonæ pro commiſſa ſibi adminiſtratione.*

Si porro tum ſimoniæ aſcribebatur collatio Feudorum Eccleſiæ laïcis facta ad tuitionem Eccleſiæ ſtipendia facturis, niſi gratuita eſſet; quo nunc ſe conſpergunt dedecore Prælati, qui Officialium, Judicum, & id genus alia munia diſtrahunt?

VIII. Nec minus luculentè patuit, quanta in his eſſet Hincmari ſcrupuloſitas, ac religio, nec non & zeli conſtantia, cùm ad Carolum Calvum literis datis, hortatus eſt diligentiſſimè, ab omni ut ſe ſimoniæ ſorde abſtineret; optatius enim ſibi, promiſque fore Epiſcopatu abire, quam ut Epiſcopos ordinaret, vel tantillæ ſimoniæ fuligine aſpercos.
Flodoard. L. 3 c. 18. *In qua Epiſtola Regem ſtudet à ſimoniaca hæreſi compeſcere; aſſerens ſibi multo amabilius eſſe, iſtum Epiſcopatum ſecundùm ſæculum dimittere, quam Epiſcopum contra canonicam inſtitutionem, tam benedicere, quam æterna ſecum maledictione maledicere.* Hæc Flodoardus. Facilè & brevi aboleſceret ſimonia, ſi pari animi vigore perſtarent Epiſcopi, ea labe maculatos ſacris arcere miniſteriis, eoſque nec ordinare uſquam, nec inſtituere.

Denique ne à Monachis quidem Sandionyſianis exiſtimavit Hincmarus, vendi poſſe Parocho decimas neſcio quas: ea quippe venditione ſempiternam emi damnationem, & ne laïcos quidem ſe pati ejuſmodi quæſtu inquinari.
Ibidem. L. 3. c. 25. *Decimam vendere quærunt, ut de ipſo infernum comparent.*

IX. Ex adverſo non immerito forſan ſtupebit quis, B. Duſtanum, ingens poſtea Cantuarienſis Eccleſiæ lumen, tum vero Monaſticam vitam agentem, Abbatem creatum eſſe Monaſterii, quod ſuis ipſe opibus conſtruxerat, dotaveratque iis, qui-
Surius die 19 Maii. c. 14. bus à Rege donatus fuerat, latifundiis. *Clauſtra, Officinas, & quæ poterant eſſe Monachis accommoda cœpit ædificare. Poſt quæ plurimis fratribus ſibi ſociatis, loci ipſius Abbas effectus eſt.* Non ferè ſinunt quemquam ſtatim indui Beneficio, quod ipſe dotarit, qua de re copioſè ſuperiùs. Unum hic dicemus, Non ſua voluntate Dunſtanum eo Abbatis culmine ſublimatum eſſe, ſed à Monachis electum, à Rege compulſum electioni acquieſcere; idque his verbis indicatur, *Abbas effectus eſt.*

X. Obruere ſilentio velim equidem quod in vita B. Romualdi ſcripſit Petrus Damiani. Sed cùm Hiſtoriæ nihilo minus, quam Eccleſiaſtico Dogmati dicatum ſit hoc opus, meæ partes ſunt, ut nec vitia taceam, nec virtutes. Scribit Petrus in Imperio Romano tam latè propagatam, tamque diu inveteratam fuiſ-
Surius die 19 Junii. c. 42. ſe ſimoniam, ut ne vitio quidem verteretur. *Per totam namque Monarchiam uſque ad Romualdi tempora, vulgata conſuetudine vix quiſquam noverat, ſimoniacam hæreſim eſſe peccatum.* Contra obnixus eſt Romualdus, objectaque Canonum & Conciliorum congerie, declaravit, non criminoſos tantùm, ſed & hæreticos habendos eſſe ſimoniacos. *Duriſſima ſeveritate corripiebat eos, & niſi Ordinem ſponte deſererent, omnino damnabiles & hæreticos aſſerebat.* Hæreſibus annumerari non poterat ſimonia, niſi ſtulta & contumaci perſuaſione ea quod nec crimini imputanda eſſet. Atqui vecordia illa occupati fuerant tum ſimoniaci, ut Petrus Damiani teſtatum facit. Non injuria ergo hæretici audiebant.

XI. Fulminanti Romualdo cœſſere conſternati quidam Epiſcopi, eumque ipſum maximè percontati ſunt, quæ demum ſibi tenenda eſſet via emendandi erroris, & pœnitentiæ peragendæ. Sed cùm primo ſtatim malè parta abdicanda eſſent Beneficia, vix quiſquam eorum ad perfectam reſipiſcentiam ſeſe revocavit. *Nonnulli Epiſcopi, Epiſcopatum termino ſtatuto deſerere, & ad ſanctæ converſationis ſe promittebant ordinem feſtinare. Ex quibus tamen vir ſanctus quandiu vixit, neſcio ſi vel unum convertere potuit.* *Ibidem.* Non erat quòd reſiſtrent Epiſcopi, aut beato Romualdo ſuccenſerent, urgenti, ut Epiſcopatui renuntiarent, cùm ita præcipiant ſacri Canones, inuſitatiſſimæ autem tum temporis eſſent diſpenſationes. Nec erat rurſum quod excandeſcerent, quòd eos ille juberet reliquum vitæ curſum in Monaſteriis peragere: cùm iidem ſacri Canones in Monaſteria ablegent Epiſcopos & Clericos alios, qui pœnitentiæ expiationibus indigent; cùm denique in Cœnobium idem Romualdus Ottonem ipſum Imperatorem abductutus fuiſſet, niſi tam præclaram ſummi Principis voluntatem mors præpropera antevertiſſet.

CAPUT LIX. *P. 3. l. 3. c. 13.*

De Simonia in Ordinationibus Eccleſiæ Orientalis per eadem tempora Imperantis Caroli Magni & ejus proſapiæ Auguſtæ.

I. Mira perverſitas & præpoſtera jactantio, ſeſe venditantium de emptis Beneficiis, inemptis & gratuitis illudentium.
II. Eorum qui officia Eccleſiaſtica pretio redimunt, condemnatio.
III. Qui in Cleri, vel Clauſtri limine primo quidvis largiuntur, non habent, quo jure teſtentur.
IV. Quam vulgaris tum in Oriente ſimonia.
V. An fuerint jura aliqua Legibus confirmata, ut Epiſcopi à Clericis, quos ordinabant, quidvis exigerent, aut à laïcis.
VI. Fundator Cœnobii ſua ipſius authoritate ei præfici non poteſt, & Abbas conſtitui.
VII. Plura obſervantur in legem Heraclii, quæ ſupra numerum definitum Canonicorum, novos cooptari ſinebat, ſiquid fundorum afferrent, vel pecuniæ.
VIII. Qui in Eccleſia Latina titulo patrimonii ordinantur, quaſi ſupernumerarii Clerici ſunt; eorumque jam patrimonio ſpecies jam quædam & imago illuditur Beneficii.
IX. Objectioni reſpondetur.
X. Prohibetur vendi Officia.

I. LAtiſſimè manaverat morum calamitas in Eccleſia Orientali, cùm quod pudori debuerat eſſe, jam honori haberetur; & de emptis dignitatibus ſacris jactarent ſeſe, quos ſuffundi decuerat; illuderentque ſola pietate & religione ad eas eluctantibus. Ei malo obviavit Concilium VII. Oecu- *Act. 5.*
menicum, qui ea arte graſſati fuerant, illis in poſtremas ſedes dejectis; deterritiſque juſtiſſima comminatione infligendæ canonicæ pœnitentiæ, niſi ſtolidam abjicerent oſtentationem. *Eos igitur qui* *κεχ.*
gloriantur ſe per dationem auri conſtitutos in Eccleſia, & in hac maligna conſuetudine, quæ alienat à Deo, & omni Sacerdotio, ſperant; & ex hoc impudenti facie, & exprobrabilibus verbis eos, qui ob virtutem vitæ à ſancto Spiritu electi, & conſtituti ſine datione auri ſunt, inhonorant: primo quidem noviſſimum gra- *ἐπιτιμ.*
dum ſui ordinis accipere definimus: quod ſi permanſerint, per Epitimium corrigantur.

Hic ſanè non agitur, niſi de electione, vel

nominatione ad Beneficia & ad Eccleſiaſticas dignitates. Mox enim eodem Canone irrevocabili conteruntur depoſitionis ſententia, quicumque ſimoniacè fuerint ordinati, uti Canone Apoſtolico cautum fuerat. *Si quis verò claruerit hoc faciens ſuper Ordinatione*; χειροτονία.

II. Id quoque adnotare juvat, in hoc Concilio Calchedonenſem renovari Canonem & totum exſcribi. Atque adeo eadem feriri damnatione & pœna, qui Officia Eccleſiaſtica Oeconomi, Defenſoris, Manſionarii, & id genus alia pretio emunt. Ut idem prorſus valere debeat in alia quævis his finitima Eccleſiarum Officia, ævo poſteriori licet inſtituta. Hoc denique Concilio Mediatores ipſi ſimoniacarum conventionum eidem pœnæ ſubjiciuntur, laïci excommunicationi, Clerici vero è ſuo gradu depulſioni. Ad calcem verò extremæ ſeſſionis hujus Concilii rejicitur Epiſtola Taraſii Patriarchæ Conſtantinopolitani ad Adrianum Papam, invehentis in ſimoniacas Ordinationes: ubi & illud operoſa Canonum ſtrue confirmat, æquè prohiberi, ſive ante ordinationem quidquam accipi, ſive poſtea, ſive denique in ipſa ordinatione.

III. Scitè autem obſervat Balſamon poſt Zonaram, priorem hujus Canonis partem ad eos referendam eſſe, qui res ſuas ultro obtulerint Eccleſiæ, dum in Clericos attonderentur, & à quibus has gratuitas hoſtias Eccleſia accepit; qui tamen poſtea de his largitionibus ſuis intumeſcunt, confiduntque iis ſe anteponendos ſemper, quorum paupertas multis locupletata virtutibus, ſummas quaſque divitias ſplendore ſuo obliterare poterat. Addit idem ipſe non minoris eſſe id momenti in Cœnobiis, ubi admittuntur cum ingenti rerum ſuarum copia, qui eas ſponte ſua conferunt: cùm ibi tamen debeat multo pluris fieri pauperum pietas & virtutum præſtantia ſingularis.

Tit. 5. c. 34 IV. Intexuit Photius Nomocanoni ſuo Novellas Juſtiniani ſupra ſæpiuſculè jam memoratas de Inſinuativis, & de Conſuetudinibus Clericorum Majoris Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ubi qui recentiores accedebant, dono quopiam ſeniores afficere compellebantur, dum ne ea ſumma Annatam, ſive unius anni reditum ſuperaret. Unde non temerè ſuſpiceris Photii ævo uſitatiſſima adhuc ea fuiſſe ἐνθρονιστικά. In eum porro Nomocanonis locum non tacet Balſamon, quod patriæ, ætatiſque ſuæ ingenti ſentit cedere dedecori, vel laïcum ad Xenodochiorum adminiſtrationes, vel Clericum ad Tonſuram, vel ad Prioratum Conventualem gratis admitti jam neminem; quo non poſſit non ſummopere dolere cladem deſperatiſſimâ diſciplinæ ſacræ ſui ævi. *Quis ſit autem laïcus, qui ſacroſanctæ domus adminiſtrationem, vel Eccleſiaſticam miniſtrationem ſuſcipiat, vel Clericus factus, vel in Cellulario Monaſterio conſtitutus gratis ignoro, & propterea genibus flexis, Deum rogo, ut nos omnes à talibus minis liberemur. Si enim Dominus iniquitates obſervaverit, quis ſuſtinebit?* Quæ non piguit hic rurſus exſcripſiſſe.

V. Alibi verò idem ipſe confirmat ætate ſua viguiſſe Conſtitutionem Iſaaci Comneni, de Jure Ordinatoris, περὶ τοῦ κανονικοῦ, qua non aliud tamen, quàm antiqua corroborabatur conſuetudo. Eo jure ſolvebantur aurei ſolidi ſeptem, χρυσᾶ νομίσματα; nempe ſolidus aureus, ubi ab Epiſcopo, vel Archiepiſcopo creabatur Clericus, vel Lector: ὑπὲρ ... , ... Tres ubi ordinabatur Diaconus, tres denique ubi Presbyter.

Tum eadem Conſtitutio definiebat, quid à laïcis exigere poſſet Epiſcopus, ſolidum nempe aureum unum, à vico cujus triginta eſſent fumaria, duos argenteos, tot agnos, tot gallinas, tot vini & tritici modios, & pro cujuſque modo ex aliis vicis.

Eam Imperatoris Bullam Auream confirmavit Nicolaus Patriarcha, edito Pontificio diplomate. Adjicit porro Balſamon, his ſe exactionibus eximere non poſſe laïcos, nec patrocinio uti textus Evangelici, ubi Chriſtus ait, Gratis accepta, gratis danda: quod in mercedis, vel pretii loco eſſe non poſſit, quod Paſtori alendo impenditur. *Plerumque laïci prompta voluntate non largiuntur Pontificibus canonica, Evangelicum illud uſurpantes, Gratis accepiſtis, gratis date. Quod non eſt admittendum. Neque merces eſt, quod alimentorum gratia Pontifici datur.* In Nomoc. Tit. 1 c. 34.

VI. Damnatus eſt in Concilio Conſtantinopolitano I. & II. uſus alius ſimoniæ valde affinis. Simulatæ pietatis velo cupiditatem regebant laïci, & exædificabant Cœnobia ſuis in prædiis, & eorum dominium retinebant, ad hæredes etiam cum luberet tranſmittendum. Juſſit Concilium, ut chartæ dotationis Monaſteriorum apud Epiſcopum deponerentur, ut omni eo jure & dominio exueretur fundator, & Abbatem ibi agere ſe, vel quemvis alium ſibi ſubrogare non poſſet. *Nullo modo poteſtatem habente eo, ſe ipſum Præfectum, vel pro ſe alium conſtituere.* Can. 2. Addit Balſamon, voluntate & authoritate Abbatem fieri non poſſe Epiſcopi, cum ipſum qui fundavit Cœnobium, vel dotavit. *Adjicit Canon, quod tantum debet abeſſe is qui obtulit, à dominio eorum quæ ad Deum pertinent, ut ne Præfecturam quidem gerat in Monaſterio, præter ſententiam Epiſcopi, ſed nec etiam alium Præfectum conſtituat.*

Varia aſperſimus huic noſtræ lucubrationi exempla Fundatorum, qui exædificatis a ſe Cœnobiis dominati ſint ſemper ſuo quodam modo & jure, Abbateſque eis præfecerint, vel filios, vel proximos quoſlibet. Sed illud nimirum animo præſumendum eſt, interveniſſe authoritatem Epiſcopi, & expiaſſe quidquid laïcorum imperitia, vel cupiditas obliquæ & ſimoniacæ intentionis infundere potuiſſet. Gallicanis Conciliis illa ſæpiſſimè Patronorum laïcorum in Epiſcopos inculcata eſt obſervantia.

In Jure Orientali Leunclavii eadem repræſentatur Bulla aurea Iſaaci Comneni Imperatoris, quo permittitur Epiſcopus aureos ſeptem ſolidos exigere, ad ordinationem Lectoris, Diaconi, & Presbyteri. Quippe Græcis ex Minoribus Ordinibus, quos inter & Subdiaconatum numerabant, fas erat uno tantum initiari, & ita provehi ad majores: unde unius nummi ad eos omnes exactio indicebatur. Hanc Imperatoriam Declarationem Michaël & Nicolaus Patriarchæ Synodicis decretis ſuis munierunt. Juris Orien. pag. 7. 125. 113.

VII. Refertur & ibidem Conſtitutio Heraclii Imperatoris, de qua ſuperius jam egimus, & in quam rurſus non erit alienum pauca animadvertere. 1. Nec Imperatori, nec Patriarchæ obverſari viſa eſt ulla ſimoniæ ſpecies, aut verò ſuſpicio. In illud unum oculos conjiciebant, ſatis momenti eſſe in pietate dantis & in utilitate Eccleſiæ accipientis, ut remitterentur Canones qui numerum Cleri certum & definitum eſſe voluerant. 2. Illud enim neceſſariò præſtruendum eſt, qui ita Clero, vel Capitulo Majoris Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ inſcribebantur, cum nec virtute, nec religione ea deſieri potuiſſe, Ibid. pag. 79. 80.

quam Ordo illi conferendus deſiderabat; nec eo illum Ordine fruſtrandum fuiſſe, ſi alii Eccleſiæ allegi expetiſſet, nullis oblatis donis. 3. Adde nec res Deo oblatas ſpectari, niſi ut hoſtias ſacras Deo dicatas, & pauperum deſtinatas ſuſtentationi. Ita quanquam terrena ſint hæc bona, ſpirituali tamen affectu, & ipſa, & ipſorum incrementa moderata concupiſci poſſunt. 4. Cùm ergo non agatur niſi de Clerico in Clerum adgregando, quem nec meritorum ſuffragia deſtituunt, & qui merita jam ſua cumulat nova in Eccleſiam & pauperes largitate, forſan & rerum ſuarum omnium tranſlatione in Eccleſiam & in pauperes: minùs mirandum jam eſt, ſi ab Imperatore à Patriarcha, & à Synodo Patriarchalium utpluriınum diplomatum confirmatrice, unanimi aſſenſione reſponſum ſit, & poſſe id ita fieri, & debere.

Aliàs autem in eam Conſtitutionem odia inflammari poſſunt, ſi quis reclamet, hominem ambitionis oeſtro percitum numerata pecunia Canonicatum ſibi emere in Eccleſia principe, civitatis, Provinciæ, Imperii. At contra, 1. Si proponatur Clericus ambitionis ſtimulo incitatus, jam receditur à propoſita ſpecie, ubi objiciebatur qui omnes impleret numeros & doctrinæ & pietatis ejus, quam Ordo requireret, cui ſuſpirabat. 2. Ipſa per ſeſe virtuti & religioni conſentit voluntas renuntiandi ſæculo, & adglutinandi ſe Eccleſiaſtico Collegio, cum rebus ſuis omnibus, vel earum parte non mediocri. 3. Ei Clerico patuiſſet aditus in eundem Clerum, niſi numerus jam impletus fuiſſet. Quod offert munus non eò pertinet, ut admittatur, ſed ut ultra præſcriptum admittatur. 4. Ætate Caroli Magni jam oſtenſum eſt Capitula omnia in Clericales coaluiſſe Congregationes; in eas adgregari ſe, multos expetiiſſe, & admiſſos non aliter fuiſſe, quàm in Congregationes Monaſticas; vel nullis, vel aliquantulis donis oblatis, oblato nonnunquam & patrimonio univerſo. In his autem nec vel umbra obertabat ſimoniæ. Diſcrimen in his unum ſubeſt, quod in Capitulis Occidentalibus omnes indiſcriminatim admitterentur, etiam gratis: cùm ex Bulla Heraclii agatur de iis, quibus dona ſua aditum patefacerent. Nimirum nonniſi de ſupernumerariis ſuſcipiendis hîc quærebatur, qui gratis admitti ne poſſent quidem, ſive per Canones, ſive per Cleri opes. Alioqui gratuita fuiſſet & horum ſuſceptio, ſi qui præfixus fuerat numerus, vacuas tunc aliquas ſedes habuiſſet.

VIII. Poſſet & Eccleſiæ Latinæ exemplum aliud proferri, cui perſuaſiſſimum ſemper fuit, nec ſuſpiciunculam poſſe oboriri ſimoniæ, ſi quis in Clerum allegatur ſub titulo patrimonii. Ut enim Occidentalis Eccleſia illud cùm diu mordicus retinuiſſet, ne Clero inſcriberet, vel Ordinibus, niſi qui Eccleſiæ ſeſe alicui certæ manciparent, à qua & ſuſtentarentur: remiſit poſtea, & in Clerum adſcivit illos quoque, qui patrimonii ſui portionem in Titulum Clericalem addicerent. Ita videri non immeritò poteſt, Heraclii Edicto, & Sergii Decreto cœpiſſe Eccleſiam Conſtantinopolitanam duplicis generis habere Canonicos, cum titulo videlicet alios Beneficii, alios patrimonii; quanquam horum patrimonium, non ad vitæ tempus, ut nobis moris eſt Latinis, ſed in perpetuum Eccleſiæ addictum, jam ſpeciem utique Beneficii illuſtriorem præ ſe ferret.

Longè poſterior autem apud Latinos hæc fuit, quàm apud Græcos Tituli & Beneficii, ut ita dicam, patrimonii ratio. Illic videlicet ineunte ferè ſæculo ſeptimo, hîc penè deſinente duodecimo. 2. Apud Latinos etſi fundus ipſe patrimonii non addiceretur Eccleſiæ, addicebatur tamen penſio temporaria ad vitam Clerici inde victitantis, & Eccleſiæ miniſtrantis. 3. His addes, ſi voles, Capellam anno 906. in Diœceſi Claromontana fundatam, & illico collatam Fundatori ipſi, dum ſuperſtes eſſet. *Joannes Sacerdos qui eam fundavit, regat quandiu advixerit. Capellam quandiu vixerit, non* Baluz. Capitul. To. 2. pag. 1516.
perdat.

IX. Si Græcis rurſus objicias Canonem Con- Iuris Orien.
cilii I. & II. ſuprà allatum, quo vetatur fundator Tom. 1.
Cœnobii, ſe ipſum ejus Præfectura, vel ſuorum pag. 94.
quempiam inveſtire, cùm unum penes Epiſcopum ea poteſtas ſit. Reponere poſſunt illi diſcrepare mirum in modum regimen Monaſterii, cui tanta animarum cura, tanta rerum temporalium in dies copia accreſcit fundationi: à privata inſtitutione Clerici, Lectoris, Subdiaconi, vel etiam Presbyteri, in Congregatione Clericorum, in quam nec temporali, nec ſpirituali juriſdictione oneretur. Diſtant immane quantum inter ſe, concupiſcere Abbatem ſe, an Monachum creari: Epiſcopum, an Clericum tantùm.

X. In Compilatione Legum ſub Imperatoribus Leone & Conſtantino facta, prohibetur exigi quidquam, aut dari, ad dandas vel admittendas Adminiſtrationes Xenodochiorum, & cujuſcumque demum Religioſæ domûs.

CAPUT LX. *P. 4. l. 3. c. 9.*

Quid exigi, quid recipi potuerit ex ordinationibus poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Varia Pontificum & Conciliorum decreta, ut gratuiti conferantur Ordines, neque per cantores & oſtiarios nemo admitteretur.

II. Decretum Gregorii VII. ne Ordines, vel Eccleſiaſtica Dignitates pretio vendantur.

III. Cui ſimile Urbani II. Decretum. Ut hi duo Pontifices Concilii Claromontenſis Canonem trahant ad Eccleſiaſticas poſteriores hujus ævi dignitates.

IV. Vetantur Epiſcopi conſecratores à conſecrando accipere argentea vaſa, tela, cappas, et genus alia.

V. Ab undecimo ſæculo ad duodecimum delabitur oratio, & ad decimum tertium, ut negotiationes qualeſcumque proſcribant Concilia in Ordinibus, Ordinumque confectis in omnibus.

VI. Vetant & poſteriora Concilia ne quid exigatur pro Ordinibus, vel Litteris dimiſſoriis, & ne quid miniſtri ipſi ultro permittantur.

VII. Concilii Tridentini Decreta, ne quid pro Ordinibus exigatur, vel Ordinum additamentis.

VIII. Obſervationes in ea Decreta, quibus prohibetur quidquam accipi etiam gratis oblatum. Mira incorrupta integritatis exempla Epiſcoporum.

IX. Promulgatio Decreti Concilii Tridentini in Gallia.

X. De Eccleſia Orientali.

I. CUm ordinatione evehantur homines ad longè præſtantiſſimâ omnium dignitatem, & à qua cæteræ derivantur etiam ſacræ dignitates omnes: diligentiùs etiam muniendi fuere, obſtruendique aditus omnes, ne quos eò vel ambitio protruderet, vel admitteret avaritia. Ideo Lemovicenſe Concilium anno 1031. prohibuit munera omnino ſuſcipi. *Epiſcopi de ſacris Ordinibus munus non* Can. 3.
accipiant. Ne pro inſcribendis quidem nominibus, nec pro Litteris ordinandorum. *Sicut pro ſcribendis nominibus ordinandorum ſolebant ſcriptores pretium accipere.* Concilium Remenſe anni 1049. vendi emique vetuit Ordines: *Ne quis ſacros Ordines, aut* Can. 1.

miniſteria Eccleſiaſtica, vel Altaria emeret, aut venderet. Ex quo liquet ubi munera interdicebantur, cum Ordinibus conjuncta & indiſcreta fuiſſe Beneficia, quòd non ferè ad Ordines anhelarent, niſi ſpe illecti Beneficiorum. Dilucidè id patet ex Epiſtola Alexandri II. Papæ: *Conſtituimus atque firma-*
Epiſt. 35. *mus, ſicut olim Anteceſſores noſtri feciſſe noſcuntur, ut nullus deinceps Epiſcoporum beneficium Eccleſia, quod quidam Canonicam, vel Præbendas, ſeu etiam Ordines vocant, pro aliquo pretio vel munere Clericis audeat unquam conferre; ſed omnes miniſtros & ſervitores Eccleſiæ gratis & abſque ulla venalitate in ſancta Eccleſia ſtudeant ordinare,* Addit Pontifex non opibus merita, ſed meritis & virtutibus veras opes parari Clericorum. *Nec eligant in domo Domini, qui majores ſacculos pecunia conferant, ſed eos qui moribus & diſciplina atque ſcientia divites, pro officio ſuo ipſam valeant ſuſtentare Eccleſiam.* Denique ad prævertendas eludendaſque artes omnes, quibus ingenioſa hominum cupiditas inſidiatur dignitatibus ſacris, vetat Pontifex, ne vel ad Ordinum, vel ad Beneficiorum aſſecutionem erogetur quidquam, vel in Fabricas Eccleſiæ, vel ad ſacras aras, vel in pauperes, quòd malè parta bono uſu nunquam ſatis excenſentur. *Conſtituimus & eodem modo firmamus, ut nullus cujuſcumque gradûs Clericus pro Eccleſia beneficio aliquid audeat conferre, vel fabrica, vel denariis Eccleſiarum, ſeu etiam quod pauperibus ſit tribuendum. Quia teſte Scriptura, qui aliquid malè accipit, ut quaſi bene diſpenſet, potius gravatur, quàm juvatur.*

In id Decretum non pauca ſunt, quæ obſervari interſit. 1. Planum eſt tum unam adhuc eandemque rem fuiſſe bis verbis deſignatam, Canonicatus, Præbenda, Beneficium, Ordo. Reſiduus enim erat uſus ille ab ultima antiquitate repetitus, ut nec Beneficium ſine Ordine, nec Ordo ſine Beneficio conferretur. Ita & Ordo univerſim, & quique ſigillatim Ordo, tam certò Beneficium deſignabat, quàm nunc Epiſcopatus. 2. Certè ii ambitioſi utebantur, & voluntate ſaltem furtiva ſimoniaci erant, qui Ordinum vel Beneficiorum ſpe res ſuas Eccleſiæ conferebant. 3. Ubi divites ad Ordines aſpirabant, vel ſacras unà & profanas tunc opes ſibi accumulatas volebant, vel ſplendore etiam ſacræ dignitatis delectabantur. 4. In controverſiam trahi poteſt, an hoc Decreto percellantur ii, qui patrimonii fundis dotant Beneficia, quibus ipſimet mox induantur. Diſertis verbis nihil ejuſmodi exprimitur, ſed conſequens utique videtur illud eſſe, præpoſterè agere, qui ſuo ſe marte propellat ad Ordines ſacros & ad Dignitates Eccleſiaſticas; & quidem ſi ſe ipſe non meritis & pietate, ſed opibus commendet. In eam rem non pauca jam attigimus, ſuperſunt & non pauca ſuo infrà loco delibanda.

II. Anathema jaculatus eſt Gregorius VII. in eos qui vel Ordines emerent, vel Officia ſacra, Officia dicere malui, quàm Beneficia, quòd ea vox conſentiat magis & ſententiæ Gregorii, & Canoni Calchedonenſi, quem hoc ſuo Decreto & Concilio Romano Gregorius innovatum voluit, & quo duplex illa emptio, & Ordinis, & Officii proſcribitur. Ita ſanè legitur in famoſa Concilii hujus Romani Apologia, quæ Concilio ipſi ſubtexitur habito anno 1074. *Nec hoc ſine conſideratione prætereundum*
Cap. 6. *videtur, quod idem caput duo negotiatorum genera damnavit, unum quidem eorum qui ad Diaconatum vel Preſbyteratum, vel ad aliquem hujuſmodi gradum per pecuniam ordinantur; alterum eorum qui ad diſpenſationis miniſterium, vel ad aliquod hujuſmodi Clericale officium per pecuniam promoventur, qualis eſt Vicedominatus, Prepoſitura, Decania, Archipreſbyteratus, & his ſimilia. Sic ergo & noſter Apoſtolicus duo negotiatorum genera & omnes negotiantium verſutias in primo ejus ſtatuto comprehendit.*

Vicedominatus, Archipreſbyteratus, Decanatus rurales quibuſde hìc agitur, Officia ſunt, non Beneficia. Et nihilo tamen minus horum nundinatores in Concilio Calchedonenſi & Romano dirâ devoventur, diro implicantur anathemate. Facilè intelliget Lector, an eo quoque numero habendi ſint Officiales, contentioſæ Epiſcopi juriſdictionis totius adminiſtri. Archipreſbyteri enim & Decani rurales nullo Preſbyteris aliis præcipuo jure antecellebant, niſi exercendæ ex parte aliqua juriſdictionis Epiſcopalis, qua impertiti erant, uti & Archidiaconi & Officiales. Id quoque adnotat hujus author Apologiæ, Simonem illum, quem tota etiamnum execratur ſimoniæ parentem poſteritas, ſola voluntate peccaſſe, ad fructum ſui flagitii non perveniſſe. Itaque illo pleroſque etiamnunc ſimoniacos deteſtabiliores eſſe. *Unde non parum ipſum* Can. 9.
Simonem Magum in culpa præcedere videntur.

III. Nec à Gregorio receſſit Urbanus II. in Concilii Calchedonenſis Canone innovando & interpretando, Eccleſiaſtica Officia unà cum Ordinibus & Beneficiis complexus. *In nomine verò Procurato-* Epiſt. 17.
ris intelligit præfata Synodus quemlibet Eccleſiaſticarum rerum adminiſtratorem, ut verbi gratia, Præpoſitum, Oeconomum, Vicedominum: Defenſoris nomine Advocatum, ſive Caſtaldum & Judicem. In ſubjecto regula Archipreſbyterum, Archidiaconum, Canonicum, Monachum, vel quemlibet Eccleſiaſtico mancipatum officio. Quod verò Spiritum ſanctum, quantum in ſe eſt, vendat vel emat, qui Præpoſituram, vel hujuſmodi vendit vel emit, audi Auguſtinum, &c.

Ita Pontifex ipſomet Concilii Chalchedonenſis ſpiritu animatus, Canonem ejus interpretatur, nominaque & Officia Eccleſiaſtica ſui ævi accommodat illis Concilii Calchedonenſis. Itaque ſimoniaca emptio ac venditio illa eſt, ubi temporali commodo addicuntur officia & dignitates Archidiaconi, Archipreſbyteri, Canonici, Monachi. Hi ſunt enim quos dicit Concilium Calchedonenſe *ſubjectos regula.* Judices quoque Eccleſiaſtici, ſive Officiales eodem loco ſunt, ut qui ex hoc Pontifice Defenſoribus ſucceſſerint, de quibus Concilium Calchedonenſe. Exiſtimandum Lectori permitto, an Officia alia, quæ citra ſimoniam negat diſtrahi poſſe Pontifex, cognationis nonnihil habeant, vel etiam plurimum cum iis quæ impræſentiarum impunè vænire poſſe cenſentur. Altiùs autem velut à capite rem arceſſit Urbanus, vendi Ordines, ubi venduntur Officia & Præbendæ, quibus innexi ſunt Ordines *Quiſquis alterum eorum vendit, ſine quo alterum habere non poteſt, neutrum non venditum derelinquit.*

IV. Continui me ſtudio brevitatis, ne omnes hìc conglobarem Canones, tum variis in Conciliis editos, cùm ruente Caroli Magni ſtirpe, collabante Eccleſiæ diſciplina, impunè graſſata perdiu ſimonia eſt. Sed præteriri hìc non potuit Decretum Concilii Romani ſub Urbano II. anno 1099. quo vetantur Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, à quibus Epiſcopi conſecrantur, ne vaſcula ab eis exigant argentea, ne cappas, ne tapetes. Cùm ſedibus enim ſuis excuſſi complures fuiſſent Epiſcopi, qui ad ſacræ dignitatis culmen gradum ſibi auro fecerant: ad hæc diverticula deflexit Præſulum

avaritia, & munuſcula hæc ſperavit diſſimulari poſſe, quaſi ſponte ublata. Sed eo ſpiritu animantur, eo lumine colluſtrantur Concilia, cui hæc fallentis & furtivæ ambitionis latibola impervia Can. 18. eſſe non poſſint. *Ut nullus Primatum, Archiepiſcoporum & Epiſcoporum in ordinatione & conſecratione Epiſcoporum & Abbatum cappas, tapetia, bacinos & manutergia qualibet exactione requirat vel ſuſcipiat.* Minutias ejuſmodi alias inſectati ſunt & Patres Can. 9. 13. Concilii Pictavienſis anno 1100. *Ut nemo in faciendis coronis forcipes vel manutergia exigat.* Ubi non poſſunt non Lectores monere, ut ſerio advertant, quantas in ſordes ſe præcipitem agat ſumma & ſanctiſſima Eccleſiæ dignitas, ubi primùm ab officio ſuo & à Canonum obſervantia, hoc eſt, à ſe ipſa degeneravit. In hoc denique Concilio confirmatum eſt, & totidem verbis rurſus inculcatum Decretum ſuprapoſitum Concilii Romani.

V. Nec diu his ludibriis immorata avaritia, non multò pòſt rurſum ad emptiones Ordinum, Beneficiorum, Officiorum, Dedicationum, Inſtallationum, & omnium denique rerum ſacrarum tranſverſam illam egit ſolitus furor. In Concilio Londinenſi anni 1102. vetatur prohibetur Officialis Officium, eo enim munere tum fungebatur Can. 2. Archidiaconus: *Ut Archidiaconatus non dentur ad firmam.* Dabatur ad firmam juriſdictio Archidiaconi, atque ita venalia proſtabant judicia. At in Concilio Remenſi ſub Calliſto II. qui ei præfuit anno 1119. damnata eſt emptio quorumcumque Ordinum, Dignitatum, functionum ſacrarum, Tonſuræ, Dedicationum, Conſecrationum & Inſtallationum. *Si* Can. 2. *quis vendiderit aut emerit, vel per ſe, vel per quamlibet ſubmiſſam perſonam, Epiſcopatum, Abbatiam, Decanatum, Archidiaconatum, Preſbyteratum, Archipreſbyteratum, Præpoſituram, Præbendam, Altaria, vel qualibet Eccleſiaſtica Beneficia, Promotiones, Ordinationes, Conſecrationes, Dedicationes Eccleſiarum, Clericalem tonſuram, ſedes in Choro, aut qualibet Eccleſiaſtica officia, & vendens & emens dignitatis & officii ſui aut beneficii periculo ſubjacebit.* Nec abhorret à veriſimili ſola hic munera proſcribi, quæ audaciùs exigebantur. Et ſanè Concilium Londinenſe anni 1125. hoc univerſim renovans Decretum, vetat vi exprimi, non gratis oblata ſuſcipi ejuſmodi Can. 13. dona, tapetas, pelves argenteas. *Decernimus ut in conſecrationibus Epiſcoporum, vel Abbatum benedictionibus, ſeu in Dedicationibus Eccleſiarum, non cappa, non tapeta, non manutergia, non bacilia & nihil omnino per violentiam, niſi ſponte oblatum fuerit, penitus exigatur.*

In Concilio rurſus Londinenſi anno 1138. cui præerat Legatus Pontificius, eadem exploſa eſt licentia munuſculorum in Epiſcopis conſecrandis. *Non cap-* Can. 3. 4. *pa, non indumentum Eccleſiaſticum in conſecrationibus Epiſcoporum vel Abbatum benedictionibus, neque quidquam ab Epiſcopo, vel à miniſtris ejus exigatur.* Eadem late & hæc juſſa ſunt à Dedicatione Eccleſiarum, excepta una Procuratione, cui ſubſcribunt Canones ipſi. *Nihil omnino præter procurationem ſacris Canonibus inſtitutam requiratur.* Si Epiſcopus Epiſcopi alterius precario utatur miniſterio ad Eccleſiæ Dedicationem, ne huic quidem niſi procuratio debetur.

In Concilio Lateranenſi II. ſub Innocentio II. anno 1139. non ſolùm proſcripta eſt venditio conſecrationis Eccleſiarum, & quorumcumque Sacramentorum, ſed & largitio quorumvis munerum, epularum, & quidquid ingenii excogitavit ſimonia, cui nec allegata ſuffragari jam poſſet conſuetudo, ad exigendum, vel largiendum quidvis. *Et nec pro* Can. 2. *paſta, nec ſub obtentu alicujus conſuetudinis ante vel poſt à quoquam aliquid exigatur, vel ille dare præſumat, quoniam ſimoniacum eſt.* Concilium Lateranenſe IV. anno 1215. ſub Innocentio III. nefandam exploſit corruptelam, quæ pretium cujuſque Ordinis definierat, & quantum cuique exolvendum eſſet: *Eſtque taxatum quantum ſit iſti, vel illi, quantumve alteri, vel aliis perſolvendum.* Conſuetudo & antiquitas patrona allegabatur: *Conſuetudinem longo tempore obſervatam.* Tantò conſtantiùs à Concilio damnata eſt vetuſtiſſima corruptela.

In Concilio Pariſienſi anno 1212. nudati & proſcripti ſunt abuſus furtivi compluſculi, qui & ipſos perſæpè Epiſcoporum oculos fallunt. Eorum non rarò Miniſtri exigunt, quod nefas eſt, vel quantum nefas eſt exigi: *Familiam habeant frugi,* Can. 65. Part. 4. c. 20. 21. *humilem, non ſuperfluam, ſed moderatam, ne exactiones indebitas faciant his qui debent Epiſcopos dominos ſuos procurare. Camerarius, Buticularius, Panetarius, Cocus, Mareſcallus, Janitor, Seneſcallus, vel eorum ſervientes, pecuniam vel aliam rem quam ſolent quaſi pro conſuetudine accipere, de cætero inhoneſtè non extorqueant. Janitores liberales & diſcretos habeant, & non venaliter pro loco & tempore recipiendos recipiant, & præcipuè ab ordinandis nihil prorſus exigant. Officiales fideles habeant & prudentes, ſine perſonarum acceptione gratis juſtitiam exhibentes.*

Mox quamcumque ſimoniam hæc Synodus concerpit, quòd gratiæ ſpirituales jam inanes ſint, niſi ſint inemptæ; pretio viléſcant. *Simoniam generaliter* Can. 12. 13. *& uniformiter prohibemus, videlicet in Ordinum & Beneficiorum collatione, in Eccleſiarum dedicatione, in virginum benedictione, in illicita ſervientium, ſeu creditorum ſeu quorumcumque remuneratione in ſpiritualibus pro ſervitio temporali, & in aliis variis articulis ſimoniæ, ſalvis honeſtis & licitis conſuetudinibus Eccleſiaſticorum.* Mandanda animo ſunt & altiùs infigenda hæc verba, ubi temporalibus obſequiis compenſari & elici gratiæ ſpirituales prohibentur. *Seu quorumcumque remuneratione in ſpiritualibus pro ſervitio temporali.* Vetantur hîc denique Epiſcopi quidquam exigere ex Viſitationibus Parochiarum, ubi non eas ipſi, vel per ſubſtitutos obeunt; ne diſpenſationes autem pretio unquam addicant. *Neque pro redemptione procurationum, quæ eis ratione viſitationis debentur, aliquid exigant, ubi nec per ſe, nec per alios viſitationes faciunt. Et ne Beneficiariis ordinandis propter pecuniam quominus ordinentur indulgeant.* Miſſas facio & alias diſpenſationes, quæ hoc Concilio jubentur nonniſi gratis concedi.

VI. Anno 1322. in Concilio Hiſpaniæ Palentino vetiti ſunt Epiſcopi, Clerici, Miniſtrique omnes inferiores, etiam Oſtiarii, ne quid ante vel poſt ordinationes acciperent. *Officiales eorum ſeu Portarii pro Ordinibus collatis ſeu conferendis, vel quocumque alia ſeu licentia ipſos Ordines præcedente, quidquam recipere ne audeant.* Idem prohibitum eſt in Litteris dimiſſoriis, quibus permittuntur Clerici ab aliis Epiſcopis ordinari. *Archiepiſcopi autem vel* Can. 19. *Epiſcopi, ſeu Vicarii eorum ipſis in remotis agentibus; vel ſede vacante Vicarii per Capitulum deputati nihil omnino recipiant pro præſentatione ad Ordines, vel præſentationis litteris alteri Epiſcopo faciendæ. Alioquin eo ipſo incidant in ſupradictas pœnas.* Graves ſunt hæ pœnæ, dupli etiam reſtitutionem indicunt.

Concilium Toletanum anni 1473. præcepit, ne quid exigerent Epiſcopi pro ordinationibus, ne quid acciperent

acciperent ipſi, aut accipi ſinerent ab Oſtiariis, Can. 25. tonſoribus, cæteriſque Miniſtris. *Præcipimus univerſis Epiſcopis noſtræ Provinciæ, ut pro conferendis Ordinibus quibuſcumque, nihil penitus ante, vel poſt, ſeu cum iidem Ordines celebrantur, exigant, ſeu recipiant. Nec Janitores, Barbitonſores & alios Officiales quidquam exigere, ſeu levare permittant.*

VII. Uno Decreto Concilii Tridentini contexta & connumerata fuere pleraque ſuperiorum ſtatuta Seſſ. 21. c. 1. Conciliorum hactenus à nobis memorata. *Quoniam ab Eccleſiaſtico Ordine omnis avaritiæ ſuſpicio abeſſe debet, nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam Clericalis tonſuræ, nec pro litteris dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacumque de cauſa, etiam ſponte oblatum, Epiſcopi & alii Ordinum Collatores, aut eorum miniſtri quovis prætextu accipiant.* Itaque donis etiam voluntariis & ſponte in Ordinatione oblatis Epiſcopi hic interdicuntur. De Notariis infra dicemus & Secretariis, & quid ab eis accipi fas ſit. Sed non ulterius differendum, quod à Concilio prohibetur, ne quid Epiſcopi delibent de eorum ſive lucellis, ſive mercedibus, nec inveteratæ conſuetudinis patrocinio confidant, cum ea potuerit conſeneſcere perverſitas, atque ita non tam levari, quam ingraveſcere. *Nec Epiſcopis ex Notarii commodis aliquod emolumentum ex eiſdem Ordinum collationibus directè vel indirectè provenire poſſit. Tunc enim gratis operam ſuam eos præſtare omnino teneri decernit, contrarias taxas ac ſtatuta & conſuetudines etiam immemorabiles quorumcumque locorum, quæ potius abuſus & corruptelæ ſimoniacæ pravitati faventes nuncupari poſſunt, penitus caſſando & interdicendo.*

In Concilio I. Mediolanenſi Epiſcopis commendatum eſt, religiosè ut Decreto huic Tridentino morem gererent; ex Ordinationibus nihil acciperent, ipſi eorumque Miniſtri, & ne id quidem quod Cap. 9. gratis & ſponte offerretur. *Ne Epiſcopi & eorum miniſtri quidquam etiam ſponte quavis de cauſa datum accipiant.* Utque pervigiles in domeſticos agant excubias, ne vel ab ipſis etiam quidquam gratis oblatum accipiatur. *Et à ſuis cubiculariis, cæteriſque familiaribus ſervandum curent.*

VIII. Porro nihil novavit, priſca tantum ſuo vigori reddidit ſtatuta Juris Canonici B. Carolus, cùm Epiſcopos vetuit, Officialeſque & Domeſticos eorum, voluntaria etiam dona admittere. Idem præcipiebat in Gregorianis Decretalibus Caput *In ordinando, De ſimonia*, ut quod ex Gregorio Ma- Fagn in l. 5. Decr. par. 1 pag. 142. gno decerptum eſſet. Callidius illud quam ſolidius commentati fuerant nonnulli, referente Fagnano, Canoniſtæ, poſſe gratis oblata accipi ab Epiſcopo, ſi non ordinationis, ſed amicitiæ cauſa & grati animi impulſu offerantur. Sed ſcitiſſimè advertit Fagnanus, hæc interpretandi ludibria exploſa fuiſſe omnia diſertiſſimis Tridentinorum Patrum verbis, vetantibus quidquam recipi, quo demum cumque fuco & colore id prætexatur. *Etiam ſponte oblatum, quovis prætexta, & quacumque ex cauſa.*

Qui beati Antonini Archiepiſcopi Florentini vitam ſcriptis mandavit, commendata ejus incorrupta integritate in refellendis quibuſcumque muneribus poſt Ordinum, vel Beneficiorum Collationem: duo ſubjungit quæ hinc ad eum redierint maximi ponderis emolumenta; alterum quod adversùs blanditias minaſque ſeptus ac munitus fuerit, ut nec tranſverſum quod aiunt unguem à ſtrictæ orbita juſtitiæ deflecteret: alterum denique, quod ſumma hinc illi accreverit authoritas in Clerum, ut pro arbitratu ſuo pariorem ad Diſciplinæ formam illum ſequacem & morigerum haberet. *Quoties initiandi ad eum convenissent, quoties ſacerdotia* Surius die 2 Mar. c. 16. *contuliſſet, aut probata ab aliis probaturus eſſet, ne obolum quidem, quid obolum, ne floſculos quidem, ut ita dicam, in domum intulit, aut quod caperetur à ſuorum quopiam permiſit. Quam quidem abſtinentiam ita in cæteris rebus præſtitit, ut nullis poſſet machinis ac pollicitis adversùs integritatem & juſtitiam expugnari, & Clerum quem in omne flagitiorum genus ferè prolapſum acceperat, in meliorem formam reſtituit.*

Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus exigenti mille argenti pondo Vuillelmo Angliæ Regi, quod gratis ejus Ordinationi aſſenſus eſſet, atque ita gratuitam conſenſionem ſuam vendenti, & vendendo evertenti: negavit ſe ſimoniacæ ceſſurum exactioni, quam non magni interesſet, ante, vel poſt ordinationem fieri. Ita enim habet Matthæus Paris. *Archiepiſcopus nihil intereſſe ducens, ante promotionem* Ad annum 1094. *vel poſt, talem ob cauſam numerare pecuniam, pari pœna dignum arbitrabatur utramque. Cùm autem ſaccos Regis niſi læſa conſcientia implere non poterat, elegit potius Regis indignationem, quam diſpendium famæ, & periculum animæ in præſens incurrere, & in poſterum confuſionem & ſcandalum in Dei Eccleſia ſeminare.*

Litteris commendata eſt ab Innocentio III mirà morum innocentia & infucata, ac ſemper ſuſpenſa religio Archiepiſcopi Strigonienſis, qui anceps animi, anxiuſque aliquandiu fuit, nequis ſimoniæ nævus ordinationi ſuæ illitus eſſet ex eo, quod germanus ejus Legatum, qui Roma Pallium ſibi attulerat, equo donaſſet, equis nempe, poſt longum emenſum iter deſtitutum. Eum Pontifex Archiepiſcopo ſcrupulum exemit, oſtenſa doni levitate præ amplitudine Legati, præ germani ſui opibus & nobilitate; præter quam quod, cùm equorum penuria premeretur tum Legatus, hinc liquebat, tum ſolandæ ejus inopiæ, non emercandæ gratiæ id datum eſſe. Addit Pontifex, quæ minimi ſunt pretii munuſcula, pro nihilo reputanda eſſe, nec ex iis eſſe quod angatur vel dantium animus, vel accipientium. *Quod autem ſcriptum eſt, Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere, de illis donis dictum eſt, quæ accipientis animum allicere, vel pervertere ſolent. Quoniam ſi ipſa etiam perſona electi offerat Ordinatori vel conſecratori ſuo electuarium, vel de vino, ſive aliis hujuſmodi, quæ modici pretii fuerunt, & quæ voluntatem recipientis inclinare vel movere non debeant, non tamen Eccleſia Romana interpretari conſuevit accipientem in his delinquere, vel donantem.*

IX. Anno 1574. Comitia generalia Cleri Galli- Art. 24. cani, ſuo ad Regem Commonitorio, ſive Capitulari illigavere totum Tridentinum ſuprapoſitum Concilii Decretum. Henricus III. Rex Chriſtianiſſimus exinde illud idem intexuit Edicto ſuo Bleſenſi anno Art. 20. 1579. atque ita Regia confirmavit & promulgavit authoritate. Itaque ambigit jam nemo, quin Decretum hocce Tridentinum in Galliis promulgatum ſit.

X. Non poteſt non plurimum ab Occidente Oriens diſcrepare, quod ad res Eccleſiaſticas & ad exactiones Antiſtitum attinet. Ex decimis & primitiis permagna poteſt ex parte Clerus ali & foveri Latinus. Earum ne veſtigia quidem apparent in Eccleſia Græca ævi hujus poſterioris. Itaque alii ibi fontes aperiendi fuere ad Clericos procurandos. Fundos ingentes, & hæreditates obtinent Eccleſiæ Latinorum: ejuſmodi opes Græcis Antiſtitibus, aut his finitimas communicatas fuiſſe diffidimus. Et quam non injuria, liquebit ex Conſtitutione, qua

anno 1057. Iſaacus Comnenus Imperator antiquos confirmavit Canones exactionum Epiſcopalium, tum ex ordinationibus, tum ex Canonico, per ſocos & domos perſolvendo. *Majeſtas mea ſanxit, ut tam in ordinatione Sacerdotum, quam in Canonico antiqua ſanctio vigorem obtineat. Neve quid amplius in ordinatione capiat Epiſcopus, qui Sacerdotem ordinat, præter ſeptem nummos aureos præſtantioris monetæ Majeſtatis meæ; videlicet unum, quando eum ſimplicem Papam, vel Lectorem facit; tres quando Diaconum ordinat, & alios tres, quando Sacerdotem.* Jam de Canonico, in fumaria & domos vicorum, *Similiter nomine Canonici à vico habente triginta fumaria, ſimilis unus aureus exigatur, argenti duo, aries unus, hordei medii ſex, triginta gallinæ. Ab eo qui fumaria viginti habet, &c.* Facilè ſuſpicamur, non æquo paſſurum fuiſſe animo Imperatorem, vicos, vicorumque domos omnes vectigales Epiſcopis & Clericis fieri, ſi qua alia ſacris Miniſtris tolerandæ vitæ præſidia affuiſſent. A Michaële & Nicolao Patriarchia teſtatur Blaſtares Monachus id diploma Imperatorium confirmatum fuiſſe. Retulimus etiam ſupra ex Curopalate ab hoc eodem Imperatore compluta Monaſteria prædiis ſuis exuta fuiſſe, quo plus ſatis proditur, quo ille animi æſtu arderet, ad exhauriendum Eccleſiæ, exaggerandum Imperii ærarium. Ut hinc meritò id concludatur, ab eodem hoc ipſo Principe non potuiſſe Epiſcopis permitti illas in laicos exactiones, niſi hoc uno tum maximè fundo Clerus Orientalis ſuſtentaretur. Ex quo & illud naſcitur ut æquioribus auribus, animiſque audiamus, Græcos Epiſcopos permiſſos eſſe certas pecuniæ ſummas ab ordinandis accipere. Eæ videri poſſint laudabiles Conſuetudines Orientis, ſicut & in Occidentalibus quibuſdam Eccleſiis conceſſum eſt Parochis civitatum, ubi decimarum nihil, nihil primitiarum colligunt, ex adminiſtratione ipſa Sacramentorum ſpontaneas oblationes accipere, juſſis etiam per ſanctiones Canonicas Epiſcopis, ut plebem cogant Paſtores ſuos his neceſſariis erogationibus alere.

Baron. ann. 1057. n. 37.

Blaſt. l. 10 c. 2. 8.

Hæc ad Græcorum rationem à calumnia purgandam. Viſum eſt nonnullis Conſtantinopolitanos ipſos Patriarchas poſt electionem ſuam perfectam, vel ab Imperatore confirmatam, ſolemni eum munere proſecutos eſſe, quod vel electioni aſſenſum præſtitiſſet ſuæ, vel ordinationi. Nihil ea de re tamen Codinus, aut Cantacuzenus, quanquam ab illis prolixè edisseratur electio Patriarchæ, & quam cupidè illi ſe interponeret Imperatoria authoritas. Volunt iidem, quod nunc Turco Imperatori à Patriarchia ſtatim penditur tributum: id ab uſque ipſis manaſſe Chriſtianis Imperatoribus, quorum ille in ſedem involavit. Si res ita conſtaret, illa dicenda foret vis Patriarchis illata, tam immerentibus, tam modicè & pacatè toleranda, quam ubi olim Reges primo Gothi, poſt Imperatores Conſtantinopolitani à Pontificibus Romanis pecuniam antè extundebant, quam illas aſſenſu ſuo confirmarent. Addi poſſet & exemplum rurſus eorum Pontificum Romanorum, à quibus ſæculo XI. Imperatores Germani aurum quoque exigebant, nec ante ſinebant ordinari, ut innui videtur à Gregorio VII. vel quovis alio Authore Commentarii in ſeptem Pſalmos Pœnitentiales, inter opera Gregorii Magni. Gregorio certè Magno hunc Tractatum abjudicant, hæc quæ ibi magno animi æſtu, & qualis Gregorio magis VII. quam I. conſentiat, diſputantur adversùs Germanorum Imperatorum avaritiam ambitionis facibus inflammatam, & Romanæ Eccleſiæ libertati ac dignitati tunc inimiciſſimam. *Nulla enim ratio ſinit, ut inter Reges habeatur, qui deſtruit potius, quam regit Imperium, & quoſcumque habere poteſt perverſitatis ſuæ ſocios, eos à conſortio Chriſti efficit alienos: qui turpiſſimi lucri cupiditate illectus, ſponſam Chriſti captivam cupit abducere.*

Codin. c. 10 Cantac. l. 4. c. 37

Aliena hæc tota eſt æſtuatio & effervescentia in ſummos Principes à Gregorii Magni ingenio. Summo ſemper honore Mauritium ille coluit, qui ejus confirmaverat electionem. Ne iraſci quidem illi potuit, cùm aliquoties ab eo & aculeatis dictis, & factis exagitatus eſt. Mauritio nec in mentem venit ut ſchiſmate Romanam ſcinderet Eccleſiam. At fœdiſſimum ſchiſma excivit Henricus Germaniæ Rex in Gregorium VII. qui eam Eccleſiæ contumeliam ulciſcitur iis verbis, iis querelis, quæ à reliquo ejus vitæ curſu & ſcriptorum tenore non diſſentiant.

Nec tamen ſatis firma, certaque mihi quidem videntur argumenta hæc eſſe exactionis pecuniariæ, qua Germanici Imperatores ordinandum fatigarent Pontificem Romanum. Poſſunt enim hæc eò torqueri, ut voluerint Germani Principes Romanam Civitatem temporali ſuæ ditioni ſubjugare, ex qua plurimum ſemper auri corraderent. Multo magis verbis ſuprapoſitis conſonare videtur hæc ſententia, ſi ſeriò, & æqua lance res perpendatur, & quæ inde naſcantur omnia. Adde quod nec ejus ævi Scriptores ulli ejus tributi meminerint. Nec verò de eo ſilere, aut zeli ſui impetum cohibere potuiſſet Petrus Damiani, tam crebsò deſtomachatus in illam Germaniæ Imperatorum, in eligendis, aut confirmandis Pontificibus licentiam; tam crebrò denique in ſimoniacos invectus.

Sed quod ad Græcos attinet, nemini non exploratum eſt, poſt expugnatam à Turco Imperatore Conſtantinopolin, Patriarchæ quidem electionem liberam eſſe, at electum ordinari non poſſe, niſi tributo Turcis perſoluto. Ejus ſervitutis immunes fuere Patriarchæ quatuor primi, poſt eam urbem à Bajazethe II. occupatam. A Græcis ipſis prima hujus mali labes orta eſt, iis qui tributi hujus ſpontanea ſolutione Patriarchatum emerati ſunt, quem & deinceps aucto ſubinde tributo licitari non deſtitere, alii aliis ſummam & ſummupere à ſeipſis dehoneſtatam dignitatem præripientes. Rem totam proſecutus eſt Cruſius, nec nobis ſupereſt quod addamus, niſi ſi Hieremias Patriarcha vel quivis alius ex animo interim aſſenſus eſt veritati, unitati, paci, charitati Eccleſiæ Romanæ, ei præjudicari, ejuſque legitimæ vocationi & authoritati nil potuiſſe hac indeclinabili nunc quidem tributi penſitatione; cùm perſimili neceſſitati morigerati ſint olim Pontifices non pauci, iique ſanctitate clari.

Rainal. an. 1462. n. 39. 40.

Non ea crimini vertenda eſt Græcis neceſſitas tributi, ſed in ambiendo certatim Patriarchatus culmine nefanda cupiditas, qua ad majus in dies tributum offerendum ultro proſiliunt. In Concilio Conſtantinopolitano anni 1565. Patriarcham gradu dejecere, ut ſimoniacum, variaſque elidere conati ſunt ſimoniæ fibras in Ordinationibus, facta tamen poteſtate demerendi aliquo munere ordinatoris Epiſcopi: qua ſtirpe ex una tota illa antiquæ perverſitatis ſimonia repullulaſceret. *Embaticum* vocatur hoc munus, Hiſtoriam ejus Concilii litteris mandavit Emmanuël Malaxus, in Hiſtoria ſua Eccleſiaſtica, unde & hæc decerpta ſunt. *Nihilominus tamen Embaticium, eſt doni neſcio quid, quo*

daretur, accipi permiſere. O indulgentiam pœnis dignam. Mala arboris decuſſere folia, & ramos exciderant, atque ipſam adeo arborem, ſed radicem reliquerant, nempe munus, ut ne deeſſet cauſa rurſus germinandi. Altiùs conſoluit Tridentinum Concilium, nec ullas tanti mali fibras reſidere paſſum eſt, quando ſpontaneis etiam oblationibus & donis interdixit, nec rem ullo voluit obumbrari poſſe prætexto.

CAPUT LXI. *P. 4. l. 3. c. 10.*

De Simonia in Beneficiis poſt annum Chriſti millesimum.

I. Ut Gratianus Presbyter tribus Romanis pſeudopontificibus numerata pecunia, eos ultra abire adduxerit ſede Apoſtolica, in eamque ipſe adlectus eſt citra ſimoniam, quanquam Germaniæ mox Imperatores illum ut ſimoniacum abdicarint.

II. Eos qui dicerent emi poſſe Beneficium, quòd ſolis emantur reditus temporales, ſtrenuè refellit Petrus Damiani.

III. Probatur Cardinalatum verè Ordinem eſſe, vel Ordini annexum & Beneficio, eòque nec niſi ſimoniacè emi poſſe.

IV. Alia Decreta Pontificum ſaculi XI. ad exterminandam ſimoniam in Beneficiis & Officia Eccleſiaſtica, quæ velut Epiſcopatus ſegmenta quædam ſunt.

V. Ut Monachi Eccleſias Parochiales redimerent à Nobilibus uſurpatas; ex iis etiam Epiſcopi cenſum annuum accipiebant, exalante utrimque ſimonia.

VI. Sæculi XII Concilia & Pontifices exactiones pecuniarias damnant pro Canonicatibus, pro inſtallatione Abbatum, & pro epulis novorum Canonicorum.

VII. Sæculo XIII prohibentur Collatores, vacantis fructus Beneficii ſibi vindicare, illud ubi conferunt.

VIII. Decretales Pontificia juris canonici, quæ ad Beneficia ſpectant litigioſa, & Canonicorum convivia, ubi primùm Clero inſcribuntur.

IX. Quæ Decretales damnent eos, qui non profitentur in Monaſteriis, niſi ſpe adipiſcendæ Abbatiæ, aut ad Ordines non accedunt, niſi cupiditate Beneficiorum invitante.

X. Decreta ſequentium Conciliorum adverſus ſimoniam multiplicem. Decretum Concilii Baſileenſis adverſus Annatas & Deportus.

XI. Per Canones licet fructus primi anni, vel quæ à novo exiguntur aliculis Beneficiariis, adſcribere fabricæ, vel aliis Eccleſiæ neceſſitatibus, non privata utilitate aliorum Beneficiariorum.

XII. Damnantur à Tridentino exactiones omnes in novos Beneficiarios, niſi quidquid illud eſt res, vel pecunia, Eccleſiæ cedat.

XIII. Decreta Conciliorum Mediolanenſium in eandem rem.

XIV. Conciliorum Franciæ ſtatuta in eandem rem.

XV. Ivonis Epiſcopi Carnotenſis Epiſtola luculentiſſima, & in eam obſervationes Baronii de exactionibus, etiamnunc uſitatis in Eccleſiis quibuſdam.

XVI. Ut Papa ſimoniam purget.

I. Tam indivulſo nexu illigantur Ordinibus Beneficia, præteritis maximè ſæculis, ut ſuperiori Capite de Ordinibus diſſerere & de laudatis vel illaudatis ad eos conſequendos oblationibus dicere non potuerimus, quin multa exciderent, quæ ad Beneficia magis pertinerent. Supereſt tamen ſylva rerum copioſiſſima ad Beneficiorum toto hoc Capite pertractationem, artiumque ſinuoſarum & furtivarum, quibus ad ea bene multi graſſati ſunt.

Obviam autem primùm ſe dat quæſtio, quam facile non eſt enodare, ubi Romanæ ipſi & Apoſtolicæ Cathedræ tres incubabant Pontifices, verius pſeudopontifices, quorum & apertiſſima erat intruſio, & vita licentioſa. Unus eorum Benedictus IX. ſtimulante conſcientia, & pœnitudine ductus, re cum ſanctiſſimo Abbate Bartholomæo conſultata, ſeſe ipſemet quodammodo abdicarat. At Gratianus Presbyter ardore incenſus reſtruendæ in integrum Eccleſiæ omnium cæterarum Principis & Magiſtræ, tribus his Competitoribus ingentem pecuniæ vim dilargitus eſt, Benedicto IX. Angliæ reditus permiſit, ut qui duobus aliis gratia & authoritate præſtaret, atque ita illos adduxit, ut ſacræ dignitati penitus renuntiarent. Romani gratulabundi de redintegrata eligendi legitimi Pontificis libertate, in ipſum libertatis ſuæ authorem vota contulere, eundemque Gregorium VI. dixere. Rem geſtam, ut Romæ ipſemet eam acceperat, ſcriptis conſignavit Otto Epiſcopus Friſingenſis. *Circa idem tempus pudenda confuſio Eccleſiæ Dei in urbe Roma fuit, tribus ibi invaſoribus, quorum unus Benedictus vocabatur, ſedem illam ſimul occupantibus,* Baron. an. 1044 n. 2. 4. 5. 2. *atque ad majorem miſeriæ cumulum diviſis ſimul reditibus.* Ea erat tum Eccleſiæ Romanæ calamitas, cui Gratianus Presbyter opitulari ita exorſus eſt. *Hunc miſerrimum ſtatum Eccleſiæ religioſus quidam Presbyter Gratianus nomine videns, Zeloque pietatis matri ſuæ compatiendo animadvertens, præfatos viros adiit, eiſque à ſancta Sede cedere pecunia perſuaſit. Benedicto reditibus Angliæ, quia majoris videbatur eſſe authoritatis, relictis Ob ea cives præfatum Presbyterum tanquam Eccleſiæ Dei liberatorem in ſummum Pontificem elegerunt, eumque mutato nomine Gregorium VI. vocaverunt.*

Si tamen Gratianus hanc non effudiſſet pecuniam, paci, unitati, & decori Eccleſiæ uſque adeo conducibilem, niſi deſponſa ſibi clam à Romanis, vel furtim animo ipſe ſuo præſumpta & ſpe devorata Apoſtolicæ Sedis ſucceſſione, illius à ſimonia purgandi conatum omnem abjeciſſemus. At Ottonis Friſingenſis narratio ejuſmodi omnes eliminat ſuſpiciones. Quin & ex eodem Ottone, ſimoniacorum implacatiſſimus hoſtis Hildebrandus Gregorii VI. cauſam & defenſionem amplexatus eſt, illi comes hæſit cis Alpes iter molienti, creatus denique ipſemet poſtea Pontifex ex Gregorii VI. ſuaviſſima, & ſemper ſibi colendiſſima memoria, Gregorium ſe VII. dici voluit. *Hunc Gratianum Alpes tranſcendentem, ſecutum eſſe tradunt Hildebrandum,* Baron. ibid. *qui poſtmodum ſummus Pontifex factus, ab ejus amorem, quia de Catalogo Pontificum ſemotus fuerat, ſe Gregorium VII. vocari voluit.*

Ea ætate florebat & Glaber, qui Gregorii VI. ſanctitatem ſpectatiſſimam hoc teſtimonio ſuo proſecutus eſt. *Tunc verò cum conſenſu totius Romani populi atque ex præcepto Imperatoris ejectus eſt à Sede Benedictus, ac loco ejus ſubrogatus eſt vir religioſiſſimus ac ſanctitate perſpicuus, Gregorius natione Romanus; cujus videlicet bona fama, quidquid prior fœdaverat, in melius reformavit.* Denique qui & à ſimonia & ab adulatione longè omnium alieniſſimus erat Petrus Damiani, ut primùm inaudiit de Gregorii VI. electione, per litteras illi, Eccleſiæque congratulatus eſt, cui per ipſum aurea rurſus ſæcula præſagiebat ventura eſſe, priſcamque & incorruptam canonicarum electionum formam in uſum revocandam. *Reparetur nunc aureum Apoſtolorum ſæculum, & præſidente veſtra prudentia Eccleſiaſtica refloreat diſciplina. Reprimatur avaritia ad Epiſcopales infulas anhelantium; evertantur cathedræ columbas vendentium nummulariorum.*

Quantumvis apertiſſimæ videantur hæ & invictiſſimæ rationes defendendæ Gregorii hujus innocentiæ & electionis; Henricus Germaniæ Rex biennio pòſt Romam profectus ad coronam Imperii, exauthorari illum curavit in Epiſcoporum apud Sutrium Conventu, ubi & Papam eligi fecit Epiſcopum Bambergenſem, qui ſe Clementem II. dici voluit. Ita enim Hermannus in hiſtoria: *Juxta Na-*

Baron. an. 1046.1047 *talem Domini non longè ab urbe Roma apud Sutrium Synodo acta, cauſaque erroneorum Pontificum diligentiùs ventilata, Gratianum Papam convictum Paſtorali baculo privavit, &c.*

Hujus Clementis II. famoſum vulgatum eſt Decretum in Concilio Romano anni 1047. adverſùs ſimoniacos, ubi temperante auſteritatem Canonum lenitate, ſtatutum eſt, qui ordinatus eſſet gratis à ſimoniaco, quem ſimoniacum eſſe non neſciret, is quadraginta ut dierum pœnitentia expiaretur, & tum ſacro miniſterio ſineretur rurſum fungi. Ita enim Petrus Damiani hoc Decretum refert: *Clementem decreviſſe, ut quicumque à ſimoniaco conſecratus eſſet, in ipſo ordinationis ſuæ tempore non ignorans ſimoniacum eſſe, cui ſi obtulerit promovendum, quadraginta nunc dierum pœnitentiam ageret, & ſic in accepti Ordinis officio miniſtraret.*

Ut jam ergo ad Pontificatum Gregorii VI. revocetur oratio, qui hîc à nobis allegati ſunt Anthores, majora certè momenta & rationis & authoritatis habent, quàm qui Gregorium ipſum unum ex illis fuiſſe putant, tribus, quos ſede Apoſtolica exturbavit Henricus Imperator. Utcumque autem de facto non conveniat, de jure ipſo conſentiant omnes neceſſe eſt, ſi Gregorius ad Apoſtolicam ſedem ſublatus fuiſſet admoiculante, & quaſi ſuccollante charitate, & zelo pacis unitatiſque Eccleſiaſticæ, ut ex probatiſſimis Authoribus à nobis approbatum eſt, nec conſilio, nec electioni ejus ſiniſtræ quidquam ſuſpicionis affricari, aut criminis potuiſſe, nec niſi tyrannica vi à Petri ſolio illum dejici potuiſſe. A ſimilitudine veri non recedit, variis criminationibus impetitum fuiſſe Gregorium à ſectatis pſeudopontificum, quos ad voluntariam adduxerat abdicationem; Imperatori obreptum fuiſſe ab his Sycophantis, & ab furtiva furſan etiam cupiditate vendicandæ ſibi Pontificum electionis; illuſum & illi fortè fuiſſe ſpe non abſurda poſt tandiu graſſatam ſimoniam in electionibus Pontificum ab annis admodum centum, pacis & libertatis Imperatoria interventione reſtituendæ. Multa auſi ſunt Germanici Imperatores, ubi tanta non ſuberat ſpecies ſive æquitatis, ſive neceſſitatis Eccleſiarum. Henricus porro hic Imperator, ut validiùs vel ſuam hanc novam communiret poteſtatem, vel libertatem Eccleſiæ, Germanicæ gentis Epiſcopum ſublegi curavit. Quod prætextum tunc jactatumque eſt, qui eam ſarcinam ſuſtinere poſſet, ex Italis eſſe neminem, id verò ne probabile quidem videri poteſt hominibus emunctæ naris. Geſta quidem ſua tum omnia Imperator authoritate Concilii obumbravit. Sed facilè ſubolet, Imperatori ex Germania cum exercitu adventanti, & in Concilio paucorum Epiſcoporum majeſtatem & poteſtatem ſuam explicanti, arduum non eſſe, quæ ipſe cumque decreverit, pro decretis Concilii publicare. Qui rem longè aliter narrant Hiſtorici, tam Gregorio infeſti, quàm nos addicti, ii aut Germanicæ ſuæ gentis & factionis ſtudio abrepti ſunt, aut Germanicorum fuere imitatores Hiſtoricorum; certè, nec nomine, nec fide, nec authoritate iis pares, quos ſuprà laudavimus, & quibus ſubſcripſimus lubentiſſimè. Hinc illud perſpicuè eniteſcit, à Gratiano Presbytero non Pontificiam emptam eſſe dignitatem, ſed libertatem Eccleſiæ eſſe redemptam, ut ex ejus cervicibus tres illi excuterentur incubatores, & liberæ copia fieret electionis. Hoc ille meditatus eſt, hoc ex animi ſententia proceſſit, electio canonica celebrata eſt, qua ut cæteris omnibus præponeretur, id non gratiæ datum eſt, ſed tantis ejus in Apoſtolicam ſedem meritis, quantis nulla refundi poſſet gratia, niſi ſedes ipſa Apoſtolica.

II. Cùm autem id ſibi ſumpſiſſet Imperator, ut Pontifices Romanos ſacra purpura inveſtiret, nihilo verecundiùs in alias Epiſcopales & inferiores ſedes conſuluit: quas & ipſe, & poſteri ejus, & cæteri peſtifero hoc exemplo invitati Principes conferre cœperunt, pro arbitrio, non rarò & pro pecunia. Uſque adeo autem pervagata tunc fuit Epiſcopalium Cathedrarum nundinatio, ut & patronos habuerit Scriptorum calamos, jactantium videlicet temporalia tantùm emi Beneficiorum, ſpiritalem Ordinem & poteſtatem gratis donari. Pro ſuo fidei Catholicæ & caſtioris diſciplinæ zelo Petrus Damiani in hanc hæreſin calamum diſtrinxit, cujus inſania ab eo hæc fuiſſe deſcribitur. *Dicebant enim quia cum hoc fit, non diſtrahitur Eccleſia, ſed facultas: nec emitur Sacerdotium, ſed poſſeſſio prædiorum. Sub hac præſtatione pecuniæ opes tantùm, non honoris vel Eccleſiæ redimitur ſacramentum. Venalia ſiquidem ſunt, ſicut aiunt, unde ſunt divites; gratis accipiunt, unde fieri debeant Sacerdotes.* Baron. an. 1065. n. 39. 40.

Contrà regerit Petrus, cum à terreno Principe, non terrenæ vexillum poteſtatis accipiatur, ſed Paſtorale pedum, ſpiritalis authoritatis inſigne, ſimoniacam eam eſſe emptionem; Principe pecuniam accipiente, & ſpiritalem conferente dignitatem. *Si ſæcularis ille Princeps accepta vel promiſſa pecunia, Paſtoralem ſibi tradidit baculum, qua fronte poteris Epiſcopalis ordinis excuſare commercium? Enimvero niſi per hanc inveſtituram ille ſecuturi ſacerdotii tibi priùs imprimeret titulum, futurus ordinator nequaquam per manûs impoſitionem ſacerdotii tibi traderet ſacramentum. Per hoc enim quod venaliter accepiſti, conſequenter ad ſacerdotium promoveris.* Conſentiebant & ipſa Principis Prælatum inveſtientis verba, cùm pedum in manus daret: nec enim à ſe prædia, ſed Eccleſiam accipi jubebat. *Adhuc autem ad inveſtituram, & à te quod non Eccleſiam, ſed Eccleſiæ prædia te accepiſſe gloriaris, inquiro: Sanè cùm baculum ille tuis manibus tradidit, dixitne, Accipe terras atque divitias illius Eccleſiæ? an potius, quod certum eſt, Accipe Eccleſiam.*

III. Quod nugatoria hac diſtinctiuncula fieri nonnulli confidant vendi ſimiliter, emique potuiſſe ſacram Cardinalium dignitatem, quaſi non ordo, ſed temporale decus & ornamentum expetatur, & numerata pecunia compararetur: id verò non immeritò obſtupeſcit Cardinalis Baronius. Et hîc enim paria ſunt rationum à Petro Damiani depromptarum momenta. Eſt enim Cardinalatus ſacra & Eccleſiaſtica dignitas, Ordini ſacro illigata, Diaconatui, Presbyteratui & Epiſcopatui. Ejuſmodi ſunt enim Tituli omnes Cardinalium; unde & Ordines & Beneficia certiſſimè ſunt. Quin & Curata & Beneficia ſunt. Si non ſtatim autem atque ſacrato purpuratorum Principum Collegio adſcripti ſunt, Ordinibus ſuo Titulo annexis initiantur: perinde eſt, ac ſi Parochiali Eccleſia, vel Archidiaconatu, vel Archipresbyteratu donati, ad Ordines harum dignitatum proprios tardiùs accederent. Beneficium ipſum ſua ſemper nativa gaudet prærogativa; ſacrum, ſpiritale, inæſtimabile donum eſt. Ibid. n. 5.

His adde Cardinales primigenio ſitu ex inſtituto Pontifici ſummo à Conſiliis eſſe, eſſe & Pontificum electores, hoc eſt, Canonicos eſſe Romanæ Eccleſiæ Cleri peculiaris. Ex quo id efficitur, ut ſepoſita etiam Ordinis ſacri contemplatione, Cardinalatus inter Beneficia numerari debeant, non ſecus

ac cæterarum omnium Eccleſiarum Canonicatus. Et illud quoque animo recolendum eſt, quod alibi fuſius explanavimus, eoſdem fuiſſe per ſex aut ſeptem priora Eccleſiæ ſæcula & Epiſcopalis Eccleſiæ Canonicos, & Parochos Eccleſiarum Civitatis. Nec magnopere laborandum hic nobis eſt, ex Parochis Canonici, an ex Canonicis Parochi evaſerint. Abundè eſt nobis, ut iidem utrumque & nomen impleverint, & officium. Quæ fuit olim omnium Eccleſiarum, ea eſt etiamnum Eccleſiæ Romanæ diſciplina. Sunt etiamnum qui Cardinales dicuntur, & Antiſtitis Romani Canonici, & Parochi Eccleſiarum Urbis. Duplici ergo ſimonia illaqueabitur, qui Cardinalatum pretio paraverit: quem hinc liquet inter Eccleſiaſtica Beneficia minimè omnium emi poſſe. His adjice ſummam quandam authoritatem Cardinalatui adhæreſcentem in omnibus, in maximis potiſſimum Eccleſiæ negotiis, maximè verò in electione Pontificis, quæ poteſtas utique ſpiritalis eſt, nec pretio ullo corruptibilis æſtimanda.

IV. Ad Alexandrum II. reflectendus eſt ſermo, ad quem Petrus Damiani illas dabat litteras pulcherrimas, ex quibus pauca aliqua jam delibavimus. Ad alios inde Pontifices, & ejuſdem temporum Concilia delabemur, ab iiſque eas hauriemus Beneficiorum leges, quæ æquè prohibeant, & ipſa,
1. q. 3. c. 9. & cum ipſis Cardinalatum diſtrahi. Gratiani Decre-
3. 4. to intexta eſt Alexandri II. Epiſtola ad Clerum Lucenſem, qua reſtituto in integrum Calchedonenſi Canone, dignitatum prorſus omnium Eccleſiaſticarum venalitas profligatur. Verba ipſa prolata ſunt Capite ſuperiori. Canone quoque Calchedonenſi diſtrahi vetantur Dignitates & Officia, quibus non tanta utique cognatio eſt cum ſacris Ordinibus, quanta Cardinalatui. Addit & Decretum Gratianus Gregorii VII. in Synodo Romana, quo vetantur Epiſcopi Præbendas, Archidiaconatus, Præpoſituras divendere, & quæcumque tandem Eccleſiaſtica Officia, *vel aliqua Eccleſiaſtica Officia*. Cùm enim execrandæ ſimoniæ ſit Epiſcopatum vendi, ſimiliter æſtimandum de cæteris Beneficiis, quæ veluti membra & portiones quædam ſunt Epiſcopatus. *Dignum eſt enim, ut ſicut gratis Epiſcopatum accepit, ita membra ejuſdem Epiſcopatus gratis diſtribuat.* Ecquis dubitare poſſit, quin Cardinalium, Officialium, & alia ejuſmodi officia, de quibus homines malè feriati controverſiam facere voluerunt, Officia ſint Eccleſiaſtica, & rivuli quidam Epiſcopalis authoritatis, ac juriſdictionis?

V. Additur & à Gratiano Canon Concilii Claromontani, cui præerat Urbanus II. quo prohibetur Epiſcopis, ne cenſum exigant è Monaſteriis, quoties novo Parocho commendatur Eccleſia, quam à laïcis permittente Epiſcopo redemerant. Cùm Parochiæ enim complurimæ à laïcis uſurpatæ & inſeſſæ fuiſſent, jam inde à temporibus Caroli Magni, multò plures autem corruente ejus proſapia: Hugo Capetius caput & princeps tertiæ Regum Gallorum Dynaſtiæ, tot jam ſæculis, tantoque cum ſplendore, nec impari fœlicitate regnantis, exemplo ſuo præluxit aliis, Abbatias, quaſi hæreditario jure ad ſe tranſmiſſas abdicavit, Nobiles omnes ad ſui imitationem pellexit. Accenſi ſunt & laïcorum non pauci, ut & Eccleſias à ſe invaſas dimitterent, ſed & aliquid ſibi pecuniæ refundi volebant, Eccleſiaſque Abbatibus Monachiſque geſtiebant reddere, non Parochis, non Epiſcopis. Concilia ſæculi XI. complura eam ſive venditionem Parochialium Eccleſiarum, ſive emptionem exploſere; & ne Abbates à Laïcis Parochias acciperent vetuere, niſi interveniente Epiſcopi authoritate. Quod à laïcis vendi fas non erat, nefas erat & à Monachis emi, niſi redimenda neceſſitas fuiſſet, & hinc triſtiſſima quædam Monaſteriis parata eſſet excuſatio. Eadem neceſſitate coarctati fuere Epiſcopi, ut aſſentirentur, cùm non aliter Laïci Parochias reſtituerent. Sed cùm Monachis, Laïciſque tam clementes ſe & benevolos præſtarent, ne ſuæ quidem rei incurioſi fuere. Penſioni ſive cenſui eas ergo illi Parochias ſubjecere, quoties & ab Abbate præſentandus, & ab Epiſcopo inſtituendus eſſet Parochus novus. *Redemptiones altarium* eæ penſiones vocabantur, quibus & mox invidia conflata eſt, quaſi vexationes potius dicendæ forent, & emptiones: unde & in Concilio Claromontano proſcriptæ ſunt, ſimoniæ veluti ſimulatæ nomine. At annuo de cenſu, quem hæ Parochiæ Epiſcopis ſolvebant, nihil ejus Concilii decretis detractum eſt, quod eo jure utantur complures Epiſcopi jam olim in omnes ſuæ ſinguli Diœceſeos Parochias, de quo inferius ſuo loco verba faciemus. *Salvo utique Epiſcoporum cenſu an-* Ibid. c. 8.
nuo, quem ex eiſdem Altaribus habere ſoliti ſunt. Idem prorſus conſtitutum fuit in Concilio Nemauſenſi, anno 1096.

Additur & Urbani II. Epiſtola à Gratiano, adversùs eandem ludificationem, temporalia Eccleſiæ bona ſola emi, eoque procul eſſe amandandam ſimoniæ calumniam. At contra Urbanus inſtabat, Nec Simonem ergo ipſum ab Apoſtolo Petro ſimoniacum habendum, aut rejiciendum fuiſſe, cùm tam excors non eſſet, ut ipſummet Spiritum ſanctum, & venalem, & emptum ſperaret; ſed temporalem tantummodo ambiret gloriam, & patrandorum miraculorum vim, & opum ex ea oſtentatione colligendarum. A Paſchali I. ſeitiſſimè olim pronunciatum eſſe, ſpiritalia tum vænire, cùm temporalia eis affixa væneunt. Denique enim Calchedonenſes Patres ſimoniacis accenſent eos, qui Oeconomorum, & Defenſorum Eccleſiæ officia licitantur, ſatis ſuperque prodidere, emi non poſſe Eccleſiæ temporalia, quin & ſpiritalia emantur illis implicata. *Cur Synodus Calchedonenſis Procuratorem, vel Defenſorem Eccleſiæ, vel quemquam Regulæ ſubjectum a ſeo per pecuniam ordinari prohibet, ut interventores quoque tanti ſceleris anathematizet, niſi quod eoſdem ſimoniacos judicet?*

VI. Damnavit & Paſchalis II. Pontifex Epiſcoporum exactiones in inſtituendis Parochis, ſi quos eis Abbates præſentarent. Concilium Pictavienſe anni 1100. cui præerant ejus Legati, vetuit ne Abbatiæ & Capitula à Laïcis Eccleſias emerent Parochiales: *Ut neque Clerici, vel Monachi per pecuniam Altaria vel decimas à Laïcis, vel quibuſlibet perſonis ſibi acquirant.* Prohibitum eſt in hoc quoque Concilio, non tantum vendi Præbendas, ſed & à Canonicis novis epulas exigi. *Ut Præbenda non venda-* Cap. 9. 7.
tur, vel ematur: neque paſtus inde exigatur, ſub excommunicatione interdicimus. Vendi Præbendas, tanto excuſatius videri potuiſſet, quod nulla eis immineret animarum cura; quod non longè repeti poſſent exempla laïcorum Præbendis quibuſdam donatorum; ſive laïcorum in Canonicorum albo deſcriptorum. Nec tamen Conciliis approbari illis potuit, ut ejuſmodi Beneficia pretio diſtrahi ſinerentur; propterea quod in quamcumque illa partem trahantur, non poſſint non ea eſſe quædam Sacerdotii ornamenta, & jura illi indiviſè cohæ-

Append. 1 Epiſt. 20.

rentia. Acerbiſſimas Alexander III. ad Archidiaconum Pariſienſem litteras dedit, cum receſiſſet aureos centum ſolidos ab eo exigi ad inſtallationem Abbatis ſancti Victoris: cùm tam liberam neceſſe ſit eſſe & gratuitam inſtallationem, quam electionem ipſam. *Quia inthronizatio Abbatis, vel alicujus Eccleſiaſtici viri libera & gratuita eſſe debet, ſicut & electio.* Nec in dubium vocari poſſet, quin ſimoniaca eſſet ea exactio. *Cum id ad ſimoniacam pravitatem non ſit dubium pertinere.* In Concilio verò Turonenſi, anno 1163. eodem Præſide Pontifice prohibitum eſt ſub annuo cenſu Parochias conferri:

Can. 5. 6.

Ut ſub annuo pretio Sacerdotes ad Eccleſiarum regimen ne conſtituantur, quia dum Sacerdotium ſub hujuſmodi mercede venale diſponitur, &c. Vetitum etiam ibidem eſt Prioratus & Capellas pretio diſtrahi, ſive Regularia eſſent ea Beneficia, ſive ſæcularia. *Ne Prioratus aut Capellaniæ quælibet Monachorum aut Clericorum annua diſtractione vendantur: neque ab eo cui regimen ipſarum committitur, pro earum commiſſione pretium aliquod exigatur. Hoc ſimoniacum eſſe, &c.*

VII. Aſperget aliquid lucis his Canonibus Concilium Oxfordienſe anni 1222. denudatis fraudibus quibus nitebantur lucelli aliquid exprimere ex Inſtitutionibus, & Inſtallationibus novi cujuſlibet Beneficii. Prohibetur autem eo Concilio, ne Epiſcopi in conferendis Canonicatibus, vel Eccleſiis Parochialibus, fructus ſibi vendicent needum demeſſos, neve quid exigant, ex inſtitutione, vel miſſione in poſſeſſionem horum Beneficiorum; denique ne vel Archidiaconos ſinant, vel quoſcunque

Can. 3. 4.

Miniſtros ſuos ejuſmodi quidquam exigere. *Statuimus ne Prælatus aliquis cum Eccleſiam contulerit aut Præbendam, fructus ejuſdem Eccleſiæ ſive Præbendæ nondum collectos ſibi præſumat aliquatenus uſurpare, vel pro inſtitutione, vel miſſione in poſſeſſionem, vel charta ſuper hoc facienda aliquid audeat extorquere; nec ab Officiariis ſuis, Archidiaconis, vel Decanis ſuſtineat extorqueri.* Proximo ſubinde Canone proditur, cavillationes & fugas affectari ſolitas, ne ſtatim inſtituerentur, quos Patroni præſentaſſent, quo vacantis interim Beneficii fructus ad Epiſcopum, vel Archidiaconum cederent. Bimeſtri ergo ſpatio jubet Concilium dignos inſtitui ab Epiſcopo: qui ſi moroſius procraſtinet, fructus interim Beneficii ad Beneficiarios refundi debere, tametſi jam eis manus injeciſſent Epiſcopi. *Epiſcopus præſentatum, dum idoneus ſit, nequaquam admittere differat ultra duos menſes; alioquin quidquid ex eadem Eccleſia poſt factam præſentationem fuerit fortè perceptum, illi cum inſtitutus fuerit, reſtituatur; quatenus fructus illi ad Epiſcopum pervenerint.* Eadem lege tenentur Archidiaconi, intra duos menſes inſtituendi Beneficiarios, vel Superiori juſtas allegandi cauſas, cur diſtulerint.

VIII. Venio ad corpus ipſum Juris Canonici, & ad Gregorianas Decretales, ubi Alexander III. Provinciæ Cantuarienſi inolitam concerpit pravitatem; Parochis nimirum mortali hoc ſtadio defunctis, competitores advolabant complures, certatimque penſiones majuſculas offerebant.

Extra. De Pactis. c. 6. 4.

Decedentibus Eccleſiarum perſonis paciſcuntur ex ipſis Eccleſiis majores ſolito ſolvere penſiones, ut facilius poſſint eaſdem Eccleſias adipiſci. Ab eodem Pontifice damnata eſt Monachorum & Clerici conventio, qua Clericus jus ſibi partum in aliquod Beneficium ejurabat, viciſſim autem à Cœnobio ad expenſas litis ſarciendas tres argenti Marcas capiebat. *Convenerunt quod Petro pro expenſis quas fecerat, tres marchæ argenti ſolverentur, & idem liti cederet, & Monachorum infeſtatione ceſſaret.* Negavit Pontifex ſe ſe pactioni aſſenſurum, quam juri adverſam exiſtimaret: *Eo quod videbatur pravam illicitæ pactionis ſpeciem continere.* Nec eo tantum loco ab eo Pontifice damnatæ ſunt tranſactiones ſuper Beneficiis; quanquam gratis & amicè, ut inter ſe partes conveniant & concordent, in optatis habuerit.

Extra. De tranſact. c. 4. 5. 6.

Tranſigi ſuper re ſacra & litigioſa non poteſt. Etenim res ſacra ut poſſideantur aliquo dato, vel retento, ſeu promiſſo, ſpeciem credimus habere ſimoniæ. Alias ſi gratis & amicabiliter inter ſe litigantes componant, ſacris Canonibus nequaquam dicimus obviare. A Gregorio IX. inuſta eſt conſuetudo Capituli, ubi tandiu novi Canonici danda ſibi præbenda fraudabantur, donec opimo convivio Canonicos omnes excepiſſent.

Extra. De Simonia. c. 44.

Cùm ſit receptus in Canonicum & fratrem, Canonici partem proventuum ac Præbendam ſibi adſignare recuſant, quandam conſuetudinem prætendentes, quod prandium habere debeant à Canonico recepto de novo.

IX. Innocentii III. Decretales duas à propoſito noſtro nec prorſus alienas, & maximi alioqui prorſus momenti, non me contineo, quin hic interſeram. Declarat Pontifex, ſi quis Monaſticam ſit profeſſus vitam, ſpe, aut promiſſione adipiſcendæ Abbatiæ, Abbatem eligi non poſſe; ſi electus ſit, reſcindendam electionem.

Extra. De electione c. 37. 38.

Cùm nullus ſpem vel promiſſionem habens, ut Abbas fiat, debeat monachari, electionem de ipſo factam curavimus irritare. Cùm rurſus Cœnobium quoddam hoſtibus undique vallaretur, nec in ſuo gremio haberet, qui neceſſariam tunc tuitionem poſſet impendere: rogatus ex vicina regione Nobilis quidam à Monachis, unum ut ex liberis daret, invitaretque ad profitendum in Monaſterio, nulla tamen certa ſpe facta ejus in Abbatem eligendi: paruit Nobilis, ejuſque filius emiſſa profeſſione Abbas electus eſt, & à Legato Pontificis confirmatus. Infirmata eſt tamen electio ab Innocentio, quod ad magiſterium eſſet electus, qui needum ſatis idoneum tyrocinium poſuiſſet. *Quod talis non poſſit eligi in Abbatem, maximè pro eo quod antequam eſſet diſcipulus, voluit eſſe Magiſter.* Illum tamen denuo eligi conceſſit, ſi quando Regularis & Monaſticæ diſciplinæ peritior factus, fidem facere poſſet nulla ſe ambitioſa Prælaturæ ſpe ad profeſſionem illectum fuiſſe. *Quod nulla fuit ad hoc ambitione inductus;* atque præterea conſtaret, vel urgente neceſſitate, vel evidenti utilitate eligi eum debuiſſe, ne Cœnobium ad adverſarios labefactaretur. *Si urgens neceſſitas, & evidens utilitas ipſius Monaſterii poſtulavit.* Perſimile Decretum tribuit Gratianus Alexandro II.

16. q. 7. c. 20.

Nullus habitum Monachi ſuſcipiat, ſpem, aut promiſſionem habens, ut Abbas fiat. In Concilio Toloſano anno 1056. idem ſtatutum fuerat, ambitioſulum hujuſmodi Monachum, Monachum ſemper fore, nunquam Abbatem.

Can. 5.

Statuit ſancta Synodus, ut ſi quis Clericorum adipiſcendæ Abbatiæ cauſa Monachus effectus fuerit, in Abbatia quidem Monachus permaneat, ſed ad ipſum honorem ad quem aſpirabat, nullatenus accedat. Quod ſi præſumpſerit, excommunicetur. Concilium Romanum centum tredecim Epiſcoporum ſub Nicolao II. anno 1059. idem conſtituit. *Ut nullus Monachus habitum ſuſcipiat, ſpem aut promiſſionem habens, ut Abbas fiat.* Ad hos Canones, & ad hæc Concilia intuebatur Innocentius III. cum ſuprapoſita ederet Decreta. Porro idem argutatur Fagnanus de Clericis, qui non alio conſilio, aut fine Ordines ſuſcipiunt, quam ut ad Beneficia gradum ſibi faciant; nimirum fœdiſſima

ſimonia eorum ſaltem mentem inquinari, non quò Beneficia abdicare cogendi ſint, ſed ut tantum flagitium pati luant pœnitentia. *In l. 1. Part 2. pag. 88* *Sic videmus è converſo Clericum ſæcularem, qui Ordines ſuſcipit, ut Beneficium conſequatur, ſimoniam committere ſaltem mentalem; quæ non obligat ad Beneficii dimiſſionem, ſed tantummodo ad ſatisfaciendum Deo per pœnitentiam, niſi pactum præceſſerit.*

Nulla in his Canonibus vel exemplis conflictatio extimeſcenda eſt, uti nec inter leges Juris canonici novi, quibus jubentur Laici vel Clerici, Prioratu vel Abbatia Regulari donati, intra certum tempus profiteri. Cenſuræ & pœnis Decretorum ſuprà laudatorum obnoxii indubitatiſſimè ſunt, ſive Priores, ſive Abbates, qui una maximè ſpe Prioratûs, vel Abbatiæ Regularis, ad Profeſſionem Monaſticam animum adjecerunt. Et quanquam canonicæ hæ Regulæ conticuiſſent, lex ipſa æterna, internaque, exertiſſimè vociferaretur, nullam ad Chriſtianæ vitæ vocationem amplexandam, nedum ad Monaſticam, duces & auſpices eſſe poſſe ſive opum, ſive honorum dignitatumque cupiditates. Sed ſuprà relatis exemplis liquet, poſſe Laïcum quandoque divina voluntate vocari ad Prioratûs vel Abbatiæ regimen, ad ipſius compendium Prioratûs vel Abbatiæ; & Profeſſionem tum factam gratiſſimam Deo fore, cùm nihil opum, nihil bonorum oculis obverſetur, ſed una ſeſe totum Deo impendendi voluntas, unus macerationum Monaſticarum amor, & indefeſſæ vigilantiæ in Prælatura defungenda.

X. Redeo ad Concilia. Palentinum primò occurrit in Hiſpania anno 1322. ubi damnata eſt Collegiorum quorundam Eccleſiaſticorum profana cupiditas, ubi novi Preſbyteri, Diaconi & Subdiaconi non antè ſacris veſtibus ad ſui Ordinis functiones uti ſinebantur, aut ad diſtributiones & reditus annuos admittebantur, quàm vel convivia ipſis lautiora, vel pecuniæ extunderentur: *Per unum aut plures dies prandia & convivia ſumptuoſa, vel certam pecuniæ quantitatem.* Can. 13. Proſcriptæ ſunt à Concilio omnes id genus exactiones. *Eis ad celebrandum miniſtrent Eccleſiæ paramenta; eiſdem etiam ſecundùm quod Ordo ipſorum exegerit, portionem integraliter conferant & aſſignent.* Facilè conjicimus non alios his Capitulis fuiſſe reditus, quàm diſtributiones, quæ pro Ordinum gradibus non una omnes menſura diſpenſarentur. Damnantur & in hoc Concilio Epiſcopi, qui in conferendis Beneficiis, vel fructuum partem aliquam, vel certam pecuniam exigebant. *Occaſione collationis factæ fructus eorundem Beneficiorum, aut aliquam ipſorum partem, ſeu ſummam aliquam pecuniæ exigere præſumunt.*

Seſſ. 21. In Concilio Baſileenſi anno 1435. vetitum eſt quidquam exigi pro Præſentatione, Proviſione, Collatione, Inſtallatione, ſive Inveſtitura cujuſcumque Beneficii; quæ demum cumque inanes prætexerentur cauſæ. Itaque Annatæ, Deportus, & id genus alia jura omnibus hoc Decreto ab Eccleſiis expuncta ſunt, canonicis pœnis in ſimoniacos intentatis. *Statuit hæc ſancta Synodus, quod tam in Curia Romana, quàm alibi pro confirmatione electionum, collatione, electione, præſentatione etiam à laicis facienda, inſtitutione, inſtallatione, inveſtitura, de Eccleſiis etiam Cathedralibus, Monaſteriis, Dignitatibus, Beneficiis, Officiiſque Eccleſiaſticis quibuſcumque, nec non Ordinibus ſacris, & benedictione, ac pallio de cætero nihil penitus ante vel poſt exigatur, ratione Bullæ, litterarum, ſigilli, Annatarum, primorum fructuum, deportuum, &c.*

Synodus Friſiogenſis anni 1440. hoc Baſileenſe Decretum amplexata eſt, ſed optatum ſibi eſſe teſtata eſt, ut à Concilio declararetur, non damnari à ſe uſum nonnullis in Eccleſiis receptiſſimum, ut aliquid à novis exprimatur Beneficiariis, non ad privatos derivandum, ſed ad Fabricam, vel ad ornamenta & veſtes ſacras Eccleſiarum. *Dignetur ſacrum Concilium declarare, quod non intendit per hoc decretum prohibere, quin licitè exigatur & ſolvatur, ſi quid tempore receptionis beneficiati ſolitum ſit ſolvi fabricæ, vel pro ornamentis Eccleſiæ, vel ſimili caſu, ad uſum tamen divini cultûs, & non ad privatum commodum perſonarum convertendum.* Cap. 25. Quo ipſo propè tempore Clerus Gallicanus apud Biturigas congregatus illud ipſum admiſit Baſileenſe Decretum, ſed iis limitibus circumſcriptum, de quibus ſuo alibi loco.

XI. Concilium Senonenſe anno 1528. uſum explosit abſurdiſſimum, cujus nequedum ulla potuimus obſervare impreſſa veſtigia. Novi Canonici jura quædam ſolvere cogebantur, nec pro ſe ipſis modò, ſed & pro prædeceſſoribus ſuis, qui eadem non ſolviſſent, quanquam non ab his ad id Beneficium aſciti eſſent. *Irrationabilem illam conſuetudinem judicantes, qua ad unum Præbendam receptus, ſuorum in dicta Præbenda prædeceſſorum non receptorum, à quibus jus non habet, ſed ab inſtituente, vel à conferente, plures receptiones ſolvere compellatur.* Can. 2. Legitima erant ſanè ea jura, cùm una eſſet expoſtulandi cauſa, quòd quis pro prædeceſſoribus ſuis ſolvere cogeretur. Non inſulsè præſumitur ejuſdem generis jura fuiſſe, atque pro fabrica, vel ſacris Eccleſiæ ornamentis. Id quoque in hoc Concilio ſtatutum eſt, ut Canonici Præbendæ ſuæ reditibus fruerentur, adeoque & diſtributionibus, cùm primùm eſſent admiſſi: Niſi certiſſimis legibus fundationis, fructus ad certum tempus addicti eſſent aliis Eccleſiis, vel ad pios uſus: *Niſi ex fundatione eorum locorum ſpeciali & legitima, ſufficienter probata, prædicti groſſi fructus pro certo tempore aliis Eccleſiis aut piis uſibus expreſsè pertineant & deputentur.* Can. 21. Quod ad illas verò attinet Eccleſias, ubi fructibus ſuis Canonici aliquandiu fraudantur, diſtribuendis interim inter cæteros Canonicos, inſolentiſſima erat ea perverſitas, in quam non potuere non exardeſcere hujus Concilii Patres. *Damnabilem illam conſuetudinem judicantes, qua in certis Eccleſiis prædicti fructus ad certum tempus in utilitatem cedunt jam receptorum; ſive qua cavetur, ut ad certum tempus ſint de novo recepti expectantes: veram corruptelam & notorium abuſum tales & ſimiles declarantes, per hoc præſens noſtrum ſtatutum.*

In Concilio Colonienſi anno 1536. toleratum Part. 1. fuiſſe videtur, ut Archidiaconi, vel eorum Officia- Can. 13. les aliquid exigerent ex inveſtitura, ſive inſtitutione Beneficiariorum, dum teneatur modus, nec quæſtuoſæ quærantur dilationes. *Quoniam ad nos perlatum eſt, nonnullos Officiales Archidiaconorum noſtrorum inveſtituræ nomine plus æquo interdum petere, quoſdam etiam inſtitutionem ipſam negare vel differre, &c.* Nec potuere hujus Patres Concilii non ſto- Part. 3. machari in Capitula quædam, & in eorum præpo- Can. 19. ſtera ſtatuta, charitati & juſtitiæ ipſi inimica, ava- no. ritiæ & inæqualitati illi accommodata, ex qua tot ſcaturiunt diſcordiæ. Et quantumvis pleniſſima diſcriminis ſint hæc ſtatuta, in ea tamen juramento adiguntur, quicumque alleguntur Capitulo. Qui huic Concilio præerat Archiepiſcopus, ſpopondit ſe in viſitandis Eccleſiis, ſtatuta hæc omnia ad exa-

Digitized by Google

men vocaturum, & ea expuncturum, quæ adverſaria eſſent puritati, charitati & ſanctitudini legum Eccleſiaſticarum, prohibitis interim his juramentis, ut quæ tam exitio eſſet jurantibus, quàm exigentibus. *Inter hæc ſtatuta reperies quamplurima, quæ quæſtum magis quàm pietatem reſipiant, & ad inæqualitatem potius quàm æqualitatem faciant: unde diſcordia inter fratres, uti ſolet, frequenter oritur, &c. Operæ pretium nobis videtur hujuſcemodi ſtatutorum volumina inter viſitandum excutere.* Id quoque ſe expenſurum ſpopondit Archiepiſcopus, an minuendi eſſent *anni expectantiæ*, & an expeditius etiam foret, juniores Clericos ablegari ad Univerſitates, ut ſacris litteris operam darent, atque interim gauderent fructibus Præbendarum ſuarum, non diſtributionibus; iniquum enim eſſe, ut qui ſeriò ſtudiis litterarum incumbunt, ut paratiores poſtea accedant ad ſacra miniſteria; & qui teſtimoniis Profeſſorum ſuorum muniti redeunt, fructibus interim Præbendarum ſuarum fraudentur. *Indignum ergo*
Ibid. c. 21. 22. 23. *ſtudio tam frugifero intentos, ac in vinea Domini operantes, diurno denario fraudari, modò tamen teſtimonium exhibeant Magiſtrorum, quod totos illos annos rectis operam dederint ſtudiis.* Eſſe verò iniquiſſimum à Canonicis quovis exigi jura, quæ ab aliquo prædeceſſorum ſuorum perſoluta non eſſent, ea jura in dies exaggerari, ut in Capitulis quibuſdam factitabatur, etſi id quidem vetarent ſacræ Canonum Conſtitutiones: *Pecuniaria onera quibus recens recepti contra ſacrorum Canonum receptionem gravantur.* Poſtremò denique eſſe quidem neceſſarias in ſarta tecta Templorum expenſas; ſed æquius forſan ac decentius fore, ex communibus Capituli reditibus eas fieri, quàm privatorum Canonicorum diſpendio. *Quod ſi fabrica aut alia neceſſitas Eccleſiæ immineat, ſtatutum eſt, ut quod in communem vertitur utilitatem, ex communibus reditibus deſumatur, quàm ut quis privatim gravetur.*

XII. Majori & pondere authoritatis & zelo Concilii Tridentini Patres in hanc eandem corruptelam detonuerunt. Conſuetudines quippe exploſere omnes, quidvis exigendi à Canonicis novis, vel Beneficiatis quibuſvis quod in aliorum cederet utilitatem, non Eccleſiæ ipſius; Epiſcopis omnibus id oneris impoſuere, ut ejuſmodi ſtatuta examinarent; ſi qua avaritiam & cupiditatem redolerent, ea abrogarent: laudabiles confirmarent conſuetudines, reliquarum illaudabilium etiam Apoſtolicas confirmationes ſubreptitias declararent, eoque uterentur delegata Sedis Apoſtolicæ authoritate.
Seſſ. 24. c. 14. *In pluribus Eccleſiis, tam Cathedralibus, quàm Collegiatis & Parochialibus, ex earum Conſtitutionibus, aut ex prava conſuetudine, obſervari intelligitur, ut in inſtitutione, collatione, ſive admiſſione ad poſſeſſionem alicujus Cathedralis Eccleſiæ, vel Beneficii, Canonicatuum, vel Præbendarum, vel partem proventuum, ſeu ad diſtributiones quotidianas, certæ conditiones, ſeu deductiones ex fructibus, ſolutiones, promiſſiones compenſationeſve illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus Eccleſiis dicuntur Turnorum lucra, interponantur. Hæc cùm ſancta Synodus deteſtetur, mandat Epiſcopis, ut quæcumque hujuſmodi in uſus pios non convertuntur, atque ingreſſus eos, qui ſimoniacæ labis aut ſordidæ avaritiæ ſuſpicionem habent, fieri non permittant: ipſique diligenter de eorum Conſtitutionibus ſive conſuetudinibus ſuper prædictis cognoſcant: & illis tantùm quas ut laudabiles probaverint exceptis, reliquas ut pravas & ſcandaloſas rejiciant & aboleant.*

Eſt profectò quod miremur, Decretum, tanta & ſapientia libratum & æquitate, & tam finitimum antiquiſſimis ſanctiſſimiſque Eccleſiæ legibus, à Cardinali Lotharingo, & ab ejus Remenſi Concilio admitti non potuiſſe, anno 1564. niſi limitibus quibuſdam coarctatum. In ea enim Epiſcoporum Synodo conteſtatus eſt Archiepiſcopus, Epiſcopos omnes Provinciæ Remenſis non ſatis idoneis inſtructos eſſe reditibus; ſi donis iis, ſive juribus exuerentur, quæ in collationibus & inſtitutionibus Beneficiorum uſu jam recepta erant, gravi eos inopia laboraturos: ſibi quidem alias abundè affluere copias, & reditus, ut facilè his exactionibus abſtinere poſſet. Cenſuerunt primùm Epiſcopi, tem eam Epiſcoporum arbitrio permittendam; ſed pro Beneficiis ad ſe devolutis ex crimine hæreſeos vel ſimoniæ, videri ſibi quatuor nummos exigi poſſe. En ipſa Cardinalis Lotharingii verba de eo Tridentino Decreto: *Eſſe quidem Canones in Concilio Tridentino, quibus prohibetur ne aliquid accipiant, ſed tamen adhibendam eſſe aliquam moderationem.* Sed longè nunc quidem alia eſt Eccleſiæ illius diſciplina, ita ſanè accurata & caſtigata, ut ne dubitare quidem fas ſit, quin religioſiſſima Tridentini hujus Decreti ibi vigeat obſervantia.

XIII. Diverſiſſimam tenuit anno proximo rationem B. Carolus in Concilio ſuo I. Mediolanenſi. Can. 11.
Adeo non arctare Decreta Concilii Tridentini voluit, ut & vigorem ulteriùs promoveret; non tantùm exigi quidquam vetuit, ſed ſpontanea etiam dona excuſſit; ne decerpi quidem paſſus eſt novo Beneficiario partem fructuum, etiam ad uſus pios. Et tamen non paulò opulentiores ſunt Epiſcopales Galliarum, quàm Italiæ Eccleſiæ. Sed fixum illud nobis certumque eſſe debet, pauciſſimos eſſe Epiſcopatus, quorum non ſatis uberes ſint proventus, ſi parcimonia, ſi frugalitas in proventibus numeretur: paucos, quorum etſi copioſiſſimi reditus pares ſint ſæcularis pompæ & luxus prodigalitati. *Interdicimus iis qui jus habent conferendi quæcumque Beneficia Eccleſiaſtica, ſeu eis providendi, aut ad ea eligendi, præſentandi, vel nominandi, & eorum miniſtris cujuſque generis, ne quidquam per quamvis cauſam ejus rei gratia ab aliquo ne ſponte quidem datum accipiant. Neve in eo Beneficio dando ulla fructuum pars ab Epiſcopis & inferioribus contra ſacrorum Canonum inſtituta quavis etiam pietatis ſpecie reſervetur.* In hoc eodem Concilio, ad eliminandas à Beneficiorum litibus ſimoniacas pactiones, vetitum eſt pecunias dari ad redimendam vexationem, niſi antè adiretur & aſſentiretur Epiſcopus.

In Concilio II. Mediolanenſi anno 1569. abrogari placuit ſtatuta omnia, & conſuetudines etiam immemoriales Capitulorum quorumdam, ubi juniores Canonici ne quotidianis quidem gaudebant diſtributionibus per priores ſex etiam menſes ſuos ſtrictiſſimæ reſidentiæ; ita ut debitam illis portionem cæteri inter ſe Canonici partirentur. *Sex men-* Tit. 3. n. 3.
ſibus qui Probationum nomine vocantur, choro inſervire antè debeat, quàm diſtributiones quaſcumque etiam quotidianas percipiat, aliiſque Canonicis accreſcat, &c. Nec expuncta tamen eſt ab hoc Concilio earum Eccleſiarum conſuetudo, ubi reditus primi anni Beneficiorum ſeponuntur ad reparationes Eccleſiæ, ad uſum ſacrarii, vel ad pias aliquas erogationes. *Quibus in Eccleſiis ea vel conſtitutio vel conſuetudo eſt, ut* Ibid. n. 4.
Canonicus nuper creatus, quos fructus Præbendæ ſuæ primo anno perciperet, eos omnes, vel aliquam eorum partem fabricæ Eccleſiæ, aut ſacriſtiæ, aliive pio loco ſolvat, in poſterum illa ita ſervetur, &c.

Concilium

Concilium V. Mediolanenſe anni 1579. Bullæ Pii V. obſequi voluit, unde & ſtatuta antiquavit omnia, quibus reditus priores unius anni, vel alterius, vel plurium, addicebantur menſæ Epiſcopali, vel Canonicorum, aut alterius loci, aut inter Canoni-
Can. 5.
cos diſtribuebantur. *Statuta abrogamus, quibus cautum eſt, Beneficiorum vacantium fructus vel diſtributiones etiam quotidianas, quæ inde primo vacationis anno, aut longiori breviorive tempore obvenerint, menſæ Epiſcopali aut Canonicali, aliive loco omnes, vel partem aliquam obvenire attribuive, aut in communes uſus cedere, aut inter alios Canonicos miniſtroſve illius alteriuſve Eccleſiæ dividi. Hæc tanquam reſciſſa penituſque ſublata Pii V. Pontificis ſanctione declaramus nulla eſſe, nulliuſque planè roboris.* Mox ibidem vetantur Epiſcopi & Capitula hæc jura ſemel extincta transferre ad Fabricam vel Sacriſtiam Eccleſiæ, vel quoſcumque alios pios uſus.

Tit. De Epiſcop. c. 22.
XIV. Concilium Rotomagenſe anni 1581. ſimoniacos pronuntiavit Patronos, tum Clericos, tum laicos, qui quidvis exigerent ex Præſentatione ad Beneficia. In Concilio Remenſi anno 1583. prohibiti ſunt Collatores exigere vel penſiones, vel obſequia, vel partem fructuum, vel Beneficia quævis
Tit. De ſimon. n. 7.
alia, ſibi, aliiſve cedenda. *Si quis Beneficium propter obſequium, vel impenſæ ſervitutis mercedem conferat, vel de retinenda penſione ſibi, vel alteri paciſcatur, aut partem fructuum, vel aliud Beneficium in compenſationem collationis etiam alteri conferendam exigat, vel aliam quamlibet pactionem à Sede Romana non approbatam fecerit, ſimoniacus eſſe cenſeatur.* Damnatæ ſunt hîc etiam exactiones uſitatæ in admittendis Beneficiariis novis, exceptis tamen ut & in Tridentino Concilio laudabilibus conſuetudinibus, hoc eſt, ubi quod exigitur, in pios expenditur uſus. *Rerum exactio, quæ pro Canonicorum & aliorum Beneficiariorum ingreſſu in pleriſque locis ſuſpicione ſimoniæ, vel ſordida avaritia non caret, fieri nullo modo permittatur: quamvis laudabiles conſuetudines in Concilio Tridentino non damnatas approbemus, eorum quæ in pios uſus conferri ſolent.*

In Concilio Bituricenſi anno 1584. monentur Epiſcopi, ne quid detrahi patiantur de fructibus Beneficiorum, dum ea conferuntur, vel confirmantur, vel poſſideri incipiunt, niſi ſi quid ad uſus pios expendendum ſit, ut ad cæteros Beneficiarios nihil
Tit. 33 c. 4.
inde derivetur. *Nullas fieri ſinant proventuum deductiones, ſolutiones, promiſſiones, compenſationes illicitas, niſi ubi laudabilis eſt conſuetudo, ut in pios uſus Eccleſiæ convertantur.*

Concilium Mexicanum anni 1585. Epiſcopus ipſos prohibuit quidquam accipere ex conceſſis Ordinibus, Beneficiis, Diſpenſationibus, cùm tantas Tridentinum Concilium pœnas interminatum ſit, ut ab his Præſules deterrerentur. *Nihil quidquam*
L. 3. Tit. 2 De Viſit. n. 9.
pecuniæ ac pretii Epiſcopi accipiant, ut eorum Judices accipere permittant, pro collatione Ordinum, Beneficiorum, aut eorum inſtitutione, aut pro literis dimiſſoriis, nec pro diſpenſationibus, quæ eis committuntur, ut eſt à Concilio Tridentino ſancitum, ſub pœnis ab eo ſtatutis.

In Concilio Avenionenſi anno 594. innovata priſca lege, ne quid à novis exigatur Beneficiatis præter laudabiles conſuetudines ad ſarta tecta, & ad veſtimenta ſacra Eccleſiæ; ſtatutum eſt, ut ab Epiſcopo ad novum revocentur examen hæ conſuetudines, & delegetur, qui ſibi declaret, an expenſa ſint omnia ex Canonum & Pontificum placitis. *Qui*
Tit. 33.
aliquem deputabit, cui incumbet de acceptis ab admiſſo coram Epiſcopo rationem reddere, an juxta Concilii & Pontificum decreta expenſa ſint. In Concilio Burdigalenſi anni 1624. probatæ ſunt etiam laudabiles conſuetudines, dum earum uſus is eſſet, qui ſuppoſitis Decretis præſlineatus eſt. Cap. 9. n. 15

XV. Ad hujus denique Capitis calcem, non intempeſtivè monebimus, ex Tridentini Concilii, & Conciliorum poſteriorum Decretis id eniteſcere: Epiſcoporum jam muneris eſſe, ut à ſe longiſſimè amoliantur, non ſimoniam tantùm, ſed & avaritiam; nec ſordes has tantùm, ſed & earum afflatum, ac ſuſpiciones; tum ad ſtricti incudem examinis ut vocent ſtatuta Capitulorum omnia, conſuetudineſque Diœceſeos totius, & omnes extirpent funditus, quæ laudabiles dici non poſſunt, cum à privatis cupiditatibus non ſunt penitus alienæ. Ivo Epiſcopus Carnotenſis, refert o infamatam apud Legatum Pontificis Epiſcopum Albanenſem fuiſſe Eccleſiam ſuam, quaſi ibi, quàm in aliis Eccleſiis tutior & multa latitaret ſimonia, eam calumniam pauló ardentiùs diſcuſſit, datis ad Legatum litteris, quibus affirmabat, cùm primùm clavum Eccleſiæ ſuæ capeſſiviſſet, cura & induſtria qua potuit maxima enixum ſe, ut peſtilentiſſimæ ejus ſtirpis fibras omnes perſequeretur, & elideret; nec invidiam, abeſſet verbo invidia, ſe operam poſuiſſe: conſuetudines complures vitioſas ſuis jam exulare Eccleſiis, etſi in vicinis ſerpant adhuc; ſi quid adhuc à Decano, vel Cantore ſuo, Miniſtriſve emungeretur ex novis Canonicis, id totum fieri præter expreſſiſſima ſtatuta ſua, præter juſſa ſæpius inculcata: ſed à nonnullis conculcari ſolita, qui contrarias prætexerent, ſibique objectarent Curiæ Romanæ conſuetudines, cujus Miniſtri multa exigunt jura ab Epiſcopis & Abbatibus poſt conſecrationem, has nimirum cauſati pias eſſe & ſpontaneas oblationes, eulogiaſque religioſas; cùm alioqui & calami & chartæ expenſas æquum ſit rependi. *Si qua autem adhuc ſunt, quæ pro conſuetudi-* Baron. an. 1104. n. 9. 10.
ne antiquâ publicè exigant Decanus & Cantor, & alii miniſtri ab his qui Canonici fiunt, me contradicente & perſequente: Romanæ Eccleſiæ conſuetudine ſe defendunt, in qua dicunt Cubicularios & miniſtros ſacri Palatii multa exigere à conſecratis Epiſcopis & Abbatibus, quæ oblationis & benedictionis nomine palliantur, cùm nec calamus, nec charta gratis, ut aiunt, habeatur, & hoc quaſi lapide conterunt frontem meam, cùm non habeam quod reſpondeam, niſi Evangelicum illud, Quod dicunt ſervate & facite; ſed ſi id faciunt, ſecundùm opera eorum nolite facere.

Hæc Baronius prolata Ivonis Epiſtola, in eam ea commentatur, quæ non poſſint citra ingens piaculum prætermitti. Confitetur enim longè optatiſſimum eſſe, nunquam ut Eccleſia Romana has inoleſcere conſuetudines paſſa eſſet: quanquam enim honeſtus illis color illinatur, non omnia tamen expediunt, quæ licent; Apoſtolo certum fuiſſe, etſi licitis alioqui, nunquam tamen uti cibis, ex quibus parvuli offenderentur. Ad Eccleſiæ amplitudinem expeditiſſimum fuiſſe, reſecari omnia, quæ infirmis offendiculo eſſe poſſent, nec apud eos obſcurari & marceſcere incorruptam Cleri integritatis famam, miniſtrorum cupiditatibus: hinc enim ſive infirmos, ſive maledicos inſidiari, & occaſiones captare obtrectandi mitis alioqui & divinis prærogativis Eccleſiæ toto orbe omnium Principis. *Optaret quiſque bonus, his caruiſſe ſemper Romanam Eccleſiam, quæ quantumlibet honeſtis titulis decorentur, tamen quia ſecundùm Apoſtolum, Omnia mihi licent,*

ſed non omnia ædificant, atque illud. Si eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum: expediret in omnibus quantum poſſibile eſſet conſulere ſcandalo puſillorum, atque libera fronte dicere Epiſcopum, illud Apoſtoli, Bonum eſt mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet: quæ ſupe Miniſtrorum aviditate penes occaſionem quærentes periclitatur: ſitque ut domus illa quæ eſt repleta boni odoris unguento ex diverſorum ſancti Spiritus chariſmatum donis, ob hujuſmodi muſcas morientes, quæ perdunt odorem unguenti, male malis oleat in ipſorum perditionem. In his exactionibus cenſet Baronius eſſe aliquas, quas tametſi puras & licitas, conduceret tamen uſu nunquam receptas fuiſſe, ad prævertendas offenſiones infirmorum. 2. Non poſſe non in numeroſiſſimam Eccleſiam Miniſtros irrepere aliquos, quorum aviditas pecuniæ ultra legum limites exiliat. 3. Qui convicus non authores flagitii, ſed ipſam proſcindunt Eccleſiam, præpoſtero æquitatis zelo omnium maxima eos ſeſe obligare iniquitate.

Num. 2. Refert idem alibi Baronius præeunte Rugerio ad annum 1190. quam acerbè Angliæ Rex exprobrarit Cardinali Oſtienſi, quod argenti markas ſeptingentas ex conſecratione Epiſcopi Cenomanenſis exegiſſet, quindecies centum ex Legatione Epiſcopi Elienſis, ingentem denique pecuniam ab Archiepiſcopo Burdegalenſi, quo ei adversùs criminationes Cleri tuitionem ſuam commodaret. His enarratis, exiſtimat Baronius, ſi hæc ita ſint, eſſe quod ævo noſtro gratulemur, unde jam exulant ſimoniacæ exactiones, vel ei ſuſpicioni meritò obnoxiæ; ſuperſunt autem eæ dumtaxat, quæ cum juſtæ, tum moderatiſſimæ ſunt. *Quæ ſi vera ſunt, erit profectò, ut laudanda ſint tempora noſtra, quibus quidquid ſimoniacum tantum ſuſpicione auditur, procul abjicitur, & aliæ exactiones aliqua juſta cauſa prætenſa, ſunt modeſtiores.*

XVI. Non in eorum numero habendus eſt doctiſſimus hic, juxtàque piiſſimus ſacrorum Annalium conditor, quibus videtur Romanus Pontifex nulla unquam ſimoniæ labe maculari poſſe. Ea de re alibi dixi. Hoc loco addam verba unius tantummodo Theologi, cujus & inſucatæ in ſummos Pontifices religioni & obſervantiæ, & ſincerioris Eccleſiæ diſciplinæ amori accedere nihil poſſe videatur. Petrus is eſt Eccleſiæ Pariſienſis Cantor, cujus hæc ſunt verba, ubi non audet ſimoniæ infamiam illinere iis Beneficiorum permutationibus, quæ diſpen-

Cap. 41. ſante Alexandro III. Papa fuerant celebratæ. *Nolo tamen os meum in cœlum ponere, ut aſſeram hoc eſſe ſimoniacum; cùm ſummus Pontifex Alexander hujuſmodi commutationem fieri ex diſpenſatione conceſſerit.* Quibus ille verbis ſatis innuit, quando purgat Pontifex ſimoniam exactionum, quæ aliàs ſimoniacæ exiſtimarentur: id eò fieri, quòd ſua diſpenſandi poteſtate utatur. Atqui jam ſatis ſuperque explanavimus, quæ ſint leges, quæ dotes germanæ diſpenſationis, ne in diſſipationem deſciſcat.

In Præfat. In hiſtoria à ſe elucubrata ſchiſmatis Avenionenſis teſtatum facit Theodoricus de Niem, annos ſeſe triginta in Romana Curia contriviſſe, Urbano VI. & ejus poſt ſucceſſoribus affixum. Excandeſcit autem ille vehementiſſimè in Bonifacium IX. Urbani VI. ſucceſſorem, ob vulgatiſſimas tum Romæ & impunè graſſantes Beneficiorum licitationes. Hunc primum tradit ille Pontificem diſſimulandæ

L. 2. c. 7. ſimoniæ ergo Annatas primum exegiſſe. *Circa decimum annum ſui regiminis, ut cautius ageret in hac parte, palliaretque ſimoniam quam exercuit, quodam neceſſitatis colore, primos fructus Eccleſiarum Cathedralium & Abbatiarum vacantium ſuæ Cameræ reſervavit.* A veri orbita hic deviare Theodoricum, & alibi jam patefecimus, & infra prolixius declarabitur. Multò æquiùs autem ille invehitur in Aulicos aſſentatores, qui tum jactabant, nihil unquam ſimoniacè à Papa committi poſſe. *Hac eo tempore om-* L. 2. c. 9.
ni timore Dei & verecundia hominum poſtpoſita in tam frequenti erant uſu, quod Curiales pro majori parte affirmabant talia licitè fieri, cùm Papa, ut dicebant, in talibus peccare non poſſit. Si intra Annatas ſe cohibuiſſet ea doctrina, non temere debuiſſet à Theodorico refelli, cùm Annatis jam locus eſſet in omnibus penè Eccleſiis, ad ipſarum utilitatem Eccleſiarum. At non iis ſe cancellis coërceri ſinebant Scriptores illi, ut liquet ex Theodorici verbis ſequentibus. His
enim ſignificatur, fuiſſe tum Theologos, eruditio- L. 2. c. 32.
ne & pietate præſtantiſſimos, qui incolumi & illibata ſedis Apoſtolicæ & Pontificum reverentia profitebantur, tunc certiſſimè ſimoniacos fore ſummos Pontifices, ſi Beneficia & res ſacras pretio diſtraherent: tantóque gravioris culpæ affines fore, quantò eorum ſupra reliquos Eccleſiæ Antiſtites præſtantia, vitæ innocentiam, & regiminis integritatem deſiderat luculentiorem: ne flagitiis, quibus pœnas irrogare debent, exemplo ſuo authoritatem concilient. *Multi periti in jure propter continuationes ſimoniæ in Romana Curia tempore dicti Bonifacii, publicè arguere atque tenere volebant, quod Papa ſimoniam committere non poſſet, etiam in beneficiis, ſeu rebus Eccleſiaſticis, intercedente pecuniario quæſtu, ſeu pacto. Quod & mihi videbatur ſatis injuſtum; cùm ſaltem incivile ſit, & contra bonos mores, ſi quod dignis gratis dare debet, ob vilem pecuniarium quæſtum concedatur indignis: quodque Papa in omnibus præeſt, à quo cæteri vivendi normam capere debent, ſit tali crimine ſordidatus, perfectò cum alium punire non poſſet, in eo in quo ipſe deliquit: quia, Turpe eſt doctori, cùm culpa redarguit ipſum, &c. Vivente eodem quidam integri Magiſtri in ſacra Theologia, & alii in ſcientiis illuminati, dolentes ita communiter & apertè ſimoniam committi in Curia, determinarunt, licèt ſub magno timore, quod Papa vendendo Eccleſiaſtica beneficia ex pacto intercedente, ſimoniacus eſſet; quia non foret conſtitutus, ut illa venderet, ſed ut dignis gratuitò diſpenſaret.*

Ut in Annatis exagitandis à vero aberravit Theodoricus, ita hallucinari fortaſſis potuerit & in aliis capitibus, quibus immerentibus ſimoniam aſperſerit, atque ita Bonifacii IX. Pontificatum ultra quam fas erat depreſſerit. Potuit & triſtitia temporum ei Pontifici aliquid extorquere, quod aliàs improbaſſet. Extra fines vagarer, ſi in hac quæſtione longior eſſem. Paucis monebo, non abs re à me exploſos eſſe hos Aulæ palpones, & indigitatos tum Theologos, tum Canoniſtas, qui illis adverſati ſint, integra & intacta ſummorum Pontificum jure meritò ſumma reverentia. Hæc verò nos tantò liberius ſcripſimus, quantò jam diutius Pontifices ab hac labe procul ſunt, & nunc Apoſtolico ſolio ſeſſitantem ſuſpicimus Pontificem, digniſſimum ejus ſucceſſorem, cujus primum primus olim ſimoniæ parens ore fulminante damnatus eſt.

CAPUT LXII. *P. 4. l. 3. c. 11.*

De exactionibus pro ſigillo, pro charta, pro Notariis, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Connexio trium Quæſtionum ſequentium, totidem Capitibus extricandarum.

II. Vetiti Notarii tempore Gregorii Magni nequid acciperent. Officium Notarii inter Minores inter Ordines numerabatur, & inter Beneficia, quorum idea functionem decebat eſſe gratuitam.

III. Obtinuit ea prohibitio, etiam tunc cum Notarii in Officia mera rejecti ſunt, etiam ex laïcis cum cooptati ſunt. Nequid pro ſigillo, & pro litteris acciperetur.

IV. Sæculo decimo-quarto Conciliis quibuſdam approbatum eſt, ut tenue quid exigeretur pro Notariis, Sigillo, Charta; cum alias interim quidquam exigi prohiberent.

V. De eodem rurſus. Sejuncta ab Ordinibus quandoque fuit cauſa & ratio Beneficiorum, & pro Beneficiis accipi minus impatienter ſolero.

VI. Serpebant latius exactiones, ſed Concilia illis occurrere non deſtiterunt.

VII. Decreta Concilii Tridentini adverſus exactiones, pro Epiſcopis, pro Notariis, pro Sigillo, pro Charta.

VIII. Statuta in eandem rem Conciliorum Coloniæ, Mediolani, Galliæ; de Notariis, de Cera, de Charta, de Ordinibus & Beneficiis.

IX. In eandem rem reſponſa Congregationis Concilii.

X. De exactione pro Pallio.

XI. Exemplum B. Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis.

I. Reſtant extricandæ & paulò copioſiùs ediſſerendæ quæſtiones paucæ, Capiti ſuperiori ferè implicatæ, & ibi jam delibatæ. Prima earum ſpectat ad Notarios, aliosque Miniſtros inferiores, ad Sigillum & Chartam. Altera in ſimonia verſatur obſequiorum & precum. Tertia ſingulariter ſpectat ad Canonicos, & Beneficiatios alios, qui paternis ſuis hæreditatibus Canonicatum, aliave erigunt & dotant Beneficia, ut iis ipſimet mox inveſtiantur. In his tribus verſabuntur ſequentia hæc Capita tria.

II. Refertur à Gratiano decretum Gregorii Magni, qui vetabat in Ordinationibus, ſive à Notariis, ſive ab aliis inferioribus Miniſtris, nihilo plus
1. q. 2. c. 4. quam ab ipſis Epiſcopis quidquam exigi. *Sicut Epiſcopum non decet manum quam imponit vendere: ita Miniſter vel Notarius non debet in ordinatione ejus vocem ſuam, vel calamum venundare.* Addit autem Pontifex, ſi poſt acceptum pallium, poſt litteras ſuſceptas, ultro quis velit aliquid offerre, voluntariam eam ſuſcipi poſſe oblationem. *Is autem qui ordinatus fuerit, ſi non ex placito, neque exactus, neque petitus, poſt acceptas chartas & pallium aliquid cuilibet ex Clero gratiæ tantummodo cauſa dare voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus. Quia ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non ex ambientis petitione proceſſit.* Intextum eſt & Gregorianis novi Juris Decretalibus hoc Decretum, cui & hæc attexuntur: *Pro ordinatione igitur, vel uſu pallii, ſeu chartis atque paſtellis eum qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus.* Ex his ergo elucet nil dari poſſe pro Ordinibus, pro Pallio, pro Chartis, pro Convivio.
Extra De Simonia. c. 1.

Minimè mirum eſt à Gregorio Magno prohibitum eſſe nequid exigerent Notarii. Erat enim tunc temporis Notariorum Ordo Minorum unus Ordinum, adeoque & ſuo inter Beneficia loco numerabatur. Tam Beneficiarii tunc erant, fuerantque Notarii, quam Lectores. Omnibus peræquè ſuppeditabat Eccleſia, quo veſci, quo indui poſſent, ut Ordinum ſuorum, & munerum functiones gratis obirent, uſque ne loculi quidem cogitatio eorum animos ſubiret. Perſpicuè Gregorius Notarios in Miniſtrorum Eccleſiæ claſſes conjiciebat cum Epiſcopis & Diaconis. *Sicut non debet Epiſcopus, ita nec Miniſter, vel Notarius.* Qui Miniſter hic dicitur, Diaconus eſt, cujus eſt Evangelium decantare inter ſolemnia Miſſarum Ordinationis. Id manifeſtum eſt ex poſterioribus verbis ejuſdem Decreti: *Epiſcopo Pontifex manum imponit, Evangelicam lectionem miniſter legit, confirmationis autem ejus Epiſtolam Notarius ſcribit.* Eam ſimillimum veri eſt cauſam fuiſſe juſtiſſimam, ne ſinerentur Notarii quidquam exigere. Magis certè mirum id etiam à Gregorio IX. prohiberi in Decretalium libris ab eo promulgatis, cùm ejus ævo jam Notarii, nec Ordine, nec Beneficio gauderent amplius ullo.

III. Nec à vero recedit, inter Epiſcopi Miniſtros hoc poſteriori ævo eos collocari ſolitos, & perſuaſiſſimum fuiſſe, jam Epiſcopi cujuſque eſſe, ſuos ipſe ut Miniſtros ſuo ſumptu ſuſtentet, & juſta donet mercede: Epiſcopalis enim Eccleſiæ proventus abundare ſatis ſuperque, ad omnes Epiſcopi & Miniſtrorum ejus, etiam ad quaſlibet cujuſque functionum expenſas. Erat & id Epiſcopalis Officii, ut gratis ſuppeditaret oleum ſacrum, Chriſma, Ceram, Sigillum, litteras dimiſſorias, teſtimoniales, & alias. In Concilio Pariſienſi anno 1212. vetiti ſunt Epiſcopi, pro Sigillo quidquam recipere: *Prohibemus, ne Prælati, vel eorum Miniſtri ratione ſigilli aliquid exigant.* Concilium Oxfordienſe anno 1222. vetuit, nequid extorqueretur pro Chartis proviſionum. *Ne pro inſtitutione, vel miſſione in poſſeſſionem, vel charta ſuper hoc facienda aliquid audeat extorquere; nec ab officiariis ſuis ſuſtineat extorqueri.* In Concilio Andegavenſi anno 1279. inculcatum eſt illud ipſum Gregorii Magni decretum, prohibitumque, nequid acciperetur pro ſigillo & pro litteris, evibrata excommunicationis pœna in Laïcos, Clericoſque minores, niſi morigeri eſſent. *Ne quis de cætero pro litteris ſigillandis quæ conceduntur pro ordinatione Clericorum aliquod pecuniarium commodum, vel quidquam aliud exigat vel recipiat temporale. Transgreſſores ſi laïci, vel in Minoribus conſtituti, &c.* E laïcis ergo tum erant Notarii, & interdicebantur tamen qualicumque exactione pro ſigillo litterarum. Part. 1. c. 13. Can. 1.

IV. Nec diuturna fuit in quibuſdam Eccleſiis hæc lucri abſtinentia. In Conſtitutionibus Synodalibus Eccleſiæ Cantuarienſis anno 1295. definita eſt pecunia & merces ad Sigillum & Chartas omnium litterarum, quanquam id ſpectaret ad Officialem, Juriſdictionis adminiſtrum. Juſſi ſunt Epiſcopi in Cap. 6.
Concilio Ravennate anni 1311. intercedere cupiditati Notariorum, & Sigilli Miniſtrorum, atque definire pecuniam perquam modicam, ad expenſas Chartæ, Scripturæ, Ceræ & Sigilli ſolvendam. *Cum indebitè exactiones à Notariis & Sigilliferis Epiſ-* Can. 32.
coporum taxentur & moderentur in omnibus, præſertim in ordinationibus; ut ultra duos venetos non poſſint accipere pro Scriptura, Charta, Schedula, Cera & Sigillo. Eo continentur & Ordines, & Beneficia. In Concilio Ravennate anni 1317. conſtitutum eſt, Can. 24.
quantum pecuniæ ſolveretur pro Inſtitutione, Inveſtitura, Confirmatione, Collatione & Sigillo cujuſque generis Beneficiorum.

In Concilio Palentino Hiſpaniæ anno 1322. vetiti ſunt prorſus Epiſcopi, & Miniſtri quidquam exigere pro Ordinibus, quanquam ordinatione peracta

admittere poſſent dona ſpontanea pro ſcriptura, charta, cera, dum ne tota quidem ea pecunia ſuperaret quinque marabetinos, quod viliſſimæ pecuniæ genus erat: à pauperibus autem aliquantò minus, aut nihil omnino acciperetur. *Ordinati verò,*
Can. 19. *ſi poſt receptos Ordines pro ſcriptura labore, charta & cera aliquid offerre voluerit, hoc accipi minimè prohibetur, ita tamen quod hæc gratuita oblatio ſummam quinque marabetinorum uſualis monetæ aliquatenus non excedat; à pauperibus autem aut nihil, aut minus recipiant pro prædictis.* Prohibetur mox, ne quid accipiatur pro Litteris dimiſſoriis, ut ab alieno quis poſſit Epiſcopo ordinari. Quoad Beneficia verò omnino vetantur Epiſcopi, qui ea conferunt, ne exigant vel retineant fructuum partem, vel quidvis aliud, quocumque demum obtentu; ſolis Notariis modicum quid accipere permiſſis pro charta & ſigillo. *Jubemus, ne Epiſcopi, vel quivis alius, ad quem Beneficii collatio pertinet, ratione collationis hujuſmodi Beneficii, aut charta, ſeu alio quocumque colore aliquid præſumant per ſe vel per alium exigere, ſeu etiam retinere. Nec Notarius ſeu Scriptor quidquam niſi moderatum exigat pro collationis littera & ſigillo.*

V. Cœpta ſunt ergo Beneficia ab Ordinibus ſegregari, & quod ad Ordines quidem attinet, non remiſit antiquus vigor, nihil ut exprimi poſſet ab Epiſcopi miniſtris, pro charta, ſigillo & ſcriptura; at verò in Beneficiis eum modum obſervari placuit, ut nihil prorſus ad Epiſcopum ipſum rediret, qua demum eumque prætexta cauſa; facta cæteroqui Notariis venia, ut mediocri mercede contenti ſint pro labore, ſigillo, charta. Ita cœpit decretum Gregorii Magni ad ſolas ordinationes circumſcribi, quod Decreto & Decretalibus intextum eſt: quanquam eo Decreto Gregorius indiſcriminatim & Ordines complexus eſſet, & Beneficia, ut quæ tunc omnino non ſejungerentur. Ab hac verò Ordinum à Beneficiis ſegregatione manavit illa licentia exigendi pro Beneficiis.

In Concilio Toletano anni 1347. definitæ ſunt tantùm ſummæ pro Litteris quibuſdam ſolvendæ, quæ ultra æqui metas cœperant efferri. *Quia plerumque in exactione emolumenti ſigilli nonnulli metas*
Can. 4. *rationis excedunt, & tam pro licentia quoad ſtudia litterarum, ſeu qua animarum cura ad tempus committitur, quàm pro littera dimiſſoria, qua cuique ſe ad alias partes transferendi licentia conceditur, quantitates indebita extorquentur: nos eorum inſatiabilem voraginem componere cupientes, ſtatuimus ut pro qualibet prædictarum Litterarum poſſint ſex marabetini, & pro Cancellaria duo denarii, & unus marabetinus pro regeſto, & non amplius recipi ullo modo.*

In Concilio Tarraconenſi anno 1370. prohibitum eſt ad firmam dari, vel locari ſigillum; nullitatis & excommunicationis pœna oſtenſa. *Quia ſe-*
Conſt Conc Tarrac. l. 5 Tit. 4. *cundùm Apoſtolum non ſolùm à malo, ſed ab omni ſpecie mali eſt abſtinendum; & non ſolùm fraudes ſunt vitandæ, ſed etiam via eiſdem pro poſſe præcludenda; ordinamus & ſtatuimus, quod emolumenta proprii ſigilli Epiſcoporum ſeu Prælatorum, non poſſint per quoſcumque ſpecialiter vendi, ſeu etiam arrendari; Et ſi contrarium factum fuerit, arrendatio ſeu venditio ipſo facto nulla exiſtat, & arrendatores, ſeu emptores excommunicationis ſententiam incurrant.*

VI. Tam modicæ verò quandoque definitæ ſunt pecuniæ, ut nihilo ferè minùs dici poſſent hæc gratis dari. Sed non diſſimulabimus etiam non illam diu retentam eſſe mediocritatem, & pecuniis his nonnihil exaggeratis, & iiſdem exactionibus ad Ordines ipſos ampliatis. Concilium Londinenſe anni 1321 graviter expoſtulavit de exactionibus ad ſigillum, & ad chartas Ordinum ac Beneficiorum, præter ſacros Canones, quibus utrumque ex æquo videtur prohiberi. *Nova inſatiabilis ambitio adinve-* Can. 4.
nit, ut Clericis inſtitutis in Eccleſiaſticis Beneficiis, ſeu ipſis collatis eiſdem, vel ad Ordines promotis, pro Litterarum ſuper iis habendarum ſcriptura, labore ac ſigillis fiant multoties exactiones immenſæ, id reprobante Canone ac dicente, Quod ſicut non decet Epiſcopum manus impoſitionem vendere, ita nec miniſtrum, vel Notarium calamum venundare.

In hoc ergo Concilio illud Epiſcopi conſeſſi ſunt Gregorii Decretum tam ad Beneficia, quàm ad Ordines exporrigi, eoque tam Notarios, quàm Epiſcopos exactione qualibet interdici. Sed cùm hujus Concilii Londinenſis ætate jam permitterentur Notarii pauxillulum pecuniæ accipere ad proviſiones, litteras & ſigilla Beneficiorum: ab hoc quoque deſignatum eſt Concilio, quantulum poſſet etiam pro litteris Ordinum exigi. *Nos abuſum abolere volentes, duximus ordinandum quod pro ſcriptura ſingularum litterarum inſtitutionum vel collationum, ultra ſingulos duodecim denarios ſterlingorum: pro litteris verò ſingulis ſacrorum Ordinum vel dimiſſarum ultra ſingulos ſex denarios dicti Clerici per ſe, vel per alios non recipiant ullo modo.* Litteræ ad cauſas juriſdictionis pro modo Beneficialium litterarum diffinitæ ſunt.

Liquet ergo exigi primùm cœpiſſe aliquantolum pecuniæ ex chartis & ſigillis judicialium cauſarum. Tum ad Beneficia ventum eſſe, ac denique ad Ordines. Hinc modò audivimus ad litteras Ordinum, ſive dimiſſorias non exigi niſi dimidiam pecuniam Beneficiorum. Denique permodicæ uſque adeo ſunt hæ ſummæ, ut nihilominus Epiſcopis præſcribatur in hoc Concilio, ſuis ut miniſtris idonea & certa conſtituant ipſi, ſolvantque ſalaria, quo poſſint pro ſigillo nihil prorſus exprimere. *Cæterùm quia Ordinarii ſuis tenentur miniſtris ſti-* Ibidem.
pendia conſtituere, quibus debeant meritò contentari, pro ſigillatione litterarum hujuſmodi nihil omnino exigi volumus, vel perſolvi: ne cujuſvis ſpecie velaminis ſolutio pro ſigillo litterarum hujuſmodi in prædæ quæſtum damnabilem convertatur.

Confidentiùs certè Concilium Baſileenſe ſimoniæ radices altiſſimas evellere ſtuduit. Et tamen cùm vetuiſſet exigi quidvis pro Ordinibus, Beneficiis, ſigillo, chartis: *De cætero nihil penitus ante* Seſſ. 21. c. 1.
vel poſt exigatur ratione litterarum, Bullæ, ſigilli, in Beneficiis officiiſque Eccleſiaſticis quibuſcumque. Mox tamen conceſſit mediocris aliquid mercedis pro labore conſcribendarum chartarum: *Solùm ſcriptoribus abbreviatoribuſque & Regiſtratoribus litterarum ſeu minutarum pro ipſorum labore competenti ſalario ſolvendo.*

Concilium Toletanum anno 1473. Epiſcopos & eorum miniſtros noluit quidquam exigere pro ſigillo & cera in litteris Ordinum. *Nihil levare permittant pro ſigillo & cera, ſed gratis & liberaliter impendant.* Indulto tamen Notariis, ut pro litteris Ordinum & Dimiſſoriis decem marabetinos acciperent, quod jam diximus infimæ genus fuiſſe pecuniæ. *Pro litteris Ordinum & reverendis decem duntaxat marabetinos recipere audeant.* Can 15.

VII. At longè cumulatiſſimæ ſapientiæ decre- Seſſ. 21. c. 1.
tum edidit Concilium Tridentinum, ubi conſtituit, ne quid etiam ultro oblatum pro Ordinibus, pro Tonſura, pro Dimiſſoriis, pro ſigillo acciperent

Epiſcopi, vel eorum miniſtri Officiales. At Notarii pro ſingulis litteris dimiſſoriis vel teſtimonialibus acciperent decimam partem nummi, illis in locis nimirum, ubi non invaluit conſuetudo nihil accipiendi, & ubi ejuſmodi Miniſtri non ſatis idoneo ab Epiſcopis ſalario donarentur. Tunc enim gratuitam operam ſuam præſtare debent Notarii, ut nec poſthac locus ſit ſtatutis ullis contrariis. *Notarii verò in his tantùm locis in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi, pro ſingulis litteris dimiſſoriis aut teſtimonialibus decimam tantùm unius aurei partem accipere poſſint, dummodo eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exercendo. Nec Epiſcopis ex Notarii commodis aliquod emolumentum ex eiſdem Ordinum collationibus directè vel indirectè provenire poſſit. Tunc enim gratis operam ſuam eos præſtare teneri omnino decernit, contrarias taxas ac ſtatuta & conſuetudines etiam immemorabiles quorumcumque locorum, quæ potius abuſus & corruptelæ ſimoniacæ pravitati faventes nuncupari poſſunt, penitus caſſando & interdicendo.*

Nihil poterat ſtatui antiquiſſimæ magis conſentaneum diſciplinæ, & ad noſtrorum tamen temporum patientiam accommodatius. Abundè enim teſtantur Tridentini Patres, nihil præſtabilius, nihil optatius fore, quàm ut Notarii Epiſcoporum nihil omnino acciperent pro litteris Ordinum, adde & Beneficiorum, ſi horum temporum mores id ferre poſſent, & ab Epiſcopo honeſta ſi eis merces eſſet conſtituta. Ubi res non ita habet, tam modicam pecuniam exigi ſinunt, ut pro nihilo putari poſſit; ſed & tum vetatur, ne in ejus aliquam partem cum miniſtris ſuis veniat Epiſcopus. Qua quidem in re magnum interponitur hîc diſcrimen Epiſcopos inter & miniſtros, quanquam illos Gregorius una & communi lege devinxiſſet nihil accipiendi. Ratio diſcriminis in promptu eſt, inde ſcilicet petita, quòd Tridentini Concilii tempore, & diu antè Notarii jam nec Clericis, nec Beneficiariis accenſerentur. Ideo & ſalaria iis plerumque adſignabantur, eratque optatiſſimum, ut ſemper adſignarentur. Epiſcopus ergo ipſe quidem à Tridentino legibus conſtringitur auſteriſſimæ diſciplinæ, quæ nec primævæ Eccleſiarum ſanctimoniæ diſſentiat, nihil ut accipere poſſit, ſive pro Ordinibus, ſive pro ſigillo & litteris, ac ne voluntarias quidem oblationes. Notarii olim Clerici erant & Beneficiarii, Beneficii ſive Eccleſiæ ſtipendiis ſuſtentati, ut facillimè poſſent nihil exigere. At cùm inter miniſtros nunc cenſeantur, ſuis illos reditibus Epiſcopi alere abnuerunt, quòd non Epiſcopi, ſed communis Cleri menſæ olim participes eſſent. Itaque ad eorum ſuſtentationem attributæ ſunt illæ ſive fidelium, ſive Clericorum oblatiunculæ, ſive pecuniæ, quas ex litteris colligunt.

Non meminit quidem hîc Tridentinum collationis Beneficiorum; ſed non obſcurè tamen inſinuavit, quàm & hic abhorrere debeat Epiſcopus ab avaritiæ ſuſpicione: *Quoniam ab Eccleſiaſtico ordine omnis avaritiæ ſuſpicio abeſſe debet*: ſi ne ſpontanea quidem dona ex ordinationibus fas eſt admittere: quàm & in collationibus Beneficiorum exigere nihil poſſit, quorum tanta eſt cum Ordinibus conjunctio: quàm gratuitum ex æquo in omnibus debeat eſſe ſigillum: quàm in optatis ſit, non ad Ordines tantùm, ſed & ad Beneficia Notarios tam copioſis ab Epiſcopo donari ſalariis, nihil ut uſquam exigant; quàm denique ut in Ordinibus, ita & in Beneficiis ſtudioſè explorentur cauſæ, vel occaſiones omnes abrogandi conſuetudines qualeſcumque quidvis exigendi. Cùm verò alibi Tridentinum faces admovit Epiſcopis, ut quàm diligentiſſimè expungi curarent & oblitterari conſuetudines & exactiones Capitulorum omnes in novos Beneficiarios, ſi eæ privatorum commodis augendis, non Eccleſiis reparandis cederent: nonne tum Concilium Epiſcopos ſubmonuit, exemplo ut ipſi ſuo Capitula animarent, abſtinerentque à quavis exactione in Beneficiis conferendis? Si exigit enim Epiſcopus ab iis quos inſtituit, aut quibus confert: ecqui poterit Capitula deterrere, ne quid à Canonicis exigant, aliiſve Beneficiariis, quos admittunt? Hoc enim capite Tridentini Concilii, non Epiſcopi tantùm, ſed & Capitula, & conferre dicuntur, & inſtituere. Seſſ. 24. c. 14.

Cæterùm ſi per Tridentinos Patres jam Notariis licet aliquid exigere moderati ſalarii, non innovato eo uſo, ſed confirmato, ut qui pridem pervulgatiſſimus fuiſſet: non erit, ut opinor, jam quod ſtupeamus, ſi miniſtri Curiæ Romanæ, quos capite ſuperiori exagitabat Ivo Carnutenſis, aliquid etiam exigebant, *cùm nec calamus, nec charta gratis, ut aiunt, non habeatur.* Tantò æquius id illis condonandum erat, quòd etſi poſſit ſingulis Eccleſiis ea lex indici, ſuos ut miniſtros tam copioſè munerentur, ut officio jam ſuo fungi gratis poſſint: non æquè poſſit compelli Eccleſia Romana miniſtros habere & idoneis ſtipendiis alere, qui reliquarum omnium Eccleſiarum utilitatibus gratuitas præſtent operas. Percupiebat Ivo & Baronius rem ita fieri, ut vel leviſſimæ ſuſpiciunculæ cupiditatis, & inanes calumniandi prætextus amputarentur. Illud ipſum & Tridentini Patres ſanciri avebant ſingulis in Diœceſibus. Sed bene multa ſunt, quæ optari magis poſſint, quàm vel ſperari, vel præcipi, ut vel hoc Tridentinorum Patrum exemplo elucet, penes quos ſumma erat præcipiendi, quod optarent, poteſtas, ſed & ſumma erat non præfeſtinè præcipiendi ſapientia.

VIII. Jam inde ab anno 1536. ſtatuerat Concilium Colonienſe nihil exigi pro Ordinibus & ſigillo, à Notario verò exigi *unum* non amplius *album* pro ſingulis litteris. Par. 5. c. 28. At poſt Concilium Tridentinum, in Mediolanenſi Concilio I. præceptum eſt Epiſcopis, ſummulas pecuniæ ut definirent, *taxas* vocant, ad Notariorum & cæterorum miniſtrorum in litibus mercedes: quoad litteras Ordinum & dimiſſorias, parere placuit Tridentinis Decretis; ad alia verò omnia, quæ merè ſpiritalia ſunt, vetitum eſt ne quid Notarii acciperent, niſi præfiniſſet Epiſcopus, quanquam nullo ejus ſalario gauderent. *In aliis quæ merè ſpirituales ſunt, etiamſi nullum ſtipendium eis conſtitutum ſit, nihil omnino accipiant præter ſcripturæ mercedem ab Ordinario ſtatuendam.* Cap. 12. In B. Caroli Concilio eodem Provinciali I. vetitum eſt, ne Notariis, aliiſve Epiſcopi miniſtris ultra duos aureos pro Beneficii chartis daretur. *Notariis, Scriptoribus, aliiſque Epiſcopi miniſtris pro omnium operâ, ſumptu ac labore in conficiendis litteris, quibus Beneficii collatio, confirmatio, inſtitutio, proviſio continetur, non plus duobus aureis ad ſummum perſolvatur.* Act. Eccl. Mediol. pag. 24.]

In Concilio Mediolanenſi III. promulgatum eſt ſuperius Concilii Tridentini Decretum, cum hoc novo elucidamento, ne Notarius ultra decimam aurei partem acciperet, pro littera etiam teſtimoniali plurium ſemel Ordinum, peræquè ac ſi unius Ordinis ſuſcepti teſtimonium eſſet. Cap. 18. In Concilio IV. Mediolanenſi vetitum eſt quidquam exigi pro

ſigillo, fruſtra enim fore adverſarias quaſcumque conſuetudines, ſive Canonicas Conſtitutiones Conciliorum, ad Beneficiorum proviſiones. [Par. 2. c. 9] *Ne ſigilli quidem nomine exigi accipive ab ullo quidquam liceat, omni prorſus ſi quæ huic decreto repugnet, conſuetudine & ſuperiorum Conciliorum decreto antiquato, abrogato.* Quoad Notarios præſcribet Epiſcopus eorum operæ mercedem, ut tamen tota pecuniæ ſumma ne aureum nummum ſuperet unum. *Ita tamen ut pro omni Beneficii collati ſcriptura à ſe confecta, aliove quovis nomine vel prætextu, plus aureo nummo ad ſummum ne capiat.* [Gruſſano. L. 8. c. 30.] Affirmat Scriptor vitæ B. Caroli, eo decreto reſtitutam in integrum fuiſſe antiquiſſimæ inter Beneficiarios puritatis & ſanctimoniæ diſciplinam.

Concilium Colonienſe anni 1570. fidentiſſimè pronunciavit, quæ Sigilli obtentu exigebantur pro Diſpenſationibus, Collationibus, Proviſionibus quibuſcunque, ea nullo ſatis legitimo niti fundamento; vitioſam eam fuiſſe ab exordio jam ipſo ſuo & adulterinam conſuetudinem, ideoque longiſſimè eliminandam. [Tit. De Sigill. c. 1. 2.] *Occaſione Sigilli varia jura ſolent exigi. Statuit Provincialis Synodus omnia illa jura, tanquam non ſatis probata conſuetudine introducta, planè remittenda & relinquenda eſſe, & nihil inde accipi poſſe.* Omnium Miniſtrorum, qui Litteris & Sigillo operam navant, verum hæc Synodus ſalaria ſimul omnia ultra nummum aureum unum excreſcere, quanticumque ſint Beneficii reditus. *Nunquam vero ne in maximus accipere poſſint ultra coronatum.* In Concilio Burdigalenſi anno 1581. prohibiti ſunt Epiſcopi Sigillum locare, Clerico nempe pio & experto concredendum. [Tit. De Iuriſdict. n. 8.] *Non liceat Epiſcopis Sigillum ſuum ad certum pretium locare, ſed illud probo viro, nec indocto, tamen Eccleſiaſtico committant.*

[Tit. De Simon. n. 8.] In Concilio Remenſi anni 1583. ſimoniaci pronunciati ſunt Epiſcopi, qui ad litteras Ordinum & Sigillum quidvis acciperent: ne permiſſo quidem Notario ultra decimam aurei partem exigere. Quod [Can. 14 22] idem ſtatutum fuit in Concilio Burdigalenſi ejuſdem anni. At quoad Beneficia prohibitum eſt, ultra duos aureos accipi ad litteras, ad Sigillum, & ad Notariorum operas. *Prohibemus, ne pro litteris collationum & inſtitutionum cujuſcumque Beneficii, tam Scribæ, quam Sigilli nomine aliquid præter duos aureos accipere liceat.* [Cap. 5.] Concilium denique Toloſanum anno 1590. vetuit, ne Collatores & Præſentatores Beneficiorum, eorumve familiares ac Miniſtri, quidvis acciperent, ne gratuita quidem munuſcula. *Nec ſponte quidem oblatum accipiant.* Notarii, & Cancellarii Epiſcoporum, ne plus uno nummo accipiant, pro opera ſua, Sigillo, cera, aliiſve expenſis. *Poſſit tamen Notarius aut Cancellarius Epiſcopi in ſingulas collationes accipere mercedem ſuo labori congruam, quæ Sigillo, cera & cæteris computatis aureum unum non excedat.* Et ne id quidem accipiant, niſi ubi nullis Epiſcopi ſalariis juvantur; utque nihil inde emolumenti decerpant, ſibique ſumant Epiſcopi. *Dum tamen nullum ei pro officio exercendo ſalarium conſtitutum ſit, nihilque inde emolumenti Collatores directè vel indirectè accipiant.* [Seſſ. 21 c. 1.] Planum eſt cum Canonem ad normam Tridentini decreti ſupra poſiti concinnatum fuiſſe. At hoc Canone ad Collationes rapitur Beneficiorum, quod Tridentinum de Ordinum Collatione decreverat. Ex quo facilè rurſus intelligas, eam fuiſſe Tridentinorum Patrum mentem ac ſententiam, quam ſupra explanavimus.

In Comitiis Cleri Gallicani anno 1655. admoniti ſunt Præſules, *Libellos Provinciarum ſupplices nonnullarum, querelis amarioribus refertos eſſe, de Epiſcopis, vel eorum Miniſtris, Sigilli, & litterarum obtentu exactiones moleſtiſſimas indicentibus; non poſſe quantalibet conſuetudinis diuturnitate quemquam ei uſui patrocinari, quem conceptis verbis proſcripſiſſent Concilia antiqua, & nova, præ cæteris vero Calchedonenſe, Tridentinum, & Complura Galliæ Provincialia: Pontifices item Gregorius I. & VII. & Alexander III. cui doctrinæ B. Thomas aſſenſus eſſet, omneſque ſecundùm illum Theologi ſubſcripſiſſent; hic concinere Edictum Bleſenſe, ita conſtanter diffinire Theologos, ita Judices pronunciare; atque adeo plurimum omnium intereſſe, ut tam ſancta leges primævæ reddantur authoritati.* Hæc ad ſacri Conventus Præſules perorata ſunt, à quibus *incunctanter ſtatutum eſt, ut ad omnes perſcriberetur Epiſcopos, ne ſinant à ſuis quidquam exigi Miniſtris ad litteras Ordinum, & alia Sigilli jura, niſi conſentaneè decretis Concilii Tridentini, & ſtatutis Cleri Gallicani.*

IX. Multa depromſit Fagnanus reſponſa Congregationis Concilii, aut Pontificum ipſorum, de hac eadem re, ex quibus pauca hæc excerpam. Reſponſum eſt ergo à Congregatione, verè ſimoniacos habendos eſſe Notarios, vel Amanuenſes, qui ad litteras dimiſſorias ultra unum nummum acciperent. [In I. 5. Decret. Part 1. pag 147. 200. 201] Pro litteris, ſigillo, cera, & omnibus denique expenſis proviſionis Beneficiorum, à Notariis accipi non poſſe ſupra unum aureum. Idque ea cautione, ut his Notariis, vel Cancellariis non alia ſuppeditarentur ſalaria, & hujus quæſtus ne particeps quoquo modo fieret Epiſcopus. A Gregorio XIII. declaratum eſt, nihil ab Epiſcopo accipi poſſe pro Sigillo, nec ad Beneficii chartas ultra unum aureum emungi poſſe, ſive ad Notarii mercedem, ſive ad impendia quævis alia. Ejuſdem authoritate & mandato Pontificis, percontantibus Luſitanis reſponſum eſt, nihil exigi poſſe pro diſpenſationibus conjugiorum, convenienter Tridentino; itemque pro Reſcriptis omnibus, nec à Notariis ultra quartam aurei partem accipi poſſe. Denique & à Congregatione negotiis Epiſcoporum præpoſita, & à Clemente VIII. definitum eſt, ab Epiſcopis non poſſe locari Cancellariatum. [Seſſ. 24. c. 5.]

X. Pauca reſtant de Pallio Archiepiſcoporum, carptim ſupra jam delibata. Antiquo uſu Romam proficiſcebantur Epiſcopi, illud accepturi, nec ſolis quandoque itineris expenſis fatigabantur. Angliæ & Daniæ Rex Canutus anno 1027. Romam ipſe profectus, fidentiſſimè conqueſtus eſt de expenſis graviſſimis, quibus exhauriebantur ſuorum Regnorum Epiſcopi pro Pallio impetrando. Satisfecit cui humaniſſimè Pontifex ejus votis, ut Rex ipſemet teſtificabatur. *Conqueſtus ſum coram domino Papa & mihi valde diſplicere dixi, quod mei Archiepiſcopi in tantum angariabantur immenſitate pecuniarum, quæ ab eis expetebantur, dum pro Pallio accipiendo ſecundùm morem expeterent Apoſtolicam ſedem, decretumque eſt, ne id deinceps fiat. Cuncta enim quæ à Domino Papa & ab Imperatore pro mea gentis utilitate poſtulabam, libenter annuerunt, & conceſſa etiam ſacramento firmaverunt.* [Baron an. 1027. n. 4] Hinc augurari fas eſt immoderatas eas exactiones, Miniſtris potius plerumque imputandas eſſe, quam Prælatis, qui ſtatim commoniti, rem emendent.

Simillimum tamen veri eſt, meritiſſimo reprehenſas exactiones iſtiuſmodi pleraſque non alio ex capite manaſſe, quam ſpontaneorum donorum, quibus Prælati Pontificem colebant, & Miniſtros etiam ejus ſtudebant demereri. Ea vis eſt & natura

hujuſmodi conſuetudinum, quæ primùm liberæ & arbitrariæ, longiſſimo uſu ipſæ ſibi cudunt neſcio quæ vincula neceſſitatis. Ipſa enim conſuetudo ſua ſponte in legem convaleſcit, ut jam non poſſint ſine perturbatione & offenſione animorum aliqua præteriri conſuetudines, laudabiles illæ quidem, ſed ab ortu tamen ſuo arbitrariæ. Inde eſt quod antiqua Concilia non pauca, quibus acceſſit tandem & Tridentinum, vetuere nequid etiam gratis oblatum acciperetur in Ordinationibus. Vix enim fieri poteſt, quin in Legis & Juris authoritatem evadat, quod longiſſimo & latiſſimè fuſo uſu præſcriptum eſt. Cantuarienſi Archiepiſcopatu ſublimatus beatus Anſelmus Romanum iter ſtatuit ipſemet emetiri, Intercesſere Regni factiones. Pallium ei à Pontifice tranſmiſſum eſt. Dono Pontificem remuneratus eſt Anſelmus, quod non temerè conjicimus maximum fuiſſe, cùm à tam opulento Archiepiſcopo proficiſceretur, quanquam pretium ipſi maximè faceret modeſtia Præſulis, tenuitatem ſui doni his verbis excuſantis: *In munuſculo noſtro magnitudo* [illegible]*ſtra rogo non ſolam penſet quantitatem, ſed & bonam qua miſſum eſt voluntatem.* (L. 3. Ep. 37.) Prælati quibus ea remittebatur neceſſitas Romanæ profectionis, & impenſarum ad id neceſſariarum, non illubentes Pontifici offerebant, quo pietatem ſuam, & grati animi memoriam teſtificarentur. Hæ verò grati & memoris animi ſignificationes omnes unà contextæ, conſuetudinem, & ex conſuetudine obligationem contexuere. Quæ enim dicuntur laudabiles Conſuetudines, & quæ impræſentiarum vim legis obtinent, quandiu nondum eam legum maturitatem aſſecutæ erant, meræ erant & liberæ conſuetudines. Cùm Alexander III. Archiepiſcopum Strigonienſem & Primatem Hungariæ, per litteras eo ſcrupulo, & religione paulò moroſiore levavit, veritum ne quo ſimoniæ nævo inquinatus eſſet ex dono equi, quo Legatum muneratus fuerat, cùm ab eo Pallium Romà allatum accepiſſet: hinc perſpicuè declaratum eſt, nihil tum expreſſum fuiſſe pecuniæ, aut doni pro Pallio Archiepiſcoporum. (Extra. De Simon. c. 18. Seſſ. 21.) Contra autem nec Concilium Baſileenſe, nec Pragmatica Caroli VII. Galliæ Regis Sanctio, in eas pro Pallio exactiones efferbuiſſent, ſi ut olim, ita & tunc temporis voluntariæ fuiſſent eæ oblationes. Interior ergo longo uſu, & diuturna [illegible]tudine adjecta illis erat ea vis & ſpecies legum, conſuetudini innixarum.

XI. Finem faciet huic Capiti exemplum beati Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis. Cancellarium ille ſuum juramento conſtrinxit, in ſuo obeundo munere nihil unquam accepturum, quantumlibet gratis offerretur. *Ut ſimoniam à domo ſua penitus amoveret, inſtituens Arnulphum Cancellarium, eum juramento aſtrinxit, quod nec cum pactione, nec ſine pactione, uſque ad manipulum pro officio Cancellariæ adminiſtrando acciperet.* Hæc de eo Petrus Cantor. (De verbo abrev. c. 338. L. 4. c. 3.)

CAPUT LXIII. *P. 4. l. 3. c. 12.*

De Simonia quæ fit muneribus à lingua, & ab obſequio poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Luculentiſſimè probat Petrus Damiani, precibus, obſequiis, & expenſis in Aula, & in Beneficiorum aucupio factis, emi Beneficia, & ſimoniacè comparari.

II. De eodem. Cur tam vehementer bacchatus ſit Petrus Damiani in eos, qui ad Epiſcopales aſſurgunt Cathedras, obſequiis Principi exhibitis.

III. Principes, penes quos jus nunc eſt ad Epiſcopatus nominandi, poſſunt non ſpectare, niſi vera merita & virtutes. Ejus rei exemplo vult eſſe Henricum II. Angliæ Regem Petrus Bleſenſis.

IV. Decreta Pontificum & Conciliorum, quibus convincit ſimoniacos eſſe, qui cumque Epiſcopatus, & alia quævis Beneficia largiuntur, vel adipiſcuntur, obſequiis, precibus, adulationibus. Quo lecto, quæ illicitæ preces in Beneficiorum diſpenſatione.

V. Rurſum Decreta Conciliorum, Baſileenſis potiſſimum. Quæ preces Regum non diſplicuerint authoribus Pragmaticæ Sanctionis.

VI. Contexuntur alia denuo Concilia, Mediolanenſia potiſſimum ſancti Caroli, adverſus ſimoniacas Beneficiorum impetrationes, per obſequia, per preces.

VII. Decretum Innocentii III. quo non reſpuuntur preces devoti cujuſpiam ad impetrandum Beneficium, quod collatà eo ipſe ſua familiæ fundavit, dotavitque.

I. CONſtantiſſimam Gregorii Magni doctrinam, de triplici ſimonia, ſimulata quidem illa & perſonata, ſed tamò formidoloſiore, non potuimus non hic etiam pertractare, cùm eam ad hanc ætatem noſtram Patres & Concilia illibatam transfuderint. Luculentiſſimè Petrus Damiani tres iſtas ſejunxit lubricæ ſimoniæ ſpecies in Epiſtola ad Epiſcopos Cardinales. Prima manu & muneribus incurritur, *munus à manu.* Altera laudibus & aſſentationibus, *munus à lingua.* Tertia denique obſequiis privatæ cupiditati ſervientibus, *munus ab obſequio.* Atqui non dubitat Petrus Damiani, ingens Eccleſiæ poſtrema hac ætate lumen, ſingulari Numinis providentia accenſum ad denudandam, exagitandam, & debellandam ſimoniam tum maximè graſſantem: Non dubitat, inquam, Petrus, quin fœdiſſima ſit illa ſimonia, qua incitari. Aulam frequentant, Magnatibus adulantur, ſua ipſis obſequia devovent, Beneficia ſpe devorant, his eblandiendis tes, vigilias, curas omnes conferunt ſuas. *Siquidem munus à manu pecunia, munus ab obſequio obedientia ſubjectionis, munus à lingua favor adulationis. Et cum ab unoquoque horum manus excutiendas Propheta denunciet, omnibus his manus implicaſſe dignoſcitur, qui nanciſcendæ dignitatis ambitu poteſtatum ſublimium caſtra ſectatur.* (L. 1. Ep. 16) Quos hi in Aula ſumptus faciunt, aucupandi ergo Beneficii, pecunia non immerito illa videbitur ad emptionem numerata: *Nam dum in vehiculis acquirendis, diverſorumque ſumptuum apparatibus non modica ſumma profunditur, hic proculdubio datæ pecuniæ obnoxius invenitur.* Nec ambigi poteſt quin Principi, cujus eſt conferre Beneficia, quidquid illud eſt obſequiorum, laudum, adulationum propenſius, effuſiuſque impendatur: *Quin etiam nulli dubium, quin ei & obſequium præbeat, cui factus aſſecla, ſub tanto laboris & itineris faſce deſudat. Poſtremò dum domino ſuo blandiri ejuſque voluntati congruere per omnia nititur, ſæpè ipſi quibuſdam adulationis favoribus aſſentatur.* Si ſingulæ hæ ſejunctim machinationes ad impetranda Beneficia, ſimoniacam redoleant pravitatem, quid univerſæ? Atqui quos hic laceſſimus, eos certiſſimum eſt triplici hoc machinatum genere ad Beneficia expugnanda graſſari. *Porro quiſquis in dandis accipiendiſve dignitatibus Eccleſiaſticis una duntaxat earum quæ prædicta ſunt, peſte corripitur, ſimoniacæ hæreſeos teneri crimine judicatur. Quam ergo ſui afferent excuſationem, qui licèt verbis non contraxerint venalis pacta commercii, operatione tamen non uno, ſed omnibus his probantur laqueis irretiti?* Si ambitioſi verò hi aucupes, nulla ſe ſimoniæ macula ſperant inquinatus, quòd nec promiſerint, nec numeraverint pecuniam ei ipſi, à quo Beneficium expreſſere; percunctatur illos Petrus Damiani, ſi pro vaſculo aureo comparando tantundem

ſigillo, fruſtra enim fore adverſarias quaſcumque conſuetudines, ſive Canonicas Conſtitutiones Conciliorum, ad Beneficiorum proviſiones. *Ne ſigilli quidem nomine exigi accipive ab ullo quidquam liceat, omni prorſus ſi qua huic decreto repugnet, conſuetudine & ſuperiorum Conciliorum decreto antiquato, abrogato.* (Par. 2. c. 9) Quoad Notarios præſcribet Epiſcupus eorum operæ mercedem, ut tamen tota pecuniæ ſumma ne aureum nummum ſuperet unum. *Ita tamen ut pro omni Beneficii collati ſcriptura à ſe confecta, aliove quovis nomine vel prætextu, plus aureo nummo ad ſummum ne capiat.* Affirmat Scriptor vitæ B. Caroli, (Gloſſano. L. 3. c. 30.) eo decreto reſtitutam in integrum fuiſſe antiquiſſimæ inter Beneficiarios puritatis & ſanctimoniæ diſciplinam.

Concilium Colonienſe anni 1570. fidentiſſimè pronunciavit, quæ Sigilli obtentu exigebantur pro Diſpenſationibus, Collationibus, Proviſionibus quibuſcumque, ea nullo ſatis legitimo niti fundamento; vitioſam eam fuiſſe ab exordio jam ipſo ſuo & adulterinam conſuetudinem, ideoque longiſſimè eliminandam. *Occaſione Sigilli varia jura ſolent exigi. Statuit Provincialis Synodus omnia illa jura, tanquam non ſatis probata conſuetudine introducta, planè remittenda & relinquenda eſſe, & nihil inde accipi poſſe.* (Tit. De Sigill. c. 1. 2.) Omnium Miniſtrorum, qui Litteris & Sigillo operam navant, vetuit hæc Synodus ſalaria ſimul omnia ultra nummum aureum unum excreſcere, quantiecumque ſint Beneficii reditus. *Nunquam vero ne in maximis accipere poſſint ultra coronatum.* In Concilio Burdigalenſi anno 1581. prohibiti ſunt Epiſcopi Sigillum locare, Clerico nempe probo & experto concredendum. *Non liceat Epiſcopis Sigillum ſuum ad certum pretium locare, ſed illud probo viro, nec indocto, tamen Eccleſiaſtico committant.* (Tit. De Iuriſdict. n. 8.)

In Concilio Remenſi anni 1583. ſimoniaci pronunciati ſunt Epiſcopi, qui ad litteras Ordinum & Sigillum quidvis acciperent: ne permiſſo quidem Notario ultra decimam aurei partem exigere. (Tit. De Simon. n. 8.) Quod idem ſtatutum fuit in Concilio Burdigalenſi ejuſdem anni. (Can. 24 22) At quoad Beneficia prohibitum eſt, ultra duos aureos accipi ad litteras, ad Sigillum, & ad Notariorum operas. *Prohibemus, ne pro litteris collationum & inſtitutionum cujuſcumque Beneficii, tam Scriba, quam Sigilli nomine aliquid præter duos aureos accipere liceat.* Concilium denique Toloſanum anno 1590. vetuit, ne Collatores & Præſentatores Beneficiorum, eorumve familiares ac Miniſtri, quidvis acciperent, ne gratuita quidem munuſcula. (Cap 5.) *Nec ſponte quidem oblatum accipiant.* Notarii, & Cancellarii Epiſcoporum, ne plus uno nummo accipiant, pro opera ſua, Sigillo, cera, aliiſve expenſis. *Poſſit tamen Notarius aut Cancellarius Epiſcopi in ſingulas collationes accipere mercedem ſuo labori congruam, quæ Sigillo, cera & cæteris computatis aureum unum non excedat.* Et ne id quidem accipiant, niſi ubi nullis Epiſcopi ſalariis juvantur; utque nihil inde emolumenti decerpant, ſibique ſumant Epiſcopi. *Dum tamen nullum ei pro officio exercendo ſalarium conſtitutum ſit, nihilque inde emolumenti Collatores directè vel indirectè accipiant.* (Seß. 21 c. 1.) Planum eſt eum Canonem ad normam Tridentini decreti ſupra poſiti concinnatum fuiſſe. At hoc Canone ad Collationes rapitur Beneficiorum, quod Tridentinum de Ordinum Collatione decreverat. Ex quo facilè rurſus intelligas, eam fuiſſe Tridentinorum Patrum mentem ac ſententiam, quam ſupra explanavimus.

In Comitiis Cleri Gallicani anno 1655. admoniti ſunt Præſules, *Libellos Provinciarum ſupplices nonnullarum, querelis amarioribus refertos eſſe, de Epiſcopis, vel eorum Miniſtris, Sigilli, & litterarum obtentu exactiones moleſtiſſimas indicentibus; non poſſe quantalibet conſuetudinis diuturnitate quemquam ei uſui patrocinari, quem conceptis verbis proſcripſiſſent Concilia antiqua, & nova, præ cæteris vero Calchedonenſe, Tridentinum, & Complura Galliæ Provincialia: Pontifices item Gregorius I. & VII. & Alexander III. cui doctrinæ B. Thomas aſſenſus eſſet, omneſque ſecundum illum Theologi ſubſcripſiſſent; his concinere Edictum Bleſenſe, ita conſtanter diffinire Theologos, ita Judices pronunciare; atque adeo plurimum omnium intereſſe, ut tam ſancta leges primævæ reddantur authoritati.* Hæc ad ſacri Conventus Præſules perorata ſunt, à quibus *unanimiter ſtatutum eſt, ut ad omnes perſcriberetur Epiſcopos, ne ſinant à ſuis quidquam exigi Miniſtris ad litteras Ordinum, & alia Sigilli jura, niſi conſentaneè decretis Concilii Tridentini, & ſtatutis Cleri Gallicani.*

IX. Multa depromſit Fagnanus reſponſa Congregationis Concilii, aut Pontificum ipſorum, de hac eadem re, ex quibus pauca hæc excerpam. Reſponſum eſt ergo à Congregatione, verè ſimoniacos habendos eſſe Notarios, vel Amanuenſes, qui ad litteras dimiſſorias ultra unum nummum acciperent. (In l. 5. Decret. Part. 1. pag 147. 200. 205.) Pro litteris, ſigillo, cera, & omnibus denique expenſis proviſionis Beneficiorum, à Notariis accipi non poſſe ſupra unum aureum. Idque ea cautione, ut his Notariis, vel Cancellariis non alia ſuppeditarentur ſalaria, & hujus quæſtus ne particeps quoquo modo fieret Epiſcopus. A Gregorio XIII. declaratum eſt, nihil ab Epiſcopo accipi poſſe pro Sigillo, nec ad Beneficii chartas ultra unum aureum emungi poſſe, ſive ad Notarii mercedem, ſive ad impendia quævis alia. Ejuſdem authoritate & mandato Pontificis, percontantibus Luſitanis reſponſum eſt, nihil exigi poſſe pro diſpenſationibus conjugiorum, convenienter Tridentino; itemque pro Reſcriptis omnibus, nec à Notariis ultra quartam aurei partem accipi poſſe. Denique & à Congregatione negotiis Epiſcoporum præpoſita, & à Clemente VIII. definitum eſt, ab Epiſcopis non poſſe locari Cancellariatum. (Seß. 24. c. 5.)

X. Pauca reſtant de Pallio Archiepiſcoporum, carptim ſupra jam delibata. Aut quo uſu Romam proficiſcebantur Epiſcopi, illud accepturi, nec ſolis quandoque itineris expenſis fatigabantur. Angliæ & Daniæ Rex Canutus anno 1027. Romam ipſe profectus, fidentiſſimè conqueſtus eſt de expenſis graviſſimis, quibus exhauriebantur ſuorum Regnorum Epiſcopi pro Pallio impetrando. Satisfecit cui lautiſſimè Pontifex ejus votis, ut Rex ipſemet teſtificabatur. *Conqueſtus ſum coram domino Papa & mihi valde diſplicere dixi, quod mei Archiepiſcopi in tantum angariabantur immenſitate pecuniarum, quæ ab eis expetebantur, dum pro Pallio accipiendo ſecundum morem expeterent Apoſtolicam ſedem, decretumque eſt, ne id deinceps fiat. Cuncta enim quæ à Domino Papa & ab Imperatore pro mea gentis utilitate poſtulabam, libenter annuerunt, & conceſſa etiam ſacramento firmaverunt.* (Baron ann. 1027. n. 4) Hinc augurari fas eſt immoderatas eas exactiones, Miniſtris potius plerumque imputandas eſſe, quam Prælatis, qui ſtatim commoniti, rem emendent.

Simillimum tamen veri eſt, meritiſſimo reprehenſas exactiones iſtiuſmodi pleraſque non alio ex capite manaſſe, quam ſpontaneorum donorum, quibus Prælati Pontificem colebant, & Miniſtros etiam ejus ſtudebant demereri. Ea vis eſt & natura

hujuſmodi conſuetudinum, quæ primùm liberæ & arbitrariæ, longiſſimo uſu ipſæ ſibi cudunt neſcio quæ vincula neceſſitatis. Ipſa enim conſuetudo ſua ſponte in legem convaleſcit, ut jam non poſſint ſine perturbatione & offenſione animorum aliqua præteriri conſuetudines, laudabiles illæ quidem, ſed ab ortu tamen ſuo arbitrariæ. Inde eſt quod antiqua Concilia non pauca, quibus acceſſit tandem & Tridentinum, vetuere nequid etiam gratia oblatum acciperetur in Ordinationibus. Vix enim fieri poteſt, quin in Legis & Juris authoritatem evadat, quod longiſſimo & latiſſimè fuſo uſu præſcriptum eſt. Cantuarienſi Archiepiſcopatu ſublimatus beatus Anſelmus Romanum iter ſtatuit ipſemet emetiri. Interceſſere Regni factiones: Pallium ei à Pontifice tranſmiſſum eſt. Dono Pontificem remuneratus eſt Anſelmus, quod non temerè conjicimus maximum fuiſſe, cùm à tam opulento Archiepiſcopo proficiſceretur, quanquam pretium ipſi maximè faceret modeſtia Præſulis, tenuitatem ſui doni his verbis excuſantis: *In munuſculo noſtro magnitudo* [illegible] *rogo non ſolam penſet quantitatem, ſed & bonam qua miſſum eſt voluntatem.* Prælati quibus ea remittebatur neceſſitas Romanæ profectionis, & impenſarum ad id neceſſariarum, non illubentes Pontifici offerebant, quo pietatem ſuam, & grati animi memoriam teſtificarentur. Hæ verò grati & memoris animi ſignificationes omnes unà contextæ, conſuetudinem, & ex conſuetudine obligationem contexuere. Quæ enim dicuntur laudabiles Conſuetudines, & quæ impræſentiarum vim legis obtinent, quandiu nondum eam legum maturitatem aſſecutæ erant, meræ erant & liberæ conſuetudines. Cùm Alexander III. Archiepiſcopum Strigonienſem & Primatem Hungariæ, per litteras eo ſcrupulo, & religione paulò moroſiore levavit, veritum ne quo ſimoniæ nævo inquinatus eſſet ex dono equi, quo Legatum muneratus fuerat, cùm ab eo Pallium Roma allatum accepiſſet: hinc perſpicuè declaratum eſt, nihil tum expreſſum fuiſſe pecuniæ, aut doni pro Pallio Archiepiſcoporum. Contra autem nec Concilium Baſileenſe, nec Pragmatica Caroli VII. Galliæ Regis Sanctio, in eas pro Pallio exactiones efferbuiſſent, ſi ut olim, ita & tunc temporis voluntariæ fuiſſent eæ oblationes. Interim ergo longo uſu, & diuturna [illegible]tudine adjecta illis erat ea vis & ſpecies legum, conſuetudini innixarum.

L. 3. Ep. 37.

Extra. De Simon. c. 18.

Stiſſ. 21.

XI. Finem faciet huic Capiti exemplum beati Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis. Cancellarium ille ſuum juramento conſtrinxit, in ſuo obeundo munere nihil unquam accepturum, quantumlibet gratis offerretur. *Ut ſimoniam à domo ſua penitus amoveret, inſtituens Arnulphum Cancellarium, eum juramento aſtrinxit, quod nec cum pactione, nec ſine pactione, uſque ad manipulum pro officio Cancellariæ adminiſtrando acciperet.* Hæc de eo Petrus Cantor.

De verbo abrev. c. 338. L. 4. c. 3.

CAPUT LXIII. *P. 4. l. 3. c. 12.*

De Simonia quæ fit muneribus à lingua, & ab obſequio poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Luculentiſſimè probat Petrus Damiani, precibus, obſequiis, & expenſis in Aula, & in Beneficiorum aucupio factis, emi Beneficia, & ſimoniacè comparari.

II. De eodem. Cur tam vehementer bacchatus ſit Petrus Damiani in eos, qui ad Epiſcopales aſſurgunt Cathedras, obſequiis Principi exhibitis.

III. Principes, penes quos jus nunc eſt ad Epiſcopatus nominandi, poſſunt non ſpectare, niſi vera merita & virtutes. Ejus rei exemplo vult eſſe Henricum II. Angliæ Regem Petrus Bleſenſis.

IV. Decreta Pontificum & Conciliorum, quibus convenit ſimoniacos eſſe, qui cumque Epiſcopatus, & alia quævis Beneficia largiuntur, vel adipiſcuntur, obſequiis, precibus, adulationibus. Quo lecta, quæ illicita preces in Beneficiorum diſpenſatione.

V. Rurſum Decreta Conciliorum, Baſileenſis potiſſimum. Quæ preces Regum non diſplicuerint authoribus Pragmaticæ Sanctionis.

VI. Contexuntur alia deinde Concilia, Mediolanenſia potiſſimum ſancti Caroli, adverſus ſimoniacas Beneficiorum impetrationes, per obſequia, per preces.

VII. Decretum Innocentii III. quo non reſpuuntur preces divitis cujuſpiam ad impetrandum Beneficium, quod collata ei ipſo ſua familiaris fundavit, dotavitque.

I. Conſtantiſſimam Gregorii Magni doctrinam, de triplici ſimonia, ſimulata quidem illa & perſonata, ſed tantò formidoloſiore, non potuimus non hic etiam pertractare, cùm eam ad hanc ætatem noſtram Patres & Concilia illibatam transfuderint. Luculentiſſimè Petrus Damiani tres iſtas ſejunxit lubricæ ſimoniæ ſpecies in Epiſtola ad Epiſcopos Cardinales. Prima manu & muneribus incurritur, *munus à manu.* Altera laudibus & aſſentationibus, *munus à lingua.* Tertia denique obſequiis privatæ cupiditati ſervientibus, *munus ab obſequio.* Atqui non dubitat Petrus Damiani, ingens Eccleſiæ poſtrema hac ætate lumen, ſingulari Numinis providentia accenſum ad denudandam, exagitandam, & debellandam ſimoniam tum maximè graſſantem: Non dubitat, inquam, Petrus, quin fœdiſſima ſit illa ſimonia, qua incitati, Aulam frequentant, Magnatibus adulantur, ſua ipſis obſequia devovent, Beneficia ſpe devorant, his eblandiendis res, vigilias, curas omnes conferunt ſuas. *Sequidem munus à manu pecunia, munus ab obſequio obedientia ſubjectionis, munus à lingua favor adulationis. Et cum ab unoquoque horum manus excutiendas Propheta denunciet, omnibus his manus implicaſſe dignoſcitur, qui naнciſcendæ dignitatis ambitu poteſtatum ſublimium caſtra ſectatur.* Quos hi in Aula ſumptus faciunt, aucupandi ergo Beneficii, pecunia non immerito illa videbitur ad emptionem numerata: *Nam dum in vehiculis acquirendis, diverſorumque ſumptuum apparatibus non modica ſumma profunditur, hic proculdubio data pecuniæ obnoxius invenitur.* Nec ambigi poteſt quin Principi, cujus eſt conferre Beneficia, quidquid illud eſt obſequiorum, laudum, adulationum propenſius, effuſiuſque impendatur: *Quin etiam nulli dubium, quin ei & obſequium præbeat, cui factus aſſecla, ſub tanto laboris & itineris faſce deſudat. Poſtremò dum domino ſuo blandiri ejuſque voluntati congrere per omnia nititur, ſæpè ipſi quibuſdam adulationis favoribus aſſentatur.* Si ſingulæ hæ ſejunctim machinationes ad impetranda Beneficia, ſimoniacam redoleant pravitatem, quid univerſæ? Atqui quos hic laceſſimus, eos certiſſimum eſt triplici hoc machinatum genere ad Beneficia expugnanda graſſari. *Porro quiſquis in dandis accipiendiſve dignitatibus Eccleſiaſticis una duntaxat earum quæ prædicta ſunt, peſte corripitur, ſimoniacæ hæreſeos teneri crimine judicatur. Quam ergo ſui afferent excuſationem, qui licèt verbis non contraxerint venalis pacta commercii, operatione tamen non uno, ſed omnibus his probantur laqueis irretiti?* Si ambitioſi verò hi aucupes, nulla ſe ſimoniæ macula ſperant inquinatos, quòd nec promiſerint, nec numeraverint pecuniam ei ipſi, à quo Beneficium expreſſere; percunctatur illos Petrus Damiani, ſi pro vaſculo aureo comparando tantundem

L. 1. Ep. 56

obſequiorum & impenſarum effudiſſent, annon illud charo ſibi emptum exiſtimaturi eſſent? Emuntur ergo & Beneficia, cùm tanto aſſentationum & obſequiorum impendio obtinentur. *Dic mihi, ô Clerice quiſquis es, ſi redempto quolibet aureo vaſe, vel prædio, diſtractor exigeret, at retenti apud te vice pretii, hujuſmodi ſibi ſedulitatis impendium exhiberes, numquid non poſtmodum conſtanter aſſereres, te quod acceptum eſt, juſto pretio comparaſſe? Non videlicet quia pecuniam perſolviſti, ſed quia ſervitium præbuiſti.* Nec à vero deviabit, qui dixerit charius hæc emi, quæ tanta obſequendi vilitate, defatigatione & pertinacia redimuntur. *Diceres enim, & non hoc fortaſſe impudenter aſtrueres, charius emi, dum tanto me labore vexarem, dum toties facultatum mearum ſumptus expenderem, quàm ſi ſemel præfixæ quantitatis pecuniam numerarem.* Ita denique ſtatuit Petrus Damiani ſinuoſos hos anfractus, deflexuſque ad aſſequenda Beneficia, nec laboris nunc minus, nec poſtea damnationis afferre, quàm ſi apertè pecunia repræſentaretur, perinde ac de ea antè conveniſſet. *Enimvere facilioris exitus fuerat, ſi pro honoribus venaliter acquirendis pecuniam ſemel appenderent, quàm tot laborum, tot preſſurarum moleſtias ſuſtinerent. Nam cùm Propheta de vero juſto dicat, Quia excutit manus ſuas ab omni munere: quis enim à munerum præſtatione defendat, qui & ſe ipſum aliena ſervitutis imperio ſubjugat, & inſuper in diuturna expectationis impenſas facultatum ſuarum lucra profligat?*

II. Cùm Clericorum partem longè maximam tum corripuiſſet ea peſtis, propter inveſtituras Beneficiorum, quas terreni Principes invaſerant: hinc Petro Damiani campus latiſſimus invehendi in hanc Beneficiorum tum frequentiſſimam in Aula ambitionem. Sic ergo rurſum ille ad Cardinalem Epiſcopum Albanenſem, de expenſis Aulicis in veſtes, in currus, & in alia luxûs inſtrumenta, ut hæc non injuria dici poſſet emptio impudentiſſima Benefi-
L. 2. Ep. 3. ciorum. *Quis enim valeat à munerum præſtatione defendere, qui & ſemetipſum aliena ſervitutis imperio dedere, & in diuturna expeditionis impenſas facultates ſuas convincitur profligare? Quis enim manifeſtius approbatur pro adipiſcendis honoribus præſtare pecuniam, quàm is qui tot expenſas utendo vehiculis, tot facultatum ſummas in accurandis pretioſarum veſtium prodigit ornamentis?* Vide rurſus ut ingenuè & aculeatiſſimè tamen deſcribat, & ita pulcherrimè inſectetur viliſſimas & ſordidiſſimas adulationes horum Aulæ mancipiorum. *Jam verò quis ambigat enm cùm datur occaſio, favorabilius dominum ſuum verbis oblinere, ut eum blanda poſſit adulatione mulcere? Pendet ad nutum. Ire jubetur, evolat: ſtare præcipitur, ſilicem repræſentat. Si dominus fervet, iſte ſudat; ſi ille æſtum, hic cauma conqueritur, &c.* Cætera miſſa facio, ſed illud in præteritis non relinquam, quod idem ſanctiſſimus Cardinalis ad Alexandrum II. perſcribebat, cum etiam atque etiam vehementiſſimè orans rogansque, ut ne unquam eos in Epiſcopales ſedes eluctari pateretur, qui eò contenderent per Aulicas has ſervitutes. *Ut in quantum facultas ſuppetit, nunquam fieri vel eſſe Clementia veſtra permittat Epiſcopum, quem ad honoris culmen conſtiterit aſcendiſſe per præmium, vel etiam quod damnabilius eſt, per Curialis obſequii famulatum. Abſit enim ut qui prælationis ambitu ſæcularem coluit Principem, ſpiritalem Eccleſiaſtici culminis obtineat dignitatem.*

Gratiſſimam nobis rem feciſſet Petrus Damiani, ſi ediſſeruiſſet eas rationes, quæ illum movebant, ut diceret, exitialius quid eſſe, ad Cleri dignitates perveniri hac adulationum & obſequiorum perverſitate, quàm ſi pecunia palam effunderetur. An execrationi illi erat, ita conculcari & vileſcere ſummam & ſanctiſſimam dignitatem, quæ longa & pudenda emebatur ſervitute, Principibus quidem, fateor, ſed hominibus impenſa, quibus indignum erat ſerviri, ut Chriſti familiæ imperitarent? An illud Aulicum tyrocinium alieniſſimum illi viſum eſt ab iis virtutibus, quibus iis gradibus enitendum eſt ad ſummos Eccleſiæ apices, quarum prima & potiſſima illa eſt, Aulæ fuga, averſatio quælibet, etiam ſacratum dignitatum? Certè ita ſentiebat Petrus de Aula Principum ſui ævi. Siqua enim Caroli Magni, ſi qua alterius cujuſcumque Regis Aula fuit, aut eſt domicilium Religionis, ſedes pietatis, ſeminarium Præſulum omni virtutum laude florentiſſimorum; hon rum Clerici Principibus ſerviliter adulantur, non vilibus obſequiis aucupantur ſacras infulas: ſed Principes ipſi ſacro & Epiſcopali zelo animantur, nec ullos conſtantiùs arcent à Beneficiis quibuſcumque, quàm quos cernunt eorum ſpe improba æſtuare. Damiani monitis obſecutus eſt Alexander II. & Remigium Epiſcopum Lincolnienſem, authore Vuillelmo Malmeſburienſi, ſpoliavit ſacro Magiſtratu, quem adeptus erat militari opera & induſtria Vuillelmo Northo impenſa, cum ad Angliam ſub jugum mittendam profectus eſt. *Pro auxiliis Guillelmo venienti in Angliam* Baron. an.
præbitis, divinam omnium bellicoſis laboribus nundinatus. 1071. n. 7. Veniam certè & diſpenſationem Pontificiam Remigio impetravit Lanfrancus Cantuarienſis Archiepiſcopus: ſed non antequam ejus rei periculum in ſe ipſe recepiſſet, & Pontificis exoneraſſet conſcientiam. *Papa pondus facti a ſe rejiciens, in eum conſiderationem transfudit, bene, an ſecus fieret.*

III. Ex Petro Bleſenſi jam patefaciemus, quàm non hæc à nobis diſputata, obſtrepant juri quo nunc plerique gaudent ſummi Principes, nominandi ad Epiſcopatus. Henricus II. Angliæ Rex non eo quidem ille utebatur jure dandorum Epiſcopatuum; ſed in electionibus Epiſcoporum tantum ſibi ſumebat, tantum illi tribuebatur authoritatis, ut à vero non multùm deflexerit, qui illum dicat Epiſcopatus donaſſe. Et illi tamen incorruptus teſtis hoc teſtimonium dicit Petrus Bleſenſis, nihil illum gratiæ, nihil muneribus quibuſcumque donaſſe, in Epiſcopis Abbatibuſque promovendis.
Manus ſuas excuſſit ab omni munere, nec in Prælatis Epiſt. 10.
Eccleſiæ promovendis ipſum unquam inflectere potuit, vel muneris oblatio, vel gratia perſonalis.

IV. Sed expromendi jam ſunt Canones Conciliorum & Pontificum Decreta, quibus ſuperiùs explanata confirmetur doctrina de multiplici hac & præſtigiatrice ſimonia. In Concilio V. Romano ſub Eugenio VII. proſcriptæ ſunt ordinationes, atque adeo & Beneficiorum promotiones, quæ aut pecunia conciliatrice fierent, aut precibus, aut obſequiis, quòd non ea eſſent oſtia, quibus adeundus eſſet Chriſti grex; ſed inſidioſa diverticula, per quæ in eum irrumperetur. *Ordinationes quæ in-*
terveniente pretio, vel precibus, vel obſequio alicujus Can. 4.
perſonæ ea intentione impenſo, irritas & infirmas eſſe dijudicamus. Quoniam qui taliter ordinantur, non per oſtium, id eſt, non per Chriſtum intrant, ſed ut ipſa Veritas teſtatur, fures ſunt & latrones. Nulla hic, ut vides, diſcrepantia triplicis ſimoniæ in emendis vendendiſque Beneficiis, ſive pecunia, ſive precibus & adulationibus, ſive obſequiis eo conſilio exhibitis.

Nec

Epiſt. 47. Nec ea ſejunxit Urbanus II. *Qui res Eccleſiaſticas non ad hoc ad quod inſtitutæ, ſed ad propria lucra munere linguæ, vel indebiti obſequii, vel pecunia largitur, vel adipiſcitur, ſimoniacus eſt.* Alia rurſum idem Pontifex Epiſtola declaravit, compertiſſimum ſibi eſſe, Guezelonem Archiepiſcopum Moguntinum ſimoniaca pravitate contaminatum eſſe, ut qui perdiu Germaniæ Regi inſerviiſſet ad emerendum eum Epiſcopatum, quo impetrato eadem rurſus illi obſequia præſtitiſſet. *Epiſt. 19.* *Et nos profectò ſcimus Guezelonem hæreticum fuiſſe, Moguntinumque Epiſcopatum ſimoniaco credimus facinore invaſiſſe, propter quem aut aliam acquirendum Regi ſub anathemate poſito diu ſervierat, & propter acquiſitum omni vitæ ſuæ tempore deſervivit.* In Concilio Melfenſi, cui Pontifex idem præfuit anno 1089. Ordinibus & Beneficiis abdicati ſunt ſuis, qui ad Epiſcopatum pertingerent, aut alios promoverent, ſtimulo excitati pecuniæ, precum, obſequiorum denique, eo fine impenſorum. *Can. 1.* *Sanctorum Patrum ſtatutis conſona ſentientes, & Dei & Apoſtolorum ejus parte præcipimus, ne quis ulterius dato, vel promiſſo, vel pretio, vel ſervitio ea intentione impenſo, vel precibus Epiſcopalem nitatur aſſequi dignitatem, nec ullus eam prætaxato tenore indulgeat. Hoc idem etiam de omni Eccleſiaſtica dignitate, vel officio, Apoſtolicæ authoritatis poteſtate præfigimus; aliàs & dator & acceptor proprii Ordinis dignitate priventur.*

Alexander III. datis litteris ad Archiepiſcopum Upſalenſem, vicem doluit Nobilitatis Suecicæ, ejuſque impatienter tulit audaciam, dandis pleno jure Beneficiis, & quidem unde munera conferrentur, ubi favor & gratia aſpiraret, dandis. *Append. 1. Epiſt. 19.* *Ipſi vobis inconſultis, ſicut dicitur, aut contemptis, concedunt aut conferunt Eccleſias quibus volunt; omnia ſimoniacè, ſive per pecuniam, ſive per privatam gratiam, vel odium agentes.* Congeſſit Gratianus in Decretum Epiſtolas & loca Gregorii Magni alia, ubi triplex hæc perſonatæ ſimoniæ ſpecies exploditur: & objecta ſibi ejuſdem Papæ Epiſtola, qua videtur ipſemet Acolythum ordinaſſe, precibus delinitus; reſpondet, non excludi à Beneficiorum diſpenſatione, niſi preces vel ejus qui Beneficium ambit, vel amicorum ejus; preces denique inſtinctu cupiditatis, *q. 1. c. 122.* non charitatis dictatas. *Non itaque quorumlibet precibus ordinationes factæ falſæ dijudicantur, ſed hæ demum, quæ precibus ordinandi, vel ejus amici, non ſpirituali, ſed carnali affectu porrectis fiant, cùm aliàs futuræ non eſſent, quas non charitas interveniens, ſed ambitio ſupplicans extorquet.* In Decretalium libris damnantur eorum preces, quorum res agitur: & ſimoniacus habetur, qui Beneficio quopiam remunerari eum promiſerat, qui ſuum Romæ negotium *Extra. De Elect. c. 26. De ſimon. c. 12.* promoviſſet: *Promiſerat ei dare Eccleſiam, ſi quoddam negotium ejus in noſtra poſſet præſentia promovere.*

Sanctiſſimus, idemque doctiſſimus vir Raimundus de Pennaforti prolatis in medium cæterorum Canoniſtarum ſententiis, ſuam denique ipſe ita deprompſit. Non poſſe quemquam unquam petere per ſeſe, vel per amicos, ſive Epiſcopatum, ſive Dignitatem, aut quodvis Beneficium, cui regimen in- *Summa l. 1. Tit. 1. § 7.* cumbat animarum. *Ego diſtinguo, ſalvo meliori judicio; quod non poteſt pro ſe petere Eccleſiam, vel dignitatem, vel aliud Beneficium, habens curam animarum annexam.* At ſi quem deficiant neceſſaria vitæ præſidia, poſſe ab eo citra ſimoniam, citra quantulamcumque culpam peti Beneficium ſimplex, quo ſe non indignum fore ſperat. *Beneficium verò ſimplex, ſi indiget, & ſentit ſe dignum, poteſt petere abſque metu peccati & ſimoniæ.* Denique ſi nulla quis prematur inopia, peccat, ſi vel ſimplex ambiat Beneficium. *Si verò non indiget, peccat.* Non pauca autem Decretalium capita ab eodem laudantur, quibus authoritas & fides ſuis his reſponſis concilietur. A Raimundi ſententia non diſceſſit B. Antoninus Archiepiſcopus Florentinus, à quo & illud inculcatur, citra ſimoniam peti non poſſe Epiſcopatus, Dignitates & Parochiales Eccleſias: Eos hinc omnino arcendos, qui eas precibus ambiant. *Summa Pt. 2. Tit. 1. c. 4. § 5.* *Tales preces inducunt ſimoniam, &c. Quantumcumque aliàs eſſet dignus, eo ipſo quod ſe ingerit, præſumptuoſus & ambitioſus videtur, & per conſequens indignus.*

V. Interrupta quæ fuit Conciliorum contextio, revocanda nunc nobis eſt. Anno 1287. in Synodo Exceſtrenſi, luculenta hac doctrina imbuuntur, quicumque ad Ordines acceſſuri ſunt, ſeipſos ut ipſi penitiſſimè excutiant, & explorent, quo fine, quo conſilio, qua ſpe agantur: ſimoniæ enim nexu implicari, ſi non aliud magis agant, quàm ut Epiſcopo ſuo aliquid beneficii extorqueant. *Cap. 8.* *Ad propriam revocarent conſcientiam, quo fine ad Ordines aſpirent, ut Deo & Eccleſiæ virtuoſius & gratioſius famulentur, non pro temporali, nec pro Beneficiis à ſuis Ordinatoribus extorquendis, quoniam tales ſimoniacos reputamus.*

Anno 1368. in Concilio Vaurenſi innodati ſunt excommunicationis vinculis ſæculares, Regulareſque Clerici, qui Principum terrenorum patrocinio, litteriſque ad Beneficia graſſarentur. *Can. 77.* *Statuimus quod Clerici ſæculares, vel Regulares, qui per potentiam, vel impreſſionem cujuſcumque ſæcularis perſonæ ſe per patronos ad Eccleſiaſtica Beneficia procuraverint præſentari, aut ad hoc litteras, nuntium, vel mandatum impetraverint, vel fecerint impetrari, aut tali præſentationi vel collationi conſenſerint, excommunicationis ſententiam eo ipſo ſe noverint incurriſſe.*

Anno 1433. in Concilio Baſileenſi ſtatutum eſt, qui ſuffragii jure potirentur quibuſcumque tandem in electionibus, juramento priùs conſtringendos eſſe, nunquam ſe eis ſuffragaturos, qui pollicitationes, dona, preces, amicos adhibuiſſent, ad vota ſibi concilianda. *Seſſ. 12.* *Nec illi vocem dare, quem veriſimiliter ſcivero, promiſſione, aut datione alicujus rei temporalis; ſeu prece per ſe, aut alium interpoſita, aut aliàs qualitercumque directè vel indirectè, pro ſe electionem procurare.* Mox interpellavit ſacra Synodus Reges Principeſque, & tum ſæculares, tum Eccleſiaſticos Optimates omnes, ne ſuas unquam vel preces interponerent, vel litteras, nedum juſſiones, vel minas, ut Prælaturas extunderent iis conferendas, qui profana exæſtuant cupiditate rerum ſacrarum. *Sancta Synodus inſtantiſſimè hortatur Reges & Principes, ne electoribus litteras ſcribant, aut preces porrigant pro eo qui per ſe vel per alium tales preces procurabit, multóque minus comminationes, impreſſiones, aut aliud faciant, quominus liberè ad electionem procedatur.* Si Principum humanitas & indulgentia cedat importunitati hominum ambitioſorum: at electores hortatur Synodus, ne de ſententia & religioſa Canonum obſervantia dejici ſe ſinant, via ſive Principum precibus, litteriſque, ſive minis, & vi allata. *Similiter in virtute ſanctæ obedientiæ ipſis electoribus præcipitur, ne ad hujuſmodi litteras vel preces, comminationes, vel impreſſiones quemquam eligere præſumant.*

Apud Bituriges congregatus anno 1438. Clerus Gallicanus ei Decreto aſſenſus eſt Concilii Baſileenſis, hoc ſanè cum additamento, poſſent ut Reges,

Principeſque, non minis illi quidem, ſed precibus commiti, ut homines commendarent, religione in Eccleſiam, pietate in patriam ſibi perſpectiſſimos. *Nec credit ipſa Congregatio Bituricenſis fore reprehenſibile, ſi Rex vel Principes ſui, ceſſantibus tamen omnibus comminationibus & quibuſlibet violentiis aliquando utantur precibus benignis atque benevolis, pro perſonis benemeritis & Zelantibus bonum Reipublicæ, Regni & Delphinatûs.* Sciriſſimè obſervatum eſt, neceſſe eſſe ut has preces adhibeat Princeps ſuapte ſponte, & conſilio, judicioque ſuo, non inſtigatione avari, aut ambitioſi Clerici, vel proximorum, & amicorum ejus eadem inſania laborantium; nec enim meritum, quo muniri par eſt eos qui commendantur, alio magis conſtare, quam ut ne Magnatum ſuffragia ambierint. *Sic preces illæ debent proprio motu Regis procedere, non ad inſtantiam fieri; quia procurans preces non poteſt dici benemeritus, ſed demeritus, tanquam ſe ingerens, ideo ſi de eo fieret electio, non eſſet confirmanda; quia contra Concilium facta.*

VI. Summovit Colonienſe Concilium anno 1536. ab electionibus, non comminationes tantum Magnatum, ſed & preces: propterea quod eorum preces præcepti pondus & vim habeant, terroremque circumferant, non aliter propemodum quam comminationes. *Abſit ergo omnis ſimoniæ pravitas. omnis perſonarum reſpectus. Ceſſent potentiorum preces, quæ minis æquiparantur, omniſque impreſſio: ceſſet ambitio ac dominandi libido.* In Concilio Remenſi anni 1583. in ſimoniacorum claſſem relati ſunt, qui Beneficia vel largiuntur, vel adipiſcuntur navatâ operâ, vel obſequiis præſtitis: *Si quis Beneficium propter obſequium vel impenſa ſervitutis mercedem conferat, vel, &c. Simoniacus eſſe cenſeatur.* In Concilio I. Mediolanenſi anno 1565. prohibitum eſt, nequid Beneficii intra biennium aſſequerentur, qui ad ea aſſequenda, vel ſuas, vel amicorum preces interpoſuiſſent. *Qui Beneficium Eccleſiaſticum vacans multis & ambitioſis precibus per ſe vel per alios petierit, eo facto ita reddatur indignus, ut per biennium in eum, neque illud, neque aliud Beneficium conferri poſſit.* Utque ne familiares & Miniſtri Epiſcoporum eis ſe adglutinent & addicant, ſpe ineſcati Beneficiorum: Epiſcopos obteſtatur Synodus, ampla ut eis adſignent ſalaria, quibus honeſtè acquieſcant: non proſus tamen à Beneficiis excludendi, ſi illos eò perducat morum probitas & doctrinæ copia ſingularis. *Monemus & obteſtamur Epiſcopos, alioſque quibus eſt jus conferendi Beneficia, ut familiaribus ſuis certam mercedem conſtituant, ne illi hoc ſubſidio deſtituti, Beneficia Eccleſiaſtica, tanquam ſua operæ & laboris pretium præcipuè ſibi proponant. Fraudari tamen Eccleſias nolumus probatorum hominum miniſterio, ſi qui ſint in eorum familia, quorum doctrina & pietati utiliter ſuorum munus committi poſſit.*

Can. 9.

De Simon. n. 7.

Acta Eccleſ. Med. p. 14

Concilium Mexicanum anno 1585. huic Decreto ſubſcripſit, quod & publicavit, cum hac memorabili acceſſione, & monitione ad Epiſcopos. Ne ſibi ipſis inopinatò blandiantur in librandis meritis, & in delectu promovendorum, ne domeſticos ſuos privato hoc affectu extraneis anteponant. *Quâ in re Epiſcopis vehementer commendatur, ut familiarium merita & doctrinam examinent, ita ut benemeriti non graventur, ſi eis familiares Epiſcoporum præferantur.* In hoc eodem Concilio, qui cuilibet inhiantes Beneficio preces, pollicitationes, & Procerum gratiam adhibent, ea ſaltem vice ab eodem Beneficio ſummoventur. *Qui Beneficia ſeu Parochias multis & ambitioſis precibus, donis, promiſſionibus, favoribuſve petierint, pro illa redduntur inhabiles ad tale Beneficium, &c.* His verò Sanctionibus quam morigerum & obſequentem ſe præſtiterit beatus Carolus Borromæus, docet in ejus vita Gioſſanus, ut nequa donaret uſquam Beneficia precibus, aut gratiæ Magnatum, proximorum & amicorum. Alienior etiam erat ab iis contemplatione obſequiorum dandis, conſtituto ampliſſimo ſalario miniſtris omnibus ſuis, vel adſignatis penſionibus in hæreditarias ſuas poſſeſſiones.

L. 5. Tit 3. n. 3. 4.

L. 8. c. 30.

VII. Ad calcem hujus Capitis occurrit Decretum Innocentii III. quo facilius poſtea ad propoſitam Capitis ſequentis quæſtionem delabemur. Reſcripſit enim Innocentius ad Decanum Bellovacenſem, qui res ſuas confert Eccleſiæ, & pactionibus quidem abſtinet, ſed demiſſas tantum & modeſtiæ plenas adhibet preces, eum in Canonicum ejus Eccleſiæ admitti debere, & uſufructu gaudere rerum à ſe collatarum; nec enim in his quamlibet ſimoniæ ſuſpiciunculam reſidere poſſe. *Si purè & ſine pacto & conditione qualibet offerat rogans humiliter, & ut in Canonicum admittatur, & bona ſua retinere ſibi liceat pro Præbenda, hujuſmodi receptio fieri potuit abſque ſcrupulo ſimoniacæ pravitatis.* Extra. De Simon. c. 34.

Cautiſſimè Fagnanus obſervat in hoc Decretum, quæ ad Prælaturas anhelant preces, eas ab ambitione manare; quæ verò ad alia minoſcula ſpectant Beneficia, ſi humilitas, ſi modeſtia, ſi meritum non impar adſit, ab ea procul eſſe ſuſpicione, idque ex hoc Decreto declarari. *Nota ibi, Rogans humiliter, preces humiles à digno oblatas pro Canonicatu vel alio Beneficio Eccleſiaſtico obtinendo, ſimoniæ labem non inducere, nec peccatum aliquod ambitionis.* Id ille exprimit ex Capite, *Propoſuit, De Clerico excommunicato*, ubi Clericus neceſſariorum vitæ adjumentorum inops, Beneficium poſtulat à Legato Papæ, impetratque, tanquam eleemoſynam, & patrimonii pauperum portionem. *Preces humiliter porrigens.* Ea, ut opinor, mens eſt Fagnani. Si Clericus cum re familiari ſatis inſtructus, forſan & abundans, Beneficium petat, non poteſt utique ei aptari hæc Fagnani doctrina. Quæ aliæ in Corpore Juris Canonici preces adhibitæ, nec improbatæ deſcribuntur, eæ non aliis quam pauperibus ſuffragabantur. Prolixè quæſtionem hanc verſavit Petrus Cantor, de precum & obſequiorum ſimonia. Multa hic ex eo acervare potuiſſem, niſi meæ me jam prolixitatis ſuppuderet.

In l. 5 Decret. p. 176.

De Verbo abbrev. c. 35. 36. 37. 38. 39.

CAPUT LXIV. *P. 4. l. 3. c. 13.*

De iis qui Canonicatus, vel Beneficia quævis alia ſuis ex rebus hæreditariis dotant, illis ut ipſimet mox induantur.

I. Proponitur quæſtio, An ſimoniacum ſit, & an in Beneficiis ſe ipſe ingerat, ſi quis ea dotet de patrimonialibus rebus ſuis, iiſque mox induatur. Sæpiſſime juniores Clerici ſiſe ipſi cum bonis ſuis Eccleſiæ addicebant, quorum uſumfructum retinere permittebantur. Probatio hauſta ex Epiſtola Alexandri III.

II. Contra niti videtur Innocentius III. ne Canonicorum Collegio inſcribatur, qui ſe bonaque ſua Eccleſiæ dedit, niſi ita aſſectus ſit, ut & ſua largiturus eſſet, etſi non admitteretur: & Capitulum viciſſim ita animatum ſit, ut eum admiſſurum ſit, etiam nihil largienti eum. Aliàs ſimoniam intervenire.

III. Quæ utramque Pontificum reſponſionem juvent rationum momenta.

IV. Qui collatis Cœnobio bonis, in eo profitetur, ſpe adipiſcendi Beneficii ductus, ille ſimoniacus eſt. Nihil periculi à

ſimonia imminet, ſi quis ſe ſuaque dedat Congregationi, vel Collegio Canonicorum Regularium.

V. Exemplum Canonici, cùm rebus ſuis admiſſi, quarum uſufructu potiri permittitur.

VI. De Vicecomite Agathenſi, qui Vicecomitatum ſuum Eccleſiæ Agathenſi addixit, cujus & Canonicorum Collegio adgregatus eſt.

VII. Varia ejus rei exempla in Burgundia.

VIII. IX. X. Exempla alia in Hiſpania, Anglia, & Gallia.

XI. Summa eorum colligitur quæ diſputata ſunt.

I. INgentium Eccleſiæ opum cùm & plurimi fuerint, & copioſiſſimi fontes: tum & ille non aſpernandus, qui ex privatorum largitate fluxit, Beneficia ſibi, aliiſve fundantium dotantiumque. Sed quam conſtanter laudatiſſimum fuit, fundos Eccleſiæ accumulari, ad amplificandum numerum Miniſtrorum Altaris, qui æternis Templa Canticis concelebrent: tam anceps & perplexum videtur, in laude, an in vitio ſit, qui collatis Eccleſiæ rebus ſuis, is ipſemet velit eſſe Altarium miniſter, & divinæ pſalmodiæ ſocius indefeſſus. Non ii nos ſumus, aut hactenus fuimus, qui in rebus dubiis in alteram ante declinaremus partem, quam Concilia, Patres, Annales ſacri Eccleſiarum aliquid ſuggererent, quo ea fluctuatio ſiſteretur, ſerenaretur caligo.

Concluſo ac definito Alexander III. ſpoliandos Beneficiis ſuis eſſe Clericos Minores, qui deſperata continentia ad nuptias convolant; addit mox, ſi quid fundorum, vel rerum quarumlibet ſuarum Eccleſiæ largiti eſſent, cujus titulo ordinati fuiſſent: eis indubitatiſſimè reſtituendos eſſe, ſimul atque ab ejus Eccleſiæ gremio divellerentur. *Sanè ſi Eccleſiis quibus attitulati fuerant, de poſſeſſionibus aut aliis bonis ſuis aliqua contuliſſe noſcuntur, cum ab earumdem Eccleſiarum fuerint miniſterio & beneficio ſequeſtrati, ad ipſos recta via dominium & proprietas illico debet abſque ulla contradictione redire.* Cùm ait Pontifex, eo ipſo temporis puncto, quo illi contractis nuptiis ab Eccleſia ſe abſcindunt, dominium & proprietatem bonorum, ante donatorum Eccleſiæ, ad eos revocari: apertè inſinuat retentum ab eis uſumfructum fuiſſe, & hos fuiſſe eorum Beneficii proventus. Erat enim pietati & honeſtati Clericorum adprimè conſentaneum, ut ſe ſuaque Eccleſiæ devoverent, ejuſque Clero adſcriberentur, retento uſufructu rerum quas dediſſent. Fuerat illa quidem donatio ſimplex & pura. Sed nihil opus erat pactionis, ut quis allegeretur inferiori Clero; facillimè admittebantur, qui cupiebant, quos nulla morum macula, nulla infamia notabantur; lubentes lubenter admittebantur, unis etiam pietatis opibus commendati. Hinc probabiliter omnino creditur, non diſplicuiſſe, ad inferiores Ordinum gradus ſi quis contenderet, & rem ſuam familiarem ita Eccleſiæ addiceret, ut utendas ſibi fruendaſque dum ſuperaret vita, ſervaret. Ecqui enim is abnui potuiſſet uſusfructus, cùm etiam nudi & inopes omnium admiſſi fuiſſent? cùmque vel laïci admitterentur ad formam Precarii, dum ſuperſtites eſſent, frui rebus quas donaſſent. Etſi denique non temerè poſſit quis ſibi fingere, reſilientibus his Clericis recuſas ideo res ſuas fuiſſe, quod ſuum Eccleſia teſtatiſſimum eſſe vellet animum, ab omni cupiditatum contagio alieniſſimum: ſimilius tamen veri eſt, cum his Clericis conventum fuiſſe, ut rerum ſuarum uſufructu gauderent, dum adviverent: unde & illud erat conſequens, ut cum abjiciebantur, res illis ſuæ reſtituerentur. Non facilè poterat recuſari Clericis, quod & laïcis annuebatur.

Append. Conc. Later. part. ult. c. 7.

II. Vereor, ut eadem ratio ſit Canonicatuum, & eorum Beneficiorum, quæ ſui ſplendore & rerum copia poſſint allicere homines honorum & opum amantiores. Ea ſpecies propoſita fuit Innocentio III. Capite, *Tua nos. De Simonia.* Diſertè confirmat Pontifex, pactionis ſimoniacæ flagitium id eſſe, ſi admittatur Clericus in Canonicum, fruiturus fundis, quos offert, tanquam fructibus ſuæ Præbendæ. *Si quis Clericus cum conditione vel pacto largiatur, aut offerat bona ſua, ut illa poſtmodum pro Præbenda retineat & in Canonicum admittatur, hujuſmodi oblatio, vel receptio fieri non poterit abſque vitio ſimoniæ: cùm in talibus omnis pactio vel conventio ceſſare debeat, juxta canonicas ſanctiones.* 2. At ſi ſua Clericus hic bona purè & ſimpliciter det Eccleſiæ, & mox precario admitti ſe oret in album Canonicorum, non alia donandum Præbenda, quàm uſufructu rerum, quas obtulerit: tum tutò, & impunè poſſe eum adoptari à Canonicis in Collegium; nec enim ſimoniæ vel tantillum loci eſſe poſſe, cùm nec pactioni fuerit. *Si verò purè & ſine pacto, vel conditione qualibet offeras, rogans humiliter, & ut in Canonicum admittatur, & bona ſua retinere ſibi liceat pro Præbenda, & Clerici ejuſdem Eccleſiæ purè conſentiant, hujuſmodi receptio fieri poterit abſque ſcrupulo ſimoniacæ pravitatis.* 3. Et hactenus quidem in cortice rei hæſit Pontifex. Nam idem ipſe mox ſubjungit, ſi ea mente ſit, & voluntate, qui donat, ut ne temporalia ſua donet, niſi ſpiritalis dignitatis mox ipſe apice exurgat; ſi Capitulum etiam ejus receptioni non acquieſcat, niſi certa ſpe commodi temporalis, tum mentis receſſibus intimis fœdam inſidere ſimoniam, quæ poſſit hominum, non poſſit ſummi Numinis & ſempiternæ Veritatis oculos & vindictam fallere. *Licèt autem taliter duximus reſpondendum, quia nobis datum eſt de manifeſtis tantummodo judicare: ſi tamen is qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, ut per temporalia bona quæ offert, ſpiritualia valeat adipiſci; & Clerici qui eum in fratrem admittunt, non eſſent eum niſi temporalia bona perciperent admiſſuri, ſine dubio tam ille, quam iſti apud diſtrictum Judicem, qui ſcrutator eſt cordium & cognitor ſecretorum, culpabiles judicantur.* 4. Illud ergo ex hac Decretali exiſtit, ſi ſe cum ſuis Clericus Eccleſiæ dedat, poſſe eum Canonicorum cooptari Collegio, & uſufructu rerum collatarum, tanquam Præbenda potiri, dum nihil interveniat pactionis, quæ non poſſet non ſimoniæ labe commaculari. At ſi ceſſante quanquam pactione, hinc illincque latitet voluntas, nec temporalia niſi ſpe ſpiritalium, nec ſpiritalia addicendi, niſi expectatione temporalium, clandeſtina ea eſt ſimonia, quæ hominibus imponere poſſit, non Deo. 5. Germana autem ratio dignoſcendæ hujus voluntatis, ſive intentionis, puræ vel ſimoniacæ, ex Innocentio III. ex eo petenda eſt, An qui dat, daret, etiam non admittendus: an qui admittit, admitteret, etiam nihil dantem. *Si non eſſent eum, niſi temporalia commoda perciperent, admiſſuri.*

III. Diſſident autem in ſpeciem hæc reſponſa Alexandri III. & Innocentii III. propterea quod otplurimum, qui cum rebus ſuis allegantur in Canonicorum Collegia, nec ipſi allegerentur, niſi res ſuas unà conferrent: nec verò conferrent res ſuas, ſi ſe allegendos diffiderent iis oblatis, aut confiderent iis non oblatis nihilominus allegendos. In ea certè ſpecie verſatus eſt Innocentius III. à quo nec Alexander abhorruiſſet. At ubi non am-

biuntur niſi infimi Ordines, imique gradus Eccleſiæ, iis non excluduntur, qui piè & humiliter petunt, etſi nihil rei adſerant: ex quo patet, cum res ſuas conferunt, & ita admittuntur, æquè admittendos fuiſſe, etſi nihil contuliſſent. Hanc quæſtionem tractavit Alexander III. cui & Innocentius III. faciliimè aſſenſus eſſet. Nec ſecus res habet, ubi ad Profeſſionem Monaſticam admittuntur, qui fundos & terras ſuas ſecum Deo dicant. Ejuſmodi fuit Fulco ille, de quo Ordericus Vitalis in Eccleſiaſtica hiſtoria ſua, qui Abbatiæ filium ſuum valde puerum & immaturum addixit cum Eccleſia ſancti Nicolai, quam dotalem acceperat à ſocero ſuo, cujus parens Eccleſiæ fundamenta jecerat, dotemque conſtituerat rebus ex ſuis. *Eccle-*
L. 3. p. 179. *ſiam ſancti Nicolai, quam pater ſuus conſtruxerat, cum adjacenti fundo in maritagio conceſſit.* Ideo non abſurdè præſumitur, non contemplatione doni admiſſum fuiſſe puerum, quòd conſtet etiam ſine dono & eum admittendum fuiſſe, & alios aliòſque admitti ſolitos eſſe.

IV. Qui ex adverſo autem ſe ſuaque dicabant Cœnobiis, non ut humilem & pauperem Monachorum degerent vitam, ſed ut ad Beneficia, & ad Prælaturas denique ſeſe protruderent, etſi nihil paciſcerentur, ſimoniæ tamen multa fuligine conſper-
Can. 22. gebantur ex Concilio Biterrenſi anno 1233. ita ut Beneficiis exuendi eſſent ipſi, & qui illa eis contuliſſent, conferendi ea vice privandi forent poteſtate, quæ tunc ad Ordinarium devolvebatur. *Quidam ſe*
Catel. Des Comtes de Toulouſe. pag. 351. *& ſua conferunt Monaſteriis, ſub ſpe ut ipſis poſtmodum Eccleſiaſtica Beneficia conferantur. Quod omnino damnabile eſt propter maculam ſimoniæ; & tales Beneficiis privandos decernimus, quod pro pecunia ſunt adepti. Taliter verò Beneficia conferentes, illa vice donandi poteſtate priventur, & ad Diœceſanum Epiſcopum donatio eorum devolvatur. Nec ipſi tales recipiant ad curam animarum.* Quibus poſtremis verbis innuitur, nonnihil rei familiaris Monaſterio donatum fuiſſe, ut qui donaſſet, ad Parochialem aliquam ejus præſentationis Eccleſiam promoveretur.

Vetuit Benedictus XII. in iis quas Canonicis Regularibus præſtituit Conſtitutionibus anno 1339. ne quos illi vel Clericos, vel Laïcos admitterent ad Præbendam Canonici Regularis, niſi qui & ſe & ſua Cœnobio dederent & dicarent. *Probibemus ne in*
Cap. 3. *Eccleſia Cathedrali, ſeu Monaſterio, vel alio loco Religionis ejuſdem, quivis Clericus ſæcularis, vel laïcus recipiatur ad Præbendam, ſeu etiam portionem, niſi eidem Eccleſiæ, ſeu Monaſterio, vel loco, dederit ſe primitus & ſua.* Ubi Eccleſiæ Cathedralis Capitulum obtinebant implebantque Canonici Regulares, tunc paulò plus erat periculi, ne qui cum bonis ſuis admittebantur, pro ipſis etiam admitterentur bonis; quod jam ſimoniacum fuiſſet. Nec tamen ejus rei rationem habet Pontifex; quòd hîc ageretur de admittendis, non ad Profeſſionem, ſed ad Præbendam, ſeu portionem, ſcilicet panis & vini. Id verò merè temporale erat commodum, quo & Laïci fruebantur, alicubi etiam fœminæ; nec gratis fruebantur, ut exemplis jam patuit, & rurſum mox patebit.

V. Implicatius neſcio quid habent exempla alia, nobis hîc, quà licebit, illuſtranda. Anno 1163. Bernardus Epiſcopus Toloſanus Nobilem virum cum conjuge admiſit in Canonicum & Canonicam ſancti Stephani apud Toloſam; participes illos ſanciens fore precum, piorumque operum Capituli, nec non & menſæ communis Canonicorum, cùm liberet; conceſſa etiam in Commendam & veluti in obedientiam terra illa ipſa, quâ Eccleſiam donabant, ut eam excolerent, ejus fructibus vitam tolerarent, prandio Capitulum exciperent die feſto ſancti Stephani, poſt eorum obitum terra juri Eccleſiæ cederet. *Ego Bernardus, &c. conſilio & volun-* Catel Mem. de l'hiſt. du Languedoc. pag. 884.
tate totius Conventus Toloſanæ Sedis, recipio te in Canonicum, & uxorem tuam in Canonicam: concedimus tibi talem partem & talem mercedem habere in orationibus omnibus noſtris, in Miſſis, Pſalmis, jejuniis, &c. eleemoſynis, &c. Damus & vobis in vita veſtra victum de noſtro cellario, ſicut duobus Canonicis, quando vobis placuerit. Super hæc omnia commendamus vobis in obedientia, ſicut uni de Canonicis noſtris commendare ſolemus, illum totum honorem d'Eſcalquens, quem tu de tuo proprio honore nobis dediſti, ut tu & uxor tua ſupradictum honorem in vita veſtra teneatis, & habeatis, & fruamini, &c. Si verum fateri volumus, Precarium hoc erat, quo Nobilis hic Canonicus laïcus creabatur, & aggregabatur cum conjuge ſua precibus & meritis Capituli. Itaque ſi accuratiùs rem expendere & eloqui libet, nec Canonicus erat hic Nobilis, nec Beneficiarius. Unde nec ulla ejus ſupra conjugem ſuam prærogativa, quæ nec Capituli ejus Canonica creari poterat, nec ullius vero Beneficii Titulo frui. Cum conjuge vitam degere permiſſus eſt, quod à Canonico alienum foret. Nec ſedes illi, nec honos in Clero, vel in Capitulo conceditur. Liquet ergo perhonorificum quidem, ſed merum id fuiſſe Precarium, de quo paciſci fas erat.

VI. Paulò aliter res habebat in Attone Comite, Ibid. p. 871.
vel Vicecomite Agathenſi, qui Vicecomitatum ſuum Agathenſem anno 1187. Eccleſiæ Cathedrali ſancti Stephani Agathenſis dedit, in poſſeſſionem miſit Epiſcopum Agathenſem, quem & ipſum Comes Toloſanus inveſtivit; obnoxius enim erat Vicecomitatus Agathenſis Comitatui Toloſano. Atto autem tranſcripto Comitatu ſuo cum urbibus, caſtris, prædiiſque ſuis Epiſcopo Agathenſi, in Canonicorum ejus Eccleſiæ Collegium adſcriptus eſt, in qua & reliquum vitæ curſum conſumpſit. Pura eſt donatio, nec quidquam intercurrit pactionis, qua in Canonicum ejus Eccleſiæ aſciſceretur. Sed quanquam ea voluntate & ſpe Vicecomitatum ſuum Nobilis iſte Eccleſiæ Agathenſi tranſcripſiſſet, ut ejus Canonicus crearetur, tam, ut ſpero, alienus fuiſſet à labe ſimoniæ, quàm à ſuſpicione vel avaritiæ, vel ambitionis. Non erat tanti Canonicum creari. Multum illi debere ſe Capitulum exiſtimaſſet, ſibique, illique congratulandum, ſi vel gratis adgregari Canonicis voluiſſet. Tanta eſt enim intercapedo Vicecomitatûs & Canonicatûs, ut ne in cogitationem quidem cadere poſſit, Vicecomitem Agathenſis emendi Canonicatûs conſilium iniiſſe. Illos hic Vicecomes æmulabatur, qui ampliſſima patrimonia conferunt, ubi ad Profeſſionem admittuntur Monaſticam, pauperem poſthac vitam inter Monachos traducturi. Hæ ſunt charitatis & ſuavitatis hoſtiæ, non ſimoniæ machinamenta. Si qui Canonicos ſe & Beneficiarios creari concupiſcunt, eo animo eſſent, ſi Vicecomitatus, ſi ampliſſima patrimonia abdicarent, & Eccleſiæ adjicerent, pauperem humilemque vitam ipſi quidem deinceps ut agerent, ne locus quidem eſſet quæſtioni, quam hic vexamus.

VII. In Collectaneis Hiſtoriæ Burgundicæ plura ſunt Precarii exempla, ubi Cœnobio Floriacenſi & aliis largiuntur pii laïci hæreditates & fundos,

ea cautione, ut horum ipſi, dum vita ſuppetet, uſumfructum retineant, adjecto etiam uſufructu aliarum Cœnobii terrarum. Precaria hæc quoque erant, de quibus alibi à nobis copioſiùs. Sed ad rem noſtram pluſculum facit, quæ ibidem habetur pactio Præpoſiti ſancti Stephani in Caſtro Divionenſi. Eſt enim charta, qua Præpoſitus à Capitulo donatur, *cauſa beneficii ad cenſum*, vineis aliquibus menſæ Capitularis ab eo acceptis, & à Præpoſito vineas alias accipit Capitulum, uſufructu ad vitam ei permiſſo, poſt obitum ad Capitulum rediturae. *Dedimus quaſdam petiolas vinearum, ut & ipſe nobis ex ſuis daret, &c.* Cùm Præpoſitus hic jam eſſet ejus Eccleſiæ, fundorum ſuorum aliquid Eccleſiæ dabat, augmentum Præbendæ ſuæ viciſſim cum titulo Beneficii accepturus. Plus etiam facit ad noſtrum hoc propoſitum, quod ibidem affertur laïci Nobilis exemplum, qui Abbatem ſancti Stephani interpellavit apud Divionem, & Capitulum omne, filium ut ſuum in Canonicum admitterent. Voti compos factus, prædiis compluribus Capitulum donavit. *Cujus petitioni annuentes prædictum Jacobum Canonicum fecimus, &c. Ipſe autem donavit nobis quidquid habebat in villa.* Eadem charta continetur & adgregatio filii ad Capitulum, & agrorum tranſcriptio à patre facta, non expreſſa pactione ulla. Ita gratis fiebant omnia, ſaltem in ſpeciem: ſola poterat in vitio eſſe voluntas, & quidem tantò periculoſiùs, ſi homines falleret, quæ Deum non poterat. Satius tamen forſan erit hæc omnia humaniùs interpretari. Quanquam alii cautiorem ſequerentur rationem, & à ſuſpicionibus obliquis remotiſſimam, ubi ſtipulabantur, etſi pueri à Congregatione Canonicorum deſciſcerent, Capitulo quod eſſet donatum, nulla id ratione revocari poſſe. *Girardus filium ſuum pro Canonico reddidit, hoc pacto interpoſito, quod per acceſſum temporis, ſi puer levitate animi inde moveretur, nullum tamen detrimentum & remotionem prædictum donum conſequeretur.*

Ibid. p. 43. 44. 61. 139.

Ibid. p. 515.

VIII. Paulò diverſum ſuccurrit ex Hiſpania exemplum in Presbytero ſanctiſſimo Martino, quem Tereſia Portugalliæ Regina, Eccleſia donavit funditus everſa à Sarracenis, hac lege, ut ſi eam reſtauraret, & contra Sarracenos tueretur, ea ejus eſſet, & ejus conſanguineorum, qui hac ſpoliari non poſſent, niſi graviſſimo crimine patrato, & judicio canonico. Si eam Mauri expugnarent, & ipſe rurſus eam ſibi ſubjiceret, denuo ejus ditioni illa redintegraretur, & Clericorum ejus ſtirpis. Epiſcopus Conimbricenſis, in cujus hæc Diœceſi gerebantur, conceſſionem eam confirmavit anno 1124. cum omnibus his circumſtantiis. *Tali videlicet pacto, ut eam Eccleſiam firmiter obtineatis, & tam vos, quam quiſque veſtrûm ex propinquitate veſtra profeſſione Clericus fueris, per ſucceſſiones temporum firma ſtabilitate obtineatis, & nunquam eam ſine veſtra culpa ſecundùm decreta Canonum pro aliquo alio homine perdatis. Supponimus enim, quod ſi peccatis exigentibus iterum ab incurſione Maurorum deſtructa fuerit, & præterea vos potueritis illam recuperare, licentiam habeatis ſemper poſſidendi eam quocumque tempore volueritis.*

Bollandus Febru. To. 1. pag. 726.

Duo hîc valde nova & inuſitata obſervari occurrunt. Primum eſt, Eccleſiam ei in Beneficium addici, qui poſſit eam expugnatis ejectiſque Sarracenis recipere. Alterum, eam veluti hæreditariam addici proximis omnibus ejus proſapiæ, Clericatum profeſſis. Eam ergo Eccleſiam Presbyter hic ſibi ſtirpique ſuæ comparabat, expenſis faciendis, ſubeundiſque periculis in Maurorum expugnatione.

IX. Ex Anglia affinius adhuc exemplum accerſemus. Vir nobilis Radulphus de Limeſey, famoſiſſimæ ſancti Albani Abbatiæ dono dedit Eccleſiam Bethfordienſem, cum ingenti copia agrorum, decimarum, aliorumque jurium, ut & ipſe ibi admitteretur in fratrem & in Monachum, uxor ejus in ſororem, filius in Beneficiarium; mortui ibidem ſepelirentur, iiſdemque ac Monachi precum juvarentur ſuffragiis. *Pro qua re Abbas & Monachi ſancti Albani ſuſceperunt Radulphum in fratrem & Monachum, & uxorem ſuam ſimiliter in ſororem, filium verò eorum in Beneficio Eccleſiæ, &c. Et tantum facient Monachi pro eis, quantum facere debent pro Monacho ſuo.* Laïci tum ſæpiſſimè Eccleſias Monaſteriis divendebant. Hanc Radulphus gratis conceſſit: *Non pro quolibet munere, vel mercede terrena, ſed purè.* Sed eas leges & conditiones impoſuit, propter quas ab aliis pecunia pendebatur. Ita videri poſſet quaſi Beneficium fundaſſe ſibi, conjugi, filioque. Sed propiùs à vero abeſt, hunc Nobilem admiſſum fuiſſe in Monachum laïcum, uti & conjugem ejus in Sororem; neutrum Profeſſioni Monaſticæ illigatum, utrumque Cœnobio ſociatum, & cooptatum quodammodo, theſauroque precum & bonorum operum immenſo; quæ à Beneficio omnino diſſident. Quòd verò eorum filius *in Beneficio Eccleſiæ* conſcriptus ſit, id nempe ibi ſignificatur, ejus alendi curam Monaſterium in ſe recepiſſe, ut quandoque Beneficiarii Eccleſiæ dicebantur, qui matriculæ & catalogo pauperum ab ea alendorum inſcripti erant. Erat ſemper in Laïcorum grege hic puer, etſi frueretur interim Præbenda Monachali, cujuſmodi plures alii donabantur quandoque gratis, quandoque pretio accepto, quandoque obſequiis ea mercede compenſatis. Ex his Præbendis paulatim augeſcentibus gravabantur quandoque Cœnobia. Ideo & anno 1200. ſtatuta ſunt quammulta, tum hoc in primis, ne Præbendæ poſthac ejuſmodi Laïcis donarentur, ac ne venderentur quidem, niſi gravis urgeret neceſſitas. *Præbendas etiam obtentu pecuniæ, vel cujuſquam ſervitii cuilibet ad vitam dari, cùm hoc in damnum vertatur domorum, diſtrictè vetamus. Si quando autem neceſſitas, vel evidens utilitas id popoſcerit faciendum, fiat de conſilio domni Abbatis.* Quod idem ferè continetur & ſtatutis Joannis Borbonii Abbatis Cluniacenſis, anno 1458. compilatis: *Seculares in Donatos & in Fratres ad Præbendam Monachalem abſque licentia domni Abbatis & conſenſu recipi non poſſunt; & ſi recepti fuerint, pro non receptis habeantur.* Apertiſſimè hîc vides, qui eſſent Monachi laïci, quæ Præbendæ Monachales, quæ Beneficia Monachis laïcis annuerentur. Nomine, non re illa Beneficia, hi Monachi erant. Ita poterant hæc Beneficia, hæ Præbendæ vendi, vel dari repenſandis agris, qui Cœnobiis donabantur.

Monaſt. Angl. Tom. 1. pag. 331.

Bibl. Clun. pag. 1679. 1606.

Reflectenda jam in Angliam veſtigia, ubi Radulphus idem uxori ſuæ indulſit, dotale ut prædium ſuum Eccleſiæ Bethfordienſi conferret, ea lege, ut in ea Eccleſia tres, quandiu ſuperſtes eſſet, Præbendas haberet, addita poteſtate eas dandi, cui liberet; poſt ejus obitum verò Monachus reciperetur unus, pro ipſa & marito juges preces fuſurus. *Hac conventione, ut dum illa vixerit, habeat tres Præbendas in illa Eccleſia, quando illi placuerit, aut aliis tribus, quibus voluerit dare. Poſt obitum autem ejus*

Mona. Ang. To. 1. pag. 331.

Monachus unus recipietur in illa Eccleſia pro anima mariti & pro ſua. Præbendæ iſtæ Beneficiis annumerari non poterant, cùm mulieri laïcæ permitterentur. Monachus poterat ille quidem Beneficiarius videri, ſed alius. non ſibi mulier illud addici Beneficium volebat, cui fundos aſſignabat.

X. Non paulò plus habet admirationis teſtamentum Vuillelmi, Domini Montiſpeſſulani anno 1211. Erant ei liberi complures, quorum alius Clero, alios Cœnobiis teſtamento deſtinavit. Cùm duos Canonicos fieri ſanxiſſet, Eccleſias ipſas deſignavit, ipſiſque legavit, non Eccleſiis centum libras, ut nihil præterea expeterent. Non ea ſanè dici poterat fundatio vel dotatio Canonicatûs. Alios verò juſſis Monaſticam vitam profiteri apud Grandiſylvenſes & Cluniacenſes, centum ſimiliter legavit libras, non ipſis, ſed Cœnobiis. Itaque dici poterat illis erexiſſe & dotaſſe Beneficium Monachale. Sed non injuria conjicitur tam nobilis Domini liberos ſine ullo ejuſmodi dono oblatos, admittendos utique fuiſſe, uti & tot alios. Non ergo invi-
Spicil. to. 9. p. 158. 159. dioſa ea eſſe potuit pactio, ſed laudanda gratificatio: niſi mavis eam fuiſſe definitionem legitimæ portionis, quam meritò ſibi potuiſſent aliquando tam nobiles adoleſcentuli vindicare. Nemo enim neſcit, tum hæreditariæ ſucceſſionis portiones ad Monachos, vel ad Monaſteria perveniſſe. Ad hanc circumſcriptionem legitimæ portionis ſpectare non abs re ſuſpicamur, hæc toties iterata ejus teſtamenti verba: *Dimitto centum libras, quibus contentus ſit de omnibus bonis meis.*

Cùm in Gallias rurſum penè inopini trajecerimos, addam hoc loco miram conventionem Epiſcopi & Capituli Cadurcenſis cum Gausberto de Caſtronovo anno 1096. factam. In ejus Eccleſiæ res & agros vir hic nobilis multa ſibi arrogabat jura, cúmque diu altercatum eſſet, periculoſa inciderunt bella, quibus ſævientibus, non potuit illi Eccleſiæ perfugium ullum opportunius occurrere, quàm in Gausberti defenſione. Tum verò ei ultro concedi placuit partem non mediocrem prædiorum, quæ ſui ille juris eſſe confidebat; ſed illa addita lex eſt, ut cùm primùs filius ejus annum ætatis ſuæ decimum aſſecutus eſſet, eum Cœnobio cederet, Canonicis Regularibus inſcribendum, tumque pro bono pacis reſtitueret, quæ modò ei concedebantur: ea denique reſtitueret, etſi filius ejus ab inſtituto Canonicorum Regularium reſiliret. Non hic pater fi-
Spicil. To. 8. p. 361. 366. lio Canonicatum fundat & dotat: ſed Capitulum Canonicorum Regularium expetit, ut eo ad Profeſſionem admiſſo, agros controverſos pater vel reſtituat, vel gratificetur. Jam ſuprà oſtenſum eſt, quàm frequentes tunc temporis parentes devoverent filios impuberes vitæ Clericali vel Monaſticæ, & ad obſequium cogerent. At ubi unà largiebantur & aliquid prædiorum, eo arcebatur ſimoniæ ſuſpicio, quod citra ullum ejuſmodi donum filii admitterentur.

XI. Quidquid ergo hîc congeſtum eſt exemplorum, nihil in his eſt, quod à Decretali Innocentii III. recedat; aut non eadem enim erant negotia, aut diverſa non erat eorum definitio. Ideo & optimè Fagnanus definit, ſimoniacum fore, ſi quis dotaret Canonicatum, ſibi ipſi mox confe-
Fagnan. in L. 5. Decret. Part. 1. pag. 174. rendum. *Nota ſimoniam eſſe fundare vel dotare Canonicatum, vel aliud Beneficium Eccleſiaſticum, eo pacto, ut Beneficium illud ſibi conferatur.* Rem probat exemplo ejus qui Archipreſbyteratum in Eccleſia Cathedrali fundaverat, & ex ipſamet fundationis charta ea dignitate induendus erat Fundator ipſe. Conſulentibus ſuper ea cauſa reſpondit Fagnanus ipſe, & fundationem, & proviſionem ſimoniæ vitio claudicare, quo factum eſt, ut ab Urbano VIII. nova & Beneficii inſtitutio impetraretur, & proviſio.

CAPUT LXV. *P. 2. l. 3. c. 13.*

Sepulturarum ſimonia proſcripta ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. Cur a tuerit Gregor us Papa, ex ſepulturis quidquam exigi. Paganorum & Sichimitarum exempla.

II. Sepeliri in Eccleſia, novum tum id eſſet, & inuſitatum, id vero pretio quandoque comparabatur.

III. Qui cœperint in Eccleſia contumulari Reges, Epiſcopi, Monachi, Moniales.

IV. Nemo olim in urbibus, nedum in Eccleſiis terra mandabatur. Circa Eccleſias ſepulcra ambiri cœpta, ab iis qui precum participes ſe fieri cuperent. Hinc forſan addita Eccleſiis Capella.

V. Origines Cœmeteriorum. Cur proxima ſint Eccleſiis.

VI. VII. Exempla ſanctiſſimorum Epiſcoporum, aliorumque pietate præſtantium virorum, qui in Eccleſiis tumulati fuere; Ambroſii, ſororis, fratris, S. Pauli, S. Fulgentii.

VIII. Jam inde ab ipſis Eccleſiæ cunabulis ſepoſita erant Chriſtianorum ſepulcra, eorum cura penes Clericos, quandoque & penes Monachos.

IX. Cur exoleverit mos incendendi corpora.

X. Facile ſopirentur Clericorum & Monachorum diſſenſiones de ſepulturis, ſi primævo ex uſu Eccleſiæ, nemo in Eccleſia humaretur.

XI. Hæ porro diſſenſiones Clericorum & Monachorum de ſepulturis jam ævo Gregorii fervere cœperant.

I. Morem exploſit Gregorius exigendi aliquid ex ſepulturis, impatientiſſimè ferens Clericos minùs à terrenis cupiditatibus expeditos eſſe, quàm Sichimitas, qui locum ſepulturæ Abraamo gratificari voluere. En Gregorii verba Epiſtolæ ad Epiſcopum Meſſinenſem: *Cùm ſecundùm* L. 7. Ep. 4.
noſtrum inſtitutum noveris, nos illicitam antiquam conſuetudinem à noſtra Eccleſia omnino removiſſe, nec cuiquam aſſenſum præbere, ut loca humani corporis pretio poſſint adipiſci. Nam ſi Gentiles, ut arbitramur, viri Sichimitæ Abrahæ pro Sara mortua, atque in loco proprio humanda ſepulturam gratis obtulerunt, & vix magna ejus importunitate coacti ſunt, ut pretium de loco ſepulturæ perciperent: nos qui Epiſcopi dicimur, de humandis fidelium corporibus penſa quid facere debemus. Porro Gregorius reſcito, *centum ſolidos* à Januario Calaritano Archiepiſcopo exigi, ad tumulandam filiam matronæ illuſtris, & querelis laceſſitus hujus ipſius matronæ, ad Januarium reſcripſit, nova hac injuria cumulari non debuiſſe damnum doloremque filiæ morte inflictum: ex alterius luctu & calamitate lucrum captandum non eſſe, nec pretio addicendum locum putredinis; ſummoviſſe ſe iſtiuſmodi corruptelam ab Eccleſia Romana ineunte ſtatim Pontificatu ſuo; eam ſe Prælatis indixiſſe legem, ut ſaltem Sichimitas imitarentur, quos tametſi paganos, puduerat ex cadavere lucri aliquid extundere: liberas & ſpontaneas oblationes admitti poſſe, at nihil exigi, nihil peti fas eſſe: ne eo convitio verberentur Clerici, reliquorum mortalium tam gratam illis eſſe mortem, quàm compendioſam. Gaudio enim eſſe præſumitur, quod lucro eſt. *Grave nimis eſt & procul nimis à Sacerdotis* L. 7. Ep. 56.
officio, pretium de terra conceſſa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium. Hoc vitium & nos poſtquam ad Epiſcopatûs honorem acceſſimus, de Eccleſia noſtra omnino vetuimus: & pravam deinde conſue-

tudinem nequaquam uſurpari permiſimus, &c. *Si quando aliquem in Eccleſia veſtra ſepeliri conceditis, ſiquidem parentes ipſius, proximi, vel heredes, pro luminaribus ſponte quid offerre voluerint, accipere non vetamus. Peti verò, aut aliquid exigi, omnino prohibemus. Ne quod valde irreligioſum eſt, aut venalis fortaſſe, quod abſit, dicatur Eccleſia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, ſi ex eorum cadaveribus ſtudeatis quærere quolibet modo compendium.*

II. His profectò Gregorii verbis: *Si quando aliquem in Eccleſia veſtra ſepeliri conceditis*. apertè innuitur origo hujus perverſitatis. Cùm needum uſus invaluiſſet, ut in Eccleſiis ſepeliretur quiſquam, qui ejus privilegii cupidiores fuere, ut participes fierent precum & hoſtiarum à proximis ſibi ſuis offerendarum, oblata ingenti pecunia id emercari cœpere. Gratuita fuit, ut puto, ea primum largitio; quæ mox tamen in tributum & exactionem deſcivit. Noſtram hanc conjecturam iis firmat præſidiis Gregorius idem in Dialogis, ut jam ambigendi locus ſuperſit nullus. Præfatus enim iis qui mortali hoc ex ſtadio migrant nullo impiati crimine, conducibile eſſe in Eccleſia ſepeliri, quod eorum proximi, ipſo tumulorum conſpectu admoniti & excitati, pro illis flagrantius & frequentius orent; *Hoc prodeſt mortuis ſi in Eccleſia ſepeliuntur,*

L. 4. c. 50. 52. 53.

quod, &c. mox ex adverſo conteſtatur, ſi qui flagitia hic ſua non expiarint, eos graviori obnoxios fore damnationi, qui ſepulcro etiam ſuo Eccleſiam contaminaverint. Quod approbat ille exemplo Valeriani Patricii, cui conceſſerat, immo pretio addixerat Brixianus Epiſcopus locum ſepulturæ in Eccleſia: *Cui ejuſdem civitatis Epiſcopus accepto pretio, locum in Eccleſia præbuit, in quo ſepeliri debuiſſet*. Crebris autem poſtea cœli oſtentis miniſque perfectum tandem eſt, ut ſceleſtiſſimi hominis cadaver Eccleſia ejiceretur.

III. Meminit quidem alibi Gregorius Defenſoris Eccleſiæ Mediolanenſis, in Eccleſia tumulati: ſed cùm mox affirmet Presbyterum Parochumque ſanctiſſimum non in Eccleſia, ſed *ante Eccleſiam ſepultum* fuiſſe: abundè hinc proditur, ejuſmodi prærogativam non omnibus Clericis, adeoque nec Presbyteris omnibus communicatam fuiſſe. Ideo & Gregorius Turonenſis ait Epiſcopum Arvernum, qui uxoratus fuerat, cum conjuge & filia juxta viam conditum fuiſſe. *Ipſe quoque Sacerdos cum conjuge & filia in crypta Cantobennenſi juxta aggerem publicum eſt ſepultus.* Idem ille narrat de beato Servatio Tongrenſi Epiſcopo: *Ablutuſque à fidelibus, juxta ipſum aggerem publicum ſepultus eſt.* Affirmat tamen idem Gregorius, Clodovæum Regem, & B. Clotildem ejus conjugem in Baſilica ſanctorum Apoſtolorum conſepultos fuiſſe, ubi tumolata fuerat ſancta Genovefa, & quam ipſimet extruxerant. *Nam Baſilicam illam ipſa conſtruxerat, in qua & beatiſſima Genovefa eſt ſepulta.* Alibi rurſus idem ipſe demonſtrat Reges, Regumque liberos in Eccleſiis tumulari ſolitos. Quin & ipſe Altare conſecravit Capellæ, ubi recondendum erat corpus B. Radegundis Reginæ. *Altare in Cellula ipſa ſacravi.* Ingentibus decoravit privilegiis Eccleſiam Abbatiæ Sandionyſianæ juxta Lutetiam Clodovæus II. Rex, quòd uterque parens Dagobertus Rex & Nantildis Regina ibi ſepulturam nacti eſſent.

Dial. l. 3. c. 22.

L. 3. c. 44.
L. 2. c. 5.

L. 2. c. 43.

L. 4. c. 1.
L. 5. c. 34

De Glor. Conf. c. 106.
Conc. Gall. To 1. pag. 496.

Sed nondum eo cum Regibus privilegio fruebatur vulgus fidelium; cùm in Baptiſteriis quemquam ſepeliri vetet Synodus Autiſiodorenſis. *Non licet in Baptiſterio corpora ſepelire.* Monachi, & Sanctimo-

Can 14.

niales, uti & Epiſcopi Clericique, primi omnium in ejus honoris ſocietatem cooptati ſunt. Qui vitam beati Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi litteris mandavere, exædificatam ab eo narrant *triplicem in una concluſione Baſilicam*: mediam, quam Navim dicimus, cæteris altius aſſurgentem Deiparæ Virginis nomine dicavit; duas minores, Alas vocamus, beato Joanni, & beato Martino ſacras eſſe voluit; ſub pavimento Eccleſiæ totius arcas lapideas locari juſſit, ad Monialium ſepulturas. *Et ut offerret ſacris virginibus quas congregaverat, curam neceſſariæ ſepulturæ, nobiles arcas corporibus humandis aptiſſimas, de ſaxis ingentibus noviter fecit incidi, quas per omne pavimentum Baſilicæ conſtipatas ſterni fecit ordine.* Non multo pòſt tempore avecta ad cœleſtem patriam Cæſaria ſoror ejus & Abbatiſſa, in meditullio Eccleſiæ conſepulta eſt, juxta ſolium Epiſcopi, nec longè ab eo, quem ſibi ipſe delegerat ſepulturæ locum. *Inibi ad medium throni, juxta eam quam ſibi paraverat, condiderunt ſepulturam.* Et infrà: *Sepultus eſt in Baſilica ſanctæ Mariæ ſemper Virginis, quam ipſe condiderat, ubi ſacra Virginum corpora de Monaſterio ſuo conduntur.*

L. 1. c. 19.

L. 2. c. ult.

Beatus Perpetuus Turonenſis Epiſcopus Cleri ſui judicio permiſit, quo ipſum loco tumulatum mallent: quanquam nec diſſimulare omnino poſſet animi ſui æſtum, & votum, ut ad pedes beati Martini humo conderetur, cujus ipſe magnificentiſſimum Mauſoleum extruxerat. *Vobis Presbyteris, Diaconibus, & Clericis Eccleſiæ meæ ſepeliendum cadaver mortis hujus, ubicunque elegeritis, permitto. Tamen ſi indigno mihi feceritis miſericordiam, quam ſupplex poſtulo, optarem ad domni Martini pedes in diem quieſcere judicii*, &c. Ita Perpetuus ipſe in teſtamenti tabulis: voti compotem factum eſſe docet ejus Epitaphium: *Et licet ante pedes Martini contumuletur, in cælo ſimili gaudet uterque loco.*

Spicil. to. 5. pag. 105. 109.

IV. Ex Concilio Braccharenſi anno 563. patebunt fontes ipſi hujus Conſuetudinis Eccleſiaſticæ in ſepulturis. Cùm enim prohibuiſſent ejus Concilii Patres, nequis omnino in Baſilicis Martyrum ſepeliretur, annuiſſentque id tantùm, ut extra & juxta muros Eccleſiæ tumuli adjungerentur; mox addunt, non potuiſſe beatos Martyres eo fruſtrari honore, quo utuntur Civitates, ne quem ſinant intra murorum ambitum humari. *Placuit, ut corpora defunctorum nullo modo in Baſilica ſanctorum ſepeliantur. Sed ſi neceſſe eſt de foris circa murum Baſilicæ, uſque adeo non abhorret. Nam ſi firmiſſimum hoc privilegium uſque nunc retinent civitates, ut nullo modo intra ambitum murorum, cujuſlibet defuncti corpus humetur, quanto magis hoc venerabilium Martyrum debet reverentia obtinere.* Quod ad illud primum caput attinet, ſepulcra admittendi ad exteriorem ambitum juxta muros Eccleſiæ; id probabiliter creditur cœptum eſſe, antequam intra ipſas Eccleſias quiſquam ſepeliretur. Ita Gregorium ipſum explanavit Joannes Diaconus in ejus vita: *De ſepultura juxta Eccleſiam commodum ſperare prohibuit.* Video ejus conjecturam à noſtra ſuperius expoſita nonnihil diſcrepare; ſed rem judicio Lectorum permittere malo, quàm contendere. Hic autem ſuſpicari fas eſt, eas Capellas, quibus nunc ferè cinguntur majores Eccleſiæ, ex his juxta poſitis tumulis ortas eſſe, quibus muros circumſtrui placuerit, & huic ædificiolo altare inferri; uti ſupra jam attigimus, ad conſecrandam Capellam, in qua condendum erat corpus B. Radegundis, abſente Epiſcopo Diœceſano, à Gregorio Turonenſi conſecratum eſſe altare. *Locus in quo ſepeliri debet*,

Can. 18.

L. 5. c. 20.

De Gloria Confeſſ. c. 106. *non eſt Sacerdotali benedictione ſacratus, &c. Benedic altari illud, &c. Et ſic ab illis inunctum, altare in cellula ipſa ſacravi.* Sed illud potiſſimum ex Concilio Braccharenſi obſervari neceſſe eſt, Legibus Romanis vetitum fuiſſe, ne quiſquam intra urbes terræ mandaretur, cujus moris ac privilegii civitates omnes retinentiſſimæ erant. Itaque prioribus Eccleſiæ ſæculis fideles in Cryptis recondebantur, quas appellitabant *Tumbas, Catatumbas, Catacumbas*, extra urbes, & juxta vias, more forſan Iſraëlitarum. In ſpelunca enim Saram Abraamus tumulavit, contumulatuſque ipſe eſt. Chriſtus ipſe in ſpecu exciſo in ſaxo.

V. Narrat Hieronymus, Romæ cum juvenis verſaretur, Dominicos dies ſolitum ſe conſumere in perluſtrandis Cryptis Martyrum & Apoſtolorum: In Ezech. c. 4. *Solebam diebus Dominicis ſepulchra Apoſtolorum & Martyrum circumire, crebróque cryptas ingredi, quæ in terrarum profunda defoſſa, ex utraque parte ingredientium, per parietes habent corpora ſepultorum.* Expinxit & luculentè Prudentius concava montium, Peri Steph. Hymno. 2. ubi Cæmeteria erant Chriſtianorum: *Attamen exſiſi ſubter cava viſcera montis, crebra terebrato fornice lux penetrat.* In hæc Cæmeteria congregabantur fideles, ut rem ibi divinam facerent, nec minis perſecutorum deterriti, nec furore. Ubi pax affulſit Eccleſiæ, Cæmeteria ab Eccleſiis ſejuncta fuere, ſed in dies magiſque viciniora evaſere. Id non obſcurè declarat Optatus, cùm Donatiſtis exprobrat, uſurpatas ab illis in Catholicos Eccleſias, ut & Cæmeteria aliquando invaderent, prohiberentque fideles ſepeliri. L. 6. *Ad hoc Baſilicas invadere voluiſtis, ut vobis ſolis Cæmeteria vindicetis: non permittentes ſepeliri corpora Catholica.* L. 3. Ingenuè fateor me non ſatis capere, quod alibi ab eodem dicitur de ſepulturis.

VI. Sed ſi fidelium vulgus in Cæmeteriis promiſcuè ſua ſibi ſepulcra habebat, nemo inficias ierit, quin viri dignitate, & nobilitate præſtantes, & in primis Epiſcopi, in ipſis Eccleſiis tumulos ſibi deligerent. Ambroſius ſub altari ipſo, quod quotidianis frequentabat ſacrificiis, recondi ſe poſt mortem concupierat; dexteram tamen ejus partem ceſſit corporibus ſanctorum Martyrum Gervaſii & Protaſii, ubi ea reperta fuere: perſuaſus Hoſtiæ immortali membra ſua omnia redintegranda eſſe, ita ſanè ut ſub altari laterent Martyres, Chriſtus ſuper altare emineret. Epiſt. 55. *Succedant victimæ triumphales, in locum ubi Chriſtus hoſtia eſt, ſed ille ſuper altare, qui pro omnibus paſſus eſt: iſti ſub altari, qui illius redempti ſunt paſſione. Hunc ego locum prædeſtinaveram mihi. Dignum eſt enim, ut ibi requieſcat Sacerdos, ubi offerre conſuevit. Sed cedo ſacris victimis dexteram portionem; locus iſte Martyribus debebatur.* Marcellina ſoror Ambroſii juxta ipſum inhumari ſe voluit: & fratri ipſe ſuo Satyro ſepulcrum paraverat juxta corpus perinclyti Martyris, cujus vicino odore Baron. an. 383. ipſemet perfunderetur. *Ut ſacri ſanguinis humor finitimas penetrans adluat exuvias.* Author eſt Hieronymus corpus B. Paulæ in media Bethleemitica Eccleſia poſitum fuiſſe. *In media Eccleſia ſpelunca Salvatoris eſt poſita.* Sic ille in Epitaphio Paulæ.

VII. A Ferrando illud obſervatum eſt in vita beati Fulgentii, hunc primum in Eccleſia Ss. Apoſtolorum tumulatum fuiſſe, quanquam priſca conſuetudine id hactenus invaluiſſet, ut ne Epiſcopi quidem ibi terræ mandarentur, nedum laïci. Cap. ult. *Sacerdotum manibus ad Eccleſiam civitatis, quæ ſecunda dicitur, ubi etiam reliquias Apoſtolorum conſtituerat, deportatus, ſortitus eſt honorabile monumentum. Primus plane in eadem Baſilica Pontifex poni meruit: ubi nullum mortuum neque Sacerdotem, neque laicum ſepeliri, conſuetudo ... antiqua. Sed magna vis devotionis removerat ... amentum conſuetudinis, &c.* Erat illud ergo a ... quiſſimis Eccleſiis uſitatum, ut nullis prorſus ſep... eris occuparentur, ac ne Epiſcoporum quidem. Hæc Fulgentii Eccleſia diutius id & conſtantius retinuit, & tamen ipſa quoque tandem ceſſit invaleſcenti novitati. Ab Epiſcopis cœptum, tum ad Clericos, denique ad laïcos ventum eſt.

VIII. Religio certè ... libus fuit jam inde ab initio, ut ne tumuli ſui Paganorum ſepulcrorum vicinitate & contagione inquinarentur. Vituperavit Cyprianus Martialem Epiſcopum Hiſpaniæ, tum ob alia complura, tum quod filios ſuos indiſcriminatim inter Gentilium ſepulcra humari feciſſet. *Et filios exterarum gentium more apud profana ſepulcra depoſitos, & alienigenis conſepultos.* Epiſt. 68. Cùm verò, ſepulturis moderari ſint ſemper Clerici, perſpicuum hinc fit, etiam tum, cùm in Eccleſiis ſepeliretur nemo, Eccleſiaſticas tamen fuiſſe ſepulturas. Agens Hieronymus de muliere, quæ publici Judicis gladio interfecta fuerat, Clericos mox advolaſſe ait, ut eam terræ pro officio ſuo mandarent. *Clerici quibus id officii erat, cruentum linteo cadaver obvolvunt, & foſſam humum lapidibus conſtruentes, ex more tumulum parant.* Ita ille in Epiſtola *de muliere ſepties icta.* Operam quoque ſuam quandoque Monachi ſepeliendis mortuis commodabant: unde reprehenſus eſt à beato Gregorio Papa Epiſcopus Urbevetanus, quod in Monaſterio prohiberet, & celebrari ſacra Myſteria, & mortuos ſepeliri. *Sepeliri ibidem mortuos, vel celebrari Miſſas, nullâ ulterius habita contradictione permittas.* L. 1 Ep. 15. Sed eo tamen longè frequentius munere Clerici fungebantur; atque ita ſanctæ ſemper & Eccleſiaſticæ erant ſepulturæ: nec ea humanitatis, ſed religionis obſequia reputabantur. Unde Tertullianus in Libro de Anima: *Cùm in pace dormiſſet, & morante adhuc ſepultura, interim oratione Preſbyteri componeretur, &c.* Agit ibidem ille de ſepulcretis fidelium propriis, & de eo qui paululum receſſit, ut juxtà ſepeliendo fratri locum daret. *Eſt & alia relatio apud noſtros, in Cæmeterio corpus corpori juxta collocando ſpatium receſſu communicaſſe.*

IX. Illud quoque per Chriſtianos invectum eſt Orbi, ut ne amplius defunctorum corpora igni abſumerentur. Hoc probro nobis vertebant Gentiles: *Execrantur rogos, & damnant ignium ſepulturam.* At ſcitiſſimè reponebat Minutius Felix, hunc Chriſtianæ gentis morem non ex inſulſa illa manare formidine, ne corpora pereant, quæ utique vel ardendo, vel putreſcendo æquè pereunt: ſed ex veneratione & obſervantia conſuetudinis longè antiquioris & religioſioris, inhumandi, quam comburendi. *Non ut credicis ullum damnum ſepulturæ timemus, ſed & veterem & meliorem conſuetudinem humandi frequentamus.* Alias etiam rationes à pietate ductas allegavit Tertullianus libro de Anima, & libro de Reſurrectione carnis.

X. Tantum diſſenſionum poſterioribus ſæculis exardeſcet de jure ſepulturarum Clericos inter & Regulares, ut earum in originem inquirere hoc loco operæ pretium viſum ſit, ut inde lux aliqua in poſteras ætates effundatur. Non tantopere efferbuiſſent contentiones, ſi in honore & pretio ſemper fuiſſent illæ Regulæ duæ, quæ in primigeniæ Eccleſiæ florentiſſima juventa viguerunt, ut in Eccleſiis tumularetur nemo, utque ex loco putredinis,

ſive

ſive ſepulturæ nihil lucri exigeretur. Ubi primum cœpit vulgus hominum in Eccleſiis ſepeliri, emerſere ſordidiſſimæ avaritiæ inquinamenta. Id verò in Eccleſia Latina deſinente quarto ſæculo contigit, ut patet ex Auguſtini libro *de Cura pro Mortuis*, ad beatum Paulinum Nolanum Epiſcopum ſcripto, ex occaſione piæ & illuſtris Matronæ, quæ Cynegium filium condi voluerat in Baſilica B. Felicis Martyris. *Et in Felicis Confeſſoris Baſilica poneretur.* Conducere
Cap. 5. id profitetur Auguſtinus iis qui piam & religioſam duxerint vitam; quòd his monumentis moneantur fideles, qui oraturi confluunt, precibus ut hos ſuis Deo commendent. Inde eſt enim, eodem teſte Au-
Cap. 4. guſtino, quòd dicantur *Memoriæ & Monumenta, &c. Eo quod moneant mentem, &c.*

XI. Non immeritò verò has de ſepulturis antiquiſſimas duximus inter Clericos & Monachos concertationes, cùm Gregorius ipſe Papa Epiſcopum Urbevetanum per Epiſtolas juſſerit, ne in Abbatia ſancti Georgii amplius prohiberet, & ſepeliri mortuos, & ſacra Myſteria celebrari. *Hortamur ſepeliri ibidem mortuos, vel celebrari Miſſas, nulla ulterius habita contradictione permittas.*

CAPUT LXVI. *P. 2. l. 3. c. 14.*

De ſimonia ſepulturarum in Oriente ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. Cur olim ſepulcra extra urbes, & ſecundùm vias eſſent.

II. Ex quo Vita ſempiterna Chriſtus [morti vim infudit vivificam, ſepulcris Martyrum condecorata ſunt urbes, delectati ſunt mortales.

III. Non alibi quàm in veſtibulo templi Apoſtolorum ſepultus eſt Conſtantinus, honorificum ſibi ratus, ſi vel janitor eorum haberetur.

IV. In ea poſtea Eccleſia contumulati fuere tum Imperatores, tum Epiſcopi ob inexplicabile quoddam Sacerdotii & Imperii vinculum.

V. Unde ortus mos excitandi tumulos in Eccleſiis, vel Capellas circa tumulos Sanctorum.

VI. Alia exempla. Cæteri fideles idem ambiere. Origo porticuum circa Eccleſias ad mortuos ſepeliendos.

VII. Leo Sapiens revocat antiquas prohibitiones.

VIII. IX. Conſtantinus, Anaſtaſius, & Juſtinianus plurima donant, vel donata confirmant, ut gratuita ſit ſepultura.

X. Varia Juſtiniani ſtatuta de Exequiis. Cura earum penes Monachos, Canonicos, Clericos. Qui Clericos majori numero adeſſe, vel veſtes ſacras magnificentiores expetebant, ii pecunia aliqua hanc redimebant prærogativam.

I. VEtuerat lex Tabularum duodecim quemquam in urbe mortuum uri, vel humari: *Hominem mortuum in urbe ne ſepelito, neve urito.* Ea erat priſcæ conſuetudinis confirmatio. In Scripturis ſacris utriuſque Teſtamenti idem elucet mos antiquiſſimus, non igni, ſed terræ mandandi mortuos. Quod de urbe Roma ſanxerat lex duodecim Tabularum, id Ulpianus ait ab Imperatore ad omnes Imperii urbes propagatum fuiſſe. Id Antonino Pio tribuit Lampridius. *Intra urbes ſepeliri mortuos vetuit.* Sepulcra tradit Varro plerumque juxta vias publicas locata fuiſſe, ad mortales mortalitatis ſuæ
L. 5. de lingua Latina. admonendos. *Sepulcra ideo ſecundùm viam ſunt, quò prætereuntes admoneant, & ſe fuiſſe, & illos eſſe mortales.* Idem allegatum eſt & à Theodoſio Imperatore, cùm in Novam Romam Veteris privilegia transtulit, juſſitque efferri Conſtantinopoli tum urnas, ubi cineres, tum ſarcophagos, ubi corpora
Cod. Theod. L. 9. T. 17. Lege 6. claudebantur eorum qui in rogis arſiſſent. *Omnia quæ ſupra terram urnis ſunt clauſa, vel ſarcophagis corpora detinentur, extra urbem delata ponantur, ut & humanitatis inſtar exhibeant, & relinquant incolarum domicilio ſanctitatem.* Poſtrema hæc verba exponit Paulus Juriſconſultus, & ad alia retorquet ejuſdem legis rationem: *Corpus in Civitatem inferri non licet,* In Sentent.
ne funeſtentur ſacra Civitatis. Ignoſcenda erat ea mentis imbecillitas Gentilibus, ut cadaveribus ſacra inceſtari crederent, cùm & lege Moſaica imbuti Iſraëlitæ, ne ipſi quidem ab his religioſæ infantiæ crepundiis receſſiſſent, & religioni eſſet Pontificibus, ne quid ejuſmodi contrectarent.

II. Sed poſtquam vitæ fons primigenius Verbum Deus, noſtræ carni mortali illapſus, in morte ipſa fontem vitæ poſuit, tum in ſeipſo, tum in membris ſuis: non reſurrectione tantùm ſua, ſed aſpirata nobis reſurgendi ſpe: exinde tumuli eorum, qui pro ipſo mortem oppetierant, domicilia quædam vitæ viſa ſunt eſſe, & adyta ſanctitatis. Ideo tumuli in Eccleſiis locati, vel circa tumulos circumſtructæ Baſilicæ: ut ea jam ſint pulcherrima civitatum ornamenta, & victricis trophæa religionis. In eadem id adnotat lege Theodoſius, ubi occurrere illis ſtudet, qui pio prætextu legem ejus eludebant, & condi ſe curabant iis in Eccleſiis, ubi Apoſtolorum & Martyrum corpora conquieſcebant. *Ac ne alicujus fallax & arguta ſolertia ab hujus ſe præcepti intentione ſubducat, neque Apoſtolorum vel Martyrum ſedem, humandis corporibus æſtimet eſſe conceſſam, ab his quoque, ita ut à reliquo civitatis, noverint ſe, atque intelligant eſſe ſubmotos.* Tum certè Chriſtiana conſuetudo obtinuit, & pervicit, ut ne amplius corpora exurerentur. Unde Macrobius, qui non totis quinquaginta annis poſt eam promulgatam legem agebat, uſum illum funditus concidiſſe ſuo ævo teſtatur. *Licèt urendi corpora defunctorum* Lib. 7. c. 7.
uſus noſtro tempore nullus ſit.

III. In ipſamet Apoſtolorum Eccleſia tumulum Conſtantini Magni Conſtantinopoli quidam collocarunt, in eum errorem abducti his Euſebii verbis: *Ædem illam conſtruxit, &c. Quippe ipſe ſibi* De vita Conſtant.
hunc locum poſt mortem deſignaverat, ut corpus ſuum L. 4. c. 60.
communem cum Apoſtolis appellationem poſt obitum ſor- 70.
tiretur: quo ſcilicet precationum quæ in honorem Apoſtolorum ibidem celebrandæ erant, etiam mortuus particeps fieret. Cùm igitur duodecim illic capſas quaſi ſacras quaſdam columnas in memoriam & honorem Apoſtolici Collegii erexiſſet, ſuam ipſius arcam in medio conſtituit, quæ ſenas utrimque Apoſtolorum capſas diſpoſitas habebat. Verùm aut ea ipſa fuit Conſtantini Magni voluntas, ut in veſtibulo tantùm Eccleſiæ locaretur: aut Conſtantius patris voluntatem ita interpretatus eſt, ampliſſimum fore Imperatori, quaſi ad januam aſſidere eorum, quorum veſtigiis, dum ſuperſtes eſſet, Imperatorium diadema, verticemque ſuum demiſerat. Locupletiſſimo teſte utemur Chryſoſtomo, qui rem narravit, ob oculos quotidie ſuos obverſantem. *Nam & hic quoque Con-* In Epiſt. 2. ad Corinth.
ſtantinum Magnum filium ejus ita demum ingenti hono- hom. 26.
re ſe affecturum exiſtimavit, ſi eum in piſcatoris veſtibulo conderet. Quodque Imperatoribus ſunt in Aulis janitores, hoc in ſepulcro piſcatoribus ſunt Imperatores. Atque illi quidem velut Domini, interiores loci partes obtinent, hi autem velut accolæ & vicini, præclarè ſecum agi putarunt, ſi veſtibuli janua ipſis aſſignetur. His innuere videtur Chryſoſtomus Conſtantium ſuo uſum conſilio, patris voluntatem cõdeflexiſſe, voto magis ejus quàm verbis obſequentem.

IV. In Eccleſia, hoc eſt, in veſtibulo Eccleſiæ Apoſtolorum refert etiam Socrates inhumatum eſſe

à Conſtantio Conſtantinum, ejus conditorem, authoremque, ut Imperatores & Epiſcopi propiùs admoverentur ad eum cæleſtium gratiarum fontem. L. 1. c. ult. *Depoſitus eſt in Eccleſia Apoſtolorum, quam ipſe eo conſilio ædificaverat, ut Imperatores ac Pontifices ab Apoſtolorum Reliquiis haud procul abeſſent.* Idem commemorat & Sozomenus, qui exinde inoleviſſe ait, ut eadem in Eccleſia Imperatores & Pontifices ſepelirentur Conſtantinopoli, quòd eædem ſint Pontificum atque Imperatorum prærogativæ, præcellantque etiam Pontifices in locis ſacris. *Ab eo tanquam* L. 2. c. ult. *rei ejus authore conſuetudine ducti, Imperatores Conſtantinopoli obeuntes ſepeliuntur, atque Epiſcopi etiam: quippe cùm Sacerdotalis Imperii dignitati par ſit, imò verò in locis ſacris primas partes obtineat.* Ea hîc Sozomeni verbis non ſatis liquet, an agat ille de communi Imperatorum & Epiſcoporum privilegio, ut Conſtantinopoli, an ut in ea Conſtantinopolitana Apoſtolorum Eccleſia tumularentur. Verùm non magni noſtra refert, ut is eximatur ſcrupulus. Ea enim utrorumque verè prærogativa erat, ut Conſtantinopoli ſepelirentur, ubi nefas erat quemquam alium humari: & eò traducta conſuetudine Antiquæ Romæ, & ex lege Theodoſii Magni. Refert & Evagrius à Juſtiniano inſtauratam vel reſtitutam Eccleſiam Apoſtolorum, in qua moris erat Imperatores L. 4. c. 30. & Antiſtites humari: *In qua Imperatores & Sacerdotes ſepeliri ſolent.*

V. Conſtat hinc ergo ab Imperatoribus & Epiſcopis orta eſſe exempla, fidelium in Eccleſiis ipſis tumulandorum. His addendi viri quidam ſpectatiſſimæ ſanctitatis, quorum tumuli circumdati fuere Capellis, vel Baſilicis, in quas & alia poſtea Martyrum illata ſunt pignora, conſecrata ſunt & Altaria. In hiſtoria Theodoreti Religioſa pulcherrimum iſtud ejus rei monumentum exſtat. Ubi ni- Cap. 21. mirum de ſanctiſſimo Monacho Jacobo ſermonem inſtituit, cui inhumando & exædificata fuerat ingens Eccleſia in vico proximo; & ipſemet tumulum inſtruxerat in Eccleſia Apoſtolorum: ſed cùm Jacobus ipſe ei ſignificaſſet, percupere ſe in eo ipſo ſepeliri monte, quo tot præliorum ſpiritalium theatro uſus erat: Tum verò lapideum ejus tumulum curaſſe ſe ait Theodoretus eò transferri; ubi cùm lapis ipſe imbrium & procellarum vi computreſceret, ædiculam ei ſe circumdediſſe. Ioparienter tuliſſe Jacobum tantum ſibi tribui; itaque illud Martyrum templum eſſe voluiſſe, eoque conſilio illuc coacervaſſe reliquias Martyrum eorum, quibuſcum averet & hîc quieſcere, & beatæ ad ſempiternam vitam reſurrectionis conſortem ſe fieri. *Arcam ſurſum transferendam curavi, & quia lapidem à pruina labefactari animadverti, parva ædicula circumdari arcam juſſi. At ille, Non patiar, inquit, ut Jacobi ſepulcrum hoc appelletur, ſed triumphantium Martyrum templum hoc fieri volo, & me velut inquilinum quempiam illorum cohabitatione dignatum, alia in arca poni. Neque hæc dixit modo, ſed reipſa præſtitit. Collectis enim undique multis Prophetis, multiſque Apoſtolis & Martyribus, omnes una in arca repoſuit, cum Sanctorum populo habitare cupiens, & cum eis reſurgere, divinoque conſpectu potiri.* Ea fuit, ut videtur, progreſſio ejus uſûs, vel condendarum circa tumulos ædicularum, ſeu Capellarum, vel ſepulcrorum in ipſis Eccleſiis deligendorum.

VI. Fratrem ſuum Cæſarium in Eccleſia Martyrum perhibet Nazianzenus ſepultum fuiſſe. *Ad* Orat. 10. *Martyrum ſacraria cum pompa ductus.* Beata Macrina in Eccleſia Martyrum ſepulta eſt, in eodem ipſo matris ſuæ tumulo, ut author eſt frater ejus Gregorius Nyſſenus, ejus vitæ ſcriptor, quique funus ipſe ejus proſecutus eſt. Contineo calamum, pluribus hîc exemplis id genus accumulandis ſanctitate commendatorum virorum, Epiſcoporum, Imperatorum, in Eccleſiis ſepulcra honorificentiora conſecutorum, ex quo & arſit privatorum cupiditas. Unum adjiciam, quod litteris mandavit Nicephorus de Theodoſio Juniore, qui inſepultus eſt tumulo Arcadii parentis, & avi ſui Theodoſii Magni, in una ex Porticibus Templi Apoſtolorum. Porticus hæ, uti & Capellæ ab exordio extra Eccleſias extruebantur, quibus tandem accrevere, & interiores tandem factæ ſunt. *Theodoſius in paterno* L. 14. c. 58 *monumento repoſitus eſt, in dextera ſublimi ſanctorum Apoſtolorum porticu, in qua porticu, eodemque lapide pater quoque Arcadius & mater Eudoxia, necnon avus Theodoſius ſiti ſunt. In ſiniſtra autem quæ ex adverſo porticu ſacri ejus templi, Jovinianus jacet.* Non injuria videri poſſit, has urnas, ſive hos tumulos in ſuperioribus Templorum porticibus collocatos fuiſſe. ἐν τῷ δεξιῷ ἐμβόλῳ, ἐν ἐμβόλῳ. Nec aliter capiendus Ammianus Marcellinus, ubi corpus Valentiniani Senioris Conſtantinopolim tradit comportatum fuiſſe, *ut inter Divorum reliquias humaretur.* Modeſtiùs Theophanes inſinuat Honorii corpus depoſitum fuiſſe in Mauſoleo, juxta Eccleſiam Apoſtolorum. *Corpus ejus juxta B. Petri Martyrem in Mauſoleo ſepultum.* Etenim Martyrii nomine non tam tumulus, quàm Eccleſia deſignatur, Martyris tumulo inſignita.

VII. Cùm his exemplis autem exita gliſceret privatorum in dies licentia, hanc frænare ſtuduit Theodoſius Magnus iſtiuſmodi lege, Codici ejus intexta. *Nemo Apoſtolorum vel Martyrum ſedem hu-* Cod. Theod. L. 9. Tit. 17. c. 6. *mandis corporibus exiſtimet eſſe conceſſam.* Verùm extra legum cancellos erupit aliquando tandem ſive Cod. Juſt. L. 1. Tit. 2. L. 2. pietatis, ſive ambitionis æſtus. Unde & Leo Sapiens indulſit, ut ſepeliri fas eſſet in urbibus, hoc Conſt. 53. eſt, in Eccleſiis. Ita enim promptum eſt de ejus mente conjectari.

VIII. Non ergo ad ſingulares has & ex privilegio indultas, ſed ad vulgares ſpectabat lex illa Anaſtaſii Imperatoris, Juſtiniani Codici illigata, qua majori Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ addicebat ſeptuaginta pondo auri proventum annuum, ut gratuitæ ibi eſſent omnes ſepulturæ, quinquaginta auri pondo perſoluturis, qui quidvis exegiſſent. *Con-* Cod. L. 1. T. 2. L. 18. *ſtitutio adſignat magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſeptuaginta librarum auri reditum, eam ob cauſam, ut ſcilicet exequiæ ſine ſumptu & gratis fiant in urbe Conſtantinopolitana; & uſque ad novos muros & blachernas. Nam Syca, ſeu Sycorum tranſitus, pars ſunt civitatis. Statuit contra delinquentes pœnam quinquaginta auri librarum.*

IX. Sed & ab ipſo Juſtiniano innovatæ ſunt leges Conſtantini Magni & Anaſtaſii de gratuitis ſepulturis. Illud enim primum conteſtatus, ultra vitam ipſam hominum patere ſuam in eos charitatem, nec paſſurum ſe ut eorum exequiæ proximis graves ſint: *Quoniam potentia noſtra ſubditi noſtri, ſi-* Novel. 43. *ve vivant, ſive moriantur, curæ ſunt, ne vel graves ipſis ſepulturæ, vel defuncti cognatis damnoſæ exiſtant:* immunitates mox confirmat à Conſtantino & Anaſtaſio Imperatoribus conceſſas Officinis undecies centenis, majori Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ adſignatis, ut funerum quorumcumque impenſas ipſa præſtaret, revocatis cæterarum immunitatibus officinarum, ne his Eccleſiaſticis officerent. *Sacra-*

ſanctam majorem Eccleſiam centum & mille officinas in fructu habere ab omni vectigali liberas, eo quod ad peragendas in commune omnium hominum exequias proficiant.

Novel. 59. X. Sed in alia Conſtitutione ſua idem Juſtinianus, enucleatius hæc eadem proſecutus eſt, ubi à Conſtantino conceſſas Eccleſiæ ait nongentas & quinquaginta Officinas, prorſus immunes; centum quinquaginta ab Anaſtaſio additas, & centum aliarum reditus, ut gratis fierent ſepulturæ; & nihilo tamen minus graviſſimis ſe interpellatum querelis, quod inhumanius exigeretur ab ipſis pauperibus: *Non ſine mercede fieri defunctorum exequias, ſed exigi amare, &c. Etiam invitos exigunt ingentes, & cogunt dare, non habentes.* Cui malo ut medicina fiat, juberi à ſe, ut Oeconomi majoris Eccleſiæ curam agant agrorum ſepulcris dedicatorum, *Habentes prædiorum adminiſtrationem, quæ ſepulcris deputata ſunt:* & trecentarum Officinatum Defenſores reliquarum adminiſtrationem gerant, ut pecuniam definitam repræſentent *Decanis, Aſceteriis, Canonicis fœminis, Acolythis, laborantibus circa funerum exequias.* Niſi Miniſtris funerum ſuppeditrent Oeconomi pecunias has, agros fundoſque ad id deſtinatos auferet Patriarcha, ut nihil vi à quoquam exigatur: *Nullum quidquam ab invito percipere.* Numerum tamen definit Imperator eorum, qui exequiis miniſtrabunt, intereuntque gratis; ut qui plures volent, ſolvant de cenſu ſuo, quantum Eccleſia ſolveret. Qui loculos & lectos opulentiores volent, quam qui vulgo commodantur, lectos potiſſimum illos duos, qui in Eccleſiis Studitarum, & ſancti Stephani cuſtodiuntur, vel auratam etiam Lecticam majoris Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ſumptus etiam facient majoris numeri Miniſtrorum, qui ad id deſiderantur. Ita certè ut his ſumptibus modus ſit, iis accommodatus, quos ipſa facit Eccleſia in gratuitis exequiis.

CAPUT LXVII. *P. 3. l. 3. c. 14.*

De Sepulturarum ſimonia, ab octingenteſimo anno ad milleſimum.

I. Univerſim prohibetur quemquam in Eccleſiis humari. Exceptiones.
II. Præcipitur ut priſca jam in Eccleſiis ſepulcra, altius in terram deprimantur.
III. Canones & Leges conſentiunt, ut ne qui in Eccleſiis tumulentur.
IV. Ea cupiditate conſequendi in Eccleſia ſepulcri, factum eſt, ut jam gratuita non eſſent ſepultura.
V. Ne Nobilibus quidem & Proceribus id tum fas erat, ut hæreditarios haberent tumulos.
VI. Voluntaria dona non abnuebantur. Non pauca exordio ſui libera, neceſſitatis paulatim nexu ſtringuntur.
VII. Medium quoddam fuit temperamentum, in veſtibulo, & porticibus Eccleſiæ ſepeliri.
VIII. Quæ ſupra dicta ſunt, ex Hincmaro confirmantur.
IX. Concilium Triburienſe Nobilibus ſuaſit, ut juxta Eccleſiam Cathedralem ſepulcra ſibi pararent, vel in Cœnobiis, aut in Parochiis ſuis.
X. Nullæ tum de ſepulturis lites.
XI. Privatorum ambitio emptionibus locum dedit, & ebullientibus inde litibus.
XII. XIII. Conſuetudines Italiæ & Angliæ.
XIV. Quid Paradiſus, vel Parviſium Eccleſiæ.
XV. An in Oriente mos vigeret, in Eccleſiis ſepeliri.
XVI. An gratuita ibi eſſent ſepultura.

I. REfert & ſuggillat Theodulphus invaleſcentem tunc in Galliis conſuetudinem, adeoque & jam confirmatam, ut paſſim in Eccleſiis ſepelirentur, quo Eccleſiæ jam in Cœmeteria degenerabant. Vetat autem ne quis poſthac ibi tumuletur, niſi ſi quis ex Preſbyteris, vel laïcis eminentior ſanctimonia hanc meritò pepererit prærogativam. *Antiquam in his regionibus in Eccleſia ſepeliendorum mortuorum uſus fuit, & plerumque loca divino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hoſtias præparata, Cœmeteria, ſive polyandrea facta ſunt. Unde volumus ut ab hac re deinceps abſtineatur, & nemo in Eccleſia ſepeliatur, niſi forte talis ſit perſona Sacerdotis, aut cujuſlibet juſti hominis, quæ per vitæ meritum, talem vivendo ſuo corpori defuncto locum acquiſivit.* His verbis, ſi ſeriò ponderentur, nihil amplius Preſbyteris ſupra laïcos tribuitur: nec vel illi, vel hi permittuntur in Eccleſia tumulos nanciſci, niſi ſingularis meritorum prærogativa hanc illis conciliaverit præcellentiam poſt mortem. An. 797. Can. 9.

II. Quoad ſepulcra vero, quæ jam in Eccleſiis excitata erant, nunc jubet Theodulphus, ut complanentur & ſolo æquentur, quæ eminent omnia; ſi id verò arduum eſſe videatur, Eccleſiam illam aſportato altari in Cœmeterium redigendam. *Corpora verò quæ antiquitus in Eccleſiis ſepulta ſunt, nequaquam projiciantur, ſed tumuli qui apparent, profundius in terram mittantur, & pavimento deſuper facto, nullo tumulorum veſtigio apparente, Eccleſiæ reverentia conſervetur. Ubi verò eſt tanta multitudo cadaverum, ut hoc facere difficile ſit, locus ille pro Cœmeterio habeatur, ablato inde altari & in eo loco conſtructo, ubi religiosè & purè Deo ſacrificium offerri valeat.*

Hinc liquet antiquam illam fuiſſe non conſuetudinem, ſed corruptelam, mortuos in Eccleſiis terræ mandandi; in eo à prioribus ſæculis deſcitum eſſe: in id laboratum eſſe, ut oblitteraretur, quod præter Canones novatum erat; perſuaſiſſimum adhuc pene fuiſſe Eccleſias dehoneſtari, inquinari altaria, ſi ibi contumulentur alii quam Martyres, vel longo pœnitentiæ curriculo incruentam Martyrii palmam adepti; denique ſi immergerentur altius in terram tumuli Eccleſiarum, non eò tantum id pertinuiſſe, ut deprimeretur, & contereretur mortalium immortalis quædam & inſana ambitio; ſed ut decentius puriuſque in templis immolari & offerri Deo poſſet immortalis & immaculati Agni hoſtia. *Ubi religiosè & purè Deo ſacrificium offerri valeat.*

III. Anno 813. novas tentavit machinas Concilium Arelatenſe VI. antiqua ut conſuetudo in uſum revocaretur. *Ut de ſepeliendis in Baſilicis mortuis illa conſtitutio ſervetur, quæ ab antiquis Patribus conſtituta eſt.* Remiſit pluſculum quid ejuſdem anni Concilium Moguntinum, non ejectis Eccleſia ſepulturis Epiſcoporum, Abbatum, necnon & virtute clarorum Preſbyterorum, & Laïcorum, ut paulò ante de Theodulfo diximus. *Nullus mortuus infra Eccleſiam ſepeliatur, niſi Epiſcopi aut Abbates, aut digni Preſbyteri, vel fideles laici.* Capitulare Caroli Magni eodem anno publicatum laïcos prorſus omnes ſummovet. *Ut mortui non ſepeliantur in Eccleſia, niſi Epiſcopi & Abbates, vel fideles & boni Preſbyteri.* Et in libris ipſis Capitularium, *Ut nullus deinceps in Eccleſia mortuum ſepeliat.* Alibi tamen conceditur, ut in Eccleſiis ſacra fiant, quanquam fidelium corpora in eis ſepulta fuerint; Infidelium enim inde eſſent exportanda. Conſecratio autem ipſa Eccleſiarum hinc conjicitur fieri non potuiſſe, ſi qua in eis jam terræ mandata fuiſſent corpora, quod docent & ſexcentæ Gregorii Magni Epiſtolæ. Can. 22. Capitul. L. 2. c. 47. Can. 20. L. 1. c. 160. L. 5. c. 48.

IV. Ex his jam dilucidius fiet quæ fuerit ſimoniæ in ſepulturis origo. Cùm enim vigore Canonum

veraremur in Eccleſiis terræ mandari, vel utcumque condi, niſi Martyrum cineres, Sanctorum pignora, inde & Epiſcopi, atque Abbates, nec non & ſiqui ex Presbyteris & laïcis ſingulari innocentia morum claruiſſent; cæterorum fidelium exarſit æmulatio, ut vel pretio ſaltem virtutum præmia aſſequerentur. In Formulis Epiſcopalium Ordinationum, ab ordinandis à ſe Epiſcopis id exprimit Hincmarus, ut polliceantur, nihil unquam ex ſepulturis exigere, juxta Decreta Gregorii Magni, ut ne luctus fidelium & cadaverum ipſa putredo pre-
Conc. Gall. To. 2. pag. 661. tio comparetur. *Pretium de terra conceſſa putredini quemquam non permittat in Parochia ſua quærere, & de alieno velle facere luctu compendium.* Quid enim tam probroſum, quam venalem proſtare Eccleſiam, & de ovium interitu ſuarum quæſtum facere Paſtores? *Ne aut venalis, quod abſit, dicatur Eccleſia, aut de humanis Sacerdotalis religio videantur mortibus gratulari, ſic ex eorum cadaveribus ſtuduerit quærere quolibet modo compendium.*

V. Ex Concilio Meldenſi mendicata ſunt hæc verba, cui & ipſi illa Gregorius Magnus mutua
Ann. 845. Can. 72. Gregor. L. 8. Ep. 55 dederat. Ambigere poſſit quis, capiendane ea ſint de ſepultura in Eccleſia. Certiſſimè enim nullo limite determinatur hæc prohibitio; univerſim etiam, & verbis, & rationum momentis Gregorius omnes complectitur ſepulturas. Re tamen accuratius penſitata, indubium eſt non agere Meldenſe Concilium niſi de ſepeliendis in Eccleſia corporibus; nec eo privilegio potiri, niſi quos Epiſcopus, vel Parochus approbarit hoc vitæ innocentia ſibi jure quodammodo vindicare; nulla quantomcumque celebrata Nobilium proſapia ad hoc quaſi hæreditarium jus admiſſa. *Ut nemo quemlibet mortuum in Eccleſia, quaſi hereditario jure, niſi quem Epiſcopus aut Presbyter pro qualitate converſationis & vitæ dignum duxerit, ſepelire præſumat.*

Non avita ergo Nobilitate, non ſæcularium Dignitatum inſignibus, ſed luminibus virtutum ad hanc prærogativam pertingebant laïci, ut in Eccleſiis terræ commendarentur. Sed cùm penes Epiſcopos, & Parochos is eſſet delectus, non ea fuit ſemper vel integritas eorum, vel conſtantia, quæ nec pecunia labefactari, nec carnalibus affectibus inflecti poſſet.

VI. Adde cùm hoc Canone prohiberetur tantùm, *peti, aut exigi aliquid*; liceret autem accipere proximorum demortui oblationes ſpontaneas; latiſſimè tandem effuſam offerendi conſuetudinem, paulatim ex ſpontanea neceſſariam evaſiſſe; quod ita univerſim comparatum ſit, ut quæ piè & liberè diu, & ubique fiunt, fiant tandem pene neceſſariò, ne refrixiſſe pietas, aut religioſa conſuetudo
Cap. 77. cujuſquam culpa videatur exoleviſſe. Quocumque loco fierent ſepulturæ, vetuit quidquam exigi Herardus Archiepiſcopus Turonenſis.

VII. Patefecit autem aliquando tandem Nannetenſe Concilium, quid temperamenti excogitatum ſit, ut & votis fidelium fieret ſatis, nec tamen in Eccleſiis quiſquam humaretur. Veſtibula ipſa Eccleſiæ, vel Porticus eis adjunctas placuit ſepulturis his
Can. 6. promiſcuis addici. *Prohibendum ſecundum Majorum inſtituta, ut in Eccleſia nullatenus ſepeliantur, ſed in atrio, aut in Porticu, aut extra Eccleſiam. Infra Eccleſiam vero, aut prope altare, ubi corpus Domini & ſanguis conficitur, nullatenus habeat licentiam ſepeliendi.* Ut hunc ſibi potiorem, & honorificentiorem locum in veſtibulo, vel porticibus Eccleſiæ compararent, Parochis fideles ea ultro largiebantur, quæ exigi nefas fuiſſet, ſi longius tumulandi fuiſſent. *Nihil muneris exigant, niſi fortè qui ſepelitur, vivens juſſerit Eccleſia, in cujus atrio ſepelitur, de ſuis aliquid tribuere.*

VIII. Uni ſibi ſervatam voluit Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus diſpenſandi in hoc negotio facultatem, non permiſſis Parochis, ut in Eccleſia tumularent ipſi quidem, niſi qui in Concilio deſignati fuiſſent; Meldenſi nimirum, ſupra allegato. *Ut nemo Presbyterorum quemquam in Eccleſia* To. 1. pag.
ſepeliat, ſine conſultu Epiſcopi, exceptis hujuſmodi duntaxat perſonis, quas ſigillatim & privatim in Synodo ſignavimus. 713. Niſi ſi malis hæc ad eos torquere, de quibus cum Parochis in Synodo Diœceſana conventum erat.

Alibi rurſus idem Hincmarus ambitionem neſcio quam hæreditariam damnat Nobilium, qui quaſi avitas quaſdam ſibi vendicabant ſepulturas. Sancit autem ille, ut Parochus ſapientiſſimè, ſed & ſumma quadam poteſtate decernat, quo quiſque loco reſurrectionem, & beatam immortalitatem opperiri debeat. *Nemo Chriſtianorum præſumat, quaſi hæredi-* Ibidem.
tario jure, de ſepultura contendere: ſed in Sacerdotis pag. 731.
providentia ſit, ut Parochiani ſui, ſecundùm Chriſtianam devotionem, in locis quibus viderit ſepeliantur. Ut ne quid denique loci artibus, & fraudum præſtigiis relinquerent, non tantum exigi quidquam vetuit, ſed & ſpontanea dona admitti, niſi poſt abſolutas exequias. *Si aliquid quiſquam gratis offerre* Ibidem.
voluerit, poſt ſepultum corpus hoc ſuſcipi non vetamus.

IX. In Concilio Triburienſi editus eſt primùm Canon, quo ſpectabiles tantum viri contineri videntur. Suadetur enim, ut juxta Cathedralem Eccleſiam ſepeliri ſe curent. *Sepulturam morientium apud* Can. 15.
Eccleſiam, ubi ſedes eſt Epiſcopi, celebrari. Si deterreat locorum diſtantia, ſuadetur, ut eligant Collegium aliquod Canonicorum, vel Monachorum, aut Sanctimonialium, ut eorum precibus conſortes accedant. *Expectet enim terra ſepultura ſua, quo Canonicorum, aut Monachorum, ſive Sanctimonialium Congregatio ſancta communiter degit, ut eorum orationibus Judici ſuo commendatus occurrat, & remiſſionem delictorum quam meritis non obtinet, illorum interceſſionibus percipiat.* Si ne id quidem poſſint, in Parochia humandi ſunt, cui decimas perſolvebant. *Quod ſi & hoc difficile æſtimetur, ubi decimam perſolvebat vivus, ſepelietur mortuus.*

X. Nihil dum ergo exarſerat contentionis inter Eccleſias ipſas, nihil inter Clericos & Monachos, circa laïcorum, maximè verò Nobilium ſepulturas. Epiſcopi ipſi, & Epiſcopales Synodi in optatis habebant, ut ſpectatiſſimi quique natalibus, opulentia, vel dignitatibus, ſepulcra ſibi deligerent circa Cathedrales Eccleſias, vel Congregationes Religioſas. Nihil hic æmulationis, nihil contentionis fervebat, ac ne ſuſpicio quidem, nequid hinc detrimenti Parochis importaretur. Proximo Canone aperitur ejus pacis & concordiæ cardo; gratuitæ erant ſepulturæ, & piaculare habebatur facinus, privatim diſtrahi jus, quo in commune fideles omnes potiuntur; & cœleſtem ipſam gratiam non gratis annui. *Abhorrendus & Chriſtianis omnibus devi-* Ibidem.
tandus mos iniquus ſubrepſit, ſepulturam mortuis de- Can. 16.
bitam ſub pretio vendere, & gratiam Dei venalem facere.

XI. Canone rurſus proximo retegi videtur hujus inquinamenti fons in ſepulturis, idem qui priùs jam ſæpè indigitatus, ambitioſa quædam fidelium pietas, ut in Eccleſia humarentur. Conſecrari

videbantur & albo Cœlitum inſcribi, qui in Eccleſiis tumulabantur, cùm ex canonicis inſtitutis id conſequi non poſſent, niſi qui ſummæ pietatis experimentis vitam commendaiſſent. Vetantur hic ergo omnino Laïci in Eccleſiis condi, nec Theodulphi tamen exceptiones rejiciuntur, cùm ejus ſtatutum ſuperiùs relatum, *mirabilis Doctoris* nomine

Can. 57. inſeratur. *Secundùm Statuta ſanctorum Patrum & experimenta miraculorum prohibemus & præcipimus, ut deinceps nullus laicus in Eccleſia ſepeliatur. Quidam mirabilis Doctor noſtræ definitioni conſentiens, inquit Nemo, &c* His attexitur Decretum Theodulphi, & mox hiſtoria ex Gregorii Magni Dialogis decerpta de Eccleſiæ Mediolanenſis Defenſore, quem in Eccleſia tumulatum, noctu dæmones inde abſtraxere. Ex quo infert Gregorius novo damnationis cumulo gravari viros nefarios, ſi ſe in Eccleſiis humari curent. *Ex qua re colligendum eſt, quia ſi quos peccata gravia deprimunt, ſi in ſacro loco ſepeliri ſe faciunt, reſtat, ut etiam de ſua præſumptione judicentur; quatenus eos ſacra loca non liberent, ſed etiam culpa temeritatis accuſet.* Addit Concilium meritò conſternari nos hoc exemplo debere, ut ne quaſi in ejuſmodi calamitates nos præcipites demus.

XII. Ex hoc autem loco colligi videtur, liberum Laïcis in Italia fuiſſe, ut ſepulturam ſibi in Eccleſia deligerent; cùm in Gallia non alii in ea ſepelirentur, quàm quorum Epiſcopus mores, vel Parochus ad examen vocaſſet. Itaque in Italia Laici ſuo judicio ſinguli permittebantur, ut ipſimet dignoſcerent, an tumulo ſibi in Eccleſia deſignato, novas ſibi damnationis pœnas accumularent: in Gallia eas judicandi partes Epiſcopi & Presbyteri ſuſtinebant. Percuntantibus Bulgaris, an fas ſit Chriſtianos in Eccleſia ſepeliri, reſponſum eſt à Nicolao I. Papa, convenienter doctrinæ Gregorii Magni, & modò relatæ conſuetudini Italiæ, Fidelibus & piis conducibile eſſe eo quieſcere loco, ubi participatione aliqua precum, quæ ibi fiunt, recreentur; at impios vel hinc extimeſcere debere graviorem damnationis pœnam. En ipſa ejus verba: *Si eſt Chriſtianus intra Eccleſiam ſepeliendus, inquiritis? Hanc ſanctus Papa Gregorius quæſtionem abſolvit, dicens, Cum gravia peccata non deprimunt, hoc prodeſt mortuis, ſi in Eccleſia ſepeliantur; quod eorum proximi quoties ad eadem ſacra loca conveniunt, ſuorum, quorum ſepulcra aſpiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt. Nam quos peccata gravia deprimunt, non ad abſolutionem potiùs, quàm ad majorem damnationis cumulum eorum corpora in Eccleſiis ponuntur.* Ubi perſpicis hoc rurſus diſcrimine diſſenſiſſe Italos à Gallis, quòd in Italia utiliter ſepeliri in Eccleſia eos omnes confiderent, qui Chriſtianæ pietatis ſectatores fidi fuiſſent, nec ab ea prorſus deſciviſſent: cùm in Galliis nefas eſſet quemquam à Parochis & Epiſcopis permitti in Eccleſia humari, niſi ſingulari quadam ſanctitate præcelluiſſet.

XIII. Rem hanc totam non pœnitebit illuſtraſſe ex hiſtoria Bedæ. Narrat enim ille, Auguſtini Anglorum Apoſtoli corpus poſt ejus obitum *juxta Eccleſiam* depoſitum fuiſſe, non in Eccleſia. At cùm primùm perfecta & abſoluta ea fuit, eò delatum illud fuiſſe, & in porticu poſitum Septen-

L. 2. c. 3. trionali: *In porticu ejus Aquilonari decenter ſepultus eſt.* In eadem porticu reliquis deinceps omnibus Archiepiſcopis Cantuarienſibus tumuli adſignati ſunt, duobus exceptis, qui in Eccleſia tumulati ſunt, quòd vacuus jam non ſupereſſet in porticu locus. *In qua etiam ſequentium omnium Archiepiſcoporum ſunt corpora tumulata, præter duorum tantummodo, quorum corpora in ipſa Eccleſia poſita ſunt, eo quod prædicta porticus plura capere nequivit.* Hinc perſpicis, quæ in porticibus his corpora terræ mandabantur, in Eccleſia mandari non eſſe viſa; & viſa rurſus ſuo quodam modo in Eccleſiis ſepeliri, quòd ab Eccleſia in porticus aditus eſſet. Hic quaſi medius & temperatus interjectus eſt mos ſepeliendi juxta Eccleſiam, ut gradatim in Eccleſia tumulari ipſa aliqui permitterentur.

XIV. Si porticum autem Septentrionalem ſejungat Beda ab aliis, id ex eo ortum ſuſpicamur, quòd veſtibulum Eccleſiæ plerumque pluribus conſtaret porticibus. Is erat Romæ *Paradiſus Eccleſiæ*, Gallis *Eccleſiæ parviſium*. Author eſt Anaſtaſius Bibliothecarius Domnum Papam curaſſe, ut marmore ſterneretur atrium, ſeu quatuor porticus veſtibuli Eccleſiæ ſancti Petri Romæ. *Hic atrium B. Petri ſuperius, quod eſt ante Eccleſiam, in quadriporticum magnis marmoribus ſtravit.* L. 4. c. 35. Affirmat Aimoinus hoc atrium Eccleſiæ Paradiſum dictum fuiſſe. *Locum qui Paradiſus dicitur, ante Eccleſiam ſancti Petri.* Romana manaſſe hanc vocem tradit Leo Oſtienſis: *Fecit & atrium ante Eccleſiam, quod nos Romana conſuetudine Paradiſum dicimus.* Chron. Caſſ. L. 3. c. 26.

Ubi ergo licere cœpit in veſtibulo vel porticibus ſepeliri Eccleſiæ, de his nimirum paradiſis vel parviſiis ſermo erat. Unde & Ottonem II. Imperatorem tradit idem Leo Oſtienſis in atrio, ſeu paradiſo Eccleſiæ ſancti Petri ſepultum fuiſſe. *Romam rediens defunctus eſt, atque in atrio Eccleſiæ B. Petri Apoſtoli ſepultus, introeuntibus in Eccleſia ipſius paradiſum ad lævam.* L. 2. c. 9. Et alibi: *Roberti Ducis uxor vita excedens, in Eccleſiæ paradiſo, ante Baſilicam B. Petri Apoſtoli tumulari rogavit.* L. 4. c. 8. Hic enimvero paradiſus quaſi terrenus habebatur, ceu veſtibulum, quo in cœlum trajiceremur.

XV. In Jure Orientali Leunclavii Cabaſilas Dyrrachenus Archiepiſcopus, propoſita quæſtione, an To. 1. pag. 323. 324. æquo animo ferendum ſit Chriſtianos Græcos in Latinorum, Latinos in Græcorum Eccleſiis ſepeliri, & tum pſalmodiam, tum reliquam pompam utriuſque gentis promiſcuo agmine celebrari: Reſpondet Joannes Citrius Epiſcopus, duplici tantùm in capite utramque diſſidere Eccleſiam, quarum alterum ad Spiritum ſanctum pertineat, & majoris omnino momenti ſit: alterum ad Azyma, quæ non adeo magni ponderis controverſia eſt; nil præjudicii & damni emergere poſſe ex hac ſepulturarum, pſalmodiæ & rituum communione promiſcua, cùm in his quidem Eccleſiæ prorſus concordent, conſentiantque in eandem fidem. Si hinc autem offendantur Græci, qui ſe ſolos autumant orthodoxos eſſe, rurſus illis recolendum eſſe, ſanctorum Martyrum reliquias perſæpè abjectas fuiſſe inter jumentorum cadavera, vel in loca quædam inquinatiſſima, nec inde tamen vel tantillum ſordidari potuiſſe; Hæreticorum quorundam, vel gentilium Imperatorum corpora, putà Juliani Apoſtatæ, in Eccleſiis condita fuiſſe: nulla hinc vel cadaveribus ſanctimonia, vel Eccleſiis affricata contage. Denique in Eccleſiis Latinorum, Cruces & Imagines Sanctorum venerationi eſſe, ideoque & ea loca ſancta haberi debere.

Hinc facilè concluderetur, frequentiſſimas fuiſſe Orientalium in ipſis Eccleſiis ſepulturas. Et Balſamon tamen in reſponſionibus ad interrogationes Marci Patriarchæ Alexandrini, ſegregat Eccleſias quæ ſolemni conſecratione dedicatæ fuere ab Epiſ-

copo cum chriſmate & Reliquiis Martyrum; illas, inquam, ſegregat Eccleſias ab Oratoriis, quæ non ita conſecrata fuere. In his Oratoriis ſepulturas fieri approbat, non in Eccleſiis dedicatis, juxta Legem illam in Baſilicis, *Nullus in Eccleſia ſepeliatur mortuus.* (Ibid. p.382. Interrog 38.) Et juxta antiquum Decretum: *Non licet quemquam ſepelire in Eccleſia, ubi ſcilicet corpus Martyris depoſitum eſt.* Qua diſtinctione elevatur difficultas, & diluitur ſuſpicio conflictationis inter duas illas reſponſiones. Addi poſſet, & viſam eſſe in Eccleſia ſepulturam, quæ fiebat in atrio Eccleſiæ, vel ejus porticibus.

Constit. 53. Aliam Leo Sapiens Imperator quæſtionem proponit, & diluit, de antiquiſſima Romanorum lege, quæ & intra Urbis pomœria humari quemquam prohibebat. Conſuetudinem novam approbat Leo, quæ eam legem antiquaverat, ejuſque mutationis duplicem depromit rationem. Altera petitur ex inhumanitate arcendi vel ipſa hominum monumenta à conſpectu eorum, quibus fuere chariſſimi. Altera à penuria vulgi, cui gravis eſt ſumptus corporum aliò deportandorum.

XVI. An ergo, inquies, ſumptus exequiarum faciebant privati, quantumvis pauperes? Ita quidem inde colligeretur. (Constit. 12.) Sed alibi tamen idem Leo pietatem Conſtantini Magni vehementer commendat, qui Officinarum complurium reditus Eccleſiæ contulit in impenſas funerum gratis faciendorum. Additas ait Leo & Officinas ſiti poſtea alias, jam centum ſupra mille eas numerari. Sed non ſilet tamen ille jamdiu eſſe quod Eccleſia Conſtantinopolitana proventus illos in alios pios uſus tranſtulit; quòd jam minimè neceſſe eſſet eas expendi juxta priorem Conſtantini voluntatem; ideoque non gravatè à ſe confirmatam lege eſſe contrariam conſuetudinem, in harum Officinarum reditibus conſumendis.

Ex his illud efficitur, funerum ſumptus feciſſe quidem pauperes ipſos, & privatos quoſque, ſed tam modicos eos fuiſſe, ut & maximè inopes his pares eſſent. Planum eſt enim, ſi quæ fuiſſent pauperum querelæ de gravibus funerum expenſis: tum verò Leonem hunc Imperatorem ſanciturum fuiſſe, ut illarum reditus officinarum rurſus gratuitis addicerentur exequiis, pro voto & voluntate Conſtantini Magni.

CAPUT LXVIII. *P. 4. l. 3. c. 16.*

De oblationibus pro ſepulturis. De ſimonia in funeribus poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Tria magni momenti capita, Nihil exigi potuiſſe pro ſepulturis, ſpontaneas oblationes recuſatas non eſſe, laudabiles conſuetudines mordicus retineri.

II. Duo priora capita conſtabiliuntur ex Conciliis ſæculi undecimi.

III. De laudabilibus conſuetudinibus.

IV. Qui alibi ſepeliebantur, & ibi aliquid largiebantur, domi ſui jubebantur partem Parochiæ conferre.

V. Ne qui in Eccleſia tumulentur. Spontanea etiam eleemoſyna partim ad Eccleſiam revocatur.

VI. Contextio Conciliorum ſæculi duodecimi.

VII. Quodjus Decretalium. Tertia aut quarta pars oblationum funeris, & legatorum piorum, Parochiali integra vendicatur Eccleſia.

VIII. Contextio & ſeries ſæculorum & Conciliorum ſequentium uſque ad Tridentinum.

IX. Statuta varia Tridentina, & Conciliorum Mediolanenſium circa ſepulturas.

X. De magnificentia tumulorum ſupra pavimentum aſſurgentium, clementius ab aliis tolerata, expuncta ab aliis ſapientius.

XI. De horum pietate, ut velint, de aliorum verecundia & religione, ut abſtineant ſe, nec auſint in Eccleſiis tumulari.

XII. Decreta longe pulcherrima variorum Galliæ Conciliorum de ſepulturis.

I. SEpeliri mortuos religioſæ pietatis ſemper fuit, eoque Clerici potiſſimùm officio tenebantur, ideoq; nec ſimoniacæ pactionis quidquam intervenire unquam paſſi ſunt ſancti Patres, quanquam & ſpontaneæ non recuſarentur proximiorum vel amicorum oblationes, & hinc laudabiles inoleſcerent conſuetudines, quæ non facilè deinceps aboleri ſinerentur. Tria hæc ſunt, quæ hoc capite illuſtrare adgredimur. 1. A Clericis Parochiſque adminiſtratas eſſe ſepulturas ſine pactione aut exactione quavis. 2. Nec repudiata tamen fuiſſe ſpontaneæ pietatis dona. 3. Edita fuiſſe Decreta & Synodica Statuta, ne laudabiles exoleſcerent conſuetudines.

II. Trium horum duo priora perſpicuè exprimit Concilium Ravennas anno 997. ſub Gerberto Archiepiſcopo, qui Pontifex pòſt creatus Sedis Apoſtolicæ, Sylveſter II. dictus eſt. *Et ſi quis ſacri Ordinis de ſepultura mortuorum aliquid acceperit, niſi forte quæ ſponte ab amicis vel propinquis mortuorum Eccleſiæ fuerint collata, hac maledictione teneantur obnoxii.* (Can. 3.) Concilium Bituricenſe anno 1031. uno & eodem Canone conſtringit & deteſtatur exactiones quaſcumque pro Baptiſmo, pro pœnitentia, pro ſepulturis. *Nullum pretium pro Baptiſmo, neque pro pœnitentia danda, neque pro ſepultura accipiat, niſi quod fideles ſponte dare vel offerre voluerint.* (Can. 12.) Concilium Lemovicenſe ejuſdem anni, audita narratione Epiſcopi Cadurcenſis, de viro nobili, antè vita, quàm excommunicatione ſoluti, contumacioribus ab aliis Nobilibus in Cœmeterio humati, inde noctu mira quadam & divina vi excuſſi, & longiùs ejecti, cùm terra nuſquam diſciſſa eſſet: eoque & hominum flagitio & cæleſti oſtento quinquies iterato; his auditis Concilium pronuntiavit, arcano quodam nexu hærere ſepulturam cum Euchariſtica communione, & cum communione Eccleſiæ, cujus qui exortes ſunt, ii & à ſepultura arcentur: hiſque Catholicæ diſciplinæ placitis fidem & authoritatem conciliati novis his & miris eventis. *Arbiter omnium affirmat Eccleſia ſua authoritatem, quia excommunicati à ſepultura Chriſtianorum juſtè ab Epiſcopis ſegregantur.* Vendi igitur ſepulturas perinde ferè eſſet, ac vendi communionem, & participationem precum Eccleſiæ, qua fideles in Chriſto mortui potiuntur, ut rivulo quodam gratiarum, à ſua cum Chriſto & Eccleſia communione defluente.

III. Eodem pene ipſo tempore Angliæ, Daniæ & Norvegiæ Rex Canutus leges promulavit Eccleſiaſticas, quibus Canones & uſus Eccleſiæ ſacros muniret; iis autem ſingulari ſtudio vallavit laudabiles ſepulturarum conſuetudines; ſtatuto, ut cùm primùm proſcindi terra inciperet, offerretur uſitatum pecuniæ donum, idque ad Parochiam mortui deferretur, etſi procul ab ea eum contigiſſet fato ſuo fungi. *Porro autem æquum eſt, ut effoſſo tumulo ipſa protinus numeretur pecunia ſepulcralis. Atque ſi quis extra Parochiæ ſuæ fines mortuum humarit aliquem, ipſa nihilo ſecius pecunia ſepulcralis, Eccleſiæ ad quam jure pertinet, redditur.* (Cap. 13.) Minùs decerct Parochum id quidquid erat pecuniæ exigere. At Principi conſentaneum erat Canonum vindici, altiùs conſulere,

Digitized by Google

ne Chriſtianæ pietatis laudabiles conſuetudines hominum incuria aboleſcerent.

IV. Conſentit omnino Canuti ſtatuto Regio Leonis IX. Epiſtola ad Epiſcopos Italiæ ſcripta: ſed & aliquantò longius progreditur. Graviſſimè enim objurgatis Monachis, qui immodica terrenarum rerum cupiditate incenſi, blandiebantur viris ſæcularibus, inſuſurrabantque, ut quidquid erant pro ſempiterna animæ ſuæ ſalute erogaturi, ſive ſuperſtites, ſive mors appeteret, id totum Monaſterio ſuo contraderent; nec ullam ejus largitionis partem defluere vellent in Eccleſiam Parochialem, ubi ſacro fonte initiati, ubi pœnitentiæ expiati fuiſſent ſacramento, ubi Euchariſtiæ cœleſti epulo paſti, ubi verbo veritatis irrigati tandiu: Mox Pontifex præcipit, ut qui ſe Clauſtris addicent Monaſticis, ſive vitam in iis ut traducant, ſive mortem obituri, Parochiæ primùm ſuæ dimidium largiantur ejus ſubſtantiæ, quam eleemoſynis dicaverunt, & tum demum in poteſtate habeant ſeſe cum ſuis reſiduis bonis in Cœnobium aliquod abdere, [Epiſt. 8.] totoſque Deo devovere. *Ideoque præcipimus atque jubemus, ut quicumque amodo in Monaſterio ſe converti voluerit, ſive in vita, ſive in morte, omnium rerum ac poſſeſſionum quas pro ſalute animæ ſuæ diſponi decreverit, medietatem Eccleſiæ, cui ipſe pertinere dignoſcitur, relinquat; & ſic demum in Monaſterio, prout libitum ſibi fuerit, eundi convertendique habeat licentiam.* Hujus Decreti tranſgreſſoribus anathema intentatur. Cùm profeſſione Monaſtica mortales ſæculo mori exiſtimarentur, & non pauci tum ea illigari & quaſi conſecrari ſe peroptarent, cùm adventantis mortis jam hora appeteret: noluit Pontifex pios fideles, & pauperibus levandis addictos, immemores eſſe Paſtorum ſuorum, nec nullo grati animi teſtimonio ſuam conſignare in eos pietatem, à quibus & primùm in Chriſto geniti eſſent, & ſpiritalis deinceps vitæ ſubſidia omnia & incrementa accepiſſent. Nec ille quidem cogit largiri quidvis: ſed ſi elargiri ultro velint, huic eorum voluntati modum finemque præſcribit Chriſtianæ pietati conſentaneum. Nec abludit ſupra laudata Canuti Regis Conſtitutio, ab hac ſepulturæ extra Parochiam propriam obſervantia.

[Can. 9.] V. Tanquam ex Vintonienſi Concilio refertur hic Canon, ad annum 1076. *ut in Eccleſiis corpora defunctorum non ſepeliantur.* Multa ſuadebant, ita ſtatui: at præ cæteris ſimoniæ inquinamenta ſugienda, & fuganda erant. Nec enim tam frequentia manaſſent de gratuitis ſepulturis decreta, ſi fideles omnes vulgari, eidemque ſanctiſſimæ acquieviſſent in Cœmeteriis ſepulturæ, ubi una omnes reſurrectionis ſpe communi foverentur: tanto etiam uberius æquiuſque, quod procul fuiſſent ab inani illa & profana oſtentatione, quæ ex ipſo putreſcentis cadaveris fœtore ſingularem gloriam aucupatur. Hæc & Paſchalis Papa complexus eſt in Epiſtola ad Epiſcopum Auguſtodunenſem. Vetuit quidvis exigi ex loco ſepulturæ. Ex loco, ut opinor, honorificentiore, quam in Cœmeteriis. Præcipit præterea Pontifex, ſive intra, ſive extra limites ſuæ quiſque Parochiæ extremum diem obeat, canonicam portionem eleemoſynarum Parochiali Eccleſiæ [Epiſt. 38.] ſuæ perſolvendam eſſe. *Statuimus, ut pro ſepultura quidem loco vel ſpatio nullum penitus ab aliquo pretium exigatur. Pro redemptione verò peccatorum, morientes in Eccleſia in qua fidei ſacramenta acceperint, eleemoſynam dare ſecundùm Apoſtolica decreta ſtatuimus omnino & confirmamus. Si quis autem ad alia vivens, ſive moriens ſe conferre voluerit, de eo quod pro ſalute animæ ſuæ dare diſpoſuerit, ſecundùm Apoſtolica decreta matrici Eccleſiæ partem relinquat.*

Hac porro Conſtitutione, peræquè ut illa Leonis IX. comprehenduntur donationes illæ omnes liberæ, in profeſſionibus Monaſticis uſitatiſſimæ; & harum enim aliqua portio decerpitur Eccleſiis Matricibus, ſive Cathedrales eæ ſint, ſive Parochiales. Cùm enim hæc in Monaſtica profeſſione dona, eleemoſynæ meræ haberentur, *eleemoſynam dare*; cùm omnino liberæ eſſent, *quod dare diſpoſuerit*: cùm necdum ſpectarentur, ut penſiones quædam alimentariæ, in quo major jam ſpecies juſtitiæ, & neceſſitatis imago ſublucet; hic plus ſibi ſumebant ſummi Eccleſiarum Paſtores in earum diſtributione regendą, ac moderanda. Satis enim ſuperque tota hac lucubratione noſtra patefecimus, jam inde à naſcentis Eccleſiæ principio penes Epiſcopos fuiſſe jus quoddam ſummum in Eleemoſynis fidelium diſpenſandis; quod & ipſi ſibi fideles gratiſſimum eſſe ſignificabant, tanquam ex incolumi adhuc inſtinctu illo primigenio Chriſtianorum, dona ſua ad pedes Apoſtolorum abjicientium, pretiaque divenditorum agrorum; ut qui eſſent perſuaſiſſimi, & ſapientius & ſanctius Apoſtolorum judicio & manu Beneficia hæc ſua collocari.

VI. In Concilio Londinenſi anni 1102. vetitum eſt corpora mortuorum efferri extra Parochiam, ad Parochos ſuo jure defraudandos. Præerat ei Concilio is, cujus integritas, ne dicam indeflexa auſteritas, à nemine ſobrio in controverſiam vocari poteſt, Anſelmus Epiſcopus Cantuarienſis. *Ne cor-* [Can. 25.] *pora defunctorum extra Parochiam ſuam ſepelienda portentur, ne Presbyter Parochiæ perdat, quod illi inde juſtè debetur.* Erant ergo jura æquiſſima, quibus citra piaculum fruſtrari non poſſent Parochi, quamvis ipſi quidem nihil exigerent. Piæ & laudatiſſimæ erant conſuetudines, quas ultro invexerant, diutiſſiméque ſponte ſua confirmaverant fideles: à quo pietatis poſtea tenore eos degenerare moleſtiſſimè ferebant Epiſcopi, ne charitas his fomentis deſtituta, penitus aliquando refrigeſceret. Lubens prætereo Decreta Pontificum, & Canones complures Conciliorum, quæ exigi quidvis vetant; Concilium Remenſe ſub Leone IX. Placentinum, & Claromontanum ſub Urbano II. Remenſe iterum ſub Calliſto II. Lateranenſe ſub Innocentio II. Remenſe denuo ſub Eugenio III. Turonenſe & Lateranenſe ſub Alexandro III. Lateranenſe denique ſub Innocentio III.

In Appendice Decretalium poſt Concilium Lateranenſe conglobatarum ſub Alexandro III. anno 1179. innexa eſt Conſtitutio Paſchalis II. qua integrum cuique vult eſſe, quo ſepulturam ſibi loco optet, etiam in Eccleſiis Monaſteriorum. Nec non & altera Leonis III. qua ſancitur ut ad eam Eccleſiam, in qua quiſque cœleſtibus ſacramentis munitus fuerit, tertia pars redeat piarum largitionum, etſi qui alibi tumulari ſe mandent. *Tertiam partem* [Part. 43. c. 1. 2.] *judicii ſui illi Eccleſiæ cenſemus jure dari, in qua cœleſti pabulo à principio ſui exordii refectus cognoſcitur.* Prohibetur differri ſepulturam, dum ſua Parochus jura acceperit. Quod ipſum prohibetur & in Conſtitutionibus Odonis de Soliaco Epiſcopi Pariſienſis, quibus tamen annuitur, ut poſt impletas exequias, laudabiles exigantur conſuetudines. *Ne ſepeliri differatur, ſed poſt ſepulturam exigant laudabiles conſuetudines. Idem dicimus de ſimilibus.*

Decreto ſuo illigavit Gratianus illud Gregorii

Magni ad Archiepiſcopum Calaritanum, quo initio Pontificatus proſcripta à ſe reſtatur dehoneſtamenta omnia ſimoniacæ ſepulturæ: annuit tamen ſpontaneas oblationes; qua occaſione cum rurſus exactiones gliſcerent, has rurſus ille interdixit:
13. q. 2. c. 12. 13. 14. 15. *Sed ſi quando aliquem in Eccleſia veſtra ſepeliri conceditis, ſi quidem parentes ipſius proximi vel heredes pro luminaribus ſponte quid offerre voluerint, accipi non vetamus. Peti verò aliquid, aut exigi omnino prohibemus.* Addit & illud Hieronymi Gratianus, prolato ante Abraami exemplo, cui gratis Sichimitæ ſepulturæ jus conferre maluerunt ipſi quidem: *Sciant qui ſepulcra venditant, nec coguntur ut accipiant pretium, ſed à nolentibus quoque extorquent.* Addit & ille Canonem Concilii Triburienſis: *Interdictum ſit omnibus Chriſtianis terram mortuis vendere, & debitam ſepulturam denegare: niſi fortè proximi & amici defuncti gratis aliquid dare velint.* Ac denique profertur à Gratiano Concilii Nannetenſis Canon, quo ſepulturæ in veſtibulo tantùm, vel in porticibus, non in ipſa Eccleſia permittuntur: prohibeturque quidvis exigi. *De hominibus ſepeliendis nihil muneris exigant, niſi fortè qui ſepelitur, vivens juſſerit Eccleſiæ in cujus atrio ſepelitur, aliquid de ſuis rebus tribuere. Tamen nullatenus à Preſbyteris illius Eccleſiæ aliquid exigatur. Prohibendum eſt etiam, ſecundùm Majorum inſtituta, ut in Eccleſia nullatenus ſepeliantur, ſed in atrio, aut in porticu, aut in exhedris Eccleſiæ. Intra Eccleſiam vero & prope Altare, ubi corpus & ſanguis Domini conficitur, nullatenus ſepeliantur.*

Duo ſunt, quæ obſervari æquum ſit in hæc Gratiani teſtimonia. Primum eſt, has ſive ſpontaneas oblationes, ſive extorſiones ſimoniacas, eò ut plurimum ſpectaſſe, ut honorarior, & altari propior ſepulturæ locus impetraretur. Ideo Concilio Nannetenſi placuit, ut juxta Eccleſiam condi ſe, vel in veſtibulo, aut in porticibus Eccleſiæ mallent. Alterum eſt, omnes omnino exactiones proſcribi, ad honoratiores etiam has ſepulturas, nulla adhuc mentione laudabilium conſuetudinum.

VII. Nec ferè Gregoriani Decretalium libri, niſi voluntarias memorant oblationes, quarum ibi delineatur facienda partitio inter Parochialem Eccleſiam, & illas alias, ubi ſe quis elegit inhumari. Leo III. tertiam partem Parochiæ adjudicat. *Tertiam partem dari cenſemus.* At ſiquis in Cœnobium ſecedat, ſive dum integra eſt valetudine, ſive imminente jam extremo die, pars dimidia ſpontanearum oblationum Parochiæ adjudicatur. Verba ipſa
[...]. De Sepul. c. 2. 4. 8. 9. ſuperius adſcripſi. Ei legi derogavit Alexander III. quoad ſpontaneas oblationes profitentium in Cœnobiis, dum viribus & animo vigent. Plena enim illos vult, liberaque poteſtate uti, quæ volent largiendi Cœnobiis, nec inde quidquam decerpendi, quod Parochiæ proſit. At ſi afflicta jam valetudine, & ægri, veſte induantur Monaſtica, in qua vitam non ducant, ſed animam agant, tum ſpontanearum portio canonica oblationum ad Parochiales Eccleſias ſuo quodammodo ipſarum jure devolvenda eſt. *Si in ægritudine ipſa ad Religionem tranſeant, dummodo de ægritudine illa decedant, de bonis ſuis ipſis Eccleſiis de quibus aſſumpti fuerint, canonica debet portio exhiberi. Si vero ad Religioſa loca ſe in ſanitate tranſtulerint, de his quæ locis ipſis conferunt, cogi non poſſunt aliquid præſcriptis Eccleſiis impertiri: quia liberum eſt tunc bona ſua non ſolum Religioſis, ſed etiam quibuſlibet privatis conferre perſonis.*

Alteri rurſus ejuſdem Leonis III. Decreti Capiti à Lucio Papa derogatum eſt, quarta tantum parte Parochus adjudicata ſpontanearum oblationum Teſtamentariarum, ubi in aliena quis Parochia eligit ſepulturam. *Quarta vobis portio relinquatur.* Fuere qui Clementem III. percontarentur de hac conflictatione & pugna Decretorum Leonis III. & Lucii III. vel Urbani II. Quod enim plerique Lucio III. tribuunt, hoc Clemens III. vendicat Urbano II. Reſponſum eſt autem à Clemente, in hac diſcrepantia quartæ, tertiæ & dimidiæ partis, ſuæ quemque Eccleſiæ uſum conſectari debere. *Unaquaque Provincia in ſuo ſenſu abundet, ſecundum rationabilem conſuetudinem regionis, illa juſtitia medietatem, vel tertiam, aut quartam partem pro locorum diverſitatibus attendatur.* Rurſum Clemens V. dum componere ſatagit exortas diſſenſiones inter Parochos, & tum Dominicanos, tum Franciſcanos, conſtituit ut ab his Parochiali Eccleſiæ concederetur quarta pars exequialium oblationum, & legatorum piorum. *De obventionibus tam funeralibus,* Clement.
quam quibuſcumque & quomodocumque relictis, de qui- De Sepult.
bus etiam quarta ſeu canonica portio dari ſeu exigi non 1. 2.
conſuevit, vel non debet de jure: nec non de datis, vel qualitercumque donatis in morte ſeu mortis articulo, de qua infirmitate deceſſerit, quartam partem Curatis largiri teneantur.

VIII. In Concilio Campiniacenſi, anno 1255. De Cognac.
vetitum eſt in Eccleſia ſepeliri quemquam, injuſſu Epiſcopi, præter ejus fundatorem, vel Patronum, vel Parochum. *Ne corpora defunctorum in Eccleſiis ſepeliantur, niſi ſit fundator, vel Patronus, vel Capellanus Eccleſiæ.* In alio Concilio ejuſdem loci anno Can. 39.
1260. vetitum eſt, ne mortuorum corpora in Eccleſiam aliam efferrentur, ubi ſepeliri ſe illi mandaſſent, niſi priùs in Parochialem propriam defer- Can. 15. 16.
rentur Eccleſiam; quòd Parochi maximè teſtimonio opus ſit, ut certò ſciatur, num quo interdicti, vel excommunicationis jaculo percuſſus quis fuiſſet. *Ne Capellanus alicui portandi funus ad locum ſepulturæ licentiam concedat, quouſque ut moris eſt, ad Parochialem Eccleſiam fuerit deportatum; ut melius ſciatur ibi, quam alibi, an defunctus interdictus vel excommunicatus exiſtat.* Vetantur mox Parochi, ac Regulares prorſus omnes, ne cujus corpus in Eccleſiam ſuam admittant, niſi à proprio Parocho repræſentatum. *Cùm conditiones perſonarum hujuſmodi melius* Can. 46.
noverint proprii Capellani. In Concilio Budenſi anni 1279. placuit, ut conſuetudo Archidiaconorum Hungariæ, qui marcam argenti exigebant ex omnibus, qui de induſtria gladio, vel veneno perempti fuiſſent, vel ejuſmodi graſſatione alia, antequam terræ mandari eos ſinerent: ne extenderetur ad eos, qui fortè, vel fulmine, vel incendio, vel ruina, vel quovis id genus caſu extincti eſſent; ſed ſepultura omnes Eccleſiaſtica gauderent, dum ante obitum fidem & pœnitentiam indicio aliquo prodidiſſent. Credi æquum eſt, hujus Concilii Patribus perſuaſum fuiſſe, per importunitatem temporum non licere ſibi, eam funditus abrogare conſuetudinem; eoque laborandum ſibi tantum cenſuiſſe in ea temperanda & circumcidenda.

In Synodo Nemauſenſi anno 1284. declaratum eſt, ſepulturarum extra Parochiam propriam faciendarum, tertiam partem jurium & oblationum ad proprium Parochum revocari debere; qui verò Monaſtica induerentur veſte, ſive dum valerent, ſive lecto affixi, illis liberum eſſe omnia Cœnobio, nil Parochiæ largiri. *Si quis in ſanitate vel infirmitate, de qua non moritur, intrat aliquam Religionem ſe & ſua reddendo, non debet Parochialis Eccleſia de bonis*

ipſius

ipſius habere canonicam portionem. In Synodo Ciceſtrenſi anno 1292. prohibitum eſt, ne indiſcriminatim omnes qui peterent, in Eccleſia tumularentur, ſed domini, Patroni, eorum conjuges, Parochi, Vicarii, & collatis beneficiis inſigniores quique. Cap. 5. *In Eccleſiis vel earum cancellis non fiant ſepulturæ indiſtinctè ad cujuſlibet voluntariam electionem; villarum dominis, & Patronis Eccleſiarum, & illorum uxoribus, Rectoribus etiam & Vicariis exceptis, per quos, vel per quas accreverit honor illis Eccleſiis, notabiliter & perpetuò duraturus.* Ex hac rurſus beneficiorum exceptione ſerpere potuit latiùs conſuetudo, non humandorum in Eccleſia, niſi eorum qui aliquid largirentur; ac ſi dicas exigendi aliquid ab eis, qui ambirent hoc privilegium, ut in Eccleſia ipſa conderentur. Concilium Avenionenſe anni 1326. conceſſit, ut in Eccleſiis Regularium ſepelirentur, qui vellent, dum autè in Eccleſiam Parochialem corpus deferretur, juxta receptum morem. *Salvo tamen jure portandi funus ad Parochialem Eccleſiam ex conſuetudine laudabili hactenus obſervata.* In Concilio Can. 27. Vaureoſi idem ſtatutum eſt, ſi ita ferret conſuetudo: *Matrici Eccleſiæ ſolvuntur præſententur, ſi hoc de conſuetudine, vel de uſu habeatur.*

Seſſ. 25. c. 12. IX. In Concilio Tridentino conſtitutum eſt, ut quarta illa pars funerum, quæ primùm ad Cathedrales vel Parochiales ſpectaverat Eccleſias, & ante non totos quadraginta annos Monaſteriis, Xenodochiis, aliiſve piis locis addicta fuerat, ad eaſdem revocaretur Cathedrales, ſive Parochiales Eccleſias, in irritum mittendis privilegiis quibuſcumque contrariis. *Quarta quæ funeralium dicitur, &c. Non obſtantibus privilegiis, &c.* In Concilio Narbonenſi anni 1551. exploſæ fuerant pactiones, exactiones, conventiones omnes ad funera, ad majores vel minores cruces: nullo hinc tamen laudabilium conſue- Can. 42. tudinum detrimento. *Pro magnis, vel parvis crucibus deferendis, &c. Tollantur conventiones, &c. Nihil tranſactionibus, decretis, ſententiis, laudandiſque quorundam locorum moribus obeſſe volumus.*

In Concilio I. Mediolanenſi exulare juſſæ ſunt exactiones & pactiones omnes: præceptum Epiſcopis eſt, ut ſalaria conſtituerent miniſtrorum, eorumque qui tympana pulſant funerum: pauperes ſepelirentur omnino gratis: obſervarentur tamen laudabiles conſuetudines, earumque vindex eſſet Epiſcopus: *Pias tamen conſuetudines in his ſervari jubemus, cujus rei Epiſcopus curam ſuſcipiat.* Orationes funebres, ſeu encomia defunctorum è ſuggeſtu recitari vetuit idem Concilium, niſi eas Epiſcopus à Cap 60. 61. ſe perlectas approbaſſet. *Nemini quemquam in funere laudare liceat, niſi & eum quem laudare velit, Epiſcopus dignum cenſuerit, & laudationem ſcriptam antè probarit.* Præcepit Epiſcopis, ut morem priſcum redintegrarent ſepeliendi in Cœmeteriis: *Morem reſtituendum curent in cœmeteriis ſepeliendi.* Si quis in Eccleſia quandoque humo mandaretur, ne tumulus pavimento emineret. *Sepulcrum reliquo pavimento Eccleſiæ æquatum ſit.* Jubet denique Concilium, hæc ſummoveri omnia, & ſuperbiæ mortalium monumenta & putredinis: arma, ſcuta, gentilitia inſignia, tam cadaverum ſordibus, quàm Eccleſiæ ſanctitati diſſonantia; ſpatio trium menſium corpora ipſa altiùs in ſcrobes ſuas demergi, tumulos pavimento æquari, omnia ſuperbiæ in ipſa morte immortalis ludibria obliterari.

X. Faſtigium denique in illud ſummum hominum faſtus evaſerat. Olim enim ipſa fidelium pietas tumulos in Eccleſia ambierat, ut & Martyrum patrocinio, & cæterorum fidelium precibus juvarentur. Pietati acceſſit vanitas, iniquè ferentium, ſe cum turba fidelis vulgi in Cœmeteriis permiſceri. Ubi jam vulgatiſſimum fuit in Eccleſiis ſepeliri, ſuos præ aliis ſuperbiùs aſſurgere tumulos quidam voluere. Denique adjecta ſunt trophæa inaniſſimæ gloriæ, quæ nec ipſa morte retundi potuiſſet, nedum extingui. His malis decreto ſuperiori mederi annixus eſt B. Carolus, qui nec ipſi pepercit avunculi ſui tumulo Joannis Jacobi Medequini, quamvis in Eccleſia Mediolanenſi juſſu Pii IV. excitatus fuiſſet. Et hunc enim nihilo ſecius complanari, & ſolo æquari fecit. Quaſcumque perluſtravit Eccleſias in viſitanda Diœceſi, idem ſervari fecit. *Cadavera in ſacris locis ſublimia, ſignaque militaria ſepulcris appoſita, in ſuis alieniſque Eccleſiis, quas viſitavit, ſuſtulit, licèt clariſſimorum Ducum ſuorum ejuſmodi monumenta ſtudiosè civitates retinere cuperent.* Suum quoque ipſius tumulum Carolus voluit æquari pavimento Eccleſiæ Mediolanenſis. Nec neſciebat ille quid Regibus & Reginis peculiarius tribuendum eſſet. Hiſpanicæ enim pientiſſimæ Reginæ & magnificentiſſimum celebravit ipſe funus, & illam ipſemet ex ſuggeſtu laudavit. Vita ejus à ud sur. die 4. Nov. c. 18 Giſſano L. 8. c. 4. L. 7. c. 13. L. 6. c. 13.

Fuerant & ex antiquioribus Principibus, quos pietatis ipſe Chriſtianæ inſtinctus bis iiſdem cogitationibus & conſiliis animaret. Aurelianenſium Dux Caroli VI. Galliarum Regis frater, teſtamento vetuit, ne tumulus ſuus ultra quatuor digitos ſuperaret pavimentum Eccleſiæ, utque ipſe ſuprà exhiberetur ſpecie mortui, & in veſte Cæleſtini Monachi. Annot. ſur la vie de Charles VI. pag. 633.

Nec me tamen præterit, etſi ea ſit propior & magis conſentanea Chriſtianæ pietati forma: potuiſſe tamen Gerſonio, nec ſoli forſan, videri, hæc ipſa quæ ſunt plerumque humanæ oſtentationis inania nugamenta, poſſe ab aliquo ad religionis cultum retorqueri, ut ibi magnificentiſſimis ſe induï velint ornamentis, ubi reſurrectionis diem expectaturi, & quaſi votorum ſuorum ſilentio acceleraturi ſunt. Unde Gerſonius: *Piè recogita, cedunt omnia ad honorem Dei magnificum & Eccleſiæ, tam militantis, quàm triumphantis, & ad fidem ſpemque reſurrectionis aſtruendam.* Eo conſilio exiſtimat Gerſonius potuiſſe oblationes fieri in Eccleſia, ad eas honorificentiores poſt mortem ſedes impetrandas. Gerſon. To. 2. pag. 440. *Sollicitudo pia conferentis temporalia poteſt cum bono corde eligere loca certa & honorabilia ſuæ ſepelitionis, cum appenſione inſigniorum, ſeu titulorum conſcriptione, juxta ſui ſtatûs qualitatem.*

Siquis objiciat, has ad nos funebres pompas à Gentilibus manaſſe: forſan non abnuet Gerſonius, & ab illis fluxiſſe, & à nobis Chriſtiana pietate fuiſſe perfuſas, quod & de aliis compluſculis ritibus certiſſimum eſt. Lampades accendebant Ethnici in tumulis defunctorum, antequam eos undiq; clauderent. Quæ perridicula erat ſuperſtitio. Vuillelmus Epiſcopus Andegavenſis exceſſit è vita, & tumulo conditus eſt anno 1290. eodem prorſus modo, accenſa in ſepulcro lampade, qua, ut ſuſpicor, deſignabatur, nec ipſa mortis caligine obſcurari aut contenebrari poſſe Chriſtianæ fidei & germanæ pietatis lucem. *Retro caput, erat quidam alveolus, in quo erat lampas cum oleo accenſa, ita quod ſarcophago clauſo, lumen ipſius lampadis accenſæ intus radiabat per foveam ſupra corpus.* Spicil. To. 5. pag. 252. Quæ verba ſunt Epiſcopi ſucceſſoris. Is verò uſus tum pervagatus fuiſſe conjicitur ex eo quod nihil in eo funere novatum ſit. Potuere hæc olim ſuperſtitiosè, poſtea etiam piè frequentari. Potuit

& Gerſonii ævo tumulorum pompa, ut in Regibus, ita & in Proceribus, Nobilibuſque aliis, aliqua pietatis & religionis imagine decorari; quæ cùm poſtea ad ineptias & ad ſuperbiam deſciſceret, ſatius viſum eſt eam proſcribi. Nec longè à propoſito in hæc deflexímus, cùm has honoris ſedes in Eccleſia teſtatum fecerit Gerſonius pecunia redemptas fuiſſe.

XI. Nec multùm diſpar ratio in delectu & voto complurium, ut in Eccleſia ipſa ſepelirentur. In laude fuere, qui ea re ſeſe abſtinuere, ex pia quadam loci ſacri ſacrarumque rerum reverentia. Narrat Vuillelmus Malmeſburienſis, Epiſcopum Dunhelmenſem in Anglia, cùm mox animam efflaturus eſſet, inaudiſſe aliquid de conſilio, quod inibatur ejus in Eccleſia ea tumulandi, quam ipſemet magnificentiſſimam reſtaurare cœpiſſet; & confidenter intercesſiſſe, ne id fieret, & ne ſui honoris causâ infringeretur vetuſtiſſima, & pluribus ſæculis jam religioſiſſimè obſervata conſuetudo, ne quis etiam Epiſcopos in ea contumularetur Eccleſia, in qua

Pag. 277.

beatus Cuthbertus quieſceret. *Non placeat Deo, ut pro me mutetur vel minuatur domini mei ſancti Cuthberti reverentia, pro cujus honore nullus Anteceſſorum meorum in Eccleſia unquam humatus eſt. Sed in Capitulo me ponite.*

Elegerat & Otto Epiſcopus Friſingenſis, tot nobilitatis, virtutumque & doctrinæ ornamentis inſtructiſſimus, locum ſepulturæ valde depreſſum extra Eccleſiam, ubi omnium pedibus conculcaretur. Unde Radevicus: *Extra Eccleſiam in loco humili, ubi ab omnibus fratribus calcari debuiſſet.* Sed poſt ejus mortem non placuit huic ejus mandato pareri. Audi quid referant & de Duce Normanniæ Richar-

Scriptor. hiſtor. Norm. pag. 157.

do I. cujus hæc fuere juſſa: *Cadaver tanti ſceleris non requieſcet infra aditum hujus Templi, ſed ad iſtud oſtium in ſtillicidio Monaſterii.* Et ſanè obtemperatum, ſed ejus mox tumulo ſuperſtructa eſt Capella magnificentior, quæ Eccleſiæ continuaretur.

In his omnibus mira quædam ſpirabat pietas. Huic autem in Eccleſias reverentiæ non immeritò accedet tranſactio anno 1093. facta Toloſæ inter Eccleſias & Capitula ſancti Stephani & ſancti Saturnini, ſequeſtres & mediatores ſe agentibus Epiſcopis Toloſano, Aginnenſi & Carcaſſonenſi. Ea conventum eſt, ut Epiſcopi, Comites, Equites, eorum conjuges & liberi ſepelirentur in ſancti Saturnini, cæteri omnes in ſancti Stephani Cœmeterio.

Catel des Comtes de Toulouſe. pag. 125.

Author eſt Catellus hoc ſancti Saturnini Cœmeterium vocari etiamnunc Cœmeterium Nobilium. Ea tum reſtabant antiquiſſimæ in Eccleſias pietatis & reverentiæ veſtigia, & in Martyrum ſepulcra, quibus illæ conſecrabantur, & quibus propiùs accedere religio erat. Qui ex adverſo propiùs admoveri ſe expetiere ad thecas Martyrum, ceu ad rivulos quoſdam exundantes cæleſtis ſanctitudinis, & ad divinam ſimiliter illam Hoſtiam, è qua martyrium omne derivatum eſt, nec mediocres & ipſi laudes aſſecuti ſunt, ſuis in has Eccleſias donis.

XII. His non infructuoſè, ut ſpero, obſervatis, ad Conciliorum & Decretorum ſeriem pertexendam revocanda jam oratio eſt. Bene multa pu-

Cap. 12.

blicata ſunt in Concilio Mediolanenſi IV. Decreta, ad avaritiam Clericorum circumſcribendam in fu-

Can. 9.

nerum exactionibus. Concilio Toletano anno 1566. placuit, ut quæ aliquibus Diœceſibus ſolvebatur pecunia ad effodiendam primò terram, adderetur Fabricæ, tum Cathedralis Eccleſiæ, tum ejus in qua fieret ſepultura. In Concilio Mechlinienſi anni 1570. vetitum eſt quidquam exigi ante abſolutionem & perfectionem funeris: tum enim conceditur laudabiles exigi conſuetudines. *Officiis peractis juridicè exigant, quod ex laudabili conſuetudine ſolvi conſuevit.* Can. 12.

Quod idem confirmatum eſt anno 1581. in Concilio Rotomagenſi: *Contra heredes ex laudabili conſuetudine ſepulturarum agat, poſtquam ſepultura officia impenderit; quos ad ſolutionem via juris compellat, niſi paupertas obſtiterit.* De Curat. offic. n. 30. 31.

Sed non pauca alia in hoc Concilio conſtituta ſunt, quibus mirificè confirmentur, quæ hactenus diſputata ſunt, ideoque prætermitti hic minimè debeant. Placuit enim ne omnes promiſcuè in Eccleſia humentur, & ne divites quidem, ne qui religioſus honos eſt, is divitiis impendatur: ſed ea vendicetur prærogativa Clericis, qui Spiritûs ſancti ſpecialiùs & templa ſunt, & oracula; præſtantioribus dignitate viris, quos miniſtros Deus ſuos eſſe voluerit; denique nobilitate vel virtute valde conſpicuis, quòd ea ſint quædam divinæ amplitudinis lumina ad nos delapſa. *Non adeo promiſcuè, ut nunc fit, mortui ſepeliantur in Eccleſiis, ac ne quidem ditiores, ne is honor detur pecuniis potius, quàm gratiis Spiritûs ſancti: ſed hoc ſervetur Deo ſacratis ſpecialiter hominibus, eò quod præ aliis eorum corpora templa ſint Chriſti & Spiritûs ſancti; & aliis in ſublimitate & dignitate tam Eccleſiaſtica, quàm ſeculari conſtitutis, quandoquidem & iſti Dei miniſtri ſunt, atque organa Spiritûs ſancti; aliis inſuper qui nobilitate vel virtutibus & meritis erga Deum & Rempublicam fulgent. Cæteri religioſè in Cœmeteriis ſepulturæ tradantur.* Additur denique non omnibus paſſim laudes funebres dicendas eſſe, ſed iis quorum memoria jure meritiſſimo chariſſima eſſe debeat Eccleſiæ. In Concilio Remenſi anno 1583. pleraque hæc decreta innovata ſunt, mediocri ut oblatione contenti eſſent Parochi; ſupervacaneas expenſas circumcidi curarent, & in pauperes potiùs effundi; gratis & honeſtè pauperes humarent, alioqui pro Epiſcopi arbitrio pœnas darent; ne facilè quiſquam in Eccleſia ſepeliretur: ne ſupra pavimentum Eccleſiæ extarent tumuli, & nec ſtatuis, nec vexillis, nec trophæis inſignirentur. *Non liceat tumulos ipſa humo altiores erigere; nec ibi aliquam ſtatuas, aut vexilla militaria, vel trophæa ponere.* Ne laudarentur è ſuggeſtu niſi eminentiſſimæ ſortis viri, & ad cohortandos potiùs fideles, ut pro eis orent, quàm ad eorum laudes celebrandas. *Quæ ad pietatem & preces pro mortuis faciendas ſpectent potius, quàm defunctorum enarrandis laudibus inſumantur.* C. de Sepult.

In Concilio Burdigalenſi anni ejuſdem 1583. placuit condi in Eccleſiis juxta Canones non debere niſi Presbyteros, Clericos majores, Regulares, Patronos: cæterorum quantacumque effulgeſcat nobilitas, vel virtus, aſſenſu Epiſcopi opus eſſe. Eodem anno idem ſtatutum eſt in Concilio Turonenſi, à quo & ea ratio deprompta eſt: Cùm ſepulturæ jus decuſque ſpiritale ſit, & Eccleſiaſticum, Laicos ejus exortes, adeoque & Nobiles ipſos eſſe; *Laicis omnibus, etiam Nobilibus minimè liceat ſepulturas in Eccleſiis jure proprio ſibi vendicare; cùm ſepultura ſit propriè & merè jus ſpiritale & Eccleſiaſticum.* In Concilio Bituricenſi anno 1584. ſtatutum eſt, ſi quis fidelium extra Parochialem Eccleſiam ſuam ſepeliri ſe teſtamento juberet, corpus ejus Parochus proprius domo efferret, inferretque in Eccleſiam, quam delegiſſet, quarta ſibi parte funerum ſervata, aliarumque oblationum conſuetudine confirmatarum. *Salvo ipſius Parochi jure, tum in quarta fune-* Cap. 30. Cap. 18. De Cœmet. c. 10. 19.

varia, tum in aliis, quæ jure, conſuetudine, aut diſpoſitione teſtatoris illi debentur. Vetitum eſt in hoc eodem Concilio, ne qui tumuli altiores excitarentur, maximè in ſacrario, niſi Antiſtitum, Regum, Principumque: aut certè ſi aliorum quorumvis, nonniſi permittente Epiſcopo, & juſtis de cauſis. *Non altius erigantur tumuli in Eccleſiis, in Choro præſertim, ni fortè Prælatorum, Regum & Principum. Cæteris id non liceat ſine authoritate Epiſcopi cum cauſa cognitione.*

Concilium Aquenſe anno 1585. funebres Orationes pronunciari prohibuit, niſi permiſiſſet Epiſcopus, & eas ipſemet examinaſſet: conceſſo tamen, ut Concio haberetur, qua excitarentur fideles ad religioſam ex ipſius mortis contemplatione pietatem. Concilium Toloſanum anno 1590. idem decretum confirmavit, addiditque, ubi prohiberi omnino non poſſet, ne Magnatis alicujus ſupra pavimentum Eccleſiæ tumulus emineret: ſaltem ne ſupra altare ipſum emineret, & nec emblemata illi, nec inſcriptiones accederent ullæ, niſi quas vel Epiſcopus, vel Archidiaconus, vel Parochus ap-

Can. 10. probaſſet. Quod Decretum rurſus à Concilio Nar-

Cap. 24. bonenſi anno 1609. confirmatum eſt. Concilium

Cap. 20. Burdigalenſe Epiſcopo uni ſervatum voluit jus annuendæ in Eccleſia ſepulturæ, Epiſcopoſque commonuit, ut ne eo privilegio niſi rariſſimè hæredes, familiaſque donarent: longè rarius autem intra Cancellos, & prope altare. Prohibiti ſunt & Regulares, ne corpora defunctorum ipſi è domibus eorum efferrent, neve ſtola extra Monaſteria ſua uterentur. Finem faciet huic Capiti Conventus Cleri Gallicani apud Melodunum anno 1579. luculento hoc judicio ſuo de vanis tumulorum ornamentis, quibus fidelium plerumque pietas offenditur, certè ſola paſcitur curioſitas, ubi minimè decet. *Piorum omnium eſto Paſtorum judicare, an ferenda ſit noſtri temporis inſolentia ſepulcrorum, in quibus putrida corpora, niſi ſint Regum aut Principum, tanquam ſanctorum Reliquiæ, excelſo, ornato, & ſplendido loco in Eccleſiis collocantur; non ſine armorum vexillorum, & trophæorum maxima copia; quæ omnia amovenda potius, quam diutius aſſervanda, piorum ferè omnium videntur judicio.*

CAPUT LXIX. *P. 2. l. 3. c. 12.*

De Simonia multiplici alia in Occidente, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum.

I Contextio quæſtionum hic tractandarum.
II. Nequid exigatur pro Baptiſmo, Confirmatione, Chriſmate, Conjugiis Clericorum.
III. Non abnuit Auguſtinus, quin oblationes recipiantur, etiam pecuniariæ, pro celebrando ſacrificio.
IV. Nihil exigi ſiat pro dedicatione Eccleſiarum.
V. Nihil exigi licet pro prædicatione.
VI. Quo animo Concionatores ali ſe patiantur.
VII. Nihil exigi poteſt pro judiciis cauſarum.
VIII Exempla varia, ne quid muneris admittatur.
IX Vetat Gregorius quidquam Romæ exigi, pro Pallio, pro litteris Apoſtolicis, pro Epulo. Ea decreta à ſucceſſoribus ejus confirmata.

I. Poſtquam verba fecimus de ſimonia in Ordinibus, & in Dignitatibus Eccleſiaſticis emercandis, in profeſſione Religioſa, & in ſepulturis: jam delabemur ad alias multiformis hujus vitii ſpecies, quot res ſacræ ſunt, tot in profanas ſe formas induentis.

II. In Concilio Eliberitano prohibitum fuerat, ne quid pro Baptiſmo daretur, quo tunc decreto forſan & Confirmatio, & Euchariſtia continebatur, ut quæ rarius ſejungerentur tunc ſacramenta.

Hi qui baptizantur, ut fieri ſolebat, nummos in con- Can. 4.
cham non mittant, ut Sacerdos, quod gratis accepit, pretio diſtrahere videatur. Dona quoque ſpontanea hinc Concilio rejecta ſunt. Quam non ei Canoni obtemperatum ſit, declarat Concilium Braccarenſe II. ubi ſordidiſſimæ imputat Clericorum avaritiæ, quod pauperes pigritentur, ne filios ſuos ad baptiſmum admoveant; ita ex damno animarum viliſſima lucra captari; hinc prohibetur quidquam in poſterum exigi pro baptiſmo, quamvis ſpontanea dona non abjiciantur. *Placuit, ut unuſquiſque* Can. 7.
Epiſcopus per Eccleſias ſuas hoc præcipiat, ut hi qui infantes ſuos ad Baptiſmum offerunt, ſi quid voluntariè pro ſuo offerunt voto, ſuſcipiatur ab eis; ſi verò per neceſſitatem paupertatis aliquid non habent, quod offerant, nullum illis pignus violenter tollatur à Clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios ſuos à baptiſmo retrahunt. Nec pro Chriſmate quidquam exigi ibidem conceſſum eſt, cum eo perfectio quodammodo, & abſolutio baptiſmi contineatur: *Placuit,* Can. 4.
ut modicum balſami, quod benedictum pro baptiſmi ſacramento Eccleſiis datur, quia à ſingulis tremiſſes pro ipſo exigi ſolent, nihil ulterius exigatur.

In Concilio Emeritenſi idem rurſus vetitum eſt, ne quid pro baptiſmo & chriſmate emungatur, quanquam voluntarias fas ſit oblationes ſuſcipi.

Quod ſi quis aliquid offerat per bonam voluntatem, ac- Can. 9.
cipiat gratè; nihil tamen auferatur quacumque occaſione. In Concilio Barcinonenſi idem prohibitum:

Nihil pro liquoris pretio exigatur. Epiſcopi Lutetiæ Can. 2.
& Ambiani, à quibus manarunt privilegia Abbatiarum ſancti Dionyſii, & Corbienſis, hanc verbis conceptis immunitatem expreſſerunt, ne quid pro chriſmate acciperetur. Una denique cenſoria virga Concilium Toletanum XI. has omnes abegit ſimoniæ peſtes, pro Baptiſmo, pro Confirmatione, pro Ordinibus, non repudiatis tamen ſpontaneis donis. *Quicumque aut pro baptizandis conſignandiſ-* Can. 8
que fidelibus, aut pro collatione chriſmatis, vel promotionibus graduum pretia qualibet vel præmia, niſi voluntariè oblata, pro hujuſmodi ambitione ſuſceperit, ſi ſciente loci Epiſcopo tale quidquam à ſubditis perpetratur, idem Epiſcopus duobus menſibus excommunicationi ſubjaceat, ſin ſuorum quiſpiam eo neſciente accipiendum eſſe crediderit, ſi Preſbyter eſt, trium menſium excommunicatione plectatur; ſi Diaconus quatuor: Subdiaconus vero, vel Clericus his cupiditatibus ſerviens, & competenti verbere, & debita excommunicatione plectendus eſt. Eſt & alia Canonis hujus editio, unde expuncta eſt ea vox *niſi*, atque ita vel ſpontaneæ oblationes exploderentur. Sed cùm alii Canones, tum laudati, tum laudandi, cùm receptiſſimi ipſi mores Eccleſiæ declarent longè uſitatius fuiſſe, ut voluntaria non rejicerentur dona, hinc patet priori magis editioni ſuffragandum eſſe. Vetuit & Gregorius Magnus, ne quid pro conjugiis Clericorum

exigeretur: *De Ordinationibus, vel de nuptiis Cleri-* L. 3. Ep. 24.
corum, &c. Jura neſcio quæ ex nuptiis ſervorum exprimebantur, forſan & in Sardinia eodem onere Clericos etiam minores afflixerant Epiſcopi. Ei impotentiæ interceſſit Gregorius, quanquam ſponte oblata admitti permiſerit.

III. In ea Auguſtinus etiam ſententia verſabatur, quod ad oblationes attinet & hoſtias pro defunctis pertinebat. Non oblationes enim tantum admitti

vult, ſed & pecuniam ea de cauſa oblatam, quanquam hanc velit ſtatim in pauperes erogari. Atqui ſi qua ibi ſimoniæ formidanda eſſent inquinamenta, ne ad pauperes quidem alendos fovendoſque quidquam accipi liceret, ut ſupra admonebat Gregorius. Verba Auguſtini ſupra tetulimus. In Concilio Emeritenſi anni 666. ſancitum eſt, ut quotidie ſolemnia Myſteriorum celebrarentur pro Rege & exercitu, uſque ad finem ejus expeditionis. *Quandiu ad ſuam redeat ſedem, ſacrificium Deo pro ejus, exercituſque ſalute offeratur.* Apud Baronium legere eſt, quas ille ex Beda decerpſit narrationes, de captivis, quos fama vulgaverat in acie cæſos fuiſſe, & pro quibus proximi ſacra freqoentari curabant, unde & illi carceribus mira quadam & divina vi exempti fuere. Hinc advertit Beda magis magiſque increbuiſſe pium uſum ſacra iterandi pro mortuis. *Multi accenſi ſunt devotione, ad offerendum Domino victimas ſacræ oblationis, pro ereptione ſuorum, qui de ſæculo migraverant, vel ad eleemoſynas faciendas.* Planum eſt eo conſilio erogatas fuiſſe has eleemoſynas, ut privatis his fidelibus levandis adhiberentur hæc ſacrificia Agni immortalis; nec tamen ſuſpicari tum quidem potuiſſe quemquam, ſimoniaci aliquid contagii ei conſuetudini ineſſe. Non ſiluit Concilium Toletanum XVII. nec nos hic ſilebimus incredibilem eorum pravitatem, qui Pane ipſo vitæ inimicis ſuis mortem conſciſcere ſe poſſe confidebant, celebrato pro iis ſacrificio illo, quod pro mortuis celebrari mos eſt. Eam impietatem execrati ſunt hujus Concilii Patres. *Quod cunctis datum eſt in ſalutis remedium, illi hoc perverſo inſtinctu quibuſdam eſſe expetunt in interitum.* Illud hinc ſaltem elucet, non diſplicuiſſe morem celebrandæ pro privatis ſingularium quibuſdam Miſſæ. Quod priore anno, hoc eſt 693. habitum fuerat Concilium Toletanum XVI. iteranda ſanxerat quotidie Myſteria pro Rege, Regiaque ſtirpe, non in Eccleſiis tantum Cathedralibus, ſed & in Parochiis turia, exceptis diebus ſacræ Paraſceves in Hebdomada majori, quibus exuuntur Altaria, nec omnino ſacrificium celebratur. *Excepto Paſſionis Dominicæ die, quando Altaria denudata perſiſtunt, nec cuiquam in eodem die Miſſarum licet ſolennia celebrare.*

Baron. an. 679. n. 12. 13.

IV. Nihilo plus ex Eccleſiarum Dedicationibus exigi quidquam poterat, ſed nec refellendæ erant ſpontaneæ oblationes ad demerendos Epiſcopos, præter dotem à Fundatoribus Eccleſiis & Clero aſſignandam. Vide quid in eam rem decreverit Concilium Braccarenſe II. *Placuit, ut quoties ab aliquo fidelium ad conſecrandas Eccleſias Epiſcopi invitantur, non quaſi ex debito munus aliquod à Fundatore requirant; ſed ſi ipſe quidem aliquid ex ſuo voto obtulerit, non reſpuatur. Si verò aut paupertas illum, aut neceſſitas retinet, nihil exigatur ab illo. Ne Epiſcopus Eccleſiam dedicet, niſi antea dotem accipiat, &c.*

Can. 5.

V. Verbum Dei nullo pretio æſtimari poteſt. Gratis effundi poteſt, non vendi, non emi. Supra ex Hieronymo obſervavimus, qui Samuëlem percunctaturi erant, ipſos quidem aliquid pecuniæ paraſſe, quo ipſum exorabiliorem haberent; at cùm ſacri Codices id referant, non referri, quod vel ipſi dederint, vel Samuël acceperit quidvis; quin ex adverſo ipſos ab eo menſa & convivio exceptos. Etſi autem eam pecuniam Samuël non abnuiſſet, non tam eam interpretandam fore Prophetæ mercedem, quàm piam oblationem Arcæ & Tabernaculo factam.

VI. Si Evangelici autem Concionatores à fidelibus ali ſe patiantur, monet Gregorius Magnus, non eos concionari, ut paſcantur: ſed paſci, ut concionari poſſint. Una ipſis merces, unum lucrum, gaudium de veritate, quam promulgant, qua paſcuntur ipſi, & populos paſcunt, gaudium rurſus de charitate fidelium, qui procuranda hac temporali Concionatorum vita, æternam ſibi ipſis vitam paciſcuntur. *Non quod ideo prædicent, ut alantur: ſed ideo alantur, ut prædicent: id eſt, ut prædicatores ſubſiſtant. Non ut in intentionem ſumendi victus tranſeat actio prædicationis. Sed ad utilitatem prædicationis deſerviant miniſteria ſuſtentationis. Unde à bonis Prædicatoribus non cauſa victus prædicatio impenditur, ſed cauſa prædicationis accipitur victus. Et quoties prædicantibus neceſſaria ab auditoribus conferuntur, non ſolent de rerum munere, ſed de conferentium gaudere mercede. Unde per Paulum dicitur, Non quæro datum, ſed requiro fructum.*

In Iob. L. 19. c. 10.

VII. Cùm Epiſcoporum autem & Clericorum juriſdictio latiſſimè pateret, ut documenta darent invictiſſimæ adversùs gratiam & preces conſtantiæ, & incorruptæ adversùs munera integritatis: hinc illis hoc fixum animo, hoc certum erat, ut precibus minimum, & ſollicitationibus, vel nihil prorſus tribuerent, nec munera prorſus ulla unde admitterent. A Severo Sulpitio, & à nobis jam ſecundùm ipſum animadverſum eſt, ſingulari prorſus exemplo beatum Martinum ſemel accepiſſe munuſculum ſanctiſſimæ Monialis, quæ miro & incredibili ſeceſſus & ſilentii amore, ab ipſo ne viſeretur, deprecata fuerat. Qui muneribus quibuſcumque ſæpius & impervius hactenus fuerat vir ſanctiſſimus Martinus, nefas ſibi tum duxit tam ſanctæ Virginis, non tam munuſculum, quàm pietatem, & odorem ſuavitatis abjicere. *Xenium beato viro eadem illa Virgo tranſmiſit; fecitque Martinus, quod antea non fecerat. Nullius enim ille unquam xenium, nullius munus accepit; nihil verò ex his, quæ Virgo venerabilis miſerat, refutavit: dicens, Benedictionem illius à Sacerdote minimè reſpuendam, quæ eſſet multis Sacerdotibus præferenda.* Ita ſtatuebat Ambroſius, non poſſe Clericum citra facinus, favore, & precibus, & gratia ſua mercaturam facere; adulationibus & blanditiis munuſcula allicere viduarum; cùm his blandiſſimis etiam artibus vis adhibeatur, adeoque & rapina hæc habenda ſit; denique utcumque hominibus verba demus, furtiva rei alienæ cupiditas divinos oculos non fallet. *Nam & Catholicus Clerus hac ſententia retinetur. Si enim non contentus ſtipendiis fueris, quæ de Altario Domino jubente conſequitur, ſed exercet mercimonium, interceſſiones vendit, viduarum munera libenter amplectitur, hic negotiator poteſt magis videri, quam Clericus. Nec dicere poſſumus. Nemo nos invaſores arguit violentiæ, nemo accuſat. Quaſi non interdum majorem prædam à viduis blandimenta eliciant, quam tormenta. Nec intereſt apud Deum utrum vi, an circumventione quis res alienas occupet, dummodo quoquo pacto teneat alienum.*

Dialo. 2.

Serm. 6.

Ideo & à Concilio Tarraconenſi pronunciatum eſt, Epiſcopos, Clericoſque qui munera acciperent ab pauperibus, quibus tuitionem ſuam in jure dicendo impendiſſent, pari in culpa eſſe, atque publicis uſuris infamatos. *Obſervandum quoque decrevimus, ut quis Sacerdotum, vel Clericorum, more ſæcularium Judicum, audeat accipere pro impenſis patrociniis munera, niſi fortè in Eccleſia oblata gratuita, quæ non favore muneris videantur accepta, ſed collatione devotionis illata. Quæ ſi qui iſta probantur accipere, veluti exactores fœnoris, aut uſurarum poſſeſſores,*

Can. 10.

Digitized by Google

ſecundum ſtatuta Patrum ſe noverint degradandos.

Narrat Flodoardus, Nobilem læſæ Majeſtatis reum, cui beatus Remigius veniam & vitam impetraverat à Clodovæo Rege, memoris animi ſui monumentum extare voluiſſe Spernacenſem ſuam ditionem, quâ Eccleſiam Remenſem donavit. Ita ille quidem animatus erat. At Remigius pecuniam illi refudit, ne quid interceſſione ſua ſibi privatim lucratus videretur. *Temporalem pro ſua interceſſionis munere vitans retributionem recipere.* (Flodoard. L. 1. c. 14.) Idoneus denique teſtis eſt Joannes Diaconus, nihil uſquam muneris Gregorium Magnum ab Epiſcopis accepiſſe; & quàm alienus eſſet à terrenæ cupiditatis ſordibus ipſum prodidiſſe, ubi vetuit Siculos Epiſcopos Romam, niſi poſt quinquennium adventare, quamvis antè triennio quolibet advolarent; nec enim nullo Pontificem dono colebant Epiſcopi Romam proficiſcentes; at Gregorius donare malebat ipſe ſuffraganeos ſuos, quàm ab illis donari. *Notandum quia ſi beatus Gregorius Xenia, quod dici nefas eſt, anhelaret, non Epiſcoporum adventus à triennio in quinquennium protelaret, imò à triennio in biennium proculdubio feſtinaret, &c. Non mirum ſi liberaliſſimus Pontifex nullas conſuetudines à ſuis ſuffraganeis, nulla Xenia capiebat; quibus ipſe, ſi qua neceſſaria videbantur, ſatis hilariter miniſtrabat.* (L. 3. c. 25. 26. 27.) (L. 1. Ep. 64.) Epiſcopum ſanè Meſſinenſem deterruit Gregorius, ne quid ſibi muneris poſthac miſſitaret: quæ miſſa jam ab eo fuerant, ea diſtrahi fecit, pretiumque ad eum remitti: illud diligentiſſimè inculcans, ne quid decerperet de uſitatis Cleri ſui diſtributionibus.

VIII. Criminis ſe Simonis & Gieſi conſcium ſociumque fore augurabatur B. Hilarion, cujus vitam Hieronymus ſcriptis commendavit, ſi quid ab eo doni acciperet, è quo totam ejecerat dæmonum legionem. Oblationes ejus, ne diſtribuendas quidem pauperibus admiſit, ſuaſitque, ut ipſemet manus ſuas ea charitatis hoſtia conſecraret. *Non legiſti, quid Gieſi, quid Simon paſſi ſunt? &c. Tu melius potes tua diſtribuere, qui per urbes ambulas, qui noſti pauperes, &c. ſi hæc accepero, & ego offendam Deum, & ad te legio revertetur.* Dæmonem ab alio abegerat, qui cùm auri pondo decem offerret, ipſe illi panem dono dedit hordaceum: inſinuans qui hoc pane veſcerentur, eos aurum non pluris facere quàm lutum. *Quod qui tali cibo alerentur, aurum pro luto ducerent.* Peſtilentis morbi contagio cùm familiam quandam precibus ſuis purgaſſet B. Martinus, captivis redimendis impendi fecit eodem ipſo temporis puncto libras argenti decem ſibi oblatas, ne teruntium quidem paſſus delibari ad Monaſterii ſui uſus, magna tunc penuria conflictati. *Nos, inquit, Eccleſia & paſcat, & veſtiat, dummodo nil noſtris uſibus quæſiſſe videamur.* (Dialog. 3.) Ita Severus Sulpitius, at author vitæ B. Porphyrii Epiſcopi Gazenſis narrat puerulum illum, qui cœlitus afflatus arcana quædam mira renuntiaverat, parentem ſuam monuiſſe, tres ut illos nummos reſtitueret, quos à Porphyrio Epiſcopo acceperat, ne cæleſte donum terreno pretio penſatum viloſceret. *Ne accipias, mater, ne tu quoque auro vendas donum Chriſti.* (Cap. 48.)

IX. Ea fuit Gregorii Magni ſagacitas zeli & diligentia, ut vel minuſculas fibras umbraſque ſimoniæ inſectatus ſit, & latitantes ejus fraudes nudarit. In Concilio enim ſuo Romano damnavit, non ſolùm qui exigerent quidvis pro ordinationibus, ſed etiam qui pro Pallio, pro Litteris ordinationis, pro epulo diei ordinationis. Ea erant velut extrema verſipellis Clericorum avaritiæ latibula. *Antiquam Patrum regulam ſequens, nihil unquam de ordinationibus accipiendum eſſe conſtituo, neque ex datione Pallii, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam nova per æmulationem ſimulatio invenit, appellatione paſtelli. Quia enim ordinando Epiſcopo Pontifex manum imponit, Evangelicam verò lectionem miniſter legit, confirmationis autem ejus Epiſtolam Notarius ſcribit, ſicut Pontificem non decet manum quam imponit vendere; ita miniſter vel Notarius non debet in ordinatione ejus vocem ſuam, vel calamum venundare. Pro ordinatione verò, vel pallio, ſeu chartis atque paſtello, eundem qui ordinandus vel ordinatus eſt, omnino aliquid dare prohibeo.* (L. 4. Ep. 44.) Qui paſtellus hîc dicitur, hic videri poſſit uni Diacono proprius fuiſſe, ſi verba ipſa perpendas. Et tamen longè probabilius eſt, cùm non ſolus miniſter eſſet ordinationum Diaconus, ab Epiſcopo etiam novo exceptos fuiſſe epulo omnes, qui ordinationi altarique aſſuerant. At perfecta ordinatione, non repugnat Gregorius, quin voluntariis locus detur oblationibus. *Is autem qui ordinatus fuerit, ſi non ex placito, neque exactus, neque petitus, poſt acceptas chartas & pallium, aliquid cuilibet ex Clero gratiæ tantummodo cauſa dare voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus, quia ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ ex accipientis ambitu non proceſſit.*

A Leone II. confirmatum eſt hoc de Pallio decretum, & de minutioribus aliis obſequiis. *Hic fecit conſtitutum, quod Archivo Eccleſiæ continetur, ut qui ordinatus fuerit Archiepiſcopus, nulla conſuetudine pro uſu Pallii, aut diverſis Officiis Eccleſiæ perſolvere debeat.* (Anaſt. Bibl. in ejus vita.) Denique ſuo ævo teſtatus eſt Zacharias Papa, tum Pallium, tum Chartas Bullaſque Romæ gratis dari ſolere, nihil exigi, nihil accipi, & mendaciſſimæ calumniæ reos eſſe, qui dicerent Romæ Spiritum ſanctum vendi, exprimenda pro pallio & pro litteris pecunia. *Quaſi nos corruptores ſimus Canonum, & Patrum reſcindere traditiones quæramus; ac per hoc, quod abſit, cum noſtris Clericis in ſimoniacam hæreſin incidamus: accipientes, & compellentes, ut hi quibus pallia tribuimus, nobis præmia largiantur, expetentes ab illis pecunias. Abſit à nobis, & à noſtris Clericis, ut donum quod per Spiritûs ſancti gratiam ſuſcepimus, pretio venumdemus: dum & illa tria pallia, quæ te ſuggerente, ſumus flagitati, nullum ab eis quiſpiam commodum expetiit. Inſuper & chartas, quæ ſecundum morem à noſtro ſcrinio pro tua confirmatione atque doctrina tribuuntur, de noſtro conceſſimus, nihil ab eis auferentes: abſit ut ſic quidquam à tua fraternitate criminis nobis ſimoniaci objiciatur.* (Epiſt. 5. Conc. Gall. To. 1. pag. 548.) Ita Pontifex redditis ad Bonifacium Archiepiſcopum Moguntinum litteris diluebat rumores vaniſſimos de ſimonia Romæ ſerpente, longè latéque ſparſos.

CAPUT LXX. *P. 2. l. 3. c. 16.*

Simonia reliqua per Orientem eodem ævo, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. De donis & conviviis pro baptiſmo.
II. III. De pecunia ad Miſſæ ſacrificium celebrandum.
IV. De immenſa pecunia à Concionatoribus coacervata.
V. Gratuitæ erant diſpenſationes.
VI. VII. A muneribus quibuſcumque manus excutere juſſi domeſtici & miniſtri Prælatorum.
VIII. Vetitum quidquam exigere pro juriſdictione exercenda.
IX. Vetitum fulmina Eccleſiæ adhiberi, ad quidvis exigendum.

I. Aptiſſimè à baptiſmo ordiemur, ubi docet Nazianzenus, moris fuiſſe, ut divites lautius aliquid ad altare offerrent, & largioribus epulis exciperent omnes, per quos tam ſplendidi ſibi conciliati eſſent novi in Chriſto Natales. At homines ſua opulentia & gloriæ vento intumeſcentes, monebat Nazianzenus, inanes has impenſas eſſe; hoc ſacramentum meram eſſe gratiam, nec pretio ullo poſſe utcumque comparari; non alio opus eſſe dono, quàm puro terrenarum ſordium eorum animo: multò ſuaviùs paſci ſacros miniſtros, bonis eorum operibus, & morum caſtitate, quàm conviviis: in Eccleſia promiſcuè haberi pauperes, divitesque: omnibus ex æquo patere cæleſtis gratiæ
Orat 40. τὰ χαριστήρια. opes. *Turpe eſt dicere, Ubi eſt munus, quod propter baptiſmum offeram? Ubi ea quæ ad initiatores meos excipiendos requiruntur? at in his quoque rebus nominis celebritatem conſequar. Valde enim, uti vides, hæc neceſſaria ſunt, & propterea gratia imminuetur.* Hæc poſtrema verba jocosè pene dicuntur, ut contrario ſumenda ſint ſenſu. *Sublimius eſt hoc ſacramentum iis rebus, quæ in oculorum aſpectum cadunt. Te ipſum offer. Honeſta & laudabili vita me ale: ſi ego excipi lautior, ſic etiam Deus, qui maxima quæque beneficia nobis elargitur. Nihil apud Deum magnum eſt, quod non pauper quoque donare poſſit; ut ne hac quoque in re tenuiores propellantur, ut qui non habeant, quomodo cum locupletibus certent. Etenim in cæteris quidem rebus inter divitias & paupertatem intereſt; hic autem, qui promptior atque alacrior eſt, idem quoque ditior eſt.*

II. Non ſatis intelligo, ad baptiſma, an ad ſacrificium Miſſæ referendum ſit munus illud, quo apud Epiphanium Patriarcha Judæorum affecit Epiſcopum, qui eum ſacro fonte luſtraverat. *Patriar-*
Hæreſi 30. n. 6. *cha vim quandam auri non mediocrem tenens, hanc Epiſcopo porrexit, &, Pro me, inquit, offerto: ſcriptum eſt enim, à Sacerdotibus Dei alligari, ſolvique in terris omnia, & eadem in cælo ſoluta fore, vel alligata.* Minùs refert utrùm ad ſacramentum id referas, cùm liberum & ſpontaneum hoc eſſet munus. Similius tamen veri eſt, ad incruentum ſacrificium id pertinuiſſe, ut clamant hæc ibi verba: προσένεγκε ὑπὲρ ἐμοῦ. *Offer pro me.* Atqui vix, aut ne vix quidem fieri poteſt, ut quæ ad ſacrificium celebrandum fiunt oblationes, eæ ſimoniacæ ſint. Tum quòd voluntariæ prorſus ſunt, tum quòd in ſacris Litteris, & ipſo pene naturæ magiſterio præcipiantur.

III. Hortabantur quidem ſancti Patres, ut ne quis, cui res eſſet familiaris, de alterius oblatione ad Hoſtiæ ſacræ communionem accederet: ſed inauditum eſt, vel exigi tum quidquam potuiſſe, vel à communione quemquam arceri, quòd nihil obtuliſſet. Trullanum Concilium gradu eos movit Clericos, tanquam ſimoniaco contagio deturpatos, qui vel obolum ante communionem exigerent. *Ut nul-*
Can 23. *lus ſive Epiſcopus, ſive Preſbyter, ſive Diaconus, immaculatam præbens Communionem, ab eo qui communicat, ejus participationis gratia, obolos, vel quamvis aliam ſpeciem exigat. Non eſt enim venalis gratia &c.*

IV. Quoad Conciones, non temerè quis conjecerit ſtatuta jam olim quædam fuiſſe certa ſalaria præconum verbi divini. Cùm referat Socrates, Antiochum Ptolemaïdis in Phœnicia Epiſcopum, cùm annis pluribus Eccleſias civitatis Conſtantinopolitanæ ſuis Concionibus frequentaſſet, & ingentem pecuniæ vim inde coacervaſſet, in Eccleſiam ſuam ſe recepiſſe: exemploque ſuo excitaſſe Severianum Gabalorum Epiſcopum, linguæ Græcæ callentiſſimum, etſi neſcio quid ſemper Syriacæ ex linguæ contagio ejus oratio, ſeu pronuntiatio redoleret, in idem ut ſe ſtadium conjiceret, prædicandique munus ingrederetur in Eccleſiis ejuſdem Urbis Regiæ, quo & ipſe pari arte & copia diteſceret. *An-* L. 6. c. 10.
tiochus primùm Ptolemaide Conſtantinopolim accedens, ibi ad tempus ſumma cum diligentia in Eccleſiis docuit; atque ubi multum quæſtus inde feciſſet, ad ſuam ipſius reverſus Eccleſiam Severianus, poſtquam audierat Antiochum Conſtantinopoli in Eccleſiis docendo magnam pecuniæ vim collegiſſe, permagno ejuſdem rei faciendæ ſtudio incendi cœpit. Hujus enimvero Severiani eloquentia uſque adeo in ſui admirationem rapuit Byzantinos, ut ejus æmulatione quadam perculſi ſint amici & ſectatores B. Joannis Chryſoſtomi; unde & eæ excitæ ſunt turbæ, quibus ut mederetur Chryſoſtomus, Severianum urbe diſcedere compulit; cúmque eum revocaſſet Imperatrix, non potuit ea animorum alienatio prorſus ſedari, nec quemquam acerbiorem expertus eſt hoſtem Chryſoſtomus, quàm Epiſcopum hunc Severianum.

V. Quod ad diſpenſationes attinet, erant illæ, cum gratuitæ, tum rariſſimæ in Eccleſiis bene moratis. Jam dixi de bigamo, qui ad expugnandum à ſanctiſſimo Patriarcha Alexandrino Joanne Elee- Vita ejus
moſynario Diaconatum, centum & octoginta auri c. 12.
pondo, ducentaque obtulit millia modiorum tritici. Captaverat ille tempus calamitoſiſſimum famia ex inopia aquarum Nili exortæ, & ex infinita multitudine Chriſtianorum ex Perſide profugorum. Arcas ſuas exhauſerat jam Patriarcha, exhauſerat & amicorum. Nec ea tamen neceſſitate ita frangi potuit, ut eam diſpenſationem concederet, nedum ut venderet.

VI. Reſcito autem ſanctiſſimus hic Patriarcha, miniſtros Palatii ſui multa iis gratificari, qui eos ſuis muneribus demulcerent, vetuit ne vel teruncium poſthac acciperent: utque minùs gravatè obſequerentur, ſalaria eorum amplificavit. Denique cùm paruiſſent omnes, non pauci eorum uſque adeo ſe jam copiis omnibus abundare ſenſerunt, ut illa ſalarii additamenta dimiſerint. *Relatum eſt aliquando* Cap. 4.
huic divinitus ſapientiam conſecuto, quod per Xenia Eccleſiæ Rectores empti, perſonas acciperent, circa diſpoſitiones captivorum. Quos nihil negligens convocavit, neminem penitus exaſperans, ſuperauxit mercedes; quæ eis priùs dabantur, ponens verbum, quatenus munera à quolibet omnimodis non acciperent. Quoniam, inquit, ignis conſumet domos munera accipientium. Ex tunc igitur per gratiam Dei abundaverunt domus eorum, ita ut quidam addita ſibi mercedis quantitatem dimiſerent.

VII. Sylvano Troadis Epiſcopo perſuaſiſſimum utique erat, qui jus dicerent, litibuſque fidelium terminandis occuparentur, muneribus eos eſſe debere inacceſſos, & ab omni quæſtûs cupiditate expeditos. Cùm enim Clericos ſuos ſenſiſſet ex eo lucelli aliquid exculpere, hoc illos officio abſolvit, & eo laïcum ornavit, nullo non virtutum genere præſtantem. Quo facto incredibile dictu, quanta illi gloriæ & laudum acceſſio facta ſit. *Cùm Cleri-* Socrat. l. 7.
cos ex litigantium controverſiis quæſtum facere videret, c. 36.
deinceps neminem ex Clero judicem eſſe permiſit; ſed acceptis ſupplicantium libellis, unum ex fidelibus laïcis, quem æqui & boni fautorem pro certo cognoſceret, ei cauſarum cognitioni præfecit, ſicque litigantes contentione

& controverſia liberavit. His de cauſis Sylvanus maximam gloriam apud omnes conſecutus eſt.

VIII. Nec minore laudum cumulo decorari potuit Theodoretus, qui ſibi, ſuiſque miniſtris & domeſticis omnibus, donis prorſus omnibus interdixit. Ita enim ipſemet profitetur: *Non obolum, non veſtem à quoquam accepi. Panem unum vel ovum nullus domeſticorum meorum accepit unquam.* Epiſt. 81.

IX. Vetuit Juſtinianus, ne cenſuras Epiſcopi, Clericique alii, aut vim quamcumque adhiberent, quo primitias vel decimas exigerent: & ne ea de cauſa quemquam Sacramentis fraudarent. *Non oportet Epiſcopos aut Clericos cogere quoſquam ad fructus offerendos, aut angarias dandas, aut alio modo vexare, aut excommunicare, aut anathematizare, aut denegare communionem, aut idcirco non baptizare, quamvis aſat ita obtinuerit.* Cod. l. 1. De Epiſ. & Cler. c. 35.

CAPUT LXXI. *P. 3. l. 3. c. 25.*

De Simonia alia multiplici, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus Regiæ ſtirpis.

I. Non diſt [illegible] *Dig* [illegible] *Eccleſiaſtica. Partium munera* [illegible]

II. In judicio & foro pœnitentia publica adverſùs munera & gratiam ſeptos munitoſque oportebat eſſe Judices.

III. Nefas erat quidquam accipere Præſulum domeſticos.

IV. Cùm nonnulla eſſent & Parochorum partes in foro pœnitentia publica, ipſi quoque avaritia & ſimoniis inſidiabantur.

V. Vt pœnitentia publica in mulctas pecuniarias mutarentur.

VI. Citra ſimoniam terra & pecunia dabantur, ad celebrationem Miſſarum.

VII. De eodem, ut mens, voluntas, ſimplicitas vulgi fidelium emendetur clementi inte pretatione.

VIII. Singulis etiam Presbyteris dabatur, ut pro privato aliquo Miſſas celebrarent.

IX. Cautiones, ne unus idemque Presbyter nimia gravaretur celebrandarum Miſſarum multitudine.

X. Nihil exigebatur pro Baptiſmo, Chriſmate, Dedicationibus, puerorum [illegible]

XI. Flodoardi verba de B. Remigio, gratuita interceſſionis exemplo documentum poſteris dante.

XII. Nihil [illegible] *de beneficiis matricularioru; ea veluti pauperum beneficia erant.*

XIII. Nihil exigi poterat ex beneficiis militaribus Laïcorum.

XIV. Adrianus II. vetuit ne Roma voluntaria munera reciperentur.

XV. In Oriente plures exploduntur extorſiones.

XVI. XVII. Precibus, obſequiis, favore, tam Laïcos, quàm Clericos ſimoniæ laqueis implicari poſſe.

I. A dignitatibus & judiciis Eccleſiaſticis ordiemur, quæ nefas ſemper fuit pretio addici. In Concilio Vernu anno 755. ſub Pipino Rege, prohibitum primò quidem eſt, ne Officia & Dignitates Eccleſiæ diſtraherentur, quòd ea eſſet perſpicua ſimoniæ pravitas: *Ut nullus per pecunias ad honorem vel gradum Eccleſiaſticum accedere debeat, quia hæreſis ſimoniaca eſſe videtur.* Mox verò veriti ſunt Epiſcopi, Abbates, Judices denique omnes, etiam laïci, ne quid munerum acciperent, quòd donis facilè jus faſque everteretur. *Ut nec Epiſcopus, nec Abbas, nec ullus laïcus pro juſtitia facienda ſportulas contradictas accipiat; quia ubi dona intercurrunt, juſtitia evacuatur.* Can. 24. 25.

Non exigi ergo tantùm, ſed & recipi dona vetitum erat, propter cauſarum litiumque judicia. Ita rurſum decrevit Concilium Remenſe II. anno 813. *Ut nullus homo munera pro placito requirat, aut accipere præſumat.* In Concilio III. Turonenſi fidentiſſimè declaratur, Scripturas ſacras omnibus Judicibus eandem indixiſſe legem. *Nullus Chriſtianus pro qualibet placito, vel judicio, à qualibet perſona munera exigere aut accipere debet: quoniam id divina Scriptura multis in locis magna interdicit authoritate. Munera excæcant oculos ſapientum, & ſubvertunt verba juſtorum.* Et in ipſis Caroli Magni Capitularibus: *Quàm ſit extraneus à Chriſtiana fidei regula, qui ſe defenſorem veritatis inſimulat, & veritatem ipſam munerum acceptione commaculat, audiat contra ſe Prophetam dicentem, &c.* Can. 39. Can. 35. Add. 3. c. 57. L. 7. c. 374.

II. Etſi Canones hi, legeſque complecterentur ex æquo ſæculares atque Eccleſiaſticos Judices; erat tamen & arctior neceſſitas, & ratio vehementior, quæ Clericos conſtringeret: ut quorum judicia perſæpè cum foro pœnitentiæ permiſcebantur, ubi partes erant pœnitentes ipſi, ubi pœnæ pœnitentiæ publicæ, ubi denique ſententia non modò judicium, ſed quandoque etiam pretio, vel fructus ſacramenti. Ita elucet in Capitulari Heraldi Archiepiſcopi Turonenſis, cujus hæc ſunt verba: *Ut regulariter pœnitentiam dent, & in judicando æquitatem habeant, & munera inde non exigant.* Concilium Cabilonenſe II. anni 813. graviter ſtomachabatur in Epiſcopus & Comites, qui indulgentiùs agebant cum inceſtuoſis, aliiſque peccatoribus publicis, & cum Parochis ipſis, accepta ab eis pecunia, & relaxato pœnitentiæ publicæ vinculo. *Dictum eſt nobis, quod in quibuſdam locis Epiſcopi & Comites ia inceſtuoſis, & ab his qui decimas non dant, vuadios accipiant, & à Presbyteris pro quibuſdam negligentiis, & inter ſe pecuniam dividant. Quod penitus abolendum decrevimus, ne fortè avaritiæ locus detur. Et conſtituimus, ut inceſtuoſi juxta canonicam ſententiam pœnitentia mulctentur: qui verò decimas poſt crebras admonitiones & prædicationes dare neglexerint, excommunicentur.* Cap. 87. Can. 18. Capit. Car. Mag. l. 2. c. 38.

Qui tum nomine Ducum & Comitum Præſides erant & gubernatores Provinciarum, iis Imperatores & Reges commendabant, ut tota authoritatis ſuæ vi judicia Epiſcoporum tuerentur, & executioni mandarent: cogerentque peccatores publicos publicæ ſubire pœnitentiæ labores, quibus eos Epiſcopi judicio ſuo addixiſſent. At & Præſidibus & Præſulibus illudebat nonnunquam pecuniæ munerumque cupiditas, ut has quaſi pecuniarias mulctas pœnis corporalibus & macerationibus carnis ſubrogarent. Quocirca circumſpectiſſimè hoc Concilio jubentur canonicæ pœnitentiæ retineri. *Juxta canonicam ſententiam pœnitentia mulctentur.*

III. Si quid exigerent domeſtici & miniſtri Epiſcoporum & Abbatum, impudentibus dominis ſuis: ſacri Canones horum ſumoulentiam, illorum rapaces manus deteſtabantur. Unde in eodem Concilio: *Si verò neſcientibus Epiſcopis aut Abbatibus, miniſtri eorum, quilibet videlicet in Clero, hoc feciſſe convincuntur; Epiſcopi & Abbates deſidia, illi verò rapacitate & avaritia judicentur.* Ibidem. Can. 7.

IV. Quanquam verò Epiſcopi pœnitentiis ſoli publicis moderarentur, non ſoli tamen patebant inſidiis artibuſque pœnitentium, per dona vel blanditias, per humanos affectus quoſlibet graſſantium. Cùm enim Parochorum eſſet renuntiare, qui peccatores eſſent publici, ut ab Epiſcopo, vel ejus Vicario generali pœnitentiis canonicis ſubjicerentur: cùmque eorum rurſus eſſet obſervare ſeduló pœnitentium mores, ut Epiſcopum, ejuſque miniſtros admonerent, qui eorum fervor, qui tepor eſſet: quæ accelerandæ reconciliationis cauſæ ſubeſſent, quæ retardandæ: ſi Parochos excæcarent, &

à recti orbita depellerent peccatorum, vel pœnitentium artes, munera, favores, affinitates, ut ne officio fungerentur; tum verò in confeſſo erat, deteſtandæ eos ſimoniæ laqueis irretiri. Ea erat certiſſima Hincmari doctrina : *Ut nemo Presbyterorum exenium, vel quodcumque emolumentum temporale, immo detrimentum ſpirituale, à quocumque publicè peccante, vel inceſtuoſo accipiat, ut nobis, vel Miniſtris noſtris peccatum illius reticeat; nec pro reſpectu cujuſque perſonæ, vel conſanguinitatis, vel familiaritatis, alienis peccatis communicans, hoc nobis vel Miniſtris noſtris innoteſcere detrectet : nec à quocumque pœnitente, aut gratiam aut favorem, aut munus accipere præſumat : ut minùs dignè pœnitentem ad reconciliationem adducat; & ei teſtimonium reconciliationis ferat, & quicumque livore alium quemlibet digniùs pœnitentem à reconciliatione removeat : quia hoc ſimoniacum, & Deo, & hominibus abominabile eſt.*

To. 1. pag. 713.

Quanquam ergo pœnitentiarum publicarum Miniſtri ordinarii non eſſent Parochi, utpote Epiſcopo, vel ejus vices gerenti Pœnitentiario reſervatarum : non aſpernanda tamen erat eorum in his etiam poteſtas, cùm eorum teſtimonio, & pœnitentiæ primum indicerentur peccatoribus publicis, & pœnitentium reconciliatio maturaretur, aut ex adverſo protraheretur. Si in has autem Parochorum, ceu delatorum, & teſtium functiones publicas poſſet illabi ſimonia; quid æſtimandum erit de pœnitentiis occultis, quarum tota penes ipſos duntaxat reſidebat poteſtas, & functio? Indubium eſt execrabilis & hoc fuiſſe ſimoniæ, ſi amicitiæ, ſi avaritiæ, ſi cognationis impulſione abduci ſe ſinerent à ſanctimonia Canonum, & ab eo vigore, qui ſpiritalium medicorum proprius eſt.

V. Solæ pœnitentiæ publicæ in mulctas quandoque pecuniarias deflexæ ſunt. Cùm enim elui crimina hortentur ſacri Codices jejuniis, oratione & eleemoſynis, poterant ſanè Epiſcopi pœnitentibus publicis eleemoſynas indicere, peræquè ut jejunia, quæ criminum gravitati & numero utcumque reſponderent. Procul hinc erat ſimonia, ſola charitas, ſola animarum puritas in pretio erat. At ubi primum pecuniæ eæ in alios cœpere uſus derivari, quàm in extemporaneas in pauperes erogationes, inhæreſcere quoque illis mox cœpit avaritiæ & cupiditatis, vel macula, vel ſuſpicio. Audiendus hic Iſaac Epiſcopus Lingonenſis. *Quanti hodie tradunt, quod nec à Deo, nec ab Apoſtolo acceperunt. Traditiones verò hodiernæ pene omnes turpi lucro deſerviunt. Pœna quæ pro commiſſo irrogatur, pene omnis pecuniaria eſt. Beneficium, quod quaſi gratis impenditur, ferè omne, & ſi pretium ante non taxat, obſequium poſtea ſperat.* Ætatem agebat hic Præſul ſeneſcente ſæculo nono, ut ejuſdem ævi teſtatum faciunt Concilia Gallicana. Ita à veriſimili non recedit Forum Eccleſiaſticum componi tum & accommodari cœpiſſe foro civili ſub Imperio Caroli Magni, & Minorum ejus. Alibi enim oſtenſum eſt, tum temporis pecuniariis maximè exactionibus publicos Judices in quælibet ſcelera animadvertiſſe.

Spicileg. To. 5. pag. 547.

VI. A Pœnitentiæ ſacramento ad Euchariſtiam delabemur. Certiſſimum eſt oblationes ſemper fidelium frequentes fuiſſe; ſin minùs pro offerendo, certè in offerendo Euchariſtiæ ſacrificio; eaſque non panis tantum & vini oblationes fuiſſe, ad Corpus Chriſti conficiendum, ad Clericos, pauperesque ſuſtentandos; ſed & pecuniæ, & quarumcumque demum rerum, agrorum etiam & fundorum. Formula offerendorum agrorum in Capitularium libris habetur in hæc verba. *Offero Deo atque dedico omnes res, quæ hac in cartula tenentur inſertæ, pro remiſſione peccatorum meorum, ac parentum & filiorum, ad ſerviendum ex his Deo in ſacrificiis, Miſſarumque ſolemniis, luminariis, pauperum ac Clericorum alimoniis, &c.*

Capit. Car. Mag. l. 6. c. 285.

Tribuebatur ergo pro ſacrificio, & quod offerebatur, pretio æſtimari poterat, adeoque ſui generis pecunia erat. Sed non id erat pretium Hoſtiæ, omni pretio majoris, & quæ ipſa pretium eſt mundi : ſed oblatio, qua Deus coleretur : hoſtia, ex qua veriſſimæ & immortalis Hoſtiæ corpus conficeretur; eleemoſyna, qua recrearentur pauperes; tributum quo Sacerdotium laïci venerarentur. Ideo & Herardus Archiepiſcopus Turonenſis repudiatas fuiſſe docet eorum eleemoſynas, quorum reſpuerentur oblationes. *De orationibus, & eleemoſynis & Miſſarum celebrationibus, pro fidelibus defunctis agendis, quibus impii carere debent, quoniam nec eorum eleemoſyna à Sacerdotibus, vel reliquis fidelibus accipienda eſt, nec ſepultura fidelium tribuenda.*

Cap. 116.

Quidquid exinde ad Miſſas dari, vel offerri moris fuit, ejuſdem ſemper generis fuit; eadem ſemper conſtantiſſima Eccleſiæ ſententia & voluntas; privatorum etiam ſemper idem, & ſui ſimile votum, ut hoc dono numeros omnes impleant officii ſui in Deum, in Sacerdotes, in pauperes. Si illa autem fidelium mentes inceſſit opinio, eleemoſynas Presbyteris oblatas ad ſacrificium celebrandum, vi longè potiori pollere ad opem vita functis ferendam; perantiqua eſt ea quoque perſuaſio, jamque inde à temporibus Jonæ Epiſcopi Aurelianenſis longè altiores egerat in hominum mentibus radices. Docet enim Jonas tum vulgatiſſimis rumuſculis ſparſum fuiſſe, non aliis juvari poſſe eleemoſynis animas defunctorum, niſi quæ in manus Presbyterorum ad ſacrificium deponerentur. Contra ille vociferatur eam hallucinationem meritò horum inſcitiæ, illorum avaritiæ imputari. Præter Miſſas enim, quibus mirum quantum levarentur defuncti, plures ſuppetere rationes alias illis ſuccurrendi per eleemoſynas in alios uſus deſtinatas, ad orandum pro iis, ad excipiendos hoſpites, recreandos pauperes, redimendos captivos. *Nullatenus audiendi ſunt illi, qui dicunt, quod nulla aliæ eleemoſynæ opitulari poſſunt defunctis, niſi ſolummodo quæ Sacerdotibus dantur, & ſacrificia, quæ per eos Deo offeruntur. Hoc qui credunt, aut ignorantia, aut certè aliorum perſuaſione falluntur. Credibile ſanè eſt, quod hæc perſuaſio, quâ ſimplices id credere & dicere videntur, ex fomite avaritiæ proceſſerit. Sancta quippe Mater Eccleſia pro defunctis ſuis non ſolum ſacrificia Altaris, ſed etiam quaſcumque alias eleemoſynas offerre conſuevit. Unde & quotidie pro eorum ſpiritibus, qui res ſuas obtulerunt Deo, offeruntur Deo ſacrificia, & multifariæ ſupplicationes, atque orationes, hoſpitum receptiones, & pauperum recreationes, captivorumque redemptiones, & alia innumera adjumenta.*

De inſtitut. Laicali. L. 3. c. 15.

VII. Quibus in verbis duo ſunt, quæ non perfunctoriè obſervemus. Primum eſt nullo tempore vehementius flagraſſe fidelium pietatem ad Miſſas ſibi, vel privatis aliis, vivis, vel defunctis exorandas; cùm neceſſe tunc fuerit, ut Præſules zelo & doctrina abundantes, ei modum adhiberent, populoſque dedocerent, atque exuerent errore eo, quo occupati fuerant; non alia ratione ulla poſſe ſe mortuis opitulari, quàm Miſſarum celebratione.

Alterum eſt eam Eccleſiæ mentem eſſe & doctrinam, ut quidquid offertur à fidelibus Deo, non

ſoli impendatur ſacrificio, vel alendo Clero, quanquam non aliud ferè illi petant, ſive ſimplicitate, ſive ratione quavis alia: ſed explicandæ etiam charitati & eleemoſynis, in hoſpites, in pauperes, in captivos. Et officii enim & juris Paſtorum eſt, fidelium vulgi vota interpretari, & interpretando accommodare votis Eccleſiæ & Pontificum: cùm & in intimo cordis receſſu id inſcriptum habeat plebs fidelium, ut quoquo modo commodiſſimè & piiſſimè fieri poterit, oblationes ſuæ cedant gloriæ ſummi Numinis, ſaluti propriæ, ſolatio mortuorum. Id diſertè exprimit Formula donationum Eccleſiæ
Capitul. l. 6 c. 285. faciendarum in Capitularibus. *Pro Miſſarum ſolemniis, Pauperum & Clericorum alimoniis, & ceteris divinis cultibus, atque illius Eccleſiæ utilitatibus.*

Poſſet & hoc addi tertio loco, mirum in modum excreviſſe Miſſarum numerum, hac vulgata tunc perſuaſione, non alia, aut non alia magis ratione mortuis nos ſuffragari poſſe. Quanquam enim is fidelibus error eximeretur, quo delusi fuerant, nec jam nisi ea opera nostra, celebrandis ſcilicet Miſſis, adeſſe nos eis poſſe opinarentur: illud tamen hærere ſinebatur eorum orientibus, non alio magis adjumento mortuorum animas ſublevari poſſe.

VIII. Video hic excipi poſſe, obtuliſſe tunc fideles, non ſingulis Preſbyteris, pro ſingulari Miſſa, quæ ſibi privatim unis prodeſſet: ſed obtuliſſe Eccleſiæ & Clero in commune, quo vel ſibi, vel proximis, ſive ſuperſtitibus, ſive defunctis participationem aliquam conciliarent ſacrificiorum & precum Eccleſiæ communium. Fateor hunc uſum primigenium fuiſſe naſcentis & juveneſcentis Eccleſiæ, ut uni ſacrificio Miſſæ intereſſent, offerrent, participarent in commune fideles, quod pro omni & ab omni offerebatur Eccleſia, nemine fidelium diffidente, ne ſua meritorum portio minueretur, ſi alii, ſi complures accederent conſortes, cùm infinitum & inexhaustum gratiarum fontem illa hoſtia contineat, immo effundat.

At Pipini, & Caroli Magni ævo jam tamen cœperant fideles ſinguli ſuam privatim Preſbytero cuipiam ſtipem erogare, ut ejus ſacrificii exuberantem fructum in ſe derivaret, in proximos, in amicos, vitæ compotes adhuc, vel defunctos. Ejus rei invictiſſimum ſuppeditat argumentum Regula Crodogangi, cui placuit, ut inter Canonicos etiam Regulares, quos inſtituebat & informabat ad communis vitæ ſocietatem, poſſet quiſque eorum accipere, & in quos vellet uſus expendere, quod pro ſua ſibi Miſſa offerebatur, pro Confeſſione, & pro Pſalmorum recitatione. Sed quod in commune Preſbyteris offerebatur, inter eos id diſtribueretur,
Spicil. to. 1. pag. 235. Cap. 42. vel in communes diſpenſaretur neceſſitates. *Si aliquo uni Sacerdoti pro Miſſa ſua, vel pro Confeſſione, aut Clerico pro Pſalmis & Hymnis, ſeu pro ſeipſo, vel pro quolibet charo ſuo, aut vivente, aut mortuo, aliquid in eleemoſyna dare voluerit, hoc Sacerdos, vel Clericus à tribuente accipiat, & exinde quod voluerit faciat. Si autem à tribuente ad omnes Sacerdotes aliquid in eleemoſyna datum fuerit, hanc eleemoſynam communem habeant; & pſalmodiam vel Miſſas pro illo miſericorde faciant.*

Non poterat diſtinctius explanari ratio duplex offerendæ pecuniæ pro Miſſis & Pſalmodiis; nunc ea depoſita in manus Preſbyteri ſacris operaturi: nunc ea repræſentata toti Preſbyterorum Collegio, cujus ſacrificiorum participatio annueretur. Si detur autem & pecuniæ aliquid pro Confeſſione, quod ad occultæ pœnitentiæ abſolutionem hic ſpectare videtur, ſpontanea ea quoque oblatio, & eleemoſyna eſt prorſus libera. Illud poſtremò in hac Canonicorum Regula obſervare eſt, non Preſbyteris tantum laicos ſtipis aliquid dediſſe pro Miſſa & Confeſſione; ſed etiam Clericis, tum privatim ſingulis, tum omnibus in commune *pro Pſalmis & Hymnis.* Cum integrum eſſet cuique Clerico, ſuos ſibi in uſus ſepoſitum habere, quod datum eſſet.

IX. At cùm poſſet quis Preſbyter in ſe recipere onus plurium, quam quibus par eſſet Miſſarum, adeoque, & plurium ſtipendiorum; Capite ſequenti ejuſdem Regulæ ei malo occurri videtur. Admonentur enim Preſbyteri, his eleemoſynis recipiendis, quæ pretia ſunt peccatorum, ipſoſmet onerari iiſ peccatis eas offerentium; & rem eſſe plenam diſcriminis, tot in ſe crimina recipere expianda;
Cap. 43. denique ei oneri ferendo paratius eſſe Collegium ipſum Preſbyterorum. *Nimis grave eis eſſe exiſtimamus, ſi tam ingentium onera peccantium ſolis illis Sacerdotibus contigerit portare. Quia facilius Dei miſericordiam plures impetrant, quam unus. Quia unuſquiſque de propria conſcientia ſua debet metuere: quantò magis de alienis peccatis ſupra vires non debet ſibi facinora peccatorum cumulare.* Non ergo in eo laborabat Crodogangus, qui poſſet unus Preſbyter, unam celebraturus Miſſam plura percipere ſtipendia; nec qui finita effuſio infiniti pretii diviniſſimæ hujus hoſtiæ, poſſet ſpem implere tot fidelium: Propterea quod illa, quæ à toto Collegio celebrabatur Myſteriorum ſolemnitas, eiſdem impeti poterat difficultatibus, etim & offerrent, & participes ejus fierent omnes fideles. Sed eo uno deterret Præſul doctiſſimus ſingulos Preſbyteros, ut eos ab avaritia & cupiditate terrenorum avocet, quòd tutum non ſit, tot hominum peccata eluenda aggredi, cùm vix quiſque noſtrum ſuis ipſius eluendis par ſit.

Mirabatur Valafridus Strabo, eſſe qui diffiderent poſſe ſe ſatisfacere eorum multitudini pro quibus offerre vellent, niſi pro ſingulis eorum offerrent; nec verò ſperarent pro vivis ſimul & mortuis offerri poſſe; prorſus quaſi neſcirent, hanc eſſe, hanc fuiſſe divinam hoſtiam, pro univerſi orbis ſalute immolatam, & uſque immolandam. Non quod non fateatur hic Scriptor maxima quædam eſſe momenta in frequentatione & iteratione Myſteriorum; ſed illud iterari vetat ex deſperatione ejus efficaciæ, meritique latiſſimè effuſi. *Sed & in hoc error non mo-* *L. de rebus Eccleſ. c. 22.*
dicus videtur, quod quidam ſe non poſſe aliter plenam commemorationem eorum facere pro quibus offerunt, niſi ſingulas oblationes pro ſingulis offerant, vel pro vivis & defunctis non ſimul æſtimant immolandum; cùm verè ſciamus unum pro omnibus mortuum, & unum panem eſſe & ſanguinem, quem univerſalis Eccleſia offert. Quod ſi cui placet pro ſingulis ſingulatim offerre, pro ſolius devotionis amplitudine, & orationum augendarum delectatione id faciat, non autem pro ſtulta opinione qua putet, unum Dei ſacramentum non eſſe generale medicamentum. Fructuoſum eſt ergo iterari Myſteria etiam pro ſingulis, ſed illud cavendum, ne ita ſingulis ea fructuoſa eſſe velimus, ut alios omnes ejus fructuum exortes eſſe velimus.

Non hic ego congeram exempla fundationum, *Spicil To. 5. pag. 385.*
ſive divinæ pſalmodiæ, ſive Miſſarum. Unum illud attexam, quod refertur in Chronico Cœnobii Italici, ubi Ludovicus Imperator conſtituit, ut ter quotidie celebraretur ſacrificium pro ipſo, præter Pſalmos, & Canonicum Officii penſum, quod pro ipſo ſimiliter perſolveretur. *Ita tamen ut tres quotidie*

pro nobis Miſſas, & omnibus diurnis ac nocturnis officiis centeſimum vigeſimum decantare non deſinant Pſalmum, exceptis duntaxat matutinis & veſpertinalibus hymnis, quos perpetim pro noſtra remedio animæ repetere jugiter non ceſſabunt.

X. Ad alia gradus nobis faciendos eſt ſacramenta. Vetuit Concilium Cabilonenſe II. anno 813. quidquam recipi pro Dedicationibus, pro Ordinibus, & pro Chriſmate; obliteratis exactionibus Epiſcoporum in Parochos, pro lampadibus Eccleſiæ ſuæ, & pro Chriſmate.

Can. 16. *Quidam fratres dixerunt conſuetudinis antiquæ fuiſſe in eorum Eccleſiis, ut pro balſamo emendo ad chriſma faciendum, ſive pro luminaribus Eccleſiæ concinnandis binos vel quaternos denarios Presbyteri darent. Unde omnes uno conſenſu ſtatuimus, ut ſicut pro dedicandis Baſilicis & dandis Ordinibus, nihil accipiendum eſt: ita etiam pro balſamo ſive luminaribus emendis nihil Presbyteri chriſma accepturi dent. Epiſcopi itaque de facultatibus Eccleſiæ balſamum emant, & luminaria ſinguli in ſuis Eccleſiis concinnanda provideant.*

Can. 2. Can. 5. In Concilio II. Aquiſgranenſi anno 836. idem vetitum eſt, additumque, ut ne quid Epiſcopus acciperet pro permutatione Parochiarum.

Vetabantur quoque ab Epiſcopis Parochi, ne quid pro baptiſmo acciperent, ut patet ex Capitulari Epiſcoporum, & ex Formulis promotionum Epiſcopalium.

Can. 5. Conc. Gall. To. 2. pag. 210. 261. Capitul. l. 5. c. 105.

Idem vetant & Capitularia Caroli Magni. *Ut nemo Presbyterorum pro baptiſmo pretium accipere præſumat. Quod ſi fecerit, ſciat ſe canonica regula eſſe damnandum.* Quàm neceſſariò id cautum eſſet, manifeſtum fuit in Eccleſia Colonienſi, ubi ſanctus Herebertus ejus Eccleſiæ Archiepiſcopus, ſacro ipſemet fonte tinxit pauperrimi hominis filium, quem ob inopiam Parochi omnes ejus urbis baptiſmo excluſerant.

Surius die 16. Mart. c. 23.

Is quia pauper erat, & quia nihil quæſtus in manu habebat, contemnebatur à Sacerdotibus, per totam urbem Coloniam puerulum illum circumferens, & regenerationis gratiam illi offerri poſtulans. Cùm poſt baptiſmum verò ſummopere neceſſe ſit catechiſmo imbui, & fidei potiſſima ſacramenta edoceri parvulos; hinc Theodulfus Epiſcopus Aurelianenſis Parochis commendavit, Scholas ut haberent, nec quidquam exigerent à pueris inſtituendis.

Cap. 20. *Cùm ergo eos docent, nihil ab eis pretii pro hac re exigant, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis parentes charitatis ſtudio ſua voluntate obtulerint.*

XI. Jam diximus de B. Remigio, qui cùm à Clodovæo Rege vitam & bona impetraſſet Nobili læſæ Majeſtatis reo, noluit ab eo oblatam accipere Spernacenſem villam; ſed eum ſtudioſiſſimè hortatus, ut perfectionis ſemitam poſthac ſectaretur, ſuaque omnia erogaret pauperibus; ipſe quidem ejus ditionis pretium ei reſtituit, eamque Eccleſiæ ſuæ comparavit. Hinc Flodoardus anſam arripiebat cohortandi Epiſcopos ſui ſæculi, ne venderent quod gratis accepiſſent, & ne quid mercedis terrenæ caperent pro tuitione miſeris commodata, ſive pro exorata, non tam impunitate criminum, quàm pœnæ in pœnitentiam commutatione.

L. 1. c. 14. *Bonum cunctis relinquens exemplum Epiſcopis, cæteriſque Sacerdotibus, ut dum pro his qui ad Eccleſiæ ſinum, vel ſervorum Dei præſidia confugium faciunt, intercedunt, aut bona qualibet agunt, hæc pro temporali recompenſatione non expleant, nec tranſitoria velint recipere; ſed juxta mandatum Domini, quæ gratis acceperunt, ſtudeant quoque gratis impendere.*

XII. Qui tunc Matricularii vocabantur, ii pauperes erant de vulgo hominum, quibus Epiſcopi vel Parochi aliquam addicebant decimarum portionem, velut in titulum Beneficii. Cùm denique in eo eſſet ſimulacrum quoddam Beneficii, nefas erat quidquam ex ejuſmodi collatione Presbyteros exigere. Vide ut de his Hincmarus Parochos ſuos alloquatur.

Tom. 2. pag. 734.

Sæpe vos admonui de Matriculariis, quales ſuſcipere debeatis, & qualiter eis partem decimæ diſpenſare debeatis. Interdixi vobis, ut nemo Presbyter pro loco Matriculæ quodcumque xenium, vel ſervitium in meſſe, vel in quocumque ſuo ſervitio præſumat requirere, vel accipere: & Matriculariis debitam partem decimæ, quam fideles pro peccatis ſuis redimendis Domino offerunt, nemo præſumat vendere. Quod & nunc iterum interdico, oſtendens vobis divinam authoritatem. Et paulò poſt: *Presbyter qui de redemptione peccatorum, id eſt, de decimis fidelium quodcumque xenium requirit, aut accipit, non eſt dignus inter Presbyteros nuncupari, ſed dejici, ſicut Judas, &c. Et ſic atis quia quicumque Presbyter ex hoc Judæ latrocinio fuerit revinctus, non ſolum à Presbyterali ordine dejicitur, ſed nec etiam partem de illa decima, quam Matricularii accipiunt, accipere promerebitur.* Si qui propter crimina quævis gradu ſuo depulſi fuerant Clerici, poterant illi adhuc Eccleſiæ eleemoſynis, & his Matriculariorum ſuſtentari beneficiis, dum ne eorum, quæ modò deteſtabatur Hincmarus, conſcientia ſcelerum premerentur.

Hincmarus excandoit in Comitem Theodulphum, qui ejuſmodi beneficium abſtulerat ei, quem ad id promoverant miniſtri Epiſcopi: aliumque ei ſubrogarat, à quo muneribus fuerat illectus. Audacter objurgavit illum Hincmarus, quòd laïcus cùm eſſet, propriam Clericorum facultatem uſurpaſſet, venditam ab eo exprobravit eleemoſynam, charitatem, miſericordiam, & tantum non Deitatem: Deus enim charitas eſt; denique magnam eſſe non poſſe ejus in divites juſtitiæ opinionem, cùm & in pauperes venalem eam haberet.

Flodoard. L. 3. c. 26.

Dictum eſt mihi, quod Matricularios à miniſtro meo conſtitutos, de matricula illa ejeciſti, & ibi Bonarium miſiſti, & pro illa matricula in pretium unum aſinum accepiſti. Quod ſi ita eſt, non ſolùm criminaliter feciſti, qui contra omnes leges Eccleſiaſticum miniſterium homo laïcus, & eleemoſynam, id eſt, miſericordiam, ac per hoc Deum ſicut Judas proditor vendidiſti. Sed etiam cupiditer in hoc nimis feciſti; ubi de mendicitate, de qua mendici vivere debent, Comes & honoratus Regis Conſiliarius, in pretio aſinum accepiſti, &c.

XIII. Reliqui cùm eſſent Eccleſiæ Beneficiarii laïci, qui ab Epiſcopis vel Abbatibus agros Eccleſiæ acceperant, ea conditione, ut pro Eccleſiæ & Regni defenſione militarent, ſive Regio, ſive Epiſcopali mandato: & his quoque Beneficia ſua gratis conferenda erant ex Capitularibus Caroli Magni.

L. 5. c. 224.

Admonemus etiam Epiſcopos & Abbates, ut per præmia Beneficia hominibus ſuis nec offerant, nec donent, quia multæ reclamationes & querelæ de hac cauſa ad noſtras aures ſolent pervenire.

XIV. Romæ proſcripſit Adrianus II. conſuetudinem, quæ purgari utcumque potuiſſet à ſimoniæ ſuſpicione, cùm gratis & ſponte undique munera miſſitarentur Romano Pontifici recens inaugurato. Sed in promptu eſt, horum plerumque authores munerum ſpem illam in ſinu fovere, fructuoſa ſibi aliquando ea fore, in exorandis Beneficiis; qui verò his colunt ur donis, non jam æquè liberos eſſe poſſe & expeditos, ad refellendas iniquas preces, aut ad rigorem Juris ſtringendum. Itaque non retinuit Pontifex niſi dapes, quæ hoſpitibus & paupe-

ribus exhiberi poſſent, reliqua abjecit, aut remiſit omnia. Audiendus hîc Anaſtaſius Bibliothecarius. *Conſuetudinem, quæ diverſorum xeniorum hinc inde confluentium, retentis ſolùm, quæ uſibus menſarum ſufficerent, reliquiis, pretia capiuntur, excluſit, dicens non eſſe pium, quod gratis accipimus, pretio venumdare, & chariores habere rationalibus fratribus irrationales nummos, pro quibus Chriſti pretioſus eſt cruor effuſus, &c. Parvipendantur hæc putenda commercia, &c. Et oblationes Chriſti cum ejus hoſpitibus & pauperibus partiamur.*

Anaſt. Bibl. in ejus vita.

Non erat ſanè quod accederet hujus Pontificis religioni & diligentiæ, cùm ultra modum evectus ille ſit abſtinentiæ & auſteritatis Nicolai I. præceſſoris ſui. Ad ejuſmodi forſan conſuetudines intuebatur Carolus Magnus, cùm Angilberto Abbati, quem Romam ablegabat, commendabat, ut Leonem III. hortaretur, radices ut & fibras omnes ſimoniæ latitantis radicitus evelleret. *Et de ſimoniaca ſubvertenda hæreſi, diligentiſſimè ſuadeas illi, quæ ſanctam Eccleſiæ corpus multis malè maculat in locis.*

Conc. Gall. Tom. 2. pag. 208.

XV. In Oriente à Balſamone refertur lex Alexis Comneni Imperatoris, qua diffiniebat emolumenta Doctorum ſive Concionatorum Majoris Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ſive de gremio ejuſdem Eccleſiæ, ſive aliunde prodiiſſent. Verùm non niſi Præbenda ea erat, ſive largitio aliquot modiorũ frumenti & leguminum, ex penu ejuſdem Eccleſiæ. Docet alibi Balſamon legibus Eccleſiaſticis nullas ſanciri pœnas adversùs eos Judices Eccleſiaſticos, qui odio vel gratiæ ſerviunt, judicantque præter æqui normam: ſed legum pœnas illis eſſe ſubeundas. Si inſcitia autem legum peccet Epiſcopus, nulli eum pœnæ obnoxium eſſe, quòd tumultu & multitudine ſacrarum occupationum, non vacet illi legibus accuratè perdiſcendis operam navare. Sed Aſſeſſores & Conſiliarios Epiſcopi in culpa eſſe, qui contra leges ſuffragium ferant, quòd eas ipſi quidem apprimè callere teneantur. Si ex imperitia autem Canonum perperam judicet Epiſcopus, deponendum eum eſſe, quòd officio ſuo ipſo conſtringatur ad perdiſcendos Canones.

διδάσκαλοι. In Can. 29. Trull. In Can. 15. Carthag.

In Jure Orientali Leunclavii occurrit Conſtitutio Nicolai Patriarchæ Conſtantinopolitani, ſub Imperio Leonis Philoſophi, & filiorum ejus: qua exploditur conſuetudo Oſtiariorum Palatii Patriarchalis, nonnihil pecuniæ ab iis extorquentium, qui Reſcripta Patriarchalia impetraſſent. Præcipitur autem ut Oſtiariis in poſterum certa conſtituantur ſtipendia, & ne quid à quoquam recipiant.

Tom. 1. pag. 149.

XVI. Unum reſtat hic elucidandum, ſed magni prorſus ponderis. Nempe furtivas quaſdam eſſe ſimoniæ artes, quæ oculos pene effugiant, etſi crimen non effugiant. Pecuniæ, munera incurrunt in oculos, & turpitudine perſpicua ejiciuntur. At amicitiæ illecebræ, cognationis nexus, ſpes obſequiorum, laudes, adulationes ejuſmodi ſunt, ut his facillimè homines illudantur & illaqueentur inopini. His lumen rationis extinguitur, his pervertitur æquitas judicii, & ſimoniacè his addicitur, quod uni virtuti tribuendum erat. Salutaribus hinc documentis Hincmarus Reges imbuebat ſui ævi, cum præcepta conſarcinavit illa pulcherrima, ad ſanctiſſimè moderandas Regni habenas. *Quia res Eccleſiaſticas divino judicio tuendas & defenſandas ſuſcepit Rex, conſenſu ejus, electione Cleri ac plebis, & approbatione Epiſcoporum Provinciæ, quiſque ad Eccleſiaſticum regimen abſque ulla venalitate provehi debet. Quia ſicut Dominus in Evangelio dicit, Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro. Eccleſiaſticis regulis ſine difficultate omnimodis debet favere, ſi non vult Regem Regum offendere. Et ſicut Epiſcopi, ac Rex providere debent, ne ullius rei iatuitu eligatur Epiſcopus, niſi Dei ſolius, id eſt, non pro aliquo munere dationis, nec pro aliquo obſequio humano, vel propinquitate conſanguinitatis, ſeu amicitia, vel ſervitio temporali.*

Du Cheſne Tom. 2. pag. 489.

Hæc varia ſunt ſimoniæ perſonatæ ludibria, ex Hincmaro ſummopere fugienda. Quæ eadem ipſa pericula Parochis imminere monuit idem Præſul doctiſſimus, ſi pœnitentibus humaniores ſe præſtent, non æquitatis pondere, ſed delinimentis munerum inclinati, amicitiæ, cognationiſque illecebris. *Ne pro reſpectu cujuſquam perſonæ, aut conſanguinitatis, vel familiaritatis, peccatis alicuius communices, &c. Nec à quocumque pœnitente aut gratiam, aut favorem, aut munus ſuſcipere præſumat, &c. Quia hoc ſimoniacum eſt, &c.*

Tom. 1 pag. 713 c. 13.

XVII. Cùm verò Ludovicus Balbus Rex inconcuſſam Hincmari conſtantiam quatere aggreſſus eſt, pollicendis favoribus & beneficiis in ejus amicos & proximos ſpargendis, ſi votis modò ſuis ſuffragaretur in promovenda Epiſcopi Bellovacenſis electione: *Quod ſcripſiſtis, quia ſi veſtræ voluntati, Eccleſiaſticis videlicet regulis contrariæ, obſecutus fuero, eos quos mihi cariores & familiares cognoveritis, honorare in omnibus curabitis, tantummodo ut in hac petitione veſtra vobis conſentiam.* Reſcripſit Antiſtes excelſo & magno animo, humanaſque res omnes deſpiciente, nullius apud ſe momenti eſſe poſſe cognatos & amicos, ubi de dignitatibus Eccleſiaſticis ageretur; ne ad eas latrones, pro Paſtoribus irreperent, non alios ad eas patere aditus, quàm doctrinæ copia, pietate & religione: ſimoniacæ ſemper pravitatis dehoneſtamenta ea eſſe, ubi muneribus, laudibus, obſequiis, humanis qualibuſcumque affectibus ad res ſacras aditus panderetur. *Unde in hoc Epiſcopali miniſterio carnalem propinquum, nec amicum videlicet animi familiarem, carnali affectu recognoſco, ſed ſententiam Domini attendo, qui dicit, Qui non intrat per oſtium, &c. Et ideo neminem recognoſco, neminem recipio, niſi qui vita & moribus & ſcientiæ Catholicæ doctrina per claves Eccleſiæ ad hoc Epiſcopale miniſterium accedit. Et quoniam non eſt Deus perſonarum acceptor, in hac cauſa nullius perſonam accipio, ſicut Propheta dicit, Qui excutit manus ſuas ab omni munere. Neque enim dixit tantùm, à munere, ſed addidit ab omni: id eſt, à munere manûs, à munere linguæ, à munere obſequii, ſicut jam vobis ſcripſi.*

Hincmar. Tom. 2 pag. 194. 195.

Conquerebatur Iſaacus Lingonenſis Epiſcopus, quòd Beneficiorum Collatores, quos ipſa rei fœditas deterrebat, ne quid muneris acciperent, furtim tamen non rarò obſequiorum aliquid ſibi deſponderent. *Beneficium quod quaſi gratis impenditur, ferè omne, etſi pretium ante non taxat, obſequium poſtea ſperat.*

Spicil. to. 1 pag. 147.

Conteſtatur Atto Vercellenſis Epiſcopus nihilo tutius donari Prælaturas Eccleſiæ carnalibus affectibus, affinitati, cognationi, amicitiæ, familiaritati, quàm ſi pretio diſtraherentur. *Quamvis ab avaritia pecunia in ordinandis Epiſcopis videantur manum retrahere, non ideo ad legitimam libertatem Eccleſiaſtica electio pertinebit, ſed aut conſanguinitatis affectio, vel amicorum dilectio, ſeu etiam familiarum obſequia prævalebunt. Et quid prodeſt declinare à laqueo, ſi in foveam incidamus.* Addit porro ille, quoties Principes terrent, vel Electores, & Preſentatores,

Spicil. To. 8. pag. 73.

Preſbytero frugi & probo, & diutinis virtutum ſtipendiis de Eccleſia bene merito, anteponunt filium Optimatis cujuſdam, toties ſceleratiſſimum ut olim hominem Chriſto præferri. *Cùm enim aliquis digniſſimus Sacerdos diu in Eccleſia militans, ab Epiſcopali electione ipſius cui ſervierat Eccleſiæ à Principibus reprobatur, nunquid non Dei filius deſpicitur? Cùm verò alicujus potentis filius impar meritis, & injuſtè præponitur, quid aliud quam Barabas eligitur.*

De Laudabilibus Conſuetudinibus.

CAPUT LXXII. *P. 4. l. 3. c. 5.*

Conſuetudines laudabiles, ſive oblationes ſpontaneæ pro adminiſtratione Sacramentorum, ab anno milleſimo ad quadringenteſimum ſupra milleſimum.

I. Laudabiles Conſuetudines; ſive piæ erogationes ad celebrationem Myſteriorum. Adaucto mirifice Miſſarum numero, tum verò cœpere privati privatim ſibi earum aliquam vindicare, & ad id erogare.

II. Series hiſtorica Canonum & Conciliorum, quibus approbata eſt hæc Miſſarum celebratio in ſingulorum ſpiritalem utilitatem, ſæculo undecimo. De pecunia ad id collata.

III. De eodem rurſus. An idem Preſbyter quotidie celebraverit. An ſæpiùs eadem die. Res mira in majore Eccleſia Conſtantinopolitana non ſingulis diebus celebratam fuiſſe ſynaxim.

IV. Etſi ſpontaneæ oblationes non abolerentur, nihil tamen exigebatur ad ſacramenta, nec undecimo, nec duodecimo ſæculo, cujus hic laudabiles Conſuetudines perſequuntur. Explanantur Conſtitutiones Synodales Pariſienſis Eccleſiæ, quæ adminiſtrato Baptiſmo, poſtea exigi ſinebant laudabiles Conſuetudines.

V. Arnulphi Lexovienſis Epiſcopi doctrina, de exuberantiſſimo ſacrificii Miſſæ pretio. Doctrina Petri Cantoris Eccleſiæ Pariſienſis.

VI. De Preſbyteris plures uno die Miſſas iterantibus.

VII. Hiſtorica contextio Conciliorum & Canonum ſæculi decimi-tertii, de Miſſarum pluralitate, & ſtipendio. De Conſuetudinibus laudabilibus, & eas exigendi neceſſitate, non Parochis, ſed Epiſcopis impacta. Ex quo via panditur concordiæ inter pugnantes Canones.

VIII. Nihil decerpitur de valore infinito, & pretio ſacrificii Miſſæ, etſi ſacrificis jubeantur illud toties iterare, quoties ſpoponderant, vel uni tam, vel pluribus fidelibus.

IX. Concilio Lateranenſi IV Canone prohibiti ſunt Parochi quidquam exigere, ſed & juſſi ſunt Epiſcopi conniti, ut laudabilibus conſuetudinibus ſatisfiat.

I. LAudabilium Conſuetudinum vocabulo continentur erogationes omnes piæ & voluntariæ oblationes in adminiſtrandis ſacramentis uſitatæ, in viſitandis ægrotis, in ſepulturis, cæteriſque religioſæ pietatis functionibus. Perſpicua eſt hujuſmodi quæſtionum connexio cum hactenus pertractatis. Hinc rurſus ad alia defluemus, in quibus hærere ſimoniæ fuligo quædam videri poſſit. Superſunt monumenta non pauca partitionis oblationum inter Capitula & Monaſteria, itemque inter Parochos Primitivos, & eorum Vicarios, ubi ſexcentæ, diverſiſſimæque pernumerantur oblationes, ad ſingulas Sacerdotii functiones uſitatiſſimæ. Earum potiſſimas tantum hic attingemus, & eas maximè quæ ad ſacramenta, & ad Euchariſticum ſacrificium pertinebant, cùm his tandem potiſſimum hæſerit oblationis nomen.

Bibl. Clun. pag. 1450 1510 Nota 108. Recueil pour l'hiſtoire de Bourgogne pag. 433. 514.

Hac poſtrema ſanè Eccleſiæ ætate longè frequentior cœpit eſſe Miſſarum celebratio, quàm fuiſſet hactenus; unde & privati quique ſibi aliquas unis adjici ambiere, collata etiam in id ſtipe; & quanquam publicis hinc oblationibus non derogaretur tum quidem, poſtea tamen his pene obliteratis, in earum locum illæ venerunt. Quandiu enim nondum magno erant numero fideles, conducebat & unam diebus ſingulis celebrari ſynaxin, & omnes indiſcriminatim tum offerre. At ubi in immenſam quandam multitudinem amplificatus eſt Chriſti grex, & plures neceſſe fuit quot diebus celebrari Miſſas, non potuere ad earum ſingulas ſinguli offerre fideles. Hinc ergo illud emerſit, ut privati quique ſuas ſibi Miſſas celebrari averent, idque majuſcula oblatione ſtuderent ſibi comparare.

II. Dilucidum id nunc fiet congerie Canonum, aliorumque Eccleſiaſticæ hiſtoriæ monumentorum, per ſua ſejunctim ſæcula, pro noſtro pridem more. Ethelredus Angliæ Rex circa annum 1012. leges promulgavit Eccleſiaſticas, quarum una præcipitur, ut diebus ſingulis ſingulæ Congregationes Myſteria celebrent pro Rege & populo. *Cantetur communiter pro Rege & omni populo una Miſſa quotidie ad matutinalem Miſſam.* Ab unoquoque autem Monacho Preſbytero quotannis triginta pro Rege & populo celebrentur miſſæ. Nulla hic mentio oblatæ pecuniæ. Sed Regiæ largitiones & fundationes quantamlibet ſuperare intelliguntur privatorum oblationem. Lege proxima edicitur, ut decimæ ſolvantur, & laudabiles conſuetudines. *Et omnis conſuetudo reddatur ad matrem Eccleſiam.*

In Concilio Salingeſtadienſi anno 1022. minùs probari viſæ ſunt peculiares illæ Miſſæ, quas ſibi celebrari cupiebant privati paſſim homines de ſancta Trinitate, de B. Michaële, de Verbo Incarnato. Sed non pertinebat ea cenſura, niſi ad eos, qui hinc confidebant divinare ſe poſſe rem quampiam arcanam. Porro non diſplicebat Concilio, quod ſinguli quique fideles pio quodam inſtinctu has ſibi quotidie, vel alias quaſcumque decantari curarent Miſſas, ſive ſuperſtitibus, ſive defunctis profuturas. *Quidam laicorum, & maximè matronæ habent in* Can. 10. *conſuetudine, ut per ſingulos dies audiant Evangelium, In principio erat Verbum, & Miſſas peculiares, hoc eſt de ſancta Trinitate aut de ſancto Michaële. Evideo ſancitum eſt, ut hoc ulterius non fiat, niſi ſuo tempore, & niſi aliquis fidelium audire velit pro reverentia ſanctæ Trinitatis, non pro aliqua divinatione; & ſi voluerint ut ſibi Miſſæ cantentur, de eodem die audiant Miſſas, vel pro ſalute vivorum, aut pro defunctis.* Vides hic Miſſas de Trinitate votivas, quibus tamen anteponantur, quæ ſingulis diebus ſunt adſignatæ. Sed omnino Miſſas hic perſpicis pro ſingulis celebratas, qui utique uſitato offerendi munere ibi fungebantur.

III. Antonio Auguſtino authore uſus Baronius, Concilii meminit Compoſtellani anno 1056. in Hiſpania, quo præcipiebatur, ut Epiſcopi, Preſbyterique quotidie ſacra facerent. Non poſſum non multum tribuere fidei & authoritati Antonii Auguſtini. Aliàs non facilè mihi perſuaſerim ejuſmodi Canonem conditum fuiſſe, ſi ejus ea ſententia & juſſio eſt, ut eorum quiſque quotidie ſacris operetur. Non facilè lege communi ad id omnes conſtringi potuere Preſbyteri, quod ſingularis proprium eſt ſpecimen pietatis. Si certis tamen nitatur is Canon præſidiis, ad Epiſcopos & Parochos, qui uſitatiſſimè Preſbyteri dicebantur, reſtringendus erit; quod eorum maximè partes eſſent, ut quotidie Myſteria frequentarent.

Multò certius eſt eodem ſæculo undecimo coërcendam fuiſſe Preſbyterorum licentioſam pietatem,

eorum qui plures una qualibet die Miſſas celebrabant. Ideo enim Concilium idem Salingeſtadienſe prohibuit, ne quis Presbyter plures uno die, quam tres decantaret Miſſas. *Ut unuſquiſque Presbyter in die non amplius quam tres Miſſas celebrare præſumat.* Eò ſpectat & Decretum illud, ab Ivone Carnotenſi, & à Gratiano ad tempora relatum Alexandri II. Eo enim ſignificatur, Chriſtum ſemel pro nobis in cruce paſſum, ideoque & Presbyteros ſingulos una diebus ſingulis immolatione contentos eſſe debere; niſi quis cupiat præter propriam ejus diei Miſſam, etiam pro mortuis celebrare: porro piaculare illud eſſe flagitium, ſi quis ſæpius quolibet die celebret, ut avaritiæ, vel humanis affectibus obſequatur. *Sufficit Sacerdoti Miſſam unam in die celebrare, quia Chriſtus ſemel paſſus eſt, & totum mundum redemit. Non modica res eſt unam Miſſam facere, & valde felix eſt, qui unam dignè celebrare poteſt. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt & alteram de die, ſi neceſſe ſit. Nam quicumque pro pecuniis aut adulationibus ſæcularibus una die præſumunt plures facere Miſſas, non exiſtimo evadere condemnationem.* Ex hoc Canone apertum eſt, oblatam fuiſſe pecuniam ab iis, qui ſibi Miſſam fieri vellent; ideo & Presbyteros quoſdam avaritiæ ſervientes, plures uno & eodem die celebraſſe, quod meritiſſimo hic damnatur; denique ne hic quidem prohiberi, quin bis ſaltem uno die quis celebret, ſemel Miſſam diei propriam, ac rurſum Miſſam defunctorum. Ejus autem pecuniariæ oblationis aliud promitur à Petro Damiani exemplum, in Presbytero, ita deſtituto, & à doctrina, ut non ſatis legere poſſet: & à re familiari, ut cogeretur quotidie Miſſam celebrare. *Tam parvam & tenuem in litterarum habet doctrina notitiam, ut aperta quoque ſcriptionis articulum ſyllabatim vix valeat legere: nimia tamen paupertate constrictus, utcumque Miſſarum cogitur ſolemnia celebrare.*

Can. 5.

Gratian. De Conſec. d. 1. C. Sufficit.

Opuſc. 47. c. 2.

Illud non poſſumus non obſtupeſcere, quod majori in Eccleſia Conſtantinopolitana Myſteria non celebrarentur niſi Dominicis diebus, Sabbatis, & majoribus Feſtis; donec ſæculo demum undecimo adulto Conſtantinus Monomachus Imperator idoneos aſſignavit reditus, ut quotidie ſacra fieri poſſent. Ex inopia enim annuorum proventuum fiebat, ut non quotidie ſacra fierent. Ita refert Curopalates: *Siquidem uſque ad illius tempeſtatem inſignibus tantum diebus feſtis, itemque Sabbatis & Dominicis diebus incruentum Deo ſacrificium peragebatur, reliquis autem diebus nequaquam. Id autem nulla alia de cauſa fiebat, niſi ob redituum inopiam: quos ille opportune conſtituens & abunde; ut quotidie ſacra celebrarentur, author fuit, idque etiamnunc obſervatur.* Eſt omnino quod hic vehementiſſimè ſtupeamus. An principe quippe in Imperii civitate, in Eccleſia urbis Regiæ maxima, in Templo Patriarchali, in Eccleſia illa longè magnificentiſſima, in qua & quingenti amplius miniſtri ſub Juſtiniano Imperatore numerabantur: unde & legem ille ſancire compulſus eſt, ne ultra eum numerum progrederentur; An ejuſmodi, inquam, in Eccleſia non erant idonea ſtipendia, ut ſemel quotidie Miſſa celebraretur?

Baron. an. 1054. n. 57.

Longè ergo veri ſimilius eſt, hoc reliquum fuiſſe veſtigium vetuſtiſſimæ diſciplinæ, & infrequentiæ Miſſarum. Pluribus enim tum in Eccleſiis non quotidie celebrabatur, alicubi diebus tantum Dominicis & Feſtis. Is ab ultima antiquitate uſus retinebatur in Eccleſia Conſtantinopolitana, quòd pauciora ſemper majoribus in Eccleſiis, quam in minuſculis innoventur. Reditus ejus Eccleſiæ ad alios uſus converſi fuerant; ad quotidianas Miſſas nulli fuerant addicti, quod necdum moris eſſet, ut quotidie in ea celebraretur. Interim verò minores Eccleſiæ novam & piam amplexatæ ſunt conſuetudinem quotidie celebrandi: cùmque id invaluiſſet, jam novum mirumque cœpit videri, quod non idem in Eccleſia majori factitaretur. Cùm ejus reditus alioqui uberrimi jamdiu ad alia eſſent derivati, lubens eam Imperator arripuit anſam explicandæ magnificentiæ & pietatis ſuæ, collatis ſtipendiis ad celebrationem Myſteriorum ferialibus etiam diebus. Vulgo creditum eſt uni inopiæ redituum imputandum eſſe, quod tandiu à ſacrificii quotidiana celebratione ceſſaretur. At rem à capite arceſſenti patuiſſet ideo reditus ei Miſſarum frequentiæ aſſignatos non fuiſſe, quod necdum inſitum eſſet, ut tam frequenter ſacra celebrarentur in omnibus Eccleſiis. Quantacumque hic nobis blandiatur ſpecies probabilitatis, ſuo quiſque tamen per me licet utatur judicio; cui & ego lubens acceſſerim, ſi melius quis aliquid benignus impertiatur. Illud certè lubentiſſimi profitemur, longè conducibiliorem fuiſſe Miſſarum frequentiſſimam celebrationem in Eccleſia Latina, quàm infrequentem in Græca.

IV. Quæ hactenus porro diſputata ſunt, non eò trahi illa poſſunt, ut quidquam exigi aliquando licuerit pro Euchariſtia, Baptiſmo, & Sepulturis, quod expreſſiùs vetitum eſt in Concilio Remenſi anno 1049. ſub Leone IX. qui plurimum ibi operæ & curæ poſuit in inſectandis ſimoniacæ veſaniæ reliquiis: *Ne quis pro Sepultura, vel Baptiſmo, ſive pro Euchariſtia, aut infirmorum viſitatione quidquam exigeret.* Nec tamen abhorruere hujus Concilii Patres à laudabilibus conſuetudinibus, dum ne eas laïci ipſi exigerent. *Ne quis in atriis Eccleſiarum præter Epiſcopum & ejus Miniſtrum quaſlibet conſuetudines exigere præſumeret.* Nec remiſit is vigor duodecimo ſæculo, in quod delabimur, in explodendis ſimoniacis exactionibus, tum ad Euchariſtiam, tum ad alia Sacramenta. Eas omnes uno Canone circumſcripſit Concilium Londinenſe anno 1138. Ita enim Legatus Papæ in eo Canone: *Sanctorum Patrum Canonica inſtituta ſequentes, authoritate Apoſtolica interdicimus, ut pro chriſmate, pro oleo, pro baptiſmate, pro pœnitentia, pro viſitatione infirmorum, ſeu deſponſatione mulierum, ſeu unctione, pro communione Corporis Chriſti, pro ſepultura, nullum omnino pretium exigatur; quod qui præſumpſerit, excommunicationi ſubjaceat.*

Can. 5.

Can. 4.

In Synodo Vueſtmonaſterienſi ſub Archiepiſcopo Richardo Cantuarienſi, ſucceſſore B. Thomæ Martyris, referente Rogerio, damnata eſt conſuetudo offerendi denarios in ipſa Euchariſtiæ communione. *Dictum eſt ſolere nummos in quibuſdam locis dari pro communione. Hac ſimoniaca hæreſis eſſe deteſtata eſt ſancta Synodus.* Concilium Eboracenſe anni 1194. prohibuit ne Presbyteri paciſcerentur de conſtituendo pretio Miſſarum ſuarum. *Ne Sacerdos aliquis pro celebratione Miſſarum pretio conſtituto pactum ineat, ſed hoc duntaxat quod offertur in Miſſa, recipiat.* Concilium Turonenſe anni 1163. prohibuit quidquid exigeretur pro chriſmate, pro oleo, pro ſepultura, utque ne valerent conſuetudines contrariæ, quod diuturnitas temporis errores & corruptelas non elevet, ſed potius gravet. *Pro ſepultura chriſmatis & olei ſacri perceptione nulla cujuſquam pretii exactio intercedat; neque ſub obtentu alicujus conſuetudinis reatum ſuum quiſquam tueatur: quia diuturnitas non minuit peccatum, ſed auget.* Non exigi tantum

Can. 5.

Can. 6.

vetat hoc Concilium, ſed & qualemcumque abrogat exigendi conſuetudinem. Itaque quàm certum eſt offerre ſolitos fideles vel pecuniam, vel aliud quidvis, & laudabiles eas conſuetudines à Laïcis religiosè retinendas fuiſſe: tam indubium eſt, interceſſiſſe ſemper Eccleſiam, ne quid exigerent Paſtores. Petrus Damiani, perhibente Joanne Monacho, & alumno ejus, in ejus vita, cùm puerulus adhuc reperiſſet nummum argenteum, diu animi dubius hæſit, quem in uſum eam pecuniam conferret: ac decrevit tandem eam offerre Preſbytero, qui ſacri-
Cap. 2. ficium offerret pro patre ejus. *Melius eſt, ut tradam Preſbytero, qui offerat ſacrificium pro patre meo.* Dabatur ergo, non exigebatur.

In Conſtitutionibus Synodalibus Odonis de Soliaco, Epiſcopi Pariſienſis creati anno 1196. illud edocemur, perſæpè tum Preſbyteros in decernendis pœnitentiis præcepiſſe, ut Miſſas ſibi pœnitentes curarent celebrari: quanquam eaſdem ipſi Miſſas, qui eas indixiſſent, celebrare non poſſent, ſive triginta dierum, ſive unius anni. *Nullas Miſſas, quas injunxerit, celebret, nec tricenarium, nec annuale.* Multò minùs fas erat, ut ipſimet in ſe reciperent decantandas, quas indixiſſent trium, vel quinque annorum Miſſas. *Et pro minus, nullus triennale, vel quinquennale.* Has voces, *pro minus*, explanavi *multò minus.* Video quàm longè alius eis ſenſus appingi poſſit; ſed nemo non videt quàm ex hoc in graves impingamus ſcopulos difficultatum. Rurſum, quod
Cap 6. n. 12. magis mirere, in eiſdem Conſtitutionibus, prohibent illæ quidem exigi quidquam pro baptiſmo nondum collato: at poſtea non recipi modo, ſed & exigi ſinunt, quidquid eſt laudabilium conſuetu-
Cap. 3. n. 2. dinum. *Pro baptiſmo nihil omnino ante exigatur, ſed poſt laudabilis con netudo exigi poteſt.*

In Concilio Turonenſi, quod modò laudatum eſt, vetabatur quidquam exigi, quin & ipſa exigendi conſuetudo multò acerbiùs damnabatur, quòd mala quælibet longo uſu ingraveſcant. Eſt ergo ſpecies & umbra aliqua conflictationis inter has Synodales Conſtitutiones & illud Concilium. Certè in Concilio de baptiſmo nihil expreſsè dicitur; & qua de agit conſuetudo, nondum præſcripta erat, nedum memoriam omnem hominum ſuperaret, qualis ea de qua Conſtitutiones Odonis. Sed vereor, ut hæ reſponſiones ſatis ſolidæ habeantur, nec magis tergiverſationes exiſtimentur. Probabiliùs ergo forſan reſpondebitur, in Concilio Turonenſi de Parochis agi, quales pleræque ſunt, ubi ex decimis, primitiis, oblationibus, & manſu, ſeu fundo aliquo honeſtè Parochi poſſunt ſuſtentari; at in Conſtitutionibus Synodalibus agi de Parochis civitatis Pariſienſis, quibus nec decimæ ſunt ullæ, nec terræ, & quibus non ea ſufficit oblationum copia, qua vitam tolerare poſſint.

V. Nihil erat periculi, ne quid pro Miſſa exigeretur, cùm poſſint fideles ea contenti eſſe participatione, qua fraudari non poterant. At verendum omnino erat, ne qui Preſbyteri cupidiores avaritiæ ſe manciparent, & ſacris operari abnuerent, niſi ubi mercedis aliquid oſtenderetur. In hanc perverſitatem effervescere viſus eſt Robertus Pullus Cardinalis, ubi cenſuit ita rurſum venire Chriſtum, flagitio tantò deteſtabiliore, quantò nunc in paternæ gloriæ ſempiterno regnat ſolio. *Quid eſt Miſſa-*
Par 7 c. 17. *rum ſolemnia contuitu temporalis commodi celebrare, niſi cum Juda Chriſtum vendere, tantò nequius, quantò reſurgendo eſt ſublimatus.* Luculentiſſimè verò Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus hæc duo edifferuit. Primum, quàm infandum ſit pretio æſtimari Hoſtiam, quæ inæſtimabile noſtræ omnium ſalutis pretium ſit. *Oportet offerentem puras manus inferre, ne quod impenetrabile eſt, omnique veneratione digniſſimum, vel ſub pretii recidat vilitatem, vel cauſis indignioribus expendatur.* Et rurſum cùm hujus ſacrificii pretio nec finis, nec modus ſit ullus, par illud utique eſſe, & redundans tum offerenti, tum pro quibus offertur, quorum ſingulis tantumdem prodeſt, quantum ſi pro ſingulis eorum offerrent, quanquam offeratur pro univerſis. *Quoſcumque enim Sacerdos effuſa charitatis latitudine complectitur totam ſimul omnium, totum uniuſcujuſque eſt ſigillatim; nec integritatem dividit communicatio plurium, nec ſoliditatem minuit communicatio diverſorum. Sic eſt, totus tibi Chriſtus impenditur, totus mihi, totuſque in ſolidum te cohæredem hæreditatis admittit, quam totam mihi nihilominus repromittit.*

Succenſet Petrus Cantor iis Preſbyteris, qui ſæpiùs una & eadem die Myſteria celebrabant; & poſtquam illud à Concilio prohibitum fuit, ſæpiùs iterabant preces illas omnes, quæ Canoni Miſſæ præcurrunt, ut hæ inſtar haberent plurium Miſſarum, quæ una tamen omnes Canonis recitatione, & Euchariſtiæ conſecratione concluderentur. Eò denique veſaniæ erumperant, ut ſi accurreret nemo ad Offertorium qui offerret, toties alias auſpicarentur Miſſas, donec oblationis aliquid conferretur. Eas tum vocitabant *Miſſas multarum facierum.* In eos De verbo
quoque exarſit Petrus Cantor, qui plurium ſalariis abbrev.
acceptis unam tantùm celebrabant Miſſam. Quin c. 27. 28. 29
& tanto malo medendum exiſtimavit, imminuto numero Eccleſiarum, Altarium, Preſbyterorum, & conſentaneè monitis Gregorii VIII. oblationibus non admittendis niſi quatuor majoribus anni celebritatibus, ad exequias, & anniverſarium obitûs diem. Si reapſe hæc adhibita fuiſſent medicamenta, pœnituiſſet forſan aliquando ſui Petrum ipſum conſilii, mala alia nempe expertum aliquantò graviora, quæ ex hac medicina pullulaſſent. Hinc ſaltem illud conſtabit, quàm execrabiles fuerint hæ corruptelæ.

VI. Revocandus nunc ſtylus ad aliam Conſtitutionem Odonis Epiſcopi Pariſienſis, ubi prohibuit ne Preſbyteri, niſi graviſſima urgente neceſſitate,
bis uno die celebrarent. *Nullus bis in die Miſſam* Cap. 7. n. 9.
audeat celebrare, aut cum duplici introitu, niſi in magna neceſſitate. Cùm pecunia tunc utplurimum ad Miſſam offerretur, hinc avaritiæ ſpecies vel ſuſpicio quædam iterationi Miſſarum affricabatur. Erant tamen ex hoc ipſo Decreto cauſæ quandoque juſtæ ut iterarentur. Edicto quidem Ethenulphi Regis Angliæ jubebatur quiſque Sacerdos bis celebrare, ſemel pro Rege, iterumque pro ducibus exercitûs: ſed non expreſsè dicitur, et uno & quovis die id
fieret. *Unuſquiſque Preſbyter duas Miſſas, unam pro* Vul. Malm.
Rege, & aliam pro ducibus ejus dicat. Saliſberienſis pag. 41.
Concilii tempore uſu invaluerat, ut multò plurimas uno & eodem die Miſſas concelebrarent; onde nil ulteriùs præcepere hujus Concilii Patres, quàm ut ne plures tribus uno die celebrarentur.
Ut unuſquiſque Preſbyter in die non amplius quàm tres Can. 5.
Miſſas celebrare præſumat. Poſtea verſum eſt, ne plures quàm duæ, & ne tot quidem dicerentur, niſi urgente neceſſitate. Monet Honorius Auguſtodunenſis abundè eſſe, ut una uno die Miſſa decantetur: ſed duas tamen treſve decantari poſſe, ſi gravis immineat neceſſitas, nempe plurium uno die concurrentium celebritatum, cùm Romæ die Chriſti

ſti Natalitio ter Myſteria celebrentur. *Semel in die debet Miſſa ab uno Sacerdote celebrari, ſicut & Chriſtus ſemel voluit immolari. Si autem neceſſitas exigit, id eſt, ſi duæ feſtivitates ſimul concurrunt, duæ vel tres celebrari poterunt. Quia & Romani hoc in die Natalis Domini faciunt.*

Illud ergo tunc uſu receptum erat, ut ſi plures in unum diem inciderent ſolennitates, plures etiam à quolibet Preſbytero fierent Miſſæ. Antea plures à pluribus Preſbyteris decantabantur, pòſt ab uno & eodem decantatæ ſunt: & nunc tandem revocato priore uſu plures à pluribus celebrantur Miſſæ, vel minorum feſtivitatum commemorationes uni interſeruntur principalioris celebritatis Miſſæ. Tres in Natalitio Chriſti celebrari Miſſas antiquiſſimi moris eſt, cùm ejus meminerit Gregorius Magnus. Decurſu temporis cùm cœpiſſent Preſbyteri ſinguli ea ſacra facere, quæ antea omnes conjunctim celebrabant, cúmque in dies major cupido inceſſeret imitandæ Eccleſiæ Romanæ, inde perfectum, ut totum Occidentem pervagaretur illa conſuetudo, triplicis in Natali Chriſti Miſſæ decantandæ. Duæ quoque celebrabantur Miſſæ in feſto die Paſchæ, & in Natali Joannis Baptiſtæ. Ita perſpicuè Synodus Oxfordienſis ſub Henrico III. de die Paſchæ: *Ne Sacerdos quiſpiam Miſſarum ſolennia celebret bis in die, excepto die Nativitatis & Reſurrectionis Dominicæ.* Prior illa diei Paſchæ Miſſa illa ipſa eſt, quæ Sabbato ſancto imputatur vulgò, ut quæ noctu decantaretur, nec deſineret niſi jam illuceſcente die Paſchæ. Nec aliter res habebat in tribus Miſſis B. Joannis Baptiſtæ. Prima earum ad veſperas Vigiliæ celebrabatur. Ita diei ſupererant duæ. Ideo &
De Offic. div. l. 3. c. 6. alicubi anquirit Hugo Victorinus, *Quare in feſto ſancti Joannis Baptiſtæ Miſſæ duæ in quibuſdam Eccleſiis celebrentur.* In reſponſionibus myſticis & longè quæſitis ad hanc quæſtionem, his duabus Miſſis illam adjicit pervigilii. Non ergo univerſim vigebat, ut aliò, quàm Chriſti Natali die tres decantarentur Miſſæ. Ideo & Innocentius III. ei legi, una ut uno die celebretur tantùm Miſſa, derogari negat, niſi in Natali Chriſti, & cogente gravi neceſſitate. *Reſ-*
Extra. De celebr. Miſſ. c. 3. *pondemus quod excepto Nativitatis Dominicæ die, niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat, ſufficit Sacerdoti ſemel in die unam Miſſam ſolummodo celebrare.*

VII. Attigimus jam ergo cum Innocentio III. ad ſæculum decimum tertium. Concilium Londinenſe anno 1200. prohibet ab uno plures uno die decantari, niſi jubeat neceſſitas, & tum monet, ut
Can. 2. 4. in Miſſa priori abſtineatur ablutione. *Non liceat Preſbytero bis in die celebrare, niſi neceſſitate urgente.* Hoc eodem Concilio, quo obrepenti per cuniculos obviaretur avaritiæ, vetitum eſt, ne in pœnitentiis injungendis Confeſſarius Miſſas dicendas injungat, niſi iis pœnitentibus qui Preſbyteri ſint. *Id adjicimus ad Sacerdotum cupiditatem reſecandam, ut Miſſæ non injungantur in pœnitentia his qui non fuerint Sacerdotes.*

Concilium Lambethanum in Provincia Cantuarienſi anno 1206. cauſas omnes deſignavit, quibus etiam tum fas eſſet uno die uni Preſbytero ſæpiùs celebrare, die Natalis Chriſti, die Paſchæ, in ſepulturis; ſi feſtum novem Lectionum, aut feria Quadrageſimæ, vel quatuor Temporum eo die occurrant, quo celebrandæ ſunt nuptiæ, aut ſi vices implendæ ſint Parochi juſta ex cauſa abſentis. *Bis in*
Can. 3. *die Miſſam nullus celebrare præſumat, niſi in diebus Nativitatis & Reſurrectionis dominicæ, & quando corpus in propria Eccleſia fuerit dumtaxat tumulandum. Qui contra fecerit, ab officio ſe noverit ſuſpenſum, niſi fortè canonica neceſſitate ſit compulſus, quam ſic duximus declarandam & limitandam, ſi in feſtis novem lectionum, vel in Quadrageſima, vel in quatuor Temporibus, vel ſponſalia fieri oporteat, vel ſubveniendo ſocio infirmo, vel pro Eccleſia ſua negotio, vel propria neceſſitate, manifeſtè abſente.*

Verùm in Concilio Pariſienſi anno 1212 qui præerat Legatus Pontificius, longè diverſos turpeſque exploſit errores. Legari ſibi extundebant à morientibus annalia Miſſarum, quandoque tria, imò & ſeptem, vi etiam & pactione quadam adhibita. Cúmque his defungendis tot Miſſis pares non eſſent, alios ſibi ſubſidiarios aſciſcebant Preſbyteros; aut Miſſæ ſiccæ pro mortuis recitabantur, Canone prætermiſſo: quaſi eo fidem liberare poſſent. Ea omnia proſcripſit hoc Concilium, inuſta & damnata qualicumque rerum ſacrarum & Sacramentorum venditione. *Prohibemus, ne pro annualibus, vel* Can. 11.
triennalibus, vel ſeptennalibus Miſſarum faciendis, laici, vel alii dare aliquid, vel legare in teſtamento cogantur; & ne ſuper his aliqua pactio, vel actio vera, vel ſub aliqua alia ſpecie palliata, à Sacerdotibus, vel aliis mediatoribus fiat; Et ne ſuperflua multitudine talium annalium ſe onerent Sacerdotes, ad quæ explenda honeſtè ſufficere non poſſint, & propter quæ ipſos oporteat habere conductitios Sacerdotes, vel ea vendere aliis facienda, ut ſe exonerent, ſiccas Miſſas faciant pro defunctis. Sub eadem diſtrictione prohibemus, ne Sacramenta Eccleſiaſtica, vel ſacramentalia ullo modo vendantur, ſicut in Concilio Lateranenſi eſt inſtitutum. De Concilio Lateranenſi III. hic verba fiunt. Eo enim prohibitum eſt, non recipi, ſed exigi quidquam pro funeribus, pro conjugiis, pro Sacramentis aliis; quò enim ad quidem vitium pervagatius eſſet, eò eſſe & exitialius. *Nec pro perſonis Eccleſiaſticis dedu-* Can. 7.
cendis ad ſedem, vel Sacerdotibus inſtituendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiam nubentibus benedicendis, ſeu etiam aliis Sacramentis aliquid exigatur, diſtrictius inhibemus, &c. Putant plures hoc ſibi licere, quia legem mortis de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur: Non ſatis, quia cupiditate cæcati ſunt, attendentes quod tantò graviora ſunt crimina, quantò diutius animam infelicem tenuerint alligatam.

Exſcriptus eſt autem hic à me Canon Concilii Can. 17.
Pariſienſis, non ut habetur in Conciliorum editionibus proprio ſuo loco, ſed ut multò & emendatior deſcribitur, & explanatior in Conſtitutionibus Synodalibus Epiſcopi Sarumenſis anno 1217. Articulus prior harum Conſtitutionum damnatis exactionibus præcipiebat ſervari laudabiles & pias conſuetudines. *Sicut præcipimus pravas exactiones ſuper* Can. 14.
his non fieri, ita pias & laudabiles conſuetudines præcipimus obſervari. Ibidem denuo fit geminæ celebran- Can. 38.
dæ Miſſæ copia die Natalis & Paſchæ, cùm humo mandandum eſt corpus, & gravis neceſſitas ubi id extorquet. Idem conceſſit Synodus Oxfordienſis Can. 6.
anno 1222. præcipiens ut in exequiis prima Miſſa ſit de die, altera pro mortuis. In Conſtitutionibus B. Edmundi Cantuarienſis Archiepiſcopi anno 1236. innovatur Canon Concilii Pariſienſis anno 1212. Can. 8.
iiſdem prorſus verbis contextus, quibus & in Conſtitutionibus Synodalibus Epiſcopi Sarumenſis anno 1217. Innovatur & illud ibidem Caput Conſtitutionum earundem Synodalium, ubi vetantur Clerici exigere, jubentur Laïci accuratè perſolvere laudabiles conſuetudines. Concilio Turonenſi anno Can. 7.
1236. placuit non omnino rem permittere arbitrio Laïcorum; ſed ita lubricum cum primis negotium

Digitized by Google

temperari: Antè ne quidquam exigeretur; poſt ſacramentum acceptum concederetur exigi laudabiles conſuetudines. Si contumacius recuſaret quis, Miniſter ſacramenti continere ſe juſſus eſt, & quieſcere, ſed Prælato mandatum, ut cenſurarum Canonicarum jacula diſtringeret. *Innovamus ut ſacramenta Eccleſiaſtica gratis exhibeantur: inhibentes ne pro eis antequam fiant, aliquid petatur, ſeu etiam exigatur. Quibus gratis exhibitis, poterit peti, quod de pia conſuetudine exigi conſuevit; ſubditos ad hoc per Prælatos cenſura Eccleſiaſtica compellendo.* Eo Canone confirmabatur Decretum Concilii IV. Lateranenſis, quod mox referemus.

Can 4

Ita concordant Canones, uſuſque ſpecie tenus pugnantia, ubi exigi plerumque prohibetur, permittitur nonnunquam, poſt collatum ſacramentum, & ubi de laudabili conſuetudine tuenda agebatur. Qui exigi quidvis unquam prohibuere Canones, ii pudori & verecundiæ conſuluere Parochorum, qui vix à pleriſque crederentur, non cupiditatis privatæ, ſed juſtitiæ & charitatis inſtinctu agi, ſi Canonum pœnas iis intorquerent, à quibus juribus ſuis fraudantur. Qui verò Canones exigi patiuntur, non jura nova, ſed antiquas & laudabiles conſuetudines, ii ad Prælatos ſuperiores pertinent, qui ex officio tenentur ſuo, providere, ut & fideles munere fungantur in Paſtores, utque Paſtores ne neceſſaria fruſtrentur ſuſtentatione.

Ad inſtitutam redeo ſeriem Conciliorum ſæculi decimi-tertii. Anno 1248. editæ Conſtitutiones Pontificii Legati in Inſula Cypro, ſive Nicoſiæ, vetabant quidvis exigi pro baptiſmo, conjugio, & ſepulturis: ſed Prælatos urgebant, ut operam impenderent tuendis laudabilibus conſuetudinibus.
Cap. 1. Synodus Coloníenſis anno 1280. concedit, ut duæ celebrentur Miſſæ, ſi cauſæ id poſtulant ſuprapoſitæ; maximè ſi altera ſit pro mortuis celebranda. Anno 1284. Synodus Nemauſenſis majoribus Feſtis omnibus duas permittit celebrari Miſſas, ſi priori
Tit de celebr Miſſ
plebs omnis intereſſe non potuiſſet. In Concilio
Can. 7. Vittſburgenſi anno 1287. acerbioribus pœnis plectendi viſi ſunt, qui bis uno die celebrarent. *Nulla*
Can 15. *neceſſitate, ad ſolum quæſtum.* In Synodo Bajocenſi permiſſæ ſunt duæ Miſſæ urgente neceſſitate, vel ad funus, vel in quadrageſima, incidente Feſto ſolenniori, vel die Paſchæ.

VIII. Conſtitutiones Archiepiſcopi Cantuarienſis anno 1281. duo quædam præcipiebant de Euchariſtia, & Miſſarum celebratione. In eorum altero illud obſervandum venit, minoribus in Eccleſiis jam ſoli celebranti fas fuiſſe ſub utraque ſpecie communicare: *Solis enim celebrantibus ſanguinem ſub ſpecie vini conſecrati ſumere in hujuſmodi minoribus Eccleſiis eſt conceſſum.* In altero verò vetitum eſt, ne plura annalia recipiant, quam quot habent Preſbyteros iis exolvendis, niſi conſentiat teſtator, ut Annale ſuum cum cujuſpiam alterius annali copu-
C n. 1, 2. letur. *Nullus plura recipiat annalia celebranda, quam habet ſocios celebrantes, illo caſu excepto, in quo procurans ſuffragia fieri pro defuncto, conſentit expreſsè defuncti memoriam alii, vel aliis copulari.* Nec enim poteſt Preſbyter, qui binas pollicitus eſt Miſſas, una ſatisfacere: *Ne credat celebrans ſe dicendo Miſſam unam poſſe ſatisfacere pro duobus, pro quo utroque promiſit ſpecialiter & in ſolidum celebrare.* Mille nimirum hominibus non tantundem infundit gratiarum una Miſſa pro iis celebrata, quantum ſi mille celebrarentur. *Abſit enim ne à quoquam Catholico credatur tantum intentione prodeſſe Miſſam unam devotè celebratam pro mille hominibus, pro quibus forſan dicitur, quantum ſi mille Miſſæ pro eis devotione ſimili canerentur.* Quanquam enim & meriti & pretii ſit prorſus infiniti cœleſtis hæc & divina hoſtia, non explicat illa hic tamen infinitam illam vim ſuam & beneficentiam; aliàs enim uni mortuo una tantum celebranda foret Miſſa. *Licet ipſum ſacrificium quod eſt Chriſtus, ſit infinitæ virtutis, non tamen in ſacrificio ſuæ immenſitatis ſummam plenitudinem operatur. Alioquin pro uno mortuo nunquam oporteret, niſi unam Miſſam dicere. Operatur enim in hujuſmodi Myſteriis diſtributione certa ſuæ plenitudinis, quam ipſe eiſdem lege infallibili illigavit.* Objicit ſibi Præſul hic doctiſſimus Caput *Non mediocriter*, quod Gratianus De Conſecr. 4. 5.
Hieronymo tribuit, & quo affirmatur, Multitudini hominum fructuoſam non minus eſſe hanc hoſtiam divinam, quam ſi pro ſingulis offerretur. *Dum igitur pro cunctis animabus Pſalmus vel Miſſa dicitur, nihil minus quam ſi pro uno quolibet ipſorum diceretur, accipitur.* Non ſatis compertum habeo, cujus ſit hic contextus. Sed illud apertum eſt, ea verba jam pſalmodiæ Eccleſiaſticæ & ejuſmodi precibus aliis coaptari, quam Miſſæ, cùm illarum in confeſſo ſit finitam eſſe vim. Senſus ergo eſt tam latè patere poſſe viſcera charitatis, quæ preces omnes velut animantur, ut tam amplecti, & tam juvare poſſit multitudinem, quàm ſingulos homines. Sed nihilo tamen minus, & ſingulis, & multis longè fructuoſius eſt, ut celebretur, & oretur, pro ipſis ſæpius, quam rarius, aut ſemel. Id verò ne in controverſiam quidem trahi poteſt, & id unum tamen eſt, quod permagni intereſt, & quod Concilia laborarunt conſtituere in uſu Sacramentorum. Nec enim quæritur, an qui celebrat, & celebrare tenetur pro uno quolibet, teneatur alios excludere quoſlibet à fructu ſacrificii ſui, ne qua hoſtiæ ſuæ parte fraudet eum qui obtulit; contra enim æquum eſt latitudine charitatis omnes prorſus homines conſtringi & in unum conglutinari. Sed illud inquiritur, an qui pollicitus eſt toties celebrare, teneatur, non ſemel, ſed verè toties celebrare; & certiſſimum eſt teneri; quod vel multitudini hominum, vel ſingulis fructuoſius certiſſimè ſit pro ipſis ſæpiùs, quàm ſemel, & orari, & ſacra fieri.

IX. In decimum-tertium ſæculum conferendæ fuerant Decretales Gregorii IX. ſed cùm earum pleraſque jam delibaverimus ſuo quaſque tempore, pauca hic alias ſubtexemus. Vetuit Alexander III. ne ab Epiſcopo pro Chriſmate quid exigeretur, etſi fuæ ille huic exactioni fucum appingeret Cathedratici, & laudabilis conſuetudinis, vel conſuetudinis Epiſcopalis. *Audivimus quod nummos pro Chriſmate ab Eccleſiis extorquetis, quos nunc Cathedraticum, aliquando præſtationem Paſchalem, interdum Epiſcopalem conſuetudinem appellatis. Quia verò hoc ſimoniacum eſſe cognoſcitur, mandamus quatenus prætextu alicujus conſuetudinis vel prælationis præſcriptos denarios nullatenus exigatis.* Vetuit Innocentius III. quidquam exigi pro ſepulturis & conjugiis. *Pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium minus licitè pecuniam ab eis exigit & extorquet Capellanus.* Ab eodem ipſo denudata & damnata eſt Epiſcoporum Angliæ aſtuta ſimonia, qui cum jam non poſſent pro Chriſmate denarios Paſchales exigere, *Denarios Chriſmales, vel Paſchales:* eandem pecuniam exigebant media quadrageſima, eamque appellitabant *conſuetudinem mediæ quadrageſimæ.* Vetuit & nequid emungeretur ab illis, qui in Cœnobiorum Eccleſiis ſepeliri ſe curabant. Sed nihilo minus ab hoc

Extra. De Simon. c. 16. 21. 29.

Can. 36, 41.

eodem

eodem Pontifice publicatum eſt celebratiſſimum illud Concilii Lateranenſis IV. Decretum, cujus ſumma in Decretalibus duo continet illa, in quibus totius hujus controverſiæ cardo vertitur: *Sacramenta ſunt liberè conferenda, cogit tamen Ordinarius laïcos obſervare laudabiles conſuetudines.* En ipſa jam Decreti verba, prohibitis priùs exactionibus in ſepul-

Ibid. c. 42. tura & conjugio. *Quapropter ſuper his pravas exactiones fieri prohibemus, & pias conſuetudines præcipimus obſervari: ſtatuentes ut liberè conferantur Eccleſiaſtica ſacramenta, ſed per Epiſcopum loci veritate cognita compeſcantur, qui malitiosè nituntur laudabilem conſuetudinem immutare.* Malui huic Decreto locum dare inter eas Decretales, ex quibus hodiernum compingitur Jus Canonicum Eccleſiæ, quàm in Conciliorum cujuſque ſæculi correctione; ut magis magiſque commendetur hæc eſſe duo ſumma Capita Eccleſiaſticæ nunc in his Diſciplinæ.

CAPUT LXXIII. *P. 4 l. 3. c. 6.*

De iiſdem laudabilibus conſuetudinibus poſt annum Chriſti milleſimum quadringenteſimum.

I. Statuta ſæculi decimi quarti, de pluralitate Miſſarum, & de oblationibus, vel eleemoſynis ad celebrandum erogatis. Alia aliis ſæculis cauſa & rationes, frequentius, vel infrequentius celebrandi.

II. Sequentium ſtatuta ſæculorum, uſque ad Concilium Tridentinum, ad tuendas laudabiles conſuetudines, ad quantitates pecuniæ definiendas, ad Epiſcopalem authoritatem interponendam pro earum exactione, ad alias interim tentandas rationes ſuſtentandorum inopum Parochorum.

III. Statuta Concilii Tridentini de pactionibus Miſſarum, de Collectis, de Fundationibus accumulatis. Poteſtas in hæc conceſſa Prælatis.

IV. Statuta beati Caroli, Conciliorum Mediolanenſium, Cameracenſis, & Mechlinienſis, de laudabilibus conſuetudinibus, de definiendo ſalario Miſſarum, de numero earum minuendo, de fundationibus moderandis.

V. Statuta Conciliorum Galliæ noviſſimorum de iiſdem.

VI. Reſponſa Congregationis Concilii.

VII. Gerſonis de his ſententia.

VIII. Cur in hoc argumento verſando longiores fuerimus.

I. IN ſæculum decimum-quartum aditum pandet nobis Concilium Toletanum anni 1324. cui dolori erat & pudori nundinatio veluti quædam Miſſarum, exigentibus Presbyteris certas pecunias, quaſi immortalis jam & in ſummum cœleſtis gloriæ verticem ſubvectus Chriſtus Optimus Maximus, corruptibili adhuc pretio quopiam æſtimari, & væ-

Can. 6. 7. nire poſſet. *Æſtimantes ipſum Deum, qui nobis ſub ſpecie dicti ſacramenti ſe exhibet, pecunia poſſe vendi.* Prohibetur hìc ergo quidquam exigi, etſi ſpontaneas fas ſit recipi oblationes fidelium. *Ne Presbyter pro Miſſis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam temporalem, ſed gratè accipiat, ſi aliquid per facientem Miſſas celebrari oblatum ſibi charitativè fuerit, abſque pacto, vel conventione quacumque.* Legis hujus tranſgreſſores ſuſpenduntur, & arbitrio præterea mulctantur Epiſcoporum. Canone ſequenti vetantur Presbyteri ſæpius celebrare, quam ſemel die quolibet, excepto Natalis Dominici die, & ſi qua ingruat neceſſitas ineluctabilis. Jubentur iidem Presbyteri quater ſaltem anno quolibet ſacra facere, & quo facilior eis copia fiat confitendi, *Si non poſſint commodè copiam ſui Curati habere*, permittuntur pro arbitrio ſuo alium quemvis ſibi Confeſſarium deligere. Clerici reliqui jubentur anno quovis ter ſaltem ad Euchariſtiam accedere, ut eo impenſiori pietatis obſequio, laïcis præcellant. Quæ poſtrema decreta eo conſilio hìc depromſi, ut hinc pateat, quàm deferbuiſſet priſtinæ charitatis & religionis ardor: nec jam miremur, ſi tam ſegnes & pigritantes Presbyteri, Miſſarum ſolennia celebrare cunctarentur, & refugerent, niſi oblata à laïcis mercede allicerentur. Nec enim jam primæva illa verecundia & religio illos retardabat à frequenti vel communione, vel celebratione Miſſarum; ſed ſegnitia illos & ſtupor ab Altaribus abducebat, admovebat pecuniæ cupiditas. Ita alio & alio tempore infrequens & communio, & ſacri celebratio, adſcribenda fuit cauſis longè diverſiſſimis, & adverſa fronte pugnantibus, charitati & cupiditati. Uti & frequentior ſacrificii celebratio eodem tempore, nunc ab horum æſtuante charitate profecta eſt, nunc ab aliorum inſatiata cupiditate. Rariùs ineuntis Eccleſiæ temporibus celebrabant, & in unam hoſtiam omnes ſacrificii conſpirabant, religioſo horrore terrifici ſacrificii. Poſtea teneritudo quædam charitatis eû pervaſit, ut ſinguli ſingulis diebus ſæpius Myſteria celebrarent. Tertia denique ætate horrori fuere Presbyteri avaritiæ facibus ardentes, qui ea plures celebrandi libertate abuterentur, ut theſauros iniquitatis ſibi aggerarent. Quibus ea ſucceſſere tempora triſtiſſima, ubi extincta charitatis flamma, abſtinuerunt ſe longè plurimi à celebratione ſacrificii, niſi eò illicerentur, vel mercede propoſita, vel fundationum neceſſitate.

Non quò implendæ non ſint fundationum conditiones. Eo munere olim ſtrenuè fungebantur in Majore Monaſterio, ubi authore Glabro à diluculo ad medium uſque diem continuabantur Miſſæ, eoque præſentiſſimo adminiculo expiatoriis flammis multæ eximebantur defunctorum animæ, & in beatas ſedes maturius devolabant. *Erat ſiquidem, ut ipſi* L. 1. c. 1.
perſpeximus, mos illius Cœnobii à prima diei aurora uſque in horam prandii propter fratrum copiam continua Miſſarum celebratio. Ex adverſo autem cùm Benedictus XII. Conſtitutiones conderet Canonicis Regularibus ſancti Auguſtini anno 1339. Presbyteros Conventualium Cœnobiorum non cogebat, niſi ad binas qualibet hebdomada celebrationes incruenti ſacrificii; ſemel tantum fungi eo religionis officio cogebat in Cœnobiis non Conventualibus: Abbates verò, Præpoſitos, & Priores Conventuales, jubebat quotidie ſacris operari, vel intereſſe: nihil hinc imminuendo Miſſarum numero, qui fundationibus & priſcis fœderibus præſcriptus fuiſſet. *Vel* Cap. 30.
ſæpius celebrando locorum onera ſupportare. Cùm liberæ autem & gratuitæ fuiſſent hæ fundationes, nec onera ea ſubiiſſent, niſi volentes, æquiſſimum erat præſtari, quod pepigiſſent.

II. Decurrenda nunc reſtant poſteriora ſæcula, idque paulò feſtinantiùs, cum prioribus illis ſtatutis, ſumma & prudentia libratis & charitate temperatis, illud ſtatum ſemper eſſet, nihil ut exigeretur, ac ne peteretur quidem ante adminiſtrata Sacramenta; poſt illa verò adminiſtrata, peteretur & reciperetur, quod moris eſſet; exigeretur tamen nihil, ſed Prælatis ſuperioribus permitteretur, invigilare, ne vel laïci à laudabilibus deſciſcerent conſuetudinibus, quod niſi irreligiosè & ſceleſtè facere poſſent: vel inferiores Paſtores neceſſariis fraudarentur vitæ adminiculis. Antiquæ Conſtitutiones Synodales Eccleſiæ Rotomagenſis, Parochos cohibebant, ne ſuæ ipſi injuriæ ultores eſſent, urgebantque Archiepiſcopum, ut inſtaret ſervandis laudabilibus conſuetudinibus, *Sunt per Archiepiſco-*

Pag. 159. 307.

pum compeſcendi, qui malitioſè nituntur laudabilem conſuetudinem immutare. Et ideo inhibetur ne Sacerdos aliquis in caſibus hujuſmodi audeat ſibi jus dicere, ſed apud Superiorem querelam deponat.

Can. 7.

Synodus Saliſburgenſis anno 1420. duo illa innovavit ſtatuta, quæ eadem confirmavit anno 1524. Campegius Cardinalis in Conſtitutionibus à ſe editis ad Cleri Germanici diſciplinæ redintegrationem. Illud verò ab eodem additum eſt, ut frequentibus illis Parochorum & Parochianorum altercationibus dirimendis, circa ſummas piarum ejuſmodi erogationum, Epiſcopus re multùm diuque conſultata cum Principibus & Dominis temporalibus, quorum res ageretur, ſummas & quantitates definiret, ea ratione inita, ut ne viduæ, orphani, & pauperes gravarentur. *Cum autem in Diœceſibus non ſit eadem conſuetudo, & inter ſubditos & Paſtores multa & varia emergant diſſidia, Paſtoribus quibuſdam plura exigere propenſis, ſubditis vero ob penuriam & egeſtatem reclamantibus & recuſantibus, ordinamus, quod quilibet Ordinarius infra ſex menſes poſt præſentium publicationem, omnibus perpenſis, beneque & ſufficienter examinatis, ſuper prædictis certam legem ordinationemque unà cum Principum aut ſæcularium dominorum conſilio, quos iſta negotia tangunt, conſtituat; ne viduæ, pupilli, & alii pauperes nimium ultra vires injuſtè graventur.*

Cap. 6. 7.

In Concilio Colonienſi anni 1536. præceptum eſt, ut in urbe ipſa Colonienſi ſervarentur laudabiles conſuetudines, tamdiu ſanè, dum Epiſcopi adminicula quæpiam alia conquiſiſſent Parochis procurandis. *Laudabilem tamen conſuetudinem in civitate noſtra Colonienſi erga ſanctam Eccleſiam pia devotione fidelium introductam, per has noſtras Synodales Conſtitutiones nolumus immutare, donec ipſis Parochis intra eandem civitatem de ſufficienti victu fuerit proviſum.* Non injuria nimirum hujus Concilii Patres odorabantur, etſi ſummo jure niterentur laudabiles verè conſuetudines iſtæ, invidioſum tamen neſcio quid iis ineſſe, quoties per Prælatos ſuperiores vis ad exigendum quidvis afferenda, fulmen intentandum eſſet. Ideo ab Epiſcopis voluere perquiri, & tentari rationes quaſpiam & opes alias, ab odio & invidia magis ſemotas, Parochis civitatum conſulendi. Synodus Auguſtana anno 1548. legibus agi voluit adversùs Laicos pertinaciùs detrectantes: *Quantum de jure eſt, aſtringi volumus, atque compelli.*

Part. 8. c. 7.

Cap. 22.

Cap. 92.

In Concilio Moguntino anni 1549. ut frænaretur Presbyterorum avaritia, Sacramenta abnuentium, niſi perſoluto ſalario: vix indultum eis eſt, ut quod conſuetudinis erat exigerent. Eodem anno Concilium Trevirenſe quantitates ipſas pecuniæ præfinitt, quæ recipi vel exigi poſſent pro Baptiſmo, Pœnitentia, Conjugio, Extrema-unctione, funere. Stephanus Poncherius Pariſienſis Eccleſiæ Præſul creatus anno 1503. ſummas & quantitates deſcripſit omnium laudabilium conſuetudinum, inſeruitque Conſtitutioni ſuæ Senatuſconſultum Pariſienſe anni 1501. datum in cauſa civium Abbatisvillæ perſimile. Ab Euſtachio Bellicenſi & Henrico Gondio confirmatæ ſunt eædem conſuetudines.

Can. 24.

Synod. Pari. pag. 85. 86. &c. 355. 372.

III. In Concilio denique Tridentino proſcriptæ ſunt conventiones, ſeu pactiones quælibet pro Miſſis, maximè novis, ſeu primis; collectæ item importuniores, & omnes prorſus artes ſordidiſſimæ lucri vel ſimoniacè comparandi. *Cujuſvis generis mercedum conditiones, pacta, & quidquid pro Miſſis novis celebrandis datur, necnon importunas atque illiberales eleemoſynarum exactiones potius quam poſtulationes, aliaque hujuſmodi, quæ à ſimoniaca labe, vel certè à turpi quæſtu non longè abſunt, omnino prohibeat.* At eoſdem Tridentinos Patres alia mox ſe cogitatio & cura inceſſit, de fundationibus in immenſum quendam cumulum exaggeratis, & de redditibus contrà earum incredibiliter extenuatis in quibuſdam Eccleſiis, de eleemoſynis ferè jam exareſcentibus, de fundis ipſis alicubi diſſipatis, vel alienatis: ut nulla jam facultas ſuppeteret ſatisfaciendi. Hinc à Concilio copia facta eſt Epiſcopis in Synodo quibuſque ſua, Abbatibus & Generalibus Ordinum in Capitulis generalibus, decreta ſuper his condendi, quæ conſentanea maximè & conducibilia viderentur ad Dei laudem, & ad utilitatem Eccleſiæ: ita tamen ut in Miſſa commemorarentur ſaltem defuncti, qui piis legatis Eccleſiam ornaſſent. *Facultatem dat ſancta Synodus Epiſcopis, ut in Synodo Diœceſana, itemque Abbatibus & Generalibus Ordinum, ut in ſuis Capitulis generalibus, re diligenter perſpecta, poſſint pro ſua conſcientia, in prædictis Eccleſiis, quas hac proviſione indigere cognoverint, ſtatuere circa hæc, quidquid magis ad Dei honorem & cultum, atque Eccleſiarum utilitatem viderint expedire; ita tamen ut eorum ſemper defunctorum commemoratio fiat, qui pro animarum ſuarum ſalute legata ad pios uſus reliquerint.*

Seſſ. 22.

Seſſ. 25. c. 4.

Ibidem.

IV. Affirmat Gioſſanus, *vetuiſſe B. Carolum, ne quis Presbyterorum ſuorum quidquam acciperet pro Sacramentorum adminiſtratione, ne obtentu quidem eleemoſynæ, ut avaritiæ ſuſpiciones funditus tolleret, & his Chriſti verbis obſequentiores faceret. Gratis accepiſtis, gratis date.* Concilium I. Mediolanenſe veſtigia premens Tridentinorum Patrum, edixit, ut Epiſcopi & Presbyteri Dominicis ſaltem & Feſtis diebus ſacra facerent: Parochi ter ſaltem hebdomada qualibet; niſi ſi ſæpiùs id factitari uſus Eccleſiæ poſceret, aut conſuetudo. Concilium VI. Mediolanenſe ubi graviora eſſent onera Miſſarum, allevari ea juſſit, juxta poteſtatem & normam Concilii Tridentini. Concilium Mediolanenſe I. cùm extirpaſſet radicitus conventiones omnes, vel ſimoniæ, vel ſordium infamia oblitas in funeribus, hinc rumor diditus, damnatas quoque fuiſſe laudabiles conſuetudines. Et rumori nullo capite, nullo certo authore ſerpenti obviavit Concilium II. Mediolanenſe, præcepitque Epiſcopis, ut explanarent ipſimet quæ laudabiles eſſent conſuetudines, eaſque retineri curarent. *Epiſcopus habita locorum & perſonarum ratione in funeribus & exequiis, quæ pia inſtituta & conſuetudines laudabiles ſibi videbuntur, arbitratu ſuo ſervari jubeat.*

Gioſſano. L. 8. c. 4.

Cap. 15.

Ibidem.

Cap. 17.

Concilium Cameracenſe anno 1565. idem præcepit Epiſcopis, ſed multa Magiſtratuum Civilium interventione & ope adjuvandis, ut ſuprà à nobis eſt declaratum: Verba autem Cameracenſis Concilii hæc ſunt: *In Eccleſiis, in quibus jura Paſtoralia, vel conventione, vel authoritate Magiſtratuum ſunt ordinata, ea jura maneant, ſi æqua fuerint: ſi minus vel augeantur, vel minuantur, Epiſcopi ac Magiſtratûs judicio. In quibus autem non ſunt determinata, ineatur ratio cum eodem Magiſtratu, ut fiat.*

Tit. 16. c. 9.

Stipulari pro annalibus vetuit Concilium Mechlinenſe, vel pro ſeptem, vel triginta Miſſis, quibus mos eſt defunctis opitulari: ſed ubi pia hæc officia perſoluta ſunt, tum verò lege agi poteſt, ut laudabilibus ſatisfiat conſuetudinibus. *Juridicè exigant, quod ex laudabili conſuetudine ſolvi conſuevit.* Vetuit etiam hoc Concilium ſtipulari quidquam pro

Miſſis, ſed recipere quod gratis offerretur. *Quod ſponte oblatum fuerit, recipiant.* Sed omnino interdicitur, ne plura quis honoraria pro una Miſſa recipiat. *Caveant ne ſtipendium plurium Miſſarum ſimul*

Tit. de Decanis Chriſt. c. 11. 12.

veneentur, ſed qui ratione beneficii, aut alterius fundationis ad Miſſam certo die celebrandam obligantur, ab aliis eodem tempore abſtineant, niſi ſubſiſtente cauſa, & per alium ſibi incumbens onus adimpleant. Qui contra fecerint, ſeveriter puniantur. Eodem in Concilio conceſſum eſt Epiſcopis Miſſarum multitudinem, cui jam impares erant Eccleſiæ, contrahere, ſi eæ in titulum Beneficii non excreviſſent; contrahere autem ad eum qui hîc præſcribitur pro ſingulis pecuniæ modum. *Miſſas quoque tenuiter fundatas &*

Tit. de Simonia. c. 2, 3.

in Beneficii titulum non erectas, ſtatuit per Epiſcopos, vocatis quorum intereſt, ad proportionem quatuor, quinque aut ſex groſſorum Flandriæ, prout attentis circumſtantiis judicaverint expedire, ſed non ultra in ſingulas Miſſas reduci poſſe. Si onus illud Miſſarum Beneficiatio cuipiam impoſitum ſit, poteſt etiam tum contrahi earum numerus, ſi nulli præterea ei reditus ſuppetant. At ſi vel ex his Miſſis, vel aliunde ſuppetat, quo honeſtè ſuſtentetur, nefas eſt eum numerum decurtari. *Si omnibus computatis, honeſtè vivendi competentiam Rector Beneficii habeat, reductio negetur.* At in poſterum nullæ admitterentur Miſſarum fundationes, niſi adſignata in eas ſingulas quantitate hic definita: *In poſterum verò nullæ novæ fundationes Miſſarum, infra dictam taxam admittantur.*

V. Concilium Rotomagenſe anni 1581. Epiſcopis præcepit, authoritate ut à Tridentinis Patribus ſibi conceſſa uterentur ad Miſſarum fundationes: ſtatuitque ne poſthac admitterentur ullæ, niſi tempori & loco accommodatæ. *In poſterum verò non facilè*

Tit. De Curator. offic. c. 16. 26.

recipiantur fundationes, niſi habita ratione temporum & locorum. In eodem Concilio juſſi ſunt Parochi cum Parochianis in commune conſulere, & determinare quantitatem laudabilium conſuetudinum; aut ſi durioſculos eos experiantur, vel obſtinatiores in his piis erogationibus ad Sacramentorum adminiſtrationem abnuendis, provocare eos ad judicium Epiſcopi, qui omnibus pro ſapientia & æquitate ſua moderaretur, in illis maximè civitatibus, ubi Parochorum non alii proventus ſunt ulli. *Volumus eos vocari à Curatis coram Epiſcopis, ut circumſpectis omnibus: quod rationi videbitur convenientius, conſtituatur, præſertim in civitatibus & oppidis, ubi refrigeſcit charitas & abundat iniquitas, nec Curatis ulla decima, aut alii ſuppetunt proventus.* Denique illud teſtatum faciunt Concilii hujus Præſules, inter laudabiles conſuetudines, quarum vinculis expedire ſe non poſſunt Laïci, numerandas jure merito eſſe oblationes ad Miſſam diebus Dominicis & Feſtis. In Concilio Remenſi anno 1583. vetatur quidquam exigi pro Sacramentis & funeribus, niſi quod jure permittitur, & laudabilibus conſuetudinibus. *Qui*

Tit. de Simon. c. 9.

pro Sacramentorum adminiſtratione, vel ſepulturis aliquid exigunt, præter ea quæ de jure, lege, vel conſuetudine laudabili conferuntur, habeantur ſimoniaci; non autem ſi ſponte oblata recipiunt.

In Concilio Turonenſi anno 1583. injunctum eſt Epiſcopis, ut laudabiles conſuetudines Parochis exolvi curarent, juxta Edictum Bleſenſe: utque defigerent convenienter locis & temporibus pias erogationes faciendas ad Parochorum honeſtam ſuſtentationem. *Sedulò curent Epiſcopi ut jura eis debita & ab antiqua & laudabili conſuetudine ſolvi conſueta, tam pro ſepulturis & funeralibus obſequiis, quam pro aliis etiam officiis in ſuis Eccleſiis celebrandis, integrè & ſine fraude præſtentur, juxta Regium Edictum, ad trium Ordinum regni Bleſis congregatum ſupplicationem promulgatum. Atque hoc cujuſque loci more, temporum ratione & Rectorum neceſſitate, talia illis ab Epiſcopis aſſignentur, quæ illorum victui, cæteriſque rebus neceſſariis ſatis ſint, nec Parœcianis gravia debeant eſſe, vel moleſta.*

In Concilio Bituricenſi anno 1584. hocce aliud concinnatum eſt Decretum, in quo longè plurimum eſſet utilitatis. Conceſſum eſt enim Epiſcopis, ut Miſſas & Anniverſaria contraherent, quorum jam ea eſſet copia & prolixitas, ut non poſſent ſatis decenter Eccleſiaſticæ pſalmodiæ & cæteri ſacri ritus celebrari: ea utique illibata ſemper cautione, ut defunctorum memoriæ & commendationes fierent iis diebus, in quos conjecta fuiſſent ea onera. *In quibus Eccleſiis plura & varia Anniverſaria conſtituta* Tit. De Cæmet. c. 18.
ſunt; ita ut ad ea celebranda tempus ſufficere non poſſit abſque diminutione divini quotidiani officii: ſtatuit hæc Synodus, ut Epiſcopi authoritate ejuſmodi Anniverſaria ad certum modum reducantur, & certis diebus celebranda præſcribantur: commemoratione tamen ſemper habita eorum, qui legata & anniverſaria reliquerint.

Concilium Avenionenſe anno 1594. voluit ut ſalarium cujuſque Miſſæ, & Annalium commodè ſufficeret ad Preſbyteri alimenta. *Omnes hortamur, qui* Cap. 23.
Miſſas votivas celebrari faciunt, ut Sacerdotibus tantum eleemoſynæ nomine impendant, quantum pro victu decenti & honeſto illius diei ſufficiat. Æquum eſt enim, ut juxta Apoſtoli ſententiam, Qui altari ſervit, de altari vivat. Qua eadem menſura voluit Concilium & præterita onera contrahi.

VI. Non ego hic immorabor expendendæ ei quæſtioni, an ſatis conveniat his ſtatutis Conciliorum Provincialium cum Declaratione Congregationis Concilii, qua decretum eſt, poteſtatem contrahendi Miſſarum numeri à Tridentino Concilio Epiſcopis collatam, non ſpectare niſi ad fundationes Concilio ipſo anteriores, non poſteriores, ut author eſt Fagnanus, ad quas proinde conſuli ne- Lib. 1. Decret. Part. 1. pag. 98 99.
ceſſe eſt Pontificem ipſum. Idem dubitari poteſt de Miſſis, quibus obnoxii ſunt Beneficiarii ex ipſa Beneficii fundatione. Et has enim reſpondit ſacra Congregatio non poſſe ab Epiſcopo redigi ad minorem numerum, quanquam minùs idonei eſſent reditus.

Anno 1625. complura edita ſunt à Congregatione Concilii Decreta, quæ Bullis Urbani VIII. in- Num. 43.
terſerta ſunt, ſuper numero Miſſarum celebrandarum, cùm oblatio ejus qui ſibi Miſſam ſpecialiter celebrari avet, impar eſt Preſbytero in eum diem alendo. Definitur autem quantumvis jejunum ſit ſtipendium, tot celebrari Miſſas debere, quot præſcriptæ, quot promiſſæ; alioqui non ſatisfieri officio, peccari, reſtitui debere. *Ubi pro pluribus* Num. 2.
Miſſis, etiam ejuſdem qualitatis, celebrandis plura ſtipendia, quantumcumque incongrua & exigua, ſive ab una, ſive à pluribus perſonis collata fuerint, aut conferantur in poſterum Sacerdotibus, Eccleſiis, Capitulis, &c. Sacra Congregatio ſub obteſtatione divini judicii mandat ac præcipit, ut abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint; ita ut alioquin ii ad quos pertinet, ſuæ obligationi non ſatisfaciant, quin imò graviter peccent, & ad reſtitutionem teneantur. Tum revocantur à ſacra Congregatione quævis privilegia, ſive privatis, ſive Congregationibus conceſſa, ut paucioribus celebratis liberarent fidem, & exolverent obligationem

plurium dicendarum. Ea verò revocatio fit authoritate ſpeciali Urbani VIII. à quo peculiari poteſtare munita fuerat ſacra Congregatio, ad hæc decreta condenda. Num. 3. *Authoritate ſibi ſpecialiter attributa ſanctiſſimi Domini noſtri Urbani VIII.* Et infrà: *Revocat privilegia & indulta, quibus indulgetur, ut certarum Miſſarum celebratione, &c. Plurium Miſſarum oneribus in futurum ſuſcipiendis ſatisfiat.* Illud denique Num. 4. à ſacra Congregatione declaratur *damnabile lucrum* eſſe, ſi quis Miſſarum lucri partem ipſe ſibi decerpat, eas aliis decantandas committat.

Ex his reſponſionibus emerſerunt ſcrupuli, quos eximere curarunt iidem ipſi Cardinales Congregationis Concilii. Ex his ſecundis reſponſionibus hæc pauciſſima delibanda duxi. Celebrari debere numerum Miſſarum, qui præſcriptus fuit, non ab Ordinario, ſed ab eo qui ſtipendium dedit. *Eſſe intelligenda de præſcriptione facta ab eo, qui eleemoſynam tribuit, non autem ab Ordinario.* Si qui ſtipendia Miſſarum obtulit, numerum earum certum non præſtituit, tot celebrari debere, quot decernet Ordinarius, pro Civitatis vel Provinciæ more. *Quot præſcripſerit Ordinarius ſecundum morem Civitatis vel Provinciæ.* Denique Adminiſtratores Eccleſiarum & locorum piorum, quibus onus incumbit reparationum, nihil ex honorariis Miſſarum ſtipendiis demetere poſſe, niſi ſi nulli ad id aliunde reditus ſuppetant. 2. Et ne tum quidem ex iis poſſe delibare, niſi quantum omnino neceſſe eſt. 3. Denique ne tum quidem relaxatur inexorabilis ea lex, ut tot celebrentur Miſſæ, quot expetitæ ſunt. *Niſi cùm Eccleſiæ alios non habent reditus, &c. Quam portionem retinebunt, nullatenus excedere debere valorem expenſarum, &c. Curandum ut ex pecuniis quæ ſuperſunt, abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot præſcriptæ fuerint ab offerentibus eleemoſynas.*

Non neſcio quæ contrà objiciantur moles difficultatum, nec eo tamen deterritus ſum, quin hæc tanti ponderis decreta proferrem. Afferam plauſibiliorem, & à pluribus proinde admittendam reſponſionem aliam ejuſdem Congregationis, ubi ab ea reſponſum eſt B. Carolo Archiepiſcopo Mediolanenſi, non poſſe ab eo cogi Beneficiarios ſimplices, ut in Eccleſiis Parochialibus miniſterio aliquo fungerentur, per ſeſe, vel per ſubſtitutos. Ne cogi quidem illa voluit ab Epiſcopo Æſculano Beneficiarios ſimplices, ut ſingulis hebdomadibus vel celebrarent ipſi, vel celebrari curarent binas ſaltem Miſſas in Eccleſia Cathedrali, etſi ſimillimum eſſet veri, & ex Capellæ ruderibus conjiceretur, illis Beneficiis ab exordiis ſuis aliqua Miſſarum onera eſſe impoſita.

Scitè à Fagnano animadverſum eſt, famoſum illud Alexandri III. decretum, *Significatum, De Præbendis*, ubi pronuntiat Pontifex, cùm Beneficiario quotidianæ celebrandæ Miſſæ munus imponitur, interpretandum id eſſe, quantum ſinit honeſtas pietaſque, quòd eæ incidant temporum rerumque moleſtiæ, per quas non liceat tum piè celebrare.

Implicatior eſt ille nodus de pluribus ſalariis imparibus in unum conjungendis, quò honeſtè ſuſtentetur Preſbyter is, qui pro illis omnibus celebrabit minutiorum ſtipendiorum largitoribus. Negat Fagnanus id fieri poſſe, & ſubreptitiam quoque affirmat Bullam eſſe Leonis X. qua ſe id poſſe Franciſcani confidebant. Non facilè his convenit, cum Conciliis ſuprà laudatis. Sed faciliùs hæc conciliantur Concilia cum aliis ejuſdem Congregationis reſponſionibus ab eodem Fagnano alibi relatis. Nimirùm ſi decretis Concilii Tridentini adversùs extorſiones Ibid p. 167. violentas & ſimoniacas in Miſſis, & in primis maximè 168. Miſſis; non prohiberi, quin poſſint novi Preſbyteri qua primùm die Myſteria celebrant, immo & Parochi Dominicis & Feſtis diebus omnibus accipere ſpontaneas oblationes, quæ fiunt ad Offertorium: dum novi Preſbyteri in decantanda prima Miſſâ ne longiùs ab Altari diſcedant, Eccleſiamque circumeant, quaſi oblationes mendicaturi. Quo tamen non interdicuntur Parochi, quòd eorum juris ſint oblationes.

VII. Hac porro tot Conciliorum longa recenſione invictiſſimè aſtruitur Eccleſiæ conſtantiſſima & inconcuſſa traditio, æquiſſimum hoc & providum hactenus temperamentum complexa, ut & oblationibus altarium victitent altarium miniſtri, & obrepentes à latere reſecentur corruptelæ, ſive Clericorum flagrantiori cupiditate, ſive Laicorum inhumanitate in Paſtores ſuos. Anno 1415. plures Vicleſi errores inuſti ſunt à Concilio Conſtantienſi, Seſſ. 8. & hic in primis, preces ſpecialiùs alicui addictas, nihilo plus ei emolumenti afferre poſſe, quàm ſi pro univerſa in commune fidelium multitudine effunderentur. Denique ſimoniacum eſſe, qui ſe recipiat oraturum pro eo, à quo aliquid eleemoſynæ accipiat. *Speciales orationes applicatæ uni perſonæ per* Num. 19. 25 *Prælatos vel Religioſos, non plus proſunt ei, quàm generales, cæteris paribus. Omnes ſunt ſimoniaci, qui ſe obligant orare pro aliis; eis in temporalibus ſubvenientibus.*

Aderat huic Concilio Gerſonius, & ab eo luculentè diſceptata eſt tota hæc quæſtio. Illud potiſſimùm ab eo approbatum eſt, Qui ſibi peculiares Miſſas fieri depoſcerent, eos ne tantillum quidem fraudari, ſi Sacerdos unà pro pluribus aliis oraret, nec ſui immemor, aut incurioſus eſſet: quin etſi acciperet oblationes omnium eorum qui ſacro intereſſent; denique etſi copularentur in unum plura ſtipendia, vel annalia, ubi jejunam & nimis exilem fundationem, ut in compluſculis factitabatur Cathedralibus & Collegialibus Eccleſiis. Quibus abundant reditus & agri, ſive ex patrimonio, To. 2. pag. 443. 444. ſive ex Beneficio, poſſunt illi nihilominus accipere ſponte oblata Miſſarum ſtipendia, quòd non præſentibus tantùm, ſed & futuris neceſſitatibus proſpiciatur; & ſæpè à viris piis congeruntur ſuperflua, quæ mox in egenos effundantur. *Recipiuntur aliquando præter vel ultra neceſſitatem præſentem, aut non pro ſolo ſtatu recipientis, ſed ad aliorum providam piamque relevationem.* Denique ſimplices rudeſque vulgi hominum animos ut extricet Gerſonius à popularibus præjudiciis, monet ipſos durum eſſe & inhumanum, quin & ipſiſmet damnoſum vehementer fore, ſi ſacris quæ ſibi ſpecialiter fieri curant, cæteros excludant omnes, excludendi mox & ipſi à communione & ſocietate precum, quas pro ſe fundunt fundique ſatagunt cæteri per orbem fideles. Conſultius ergo & expeditius eſſe, ut Dei miſericordiæ permittat quiſque & ſapientiſſimæ providentiæ, quò definiat ipſe quantum in alios quoſque derivari æquum ſit earum precum & Miſſarum, quas pro ſe ipſo quiſque vel celebrat, vel celebrari ſatagit. *Quid ſupereſt igitur niſi referre quantitatem ſuffragii Deo, quæ & qualis tibi danti debita eſt? Noliro murmurare, ſciet profectò, ſciet ille qui montes ponderat in ſtatera, tua ſimiliter dona ponderare.*

Quanquam certiſſimè conſtent hæc omnia, à Duce tamen Aurelianenſi Caroli VI. Francorum Regis Hiſtor. Caroli VI. pag. 634. fratre præcipi potuit, ut toties pro ipſo, ubi

vivere deſiiſſet, centum celebrarentur Miſſæ, quot ipſe vitæ annos impleviſſet. Præcipere potuit & Vuillelmus Montiſpeſſulani dominus anno 1211. ut poſt obitum ſuum quinque ſibi Miſſarum millia celebrarentur. His ſimillima teſtamenta edita ſunt ab aliis complurima. Hæc autem hic à me commemorata ſunt, quod vulgatiſſimum tunc eſſet id à morientibus præcipi, quod tunc præcepit Dux Aurelianenſis. Eo vero facto domini Montiſpeſſulani liquet, quàm vetuſtum ſit plura Miſſarum millia pro uno quopiam celebrari. Nec antedictis hæc pugnant; quantuſvis enim fructus exundet, vel ex noſtris in alios, vel ex aliorum precibus, & ſacrificiis in nos: indubitatiſſimum tamen eſt, fructuoſiores cuique fore plures Miſſas, quàm unam: & quæ pro ipſo ſpecialiter, quàm quæ promiſcuè pro omnibus celebrantur. Ita neceſſum ſemper eſt, toties pro quovis iterari Myſteriorum celebritatem, quot idonea accepta ſunt ſtipendia; nec ullo colore prætexi poteſt fraus, & perfidia eorum, qui ſecus agerent, fruſtra alleganda infiniti hujus Hoſtiæ pretii magnitudine, & ejus in fideles omnes effuſiſſima ubertate.

Ex his certè oblationibus ad celebrandas, & ad fundandas, quæ in poſterum uſque celebrarentur, Miſſas collatis, ſcaturiere hauddubio uberrimi quidam divitiarum rivuli, & in ærarium Eccleſiæ influxere; tum utique potiſſimum, cùm ad id adſignati ſunt fundi. Itaque in pertractandis Eccleſiæ temporalibus bonis, ne oblationes quidem iſtæ præteriri potuere; nec verò perfunctoriè de iis dici potuit, cùm hiſtorica proſequenda fuerit nobis traditio, de qua heretici controverſiam nobis faciunt, & quæ tanta habet ad omnem Eccleſiæ diſciplinam momenta. Omnino autem hinc concluditur, conſentaneum in primis fuiſſe, & pietati fidelium, & Eccleſiæ ſanctitati, has potiſſimum increbreſcere & frequentari oblationes, quæ hoſtiæ ſunt ſacræ, quibus propitiatur Deus, cùm vel maximè ex iis illa conficitur incruenta Hoſtia, quam immortalis Pontifex Chriſtus Deo & Patri in ſempiternum offert.

CAPUT LXXIV. *P. 4. l. 3. c. 7.*

De Oblationibus ad ſacramentum Pœnitentiæ fieri ſolitis, & redemptionem peccatorum. Pœnitentiæ macerationes eleemoſynis & mulctis pecuniariis compenſatæ.

I. Quando cœperint macerationes corporis eleemoſynis redimi. Cur nihil ejuſmodi priſci Canones habeant.

II. Cur indulgentia hæc ſit invecta. Exempla eleemoſynarum pro jejuniis indictarum.

III. Proderant Confeſſariis oblationes iſtæ. Nulla ad injuſtas diſpenſationes admittebantur.

IV. Nec pro tota pœnitentia ingentium criminum. Quanquam & ad id quandoque deventum ſit remiſſionis. Approbata eſt Petro Damiani hæc peccatorum redemptio per eleemoſynas.

V. Qui purgari poſſit ea pœnitentiarum relaxatio.

VI. Ab undecimo ſæculo ad duodecimum delabitur gratia, eoque & Concilia laudantur, & Scriptores Eccleſiaſtici, quibus non diſplicerat in uſus pœnitentiarum eleemoſynis redimendarum.

VII. Traditio ſæculi decimi-tertii ad eaſdem redemptiones pecuniarias pœnitentiarum. Quam pios in uſus hæ pecuniæ conferrentur.

VIII. Rurſus de ſæculi decimi-tertii diſciplina in remittendis pœnitentiis, & conduplicandis indulgentiis, augeſcentibus unà eleemoſynis. Qua arte inſidiatæ avaritiæ obviatum ſit.

IX. Progreſſio ad ſæculum decimum-quartum. Cautiones Epiſcoporum & Magiſtratuum, ne pecuniaria criminum redemptiones, vel avaritiam alerent Clericorum, vel Laicorum in flagitiis impunitatem.

X. Sæculo decimo-quinto eadem diligentia adhibenda fuit, ne fucum facerent eadem vitia.

XI. Sæculo decimo-ſexto Leo X. Papa indulgentias promulgat, ut pecuniæ colligantur ad extremam manum adhibendam Eccleſiæ beati Petri Romæ. Rem eam iniquo fert animo Cardinalis Ximenius. Querela ejus expenditur.

XII. Statuta Conciliorum adverſus avaritiam Confeſſariorum.

XIII. Cautiones Concilii Tridentini, & Conciliorum Provincialium aliquot.

XIV. Antedictorum ſumma. Conatus Epiſcoporum, exigentium hæ redemptiones pecuniariæ, vel ab iis abhorrentium.

XV. In quos uſus expendantur pecuniæ ex Diſpenſationibus Romanis.

I. POſtquam de oblationibus diximus, piiſque fidelium largitionibus ad ſacramenta Baptiſmi, Confirmationis, Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, Extremæ-unctionis, & Conjugii; reſtat ut & de iis agamus, quæ ad ſacramenta Pœnitentiæ ſpectant, Ordinumque. A Pœnitentia ordiemur. Doctiſſimè ſuo more animadvertit Morinus noſter ſæculo jam inde nono irrepſiſſe paulatim in mores Eccleſiæ uſum redimendi certa eleemoſynarum quantitate cujuſque peccati, vel pœnitentiæ ei præſcriptæ. In confeſſo eſt ſacris utriuſque Teſtamenti litteris propoſitos eſſe hos abluendis ſcelerum maculis opportuniſſimos fontes, Eleemoſynas, Orationes, Jejunia: & conſentaneum omnino eſſe, ut unius horum fontium copia abundet, ubi cæteri deficiunt & areſcunt. Sed non tamen ulli antiquiores Conciliorum Canones pœnitentias ſcelerum ad ſolas deduxerant pecuniæ erogationes, nullis additis jejuniis, vigiliiſque. Verùm cùm in eo tantùm deſudarent Canonum conditores Epiſcopi, ut numerum annorum definirent cujuſque flagitii pœnitentiæ indicendorum: facta jam deinceps ſingulis Epiſcopis poteſtate, ut in Pœnitentes excubarent, & eorum macerationes pro fervoris modo contraherent, aut protraherent; non abhorret à veriſimili, ſi quos Epiſcopi deprehenderent pœnitentes non facilè poſſe jejuniis, vel aliis macerationibus carnem ſuam affligere, tum eleemoſynis largioribus eam labem ſarciri præcepiſſe. Verùm nec in Canonibus pœnitentiæ ea Epiſcopalis providentiæ diverſiſſima temperamenta exprimi poterant, nec pœnitentium voluntati permitti. Nec valde abſtruſa ejus rei ratio eſt. Pœnitentiæ enim & macerationes corporis ipſis animæ morbis inteſtinis medicantur, eorumque contagia expungunt: at eleemoſynæ non propriè niſi avaritiam expugnant, reliqua vitia non attingunt; unde & qui plurima in pauperes effuderunt, poſſunt & vitiis adhuc ſcatere compluribus, & ſatis larga opum copia affluere.

II. Singulari ergo indulgentia factum eſt, ut poſt ſæculum nonum permitterentur pro arbitrio ſuo pœnitentes eleemoſynis pœnas redimere, quibus non facilè ſe macerari aſſentiebantur. Anno 923. Epiſcopi Concilii Sueſſionenſis pœnitentiam præſcripſere militantibus ultro & citro copiis, quæ bello inter Robertum & Carolum Reges excitato interfuerant. Pœnitentia in tres annos producta, tribus quadrageſimis anno quolibet jejunio tranſigendis, præter ferias ſextas anni totius; ſed facta cuique venia eorum jejuniorum eleemoſynis ex parte redimendorum. *Omnibus his tribus quadrageſimis, ſecunda, quarta & ſexta feria, in aqua, pane & ſale abſtineant, aut redimant. Omni quoque ſexta feria per totum annum, niſi redimerit, aut feſtivitas celebris ipſa*

Morin. De pœnit. l. 10. c. 17.

Conc. Gall. Tom. 3.

Digitized by Google

die acciderit. Aliquantò antè Iſaacus Lingonenſis Epiſcopus in ſuis Capitularium Excerptis non tacuerat liberam eandem poteſtatem redimendæ pecuniis
Tit 5. c. 1 ex parte pœnitentiæ. *Nullus Preſbyter aut laicum pœnitentem cogat vinum bibere aut carnem manducare, niſi ad præſens pro ipſo unum aut duos denarios juxta qualitatem pœnitentiæ dederit.*

Regino Abbas in Collectione Canonum divitibus jejunia detrectantibus ſuadet, ut pro ſeptem jejuniorum hebdomadibus ſolidos viginti largiatur.
L. 2. c. 440 & ſeq. *Si dives fuerit, pro ſeptem hebdomadibus det ſolidos viginti.* Si pauperes ſint, dimidium ejus pecuniæ ſufficit. Vides hic & quantitatem præfiniri pecuniæ, & optionem dari. Jam verò quod ad diſpenſationem attinet hujus pecuniæ, pœnitenti permittitur, ut eam vel redimendis captivis dedicet, vel Altari offerat, vel Monachis, pauperibuſque largiatur. *Sed attendat unuſquiſque cui dare debeat, ſive pro redemptione captivorum, ſive ſupra ſanctum Altare, ſive Dei ſervis, ſeu pauperibus in eleemoſyna.* Quanquam liberum verò eſſet hanc pecuniam effundere in captivos, pauperes, Monachos, Clericos; longè probabilius tamen eſt, maximam ejus partem in Preſbyterorum manus deveniſſe. Tum quod pœnitentiæ dies duodecim redimerentur unius Miſſæ celebratione, & plures plurium eodem modo: *Cantatio unius Miſſæ poteſt redimere duodecim dies: decem Miſſæ quatuor menſes, &c.* Tum quod in Preſbyterorum poteſtate eſſet multa in pœnitentiis moderari. *In arbitrio prudentis Sacerdotis relinquentes, quid ſalubrius & utilius animæ pœnitentis eſſe decernat.* Jam inde verò ab anno 895. Concilium Triburienſe conceſſerat redimi aliquot jejuniorum dies in annos plures præſcriptorum; ſed ea indulgentia ad paucos dies reſtringebatur, faciliuſque ad poſteriores, quam ad priores concedebatur pœnitentiæ annos.
Can. 56. 58 *Licitum ſit ei tertiam feriam, & quintam, & Sabbatum redimere uno denario, vel pretio denarii, ſive tres pauperes pro nomine Dei paſcendo.*

III. Hæc porro delinimenta priſci rigoris noſtri hujus ævi hominibus aſperiora fortaſſe adhuc videbantur. Sed & hic notandum quibus gradibus antiquus rigor lenteſceret. Aliquot primum tantummodo dies redimi permittebantur eleemoſynis, idque circa finem pœnitentiæ, in multos annos plerumque protractæ, & quidem arbitrio & conſilio Confeſſarii; ex quo tandem initio, eò res erupit, ut arbitrio pœnitentis tota redimi pœnitentia annueretur. Non facile eſt divinare, an utra hinc ſit conſuetudo oblatione aliqua libera colendi & demerendi Confeſſarium ipſum. Anno 1031. Concilium Bituricenſe vetat tantum quidvis accipi, niſi quod pœnitentes ſuapte ſponte Con-
Can. 12. 13. feſſario obtulerint. *Nullus pretium pro Baptiſmo, neque pro pœnitentia danda, neque pro ſepultura accipiat, niſi quod fideles ſponte dare, vel offerre voluerint.* Quanquam autem res Eccleſiæ tum adhuc in commune poſſiderentur, hæ tamen quibus de hic agimus oblationes, eorum proprii erant peculii Preſbyterorum, qui eas ſuſcipiebant. *Ut Preſbyteri oblationes, vel luminaria, quæ eis ad manus offeruntur, tanquam propria ſua habeant.* Multò æquius utique erat, Confeſſariis proprias addici ſuas oblationes, quam quibus vides hic eas vindicari. Quanquam Confeſſariis non facile eſſet, niſi adversùs munera quæcumque ſepti & incorrupti eſſent, æqua ſemper lance omnia ponderare, maximè in cauſis criminum & diſpenſationum quarumdam graviſſimarum. Diſertiſſimè reſponſum eſt ab Alexandro II. ut perhibet Ivo Carnotenſis, nec tolerari, nec abſolvi poſſe inceſtuoſum, nec ad conjugem ducendam admitti, quantiſcumque eleemoſynis id flagitium redimendum oſtenderetur. Ita enim ille in Reſcripto ad Epiſcopum in Armorica Venetum.
Hujus viri cauſam, ſuper qua Apoſtolicam ſedem con- Ivo Part. 9.
ſuluiſti, retractantes, ſi quo modo miſericorditer con- c. 9.
junctam ſibi illicitè conſanguineam retinere poſſit, & orationibus, jejuniis, ac hæreditatis & eleemoſynarum ſe largitione redimere, nullam authoritatem comperimus, qua ſibi concederemus.

IV. Beatus Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus urgente Metropolitano Senonenſi, ut homicidas aliquos abſolveret; quanquam ei, ut parenti pariturum ſe ſemper piæ ſe ferret: *Nos in quibus* Epiſt. 29.
oportet, vobis ut Patri ſemper obedire parati ſumus: non tamen in hoc negotio obtemperandum ſibi eſſe duxit, ne modica conſtaret tantum pecunia interfectorum fidelium vita. *Juſtum non eſt, commodum non eſt, ut mors ſanctorum vili pretio conſtet.* Non diſpliculſſet Fulberto aliquam pœnitentiæ canonicæ partem eleemoſynis perfici: ſed moleſtiſſimè ferebat, tantillam indici pecuniam, & non præterea jejunia pœnaſque alias accumulari.

Et tamen in hanc quoque incredibilem itum eſt indulgentiam, ut tota largioribus pecuniæ erogationibus pœnitentia exhauriretur. Quin & in id conſenſere flagrantiores quandoque ſacræ diſciplinæ amatores. Narrat ipſe Petrus Damiani, cùm Mediolanum profectus eſt, ut eam Eccleſiam Romanæ conciliaret, Legati Pontificii poteſtate indutus: Archiepiſcopum Mediolanenſem more anteceſſorum ſuorum ſimoniacis ordinationibus & rerum altarium ſacrarum nundinationibus implicatum, emerſiſſe quidem aliquando tandem ex illo barathro, & ab ipſo accepiſſe pœnitentiam annorum centum eluendis priſtinis criminibus, ſed unà accepiſſe & poteſtatem ejus omnino redimendæ, certa pecunia in annos ſingulos præfixa. *Centum itaque annorum ſibi* Baron. an.
pœnitentiam indidit, redemptionemque ejus taxata per 1059. n. 55.
unumquemque annum pœnitentiæ quantitate præfixit. Agros quoque datos Eccleſiæ redimendis pœnitentiis idem refert Petrus, nec improbat. *Cum à pœni-* An. 1055.
tentibus terras accipimus, juxta menſuram muneris eis de quantitate pœnitentiæ relaxamus. Sicut ſcriptum eſt,
Divitiæ hominis redemptio ejus. Sicut is qui prædia L. 4. Ep. 12.
præbet Eccleſiis pœnitentiæ ſuæ pondere levigatur, ſic ille, &c. Alio etiam loco narrat & commendat rationem aliam tunc pervagatiſſimam expiandi peccata diſciplinis & flagellis voluntariis, perinde ut eleemoſynis, quanquam priſci Canones nec flagellationum unquam harum, nec illarum meminiſſent eleemoſynarum. *Cùm Sacerdotes Eccleſiæ annoſam indi-* L. 5. c. 8.
cunt quibuſdam peccatoribus pœnitentiam, nunquid non aliquando certam præfigunt pro annorum redemptione menſuram; ut nimirum facinora ſua eleemoſynis redimant, qui longa jejunia perhorreſcunt. Sed quia hæc pecuniæ redemptio in antiquis Patrum Canonibus minimè reperitur, abſurdum eſſe & frivolum judicatur? Quod ſi hoc laicis indulgetur, ut peccata ſua eleemoſynis redimant, ne ſurripiente mortis articulo, ex hac vita ſine reatus ſui, quod abſit, abſolutione recedant: quid Monacho præcipiendum erit, &c. Et in alia Epi-
ſtola: *Cùm canonica vetet authoritas, ut pœnitenti Sa-* L. 6. c. 20.
cerdos unius diei jejunium non relaxet, niſi ad præſcut digni pretii taxatione per eleemoſynam compenſet, &c.

V. Sunt in his Petri Damiani Epiſtolis, quæ ſeriò expendi, & animo commendari operæ pretium ſit. 1. Pœnas Canonum antiquas eleemoſy-

Digitized by Google

nis compenſari, etſi novum eſſet, novis tamen Canonibus approbatum fuiſſe, atque adeo & has canonicas fuiſſe pœnitentias. 2. Præter ſacros Codices, petæque eleemoſynis, ac jejuniis & orationibus peccata redimi vociferantes: ad hanc per eleemoſynas pœnarum redemptionem invitata, & ſenſim perducta eſt Eccleſia, eo Canone, qui tunc neſcio quo pacto in arcem authoritatis invaſit. Peccatum videlicet quodlibet mortiferum ſeptem annorum pœnitentia expiandum eſſe. Ita computari anni pœnitentiæ, ad centum & ducentos, atque adeo plures quandoque aſſurgebant, nulla ut his par eſſe poſſet vitæ diuturnitas. Ingenio tunc miro quodam charitatis, commentati ſunt Doctores Eccleſiæ decurtandi ejus temporis artes, ita ſanè ut de pœnitentiæ rigore nihil decederet. 3. Illud perſuaſiſſimum omnibus erat, eſſe in primis optabile, ut ne quis antè hoc vitæ mortalis ſtadio excederet, quàm digna & pari pœnitentia eluiſſet commiſſa ſua, iis pœnis exanthlatis, quæ divinæ juſtitiæ cumulatiſſimè ſatisfeciſſent: ea enim fiducia armatos, non illubentes hac vita demigraturos. At ne ſpes quidem reſidua tanti boni erat ulla, quando anni pœnitentiæ ex ſuperiore regula ſubducti excreſcerent ultra metas vitæ quamlibet diuturnæ. Excogitanda ergo erat ars aliqua illam penſandi diuturnitatem, vel inuſitatis macerationibus, vel peregrinationibus laborioſis, vel largitionibus ingentis pecuniæ, vel agrorum. 4. Fateor, nihil antiqui Canones attigerant de his redemptionibus pœnitentiarum diuturniorum per flagellationes, peregrinationes, eleemoſynas: ſed ne numerum quidem & iterationem criminum expenderant, diverſis tantùm ſceleribus diverſas admetiri pœnas ſoliti. Hac quidem parte poteſt non immeritò medii ævi diligentia ultra ſuperiorum ſæculorum laudem commendari. Nec enim ambigi poteſt, quin in pœnis decernendis ratio habenda ſit, non gravitatis tantùm, ſed & numeri criminum quorumcumque. 5. Non ergo, ut blandirentur Pœnitentibus excogitatæ ſunt hæ artes compenſandi pœnas canonicas; ſed ut facultas daretur implendæ ſuis numeris omnibus antè pœnitentiæ, quàm vitæ; utque lubentius amplexandæ aſſentirentur pœnitentiæ ii, qui ab ejus aſperitate abhorruiſſent ſemper, niſi his blandimentis mitigaretur. Eas rationes duas ſuprà Petrus Damiani perſtrinxit. 6. Quidquid largiebantur Pœnitentes, ſive pecuniis, ſive agris donatis, tam piè & religioſè erogabatur, in Cleri, Monachorum & pauperum ſuſtentationem, in ſarta tecta Eccleſiarum, in pontium & viarum reſtaurationes, ut implacatis etiam cenſoribus, & eorum forſan principi Petro Damiani os obſtrueretur. 7. Viderit Lector, an & hoc addi poſſit, ex Nationum Septentrionalium contagio quodam innoxio id profectum eſſe, penes quas nulla non crimina mulctis pecuniariis abſtergebantur. Retulit Ordericus Vitalis ad annum 1080. compendiariam quandam deſcriptionem Concilii ad Juliobonam habiti, ubi compluſcula crimina his pecuniæ mulctis elui præcipiuntur. *Epiſcopis per pecuniam emendetur.* Antiquiores denique Canonum Compilatores, Librique Pœnitentiales, qui unum jejunii diem certa relaxabant perſoluta pecunia, ii non tam jejunium forſan relaxabant, quàm molliebant; cùm vino ſemper & carnibus interdicerentur Pœnitentes. Ita enim
L. 59 c. 11 Burchardus in Decreto: *Pro uno die, quem in pane & aqua jejunare debet, quinquaginta Pſalmos in Eccleſia, ſi fieri poteſt, decantet, & unum pauperem paſcat, & eo die, excepto vino & carne & ſanguine, quidquid velit, concedat.*

VI. Ad duodecimum ſæculum jam nobis promovendus eſt gradus; ubi Gelaſius II. Papa Archiepiſcopo Cæſaraugustano conceſſit, ut pœnitentias remitteret pro eo modo, quo quiſque largius conferret ad alendum ejus Clerum, & ad reſtaurandam ejus Eccleſiam, quæ funditus jam olim à Saracenis fuerat everſa. *Qui Eccleſia, unde reficiatur,* Baron. ann.
& Clericis, unde paſcantur, aliquid donant, vel dona- 1118. n. 18.
verint, ſecundùm laborum ſuorum & beneficiorum Eccleſiæ impenſorum quantitatem, ſecundùm Epiſcoporum arbitrium, in quorum Parochiis degunt, pœnitentiarum ſuarum remiſſionem & indulgentiam conſequantur. Eam indulgentiam promulgavit Archiepiſcopus, authoritate Papæ, Archiepiſcopi Toletani, Pontificiam tunc obeuntis Legationem, & omnium Hiſpaniæ Epiſcoporum. Ea enim erant mandati ejus verba.

Concilium Londinenſe anno 1125. habitum, hoc eſt, ſex tantùm aut ſeptem pòſt annis, interdixit nihilominus ne pro ullis Sacramentis, & nominatim pro Pœnitentia quid exigeretur. *Ut pro chriſ-* Can. 2.
mate, pro pœnitentia, &c. nullum omnino pretium exigatur. Concilium alterum Londinenſe anni 1138. Can. 2.
hunc eundem Canonem innovavit, vibrata in tranſgreſſores excommunicatione. Longè aliud eſt exigere, & recipere. Itaque nihil pugnæ ſuſpicandum eſt inter hos Canones. Ideo & Alexander III. Papa ad Archiepiſcopum Cantuarienſem reſcripſit, ut Archidiaconos ſuos compeſceret, vetaretque eos, ne pœnis pecuniariis in Clericos Laïcoſque peccantes animadverterent. *Ex parte noſtra & tua diſtrictè* Appen. Con.
inhibeas, ne pro exceſſibus corrigendis, aut criminibus pu- Lat. Part. 2.
niendis, à Clericis vel Laicis pœnam pecuniariam am- c. 3. 11.
plius exigere audeant. Quàm meritò ſuccenſuere Concilia in violentas exactiones, ſive Archidiaconorum in juriſdictione ſua forenſi explicanda, criminumque ultione: ſive Parochorum & Confeſſariorum in cujuſlibet adminiſtratione Sacramenti, & rerum ſacrarum diſtributione: tam indubitatum habuere invitari poſſe fideles & pœnitentes ad pias largitiones, adeoque & illici, oſtenſa ſpe indulgentiæ, hoc eſt, relaxandæ ex parte aliqua pœnitentiæ.

Circumferri per omnes Provincias fecit Petrus L. 1 Ep. 18.
Abbas Cellenſis Reliquias beati Aigulfi, cujus Ec- L. 4. Ep. 5.
cleſia incenſa fuerat, ut divus ipſe mendicaret quodammodo ſtipem idoneam, qua Eccleſia inſtauraretur. Latiſſimè effuſæ huic conſuetudini ſæculo XI. XII. & XIII. Villelmus Pariſienſis calamo ſuo patrocinatus eſt adversùs mordaciores aliquos cenſores, qui cauſabantur in remittenda, ut tunc fiebat, parte tertia pœnitentiæ iis qui pecuniæ aliquid in loca ſancta conferrent, quamvis non ultra oboli aut ovi pretium conferrent, fraudari Deum media plus parte juſti pretii; vendi indulgentias, & quidem vili pretio; denique unius oboli largitores æquari iis qui grandibus donis Eccleſiam proſequerentur. *Cum benefactoribus alicujus loci tertia pars* Vill. Pariſ.
injunctarum pœnitentiarum remittitur; benefactores au- De Sacram.
tem ſunt, qui nummos ſingulos, vel obolos, vel etiam Ord. c. 13.
ova tribuunt: pro quo tertia pars injunctarum pœnitentiarum, ut dicunt, remittitur: videtur eis defraudari Deus, cum duorum annorum pœnitentialium ſacrificium cum unius ovi vel oboli oblatione commutatur. Machinas illas omnes mox infregit doctiſſimus Antiſtes. Nec enim aut diſtrahi indulgentias, aut vili addici, ſed pœnitentias eleemoſynis redimi, Templaque & Altaria Deo excitari, quorum ſacrificiis longo ſæculorum decurſu frequentandis, pro modo ſuæ

erogationis fruentur omnes, & ita ſatisfactionum ſibi cumulos acervabunt. Non repeſcere autem ex his poſſe Pœnitentium priſcum ardorem, cùm certò conſtare nulli poſſit, an puram & criminis omnino integram gerat conſcientiam, an indulgentiæ fructum ſit conſecutus; ita poſt qualeſcumque indulgentias, eſſe ſemper quod nos ſuſpenſos & ſollicitos habeat, extimuletque ad ſeriam & diligentiorem in dies pœnitentiam. *Cùm certum ſit eos ſolos indulgentias hujuſmodi percipere, qui mundi ſunt & immunes à mortalibus peccatis: nulli autem certum eſt, quod immunis ſit & mundus ab illis: nulli ergo certum eſt, quod indulgentias hujuſmodi percipiat. Certum eſt autem unicuique, ſe eſſe debitorem injunctæ pœnitentiæ, vel injungendæ: quare certum eſt neminem debere propter hujuſmodi indulgentias ceſſare ab agenda pœnitentia, ne committat ſe periculo.* Reſpondet denique Vuillelmus poteſtatem clavium Epiſcopis à Chriſto concreditam fuiſſe, ut pœnitentiis vel addant, vel detrahant, perinde ut conducibilius exiſtimarint ad Dei gloriam, ad ſalutem animarum, ad incolumitatem & commodum Eccleſiæ, civitatis, regionis, Chriſtiani orbis. *Cujus poteſtas eſt pœnitentiales ſatisfactiones injungere, ejuſdem eſt eas augere, minuere & mutare, prout ad Dei honorificentiam, & animarum ſalutem, & ad publicam & ſpecialem utilitatem viderit expedire. Quare & pœnitentialem afflictionem in eleemoſynas, oblationes & orationes, & in omne quod Deo magis acceptum viderit eſſe, licitum eſt Prælato, ſuæque poteſtatis eſt & officii, mutare, prout ipſi pœnitenti, aut Eccleſiæ, de qua eſt, aut civitati, aut patriæ, aut toti Eccleſiæ viderit expedire.*

VII. Tertio-decimo denique ſæculo creditur floruiſſe Vuillelmus hic Pariſienſis; unde cùm eò pene inopini delapſi ſimus, æquum eſt hìc à nobis pertexi reliqua ejuſdem ſæculi Traditionis Eccleſiaſticæ monumenta. In Concilio Pariſienſi anni 1212. prohibitum eſt Quæſtores admitti, ſive Collectores, vel Quæſtores ſimul & Concionatores, ſive Sanctorum aliqua perferrent ſecum pignora,
Part. 1. c. 8. ſive nulla: *Sive Reliquias portent, ſive ſine his accedant*: niſi juſta niterentur cauſa, litteraſque haberent Epiſcopi Diœceſani: *Niſi ex juſta cauſa, & cum litteris Diœceſani*. Ab Honorio III. author eſt Rainaldus anno 1222. conceſſas fuiſſe quadraginta dierum Indulgentias, ſtipis aliquid offerentibus ad Eccleſiæ Magdeburgenſis exædificationem. Eodem referebatur devectio Reliquiarum. In Concilio Turonenſi anno 1239. damnati ſunt Parochi, qui quidvis exigerent ante adminiſtrata Sacramenta, *In quinque ſolidis convertendis in fabrica Eccleſiæ puniatur.* Conſtitutionibus Cardinalis Ottoboni in Anglia anno 1248. prohibiti ſunt Archidiaconi, ne publicos peccatores ſinerent pœnitentiam publicam pecunia redimere. *Archidiaconi pro nullo mortali & notorio crimine, de quo ſcandalum generatur, pecuniam à delinquente pro ipſo recipiunt, ſed commiſſum crimen puniant animadverſione condigna.*

Conc. Angl. To. 2. pag. 276. Can. 4.

Synodus Exceſtrenſis anno 1287. indignata licentia criminum augeſcente, ſpe eorum non publicis pœnitentiis, ſed pecuniis expiandorum: vetuit ne poſthac pecuniis redimerentur canonicæ pœnitentiæ, niſi ſi quando id fieri poſſet citra plebis offenſionem. *Et quia juxta B. Iſidorum nullus reus pertimeſcit culpam, quam redimere nummis exiſtimat, præcipimus quod ſi laïcus convictus fuerit ſuper crimine, propter quod publica ſit ei pœnitentia injungenda, illam non in pecuniariam commutet, niſi ſcandalum, vel alia honeſta cauſa exegerit aliter ordinare.* Erant ergo quandoque cauſæ juſtæ & neceſſariæ pœnitentias publicas eleemoſynis commutandi, quanquam ea nonnunquam libertate Pœnitentes abuterentur. Ideo & permagni intererat, ne arbitrio Pœnitentis, ſed Confeſſarii judicio fierent eæ commutationes lubricæ & verſatiles, nunc perneceſſariæ, aliàs exitiales.

Cap. 31.

Quin & Paſtorum ac Prælatorum officii erat vigilare & imminere Confeſſariis atque Archidiaconis, ne pœnæ iſtæ pecuniariæ, ſive in foro interno, ſive in externo, emolumento eorum cederent, qui eas decreviſſent; ne ſæpiùs cupiditas, quàm charitas neceſſarias judicaret; & tum exitio eſſent Confeſſariis, cùm vel maximè Pœnitentibus erant neceſſariæ. Ideo & in hac Synodo Exceſtrenſi vetitum eſt, pœnis pecuniariis ea emendari crimina, quæ publicis pœnitentiis eſſent expianda. *Statuimus ut non per pœnas pecuniarias, ſicut hactenus fieri conſuevit, ſed per coërcitiones canonicas amodo procedatur.* Si qua verò mulcta indicatur, ea neceſſariis Eccleſiæ impenſis adjudicabitur, nec ex ea quidquam Archidiaconi delibabunt. *Et ſi fortè contra præſentis ſtatuti decretum fuerit præſumptum, pœna ipſa non ipſis Viſitatoribus, ſed potius Eccleſiæ viſitatæ uſibus applicetur.* Cap. 40.

Nec eo vitio minùs laborabat Galliæ, quàm Angliæ diſciplina. Ideo nec minùs validæ objectæ ſunt moles, ne latiùs malum ſerperet. Concilium Provinciæ Turonenſis anno 1294. prohibuit ne tam periculoſas pœnitentiarum redemptiones adgrederentur Archidiaconi, Archipreſbyteri, & Decani Rurales, qui juriſdictionem contentioſam plerumque adminiſtrabant: & qui has criminum redemptrices pecunias privatos in uſus ſuos cùm detorquerent, populorum ſibi ſubjectorum criminibus quodammodo ſaginabantur. Eam ergo docet jubetque Concilium poteſtatem, tam periculoſæ plenam aleæ, non penes alios eſſe, quàm ſummos Paſtores, Epiſcopos. *Ex cupiditate, quæ omnium malorum radix eſt, procedit, quod plerique Archidiaconi, Decani & Archipreſbyteri Provinciæ Turonenſis, Eccleſiaſtica juriſdictione utentes, & quod eſt verius, abutentes, pro corrigendis exceſſibus & criminibus puniendis, videlicet adulterio, fornicatione, inceſtu, & aliis exceſſibus in quibus maximè iidem Archidiaconi & alii inferiores diſpenſare non poſſunt, à Clericis & Laïcis pœnam pecuniariam contra Canonum prohibitionem exigunt & extorquent. Quæ de cætero fieri prohibemus.* Hinc facilè olfacimus eam ſibi ipſis privatim pecuniam hos vindicaſſe miniſtros, qui bifariam utique, graviterque peccabant: cùm præter Canones & exigerent pecuniam, & eam in marſupium ſuum derivarent. Adde quod & involare videbantur in jura Epiſcoporum, quibus Innocentius III. eam poteſtatem adjudicarat. Ita enim ille in litteris anno 1200. ad Archiepiſcopos & Epiſcopos ſcriptis pro bello ſacro; *Concedimus vobis, fratres Archiepiſcopi & Epiſcopi, ut circa eos qui de bonis ſuis Terræ ſanctæ voluerint ſubvenire, de diſcretorum virorum conſilio, qualitate perſonarum & rerum facultate penſatis, & conſiderato nihilominus devotionis affectu, opus injunctæ pœnitentiæ commutare poſſitis in opus faciendæ eleemoſynæ.* Vide, ſi vacat, litteras plenas apud Rogerium, ad eundem annum.

Con. 3.

VIII. Decretalium Gregorianarum Codex ſæculo decimo tertio promulgatus eſt. In his refertur Canon Concilii Triburienſis, quo jubetur Preſbyteri interemptor componere cum Epiſcopo, parte media pecuniæ Eccleſiæ addicenda, altera diſpenſanda

ſanda in pauperes, & ad pia opera, quibus levetur anima Presbyteri interfecti. *Presbyteri interfecti compoſitio Epiſcopo ad cujus Parœciam pertinet, ſolvatur, ita ut medietatem utilitatibus Eccleſiæ cui præfuit, tribuat; alteram in ejus eleemoſynam juſtè diſpertiat.* Ubi Epiſcopus indulgentias, & pœnitentiarum canonicarum ex parte remiſſiones promulgat, ad reſtaurationem Eccleſiæ, quæ dedicatur, aut ad pontium ſtructuram ex pecuniis tunc erogandis. Declarat Alexander III. ad ſolius Epiſcopi illius ſubditos eas indulgentias effundi poſſe. *Quod conſuluiſti, utrum remiſſiones quæ fiunt in dedicationibus Eccleſiarum, aut conferentibus ad ædificationem pontium, aliis proſint, quam his qui remittentibus ſubſunt; hoc volumus tuam fraternitatem tenere, quod cum à non ſuo Judice ligari nullus valeat, vel abſolvi, remiſſiones prædictas prodeſſe illis tantummodo arbitramur, quibus ut proſint, proprii Judices ſpecialiter indulſerunt.* Eò ſpectabat, ut ſuſpicor, quod ſupra Cæſaraugustanus Epiſcopus voluit indulgentias à ſe ad reſtaurationem Eccleſiæ ſuæ publicandas, à Papa confirmari, ab Archiepiſcopo Toletano, & à cæteris Epiſcopis, ut eorum Diœceſani & ad erogationem piam, & ad indulgentiam illicerentur.

Extra. De Pœnit. c. 2.

De Pœnit. & remiſſ. c. 4.

Ne verò Epiſcopi ardore ſuccenſi inſtaurandi Eccleſias, Xenodochia, Pontes, ultra æqui modum veherentur, in remittendis canonicis Pœnitentiis, vel in Indulgentiis effundendis, ab Innocentio III. Pontifice & à Concilio Lateranenſi IV. promulgatum eſt Decretum, quo prohibentur Epiſcopi in Dedicationibus Eccleſiarum, ultra annum Indulgentias ſuas proferre, hoc eſt, anno plus uno canonicas decurtare pœnitentias, quanquam plures coaluiſſent Epiſcopi: & ne anniverſario dedicationis die ultra quadraginta dies de injunctis pœnitentiis relaxarent. Huic Decreto illud præponitur aliud, quo Collectæ generales temperantur: & hinc probabili aſſequimur conjectura, hanc in Concilio generali coarctationem Epiſcopalis ad annuendas indulgentias poteſtatis, non aliò ſpectaſſe ferè, quàm ut frænaretur cupiditas accumulandæ pecuniæ, quamvis aliàs piiſſimè expendendæ, & ne hinc pœnitentiæ canonicæ legibus grave vulnus infligeretur. *Quia per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati facere non verentur, & claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur, &c.* Capite proximo declarat Honorius III. in poteſtate eſſe Archiepiſcopi, ut ejuſmodi *litteras remiſſionis generales*, per omnem Provinciam ſuam diſpenſet, dum ne præfixum tranſiliat dierum indulgentiæ numerum. In iis Decretalibus prohibet Alexander III. nequid Parochi pecuniæ accipiant à Peccatoribus publicis, ut nimirum eorum ſcelera ne Epiſcopo renuncient, vel ſocordiam in perfungendis pœnitentiæ laboribus. *Nemo Presbyterorum xenium vel emolumentum quodlibet temporale, immo ſpiritale detrimentum à quocumque publicè peccante accipiat, ut Epiſcopo vel Miniſtris ejus peccatum illius celet, &c. Nec quemquam pœnitentem, vel minus dignè pœnitentem gratia & favore ad reconciliationem adducat, & teſtimonium reconciliationis ferat eidem, quia utrumque ſimoniacum eſt.* Damnantur à Lucio III. qui niſi repræſentata ſibi pecunia excommunicatos ſolvere abnuebant.

Ibid. c. 54.

Ibid. c. 15.

De Simon. c. 14. 14.

IX. Venio ad ſæculum XIV. quo Eduardus II. Angliæ Rex in Parlamento Lincolnienſi anno 1316. ſatisfaciens poſtulatis & querelis Cleri, de infracta & debilitata Eccleſiæ libertate, declaravit. Si Epiſcopus pœna pecuniaria crimino ſo cuipiam impoſita, eam ipſemet vellet exigere, poſſe Magiſtratum Civilem intercedere; at ſi pœnas indicat corporeas, & eas malit pœnitens pecunia exolvere, vetare non poſſe Magiſtratum, quin Epiſcopus eam exigat. *Si Prælatus imponat pœnam pecuniariam alicui pro peccato, & repetat illam, Regia prohibitio habet locum. Verumtamen ſi Prælati imponant pœnitentias corporales, & illi ſic puniti velint hujuſmodi pœnitentias per pecuniam ſponte redimere, non habet locum Regia prohibitio, ſi coram Prælatis pecunia ab eis exigatur.* Nihil prætereà expetebant, ut reor, Epiſcopi; cùm tot hactenus Canones vetuerint quidquam exigi pro expiatione criminum, nec eas ſive eleemoſynas, ſive oblationes, niſi ſpontaneas probaverint. Id verò rurſus confirmabit Concilium Londinenſe anni 1342. quo vetiti ſunt Archidiaconi non ſolùm exigere, ſed etiam accipere pecuniarias culparum redemptiones, quando ſæpius eodem ſe crimine quis inquinaverat, quaſi empta peccandi licentia. *Statuimus quod pro delicto notorio in recidivo continuato diutius, ſecunda vice non recipiatur pecunia quovis modo, ſub pœna reſtitutionis dupli.* In eodem Concilio illis quoque obviam itum eſt, qui ſtatutum Eduardi II. ſupra allatum eludere moliebantur. Corporales infligebantur pœnitentibus pœnitentiæ, ſed tam graves, ut eas pecunia redimere cogerentur. Id Concilium damnavit; ut & tertiam hanc corruptelam, quòd mulctæ iſtæ pecuniariæ non in eleemoſynas & pia quævis alia opera expenderentur. *Pecuniam recipientes, eam in uſus pauperum, vel pias cauſas alias non convertunt.* Denique vetat hoc Concilium labores & macerationes corporis pœnis pecuniariis redimi, niſi gravis urgeat neceſſitas. *Abſque magna & urgente neceſſitate fieri prohibemus.*

Conc. Angl. To. 2 pag. 484.

Can. 10.

Nec ab his diſſidebat Eccleſiæ Gallicanæ diſciplina. In famoſa illa Diſceptatione ſub Philippo Valeſio Rege conteſtatus eſt Epiſcopus Auguſtodunenſis, Poſſe ab Officialibus pœnas decerni pecuniarias, *Tam de Jure, quam de Conſuetudine.* Confeſſus eſt autem, ſi quorum ea eſſent flagitia, notoria & enormia, quibus pœnitentia in omnem vitam meritò protrahenda eſſet, quantumvis ii Clerici eſſent, permitti eos non debere, pecuniis pœnitentias redimere: quanquam aliàs eſſent cauſæ juſtiſſimæ, ubi Canonicæ Civileſque leges his redemptionibus locum darent. *Hoc eſſet irrationale, ubi maleficium eſſet notorium & manifeſtum: & tale vel tantum propter quod perpetua pœna ei deberet imponi, ſi pro pœna pecuniaria tale crimen tranſiret. Sed nullum eſt inconveniens, ſi pro cauſa juſta dicti Officiales pœnam temporalem in pecuniariam convertant, quia hoc etiam volunt jura, tam canonica, quam civilia.*

In reſp. ad argum. 27. 31.

X. Sæculo XV. Concilium Salisburgenſe priſcam innovavit hanc ad Parochos legem, ne concubinarios tolerarent, ne adulteros, ne peccatores publicos, vel gratia, vel acceptis munuſculis. *Ne publicè delinquentes gratia, favore, aut pro aliquo temporali emittat.* Et ſi poteſtate donati ſunt abſolvendi à criminibus reſervatis, ſed ad paucos arctata, ne ea uti differant, dum aliquid accipiant muneris. *Nec obtentam à Superiori in caſibus reſervatis ad certum perſonarum numerum licentiam, eam venalem exponant, non niſi ad ſolventes aliquid ex pacto eadem licentia utendo: ſed gratis & liberè, prout expediens fuerit, ad omnes ſine perſonarum acceptione hujuſmodi ſibi conceſſa utantur poteſtate.*

Can. 8.

At Concilium Baſileenſe anno 1436. promulgavit indulgentiam pleniſſimam, ſemel dum vita vigeret, & rurſus alteram appetente morte conſe-

Seſſ. 24.

quendam, fidelibus omnibus conceſſam, qui certam pecuniam ibi præfixam conferrent, valde utique mediocrem, ad expenſas neceſſarias pro Eccleſia Græca Romanæ recolligenda, quod & in Concilio Florentino perfectum eſt. Inter Epiſtolas Synodales hujus Concilii, illa eminet, qua huic decreto ſuo authoritatem conciliat, exemplo maximè duorum perſimilium Decretorum, ad extirpandos Viclefiſtas, aliarumque à ſummis Pontificibus conceſſarum indulgentiarum, ad pontium reparationes, & id genus alias neceſſitates publicas.
Rainald. n. 71. Anno 1457. Calliſtus III. Papa belli ſacri expeditionem in Regni Granatenſis Mauros publicari, claſſicumque cani juſſit, publicatis pariter & indulgentiis, ex quibus Mariana ait collecta fuiſſe trecenta millia ducatorum, quanquam non in id bellum tota exhauſta fuerit ea pecunia.
Con. 20. Anno 1440. in Synodo Friſingenſi prohibiti ſunt Preſbyteri, pœnitentiis canonicis eximere peccatores, quantamlibet ſibi pecuniam numeraſſent.

XI. Ineunte ſæculo XVI. adgreſſus Leo X. inſtare exædificationi auguſtiſſimi beati Petri Templi in urbe Roma, quod præceſſor ejus Julius II. inchoaverat, Indulgentias promulgavit omnibus qui in id æris aliquid obtuliſſent, profuturas. Bullas eas in Hiſpaniis promulgari curavere Ferdinandus Rex & Ximenius Cardinalis. At Ximenius tametſi laudibus ornaret eos, qui in opus tam pium erogarent quidvis, minus tamen probabat Indulgentias eo adhiberi: cúmque non is eſſet, qui facilè premeret, quæ volvebat animo, nec Ferdinando Regi, nec Pontifici ipſi ſiluit, quæ ſua eſſet de eo quidem quæſtu ſententia. Audi Gomecium in ejus vita.
L. 5. *Ximenius ut erat priſcæ Religionis tenaciſſimus, laudabat quidem eos, qui in templi Apoſtolici constructionem ſuas pecunias largiebantur, ſed privilegia ob id dari contra vetuſtos Eccleſiæ ritus nunquam probare voluit, & quid de hac re ſentiret, ad Pontificem maximum prudentiſſimè ſcripſit, & Regi Ferdinando in privatis colloquiis ſine ullo fuco declaravit.* Si superiora Ximenius animo revolvebat ſæcula naſcentis & juveneſcentis Eccleſiæ, jure ille meritóque negabat ulla eminere uſquam veſtigia indulgentiarum extruendis templis ſervientium. Sed ne ipſe quidem oblitteratos voluiſſet uſus omnes, qui mediis & poſterioribus ſæculis emerſere. Cùm vel maximè eam ſtruendorum templorum, aut reſtaurandorum rationem ab annis admodum quingentis tot Concilia, tot Pontifices, tot Antiſtites ſanctiſſimi, tot Theologi commendaſſent; nec Hiſpanienſis ipſa Eccleſia potuiſſet templa ſua à Mauris dudum diruta & complanata in integrum reſtituere, niſi ejuſmodi pecuniis, Bullis, Indulgentiis, quibus & Romani Pontifices, & Epiſcopi Hiſpaniarum omnes aſſenſum & authoritatem ſuam accommodaſſent. Si quis hæc Ximenio repoſuiſſet tum, non jam illi novum & inſolens viſum eſſet, quod ſibi vetus, quod pridem ſolenne erat. Verùm ſi eidem præſtantiſſimo viro in mentem veniebat, verecundiùs hæc olim & moderatiùs uſurpata fuiſſe, cùm pœnitentiæ pars tantùm aliqua remittebatur, & auſterioris pœnitentiæ legibus nonnihil adhuc loci reſiduum erat: cùm ævo Leonis X. hæ leges pœnitentiarum & oblivione & deſuetudine jam obrutæ jacerent: minus erit forſan quod de Ximenii querelis conqueramur ipſi. Multò minus autem erit, ſi nobis ipſis in mentem veniat, minimam, ut ferunt, ejus pecuniæ partem in templi expenſas conſumptam fuiſſe: & aliunde abundaſſe opes reditusque Apoſtolicæ Cameræ, ut facilè abſtineri poſſet hoc extremo extremæ neceſſitatis adminiculo.

XII. Cùm Legatione Germanica fungeretur Cardinalis Campegius, & ſtatuta conderet repurgando Clero, uſum tum frequentem exploſit pœnitentes reſervatorum criminum reos ex aliis ad alia tribunalia rejiciendi, quòd id quidem tum ad emungendam pecuniam pertineret. *Ne & ipſi vi-* Can. 9. *deantur pecuniæ aucupium magis quam ſalutis animarum ſtudium amplecti, dum laicos graviora crimina confeſſos, hinc inde remittant, &c.* Voluit autem ille ut Confeſſariis omnibus copia fieret abſolvendi ab occultis omnibus criminibus, exceptis homicidis, hæreticis, & excommunicatis, qui ad Epiſcopum remittendi eſſent. *Ordinavimus, ut deinceps quilibet Confeſſor poſſit abſolvere laïcos contritos & confeſſos à quibuſcumque peccatis occultis, quantumcumque gravibus & enormibus, quæ Ordinarii ſuæ authoritati reſervaverant, exceptis dumtaxat homicidis, hæreticis & excommunicatis, ad Epiſcopum vel ejus Vicarium remittendis.* Non ſpectat hoc Decretum niſi ad Laïcos. Denique vetitum eſt à Campegio nequid unquam pecuniæ extunderetur ad cujuſcumque criminis abſolutionem. *Quoad Clericos autem nihil intelligatur innovatum. Pro condonatione autem & remiſſione peccatorum, quam abſolutionem vocant, nihil omnino ab invito exigant.*

In Concilio Colonienſi anno 1536. prohibitum eſt, ne carnis & lucri affectu tolerarentur peccatores publici, ne pecuniariis pœnis luerentur crimina; & ſi qua cogeret neceſſitas pecunias à pœnitentibus exculpi, pios in uſus eas expendi. *Nolu-* Part. 13. c. 8. *mus, ut concubinarii, aut alii manifeſtè crimioſi ullo modo pro quæſtu, aut pecuniæ emungendæ cauſa tolerentur. Aut ut pœna pecuniaria pro criminibus paſſim imponantur: quod res mali exempli ſit, crimen pecunia redimere. Quod ſi interdum vel perſona delinquentis, vel delicti qualitas pœnam pecuniariam imponi poſtulaverit, hæc in pios tantum uſus convertatur, ne magis avaritiæ, quàm correctionis cauſa exacta videatur.* In Concilio Colonienſi II. anno 1549. innovatum eſt hoc Decretum, hac etiam clauſula adjecta, ut ne pecuniariæ pœnæ infligerentur, niſi ubi leges, Canoneſque concedunt: atque vel tum ex pecuniæ piis operibus adderentur. *Nec pœnitentiæ loco pecuniam* Tit. De Officiorum perfunct. c. 4. *emungant, niſi ubi jura permittunt, aut Canones. Verùm mulcta ex permiſſione jurium aut Canonum proveniens, ſecundum illorum præſcriptum convertatur.* Jure autem fas eſt pecuniariam indicere pœnam, cùm lex flagitio cuipiam mulctam infligit, & tamen non neſcii hujus pœnæ legem contemnunt. *Seu ubi pro tranſgreſſione mandati vel inhibitionis certa mulcta, cujus habuerit tranſgreſſor cognitionem, & tamen contempſerit, decreta ſit.*

XIII. In Concilio Mediolanenſi I. anno 1565. præceptum eſt, ut ſi qua pecunia à Clerico criminoſo eliceretur, ea ne Epiſcopo cederet. *Nullo modo ad Epiſcopum perveniat, in ejuſve commoda alia ratione convertatur.* Sed ut tertiam ejus partem Epiſcopus delatori largiretur, reliquam in pia quævis opera converteret. *Sed idem Epiſcopus parte pecuniæ* Cap. 15. *quæ tertiam non ſuperet, aſſignata delatori, reliquam piis operibus aut locis omnino attribuat.* Emendæ verò illæ, quas è laïcis ob Eccleſiaſtica, vel mixta crimina exprimit Epiſcopus, dividendæ erunt inter ſæculares Principes, delatores, & Xenodochia. *Mulctas verò quæ ob delicta Eccleſiaſtica, vel mixti fori, laicis à Judicibus Eccleſiaſticis irrogantur, ad hunc modum dividi volumus: ut tertia parte piis locis*

aut operibus addicta, tertia ad fiſcum Principum ſæcularium pertineat, reliquum accenſa ori detur. Si verò Clerici, vel Laici ſolvendo non ſint, tum alias Epiſcopus temperabit illas pœnas: ejuſmodi nimirum, quibus conſcientiæ vulnera curentur. *Pecuniam alia ſalutari pœna commutet, qua ejus generis ſit, ut peccatorum vulnera contrariis remediis curentur.* Anno 1565. Concilium Toletanum conſtituit, ut mulctæ omnes pecuniariæ piè expenderentur, cúmque concrederentur viro probo & fido, qui earum rationem
Can. 14. redderet. *Pœna pecuniaria in pios tantùm uſus, & pro executione juſtitia, non pro privata utilitate Epiſcoporum expendantur. Deputetur ab Epiſcopo, qui eaſdem pœnas recipere debeat, earumque rationem reddere teneatur.*

Concilii Tridentini Patres cæteris morbis medicinam fecerant, extinctis Quæſtoribus, quæſtûs quàm pietatis ſtudioſioribus, quorum in publicandis indulgentiis ſordidiſſimæ cupiditates execrationi fuerant fidelibus univerſis; juſſiſque Epiſcopis ipſis Indulgentias promulgare, & eleemoſynas colligere, adjunctis ſibi Canonicis duobus, quorum una & ſumma eſſet piæ ſollicitudinis merces, quæ nobis omnibus cœlitus deſponſa eſt. *Nulla prorſus*
Seſſ. 21. c. 9. *mercede accepta, ut tandem cœleſtes hos Eccleſia theſauros non ad quæſtum, ſed ad pietatem exerceri omnes*
Seſſ. 25. ad calcem. *verè intelligant.* Denique in eodem alibi Concilio ſancitum eſt, ut ſumma diligentia evellerentur corruptelæ omnes, quæ in Indulgentiarum publicationem illapſæ eſſent.

XIV. Hæc fuit pœnitentiarum canonicarum pecuniariis pœnis commutandarum ratio, hæc ſeries, & compendiaria hiſtoria, hæc ſtatuta varia, ut pius ejus rei uſus retineretur, nefarius exploderetur. Nec ſtupeas ſi qua hîc ſibi pugnare quandoque videantur, damnantibus his quæ alii probari, ſaltem tolerari poſſe contendant. In temporum, locorum, hominum varietatem tota illa conferri poteſt diſcrepantia & pugna. Eodem tempore, eademque regione Epiſcopi ſanctiſſimi uſum eundem hi laudarunt, illi vituperarunt. Quæ tolerabilia ſunt, ejuſmodi ſunt, ut merito ſuo his probentur, illis improbentur. Prohibiti omnino ſunt Archidiaconi, cæterique juriſdictionis Eccleſiaſticæ adminiſtri à B. Hugone Epiſcopo Lincolnienſi, pœnas indicere pecuniarias, propterea quod muneribus Judices occæcantur, & ab orbita deflectuntur juſtitiæ. *Ar-*
Surius die 17. Novem. c. 16. *chidiaconos ſuos cæteroſque Prælatos ſeverè compeſcuit, ne à delinquentibus mulctam exercerent pecuniariam, quòd munera excæcent oculos ſapientum, & judicia pervertant juſtorum.* Cúmque Hugoni objectaretur nullas magis pœnas exhorreſcere ſolitos reos, quàm pecuniarias, ſcitiſſimè reponebat ille, non aliunde id proficiſci, quàm ex Clericorum ſupinitate in exigendis pœnis aliis, diligentia in pecuniis extorquendis. *Veſtra hoc potius negligentia adſcribendum eſt, qui remiſſiores eſtis in caſtigandis vitiis, & ſeveriores in extorquendis pecuniis.* Cùm urgerent denique illum martyrii laurea inſignitum Thomam Archiepiſcopum pœnas iſtiuſmodi quandoque præſcripſiſſe pecuniarias, reſpondebat Hugo, aliis eum effloruiſſe virtutibus, quibus martyrio ſe aptaſſet. *Credite mihi, non idcirco ſanctus fuit; alia eum virtutum merita ſanctum exhibuerunt, alio meruit nomine martyrii palmam.* Juris canonici rectum terebat iter Thomas Cantuarienſis. Hugo Lincolnienſis viam ſectabatur tutiorem & perfectiorem; utrique gratiæ, utrique laudes referendæ ſunt, nihil alterius gloriæ alterius ſplendore decerpitur.

Vuillelmi ſanctiſſimi Bituricenſis Archiepiſcopi vitæ Scriptor, illum narrat animi ancipitem aliquandiu hæſiſſe, quæ ſibi via & ratio tenenda eſſet in excommunicatus; quòd ille apud Epiſcopos Gallicanos mos inoleviſſet, ut præter canonicas pœnas alias, mulctæ etiam indicerentur pecuniariæ: *Ex more totius Eccleſia Gallicana mulctam pecu-* Surius die 10. Ianuar.
niariam irrogare, præter ſatisfactionem, quam pro qualitate criminum impoſuerat. Fluctuabatur animo Præ- Bolland Ianuar To. 1. pag 631.
ſul ſanctiſſimus, nec ſectari, nec aſpernari ſe poſſe perſuaſus, quod cæteris Galliarum Epiſcopis uſitatiſſimum erat. Mediam denique hanc ſemitam ſibi ineundam duxit, ut mulctam indiceret, non exigeret, quamvis comminationibus non abſtineret. *Pecuniam poſtea nullam ab eis accepit, licèt ad incutiendum ſalubrem timorem ſæpiùs ſe accepturum minaretur.* Ita ille rem ſapientia & charitate præluccente & moderante temperavit. *Morem patriæ nec damnare palam voluit, nec approbare.*

Beato Hugoni Gratianopolitano familiare erat Pœnitentibus eleemoſynas præſcribere, uti & jejunia, & preces frequentiores. Ita ille Evangelicæ legi morem gerebat: *Eleemoſynam libenter faciebat,* Surius die 1. April. c. 17.
ſedulè ſuadebat, pro ſatisfactione etiam pœnitentibus injungebat. Hæc namque tria præcipuè culpas ſuas emendare cupientibus, ſectanda præcipiebat, orationem, jejunium, & eleemoſynam; non humanam in hoc temeritatem, ſed Evangelicam ſequens veritatem. Date, inquit, eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis. Sed idem ipſe vitæ ejus Scriptor fidem facit, in cauſis dirimendis impervium illum prorſus & inacceſſum fuiſſe muneribus. De eo diſſeremus proximo mox capite.

Hîc verò illud addam ex Actis B. Joannis Epiſcopi Teroanenſis à coævo Scriptore exaratis, uſque adeo alienum eum fuiſſe à ſpecie quantulacumque avaritiæ, ut nunquam adduci potuerit ad eas mulctas recipiendas, quæ à criminoſis tum Epiſcopo perſolvendæ ſæpiſſimè erant. Eccleſiæ ſuæ jura ab eo vilipendi querebantur non pauci: at cæteri Clerici in ejus exempla ingredientes, maledicentiæ Laïcorum in Clericos plerumque bacchanti os obturarunt, ut jam & Epiſcopus & Clerus omnibus admirationi eſſet. *Bannos quibus pro tranſgreſſionibus ſuis & prævaricationibus homines ſecundùm leges mulctari ab Epiſcopis debent, etſi ob hoc ipſum à nonnullis reprehenderetur, omnino accipere noluit. Unde factum eſt, ut in Eccleſia Dei honeſtior & utilior Clericorum exiſteret congregatio, & Sacerdoti Domini detrahendi nulla malevolis præſtaretur occaſio.* Hujus contextûs prima vox Germanica eſt, eaque ſignificantur emendæ pecuniariæ. In Alemannicis & Septentrionalium Nationum legibus frequentiſſima illa eſt, earum quæ medio ævo ſe in Europam infuderunt. Illis legibus pene omnibus certæ definiuntur pecuniæ, quibus pleraque levantur crimina. Nec ſecus eſt in criminibus Eccleſiaſticis, quorum mulctæ ad Epiſcopum devolvuntur, qui tum erat cuſtos & adminiſtrator totius ærarii Eccleſiaſtici, ſeu patrimonii Chriſti, Eccleſiæ, Cleri, pauperum & miſerabilium omnium. De his legibus agit is Scriptor, cum dicit *ſecundùm leges.* Ex harum legum & Canonum, mulctarum & pœnitentiarum publicarum congerie emerſit illa diſciplina mediæ ætatis, cujus hic effigiem exhibuimus. Illud poſtremò hic obſerva, non Canones, non Synodos præiſſe ad has pecuniarias pœnas indicendas, ſed leges, earumque authores, ſive populos, ſive Principes.

XI. Aptiſſimè concludet hoc Caput Palavicinus

L. 23. c. 8, n. 21. Cardinalis in Hiſtoria Concilii Tridentini, ubi ab eo commemoratur, quod ipſius ab ore acceperat Alexandri VII. Papæ. Nempe percunctatum hunc Pontificem, quos in uſus effunderetur pecunia, quæ ex diſpenſationibus conjugiorum affluebat; à miniſtris ejus rei didiciſſe, in eo diligentiſſimè ſervari, quæ ab Innocentio X. mandata fuiſſent, ne ea pecunia cæteris proventibus permiſceretur, ſed ſeponeretur in Monte pietatis, unde non extraheretur, niſi juſſu Pontificis, ad pia quædam opera. Si ubique mulctatum & diſpenſationum pecunia tam ſanctè expenderetur, nemo non congratularetur ſuccurri miſeris, pauperes ſublevari.

CAPUT LXXV. *P. 4. l. 3. c. 8.*

De exactionibus juſtis & injuſtis in juriſdictione exequenda, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Connexio ſuperiorum cum inferioribus.
II. Ne diſtrahantur, ne conducantur Officialitates.
III. Varii Canones, ut gratis lites dirimantur, utque ne vaneant, vel locentur Officia, ſeu Dignitates, quibus Eccleſiaſtica affixa eſt juriſdictio.
IV. Novi Conciliorum Canones ad eadem duo, ut juriſdictio gratis, ut judicandi officium ne vendatur, ne locetur.
V. Quibus Decretalibus indiſcriminatim damnentur, & Præſules, qui diſtrahunt, & Clerici qui emunt Officialitates.
VI. Conciliorum poſteriorum Decreta, continendis in officio Advocatis, Procuratoribus, Notariis, utque gratuitò jus dicatur.
VII. Mirum Petri Damiani exemplum.
VIII. Mira & alia exempla, à B. Bernardo memorata.
IX. Exempla alia, maximè Eugenii III.
X. Mira tabella Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani, jus dicentis.
XI. Statuta complura Concilii Tridentini, & Mediolanenſium Conciliorum, ne ulla Judicum Officia pecunia diſtrahantur, utque gratis officio fungantur Judices.
XII. In eandem rem aliorum decreta Conciliorum.
XIII. Decreta Concilii Gallicani ta Conventu Melodunenſi.
XIV. B. Caroli Mediolanenſis Archiepiſcopi exempla & ſtatuta.

I. NOn potuere ſuperioribus Capitibus expediri, quæ ad pœnitentiam, & pœnas, ſeu pœnitentias, mulctaſque pecuniarias pertinebant: quin multa aſpergerentur de juriſdictionis contentioſæ uſu, cujus tam mira & individua pene eſt ſocietas cum publicæ pœnitentiæ reliquiis. Et neceſſe tamen eſt hoc rurſum Capite, qua religione & vigilantia incubuerit Eccleſia, ut gratuita eſſent omnia contentioſæ juriſdictionis officia, pro virili parte noſtra explanare. Huic enim juriſdictioni Eccleſiaſticæ is ſemper propoſitus fuit ſcopus, is fructus ex ea expreſſus eſt, ut ſalubri pœnitentia expiarentur crimina, animarum vulnera perſanarentur. Et hoc ergo Caput ad illa trahi poterit, ubi de Pœnitentia ſermo erat.

II. Proſcripſit Alexander III. vitioſam illam conſuetudinem, quæ inoleverat jam in nonnullis Diœceſibus, quorum Epiſcopi conductitios habebant Officiales, vel ipſa Officialium munera pretio addicebant; denique à Decanis & Archipreſbyteris ruralibus, juri dicendo à ſe quoque præſtitutis, annuam eliciebant pecuniam, eoſque omnes peſtifero hoc ſuo imbuebant exemplo, ut & ipſi jus non tam dicerent, quàm venderent; & venderent pene neceſſariò, quod nefariè emiſſent. *Quoniam in quibuſdam partibus Decani quidam & Archipreſbyteri ad agendas vices Epiſcoporum ſeu Archiepiſcoporum, & terminandas cauſas Eccleſiaſticas, ſub annuo pretio ſtatuuntur, quod ad Sacerdotum gravamen & ad ſubverſionem judiciorum non eſt dubium redundare, id ulterius fieri prohibemus.* (*Append. Conc. Later. Par. 2. c. 1.*) Sive ad vitæ tempus vendantur Officialium dignitates, ſive ſub annuo cenſu locentur, peræquè venduntur, etſi alia, & alia ratione id fiat, pari ſemper nequitia; cùm potiſſimùm hinc conſtringantur fœdiſſimæ neceſſitatis vinculo Officiales, ut & ipſi promercalem habeant juſtitiam. Quin ut oneroſius eſt, ita & exitialius ea Officia ſemel perſoluto pretio vendi. Tantò enim arctior incumbet neceſſitas præfeſtinè exigendi, quò ea jactura pecuniæ ſarciatur.

III. Vetuit Concilium Eboracenſe anni 1194. ne quid Eccleſiaſtici Judices acciperent, ad jus dicendum, ad judicia ſive maturanda, ſive protrahenda. *Cùm Scriptura beatum eſſe eum teſtetur, qui manus ſuas excutit ab omni munere, diligenti ſtudio providendum eſt, ut gratis exhibeatur juſtitia; nec pro ea in cauſis Eccleſiaſticis facienda, vel adimenda, ſive acceleranda, vel differenda, quidquam pretii præſumat accipere, ut ei fructum juſtitiæ ſuæ tempore opportuno retribuat juſtus Judex.*

In Concilio Oxfordienſi anno 1222. prohibiti ſunt tum Archidiaconi, tum Decani Rurales, ne ſuas locarent functiones, cùm ſpirituales eæ ſint; quanquam locare poſſent agros ſuis his quandoque Dignitatibus adſcriptos. *Ut omnis cupiditas & avaritia cultus expellatur ab Eccleſia miniſtris, præſentia præteritis duximus annectenda; ſtatuentes ut Archidiaconatus, Decanatus, vel aliud officium, quæ in ſpiritualibus merè conſiſtunt, nulli dentur ad firmam. Si verò reditus huic officio ſit annexus, ille de Superioris licentia dari poterit ad firmam.* (*Cap. 7.*) Itaque hæc Officia, quibus innexæ erant vices juriſdictionis Epiſcopalis exercendæ, nec ab Epiſcopo vendi poterant, nec ab his quos ille inſtituiſſet, ſubdelegatis aliis locari poterant, quòd hoc vel tum quoque eſſet, jus vendere.

In Concilio Toloſano anno 1229. interdicuntur omnino Eccleſiaſtici Judices, quidquam exigere à Partibus, nec conſuetudinis, ac ne expenſarum quidem obtentu. *Nullus omnino Judex occaſione expenſarum, ſeu prætextu alicujus conſuetudinis, pro juſtitia exhibenda aliquid à litigantibus exigere, vel extorquere præſumat, ſed gratis omnibus juſtitia exhibeatur, poſtpoſita gratia, odio, vel timore.* (*Cap. 43. 44.*) Si qui re tam ſint tenues, ut Advocatum habere non poſſint, à Curia illum accipient. *Si autem aliqui pauperes ſint, aut pro paupertate Advocatum habere non poſſint, det ipſis Curia Advocatum, ſi cauſa indiguerit Advocato.*

IV. Leges hæ factæ in id unum omnes collimant, ut judicandi munus & gratis ab Epiſcopo delegetur, & gratis exerceatur à delegato. Apta hæc duo, & indivulsè quodammodo ſibi connexa ſunt, & iis continetur ſummatim, quidquid hic optari poteſt. Concilium ad Caſtrum Guntherii anno 1231. conſtituit, ut Archidiaconi, Archipreſbyteri, miniſtrique omnes alii Eccleſiaſticæ juriſdictionis, extra civitatem Epiſcopalem ipſimet jus dicerent, nec alios delegare poſſent Officiales. (*Can. 22.*) Perſpicuum eſt hac inutili Officialium & Miniſtrorum multitudine plebem gravari. *Ne Archidiaconi, Archipreſbyteri, & alii juriſdictionem Eccleſiaſticam habentes extra civitatem Officiales habeant; ſed extra civitatem in perſonis propriis officium ſuum fideliter expleant.* (*Can. 23.*) Canone proximo vetantur Judices Eccleſiaſtici, qui in viſitandis diſtrictûs ſui Parochiis jus dicebant, procurationes ſuas pecunia commutare. Scilicet eo colore ſimoniacæ non paucæ

præterxi potuiſſent exactiones. Præter alimenta ergo extundere nihil poterant. *Inhibemus etiam ne Prælati, & alii juriſdictionem habentes, in pecunia numerata procurationes accipiant, contra ſtatuta Concilii generalis.* *Can. 35.* Alio ejuſdem Concilii Canone edicitur, ut Eccleſiæ judices juramento ſe conſtringant, qualiacumque munera reſpuere, nec à linea æquitatis vel tantiſper unquam deviare. *In inſtitutione ſua jurent, quod turpia munera non recipiant, & quod cauſas bona fide audient & decident.* Quod ad Advocatos autem attinet, qui quod jus, & conſuetudo permittit, ſalaria ſua accipient, ante inſtitutionem & ipſi ſuam jurabunt, nullius ſe unquam minus æquæ cauſæ patrocinium ſuſcepturos, & alia id genus plura, quæ ipſius Canonis verba declarant: *Orat. 36.* *Item Advocati, qui de conſuetudine ſalarium receperint, niſi jurati de cætero nullatenus admittantur. Forma juramenti talis exiſtat, Quod non fovebunt injuſtas cauſas ſcienter, neque proponent dilatorias, neque inſtruent partem ſuam ad reſpondendum malitioſè, Partes quam citius poterunt, expedient bona fide, &c.*

Du Cheſne. Ta. 5. pag. 362. Anno 1255. in Concilio Bituricenſi recitata eſt Conſtitutio ſancti Ludovici Gallicarum Regis, quæ Magiſtratus tantùm, Judiceſque Civiles complectebatur, ſed quæ vel ab ipſis eadem exprimebat juramenta, vel eandem eis à cupiditatibus ſordidis alienationem præſcribebat, ad quam Eccleſiaſtici Judices Canonicis legibus conſtringuntur. Quò hæc ſpecialiter ſpectent, docebunt verba ipſa Conſtitutionis. *Can. 4.* *Jurabunt etiam donum ſeu munus quodlibet à quacumque perſona per ſe, vel per alium non recipere in pecunia, auro, vel argento, vel rebus aliis quibuſcumque mobilibus, vel immobilibus, vel ſe moventibus, ſeu beneficiis perſonalibus, ſive perpetuis, præter eſculenta, & poculenta, quorum valor in hebdomada una ſummam decem ſolidorum Pariſienſium non excedat.*

Concilium Londinenſe anni 1268. confirmatis ſtatutis Ottoboni Legati Cardinalis, aut vendi prohibuit, aut locari Officia omnia Juriſdictionis Eccleſiaſticæ. Ea porro ejus ſtatuti ratio promitur à Concilio, quæ jam ad nauſeam pene à nobis inculcata eſt, quòd judicandi functionem qui pretio paraverunt, pretio etiam venalem, & quocumque flexibilem habeant. *Can. 21.* *Indignum eſt in ſpiritualibus pecuniarum inire commercium, dicente Apoſtolo Petro ad Simonem, Non ſit tibi pars neque ſors in ſermone iſto. Avarè enim & facilè ſpiritualia vendis, qui eorum exercitium pecuniæ interventione conducis. Providè igitur Conſtitutionem Legati comperimus inhibentem, ne dignitates, vel officia, putà Decanatus, vel proventus ex Eccleſiaſtica vel ſpiritalis juriſdictionis exercitio, ſeu ex pœnitentia, vel altari, vel ſacramentis aliis quibuſlibet, venientes, nullo modo concedantur ad firmam.* Iterum, iterumque moneo, vendi Officialitates invidioſius etiam eſt, quam exigi ex earum functione annuum reditum. Perinde eſt enim acſi locaretur illa judicandi facultas, & in anteceſſum annui reditus exigerentur, cùm emptori conſtare non poſſit, an per vitæ diuturnitatem poſſit unquam eam pecuniæ ſummam recuperare.

V. Antequam venio ad Decreta Concilii Lugdunenſis II. obiter hic attingam libros Decretalium, ſicubi de propoſita nobis quæſtione aliquid perſtringant. In claſſem ſimoniacorum conjicit Innocentius III. & Beneficiis privat eos omnes, qui pretio diſtrahunt, emuntve Vicedominatus, & quaſcumque Dignitates alias Eccleſiaſticas. *Extra. De Simonia c. 38.* *Quicumque Vicedominatum, vel aliam Eccleſiaſticarum rerum adminiſtrationem per pecuniam obtinere voluerint, tam ementes, quam vendentes cum Simone percelluntur, & ab illa Eccleſia in cujus contumeliam dare pecuniam, & accipere voluerunt, juſte excluduntur.* Duo ſunt quæ in hoc Decretum obſervemus. Primum eſt, Penes Vicedominum non eſſe niſi temporalium Eccleſiæ rerum, vel Epiſcopatus adminiſtrationem. Si id ergo muneris emi ſimoniacum eſt, quid de Officialium poteſtate ſentiemus, quibus exercenda Juriſdictio Epiſcopalis committitur? Alterum ejuſdem ſimoniæ conſcios eſſe qui emunt, atque qui vendunt. Decretum Alexandri III. quod ſupra retulimus, in corpore Decretalium refertur tanquam ex Concilio Turonenſi, illo, opinor, quod ſub eodem Pontifice celebratum eſt. Unde & illi præit Canon Concilii III. Lateranenſis ſub eodem Pontifice, ubi prohibentur Epiſcopi vendere, locare, aut ad firmam dare pro certa pecunia Officium quodcumque Judicis Eccleſiaſtici. *Conc. Later. III. Can. 15. Extra. l. 5. Tit. 4. c. 1.* *Præterea quoniam quidam in quibuſdam partibus ſub pretio ſtatuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecunia quantitate Epiſcopalem juriſdictionem exercent: præſenti decreto ſtatuimus, ut qui de cætero hoc præſumpſerit, officio ſuo privetur, & Epiſcopus conferendi hoc officium poteſtatem amittat.* Hujus certè Rubrica Decreti ex æquo ſævit, tum in vendentes, tum in ementes, judicandi in Eccleſia poteſtatem: *Qui dat pecuniam, ut Epiſcopalem, vel ſpiritualem juriſdictionem exerceat, officio ſuo privatur, & ſic conferens illud, amplius conferre non poterit, & canonicè punietur.*

VI. Venio ad Concilium II. Lugdunenſe anno 1274. Hoc ibi juramento obligantur Advocati, ut *Can. 19.* *omni virtute ſua omnique ope, id quod verum & juſtum exiſtimaverint, ſuis clientulis inferre procurent.* Quo primùm puncto temporis intellexerint cauſam aliquam æquitati repugnare, ea ſe abſtenturos. *In quacumque parte judicii eis innotuerit, improbam fore cauſam, amplius non patrocinabuntur.* Eodem ſacramento adigentur & Procuratores, quod & annis ſingulis hi, illique innovabunt. Vetuit denique hoc Concilium, ne Cauſidicorum ſalaria ultra viginti libras Turonenſes, ne Procuratorum ultra duodecim augerentur; quod enim ulterius exolutum fuerit, id reſtituendum fore. Anno 1287. in *Cap. 34.* Synodo Exceſtrenſi confirmatum eſt hoc Decretum, firmata & illa ſacramenti præſtandi cautio, antiquis civilibus legibus conſentanea, & tandem à Gregorio X. Papa in uſum revocata.

In Concilio Vaurenſi anni 1368. ſtatutum eſt, ut *De Lavaur.* Archiepiſcopi, Epiſcopi, Officiales, Miniſtri denique omnes ſacræ Juriſdictionis, gratis jus dicerent, nihil acciperent, niſi ſi quid pro temporali dominio debeatur. *Can. 26.* *Statuimus, & ordinamus, atque præcipimus, quod quilibet noſtrûm Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, atque Officiales noſtri & Clerici quicumque ordinariam juriſdictionem habentes, gratis cauſas examinent, ſententias ſponte proferant, nullam inde pecuniam recipientes, ſalvo eo quod pro juſtitia ratione dominationis debetur. Notarius autem ſalarium pro labore percipiat temperatum.* Quod de Notariis hic dicitur, in minuſculos omnes id valet Miniſtros, ut ſalaria eorum non ſint niſi valde mediocria. Eſt tamen nonnihil ſcrupuli in hac clauſula, *Salvo eo, quod pro juſtitia ratione dominationis debetur.* Nec video tamen quid probabilius dici poſſit, quam quod uno verbo inſinuatum volui: nempe legibus ipſis indictas quandoque fuiſſe crimenoſis mulctas pecuniarias, quæ ex parte ſaltem Epiſcopo adjudicabantur illæ quidem, ſed & pars earum aliqua Dominis temporalibus cedebat.

VII. Antequam gradum profetam ad diſciplinam recentiorem in hac parte, lubet exemplum hic mirum proferre Petri Damiani. Quo ſolet ille ſtyli animique candore ingenuo, narrat ipſemet cùm Mediolani Legatum ageret Pontificium, oblatum ſibi fuiſſe ab Abbate vaſculum argenteum magni pretii. Exhorruiſſe ſe primum, & Abbatem rogaſſe, numquid rei ſibi, aut litis eſſet. Quod ſolenne nimirum eſſet Miniſtris Eccleſiæ Romanæ, iis ſaltem qui integritatis ſtudium præ ſe ferrent, nihil unquam ab iis accipere, quibus aliquid cauſæ eſſet in Curia; ſed eorum ſpontanea non abnuere dona, quibus nihil eſſet jurgii cum quoquam. *Mos quippe eſt apud nos, Miniſtros videlicet Apoſtolicæ ſedis, ab his quorum negotium pendet, nihil prorſus accipere; ab his autem qui omnino quieti ſunt, ſi dare voluerint, non abjicere. Et hæc regula non omnium noſtrûm, ſed illorum dumtaxat eſt, qui melinſculè ſe ab aviditate cuſtodiant.* Cùm reſpondiſſet Abbas, nihil ſibi eſſe litis, ſed hoc munuſculo percupere ſe ejus benevolentiam demereri; perſtitit Petrus in ſententia; tantò enim ſinceriorem fore amicitiam, quantò & gratuita foret. *Amicitiam noſtram non more ſæcularium mercede redimeret, ſed gratuitè poſſiderent.* Non diſſimulat Petrus poſt recuſatum ſemel iterumque munus, hæſiſſe tamen adhoc in penitiori mentis receſſu clandeſtinum votum, ut cogeretur illud accipere. *Si ille mihi ad ingerendum munus importunus exiſteret, ejus violentia mihi nullatenus diſpliceret. Volebam ſiquidem vim mihi fieri, & velut invitus ad vota compelli.* Damnavit ipſemet fraudem hanc furtivæ cupiditatis, iterumque reſpuit oblatum donum; at Abbati confeſſus eſt, ſe quidem nunquam aſſenſurum, ut eo donaretur vaſculo; ſed ſi eam vellet ſpontaneam oblationem conferre alteri ex duobus Cœnobiis à ſe extructis, eo ipſum rem gratam & Deo facturum, & Sanctis ejus. Inexorabili & ſui & aliorum cenſori Petro ſuboluit mox, qua ſeipſe fraude circumveniſſet, uno eodemque facto accipiens quod abnueret, abnuens quod reciperet. *Hoc argumento cupiditatis meæ turpitudinem palliavi, & tanquam non accipiens aſtutus accepi.* Reddidit ſe tandem ſibi, in altiores cordis ſui ſinus & fallentes latebras ſubiit, vidit cupiditatis fibras tenuiſſimas, altiſſimè infixas, nec fundiius unquam excidendas, quandiu mortalis hæc agitabitur vita, etiam à ſanctiſſimis viris. Denique fallax ille donum ad authorem remiſit, & compreſſis avaritiæ præſtigiis, compreſſit & animi ſui æſtuationes. Luculento hocce documento, ſuique experimento Miniſtros Juſtitiæ omnes vir ſummus admonet, inſtruitque ut in ſeipſos pervigili cura excubent, cùm illecebræ donorum tam formidoloſæ ſint viris etiam ſanctiſſimis. *Deinde auxiliante Deo contra ſordes munerum jam cautius vigilabo.*

Baronius Ann. 1059. n. 62.

VIII. Memoratu digniſſima ſunt, & quæ ad Eugenium III. Papam profert B. Bernardus in eandem rem exempla. Unum eorum eſt Goffridi Carnotenſis Epiſcopi ſanctiſſimi, qui Legatione Apoſtolica in Aquitania functus eſt ſuis expenſis, hoc eſt, ne legitimis quidem procurationibus acceptis. Quin & munera omnia conſtantiſſimè recuſavit. Cùm piſcem inſignem Sturgionem Presbyter quidam obtuliſſet, non recepit, niſi perſoluto ante pretio. Cùm Matrona nobilis mappam, & patinas binas, ternaſve obtuliſſet, pulcherrimas, ſed ligneas, admiratus eſt illas quidem, ſed penitus recuſavit. *Quando argenteas recepiſſet, qui ligneas recuſavit?* Alterum eſt exemplum Martini Presbyteri Cardinalis, Daniæ Legatione functi ſumma cum integritatis laude. Pauperior rediit, quam ierat; pene viaticum defuit quo rediret. Opportuniſſimè illum Epiſcopus Florentinus iter agentem equo donavit, ut Piſas ſe conferret, ubi tum Curia Romana, ubi Bernardus ipſe verſabatur. Poſtera die eodem ſe contulit Epiſcopus Florentinus, cœpitque patrocinia ſibi aucupari, ad litis dijudicationem. Haud mora Martinus equum ei remiſit: *Decepiſti me, inquit Martinus, neſciebam tibi imminere negotium. Tolle equum tuum, &c.* Bernardus horum teſtis oculatus, & admiratione correptus, his mox verbis Eugenium compellabat. *Quid dicis, mi Eugeni? Nonne alterius ſæculi res eſt, rediiſſe Legatum de terra auri ſine auro? tranſiiſſe per terram argenti, & argentum neſciſſe? Donum inſuper, quod poterat eſſe ſuſpectum illico rejeciſſe?* Aurei ſubjicit ſæculi fœlicitatem & innocentiam reviviſcere poſſe, ſi talibus Miniſtris uteretur Pontifex. *O ſi ſaltem daretur virorum copia, quid te fœlicius? quid illo jucundius ſæculo?* Idque in votis eſſe optimo cuique, ut qui columnæ ſunt Eccleſiæ, & cœleſtis Sponſæ cuſtodes, eam præſtent incorruptam & inconcuſſam fidem. *O ſi viderem in vita mea Eccleſiam Dei talibus innixam columnis! O ſi Domini mei Sponſam cernerem tantæ commiſſam fidei, tantæ creditam puritati!*

Baron. an. 1134. n. 1.

Bernard. De Conſid. L. 4.

Baron. an 1135. n. 1.

IX. Is erat certè Eugenius ipſe III. cui tales adhæreſcerent Miniſtri. Eodem enim ipſo teſte Bernardo, cùm Archiepiſcopi Moguntinus & Colonienſis Romam profecti eſſent, ut cauſæ cuidam ſuæ adeſſent, pluteſque deduxiſſent equos, auro argentoque onuſtos, cauſam Eugenius diremit, munera reſpuit; qui vicit, inempta victoria potitus eſt; qui cauſa cecidit, innocentia expertus eſt, non opulentia in judiciis certari debere. Novi res exempli fuit aurum Romam adferri, & Roma referri. Enimvero non ea fuit Romanorum abſtinentia pecuniæ, ſed intaminata, & invicta Papæ integritas, cui plauſit, cui congratulatus eſt orbis terrarum. *Argentum reputatum eſt fœnum. Sagmarii non levati ſarcinis, coaſti nihilominus repatriant, vel inviti. Nova res! Quando hactenus aurum Roma refudit? Et nunc Romanorum conſilio id uſurpatum non credimus.*

Baron. an. 1151. n. 2. 5.

His ex adverſo objicienda eſt fœdiſſima Jordanis Legati tabella, ab eodem alibi delineata Bernardo, qua certè conſtat, non omnes Eugenii Legatos ejus moribus imbutos fuiſſe. Fidenter Bernardus Pontifici renunciat, quæ tum frequentiſſæ erant toto orbe Romanæ Legationes, eas parum perſæpè utilitatis, offenſionis plurimum attuliſſe, impreſſis longè latéque, maximè autem in Hiſpania, ſordidiſſimæ avaritiæ veſtigiis. *Veſtri qui terram Auſtri tam ſæpè viſitant, quid boni adhuc egerint, necdum audivimus. Et forſitan audiſſemus, niſi præ auro Hiſpaniæ ſalus populi viluiſſet.* Hinc intelligas, & incorruptiſſimos eſſe potuiſſe Pontifices, & eorum Miniſtros aliquos ad omne ſcelus projectiſſimos.

Bernard. Epiſt. 315. 390.

Baron. an. 1152 n. 1.

Bernard. L. 3. De Conſiderat.

Non erant Joanni Saliſberienſi eadem conjunctionis & neceſſitudinis vincula cum Eugenio, quæ Bernardo, & ab eo tamen refertur Eugenii factum, quod æternæ hominum memoriæ meritò commendandum ſit. *Nullum omnino munus hominis litigantis recipiebat.* Hanc ille mordicus regulam retinebat. Auri marcam illi obtulit Prior quidam, cui lis erat. Abnuit Pontifex, & hominis impudentiam ſcitiſſimo hoc reſponſo retudit. *Nondum domum ingreſſus es, & jam vis corrumpere dominum.* Congreſſus eſt & aliquando Joannes Saliſberienſi, cum Adriano IV. eique ingenuè confeſſus eſt, eſſe Romæ Cardi-

Baron. an. 1153. n. 21.

Digitized by Google

nales invictiſſimæ integritatis, & quorum verè Romana, ſed Chriſtiana dici poſſet abſtinentia, rerum humanarum deſpicientia & animi magnitudo. *Unum*
Ibid. ann. 1136. n. 13. *audacter conſcientia teſte profiteor, quia nunquam honeſtiores Clericos vidi, quam in Eccleſia Romana, aut qui magis avaritiam deteſtemur. Plurium tanta modeſtia, tanta gravitas eſt, ut Fabricio non inveniantur inferiores, quem agnita ſalutis via modis omnibus antecedunt.* Sed hæc tam honorificè præfatus, mox tamen non celavit iniquiſſimo ſe ferre animo venalem Romæ juſtitiam. *Juſtitia regina virtutum eſt, & erubeſcit pretio permutari. Si gratioſa futura eſt, ſit gratuita. Nequaquam profiteatur ad pretium, qua corrumpi non poteſt. Integra eſt & ſemper incorrupta.*

Cardinalibus ipſis Romanis perſuaſiſſimum erat, nihil Deo gratius ſe, nihil jucundius facere poſſe: quàm ſi quævis in jure dicendo munera ablegarent, quando cùm multa alia ſibi religioſiſſimè obſervanda præſcripſerunt, tum illud in primis, ubi Hieroſolyma ab Infidelibus expugnata, propitiandam ſibi divinam iram conſtituerunt. Rem nar-
Baron. an. 1187. n. 19. rat Rogerius. *Firmiter etiam inter ſe promiſerunt, quod de cætero nulla munera accipient ab aliquo qui cauſam habeat in Curia; ſed ea tantum recipere poterunt, quæ fuerint pro eorum neceſſitate & ſuſtentatione donata, vel miſſa.*

X. Suppar B. Hugoni Gratianopolitano Epiſcopo Scriptor ejus vitæ, illum nobis exhibet munerum delinimentis invium ſepiumque in juſtitiæ diſpenſatione. In ejus foro nec obfuit cuiquam paupertas, nec divitiæ profuere. In innocentia etiam pauperibus invictiſſima fuere præſidia, divitum improbitas exploſa & obtrita ſemper fuit. *Cùm fre-*
Surius die 1. April. c. 18. *quentiſſimè ſuorum & alienorum cauſas mundanas & Eccleſiaſticas audiret, ventilaret, terminaret, cumque in ſubditis ſibi Clericis per tam prolixum vitæ ſpatium totius conſecrationes, degradationes, reconciliationes pro perſonarum & Eccleſiarum competentibus cauſis & neceſſitatibus celebraret, manus tamen ſuas ab omni excuſſit munere. Eo judice nulli unquam perſona dignitas, nulli pecunia profuit quantitas. Nullum paupertas, nullum quantacumque officiorum ſive natalium reum fecit extremitas. Non mitiorem amicus, non duriorem expertus eſt inimicus. Non deargentatam convictu vel pœnitentibus impoſuit prævitatiam: non lucroſam in Placitis defendit edidítve ſententiam. Quod beati viri eò præclarius illuſtrat meritum, quò rarius vel in præteritis, vel in præſentibus habet exemplum. Quanta nobis offertur materia in præſentium temporum fæces invehendi, in quibus cum dedecore atque everſione honeſtatis & æquitatis, pecunia templa penetrat, altaria maculat, ſacerdotia venumdat, innocentiam exterminat, omnia divina profanaque contaminat. Excæcant nunc munera oculos ſapientum, omnes diligunt munera.*

XI. Tempeſtivum jam erit ad Tridentinum accedere Concilium, & ad ea quæ illi quaſi ſuccinuere Provincialia Concilia. Juriſdictiones Eccleſiaſticas, adeoque & Officialitates vendi prohibuit Tri-
Seſſ. 25. c. 11. dentinum. *Non liceat juriſdictiones Eccleſiaſticas, ſeu facultates nominandi, aut deputandi Vicarios in ſpirituali locare.* In Concilio III. Mediolanenſi juſſi ſunt Epiſcopi diffiniri mercedem, qua contenti eſſe deberent miniſtri & officiales omnes: *Illis omnibus certam taxam præſcribat, quam pro ſui operis, vel officii, vel laboris mercede, proque cauſarum & judiciorum ratione exigi ab unoquoque liceat.* At ne Vicarii Generales & Officiales munera uſquam acciperent ulla
Acta Eccleſ. Med. p. 104. 589. à Partibus, ne eſculenta quidem. *Nullum neque munus, neque donum, neque cujuſvis generis xenia, ne eſculenta quidem poculentave Vicarii ab iis accipiant, qui coram iis cauſas vel habent, vel agunt.*

In Concilio V. Mediolanenſi confirmatum eſt hoc Decretum, additumque ne quid munuſculi Judices à Partibus acciperent, ac ne gratuita quidem dona, quovis prætextu. *In ordinariis cauſis nihil quid-* Cap. 11. *quam vel minimum, nec ſportularum quidem nomine, nec à ſponte etiam dantibus, aut ullo quovis modo à Judice illius fori accipi liceat.* Concilium IV. Mediolanenſe ad Notarios ipſos & Cancellarios ampliaverat prohibitionem illam cujuſvis muneris recipiendi, qua Concilium III. ejuſdem Civitatis ſolos complexum fuerat Vicarios Generales, & Officiales. Quin & hoc addiderat, ut mulctæ & pœnæ omnes pecuniariæ pia in opera vel loca impenderentur. *Pœna ac mulcta omnes ac ſingula, cujuſque generis ſint, ſive Clericorum, ſive aliorum quorumcumque, etiam quas ex ſuperiorum Conciliorum ſanctionibus irrogare contigerit, deinceps piorum locorum operumve uſui verè atque omnino attribuantur, nulla prorſus parte reſervata, aut alii uſui attributa.* Cancellarias Epiſcopales vendi prohibuerat Concilium I. Mediolanenſe. *Cancellarias verò deinceps vendi, loca-* Act. Eccl. *ri, vel earum nomine, vel occaſione, quovis prætextu* Mediol. *cujuſvis perſona quidquam ſolvi prohibemus.* Novo id p. 26. 285. quidem Decretum robore munitum eſt in Conci- 286. lio V. Mediolanenſi, vetitumque ne lucra Cancellariæ ad Epiſcopos, vel Vicarios generales, vel ad alios quoſcumque, quàm ad Cancellarios & inferiores miniſtros redirent; quos & ipſos compeſcere placuit, ne quid etiam gratuiti muneris à quoquam acciperent. Longa in eo quoque Concilio deſcribitur ſeries Litterarum, Actorum, Diſpenſationum, aliorumque inſtrumentorum, quæ gratis danda eſſent à Cancellariis. Vetuit denique hoc Concilium, ne qua à Secretariis ſuis munera acciperent Epiſcopi.

XII. In Concilio Toletano anni 1565. vetitum eſt Officia vendi Notariorum, Promotoris fiſcalis, & inferiorum omnium juriſdictionis miniſtrorum. *Notariorum Eccleſiaſticorum, Promotoris fiſcalis, publi-* Can. 15. *ci executoris, & aliorum officia quorumcumque, qui juriſdictionis Epiſcopalis & aliorum inferiorum miniſterio operam dare tenentur, nullo modo vendantur, nec ob aliud quodcumque lucrum dentur temporale. Dentur autem hæc officia gratis, &c.* Qui gratis hæc Officia acceperint, nec vendere ea ipſis fas erit, nec aliis concedere. In Concilio Mexicano anno 1585. juſſus eſt Epiſcopus Officiali ſuo idonea ſtipendia ſuppeditare. *Quem pro Officii ſui ratione commodè ſuſtentare* T. 1. Tit. 8. *debeat Epiſcopus*: tum verò nihil ſalarii Officialem à Partibus exigere, niſi eis placeret doctiſſimorum Juriſconſultorum cœtum aggregari, eorumque rogari ſententias. *Quia verò Officialis hujuſmodi pro videndis actis ſalarium forſan a Partibus litigantibus recipere volet, ſtatuit hæc Synodus, ne quidquam pro his accipiat, niſi parte aut partibus petentibus juriſperitum unum vel plures ſibi adjungi, quos de cauſa conſulat, ac de eorum conſilio ſententias ferat.* Eodem Concilio vetiti ſunt Epiſcopi vel minima vendere Officia fori Eccleſiaſtici, ne violentis extorſionibus illi mox laborent miniſtri eam pecuniæ ſuæ labem reſarcire. *Maximè oportet juſtitia officia benemeritis perſonis con-* L. 3. Tit. 8. *ferri gratis, ut cum omni integritate & fidelitate exer-* n. 10. *ceantur. Pretium enim quo emuntur, in cauſa eſſe ſolet, ut juſto ſtipendio Officiales contenti non ſint. Eam ob cauſam interdicit hæc Synodus, ne Epiſcopi vendant, aut locent officia Fiſcalis, Notarii, Executoris, ſeu Lictoris ſuorum Tribunalium, &c.*

Digitized by Google

XIII. In Cleri Gallicani generali Conventu Melodunenſi anno 1579. his perquam ſimillima promulgata ſunt ſtatuta. Ut in eleemoſynas expendatur quidquid emendarum inflixerit Epiſcopus, vel Officialis ejus. *In pios uſus deputet quidquid mulcta nomine ipſe aut Officialis judicaverit dependendum.* Si quid ſalarii accipiat Officialis, tam ſobriè & abſtinenter id faciat, ut conqueri poſſit nemo. *Quod ſi ſportularum nomine tanquam pro expenſis, & ne videatur Officiis ſuis ſtipendiis militare, aliquid intra ſolitum modum recipiatur, tanta ſit in hoc moderatio, ut calumniis non præbeatur locus ullus.* Epiſcopi eſt, ut Officialis ſui ſuſtentationi proſpiciat; quò gratis ab eo juſtitia adminiſtretur. *Suas interim partes eſſe perpendat Epiſcopus, ut Officialis juſtè non poſſit conqueri, quod ſuum ſibi damnoſum ſentiat officium. Ita enim de judicandi munere gratuito loquitur Epiſcopis Innocentius III. Ad hoc ſunt vobis reditus conſtituti, ut ex ipſis vos & alii Clerici honeſtè vivatis.* Nec pluribus opus erat, ut voluntas Epiſcoporum intelligeretur. Jus enim ipſi olim per ſeſe dicebant Epiſcopi, adeoque & gratis prorſus dicebant. Si lapſu temporis neceſſe habuere ad hanc ſollicitudinis ſuæ partem vocare veluti Coadjutorem aliquem, hunc haud-dubio ſtatim ſuis impendiis aluere. Abundabant tunc Epiſcoporum reditus, idque probabile eſt voluiſſe Innocentium III. & Conventum Melodunenſem. Nam Concilium Lateranenſe IV. cui præerat Innocentius III. præcepit qui Epiſcopi ferendo non eſſent tanto oneri ſuarum Diœceſeon, & tam multiplici, fidos ut ſibi adjutores adoptarent, & cooperatores, quos ipſos neceſſariis etiam ſumptibus foverent. *Quibus ipſi eium indiguerint, commodè neceſſaria ſubminiſtrent; ne pro neceſſariorum defectu compellantur deſiſtere ab incepto.* Fateor eum locum ſpectare potiſſimùm ad Concionatores. Sed una & par ratio videbatur eſſe Officialium. Nam ſi prædicare muneris eſt Epiſcopalis, eſt & jus dicere. Si ex hoc Canone alendus eſt illi Prædicator, cui ſuas delegat vices prædicandi; alendus eſt & illi Officialis, cui ſuas committit vices juris dicendi.

Extra. De Offic. Jud. ordin. C. Inter cætera.

XIV. Narrat Gioſſanus in vita ſanctiſſimi Archiepiſcopi Caroli Mediolanenſis, *prohibuiſſe eum Officialibus, Judicibus, & miniſtris juſtitiæ cæteris, actiones injuſtas, lucra illicita, munuſcula quæcumque, nullius etiam pretii; nec niſi extraneos voluiſſe à ſe præfici Judices & Vicarios, ne quo duci poſſent carnali affectu, vel lucelli ſpe, vel humano terrore à juris tramite deflecti.* Adnotat mox idem Scriptor, quid diſtare vellet Carolus inter juriſdictionis contentioſæ miniſtros; & eos quibus Eccleſiæ diſciplinam & regimen demandabat; illos extraneos, has indigenas enim volebat eſſe, ut in patria ipſa ſua diſciplinæ puriſſimæ vigorem perpetuarent. *Utque præſtabilius duxit extraneos admovere miniſterio juris dicendi; ita multò illi conſultius viſum eſt ſpiritalis diſciplinæ & animarum regiminis miniſtros indigenas eſſe, ejus loci & Eccleſiæ, ubi munere fungerentur; ut perennem ibi ſcholam inſtruerent purioris diſciplinæ, eique magiſterio ſuo ipſimet præeſſent, ſub venturis etiam Archiepiſcopis. Itaque ſumma hinc Clero univerſo propenſio & facultas conciliabatur Canonum obſervantia accuratiſſima. Caroli enim & miniſtrorum ejus exemplo facillimè cæteri omnes pelliciebantur.*

L. 8. c. 24.

Refert autem idem alibi luculentiſſimæ author Hiſtoriæ, *non ſolùm voluiſſe Carolum, ut omnes juriſdictionis adminiſtri hoſpites & extranei eſſent, ut liberiùs & expeditiùs jus dicerent, &c. Sed etiam ſuo ut omnes in Palatio habitarent, ſuo ſumptu alerentur, communibus familiæ regulis devincti, idoneis inſtructi ſtipendiis, ut ne manus ullis donis recipiendis contaminarent. De ſemetipſo id Carolus non diſſimulabat, ſi quo munere à quoquam affectus eſſet, quamvis leviſſimo, pondere neſcio quo agi ſe deinceps ſolitum; eoque conſtantiſſimè ſe à donis quantuliſcumque recipiendis abſtinere. Ideo & familiaribus omnibus ſuis interdixit, ne cujus cauſam Judicibus vel miniſtris commendarent, vel cujuſquam negotio favorem impenderent.* Aliquanto ante B. Carolum tempore Cancellaria Archiepiſcopatûs Mediolanenſis Laïcis commendata fuerat. Carolus priſcum & uſum & ſtatutum renovavit, ei ut muneri præficeretur Canonicus Eccleſiæ Metropolitanæ. Stipendiis annuis donavit, menſæque ſuæ adhibuit; tam Cancellarium, quàm Notarios. *Volebat enim, ut familiæ omnes ſuæ aſcriberentur, & in habitu eſſent Clericali; Cancellariis ſalaria defixit, & minimo affixit pretio, plures charitas gratis expediri voluit, maximè quæ pertinerent ad res ſpiritales, & ad Eccleſiæ diſciplinam.*

Finis Libri primi Partis tertiæ.

PARTIS

Digitized by Google

PARTIS TERTIÆ LIBER SECUNDUS,

IN QUA AGITUR,

De diſtributione, & partitione rerum Eccleſiæ temporalium.

Poteſtas Epiſcoporum, Oeconomorum, Preſbyterorum, Diaconorum in adminiſtratione bonorum Eccleſiæ temporalium.

CAPUT PRIMUM. *P. 1. l. 4. c. 12.*

Summa Epiſcoporum poteſtas in diſpenſatione rerum Eccleſiæ temporalium, quanquam Concilio Provinciali rationes redderent, per quinque priora Eccleſiæ ſæcula.

I. Summa erat Epiſcopi authoritas in temporalium diſpenſatione, etſi & tum Clero ſuo communicare conſilia, & Concilio Provinciali rationes reddere tenebatur.
II. Probationes ex Concilio Gangrenſi, & Antiocheno.
III. Quibuſdam in Eccleſiis Oeconomus creabatur. In aliis Preſbyteri & Diaconi in commune conſultabant omnes de temporali adminiſtratione.
IV. Quam hac rationem tenuerit Gregorius Nazianzenus.
V. Certam aliam rationem iniit Chryſoſtomus.
VI. Utriuſque rationis & viæ cauſa erant juſtiſſimæ.
VII. Per & Eccleſiæ Latinæ Diſciplina ex Gelaſio Papa.
VIII. Ex Ambroſio & Hieronymo.

I. EX hactenus diſputatis ſatis ſuperque diluxit, quanquam res Eccleſiæ omnes in commune poſſiderentur, ſummam tamen earum poteſtatem penes Epiſcopum fuiſſe. Declarabimus mox quam in partem ſuæ ſollicitudinis advocaret ille Preſbyteros, Diaconoſque, ſive Oeconomos. Veniemus deinique ad portiones & diſtributiones Canonicas, cuique Beneficio adſignatas.

II. Aſtruendæ ſummæ Epiſcoporum poteſtati mirificè ſuffragantur Canones Concilii Gangrenſis, quibus anathema intorquetur iis, qui vel dederint, vel acceperint res Eccleſiæ, præter Epiſcopum, cui

Can. 7. 8. eam curam Eccleſia demandavit. *Si quis dat vel accipit fructus oblatos, præter Epiſcopum, vel eum, qui eſt conſtitutus ad beneficentiæ diſpenſationem, is non regular inveniat, & qui dat & qui accipit, ſit anathema.* Erat ergo Oeconomus, qui reciperet, & diſpenſaret Eccleſiaſticos proventus, ſed ſumma omnium poteſtas uni Epiſcopo tribuebatur.

Manifeſtius id etiam facit Concilium Antiochenum, cùm jubet primum ea fide & religione tractari debere res Eccleſiæ, quæ Deo debetur omnium ſpectatori & judici. *Quæ ſunt Eccleſiæ ſerventur, cum omni bona conſcientia & fide in omnium præſidem & judicem Deum.* Epiſcopum mox ei rei ſumma authoritate præeſſe debere ſignificat, cùm ipſi populus à Deo concreditus ſit. *Quæ etiam adminiſtrari convenit cum judicio & poteſtate Epiſcopi, cui eſt omnis populus creditus, & eorum animæ, qui in Eccleſia conveniunt.* Can. 24. Bonorum Eccleſiæ notitia informandos eſſe Preſbyteros & Diaconos, ut ubi Epiſcopus mortali ex hoc curriculo exceder, ne res ejus propriæ rebus Eccleſiæ permiſceantur, & hinc jurgiorum, litiumque ſementes exiſtant. *Sint autem manifeſta quæ ad Eccleſiam pertinent, cum cognitione Preſbyterorum & Diaconorum, qui ſunt circa eum, ut ſciant & non ignorent, quæ ſunt propria Eccleſiæ, ut nihil ipſos lateat: ut ſi contingat Epiſcopum è vita migrare, iis manifeſtis exiſtentibus, quæ ad Eccleſiam pertinent: nec ea intercidant & pereant: nec quæ ſunt propria Epiſcopi, prætextu rerum Eccleſiaſticarum vexentur.*

Nec minus exaggerata proximo Canone authoritas Epiſcopi oſtentatur, quanquam communicato

cum Preſbyteris & Diaconis conſilio omnia tractare teneatur, & adminiſtrationis ſuæ rationes ad Concilium Provinciale referre. *Epiſcopus Eccleſiaſticarum* Can. 25. *rerum habeat poteſtatem, ut eas in omnes egentes diſpenſet, cum ſumma reverentia & timore Dei, &c. Quod ſi convertat res Eccleſiæ in ſuos uſus domeſticos, & ejus commoda vel agrorum fructus non cum Preſbyterorum conſcientia Diaconorumque pertractet, ſed horum poteſtatem domeſticis ſuis aut propinquis, aut fratribus filiiſque committat, ut per hujuſmodi perſonas occultè lædantur res Eccleſiæ, Synodo Provinciæ pœnas iſte perſolvat.* Poſtremò ſi qua Epiſcopo, & Preſbyteris ejus illinatur ſuſpicio, quaſi malè adminiſtratæ rei Eccleſiaſticæ, fruſtratorumque pauperum neceſſariis & uſitatis adminiculis, res ad judicium perferetur Concilii Provincialis. *Si autem accuſetur Epiſcopus, aut Preſbyteri qui cum ipſo ſunt, quod ea quæ pertinent ad Eccleſiam, ſibimet uſurpent, ita ut ex hoc affligantur pauperes, hos oportet corrigi, ſancta Synodo id quod condecet approbante.*

III. Summa ergo illa Epiſcopi in res temporales poteſtas gemino hoc fræno coërcetur, ut & conſilio Cleri ſui uti debeat, hoc eſt Preſbyterorum & Diaconorum; & ad Concilii Provincialis examen & judicium vocari poſſit. Eò autem differunt Gangrenſes hi Canones ab Antiochenis, quod Gangrenſi Concilio placuit Oeconomum deſignari, qui rem totam nutu Epiſcopi adminiſtret; at Antiocheno Canone tota diſpenſatio Epiſcopo permittitur, cujus eſt tamen adminiſtrationis ſuæ notitia informare Preſbyteros & Diaconos, hoc eſt, Capitulum Eccleſiæ Cathedralis.

Erant ergo ſui nonnullis Eccleſiis Oeconomi. Ut & omnibus eſſent, cavit Concilium Calchedonenſe, cujus in eam rem eſt hoc Decretum. *Quoniam in* Can. 26. *quibuſdam Eccleſiis, ut rumore comperimus, præter Oeconomos, Epiſcopi facultates Eccleſiaſticas tractant; placuit omnem Eccleſiam habentem Epiſcopum habere Oeconomum de Clero proprio, qui diſpenſet res Eccleſiaſticas ſecundum ſententiam proprii Epiſcopi, ita ut Eccleſiæ diſpenſatio præter teſtimonium non ſit, & ex hoc diſpergantur Eccleſiaſticæ facultates, &c.* Facillimè poterat Epiſcopus in Oeconomum ſuum eximii cura vigilare, & cogere, ut rationes redderet: non ita facilè autem & expeditum erat, ut Preſbyteri & Diaconi Epiſcopum adducerent ad exhibendas ſibi adminiſtrationis ſuæ rationes. Sed quanquam hoc Canone ubiquè inſtituantur Oeconomi, nihil tamen infringitur de ſuprema Epiſcopi poteſtate, quæ innata inſertaque ipſi ejus ſacerdotio ſummo videtur: cùm jubeatur Oeconomus injuſſu Epiſcopi nihil moliri. *Oeconomum de proprio Clero, qui diſpenſet res Eccleſiaſticas ſecundum ſententiam proprii Epiſcopi*: οἰκονομοῦντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κατὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου. Id crimini datum Chryſoſtomo notat Photius, quod inconſulto Clero ſuo temporalem rem omnem Eccleſiæ adminiſtraret. *Quod* Photius in Bibl. Cod. 59. *Eccleſiæ reditus nemo noverit quò abeant. Quod hæreditatem à Thecla relictam per Theodulum vendiderit.* Vel Cleri ergo ſui Epiſcopus, vel Oeconomi conſilio utebatur, & ita hac fungebatur invidioſa adminiſtratione.

IV. Narrat porro Gregorius Nazianzenus, cùm ad Gubernacula ſederet Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, cujus erant innumerabiles opes, à multis jam ſæculis congeſtæ; vaſa ſacra, reditus immenſi: non inventis ratiociniorum libris, nec in tabulario Epiſcoporum ſuperiorum, nec in Oeconomorum Chartis, maluiſſe ſe nihil ultra tentare, quam impetu & conſilio abripi hominum à vi & avaritia minus alienorum, qui rem premi & urgeri volebant, non alio magis fructu, quam ut Clerus dehoneſtaretur, & laïci offenderentur. *Quid de tot opibus, queis nihil celebrius, dicam, univerſæ maximi terra viri,* Carm. de vita ſua. *quas ævo ab omni ſtruxerant templis ſacris: de totque vaſis, totque item proventibus, quorum ipſe cum nec calculum naciſcerer in priſtinorum Præſulum uſquam litteris, nec rurſus illum noſcere ex quæſtoribus poſſem, acquievi: nec, licet multi viri aliter monerent, exterum in myſterii probrum vocandum cenſui ad hos calculos. Addictus opibus quiſquis eſt, hæc improbat: probat ille quiſquis liber eſt harum ſiti. Nam fœda cum ſit rebus in cunctis opum cupido, multo eſt fœdior tamen in ſacris. Si de opibus eſſet par mea mens omnium, non tanta labes eſſet in Chriſti domo.*

V. Erat illud Nazianzeno compertiſſimum, non alias veriores Eccleſiæ opes eſſe, nec chariores, quàm pacem, charitatem, amorem æternorum, temporalium omnium contemptionem: præ his vanum auri, argentique fulgorem eſſe, etſi eo inſania ſæcularis præſtringatur: undè nec eas in periculum conjiciendas, tot controverſiis litibuſque ex ratiociniorum ſcrupuloſo examine indubitatiſſimè emerſuris. Auſpicatiora fuere Chryſoſtomi initia, unde & Oeconomos ſtatim ad reddendas rationes compulit, multa recidit ex redundantia priorum expenſarum, & hinc multa ſepoſuit ad largius opitulandum orphanis, viduis, egenis, ægrotis, immo & extruendis Xenodochiis, authore Palladio. *Poſt hæc diſpenſatoris Eccleſiaſtici ſcripta relegens, inutileſque Eccleſiæ ſumptus deprehendens, amputari hos* Cap. 5. *protinus jubet. Acceſſit & ad ſolemnes Epiſcopi ſumptus inſpiciendos, invenienſque immodicam profuſionem, transferri hanc magnificentiam ad infirmorum ſolatia præcepit. Et cum ſupereſſent pecuniæ, nova quoque infirmorum receptacula conſtruit.*

VI. Longè diverſiſſima erat Nazianzeni & Chryſoſtomi ratio, & ſua tamen cuique ſapientia conſtabat, pietas & religio. Nazianzenus pacis ſtudio ratiocinia anteriora præterit. Chryſoſtomus accuratiſſimè omnia ad calculos revocat, ſuperfluas expenſas reſecat, ſingulas moderatur, & ita infinitum quoddam ſibi penu congerit, quo abundantiſſimè provideat neceſſitatibus Eccleſiæ longè ampliſſimæ. Paulò diverſa ratione uſum eſſe Gregorium Nazianzenum teſtatur ejus vitæ Scriptor pervetuſtus. Cùm affirmaſſet enim nihil omnino eum in domum ſuam derivare voluiſſe ex omnibus illis opulentiſſimæ Eccleſiæ theſauris; mox ſubjicit, nec libros rationum, nec regeſta vaſorum ſacrorum ſcrutari eum voluiſſe, quod ſæculares Principes magis deceret ea diligentia, quam Epiſcopos, quodque perinſigni hoc documento informare cuperet Antiſtites omnes, ut impenſius ſtuderent Clericos ſuos virtutibus, quam terrenis opibus locupletare. *Ampliſſimæ porro Eccleſiæ Præſul inſtitutus, proventuſque & infinitam omnis generis ſupellectilem eximiamque conſecutus, ne unica quidem drachma hinc facultates ſuas auxit; cùm tamen maximam talentorum copiam, ſi ita tuliſſet ipſius voluntas, colligere potuiſſet. Ne redituum quidem & adminiſtrationis rationem, ab iis qui Eccleſiæ negotia procuraſſent, repetiit, nec ſupellectilis ſacræ deſcriptionem; cauponum verius quam Eccleſiaſticorum virorum id eſſe ſtatuens; ac Præfectorum, non Epiſcoporum: atque his rebus omnes erudiens ut conſcientiæ puritatem potius Deo offerrent, quam ut rationibus referendis muneris ſui adminiſtrationem hominibus probare niterentur.* Quam conſentiat veritati hæc narratio, inferius indagabimus.

VII. Nec Epiſcoporum Eccleſiæ Latinæ authoritas anguſtioribus circumſcripta eſt terminis. Gelaſius Papa eorum poteſtati ſubjicit omnes prorſus Eccleſiæ proventus, ut eorum ab ipſis canonica fiat partitio, ac diſtributio, qua de re prolixiùs ſuo infrà loco dicemus. *Epiſt. 10.* *Præſulum authoritas noſtrorum emanavit, ut facultates Eccleſiæ Epiſcopi ad regendum habeant poteſtatem, ita tamen ut viduarum, pupillorum atque pauperum, nec non & Clericorum ſtipendia diſtribuere debeant.* Portio pauperum Epiſcopo commendabatur, uni Deo quidem rationes redditurо, ſed operam tamen daturo, ut publico teſtimonio ejus adminiſtratio approbaretur. *Epiſt. 9. Et in Decreto c. 27.* *Adſcriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus ſe diſpenſaſſe monſtraturus eſſe videatur, oportet tamen etiam præſenti teſtificatione prædicari, & bona fama præconiis non taceri.* Quaſi dicat non debere Epiſcopum latebras captare, & publicam fallere conſcientiam, cum eleemoſynas effundit: ut privati factitare ſolent, & debent. Nec enim tum Epiſcopis tam ſuas largitur res, quàm alienas reſtituit; non ſuam dat ille, ſed penes ſe depoſitam reddit pecuniam: nec tam virtutis documentum dat, quàm criminis & publicæ reprehenſionis infamiam declinat.

VIII. Monet luculentiſſimè Ambroſius, eſſe Epiſcopi, ut ne Eccleſiæ proventus tam improvidè effundat, ut nunc redundet, quod poſtea deficiet: ne nimio plus, ne minus æquo largiatur etiam pauperibus, Clericiſque, vel templorum ſartis tectis. *Offic. l. 2. c. 21.* *Maximè Sacerdoti hoc convenit ornare Dei templum decore congruo, quantum oporteat, largiri peregrinis, non ſuperflua, ſed competentia; ne reſtrictiorem erga Clericos, aut indulgentiorem ſe præbeat.* Hieronymus Epiſcopo commendat curam deligendi Oeconomi, qui res Eccleſiæ & pauperum curet. *Epiſt. ad Nepotian.* *Sciat Epiſcopus, cui commiſſa eſt Eccleſia, quem diſpenſationi pauperum, curæque præficiat.*

CAPUT II. *P. 1. l. 3. c. 13.*

De poteſtate Oeconomorum in Oriente & Occidente prioribus quinque Eccleſiæ ſæculis.

I. Oeconomi ex ordine Presbyterorum erant. Plures quandoque in una erant Eccleſia.

II. Qua occaſione præceperint Calchedonenſes Patres, ut ſuus cuique Epiſcopo eſſet Oeconomus. Non ex eo decrevit legitima Epiſcopi authoritas.

III. Oeconomum deligebat Epiſcopus, nec tamen pro arbitrio poterat illum abdicare.

IV. Quando cœperint ſingulis Eccleſiis privatis res ſua, ſui proventus permitti.

V. Oeconomi patres erant & nutritii pauperum.

VI. Alicubi Clerus Oeconomos eligebat.

VII. In Occidente Presbyteri omnes participes fiebant temporalis adminiſtrationis.

I. Capite ſuperiori commendati ſunt nobis Epiſcoporum Oeconomi, in Conciliis Gangrenſi, Antiocheno & Calchedonenſi. Litteras dedit Concilium Epheſinum I. generale de depoſitione Neſtorii *Act. 1.* *Reverendiſſimis Presbyteris & Oeconomis, cæteriſque religioſiſſimis Clericis.* Ubi perſpicis Presbyteros fuiſſe hos Oeconomos, plureſque fuiſſe in Eccleſia Conſtantinopolitana. Suprà ex Nazianzeno, ex ejus vitæ Scriptore, & ex Palladio *Act. 6.* vitam Chryſoſtomi exarante liquebat Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ immenſam fuiſſe opulentiam. In cauſa ergo id eſſe poterat, ut multi in ea Oeconomi inſtituerentur. Frequens etiam in ejus Concilii Actis Chariſii Presbyteri & Oeconomi Eccleſiæ Philadelphienſis mentio. *Act. 5.* Ischyrion Diaconus in eo libello, quem Calchedonenſi Concilio obtulit adversùs Dioſcorum, agit de Proterio, qui Alexandriæ cùm Presbyter antè & Oeconomus fuiſſet, Epiſcopus creatus fuerat. *Ibidem.* Concilium ipſum Calchedonenſe de depoſitione Dioſcori ſcripſit ad Charmoſynum Presbyterum & Oeconomum, ad Euthalium Archidiaconum, & ad alios Clericos Alexandrinos, quos univerſos obteſtatur, ut pervigilent ad tuendas res ejus Eccleſiæ temporales, ut qui earum rationes reddituri ſint ſucceſſori. *Cuſtodite igitur res Eccleſiaſticas univerſas, tanquam qui reddituri eſtis rationem ei qui ordinandus eſt Epiſcopus.* Inſcripta eſt autem Epiſtola, *Charmoſyno Presbytero & Oeconomo, & Euthalio Archidiacono, & cæteris Clericis.*

II. In eodem certè quidem Actione 9. refertur *Act. 9.* Ibam Edeſſenum Epiſcopum compulſum fuiſſe polliceri, bona ut deinceps Eccleſiæ ſuæ diſpenſaret per Oeconomos, quos ipſemet deligeret ex Clero ſuo; ut eò conſentiret conſuetudini Eccleſiæ Antiochenæ. *De Eccleſiaſtico verò reditu, & ex quacumque cauſa acquiſitis, ſanctiſſima Eccleſiæ motis aliquibus, placuit eidem Iba Epiſcopo ex propria voluntate promittere, quod de cætero ſecundùm formam Antiochenæ maximæ Civitatis gubernarentur res per Oeconomos ex Clero ordinatos ab ejus religioſitate.* Id ergo cauſæ fuit Calchedonenſi Concilio, ut Epiſcopos juberet Oeconomorum miniſterio temporalia Eccleſiæ ſuæ adgubernare. In crimen enim agebatur Ibas, quod gran- *Act. 10.* dem pecuniam à populo collatam in captivorum redemptionem, ſuis uſibus applicaſſet, quòd proventus Eccleſiæ ſibi vendicaret, quòd vaſa ſacra ingentis pretii involaſſet, fratrem & cognatos ditaſſet his prædis, quòd Danielem germani ſui filium Epiſcopum Helenopoleos ordinaſſet, qui mox opes Eccleſiæ in proſtibula effuderat, & teſtamento ſuo res Eccleſiæ legaverat concubinæ ſuæ nepotibus, orante Iba, nec has vel libidines vel rapinas ab Eccleſia Dei propulſare ſatagente. Hac neceſſitate compulſi ſunt Patres Calchedonenſes ſtatuere, ut ne per ſe jam Epiſcopi, ſed per Oeconomos Eccleſiæ ſubſtantiam regerent, 1. quos ipſimet deligerent ex Cleri ſui Collegio. 2. Quibus normam totius regiminis præſcriberent. 3. A quibus & rationes omnium exigerent. Tribus his capitibus ſarta tecta ſervata eſt Epiſcopis priſca authoritas ſua; parta libertas, ut toti deinceps eſſent in ſpiritalibus miniſterii ſui functionibus; abacta, longéque amandata, tum avaritiæ tentatio, tum obtrectatio invidorum.

III. Ut erat Epiſcopo inſtituendi, ita & videtur fuiſſe deſtituendi Oeconomos ſuos facultas. In eodem Concilio memoratur Fronto Presbyter & *Act. 14.* *Exœconomus* ἀπὸ οἰκονόμων. Sed non mera animi levitate, aut libidine deſtituebantur Oeconomi. Inde eſt quod Epiſcopi, quibus Imperator delegaverat terminandas Ibæ & Cleri ejus lites, juramento Ibam adegerunt, ſuis ut ordinibus, officiis & dignitatibus frui uſque ſineret omnes, qui inter accuſatores ejus numerati fuerant, nec ullis poſſet ſævire poſthac pœnis in quatuor illorum primarios, niſi ejus ſententiam aſſenſu & judicio ſuo domnus Archiepiſcopus Antiochenus confirmaſſet. *Exegimus* *Ibid. Act. 9.* *ſacramentum à religioſiſſimo Epiſcopo Iba, ut omnibus qui eum in præſenti negotio contriſtaſſent, oblivioni donaret, & nullum penitus contriſtaret, nec gradu moveret, neque minores majoribus præferret, ſed omnibus ſervaret juſtitiam in honoribus, obſequiis & gradibus, &c.*

Placuit autem ut ſi aliquando juſtè viſus contriſtari, voluerit corripere aliquem præfatorum Samuelis, Cyri, Maræ, Eulogii, non ex authoritate propria corripiat eos, ſed ex ſententia ſanctiſſimi Patris Archiepiſcopi domni hoc faciat, propter præcedentem, quæ inter eos accidit, offenſionem. Quo veluti privilegio Clerici illi immediatè ſubjiciebantur Exarchi juriſdictioni. Illud malim hîc ſeriò adnotari, quod alibi fusè oſtendimus, non potuiſſe Clericos ſuis Ordinibus & Officiis amoveri, niſi canonico judicio.

IV. Quàm latè pateret Oeconomorum poteſtas, pulcherrimè declarat admirandus ille Marcianus, quem ea exornaverat dignitate Gennadius Patriarcha Conſtantinopolitanus, & Acacii ſucceſſor. Ita
L. 1. enim Theodorus Lector: *Deſignavit Gennadius Marcianum Oeconomum.* Conſtituit enim ut Eccleſiæ cujuſque Clerici & Beneficiarii oblationes ejus reciperent, cùm antea deferri ſolitæ fuiſſent ad Eccleſiam majorem. Inſigne fuit hoc & poteſtatis & integritatis ſpecimen. Hinc autem patet, in Eccleſia Conſtantinopolitana unum duntaxat fuiſſe tunc Oeconomum, ut & in compluribus aliis, cùm in nonnullis plures ſimul eſſent. Non recedit tamen à veriſimili in majoribus Eccleſiis ſuos fuiſſe Oeconomo coadjutores, maximè verò in Eccleſia Conſtantinopolitana. Unde & Palladius in vita Chryſoſtomi, inter perſecutionis ejus ſocios & exilii
Cap. 10. comites recenſet, *Paulum Diaconum diſpenſatoris adjutorem.* Eaque forſan etiam de cauſa, ut ſupra monuimus, Concilium Calchedonenſe Oeconomo & Archidiacono Alexandrino commendavit ejus Eccleſiæ bonorum diſpenſationem, dum ſedes vacaret.

V. Iſidorus Peluſiota ad Presbyterum Maronem litteris datis, ſedulò eum commonefaciebat, ipſo Oeconomi nomine moneri & excitari ipſum debere, ut quæ pauperum patrimonia eſſent, ea paupe-
L. 1 Ep. 269 ribus erogaret. Primos enim Eccleſiaſticorum bonorum Oeconomos, non alios profectò fuiſſe, quam Apoſtolos, ad quorum pedes congerebantur, quæ quiſque fidelium vellet in pauperes diſpergi.

VI. Jure Oeconomi eligendi Theophilus Patriarcha Clerum univerſum donat, cum aſſenſu Epiſcopi, in ſuo apud Balſamonem Commonitorio.
Cap. 9. 10. *Ut totius Sacerdotalis ordinis ſententia alius renuncietur Oeconomus, in quo Epiſcopus quoque conſenſit.* Ex eodem Præſule doctiſſimo, Oeconomi partes ſunt, ut pauperum omnium proviſor ſit. *Ut bona Eccleſiæ, ut decet, inſumantur. Viduæ & pauperes, & peregrinantes hoſpites omni quiete fruantur, & nemo ea quæ ſunt Eccleſiæ, ut ſua uſurpet.*

VII. Cùm Eccleſia ſua abeſſet Auguſtinus, ad Presbyteros ſuos ſcripſit, ut ex ærario Eccleſiæ ſupplerent, ſi quid ex propria ſubſtantia ſua minus eſſet pecuniæ, ad exolvenda ejus omnia debita, qui ad
Epiſt. 219. l. 1. Eccleſiæ tuitionem confugerat. *Scripſi Presbyteris, ut ſi quid minus fuerit, compleant ex eo quod habet Eccleſia.* Narrat Optatus execrandum & ſacrilegum facinus duorum Presbyterorum Carthaginenſium, quibus Menſurius morti proximus commendaverat aurea & argentea vaſa Eccleſiæ, quorum breviculum depoſuerat in manus religioſiſſimæ viduæ, ſuo illud ut ſucceſſori porrigeret. In Occidente ergo Oeconomi nulli erant Eccleſiarum. Certè de iis verbum fit nullum in antiquiſſimis monumentis. Erat enim vetuſtiſſimus is uſus, & coævus Eccleſiis, ut Clerus omnis notitia aliqua totius regiminis temporalium imbueretur, ut ſuperiori capite patebat. Author eſt tamen Poſſidius Auguſtinum adveniente morte bona Eccleſiæ omnia commiſiſſe, *Fideli Presbytero, qui ſub eodem domus Eccleſiæ curam gerebat.* Quo tamen non excludebantur, opinor, cæteri Presbyteri ab ejuſdem aliqua ſollicitudinis communione.

CAPUT III. *P. 1. l. 4. c. 14.*

De Diaconorum & Archidiaconorum poteſtate in temporali adminiſtratione per eadem quinque priora ſæcula.

I. In Eccleſia ipſa Græca Diaconis nonnihil tribuebatur in regenda re temporali Eccleſiæ.

II. Oeconomus Cœnobiorum Diaconus erat, vel eo certè gaudebat nomine.

III. IV. Ex Caſſiano demonſtratur, & Officia hæc, & jura Diaconatus fuiſſe cognatiſſima.

V. In Occidente Diaconi, vel Archidiaconi temporalem Eccleſiæ rem adminiſtrarunt. Probationes.

VI. Aliæ probationes. Diacono vigeſimum ætatis annum agenti tota demandatur adminiſtratio temporalis, etſi non deeſſet Archidiaconus.

VII. Summa ſemper Epiſcopi poteſtas.

VIII. Plerumque temporale regimen Archidiacono delegabatur.

I. Superioribus jam capitibus obſervatus eſt à nobis Diaconus Oeconomi Coadjutor, & Archidiaconos peculiariter deſignatus, qui cum Oeconomo vacantis Eccleſiæ curam gereret. Ex Antiocheno etiam Concilio patuit res Eccleſiæ ab Epiſcopo regendas fuiſſe, conſciis & conſortibus Presbyteris Diaconiſque. Conſtat ergo in Eccleſia etiam Græca in temporali adminiſtratione partes aliquas fuiſſe Diaconorum, Presbyteris tamen, qui Oeconomi erant, obnoxiorum, & Epiſcopis, qui ſumma ſemper poteſtate utebantur.

II. Meminit Baſilius Diaconi, quem ipſemet ordinaverat, ut Parocho ad Altare miniſtraret, & ejus Eccleſiæ rem curaret temporalem. *Glycerius* Epiſt. 412.
Veneſis Eccleſiæ Diaconus à me ordinatus in eum finem fuerat, ut & Presbytero inſerviret, ὡς τῷ πρεσβυτέρῳ διακονίζων, & ad curandam rem Eccleſiaſticam admoveretur. Diaconus etiam Caſſiano dicitur, qui in Monaſteriis Ægypti eligebatur, ut primitias decimaſque fidelium ultro oblatas acciperet, & Monaſterii reditus diſpenſaret. Electione enim probiſſimos & prudentiſſimus quiſque Monachus ad id muneris vocabatur. *Venit Theonas ad Abbatem Joannem, qui* Collat. 21. c. 1.
tunc temporis merito ſanctitatis electus Diaconiæ præſidebat. Non enim ad hunc gradum quilibet propria voluntate, aut ambitione provehitur, ſed is quem cunctorum ſeniorum cœtus, ætatis prærogativa, & fidei atque virtutum teſtimonio, excellentiorem omnibus ſublimioremque cenſuerint. Ad hunc inquam cum veniſſet juvenis, deferens religioſa munera inter cæteros poſſeſſores, qui certatim decimas vel primitias frugum ſuarum memorato ſeni de ſuis ſubſtantiis offerebant. Tum verò inducit Caſſianus pium hunc Oeconomum, fideles qui dona hæc conferebant terrena, cœleſtibus inſtituris imbuentem, hortantemque ad ſupernorum amorem bonorum: *Delector, filii, pia munerum* Ibid. c. 2.
veſtrorum largitate, & devotionem hujus oblationis, cujus diſpenſatio mihi credita eſt, gratanter amplector; quia fideliter primitias veſtras & decimas indigentium uſibus profuturas, velut ſacrificium Domino bonæ ſuavitatis offertis.

III. Theonas nomine erat is juvenis, qui decimas ſuas Monaſterio offerebat, quique hortatu

Oeconomi, quaſi è ſomno excitatus, reum ſe primum quidem profeſſus eſt, quod ſolas quotannis decimas obtuliſſet, de primitiis pari jure offerendis ne cogitaſſet quidem: *Ibid. c. 8.* *Humiliatus atque compunctus, quod cum decimas frugum ſuarum ſolitus eſſet Diaconia ſingulis annis dependere, primitiarum rationem ne audiſſe quidem ſe arbitraretur.* Mox ſecum ipſe conſtituit, non plebeia tantum hæc præcepta ſectari, ſed illa etiam ampleсtari perfectionis monita, quæ Oeconomus inculcaſſet. Nuncium ergo remiſit conjugi, rebus, ſæculo, ſeque ipſe Deo in eo Monaſterio conſecraturus mox advolavit, & ad eum tandem virtutum apicem eluctatus eſt, ut electus & ipſe fuerit Diaconus, ac Diſpenſator. *Cap. 9.* *Univerſorum praelectus judicio, in Diaconiæ diſpenſatione ſucceſſit.*

IV. A vero non abludit, has Diaconi & Diaconatus voces, quibus hic utitur Caſſianus, & quæ in uſu erant in his Cœnobiis, ad ſacram Ordinationem nihil pertinuiſſe: electione enim creabantur, & virtutibus atque ætate provectiores eo munere donabantur. Erat ergo id Officium Oeconomi & Diſpenſatoris, cujus non abſimiles eſſent in Monaſteriis functiones, atque Diaconorum in Eccleſia, juxta primævam in Actis eorum inſtitutionem. Notat enim Caſſianus hos Diaconos recepiſſe oblationes ad Altare, eas in egenos diſſeminaſſe, & ſpirituali doctrina eorum animos irrigaſſe, qui manuum ſuarum laboribus & terræ fructibus Deum Deique Miniſtros colerent. Atqui hæc tria ſunt Diaconorum munera, mutuò ſibi conjugata. Piæ enim fidelium erogationes, & hoſtiæ ſunt quas Deo offerunt: & eleemoſynæ, quibus pauperes recreantur: & ſemina quædam temporalia, quæ in æternas aliquando meſſes effloreſcant. Primæva autem ab origine ſua Diaconi, & miniſterio Altaris dicati ſunt, & paſcendis pauperibus, & imbuendæ fidelium plebi Chriſtianæ doctrinæ ac pietatis rudimentis.

V. In Occidente certè potiſſima fuit Diaconorum in res temporales poteſtas. Luculentam Prudentius effigiem exhibuit Archidiaconi Laurentii, *L. Peri Stephanôn.* Ærario Eccleſiæ præfecti. *Hic primus è ſeptem viris, qui ſtant ad aram proximi, Levita ſublimis gradu, & ceteris praſtantior, Clauſtris ſacrorum praerat, cœleſtis arcanum domus, fidis gubernans clavibus, votaſque diſpenſans opes.* Mox alendos illius curæ committit *Dial. 2.* egenos omnes. *Tales plateis omnibus exquirit, aſſuetos ali Eccleſia matris penu, quos ipſe primus noverat.* Narrat Severus Sulpitius egenum neſcio quem pene nudum occurriſſe beato Martino, qui Archidiacono ſtatim præcepit, ut eum veſte donaret. *Tunc ille accerſito Diacono juſſit algentem ſine dilatione veſtiri.* Hac temporali rerum Eccleſiæ adminiſtratione inturgere Diaconi, & adversùs ipſum Preſbyterorum collegium inſoleſcentes, de ſedis prærogativa aliquando cum eis certarunt. Fuit & ubi victores evaderent. Illo primum faſtu teſtatur Hieronymus Romæ elatos fuiſſe Diaconos. In conviviis maximè, ad charitatem pauperum ut reor ſpectantibus, gliſcebat hæc Diaconorum arrogantia. *Et in domeſticis conviviis benedictiones Preſbyteris dare.*

Nicæn. c. 19. Arela. c. 18. Laod. c. 20. Carth. 4. c. 39. VI. Nec Romæ ſolum ſupra Preſbyteros eniti & ſedere auſi ſunt Diaconi, cùm tot Concilia, Nicænum, Laodicenum, Arelatenſe, Carthaginenſe, & alia ad deprimendos, & ſubjiciendos Preſbyteris Diaconos conſpirarint. Non injuria ergo conjicimus, cùm eſſent Diaconi oculi & manus Epiſcoporum, cùmque Vicarii eorum generales, & Epiſcopalis adminiſtri Imperii haberentur, multò præcellentiore eos Juriſdictione uſos fuiſſe, quàm Preſbyteros, tum ſpirituali, tum temporali. Dilucidè id patet ex vita B. Epiphanii Epiſcopi Ticinenſis, ab Ennodio diſcipulo & ſucceſſore ejus exarata. Anno ætatis ſuæ vigeſimo Epiphanius Diaconatu initiatus eſt. Criſpinus Epiſcopus in manus ſtatim ejus depoſuit ſarcinam regiminis univerſi temporalis Eccleſiaſtici, & patrimonii pauperum. Illum jam inde expolire meditabatur, & fingere, & roborare, ut ſucceſſorem aliquando illum ſibi arceſſeret: eò pertinebat eminentiſſima illa dignitas, qua cum Clero populoque voluit commendari. Erat tunc Eccleſiæ Ticinenſi Archidiaconus, erant & Preſbyteri. Horum ætas, experientia, ſpectata probitas officio tanti ponderis magis conſentiebant. Et illis tamen antepoſuit Epiſcopus Diaconum juventa vigentem, qui jam tum Antiſtiti ſuo ea adminicula præbuit, quæ pes, oculus, manus corpori præſtant, & ingraveſcentem ejus ætatem vigore ſuo ſuſtentavit. Ei denique poſt octo annos extincto, ſucceſſor datus, incredibili vitæ ſanctimonia, exhauſtiſque pro Eccleſia laboribus, Criſpini judicium approbavit, Eccleſiæ ipſi, quàm Criſpino gratius, & compendioſius fuiſſe. *Brevi poſt ad Diaconii evectus inſulas, viceſimum annum ætatis aſcendit, facie necdum bene barbata. Interea Antiſtites omnem Eccleſiaſticæ converſationis ſubſtantiam, & divitias pauperum ſuorum in ejus poteſtate committit, volens ante Epiſcopatum cognoſcere, qualem futuris temporibus præpararet Epiſcopum, &c. Poſtquam invalida ſenectus Criſpinum occupavit Pontificem, iſtius ſuſtentabatur manibus, in hujus nitens erigebatur amplexus. Pes illius erat, oculus, dextera; cujus miniſterio quidquid optaſſet fieri, ante juſſionem ſuam videbat impletum. Talis in Diaconatu à vigeſimo incipiens, octo annos explevit. Et quidem tunc ſtatus Eccleſiæ Ticinenſis bona Clericorum fruge pollebat. Erant cæleſtes viri, &c. Fuit Sylveſter Archidiaconus ea tempeſtate probatiſſimus, &c.*

VII. Elegantior eſt hic Ennodii contextus, quam ut cuiquam prolixior videri jure poſſit. Quod hic autem non Archidiacono, non tot Preſbyteris demandatur cura rerum Eccleſiæ, inde augurari fas eſt, non præmaturam tantum in Epiphanio indolem virtutis, ſed & ingentem Epiſcopi poteſtatem, in deligendis quos ſibi collibiturneſſet, & quos probaſſet, ad ſummas has dignitates. Augurari rurſum poteris, ſicut & ex narratione ſuperiori Caſſiani, adminiſtrationi etiam temporali præfectos fuiſſe, qui virtute præſtantiſſimi, & qui Epiſcopali faſtigio propiores eſſent.

VIII. Nec inficiari tamen poſſumus, quin aliquibus ſaltem in Provinciis hanc temporalis adminiſtrationis ſarcinam geſtarit Archidiaconus. Hinc non præfeſtinè Archidiaconi ad Preſbyteratum protrudebantur, ne amplificanda eorum dignitate, poteſtas deprimeretur. Id affirmat Sidonius de Archidiacono Joanne, qui electus poſtea fuit Epiſcopus Cabilonenſis. *Laborum temporumque proceſſu Archidiaconus, in quo ſeu gradu, ſeu miniſterio multum* *L. 4. Ep. 25.* *retentus propter induſtriam, diu dignitate non potuit augeri, ne poteſtate poſſet abſolvi.* Idque rurſus docet Leo Papa, cùm inſidioſo beneficio affectum conqueritur fuiſſe ab Anatolio Patriarcha Conſtantinopolitano Ætium ejus Archidiaconum, quem ut Archidiaconatu abdicaret, Preſbyteratu auxit. *Dum Ætius ab officio Archidiaconatus per ſpeciem provectionis amovetur.* *Epiſt. 56.*

CAPUT IV. *P. 1. l. 4. c. 17.*

In Oeconomos ſuos pervigil excubabat Epiſcopus, & in alios rerum Eccleſiæ Diſpenſatores, per priora quinque ſæcula.

I. Laudi fuit Nazianzeno, quòd ratiocinia bonorum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ neglexerit.

II. Laudi id non fuiſſet, niſi ea ſapientia magis ejus fuiſſet, quàm negligentia. Quam certiſſimè rationem ille tenuerit.

III. IV. V. Quæ fuerit in re ſimili ratio, quæ conſilia Chryſoſtomi, Baſilii, Theodoreti.

VI. Sententia Cyrilli Alexandrini ſuper ea re.

VII. Mirum Ambroſii conſilium, qui totum Eccleſiæ patrimonium Satyro germano ſuo concredidit. Mira Satyri religio & integritas.

VIII. Quam viam ſectatus ſit Auguſtinus.

IX. Iudicium Symmachi Papæ, de Epiſcopo diſſipatore potiùs, quàm diſpenſatore.

X. Qui Epiſcopi Deo uni rationem reddere tenerentur; & abs tamen notoria erat dilapidatio & infamia, ad Metropolitanum & ad Concilium Provinciale deferebantur. Audacia Iudicum Civitatum Conſtantinopoli.

I. NOn pigebit paulò diligentiùs examinaſſe quid ſapientia & pietate præcellentiſſimi Epiſcopi ſenſerint, de Epiſcopali vigilantia & ſollicitudine ad tuitionem rerum Eccleſiæ, & ad Diaconorum vel Oeconomorum adminiſtrationem explorandam. Horum plura jam perſtrinximus ſparſim ſuperiùs; ſed ex re tamen viſum eſt omnia ſub uno conſpectu hîc exhiberi, & paulò diligentiùs pertractari. Qui Græco ſermone Gregorii Nazianzeni vitam ſcripſit Gregorius Presbyter, illum affirmat Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ omnium meritò opulentiſſimæ, & tum proventibus, tum aurea argenteaque ſupellectile redundantis, ne libros quidem rationum inſpicere voluiſſe; eam enim diligentiam Provinciæ Præſidi magis, quàm Epiſcopo conſentaneam eſſe. *Ne redituum quidem & adminiſtrationis rationem ab iis qui Eccleſiæ negotia procuraſſent repetivit, nec ſupellectilis ſacræ deſcriptionem; cauponum veriùs, quàm Eccleſiaſticorum virorum id eſſe ſtatuens: ac Præfectorum, non Epiſcoporum, atque his rebus omnes erudiens, ut conſcientiæ puritatem potiùs Deo efferant, quàm ut rationibus referendis muneris ſui adminiſtrationem hominibus probare niterentur.*

II. Vereor ut poſſit ea laus ſatis ſincera & ſolida videri iis, qui probè regulas callent abdicationis rerum terrenarum. Nec enim cupiditas, ſed charitas extimulat ad tutandas res temporales pauperum miniſtrorum Eccleſiæ, & eorum qui ſacrâ ſocietate devincti in unum aliquod collegium, toti ſunt in rerum cæleſtium contemplatione, vel in animarum ſalutis æternæ procuratione. Tutius ergo erit Nazianzenum ſuis ipſius ex ſcriptis agnoſcere & tueri. Eo enim Carmine quod ille de vita ſua lucubravit, & quo poſteros informatos voluit de ſuis & geſtis & conſiliis, non ait abjeciſſe ſe eam curam expendendæ adminiſtrationis præteritæ rerum Eccleſiæ. Quin ex adverſo laboraſſe ſe, ut libros rationum ſuperiorum temporum reperiret, nec reperiſſe: Oeconomos ſe percontatum, nec expiſcari ex iis quidquam potuiſſe. Unum ſupererat perfugium ad civiles Magiſtratus, quo in eos inquireretur, qui pauperum patrimonio clam expilato diteſcere viſi erant; ſed fatetur maluiſſe ſe, ut honori Eccleſiæ conſultum eſſet, quàm rebus; itaque diſſimulatum à ſe malum, quod curando ægreſceret; nec ullo enim rerum compendio ſatis penſari poſſe dedecus tot & tantarum rapinarum in Clericos redundaturum. Verba Nazianzeni ſuprà relata ſunt. Hac ſapientia & moderatione tantum accedit laudis Nazianzeno, quantum decederet ex illa rerum diligentiſſimè curandarum negligentia.

III. Chryſoſtomus cùm primùm Eccleſiæ ejuſdem Conſtantinopolitanæ habenas tegere cœpit, libros rationum ab Oeconomo ad ſe perferri juſſit, expenſas ſuperfluas circumcidit, Menſæ Epiſcopalis lautitias & prodigalitatem ſummovit, & hac parcimonia locupletiſſimum ſibi penu comparavit, unde pauperibus, viduis, Xenodochiis largiùs poſtea proſpiciebatur. Audiendus Palladius in vita Chryſoſtomi. *Poſt hæc diſpenſatoris Eccleſiaſtici ſcripta relegens,* Pallad. c. 5. *inutileſque Eccleſiæ ſumptus deprehendens, amputari hos protinus jubet. Acceſſit & ad ſolennes Epiſcopi ſumptus inſpiciendos, inveniensque immodicam profuſionem, transferri hanc magnificentiam ad infirmorum ſolatia præcipit: Et cùm ſupereſſent pecuniæ, nova quoque infirmorum receptacula conſtituit.* Quod alibi refertur à nobis ex verbis ipſis Chryſoſtomi, ubi multitudinem eorum commemorat, qui ab Eccleſia alebantur, & quàm his expenſis impares eſſent Eccleſiæ proventus: ubi & Laicos hortatur, res ut ipſi Eccleſiæ adminiſtrandas adgrediantur, ſufficiantque tum pauperibus, tum Clericis neceſſaria vitæ adminicula, cibi, veſtiumque; hinc maniſeſtiſſimè patet, non ita incompatabilem hunc divini Verbi contemplatorem & præconem immerſiſſe ſe totum in delicias contemplationis & in ſacras miniſterii ſui functiones, ut à cura & ſollicitudine temporalium Eccleſiæ ceſſaret, quanquam ad longè alia & terreois ſuperiora totus anhelaret.

IV. Purgare ſe Baſilius neceſſe habuit ad Provinciæ Præſidem, utque ingeſtas ſibi calumnias abſtergeret, oſtendere quanta exædificaſſet, Eccleſiam, Epiſt. 372. ædes Epiſcopales, diverſoria ad excipiendos Præſides ipſos, Xenodochia hoſpitum, Noſocomia ægrorum, in quæ incredibilis quædam pecuniæ vis exhauſta ſit. Ex quo abundè liquet à rerum Eccleſiæ temporalium cura & adminiſtratione non abhorruiſſe, non ſe ſegregaſſe ſanctiſſimum doctiſſimumque Epiſcopum, tot concionibus celebratum, tot luculentiſſimis lucubrationibus illuſtrem, ſpiritalis vitæ regularum callentiſſimum. Eſt & alia ejus Epiſtola, qua purgari videtur fama Gregorii Nazianzeni, ubi ait, ſi ejus temporalem adminiſtrationem arrodant obtrectatores, præſtò eſſe Oeconomos, qui omnium rationes referant. *Si de pecuniis quæſtio fiat, tanquam ad illum ſpectare debeant,* Epiſt. 385. *ſacrarum pecuniarum cuſtodes parati ſunt ad reddendam rationem cuivis flagitanti; & convincendas illorum calumnias, qui auſi ſunt tuas aures interturbare.* Hæc ille ad Demoſthenem Valentis Imperatoris gratia & miniſterio conſpicuum. An hinc conjici poſſet, Imperatorem ipſum conſilia agitaſſe de exigendis rationibus regiminis in temporalibus Epiſcopalis, malo aliorum ſit judicium.

V. Ejuſmodi aliquid ſubveritus eſt Theodoretus Epiſcopus Cyri, cum divali, ſeu breviculo Theodoſii Junioris Imperatoris, Epiſcopali ſua civitate egredi prohibitus eſt. Ut illatas ſibi obliquiores ſuſpiciones elueret, ſtructuras Theodoretus ingentes illas deſcripſit, ad Reipublicæ commodum à ſe Epiſt. 79. 80. excitatas, de quibus opportuniùs infrà à nobis verba fient. Epiſtolæ Iſidori Peluſiotæ infrà ſuo etiam loco proferentur, quibus Oeconomos & Presbyteros cogebat Epiſcopo rationes reddere: ſi verò Epiſcopus officio ſuo deeſſet, ſive incuria, ſive cu-

Digitized by Google

pidıtate nefaria, ne dicam rapinarum ſocietate & execranda communione; tum verò ad vigilantiam & integritatem Metropolitani, vel Patriarchæ provocaretur. Canone Antiocheno jubebatur Concilio Provinciale cognoſcere de dilapidatione rerum Eccleſiæ, ſi qua ejuſmodi infamia conſperſi eſſent Epiſcopi, vel Presbyteri. Si nec Concilium, nec Metropolitanus, nec Patriarcha canonicam exereret ultionem in has deprædationes, tunc ad Imperatorem ea devolvebatur poteſtas, ut qui defenſor eſſet, cuſtos & executor Canonum. At ubi Valens in hanc voluit curam incumbere, nec tam pio ille zelo æſtuabat: nec Catholicos in Epiſcopos, quos ille inſectabatur, ea cadebat ſuſpicio.

VI. Iniquum eſſe exclamat Cyrillus in Epiſtola Canonica, adeoque nec tolerandum, ut Epiſcopi cogantur rationes reddere redituum Eccleſiæ, cùm uni Deo ſummo Judici obnoxios illos eſſe oporteat. *Magna mœſtitia afficit Epiſcopos, qui ſunt ubique terrarum, quod ſumptuum qui illis eveniunt, diſpenſationis ratio ab illis exigatur. Unuſquiſque enim noſtrûm dabit ſuorum malorum rationem omnium Judici.* Ubi certè ad rationes reddendas cogebantur Epiſcopi, ſuos tuto ipſi nimirum urgebant Oeconomos.

VII. Ad Latinos accedo, exordiorque ab Ambroſio. Ille enim exuberante quadam luminis & gratiæ cœleſtis copia, antè magiſter, quàm tyro; ille in functionibus Epiſcopatûs tam invictus & indefeſſus, ut poſt ejus obitum vix quinque Epiſcopi pares eſſent labori, quo ipſe unus ſuperſtes fungebatur: ille, inquam, jam inde ab exordio Epiſcopatûs fratri ſuo Satyro totam temporalem domûs ſuæ adminiſtrationem commendavit. Erat laïcus Satyrus, ſed virtutum præſtantia Clericos longè plurimos poſt ſe relinquebat. Teſtatur Ambroſius ab eo ſe foveri & roborari ſolitum; ei debere ſe quæ filii parentibus; quanquam ab eo ut juniore fratre coleretur. *Non tam mea virtute habilis, quàm tua patientia tolerabilis: qui pio ſemper ſollicitus affectu latus meum tuo latere ſepiebas, charitate ut frater, cura ut pater, ſollicitudine ut ſenior, reverentia ut junior.* Nec domeſticis tantùm curis ab eo ſe exoneratum fatetur, ſed & ſapientia & conſilio ejus in regimine ſpiritali recreatum fuiſſe; animos illum ſibi addidiſſe in rebus aſperis, & mœſtitiam abſterſiſſe. *Tu mihi unus erat domi ſolatio, foris decori, tu, inquam, in conſiliis arbiter, curæ particeps, deprecator ſollicitudinis, depulſor mœroris. Tu meorum aſſertor actuum, cogitationumque defenſor: tu poſtremò unus, in quo domeſtica ſollicitudo reſideret, publica cura requieſceret. Teſtor ſanctam animam tuam, me in publicis Eccleſiæ id ſæpè veritum eſſe, ne diſplicerem tibi. Ita domi foriſque eruditer quidam & arbiter Sacerdotis, ut domeſtica cogitare non ſineres, publica curare cenſeres.* Ambroſium Imperatores & Epiſcopi reverebantur, ut patrem, ille ſibi patrem veluti alterum ſuſpiciebat Satyrum. Antiſtes ſuo ſæculo numeris omnibus abſolutiſſimus, verebatur ne non ſatis Satyri votis & conſiliis reſponderet. Vides qui tandem ille frater eſſet, cui Ambroſius domûs ſuæ curam delegabat. Erat porro Satyrus animi vi & robore prorſus incredibili, nec æquitate diſpari. Provectione Ambroſii ad Epiſcopatum, blandiebatur ſibi unus debitorum, Proſper nomine, quaſi nunquam ad ſolvendum compellendus eſſet. Hoc illum errore & inani ſpe exuit Satyrus, & ſolvere coëgit. *Plaudebat ſibi, ut audio, Proſper, quod Sacerdotii mei occaſione redditurum ſe quæ abſtulerat, non putabat: ſed vehementiorem tuam unius efficaciam expertus eſt, quàm duorum. Itaque ſolvit omnia, &c.* Ejuſmodi erant cognati, vel proximi, quos Epiſcopi quandoque ſanctiſſimi adſciſcebant ſibi ad aliquod Epiſcopalis regiminis conſortium. Satyrum Ambroſius hæredem ſcripſerat, qui præmaturè mortuus hæreditatem Ambroſio tranſmiſit. *Ego te frater hæredem feceram, tu me hæredem reliquiſti.* Conjugium averſatus fuerat, ne à fratre divelleretur. Teſtamentum condere noluit, ut Ambroſii potiùs arbitrio res omnes ſuæ diſpenſarentur. Ambroſii judicio permiſit, ut effunderet in pauperes, quantum vellet: quod ita interpretatus eſt Ambroſius fraternæ conſcius voluntatis, ac ſi totum in pauperes effundere præciperetur. Sed de his alibi ſuperiùs.

Orat. de obitu Satyri.

VIII. Ab Ambroſii veſtigiis non receſſit Auguſtinus. Proventus Eccleſiæ ſuæ agroſque valentioribus commiſit ille Clericis. Eorum prudentiſſimo & fidiſſimo Præfecturam mandavit domûs ſuæ. Ejus erat accepta & expenſa in librum referre. Eas rationes ſemel anno quolibet ſibi referri ipſi volebat ſanctus Pater. Ejus enim fidei incumbebat, quem ſibi expertus eſſet fidelem: nec clavem enim ipſe unquam, nec annulum gerebat. Audi Poſſidium in ejus vita: *Domûs Eccleſiæ curam, omnemque ſubſtan-* Cap. 24. *tiam ad vices valentioribus Clericis delegabat & credebat. Nunquam clavem, nunquam annulum in manu habens, ſed ab eiſdem domûs Præpoſitis cuncta & accepta & erogata notabantur. Quæ anno completo eidem recitabantur, quo ſciretur, quantum acceptum, quantumque diſpenſatum fuiſſet, vel quidquid indiſpenſatum vel diſpenſandum remanſiſſet, & in multis titulis magis illius Præpoſiti domûs fidem ſequens, quàm probatum manifeſtatumque cognoſcens.* Sejungi utique neceſſe eſt hunc unum & ſummum Præpoſitum domûs Epiſcopalis, *Præpoſitum domûs*, à valentioribus illis Clericis qui ei ſuberant, & miniſtrabant *per vices*.

IX. Monitus Simplicius Papa à tribus Epiſcopis, Gaudentium Epiſcopum Auſinenſem non partiri reditus Eccleſiæ ſuæ ea ratione, qua ſacri Canones præcipiunt: Eam ipſe curam demandavit Epiſt. 5. Severo ejuſdem Provinciæ vicino Epiſcopo: & quoad partes illas duas quæ reparandis Eccleſiis & alendis pauperibus deſtinabantur, eas concredidit Onagrio Presbytero, ea utique fide adminiſtrandas, quam præſtat Presbyter, aliàs gradu ſuo ejiciendus. Hinc patet in Eccleſia Latina, uti & in Græca, Metropolitani fuiſſe muneris, ut excubias ageret in Epiſcopos rerum Eccleſiæ adminiſtratores, eoſque ſi vel diligentiæ, vel fidei minus adhiberent, quàm res poſceret, ea poteſtate exueret. Ibas in ejuſmodi cauſa reus actus eſt à ſuo Clero in Concilio Berythenſi, cujus Acta perlecta ſunt in Chalchedonenſi. *Et rogamus, ut rationem faciat coram veſtra Sanctitate.* Act. 10. Con. Calch.

X. Si quid hîc autem pugnæ & conflictationis ſubeſſe viſum eſt, ubi reddendis rationibus nunc obnoxii dicuntur, nunc negantur Epiſcopi fuiſſe: facilè is ſcrupulus eximetur. Conſtitutionibus Apoſtolicis & priſcis Eccleſiæ Canonibus nulla ejuſmodi neceſſitate vinciebantur. Nec certè ad id compulſi unquam fuere, niſi pauciſſimi, quos manifeſta rerum Eccleſiæ expilatio convicit, & ad examen compulit Metropolitani, Concilii Provincialis, vel Imperatoris ſubeundum. Ex recentiſſimè publicatis Leonis Papæ Epiſtolis edocemur Oeconomos Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ coactos ex more fuiſſe ratiocinia ſua ad Civiles referre Magiſtratus. Moleſtiſſimè id tulit Leo, libertatum Eccleſiæ vindex acerrimus, & per Epiſtolas Imperatorem appel-

VII. Antequam gradum profectam ad diſciplinam recentiorem in hac parte, lubet exemplum hic mitum proferre Petri Damiani. Quo ſolet ille ſtyli animique candore ingenuo, narrat ipſemet cùm Mediolani Legatum ageret Pontificium, oblatum ſibi fuiſſe ab Abbate vaſculum argenteum magni pretii. Exhorruiſſe ſe primum, & Abbatem rogaſſe, numquid rei ſibi, aut litis eſſet. Quod ſolenne nimirum eſſet Miniſtris Eccleſiæ Romanæ, iis ſaltem qui integritatis ſtudium præ ſe ferrent, nihil unquam ab iis accipere, quibus aliquid cauſæ eſſet in Curia; ſed eorum ſpontanea non abnuere dona, quibus nihil eſſet jurgii cum quoquam. *Mos quippe eſt apud nos, Miniſtros videlicet Apoſtolicæ ſedis, ab his quorum negotium pendet, nihil prorſus accipere; ab his autem qui omnino quieti ſunt, ſi dare voluerint, non abjicere. Et hæc regula non omnium noſtrûm, ſed illorum dumtaxat eſt, qui meliuſculè ſe ab aviditate cuſtodiunt.* Cùm reſpondiſſet Abbas, nihil ſibi eſſe litis, ſed hoc munuſculo percipere ſe ejus benevolentiam demereri; perſtitit Petrus in ſententia; tantò enim ſinceriorem fore amicitiam, quantò & gratuita foret. *Amicitiam noſtram non more ſæcularium mercede redimeret, ſed gratuitò poſſideret.* Non diſſimulat Petrus poſt recuſatum ſemel iterumque munus, hæſiſſe tamen adhuc in penitiori mentis receſſu clandeſtinum votum, ut cogeretur illud accipere. *Si ille mihi ad ingerendum munus importunus exiſteret, ejus violentia mihi nullatenus diſpliceret. Volebam ſiquidem vim mihi fieri, & velut invitus ad vota compelli.* Damnavit ipſemet fraudem hanc furtivæ cupiditatis, iterumque reſpuit oblatum donum; at Abbati confeſſus eſt, ſe quidem nunquam aſſenſurum, ut eo donaretur vaſculo; ſed ſi eam vellet ſpontaneam oblationem conferre alteri ex duobus Cœnobiis à ſe extructis, eo ipſum rem gratam & Deo facturum, & Sanctis ejus. Inexorabili & ſui & aliorum cenſori Petro ſuboluit mox, qua ſeipſe fraude circumveniſſet, uno eodemque facto accipiens quod abnueret, abnuens quod reciperet. *Hoc argumento cupiditatis meæ turpitudinem palliavi, & tanquam non accipiens aſtutus accepi.* Reddidit ſe tandem ſibi, in altiores cordis ſui ſinus & fallentes latebras ſubiit, vidit cupiditatis fibras tenuiſſimas, altiſſimè infixas, nec funditus unquam excidendas, quamdiu mortalis hæc agitabitur vita, etiam à ſanctiſſimis viris. Denique fallax ille donum ad authorem remiſit, & compreſſis avaritiæ præſtigiis, compreſſit & animi ſui æſtuationes. Luculento hocce documento, ſuique experimento Miniſtros Juſtitiæ omnes vir ſummus admonet, inſtruitque ut in ſeipſos pervigili cura excubent, cùm illecebræ donorum tam formidoloſæ ſint viris etiam ſanctiſſimis. *Deinde auxiliante Deo contra ſordes munerum jam cautius vigilabo.*

Baronius Ann 1059. n. 62.

VIII. Memoratu digniſſima ſunt, & quæ ad Eugenium III. Papam profert B. Bernardus in eandem rem exempla. Unum eorum eſt Goffridi Carnotenſis Epiſcopi ſanctiſſimi, qui Legatione Apoſtolica in Aquitania functus eſt ſuis expenſis, hoc eſt, ne legitimis quidem procurationibus acceptis. Quin & munera omnia conſtantiſſimè recuſavit. Cùm piſcem inſignem Sturgionem Preſbyter quidam obtuliſſet, non recepit, niſi perſoluto ante pretio. Cùm Matrona nobilis mappam, & patinas binas, ternaſve obtuliſſet, pulcherrimas, ſed ligneas, admiratus eſt illas quidem, ſed penitus recuſavit. *Quando argenteas recepiſſet, qui ligneas refutavit?* Alterum eſt exemplum Martini Preſbyteri Cardinalis, Daniæ Legatione functi ſumma cum integritatis laude. Pauperior rediit, quam ierat; pene viaticum defuit quo rediret. Opportuniſſimè illum Epiſcopus Florentinus iter agentem equo donavit, ut Piſas ſe conferret, ubi tum Curia Romana, ubi Bernardus ipſe verſabatur. Poſtera die eodem ſe contulit Epiſcopus Florentinus, cœpitque patrocinia ſibi aucupari, ad litis dijudicationem. Haud mora Martinus equum ei remiſit: *Decepiſti me, inquit Martinus, neſciebam tibi imminere negotium. Tolle equum tuum, &c.* Bernardus horum teſtis oculatus, & admiratione correptus, his mox verbis Eugenium compellabat. *Quid dicis, mi Eugeni? Nonne alterius ſæculi res eſt, rediiſſe Legatum de terra auri ſine auro? tranſiiſſe per terram argenti, & argentum neſciſſe? Donum inſuper, quod poterat eſſe ſuſpectum illico rejeciſſe?* Aurei ſubjicit ſæculi fœlicitatem & innocentiam reviviſcere poſſe, ſi talibus Miniſtris uteretur Pontifex. *O ſi talium daretur virorum copia, quid te fœlicius? quid illo jucundius ſæculo?* Idque in votis eſſe optimo cuique, ut qui columnæ ſunt Eccleſiæ, & cœleſtis Sponſæ cuſtodes, eam præſtent incorruptam & inconcuſſam fidem. *O ſi viderem in vita mea Eccleſiam Dei talibus innixam columnis! O ſi Domini mei Sponſam cernerem tantæ commiſſam fidei, tantæ creditam puritati!*

Baron. an 1155. n. 1.

Bernard De Conſid. L. 4.

Baron. an. 1154. n. 1.

IX. Is erat certè Eugenius ipſe III. cui tales adhæreſcerent Miniſtri. Eodem enim ipſo teſte Bernardo, cùm Archiepiſcopi Moguntinus & Colonienſis Romam profecti eſſent, ut cauſæ cuidam ſuæ adeſſent, plureſque deduxiſſent equos, auro argentoque onuſtos, cauſam Eugenius diremit, munera reſpuit; qui vicit, incempta victoria potitus eſt; qui cauſa cecidit, innocentia expertus eſt, non opulentia in judiciis certari debere. Novi res exempli fuit aurum Romam adferri, & Roma referri. Enimvero non ea fuit Romanorum abſtinentia pecuniæ, ſed intaminata, & invicta Papæ integritas, cui plauſit, cui congratulatus eſt orbis terrarum. *Argentum reputatum eſt fœnum. Sagmarii non levati ſarcinis, onuſti nihilominus repatriant, vel inviti. Nova res! Quando hactenus aurum Roma refudit? Et nunc Romanorum conſilio id uſurpatum non credimus.*

Baron. an. 1151. n. 2. 5.

His ex adverſo objicienda eſt fœdiſſima Jordanis Legati tabella, ab eodem alibi delineata Bernardo, qua certè conſtat, non omnes Eugenii Legatos ejus moribus imbutos fuiſſe. Fidenter Bernardus Pontifici renunciat, quæ tum frequentiſſæ erant toto orbe Romanæ Legationes, eas parum perſæpè utilitatis, offenſionis plurimum attuliſſe, impreſſis longè latéque, maximè autem in Hiſpania, ſordidiſſimæ avaritiæ veſtigiis. *Veſtri qui terram Auſtri tam ſæpè viſitant, quid boni adhuc egerint, necdum audivimus. Et forſitan audiſſemus, niſi præ auro Hiſpania ſalus populi viluiſſet.* Hinc intelligas, & incorruptiſſimos eſſe potuiſſe Pontifices, & eorum Miniſtros aliquos ad omne ſcelus projectiſſimos.

Bernard. Epiſt. 323. 290.

Baron. an. 1152. n. 2.

Bernard. L. 3. De Conſiderat.

Non erant Joanni Saliſberienſi eadem conjunctionis & neceſſitudinis vincula cum Eugenio, quæ Bernardo, & ab eo tamen refertur Eugenii factum, quod æternæ hominum memoriæ meritò commendandum ſit. *Nullum omnino munus hominis litigantis recipiebat.* Hanc ille mordicus regulam retinebat. Auri marcam illi obtulit Prior quidam, cui lis erat. Abnuit Pontifex, & hominis impudentiam ſeitiſſimo hoc reſponſo retudit. *Nondum domum ingreſſus es, & jam vis corrumpere dominum.* Congreſſus eſt & aliquando Joannes Saliſberienſis cum Adriano IV. eique ingenuè confeſſus eſt, eſſe Romæ Cardi-

Baron an. 5153. n. 11.

nales invictiſſimæ integritatis, & quorum verè Romana, ſed Chriſtiana dici poſſet abſtinentia, rerum humanarum deſpicientia & animi magnitudo. *Unum audacter conſcientia teſte profitetur, quia nunquam ho-* Ibid. ann. 1156. n. 13. *neſtiores Clericos vidi, quam in Eccleſia Romana, aut qui magis avaritiam deteſtentur. Plurium tanta modeſtia, tanta gravitas eſt, ut Fabricio non inveniantur inferiores, quem agnita ſalutis via modis omnibus antecedunt.* Sed hæc tam honorificè præfatus, mox tamen non celavit iniquiſſimo ſe ferre animo venalem Romæ juſtitiam. *Juſtitia regina virtutum eſt, & erubeſcit pretio permutari. Si gratioſa futura eſt, ſit gratuita. Nequaquam profiteatur ad pretium, quæ corrumpi non poteſt. Integra eſt & ſemper incorrupta.*

Cardinalibus ipſis Romanis perſuaſiſſimum erat, nihil Deo gratius ſe, nihil jucundius facere poſſe: quàm ſi quævis in jure dicendo munera ablegarent, quando cùm multa alia ſibi religioſiſſimè obſervanda præſcripſerunt, tum illud in primis, ubi Hieroſolyma ab Infidelibus expugnata, propitiandam ſibi divinam iram conſtituerunt. Rem nar- Baron. an. 1187. n. 19. rat Rogerius. *Firmiter etiam inter ſe promiſerunt, quod de cætero nulla munera accipient ab aliquo qui cauſam habeat in Curia; ſed ea tantùm recipere poterunt, quæ fuerint pro eorum neceſſitate & ſuſtentatione donata, vel miſſa.*

X. Suppar B. Hugoni Gratianopolitano Epiſcopo Scriptor ejus vitæ, illum nobis exhibet munerum delinimentis invium ſeptumque in juſtitiæ diſpenſatione. In ejus foro nec obfuit cuiquam paupertas, nec divitiæ profuere. In innocentia etiam pauperibus invictiſſima fuere præſidia, divitum improbitas exploſa & obtrita ſemper fuit. *Cùm fre-* Surius die 1. April. c. 18. *quentiſſimè ſuorum & alienorum cauſas mundanas & Eccleſiaſticas audiret, ventilaret, terminaret, cumque in ſubditis ſibi Clericis per tam prolixum vitæ ſpatium toties conſecrationes, degradationes, reconciliationes pro perſonarum & Eccleſiarum competentibus cauſis & neceſſitatibus celebraret, manus tamen ſuas ab omni excuſſit munere. Eo judice nulli unquam perſona dignitas, nulli pecunia profuit quantitas. Nullum paupertas, nullum quantacumque officiorum ſive natalium reum fecit extremitas. Non mitiorem amicus, nec duriorem expertus eſt inimicus. Non deargentatam convictu vel pœnitentibus impoſuit pœnitentiam: non incraſſam in Placitis defendis edidit ve ſententiam. Quod beati viri eò præclarius illuſtrat meritum, quò rarius vel in præteritis, vel in præſentibus habet exemplum. Quanta nobis offertur materia in præſentium temporum fæce invehendi, in quibus cum dedecore atque everſione honeſtatis & æquitatis, pecunia templa penetrat, altaria maculat, ſacerdotia venundat, innocentiam exterminat, omnia divina profanaque contaminat. Excæcant nunc munera oculos ſapientum, omnes diligunt munera.*

XI. Tempeſtivum jam erit ad Tridentinum accedere Concilium, & ad ea quæ illi quaſi ſuccinuere Provincialia Concilia. Juriſdictiones Eccleſiaſticas, adeoque & Officialitates vendi prohibuit Tri- Seſſ. 25. c. 11. dentinum. *Non liceat juriſdictiones Eccleſiaſticas, ſeu facultates nominandi, aut deputandi Vicarios in ſpiritualibus locare.* In Concilio III. Mediolanenſi juſſi ſunt Epiſcopi diffinire mercedem, qua contenti eſſe deberent miniſtri & officiales omnes: *Illis omnibus certam taxam præſcribat, quam pro ſui operis, vel officii, vel laboris mercede, proque cauſarum & judiciorum ratione exigi ab unoquoque liceat.* At ne Vicarii Generales & Officiales munera uſquam acciperent ulla Acta Eccleſ. Med. p. 104. 189. à Partibus, ne eſculenta quidem. *Nullum neque munus, neque donum, neque cujuſvis generis xenia, ne eſculenta quidem poculentave Vicarii ab iis accipiant, qui coram iis cauſas vel habent, vel agunt.*

In Concilio V. Mediolanenſi confirmatum eſt hoc Decretum, additumque ne quid munuſculi Judices à Partibus acciperent, ac ne gratuita quidem dona, quovis prætextu. *In ordinariis cauſis nihil quid-* Cap. 11. *quam vel minimum, nec ſportularum quidem nomine, nec à ſponte etiam dantibus, aut ullo quovis modo à Judice illius fori accipi liceat.* Concilium IV. Mediolanenſe ad Notarios ipſos & Cancellarios ampliaverat prohibitionem illam cujuſvis muneris recipiendi, qua Concilium III. ejuſdem Civitatis ſolos complexum fuerat Vicarios Generales, & Officiales. Quin & hoc addiderat, ne mulctæ & pœnæ omnes pecuniariæ pia in opera vel loca impenderentur. *Pœnæ ac mulctæ omnes ac ſingulæ, cujuſque generis ſint, ſive Clericorum, ſive aliorum quorumcumque, etiam quas ex ſuperiorum Conciliorum ſanctionibus irrogare contigerit, deinceps piorum locorum operumve uſui verè atque omnino attribuantur, nulla prorſus parte reſervata, aut alii uſui attributa.* Cancellarias Epiſcopales vendi prohibuerat Concilium I. Mediolanenſe. *Cancellarias verò deinceps vendi, loca-* Act. Eccl. Mediol. *ri, vel earum nomine, vel occaſione, quovis prætextu cujuſvis perſonæ quidquam ſolvi prohibemus.* Novo id p. 26. 285. 286. quidem Decretum robore munitum eſt in Concilio V. Mediolanenſi, vetitumque ne lucra Cancellariæ ad Epiſcopos, vel Vicarios generales, vel ad alios quoſcumque, quàm ad Cancellarios & inferiores miniſtros redirent; quos & ipſos compeſcere placuit, ne quid etiam gratuiti muneris à quoquam acciperent. Longa in eo quoque Concilio deſcribitur ſeries Litterarum, Actorum, Diſpenſationum, aliorumque inſtrumentorum, quæ gratis danda eſſent à Cancellariis. Vetuit denique hoc Concilium, ne qua à Secretariis ſuis munera acciperent Epiſcopi.

XII. In Concilio Toletano anni 1565. vetitum eſt Officia vendi Notariorum, Promotoris fiſcalis, & inferiorum omnium juriſdictionis miniſtrorum. *Notariorum Eccleſiaſticorum, Promotoris fiſcalis, publi-* Can. 15. *ci executoris, & aliorum officia quorumcumque, qui juriſdictionis Epiſcopalis & aliorum inferiorum miniſterio operam dare tenentur, nullo modo vendantur, nec ob aliud quodcumque lucrum dentur temporale. Dentur autem hæc officia gratis, &c.* Qui gratis hæc Officia acceperint, nec vendere ea ipſis fas erit, nec aliis concedere. In Concilio Mexicano anno 1585. juſſus eſt Epiſcopus Officiali ſuo idonea ſtipendia ſuppeditare. *Quem pro Officii ſui ratione commodè ſuſtentare* T. L. Tit. 8. *debent Epiſcopi:* tum verò nihil ſalarii Officialem à Partibus exigere, niſi eis placeret doctiſſimorum Juriſconſultorum cœtum aggregari, eorumque rogari ſententias. *Quia verò Officialis hujuſmodi pro videndis actis ſalarium forſan a Partibus litigantibus recipere volet, ſtatuit hæc Synodus, ne quidquam pro his accipiat, niſi parte aut partibus petentibus juriſperitum unum vel plures ſibi adjungi, quos de cauſa conſulat, ac de eorum conſilio ſententias ferat.* Eodem Concilio vetiti ſunt Epiſcopi vel minima vendere Officia fori Eccleſiaſtici, ne violentis extorſionibus illi mox laborent miniſtri eam pecuniæ ſuæ labem reſarcire. *Maximè oportet juſtitiæ officia benemeritis perſonis con-* L. 4. Tit. 1. n. 10. *ferri gratis, ut cum omni integritate & fidelitate exerceantur. Pretium enim quo emuntur, in cauſa eſſe ſolet, ut juſto ſtipendio Officiales contenti non ſint. Eam ob cauſam interdicit hæc Synodus, ne Epiſcopi vendant, aut locent officia Fiſcalis, Notarii, Executoris, ſeu Lictoris ſuorum Tribunalium, &c.*

XIII. In Cleri Gallicani generali Conventu Melodunenſi anno 1579. his perquam ſimillima promulgata ſunt ſtatuta. Ut in eleemoſynas expendatur quidquid emendatum inflixerit Epiſcopus, vel Officialis ejus. *In pios uſus deputet quidquid mulctæ nomine ipſe aut Officialis judicaverit dependendum.* Si quid ſalarii accipiat Officialis, tam ſobriè & abſtinenter id faciat, ut conqueri poſſit nemo. *Quod ſi ſportularum nomine tanquam pro expenſis, & ne videatur Officiis ſuis ſtipendiis militare, aliquid intra ſolitum modum recipiatur, tanta ſit in hoc moderatio, ut calumniis non præbeatur locus ullus.* Epiſcopi eſt, ut Officialis ſui ſuſtentationi proſpiciat; quò gratis ab eo juſtitia adminiſtretur. *Suas interim partes eſſe perpendat Epiſcopus, ut Officialis juſtè non poſſit conqueri, quod ſuum ſibi damnoſum ſentiat officium. Ita enim de judicandi munere gratuito loquitur Epiſcopis Innocentius III. Ad hoc ſunt vobis reditus conſtituti, ut ex ipſis vos & alii Clerici honeſtè vivatis.* Nec pluribus opus erat, ut voluntas Epiſcoporum intelligeretur, Jus enim ipſi olim per ſeſe dicebant Epiſcopi, adeoque & gratis prorſus dicebant. Si lapſu temporis neceſſe habuere ad hanc ſollicitudinis ſuæ partem vocare veluti Coadjutorem aliquem, hunc haud-dubio ſtatim ſuis impendiis aluere. Abundabant tunc Epiſcoporum reditus, idque probabile eſt voluiſſe Innocentium III. & Conventum Melodunenſem. Nam Concilium Lateranenſe IV. cui præerat Innocentius III. præcepit qui Epiſcopi ferendo non eſſent tanto oneri ſuarum Diœceſeon, & tam multiplici, fidos ut ſibi adjutores adoptarent, & cooperatores, quos ipſos neceſſariis etiam ſumptibus foverent. *Quibus ipſi cùm indiguerint, commodè neceſſaria ſubminiſtrent: ne pro neceſſariorum defectu compellantur deſiſtere ab incepto.* Fateor eum locum ſpectare potiſſimùm ad Concionatores. Sed una & par ratio videbatur eſſe Officialium. Nam ſi prædicare muneris eſt Epiſcopalis, eſt & jus dicere. Si ex hoc Canone alendus eſt illi Prædicator, cui ſuas delegat vices prædicandi; alendus eſt & illi Officialis, cui ſuas committit vices juris dicendi.

Extra. De Offic. Jud. ordin. C. Inter cætera.

XIV. Narrat Gioſſanus in vita ſanctiſſimi Archiepiſcopi Caroli Mediolanenſis, *prohibuiſſe eum Officialibus, Judicibus, & miniſtris juſtitiæ cæteris, actiones injuſtas, lucra illicita, munuſcula quæcumque, nullius etiam pretii; nec niſi extraneos voluiſſe à ſe præfici Judices & Vicarios, ne quo duci poſſent carnali affectu, vel lucelli ſpe, vel humano terrore à juris tramite deflecti.* Adnotat mox idem Scriptor, quid diſtare vellet Carolus inter juriſdictionis contentioſæ miniſtros; & eos quibus Eccleſiæ diſciplinam & regimen demandabat; illos extraneos, has indigenas enim volebat eſſe, ut in patria ipſa ſua diſciplinæ puriſſimæ vigorem perpetuarent. *Utque præſtabilius duxit extraneos admovere miniſterio juris dicendi; ita multò illi conſultius viſum eſt ſpiritalis diſciplinæ & animarum regiminis miniſtros indigenas eſſe, ejus loci & Eccleſiæ, ubi munere fungerentur; ut perennem ibi ſcholam inſtruerent purioris diſciplinæ, eique magiſterio ſuo ipſimet præeſſent, ſub venturis etiam Archiepiſcopis. Itaque ſumma hinc Clero univerſo propenſio & facultas conciliabatur Canonum obſervantiæ accuratiſſimæ. Caroli enim & miniſtrorum ejus exemplo facillimè cæteri omnes pelliciebantur.*

L. 8. c. 24.

Refert autem idem alibi luculentiſſimæ author Hiſtoriæ, *non ſolùm voluiſſe Carolum, ut omnes juriſdictionis adminiſtri hoſpites & extranei eſſent, ut liberiùs & expeditiùs jus dicerent, &c. Sed etiam ſuo ut omnes in Palatio habitarent, ſuo ſumptu alerentur, communibus familiæ regulis devincti, idoneis inſtructi ſtipendiis, ut ne manus ullis donis recipiendis contaminarent. De ſemetipſo id Carolus non diſſimulabat, ſi quo munere à quoquam affectus eſſet, quamvis leviſſimo, pondere neſcio quo agi ſe deinceps ſolitum; eoque conſtantiſſimè ſe à donis quantuliſcumque recipiendis abſtinere. Ideo & familiaribus omnibus ſuis interdixit, ne cujus cauſam Judicibus vel miniſtris commendarent, vel cujuſquam negotio favorem impenderent.* Aliquanto ante B. Carolum tempore Cancellaria Archiepiſcopatûs Mediolanenſis Laïcis commendata fuerat. Carolus priſcum & uſum & ſtatutum renovavit, ei ut muneri præficeretur Canonicus Eccleſiæ Metropolitanæ. Stipendiis annuis donavit, menſæque ſuæ adhibuit, tam Cancellarium, quàm Notarios. *Volebat enim, ut familiæ omnes ſuæ aſcriberentur, & in habitu eſſent Clericali: Cancellario ſalaria defixit, & minimo affixit pretio, plures charitas gratis expediri voluit, maximè quæ pertinerent ad res ſpiritales, & ad Eccleſiæ diſciplinam.*

Finis Libri primi Partis tertiæ.

PARTIS

PARTIS TERTIÆ
LIBER SECUNDUS,
IN QUA AGITUR,
De diſtributione, & partitione rerum Eccleſiæ temporalium.

Poteſtas Epiſcoporum, Oeconomorum, Preſbyterorum, Diaconorum in adminiſtratione bonorum Eccleſiæ temporalium.

CAPUT PRIMUM. *P. 1. l. 4. c. 12.*

Summa Epiſcoporum poteſtas in diſpenſatione rerum Eccleſiæ temporalium, quanquam Concilio Provinciali rationes redderent, per quinque priora Eccleſiæ ſæcula.

I. Summa erat Epiſcopi authoritas in temporalium diſpenſatione, etſi & cum Clero ſuo communicaro conſilia, & Concilio Provinciæ rationes reddere teneretur.

II. Probationes ex Concilio Gangrenſi, & Antiocheno.

III. Quibuſdam in Eccleſiis Oeconomus creabatur. In aliis Presbyteri & Diaconi in communo conſultabant omnes de temporali adminiſtratione.

IV. Quam hic rationem tenuerit Gregorius Nazianzenus.

V. Certam aram rationem inii Chryſoſtomus.

VI. Utriuſque rationis & via tam a erant juſtiſſima.

VII. Par & Eccleſia Latina Diſciplina ex Gelaſio Papa.

VIII. Ex Ambroſio & Hieronymo.

I. EX hactenus diſputatis ſatis ſuperque diluxit, quaoquam res Eccleſiæ omnes in commune poſſiderentur, ſummam tamen earum poteſtatem penes Epiſcopum fuiſſe. Declarabimus mox quam in partem ſuæ ſollicitudinis advocaret ille Preſbyteros, Diaconoſque, ſive Oeconomos. Veniemus deinque ad portiones & diſtributiooes Canonicas, cuique Beneficio adſignatas.

II. Aſtruendæ ſummæ Epiſcoporum poteſtati mirificè ſuffragantur Canones Concilii Gangrenſis, quibus anathema intorquetor iis, qui vel dederint, vel acceperint res Eccleſiæ, præter Epiſcopum, cui eam curam Eccleſia demandavit. *Si quis dat vel accipit fructus oblatos, præter Epiſcopum, vel eum, qui eſt conſtitutus ad beneficentia diſpenſationem, in* Can. 7. 8. *ευποιίας, & qui dat & qui accipit, ſit anathema.* Erat ergo Oeconomus, qui reciperet, & diſpenſaret Eccleſiaſticos proventus, ſed ſumma omnium poteſtas uni Epiſcopo tribuebatur.

Manifeſtius id etiam facit Concilium Antiochenum, cùm jubet primum ea fide & religione tractari debere res Eccleſiæ, quæ Deo debetur omnium ſpectatori & judici. *Quæ ſunt Eccleſiæ ſerventur, cum omni bona conſcientia & fide in omnium præſidem & judicem Deum.* Epiſcopum mox ei rei ſumma authoritate præeſſe debere ſignificat, cùm ipſi populus à Deo concreditus ſit. *Quæ etiam adminiſtrari conveniet cum judicio & poteſtate Epiſcopi, cui eſt omnis populus creditus, & eorum animæ, qui in Eccleſia conveniunt.* Can. 24. Bonorum Eccleſiæ notitia informandos eſſe Preſbyteros & Diaconos, ut ubi Epiſcopus mortali ex hoc curriculo excedet, ne res ejus propriæ rebus Eccleſiæ permiſceantur, & hinc jurgiorum, litiumque ſementes exiſtant. *Sint autem manifeſta quæ ad Eccleſiam pertinent, cum cognitione Preſbyterorum & Diaconorum, qui ſunt circa eum, ut ſciant & non ignorent, quæ ſunt propria Eccleſiæ, ut nihil ipſos lateat: ut ſi contingat Epiſcopum è vita migrare, iis manifeſtis exiſtentibus, quæ ad Eccleſiam pertinent: nec ea intercidant & pereant: nec quæ ſunt propria Epiſcopi, prætextu rerum Eccleſiaſticarum vexentur.*

Nec minus exaggerata proximo Canone authoritas Epiſcopi oſtentatur, quanquam communicato

cum Presbyteris & Diaconis conſilio omnia tractare teneatur, & adminiſtrationis ſuæ rationem ad Concilium Provinciale referre. *Epiſcopus Eccleſiaſticarum* Can. 25. *rerum habeat poteſtatem, ut eas in omnes egentes diſpenſet, cum ſumma reverentia & timore Dei, &c. Quod ſi convertat res Eccleſiæ in ſuos uſus domeſticos, & ejus commoda vel agrorum fructus non cum Presbyterorum conſcientia Diaconorumque pertractet, ſed horum poteſtatem domeſticis ſuis aut propinquis, aut fratribus filiiſque committat, ut per hujuſmodi perſonas occultè lædantur res Eccleſiæ, Synodo Provinciæ pœnas iſte perſolvat.* Poſtremò ſi qua Epiſcopo, & Presbyteris ejus illinatur ſuſpicio, quaſi malè adminiſtratæ rei Eccleſiaſticæ, fruſtratorumque pauperum neceſſariis & uſitatis adminiculis, res ad judicium perferetur Concilii Provincialis. *Si autem accuſetur Epiſcopus, aut Presbyteri qui cum ipſo ſunt, quod ea quæ pertinent ad Eccleſiam, ſibimet uſurpent, ita ut ex hoc affligantur pauperes, hos oportet corrigi, ſancta Synodo id quod condecet approbante.*

III. Summa ergo illa Epiſcopi in res temporales poteſtas gemino hoc fræno coërcetur, ut & conſilio Cleri ſui uti debeat, hoc eſt Presbyterorum & Diaconorum; & ad Concilii Provincialis examen & judicium vocari poſſit. Eò autem differunt Gangrenſes hi Canones ab Antiochenis, quod Gangrenſi Concilio placuit Oeconomum deſignari, qui rem totam nutu Epiſcopi adminiſtret; at Antiocheno Canone tota diſpenſatio Epiſcopo permittitur, cujus eſt tamen adminiſtrationis ſuæ notitia informare Presbyteros & Diaconos, hoc eſt, Capitulum Eccleſiæ Cathedralis.

Erant ergo ſui nonnullis Eccleſiis Oeconomi. Ut & omnibus eſſent, cavit Concilium Calchedonenſe, cujus in eam rem eſt hoc Decretum. *Quoniam in* Can. 26. *quibuſdam Eccleſiis, ut rumore comperimus, præter Oeconomos, Epiſcopi facultates Eccleſiaſticas tractant; placuit omnem Eccleſiam habentem Epiſcopum habere Oeconomum de Clero proprio, qui diſpenſet res Eccleſiaſticas ſecundùm ſententiam proprii Epiſcopi, ita ut Eccleſiæ diſpenſatio præter teſtimonium non ſit, & ex hoc diſpergantur Eccleſiaſticæ facultates, &c.* Facillimè poterat Epiſcopus in Oeconomum ſuum exomni cura vigilare, & cogere, ut rationes redderet: non ita facilè autem & expeditum erat, ut Presbyteri & Diaconi Epiſcopum adducerent ad exhibendas ſibi adminiſtrationis ſuæ rationes. Sed quanquam hoc Canone ubique inſtituantur Oeconomi, nihil tamen infringitur de ſuprema Epiſcopi poteſtate, quæ innata inſertaque ipſi ejus ſacerdotio ſummo videtur: cùm jubeatur Oeconomus injuſſu Epiſcopi nihil moliri. *Oeconomum de proprio Clero, qui diſpenſet res Eccleſiaſticas ſecundùm ſententiam proprii Epiſcopi*: οἰκονομοῦντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κατὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου. Id crimini datum Chryſoſtomo notat Photius, quod inconſulto Clero ſuo temporalem rem omnem Eccleſiæ adminiſtraret. *Quod* Photius in Bibl. Cod. 59. *Eccleſiæ reditus nemo noverit quò abeant. Quod hæreditatem à Thecla relictam per Theodulum vendiderit.* Vel Cleri ergo ſui Epiſcopus, vel Oeconomi conſilio utebatur, & ita hac fungebatur invidioſa adminiſtratione.

IV. Narrat porro Gregorius Nazianzenus, cùm ad Gubernacula ſederet Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, cujus erant innumerabiles opes, à multis jam ſæculis congeſtæ, vaſa ſacra, reditus immenſi: non inventis ratiociniorum libris, nec in tabulario Epiſcoporum ſuperiorum, nec in Oeconomorum Chartis, maluiſſe ſe nihil ultra tentare, quam impetu & conſilio abripi hominum à vi & avaritia minus alienorum, qui rem premi & urgeri volebant, non alio magis fructu, quam ut Clerus dehoneſtaretur, & laïci offenderentur. *Quid de tot opibus, queis* Carm. de vita ſua. *nihil celebrius, dicam, univerſa maximi terra viri, quas avo ab omni ſtruxerant templis ſacris: de totque vaſis, totque item proventibus, quorum ipſe cum nec calculum nanciſcerer in priſtinorum Præſulum uſquam literis, nec rurſus illum noſcere ex quæſtoribus poſſem, acquievi: nec, licet multi viri aliter monerent, exterum in myſteriis probrum vocandum cenſui ad hos calculos. Addictus opibus quiſquis eſt, hæc improbat: probat illa quiſquis liber eſt harum ſiti. Nam fœda cum ſit rebus in cunctis opum cupido, multo eſt fœdior tamen in ſacris. Si de opibus eſſet par mea mens omnium, non tanta labes eſſet in Chriſti domo.*

V. Erat illud Nazianzeno compertiſſimum, non alias veriores Eccleſiæ opes eſſe, aut chariores, quàm pacem, charitatem, amorem æternorum, temporalium omnium contemptionem: præ his vanum auri, argentique fulgorem eſſe, etſi eo inſania ſæcularis præſtringatur: undè nec eas in periculum conjiciendas, tot controverſiis litibuſque ex ratiociniorum ſcrupuloſo examine indubitatiſſimè emerſuris. Auſpicatiora fuere Chryſoſtomi initia, unde & Oeconomos ſtatim ad reddendas rationes compulit, multa recidit ex redundantia priorum expenſarum, & hinc multa ſepoſuit ad largius opitulandum orphanis, viduis, egenis, ægrotis, immo & extruendis Xenodochiis, authore Palladio. *Poſt hæc diſpenſatoris Eccleſiaſtici ſcripta relegens, inu-* Cap. 5. *tileſque Eccleſiæ ſumptus deprehendens, amputari hos protinus jubet. Acceſſit & ad ſolemnes Epiſcopi ſumptus inſpiciendos, inveniens que immodicam profuſionem, transferri hanc magnificentiam ad infirmorum ſolatia præcepit. Et cum ſupereſſent pecuniæ, nova quoque infirmorum receptacula conſtruit.*

VI. Longè diverſiſſima erat Nazianzeni & Chryſoſtomi ratio, & ſua tamen cuique ſapientia conſtabat, pietas & religio. Nazianzenus pacis ſtudio ratiocinia anteriora præterit. Chryſoſtomus accuratiſſimè omnia ad calculos revocat, ſuperfluas expenſas reſecat, ſingulas moderatur, & ita infinitum quoddam ſibi penu congerit, quo abundantiſſimè provideat neceſſitatibus Eccleſiæ longè ampliſſimæ. Paulò diverſa ratione uſum eſſe Gregorium Nazianzenum teſtatur ejus vitæ Scriptor perantiquus. Cùm affirmaſſet enim nihil omnino eum in domum ſuam derivare voluiſſe ex omnibus illis opulentiſſimæ Eccleſiæ theſauris; mox ſubjicit, nec libros rationum, nec regeſta vaſorum ſacrorum ſcrutari eum voluiſſe, quod ſæculares Principes magis deceret ea diligentia, quam Epiſcopos, quodque perinſigni hoc documento informare cuperet Antiſtites omnes, ut impenſius ſtuderent Clericos ſuos virtutibus, quam terrenis opibus locupletare. *Ampliſſimæ porro Eccleſiæ Præſul inſtitutus, proventuſque & infinitam omnis generis ſupellectilem eximiamque conſecutus, ne unica quidem drachma hinc facultates ſuas auxit; cùm tamen maximam talentorum copiam, ſi ita tuliſſet ipſius voluntas, colligere potuiſſet. Ne redituum quidem & adminiſtrationis rationem, ab iis qui Eccleſiæ negotia procuraſſent, repetiit, nec ſupellectilis ſacræ deſcriptionem, cauponum verius quam Eccleſiaſticorum virorum id eſſe ſtatuens: at Præfectorum, non Epiſcoporum: atque his rebus omnes erudiens ut conſcientiæ puritatem potius Deo offerrent, quam ut rationibus referendis muneris ſui adminiſtrationem hominibus probare niterentur.* Quam conſentiat veritati hæc narratio, inferius indagabimus.

VII. Nec Epiſcoporum Eccleſiæ Latinæ authoritas anguſtioribus circumſcripta eſt terminis. Gelaſius Papa eorum poteſtati ſubjicit omnes prorſus Eccleſiæ proventus, ut eorum ab ipſis canonica fiat partitio, ac diſtributio, qua de re prolixiùs ſuo infrà loco dicemus. *Epiſt. 10.* *Præſulum authoritas noſtrorum emanavit, ut facultates Eccleſiæ Epiſcopi ad regendum habeant poteſtatem, ita tamen ut viduarum, pupillorum atque pauperum, nec non & Clericorum ſtipendia diſtribuere debeant.* Portio pauperum Epiſcopo commendabatur, uni Deo quidem rationes redditurо, ſed operam tamen daturo, ut publico teſtimonio ejus adminiſtratio approbaretur. *Epiſt. 9. Et in Decretis c. 27.* *Adſcriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus ſe diſpenſaſſe monſtraturus eſſe videatur, oportet tamen etiam præſenti teſtificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri.* Quaſi dicat non debere Epiſcopum latebras captare, & publicam fallere conſcientiam, cum eleemoſynas effundit: ut privati factitare ſolent, & debent. Nec enim tum Epiſcopus tam ſuas largitur res, quàm alienas reſtituit; non ſuam dat ille, ſed penes ſe depoſitam reddit pecuniam: nec tam virtutis documentum dat, quàm criminis & publicæ reprehenſionis infamiam declinat.

VIII. Monet luculentiſſimè Ambroſius, eſſe Epiſcopi, ut ne Eccleſiæ proventus tam improvidè effundat, ut nunc redûndet, quod poſtea deficiet: ne nimio plus, ne minus æquo largiatur etiam pauperibus, Clericiſque, vel templorum ſartis tectis. *Offic. l. 1. c. 21.* *Maximè Sacerdoti hoc convenit ornare Dei templum decore congruo, quantum oporteat, largiri peregrinis, non ſuperflua, ſed competentia: ne reſtrictiorem erga Clericos, aut indulgentiorem ſe præbeat.* Hieronymus Epiſcopo commendat etiam deligendi Oeconomi, qui res Eccleſiæ & pauperum curet. *Epiſt. ad Nepotian.* *Sciat Epiſcopus, cui commiſſa eſt Eccleſia, quem diſpenſationi pauperum, curaque præficiat.*

CAPUT II. *P. 3. l. 3. c. 13.*

De poteſtate Oeconomorum in Oriente & Occidente prioribus quinque Eccleſiæ ſæculis.

I. Oeconomi ex ordine Presbyterorum erant. Plures quandoque in una erant Eccleſia.

II. Qua occaſione præceperint Calchedonenſes Patres, ut ſuus cuique Epiſcopo eſſet Oeconomus. Non ex eo decrevit legitima Epiſcopi authoritas.

III. Oeconomum deligebat Epiſcopus, nec tamen pro arbitrio poterat illum abdicare.

IV. Quando cœperint ſingulis Eccleſiis privatis res ſua, ſui proventus permitti.

V. Oeconomi patres erant & nutritii pauperum.

VI. Alicubi Clerus Oeconomos eligebat.

VII. In Occidente Presbyteri omnes participes fiebant temporalis adminiſtrationis.

I. Capite ſuperiori commendati ſunt nobis Epiſcoporum Oeconomi, in Conciliis Gangrenſi, Antiocheno & Calchedonenſi. Litteras dedit Concilium Epheſinum I. generale de depoſitione Neſtorii *Act. 5.* *Reverendiſſimis Presbyteris & Oeconomis, cæteriſque religioſiſſimis Clericis.* Ubi perſpicis Presbyteros fuiſſe hos Oeconomos, pluresque fuiſſe in Eccleſia Conſtantinopolitana. Suprà ex Nazianzeno, ex ejus vitæ Scriptore, & ex Palladio *Act. 6.* vitam Chryſoſtomi exarante liquebat Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ immenſam fuiſſe opulentiam. In cauſa ergo id eſſe poterat, ut multi in ea Oeconomi inſtituerentur. Frequens etiam in ejus Concilii Actis Chariſii Presbyteri & Oeconomi Eccleſiæ Philadelphienſis mentio. *Act. 5.* Iſchyrion Diaconus in eo libello, quem Calchedonenſi Concilio obtulit adversùs *Ibidem.* Dioſcorum, agit de Proterio, qui Alexandriæ cùm Presbyter antè & Oeconomus fuiſſet, Epiſcopus creatus fuerat. Concilium ipſum Calchedonenſe de depoſitione Dioſcori ſcripſit ad Charmoſynum Presbyterum & Oeconomum, ad Euthalium Archidiaconum, & ad alios Clericos Alexandrinos, quos univerſos obteſtatur, ut pervigilent ad tuendas res ejus Eccleſiæ temporales, ut qui earum rationes redditurі ſint ſucceſſori. *Cuſtodite igitur res Eccleſiaſticas univerſas, tanquam qui reddituri eſtis rationem ei qui ordinandus eſt Epiſcopus.* Inſcripta eſt autem Epiſtola, *Charmoſyno Presbytero & Oeconomo, & Euthalio Archidiacono, & cæteris Clericis.*

II. In eodem certè quidem Actione IX. refertur *Act. 9.* Ibam Edeſſenum Epiſcopum compulſum fuiſſe polliceri, bona ut deinceps Eccleſiæ ſuæ diſpenſaret per Oeconomos, quos ipſemet deligeret ex Clero ſuo; ut eò conſentiret conſuetudini Eccleſiæ Antiochenæ. *De Eccleſiaſtico verò reditu, & ex quacumque cauſa acquiſitis, ſanctiſſima Eccleſia motis aliquibus, placuit eidem Iba Epiſcopo ex propria voluntate promittere, quod de cætero ſecundùm formam Antiochenæ maximæ Civitatis gubernarentur res per Oeconomos ex Clero ordinatos ab ejus religioſitate.* Id ergo cauſæ fuit Calchedonenſi Concilio, ut Epiſcopos juberet Oeconomorum miniſterio temporalia Eccleſiæ ſuæ adgubernare. In crimen enim agebatur Ibas, quod grandem pecuniam à populo collatam in captivorum redemptionem, ſuis uſibus applicaſſet, quòd proventus Eccleſiæ ſibi vendicaret, quòd vaſa ſacra ingentis pretii involaſſet, fratrem & cognatos ditaſſet his prædis, quòd Daniëlem germani ſui filium Epiſcopum Helenopoleos ordinaſſet, qui mox opes Eccleſiæ in proſtibula effuderat, & teſtamento ſuo res Eccleſiæ legaverat concubinæ ſuæ nepotibus, otiante Iba, nec has vel libidines vel rapinas ab Eccleſia Dei propulſare ſatagente. *Act. 10.* Hac neceſſitate compulſi ſunt Patres Calchedonenſes ſtatuere, ut ne per ſe jam Epiſcopi, ſed per Oeconomos Eccleſiæ ſubſtantiam regerent, 1. quos ipſimet deligerent ex Cleri ſui Collegio. 2. Quibus normam totius regiminis præſcriberent. 3. A quibus & rationes omnium exigerent. Tribus his capitibus ſarta tecta ſervata eſt Epiſcopis priſca authoritas ſua; parta libertas, ut toti deinceps eſſent in ſpiritalibus miniſterii ſui functionibus; abacta, longéque amandata, tum avaritiæ tentatio, tum obtrectatio invidorum.

III. Ut erat Epiſcopo inſtituendi, ita & videtur fuiſſe deſtituendi Oeconomos ſuos facultas. In eodem Concilio memoratur Fronto Presbyter & *Act. 14.* *Exœconomus* ἐξοικονόμος. Sed non mera animi levitate, aut libidine deſtituebantur Oeconomi. Inde eſt quod Epiſcopi, quibus Imperator delegaverat terminandas Ibæ & Cleri ejus lites, juramento Ibam adegerunt, ſuis ut ordinibus, officiis & dignitatibus frui uſque ſineret omnes, qui inter accuſatores ejus numerati fuerant, nec ullis poſſet ſævire poſthac pœnis in quatuor illorum primarios, niſi ejus ſententiam aſſenſu & judicio ſuo domnus Archiepiſcopus Antiochenus confirmaſſet. *Ibid. Act. 9.* *Exegimus ſacramentum à religioſiſſimo Epiſcopo Iba, ut omnibus qui eam in præſenti negotio contriſtaſſent, oblivionem donaret, & nullum penitus contriſtaret, nec gradu moveret, neque minores majoribus præferret, ſed omnibus ſervaret juſtitiam in honoribus, obſequiis & gradibus, &c.*

Placuit autem ut ſi aliquando juſtè viſus contriſtari, voluerit corripere aliquem præfatorum Samuelis, Cyri, Maræ, Eulogii, non ex authoritate propria corripiat eos, ſed ex ſententia ſanctiſſimi Patris Archiepiſcopi domini hoc faciat, propter præcedentem, quæ inter eos accidit, offenſionem. Quo veluti privilegio Clerici illi immediatè ſubjiciebantur Exarchi juriſdictioni. Illud malim hîc ſeriò adnotari, quod alibi fusè oſtendimus, non potuiſſe Clericos ſuis Ordinibus & Officiis amoveri, niſi canonico judicio.

IV. Quàm latè pateret Oeconomorum poteſtas, pulcherrimè declarat admirandus ille Marcianus, quem ea exornaverat dignitate Gennadius Patriarcha Conſtantinopolitanus, & Acacii ſucceſſor. Ita L. 1. enim Theodorus Lector: *Deſignavit Gennadius Marcianum Oeconomum.* Conſtituit enim ut Eccleſiæ cujuſque Clerici & Beneficiarii oblationes ejus reciperent, cùm antea deferri ſolitæ fuiſſent ad Eccleſiam majorem. Inſigne fuit hoc & poteſtatis & integritatis ſpecimen. Hinc autem patet, in Eccleſia Conſtantinopolitana unum dumtaxat fuiſſe tunc Oeconomum, ut & in compluribus aliis, cùm in nonnullis plures ſimul eſſent. Non recedit tamen à veriſimili in majoribus Eccleſiis ſuos fuiſſe Oeconomo coadjutores, maximè verò in Eccleſia Conſtantinopolitana. Unde & Palladius in vita Chryſoſtomi, inter perſecutionis ejus ſocios & exilii Cap. 20. comites recenſet, *Paulum Diaconum diſpenſatoris adjutorem.* Eaque fortaſſe etiam de cauſa, ut ſupra monuimus, Concilium Calchedonenſe Oeconomo & Archidiacono Alexandrino commendavit ejus Eccleſiæ bonorum diſpenſationem, dum ſedes vacaret.

V. Iſidorus Peluſiota ad Presbyterum Maronem litteris datis, ſedulò eum commonefaciebat, ipſo Oeconomi nomine moneri & excitari ipſum debere, ut quæ pauperum patrimonia eſſent, ea paupe- L. 1. Ep. 269 ribus erogaret. Primos enim Eccleſiaſticorum bonorum Oeconomos, non alios profectò fuiſſe, quam Apoſtolos, ad quorum pedes congerebantur, quæ quiſque fidelium vellet in pauperes diſpergi.

VI. Jure Oeconomi eligendi Theophilus Patriarcha Clerum univerſum donat, cum aſſenſu Epiſcopi, in ſuo apud Balſamonem Commonitorio. Cap 9 10. *Ut totius Sacerd talis ordinis ſententia aliue renuncietur Oeconomus, in quo Epiſcopus quoque conſenſit.* Ex eodem Præſule doctiſſimo, Oeconomi partes ſunt, ut pauperum omnium proviſor ſit. *Ut bona Eccleſiæ, ut decet, inſumantur. Viduæ & pauperes, & peregrinantes hoſpites omni quiete fruantur, & nemo ea quæ ſunt Eccleſiæ, ut ſua uſurpet.*

VII. Cùm Eccleſia ſua abeſſet Auguſtinus, ad Presbyteros ſuos ſcripſit, ut ex ærario Eccleſiæ ſupplerent, ſi quid ex propria ſubſtantia ſua minus eſſet pecuniæ, ad exolvenda ejus omnia debita, qui ad Epiſt. 219. L. 1. Eccleſiæ tuitionem confugerat. *Scripſi Presbyteris, ut ſi quid minus fuerit, compleant ex eo quod habet Eccleſia.* Narrat Optatus execrandum & ſacrilegum facinus duorum Presbyterorum Carthaginenſium, quibus Menſurius morti proximus commendaverat aurea & argentea vaſa Eccleſiæ, quorum breviculum depoſuerat in manus religioſiſſimæ viduæ, ſuo illud ut ſucceſſori porrigeret. In Occidente ergo Oeconomi nulli erant Eccleſiarum. Certè de iis verbum fit nullum in antiquiſſimis monumentis. Erat enim vetuſtiſſimus is uſus, & coævus Eccleſiis, ut Clerus omnis notitia aliqua totius regiminis temporalium imbueretur, ut ſuperiori capite patebat. Author eſt tamen Poſſidius Auguſtinum adventante morte bona Eccleſiæ omnia commiſiſſe, *Fideli Presbytero, qui ſub eadem domus Eccleſiæ curam gerebat.* Quo tamen non excludebantur, opinor, cæteri Presbyteri ab ejuſdem aliqua ſollicitudinis communione.

CAPUT III. *P. 1. l. 4. c. 14.*

De Diaconorum & Archidiaconorum poteſtate in temporali adminiſtratione per eadem quinque priora ſæcula.

I. In Eccleſia ipſa Græca Diaconis nonnihil tribuebatur in regenda re temporali Eccleſiæ.

II. Oeconomus Cœnobiorum Diaconus erat, vel eo certè gaudebat nomine.

III. IV. Ex Caſſiano demonſtratur, & Officia hæc, & jura Diaconatus fuiſſe cognatiſſima.

V. In Occidente Diacone, vel Archidiaconi temporalem Eccleſiæ rem adminiſtrarunt. Probationes.

VI. Aliæ probationes. Diacono vigeſimum ætatis annum agenti tota demandatur adminiſtratio temporalis, etſi non deeſſet Archidiaconus.

VII. Summa ſemper Epiſcopi poteſtas.

VIII. Plerumque temporale regimen Archidiacono delegabatur.

I. SUperioribus jam capitibus obſervatus eſt à nobis Diaconus Oeconomi Coadjutor, & Archidiaconus peculiariter deſignatus, qui cum Oeconomo vacantis Eccleſiæ curam gereret. Ex Antiocheno etiam Concilio patuit res Eccleſiæ ab Epiſcopo regendas fuiſſe, conſciis & conſortibus Presbyteris Diaconiſque. Conſtat ergo in Eccleſia etiam Græca in temporali adminiſtratione partes aliquas fuiſſe Diaconorum, Presbyteris tamen, qui Oeconomi erant, obnoxiorum, & Epiſcopis, qui ſumma ſemper poteſtate utebantur.

II. Meminit Baſilius Diaconi, quem ipſemet ordinaverat, ut Parocho ad Altare miniſtraret, & ejus Eccleſiæ rem curaret temporalem. *Glycerius* Epiſt. 412. *Veneſie Eccleſiæ Diaconus à me ordinatus in eum finem fuerat, ut & Presbytero inſerviret, ὡς τῷ πρεσβυτέρῳ διακονῇ, & ad curandam rem Eccleſiaſticam admoveretur.* Diaconus etiam Caſſiano dicitur, qui in Monaſteriis Ægypti eligebatur, ut primitias decimaſque fidelium ultro oblatas acciperet, & Monaſterii reditus diſpenſaret. Electione enim piiſſimus & prudentiſſimus quiſque Monachus ad id muneris vocabatur. *Venit Theonas ad Abbatem Joannem, qui* Collat. 21. *tunc temporis merito ſanctitatis electus Diaconiæ præſi-* c. 2. *debat. Non enim ad hunc gradum quilibet propria voluntate, aut ambitione provehitur, ſed is quem cunctorum ſeniorum cœtus, ætatis prærogativa, & fidei atque virtutum teſtimonio, excellentiorem omnibus ſublimioremque cenſuerint. Ad hunc inquam cum veniſſet juvenis, deferens religioſa munera inter cæteros poſſeſſores, qui certatim decimas vel primitias frugum ſuarum memorato ſeni de ſuis ſubſtantiis offerebant.* Tum verò inducit Caſſianus pium hunc Oeconomum, fideles qui dona hæc conferebant terrena, cœleſtibus inſtitutis imbuentem, hortantemque ad ſupernorum amorem bonorum.: *Delector, filii, pia munerum* Ibid. c. 2. *veſtrorum largitate, & devotionem hujus oblationis, cujus diſpenſatio mihi credita eſt, gratanter amplector; quia fideliter primitias veſtras & decimas indigentium uſibus profuturas, velut ſacrificium Domino bonæ ſuavitatis offertis.*

III. Theonas nomine erat is juvenis, qui decimas ſuas Monaſterio offerebat, quique hortatu

Oeconomi, quaſi è ſomno excitatus, reum ſe primum quidem profeſſus eſt, quod ſolas quotannis decimas obtuliſſet, de primitiis pari jure offerendis ne cogitaſſet quidem: *Ibid. c. 8.* *Humiliatus atque compunctus, quod cum decimas frugum ſuarum ſolitus eſſet Diaconiæ ſingulis annis dependere, primitiarum rationem ne audiſſe quidem ſe arbitraretur.* Mox ſecum ipſe conſtituit, non plebeia tantum hæc præcepta ſectari, ſed illa etiam amplexari perfectionis monita, quæ Oeconomus inculcaſſet. Nuncium ergo remiſit conjugi, rebus, ſæculo, ſeque ipſe Deo in eo Monaſterio conſecraturus mox advolavit, & ad eum tandem virtutum apicem eluctatus eſt, ut electus & ipſe fuerit Diaconus, ac Diſpenſator. *Cap. 9.* *Univerſorum prælectus judicio, in Diaconiæ diſpenſatione ſucceſſit.*

IV. A vero non abludit, his Diaconi & Diaconatus voces, quibus hic utitur Caſſianus, & quæ in uſu erant in his Cœnobiis, ad ſacram Ordinationem nihil pertinuiſſe: electione enim creabantur, & virtutibus atque ætate provectiores eo munere donabantur. Erat ergo id Officium Oeconomi & Diſpenſatoris, cujus non abſimiles eſſent in Monaſteriis functiones, atque Diaconorum in Eccleſia, juxta primævam in Actis eorum inſtitutionem. Notat enim Caſſianus hos Diaconos recepiſſe oblationes ad Altare, eas in egenos diſſeminaſſe, & ſpirituali doctrina eorum animos irrigaſſe, qui manuum ſuarum laboribus & terræ fructibus Deum Deique Miniſtros colerent. Atqui hæc tria ſunt Diaconorum munera, mutuò ſibi conjugata. Piæ enim fidelium erogationes, & hoſtiæ ſunt quas Deo offerunt: & eleemoſynæ, quibus pauperes recreantur: & ſemina quædam temporalia, quæ in æternas aliquando meſſes efflorescant. Primæva autem ab origine ſua Diaconi, & miniſterio Altaris dicati ſunt, & paſcendis pauperibus, & imbuendæ fidelium plebi Chriſtianæ doctrinæ ac pietatis rudimentis.

V. In Occidente certè potiſſima fuit Diaconorum in res temporales poteſtas. Luculentam Prudentius effigiem exhibuit Archidiaconi Laurentii, Ærario Eccleſiæ præfecti. *L. Periſtephanōn* *Hic primus è ſeptem viris, qui ſtant ad aram proximi, Levita ſublimis gradu, & cæteris præſtantior, Clauſtris ſacrorum præerat, cœleſtis arcanum domus, fidis gubernans clavibus, votaſque diſpenſans opes.* Mox alendos illius curæ committit egenos omnes. *Dial. 2.* *Tales plateis omnibus exquirit, aſſuetos ali Eccleſia matris penu, quos ipſe primus noverat.* Narrat Severus Sulpitius egenum neſcio quem pene nudum occurriſſe beato Martino, qui Archidiacono ſtatim præcepit, ut eum veſte donaret. *Tunc ille accerſito Diacono juſſit algentem ſine dilatione veſtiri.* Hac temporali rerum Eccleſiæ adminiſtratione intumuere Diaconi, & adversùs ipſum Preſbyterorum collegium inſoleſcentes, de ſedis prærogativa aliquando cum eis certarunt. Fuit & ubi victores evaderent. Illo primum faſtu teſtatur Hieronymus Romæ elatos fuiſſe Diaconos. In conviviis maximè, ad charitatem pauperum ut reor ſpectantibus, gliſcebat hæc Diaconorum arrogantia. *Et in domeſticis conviviis benedictiones Preſbyteris dare.*

Nicæn. c. 19. Arela. c. 18. Laod. c. 20. Cartha. 4 c. 39. VI. Nec Romæ ſolum ſupra Preſbyteros eniti & ſedere auſi ſunt Diaconi, cùm tot Concilia, Nicænum, Laodicenum, Arelatenſe, Carthaginenſe, & alia ad deprimendos, & ſubjiciendos Preſbyteris Diaconos conſpirarint. Non injuria ergo conjicimus, cùm eſſent Diaconi oculi & manus Epiſcoporum, cùmque Vicarii eorum generales, & Epiſcopalis adminiſtri Imperii haberentur, multò præcellentiore eos Juriſdictione uſos fuiſſe, quàm Preſbyteros, tum ſpirituali, tum temporali. Dilucidè id patet ex vita B. Epiphanii Epiſcopi Ticinenſis, ab Ennodio diſcipulo & ſucceſſore ejus exarata. Anno ætatis ſuæ vigeſimo Epiphanius Diaconatu initiatus eſt. Criſpinus Epiſcopus in manus ſtatim ejus depoſuit ſarcinam regiminis univerſi temporalis Eccleſiaſtici, & patrimonii pauperum. Illum jam inde expolire meditabatur, & fingere, & roborare, ut ſucceſſorem aliquando illum ſibi arceſſeret: eò pertinebat eminentiſſima illa dignitas, qua cum Clero populoque voluit commendari. Erat tunc Eccleſiæ Ticinenſi Archidiaconus, erant & Preſbyteri. Horum ætas, experientia, ſpectata probitas officio tanti ponderis magis conſentiebant. Et illis tamen antepoſuit Epiſcopus Diaconum juventa vigentem, qui jam tum Antiſtiti ſuo ea adminicula præbuit, quæ pes, oculus, manus corpori præſtant, & ingraveſcentem ejus ætatem vigore ſuo ſuſtentavit. Ei denique poſt octo annos extincto, ſucceſſor datus, incredibili vitæ ſanctimonia, exhauſtiſque pro Eccleſia laboribus, Criſpini judicium approbavit, Eccleſiæ ipſi, quàm Criſpino gratius, & compendioſius fuiſſe. *Brevi poſt ad Diaconii evectus inſulas, viceſimum annum ætatis aſcendit, facie necdum bene barbata. Interea Antiſtites omnem Eccleſiaſticæ converſationis ſubſtantiam, & divitias pauperum ſuorum in ejus poteſtate committit, volens ante Epiſcopatum cognoſcere, qualem futuris temporibus præpararet Epiſcopum, &c. Poſtquam invalida ſenectus Criſpinum occupavit Pontificem, iſtius ſuſtentabatur manibus, in hujus nitens erigebatur amplexus. Pes illius erat, oculus, dextera: cujus miniſterio quidquid optaſſet fieri, ante juſſionem ſuam videbat impletum. Talis in Diaconatu à vigeſimo incipiens, octo annos explevit. Et quidem tunc ſtatus Eccleſiæ Ticinenſis bona Clericorum fruge pollebat. Erant cœleſtes viri, &c. Fuit Sylveſter Archidiaconus ea tempeſtate probatiſſimus, &c.*

VII. Elegantior eſt hic Ennodii contextus, quam ut cuiquam prolixior videri jure poſſit. Quod hic autem non Archidiacono, non tot Preſbyteris demandatur cura rerum Eccleſiæ, inde augurari fas eſt, non præmaturam tantum in Epiphanio indolem virtutis, ſed & ingentem Epiſcopi poteſtatem, in deligendis quos ſibi collibi tumeſſet, & quos probaſſet, ad ſummas has dignitates. Augurari rurſum poteris, ſicut & ex narratione ſuperiori Caſſiani, adminiſtrationi etiam temporali præfectos fuiſſe, qui virtute præſtantiſſimi, & qui Epiſcopali faſtigio propiores eſſent.

VIII. Nec inficiari tamen poſſumus, quin aliquibus ſaltem in Provinciis hanc temporalis adminiſtrationis ſarcinam geſtarit Archidiaconus. Hinc non præſeſtinè Archidiaconi ad Preſbyteratum protrudebantur, ne amplificanda eorum dignitate, poteſtas deprimeretur. Id affirmat Sidonius de Archidiacono Joanne, qui electus poſtea fuit Epiſcopus Cabilonenſis. *Laborum temporumque proceſſu Archidiaconus, in quo ſeu gradu, ſeu miniſterio multum* *L. 4. Ep. 25.* *retentus propter induſtriam, diu dignitate non potuit augeri, ne poteſtate poſſet abſolvi.* Idque rurſus docet Leo Papa, cùm inſidioſo beneficio affectum conqueritur fuiſſe ab Anatolio Patriarcha Conſtantinopolitano Ætium ejus Archidiaconum, quem ut Archidiaconatu abdicaret, Preſbyteratu auxit. *Dum Ætius ab officio Archidiaconatus per ſpeciem provectionis amovetur.* *Epiſt. 56.*

CAPUT IV. *P. 1. l. 4. c. 17.*

In Oeconomos ſuos pervigil excubabat Epiſcopus, & in alios rerum Eccleſiæ Diſpenſatores, per priora quinque ſæcula.

I. Laudi fuit Nazianzeno, quòd ratiocinia bonorum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ neglexerit.

II. Laudi id non fuiſſet, niſi ea ſapientia magis ejus fuiſſet, quàm negligentia. Quam certiſſimè rationem ille tenuerit.

III. IV. V. Quæ fuerit in re ſimili ratio, quæ conſilia Chryſoſtomi, Baſilii, Theodoreti.

VI. Sententia Cyrilli Alexandrini ſuper ea re.

VII. Mirum Ambroſii conſilium, qui totum Eccleſiæ patrimonium Satyro germano ſuo concrediderit. Mira Satyri religio & integritas.

VIII. Quam viam ſectatus ſit Auguſtinus.

IX. Iudicium Symmachi Papæ, de Epiſcopo diſſipatore potiùs, quàm diſpenſatore.

X. Qui Epiſcopi Deo uni rationem reddere tenerentur; & ubi tamen notoria erat dilapidatio & infamia, ad Metropolitanum & ad Concilium Provinciale deferebantur. Audacia Iudicum Civilium Conſtantinopoli.

I. NOn pigebit paulò diligentiùs examinaſſe quid ſapientia & pietate præcellentiſſimi Epiſcopi ſenſerint, de Epiſcopali vigilantia & ſollicitudine ad tuitionem rerum Eccleſiæ, & ad Diaconorum vel Oeconomorum adminiſtrationem explorandam. Horum plura jam perſtrinximus ſparſim ſuperiùs; ſed ex re tamen viſum eſt omnia ſub uno conſpectu hîc exhiberi, & paulò diligentiùs pertractari. Qui Græco ſermone Gregorii Nazianzeni vitam ſcripſit Gregorius Presbyter, illum affirmat Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ omnium meritò opulentiſſimæ, & tum proventibus, tum aurea argenteaque ſupellectile redundantis, ne libros quidem rationum inſpicere voluiſſe; eam enim diligentiam Provinciæ Præſidi magis, quàm Epiſcopo conſentaneam eſſe. *Ne redituum quidem & adminiſtrationis rationem ab iis qui Eccleſiæ negotia procuraſſent repetivit, nec ſupellectilis ſacræ deſcriptionem; cauponum veriùs, quàm Eccleſiaſticorum virorum id eſſe ſtatuens: ac Præfectorum, non Epiſcoporum, atque his rebus omnes erudiens, ut conſcientiæ puritatem potiùs Deo offerant, quàm ut rationibus referendis muneris ſui adminiſtrationem hominibus probare niterentur.*

II. Vereor ut poſſit ea laus ſatis ſincera & ſolida videri iis, qui probè regulas callent abdicationis rerum terrenarum. Nec enim cupiditas, ſed charitas extimulat ad tuitandas res temporales pauperum miniſtrorum Eccleſiæ, & eorum qui ſancta ſocietate devincti in unum aliquod collegium, toti ſunt in rerum cæleſtium contemplatione, vel in animarum ſalutis æternæ procuratione. Tutius ergo erit Nazianzenum ſuis ipſius ex ſcriptis agnoſcere & tueri. Eo enim Carmine quod ille de vita ſua lucubravit, & quo poſteros informatos voluit de ſuis & geſtis & conſiliis, non ait abjeciſſe ſe eam curam expendendæ adminiſtrationis præteritæ rerum Eccleſiæ. Quin ex adverſo laboraſſe ſe, ut libros rationum ſuperiorum temporum reperiret, nec reperiſſe; Oeconomos ſe percontatum, nec expiſcari ex iis quidquam potuiſſe. Unum ſupererat perfugium ad civiles Magiſtratus, quo in eos inquireretur, qui pauperum patrimonio clam expilato ditefcere viſi erant; ſed fatetur maluiſſe ſe, ut honori Eccleſiæ conſultum eſſet, quàm rebus; itaque diſſimulatum à ſe malum, quod curando ægreſceret; nec ullo enim rerum compendio ſatis penſari poſſe dedecus tot & tantarum rapinarum in Clericos redundaturum. Verba Nazianzeni ſuprà relata ſunt. Hac ſapientia & moderatione tantum accedit laudis Nazianzeno, quantum decederet ex illa rerum diligentiſſimè curandarum negligentia.

III. Chryſoſtomus cùm primùm Eccleſiæ ejuſdem Conſtantinopolitanæ habenas regere cœpit, libros rationum ab Oeconomo ad ſe perferri juſſit, expenſas ſuperfluas circumcidit, Menſæ Epiſcopalis lautitias & prodigalitatem ſummovit, & hac parcimonia locupletiſſimum ſibi penu comparavit, unde pauperibus, viduis, Xenodochiis largiùs poſtea proſpiciebatur. Audiendus Palladius in vita Chryſoſtomi. *Poſt hæc diſpenſatoris Eccleſiaſtici ſcripta relegens,* Pallad. c. 5. *inutileſque Eccleſiæ ſumptus deprehendens, amputari hos protinus jubet. Acceſſit & ad ſolennes Epiſcopi ſumptus inſpiciendos, invenienſque immodicam profuſionem, transferri hanc magnificentiam ad infirmorum ſolatia præcipit: Et cùm ſupereſſent pecuniæ, nova quoque infirmorum receptacula conſtituit.* Quod alibi refertur à nobis ex verbis ipſis Chryſoſtomi, ubi multitudinem eorum commemorat, qui ab Eccleſia alebantur, & quàm his expenſis impares eſſent Eccleſiæ proventus: ubi & Laicos hortatur, res ut ipſi Eccleſiæ adminiſtrandas adgrediantur, ſufficiantque tum pauperibus, tum Clericis neceſſaria vitæ adminicula, cibi, veſtiumque; hinc manifeſtiſſimè patet, non ita incomparabilem hunc divini Verbi contemplatorem & præconem immerſiſſe ſe totum in delicias contemplationis & in ſacras miniſterii ſui functiones, ut à cura & ſollicitudine temporalium Eccleſiæ ceſſaret, quanquam ad longè alia & terrenis ſuperiora totus anhelaret.

IV. Purgare ſe Baſilius neceſſe habuit ad Provin- Epiſt. 371. ciæ Præſidem, utque ingeſtas ſibi calumnias abſtergeret, oſtendere quanta exædificaſſet, Eccleſiam, ædes Epiſcopales, diverſoria ad excipiendos Præſides ipſos, Xenodochia hoſpitum, Noſocomia ægrotorum, in quæ incredibilis quædam pecuniæ vis exhauſta ſit. Ex quo abundè liquet à rerum Eccleſiæ temporalium cura & adminiſtratione non abhorruiſſe, non ſe ſegregaſſe ſanctiſſimum doctiſſimumque Epiſcopum, tot concionibus celebratum, tot luculentiſſimis lucubrationibus illuſtrem, ſpiritalis vitæ regulatum callentiſſimum. Eſt & alia ejus Epiſtola, qua purgari videtur fama Gregorii Nazianzeni, ubi ait, ſi ejus temporalem adminiſtrationem arrodant obtrectatores, præſtò eſſe Oeconomos, qui omnium rationes reſerant. *Si de pecu-* Epiſt. 385. *niis quæſtio fiat, tanquam ad illum ſpectare debeant, ſacrarum pecuniarum cuſtodes parati ſunt ad reddendam rationem cuivis flagitanti; & convincendas illorum calumnias, qui auſi ſunt tuas aures interturbare.* Hæc ille ad Demoſthenem Valentis Imperatoris gratia & miniſterio conſpicuum. An hinc conjici poſſet, Imperatorem ipſum conſilia agitaſſe de exigendis rationibus regiminis in temporalibus Epiſcopalis, malo aliorum ſit judicium.

V. Ejuſmodi aliquid ſubveritus eſt Theodoretus Epiſcopus Cyri, cum divali, ſeu breviculo Theodoſii Junioris Imperatoris, Epiſcopali ſua civitate egredi prohibitus eſt. Ut illatas ſibi obliquiores ſuſpiciones elueret, ſtructuras Theodoretus ingentes illas deſcripſit, ad Reipublicæ commodum à ſe Epiſt. 79. 80. excitatas, de quibus opportuniùs infrà à nobis verba fient. Epiſtolæ Iſidori Peluſiotæ infrà ſuo etiam loco proferentur, quibus Oeconomos & Presbyteros cogebat Epiſcopo rationes reddere: ſi verò Epiſcopus officio ſuo deeſſet, ſive incuria, ſive cu-

piditate nefaria, ne dicam rapinarum ſocietate & execranda communione: tum verò ad vigilantiam & integritatem Metropolitani, vel Patriarchæ provocarent. Canone Antiocheno jubebatur Concilium Provinciale cognoſcere de dilapidatione rerum Eccleſiæ, ſi qua ejuſmodi infamia conſperſi eſſent Epiſcopi, vel Preſbyteri. Si nec Concilium, nec Metropolitanus, nec Patriarcha canonicam exereret ultionem in has deprædationes, tunc ad Imperatorem ea devolvebatur poteſtas, ut qui defenſor eſſet, cuſtos & executor Canonum. At ubi Valens in hanc voluit curam incumbere, nec tam pio ille zelo æſtuabat: nec Catholicos in Epiſcopos, quos ille inſectabatur, ea cadebat ſuſpicio.

VI. Iniquum eſſe exclamat Cyrillus in Epiſtola Canonica, adeoque nec tolerandum, ut Epiſcopi cogantur rationes reddere redituum Eccleſiæ, cùm uni Deo ſummo Judici obnoxios illos eſſe oporteat. *Magna mæſtitia afficit Epiſcopos, qui ſunt ubique terrarum, quod ſumptuum qui illis eveniunt, diſpenſationis ratio ab illis exigatur. Unuſquiſque enim noſtrûm dabit ſuorum malorum rationem omnium Judici.* Ubi certè ad rationes reddendas cogebantur Epiſcopi, ſuos tum ipſi nimirum urgebant Oeconomos.

VII. Ad Latinos accedo, exordiorque ab Ambroſio. Ille enim exuberante quadam luminis & gratiæ cæleſtis copia, antè magiſter, quàm tyro; ille in functionibus Epiſcopatûs tam invictus & indefeſſus, ut poſt ejus obitum vix quinque Epiſcopi pares eſſent labori, quem ipſe unus ſuperſtes fungebatur: ille, inquam, jam inde ab exordio Epiſcopatûs fratri ſuo Satyro totam temporalem domûs ſuæ adminiſtrationem commendavit. Erat laicus Satyrus, ſed virtutum præſtantia Clericos longè plurimos poſt ſe relinquebat. Teſtatur Ambroſius ab eo ſe foveri & roborari ſolitum; ei debere ſe quæ filii parentibus; quanquam ab eo ut juniore fratre coleretur. *Non tam mea virtute habilis, quàm tua patientia tolerabilis: qui pio ſemper ſollicitus affectu latus meum tuo latere ſepiebas, charitate ut frater, cura ut pater, ſollicitudine ut ſenior, reverentia ut junior.* Nec domeſticis tantùm curis ab eo ſe exoneratum fatetur, ſed & ſapientia & conſilio ejus in regimine ſpirituali recreatum fuiſſe; animos illum ſibi addidiſſe in rebus aſperis, & mœſtitiam abſterſiſſe. *Tu mihi unus erat domi ſolatio, foris decori, tu, inquam, in conſiliis arbiter, curæ particeps, deprecator ſollicitudinis, depulſor mœroris. Tu meorum aſſertor actuum, cogitationumque defenſor: tu poſtremò unus, in quo domeſtica ſollicitudo reſideret, publica cura requieſceret. Teſtor ſanctam animam tuam, me in publicis Eccleſiæ id ſæpè veritum eſſe, ne diſpliceren tibi. Ita domi foriſque eruditor quidam & arbiter Sacerdotii, ut domeſtica cogitare non fineret, publica curare cenſeret.* (Orat. de obitu Satyri.) Ambroſium Imperatores & Epiſcopi reverebantur, ut patrem, ille ſibi patrem veluti alterum ſuſpiciebat Satyrum. Antiſtes ſuo ſæculo numeris omnibus abſolutiſſimus, verebatur ne non ſatis Satyri votis & conſiliis reſponderet. Vides qui tandem ille frater eſſet, cui Ambroſius domûs ſuæ curam delegabat. Erat porro Satyrus animi vi & robore prorſus incredibili, nec æquitate diſpari. Provectione Ambroſii ad Epiſcopatum, blandiebatur ſibi unus debitorum, Proſper nomine, quaſi nunquam ad ſolvendum compellendus eſſet. Hac illum errore & inani ſpe exuit Satyrus, & ſolvere coëgit. *Plaudebat ſibi, ut audio. Proſper, quod Sacerdotii mei occaſione redditurum ſe quæ abſtulerat, non putabat: ſed vehementiorem tuam unius efficaciam expertus eſt, quàm duorum. Itaque ſolvit omnia, &c.* Ejuſmodi erant cognati, vel proximi, quos Epiſcopi quandoque ſanctiſſimi adſciſcebant ſibi ad aliquod Epiſcopalis regiminis conſortium. Satyrum Ambroſius hæredem ſcripſerat, qui præmaturè mortuus hæreditatem Ambroſio tranſmiſit. *Ego te frater hæredem feceram, tu me hæredem reliquiſti.* Conjugium averſatus fuerat, ne à fratre divelleretur. Teſtamentum condere noluit, ut Ambroſii potiùs arbitrio res omnes ſuæ diſpenſarentur. Ambroſii judicio permiſit, ut effunderet in pauperes, quantum vellet: quod ita interpretatus eſt Ambroſius fraternæ conſcius voluntatis, acſi totum in pauperes effundere præciperetur. Sed de his alibi ſuperiùs.

VIII. Ab Ambroſii veſtigiis non receſſit Auguſtinus. Proventus Eccleſiæ ſuæ agroſque valentioribus commiſit ille Clericis. Eorum prudentiſſimo & fidiſſimo Præfecturam mandavit domûs ſuæ. Ejus erat accepta & expenſa in librum referre. Eas rationes ſemel anno quolibet ſibi referri ipſi volebat ſanctus Pater. Ejus enim fidei incumbebat, quem ſibi expertus eſſet fidelem: nec clavem enim ipſe unquam, nec annulum gerebat. Audi Poſſidium in ejus vita: *Domûs Eccleſiæ curam, omnemque ſubſtantiam ad vices valentioribus Clericis delegabat & credebat. Nunquam clavem, nunquam annulum in manu habens, ſed ab eiſdem domûs Præpoſitis cuncta & accepta & erogata notabantur. Quæ anno completo eidem recitabantur, quo ſciretur, quantum acceptum, quantumque diſpenſatum fuiſſet, vel quidquid indiſpenſatum vel diſpenſandum remanſiſſet, & in multis titulis magis illius Præpoſiti domûs fidem ſequens, quàm probatum manifeſtatumque cognoſcens.* (Cap. 24.) Sejungi utique neceſſe eſt hunc unum & ſummum Præpoſitum domûs Epiſcopalis, *Præpoſitum domûs*, à valentioribus illis Clericis qui ei ſuberant, & miniſtrabant *per vices*.

IX. Monitus Simplicius Papa à tribus Epiſcopis, Gaudentium Epiſcopum Aufinienſem non partiri reditus Eccleſiæ ſuæ ea ratione, qua ſacri Canones præcipiunt: Eam ipſe curam demandavit (Epiſt. 3.) Severo ejuſdem Provinciæ vicino Epiſcopo: & quoad partes illas duas quæ reparandis Eccleſiis & alendis pauperibus deſtinabantur, eas concredidit Onagrio Preſbytero, ea utique fide adminiſtrandas, quam præſtat Presbyter, aliàs gradu ſuo ejiciendus. Hinc patet in Eccleſia Latina, uti & in Græca, Metropolitani fuiſſe muneris, ut excubias ageret in Epiſcopos rerum Eccleſiæ adminiſtratores, eoſque ſi vel diligentiæ, vel fidei minus adhiberent, quàm res poſceret, ea poteſtate exueret. Ibas in ejuſmodi cauſa reus actus eſt à ſuo Clero in Concilio Berythenſi, cujus Acta perlecta ſunt in Chalchedonenſi. *Et rogamus, ut rationem faciat coram veſtra Sanctitate.* (Act. 10. Con. Calch.)

X. Si quid hîc autem pugnæ & conflictationis ſubeſſe viſum eſt, ubi reddendis rationibus nunc obnoxii dicuntur, nunc negantur Epiſcopi fuiſſe: facilè is ſcrupulus eximetur. Conſtitutionibus Apoſtolicis & priſcis Eccleſiæ Canonibus nulla ejuſmodi neceſſitate vinciebantur. Nec certè ad id compulſi unquam fuere, niſi pauciſſimi, quos manifeſta rerum Eccleſiæ expilatio convicit, & ad examen compulit Metropolitani, Concilii Provincialis, vel Imperatoris ſubeundum. Ex recentiſſimè publicatis Leonis Papæ Epiſtolis edocemur Oeconomos Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ coactos ex more fuiſſe ratiocinia ſua ad Civiles referre Magiſtratus. Moleſtiſſimè id tulit Leo, libertatum Eccleſiæ vindex acerrimus, & per Epiſtolas Imperatorem appel-

lavit, ut fœdiſſima ſervitute Eccleſiam abſolveret, ſincerumque antiquum vigere morem, ut Epiſcopis quiſque ſuis Oeconomi rationes facerent. *Illud* Epiſt. 108 *etiam rationabiliter huic Epiſtola credidi copulandum, ut de eo quod pietatem veſtram prioribus petii litteris, deprecarer, ut Oeconomos Conſtantinopolitana Eccleſia novo exemplo, & pracipuè pietatis veſtra temporibus à publicis Judicibus non ſinatis audiri; & hanc quoque injuriam ſacris removeatis Ordinibus: ſed rationes Eccleſia ſecundum traditum morem ſacerdotali examine jubeatis inquiri.*

CAPUT V. *P. 2. l. 4. c. 13.*

Epiſcopi rerum Eccleſiæ ſummi erant adminiſtratores in Gallia & Hiſpania, ab anno Chriſti quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. II. Quo hoc Capite exutienda ſint nobis.

III. Quo Gallia Concilia ſummam hanc Epiſcopis authoritatem confirment.

IV. V. Et poteſtati Concilia ipſa limites deſignant.

VI. Elucidamenta ex hiſtoria Gregorii Turonenſis. Poteſtas Archidiaconorum ſub Epiſcopo.

VII. In Hiſpania eadem, & proinde ſumma authoritas in Conciliis aſſeritur Epiſcopis in temporalia. At ſuis tamen illa cancellis circumdatur.

VIII. IX. X. De eodem, maximè de manumiſſionibus ſervorum & de alienatione bonorum Eccleſia.

XI. Oeconomi ſub Epiſcopo functiones.

I. II. Extra dubium eſt, 1. Summam penes Epiſcopos fuiſſe rerum Eccleſiæ temporalium poteſtatem, quæ tunc in commune à Clero univerſo poſſidebantur. 2. Epiſcopis ſubſidio & levamento fuiſſe Presbyteros, vel Archidiaconos, & Diaconos Eccleſiæ. 3. Presbyteros Diaconoſque rationes Epiſcopis feciſſe. 4. Epiſcopos unius Dei judicio obnoxios fuiſſe. 5. Quanquam cauſam dicere in Concilio Provinciæ compulſi quandoque fuerint, ubi obliquis ſuſpicionibus fuerant exagitati. Hæc ſunt capita toto hoc nobis capite illuſtranda in Eccleſia primùm Latina, poſtea Græca.

III. Concilium Turonenſe II. Epiſcopos monebat, qui uxorati erant, & quibus poſt ordinationem jam ſorores erant, quæ fuerant conjuges; ut & Eccleſiaſticam, & ſuam ipſorum peculiarem ſanctiſſimè familiam adminiſtrarent. *Epiſcopus conjugem* Can. 12. *ut ſororem habeat, & ita ſancta converſatione gubernet domum omnem, tam Eccleſiaſticam, quàm propriam, ut nulla de eo ſuſpicio quaqua ratione conſurgat.*

Can. 22. Concilium Agathenſe Epiſcopis copiam facit, Presbyteros ut ſuos, Clericoſve donent uſufructu Can. 57. alicujus Eccleſiæ prædiuli. In Concilio Aurelianenſi III. vetatur, ne quas id genus largitiones revocent Epiſcopi ab Anteceſſoribus factas; quanquam ſi qui nimis morigeri Clerici contumacius quidvis agant, eos ſinantur Epiſcopi ſpoliare ſimul Can. 36. ipſorum donis. In Concilio Aurelianenſi IV. eiſdem permittitur, ut alienæ quoque Diœceſeos Clericos donent agellis quibuſdam, qui poſt eorum obitum ad eandem revocentur Eccleſiam. Ubi Clericos ſuos Epiſcopi vel Parochiæ, vel Abbatiæ regimine exornaverint, liberum eis eſſe vult Conci- Can. 18. lium Aurelianenſe III. ut eos vel exuant, vel uti uſque ſinant fructibus, vel agris antè conceſſis.

IV. Cùm verò penes Epiſcopos eſſet adminiſtratio, non proprietas; depoſitum, non dominium rerum Eccleſiæ, hinc illis omnino interdicitur Concilii Agathenſis Canone, ut ne quid vendere auſint, aut alienare. *Caſellas, vel mancipiola Eccleſia,* Can. 7. *Epiſcopi, ſicut priſca Canonum pracepit authoritas, vel vaſa miniſterii, quaſi commendata fideli propoſito, integro Eccleſia jure poſſideant; ut neque vendere, neque alienare praſumant.* Si cogeret neceſſitas, aut ſuaderet Eccleſiæ ſuæ utilitas vel vendere, vel uſufructuario jure utendos dare agros aliquot, ne id quidem poterant, niſi aſſentientibus duobus, tribuſve Epiſcopis ejuſdem Provinciæ, vel vicinæ, iiſdemque ſubſcribentibus; ne irritum aliàs haberetur & caſſum inſtrumentum. *Quod ſi neceſſitas certa compulerit, ut pro Eccleſia aut neceſſitate, aut utilitate, vel in uſufructu, vel in directa venditione aliquid diſtrahatur, apud duos vel tres Comprovinciales, vel vicinos Epiſcopos, cauſa qua neceſſe ſit vendi, primitus comprobetur; & habita diſcuſſione Sacerdotali, eorum ſubſcriptionibus, qua facta fuerit venditio roboretur. Aliter facta venditio, vel tranſactio non valebit.* Itaque regebat vel diſpenſabat Epiſcopus bona Eccleſiæ, *quaſi commendata*; & erat non rarò, ubi conſilio & aſſenſu Epiſcoporum Provinciæ muniri deberet. Hinc tamen excepti ſunt agelluli, quorum alienatio nil poterat detrimenti, poterat emolumenti quandoque aliquid Eccleſiæ afferre. *Terrulas, aut* Can. 45. *vineolas exiguas & Eccleſia minùs utiles, ſine conſilio Fratrum, ſi neceſſitas fuerit, diſtrahendi habeat Epiſcopus poteſtatem.*

Concilium Epaonenſe Metropolitani aſſenſum neceſſarium fore ſanxit venditioni, non permutationi. *Nullus Epiſcopus de rebus Eccleſia ſua ſine con-* Can. 12. *ſcientia Metropolitani ſui, vendendi aliquid habeat poteſtatem, utili tamen omnibus commutatione permiſſa.* In Concilio Aurelianenſi III. firmata ſunt hæc ſta- Can. 12. tuta, decretumque eſt, ut legibus ageretur in eos qui res Eccleſiæ retinerent, ſibi obligatas alienationibus præter Canones factis, ſi necdum tricenaria illis præſcriptio ſuffragaretur. *Intra tricenaria* Vide & Aurel. 4. c. 9. *tempora repetitio ſuppetit, & per publicum aut electorum judicium revocentur.* In Concilio Agathenſi ea pœna feriuntur Epiſcopi, qui fundos Eccleſiæ alienarint, non modò ut damnum reſarciant, ſed & ut reſtituant duplum. *Convicti in Concilio, & ab hono-* Can. 49. *re depoſiti, de ſuo aliud tantum reſtituant, quantum viſi ſunt praſumpſiſſe.* Concilio denique Aurelianenſi III. prohibentur Abbates, Parochi, cæterique Clerici, ne quid divendant, *abſque permiſſu & ſub-* Can. 13. *ſcriptione Epiſcopi.*

V. Ad Agapetum Papam cùm provocaſſet Contumelioſus Regienſis Epiſcopus à ſententia depoſitionis, qua dejectus fuerat; reſcripſit Pontifex ad B. Cæſarium ejus Metropolitanum, ab adminiſtra- Conc. Galli. to. 1. pag. 239. tione temporali eum ut removeret, eamque transferret in Archidiaconum, qui Epiſcopum largiſſimè procuraret. *Reddita ſibi propria ſubſtantia, ſuſpenſum interim volumus ab adminiſtratione patrimonii Eccleſiaſtici, &c. Patrimonia Eccleſia in gubernatione Archidiaconi ejuſdem Eccleſia conſtituta, ita ut alimonia ſufficienter Epiſcopo non negetur.* Ex quo intelligis Archidiaconos & viventi regentique Epiſcopo ſocios aſſuiſſe in temporalium regimine, & illud totum geſtaſſe, dum ſedes vacaret, vel abeſſet Epiſcopus. Conquerebatur Concilium V. Pariſienſe de Epiſcopis & Archidiaconis, qui invadebant, & Eccleſia Cathedrali aſcribebant ſpolia Abbatum, Parochorum, cæterorumque Beneficiatiorum, quo in poſt tum prohibentur. *Ab Epiſcopo vel Archidiaco-* Can. 8. *no diripi, & quaſi ſub augmentum Eccleſia vel Epiſcopi,*

copi, in uſum Eccleſiæ revocari, &c. Statuimus, ut nec Epiſcopus, nec Archidiaconus exinde aliquid auferre præſumat. Archidiacono tamen cuſtodia committebatur, & res Parochiarum vacantium, ex eodem Concilio: *Ab Archidiacono, vel Clero conſerventur.*

VI. Non ſatis validè concluditur Preſbyteros Eccleſiæ Arvernæ ejuſdem fuiſſe Oeconomos, ex narratione Gregorii Turonenſis de inſolentiſſima duorum Presbyterorum protervia, qui rem prorſus inauditam machinati ſunt, ſpoliato Sidonio ſanctiſſimo juxtà & ſapientiſſimo Epiſcopo ſuo, ejectoque adminiſtratione Eccleſiæ temporali, cujus ei permodicum quid reſiduum fecere. *Surrexere contra eum duo Preſbyteri, & ablata ei omni poteſtate à*
L. 2. c. 23
rebus Eccleſiæ, arctum ei victum & tenuem relinquentes, &c. Poſt Iſidori obitum alter eorum omne ejus Eccleſiæ patrimonium ita invaſit, ſubjecitque ſibi, quaſi jam Epiſcopatu potiretur. *Protinus omnem facultatem Eccleſiæ, tanquam ſi jam Epiſcopus eſſet, inhians cupiditate praeoccupat.* Tyrannicam eam fuiſſe uſurpationem res ipſa vociferatur: non juris vel colorem, vel umbram affingi potuiſſe. Nec ſecus ſentiendum de Presbytero Catone poſt obitum ſancti Galli ejuſdem urbis Epiſcopi; ab adulatoribus enim effaſcinatus, Epiſcopatum inſana ſpe devoravit, remque omnem invaſit temporalem, extruſis
L. 4. c. 5.
omnibus adminiſtris. *Cato Preſbyter comminò à Clericis de Epiſcopatu laudes accepit, & omnem rem Eccleſiæ, tanquam ſi jam eſſet Epiſcopus, in ſuam redegit poteſtatem, ordinatores removet, miniſtros reſpuit, cuncta per ſe ordinat.* His intemperiis ſuis Cato Cautinum Archidiaconum à ſe abalienavit, qui eo fruſtrato electus ipſe Epiſcopus eſt, ejuſque ſtatim poteſtatis compos omnes Catonis gregales ſpoliavit rebus Eccleſiæ, quas obtinebant. *Tam ei quàm amicis ejus, vel quicumque ei conſentiebant, omnes res Eccleſiæ abſtulit, reliquitque eos inanes & vacuos.*

Urſicinum Epiſcopum Cadurcenſem functionibus ſpiritualibus omnibus ſuſpendit, pœnitentiæque ad triennium addixit Concilium Matiſconenſe, nec eum tamen temporalium Eccleſiæ bonorum regimi-
L. 8. c. 20.
ne excuſſit. *Utilitas tamen Eccleſiæ per ejus ordinationem, ſicut ſolita erat, omnino exerceretur.* Badegiſilus
L. 8. c. 39
Epiſcopus Cenomanenſis, cùm vita hac mortali demigraſſet, conjux ejus quæ non conſcia tantùm, ſed incentrix fuerat omnium, quæ tyrannicè ab eo & rapaciter acta fuerant, diutinis implicata fuit litibus adversùs ſucceſſorem ejus Bertrandum, Archidiaconum Pariſienſem. Contendebat enim illa, quæ Eccleſiæ donata fuiſſent, ea juris fuiſſe Epiſcopi
Vita Patr. c. 4.
conjugis ſui: *Dicens, Militia hæc fuit viri mei.* Sed compulſa tamen eſt tandem, ut omnia reſtitueret. Narrat idem Gregorius alibi, ut Theodoricus Rex B. Quintianum cùm Arverno donaret Epiſcopatû, temporali regimine eum oneraverit: *Juſſit ibibi ſanctum Quintianum conſtitui, & omnem ei poteſtatem tradi Eccleſiæ.* Spoliavit Quintianum truculentia audaciſſimi Presbyteri, vix dimiſſis, quibus utcumque vitam toleraret: *Omnem poteſtatem illi de rebus Eccleſiæ auferens, vix ei & ſatis tenuem quotidianum victum miniſtrari præcepit.* Sed probatiſſimi denique quique cives Presbyteri audaciam compreſſerunt, Quintiano Epiſcopo *reſtituta omni poteſtate.*

VII. Ita in Galliis eximia quidem erat, & ſumma Epiſcoporum poteſtas in temporali regimine rerum redituumque Cleri communium: ſed ita tamen, ut Presbyterorum quandoque temerariæ & præfractæ paterent audaciæ. Adeunda nunc nobis Hiſpania. Concilio Toletano III. vetantur Epiſcopi quidquam alienare, conceſſo tamen, ut minuſculos donent fundos vel Monaſteriis, vel Parochiis ſuæ Diœceſeos. *Si quid verò quod utilitatem* Can. 3.
non gravet Eccleſiæ, pro ſuffragio Monachorum, vel Ec- Can. 6.
cleſiis ad ſuam Parochiam pertinentibus dederint, firmum maneat: ne damnatis quidem largitionibus in extraneos quibuſdam, Clericos, Laicoſve, dum modus teneatur. Priſca etiam poteſtate uti ſinuntur Epiſcopi, in manumittendis Eccleſiæ ſervis, qui retineantur tamen patrocinio Eccleſiæ obnoxii, & in obſequiis, quibus ipſi cum poſteris devincti erant. *Et tamen à patrocinio Eccleſiæ, tam ipſi, quàm* Can. 19.
ab eis prognati non recedant. Qui Eccleſias fundaverant, vel dotaverant, ægrè nonnunquam aſſentiebantur ei Epiſcoporum in temporalia poteſtati. At eo declarat hæc Synodus violari priſcorum Canonum authoritatem, quæ totum committit Epiſcopis. *Omnia ſecundum conſtitutionem antiquam ad Epiſ-* Can. 2.
copi ordinationem & poteſtatem pertineant. A Concilio Hiſpalenſi in ſervitutem revocatus eſt libertus qui machinatus neſcio quid erat adversùs Epiſcopum & Eccleſiam. *Adversùs quem ingrati actio Canonum ac legum authoritate juſtè dirigitur; ſcilicet ut immerita libertatis damno mulctatus, ad ſervitii nexum, quo natus eſt, revocetur.*

VIII. In Canone autem ſequenti ejuſdem Con- Can. 9.
cilii non paulò plus momenti eſt ad rem hancce noſtram. Acerbiùs enim caſtigantur Epiſcopi, qui Oeconomos ſibi ex Laïcis acceſſiverant, conculcatis non tantùm Calchedonenſis Concilii Regulis, ſed & ſacris Litteris ipſis, quæ diverſarum illarum rerum & profeſſionum ſibi mutuò quaſi pugnantium conjunctionem deteſtantur. Cùm Oeconomus enim Vicarius ſit Epiſcopi, & functionum ejus quaſi ſocius & adminiſter, nefas eſt Laïcis communicari functionem & vicem Epiſcopalem. *Indecorum eſt enim laicum Vicarium eſſe Epiſcopi, & ſæculares in Eccleſia judicare. In uno enim eodemque officio non decet diſpar profeſſio; &c. Qui in adminiſtrationibus Eccleſiæ Pontificibus ſociantur, diſcrepare non debent, nec profeſſione, nec habitu.* Denique ſi vel Laïcos ſibi Epiſcopus aſciſcat Oeconomos, vel nulla vicaria Oeconomi opera ipſemet temporalia regat Eccleſiæ ſuæ, non poterit crimen & invidiam effugere violatorum Canonum, & diſſipatæ rei Eccleſiaſticæ. *Si quis Epiſcopus poſthac Eccleſiaſticam rem, aut* Can. 48.
laicali procuratione adminiſtrandam elegerit, aut ſine teſtimonio Oeconomi gubernandam crediderit, ut contemptor Canonum & fraudator Eccleſiaſticarum rerum, Concilio manebit obnoxius. Hinc plus ſatis argumenti eſt, ut hac in re Hiſpaniam exiſtimemus Orientali diſciplinæ finitimam fuiſſe, & Oeconomos habuiſſe ſuis ex Clericis, ſub Epiſcopi authoritate. Quod luculentius etiam patefacit Canon alius Concilii Toletani IV. *Eos quos Oeconomos Græci appellant, hoc eſt, qui vice Epiſcoporum res Eccleſiaſticas tractant, ſicut Synodus Calchedonenſis inſtituit, omnes Epiſcopos de proprio Clero ad regendas Eccleſias habere oportet.*

IX. Qui Eccleſias vel excitaſſent à fundamentis, vel dote inſtruxiſſent, copia facta illis eſt à Con- Can. 1.
cilio Toletano IX. ut ſi fundos à Beneficiariis dilapidari cernerent, ad Epiſcopum vel ad Judicem referrent: ſi Epiſcopi eſſent, ad Metropolitanum: ſi Metropolitani, ad Regem. Conceſſit & hæc Synodus Epiſcopis, ut ex rebus Eccleſiæ, terris, vel re- Can. 5.
ditibus, fundarent & ipſi Eccleſias alias, hoc tamen ſervato modo, ut ne quinquageſima plus parte decerpere poſſent, ſi Monaſterium exædificarent,

vel centeſimam, ſi Parochiam extruerent, ubi tumulum ſibi delegiſſent.

Can. 68. X Ne ſervos quidem ab Epiſcopis manumitti
vult Concilium Toletanum IV. niſi vel jus patrocinii retinerent, vel Eccleſiam indemnem præſtarent, duobus pro uno ſubrogatis mancipiis *ejuſ-*
Can. 68. *dem meriti & peculii*, & facta permutatione *coram Concilio Eccleſia, cui præminent.* Et ne tum quidem hic libertus tantis munitus privilegiis, uti poterat *accuſandi, vel teſtificandi licentia*, adversùs Epiſco-
Can. 69. pum, & Eccleſiam. Servos manumittere fas erit Epiſcopis, perinde ut ipſi ſervos alios Eccleſiæ dederint, vel adjecerint, vel fundos; ea cautione, ut hi liberti in patrocinio ſemper ſint Eccleſiæ, ipſi & eorum liberi, cum rebus ſuis. *Ita ut cum peculio & poſteritate ſua Ingenui ſub patrocinio Eccleſiæ maneant.* Liberti Eccleſiæ patrocinio ejus abſolventur
Can. 70. nunquam, *quia nunquam moritur eorum patrona*: quam illi profeſſionem novis ſemper Epiſcopis novam
Can. 71. præſtabunt. Si quod aliud aucupentur patrocinium,
Can. 9. conceſſa revocabitur libertas. Innovatur rurſus hoc ſtatutum in Concilio Toletano VI. ut liberti omnes novis omnibus Epiſcopis eandem ſemper profeſſionem præſtent, anno Pontificatus eorum primo. Quin & illud additur, ut eorum filii in oculis, in ædibus, & cura Epiſcopi inſtituantur à teneris, cui viciſſim & ipſi nonnihil præſtabunt obſequii.
Can. 10. *Contemptus quippe eſt patronorum, ſi ipſis neglectis, aliis ad educandum detur progenies manumiſſorum.* Utque ne facilè ab obſequio Eccleſiæ reſilirent, vetuit
Can. 13. 14. Concilium Toletanum IX. ne qua inirent conjugia cum nobilibus Romanis, vel Gothis: ſiqua inirent, eorum nihilominus liberi ſub Eccleſiæ patrocinio deliteſcerent: aut tollebatur eis quidquid ab Eccleſia obtinerent, vel ſub ejus patrocinio acquiſiſſent. *Quæcumque ab Eccleſia ſunt adepti, vel ſub ejus pa-*
Can. 16. *trocinio viſi ſunt conquiſiſſe.* Denique quæ ab Eccleſia ſunt adepti, ea vendere non poterunt, niſi vel Prælato ipſius Eccleſiæ, vel ſervis & libertis ejus: ut ne immobilia hæc ab Eccleſia propria alienari
Can. 20. 21. poſſint. Statutis his omnibus novum pondus adjecit Concilium Emeritenſe, & ei maximè, quo non ſinuntur Epiſcopi libertate donare ſervos Eccleſiæ, niſi pro modo, vel copia rerum, quas ipſi Eccleſiæ tranſcripſerint. Quod & ad Presbyteros, ſive Parochus ampliatur, qui & ipſi aliquos ea conditione
Can. 4. manumittere permittuntur. *Hæc forma & in Presbyteris ſervanda erit, qui cum voluntate Epiſcopi ſui, juxta canonicam regulam, de familia Eccleſiæ ſuæ liberos facere voluerint.* Jubet Cæſaraugustanum Concilium III. ut novus Epiſcopus libertos omnes cogat libertatis ſibi ſuæ chartas repræſentare.

XI. Aſperget lucis non parum Canonibus Toletanorum Conciliorum ſupra laudatis Hiſpalenſis Epiſcopus B. Iſidorus, pulcherrima hac Oeconomi
Pag. 693. functionum deſcriptione. *Ad Oeconomum pertinet ſeparatio Baſilicarum, atque conſtructio: actiones Eccleſiæ in judiciis, vel in proferendo, vel in reſpondendo. Tributi quoque acceptio, & rationes eorum, quæ inferuntur. Cura agrorum & cultura vinearum, cauſa poſſeſſionum, & ſervitialium, ſtipendia Clericorum, viduarum, & devotarum pauperum. Diſpenſatio veſtimenti, & victus domeſticorum Clericorum, ſervitialium quoque & artificum. Quæ omnia cum juſſu & arbitrio ſui Epiſcopi ab eo implentur.* Ex quibus dilucidum eſt Oeconomum juſſu & authoritate Epiſcopi temporalia Eccleſiæ omnia adminiſtraſſe, cujus etiam domûs ſpecialiter Oeconomus & Præfectus erat.

In Legibus Vuiſigothorum prohibet Vamba Rex, ne poſthac Epiſcopi vendicent ſibi fundos Parochiarum juris, quaſi triginta annorum poſſeſſione eo ſibi parto jure. *Nulli Pontificum ultra licebit, quidquam ab Eccleſiis Diœceſis ſuæ auferre, aut ablatum quodcumque per appoſitionem triennii vindicare.* L. 4. Tit. 5. c. 6. Erant certiſſimè pernéceſſarii Epiſcopis Oeconomi, in quos refunderent partem aliquam tantæ ſollicitudinis, cùm VII. adhuc ſæculo necdum prorſus deſueviſſent Epiſcopi à vindicandis ſibi fundis Parochiarum turis.

CAPUT VI. *P. 2. l. 4. c. 14.*

Summa poteſtas rerum Eccleſiæ penes Epiſcopos erat in Italia & Oriente ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. Summa eorum quæ hoc Capite demonſtranda ſint.
II. III. Probatur ex Gregorio in temporalium proviſione omnia fuiſſe in poteſtate Epiſcoporum.
IV. V. Subſidiis Oeconomis utebantur, vel Vicedominis.
VI. Plerumque tamen ſub Epiſcoporum imperio omnia Diaconorum, vel Archidiaconi miniſterio gerebantur. Varia de Oeconomis.
VII. Illos obſervabat Epiſcopus.
VIII. IX. Eandem ante Gregorium viam inierant Pelagius, & Symmachus Pontifices.
X. Non ita tamen tota temporalium ſarcina levabantur Epiſcopi, ut non plerumque illi ingemiſcerent.
XI. XII. In Oriente quoque tota ea poteſtas Epiſcopis demandatur, ſed ſuum habitus ei Oeconomum.
XIII. Ex Cæſareis Legibus, quibus uxores eſſent, vel liberi, Epiſcopi eſſe non poterant. Nec Epiſcopi poſt ordinationem quidem ſuam, niſi Eccleſia ſua acquirere poterant.
XIV. Rationibus obnexii erant Oeconomi.
XV. XVI. Ut plurimum Presbyteri erant, quandoque tamen Diaconi.
XVII. In dilapidatores Epiſcopos lege agebatur.
XVIII. Vicedominus & Oeconomus idem forſan erat.

I. JAm de Romana & Orientali Eccleſia eadem ipſa conſtabilienda ſunt diſciplinæ Capita, quæ ſuperiori Capite de Gallia & Hiſpania. 1. Totum Epiſcopis tributum fuiſſe in temporalium Eccleſiæ rerum diſpenſatione. 2. Illud Epiſcopos onus in Diaconos rejeciſſe, & Presbyteros. 3. Quorum ipſi tamen curam agebant, & rationes accipiebant. 4. Cùm ipſi uni Deo rationes ſuas facerent. 5. Niſi eæ tarò inciderent cauſæ, ubi ad Concilium Provinciale referebatur.

II. Cùm Epiſcopum Fundanum Gregorius Magnus ad Eccleſiam Terracinenſem transferret, pleniſſimam ei in temporalia & in ſpiritalia ejus Eccleſiæ poteſtatem conferebat. *Quidquid de prædictæ* L. 2. Ep. 13.
rebus Eccleſiæ, vel ejus patrimonio, ſeu Cleri ordinatione promotioneve & omnibus generaliter ad eam pertinentibus, ſolerter atque canonicè ordinare, facereque provideris, liberam habebis, quippe ut Sacerdos proprius, modis omnibus facultatem. Conquerebatur idem Gregorius de Calaritani Metropolitani ignavia, incuriaque, qui rationes ſibi fieri ab adminiſtrationibus Xenodochiorum non ſatagebat, juxta priſcam conſuetudinem. *Pervenit ad nos conſuetudinem fuiſſe,* L. 3. Ep. 24.
ut Xenodochia, quæ ſunt in Caralitanis partibus conſtituta, apud Epiſcopum civitatis ſingulis quibuſque temporibus ſuas ſubtiliter rationes exponerent, ejus videlicet ratione atque ſollicitudine gubernanda. Cùm Marinianum Ravennatem Epiſcopum Romam invitaret, ubi labanti & afflictæ valetudini aptius ſuccurreretur, ſuadebat ut Eccleſiæ ſuæ aliquem præficeret, qui temporalia ejus abſente ſe curaret.

[L. 9. Ep. 28.] *Videatur mihi, ut ordinata illic Eccleſia, qui Epiſcopii curam gerere, hoſpitalitatemque, & ſuſceptiones poſſint exhibere, quive Monaſteriis cuſtodiendis praeſſe* [L. 10. Ep. 34.] *neriut.* Exauthorato Epiſcopo quodam juſſit Gregorius, ejus ex re propria reſarciri, quidquid de patrimonio Eccleſiæ abliguriiſſet.

III. Sed lucis pluſculum aliquid exculpemus ex Gregorii Epiſtola ad Epiſcopum Panormitanum, quòd ea ad minutias etiam rerum compluriun delabatur. Jubet ut inter Clericos partiatur quartam partem redituum Eccleſiæ & oblationum; reliqua in poteſtate ipſe habeat, ut & fundos Eccleſiæ, quorum reditus augeſcere curandum eſt ad Cleri utilitatem; denique ut Seniorum & Cleri aſſenſu Tabularium inſtituat, qui illi quotannis publicè ra- [L. 11. Ep. 51.] tiones omnium ſciat. *Reliqua omnia mobilia in tua retineas poteſtate. Immobilia enim Eccleſiaſticis reditibus aggregentur, ut multiplicata quantitate, Clericorum tuorum uſibus Deo largiente proficiant. Tabularium unà cum conſenſu Seniorum & Cleri memineris ordinandum, qui annis ſingulis ad amputandam fraudis ſuſpicionem, ſolenniter ſuas debeat rationes exponere.* Denique fundos Eccleſiæ alienatos revocari præcipit, qua maxima fieri poterit humanitate, ſed ut nihil de jure Eccleſiæ deteratur. *Poſſeſſiones vel ſi qua ſunt Eccleſiaſtico juri competentia, & ab extraneis indebitè detinentur, cum omni ſtudio ſervata civilitate, in jus Eccleſia tua reparare feſtina, ut negligens in aliquo videri non debeas.* Ad minutias etiam viliores demittebat ſe ſummi viri, ſummique Paſtoris providentia; ut divendi boves & vaccas præciperet ſteriles jam inutileſque, quo earum pretio pauperes juva- [L. 12. Ep. 29.] rentur. *Vendi debent, ut ſaltem eorum pretium ad aliquam utilitatem creſcat.* Minuſcula ſunt iſta, ſed vel maxima charitas eſt, quæ vel minuſcula non faſtidit. Alio loco cùm deeſſent Cœnobio fundi ad Monachorum ſuſtentationem, nonnullos ei per annos [L. 10. Ep. 51.] triginta ſex fruendos dedit Gregorius. *Quod eis ſalvo jure Eccleſia noſtra in XXXVI. annorum ſpatium conceſſimus habere.*

IV. Ad Oeconomos jam deflectenda oratio eſt. Docet Gregorius, quo toto tempore Salonenſis in Dalmatia Epiſcopatus vacaſſet, rerum ejus curam Oeconomum agere debuiſſe, & rationes denique [L. 2. Ep. 22.] ſuas novo Epiſcopo exponere. *Expenſa qua neceſſaria fuerit, per Oeconomum, qui tempore mortis prædicti Epiſcopi inventus eſt, erogetur; quatenus rationes ſuas futuro Epiſcopo, ipſe, ut novit, exponat.* Preſby- [L. 5. Ep. 3. 10. 55.] ter is fuiſſe probabiliter creditur. In Gallias certè ablegavit idem Gregorius Candidum Preſbyterum, ad tegendum Eccleſiæ Romanæ patrimonium; ut- [L. 12. Ep. 55.] que res fraude ſubreptas reſtitui faceret. Cùm jamdiu Sardiniæ Xenodochia, nec perluſtraret, nec curaret Januarius Metropolitanus Calaritanus, eo Gregorius Officio Oeconomum & Archipreſbyterum ejus Eccleſiæ inveſtivit. *Oeconomum ejus Eccleſiæ, atque Epiphanium Archipreſbyterum ex noſtra authoritate commone, ut eadem Xenodochia ſine periculo ſuo ſollicitè & utiliter ſtudeant ordinare.*

V. Qui hic Oeconomi, Vicedomini forſan iidem ipſi ſunt, de quibus tam frequens Gregorius agit. Protaſius Aquenſis tum Epiſcopus, olim Vicedo- [L. 5. Ep. 51.] minus fuerat Archiepiſcopi Arelatenſis. *Qui in ipſa* [L. 9. Ep. 37.] *Eccleſia tunc temporis curam Vicedomini gerebatis.* Magnatum in domibus, ut apparet, erant Vicedomini, tanquam earum Præfecturam geſtantes. Eorum exemplo & ſuos Epiſcopi Vicedominos habuere, ad hoſpites maximè ſuſcipiendos, & ad incidentia quævis inopina negotia. Eò pertinet illud Gregorii ejuſdem, ubi præcipit Epiſcopo muneris ſui incurioſo, ut Vicedominum ſibi adjungat, qui has in poſterum ſuſtineat functiones. *Volumus ut frater noſter Paſchaſius & Vicedominum ſibi ordinet, & Majorem domus, quatenus poſſit, vel hoſpitibus ſupervenientibus, vel cauſis quæ eveniunt, idoneus & paratus exiſtere.* [L. 9. Ep. 66.]

VI. Et illud tamen indubitatiſſimum eſt, Archidiaconis maximè totam illam incubuiſſe curam adminiſtrandæ rei Eccleſiaſticæ temporalis, uti & cuſtodiam ſacrorum vaſorum. Inde eſt quod Honoratum Archidiaconum Salonenſem admonebat Gregorius, ipſius fidei omnia concredita, ipſius periculo & damno petitum iri. *Scire te volumus quod à te omnia diſtrictè quæſituri ſumus, ſi non ea quæ vel propria Eccleſia, vel quæ de diverſis Eccleſiis Cimelia ſunt collecta, ſub omni nunc ſollicitudine & fide ſerventur. Quod ſi quid ex eis vel negligentia, vel cujuſquam fraude deperierit, tu in hoc reatu conſtringeris, qui per Archidiaconatus ordinem cuſtodia ejuſdem Eccleſia arctius implicaris.* [L. 1. Ep. 10. 19. L. 2. Ep. 14. 15. L. 7. Ep. 130.] Et quanquam omnium Ordinum Clericos Gregorius ad tegimen & tutelam patrimonii Eccleſiæ Romanæ delegaret in diverſiſſimas Provincias; eam tamen ſæpiſſimè Diaconis ſollicitudinem, vel Subdiaconis demandabat. Innumerabilia ad manum ſunt exempla, unum ſeligam de Subdiacono in Siciliam miſſo, quem ea authoritate auxerat ante corpus ſanctiſſimi Principis Apoſtolorum Petri, cui & illud etiam atque etiam commendabat, ne vel ſuis ipſius præceptis morem gereret, ſi quid ſibi obreptum eſſe intellexiſſet, quod pauperum utilitatibus adverſaretur. Non pigebit ea adnotaſſe hic obiter, quæ palam faciant, quantum momenti & dignitatis eſſet in his officiis, & quanti referret, ea non mandari, niſi viris ſpectatiſſimæ ſapientiæ & integritatis. *Tua experientia ſancta Eccleſia utilitatem conſpiciat, memor quod ante ſacratiſſimum corpus B. Petri Apoſtoli, poteſtatem patrimonii ejus acceperis. Et licet hinc ſcripta decurrant, quod utilitatem patrimonii impedit, fieri nullo modo permittas: quia nos ſine ratione aliquod dediſſe reminiſcimur, vel dare diſponimus.* [L. 1. Ep. 70.]

Cùm Calaritanum Epiſcopum deterreret, ne tegenda laïcis committeret bona Eccleſiæ, ſpectatæ fidei Clericis eam curam adjici hortabatur. *Cavendum ne ſæcularibus viris, atque non ſub regula veſtra degentibus, res Eccleſiaſtica committantur, ſed probatis de veſtro officio Clericis.* [L. 7. Ep. 8.] Cùm manaſſent minores Ordines à Diaconatu, ceu rivuli à quodam fonte ſuo, hinc & minorum Ordinum Clericis delegabantur, quæ Diaconorum aliàs propria fuiſſent. Audivimus jam ab hoc Pontifice, Eccleſias fuiſſe, ubi eo munere non fungerentur Archidiaconi, niſi per quinquennium; tum enim eis ſucceſſores dabantur. [L. 7. Ep. 130.] Deſignabant & Diaconos Epiſcopi Ravennates ad ſui in Sicilia patrimonii tegimen. [L. 9. Ep. 4.] Denique uſque adeo cognatum erat & quodammodo concretum hoc Oeconomi munus cum Diaconatu, ut & *Diaconia* vocaretur ex eodem ipſo Gregorio Papa, [L. 9. Ep. 24.] ad virum religioſum perſcribente, ut pauperum ſuſtentationi operam daret, Deoque uni rationes faceret, quò liberiori poteſtate uteretur ad arcanas expenſas, miſerabilibus quandoque pernéceſſarias, quos ipſe maximè pudor affligit, cruciatque. *Ut Deo noſtro, non hominibus, de his quæ tibi commiſimus, rationem te noveris poſiturum.* Id ſopra quoque volebat Gregorius, cùm Archipreſbytero & Oeconomo Calaritano Xenodochiorum curam mandabat *ſine periculo ſuo.* Joannes Diaconus Gre-

L. 2. c. 52. gotii ſtyli imitator, *Diaconiæ* & *Xenodochia* pro una & eadem re habet.

VII. Inſomni tamen vigilantia uſum fuiſſe Gregorium idem Joannes Diaconus teſtificatur, ut exploraret eorum omnium geſta, conſilia, mores, quibus urbis pene universi pauperum patrimonii
L. 2. c. 55. curam mandaſſet. *Qualiter Gregorius per Procuratores Eccleſiaſticorum patrimoniorum, velut Argus quidam luminoſiſſimus, per totius mundi latitudinem, ſuæ Paſtoralis ſollicitudinis oculos circumtulerit.* Quod approbat illæ confertiſſimis Gregorii Epiſtolis, quibus perſpicuum eſt, miniſtros ab eo longè plurimos & diverſiſſimos adhibitos fuiſſe, ſed ipſum unum omnibus pervigilem imminuiſſe.

VIII. Diu diſtulit Pelagius Papa confirmationem electi Epiſcopi Syracuſani, quòd electo conjux eſſet, eſſent & liberi, atque adeo nec in Epiſcopum eligi potuerat ex legibus Juſtiniani ea cautione uſi, ut ne res Eccleſiæ dilaberentur, permixtæ videlicet rei familiari Epiſcopi conjugati. Sed cùm propoſitum ſuum Syracuſani mordicùs retinerent, humaniſſimè & providentiſſimè tandem aſſenſus eſt Gregorius, electumque ordinavit, cùm ab eo priùs Regeſtum accepiſſet patrimonii ſui, ſponſionemque expreſſiſſet, nihil rerum Eccleſiæ in domum ſuam privatam derivatum iri, ſed ex adverſo quidquid poſt ordinationem ſuam acquiſiſſet,
Collectio Romana. p. 232. id Eccleſiæ ſe tranſmiſſurum. *Conſulentes judicavimus, ut congrua providentia cauſam propter quam principalis Conſtitutio habentes filios & uxores ad Epiſcopatûs prohibet ordinem promovere, ſalva diſpoſitione Concilii muniremus. Qua de re ſummo ſtudio ab eodem, priuſquam à nobis eum contingeret ordinari, hujuſmodi exegimus cautionem, per quam & ſuam fateretur, quantulacunque eſſet, præſentis temporis habita rerum deſcriptione, ſubſtantiam, & nihil unquam per ſe, aut per filios, aut uxorem, de rebus uſurparet Eccleſiæ; & univerſa ſui Epiſcopatûs quæſita tempore, Eccleſiæ dominio ſociaret: nihil ultra id quod modo deſcriptum eſt, filio ſuo, vel hæredibus relicturus.*

IX. In Concilio VI. Romano ſub Symmacho Papa præſtantiſſimè conſtituta fuerat ſumma poteſtas Epiſcopi in temporalia Eccleſiæ omnia.
Collat. 7. *Ut oblationes fidelium à nemine præſumantur, abſque conſenſu & voluntate Epiſcopi, in cujus dignoſcuntur eſſe Parochia & poteſtate.* Ex Vigilii denique Papæ Litteris liquet, adhibitos ab eo Diaconos fuiſſe in regendo per Provincias Patrimonio Eccleſiæ Romanæ.

X. Sed utcumque conarentur Pontifices hanc ſuam temporalem ſollicitudinem in plures effundere, ea abſolvi eos omnino & expediri non ſinebat ipſa Paſtoralis charitas. Omnium perſuaſiſſimus erat Gregorius, non terrenarum rerum cura, ſed animarum regimine conſtare Epiſcopatum: unde & ad Januarium Calaritanum hæc ejus Epiſtolæ
L. 7. Ep. 2. verba ſunt: *Nam non terrenarum rerum curam, ſed animarum te ducatum ſuſcepiſſe cognoſce.* Et ille ipſe tamen tanto negotiorum ſæcularium pondere premebatur, ut hæreret aliquando dubius, Principis terreni, an Paſtoris nomen & officium induiſſet;
L. 1. Ep. 24. *Ita ut ſæpè in dubium fiat, utrum Paſtoris officium, an terreni Proceris agat.* Tantis occupationum moleſtiis invitum ſe ab amore Dei divelli impatientiſſi-
L. 1. Ep. 29. mè ferebat: *Ut per Epiſcopatûs Ordinem pene ab amore Dei me videam eſſe ſeparatum.*

XI. In Orientem propero, ubi obviam primò ſe dat illa Juſtiniani lex à Pelagio Papa modò hîc laudata, ubi Epiſcopi eligi prohibentur, quibus ſuperſtites ſunt conjuges, vel liberi. *Neque uxorem, neque filios aliquos eorum habens, neque concubinam, aut filios naturales cognoſcuntur eos habuiſſe.* Et ali-
Novel. 123. c. 1.
bi: *Et neque uxori copulatus, &c. neque filios aut nepotes habens.* Ratio in promptu eſt, alibi à nobis
Nov. 6. c. 1.
declarata. Nihil iſtiuſmodi ſanxerant ſacri Canones. Ideo & Pelagius ejus legis veniam fecit, proviſo, ut ne quid eorum emergeret malorum, quibus ea lege occurrebatur.

XII. Ut his autem legibus muniebatur ſumma Epiſcoporum authoritas ad res Eccleſiæ temporales diſpenſandas: ita & aliæ complures erant, quibus jubebantur miniſterio uti Oeconomorum, à quibus rationes omnium exigebant, & quorum vel contumaciam, vel imprudentiam, vel perfidiam abdicatione puniebant. Itaque viciſſim Epiſcopi & Oeconomi teſtimonio ſe mutuo juvabant. Alia lege vetantur Oeconomi quidquam pecuniæ ad Epiſcopos mittere, etiam ad itineris expenſas, ſi ultra annum ab Eccleſiis ſuis abſint. Poterant Oeconomi Eccleſiarum, vel Xenodochiorum coram Epiſcopo conveniri, ut rationes facerent adminiſtrationis, cum poteſtate tamen provocandi ab Epiſcopi ſententia ad Metropolitanum vel Patriarcham. *Oeconomos autem & Xenodochos, Noſocomos, Ptochotrophos, & aliorum venerabilium locorum gubernatores, & alios omnes Clericos jubemus pro credita ſibi gubernationibus apud proprium Epiſcopum, cui ſubjacent, conveniri, & rationem ſuæ gubernationis facere & exigi, &c.* Executio & diſpenſatio piarum voluntatum & piorum legatorum Epiſcopo permittitur, ut communi pauperum parenti & Patrono.
Nov. 59. c. 3. 4.
Novel. 123. c. 23.
Novel. 131. c. 15.

XIII. Ei prolixiſſimæ Epiſcoporum poteſtati modum & terminum ponebant duæ leges auſteriores. 1. Ne ſimul eſſe poſſent mariti, patres, avi; ut ne carnales hi affectus communis pauperum patrimonii diſpenſatorem in privatas detorquerent cupiditates. 2. Ne donas poſt ordinationem vel ſucceſſiones, vel largitiones excipere poſſent, niſi nomine Eccleſiæ ſuæ, exceptis proximorum hæreditatibus. *Convenit hujuſmodi eligi & ordinari Sacerdotes, quibus nec liberi ſint, nec nepotes. Etenim fieri vix poteſt, ut vacans hujus quotidianæ vitæ curis, quas liberi creant parentibus maximas, omne ſtudium omnemque cogitationem circa divinam liturgiam & res Eccleſiaſticas conſumat, &c. Oportet Epiſcopum minimè impeditum affectionibus carnalium liberorum, omnium fidelium ſpiritalem eſſe patrem.* Et alibi: *Neque mulieri cohabitet, neque liberorum ſit pater: ſed loco uxoris, adhæreat quidem & continens ſit circa ſanctiſſimam Eccleſiam; loco vero liberorum omnem Chriſtianum & orthodoxum habeat populum.* Eſt omnino Epiſcopali ſanctimoniæ conſentaneum, ut ne charitatem ſuam in tam diverſos affectus diſpergat.
Cod. l. 1. De Epiſc. & Cle. leg. 41. 47.

XIV. Cogit Juſtinianus Oeconomos, ut quotannis rationes ſuas Epiſcopo exhibeant, reſtituantque vel ipſi, vel hæredes eorum, ſi quid minus vel deteri rerum Eccleſiæ paſſi eſſent. *Et ipſos quidem Oeconomos cum judicio & diligenti diſcuſſione creari præcipimus, ſcientibus ipſis quod ſingulis annis rationem referent ſanctiſſimo Epiſcopo ſuæ adminiſtrationis: & quacumque in re videbuntur res Eccleſiaſticas minuiſſe, vel læſiſſe, vel proprium quæſtum quæſiſſe, hoc Eccleſiaſticis rebus reſtituent, &c. Hæredes ipſorum ſubjiciantur tali diſcuſſioni, &c.*
Ibid. leg. 42.

XV. Erant plerumque Oeconomi ex Preſbyterorum ordine delecti, non ſemper. De Joanne Talaia narrat Liberatus in Breviario, ex Oeconomo Preſbyterum illum fuiſſe creatum, & rurſus ex

Preſbytero Œconomum. Unde illud quoque patet, non perpetuam hanc ſemper fuiſſe adminiſtratio-
Cap. 16. 13. nem. *Joannes ex Œconomo Preſbyter factus Tabenneſiotis, &c. Factuſque eſt iterum Œconomus, cauſas habens omnium Eccleſiarum.* Meminit mox Diaconi, qui Œconomum agebat: *Pſoius quidam Diaconus, & Œconomus Eccleſiæ.*

XVI. Illud ex Trullanis conſtat Canonibus, nonnullis in Eccleſiis ad ejuſmodi ſive Officia ſubvectos fuiſſe Diaconos, ſive dignitates, ὀφφικίοις, ἀξιώμασι, quibus ita aſſurgebant, & ita intumeſcebant, ut & ſupra Preſbyteros ipſos ſedere auderent. Eam audaciam damnat Trullana hæc Synodus, nec Diaconos ſinit præſidere aut eminere Preſbyteris, niſi ubi vices gerent, & perſonam ſuſtinebunt Metropolitani, vel Patriarchæ, ſi quid cauſæ in alia civitate tractetur. Tantò propiùs autem abeſt à vero in his Officiis eminentioribus, quibus Diaconi quandoque potiùs exornabantur, quàm Preſbyteri, numerandos fuiſſe Œconomos: quod eadem ipſa mox Trullana Synodus declarat Diaconos illos ſeptem, qui in Actibus Apoſtolicis creati leguntur, non hos fuiſſe, qui Altari nunc & tremendo Agni cæleſtis ſacrificio miniſtrant; ſed eos quibus menſarum cura, & pauperum ſollicitudo mandata erat.
Can. 16. *Quibus commiſſa fuit œconomia & diſpenſatio: τῆς ἐν κοινῷ διακονίας ἐγχειρισθέντας.* Expendimus alibi, quo jure deſcenderit hæc Synodus in eam ſententiam, & quanti ponderis ſit hæc ejus doctrina. Hîc unum illud ad rem noſtram facit, eminentiſſimas Dignitates quandoque concreditas fuiſſe Diaconis, & in his Œconomi munus.

XVII. Quòd Anaſtaſius Sinaïta reus actus ſit dilapidati patrimonii Eccleſiæ, captabatur tum certè occaſio, & calumnia ſtruebatur, ut ſolio Patriarchatûs exturbaretur. *Quod ſacrum theſaurum profudiſſet.* Similior veri erat altera hujus exauthorationis cauſa, ab Evagrio narrata, quòd pecuniam grandem exigenti Juſtino Imperatori propter ejus in-
L. 5. c. 5. ſtallationem renſus eſſet. *Dicitur Juſtinum Anaſtaſio ſuccenſuiſſe, quod poſtulanti ei pecuniam, cùm Epiſcopus eſſet deſignatus, Anaſtaſius dare noluit.* Non diſſipatio ergo illi, ſed attentior cura potiùs & parcimonia patrimonii pauperum crimini data eſt. Porro hoc exemplo illud quoque, utcumque res habeat, confirmatur, & ſummos rerum Eccleſiæ moderatores fuiſſe Epiſcopos, & ſi quid eſſet, in quo eorum fides vel diligentia titubaſſet, ultores imminuiſſe Imperatores, tanquam Canonum vindices & cuſtodes.

XVIII. Joanni Patriarchæ Alexandrino, ab eleemoſynis immortale nomen & decus aſſecuto, princeps Œconomus fuit Menas Preſbyter. *Ipſe*
Vita ejus c. 1. *me fecit Preſbyterum & Vicedominum Eccleſiæ ſuæ, &c. Menas qui erat ordinans diſpenſationem ſanctiſſimæ Eccleſiæ ſub Patriarcha.* Hæc ex vita ſanctiſſimi Patriarchæ, Græcè ſcripta, ab Anaſtaſio Bibliothecario Latino ſermone donata, à quo & Vicedominus
Cap. 1. dicitur, qui Græcis Œconomus. Itaque unum illi viſum eſt eſſe utriuſque nominis Officium. Agitur
Cap. 5. ibi pòſt de pluribus diſpenſatoribus. *Mittens mox Diſpenſatores, &c.* Hos non immeritò ſuſpicamur Diaconos fuiſſe, qui Œconomo ſubeſſent. Porro Joannis incredibiles & infinitæ largitiones in pauperes, & in quoſvis, abundè produnt, quàm ſumma ille uteretur poteſtate in ærario Eccleſiæ diſpenſando. Quod autem dixi de Vicedomino, ea fuit ſaltem Anaſtaſii Bibliothecarii ſententia. Potuit enim aliquibus in Eccleſiis Vicedominus rem & domum Epiſcopi ipſius, Œconomus rem Eccleſiæ curare, antequam rerum Eccleſiæ communium partitio inſtitueretur.

CAPUT VII. *P. 2. l. 4. c. 17.*

Per eadem tria ſæcula totius Diœceſeos Eccleſiaſtici fundi & reditus omnes in poteſtate erant Epiſcopi.

I. Ex Conciliis Galliæ probatur, Epiſcopos in poteſtate habuiſſe fundos & reditus omnes Eccleſiarum ſuæ Diœceſeos.
II. Origo ejus juris. Cæteræ omnes Eccleſiæ à Cathedrali ſcaturierunt.
III. Ei juri limites aliqui defigurtur.
IV. Multò id certius erat in Parochiis urbanis.
V. Hinc naſcebatur ſpolii jus poſt obitum Beneficiarii.
VI. In Abbatias & in Xenodochia idem ſpolii jus exercebatur.
VII. VIII. Diſciplina Italiæ & Hiſpaniæ.
IX. X. Siciliæ ſimiliter & Orientis.

I. EX Conciliis primò Galliarum hîc demonſtrabitur Eccleſiarum & Parochiarum, tum civitatis, tum ruris omnium fundos, redituſque & oblationes in poteſtate omnes fuiſſe Epiſcopi. Beneficiatis omnibus à Concilio Agathenſi conceditur, ut agros Eccleſiæ non vendant, ſed poſſideant, quos ipſis Epiſcopus tota Diœceſi largitus fuerit.
Ut Civitatenſes, ſive Diœceſani Preſbyteri, vel Clerici ſalvo jure Eccleſiæ, rem Eccleſiæ, ſicut permiſerint Epiſcopi, teneant; vendere aut donare non præſumant. Can. 22.
Poſſet hunc Canonem quis trahere ad jus Patronatûs, ſive Collationis. Sed nihil reſidere patitur dubitationis Concilium Aurelianenſe I. ubi fundos prorſus omnes Epiſcopo ſubjicit, & tertiam præterea illis vendicat oblationum Parochialium partem. *De his quæ Parochiis in terris, vineis, mancipiis,* Can. 15.
atque peculiis, quicumque fideles obtulerint, antiquorum Canonum ſtatuta ſerventur, ut omnia in Epiſcopi poteſtate conſiſtant. De his tamen quæ in altario acceſſerint, tertia fideliter Epiſcopis deferatur.

II. Primævo in Eccleſiarum exortu ſola Cathedralis Eccleſia totam Diœceſin in ditione ſua habuerat, ut non aliunde quàm ab ipſa poſſent vel fideles ſinguli in Chriſto gigni, vel Eccleſiæ propagari. Ex quo planum eſt ad eam pertinuiſſe quidquid tunc Eccleſiis offerebatur. Cùm fidei fundamenta jeciſſet Epiſcopus ab Eccleſia ſua Cathedrali exorſus, ubi poſtea permittente ipſo novæ condebantur Eccleſiæ, ſive Parochiæ, has non poterat ille non in poteſtate ſua retinere, & nutu arbitrioque ſuo moderari ac præeſſe oblationibus fidelium, quæ jam in eis, non in ſola ut priùs Cathedrali frequentabantur. Decerptæ enim quodammodo fuerant Eccleſiæ cæteræ ex Cathedrali, earumque oblationes ab hujus oblationibus delibatæ, & aliò traductæ. Itaque & Clericos ipſe illis in novis Eccleſiis Epiſcopus ordinabat, & Beneficiarios inſtituebat, quibus & quantam ſibi lubebat, agrorum & oblationum portionem admetiebatur. Initio totum ſibi & communi menſæ Epiſcopi vendicabant, ſportulis ac ſtipendiis cuique Beneficiario aſſignatis. Poſtea fundos ſibi ſolos ſervatos voluere, cum tertia parte oblationum, ut patet ex hoc Canone. Alicubi hanc ipſam tertiam partem oblationum in Eccleſiarum reparationes ſpoponderunt ſe expenſuros. Denique fundos ipſos Beneficiariis ſingulis fruendos permiſerunt, ut infrà dicemus. Tempore Concilii Aurelianenſis I. Epiſcopi Gallicani anno

511. fundos adhuc omnes omnium Parochiarum ſibi ſervabant, & tertiam oblationum, partes alias earum duas Parochis dimittebant.

III. Concilium Carpentoractenſe conſtituit anno 527. ut ſi locuples eſſet Eccleſia Cathedralis, quæ offerebantur Parochiis ruris, ea cederent ipſis Parochiis reparandis & earum Clero alendo. At ſi laboraset Epiſcopus rerum penuria neceſſariarum, & inevitabilibus expenſis impar eſſet, tum ditiores Parochiæ retinerent quod ſatis eſſet ad reparationes Eccleſiæ, & ad Cleri ſtipendia, reliqua Epiſcopo utenda dimitterent. Infrà referemus verba Canonis hujus.

IV. Concilio III. Aurelianenſi anno 538. placuit, ut oblationes Eccleſiarum urbis ad Epiſcopum perferrentur, qui ex iis decideret pro arbitrio ſuo, & ad ſarta tecta earum & ad Cleri ſtipendia; ſed in Parochiis & Eccleſiis agreſtibus, cujuſque regionis conſuetudines vigerent. Vides antè Parochiis agreſtibus, quàm urbanis ſuos & reditus & fundos

Can. 5. ab Epiſcopis reſtitutos fuiſſe. *Si quæ oblationes in quibuſlibet rebus atque corporibus collata fuerint Baſilicis in Civitatibus conſtitutis, ad poteſtatem Epiſcopi redigantur, & in ejus ſit arbitrio, quid ad reparationem Baſilicæ, aut ad obſervantium ibi ſubſtantiam deputetur. De facultatibus vero Parochiarum vel Baſilicarum in pagis civitatum conſtitutis, ſingulorum locorum conſuetudo ſervetur.* Permiſſi quoque hic ſunt Epiſcopi Prioribus Beneficiis ſpoliare Clericos eos, quibus vel Abbatiam conferrent, vel Parochiam, vel

Can. 15. Baſilicam ruris, hujus proventu toto fruituris. *Quia debet unicuique facultas ſuſcepti Monaſterii, Diœceſis,*

Can. 6. *vel Baſilicæ plena ratione ſufficere.* Concilium V. Pariſienſe vetuit, ne Epiſcopi, ne Beneficiarii ulli, in ſuos ipſorum, vel ad alios uſus converterent, quæ ad fabricam Eccleſiæ legarentur.

Can. 8. V. Sed cùm in hoc ipſo mox Concilio prohibeatur, ne Epiſcopus, vel Archidiaconus ſpolia invadat Abbatum, aut quorumcumque aliorum Beneficiariorum, morientium, hinc perſpicuè liquet, id ſibi juris arrogaſſe Epiſcopos, hac ratione uſos, quod primigenio jure ſpectaſſent fundi reditusque omnium Parochiarum ad Eccleſias Cathedrales, ut & ad eas revolvi deberent, terris emigrante Beneficiario. Et tamen huic Concilio æquius viſum eſt, cùm jure ſuo Epiſcopi & Eccleſiæ Cathedrales deceſſiſſent, ut fundis & proventibus ſuis Eccleſiæ Parochiales & Cœnobia fruerentur, non revocari hoc Beneficium, mortuis etiam Titularibus. *Ab Epiſcopo, vel Archidiacono diripi, & quaſi ſub augmentum Eccleſiæ vel Epiſcopi, in uſum Eccleſiæ revocari, &c.* Quod & à Concilio rurſum Cabilonenſi decretum eſt anno 650. *Ut defuncto Presbytero vel Abbate, nihil ab Epiſcopo auferatur, vel Archidiacono, vel à quocumque de rebus Parochiæ, vel Xenodochii, vel Monaſterii aliquid debeat minuere.*

VI. Ex poſtremis hujus Canonis verbis illuſtrari fas eſt totam hanc quam impræſentiarum verſamus diſciplinam. Cùm Cœnobiorum & Xenodochiorum Eccleſiæ, non aliter quam Parochiarum & Baſilicarum, ab Eccleſia Cathedrali, quaſi exciſæ fuiſſent & detruncatæ, nec vel fundari potuiſſent, vel dedicari, niſi permittente Epiſcopo, penes Epiſcopos primarium erat jus in omnia, quæ ibi vel fundis darentur, vel oblationibus. Conceſſis privilegiis eo quidem ſe jure ipſi exuerunt, at ſpolia decedentium Abbatum, vel Adminiſtratorum ſervata ſibi voluere. Et hac tamen ſpe hoc Concilium Epiſcopos dejecit, quòd ea derogaretur privilegiis, quæ ipſi conceſſiſſent.

In Concilio Pariſienſi V. indiſcriminatim prohibiti fuerant Epiſcopi ſpolia invadere Cœnobiorum & Parochiarum. *Comperimus deficiente Abbate,* Can. 5. *Presbytero, vel his qui per titulos deſerviunt, &c.* Concilium III. Aurelianenſe diſertis verbis affirmabat Abbatias, æquè ut Parochias & Baſilicas ab Epiſcopis conferri. *De his qui Monaſteria, Diœce-* Can. 15. *ſes, vel Baſilicas ſuſcipiunt ordinandas, &c.* In Concilio Epaonenſi reſcinduntur venditiones omnes ab Abbatibus factæ, inconſultis Epiſcopis. *De vendi-* Can. 8. *tionibus quas Abbates facere præſumpſerint, forma ſervabitur, ut quidquid ſine Epiſcoporum notitia venditum fuerit, ad poteſtatem Epiſcopi revocetur.* Quibus verbis illud innui videtur ab Epiſcopis fluxiſſe, quidquid Cœnobia poſſident, eoque ad Epiſcopos omnia refluere, & devolvi, ſi qua tentata ſit alienatio nefaria. In Concilio denique Aurelianenſi V. expreſſiſſimè demonſtratur, qua libertate, tam Xenodochia, quam Monaſteria donarentur ab Epiſcopis, nihil ut poſthac ex eorum ſive agris, ſibi oblationibus vindicarent. *Ut quidquid præfato Xenodo-* Can. 15. *chio per Regum oblationem, aut per quorumcumque fidelium eleemoſynam collatum aut conferendum eſt, nihil exinde Epiſcopus Eccleſiæ Lugdunenſis ad ſe revocet, aut ad jus Eccleſiæ transferat.* Poſſet & novum his robur adjici ex formulis Privilegiorum apud Marculphum. Gregorius Magnus Galliæ Regibus in- L. 11. Ep. 10. terpellantibus ejuſdem generis privilegio exornavit Xenodochium Auguſtodunenſe, quod & Cœnobium erat, proprio ſubjectum Abbati.

VII. Hæreamus ejuſdem Gregorii veſtigiis in Italia. Vacantem in Epiſcopatu Importoni Parochiam contulit ipſe cui voluit, reſcripſitque ad Epiſcopum, ut novo Parocho reſtitueret Parochiæ bona omnia, & reditus ejus temporis, quo vacaverat ea Eccleſia. Unde patet Epiſcopos cuſtodes fuiſſe vacantium Parochialium Eccleſiarum, earumque reditus futuris Parochis reſervaſſe. *Eccleſiam* L. 2. Ep. 10. *in tua Parochia poſitam Presbytero vacare cognovimus. Presbyterum Dominicum præſentium portitorem in eadem Eccleſia ut præeſſe debeat, nos ſcias deputaſſe. Ideoque fraternitas tua ei emolumenta ejuſdem Eccleſiæ faciat ſine cunctatione præſtari; & decimæ fructus indictionis, qui jam percepti ſunt, prædicto viro fac ſine mora reſtitui; quatenus ejuſdem Eccleſiæ utilitates, cujus emolumenta conſequitur, valeat procurare.* Ulterius progreſſus eſt ſanctiſſimus Pontifex. Quanquam enim Romæ inter Eccleſias ſancti Petri & ſancti Pauli communia eſſent omnia: ſpeciales tamen Ec- L. 12. Ep. 9. cleſiæ B. Pauli reditus addixit, ad lampades ejus alendas, qui fax ipſe ſplendidiſſima fuerat orbis univerſi. Denique ei curæ præfecit Acolythum, ut L. 3. Ep. 19. cenſus colligeret domorum, quæ obnoxiæ erant Eccleſiæ B. Agathæ in Urbe, ut omnia ſuppeditaret ad reparationes neceſſaria, & ad lampades Eccleſiæ, de reſiduis rationes ad ſe referret. *Quidquid verò exuberare potuerit, fideliter rationibus te Eccleſiaſticis inferre præcipimus.*

VIII. In Hiſpania Concilium Tarraconenſe anni 517. docet nos jam inde ab ineunte ſæculo ſexto, non rediiſſe ad Epiſcopos, niſi tertiam partem proventuū Eccleſiarum Parochialium. *Tertia ex omnibus.* Quin Can. 8. & in reparationes earum id Epiſcopi expendere cogebantur. In Concilio Braccarenſi II. nonniſi ea- Can. 2. dem tertia parte donantur & Cathedratico. In Con- Can. 14. cilio Emeritenſi tertia tantum parte oblationum Eccleſiæ donantur, ut jam diximus. *Lege Diœceſana* Concilium Ilerdenſe Monaſteria omnia abſolvit, hoc eſt, ea lege qua urgebantur omnes Diœceſeos

Digitized by Google

Eccleſiæ tertiam partem oblationum Epiſcopo ſervare integram. Can. 3 *Ut quæ jure Monaſterii de facultatibus offeruntur, in nullo diœceſana lege ab Epiſcopis contingantur.* Ibi, ut videtur, & Cathedratici lege ſoluta ſunt. Nec à veriſimili abhorret Epiſcoporum in Monaſteria extorſionibus, & in Parochias, compulſa fuiſſe Concilia ad hujuſmodi regulas conſtituendas. Concilium Toletanum III. Epiſcopos objurgat avaritiæ & inhumanitati deditos, jubetque ut ne quid exigant ultra, quam Canones patiebantur. Can. 20. *Cognovimus Epiſcopos per Parochias ſuas non ſacerdotaliter, ſed crudeliter deſævire, &c.* Can. 4. In Concilio Toletano VII. nova rurſus ſtatuta condenda fuere, inhibendique Epiſcopi, ne quid extorquerent ultra duos Cathedratici ſui nummos.

IX. Gratianus & Ivo ſuis in Decretis publicavere Statutum Pelagii II. Papæ ad Epiſcopos Siciliæ, quos non patitur ex Parochiis exigere, niſi ſolidos 10. q. 3. c. Illud. duos jure Cathedratici. *Ne de Parochiis ad ſe pertinentibus nomine Cathedratici amplius quam duos ſolidos præſumant accipere.* Illud ipſum forſan Statutum eſt, quo de agit Gregorius Magnus in Epiſtola ad Epiſcopos Siciliæ, ubi ait à prædeceſſore ſuo defixum fuiſſe, quid ex quaque Parochia exigere poſſet Epiſcopus, ut nec oneri cuiquam eſſet. *Relatum eſt nobis ſanctæ memoriæ deceſſoris mei temporibus fuiſſe diſpoſitum, ut Sacerdotes, per univerſas Diœceſes veſtras conſtitutis, quoties ad conſignandos infantes egredimini, ultra modum gravari minimè debuiſſent. Summa enim præfixa fuerat, vobis ut audio conſentientibus, quæ ab eiſdem Sacerdotibus pro labore Clericorum dari debuiſſent.*

X. Jam ſupra ex Novellis Juſtiniani illud animadverſum eſt, omnes Eccleſias Civitatis Conſtantinopolitanæ in unam Eccleſiam cum Cathedrali quodammodo coaluiſſe, quod iidem prorſus Clerici, ſive Beneficiarii in omnibus per turmas, aut Novel. 3. c. 1 per vices miniſtrarent. *Quoniam quidem non proprios Clericos, neque una quidem harum trium habeat Baſilicarum, ſed communes ſunt & ſanctiſſimæ majoris Eccleſiæ & earum: & omnes circumeuntes ſecundùm quendam ordinem & circuitu miniſteria in eis celebrant.* Ea erat Eccleſiarum inter ſe conditio, ubi primum cœperunt in eadem civitate crebreſcere, Clerus Eccleſiæ majoris in omnibus iis ſacra miniſteria obibat, earumque proventus colligebat omnes; dominabatur tamen in his omnibus Epiſcopi authoritas. A Scriptore vitæ beati Joannis Eleemoſynarii Patriarchæ Alexandrini obſervatum eſt, annuam pecuniam ad pauperes Clericos ab eo ſolitam miſſitari, & ad Epiſcopos ipſos, quibus neceſſaria vitæ Baron. an. 610. n. 8. præſidia non ſuppetebant: *Pauperibus quoque Clericis providebat, & unicuique pecuniæ præbebantur annua; non eis autem ſolis, ſed etiam Epiſcopis, quibus ſumptus minimè ſuppetebant ad victum.*

CAPUT VIII. *P. 3. l. 4. c. 10.*

Sub Imperio Caroli Magni unus Epiſcopus ſummam gerebat rerum Eccleſiæ temporalium adminiſtrationem, etſi ea in dies magis magiſque arctaretur.

I. Cœnobiorum rationes Regi, vel Epiſcopo reddebantur, perinde ut erant Cœnobia, Regalia, vel Epiſcopalia.

II. Oblationes & Decimæ Eccleſiarum in poteſtate & arbitrio erant Epiſcopi.

III. Nec de aravio tamen Eccleſiæ decerpere quidquam poterat, niſi Clero aſſentiente.

IV. Nec Beneficia Eccleſiaſtica Rex largiebatur, niſi conſentiente Epiſcopo.

V. Nec novæ fundationes ullæ niſi ex authoritate Epiſcopi.

VI. Fundi & agri Parochiarum iuris erant adhuc alicubi in poteſtate Epiſcoporum.

VII. Quando is uſus exolevit, & ſui Parochis agri ad miſſi ſunt.

VIII. Querela Ratherii de Presbyteris & Diaconis ſuis, qui Eccleſiæ ſuæ temporalem rem omnem invaſerant.

IX. Mores Græcorum.

I. Quanquam fundi & proventus Eccleſiæ jam plura inter ſe Collegia Clericorum, Clericoſque ſejunctim complures diſtributi eſſent, ut infra uberius commonſtrabitur: erant tamen ſub Imperio Carolinæ gentis penes Epiſcopos reſiduæ priſtinæ poteſtatis ſuæ inſignia complura, tanquam veſtigia ſummæ & univerſalis olim poteſtatis in omnia Eccleſiæ temporalia. Concilium Vernum anno Can. 20. 755. Regem Pipinum interpellavit, ut quibus in Monaſteriis Regula B. Benedicti obſervabatur, ſi Epiſcopalia ea eſſent Cœnobia, rationes Epiſcopo fierent redituum, quos illis Rex voluiſſet eſſe reſiduos ad eorum ſuſtentationem; ſi Regia autem, Regi ipſi. *Si Regalis erat, exinde ad dominum Regem faciant rationes Abbas, & Abbatiſſa; & ſi Epiſcopalis, ad illum Epiſcopum.*

II. Voluntati adhuc Epiſcopi permittebat Concilium Francofordienſe oblationes omnes Eccleſiarum, ut per quos vellet ad Canonum præſcripta eas diſpenſaret. Can. 48. *De oblationibus, quæ in Eccleſia, vel in uſus pauperum conferuntur, canonica obſervetur norma, & non ab aliis diſpenſentur, niſi cui Epiſcopus ordinaverit.*

Eadem Epiſcopos Carolus Magnus poteſtate donavit in Decimas totius Diœceſeos. *De Decimis, ut* Capitul. *unuſquiſque ſuam Decimam donet, atque per juſſionem* L. 5. c. 125. *Epiſcopi diſpenſentur.* Plures jam protulimus cano- 149. nicas Conſtitutiones, quibus jubentur Parochi Addit. 4. pauperes fovere ex Decimis ſuæ Parochiæ, & de his c. 94. Epiſcopo rationes facere.

Nullo fine circumſcriptam videtur Moguntinum Concilium in res temporales Epiſcopo authoritatem arrogare. *Ut Epiſcopi poteſtatem habeant res Ec-* Can. 8. *cleſiaſticas providere, regere, gubernare, atque diſpenſare ſecundùm Canonum authoritatem, volumus.* Quanquam enim jam complurium partitio facta eſſet, ſupererant tamen longè plurima, pauperibus & Clero in commune utenda, fruendaque, quibus ſummus uti diſpenſator præerat Epiſcopus.

III. Si urgente tamen inopinata quapiam neceſſitate in pauperes, vel in ſervos Eccleſiæ effundendum eſſet, quo ærarium ejus nonnihil imminueretur, conſciis præſentibuſque Presbyteris & Diaconis id præſtandum erat. *Licitum ſit Epiſcopis, præ-* Can. 12. *ſentibus Presbyteris & Diaconis de theſauro Eccleſiæ, familiæ & pauperibus ejus Eccleſiæ, ſecundùm canonicam inſtitutionem, juxta quod indiguerint, erogare.*

IV. Vel ipſi Reges, ubi laïcis fundos Eccleſiæ largiebantur aliquos, ceu feudos, quibus conſtringerentur ad militiam pro Eccleſiæ & Regni tuitione; intervenire volebant Epiſcopi aſſenſum, tanquam ſummi moderatoris patrimonii ſacri. *Placuit* Capitul. l. 5. *ut Epiſcopi rerum Eccleſiaſticarum in omnibus juxta* c. 188. *ſanctorum Canonum ſanctiones, plenam ſemper habeant poteſtatem; nullus eas dare, vel accipere, abſque proprii Epiſcopi audeat juſſione.*

V. Nec nova poterat fundari, & dotari Eccleſia, niſi authoritatem ſuam interponente Epiſcopo. *Omnia ſecundùm Conſtitutionem antiquam ad Epiſcopi* Capitul. l. 7. *ordinationem & poteſtatem pertineant.* Et alibi diluci- c. 213.

L. 7. c. 368 diùs: *Placuit ut omnes Eccleſiæ cum dotibus & omnibus rebus ſuis, in Epiſcopi proprii poteſtate conſiſtant, atque ad ordinationem vel diſpoſitionem ſuam ſemper pertineant.*

VI. Illud tamen plurimum omnium hîc obſervari refert, quod habetur in Additionibus Capitularium. Oblationes cujuſque Parochiæ ruris Parochorum juri & uſui cedebant, dum tertia earum pars Epiſcopo ſervaretur; at Epiſcopo adhuc vendicabantur ex antiquo more compluribus in Eccleſiis fundi, agri, vineæ, ſervi, peculia ſervorum. Addit. 4. c. 36. *De his quæ Parochiis in terris, vineis, mancipiis, atque peculiis, quicumque fideles obtulerint, antiquorum Canonum inſtituta ſerventur, & omnia in Epiſcopi poteſtate conſiſtant. De his tamen quæ Altario acceſſerint, tertia fideliter Epiſcopis deferatur.* Idem ipſum inſinuabat Herardus Archiepiſcopus Turonenſis, ubi non ſolùm volebat ut Parochi Epiſcopo rationes redderent de diſpenſatione annua Decimarum. Cap 35 40. *Ut decimæ & fideliter à populis dentur, & canonicè à Presbyteris diſpenſentur, & annis ſingulis rationem diſpenſationis Epiſcopo, vel ſuis miniſtris reddant.* Sed & addebat fundos omnes doteſque Eccleſiarum in poteſtate Epiſcopi ſemper fore. *Et quod omnes dotes Eccleſiarum ad jura pertinent Epiſcopi.* Excipiendus erat manſus, ſeu agellus cuique Parocho addictus, juxta leges Capitularium, quode nos alibi diſſeremus.

VII. Novam porro & Parochis compendioſiorem diſciplinam prodere incipit Concilium Troſleianum anni 909. Ibi enim jam dilucet Parochos fundis & terris omnibus Eccleſiæ ſuæ potiri ſolitos, Can. 6. quanquam de eorum uſu & diſpenſatione Epiſcopi judicio & examini ſubeſſent. *Ab antiquo tempore à ſanctis Patribus conſtitutum eſt, ſicut habet Epiſcopus in ſua ordinatione omnem generaliter Parochiam, cum omnibus ruſticanis Parochiis, quas per triennium inconcuſsè poſſedit: ita & unuſquiſque Presbyter in ſua ordinatione ac diſpenſationis cura habeat Parochiam ſuam cum dote & decimis Eccleſiæ; videlicet cum ſui Epiſcopi conſilio ac diſpoſitione, ſecundùm regulas antiquitus & divinitus conſtitutas.* Et interjectis verbis Concilii III. Toletani, mox ibidem ſubjicitur: *Dotem Eccleſiarum & omnia juxta conſtitutionem antiquam ad Epiſcopi ordinationem & poteſtatem pertinere.* Addit Synodus eo comprehendi agros omnes fundoſque Eccleſiæ Parochialis, à Parochis regendos, ſub Epiſcopi providentia. *Quod ſi quæritur, quæ dicat omnia, proculdubio decimas, primitias fructuum, & oblationes eorum, & ea quæ Parochiis in terris, vineis, mancipiis, ſeu pecuniis, ſeu quibuſlibet rebus, quæcumque fideles obtulerint: quæ omnia ſub poteſtate, ut diximus, & diſpoſitione Epiſcoporum, ac regimine ac diſpenſatione Presbyterorum manere debent inconcuſſa.*

Mira horum & ſuperiorum diſcrepantia. Ex quo conjicias ſæculo nono ſeneſcente cœpiſſe Parochos gaudere non ſolùm decimis, oblationibus, & manſo, ſed omnibus prorſus terris ibi Deo oblatis; inſpecturo utique Epiſcopo, ut ea probè & convenienter ſactis regulis diſpenſarentur. Quæ Corbienſi, quæ ſancti Carilephi, quæ tot Abbatiis conceſſa ſunt privilegia, eò maximè illa pertinebant, Conc. Gall. To. 3. pag. 215 224. ut Epiſcopi ejurarent priſcas ſuas conſuetudines & antiqua jura in fundos Cœnobiorum.

VIII. Ex Gallia in Italiam trajicientibus occurret primùm Ratherius Epiſcopus Veronenſis, multa expoſtulans de Presbyteris & Diaconis Eccleſiæ ſuæ, qui ita incubabant fundis & reditibus omnibus ejus Eccleſiæ, ut & ipſius Epiſcopi notitiam deſugerent, ne juxta Canones portionem eorum aliquam cogeret inferioribus Clericis decidi. Conteſtabatur jure merito Ratherius, cùm Paſtor eſſet, providentiæ ſuæ eſſe ut gregem ſuum Clericumque temporali etiam cibo alat: quo tamen officio ſuo fungi non poſſit, ſi rerum & redituum Eccleſiæ ſuæ vel notitia ipſa ſibi ſubtrahatur. *Et cùm de oblationibus & decimis fidelium vivere debeant Eccleſiæ Clerici, ſi neſcit Epiſcopus, quot decimani, quot manſi, quot modia tritici, quot congia vini, tantis vel tantis ſufficiant Clericis, an victum utique & tegumentum, nonne convincitur, aut non eſſe Paſtor, aut inſipiens exiſtere Paſtor, qui neſcit utique ubi illa ſint paſcua, ubi pecora, &c. Si ergo ad Epiſcopum nihil de rebus pertinet, quibus Clerici vivere debent, ſi non dividuntur ſingulis ab Epiſcopo prout cuique opus eſt, ſed ipſi Clerici inter ſe dividunt, prout quilibet eorum potentior eſt, & non juxta conſuetudinem aliarum Eccleſiarum omnibus Eccleſiæ Clericis, ſed juxta propriam voluntatem, ſolis Diaconibus & Presbyteris debent, quæ Eccleſiæ Veronenſi collata ſunt, cedere, &c.* Spicil. to. 2. pag. 165. Nullas non machinas admovit Ratherius, ut Presbyteros & Diaconos adduceret, quò fundos omnes Eccleſiæ in commune conferrent, mox à ſe diſtribuendos ſingulis, perinde ut eorum eſſet vel labor, vel neceſſitas; cùm duplex ea partiendi ratio in Eccleſiis laudatiſſima fuerit. *Unuſquiſque illorum mercedem juxta Apoſtolum in Eccleſia propriam ſecundum ſuum laborem acciperet, aut uti in Actibus legitur Apoſtolorum, dividerentur Clericis delegata, prout cuique opus eſſet.* Ibid. pag. 222 224. 1 Cor. 3. 8. Act 4. 35. Irriti cecidere conatus ejus omnes, uſque adeo invicta & inexpugnabilis fuit ejus Cleri ſive avaritia, ſive obſtinatio animi. Extudit tamen aliquid Epiſcopi conſtantia, quod & ab eo ſtatim diſtributum eſt iis minoribus ferè Clericis, qui ab eo ita recenſentur: *Presbyteris, Capellanis, Subdiaconibus de ſecretario ſeptem. Cantoribus ſeptem, Acolythis de ſecretario ſeptem, Oſtiariis ſex.*

IX. Apud Græcos uſu derogatum eſt legi Juſtiniani, Epiſcopalibus inſulis arcenti, quibus liberi eſſent, ex juſta etiam conjuge. Rurſum abrogata eſt ea Juſtiniani Conſtitutio lege Leonis Philoſophi Imperatoris, qui ſatisfacere conatus eſt ei rationi, qua excitus maximè videbatur fuiſſe Juſtinianus, ne liberos ſuos Epiſcopus bonis ſaginaret & ditaret Eccleſiæ, quæ in poteſtate haberet. *Quod iſtiuſmodi affectione erga liberos, ſacras facultates ablaturus videatur.* Conſt. 2. Reſpondet autem Leo, pari jure eliminandos fore omnes, quibus eſſent cognati, fratres, nepotes; ſed ipſos occurriſſe Canones ei inutili formidini, cum ſinunt Epiſcopos opem ferre cognatis, ſi quos premit inopia. *Quin & hoc prævidentes divini Canones, Epiſcopis poteſtatem fecere, ut ſi ipſis pauperes cognati eſſent, illorum inopiam ex ſacris facultatibus ſublevarent.* Balſamon aſſentitur, ſcilicet Novellam Juſtiniani, tametſi Baſilicis intexta eſſet, non ſervari, quod Leonis Conſtitutio invaluiſſet. In Can. 48. Trull.

CAPUT

CAPUT IX. *P. 3. l. 4. c. 11.*

De Oeconomis, ſive Preſbyteris, ſive Diaconis, ſub Imperio Caroli Magni.

I. Conſilio Cleri temporalia Eccleſiæ ab Epiſcopo diſpenſanda erant.

II. Erant Oeconomi in Eccleſiis Cathedralibus Galliarum.

III. Venire non poterat ea dignitas.

IV. Epiſcopus ſuum ſibi Oeconomum deligebat.

V. Prærogativa ſedis ſupra reliquum Clerum Oeconomus fruebatur poſt Epiſcopum.

VI. Vacante Epiſcopali ſede penes ipſum erat tota temporalium adminiſtratio.

VII. Erat tamen vel tum Viſitator Epiſcopus.

VIII. Si fidelis non occurreret Oeconomus, Epiſcopus ſolus toti adminiſtrationi fungebatur.

IX. Erant & in Orientalibus Eccleſiis Oeconomi, quos nefas erat quidquam niſi pauperibus largiri.

X. Ceſſante Epiſcopo deligere Oeconomum, deligebat Metropolitanus.

XI. Honorificus Oeconomi conſenſus.

I. SUmma quidem erat Epiſcopi in diſpenſandis Eccleſiæ rebus authoritas; ſed eum Preſbyteris & Diaconis communicari conſilia ſuadebat & ipſa decori lex, & Canonum inſtitutio. Concilium Turonenſe III. confirmata hac Epiſcopi dignitate: *Epiſcopi res Eccleſiaſticas Eccleſiis collatas cauta circumſpectione diſpenſent, quaſi Dei miniſtri, &c.* tum verò jubet, ut nonniſi ex conſilio & præſentia fretus Clericorum majorum de theſauro Eccleſiæ pauperibus Epiſcopus largiatur. *Licitum ſit Epiſcopis, præſentibus Preſbyteris & Diaconibus, ex theſauro Eccleſiæ pauperibus, juxta quod indiguerint, erogare.*

Can. 10. 11.

II. Nec tamen ambigi fas eſt, quin Cathedralibus pleriſque Galliarum Eccleſiis ſui eſſent Oeconomi. Capitularibus Caroli Magni intexta eſt Conſtitutio Imperatorum Græcorum, qua Oeconomi officio abdicantur, & reſarcire coguntur Eccleſiæ damna, ſi quas ejus res alienari ſint paſſi. *Oeconomum Eccleſiæ præſtare omne lucrum, quod, &c. Ita ut in poſterum Oeconomus non ſit, &c. Non ſolùm autem ipſe, ſed etiam ſucceſſores ejus hac lege teneantur, ſive ipſe Archiœconomus alienaverit, ſive reſpiciens alienantem Epiſcopum, non prohibuerit, &c.* Erat ergo Oeconomi vel Epiſcopo ipſi obniti, ſi quando res Eccleſiæ dilapidatum iret.

Capitul. l. 2. c. 29.

III. Non facile eſt divinare, an qui Archiœconomus hic dicitur, ſibi ſubjectos haberet Oeconomos alios. An gloria tantùm hæc eſſet nominis & oſtentatio dignitatis, omnium poſt Epiſcopum principis, & ipſo Archipreſbytero & Archidiacono ſuperioris. In Admonitione Hincmari ad Hedenulphum, quem Epiſcopum Laudunenſem ordinaverat, inter Formulas Promotionum Epiſcopalium antiquas: illud in primis mandabatur, ne quid pecuniæ acciperet pro Oeconomi Officio conferendo, uti nec pro Archidiaconi, vel Archipreſbyteri: ne hi quod emerint, vendant. *Ipſe quoque pro conſtituendis miniſterialibus Eccleſiaſticis, videlicet Oeconomo, id eſt, facultatum Eccleſiæ diſpenſatore, Archipreſbyteris & Archidiaconis, in quibus fidei ſinceritatem & probos mores, ac religioſam vitam debet eligere, præmia non conſtituat. Quia Eccleſiaſticum obſequium, quod malè comparaverint, accipientes munus à ſubditis, priùs venundare curabunt.*

Conc. Gall. Tom. 2. pag. 660.

IV. Oeconomum ergo eligere Epiſcopus, & arbitrio ſuo poterat, & officio tenebatur. Fregit Concilium Meldenſe anni 845. eorum audaciam, qui dum decumberet ex morbo Epiſcopus, à Clero & populo eligi poſſe Oeconomum confidebant; conſtituitque quandocumque ita uſuveniret, Metropolitani eas partes fore, ut ipſemet deſignaret, conſentiente Epiſcopo. *Ut nemo vivente Epiſcopo Eccleſias illius, aut res ad eam pertinentes invadere, aut dominari præſumat: neque ſub voluntaria Cleri ac populi electionis obtentu, præter voluntatem Epiſcopi quiſquam quacumque ſæculari poteſtate præditus, quaſi Oeconomum conſtituat. Sed ſi Epiſcopus miniſterium Eccleſiaſticum propter infirmitatem corpoream exhibere non potuerit, in Archiepiſcopi hoc, cum voluntate Epiſcopi ejuſdem Eccleſiæ maneat ordinatione, qualiter debitum officium non remaneat.* Can. 47.

V. Concilio Cariſiaco anno 848. quo Gotteſcalcus Monachus proſcriptus eſt, Eccleſiæ Remenſis Oeconomus ante Archidiaconum ſubſcripſit, immediatè poſt Epiſcopos & Abbates.

Hincmar. To. 1. pag. 21.

VI. Sed poſt obitum maximè Epiſcopi & vacante ſede ſplendebat Oeconomi poteſtas, diſpenſandis portionibus canonicis in Clericos, in Beneficiarios, & in pauperes omnes, quas donari moris erat, & in temporali re tota tuenda, ac ſervanda Epiſcopo, in eam ſedem ſublegendo. Erant tamen illi & Eleemoſynarii & Officiales alii minores, quorum & teſtimonio & adminiculo niteretur in muneris ſui functione. Ita ſanè Concilium Pontigonenſe anni 876 *Ut quoties divinum judicium Eccleſiæ Præſulem à ſæculo vocaverit, nullus ad ſuimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat, & ad uſus ſuos transferat: ſed erogatariis & eleemoſynariis Eccleſiaſticis, cum ipſius Eccleſiæ conſtituto Oeconomo, liberum ſit, canonico more, juſtè rationabiliterque deputata ſucceſſori reſervare, vel quibuſcumque, ſicut expedit, pro ejus ſpiritu diſtribuere.* Erat ergo Oeconomus teſtamenti Epiſcopi executor, & cuſtus rerum omnium Eccleſiæ viduatæ. Can. 14.

Accuratiſſimè Hincmarus res Eccleſiæ Epiſcopo omnes ſubjicit, dum vita ſuperat: Oeconomo poſt ejus obitum, futuro ſervandas & repræſentandas Epiſcopo. *Sicut Epiſcopus & ſuas & Eccleſiaſticas facultates ſub debita diſtrictione in vita ſua diſpenſandi habet poteſtatem: ita facultates Eccleſiæ viduatæ poſt mortem Epiſcopi penes Oeconomum integra conſervari jubentur futuro ſucceſſori ejus Epiſcopo.* Et alibi: *Hæc de rebus & facultatibus Eccleſiæ viduata ſub Oeconomo futuro reſervandis Epiſcopo.* Qui tamen alibi illud non tacet, ita adminiſtranda omnia ab Epiſcopo fuiſſe, ut in conſilii & regiminis ſocietatem accerſeret, non Oeconomum tantùm, ſed & Collegium omne Preſbyterorum & Diaconorum ſuorum. Vide enim ut nepotem ſuum Laudunenſem Epiſcopum alloquatur: *Sed nec de tua Parochia, niſi de rebus & poſſeſſionibus, quam cum notitia Preſbyterorum & Diaconorum Eccleſiæ tua regere debes, & diſpenſare, vel commutationibus earum cum conhibentia Clericorum ſubſcribere.* Meminit etiam Oeconomorum Agobardus, & Canonis ejus, quo præcipiebatur, ut de ipſius Eccleſiæ gremio adoptarentur.

To. 2. pag. 172. 739. 408.

L. de diſpenſ.

VII. In vetuſto electionis Epiſcopalis Decreto monemur, ubi Epiſcopus mortales has abjeciſſet exuvias, deſignandum à Metropolitano fuiſſe alium quempiam Provinciæ Epiſcopum, qui Epiſcopali præeſſet funeri, Viſitatoris Epiſcopi nomine uteretur, cenſum & inventarium faceret rerum Eccleſiæ orbatæ, eaſque tum deponeret in manus priſcorum Oeconomorum. *Perficiatur Eccleſiaſticarum inventarium rerum; tunc verò prioribus viduatæ ſedis diſpoſitis Oeconomis commendetur.*

Spicil. To. 8. pag. 154.

VIII. In Italia quoque priſco id uſu inoleverat, ut Presbyteros & Diaconos adhiberent Epiſcopi ad regimen Eccleſiæ temporale, exemplo nimirum inſtituti Apoſtolorum, qui ejuſmodi ſarcinam & curam in Diaconos refuderant. At ſi tam fidos induſtrioſque non reperiret Epiſcopus, quam neceſſe eſſet, tum ſubeunda ipſimet erat ea adminiſtratio
Spicil. To. 2. pag. 167. tota, authore Ratherio Epiſcopo Veronenſi. *Per Presbyteros enim & Diaconos, ſi tamen fideles inveniri poterunt, hæc ab Epiſcopo fieri oportere, non per ipſum Epiſcopum monſtrata ſunt. Quanquam & ſi neceſſitas hæc eum exequi per ſe ipſum compelleret, ſuperbia non prohiberet.* Rem firmat exemplo beati Laurentii, quem ſibi Sixtus Papa Oeconomum adjunxerat. Commendaverat illi Sixtus non res ſuas, ſed Eccleſiæ: *Facultates Eccleſiæ.* Eos tanquam Theſauros Pontificios adminiſtrabat & diſpenſabat Laurentius. *Theſauros tuos jam expendi.* Sponſus nempe, & ſponſa, Epiſcopus & Eccleſia, una eſt perſona, unus unius cenſus & fiſcus eſt.

Tit. 9. c. 1. IX. Promit in Nomocanone ſuo Photius Novellas Juſtiniani, quæ cogebant Oeconomos ſemel quotannis rationes facere Epiſcopo; ſi quid lucri feciſſent, id ærario Eccleſiæ refundere: ſi quid damni culpa ſua feciſſent, id reſtituere: denique ab
T. 10. c. 1. Epiſcopo ipſo Oeconomum deſignari. His adjicit Balſamon Novellam aliam in Baſilicis radiantem, qua inculcabatur Oeconomis, ut ſanctos ot in uſus rem Eccleſiæ omnem expenderent, & levandis iis, qui verè pauperes eſſent, alioqui culpam illam omnem & damnum Eccleſiæ præſtaturos. *Non Eccleſiaſticos ſumptus hominibus divitibus largiri, & ea ratione pauperes neceſſariis privari, &c. Sciant Oeconomi, quod ſi quid præter hæc fecerint, ex ſuis facultatibus indemnitatem Eccleſiæ præſtabunt.* Hinc meritiſſimo à Balſamone concluditur irritas eſſe Chartas, quibus divites aliqui à Patriarcha donabantur, ut triticum, vel ejuſmodi quid aliud ab Eccleſia conſequerentur: at quibus donabantur pauperes, eas verò tum æquiſſimas, tum validas fuiſſe. *Nota præſentem Juſtiniani Novellam propter Decreta quæ fiunt à Patriarchis, de fraternitatibus, & reliquis commeatibus, frumentariiſve teſſeris, quæ dantur divitibus & valde potentibus; & dic ea quidem non eſſe valida: eſſe autem valida quæ fiunt pauperibus.*

Can. 11. X. Cùm tempore Concilii VII. Oecumenici pigritarentur Epiſcopi, nec ſuperioribus tot Conciliis morem gererent in Oeconomis ſibi allegendis, ſtatuit Concilium, ut ſi ab iis inſtituendis ceſſarent Metropolitani, in eam curam ſuccederet Patriarcha Conſtantinopolitanus: ſi ceſſatores eſſent in eodem Epiſcopi, ſuppleret Metropolitanus: ſi Abbates, Epiſcopus. Cùm autem nil ſtatutum eſſet in hoc ſorſus Concilio de non eligendis ex claſſe laïcorum Oeconomis, id ſibi jam fas eſſe multi interpretabantur. At contrà luculentè nititur Balſamon, viguiſſe adhuc prohibitionem Concilii Calchedonenſis, nec neceſſe fuiſſe eam iterari. Inſulſiſſimum autem fore, ſi quis ſibi perſuaſerit à Concilio concedi, ut in Cœnobiis etiam laïci Oeconomi conſtituantur.

Hoc Concilii VII. Canone niti viſus eſt Alexis Patriarcha Conſtantinopolitanus in Novella ea Conſtitutione, qua ſanxit, Cùm Eccleſiæ Metropolitanæ præſtare cogerentur, ſi quid detrimenti acciperent Eccleſiæ Cathedrales ejuſdem Provinciæ;
Juris Orien. To. 1. pag. 250. à Metropolita inſtituendum eſſe Oeconomum Eccleſiis in omnibus, quarum diſpendia in Metropolitanam ſuam Eccleſiam retorquerentur, donec reſarciſſet ipſa quidquid detrimenti paſſa eſſet earum cauſa.

XI. Quoad Oeconomos autem Cœnobiorum, de quibus hoc eodem Canone agitur, præteriri ſine piaculo non poteſt interrogatio Marci Patriarchæ Alexandrini, & reſponſio Balſamonis. Quæſtio vertebatur de Lectore, qui ad Oeconomi dignitatem protruſus fuerat, & qui non neſcius honorifici conſeſſus Oeconomorum in Eccleſiis Cathedralibus, confidebat præire ſe debere Clericis omnibus aliis, ſupra Presbyteros ipſos ſedere, & in ſacris Diptychis poſt Abbatem priore ſuum nomen loco recitari. Hanc inſanæ ſpei ſuperbiam damnat Ibidem.
Balſamon: quanquam fateatur, ſi advena in eo pag. 392.
Cœnobio fuiſſet is Lector, & Abbatis ſui vices geſtaret, tum non abſurdè geminam illam honoris prærogativam eum ſibi vendicaturum: cùm & Diaconum Presbyteris anteponat Trullana Synodus, Metropolitani ſui vices geſtantem.

CAPUT X. *P. 4. l. 4. c. 20.*

Qua poteſtate uterentur Epiſcopi in re Eccleſiæ admoderanda poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Superiorum connexio cum inferius diſputandis.

II. Hujus etiam extremæ Eccleſiæ ætatis jure Canonico integro ſtat Epiſcopo dignitas univerſalis rerum Eccleſiæ Diſpenſatoris. Probationes ex Decreto Gratiani.

III. Poſt rerum Eccleſiæ partitionem, libri Decretalium Parochis vendicant decimas Parochiarum ſuarum.

IV. Erat olim Epiſcopus Diœceſeos ſuæ decimarum omnium ſummus diſtributor. Ejus poteſtatis reliqua veſtigia.

V. Rerum malè partarum, vel inventarum reſtitutiones ad judicium & arbitrium Epiſcopi à Presbyteris rejicienda erant.

VI. Epiſcopo committebatur, tum ea proventuum Eccleſiæ communium portio, quæ reſtaurandis Eccleſiis ſeponebatur, tum quæ ſublevandis pauperibus Concilio ab ipſo Tridentino mandatur illis executio ultimarum voluntatum, & legatorum piorum.

I. Cum inter initia extremæ hujus ætatis, quam hic enucleandam ordimur, necdum oblitterata eſſent vetuſtioris veſtigia omnia diſciplinæ, ab hac etiam initium faciemus quæſtione, veluti præluſoria, ad reliquas de diſtributione rerum Canonica diſceptationes, quâ in his poteſtate univerſim freti eſſent Epiſcopi & Oeconomi, ſive Presbyteris tum hi, ſive Diaconis annumerarentur.

Anno 1059. ſub Nicolao II. Papa Concilium Romanum ſummis adhuc Epiſcopos munivit authoritate in Decimarum, Primitiarum & Oblationum diſpenſatione. *Deinde ut Decimæ & Primitiæ,* Can. 5.
ſeu Oblationes vivorum & mortuorum, Eccleſiis Dei fideliter reddantur à laïcis, & ut in diſpoſitione Epiſcoporum ſint. Gratianus hanc Epiſcoporum amplitudinem prolixiſſimè executus eſt, dicata ei rei Quæſtione integra, qua & Canones antiquos compilavit omnes, ex iiſque id effecit, Eccleſias omnes, & res earum temporales omnes poteſtati & regimini ſubeſſe Epiſcopi. *Præmiſſis authoritatibus Eccleſia cum* 10. q. 1. 2.
omnibus rebus ſuis ad Epiſcopi ordinationem pertinere noſcuntur. Et tam Eccleſiæ, quam oblationes & facultates earum à laïcorum diſpoſitione probantur eſſe immunes.

Finitima ſunt hæc Gratiani verba Decreto ſuperiori Concilii Romani; & utrimque conſtat, laïcorum ſive audaciæ, ſive cupiditati, his piis largitionibus obſtrepenti, non contra objici, niſi autho-

ritatem Epiſcoporum. Ex Conciliis enimvero undecimi ſæculi plus ſatis patet, ægrè & vix adduci potuiſſe laïcos, ut huic Conciliorum & Epiſcoporum authoritati concederent, & hæc Eccleſiæ reſtituerent Chriſtianæ tributa pietatis. Si Preſbyteris & Parochis decimas laici ademptas reddere juſſi fuiſſent, ſeſiliſſent certiſſimè, inexpugnabilique contumacia quadam ſeſe obfirmaſſent. Proxima quæſtione huic Epiſcoporum poteſtati metas quaſdam & modum ponere videtur Gratianus, quæ propius inſpicienti, non tam metæ ſunt, quàm arces, & præſidia. Ita enim creditam docet eſſe Epiſcopo diſpenſationem, ut prohibita ſit diſſipatio; nec enim inultum fore, ſi venditionibus, vel alienationibus præpoſteris rem Eccleſiæ imminuturn eat. *Sed cum in Epiſcoporum poteſtate facultates Eccleſiæ conſtituta eſſe dicantur, poteſtas diſpenſandi intelligenda eſt, non diſtrahendi, vel dilapidandi.* His attexuntur plura Conciliorum Decreta, quibus alienare quidquam vetantur Epiſcopi, & Canon ille maximè Antiochenus: *Epiſcopus habet poteſtatem in rebus Eccleſiæ, ut diſpenſet neceſſitatem habentibus cum omni reverentia.*

III. Sed cùm vixdum elapſo Gratiani ævo, benè multa in Eccleſiæ Diſciplina novari cœperint, ex partitione maximè tum facta fundorum & proventuum Eccleſiæ, hinc diſcrepantia ingens Decreti Gratiani, & Decretalium Pontificiarum, quarum mox dominari cœpit authoritas. Innocentius III. ordinario jure gaudere vult Parochiales Eccleſias recipiendarum decimarum. *Cùm perceptio decimarum ad Parochiales Eccleſias de jure communi pertineat.* Et Capite ſequenti: *Parochialibus Eccleſiis exſolvantur decimæ, ad quas de jure communi ſpectat perceptio decimarum.* In percenſendis Honorius III. Epiſcoporum juribus, ex reditibus Eccleſiæ quarta tantum parte decimarum illos donat; *quartam decimarum*, & paucis aliis. Alexander III. his anterior, & qui non neſciebat Eccleſias nulla adhuc ejuſmodi partitione temporalium ſectas, eidem quæſtioni finem poſuit, facta diſcretione agrorum duplicis generis, quorum alii certis Parochiis eſſent addicti, alii nulliſdum. In prioribus quarta parte decimarum contentus ſit Epiſcopus, neceſſe eſt; in poſterioribus eas omnes ſibi vendicat, ſive ut egentibus adjudicet Eccleſiis Parochialibus, ſive ut menſæ ipſe ſuæ vendicet. *Si terræ quæ arabiles ſunt, intra certam alicujus Eccleſiæ Parochiam fuerint, decimas earum tua parte retenta, eidem Eccleſiæ facias adſignari. Alioquin ipſas ſecundùm diſcretionem à Deo ſibi datam, alii Eccleſiæ deputare, vel ad opus tuum poteris retinere.* Hoc decreto conſtat, partitione facta pertinere decimas ad Eccleſias Parochiales, ſive ad alias qualeſcumque, quibus fuerint adjudicatæ. Sed ante partitionem eas eſſe in poteſtate Epiſcopi, cujus juris & arbitrii eſt, ſuis ut eas neceſſariis uſibus ſervet, aut aliis largiatur Eccleſiis.

C. Cum contingat. Extra De Decimis. C. Cum in tua. Ibid. C. Conquerenta. De Offic. Jud. Ord.

C. Quoniã De Decimis.

IV. Epiſcopum conſultiſſimè monebat Petrus Damiani, ne favori, ne cupiditati ſerviret, ubi inter Eccleſias partiretur, ſive decimas, ſive oblationes. *Illud ſollicitè præcave, diligenter attende, ne cum decimas, vel quælibet oblata fidelium, per Eccleſias dividis, de Conſacerdotum meorum præſumas aliquid ratione minuere, unde videlicet id quod mihi competit, quaſi fideliter conſulens poſſis augere.* Solenne ergo adhuc erat, ut Epiſcopus inter Eccleſias decimas partiretur, & ea quotannis partitio inſtauraretur. Concilii Tridentini Patres ea cura induxerunt adhuc Epiſcopos, ut Parochis providerent, quibus

L. 4. Ep. 1.

idonei non ſuppeterent reditus, & vel primitias aſſignarent, vel decimas, vel ſymbola, aut collectas, vel ſiquid his opportunius occurreret. *Primitiarum, vel decimarum aſſignatione, aut per Parochianorum ſymbola, ac collectas.*

Seſſ. 24. c. 13.

V. In Synodo Friſiogenſi anni 1440. novum obſervare eſt veſtigium, univerſalis Epiſcoporum poteſtatis in res temporales omnes Eccleſiarum ſuæ Diœceſeos, ubi Clericos & Monachos vetat, ne ſe interponant in reſtitutiones rerum malè partarum, incertarum, vagarum. *Ne quiſquam Sacerdotum Religioſus vel Sæcularis, non habita deſuper ſedis Apoſtolicæ, aut noſtra, ſeu Vicarii noſtri ſpeciali licentia, ſe intromittat de diſtributione rerum malè acquiſitarum, incertarum & vagarum.* In Conſtitutionibus Synodalibus Eccleſiarum Trecenſis & Senonenſis anno 1524. Confeſſariis copia fit reſtituendi pauperibus, cùm ii quibus reſtituendum eſſet, vel jam interiiſſent, vel ignoti eſſent, nec magni momenti eſſent reſtitutiones. Si magni enim pretii forent, tum earum diſpoſitio Epiſcopo, vel Vicario ejus Generali vendicabatur, vel Pœnitentiario. *Tunc de conſilio providi Confeſſoris, ſi res ipſa ſit parvi valoris, ſcilicet infra ſummam ſexaginta ſolidorum Turonenſium in pios uſus exponatur: in cæteris vero ad nos, aut Vicarios noſtros, ſeu Pœnitentiarios remittantur.* Apertiſſima eſt ratio. Perplexitas plerumque ingens eſt in ejuſmodi grandibus reſtituendis ſummis. *Quia circa reſtitutiones faciendas, pericula multa latent.* Idem decernebatur in Statutis Synodalibus Eccleſiæ Carnotenſis. *Reſtituta ſi ſexaginta ſolidorum ſummam non excedant, diſtribuant Confeſſores infra menſem in eleemoſynas, ubi major erit neceſſitas. Quod ſi major ſexaginta ſolidis reſtitutio ſit, deferatur ad nos, aut Officialem noſtrum, ut in ſimiles uſus convertatur, & non in aliam quampiam cauſam.* Altiori ab origine manabat hic uſus, abjiciendi ad pedes Apoſtolorum primò, pòſt deponendi in manus Epiſcoporum, quæ largiri pauperibus effuſior ſuadebat charitas, vel Eccleſiæ; ex conſtantiſſimo illo præjudicio, pauperum omnium parentem & proviſorem eſſe Epiſcopum, viduarum, orphanorum, miſerabilium quorumcumque, eòque peritia & experientia uberiore eſſe, ſapientia & charitate longè præſtantiore ad opem illis præſtandam.

Cap. 24.

Bochel. Decret. Eccl. Gall. pag. 231. 232.

VI. Vicem dolet ſuorum temporum Concilium Rotomagenſe anni 1581. propter geminam innovationem non ſine gravi Eccleſiæ diſcrimine factam, quando laïci uſurpaverant adminiſtrationem fabricæ Eccleſiarum, nec non & Noſocomiorum, Xenodochiorumque, ad hoſpites & leproſos excipiendos: cùm gemina ea poteſtas penes Epiſcopos olim fuiſſet, velut parentes, & defenſores Eccleſiarum, & egenorum. *Ad Epiſcopos ſpectat etiam pauperum & miſerabilium perſonarum paternam curam gerere. Sed ſicut fabricarum Eccleſiaſticarum regimen ipſis primùm fuit ablatum & ad laïcos tranſlatum: ita poſterius portio pauperum in Leproſarias & Hoſpitalia diverſi generis diviſa de manibus Epiſcoporum & aliorum Clericorum ad Laïcorum adminiſtrationem tranſiit. Sed quanto Eccleſiarum & pauperum bono utraque commutatio contigerit, res ipſa loquitur. A pleriſque laïcorum fabricarum dilapidantur poſſeſſiones, & in alios uſus diſtrahuntur. Per eoſdem Leproſariæ ſine Leproſis & Hoſpitalia ſine Pauperibus, aut raris admodum gubernantur; & res eorum videntibus nobis, nec valentibus obſiſtere, alienantur.*

De Offic. Epiſc. n. 10.

Nonnulla ex parte redintegrata eſt à Tridentinis Patribus hæc authoritas Epiſcoporum, ubi ſtatutum

eſt, ut cognoſcerent ipſi de rationibus fabricarum, & Xenodochia omnia viſitarent, explorarentque ſedulò, an executioni mandarentur, quæ ad pauperum levamentum ſpectabant. Seſſ. 22. c. 8. 9. *Ac omnia quæ ad Dei cultum aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos inſtituta ſunt, ipſi ex officio ſuo juxta ſacrorum Canonum ſtatuta cognoſcant & exequantur, nonobſtantibus quacumque conſuetudine, etiam immemoriabili, privilegio aut ſtatuto.* Denique priſcæ diſciplinæ novus vigor additur, ubi præcipit Concilium, ut executores ſint Epiſcopi omnium piarum voluntatum in gratiam pauperum, ſive ſuperſtites, & integra valetudine, ſive morituri eis quidvis legaverint. *Omnium piarum diſpoſitionum, tam in ultima voluntate, quàm inter vivos ſint executores.*

CAPUT XI. *P. 4. l. 4. c. 21.*

De Presbyteris & Diaconis Oeconomis Eccleſiarum. De cura Epiſcoporum in rationibus vel ab his recipiendis, vel Concilio Provinciali exhibendis, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Archidiacono commendabatur cura temporalium, ideo & fides ſacramento Eccleſiæ obligabatur.

II. Ne ita Antiſtites aliena incumbant vel fidei, vel diligentiæ, ut non & ipſi in partem curæ veniant.

III. Temporalium regiminis ne plus æquo ſe dedant Epiſcopi. Qualis ab illis deſignandus ſit Oeconomus.

IV. Ne plus æquo, ne minus æquo his curis vacent; medium teneant.

V. Ante partitionem omnia adminiſtrabant Archidiaconi. Poſt partitionem, Oeconomi curam induerunt vacantium Eccleſiarum, tam Epiſcopalium, tum Parochialium.

VI. Innovantur antiqui Canones, ut rem Eccleſiæ regant Epiſcopi per Oeconomum, vel Vicedominum, qui Diaconus ſit, ſi qua fieri poſſet. Ratiocinia Oeconomorum quolibet triennio ad Concilium Provinciæ perferenda erant.

VII. Ut B. Carolus ei Decreto paruerit, & Concilio Provinciali rationes fecerit.

VIII. Mores Eccleſiæ Orientalis.

I. NOn ſucceſſores modò, ſed & imitatores Apoſtolorum fuere Epiſcopi, unde & in Oeconomorum humeros reſudere onus curæ temporalis Eccleſiarum, hoc eſt, in humeros Diaconorum, Presbyterorum, Archidiaconorum. Leuthericus Senonenſis Archiepiſcopus, & B. Fulbertus Carnotenſis Epiſcopos Litteris conjunctim datis ad Capitulum Pariſienſe, calcaria ſubjicere, animoſque illi addere conati ſunt, adversùs petulantiſſimos Epiſcopi ſui adverſarios, quorum caput & princeps erat Liſiardus Archidiaconus: qui cùm Oeconomum & proviſorem pauperum officio ſe ſuo præſtare deberet, perſecutorem ſe & eorum patrimonii dilapidatorem agebat, fundis Eccleſiæ in milites tranſcribendis, & conculcandis juramentis, quæ Epiſcopo
Fulbert. Epiſt. 54. ſuo præſtitiſſet. *Liſiardus olim Archidiaconus, qui cùm eſſe deberet oculus Epiſcopi ſui, diſpenſator pauperum, factus eſt Epiſcopo ſuo quaſi clavus in oculum, prædo pauperibus, &c. Decimas & oblationes Altarium, ſtipem videlicet pauperum ſuo Epiſcopo inconſulto ſæculari militiæ tradit. Quid dicemus de juramento fidelitatis, quod ita contaminat, ut Epiſcopo non corde, nec verbo, nec ore fidelis exiſtat?*

II. Delegabat ergo Epiſcopus Archidiacono immediatam diſpenſationem patrimonii pauperum, expreſſo tamen ab eo priùs fidei ſacramento. Suadebat Ivo Carnotenſis Epiſcopus Abbati Majoris Monaſterii, ut expertiſſimis quibuſdam Monachis ſuis injiceret ſarcinam temporalis regiminis: ipſe in orationis & contemplationis interim caſtiſſimas & fortiſſimas delicias altiùs ſe demergeret. *Ne res* Epiſt. 57. *Monaſterii veſtra incuria dilabantur, & ſolita fratrum ſubſidia minuantur. Quod ſi fortè per aliquam corporis imbecillitatem, vel ſupernæ contemplationis ſtudium ad hoc minùs ſufficitis, ſint vobiſcum viri prudentes, vobiſcum uno ſpiritu gradientes, quibus poteſtis partem oneris veſtri imponere; vos autem liberius & ideo uberius dulcedinem ſupernæ contemplationis guſtare, & in tempore verbi annonam conſervis miniſtrare.* Sed quantovis arderet hic Abbas amore ſeceſſus & otii ſacri, non annuit tamen Ivo, niſi ut aliqua ſe parte levet temporalis ſollicitudinis; ſeque partim orationi, partim actioni applicet & accommodet.

Multò minus fas eſt Epiſcopis, ſuffurari ſe totos temporali Eccleſiarum ſuarum providentiæ. Pauciſſimi è Pontificum choro B. Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum æquaſſe viſi ſunt jugi cæleſtium contemplatione, & perſcrutatione arcanorum reconditioris Theologiæ, ut ejus ſcripta abundè produnt. Inde eſt, quod & quo primùm puncto temporis publicata fuit ejus electio, ſacrilegi prædatores ſummam ſibi & licentiam & impunitatem rapinarum ejuſmodi ſibi deſponderunt. Sed qui ejus animi magnitudinem, & charitatis vim immenſam altiùs perſpexerat, is datis ad eum litteris longè aliter ſentiebat, longè diverſa animo proſpiciebat. *Sunt plures, qui circa deſtructionem Eccleſiæ ſemper laboraverunt, qui nunc parant quam maximè ſe repugnaturos, dicentes te cum Deo ſemper acturum, res Eccleſiæ non curaturum, quaſi res Eccleſiæ curare, non ſit cum Deo agere.* L. 3. Ep. 2.

III. Sapiunt proculdubio hæc poſtrema verba antiquorum Patrum non degenerem diſcipulum, maximè verò Gregorii Magni, Rem Dei eſſe patrimonium pauperum & Eccleſiæ; & qui eo occupatur, Deo occupari. *Quaſi res Eccleſiæ curare, non ſit cum Deo agere.* Malo longè diverſiſſimo medicabatur B. Bernardus, cùm ad Eugenium Papam perſcriberet, quid magnopere cuperet ab omnibus Epiſcopis obſervari, ut Oeconomos ſibi adgregarent prudentes, fideles, fama & authoritate claros. Sed vel infidos experiri mallent, quàm ut ipſi in tricarum & ſollicitudinum inexplicabiles ſe laqueos induerent. *Agenda domûs tuæ per alium facies.* De Conſid. L. 4. *At is ſi fidelis non fuerit, fraudabit: ſi non fuerit prudens, fraudabitur. Quærendus proinde fidelis & prudens, quem conſtituas ſuper familiam tuam. Adhuc inutilis eſt, ſi tertium deeſt. Quæris quid hoc? Authoritas. Quid enim prodeſt ei, velle & ſcire quoque diſponere, prout neceſſe eſt, ſi quod ſcit & vult, non poteſt? Danda ergo facultas agendi pro libitu. Si in præjudicium rationis putas hoc fieri, memento fidelem, qui agere nihilominus pro ratione volet: memento prudentem, qui agere nihilominus pro ratione ſciet.* Nec multò poſt, cùm declaraſſet quanta authoritate neceſſe ſit eſſe Oeconomum, quippe qui jam ea ſit & fide & prudentia, ut nec fallere queat, nec falli: Chriſti exemplum ſubjicit oculis, cui Oeconomus fuit, & is quidem infidus, cujus & perfidiæ non neſcius, eam perdiu diſſimulavit: hoc ut exemplo Apoſtolos Epiſcopoſque imbueret, ne ejuſmodi metu fraudum deterrerentur ab aſciſcendis ſibi Oeconomis, per quos pium ſibi otium parerent & facultatem colendi ſtudioſè Numinis, & lucrandarum animarum. *Si quo minus aut fidelis inveniatur aut prudens, fideli potius committendum. Sanè è duobus tutius hoc. Quanquam ſi idoneus non reperitur, minùs fidelem ſuſtinere*

potius conſulo, quàm ſe immergere labyrintho huic. Memento Salvatorem Judam Oeconomum habuiſſe. Mox oſtendit, quàm fœdum, alienumque ſit, Epiſcopos ſeſe dejicere ad minutiſſimas rei domeſticæ quiſquilias; ſed & quantò alienius fœdiuſque ſit ante oculos ſempiternæ Veritatis, ſi tam facilè animarum curam, tam ægrè & circumſpectè temporalium regimen committant: ſi tam moroſi auſterique ſint in ſubducendis calculis temporalium expenſarum, tam lenes & indulgentes, ubi rationes exeuntur ſalutis animarum Chriſti ſanguine redemptarum. *Quid Epiſcopo turpius, quàm incumbere ſuppellectili; & ſubſtantiola ſua ſcrutari omnia, ſciſcitari de ſingulis, morderi ſuſpitionibus, moveri ad quæque perdita, vel neglecta. Ad verecundiam dico quorundam ejuſmodi, ſcrutantium quotidie omnem ſubſtantiam ſuam, numerantium ſingula, de minutis & quadrantibus exigentium rationem. Satis ſuperque Epiſcopi ad manum habent, quibus animas credant; & cui ſuas committant facultatulas, non inveniunt. Optimi videntur æſtimatores rerum, qui magnam de minimis, parvam aut nullam de maximis curam gerant. De pretio eſcarum & numero panum cum miniſtris quotidiana diſcuſſio eſt; rara admodum cum Preſbyteris celebratur collatio de peccatis populorum. Nonne ad ſingulas iſtas ſupputationes iraſcimur, urimur, anxiamur? Quàm tolerabilius rerum quàm mentium ſuſtineremus jacturam!*

IV. Eſt ergo modus tenendus, eſt medius limes terendus inter incuriam & ſupinitatem gerendi patrimonii Chriſti, & diligentiam putidam ac moroſam rei temporalis. Hac laude pulcherrima germanum ſuum Sagienſem Epiſcopum proſequitur Arnulphus Epiſcopus Lexovienſis, quòd cum pervigili ſtudio curaſſet temporalia ſuæ Eccleſiæ, multò plus curæ & operæ poſuiſſet in ſpiritali adminiſtratione: & rem raram ac ſtupendam perfeciſſet, magnificentia ſanctitati conjugata. Epiſt. 41. *Hic cùm prædictam Eccleſiam ſuſcepiſſet, magnam temporalibus curam, majorem ſpiritualibus homo ſanctus impendit. Cúmque eam in temporalibus nobilem reddidiſſet, in ſpiritualibus ſemper nobiliorem ſtuduit exhibere, vir magnificus & omni ſanctitate laudabilis: cui nec ſanctitas magnificentiam tolleret, nec magnificentia ſanctitatem.*

V. Hactenus de mediocritate laudatiſſima Epiſcopi, temporalium Eccleſiæ non anxiè ſolliciti, nec ſocorditer incurioſi. Quoad illos autem quorum fidei & induſtriæ incumbere neceſſe habet, ad duas ii claſſes revocari poſſunt, pro gemina ſpecie rerum Eccleſiæ, quas illis Epiſcopus commendaturus eſt. Nam communis Cleri totius ſubſtantiæ ſummus eſt adminiſter Epiſcopus: ac præterea ſepoſitam ſibi habet propriam ejus ſubſtantiæ partem, Epiſcopo pro amplitudine ſua largiùs admenſam. Adjutores Epiſcoporum in priori illa adminiſtratione erant plerumque Archidiaconi, more antiquo Eccleſiæ primigeniæ. Unde & Gregorius Papa VII. vacante Firmana Eccleſia, Archidiaconum deſignavit, qui & temporali & ſpiritali ejus adminiſtratione fungeretur. L. 11. Ep. 38. *Conſiderantes neceſſitatem viduatæ Eccleſiæ procurationem totius Epiſcopatûs interim ei commiſimus, &c. Ea quæ de bonis Eccleſiæ diſperſa & confuſa ſunt, recuperare & ſalubriter ordinare, modis eum omnibus adjuvetis.*

Portio verò rerum Eccleſiæ Epiſcopo propriè & peculiariter ſegregata, ea Oeconomis ab Epiſcopo deſignatis committenda erat, à quo & deſignandi erant Oeconomi, vacantibus in omnibus Parochiis. Anno 1317. in Concilio Ravennate Epiſcopi juſſi ſunt Oeconomos inſtituere in omnibus Parochialibus vacantibus Eccleſiis, qui earum proventus ſucceſſori reſervarent, & Patronorum rapaces manus amoverent. *Duximus ſtatuendum quod vacanti Eccleſiæ ſtatim per ipſius Epiſcopum Oeconomus debeat deputari diligens & diſcretus; qui reditus & proventus ac bona ipſius colligat & conſervet, ad ejuſdem Eccleſiæ & ſucceſſoris defuncti Rectoris ipſius utilitatem & ſtatum.* Idem præcipiebat & Alexander III. in libris Decretalium, ut cùm inexorabilis quandoque neceſſitas cogat, non ſtatim vacantes conferre Parochias, Oeconomos interim conſtituant Epiſcopi, qui earum reditus ſucceſſori ſervent. *Ponatis Oeconomos qui debeant fructus percipere, & eos aut in utilitatem Eccleſiarum expendere, aut futuris perſonis fideliter reſervare.* De Offic. Jud. ordin. c. 4.

Cathedralium Eccleſiarum Capitulis à Concilio Tridentino præceptum eſt, iis ſanè quorum juris eſt fructus vacantis Epiſcopatus percipere, ut Oeconomos deligant, qui rem temporalem univerſam curent, ejuſque rationes futuro faciant Epiſcopo. Si ceſſet Capitulum, eo munere fungetur Metropolitanus. *Capitulum ſede vacante, ubi fructuum percipiendorum ei munus incumbit, Oeconomum unum, vel plures, fideles ac diligentes decernet, qui rerum Eccleſiaſticarum & proventuum curam gerant; quorum rationes ei ad quem pertinebit, ſint redditnri.* Seſſ. 24. c. 16. Uſus is erat vetuſtiſſimus Eccleſiæ, ut vacantibus Eccleſiarum Cathedralium res Capitulum & Oeconomi adminiſtrarent. In Oriente penes unum Metropolitanum erat ea ſollicitudo. Concilium Tridentinum ſolam ejus juris devolutionem Metropolitano vendicatam voluit. *Si ſecus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio hujuſmodi devolvatur.*

T. Sed cùm priſca ſanxiſſent Concilia, ut dum vita ſuperaret, Epiſcopi ſuos haberent ſibi Oeconomos, eam diſciplinam reſtaurare ſtuduit Concilium V. Mediolanenſe, juſſis Epiſcopis Oeconomos deſignare, nec niſi ex Clero, immo ſi fas ſit ex Diaconis; ſed ne deſignent ex cognatis, vel amicis: denique in eos refundere temporales ſollicitudines, quò his expediti, toti eſſe poſſent in ſpiritali miniſterio ſuo. Non hìc exprimitur, quoties Oeconomus rationes Epiſcopo ſuas exhibiturus ſit; ſed illud diſertè ſancitur, ut tertio quoque anno Epiſcopus Concilio Provinciali rationes faciat temporalis ſuæ adminiſtrationis. *Concilii Calchedonenſis Canon jubet, ab Epiſcopo Oeconomum deligi & conſtitui, qui Eccleſiæ Cathedralis prædia, bona, reſque de illius ſententia & arbitrio adminiſtret, ut non modò illa non diſſipentur, ſed teſtis ſit rectæ adminiſtrationis & diſpenſationis. Id ut à Provincia noſtra ſingulis Epiſcopis ſervetur, hoc decreto ſtatuimus. Nec verò ſolum quo diligentius bonorum Eccleſiæ rectæ adminiſtrationi ad illius Concilii præſcriptum conſulatur; verùm etiam quo ſtudioſius Epiſcopus, cùm cenſus, ſupellectilis, bonorumque eorum curatorem adminiſtratoremque habuerit, in rerum ſpiritualium officiis, quæ Epiſcopalis muneris propria ſunt, ipſe omni cogitatione, totoque animo incumbat. Eum verò Oeconomum, vel ut alio Canone cavetur, Vicedominum conſtituat Epiſcopus, non laicum, neque ſibi cognatione, affinitateve, aut favore conjunctum, ſed Eccleſiaſticum hominem, qui & de Clero ſuo, & vero, ſi talem, qui idoneus ſit, habere poteſt, Diaconatu initiatus ſit, quique in eo adminiſtrationis genere & rectè & peritè verſari poſſit. Cujus adminiſtrationis rationes in codicem certum rectè ordineque relatas, tertio quoque anno ad Concilium Provinciale Epiſcopus afferat, atque exhibeat, ſollicitè pro conſcientiæ ſuæ religione, totius* Cap. 11.

Digitized by Google

illius diſpenſationis rationem in eodem Concilio redditurus.

VII. Qui hic laudantur Canones Concilii Calchedonenſis & Concilii Toletani IV. de Oeconomis agebant omnium proventuum Eccleſiæ Epiſcopalis, antequam partitio facta fuiſſet ulla in Epiſcopum & Clerum, in fabricam & pauperes. Concilio Mediolanenſi nihilo tamen minus placuit eos Canones aptari Oeconomis unius Epiſcopi, ſua ſeorſim portione gaudentis. Nimirum Oeconomi quidem ipſi iidem nunc ſunt, qui olim; ſed vigilantiæ & charitati eorum nunc materia ſubminiſtratur longè anguſtior, qua ſeſe explicet. Carolus porro ipſe Mediolanenſis Archiepiſcopus, exemplo prævivit Epiſcopis Provinciæ ſuæ, temporalis adminiſtrationis ſuæ ratiociniis Concilio Provinciali repræſentatis. Cúmque in ejus veſtigia ingreſſi eſſent cæteri Epiſcopi, teſtatum facit Gioſſanus totam illam provinciam ſuaviſſimo odore religioſi regiminis, & opinione ſanctitatis perfuſam fuiſſe, largam & in pauperes manaſſe eleemoſynarum ubertatem. (L. 2. c. 18.) Gioſſano ipſi confirmabat aliquando Carolus, *ſe rerum Eccleſiæ ſuæ rationes ad teruntium uſque exigere: ne ſi ceſſaſſet ipſe, non ceſſaret ſummus Judex à rationibus ſuis tantò acerbius exigendis. Ideo tripartito diviſos à ſe eſſe proventus ſuos, ut pars prima cederet in expenſas familiæ ſuæ, altera in pauperes & hoſpites, tertia in progreſſionem & utilitatem Eccleſiæ. Accepti expenſique calculos à ſe ſcriptis mandatos retineri, & exhiberi Concilio Provinciali, quod non ſuæ res illæ eſſent, ſed ſuæ fidei à Deo commendatæ.* (L. 8. c. 23. 25.) Non facilè quidquam vel ipſa Eccleſiæ meliorum ſæculorum antiquitas ſuppeditabit luculentius, & ad accuratiſſimam ſacræ diſciplinæ formam ac ſanctimoniam elimatius. Oeconomum ſuum Carolus rei temporali attentiorem, & à cupiditatis ſuſpicione non ſatis alienum tam acerbè aliquando caſtigavit, ut morbo correptus non multò pòſt interierit. Porro ex hac beati Caroli portionis ſuæ propriæ repartitione, apertiſſimè liquet, Beneficiariis omnibus eandem imminere legem, ut portionis ipſius ſuæ ſuperflua quæque refundant in pauperes, in hoſpites, in Eccleſiarum ſive ornamenta, ſive ſarta tecta. Nec enim dubitabat Carolus, quin ex officio ad hanc terendam viam teneretur, & in eandem cæteri compellendi etiam eſſent Epiſcopi; cùm diſpenſationis hujus ſuæ rationes faceret in Concilio Provinciali, & ab omnibus Epiſcopis ſimiliter faciendas decreviſſet eo authore Concilium ipſum Provinciale.

VIII. In Eccleſia Orientali eligebantur Oeconomi, ſed nonnunquam ex laïcis. (Boron. a. 5.) Anno 1030. Romanus Imperator octoginta auri pondo Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ annuis reditibus adjecit, expertus ſcilicet rerum ejus temporalium anguſtias, dum ejus Oeconomum ageret, teſte Curopalate. *Quippe cujus fuiſſet ſuperiori tempore Oeconomus.* Id quoque ſibi arrogaverant Imperatores, ut Patriarchalis Eccleſiæ redituum rationes ab Magiſtratu laico expenderentur. Anno 1057. Iſaacus Comnenus (Idem an. 1057. n. 36) priſtinæ illam ut jam diximus Eccleſiam reddidit libertati, ut ſumma ſua poteſtate in his uteretur Patriarcha, & quos liberet, adhiberet Miniſtros. *Magna Eccleſia permiſit ſacras ſuas res adminiſtrare, interdicta prorſus ejus adminiſtratione imperio: ita ut neque ad obeunda ſacra munera, neque ad habendam ſacri Theſauri rationem, aliquis ab Imperatore delectus præeſſet; verùm à Patriarcha poteſtate omnia dependerent, & perſonarum delectus, & rerum adminiſtratio.* A. Zonaras illud etiam affirmat, ab eo Imperatore redintegratum eſſe Patriarcham priſtino ſuo juri Oeconomi Eccleſiæ ſuæ deligendi, cùm Imperatores jam pridem eam ſibi vendicaſſent facultatem. *In Patriarchæ gratiam etiam Eccleſiaſticarum rerum procurationem Eccleſiæ attribuit. Nam cum ad id uſque tempus & Magnus Oeconomus, & vaſorum Caſtos ab Imperatore deſignari ſoleret, utrumque id munus Patriarchæ poteſtati ſubjecit, amota publica authoritate.* (In Zon. To. 3. pag. 213.)

Diſtributio rerum Eccleſiæ temporalium, in Epiſcopos, Clerum, reparationes, pauperes.

CAPUT XII. *P. 3. l. 4. c. 16.*

Altius & à capite repetitur diſtributio rerum Eccleſiæ jam ab ejus uſque exordio ad Imperium Conſtantini Magni.

I. Quid Conſtitutiones Apoſtolicæ ſanciant. Ex iis in Epiſcopi arbitrio ſunt omnia, ille unius Dei examini obnoxius eſt, ille omnia per Presbyteros & Diaconos adminiſtrat. Clericos & pauperes pro merito & modo quemque ſuo ad partes legitimas vocat.

II. Quid Canones Apoſtolici.

III. Quid Origenes?

IV. Quid Euſebius. Annua pecunia Epiſcopo collata.

V. Quid Cyprianus? Hoſpitalitatis cura impendebat Epiſcopo, ſed ad excipiendos pauperes.

VI. Decimæ Oblationes Diſtributiones & ſportulæ Presbyterorum pinguiores, quam Clericorum. Clerici virtutum documentis quapiam ſingulari illuſtres, Presbyterorum ſportulis aſſequebantur.

VII. Is erat horum diſtributionum modus, ut moderatæ pares eſſent ſuſtentationi.

VIII. Ita ex hoc patrimonio abundabat Eccleſia, quo pauperum omnium neceſſitatibus ſuccurreret.

IX. Viduarum maxime, & Diaconiſſarum.

X. Juſtini Martyris ſuffragio ſuperiora confirmantur.

I. ID ſanciebant Conſtitutiones Apoſtolicæ, ut quando epulas charitati ſacras, Agapas vocabant, laïci inſtaurarent, Epiſcopo etiam abſenti ſolennem ut ſervarent portionem, ſuam quoque Lectoribus, Cantoribus, & Oſtiariis ſeponerent: (L. 2. c. 28.) at Diaconis & Presbyteris qui verbo Dei prædicando ſtrenuè navarent operam, duplices ſingulis ſportulas addicerent. Spectabat illud quidem ad ſpontaneas laïcorum largitiones. Sed nihil tamen vetat inde aliquid augurari de ipſarum Eccleſiæ rerum diſtributione. Prohibentur ibidem Diaconi, nequid pauperibus, vel miſellis donent, niſi moneat, (Ibid. c. 31. 32.) niſi jubeat Epiſcopus, niſi dux ipſe & author ſit harum omnium erogationum. Nimirum orationi & verbo inſtabant, & totos ſe impendebant Epiſcopi, in Diaconos rejiciebant adminiſtrationem temporalem, de omnibus certè ab iis conſulendi; denique Diaconi Epiſcopis, Epiſcopi Deo rationes omnium faciebant. *Tibi laice convenit, ut largiaris:* (L. 8. c. 30.) *Epiſcopo verò tanquam Oeconomo & adminiſtratori rerum Eccleſiaſticarum, ut diſpenſet. Cave tamen ne Epiſcopum ad rationes voces, neque diſpenſationem illius obſerves, quomodo eam gerat, aut quando, aut quibus, aut ubi, utrum bene, an ſecus. Habet enim ipſe ratiocinatorem Deum, qui hanc illi procurationem in manus tradidit, qui ei Sacerdotium tantæ dignitatis mandare voluit.* Ita funditus ſummovebantur laïci ab adminiſtranda re Eccleſiæ temporali, cui unus præerat ſummo jure Epiſcopus.

Alio verò loco earundem Conſtitutionum Apoſtolicarum, alendis Epiſcopis, Preſbyteris & Diaconis ſegregantur Primitiæ: Decimæ Clericis reliquis, & pauperibus. *Omnes Primitiæ offerantur Epiſcopo & Preſbyteris & Diaconis, ad eos alendos. Omnis verò decima offeratur ad alendos reliquos Clericos, & virgines, & viduas & pauperes: primitiæ enim Sacerdotum ſunt, & Diaconorum qui Sacerdotibus miniſtrant.* Quoad oblationes altaris ad Euchariſticum ſacrificium, vide ut peracto ſacrificio, quæ ſupererant, omnia diſpenſarentur.

Ibid. c. 31. *Benedictiones, ſive Eulogiæ quæ in myſticis ſuperant, de ſententia Epiſcopi, aut Preſbyterorum Diaconi diſtribuant Clero; Epiſcopo partes quatuor, Presbytero tres, Diacono duas, reliquis verò hypodiaconis, aut Lectoribus, aut Cantoribus, aut Diaconiſſis partem unam.* Ejuſmodi erat æqua partitio rerum Eccleſiæ, ſeu redituum inter Clericos.

Can. 39. II. His conſentiunt Canones Apoſtolici in ſumma poteſtate Epiſcopo concedenda diſtribuendarum Eccleſiæ rerum, ſed ea lege præſtituta, ut nequid convertat in domos cognatorum, niſi ſi qui eorum egeant: tum enim illos, eo quo pauperes, numero habebit. *Quod ſi pauperes ſunt, tanquam pauperibus ſubminiſtret.* Si ſuæ privatim Epiſcopo res ſint & hæreditates, ſeponendæ eæ ſunt, ut intacto Chriſti patrimonio, eas ut lubebit in proximos tranſcribat. Minimè mirandum autem, ſi tam exaggerata ſit Epiſcopi in temporalibus poteſtas, cùm animarum illi ſalus concredita fuerit. Denique Preſbyterorum ac Diaconorum conſilio & miniſterio ille utetur in invidioſa hac tota rerum adminiſtratione.

Cap. 40. 41. *Si animæ hominum pretioſæ illi ſunt credita, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut poteſtate ejus omnia indigentibus diſpenſentur per Presbyteros & Diaconos.* Suſtentabitur & Epiſcopus eodem ex penu rerum Eccleſiæ, ſi egeat. *Ex iis autem, quibus indiget, ad ſuas neceſſitates, & ad peregrinorum fratrum uſus ipſe percipiat, ut nihil eis poſſit omnino deeſſe.* Ex quibus illud exiſtit, tantum ex Eccleſiæ bonis delibandum fuiſſe Epiſcopo in privatos uſus, quantum re propria & familiari deſtitueretur. Aliis rebus Eccleſiæ abſtinentem, omnia in pauperes effundere debuiſſe. Perſpicis & hic peregrinorum & hoſpitum curam Epiſcopo delegari. Paulus quoque hoſpitalitatis ſedulos ſectatores eſſe voluerat Epiſcopos. Apparet eo conſilio ſportulas

Can. 34. 37. tam uberes Epiſcopo adjudicatas fuiſſe. Inter hoſpites autem ſpecialius Clerici commendabantur, illi potiſſimum qui præſtantiore vel doctrina eſſent, vel ſanctitatis opinione.

III. Penes Diaconos fuiſſe curam patrimonii ſacri adgubernandi declarat Origenes, cùm amarius in eos ſtomachatur, qui execrabili quadam cupi-

In Matth. Tract. 15. ditatis inſania, ex pauperum egeſtate divitias ſibi congerebant. *Divites ſunt de rebus pauperum.*

IV. Natalem Confeſſorem memorat Euſebius ab hæreticis illectum fuiſſe, & Epiſcopalibus inſulis exornatum, deſponſa pecunia menſtrua centum

L. 5. c. 28. quinquaginta nummorum argenti *Attica*. Hinc patet pecuniarias quoque fuiſſe quaſdam diſtributiones, eaſque menſtruas, nec mediocris denique pecuniæ.

V. Id jam ex Tertulliano adnotari potuit; ubi ab eo narratum eſt, in Arcam Eccleſiæ ſtipem jactare ſolitos fideles ſingulis menſibus. Sed expreſſius aliquid ſuggerit Cyprianus de quantitate pecuniæ Epiſcopo ſolvi ſolitæ, ad hoſpitalitatem maximè explicandam. Ita enim ille ad Eccleſiæ ſuæ Preſbyteros & Diaconos.

L. 3. Ep. 24. *Infirmorum & omnium pauperum curam peto diligenter habeatis, ſed & peregrinis, ſi qui indigentes fuerint, ſumptus ſuggeratis de quantitate mea propria, quam apud Rogatianum Compresbyterum noſtrum dimiſi: quæ quantitatis ne forte jam univerſa erogata ſit, miſi eidem per Naricum Acolythum aliam portionem, ut largius & promptius circa laborantes fiat operatio.* Quo manifeſtum fit hoſpites quidem ab Epiſcopo excipi ſolitos, ſed pauperes: *Siqui indigentes fuerint.* Itaque hoſpitalitas illa, qua Nobiles, diviteſque excipiuntur, ab illa non mediocriter diſcrepat, quam Apoſtoli & eorum in vicem ſuffecti Epiſcopi, profeſſi ſunt, & in ſe receperunt, & in quam effundi voluere res pauperum. Hic rurſus ex Cypriano id collige communes tùm quidem fuiſſe & indiſcretas res Eccleſiæ omnes, non communi tamen Clericorum vita & ſocietate conſumptas fuiſſe, ſed ſingulis pro cujuſque officio & labore admenſas.

VI. Id rurſus & alibi tradit Cyprianus, ut Sacerdotes & Levitæ Moſaici, decimas ex reliquis Tribubus demetebant, quibus veſci & veſtiri poſſent:

L. 1. Ep. 9. *ad victum atque veſtitum ab undecim Tribubus, de fructibus qui naſcebantur, decimas perciperet.* Ita nunc Clericos aliquas veluti decimas accipere, in ea oblationum quæ ipſis obtingit parte, ut tota virium contentione in ſacrorum miniſterium & in animarum procurationem ſalutis æternæ incumbant. *Quæ nunc ratio & forma tenetur, ut qui in Eccleſia Domini ad ordinationem Clericalem promoventur, nullo modo ab adminiſtratione divina avocentur, ne moleſtiis & negotiis ſæcularibus alligentur, ſed in honore ſportulantium fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari & ſacrificiis non recedant.*

Alibi rurſum obſervat ſanctus Pater eas ſingulis menſibus ſolennes fuiſſe diſtributiones, uberiores fuiſſe Preſbyterorum, quàm cæterorum Clericorum, ex Pauli ipſius inſtituto, niſi induſtriam, fidem, religionem ſuam inſigniſſet quis inferiorum Clericorum; tum enim opimiores illi ſportulas fuiſſe tributas, & Preſbyteris æquatas, quanquam Lectorum ipſe tum in gradu ſtaret. Id præmii conſtituit Cyprianus ipſe, & privilegii Celerino Lectori, cùm illuſtri confeſſione, & ætatis teneritudinem ſuæ, & perſecutorum furores ſuperaſſet. Eadem in cauſa honore conſimili decoratus eſt Aurelios Lector.

L. 4. Ep. 5. *Cæterum Presbyterii honorem deſignaſſe nos illis jam ſciatis, ut & ſportulis iiſdem cum Preſbyteris honorentur, & diviſiones menſurna æquatis quantitatibus partiantur.* Non immerito forſan ſuſpicabitur quis, hîc disjungendas eſſe diviſiones menſtruas pecuniæ, *diviſiones menſurnas*: à *ſportulis* quæ diebus, vel hebdomadibus ſingulis præſtabantur. Nam menſibus tantum ſingulis pecuniæ diſtribuebantur, ut ex Tertulliano, Euſebio, & Cypriano patuit. At non facilè poterant eſculentorum erogationes ſemel tantum quovis menſe fieri. De pecuniariis diſtributionibus agit & alibi Cyprianus;

Epiſt. 28. 66. *Interim ſe à diviſione menſurna cohibeant, &c.*

VII. Quantumvis autem abundantiores aliæ aliis eſſent hæ procurationes, non ultra modum tamen frugalis victus & veſtitus eas egreſſas eſſe auguramur, etſi dignitate quis ſua, vel induſtria ſpecialiter commendaretur. Eſt enim frugalitatis modus, non unus ſemper & idem; ſunt fines alii aliis latiores, etſi intra gyrum modeſtiæ omnes. Id jam ſupra indigitavit Cyprianus, idemque rurſus inculcat, ubi Hiſtrionem hortatur ignominioſam ejurare atque expuere artem, atque acquieſcere alia

mentis, quæ offert, quæ ingerit Eccleſia, modicis illis quidem, ſed quibus contenta ſit & læta natu-
L. 1. Ep. 10 ra. *Quod ſi penuriam talis & neceſſitatem paupertatis obtendit, poteſt inter cæteros, qui alimentis Eccleſiæ ſuſtinentur, hujus quoque neceſſitas adjuvari, ſi tamen contentus ſit frugalioribus & innocentibus cibis. Sit contentus Eccleſiæ ſumptibus, parcioribus quidem, ſed ſalutaribus. Quod ſi illic Eccleſia non ſufficit, ut laborantibus præſtentur alimenta, poterit ſe ad nos transferre, & hic quod ſibi ad victum atque veſtitum neceſſarium fuerit, accipere.*

VIII. Vigente & illibata hac frugalitatis lege, à Paulo præfixa, & his à Cypriano verbis declarata, *Quod ſibi ad victum atque veſtitum neceſſarium fuerit:* quo aleret & veſtiret Eccleſia pauperes prorſus omnes, ſemper abundabat. Sigillatim Cyprianus infirmos, pauperes & advenas his verbis com-
L. 3. Ep. 24. mendavit. *Infirmorum & omnium pauperum curam peto diligenter habeatis, ſed & peregrinis, ſi qui indigentes fuerint, ſumptus ſuggeratis.* Et cùm Apoſtolici ipſi Canones cum Epiſcopo ipſi annuant, ut rerum Eccleſiæ particeps ſit, cum egenus ipſe eſt: hinc manifeſtiſſimè intelligitur, Clericis cæteris parcè ut pauperibus erogatum fuiſſe, ut non egerent, non ut abundarent; atque ita pauperibus omnibus abundaret Eccleſia.

IX. Viduis tamen & Diaconiſſis prolixior impendebatur providentia, ut pari cum Clericis honore recreatentur & ſtipendio. Moleſtius tulit Tertullianus juniorem virgunculam annorum viginti ab Epiſcopo quodam Viduarum albo inſcriptam fuiſſe, hoc eſt, Diaconiſſarum, quæ anno demum ætatis ſexageſimo ex Pauli Apoſtoli præcepto ordinabantur. Ita verò ſtatuit Tertullianus, ſi ea incidiſſet Epiſcopo ſententia, ut virginem illam Diaconiſſarum ſportulis honeſtaret, rationem illi quandam aliam ejus rei ineundam fuiſſe, quæ minùs à ſenſu
L. de Virgin. velandis. & natura communi abhorreret. *Planè ſcio alicubi virginem in viduatu ab annis nondum viginti collatam. Cui ſi quid refrigerii debuerat Epiſcopus, aliter utique ſalvo reſpectu diſciplinæ præſtare potuiſſet.*

L. 3. c. 43. Apud Euſebium in mille quingentis pauperibus, quos Eccleſiæ ſtipe Cornelius Papa ſuſtentabat, viduæ præcipuo quodam loco & honore habentur. In Conſtitutionibus Apoſtolicis ſuprà relatis, Diaconiſſæ iiſdem donantur ſportulis, quibus Subdiaconi, Lectores & Cantores; & illud pronuntiatur, quæ Clero exolvuntur decimæ, eas minorum Clericorum ſuſtentationi dicatas eſſe, Virginum, Viduarum, & Pauperum. Ea erat diſtributio, is uſus bonorum Eccleſiæ; id utriuſque Teſtamenti paginis præmonſtratum eſt, id à ſanctiſſimis jam olim Epiſcopis frequentatum; eò collimabant fidelium largitiones, & ipſæ hæreditatum diſtractiones.

X. Sciтiſſimè Juſtinus Martyr, quæ natura, quæ partitio rerum eſſet Eccleſiæ; ubi Clericos ipſos gregi pauperum implicat, ubi ait die Dominico, celebratis Myſteriis, erogaſſe divites quod ſuaderet pietas, ea dona penes Epiſcopum fuiſſe depoſita, ſublevandis pupillis, viduis, ægris, captivis, hoſ-
Apolog. 2. pitibus, egenis denique univerſis. *Cæterùm qui copioſiores ſunt, & volunt, pro arbitrio quiſque ſuo quod viſum eſt contribuunt: & quod ita colligitur, apud Præpoſitum deponitur, atque inde ille opitulatur viduis, pupillis, & his qui propter morbum, aut aliam quamlibet cauſam egent, quique in vinculis ſunt & peregrè advenientibus hoſpitibus, & ut ſimpliciter dicam, indigentium is omnium curator eſt.*

CAPUT XIII. *P. 1. l. 4. c. 15.*

Partitio proventuum Eccleſiæ in Epiſcopos, Clerum, pauperes, ſarta tecta Eccleſiarum, prioribus quinque ſæculis Eccleſiæ.

I. Quadripartita redituum Eccleſiæ diſtributio ſæculo demum quinto in Eccleſia Latina obſervatur.
II. Nonnulla adnotantur in Epiſtolam Simplicii Papæ, quæ de his agit.
III. Item in Epiſtolam Gelaſii.
IV. Quarta Epiſcopo decernitur proventuum pars, quòd ei advenarum, hoſpitum & captivorum mandata ſit cura.
V. VI. Per priora quatuor ſæcula providentiæ & charitati Antiſtitis tota hæc committebatur ſollicitudo. Probationes ex Ambroſio & aliis.
VII. VIII. Ea in quatuor partes diſtributio, Orientalibus Eccleſiis nec audita, nec uſurpata eſt.
IX. Ea partitionis norma tum demum invecta, cum novis malis medendum fuit.
X. Et cum remittendum fuit aliquid de primævo vigore.
XI. Portio Epiſcopi & Clericorum, utraque ſanè pinguior communi ſubeſt legi, ut ſuperflua omnia in pauperes refundantur.
XII. XIII. Quando cœperint Epiſcopi non omnes prorſus fundos Diœceſeon in poteſtate habere.
XIV. Rurſus de eodem in Occidente.
XV. De partitione fundorum.

I. NOn facile eſt diffinire, quo certiſſimè tempore inſtituta ſit diſtributio illa canonica & quadripartita redituum Eccleſiæ in Epiſcopum, in ſarta tecta, in pauperes & in Clerum. Etſi enim uſus idem eſſet eorum tribus, vel quatuor etiam prioribus ſæculis, nulli tamen adhuc Canones illam aut præceperant, aut commemoraverant in quatuor partes ſectionem. Non alius ferè ante Simplicium Papam illam attigit, quanquam de ea ille, ut de re uſitatiſſima verba faciat. Quæ illum cauſa adduxit, ut de ea aliquid perſtringeret è nos ex ea odorabimur forſan, quæ fuerit hujus origo inſtitutionis. Gaudentius Auſinii Epiſcopus non ſimoniacas modò ordinationes fecerat plures, ſed ne præſcriptas quidem regulas ſervaverat in redituum Eccleſiæ communium diſtributione. Certior factus ejus rei Pontifex, Severum Epiſcopum delegavit, ut quarta tantùm parte proventuum gaudere ſineret Epiſcopum, quartam partem alteram addiceret Clero, reliquas duas partes conſimiles pauperibus & reparationibus deſponſas Onagro Preſbytero committeret, ſub periculo ſui Ordinis eas adminiſtraturo. *Simul etiam de reditibus Eccleſiæ, vel* Epiſt. 5.
oblatione fidelium quid deceat neſcienti, nihil licere permittat, ſed ſola ei ex his quarta portio remittatur; duæ Eccleſiaſticis Fabricis, & erogationi peregrinorum & pauperum profuturæ, ab Onagro Preſbytero ſub periculo ſui ordinis miniſtrentur, ultima inter ſe Clericis pro ſingulorum meritis dividatur. Præcipit denique Pontifex à Gaudentio Epiſcopo reſtitui tres illas portiones, quas triennio ſuperiori præter fas uſurpaſſet. *Tres illas portiones quas per triennium dicitur ſibi tantummodo vindicaſſe, reſtituat.*

II. Hinc dilucet, 1. Ita præfuiſſe ſumma cum poteſtate Epiſcopum diſpenſationi rerum Eccleſiæ, ut canonicæ tamen partitionis legi ſerviendum ei eſſet. 2. Si ab æquitatis ille orbita, & à Canonum regula deviaret, ad Metropolitanum provocabatur, qui alium quempiam Provinciæ Epiſcopum ei curæ præficiebat. 3. Quæ pauperibus portio adſignabatur, ea & Cleri portioni æquabatur, & Epiſcopi. 4. Fidei Epiſcopi & diligentiæ commendabantur, quæ ſepoſitæ fuerant pauperibus & Fabricis partes

Digitized by Google

partes duæ. 5. Si depoſitum interverteret Epiſcopus, reſtituere cogebatur. 6. Quæ Cleri erat quarta portio, ea ruſus in partes longè plurimas ſcindebatur, pro cujuſque gradu ac merito, & labore.

III. Eam conſtitutionem quadripartitæ ſectionis innovavit Gelaſius, ubi Epiſcopis præcepit, ut quartam proventuum Clero adjudicarent: *ſicut dudum rationabiliter eſt decretum*: vetitoque Clero, ne

Epiſt. 9. quid ultra ſibi arrogaret: *ſic Clerus ultra delegatam ſibi ſummam nihil inſolenter noverit expetendum.* Non reditus tantùm certi, ſed & quotidianæ oblationes ita diſtribuebantur. *Tam de reditu, quàm de oblatione fidelium.* Sed illud hîc vel maximè obſervandum in hac Gelaſii Epiſtola, quòd cùm fabricarum & pauperum portiones Epiſcopo permittantur diſpenſandæ, arbitro uno Deo & judice; admonetur ille tamen tam conſpicuas & omnibus obvias eſſe debere ejus erogationes in egenos, & Eccleſiarum reparationes, ut & maledicentiſſimi quique obmuteſcere cogantur. *Ea verò quæ Eccleſiaſticis ædificiis attributa ſunt, huic operi veraciter prærogata, locorum doceat inſtauratio manifeſta ſanctorum: quia nefas eſt, ſi ſacris ædibus deſtitutis, in lucrum ſuum Præſul impendia his deſtinata convertat. Ipſam nihilominus aſcriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus ſe diſpenſaſſe monſtraturus eſſe videatur, tamen juxta quod ſcriptum eſt, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum qui in cælis eſt, oportet etiam præſenti teſtificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri.*

IV. Hæc eadem Statuta aliis quoque litteris confirmat Gelaſius, adduntque ideo uni Epiſcopo quartam omnium proventuum partem adſignari, quòd hoſpitibus illa & captivis opitulatorius ſit. *Re-*

Epiſt. 10. *liquum ſibi Epiſcopi vendicent, ut ſicut antè diximus, peregrinorum atque captivorum largitores eſſe poſſint.* Hoſpites & advenas ſuprà Simplicius ex pauperum, hîc Gelaſius ex Epiſcopi portione ſuſtentari jubet, nec ea quemquam movebit pugna, ſi hoſpites incolamos duplicis eſſe poſſe generis: nobiliores alios, quos ſuis ædibus Epiſcopus excipiat: obſcuriores alios, qui ad pauperum diverſoria deducerentur. Author eſt Theodorus Lector moris fuiſſe Eccleſiæ Romanæ, ut mobilia venderentur, tres portiones ex eorum pretio fierent, in Eccleſiam, Epiſcopum & Clerum.

V. Simillimum ergo veri eſt, locum non fuiſſe quadripartitæ illi diſtributioni, niſi quinto demum ſæculo. In Conciliis & Pontificum prioribus Epiſtolis de ea verbum fit nullum. Quæ ſuperiùs ex Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, aliiſque ſanctis Patribus congeſſimus, ea perſpicuè demonſtrant, Epiſcopum ſummo jure ſacros reditus diſpenſaſſe, nulla certa conſtrictum lege, niſi juſtitiæ & charitatis. Ex Ambroſio ea promſimus, quæ dubitationem omnem expungant. Uni enim Epiſcopi ſapientiæ committit, ut eum teneat modum in decoranda Eccleſia, alendiſque pauperibus & Clericis, ut ne vel patrimoniæ ſtudio avaritiæ laqueos, vel ſuſpiciones incurrat: vel dum hanc infamiam extimeſcit, ſacrum Chriſti patrimonium

Offic. l. 2. c. 21. dilapidet. *Et maximè Sacerdoti hoc convenit, ornare Dei templum decore congruo: quantum oporteat largiri peregrinis, non ſuperflua, ſed competentia: non redundantia, ſed congrua humanitati: ne reſtrictiorem erga Clericos, aut indulgentiorem ſe præbeat. Alterum enim inhumanum, alterum prodigum, ſi aut ſumptus deſit neceſſitati eorum, quos à ſordidis negotiationis aucupiis retrahere debeat, aut voluptati ſuperfluat.* Hinc apertiſſimè proditur nullaſdum Ambroſii ævo hujuſmodi partitionum leges orbi Chriſtiano illuxiſſe.

IV. Quatuor priorum ſæculorum Epiſcopi ſua ipſi ferè patrimonia pauperibus erogabant, adeo non de Chriſti & pauperum opibus diteſcere amabant ipſi. Reditibus Eccleſiæ eo, quo pauperes modulo utebantur. Aut communis ſocietatis vinculo connexi vitam agebant Clerici, ita nihil opus erat partitione: aut victu & veſtitu contenti degebant, unde nec erat quod de juſta ſua portione litigarent cum Epiſcopo. Auguſtinus Poſſidio teſte una gaudebat cum Clericis ſuis ſocietate vitæ, & omnium rerum communione, cibi, veſtis, ædium; pauperes eodem ex penu, quo Clericos ſuos alebat; cum exaruerat ærarium Eccleſiæ, ad inexhauſtum fidelium charitatis cenſum confugiebat. Nulla hîc uſquam littera, nullus apex, unde partitiones ſuguremur bonorum, aut partitionum leges. Concilii Carthaginenſis IV. Canones ſumma quadam diligentia totam ejus ævi diſciplinam Eccleſiæ circumſcripſere, nullum tamen ibi uſquam hujus diſtributionis veſtigium.

VII. Eccleſiæ Orientalis Concilia & Patres de iſtiuſmodi partitione meminere nuſquam; nec ulla ibi Epiſcopis lex imminere viſa, quàm ſuæ ipſorum abſtinentiæ, temporalium contemptionis, ſapientiæ & charitatis. Canones Antiocheni Epiſcopo copiam faciunt, ut de proventibus Eccleſiæ tantum delibet, quantum ſibi opus erit, ſi verè egeat, non ut quartam eorum partem in ſuos traducat uſus. Unde nec aliam ei delineant regulam, niſi ut de conſilio Presbyterorum & Diaconorum omnia temperet. Excandeſcit Iſidorus Peloſiota in Presbyteros, & in Epiſcopum, avaritiæ ſuæ ſordibus & rapinis infamem, ſed nihil hîc ſonat de canonica portione, vel pauperum, vel aliorum quorumvis. Egit Palladius non ſemel in vita Chryſoſtomi, de coërcitis ab eo rerum Eccleſiæ profuſionibus; ſed nec canonicarum uſquam meminit portionum, & totum unius Epiſcopi providentiæ committit, & ſapientiæ & charitati, ut Cleri, pauperumque neceſſitatibus proſpiciat. Ea Conciliorum Patrumque teſtimonia, partim congeſta ſuperiùs, partim inferiùs congerenda ſunt; ſicut & illa Chryſoſtomi, ubi publicam conſcientiam informat de legitimo ſacrorum proventuum uſu, de numero viduarum, virginum, pauperum: ubi dilucidè ſignificat non quarta ex parte, ſed totam prorſus Eccleſiæ ſubſtantiam in pauperes effuſam, decerptis tantùm quæ Epiſcopi & Cleri neceſſitatibus ſufficerent, ut qui in agmine pauperum primas tenerent.

VIII. Fateri ergo cogimur quinto demum Eccleſiæ ſæculo, & quidem in Eccleſia tantùm Latina, hanc partitionum legem promulgatam fuiſſe, ut gliſcenti malo occurreretur, non ſine nova, ſed neceſſaria Juris antiqui remiſſione. Quinto non antè ſæculo, & in Occidente tantùm eam partitionem inoleſcere cœpiſſe, jam ſatis, ut opinor, ſuperque demonſtratum eſt. Non me contineo tamen, quin addam ex Cyrillo Archiepiſcopo Alexandrino locum hunc expreſſiſſimum, quo urget integrum eſſe debere Epiſcopo, ut qua pollet ſapientia & religione, omnia diſpenſet, nec niſi Deo rationes faciat; dum diligentiſſimè curet ſuos cuique Eccleſiæ fundos, ſuam ſacram ſupellectilem, veſteſque ſacras ſervari. *Malè habet, magnaque triſtitia afficit* Cyril. Alex. *ſanctiſſimos Epiſcopos, qui ſunt ubique terrarum, quod* Epiſt. Cano. *ſumptuum, qui illis eveniunt, diſpenſationis ratio ab* To. 5 Par. 2. *eis exigatur, ſive ex Eccleſiaſticis reditibus, ſive ex* pag. 211. *fructu aliunde percepto. Unuſquiſque enim noſtrûm da-*

bit ſuorum malorum rationem omnium Judici. Vaſa enim pretioſa & poſſeſſiones immobiles oportet ſervari Eccleſiis. Epiſcopis autem qui tunc temporis divinum Sacerdotium adminiſtrant, incidentium ſumptuum diſpenſationem ſecurè credi.

IX. Jam verò quod perſtrinximus, hac partitionum lege obviatum eſſe avaritiæ Epiſcoporum & Clericorum cupiditati, nova quadam, ſed tum neceſſaria indulgentia, id verò ne in controverſiam quidem jam ferè venire poteſt. Plura enim jam exempla recenſuimus, ubi Oeconomorum fidei parum conſtanti, vel negligentiæ Epiſcoporum, vel Clericorum rapacitati ilacerbantur pauperes, pauperumque flagrantiſſimi defenſores. Ea ergo non improbabiliter occaſio fuiſſe conjicitur ejus partitionis ſanciendæ.

X. Quòd verò hac partitionum lege non acui, ſed hebeſcere potiùs viſa ſit priſca diſciplinæ pietas in pauperes, hinc patet, quòd ex primævis & antiquiſſimis Eccleſiæ inſtitutionibus, omnes Eccleſiæ proventus patrimonia ſint pauperum; quòd ex iis nihil prorſus attingerent Clerici & Epiſcopi, niſi pauperes eſſent; quòd ne tum quidem, niſi qua pauperes ſobrietate attingerent: quòd ut patrimonio pauperum parcerent, non pauci eorum manibus operarentur, unde victitarent: quòd complures eorum cùm primùm ordinatione Clero initiabantur, ſuas Eccleſiæ dicarent hæreditates; quòd nonnulli eorum communis vitæ ſocietate cum Epiſcopo viverentur. Atqui his omnibus evertitur quadripartita illa diſtributio.

XI. Supereſt tamen pulcherrima ratio conciliandæ hujus partitionis cum primigenia Apoſtolicorum temporum puriſſimaque diſciplina; ſi intelligamus illas Epiſcopi, illas Cleri portiones, portiones ſemper eſſe patrimonii pauperum, adeoque ubi Epiſcopi & Cleri neceſſitatibus modeſtè & frugaliter proviſum eſt, reliqua pauperum eſſe. Una enim conſtat & eadem natura harum partium, atque totius: utque ante partitionem, ita & poſtea pauperum eſt tota ea ſubſtantia. Decretis Eccleſiæ proviſum eſt, ut quarta ſaltem pars Eccleſiæ redituum pauperibus erogaretur. Sed non ſtatim abſoluti ſunt Beneficiarii inconvulſis illis legibus, & Clero ipſi, & Eccleſiæ rei affixis, ut neceſſario conſenti ſint, ut reſidua largiantur egentibus, frugali ſuſtentationi acquieſcant, reliqua diſpergant in pios uſus, luxum & abundantiam defugiant, paupertatem magni faciant; ita fixum animo & perſuaſum habeant, furti & ſacrilegii flagitio implicari, qui de pauperum patrimonio diteſcunt. Hæc Eccleſiaſticæ diſciplinæ conſtantiſſima ſunt placita, nec ullis temporum vicibus, nec partitionum quibuſcumque legibus mutabilia.

XII. Non ſolius autem Eccleſiæ Cathedralis ſuæ res & proventus diſpenſabat Epiſcopus per Diaconos, vel Oeconomos ſuos; ſed & omnium Parochiarum urbis & ruris totius Diœceſeos ſuæ. Qui etiam ſuprà laudati ſunt Apoſtolici, Ancyrani & Antiocheni Canones, nullos limites objiciunt poteſtati Epiſcopi in diſpenſandis oblationibus, reditibus & bonis Eccleſiæ, ſive ruri, ſive in urbibus; totum ei ſubjiciunt, quidquid illud eſt rei temporalis, totum ab eo volunt per Presbyteros & Diaconos ad gubernari. Video excipi poſſe, tum editos eſſe Apoſtolicos & Ancyranos Canones, cùm nulladum eſſent ruris Parochiæ, cùm una eſſet tota Diœceſi Cathedralis Eccleſia. At indubium eſt Antiocheni Concilii tempore plures jam & civitatis, & urbium, & ruris Parochias fuiſſe; cùm hujus tamen Concilii Canones omnium prorſus diſpenſationem uni Epiſcopo committant.

XIII. Conjici hoc ipſum poſſet ex Decretis, quibus bonorum partitio præſcripta eſt. Illa enim apertè declarant, Epiſcopi jam id muneris fore, ut reditus proventuſque omnes in quatuor partes ſcindat omnium prorſus Diœceſeos ſuæ Eccleſiarum. Nec uſquam enim mentio fit partitionis ſpecialis Parochiarum agreſtium, vel urbis, ſi quæ in urbe eſſent à Cathedrali ſejunctæ.

XIV. Idem confirmat Canon Concilii Hipponenſis à Ferrando Diacono publicatus; eo quippe prohibetur Epiſcopus quidquam uſurpare de rebus Parochiarum ruris. *Ut Epiſcopus Matricis non uſurpet, quidquid fuerit donatum Eccleſiis, quæ in Diœceſi conſtitutæ ſunt.* Fuerat ergo is uſus antiquiſſimus, ut acciperet Epiſcopus, quidquid Eccleſiis daretur ſuæ Diœceſeos. Sed aboleſcere jam ille cœperat tempore Auguſtini. Verba enim facit ſanctus ille Pater de duobus Clericis ſuis, qui Eccleſias ſuæ originis pauperiores agrorum ſuorum parte aliqua donaverant. Ubi verò Africana Concilia prohibent, ne Presbyteri Parochiarum ruris quidquam alienent, innuunt utique non obſcurè aliquos Eccleſiæ fundos in eorum eſſe poteſtate. Gelaſius Epiſcopo concedit fundos, redituſque Eccleſiarum omnium regendos, vaſa tantùm ſacra, & id genus alia Eccleſiis dimitti vult, quibus oblata fuerint. Cùm ſingulatum ſtatim Eccleſiarum conditores eſſent, & parentes Epiſcopi, erant & Adminiſtratores. Et quæ langoent plerumque initia, & ſubinde ope & ſolatio egent, vix potuerant Eccleſiæ niſi ope Epiſcoporum grandeſcere. Oblationum cujuſque Parochiæ tertia vel quarta pars eis reſervata poſtea fuit: nimirum omnes prorſus eorum juris antè fuerant. Denique hinc cauſa emerſit privilegiorum Cœnobiis dandorum, quòd Epiſcopi, quidquid offerretur Eccleſiis ſuæ Diœceſeos, tam ſui juris id eſſe interpretarentur, quàm ipſas Eccleſias, quas ipſi condidiſſent, vel expenſis, vel auſpiciis, & authoritate ſua.

Ferr. Diac. Breviar. Can. 38.

De divers. Serm. 50.

Con. Carth. in Cod. Canon. Eccleſ. Rom. c. 33. Collect. Roman. c. 110. 115.

XV. Nihil prima hac ætate dixi de fundis ipſis in Clericos diſtributis, quòd ejus rei leviſſima tantùm & perobſcura obſervari poſſint veſtigia. Docuit nos modò Auguſtinus Parochias ruris aliquid agrorum ſibi proprium habuiſſe. Oratoria in villis Magnatum commonſtravit nobis Chryſoſtomus, quibus decimæ circumjacentium agrorum vendicarentur. Sed de his uberiùs infrà altera jam Eccleſiæ ætate.

CAPUT XIV. *P. 2. l. 4. c. 15.*

Diſtributio proventuum Eccleſiæ in quatuor partes in Eccleſia Romana, ſæculo VI. VII. & VIII.

I. In quatuor partes ſecabantur Eccleſiæ proventus, in Epiſcopum, Clerum, pauperes, ſarta tecta.

II. Munera Epiſcoporum repudiat Gregorius, ne quid decedat de Cleri portione.

III. Clericis ægrotantibus eadem præbebantur diſtributiones.

IV. Tam antiqui, quàm novi reditus in quatuor partes dividebantur.

V. Quarta portio Cleri pro ordine & merito in Clericos diſpenſabatur.

VI. Alii aliarum Eccleſiarum erant mores, ſed ubique torpor Clericorum excitabatur his diſtributionum aculeis, authore Gregorio Magno.

VII. VIII. Exempla partitionis hujus minutioris inter Clericos & pauperes.

IX. Optatiſſimum Gregorio fuiſſet, ut Clerici in commune poſſiderent omnia cum Epiſcopo, idque in Anglia ab Auguſtino initium, & ſervari præcepit.

X. Portio Epiſcopi Viſitatoris.

XI. Ne illiterati quidem Clerici diſtributione ſua fruſtrabantur.

XII. Quæ portio reparandis dicabatur Eccleſiis, eam Epiſcopus adminiſtrabat.

XIII. Polyptichum Gelaſii Papæ.

XIV. Gregorius II. eandem diſtributionis uſum ſectabatur.

XV. De Cathedratico & Procurationibus.

I. QUanta quanta eſſet Epiſcopus poteſtate in regendis & diſpenſandis Eccleſiæ rebus, erat tamen non dominus, ſed fidus & benevolus diſpenſator, poteſtate fretus tantò ſtabiliori, quantò Legibus & Canonibus magis obnoxia. Viguit hac ſecunda Eccleſiæ ætate vel maximè in Eccleſia Romana quadripartitæ diviſionis conſuetudo & lex. Ei ergo & luminis aliquid & firmamenti hic adjiciemus ex Conciliis & Scriptoribus ejus ævi.

II. Certior factus Gregorius Papa Felicem Meſſinæ in Sicilia Epiſcopum Romanum iter meditari, & aliqua jam miſſitare munuſcula, quibus illum veneraretur, ut moris erat: occupavit illum per literas avocare & à Romana profectione, & à munerum miſſitatione; mandavitque ut ea conſuetudine oblitterata aliam utiliorem & optabiliorem inveheret, ut annuæ in Clerum diſtributiones fierent, quanta maxima fieri poſſent fide & diligen-
L. 1. Ep. 64. tia. *Quia charitatem tuam ad nos venire velle cognovimus, admonemus ut ad veniendum non debeas laborem aſſumere, ſed ora pro nobis, &c. Nobis de cætero ne quid tranſmittere debeas, inhibemus, &c. Conſuetudines quæ Eccleſiis gravamen noſcuntur inducere, noſtra nos decet conſideratione remittere, ne illuc aliqua cogantur inferre; unde ſibi inferenda debent potius expectare. Clericorum ſi quidem aliorum conſuetudinem te oportet illibatam ſervare, eiſque annis ſingulis, quæ ſunt conſueta tranſmittere.* Ad Epiſcopum Urbevetanum ſcripſit, ut ægrotanti Clerico eadem ſtipendia ſuppeditaret, quæ ante integra utenti valetudine,
L. 2. Ep. 5. ipſo more & modo facultatum ſuæ Eccleſiæ. *Nihil enim ad percipienda quæ conſueta ſunt, hæc ægritudo debeat impedire: quia diverſis in Eccleſia militantibus, varia ſæpenumero contingit infirmitas. Et ſi hoc fieri, aliis exemplo deterriti, nullus de cætero qui Eccleſiæ militet, poterit inveniri. Sed ſecundum loci ejus ordinem, quæque ei ſi ſanus eſſet poterant miniſtrari, de ipſa exiguitate, quæ Eccleſiæ poteſt accedere, ægrotanti præbere non deſiſtat tua fraternitas.*

III. Ubi perſpicis, 1. Clericos, vel Beneficiarios, *Eccleſiæ militantes*, ſportulas accepiſſe, tanta varietate, quanta eſſet vel Eccleſiarum, vel Ordinum varietas. *Secundum loci ejus Ordinem.* 2. Dum afflicta eſſent valetudine, tum verò ſtipendiis ſuis fruſtrari multò minùs potuiſſe, quod & inhumanum id, & iniquum videretur. 3. Ejuſmodi inhumanitate deterrendos non fuiſſe alios, ſive Clericos, ſive Cleri candidatos.

IV. Cùm reſciſſet autem idem Gregorius Epiſcopos Siciliæ antiquorum Eccleſiæ redituum quarta parte Clericos ſuos impertiri, at reditus novos omnino in uſus ſuos convertere: ea de re Epiſcopum
L. 3. Ep. 11. Syracuſanæ Eccleſiæ acerbiſſimè objurgavit. *Quam pravam ſubintroductamque conſuetudinem fraternitas tua vivaciter emendare feſtinet; ut ſive de præteritis reditibus, ſive de iis quæ nunc obvenerunt, vel obvenerint, quarta ſecundum diſtributionem canonicam diſpenſetur. Incongruum namque eſt, unam eandemque Eccleſiæ ſubſtantiam duplici quodammodo jure cenſeri, id eſt, uſurpationis & Canonum.* Hæc ſcilicet erat *Diſtributio Canonica*, quarta pars antiquorum, novorumque redituum inter Clericos diſtributa. Sua erat & Epiſcopis quarta pars, qua nec illi fraudabantur Epiſcopi Viſitatores, quibus Eccleſiæ vacantes interim *commendabantur*. En ipſa Gregorii
verba. *Ut quartam quam ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopum oportebat accipere, à die viſitationis tuæ, vel quouſque illic eam ſollicitudinem geſſeris, tibi debeat applicare.* L. 4. Ep. 12.

V. Jam inter Clericos diſtributio fiebat, pro cujuſque ordine, merito, labore. Unde idem Gregorius: *Juxta antiquam conſuetudinem, ſecundum perſonarum qualitatem.* Itaque liberalius donabantur L. 4. Ep. 26.
Preſbyteri, ſed ſi quo jam gauderent Eccleſiæ fundo, tantundem demetebatur de eorum diſtributione. *Preſbytero poſſeſſionem quam tua fraternitas petiit dari fecimus, ita ut quantum præſtat, tantum de ſolidis quos accipere conſueverat, minus accipiat.* Sed accuratiorem libet hic attexere deſcriptionem partitionis hujus minutiatum, pro ordine & labore Clericorum, pro moribus Eccleſiæ, pro arbitrio Epiſcopi. Gregorio Papæ conqueſtus eſt Clerus Catanenſis, quòd non ſatis bona fide, nec ſatis larga manu ſua ſibi quarta portio diſtribueretur. Delegatus in id eſt à Gregorio Cyprianus Diaconus, Siciliæ Nuntius. Conſtituit Cyprianus, ut ejus quartæ portionis tertia pars ad Preſbyteros & Diaconos rediret, reliquæ partes duæ inter inferiores Clericos diſpenſarentur. Preſbyteri & Diaconi Catanenſes ab hoc decreto ad Pontificem appellaverunt, & per Legatos Gregorio conteſtati ſunt, antiqui id moris fuiſſe, conſtantiſſimè ſemper retenti, ut tertia tantum pars ad inferiores Clericos perveniret, partes duæ verò in Preſbyteros & Diaconos dividerentur. *Conqueſti ſunt hoc contra antiquam conſuetudinem in ſuo gravamine præjudicialiter ſtatutum, quippe quia de eadem quarta, ſemper ſe duas partes, & tertiam Clerum perhibent conſecutam.* Eam litem Epiſcopo delegavit Gregorius terminandam, mandavitque ita cujuſque labori admetiri portiones ſingulas, ut diligentiores quique ſuæ jam nunc ſtrenuitatis fructum aliquem caperent, cæteri eo lenocinio temporali allicerentur ad ejuſdem zeli & infatigati laboris æmulationem. *Volumus ut quidquid Eccleſiæ tuæ ex reditu vel quolibet alio titulo fortaſſis acceſſerit, quartam exinde portionem ſine diminutione aliqua debeas ſegregare, atque eam ſecundum Dei timorem, Preſbyteris, Diaconis, ac Clero, ut tibi viſum fuerit, diſcretè dividere; ita ſanè ut unicuique ſicut meritum laboris exegerit, libera tibi ſit, juxta quod prævideris largiendi licentia. Quatenus & hi qui merentur, etiam temporali ſe ſentiant hoc commodo conſolari, & alii adjuvante Domino eorum ad melius contendant imitatione proficere.* L. 7. Ep. 8.

VI. Non ultra promovebo gradum, niſi his paucis in eam Gregorii Epiſtolam animadverſis. 1. In ſacro Ordine non locat niſi Preſbyteros & Diaconos. *Sacro loco, ſacrato Ordine.* 2. Clerici omnes inferiores Cleri nomine continentur. Itaque nec nos potuimus aliquando, quin Clericorum nomine ſolos inferiores Clericos complecteremur. 3. Partitio quartæ ſuæ portionis in Clerum, non uno modo in omnibus fiebat Eccleſiis: & apparet in quibuſdam tertiam partem, in aliis duas ejus partes tertias Preſbyteris & Diaconis obtigiſſe. 4. Utrum præſtabilius ſit, id verò Gregorius judicio & prudentiæ committit Epiſcopi. 5. Sed illud certiſſimè & conſtantiſſimè retinetur, quod Apoſtolus ipſe dic-

tavit, largius remunerari, qui diligentia majore ſunt & laboris contentione. *Qui laborant in verbo Presbyteri, duplici honore digni ſunt.* 6. Et poſtremò quanquam Gregorius caſtiſſimæ charitatis, & temporalium deſpicientiæ ſcientia & perſuaſione præcelluerit, nihilo tamen minùs vel ipſe conducibile id duxit, ut carnalium, vel infirmiorum torpor illecebris carnalibus, & temporalibus præmiis excitaretur. Sive diligentiam hanc carnali affectu excitam criminoſa ſocordia duceret præſtabiliorem: ſive ſperaret conſuetudinem carnalibus cœptam illecebris, paulatim his ſordibus abſterſis in ſpiritalem charitatem evadere poſſe. Ita diſtributionibus hodie uſitatiſſimis jam tum patrocinium ſuum Gregorius in anteceſſum accommodabat.

VII. Ad alia gradiamur exempla ejuſdem partitionis. Paſchaſio Neapolitano Epiſcopo inter primordia Epiſcopatus ſui id oneris impoſuerat, ut quadringentos reſtitueret Clero & Pauperibus nummos, quibus eos præceſſor ſuus fruſtraverat. *Portio Cleri, vel Pauperum, quàm minimè deceſſor veſter præbuerat.* Ut bona fide & impigrè id præſtaretur, adjunxerat illi Gregorius Anthimum Subdiaconum Eccleſiæ Romanæ, & Nuntium, juſſum partitionem facere convenienter his præceptis: L. 9 Ep. 29 *Præbendi ſunt Clericis veſtris per ſingulos, ſicut proſpexeritis, ſimul omni ſumma ſolidi centum; præjacentibus quos centum viginti ſex eſſe cognovimus, dandi ſunt ſolidi ſexaginta tres, id eſt, medius ſolidus per ſingulos; Presbyteris & Diaconis ac Clericis peregrinis, ſolidi quinquaginta: hominibus honeſtis ac egenis, quos publicè petere verecundia non permittit, ſolidi centum quinquaginta; reliquis verò pauperibus, qui eleemoſynam petere conſueverunt, ſolidi triginta ſex.* Hæc ejus partitionis ſeries eſt, ubi vides, 1. Portionem pauperum Clero æquari, cùm ut Clericorum, ita & pauperum patrimonium illud ſit. 2. Presbyteri, Diaconi, & cæteri Clerici extranei, qui magno ſemper ſunt numero magna in civitate, cujuſmodi Neapolis eſt, ſuis quoque & ipſi à Clero urbis impertiuntur diſtributionibus. 3. Qui hic præjacentes dicuntur, ii vel ægroti ſunt, vel pauperes, viduæ, orphani, quorum nomina, ceu Beneficiariorum in matricula Eccleſiæ deſcribebantur. 4. Pauperes, quos non poteſt non ſuæ ſuppudere paupertatis, ii impenſiùs curantur, quòd eorum extrema inopia uni explorata ſit Epiſcopo, ab eo uno levanda. 5. Vel egenis mendicantibus erogatur aliquid ex hac Canonica diſtributione. 6. Sed ut æqua ſit partitio, tam inæquales ſunt partes, quam neceſſitates, labores, virtutes. *Sed quia ſicut prævidimus, non omnibus æqualiter eſt præbendum.*

VIII. Id rurſum commendabat ſanctiſſimus Pontifex Epiſcopo Panormitano, ut qua poſſet æquitate quarta ſua parte Clericos muneraretur, pro ordine quemque ſuo, pro modo laboris & industriæ. L. 11. Ep. 51 *Ut de reditibus Eccleſiæ quartam in integro portionem Eccleſiæ ſuæ Clericis ſecundùm meritum, vel officium, ſive laborem ſuum, ut ipſe unicuique dare proſpexeris, ſine aliqua præbere debeas tarditate.* Cùmque monuiſſet, ut amplificatis in dies fundis Eccleſiæ amplificaret & reditus: jubet ut vindemiæ tempore juſto pretio Clericis vendatur vinum, cùm vendatur & laïcis. *Vindemiarum autem tempore idem Clerus vinum emendi de poſſeſſionibus Eccleſiæ tuæ, ad juſta pretia in quantum vendendum eſt remedium conſequatur. Nam ſatis contra rationem eſt, ut quod poteſt extraneis venundari, Clericis dato pretio denegetur.* Necdum uſus ibi inoleverat, ut inemptum Clericis vinum diſtribueretur, aut vilius venderetur.

IX. Longè antiquiſſimum ſuaviſſimumque fuiſſet Gregorio, ut Clerici communi omnes cum Epiſcopo ſuo vitæ ſocietate vincirentur, nec ulla rerum inter eos partitio fieret, ſed portio illis una omnibus & ampliſſima eſſet Deus. Id ille conſilii inſtillavit Auguſtino Anglorum Apoſtolo. Sed cùm rarum ſit ſemper, quod perfectum & numeris omnibus abſolutum eſt: fatetur ipſemet Gregorius ſolenne id fuiſſe ſummis Pontificibus, ut ordinationis ſuæ Epiſcopis hanc commendarent canonicam in quatuor partes diſtributionem. *Mos Apoſtolicæ ſedis eſt, ordinatis Epiſcopis præceptum tradere, ut de omni ſtipendio quod accedit, quatuor fieri debeant portiones. Una videlicet Epiſcopo, &c. Familia ejus propter hoſpitalitatem, & ſuſceptionem. Alia Clero. Tertia vero Pauperibus. Quarta Eccleſiis reparandis. Sed quia tua Fraternitas Monaſterii regulis erudita, ſeorſum vivere non debet à Clericis ſuis: in Eccleſia Anglorum hanc debet inſtituere converſationem, quæ initio naſcentis Eccleſiæ fuit Patribus noſtris, in quibus nullus eorum ex his quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia.* L. 12 Ep. 31.

X. Cùm Eccleſiæ Ariminenſi abſente Caſtorio Epiſcopo Viſitatorem Epiſcopum præfeciſſet, hoc illi commendavit, ut ne ejus Eccleſiæ rerum regimen demandaret niſi ejuſdem Clericis, aut ejus *hominibus*, hoc eſt vaſſallis. *Per proprios ejus homines.* L. 4. Ep. 42. Quoad proventus autem, poſt duas quartas partes in Clerum & pauperes ſegregatas; voluit ut pars altera media in tres ſecaretur, in Fabricam, in Caſtorium Titularem Epiſcopum, & in Epiſcopum Viſitatorem Leontium. Sed præteriri nefas conſilium, ſive mandatum, quo Leontium hortatur abſtinere ab eo tritico, quo civitas ipſum munerabatur; quod eo delinimento non poſſit non aliquantulum molliri, & flacceſcere vigor ille infractus animi, quo Eccleſiæ & pauperum cauſæ tuendæ ſunt. Denique eo exemplo malè imbui & perverti Clericos, ut & ipſi ſtipendiis Eccleſiaſticis minus contenti, avaritiæ ſe dedant. *Comperimus præterea aliquid te annonæ de publico conſequi, & hac ex re verecundia comprimi; atque in cauſis Eccleſiæ, vel diſcuſſione pauperum, ut congruit, non eſſe efficacem. Propterea obtinendum eſt ab hoc quod verecundiam incutit, & ſtipendiis quæ de Eccleſia conſequeris, debes eſſe contentus. Nam ſi aliter facere poſt noſtram adhortationem volueris, aliam de te æſtimationem habebimus. Quippe qui commiſſos tibi avaritiæ militare doces, quos ſufficientibus ſtipendiis inſtitutis non eſſe contentos.*

XI. Si Clerici autem cœleſtis ſuæ militiæ ſtipendio acquieſcere, nec prætèrea quidquam concupiſcere debebant: hoc etiam ſtipendio nulli prorſus Clerici exuendi erant, quantumvis extranei, vel illiterati. Clericum ingenuè confitentem, ſe ne didiciſſe quidem litteras, commendatitiis inſtruxit Epiſtolis Gregorius ad Epiſcopum Epheſinum. L. 6. Ep. 21. *Inquiſitus utrum, ſicut decet Clericum, litteras didiciſſet, eas ſe ignorare reſpondit.* Orabat autem Epheſinum Antiſtitem Pontifex, ut exemplis & inſtitutionibus ſuis ad pietatem informaret hunc diſcipulum novum, & ne eo deſtitueretur, alere curaret. *Tranſitoria quoque percipiat, ne ſi hoc deſpicitur, deſit cui prædicatio miniſtretur.*

XII. Quoad portionem ad reparationes Eccleſiæ ſequeſtratam, præter ea quæ raptim dicta ſunt, hic addam hoc quoque ævo penes Epiſcopum eam depoſitam fuiſſe. Lucillo Epiſcopo Inſulæ Melitæ ob flagitia ſua exauthorato, Nuncio in Sicilia ſuo

eam curam delegavit Gregorius, ot reſtituere eum cogeret, quidquid ab eo de quarta hac reparationum parte compilatum fuiſſet.
L. 8. Ep. 1. *Quippe qui in fabricam vel ſarta tecta Eccleſiæ nihil pertulit expendere, ſed mente à ſacrilega ſuis totum ſtuduit compendiis applicare.*

XIII. A Joanne Diacono obſervatum eſt, à Gregorio Papa quater anno quolibet fieri ſolitam diſtributionem pecuniæ & proventuum Eccleſiæ, in omnes qui eo jure gauderent ex vetuſto Polypticho Gelaſii Papæ.
L. 2. c. 24. 25. *Quot ſolidi ſingulis quater in anno diſtribueatur, Paſcha ſcilicet, natali Apoſtolorum, natali ſancti Andreæ, natalitioque ſuo per Polyptichum Gelaſianum, quo hactenus erogatur, indixit.* Die Paſchæ ſolidos aureos diſtribuebat, ut alibi diximus; primo quoque menſis die largiri ſolebat pauperibus omnis generis ſolatia, denique diebus ſingulis ad ægrotantes, maximè ad verecundiores quoſdam mittebat, quo indigerent. Ex quo conjicias Clericos ipſos nulla parte ſuorum redituum vel diſtributionum fruſtratos fuiſſe quantulacumque, cùm ægritudine quavis afflicti decumberent.
L. 4. c. 35. *Nulli Clericorum pro infirmitate corporis quartarum ſubſidia Gregorius minuebat.*

XIV. Cùm Epiſcopum Clericoſque Gregorius II. in Bavariam ablegaret, Evangelicæ ibi ſeminis ſatores futuros; hanc illis ſimiliter inculcavit in quatuor partes rerum omnium diviſionem: quarum quæ Clericorum erat, partienda rurſum erat, *pro*
Capitulare Gregor. II *ſuorum officiorum ſedulitate.*

XV. Capite mox proximo Cathedraticum oſtendemus in Conciliis Hiſpaniæ conſtitutum. Eidem juri uſuique aſtipulatus eſt Pelagius II. Papa, ſiqua fides Ivoni Carnotenſi adhibenda hic ſit, & Gratiano, à quibus hoc ejus Decretum ad Epiſcopos Siciliæ depromptum eſt.
Gratian. 10 q. 3. C. illud. Ivo Part. 3. c. 136. *Ne qui Epiſcoporum Siciliæ de Parochiis ad ſe pertinentibus, nomine Cathedratici amplius quàm duos ſolidos præſumant accipere. Neque compellere Presbyteros, aut Clerum Parochiarum ſuarum ſupra vires ſuas eis convivia præparare.*

Hoc Edicto diſtinguitur Cathedraticum, quo jure ſolidos duos ab unaquaque Parochia exigebant Epiſcopi viſitantes, uti cenſum & honorem Epiſcopali Cathedræ debitum: à procurationibus, quo rurſum jure modico & frugali ſumptu alendus erat Epiſcopus cum comitatu ſuo. Reſcribens ad Epiſcopos Siciliæ Gregorius querebatur, non obſervari quod conventum fuiſſet temporibus Pelagii II. ut viſitationum expenſis modus poneretur, ne Parochis oneri eſſent. Jus Procurationum defixum forſan fuerat.
L. 12. Ep. 22. *Summa præfixa fuerat, vobis, ut audio, conſentientibus, quæ ab eiſdem Sacerdotibus pro labore Clericorum dari debuiſſet.*

CAPUT XV. *P. 2. l. 4. c. 16.*

De partitione proventuum Eccleſiæ in Francia & Hiſpania ſæculis iiſdem VI. VII. & VIII.

I. Clerici qui Officiis Eccleſiaſticis aberant, diſtributionibus ſuis ſpoliabantur, & in ordinem deprimebantur Clericorum extraneorum.

II. Strenuiorum copioſiores erant diſtributiones.

III. Concilium Aurelianenſe I. valt, ut reditus agrorum Eccleſiæ in quatuor ſcindantur partes.

IV. Ex oblationum Altaris media pars Epiſcopi ſit una, altera Clerici pro gradibus ſuis diſtribuatur.

V. Fundi Parochiarum totius Diœceſeos Epiſcopi erant, & Eccleſia Cathedralis, cum tertia parte oblationum, utraque pars tertia reſervata ... ideo ...

VI. Temperamenti aliquid invehitur, pro Cathedralis Eccleſiæ & Parochiarum opulentia, vel paupertate.

VII. Summa poteſtas Epiſcoporum in immorigeros Clericis portione privandis.

VIII. In Hiſpania tertia illa pars Parochialium oblationum reparandis Eccleſiis dicata erat, quarum cura Epiſcopis incumbebat, & quas proinde quotannis viſitare tenebantur.

IX. X. De jure procurationis.

XI. Variæ leges de hac tertia reparationum.

XII. XIII. Variatio Hiſpaniæ pertinentes.

XIV. XV. Varia & in Anglia, Germania, Gallia.

I. AB Eccleſiæ Romanæ uſu non poteſt multùm deviaſſe Hiſpanica, vel Gallicana conſuetudo. Clericos immorigeros & Officia Eccleſiaſtica minùs frequentantes, diſtributionibus mulctat Concilium Agathenſe, jubetque è matricula expungi nomina eorum, donec pœnitudine ducti hanc eluant maculam. *Si Eccleſiam frequentare, vel* Can. 2.
officium ſuum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur, ita ut cùm eos pœnitentia correxerit, reſcripti in matricula gradum ſuum dignitatemque recipiant. Extranei Clerici ſi qui ſine formatis Epiſcopi ſui litteris accederent, ii ſolatio forſan aliquo donabantur, ut ſuprà inſinuabat Gregorius: ſed non æquabantur utique propriorum loci Clericorum ſportulis. Itaque *peregrina communio* hæc nec hoſpites omnino neceſſariis fraudabat adminiculis, nec indigenis Clericis æquiparabat, ideoque & his infligebatur ad leviuſculas culpas caſtigandas.

II. Ex adverſo autem, qui miniſteriis & officiis Eccleſiaſticis ſingularem adhibebant diligentiam & religionem, iis ex eodem Concilio ſportulæ pinguiores addicuntur, pro meritorum & laboris modo, *Clerici etiam omnes, qui Eccleſiæ fideliter vigilan-* Can. 36.
terque deſerviunt, ſtipendia ſanctis laboribus debita, ſecundùm ſervitii ſui meritum, vel ordinationem Canonum, à Sacerdotibus conſequantur. Erat itaque judicii, arbitriique Epiſcoporum, ut æſtimatione facta diligentiæ, operæ, & pietatis eorum, proventus, ſeu diſtributiones quoque amplificarent, vel minuerent.

III. Concilium Aurelianenſe I. ſanxit, ut quos Clodovæi Regis pietas Eccleſiis agros largita, vel largitura eſſet, eorum reditus expenderentur in reſtaurandas Eccleſias, in alendos Clericos, pauperes fovendos, redimendos captivos. Et quanquam unius Dei examini obnoxius eſſet Epiſcopus, ſi generalibus tamen ab his deviaret inſtitutionibus Eccleſiaſticis, perinde ut erat ejus culpa, in eum animadvertebat Concilium Provinciale, eumque à cæterorum ſegregabat communione Epiſcoporum.
Juſtiſſimum definimus, ut in reparationibus Eccleſiarum, alimoniis Sacerdotum & pauperum, vel redemptionibus Can. 5.
captivorum; quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur. Quod ſi aliquis Sacerdotum ad hanc curam minus ſollicitus ac devotus extiterit, publicè à comprovincialibus Epiſcopis confundatur.

IV. Id quoque definiit hoc Concilium, ut accommodatè ad antiquos Canones, oblationes omnes in duas portiones ſecarentur, Epiſcopi alteram, cui & fundi ſemper addicebantur, alteram Cleri. *Antiquos Canones relegentes, priora ſtatuta cre-* Can. 14.
didimus renovanda, ut de his quæ in altario fidelium oblatione conferuntur, medietatem ſibi Epiſcopus vendicet, & medietatem diſpenſandam ſibi ſecundùm gradus Clerus accipiat; prædiis de omni commoditate in Epiſcoporum poteſtate durantibus. Canone ſuperiori agebatur de proventibus Eccleſiæ ex agrorum cultu, eoſque ſecari præcipiebatur in quatuor portio-

nes, Epiſcopi, Cleri, pauperum, reparationum. Hoc verò non attingitur niſi partitio oblationum Altaris, ad quarum conſortium nec fabricæ, nec pauperes admittuntur. Sed præterquam quod Clericis & Epiſcopis hoſpitum pauperumque cura demandata ſpecialiùs erat, quibus vix aut nec vix poterant ſuperflua ſua non elargiri; ex utroque hoc Canone unum id conſequi poterant, ut non deeſſet quo commodè vitam tolerarent, cæteroqui hi ipſi Canones illud eorum auribus inſonabant, quidquid erat fundorum & redituum Eccleſiæ, conſu-
Can. 5. mi debere *in alimoniis Sacerdotum & pauperum.*

V. Accedet & aliquid roboris ex Canone ſequenti. Jubet enim, ut terræ, ſervi, pecuniæ, quibuſcumque Parochiales Eccleſiæ donabantur, ea ſint in poteſtate Epiſcopi; ſed oblationum Altaris tertia tantùm pars Epiſcopo obveniat. *De his quæ*
Can. 15. *Parochiis, vineis, mancipiis, atque peculiis, quicumque fideles obtulerint, antiquorum Canonum ſtatuta ſerventur, ut omnia in Epiſcopi poteſtate conſiſtant. De his tamen quæ in altario acceſſerint, tertia fideliter Epiſcopis deferatur.* Ubi duo ſunt non perfunctoriè advertenda, etſi & jam ſæpiùs inculcata ſint. 1. Quidquid dono dabatur vel offerebatur Eccleſiis Parochiiſque ruris, vel civitatis, id totum in jus & poteſtatem Epiſcopi ceſſiſſe, qui earum conditor & parens eſſet, ut membrorum quorundam Cathedralis Eccleſiæ, quæ primæva ab origine una fuiſſet totius Diœceſeos Eccleſia, reliquaſque ſuo ex ſinu effudiſſet. Cùm ergo Conciliis tandem viſum eſt, ut duæ tertiæ partes oblationum ſingulis in Eccleſia ſua Parochis demitterentur: ea fuit Epiſcoporum jure ſuo magna ex parte decedentium munificentia. 2. Si & fundorum autem proventus, & oblationum ſingularum Parochiarum tertia pars ad unum redibat Epiſcopum, nemo illius nimis exaggeratas fuiſſe ſuſpicetur opes; cùm omnium prorſus egenorum cura & proviſio illi maximè demandetur
Can. 16 Canone proximo Concilii ejuſdem. *Epiſcopus pauperibus vel infirmis, qui debilitate facient non poſſunt ſuis manibus laborare, victum & veſtitum, in quantum poſſibilitas habuerit, largiatur.*

VI. Sed cùm eſſent & Cathedrales & Parochiales Eccleſiæ non unius generis, nec pari rerum copia, aliæ tenues, aliæ abundantes, hinc ex illa æquabili reſervatione tertiæ partis oblationum ad Eccleſias Cathedrales, odioſa naſcebatur inæqualitas. Erant enim Cathedrales, quibus omnia ſic affluebant, ut ſuperflua eſſet prorſus hæc tertia oblationum. Erant & Parochiæ tam tenues & exangues, ut hac tertia parte fraudari ſine gravi diſpendio non poſſent. Eò adducti Patres Concilii Carpentoractenſis, ſtatuerunt, ut ſi nulla re neceſſaria deſtitueretur Eccleſia Cathedralis, ſuas oblationes integras & illibatas retinerent Parochiæ ad Cleri ſuſtentationem & ſarta tecta Eccleſiarum. Ex adverſo autem ſi egeret Eccleſia Cathedralis, ditiores Parochiæ ſua illi ſuperflua omnia conferrent, decerpto quantum ſibi ſuiſque Clericis ſatis eſſet. *Si Eccleſia civitatis, cui Epiſcopus præeſt, ita eſt idonea, ut nihil indigeat, quidquid Parochiis fuerit derelictum, Clericis qui ipſis Parochiis deſerviunt, vel reparationibus Eccleſiarum rationabiliter diſpenſetur. Si verò Epiſcopum multas expenſas & minorem ſubſtantiam habere contigerit, Parochiis quibus largior fuerit collata ſubſtantia, hoc tantùm quod Clericis vel ſartis tectis rationabiliter ſufficiat, reſervetur: quod autem amplius fuerit, propter majores expenſas Epiſcopus ad ſe debeat revocare.*

VII. Eximiæ quidam ſemper hîc eminet apex authoritatis Epiſcoporum, cui tamen leges & Canones moderentur. Sed nec latet illa poteſtas, efficit ſui immemores Clericos & criminoſos ſuis mulctandi Beneficiis, ſeu earum diſtributionibus. Eam pœnam decernit Aurelianenſe III. Concilium in Clericos eos, qui contumaciæ ſuæ patrocinium à
viris præpotentibus aucupantur. *Inter reliquos Canonicos Clericos nullatenus habeantur, neque ex rebus Eccleſiaſticis cum Canonicis ſtipendia, aut munera ulla percipiat.* Vox porro iſta *Canonici*, Clericos tantùm deſignat, qui *Canoni*, ſeu *Matriculæ* erant inſcripti, & qui proinde participes erant diſtributionum. Nec Catalogus tantùm Beneficiatiorum Matricula dicebatur, ſed & ipſa arca ſive ærarium Eccleſiæ. *Matriculæ ipſum votum, aut pauperibus reddat.* Concilio Narbonenſi abjudicantur diſtributiones non Can. 10.
contumacibus tantùm Clericis, ſed & Preſbyteris & Diaconis, ne ad legendum quidem ſatis exercitatis. *Ad quid erit in Eccleſia Dei, ſi non fuerit ad legendum exercitatus?*

VIII. Venio ad Concilia Hiſpaniæ, quæ tertiam illam ex oblationibus Parochialium Eccleſiarum, earundem ſartis tectis conſecraverunt. Ita enim Concilium Tarraconenſe reparandis Eccleſiis eam tertiam dicat, eaque etiam de cauſa jubetur Epiſcopus ſingulis annis Parochias omnes circumluſtrare. *Antiqua conſuetudinis ordo ſervetur, & annuis vicibus ab* Can. 1.
Epiſcopo Diœceſano viſitentur, & ſi qua fortè Baſilica reperta fuerit deſtituta, ordinatione ipſius reparetur. Quia tertia ex omnibus per antiquam traditionem, ut accipiatur ab Epiſcopis, novimus ſtatutum.

Id ipſum ex Concilio Braccarenſi confirmatur, ex quo & illud eluceſcit, præter hanc tertiam oblationum ad reparationes, moris præterea fuiſſe, ut à ſingulis Parochiis duos ſolidos exprimeret Epiſcopus velut honorem & cenſum Cathedræ ſuæ. *Pla-* Can. 2.
cuit ut nullus Epiſcoporum cum per Diœceſes ſuas ambulans, præter honorem Cathedræ ſuæ, id eſt, duos ſolidos aliquid aliud per Eccleſias tollat: neque tertiam partem ex quacumque oblatione populi in Eccleſiis Parochialibus requirat. Sed illa tertia pars pro luminariis Eccleſiæ vel reparatione ſervetur, & ſingulis annis Epiſcopo ratio inde fiat.

Non ergo Epiſcopo integra ſervabatur tertia illa pars oblationum, niſi ut daret ipſe operam, & inſtaret, ut in reparationes expenderetur, expenſarumque ei rationes fierent. Concilio Toletano IV. idem placuit, ut tertiam illam oblationum & acciperet Epiſcopus, & in ſarta tecta impendi curaret.
Tam de oblationibus, quàm de tributis & frugibus ter- Cap. 33. 36.
tiam conſequantur. Epiſcopum per cunctas Diœceſes Parochiaſque ſuas per ſingulos annos ire oportet, ut exquirat, quo unaquæque Baſilica in reparatione ſui indigeat. Cùm multa ergo eſſent, quæ Epiſcopos hortarentur ad annuam Parochiarum ſuarum viſitationem, tum illud non poſtremum, quo inſtarent reparationibus Eccleſiarum. Si perluſtrare autem eas ipſimet non poſſent, delegandi ab eis erant Preſbyteri, vel Diaconi, qui eo munere fungerentur. *Preſbyteros, aut Diaconos mittat, qui & reditus Eccleſiarum, & reparationes & miniſtrantium vitam inquirant.*

IX. Sed præter hanc oblationum tertiam, quæ oneri magis erat Epiſcopis, quàm levamento, ex Concilio Braccarenſi modò audivimus duos ſolidos ex unaquaque Parochia ab illis exigi ſolitos. Ante hoc Concilium conſuetudine id magis quàm lege aliqua invaluerat. Ideo & cùm ei Decreto authoritatem aſtruere molirentur Concilii VII. Toletani Auctores, nullo ab altiori capite originem

ejus arceſſere potuerunt. Sed confirmando hoc jure novum aliud denudatum eſt, jus ſcilicet procurationis, eo certè modulo, ut quinque tantùm equos in comitatu habeant Epiſcopi, nec ultra unum diem in unaquaque Parochia procurentur. Cùm enim ſtuderent Antiſtites ejus Concilii coërcere aviditatem quorundam Gallæciæ Epiſcoporum, tria hæc illis tantum jura utenda permiſere, Cathedratici,
Can. 4. Tertiæ oblationum, & Procurationum. *Non amplius quam duos ſolidos unuſquiſque Epiſcoporum præfata Provincia, per ſingulas Diœceſis ſua Baſilicas, juxta Synodum Braccharenſem annua illatione ſibi expetat inferri, Monaſteriorum tamen Baſilicis ab hac ſolutione penſionis ſejunctis. Cùm verò Epiſcopus Diœceſin viſitat, nulli pra multitudine oneroſus exiſtat, nec unquam quinarium numerum evectionis excedat, nec amplius quàm una die per unamquamque Baſilicam remorandi licentiam habeat.* Ubi Cœnobia jure Cathedratici abſolvuntur.

X. Alia hujus Canonis editione non *quinarium* fatetur, ſed *quinquagenarium* equorum numerum permitti Epiſcopo viſitanti. Sed immane quantum à veriſimili diſtat, quòd frænando Epiſcoporum faſtu, cohibendiſque expenſis convenerat Concilium, & levandis Parochiis, eo quinquaginta equos permitti? Ea ſanè foret non extenuatio, ſed incredibilis ferè Epiſcoporum faſtûs exaggeratio: non levatio Provinciarum, ſed graviſſima depreſſio. Ne probabile quidem eſt, ea unquam pompa uti potuiſſe Gallæciæ Epiſcopos in ambulandis
Append. Conc. Late. Part.1. c.4. Part.2. c.6. Diœceſibus ſuis. At Alexander III. inquies, Archiepiſcopis id largitur, ut in comitatu quadraginta, vel quinquaginta habeant equos. Eſto, ſed Archiepiſcopis tantum permittit, & quidem opulentioribus, *pro diverſitate Provinciarum, & facultatibus Eccleſiarum.* Denique toleratum id fuit quo tempore in immenſum quendam cumulum excreverant opes Eccleſiarum, creverat & ſupra modum Præſulum pompa.

Can. 6. XI. Concilium Toletanum IX. poteſtatem fecit Epiſcopis, unius ut Parochiæ tertiam oblationum aliis conferrent, ut quæ maximè egerent
Can. 16. reparationibus, cùm illa minimè egeret. Concilium Emeritenſe Parochos ipſos ei curæ præfecit, ut ea tertia in reparationes impendatur, Epiſcopis id laboraturis, ut eæ reparentur Eccleſiæ, quibus nulli ad id ſupperunt proventus. Concilium Toletanum XVI. urgente Egica ipſo Rege præcepit, ut Epiſcopus tertiam illam oblationum perciperet, & ſarta tecta templorum curaret; vel eam permitteret Parochis, in quos ipſe pervigili cura excubaret, ut reparationibus inſtarent; ſi nihil reparationis egerent Eccleſiæ, tertiam nihilominus illam Epiſcopum ſibi vendicaturum in domeſticos ſuos uſus; ſed quo demum cumque ſumptu ſuo cogeretur Epiſcopus Regi, vel Regno miniſtrare, ne quid ipſe tamen à Parochiis exigeret, & ne quos earum fundos donare iis poſſet, quos ad obſequium Princi-
Can. 5. pis ablegaret. *Si omnes Eccleſia aut incolumes fuerint, aut qua diruta erant, reparata extiterint, ſecundùm antiquorum Canonum inſtituta, Tertias ſibi debitas unuſquiſque Epiſcopus aſſequi ſi voluerit, facultas illi erit omnimodo: ita videlicet, ut extra ipſas tertias nullus Epiſcoporum quidpiam pro regiis inquiſitionibus à Parochianis Eccleſiis exigat, nihilque de prædiis ipſarum Eccleſiarum cuiquam aliquid cauſa ſtipendii dare præſumat.*

XII. Hactenus ferè de Eccleſiis Parochialibus Hiſpaniæ, & earum oblationibus. Pergo jam ad Eccleſias Cathedrales ejus, & ad earum cujuſque proventuum partitionem. Tripartita fiebat diſtributio omnium, in Epiſcopum, in Clerum, in reparationes Eccleſiæ. Ex quo illud exiſtit, portionem pauperum Epiſcopo & Clero concreditam fuiſſe, ut ad ipſus pertineret eorum providentia, in eaſque effundere tenerentur, quidquid ſibi redundaret. Quoad portionem reparandis templis addictam, eam Archipreſbyter, vel Archidiaconus adminiſtrabat, ejuſque rationes faciebat Epiſcopo.
Placuit ut de rebus Eccleſiaſticis tres æquales fiant portiones: id eſt, Epiſcopi una, alia Clericorum, tertia in Can. 7.
recuperatione, vel in luminariis Eccleſiæ; de qua parte ſive Archipreſbyter, ſive Archidiaconus illam adminiſtrant, Epiſcopo faciat rationem. Ita conſtituit Concilium Braccarenſe I. in quo mox decernitur, qui partienda inter Clericos eſſet ea pecunia, quæ feſtis Martyrum diebus, vel memoriis mortuorum offerebatur; ea autem diſtribuenda erat æquo jure inter Clericos, ſemel, aut bis anno quolibet, ut comprimerentur querelæ de partium inæqualitate ebullientes, quando cujuſque hebdomadis miniſtri ejus
oblationes ſoli ipſi auferebant. *Placuit ut ſi quid ex* Can. 11.
collatione fidelium, aut per feſtivitates Martyrum, aut per commemorationem defunctorum offertur, apud unum Clericorum fideliter colligatur, & conſtituto tempore, aut ſemel, aut bis in anno, inter omnes Clericos dividatur. Nam non modica ex ipſa inæqualitate diſcordia generatur, ſi unuſquiſque in ſua ſeptimana, quod oblatum fuerit, ſibi defendat.

XIII. Quæ hinc mala naſcerentur, magiſtra pòſt docuit experientia, unde & diverſa fuere Concilii Emeritenſis decreta, maximè de ea pecunia, quæ feſtis offerebatur diebus inter communi-
candum. *Diebus feſtis pro conſuetudine & mercede,* Can. 14.
communicationis tempore à fidelibus pecuniam novimus poni. Sed univerſim in hoc Concilio præſcriptum eſt, ut quidquid offerretur pecuniæ, in tres portiones æquales divideretur, cederetque earum prima Epiſcopo, altera Presbyteris & Diaconis, tertia Subdiaconis, & minoribus Clericis aliis: ita ut in ea turba ratio haberetur ſpecialius eorum, qui vel Ordinis gradu antiſtarent, vel Officii ſui functionum ſtrenuitate: & Primicerii judicio de minoribus Clericis omnibus ſtaretur, ſi quid pullularet jurgii. *Quidquid Epiſcopo fuerit oblatum, Epiſcopo præſentetur, exinde tres partes fiant æquales, unam habeat ipſe, alteram Presbyteri & Diacones inibi deſervientes conſequantur, & inter ſe, ut dignitas & ordo popoſcerit, dividant: tertia verò Subdiaconibus & Clericis tribuatur: ut à Primicerio, juxta quod in officio eos præſcit eſſe intentos, ita ſingulis diſpenſetur.* Quæ idem lex vigebit in Parochiis, quarum ex hoc Concilio Epiſcopus tertiam percipit ad ſarta tecta.

XIV. Capite ſuperiori Angliæ mores delibavimus in excutiendis Gregorii Magni Epiſtolis: nec non & Germaniæ in Decreto Gregorii II. ad Bavaricæ novellæ Eccleſiæ Paſtores. Tribuitur à nonnullis Boniſacio Germaniæ Legato ſub eodem Pontifice Concilium Colonienſe, cujus Canonem publicavit Ivo Carnotenſis, quo Epiſcopis integra ſervatur quarta pars decimarum ex omnibus Parochiis.
Decima Deo reddenda eſt, cujus tertia pars ſecundùm Ivo. Part 3.
Canonem Toletanum Epiſcoporum eſſe debet. Nos hac c. 201.
poteſtate uti nolumus: ſed tantum ſingulis annis quartam partem juxta uſum Romana Eccleſia habere volumus.

XV. Revocanda in Gallias, onde diverterat oratio noſtra eſt. Cùm duos Presbyteros diſcinxiſſet

beatus Perpetuus Turonenſis Epiſcopus, & gradu ejeciſſet, teſtamento ſuo tamen ſanxit, ut ne dum vita ſuppeteret, diſtributionibus ſuis carerent. Spicil To. 5. pag. 107. *Sportulam tamen habeant, quandiu vixerint.* Beatus Anſbertus Rotomagenſis Archiepiſcopus Archidiaconos ſuos acuebat, ut ſalutari doctrina irrigarent, Surius die 9 Febr. c. 17. & Eccleſias curarent inſtaurari. *Etiam Archidiaconos convocans, de prædicatione populorum, & Eccleſiarum reſtauratione & honore maximam gerere curam ſedulè commonebat.* Dicatam ſibi oblationum portionem Parochis condonabat, ut reſarciendis Eccleſiis illam inſumerent. *Cenſus etiam qui de vicis publicis Canonico ordine ad partem Pontificis perſolvi conſueverat, gratuita benignitate in reſtaurationibus Eccleſiarum beniguiſſimè Presbyteris indulſit earumdem Dei ædium.* Inde facilè auguramur eam, quæ ex Parochiarum reditibus Epiſcopo vendicabatur, portionem in Galliis, ad ſarta tecta Eccleſiarum Parochialium Canonum authoritate deſtinatam non fuiſſe, uti in Hiſpania, cùm ſpontanea hic & libera deſignetur, atque inuſitata beati Anſberti gratificatio. Niſi ea voce *cenſus* intelligatur Cathedraticum, ſive jus Viſitationum.

CAPUT XVI. *P. 2. l. 3. c. 19.*

De partitione fundorum Eccleſiæ ipſorum inter Clericos Galliæ, eodem ævo regnantis Clodovæi Magni familiæ.

I Fundi titulo penſionis dati, ſæpius tamen in Titulum Beneficii. De voce Beneficii & Præbendæ.

II. Conceſſit Concilium Agathenſe, ut uſuſfructus daretur agellulorum, & viliorum prædiolorum.

III. IV. Prædia dari cœpere Parochis, nonnunquam & laïcis.

V. VI. VII Erant omnia in poteſtate & arbitrio Epiſcopi, ad quem demigrante hinc Beneficiario redibant fundi omnes.

VIII. Revocari ab Epiſcopo non poterant largitiones præceſſorum ſuorum, poterant ſua ipſius.

IX Interventione Magnatum extorquebantur hi fundi.

X Præſcribi ii non poterant adverſus Eccleſiam, ad quam tandem revocabantur, cum amplificationibus ſuis.

XI XII. XIII. XIV XV. Varia ſtatuta Conciliorum Galliæ in eamdem rem.

XVI. Ex Gregorio Turonenſi hiſtorico nonnulla hujus argumenti.

I. EXplanata hactenus diſtributione redituum, fructuum, pecuniæ, manualium denique omnium inter Clericos erogationum: tempeſtivè jam delabemur ad agrorum, fundorumque partitionem. Vidimus ubi ad modum penſionis darentur, multò erat uſitatius, ut darentur in Beneficium. *Beneficii* vox ipſa legitur in teſtamento Cenomanenſis Epiſcopi, ut hoc ipſo mox Capite liquebit. *Præbendæ* vocabulum frequentabatur in dies magis, magiſque, & ab uſu ſæcularis militiæ ad Eccleſiaſticam transferebatur. Eo uſus videtur Gre- L. 9 Ep. 29. gorius Magnus, cùm ad Epiſcopum ſcriberet: *Portio Cleri, vel pauperum, quam minimè deceſſor veſter præbuerat, &c. Præbendi ſunt Clericis per ſingulos ſolidi centum, &c.* At ex Caſſiodoro manifeſtum fit à terrenæ militiæ uſu ad cœleſtem hanc noſtram Præbendæ vocem manaſſe. Nam & militibus diſtribuebantur, ac *præbebantur* eſculenta, poculenta, veſ- Variorum L. 3. Ep. 42. tes, pecuniæ. *Ducibus, ac Præpoſitis ſufficientem tranſmiſimus pecuniæ quantitatem, ut eorum Præbenda, quæ non potuerunt convehi, ibi debuiſſent ſine alicujus diſpendio comparari.*

II. Unde meſſis plerumque copioſior nobis effloreſcit, ex Gallicana ordiemur hic Eccleſia. Cùm commendaſſet Epiſcopis Concilium Agathenſe anno 506. ut diligentiſſimè conſervarent *caſellas, vel mancipiola Eccleſiæ, & ea quaſi commendata habe-* Can. 7. *rent, nec alienare præſumerent*: mox tamen indulſit, ut Clericis etiam, vel peregrinis utendos annuerent fundos minuſculos, & viliores. *Minuſculas verò res, aut Eccleſiæ minus utiles, peregrinis vel Clericis, ſalvo jure Eccleſiæ, in uſum præſtari permittimus.* Hæc rudimenta ſunt Beneficiorum, ut nunc quidem habent, hoc eſt, fundorum Clericis uſuſfructuario jure conceſſorum, & ad Eccleſiam revocandorum, *ſalvo jure Eccleſiæ.*

III. Proclive eſt tamen conjicere vetuſtiorem fuiſſe eum uſum, etſi necdum ulli eum Canones commendaſſent. Alio enim ejuſdem Concilii Canone prohibentur Clerici iſti fundorum Eccleſiæ uſufructuarii, ſive ruri, ſive in civitate, quidquam horum alienare: irritas enim fore venditiones, & damna, ſi qua invexerint, Eccleſiis reſarcienda, ex eorum patrimoniis. *Ut Civitatenſes, ſive Diœceſani* Can. 22. *Presbyteri, vel Clerici, ſalvo jure Eccleſiæ rem Eccleſiæ, ſicut permiſerint Epiſcopi teneant, vendere autem, aut donare penitus non præſumant. Quod ſi fecerint, &c.*

IV. Propè abeſt à vero, Parochos primum ruris his Epiſcoporum inuſitatis donis affectos fuiſſe, unde & illi ante alios in hoc ipſo Concilio admonentur inſtantius, ne quid alienent fundorum. Cùm enim longinquiores eſſent hi agri, cogebatur quodammodo Epiſcopus eos & colendos, & fruendos vicinioribus annuere Parochis, ſervatis ſibi iis de quibus ſuperius diximus juribus cenſibuſque. *Dia-* Can. 49. *cones, vel Presbyteri in Parochia conſtituti, de rebus Eccleſiæ ſibi creditis nihil audeant commutare, vendere, &c.*

V. Illud in his valde dilucidum eſt, has conceſſiones in poteſtate arbitrioque fuiſſe unius Epiſcopi. Necdum ergo fixa & ſtabilis erat ea inſtitutio, non perpetua ulla, & irrevocabilis conceſſio; inoleſcebat conſuetudo, necdum convaleſcere potuerat. Mortales exuvias corporis exuente Beneficiario, fundos recuperabat Eccleſiæ ſuæ Epiſcopus, poteratque uſque retinere, nec præterea in ſucceſſores ullos traducere. Supperit & aliud argumentum, quo prodatur novitas hujus inſtitutionis. Ubi his agris Clerici per annos triginta potiti fuerant, præſcripſiſſe ſe eos confidebant adverſùs Eccleſiam, & in quos vellent poſſe tranſcribere. Concilium Aurelianenſe I. nugatoriam illam ſpem exibilavit, diſflavitque hoc Canone. *Si Epiſcopus humanitatis in-* Can. 23. *tuitu, vineolas, vel terrulas Clericis vel Monachis præſtiterit excolendas, vel pro tempore tenendas; etiamſi longa tranſiſſe annorum ſpatia probentur, nullum Eccleſia præjudicium patiatur; nec ſæculari lege præſcriptio, quæ Eccleſiæ aliquid impediat, opponatur.*

VI. Ex hoc ergo Canone largiebantur Epiſcopi, & uſum, & reditus prædiolorum quorumdam, tam Clericis, quam Monaſteriis. Habes hic ergo Præbendas Cœnobiis conceſſas, immo & ex Concilio Agathenſi peregrinis, hoc eſt, laïcis, ut probabilis fert conjectura. Ejus rei poſterioribus ſæculis & frequentiora enituere exempla, & illuſtriora. Sed juvabit hic ſtrictim adnotaſſe ejus uſus initia. Interpellavit Cæſarius Arelatenſis Symmachum Papam, tanquam morborum in Clero graſſantium medicum opportuniſſimum, ut vehementiori aliquo decreto cohiberet has frequentiores jam in Eccleſiis Gallicanis fundorum conceſſiones, ut ne eas permitteret niſi in gratiam Cœnobiorum. *Niſi*

forſan

forſan aliquid poteſtatis intuitu Monaſteriis fuerit largiendum. Pontifex Reſcripto ſuo vetuit eas conceſſiones, ſed excepit tamen non ſola Monaſteria, verùm etiam Clericos benemeritos, & peregrinos
Symmac. Epiſt. 5. gravi neceſſitate conflictatos. *Niſi forſitan aut Clericis bonorum meritis, aut Monaſteriis religionis intuitu, aut certè peregrinis neceſſitas largiri ſuaſerit. Sic tamen ut hæc ipſa non perpetuò, ſed temporaliter, donec vixerint, perfruantur.* Gratificari ergo poterant Epiſcopi vel Clericis ſingulari meritorum laude commendatis, vel Cœnobiis, vel peregrinis egentibus: ſive hi laïci fuerint, ſive Clerici, ſive denique Epiſcopi, ut in B. Quintiano Epiſcopo Ruthenenſi patuit, cui Arvernus & Lugdunenſis Epiſcopi fructuoſos dedere agros aliquot, ad ſui ſuorumque in ſeceſſu ſuo ſuſtentationem.

VII. Si cujus Eccleſiæ Beneficiarius alterius Eccleſiæ ſuffragiis ad Epiſcopatum accerſeretur, priori Eccleſiæ fundos reſtituebat, ſi quos ab ea aſſecuturus erat. Ita ſancit Decretum Concilii Epaunen-
Can. 14. ſis: *Quiſquis Clericus de munificentia Eccleſiæ, cui ſervierat adeptus, ad ſummum Sacerdotium aſſumptus eſt, aut fuerit ordinatus: quod dono acceſſit, vel acceperit, reddat. Quod uſu, vel proprietate ſecundùm inſtrumenti ſeriem probatur emiſſe, poſſideat.* Si patrimoniæ tamen ſuæ fructibus aliquid agrorum comparaſſet, ſive uſufructu, ſive proprietate poſſidendum, integrum
Can. 18. ei erat eos retinere. Quo eodem rurſus Concilio ſtatutum eſt, ut quantumvis ultra legitimos præſcriptionis annos, Epiſcopi, vel Clerici alii fundos Eccleſiæ tenuiſſent, eorum nihilominus morte Eccleſiæ eidem illi incunctanter recuperarentur.

VIII. Quanquam hæc autem Beneficia ſuis inſtructa fundis gratuita omnino eſſent, & nutu Epiſcoporum conferrentur: non tamen hactenus revocari poſſe viſa ſunt, niſi juſtis & rationabilibus cauſis. Ea de re promulgatum eſt ſolenne Decretum à Concilio Aurelianenſi III. ne poſſit Epiſcopus Anteceſſorum ſuorum largitiones revocare, quamvis cogere poſſit, ut qui iis donati ſunt, aſſentiantur commutationibus ejuſmodi quibuſdam, quibus nihil ipſis damni, utilitatis autem non parum Eccleſiæ afferatur. Sed quos quiſque fundos Epiſcopus eſſet dilargitus, eos tum revocare poſſet, cùm qui honeſtatus iis fuerat, minùs grati & memoris animi eſſet, & beneficium contumacia
Can. 57. penſaret. *De munificentiis Sacerdotum id obſervandum, ut ſi quid præſente tempore à Clericis de decedentium munificentiis habetur, vel poſſidetur, deinceps à ſucceſſoribus nullatenus auferatur, &c. Si pro opportunitate Epiſcopo placuerit, quod voluerit commutare, ſine accipientis diſpendio, in locis aliis commutetur. De munificentiis verò præſentibus, quas unuſquiſque Clericis pro ſua gratia eorum obſequiis æſtimat conferendas, ſicut in arbitrio dantis eſt, ut tribuere, quibus voluerit, debeat; ita ſi inobedientia vel contumacia in aliquo accipientis extiterit, culpa agnita in arbitrio ſit præſidentis, utrum vel qualiter debeat revocari.* Quaſi dicatur potuiſſe Epiſcopos in dicta cauſa agris à ſe donatis exuere eos, qui immorigeros ſe & contumaces præſtarent: at eorum ſucceſſores id jam non potuiſſe niſi canonico judicio. Hoc ſtatutum extorſit, ut opinor, neceſſitas moderandæ Epiſcoporum quorundam importunitatis, præſertim è ardentis ad deprimendos, qui ab eorum Majoribus fuiſſent provecti, & ad novos homines eorum ſpoliis ornandos. Certè necdum ſtabiles, necdum fixæ & perennes erant hæ Præbendæ, necdum certis vel Officiis, vel Ordinibus adſcriptæ. Gratuita erant & libera Epiſcoporum beneficia, quæ tamen piis ipſa quorumlibet beneficiorum lege collocanda non eſſent, niſi iis, quorum vel compenſanda eſſet virtus, vel ignavia excitanda.

IX. Concilio Aurelianenſi IV. declaratur, eas fundorum conceſſiones factas fuiſſe, alias verbo, alias ſcripto, *Seu verbo, ſeu per ſcripturam acceperit* Can. 18.
aliquid ad utendum. Quoquo illæ modo fierent, jus Eccleſiæ præſcribi non poterat. Epiſcopus Cænomanenſis, cujus teſtamentum Baronius & Briſſo- Baron. an.
nius publicavere, Defenſori ſuo legabat uſum- 651. n. 14.
fructum quorundam agrorum, eo extincto, Eccleſiæ reſtituendorum. Nec minùs conſpicua Concilii verba anno 506. *Clerici quilibet quacumque diu-* Can. 59.
turnitate temporis de Eccleſia remuneratione poſſederint, in jus proprium præſcriptione temporis non vocentur, dummodo pateat Eccleſiæ rem fuiſſe. Ne videantur etiam Epiſcopi adminiſtrationes prolixas, aut precarias, cum ordinati ſunt, facere debuiſſe, aut diu retentas facultates in jus proprietatis ſuæ poſſe tranſcribere. Benemeritis ergo de Eccleſia Clericis hinc patet tributos fuiſſe iſtiuſmodi fundos, vel Epiſcopi teſtamento, vel inaugurationis tempore. Conceſſiones eæ *Precatoriæ* dicebantur. Hac eadem voce utitur Concilium Epaonenſe anno 517. admonetque Clericos aliquando ad id non Epiſcopi, ſed Regis diploma impetraſſe: nec magnopere laborat hoc Concilium de ea re, dum agri illi aliquando tandem Eccle-
ſiæ redintegrentur. *Clerici quod etiam ſine precatoriis* Can. 18.
qualibet diuturnitate temporis de Eccleſia remuneratione poſſederint, cum authoritate domni glorioſiſſimi Principis noſtri, in jus proprietarium præſcriptione temporis non vocetur, dummodo pateat Eccleſiæ rem fuiſſe. Exſcriptum eſt hoc Decretum ex Concilio Agathenſi, cum illo tamen additamento de diplomatibus Regum Burgundiæ. Nec ab his abludit Canon Con-
cilii Remenſis anni 630. En verba ejus: *De his quæ* Can. 5.
per precatoriam impetrantur ab Eccleſia, ne diuturnitate temporis ab aliquo in jus proprium uſurpentur. Operoſum non eſt hæc precaria ab illis diſpeſcere, de quibus & in Formulis ſuis Marculphus, & nos alibi copioſiùs.

Canone VII. Concilii V. Pariſienſis anni 615. prohibitum eſt, ne quid delibaretur de rebus Eccleſiæ vacantis, niſi aperto Epiſcopi teſtamento. Idque non aliò magis ſpectare videtur, quàm ad dona frequentiſſima teſtantium Epiſcoporum. Quo Clotarius II. Edicto ſuo confirmavit Canones hujus Concilii, integram eo ſibi ſervavit facultatem dandorum Breviculorum, hujuſmodi ſcilicet, ut equidem interpretor, diplomatum, de quibus hic agitur à nobis. Non interceſſit, fateor, Concilium Pariſienſe. Atqui hanc illi præformaverat indulgentiæ & ſapientiæ normam Concilium Epaonenſe. Paulò animoſiùs Concilium Aurelianenſe IV. Clericos damnaverat, Laïcoſque, qui inconſulto & imprudente Epiſcopo à Regibus flagitabant fundos
Eccleſiæ. *Si quis Clericus aut laïcus ſub potentum no-* Can. 25.
mine atque patrocinio, res ad jus Eccleſiæ pertinentes, contempto Pontifice petere, ſeu poſſidere præſumpſerit, primùm admoneatur, quæ abſtulit, civiliter reformare, aut certè judicium Epiſcopi ſui operiri, ut poſcit ſacra Religio.

X. Sed Clericis, Laïciſque, qui ab Epiſcopo ea impetraſſent, illa una incumbebat lex, ut nec alienare, nec cognatis ſuis legare poſſent vel agros ab Eccleſia acceptos, vel ſi qua eis per eos acceſſio facta fuiſſet. *Quiſquis agellum Eccleſiæ in diem vitæ*

Ibidem. Can. 34. *ſua pro quacumque miſericordia à Sacerdote, cui poteſtas eſt, acceperit poſſidendum, quacumque ibi profecerit, alienandi nullam habeat poteſtatem: nec ſibi parentes ſui ex ea re aliquid exiſtiment vendicandum.* Actio dabatur Eccleſiæ, ad has acceſſiones agris ſuis in melius factas, juri ſuo vendicandas: non ita ea quæ alibi parcimoniæ ſuæ fructibus extruebant, vel comparabant Beneficiarii, ut jam advertimus in Canone ſuprà laudato.

XI. Statuerat idem Concilium Aurelianenſe IV. ſi legaſſet teſtamento Epiſcopus prædiolum quodvis Clerico, qui in ejus poſſeſſionem antè miſſus eſſet, quàm novus Epiſcopus ordinaretur; in arbitrio ſore novi Epiſcopi, ut aſſenſo vel diſſenſu ſuo tem

Can. 35. firmaret vel infirmaret. *In poteſtate ſit advenientis Epiſcopi, utrum audere, aut rejicere deceſſoris ſui debeas voluntatem.*

XII. Placuit denique huic Concilio, ut obeunte Clerico alterius Eccleſiæ, qui ab Epiſcopo fundum aliquem accepiſſet, idem fundus ei recuperaretur Eccleſiæ, à qua divulſus fuiſſet, ut major ei affluerer ubertas, ad proprii Cleri neceſſitates levandas. *Si quis Epiſcopus alterius Eccleſiæ Clerico de*

Can. 36. *facultatibus ſuæ Eccleſiæ aliquid ſub titulo quocumque donaverit, poſt ejus obitum qui acceperit, ad Eccleſiam ſuæ, de cujus facultate diſceſſerat, revertatur. Quia iniquum eſt, ut ſub hac ſpecie damnum Eccleſia, quæ multis ſubvenit, patiatur.*

XIII. Pœnas indixit Concilium Arelatenſe V. Clericis, qui ignavia & torpore ſuo ſquallеſcere & ſitu obduci ſinerent agros, quorum eis Eccleſia uſumfructum annuiſſet, commendaſſetque depoſitum; cùm homicida ille ſit pauperum, qui quo

Can. 5. illi victitant, id diſperdit. *Ut Clericis non liceat facultates, quas ab Epiſcopo in uſu accipiunt, deteriorare. Quod ſi fecerint, ſi junior fuerit, diſciplina corrigatur: ſi verò ſenior, ut necator pauperum habeatur.*

XIV. Vetuit denique Concilium Lugdunenſe II. ne Clericis ſuis, vel Miniſtris & Officialibus auferrent Epiſcopi, quæ illis contuliſſet Anteceſſorum munificentia, ſive agrorum Eccleſiæ uſumfructum, ſive portiones aliquas patrimonii demortui Epiſcopi, qui earum eis proprietatem legaſſet. *Ut quaſcumque munificentias Clericis, aut ſervientibus, ſive*

Can. 5. *de rebus Eccleſiæ in uſum, aut de propriis in proprietatem, præcedentes dederint Sacerdotes, ſubſequentes Pontifices nullatenus auferre præſumant.* Cùmque poſſent & Beneficiarii provectiores ætate implicari iis ipſi culpis, quæ meritò caſtigandæ eſſent, jubet Concilium cautiſſimè, ut *in perſona habeatur, non in facultate diſtrictio.* Ne qua ſcilicet avaritiæ ſuſpicio Epiſcopis affricari poſſit.

XV. Quæ horum & utilitas fuerit Canonum, & neceſſitas, luculentè prodet Hiſtoria Gregorii Turonenſis. In beatas hinc ſedes evolante beato Gallo Arvernæ civitatis Epiſcopo, plebis ſtudia & Cleri in Catonem Preſbyterum & Archidiaconum Cautinum ſciſſa fuere. Vicit Cautinus, cùmque ægrè ferret complures Clericos Catonis ſtudio & artibus à ſe defeciſſe, & hunc & illos omnes rebus Eccleſiæ omnibus abdicavit, quas incunctanter illis refudit, ubi unitati ſe & officio primùm reddidere.

L. 4. c. 7. *Cautinus Epiſcopus videns Catonem nulla ratione poſſe flecti, ut ſui eſſet ſubditus, tam ei, quàm amicis ejus, & quicumque ei conſentiebant, omnes res Eccleſiæ abſtulit, reliquitque eos vacuos & inanes. Quicumque tamen ex ipſis ad eum convertebantur, iterum quod perdiderant, recipiebant.*

Erat illud proculdubio validiſſimum vinculum, quo in fide continerentur Præſulis ſui, vel ad eam revocarentur actutum Clerici omnes, ſi ab eo exui, vel teſtitui poſſent patrimonio omni Eccleſiaſtico. Fuit & in Clero Gregorii Turonenſis Epiſcopi, qui Clerum ejus Eccleſiæ omnem in eum concitaret, cùm in Palatium Principis profectus eſſet; rei temporalis poteſtate ſibi vendicata, vineiſque vel agris dono datis, ad principes ipſos Cleri ſibi concilian-

dos. *Hic quaſi jam eſſet Epiſcopus, in domum Eccleſiæ ingreditur impudenter, argentum de ſcribis Eccleſiæ, reliquaſque res ſub ſuam redigit poteſtatem, majores Clericos muneribus ditat, largitur vineas, prata diſtribuit.* Terris & vineis Etherius Epiſcopus Lexovienſis Clericum donavit, cui regendas Scholas, inL. 5. c. 49.

ſtituendos adoleſcentulos committebat: *Pontifex ei aliquid terræ vinearumque largitus.* Cùm B. Quintianus ab Ruthenenſi ad Arvernum translatus fuiſſet Epiſcopatum, incidit & ipſe ibidem in Preſbyterum, non Adminiſtratorem ærarii Eccleſiaſtici, ſed expilatorem & incubatorem, à quo cùm ne neceſſarii quidem victûs copia ei fieret: *Preſbyter ærario ordinatus, omnem illi poteſtatem de rebus Eccleſiæ auferens, vix ei & ſatis tenuem quotidianum victum miniſtrari præcipit.* Cives tandem ulti ſunt contumeliam Epiſcopi ſui, eumque legitimæ teddidere poteſtati diſpenſandi proventus fundoſque Eccleſiæ ſuæ.L. 6. c. 36.

CAPUT XVII. *P. 2. l. 4. c. 20.*

Partitio fundorum Eccleſiæ in Beneficiarios, in Italia, Hiſpania & Oriente.

I. II. Uſus idem Romæ & Hiſpaniæ, qui Galliarum.

III. Monaſteriis & Parochiis donabantur prædia ab Epiſcopis, quæ Eccleſiæ Matrici nunquam reſtituerentur. Donabantur & Clericis, pauperibus & peregrinis, quæ his extinctis ad communia Eccleſiæ ærarium revocabantur.

IV. Si quid in melius adjeciſſent de ſuo Clerici, Laïcique prædiis beneficiarii ſui, id totum Eccleſia tandem vendicabatur.

V. His donis aliorum incitabatur diligentia, aliorum tarditas ſtimulabatur.

VI. Arbitrariæ erant hæ largitiones Epiſcoporum, qui jam hinc exhibant veluti præludia quædam ampliſſimæ poſtea poteſtatis ſuæ in collationibus Beneficiorum. Multa hic notabilia.

VII. Hæc Epiſcoporum poteſtas in Parochiis arctari cœpit. Quando.

VIII. Hi fundi ad viduas & filios quandoque trajiciebantur Clericorum conjugatorum; quos mirum non eſt tum Beneficiariis adſcriptos fuiſſe cum eran & laici ſuo modo.

IX. In Oriente etiam agri Eccleſiæ laicis commendabantur in Eccleſiæ ſemper commodum.

X. Is uſus Galliæ, Italiæ, Hiſpaniæ & Orientis communis, & abique pervulgatiſſimus, infaliciſſime Galliæ ceſſit, ubi in pleraſque Eccleſiarum terras & res laici non abſimili beneficii titulo invaſere.

I. HActenus de Gallicana tantùm diximus Eccleſia, & inſinuatum eſt tamen à Symmacho Papa ad B. Cæſarium Arelatenſem Epiſcopum perſcribente, moris in ipſa Romana Eccleſia fuiſſe, ut Eccleſiæ agri uſufructuario jure non committerentur niſi Clericis, vel captivis, vel peregrinis, ubi gravi quapiam arctarentur neceſſitate. Quarta in Synodo Romana idem confirmavit Symmachus: *Sed nec in uſufructuario jure al quibus dare liceat, nec data retinere, præter Clericos, & captivos, atque peregrinos* Cap. 4.

II. Uſitatiſſimum & id erat in Hiſpania. Concilii II. Toletani Patres ſtui vetant Clericos vel vineis quas excoluerint, vel quas in ſolo Eccleſiæ extruxerint ædibus, niſi dum vita ſupetabit; verùm

Digitized by Google

& ad hæredes traduci, niſi ejus rei copiam faciat Epiſcopus, ot optimè de Eccleſia meritis commodet, & obſequio præſtantiſſimis Clericis. *Can. 4.* *Si quis Clericorum agellos, vel vineolas, ſeu alia ædificia in terris Eccleſiæ ſibi feciſſe probatur, ſuſtentanda vita ſua cauſa, uſque ad obitus ſui diem poſſideat. Poſt deceſſum jus ſuum Eccleſia reſtituat; nec teſtamentario, aut ſucceſſorio jure, cuiquam heredum, aut prohæredum relinquat, niſi forſitan cui Epiſcopus pro ſervitiis aut præſtatione Eccleſiæ largiri voluerit.*

III. Extrema hæc verba, *aut præſtatione Eccleſiæ*, poſſet quis rapere, ad precarias, vel præſtarias, de quibus Marculphus in Formulis, de quibus & nos alibi. In Concilio Toletano III. perſpicuæ ſunt eædem largitiones Epiſcoporum in Clericos, pauperes, peregrinos, quos uſu donabant ad tempus, vel ad vitam prædioli alicujus Eccleſiæ. Perpetua enim erant ea Beneficia, cùm iis afficiebantur Cœnobia, vel Parochiæ agreſtes. *Can. 3.* *Si quid verò quod utilitatem non gravet Eccleſiæ, pro ſuffragio Monachorum, vel Eccleſiis ad ſuam Parochiam pertinentibus dederunt Epiſcopi, firmum maneat. Peregrinorum verò vel Clericorum, & egenorum neceſſitati, ſalvo jure Eccleſiæ, præſtare permittantur, pro tempore quo potuerint.* Perſpicua eſt hæc diſcrepantia duplicis generis Præbendarum, quæ & *præſtimonia* dicta ſunt à voce vetuſtiſſima, & in Canonicis inſtitutis tritiſſima *præſtare*. De aliis dicitur *firmum maneat*: de aliis verò *ſalvo jure Eccleſiæ*. Ad Eccleſiam Matricem illa non revocabantur unquam, hæc ſemper revocabantur. Egeſtati enim hæc dabatur. Atqui privatorum egeſtas morte terminabatur; non Monaſteriorum, vel Parochiarum. Nec minùs dilucida res in Canone ſequenti. *Can. 4.* Conceditur Epiſcopis, ut in Parochia aliqua ſua Monaſterium extruant, eique fundos adjiciant, *cum conſenſu Concilii ſui*, ſive Capituli: ita ſanè ut irrevocabili hac largitione non nimis extenuetur Eccleſia Cathedralis. *Si de rebus Eccleſiæ pro eorum ſubſtantia aliquid, quod detrimentum Eccleſiæ non exhibet, eidem loco donaverit, ſit ſtabile.*

IV. In Concilio Toletano IV. ſcripto etiam obligari placuit, tum Clericos, tum Laïcos, quibus præſtimonia hæc Eccleſiaſtica conferebantur, ut ea nomine Eccleſiæ tenerent, pro virili ſua excolerent, & amplificàrent, & Eccleſiæ reſtituerent cum additamentis omnibus, obi ex vita migraturi eſſent. *Can. 5.* *Decernimus ut quiſquis Clericorum vel aliarum quarumlibet perſonarum ſtipendium de rebus Eccleſiæ, cujuſcumque Epiſcopi percipit largitate, ſub precaria nomine, debeat profeſſionem ſcribere, ut nec per detentionem diuturnam præjudicium afferat Eccleſiæ, & quæcumque in uſum perceperit, debeat utiliter laborare, nec res divini juris debeat aliqua occaſione negligi. & ſubſidium ab Eccleſia, cui deſerviunt, percipere poſſint Clerici. Quod ſi quis eorum contempſerit facere, ipſe ſe ſtipendio ſuo videbitur privare.*

V. E re duxit etiam Concilium Emeritenſe, ot agris quibuſdam donarent Epiſcopi Clericos, quorum eſſet diligéntia & fides illuſtrior, tum ut hac mercede magis magiſque inflammeſceret horum ſtrenuitas, tum ut aliorum inertia excitaretur. Si poſt autem hi Beneficiarii ceſſent ab excolendis, adeoque ad uberiores fructus promovendis his prædiis ſibi commendatis, tum verò iis ſpoliandos eſſe. *Can. 13.* *Quemcumque Epiſcopus ad bonum profectum viderit creſcere, per bonam intentionem venerandi, amandi, & honorandi, atque de rebus Eccleſiæ, quæ voluerit, illi largiendi habeat poteſtatem. Hæc enim cauſa & majoribus majorem præſtat gratiam, & minores excitat, ut ad melius tendant, &c. Rem Deo dicatam, ad melius perducant. Quod ſi id quod acceperint, ad profectum minimè perduxerint, aut detrimentum patuerit, Epiſcopus habeat licentiam ſine ullo præjudicio in jure Eccleſiæ revocare rem propriam.*

VI. Dileceſcit in his Hiſpanicæ ſtatutis Eccleſiæ eadem prorſus, quæ Galliarum Diſciplina. 1. Hoc genus Beneficiorum cum fundis quibuſdam & agris, erumpebat in lucem, & expoliebatur, nequedum elimatum, aut fixum erat. 2. Libera ea erant Epiſcopi beneficia, quæ nutu ſuo conferebat, nec ejuſdem poſt ordinis, vel officii ſucceſſori conferebat. 3. Eaſdem & laïcis quandoque Præbendas annuebat, vel ut pauperibus, vel ut peregrinis. 4. Parochiis quoque & Monaſteriis fundos perpetua munificentia adjiciebat. 5. Sed ea univerſim vigebat lex, ut ne vel ad tempus, vel perpetuò conferret fundos, niſi valde tenues, quorum ſegregatione nihil admodum præjudicii gigneretur Eccleſiæ Cathedrali. 6. Cùm enim & raræ & moderatæ eſſent hæ largitiones, conſtabat ſemper illud, bona Eccleſiæ omnia in commune à Clero poſſideri, eorumque ſummum diſpenſatorem eſſe Epiſcopum. 7. Qui fundi Clericis permittebantur, eos poſt eorum obitum ad ſe revocabat Eccleſia. Quæ Abbatiis prædia, vel Parochiis addebantur, irrevocabili jure illis accreſcebant. 8. Nec neceſſe habebat Epiſcopus opperiri mortem, aut ſpolia Beneficiariorum. Spoliabat ipſemet eos, ſi vel cultus, vel reparationum inopia decreſcere cerneret, aut deperire agros Eccleſiæ eis concreditos. Idque indicta etiam cauſa, pro ſumma ſua poteſtate præſtabat. 9. Laïci Beneficiis his non recreabantur, niſi extrema hortaretur eorum paupertas. 10. Conferebantur eadem Clericis Beneficia, veluti non indebita ſummæ eorum ſtrenuitatis, diligentiæ, & pietatis præmia. 11. Proludebant jam tum & in Hiſpania & in Gallia Epiſcopi ſummæ ſuæ futuræ poteſtati in conferendis omne genus Beneficiis, cùm eorum etiam Collatores antè eſſent, quàm eo quo nunc ſunt ſenſu, Beneficia eſſent, aut dicerentur. 12. Quin & hæc amplior ſuperiorque, quàm conferendi poteſtas erat, cùm Beneficia nutu & arbitrio ſuo hæc vel conferrent, vel revocarent.

VII. Diximus potuiſſe Epiſcopos adjicere Parochiis, non auferre. *Leges Viſigoth. l. 4. T. 5. c. 6.* Id prolixius declaratur lege Vambæ Regis, qua jubentur Epiſcopi, quæcumque Parochialibus Eccleſiis abſtulerint, ea reſtituere, nec verò ſe tueri inani venditatione tricenariæ præſcriptionis. *Abrogata ergo totius cupiditatis licentia, nulli Pontificum ultra licebit quidquam ab Eccleſiis Diœceſis ſuæ auferre, aut ablatum quodcumque per oppoſitionem tricennii vindicare.* Præcipitur mox, ut quos Epiſcopi inſtituunt Parochos, cæteroſque Beneficiarios, notitia inſtruant & chartis omnium terrarum & immobilium Eccleſiæ quiſque ſuæ, Archiva ut Authentica in Tabulario ſerventur Epiſcopi, apographa ſingulis Beneficiariis concedantur. *Ut Epiſcopi omnes, quoſcumque per Eccleſias, ſive Diœceſes Sacerdotes, Rectoreſque ordinandos elegerint, cognitores eos efficiant de utilitatibus illius Eccleſiæ, in quibus fuerint ordinati. Id eſt, ut quidquid unuſquiſque Epiſcoporum de Scripturis Eccleſiæ Diœceſis ſuæ apud ſe conſervationis cauſa habere ſe noverit, mox Rectorem quem ordinaverit Eccleſiæ, et utilitates Eccleſiæ, vel Scripturas in cognitionem deducat, &c. Ut & competentia ſibi Rectores Eccleſiarum authentica videant, aut exemplorum exemplaria, manu ſui Epiſcopi roborata, pro omni firmitate à Pontifice ſuo accipiant.*

VIII. Id denique Legibus Viſigothicis ſancitum eſt, ut Presbyterorum viduæ, aliorumque Clericorum, qui prolem ſuam obſequio & tuitioni Eccleſiæ mancipaſſent, agris gauderent iiſdem Eccleſiæ, quibus & antè mariti. *Sed & viduæ Sacerdotum, vel aliorum Clericorum, quæ filios in obſequium Eccleſiæ commendant, pro ſola miſeratione, de rebus Eccleſiaſticis, quas pater tenuit, non efficiantur extorres.* L. 1. T. 1. c. 4.

IX. Pauca ſuppetunt ex Eccleſia Orientali, quæ huc referri poſſint. Quanquam ſi res ponderes magis quam numeres, plurimum utique momenti ſit in lege Leonis & Anthemii, quam & poſtea ſuo Codici inſeruit Juſtinianus, qua Oeconomis Eccleſiæ conceduntur *præſtare*, aut ad uſumfructum dare fundos Eccleſiæ ad certum tempus, ea cautione, ut qui eo beneficio uſus fuerit dum ſuperſtes eſſet, tantundem redituum ante mortem Eccleſiæ refundat, & fundum ipſum Eccleſiæ cum immobilibus omnibus. *Non minus, quam alterius tantæ quantitatis, quanta acceperit reditus, cum ipſorum prædiorum dominio & rebus immobilibus, eorum colonis & mancipiis Eccleſiæ derelinquat.* Cod. l. 1. De ſacroſ. Eccl. Leg. 14.

X. Mirum non eſt, ſi ſuos laïcis fundos Eccleſia ad uſumfructum præberet, cùm ex eorum reciprocis donationibus tantum compendii ad ipſam rediret. Sed Eccleſiæ Gallicanæ non magnopere gratulandum fuit de his patrimonii pauperum ingentis incrementis; cùm ea illecebra ineſcati laïci, fundos ipſimet Eccleſiæ poſtea pene omnes occupaverint, & nomine Beneficii diutiſſimè retinuerint. In Oriente ex adverſo in poteſtate Epiſcoporum fuere Eccleſiarum prædia.

CAPUT XVIII. *P. 3. l. 4. c. 12.*

De partitione rerum Eccleſiarum Parochialium in Epiſcopum, in Clerum, in Pauperes, in ſarta tecta, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis.

I. Decimæ Parochiarum agreſtium earum Eccleſiis addicebantur.

II. Solvebantur illis decimæ ex illis ipſis agris, qui juris erant Eccleſiæ Cathedralis, vel Cœnobii.

III. Ubique ferè renunciaverant ſua ſponte Epiſcopi quartæ parti decimarum, quam illis Canones adjudicarant ex decimis Parochiarum.

IV. Quo jure potiſſimum hic nitebantur Epiſcopi.

V. Quem in uſum conſumendæ eſſent decimæ.

VI. Quadripartita diviſio decimarum cujuſque Parochiæ.

VII. De portione Epiſcopi & Cleri.

VIII. De portione fabricæ & reparationum.

IX. Hujus partitionis rationes faciebant Parochi Epiſcopis.

X. Cum teſtimonio virorum frugi.

XI. Qui uſus Italiæ.

XII. Cur de diſtributione decimarum rationes Epiſcopo fierent.

XIII. In Germania Epiſcopi ſuam ſibi decimarum portionem retinuerant. Quarta ea pars erat.

I. UT dilucidior fiat proventuum Eccleſiæ partitio quadripartita, illis medii ævi ſæculis quæ complexum eſt Caroli Magni, ejuſque Imperatoriæ ſtirpis regnum, ab Eccleſiis ordiemur Parochiarum ruris, quibus plerumque ſuæ jam decimæ permiſſæ erant, & peculiariter dicatæ alendis loci pauperibus, eam curam Parochis commendante peculiariter Epiſcopo, eoſque ſubinde ad rationes faciendas vocante. Ita enim Caroli Magni Capitularia. *Unuſquiſque ſuam decimam donet, & per juſſionem Epiſcopi diſpenſentur.* L. 5. c. 125. Primus omnium Epiſcopus ipſe decimas partitus fuerat, & impartiius Eccleſiis Parochialibus & Baptiſmalibus ſuæ ditionis, ut ex iiſdem Capitularibus patet. *De decimis ubi antiquitus fuerunt Eccleſiæ baptiſmales, & devotio facta fuit, juxta quod Epiſcopus ipſius Parochiæ ordinaverit, omnimodis fiant donatæ.* Conc. Gall. Tom. 2. pag. 252. Ingentia ſi qua prædia Reges & Optimates Cathedralibus largirentur Eccleſiis aut Cœnobiis, eorum decimæ nihilo minus Eccleſiæ Parochiali perſolvebantur poſt eam donationem, quàm antea. *Si donatione Regum, &c. Ad Epiſcopia & Monaſteria aliqua res delegata ſint, & ex ipſis rebus antiquitus ad ipſas Eccleſias priores decimæ datæ fuerint, ipſa donatio permaneat, tamen decimas de ipſis rebus, qui eas poſſidere videtur, tribuantur.* Ibidem. Quanquam in privatorum hominum fundis novæ extruerentur Eccleſiæ, decimæ non aliter quam ante juris erant Eccleſiarum Parochialium. *Semper ad antiquiores Eccleſias, decimæ perſolvantur.* Et alibi: *Eccleſiæ antiquitus conſtitutæ, nec decimis, nec aliis poſſeſſionibus priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur.* Capit. l. 6. c. 36. Quod & legere eſt 10 Canone Concilii Moguntini. Conc. Mogunt. c. 41. Accipe denique & Concilii Turonenſis III. decretum, quo decimæ hæ alendis maximè pauperibus dicantur, proviſuro Epiſcopo, ut fide & diligentia, qua par eſt, id fiat. Addit. 3. c. 51. *Ut decimæ quæ ſingulis dabuntur Eccleſiis per conſulta Epiſcoporum à Presbyteris ad uſum Eccleſiæ & pauperum ſumma diligentia diſpenſentur.* Conc. Turo. 3. c. 16.

II. Nec nuper tantum donati Eccleſiis, vel Monaſteriis agri, decimas ſuas Parochiis exolvebant, ſed & poſſeſſiones vetuſtiſſimæ. Quin & coloni, ſervique & agricolæ cum ſtirpe ſua decimas ei pendere jubebantur Eccleſiæ, in qua toto anni curriculo ſacra Myſteria frequentabant. Ita enim ſtatuit Concilium Cabilonenſe II. *Queſti ſunt quidam fratres, quod eſſent quidam Epiſcopi & Abbates, qui decimas non ſinerent dari Eccleſiis, ubi illi coloni Miſſas audiunt: Proinde decrevit ſacer iſte Conventus, ut Epiſcopi & Abbates, de agris & vineis, quæ ad ſuum vel fratrum ſtipendium habent, decimas ad Eccleſias deferri faciant; familia verò ibi dent decimas ſuas, ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totum anni circulum Miſſas audiunt.* Can. 19.

III. Et priſci quidem Canones quartam partem Epiſcopo addixerant decimarum & oblationum cujuſque Parochiæ. Sed ex hic laudatis Canonibus indubium fit, Gallicanos Epiſcopos eo ſe jure ultro exuiſſe; & decimas omnes oblationeſque dimiſiſſe Parochis, quo lubentiùs & liberaliùs pauperibus providerent. Eam in rem apertiſſima eſt Conſtitutio Concilii Pariſienſis VI. anno 829. quæ non ſinit Epiſcopum quartam illam partem vel ſummis digitis attingere, niſi ubi ſumma coget Eccleſiæ ſuæ neceſſitas. *Et quanquam authoritas canonica doceat, ut quarta pars decimarum & redituum ex oblationibus fidelium in uſus Epiſcoporum cedat, ubicumque tamen Epiſcopus ſua habet, ſuis contentus ſit: ubi autem nihil rerum Eccleſia ſua habet, accipiat de memorata quarta parte ſibi ſuiſque, non quod avaritia, quod abſit, ſuaſerit, ſed potius quod neceſſitas compulerit. Cæterum ſi accipiendi nulla neceſſitas urſerit, nihil de memorata quarta parte accipiat, ſed uſibus Eccleſiarum, & pauperibus Chriſti impertiendam, ſecundum ſuam diſpoſitionem relinquat.* Can. 31.

IV. Epiſcopale itaque jus & imperium in decimas & proventus omnium ruris Parochiarum nitebatur, 1. Vetuſtiſſimo uſu & ab ipſa uſque origine Eccleſiarum profecto, quo Epiſcopus temporales res omnes Eccleſiæ in ſua Diœceſi in poteſtate &

Digitized by Google

ditione habebat; cùm Parochias omnes procreaſſet, inſtruxiſſetque Epiſcopus, & parte aliqua donaſſet Diœceſeos ſibi à Deo uni creditæ. 2. Conceſſione ſpontanea quam feciſſent Epiſcopi quartæ iſtius portionis, ſibi hactenus reſervatæ, tanquam canonicæ Epiſcoporum portionis, ex illa ſolenni quadripartita omnium diſtributione.

Capitul. l. 5. c. 145. Theodulph. Capitul. c. 24.

Miſſas facio Regias & Eccleſiaſticas leges, quæ vetabant, ne Parochi, aut Laïci decimas unius Parochiæ in aliam transferrent. Propero enim ad partitionem à ſingulis Parochis faciendam Eccleſiæ ſuæ decimarum, oblationum, proventuum denique quorumcumque.

V. Univerſim edicunt Capitularium libri, ut reditus hi omnes expendantur in alendos pauperes, reſtaurandas Eccleſias, Clericos ſovendos, excipiendos Epiſcopos, hoſpites & peregrinos, tecto

Capitul. l. 7. c. 152. 227.

& menſa. *Unde pauperes recreari, Eccleſia reſtaurari, Clerici vivere, Epiſcopi recipi, hoſpites & peregrini paſci debent.* Sedulitate & labore conſpicuos Clericos jubent & impenſiùs coli, & largiùs donari. *Clerici omnes qui Eccleſia fideliter vigilant, atque ſerviunt, ſtipendia ſanctis laboribus debita ſecundum ſervitii ſui meritum, vel ordinationem Canonum à Sacerdotibus conſequantur.*

VI. Sed alibi præfigunt Capitularia famoſam in quatuor partes diſtributionem, in fabricam Eccleſiæ, in pauperes, in Parochum & Clericos, in Epiſcopum denique, qui arbitratu ſuo quartam hanc

Capitul. l. 7. c. 290.

partem diſpenſabit. *Inſtruendi ſunt Preſbyteri, quatenus noverint, decimas & oblationes pauperum, & hoſpitum, & peregrinorum eſſe ſtipendia. Qualiter verò diſpenſari debeant, Canones ſacri inſtituunt. Scilicet ut quatuor partes ex omnibus fiant, una ad fabricam Eccleſiæ revelandam, altera pauperibus diſtribuenda, tertia Preſbytero cum ſuis Clericis habenda, quarta Epiſcopo reſervanda: & quidquid exinde Pontifex juſſerit, prudenti conſilio eſt faciendum.* Brevius idem alibi præcipitur, cum diviſio fieri jubetur *juxta præ-*

Addit. 4. c. 94.

ceptum proprii Epiſcopi, ſecundùm canonicas ſanctiones, atque decreta beati Gelaſii Papæ.

Capitulare Epiſcoporum anni 801. tripartito diſtribui jubet decimas in Eccleſiam, in pauperes, &

Baluz. Capitul. To. 1. pag. 357.

in Clerum. *Sacerdotes decimas ſecundùm authoritatem canonicam dividant coram teſtibus. Et ad ornamentum Eccleſiæ primam eligant partem, ſecundam autem ad uſum pauperum vel peregrinorum, tertiam ſibimetipſis ſoli Sacerdotes diſpenſent.*

VII. Quarta hæc portio Epiſcopo ſervata, & à Parocho diſpenſanda ex præſcripto Epiſcopi, expendebatur ſemper in uſus & neceſſitates Parochiæ ipſius, niſi Epiſcopi & Eccleſiæ Cathedralis res in arcto eſſent. Cùm rariſſimum id porro eſſet, hine eſt quod alibi tres tantùm commemorantur por-

Conc. Gall. To. 2. pag. 259.

tiones, non quatuor: *Ad ornamentum Eccleſiæ primam eligant portionem: ſecundam verò ad uſum pauperum, vel peregrinorum: tertiam ſibimet ipſis ſoli Sacerdotes reſervent.* Ita Capitulare Epiſcoporum.

In iiſdem Caroli Magni Capitularibus alibi præcipitur, ut opulentioribus in Eccleſiis tripartitæ diviſionis partes duæ in pauperes diſpergantur; tertia reliqua in Clericos: in minùs locupletibus æquæ

L. 3. c. 87.

partes erunt Cleri & pauperum. *In ditioribus locis duas partes in uſus pauperum, tertiam in ſtipendia cedere Clericorum, aut Monachorum: in minoribus verò locis æquè inter Clerum & pauperes fore dividendum.* Dicemus inferiùs cur portio in ſarcta tecta quæ deſtinata erat, ſilentio hic quandoque prematur.

VIII. Nec id prætermiſit Jonas Aurelianenſis Epiſcopus, ubi Nobilibus ſuccenſet, qui ſuis in latifundiis Eccleſias exædificabant, atque ita confidebant, in partem ſe vocari debere aliquam decimarum & oblationum, vel à Clericis Parochiſque obſequia ſibi non mediocria exhibenda fore. Monet porro idem Jonas, non eſſe Nobilium; ſed Epiſcoporum decernere, quæ partitio fieri debeat decimarum & oblationum. *Non enim ad Laïcorum, ſed* Jonas de inſtitut. laïc. l. 2. c. 19.
ad Pontificum miniſterium, per quos Baſilicæ Deo dedicantur, pertinet, qualiter oblationes & decimæ fidelium Deo oblatæ, diſpenſentur ordinatè. Pontificum ſanè miniſterium eſt, quantum ex eiſdem fidelium oblationibus in fabricis applicetur Eccleſiæ, quantum in luminaribus concinnandis, quantum in colligendis hoſpitibus, & pauperibus recreandis, quantumque in Preſbyterorum, eorumque qui ſecum militiam Chriſti gerunt, neceſſitatibus ſublevandis, expendatur, diſponere: non laïcorum, ut in ſuos ſuorumque ex his quidquam retorqueatur uſus exigere. Additur verò mox ab eo, eam Laïcorum infeſtationem ab Eccleſiæ cervicibus excuſſiſſe Ludovicum Pium Imperatorem.

IX. Univerſim itaque diffinierant Canones, in quot portiones, & in quos diſtribuendæ eſſent opes Eccleſiæ: ſed hoc opus, hic labor erat, ut bona fide his legibus obtemperaretur. Ea ſanè Epiſcopis providentia demandata erat. Hinc Herardus in Capitulari teſtatum facit, Parochus quotannis Epiſcopo rationes exhibuiſſe, & calculos expenſarum ſuarum. *Annis ſingulis rationem ſuæ diſpenſationis Epiſ-* Cap. 35.
copo, vel ſuis miniſtris reddant. Idem habet & Concilium Pontigonenſe: *Decimæ qualiter à Preſbyteris ca-* Can. 11.
nonicè diſpenſentur, in poteſtate Epiſcopi maneat. Denique Concilium Metenſe ſub Odone Rege: *Nemo* Ann. 888. Can. 2.
Seniorum de Eccleſia ſua accipiat de decimis aliquam portionem; ſed ſolummodo Sacerdos eas cum integritate accipiat in ſui ſuſtentationem, & ad luminaria concinnanda, & Baſilicæ ædificia, veſtimenta quoque ſacerdotalia, & cætera utenſilia ſuo miniſterio congrua obtinenda. Hæc omnia Epiſcopi de ſuis Eccleſiis & cæteri attendere decreverunt.

X. Docet tamen Hincmarus in ea diſtributione facienda uti debuiſſe Parochum teſtimonio duorum triumve civium probatiſſimorum; ab eodem verò rationes maximè faciendas fuiſſe Epiſcopo de portione ea, quam vel pauperibus Canones, vel Epiſcopis dicaſſent. *Ut ex decimis quatuor portiones fiant* Tom. 1.
juxta inſtitutionem canonicam, & ipſa ſub teſtimonio pag. 717.
duorum aut trium fidelium ſtudioſè & diligenter dividantur; & ut de duabus portionibus Eccleſiæ & Epiſcopi ratio reddatur, per ſingulos annos, qui inde profecerit in Eccleſia.

XI. Eadem diſciplinæ lex in Italia vigebat, una & eadem partitionis ratio, una & eadem neceſſitas rerum & rationum omnium ad Epiſcopum referendarum. Sic enim Concilium Papienſe IV. ſub Leone IV. anno 850. *Secundùm Epiſcoporum diſpoſitio-* Can. 17.
nem, Sacerdotum & reliquorum Clericorum uſibus, cæteriſque Eccleſiaſticis utilitatibus diſtribuenda ſunt decimæ. Et alterum Concilium Papienſe anni 855. *In ſacris Canonibus præfixum eſt, ut decimæ juxta Epiſcopi diſpoſitionem diſtribuantur. Quidam autem laici, qui in propriis, vel Beneficiis ſuis habent Baſilicas, contempta Epiſcopi diſpoſitione, non ad Eccleſias, ubi baptiſmum percipiunt, decimas ſuas dant, ſed vel propriis Baſilicis, vel ſuis Clericis pro ſuo libitu tribuunt. Quod omnimodis divinæ legi & ſacris Canonibus conſtat eſſe contrarium.*

XII. Nova hic ſe aperit ratio moderatores & judices conſtituendi Epiſcopos in tota decimarum

& oblationum diſpenſatione. Non enim eò duntaxat illa Epiſcoporum pertinebat authoritas, ne pauperum portio aliò derivaretur, aut ne Clerici neceſſario fruſtrarentur victu, cultuque; aut ne fabricarum proprii reditus in alios uſus defluerent; aut ne quarta portio Epiſcopis dicata dilapidaretur. Sed etiam ut Laïcorum quorundam frangeretur impotentia, qui alicubi ſe quoque in partem aliquam earum diſtributionum venire debere ſperabant: alibi decimas prædiorum ſuorum, non in antiquas Parochias, ſed in novas comportari debere contendebant Capellas, quas ſuis ipſi fundis inædificaverant, & quæ ſpeciem quandam jam præ ſe ferebant ſimplicium Beneficiorum. Niſi Epiſcoporum authoritas interveniſſet, conclamata erant jura antiquiſſima Parochorum, & Parochialium Eccleſiarum.

XIII. Epiſcopos autem Germaniæ nequaquam ſuæ huic quartæ portioni renuntiaſſe, author eſt Ayton Baſileenſis Epiſcopus in Capitulari. Sed & illud ab eodem ipſo inſinuatur, quarta parte contentos eos fuiſſe, cùm Concilia Hiſpaniæ tertiam Epiſcopis ſeposuiſſent. *Decima tertia pars ſecundùm Canonem Toletanum Epiſcoporum debet eſſe. Nos verò hac poteſtate uti nolumus: ſed tantùm quartam partem juxta Conſtitutionem Romanorum Pontificum, & obſervantiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, de eadem habere volumus.*

CAPUT XIX. *P. 3. l. 4. c. 13.*

Agri Eccleſiæ in beneficium Clericis dati ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis.

I. Cur proventuum Eccleſiæ ſectio in partes quatuor, quæ olim Epiſcopis, hic Parochis præcipiatur.

II. Jam ante Epiſcopi Clericis compluribus fundos Eccleſiæ in beneficium dederant. Probatur ex Concilio Aquiſgranenſi.

III. Cæperant & Abbates Monachis Obedientias & Prioratus conferre. Id ab eo Concilio vetitum eſt.

IV. Cùm Epiſcopi fundis Eccleſiæ laïcos etiam donarent cur rarò, quàm non donaſſent & Clericos?

V. Conducibile erat Clericis dare ad laïcorum ambitum prævertendum.

VI. Varia Beneficia ab Epiſcopis in pauperes diſtributa.

VII. Collatis ſemel Beneficiis exui non poterant laici, niſi juſtis cauſis, aliàs ad Regis tuitionem illi adverſus Epiſcopum confugiebant. Hinc à fortiori tam de Clericis.

VIII. Ubi Clericus Beneficiarius diem ſuum obierat, non erat neceſſe ut Epiſcopus eodem quempiam alium Beneficio donaret.

IX. Mos jam quandoque communem paſtus inter ſe ſumi Canonicis.

X. Diſciplina Orientalium Eccleſiarum.

I. ILlud capite ſuperiori & obſervare & admirari fas erat, quòd famoſa illa in quatuor partes diſtributio ſuperioribus in Conciliis toties Epiſcopis commendata, hîc jam nonniſi Parochis præcipiatur, qui Parochiarum modò ſuarum reditus colligebant. Ejus novitatis & diſcrepantiæ rationes hoc aperiemus capite, & duobus ſequentibus. Prima autem ea eſt ratio, quòd plurium jam fundorum uſufructu donati eſſent Clerici ab Epiſcopo in titulum Beneficii. Altera eſt, quòd Epiſcopi complures Canonicorum Congregationibus communem agitantibus vitam bene multa largiti eſſent Eccleſiæ ſuæ latifundia. Tertia eſt quòd & fundi eſſent jam non pauci in Eccleſiarum reparationes conſecrati.

II. Harum rationum prima toto hoc capite paulò latiùs explanabitur. Concilium Aquiſgranenſe anni 816. manifeſtiſſimè prodit fuiſſe jam Canonicis quibuſdam agellos Eccleſiæ uſufructu datos, ubi jubet, qui his donati fuerint, eos contentos fore prætereà menſa & victu communi, abſtenturos autem pecuniariis diſtributionibus. *Qui & ſuas, & Eccleſiæ res habent.* At qui nec agris ejuſmodi Eccleſiæ, nec privato patrimonio gauderent ullo, eos hujus pecuniæ participes fore. *Qui nec ſuis rebus abundant, nec Eccleſiæ habent poſſeſſiones.* Cap. 120. Denique ſi qui infucato paupertatis amore, & patrimonio renuntiaverint, & omnem ſpem abjecerint Beneficiorum: illis longè liberaliùs conſulendum eſſe, ne qua illis re deſit Eccleſia: *Porro ſi tales fuerint, qui nec ſuas, nec Eccleſiæ velint habere poſſeſſiones.* Cap. 4. Eadem verò cùm hæc verba in Regula quoque legantur Crodogangi, ex qua & huc tranſlata ſunt, hinc fateri cogimur jam inde à temporibus Pipini Regis, Canonicis etiam in Congregationes adunatis, ſua fuiſſe Beneficia privatim, hoc eſt, Eccleſiæ prædia in uſumfructum data.

III. In Cœnobia ipſa Monachorum hic uſus illapſus fuerat, ſed & ſtatim proſcriptus fuerat in Aquiſgranenſi Abbatum Conventu anno 817. Vetantur enim Abbates ſæpiùs ipſimet expatiari in obedientias & villas Cœnobiorum ſuorum, eorumque adminiſtrationem Monachis ſuis commendare, aut permittere, ut in illis diutiùs commorentur. *Ut villas frequenter, & niſi neceſſitas coëgerit, non circumeant Abbates, neque ſuis illas Monachis cuſtodiendas committant, & ſi eos ire ad eas neceſſitas fuerit, expleto neceſſitatis negotio, ad ſua mox Monaſteria redeant.* Cap. 26. Vides ut jacerentur fundamenta Prioratuum & Obedientiarum, & jam tum illis Concilia refragarentur.

IV. Vix autem, ac ne vix poterant tum quidem Epiſcopi non eadem Clericos proſequi munificentia, qua Laïcos, quibus frequentiſſimè fundos Eccleſiæ utendos ad tempus, vel ad vitam annuebant in Beneficium. De his alibi jam ſæpè & prolixè verba fecimus. Hîc obiter reſtricabo, quod alibi relatum eſt de Carolo Calvo Rege, qui ab Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo petiit & exoravit agrum Eccleſiæ, quem Aulico cuidam ſuo Normanno nomine in Beneficium conferre avebat. *Ut eam Normanno beneficiaret.* Conc. Duziac. p. 106. 222. 223. Expoſtulat Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus, quòd illud Eccleſiæ prædium Regi conceſſiſſet Laudunenſis Præſul injuſſu Metropolitani ſui, inconſultis Epiſcopis Provinciæ, & Clericis Eccleſiæ ſuæ: quod per Canones haud fas erat. *Quando illam conceſſionem de rebus Eccleſiæ ſuæ fecit, nec mea conſcientia, vel Coëpiſcoporum Remenſis Provinciæ, ſed nec etiam conſenſu Preſbyterorum ac Diaconorum Laudunenſis Eccleſiæ, ſicut præcipiunt Canones, fecit.* Ratio illa ſuberat graviſſima, quòd Aulicus prædio Eccleſiæ donaretur, non ab Epiſcopo, non ab Eccleſia ipſa, ſed à Rege, ex quo fiebat, ut nec ad Eccleſiam jam revocari poſſet. Erat ergo & alienatio, quæ fieri non poterat juxta Canones, niſi ex conſenſu Metropolitani, Epiſcoporum Provinciæ, & proprii Cleri. Denique quanta hinc malorum colluvies ſcatere poſſet, non tacuit Hincmarus, ſi à cæteris quoque Epiſcopis depoſceret Rex, non ut agrum ipſi Eccleſiæ quempiam commendarent nobili viro, ad Eccleſiam eo extincto revocandum: ſed ut agris Eccleſiæ donaretur ipſe Rex, qui ubi Nobilibus ab eo collati eſſent, jam ab Eccleſiæ jure funditus alienarentur.

V. Erat ergo in primis neceſſarium anteveniri ambitioſas ſæcularium preces, & Clericis ipſis dari fundos Eccleſiæ, cùm ea arte magis magiſque

Digitized by Google

Eccleſiæ vindicarentur ſui ſuodi, & ita exoneraretur ærarium commune Eccleſiæ, à qua manualium ſportulatū nihil jam ſibi pollicebantur, ſemel his agellis, ſeu beneficiis donati. Ideo notat Agobardus vetuiſſe Canones, ne niſi Clericis, vel Monachis, vel peregrinis agri Eccleſiæ commendarentur. *Et agros, vineas, atque mancipia ad uſum tribui, nonniſi Clericis, Monachis, peregriniſque concedunt Canones.* Quanquam laïci erant hi peregrini, non ægrè tamen illis prædia Eccleſiæ utenda committebantur, quòd cùm inopes & peregrini eſſent, nihil erat periculi, ne ex uſufructu proprietatem aliquando invaderent agrorum Eccleſiæ ſibi commodatorum.

De diſpenſat. Eccleſ.

VI. Sæpiculè de his Beneficiis Flodoardus. Jam non ſemel ea attigi, quæ pauperibus concedebantur, Matriculæ, ſeu Canoni Eccleſiæ inſcriptis, quos & ideo *Matricularios* vocabant. Erant & pauperiores Clerici, qui nec nomen ejuſmodi, nec beneficia refugerent. Sed quæ laïcis patebant beneficia, iis certè arceri non poterant Clerici. Narrat Flodoardus Ebboem Archiepiſcopum beneficia & domos aſſignaſſe opificibus variis, quos ad Eccleſiæ ſuæ uſum adgregaverat. *Artificibus undecomque collectis ſedes dedit, & beneficiis muneravit.* Archiepiſcopum Hervæum idem teſtatur multos recepiſſe agros, ab ejus Anteceſſore laïcis in Precarias, ſive Præſtarias datos: *Recepit res diverſas & villas Eccleſiæ, quas Anteceſſor ſuus per Precarias, ſive Præſtarias diverſis contulerat perſonis.* Ut intelligas autem quam non repulſam paterentur Clerici eorum, qui laïcis dabantur agrorum, audi quid ille rurſus de eodem Hervæo memoret: *Mihi quoque, & cæteris tam Clericis Canonis, quam Monachis & Sanctimonialibus, omnibuſque pro diverſis eum petentibus neceſſitudinibus, multa largitus eſt bona.* Hervæum excepit Seulphus, & germanum ejus & nepotem agris Eccleſiæ Remenſis pridem conceſſis ſpoliavit, quòd inſimulati fidei violatæ purgare ſe detrectaſſent, aut ſingulari certamine congredi cum accuſatoribus. *Sublatis ſibi Eccleſiæ poſſeſſionibus, quas plures ex hoc retinebant Epiſcopio.* Cùm poteſtati autem ſuæ Remenſem Eccleſiam ſubjeciſſet Heribertus Comes, & Hugonem filium quinquennem adhuc Archiepiſcopum eligi coëgiſſet, longè plurima Eccleſiæ prædia illis abſtulit, quos inſaniæ ſuæ adverſari ſuſpicabatur, contulitque partium ſuarum ſtudioſis, tum Clericis, tum ſæcularibus. Unde Flodoardus: *Inveſtè privavit, tam me, qui non interfueram, præmiſſa electioni ſuæ, quam nonnullos, & Clericos, & Laïcos, Beneficiis poſſeſſionum Eccleſiaſticarum, quibus à præcedentibus Epiſcopis munerati videbamur, obſecundationis gratia. Quæ pro libitu ſuæ voluntatis, quibus ſibi placuit, impertivit.*

L. 2. c. 19. L. 4. c. 12. 13. 18.

L. 4. c. 20.

VII. Non immeritò autem memorat Flodoardus ſe alioſque complures Beneficiis Eccleſiæ præter æquum exutos fuiſſe Clericos, Laïcoſque. Jam non ſemel enim obſervavimus in poteſtate Epiſcopi non fuiſſe, ut vaſſallos & clientes Eccleſiæ, eorumve filios fundis ſuis ſpoliaret, niſi gravi & juſta cauſa; aliàs ad Regem confugere fas erat, ut ad ſummum Juris Legumque patronum & vindicem. Multò id porro conſtantius affirmatur de Clericis: niſi canonico crimine inquinatos depelli ſuis Beneficiis non potuiſſe.

VIII. Ex his verò aliiſque infrà conglobandis teſtimoniis apertiſſimum eſt, horum Eccleſiæ prædiorum conceſſiones meras fuiſſe & libera Epiſcopi beneficia, quæ etſi niſi juſtis de cauſis auferri ſemel data non poſſent, gratis tamen omnino data fuerant. Unde ne mortuo quidem, aut exuto Beneficiario eadem prædia aliis dari neceſſe erat; ſed integrum erat Epiſcopo ea communi Eccleſiæ ærario recolligere: quòd necdum perpetui eſſent ulli tituli Beneficiorum. Agit & alibi Flodoardus aliis de agris in Beneficium ſibi datis, pòſt ablatis. *Eccleſiam Colmiſiaci vici mihi abſtulit, cum terra Beneficii, quam tunc temporis tenebam.* *L. 4. c. 28.*

Narrat rurſus idem Flodoardus Comitem Herebertum conceſſa Epiſcopo Aquenſi ſpiritali Adminiſtratione Archiepiſcopatûs Remenſis, ad neceſſariam ſui ſuſtentationem adſignaſſe ei Abbatiam cum Præbenda Clerici. *Conceſſa ei Abbatia, cum unius tantum Præbenda Clerici.* *L. 4. c. 22.*

IX. Gratiæ habendæ erant Epiſcopis, ubi Clericis de Eccleſia benemeritis, *obſecundationis gratia,* & virtute præcellentibus fundi aliqui Eccleſiæ in Beneficium conferebantur. At ubi quod ſequenti Capite elucidabimus, cœpere Canonicorum Congregationibus accumulari ab Epiſcopis reditus & agri ingentes, à menſa Epiſcoporum ſepoſiti; non multò poſt cœpere audacia, & aviditate pecuniæ inflammati quidam Canonici agros communes inter ſe partiri, & in inſigne ac titulum Beneficii ſibi vindicare. Vuillelmus Aquitaniæ Dux reſcito in Eccleſia Brivatenſi id machinatos eſſe Canonicos: *Quod facultates terrenæ, ex quibus Canonici vivere debent communiter, in proprios uſus tam Clericorum, quam laïcorum diſperſa tenerentur: & Clerici ibidem quotidie Deo famulantes aliquanti pecunia torquerentur.* Ipſos quidem dum vita ſuperaret iis Beneficiis gaudere paſſus eſt, at in poſterum providit, ut illis hinc demigrantibus Beneficia illa communi rurſus menſæ concreſcerent, nec inde divelli poſthac poſſent. Ita enim ille anno 925. *Decernimus, ut quidquid modò ab illis poſſidetur, teneant, ſed ſtatim ut eorum aliquis ſpiritum exhalaverit, abſque ulla contradictione, omnia quidquid ex communi victu Canonicorum poſſidebant, ad eundem victum communem revertantur, ſive Præpoſitus ſit, ſive Decanus, ſive Sacerdos, aut Diaconus, aut ullus ex ordine Eccleſiaſtico, ſeu ullus laïcus, qui aliquid ullo ingenio à communi victu ſervientium ſancti Juliani ſubtraxit, nullo unquam modo amplius ad ſingularitatem redeat, ſed mox ut unuſquiſque obierit, communi integritate ad eorum victum communem revertantur.* Initio quidem hujus capitis illud ex Concilio Aquiſgranenſi efficiebamus, ab Epiſcopo, vel Abbate prædiola aliqua Canonicis indulta fuiſſe: Sed non eo vitæ communis inter Canonicos ſocietas ſolvebatur, nec communis Capituli diſſipabatur ſubſtantia, alendæ pernceſſaria Congregationi. Adde quod mirum quantum diſtat, à Præfecto Congregationis prædii aliquid cuipiam dari Clerico, atque inter Dignitates & Canonicos omnia Eccleſiæ diſtribui prædia, ut jam nuſquam conſiſtere poſſit Congregatio. *Spicil. to. 12. pag. 283.*

Eadem flamma & Italiam corripuerat, in qua conquerebatur Ratherius Veronenſis Epiſcopus de compilatis Menſæ Capitularis fundis, atque ita diſtributis, ut plurima aliis redundarent, quum aliis deficerent multa; ſed & hi nefariam ſpem in ſinu fovebant, fore cùm & ipſis multa ſuperfluerent, cùm in aliorum loca ſucceſſiſſent. Enitente Ratherio ut communem in fiſcum omnia revocarentur, illi ex adverſo tota virium contentione conſpirarunt. *Cauſa illorum cum Deo gratias non mediocris ſit, ita per maſſaritias & alia hujuſmodi extat diviſa, ut quidam illorum inde valde diteſcant, multitudo verò paupertate langueſcat: Et proh nefas! qui majus Deo* *Spicil. To. 2. pag. 222.*

Digitized by Google

in Eccleſia exhibent ſervitium, aut modicum accipiant: qui pene nihil de famulitio unquam aſſitant, domi locupletes de rebus Eccleſiaſticis fiant.

X. Poterant & in Oriente Epiſcopi Clericis, vel agricolis dimittere agellos pene inutiles Eccleſiæ; cùm eos tamen viris nobilibus & præpotentibus permittere vetarentur. Ita enim ſtatuerat Con-
Can. 12. cilium VII. generale. *Quod ſi excuſationem prætenderint, damnum facere, & nihil ad profectum agrum exiſtere, nec ſic Principibus, qui per loca illa ſunt, tribuatur ager, vel locus, ſed Clericis, vel agricultoribus.* Ratione vero hac nititur Concilium, quod ager ille ita conceſſus, non alienatur, ut qui revocari ſemper poſſit ad Eccleſiæ fiſcum: quod difficile factu eſſet, ſi eo Optimates aliqui potirentur.

CAPUT XX. *P. 3. l. 4. c. 14.*

Partitio bonorum inter Epiſcopum & Canonicos, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis.

I. Cùm primùm Monachi & Canonici in vita communis ſocietatem coaluere, eorum alendorum cura & proviſio penes Abbates & Epiſcopos fuit. Probationes.

II. Novæ probationes ex Concilio Aquiſgranenſi.

III. Epiſcopi quidam his ſtatim Canonicorum Congregationibus fundos, agros, Eccleſiaſque & totum earum inſtrumentum aſſignaverunt.

IV. Ipſa Godegrangi Regula fundis eos ſuis potiri inſinuat.

V. Variæ obſervationes in prædicta.

VI. Novæ rurſus probationes. Inter Abbates & Canonicos eis ſubjectos diviſa etiam prædia & bona omnia.

VII. Immo & inter Abbates & Monachos.

VIII. Ut perpetuari poſſent hæ Canonicorum Monachorumque Congregationes, convenire viſum eſt, ut uberius illis conferrentur omnia ad ſui ſuſtentationem neceſſaria.

IX. Idea opera dabatur, ut ejuſmodi donationes, ab aliis Epiſcopis, à Metropolitano, & à Rege confirmarentur.

X. Novi Epiſcopi novis ſemper largitionibus has Congregationes locupletabant.

XI. Variæ inter ſeſe Canonicorum & Monachorum partitiones.

I. HAnc alteram attigimus rationem redactæ ad ſolos jam pene Parochos famoſæ olim in quatuor partes bonorum diſtributionis, quòd Epiſcopi jam ſuis Canonicorum Collegiis exuberantem adjeciſſent agrorum, & bonorum copiam. Id verò hoc jam nobis capite probandum & illuminandum venit.

Nec tamen inficias ibimus, inter ipſa ejuſmodi Collegiorum communis vitæ vinculo adunatorum primordia in Eccleſiarum Cathedralium Clauſtris, Epiſcopos tam præclari inſtituti duces, curam eorum alendorum pene neceſſariò in ſe recepiſſe. Vide enim ut de his agat Concilium Turonenſe III. an-
Can. 23. ni 813. *Canonici, & Clerici Civitatum, qui in Epiſcopiis converſantur, conſideravimus, ut in Clauſtris habitantes, ſimul omnes in uno dormitorio dormiant, &c. Victum & veſtitum juxta facultatem Epiſcopi accipiant, ne paupertatis occaſione compulſi, per diverſa vagari cogantur.* Nec aliter in Collegiis Canonicorum ſub Abbatum imperio; Abbatum erat clauſtra illis, veſtimenta, & victum procurare ex eodem Concilio:
Can. 24. *Simili modo & Abbates Monaſteriorum, in quibus Canonica vita nunc videtur eſſe, ſuis provideant Canonicis, ut habeant clauſtra, victum & veſtimenta, &c.*

II. Manifeſtiſſimum eſt nihil hic loci eſſe potuiſſe ſectioni bonorum in partes quatuor, cùm cogebatur Epiſcopus omnes expenſas ipſe ſuſtinere, victûs, veſtium, clauſtrorum, pro modo facultatum Eccleſiæ; ubi jam non laborabatur, quarta, an tertia pars illa foret redituum communium. Nova porro ſuppetunt ex Concilio Aquiſgranenſi argumenta. Illud enim ibi commendatur non eadem copia teneri Epiſcopos Canonicis ſuppeditare omnia ad ſui ſuſtentationem adminicula, qua Abbates Monachis, quòd Canonici abundare poſſint patrimonio, poſſint & Beneficio, ac terris Eccleſiæ, atque ita ſuo ipſi ſibi ex penu multa poſſint ſufficere.
Quia nihil ſibi proprium Monachi reliquerunt, mani- An. 816.
feſtum eſt illos copioſioribus Eccleſiæ ſumptibus, quam Can. 115.
Canonicos, qui ſuis & Eccleſiæ bene utuntur, rebus indigere. Damnatur ibidem quorumdam Epiſcoporum præpoſtera vel avaritia, vel ſuperbia, qui Congregationes ſuas Clericales augeſcere illi quidem cupiebant, ſed ſervis potiſſimum allectis,
quos facilius poſſent juſtis ſtipendiis defraudare. *Si* Can. 119.
ſtipendia opportuna ſubtraxerint. Quibus privatim 120.
res, & patrimonia ſuppetunt Canonici, vel Beneficia, ii invitantur, ut communibus pecuniæ diſtributionibus abſtineant, ut pauperioribus aliis Canonicis hinc aliquid lucelli accedat. Definitur
quantitas panis vini & carnis ab Epiſcopo, vel Can. 122.
Abbate cuique Canonico ſubminiſtranda, pro mo- 123.
dulo ſubſtantiæ Eccleſiaſticæ. Hinc vides quàm multa & quàm valida exiſtant argumenta, quæ evincant, illius hic quadripartitæ diſtributionis rationem habitam eſſe tum nullam.

III. Cœperant jam tamen Epiſcopi non pauci agros, prædia, & Eccleſias Parochiales complures addicere ſuis his Canonicorum Collegiis. Id ſanè teſtatum facit Flodoardus de beato Rigoberto
Remenſi Archiepiſcopo. *Sed & Canonicam Clericis* L. 2. c. 11.
religionem reſtituit, ac ſufficientia victualia conſtituit, & prædia quædam illis contulit, nec non ærarium commune eorum uſibus inſtituit. Ad quod has villas delegavit, Muſcejum, Boſejum, &c. Eccleſiam quoque ſancti Hilarii, cum ſuburbio ad eam pertinente: ſcilicet ut in annua tranſitus ſui die ſufficiens eis inde refectio pararetur, quæ ſupereſſent, ipſis communiter dividenda cederent. Famulos quoque & eorum colonias ad neceſſaria Canonicorum ſervitia deputavit; & eoſdem Chriſti pauperes rerum ſuarum hæredes fieri deſtinavit. Harum verò ſumma rerum in XL. vel amplius manſos colligitur. Hæc ſanè non tam partitio dicenda eſt rerum inter Epiſcopum & Canonicos, quàm conceſſio munificentiſſima agrorum, Eccleſiarum, vicorum, qua Canonicos Epiſcopus munerabatur, perducereique ad communis vitæ vinculum, abundè ſuppeditatis temporalibus omnibus adminiculis. Notat Flodoardus eandem ſancti Hilarii Eccleſiam à beato Rigoberto Canonicis Remenſibus datam fuiſſe ad eo-
rum ſepulturam. *Quam ſanctus Rigobertus anteceſſo-* L. 4. c. 48.
ribus noſtris Clericis ad ſepulturam eorum dedit.

IV. Hoc ipſum de Godegrango teſtificatur Petrus Diaconus, fundos ab eo reditusque Canonicis aſſignatos fuiſſe tum, cùm in Regulæ ſuæ obſervantiam & ad communis vitæ ſocietatem eos con-
glorinavit. *Hic Clerum adunavit, & inſtar Cœnobii* Du Cheſne
intra clauſtrorum ſepta converſari fecit; Normamque Tom. 2 pag.
eis inſtituit, qualiter in Eccleſia militare deberent; qui- 204.
bus annonas vitæque ſubſidia ſufficienter largitus eſt, ut perituris vacare negotiis non indigentes, divinis ſolummodo officiis excubarent. Quin & ex ipſa Godegrangi Cap. 42.
Regula conſtat, Congregationi Canonicorum fuiſſe 43.
fundorum & proventuum plus ſatis ad ſui ſuſtentationem, quos ipſi adminiſtrarent: percepiſſe ipſoſmet oblationes & eleemoſynas, quæ offerrentur ad Miſſas, & ad cætera Officia Eccleſiaſtica:

jubet

jubet denique ut decimas redituum & oblationum decerpant, conferantque Xenodochio peregrinorum & pauperum, quorum curam agent, & quorum adminiſtrationi præficient unum ex Canonicis. *Aliquod preparent receptaculum, ubi pauperes colligantur; & de rebus Eccleſia tantam ibidem deputent, unde ſumptus neceſſarios juxta poſſibilitatem rerum habere valeant, exceptis decimis, qua de Eccleſia villis ibidem conferuntur. Sed & Canonici, tam de frugibus, quàm & de omnibus eleemoſynarum oblationibus, in uſus pauperum decimas libentiſſime ad ipſum conferant hoſpitale. Et boni teſtimonii frater conſtituatur, qui hoſpites & peregrinos mendicantes, utpote Chriſtum in illis ſuſcipiat.*

Reg. Godeg. c. 45. Con Aquiſ c. 141.

In his ſunt non pauca, quæ juvet ſedulò obſervaſſe. 1. Cùm primùm inſtitutæ ſunt Canonicorum Congregationes, quæ communis vitæ lege & ſocietate vincirentur, aſſignati quoquè illis ſunt reditus fundique, quos ipſi ſibi diſpenſarent, non jam Epiſcopo, non jam Clero ſe ad horum curam interponente. 2. Ipſimet Epiſcopi authores & architecti fuere harum Congregationum, quibus & ipſimet largiſſime aſſignarunt hæc temporalis vitæ adminicula ex Eccleſiæ ſuæ fundis. 3. In his enimvero Epiſcopi eam ſectati ſunt munificentiam, quæ fundatoribus maximè conſentanea & familiaris eſt, non minutas & accuratas partitionum leges. Itaque in his non magnopere videtur habita ratio Canonum quadripartitam diſtributionem inculcantium. 4. Cathedralium Eccleſiarum Canonici uſitatiſſimè Sacramenta adminiſtrabant omnia, & Parochorum munia obibant. Jam de Confeſſione & Pœnitentia ſuprà meminit Regula Godegragni, præter Miſſarum ſolennia, quæ ſibi plebs celebrari depoſcebat. Lubet & hunc ex eadem Regula hîc canonem attexere, ubi ad Canonicos ſermo fit, tanquam procurationem agentes animarum ſalutis, & adminiſtrandorum Sacramentorum, adeoque & concionandi Dominicis & Feſtis diebus, aut ſaltem quintodecimo quoque die. *Cavendum nobis eſt, ne in periculum per noſtram negligentiam, ut ita dixerim, abſque baptiſmo, & confirmatione, & confeſſione, & prædicatione, in quadam ſecuritate poſitus incurrat noſter populus. Unde conſtituimus, ut bis in menſe per totam annum verbum ſalutis ei prædicetur, &c.* 5. Ubi ſuæ Canonicorum Congregationi Cathedralis Eccleſiæ fundos Epiſcopi magna ex parte adſignabant, conferebant & Eccleſias, eorum ſive vicorum, ſive oppidorum ruris, & in his proinde apparet Canonicos cœpiſſe obire functiones Parochorum principum, quos Primitivos vocant. Eccleſiam ſancti Hilarii, à qua pendebat ſuburbium Civitatis Remenſis, Capitulo ſuo contulit B. Rigobertus. Simile veri eſt Canonicos anno toto Parochorum munia defungentes in Eccleſia Cathedrali Remenſi, eoſdem ipſos ſolennioribus Feſtis in Eccleſia quoque ſancti Hilarii eandem poteſtatem ſuam explicuiſſe. 6. Quæ de Congregationibus Canonicorum dicta ſunt in Eccleſiis Cathedralibus, ea planum eſt & ad Collegia Canonicorum trahi debere ſub uno Abbate degentium, in Eccleſiis quæ exinde Collegiales nuncupatæ ſunt. Parochos ibi ſe Canonici præſtabant; in Eccleſiis verò aliis obnoxiis primitivorum Parochorum jura & functiones exerebant. 7. Nec ſecus de Monachis ſentiendum. Uno enim tempore & pari conatu in novam regularis diſciplinæ formam coarctati ſunt Monachi & Canonici; & tum his, tum illis authoritate Regia freti Epiſcopi regularis obſervantiæ vigorem invexere & in-

Cap. 44.

tegritatem, cùm largè & ubertim utriſque, largiùs tamen Monachis, ob rationes ſuperiùs ex Concilio Aquiſgranenſi indigitatas, neceſſaria vitæ temporalis ſubſidia adſignaſſent. Itaque fuere & Monachis turi Eccleſiæ Parochiales, in quibus primitivos ſe agerent jure ſuo Parochos. 8. Congregationibus his Monachorum & Canonicorum omnibus commendabatur cura pauperum, & peregrinorum, hoſpitumque, pro modo ſubſtantiæ ſuæ. Jubet regula, ut ædes extruant excipiendis pauperibus & hoſpitibus, eiſque addicant decimas agrorum, oblationum & eleemoſynarum. *Exceptis decimis, qua de villis Eccleſia ibidem conferuntur. Canonici de frugibus & eleemoſynarum oblationibus, in uſus pauperum decimas conferant ad ipſum hoſpitale.* Itaque nulla jam partium quatuor diſtributio memorabatur, quarum una pauperum eſſet: cùm Parochis, Canonicis, Monachis affatim agrorum & redituum tributum eſſet; illis omnibus cura pauperum enixiſſimè commendabatur. 9. Ergo jam tum Monachi & Canonici optimo jure & ab Epiſcopis ipſis donatas obtinuere decimas, ab iis denique ſecernendas, quas poſtea Laïci earum uſurpatores, in eos tranſcripſere.

Cap 45.

VI. His obſervationibus noſtris & præſidii & luminis non parum accedet ex iis, quæ toto hoc capite dicenda reſtant. Cùm cura & juſſu Ludovici Pii Imperatoris Benedictus Anianæ Abbas celeberrimus in Cœnobiorum Galliæ diſciplina reſtauranda incredibili diligentia deſudaſſet: quæ Cœnobia non potuere Monaſticæ B. Benedicti Regulæ ſubjugari, ea mancipata ſunt Canonicorum cœtui, & Regulæ Godegrangi, ſive Concilii Aquiſgranenſis, in iiſque voluit Imperator res omnes ſcindi bifariam in Abbatem & Monachos, ut ſua ſibi Abbas, ſua ſibi Conventus haberet: *His verò Monaſteriis, qua ſub Canonicorum relicta ſunt poteſtate, conſtituit eis ſegregatim unde vivere regulariter poſſint. Cætera Abbati conceſſit.* Hæc ex vita B. Benedicti Anianæ Abbatis. Inter eas Fuldenſium Monachorum querelas, quibus ab eis interpellatus eſt Carolus Magnus, his bonorum diviſionibus in Cœnobiis jam locum fuiſſe perſpicuum eſt. *Diviſio poſſeſſionum atque agrorum non fiat, &c. Omnes agri atque cella in communi omnium fratrum fiant, &c.*

Sæculi Benedicti Tom. 2. p. 214. 162.

Du Cheſne Tom 3. pag. 193.

VII. Illud erat maximè conſentaneum, ut quanquam in Cœnobiis Canonicorum, ſua Canonicis bonorum portio, ſua ſeorſim Abbati ſegregaretur: at nulla iſtiuſmodi fieret partitio inter Monachos & Abbates. Sub eodem ipſo tamen Carolo Magno contrarii uſûs exempla enituere. Litteris enim ad eundem Imperatorem datis Frotarius Tullenſis Epiſcopus certiorem illum fecit, in Monaſterio Mediolacenſi ſtrictiſſima religione ſervatam fuiſſe Regulam, dum ſuperſtes fuiſſet Fortunatus Abbas, propterea quod Imperatoris juſſu Monachis portio fundorum ſegregata & addicta fuiſſet, qua neceſſitatibus ipſi ſuis conſulerent: *Per juſſionem veſtram Monachis dedit portionem de Abbatia, ut regulariter viverent.* Sed cùm poſt ejus obitum ſubrogatus ei eſſet Hiſmundus, utramque ab eo menſam Monachorum & Abbatis coadunatam fuiſſe, lactatis hac vana ſpe Monachis, fore, ut nulla eis re Abbas deeſſet: quæ illos ſpes mox fefelliſſet. *Hiſmundus recepit illorum portionem, & promiſit ſe eis omnia neceſſaria regulariter adminiſtraturum. Quod poſtea ſæpius aliter illis eveniſſe teſtantur.* Monachorum expoſtulationibus laceſſitos Frotarius Epiſcopus, paci & concordiæ reſarciendæ ſtuduit, pollicente Abbate,

Mealbach.

Du Cheſne. To. 2. pag. 712.

daturum ſe operam, ut nihil poſthac loci querelis Monachorum relinqueretur, ita ſe largè omnia ſuppeditaturum. At fidei ejus hominis, à quo toties ludificati eſſent, ſe committerent, Monachi adduci non potuere, niſi ſuam ſibi bonorum propriam partem redintegraret. *Illi timentes, ne ſicut ſæpius evenerat, aut per eum, aut per ejus miniſtros illius promiſſio fruſtraretur, nec ejus promiſſionem jam amplius credere, nec ejus emendationem ſe recipere poſſe dixerunt, niſi illis portio redderetur, ſicut dudum ſibi dare juſſiſtis.* Itaque non potuit non annuere Monachis, ut ſuum ipſimet libellum ſupplicem Ludovico Imperatori offerrent.

L. 5. c. 34. Nec ab his abludunt, quæ narrat Aimoinus de Abbate ſancti Germani de Pratis apud Lutetiam, Irminone, quem ait optimè meritum fuiſſe de Cœnobio ſuo, Regeſtum colligatis in unum agris, villis & bonis ejus omnibus; quanquam optimi conſilii exitus exitialis fuerit, Comitibus Pariſienſibus propriam illam Abbatum portionem ſibi vendicantibus uſque ad tempora Roberti Regis. Rei nefariæ primus author & dux fuit Robertus Comes Pariſienſis, & Marchio Franciæ, Odonis Regis germanus. Nec portionem tantùm rerum, ſed & nomen Abbatum induerunt ſibi Comites, aſſignatis Monachorum cœtui & Cœnobio Decanis, & ſacris illis proventibus poſthac expenſis in Regiam illam militiam, qua Abbates antè cura & impenſa ipſimet ſua fungebantur. Audiendus hic Aimoinus: *Quamvis prudentiſſimus Abbas Irmino omnium redhibitiones villarum ſancti Germani ſcripto comprehenderit, & quantum Monachi in proprios uſus haberent, quantumque Abbas ad exercitum Regis vel in proprium ſibi vendicaret, diſpoſuerit: tamen vigore decedente Regum Robertus Comes Pariſiorum, qui Marchio Francorum vocabatur, frater videlicet Odonis Regis, nec non Hugo Magnus, quin etiam uſque ad tempora Roberti Regis, ea qua Abbates accipiebant, ſibi addixerunt; & ſtatuentes Decanos Monachis, ſibi nomen Abbatis uſurpaverunt. Ea verò quæ tunc ſibi ex rebus Eccleſiaſtis vendicaverunt, propriis militibus diſtribuerunt, & jure Eccleſiaſtico ſubtraxerunt.* Hinc patet jam tum diviſas fuiſſe Abbatis & Monachorum portiones: jam inde à temporibus Odonis Regis Comites invaſiſſe Abbatum portionem, & eo ipſo ſe Abbatum nomine venditaſſe; id contigiſſe, ubi Carolinæ proſapiæ extremi Reges labſare & labefactari cœperunt; ad has rerum Cœnobii partitiones compulſos non improbabiliter credi Abbates, neceſſitate triſtiſſima militis ſuppeditandi, & ad Regios exercitus deducendi: denique illud ſingularis gloriæ ſpecimen ſanctiſſimo Regi Roberto tribui, quòd primus celeberrimæ Abbatiæ & Abbates Regulares reſtituerit, & proprios fundos.

VIII. Multò maxima autem pars Conciliorum ſub Imperio Carolinæ familiæ habitorum, conſtantiſſimè hoc ipſum profeſſa eſt, Regularis diſciplinæ vim & integritatem nec reſtitui poſſe, nec conſervari, ſive in Canonicorum utriuſque ſexûs, ſive in Monachorum & Monialium Cœnobiis, niſi ſingulari providentia & larga manu eorum ſuſtentationi proſpiceretur. Crebræ ibi quoque Epiſcoporum querelæ, vel de Collegis ipſis ſuis, vel de Abbatibus, quorum avaritia rapacitaſque harum Congregationum non res tantùm, ſed cœtus ipſos diſſipaſſet. Quæ cùm ita ſint, mirabile jam non erit, ſi Epiſcopi luminoſo pietatis zelo flagrantes, ſi Imperatores ipſi omni ope connixi ſunt, ut fundi redituſque religioſis his omnibus Congregationibus copioſiſſimi accumularentur, nec ulla reſidua fieret Epiſcopis vel Abbatibus facultas quidquam inde decerpendi.

IX. Jonas Aurelianenſis Epiſcopus ſub Imperatore Lothario novis Capitulum ſuum fundis auxit, præter eos quos anteceſſorum jam ſuorum beneficentia contulerat: & pro iis, quos ſua longinquitas tantùm non faciebat inutiles, alios adjecit, ut propiores, ita & fructuoſiores. *Licèt quadam Eccleſiaſtica res ad ſupplementum eorum & victum adminiſtrandum à prædeceſſoribus meis illis collata fuiſſent, &c.* Anno 852. Spicil. to. 8. pag. 142. Eam chartam chirographis munivit complurium Epiſcoporum, ut ſanctum & inviolabile illi pondus adhæreret authoritatis apud ſucceſſores ſuos, vetuitque ne quinquagenarius Canonicorum numerus ulteriùs proveheretur, dum novorum copia afflueret proventuum. *Et quinquagenarius numerus Canonicorum non tranſgrediatur, donec Deo opitulante prædicta res augmententur.* Anno 928. At multo pòſt tempore Hervæus Auguſtodunenſis Epiſcopus bona fide confeſſus eſt, pia conſilia ſuorum anteceſſorum ad idoneam dotem Capitulo ſuo addendam, labefactata ſemper fuiſſe: eſſe autem æquiſſimum, ut exemplo cæterorum Galliæ Præſulum inflammatus, conaretur & ipſe Canonicorum ſuorum Congregationem novis collocupletare donis & fundis. *Nos igitur aliarum Eccleſiarum Congregationes, honorabiliter in canonicis ſumptibus ſubſiſtere cernentes, & ſacris ſuorum Pontificum incrementis decenter augmentari perſpicientes, à ſanctis Epiſcopis, noſtris ſcilicet ordinatoribus moniti, quæ liberè ad præſens fieri poſſe reperimus, ſupradicta Congregationis uſibus dedicavimus.* Conc. Gall. To. 3. p. 572. Certatim ergo Epiſcopi dotandis ditandiſque Capitulis ſuis incumbebant, & novos ſemper Præſules captata earum inaugurationis opportunitate hortabantur, ut Capitula augendis eorum temporalibus proventibus ſtuderent, non ditare, ſed tantò expeditiora & [illegible]ora habere ad amplexandam fovendamque ſpiritalis diſciplinæ ſanctimoniam.

X. Ne migrante hinc Epiſcopo, quibus ille Capitulum ſuum donaſſet, dotaſſetque, ea revocarentur à ſucceſſore; iſtiuſmodi donationes à Metropolitano, ab Epiſcopis Provinciæ, & à Rege ipſo confirmabantur. Id liquidò patet in Immunis Epiſcopi Tornacenſis charta dotationis Capituli ſui anno 854. quam & à Carolo Calvo Rege confirmari fecit, ingentibus fundis complurbus Capitulo ſuo tranſcriptis, conſtitutoque, ut ne plures quàm triginta Canonici allegerentur, donec dos ipſa & proventus annuus amplificaretur. Baluz. Capitul. To. 2. p. 75. 1459. Id ipſum obſervare fas eſt in confirmatione dotis Eccleſiæ Pariſienſis anno 850. amplificationi ejus dotis ab Epiſcopo Pariſienſi factæ, multorumque prædiorum acceſſioni, addita confirmatione ejuſdem Caroli Regis. *Cum omni integritate Eccleſiæ, &c.* Id obſervare eſt in dote Aurelianenſis Capituli anno 751. ab Epiſcopo ejuſdem Civitatis amplificata, & à Rege confirmata. Id obſervare eſt in inſtitutione Capituli ſexaginta Canonicorum in Eccleſia Nivernenſi ab Herimanno Epiſcopo facta, & confirmata ab eodem Carolo Calvo Rege anno 850. cum prædiis benè multis ad eorum ſubſidia aſſignatis. Id obſervare eſt in fundatione Odonis Epiſcopi Bellovacenſis, quam confirmari curavit ab eodem Carolo Calvo Rege, ab Hincmaro Metropolitano, & à cæteris Provinciæ Epiſcopis, cùm agrorum eam aſſignaſſet copiam, quæ alendis Canonicis quinquaginta par eſſet. Conc. Gen. To. 8 pag. 1930 To. 9. pag. 275. Ex ea copia tot & tam exuberantium fundationum omnes facilè intelligunt, opportuniſſimum

fuiſſe tum ejus rei tempus & locum. Et ex iiſdem tamen ferè Actis patet, non tum primùm erectata fuiſſe ea Capitula, ſed tum neceſſariò novo dotis adjuamento aucta fuiſſe.

Pontifex Romanus ſtatim creatus ſolenni largitate aliqua populum demulcebat, nec non & Clerum. *Rogam omni Clero ſuo multipliciter ampliavit.* Sic Anaſtaſius Bibliothecarius de Paſchali I. *Roga* militiæ ſæcularis vox erat, quæ ad ſacram quoque
Conc. Duzi. Cello. pag. 405. militiam traducebatur. Audiendus Hincmarus: *De beneficio militia, quaſi de ſtipendiis & roga, qua antea, ſicut hodie qua fit alibi, dabantur militibus de publico, &c.* In vitæ Benedicti III. Papæ docet Anaſtaſius Bibliothecarius, curatum ab eo eſſe, ut fieret Romæ diſtributio, ſeu erogatio auri & argenti à Rege Saxonum, auro in Epiſcopos, Clerum & Proceres laïcos, argento in populum erogato. *Rogam publicam de pondere auri, vel argenti librarum.* Traducta fuerat ea vox cum pluribus aliis ex Occidente in Orientem, ubi fidem facit Balſamon moris fuiſſe conſtantiſſimi, ſuo etiam ævo, hoc eſt, tempore Conſtantini Ducæ, ut Imperator & Patriarcha quotannis, ille in Palatio, hic in Eccleſia publicas facerent argenti & palmarum erogationes.
Juris Orient. Tom. 1 pag. 471. *Imperatorum & Patriarcharum amplitudinem inter alia reddebant olim anguſtiorem etiam annua roga ac Bajorum largitiones. Quippe ſedebant annis ſingulis Patriarcha & Imperatores, & per hac ſubditos ad benevolentiam invitabant.* Addit porro Clericis olim Patriarchas aurum erogare ſolitos, ei ſuo ævo thus ſubrogaſſe. Hæc ex Jure Orientali Leunclavii, in quo & illa radiat Heraclii Imperatoris Conſtitutio adversùs Clericos extraneos, qui Conſtantinopoli frequentes erant, & in functiones irrepebant Eccleſiaſticas, injuſſu Patriarchæ, eò denique collimantes, ut eas Clericorum aſſequerentur ſtatas diſtributiones, quæ *Diariorum Rogæ* dicebantur, ſive Xenodochii, ſive Monaſterii, ſive Palatii, hoc eſt
Ibid. p. 84 Capellæ Palatii Imperatoris. *Quodque longè peſſimum eſt, etiam Diariorum, quas vocant rogas, τῶν διαίτων, ſive ſportulas conſequi, aut ex Orphanotropheo, vel Xenodochiis, vel Monaſterio, vel ex Auguſtis ædibus noſtris.*

XI. Reſtat ut paucis ſtringamus ipſorum inter
Cap. 155. ſeſe Canonicorum partitiones rerum. 1. Diximus jam ita viſum eſſe Concilii Aquiſgranenſis Patribus liberalius conſulendum eſſe Monachorum, quam Canonicorum neceſſitatibus, quod his poſſint aliunde ſcatere rivuli, quibus ſuam ſolentur inopiam. 2. Ex eodem Concilio ſi quo patrimonio Canonici, ſi quibus Eccleſiæ agellis ad uſumfructum datis gaudeant, iis abſtinendum eſt à pecu-
Cap. 120 niariis diſtributionibus. 3. Qui ſingulari paupertatis & Evangelicæ perfectionis ſtudio, & patrimonio, & Beneficiis nuncium remiſerant, eorum neceſſitatibus uberius provideri æquum erat. 4. Erant non pauca in quibus horum Præfecti Conventuum & Collegiorum illis gratificari impenſius poſſent, qui obſequendi ſtrenuitate, vel ſacri cultus dili-
Cap 325. gentia reliquis antiſtarent. *Quanquam plerique ſubditorum à Prælatis, rebus quibuſlibet aliis, plus cæteris merito ſoleant honorari.* 5. Panis, vini, & omnium denique eſculentorum æquales erant diſtributiones, ſicut & pecuniæ. 6. Eædem pro ſuo modo inter Ca-
Cap 52. 13. nonicas vigebant regulæ. 7. Abbates Monachorum nullo præcipuo vel alimentorum ſolatio, vel levamento laboris blandiri ſibi poterant, ut ipſimet conſtituerunt in Conventu ſuo Generali ad Aquiſgra-
Cap. 25. num, anno 817. *Ut ea quam Monachi ſui habent, menſura ſint Abbates contenti, in manducando, in bibendo, in dormiendo, in veſtiendo, in operando, ſi in aliis utilitatibus non ſint occupati.*

Eadem ciborum æqualitas in Regula Crodogan- Cap. 7. 41.
gi inter Canonicos ſancitur; at veſtes jubet ille laneas, cappaſque novas ſenibus ſtatim recentes anno primo, altero jam detritas junioribus præberi, partito æquali ſeniorum & juniorum agmine. Contra autem Ratherius Veronenſis Epiſcopus, cùm ejectis Monachis Cœnobio quodam Clericos ſubrogaſſet, ſanxit iis Presbytero cuique modii triticei decem, totidem leguminum, totidemque vini Spicil. to. 2.
diſtribuerentur, ejus quantitatis dimidium Diaco- pag. 257.
nis, rurſus hujus dimidii dimidium Subdiaconis.

CAPUT XXI. *P. 3. l. 3 c. 15.*

Decimæ, & Eccleſiæ Parochiales Capitulis & Cœnobiis Canonicorum, Monachorumque conceſſæ, cum regimine animarum, per eadem Carolinæ ſtirpis ſæcula.

I. Compluribus Canonicorum & Monachorum Congregationibus jam inde ab exortu ſuo Decima & Eccleſia Parochiales fuere.
II. Fuere & Capellis Regiis.
III. Nova probationes de Monaſteriis.
IV. Probationes alia de Germanicis Congregationibus.
V. Probationes de Congregatione Cluniacenſi.
VI. Quas Monaſteria poſſident decimas, non ex iis omnes profecta ſunt reſtitutionibus, ubi, quæ in Parochias compilaverant, ea vere Noſtris Cœnobiis reſtituebant.

I. ANtequam ad tertiam progrediamur ſationem, propter quam jam nihil pene ad Epiſcopos ſpectabat quatuor illa partium Canonica diviſio, hoc intertexemus caput ad majus ſuperioris capitis elucidamentum, & ad firmandas obſervationes aliquas magni omnino ponderis, quas obiter & perfunctoriè tantum ſupra attigimus.

Jam illud prorſum fuit advertere, Congregationibus omnibus, ſive Clericalibus, ſive Monaſticis, jam inde ab incunabulis, ut ita dicam, ſuis, ſuas fuiſſe Eccleſias Parochiales, ſuas decimas, ſuam etiam animarum procurationem. Canonicis Eccleſiarum Cathedralium conjunctim cum Epiſcopo curam animarum incubuiſſe ſupra jam adnotatum eſt. Regula ipſa Crodogangi id apertè ſignificat. *Cavendum nobis eſt, ne abſque Baptiſmo & Confeſſione noſter incurrat populus.* Cap. 44.

II. Cùm Arvernæ Civitatis Archidiaconus fundaſſet dotaſſetque Capellam nomine B. Juliani; Epiſcopus Arvernus à quo dedicata eſt, ei aſſignavit in dotem complurium locorum *omnem decimam,* An. 924.
medietatem decima, duas partes decimarum. Spicil. to 12.

Concilii Meldenſis Epiſcopi apud Regem Caro- Pag. 184.
lum Calvum conqueſti fuerant, quod Capellas Regiæ fundationis ſuæ laïcis daret, qui mox recipiebant terrarum domanii Regii, *Decimas Dominicas*; interpellaveruntque ut iis Presbyteros, vel Clericos donaret, qui eas decimas ex parte impenderent in reparandas Eccleſias, at Parochis dimitterent fruendas *Parochianas decimas.* Ita liquet decimarum portiones aliquas non mediocres Capellis Regiis dicatas fuiſſe.

III. In pecuniariis illis exactionibus, quas Carolus Calvus fieri juſſit ad pacem Normannorum redimendam, præter pecuniam iis emunctam Epiſcopis, Abbatibus, & Comitibus, quibus aliquæ erant Abbatiæ, extortum eſt & aliquid à Presbyteris,

vel Eccleſiis, quæ in eorum poteſtate erant, ſicut & ab illis Eccleſiis & Preſbyteris, qui ſub ditione erant Imperatricis. Abbates & Epiſcopi præfecti fuerant his exactionibus in viros præpotentes. *De omnibus verò Eccleſiis, unuſquiſque Epiſcopus vel Abba, de ſua ſolummodo poteſtate accipiant, de Preſbyteris, à quocumque plurimum, ſolidos quinque, à quo minimum quatuor denarios.* Fateri ergo neceſſe eſt fuiſſe jam tum in poteſtate Abbatum Eccleſias & Preſbyteros, Parochias & Parochos. Quanquam enim Epiſcopi eam pecuniam colligerent ex Eccleſiis & Preſbyteris, tum Imperatricis, tum Comitum, ſoli tamen Abbates eam colligebant ex Parochiis & Parochis, qui in ditione erant & jure Cœnobiorum.

Capitul. Car. Calv. pag. 422.

IV. Monaſterio à ſe conſtructo B. Meinvercus Paterbornenſis Epiſcopus, ſuis inædificatam fundis Parochiam, *proprietario jure poſſidendam delegavit;* ſervatis ſibi juribus Epiſcopalibus. Contulit & alia complura prædia eidem Cœnobio cum Eccleſiis ſuis, dedit & decimas domorum & terrarum Epiſcopalibus ædibus adjacentium. Contulit & alteri Canonicorum Congregationi decimas complurium Epiſcopalium prædiorum. *Quia verò de prædiis in confinio tantum non habebat, ut ſufficere poſſet ad uſus Eccleſiæ, & Dei ſervitium in ea, conſilio fidelium ſuorum accepto, omnes decimas ſubterſcriptas de dominicalibus curtibus ad Epiſcopatum pertinentinentibus eidem Eccleſiæ dedit.* Memorabile hoc ibidem ſubjicit idem Scriptor ejus vitæ, non diſſipaſſe, non extenuaſſe ſanctiſſimum Præſulem Eccleſiæ Epiſcopalis cenſum, quòd centies plura adjeciſſet de patrimonio ſuo & acquiſitis rebus quamplurimis, quàm per pias hujuſmodi largitates decerpſiſſet. *Ne alieni videatur Epiſcopus menſæ ſuæ ſtipendia diminuiſſe, ſciat eum has decimas, & de hæreditariis, & acquiſitis bonis centies reſtituiſſe.*

Surius die 5 Junii. c. 48. 113.

Cap. 112.

V. Confirmanda Cluniacenſi fundatione Ludovicus IV. Galliæ Rex, confirmavit & jus à Papa & Epiſcopis jam conceſſum, expendendi decimas ſuorum agrorum alendis hoſpitibus, pro antiqua conſuetudine, & poſſidendi Eccleſias omnes quæ ſibi datæ fuiſſent cum decimis ſuis. *Decimas ſuas indominicatas ad hoſpitale habeant: Eccleſias verò ſuas cum omnibus ſuis decimis, ſicut per privilegium Romanum & per ſcripta Epiſcoporum adquiſierunt, teneant & poſſideant.*

An. 939. Bibl. Clun. pag. 265.

VI. His ſi adjicias quæ capite maximè ſuperiori dicta ſunt, facilè intelliges longè à ſcopo, & à vero aberraſſe, qui decimas omnes Cœnobiorum priſcorum, ſive ex Canonicis, ſive ex Monachis, opinati ſunt fluxiſſe ab illorum ſive largitate, ſive reſtitutione Nobilium, qui quæ in Eccleſias Parochiales involaverant, ea Monaſteriis reſtituebant. Satis, ut opinor, ſuperque evicimus, complura fuiſſe tum Capitula, tum Cœnobia, quibus decimæ ex parte ſaltem tributæ fuerant jam inde ab ipſis ſuæ fundationis exordiis, tum fundatorum largitate, tum authoritate & benevolentia Epiſcoporum.

CAPUT XXII. *P. 3. l. 4. c. 56.*

Reparationes Eccleſiarum ex fundis, ſive feudis Eccleſiæ cujuſque. Obiter de origine decimarum infeodatarum. Alii fundi Xenodochiis aſſignati. Rurſus univerſim de canonica in quatuor partes diſtributione, temporibus Carolinæ Gentis.

I. Laïci quibus Beneficiario jure collati fuerant fundi Eccleſiæ, majoribus & minoribus obnexii erant reparationibus.

II. Hæc forſan origo nonarum decimarum ex decimis infeodatis. Quando laïci illi cœperint decimas abnuere, reparationes ſolas præſtare.

III. Pro modo ſui cujuſque feodi Epiſcopus ſartorum tectorum expenſas exigebat.

IV. Seniores laïci detrectarunt non rarò, & decimas, & nonas exolvere.

V. Detrectaſſent & reparationes, niſi Regia interveniſſet authoritas.

VI. Xenodochiis quoque aſſignati ſunt fundi, ad hoſpitalitatis expenſas.

VII. Ita factum, ut minus jam ad Epiſcopos pertineret canonica in quatuor portiones partitio. Alia quædam obſervantur in has fundorum Eccleſiæ partitiones.

VIII. Ea partitione utcumque ſemel facta, inconvulſa ſemper lege obligantur Beneficiarii, in pauperes effundere ſuperflua omnia.

I. TErtia hac ratione diximus in deſuetudinem abiiſſe ſectionem illam olim celebratiſſimam bonorum Eccleſiæ in partes quatuor, quòd ad ſarta tecta Templorum fundi fuerint deſignati, & in id unum ſepoſiti. Eccleſiæ Beneficiis ſive feudis qui donabantur, illis id oneris imponebatur, ut Eccleſias repararent, & reſtaurarent etiam collapſas. *Ut ſi quis Beneficium de rebus Eccleſiæ habet, ad tecta ejuſdem Eccleſiæ reſtauranda, vel ad ipſas Eccleſias ædificandas omnino adjuvet.* Ita decrevit Concilium Arelatenſe VI. anno 813. Idem conſtituit & Concilium Moguntinum ejuſdem anni, quo illud ſignificatur, eò pertinere, quod ab his Eccleſiaſticis feudis, non decimæ tantùm, ſed & nonæ exigantur. *Quicumque Beneficium Eccleſiaſticum habent, ad tecta Eccleſiæ reſtauranda, vel ipſas Eccleſias emendandas omnino adjuvent, & nonam, & decimam reddant.* Idem aperte inſinuat Concilium Turonenſe III.

Can. 25.

Can. 42. Capit. l. 5. c. 92.

Can. 46.

II. Sed cùm vehementer doleat hujus Concilii Patribus, quod nec decimæ jam, nec nonæ ab his ſolvantur Eccleſiæ clientibus, ideoque collabaſcant Eccleſiæ, unde neceſſe ſit Caroli Magni opem & providentiam compellari: *Nonas & decimas, quas qui res Eccleſiaſticas tenent, ſolvere Rectoribus Eccleſiarum ordinati ſunt, multis in locis abſtractas eſſe vidimus, &c. Non tantum domus Monaſteriorum, ſed & ipſæ Eccleſiæ propter tectorum inopiam ruinas minantur.* Hinc non abſre forſan augurabimur, quo ex capite manaverint decimæ quædam ex iis, quæ infeodatæ dicuntur. Eæ ſunt enim forſan nonæ decimæque terrarum, quas in feudum laïcis Eccleſia conceſſerat, quo regiis in Exercitibus ea fungerentur militia, quam ſuæ regnique tuitioni Eccleſia impendebat. Longa enim & contumaci ceſſatione ſolvendarum ejuſmodi decimarum factum eſt, ut jam ne exigerentur quidem, atque ita adversùs Eccleſiam, quæ & ipſa exigere ceſſabat, præſcriberetur.

III. Aliquantò manifeſtius id ipſum fit ex Capitulari Ludovici Pii, quo edicitur, ut Epiſcopus, vel Abbas, & Comes inſpiciant, quæ potiſſimum

reparationes neceſſariæ ſint, eaſque indicant curandas iis qui Beneficiis & feudis gaudent Eccleſiæ, pro modulo cujuſque feudi; ſi maline tamen illi pecuniam exolvere, eam accipiet Epiſcopus, & reparationibus promovendis curam ipſe & diligentiam exhibebit. *Quicumque de rebus Eccleſiarum, quas in beneficium habent, reſtaurationes earum facere neglexerint, juxta Capitularem anteriorem, in quo de operibus, ac nonis & decimis conſtitutum eſt, ſic de illis adimpleatur; id eſt libro* VI. *capite* XXXVIII. *De opere & reſtauratione Eccleſiarum Epiſcopus & Abbas atque Comes, unà cum Miſſo noſtro, quem ipſi ſibi ad hoc elegerint, conſiderationem faciant, ut unuſquiſque eorum tantum inde accipiat, ad operandum & reſtaurandum, quantum ipſe de rebus Eccleſiarum habere cognoſcitur. Aut ſi inter eos convenerit, ut pro opere faciendo argentum donent, juxta æſtimationem operis in argento perſolvant. Cum quo pretio Rector Eccleſiæ ad prædictam operationem operarios conducere, & materiamen emere poſſit. Et qui nonas & decimas dare neglexerit, primùm quidem illas cum lege ſua reſtituat, inſuper & bannum noſtrum ſolvat, ita ut caſtigatus caveat, ne ſæpiùs iterando beneficium amittat.*

Conc. Gall. To. 1. pag. 468. Capitul. l. 5. c. 146. c. 40.

IV. His profectò Laïcis Beneficia, ſive feuda Eccleſiæ obtinentibus, triplex illud onus incumbebat, ut fungerentur *operibus, nonis, decimis*; & ubi ſartis tectis operam adhibuerant, decimæ præterea & nonæ repoſcebantur: denique quanquam copia fiat, ut reparationibus ſeſe eximant perſoluta pecunia, non idem tamen de decimis & nonis pecunia redimendis conceditur. Sed cùm nec jam tum quidem illorum pertinaciam frangeret authoritas Regia, vel crebertima Conciliorum ira & interminatio: cúmque eos jam pridem cernamus reparationibus ſolis obligatos, decimis ſuo quaſi jure potiti; a veriſimilitudine propè abeſt cadente Caroli Magni Imperio & Imperatoria proſapia, in tanta illa & Eccleſiæ & Regni perturbatione, Nobiles illos longam aſſecutos eſſe & præſcripſiſſe harum decimarum poſſeſſionem, uno ipſis viciſſim onere reparationum impendente.

V. Quin ne ipſa quidem ſarta tecta Eccleſiarum curaſſent, niſi ab Epiſcopis interpellata eſſet ſummorum Principum authoritas. Id liquet ex modò laudato Concilio Moguntino. Id probant innumeris locis Capitularia. Hinc inolevit forſan ille uſus, ut ſua ipſi ſponte incitarentur Reges, ad urgendas Templorum reparationes, & Epiſcopos ad id inflammandos. Mirabilem ea in re Caroli Magni ſedulitatem non tacuit Eginhardus: *Ædes ſacras ubicunque in toto Regno ſuo vetuſtate collapſas comperit, Pontificibus & Patribus, ad quorum curam pertinebant, ut reſtaurarentur, imperavit, adhibens curam, ut imperata perficerent* Suggerit & illud idem Sangallenſis Monachus, curæ in primis fuiſſe Carolo, ut Eccleſiæ Regales inſtaurarentur, ſumptuſque in id facerent omnes, quibus Imperii feuda obtigerant. *Si eſſent Eccleſiæ ad jus proprium pertinentes, &c. Si nova fuiſſent inſtituenda, omnes Epiſcopi, Duces & Comites, Abbates etiam, vel quicumque Regalibus Eccleſiis præſidentes, cum univerſis, qui publica conſecuti ſunt beneficia, à fundamentis uſque ad culmen inſtantiſſimo labore perduxerunt.* Ut quibus Regum feuda collata fuerant, iis Regalium Eccleſiarum ſarta tecta curanda erant; ita & cæterarum Eccleſiarum qui agris, fundiſque gaudebant, illi eis reparandis operam navare, & ſumptum facere cogebantur.

Du Cheſne Tom 2. pag. 100-119.

VI. Potuiſſet & quarta hic accumulari ratio oblitterandæ apud Epiſcopos diſtributionis illius quadripartitæ bonorum Eccleſiæ: nimirum ipſi quoque hoſpitalitati, & pauperum alendorum curæ fundos aliquos certos addictos & ſegregatos fuiſſe. Plura ejus rei exempla ſuperiùs indigitata ſunt, & ubi potiſſimùm de Xenodochiis ſermonem inſtituimus, vel pauperes illos perſtrinximus, qui Matricularii dicebantur. Unum hic illud denuo adjiciam, quod memorat Flodoardus de Xenodochio, quod Hincmarus Archiepiſcopus à fundamentis excitavit, quod lauta dote, quod fundis inſtruxit, totumque fecit ab Epiſcopis Provinciæ & ab ipſo Rege confirmari, ut ne revocari unquam hæc dona, vel ad alios uſus detorqueri poſſent, vel no[illegible]ptimi oneribus, vel obſequiis. *Canonicis hujus [illegible]enſis Eccleſiæ hoſpitale conſtituit, ad ſuſceptionem pe[illegible]norum vel pauperum, congruis ad id rebus deputatis, cum conſenſu Coepiſcoporum Remenſis Diœceſeos atque ſubſcriptionibus eorundem: ea conditione, ut nullo unquam tempore quilibet Epiſcopus, vel qualibet perſona eaſdem res cuiquam in beneficium dare vel in alios uſus quocumque modo abſtrahere præſumat: neque aliquem cenſum vel redhibitionem exinde accipiat: ſed totum quidquid ex ipſis rebus juſte acquiri potuerit, in uſum pauperum atque Canonicorum, ſecundùm modum deſcriptum in privilegio à ſe & cæteris Epiſcopis confirmato expendatur. Super hoc quoque conſtituto Regiæ authoritatis præceptum à Carolo Rege fieri atque firmari præcepit.* L. 3. c. 10.

VII. Hìc verò animadvertes, 1. Religioſiſſimos Præſules hos, ne piæ donationes ſuæ à ſucceſſoribus revocari poſſent, eas aſſenſu & chirographo muniri voluiſſe Epiſcoporum ejuſdem Provinciæ & Regum. 2. Expeditius & illud viſum eſt, fundos ſemel & agros, ædeſque & reditus & miniſtros aſſignare excipiendis aleodiſque tum pauperibus, tum advenis, hoſpitibuſque, ne quondam locus unquam eſſet Præſulum inhumanitati & avaritiæ. 3. Interponebatur etiam Principum majeſtas, non tantùm ut hoc inluctabili obice reprimeretur levitas & aviditas futurorum Præſulum: ſed ut Principes ipſi ſuis quodammodo chartis vincirentur, ne ſemel aſſignatas alimentis pauperum res vel ipſimet darent exercituum ſuorum Præfectis, vel ab Epiſcopis dari cogerent. 4. Et ea non temerè cauſa creditur Epiſcopos adduxiſſe, ut tantam fundorum agrorumque copiam & multitudinem conferrent, vel pauperum, vel Canonicorum, vel Monachorum Congregationibus, ut eos audaciſſimæ laïcorum ſubducerent rapacitati, qui illos vel involabant ipſi, vel Regibus extorquebant, importunitate tandem ſua ſcilicet fatigatis. Eò fiebat, ut ne fidem præſtarent Reges toties deſponſam, ne in terrenam militiam abſumerentur, quas pietas fidelium ſacras eſſe hoſtias voluerat ſuæ in Deum religionis 5. Hinc intelligitur tum religioſiſſimè obſervari, & conſtantiſſimè coli cœptam diſtributionem illam in quatuor partes canonicam, cùm aboleſcere in ſpeciem viſa eſt. Nec enim fructus redituſque antè diſtribui deſiere, quàm ubi fundi ipſi & agri diſpertiti ſunt in illos ipſos, in quos proventus canonica lege partiendi fuiſſent. 6. Hæc porro fundorum ipſorum partitio, & Eccleſiaſtici ſectio ærarii id præſtitit, ut ejus deinceps adminiſtratio & tutior eſſet, & expeditior. Non jam præſtingebantur oculi ſæcularium, Principumque ipſorum, ſplendore, & copia, ac congerie mirabili opum Eccleſiæ, quæ in tot jam minutiſſimas partes diſſectæ fallebant pene oculos, nec apparebant: cùm longè proclivius eſſet jam ſingulis ſuæ portioni curam impendere.

VIII. Sed ita diſtributis Eccleſiæ prædiis &

fundis omnibus, & ſua pauperibus ſepoſita portione in Xenodochiorum conſtructionem & dotationem: ne ſe tamen Epiſcopi, Abbates, & Beneficiarii prorſus omnes abſolutos putent à pauperum cura gerenda, quaſi jam ſuperfluentes opes fas ſibi ſit in luxum & vanas ſæculi delicias abligurire. Non eò facta eſt illa fundorum Eccleſiæ diſtributio, ut ne jam ditiores Beneficiarii cogerentur ſuperfluos proventus ſuos in pauperes dilargiri: ſed ne pauperes ea ſaltem portione orbarentur, quam eis Canones expreſſiùs dicaverunt. 2. Ea eſt quaſi natura, id jus, ea conditio totius Eccleſiarum ſubſtantiæ, ut [illegible], ut pauperum ſit patrimonium. Quantulaſ[illegible]mque in portiones hoc diſſecueris, particula [illegible]erit ſemper patrimonii pauperum, nec eam uſquam poteris abſtergere conditionem. 3. Minutiſſimæ etiam particulæ rerum Eccleſiæ, hoſtiæ nihilominus ſunt ſacræ religionis & pietatis fidelium: ut ſacrilegè & impiè faciat, quiſquis eas voluptati aut pompæ ſæculi impenderit. 4. Uſque adeo verò bona Eccleſiæ pauperum res ſunt & patrimonia, ut iis nec Epiſcopi, nec Abbates, nec cæteri Beneficiarii uti poſſint, niſi more & modo pauperum, nec ſuis inde cognatis quidquam decerpere, niſi ut pauperibus. Itaque qua demumcumque facta rerum Eccleſiæ diſtributione, res Eccleſiæ res ſemper erunt pauperum, & ſepoſito Beneficiarii frugali & modico victu cultuque, reſidua omnia in pauperes neceſſariò ſpargenda erunt.

CAPUT XXIII. *P. 4. l. 4. c. 22.*

Partitio rerum Eccleſiæ in Epiſcopum, Clerum, pauperes, reparationes, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Quàm meritò ingemiſcendum ſit de partitione rerum Eccleſiæ temporalium, quæ olim communes erant. Et tamen gratulandum, quòd primæ rerum partitiones inter Epiſcopos & Capitula eò ſpectarunt, ut Canonicis in communem vitæ ſocietatem conſtringerentur.

II. Duobus diverſis temporibus ea Canonicorum Collegia inſtituta fuiſſe. Poſſidere omnia in commune, quàm ad Evangelicæ perfectionis finitimum ſit & conjunctum.

III. Quàm dolenda meritò fuerit diviſio rerum Capituli in Canonicos ipſos.

IV. Cur non hiſce Collegiis communem agentibus vitam inclaſerint Epiſcopi. Temporalem eorum ſubſtantiam ipſimet amplificaverunt, ut tutior eſſet vita [illegible] regularis.

V. Cur Canonicatus & Præbenda nunc ab Epiſcopo, nunc à Capitulo, nunc ab utroque conferantur.

VI. Ex ipſa partitionum, ubi Epiſcopus Capitulis [illegible] fore & fundos aſſignat, ſibi [illegible] conferendas Præbendas.

VII. Non rarò Epiſcopi Capitulis conceſſere, & temporalis, & ſpiritualis juriſdictionis ſuæ partem non modicam, ſervata ſibi appellatione.

VIII. Varia temporalium portiones inter Epiſcopos & Capitula. Harum [illegible] minutia.

IX. Partitiones aliæ, in quas nonnulla obſervantur. Portio pauperum permixta cum Epiſcopi & Cleri portionibus.

X. Ex hac partitionum [illegible] diverſa etiam emerſere rationes Præbendarum & Parochiarum conferendarum.

XI. Peculiares aliæ partitiones.

XII. Nova ſtatuta de diſtributione in partes quatuor. De portione pauperum.

XIII. XIV. Alia exempla partitionum, anteriorum & noviſſimorum, in quas & aliquo obſervantur.

I. ETſi non ſatis explorata nobis, aut verò memoriæ prodita ſit hiſtoria harum partitionum: eſt tamen plus ſatis quòd doleamus & noſtram & ſuperiorum temporum vicem, & diſciplinæ ſacræ labem eam, qua patrimonium Chriſti diviſum eſt, quod lætiùs olim & religioſiùs poſſidebatur, cùm unitas illud & charitas poſſideret. Quanquam enim temporales hæ ſint res, cùm ſint tamen fructus charitatis & beneficentiæ fidelium in pauperes, hoſtiæque pietatis & religionis in Deum, digniùs utique & naturæ ſuæ convenientiùs in commune poſſidebantur. Nec tamen inficiari poſſumus, quæ antiquiſſimæ fuerunt inter Epiſcopos & Capitula partitiones, eas non alio ex fonte manaſſe, quàm charitatis, & ſtudii ad communem vitam inſtituendam anhelantis. Mirabile forſan primò videbitur, cùm charitas omnia recolligat, ab ea profectam eſſe hanc diviſionem: amore vitæ communis labefactatam eſſe rerum omnium in commune priorem poſſeſſionem. Sed nihil reſidere poterit dubitationis, ſi vel ſuperiùs dicta animo revocentur, vel promendis hîc argumentis adjiciatur animus, quibus ſcilicet invictiſſimè id perficiemus, hac demum perfecta diviſione fundorum Eccleſiæ, tum cœpiſſe omnia veriſſimè in commune poſſideri. Quæ autem diviſiones non debeant, non poſſint non dolori & odio eſſe, poſtea declarabimus.

II. Diximus jam alibi temporibus maximè Pipini, Caroli Magni, & Ludovici Pii, cœpiſſe tum Clericos omnes, tum ipſa maximè & Cathedralium & Collegialium Eccleſiarum Capitula compelli, ut in aliquam vitæ communis ſocietatem in Congregatione ducendam coaleſcerent. Reges, Imperatores, Epiſcopi nulla re defuere, non authoritate, non largitionibus, non cura & ſollicitudine, ut tam præclarum inſtitutum ad exitum optatum perduceretur. Primordia hæc ferè fuere partitionum Menſæ communis Eccleſiarum, cùm ut his novellis Congregationibus accederet robur, vigor & ſtabilitas, congeſſerunt illis Epiſcopi decimas, fundos, Parochias & Cœnobia, ex quibus omnibus idonei illis proventus ſuppeditarentur. Sæculo decimo tota funditus corruiſſe videbatur Eccleſiæ diſciplina, uſque adeo exundaverat infinita quædam vitiorum colluvies. At cùm medio jam undecimo ſæculo reſpirare inciperet Eccleſia, & denſiſſimæ illæ paulatim tenebræ diſſlarentur, diſciplina ipſa quoque purior Canonum reflоreſcere viſa eſt, his maximè inſtituendis Congregationibus Clericorum, communis vitæ ſtudioſorum, Cathedralibus ipſis in Eccleſiis.

Anno 1042. Cæſenas Epiſcopus in Italia, impetrato aſſenſu Metropolitani, Epiſcoporum Provinciæ & Abbatum, Canonicos ſuos communis vitæ ſocietate & vinculo conſtrinxit, ut uno poſthac reficerentur & dormirent omnes loco, ſeceſſuque gauderent, in commune demum uno orationis ſuaviſſimo pabulo ſaginarentur. *Communiter in uno loco conveniant, ubi communiter veſcantur & dormiant, & ad ſerviendum Domino ſine intermiſſione conſiſtant, & ut ſolummodo divino cultui mancipentur, à populari converſatione removeantur.* Mox ei Congregationi idoneam dotem aſſignavit idem Epiſcopus: *Trado, ordino, & in perpetuum diſpono vobis plebem unam integram cum omnibus ſibi pertinentibus, cui vocabulum eſt ſancti Victaris in Valle. Monaſterium unum integrum, &c. Cum Concilio Senioris & Magiſtri noſtri Ravennatis Sedis Archiepiſcopi, aliorumque confratrum noſtrorum, tam Epiſcoporum, quàm Abbatum, &c.* Præſtat ſanè multis nominibus hæc omnium in commune poſſeſſio poſterior, illi antiquiſſimæ, cùm res ipſæ indiſcretæ erant, at Clerici ipſi ſeparatim omnes & habitarent, & veſcerentur. Unitas, æquanitas, charitaſque multò major & præclarior in

hominum & rerum conjunctione, quàm in ſola communione rerum. Quin & ipſa rerum communio non paulò & laudabilior erat, & dulcior in Congregationibus his Clericalibus, ubi nemini privatim quidquam erat proprium, ſed omnibus unum in commune, & promiſcuum penu, unde veſcerentur, unde veſtirentur: quàm ubi ſua quiſque privatim parte gaudet & luxuriat.

Spicil. to 8. pag. 161. Anno 1090. Geraldus Cadurcenſis Epiſcopus Regulares Canonicos ſuam in Eccleſiam Cathedralem invexit, utque eorum Collegio & vitæ communi ſuppeterent idonei proventus, illis conceſſit dimidium jus monetæ ſuæ, tertiam procurationum partem & Cathedratici, & fundorum: quodque ad Dignitates & Præbendas Capituli pertinet, earum collatio Epiſcopo reſervata eſt, re tamen cum Canonicis deliberata. *Pro noſtro decreto per conſilia Canonicorum ordinanda ſint in poſterum.*

Cathedrales ſuos in Eccleſia Cantuarienſi Monachos B. Anſelmus ampliſſimis proſecutus eſt donis. Reparationibus dicavit pecuniarias oblationes dici Paſchæ, ut ne poſthac ea pecunia cum ſpolio morientium Epiſcoporum à Regiis miniſtris compila-

L. 5. retur. Ita enim Eadmerus in Hiſtoria nova. *Æquius judicavit eos denarios ab Eccleſia cui pro ſigno debitæ ſubjectionis conferuntur, poſſideri, quam à ſæculari poteſtate auferri obeunte Epiſcopo.*

III. Sed quantùm merito ſuo commendata eſt hæc partitionis ratio: tantùm vitio vertendæ diviſiones illæ rurſus aliæ, quibus res ipſæ Capituli diviſæ ſunt poſtea, ab hominibus malè feriatis, & inconſideratiſſimè ſuavius ſibi fore fingentibus, ſi modica parte ſoli & propriè, quam ſi immenſa quadam opulentia cum dulciſſimis ſociis in commune fruerentur. Hujus certè partitionis origines non facile eſt umbra aliqua & ſpecie pietatis obducere. Præfuit his diviſionibus perſæpè ambitio, avaritia, ſimonia. Monuit per litteras Gregorius VII. Capitulum Lugdunenſis Eccleſiæ, reſignaſſe in manus ſuas Decanum Lugdunenſem Obedientias & alia Beneficia, quæ citra conſenſum Capituli invaſerat:

L. 6. Ep 36. *Prudenti & ſalubri conſilio ductus obedientias Eccleſiæ cæteraque Beneficia, quæ ſine communi conſenſu fratrum acquiſierat, in manus noſtras ſponte renunciavit, & ſe ulterius non intromiſſurum promiſit.* Ad hæc præcepit Pontifex, tum Abbatibus, tum Clericis omnibus, qui ſive Obedientias, ſive alia ejus Eccleſiæ Beneficia pretio comparaverant, ea ut reſignent in manus Gebuini Archiepiſcopi Lugdunenſis. *Ad cujus formam tam his qui furtim ſe ſubduxerunt, quam etiam Abbatibus, vel cujuſcumque Clericalis Ordinis omnibus Eccleſiæ veſtræ quicumque obedientias, vel Eccleſiæ diſpenſationes, pretii pactione, vel contra excommunicationem Landerici Matiſconenſis Epiſcopi, quam in Capitulo veſtro fecit, adepti ſunt, Apoſtolica authoritate præcipimus, ut in manus fratris noſtri Gebuini Archiepiſcopi veſtri refutare ſine dilatione procurent.* Splendebat tum Lugdunenſis Eccleſia multò etiam magis regularis diſciplinæ laude, quàm nobilitatis Canonicorum ſuorum inſignibus. Itaque regularis & communis vitæ ibi vinculo omnes conſtringebantur, ut idem declarat his verbis Gregorius. *Volumus ſiquidem, ut nobilitatem, quæ inter omnes Gallicanas Eccleſias veſtra hucuſque reſplenduit, in Religionis exemplis nunc quoque vigilanter cuſtodiat; & ut gloriam quam hactenus præ cæteris illis habuit in dignitate, nunc augere incipiat in forma Religionis.* Communis vitæ ſocietatem prodit vox ipſa Obedientiarum. Eo enim nomine donabantur, vel Prioratus ruris, vel Firmæ, ſeu Grangiæ Cœnobiorum, quandoquidem eo voces uſu molliendæ ſunt, vel ipſa Clauſtri Officia, quæ ab Abbate & committebantur ad nutum, & revocari poterant. Cùm ergo tunc emolleſceret vigor ille antiquus diſciplinæ in Eccleſia Lugdunenſi, privati quique graſſari cœpere, ſimoniacis etiam artibus adhibitis ad Officia Clauſtri, ad Obedientias, ad Beneficia quæque invadenda.

IV. Duas hic longè diverſiſſimas exemplorum claſſes explanavimus, ex quibus clareſcit, primam quidem bonorum partitionem inter Canonicos & Epiſcopos duce & auſpice charitate factam eſſe, at alteri inter Canonicos ipſos diviſioni præfuiſſe cupiditatem. Unus eſt ſcrupulus, qui nos remoretur, quid cauſæ ſit, quamobrem uno ſe Epiſcopi in has cum Clero ſuo ſanctiſſimas ſocietates incluſerint, communem cum iis vitam traducturi. Reſponderi autem non injuria poteſt, ſæculis XI. XII. & XIII. tot fuiſſe Epiſcopos profectionibus in Aulam regiam obnoxios, tot militaribus expeditionibus, quum ad Regis caſtra petenda cogebantur cum agmine ſuorum militum, tot moleſtiſſimis & tumultuoſis aliis occupationibus diſtentos, ut vix ſe poſſent in hos ſanctiſſimos receſſus alvius inſerere, quin eorum ſilentio, otioque ſacro vehementer obſtreperent. Sed ſi minus unà habitarent & conveſcerentur, erant tamen illis devinctiſſimi, eoque divertebant, quoties otii, vel laxamenti aliquid nacti erant, quod in res ſpirituales conferrent.

Anno 1096. conqueſti ſunt ſancti Saturnini Canonici Toloſates in Concilio Nemauſenſi, cui tunc præerat Urbanus II. Papa, de Toloſano Epiſco Iſnardo, qui quartam ſibi vendicabat oblationum altaris ſancti Saturnini; Pontificemque interpellarunt, ut ei exactioni cogeret Epiſcopum renunciare. Contra Epiſcopus vociferabatur, eo ſe ad ſummas anguſtias & mendicitatem redactum iri. Pontificis tamen authoritas pervicit tandem, ut aſſentiretur, ſed ea cautione, ut Epiſcopo & cognatis ejus facultas eſſet veſcendi cum Canonicis Eccleſiæ ſancti Saturnini. *Mandavit tamen Papa, ut Iſnardus Epiſcopus de Eccleſia beati Saturnini ſemper cum ſuis victum haberet; quod & dum vixit, habuit.*

Conceſſit quoque Eugenius III. Capitulo ſancti Petri Romæ quartam oblationum ejuſdem Eccleſiæ ſancti Petri, quæ antea Pontifici ipſi ſervabatur, uſitatiſſimo jure & more Epiſcoporum, de quo jamdiu tam multa, & rurſum non pauca inferius. *Quartam partem omnium oblationum, quæ de altari* Epiſt. 9. *beati Petri Apoſtoli, & tam de arca, quam de omnibus miniſteriis ipſius Eccleſiæ, præterquam de miniſterio beati Leonis proveniunt, vobis ex conſenſu fratrum noſtrorum Epiſcoporum & Cardinalium, ſedis Apoſtolicæ authoritate concedimus.*

Canonicis Regularibus ſancti Auguſtini in Eccleſia ſancti Joannis Lateranenſis in Urbe indulſit Anaſtaſius IV. Papa dimidiam partem oblationum majoris Altaris ejuſdem Eccleſiæ, præter agros complures eidem Eccleſiæ olim à ſuperioribus Pontificibus conceſſos. *Medietatem omnium oblationum prin-* Epiſt. 15. *cipalis altaris in integrum ſine diſpendio aliquo, præterea quaſcumque poſſeſſiones, conceſſione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium poterit adipiſci, &c.* Hæc porro largitio, hæc partitio non aliò pertinebat, quam ut huic Eccleſiæ, toto orbe Chriſtiano omnium principi, ſarta tecta ſervaretur regularis diſciplina Canonicorum ſancti Auguſtini. *In primis ſtatuentes, ut Ordo Canonicorum, qui ſecun-*

Digitized by Google

dum Deum & beati Auguſtini regulam illic noſcitur inſtitutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter conſervetur.

Conc. to. 10. pag. 1187. Anno 1189. confirmavit Capitulo ſuo Archiepiſcopus Colonienſis conceſſionem Anteceſſorum ſuorum, qui oblationes altaris trium Sanctorum Regum contulerant, adjecitque donum quartæ partis, quod hactenus Archiepiſcopo ſervatum fuerat. Interpellatus Alexander III. Papa ab Epiſcopo & Capitulo Alexandriæ de Palea, confirmavit inſtitutas ab eis dignitates Capituli, ſcilicet Præpoſiti, Archipreſbyteri, Cantoris; confirmavit & plurium Eccleſiarum Canonicis donatarum collationem. Epiſt. 54. Append. 2. *Præterea Eccleſias uſibus veſtris deputatas, ſcilicet ſanctæ Mariæ de Gamundio, &c.* Has conceſſiones à Pontifice confirmari volebant Epiſcopi, ne à ſuis in Epiſcopali ſede ſucceſſoribus infirmari, ac revocari poſſent. Illud hic autem obſervandum eſt, non alio ferè has, non alio complures alias conſtare Capitulares menſas, quam Eccleſiis Parochialibus, quas Epiſcopi Canonicis tranſcripſiſſent. Nondum hic liquet an hujus Capituli diſtinctæ eſſent Præbendæ, Epiſt. 21. & an ab Epiſcopo conferrentur. At in Epiſtola ab eodem Pontifice ad Epiſcopum Sueſſionenſem data, perſpicuum eſt jam diſtinctas fuiſſe Præbendas Sueſſionenſis Eccleſiæ, eaſque omnes ab Epiſcopo ſolitas conferri. *Tu vel ſucceſſores tui Præbendam ipſam facultatem habeatis, tanquam unam de cæteris Præbendis, cui volueritis, aſſignare.*

V. Cùm ne in controverſiam quidem trahi poſſit, quin & Capitula & Parochias inſtituerint Epiſcopi, & quin ante Capitulorum & Parochiarum inſtitutionem temporalia omnia Eccleſiæ & Cleri bona in jure & poteſtate fuerint Epiſcopi: hinc planum eſt, neceſſe fuiſſe ut ab Epiſcopo bonis & proventibus Eccleſiaſticis & Capitula & Parochiæ impertirentur eo modo, quem ſapientia & optimi parentis charitas dictaſſet. Canones profectò tertiam, quartamve Clero adſcribebant partem communium Eccleſiæ bonorum; at cùm ſumma omnium adminiſtratio & diſpenſandi poteſtas penes Epiſcopum eſſet; hinc manifeſtiſſimum eſt, Canonicorum Collegia ab Epiſcoporum largitionibus ſua omnia eſſe conſecuta, & multò etiam magis Eccleſias Parochiales, quæ ſpecialius in Epiſcoporum poteſtate ſunt. Hinc probabiliter manavit earum mos Eccleſiarum, ubi Præbendas omnes confert Epiſcopus. Alibi Capitula eligunt, vel per vices Præbendas conferunt. Potuit ea varietas proficiſci ab ipſorum conſuetudine Capitulorum, cùm primum inſtituta eſt bonorum partitio. Quandiu enim Capitula more Canonicorum Regularium, & communem degebant vitam, & in commune poſſidebant omnia, tunc ſanè ab ipſo Capitulo, & admittebantur novi Canonici, & Canonicatus conferebantur. Ubi poſtea primævus ille ardor pietatis deferbuit, & menſa communis fruſtillatim diſciſſa eſt, tunc ſuam ſibi quiſque Præbendam arripuit, quas ita conferre cœperunt, ut ante has partitiones conferebant Canonicatus. Ex adverſo autem ubi nullam in Congregationem coaluerat Clerus, & ubi conjunctim cum Epiſcopo omnia poſſidebat priſco more, donec duplex inſtituta eſt, Epiſcopi altera, altera Capituli menſa: ibi Epiſcopus Eccleſias, terraſque complurimas Capitulo aſſignavit, ex quibus certo numero Præbendæ inſtituerentur, ad quas ita Epiſcopus, uti collator, admittebat, uti priùs ejus unius maximè erat novos admittere Canonicos. Summa enim illa Epiſcopi poteſtas eſt, ut Clero ſuo adjungat, quos dignos probarit.

Quod autem tum præfinitus fuerit Præbendarum numerus, cùm facta eſt & bonorum partitio, de eo vix ambigi fas eſt. Plurimum enim intererat Epiſcopi, ut ne ultra modum exeſceret Præbendarum & Canonicorum numerus. Si quæ ſint autem Eccleſiæ, ubi conjunctim Epiſcopos & Capitulum Præbendas conferant: ſunt autem complures: id inde fluxiſſe videtur, quod in Congregationibus etiam Clericalibus ſummam hanc ſibi Epiſcopi ſumpſerant quandoque poteſtatem, ut novos ipſimet Canonicos admitteſent. In iis verò Capitulis, ubi nullæ fuere unquam Congregationes, ut Clerus ab exordio & ſpiritalia & temporalia omnia cum Epiſcopo adminiſtraverat ante partitiones bonorum; ita & ejus poteſtatis partem aliquam ſibi retinuit partitione bonorum facta, in electione, vel nominatione Canonicorum. Capite hoc toto prodibunt exempla compluſcula, quibus fides his aſtruatur. Attigeramus jam quidem ſuperius hanc ipſam quæſtionem, ſed obſtinere calamum non potuimus, quin & hic rurſus perſtringeretur, tum quod momenti plurimum habeat, tum quod conjunctiſſima ſit, & implicata rei, quam hic verſamus.

Apud Alexandrum III. Papam querelas effudere Canonici Aurelianenſes de Epiſcopo ſuo, qui inconſultis ipſis omnia novabat, indignis Præbendas conferebat, omni ſuo adimebat, unam ſecabat in duas. *Omnia diſponis ad libitum, diſtribuis honores* Append. 2. *immeritis, ab Eccleſia removet innocentes, Præbendas* Epiſt. 105. *dimidiat contra morem, &c.* Conferebantur ab hoc Præſule Præbendæ, idque quamvis languidè contendebant Canonici, niſi ſuo conſilio fieri non debere. Denique ex ejuſdem Papæ Epiſtolis patet Canonicos Parochiis ſibi aſſignatis Parochos adſignaſſe. Conquerente enim Capitulo Cabilonenſi, Append. 3. rejici ab Epiſcopo, nec inſtitui Parochos, quos Epiſt. 7. ipſi ad Eccleſias ſui juris præſentarent; annuit Pontifex, ut eo abnuente, illos Epiſcopo Auguſtodunenſi præſentarent, à quo regimini & curæ præficerentur animarum, ſi pares tanto muneri, dignique eſſent. *Si præfatus Epiſcopus poſt trinam commonitionem perſonis idoneis ad præſentationem veſtram, vel majoris partis, per congrua intervalla temporum factam curam animarum in Eccleſiis quæ ad vos pertinere noſcuntur, committere fortè noluerit: liceat vobis illas venerabili fratri noſtro Eduenſi Epiſcopo præſentare: qui nullius temeraria contradictione obſtante eiſdem animarum curam Apoſtolica authoritate committat.*

VI. Priſca ergo jura ſua retinebat Epiſcopus in eas Parochias, quas Capitulis conceſſerat: quanquam Canonici impatienrius ferentes, eos quos ipſi præſentarent, ab Epiſcopis repudiari, conniſi ſæpiuſculè ſint, ut ne poſthac niſi Romano Pontifici, vel Metropolitano ſubeſſent, vel Epiſcopo viciniori, vel Primati inter Epiſcopos Provinciæ; ſive eam Primatis dignitatem afferret ætas & ordinationis antiquitas, ſive civitatis ipſius prærogativa, qua de re proliariùs ſuprà, ubi de Protothronis diſputatum eſt. Nam Cabilonenſis Epiſcopus & Lugdunenſi Eccleſiæ proximus eſt, & Eccleſiæ, atque civitatis ipſius ſuæ privilegio reliquis ejus Provinciæ antiſtat Præſulibus.

Sed non ſola adſignatione & conceſſione Parochialium Eccleſiarum benemerebatur Epiſcopus de Capitulis, & jus ſibi conciliabat conferendi Præ-

bendas

bendas aut Canonicatus. Anno 1045. Adelfretus Archiepiſcopus Ravennas exuberantem Canonicorum ſuorum numerum repreſſit, ad quinquaginta illum redegit, videlicet Archipreſbyterum, Preſbyteros duodecim alios, Archidiaconum & duodecim Diaconos alios, Subdiaconos tredecim, undecim Clericos; ut eorum precibus poſt mortem juvaretur, conceſſit tres quartas partes decimarum, primitias omnes, oblationes Eccleſiæ Cathedralis, tum eas quæ Altari imponerentur, tum quæ pavimento. *Italia ſacra. Tom. 2. pag. 55. 16.* *Pro ſalute animæ meæ, quatenus ipſi & ſucceſſores eorum pro me Deum exorent, concedo & firmiter annuo tres partes decimarum totius iſtius plebis, ſcilicet ſancti Petri Epiſcopatûs, cum omnibus primitiis, & offenſionibus vivorum & mortuorum, & quidquid in ſancta Epiſcopali Eccleſia offertur, ſeu in altari ponitur, vel in pavimento locatur.* Tum verò id ſibi juris intactum ſervari volebat, ut Dignitates & Canonicatus Capituli ipſe conferaret, cum conſilio Archipreſbyteri, Archidiaconi & Canonicorum. *Inſuper hoc meæ poteſtati, & meorum ſucceſſorum reſervo, ut ſi de ſupradicto numero Clericorum aliquis obierit, ego vel ſucceſſores mei alium inſtituant, cum conſilio Archipreſbyteri, Archidiaconi, aliorumque fratrum cum laudatione.* Vides quàm non multùm laboretur de quarta illa, vel tertia bonorum Eccleſiæ parte, quam Canones Capitulo adſcribebant; ſed voluntate & beneficentia Epiſcopi figatur Canonicorum numerus, eiſque aſſignetur quantum ſatis eſt decimarum, primitiarum & oblationum; collatio denique Præbendarum Epiſcopo reſervetur, non ſine conſilio Capituli. Sed habita tamen eſt ratio quartæ partis, cùm Hugo & Lotharius Reges anno 934. Congregationi Canonicorum Mutinenſium confirmaverunt quidquid ei fundorum omnis generis conceſſum fuerat ab Epiſcopis ejus urbis, quæ quarta erat portio bonorum ejus Eccleſiæ. *Ibid. p. 123.* *Canonicæ Congregationi Epiſcopi conceſſere quartam partem de omnibus rebus ad ſupradictam ſedem pertinentibus, id eſt, de domibus, quàm de cæteris ædificiis, terris cultis & incultis, agris, vineis, paſcuis, ſylvis glandiferis, vel etiam cæteris ſylvis, aquis, aquarum decurſibus, mobilibus & immobilibus, &c.*

VII. Partitionibus in his omnibus nulla uſquam ſublucet conceſſio jurium Epiſcopalium, in quorum ſocietatem vocarentur Capitula. At anno 1274. conceſſa eſt ab Epiſcopo Cæſenate Capitulo ejus urbis permagna pars juriſdictionis Epiſcopalis, ejuſque poteſtatis, quæ maximè propria videtur eſſe Epiſcoporum. Parochia illi & regio conceſſa eſt ſancti Mauri cum decimis omnibus aliiſque juribus, cum domanio, juriſdictione, & conſuetudinibus, cum pleniſſima poteſtate inſtituendi & deſtituendi, viſitandi & corripiendi, ſuſpendendi & excommunicandi, tum Beneficiarios alios, tum Parochos ipſos; denique exercendæ totius Epiſcopalis juriſdictionis, incolumi & illibato quidem jure provocationis ad Epiſcopum. Ceſſit & Capitulo Epiſcopus portionem canonicam teſtamentorum & omnium legatorum piorum, in favorem Capituli factorum. Ceſſit denique Cathedraticum, ſive duos ſolidos, quos Epiſcopo ſolvebant Parochi & Capellani omnes ejus regiunculæ. *Ibid. p. 466.* *Do & trado plebem ſancti Mauri cum titulis & capellis ſuis & decimationibus omnibus, & cum receptione frumenti, annonæ, carnium & pullorum, & quocumque alio cenſu ſeu reditu, conſuetis etiam debitis Epiſcopatui à plebe prædicta. Et inſuper omne dominium, omnem juriſdictionem, uſum ſeu conſuetudinem, ut liberè & pleno jure poſſitis vos & veſtri ſucceſſores nomine Canonicæ Cæſenatis dictam plebem ejuſque Capellas, earumque Rectores & Clericos inſtituere & deſtituere, viſitare, corrigere, ſuſpendere, interdicere, excommunicare, deponere, privare & abſolvere, ac in eos plenam juriſdictionem, tam in cauſis civilibus, quàm etiam in criminalibus, ſicut ego cum meis ſucceſſoribus nomine Epiſcopatûs facere poſſem, &c. Et exercere generaliter & ſpecialiter, quæ ad jus & juriſdictionem Epiſcopalem pertinere noſcuntur: ſalvo quod Rectores & Clerici dictarum plebis & Capellarum poſſint ad me & meos ſucceſſores appellare, quando ipſos indebitè gravaretis, &c. Concedo canonicam portionem teſtamentorum, & aliarum ultimarum voluntatum, de jure ſpectantium mihi, meiſque ſucceſſoribus, id eſt, quartam teſtamentorum, &c. Trado id omne quod ratione Cathedratici mihi meiſque ſucceſſoribus de jure pertinet, videlicet duos ſolidos Ravennates pro unaquaque ipſarum plebium & Capellarum annuatim exigere, &c. Concedo canonicam portionem, quæ mihi competit in omnibus & ſingulis Legatis, quæ per teſtamentum vel quamcumque ultimam aliam voluntatem relicta ſunt ſeu relinquentur Canonicæ Cæſenatenſis Eccleſiæ.* Jura hæc Epiſcopalia paulò uberiùs infrà elucidabuntur, hic illud unum obſervari velim, ſi qua his fruantur Capitula, uti & jure Beneficiorum pleno jure conferendorum, ſuſpendendi, excommunicandi, explicandæ utcumque juriſdictionis Epiſcopalis, id totum à munificentia derivatum fuiſſe Epiſcoporum, quibus unum appellationum jus totam plus ſatis videbatur Epiſcopatûs majeſtatem tueri.

VIII. Rara erat illa Epiſcopalis juriſdictionis derivatio in Capitulum, ſed longè frequentiſſima erat temporalium Eccleſiæ rerum impartitio largiſſima. Confeſſus eſt Stephanus Tornacenſis Epiſcopus litteris datis ad Decanum Remenſem, generalem hanc vigere conſuetudinem Eccleſiæ Gallicanæ, & ab Apoſtolica Sede tolerari, ut inter Canonicos rerum partitio fieret. *Cùm generalis Eccleſiæ Gallicanæ conſuetudo portiones Canonicis ſuis diſtribuendas concedat & approbet, & ſummi Pontificis auctoritas non reclamet.* *Steph. Torn. Epiſt. 160.* Sed committendum non eſſe, ut ſingulari laude & prærogativa gloriæ excuteretur Eccleſia Remenſis, regularis obſervantiæ hactenus tenaciſſima, clariſſimam facem cæteris Eccleſiis regni in eam rem præferre ſolita, hactenus denique Canonicos ſuos omnes eadem ſimul veſcendi, ſimul dormiendi, ſimul habitandi lege devinctos complexa. Ad menſæ Capitularis partitionem id ſpectat, à qua omnium diutiſſimè abſtinuit ſeſe Eccleſia Remenſis.

Confirmata eſt ab Innocentio III. partitio bonorum facta inter Archiepiſcopum & Capitulum Thebanæ civitatis, cui à Præſule aſſignata erat pars dimidia redituum Eccleſiæ. *Archiepiſcopus conſideratis reditibus ejuſdem Eccleſiæ ac facultatibus univerſis, medietatem earum Canonicis contulit liberaliter.* *Regeſt. 13. Epiſt. 14. 15. 44. 186.* Cùm poſtea verò Archiepiſcopus ſæpiùs proſiliret ad Canonicos ſuos excommunicatione innodandos, reſcripſit ad eum Pontifex, ne tam facilè atrociſſima illa cenſurarum tela jacularetur, neu tam crebrò ſuos compelleret ad iter Romanum Canonicos, iis vinculis abſolvendos. Ex aliis ejuſdem Innocentii Epiſtolis conſtat, in Eccleſia Conſtantinopolitana ita res partitas fuiſſe, ut *Decimæ & Quintædecimæ* inter Canonicos dividerentur, nec Patriarchæ cederet, niſi quarta pars decimarum. Facilè conjicies illam tum conſuetudinem ab Eccleſia Latina in Græcam migraſſe, & in eas Orientis Provincias omnes, in quibus Latini rerum potiri cœperant.

Vu

Idque aliis quoque ex conjecturis eliciemus. Suam Archiepiſcopus Patrenſis Eccleſiam à propriis Canonicis deſtitutam dolens, utpote ſæcularibus, Pontificem interpellavit, per eum ut ſibi fas eſſet Regulares illis ſubrogandi ſancti Ruffi Canonicos. Annuit Pontifex, ea lege, ut novo huic Collegio terrarum & vinearum, frumenti & vini tantum darent, quantum alendis ſatis eſſet quinquaginta aut ſexaginta Canonicis: daret & piſces, ac ſal, oleumque quantum ſatis eſſet; & compluſcula alia, quæ ſigillatim attinguntur in eadem Epiſtola. *Cæterùm* *Ibidem. Epiſt. 159.* *pro recipiendis pauperibus & hoſpitibus dabis eis quinquaginta carrucatas bonæ terræ, quadraginta boves, & totidem vaccas, bubulcoſque triginta, & tantum vineæ, de qua vinum pro decem perſonis proveniat annuatim, aſſignans nihilominus eis ruſticos, qui ſine mercede, vel expenſis eorum, in domo ſua labores exerceant univerſos, omnium proventuum Epiſcopatûs in decimis, mortuariis & eleemoſynis eiſdem medietate conceſſa.*

Ejuſmodi tunc erant partitiones rerum inter Epiſcopos & Canonicos. Addit tamen Pontifex, ſi ei partitioni minùs acquieſcant novi Canonici, ipſe eis ut concedat Archiepiſcopus dimidiam partem rerum Eccleſiæ, éogatque eos annuam Principi temporali penſitationem ſolvere jam dudum uſitatiſſimam. *Quod ſi hæc omnia non duxerint acceptanda, dimidiabit cum eis cunctas poſſeſſiones Eccleſiæ Patracenſis; ſic tamen quod illi perſolvant croſtieam annuatim, quam Principi terræ ipſa Eccleſia ſolvere conſuevit.* Addit denique Pontifex ad hoc Patrenſis Eccleſiæ exemplum effingere ſe & formare poſſe reliquas Eccleſias, quæ non ita pridem ritum Latinum amplexatæ ſunt; ubi à Canonicis eligetur Prior, ab Archiepiſcopo confirmandus, eujuſmodi confirmatione nihil opus erit in aliis Canonicis admittendis.

IX. Antè autem quàm ultrà progrediamur, illud hic animadvertendum non perfunctoriè eſt: in hac Eccleſiæ Patrenſis rerum diſtributione, agrorum complurimum, & jumentorum, & ſervorum, & proventuum Canonicis accumulari, ut largiùs & ipſi poſſint hoſpitibus adeſſe & egenis. Hinc enim confirmatur, quod ad faſtidium uſque à nobis inculcatum eſt, poſt rerum partitionem inter Epiſcopos & Capitula, utriſque illam indeclinabilem incumbere ſarcinam alendorum pauperum, & hoſpitum excipiendorum. Et ſanè pro quatuor illis partibus apud Concilia decantatiſſimis, duæ hîc tantùm commemorantur, propterea quod & reparationibus, & pauperibus addici juſſæ partes duæ, Epiſcopi & Cleri portionibus hîc implicentur. *Innoc. III. Regeſt. 14. Epiſt. 112.* Confirmata eſt ab hoc eodem Pontifice partitio inter Archiepiſcopum & Capitulum Athenarum. Patrenſi finitimum fuiſſe facilè ſuſpicamur. Gratianus utpote antiquorum Conciliorum conſarcinator, non aliam quàm quadripartitam illam rerum diſtributionem proponit, ut eam ſcilicet Epiſcopi præ oculis haberent legem, eamque pro rerum, locorum & temporum opportunitate ſectarentur in diſpenſatione Eccleſiaſticæ ſubſtantiæ. Necdum enim res ipſæ *Gratian. 12. q. 2. 23. & ſeqq.* ſectæ fuerant in portiones, aut rariuſculæ adhuc erant hæ ſectiones. At ævo Innocentii III. jam illud pervagatiſſimum erat, ut partitis rebus & fundis Eccleſiæ, pauperum, hoſpitumque & reparationum portiones, ab Epiſcopi & Cleri portionibus non ſejungerentur; quo fiebat, ut in eos eæ onera rejicerentur, & expenſæ.

X. Ex hac multiplici ratione & diverſitate partitionum jam diximus emerſiſſe diſcrepantiam illam mirabilem, Canonicatus & Parochiales Eccleſias conferendi. In Concilio Lateranenſi III. ſub Alexandro III. anno 1179. illud videtur innui, *Can. 8.* ſejunctas jam alias ab aliis fuiſſe Præbendas, & earum *Extra. De conceſſ. Præbend. c. 2. 10. 15.* proviſionem alibi ad Epiſcopos, alibi ad Capitula ſpectaſſe, cum reciprocæ devolutionis jure, ſi ultra ſex menſes Præbendæ vacare ſinerentur. Fatetur Innocentius III. Eccleſias eſſe, ubi Epiſcopus & Canonici conjunctim eligant ad Præbendas, idque *Extra. De his quæ fiūt à Prælat. ſine conſenſu Capitu. c. 9. Et de donat. c. 9.* bifariam fieri: Epiſcopo nonnunquam Canonicis aggregato, tanquam Canonico; nonnunquam præſidente, ut Epiſcopo; quo poſtremo caſu nulla fiebat devolutio. Denique facta etiam illa partitione, Epiſcopo tamen integrum non eſt Monaſteriis Eccleſias largiri Parochiales, niſi conſentiente Capitulo: nec quinquageſimam, vel centeſimam decerpere, ad Monaſterii fundationem, & ad ſepulcrum ſibi parandum, ſi ejuſmodi donatione non mediocre detrimentum capiat Eccleſia. Ratio ejus rei in aperto eſt, quòd temporalium partitione, non prorſus Epiſcopi & Cleri conſenſio abrupta ſit; & neutri fas eſt quidquam moliri, quod Eccleſiæ & ſucceſſorum commodis vehementer officiat.

XI. Anno 1186. Archiepiſcopum Cantuarienſem *Baron. ann. 1186. n. 16.* Urbanus II. per litteras commonuit, ut oblationes tum frequentiſſimas ad tumulum B. Thomæ Martyris & Archiepiſcopi ejuſdem Eccleſiæ in quatuor ſcinderet portiones, quæ Monachis cederent Eccleſiæ Cathedralis, reparationibus, pauperibus, & Archiepiſcopo. Jamdiu antè fundi, agrique Ec- *Matt. Paris.* cleſiæ partiti fuerant, ſuos enim ſibi ſepoſitus habebat fundos Congregatio Monachorum, qua una conſtabat Capitulum Cantuarienſe: erant & Xenodochia ſuis inſtructa dotibus; & tamen vocabantur adhuc pauperes ad participandas Altaris oblationes, ubi potiſſimùm pinguiores eæ erant. Ita refert pervetuſtus Angliæ Hiſtoricus, à B. Lanfranco Cadomenſi Abbate, pòſt Archiepiſcopo Cantuarienſi, partitionem factam eſſe rerum ejus Eccleſiæ inter Archipreſbyteros & Monachos, idque eo conſilio factum, ut certior & diuturnior inter eos concordia coaleſceret. *Ut pacis & concordiæ vincu-* *Script. antiq. Angl. To. 2. pag. 1911.* *lum partis utriuſque, capitis videlicet & corporis futuris temporibus inviolabiliter ſervaretur, Monachis ſuis in novam ordinis formam redactis, Priori & Conventui omnimodam rerum ſuarum conceſſit adminiſtrationem.* Portio Archiepiſcopi complectebatur Comitatus, Baronias, & feuda, ex quibus militum cohortes colligebantur illæ, quas Regiis caſtris & exercitibus Eccleſia ſuppeditabat; Monachis cedebant prædia & agricolæ. *Sibi reſervaverunt Comites, Barones & Milites; Monachis verò aſſignaverunt ruſticos & agricultores. Dicunt autem quidam Lanfrancum id feciſſe. Hæc ideo facta ſunt, non ut unitas ſcinderetur Eccleſiæ, ſed ut perpetuò utrobique ſervaretur utilitas, dum rerum ſuarum plenam utrique haberent libertatem.* Nec multò pòſt commemorat idem Scriptor, evolante hinc in beatas ſedes Lanfranco, Vuillelmum II. Regem Angliæ ſuo Regio fiſco inferri juſſiſſe reditus omnes Archiepiſcopatûs per annos quinque. *Poſt cujus obitum per quinquennium confiſcata ſunt Epiſcopalia ſub novo Rege Guillelmo ſecundo.* Non facilè id uſuveniſſet, quo tempore Epiſcoporum & Capitulorum res indiſcretæ & communes erant, earumque adminiſtrationem in ſe totam extincto Epiſcopo Capitula ipſa recipiebant. Fuere & Epiſcopi, qui nervos omnes contenderent, ne qua ſectio fieret menſæ Capitularis, & ne Præbendæ diſtinguerentur ullæ. Ea de cauſa hoc ſtatutum edi-

Digitized by Google

dit Atto Trecenſis Epiſcopus anno 1145. & Legati Pontificii anthoritate muniti curavit. *Prohibuimus, ne unquam ulterius, quacumque occaſione, vel pro qualibet perſona de communitate fratrum ſingularis fieret, vel daretur alicui Prabenda.*

Bibl. Clun. Nona pag. 505.

XII. Ratam habuere, quandoque & præſcripſere Concilia illam in quatuor partes diſtributionem, inter Epiſcopum & Clerum, inter facta tecta & pauperes; at rerum Capituli ſectionem inter Canonicos jam pati magis viſa ſunt, quàm probare. Anno 1199. Concilium Dalmatiæ novum vigorem adjecit ei partitionum legi, edocuitque cui committeretur diſpenſanda pauperum portio & fabricarum. *Decernimus, ut decima, ſeu oblationes fidelium, tam pro vivis, quàm pro defunctis, in quatuor partes dividantur, quarum una ſit Epiſcopi, alia Eccleſiarum, tertia pauperum, quarta Clericorum. Portionem quidem pauperum Epiſcopus adminiſtret, portionem verò Eccleſiarum Archipreſbyter conſervet, & ex mandato Epiſcopi in uſibus Eccleſia fideliter expendat. Quicumque verò Clericus contra hoc venire praſumpſerit, ſua portione privetur.* Portio pauperum ſuprà Capitulo commendabatur; hic Epiſcopo concreditur; at portio reparationum Archipreſbytero. Non eſt ergo quod quiſquam ſibi perſuadeat, omnibus in Eccleſiis facta partitione rerum, ſecretam fuiſſe pauperum portionem, & in Xenodochia expenſam, in Noſocomia, & alia id genus pauperum diverſoria. Monaſteria Monachis exædificata fuerant, vel Canonicis Regularibus: eiſque tanta erat cum Capitulis affinitas, ut ex Congregationibus ipſis Monaſticis frequentiſſima coaluerint Capitula. Atqui Monaſteriorum proventus non modica ex parte inſumebantur ſemper in ægrorum, in hoſpitum, in pauperum levamentum; quibus decerpi, aut deteri vel tantillum prohibuit Concilium Pariſienſe anni 1212. *Reditus aſſignati eleemoſyna nullo modo imminuantur, vel aliis uſibus deputentur, & ſubtracti reſtituantur.*

Con. 3.

XIII. Cùm anno 1233. Juhellus Turonenſis Archiepiſcopus Provinciam ſuam ſolenni perluſtraret viſitatione, in civitate Briocenſi partitionem inter Epiſcopum & Clerum conſtituit, & ratam haberi juſſit. Cùm magna tunc eſſet Præbendarum inæqualitas, voluit, ut cùm fato ſuo exceſſiſſent quoque ditiores Canonici, æquarentur tunc Præbendæ omnes, ſinguliſque viginti librarum annui reditûs aſſignarentur. Ad numerum Canonicorum amplificandum, Capitulo adjecit Epiſcopus Eccleſiam Parochialem Ploidranenſem: ut conſtituto ibi Vicario & Capellano, reliquis ex proventibus Præbendæ crearentur duæ novæ, quas conferret Epiſcopus, ita certè qui ſe ſacramento obligarent, ut intra annum Preſbyteratu initiarentur, jugique & fida reſidentia Eccleſiam frequentarent. Ita penes Epiſcopos jus erat Præbendarum conferendarum, quas ipſimet creaſſent, niſi ei juri ſuo renuntiaſſent. Summa erat & in Eccleſia Lugdunenſi inæqualitas jam inde ab anno 1251. Erant in ea Capellani, Præbendarii & Canonici. Ex Canonicis infimo gradu erant Vavaſſores, ſuperiore Caſtellani, ſummo filii Baronum, Comitum & Ducum. His annui reditus erant ad ſummum librarum triginta, reliquis pro ſuo quibuſque gradu. Haud facile eſt tantæ hujus varietatis origines indigitare. Sed non poteſt juſtiſſima laude fraudari ſtatutum illud Eccleſiæ Aurelianenſis, ubi Præbenda una eleemoſynis pauperum conſecrata fuerat. Eam reſtitui curavit Gregorius VII. datis litteris ad Eccleſiam Au-

Conc. Gen. To. 11. pag. 2354.

relianenſem. *Pracipimus etiam ut Canonicam conceſſam alimonia pauperum, quam ab eo uſu ſubtractam diceris vendidiſſe, ad eundem uſum reſtituas.* L. 3. Ep. 17.

XIV. Univerſim apparet legem illam quadripartitæ diſtributionis honori ſemper fuiſſe, & religioſiſſimè obſervatam, quanquam modo aliàs & aliàs diverſiſſimo. Duo reſtant, quæ promam exempla, vetuſtius alterum, alterum recentiſſimum. Primum eſt Eccleſiæ Metropolitanæ Aquiſextienſis, ubi anno 1103. ab Archiepiſcopo Petro impetravit Capitulum plures Eccleſias Parochiales, cum juribus ſuis omnibus, *excepto Synodali cenſu*, & cum quarta parte decimarum, aliorumque proventuum earundem Eccleſiarum. *Super hac etiam firmavit per hanc praſentem paginam quartam partem decimarum & redituum qua ſui juris erat, omnium Eccleſiarum illarum, quas ab anteceſſore ejus acquiſierant, & illarum quas per hanc chartam firmavit & donavit.* Ea decimarum quarta, illa nimirum portio eſt, quam Canones Epiſcopo ſervatam volebant, quamque Epiſcopus ceſſit Capitulo, ut & tertiam funerum, *Donavit etiam tertiam partem mortalitatis hujus Epiſcopatûs.* Gall. Chriſt. To. 1. pag. 8. 9.

Non exprimitur ea charta, an Canonici Aquenſes communis tunc vitæ ſocietate viverentur. At ex doctiſſimo viro Camuzatio, ejuſque *Promptuario Antiquitatum Tricaſſinarum*, conſtat Capitulum Trecenſe toto pene undecimo ſæculo ea laude floruiſſe, nec ab ea regularis vitæ diſciplina defluxiſſe, niſi anno 1082. Tum enim decimas cum Epiſcopo partiri ſunt, quas antè in commune cum eo poſſidebant Canonici: idque placuit inſigne retineri monumentum priſtinæ ſocietatis in vitam communem, ut quatuor anni Feſtis majoribus Canonicos Epiſcopus omnes menſæ adhiberet: quod poſtea pecuniæ largitione Epiſcopali mutatum eſt.

Alterum exemplum, quantò recentius, tantò & mirabilius eſt. In erectione Eccleſiæ Mexicanæ, authoritate Papæ, Regis & Archiepiſcopi ſancitum eſt, omnes ut decimæ & proventus Eccleſiarum urbis & Diœceſeos, quatuor in portiones ſcinderentur, quarum una eſſet Epiſcopi, altera Capituli: tam Epiſcopo, quàm Capitulo condonante Rege tertiam ſuam in eorum portiones. *In noſtra & noſtra Eccleſia quarta decimarum parte liberos & exemptos eſſe volui.* Reliquæ portiones duæ in novem ruſus partes ſecandæ erant; ut earum duæ Regi cederent, ut ſummo Principi, Patrono & defenſori Eccleſiarum. Ex ſeptem aliis partibus menſæ Capitulari quatuor adſignatæ ſunt ad expenſas Eccleſiæ & Sacriſtiæ: ſed ex decimis ſolùm & proventibus propriæ Parochiæ, in qua exædificata fuerat Eccleſia Cathedralis. Quatuor illæ partes decimarum cujuſque Parochiæ in ejuſdem Beneficiarios diſpenſandæ erant. Quæ ſupererant ex ſeptem partes tres, partiendæ erant inter reparationes Parochiarum & Xenodochiorum. Hactenus ex Concilio Mexicano anni 1585. Non temerè conjicies Orbis novi cæteras Eccleſias ejuſmodi partitionem ſortitas eſſe. Hîc verò paſſim obviam ſunt veſtigia vetuſtiſſimæ in his Eccleſiarum Diſciplinæ. Dominatur enim Epiſcopi authoritas in temporales res omnes totius Diœceſeos. Lex quadripartitæ diſtributionis in honore eſt. Portio pauperum, hoc eſt, eorum quarta manifeſtè alligatur portionibus Epiſcopi & Cleri.

Anno 1585. Conc. Mexi. n. 24. 25. 31.

Con. Gener. T. 15. pag. 915.

Ex eo autem quod toties inculcamus & exemplis approbamus, portionem pauperum Epiſcopi & Cleri portionibus illigatam fuiſſe, arctior exiſtit neceſſitas, ſuperflua omnia in pauperes effundendi,

non charitati modò ut fiat ſatis, ſed etiam juſtitiæ: quo legis ejus tranſgreſſores reſtituere teneantur, juxta definitiones ſancti Thomæ & Concilii Mediolanenſis I. ſub B. Carolo, de quo alibi.

CAPUT XXIV. *P. 4. l. 4. c. 23.*

De partitione ſubſtantiæ temporalis Parochiarum, & de Portionibus congruis poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Parochorum juris erant primitiæ, oblationes, decimæ.
II. Univerſim eorum ſunt omnes decimæ, ſed vel leges, vel conſuetudines peculiares ei juri derogarunt.
III. Quæ cauſa ſit, quamobrem totius decimæ ad alios quam ad Parochos pervenerint.
IV. Qui potuerit æquitati conſentire ea attributio.
V. Cur quarumdam Diœceſeon Epiſcopi decimas prorſus omnes ſibi vendicent.
VI. De ſectione unius Parochiæ in plures, & quæ tum fiat partitio proventuum.
VII. Exemplum Archiepiſcopi Diœceſeos ſuæ ſummi Decimatoris.
VIII. Portio Parochi congrua ea erat, quâ & ſe ſuſtentaret ipſe, & hoſpites exciperet.
IX. Alia portionum congruarum elucidamenta.
X. Quæ portio Beneficiorum Patronis debeatur.
XI. Statuta Concilii Tridentini de portionibus congruis.
XII. Quis uſus in Gallia vigeat.

I. Dictum eſt Capite ſuperiori de partitione bonorum totius Diœceſeos Epiſcopalis, nunc de Parochiæ proventuum diſtributione verba faciemus. Et hic ſuo quodam modo eadem vigebat lex quadripartitæ diſtributionis. In Concilio Toloſano anni 1119. prohibita eſt deprædatio primitiarum, decimarum, oblationum, aliorumque Eccleſiæ proventuum in ædibus Epiſcopi, vel cujuſcumque demum Beneficiarii congeſtorum, quo tempore illi hac vita mortali demigrant. In his aliis Beneficiariis primi omnium occurrunt Parochi, quorum potiſſimum eſt ſecundum Epiſcopos, ut decimas, primitias & oblationes colligant. Huic autem deprædationi prætexebatur illa perſuaſio vulgatiſſima, quod res illæ omnes Eccleſiæ ad ſolatia Cleri-
Can. 4 7. corum & pauperum omnium reconderentur. *Primitias, decimas & oblationes, & cœmeteria, domos etiam & bona cætera deficientis Epiſcopi & Clericorum à Principibus & quibuſlibet laïcis diripi & teneri penitus interdicimus.* Canone ſequenti Epiſcopo reſervatur portio ex oblationibus omnium prorſus Eccleſiarum. *Oblationum partem ad Epiſcopum pertinentem nullus auferre præſumat.* In Concilio Abrincatenſi tertia ſaltem pars ſervata eſt Parochis decimarum
Can. 8. Parochiæ ſuæ. *De tertia parte decimarum nihil Preſbytero, qui ſervit Eccleſiæ, auferatur.* Eo Canone arctari videbatur poteſtas Epiſcopi, dandarum vel Capitulis, vel Cœnobiis Eccleſiarum Parochialium. Simul enim dabantur cum Parochiis decimæ ipſarum. At Concilio hoc edici videtur, ut tertia ſal-
Extra. De his quæ fiunt ſine conſen. Capit. c. 9. tem decimarum pars Parocho illibata conſtet. Nec tamen ei decreto univerſim obtemperatum eſt. Nam Innocentius III. unum id decrevit, dari poſſe Monaſteriis Eccleſias Parochiales ab Epiſcopo, *ſuſtentatione Vicarii reſervata*, etiam ſine conſenſu Capituli.

II. Alii erant aliarum Eccleſiarum uſus, ſed ita certè ut jure Decretalium, quod nonniſi partitione bonorum facta promulgatum eſt, decimæ Parochiarum juris ſint Parochorum, excepta quarta illa parte, quæ Epiſcopis tributa eſt. Si quæ conſuetudines ſunt ab his diſſentientes, eæ ſunt generalis hujus Regulæ exceptiones. Capite *Cum contingat*, *De decimis*, confirmat Innocentius II. & generalem illam Regulam, & quæ eam circumſcribunt exceptiones. Regula generali Parocho addicuntur decimæ totius Parochiæ, & ipſæ Novalium etiam decimæ. Exceptionibus verò eæ decimæ, maximè antiquiores aliis adjudicatæ fuere, ſive Clericis, ſive
Eccleſiis. *Cùm in quibuſdam Parochiis ad quaſdam Eccleſiaſticas perſonas ab antiquo pertineat perceptio decimarum, & de novo fiant novalia in eiſdem; quæris à nobis ad quam ejuſmodi novalium decima incipiat pertinere? Reſpondemus, quod cum perceptio decimarum ad Parochiales Eccleſias de jure communi pertineat, decima Novalium quæ fiunt de Parochiis earumdem, ad ipſas proculdubio pertinere noſcuntur, niſi ab his qui alias percipiunt decimas rationabilis cauſa oſtendatur, per quam appareat novalium ad eos decimas pertinere.* C. Quamid. De Decimis.
Quo declaratur tam inconcuſſis fundamentis niti jus Parochorum in decimas Parochiæ ſuæ, ut cùm canonicis quibuſdam exceptionibus, antiquæ decimæ ad alios ſunt devolutæ, novæ ſaltem non poſſint non ſpectare ad Parochos, niſi peculiaribus titulis juſtiſque hinc excludantur.

III. Non una autem ratione fieri potuit, ut decimis ſuis Parochi exuerentur. Frequentiſſimum illud fuit, ut Epiſcopi Parochiales Eccleſias addicerent Capitulis, vel Monaſteriis, ut horum proventibus alerentur, congrua portione ſervata Vicario, vel Parocho, quem Canonici, vel Monachi Epiſcopo præſentarent, à quo animarum curam & regimen acciperent. Qui decimas laïci aliquandiu obtinuerant, cùm ad eas reſtituendas urgerentur, quanquam Parochis ipſis reſtituendas eſſe ſedulò admonerentur, obſtinatius tamen perſæpè aliis eas Eccleſiis, ac potiſſimum Cœnobiis reſtituerunt. Cenſuit Innocentius III. ei malo cedendum eſſe, ne qua gravior labes inveheretur, dum ne quid fieret niſi Epiſcopo permittente. *Monendus eſt laïcus, qui decimam detinet, ut eam reſtituat Eccleſiæ, ad quam ſpectat. Qui ſi fortè induci nequiverit, & eam cum Diœceſani conſenſu alteri Eccleſiæ adſignaverit, præſertim Religioſo Conventui, conſtabit ipſa donatio, perpetua firmitate ſubnixa.* Extra. De his quæ fiunt à Præl. &c. c. 7. Contendebat Innocentius id emergere ex Canone Concilii III. Lateranenſis ſub Alexandro III. *Ne qualibet religioſa perſona Eccleſias vel decimas de manibus laïcorum ſine conſenſu Epiſcoporum recipiat.* Unum deſideratur hoc Canone, quo legitima ſit ea decimarum reſtitutio, nimirum ut aſſentiente Epiſcopo Clerico cuipiam, vel Monacho reſtituantur; non præſcribitur, ut proprio Parocho. Quin immo ea & Concilii generalis, & Epiſcopi permiſſio ſpecialis, non aliò pertinere videtur, quam ut fas ſit quod nefas erat, & reſtituatur, non ei ipſi qui injuriam paſſus erat.

IV. Si qui autem ægrè acquieſcunt in diſpenſationi Concilii Lateranenſis III. Innocentii III. & Epiſcoporum: is ex eo capite emergit error, quod non ſatis ad ipſas antiquioris Diſciplinæ origines enituntur. Ab ipſa enim uſque Eccleſiarum origine rerum omnium Eccleſiæ temporalium diſpenſatio penes Epiſcopos erat; & Eccleſiæ rerum ea natura, ea lex & conditio eſt univerſim, ut Beneficiario ipſo commodè & parcè ſuſtentato, reliqui reditus omnes in alendos pauperes, in redimendos captivos, in opera pia expendantur. His duobus præſtructis, jam mirabile non videbitur, ſi ni decimæ ſacræ laïcorum manibus utcumque extorquerentur, permiſſi illi ſunt à Conciliis & Epiſ-

copis eas non Parochiis ipſis reſtituere, ſed Clericis aliis, vel Monaſteriis.

V. Si qui nunc Epiſcopi magni ſunt decimatores, ut loquuntur, ſuarum Diœceſeon, decimaſque omnium prorſus Parochiarum jure ſibi ſuo, vel uſu certè receptiſſimo vendicant, congruis portionibus in Parochos vel Vicarios omnes conſtitutis; ſi Epiſcopi, inquam, iſti hinc ſibi patrocinium parent, quod ex Conciliis, ex Decretis exemplisque innumeris conſtet Epiſcopos decimas innumerabilium Parochiarum largitos eſſe Capitulis, Cœnobiis, aliiſque Eccleſiis; contendantque petæquè potuiſſe illos has decimas menſæ ſuæ Epiſcopali reſervare: non video quid contra illis ſatis ſolidè objici poſſit. Si dono enim Epiſcoporum, ſi conſuetudine, ſi præſcriptione potuere illæ Parochiarum decimæ canonicè transferri ad alias Eccleſias, quam ad Parochias: qui non potuerint eodem ipſo multiplici jure ad Epiſcopos ipſos transferri, quorum juris ab exordio fuere omnes decimæ, omneſque Eccleſiæ, & quorum munificentia ad ipſas erant Parochias derivatæ?

Inde eſt quod Concilium Tridentinum jubet illud quidem, ut Epiſcopus Parochias inſtituat in urbibus, ubi nullæ ſunt; eaſque diſcernat, ubi indiſcretæ ſunt; quo caſu fatetur Fagnanus decimas omnes unius Epiſcopi eſſe, ſicuti ejus erant, antequam nullæ eſſent Parochiæ: *Et eo caſu Epiſcopus deberet percipere omnes decimas prædiales, quemadmodum olim percipiebat ante diſtinctionem Parochiarum.* Sed nequaquam præcipit Tridentinum, ut decimas inter Parochos Epiſcopus partiatur. Accipe verba ipſa Concilii: *In iis Civitatibus ac locis, ubi Parochiales Eccleſiæ certos non habent fines, nec earum Rectores proprium populum quem regant, ſed promiſcuè petentibus ſacramenta adminiſtrant, mandat ſancta Synodus Epiſcopis, pro tutiori animarum eis commiſſarum ſalute, ut diſtincto populo in certas propriaſque Parochias, unicuique ſuum perpetuum peculiaremque Parochum aſſignent. Idem in iis Civitatibus & locis, ubi nullæ ſunt Parochiales, quam primum fieri curent.*

In l. 3. Decret. part. 2. pag. 396.

Seſſ. 24. c. 13.

VI. Præcipit idem Concilium ab Epiſcopis novas erigi Parochias, ubi viderint neceſſarias, & novis his Parochis tribui portionem juſtam & congruam proventuum Parochiæ antiquioris. *Competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocumque pertinentibus.* Decimas ſui territorii novis his Parochis dari non præcepit Concilium; nec vetuit etiam decerpi de decimis prioris Parochi, & novo adjici. Sed cùm omnia providentiæ permittat Epiſcopi, hinc vehementer confirmatur noſtra illa ſententia, Epiſcopi eſſe, non ut ipſe ſibi omnes vendicet res temporales Eccleſiarum ſuæ Diœceſeos, ſed ut omnes diſpenſet, diſtribuat, adgubernet ſumma poteſtate, dum & pari ſapientia & charitate. In Decretali Alexandri III. *Ad Audientiam, De Eccleſiis ædificandis*, edicitur illud quidem, ut proventus loci, in quo conſtructa eſt nova Parochia, novo Parocho adjudicentur; ſed & illud additur, ut & matrici Eccleſiæ competens inde honor, ac cenſus penſitetur. *Sacerdotem inſtituas ejuſdem villæ obventiones Eccleſiaſticas percepturum, provideas tamen, ut competens in ea honor pro facultate loci Eccleſiæ matrici ſervetur.*

Seſſ. 21. c. 4.

Cap. 9. 54. In Synodo Exceſtrenſi anno 1287. jubetur, ut oblationes Capellarum permiſſione Epiſcopi extructarum, revocentur prorſus omnes ad Eccleſiam matricem, ſi ea non ſit Monachis tradita. Si enim Monachis tradita ſit, jubet Synodus, ut oblationum & aliorum proventuum unus ſit compos Vicarius. Atqui Capellæ iſtæ ſuo quodam modo Parochiæ erant, cùm eo etiam nomine donentur, & cum jubeantur earum Parochiani oblationibus ſuis Eccleſiam venerari, majoribus ſaltem Feſtis. *Omnis adultus videlicet quatuordecim annorum, quater in anno Eccleſiam ſuam Parochialem ſuis oblationibus veneretur; niſi fuerit Parochianus alicujus Capellæ à matrice Eccleſia dependentis, cui Capellæ à ſuis Parochianis ſimilem ſtatuimus impendi honorem.* Hinc perſpicis matrices Eccleſias, ſive Epiſcopales, ſive Parochiales, ingentibus gaudere prærogativis in Eccleſias à ſe derivatas, etiam in temporalibus. Unde & voluit eadem Synodus oblationes totius Diœceſeos Eccleſiarum die Pentecoſtes Eccleſiæ Cathedrali integras ſervari. *Quia Eccleſia Exonii mater eſt omnium Eccleſiarum Diœceſis.*

Conc Angl. Tom. 2 pag. 391.

VII. Quibus adhuc id juris eſt & moris Præſulibus, ut decimas prorſus omnes ſuæ Diœceſeos ſibi vendicent, illis non parum inde quoque poteſt accedere præſidii, quod jam ex Lamberto ſupra retulimus de Archiepiſcopo Moguntino ſub Alexandro II. Papa anno 1073. Regis enim Henrici patrocinio & armis id tandem perfecit Moguntinus, ut à Thuringis omnibus decimæ ſibi ſolverentur. Fuldenſis & Herveldenſis Abbates, quorum maximè intererat, ne ea res ex animi ſententia procederet Archiepiſcopo, illum tandem enixiſſimè obteſtati ſunt, ut quarta decimarum parte contentus diſcederet, cùm ita Canonica regula, ita uſus ferret: *Saltem decimarum eam ipſe partitionem fieri ſineret, quam & Canonum ſcita æquam judicaſſent, & cæteræ per orbem terrarum Eccleſiæ uſitatam haberent; ſcilicet ut quarta parte ipſe pro ſuo ſuorumque Miſſorum ſervitio contentus, tres reliquas portiones Eccleſiis, quibus attitulatæ fuiſſent, permitteret.* Abruptè reſpondit Archiepiſcopus, ſuis per decennium laboribus & defatigationi non ſatis reſpondere tantillam mercedem. Denique ita convenit Archiepiſcopo & Abbatibus, ut Eccleſiarum his Abbatibus obnoxiarum decimæ inter ipſos & Archiepiſcopum æquatis partibus dividerentur; reliquarum Eccleſiarum decimas, unus, ut apparet, acciperet Archiepiſcopus. Exacerbato animo, ut videtur, calamoque Lambertus hanc hiſtoriam executus eſt. Æquiſſimum enim certè erat contumaces populos legi decimarum toto Chriſtiano orbe receptiſſimæ ſubjici, nec novum erat ad officium armis adigi; nec iniquum illud videri poterat, ut Archiepiſcopus exhauſtos in eo labores, Eccleſiæque tandem victoriam, expenſas denique ingentes à ſe factas, pari aliqua ſibi mercede penſari flagitaret.

VIII. Ex hac autem narratione, non illud tantum eniteſcit, & Moguntinum, & alios ejus ſimillimos Præſules eo jure uſos eſſe vetuſtiſſimo, ut decimas omnes Eccleſiarum ſibi ſubditarum retinerent: ſed & Eccleſiarum Parochialium jus ad vendicandas ſibi decimas ſui territorii, Canonicis legibus aſtructum, & longè pervagatiſſimum fuiſſe: cùm hic Moguntinus admoneatur, ſi Jure Canonico ſtare velit, quarta parte decimarum contentum eſſe debere. Fateor hac concordia Abbatibus his duobus confirmatas eſſe decimas ex media parte, quas probabiliter antea univerſas collegiſſe creduntur. Sed illud non perfunctoriè perpendi par eſt, eas illis Eccleſias, decimaſque dum fundarentur conceſſas fuiſſe, ea cautione ut Parochis ſupereſſet, quo & honeſtè ipſi ſuſtentarentur, & hoſpites

excipetent. Uſu enim vulgatiſſimo Canonum & Decretalium commoda Parochi ſuſtentatio & portio congrua eam proventuum copiam exprimit, quæ recipiendis etiam hoſpitibus ſufficiat. Nec alio id neceſſe eſt argumento declarare, quàm quod canonicæ Conſtitutiones Parochis præcipiant hoſpitalitatem ſectari. Sed & expteſſiſſimum ſuppetit Alexandri III. decretum, quo ſugillantur Abbates, qui tam jejuna & parca manu donabant Parochos ſibi obnoxios, ut nec honeſtè ibi degere, nec hoſpites excipere poſſent. *De Monachis qui Vicarios Parochialium Eccleſiarum in tantum gravant, ut hoſpitalitatem tenere non poſſint, nec honeſtam ſuſtentationem habere.* Jubet mox Pontifex tam largè in poſterum donari Parochos, ut ſit & quo veſcantur ipſi, & quo pauperes paſcant. Damnatæ ſunt in Concilio Lateranenſi IV. ſub Innocentio III. eorum ſordes, qui Parochis non dabant niſi quartam quartæ decimarum, ſeu ſextam-decimam; ſufficienti eos poſthac portione donandos eſſe definitur. *Non obtinent niſi quartam quartæ, id eſt, ſextam decimam decimarum, &c. Statuimus ut conſuetudine qualibet Epiſcopi, vel Patroni, vel cujuſcumque alterius non obſtante, portio Presbyteris ſufficiens aſſignetur.* Epiſcopi de quibus hic agitur, non multùm à noſtris diſſidebant, qui Magni Decimatores dicuntur, cùm Parochia non concederent niſi ſextam-decimam decimarum partem, qua ne congrua quidem portio conflari poterat. Portio ſufficiens hîc dari præcipitur. An ex decimis, & quæ ejus quantitas, prorſus ſiletus. Ne Moguntinum quidem Concilium anni 1549. graviſſime etſi tunc ingeminatæ eſſent querelæ, expreſſius quidquam definit. *Sufficienter, & honeſtum victum deputent.* In Concilio IV. Mediolanenſi anni 1576. ſtatutum eſt, oblationes Eccleſiarum Parochialium juris eſſe Parochorum, præterquam certorum dierum, quæ Epiſcopo, vel reparationibus adjudicantur. Concilium Turonenſe anni 1583. tertiam ſaltem oblationum partem Parochia addixit, niſi conſuetudo eis amplius aliquid largiretur. Juſſit etiam ut die Paſchæ Parochiani quilibet pecuniæ aliquid argenteæ offerrent.

Conc. Later. Par. 39. c. 1.
Can. 31.
Can. 70
Cap. 15.
Cap 14.

IX. Omnium difficillimè diffiniri poteſt portionis congruæ quantitas. In Concilio Juliobonenſi anno 1080. ſtatutum eſt, liberum fore Parocho à Monachis præſentato, ut aut cum Monachis veſceretur, aut ab eis acciperet, quo & ſe & Eccleſiam honeſtè procuraret. *Unde & bene vivere, & Eccleſiæ ſervitium convenienter valeat adimplere.* Idem confirmat Matthæus Paris in compendio libertatum opulentiſſimi in Anglia Cœnobii ſancti Albani; *Quibus Presbyteris cùm tantùm adſignaveritis, unde victus & veſtitus neceſſaria poſſint honeſtè percipere, quidquid reſiduum fuerit, liceat vobis in uſus proprios convertere.* Narrat idem ipſe Matthæus anno 1252. Epiſcopum Lincolnienſem, non tam Parochorum ſtudio, quàm odio Monachorum, facultatem à Papa impetraſſe augendæ portionis congruæ, *Prout juxta conſuetudinem patriæ ſecundum Deum videris expedire.*

Anno 1125. Reginaldus Archiepiſcopus Remenſis Eccleſiam Parochialem nobili abſtulit viro, qui ex ejus decimis, oblationibus, aliiſque reditibus mulieres virgineſque dotabat, eamque Cœnobio contulit Cluniacenſi, voto ſatisfaciens ejuſdem Nobilis, ut jam Parocho non ſupereſſet niſi feudus Presbyteralis. *Salvo jure ſuo in iis quæ ad feudum Presbyteris pertinere noſcuntur.* Non facile eſt diffinire quid feudus ille complecteretur. Supereſt & ejuſdem Archiepiſcopi conventio alia cum Cluniacenſibus, qui conceſſa illis Parochia quapiam, reſiduam Parocho non fecit niſi partem oblationum, eleemoſynarum, & legatorum piorum. Anno 1159. Prior Aquenſis Inſulæ Ordinis Cluniacenſis, & Capellanus, vel Parochus Rupellæ, ſequeſtre Santonenſi Epiſcopo, concordiam inierunt, qua oblationes Eccleſiæ Rupellenſis, legata pia, & dona alia complura in duas æquales partes dividebantur.

Bibl. Clun. pag. 1390. 1391 1450. 1530.

Hactenus ex Bibliotheca Cluniacenſi. Ex hiſtoria ſancti Martini de Campis apud Lutetiam multa in eandem rem excerpere daretur, de conceſſis per Epiſcopos Capellis, Parochiiſque eidem Prioratui ſancti Martini, ubi decimæ Monachis omnes prorſus cedunt, oblationes verò pene æquatis partibus inter ipſos & Parochos dividuntur. Ubi propè à vero abeſt, eas Eccleſias Parochiales Monachis conceſſas fuiſſe ab Epiſcopis, eadem conditione & lege partitionum, qua vel Epiſcopi eas, vel Nobiles antè obtinuiſſent. Nam & hi decimas, atque oblationum partem uſurpaverant.

Hiſt. ſancti Martini de Camp. pag. 374. 397. 411. 477. 495. 514. 520. 522.

X. Decretali *Preterea quoniam, De jure Patronatûs*, Lucius III. Pontifex Laïcis annuebat, qui Patroni, Advocati & Cuſtodes eſſent Eccleſiarum, ut redituum temporalium partem aliquam ſibi ſervarent, de qua pepigiſſet cum ipſis Epiſcopus, cùm prima ejus Eccleſiæ fundamenta ponerentur. *Præſenti decreto ſtatuimus, eos ſive Advocati, ſive Patroni, ſive Vicedomini, ſive Cuſtodes, vel Gardias habentes, ſeu quocumque alio nomine cenſeantur, à gravaminibus Eccleſiarum ceſſare, nihilque in ipſis præter antiquos & moderatos reditus à locorum Epiſcopis inſtitutos exigere.* Itaque hoc Canonum recentiores interpretes diſtare voluere Clericos à Laïcis, hoc eminere, quòd poſſint Clerici præſcribere adversùs Parochos, tum decimas, tum proventus alios Parochiarum, congrua illis portione reſervata: at non poſſint unquam Laïci ſibi polliceri niſi minuſcula hæc jura, quibus inter ipſa fundationis primordia aſſenſus eſt Epiſcopus. Id quoque emendatum eſt à Tridentino, cujus decreto prohibentur Patroni, qualeſcumque tandem, delibare quidpiam de proventibus Beneficiorum, intentato anathematis mucrone. *Patroni Beneficiorum cujuſcumque ordinis & dignitatis, etiamſi Communitates, Univerſitates, Collegia quæcumque Clericorum & Laïcorum exiſtant, in perceptione fructuum, proventuum, obventionum, quorumque Beneficiorum, etiamſi verè de jure Patronatûs ipſorum ex fundatione & dotatione eſſent, nullatenus nullave cauſa vel occaſione ſe ingerant: ſed illos liberè Rectori, ſeu Beneficiato, non obſtante etiam quacumque conſuetudine diſtribuendos dimittant, &c. Si ſecus fecerint, excommunicationis & interdicti pœnis ſubjiciantur, & dicto jure Patronatûs ipſo jure privati exiſtant.* Porro eo Concilii decreto declaratum eſt à ſacra Congregatione, ne poſſe quidem Patronos conductores eſſe Beneficiorum.

Seſſ. 25. c. 9.
Fagnan. in L. 3 Decret. Part. 1. pag. 152.

XI. Porro autem congrua Parochorum à Tridentinis Patribus exprimitur iiſdem pene verbis, atque à Conciliis ſuperioribus. *Quod pro Rectoris & Parochiæ neceſſitate decenter ſufficiat.* At ibidem innuere videtur Concilium, portionem congruam & rationabilem Parochorum centum eſſe ducatorum; ubi præcipitur, ne penſionibus onerentur ulla, vel Epiſcopatus, quibus mille: vel Parochiæ, quibus centum ſunt non amplius reditus ducatorum. *Cathedrales Eccleſiæ, quarum reditus ducatorum mille, & Parochiales, quæ ſummam ducatorum centum, ſecundùm verum annuum valorem non excedunt, nullis*

Seſſ. 24. c. 13.

penſionibus aut reſervationibus fructuum graventur. Alibi tamen præcipit Tridentinum, ut Epiſcopi Vicariis Parochiarum Capitulis vel Cœnobiis unitarum, adſignari faciant tertiam partem fructuum, aut plus, minuſve, ut ratio & ſapientia dictarit.
Seſſ. 7. c. 7. *Cùm tertia partis fructuum, aut majori, vel minori, arbitrio ipſorum Ordinariorum, portione, etiam ſuper*
In Clement. *certa re aſſignanda.* Ea quoque poteſtate Vienneuſe
De jure Patron. c. 1. Concilium Epiſcopos inſtruxerat, portionibus ut congruis moderarentur. Complexi ſunt autem mordicus Epiſcopi decretum Seſſionis XXIV. Concilii Tridentini, & pingues adeo atque copioſas mox aſſignarunt portiones Parochis ſeu Vicariis unitarum Parochiarum, ut jam emolumenti perparum ad Capitula ipſa, vel Monaſteria rediret. Hinc querelæ cùm increbuiſſent apud Pium V. Papam, ille promulgata Bulla *Ad exequendum* anno 1567. pronuntiavit factas fuiſſe eas uniones Parochiarum cum Capitulis & Monaſteriis, ut ab his divina celebrari officia decentiùs, & hoſpites excipi liberaliùs poſſent; ſanxitque ut Epiſcopi iſtiuſmodi Vicariis, vel Parochis ne ultra centum ducatos, vel infra quinquaginta, portiones congruas aſſignarent; ita ſanè, ut ubi moris eſſet copioſiores Vicariis aſſignari, priſcus uſus retineretur: & ubi annui reditus non ultra quinquaginta ducatos conſurgunt, totum Vicariis dimittatur.

XII. Hæc porro Decretorum fluctuatio in portionibus congruis, id certè perficiet, ut ne jam ſtupeamus Gallicanæ quoque Juriſprudentiæ alternationem in eo negotio. Edicto Caroli IX. Regis anno 1571. portiones congruas ſtatutum eſt centum viginti librarum fore. Edicto Ludovici XIII. anno 1629. trecentarum librarum. Ejuſdem Edicto anni 1632. trecentarum librarum cis Ligerim, ducentarum ultra Ligerim, & in Britannia Armorica: ea addita cautione, ut ubi decimarum partitio facta fuerat, ſua parte contenti quieſcerent Parochi. Edicto anni 1634. etiam cis Ligerim portiones congruæ ad ducentas libras redactæ ſunt, ubi nulli ſunt Parochis Vicarii; trecentis libris uſque adſignandis, ubi Parochis ſunt ſui, & ubi Epiſcoporum judicio
Le Preſtre. Cent. 1. c. 14 eſſe debent Vicarii. Edicto anni 1666. confirmata eſt Conſtitutio anni 1634. illud verò purè & ſimpli-
Memoires du Clergé. Edit. ult. To. 2. Tit. 12 pag. 313. citer regiſtratum & publicatum fuit in Majore Conſilio, ad Parlamentum perlatum non fuit, cujus ideo Senatuſconſultis illæ ſive penſiones, ſive portiones trecentarum ſemper eſſe librarum jubentur, præter oblationes & fundationes.

CAPUT XXV. *P. 4. l. 4. c. 24.*

De Præbendis Eccleſiarum Cathedralium, Collegialium, quæ Monachis ſunt conceſſæ, aut Canonicis Regularibus. De Monachis laïcis, ſive Oblatis Monaſteriorum, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Orbis quidam & quaſi circuitio bonorum & largitionum inter Epiſcopos, Capitula, Monaſteria, Laïcos.

II. Exempla Præbendæ Cathedralis Monaſteriis conceſſæ. Deſignabatur à Monaſterio Vicarius, qui Officiis intereſſet, Prior verò una hebdomada vice ſua in Cathedrali Eccleſia Myſteria celebrabat.

III. Has quandoque Præbendas ſæcularibus Clericis donabant Abbates.

IV. Cœnobiis non aliter dabantur & ab Eccleſiis Collegialibus Præbendæ, ut in precum communionem conſociarentur.

V. Quæ his Præbendis ſervitutes inhærerent.

VI. VII. Alia exempla conceſſarum Cœnobiis Præbendarum, & quanta in his diverſitas.

VIII. De Vicario, qui harum Præbendarum miniſteria ſacra obibat.

IX. Alia exempla Præbendarum ejuſmodi, in Cœnobiis maximè, & Eccleſiis Pariſienſibus.

X. Hac Præbendarum largitione conſtringebatur vinculum ſanctiſſimæ neceſſitudinis omnium inter ſe Eccleſiarum, maximè autem cum Cathedrali, quæ omnium parens eſt cæterarum. Mirum Eccleſiæ Bellovacenſis exemplum.

XI. XII. De Præbendis in Monaſterio datis emerito cuique & mundo militi. Origo ejus uſûs.

XIII. Alia ejus rei exempla.

XIV. Conſtitutiones Galliæ Regum de ejuſmodi Præbendis.

I. EA Epiſcopi & veneratione & beneficentia proſecuti ſunt Regulares Congregationes, vel inter primordia ſanctiſſimæ earum inſtitutionis, vel ubi ſubinde ad novam quandam primigeniæ ſanctimoniæ ſuæ formam refloreſcere viſæ ſunt, ut Parochias illis & decimas darent, vel à Laïcis datas confirmarent; quin etiam ut Cathedralium Eccleſiarum ſuarum Præbendas aliquas eis conferrent. Sed ſi certatim Epiſcopi ac Laïci collocupletandis Cœnobiis inſudarunt, viciſſim Monaſteriorum opes in Laïcos effluxere, & in Clericos, admiſſis Laïcis in Cœnobia, iis qui Oblati, ſive Monachi laici dicti ſunt: Clericis autem vocatis ad innumerabiles Obedientias & Prioratus Regulares, in Monachorum vicem. In eo verſabitur Caput iſtud argumento, forſan & alia mox inſeriis.

II. Rorico Ambianenſis Epiſcopus inſtituta Ambiani Congregatione Canonicorum Regularium in Eccleſia ſancti Firmini, non hujus tantùm illis Eccleſiæ oblationes & proventus largitus eſt, *Altaris* *Spicil. To. 2. pag. 901.*
bona, atrii & Eccleſiæ totius reditus univerſos, & fidelium devotio quidquid eis contulerit: Præbendam etiam eis contulit anno 1085. in Eccleſia Cathedrali: *Præbendam conceſſimus fratribus ibi deputatis*; ea profectò conditione, ut de conſenſu Capituli Cathedralis Vicarium deligerent, qui horis Canonicis Officiiſque intereſſet, & Prior ipſe ſancti Firmini anno quolibet hebdomada una in Cathedrali ſacris operaretur. *Provideant autem arbitrio Capituli noſtri, quatenus Vicarius eorum de hac Præbenda in Canonicis horis canendis nobiſcum canonicè aſſiſtat. Qui autem Eccleſiæ illius Prioratum habuerit, una integra hebdomada ſicut Eccleſiæ noſtræ Sacerdotes Miſſarum ſolennia concelebret.*

Jam inde ab incunabulis ſuis tanta virtutum & religionis fragrantia Eccleſias omnes perfuderat Cœnobium Cluniacenſe, ut in Eccleſiis Carnotenſi, Aurelianenſi & Trecenſi Præbendis ſingulis donatum ſit. Araldus Epiſcopus Carnutenſis ab ipſo Rege, & à Richerio Metropolitano ſuo confirmari curavit donationem Præbendæ, quam Eccleſiæ Cluniacenſi contulerat, nulla addita neceſſitate defungendi unius hebdomadis Officii: *Nullumque hebdomadale ſervi-* *Spicil. to. 6. pag. 452.*
tium in noſtra Eccleſia pro eadem Præbenda faciant. Iſembardus Aurelianenſis Epiſcopus ſimillima conceſſione Cluniacenſes demeruit, precum etiam ſocietate hinc firmata, & ſpondentibus Cluniacenſibus ſuo ſe cœtui adgregaturos Aurelianenſes Canonicos, quibus propoſitum eſſet illis ſociari, nec ea de cauſa quidquam exacturos. *Si verò alicui Canonicorum noſtrorum placeret Monachum fieri, ſi nihil dare vellet, vel poſſet, gratis reciperent.*

Anno 1090. Philippus Trecenſis Epiſcopus Mo- *Spicil. to. 11. pag. 303. 314*
naſterio Canonicorum Regularium Præbendam conceſſit Cathedralis Eccleſiæ ſuæ, dum una quolibet anno hebdomada Myſteria ibi celebrarent. Anno 1103. Adela Comitiſſa Veromanduorum Cano-

nicis Regularibus ſancti Quintini Bellovacenſis Præbendam contulit ſuam Eccleſiæ ſancti Quintini Veromandui.

Promptuar. Antiq Trec. pag. 118.

Comitiſſa conceſſit Præbendam, quam habebat in Eccleſia ſancti Quintini Virmandenſis. Prolixius de his egimus Principum Præbendis, ubi de Canonicis Laicis ſupra diſſeruimus.

Matthæum Cardinalem Albanenſem Epiſcopum per litteras certiorem fecit Petrus Cluniacenſis Abbas, Epiſcopum Tricaſſinum ita ſecum ſtatuiſſe, ut Eccleſiæ ſuæ Præbendam Cluniacenſibus conferret; patrocinio ejus rem promoveri poſſe, quæ Cluniacenſi Cœnobio compendioſa foret, & peropportuna, ut quod egeſtate premeretur.

L. 1. Ep. 8.

Domnus Trecenſis Epiſcopus, paratus eſt, ut dicit, dare nobis in Eccleſia ſua unam Præbendam, ſicut Carnoti & Aurelianis antiquitus data ſunt; ut reddatu illius multa, quam non ignoratis, Cluniacenſium fratrum indigentia relevetur. Hoc ſi ſecundum Deum fieri poteſt, rogo ut per vos fiat. Intervenit & ipſe Pontifex, preceſque & præcepta addidit, ut Cluniacenſibus ea Præbenda daretur. De eo enim ita ad Attonem Epiſcopum Trecenſem, à quo Præbenda data eſt, perſcribebat.

L. 2. Ep 33.

Præbenda quæ Cluniaco ipſius Domini Papæ precibus, vel præcepto data prius fuerat. Scripſerat ad Attonem Innocentius II. ut liquet ex charta ipſa donationis, quæ ſuperſtes eſt in Bibliotheca Cluniacenſi.

Bibl. Clun. pag. 1407. & Et in Notu. 540. 165.

Dedimus etiam Eccleſiæ Cluniacenſi laudantibus & concedentibus Clericis noſtris, petente hoc atque exigente Papa Innocentio unam Præbendam in Eccleſia beati Petri Trecenſis in perpetuum poſſidendam. Anno 1145. Conſtitutionem edidit Atto ad Canonicos ſuos arctiori reſidentiæ aſtringendos, ſed Cluniacenſes ab eo excepti ſunt. *Exceptis dumtaxat Cluniacenſibus, quibus ad præfati Legati petitionem in Eccleſia noſtra Præbendam conceſſimus.* Quod mòx autem ibidem ſubjungitur, ejuſmodi eſt, ut facilè intelligatur, quam alieno eſſet ille animo à Præbendis Eccleſiæ ſuæ ita quodammodo detruncandis. Jubet enim ut poſthac nemini ſejunctim Præbenda conferatur, ſed in commune fruantur Canonici omnes fundis & proventibus ſuarum in commune Præbendarum, nulla earum diviſione facta. *Præterea adjicientes prohibuimus, ne unquam ulterius quacumque occaſione, vel pro qualibet perſona, de communitate fratrum, ſingularis fieret, vel daretur alicui Præbenda.* Verebatur non injuria Atto, ne Cluniacenſium exemplo alii illecti, potentum & ipſi patrocinio abuterentur, ut darentur ſibi Præbendæ propriæ, atque ita hac Præbendarum partitione diſſiparentur fundi Menſæ Capitularis. Certè anno 1164. Henricus Comes Palatinus Trecenſium dedit Cœnobio Cluniacenſi proventum annuum duodecim librarum pecuniæ Provinenſis, & viciſſim Cœnobium Cluniacenſe Epiſcopo & Capitulo Trecenſi ſuam illam Præbendam reſtituit.

Ibidem. Pag 105. 106.

III. Nec tamen hæ Præbendæ Cathedralium ita cum Abbatiis coaleſcebant, ut non aliquando ab Abbatibus ipſis conferrentur ſæcularibus Clericis. Ut ei audaciæ occurrerent Abbas & Conventus Cluniacenſis, ſuam in Eccleſia Carnotenſi Præbendam dicaverunt alendis luminaribus B. Apoſtolorum Petri & Pauli, quod ſtatutum ſuum ab Alexandro IV. inconvulſa firmitate confirmari curavere.

Ibidem.

Ut reditus & proventus Præbendæ quam habetis in Eccleſia Carnotenſi deputatos in Monaſterio veſtro, ad luminare B. Apoſtolorum Petri & Pauli, quos quidam Abbates aliquibus ſæcularibus Clericis, de facto aliquoties conceſſerunt, de cætero nemini concedantur, ſed ſint ad luminare hujuſmodi perpetuo deputati.

IV. Nec Cathedrales tantùm, ſed & Collegiales Eccleſiæ, Cœnobia fama ſanctitatis celeberrima, hoc eodem vinculo conciliare ſibi ſtudebant, & conceſſâ ex ſuis Præbendis unâ, eorum orationum conſortium aliquod adipiſci. Anno 1193. Abbas ſanctæ Genovefæ Præbendam, quam Monachi ſancti Martini de Campis obtinebant in Eccleſia ſua Nemptodorenſi, ubi & fundi aſſignati erant; Anetum tranſtulit, ubi & alios aſſignavit fundos; eadem ſemper precum utriuſque Congregationis communione reciproca pereonatura pro defunctis. Nanterre.

Hiſtoir. B. Mart. de Campis. Pag. 293. 294.

Præbendam quam Monachi ſancti Martini de Campis habent in Eccleſia noſtra, quam accipere ſolebant apud Nannetodorum, conſenſu & voluntate ipſorum aſſignavimus apud Anetum. Præterea ſciendum quod nullatenus ab eis de cætero poterimus exigere, ut pro Præbenda illa aliquod divinum in Eccleſia noſtra perſolvant officium, ſalva ſpirituali ſocietate inter prædictas Eccleſias, ita ſcilicet quod quandocumque contigerit alterutrius Eccleſiæ quemquam fratrum decedere, ſibi invicem nunciabunt, & officium tale facient.

V. Ex his liquidò conſtat, ante hanc tranſactionem Monachos ſancti Martini de Campis utcumque intereſſe debuiſſe divinis Officiis Eccleſiæ ſanctæ Genovefæ, eodem aut non multùm diſſimili modo, atque ſupra vidimus, Canonicos Regulares ſancti Firmini apud Ambianum Roriconi Ambianenſi Epiſcopo recepiſſe, ejus ſe Cathedralis Eccleſiæ Officiis interfuturos. Sed ſuppetunt & alia documenta, quibus ſpirituales hæ ſervitutes illuſtrentur. A Clarambaldo Epiſcopo Sylvanectenſi conceſſa eſt Præbenda una Cathedralis ejus Eccleſiæ, Monachis Prioratus ſancti Nicolai Acienſis, qui obnoxius erat Prioratui ſancti Martini de Campis apud Lutetiam. Senlis. Petrus ejus ſucceſſor donationem eam confirmavit anno 1138. conceſſis eidem Prioratui altaribus & decimis compluribus. Anno 1205. Goffridus Sylvanectenſis Epiſcopus Monachos hujus Prioratus levavit maxima parte onerum, quibus utplurimum Præbendæ hoc genus gravabantur; abſolvit eos illa neceſſitate inſtituendi Vicarii, aut per ſeſe defungendi miniſterio ſacro ejus Præbendæ in Eccleſia Cathedrali; eo denique uno teneri voluit, ut ſeptimana ſua ſolemnia Miſſarum celebrarent, & intereſſent ſacræ Pſalmodiæ horarum canonicarum, atque ut majoribus Feſtis invitatorium decantarent.

Ibidem.

Conceſſit Capitulum prædictis Monachis, ne unquam poſſit eos compellere, ut habeant Vicarium in Eccleſia beatæ Mariæ, qui Præbendam ipſorum, quam in eadem Eccleſia habent, deſerviat: vel ut ipſi manſionem ibi facere teneantur; nec pro eadem Præbenda aliud ſervitium facient, quam facere ſolent ſeptimanam ſuam tam in Miſſa, quam in Horis, cuſtodiam Chori in Ordine ſuo, & in majoribus Feſtis Invitatorium cantabunt, in illis ſcilicet in quibus quatuor cantant illud. Ea Præbenda non conferebat jus, ut intereſſent Capitulo, niſi eò vocentur: unus eorum poterat per Quadrageſimam communi cum Canonicis menſæ accumbere; Procurationibus Archiepiſcopo, vel Legato ſolvendis pro ſua parte tenebantur.

VI. Prioratui quoque ſancti Dionyſii de Carceribus Lutetiæ Præbendam majoris Eccleſiæ Pariſienſis conceſſerat Stephanus Epiſcopus Pariſienſis & Capitulum, ea lege, ut per Vicarium ſacro miniſterio fungerentur. Vide quid ea de re memoretur in Martyrologio ſancti Martini de Campis.

Ibid p. 332. 342. 343.

Sciendum quod Eccleſia B. Dionyſii de Carcere habet unam Præbendam in Eccleſia beatæ Mariæ Pariſienſis de veteribus Præbendis, & unum Vicarium in dicta Eccleſia ad

Dei

Dei ſervitium deputatum, de dono & conceſſione Stephani Pariſienſis Epiſcopi. Confirmata eſt à Lucio Papa III. anno 1184. donatio qua Rodulphus Comes Veromanduorum Præbenda ſancti Furſei Peronenſis donabat Prioratum ſancti Medardi de Capy, Ordinis Cluniacenſis: ac declaratum eſt, ſi cui privato vellet Prior eam Præbendam conferre, fore ut is fructus omnes perciperet. *Statuimus etiam ut ſi Prior qui pro tempore fuerit, Præbendam quam in Eccleſia ſancti Furſei de Perona debetis habere, alicui perſonæ idoneæ, quæ aſſiduè deſerviat, ad tempus duxerit committendam, integritatem fructuum, ſicut alii qui aſſidui fuerint, conſequatur.* Integrum erat ergo Prioribus his Præbendas ita conceſſas, aut Vicariis, qui in iis miniſtrarent, delegare; aut privatis quibuſdam conferre, qui earum titulo gauderent. Eo enim ſenſu pollet vox *Perſona*, quando opponitur *Vicario*. Vicarii fructus non percipiebant, niſi quo reſidebant tempore: at Perſonæ, ſeu Titulares, non aliter iis fruebantur, quam cæteri Canonici.

VII. Succurrunt jam & Præbendæ aliæ paulo diverſæ. Capitulum inſtituit Anſellus Meldenſis Epiſcopus in Capella Dominæ noſtræ de Creciaco, permittente Priore ſancti Martini de Campis, quod ea Capella juris eſſet Prioratus ſancti Martini Creciacenſis, qui Prioratui ſancti Martini de Campis obnoxius erat. Ideo & in erigendo hoc Capitulo, ſervavit Epiſcopus Capellam unam novi hujus Capituli Priori ſancti Martini Creciacenſis, qui per hebdomadam adeſſe & miniſtrare tenebatur, ac præterea jure præſentandi Parochi gaudebat, cùm
Ibid. p. 385. Præbendas cæteras Epiſcopus conferret. *Præbendam ibi habeat integram & perpetuam, quam ſua ſeptimana deſerviat, tantummodo Miſſam celebrando per ſe, vel per alium deprecando.* Exempla hic habes longè alia ab aliis diverſiſſima. Vidimus enim Præbendas, quas in Cathedralibus Canonici Regulares obtinerent; vidimus & quas Monachi obtinerent ibidem; vidimus & quas Monachi in Collegialibus: vidimus alias mera Epiſcoporum & Capitulorum largitate conceſſas: vidimus & quas Monachi ſibi reſervaſſent in illis Eccleſiis, quæ eorum olim fuiſſent juris; vidimus ubi miniſtrarent Vicarii; vidimus, ubi Monachi ipſi; vidimus quibus onus incumberet Officiorum divinorum, vidimus & ubi id oneris eſſet excuſſum.

Ibidem. pag. 425. & c. 441. 443. VIII. Quem ſuo loco Monachi Vicarium ſubrogabant, Clericus is erat Capituli correctioni obnoxius; certa quadam pecuniæ parte & diſtributionum contentus erat; reliquæ autem & diſtributiones & pecuniæ Monaſterio cedebant. Ejus rei probationes non paucæ occurrent in Hiſtoria ſancti Martini de Campis, ubi contentiones referuntur ſuper ea re inter Priorem & Vicarios, & quo illæ judicio ſint terminatæ.

IX. Sed & ibidem obvia erit donatio Præbendæ B. Mariæ Stampenſis, quam Cantor Eccleſiæ Pariſienſis, qui eam obtinebat, reſignavit Henrico fratri Ludovici VII. Gallorum Regis & Abbati ejuſdem Eccleſiæ Stampenſis, à quo & ſtatim ea donata eſt Prioratui B. Martini de Campis, ut ei jure perpetuo uniretur, nec ullo miniſterio, vel per ſeſe, vel per Vicarium teneretur. Eam donationem confirmavit Ludovicus VII. Rex Junior dictus. *Quoniam Monachis de Campis maxima aſtringebatur amicitia, eam in manibus meis per panem & librum reddidit, & ego conſequenter ſimiliter per panem & librum in manibus Prioris de Campis eam ſepoſui, & per illum Eccleſiæ cui præerat in perpetuum poſſidendam contradidi.*

Non paulò munificentiùs Stephanus Pariſienſis Epiſcopus de Abbatia ſancti Victoris apud Pariſios benemereri ſtuduit, conceſſis anno 1143. Præbendis in Eccleſiis ſanctæ Mariæ, ſancti Marcelli, ſancti Germani Altiſſiodorenſis, ſancti Martini de Campellis; hoc eſt omnibus in Eccleſiis, in quibus tunc eſſent Præbendæ. Unde in Necrologio ſancti Victoris hæc habentur. *In omnibus Eccleſiis in quibus Præbendæ ſunt, nobis in ſingulis ſingulas Præbendas dedit, &c.* Henricus de quo ſuprà, frater Ludovici VII. ſeu Junioris, Abbas cum eſſet ſancti Exuperii apud Corbolium, Præbendam hujus Abbatiæ ſuæ unam contulit anno 1146. Abbatiæ ſancti Victoris. Anno 1159. Ludovicus VII. Rex confirmavit Præbendas quatuor à prædeceſſoribus conceſſas Abbatiæ ſancti Maglorii, velut Capellæ Regiæ. Cùm enim Hugo Capetius reliquias beatorum Pontificum Samſonis & Maglorii excepiſſet in Capella ſua Regia ſancti Bartholomæi, & Monachos ibi conſtituiſſet, exinde ſemper Eccleſia ſancti Maglorii Capella fuit Regia, ejuſque Abbas Regum Capellanus. Ita teſtatum facit Ludovicus ipſe VII. Rex in Charta ipſa ſuæ conceſſionis. *Etenim Prior Eccleſiæ ſancti Bartholomæi atque Maglorii antiquitus Capellanus Regum conſtitutus eſt, & ad hoc quatuor Præbendæ ei ſunt attributæ: volumus ut in horreo & Cellario beatæ Mariæ Pariſienſis, ubi eſt illi una deſignata, ſimiliter in horreo & Cellario ſancti Germani, ubi alia conſtituta eſt, frumentum & vinum pro reditu illarum habeat & ſine moleſtia recipiat. Ubicumque autem extra Pariſius fuerimus, ſi illic Abbas advenerit, de noſtro ut mos eſt, plenam procurationem habebit.* Hac charta non exprimuntur niſi Præbendæ duæ. Reliquæ duæ erant in Eccleſia Sylvanectenſi, & in Melodunenſi. Erat & Eccleſiæ ſanctæ Genovefæ Præbenda in Eccleſia ſanctæ Mariæ Pariſienſis. Odo Pariſienſis Epiſcopus anno 1204. eam ad ſe revocavit, fœdere quodam inito cum Abbate & Capitulo ſanctæ Genovefæ; ac eam mox Præbendam contulit, ejuſque Vicariatum Capitulo ſuæ Cathedralis, ea conditione, ut annui aliquid reditus adſignarent Preſbyteris Matriculariis, non ita pridem ab ipſo inſtitutis. *Tam Præbendam, quàm Vicariam Decano & Capitulo Pariſienſi conceſſimus, ita tamen quod Capitulum Matricularis Sacerdotibus, in Eccleſia noſtra à nobis noviter inſtitutis, ſeptem libras ſolvere tenebuntur, &c.* Ibidem. To. 2. pag. 26.

X. Non poteſt non videri pulcherrima hæc concordiæ & charitatis propagatio in tam multas reciprocè Eccleſias, Cathedrales, Collegiales, Monaſticas. Eccleſiæ Cathedralis ærarium inexhauſtum quoddam veluti flumen erat largitionum, quo abundè irrigabantur Congregationes omnes regulares ſanctioris diſciplinæ. Chorus Eccleſiæ Cathedralis Collegium erat ſanctiſſimum ampliſſimumque Cleri totius ſæcularis, & regularis. Eccleſia ipſa Cathedralis primævam ſuam quodammodo amplitudinem recuperabat, cùm jam una & univerſalis eſſet totius Diœceſeos Eccleſia. Omnia Eccleſiæ membra ſuo ſe corpori & capiti recolligebant; & hac communione temporali & ſpirituali nemo non ſentit inter has Eccleſias ſtrictiſſimam neceſſitudinem & dulciſſimam ſocietatem conglutinatam fuiſſe.

Hæc porro ſocietatis & charitatis vincula aliquanto etiam ſplendidiora, & mirabiliora fuiſſe videntur in conceſſione Petri Epiſcopi Bellovacenſis, qui anno 1126. Præbendam unam Eccleſiæ ſuæ Cathedralis Abbati & Canonicis contulit Regularibus ſancti Quintini apud Bellovacum. Circumfluebat tum illud Cœnobium & opibus, & ſanctimoniæ

gloria; hac porro donatione Epiſcopus & Capitulum Cathedrale ei ſe ſpecialiùs conjungi & conſociari ambiebant. Contulit illis Epiſcopus Bellovacenſis omnium Canonicatuum Eccleſiæ ſuæ vacantium Annatas, ut precibus ſuis defunctos Canonicos foverent. De his Annatis infrà agemus. Canonici ſancti Quintini pulliciti ſunt ſe daturos Canonicum Preſbyterum ſui Collegii Eccleſiæ ſancti Petri Bellovacenſis, ut officiis omnibus adeſſet more aliorum Canonicorum, quem tamen arbitratu ſuo revocare, & alium ſubrogare poſſent, *Canonici ſancti Quintini promiſerunt ſe daturos unum de Canonicis & Compresbyteris ſuis Eccleſiæ beati Petri, qui in ea interſit & ſubveniat divinis, & officiis diurnis & nocturnis, juxta conſuetudinem Canonicorum noſtrorum hic habitantium. Abbas quotieſcumque voluerit, revocet eum, & alium in ejus loco ſubſtituat, qui vices ejus fideliter exequatur.* Denique Abbas & Capitulum ſancti Quintini *ad augmentum & firmamentum fraternæ charitatis*, ſpoponderunt ſuo ſe cœtui adgregaturos Canonicos omnes Bellovacenſes, qui ſuo cœtui copulati ſe cuperent, ad cujuſcumque ſive temporalis, ſive ſpiritualis neceſſitatis levationem. *Canonicis beati Petri ab eodem Abbate conceſſum eſt, quod ſi quis ex eis nimia paupertate compulſus, ad eorum Eccleſiam & Religionem venire voluerit, ut in Eccleſia beati Quintini recipiatur, & ibidem temporalibus & ſpiritualibus tanquam ejuſdem frater deinceps fideliter ſuſtineatur beneficiis.*

Recueil pour l'hiſtoire de Bourgogne. pag. 211.
Bradeau ſur Louet. To. 1. p. 61. 62. 63.

Anno 1181. Valterus Epiſcopus Cabilonenſis non diſſimilem iniit communionem precum cum Eccleſia & Abbatia ſancti Benigni Divionenſis, conceſſa tum Eccleſiæ ſuæ Cathedralis Præbenda Abbatiæ ſancti Benigni, quam illico Abbas Monacho contulit, qui propria hebdomada ejus officio fungeretur. Ejuſmodi exemplorum plenæ ſunt novæ Hiſtoricorum, aliorumque Scriptorum Compilationes.

Propria hæc autem & peculiaris fuit Eccleſiarum Gallicanarum conſuetudo, ut Abbatias donaverint Præbendis quibuſdam Eccleſiarum Cathedralium & Collegialium; vix enim quidquam ejuſmodi alibi gentium reperire eſt. Longè his frequentior fuit Eccleſiarum Parochialium unio ad Monaſteria, ad Capitula & ad Xenodochia, & purgatior, & ejuſmodi tamen in poſterum quidquam tentari à Concilio Tridentino prohibitum eſt. *In unionibus verò Eccleſiæ Parochiales Monaſteriis quibuſcumque aut Abbatiis ſeu dignitatibus, ſive Præbendis Eccleſiæ Cathedralis vel Collegiatæ, ſive aliis Beneficiis ſimplicibus, aut hoſpitalibus, militiiſve non uniantur.*

Seſſ. 7. c. 6. Seſſ. 24. c. 13.

XI. Poſtquam de Præbendis diximus, quas in Eccleſiis Cathedralibus Monachi obtinuere, vel viciſſim Canonicis ſuis ipſi conceſſere in Eccleſiis; peropportunè hîc pauca attingemus de Præbendis iis, quas Monachis Laïcis conceſſere, pauperibus nimirum, vel emeritis militibus, parte aliqua corporis truncatis. Non facile eſt indagare originem ejus juris uſuſque Regum Angliæ, qui Oblatos, vel Monachos laïcos, ita enim vocant, ſeu milites mutilos nominant in Cœnobiis Regni ditioribus alendos, dum vita ſuperabit, vel penſione donandos, qua alimenta ipſi ſibi comparent. Viſum eſt nonnullis arceſſi debere ejus rei originem jam à temporibus uſque Carolinæ ſtirpis, cùm Cœnobia Nobiles militeſque invaſere, adeoque & Principes ipſi, qui & Abbates tum ſe dici geſtiebant. Fateor nonnullos tum Regum & Abbatias obtinuiſſe, & Abbatum non repudiaſſe nomen. Sed pauciſſimi ii fuere, nec ulla tunc uſquam apparebant hujus uſus noſtri veſtigia. Suſpicati ſunt ergo alii, hunc morem tum inoleviſſe, cùm Cœnobia militem alerent, & ad Regios exercitus pro Eccleſiæ Regnique defenſione militarent. Verùm longè maxima pars Cœnobiorum non milite, ſed precibus ſolis, vel donis & precibus Regibus aderat, ut ſuprà à nobis memoratum eſt. Tradit verò Chopinus jam inde ab anno 1273. fuiſſe Senatuſconſulta Pariſienſia, quibus hoc jus Regium confirmaretur. Cùmque eodem ipſo tempore deſtiterint Epiſcopi & Milites à militiæ Regibus ſuppeditando; fieri omnino potuit, ut tum fundamenta jacta ſint hujus uſus poſterioris. Aliis placuit ex jure fundationis & patrocinii hunc morem manaſſe. Jure enim Canonico cautum eſt, ut Fundatoribus & Patronis ſuis, ubi urget neceſſitas, juſtis obſequiis adſit Eccleſia. *Fundatori ſi ad inopiam vergat, ab Eccleſia modeſtè ſuccurritur, ſicut in ſacris eſt Canonibus conſtitutum.*

De Domanio Franciæ. l. 3. Tit. 18.

XII. Proximè à vero, aut à veriſimili certè abeſt hæc poſtrema ratio, ſi vel maximè propiùs inſpiciantur antiquiſſima Senatuſconſulta, ubi affirmatur id uſu receptum fuiſſe, ut mox Regio diademate revincti Reges, in omnibus Monachorum Cœnobiis Monachum præſentarent. *Cùm dominus Rex utendo ſuo jure Regio in principio ſui regiminis poſt ſuam coronationem in Abbatia Regni ſui de guardia ſua exiſtente, poſſit ponere videlicet in Monaſteriis Monachorum Monachum unum.* Hinc ſimillimum veri eſt, hoc quidquid eſt conſuetudinis pullulaſſe, ſed longo ſæculorum lapſu, multa, ut ſolet, novata, multa eſſe mutata. Nominant hic enim Reges Monachum, in Abbatiis fundationis & tuitionis ſuæ, & donec ille veſte Monaſtica induatur, procuratur in Monaſterio. Ab his non omnino abhorret uſus recentior. Si verò non in aliquibus tantùm Cœnobiis, ſed in omnibus nominent ſaltem ditioribus; ſi quovis tempore nominent, non in Regni tantùm auſpiciis; ſi mutilos tantùm nominent milites, ſi laïci ſemper hi ſint, nec veſte donentur Monaſtica, eæ ſunt alternantium temporum vices & mutationes. Erat ergo ea veluti Beneficii cujuſdam collatio Regia in omnibus Cœnobiis, ac veluti primatiæ preces Regum in omnibus Regni Cœnobiis; cùm jam ne controverti quidem poſſit, quin Beneficiorum ſpeciem præ ſe ferant ſedes Monachorum.

Carol. Molinæ. Tom. 2. par. 7. c. 26. pag. 1332.

XIII. His adde pleriſque Abbatiis & Prioratibus Præbendas fuiſſe, pauperi cuipiam dicatas; quo proclivius fuit pauperibus ignavis & otio languentibus ſubſtituere milites, qui ſanguine fuſo & vulnerum cicatricibus, iſtiuſmodi Beneficiis præmiandos ſe facilè perſuaderent. Anno 1179. Henricus Comes Palatinus Trecarum fœdus iniit cum Abbate ſancti Benigni, quo declaratum eſt, Prioratum quendam ei Abbati obnoxium, non potuiſſe cujuſquam ſubjici cuſtodiæ, niſi Comitum Campaniæ, & in eo ſemper Prioratu ali ſolitum pauperem, veluti *Præbendariam* Prioratûs, *Conquerebantur quòd tradiderim Prioratûs ſancti Benigni Bertiniacæ Curtis cuſtodiam fideli meo Viardo, dicentes quod in charta Hugonis Comitis anteceſſoris mei plenius continebatur, quod ipſe vel ejus heredes nullo modo ipſam cuſtodiam in alia manu, quàm in propria poſſent tradere, vel ponere. Qua ibidem diligenter inſpecta, de ſupradictis mihi plenariè conſtitit; & quod in Prioratu prædicto pauper Præbendarius continuè debebat ſuſtentari.*

Recueil pour l'hiſtoire de Bourgogne. pag. 254.

Nemo jam ambigit, quin Duces & Comites ſummum ſibi, & tantummodo Regium jus arrogaverint concidentibus Imperatoribus & Regibus Carolinæ familiæ, quorum juſſu antè Provinciis præficiebantur, & ſummovebantur. Hinc illis accrevere Palatia, Aulæ, miniſtri, jura, leges & conſuetudines, inſignia denique omnia ejus amplitudinis, quæ ad Regiam proximè accederet. Hic obvius eſt ejus agminis non poſtremus Campaniæ Comes, Regiæ amplitudinis gloria perfuſus, defenſor & cuſtos Prioratûs, ita ut ei uni ea poſſit cuſtodia vendicari. Id ſibi juris eſſe præ ſe fert ipſe, & ibidem profitetur Præbendam eſſe, quæ non poſſit niſi pauperi conferri. Quo illud etiam innuitur non obſcurè, jure cuſtodiæ facultatem ſibi eſſe Præbendarii ejus pauperis ſemper nominandi.

Monaſteriis Cluniacenſibus etiam Converſæ mulieres affixæ erant, quæ Grangiis, ſeu Obedientiis eorum obſequii aliquid præſtabant, veluti Præbendariæ. In Statutis ſub Abbate Hugone V. conſtitutis, jubetur, ut ne poſthac ejuſmodi admittantur Præbendariæ, niſi aniculæ, & ad loca foris

Bibl. Clun. pag. 1460. 1463. poſita. *Decernimus, ut nunquam in aliquo loco mulier qualibet in Monacham, vel Converſam, ſeu Præbendariam recipiatur, niſi ad ſuccurrendum, &c.* Si ſuæ erant & mulierculis quibuſdam Præbendæ, quæ foris miniſterii aliquid exhibebant: quin viris ſuæ eſſent, qui & operoſius aliquid & decentius præſtare poterant obſequii. De iis agitur in his ipſis Statutis, unumque id caveri præcipitur, ne ad vitam dentur hæ Præbendæ, quanquam & id, ſicubi cogat neceſſitas, Abbatis arbitrio permittatur. *Præbendas etiam obtentu pecuniæ, vel cujuſquam ſervitii cuilibet ad vitam dari, cùm hoc ad damnum vertatur domorum, diſtrictè vetamus. Si quando autem neceſſitas vel evidens utilitas id popoſcerit faciendum, fiat de conſilio domni Abbatis.* Huic denique Oblatorum militum origini pluſculum probabilitatis adjicit Constitutio Ludovici XIII. Regis anno 1619.

Art. 219. quæ Oblatis militibus penſionem centum librarum ſolvi tum demum ſancit, cum nolent ipſi in Monaſterio ali, cui interim pro virium ſuarum modo miniſtrent.

Memoires du Clergé. Tom. 2 pag. 201. XIV. Eam penſionem centum librarum ad ſexaginta revocari, ut omnibus antè Regiis diplomatibus ferebatur, petiit Cletus Gallicanus, nec poſtulatis ejus aſſenſus eſt Rex. Illa verò Declaratione, ſicut & illa anni 1614. omnes prorſus Regni Abbatiæ eo vinculo conſtringebantur. Quæ

Tom. 3. pag. 477. & ſeq. immunes antè fuerint, earum nomina exhibebit nuperrima Editio Actorum & Monumentorum ejuſdem Cleri. Ludovici XIII. Edicto eidem legi ſubjiciuntur Prioratus omnes, quibus duo amplius ſuppetunt librarum millia annui redditûs. Edicto ejuſdem Regis anno 1636. eo onere levati ſunt Prioratus omnes, levatæ ſunt & Abbatiæ, quarum annui reditus non ſuperant mille & quingentas argenti libras. Declaratione Regia anni 1670. annua penſio Oblatis ſolvenda militibus, ad centum quinquaginta libras adaucta eſt. Cæterùm reditus omnes illi Oblatorum totius Regni uniti addictique fuere longè magnificentiſſimo Xenodochio Invalidorum militum juxta Lutetiam. Arreſto Conſilii Status, quo eadem Prioratus Conventuales Electivi nominationis Regiæ eidem oneri ſubjecti fuere cum Abbatiis.

XV. In Anglia Eduardus I. Rex vetulos milites, quos ſua vel ætas, vel infirmitas ſubducebat

militiæ, ad Abbatias vel Prioratus ablegabat, Breviculo precum, vel Litteris inſtructos commendatitiis, quo in reliquum vitæ tempus alerentur. Ita enim habetur in non ita pridem editis Regum Angliæ antiquis Conſtitutionibus. *Quia nobis non* *Pag. 1011. 1012.* *ſufficit amplius famulari, ipſum ad vos duximus deſtinandum, affectuosè rogantes, ut ei in vita neceſſariis juxta ſtatus ſui exigentiam, quoad vixerit, exhibere velitis.* Orabat quandoque Rex, ut milites, vel Officiales in Monaſterio ſuſtentarentur cum duobus equis, & duobus ſervis. *Cùm vos rogaverimus, quatenus cum duobus equis & duobus garcionibus in victu & veſtitu, & aliis vitæ neceſſariis, quoad vixerit, exhibendo, &c.*

Cùm Abbas ſancti Edmundi, cui inſcriptum erat hoc diploma, onus id detrectaret, quod jam unum ejuſmodi militem, vel Officialem aleret, Rex preces iteravit, uno equo, & uno ſervo contentum jubens eſſe militem. Preces tantùm interponebat Rex, nec moleſtè ferebat, ſi egeſtatem quandoque ſuam Cœnobia excuſarent. Ex his Abbatiis una perſpectæ egeſtatis, Regem datis ad eum Litteris admonuit, non ſolitos Reges niſi ad opulentiores fundationis ſuæ Abbatias ejuſmodi preces allegare. *Attendat magnificentia veſtra, quod* *Ibid. pag. 1045.* *in veſtris hujuſmodi proviſionibus ſervientium, domibus pinguibus de magnis & ſuperabundantibus maneriis, & aliis poſſeſſionibus magnificorum Principum, progenitorum veſtrorum Regum Angliæ veſtra ſemper Curia ſcribere conſuevit: non exilibus & exiguis Cellulis fratrum, quæ ex ſimplicium virorum parvulis portionibus ſunt fundatæ.*

Ibid. p. 812. Cùm miſiſſet idem Rex Eduardus I. Thomam quendam ad Monaſterium ſanctæ Trinitatis Londini, ut Converſus admitteretur, is ad Novitiatum admiſſus eſt, nec antè extruſus, quàm deprehenſus in graviſſimis flagitiis, nec ali tamen deſtitit, donec novis facinoribus omnino ſemet ipſe ejeciſſe viſus eſt.

In Conventione Archiepiſcopi Cantuarienſis, & Abbatis ſancti Auguſtini ejuſdem Civitatis, anno 1299. qui vigeſimus-nonus erat Regni Eduardi ejuſdem I. huc memorabile viſum nobis eſt, nec prætermittendum hoc loco Caput, quo ſtatuitur ne poſthac Anachoretas faciat Archiepiſcopus in Eccleſiis huic Abbatiæ obnoxiis, niſi Abbatum conſenſu. *Archiepiſcopus Anachoretas non faciet de cætero in Eccleſiis dictorum Religioſorum, niſi de conſenſu Abbatis.* *Ibid. p. 842.* Simillimum veri eſt hos Anachoretas ſumptibus Monaſterii ſuſtentatos fuiſſe.

CAPUT XXVI. *P. 4. l. 4. c. 25.*

Partitio rerum Monaſteriorum inter Monachos ipſos poſt annum Christi milleſimum.

I. Varii gradus collabentis Monaſteriorum diſciplinæ, & partitionis bonorum.

II. Tempore Concilii Lateranenſis III. jam qui Clauſtralibus Officiis præfecti erant partem aliquam ſejunctim adminiſtrabant communium redituum & fundorum, ſed ad communes tantùm uſus, & ad nutum revocandi.

III. Adminiſtrationis quoque ſuæ rationes facere cogebantur.

IV. Anno 1020 Abbatibus jam non pauca ſua erat ſepoſita bonorum portio, & non à ſejuncta.

V. Contextio Canonum, quibus vetantur Monachi quidvis poſſidere, etiam cum licentia Abbatum; vetantur & Officia Clauſtri ad vitam dari; jubentur denique rationes, uti & Abbates, quibus nondum disjuncta fuerat ſua & propria menſa.

VI. Exemplum partitionis inter Abbatem Weſtmonaſterienſem & Monachos. Obſervationes in eam partitionem, quæ graviora forſan occupari damna ſpes erat. Genus verò ipſum ejuſmodi partitionum non probatur.

VII. Proprietatis contagio latiùs in dies ſerpebat inter Monachos.

VIII. Exemplum partitionis inter Abbates, & Officia Clauſtralia, ubi de faciendis rationibus verbum fit nullum, utcumque de facultate revocandi temporarios hos Adminiſtratores. Idque ante annum milleſimum trecenteſimum.

IX. Statuta Joannis Borbonii Abbatis Cluniacenſis ſæculo decimo-quinto, quibus exulare jubetur proprietas, & partitio, Officiales Clauſtri & Abbates ipſi ad rationes vocantur.

X. Statuta Concilii Tridentini in eam rem.

I. HOc rerum continuatio ipſa & ſeries flagitaret, ut expenderemus, qua demum ratione Prioratus, Obedientiæ, & alia compluſcula Regularium Beneficia ad Clericos ſæculares pervenerint: quaſi parem Beneficii vicem Clero rependerent Monaſteria, tamdiu & tantopere de ſe benemerito. Sed ei quæſtioni hæc præire debere videtur, qui partitio facta ſit rerum temporalium inter Monachos ipſos. Ante enim expendenda eſt illa menſæ Monachalis partitio in pluſes portiones, quàm minutias hujus aliquas ad Clericos devolutas perſequamur.

Atqui plures ſpectari neceſſe eſt partitiones in Monaſteriis. Sua enim tandem ſeparatim portio Abbatibus, ſua aſſignata eſt menſa. Officiis Clauſtralibus Præfecti partem ſibi quiſque ſuam communium proventuum & ipſi impetrarunt, vel abſtulerunt. Priores adminiſtrationem ſuam protraxerunt, perpetuarunt, atque ita jam Obedientiarii, & revocabiles nutu Superiorum non amplius fuere. Denique lapſu temporum, & graviore diſciplinæ ruina, Monachi ipſi ſinguli proprietarii evaſere, & ſuum ſibi ſepoſuere peculium. Hæ gradatim labes fuere labantis diſciplinæ regularis.

Can. 10. II. His ingraveſcentibus malis medicari cœpit Concilium Lateranenſe III. anni 1179. Prohibitum ibi eſt enim, ne pretio admitterentur Monachi, ne peculio frui ſinerentur, ne ſoli eſſent in Parochiis, in Prioratibus, in Grangiis. Quæ hic exſibilantur omnia, ea erant proprietatis inter Monachos irrepentis præludia, & veluti rudimenta. Cùm exigebatur aliquid à profitentibus, pene copia fiebat, ut & aliquid privatim poſſiderent. Ideo & exploſa illa exactione, ſtatim proſcribebatur peculium. Denique cum in una aliqua ſoli & ſine ſocio ſedebant Eccleſia, ejus reditus privatim potius quàm in communi obtinere videbantur. Mox ibidem peculium permittitur Officialibus Clauſtri, ſed ea cautione, ut in expenſas concreditæ ſibi adminiſtrationis effundatur, nec ſine permiſſione Abbatis. *Si verò peculium habuerit, niſi ei ab Abbate pro injunctâ fuerit adminiſtratione permiſſum, à communione removeatur Altaris, &c.*

Habes hic haud dubio Officia Clauſtri, iiſque Præfectos Monachos, cum aliqua portione fundorum, aut redituum Cœnobii ſibi commendata; ſed his legibus præſtitutis. 1. Ut juſſu & providentia Abbatis id fiat. 2. Ut omnes ii reditus in Cœnobii communes utilitates expendantur. *Pro injunctâ adminiſtratione.* 3. Ut hi Officiales amoveantur juſſu, nutuque Abbatis & Conventus. Id mox ibidem profectò ſignificatur; ubi edicitur, ut ne loco moveantur ſuo Priores Conventuales, nec Officiis priventur, niſi juſtis & evidentibus cauſis, verbi gratia, ob gravius flagitium: vel ex adverſo, ut à Conventu ad excelſiora quædam officia promoveantur. *Priores enim in Conventualibus Eccleſiis fuerint conſtituti, niſi pro manifeſta cauſa & rationabili non mutentur; videlicet ſi fuerint dilapidatores, nec continenter vixerint, aut aliquid tale egerint pro quo amovendi meritò videantur: aut ſi etiam pro neceſſitate majoris officii de conſilio fratrum fuerint transferendi.* Conventualibus Prioribus & Abbatibus hoc videtur ſpecialiter tributum eſſe, ut ne gradu dejici poſſint, niſi judicio Canonico; ex quo fit, ut indicta cauſa, etſi non ſine cauſa Priores non Conventuales, & Clauſtrales Officiales revocari poſſent omnes.

III. Eſt & quarta lex hic addenda Officiis Clauſtralibus, quæ & ipſa eadem æquè imminebat Prioribus Conventualibus & Abbatibus, ut rationes omnium exhibere tenerentur, vel Conventui ipſi, vel Superioribus ſaltem, idque ſaltem bis anno quolibet. Id enimvero præcepit Concilium Oxfordienſe anni 1222. *Ut meliùs gerantur omnia, & exterior adminiſtratio clauſtralium reſpondeat recti quieti, ſtatuimus ut tam Obedientiales rerum Monaſterii, vel Prælati majores, quatenus vel bis ad minus in anno coram fratribus à Conventu ad hoc deputatis, vel coram Superioribus juxta Monaſterii conſuetudinem reddant de receptis & expenſis rationem.* Contextum Canonis exſcripſi, ut in editionibus Conciliorum circumfertur; ſed non poſſum non monere Lectores, valde probabiliter vocem illam *quatenus* adventitiam eſſe, & pro hac *quater* irrepſiſſe: ut quater quotannis, ſaltem bis rationes de receptis & expenſis redderentur. His legibus ſi locus fuiſſet, ſi honos illibatus ſervatus, videri poterat nullas adhuc temporalis Cœnobiorum ſubſtantiæ partitiones factas fuiſſe; aut certè innoxias eas fuiſſe & inculpatas; ſi vel maximè conſtaret nullam disjunctam à Monachis fuiſſe Abbatibus menſam. Can. 37.

IV. Sed vel iſtius jam ætate Concilii Abbates erant, ſuis ſeorſim à Conventu proventibus inſtructi, ideoque nec rationes Conventui facere jubebantur, ut vel ex hoc ipſo Canone liquidum fit, ubi diſertis verbis id eximitur, ut ea ſit decreti ſuperioris exceptio. *Ad hoc enim Prælatos illos ex iſta conſtitutione nolumus obligari, qui poſſeſſiones habent à Monachis, vel Canonicis Regularibus ſeparatas.* Ibidem. Erant ergo jam & Monachorum aliqui, & Canonicorum Regularium Abbates, quibus ſui ſejuncti fundi, ſui reditus, à Cœnobii ſubſtantia diſcreti erant, nec id in vitio ponitur hoc Canone; quin ex adverſo ſuum illis confirmatur jus prius, ut ne ad rationes referendas vocari poſſint. Sed cùm ea ſit hic tantum regulæ generalis exceptio, facilè conjicitur, non admodum magno eos numero fuiſſe. Nec aliter ſentiendum de Decretali *Edoceri, De reſcriptis*, ubi perſimili utitur Innocentius III. exceptione locorum, ubi Abbates ſuam ſibi propriam bonorum portionem erant aſſecuti. *Niſi fortè Abbatis & Conventus negotia eſſent omnino diſcreta.*

V. Prima ergo ea fuit partitio, Canonicis Regulis approbata, ſaltem tolerata in Cœnobiis, Abbatialis menſæ & Conventualis. Cùm Officiales Clauſtrales meri eſſent adminiſtratores alicujus partis communium fundorum, ac redituum, ad communes tantum neceſſitates, & quidem rationibus publicè reddendis obnoxii, non poterat ea jure dici bonorum partitio. Jam quidem Monachi privatim quædam ſibi furtiva corradebant peculia, ſed hæc peculia duo hinc confixit hoc idem Concilium Lateranenſe III. Confixit & illud idem Innocentius III. qui ut proprietatis radices evelleret, prohibuit, ne ad vitam Officia Clauſtri, vel Extra. De Statu Monach. c. 2. 6.

Obedientiæ commendarentur, & declaravit nihil poſſe Monachos propriè & ſeparatim poſſidere, quantumvis de Abbatis ſe ſui licentia jactarent. *Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo poſſidenda, tanquam in ſua ſibi vita locetur; ſed cum oportuerit amoveri, ſine contradictione aliqua revocetur, &c. Nec æſtimet Abbas, quod ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo Monacho diſpenſare, quia abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeo eſt annexa Regulæ Monachali, ut contra eam nec ſummus Pontifex valeat diſpenſare.* Ex quo id emergit, quando tunc temporis Prioratus non Conventuales, & Officia Clauſtri ad nutum Superiorum revocari poterant, ea propriè Beneficia non fuiſſe, ut quæ perpetua eſſe neceſſe ſit.

Concilium Provinciæ Turonenſis anno 1231. habitum ad Caſtrum Guntherii adeo ſtatutum confirmavit, ne poſſent Abbates Monachis ſuis indulgere, ut rem quantulamcumque poſſiderent. Eo enim nugatorio prætextu licentiæ Abbatum abutebantur, & avaritiam ſuam tueri ſe poſſe confidebant Monachi proprietarii. *Inhibemus ne Monachi,* Can. 26. *niſi ſint in adminiſtratione conſtituti, habeant ſub alio colore aliquam poſſeſſionem, vel aliquam proprietatem, etiam de licentia Abbatum; cum licentia Abbatis in hoc eis non valeat ſuffragari.* Ei Canoni novum robur accumulatum eſt in alio ejuſdem Provinciæ Concilio apud Salmurium habito, anno 1253. Toties iterati, renovatique hi Canones apertè produnt, Abbates cùm ipſi privatim menſa gauderent, licentius etiam has Monachis ſuis indulſiſſe licentias, ut & ipſi portiones quaſdam decerperent bonorum Monaſterii, & propriè poſſiderent. Sed quoties de eo uſu actum eſt in Conciliis, toties is abuſus damnatus eſt. Quin & damnati ibi ſunt Abbates & Priores locorum, ubi nullæ adhuc partitiones factæ fuerant, niſi ſemel ſaltem quotannis rationes publicè præſtarent ſuæ adminiſtrationis. Illos enimvero ſuſpendit ab Officio Concilium Londinenſe anno 1268. niſi rationes facerent, ne ſcilicet in tot partes ſcinderetur ſubſtantia Monaſterii,
Can. 31. quot Officiales eſſent & Monachi. *De pietatis autem & Miniſtratoribus atque Officialibus illud ſtatuimus, ut Abbates & Priores Abbates proprios non habentes, ſaltem ſemel in anno præſente toto Conventu, aut aliquibus de Senioribus & prudentioribus ad hoc in Capitulo deputatis reddant de ſtatu Monaſterii & adminiſtratione ſua plenariè rationem. Si quis verò Abbas vel Prior ſtatutum hujuſmodi neglexerit obſervare, ipſo facto, donec id ſatisfecerint, à ſuis adminiſtrationibus ſint ſuſpenſi.* Nullo ſe limite, nulla exceptione Canon iſte coarctari ſinit, & hinc rurſus confirmatur noſtra illa perſuaſio, paucos tum fuiſſe adhuc Abbates, in Anglia ſaltem, quibus ſejuncta privatim ſua eſſet menſa, & portio.

VI. Ea porro ſententia validius etiam roborabitur, ea Matthæo Paris deprompto exemplo Abbatis Vueſt-Monaſterienſis apud Londinum, qui anno 1251. nullum non lapidem movit, ut à Papa reſcinderetur tranſactio inter Abbatem præceſſorem ſuum & Conventum facta ad bonorum partitionem. Subveriti Monachi, ne deteriore conditione eſſent, ſi rurſus Abbates bona omnia Cœnobii in jus & poteſtatem ſuam revocarent, Regem Henricum III. interpellarunt, qui ſpopondit ſe partitionem ſemel factam authoritate Regia tuiturum. Hinc perſpicuum eſt 1. raras etiam tum, hoc eſt ſæculo decimo-tertio fuiſſe adhuc illas in Cœnobiis partitiones. 2. Cupidiores partitionis fuiſſe nonnunquam Monachos, quam Abbates, cùm penes Abbates eſſet ſumma rerum omnium adminiſtratio, & operoſum non eſſet extricare ſe a neceſſitate faciendi dati & accepti rationes, aut declinandi. 3. Hinc apparet potuiſſe ſæpiuſculè fieri has partitiones pro bono pacis, & diſſenſionum vel terminandarum, vel prævertendarum ſtudio. *Conabatur Abbas factum Anteceſſoris ſui authoritate Apoſtolica irritare, qui bona Eccleſiæ in uſus ſuos, & uſus Conventus, ut majori pace gauderent, ſeparaverat. Et ſummo conamine nitebatur diviſa ſolidare, & omnia uſibus ſuis includere.* Ita enim Monachis ferè præjudicatum erat, diſpendio ſibi fore utriuſque menſæ conjunctionem. *Conventus cœpit formidare ne eorum conditio deterioraretur.* Abbas Roma rediit Pontificis Reſcriptis inſtructus, quantis & qualibus voluerat; ſed ita contumelioſè à Rege exceptus eſt, ut ſui ipſum aliquando tandem inſtituti pœnituerit, aſſenſuſque ſit, ut arbitrio duorum Procerum res definiretur, à quibus, quod Rex avebat, partitio jam facta confirmata eſt, tribus etiam prædiis, quæ ſibi Abbas retinuerat, exercendæ hoſpitalitati addictis. *Aſſignatis tribus maneriis, ut de reditibus eorum hoſpitalitas & charitas domus Vueſtmonaſterienſis ampliatur.* 4. Tum verò Henricus Rex Abbatiæ conceſſit diploma, quo illam confirmabat bonorum partitionem, Conventuique permittebat liberam ſuæ portionis adminiſtrationem, dum vacaret Abbatia. Ejuſmodi enim diplomate opus erat poſt partitionem factam. Quippe vacante Abbatia Rex portionem Abbatis omnem ſuæ poteſtati vindicabat. *Cum bona Abbatis Vueſtmonaſterienſis, & ejuſdem loci Prioris & Conventus diſcreta ſint ab invicem & ſeparata, volentes indemnitati & tranquillitati eorumdem Prioris & Conventus providere, concedimus eis pro nobis & heredibus noſtris, quod quotieſcumque contigerit Abbatiam vacare per ceſſionem, vel deceſſum Abbatum ſuorum, habeant ipſi Prior & Conventus liberam adminiſtrationem de bonis ſuis ſeparatis; ſalva nobis & hæredibus noſtris tempore vacationis prædictæ domus cuſtodia de bonis ad prædictos Abbates pertinentibus.*

Hactenus ex ſententia Matthæi Paris, qui eam narrationem litteris mandavit. An rationi & æquitati ubique conſentiat hæc illius ſententia, id verò non immerito in dubium vocari poteſt. Ejuſmodi enim partitionibus non ſatis convenit cum Regula B. Benedicti, cum religioſa paupertate, cum proprietatis abdicatione, & cum antiquiore, eaque caſtiore diſciplina. Poterat novus Abbas Vueſtmonaſterienſis, non aliò collineare, quàm ad reſtituendam priſcam paupertatem, & communionem religioſam rerum omnium. Huic ſententiæ favet diploma illud Pontificium, quod Abbas elicuerat. Sed potuerant & ſuperiores Abbates ita res dilapidaſſe Conventus, ita Monachos fruſtraſſe neceſſariis vitæ præſidiis, ut jam neceſſariæ eſſent partitiones, ſicut minoribus plerumque malis majora præſecantur.

Libet hæc & firmare, & illuſtrare luculento Canone Concilii Auſcienſis, anno 1308. Eo prohibetur qualiſcumque partitio bonorum inter Monachos & Abbates: *Edicto perpetuo inhibemus, ne Ab-* Can. 4. *bates Regulares bona eis & ſuis Monachis Conventualibus communia nullatenus dividant, irritum decernentes, ſi contra hæc fuerit aliquid effectualiter attentatum.* Extremis ejus Canonis verbis, vis ejus & poteſtas decreti ad ſuperiora retro trahitur tempora: *Præſentem Conſtitutionem non tantum ad futura extendi*

volumus, ſed etiam ad præterita & præſentia. Ubi hic Canon Regulares commemorat Abbates, à Commendatariis illos ſejungit, ut opinor, qui tum crebreſcere incipiebant. Hinc autem planum eſt, partitiones bonorum in Cœnobiis inter Abbates & Monachos, needum tunc toleratas fuiſſe in Provincia quidem Auſcienſi. Ex quo illud rurſus ſubodorari datur, ejuſmodi partitiones in reliquo Galliæ regno, ne toleratas quidem, aut certè raras fuiſſe.

VII. Eodem ipſo mox Canone vetantur Abbates, Monachis ſingulis dare fundos, vel penſiones in fundos Monaſteriorum; ſi ne & Monachi ipſi proprietarii evadant, & res ipſæ Cœnobii diſſipentur. Edicitur denique, ut niſi intra anni ſpatium Abbates repetant, reſtituantque menſæ communi penſiones ejuſmodi omnes, eas ſibi poſſint
Ibidem. Epiſcopi vendicare. *Pari prohibitione utiliter ſtatuentes, ne Abbates Regulares Monachis ſimplicibus aliquas penſiones aſſignent ſtantes in pecuniis, bladis & aliis quibuſcumque, &c. Penſiones infra annum repetant Abbates, &c. Ex tunc Epiſcoporum quilibet penſiones prædictas poſſit & valeat menſa propria applicare.*

Cùm penſionibus his pecuniæ, tritici, & id genus arcentur *ſimplices Monachi*, ad Officiales Clauſtri alluditur, quibus ritè fundi illi, vel penſiones adſignabantur, ad expenſas ſuæ Adminiſtrationis. Nihil hic verò de Officiis Clauſtralibus ſancitur, propterea quod cùm vel Abbates hic prohibeantur quidquam ſibi propriè arrogare rerum communium, nihil erat de Officialibus Clauſtri extimeſcendum.
Can. 5. Canone ibidem proximo multò vehementiùs his penſionibus interdicuntur Monachi Mendicantes, qui in Clauſtra non Mendicantium defluxerint, nec eò probabiliter adducti ſint, niſi hoc lenocinio temporalium commodorum. Denique non hic damnatur partitio bonorum inter ſimplices ipſos Monachos, niſi jam & inter eos cœpiſſet crebriùs uſurpari.

Sed multò frequentior ea videtur fuiſſe lues in Germania, ubi Concilium Colonienſe anni 1310. non aliud quàm pluralitatem prohibuit Beneficiorum Monachis & Monialibus, ſtatuto, ut ne Perſonatus, Officia & Præbendas in diverſis conſequerentur Monaſteriis. *Nec alius Monachus ſeu Monialis in pluribus Monaſteriis quàm in uno Dignitates, Perſonatus, ſeu Officia & Præbendam obtineant; ſed recepta ſecunda Dignitate, Perſonatu, Officio, ſeu Præbenda, Collator primæ Dignitatis, Perſonatûs, Officii & Præbendæ prioris, eam ſeu eas alii conferant intra tempus juris; nec Monachis vel Monialibus prædictis tempore abſentiæ ſuæ fructus cedant ſuarum Præbendarum: quia ſic viderentur aliquid proprii poſſidere.*

Perſpicuum eſt ex hoc Canone in Germania ita partitas fuiſſe inter Monachos res Cœnobiorum, ſicut & inter Canonicos Cathedralium. Hic verò diſtinguuntur tres, quatuorve Beneficiorum claſſes in Monaſteriis. Dignitates, putà Abbatum & Priorum Conventualium. Perſonatus, ſcilicet Præpoſitorum, & Priorum non Conventualium. Officia Clauſtri, nimirum Infirmarius, Hoſpitalarius, Eleemoſynarius, & Sacriſta. Præbendæ denique ſimplicium erant monachorum. Pluralitas prohibetur, & conferenda hæc ſunt omnia tempore, quod Canones omnibus præſcribunt Beneficiis. Denique Germanis his Præſulibus ſatis ſuperque diſcriminis intereſſe viſum eſt ſæculares inter Beneficiarios & Monachos, ſi hi fructibus Beneficiorum frui non ſinerentur abſentes: *Quia ſic viderentur aliquid proprii poſſidere.* Non fallebat hos Præſules, dum reſiderent hi Monachi, & ſui quique Beneficii proventu fruerentur, tam proprietarios ferè eos eſſe, quàm ſæculares Beneficiarios quoſlibet. Sed cùm deſperarent poſſe illos à ſe adduci, ut Præbendis propriis renuntiaſent, nec niſi in commune omnia poſſiderent: hoc ſaltem monumento voluere illis commendare, ut aliquando reſipiſcerent, quòd abſentes omnino fructibus Præbendæ privarentur, ut intelligerent, ſuos propriè non eſſe fructus eos, nec propriè & privatim à ſe totos poſſideri poſſe, etiam dum præſentes eſſent.

VIII. Sed & in Anglia compulſi tandem aliquando fuere Præſules ſubſcribere his partitionibus rerum, non inter Abbates tantùm & Conventus, ſed etiam inter Officia Clauſtri. Perilluſtre eſt anni 1481. exemplum, cum confirmavit Eduardus Rex, & ab Epiſcopis confirmari fecit partitiones Abbatiæ ſancti Edmundi. Ibi primùm bipartita fit rerum diviſio inter Abbatem & Conventum. Portio Conventus rurſus portiones in multas ſcinditur ad ſingula Clauſtri Officia. Pernumerantur autem agri, fundique complures, qui adſignantur, hi quidem Cellarario *ad victum Conventûs, hoſpitumque ſuſceptionem, nec non ad quaſdam pitantias an-* Mona Ang. Tom 1 pag. 197.
nuas, ſervientium etiam liberationes, & alia Conventui facienda. Alii Sacriſtæ ad lampadas, ad cereos, ad panes Euchariſticos, ad ſarta tecta Eccleſiæ, ad ornatus ſacros, & ad miniſtros inferiores. Alii Camerario ad veſtes Monachis ſuppeditandas, & ligna. Alii Eleemoſynario, ad pauperum ſuſtentationem. Alii Pitantiario, *ad certas pitantias per annum faciendas.* Alii Infirmario, ad ſolatia ægrotorum. Alii Hoſpitalario, ad expenſas Xenodochii. Alii denique Cantori, ad expenſas chartæ & atramenti Antiquariis & Scriptoribus ſufficiendi. Cuſtodiæ etiam Conventûs commendabantur pleraque foris Xenodochia, quorum in nonnullis erat aggregata Fratrum & Sororum ſocietas, cui præerat Monachus, Cuſtodis & Superioris cura, cui tamen nefas erat Fratres aut Sorores admittere, niſi loci domino aſſentiente. *Hoſpitale ſancti Salvatoris cum omnibus ſuis temporalibus & ſpiritualibus ad ſuſtentationem quorundam Capellanorum, fratrum & ſororum, & egenorum ibidem degentium & Deo famulantium dignoſcitur eſſe deputatum. Hujus Hoſpitalis cuſtodiam Monachus per Abbatem in pleno Capitulo conſtitutus habere debet, ſicut hactenus fieri conſuevit. Ita quod nec dictus Monachus Cuſtos, nec aliqua ſæcularis Eccleſiaſticave perſona fratrem vel ſororem in dicto Hoſpitali inconſulto domino recipiat, vel admittat; nulla tamen pecunia ratione receptionis cujuſcumque perſonæ interveniente.* Si & Abbas hic autem & Officiales Clauſtri omnes commendatos ſibi fundos, vel eorum proventus expendiſſent in eos uſus, quibus dedicati erant: ſi rationes etiam Conventui feciſſent illibata fide & religione quater, aut bis ſaltem quotannis; non eſſet forſan, quòd ei partitioni magnopere iraſceremur. Sed in ea concordia nec de reddendis rationibus, nec de abdicandis Officialibus Clauſtri littera eſt ulla; unde facilè auguramur, eos omnes ad perpetua ſibi & Titularia vendicanda hæc Beneficia aſpiraſſe.

Fateri ergo cogimur jam ante annum milleſimum treccenteſimum cœpiſſe Officiales Clauſtri ingredi in veſtigia Abbatum, qui ſuas jam ſibi ſepoſitas habebant menſas; & perpetuas vendicare adminiſtrationes fundorum ſibi creditorum, redituumque

ſuis Officiis adſignatorum: denique nec ad reddendas adduci potuiſſe rationes; atque ita Beneficiarius perpetuis jam tum adſcriptos fuiſſe. Eu Monachi ipſi ſinguli accenſi ſunt, ut non fundos tantummodo, vel reditus cum licentia ſpeciali Abbatis retinerent: ſed ut certos & perpetuos proventus ac Præbendas ex Monaſterii fundis invaderent. Hæc fuit menſæ Abbatiatum communis per
Bibl. Præmonſt. pag. 800. gradus facta partitio. In Ordine Præmonſtratenſi paulò ante annum 1300. conceſſum eſt Abbatibus ac Præpoſitis, qui ſe dignitate abdicarent, ut dum ſuperſtites agerent, fruerentur annuo reditu centum librarum ex iis fundis, quos de novo comparaſſent, & adjeciſſent Cœnobio, tempore adminiſtrationis ſuæ.

IX. Nunquam tamen in omnibus graſſata eſt Cœnobiis corruptela; fuere etiam unde ea peſtis ſemel afflata exufflaretur. Anno 1458 Joannes de Borbonio Epiſcopus Anicienſis & Cluniacenſis Abbas Statutorum ejus Ordinis compilationem promulgavit, in eaque contemperationem quandam Regularis diſciplinæ, tanta & ſapientia condiram, & charitate, ut meritiſſimò poſterioribus ſæculis admirationi fuerit. Multa emollita ſunt, quæ ad ſanctimoniam ipſam Monaſticæ profeſſionis minùs pertineant; ſed reſtituta ſunt & confirmata longè plurima, quæ ad eam conducunt mirum in modum, maximè quoad proprietatis qualiſcumque abdicationem. Pronunciatum eſt nihil Officiales Clauſtri retinere poſſe propriè & privatim, cùm & ipſi Monachi ſint, nec expendere commendatos ſibi reditus poſſe, niſi ad communes Conventûs & pauperum uſus. *Cùm ſubſtantia Regulæ & profeſſionis Monachalis in Monacho pati proprium non poſſit. Adminiſtratoris, ſeu Officialis pecunia propria non erit; ſed propriam pecuniam aliaſque reditus Officiis & Adminiſtrationibus annexis, propter Adminiſtratores & Officiales, ad uſum & fructum Officiorum & Adminiſtrationum tenetur diſcretè & fideliter diſpenſare ſecundùm ſtatuta Ordinis ad litteram.* Statutum eſt, ut perinde ut abundarent facultates, Monachi veſtes & alimenta perciperent: at ne cuiquam pecunia aſſignaretur, nec penſio, nec Præbenda, qua
Bibl. Clun. pag. 1602. 1604. 1607 ſeſe ipſi ſuſtentarent. *Pro victualibus & veſtiario fratrum pecunia ſimul aut per vices nullatenus ſingularibus perſonis detur, vel penſio, ſeu reditus quomodolibet aſſignetur, & nullo modo ſint apprehendati.* Edicitur, ut & Cluniacenſis Abbas, & Abbates Prioreſque alii totius Ordinis quater anno quolibet rationes reddant Capitulo, præſentibus Viſitatoribus. Officiales verò Clauſtri altero quoque menſe rationes faciant Abbati, aut Priori, & Senioribus cujuſque Cœnobii. *Dominus Abbas Cluniacenſis & Priores quater in anno ſtatum ſuæ domûs in ſuo Capitulo & coram viſitatoribus, cùm venerint, plenè declarent. Item ſinguli Officiarii coram Abbate, vel Priore, ſi non eſt ibi Abbas, & coram Senioribus, ſingulis duobus menſibus de ſuis Officiis rationem, & de omnibus receptis & expenſis computationem fideliter faciant.* Sancitur gratis dari adminiſtrationes; ſi quis autem gravioribus exagitetur ſuſpicionibus perſolutæ ad eas conſequendas pecuniæ, jam tum penes Viſitatores aut Definitores poteſtas erit ejus abdicandi. *Adminiſtrationes omnes gratis conferantur, & abſque venalitate aut aliqua pactione. Et ſi adverſus aliquem ſuper hoc habeatur vehemens præſumpſio apud Viſitatores, vel Definitores, ipſe poterit amoveri à Prioratu, vel adminiſtratione ſic obtenta, ut latiùs continetur in Statutis ſupradictis.*

Ex his ergo Statutis liquet exulaſſe proprietatem à Clauſtris; Monachis nec penſiones jam, nec Præbendas fuiſſe, nec Beneficia: Officiales Clauſtri tam alienos fuiſſe à proprio quovis peculio, quàm cæteros Monachos: cùm & proventus ſibi creditos in publicos effunderent uſus, & rationes expenſarum ſæpiùs facerent quotannis, & ad nutum Superiorum revocari poſſent. Denique Abbates & Priores Ordinis, immo & Cluniacenſis ipſi Cœnobii Abbates rationes & ipſi facere tenebantur, vel Conventui ipſi, vel Superioribus. His ita conſtitutis jam videri poterat nulla bonorum partitio, nulla ſciſſio facta eſſe, cùm omnia jam omnino in commune poſſiderentur.

X. Optatiſſimum ſibi fore conteſtati ſunt Tridentini Patres, ut eo loco, eademque conditione eſſent omnia Monaſteria, cum Monachos vetuit & Sanctimoniales quidquam propriè poſſidere, non mobilia, non immobilia, non acquiſita, non alia quævis, non ſuo, non Conventûs nomine. *Nemini* Seſſ. 25. c. 2.
Regularium, tam virorum, quàm mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, & cujuſcumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquiſita, tanquam propria, aut etiam nomine Conventûs poſſidere, vel tenere, ſed ſtatim ea Superiori tradantur, Conventui incorporentur.

Jam non poſſunt Superiores Regulares permittere Monachis ſingulis, bona ut ulla ſtabilia habeant, ſive ad uſum, ſive ad uſumfructum, ſive Commendæ, ſive Adminiſtrationis nomine. Hac enim immoderatiore Abbatum indulgentia & licentia, proprietatis cupiditas in Monaſteria irruperat, bona diviſerat & diſſipaverat. *Nec deinceps liceat Superioribus bona ſtabilia alicui Regulari concedere, etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, commendam.* Res Cœnobiorum adminiſtrabunt Officiales Clauſtrales, ſed nutu & imperio Abbatis loco dejicientur. *Adminiſtratio verò bonorum Monaſteriorum ſeu Conventuum ad ſolos Officiales eorundem, ad nutum Superiorum amovibiles, pertineat.*

Ea ſententia imbutus Fagnanus docet ſejunctio- Fagn. in l. 1.
nem menſæ Abbatis & Conventûs vehementiſſimè Decr. p. 245
adverſari Regulæ ſancti Benedicti, & Juri Canonico, in Monaſteriis, quæ non ſunt commendata: eaque de cauſa Congregationem Romanam Cardinalium negotiis Conſiſtorialibus præfectorum, ejuſmodi partitionibus enixiſſimè ſemper adverſari, & nuperrimè etiam interceſſiſſe anno 1652. in Abbatia Cracovienſi.

CAPUT XXVII. *P. 4. l. 4. c. 26.*

Ut Prioratus & alia Beneficia minora Regularia evaſerint ſæcularia.

I. Jam inde ſæculo decimo-tertio ſeneſcente, Officiales Clauſtrales & Priores non Conventuales Romana expugnarunt Reſcripta, ut perpetuarentur.

II. Hæc proprietas fundorum & redituum, ejuſque perpetuatio ab ipſis Monachis cœpta, ſæculares Clericos illexit, ut ea ſibi Beneficia peterent commendari. At verò ſola redituum pravitas compulit Clericos Monachis ſubrogari in Prioratibus ſimplicibus, in quibus jam non poterat niſi unus alì Monachus.

III. Sæpe ipſi quandoque Abbates in Cœnobiis Clericis ſæcularibus Præbendas dabant.

IV. Dabant & iiſdem Clericis Prioratus, Præpoſituras, aliaſque Clauſtrales Adminiſtrationes, quod nec à Clemente V. improbatum eſt.

V. Clemens ad Adminiſtrationes Clauſtrales ampliavit Devo-

lutiones Concilii Lateranenſis III. ubi nihil ejuſmodi ſtatutum erat. Ratio ejus innovationis. Tum Beneficiis ſæcularibus ſimillima ſimillimaque erant adminiſtrationes Clauſtrales.

VI. Regulares ipſi percupiebant Prioratus minuſculos ſuos Clericis conferre.

VII. Rurſum ſæculo decimo-quarto à Papa depoſcuntur collationes Officiorum Clauſtralium, ut perpetuo retineri poſſint.

VIII. Quibus gradibus eò defluxerant Monachi. Quam eniſè interceſſerit Ordo Cluniacenſis.

IX. Laudatiſſima inſtitutio Eleemoſynarii, & aliarum id genus Clauſtralium adminiſtrationum. Et rurum tamen parum auſpicatus fuere exitus, quod & perpetua fuerint, & à lege reddendarum rationum abſoluta.

X. Suppreſſiones Officiorum Clauſtri à Papa impetrata.

XI. Bulla Pii V. qua demonſtratur hac Obedientiarum revocabilium mutatione in Beneficia perpetua, peſſumdatam eſſe regularem diſciplinam: & qua ratione ſedes Apoſtolica, cui aliquando obreptum eſt, poſſit ei malo mederi.

XII. Perituene temporalium, ceſſatione faciendarum rationum, & perpetuatione Officiorum Clauſtralium funditus concidit Clauſtrorum propria diſciplina, & Beneficia Regularia peperit ſæcularibus ſimillima.

XIII. Poſtremo hac ætate convaluit lex triennalium adminiſtrationum, quanta ejus laus & utilitas, quibus ad eam gradibus ventum ſit.

I. SI abſtinuiſſent ſe Regulares à communibus fundis & proventibus inter Abbates & Conventus partiendis: ſi & hæc Conventuum portio partita rurſus & ipſa non fuiſſet inter Officia Clauſtralia & Monachos: nec Regularia unquam Beneficia ſæcularibus commendata fuiſſent, nec ex Regularibus ſæcularia evaſiſſent unquam. De Abbatiarum & Prioratuum Commendis alibi ſermonem habuimus. Hic jam de minuſculis Prioratibus, de Præpoſituris, aliiſque Monaſticis Obedientiis inveſtiganda eſt ratio, qua deſciverint in ſæcularia Beneficia. Querebatur Innocentius III. de ſceleroſis Monachis, qui ex Obedientiarum ſuarum proventibus recondebant ſibi, non tam theſauros, quam inſtrumenta nequitiæ, ut his pecuniis freti diſcurſarent per orbem, & Romanam adornarent ſibi profectionem. *De obedientiis & reditibus quorum curam geſſerunt, pecunia congregata, clauſtrum abhorrentes per Curias Principum & Potentum diſcurrere non verentur.* Sed multò æquius idem alibi expoſtulabat de Canonicis Nemauſenſibus, qui obrepſerant ſibi … torſerantque Reſcripta, quibus dignitatibus ſuis toto vitæ tempore frui ſinebantur, quod in libello ſupplici reticuiſſent ſe Canonicos eſſe Regulares. *Quidam Canonici Nemoſenſis Eccleſiæ à nobis litteras confirmationis ſuper adminiſtrationibus ſuis obtinere laborant, Religionis ſuæ conditione ſuppreſſa. Cùm igitur Regularibus perſonis non conſueverit Apoſtolica ſedes aliqua perſonaliter confirmare, mandamus, quatenus confirmationes, quas ab ipſis Canonicis cum Regulares exiſtant, noveritis taliter impetratas, denuncietis irritas & inanes.* Egimus alibi de Canonicis Regularibus Cathedralia Capitula obtinentibus. Ejuſmodi erat Eccleſia Nemauſenſis. Hoc verò Decreto patet omnes eos Canonicos ad nutum amoveri potuiſſe. Erant ex iis ſocordes & malè feriati, qui ſe Romanis Reſcriptis perpetuari ambirent; at ea ſubreptitia & irrita fuiſſe declarat Innocentius III. quòd ea non ſit Apoſtolicæ ſedis voluntas, nervos incidi clauſtralis diſciplinæ, quæ hac potiſſimum continetur inferiorum conſtantia in deſpiciendis temporalibus rebus omnibus, & ſuperiorum poteſtate in illis ab officio & gradu quolibet depellendis.

Extra. De Offic. Iud. Ord. c. 7.

Extra. De Confir. utili, vel inutili. c. 5. 6.

Aliquanto etiam acerbius ſtomachatur Pontifex capite inferiori in Monachos illos, qui Reſcripta venditabant Romana, quibus fulti Prioratus ſuos & Clauſtrales adminiſtrationes in omne vitæ tempus retinere ſinerentur. *Plures ex Religioſis, qui Prioratibus & aliis adminiſtrationibus præſunt, à nobis ſuper ipſis quoad vixerint poſſidendis confirmationis litteras ſe aſſerunt impetraſſe.* Teſtatur autem Pontifex, nulla eſſe ea Reſcripta, ſi eorum Monachorum Religio non ſit expreſſa: ſi expreſſa ſit, falſa eſſe Reſcripta, falſarios Monachos, quod ab Apoſtolica ſede nulla proficiſcantur Reſcripta ejuſmodi. Priores de quibus hic agitur, & Abbatibus ſuberant, & ſimplices erant, atque revocabiles Adminiſtratores. Id rurſus alibi admonet idem Pontifex, ubi prohibet obedientias ad vitam dari, in quibus & hujuſmodi Prioratus complectitur. *Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo poſſidenda, tanquam in ſua ſibi vita locetur; ſed cùm oportuerit amoveri, ſine contradictione qualibet revocetur. Prior autem præ cæteris poſt Abbatem potens ſit in opere & ſermone, &c.*

Extra. De Statu. Monach. c. 6.

II. Monachi ergo ipſi perpetuari ſe voluere in Prioratibus, Præpoſituris, Decanatibus, aliiſque Obedientiis & Adminiſtrationibus, aliàs temporariis, & arbitrio Superiorum revocabilibus; & quo eam perennitatem conſequerentur, ſubreptitiis, aut commentitiis graſſati ſunt Pontificum Reſcriptis. Et importunitate quidem ipſi ſua potuere ejuſmodi aliqua extundere Reſcripta; ſed cùm ei perpetuitati Beneficiorum non bene conveniret cum Monaſtica profeſſione: hinc vel ipſi anſam dedere Clericis ſæcularibus, ut ab Apoſtolica ſede impetrarent ea Beneficia, quorum perpetuitas non ſatis conſentiret Monaſticæ paupertati, & profeſſioni. De ſimplicibus hic ſermo eſt Monachis, quia Abbates & Priores Conventuales, primario ex inſtituto ſuo perpetui ſemper fuere, nec niſi canonico dejici potuere judicio. Expeditiſſima eſt autem ratio. Inſitum enim & medullitus infixum quid eſt religioſo ſtatui obedientia. At unum neceſſe eſt præ eſſe, cui cæteri morigerentur. Itaque ut jure reliquæ obedientiæ dicantur, neceſſe eſt perpetuam & conſtantem eſſe Abbatum dignitatem. Ea eſt vetuſtiſſima Eccleſiæ & Monaſteriorum Diſciplina.

Sed ſi commendari cœpere Clericis, tum Abbatiæ, poſtquam ſepoſuerant ſibi Abbates fundos redituſque à menſa communi diſcretos: tum Officia quoque ab eis uſurpata Clauſtralia, poſtquam ea Monachi ipſi perpetuo jure, non jam revocabili, poſſidere voluerant; quod ea & propriorum ſejunctim redituum poſſeſſio, & perpetuitas, Clericis magis conſentiret quam Monachis; nihil ejuſmodi tamen de ſimplicibus Prioratibus æſtimandum eſt. Certiſſima enim illa ratio & Romanos compulit Pontifices, & Concilia, ut hos Clericis mallent ſæcularibus quam Monachis commendari, quòd non tanta illis ſuppeteret copia proventuum, quanta duobus ſaltem, vel tribus Monachis alendis ſatis eſſet; vetuerunt autem Monachis Concilia, ne Solitarii uſquam degerent. Ita enim decrevit, aut ejuſmodi decretum confirmavit Synodus Lateranenſis III. ſub Alexandro III. *Monachi ne ſinguli per villas & oppida: ſeu ad quaſcumque Parochiales ponantur Eccleſias; ſed in majori Conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant; nec ſoli inter ſæculares homines ſpiritalium hoſtium conflictionem expectent; Salomone dicente, Væ ſoli, quia ſi cecideris, non habes ſublevantem.* Obſervat autem Innocentius III. in Decreto quodam ſuo, hoc Canone contineri Monachos tantùm, non Canonicos Regulares, quos tamen hortatur, ut ſocium Regularem ſecum habeant, *ſi commodè fieri poterit*, in Eccleſiis, quarum Parochias adminiſtrant: ut mutuo ſe confoveant ſolatio.

Can. 10.

Unum

Digitized by Google

Extra. De Statu Monach. c. 5.

Unum Canonicum Regularem tecum habens ad cautelam, cujus in his quæ Dei ſunt & regularis obſervantiæ tam conſortio, quam ſolatio perfruaris. Ejus autem diſcriminis ratio ex Innocentio inde expeditur, quod Canonici Regulares, non ita ſolitudini & ſilentio devoventur, ut Monachi, ſed *Regulæ ſerviunt laxiori.* De Prioratibus ergo Monachorum explanandæ ſunt duæ Honorii III. Decretales, quarum una refellit Privilegium fictitium Abbatiæ in Epiſcopatu Venetenſi Armoricæ, ut ſibi fas eſſet in Prioratibus ſui juris unum dumtaxat collocare Monachum. *Occaſione litterarum Apoſtolicarum aſſerunt ſibi eſſe conceſſum, ut in ſingulis ipſorum Prioratibus ſinguli Monachi commorentur, ſi pluribus non ſuppetunt facultates eorundem.* Reſpondet Pontifex irritum eſſe id privilegium, cùm Canoni inimicum ſit Concilii Lateranenſis, nec ejus meminerit. Altera ejuſdem Pontificis Decretalis eſt Epiſtula ad Burdegalenſem data Epiſcopum, qua jubet, ut Monachos ſuos cogat, vel Prioratus ſuos minuſculos Clericis commendare ſæcularibus, vel Monacho cui eos conferent, addere ſocium ſemper Monachum. *In quibuſdam Prioratibus habitant ſolitarii. Ideoque mandamus quatenus ipſorum Abbates ſeu Priores, ut vel ipſos ad Clauſtrum revocent, faciant et in ipſis Eccleſiis deſerviri per Clericos ſæculares; vel alios Monachos eiſdem adſocient, cùm quibus vitam poſſint ducere Regularem, monitione præmiſſa per cenſuram Eccleſiaſticam compellas.*

De Rieux

Extra. De Capellis Monach. c. 3. 4.

III. Hinc probabilis admodum exiſtit conjectura, cœpiſſe jam Abbates ipſos Clericis ſæcularibus commendare Prioratus illos tenuiores, & alendis duobus ſaltem Monachis impares. Id ipſum eluceſcet ex alio ejuſdem Pontificis Decreto. Admittebant ſua ſponte in ſuis Cœnobiis Abbates Clericos, qui Præbendarii ibi fierent, & adeo penitiſſimè admitterentur in arcana adminiſtrationis totius conſilia, ut ei rei modum aliquem imponere coactus fuerit Pontifex, juſſeritque hos Clericos ſuis Præbendis contentos eſſe, obſequia præſtare, quæ in ſe recepiſſent; de cætero ne ejuſmodi Præbendæ in Cœnobiis Clerico cuiquam annuerentur. *Præcipimus quoque, ut in nullo Monaſterio ad Præbendas recipiant de cætero Abbates & Monachi Clericos ſæculares. Nec hi qui jam recepti ſunt, vocem, vel locum in Capitulo, Dormitorio, vel Refectorio ſeu Clauſtro ſibi vendicare contendant; ſeu Monachorum cœtibus importunè ſe præſumant miſcere: ſed Beneficiis ſibi contenti conceſſis, converſentur honeſtè opportuna obſequia in Monaſteriis fideliter impendentes, nihilque ultra in temporalibus aut ſpiritualibus exigant in ipſis Monaſteriis, vel uſurpent.* Non ita alienum erat agreſtes Prioratus ſimplices Clericis concedi, quam Præbendas in ipſis Cœnobiis, ubi Monachorum interioribus ſeceſſibus & congreſſibus parum tempeſtivi interveniebant. Monachi utrumque factitabant, Pontifex alterum confirmat, alterum prohibet.

Extra. De Statu Monach. c. 8.

IV. Decretali alia in Clementinis, jam tum tempore Concilii Viennenſis docet Clemens V. complures fuiſſe Prioratus, Adminiſtrationes, & alia Beneficia origine Regularia, quæ ſolerent Abbates Clericis ſæcularibus conferre, cùm alia conferrent Regularibus. Edicit porro Clemens, ut niſi ea conferant Abbates, ubi vacaverint, tempore præfixo in Concilio Lateranenſi III. Epiſcopos eorum ſupinitati obviaturos, & Priora Clericis, poſteriora Beneficia Regularibus collaturos. *Negligentiam ſuper hoc ſuppleant eorundem; Prioratus, Eccleſias, Adminiſtrationes & Beneficia hujuſmodi, illa videlicet, quæ conſueverunt per ſæculares Clericos gubernari, ſæcularibus Clericis: ab alia verò quæ Religioſis dumtaxat committi ſunt ſolita, vel conferri, Religioſis Monaſteriorum, quorum Prælati hujuſmodi negligentes fuerint, conferendo.* Si dederant olim Abbates Clericis, & Præbendas in Monaſteriis, & Prioratus tuti, poterant & Præpoſituras eiſdem contuliſſe, & Decanatus, & alia Clauſtri Officia. Clemens V. adeo non prohibet, vel coarctat eas conceſſiones, ut fecerat Honorius III. ut illas confirmet, quòd & increbuiſſent jam Commendæ, & in dies ſingulos invaleſcerent.

In Clement. De Supplen. negl. Prælat. c. 1.

V. Sed illud mirabile non injuria videbitur, quod hic Pontifex legibus Concilii III. Lateranenſis ſuper Beneficiis Eccleſiæ omnibus, ſubjiciat Adminiſtrationes Clauſtrales, quæ Beneficia non erant, ſed arbitrariæ & revocabiles Obedientiæ. Valde perſpicuum eſt enim Lateranenſi Canone non conſtringi niſi Beneficia ſæcularia Cathedralium maximè Eccleſiarum, in quibus devolutio ſit ab Epiſcopo ad Capitulum, à Capitulo ad Epiſcopum, ab utroque ad Metropolitanum, ita ut de Adminiſtrationibus Clauſtralibus littera ſit nulla. Et hujus tamen neceſſariæ innovationis in aperto eſt cauſa. Tempore enim Concilii Lateranenſis & Alexandri III. in Abbatiis aut nulla prorſus, aut rariſſima erant partitionis bonorum, & Beneficiorum veſtigia. Temporalia omnia poteſtati & arbitrio ſuberant Abbatis juxta Regulam, Officiales omnes ab eo ad rationes faciendas vocabantur, ab eo amovebantur, nihil propriè à quoquam, omnia in commune poſſidebantur ab omnibus. Itaque Regulæ omnia, & vetuſtiſſimarum conſuetudinum paci permittebantur. At ævo Concilii Viennenſis pleriſque in Monaſteriis partitio facta fuerat rerum; erant Abbatibus, erant Clauſtralibus Officia, erant & non raro Monachis ſuæ ſeparatim portiones fundorum, aut proventuum; in hæc omnia alicubi Monachis ſucceſſerant Clerici. Itaque finitima hæc erant cæteris Beneficia, ſuoque jure utraque Pontifex permiſcuit, & iiſdem legibus regi voluit. Id enimvero extimeſcendum eſt Congregationibus noviis omnibus, tam regularibus, quam ſæcularibus, ne diuturna non ſit illa ſuavitas pacis, tranquillitaſque, qua gaudent inter ſui fervoris primordia, & purioris diſciplinæ, nullis obnoxiæ legibus illis, & tricis, litibuſque, quibus Beneficia reguntur. Tandiu ea gaudebunt nimirum, quandiu temporalia omnia in commune obtinebunt, inſument uſibus ſanctiſſimis, charitati, & religioni, quibus inſtitutione ipſa ſua conſecrata ſunt. Contextus hujus Decreti manifeſtiſſimè declarat, una ex temporalium partitione ſcaturiſſe ſollicitudines illas & judiciorum litiumque tempeſtates, quibus Beneficia vexantur. Jubentur enim Epiſcopi prohibere; ne Abbates poſt eas procraſtinationes menſæ ſuæ uniant Prioratus, Parochias, Adminiſtrationes & Officia, ubi jam inveteravit mos ſtatuendi peculiares Adminiſtratores. *Ne applicent menſis ſuis, &c.* Adminiſtrationes iſtæ ſeparantur ab iis, quæ jam unitæ ſunt menſæ Abbatum: *Quæ non ſunt de menſa Prælatorum.* Denique ita ſancit Pontifex, ut hi Adminiſtratores revocari ſemper poſſint à Prælatis Regularibus: *Liberè poſſint ad Clauſtrum cum oportuerit revocari.* Quo planum eſt ubi regulares Conventus remiſerant de diſciplinæ primævæ ſanctimonia, ex parte aliqua toleratum id fuiſſe: at ubi ſibi indeflexa Regulæ obſervantia conſtabant, nihil illis moleſtiæ, nihil negotii faceſſitum eſſe.

Can. 8.

VI. Cardinalis Ottoboni Legatum in Anglia agentis anno 1248. Conſtitutiones eodem nitebantur, objectis ob oculos periculis, quibus patent Monachi, cum ſoli habitant, ut ſemper Monacho ſocius adderetur: aut ea Eccleſia, quæ duobus alendis Monachis impar eſſet, Clericis ſæcularibus Conc. Angl. Tom. 2. pag. 286. dimitteretur. *Quod ſi fortè pauperes habeant Eccleſias, quæ duobus non ſufficiant exhibendis, faciant illis per ſæculares Clericos deſervіri, ut ſic nec debitis Eccleſiæ fraudentur obſequiis, nec Regularis frangatur integritas diſciplinæ.* Erant in Galliis Provinciæ, ubi nihil opus erat Conciliorum, Pontificum, aut Legatorum decretis urgeri Monachos, qui ſua ipſi ſponte plus ſatis propendebant ad Beneficia ſua Clericis commendanda. Quin & Conciliorum ex adverſo authoritate coërcendi erant, ne Clericos iis Eccleſiis ſuis præficerent, in quibus ſatis commodè duo Monachi ſuſtentari poſſent.

Anno 1276. Concilium Salmurienſe hunc edidit Canonem, quo Concilii anterioris decretum confirmatur, ne Clericos ſubrogarent Monachi in Eccleſiis, ubi Monachi inſtitui, aliique poterant. Can. 10. *Præterea licèt in prædeceſſorum noſtrorum Conciliis fuerit aliàs ordinatum, de ſupplendo in Prioratibus Clericis ſæcularibus conceſſis debito numero Monachorum; quia tamen nullum inde fructum invenimus ſubſecutum; ne fandi locus de cætero, in talibus relinquatur, prohibemus, ne quis Abbas, vel alius Prioratum quemlibet in Turonenſi Provincia ſitum, in quo poſſint ad minus duo Monachi commodè ſuſtentari, vel conſueverint morari, cuiquam ſæculari conferre præſumat. Si ſecus actum fuerit, id irritum decernentes.*

Hæ ſcilicet erant parvorum Conventuum ruïnæ: experti Monachi quanta inde Ordinis labes ſerperet, iis expediri ſe avebant, illos conferebant Clericis, largiebantur & Laïcis, cui malo interceſſit Concilium Can. 18. Salmurienſe anni 125,. *Statuimus, ne Abbates Religioſa loca, etiamſi ſolitaria fuerint, ad tempus, aut quoad vixerint, laïcis concedant, ſed talibus conferant, quòd prædicta loca debito ſervitio non fraudentur.* Quo videtur copia fieri Monachis, ut ea loca Monachis vel Clericis concredant, dum ne Laïcis. Gregorius IX. in Bulla Reformationis Cluniacenſium anno 1233. voluit ut in Prioratibus, ubi duo ſaltem Monachi victitare non poſſent, alii eorum loco ſubſtituerentur. Bullar. To. 1 *Ut qui ſolus eſt, unus vel plures Monachi ſocii adjungantur, ſi loci ſuppetant facultates, alioqui revocetur ad Clauſtrum; proviſo quod in eodem loco divina celebrentur honeſtè.* Nicolaus I[illegible]. idem conſtituit anno 1289. Benedictus XII. anno 1336. in Bulla Reformationis Canonicorum Regularium ſancti Auguſtini, vetuit ne hi Canonici ſoli habitarent in Beneficiis, vel Prioratibus ſimplicibus, quibus nulla imminet animarum ſalutis procuratio: ſi duobus ſaltem alendis Canonicis reditus non ſuppeterent, juſſit eos habitare in Conventibus, quibus ſuberant ii Prioratus, ſi modica eſſet diſtantia. Si eſſet immodica, ipſi quidem habitarent, ubi juberet Capitulum, Beneficium alii cuipiam commendarent, qui Clericus utique ſæcularis intelligitur.

Hinc ſummarim illud exiſtit, Beneficia hæc ab ortu ſuo Regularia, in ſæcularia deſciviſſe, volentibus primò, & ita conducere exiſtimantibus Abbatibus, aliiſque Superioribus Regularibus, ſuapte ſponte, quibus aſſenſi ſunt tandem Epiſcopi, cùm aliquando abnuiſſent. In cauſa verò fuiſſe inopiam & anguſtias loci, qui Clericum poſſet unum, non poſſet duos Monachos ſuſtentare. Fuiſſe & mandata Conciliorum, Pontificum & Epiſcoporum, quibus ſatius viſum eſt ea Beneficia quibuſcumque committi Clericis, quàm in Laïcos profanari, vel Monachis offenſioni eſſe, quorum ibi vigor & pietas magnopere periclitaretur.

VII. Idem verò ipſe Benedictus XII. anno 1336. Bullam promulgavit Reformationis omnium beati Benedicti Regulæ ſectatorum, qua declaravit, quibuſcumque ejus Ordinis Beneficia collata fuerant, ſive ab Apoſtolica Sede, ſive à Legatis, ſive Reſcriptis ejus, aut quibus in poſterum conferrentur, eos omnes tam poſſe his ſpoliari Prioratibus, Adminiſtrationibus, Officiis & Beneficiis, quàm ſi ea illis Superiores Clauſtrales contuliſſent. Cap. 32. *Prioratibus, Adminiſtrationibus, Officiis, ſeu quibuſcumque Beneficiis privari valeant, & ab illis etiam amoveri ex cauſis rationalibus, ac ſi per Superiores ſuos de ſuis Beneficiis eis foret proviſum.* Centum antè annis per cuniculos neſcio quos adrepebant Monachi, ut ſuis in Adminiſtrationibus à Sede Apoſtolica confirmarentur, ne his depelli & revocari poſſent. Obſurdeſcere Pontifices ad ejuſmodi poſtulationes. Sæculo XIII. magis magiſque labefactata diſciplina, impetrari à Pontifice & à Legatis ejus cœpere Beneficia & Officia Clauſtri. Id tamen, ut vides, retentum eſt, ut quantumvis à Pontifice ad ea Officia provecti, à Superioribus Regularibus amoveri poſſent. Sed difficillimum erat eam clauſulam ac moderationem diu vigere. Ambitioſior enim Monachus, qui Pontifici obrepſerat, exculpſeratque Proviſionem Statutis Monaſticis adverſantem, facilè eadem authoritate, quod ſemel extorſerat, vindicabat.

VIII. Nihil in præteritis reliquere Abbates Cluniacenſes, quo has Monachorum cupiditates & præſtigias præverterent. Anno 1200. Hugo V. Abbas Statuta compilari fecit, quibus juniores Monachi Prioratibus arcentur, donec diutina ponant tyrocinia: qui Obedientias vel Beneficia flagitabant, eos hæc ipſa poſtulatio ſummovebat; quin & acerbioribus pœnis ſubjiciebantur, ſi ineptas ejuſmodi preces iterarent. Bibl. Clun. pag. 1460. 1465. 1466 *Ut ſuis deſideriis ſatisfaciant, Obedientias petunt, vel ſibi reditus aſſignari. Statuimus, ut ipſis in hujuſmodi petitionibus nullus præbeatur aſſenſus; imò ſi commoniti non deſtiterint, graviori diſciplinæ ſubdantur; & qui habuerint, amittant taliter acquiſitas.* Statutum eſt, ut qui Magnatum ſæculi favorem & preces interponerent, ad eblandiendas qualeſcumque Obedientias, ii nec his, nec ullis aliis eo anno donari poſſent. *Interventu ſæcularium commiſti ſibi Obedientias vel Prioratus expoſcunt. Statuimus ne ullus taliter quemlibet petens honorem, unquam illum obtineat, vel alium infra annum.* Placuit ut Prioratus, Decanatus, aliæque Adminiſtrationes gratis & uni pietati ac virtuti donarentur; ne niſi rationabilibus cauſis abdicarentur, qui donati illis fuiſſent; nec ullius unquam momenti habendas confirmationis qualeſcumque litteras, ne unquam amoverentur. *Litteris eos non oportet inniti, quamvis de non removendo litteras habeant confirmationis.* Statutum eſt, ne Prioratus darentur, maximè Conventuales, niſi Preſbyteris, vel iis qui intra annum eo Ordine initiarentur, alioqui exauthoratum iri. Voluntati & arbitrio Priorum ſubjectæ ſunt Obedientiæ prorſus omnes. *Ut omnes Obedientiæ ſint in manu & diſpoſitione Priorum, qui adjunctis ſibi quot voluerint adjutoribus, faciant ſicut viderint expedire.* Vetitum ne quis fundus ad vitam Monacho daretur. *Nec noſtris illum miniſterium ad hæreditatem, vel vitam committatur.* In aliis infrà ibidem ſtatutis obſer- Ibid. pag. 1468. 1469

vare eſt, quibus paulatim gradibus in præceps rueret & peſſumdaretur diſciplina. Beneficia condebantur, perpetuitas illis accedebat, & ea denique rerum copia, quæ ſæculares Clericos ineſcaret. Pueri primò cœpere Prioratus & Obedientiæ, aut certi quidam reditus. Tum interponi Optimates, ad hæc obtinenda. His acceſſere chartæ confirmationis, ne revocari poſſent. Et hæ primùm chartæ à Superioribus Regularibus, mox & à Pontifice expetitæ ſunt.

IX. Ex aliis Statutis, quæ eidem aſcribuntur Hugoni V. aperitur nobis origo Eleemoſynarii, quæ tota ad ſanctimoniam ſpectare videbatur. Proſcindebantur paſſim Cœnobia, quòd reditus pauperibus ſovendis dicati aliò detorquerentur. Commendari ergo ii ſunt pio & religioſo Monacho, qui Deo inſpectore & judice eos diſpenſaret. *Multum*

Ibid. pag. 1474 1475 *vobis à pleriſque detrahitur, & utinam immerito, quòd res ad eleemoſynas pauperum deputatas, in alios uſus quàm deberemus, convertimus, &c. Eleemoſyna fratri Deum timenti cuſtodienda tradatur, qui omnes reditus in uſus pauperum fideliter convertat; qui una ad plus equitatura contentus, paucis ſervientibus, modicis ſumptibus; quia quidquid uni ex minimis ſubſtrahitur, Deo auſertur. Nos in hoc animas liberamus, ipſis quibus eſt hæc cura commiſſa, de ſua adminiſtratione Judici omnium Deo, in diſtricto examine reſponſuris. Delinquentes autem cùm compertum fuerit, cæteris arciùs puniantur.*

His ſubjicitur inſtitutio Hoſpitalarii, cui hoſpitum cura delegatur. Porro ſimile veri eſt ab his non diſcrepaſſe inſtitutionem cæterorum Officiorum, Namque, 1. æquitati & pietati adprimè concinebat delegatio Eleemoſynarii pauperum neceſſitatibus conſulturi. 2. Jubetur Eleemoſynarius commendatas ſibi pecunias omnes in pauperes penitus effundere. *Omnes reditus & proventus in uſus pauperum & peregrinorum fideliter convertat.* 3. Impenſæ ab ipſo Eleemoſynario faciendæ præſcribuntur, & modico contentus eſſe ipſe quidem jubetur. *Modicis ſumptibus:* quod enim nimio plus ille ſibi indulget, *Deo auſertur.* 4. Oneratur conſcientia Eleemoſynarii, ut qui Chriſto ſummo Judici rationes facturus ſit: *Judici omnium Deo de adminiſtratione ſua reſponſurus.* 5. Tum interceditur Superioribus Regularibus, qui Prioratus, Adminiſtrationes & Beneficia Ordinis vel Clericis conferebant, vel aliis quàm ejuſdem Ordinis Monachis. Ex quibus efficitur, non ſucceſſiſſe tantùm Clericos Monachis alicubi in has Adminiſtrationes, ſed & in onera earum ſucceſſiſſe, & eiſdem ſanctiſſimæ adminiſtrationis legibus mancipatos fuiſſe. Unde & parvo ſui cultu victuque ſepoſito, reliqua omnia jubentur expendere in pauperes, in hoſpites, in miſellos quoſque. Multò poſteriora ſunt Statuta Henrici I. Abbatis: anno enim 1308. ille creatus eſt Abbas, & monentur tamen Adminiſtratores & Beneficiarii omnes Ordinis non aliud quàm patrimonium pauperum penes illos eſſe depoſitum. *Exhortamur Abbates,*

Ibid. pag. 1478 1479 1504. *Priores & cæteros Adminiſtratores Ordinis noſtri, quibus ſicut & aliis Eccleſiæ Prælatis conceſſa eſt poteſtas facultates Eccleſiæ ſanctæ Dei diſpenſandi, non diſtrahendi, vel dilapidandi, quatenus rebus & bonis hujuſmodi, tanquam commendatis, non propriis utendo, res ipſas & dicta bona fideliter diſpenſent; expendantque in uſus pios, licitos & honeſtos; nihil de rebus & bonis dictis, quæ ſunt miniſtrorum & pauperum Chriſti bona, dilapidando, &c.*

Saluberrima hæc erant monita; ſed ex iis tamen eluceet, jam ita collapſam fuiſſe diſciplinam, ut Abbates, cæterique Adminiſtratores, fidei ſuæ & conſcientiæ dimitterentur, nullis cuiquam reddtis rationibus; non aliter quàm jam inde ab anno 1200. cum Eleemoſynario diſpenſatum fuerat. Sed Eleemoſynarii & aliorum Adminiſtratorum diverſiſſima longè ratio erat. Cùm enim de Conventibus ipſis expoſtulatum fuiſſet, eiſque paſſim obtrectaretur, quòd pauperum portionem ſuos ipſi privatos in uſus deflecterent, ea portio pauperum ſejungenda penitus fuit. Adde quod quàm pauperum ipſæ neceſſitates, tam & eleemoſynæ latere plerumque debeant. Hinc adductus eſt Joannes de Borbonio in Statutis ſuis Reformationis anno 1458. ut Abbates omnes, exceptione nulla, ne Abbatis quidem Cluniacenſis, juberet ut ſæpiùs anno quolibet dati & accepti rationes exhiberent, ut ſuprà jam attigimus. Iiſdem Statutis ſancitur, ut reditibus Sacriſtiæ & ſacris Eccleſiæ veſtibus dicatis, quarta pars ipſi Sacriſtiæ condonetur, tres reliquæ portiones ſeparandis & ornandis Templis impendantur. Non temerè conjiceret quis, reliquis Adminiſtratoribus hunc eundem modum tenendum fuiſſe in diſpenſatione commendatorum ſuæ fidei proventuum. Denique his Statutis concerpitur nova illa conſuetudo, & in dies ſingulos magis magiſque invaleſcens, Clericis dandi, vel Laïcis eas Adminiſtrationes, quæ Monachis mandari tutò poſſent. *Inhibemus diſtrictè, ne de cætero perſonis ſæ-* Ibid. pag.
cularibus, Clericis, vel Laïcis dentur aut tradantur 1604.1608.
aliquatenus Prioratus, vel alia loca, ubi Monachus 1612.
ſeu Monachi conſueverunt morari. Si excipias autem vetuiſſe Concilia ne Monachi ſoli quovis in Beneficii domicilio habitarent: reponam & ego jam in his ſtatutis obviatum fuiſſe ei diſcrimini, Juſſum enim fuerat, ut ubi duo ſaltem Monachi vitam tolerare non poſſent, ea loca ſuperioribus Conventibus unirentur, ſacra autem ibi miniſteria obirentur per Vicarios. *Et ubi non poſſunt eſſe duo Monachi, ſed ſolùm unus, quia facultates non ſuppetant, talia loca, ſi fieri poſſit ſine ſcandalo, ſunt revocanda ad manus Superiorum, proviſo nihilominus in hoc caſu quod in locis talibus more ſolito celebrentur divina.*

X. Extinguendis funditùſque ſubruendis Adminiſtrationibus minùs utilibus, aut periculoſis, Sedis ipſius Apoſtolicæ authoritatem interpoſuerant Abbates & Priores; bellè omnino, ſi non interpoſuiſſent & ad ea quæ Regulari diſciplinæ ſubinfeſta erant. Anno 1362. Prior ſancti Martini de Campis in Prioratu ſancti Dionyſii de Carceribus in Civitate Pariſienſi, Officium Sacriſtæ extinxit, ejuſque reditus ei Prioratui adjunxit: quod Officium id toleratum dumtaxat fuiſſet citra neceſſitatem. *Cùm in veritate nunquam fuerit ibi tale Officium intitulatum, nec per nos ſtatutum, ſeu ordinatum; ſed ſolùm toleratum temporaliter de munificentia & permiſſione Prioris dicti loci ſub certis oneribus & ſervitiis, &c.* Anno 1388. impetratum eſt Reſcriptum Clementis VII. ad Officium Sacriſtæ expungendum, quanquam nunquam ulla ſtata & certa fuiſſet ejus Officii inſtitutio: *Et nihilominus declaraverunt nunquam* Hiſt. ſancti
Officium Sacriſtiæ fuiſſe in eodem Prioratu intitulatum, Martini de
ſeu per eos ſtatum, vel etiam ordinatum. Ubi perſpi- Campis pag.
cis, ut Monachorum aviditate, & privatis atque 133.173.
inconſideratis Superiorum affectibus inſtituerentur quandoque Adminiſtrationes iſtæ, nulla ſatis gravi neceſſitate, & ſenſim ſine ſenſu in Officia, in Beneficia convaleſcerent, & ingenti annuorum pro-

ventuum copia affluerent. Anno 1410. Abbas Cluniacenſis Sacriſtiam Invillanam univit Prioratui ejuſdem loci; ſed multò frequentiùs cetera ejuſmodi ſunt Officia, nec ſine Pontificum interventu.

XI. Plurimum & lucis & præſidii his omnibus conciliari poteſt, prolata Pii V. Bulla, qua anno 1568. Cruciferorum Ordini arctiorem diſciplinæ formam indixit. Fatetur enim Pontifex ejus cœtûs Prioratus, Hoſpitalarias, cæteraque Officia nonnunquam ab Apoſtolica Sede collata iis fuiſſe, quibus in eodem Ordine plura adeſſent virtutum & meritorum ſuffragia, ad ipſius Ordinis compendium & dignitatem: poſtea Regulares ipſos incredibili aviditate omnia prorſus diviſiſſe, & poſſediſſe, in Titulum, vel in Commendam. *Ubi verò primùm Prioratuum, Hoſpitalium, & locorum prædictorum cura perpetua certis quibuſdam id fortè promeritis aut Religioni maximè utilibus, de benignitate ſeu providentia ſedis Apoſtolicæ demandata eſt, ea tunc demum cupido tam multorum animos inceſſit, ut illa ferè omnia aut in Titulum, aut in Commendam perpetuam variis prætenſis cauſis ſibi paulatim uſurparint; & qui illa ſic poſtea poſſederunt, minùs morigeri atque obedientes ſuis Superioribus effecti, fructus, qui priùs ad publicam utilitatem commoditatemque Religionis, & in alendis pauperibus diſpenſabantur, proprios ſibi fecerunt, profanis etiam uſibus applicantes.* Bullar. To. 2. pag. 59.

Certiſſima ea eſt deſcriptio ruentis diſciplinæ Regularium Ordinum, temporalium partitione, Officiorum Clauſtralium emerſione, & erectione in Beneficia, vel in Commendas. Addit Pontifex, ab Innocentio VIII. & Clemente VII. ei Ordini aſſertam fuiſſe bonorum temporalium communionem, & Regularem obſervantiam, reſciſſis Titulis omnibus peculiaribus & Commendis, congeſtis in unum penu bonis omnibus, juſſiſque poſthac Prioribus & Officialibus omnibus triennali tantùm adminiſtratione defungi. At cùm ea diſciplinæ ratio in mores invecta non fuiſſet, innovari à ſe omnia eorum Pontificum Decreta, revocari proviſiones omnes, ſi quæ datæ eſſent Beneficiorum Ordinis, temporalia omnia in unam communem redigi menſam, conſtituique, ut à Capitulo Generali tertio quoque anno habendo eligeretur Præpoſitus Ordinis Generalis, cujus adminiſtratio non ultra triennium protraheretur: eligerentur & tres Priores cuique Prioratui, quorum primus primo, ſecundus altero, poſtremus tertio anno Prioratûs munere fungeretur. Difficile erat majori vel ſapientia, vel pietate obviare morbis omnibus, qui ex temporalium diviſione, & Beneficiorum in Monaſteriis creatione inoleverant, latiùſque in dies ſerpſerant.

XII. Illud certè non opis eſt noſtræ divinare, an recentiores ab annis centum vel ducentis Congregationes, quæ hanc eandem triennii legem Dignitatibus & Officiis ſuis circumſcripſere, conſtantia & ſtrenuitate majore futuræ ſint, quàm antiquæ, ad propulſandas illecebras partitionis bonorum, & inde ſcaturientis Beneficiorum inſtitutionis. Longo ſæculorum decurſu uſuveniunt, quæ ne in ſuſpicionem, aut ne in cogitationem quidem venire potuiſſent. Sed quandiu tamen pendet eventus, & res in ancipiti eſt, æquius eſt bene ominari. Quin & hoc conſtat, ipſa maximè Officiorum Clauſtralium perpetuatione perfectam & abſolutam fuiſſe Regularium Beneficiorum inſtitutionem. Perpetuationem dixi, quod quanquam revocari poſſent, nec Adminiſtratores, Priores, Officiales ulli eſſent, qui non poſſent reapſe amoveri; erant illi tamen ſuo quodam modo perpetui, quod nullum iis certum tempus præfixum eſſet, & raro ea committerent, quibus meritò depelli Officio deberent: vel raro certè in eos tam ſcrupuloſè inquirebatur. Guimierium in Gloſſa Pragmaticæ hæc non fefellit ratio perpetuitatis Officiorum & Beneficiorum Regularium: *Dicitur perpetuum, quod certo tempore non limitatur, etiam ſi detur ad beneplacitum Superioris.* De Collat. §. Item quod ad dictas. Dixi autem hac perpetuatione quaſi ultimam manum adhibitam eſſe conſtitutioni Beneficiorum Regularium. Fundamenta enim eorum jam inde jacta fuerant, cum diviſio facta fuerat cenſuum Eccleſiæ, ac diſtributio in Officia Clauſtri: progreſſio verò illa eorum fuerat, ubi deſtitum fuerat rationes reddi. Nihil erit quod meritò reformident Congregationes novæ, quandiu velis remiſque ab his tribus ſcopulis declinabunt, à partitione rerum inter Officia, ceſſatione exigendarum & reddendarum rationum coram Conventu, vel Officialibus, & à perpetuitate Officialium.

XIII. Reconditioris certè prudentiæ fuit illa, quæ non ita dudum convaluit & latè pervagata eſt Triennii lex. Prioribus Eccleſiæ ſæculis, ad unitatem, & ad Monarchiam vergebant omnia, quòd adventaſſet è cœlis allapſus ipſe cœlorum Rex, cæleſtem Monarchiam in terris inſtituturus: & in gloriæ ſuæ ſupernam revolaturus ſedem, Eccleſiam ſuam univerſam uni Apoſtolorum Principi commiſiſſet, & ejus ſucceſſoribus, Eccleſias ſingulas ſingulis Apoſtolis, & ſucceſſoribus eorum. Ejus Monarchiæ cùm lex & ingenium eſſet ſuavitas, charitas, humilitas, moderatio, nihil hic erat quod civium libertatem terreret. Itaque hujus miniſtri omnes, Parochi, Archipreſbyteri, Archidiaconi, Abbates, Beneficiarii denique omnes priorum & meliorum Eccleſiæ ſæculorum perennes fuere. Temporum intercapedine illapſæ in mores hominum peſtes coëgerunt remedia alia & alia conquirere. Itaque in Congregatione primùm Cluniacenſi, quæ omnium ſanè prima fuit plurium Cœnobiorum in unum corpus ſub uno Abbate ſummo coagmentatrix, plures poſtea ſui ſimiles & imitatrices habitura: in ea, inquam, primùm Congregatione conſtitutum eſt, ut Adminiſtratores & Officiales omnes ad nutum revocari poſſent. Conciliorum Canones & Conſtitutiones Monaſticæ in hoc veluti temperamentum conſpiravere, ut Adminiſtratores hi omnes amoveri poſſent, nec amoverentur tamen, niſi vel gravior culpa aliqua vindicanda eſſet, vel præcellentior quædam illis dignitas adſeribenda. Cùm ergo etſi revocari poſſent, rariſſimè tamen revocarentur, eóque quomodocumque perpetui eſſent, hinc illis exitialis occaſio, ut reditus Officii ſui ſibi vindicarent ipſis, & à reddendis rationibus ſe tandem ſubducerent. Conſultiſſimè ergo Triennii lege propulſata ſunt mala, quæ perpetuitas importaverat: nec immeritò videri poteſt medii ævi perpetuitas perfunctoria, quaſi medium quendam locum tenuiſſe, inter veriſſimam priorum ſæculorum perpetuitatem, & poſterioris hujus ævi regulam nunc Triennii pervagatiſſimam.

Omnium primus & princeps videri poteſt Innocentius VIII. hanc triennii regulam promulgaſſe in Cruciferorum expurganda à compluribus nævis Congregatione, ut modò à nobis narratum eſt. Certè teſtatum facit Pontifex innovari tantum à ſe primævum in eo ejus Ordinis inſtitutum. *Non ad*

vitam, ſed ad triennium dumtaxat, juxta primævam inſtitutionem. Sed addubitare poſſet aliquis, annon à Pontifice primæva dicatur inſtitutio, ne ad vitam darentur Officia: ipſe verò triennalitatem definierit. Clemens VII. ulterius aliquid molitus eſt. Voluit enim tres Priores cuique Cœnobio deligi in Capitulo generali, quorum ſinguli ſingulis mox annis præeſſent, dum ſequens coiret Capitulum. Idem & à Pio V. confirmatum eſt. Pleræque Congregationes poſt Tridentinum eidem inhæſera triennii regulæ. Non multò poſt finem ejus Concilii Franciſcani in Capitulo ſuo Generali multa commentati ſunt Capita reformationis, quæ Pius V. confirmavit anno 1565. In illis unum eſt, quo Abbatiſſæ triennales jubentur eſſe. *Sed neque Abbatiſſa aliqua perſeveret ultra triennium, niſi pro reformatione aut aliqua maxima Monaſterii utilitate, ſed expleto termino trienneli ad nova Abbatiſſa electionem procedatur, nulla conſuetudine in contrarium faciente.* Bullam aliam publicavit Gregorius XIII. anno 1583. ubi cum enarraſſet, quantum diſpendii emergat ex perpetuitate Abbatiſſarum, quantum compendii & ornamenti effloreſcat ex earum triennalitate: *Perpendentes varia & multiplicia damna quibus plerumque afficiuntur Monaſteria Monialium, quæ per Abbatiſſas vel alias Præfectas perpetuas reguntur, è contra verò Abbatiſſas & alias Præfectas triennales, ſcientes ſe lapſo termino adminiſtrationis ſuæ rationem eſſe reddituras, majori ſtudio regimen Monaſteriorum gerere*: conſtituit tandem Pontifex, ut in omnibus Monaſteriis Ordinis ſancti Benedicti, Ciſtercienſium, Carthuſianorum, omnium denique Italiæ & Siciliæ Ordinum, jam non eligerentur Abbatiſſæ, vel Præpoſitæ quævis, niſi ad triennium, cum poteſtate alias poſt triennium eligendi. *Quæ elapſo triennio præeſſe deſinant.*

Pii IV. Conſtit. 103.

CAPUT XXVIII. *P. 4. l. 4. c. 27.*

De partitione bonorum & terrarum Eccleſiæ, inter privatos Beneficiarios, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Summa partitionum hactenus deſcriptarum.

II. Epiſcopi fundos Eccleſiæ laicos ſæpe donabant, Concilia illum interdum tenebant modum, ut juberent tantùm, nonniſi Clericis poſthac dari.

III. Sed & ipſi Clerici in fundos Eccleſiæ quandoque invaſere.

IV. Capitulorum Dignitates probabiliter priores aliquid ſibi fundorum arripuerunt.

V. Qui fundos dederant, in modum precarii eos retinuerunt.

I. PLuribus ſuperſedere poteramus. Unde nec niſi pauciſſima hic, quaſi ad cumulum addemus. Primis enim inter Epiſcopos & Capitula partitionibus, fundi ipſi, & agri inter eos diviſi ſunt. Et ubi rurſum Capitula inter Canonicos alias aliſque diſtribuerunt Præbendas, fundi quoque ipſi Capitularis menſæ diſtributi ſunt. Sui quoque Parochiis & Xenodochiis aſſignati ſunt agri. Nec verò potuere Abbates à Conventus menſa ſuam divellere, niſi ſuis utrique fundis attributis. Et ubi rurſum Conventualis ipſa menſa repartita fuit inter Officia Clauſtri, unde tanta Regularium, tanta & ſæcularium Beneficiorum copia propagata eſt, oſtenſum eſt ſupra factum id eſſe, adſignatis cuique Officio, Prioribus, Decanis, Præpoſitis, Eleemoſynariis, Sacriſtis, & aliis quibuſcumque, fundis, decimis, Eccleſiis Parochialibus. Ne Capellas quidem erigi conceſſum eſt, aut in Vicarias cum regimine animarum evehi, vel in Parochias, niſi idonea fundorum dote aſſignata. De his hactenus.

II. Pauca admodum ſuperſunt. Hinc ordiar porro, quod probabile in primis ſit, ſæculo x. & xi. bene multos Eccleſiæ agros ab Epiſcopis aſſignatos fuiſſe Clericis, cùm tam largè iis laïcos ipſos munerarentur. Eo malo exulceratus Otto III. edictum promulgavit, ubi illud ſtatim præfatur, hinc Epiſcopos excuſationes neſcio quas aucupari, quod prædeceſſores ſui tantam agrorum Eccleſiæ copiam dilargiti eſſent, ut jam ſibi non ſuppeteret, quo oneribus & expenſis ſatisfacerent, pro Eccleſiæ & Imperii defenſione defungendis. *Dum pro domorum Dei reſtauratione, & pro Republica officio, noſtroque officio commonentur, ſuarum Eccleſiarum prædia ab aliis detineri cauſantur; ſeque imperata non poſſe perficere revera demonſtrant.* Jubet autem Imperator, ut ita conceſſionibus locus non ſit, niſi dum Epiſcopus ſuperſtes eſt, nec iis teneatur ſucceſſor. Eos autem Epiſcopi Eccleſiæ agros largiebantur favori, cognationi, pecuniæ. *Non ad utilitatem Eccleſiarum, ſed pecuniæ, & affinitatis, & amicitiæ cauſa.* His ſtimulis agebantur Epiſcopi, ut etiam lubentius Clericis darent, quibus cognatione, vel amicitia innexi eſſent, & quorum ipſa profeſſio eas largitiones ab invidia & obtrectatione purgaret.

Collect. Rom. Holſte.

Voluit quidem Concilium Bituricenſe anni 1031. ut Parochiæ ſuæ fundos, ſeu feudum Preſbyteralem Parochi obtinerent: ſed moleſtiſſimè tulit hoc feudos vel ab Epiſcopo dominis vicorum conferri, vel ab his in Parochos uſurpari. *Ut ſæculares viri Eccleſiaſtica Beneficia, quos fevos Preſbyterales vocant, non habeant ſuper Preſbyteros.* Concilium Turonenſe anni 1060. luculentius declarat, hæc eadem Beneficia priùs ab Epiſcopis vario quæſito colore laïcis conceſſa fuiſſe, quæ niſi Clericis poſthac largiri à Conciliis prohibiti ſunt. Nulla & irrita hic fore decernitur conceſſio, quæ pecunia facta fuerit, aut illicitis conventionibus. *Pecunia, aut aliqua inconveniente conventione, aut quolibet modo contra Canonicam cenſuram.* Cùm obtineri nequeant ex Canonicis Conſtitutionibus Beneficia, niſi à Clericis. *Aut miniſterium vel Beneficium, quod nonniſi Clericos habere ſanctorum Patrum ſancivit authoritas.* Satis innuitur, eo peccatum eſſe, quòd Beneficia Clericis ſolis addicta, aliis quam Clericis conferrentur. Ex Canone ſequenti uberior etiam infunditur lux. Edicitur enim, ut ſi Prælatus præter Canones, aut Beneficium conferet, aut Præbendam, aut Canonicatum, intercedant Clerici, & ab eo appellent ad Pontificem, vel ad vicinos Epiſcopos. *Si Epiſcopus aut Prælatus quilibet contra præfixam regulam aliquod Eccleſiaſticum Miniſterium, vel etiam ipſam Præbendam, quæ canonica dicitur, ordinare aut dare voluerit, liberè liceat Clericis contradicere.* Canone denique proximo prohibentur Prælati vendere, aut dare novs Eccleſiæ Beneficia, hoc eſt alienare, quod id tentari vetent Canones. *Nullus Epiſcoporum vel Prælatorum aliquod novum Beneficium de rebus ad jus Eccleſiæ pertinentibus ulterius præſumat contra Canones alicui vendere, aut dare. Quicumque hactenus alienare præſumpſit, &c.* Atqui non vetabant Canones aliquo Eccleſiæ agello præmiari Clericos; nec quod dabatur Clericis, id alienabatur, cùm poſt eorum obitum Eccleſiæ redintegraretur. Non aliò ergo hæc vergunt, quam ut ne laïcis dentur Beneficia, quæ non cadunt niſi in Clericos; vel denique ut in diſpenſandis Beneficiis Epiſcopi Clericos laicis præponant.

Can. 21.

Can. 1. 2. 3.

Digitized by Google

III. Occupabant & ipſi aliquando Clerici largitionem Epiſcoporum, uti & laici, & fundos Eccleſiæ involabant: quo nunquam tamen legitimus Beneficii Titulus conflabatur, niſi illum Epiſcopus confirmaſſet. In Concilio Uxellodunenſi anno 1081. contulit Archiepiſcopus Bituricenſis Monaſterio, quidquid rerum Eccleſiæ laïcis extorſerat, & quidquid vel laici poſthac, vel Clerici eſſent reſtituturi. *Quorum partem ipſe per authoritatem officii noſtri laïcis, qui ea rapina longo tempore detinuerant, eripui; de aliis omnibus, quæ adhuc laicali, vel Clericali etiam violentia auferuntur, quando reſtituentur, eandem prædicto Monaſterio conceſſionem facient.*

IV. Dignitatibus primò Capitulorum aſſignatum eſt fundorum & agrorum aliquid, antequam tota Capitularis menſa in partes diſſiliret. Confirmavit Alexander III. Capituli Cathedralis erectionem ab Epiſcopo Alexandrino factam in propria
Epiſt. 54 ejus Eccleſia. Dignitates ab eo inſtitutas firmavit, Præpoſiti, Archipreſbyteri, Cantoris: *Singulis prædictas dignitates Apoſtolica authoritate confirmamus.* Denique confirmavit & canonicis complures Parochias illis aſſignatas. *Præterea Eccleſias uſibus veſtri Canonici deputatas; ſcilicet ſanctæ Mariæ, &c. Vobis nihilominus duximus confirmandas.* Ut in Monaſteriis cœperant Abbates ſeparare ſuam ſibi menſam; tum ejus exempli contagione afflati Officiales Clauſtri fundos inter ſe partiti fuerant: extremi omnium Monachi fundos, vel reditus haud ſanè magnos aſſecuti erant. Ita non diſtat à veri ſimilitudine, in Eccleſiis Cathedralibus initium ab Epiſcopis factum eſſe, tum Dignitates ſuam ſibi quoque fundorum vendicaſſe partem, & denique ſingulos Canonicos in partem ipſos quoque veniſſe communium antea Præbendarum.

V. Nec abhorret à veriſimili, qui ſe Eccleſiæ cum patrimonii ſui parte addicebant, eos in titulum Beneficii accepiſſe hos ipſos fundos ſuos, vel alios quoſvis etiam in morem precarii. Juſſit Alexander III. ab Epiſcopo Verulorum auferri Officium & Beneficium Subdiacono, qui impos ſui & continentiæ impatiens habebatur, ea lege, ut ſi quid agri Eccleſiæ adtuliſſet, dum ad eam accede-
Append. Conc. Lat. 3. part. ult. c. 7. ret, id illi totum refunderetur. *Sanè ſi Eccleſiis quibus articulati fuerant, de poſſeſſionibus, aut aliis bonis ſuis aliqua contuliſſe noſcuntur, cùm ab earum Eccleſiarum Miniſterio fuerint & Beneficio ſequeſtrati, ad ipſos recta via dominium & proprietas illico debet abſque ulla contradictione redire.* Anno 1233. in Concilio Biterrenſi vetitum eſt, ne cum ſeſe quis addiceret Monaſteriis, adjiceret & temporalia bona, ſpe Beneficii Eccleſiaſtici conſequendi. Eam enim eſſe ſimo-
Can. 22. niacam corruptelam. *Quidam, ut intelleximus, ſe & ſua conferunt Monaſteriis, ſub ſpe ut ipſis poſt modum Eccleſiaſtica Beneficia conferantur, quod omnino damnabile eſt propter maculam ſimoniæ.* Poteſt ſe quis cum rebus ſuis Eccleſiæ dedere, pia enim illa & religioſa eſt liberalitas. Poſſunt ab Eccleſia Beneficia accipi viciſſim gratuita, cùm grati animi eximia cum primis ſit laus. Sed nefas eſt temporalia Eccleſiæ dati ſpe ſpiritualis compenſationis Beneficiorum. Ita enim pretio emuntur, quæ nullo prorſus æſtimari poſſunt pretio. Anno 1161. Bernardus Epiſcopus Toloſanus dominum & dominam d'Eſcalquens in Canonicum & Canonicam admiſit Eccleſiæ ſancti Stephani Toloſæ, ut ſuprà jam diximus. In claſſem citra dubium Canonicorum laïcorum hic Canonicus, & hæc Canonica referebantur; ſed quæ hic ratio deſcribitur accipiendi ab eis dominium proprium prædii alicujus, & reſtituendi mox ejuſdem in uſumfructum, eadem ipſa eſt, qua & cum veris Canonicis res tranſigebatur. Laïci enim Canonici ad normam Cle-
ricorum regebantur. *Commendamus vobis in obedientia ſicut uni de Canonicis noſtris commendare ſolemus, totum illum honorem d'Eſcalquens, quem tu de proprio honore nobis dediſti.* Expreſſiſſima res eſt, & hinc lucis non parum ad Bullam Benedicti XII. pro reformatione Canonicorum Regularium ſancti Auguſtini anno 1339. cum agit de recipiendis Clericis & Laïcis, qui cum Clerici & Laïci permaneant, in Canonicos tamen admittuntur in Eccleſiis Cathedralibus, vel Collegialibus Canonicorum Regularium, quibus ſe ſuaque dant & devovent. *Prohibemus inſuper ne in Eccleſia Cathedrali, ſeu Monaſterio, vel loco alio Religionis ejuſdem, quivis Clericus ſæcularis, vel laïcus, recipiatur in Præbendam, ſeu etiam portionem, niſi eidem Eccleſiæ ſeu Monaſterio, vel loco dederit primitus ſe & ſua.* Eſt quod meritò ſtupeamus in his, quæ ſequuntur. Vetat enim Pontifex dari hanc Præbendam ad vitam, aut ad certum tempus. *Nec hujuſmodi Præbenda ſeu portio ad vitam, vel ad tempus vendatur, detur, ſeu alias concedatur eidem.* Ejus nodi ſolutio non magnopere forſan abſtruſa eſt. Dabat enim Toloſanus Epiſcopus Præbendam ad vitam Nobilibus illis, de quibus ſupra, quod eos etiam Canonici in ſocietatem ſuam allegerent ad omne vitæ tempus. At Canonici Regulares nihil concedere poterant, niſi ad quantum tempus Superioribus liberet; quod omnia apud eos nutantia & revocabilia ſint. Profitebatur Toloſana non aliter ſe habere laïcos hos Canonicos, quam eos qui Clerici & veri Canonici erant. Dicimus autem jam quanquam revocabiles eſſent ad nutum hæ Præbendæ regulares, fuiſſe tamen verè perpetuas, eo ſenſu qui ſupra explanatus eſt. Sive Clerici autem, ſive Laici eſſent hi Canonici, illud utriſque commune erat, ut ea ipſa prædia uſufructuario jure poſſiderent, & in Beneficium, quorum proprietatem Eccleſiæ conceſſiſſent.
Catel. Memoires du Languedoc. pag. 884.

De Penſionibus.

CAPUT XXIX. *P. 4. l. 4. c. 18.*

De Penſionibus in Oriente, in Italia, in Gallia, in Hiſpania uſque ad annum octingenteſimum.

I. Penſiones alia fundorum, alia redituum.
II. Exemplum penſionis conſtitutæ in Concilio Calchedonenſi.
III. In eam penſionem varia obſervationes. A Concilio, à Papa, à Magiſtratibus inſtituuntur. Non datur niſi quo honeſtè ſuſtentari quis poſſit.
IV. V. Alia exempla ejuſdem Concilii Calchedonenſis.
VI. Penſiones ab Agapeto Papa aſſignatæ.
VII. VIII. Aſſignatæ & à Gregorio Papa I.
IX. X. Quo tum ſenſu diceretur Beneficia dividi non debere. De ſpiritali authoritate id affirmabatur.
XI. XII. XIII. XIV. XV. Alia exempla penſionum, à B. Gregorio aſſignatarum Epiſcopis, quos Barbari ſuis ab Eccleſiis abegiſſent, vel Beneficiis deſperata valetudinis, eoque functionum ſuarum jam impatientia.
XVI. Cur non haberetur tunc ratio, vel annorum, quibus Eccleſia quis miniſtraſſet, vel proventuum Eccleſiæ, vel tertia redituum portionis.
XVII. XVIII. XIX. XX. XXI. Ad Eccleſias Gallicanas venitur. Penſiones ex fundis aſſignatæ. Adducantur etiam conceſſa Beneficiorum.

Digitized by Google

XXII. XXIII. In Hiſpania Parochi in Clerum transferuntur Eccleſiæ Cathedralis, permanentque Parochis primitivis cum penſione.

XXIV. Qui poſſint hæc conciliari cum Conciliis Calchedonenſi & Aurelianenſi.

I. PEnſiones hîc reſtant expendendæ, ut quæ & ipſæ pertineant ad rerum Eccleſiæ canonicam diſtributionem. Erant autem duplicis generis penſiones, aliæ fundis & agris, aliæ proventibus annuis conſtabant. Priſcis enim Beneficiariis concedebantur nunc agri, quorum uſufructu ſuſtentarentur, quo & peregrini afficiebantur perſæpè Beneficio: utplurimum tamen fructibus tantùm Beneficii ex parte aliqua donabantur, quos eo ſolatio fovendos cenſebat Eccleſia.

II. Exautorato Domno Epiſcopo Antiocheno, Maximus ipſe, qui ſubrogatus ei fuerat, à Calchedonenſis Concilii Patribus copiam ſibi fieri petiit, ut ad ejus ſuſtentationem impartiretur cum portione aliqua proventuum Eccleſiæ Antiochenæ. Compellati ſunt autem ab eo Imperatorii Judices, & ipſius Concilii Patres. *Deprecor glorioſiſſimos Judi-* Act. 10. Con. Calch. *ces & ſanctam Synodum, ut humanitatem in Domnum exercere, qui fuit Antiochiæ Epiſcopus, dignemini, & ſtatuere ei certos ſumptus de Eccleſia quæ ſub me eſt.* Congratulati ſunt Maximo Legati Pontificii, & vehementer commendarunt decerpi aliquid ab eo redituum Eccleſiæ ſuæ, quo Domnum deliniret, & quieſcere ſuaderet. *Ut ſumptus ei de ſua Eccleſia, miſerationis intuitu, prout æſtimaverit, largiatur; ut contentus alimoniis quieſcat in poſterum.* Aſſenſi ſunt & Patriarchæ cæteri, Epiſcopique omnes, ac denique Judices ipſi applauſere. *Amplectitur ſancta Synodo arbitrium Maximi, & nos eidem conſentimus, ejus arbitrio derelinquentes, quæ ſunt de Domni honorificentia.*

III. Cùm hoc primum obvium ſe dederit penſionum exemplum, & quidem perilluſtre, æquum eſt in illud pauca hæc obſervari. 1. Maximum & Domnum paciſci ea de re non potuiſſe, niſi interveniente Concilii authoritate. 2. Qui eo onere gravandus erat Maximus, ipſemet ultro proſilit, & rem à ſe expeti profitetur. 3. Ali ſe & ſuſtentari poſcebat Domnus, nihil præterea. *Contentus alimoniis, quieſcat in poſterum, &c. Præter hoc prædicto Domno nihil requirente.* 4. Alendæ pacis & concordiæ causâ annuitur ea penſio. *Ut contentus alimoniis, quieſcat in poſterum.* 5. Prima intervenit Papæ authoritas. 6. Accedit & conſenſus Concilii. 7. Neceſſaria videbatur & Regiorum aſſenſio Magiſtratuum. 8. Quæ priori Patriarchæ de opulentiſſimæ Eccleſiæ reditibus penſio deciditur, ea neceſſariis alimoniis terminatur. Id verò minùs ſtupebunt, qui perſpectum id habuerint, & altiùs infixum menti, ne Beneficiariis quidem ipſis & Titularibus delibandum fuiſſe de patrimonio pauperum, niſi quo honeſtè ſuſtentarentur, pro ſuæ & Eccleſiæ, tum dignitatis, tum ſanctitatis modo.

IV. In eodem Concilio Calchedonenſi diſcinctis ejectiſque duobus Epiſcopis Epheſinis, aut ea ſe nominis gloria jactantibus, permiſſa eſt tamen Epiſcopalis dignitas, & ad ſui ſuſtentationem portio redituum ampliſſimæ & locupletiſſimæ Eccleſiæ; ita ſanè ut eorum unicuique ducenti non amplius ſo- Act. 11. 12. lidi aurei aſſignarentur: *Memoratis ſcilicet dignitatem tantummodo Epiſcopatus habentibus, decenſque ſolatium*, ὡς παραμυθίας τῆς προσηκούσης. Et inferiùs: *Ab Eccleſia eſſe paſcendos, &c. Habeant dignitatem Epiſcopi, & ex reditibus memoratæ Eccleſiæ, nutrimenti gratia & conſolationis annis ſingulis ſolidos aureos ducentos accipiant.* τροφῆς ἕνεκα καὶ παραμυθίας, χρυσοῦς διακοσίους. Conſenſione totius ſimiliter Concilii aſſignata eſt hæc penſio, qui autem præſentes aderant Regii Magiſtratus, non aſſenſi ſunt dumtaxat, ſed ſummam ipſam defixere pecuniæ, quæ mox & Concilio probata eſt. Hæ verò penſiones, perſpicis quàm non conſentiant ambitioſæ noſtrorum hodie Beneficiariorum opinioni, aut expectationi. Sed illud iterum iterumque inculcabo, cùm perſuaſum tunc & præjudicatum omnibus eſſet, ultra neceſſariæ ſuſtentationis modum ne titulares quidem Beneficiarios quidquam poſſe ſibi vendicare ex ſacro Chriſti & pauperum fiſco, ulteriores nec optari potuiſſe penſiones, nec concedi. Ac rurſus cùm diſciplina tunc & frugalitas vigeret Canonibus commendata, vel principum orbis Epiſcoporum expenſæ intra eam pecuniæ quantitatem cohibitæ fuiſſe non immeritò creduntur. Quanquam ea res tota metienda quoque ſit ex rerum venalium pretio, & auri, argentique, ac pecuniæ quantitate; ubi perinde ut ſæcula ſunt & loca, infinita quædam intervenit diſcrepantia.

V. In eodem denique Calchedonenſi Concilio diffinita eſt cauſa alia duorum Epiſcoporum, Epiſcopatu ei adjudicato, cui videbatur jus ſuffragari, alteri annuo penſionis proventu, delegata Antiocheno Epiſcopo poteſtate, ut ei moderaretur, perinde ut eſſent reditus Eccleſiæ. *Dignitatem Epiſcopa-* Act. 14. *tûs habeat, & paſcatur, ſicut Maximus Epiſcopus Antiochenorum, ſecundùm facultatem Perrhenorum ſanctiſſima Eccleſia diſpoſuerit.*

VI. Haud ſatis ſcio, an penſionibus annumerari debeant ſtipendia ea quibus levabantur Clerici illi, de quibus Agapetus Papa in Epiſtola ad Epiſcopos Africanos, qui ejurata Ariana hæreſi, Eccleſiæ recolligebantur illi quidem, ſed auſteriori ea conditione, ut nihil unquam attingerent Eccleſiæ functionum, nec ad altiores unquam gradus aſpirarent. Sportulis certè iiſdem, quibus & Catholici Clerici fruebantur. Probavit Pontifex id decretum, ut humanitati & largitati Eccleſiæ adprimè conſentaneum. *Canonum vos reverentiam judicent omnes ap-* Epiſt. 2. *petere potiùs, quàm gerere cupiditatis ardorem. Venientes igitur ad fidem ſinceriſſimam, nutriat humanitas, conſoletur, prompta ſit omnibus miſericordia, &c.*

VII. Ablegabat Gregorius Magnus in Monaſteria pœnitentiæ peragendæ cauſa Preſbyteros, Diaconos, cæteroſque Clericos incontinentiæ convictos: ita quidem, ut Monaſteriis ne oneri eſſent, quibus æqua penſio in eam rem refunderetur. *Ad uſum tamen ſuum accipiant, unde ad pœnitentiam ſub-* L. I. Ep. 42. *ſiſtant; ne ſi nudentur, locis in quibus dati fuerint, oneroſi ſint.* Agit quidem ibi Pontifex de iis, qui ex ſervitutis fæcibus ad Eccleſiaſticos Ordines aſciti fuerant, ſed & de cæteris par militat ratio.

VIII. Sed multò luculentiùs ex hujus Pontificis Epiſtola ad Epiſcopos Illyrici, eluceſcet, quæ tunc fuerit penſionum lex. Per Provinciæ Præſidem mandaverat illis Imperator, ut tecto menſaque exciperent eos Epiſcopos, quos belli & hoſtium furor ſuis exturbarat Eccleſiis. Reſcripſit porro illis Gregorius, æquiſſimum omnino eſſe tam pio morigerari præcepto Imperatoris; ſed longè graviùs effuſiuſque præceptum cæleſtis & immortalis Regis eorum auribus inſonuiſſe, neceſſaria quævis ſubſidia ſuppeditandi, non Collegis tantùm, ſeu Epiſcopis, ſed ipſis etiam hoſtibus, ſi qui in eorum manus inciderent, & quovis egerent. Neceſſe ergo

eſſe, ut Præſules eos in ſocietatem ſibi adjungant fruendorum omnium Eccleſiæ proventuum, nulla tamen ſpiritalis juriſdictionis, aut Epiſcopalis dignitatis parte ad eos derivata. Nec enim dividi poſſe ulla Beneficia, nedum Epiſcopatus: at eos minimè tum dividi, cùm eorum beneficentiæ rivuli longè lateque ſpargerentur. L. 1. Ep. 43. *Dignoſcitur ſacris apicibus deſtinatis juſſum fuiſſe, Epiſcopos quos à propriis locis hoſtilitatis furor expulerat, ad eos Epiſcopos, qui nunc uſque in locis propriis degunt, pro ſuſtentatione & ſtipendiis præſentis vitæ eſſe jungendos, &c. Habemus manus his mandatum æterni Principis, quo ad hæc terribiliùs peragenda compellimur, ut non dico fratres & Coëpiſcopos noſtros, ſed ipſos etiam quos nobis contrarios patimur, cum opportunitas poſtulat, in conferendis ſubſidiis neceſſitatum carnalium diligamus. Oportet ergo vos ad hanc rem, & cœleſti primitus Principi obedientes exiſtere, & Imperialibus etiam juſſionibus conſentire.*

IX. Hoc uno peregregio contextu mirum in modum roborantur, quæ ſuprà de penſionibus obſervata ſunt; iis non donari niſi Clericos, & tum ſanè cùm penuria conflictantur; neceſſitati & inopiæ accommodandas eas eſſe; Imperatoribus & ſummis Principibus familiare fuiſſe, ut iis decernendis intervenirent, quando urgens neceſſitas declarabat à Deo ipſo eas decerni. Sed unum ſupereſt, quod magni interſit hic præterea obſervari. Poſtrema Eccleſiæ hac ætate noſtra ſeſcentis ab hinc annis pervagatiſſima illa fuit Juris Canonici Regula, Beneficia dividi non debere, nullam in ea cadere diviſionem. Ita factum eſt, ut penſiones juri communi adverſatiæ eſſent, cùm dividantur Beneficii fructus, iiſque potiantur jam, tum qui titulo gaudent, tum qui penſione. Summam ergo authoritatem neceſſe fuit interponi, qua Juris communis vinculum relaxaretur. Nec facilè tamen aſſentiat primæva illa Eccleſiæ ætate, eo ſenſu illam juris regulam donatam fuiſſe. Cùm enim reditus omnes Eccleſiæ tum in commune ab omni Clero poſſiderentur, cùm in eorum participationem extranei quoque Clerici vocarentur, cùm egenis prorſus omnibus portiones hinc ſuæ deciderentur: ne ſimile quidem veri eſt, id placuiſſe tum, ut ne temporales Beneficii res dividerentur.

X. Referendum ergo illud eſt ad poteſtatem ſpiritalem, ad unitatem Paſtoris, & Paſtoralis officii, cujus portio ſemper aliqua Beneficiis omnibus innexa eſt, ad juriſdictionem & thronum, quem hîc Gregorius definiebat, cum duobus communicari non poſſe; qui ex adverſo in votis habuit, quod & pio cuicumque optabile ſemper fuit, ut res temporales Beneficii in tot poſſent ſcindi portiones, quot ſunt egeni. Ea manifeſtiſſimè Gregorii ſententia eſt in Epiſtola ſuprà laudata, ubi Epiſcopos cohortatus, ut non in Collegas ſolùm Epiſcopales reditus ſuos dividerent, ſed & in pauperes & ærumnoſos omnes; mox faces illis admovet ſanctiſſimæ æmulationis, ut unitatem juriſdictionis ſuæ indiviſam & illibatam ſacerdotalis regni majeſtatem tueantur. Ibidem. *Non quidem ut per communionem Epiſcopalis throni dignitas dividatur, ſed ut ab Eccleſia juxta poſſibilitatem ſufficientiæ debeant alimenta percipere. Sic enim & proximum in Deo, & Deum in proximo diligere comprobamur. Nullam quippe eis nos in veſtris Eccleſiis authoritatem tribuimus, ſed tamen eos veſtris ſolatiis contineri ſummopere hortamur.*

XI. Redeo ad exemplum aliud propius Concilio Calchedonenſi. Cùm ſede ſua canonico judicio depulſus fuiſſet Agathon Epiſcopus Liparitanus, Gregorio viſum eſt, Eccleſiæ pietatis & officii eſſe, ut ejus conſuleret ſuſtentationi. *Neceſſe eſt humanitatis intuitu, quemadmodum ſuſtentari poſſit, diſponere, &c. Nam nimis eſt impium, ſi alimentorum neceſſitati poſt vindictam ſubjaceat.* L. 2. Ep. 53. Itaque ex reditibus Eccleſiæ Liparitanæ addixit illi *quinquaginta ſolidos.*

XII. Non in hæreſin, ſed in ſchiſma Iſtriorum abreptus fuerat Felix Diaconus, *pravis ſuſpicionibus*, adversùs quintam Synodum Oecumenicam, & quaſi ſtudio defendandæ Calchedonenſis Synodi non illaudato, *quaſi recta ſtudio intentionis*. Cùm ejus ſuſpiciones Gregorius & allucinationes diluiſſet, atque ita illum Catholicæ reddidiſſet communioni, Epiſcopum Syracuſanum per litteras hortatus eſt, ut in Eccleſia Syracuſana ſedem ei conferret Diaconi & functiones, aut ſaltem emolumenta: L. 3. Ep. 4. *Sive ut officium Diaconatus expleat, ſeu certè ut ſola ejuſdem officii pro ſuſtentanda paupertate ſua commoda conſequatur.* Ut ejus oneris parte aliqua levaretur Syracuſana Eccleſia, utque hujus piæ largitatis laudem ad ſe quoque traheret Gregorius, modica & ipſe penſione Diaconum munerabatur. Duplici ergo penſione, et Romana & Syracuſana Eccleſia fovebatur Diaconus, ſed ut utriuſque præſidio frugalem dumtaxat victum conſequeretur. *Quia & nos ei annuum quid de noſtra Eccleſia dari fecimus: ut ejuſdem operis, quod te hortamur exhibere, participes eſſe poſſemus.*

Ablata eſt ab eodem Pontifice ignavis & muneris ſui incurioſis Preſbyteris Eccleſia ſancti Pancratii, & Monachis commendata, qui & juſſi ſunt Preſbyterum eligere, qui ſibi Sacramenta & Myſteria celebraret, habitaret, & aleretur in Monaſterio. Ea erat quaſi penſio congrua, quam Abbas Preſbytero illi pendebat, ut Parocho hujus Eccleſiæ, ad quam ruſtici convolabant circumpoſiti, ut Myſteriorum participes fierent. L. 3. Ep. 18. *Præcipimus ut peregrinum illic debeas adhibere Preſbyterum, qui ſacra Miſſarum poſſit ſolennia celebrare. Quem tamen & in Monaſterio ſuo habitare, & exinde vitæ ſubſidia habere neceſſe eſt.*

XIII. Cùm Iſauriæ Epiſcopus compulſus eſſet unà cum Clero ſuo, & corpore B. Donati Martyris, ſecedere in Eccleſiam Epiſcopi Corcyræ Inſulæ; placuit Gregorio, ut dum detumeſceret ejus belli procella, ſineret Epiſcopus Corcyrenſis Collegam ſuum ejus Eccleſiæ oblationibus frui, antea pollicitatione hac conſtrictum, ut reſtituta pace, ſuæ ſe redderet Eccleſiæ, nec mutuatæ hujus Eccleſiæ eſſet unquam *proprius, principalis, Cardinalis Epiſcopus*. L. 12. Ep. 2. 3. 8. Verba hæc ſunt autem, quæ ad penſionem mihi viſa ſunt magis alludere; *Ut exceſſu benignitas non vincatur, nec illud quod extraneis debetur, fratribus etiam neceſſitatem patientibus denegetur. Ne nihil charitas agere in Epiſcoporum mentibus judicetur, ſi ſine conſolationis remedio, his quibus magna habenda eſt compaſſio, relinquantur.*

XIV. Expreſſius eſt hoc rurſus exemplum. Cùm Epiſcopus Galliarum dolore capitis acerbiſſimo torqueretur, ut miniſterii ſui munia fungi omnino non poſſet: voluit Gregorius, ut dum mitiora aliqua ei allucerent intervalla, ſuaderetur ei, ſponte ut ſe Epiſcopatu exueret, ſineretque Epiſcopum ſublegi alium, penſione ſibi idonea retenta de proventibus ejus Eccleſiæ. L. 11. Ep. 7. *Sic tamen ut quouſque eundem Epiſcopum in hoc ſæculo vita tenuerit, ſumptus ei debiti de eadem Eccleſia miniſtrentur.*

XV. Duas has obſervavit Joannes Diaconus

cauſas,

cauſas, temporumque & locorum vices, ubi Gregorius Epiſcopis penſiones decerni aſſentiretur, cùm bellicæ tempeſtates ſuis illos ejiciebant Eccleſiis, aut ubi conclamata valetudine jam nihil ſpei ſuberat, ad functiones ſuæ Eccleſiæ redintegrari eos poſſe: quo & ſucceſſorem petere cogerentur.
L. 3. c. 16. L. 4. c. 39 *Expulſos Epiſcopos aliis Epiſcopis interim pro ſuſtentatione ac ſtipendiis præſentis vitæ jungebat, &c. Pontificibus voluntariè renunciantibus, ſucceſſores nullo modo denegabat, eoſque poſtmodum de reditibus relictæ Eccleſiæ ſufficienter nutriendos eſſe cenſebat.*

XVI. Illud quoque juvabit hic advertiſſe, in decernendis his tot penſionibus, non multum laboratum eſſe de numero annorum, quibus in Eccleſiæ miniſterio quis verſatus eſſet: vel de proventibus Eccleſiæ, quæ penſionibus onerabatur. Unum illud maximè cordi erat, quantum egeret is, cui penſio addicebatur; nulla re ei deerat Eccleſia; nihil illi quod redundaret, dabat. *Sufficienter nutriendos.* Cùm ergo nonniſi modica decernerentur alimenta ex patrimonio pauperum, 1. non his fruſtrabantur, quicumque egebant, quanquam non ſanè diu in Eccleſiæ miniſterio fuiſſent. 2. Nec niſi pauperibus ea concedebantur, non divitibus, quantocumque temporis ſpatio miniſtraſſent. 3. Revocabantur, cùm primùm egere quis deſiiſſet. 4. Utcumque locuplete quis ab Eccleſia recederet, penſio ei adſignabatur, quæ non tertiæ, non quartæ redituum parti admenſa eſſet, ſed ejus egeſtati. Pauperes quippe omnes Eccleſiæ penſionibus alebantur; nec niſi neceſſario his vitæ adminiculo ſubducto, de Eccleſiæ patrimonio ſaginari quiſquam potuiſſet.

XVII. Eadem porro ſapientiæ & charitatis lex in Gallicanis quoque dominabatur Eccleſiis, ex Gregorio Turonenſi. Cùm ex animo faveret Francis, utpote Catholicis B. Quintianus Ruthenenſis Epiſcopus, nec ſatis diſſimulare poſſet ſubalieno ſe eſſe à Gothis animo, qui in ea Civitate rerum potiebantur; hinc Gothorum in eum odia, maledicta, inſidiæ. His ille declinandis Arvernum ſe ſubduxit, ubi Euphraſius illi Epiſcopus ex Eccleſiæ ſuæ fundis
L. 2. c. 36. prædiiſque largitus eſt, unde ali poſſet. *Largitis ei tam domibus, quam agris & vineis ſecum eum retinuit, dicens, Sufficit hujus facultas Eccleſiæ, ut utrumque ſuſtineat: tantum charitas, quam beatus Apoſtolus prædicat, permaneat inter Sacerdotes Dei.* Largitus eſt & illi Lugdunenſis Archiepiſcopus aliquid agrorum ſuæ juxta Arvernum ditionis. *Sed & Lugdunenſis Epiſcopus largitus eſt ei aliqua poſſeſſionis Eccleſiæ ſuæ, quam in Arverno habebat.* Ea erat Quintianus ſanctimonia: ut vel hinc auguremur, nihil illi hac duplici penſione adjici potuiſſe, quod redundaret. Sed
Vita. Patr. c. 4. idem Gregorius novo id alibi argumento confirmat, cùm alibi docet eundem Antiſtitem Arvernum petiiſſe, cum Cleri ſui parte, *Cum fideliſſimis Miniſtris ſuis.*

XVIII. Eonium Venetorum in Armorica Epiſcopum narrat idem Gregorius in Gallia retentum fuiſſe à Rege, cujus juſſu Andegavenſibus commendatus eſt, ut ab eis publico ſumptu paſceretur.
L. 5. c. 29. 40. *Ad civitatem ſuam redire non permiſſus, ut Andegavis paſceretur de publico, à Rege præceptum eſt.* Non eſt Eccleſiæ indicta penſio, quòd non ejus cauſa Epiſcopum retinuiſſet Rex. Narrat denique idem Scriptor, cùm Fauſtinianus Aquenſis Epiſcopus in Matiſconenſi Concilio depoſitus fuiſſet, Bertramnum, Oreſten, & Palladium, à quibus ordinatus fuerat, juſſos eſſe reliquo vitæ tempore illum ut paſcerent, & centenos quotannis aureos ſuppeditarent. *Ea conditione removetur, ut eum Bertramnus,* L. 8. c. 20.
Oreſteſque, ſive Palladius, qui eum benedixerant, vicibus paſcerent, centeneſque ei aureos annis ſingulis miniſtrarent.

XIX. Non multùm ab hoc abludit illud Contumeliosi Regienſis Epiſcopi exemplum, cui ex Eccleſiæ ſuæ reditibus idoneam decrevit Agapetus Papa penſionem, poſtquam in Concilio Provinciali exauthoratus ad ſedem Apoſtolicam provocavit.
Patrimonio Eccleſiæ in gubernatione Archidiaconi conſti- Epiſt. 7.
tuto, ita ut alimonia Epiſcopo ſufficienter non negetur.

XX. Poſſet & penſionibus adjungi portio illa redituum Eccleſiæ Cathedralis, qua ſinebat Epiſcopus Canonicos ſuos uſque frui, ubi illos in Eccleſiam tranſtulerat Parochialem, vel Abbatia donaverat, vel Beneficio quovis alio, quod non immerito forſan quis ſimplex Beneficium dixerit. Quanquam enim Concilio Aurelianenſi, cujus eſt hoc ſtatutum, præſtabilius videatur, ut novi hi Beneficiarii ſtipendiis contenti ſint novi Beneficii ſui, Epiſcopi tamen prudentiæ committitur, an Cathedralis eos Eccleſiæ diſtributionibus ſpoliari conducat. *In poteſtate ſit Epiſcopi, ſi de eo quod ante de Ec-* Can. 18.
cleſiaſtico munere habebant, eos aliquid, aut nihil exinde habere voluerit; quia unicuique facultas ſuſcepti Monaſterii, Diœceſis, vel Baſilicæ, debet plena ratione ſufficere.

XXI. Non ſoli autem Epiſcopi, quos facinus aliquod ſuum ſede excuſſerat Pontificia, Eccleſiæ impendiis ali nihilominus ſolebant: ſed & Presbyteri eodem honore habebantur, poſtquam gradu ſuo fuerant depulſi. Unde & de Clericis aliis pronum eſt idem ſuſpicari. Cùm in his enim Eccleſia non Clericorum merita ponderaret, ſed penuriam & calamitatem, utpote pauperum omnium & calamitoſorum parens, atque altrix, multò ei commendatiores erant, qui in ejus miniſterio aliquando verſati fuerant. Beatus Perpetuus Turonenſis Epiſcopus vetabat reſtitui unquam gradui ſuo Parochos duos, quos ipſe dejecerat: ſed ſtipendiis Eccleſiæ ali volebat, dum adviverent. *Nunquam reſtitue,* Spicil. To. 5. pag. 507.
ſportulam tamen habeant, quandiu vixerint.

XXII. Ad Hiſpaniam venio, ubi Emeritenſe Concilium ſuprà laudatum, facta Epiſcopis poteſtate transferendi in Cathedrales Eccleſias ſuas Parochos agreſtes, ſi quos ei honori pares ſentiant: non tamen ſinit eos ut ſpolient Parochiæ ſuæ proventibus, quamvis illos ſtipendiis impertiantur Eccleſiæ Cathedralis. Cura Parochiæ committenda erat Paſtori novo, cui prior Parochus penſionem congruam adſignabat, ſicut & reliquis Parochiæ Clericis, quos pro ſuo quemque gradu alendos & veſtiendos in ſe recipiebat. *Et quamvis ab Epiſcopo ſuo ſtipendii* Can. 12.
cauſa, per bonam obedientiam aliquid accipiant, ab Eccleſiis tamen in quibus conſecrati ſunt, vel à rebus earum extranei non maneant, ſed Pontificali electione, Presbyteri ipſius ordinatione, Presbyter alius inſtituatur, qui ſanctum officium peragat, & diſcretione prioris Presbyteri, victus & veſtitus rationabiliter illi miniſtretur, ut non egeat; aut ſi quæſierit, qui ordinatur, ſtipendium à ſuo Presbytero accipiat, quantum dignitas officii eum habere expetit. Clericis verò, vel quos ad ſerviendum ei dederit, per diſcretionis modum, quæ neceſſaria ſunt, miniſtret. Prior Parochus, qui & Primitivus jam dici poteſt, titulo ſemper gaudet, & proventibus Parochiæ omnibus, & novo Parocho, qui Vicarius potius ejus eſt perpetuus, vel honeſtam ſuppeditat ſuſtentationem, vel penſionem con-

gruam, pro ipſius Vicarii arbitrio. Primitivo Parocho ſolvuntur & ſuæ ex Eccleſia Cathedrali diſtributiones, quæ jam penſio dici poterit, ne plura unus & idem Beneficia habuiſſe dicatur. Æquum porro erat hac aſſignata penſione ex Eccleſia Cathedrali, ſependari Parocho priori penſiones eas, quas ipſe novo Parocho & Clericis ejus cogitur ſuppeditare.

XXIII. Eſt autem hic præ cæteris illud memorabile, quod cùm prior Parochus titulum ſemper retineat ſuæ Parochiæ, venia illi fit reſidentiæ in eadem, ut cum Epiſcopo in Cathedrali ſedem poſſit defigere. Sed perſpicuum eſt ad inuſitatam quandam indulgentiam hic omnia temperari, ut adducantur divites Parochi, ad demigrandum ſuis ex Parochiis ad Eccleſiam Cathedralem, ubi & honoris augmentum, & utilitatis jactura fit. Si quis verò malit, ut ei labi occurratur, Cardinalem & principem Parochum dicere eum, quem nos Vicarium diximus; & quem nos primitivum diximus Parochum, eum Penſionariis illis accenſere, qui retentis fructibus Titulum reſignant, & penſione contentum jubent eſſe Titularem; per me licet, ut ſuo quiſque utatur judicio, & ſuo, quod aiunt, abundet ſenſu.

XXIV. Sed nemo facilè inficiabitur, Emeritenſem hunc Canonem Calchedonenſi pugnare, quo vetatur Clericus duabus Eccleſiis adſcribi; qui immoderata cupiditate, ab Eccleſia minori ad majorem migrarit, eum ad priorem revocandum eſſe: ſi tranſlatio jam perfecta ſit, eum ſtipendiis ſecundæ Eccleſiæ contentum eſſe debere, nec delibare quidquam ex primæ emolumentis, vel Xenodochiis Can. 10. ejus, vel Capellis. *Si verò jam quis tranſlatus eſt ex alia in aliam Eccleſiam, prioris Eccleſiæ, vel Martyriorum quæ ſub ea ſunt, aut Ptochodochiorum aut Xenodochiorum, rebus in nullo participet.* Certè Canone hoc perſtringuntur ii, qui has tranſlationes cupidè ambiunt, cùm Emeritenſis de iis agat, qui pene inviti transferuntur & inopini, cum aliquo etiam rei ſuæ detrimento; atque ita non omnino confligantur inter ſe hi Canones. Sed quod ſpectat ad pluralitatem vel Beneficiorum, vel Penſionum non valde Beneficiis abſimilium, pugnant illi omnino inter ſe. Nec magnopere laboro, an Calchedonenſi Canone ſola excludatur Beneficiorum pluralitas, an etiam penſionum. Sanè cùm ſolis tunc diſtributionibus conſtarent Beneficia, non ita ſcrupuloſè à penſionibus ſeparabantur. Sed cùm eo Concilio medicina fieret avaritiæ Clericorum, multò probabilius dicetur æquè & penſionum prohiberi pluralitatem, prohiberi & penſiones ipſas, niſi ubi eas extorquet neceſſitas, uti exemplis ſupra patuit ex hoc ipſo Concilio petitis. Hinc verò rurſus pacari poteſt concordia hujus Hiſpanienſis Canonis cum Canone ſuperius laudato Concilii Aurelianenſis I.

CAPUT XXX. *P. 3. l. 4. c. 18.*

De Penſionibus ſub Imperio Caroli Magni, & ejus regiæ familiæ.

I. Papa, Imperator, Epiſcopi penſiones decernunt Epiſcopis exauthoratis.

II. Quæ tunc frequens erat Beneficiorum diviſio in gratiam laicorum poterat & in Clericorum favorem uſurpari.

III. Quo tunc ſenſu vetaretur dividi non poſſe Beneficia.

IV. Cur tam raræ tunc eſſent penſiones.

V. Abbatem hoſtilis incurſu ne ab Cœnobio ſuo ejectum, Rex eo aliud adlegat opulentius Cœnobium, ubi ejus cura agatur.

VI. In Oriente Epiſcopi in partibus ſi. ebant ...e pr... ſuis gaudere Beneficiis.

VII. Poterat Patriarcha Cœnobiis nutriendos commendare, vel pauperes, vel ſeceſſus & otii religioſi viros amantiores, vel Epiſcopos ſedibus ſuis extruſos Barbarorum irruptionibus.

VIII. Penſiones ab Imperatoribus Orientis conſtitutæ.

IX. De Monachis laicis.

I. Conivxus eſt Carolus Calvus Imperator cum Joanne VIII. Papa, & cum Epiſcopis Gallicanis, ad firmandum Hedenulfum in Epiſcopatu Laudunenſi, conceſſo ut Hincmarus, qui eò ejiciebatur, idoneam ex ea Eccleſia ſuſtentationem acciperet. Audiendus hic Aimoinus, ubi Concilii Tricaſſini texit hiſtoriam, quo ea res tota diſceptata fuit. *Vim facientibus quibuſdam Epiſcopis, & conſentiente Rege, dixit Joannes Papa, ut Hedenulfus ſua authoritate Epiſcopus ordinatus ſedem ſuam teneret, & Epiſcopale miniſterium ageret, & Hincmarus cæcus, ſi vellet, Miſſam cantaret, & partem de rebus Epiſcopi Laudunenſis haberet.* L. 5. c. 37.

Non ſolum Laudunenſem Epiſcopum Hincmarum Hincmarus Remenſis ſede movit: unde & nec ei ſoli ejuſmodi penſiones fecit aſſignari. Cùm eodem infortunio perculſus fuiſſet Rothadus Sueſſionenſis Epiſcopus, non opimam tantum illi conferri curavit Abbatiam, ſed & omnes impulit Provinciæ Epiſcopos, non tantum ut neceſſariæ vitæ ſubſidia, ſed & ut copiam illi infunderent omnium commodorum, quod devexa jam eſſet Rothadus ætate, & deliciis cùm fuiſſet innutritus, his deliniment is demulcendus erat, quò facilius ſuæ acquieſceret ruinæ. Ita enim de his idem Hincmarus ad Nicolaum Papam I. *Poſt depoſitionem autem illius, obtinui, ut unam Abbatiam valde bonam ei domnus Rex & Epiſcopi conſentirent, & omnes nos illi, ſicut Patri, de noſtris impendiis ſerviremus; quatenus qui in deliciis vitam ſemper perduxerat, non frangeretur: tantum ut ſeditioſus & moleſtus Eccleſiæ, cui præfuerat, eſſe non decertaret. Quod primum quidem acquievit: ſed, &c.* To. 2. pag. 249.

II. Nihil opus eſt nos immorari in eorum Epiſcoporum cauſa penitius excutienda, quorum tuitionem Pontifices Romani, ad quos illi provocaverant, in ſe receperunt. Utcumque ſe res habuerit, erat omnino æquitati conſentaneum, ut dum vita ſuperaret, ſumptu alerentur earum Eccleſiarum, quibus exuti fuerant. Eæ penſiones à Papa, à Rege, ab Epiſcopis, à Conciliis ſtatutæ & confirmatæ ſunt. Sed illud hic neceſſariò addendum, quæ tunc fiebant fundorum & redituum Eccleſiæ diviſiones, his aſſignandis penſionibus, eas multò tolerabiliores fuiſſe, quam vel antè fuiſſent, vel poſtea fuerint. Nempe id ſibi tum Reges ſumpſerant, ut terras Eccleſiæ in feudum darent; & ubi puduit poſtea & pœnituit illos ſui hujus conſilii, ubi publicas ingemuere calamitates, quibus eò impulſi fuerant, non tamen omnino abſtinuere ſe, quin rurſus etſi rarius id ipſimet facerent, & Epiſcopos exorarent, quo in laïcorum gratiam has ipſimet facerent diviſiones. Ceſſit tandem monitis Leonis III. Carolus Magnus, publicavitque diploma illud, quod in ejus Capitularibus legitur, & quod ab Hincmaro refertur, quo nimirum interdicit & ſibi ipſe & ſucceſſoribus ſuis, ne cui unquam vel penſiones, vel fundos laicis adſignent in res Eccleſiarum. *Ad conſultum Leonis Papæ aliud edictum de non dividendis rebus Eccleſiaſticis edidit, & Apoſtolica ſedis atque ſua authoritate firmavit, & per omnes Metropolitanas Eccleſias Imperii ſui perpetuo ſer-* Hincmar. Tom. 2. pag. 765.

Digitized by Google

vanda direxit. Jam ipſa Edicti vel Capitularium verba ejuſmodi ſunt: *Ut ab Eccleſia de non dividendis rebus illius ſuſpicionem dudum conceptam penitus amoveremus, ſtatuimus ut neque noſtris, neque filiorum & ſucceſſorum noſtrorum temporibus, qui noſtram, vel progenitorum noſtrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, ullam penitus diviſionem aut jacturam patiatur.*

Capitul. l. 1. c. 83.

III. Eo tunc ſenſu circumferebatur lex illa Eccleſiaſtica, & Imperialis *de non dividendis rebus Eccleſiaſticis.* Eò tum collimabatur, ut ne Laïcis penſiones, ut ne terræ etiam Eccleſiarum addicerentur. Nihil id ad Clericos pertinebat, quibus integrum ſemper erat, ut ab Epiſcopo darentur fundi Eccleſiæ ad uſumfructum, ut ſuprà oſtenſum eſt. Præter Epiſcopatus, Parochias, Capellas, nulla adhuc Beneficia certis & perpetuis fundis gaudebant. Canonicis, Archidiaconis, Archipreſbyteris ſportulæ & diſtributiones ſuæ exolvebantur, & hi demum erant eorum Beneficii reditus, niſi Epiſcopo adlubeſceret gratis illis concedere prædii cujuſpiam uſumfructum, quod ad ſucceſſores neutiquam devolveretur. Non eò dividi dicebantur Eccleſiæ res, quòd penes Clericos ſemper eſſent, quòd eorum obitu ad Eccleſiam revocarentur, quòd dum ſuperſtites etiam eſſent, diſtributionum loco eſſet hic uſusfructus. Dum ejuſmodi vigeret Eccleſiæ diſciplina, facillimè annuebatur Epiſcopis ſede ſua detruſis, vel pecuniaria penſio, vel fundus Eccleſiæ, quo paſcerentur.

IV. Mirum eſt ergo tam raras tunc fuiſſe penſiones, tanta cum eſſet earum facilitas. Si frequentiora enim obviam fuiſſent exempla, plura etiam hic accumulata à nobis fuiſſent. Sed rariores forſan eas tunc faciebat ipſa conditio Beneficiorum, quæ ſolis ex diſtributionibus exiſtebant, diſtributiones verò parco victu veſtituque conſtabant. Qui his alicubi abundabant, ne poterant quidem alibi his iiſdem donari ſe velle.

V. Præter duo hæc genera penſionum, quarum illa Hincmari Laudunenſis prædiolo conſtabat aliquo, illa verò Rothadi ſolatio aliquo benevolò, quo Provinciæ illum Epiſcopi recreabant: tertiam hic depromo ſpeciem, quæ temporaria erat, & quæ ad hoſpitalitatem ferè ſpectabat. Zacharias Abbas à Carolo Rege ad Lupum miſſus eſt Abbatem Ferrarienſem, ut ſumptu Cœnobii ipſe cum ſuis aleretur. Eo ſe onere abſolvi non multò poſt Lupus expetiit, quòd gravioribus his expenſis exhauſtus, jam non facilè poſſet hoſpitalitati ſatisfacere communi, cui tunc Abbatiæ omnes vehementiſſimè ſtudebant. *Vel ad locum unde ad nos venit, vel ad alium quemlibet jam dirigatur. Non mediocriter nos gravant expenſa, qua illius hominibus tribuuntur. Unde ſublevari depoſcimus, ut ſit unde aliis ad nos confluentibus hoſpitalitatis gratiam impendere valeamus.*

Epiſt. 23.

VI. Si æquum erat autem Abbates Barbatica infeſtatione ſedibus ſuis effugatos, in aliorum Abbatum charitate conquieſcere, eorumque largitionibus ſuſtentari: erat proculdubio æquiſſimum, Epiſcopos qui Conſtantinopoli electi fuerant ad Orientales regendas Eccleſias, quique ne adire quidem ad eas poterant, quòd Infidelium Principum barbarico jugo premerentur, Commendæ vel penſionis nomine retinere Abbatias, Officia, Adminiſtrationes & Diſtributiones manuales, quibus ante electionem ſuam fruebantur. Eam in rem Alexis Comnenus Imperator Conſtitutionem edidit, quæ à Balſamone refertur.

In Can. 37 Conc. Trull.

Uſque adeo verò præjudicatum tunc erat, nefariam eſſe pluralitatem, non Beneficiorum tantùm, ſed & penſionum ac diſtributionum manualium cum Beneficiis, ut Oeconomi, Officiales, Adminiſtratores cujuſcumque Eccleſiæ, denique Monachi ipſi vehementer detrectarent Epiſcopatus illos invios & inacceſſos, ubi ad eos eligebantur: *Etiam Monachi exiſtentes, &c. Quòd priventur Præfecturis & Oeconomiis, quæ ſibi adſunt, & aliis muneribus, & iis quæ ſimpliciter dicuntur adelphata, & Officiis, & aliis quibuſdam miniſteriis.* Eo compulſus eſt Imperator generalem illam promulgare diſpenſationem, *diſpenſatoria ratione diſponens*, qua Epiſcopis his Titularibus ſervaret poſſeſſionem Beneficiorum, Officiorum, diſtributionum & penſionum, quibus hactenus gaudebant.

VII. Poteſt & ad penſiones referri, quod idem Balſamon teſtificatur, penes Patriarcham eſſe poteſtatem collocandi in Monaſteriis Laïcos ſuæ æternæ ſalutis ardore flagrantes, vel ſumma quadam conflictatos inopia, vel Epiſcopos, ſedibus ſuis Infidelium furore extruſos, dum his tamen abundè ſuperſit Monaſteriis, quo Monachi proprii foveantur, extraneis utique omnibus anteponendi. *Non ſolùm cura animarum Monachorum, ſed ipſorum etiam ſæcularium incumbit ſanctiſſimo Patriarchæ. Et quando viderit aliquem ſæcularium ſitientem propriam ſalutem, quomodo continget prohiberi Patriarcham, quominus in Monaſterio eum collocet, ad ſalutem animæ ejus, qui accedit? &c. Si autem accedit Laïcorum quiſpiam, qui eſt omnino pauper & inops, vel ex Antiſtitibus, qui ſuos thronos perdiderunt, & ſunt inopes, & voluerit ſtatuere Patriarcha, ut is victum capiat è ditiori aliquo Monaſterio, hoc rectè faciet: non ſupra facultates numeri eorum, qui ſunt ordinati. Monachi enim qui ſunt intus, debent præferri cæteris omnibus, ad ea quæ ſunt ſibi neceſſaria capienda.*

In Can. 17. Synodi VII.

Quæ hîc à Balſamone ἀδελφᾶτα vocantur, ejuſmodi penſiones erant, quibus extranei arcebantur, ut vox ipſa declarat. Qui autem ab illo appellantur χαριστικάριοι, vel illi ipſi erant his donati penſionibus, vel Laïci, quibus Abbatiæ erant commendatæ. Eodem vocantur etiam nomine in Bulla Alexis Patriarchæ, ubi ait jure ſperari, nec à Metropolitanis eos, nec ab Epiſcopis extruſum iri his Monaſteriis, niſi graves & juſtæ intercederent cauſæ.

Juris Orient. Tom. 1. pag. 234.

VIII. Santabarenum Epiſcopum Leo Philoſophus Imperator cùm exanthorari curaſſet, referente Cedreno, *Alimenta ei ex nova Eccleſia decrevit.* Narrat autem idem Cedrenus Michaëlem Paphlagonem Imperatorem querelis fatigatum Clericorum Eccleſiæ Theſſalonicenſis adversùs Metropolitanum ſuum, à quo ſolennibus diſtributionibus fruſtrabantur, cùm ei perſuadere non potuiſſet, ut tam pio & tam neceſſario munere fungeretur, Epiſcopatu tandem illum abegiſſe, ſacrum ærarium arripuiſſe, perſolviſſe Clericis, quidquid penſionum hactenus perſolutum non fuiſſet, reliqua in pauperes effudiſſe, Prometheum ſubrogaſſe in eam ſedem, eique Theophanem, depoſitum ſcilicet Epiſcopum commendâſſe, ut ne qua re illum deficeri ſineret, ad victum & cultum opportunum neceſſaria. *Epiſcopatum Prometheo committit, mandatque ut Theophani alimenta præbeat, iſque privatus vivat.* Penſiones hujuſmodi ſolis conſtabant alimentis & diſtributionibus κομμένα. Non facilè his abiti poterant, qui donabantur; ægrè his fraudari poterant, quicumque egerent, cùm egenorum omnium perfugium ſit Eccleſia. Hinc nec moleſtè ferebant eas penſiones ab Imperatore aſſignari. Cùm enim ærarium & penu Eccleſiæ omnibus indigentibus pateret, non poterat non multò magis iis pandi

Pag. 595. 741.

qui ab Imperatore commendabantur.

IX. Patriarchis quidem vendicatum eſt à Balſamone jus, quo jamdiu utebantur, conſtituendi in Cœnobiis pœnitentes, vel pauperes, qui in eis alerentur, quadam fructuum communium penſione illis indulta: cujuſmodi fuere in Gallia, qui Monachi laïci vel Oblati dicti ſunt; ſed non eandem ille Imperatori poteſtatem adſeruit. Quæ enim enumeratæ ſunt à nobis penſiones ex Imperatorum reſcriptis, eæ Clericis addicebantur, nec niſi urgentibus & juſtis de cauſis; onde nec in his erat quod Canonibus obſtrepere meritò videretur. Sed à ſimilitudine veri non omnino recedit, in utroque Orientis & Occidentis Imperio, cùm Laïci tandiu potiti eſſent Monaſteriis, & modica portione Monachis attributa, reſiduos reditus in domos ſuas convertiſſent; ubi poſtea redigi ſe in ordinem aſſenſi ſunt, eos tum veluti Monachos quoſdam laïcos evaſiſſe, penſione ſibi annua ad tolerandam vitam à Monachis aſſignata.

CAPUT XXXI. *P. 4. l. 4. c. 37.*

De penſionibus & diviſione Beneficii unius in plures Beneficiarios, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Penſiones invidioſæ, quas tempore Avenionenſis ſchiſmati Cardinales exigebant.

II. Exempla canonicarum penſionum circa annum Chriſti 1200. à Pontificibus aſſignatarum.

III. Non penſio ex Præbenda, ſed duobus ipſa dabatur Præbenda, quod Concilia & Pontifices prohibuere. Cur?

IV. Cauſa alia juſta & injuſta penſionum. An poſſint Beneficiis quod reſignant, fructus retinere omnes. An penſio poſſit exigi ab Eccleſia, cui nihil quis obſequii præſtiterit. An poſſit ex modico Beneficio penſionem decerpere, cui aliunde ſupereſt, quo ſe tranſigat.

V. Ut ad ſolum ferè Romanum Pontificem devoluta ſit facultas conſtituendorum penſionum. Ut poſſint Judices penſiones decernere, ubi litibus ſecta & implicata ſunt Beneficia.

VI. Varia omnis generis exempla, & qui inde fructus exiſtere poſſint.

VII. Ad ſæculum tertium decimum accedimus. Multa in ea penſionum genera, artes & præſtigiæ ad eas diſſimulandas. Beneficia commendata, ſuſcepti eorum Vicariatus. Plures unius Eccleſiæ Parochi. Numerus Canonicorum incertus. Proſcribuntur flagitia hæc omnia.

VIII. Alia ejuſdem ſæculi Concilia & Statuta. De penſionibus quas Prælatis pendebant Eccleſiæ. De Eccleſiis quæ Prælatis addicebantur, penſione Beneficiariis ſervata. Facultas inſtituendi penſiones Pontifici reſervata. Ne penſiones ſint ulla, niſi ut ſummum tertia fructuum pars.

IX. De ſæculo quarto-decimo, & ejus Conciliis ac Statutis, Pontificum de penſionibus.

X. Sæculum decimum-quintum. Avenionenſis ſchiſmatis flagitia. Penſiones immoderatiſſimæ. Beneficia Regularia & Officia Clauſtrorum Cardinales ſibi vendicarunt. Reges Angliæ non ſine Præſulum conſenſu penſiones & beneficia diſpenſabant.

XI. Quàm alieno à penſionibus animo fuerint Carolus V. Imperator, Carolus IX Rex, Cardinalis Ximenius. Quæ medicina ei malo fieri poſſit.

XII. Statuta noviſſimorum Conciliorum, ad reſervandam Papæ facultatem ſtatuendarum penſionum.

XIII. Quo laïcis penſiones aſſignatæ ſint. De penſionibus in Parochias & Canonicatus. Declaratio Regis Ludovici.

XIV. Quàm juſtiſſima ſint Beneficiis penſiones hodiernæ.

XV. De Reſignationibus retentis fructibus.

I. QUæ in Spolia, quæ in Annatas, de quibus infrà, eadem & in penſiones quandoque exarſit invidia & obtrectatio hominum Romanæ Curiæ infeſtorum. Ab anno jam inde 1385. cum his innovationibus occurrere meditaretur Carolus VI. Rex, uno & eodem Edicto Penſiones complexus eſt, cum cæteris Aulæ Romanæ exactionibus. Cardinales enim ibi commemorat triginta-ſex, nec niſi paucis aliis Beneficiis perfruentes, in Gallia accumulari ſibi feciſſe Abbatias, Prioratus, Xenodochia, Officia Clauſtralia Monaſteriorum, Dignitates in Capitulis: horum reditus omnes percepiſſe; aut ne invidioſa eſſet hæc tot Beneficiorum coacervatio, ipſa quidem tranſcripſiſſe in alios, at penſiones ſibi reſervaſſe, quæ ipſos plerumque annuos ſuperarent reditus Beneficiorum. *Cardinales credentes oſtendere, quod Beneficia obtineant in minori numero, cum aliquem Prioratum vel Beneficium aliud acceptarunt, illud ad penſionem annuam, quæ frequentiùs ad valorem redituum dicti Beneficii aſcendit, alicui conferri ſeu dimitti procurant.* Preuves des Libert. Gall. c. 22. n. 8. Tum juſſit Rex eas penſiones occupari, & ſuæ poteſtati ſubjici: *Penſiones annuas, quas dicti Cardinales, aut alii ſuper Beneficii Regni noſtri percipiunt, ad manum noſtram realiter ponant.* Manaverant hæ quidem penſiones eodem ex fonte, quo & Annatæ, Spolia, Procurationes Viſitationum; de quibus omnibus infrà; manaverant, inquam, ex egeſtate & anguſtiis Curiæ hinc & hinc Romanæ, dum importuniſſimum illud ſchiſma ferveret. Nec de his tamen ſolis dicemus penſionibus. Aliæ quoque incident, de quibus controverſia fieri poſſit nulla, canonicis nixæ inſtitutionibus, & neceſſitati Eccleſiarum donatæ.

II. Ubi Gratianus Presbyter, ille toties à nobis celebratus, tres Pontificiæ Romanæ Sedis incubatores adduxit, ut digniori Apoſtolorum Principis ſucceſſori decederent: non tam penſiones illæ fuere, quàm partitiones bonorum Eccleſiæ Romanæ, quibus illos demulſit. Sed illa probabilis eſt penſio, quam Gregorius VII Presbytero aſſignavit homicidæ, quem Romam amandarat Epiſcopus Lincolnienſis. Vetuit illum Pontifex Eccleſiæ unquam ſuæ reſtitui, at ejus ſumptibus ali voluit. *Ne ſtipendiis* L. 1. c. 54. *Eccleſiaſticis careat, &c. Dignum eſt conſequi eum ab Apoſtolica ſede aliquod Beneficium.* Cùm idem Pontifex ſententiam damnationis a Legato ſuo latam confirmaſſet in Manaſſen Archiepiſcopum Remenſem, & provocantem audire tamen rurſum non gravaretur, juſſit, ut Cluniacum ſecederet, vel ad Caſam Dei, & Legato ſe ſacramento aſtringeret, non accepturum ſe de rebus Eccleſiæ Remenſis, niſi parcos & neceſſarios ſumptus, tum ſuos, tum Clerici, quem comitem aſſumeret & duorum non amplius ſervorum, qui eum comitarentur. *Sacramento confirmes,* L. 7. c. 20. *de rebus prædictæ Eccleſiæ te nihil diſtracturum, niſi quantum tibi & prædictis ſociis competenter ſufficerit.*

Interpellavit B. Bernardus Eugenium III. Papam, ut Epiſcopi Autiſſiodorenſis, qui nuperrimè exauthoratus fuerat, debita omnia exſolverentur, ex Epiſcopalis Eccleſiæ reditibus. *Angitur debitis multis, cum* Epiſt. 245. *ſit pauper & inops Jubeat authoritas noſtra, de rebus Epiſcopalibus ea ſolvi.* Alexander III. reſcito Abbatiam Trenorchienſem ære alieno oppreſſam funditus Tournus. & exhauſtam eſſe, enixiſſimè obteſtatus eſt Ludovicum VII. Regem, ut eam Abbatiam *ſub regia cuſtodia & protectione ſuſciperet*, & Monachos ejus in alia & alia Galliæ Cœnobia ſpargeret, interim ibi ſuſtentandos, dum æs alienum Cœnobii proprii expungeretur. *Fratres prænominatæ Eccleſiæ, per Regni tui Monaſteria* Append. 3. *facias recipi, & ad tempus eis neceſſaria provideri.* Epiſt. 89.

Illud onus alendorum Monachorum alterius Monaſterii, à penſionis imagine non abludebat. Et tamen Pontifex ipſe Regem interpellat ſumma contentione, ut ei beneficentiæ aſſentiatur. Incidunt & alia id genus nonnunquam, ubi vel neceſſitas, vel utilitas Eccleſiæ perſpicua eſt, ut jura nova invehantur, quæ adoleſcunt lapſu temporis, & corroborantur, ſed & quandoque poſtea ultra lineas evehuntur. Cùm

Ciſtercienſem Abbatem Urbanus IV. Card nalitia exornaſſet purpura, ad Capitulum Ordinis generale reſcripſit, non poſſe ab eis Apoſtolica detrectari mandata, etiam ad extraneos levandos, quò largius æquum eſſet, eos Abbatem ſuum pinguiſſima

Italia ſacra. Tom 1 pag 306.

penſione demeteri. *Præcipiendo mandantes, quatenus hilariter & unanimiter diſponatis, quod idem Cardinalis talem à vobis annuam proviſionem habeat, de qua ſicut decus requirit Romanæ Eccleſiæ, & veſtrè decet honeſtatem Ordinis, poſſit honeſtè ſuſtentari.*

Append. 2. Ep. Alex 3 Epiſt. 105.

III. Non ſatis intelligo, an pari jure potuerit aliquando Præbenda una duobus conferri, qui eam inter ſe partirentur. Impetitus eſt à Clero ſuo Aurelianenſis Epiſcopus, quod unam & eandem Præbendam cum titulo ſuo duobus concederet. *Præbendas dimidiat contra morem.* Concilium Turonenſe cui præfuit Alexander III. anno 1163. eam corruptelam exploſit, edixitque ut quemadmodum Epiſcopatus, Abbatiæ, & aliæ Prælaturæ uni conferebantur in Titulum, idipſum & in Beneficiis inferioribus retineretur. *Majoribus Eccleſiæ Beneficiis in ſua integritate manentibus, indecorum nimis videtur, ut minores Clericorum Præbendæ recipiant ſectiones. Idcirco ut in magnis, ita quoque in minimis ſuis membris firmam habeant Eccleſia unitatem, diviſionem*

Extra. De Præb. c. 8.

Præbendarum aut dignitatum fieri prohibemus. Docuit Innocentius III. ut unius Præbendæ Titulus in duos ſcinderetur: Competitores ſcilicet eo erant quandoque numero, & tam impotenti ambitione, ut duo ad unam Præbendam eligerentur. Electiones ejuſmodi irritas decernit Innocentius, quòd prohibeat Turonenſe Concilium unam duobus aſſignari Præbendam, Expectativas autem proſcripſerit Synodus Lateranenſis. *Cùm ſæpè contingat, quod ad unam Præbendam duo Clerici propter importunitatem potentium eligantur. Nos attendentes, quod ſi duo unam Præbendam tenerent, eſſet illud contrà Concilium Turonenſe, quod Præbendarum prohibet ſectionem: & ſi unus illorum ipſam obtineret Præbendam, ſub expectatione alius contra Lateranenſis Conc lii ſtatuta remaneret: reſpondemus quod talis electio de juris rigore eſſet caſſanda.*

Reſcidit & idem Pontifex partitionem conſimilem in Eccleſia Trecenſi à Legato Apoſtolico factam & confirmatam. *Ambobus ſtallum in Choro & locum in Capitulo, & Præbendæ fructus dividendos communiter aſſignarunt.*

Extra. De Præbendis. c. 22. 25.

Ratio hujus diſciplinæ ſacræ ea eſt, quod in Eccleſiis ubi Canonicorum numerus defixus non eſt, poſſit quidem unus eligi ſupra numerum uſitatiſſimum, quod penes Capitulum jus ſit ejus numeri augendi: cúmque ibi diſtinctæ non ſint Præbendæ, non poteſt una videri, vel dici Præbenda in duas ſecari. At in Eccleſiis ubi determinatus eſt numerus Canonicorum, non facilè is augendus eſt, ut hominum cupiditatibus ſerviatur; dividi nefas eſt jus ſpiritale: duobus aſſignanda non eſt Præbenda, quæ uni tantum alendo par eſt; nec diſſenſionibus ex hac partitione emergentibus dandus eſt aditus. *In Eccleſia quæ determinatum habet numerum Præbendarum, uno individuo jure vacante duo ſimul eligi non poſſunt ad illud, eo quod hujuſmodi ſpirituale jus dividi, ſeu communicari nequeat inter illos,*

Can. 1.

&c. Ea eſt ſententia, ea ratio Canonis Concilii Turonenſis, ex quo poſtea & adversùs penſiones tela deprompta ſunt, nec immerito. Quanquam enim ſpiritalis Beneficii Titulus cum Penſionario non communicetur, atque ita indiviſus conſiſtat; ſcinditur res temporalis Beneficiorum, & niſi id fiat contemplatione utilitatis Eccleſiarum, hinc innumera rurſum mala ſcaturiunt, quæ mox perſtringentur in hiſtorica ulterius penſionum ſerie deſcribenda.

IV. Uni Eccleſiæ utilitati obſequebatur Lucius III. cum jubebat Parocho, quem lepra corripuerat, Coadjutorem dari, cum portione fructuum Parochiæ. *Dandus eſt Coadjutor, qui curam habeat animarum, & de facultatibus Eccleſiæ ad ſuſtentationem ſuam congruam recipiat portionem.* *Extra. De Cler ægrot. c 3. 4.* Idem ſuper eodem decrevit Clemens III. *Ab adminiſtrationis debet officio removeri, ita quod juxta facultates Eccleſiæ ſibi neceſſaria, quandiu vixerit, miniſtrentur.* At ad perniciem potius vergebat Eccleſiæ, cùm Clericus à Parocho viginti nummorum penſionem exigeret, qui vix tolerare vitam poterat toto Eccleſiæ proventu, cùm ex adverſo Clericus aliis Beneficiis abundaret. *Si ſibi conſtiterit quod dictus Gabriel habeat Eccleſiaſtica Beneficia ſibi ſufficientia, vel quod eidem Eccleſiæ non deſerviat, ſibi ſuper præſcripto Beneficio ſilentium imponas: Quoniam indecens eſt & non conſentaneum rationi, ut cum alia Eccleſiaſtica Beneficia ſibi ſufficientia habeat, & poſſideat, ab Eccleſia cui non deſervit, Beneficia poſtulat.* *Extra. De Cler. non reſid. c. 6.* Ita ſtatuebat Alexander III. Ad perniciem quoque pertinebat Eccleſiæ, quod Beneficium quis ſuum alteri reſignaſſet Clerico, & fructus retinuiſſet, nulla juſta, nulla neceſſaria cauſa. Ideo & has ſordes damnavit Innocentius III. *Credimus diſtinguendum, utrum ante donationem conſtituat, ut ipſi proventus retineantur ad tempus pro cauſa juſta & neceſſaria; aut conveniat cum eo, qui accepit Beneficium, ſeu cum mediatore quocumque, ut officio illo conceſſo retineat ipſe proventus.* *Extra. Ut Eccl. Benef. ſine dimin. conferantur.* *Primum enim membrum credimus eſſe licitum; ſecundum autem dicimus non licere, ne viam aperiamus his, qui pravitatem ſuam ſatagunt palliare.*

Multò manifeſtiùs ab eo Pontifice damnantur, qui Beneficia, ubi nunquam miniſtravere, reſignant, retenta penſione; diſertéque pronunciat poſt Concilium III. Lateranenſe, jam nefas eſſe, conferri, aut reſignari Beneficium retenta fructuum parte. *Non licuit ex pactione, vel conventione quacumque concedere nudum officium, & tibi retinere proventus: cùm in Lateranenſi Concilio prohibitum ſit, ne quis conferendo Eccleſiaſticum Beneficium, partem proventuum ſuis uſibus retinere præſumat.* De ſolis agit Lateranenſe Concilium Beneficiorum Collatoribus. *Can. 7.* *Prohibemus ne novi cenſus ab Epiſcopis, vel Abbatibus, aliiſve Prælatis imponantur Eccleſiis, nec veteres augeantur, nec partem redituum ſuis uſibus appropriare præſumant.* Verùm Innocentius meritiſſimo eandem trahit regulam ad reſignationes, quòd quiſquis Beneficium reſignat, ejus quodammodo Collator fiat. Si autem Epiſcopi, Abbates, Prælatique, & alii Collatores, iidemque perſæpè fundatores Beneficiorum, Cuſtodeſque, nec conferre ſibi ea poſſunt, nec aliis conferendo fructus eorum ſibi, ſaltem ex parte aliqua retinere: quî Clerici quilibet majori poteſtate uti ſinentur? Æquius eſſet, ut Conventus Regulares menſis ſuis unirent vacantia ſui juris Beneficia, quam ut novos Beneficiarios nominarent. Et id tamen ipſum damnat, prohibetque Clemens III. *Monachi quidam & Canonici Regulares, Eccleſias quæ ad præſentationem eorum pertinent, in tuo Epiſcopatu habentes, propriis uſibus deputare nituntur, nec volunt ad eas cum vacaverint, vocare perſonas, &c. niſi perſonas idoneas præſentaverint, tibi liceat ordinare Rectores.* *De ſuppl. negl. Prælat. c. 2.* De quibus hic agit Innocentius III. iii & Monachi, de quibus Clemens III. ii & in reſignando fructus ſibi omnes retinere nitebantur, & titulos ipſos Beneficiorum ſupprimere. Sub eodem Clemente III. an-

no 1189. habitum eſt Concilium Provinciale Rotomagenſe, ubi anathema iis illiſum eſt, qui litibus Beneficiarios vexabant, ut penſiones ab eis extorquerent. *Ne litibus vexare præſumat, ut ſic penſionem ab eo extorqueat.*

Synod. Rotom p. 175.

V. Nec facilis erat ille delectus temporum, locorum & hominum, quando penſionum cauſæ eſſent juſtitiæ & rationi conſentientes. Collatoribus ſæpè fucum faciebant, aut inteſtinæ ipſorum cupiditates, aut ambitioſorum hominum fraudes. Ipſa Religioſorum Collegia, ubi res ſua agebatur, plus æquo non ſemel blandiebantur ſibi. Et tamen urgebat obſervantia Conciliorum Generalium Lateranenſis & Turonenſis ſub Alexandro III. Tutius ergo & conſultius viſum eſt ipſam Apoſtolicam ſedem conſuli ad decernendas penſiones, ex quo id tandem perfectum eſt, ut ad eam tota illa poteſtas revocaretur. Ex ante diſputatis enim, & ex infrà dicendis plus ſatis liquet, eam hactenus facultatem cum omnibus Epiſcopis communicatam fuiſſe, niſi aptius dicere malimus innatam quodammodo illis eam eſſe. Exemplum promo, ubi penſio adjudicata eſt pro bono pacis à judicibus Beneficii inter plures controverſi; ſed ita ut eorum ſententia fuerit ab Apoſtolica ſede expenſa, confirmata, emendata. Poſt diuturnæ litis faſtidia, Prioratum tandem judices alteri electorum addixere; decreveruntque alteri viginti libras annui reditus dari ex proventibus Capituli, & quadraginta ex Prioratûs. Confirmata eſt autem à Pontifice ea ſententia, 1. Quia penſio per diſpenſationem pro bono pacis adjudicata fuerat. *Secundùm providentiam, pro bono pacis, & utilitatis.* 2. Quod non à Partibus, ſed à Judicibus penſio fuerat conſtituta. *Non ex pactione partium, ſed ex juſſione Judicum.* 3. Quod non Prioris dignitas, ſed perſona hac penſione oneraretur; ita Prioratus ipſe indiviſus perſtabat, convenienter Concilio Turonenſi; & extincto Priore, extinguebatur & penſio. *Nos proviſionem hujuſmodi hoc adhibito moderamine toleramus, ut ad præſtationem quadraginta librarum non dignitas Prioratus, ſed perſona Prioris maneat onerata; ne fortè circa proventibus aliqua videatur facta ſectio Prioratus; ita quod Priore defuncto ſucceſſor ipſius ad præſtationem quadraginta librarum minimè teneatur.*

Extra. De Præb. c. 28.

Hæ univerſim cauſæ fuere duæ, referendæ ad ſedem Apoſtolicam totius ferè authoritatis creandarum penſionum. Vel neceſſitas conſulendi inopiæ virorum ſupra omnem admirationis aleam poſitorum, ut cum Alexander III. B. Thomam Archiepiſcopum & Martyrem Cantuariæ commendavit honeſtè & frugaliter ſuſtentandum Abbati Pontiniacenſi. *Pauperibus Chriſti te duximus commendandum, huic Abbati Pontiniacenſi, non educandum ſplendidè, ſed ſimpliciter, ut decet exulem & Chriſti Athletam.* Vel neceſſitas obſervandorum Canonum in diſpenſatione temporalium Eccleſiæ bonorum, ut ſuprà, ut infrà poſitis exemplis declaratur.

Baron. an. 1164. n. 41

VI. Cùm *perſona*, hoc eſt titularis Parochus, Parochiam ſuam Vicario ad ſeptem annos ſub annuo cenſu locaſſet: *Ad annuum cenſum per ſeptennium tenendam Eccleſiam ſuſcepit*: & altero ineunte anno eam repeteret: cenſuit Alexander III. eam conventionem, ſive locationem ratam eſſe debere. Is enim erat uſus ſatis pervagatus, ut Vicariis Parochiæ locarentur ad annuum cenſum, ſive ad firmam darentur. Propè id quidem aberat à noſtris nunc reſervata penſione reſignationibus. Cùm plurimæ autem Parochiæ annuum penderent cenſum, vel Cathedralibus Eccleſiis, vel Cœnobiis; ubi primum animam efflaverat Parochus quiſpiam, advolabant Competitores, qui certatim cenſum ſpunderent majorem, quibus aliquando etiam ex animi ſententia res procedebat. Deteſtabilem illam nundinationem proſcribi mandavit idem Pontifex ad Archiepiſcopum Cantuarienſem. *Cùm Clerici decedentibus Eccleſiarum perſonis, paciſcantur ipſis Eccleſiis majores ſolito ſolvere penſiones, ut faciliùs eaſdem Eccleſias poſſint adipiſci, &c.* Eandem ſuprà idem Pontifex explodebat perverſitatem, cùm Canone Lateranenſi prohibebat, ne Epiſcopi, & Abbates, novos cenſus imponerent, vel antiquos augerent. *Ne novi cenſus ab Epiſcopis vel Abbatibus imponantur Eccleſiis, aut veteres augeantur.* Presbyteri & Clerici furtivis indulgentes cupiditatibus Eccleſias ſuas injuſſu Epiſcopi novis ſubjiciebant penſionibus; quod hic declarat Pontifex fieri nequaquam poſſe. *Non enim ſimplices Sacerdotes, vel Clerici poſſunt Eccleſias, quibus præſunt, authoritate propria poſt deceſſum ſuum cenſuales efficere.* Judices litium alteri quandoque Partium penſionem addicebant, ex alterius Beneficio demetendam; decernebat autem Papa, ſi ea penſio Canonibus non adverſaretur, ab Epiſcopo tolerari eam debere; ſed cùm ſine interventu Epiſcopi decreta fuiſſet, cum perſona, quæ obnoxia ei erat, eam extinctum iri. *Si compoſitio non eſt juri contraria, non eſt aliquatenus à loci Epiſcopo reprobanda. Sed cenſus abſque Epiſcopali authoritate & Eccleſiæ cui præeſt, ſub hoc prætextu ſolutus, vitam ejus qui ſolverit non excedit.* Abbatibus nonnunquam controverſia fiebat de penſionibus, quas pendebant eis Parochi, ditioni & juri eorum ſubjecti. Ut convaleſcerent, & perpetuarentur hæ penſiones, duo erant, quæ Pontifex hic neceſſaria ſtatuerat. Ne novæ eſſent, utque ab Epiſcopo adjudicatæ eſſent. Itaque conſtabit penſio: *Si præſcriptum Canonem de authoritate Præſulis, non de novo impoſitum fuiſſe conſtiterit.* Aboleſcet autem: *Si cenſus fuerit de novo impoſitus, ſive de Epiſcopali authoritate factum fuerit, ſive non.* Ab eodem denique Pontifice ad Epiſcopum datæ ſunt litteræ, quibus monetur, eum qui jamdiu non reſidebat Canonicum, dum cauſa ejus ventilaretur apud Judices, cogi debere, ut Vicarium ſibi ſubſtituat, qui obeat functiones ejus, & congrua donetur penſione. *Interim vices ejus in Eccleſia alicui honeſtæ perſonæ exequendas committas, & tantum ei de Beneficiis illius aſſignes, unde poſſit congruè ſuſtentari.*

Append. Conc. Later. part. 28 c. 1.

Ibid. c. 5. 9. 10. 13.

Ibid. part. ult. c. 21.

Commemorat Rogerius anno 1182. Legatos, ſive Nuntios Pontificios in Scotia de concordia egiſſe Epiſcopi Sant-Andreani cum Rege, qui ab eo alienato erat omnino animo. Infeliciter cecidit res tota, ſed illud propoſitum fuerat, ut Præſuli renuncianti penſio marcarum quadraginta ſervaretur. Eodem ipſo ex authore anno 1194 Archiepiſcopo Eboracenſi complures, graviſſimæque illiſæ ſunt accuſationes, ac præ cæteris, quòd vacare ſineret diutius Beneficia, *ut eorum fructus ipſius uſibus applicarentur*: aut quòd unum duobus Beneficium conferret, vel ex iis penſiones ſibi aliquas ſervaret. *Aut Eccleſiam ſcindit per partes, contra ſtatuta Eccleſiæ Canonica, aut in ea novam & indebitam retinet penſionem.*

Ex hac autem prolixiore exemplorum congerie colligitur, 1. Penſiones fuiſſe perpetuas, quas Eccleſiis Cathedralibus & Cœnobiis Parochiæ ſolverent. 2. Legitimas eas fuiſſe, ſi antiquæ eſſent: nec enim toleratas eſſe Concilio III. Lateranenſi recen-

tiores. 3. Tolerabantur, quas Parochiæ pendebant Abbatibus, ſi antiquæ eſſent, & Epiſcoporum authoritate inſtitutæ fuiſſent. 4. Ad terminandas lites à Judicibus indicebantur penſiones, eaſque tolerabat Epiſcopus, ſi judicium illud Canonicis inſtitutis inimicum non fuiſſet. 5. Sed penſiones iſtæ ad ſucceſſores Beneficii non manabant, quanquam ſuperſtes eſſet cui eæ fuerant aſſignatæ, ſi eæ nulla interveniente Epiſcopi authoritate conſtitutæ fuiſſent. 6. In Concilio Lateranenſi III. excidere Epiſcopi jure creandi penſiones novas perpetuas, vel veteres augendi. Poteſtas intacta & ſoſpes conſtitit ſemper Epiſcopis & Judicibus, imponendi perſonales penſiones & temporarias. Ea eſt certè diſciplina hodierna Juris Canonici, quanquam ea poteſtate ultro abſtineant Epiſcopi Gallicani, & ad Pontificē ſemper recurratur, ad lites Beneficiorum penſionibus componendas. 7. Fuere Vicarii, qui perſonæ, ſive Titulari penſiones ſolverent, reliquis Beneficii proventibus fruerentur; fuere & Vicarii, quibus penſionis aliquid ex fructibus Beneficii addiceretur. Priores illi conductores erant Beneficii ad certum tempus. Poſteriores verè penſione ſua congrua donandi erant, qua & honeſtè ipſi vitam & dignitatem tueri poſſent, & Epiſcopalia, atque Cathedratica jura pendere, ex eodem Alexandro III. *Ad*
Ibidem. Part. 39. c. 3. *præſentationem Monachorum nullum recipiat, niſi tantum de Beneficiis Eccleſia fuerit ei aſſignatum, unde jura Epiſcopalia poſſit ſolvere, & congruam ſuſtentationem habere.* 8. Id quoque ſibi laici quidam licere voluerant, ut penſiones aſſignarent, ſed ea peſtis ſtatim oppreſſa eſt.

Part. 1. c. 13. VII. Concilium Pariſienſe anno 1212. Canonem innovavit Concilii Turonenſis adversùs diviſiones Beneficiorum. In Concilio Lateranenſi IV. anno 1215. graviter objurgati ſunt Patroni, qui Parochis ſuæ præſentationis, non tantum dimitterent, quantum honeſtæ ſufficeret ſuſtentationi. Vetitum ibidem eſt ne Parochi Eccleſiam ſuam per Vicarium adminiſtrarent, niſi defungenda ipſis præterea incumberet Præbenda aliqua, vel Dignitas. Tum enim permittuntur Parochiæ ſuæ Vicarium præficere perpetuum cum penſione congrua. Sed eodem ipſo Canone expreſſiſſimè prohibetur, ne ſimplici Vicario penſione idonea inſtructo demandentur eæ Eccleſiæ, quas juris moriſque eſt proprium habere ſibi Paro-
Can. 32. chum. *Illud autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem, de proventibus Eccleſiæ, quæ Curam propriè Sacerdotis debet habere, penſionem alii quaſi pro Beneficio conferre præſumat.* In Concilio Oxfordienſi anno 1222. luculentè inculcatur inferiores etiam Beneficiarios ipſos, maximè autem Parochos, ſponſos eſſe Eccleſiarum ſuarum; ex quo id ſcilicet exiſtit, uni ſponſæ, uni Eccleſiæ, unum eſſe poſſe ſponſum,
Can. 22. unum Paſtorem. *Quia juxta canonicas ſanctiones inter carnale & ſpiritale matrimonium optima eſt comparatio; & cum unam ſponſam inter duos ſponſos dividi naturalis ratio minimè patiatur: inhoneſtum eſt plurimum, quod Eccleſia Dei, quæ unius debet eſſe una, multorum amplexibus frequenter ancilletur.* Jubetur mox ibidem, ne poſſit eadem Parochia duobus committi Rectoribus, ſeu duabus perſonis; ſicubi duo ſint, ejus qui prior vita abierit, & rem temporalem, & dignitatem ſuperſtiti acceſſuram; ne unquam deinque ejuſdem ſint Eccleſiæ duo Vicarii, quod de perpetuis Vicariis interpretandum, & titulō ipſo inſignibus. *Inhibemus, ne de novo aliqua Eccleſia pluribus Rectoribus, quorum uterque ſit perſona, committatur regenda. In Eccleſiis autem ubi nunc plures perſonæ exiſtunt, ſtatuimus, ut ſingulis decedentibus, accreſcat viventibus portio decedentium, donec ad unum ſolum illius Eccleſiæ perveniat perſonatus: Nec de cætero plures Vicarii in eadem inſtituantur.* Excipiuntur hic tamen, & vetuſtiſſimæ conſuetudini ſuæ permittuntur Eccleſiæ, ubi ſolenne erat plures eſſe Parochos: *Illis Eccleſiis ab hoc ſtatuto dumtaxat exceptis, quæ ex antiquis diviſa fuerunt.* Remittere mox tamen nonnihil videtur Concilium, ubi permittit Epiſcopis, ut conduci & locari ſinant Eccleſias Parochiales, dummodo ii quibus ad firmam dantur, ita ſpectatæ ſint pietatis, ut meritò ſperari debeat, eos proventibus Eccleſiæ, ea qua par eſt frugalitate & ſanctimonia uſuros. *Cùm nonniſi in vinea laboranti retributionis* Can. 4.
denarius ſit porrigendus, nec niſi qui altari deſervit, de altari vivere debeat; ſtatuimus ut Eccleſiæ certis perſonis deputatæ nulli dentur ad firmam, niſi forte juſta cauſa fuerit, & à ſuo Epiſcopo approbata, & ita ut de ejus conſenſu alicui perſonæ & ordinatæ dentur ad firmam, de qua veriſimiliter præſumi debeat, quod fructus Eccleſiæ in bonos uſus convertat. Dilucidum hic eſt, conductores iſtos Eccleſiarum, earum proventus in poteſtate ſua habuiſſe, penſione tantum aliqua Titulari, ſeu perſonæ decerpta. Inde eſt autem quod eæ firmæ toties & tamdiu proſcriptæ fuere.

Aliquantò plus conſtantiæ & vigoris enituit in Canone proximo ejuſdem Concilii; ubi pronunciavit ad amoliendas præſtigias ineſtinctæ hominum cupiditatis, cùm prohibitum eſſet à Concilio, ne plura ſimul retinerentur Beneficia quibus animarum mandata eſſet procuratio: prohibitum æquè fuiſſe, ne nova quis in ſe ſuſcipienda Parochia, partem retineret, ac veluti penſionem ex proventibus prioris Parochiæ. *Ut verſutiis & calliditatibus aliquo-* Can. 45.
rum obviemus, qui in fraudem Conſtitutionis generalis Concilii novas quaſdam adinventiones fingere moliuntur; ſtatuimus, ut non liceat alicui aliquid aſſignare in Eccleſia quidquam nomine Beneficii, quaſi hoc ei liceat obtinere cum alio Beneficio, cui animarum cura fuerit annexa. Vetuſtiſſima ergo illa fraudulentia eſt, Beneficiorum pluralitatem, maximè incompatibilium, penſionibus obumbrari, & fructibus eorum retentis, quibus quis ſimulatè renuntiat; Calliditates iſtiuſmodi ubi primum erupere, proſcriptæ ſunt. In Concilio ad Caſtrum Guntherii manifeſtè patet, etſi Beneficiarius titulum Beneficii retineret, ubi tamen illud ad firmam dederat, jam penſione magis, quàm Beneficio illum potitum eſſe. *Si aliqua neceſſi-* Can. 5.
tate contingat, quod aliqua Eccleſia alicui tradatur ad firmam, talis portio fructuum Eccleſiæ reſervetur Capellano, quod ex ea valeat ſuſtentari. Illud quoque placuit huic Concilio, ut ubi nondum definitus fuerat numerus Canonicorum, definiretur in poſterum, ne in duos Præbenda quævis divideretur. *Sta-* Can. 6.
tuimus, quod ubi non eſt certus numerus Canonicorum, ſtatuatur; ne fiat Eccleſiarum ſectio vel Præbendarum, ſed cum integritate conferantur. In Conſtitutionibus beati Edmundi Eboracenſis Archiepiſcopi decernitur anno 1236. ut Patronus & præſentatus jurent, nulla nova penſione onerari Eccleſiam, & ne qui Parochus fuit, ejuſdem Eccleſiæ Vicarius mox eva-
dat. *Ne quis qui priùs Eccleſiæ fuit perſona, in eadem* Cap. 28.
Eccleſia fiat Vicarius. Nova hæc erat verſutia, ad retinendos ex parte fructus reſignati Beneficii, cùm Vicarius quis ejus jam deſignabatur, & Vicariorum penſione gaudebat. In Concilio Londinenſi anni 1237. vetitum eſt dari Beneficia ad firmam perpetuam, ne Clericis quidem. Ne Prioribus enim ſpoliarentur Beneficiis, alia ad firmam perpetuam

accipiebant, ea ſpe adducti, fore ut ipſi quidem proventus eorum perciperent, Titularis penſione contentus eſſet. Can. 9. *Ne aliis ipſo jure Beneficiis quæ obtinuit privaretur, callidè procuravi, ut Eccleſia illa pinguis perpetuò ſibi ad firmam traderetur, & quod modicum quid inde ſolveret alii nomine perſonatus, ſibique totum reliquum retineret.*

Cognac. VIII. Anno 1253. Concilium Campiniacenſe Canonem innovavit Concilii III. Lateranenſis adversùs graviſſimas quaſdam penſiones, quibus Prælati inferiores Parochos fatigabant. Erant enim duplicis generis Parochi. Alii congrua penſione do-
Can. 13. nabantur à Prælatis, penes quos erant omnes fundi & agri Parochiæ. Alii fundos ipſi Parochiæ obtinebant, Prælatis certas ſolvebant penſiones. Hujus Concilii decreto juſſi ſunt Epiſcopi his penſionibus modum adhibere, & cogere Prælatos, ut relaxarent ſacramentum quod à Parochis expreſſerant, de ſolvendis penſionibus immodicis. In alio ejuſdem urbis Concilio anno 1260. vetitum eſt, ne novæ penſiones imponerentur Eccleſiis, vel augerentur antiquæ, niſi earum proventus multum ampli-
Can. 14. ficati fuiſſent. *Niſi fortè poſtea adeo Eccleſiarum hujuſmodi excreverint, vel decreverint facultates, quod debuerint vel debeant merito penſiones minui vel augeri.*

Anno 1268. in Concilio Londinenſi enarratis priùs earum calamitatibus Eccleſiarum, quibus multi ſimul incubant, vel Titulares, vel Vicarii; graviſſimæ conſtitutæ ſunt pœnæ in eos Patronos, qui plures ſimul præſentarent ad unum Beneficium, & in Prælatos, qui eos admitterent; denique in eos Prælatos, qui Beneficia non conferrent, niſi reſer-
Can. 12. vata ſibi parte fructuum, vel aliis aſſignata. *Quod deteſtabilius eſt, in tantum in quibuſdam Prælatis ardor cupiditatis & avaritiæ exardeſcit, ut præſentatos ad Eccleſiaſtica Beneficia non admittant, nec ea aliter conferant, niſi certa proventuum & redditum Beneficiorum ipſorum portione retenta, quam ſuis uſibus applicant, vel aliis eam ad tempus, vel ſimpliciter conferunt pro ſuæ libito voluntatis.* Irritæ poſthac decernuntur omnes hæ unius Beneficii in plures Collationes; ſi quæ id genus factæ eſſent, eas revocari placuit, niſi antiquiſſimæ forent. *Ut merito poſſit antiquitatis jure cenſeri*; denique reſciſſæ ſunt penſiones, ſi quas in poſterum Patroni Beneficiis imponerent. *Si qua verò de cætero fiat diviſio, ſive alicujus portionis retentio, vel aſſignatio, hanc nullam ipſo jure decernimus.* Hic poſtremò prohibiti ſunt Epiſcopi, ne Epiſcopis aliis, vel Abbatiis, vel Prioratibus Eccleſias ſuæ ditionis addicerent, niſi qui hoc dono afficiuntur, gravi urgeantur paupertate, cui
Can. 23. merito ſuadeat charitas opem ferri. *Epiſcopis inhibemus, ne quis eorum Eccleſiam ſibi ſubjectam alteri Epiſcopo, vel Monaſterio, ſeu Prioratui appropriationis jure conferat vel aſſignet; niſi is cui appropriare voluerit adeo manifeſtè paupertatis prematur onere, vel alia legitima cauſa ſubſit, quod talis appropriatio, non tam juri contraria, quam pietati conſona merito cenſeatur.* Illud verò appropriationis jus dicebatur, ubi Epiſcopo, vel Abbati ita Eccleſiæ quævis donabantur, ut eas menſæ ſuæ conjungerent, regerentque deinceps per Vicarios congrua penſione ſuſtentandos. Quin & ibidem expoſtulat Synodus de Cœnobiis, ubi ne Vicarios quidem deſignabant Eccleſiis, quas ita proprio jure ſibi adglutinaſſent. *Ut totum quod ex appropriata ſibi Eccleſia provenit, inhianter abſorbeant.*

Duplex hic Epiſcopis amputatur poteſtas. Ne aliis Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus Eccleſias dent in proprium. Et ne in conferendis Beneficiis penſiones decerpant, vel ſibi ipſis, vel aliis profuturas. Cùm ex ea duplici poteſtate tantum querelarum emergeret, æquum viſum eſt Præſulibus hujus Concilii, ut ſemetipſos ea exuerent. Non injuria ergo dicentur Epiſcopi, utroque eo jure ipſi ſeſe abdicaſſe, & uſum invexiſſe, interpellandæ ſedis Apoſtolicæ ad penſiones indicendas. Vetuerat Concilium Lateranenſe III. novos cenſus imponi Eccleſiis Parochialibus. Sed alienum id proſſus erat ab ea poteſtate gemina, qua de hic agimus.

Refertur à Matthæo Paris ad annum 1251. renunciatio Epiſcopatus Nicolai Epiſcopi Dunelmenſis in gratiam novi Epiſcopi Valteri, retenta ſibi tertia admodum Epiſcopatus parte. Querelas clam ea de re inſuſurravit in aures Papæ Valterus cum Capituli ſui Cathedralis Monachis, à quo reſponſum eſt, de ea re conveniſſe partes, doctorum virorum ad hoc adhibitorum diutina conſultatione præmiſſa, & tum Pontificis & Regis acceſſiſſe confirmationem: *Papam adierunt dicentes, quod irrationabiliter facta fuit portio Epiſcopatus Dunelmenſis Epiſcopo Nicolao cedenti; & quod ipſe Nicolaus ferè tertiam partem Epiſcopatus habuerat, unde petierunt Epiſcopatum vel redintegrari, vel minus damnificari. Quibus Papa, Miramur ſuper his, Nonne facta fuit diſtributio illa, & partitio per magnam deliberationem, & conſiderationem virorum peritorum, & conſenſum partium, & res jam confirmata eſt per nos, & Regem Angliæ, & per Proviſores.* Ita confirmata eſt penſio, & hoc illuſtre exemplum ſunt penſionum ad tertiam omnium ſeu fundorum, ſeu redituum partem revocandarum. Acceſſit conſenſio Regis & Papæ, quòd Epiſcopatus res ageretur.

Synodus Exceſtrenſis anno 1287. ſtatuit, ut penſio Vicarii perpetui in Eccleſiis marcarum quadraginta annui reditus, quinque eſſet marcarum, ut ſuppeteret ei unde foverentur hoſpites, & ipſe ſibi adeſſet, ſi quando afflicta eſſet valetudine, aut ubi cœpiſſet ætas ingraveſcere. Si opimiores autem eſ- Cap. 28.
ſent Eccleſiæ proventus, tunc arbitrio ſuo Epiſcopus penſioni moderaretur Vicarii, ea ratione ſervata. Hæc certè portio ad tertiam partem ne accedebat quidem: ſed illud obſervari par eſt, congruam & pene jam redundantem fuiſſe quinque Marcarum eo ævo penſionem: porro harum plerumque Eccleſiarum proventus adſcripti jam erant menſæ Epiſcopi, Capituli, vel Abbatis. In Collectione Conciliorum Provinciæ Rotomagenſis edita eſt Epiſtola Alexandri IV. Papæ ad Archiepiſcopum Rotomagenſem, ubi præcipitur, ut Abbatiæ ſancti Audoëni non adjudicetur niſi tertia pars redituum Parochiæ ei unitæ, reliquæ autem duæ partes vendicentur ei Eccleſiæ, quæ latiſſimè ſe porrigebat, nec complurium poterat carere Presbyterorum miniſterio. Idem pene decretum eſt in Concilio Ceceſtrenſi. Nec ab his abhorrebat Concilium Cap. 23.
Eboracenſe anni 1367. Anno 1439. Archiepiſcopus Cantuarienſis ſtatuit, ut penſiones Vicariorum, duodecim eſſent Marcarum. In anteceſſum id præ- Can. 3.
miſi, jam enim revocandus eſt gradus ad Concilia ſæculi XIV. ubi perluſtraverimus ſæculum XIII.

IX. Improbata eſt in Concilio Palentino anno Can. 9.
1322. diviſio unius Parochiæ in plures Parochos, maximè propter redituum tenuitatem; ſtatutumque ut cùm primùm vacarent ea Beneficia, Parocho primario unirentur, donec proventuum illi copia idonea ſuppeteret. Concilium Pariſienſe anni 1346. vetuit, ne Prælati Regulares menſæ ſuæ adjungerent

Prioratus,

Can 15. Prioratus, Parochias, Adminiſtrationes, Beneficia, quæ necdum adjuncta fuiſſent, aut novas illis adderent penſiones, vel antiquas augerent. De Epiſcopis hic ſiletur, quod ea, ut opinor, illi re ſe jamdiu abſtinuiſſent in Eccleſiis ſuæ ditionis. Sed cùm eæ conſuetudines, & diutius, & latiùs inter Regulares ſerpſiſſent, operoſius etiam fuit eas inde ſtirpitus excidi.

X. Multa novata, multa turbata ſunt in Eccleſia ex occaſione traductæ Avenionem Romani Pontificis ſedis, reverſionis Pontificum in urbem, & ſchiſmatis hinc conflati. In Conciliis deinceps altum fuit de his pene omnibus ſilentium, quibus ediſſerendis, hactenus operam dedimus; cauſæ & quæſtiones aliæ ebulliere. Tempore Concilii Conſtantienſis pleraque Beneficia obtinebant eadem alii & alii diverſæ Obedientiæ ſectatores, dum graſſaretur adhuc ſchiſmatis flamma. Quin & illis ibi deſpondebatur ita temperatum iri conſilia & decreta om-

Seſſ. 34. nia, ut omnibus ultro citroque ſatisfieret. *Cum debita manſuetudine & rationabili æquitate, ita quod una*

Seſſ. 31. *pars alia deterius non tractabitur.* Duo erant Bajocenſis civitatis Epiſcopi; juſſit Concilium, ut qui ſuperſtes fuiſſet amborum, ſolus deinceps eam Eccleſiam regeret, neque nem Capitulum ſublegeret, ne temerè electum Metropolitanus confirmaret. Hæc adversùs diviſionem Beneficiorum.

Verùm quod ad penſiones attinet, fœdiſſimam certè earum hiſtoriam contexuit is, qui geſta Caroli VI. Francorum Regis litteris commendavit Monachus Sandionyſianus: ſic enim ille de Cardinali-

L. 5. c. 21. bus Pontificis Avenione ſedentis. *Cùm corraſiſſent, obtinerentque hi Cardinales opima quæque Regni Beneficia, tituli omnes Eccleſiaſtici in pauciſſima capita coaluerant, nec eorum functiones erant ulla, donec ut invidiam inde redundantem abſtergerent, hoc veluti ludibrio fucum facere voluerunt. Nempe ad diſſimulanda quæ magno numero obtinebant Beneficia, illa reſignabant retenta penſione: quæ forma tamen aptius, quam penſio diceretur, cùm plerumque penſio fructuum modum ſuperaret: ita ut nequiſſimi & ignaviſſimi conductores cogerentur ſæpiſſimè Beneficio & Officio divino ſeſe ſuffurari, & aufugere, ut quæſtu quopiam alio, etiam ſæculari vitam tolerarent.* Nec me præterit hæc exaggeratius & aculeatius dici potuiſſe. Audivimus ſuprà Carolum ipſum VI. Regem de his conquerentem. Itaque ex ſchiſmatis contagio, & ex utriuſque obedientiæ Cardinalium egeſtate, multiplex hæc illabi potuit labes. 1. Ut cœperint Beneficiariorum hinc emigrantium ſpolia Papæ vendicari. 2. Ut Annatæ Beneficiis Conſiſtorialibus imponerentur. 3. Ut Cardinales Beneficia ſibi cujuſvis generis coacervarent. 4. Etiam Beneficia Regularia, ex quo acerbius ſe dolere teſtabatur Carolus VI.

Preuves des Lib. de l'Eg. Gall. c. 22. 28. ipſe Rex anno 1385. *Abbatias, Prioratus Conventuales & alios, Orphanotrophia, ſeu Hoſpitalia domus Dei, in Abbatiis etiam & Prioratibus officia Clauſtralia & alia, ac dignitates majores in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis acceptant, & obtinent.* 5. Denique ſi qua pinguiora Beneficia Cardinales aut nollent, aut pudore obruti non auderent retinere, ea penſionibus graviſſimis exugebant.

Clericos quoque Capellæ ſuæ Regiæ donaverant Angliæ Reges penſionibus in Patronos Beneficiorum fundationis Regiæ, donec illis Patroni idonea Beneficia adſignaſſent. Ita declarat Conſtitutio Archiepiſcopi Cantuarienſis anno 1417. qua illud laborabatur, ut Graduatis Academiarum Oxfordienſis & Cambridgienſis Beneficia conferrentur. *Salvo*

Conc. Angl. Tom. 2. pag. 617. *eo quod Patroni de fundatione Regia exiſtentes, qui ratione vacationum dignitatum, loci Monaſteriorum ſuorum, diverſis Clericis domini Regis in certis penſionibus annuis ſunt aſtricti, quouſque ipſi aliqua Beneficia competentia eiſdem Clericis obtulerint & ipſa acceptaverint.* Alibi quoque meminit idem Archiepiſcopus, conſuetudinis hujus Regiæ in Anglia, ut penſiones aſſignarentur à Regibus, & Patronis ſolvendæ, donec Beneficiis ipſimet eoſdem Clericos ornaſſent. *Per hanc proviſionem præjudicare non intendimus Patronis prædictis, quo minus ipſi & eorum ſinguli, de Beneficiis prædictis, perſonis quibus in certis penſionibus annuis authoritate Regia onerantur, quouſque de Beneficiis Eccleſiaſticis per eos congruè ſit proviſum; ſed quod ipſi talibus perſonis ante omnia, de Beneficiis hujuſmodi providere poſſint; ita quod deinde quoad alia Beneficia poſtea vacatura præſentem ordinationem obſervent in omnibus, ſicut decet.* Velut Indulta ea erant Regum Angliæ ad Patronos Eccleſiaſticos Regiæ fundationis; & Indultarii hi Graduatis anteponebantur, quin & penſione fruebantur annua, donec Beneficia aſſignarentur idonea. Et recentes erant, & nonnihil ſibi affines penſiones iſtæ, quas vel Cardinalibus ſuis Pontifices, vel Reges Angliæ Clericis

Can. 20. 51. 52. ſuis addicebant. Peccabant tamen in Canones tum Angliæ Reges, & rem tentabant ſæpius in Conciliis exploſam, & quæ rurſus proſcripta eſt in Concilio Salisburgenſi anno 1420. ne Patroni ſibi quidquam retinerent de proventibus Beneficiorum ſuæ præſentationis. Sed ex iis quæ modò memorabat in ſua Conſtitutione Archiepiſcopus Cantuarienſis, facilè auguramur Epiſcopos Anglicanos ei conſuetudini Regiæ acquieviſſe, eique aſſenſu ſuo authoritatem conciliaſſe. Cùm verba faceremus de Collationibus, illud à nobis ex Carolo Molinæo adnotatum eſt, quo primum tempore Reges ſuas condidere Regias, ſeu Sanctas Capellas, non ſtatim ea veriſſima fuiſſe Beneficia, ſed ſedes honorificas, quas arbitrio ſuo annecterent, regerentque ſumma quadam authoritate. Exoleſcente paulatim memoria hujus originis, hinc conflata ſunt Beneficia, quæ deinceps ex regulis Juris Canonici adminiſtrarentur.

XI. Sed multò vehementior exarſit flamma invidiæ in penſiones, quæ in Curia Romana adjudicabantur, maximè Cardinalibus. Anno 1522. cum Carolus V. Imperator Adriano VI. Papæ vota & poſtulata Germanorum explanaret; etiam atque etiam obteſtatus eſt, ut in Germania ad ejuſdem adversùs Turcos tuitionem retinerentur, non ſolum annatæ, ſed etiam penſiones, quas Romana Curia ex Germaniæ Beneficiis decerpebat: *Præterea cuperent, noſtraque interceſſione à S. V. obtinere poſſe ſperant imprimis, ut penſiones, quæ ex Sacerdotiis Germanicis Curia S. V. & Romanæ urbis hominibus perſolvuntur, poſthac in Germania detineantur.* Anno 1563. aliquantò præclariores, & à privato compendio alieniores ad Concilium Tridentinum allegavere preces Legati Caroli IX. Gallorum Regis, ut revocarentur penſiones omnes in Beneficia, & ne poſthac ullæ adjudicarentur, quò proventus Eccleſiæ in opera expenderentur pia & religioſa. *Penſiones ſuper Beneficiis*

Memoires pour le Concile de Trente, p. 174. 372. *non conſtituantur, & quæ ſunt conſtitutæ tollantur, quò reditus Eccleſiaſtici in alimenta paſtorum & pauperum alioſque uſus pios transferantur.*

Ex Franciſcanorum clauſtris extrahi ad Archiepiſcopatum Toletanum non potuerat Ximenius, ſex menſibus cùm Ferdinando Rege & Iſabella Regina ante conflictatus, niſi abrupto Papæ imperio,

& annuentibus viciſſim Regibus, ut nihil unquam illi penſionis imponeretur. *Illud ſemper excipiens, ſi nullis conditionibus ullave penſione prægravatam eam dignitatem darent.* Ita ferè ſibi omnes perſuaſerant, ſuo ex ingenio ſoliti de aliis æſtimare, Franciſcanum Monachum vel tenuiſſima portione contentum fore Archiepiſcopatûs omnium toto orbe opulentiſſimi, & in Regum arbitrio fore, ut reliquos proventus ampliſſimos converterent in ea, quæ ipſimet jamdiu meditabantur Reipublicæ Chriſtianæ fructuoſiſſima. Hac animi magnitudine Ximenius Reges ipſos in admirationem & amorem ſui rapuit ampliorem, & Hiſpanicæ genti, atque Eccleſiæ Chriſti plus laudis, plus veri gaudii conciliavit, quam ex
L. 1. qualicumque alio facinore parari potuiſſet. *Tanta eſt virtutis vis, & tam potens verus potentia honorumque contemptus.* Hæc Gomecius in Ximenii vita.

Nec minùs aliena erat B. Carolus Mediolanenſis Archiepiſcopus à Penſionibus. Inter exordia Epiſcopus quidam penſionem ei annuam ſolvebat, quam & ſibi remitti flagitavit ad ſarta tecta cujuſdam Eccleſiæ. Objurgavit illum Carolus, quòd Epiſcopatum vel cum onere penſionis eambiſſet; nec poſtulatis ejus annuit, ſed penſionis omnem pecuniam in Eccleſiæ reparationes & ornamenta expendi fecit. Porro ubi Carolus ad Eccleſiæ Mediolanenſis clavum tractandum acceſſit, ita penſionibus gravabantur Beneficiarii omnes, ut nemo jam cordatus, & qualiſcumque meriti, aſſentiri poſſet ſubeundæ ſarcinæ Eccleſiæ Parochialis. Carolus poſthac ullas concedi paſſus non eſt, & tota virium contentione hujuſmodi Reſcriptis Romanis, vel ea impetrantibus reluctatus eſt. Audiendus ejus vitæ Scriptor
L. 7. c. 35. Novarenſis Epiſcopus. *Fructus ſuos unicuique Eccleſiæ Presbyteriſque ſingulis integros relinqui curavit vehementer, & effecit. Eo namque primum Eccleſiam capeſſente, vel magna ex parte, vel toti alienis hominibus erant reſervati. Ex quo fiebat, ut qui eſſent aliquo numero Presbyteri, ſacerdotia recuſarent, quorum facultatibus pro dignitate vitæ cultum minimè poſſent conſervare; qui verò accipiebant, parvi pretii homines, neque doctrina, neque authoritate, ſatis muneri ſuo facere valebant. Itaque neque penſionis onus vel minimum, cuiquam Eccleſiæ impoſuit unquam; & ſi quis fortè per authoritatem ſuperiorem obtinere vellet, contra totis viribus pugnavit.* Unus tantummodo fuit Parochus, cui penſionem indulſerit, eamque permodicam ex Parochia, qua abibat, poſtquam in ea diutiſſimè miniſtraverat, ut jam valetudine uteretur infirmiſſi-
Gioſſane. ma. A Philippo II. Hiſpaniæ Rege narrat Gioſſanus
L. 1. c. 8. Carolo conceſſam eſſe penſionem novem millium
L. 2. c. 2. Philippeorum ea Archiepiſcopatu Toletano. Tum
L. 8. c. 7. verò Carolum abdicaſſe ſe duodecim Abbatiis, plu-
11. 28. ribuſque penſionibus, nec retinuiſſe niſi Archiepiſcopatum Mediolanenſem, & penſionem Toletanam. Benemeritis de Eccleſia Clericis aſſignavit penſiones ſuo ex patrimonio, non ex Beneficiis colligendas. Nunquam ipſum pœnituit hujus tot Beneficiorum & penſionum voluntariæ abdicationis, quanquam ad graves nonnunquam anguſtias adactus ſit, ut cùm tempore peſtis Mediolanenſis, alenda curandaque in ſe recepit ſexaginta, vel ſeptuaginta pauperum millia. Abhorruit autem maximopere ab adſignandis penſionibus, præſertim in Eccleſias Parochiales, niſi ſi ſorte Parochis vetulis, infirmis, egenis adjudicandæ eſſent.

In eo obſequebatur B. Carolus, ſin minus decretis, certè conſiliis & votis Tridentini Concilii. Eam luem enim tam latè propagatam, tam altè irradicatam invenere Tridentini Patres, ut deſperatione medicinæ plenioris, vito mali temperare dumtaxat curaverint. Vetuere, ne penſionibus gravari poſſent vel Cathedrales, quæ mille Philippeos, vel Parochiales Eccleſiæ, quæ centum annuis ſuis fructibus non ſuperarent. *In poſterum omnes hæ Cathedrales Eccleſiæ, quarum reditus ſummam* Seſſ. 24. c. 13.
Ducatorum centum ſecundum verum annuum valorem non excedunt, nullis penſionibus, aut reſervationibus fructuum graventur. Conceſſum ab iiſdem eſt ordi- Seſſ. 21. c. 2.
nari Clericos, ſub titulo vel Beneficii, vel patrimonii, vel penſionis, quæ penſio tunc fixa & perpetua inſtar Beneficii eſſe incipit. Cautiſſimè & providentiſſimè factum, cùm extingui non poſſent penſiones, ut ad Beneficiorum ingenium & leges refingerentur, & iiſdem pene functionibus dicarentur, de quo mox.

Memorabiles in primis hæ fuere penſionum vices & mutationes, ut ex hiſtorica ſuperius earum enarratione colligi potuit. Uſque ad Avenionenſe Schiſma ſummo ſemper vigore & invicto robore penſionibus repugnaverat ſedes Apoſtolica, & corruptelis inde pullulantibus. Ea fuit eorum ſchiſmatis temporum importunitas, ut plerique Cardinales penſionibus longè plurimorum Beneficiorum ſuam inopiam levari cuperent. Hinc penſionum effrænata licentia Chriſtianum orbem invaſit. Ei malo ex parte obviatum eſt Bulla Pii V. qua juſſi ſunt qui penſionibus gaudent, Officium beatæ Mariæ quotidie recitare, veſtem & tonſuram Clericalem geſtare: ita enim illi in Beneficiarios minorum, ut ita dicam, gentium tranſcripti ſunt. Bulla Pauli IV. declaratum jam fuerat penſiones à ſolo Papa decerni poſſe. Sed quæ de beato Carolo dicta ſunt, ex iis plus ſatis liquet, non eam eſſe metam noſtrorum votorum debere, etſi forſan in præſentiarum eſſe debeat ſpei.

XII. In Concilio Toletano anni 1566. ſimoniæ ſuſpicione conſperſi ſunt ii, qui Beneficiis reſignandis penſiones ſibi injuſſu Papæ reſervarent. *Suſpecti* Can. 32.
de ſimonica pactione tacita, vel expreſſa cenſeantur. Non perfunctoriè prætereunda eſt ea loquendi accuratio & diligentia. Nec enim rectè & propriè dicitur ſimoniam à Papa purgari, efficique ut penſiones non ſint ſimoniacæ. Poſſunt enim ſimoniacæ eſſe, etſi à Papa concedantur, ſi Papæ obreptum ſit. Et ex adverſo poſſunt non eſſe ſimoniacæ, ſi ſupra expoſitis Regulis juris Canonici, & Decretalibus conſentiant; quanquam vel tunc qui eas impetrant, ſimoniæ ſuſpicione inquinentur, niſi aſſenſio Papæ interveniat, propterea quod jure novo ſanciatur, ut à Pontifice examinentur & probentur. Ratio ejus rei perfacilis eſt, etſi enim aliquæ penſiones Pontifici ſurripiantur, longè rarius illud tamen & infrequentius malum eſt, quam ſi ſuo nutu etiam nunc Epiſcopi omnes ea facultate concedendarum penſionum uterentur. Anno 1581. in Concilio Rotomagenſi ſimoniacæ declaratæ ſunt penſiones nulla Pontificis interventione conceſſæ. *Om-* Tit De Epiſcop. Offic. c. 2n.
nes penſiones & pactiones ſuper Beneficiis, in quibus non intervenit ſedis Apoſtolicæ approbatio, illicitas & ſimoniacas declaramus. Concilium Bituricenſe anni 1584. ſimoniacos pronunciavit, qui penſiones non interpellato Pontifice annuerent, aut de iis paciſcerentur. *Accipientes quæcumque Beneficia cuſtodiæ aut* Tit. 41. c. 8.
fiduciæ nomine, vel ex iiſdem penſiones ſine ſummi Pontificis authoritate paciſcentes, aut percipientes, ſe ſimoniacos eſſe intelligant. Anno 1590. in Concilio Toloſano diffinitum eſt penſiones novas Eccleſiis imponi

jam à Patronis poſſe nullas, niſi permittente Papa. *Quæ poſt fundationem Eccleſiæ non impetrata ſedis Apoſtolicæ licentia, penſiones, quæ onera ab iis impoſita fuerint, ea omnia penitus uti inania & nulla tollant.* (Cap. 9. n. 5.)

(Can. 11.) Concilium Aquileienſe anno 1596. decrevit Conſtitutiones duas Sixti V. anno 1588. editas iis recitari, qui Beneficia cùm habeant, vel penſiones, ultra ſexaginta Ducatos annui reditus, in habitu & tonſura eſſe Clericali aſpernantur. *Si penſionem ultra ducatos ſexaginta poſſident, tonſuram vero, & habitum Clericalem deferre contemnunt, amantes lucrum, inſigne verò ſuæ profeſſionis abhorrentes.*

XIII. In Comitiis Cleri Gallicani anno 1598. detonuere Præſules in eas, quæ jam laïcis adſignabantur penſiones; ubi & illud teſtatum fecere, per mores Eccleſiæ Gallicanæ, & per regulas juris Canonici, eas non concedi omnino niſi trifariam. 1. Ad terminandam litem inter ejuſdem Beneficii competitores. 2. Ad æquanda Beneficia, quæ permutantur. 3. Et ad aſſignandam neceſſariam ſuſtentationem iis qui Beneficia reſignare compelluntur ætate jam affectâ, vel infirmitate corporis gravi, vel juſtis aliis cauſis. Extra has ſpecies reſcindi penſiones à Magiſtratu Civili, nec ullas admitti in Epiſcopatus, Parochias, & Beneficia quævis animarum regimen invehentia. Hinc concludebatur à Præſulibus multò minùs tolerandas eſſe penſiones laïcis aſſignatas. (Conc. Noviſſ. Gall. pag. 563. 227.)

Conventus Melodunenſis Cleri Gallicani anno 1579. exarſerat in penſiones laïcis indultas, impetrata à Rege licentia non admittendi in Congregationes Religioſas, in Comitia Cleri, & in Eccleſiam, eos omnes, qui ejuſmodi penſiones ſolverent. Edicto Ludovici XIII. Regis anno 1629. illud ſancitur, ut *Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Xenodochia, Parochiæ, nullis poſthac graventur penſionibus; Abbatiæ vero, & aliæ Beneficia Regiæ nominationis ne aliis item onerentur, niſi gravi de cauſa, & ad Clericorum tantum ſuſtentationem.* (Art. 15.) Denique Ludovici XIV. Edicto anno 1671. ſtatutum eſt, ne penſiones accipere poſſint ex Parochiis, vel Canonicatibus; ſive Cathedralium, ſive Collegialium Eccleſiarum, niſi qui ſpatio annorum quindecim in illis miniſtraverint; *niſi ex cauſa ægritudinis, & infirmitatis Epiſcopo perſpectæ*, & quâ fiat, ut miniſtrare jam non amplius poſſint; utque vel tunc eæ penſiones ne tertiam partem ſuperent, & Titulari ſemper ſuperſint trecentarum ſaltem librarum reditus, præter oblationes Parochiarum, & Canonicorum diſtributiones. Hoc porro Edictum, alia Declaratione regiſtrata & promulgata in Parlamento, & Majore Conſilio, ampliatum eſt ad Dignitates omnes, Perſonatus, Officia, Capellas, aliaque Beneficia, quæ reſidentiam perſonalem deſiderant in Eccleſiis Cathedralibus, vel Collegialibus.

XIV. Tempeſtivum jam eſt aliquid affundere luminis ei ſententiæ, ſuprà obiter & ſtrictim libatæ, penſiones poſteriori hoc ævo jam pro Beneficiis quodammodo haberi poſſe. Ante non pauca retro ſæcula Vicarii revocabiles & non revocabiles Parochiarum, & Parochi ipſi, qui Capitulis & Abbatiis uniti erant, utplurimum penſionibus, vel portionibus tantum congruis fruebantur, fundis ipſis horum Beneficiorum adjunctis & concretis cum Menſa Capituli, Abbatis, vel etiam Epiſcopi. Si ulterius antiquitatis memoriam revolvamus, Beneficiorum proventus ſolis diſtributionibus conſtabant, quæ perparum à penſionibus diſtant, vel pluſculum etiam diſtant à Beneficiis. Sed ut intra limites poſterioris hujus ævi noſmet coërceamus, cùm Concilium Tridentinum permittat quemvis ordinari tam ſub titulo penſionis, quam ſub Beneficii, & jam tunc ſtabilitatem quandam inuſitatam ei penſioni conciliet, nonne videtur eam gloria & dote Beneficiorum exornare? At Sixtus V. Bulla *Cum ſacroſanctam* jubet omnes penſione gaudentes, tonſura & veſte Clericali inſigniri, aliàs penſione privandos, & penſiones ipſas extinguendas: quin & prohibet poſthac penſiones adjudicari, niſi iis qui jam Clerici ſint, & habitu ac tonſura Clericos ſe profiteantur, ſi penſio excedat ſexaginta Ducatos; ſed quantumvis tenuiores ſint penſiones, qui iis donantur, eos Clericos eſſe neceſſe eſſe, quamvis non cogantur in veſte & tonſura eſſe Clericorum. Pius V. Bulla *Et proximo* penſione quavis inſignitos vult quotidianis defungi beatæ Mariæ horis Canonicis. Itaque ex doctrina recentiorum Canoniſtarum hæ penſiones propter Officium dantur, ſicut & Beneficia, & ex iis ſpiritalis quidam exurgit Titulus; unde nec emi, nec redimi, nec divendi poſſunt citra ſimoniam; initu quoque matrimonio, ut amittuntur Beneficia, ita extinguuntur penſiones. Anno denique 1576. audita relatione Congregationis Concilii, declaravit Pontifex privilegium fori ita penſione, ut Beneficio conferri, ſi veſtis & tonſura Clericalis geſtaretur, quamvis nihil Beneficii quis adeptus eſſet, nec à proprio Epiſcopo cuiquam eſſet affixus Eccleſiæ. Horum ſanè complura carpſimus ex Fagnano. (Fagnan. in L. 1 Decret. Part. 1. pag. 239.)

Quas verò conditiones & leges præſcripſere Pontifices penſionibus, eæ tantò arctioris videri poſſunt obligationis, quòd illi, & quidem ſoli, interpellantibus Regibus penſiones annuant. Ex eo enim facilè conjicimus, non concedi ab illis penſiones, niſi ſervatis legibus à ſe ante præſtitutis. Si Judices terreni non eo ſemper juris vigore judicant, Judex cœleſtis & interior juſtitias ipſas judicabit, nec indulgebit forſan, quibus hic indultum fuerit. Extimeſcendum omnino eſt, ne damnet Veritas ſempiterna & incorruptibilis, quod inultum abire patitur homo, cui ſibi potius ipſi pœnas dare temporales conduceret, quam dare æterno Judici ſempiternas.

Non poſſum autem non hic ſaltem illud aſſuere, quod pene me effugerat; cùm olim omnes pene Lutetiæ Studiis celeberrimis operam dantes, emolumentis quibuſdam recrearentur, quibus appicta erat ſpecies & imago quædam Beneficii & penſionis: ideo & in ſolemni Reformatione Univerſitatis facta anno 1542. juſſi ſunt omnes quotidie ſacro intereſſe, & horas canonicas exolvere beatæ Mariæ: *In primis diſcipuli ſacrificio adeſſe cogantur, ſimul ad horas Chriſtiparæ Virginis dicendas; nec minus ad Pſalmos pœnitentiales, cum Sanctorum Litania.* (Hiſt. Univ. Pariſ. To. 6. pag. 377.)

XV. Articulo ſuprà 1. & 2. hujus Capitis penſiones offendimus immoderatiores, quæ Beneficiorum reditus æquarent; eaſdem vidimus articulo 1v. proſcribi. Permagni intereſt operoſiùs eam rem expendi, cùm frequens etiamnunc ſit, & tantò luctuoſius, reſignari Beneficia retentis omnibus fructibus. Ea re uſque adeo evertuntur fundamenta omnia ſacræ & canonicæ diſciplinæ, ut merito perſuadeamur, nunquam hæc Romæ niſi obreptitiè impetrari. Ipſæ per ſeſe penſiones odio ſunt; at invidioſiſſimum eſt, nihil prorſus Eccleſiæ Titulari Beneficiario relinqui; ſponſam illi conjungi, & auferri dotem: juberi ut ſerviat altari, nec de altari vivat; temporalia omnia uni, alteri ſpiritalia conferri,

cùm illa horum conſectaria ſint & neceſſaria additamenta. Quid reſidentiæ, quid eleemoſynarum, quid hoſpitalitatis ab eo expectes, qui proventuum Beneficii ſui attingat prorſus nihil? Invidioſum eſt in Beneficia ſemel reſignata regredi: at non paulò inſolentius & damnabilius eſt reſignare & retinere unum & idem Beneficium. Hæc ferè decerpta ſunt ex Reſponſione novem Conſultorum, quos Paulus III. Papa percontatus eſt de reſingenda in meliorem formam Eccleſiæ diſciplina. *Alius abuſus irrepſit, cum Beneficia ceduntur Laïcis, in conſtituendis penſionibus, ſuper eorum fructibus. Imò quandoque cedens Beneficio omnes ſibi fructus reſervat. Qua in re animadvertendum eſt nulla ulla de cauſa, nulloque alio jure penſiones conſtitui poſſe, niſi ut quaſdam eleemoſynas, quæ in pios uſus, & indigentibus concedi debent. Nam reditus ſunt annexi Beneficio, ut corpus animæ. Ideo ſua natura pertinent ad eum qui Beneficium habet: ut poſſit ex eo vivere honeſtè pro ſuo ordine, ſimulque queat ſuſtinere impenſas, pro divino cultu, & templi, ſacrarumque rerum reparatione, ut quod reliquum eſt, impendat in pios uſus. Hæc eſt natura eorum redituum, &c. Ideo omnes fructus reſervari, adimique id omne, quod divino cultui, ſuſtentationique habentis Beneficium tribui debet, magnus eſt abuſus. Itemque penſiones dari Clericis divitibus, qui commodè & honeſtè vivere queunt ex reditibus quos habent, magnus certè abuſus. Tollendus uterque.*

Non video quid aptius & quid vehementius dici poſſit. Affirmat Fagnanus in penſionibus aſſignandis non reſervari plerumque à Papa niſi dimi-
In l. 3. Decret. Part. 1. pag. 131. dium, aut tertiam partem fructuum. *Nec Papa ſolet reſervare penſiones, ultra tertiam vel dimidiam partem fructuum, ut atteſtantur Domini de Rota.* Atque ita facilè conjectura aſſequimur, ſi quæ graviores his ſint penſiones, eas obreptitias eſſe. Anno 1493. Senatus Toloſanus, & rurſus anno 1496. Senatus Pariſienſis inuſitatis illis omnium fructuum reſervatio-
Preuves des Libert. de l'Eg. Gall. c. 16. n. 25 26 c. 23 n. 16 51. 54 c. 24 n. 9. Rebuff. de Reſervat. n. 13. 14. 15. 17. nibus interceſſere. In regiſtrandis facultatibus Legatorum Pontificiorum annis 1414. 1542. 1551. 1565. cùm modus illis plurimis in rebus imponeretur, id ſemper additum eſt, ut penſiones addicere non poſſent, quæ fructus omnes complecterentur, immo quæ tertiam amplius partem proventuum decerperent. Tradit Rebuffus tolerari penſiones eas inſolentiores in patria obedientiæ; at ubi jus conſuetudinarium viget, ad tertiam partem revocari.

Jura Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Archidiaconorum, dum Parochias viſitant.

CAPUT XXXII. *P. 3. l. 4. c. 17.*

Jura Epiſcopi viſitantis. Exactiones in Clericos, in Oriente & Occidente ſub Imperio Caroli Magni, & ejus familiæ.

I. II. Decreta Concilii Carthaginenſis II. de exactionibus juſtis & injuſtis Epiſcopi & Archidiaconi viſitantis. Varia in hac obſervationes.

III. Statuta Ludovici Pii Imperatoris in eandem rem.

IV. Decreta Concilii Pariſienſis VI. adverſus avaritiam Archidiaconorum.

V. De quarta parte decimarum & oblationum Epiſcopo addicta.

VI. Decreta Concilii Aquiſgranenſis adverſus exactiones Chorepiſcoporum, Archipreſbyterorum & Archidiaconorum.

VII. Commonitorium Hincmari ad Epiſcopum nuper ordinatum, quo hæc omnia decreta inculcantur.

VIII. Aliud Hincmari Commonitorium ad Archidiaconos ſuos.

IX. Archidiaconi tunc munia obibant noſtrorum nunc Officialium.

X. Edictum Caroli Calvi ſuper exactionibus Epiſcoporum in Parochias.

XI. Canones Conciliorum in eandem rem.

XII. Statuta Conciliorum Græcorum.

XIII. Statuta Imperatorum & Patriarcharum Orientis.

I. Perpendemus hoc Capite, quid jure ſuo exigere poſſint Epiſcopi, tum ex Parochis, tum ex Laïcis ſuæ ditionis, in perluſtrandis maximè Parochiis. Multa in hanc rem decrevit Concilium Cabilonenſe II. anno 813. Namque primò proſcripſit cenſum duodecim vel quatuordecim denariorum, quos Epiſcopi nonnulli Parochis ſuis extorquebant. *Inventum eſt, quod in quibuſdam locis* Can. 17.
Epiſcopis Presbyteri duodenos, vel quaterdenos in cenſum annis ſingulis darent. Quod penitus abolendum eſſe decernimus. Secundò ſtatutum eſt, ut ne quid am- Can. 16.
plius ab iiſdem exprimerent Epiſcopi ad chriſma & ad lampadas Eccleſiæ ſuæ; quantumvis antiqua venditaretur conſuetudo in eam rem duos vel quatuor denarios exigendi. Tertiò invitati ſunt Epiſcopi, ut poſthac in viſitandis Parochiis, nec Parochis, hoc eſt, fratribus ſuis oneri eſſent; nec Parochianis, utpote filiis. *Ne cum Epiſcopi Paro-* Can. 14.
chias ſuas peragrant, quandam non ſolùm erga ſubditos, ſed erga ſocios tyrannidem exerceant; nec, quod abſit, non charitate, ſed quadam judiciaria invectione ſtipendia ab eis exigant. Si quid exigi neceſſe eſt vel à Parochis, vel à Laïcis, ea ineatur ratio, qua nemo gravetur, offendatur nemo. *Siquando eis ad peragendum miniſterium ſuum à fratribus, aut à ſubditis aliquid accipiendum eſt, hoc ſummopere obſervare debent, ne quem ſcandalizent, aut gravent.* Denique ſi Epiſcopi ipſi inopia rerum neceſſariarum urgeantur, & neceſſe ſit aliquid à Parochis elici, id tam verecundè faciant, & tam ſobriè, ut moleſtiam non faceſſant, oculoſque & animos ſemper ad Apoſtolum Paulum convertant, qui arte & manu victum parabat ſibi ſuiſque, ne cui gravis eſſet. *Tanta ergo* Can. 15.
in hac re diſcretio tenenda eſt, ut & Verbi Dei Prædicator, ſumptus ubi proprii deſunt, recipiat, & iidem fratres illius potentia non graventur: exemplo Apoſtoli Pauli, qui ne quem gravaret, arte & manibus victum quærebat. Quartò acerbiſſimè objurgati ſunt in hoc Concilio Archidiaconi, qui tyrannico faſtu quodam Parochis dominabantur, & cenſum neſcio quem ab illis exigebant. *Dictum eſt etiam quod in pleriſque locis Archidiaconi ſuper Presbyteros Parochianos quandam exercent dominationem, & ab eis cenſus exigant, quod magis ad tyrannidem, quàm ad rectitudinis ordinem pertinet.* Jubentur denique Archidiaconi, modeſtiæ & abſtinentiæ finibus ſe continere, & in Parochiis Epiſcoporum decreta promulgare, nihil ipſi privatæ vel opum, vel honorum ſibi indulgere. *Contenti ſint regularibus diſciplinis, & teneant propriam menſuram; & quod eis ab Epiſcopis injungitur, hoc per Parochias ſuas exercere ſtudeant, nihil per cupiditatem & avaritiam præſumentes.*

II. Ex his Synodalibus decretis facilè intelligitur, 1. procurationum Epiſcopalium in viſitandis Parochiis jura nondum certa aut definita fuiſſe. 2. Invitatos fuiſſe Epiſcopos, ut ne quid exigerent, immo ut ne quid acciperent ſponte oblatum, niſi neceſſitate arctarentur. Et ubi coget ne-

ceſſitas aliquid accipere, meminiſſe Pauli, cujus non ſucceſſione tantùm ſe jactare, ſed & imitatione clarere debent Epiſcopi; Pauli, inquam, qui manibus operari, quàm Eccleſias gravare malebat. 3. Ubi urgebat inopia, tum accipiebant aliquid Epiſcopi viſitantes, non à Parochis tantùm, ſed & à Parochianis. *A fratribus, aut à ſubditis.* 4. Multò minùs ſtata erant aut determinata viſitantium Archidiaconorum jura. 5. Quin ne ordinariæ quidem fuiſſe videntur tunc eorum Viſitationes, ſed delegatos tantùm fuiſſe illos, ubi placita Epiſcoporum executioni mandanda erant. *Quod eis ab Epiſcopis injungitur, hoc per Parochias ſuas exercere ſtudeant.*

III. Hac pollicitatione Lodovicus Pius conſtrinxit omnes Epiſcopos, ut ea & temperantia & tempeſtate Parochias viſitarent, quæ Parochis graves non eſſent. Ita enim ille in Capitulari anni 816.
Conc. Gall. Tom. 2. pag. 432. 452. Capitul. l. 1. c. 100. *Ne verò Epiſcopi occaſione prædicandi, aut confirmandi, oneri eſſent populis, à nobis admoniti, polliciti ſunt hoc deinceps ſe cavere velle, & eo tempore ſuum miniſterium, in quantum facultas dabitur, exequi, quo eorum profectio, quantum in illis erit, his quibus prodeſſe poſſunt & debent, non ſit importuna vel oneroſa.* His certè verbis, *Ne oneri eſſent populis*, in Parochianos videntur refundi aliqua ſaltem ex parte expenſæ viſitationum. Sed & alibi hortabatur Epiſcopos, nequid acciperent de Manſo Parochiæ, vel ipſi, vel
L. 2. c. 5. Archidiaconi. *Sicut alios prohibetis, ne de Manſis ad Eccleſias luminaria datis aliquid accipiant, ſic & vos & veſtri Archidiaconi de eiſdem manſis nihil accipiendo, aliis exemplum præbeatis.* Iiſdem Capitularibus excitantur Epiſcopi, ut pervigili cura Archidiaconos ſuos obſervent, ne impunè peccandi licentiam
Addit. 4. c. 95. Parochis divendant. *Ut provideant Epiſcopi, ne cupiditas Archidiaconorum culpas nutriat Sacerdotum; quia multis modis mentitur iniquitas ſibi.*

Sed & in id quoque incubuit horum cura & providentia Imperatorum, ut pio fervore certatim convolarent populi in ea loca, ubi viſitationis munere fungens Epiſcopus Neophytos confirmabat, quò & ipſi viciſſim largeque conferrent, ſi quo egeret.
L. 7. c. 299. *Præcipimus ut ad accipiendum, per manus Pontificis impoſitionem, Spiritus ſancti donum ſollicitè & devotè omnes concurrant, & Epiſcopo ſuo, ea quæ neceſſaria ſunt, fideliter miniſtrent, eique ab omnibus per omnia obediatur.*

Can. 25. 31. IV. Exarſit vehementiſſimè Concilium Pariſienſe VI. anno 829. adversùs *Miniſtros Epiſcoporum*, hoc eſt Archidiaconos, quorum infinita quædam opum eſuries & Parochos, & Parochianos vexabat. *Non ſolum in Presbyteris, ſed etiam in plebibus Parochiæ ſuæ avaritiam exercere quoſdam Epiſcoporum Miniſtros.* Erant hauddubio non tolerandæ extorſiones eæ, quæ Concilii Patribus has voces expreſſerunt: *Propter eorum avaritiam & morum improbitatem multi ſcandalizantur, & miniſterium Sacerdotale vituperantur, & in Eccleſiis à Sacerdotibus multa propter eos negliguntur.* Nec pepercit hoc Concilium Epiſcopis ipſis, qui hujuſmodi rapinarum affines & ipſi eſſent, & uſque adeo non in eorum gratiam quidquam temiſit de Canonum auſteritate, ut edixerit, ſi nulla premerentur egeſtate, nequid acciperent quartæ ejus partis decimarum & oblationum, quas Canones Epiſcopis tribuunt; ſed eam dimitterent in pauperes erogandam. *Et quanquam authoritas Canonica doceat, ut quarta pars decimarum & redituum ex oblationibus fidelium in uſus Epiſcoporum cedat; ubicumque tamen Epiſcopus ſua habet, ſuis contentus ſit.*

V. Non ergo Gallicanis Epiſcopis inexplorata erat, quarta hæc portio proventuum Parochiarum; non fallebat eos hanc ſibi Canonicis inſtitutis adjudicatam fuiſſe; ſed cùm aliunde ſuppeteret, unde & dignitatem ſuam tuerentur, & neceſſitatibus ſatisfacerent, & omnes implerent Officii ſui partes: præclarum hoc ab illis eſt initum conſilium, ut eam pauperum cujuſque Parochiæ levandis neceſſitatibus dicarent. At ubi ex Eccleſia Cathedrali non ſuppeditabatur Epiſcopo, quo honeſtè ſuſtentaretur, non diſplicet Concilio huic Pariſienſi, jure ut ſuo utatur, & ex illa omnium Parochiarum quarta tantum ſibi vendicet, quantum ſatis ſit, non cupiditati, ſed neceſſitati ſuæ. *Ubi nihil rerum Eccleſia ſua habet Epiſcopus, accipiat de memorata quarta parte ſibi ſuiſque, non quod avaritia ſuaſerit, ſed quod neceſſitas compulerit.* Ibidem.

VI. Eadem penitus cenſoria virga Epiſcoporum alios Miniſtros, hoc eſt Chorepiſcopos, Archipreſbyteros, & Archidiaconos caſtigavit Concilium II. Aquiſgranenſe anno 836. ſcilicet avaritiæ ejuſdem ſordibus immerſos. *Epiſcoporum Miniſtros, id eſt, Chorepiſcopos, Archipreſbyteres, Archidiaconos.* Can. 4. Can. 2. Ea certè verborum varietas in his duobus Conciliis proficiſci omnino videtur ex eo, quòd eſſent Provinciæ, ubi ſolis Archidiaconis impenderet miniſterium totum Epiſcopalis ſollicitudinis, cujus ipſi veluti Generales erant Vicarii, tum in urbe, tum ruri: alibi ea cura per Chorepiſcopos, per Archipreſbyteros, & Archidiaconos explicaretur.

VII. Hæc & alia non pauca illigavit Hincmarus Remenſis ei præceptionum chartæ, qua informabat Hedenulphum Epiſcopum, quem Laudunenſi inaugurabat Epiſcopatu. Commendabat enim, 1. Ne gravaret Parochias, quas obambularet, ultra modum à Canonibus delineatum, vel ultra morem Majorum ſuorum. *Ultra modum gravare minimè debeat,* Conc. Gall. Tom. 2. pag. 660.
nec ſummam collationis, quæ ſui prædeceſſores, qui hoc bene miſericorditer ac rationabiliter atque ſacris Conſtitutionibus executi ſunt convenienter, contenti fuerunt, excedat. 2. Ne tantumdem ex Capellis, quantum ex Parochiis exprimeret, ſed ex his, illiſque conjunctim id acciperet, quod olim conferri moris eſſet juriſque. *Et de Capellis antiquitus ſubjectis Eccleſiis, non æqualem, ſicut de principalibus Eccleſiis Collationem exigat, ſed principalis Eccleſia cum ſibi ſubjectis Capellis debitam & antiquitus conſuetam collationem conferat.* 3. Ne amicos, vaſſalloſque ſuos in Parochorum ædibus hoſpitari vellet. *Ne manſionaticos ſuos amicis ſuis, aut ſuis hominibus parari faciat.* 4. Nequid à Parochis extunderet ad expenſas ſibi faciendas in excipiendo Rege, vel Miſſo quovis Dominico, vel ornanda Eccleſia ſua. *Ne etiam quaſi ad receptionem Regis vel Legatorum, aut ad ornatus ſuæ Eccleſiæ faciendos, adjutoria quaſi petendo, magis autem exigendo, denarios, vel caballos, aut verres, ſeu friſchingas, aut ad iter aliquod paraveredos, aut alia qualibet accipiat, id eſt, rapiat.* 5. Ne uteretur jure exigendæ quartæ partis proventus Parochiarum, ſicut eo utuntur Epiſcopi non pauci extra Gallias. *Regulam ſiquidem, quæ de quarta parte redituum Eccleſiæ, juxta conſuetudinem aliarum regionum, ita ut eſt ſcripta, intelligat: & non pravè illam interpretans, perinde in his regionibus, quæ ſunt Presbyterorum, contra regulas ſacras diripiat.* 6. Ne eos cooptaret ſibi vel Archipreſbyteros, vel Archidiaconos, qui in reconciliandis pœnitentibus, aut in ordinandis Clericis, munuſculis accipiendis, vel exactionibus faciendis miniſterium ſuum dehoneſtarent. *Miniſtros,*

id eſt, Archipreſbyteros & Archidiaconos tales conſtituat qui oderint avaritiam, &c. Preſbyteros in paratis & exeniis indebitis non affligant.

VIII. Sed audiendus jam nobis eſt Hincmarus ipſe, in Capitulari, ſive in Præceptionibus ad Archidiaconos ſuos, ex quo non pauca jam excerpſimos ſuprà, ubi de Archidiaconis agebamus. Illud
To. 1. pag. 738. ergo præcipit, 1. Ne Parochiis graves ſint, quas viſitabunt, vel ſecum, vel ſoli; ne amicos ſecum, vel cognatos circumducant, ut eos Parochiani procurent, & eorum equos alant; ne diutius moras trahant in ulla Parochia: ubi demorandi neceſſitas fuerit, tum ex Parochiis vicinis aliquid etiam ad neceſſarias expenſas eliciant. *Quando ruſticanas Parochias vobis commiſſas, vel mecum, vel per vos circuitis, ſicut & ego, non graves ſitis Presbyteris in paratis quærendis, nec ducatis ſuperfluè vobiſcum homines, vel propinquos, per quos illos gravetis in cibo, & potu, & fodro ad caballos, &c.* 2. Ne perluſtrare Parochias ament, quò à Parochis procurentur, & privatis interim parcant proventibus. *Ut non occaſione victus Parochias circumeatis, quatenus de aliorum ſtipendiis vivetes, veſtra ſtipendia conſervetis* 3. Nequid exigant, nequid etiam accipiant à Parochis, in obeundis viſitationibus ſuis, ne pecuniam, ne quidvis aliud. Quibus Hincmari monitis jam penè inſinuantur ſtatæ & ordinariæ fuiſſe Archidiaconorum viſitationes. 4. Ne quid emungant ab eiſdem Parochis, ſive dum ad Synodum confluunt, ſive dum ad faciendas regiminis ſui rationes, ſive dum ad Chriſma petendum. Quanquam poſſit accipi, ſi quid ultro offerant. *Nolite quaſi pro aliquo adjutorio, denarios ad quancumque rem apud Presbyteros poſtuletis, neque quando ad Synodum, vel pro inquiſitione miniſterii ſui, ſeu pro Chriſma accipiendo venerint, Eulogias exigatis: ſed ſi cui fortè commodum fuerit pro ſua voluntate & commoditate aliquid gratis offerre, cum gratiarum actione accipite.* Sileo cætera Capita harum Præceptionum, ubi Archidiaconis omni exactione interdicitur, inſinuaturque ab Hincmaro, ideo à ſe largiſſimè donari Archidiaconos, ut ne ipſi oneri ſint Parochis. *Ideo vobis de facultatibus Eccleſiaſticis, juxta quod Apoſtolus de lege dicit, Non obligabis os bovi trituranti, ſolatium præbeo, ut Presbyteros non graveris.*

IX. Hæc verò perſpicis Archidiaconos eorum munia obire, quos familiare jam nobis eſt Officiales appellare. Monet enim illos ibidem Hincmarus, ne molliri, vel deflecti ſe ſinant à tuendorum Canonum conſtantia, vel publicorum peccatorum muneribus, vel pœnitentium, vel eorum qui pœnitentia publica ſemel defuncti, in eadem rurſus flagitia revolvuntur. Concilia ſuperius laudata Archidiaconos eadem induunt poteſtate, iiſdem imbuunt & præceptis. Finitima his eſt formula præceptionis Hincmari ad Hedenulſum Epiſcopum ſuperius memorata. Itaque per Canonicam diſciplinam non licebat tum vel Officialibus, vel Pœnitentiariis quidquam exigere. Officialibus dixi & Pœnitentiariis, quòd minùs ſeparata tunc ea eſſent Officia, & ubi de pœnitentia publica vertebatur quæſtio, difficillimum eſſet ea ſeparare. Qui Archidiaconi tunc Preſbyteratu necdum initiati erant, proclivius apertiuſque Officiales, quàm Pœnitentiarii dici potuiſſent. Sed cùm Vicarii eſſent Generales & Miniſtri Epiſcoporum, & eorum partes implerent, qui poſtea & Officiales dicti ſunt & Pœnitentiarii, nihil utique poterant in obeundo miniſterio ſuo exigere, niſi honeſtas viſitationis procurationes: hoc utiverſim fixo & inconcuſſo, vel Beneficii reditibus, vel Epiſcopi ſportulis & diſtributionibus, ita conſultum illis fuiſſe, ut munia ſua gratis obire poſſent.

X. Retorquenda eſt jam ad Epiſcopos oratio, de quibus Carolus Calvus, cùm multi multa quererentur Parochi Occitaniæ, Capitulare edidit, quo eorum jura complexus eſt, anno 843. 1. Quantitatem Conc Gall. To. 3 pag. 2. 3.
diffinit frumenti, hordei, vini, aliorumque id genus, quam Epiſcopis Parochi ſingulis annis exolverent, aut certè duos ſolidos aureos, ex præſcripto Concilii Braccharenſis, & Toletani. *Et ſi hæc non accipiunt, accipiant ſi volunt pro his omnibus duos ſolidos in denariis, ſicut in Toletano & Braccharenſi, &c.* 2. Ne in viſitationibus Epiſcopus minoribus in Eccleſiis moraretur, ſed ditiores eligeret, ad eaſque quatuor viciniores Parochi gregem ſuum deducerent, conferrentque ad ſumptus Epiſcopi, & comitum ejus, eo quo præſcribitur modulo. 3. Semel poſſent Epiſcopi anno quolibet Parochias ſuas perluſtrare, in iiſque procurari; ſed nihil à Parochis exigerent, quorum Eccleſias non viſitarent; & ſuo ſumptu ſe tranſigerent, ſi viſitationes uno & eodem anno iterarent. 4. Vetantur hic denique Epiſcopi ultra duas Synodos quolibet anno exigere. *Ut Epiſcopi Synodos à Presbyteris, niſi ſicut docet authoritas Canonum, duas ſcilicet, & per tempora conſtituta, non exigant.* Non ſatis video, an hac voce *Synodi* Synodaticum hic intelligatur, quod jus exigebat Epiſcopus in Synodo. Vox illa *exigendi* ita perſuadet. Sed ſumma hic non exprimitur. Alias autem Synodaticum videtur idem & unum eſſe cum Cathedratico, quod duorum erat ex eodem Capitulari aureorum ſolidorum. Nec deſunt tamen argumenta, quibus Cathedraticum à Synodatico ſejungatur, & hic ſemel tantum anno quovis ſinatur exigi Synodaticum, quamvis duæ Synodi habeantur. Cæterùm obtrectatorum maledicentiæ occurrit Rex, ubi in his de ſacra diſciplina Conſtitutionibus Regiis id præ ſe fert, & profitetur, ſe authoritate tantum Regia priſcorum Canonum executionem munire. *Sicut docet authoritas Canonum, &c.*

XI. Hortabatur potius quam urgebat Parochos Concilium Meldenſe anno 845. ut dum Epiſcopum inviſerent, aliquo illum munere venerarentur. *De-* Can. 45.
cet Presbyteros cum voluntariis Eulogiis tempore congruo viſitare & venerari ſuos Epiſcopos. Concilium Can 22.
Valentinum anni 855. illud rurſum prohibuit, ne viſitationis jura extorquerentur, ſi nulla Parochiis eo anno impenderetur viſitatio. In Concilio Ticinenſi ejuſdem anni 855. præſcripta eſt ratio & quantitas panis, vini, carnis, & equorum pabuli, quam ab Archipreſbyteris exigere poſſet Epiſcopus, in viſitandis Parochiis. Niſi hic Amanuenſium errore Archipreſbyteri legantur, pro Preſbyteris, ita ſtatuendum erit, deſignatas eſſe à Concilio Archipreſbyterorum Eccleſias & ædes, in quibus diverſarentur, & commorarentur Epiſcopi, qui & ibi ejus Decanatus Parochos congregarent, expenſarum & ipſos parte aliqua gravandos.

Hinc autem facilè colligas hoc certè ævo viſitationibus Provinciæ ſuperſediſſe Metropolitanos, cùm de illis Concilia verbum faciant nullum, nec eorum expenſis moderari ſatagant. Nec illud hic Du Cheſne. Tom 3 pag. 254.
prætereundum, cùm Joannes VIII. Papa in Gallias profectus eſſet, juſſu Caroli Calvi Regis ab Epiſcopis Regni procuratum illum fuiſſe. *Ipſi ab Epiſcopis Regni iſtius ſtipendia dari fecit.*

XII. Vetuit & Synodus VII. Oecumenica, nequid Prælati exigerent ab Epiſcopis, Clericis,

An. 578 *Can. 4.* Monachis, poteſtati ſuæ obnoxiis. *Expetere aurum vel argentum, aut aliam ſpeciem, ab Epiſcopis, vel Clericis, vel Monachis qui ſub ipſo ſunt.* Quo eodem Concilio primævo vigori reſtituitur Canon Trullanus, quo Provincialia Concilia quotannis cogi præcipiebatur, & ibi ne quid ab Epiſcopis exigerent Metropolitani, pœna quadrupli conſtituta in contumaces. *Can. 6.* *Porro non habeat Metropolitanus licentiam ex his quæ defert Epiſcopus ſecum, ſive jumentum, ſive aliam ſpeciem expetendi. Quod ſi hoc egiſſe convictus fuerit, ſolvat quadruplum.*

In Nomoc. Phot. Tit. 1. c. 34. XIII. Refertur à Balſamone Conſtitutio Imperialis Iſaaci Comneni, ubi præfigit quantum auri, argenti, tritici, vini, & eſculentorum prorſus omnium exigere poſſint Epiſcopi à quibuſlibet vicis ſuæ Diœceſeos, perinde ut eſt numerus domorum cujuſlibet. *Iuris Orien. To. 1. p. 122.* Nicolaus Patriarcha Conſtantinopolitanus Imperatorium hoc Edictum Bulla ſua confirmavit. Balſamon autem fidem facit ſuo ævo complures Laïcos eam legem ludibrio habuiſſe, & cauſati ſolitos, tam gratis omnia ab Epiſcopis danda, quàm gratis accepiſſent. Inſulſiſſimam porro eam tergiverſationem, quòd non emanent cæleſtes theſauri, etſi eorum alantur diſpenſatores. *Notandum propter canonicas penſiones, quæ à Pontificibus exiguntur, neque fortaſſe pendantur. Plerique namque laïci prompta voluntate non largiuntur Pontificibus ſuis canonica, Evangelicum illud verbum uſurpantes, Gratis accepiſtis, gratis date: quod non eſt admittendum. Neque enim merces eſt, quod alimentorum gratia Pontifici datur.*

Ibid. p. 223. Eam Conſtitutionem Iſaaci Comneni confirmavit Edicto ſuo Alexis Comnenus, à quo & confirmata eſt Declaratio Conſtantini Monomachi, qua fas erat Epiſcopo à novis omnibus maritis exigere nummum aureum, ab eorum autem uxoribus duodecim ulnarum linteum. Jacent hæc omnia in Jure Orientali cum Bulla Patriarchæ Nicolai, ex qua & illud docemur, hoc onus excutere Laïcos voluiſſe, & Synodo Epiſcopali Conſtantinopoli coactæ allegaſſe, has exactiones novellas vel ipſo damnari priorum Conciliorum Canonumque ſilentio. Sed repoſitum eſt illis, Non damnare Canones ea, de quibus verba non faciant; ſed hæc Imperatorum Conſtitutionibus ſanciri, convenienter divinis legibus, quæ Miniſtros Altaris de Altari vivere jubent.

Non diſſimulabat ergo Patriarcha novas eſſe has exactiones, nec initium illis factum, niſi ex Edictis Imperatorum. Sed illud non obſcurè idem ipſe innuebat, cùm ſenſim infringeretur, & debilitaretur in dies Imperii majeſtas, hinc Epiſcopos ita extenuatos fuiſſe, & in eas adactos anguſtias, ut jam niſi his exactionibus vitam tolerare non poſſent. Unde nec Patriarcha, nec Balſamon huic diſciplinæ aliunde patrocinium accerſunt, quàm quod neceſſe ſit, ut principes Chriſti & Altaris Miniſtri, Epiſcopi victitent de Altari.

CAPUT XXXIII. *P. 4. l. 4. c. 30.*

De Procurationibus Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Archidiaconorum, Decanorum Ruralium, Parochias viſitantium, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Series & continuatio rerum hic ex laudandarum.

II. Statuta Conciliorum de Procurationibus, maximè Archidiaconi.

III. Canon memorandus Concilii Lateranenſis III. de Prælatis viſitantibus, de comitibus & expenſis eorum.

IV. Prolixior commentatio in eundem Canonem. Cur ea Prælatis hominum & equorum pompa indulgeatur.

V. Canoni ei novum robur addiderunt Concilia poſteriora, etiam quoad illam hominum & equorum multitudinem.

VI. Archiepiſcopi Provinciam viſitantes jus habent procurationis. Nec praeſcribi poteſt jus Viſitationis & procurationis, ut horum alteri ſe quis ſubducat, etſi Prælati alii in alios aliquod jus poſſint præſcribere.

VII. Prohibetur ne pecunia exigatur pro procurationibus, & ne vel ita exigantur, ubi non viſitantur Eccleſiæ. Jura Archidiaconorum penſumerantur.

VIII. Rurſus nova Statuta Conciliorum ad ſumptus procurationum moderandos, ad prohibendas procurationes pecuniarias, ad minuendum numerum equorum, à Concilio Lateranenſi toleratum.

IX. Rurſus de iiſdem Conciliorum temperamentis. Tunc & opulentia & juriſdictio erat multò amplior Prælatorum, unde comitatu & pompa opus erat majori.

X. De Archidiaconis qui permittente Papa, per delegatos viſitabant. De Ruralium Decanorum viſitationibus. De eorum illorumque Cathedratico.

XI. Concilii Tridentini decreta ſuper eadem re. De Procurationibus.

XII. Statuta Conciliorum Mediolanenſium ſub B. Carolo. Aliorum item Conciliorum, & Conventûs Melodunenſis, cui placuit in locis egentioribus gratuitas eſſe Viſitationes.

XIII. Reſponſa Congregationis Concilii.

I. EXpenſis partitionibus generalibus rerum Eccleſiæ temporalium in Epiſcopos, Clerum, pauperes & Templorum ſarta tecta; id ſupereſt ut agamus de exactionibus juſtis & canonicis Epiſcoporum & aliorum Beneficiariorum in Clericos quoſvis alios. Ejuſmodi fuere jura Procurationum, Cathedratici, Synodatici, Subſidii charitativi, Spolii, Deportûs & Annatæ. Ab illis ordimur prioribus, quæ in ſuperſtites valent Beneficiarios, progreſſuri mox ad ea, quæ poſt mortem locum habent. Cúmque jus Procurationis & latiſſimè fuſum ſit, & ei etiamnum inviolata conſtet religio & obſervantia, illi etiam elucidando primùm operam dedimus capite ſuperiore, & hoc ipſo rurſus.

II. Quibuſcumque munus imminebat viſitandi, illis & procurationum jus affixum erat. Itaque cùm ſecundùm Epiſcopos Archidiaconis viſitandi onus incumberet, ſua illis quoque jura Epiſcopales Synodi vindicare ſtudioſiſſimè laboraverunt. In Concilio Juliobonenſi anno 1080. præceptum eſt, ut Archididiaconi ſingulis annis Regiunculam ſuam viſitarent, tribus diverſis locis Parochos viciniores aggregarent, ut veſtes ibi ſacras eorum, libroſque viſitarent & calices, poſſentque ſingulis in locis illis triduum commorari, ibique à Parochis ejus tractûs procurari cum quatuor comitibus. *Quò enim Archidiaconus ad hæc videnda venerit, à Presbyteris convenientibus triduò, ſi expetit, victum ſibi habeat quintò.* *Can. 6.* Vetitum eſt eo Concilio, ne Epiſcopi & eorum miniſtri quidquam à Parochis exigerent, præter jura legitima. *Presbyteri ab Epiſcopis, vel ab* *Can. 5.*

Digitized by Google

eorum miniſtris præter juſtos reditus Epiſcopi, vi vel minis dare nihil cogamur. Sed non his ſemper Canonum limitibus circumſcribi ſe paſſi ſunt Archidiaconi, quod illuſtri, ſed triſti probatur B. Thomæ Martyris, & Prioris ſancti Victoris exemplo, cui cruentas attulere manus infandi nepotes Archidiaconi Pariſienſis, quòd quàm juſtè, tam intrepidè reniteretur exactionibus Archidiaconi in Parochos ſui tractûs. Ejus facinoris hiſtoriam perſcripſit B. Bernardus litteris datis ad Innocentium II. quem & ſtimulare conabatur ad infandæ cædis Epiſt. 558. ultionem. *Ob illicitas exactiones, quas ſibi occaſione Archidiaconatûs in Presbyteres minimè jam ut conſueverat uſurpare liceret, beati utique Thomæ obviante zelo atque induſtria, utpote juſtitiæ amatoris ac defenſoris, & mortem illi jam ipſe odio homicida minitari ſolebat.*

III. In Concilio Lateranenſi III. anno 1179. editus eſt Canon ille famoſus de viſitationibus & procurationibus earum. Statim enim ibi oculis objicitur Paulus Apoſtolus, qui ut ſe à Pſeudo-Apoſtolis ſepararet, ſe ſuoſque labore & opere manuum ſuſtentabat: ut jam nemo ſatis mirari poſſit Epiſcopos Pauli ſucceſſores, in viſitandis Parochiis eos facere ſumptus, quibus impares Parochi cogantur veſtes & vaſa Eccleſiæ divendere, & longa inedia luere delicias Epiſcoporum & epulas unius horæ. Can. 4. *Cùm Apoſtolus ſe & ſuos propriis manibus decreverit exhibendos, ut locum prædicandi auferret Pſeudo-Apoſtolis, & illis quibus prædicabat non exiſteret oneroſus; grave nimis & emendatione fore dignum dignoſcitur, quod quidam fratrum & Coepiſcoporum noſtrorum ita graves in procurationibus ſuis ſubditis exiſtunt, ut pro hujuſmodi cauſa interdum ornamenta Eccleſiaſtica ſubditi compellantur exponere, & longi temporis victum brevis hora conſumat.* Hæc præfati Concilii Patres, numerum definiunt equorum Prælati cujuſque Parochias ſuas viſitantis; ut concedantur omnium Archiepiſcopis quadraginta, vel quinquaginta, & cæteris pro ſuo cuique modo, ut mox audies: *Quocirca ſtatuimus, quod Archiepiſcopi Parochias viſitantes, pro diverſitate Provinciarum & facultatibus Eccleſiarum, quadraginta vel quinquaginta evectionis numerum non excedant; Cardinales vero viginti quinque non excedant; Epiſcopi viginti, vel triginta non excedant; Archidiaconi quinque aut ſeptem; Decani conſtituti ſub ipſis duobus equis contenti exiſtant.* Hic omnibus jus erat viſitationis & procurationis. Circumcidendis rurſus ſumptibus mox ibidem hæc decernuntur: *Nec cum canibus venatoriis & avibus proficiſcantur, ſed ita procedant, ut non quæ ſunt ſua, ſed quæ Jeſu Chriſti quærere videantur: nec ſumptuoſas epulas quærant, ſed cum gratiarum actione recipiant, quod honeſtè & competenter fuerit illis miniſtratum.* Denique his ita obſervatis, jam nefas erit quidquam ab Archidiaconis & Decanis in Clericos, vel Parochos exigi ſuæ regiunculæ. *Archidiaconi vero, ſive Decani nullas exactiones, vel tallias in Presbyteros, ſive Clericos exercere præſumant.*

IV. Exordio hujus Canonis illud conſtat, temperatum illum fuiſſe, eo conſilio, ut modus imponeretur immoderatioribus hactenus expenſis epuliſque. Quo ſtupenda magis jure videri poſſit illius ævi modeſtia & ſobrietas, quæ nobis intemperantiæ cujuſdam & prodigalitatis ſpeciem præ ſe ferre videtur. Certè tunc opulentiores erant Eccleſiæ, Præſuleſque, ſuppellectili & pompa abundantiore nitebantur, quàm vulgò impræſentiarum. Id Canone ipſo innuitur his verbis; *Pro diverſitate Provinciarum & facultatibus Eccleſiarum.* Cùm Epiſcopi tunc enim triſtitia quadam temporum cogerentur in Aula Regum & in Caſtris plerumque verſari, per ſe, vel per ſubſtitutos, cum ingenti Equitum peditumque caterva: hinc mos, & pene neceſſitas inoleverat, ne niſi ferè cum expeditis copiis progrederentur. Accedit quod cùm ſæviret tunc bellorum privatorum furor, vix tutum eſſet Epiſcopis paulò longius proficiſci, niſi numeroſo ſatellitio cingerentur. Cùm enim Ducum, Comitum, Baronum dignitate & inſignibus circumfulgerent, creberrimæ illis etiam incidebant ſimultates, minæque & inſidiæ hoſtiles.

Subjicitur tamen hoc eodem Canone quo immoderatior illa moderatio nonnihil cohibeatur adhuc; nempe dum pronunciatur hoc ſtatutum non pertinere, niſi ad eas Eccleſias, ubi ejuſmodi vigent uſus, & opes immenſæ: ediciturque, ut Prælati, qui parcioribus hactenus expenſis, paucioribuſque equis & comitibus Eccleſias viſitarunt, priſtinam teneant abſtinentiam ſuam: quod ſtudeant omnino Concilia, non amplificandæ, ſed moderandæ Præſulum pompæ; ſtudeant populorum & pauperum levationi. *Sanè quod de prædicto evectionis numero ſecundùm tolerantiam dictum eſt, in illis locis poterit obſervari, in quibus ſunt ampliores reditus & Eccleſiæ facultates. In pauperioribus autem locis tantam volumus teneri menſuram, ut ex acceſſu majorum minores non debeant gravari: ne ſub tali indulgentia, illi qui paucioribus equis uti ſolebant hactenus, plurimam ſibi credant poteſtatem indultam.*

V. Inſidiati ſunt aliqui verbis & numeris hujus Canonis, ne quis error obrepſiſſet Exſcriptorum. Sed conſtant ſibi Exemplaria prorſus omnia, omnes editiones conſentiunt, ut nihil ſit loci ſuſpicionibus, mendiſque. Epitomen Canonum hujus Concilii hiſtoriæ ſuæ intexuit Matthæus Paris; ibi incorrupti radiant hi numeri ipſi. Concilium Londi- Can. 5. nenſe anni 1200. hunc Lateranenſem Canonem innovavit, & hos eoſdem retinuit numeros, niſi quod Cardinales prætermiſit, ut qui nihil ad ſe pertinerent. Concilium IV. Lateranenſe anno 1215. Can. 12. ubi jubet ut Abbates & Priores Capitula ſua triennio quolibet celebrent, præfigit illis etiam certum numerum equorum comitumque, & eum præfigit, ex quo lux etiam amplior probabilitatis affulgeat Canoni Lateranenſis III. Concilii de Epiſcopis, Archidiaconis & Decanis Ruralibus. Si enim tum Abbatibus, tum Prioribus nulli obnoxiis Abbati, fas eſt ſex equos, octo homines in comitatu habere, quid de Epiſcopis & Archiepiſcopis æſtimabimus? *Fiat de triennio in triennium commune Capitulum Abbatum atque Priorum, Abbates proprios non habentium, &c. Hoc adhibito moderamine, ut nullus eorum pluſquam ſex evectiones & octo perſonas adducat.* Agens illud ipſum alibi Lateranenſe IV. de viſitationibus Epiſcoporum, & Prælatorum minorum: prohibenſque procurationes exigi, ubi viſitatione abſtinetur: vetat ſuperari numerum equorum hominumque à Lateranenſi III. deſignatum. Can. 33. *Procurationes quæ viſitationis ratione debentur Epiſcopis, Archidiaconis, vel quibuſlibet aliis, etiam Apoſtolicæ ſedis Legatis aut Nunciis, abſque manifeſta & neceſſaria cauſa nullatenus exigantur, niſi quando præſentialiter officium viſitationis impendunt; & tunc evectionum & perſonarum mediocritatem obſervent in Lateranenſi Concilio definitam.* Addit mox ibidem, ſi Legati, vel Nuntii Papæ alicubi diutius morari cogantur, Eccleſias viciniores collato ære ſumptum ſimul

Can. 77. ſimul omnes facturas. Conſtitutiones Synodicæ Richardi Epiſcopi Sarumenſis in Anglia anno 1217. vetant ne Archidiaconi procurari ſe faciant, niſi reapſe Parochias viſitent: neu ſecum plures habeant, quam equos ſeptem, ſeptemque comites. Non eſt ergo jam quod quiſquam miretur, Canonem Lateranenſis Concilii III. libris Decretalium Gregorianis illigatum fuiſſe, quibus hodiernum Jus Canonicum conſtat.

VI. In his porro diffinit Gregorius IX. ſi Archiepiſcopus perluſtret Provinciæ ſuæ Eccleſias, vel Pontificius Legatus ſuæ Legationis, poſſe ab iis excommunicatione innodari eos, qui abnuerint jura procurationum exolvere, quanquam pro modo proventuum Eccleſiæ temperandæ ſint procuratio-
Extra. De Cenſib. c. 25 nes. *Cùm Archiepiſcopum, ſive authoritate propria, ſive noſtra, Beneventanam Provinciam contigeris viſitare, procurationes ratione viſitationis debitas juxta facultates Eccleſiarum veſtrarum exhibeatis idem, Alioquin, &c.* Cùm verò Prælati inferiores ab Eccleſiis ſibi ſubditis importunius ea extorquerent, quibus ipſi Prælatos ſuperiores colere & procurare poſſent, id verò vehementer prohibuit Concilium
Can. 34. Lateranenſe IV. *Quia Prælati plerique ut procurationem aut ſervitium aliquod impendant Legato, vel aliis, plus extorquent à ſubditis, quam ſolvant, & in eorum damnis lucra ſectantes, quærunt prædam potius quam ſubſidium in ſubjectis, id de cætero fieri prohibemus.*

Inter Epiſtolas Stephani Abbatis ſanctæ Genovefæ, Epiſcopi poſtea Tornaceoſis, duæ occurrunt, quarum altera eſt ad Papam pro Abbatiis ſancti Evortii, ſancti Petri, ſancti Petri Puellaris, & ſancti Aviti apud Aurelianenſem civitatem, ut earum immunitati ſuffragaretur, qua abſolutos ſe confidebant à viſitatione & procuratione Archiepiſcopi Senonenſis: aut ut id quidquid erat oneris in Aurelianenſem potius Epiſcopum refunderetur, cujus
Epiſt. 77. ad menſam illa Cœnobia pertinebant. *Si qua enim ſunt onera quæ in exigendis procurationibus ſuis Senonenſis Archiepiſcopus prædictis tribus Abbatiis velit imponere, Aurelianenſis Epiſcopus de conſuetudine multis temporibus approbata, quoniam de menſa ipſius eſſe dicuntur, debet ſuſcipere & implere.* Altera Epiſtola exarata erat tuendæ conſimili immunitati Cœnobii ſancti Germani de Pratis apud Lutetiam, liberum ſe contendendis ab ejuſdem Senonenſis Archiepiſcopi viſitatione & procurationibus. Quanquam controverſia videatur potius facta de equorum & hominum Archiepiſcopi numero, quàm de ipſa viſitatione. Sanè is numerus à Papa definitus eſt, atque ita lis
Epiſt. 190. ſopita eſt. *De procurationibus agitur corporum, non de ſalute animarum; de numero quadrupedum & hominum, non de merito virtutum aut de victoria vitiorum. In hoc tamen conflictu ſummi Pontifices Alexander, Lucius, Urbanus, Clemens & qui hodie ſedes Celeſtinus injecerunt, & divinis privilegiis taxantes evectionis numerum, jurgio ſuper procuratione moto finem impoſuiſſe creduntur.*

Ab aliis jam animadverſum eſt, cùm frequentiſſimæ eſſent Epiſcoporum viſitationes, nihil admodum litium aut jurgiorum in eas extitiſſe. At cum Archiepiſcoporum longè infrequentior eſſet viſitatio, multò plures ſperaſſe, adversùs eam ſe poſſe præſcribere. Nec tamen adversùs eam poſſunt inferiores præſcribere, quamvis poſſit Prælatus alius adversùs Archiepiſcopum illam præſcribere, uti & procurationes, quæ ab ea ſejungi non unquam poſſunt. Inde eſt quod Innocentius III. reſcribebat, à Parochis omnibus Provinciæ Bituricenſis procurationes perſolvendas eſſe, quanquam conſiderent illi, nec perſolutas unquam fuiſſe eas, nec expetitas. *Cùm contra procurationem, quæ ratione viſitationis debetur, præſcribi non valeat, quemadmodum nec contra viſitationem ipſam poteſt aliquo modo præſcribi, etſi alius contra eum præſcribere poſſit utramque.* Nec
Regeſt. 15. Epiſt. 85. Extra. De præſcript. c. 16. aliter reſcripſit idem Pontifex, quando Abbas ſancti Maglorii, Prior de Carceribus, & nonnulli alii pernegarunt Senonenſem Archiepiſcopum in perluſtratione Provinciæ à ſe procurari debere.

In antiquis Conſtitutionibus Regum Angliæ Eduardus I. Rex interceſſiſſe perhibetur Epiſcopo Herefordienſi, à quo immoderatiores procurationes extundebantur Eccleſiis quas viſitabat Parochialibus, cùm is in Anglia jam olim increbuiſſet uſus, ut ſolæ Cathedrales, Abbatiales & Collegiales Eccleſiæ viſitantem Epiſcopum procurarent. *Li-*
Pag. 388. *cèt alii Epiſcopi regni noſtri, ſuas Diœceſes, & etiam Archiepiſcopi ſuas Provincias viſitantes, à Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis & Religioſis domibus dumtaxat, non autem à Parochialibus Eccleſiis procurationem exigere conſueverint, à tempore cujus non extat memoria, prout ex relatu didicimus plurimorum.*

VII. In Concilio Pariſienſi anno 1212. novo vigore donatus eſt priſcus Canon Concilii cujuſdam Toletani, ne Archidiaconi ab Eccleſiis quas non viſitarent, pecuniariam emungerent procuratio-
Can. 15. nem. *Ne quis Archidiaconus exigat procurationem aut pretium, pro redemptione procurationum ab Eccleſiis, quas perſonaliter non viſitat.* Quod idem ſtatutum plu-
Can. 27. ra deinceps alia roboraverunt Concilia. In Concilio Oxfordienſi anni 1222. vetiti ſunt Archidiaconi, Decani, & eorum Officiales, ne qua exactione miniſterium ſuum infamarent. In Concilio ad Caſtrum Gunthcrii habito anno 1231. prohibitum eſt, ne Prælati, qui Juriſdictione ſacra gauderent, pecunia numerata procurarentur, quod jam in Concilio
Can. 13. Generali exploſum fuerat. *Inhibemus, ne Prælati & alii juriſdictionem habentes, in pecunia numerata procurationes accipiant, contra ſtatuta Concilii Generalis.* In Concilio Salmurienſi anno 1253. proſcripta eſt Prælatorum eorum rapacitas, qui & pecunia, &
Can. 9. cibo procurari ſe volebant. *Procurationem, aut aliquid nomine procurationis recipiunt in pecunia numerata, & nihilominus ſubditos ad eos in eiſdem locis procurandos compellunt, ſic ab eis procurationem duplicem exigentes. Quod fieri diſtrictius prohibemus.*

Erant indubitatiſſimè Archidiaconi, qui jure & poteſtate ſua intemperantius abuterentur. Sed erant & populi, qui ad omnem pietatis & juſtitiæ ſenſum occalleſcerent. Vicem ſuam doluit Petrus Bleſenſis, poſtquam Londinenſi Archidiaconatu auctus eſt. Cùm enim eſſent ejus tum urbis cives ad quadraginta millia, Eccleſiæ centum viginti, ex iis extundere nec decimas poterat, nec primitias, nec oblationes, nec Synodicum, nec Cathedraticum, nec Subſidium, nec Procurationes, nec Hoſpitium, nec ullum proſus jus ejuſmodi, quod paſſim Archi-
Epiſt. 152. diaconis partum erat. *Archidiaconatus ille draco eſt, non habens unde poſſit vivere, niſi vento. Nam cùm ſint in illa civitate quadraginta millia hominum, atque centum & viginti Eccleſiæ; nec à Laïcis decimas, vel primitias, vel oblationes, quamvis Sacerdotio fungar, accipio, nec ab aliqua Eccleſiarum Synodalia, vel Cathedraticum, vel procurationes, vel auxilia, ſeu hoſpitia, nec aliquas conſuetudines debitas Archidiaconis poſſum elicere à ſubjectis.* Nec tamen ille otiabatur, aut ceſſabat ab excolendo agro qui ſibi commendatus eſſet, & vitiorum ſentibus expurgando. *Ego tamen*

ſupra vires meas correctioni & eruditioni tam Cleri, quàm populi anxia & indefeſſa ſollicitudine me impendo. Tum opem ille Innocentii II. interpellans, ut Epiſcopos Elienſem & Vintonienſem deleget, qui jura conſtituant Archidiaconatûs Londinenſis, accommodentque conſuetudini viciniorum Eccleſiarum.

VIII. In Concilio Albigenſi anno 1254. innovatus eſt Canon Concilii III. Lateranenſis de viſitationibus Epiſcopalibus, & equorum numero.
Can. 58. 59. 60. *Non excedant evectionum numerum in Concilio Lateranenſi conſtitutum.* Quod tamen declaratur *ſecundùm tolerantiam eſſe dictum*: nec verò ubi minor numerus uſitatiſſimus fuiſſet, eum augeri fas eſſe: *Nec ſub tali indulgentia illi qui hactenus paucioribus equis uti ſolebant, indultam poteſtatem plurium ſibi credant.* Denique idem Concilium decrevit, ne Epiſcopus in viſitandis Parochiis uno plus die moraretur in una Eccleſia, niſi graviſſima cogeret neceſſitas.
Can. 5. *Adjicientes, ut in una eademque Eccleſia, niſi una die, abſque legitima cauſa & neceſſaria, non morentur ad expenſas Capellani Eccleſiæ, vel Rectoris.* Si ultra unum diem moras trahat, jubet Canon in duplum reſtitui. Concilio Nannetenſi anno 1264. placuit, ut ad epulas Prælati viſitantis *duo tantùm fercula præparentur*, niſi ſi quid opimius Prælatus ſuperior indulſiſſet.
Can 19. Concilium Londinenſe anni 1268. ſuperfluam omnem damnavit redundantiam, convenienter Conſtitutioni Innocentii IV. Papæ, vetuit à Prælato non viſitante exigi procurationes viſitationum, & tranſiliri numerum hominum, & equorum, quem Concilium Lateranenſe fixerat: *Moderationem ſe-*
Can. 24. *quantur Conſtitutionis canonicæ in Lateranenſi Concilio promulgatæ.* In Concilio Lugdunenſi anno 1274. innovata Conſtitutio Innocentii IV. vetitumque ne non viſitantes Prælati viſitationum jura & procurationes depoſcerent; aut pro procurationibus ne pecuniam acciperent; ne denique vel ipſi, vel miniſtri eorum munuſcula quævis acciperent in perluſtrandis Parochiis: dupli pœna indicta, ſi ſecus egiſſent: Prælati certè inferiores Officio & Beneficio ſuſpendebantur, donec duplum reſtituiſſent. *Statuentes, ut univerſi & ſinguli, qui ob procurationem ſibi ratione viſitationis debitam, exigere pecuniam, vel etiam à volente recipere, aut aliàs Conſtitutionem ipſam recipiendo munera, ſive viſitationis officio non impenſo procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occaſione, violare præſumpſerint, duplum ejus quod receperint infra menſem reddere teneantur.*

Ei verò decreto tam neceſſario modum aliquem adhiberi poſſe cenſuit Concilium Langeacenſe, ne pecuniaria unquam procuratio admitteretur. Viderint alii me oculatiores, an Eccleſiæ conducibiles fuerint, quæ hoc Concilio exceptiones ſunt excogitatæ. Permittit enim pecuniam accipi, quando jamdiu eſt, quod procurationes alicubi pecunia taxatæ ſunt, & quando tenuior eſt locus, quàm ut pro dignitate Viſitantes procurari poſſint. *Inhibe-*
Can. 2. *mus ne pecuniam pro procurationibus, ſed expenſas tantummodo in victualibus, à locis quæ viſitaverunt, recipiant moderatas: Niſi in locis in quibus taxatæ ſunt procurationes ab antiquo in pecuniis, vel quæ inhabilia ſunt ad ſuſtentationem Prælati, adeo quòd in eis Prælatus honeſtè procurari non poſſet. Quæ tamen loca ante procurationis ſuſceptionem Prælatos ſtatuimus viſitare teneri.*

Poſtrema verò hæc circumſpectiſſimè adjicitur clauſula, ne pecunia redimatur procuratio, niſi poſt abſolutam viſitationem; ne accepta pecunia viſitatio prætermitteretur. In Synodo Santonenſi anno 1282. exciditur funditus illa licentia pecuniæ accipiendæ; jubenturque Archidiaconi & Archipreſbyteri duobus ferculis contenti eſſe: nullibi una plus nocte morari; collectis & exactionibus ſeſe abſtinere; denique ne Archidiaconis plures ſint, quàm & equi, & homines quatuor; cùm & Epiſcopi ipſi tantundem pro ſuo modo detraxerint pompæ ſuæ & comitatui: *Archidiaconi quatuor per-* Can. 4.
ſonis, dum viſitant, ſint contenti: cùm & nos ſecundùm hujuſmodi formam evectionum noſtrarum numerum moderemur.

IX. Erant præter Viſitationes expenſæ quædam inopinæ & rariores, ad quas Eccleſiæ conferre plures ſimul præcipiebantur. Legati Pontificii magnis ſumptibus ab Epiſcopis procurabantur, quos Avenionenſe Concilium anni 1270. permiſit in annua Synodo à Clero totius Diœceſeos repeti: *Si Epiſ-* Can. 5.
copus vel aliquis Rector alicujus Eccleſiæ de Diœceſi expenſas neceſſarias fecerit, in Legatis & Nunciis Sedis Apoſtolicæ; expenſæ illæ ſolvantur de communi contributione Eccleſiarum totius Diœceſis; & iſtæ expenſæ ſemel in anno in una Synodo colligantur. Idem decrevit Concilium Avenionenſe anno 1326. At anno 1317. obſervatum eſt à Concilio Ravennate, cùm Epiſcopi Provinciæ Ravennatis juberentur frequentiùs inviſere Eccleſiam Ravennatem, ad celebrandam feſtivitatem ſancti Apollinaris, ſancti Vitalis, aliorumque, necnon & ad alias quaſdam Eccleſiaſticas neceſſitates, *Cùm ſæpè contingat ſuffraganeos Eccleſiæ Ra-* Can. 56.
vennatis debere Eccleſiam Ravennatem pro feſtivitatibus ſanctorum Martyrum Apollinaris, Vitalis, vel aliis ex cauſis in Provincia emergentibus, à nobis inviſari. Cenſum edi debere bonorum & redituum omnium Eccleſiarum Diœceſeos, ut conferri ab omnibus poſſit ad expenſas indeclinabiles omnes, ea lege religioſè ſervanda poſthac, ut ne Epiſcopi in negotiis Eccleſiaſticis plures quàm quindecim equos habeant. *Quod ſi quando eos laborare contingat pro factis Eccleſiæ Ravennatis, quindecim equitaturis ſeu evectionibus ad plus ſint contenti.* Abbatibus & Prælatis inferioribus quatuor annumerantur equi, tres Canonicis, unus Clericis, ſi eorum in his opera deſideretur. Tum Concilium definit quanta pecunia in ſingulos equos ſit expendenda. Ita paulatim gliſcebat uſus procurationum pecunia redimendarum.

Cujus rei ad manum ſunt & exempla alia. Anno 1326. Concilium Provinciæ Auſcienſis vetuit, ne Archidiaconi in viſitationibus ſuis defungendis plures adhiberent, quàm homines quinque, equos quinque; ne pecuniam remiſſis procurationibus exigerent; ne qua acciperent munera; ne quas non viſitarent Eccleſias, ab iis procurationes acciperent quantulaſcumque; denique ne antè conferre quidvis eas cogerent cum aliis Eccleſiis, quàm viſitatæ fuiſſent. Atqui hoc eodem Canone triginta ſolidorum Turonenſium placuit eſſe die quolibet Archidiaconi procurationem. *Quam pecuniam pro una pro-* Can. 38
curatione integra triginta ſolidos Turonenſes taxamus, una die recipiat. Communem edidit Benedictus XII. Conſtitutionem ad omnes Eccleſiæ provincias, & ad omnes Prælatos ſæculares & Regulares, ut illis omnibus præfigeret ſummam procurationis diurnæ, pro Prælatorum gradu & ordine diverſiſſimo, pro regionum opulentia, vel mediocritate. In Concilio Londinenſi anno 1342. prohibitum eſt, ne Archidiaconi, qui plures uno & eodem die Eccleſias viſitarent, ex illis Eccleſiis omnibus plures una

Can. 7. procurationes acciperent, ſive pecuniariam, ſive qualemcumque aliam acciperent; interdicto etiam aditu Eccleſiæ, ſi quid amplius accepiſſent, donec id reſtituerent; denique ne equorum, hominumque numero ſuperbirent, placuit Eccleſiis liberum eſſe, ut procurationes pecunia exolverent, vel alimentis, pro modulo antè conſtituto.

Anno 1351. Epiſcopos ſuæ Provinciæ invitavit Narbonenſis Archiepiſcopus ad Concilium ſuum Provinciale, præſcripſitque ne ſecum deducerent, niſi ut ſummum equos decem, & jumenta duo ad onera comportanda, Abbates ejus numeri dimidio & pompæ contenti eſſent. *Ut autem ſuperfluitatem & pomparum inanium jactantiam precludamus, inhibemus ſub virtute ſanctæ obedientiæ, ne ultra decem equitaturas & duos ſaumerios, ſive operules pro vobis & veſtra familia adducatis, cum ad Provinciale Concilium venietis.* Concilium Narbonenſe anni 1374. idem decretum iteravit. Quamvis eo autem Canone non agitur niſi de Viſitationibus, in aperto tamen eſt, unam, aut non admodum diſſimilem Epiſcoporum & Abbatum fuiſſe pompam, ſive Eccleſias ſuas obambulantium, ſive proficiſcentium ad Concilia. Non me contineo, quin hic rurſus illud admoneam, locupletiores olim fuiſſe, quàm nunc ſint, Eccleſias, eóque fieri non potuiſſe, quin & ſumptus majores fierent. Idque rurſus perſpicuum

Can. 8. ſit ex Canone Concilii Londinenſis anno 1321. ubi incredibilis quædam opprimitur & inſolentiſſima Archidiaconorum conſuetudo, quibus Apparitores erant, & miniſtri complures, equites, pedeſtreſque, in omnibus ſui Archidiaconatûs Decanatibus, ad eorum juſſa executioni mandanda, à Parochis procurandi, cum poteſtate collectarum indicendarum. In eo Concilio is modus viſus eſt adhibendus, ut Epiſcopo duo tantùm eſſent Apparitores, quorum alter equo, alter pedibus ingrederetur; Archidiaconi unum haberent peditem. Quam Nicolaus IV. edidit Bullam, *ſuperfluitatem amputare volens*, ea ſexdecim equis contentum eſſe ſanxit Abbatem Cluniacenſem, octo Abbates alios, & Priorem Charitatis, ſex Priorem ſancti Martini de Campis, quatuor Priores Conventuales, duobus

Bibl. Præmonſt. pag. 810. c. 8. alios. Statuta Ordinis Præmonſtratenſis, à Gregorio IX. & à Gregorio X. approbata, Abbati Præmonſtratenſi permittebant octo equos, quinque aut ſex tribus prioribus Abbatibus, quatuor Abbatibus aliis. Concilium Saliſburgenſe anni 1281. octo equos permittit Abbati ad viſitanda Cœnobia, vel ad Capitulum pergenti.

Illud quoque juvat obſervare ad illuſtrandum eundem Canonem; Juriſdictionem tum Epiſcoporum, tum Archidiaconorum olim & ampliorem fuiſſe, & vegetiorem, præpotentioremque, quàm nunc ſit. Porro non aliàs ſplendidiùs explicabatur juriſdictio, quàm dum Eccleſiæ viſitabantur. In breve tamen temporis ſpatium contrahenda erat viſitatio. Ex his illud ultro patet, neceſſariam tunc cum primis fuiſſe illam hominum equorumque multitudinem, ad extricandas breviſſimo tempore tot lites, ad terminandas tot cauſas. Poſtea verò quàm Magiſtratus Civiles aut invaſerunt, aut recuperarunt in Judices Eccleſiaſticos, quæ civilis erant juriſdictionis, quin & ſummæ etiam ac ſpiritalis partem non mediocrem ad ſe traduxerunt, exinde ſanè expeditiores fuere Viſitationes, fuere & modeſtiores viſitantium Prælatorum comitatus.

X. In Concilio Rotomagenſi anni 1445. ſancitum eſt, ut Archidiaconi in viſitandis Parochiis concionarentur, ubi ſaltem frequentiores eſſent Eccleſiæ; & ubi Apoſtolicæ Sedis conceſſione alios ſibi ſubdelegarent Viſitatores, eos deligerent, qui numeros omnes ejus functionis implere poſſent.

Et ſi fortè de licentia Sedis Apoſtolicæ per Procuratorem viſitare poſſint, pro ſuis viſitationibus faciendis tales deputent perſonas, &c. Cap. 19. Anno 1446. Epiſcopus Leodienſis conſentiente Clero ſuo aliqua publicavit capita revocandæ in meliorem formam diſciplinæ, in primis autem, ne per procuratores amplius quiſquam viſitet Eccleſias ſui juris, niſi quas in eam rem Apoſtolicæ Sedis charitas elicuit, ab Epiſcopo, vel à Capitulo fuerint examinatæ. Vetantur & Decani Rurales procurari, niſi verè viſitent, & pro jure ſuo omni ne plus exigant, quàm quartam partem jurium ſolennium Archidiaconi. *Et tunc ſtent contenti quarta parte illius quod Archidiaconis pro integra Eccleſiæ viſitatione debetur.* Eadem ratio, idemque modus retineri debet in alimentis, & in Cathedratico, quod Archidiaconis & Decanis viſitantibus penditur. *Et idem volumus obſervari in ſolutione obſonii, & Cathedratici ipſarum quartarum Capellarum dictis Decanis facienda.* Hinc diſcimus Archidiaconis & Decanis Ruralibus, præter procurationes fuiſſe duo alia jura, videlicet *Obſonii* & *Cathedratici*. Jam ea indigitaverat Petrus Bleſenſis, Epiſtola ſuperiùs memorata.

XI. In Concilio Provinciali Andegavenſi anno Can. 9. 1448. proſcriptæ ſunt ſordes avaritiæ quorumdam Prælatorum, Archidiaconorum, Archipreſbyterorum, Decanorum, & aliorum, jure vel conſuetudine munitorum ad viſitandas Eccleſias, & qui pecuniarias accipiebant procurationes, vel plures capiebant una & eadem die, quòd plures viſitaſſent Eccleſias, nulla ad id diſpenſatione impetrata. *Prohibemus ne de cætero diſpenſatione legitima ſuper hoc ceſſante, Archidiaconi, Archipreſbyteri, Decani ultra unam procurationem recipere una die, ſive unum locum viſitatum, ſive plura etiam loca viſitare ſufficeret, ad procurationem integram perſolvendam, quoque modo præſumant; nec etiam ſi non debitè viſitabunt, quidquam percipiant.*

Uno porro capite III. Seſſionis ſuæ XXIV. complexi ſunt Tridentini Patres, quidquid tot retro ſæculis conſultiſſimè & ſapientiſſimè Concilia decreverant. Jubentur enim quibuſcumque jus eſt viſitationis, ea mediocri copia uti hominum & equorum, ut quamcelerrimè, & tamen accuratione & diligentia ſumma viſitationem expleant. *Modeſto contenti equitatu famulatuque, ſtudeant quamcelerrimè debita tamen cum diligentia viſitationem ipſam abſolvere.* Vetantur munera attingere quantolacumque, ipſi, miniſtrique, præter alimenta, præter cibum frugalem, & canonicam legatorum piorum portionem. *Interim caveant ne inutilibus ſumptibus cuiquam graves oneroſique ſint. Neve ipſi, aut quiſquam ſuorum, quidquam procurationis cauſa pro viſitatione, etiam teſtamentorum ad pios uſus, præter id quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcumque ſit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant, nonobſtante quacumque conſuetudine, etiam immemorabili: exceptis tantùm victualibus, quæ ſibi ac ſuis frugaliter moderatéque pro temporis tantùm neceſſitate, & non ultra, erunt miniſtranda.* Optione tamen & voluntati permittitur eorum qui viſitantur, alere malint viſitatores, an pecuniam ſolvere ad id præſtitutam: *Sit tamen in optione eorum qui viſitantur, ſi malint ſolvere id quod erat ab ipſis antea ſolvi certa pecunia taxata conſuetum;*

an verò prædicta victualia ſubminiſtrare. Nec tamen eò prohibetur obſervari conventiones, ſi quæ initæ ſint de jure Viſitationum, cum Monaſteriis, aliiſque piis locis, ubi nullæ ſunt Parochiæ. Quibus verò in locis mos invaluit nullas viſitatoribus procurationes ſolvi, aut accipi, laudabilis illa uſque retinebitur conſuetudo. *Salvo tamen jure conventionum antiquarum cum Monaſteriis, aliiſve piis locis, aut Eccleſiis non Parochialibus initæ, quod illæſum permaneat. In iis verò locis ſeu Provinciis ubi conſuetudo eſt, ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud à viſitatoribus accipiatur, ſed omnia gratis fiant, ibi id obſervetur.* Qui has ſanctiſſimas leges infregerint, ii intra menſem duplum reſtituent, ſubeuntque præterea pœnis omnibus ſupra laudati Concilii II. Lugdunenſis.

XII. Concilio Narbonenſi anni 1551. placuit procurationes accipi juxta Bullam Urbani V. ad Archiepiſcopum Narbonenſem datam, qua dimidium tantùm concedebatur ejus ſummæ, quam antea præſcripſerat Benedictus XII. *Nempe mediam partem taxationis præſcriptæ in Conſtitutione Benedicti XII. cujus initium eſt, Vas electionis.* Concilium I. Mediolanenſe anni 1565. vetuit ne Epiſcopi viſitandis Eccleſiis plures adhiberent, quam equos quindecim, homines duodecim; ulteriores ſuo ipſi ſumptu alerent. Ne plura quam duo fercula menſæ inſerri ſinerent. Prælati inferiores, ne ſecum haberent ad ſummum niſi octo homines, ſex equos; ſiquid præterea caperent, duplo reſtituere cogerentur.

Cap. 30. *Comitatum non habeant niſi neceſſarium; in quo plures omnino ne ſint quindecim hominibus, & jumentis duodecim. Si plures duxerint, alant ſuis ſumptibus. In menſa duo tantum fercula efferre liceat. Si viſitator gradu inferior ſit Epiſcopo, in comitatu octo hominibus ad ſummum & ſex jumentis contentus ſit.* Denique ſumma & celeritas ſit, & diligentia Prælati viſitantis. *Dent operam ut non ſolum quam diligentiſſimè, ſed etiam quam celerrimè viſitationem conficiant.* Cùm ergo ab annis quadringentis, vel quingentis Concilia comitatui viſitantium Epiſcoporum homines & equos viginti, vel triginta numero paſſa eſſent; cùmque ea de re nihil prorſus Tridentinum Concilium decrevisſet: illud memoria & admiratione digniſſimum eſt, eum numerum media ſui parte à beato Carolo & Conciliis ejus Mediolanenſibus decurtatum fuiſſe. Sed & illud aliquantò etiam memorabilius, quod Concilii IV. Mediolanenſis Patres anno 1576. illum ipſum numerum ita dimidiatum, rurſus dimidia ſui parte minuerint. Statuunt enim, ut ne Epiſcopo viſitanti plures ſint quam equi ſeptem, homines decem, in quibus numeretur & ipſe, & Clericus anteambulo, qui viam illi advenranti complanat. Unde neceſſe eſt multò minorem eſſe numerum hominum & equorum Prælatis inferioribus.

Conſtit. Part. 3. c. 3. *Ne deinceps plures, quam homines decem & jumenta ſeptem ad ſummum ſecum ad viſitandum ducant, ſupputata hoc numero Epiſcopi etiam perſona, ac illius Eccleſiaſtici viri, quem ex hujus Concilii decreto Epiſcopus quiſque aliquando præmittet. Suis tamen propriis ſumptibus licebit eis plus conducere. At verò qui Epiſcopis gradu inferiores ſunt, in viſitatione longè pauciores homines & jumenta adhibeant.*

Ita verò derogabatur Concilio I. Mediolanenſi: *Hocque decreto derogatum ſit alteri in Concilio I. Provinciali edito.* Sed conformabant ſe Synodi hujus Patres ad voluntatem Concilii Tridentini, cui non aliæ placuerant, à quo non aliæ propoſitæ erant leges, quam modeſtiæ & neceſſitatis. Atqui quod modeſtiam uno tempore ſapit, alio non ſapit; quod neceſſitatis nunc eſt, alias non erit. Hic & impræſentiarum Parochiani ferendo ſunt oneri, qui alibi & aliàs non erunt.

Rurſus hoc eodem Concilio Mediolanenſi IV. decretum eſt, ut ne quid omnino acciperent Notarius & Secretarius, ſive Cancellarius Epiſcopi, ne ad Chartas quidem, quæ expedirentur tempore viſitationis. Concilium verò Toletanum anno 1565. Can. 7. vetuit, ne Epiſcopi, aliive Prælati tempore viſitationis munera ulla acciperent, ac ne eſculenta quidem, ultra jus ipſum viſitationis. Concilium Mechlinienſe anno 1570. promulgavit decreta Tridentina ſuper viſitationibus, edixitque, ut Decani Rurales, qui jamdiu ceſſabant, deſueverantque à viſitandis Eccleſiis, rurſus eidem muneri ſuo inſtarent, provideretque Epiſcopus, unde procurarentur. Conventus denique Cleri Gallicani apud Melodunum, anno 1579. ſenſit jus procurationum Scripturis niti divinis & Conciliis; ſed hoc ævo cavendum magnopere eſſe, ne offendiculum inde plebi, & onus minimè tolerandum exurgeret: ideo neceſſe eſſe, ut Prælati viſitantes modico parabilique cibo contenti eſſent, & ubi Parochiæ tenuiores eſſent, gratis viſitarent.

XIII. Obſervatum illud quidem eſt à Fagnano, probatam fuiſſe Congregationi Concilii concordiam initam inter Epiſcopum & Clerum, qua Epiſcopo ipſi viſitanti Clerus centum viginti quinque nummos, viſitanti per Procuratorem nonaginta ſex tantùm perſolvebat. Sed cùm petiiſſet Epiſcopus, ut ſibi jam grandævo fas eſſet & per Vicarios viſitare, & procurationes tamen eaſdem percipere, quas ſi ipſemet viſitaret: Paſſum illum eſſe repulſam à Congregatione anno 1613. quòd procurationes jus Canonicum non addicat, niſi illis, qui ipſimet viſitant, niſi ſi privilegia conſecuti ſint Apoſtolica, vel peculiaribus muniti ſint tranſactionibus. In l. 3. Decret. part. 2. pag. 276. 281. Notat ille Jure Decretalium potuiſſe Epiſcopum jure ſuo ſuas ſibi vendicare procurationes, etiam in Civitate & in Eccleſia Cathedrali viſitanda; ſed eum uſum à Concilio Tridentino abolitum fuiſſe, & ita declaratum eſſe à Congregatione Concilii. Cùm eſſent opiniones de jure Epiſcopi ad Confirmandos Neophytos proficiſcentis, an procuratio illi debeatur: reſpondit ſacra Congregatio non deberi. Jure communi Canonico, quod ſuperius, tam non poterat adversùs procurationes præſcribi, quam adversùs viſitationes. At ſecus ſtatuit Tridentinum, ubi voluit, viſitationes in poſterum gratuitas fore iis locis, quibus hactenus fuiſſent. Convenit omnibus, ubi inopes ſunt Eccleſiæ, gratis illas ab Epiſcopo viſitandas eſſe. Sed anno 1623. quæſitum eſt, an Xenodochia Epiſcopum viſitantem procurare teneantur. In diverſas ivere ſententias ſuper ea quæſtione Cardinales Congregationis, placuitque eam rurſum proponi. Verùm ab eadem Congregatione declaratum eſt, ſublatum non eſſe à Tridentino Cathedraticum; uti nec jus canonicæ portionis Legatorum piorum; quanquam ab eo confirmatæ ſint laudabiles eorum locorum conſuetudines, ubi viſitantibus Prælatis inolitum eſt, nullas exolvi procurationes. Ad hæc porro jam pergendum nobis eſt Epiſcopalia jura.

CAPUT XXXIV. *P. 4. l. 4. c. 31.*

De Cathedratico, Synodico, quarta Legatorum piorum & funerum, de emendis, de ſubſidio charitativo, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Varia ex Conciliis enumerantur Epiſcoporum jura.
II. De tertia, vel quarta parte decimarum, Epiſcopo debita.
III. De emendis criminum. De cenſu impoſito Parochis.
IV. Enumeratio jurium Epiſcopalium ex Libris Decretalium.
V. De Cathedratico, vel Synodatico.
VI. Rurſum Decreta Conciliorum. De Cathedratico. De penſionibus in Parochias. De jure Biſſ. xii, ſeu de jure decimarum quarta. De Cathedratico Decanorum Ruralium, & Archidiaconorum.
VII. Priſca hac omnia jura Epiſcopis à Tridentino & poſterioribus Conciliis confirmata ſunt.
VIII. De ſubſidio Charitativo. Varia de eo decreta Pontificum & Conciliorum.
IX. De tertia, quartave portione Legatorum piorum & funerum.
X. De emendis & earum uſu poſt Tridentinum.
XI. De commutationibus funerum & legatorum piorum.

I. JUra in Clerum Epiſcopalia ita alia aliis permixta ſunt, & promiſcuè involuta in Conciliis, & aliis Eccleſiaſticis monumentis, ut difficillimè evolvi poſſint, niſi ut multa ruthentur aliquando, & iidem Canones iterum iterumque & pene ad nauſeam ingeminentur. In Concilio Toloſano anno 1056. expreſſa ſunt non mediocri ex parte
Can. 10. Epiſcopalia jura, & uni Canoni illigata. *Statuimus, ut Eccleſiæ ad Sedem pertinentes, quæ ſolvunt tertium, aut paratam, vel Synodum, ſolito more perſolvant Epiſcopis, vel Clericis. De iis verò Eccleſiis quæ non dant tertium, vel paratam; tertia pars decimarum cum primitiis & oblationibus, quæ de cœmeteriis conſequuntur, Epiſcopo & Clericis aſſignetur. Simili quoque modo ſtatuimus de Eccleſiis ad Monaſteria pertinentibus.* Qui tunc Epiſcopi hunc Canonem commentati ſunt, dilucidè perſpiciebant quid eo ſignificaretur, ſed parum rem explanabant iis, qui aliquantis poſt ſæculis, & inducta tanta morum decretorumque varietate, eum excuſſuri eſſent. Sed in ea tamen rerum temporumque caligine & perplexitate, utcumque dilucet, ſtata Epiſcoporum & rata fuiſſe hæc jura, tertiam partem decimarum, primitiarum, oblationum: *Tertium.* Jus hoſpitii, ſive giſtii, *Parata*, quæ eadem mihi, ac procuratio videtur eſſe. Synodaticum, *Synodus.* Tertia pars funerum, & legatorum piorum. *Tertia pars, &c. quæ de Cœmeteriis, & defunctis conſequuntur.* Erant Eccleſiæ, quæ ſedulò fungebantur officio in his exhibendis, & hæ ad conſtantiam excitantur. Aliæ officio jamdiu deerant, deſciverantque à laudabili conſuetudine, & hæ ad reſipiſcentiam revocantur. Et hæc quidem ad Eccleſias, menſæ Capituli, vel Epiſcopi addictas. *Eccleſiæ ad Sedem pertinentes.* Fuerant & Eccleſiæ quædam Monaſteriis addictæ, utque eas ceſſerat Epiſcopus menſæ Abbatiali, conceſſerat & eidem ſua in illas jura. *Simili modo, &c.* Denique hic nondum videtur à Capitulo disjuncta menſa Epiſcopi. *Epiſcopis, vel Clericis perſolvant.*

II. Subolfacio & ego quæ poſſint aliæ huic Canoni interpretationes aptari. Sed utcumque juvabit hic adnotaſſe varia hæc Epiſcoporum jura, tertiam decimarum, & oblationum, etiam funerum, procurationes & Synodaticum. Quarta certè plerumque Epiſcopis, non tertia ſepooebatur pars: ſed erant tamen Eccleſiæ, ubi tertia illis addicebatur; cujus rei probationes alibi ſupra attulimus. Cùm hic verò Epiſcopus Clero adjunetur, ne miraremur quidem, ſi pars illi addiceretur dimidia. In Concilio Auſcienſi anno 1068. ſtatutum eſt, omnes ut Eccleſiæ quartam conferrent decimarum Epiſcopo, exceptis iis quæ obnoxiæ erant Abbatiæ ſancti Orientii, cujus immunitas in hoc ipſo Concilio confirmata eſt. In Concilio Erfordienſi anno 1073. interpellatus eſt Archiepiſcopus Moguntinus, ut mori aliarum Eccleſiarum acquieſceret, & quarta decimarum contentus eſſet.

III. In Concilio Juliobonenſi anno 1080. jura Can. 8. Epiſcopalia complura deſignata ſunt. Parochi omnes quotannis ad Eccleſiam Cathedralem cum grege procedere jubebantur, & ceræ aliquantulum, vel ejus pretium ad Eccleſiæ luminaria ſuppeditare, circa Pentecoſtem. Criminum quæ in Cœmeteriis Can. 10. patrabantur Eccleſiarum urbis, oppidorum & caſtrorum, emendæ ad Epiſcopi fiſcum vendicabantur. Idem ferè juris erat illi in Eccleſiis vicorum. Can. 11. 12. Si quæ Cœnobiis donatæ erant Eccleſiæ, Parochi ab illis præſentati jura legitima Epiſcopo pendebant. Sive à Clericis, ſive à Laïcis in loco ſacro innumera quædam crimina admitterentur, non aliter ea eluebantur, quàm mulctis pecuniis, quæ juris erant Epiſcopi: quanquam mulctæ immunes eſſent, qui ſe ſponte pœnitentiæ publicæ jugo ſubjiciebant. *Qui prædictas culpas inciderit, ſi ſponte ad pœnitentiam venerit, pœnitentia ei pro qualitate criminis injungatur, & pecunia nullatenus exigatur.*

Confirmatus eſt in Concilio Claromontano anno 1095. cenſus annuus, quem Epiſcopo pendebant Parochi à Cœnobiis præſentati. *Salvo utique Epiſ-* Can. 12. *coporum cenſu annuo, quem ex eiſdem altaribus habere ſoliti ſunt.* In Concilio Juliobonenſi is cenſus ſimpliciter reditus Epiſcopalis dicebatur. *Epiſcopales reditus perſolvat.* Confirmata eſt & ab Alexandro III. tranſactio inter Archiepiſcopum Remenſem, & Abbatem ſancti Remigii, qua pro duabus procurationibus annuis Archiepiſcopo ab Abbate perſolvendis, ſcilicet die feſto beati Remigii, & ejus Tranſlationis; his iiſdem diebus *quinquaginta ſoli-* Append. 1. *dos Remenſis moneta*, Abbas Archiepiſcopo numera- Epiſt. 29. re tenebatur.

Anno 1179. vetitum eſt à Concilio Lateranenſi III. ne Epiſcopi, Abbates, Prælati quivis novos Eccleſiis cenſus imponerent, aut antiquos augerent. *Pro-* Can. 7. *hibemus ne novi cenſus ab Epiſcopis vel Abbatibus aliiſve Prælatis imponantur Eccleſiis, nec veteres augeantur: nec partem redituum ſuis uſibus appropiare; ſed libertates quas ſibi majores deſiderant conſervari, minoribus quoque ſuis bena voluntate conſervent.* Solvebant ergo Eccleſiæ Parochiales, ſive Epiſcopis, ſive Abbatibus, ſive Prælatis quibuſcumque annuum cenſum, unumque id requirebatur, ne is augeretur. In Concilio Lateranenſi IV. anno 1215. damnatæ ſunt pecuniariæ exactiones Epiſcoporum in novos Parochos Eccleſiæ ſuæ clavum capeſſentes, in Nobiles item, vel Clericos Religionem profitentes, vel ſepulturam in Cœnobio eligentes, quanquam nihil eis legarent. *Cùm miles, aut Clericus domum Re-* Can. 65. *ligionis ingreditur, vel apud Religioſos eligit ſepulturam, etiamſi nihil loco Religioſo reliquerit, difficultates ingerunt & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum.* Siquid legatum fuiſſet Eccleſiæ, non diſplicuiſſet Pontifici, vel Concilio, quartam ejus partem Epiſcopo reſervari.

IV. Attigimus tempora quibus promulgati ſunt libri Decretalium Pontificiarum à Gregorio IX. In his ab Honorio III. recenſentur jura Epiſcoporum omnia in Eccleſias Parochiales, Synodicum, Cathedraticum, quartæ Decimarum & funerum, Procurationes viſitationum, ſubſidium charitativum, ubi gravior aliqua incubuit neceſſitas. *Synodum, & Synodatici, ſeu Cathedratici nomine duos ſolidos, quartam decimationum & mortuariorum, viſitationem quoque annuam, &c.* In alia Decretali meminit idem Pontifex litis cujuſdam inter Archiepiſcopum Rotomagenſem & Abbatem quendam, quòd contenderet Abbas adjudicandam ſibi tertiam partem emendarum ex Parochiis quinque, cùm ex adverſo Archiepiſcopus communi & receptiſſima ubique conſuetudine omnes ſibi prorſus vindicaret. *Abbas Monaſterii Rothomagenſis nobis expoſuit, quod tertia pars emendarum, quas homines quinque Parœchiarum pro ſuis exceſſibus ſolvere compelluntur, ad ſuum ſpectant Monaſterium ab antiquo.* Diximus jam quæ eſſent hæ emendæ, cùm ſupra Concilii Juliobonenſis Canones exequeremur.

Extra. De Offic. Jud. ord. c. 15. 18

Alio loco poſſe ab Eccleſia declarat idem Alexander III. quadraginta annorum ſpatio præſcribi quartam partem decimarum, & oblationum pro mortuis, ſi eo tempore non vacarit ſedes Epiſcopalis. *De quarta decimæ & oblationis defunctorum Clericus ab impetitione Epiſcopi quadragenali præſcriptione temporis ſe poſſe tueri videtur.* Mittas facio & alias complures Tituli *De Præſcriptionibus* decretales, ubi illud obſervatur, procurationes, viſitationes, & alia id genus Epiſcopalia jura ab inferioribus adverſùs Epiſcopos præſcribi non poſſe, quanquam præſcribere ea ſibi poſſint Prælati inferiores adverſùs Epiſcopos. Alibi rurſum non ſinit idem Alexander III. ut ubi Epiſcopi Eccleſias Parochiales Laïcis extorquent, alia illis infligant onera, quàm Cathedraticum, & ſi qua alia ſolenne & uſitatiſſimum eſt ab Epiſcopis exigi. *Eccleſiis quas de novo Epiſcopi de manibus Laïcorum eripiunt, præter Cathedraticum & jura omnia quæ ab Eccleſiis imponuntur, exactionem prohibemus imponi.*

Extra. De Præſcri. c. 4.

Ibid. c. 11. 15. 16.

Extra. De Cenſib. c. 9.

V. Venio ad antiquiſſimos antiquioris hujus ævi Scriptores Eccleſiaſticos, in quibus agmen ducet B. Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus, cujus ſunt litteræ ad Epiſcopum Lexovienſem exaratæ, à quo interdicti fuerant Parochi, Capitulo Carnotenſi obnoxii, quòd Synodaticum illi non detuliſſent. *Ideo quòd de ipſis Eccleſiis non fecerunt nobis Synodum.* Cathedraticum videtur hoc fuiſſe, quod in ipſa pendebatur Synodo, & cui inde id nominis accedebat. Fatetur Fulbertus eo jure fraudari nunquam debere Epiſcopos. *Et nos vobis eam ſolvendam eſſe non ignoramus.* Sed Parochos, qui in poteſtate erant Capituli Carnotenſis, Carnotenſibus Epiſcopis nihil ejuſmodi ſolvere, quòd eo onere levati eſſent à ſuperioribus Epiſcopis: *Quòd nulla Eccleſiarum, quas noſtri Canonici poſſident in Epiſcopatu noſtro, obligata eſt hujuſmodi debito, remittente videlicet anteceſſorum meorum piiſſima liberalitate.* Spem fuiſſe Canonicis Carnotenſibus Epiſcopos Lexovienſes idem ſibi gratificaturos; nec ſanè ipſos abnuere, quin ea jura à Parochis ſuis exolvantur, ſi Epiſcopus Lexovienſis à ſententia abduci ſe non ſinat, nec jus illud remittat. Cùm Romanæ verò ſe peregrinationi commiſiſſet B. Fulbertus, litteris ſuis Canonici Carnotenſes eundem Epiſcopum Lexovienſem rurſum adiere, ut id beneficii ab eo exorarent, teſtatumque fecere ab Epiſcopis Carnotenſibus abſolutos ſemper fuiſſe Procurationum jure Parochos Capituli poteſtati mancipatos. *Jubes, inclyte Præſul, nos dare tibi circadas de Eccleſiis noſtris quæ ſunt in Epiſcopio tuo. At nos Serenitati tuæ intimare volumus, quod Epiſcopi B. Mariæ, in quorum Diœceſi poſſidemus Eccleſias, hunc ſemper amoris & reverentiæ cultum exhibuerunt ſanctæ ſanctarum Dominæ noſtræ, ut à nobis licèt indignis ejus famulis nequaquam exigerent id obſequii quod requiris.*

Epiſt. 58

Epiſt. 110.

Non aliud ferè Epiſcopale jus Cathedratico antiquius, cui & ſuus ſemper conſtitit, & conſtat etiamnunc vigor. Cùm anno 1090. Geraldus Caturcenſis Epiſcopus Canonicorum Regularium Collegium inſtitueret, tum aliis eos donavit juribus, tum Cathedratici & Hoſpitii parte tertia. *Tertiam partem paratarum, & quod in Synodis exierit, ipſorum uſui deputavi tertiam partem.* In Concilio Ravennate anno 997. conſtitutum eſt, ut quotannis die ſacro ſancti Apollinaris Archipreſbyteri omnes cenſum penderent duorum ſolidorum. *Statuimus, ut annualiter in feſto ſancti Vitalis omnes Archipreſbyteri ad nos pertinentes, pro reſpectu ſedis, Subdiaconis noſtris annualem cenſum perſolvant ſolidos duos.* Perſpicuè de Cathedratico hîc agitur, ut ex his verbis patet, *reſpectu ſedis*: & ex duobus ſolidis, quam jam olim pecuniam præfinierant Concilia Bracharæ, & Toleti habita. Quòd autem ſoli Archipreſbyteri hic memorentur, in cauſa potuit eſſe, quòd illi ad Synodum confluentes, reliquorum ſui quiſque tractûs Parochorum Cathedraticum perferrent. Cùm denique Cathedraticum hic *cenſus annuus* dicatur, *Annualem cenſum perſolvant ſolidos duos*: hinc non immeritò conjicitur, eum ipſum fuiſſe cenſum, quem coacervata ſuperiùs tot Concilia ſinebant Epiſcopos exigere ex Parochiis omnibus, ne iis quidem exceptis, quæ Monaſteriis adjudicatæ fuiſſent. Hi ſunt Concilii Juliobonenſis *Epiſcopales reditus*. Intertexuit Gratianus Decreto ſuo Canones Conciliorum Bracharenſis & Toletani de duobus Cathedratici ſolidis, ut qui ſua adhuc ætate in uſu eſſent. Cùm eam quæ inter Uxamenſem Epiſcopum & Equites Templi exarſerat litem conſopire ſtuderet Innocentius III. Equites juſſit Epiſcopo exolvere quartam partem decimarum, & duos ſolidos pro Cathedratico Parochiarum ſui juris. *Ut vos pro ſingulis Eccleſiis ſupradictis unum quartum grani, & unum annonæ, pro decimationis quarta, & duos ſolidos caſualis monetæ annis ſingulis eidem Epiſcopo pro Cathedratico perſolvatis.* Eandem pecuniam definivit Honorius III. ſive Synodatici, ſive Cathedratici nomine, quod perſpicuè hic docet unum & idem fuiſſe. *Synodum & Synodatici, ſeu Cathedratici nomine duos ſolidos.*

Spicil. To. 8. pag. 162.

Can. 2.

10. q. 3.

Regeſt. 14. Epiſt. 20.

Extra. De Offic. Jud. ordin. c. 16.

VI. Vetuit Concilium Salmurienſe anno 1253. ne Epiſcopi Eccleſias Parochiales menſæ ſuæ adgregarent, quò ab eis penſiones exculperent prioribus graviores. *Eccleſias Parochiales in reditibus abundantes, quæ plures poſſunt habere ſervitores, diminuto, vel arctato numero ſervitorum; appropriant menſæ ſuæ, licèt ſufficiens ſit, vel debeat ſufficiens reputari, ſic temporale ſpirituali præferendo. Quod fieri de cætero prohibemus, niſi cum conſilio Metropolitani, & aſſenſu Capituli proprii. Et ne in ipſa collatione Parochialium Eccleſiarum novas ſibi retineant penſiones, vel antiquas augmentare præſumant.* Penſiones illæ veteres in Parochias unum idemque ſunt cum Cathedratico, quod nec ipſum augeri poteſt ab Epiſcopo, & quo contenti ſint, neceſſe eſt, nec ſibi licere velint ditiores Parochias menſæ ſuæ unire. Poterat tamen Epiſcopus Paro-

Can. 29.

chias illas opulentiores Capitulo ſuo, vel Monaſteriis adgregare, & unire. Quòd quanquam eo minueretur Cleri numerus in Parochiis, augeretur in Cœnobiis, & in Capitulo. At coaleſcere ſi juberet eas Parochias cum Epiſcopali menſa, inde unus capiebatur fructus, ut Parochiarum ſpiritalia adjumenta decreſcerent, creſcerent temporalia Epiſcoporum. Qua potiſſimùm in re cupiditatum præſtigiæ Epiſcopis pertimeſcendæ erant. Ideoque nec eas moliri permittitur uniones, niſi Metropolitano & Capitulo conſentientibus, nec utique aſſenſuris, niſi ubi Epiſcopales proventus oneribus impares erant.

In Concilio Pictavienſi anno 1280. Epiſcopus ejus urbis non minimam partem ſui juris ediſſeruit his verbis: *Monemus in generali, quod de Biſſexto & aliis juribus Epiſcopalibus reddant nobis, vel mandato noſtro: item de ſynodo, parata, & aliis juribus Archidiaconorum.* Hîc Synodaticum hauddubio idem eſt, atque Cathedraticum. At *Biſſextus* rarus occurrit in Conciliis, niſi hæc eadem ſit quarta decimarum & oblationum. Nam quadripartita illa proventuum Eccleſiæ diſtributio partitione dierum nonnunquam fiebat. Exempla ejus rei ſuperiùs allata ſunt. Oblationes decimæ cujuſque diei decimam faciebant oblationum. Ita & poterant decimæ quarti cujuſque anni Epiſcopo adjudicari, ut hæc eſſet ejus canonica portio, ſeu pars quarta decimarum.

Cap. 11.

Quæ ad Epiſcopatûs Leodienſis expoliendam diſciplinam diſceptata fuerant decreta, & quæ à Nicolao V. Pontifice confirmata ſunt, ea Cathedratici unius meminere, quod à regiunculæ ſuæ Parochis accipiebant Decani Rurales, quod & jubetur quartæ parti Cathedratici Archidiaconi æquari. *Stent contenti quarta parte illius quod Archidiaconi pro integra Eccleſia viſitatione debetur. Et idem volumus obſervari in ſolutione obſonii & Cathedratici ipſarum quartarum Capellarum dictis Decanis facienda.* Cathedraticum ſuprà commemoravit Petrus Bleſenſis inter jura Archidiaconorum.

VII. Novis quidem exactionibus interdicitur Epiſcopis in Concilio Tridentino, ſed illis confirmatur quidquid eſt legatorum piorum, & legitimi juris. *Præter id quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine.* Atqui *jure* maximè inculcatur Cathedraticum. Iden & Congregatio Concilii reſpondit expunctum non fuiſſe à Tridentino Cathedraticum, & in Synodo pendendum illud eſſe, non in viſitatione, ubi quidvis exigi vetat Concilium. De hac Tridentinorum Patrum voluntate nihil addubitabant Concilii Bituricenſis Præſules anno 1584. cum exertè ſtatuerunt ſub anathematis interminatione, ſolvi omnino debere Synodaticum, Cathedraticum, aliaque jura Epiſcopalia, nec non & aliis Dignitatibus pendi ſolita. *Jura Synodalia, Cathedratica, Epiſcopalia, & quævis alia antiqua, aut conſueta Eccleſiaſticis cujuſcumque dignitatis, ordinis, gradus & conditionis exiſtant, integrè perſolvantur, ſub pœna excommunicationis: quam ſi neglexerint, extraordinariè puniantur.* Synodaticum hîc à Cathedratico ſeparatur, quod quibuſdam in locis in viſitatione Parochiarum pendebatur, cùm Synodaticum in Synodo exolvebatur. Beatus Carolus Mediolanenſis Epiſcopus in Synodo ſua II. legem innovavit Cathedratici. *Illud ſacris Canonibus conſtitutum eſt, ut à ſingulis Parochis Diœceſana Synodo Cathedratici nomine ſolidi duo exigantur; idque argumento honoris, qui Cathedrali Eccleſiæ tanquam matri à cæteris Parochialibus Eccleſiis tribui debet.* Quibus paucìſſimis verbis conſtringitur ferè, quidquid de Cathedra-

Seſſ. 24. c. 3.
Fagnan. in L. 3 Decret. Part 2 pag. 252. Et in L. 1. Part. 2 pag. 45.
Tit 35. c. 7.
Acta Eccleſ. Med. p. 346.

tico aptiſſimè dici poterat. Tum Carolus remittit quidquid ejus juris minus hactenus perſolutum fuerat, præfatus utique id exigi à ſe potuiſſe, quòd ejuſmodi jus præſcribi non poſſit.

VIII. Accedo ad Subſidium Charitativum, cujus exigendi copiam habent Epiſcopi, ubi gravi quapiam & arcta neceſſitate urgentur. Difficile dictu eſt, & pene incredibile, quantas ſe in anguſtias adduci paſſi ſint Epiſcopi ſanctiſſimi, ne qua ejuſmodi exactione quantumvis legitima plebibus ſuis moleſti eſſent. In eam rem mirum aliquid narrant qui B. Anſelmi & B. Lanfranci geſta litteris mandavere. Anſelmus qui Beccenſi tunc præerat Abbatiæ, in Angliam trajecit, ut Lanfrancum inviſeret Archiepiſcopum Cantuarienſem. Dum verba miſcerent aliquando, incidit illis ſermo de beato Elphego Angliæ Martyre, & Archiepiſcopo olim Cantuarienſi, quem non alia de cauſa Barbari excarnificatum neci tradidere, quàm quòd pati nollet ſe pecunia redimi & eorum manibus extrahi. Illum ea de cauſa Martyrum honoribus in Anglia celebrari, moleſtiſſimè ferebat Lanfrancus, quod nec Anſelmo diſſimulavit. Illi Anſelmus hunc exemit vel ſcrupulum, vel errorem, paucìſſimis his verbis, Multò illum ſanè conſtantiùs pro Chriſto mortem appetiturum, cùm nec ſanguinem fundere detrectarit, ne vel tantillum gravaret gregem ſuum, exigendo redemptionis ſuæ pretio.

Inter Epiſtolas Joannis Saliſberienſis illa radiat Archiepiſcopi Cantuarienſis, qui ex morbo acerbiſſimo recreatus, Deo ſpoponderat, pravas omnes ſe conſuetudines oblitteraturum, hoc eſt, exactiones, quæ Pontificatum ſe ejus Eccleſiæ gerente inſeſpere cœpiſſent, potiſſimùm verò illam ſubſidii charitativi. *Cùm in extremis ageremus, Domino vovimus inter cætera, quod conſuetudinem de ſecundis auxiliis, quam frater noſter Archidiaconus impoſuit, deſtrueremus, ab ea relaxantes, liberantes Eccleſias, ſub anathemate prohibuimus, ne ulterius ab aliquo exigantur.*

Epiſt. 494.

Concilium Lateranenſe III. anno 1179. pronuntiavit hoc publicæ charitatis ſubſidium non poſſe Epiſcopos flagitare, niſi juſta & gravis, evidenſque neceſſitas eos arctaret. *Prohibemus ne ſubditos ſuos talliis vel exactionibus Epiſcopi gravare præſumant. Suſtinemus pro multis neceſſitatibus, quæ aliquoties ſuperveniunt, ut ſi manifeſta & rationabilis cauſa extiterit, cum charitate moderatum ab eis valeant auxilium poſtulare.* Ponderanda hic omnia penſius verba ſunt; mediocre ut petatur ſubſidium; ut petatur, non exigatur; ut amanter, non imperiosè agatur; juſta ſit cauſa & evidens. Iiſdem verbis renovari confirmarique placuit eum Canonem in Concilio Londinenſi anno 1200. Poſtquam Epiſcopum Aſſiſinatem addocuit Honorius III. Papa, quæ Epiſcopi jure exigere poſſint; jubet his ut contentus ſit, niſi graviſſima aliqua neceſſitas cogat, hocce charitatis præterea ſubſidium eblandiri. *Tu autem his juribus contentus exiſtens, non amplius ab eis exigas præter moderatum auxilium, quod juxta formam Lateranenſis Concilii, ſi manifeſta & rationabilis cauſa extiterit, cum charitate poſſidendum, ſicut ab aliis Eccleſiis ejuſdem Diœceſis pro neceſſitate temporis ſuſtinemus.*

Can. 4.
Can. 11.
Extra. De Offic. Iud. ordin. c. 16.

Huc verò referri poteſt, quod in Sexto habetur ex Concilio Lugdunenſi I. ne poſſet vi & imperio uti Remenſis Archiepiſcopus, ſed blandè & ſuaviter moneret Epiſcopos ſuæ Provinciæ, eorumque ſubditos, Fabricæ ut Remenſis Eccleſiæ opis aliquid & ſtipis conferrent. *Super benigna Quæſtorum*

receptione, ſubventione ipſi fabricæ faciendæ poſſunt ſuffraganeos & alios Chriſti fideles Remenſis Provinciæ charitativè monere. Ex Concilio Provinciæ Turonenſis Salmurii congregato, dilucidum eſt, Charitativo ſubſidio locum fuiſſe in Eccleſia Gallicana.

Can. 23.

Statuimus, ne Prælatus aliquis à ſubditis ſubſidium exigat, niſi neceſſitas ex cauſa manifeſta & rationabili hoc expoſcat: & tunc cum charitate recipiat moderatum. Cùm expenſas deſignaſſet Benedictus XII. Papa Prælatorum omnium, quibus viſitationis & procurationis partum eſt jus toto orbe Chriſtiano: definit etiam, quo excreſcere uſque poſſit ſubſidium Charitativum, quod Papæ conceſſione, conſuetudine, jure exigi permittitur à Monaſteriis, Eccleſiis, Capitulis, locis piis, Beneficiiſque peculiaribus.

Tit 3 c. 13.

Si Prælati ex Apoſtolica indulgentia, vel conſuetudine, ſeu de jure, petant ſibi ab Eccleſiis, Monaſteriis, ſive locis aliis Eccleſiaſticis, eorumve Capitulis, Collegiis, vel Conventibus, Rectoribus ſeu perſonis, moderatum, ſeu charitativum obſequium exhiberi. Summa autem à Pontifice præfinitur tanta, quanta eſt procuratio una, cùm Eccleſias luſtrat Epiſcopus per Vicarium. Concilio Mediolanenſi II. anno 1569. placuit, ut Epiſcopus Capitulo ſuo proponeret cauſas flagitandi hujus ſubſidii, & hortaretur ad opem ferendam; juſſit etiam ne ſummam excederet à Benedicto XII. conſtitutam, niſi obſtreperet conſuetudo: *Idque niſi conſuetudinis ratione aliud obſervatur.* Si quid amplius exigatur, & reſtitui neceſſe eſt, & alias adiri pœnas arbitrio Superioris.

IX. Magni intereſt, non perfunctoriè attingi, quod ad quartam attinet portionem funerum, vel legatorum piorum. In Decretali Honorius III. rem ita exprimit: *Quartam decimationum & mortuariorum.* Nec pluribus opus erat, ut odoraremur, ecquid hoc eſſet juris, & quo ſolido niteretur fundamento.

Extra De Offic Ordin. c. 16.

Univerſalis enim illa lex & uſu receptiſſima partitionis rerum Eccleſiæ, quartam Epiſcopo omnium addicit, atque adeo & quartam decimarum, oblationum & funerum. Nam ſuus eſt & Legatis piis locus inter oblationes, quas pietas fidelium Deo conſecrat per manus miniſtrorum ejus, hoc quoque ſubſidio ſuſtentandorum. Ideo & Innocentius III. de hoc jure, utpote antiquiſſimo & inconvulſo certiſſimus, pronunciavit, quanquam Teſtator propriè & nominatim aliquid Epiſcopo legaſſet, poſſe ab eo tamen præterea canonicam requiri portionem ſuam reliquis ex legatis piis. Portio verò Canonica ex eodem Pontifice alicubi tertia, alibi verò quarta pars erat.

Extra. De Teſtament. c 14. 15. ult.

Epiſcopus debet de iis ſecundum diverſas conſuetudines, tertiam vel quartam portionem habere. Nec multum abſtruſa eſt ejus diſcrepantiæ ratio. Oſtenſum quippe ſuperius eſt, non unam ubique obtinuiſſe legem canonicæ partitionis rerum, ſed alibi tres, alibi quatuor in partes primò ſectam fuiſſe rerum Eccleſiæ totam ſubſtantiam.

Anno 1103. ceſſit Archiepiſcopus Aquenſis Capitulo ſuo quartam decimarum, aliorumque proventuum ſibi debitam ex Eccleſiis Capitulo obnoxiis, nec non & tertiam funerum totius Epiſcopatus.

Gall. Chriſt Te. 1 pag. 8. 9.

Donavit etiam tertiam partem mortalitatis totius Epiſcopatus. A Gregorio IX. conſtitutum eſt, quidquid legaretur pro ſacris veſtibus Eccleſiæ, pro luminaribus, pro reparationibus, pro anniverſario, ſeptimo, vigeſimo & trigeſimo die, nequaquam minui id debere detruncatione portionis Canonicæ Epiſcopi.

Extra. De Teſt c. 15. & ult.

De his quæ in ornamentis, vel pro eis, ſeu fabrica, luminariis, anniverſario, ſeptimo, vigeſimo, trigeſimove die, ſive aliis ad perpetuum cultum divinum legantur Eccleſiis, vel reliquis piis locis, Canonica portio, dummodo in fraudem non fiat, ut ea Epiſcopus, ſeu Parocialis Eccleſia debeat fraudari, deduci non debet. Nihil tam facilè expeditur, quam hujus rei ratio. Hæc enim legata ſunt onerosa, & ad opus quidem perpetuum dicata. *Ad perpetuum cultum divinum.* Ita æquum eſt legatum ab onere non divelli.

Ei quoque juri patrocinati ſunt Tridentini Patres his verbis.

Seſſ. 24. c. 3.

Præter id quod ex relictis piis jure debetur. Tanquam conſultò verba quæſita eſſent, quæ latiùs paterent, quàm legata pia. Etenim referente Fagnano, Epiſcopo Fundano ſacram Concilii Congregationem percontanti, an ubi ea aſſe hæreditas Eccleſiæ eſſet tranſmiſſa, portio hinc canonica Epiſcopo decerpenda eſſet, reſponſum eſt eſſe decerpendam.

Fagn in l 3. Decr par. 2. pag. 464.

Anno 1594. Concilium Avenionenſe executioni mandari juſſit decretum Tridentinum, ut quarta pars funerum Eccleſiæ perſolvatur Cathedrali, vel Parochiali, ſi ita ferret antiqua conſuetudo, quanquam poſtea Cœnobiis, vel Xenodochiis conceſſa fuiſſent his adverſaria quæpiam privilegia. Adjicienda hic jam ſunt verba, quæ pertinent, non ad legatorum piorum, ſed ad funerum jura.

Can. 47.

Seſſ. 25. c. 13.

Decernit ſancta Synodus, ut quibuſcumque in locis jam ante annos quadraginta, quarta quæ funeralium dicitur, Cathedrali, aut Parochiali Eccleſiæ ſolita eſſe perſolvi, ac poſtea fuerit, ex quocumque privilegio, aliis Monaſteriis, Hoſpitalibus, aut quibuſcumque locis piis conceſſa, eadem poſthac integro jure & eadem portione qua antea ſolebat, Cathedrali ſeu Parochiali Eccleſiæ perſolvatur, nonobſtantibus privilegiis, &c.

Seſſ. 23 c. 1. Seſſ. 25. c. 3. & 14.

X. Cùm autem Concilium Tridentinum Emendas, ſeu pœnas aliquoties indixerit pecuniarias, quæſitum eſt, an Epiſcopi eas in ſuam poſſent utilitatem convertere, ſi vel maximè rerum penuria premerentur. Plura jam ſuperius Concilia perſtrinximus, quibus jus iſtud conſtituitur, vel retinetur. Juris enim erat, moriſque pervetuſti, ut mulctæ criminum, vel in negotio Eccleſiaſtico, vel in loco ſacro, vel à Clericis admiſſorum, ad Eccleſiam pertinerent. Fateor equidem Honorio III. in Decretali *Conquerente, De Officio Judicis Ordinarii*, jura omnia Epiſcopalia percenſenti, non veniſſe in mentem, ut hujus meminiſſet. Sed in cauſa eſſe poteſt, quod non ubique utantur Epiſcopi eo jure. Cæterùm eodem Titulo, Capite, *Dilectus*, idem Pontifex teſtatum facit eundem uſum in Galliis convaluiſſe, & eo poſthac jure uti debere, qui hactenus eſſent uſi. Re tamen diligentius penſiculata, duplicis, ut videtur, illæ erant generis emendæ. Quæ enim in Gallia uſitatiſſimæ erant, ea contentioſa Epiſcoporum juriſdictione naſcebantur, & juris erant illis jam olim patrii, ſicut & emendæ civiles temporalium dominorum & principum proprii juris erant. Sed emendæ, à Concilio Tridentino quæ indicuntur, eæ partim à Concilio ipſo deſtinantur ad certos uſus, partim arbitrio Epiſcoporum permittuntur.

Fagnan. 1. Inl. 1. Decr. part. 2 pag. 476.

Sed quod ad deſtinationem & uſum attinet emendarum, ſacra Congregatio ſæpius declaravit, 1. Emendas à Concilio Tridentino indictas Clericis non reſidentibus, Concubinatiis, aliiſque id genus, locis ſemper piis largiendas eſſe. 2. Quas Epiſcopus ipſe decernit, cùm nulla certa lege edicerentur, eas non poſſe niſi in opera pia expendi. 3. Quas denique deſignant Canones, vel Synodicæ Conſtitutiones, eas ſervari poſſe integras egenti

Epiſcopo,

Epiſcopo, ſi verè egeat. In Eccleſiis certè Gallicana nunquam egere Epiſcopos præjudicatum eſt, unde & inutilis ibi jacet ea clauſula.

X I. Capiti huic finem faciet tranſactio Epiſcopi Andegavenſis & Cleri ejus Provinciæ hinc, illinc autem laïcorum ejuſdem anno 1390. celebrata, à Ludovico Andium Duce, pòſt Rege Siciliæ, & à Carolo V I. Francorum Rege confirmata; quam ſacræ Politiæ ſuæ Chopinus illigavit. Flagitabant Parochi ab hæredibus defuncti cujuſlibet, vel ab Executoribus teſtamentorum *tertiam partem mobilium, vel compoſitionem arbitrariam*: illud enim jure deberi pro ſepulturis, *loco decimarum perſonalium, & minutiorum realium, ut pomorum, pyrorum, fœni, caulium, & aliorum id genus, ex quibus nihil prorſus ſolvebatur.* Statutum eſt autem, ut Capita familiarum quolibet Dominico die offerrent Parochis denarium Turonenſem ad altare, præter pauperes oſtiatim mendicantes; ita verò jam fore, ut nihil poſſent amplius exigere Parochi ex funeribus, vel perſonalibus decimis, vel denique minutioribus ex decimis realibus. Ideoque nec ceſſaturos laïcos à ſolvendis die Paſchæ quinque denariis Turonenſibus Paſchalibus. Anno rurſum 1396. convenit, ut pro oblatione denarii quolibet die Dominica, ſolidum Turonenſem ſolverent Parochiani omnes, alterum die Paſchæ, alterum in celebritate Sanctorum omnium; nihil hinc tamen detrimenti paſſuris priſcis oblationibus, quas Parochiani jam exolvebant diebus ſacris Paſchæ, Trinitatis, omnium Sanctorum, & Natalis Chriſti. Hinc porro intelligis, quam deferveſcente fidelium charitate, ſeorſim abolerent oblationes, & ſolemnes olim pietatis hoſtiæ; ut decimæ perſonales in deſuetudinem abierint, minutioreſque reales, commutationibus factis parum diuturnis. Denique ut funerum jura, ſeu mortuaria paulatim dilapſa ſint.

L. 2. Tit. 7. c. 19.

Adnotatum eſt à Covarruvia, quartam legatorum piorum Epiſcopo deberi, non ab hæredibus Teſtatoris, ſed ab Eccleſia, cui legatum eſt. Sed nihilo tamen minus pleriſque in Diœceſibus illam adhuc retineri conſuetudinem, ut Epiſcopo, vel Parocho melior veſtis, vel vas aliquod argenteum ſeponatur ex mobilibus defuncti, ad Epiſcopi, vel Parochi votum; & hunc uſum à Rota confirmatum fuiſſe. *Hæc verò quarta portio, quæ Epiſcopo ex legatis loco pio factis competit, ab ipſa Eccleſia, ac ipſo pio loco, non ab hærede teſtantis debetur. Solet tamen in pleriſque Diœceſibus ex antiqua conſuetudine ex bonis ac rebus à defuncto relictis dari Epiſcopo, vel Parochiali Presbytero melior veſtis, aut vas aliquod argenteum, ſeu alia res, quam ipſe Epiſcopus, vel Presbyter elegerit. Quam conſuetudinem propria ſententia & judicio, comprobavit Rota Prætorium.* De hac nos diximus alibi prolixius conſuetudine antiquiſſima, dimittendi Parocho pulcherrimi cujuſque mobilis in ſucceſſione defuncti.

De Teſtam. c. 14. n. 1.

De Diſtributionibus, de Reparationibus, & de Deportibus.

CAPUT XXXV. *P. 4 l. 4. c. 28.*

De Diſtributionibus.

I. Reditus priſcorum Beneficiorum diſtributionibus conſtabant.

II. Tria tempora, & tria diſcrimina, Canonicorum & diſtributionum, in Carolo Magno, ſæculo undecimo, hac ætate. Probatio ex Petro Damiani.

III. Explanatur Decretum Alexandri III. de diſtributionibus, quæ non dabantur niſi præſentibus. Ivo Carnotenſis primus author diſtributionum hodiernarum.

IV. Decretales Innocentii III. & Honorii III. in eandem rem.

V. Varia Conciliorum Decreta ante annum milleſimum trecenteſimum. Eo propemodum tunc erant loco diſtributiones, quo nunc ſunt, nulla certa lege, ſolo uſu firmata.

VI. Sæculo decimo-quarto Concilia legem edidere de diſtributionibus, & indignatiore, qui abſentes illas nihilominus donandi eſſent.

VII. Sæculo decimo-quinto Concilium Baſileenſe & alia poſteriora Canones edidere de diſtributionibus novos, antiquos confirmavere.

VIII. Varii abuſus à Concilio Tridentino damnati.

IX. Canones Conciliis Tridentini de diſtributionibus.

X. Gradus varii inſtitutarum diſtributionum.

XI. Quando abſentibus debeantur diſtributiones.

XII. Diſtributiones pecuniariæ ſpecialibus de cauſis. Cautiones adverſus ſimoniam. Zelus Ximenii Cardinalis.

I. NEminem jam reor præterit, reditus primævæ Eccleſiæ Beneficiorum, opeſque omnes in ſolis ſportulis & diſtributionibus fuiſſe: quin & ubi medii ævi decurſu cœpere decerpi agri quidam, & Clericis aſſignari, longè plurimis tamen in Beneficiis priſtinum uſum ſervatum; & tum tempore Caroli Magni, tum ſeneſcente ſæculo x i. & x i i. ineunte, cùm refloreſcere viſa eſt Eccleſiæ diſciplina, & Clerus propemodum omnis in Congregationes vitæ communis ſocietate devinctus fuit, eundem uſum neceſſariò viguiſſe, ut ſolis diſtributionibus conſtarent ſingulorum proventus. Vetuſtiſſimus Scriptor Hiſtoriæ Normanorum de Duce Richardo I. agens, & de templo magnificentiſſimo, quod ſuis ille ſumptibus excitavit, Clerum docet unoquoque die diſtributiones ſuas accepiſſe. *Clerum numeroſæ multitudinis propenſa diaria quotidie recipientem.* Si de Monachis hic agebat, nonniſi certè de antiquioribus Monachis, qui ritu & more Canonicorum degebant, & quidem antiquorum.

Script. Hiſt. Norm. pag. 153.

II. Nonnihil enim diſcriminis obſervandum eſt inter triplicis ætatis Canonicos, quorum priores effloruere ſub Carolo Magno & Ludovico Pio; medii ſæculo undecimo & duodecimo; poſtremi hac poſtrema ætate; nonnihil rurſum ſimiliter diſcriminis inter diſtributiones tribus his temporibus uſurpatas. Tempore enim Caroli Magni Canonicorum non alii erant proventus, quam ex diſtributionibus manualibus. Canonici ſæculi x i. & x i i. à Conciliis & Pontificibus invitabantur ad patrimonii etiam abdicationem, nequid propriè & ſeparatim bonorum Eccleſiæ acciperent, ſed communis vitæ contubernio devincti, victu & veſtitu parco contenti, nihil præterea concupiſcerent. Canonici verò poſtremæ hujus ætatis, & patrimonio abundant complures, & fundos obtinent menſæ Capitularis, ac præterea diſtributionibus donantur ex Capituli reditibus communibus, ſed non donantur, niſi qui reapſe divinis interſunt Officiis.

Deſtomachatur Petrus Damiani in Regulam Canonicorum ſub Ludovico Pio concinnatam, & ævi illius accommodatam Canonicis, expoſtulatque nominatim de diſtributionibus tam opimis illi & redundantibus, ut uſu conſumi non poſſent. *Cùm à maximo uſque ad minimum, id eſt, etiamſi duorum vel trium ſit annorum in Clero puerulus, quinque libras vini & quatuor panis, ut non ad vomitum, ſed ad exenterationem repleatur accumulas.* Abſterſimus jam alibi invidiam & obtrectationes aſperſas ei Regulæ, cujus

Petro quidem Damiani inexplorati erant authores. Nec illa enim tantùm Canonicis largiebatur, unde ipſi vitam tolerarent, ſed & unde largiùs erogarent in pauperes, & eam eſculentorum ingerebat copiam, quæ recondi omnino diutiùs non poſſent, ſed ſtatim neceſſariò in pauperes effundi pene neceſſe eſſet.

Hæc præfatus Petrus Damiani, ad Canonicos ſuæ ætatis orationem traducit, nihilque intentatum relinquit, nullas non adhibet artes & machinas, ut ad vitam illos communem amplectendam compellat, & ad profeſſionem Canonicorum Regularium, ubi nihil proprii attingant, ſed de communi penu idonea donentur eſca & veſte. Etenim ſuperflua & propria ex rebus Eccleſiæ in futurum reconditus poſſidere, ea verò nundinatio quædam Clericatus eſt, ad cujus amorem & profeſſionem illexerit nos potiùs terrenarum opum cupiditas, quàm cæleſtium charitas & pulcritudo virtutum. *Sin autem Eccleſiaſtica tibi liceat bona recondere, videris auxiſſe divitias, non ſpreviſſe; ut magis pecuniæ quæſtum, quàm Religionis ambias inſtitutum; & non tam ſanctitatis culmen voluiſſe conſcendere, quàm acervos pecuniæ accumulare.*

III. Earundem quæ nunc uſitatiſſimæ ſunt diſtributionum, meminit Alexander III. ubi conſtituit, ut Canonici, qui ſunt in obſequio Epiſcopi, proventibus gaudeant Beneficiorum omnibus, exceptis fortè diſtributionibus panis & vini, quæ abſentibus dari non ſolent. *Statuimus, ne Canonicis, donec in ſervitio fuerint, quidquam ſubtrahi debeat, vel auferri, quod de communitatis ſibi beneficio debetur, niſi fortè ſint victualia quæ non conſueverunt abſentibus exhiberi.* Hæ ſunt certè noſtrates diſtributiones, ſed inter initia ſua. Nec enim de iis legem ſancit Pontifex. Unum id obiter affirmat, moris non eſſe, ut abſentibus ſerventur, quòd victualia tantummodo ſint. *Niſi fortè victualia, quæ non conſueverunt abſentibus exhiberi.* Itaque probabile eſt pane tantùm & vino privatos fuiſſe abſentes; & conſuetudini tantùm id datum, non legi; denique non tam pœnam eam eſſe, quàm neceſſitatem, ne diutiùs ſervata putreſcerent, quæ ad præſentium modò alimenta dabantur, & copioſiùs dabantur, ut ea copia in pauperes efflueret; denique quæ abſentes repoſcere non ferè poſſent, cum ſimul atque præſtò erant, affatim ſuppeditaretur panis & vini, quo & ipſi veſcerentur, & pauperes recrearent.

Extra. De Cler. non reſid. c. 7.

Videtur autem Ivo Carnotenſis Epiſcopus eas præformaſſe & quaſi tentaſſe diſtributiones, quarum poſtea frequentiſſimus fuit uſus. Narrat ipſemet in litteris ad Paſchalem Papam datis, cùm in poteſtate haberet vacantem Præpoſituram, ejus ſe reditus dedicaſſe diſtributionibus panis, quibus Canonici munerarentur, qui horis Canonicis affuiſſent: fruſtrarentur qui abfuiſſent; ut carnali hac illecebra invitarentur, quos non ſatis alliciebat Panis cæleſtis ſuavitas. *Cùm in quampluribus Canonicorum Carnotenſium deferviſſet diſciplina Regularis obſervantiæ, ut de negligentibus facerem diligentes, de tardis aſſiduos ad frequentandas horas Canonicas, deliberavi apud me, ut darem eis dimidiam Præpoſituram; ut inde fieret quotidianus panis, quem acciperent aſſidui, amitterent tardi: ut ad quos eos panis interni dulcedo non movebat, panis corporei refectio provocaret, quamvis eorum annua Præbenda eis ad hoc ſufficiens eſſe deberet.*

Epiſt. 119. Edit. Pariſ. anni 1610

Piiſſimi conſilii & conatûs is non fuit exitus, qui eſſe debuerat. Vixdum effluxerant tres menſes, cùm ea panis diſtributione ſuperſedendum fuit, uſque adeo illa Canonici abutebantur. Periculum ergo tum fecit Ivo, nec res cecidit ex animi ejus ſententia. Sed idem curſus poſtea paſſim experiri placuit, tam auſpicato eventu, ut uſus tandem increbuerit earum diſtributionum, & ferè vertente eodem ſæculo ſub Alexandro III. jam receptiſſimus fuerit. Goſſelinus Epiſcopus Carnotenſis anno 1150. Præpoſituram à Menſa Epiſcopali decerpſit, ut ejus proventus in diſtributiones ſecarentur, quò matutinæ Pſalmodiæ ſtrenuiùs omnes adeſſent. *Præpoſituram de Uno grada ex Epiſcopali jure, in uſum fratrum qui Matutinis interfuerint, munifica largitione perpetuò transfudit.*

Mabillonii Anal. To. 2. pag. 366.

IV. Elimata perpolitaque poſtea in dies fuit hæc diſtributionum diſciplina, jamque ejus perfectioni & abſolutioni gratulandum erat ſub Honorio III. Papa; cùm Decretali *Licet, De Præbendis*, ab illo præcipiatur, ut Archidiaconus, dum ſtudiis operam dat Theologicis, fructus Beneficii percipiat, præter diſtributiones, quæ præſentibus tantùm dantur, & ſacræ Pſalmodiæ præſentibus. *Nolumus tamen ut quotidianas diſtributiones, quæ tantùm reſidentibus in Eccleſiis, & his qui interſunt Horis canonicis, exhibentur, ei tribui facias.* Preſſiùs, ut vides, & accuratiùs, quàm Alexander III. Simillimum enim veri eſt, diſtributionum legem, & præſentium ad eas percipiendas prærogativam toto tunc orbe pervagatiſſimam fuiſſe. Quin & ſupererant, uti & ſuperſunt etiamnunc Eccleſiæ, quæ proventus non ſuppeditent alios, quàm uberiores diſtributiones, præſentibus tantùm dicatas, uti planum eſt ex Decretali *Olim, De verborum ſignificatione*, cujus author fuit Innocentius III.

V. Anno 1279. Concilium Budenſe in Hungaria, juſſis Archidiaconis totum triennium ediſcendo Juri Canonico impendere, ſtatuit ut proventibus interim gaudeant Beneficiorum, exceptis panis & vini diſtributionibus, niſi malitioſè quæ numerari ſolet pecunia, in erogationes panis & vini converteretur. *Fructus & proventus percipiant, quotidianis diſtributionibus, quæ in pane & vino ſingulis vel certis diebus exhibentur, dumtaxat exceptis; niſi in fraudem præſentis Conſtitutionis, reditus qui conſueverunt in pecunia percipi, ordinarentur pro diſtributionibus panis & vini.* Can. 38. 45.

Id jam obſervavimus, eſculentorum, panis & vini, fuiſſe plerumque diſtributiones, quas quantumvis juſtis de cauſis, non deceret tamen ab abſentibus repoſci. Alio mox Canone in eo Concilio rurſus ſancitum eſt; ut qui matutinis & veſpertinis Officiis, itemque Myſteriorum ſe celebrationi ſubducerent, ii diſtributionibus exciderent ejuſdem diei. Quo factum eſt, ut Capitulis Cathedralibus & Collegialibus præciperetur, deſignari, qui obſervarent adnotarentque abſentes.

In Concilio Ravennate anni 1286. declaratum eſt Eccleſias eſſe, in quibus proventus eſſent duplicis generis, alii reſidentibus perſolvendi, alii præſentibus quotidianæ Chori Pſalmodiæ; eſſe verò deſidioſos, & aſtutos tamen Canonicos, qui poſteriores hos reditus ſibi arrogarent, etſi rarò & breviſſimo tempore divinis ſe ſiſterent Officiis. Ne quid ergo loci huic poſthac reliquatur Indiſcretioni, jam conſtitui, ut ne horum poſterioris generis redituum, *ſive ſit bladum, ſeu vinum, ſive ſint pecunia, ſive alia bona*, participes fierent, niſi qui canonicis Horis omnibus intereſſent; partiendas ideo eſſe has diſtributiones in omnes Horas canonicas, pro earum modo & ratione; deinque cæte- Can. 5.

ris ut in Eccleſiis, ubi duplex ea redituum ratio uſitata non erat, commentaretur Epiſcopus, qua arte & induſtria Canonici Horas canonicas frequentare compellerentur. Illud denique in eo Concilio conſtitutum eſt, ut ne fruſtrarentur bis diſtributionibus, qui ex morbo decumberent, vel qui mittendo ſanguini biduum, triduumve pharmaco hauriendo feriarentur. Hinc facilè intelligitur, nulla adhuc tum univerſali lege conſtabilitas fuiſſe diſtributiones, ſed ſpecialibus quorundam Capitulorum Statutis; & jam cœpiſſe non panem modò & vinum, ſed & pecuniam, & alia id genus contineri nomine diſtributionum.

VI. In Concilio alio Ravennate anno 1317. firmari placuit & renovari ſtatutum prioris Concilii
Forli. Provinciæ ejuſdem habiti apud Forum-Julii, ubi decretum fuerat, ut Epiſcopi omnes Provinciæ Ra-
Can. 10. vennatis in Diœceſana Synodo definirent diſtributiones omnium Eccleſiarum Cathedralium & Collegialium, quò frequentior eſſet ad Horas canonicas conventus. In Concilio Avenionenſi anno 1337. vana irritaque juſſa ſunt eſſe privilegia, ſive privilegiorum ludibria, quibus diſtributiones abſentibus concederentur; niſi illo ipſo tempore occuparentur officii ſui functione quapiam, vel obſequii,
Can. 30. quod Capitulo præſtarent. *Aut occaſione dicti Officii pro negotiis Capituli utilibus, omni fraude ceſſante fuerit perſonaliter occupatus.*

Anno 1365. Concilium Provinciæ Turonenſis Andegavi habitum, fidem facere videtur legi & uſui diſtributionum univerſas ſeſe tandem Eccleſias ac-
Can. 18. commodaſſe. *Licèt quotidiana diſtributiones & anniverſaria in Eccleſiis Metropolitanis, Cathedralibus & Collegiatis pro intereſſentibus perſonaliter Horis ipſis & anniverſariis ſint laudabiliter ordinata: ita quod qui non laborat, non manducet.* Mox ſtudet Concilium irreligioſis & avaris mederi Canonicis, qui ſacra ad Officia vel tardiùs accurrebant, vel ante finem diſcedebant, eòque ſatis prodebant, non alio ſe quàm avaritiæ impulſu agi. Præfigitur hic tempus, quo ſiſtere ſe neceſſe ſit cuique Horæ canonicæ.

VII. Deſignata ſunt etiam tempora, & defixa pene momenta à Concilio Baſileenſi anno 1435. quibus quemque neceſſe foret præſtò eſſe, ut cuique Horæ canonicæ præſens æſtimaretur, perciperetque diſtributiones. Juſſi ſunt ibidem deſignari, qui obſervarent, deſcriberentque, qui abfuiſſent ſingulis Horis, qui affuiſſent: denique ſi quibus hactenus in Eccleſiis nullæ ſingulis Horis canonicis adjudicatæ eſſent diſtributiones, eæ quamprimùm decernerentur, decerperenturque ex communibus
Seſſ. 21. fructibus. *Jubet etiam hæc ſancta Synodus, quod in illis Eccleſiis, in quibus ſingulis Horis certa diſtributiones ſtatutæ non ſunt, omnino etiam de groſſis fructibus, ſi opus ſit, detrahatur, ut juxta menſuram laboris plus minuſve quiſque capiat emolumenti.* Duplici denique corruptelæ obviatum eſt in hoc Concilio: tum earum ſcilicet Eccleſiarum, ubi unius Horæ præſentia cæterarum omnium diſtributiones lucrabantur: tum aliarum, ubi Dignitates & Officia gerentibus diſtributiones etiam abſentibus addicebantur; cùm eo privilegio gaudere non debeant, niſi qui eo ipſo tempore negotiis vel miniſteriis Eccleſiæ diſtinguntur. *Tollens prorſus illum abuſum, quo in una duntaxat Hora præſens, totius diei uſurpat diſtributiones; & illum quo Præpoſiti, vel Decani, aut alii Officiales, ex hoc ſolum quod Officiales ſunt, licèt actualiter pro utilitate Eccleſiæ non abſint, quotidianas diſtributiones percipiunt.*

Anno 1448. Concilio Andegavenſi prohibitum eſt, ne quis unius Horæ diſtributionem pluribus in Can. 4.
Eccleſiis conſequeretur. Quæ eadem perverſiſſima aviditas exploſa eſt in Concilio Senonenſi anno 1485. ubi novo pondere authoritatis firmatum eſt, quod modò protulimus, Baſileenſe Decretum, ut cui Conventus Bituricenſis Præſulum Gallicanorum ſubſcripſiſſet. *Facientes circa hanc diſtributionum materiam obſervari, decretum circa in ſacro Baſileenſi Concilio conſtitutum, & per Eccleſiam Regni & Delphinatûs Bituris acceptatum.* Art. 1. c. 4.

VIII. In Concilio Senonenſi anni 1518. damnata eſt quarundam Eccleſiarum illaudata conſuetudo, ubi diſtributiones non adæquabant ſaltem tertiam partem fructuum eorum, quos groſſos vocant; & ubi Canonicis abſentibus hi fructus groſſi intacti & incolumes ſervabantur, dum unius diei Officiis eo anno interfuiſſent. *Nullæ ſunt, aut uſque adeo te-* Can. 10.
nues quotidiana diſtributiones, ut vix tertiam partem groſſorum fructuum aſcendant. In quibus hactenus invaluit conſuetudo, quod illarum Eccleſiarum Canonici abſentes per intereſſentiam unius diei groſſos fructus totius anni percipiant. Ex quibus vagandi materia oritur, &c. Conſuetudines hæ proſcribuntur, præcipiunturque hoc eodem Concilio Epiſcopi, ut vagos & errones hos Canonicos reſidere cogant, reditus majori ex parte in diſtributiones diſpenſent, & ipſarum diſtributionum illum velint eſſe modum, qui eſt & Horarum canonicarum. *Dictos groſſos fructus pro majori parte in quotidianas diſtributiones convertant, & reſidentes, & divino Officio intereſſentes ſecundùm menſuram laborum plus minuſve capiant emolu-*
menti. Alio Canone ibidem ſtatuitur, ſingulis ut ca- Can. 20.
nonicis Horis ſuæ dicatæ ſint diſtributiones; neve ad diſtributiones diei totius admittantur, qui uni interſunt Horæ; quique Dignitates & Officia etſi gerant Capituli, non tamen tunc negotiis ejus occupati & diſtenti abſunt.

In Concilio Colonienſi anni 1536. adjudicati ſunt Canonicis in generali ſtudio rei litterariæ operam dantibus fructus Præbendarum ſuarum, *exceptis tantùm quotidianis diſtributionibus.* Famoſa Honorii III. Decretalis *Super ſpecula, De Magiſtris,* Par 3. c. 21.
ſtudentibus Canonicis fructus addixerat Præbendarum ſuarum, nulla exceptione diſtributionum, ut quæ tum necdum in omnibus Eccleſiis invaluiſſent. In Concilio verò Colonienſi anni 1549. meritiſſimò ſugillata & damnata eſt ſordidiſſima & perridicula eorum avaritia Canonicorum, qui exordiis Horarum canonicarum interérant, mox ad alias defluebant Eccleſias, in quibus etiam Præbendas obtinebant, unius ut Horæ geminam ſortirentur diſtributionem. Qua una in re triplici ſe implicare flagitio hic oſtenduntur, avaritiæ, irreligionis, & offenſionis publicæ. *Ut ter peccent, primùm cupiditate,* Can. 14.
deinde cultûs divini negligentia, tertiò exemplo pravo, quo populum ſcandalizant. Additur & illud ibidem, graviſſimè committi in Canones Concilii Calchedonenſis, ubi duabus quis in Eccleſiis unus Præbendas aſſequitur. Concilium denique Moguntinum anno 1549. vehementiſſimè exarſit in eos Cathedralium vel Collegialium Canonicos, qui licèt abeſſent, capiebant tamen fructus Præbendarum ſuarum, & Vicarios ſibi ſufficiebant, quibus jejunas & omnino diſpares adſignabant penſiones. Tum denique ſancitum eſt, ne cujuſque Horæ canonicæ Can. 70.
ſportulas auferret, niſi qui ab exordio ad calcem 72.
uſque affuiſſet.

IX. In Concilio Tridentino ſtatutum eſt, in

omnibus Cathedralibus & Collegialibus Eccleſiis tertiam ſaltem partem proventuum in diſtributiones dividi, provida diſpenſatione Epiſcopi & earum partitione in Horas ſingulas. *Tertiam partem*
Seſſ. 21. c. 3. *fructuum, & quorumcumque proventuum ſeparari debere & in diſtributiones quotidianas converti, quæ inter dignitates obtinentes, & cæteros divinis intereſſentes proportionabiliter ab Epiſcopo dividantur, &c.* Placuit & eidem Concilio inæqualibus etiam diſtributionibus donari Dignitates & Canonicos, ea tamen ratione mordicus obſervata, ut earum horumque reditus tertia ex parte in diſtributiones abſumatur; quàm inæquales ſunt proventus, tam erunt & diſtributiones: & ex æquo tamen tertia redituum pars in diſtributiones ibit.

Nec tamen præjudicatum voluere Tridentini Patres illis Eccleſiarum quarundam conſuetudinibus, ubi abſentibus nihil prorſus, aut non tertia ſaltem
Seſſ. 22. c. 3. pars adſignatur. *Salvis Conſuetudinibus earum Eccleſiarum, in quibus non reſidentes, ſeu non ſervientes, nihil, aut minus tertia parte recipiunt.* Alia Seſſione pleniſſima poteſtate Epiſcopos armat Concilium, ut tertiam illam redituum partem in diſtributiones diſpenſent; ita ſanè ut abſentium diſtributiones accreſcant Fabricæ Eccleſiæ, vel operi cuipiam pio addicantur, arbitrio Epiſcopi. *Fabricæ Eccleſiæ quatenus indigeat, aut alteri pio loco arbitrio Ordinarii*
Seſſ. 24. c. 12. *applicetur.* Innovatur denique & novo cumulatur vigore in hoc Concilio illa Bonifacii VIII. Decretalis, qua earum repudiabatur conſuetudo Eccleſiarum, ubi non ſolùm qui Choro intererant, ſed & qui in civitate reſidebant, præſentium di-
C. Conſuetudinem. De Cler. non reſid. Seſſ. 24. c. 12. ſtributionibus fruebantur. *Diſtributiones quotidianas, quæ aliàs manualia beneficia, ſeu victualia nuncupantur, & tantùm reſidentibus tribuuntur.*

X. Erat is, ut apparet, uſus Eccleſiarum vetuſtiſſimus, ut quicumque in urbe habitarent, panis & vini diſtributionum conſortes eſſent, tum quod ſolis tum diſtributionibus conſtarent proventus omnes Beneficiariorum, tum quod majores Clericos omnes occupatos haberent munia quædam alia graviſſima, non ſola Horarum canonicarum decantatio. Tempore maximè Caroli Magni increbuere ſacra illa Canonicorum numeroſa Collegia, quorum potiſſimæ partes eſſent & functiones, quæ Angelorum, beatorumque Cœlitum, ut Cantica divina interdiu noctuque celebrarent; nec tunc neceſſe fuit ſeparari fructus groſſos à diſtributionibus, reſidentiam in urbe, & præſentiam in Choro. Propterea nimirum quòd illi tunc Canonici communis vitæ compede conſtricti, unoque abditi Clauſtro, reſiderent utique omnes, & Choro Officiiſque intereſſent ea diligentia & frequentia, qua qui nunc Regularibus, vel ſæcularibus Congregationibus ſunt inſcripti. Sæculo undecimo ſtrictiorem in obſervantiam Canonici hi omnes compulſi ſunt, ut ne propriè quid poſſidere ſinerentur. Ita ne in mentem quidem tunc cadebant diſtributiones, aut diſcrimina reſidentium, vel Officiis etiam ſacris ſe ſiſtentium Canonicorum. Duodecimo fermè ſæculo pleræque illæ Canonicorum Congregationes à primævo & puriori illo ſuo deflexere propoſito; tum denique diviſio facta eſt terrarum & fundorum, non inter Epiſcopos tantùm & Canonicos, ſed & inter Canonicos ipſos. Tum verò maximè Canonici à reſidentia & frequentia Chori Pſalmodiæque divinæ refrixerunt. Cùm enim fundorum Eccleſiæ jam conſecuti eſſent uſumfructum, torpor illis facilè & incuria obrepſit divini Miniſterii & Officii. Novo morbo nova & medicina temperanda fuit. Cœpere in Eccleſiis nonnullis reditus bifariam dividi, alii ut omnium eſſent, alii divina Officia frequentantium. In aliis Eccleſiis panis & vini diſtributiones nulli priùs inconceſſæ, cœpere non concedi iis, qui ſacris Officiis abfuiſſent. Alibi nummorum aliquid eſculentis diſtributionibus additum, quo abſentes fraudarentur. Denique Eccleſiarum, & Conſtitutionum hujuſmodi omnium conſpiratio in unum jus commune coaluit, quod univerſim convaluiſſe jam videbatur circa annum 1300. ſub Bonifacii VIII. Pontificatu, & cui poſtremò tandem ingentes factæ ſunt acceſſiones roboris & firmitatis in Conciliis Baſileenſi & Tridentino.

XI. Illa porro Bonifacii VIII. Decretalis, ita ſemel conſtituto Jure canonico, ut nonniſi & reſidentes, & Horis canonicis præſentes, conſequi poſſint diſtributiones; idcoque reſtituere teneantur, qui eas aliter perceperint; mox eos excipit, quos vel ægritudo excuſat, vel ipſum Eccleſiæ obſequium, alibi exhibendum. *Exceptis illis quos infirmitas, ſeu juſta & rationabilis corporalis neceſſitas, aut evidens Eccleſiæ utilitas excuſaret.*

In Concilio I. Mediolanenſi anno 1565. promul- *Cap. 36.*
gatum eſt Decretum Concilii Tridentini, & Bonifacii VIII. In Concilio verò IV. Mediolanenſi *Part. 2. c. 13.*
anni 1576. multa præclariſſimè de Diſtributionibus inſtituta ſunt, quæ brevitatis ſtudio prætereo. Miſſa facio & alia complura Provincialia, & quæ hac eadem de re conſcripſit ex Reſponſionibus ſacræ Congregationis Fagnanus, variis locis ſuæ operoſiſſimæ lucubrationis.

XII. Unum reſtat, quod exciderat nobis, hic inſerendum, rivulis complurimis, ſive Conſuetudinum, ſive Conſtitutionum particularium, ex quibus omnibus conflata eſt hæc tota tandem diſtributionum diſciplina, adjungi debere Conſtitutionem Odonis Epiſcopi Pariſienſis anno 1179. cui facilè intelligitur complures alias finitimas acceſſiſſe. Providus enim hic Præſul cùm oblitterare & *Hiſt. Univ.*
extinguere ſatageret inſanias neſcio quas & intem- *Par. To. 2.*
perias Lutetiæ inveteratas diei Circumciſionis ſa- *pag. 542.*
cræ & Feſti ſancti Stephani: conſtituit ut ſolenniùs & magnificentiùs dies illi Feſti celebrarentur, utque frequentiores advolarent Canonici ad horas Officii diurnas, nocturnaſque, pinguiores Horis canonicis ſingulis adſignavit diſtributiones pecuniarias. Diſtabant hæ diſtributiones ab aliis, quòd aliæ ex communi ærario Capituli effundebantur; has nova præſtabat largitio. His adde quod Stephanus Poncherius Epiſcopus & ipſe Pariſienſis in Præceptionibus ſuis Synodicis Canonicos monet, ut à ſimonia mentali ſibi caveant, ſi ſtimulo diſtributionum Horis & Officiis divinis interſint. *Pro-* *Synod. Pari.*
hibemus vobis omnibus, ne committatis ſimoniam, etiam *pag. 144.*
mentalem, adeundo ad divinum Servitium ſub ſpe materialium diſtributionum.

His adde poſtremò quod narratur in vita Xime- *L. 5.*
nii Cardinalis à Gomecio, reſcito impetratum eſſe à Canonico Abulenſi in Hiſpania Breve ſubreptitium, quo permittebatur diſtributiones etiam abſens percipere: Regiam authoritatem à Ximenio interpoſitam fuiſſe, ad deterrendum Canonicum, ne Reſcripta id genus aut impetraret unquam, aut in uſum vocaret; utque juberentur urbium Præfecti, quò ejuſmodi Romana Brevia ad Cognitores ſemper Regios perferrentur.

Quod de Poncherio Pariſienſi Epiſcopo ſuprà retuli, id ipſum olim Petrus Cantor Eccleſiæ Pari-

Digitized by Google

ſienſis admonuerat, muniendos diligentiſſimè eſſe Canonicorū animos adversùs furtivæ ſimoniæ fraudes in negotio ſacrarum diſtributionum. En ipſiſſima
Can. 26. ejus verba. *Exemplum Prælati potentis in Eccleſia à Choro feſtum ſancti Stephani duplex fieri in ſeriis & Canticis Eccleſiaſticis, ſed non impetrantis, niſi cùm paſtum & refectionem annuam Clericis promitteret, inſuper nummos matutinales illius noctis duplicandos, ut ſic celebrarent potius Feſtum nummi duplicati, quàm Feſtum ſancti Stephani, &c. O nummi, nummi! vobis hunc præſtant honorem. Quibus pecunia diſciplina eſt, nummus Decanus, & etiam Deus.* Pactiones exactioneſque ſordidas damnabat hic Scriptor opuſculo luculentiſſimo de Verbo abbreviato.

CAPUT XXXVI. *P. 4. l. 4. c. 29.*

De Reparationibus & ſartis tectis templorum, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Quarta pars Eccleſiæ proventuum reparationibus dicata. Quid reparationum nomine contineatur.

II. Ubi intermiſſæ fuerant reparationes, quid conſilii initetur.

III. Quando laïcis mandari cœpit cura fabricæ, & reparationum. Varia de reparationibus. De matricularüs laïcis, vel Clericis.

IV. Varia ſtatuta Conciliorum Galliæ ſæculo decimo-quarto in hanc rem.

V. Statuta alia Conciliorum. Exactiones novæ & inuſitatæ ad ſarta tecta.

VI. De laïcis fabricæ Adminiſtratoribus. Variæ cautiones in exigendis & cuſtodiendis pecuniis, & in rationibus reddendis.

VII. Ecqui cùm tam aliena ſemper fuerit Eccleſia ab Oeconomis laïcis, paſſa eſt tandem ſarta tecta templorum laïcis commendari.

VIII. Concilii Tridentini ſtatutum de fabricis.

IX. Statuta poſteriorum Conciliorum. De tertiis & reparationibus in Hiſpania.

X. Statuta Regum Francorum de Templorum reparationibus, & de foro competenti ejuſmodi cauſarum.

I. ETſi de quarta jam diſputatum ſit parte, vel tertia bonorum Eccleſiæ, templorum ipſorum ſartis tectis dicata: aliqua tamen ſuperſunt ea de re hic ediſſerenda, ex quibus & tædii, ut ſpero, nihil, & utilitatis nonnihil emergat. Ingens ſanè erat pecunia, quæ quarta dicebatur rerum Eccleſiæ portio: cùm & quarta perſimilis univerſo Clero ſuſtentando par eſſet. Et fuit tamen ubi eidem rei opes aliæ corradendæ & impendendæ fuerint longè plurimæ. Leo IX. ſartis tectis & ornamentis Eccleſiæ ſancti Petri Romæ dicavit decimam partem oblationum earum, quas ſuis ipſorum uſibus ſuperiores Pontifices integras ſibi ſervaverant.
* Baron. an. 1049. n. 30. *Decimam partem donamus atque confirmamus ad conſtructionem & reſarcitionem ipſius tui ſacri templi, in ædificandis parietibus, picturis, tignis, tectis, imbricibus, & præterea luminariorum concinnationibus aſſiduis olei & ceræ, nec non lampadibus vitreis & acindulis atque thymiamate, cæteriſque omnibus utenſilibus, quæ ad uſum, neceſſitatem, atque decorem totius ipſius Eccleſiæ pertinent.* Ad ſarta tecta, ſive ad reparationes ea hauddubio pertinebant omnia, & in hæc nemo non ſentit, quam infiniti quidam ſumptus fieri poſſint. Eodem hoc voto ſuo edocet Pontifex, ut expeditiſſimè oblationum decima pars à cæteris ſejungeretur, ſepoſitis decimæ cujuſque diei oblationibus. *Decimam verò ipſam ſemper volumus eſſe decimam diem, ut oblatio quæ tibi debetur, ſeparata ſit à cæteris oblationibus, & nullum aliqua confuſione patiatur errorem.* Alexander III. in Decretali *De his qui, Extra, De Eccleſiis ædificandis*, Parochos monet, conferre ipſoſmet debere ad ſarta tecta Eccleſiarum Parochialium, ſi qua ſibi ex rebus Eccleſiæ ſuperflua abundent, quo ſuo reliquos acuant exemplo. *Cogi debent, cùm opus fuerit, de bonis quæ ſunt ipſius Eccleſiæ, ſi eis ſuperſint, conferre, ut eorum exemplo cæteri invitentur.*

II. Concilium Dalmatiæ anno 1199. portionem ſartis tectis deſtinatam, ſeu quartam decimarum, & oblationum, Archipreſbytero adminiſtrandam mandavit, ut eam ipſe ſollicitudinem ſuſtineret, Epiſcopi mandatis obſecuturus. *Portionem Eccleſiarum Archipreſbyter conſervet, & ex mandato Epiſcopi in uſibus Eccleſiæ fideliter expendat.* Conſentaneum Can. 9.
eſt ad Eccleſiam Cathedralem id ſpectaſſe. Anno enim 1153. Vuillelmus Eboracenſis Archiepiſcopus Conſtitutionem edidit, qua ſanciebat, ſi Canonicus, vel Parochus extremum diem antè obiret, quàm vel neceſſarias perfeciſſent reparationes, vel ornatus ſacros ſuppeditaſſent Eccleſiis: æſtimaretur, quanta ad id requireretur pecunia: tum ea exigeretur, & duobus vel tribus fide & pietate ſpectabilibus viris committeretur, in reparationes expendenda, ejus conſilio, & conſenſu, qui in Beneficium ſucceſſiſſet. *Tota pecunia ex præmiſſa cauſa levata, ad manus duarum vel trium perſonarum in locis ſingulis ad hoc ſpecialiter electarum abſque omni diminutione perveniat. Qua pecuniam ſic receptam in reparationes convertere non omittant, Canonici vel Rectoris requiſito conſenſu.* Statuti ſui Archiepiſcopus cauſam rejiciebat in eorum qui in Beneficia ſuccederent rapacitatem, & verſutiam, qui reparationes intermiſſas ultra modum exaggerabant, & pecunias ad id acceptas, in alia quævis potius dilapidabant. Ea primum occaſione laïci ad fabricas Eccleſiarum vocati ſunt.

Hoc porro Archiepiſcopi Eboracenſis decreto, non ſatis expreſsè ſignificatur, quibus ex rebus, vel quibus ex hominibus extundenda ſit hæc pecunia, in reparationes neceſſaria. Spectat Spelmanus in hæredes, & cognatos Beneficiatii defuncti id oneris incumbere. Ei enim ſtatuto hanc ille ſummulam adſcripſit: *Pecunia à deceſſorum hæredibus ſoluta.* Necdum jus erat Beneficiariis ſatis certum ad teſtandum, ut ſupra demonſtravimus, vel ad hæredes deſignandos. Ideo forſan ergo nihil ejuſmodi hic indicatur. Jubent Conſtitutiones Synodales Richardi Epiſcopi Sarumenſis in Anglia anno 1217. eas exactiones fieri ex bonis Eccleſiaſticis defuncti.
De bonis ejus Eccleſiaſticis tanta portio deducatur, quæ Cap. 42.
ſufficiat ad reparandum hoc & ad defectus Eccleſiæ ſupplendos. Idem ſanciunt Conſtitutiones ſancti Ed- Can. 26.
mundi Cantuarienſis Archiepiſcopi anno 1236. & & iiſdem prorſus verbis. Id denique ipſum præ- Cap. 35.
cepit Synodus Vorceſtienſis anno 1240.

III. At Synodus Exceſtrenſis anno 1287. laïcis videtur permittere illam ſartorum rectorum curam, quanquam rationes illi quotannis facere teneantur Parocho, & primoribus Parochianis, denique labes reparationum interruptarum omnes ſuis impendiis ſarcire. *Præcipimus inſuper quod de Eccleſiarum* Cap. 12.
inſtauro, ipſius Cuſtodes coram Rectoribus, vel Vicariis Eccleſiarum, ſeu ſaltem Capellarum Parochialium, & quinque, vel ſex Parochianis fide dignis, quos ipſi Rectores, Vicarii, vel Capellani ad hoc duxerint eligendos, quolibet anno computum fideliter reddant, & redigatur in ſcriptis. Quam Scripturam præcipimus loci Archidiacono, cùm viſitat, præſentari, nec ipſum inſtaurum in alios uſus quam Eccleſiæ ullatenus convertatur. Unde ſi

Parochiam, pro defectibus Eccleſiæ, ſeu pro aliis demerits amerciari contigerit, de proprio ſatisfaciant, inſtaura Eccleſia integrè remaneate. Itaque tum portio reſum Eccleſiæ, templorum ſartis tectis dicata, laïcis diſpenſanda commendabatur, qui rationes ſuas facerent Parochis, primatiis Parochianis, & Archidiacoois.

Erat is tum uſus hauddubio familiariſſimus, cùm in Concilio Virſburgenſi anno 1287. exautborari tantùm, & Officio dejecti ſint laïci, qui in hæc ſe Officia intruſiſſent, citra Prælatorum, vel Capitulorum conſenſum. *Laicos in nonnullis partibus prætexta fabrica Eccleſiæ reparandæ, per Laicos ſine conſenſu Prælatorum ſeu Capitulorum Eccleſiarum hujuſmodi, ad recipiendum oblationes, ſeu alios proventus conceſſos fabricæ, deputatos, præſentis conſtitutionis tenore, hujuſmodi officio ex nunc volumus eſſe privatos. Et alios Laicos, vel Clericos ſine Prælati, ſeu Capituli Eccleſiarum reparandarum aſſenſu prohibemus in poſterum ordinari: cùm ex privilegio, vel ex longinqua conſuetudine approbata vituperoſum exiſtat, ut Laici Prælatis & Capitulis Eccleſiarum bona Eccleſiæ adminiſtrent.* Ex hoc Canone promiſcuè liberum erat fabricas Clericis laïciſve mandari, dum Prælati, vel Capituli conſenſus accederet. Cathedralium etiam & Collegialium Eccleſiarum fabricæ laïcis committebantur. Denique vel oblationes ipſæ, aliique proventus ad fabricam pertinentes à laïcis colligebantur. Frequens ſanè fuit mentio Matriculariorum in priſcis monumentis Eccleſiaſticis particularium Eccleſiarum. Sed minuſculi tunc illi adhuc habebantur laïci miniſtri; & quanquam etiam ex Clericis quandoque, adeoque & ex Presbyteris eſſent, non tamen apparet ad ullam eos vocatos eſſe partem rerum Eccleſiæ temporalium.

Can. 35.

Commemorantur Matricularii laïci, eorumque functiones & Beneficia, in Tranſactione Viſcardi Epiſcopi Tricaſſini cum Capitulo ſuo anno 1304. Quatuor erant, in Eccleſia noctem traducebant per vices hebdomade quiſque ſua, & quatuor ſimul eas agebant excubias in Anniverſariis Epiſcoporum, quando ſanctorum Pignora, & opes Eccleſiæ palam proſtabant; eorum ſollicitudinem & curam in ſe recipit Epiſcopus, ſi qua fuerint aliquando in culpa, pœnas perinde, ut res fuerit, de iis ſumpturus. Ita enim apud doctiſſimum Camuſatum, in Promptuario Antiquitatum Tricaſſinarum. *Quatuor Matricularii noſtri Laici in Eccleſia, quilibet & omnes quatuor in ſimul in anniverſariis Epiſcoporum, in quibus donaria extenduntur, & in Feſtis duplicibus, & annualibus, &c. Si negligentes in hoc fuerint, per privationem ſui Beneficii, vel aliàs puniemus.* Erant in eadem Eccleſia Matricularii Presbyteri, anno 1395. ut liquet ex Charta ibidem allata; *Matricularius Presbyteris.* Anno 1284. cùm Cardinalis ſanctæ Praxedis extremam admoveret manum jaciendis fundamentis Eccleſiæ ſancti Urbani apud Trecas, cujus exordia olim fecerat Urbanus IV. Matricularius ibi laïcus ab eo eſt inſtitutus. *Matricularius, qui pro tempore fuerit, quem Laicum futurum ſtatuimus, &c.* Suæ illi à Decano & Capitulo functiones deſignandæ erant.

Pag. 195.

Ibidem. pag. 225. 276. 418.

Quo verò tempore, & quo progreſſu Matricularii hi laïci in eos evaſerint, quorum impræſentiarum tam latè patet poteſtas in compluribus Eccleſiis Gallicanis, id verò cupidiſſimè equidem enucleantes & ediſſerentes audierim alios me doctiores. Matricularii de quibus hic dixi, utcumque alludunt ad illos ſuperiorum ærarium. Sed tum hi, tum illi profectò procul ſunt ab hodiernis noſtratibus. Multa his mirabiliora affert innovatque temporis diuturnitas.

E diverticulo in viam me refero. Synodus Colonienſis anni 1300. voluit, ut laïci fabricis Eccleſiaſticis præfecti in Parochiis bis anno quolibet rationes dati & expenſi Parocho referrent. *Laici proviſores Eccleſiarum Parochialium, qui pro conſervatione ſtructurarum, luminarium & comparatione ornamentorum inſtituuntur, &c. Bis in anno Plebanis teneantur reddere rationem.* Ab hac Synodo Indulgentiæ viginti dierum datæ ſunt eis, qui quidvis legaſſent Eccleſiæ ſancti Petri Coloniæ, vel Eccleſiæ ſuæ Parochiali. Intentata ſunt denique tela Eccleſiaſtica Parochis iis, qui Majoris Eccleſiæ Colonienſis fabricam non commendaſſent in hortandis ad pietatem fidelibus, in excipiendis Confeſſionibus, denique in Teſtamentis. *Negotium fabricæ diligenter promoveant in Eccleſiis, teſtamentis & confeſſionibus.* Quanquam autem alicubi hactenus ornamenta & veſtes Eccleſiarum reparationibus implicata fuiſſe videantur; erant tamen aliæ in his aliorum locorum, ſuique diſſimiles conſuetudines. Circa annum 1300. Robertus de Vinchelſey Archiepiſcopus Cantuarienſis, cùm Provinciam ſuam omnem perluſtraſſet, litem diremit Parochos inter & Parochianos frequentiſſimam, circa libros, ornamenta, calices, cruces, thuribula, vexilla ſacra, tympana, & id genus alia, quæ à Parochianis ſuppeditanda erant, cùm non pauca ſupereſſent alia, quæ Parochus ipſe ſubminiſtraret.

Cap. 16. 25. 7.

IV. In Gallia Concilium ad Pontem-Audemari habitum anno 1279. ſanxit, ut Abbates, Priores, Clericique omnes, qui decimas percipiunt Parochiarum majores, pari modo conferrent ad ſarta tecta, ad fabricam, ad libros & ornamenta. *Statuimus etiam, ut Abbates, Priores & alia Eccleſiaſtica perſonæ, quæ percipiunt majores decimas in Eccleſiis Parochialibus, compellantur ad reſtaurandum fabricam, libros & ornamenta, pro rata, quam percipiunt in eiſdem.* Concilium Pariſienſe anni 1346. Abbatibus, Prioribus, Parochis, Beneficiariis omnibus inculcavit, ut ne Eccleſias ſinerent labem facere, domoſve & agros Beneficiorum ſuorum peſſum ire: ſin minus poſſent ruinas omnes ſarcire, & agros omnes excolere, quotannis ſaltem in id expenderent eam proventus annui partem, quam Epiſcopus ſtatuiſſet, niſi ſpecialiter ipſi ad reparationum onera obligarentur. *Et ſi non poſſunt in totum reficere vel colere, ſtatuimus & etiam ordinamus, quod ſaltem quolibet anno ponant in refectiones & culturas hujuſmodi aliquam quotam partem Diœceſani arbitrio limitandam, quæ per deputandos à Diœceſano in refectiones & culturas hujuſmodi convertatur, niſi ad reparationes, vel refectiones prædictas aliàs teneantur.* Videtur hic Epiſcopus excubare debere, & curam ſuſtinere reparationis templorum omnium ſuæ Diœceſeos. Quod rurſum elucet ex Concilio Provinciæ Auſcienſis anno 1316. apud Marcianum, quo juſſi ſunt Abbates, Parochique & Monachi, ad hortandos fideles, quò largius conferrent ad reparationes Eccleſiarum complurium collapſarum; Epiſcopis potiſſimum ea ſollicitudine demandata, ut pro poteſtate Parochos cogant officio fungi, nec non & Parochianos. *Ordinarii locorum provideant quod Eccleſiæ rurales quæ eis ſubſunt, taliter reparentur, &c. Rectores, Parochianos & ſubditos Eccleſiarum earumdem ad præmiſſa omnia, ſi neceſſe fuerit, compellendo.*

Can. 8.

Can. 10.

Can. 43.

Huic affinis eſt Canon Concilii Lavaurenſis anni

1368. paulò tamen dilucidior & explanatior. Utroque autem hoc Canone jubentur Parochi ex Parochianis ſuis deligere, qui Fabricæ præficiantur: *Can. 91.* *Conſtituentes nihilominus dicti Rectores aliquos Parochianos, illarum collectarum operarios & executores, qui ad præmiſſa complenda ſint fideles, ſolliciti & attenti.* Utrique denique Concilio huic placuit Indulgentiarum aliquid erogare iis omnibus, qui ſtipem conferrent ad ſarta tecta Eccleſiarum; ejuſque rei pulcherrima hæc ratio prompta eſt. Terrena hæc Templa cæleſtis Chriſti Templi & Imperii ſimulacra quædam eſſe, cùm diebus hic ipſe ſingulis fundat ſanguinem, effundat & incorruptibiles gratiæ ſuæ & charitatis opes; eſſe denique ſedem propriam & peculiarem Dei, ubi noſtræ ad illum preces ingeminantur, ejus in nos irrigantur dona; æquumque adeo eſſe, ut omnia hic pietatem ſpirent, religionem redoleant, ſin minùs magnificentia & ſplendore, at munditie & decore conſentaneo. *Cùm præſens & viſibilis Eccleſia militans triumphanti cæleſti civitati Hieruſalem non immeritò comparetur, & locum ubi ſacratiſſimum corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti conficitur & ſervatur, & noſtra reconciliationis ad Dominum inſtrumenta, videlicet Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrantur, pro offenſis & peccatis populi inter cætera firmo fundamento ac expletis ædificiis communiri deceat, ut Deo gratus exiſtat, inſpicientibus & ingredientibus ſit devotus, &c.*

V. Non ergo cupiditati terrenæ ſerviebant Concilia, Synodique, non pompæ profanæ, & inani oculorum oblectationi, cum Indulgentias conceſſere, & fideles incendi voluere, ut in Eccleſiarum reſtaurationes, in earundem elegantiam nummorum aliquid erogarent. Non ſtimulabat ſanctiſſimos hos Præſules, niſi religio in ejus venerationem proniſſima, qui noſtris his templis ſpecialiùs inhoſpitari dignatur. Anno 1310. Archiepiſcopus *Concilia Generalia. Cap. 9.* Nicoſienſis promulgatis Mandatis ſuis fideles omnes concitavit, ut legarent aliquid in condendis teſtamentis ſuis ad Fabricam majoris Eccleſiæ Nicoſienſis, Parochoſque animavit, ut fidelibus in id inſtarent. His finitima manarunt Epiſcopi Pariſienſis *Cap. 12.* Vuillelmi Mandata. Ulteriùs progreſſa eſt Synodus Eboracenſis anni 1466. ita enim affirmavit, non ad Capellarum tantùm ſuarum, ubi ſacramentis imbuuntur, reſtaurationes teneri ruſticos, ſed & ad Eccleſiæ potiſſimum ipſius Parochialis, quæ Capellarum quodammodo mater eſt; denique has Capellas interdicto percellendas fore, niſi ad matricis illi Parochiæ curam & reparationem conniterentur.

Quanquam ergo deſudatum eſſet aliquandiu, ut quarta pars proventuum Eccleſiæ ſartis tectis Templorum dedicaretur; proviſum fortè magis eò fuerat Cathedralibus, quàm Parochialibus Eccleſiis ruris. Extra controverſiam ſaltem illud eſt, complures harum fuiſſe, quarum reſtaurationis expenſæ ſemper novæ in Parochianos refunderentur. Et certè ſi Cathedrales obviæ fuerint nobis, quæ novis his ſubſidiis carere non poſſent: quid ominandum nobis ſupererat de Parochialibus Eccleſiis, quarum res & opes omnes facilè exareſcunt?

VI. Cùm ad Fabricas autem Parochiani ſuo ex peculio non pauca conferrent, hinc forſan eis potiſſimùm Fabricæ & reparationum curam delegari placuit, ut ad largiùs erogandum illicerentur, & pecuniæ ſuæ fructus uſuſque qui eſſet, addubitare ne poſſent. Unum deſiderabant Epiſcopi & Capitula, ut ne niſi ex aſſenſu ſuo in hæc illi ſe *Can. 53.* onera atque officia intruderent. *Laïci ſine aſſenſu Prælatorum & Capitulorum bona Fabricæ Eccleſiæ deputata adminiſtrare non poſſunt.* Ita ſancitur Canone Saliſburgenſis Concilii anno 1420. ubi anathema intorquetur in contumaces. Ejuſmodi Conſtitutionem tota Germania pervagatiſſimam fuiſſe non neſciebat Cardinalis Campegius, cùm Legatione ibi Apoſtolica defungenda, ſtatuta publicaret reſtituendæ in meliorem formam diſciplinæ ſacræ. Conſtitutum enim ab eo eſt reditus omnes Fabricæ Ærario ſacro includendos, cujus tres ſint claves, quarum una penes Parochum ſit, reliquæ duæ Adminiſtratoribus publicis committantur, à quibus jam nihil in reparationes expendi queat, niſi Parochi accedat aſſenſus. *Non liceat procuratoribus, ſeu vitricis Fabricarum, in ſingulis Eccleſiis ad Fabricam provenientibus diſtribuere, aut in ædificiorum, vel alterius rei uſum diſpenſare, ſine Rectoris ſcitu: ſed ad armaria Fabricæ reponantur, ut hactenus ſervatum eſt, duabus vel tribus clavibus, pro loci conſuetudine tenendis: quarum una ipſi Rectori ſervanda tradatur, obſervato uſu in clavibus & rationibus reddendo, à Principibus & Superioribus hactenus recepto.* *Cap. 18.*

In Concilio Moguntino anni 1549. his finitima conſtituta ſunt quædam, ut ne ſolis Laïcis reditus concederentur Fabricarum, ſed eis adjungeretur, adeoque præſtitueretur Parochus, tanquam dux & author in omnia futurus. *Cùm aliquos Laïcis cujuſque Rectori, ſeu Plebano, velut principali, officium Fabricæ, ſeu procuratio Eccleſiæ committatur.* *Cap. 90.* Sed ne tamen Parochis mandaretur cura hujus exigendæ pecuniæ: *Ita tamen ne ipſi Eccleſiarum Rectores, ſeu Plebani, officio exactionis cenſuum, proventuum, ſive redituum, ſeu procurationis labore graventur.* Ex quo rurſum augurari datur, ad Fabricæ curam Laïcos potiſſimum admiſſos eſſe, quò eis id oneris imponeretur, à quibus & geſtari decentiùs poſſet, & explicari. Hoc denique Decreto edicitur, ſemel or ſaltem quotannis rationes fiant Parocho & primatibus Parochianis; omniaque arcæ immittantur, cujus plures ſint & diverſæ claves, earumque una Parocho committatur.

VII. Nec otioſum fuit, aut infructuoſum, quod hactenus laboravimus in explorandis rationibus & cauſis rejiciendæ aliquando tandem in Laïcos adminiſtrationis fundorum & redituum, reparandis decorandiſque Templis dicatorum. Nec enim tam alienum quidquam fingi poteſt ab uſitatiſſimis olim Eccleſiæ legibus, moribus, & Conciliorum ſtatutis, quàm rerum Eccleſiæ temporalium diſpenſationem Laïcis committi. Invaſerant aliquando Laïci in Oeconomorum Officia, ſed ſtatim Calchedonenſis, aliorumque Conciliorum authoritas hanc eorum fregit audaciam. Neceſſe ergo fuit veſtigari à nobis, quibus cauſis, quibus rerum momentis factum ſit, ut quarta portio rerum Eccleſiæ Laïcis adminiſtranda committeretur, ut nec Concilia potuerint ei uſui vel inoleſcenti primùm, vel poſtea confirmato refragari. Quandiu rerum Eccleſiæ una fuit ſtrues, una ſubſtantia indiſcreta & communis, ejus curam Oeconomi ex Clero ſuſtinuere, conſilio & authoritate freti Epiſcopi, nec inde ſejungi rum poterat portio reparationibus deſtinata. Poſtquam autem tripartita, vel quadripartita diſtributio rerum Eccleſiæ invaluit, non facilè potuit una & conſtantior aliqua invehi ratio regendæ vel pauperum, vel Fabricarum portionis. Ea primùm Epiſcopis, Abbatibus, Archipreſbyteris, Parochis, Beneficiariis commendata eſt ſollicitudo. Eadem etiamnunc imminet Epiſcopis, Abbatibus & Beneficia-

tiis. Si minùs illi officio functi eſſent, labes ea ſarciebatur olim ex eorum bonis Eccleſiaſticis, nunc ex eorum hæredibus, vel hæreditatibus. Unum illud optatiſſimum fuit religioſè ſervari, quod anno 1524. decrevit Campegius Legatus in repurgandis Cleri Germanici moribus, ut Archidiaconi & Decani ſuperſtitibus Beneficiariis cura pervigili imminerent, ad neceſſarias reparationes; vel ſi res minùs procederet, reditus ipſimet ad ſe revocarent, ipſi reparationibus inſtarent, ſuprema Epiſcopi ad-

Cap. 11. miniculante authoritate. *Domos quoque fundoſque dotales Beneficiorum collapſos inſtaurent poſſeſſores, quantum neceſſitas poſtulaverit, reparataque in debita ſtructura conſervent; & per Archidiaconos & Decanos Rurales, ac alios, ad quos de jure vel conſuetudine ſpectat, ſi negligentes fuerint, per ſubtractionem proventuum autoritate noſtra arctius compellantur.*

Parochialium maximè Eccleſiarum causâ laboratum eſt, quòd & reparationes & ornamenta ſacra earum majores expenſas deſiderent. Parochis ipſis primùm ea cura mandabatur. Intervenire Parochiani ipſi tandem compulſi ſunt, vel incuria Parochi, vel interitu, vel viduitate diutina Eccleſiæ. Toleratum id primùm eſt, quòd non alia facilè via & ratio expediri poſſet, vel quòd ſuo ex marſupio ipſi conferrent, & conferrent liberaliùs, eo honore deliniti; vel quia novæ ſubinde exactiones in id faciendæ Parochis invidioſæ fuiſſent; denique quòd harum Collectarum uſus approbari Laïcis, & ſuſpiciones calumniæque non aliter ſatis abſtergeri poſſent.

Sed utcumque res habuerit, illud profectò manifeſtum eſt, non alias hîc Laïcos ſuſtinuiſſe partes, quàm miniſtrorum & executorum, cùm Parochi, Archidiaconi, Epiſcopi principem ſemper honoris locum & authoritatis obtinerent, ut injuſſu eorum nil moliri Laïci potuerint, & illis hi ſemper omnium rationes fecerint. Itaque non longè ſaltem deviatum eſt ab ingenio & regulis Eccleſiæ & diſciplinæ antiquioris. Chryſoſtomo olim & Auguſtino, clariſſimis utriuſque Eccleſiæ luminibus, in optatis fuit, ut fundorum Eccleſiæ omnium curam in ſe reciperet plebs, & alendi Cleri, qui liberior hinc aſſurgeret ad cæleſtium amorem & contemplationem, & ad animarum ſempiternæ ſalutis procurationem hinc recaleſceret. Quod optabile his Patribus viſum eſt de univerſis Eccleſiæ agris & proventibus, non facilè nunc improbari poteſt in aliqua eorum portione.

VIII. Primævæ authoritati ſuæ in reſtaurandis Eccleſiis Epiſcopos reſtituit Concilium Tridentinum. Conſtituit enim, ut annis ſingulis Epiſcopi Eccleſias Diœceſeos ſuæ omnes, etiam exemptas

Seſſ. 7. c. 8. viſitarent, *ut quæ reparatione indigent, reparentur.*

Seſſ. 21. c. 7. Alibi rurſum poteſtatem illis facit transferendi in Eccleſias matrices Beneficia ſimplicia, quorum uſque adeo labefactatæ ſunt Eccleſiæ, ut de earum reparationibus deſperandum ſit; providendi autem, ut reſtaurentur Eccleſiæ Parochiales, aut ex ipſis Eccleſiæ cujuſque proventibus, aut ex collatione Patronorum, vel quibuſdam in Parochianos exactionibus: *Parochiales Eccleſias reſtaurari procurent ex fructibus & proventibus quibuſcumque ad eaſdem Eccleſias quomodocumque pertinentibus; qui ſi non fuerint ſufficientes, omnes Patronos & alios qui fructus aliquos ex dictis Eccleſiis provenientes percipiunt, aut in illorum defectum Parochianos omnibus remediis opportunis ad prædicta cogant.*

Si ne his quidem adminiculis poſſint Eccleſiæ reparari, eas Epiſcopus vicinis conjunget & conglutinabit Parochiis, ſinetque in uſus communes reſidua adhiberi ædificia, ſervato utique decore, & præfixa cruce. Alibi denique Tridentini Pa- Seſſ. 25. c. 9.
tres edixere, ut Adminiſtratores, tum Clerici, tum Laici Fabricarum, ſive Cathedralium, ſive Xenodochiorum, & locorum piorum, quotannis rationes exhiberent Epiſcopo, niſi contrarium aliquid ipſi earum Fabricarum inſtitutioni inſertum fuiſſet. Poſtremò denique Fabricæ adjudicavit Tridentina Synodus reditus Epiſcoporum non reſidentium, & Seſſ. 23. c. 1.
Beneficiariorum concubinariorum. Seſſ. 25. c. 14.

Synodus quidem ipſa Tridentina proventus caducos Epiſcoporum non reſidentium aſſignavit Fabricæ Eccleſiæ, vel loco cuipiam alteri pio. Sed à Congregatione ſacra Concilii declaratum eſt, eam Fagnan in
eſſe alternationem ordinis, non optionis: ut non l. 3. part. 1.
poſſit Epiſcopus eam pecuniam loco pio cuiquam Pag. 61.
elargiri, niſi ſi Fabrica Eccleſiæ nulla prorſus re egeret.

Anno 1565. in Concilio Cameracenſi ſtatutum eſt, Tit. 16. c. 8. 9.
Chori reparationum onus illis incumbere, qui decimas percipiunt, etſi Patroni non eſſent. Illæſa tamen eorum conſuetudine locorum, ubi vel Chori reparationes populo præſcribuntur. In Concilio Toletano anni 1566. ſtatutum eſt, ut Eccleſiæ Paro- Can. 17.
chiales, quæ nullam attingunt portionem decimarum reparationibus addictarum, nec idoneos habent alioqui ad id proventus: repararentur aut ex decimis, quas eis Epiſcopus aſſignaret, exemplo viciniorum Eccleſiarum: vel ex collatitio ære omnium decimas accipientium; niſi more id jam uſuque obtineret, ut Parochianorum ſumptu, vel aliorum quorumcumque fierent reparationes. Diximus jam ſuperiùs in Hiſpania tertiam decimarum partem reparationibus Templorum addictam olim fuiſſe. Rodericus Archiepiſcopus Toletanus, poſt L. 9. c. 5.
obitum Alfonſi Nobilis Regis Caſtellæ, impubere adhuc filio ejus Henrico Rege, Gundiſalvum Miniſtrum affirmat ejus primarium, & Regni Rectorem, has invaſiſſe Tertias reſtaurandis Templis ſacras. Proſiliit Decanus Toletanus, Archiepiſcopi Vicarius Generalis, & vibrata excommunicatione, eò illum adegit, ut & reſtitueret, & nihil ejuſmodi poſthac ſe auſurum polliceretur. Declaratione Regia idem confirmavit Henricus Rex. Anno 1275. Alfonſus Caſtellæ Rex nonnullorum ſuffragiis ad Germaniæ cùm Imperium vocaretur, inſtare juri ſuo voluit, in idque multum æris effudit. Cùm denique illum Romani Pontifices anathematum intentato terrore adegiſſent, eo ut ſe jure, vel juris inani ſpe exueret: ad leniendam ejus animi ægritudinem, tertias has decimarum Fabricis dedicatarum ei annuerunt, ea cautione, ut his opibus bellum ad Mauros adornaret. Temporariam tantùm eam fuiſſe L. 13. c. ult.
conceſſionem exiſtimat Mariana, quam ſibi tamen Reges prorogarint ad compenſanda Imperii jura, ſibi præter æquum, ut idem jactat, abrogata. Hanc Tertiarum conceſſionem confirmaverat Martinus V. Papa, ut ii eſſent Caſtellæ Regibus veluti nervi, aut tanquam ſtimuli ad oppugnandos Mauros & Infideles quoſvis, & vigeſimo quoque anno illa Tertia divideretur inter Fabricas Eccleſiarum & Cameram Apoſtolicam. Poſtea verò certior factus Sixtus IV. ea portione patrimonii Chriſti abuti Reges Caſtellæ in quidvis aliud potiùs, quàm in bellum ſacrum, hanc penſiones Laïcis addici, quaſi terrena hæc eſſent patrimonia, & Regii fiſci opes, denique ruinam facere Hiſpanienſes Eccleſias Parochiales,

chiales, aliò detorta ea tertiarum parte, quæ vigeſimo quoque anno reparationibus impendenda fuerat: eam revocavit conceſſionem. *Rainal. an. 1475. n. 19. 20.* Hanc revocationem retractari poſtea evicere Reges Hiſpaniæ, ita ut jam in Hiſpania reparentur Eccleſiæ non aliter, quam reliquis in Provinciis, ubi nullæ ſartis tectis templorum decimæ ſegregatæ fuere. *Salgado. De regia prot. part. 3 c. 5.* Ad ea compelluntur Beneficiarii, vel Parochiani ipſi, compelluntur & Decimatores. Ita ſcilicet capiendus eſt Canon Canonis Toletani ſupra laudati.

X. In his porro omnibus, nuſquam ſe, nuſquam authoritatem ſuam interpoſuit Magiſtratus Civilis, nec ad cauſas decimarum, nec ad reditus fabricarum, nec ad neceſſarias in ſarta tecta exactiones. Eam juriſdictionem ſoli exeruere Epiſcopi, Archidiaconi, Archipreſbyteri, Parochi, cum in laicos, tum in Beneficiarios ipſos. Deſcivit nonnihil poſterior diſciplina, maximè in exactionibus ad reparationes neceſſariis. Illæ enim Civilis Magiſtratûs authoritate jam fiunt. Edicto Aurelianenſi Judicibus *Art. 15.* & Procuratoribus Regiis mandatum eſt, *ut reditus Beneficiorum caperent, à quorum ſe miniſterio Beneficiarii ſubduxiſſent, cenſum agerent ruinarum, & emolitionum, eumque ad Archiepiſcopum, vel Epiſcopum mitterent, quibus Regia authoritate præcipitur, ut provideant ipſi, curentque fundationum jura impleri.* *Art. 52.* Edicto Bleſenſi præcipiuntur Epiſcopi, in perluſtrandis Parochiis, reparationibus Eccleſiarum Parochialium curam impendere, quodque ipſi ſanxeriot, id executioni mandari, ut Regii Judices curent, ut exigantur neceſſarii etiam ſumptus, vel ex Parochianis, vel ex Parochis, captione etiam temporalium, pro portione expenſarum ipſis ab Epiſcopo indicta. Rurſum Conſtitutione Ludovici XIII. anno 1619. decretum eſt, *ut fructus Prælaturarum, Abbatiarum & Beneficiorum vacantium, impenderentur in reparationes & ſarta tecta Beneficiorum, ſepoſitis tamen fructibus & reditibus Regalia, operam daturis Procuratoribus Regiis, ut hæc religioſè ſerventur.* *Memoires du Clergé. édit. dern. Tom. 5. pag. 499.* Edicto anni 1661. jubentur Epiſcopi, per ſeſe, aut per Vicarios Generales viſitare Eccleſias & domos Parochorum, earumque reparationibus proſpicere, convocatis locorum Officiariis, jubente Principe, ut nulla vel interceſſione, vel appellatione ſuſpendantur eorum ſententiæ. Præceptum fuit & Epiſcopis, Archidiaconis & Officialibus, Eccleſias viſitantibus, ut cognoſcant de rationibus & de reditibus fabricarum, prohibitis Judicibus Regiis, ne de his cognoſcant, *Memoires du Clergé. édit. prem. To. 2. pag. 56. &c.* Edicto Caroli IX. anno 1571. Henrici III. anno 1582. Henrici IV. anno 1609. & Ludovici XIII. anno 1619.

CAPUT XXXVII. *P. 4. l. 4. c. 32.*

De Deportibus poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Rudimenta, ſeu veſtigia Deportuum ſub Alexandro III. Papa, cùm probabantur Parochi, ipſa Parochia regimina eis ante commendata, quam daretur in titulum.

II. Vel cum inſtituebatur temporarius Vicarius, dum Parochus ad manum eſſet.

III. Curæ Parochiarum vacantium Decanis Ruralibus committebatur, earum interim fructus ſucceſſori ſervabantur; quanquam non rarò eos Epiſcopi à Papa impetrarent, quaſi Annatorum nomine, idque ad biennium.

IV. Erant & Epiſcopis, Archidiaconis, Archipreſbyteris, vel Decanis Ruralibus ſua quædam jura deportuum, hoc eſt, in fructus Parochiarum vacantium.

V. Memorabilis Bonifacii VIII. Decretalis de jure Deportuum

VI. Altera ejuſdem Decretalis, qua deportus ſuperſtruuntur Conſuetudini, vel Privilegio, vel Statuto.

VII. Penes Abbates erant jura deportuum, Annatarum, & ſpoliorum in Regularibus Beneficiis ſibi obnoxiis.

VIII. Joannis XXII. delineamentum, quo Beneficiario, tempore deportus, vel annatæ, relinquitur media pars redituum Beneficii.

IX. Alia ſtatuta de deportibus.

X. In Concilio Conſtantienſi confirmati fuere deportus, cùm Concilium Baſileenſe & Pragmatica Sanctio eos expunxiſſent, in Concordatis reſtituti ſunt.

XI. Deportibus locus erat & in Germania. Cardinalis Campegius id laboravit, ut eo onere abſolverentur Beneficia quorum tenuiſſimi ſunt reditus, vixque alenda ſufficiunt Beneficiario.

XII. Obſervantur aliqua in deportus, quibus illi attribuantur, quos in uſus.

XIII. Quæ Beneficiorum, eadem aliquando & deportuum fundamenta jaciebant.

XIV. Origo vocis hujus, deportus. Authoritas illius à Comitiis Bleſenſibus.

I. Quæ fuerit origo Deportuum, quæ Annatarum, quo utroque jure olim Epiſcopi & Prælati inferiores frequentiſſimè utebantur, quo etiamnunc utuntur non rarò, non ita facilè expediri poteſt. Non immerito ſuſpicamur laudabilia fuiſſe ipſa rei utriuſque initia, an laudi ſemper fuerit progreſſio, docebit hiſtorica elucidatio. Illud ex Epiſtola Alexandri III. conſtat, apud illum conqueſtum eſſe Parochum quendam Diœceſis Tornacenſis, quòd illum exauctorare machinaretur Epiſcopus, non alia de cauſa, quàm quod ejus extorſionibus reniteretur. Certiorem fecerat Pontificem per litteras Epiſcopus Tornacenſis, Presbytero illi eam Parochiam nunquam titulo conceſſam fuiſſe, ſed ad annuam tantum commendam, ut interim periculum ejus fieret; eo ipſo anno iis illum criminibus irretitum fuiſſe, quorum convictus, meritò à ſe abdicatus fuerit, ſubſtitutuſque Parochus alius, quem Abbas, cujus id juris erat, præſentaſſet. *Significans quod prædicto Danieli præſcripta Eccleſia non fuerit conceſſa, ſed ad probationem uſque ad annum commendata; ita quidem ut ſi non eſſet idoneus, & ejus converſationis & vitæ, cujus eſſe deberet, exinde amoveretur, ut Eccleſia illa liberè poſſet honeſtæ perſonæ concedi.* *Append. 1. Epiſt. 14.* Delegavit Pontifex Epiſcopum Ambianenſem, & Abbatem ſancti Remigii, ut inquirerent, an Eccleſia illa, non titulo, ſed ad tempus tantùm commendata fuiſſet huic Presbytero, & an verè hic conſcius eſſet ſcelerum, quæ ei impingebantur. *Si conſtiterit quod Danieli præſcripta Eccleſia non fuerit perpetuò conceſſa; ſed ad tempus commendata.*

Apparet ea fuiſſe jam quædam deportuum rudimenta. Nam ad annum tantùm concredita ea Eccleſia Presbytero, qui de Epiſcopi exactionibus graviter expoſtulat. Non diſſidet ergo à veriſimilitudine, Epiſcopum accepiſſe reditus Parochiæ vacantis, eorumque congrua portione donaſſe hunc temporarium ejus adminiſtratorem, qui titulo Eccleſiæ, totoque adeo ejus proventu gaudere ſe debere confidebat, uti mos eſt Eccleſiæ vulgatiſſimus. Poterant tamen cauſæ eſſe juſtiſſimæ & canonicæ, ut Parochum futurum probare antè vellet Epiſcopus, & in ipſis Parochiæ functionibus ejus periculum facere. Nec is uſus à Pontifice vituperatur. Atqui ſi animus erat probare eum Presbyterum, antequam titulo inſigniretur, nihil interim neceſſe erat univerſos ei Eccleſiæ proventus conſignari, ſed idoneam portionem, reliquis ad neceſſarios, vel Epiſcopi, vel Eccleſiæ uſus ſequeſtratis.

At ex adverſo facilè omnes intelligunt, quantas in corruptelas is uſus detorqueri poſſet. Stephanus

Tornacenſis querelis ſuis Archiepiſcopum Remenſem interpellabat adverſùs Epiſcopum Sueſſionenſem, qui primi anni fructus retinebat ejus Beneficii, quo Clericum donaſſet.
Epiſt. 101. *Idem Epiſcopus ex magna parte detruncat, meſſem hujus anni auferens, ut qui de altario manducare debuerat, juxta altarium mendicare compellatur.* Damnavit Concilium Lateranenſe IV. anno 1215. extorſiones quorumdam Epiſcoporum, qui vacantes Eccleſias ſtatim interdicto ſubjiciebant, nec ſinebant Parochum quemquam earum clavum capeſſere, niſi certa pecunia ſibi perſoluta.
Can. 65. *Audivimus de quibuſdam Epiſcopis, quod decedentibus Eccleſiarum Rectoribus ipſas interdicto ſubjiciunt, nec patiuntur aliquos in eiſdem inſtitui, donec ipſis certa ſumma pecuniæ perſolvatur.* Et paulò poſt: *Exactiones hujuſmodi penitus inhibemus.* Non ita quidem deportus eſt, ſed corruptela quædam in ejus quandam imaginem adumbrata. In exemplo ſuperiori elucebat honeſtas & utilitas Eccleſiæ. Hic rapacitas luculenta & legum Eccleſiæ tyrannica everſio eſt.

II. Poterant & aliæ juſtiſſimæ eſſe cauſæ vacantes Parochias temporario & commendatario interim Presbytero committendi, ubi non poterat proprius inſtitui Parochus, niſi longo interlapſo temporis ſpatio, ſive nonniſi valde indigni & diſpares præſentarentur, ſive litium aliquid efferveſceret inter Epiſcopum & Patronos. In his rerum temporumque commiſſuris voluit Alexander idem III. datis ad Archiepiſcopum Cantuarienſem litteris, & ad Epiſcopos ejus Provinciæ, ut Oeconomum interim ipſi inſtruerent, qui proventus Parochiæ vacantis cuſtodiret ſervaretque ſucceſſori, vel in utilitates Eccleſiæ expenderet.
Extra. De Offic. Iud. Ord. c. 4. *Si quando in vacantibus Eccleſiis, in quibus Eccleſiaſtica perſona præſentationem non habet, vel quia perſona minus idonea præſentatur, vel alia de cauſa de jure perſonas non potueritis in eis inſtituere; appellatione remota ponatis Oeconomos, qui debeant fructus percipere, & eos aut in utilitatem Eccleſiarum expendere, aut futuris perſonis fideliter reſervare.* Quæ hic *perſona* ter quaterve dicitur, proprius & titularis eſt Parochus, à Vicario ſejunctus. Ita non dubitat Papa hoc decreto, quin Epiſcopus Vicarios jam deſignarit, ſpirituali curæ qui præſint. Id enim ejus & poteſtatis eſt, & officii. Inſanum autem foret temporalium curam gerere, ſpiritalia aſpernari. Quod cùm ita ſit, finge tibi hos Oeconomos temporales eos proventus *in utilitatem Eccleſiarum* convertiſſe, juſſu Epiſcopi, vel Archidiaconi, hæc tum effigies erit deportuum non valde abſimilis.

III. Mirum eſt voluiſſe Pontificem, ut ab Epiſcopo Oeconomi deſignarentur, cùm eam adminiſtrationem Canones viderentur ipſi Decanis Ruralibus & Archidiaconis delegaſſe. Inde eſt quod Vorceſtrenſis Synodus anno 1240. Decanis Ruralibus id docet impoſitum fuiſſe oneris, ut vacantium Parochiarum agros excoli facerent, refundendis utique ſibi expenſis iis, ab illo ad quem proventus devenirent: vel aliis eam culturæ curam mandarent, quarta fructuum parte iis aſſignata.
Can. 32. *Terræ Eccleſiarum vacantium inculta non jaceant, ſed per Decanum loci excolantur ab eo qui fructus receperit, ſumptibus refundendis: vel pro parte fructuum tradantur aliis excolendæ. Decani qui circa hoc negligentes fuerint puniendi.* Non exprimitur hic diſertè cui ſeponantur ii proventus; ſed cùm Epiſcopo non vendicentur, perſpicuum eſt, eos ſucceſſori ſervari.

Non abſurda tamen conjectura eſt, privilegiis ſe Apoſtolicis aliquando muniri voluiſſe Epiſcopos, quo caduci illi fructus ſibi adſcriberentur. Ad annum 1246 memorat Matthæus Paris excudiſſe Pontifici Archiepiſcopum Cantuarienſem privilegium, quo detrimenti plurimum caperent Patroni omnes Beneficiorum ſuæ Provinciæ, reditus ut omnes videlicet ſibi vacantium omnium Beneficiorum vindicaret. *In univerſorum & ſingulorum Patronorum Eccleſiarum Angliæ præjudicium non modicum, & gravamen, his diebus domino Cantuarienſi conceſſum eſt, ut obventiones ſive fructus unius anni Beneficiorum, quæ vacare contigerit in Provincia Cantuarienſi, eidem domino Cantuarienſi conferantur.* Eam deportuum, vel annatarum conceſſionem ſimile veri eſt donaſſe Pontificem exolvendis debitis Archiepiſcopi, vel ejus Eccleſiæ. Sed illud non injuria forſan ambigitur, an non alio ſtudio, ſtimuloque incitaretur Archiepiſcopus, quam utilitatis, vel neceſſitatis Eccleſiæ ſuæ.

In Concilio Londinenſi anno 1268. prohibitum eſt, ne Prælati deportus caperent, unius anni, vel plurium, niſi patrocinaretur eis priſca conſuetudo, vel privilegium. *Fructus & proventus Eccleſiarum Prælati per annum, vel aliquanto alio tempore nequaquam percipiant, niſi fortè jus hujuſmodi ſibi valeant ex ſpeciali privilegio vel conſuetudine ab antiquo vindicare.* Prolati ſunt à nobis alibi Canones Concilii Can. 16. Oxfordienſis, qui gravi cauterio inurebant Epiſcopos & Prælatos inferiores, qui fructus uſurpabant vacantium Parochiarum, & qui ut iis diutius fruerentur, præſentatos à Patrono meditata malitia repudiabant. Litteras ſtomachoſiores & aculeatas ad Epiſcopum Leodienſem dedit Gregorius X. quòd cùm venia illi facta eſſet ab Apoſtolica ſede colligendæ vigeſimæ notos in Beneficiarios Diœceſeos ſuæ ad Epiſcopatos debita exolvenda: invaſerat prætereà dimidium unius Præbendæ redituum in omnibus ſuæ ditionis Eccleſiis, commentitiis cauſationibus, quaſi fundi Eccleſiæ Leodienſis ære alieno depreſſi eſſent. *Porro cum pro Eccleſiæ debitis, quibus Epiſcopatum tuum obligatum dicebas; viceſimam Eccleſiaſticorum redituum Eccleſiarum tuæ Civitatis & Diœceſis tibi obtinuiſſes ab Apoſtolica ſede concedi: tu ipſa viceſima non contentus, in qualibet Eccleſia tua Civitatis & Diœceſis fructus dimidiæ Præbendæ prætextu terrarum Eccleſiæ Leodienſis, quas obligatas mendaciter aſſerebas, percipis annuatim.* Miſſa facio reliqua ejus Epiſtolæ convitia, ex quibus liquet, uſum harum extorſionum extorſionibus ipſis flagitioſiorem fuiſſe.

Pridiu antè Honorius III. Tullenſem Epiſcopum perſimili Beneficio demeruerat, ut biennii proventus vacantium ſui Epiſcopatus Beneficiorum colligeret, inſumeretque debitis ſuis expungendis. Cùmque conſiderent aliqui, Præbendas & Beneficia ſuperiora hoc ſuo privilegio Pontificem non eſſe complexum: reſcripſit iterum Pontifex non tam arctos ſe fines Beneficio ſuo circumſcripſiſſe. Hinc non temerè augurareturquis, non valde novum, aut inuſitatum fuiſſe, ut Epiſcopi vacantium Parochiarum proventus ad ſuas utilitates converterent: cùm hic moleſtè non ferrent id genus privilegia à Pontifice concedi: obſtreperentque tantùm, cùm ea ad Præbendas etiam & ſuperiora Beneficia ampliabantur, quod tam amplo jure rarò, aut nunquam tum uterentur Epiſcopi. Verba porro ejus decreti ſic habent. *Tua nobis fraternitas intimavit, quod cum tibi* Extra. De Verb. ſign. c. 32. *pro relevatione oneris debitorum duxerimus indulgendum, ut fructus Beneficiorum, quæ interim in Diœceſi*

tua vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere; quidam Apoſtolica gratia privilegium ſiniſtra interpretatione reſtringere molientes, aſſerunt Præbendas & majora Beneficia nequaquam Beneficiorum nomine contineri. Nos igitur authoritate præſentium declaramus, quod in hoc caſu Præbendæ ac alia Beneficia generali Beneficiorum nomine continentur.

IV. Nec à veriſimili procul abeſt, qua neceſſitate adducti ſunt Epiſcopi, ut Apoſtolica elicerent hoc genus privilegia, quò æs alienum, aliaque Eccleſiarum onera exolverent, eadem coarctatos fuiſſe, ut in eundem uſum reditus vacantium Parochiarum, vel Annatas ſaltem converterent. Cùm enim impenſiùs Parochiæ, quàm cætera Beneficia Epiſcoporum poteſtati obnoxiæ ſint, quòd ab illis ſolis poſſit animarum regimen commendari, & adminiſtratio Sacramentorum: inde eſt quòd ex Parochiis potiſſimum jura hæc ſua Epiſcopi expreſſerunt. Ex Synodo Pictavienſi anno 1280. manifeſtum prorſus eſt pervagatiſſimos jam fuiſſe in ea vaſtiſſima Diœceſi Deportus. Ibi enim jubentur Archidiaconi & Archipreſbyteri, ubi debitam ſibi portionem decerpſerint ex vacantium fructibus Parochiarum, tum ſanè reſiduos ut in manus Epiſcopi
Cap. 8. deponant. *Monemus Archidiaconos & Archipreſbyteros, ut quidquid de proventibus Eccleſiarum & aliorum Beneficiorum vacantium, curam habentium animarum annexam, ultra quarentenas ſuas ſede vacante perceperint, & alios qui de prædictis aliquid habuerint, necnon omnes illos, qui de bonis Sacerdotum & Clericorum beneficiatorum inteſtatorum aliquid habuerint ſede vacante, nobis vel mandato noſtro reſtituant infra menſem.*

Multa hic non perfunctoriè obſervanda veniunt in quæſtione Deportuum. 1. Ubi Parochi mortali hac vita migrabant, in vacantis Eccleſiæ proventus certa quædam erant Archidiaconis & Archipreſbyteris jura, eaque quadrageſimam, puto, partem æquabant, unde & hic *Quarentenæ* dicuntur. 2. Sed non tam arctis ſe continebant limitibus, dum vacabat Epiſcopalis ſedes; quanquam id hîc reſtitui jubeatur. *Ultra quarentenas ſuas ſede vacante perceperint, &c. reſtituant, &c.* Sed erant & alii præterea, qui aliquid de vacantis his Eccleſiæ fructibus delibarent. *Et alios, qui de prædictis aliquid habuerint.* 3. Cùm hîc verò Archidiaconi, Archipreſbyteri, cæterique præcipiantur Epiſcopo reſtituere, ſi quid præter juris ſui modulum defraudarint, hinc planum fit, fructus eos omnes, decerptis his fruſtulis, Epiſcoporum juris fuiſſe. 4. Nec ſecus erat de ſpolio Beneficiariorum inteſtatorum; Epiſcopi enim juris erat.

Anno vigeſimo-nono Eduardi I. Angliæ Regis, ſive anno Chriſti 1299. tranſegit Cantuarienſis Archiepiſcopus cum Abbatia ſancti Auguſtini, tum de pluribus aliis, tum de jure cuſtodiæ & deportûs. Id enim ſibi arrogabant juris Monachi in Eccleſias omnes ſuæ præſentationis. Et cuſtodiam quidem illis conceſſit Archiepiſcopus; at Deportuum partitus eſt inter ipſos & Archidiaconum, qui in illis Eccleſiis, dum vacarent, juriſdictionem ſuam explicabat. *Cùm perſonam, vel Vicarium in Eccleſiis dictorum Religioſorum mori contigerit, vel aliter cedere, liceat ipſis Religioſis habere retentionem clavium penes ſe vacationis tempore, donec ad præſentationem eorum alius inſtituatur in eiſdem: ſalvo jure Archidiaconi Cantuariæ, qui pro tempore fuerit, quoad juriſdictionem in eiſdem medio tempore exercendam, & quoad medietatem fructuum & ſequeſtrorum interim perceptorum: ita quod claves ei qui vice Archidiaconi præ-*

Conſt antiq. Reg. Angl. pag 840.

ſentatos inducet in corporalem poſſeſſionem, à dictis Religioſis tradantur.

V. Occurrit hîc porro Bonifacii VIII. Decretalis, qua & antedicta ferè continentur omnia, & Deportus conſtituuntur juri in primis conſentanei, nimirum aut Apoſtolico fulti privilegio, aut conſuetudine, aut ſtatuto, & quod caput eſt rei, neceſſitatibus Eccleſiæ accommodati, ſolvendo æri alieno, inſtaurandis Eccleſiis, vel ejuſmodi utilitatibus publicis. *Si propter tua debita perſolvenda fructus Beneficiorum primi anni, quæ in tua vacabunt Diœceſi, non obſtantibus quibuſlibet conſuetudinibus, privilegiis, vel ſtatutis, per quæ noſtra impediri poſſet conceſſio, uſque ad quinquennium in ſpeciali gratia concedimus: intentionis noſtræ nequaquam exiſtit, ſi fructus hujuſmodi Eccleſiæ tuæ fabricæ, vel alteri uſui, ſeu cuicumque perſonæ ſingulari, de ſpeciali conſuetudine, privilegio, vel ſtatuto forſitan debeantur, quod eis per conceſſionem ipſam, niſi hoc expreſſè caveatur in ea, præjudicium aliquod generetur.* In Sexto. L. 1. Tit. 3. c. 10.

Multa verò ſunt quæ hîc juvet obſervaſſe. 1. Epiſcopis ubi Pontifex annuebat annatas vacantium Beneficiorum, brevi temporis ſpatio, paucìſque annis arctari ſolitam fuiſſe eam gratiam, quòd exolvendis omnino debitis plures non eſſent neceſſarii. Itaque non id erat perpetuum jus Deportuum. 2. Sed nec ipſe Pontifex hic detrectat, quin Annatæ Beneficiorum aliunde etiam quàm ex Apoſtolico privilegio proficiſci potuerint; nimirum ex conſuetudine, vel ſtatuto. *De ſpeciali conſuetudine, vel ſtatuto.* At fatetur, tam juſta & firma eſſe hæc jura, ut ne ipſe quidem decretis ſuis derogatum eis velit. 3. Agnoſcit etiam ſeu privilegio, ſeu ſtatuto, ſeu conſuetudine adjudicari potuiſſe Deportus, vel fabricæ Eccleſiæ, maximè Cathedralis, vel aliis quibuſdam uſibus, aut privatis hominibus. *Eccleſiæ tuæ fabricæ, vel alteri uſui, ſeu cuicumque ſingulari perſonæ.* 4. Nec ambigi poteſt perpetua eſſe jura deportuum, quæ conſuetudine vel ſtatuto conceduntur; perpetua quoque ſolent eſſe, quæ fabricis, vel perpetuis aliis neceſſitatibus adjudicantur. Denique quod privatis perſonis datur, ſive conſuetudine, ſive ſtatuto, ſive etiam privilegio, perpetuum ferè ubique donum cenſetur. 5. Privati verò illi, quibus Deportus annuebantur, Archidiaconi maximè, vel Epiſcopi erant, ut quorum maximè opes & dignitatem tueri intereſt Eccleſiæ. Cúmque his illiſque incumbat pondus omnium Diœceſeos Eccleſiarum, eòque longè majoribus ſubinde expenſis opus eis ſit, facilè in mentem veniebat, nihil tempeſtivius illis acceſcere poſſe, quàm vagos & incertos hos proventus, needum illi partos, ſive vacantium Parochiarum, ſive ſpoliorum, ſive ſucceſſionum ab inteſtatis Beneficiariis obtingentium. Sunt & alia hujus Pontificis decreta, ubi privilegia concedit his non abſimilia; ſolvendo æri alieno. L. 3. Tit. 4. c. 2.

VI. Unum modò adjiciam ex eodem Bonifacio VIII. Decretum, quo patebit Epiſcopos, Abbates, Prælatos inferiores, tum Regulares, tum ſæculares, deportuum jure uſos fuiſſe in Beneficia ſibi obnoxia, nihil contrà nitente Pontifice, dum ne id ipſimet novaſſent, ſed vel conſuetudine, vel privilegio muniti fuiſſent aliquo, vel ſolida & canonica ratione. *Præſenti prohibemus Edicto, ne Epiſcopi, vel eorum Superiores, aut Abbates, ſeu quivis alii Regulares, aut ſæculares Prælati, aut Eccleſiaſtica quæcumque perſona vacantibus Dignitatibus, Prioratibus, Perſonatibus, vel Eccleſiis quibuſcumque ſibi ſubjectis; ſeu ad collationem, ordinationem, præſentatio-* L. 1. Tit. 16. c. 9.

nem, vel cuſtodiam pertinentibus; eorumdem bona, morientibus eorum Rectoribus vel Miniſtris, in ipſis inventa, ſive vacationis ipſorum tempore obvenientia, quæ in utilitatem eorum expendi, vel futuris debent ſucceſſoribus reſervari; occupare aut in uſus ſuos convertere quoquo modo præſumant. Niſi de ſpeciali privilegio, vel conſuetudine jam præſcripta legitimè, ſeu alia cauſa rationabili, hoc eiſdem competere dignoſcatur. Sed eo decreto coërcetur hic uſus certis quibuſdam objectis limitibus, tametſi privilegio, vel conſuetudine ſubnixus, vel ſtatuto: nimirum, ut ſi quid ſit æris alieni, id expungatur; officialibus & ſervis demortui Beneficiarii fiat ſatis, denique nova ſuppeditentur neceſſaria quæque impendia, ad novos uſque fructus. *Porro ubi ex privilegio, vel conſuetudine, ſeu alia de cauſa rationabili, ſibi aliquis prædictorum aſſerit bona competere ſupradicta, hoc de illis bonis debet intelligi, quæ ſolutis debitis, ſi quæ ſint, & iis quæ fuerint neceſſaria pro ſervitoribus ac miniſtris, & incumbentibus oneribus, uſque ad novos reditus ſupportandis congruè reſervatis, ex ipſis reperta fuerint ſupereſſe.*

Cæterùm hac Decretali nihil detrahitur vigori univerſalis illius Regulæ, Beneficiorum vacantium proventus vel in Eccleſiæ neceſſitates effundendos eſſe, vel ſucceſſoribus ſervandos. *Bona vacationis tempore obvenientia in utilitatem eorum expendi, vel futuris debent ſucceſſoribus fideliter reſervari.* Sed exceptiones explanantur, uſu jam receptiſſimæ, & quidem ob multiplices rationes. In his una eſt, quam nondum perſtrinximus. Accipitur deportus ex illis Eccleſiis, quæ cuſtodiæ committuntur ejus, qui hoc utitur jure. *Ad cuſtodiam pertinentibus.* Viderit Lector, an hujus cuſtodiæ ergo, & propter expenſas ad eam neceſſarias, majorum gentium Beneficiarii ſibi arrogarint Deportus & Annatas, & Spolia minuſculorum.

VII. Eſt & aliud quod hic prætériri nefas ſit. Abbates quoque & cæteros Prælatos Regulares id ſibi ſumpſiſſe modò confirmabat Bonifacius, ut Beneficiariorum ſibi obnoxiorum ſpolia & deportus invaderent, ſive proventus primi anni. Concilium Viennenſe & Clemens V. hinc demigrante Bonifacio ei uſui non interceſſere; ſed virgam cenſoriam in eos diſtrinxere Abbates, qui temerè & iniquè Priores & alios ſui juris Beneficiarios abdicabant, ut vacantium horum Beneficiorum ſpolia & deportus, ex privilegio, ut jactabant, ſibi debitos

In Clement. L. 5. Tit. 6. c. 1.

mox invaderent. *Præterea interdum injuſtè Abbates Priores ac alios Beneficiatos Beneficiis ſuis privant, ut ſic fructus Beneficiorum illorum percipere valeant primo anno, prætextu privilegii quod aſſerunt ſe habere, quod uſque ad certum tempus fructus Beneficiorum vacantium poſſint percipere primi anni. Quibus non contenti equos, boves, theſauros, & alia bona Monaſteriorum & Beneficiorum vacantium illicitè occupant, quæ eſſent futuris ſucceſſoribus reſervanda.*

VIII. Clementem V. excepit Joannes XXII. cujus Decretali conſultiſſimum deportibus temperamentum adhibetur, & cum primis neceſſarium. Erant enim quibus hocce jus complecti videretur reditus prorſus omnes Beneficiorum, ne teruntio quidem Beneficiariis dimiſſo, ad unum, vel plures annos. Jubet verò Pontifex, ne jure deportûs exigatur, niſi illa ipſa quantitas, quæ Decimis præfixa eſt, ſi in ea Diœceſi exiguntur Decimæ: vel media decimæ pars, ſi inde ſemper Decimæ exularunt.

Extravag. Tit. 1. c. 2.

Cùm in nonnullis Eccleſiis obſervetur, & à multis retro temporibus fuerit obſervatum, quòd fructus primi, vel ſecundi, aut alterius, cujuſcunque ſequentis anni vacantium Beneficiorum, in eiſdem defuncto, aut fabricæ, aut Eccleſiis, vel perſonis habentibus annalia de conſuetudine, privilegio, vel ſtatuto applicantur in totum; ita quod illi qui hujuſmodi Beneficia canonicè obtinent, & ad quos alias de jure fructus ipſi ſpectare deberent, nihil inde percipiunt, unde illud inconveniens ſequitur, quod commodè nequeunt ad impendendum ſervitium debitum reſidere in Eccleſiis, in quibus Beneficiati exiſtunt, &c. Nos de fratrum conſilio ſtatuimus, quod illi qui fructus prædictos ſibi hactenus integrè vendicabant ex privilegio, conſuetudine, vel ſtatuto, nihil exinde ultra ſummam, pro qua unumquodque Beneficiorum ipſorum conſuevit in ſolutione decimæ, taxari percipiant. Hæc decimæ quantitas, dimidium reditûs annui fuiſſe hic declaratur, cùm optionem mox faciat Pontifex, accipienti deportum, ut ſi minùs ea contentus ſit, eam Beneficiario concedat, ipſe reliquos ſibi ſumat Beneficii proventus: cùmque in Beneficiis ubi incompertus ſit decimarum uſus, velit Beneficii reditus in partes ex æquo duas ſecari. Anno 1318. ab hoc eodem Pontifice conceſſa eſt charta Equitibus ſancti Joannis Hieroſolymitani, qua ſuperius Decretum ipſorum Ordini ſpecialiùs confirmatur; aliaque item qua Capitulis addicebat reditus Beneficiariorum, qui facta ſuperiori partitione ſuis in Eccleſiis non reſidebant. Ferdinandus Arragonum Rex & Magnus Magiſter Ordinis Calatravæ Equitum anno 1508. à Julio Papa eandem conceſſionem obtinuit Annatarum in Commendis omnibus Ordinis, ad ærarium publicum Ordinis conferendarum. Bullarii Tom. 1.

IX. At verò Concilium Palentinum in Hiſpania anno 1322. gravi pœnarum interminatione Prælatis omnibus interdixit, ne in conferendis Beneficiis, eorum ſibi fructus retinerent, in totum, vel ex parte. *Occaſione collationis factæ fructus Beneficiorum, aut aliquam eorum partem, ſeu ſummam aliquam pecuniæ exigere præſumunt.* Can. 39.

Æquiſſima ea erat ſævitia, quòd Prælatis illis nec privilegium ſuffragabatur Apoſtolicum, nec patrona conſuetudo aderat, nec ſtatutum favebat ullum. In Concilio Colonienſi anni 1310. ſtatutum eſt, ſi Canonici extremum diem ſuum obirent eo tempore, quo ſuſpenſione irretiti eſſent, potituram nihilominus Eccleſiam reditibus harum Præbendarum vacantium, ad novos reditus comparandos Collegio univerſo ejuſdem Eccleſiæ. *Statuimus & hoc, ut ſi qui Canonici ſuſpenſi deceſſerint, quòd propter hoc Eccleſia annis gratiæ & eorum fructibus non fraudentur: ſed ipſis Eccleſiis & non ſucceſſoribus ſuſpenſorum cedant pro reditibus perpetuis comparandis ad communem utilitatem Eccleſiarum.* Et illud omnino mandandum memoriæ, hos reditus reſervari vacantium Præbendarum, ad Eccleſiæ publicas utilitates. Can. 14.

Erat hoc deportuum jus Italicis Eccleſiis parum exploratum, ut quod primigeniæ Canonum diſciplinæ adverſaretur. Et tamen in Concilio Ravennate anno 1317. ſtatutum eſt, cùm penes Epiſcopum deponantur reditus omnes Beneficiorum vacantium in Diœceſi: *Cùm Eccleſiarum vacantium proventuum & redituum, ac bonorum ipſorum diſpoſitio ad earum Ordinarios de jure pertineat;* ejus officii eſſe, ut Oeconomum deligeret, cui ea adminiſtratio delegaretur, nec ulli alii in id ſe interponerent, *Niſi aliter alicui eorum competat de conſuetudine approbata, vel privilegio ſpeciali.* Con. 1.

X. Nonnullis viſum eſt Deportus à Concilio Conſtantienſi, & Martino V. Papa proſcriptos fuiſſe, quos contrà tamen conſtat ab illis eſſe confir-

matos. Communis enim juris diſpoſitioni, conſuetudini, vel privilegio permiſit Martinus fructus vacantium Eccleſiarum, ut ne Apoſtolica quidem ſedes illos ad ſe revocaret. Eo utique firmantur deportus iis locis, ubi legitimè præſcripta conſuetudine vigent, vel privilegio ſpeciali. *Seſſ. 43.* *Fructus & proventus Eccleſiarum, Monaſteriorum, Beneficiorum, vacationis tempore obvenientes, juris & conſuetudinis vel privilegii diſpoſitioni relinquimus, illoſque nobis vel Apoſtolicæ Cameræ prohibemus applicari.* Sed indubitatiſſimum illud eſt, à Concilio Baſileenſi & annatas damnari, & deportus, ut nulla haberi deinceps poſſit ratio privilegiorum, conſuetudinum & ſtatutorum, quibus illud antè jus innitebatur. *Seſſ. 21.* *Tam in Curia Romana, quam alibi; de Eccleſiis etiam Cathedralibus & Metropolitanis, Monaſteriis, Dignitatibus, Beneficiis, Officiiſque Eccleſiaſticis quibuſcumque, nec non Ordinibus ſacris & benedictione, ac Pallio, de cætero nihil penitus ante vel poſt exigatur ratione litterarum, Bullæ, ſigilli, annatarum communium & minutorum ſervitiorum, primorum fructuum, deportuum, aut ſub quocumque alio titulo, colore vel nomine, prætextu cujuſvis conſuetudinis, privilegii vel ſtatuti, aut alia quavis cauſa, vel occaſione, &c.* Ita videa ſitnditus everti tria deportuum fundamenta, privilegiom, conſoetudinem, ſtatutum. Porro in Pragmatica Sanctione ſua hoc Baſileenſe Decretum amplexata eſt Eccleſia Gallicana.

Sed cùm non ubique recepta in uſum fuerint Decreta Baſileenſis Concilii, cùmque Concordatis derogatum ſit in hac parte Pragmaticæ Sanctioni, hinc viget etiamnunc deportuum uſus, & Lutetiæ Pariſiorum, & in Normannia, & compluribus in locis aliis. A Stephano Poncherio ad Epiſcopatum
Synod Pariſ. pag. 87. 88. 314. Pariſienſis Eccleſiæ vocato anno 1519. in Conſtitutionibus Synodicis declaratum eſt, privilegio & conſuetudine antiqua attribui Epiſcopo Pariſienſi reditus Archidiaconatuum, Perſonatuum, & Dignitatum, quocumque illæ vacarent anni tempore: cæterorum autem Beneficiorum, cùm vacarent à die Cinerum uſque ad feſtum Trinitatis; denique reditus Parochiarum litigioſarum dividi inter Epiſcopum, & Archidiaconum eum, cujus in diſtrictu illæ ſitæ eſſent. Quæ eadem declaratio innovata eſt poſtea ab Euſtachio Pariſienſi Epiſcopo.

Synodic. Rotom. p. 323. In Concilio Rotomagenſi, anno 1522. propoſita eſt abolitio deportuum, atque Epiſcopis penſio mediocris adſignaretur, ut eo ſe aſſentirentur ejus jure, aut certè ut adigerentur aliquam redituum portionem Beneficiario reſiduam facere. Huic poſtremæ clauſulæ tandem aſſenſum eſt. Inter reformationis varia Capita à Nicolao V. confirmata anno 1451. in Epiſcopatu Leodienſi, vetitum quidem eſt nequid exigeretur pro inſtitutionibus Beneficiorum; at confirmata tamen eſt vetus conſuetudo aliquorum locorum, ubi octava pars redituum Beneficiorum vacantium Epiſcopis ſervabatur. *Per quæ tamen non intendimus tollere jus quæſitum per antiquitatem temporis Archidiaconis & Prælatis aliis habentibus compoſitionem de octava parte fructuum Beneficii, vel Officii, ad quod quis admittitur: neque infringere conſuetudinem laudabilem Archidiaconorum, & aliorum Prælatorum minus pro præmiſſis recipere conſuetorum.*

XI. In reliquis Germaniæ Eccleſiis exertior etiam vigebat deportuum lex, & exactio, cùm ne iis quidem relaxarentur, quorum Beneficii reditus tolerandæ vitæ vix pares erant. At ubi Cardinalis Campegius anno 1524. nova Germaniæ capita invexit reformatæ Diſciplinæ; tunc ſanè minuſcula hæc Beneficia deportibus ſubduxit, quòd & Romæ immunia eſſent. *Improbamus, & ut abſonum prorſus rejicimus, ab Epiſcopis medios exigi fructus de Beneficiis, quæ unius ſuſtentationi vix ſufficiunt, ut ſunt quæ non excedunt valorem triginta duorum Rhenenſium, de quibus in Romana Curia medii fructus non exiguntur. Quod etiam ab Ordinariis obſervandum eſſe præcipimus; niſi Concordatis aliter cautum eſſet, vel honeſta ratione aliquid ſine tamen reprehenſibili gravamine accipiant.* *Cap. 25.* Ex Concilio quoque Trevirenſi anno 1549. perſpicuum eſt deportibus in Germania locum fuiſſe. Cùm enim quæſtio efferbuiſſet de Parochiis, quæ unitæ erant Eccleſiis Collegialibus, vel Monaſteriis; & quibus miniſtrabant Vicarii ad nutum revocabiles, quæque proinde nunquam vacarent; placuit Concilio, ut deportui locus eſſet, iſque exſolveretur, non obeunte Parocho, aut Vicario, ſed Abbate, vel Prælato Collegialium Eccleſiarum. *Inſuper ſtatuimus & ordinamus, quod deinceps decedentibus Prælatis Monaſteriorum, ſive Collegiatarum Eccleſiarum, quibus Parochiales Eccleſiæ unitæ, ac incorporatæ ſunt, ita tamen & taliter, quod non per fixos Vicarios, ſed dumtaxat ad nutum amovibiles Capellanos gubernentur & regantur: quod ex tunc morte Prælatorum intercedente, nobis marca argenti, aliis verò Archidiaconis, ſedium Chriſtianitatis Decanis, & Capitulis infra annum jura alias præſcripta perſolvantur.* *Cap. 13.*

XII. Ex hoc poſtremo Decreto Concilii Trevirenſis, itemque ex ſtatuto Cardinalis Campegii, nec non & ex Decretali Joannis XXII. aliiſque Conſtitutionibus ſupra relatis perſpicuum eſt. 1. Quo demum cumque jure confiderent Epiſcopi, Abbates, Archidiaconi, & alii Prælati inferiores, ad adſcribendos ſibi deportus, annataſque, ſeu fructus primi anni Parochiarum, aliorumve Beneficiorum, neceſſe fuiſſe, ut reliquum fieret Beneficiario tantum fructuum, vel redituum, quantum opus erat, ut & ipſe decenter ſe ſuſtentaret, & oneribus Beneficii faceret ſatis. 2. Si tantuli autem eſſent ejus Beneficii proventus, ut honeſtè ſuſtentato Beneficiario, & oneribus expletis, nihil redundaret, nihil tunc loci deportibus fuiſſe, vel annatis, ſive Romæ, ſive alibi, ſaltem nihil eſſe debuiſſe. 3. Pro vario uſu, ritnque aliarum & aliarum Provinciarum, jus deportuum fuiſſe, nunc penes Epiſcopos, Archidiaconos, Decanos Rurales, nunc fabricæ addictos, nunc Capitulis, nunc ex toto, nunc ex parte tantùm. Sed ea varietate non prohibetur, quin ea ſervaretur, aut ſervanda eſſet lex vetuſtiſſima, ut quidquid Beneficiario decerpebatur ex vacantis Eccleſiæ, aut ex primi anni fructibus, id in publicas totum impenderetur Eccleſiæ utilitates. Statuta, privilegia, conſuetudines, quæ inconcuſſa hactenus fuere deportuum munimenta, huic innitebantur certiſſimæ Regulæ, cæteris Eccleſiæ neceſſitatibus donari poſſe, quidquid ſuperfluit & redundat, poſt neceſſarias Beneficiarii, & Beneficii expenſas. Opulentiæ enim etiam exuberanti Præſulum adjici eos reditus, qui detonderentur de minoribus Beneficiis, vel ex ornamentis etiam & condecorationibus Eccleſiarum, deturpatio ea ſanè foret rerum Eccleſiæ, quæ ſua ipſa natura & inſtitutione pietati & religioni dicatæ ſunt.

Nova ejus rei probatio ex Concilio Aquileienſi anni 1596. elicietur. In eo enim Concilio convenienter Bullæ Pii V. decretum eſt, ut ſi ſtatuto, vel uſu Capituli cujuſdam id obtineret, ut reditus primi anni Præbendarum, partim Canonico ipſi novo,

partim pio alicui operi promovendi addicerentur, ſi uſus ſtabilis & fixus perſtaret: at verò reſcinderetur is uſus, & integri reditus Canonico permitterentur, illa ſi eorum media pars altera inter Canonicos diſtribuebatur, aut in ea abſumebatur, quæ cupiditatem magis, quàm charitatem redolerent.

Tit. De Dignit. Can. *Quod ſpectat ad primi poſt adeptam poſſeſſionem anni fructus, decernimus exequendam omnino Conſtitutionem Pii V. ut ſi hi fructus & diſtributiones in pia opera ſtatuto, aut vetere conſuetudine inſumantur, dimidium ad Canonicum, dimidium alterum ad ipſorum executionem pertineat. Si verò inter Canonicos diſtribuantur, aut aliter inſumantur, quam in pios uſus, tum decernimus dictos fructus & diſtributiones, primo etiam anno poſt adeptam poſſeſſionem, integros ad Canonicum pertinere, & eidem ſine diminutione aſſignandos eſſe.*

XIII. Unum jam ſupereſt, quod obſervem in ea ſive privilegia, ſive ſtatuta, ex quibus olim deportus ſcaturierunt. Non ea ſemper fuere Apoſtolicæ ſedis privilegia, vel ſtatuta peculiaria Prælatorum, aut Capitulorum. Proficiſcebantur quandoque ea, ſive ſtatuta, ſive privilegia à Fundatoribus Capitulorum ipſis, qui Præbendarum collationem in poteſtate habebant, ut Præbendæ omnes uno anno vacarent, quò ejus anni proventus in ipſius Eccleſiæ incrementa, vel ornamenta conferrentur. Superſtes eſt Charta Ducis Burgundiæ anni 1248. pro Canonicatibus Sanctæ Capellæ Divionenſis, cujus ipſe Fundator erat & Patronus, & cujus voluit Canonicos omnes primo anno ſolis diſtributionibus

Recueil pour l'hiſtoire de Bourgogne pag. 469. contentos eſſe: *Volumus, ut quotieſcumque Prabendam vel Prabendas vacare contigerit, fructus illarum per annum integrum in augmentum & utilitatem dicta Capella integraliter convertantur, priuſquam Canonici quibus conferentur, aliquid percipiant in eadem, quotidianis diſtributionibus duntaxat exceptis.*

Le Preſtre. Cent. 2. c. 2. XIV. Quoad ipſum verò deportus nomen, à nonnullis obſervatum eſt, in conſuetudinibus Andium, & Cenomanorum deportus vocari beſſem, ſeu duas tertias partes redituum feudi cujuſpiam, quæ revocantur ad dominum Feudi, quoties is ad minores devolvitur, reliqua parte tertia addicta minoribus ipſis alendis fovendiſque. Erant Epiſcopi, Archidiaconi, & Prælati alii, veluti Cuſtodes & Conſervatores Beneficiorum vacantium. Iſta verò juris deportuū antiquitas, authoritaſque aliquandiu exagitata & concuſſa in Comitiis Bleſenſibus anno 1576. retenta tandem & confirmata fuit, in Normannia potiſſimum & Britannia minore. Ita quidem

Du Taix. pag. 58. vit doctus du Taix: Sed in Edicto Bleſenſi nulla de his littera fit. Unum hic veluti ad cumulum addam Decretum ſancti Caroli Mediolanenſis Epiſcopi in Synodo II. Diœceſana, de conſuetudine, quam affirmat beatus Carolus Canonibus inimicam, ut ſi Parochus Auguſto, vel ſequentibus menſibus diem ſuum obeat, ſucceſſor ejus nihil deliberet ex reditibus ejus anni, qui aliis tum neſcio quibus addicun-

Decreto 39. Acta Eccl. Mediol pag. 344. tur. Hoc verò beati Caroli ſtatuto ſancitur, ut ex proventibus ejus anni decerpatur, quantum ſatis erit, ſolvendis debitis, alendo Parocho cum Miniſtris Eccleſiæ, utque oneribus Eccleſiæ ejuſdem ſatis fiat.

De Teſtamentis Epiſcoporum, & aliorum Beneficiariorum.

CAPUT XXXVIII. *P. 1. l. 4. c. 18.*

Teſtamenta Epiſcoporum, & aliorum Beneficiariorum per priora Eccleſiæ ſæcula.

I. Beatus Auguſtinus teſtamenti tabulas nullas ſcripſit, nec enim pia Congregationi commanſa bona locum dant teſtamento.

II. Qua ratione cognatis ſuis affuerit Auguſtinus, dum valeret, dum mors appeteret.

III. IV. Ut bona ſua diſpenſabant, qui ſodalitio B. Auguſtini adſcribebantur. Cùm Presbyter Eccleſiam ſcripſiſſet hæredem, & exhæredes feciſſet filios vel grandes & minores, eam Auguſtinus hæreditatem abjecit, integramque impuberibus ſervavit, dum pubeſcerent. Tamen illi Eccleſia omnia contulere.

V. Sigillatim ut alii Auguſtini ſodales ſua diſtribuerint, mira quadam ſapientia & religione.

VI. VII. De eodem rurſus. Mirabilis Auguſtini deſpicientia rerum temporalium, & ardor ejuſdem, ut Eccleſia & pauperibus largiſſimè daretur. Nemo de rebus Eccleſia teſtabatur.

VIII. Obſervationes alia in eadem teſtamenta. Si vel patrimonia ſua Eccleſia tranſcribebant, quid ſacrorum redituum redundantiam? Preſto ſemper Auguſtinus, ad reſtituendos fundos datos, ſi quos dono pœnituerit.

I. Evangelicam paupertatem ſemel profeſſo beato Auguſtino, non fuit poſtea unde teſtaretur. Ita enim Poſſidius in ejus vita. *Teſtamentum nullum fecit, quia unde faceret, pauper Chriſti non habuit.* Cap. 31. Clero adgregatus fuerat, abdicatione omnium quæ ante poſſediſſet. Itaque nil jam ſupererat, quod in poteſtate haberet. Nec enim ejus erant proprii juris reditus ejus Eccleſiæ, ſed Eccleſiæ & pauperum, quorum ipſe proviſor & diſpenſator erat. In ædibus præterea Epiſcopalibus ſacrum inſtituerat ſodalitium, ubi communem ipſemet vitam cum Clericis ſuis agebat. Et ea rurſus erat ratio altera non condendi teſtamenti: cùm in aperto ſit ſacrarum ejuſmodi Sodalitatum, ſive Regularium, ſive Sæcularium duces & ſuperiores, nullam habere teſtamenti factionem. Ideo & à Poſſidio additur commendatam ab eo fuiſſe Bibliothecam Eccleſiæ, illi qui ei curæ præfectus fuerat: vaſa autem ſacra, ornamenta, reſque & reditus Eccleſiæ, dimiſiſſe Presbytero, quem ſibi fidelem delegerat Oeconomum. Prope à vero abeſt, Bibliothecam illam ab Auguſtino ipſo coacervatam fuiſſe; nec tamen ejus ea erat propria, uti nec vaſa ſacra, nec ſacræ veſtes, aut reditus, ſed Eccleſiæ, ut diſertè affirmat Poſſidius. *Eccleſia Bibliothecam & omnes codices diligenter poſteris cuſtodiendos ſemper jubebat. Siquid verò Eccleſia vel in ſumptibus, vel in ornamentis habuit, fideli Presbytero, qui ſub eodem domus Eccleſiæ curam gerebat, dimiſit.* Collegium ipſum, ſive Eccleſiæ, ſive peculiaris Congregationis Eccleſiaſticæ, poteſtati mortis non ſubeſt: ejus verò eſt proprietas & dominium eorum, quæ Deo conſecrantur. Nec ipſa pauperum congregatio mortalis eſt, & Chriſtus jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur, qui vita ipſe & immortalitas eſt. Patrimonium ergo Eccleſiæ, pauperum Chriſti teſtamenti materiem præbere non poteſt homini mortali; aut ſi, condonatâ ea verbi licentiâ, de eo teſtentur Beneficiarii, non aliò ſpectare id poteſt, quam ut deſignent, qui ſint futuri diſpenſatores patrimonii pauperum.

II. Quod ad cognatos, proximoſque Auguſtini

Digitized by Google

pertinet, non alio in eos animo & affectu fuit Auguſtinus, quàm quo in pauperes alios. Ubi enim neceſſitate urgebantur, dabat, ut ea exolverentur; Ibidem. certè ut levarentur. *Nec ſuos conſanguineos vel in propoſito, vel extra conſtitutos, in ſua vita & morte vulgi more tractavit. Quibus dum adhuc eſſet ſuperſtes, ad ſi opus fuit, quod & cæteris erogavit: non ut divitias haberent, ſed ut aut non, aut minùs egerent.*

Hæ ſunt miſſæ in compendium leges Evangelicæ perfectionis, accuratiſſimè obſervatæ. Dari proximis etiam, ſed egentibus: *ſi opus fuit.* Non largiùs quàm aliis dari, æquè egentibus. *Id quod & cæteris.* Dari non ut abundent, ſed ne mendicent: *non ut divitias haberent.* Sin minùs ad excutiendam prorſus indigentiam, certè ad eam utcumque ſolandam: *Ut aut non, aut minùs egerent.* Idque mordicus & conſtantiſſimè retinere, *in ſua vita & morte.*

III. Et fructûs & voluptatis nonnihil exiſtet ex hac, ut ſpero, narratione Auguſtini ipſius, ubi rationem deſcribit, qua qui in ſacro ejus Sodalitio, ſive in Seminario profitebantur, de rebus ſuis diſponebant. Hinc enim dilucidius adhuc fiet, cur teſtamento ſcribendo abſtinuerit. Plebi etenim ſuæ ipſemet inter concionandum narrabat, nulli ſuæ Congregationis Clerico fas fuiſſe quidquam propriè & privatim poſſidere; ita perſuaſum ſe fuiſſe, à Januario Presbytero antè pauperibus omnia erogata fuiſſe, quàm ſacro ei Collegio nomen daret; retinuiſſe illum tamen aliquantum pecuniæ, in dotem filiæ, quæ in Monaſterio alebatur, tenella adhuc ætate, ut pro arbitrio cùm adoleviſſet, eam pecuniam diſpenſaret: ſed interim morte appetente Januarium teſtamentum ſcripſiſſe, & eam pecuniam, veluti ſuam, hæredi Eccleſiæ legaſſe. Se verò eam repudiare ac deteſtari hæreditatem, tum quòd Presbyter ille teſtari non potuiſſet, tum quòd geminam prolem ſuam exhæredem fecerit, filiolum in Cœnobio virorum, filiam in Monaſterio puellarum: atque ita illis pro hæreditate lites & contentiones transfuderit: contendente filio non potuiſſe ſe immerentem paterna hæreditate orbari: filia venditante ſibi uni retentam eſſe eam à patre pecuniam. Quod ad litem attinet, ſpondet Auguſtinus paterno eam ſe affectu & judicio diffiniturum, adſcitis in conſilii & judicii ſocietatem optimis quibuſque civibus, ſed non paſſurum ſe, ut ad Eccleſiam ea hæreditas devolvatur. *Ecce quomodo* De Diverſis. Serm. 49. c. 2. *vivimus, nulli licet in ſocietate noſtra habere aliquid proprium. Nulli licet. Si qui habent, faciunt quod non licet, &c. Teſtamentum fecit Presbyter, ſocius noſter, nobiſcum manens, de Eccleſia vivens, communem vitam profitens. Teſtamentum fecit, hæredem inſtituit. O dolor illius ſocietatis! Sed Eccleſiam ſcripſit hæredem. Nolo munera iſta, &c. Magnus inde mihi dolor, propter hunc dolorem ſtatui hæreditatem ipſam in Eccleſia non ſuſcipere, &c. Ambos exhæredavit, &c. Litem hanc inter illos citò finimus, Audio illos ut pater, &c. Videbo quid ſit juris cum paucis fratribus fidelibus honoratis, de numero veſtro, id eſt, de plebe iſta.*

IV. In Auguſtini ergo Congregatione, ſive Seminario, 1. nemini fas erat teſtari, quòd ſinguli profiterentur res terrenas & propria omnia à ſe abdicari. Eadem lege tenebatur Auguſtinus ipſe. *Ecce quomodo vivimus.* 2. Quòd poſſent, vel non poſſent teſtari, de eorum id dicitur patrimonio. Nec enim in dubium vertebatur, quin de patrimonio Chriſti, de beneficiis fidelium, de pauperum patrimonio teſtari poſſit nemo. 3. Januarii Presbyteri filius & filia in Monaſteriis profeſſi erant, ſed cùm impuberes adhuc eſſent, paternæ illis hæreditatis portio integra ſervabatur. *Quamvis videremus fulgorem profeſſionis, tamen lubricum timebamus ætatis: factum eſt ut ipſum argentum quaſi puella ſervaretur, ut cùm ad legitimos annos veniret, faceret inde quod virginem Chriſti deceret, quando optimè jam facere poſſet.* Moriens eos pater hæreditaria ſucceſſione fraudaverat, ab Auguſtino in integrum reſtituti ſunt. *Commendavi Eccleſia, ut non accipiat ipſas portiunculas, quæ pertinent ad exhæredatos, niſi cùm ad legitimam ætatem pervenerint. Hoc eis reſervat Eccleſia.* Minores ergo quantumvis in Religione Monaſtica Profeſſionem emiſiſſent, veniebant in hæreditatis legitimam portionem, eamque puberes facti pro arbitrio ſuo legabant. Patrimonia enim etſi poſſidere jam non poſſent, excipere tamen poterant, ubi hæreditario jure obtingebant; & in quos vellent tranſmittere. 4. Nec obſcurè id ab Auguſtino inſinuatur, hos ſive Monachos, ſive Moniales, ubi ſui compotes erant, non ſatis decenter potuiſſe res ſuas, niſi vel Eccleſiæ, vel Monaſterio largiri, vel Seminario. *Factum eſt ut argentum quaſi* Ibidem. *puella ſervaretur, ut cùm ad legitimos annos veniret, faceret inde quod virginem Chriſti deceret, quando optimè jam facere poſſet.* Et paulò inferiùs de lite diſſerens inter fratrem & ſororem emergente poſt parentis obitum: *Sed ſi pueri iſti ſervi Dei ſunt, litem hanc inter illos citò finimus.*

V. His verò pluſculum etiam luminis aſpergetur ex ſequenti ibidem Auguſtini ſermone. Cùm legi enim juſſiſſet, palamque legiſſet ipſe Caput illud Actorum Apoſtolicorum, ubi diſſerit Lucas de vita communi, de diſtractione fundorum, de abdicatione omnium, & de ſpontanea paupertate fidelium Hieroſolymitanæ ineuntis Eccleſiæ; teſtatur Auguſtinus eadem profeſſione conſtringi Seminarii ſui Clericos omnes. *Cum Epiſcopo Auguſtino* Ibidem. *ſic vivunt omnes cohabitatores ejus, quomodo ſcriptum* Serm. 50. *eſt in Actibus Apoſtolorum.* Inquiſiſſe ſe in Clericos ſuos omnes, & nihil deprehendiſſe, quod ab illa ſanctiſſimæ paupertatis lege deviaret. *Omnes Clericos meos, qui mecum habitant, tales inveni, quales deſideravi.* Supereſſe tamen duos, Patricium nepotem ſuum, & Subdiaconum, & Valentem Diaconum, qui res ſuas necdum diſtribuiſſent. Valentem ne potuiſſe quidem per ætatem, quæ necdum ea eſſet, qua poſſet juxta leges ritè donare; itaque agros & ſervos ab eo communiter adhuc poſſideri cum fratre ejus, qui in Eccleſia Milevitana ſub Epiſcopo Severo Subdiaconatu fungebatur. Nec Patricium quoque nepotem ſuum hactenus potuiſſe providere rebus ſuis, quòd earum uſumfructum haberet mater adhuc ſuperſtes. Jam verò fato functam eſſe matrem, itaque propediem finitis cauſis neſcio quibus cum ſorore ſua, fore ut ille de iis ita ſtatueret, ut ſervum Dei deceret. *Sed ſunt qui de ſua qualicumque paupertate, quod ſtatuerant, nondum fecerunt. Hi ſunt Valens Diaconus, & nepos meus Subdiaconus. Expectabatur in illo etiam legitimæ ætatis acceſſus, ut quod faceret, firmiſſimè faceret. Nepos meus ex quo converſus eſt, & mecum habitare cœpit, impediebatur & ipſe aliquid de agellulis ſuis agere in vita uſufructuaria matre ſua, quæ hoc anno defuncta eſt.* Subjicit denique Auguſtinus Clericos illos quoque duos ita ſtatuiſſe, ſua ut Eccleſiæ omnia addicerent, cui & ſe addixiſſent; id enim & ſanctiſſimæ eorum Profeſſioni conſentire, & exemplo fidelium Eccleſiæ primigeniæ Hieroſolymitanæ. *Inter nepotem meum & ſororem ejus ſunt quædam cauſæ, in Chriſti adjutorio*

citò finiendo, ut & ipſe facias quod Dei ſervum decet, & quod iſta profeſſio, & iſta exigit lectio. Et de Diacono Valente ibidem: *Si diviſi fuerint agelli, eos cupit Eccleſiæ conferre, ut inde alantur, qui ſunt in propoſito ſanctitatis, quouſque in hac vita degunt. Scriptum eſt enim, & hoc Apoſtolus loquitur, Qui autem ſuis, & maximè domeſticis non providet, fidem denegat, & eſt infideli deterior, &c. Hoc agitur, ut ſervuli dividantur, & manumittantur, & ſic det Eccleſiæ, ut eorum excipiat alimentum.* Ea ſunt verba Præſulis longè omnium à terrenis cupiditatibus alieniſſimi, cui crimini etiam dabatur, quòd donatas Eccleſiæ hæreditates reſpueret. Satis hinc elucet non dono, ſed donantis religione & æterna ſalute illum delectatum fuiſſe, & hinc erupiſſe eas ejus voces, cùm diceret, non exemplo tantùm Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, ſed ipſa ſua profeſſione & honeſtatis lege adduci Clericos, ut Eccleſiæ potiſſimum ſuæ largirentur, quæ largituri ſunt: abſurdius quippe & inhumanius eſſe, non eis potiſſimùm opitulari ſanctis, quorum in contubernio vitam agitaturus ſis.

VI. Fauſtino Diacono pene ne in mentem quidem venerat, ut à fratribus repoſceret hæreditatis portionem ſibi adſcriptam. Conſilio Auguſtini obſequutus, eam partitus eſt inter fratres ſuos, & Eccleſiam loci, quæ egeſtate laborabat. *Cum conſilio meo diviſit ipſam rem, & dimidiam donavit fratribus ſuis, & dimidiam Eccleſiæ pauperi in eodem loco conſtitutæ.*

Diaconus Severus in Seminario antè profeſſus, ex collatis ſibi eleemoſynis domunculam emerat, ubi mater & ſoror habitarent. Facti mox ipſum ſui pœnituit, domunculam Auguſtino reſtituit, quin & agellos quoſdam adhuc ſuos Eccleſiæ loci addidit, admodum egenæ.

Diaconus Hipponenſis in Clericatu mancipia aliquot ſibi comparaverat, ſuaſit Auguſtinus, ut libertate donaret, ipſemet denique ſanctiſſimus Præſul præſente plebe manumiſſionem celebravit. *Hodie illos in conſpectu veſtro manumiſſurus eſt Epiſcopalibus geſtis.*

Diaconus Heraclius cœdificata Capella Martyris, reliquas res ſuas Auguſtino contradidit, ut arbitratu ſuo eas diſpenſaret. *Ipſam pecuniam voluit per manus meas erogare, ſicut mihi placeret.* Ea pecunia agrum emi & Eccleſiæ donari voluit Auguſtinus, mutuò ſumens, quod ſummæ deerat, & ex terræ fructibus mutuatam refundens pecuniam. *De pecunia ſua emit etiam poſſeſſionem ex conſilio meo.* Quanquam id jam ætatis eſſet Auguſtinus, ut ejus terræ fructus capere ſe poſſe minùs ſperaret, id tamen conſilii inire maluit, quàm pecuniam retinere & in Eccleſiæ uſus effundere. Diffidebat enim verſatili junioris Diaconi ætati, ſubverebatur etiam ne quando ejus mater quiritaretur de filio ad eam donationem ſollicitato. Conſultius ergo illi viſum eſt eam emi poſſeſſionem, quàm repetenti ſi fors matri, vel filio reſtitueret. *Ideo volui ejus pecuniam in illa poſſeſſione ſervari, ut ſi aliquid, quod Deus avertat, aliter quàm volumus eveniſſet, redderetur illa, ne læderetur Epiſcopi fama.* Idem porro Diaconus ſpatium aliquod loci emit Eccleſiæ, cui & domum inædificavit, quam eidem contulit Eccleſiæ, quanquam eam extruxiſſet, quò mater ſua eam incoleret. Cùm denique ſervos haberet, jam in Monaſterio agentes, hos quoque manumiſit, atque ita paupertati, cui ſe devoverat, totum quoque ſe vendicavit. *Pauper remanſit, pecuniam nullam ſervatam habet.*

VII. Leporius Preſbyter natalibus clarus, & dives opum, jam ſua omnia abdicaverat, cum illum Congregationi ſuæ adſcripſit Auguſtinus. Nihil quidem ille rerum ſuarum ejus Eccleſiæ contulit, ut qui Eccleſiæ jam alteri bona ſua adjeciſſet omnia. Sed cùm Eccleſia toto orbe una eademque ſit, quanta quanta erat, ubique Leporii beneficia grato & memori animo recolebat. *Hic non fecit, ſed nos ſcimus ubi fecit. Unitas Chriſti & Eccleſiæ una eſt. Ubicumque fecit opus bonum, pertinet ad nos, ut ſibi congaudeamus.* Monaſterium ille ſuis in horto extruxerat; is porro hortus poſtea nec ejus fuit, nec Eccleſiæ, ſed Monaſterii. Aliquid etiam ſibi redituum ſepoſuerat ad alendos Monachos ſuos; ſed ea cura voluit eum exonerari Auguſtinus. Juſſit denique ſanctus Pater, ut Xenodochium conſtrueret, & incunctanter ille paruit. *Pecuniam non habet, quam ſuam dicere poſſit. Habebat Xenodochium ædificandum, quod modò videtis ædificatum. Ego illi injunxi, ego juſſi.* Baſilicam etiam ædificavit octo Martyrum, ſed ex fidelium eleemoſynis, à quibus & domum emerat, tanquam lapides ibi reperturus ad conſtruendum: ea domus Eccleſiæ addicta fuit, cui & penſionem ſolvebat. *Domus ergo ipſa ſic remanſit; penſionem præſtat, ſed Eccleſiæ, non Preſbytero.* Ita moleſtiſſimè ferebat Auguſtinus eam vocari domum Preſbyteri, cùm Preſbyteri domus non eſſet alia, quàm quæ Epiſcopi, & Dei. *Nemo amplius dicat, in domum Preſbyteri, &c. Ecce ubi eſt domus Preſbyteri; ubi eſt domus mea, ibi eſt domus Preſbyteri: alibi non habet domum, niſi ubicumque habet Deum.*

Ante ordinationem ſuam Monaſterium condiderat Barnabas Preſbyter in loco quem ad id dono dederat Eleuſinus. Cùm deinde nonnihil æris alieni contraxiſſet, agellum ei Auguſtinus ad annos decem conceſſerat, quò debita ea exſolveret. Illum verò agrum Preſbytero excolendum non delegavit, niſi quia Laici ex ejus proventu quadraginta tantùm nummos à ſe ſolvi poſſe oſtenderant, cùm non paulò majus ejus eſſet pretium. Itaque id oneris Preſbytero impoſuit, quò properè ſatisfaceret creditoribus.

VIII. Non poterunt hæ minutiæ non oblectamento iis eſſe, quibus ſapit Eccleſiaſtica antiquitas, & quibus compertum fuerit ex his maximè minutiis æſtimari poſſe de ingenio & virtutis indole ſummorum hominum. Hæc verò potiſſimùm lumina emicant ex hac rerum in ſpeciem aſpernabilium non aſpernabili narratione. 1. Ubi Poſſidius ait Auguſtinum ante mortem nihil condidiſſe teſtamenti, quòd pauper eſſet Chriſti, id de illa paupertatis profeſſione interpretandum eſſe, quam & ipſe præſtiterat, & à Clericis ſuis omnibus præſtari curaverat in ipſo veſtibulo ſuæ Congregationis. Sua enim illi omnia antè diſtribuebant, quàm ei adgregarentur; ita nihil ſupererat, unde teſtarentur ante obitum ſuum. Teſtamentum Januarii Preſbyteri offenſioni fuit non ſoli plebi, ſed Clero, *Ibidem.*
fuit & Auguſtino ipſi horrori, qui donum ejus *Serm. 52.*
averſatus, hæreditatem in ejus prolem geminam partitus eſt, temerè ab eo hæreditaria ſucceſſione fruſtratam.

2. Nec apud Poſſidium, nec in his Concionibus duabus vel veſtigium elucet ullum teſtamenti de rebus Eccleſiæ ſcripti, quod ſobriis & cordatis hominibus ne in cogitationem quidem veniebat, poſſe vel à privato quolibet, vel ab Epiſcopo teſtamenti tabulas ſcribi de communibus alicujus Sodalitii rebus. Quanquam enim non omnes Epiſcopi,

copi, Auguſtini exemplo, communis ſe cum Clero ſuo vitæ ſocietate devinxiſſent, nec Epiſcopi tamen nec Clerici res Eccleſiæ niſi in commune poſſidebant, ut ne poſſent quidem de iis teſtamenta privatim ulla factitare.

3. Qui privatim hic omnes nomen dederunt Clero & Collegio ſacro, ſeu Seminario Auguſtini, nonniſi Eccleſiæ bona illi ſua omnia tranſcripſere, ex ipſo, ut ſuprà patebat, Auguſtino. Et hinc jure meritoque concluditur, ſi Preſbyteris, Diaconiſque, & Subdiaconis id fuiſſet juris, moriſque, ut de ſuis Eccleſiaſticis rebus redituſque teſtarentur, non aliam eos ſibi quàm Eccleſiam hæredem acceſſituros fuiſſe.

4. Ne addubitari quidem à quoquam jure poteſt, quin Auguſtini ſumma fuerit & incredibilis contemptio caducorum & temporalium omnium. Suprà tamen abundè comprobatum eſt, ex ejus conſiliis monitiſque Clericos illos omnes, vel pauperibus, vel Cœnobiis, vel Eccleſiæ ſua admodum patrimoniola omnia dilargitos fuiſſe. Abdicatio quippe temporalis opulentiæ ſordibus & avaritiæ adverſaria eſt, non religioni & charitati. Qui totas reſpuebat oblatas hæreditates Auguſtinus, vel ſemel datas, & repetitas reſtituebat, non alio poterat diſcipulos ſuos conſilio imbuere, vel præcepto, quàm quo Spiritus ipſe ſanctus fidelium primitias olim impulit, ut ad pedes Apoſtolorum ſua inferrent omnia. Religio, pietas, charitas ſumma ſummorum virorum delectabatur non his donis, ſed animis & fervore hæc tam largè donantium, nec ſe totos Deo ceſſiſſe interpretantium, niſi & ſua illi omnia devoviſſent.

5. Nec id tantummodo mirabile, quòd Præſul omnium maximè ſeptus munituſque adversùs terrenas cupiditates, plurimum omnium Eccleſię conferri fecerit: ſed & quòd omnium altiſſimè immerſus in rerum divinarum contemplationem, & ſacris functionibus miniſterii Epiſcopalis occupatiſſimus, ad has tamen ſe minutias dejecerit ſollicitudinis rerum Eccleſiæ temporalium. Permagni refert penitiſſimè id infigi mentibus Præſulum, & Beneficiariorum omnium, eòque pertinebant pene putidæ illæ ſuprà narratiunculæ de œconomicis Auguſtini proviſionibus.

6. Jam monuimus Auguſtinum præſtò ſemper fuiſſe & paratum, adeoque & cupidum reſtituendi, ſive fundos, ſive pecunias, ubi qui dediſſent, pœniteret eos ſui doni. Non quò non eos tum monitos vellet, quantis eos periculis objiceret hæc inconſtantia & aviditas. Sed nolebat Eccleſiam, quæ ad conſilia vel præcepta perfectionis omnes adhortabatur, degenerem ipſam vel ignavam videri, nec vel ſeipſam audire, ſibi obſequi. Volebat eam Paulò morigerari, & fraudem potiùs pati, quàm litem. Denique in uſum vocare volebat ipſe, quod in Concilio Carthaginenſi IV. conſtitui fecerat, ut ne litigaret unquam Epiſcopus pro temporalibus
Can. 19. rebus, ac ne provocatus quidem. *Ut Epiſcopus pro rebus tranſitoriis non litiget provocatus.*

7. Poterat quidem aliquid litium incaleſcere inter cæteros Auguſtini Clericos, ſed ut erat ipſe parens omnium communis, ita & judex erat & conciliator, ita ut litigarent nunquam. *Audio illos ut pater, & fortè melius quàm pater ipſorum.* Quò gratiora autem eſſent plebi judicia ſua, adeſſe ſibi lites audienti & extricanti volebat ſpectatiſſimæ quoſque integritatis plebeios, ut ſuprà diximus.

8. Eccleſiæ peculiares vicorum, jam fundos, ut vides, retinebant ſibi ſuos, atque adeo & oblationes, quæ ibi fiebant ad alendum Clerum. Sed ab his diverticulis ad noſtrum jam nos propoſitum referamus.

CAPUT XXXIX. *P. 1. l. 4. c. 19.*

De Teſtamentis rurſus Epiſcoporum & Beneficiariorum cæterorum per quinque priora Eccleſiæ ſæcula.

I. Executor Ambroſius teſtamenti fratris ſui Satyri, omnia pauperibus adjudicat.

II. Cur nec ipſe teſtamentum ſcripſerit.

III. De B. Germano Epiſcopo Altiſiodorenſi.

IV. De Paulino Nolano, & de Hilario Arelatenſi Epiſcopis.

V. In eam rem monita Hieronymi.

VI. Ut ille ſtomachetur in eos qui de patrimonio pauperum diteſcunt.

VII. Statuta Concilii Carthaginenſis III. de iis quæ acquirunt Beneficiarii, & quæ niſi Eccleſiæ legare non poſſunt

VIII. Quibus nulli ſunt proximi, aut quibus nonniſi hæretici ſunt, una Eccleſia commendatiſſima & hæres eſſe debet.

IX. Non ſinit Concilium Antiochenum teſtari Epiſcopos, niſi de patrimonio ſuo.

X. De Concilio Calchedonenſi.

XI. De Theodoreto.

XII. Teſtamentum Gregorii Nazianzeni.

XIII. Excubabit Metropolitanus in teſtamenta Suffraganeorum.

XIV. XV. XVI. Quanquam hæc ſive exempla, ſive præcepta ſolos complecti videantur Epiſcopos: certiſſimè tamen in omnes Beneficiarios vis eorum permanat. Ad id argumenta alia, aliaque.

I. DE ſolo hactenus Auguſtino, & Seminarii ejus Clericis. Nunc ad alios propetandum Patres, ut cæleſti hoc magiſterio imbuamur in re ea, cujus tanta ſunt & ad Eccleſiæ dignitatem momenta, & ad animarum ſalutem. Docet Ambroſius fratrem ſuum Satyrum à ſe ſcriptum hæredem; ſed præmorientem ſibi Satyrum ſua omnia ſibi teſtamento legaſſe. *Ego te, frater, heredem feceram, tu me heredem reliquiſti. Ego te ſuperſtitem optabam, tu me ſuperſtitem dimiſiſti.* Nullas fecit teſtamenti tabulas Satyrus, Ambroſium tantùm rogavit, ut pauperibus tantum daret, quantum cenſeret æquum dari. *Quantum nobis juſtum videretur.* Hæc verba Ambroſius Chriſtiano pectore, adeoque & Apoſtolica quadam ſapientia commentatus, ita ſecum ſtatuit, ut quantum juſtum eſſet daretur pauperibus, totum dandum eſſe. Is eſt enim cumulus juſtitiæ, omnia vendere, & erogare pauperibus. *Poſtulando quod juſtum eſt, non exiguum, ſed totum reliquit: Hæc eſt enim ſumma juſtitia, vendere quæ habeas, & conferre pauperibus. Qui enim diſperſit, dedit pauperibus, juſtitia ejus manet in æternum.* Ambr. Orat. de obit. Saty. Non ergo ſibi viſus eſt Ambroſius fratris hæres, ſed ejus bonorum diſpenſator, & proviſor pauperum. *Ergo diſpenſatores nos, non heredes reliquit. Nam hereditas ſucceſſori quæritur, diſpenſatio pauperibus erogatur.* Nec exciderat animo, hæc à me jam ſuperiùs enarrata fuiſſe. Sed & facta & verba hæc uſque adeo Epiſcopalis pectoris & animi magnitudinem ſpirant, Apoſtolicæque ſapientiæ exuberantiam quandam, ut ſæpiùs ea incidendi occaſione vehementiùs delectet.

II. Si eo animo Ambroſius teſtatus eſſet, quo fratris teſtamentum interpretatus eſt; facilè intelligitur, quantum pauperibus relicturus fuiſſet. Reli-

quiſſet enim utique quod juſtum erat, atque adeo ipſomet interprete totum. Sed vitæ ejus ſcriptor Paulinus, nullum ejus teſtamentum commemorat, quòd tantæ moræ impatiens, jam totum Chriſto & pauperibus dare occupaſſet, quod mors erat ablatura. Jam inde ab ipſo ordinationis ſuæ die aurum omne & argentum pauperibus erogaverat; terras omnes Eccleſiæ dederat, uſufructu ſorori ſervato; ſervata ſibi opulentiſſima Chriſti paupertate.
Paulinus in ejus vita. c. 13. *Tempore quo Epiſcopus ordinatus eſt, aurum omne atque argentum quod habere poterat, pauperibus, vel Eccleſiæ contulit. Prædia etiam quæ habebat, reſervato uſufructu germanæ ſuæ, donavit Eccleſiæ, nihil ſibi, quod ſuum hic diceret, derelinquens.* Ita non erat de quo moriens teſtaretur, poteratque de eo dici, quod de Auguſtino Poſſidius dixerat, Pauper Chriſti cum eſſet, nihil ſcripſiſſe teſtamenti. Ut enim ſæpius ingerendum eſt, ne cadebat quidem in cogitationem hominum tanta & ſapientia, & ſanctitate præditorum, de bonis quæ ex Eccleſiæ proventibus ſuperfuiſſent, quemquam teſtari poſſe.

III. Qui vitam beati Germani Altiſiodorenſis Epiſcopi mira diligentia ſcripſit Preſbyter Conſtantius, narrata ejus morte, quæ in Italia contigit, ad hæreditatem ejus delabitur, quam inter ſe partitos ait cum Imperatrice Epiſcopos ſex. Sed ſumma hæreditatis hæc erat, Theca ſacrorum pignorum, pal-
Cap. 21. lium, tunica, cingulum, byrrus, cilicium. *Hæreditas deinceps relicta dividitur, partem præſumpſit Imperium, partem vendicant Sacerdotes. Et quod fieri de opibus ſolet, naſcitur de exiguitate contentio, dum deeſt quod capiant, &c.* Sed ab eodem ipſo Scriptore narratum fuerat in ordinatione Præſulis hujus Apoſtolici, quid cauſæ fuerit quamobrem nullæ fuerint teſtamenti ejus tabulæ appetente morte: ſtatim omnia pauperibus contulerat. *Repente mutatur ex omnibus; ſubſtantia diſpenſatur in pauperes, paupertas ambitur.*

IV. Procul erat Paulinus Nolanus, procul Hilarius Arelatenſis Epiſcopus à condendo teſtamento adventante morte, cùm exordio uterque ſuæ converſionis præcepiſſet elargiri pauperibus ſua omnia, horumque jam ut rerum Eccleſiæ diſpenſator factus, teſtari jam non poſſet. Quis enim niſi inſaniat Oeconomus, de rebus ſuæ fidei creditis teſtamenta meditetur? Audiamus Julianum Pomerium in libris de vita Contemplativa de his ita diſ-
L. 2. c. 9. ſerentem: *Sanctus Paulinus ingentia prædia, quæ fuerant ſua, vendita pauperibus erogavit: ſed cùm poſtea factus eſſet Epiſcopus, non contempſit Eccleſiæ facultates, ſed fideliſſimè diſpenſavit. Quid ſanctus Hilarius nonne & ipſe omnia bona ſua aut pauperibus reliquit, aut vendita pauperibus erogavit, &c.*

V. Si qua fides Hieronymo, ne Monachi quidem, nedum Clerici inacceſſi, aut impervii erant illecebris & tentationibus avaritiæ. Unius maximè vicem ille dolet, qui ingentem omnino conſervaverat pecuniæ vim, quaſi pauperibus hanc erogaturus, quam tamen moriens proximis reliquit. Judæ ille veſtigiis & exemplis inhærebat, qui locupletatus fuerat rapinis in pauperes ſuis, & æternum ſibi ſuccenderat pœnarum incendia ex refrigeriis pauperum. Ita enim Hieronymus ad Ruſticum Monachum. *Vidimus nuper & planximus Craſſi opes unius morte deprehenſas, urbiſque ſtipes, quaſi in uſus pauperum congregatas, ſtirpi & poſteris derelictas. Nec mirum, talem ſocium & Magiſtrum habuit, qui egentium famem ſuas fecit eſſe divitias: & miſeris derelicta in ſuam reſervavit miſeriam.* Ad omnes id Beneficiarios ſerpit, non poſſe eos ditari, niſi cum pernicie pauperum & ſua, temporali quidem pauperum, ſua autem ſempiterna. Conſtat enim de omnibus Beneficiariis quod de his Monachis affirmat Hieronymus, quidquid opum ad hæredes traducunt, id ipſis totum à fidelibus ad pauperum levamenta commendatum fuiſſe.

VI. Sed multò acerbiùs alibi ſanctus Pater, vehementiuſque iraſcitur Epiſcopis, cæteriſque Beneficiariis, qui filiis, vel cognatis alias tranſmittunt divitias, quam quas ipſi à Majoribus acceperunt. Nec enim id poſſunt, niſi ut exuviis Chriſti propinquos ſuos induant, & fidelibus omnibus offendiculo ſint. *Ut Sacerdotes ipſi quoque filiis ſuis, quibus paterna debetur hæreditas, nihil debeant derelinquere, niſi quod ſibi à parentibus derelictum eſt. Ergo qui ditior eſt Sacerdos, cum venit ad Sacerdotium, quidquid plus habuerit, non filiis debet dare; ſed pauperibus, & ſanctis fratribus & domeſticis fidei, qui vincunt merita liberorum; ut reddas ea quæ Domini ſunt Domino ſuo, qui loquitur in Evangelio. Quidquid uni horum feciſtis, mihi feciſtis, &c. Diſpergis ergo populum Dei, & aufers ab eo poſſeſſionem fidei ſempiternam, qui aliena dona, vel bona, vel rapina, vel adulatione, vel blanditiis, vel prætextu religionis, filiis, fratribuſque, & conſanguineis derelinquit.* In Euchir. c. 46.

VII. Huc pertinet, quod à Concilio III. Carthaginenſi declaratum eſt, quibus nihil erat ante ordinationem, non poſſe eos quidquam poſtea comparare, niſi Eccleſiæ nomine; ſi ſuo autem nomine fundos, vel domos coëmiſſent, moxque in Eccleſiæ fiſcum non refudiſſent, compilatores eos patrimonii Chriſti haberi debere; quanquam ſi qua re nominatim donati ſint, vel hæreditaria aliqua ſucceſſione aucti, in poteſtate eorū hæc eſſe debeant, quem in uſum cumque volent convertere. *Placuit, ut Epiſcopi, Preſbyteri, Diaconi, vel quicumque Clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Epiſcopatus vel Clericatus ſui, agros vel quæcumque prædia nomine ſuo comparant, tanquam rerum Dominicarum invaſionis crimine teneantur obnoxii, niſi admoniti, Eccleſiæ eadem ipſa contulerint. Si autem ipſis propriè aliquid liberalitate alicujus vel ſucceſſione cognationis obvenerit, faciant inde quod ipſorum propoſito congruit.* Cap. 49. Hæc certè verba extrema, *Faciant inde quod ipſorum propoſito conveniat*, non arbitrio tantum cujuſque hæreditaria committunt bona, ſed & ſalubre inſtillant inſinuantque conſilium, ut de hæreditariis etiam & propriis bonis teſtentur convenienter Ordinis ſui ſanctitudini. Non multum ab his abludebant Auguſtini verba ſuperiori capite relata, & quò ille collinearet, obſcurum non erat.

VIII. Sed apertior res tota fiet ex Canone Concilii Africani, ubi excommunicatione percelli etiam poſt mortem jubetur Epiſcopus, cui cùm patrimonium ſit, hæredes ſcribet, qui vel cognati, proximique ſui non ſint, vel cognati quidem ſint, ſed hæretici, vel pagani, nec his anteponet Eccleſiam ſponſam ſuam. Etſi autem inteſtatus exceſſerit, non eam pœnam effugiet; Cùm primùm enim Epiſcopali faſtigio eminere cœpit, debuit rem omnem ſuam diſponere accommodatè ad tantæ dignitatis ſanctimoniam. *Conſtitutum eſt, ut ſi quis Epiſcopus hæredes extraneos à conſanguinitate ſua, vel hæreticos etiam conſanguineos, aut paganos, Eccleſiæ prætulerit, ſaltem poſt mortem anathema ei dicatur, atque ejus nomen inter Dei Sacerdotes nullo modo recitetur. Nec excuſari poſſit, ſi inteſtatus defecerit: qui utique debuit factus Epiſcopus rei ſuæ ordinationem congruam ſuæ* Cap. 48.

Digitized by Google

profeſſioni nequaquam differre. Illud ſanè hic perquam memorabile, Epiſcopos quibus nulli eſſent proximi, vel pagani, aut hæretici eſſent, niſi ſi quam habent rem familiarem, eam Eccleſiæ adſcribant, pœna eos affici maxima, & nomen eorum ſacris diptychis expungi. Denique nec multos abire, ſi inteſtati moriantur, quod tum ex civilium legum præſcripto, non ad Eccleſiam, ſed ad hæreticos & paganos, certè ad extraneos devolverentur Epiſcopi patrimonia.

IX. Nec ab his valde abhorrere potuit Diſciplina Græcorum in teſtamentis Beneficiariorum. Concilii Antiocheni Patres voluere, ut Presbyteris, Diaconiſque perſpectæ res eſſent Epiſcopi propriæ, nec non & Eccleſiæ, ut integrum ſit Epiſco-
Can. 24. po de ſuis ſtatuere, intactis Eccleſiæ rebus. *Manifeſta ſint, quæ pertinere videntur ad Eccleſiam, cum notitia Presbyterorum & Diaconorum; ut ſi contigerit Epiſcopum migrare de ſæculo, nec res Eccleſiæ depereant, nec quæ propria probantur Epiſcopi, ſub occaſione rerum Eccleſiæ pervadantur. Juſtum namque & acceptum coram Deo & hominibus eſt, ut ſua Epiſcopus, quibus voluerit, derelinquat, & quæ Eccleſiæ*
Can. 40. *ſunt, eidem conſerventur Eccleſiæ.* Quæ eadem propemodum verba ſunt Apoſtolici Canonis.

X. Perlecta eſt in Concilio Calchedonenſi accuſatio quatuor Eccleſiæ Edeſſenæ Presbyterorum ad-
Act. 10. verſùs Ibam ejus Civitatis Metropolitanum. Reus hinc autem etiam agebatur, quòd ſuffraganeo ſuo Danieli Epiſcopo conniveret, qui teſtamento nepotibus matronæ cujuſdam quam amabat, ea legaſſet bona, quæ ab Eccleſia obtinetet; quæque ſibi retinuerat hæreditario Diaconi, quanquam ſpopondiſſet omnia ſe in pauperes erogaturum, quòd ex Eccleſiaſticis proventibus ea proveniſſent. Cùm ratum illud & inconvulſum ſit, quod ex Eccleſiæ reditibus partum ſit, ad Eccleſiam neceſſariò redire debere.

XI. Familiare & illud fuit ſanctiſſimis Orientis Epiſcopis, ut jam in ipſa Ordinatione ſua, vel antè, terrenis renunciarent poſſeſſionibus, atque ita nihilo plus ipſis, quam Auguſtino ſupereſſet, unde morituri teſtarentur. Teſtatum faciebat vir maximus, Theodoretus Cyri Epiſcopus, nihil ſe poſſidere, præter veſtes, quibus tegebatur; nemini ſe uſquam litem intendiſſe, à nemine ſibi intentatam fuiſſe, etſi vigeſimum jam annum Epiſcopatus ageret, denique neminem eo tempore toto ex ſuis Clericis ante ſæcularium Judicum tribunalia ſtetiſſe. Quibus ex omnibus augurari fas eſt, nec Theodoreto, nec Clericis ejus ferè fuiſſe, unde teſtarentur; cùm non eſſet unde lites, vel ipſis, vel ab ipſis
Epiſt. 81. intentarentur. *Annos viginti quinque ita vixi, ut neque in jus vocatus ſim à quoquam, neque ipſe quemquam accuſarim. Nullus religioſiſſimorum Clericorum, qui ſub me fuerunt, tribunalia tot annis frequentavit. Præter panniculos quibus amictus ſum, nihil volui poſſidere.*

N. 24. XII. Emendatius Gregorii Nazianzeni teſtamentum à Baronio publicatum eſt ad annum 389. in Annalibus Eccleſiaſticis, quàm fuerat à Briſſonio in Formulis. Eo dat Gregorius Eccleſiæ Nazianzenæ & ejus pauperibus res ſuas omnes, præter tenuiſſima quædam legata in domeſticos & in proximos ſuos. Eccleſiam tum Conſtantinopolitanam adminiſtrabat Gregorius, cùm hoc teſtamentum ſcripſit. Ita nec ipſe mortem opperiri voluit, quo terrenis ſe ſarcinis omnibus expediret, & Eccleſiam ſuam ornaret. Nec me fallit, quam diffidant viri docti ei Nazianzeni teſtamento. Nobis propoſitum non eſt his, aliiſque ejuſmodi implicari contentionibus.

XIII. Quod obiter attigimus de criminationibus, quæ Ibæ Edeſſeno impingebantur, ex eo liquidum eſt in teſtamenta Epiſcoporum Provinciæ ſuæ Epiſcopos invigilare debuiſſe; & conniti, ut ne bona ex proventibus Eccleſiaſticis coacervata, vel Clericis ipſis extorto eſſent, ſit prædæ fuiſſent eorum cognatis.

XIV. Fateor, quæ hoc Capite dicta ſunt, ea peculiarius ad Epiſcopos pertinere omnia. Sed nemo ſanæ mentis inficias ierit, iiſdem vinculis pro ſuo quemque modo, & reliquos omnes obligari Beneficiarios. Nam quæ ad ipſos venit portio rerum Eccleſiæ, peræquè eſt portio ſacrificii Deo oblati, eleemoſynæque pauperibus dicatæ, denique portio eſt hæreditatis Chriſti. Non ergo poteſt illa ad ſæculares & profanos revocari uſus, niſi ut res ſacra profanetur, fraudentur pauperes neceſſario ſolatio, dilapidetur patrimonium Chriſti. Video hanc portionem Clerico tributam eſſe, ſed video ut pauperi tributam eſſe, ad neceſſarios ejus uſus; adeoque quidquid ſuperat expletis ejus neceſſitatibus, jam id pauperum eſſe, cùm ea ſit conditio, ea natura horum bonorum.

XV. Ubi certè vetant Carthaginenſes Canones, ab Epiſcopo in cognatos transfundi, quod non acquiſivit niſi ex Eccleſiæ rebus; nonne eadem ratio, eademque lex etiam cæteros conſtringit Beneficiarios, quibus non aliunde unquam, quam ex Eccleſia res affluxere? Erat enim Epiſcopo propria etiam portio ex reditibus Eccleſiæ. Si ſuæ ille ex his parcimoniæ fructus vetabatur in cognatos ſpargere, vetabantur & alii Clerici, ac Beneficiarii omnes.

Et ubi tum Apoſtolico, tum Antiocheno Canone vetantur Epiſcopi, proximis res alias quaſcumque dimittere, quam quas à Majoribus ad ſe derivatas habuere; nonne hac eadem lege circumſcribuntur omnes, qui pari induſtria & arte poſſunt ex rebus Eccleſiæ fundos, vel pecunias accumulaſſe? Sed ut priſci Canones ſolos ferè commonerent Epiſcopos, in cauſa fuit, quod cæteris Clericis non ferè erogaretur, niſi quo parcè victitarent; ut nihil admodum verendum eſſet, ne ex his vel ditarentur ipſi, vel ſuos ditarent. Ubi autem ſæviebat Hieronymi calamus in Monachos, vel Clericos ex pauperis Chriſti compilatione diteſcentes, non ad has ille quotidianas ſportulas intuebatur, ſed ad fraudes circumventarum viduarum, vel alia id genus. Omnino verò eos proſcindebat Hieronymus, qui ad proximos traducerent, quæ à majoribus ſuis non acceperant.

XVI. Diſertiſſimè porro Carthaginenſis III. Concilii Canon, non tantum Epiſcopos, ſed Clericos omnes, ad proximos transfundere docet nihil poſſe, ſi nihil rerum habuere, cùm ad Ordinationem acceſſerunt. Certè in libello ſupplici ad Calchedonenſis Concilii Patres porrecto, inſimulabatur Epiſcopus Daniël in domum ſuam derivaſſe Diaconi Abraamii bona, ab ipſo ei concredita, ut in pauperes erogarentur, quòd ex rebus ac proventibus Eccleſiæ parta fuiſſent. *Abraamius Diaconus &* Act. 10.
nihil ferè habens, ex noſtra Eccleſia multas & innumeras res habuit, quæ pro veritate erant noſtræ Eccleſiæ. Suadet huic Daniël Epiſcopus, ut ſubſcripto teſtamento in eum ſuam tranſmitteret hæreditatem, jurans ei, hæc ſe poſt ejus mortem pauperibus erogare; hoc enim & teſtamento continetur. Et poſtquam hæc Daniël eſt adeptus, non ſolum non ſicut oportebat & juraverat, diſpoſuit,

ſed Challoa mulieri dedit. Denique Ibam ipſum quatuor iidem Presbyteri impetebant, quòd in rem ſuam deflectere voluiſſet Pyrozi Presbyteri teſtamentum, qui res ſuas Eccleſiis egenis & indotatis

Ibidem. reliquerat. *Pyrozo Presbytero bene teſtante, & ſua propria diſponente, & res quas habuit relinquente Eccleſiis, reditus nullos habentibus, &c.*

CAPUT XL. *Pag. l. 4. c. 21.*

De Teſtamentis Epiſcoporum, & aliorum Beneficiariorum in Oriente & in Italia, ab anno Chriſti quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. Non ſinebant Juſtiniani leges teſtari Epiſcopos niſi de iis quæ ante ordinationem ſuam obtinuiſſent, & de ſucceſſionibus quas ſibi poſtea obtigere, uſque ad quartum gradum civilem. Nec ſecus res habet in Adminiſtratoribus Xenodochiorum.

II. Cur hac lege non memorentur expreſſe cæteri Beneficiarii, cùm eorum ſuperflua pauperibus debeantur.

III. Ejus legis confirmatio.

IV. Occurritur objectioni & legi, qua permittitur Clericis teſtari, etiamſi ſint adhuc ſub poteſtate patris.

V. De Presbyteris conjugatis in Oriente.

VI. Mirabile Joannis Eleemoſynarii Patriarchæ Alexandrini teſtamentum.

VII. VIII. IX. Qua diligentia has leges Canonibus tam conſentientes Gregorius Magnus ſervari curarit.

X. XI. XII. Mobilia ipſa, & quæ poſt ordinationem acquiſierant Epiſcopi, niſi Eccleſiæ legari non poterant.

XIII. Cur Gregorius de ſolis agat Epiſcopis.

XIV. Lex Theodorici Regis de Clericis inteſtatis.

I. COpiam facit Epiſcopis Juſtinianus, ut pro arbitrio ſuo teſtentur de ſuis ante ordinationem rebus, aut de proximorum poſtea ſucceſſionibus ad ſe devolutis uſque ad quartum gradum; reliquas autem res nec expendere, nec donare, aut teſtamento legare poſſint niſi Eccleſiæ. *Licentiam*

Cod. l. 1. De *habeat Epiſcopus, quæcumque ante Epiſcopatum probatus*

Epiſ. & Cler. *fuerit habuiſſe, & quæcumque poſt Epiſcopatum jure*

Lege 33. *cognationis uſque ad quartam ad eum pervenerunt, ad quos voluerit, ultima voluntate tranſmittere. Cæteris rebus alio modo acquiſitis ab eo, dominio Eccleſiæ reſervatis, niſi in utilitatem Eccleſiæ, vel opera pietatis conſumpta ſint.* Quæ eadem lex ad reliquos exporrigitur locorum ſanctorum adminiſtratores. *Eadem diſtinctione habita in Adminiſtratoribus cujuſcumque loci religioſi.* Apparet Abbates & Adminiſtratores Xenodochiorum hic indicari. Cùm enim non aliter quàm Epiſcopi curam gerant & adminiſtrationem Congregationis alicujus, æquiſſimū eſt, ut exinde nil comparare poſſint niſi nomine Congregationis. Denique ſi Epiſcopus vel Adminiſtrator diem extremū obeat inteſtatus, nec ullus ei ſit ſucceſſor legitimus, ad Eccleſiam veniet ejus ſucceſſio. *Item ſi quis Epiſcopus, aut Miniſter Eccleſiæ moriatur, ſine teſtamento, & ſucceſſore legitimo, vel legitima, ſucceſſio competit Eccleſiæ, in qua conſtituti ſunt.*

II. Hac certè lege non exprimuntur niſi Epiſcopi, Abbates & Adminiſtratores rerum Sodalitii alicujus; nec ea Clerici conſtringantur cæteri, cùm eo ævo tam latè pateret Beneficiariorum, quam Clericorum nomen. Solis enim tunc & parcis diſtributionibus Clerici donabantur, quarum ex parcimonia difficillimè potuiſſent agri & prædia coëmi. At ubi poſtea non ſportulis ſolùm & diſtributionibus gaviſi ſunt Beneficiarii, ſed agris etiam & latifundiis Beneficio ſuo illigatis: jam tum ſanè & ipſi Adminiſtratores eſſe cœpere, & inconcuſſa Adminiſtrationum lege juſſi ſunt, idonea ſibi ſepoſita ſuſtentatione, reliqua ſpargere omnia in pauperes. Cùm enim oblationum & hoſtiarum Deo dicatarum una ſit ſemper natura & conditio, ut religioni & charitati impendantur, nunquam hinc fas eſt ſæcularis opulentiæ inſtrumenta parari.

III. Apertiùs idem Imperator propudioſum fo- Ibid. leg. 42.
re prædicat, & deteſtandum, ſi proximis ea ſuis largiatur Epiſcopus, quæ fideles pietate incenſi, Deo quàm proximis ipſi ſuis donata maluere. Ideo & eligi in Epiſcopos vetat, ſi quibus filii ſint, vel nepotes; prohibet denique ne quid eorum dent Epiſcopi, ſive teſtamenti tabulis, ſive ratione aliqua alia, præter ſucceſſiones paternas, maternaſque, patruorum, avunculorum, fratrumque. Quòd videlicet compertum ſit, qui patrimonia ſua dant Epiſcopis, leguntque, illis Epiſcopos non obverſari animo, niſi ut fideles diſpenſatores patrimonii Chriſti, multò utique propenſiores, ut ſua in pauperes ſpargant, quàm ut de rebus eorum ſibi vel tantillum delibent. *Ipſum potius ſacerdotium contemplantes, quàm ejus perſonam; & cogitantes, quia non ſolùm ab ipſis relicta piè inſument, ſed & ſuas ipſorum res adjicient.* Ea denique lege Xenodochiorum Rectores contineri ſubjicitur, ut nec ipſis fas ſit, poſtquam eo munere ſunt initiati, quidquam acquirere, quod ſuum ſibi ſit, & quod ad libitum donare poſſint. *Neceſſarium quoque duximus definire ſuper his, qui curam ſuſceperunt venerabilium Xenodochiorum, Noſocomiorum, Ptochiorum, Orphanotrophiorum, & Brephotrophiorum.*

IV. Conceſſit id quidem Juſtinianus Presbyteris, & Clericis ipſis inferioribus ſub patrum poteſtate conſtitutis, ut teſtari poſſint, & quibus volent ea addicere, quæ ſua ſibi induſtria paraverint peculia, pari cum militia ſæculari privilegio fruituri, *ad ſimilitudinem caſtrenſium peculiorum.* Dum- Novel. 123.
modo filii ſi quos habent, aut improles ſi ſunt, c. 19.
patres ne fraudentur legitima portione. *Sic tamen* Cod. l. 1. De
ut horum filii, aut his non extantibus, parentes eorum Epiſ. & Cler.
legitimam ferant partem. Sed magni prorſus ponde- leg. 33. 49.
ris rationes id evincunt, non agi hac lege de rebus ex Eccleſiaſtico proventu aliquo patris. Ipſemet enim Conſtantinus ita conteſtatus fuerat edita lege ſua, quam ſuo Juſtinianus Codici intertexuit, & qua edicebat, quidquid quomodocumque corraſiſſent Clerici, & ſibi recondidiſſent, pauperibus levandis dicandum id totum eſſe. *Si quid enim vel* Ibid. leg. 2.
parcimonia, vel proviſione, vel mercatura, honeſtati tamen conſcia congeſſerint, id in uſum pauperum atque egentium miniſtrari oportet. His adde ſi quartæ illi portioni redituum Eccleſiæ, quæ Epiſcopo addicebatur, id oneris immineret, ut ex ea hoſpites etiam & advenæ, ac peregrini alerentur, ut ſuprà animadverſum eſt: conſentaneum fuiſſe, ut & Clerici cujuſque portio ejus & pauperum uſibus neceſſariis ita dicaretur, nihil ut ſegregari poſſet & in futurum recondi ad profanos uſus.

V. Non facilè verò poterant Presbyteri Orientalis Eccleſiæ, cæterique Clerici conjugati, ex quo antiquiſſimæ illi fibulam continentiæ abruperant, ubi prolem ſuſceperant; non facilè, inquam, poterant non parcere ſumptibus, & ſeponere, ac congerere aliquid, quod in filios tranſmitterent. Ideo forſan Juſtinianus ſolos diſertis verbis Epiſcopos & Xenodochos expreſſit ea lege, qua de rebus Eccleſiæ quemquam teſtari vetuit. Scrupulus hic verò facilè eximetur, ſi reputamus animo, in Eccleſia Græca nihil fundorum Beneficiariis tributum

Digitized by Google

fuiſſe, ſolis ibi locum fuiſſe diſtributionibus, agros omnes & fundos in unius Epiſcopi ditione fuiſſe, qui cœlibatûs ipſe vinculo conſtringebatur. Ita teſtatum faciunt ipſæ Juſtiniani Novellæ ſuperiùs allatæ, ſolos Epiſcopos & Oeconomos regimen fundorum omnium in ſe recepiſſe, ita ut alienandi facultas eis prorſus amputaretur, niſi in eorum Laïcorum gratiam, quibus fundi alicujus annuebatur uſusfructus, ea conditione, ut vita excedentes duplum Eccleſiæ refunderent. Denique ſi non ſinebat Epiſcopos creari Juſtinianus, quibus vel uxor eſſet, vel proles, quî paſſus eſſet alios Beneficiarios omnes, & uxoratos, & patres, prædia Eccleſiæ in familias ſuas diſpergere, ac diſſipare? Hinc ergo facilè conjicitur, penes Epiſcopos ſolos fuiſſe Eccleſiæ fundos omnes.

VI. Ex nova Roma ad veterem, & ex Oriente in Occidentem migrabo, poſtquam objecero oculis & admirationi, mallem imitationi omnium Præſulum & Clericorum, teſtamentum ſanctiſſimi viri, Joannis Eleemoſynarii, Patriarchæ Alexandrini. Ubi proximos ſentire ſibi viſus eſt afflatus mortis adventantis, & beatiſſimam inveheutis ſibi immortalitatem, teſtamentum dictavit, quale ore illo ſanctiſſimo dictari par erat; gratias Deo habuit, quòd voti compos factus eſſet, centies ingeminati, ut tum unus tantùm ſibi treuntius reſiduus eſſet, cùm animam exhalaturus eſſet. Cap. 49. vita ejus. *Gratias ago Deus tibi, quoniam exaudiſti miſeriam meam, rogantem bonitatem tuam, ne inveniretur morienti mihi, niſi unus tremiſſis.* Inveniſſe ſe in Epiſcopali ærario, cum Eccleſiæ primùm præeſſe cœpit, incredibilem pecuniæ vim, *circiter octoginta centenaria auri*: incredibilia in ſe dona undique ingeſta: at ſumma ſe quoque diligentia uſum, ut quæ à Deo in ſe profecta eſſent bona, in Deum retorquerentur omnia: & jam voluntatis ſuæ eſſe, ut qui unus ſibi ſuperaret treuntius, is quoque membris Chriſti pauperibus prodeſſet. *Cognoſcens hæc omnia Dominatoris omnium eſſe, feſtinavi ea quæ Dei erant, Deo dare. Unde & quod remanſit mihi hoc tremiſſe, Dei & hoc exiſtens, jubeo dari his qui ſunt Dei.* Immenſæ porro illæ opes exhauſtæ partim fuerant in Monaſteria & Xenodochia extruenda, ubi divina concelebrabant Cantica innumeræ hominum turmæ, nec interim laudes ſilebant & munificentiam ſanctiſſimi Patriarchæ. *Xenodochia, Gerontocomia, atque Monaſteria à fundamentis ædificans, & choros ſanctorum Monachorum ſtatuens, inceſſabilem vera juſtitia memoriam poſſidet, per ea quæ celebrantur in eis bona opera.*

VII. Cùm verò non aliud his Juſtiniani legibus, quàm priſci Eccleſiæ Canones novo vigori & ſplendori reſtituerentur: hinc erat quod religioſior etiam earum in Occidente, quàm in Oriente obſervantia vigeret. Argumentis id pene innumeris evinci & illuſtrari poſſet. Scripſit ad Maximianum Syracuſanum Epiſcopum B. Gregorius Papa, inteſtatum vita abiiſſe Epiſcopum Agrigentinum, æquum verò eſſe, ut filio ejus ſuperſtiti reſtituerentur materna bona, necnon & legitima eorum portio, quæ parens ante Epiſcopatum obtinuiſſet, ſi modò nihil eorum Eccleſiæ donaſſet. *Si quid apud* L. 3. Ep 36. *prædictam Eccleſiam de rebus matris ipſius inveniri patuerit, ei ſecundùm ſuam faciat portionem reſtitui. Proinde & de rebus paternis, quas ante Epiſcopatum dignoſcitur habuiſſe, ſi eas in jus Eccleſia ſuæ quolibet modo non tranſtulit, ei quantum portioni ejus legaliter ſcis competere, ut ſatisfieri poſſit, immineat.* Fatetur quidem Gregorius ejus Epiſcopi bona præceſſorem ſuum Papam ejus Eccleſiæ adjudicaſſe, ut vel ſic pœnas ille lueret flagitii cujuſdam ſui; ſed ita rem ipſe interpretatur, laſciviendi potiùs materiam Epiſcopo ſubductam eſſe, quàm immerentes in filios pœnam paternæ nequitiæ derivatam. *Nam quod Præceptum direxerat deceſſor noſter, ut lapſo eo omnes res ejus Eccleſiæ remanerent, hoc idea eum credimus præcepiſſe, ne per eas amplius deperiret. Nunc verò æquum eſſe penſamus, ut filium patris culpa non ingravet.*

VIII. Cùm reſciſſet ex adverſo Theodorum Epiſcopum ante obitum ſuum teſtamenti tabulas ſcripſiſſe, Cyprianum Diaconum commonuit, Nuntii partes ibi fungentem, ut diligenter excuteret, an nihil is de rebus Eccleſiæ ſuæ detriviſſet, ut hæredes ejus ad id damni præſtandum compellerentur. *Quia ipſe teſtamentum dicitur condidiſſe: ſimiliter* L. 4. c. 22. *ne quid de rebus Eccleſia ſuæ conſumpſiſſet, te oportet inquirere. Et ſiquidem cùm exinde aliquid incongruè minuiſſe didiceris, ita age, ut res ipſa ab ea, cujus intereſt, modis omnibus reparentur.*

IX. Cùm Eccleſiæ Ravennatis Clerus Gregorium querelis ſuis interpellaſſet, quòd Joannes ejus civitatis Epiſcopus teſtamentum edidiſſet, Eccleſiæ utilitatibus, & legibus ipſis Cæſareis inimicum; literas dedit Pontifex ad Marinianum Joannis ſucceſſorem, quò executioni intercederet eorum, quæ legibus adverſa eſſent: dona irritaret à Joanne facta ex rebus poſt ordinationem ſuam quæſitis, confirmaret quæ ab eo ſtatuta eſſent de rebus ante ordinationem ſuis, dum ne eas Eccleſiæ contuliſſet, denique Monaſterium ab eo dotatum gaudere pateretur donis omnibus, quæ ſuperſtes ei addidiſſet, feciſſetque à Sede Apoſtolica ante obitum ſuum confirmari. *Ut ea quæ de Eccleſia ſua, vel de acquiſi-* L. 5 Ep. 1. *tis in Epiſcopatu rebus, contra legum fieri ſtatuta diſpoſuit, fraternitas veſtra nec authoritatem præbeat, nec aliqua in his ratione conſentiat. Si quid autem de propriis rebus, quas ante Epiſcopatum habuit, quod quidem prius Eccleſia ſuæ non contulit, fieri voluit, vel decrevit, firmum per omnia robur obtinere neceſſe eſt.*

Iiſdem monitis Anthemium inſtruxit Subdiaconum, ſuum in Campania Nuntium, ubi fato functus erat, Atellanus Epiſcopus, condito teſtamento, quo beſſem rei ſuæ nurui legabat, reliquam partem tertiam Eccleſiæ ſuæ: *Condito teſtamento in* L. 7. c. 53. *octo unciis totius ſubſtantia ſuæ nurum ſuam hæredem inſtituit, & Eccleſiam ſuam in reſiduis quatuor.* Eo teſtamento permiſceri videbantur patrimonia Epiſcopi, & Eccleſiæ. Sed in ipſa executione multum diſcriminis interponebatur. Juſſit enim Pontifex, ut accommodatè legibus, ad proximos & hæredes nihil eorum veniret, quæ Eccleſiæ fuiſſent, vel quæ Præſul poſt inaugurationem ſuam de novo comparaſſet. Alibi confirmatum eſt ab eodem Pontifice teſtamentum Epiſcopi Locrenſis, quo hæreditaria tantùm ille bona complexus erat, intactis Eccleſiaſticis. *Nihil de rebus Eccleſia ſuæ fuiſſe teſtatum, ſed* L. 8. Ep 33. *de propriis.*

X. Ubi Canones Legeſque vetant, ne cognatis, vel hæredibus quidquam adſcribant Epiſcopi rerum earum, quas poſt ordinationem ſibi paraverunt; non de terris tantùm & hæreditatibus agunt, ſed & de mobilibus, veſtibus, ornamentis, & pecuniis ipſis, quæ omnia niſi Eccleſiæ donari non poſſe admonentur. Latiſſimè enim patent verba ipſa Canonum & Legum, nec ullis ſe ſinunt exceptionibus circumſcribi. Adde ejus diſtinctiunculæ obtentu fore ut jam rapinæ paterent proximorum res Eccleſiæ omnes, cùm Epiſcopis proclive eſſet complu-

rimas Eccleſiæ res in ejuſmodi bona mobilia convertere, quæ hæredes aſportarent proximique, jure quaſi ſuo. Cùm Epiſcopi filius eo extincto ædes Epiſcopales invaſiſſet, conſideretque ſui juris eſſe veſtes, & alias res paternas mobiles, ei vehementer reſtitum eſt à Gregorio, legibus & Canonibus armato, ubi & ipſa mobilia proximis dimitti univer-
L. 9. Ep. 14 ſius cum aliis bonis omnibus prohibentur. *Quod & Epiſcopium detineas, & occaſione blandiaris, ut Epiſcopi patris tui veſtes tibi, vel alia quæ in Epiſcopio inventa ſunt, applices. Et ideo ſi ita eſt, & ab Epiſcopio te præcipimus ſine mora recedere, & quidquid Pater tuus Epiſcopatus ſui tempore de propria Eccleſia conſtiterit acquiſiſſe, ne tollas: quia & ſacris Canonum legibus eſſe noſcitur definitum, ut in his quæ Antiſtes Epiſcopatus tempore acquiſierit, non alius, niſi ſola ſuccedat Eccleſia.*

XI. Nec nos præterit, Adeodatum Mediolanenſem Epiſcopum conqueſtum fuiſſe apud Pontificem, quod præceſſor ſuus Conſtantius nepti ſuæ Moniali legaſſet *quædam immobilia, quæ jam Epiſcopus acquiſiſſet*; reſpondiſſe autem Gregorium, ea acquiſiſſe Conſtantium perhiberi, cùm Diaconus
L. 10. Ep. 42 adhuc eſſet: *Quantum aliqui perhibent hoc non in Epiſcopatu, ſed dum adhuc eſſet Diaconus acquiſivit.* Ex quo illud naſci videtur, 1. ſola immobilia ex legibus non poſſe legari proximis. 2. Eis legibus ſolos teneri Epiſcopos, qui Adminiſtratores & Proviſores ſunt Cleri & pauperum totius Diœceſis, non Clericos, vel Beneficiarios inferiores.

XII. Sed ejus inanitas argumentationis apertè convincitur collatione hujus Epiſtolæ cum ea, quæ paulò antè laudabatur. Altera enim de mobilibus, altera de immobilibus agit: *veſtes vel alia, quæ in Epiſcopio inventa ſunt.* Ex æquo igitur certum eſt nec mobilia, nec immobilia hujuſmodi ad hæredes dirivari potuiſſe; quanquam leges Canoneſque non utraque ſemper conjunctim commemorent, ſed ſeparatim quandoque vel hæc, vel illa.

XIII. Conſequens verò illud alterum, ſin minùs à vero, certè à veriſimili propius abeſt. Nec Juſtiniani enim leges, nec Epiſtolæ Gregorii niſi Epiſcoporum meminere. Sed jam non ſemel ejus rei perſpicua indigitata ratio eſt. Quod cùm parcis diſtributionibus & alimentorum ſportulis cæteri Beneficiarii fruerentur, non facilè videbantur congerere ex his poſſe, quo & tolerarent vitam, & domos præterea agroſque ſibi compararent. Alioqui meliore fuiſſent Clerici alii conditione, quàm Epiſcopi: fas enim illis fuiſſet parcere ſumptibus, & reliquas opes in proximos ſpargere, quod Epiſcopis non licuiſſet.

XIV. Confirmata eſt Theodorici Regis Italiæ Edicto eo, quod apud Caſſiodorum legitur, ea Cæſarum lex, qua jubetur Eccleſia Clericis & Monachis ſuccedere, qui inteſtati & ſine hærede juſto
§. 20 moriuntur. *Clericos, Religioſaſque perſonas inteſtatas deficientes, quoties defuerit, qui jure ſuccedat, locum Eccleſiæ ſuæ ſecundum leges facere debere præcipimus.* De bonis agitur hæreditariis, in quæ ſuccedit Eccleſia, ubi juſti deſunt hæredes.

CAPUT XLI. *P. 2. l. 4. c. 22.*

De Teſtamentis Epiſcoporum, & aliorum Beneficiariorum in Gallia ab anno Chriſti quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. II. III. Varia decreta Conciliorum Galliæ, ne teſtetur Epiſcopus, de iis quæ ſibi legata ſunt poſt ordinationem ſuam; ſi prole caret, patrimonium Eccleſiæ conferat; valida ſunt Clericorum teſtamenta, quanquam minus ſcrupuloſe ſervata ſint formula.

IV. V. Cœpere ergo jam tunc teſtamenta condi, ex Juris Canonici legibus.

VI. Ita conſulebatur Eccleſiæ, & Parochorum teſtamentis aliorumque Beneficiariorum, qui cum fundos Eccleſiæ jam obtinere cœpiſſent, non poterant niſi Eccleſiis ea transfundere.

VII. Aliis id ipſum exemplis efficitur, nec Parochos potuiſſe, nec Beneficiarios quoſvis alios acquirere, vel teſtari, niſi in utilitatem Eccleſiæ.

VIII. IX. Exempla in id plura ex Gregorio Turonenſi, & ex Fiedardo.

X. XI. Mirabilia Perpetui Turonenſis Archiepiſcopi, & Cæſarii Arelatenſis teſtamenta.

I. Cum noſtra aliquantò pluris intereſſit, exploratum habere, quæ Leges, qui Canones in Eccleſia viguerint Gallicana in Epiſcoporum & aliorum Beneficiariorum teſtamentis; proprium caput ei rei hoc ſepoſuimus, ut Diſciplinæ ſacræ integritas illibata hic maximè viguiſſe intelligatur. In Concilio Agathenſi conſtitutum eſt, ut quidquid Epiſcopo, vel Eccleſiæ conjunctim, vel ſeparatim daretur, *aut cum Eccleſia, aut ſequeſtratim*, ad jus Eccleſiæ id revocaretur, non Epiſcopi: *Non quaſi* Can. 6.
ſuum proprium, ſed quaſi dimiſſum Eccleſiæ, inter facultates Eccleſiæ computabunt. Ita ne de eo Epiſcopus vel teſtamento diſponeret, vel quacumque ratione alia. In eodem Concilio decretum eſt, ut ſi cui Epiſcopo nec filii ſint, nec filiorum filii, & is hæreditates ſuas aliis, quàm Eccleſiæ ſuæ tradat, accuratiſſimo examine perpendantur expenſæ ejus omnes rerum Eccleſiæ, & ſiquid dederit diſtraxeritque in Eccleſiæ ſuæ damnum, id totum revocetur. Si liberos habet, ii Eccleſiam indemnem præſtare cogentur, ex hæreditatiis ſuis bonis. *Epiſcopus qui* Can. 33.
filios aut nepotes habens, alium quam Eccleſiam relinquit heredem, ſi quid de Eccleſia non in Eccleſiæ cauſa aut neceſſitate præſumpſit, quod diſtraxit, aut donavit, irritum habeatur. Qui verò filios habet, de bonis quæ relinquit, ab heredibus ejus indemnitatibus Eccleſiæ conſulatur. Vehementer allucinabitur, qui hinc ſuſpicatus fuerit res Eccleſiæ in privatas domos utcumque converti potuiſſe: cùm eò potius collimetur, ut in fiſcum Eccleſiæ influant patrimonia Epiſcoporum, ſi nulla eis ſit proles, ex toto: aliàs ex parte ſaltem.

II. Confirmata ſunt in Concilio Epaonenſi Epiſ- Can. 17.
coporum legata, & dona fundorum Eccleſiæ, ſi tantundem ipſi, & ejuſdem pretii Eccleſiæ adjeciſſent. Eccleſiæ juris erant prædia quæcumque ſemel ordinatus Epiſcopus acquiſiſſet. Non poterat ergo Can. 32.
rerum quas ipſe comparaſſet, in alios dominium transferre, niſi id Eccleſiæ ſuæ damnum ipſemet præſtaret. Agathenſibus Canonibus hic additus eſt. In Concilio Pariſienſi III. res Epiſcoporum propriæ jam Epiſcoporum eſſe præſumuntur. *Et quia* Can. 2.
Epiſcoporum res propriæ, Eccleſiarum res eſſe noſcuntur, &c.

III. Sed non alia de teſtamentis præclariora Decreta, quam Concilii Lugdunenſis II. & Pari-

Can. 1. Can. 10. ſienſis V. Cùm enim facillimè ſæpiſſiméque reſcinderentur teſtamenta Epiſcoporum, Presbyterorum, & cęterorum Eccleſię miniſtrorum, ut Eccleſię compendioſiora, quam ii cuperent, qui ſęculi, quam Dei rebus magis ſtudent: cùmque id cauſæ prætexeretur, quod Legum civilium formulæ, juriſque civilis calliditates minùs quandoque ſervarentur: decreverunt ea Concilia ſuum ejuſmodi teſtamentis nihilominus conſtare debere robur, etſi legibus Cæſareis minus conſentirent: quòd nimirum abundè ſit, ut extremæ voluntates morientium executioni mandentur. *Quia multæ tergiverſationes infidelium Eccleſiam quærunt privare collatis donariis, id convenit inviolabiliter obſervari, ut teſtamenta quæ Epiſcopi, Presbyteri ſeu inferioris ordinis Clerici fecerint, &c. omni ſtabilitate ſubſiſtant, id ſpecialiter ſtatuentes, ut etiamſi quorumcumque religioſorum voluntas, aut neceſſitate, aut ſimplicitate aliquid à ſecularium legum ordine viſa fuerit diſcrepare, voluntas tamen defunctorum debeat inconcuſſa manere, & in omnibus Deo propitio cuſtodiri.*

IV. Hic obiter obſervare fas eſt quaſi prima quædam lineamenta novæ teſtamentorum formæ, quàm jus Eccleſiæ Canonicum invexit primo Clericis, poſt etiam laïcis fidelibus, ad declinandas ambages & verſurias, in re potiſſimum tanti ad rem privatam, publicamque momenti. Confirmavit Clotarius II. Rea ſtatuta hujus Concilii Pariſienſis V. in iiſque, ut apparet, Caput iſtud de teſtamentis. Sed integrum Edictum ad nos incolume non p[...]nit.

V. Atqui non aliò vergebat hæc in teſtamentis nova facilitas, quàm ut nequo obice retardarentur Epiſcoporum ultimæ voluntates in favorem Eccleſiæ, nec Epiſcoporum modò, ſed Parochorum etiam, & Clericorum prorſus omnium. Ita enim demonſtrant ipſa Canonis verba: *Quia multa tergiverſationes infidelium Eccleſiam quærunt collatis privare donariis, &c.*

VI. Refert autem multùm id obſervari, eò connixi Concilia, ut firmentur teſtamenta in utilitatem Eccleſiæ ſcripta, non ſolum ab Epiſcopis, ſed & ab Presbyteris, aliiſque Clericis. *Teſtamenta quæ Epiſcopi, Presbyteri, vel inferioris Ordinis Clerici confecerint, &c.* Propterea quod cum Parochi inciperent, ut & cæteri Beneficiarii uſufructuario jure agrorum Eccleſiæ aliquid impetrare, nimirum id erat conſequens & conſentaneum, ut in favorem Eccleſiæ teſtarentur.

VII. Duo id jam confirmaverant Canones Concilii Epaonenſis, quorum altero Eccleſia ſua ejicitur Parochus, ſi quem emat agrum, nec Eccleſiæ nomine emat: altero autem irritæ ſunt venditiones, & alienationes omnes à Parochis factæ agrorum & fundorum Eccleſiæ ſuæ. Ex his autem id manifeſtè elicitur, non potuiſſe Parochum ſive donatione, ſive teſtamento, & quacumque demum ratione Eccleſiam fruſtrare agris, quos ipſemet coëmiſſet. Can. 7. 8. *Quidquid Parochiarum Presbyteri de Eccleſiaſtici juris poſſeſſione diſtraxerint, inane habeatur & vacuum, &c. Presbyter dum Diœceſia tenet, de his quæ emerit, aut Eccleſiæ nomine ſcripturam faciat, aut ab ejus quam tenuit Eccleſiæ ordinatione diſcedat.*

VIII. Narratur à Gregorio Turonenſi ſtupendum infortunium civis Tricaſſini, Lupi, qui conjuge & filiis orbatus, Clero inſcribi ſe voluit. Frater ejus veritus, ne ſemet Eccleſiæ dando, dederet & ſua, *Timens ne hæredem conſtitueret Dei Eccleſiam, ſi ei conjungeretur:* abduxit illum à pio propoſito, & ſecundo implicuit conjugio, ex quo pernicies erupit tum contrahentis, tum conciliantis, illo inconſtantiæ & levitatis, hoc avaritiæ pœnas dante. Erat ergo illud frequens, ut Clerici, qui nihil antè liberorum ſuſtulerant, ſua Eccleſiæ legarent patrimonia, adeo non Eccleſiæ patrimonio ſuos locupletabant. L. 6. c. 13. Memorat idem Gregorius acerbiſſima jurgia Bertrandi Epiſcopi Cenomanenſis, & Badegiſilæ, quæ præceſſoris ejus conjux fuerat. Cupiditatis ſuæ facibus, artibuſque incitata mulier, quæ toto Epiſcopatus tempore conjugi ſuo donata fuerant, ea contendebat ejus propria fuiſſe, ſed ceſſit tandem authoritati Legum & Canonum, atque omnia reſtituit. *Res quæ tempore Badegiſili Epiſcopi Eccleſiæ datæ fuerant, tanquam proprias retinebat, dicens, Militia hæc fuit viri mei. Et licet invita, tamen cuncta reſtituit. Erat enim ineffabili malitia.*

IX. Commemoratum eſt à Flodoardo teſtamentum Bennadii Archiepiſcopi Remenſis, qui hæredes ſcripſit Eccleſiam, & filium fratris ſui, legatis Eccleſiæ ſuæ agris, & ſylvis, præter pecunias, quas ſingulis repræſentari jubebat Clericis, pro eorum gradibus, ne prætermiſſis quidem *Sanctimonialibus, & viduis in Matricula poſitis.* L. 5. c. 5. Certum eſt paternas hæreditates ita inter Eccleſiam & nepotem partitum eſſe Bennadium. Suffectus eſt ei B. Remigius, qui & ipſe hæredes adſcivit ſibi duos nepotes ſuos cum Eccleſia ſua, ſed ita ſanè ut totum propemodum cederet Eccleſiæ. Ne duodecim quidem pauperes Matricularios prætermiſit Remigius, qui ad Eccleſiæ valvas quotidie mendicabant, cum quadraginta viduis. Cap. 18. *Pauperibus duodecim in Matricula poſitis, ante fores Eccleſiæ expectantibus ſtipem, &c. Viduis quadraginta in porticu Eccleſiæ alimoniam præſtolantibus, quibus de decimis villarum ſtipendia miniſtrabantur, &c.* Hos ſecutus & proximè imitatus eſt Sonnatius Remenſis Archiepiſcopus, qui condendo teſtamento, hæredem deſignavit Remenſem Eccleſiam, quanquam & in alias quoque Eccleſias munificentiæ ſuæ rivulos ſparſerit. L. 2. c. 5. *Teſtamentum rerum ſuarum condidit, in quo plura diverſis donaria contulit Eccleſiis. Baſilicam tamen B. Remigii præcipuè ſibi hæredem inſtituit.* Hæredibus quidem ſuis terras legavit aliquas, ſed ea cautione, ut poſt eorum obitum ad Eccleſiam illæ redirent. *Quibuſdam hæredum quoque ſuorum perſonis prædia quædam eo tenore dereliquit, ut ad loca Sanctorum à ſe deſtinata poſt eorum reverterentur deceſſum.* Anno 642. Hadoinus Epiſcopus Cenomanenſis, anno 648. Didierius Caducenſis Præſul B. Remigii veſtigia ſectati ſunt, tota hæreditate ſua ad Eccleſiam tranſmiſſa, ut quæ ſponſa ſibi fuiſſet, filioſque omnes uno charitatis ſinu geſtaret. Le Cointe. Anno 642. n. 1. 648. n. 26.

X. Memorandum autem cum primis teſtamentum edidit beatus Perpetuus Turonenſis Archiepiſcopus; qui id primum præfatur, non alio magis incenſum ſe fuiſſe ad condendum teſtamentum, quam ut certiſſimè res omnes ſuæ ad pauperes devenirent, & ne hæreditas Epiſcopi cuiquam poſſet, quàm ejus Sponſæ Eccleſiæ vindicari. Spicil. to. 5. p. 105. *Ego Perpetuus peccator Turonicæ Eccleſiæ Sacerdos, abire nolui ſine teſtamento, ne fraudentur pauperes iis, quæ ſuperna gratia, mihi non merito liberaliter & amanter contulit; & ne, quod abſit, tranſeant ad alios, quam ad Eccleſiam, Sacerdotis bona.* Perſpicuè ex hoc exordio, & luculentius adhuc ex conſequentibus patet, de paternis & hæreditariis rebus ſuis teſtatum fuiſſe ſanctiſſimum Præſulem, ubi poſt complurima pia legata, ſermonem tandem revocat ad fratres, ad dominos, ad filios, ad delicias ſuas, ad gaudium & coronam ſuam, hoc eſt, ad pauperes Chriſti, ad mendicos,

ad ægros, ad viduas, ad orphanos; hos verò nuncupat ille ſuos ex aſſe hæredes. *At vos viſcera mea, fratres dilectiſſimi, corona mea, gaudium meum, domini mei, filii mei, pauperes Chriſti, egeni, mendici, ægri, viduæ, orphani, vos inquam hæredes meos ſcribo, dico, ſtatuo.* Jubet ſuos omnes reliquos diſtrahi fundos, & ejus pecuniæ partes tertias duas uſuris, tertiam reliquam fœminis diſtribui, omnia pauperibus erogari. Epitaphio ſanctiſſimi Præſulis affirmatur, clarum illum avis, atavisque, ſed multò clariorem fuiſſe erogationibus in pauperes. *Clarus avis atavisque potens fuit, atque Senator, clarior at ſua dum pauperibus tribuit.*

XI. Contrà verò Cæſarius teſtamenti tabulis ipſis confeſſus eſt, etſi nihil à parentibus ſuſcepiſſet, teſtari ſe tamen, ne quid proximi ſui ſuæ ſibi ſucceſſionis arrogare poſſent, præter munuſcula quædam, quibus eos tanquam eulogiis proſequebatur. *Ego enim nihil de parentum lignis habuerim, hoc* Baron. ann. 508. n. 24. *teſtamentum meum præſumere erubui: illa tamen me ſententia compulit, &c. Et ne fortè poſt obitum meum aliqui de parentibus meis, exceptis illis rebus, quas illis pro eulogiis donavi, inquietare præſumant, cui præſum, Eccleſiam.*

CAPUT XLII. *P. 2. l. 4. c. 23.*

De Teſtamentis Epiſcoporum, & aliorum Beneficiariorum in Hiſpania & Africa, ab anno Chriſti quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. II. III. IV. Statuta Conciliorum Hiſpaniæ de recenſione rerum Eccleſiæ poſt mortem Epiſcopi, de cura ſummovendi cognatos à ſucceſſione, de coercendis morientium Epiſcoporum largitionibus inconſideratis.

V. Parochorum poteſtas in manumittendis Eccleſiæ ſervis.

VI. Novæ acquiſitiones nomine Eccleſiæ faciendæ erant.

VII. VIII. Reliquis Beneficiariis imminebant leges eædem, quæ Epiſcopis in teſtando.

IX. X. Cauſæ teſtamentariæ ad Concilia referebantur, ab iiſdemque reſcindebantur vitioſa Epiſcoporum teſtamenta.

XI. XII. XIII. Quando poſſent ab Epiſcopo legari res Eccleſiæ ſuæ.

XIV. Miræ cautiones adverſus cognatos Epiſcoporum & quorumlibet Beneficiariorum.

XV. Teſtamentum B. Fulgentii.

I. NOn minùs æſtuabat Hiſpanica Eccleſia ad Regum Canonumque accuratiſſimam obſervantiam in tuendo pauperum patrimonio. Inteſtati Epiſcopi bonorum cenſum fieri voluit confeſtim à Preſbyteris & Diaconis Concilium Tarraconenſe, deſcriptis mobilibus & immobilibus omnibus. Can. 12. *Sicubi defunctus fuerit Epiſcopus inteſtatus, à Preſbyteris & Diaconibus de rebus ipſius inventarium fideliter conſcribatur, à minimo uſque ad maximum, id eſt, de utenſilibus, vel omni ſupellectili, &c.* Non ergo proximi defunctorum Epiſcoporum ad eorum ædes accedebant, non hæreditati ſe interponebant, & ex hac Eccleſiæ & Cleri poteſtate, ubi inteſtati obierant Epiſcopi, utcumque colligitur qualia eſſent Epiſcoporum teſtamenta.

II. Quod ad cognatos attinet, multò apertius eſt Concilium Valentinum. Cùm enim pleriſque ſua eſſent patrimonia Epiſcopis, eaque integrum eſſet ad proximos traducere: edixit hoc Concilium, ut cognati Epiſcopi demortui & inteſtati, accederent ad ejus ſucceſſorem: aut ſi ejus ordinatio diutiùs procraſtinaretur, ad Metropolitanum; ut hæreditaria ipſis bona redintegrarentur, ac viciſſim res Eccleſiæ intactæ incolumeſque ſervarentur. *Parentibus* Can. 3. *& propinquis decedentis Epiſcopi, ſi inteſtatus obierit, denuntietur, ut ſine Metropolitani vel Comprovincialium Sacerdotum conſcientia nihil de rebus defuncti occupare pertentent: ne fortè cum hæreditariis rebus, etiam aliqua ad Eccleſiam pertinentia, vel permixta uſurpent: ſed uſque ad ordinationem futuri expectent Antiſtitis, aut certè, ſi longum fuerit, ad Metropolitani ordinationem recurrant.* Erant ergo inacceſſa proximis Epiſcoporum defunctorum bona, niſi ea ipſi hæreditaria eſſe approbaſſent.

III. Dilucidior adhuc res eſt in Concilio Hiſpalenſi I. Cùm enim ibi Eccleſiæ Aſtigitanæ Diaconi expoſtulaſſent de Epiſcopo ſuo, qui ante obitum ſuum aliquos manumiſiſſet Eccleſiæ ſervos, alios cognatis donaſſet: à Concilio pronuntiatum eſt, non potuiſſe ab eo ſervos Eccleſiæ in libertatem vindicari, niſi aliqua per eum acceſſio facta eſſet rebus Eccleſiæ propter diſpendio patrimonii, propterea quod irritas decernunt ſacri Canones largitiones omnes Epiſcoporum, quibus cùm nec filii, nec nepotes ſint, hæredes præter Eccleſiam illi alios ſcribunt. Indulgentiùs tamen hic agi placuit, & his libertis aſſerta eſt libertas ſemel conceſſa, dum ipſi, liberique in patrocinio eſſent Eccleſiæ, quæ in eorum bona ſuccederet, ſi ſine juſto hærede morerentur. Nec ulteriùs progreſſa eſt Concilii remiſſio & lenitas. *In extraneam non liceat eis perſo-* Can. 1. 2. *nam quidquam tranſmittere, &c. Si qui eorum [illegible] hærede deceſſerint, peculium eorum ſancta proficiat Eccleſia.*

IV. In irritum enim illa fuerat miſſa donatio, qua ſervos Eccleſiæ cognatis Epiſcopus ſuis adſcripſerat, niſi donis aliis non imparibus Eccleſiam ille ſuam affeciſſet. Iniquum eſt enim, ut qui opibus Eccleſiæ ſuſtentatur, nec ſuis eam impertir omnino bonis, illam ipſemet aliorum donis ſpoliet. *Ea ve-* Can. 2. *rò mancipia, quæ memoratus, de jure Eccleſiæ ſublata, ſuis proximis conſulit, ſi ſimilia de proprio ſuo Eccleſiæ ipſi non compenſavit, Eccleſia veſtra abſque aliqua oppoſitione recipiat. Durum enim eſt atque irreligioſum, ut Epiſcopus, qui Eccleſiaſticis ſtipendiis vivit, & proprietatem ſuam lucrie Eccleſiæ minimè confert, aliorum oblationes à jure Eccleſiaſtico privet.* Perſpicua eſt, & latiſſimè patet hæc ſententia, nec vel limites ullos patitur, vel tergiverſationes.

V. In Concilio Toletano IV. conceſſum eſt Preſbyteris, Diaconiſque, Parochias tutis adminiſtrantibus, ut libertate donarent ſervos Eccleſiæ, ſi quos ex eis & litterarum peritia & innocentia vitæ commendaret, ut non immeritò Clero inſcriberentur. Sed ea addita eſt conditio, ut horum libertorum, ubi fato functi eſſent, ad Eccleſiam res omnes revocarentur. *Quidquid talibus aut per libertatem con-* Cap. 74. *ceſſum, aut ſucceſſione extiterit debitum, aut à quolibet quoquo modo collatum, non licebit eis quidpiam inde in extraneas perſonas tranſmittere, ſed omnia ad jus Eccleſiæ, à qua manumiſſi ſunt, oportet poſt eorum [illegible]tum pertinere.* Ut hi liberti cum rebus ſuis in patrocinio erant Eccleſiæ, ita nec ſinebat Eccleſia res eorum ad alios transfundi hæredes.

VI. In Concilio rurſus Toletano IX. Epiſcopi & Adminiſtratores rerum Eccleſiæ omnes jubentur, ſi quid novi acquirant, Eccleſiæ nomine id facere, ne quos ditavit Eccleſia, ab his ipſa ſpolietur. *Non* Can. 4. *enim convenit, ut Eccleſia quæ ſuſcepit externum, efficiat in alieno divitem, & in ſuo recipiat fraudatorem.* Si quibus verò eorum hæreditaria ſint patrimonia,

præcipit

præcipit Concilium, ut quidquid de novo ſibi comparant, id inter eorum hæredes & Eccleſiam dividatur, pro modo rerum Eccleſiæ & proprii ipſorum patrimonii. *Compenſata tam juris ſui, quàm Eccleſiaſticarum rerum ambitione, ſi ſe utrinſque rei quantitas exæquaverit, inter Eccleſiam & decedentis hæredes, æquo jure conquiſitio pertinebit. Sin autem qualibet pars majori cumulo ſui juris excreverit, etiam portionem in diviſione percipiet.* Si quo verò dono, aut beneficio ab amicis ſuis hi afficiantur Epiſcopi, vel Beneficiarii, *pro ſui utilitate, atque amicitia*, copia fit illis, ut illud ſibi retineant, denique cui volent; ita ut ſi ante obitum ſuum illud nemini contulerint, ad Eccleſiæ jus redeat. *Si poſt eorum mortem inordinatum fortaſſe remanſerit, Eccleſia hoc ſibi, cui præfuit, vel miniſter extitit, in perpetuo vindicabit.*

VII. Hinc liquet jam iiſdem legibus innodari cœpiſſe Beneficiarios omnes, quibus antiqui Canones ſolos videbantur Epiſcopos vincire. Ita quippe conſentaneum erat, cùm jam pleriſque Beneficiariis, præter diſtributiones, aſſignaretur etiam aliquid prædiorum; quæ cùm alimentis pauperum ipſa ſui ab origine dicata ſint, neceſſe omnino erat proventus eorum omnes in pauperes erogari. *Sacerdotes, vel quicumque illi ſunt, quibus Eccleſiaſticarum rerum cura commiſſa eſt, &c. Quicumque de prædictis Sacerdotibus vel Miniſtris, &c. Eccleſia cui præfuit, vel miniſter extitit, &c.* Videntur his quidem verbis ſoli demonſtrari Epiſcopi, Preſbyterique, & eorum miniſtri, hoc eſt Diaconi; ſed nimirum illis ſolis fundi Eccleſiæ aliqui commendabantur.

Ibid. c. 4.

Cùm hoc denique Concilio permiſſi eſſent Epiſcopi vel Cœnobium extruere & dotare, aſſignata ei parte quinquageſima redituum Eccleſiæ ſuæ, vel Parochiam aſſignata parte centeſima; cùm permiſſi rurſus eſſent Eccleſiæ alicui adjudicare tertiam partem oblationum ex aliis Eccleſiis ſibi debitarum: non tamen ſinuntur vel tantillum cognatis largiri: quin his interdicitur, ne vel ſummis digitis attingant hæreditatem demortui Epiſcopi, niſi conſcio Metropolitano; vel ſi Metropolitanus is ſit, ſucceſſore, vel Concilio Provinciali. *Propinqui morientis Epiſcopi nihil de rebus ejus abſque Metropolitani cognitione uſurpare præſumant. Quod ſi is qui receſſit, Metropolitanus fuerit, hæredes ejus aut ſucceſſorem illius, aut Concilium ſuſtinebunt.* Ita neceſſe erat, ne proximi & hæredes morientium involare poſſent res Eccleſiæ ab illis diu adminiſtratas. *Ne paſſim hæreditatis adeundæ data licentia, de rebus Eccleſiæ aut non reddatur ratio plena, aut fraus inveniatur illata.*

Can. 4. 6. 7.

VIII. Hæc eadem verò non multò pòſt lex ad ſucceſſiones Preſbyterorum & Diaconorum ampliatur, ut qui uni jam donari cœpiſſent fundis & prædiolis Eccleſiæ quibuſdam, præter ſportulas & eſculentas diſtributiones. *Quod ſi Preſbyter aut Diaconus fuerit, quos obiiſſe conſtiterit, non ſine cognitione ſui Epiſcopi, rem ejus hæredibus adire licebit.* Si quis ex cognatis hoc ſe gyro non cohiberet, is fur & latro ſacrilegus audiebat. *Invaſionis damno legis ſententia ſubjacebit.*

Ibidem.

IX. Concilii Toletani X. Patribus circumcidendæ viſæ ſunt largitiones immodicæ Ricimeri Dumenſis Epiſcopi, conquerente Dumienſi Clero ultra modum omnia in pauperes effuſa fuiſſe ejus teſtamento. Præter longè plurimos enim ſervos, quos ille vel vinculis exemerat ſervitutis, vel aliis dederat, juſſerat præterea in pauperes erogari quidquid reconditum eſſet in penuariis Eccleſiæ, pecuniam omnem, & mercedes laboris opificum, qui in ergaſtulis erant Eccleſiæ, utriuſque ſexûs, denique quidquid à ſe ipſo acquiſitum fuerat, tam vili pretio ſingularum rerum defixo, ut non tam vendi, quàm deperdi viderentur. *Quæ aut de opere utriuſque ſexûs artificum familiarum Eccleſia potuit habere confecta, atque illata, ut quæ ſua profeſſione habuiſſe viſus eſt conquiſita, omnia moriens juſſit pauperibus erogari.* Vel ipſi Concilio conſultiſſimè placuit his in pauperes inconſideratis moderari largitionibus, quòd vel pauperum ipſorum maximè intereſſet, ne earum brevi fontes exareſcerent. *In quoddam rationabili authoritate temperamentum deducere.* Itaque perſpecto nihil Ricimerum Epiſcopum de patrimonio proprio delibaſſe, quod Eccleſiæ adjiceret, atque adeo nihil potuiſſe ipſum de rebus ejus deterere, vel donare: poteſtatem fecit Epiſcopo novo confirmandi vel revocandi manumiſſiones illas omnes ſervorum, vel donationes; erogationes verò in egenos faciendas diſtulit, donec damna Eccleſiæ illata ſarcita fuiſſent.

X. Ab hoc exemplo, quantumlibet vitioſo, non pauca tamen emicant, quæ juvet proſtique obſervaſſe. Hinc enim patet, ut levandis pauperibus, quàm ditandis propinquis addictiores eſſent Epiſcopi. His adde quod toto mox Capite diligentiùs pertractabitur, cùm Epiſcopi utplurimùm teſtamento multa pauperibus legarent, Clericiſque, hinc poſt eorum mortem non raró expilatas fuiſſe domos Epiſcopales. Quorum muneris erat, & poteſtatis eas prædationes coërcere, illis res non ſatis feliciter plerumque ceſſit, quo tandem factum eſt, ut qui vindices eſſe debuerant, jam ſocii & participes eſſent.

XI. Nova in hanc rem decreta promulgavit Concilium Emeritenſe, ſed quibus ferè priſci tantùm Canones confirmarentur. Statuit enim ne infirmari à novo poſſent Epiſcopo præceſſoris ſui dona in amicos, vel libertos, vel ſervos facta de rebus Eccleſiæ, ubi conſtaret plura triplo Eccleſiæ per illum acceſſiſſe. *Quidquid amicis, ſervis, aut libertis, vel quibuſcumque perſonis de Eccleſia ſua rebus compertus fuerit aliquid donaſſe, ſi triplum, aut multò plus patuerit eſſe, quod conſcripſit in nomine Eccleſiæ ſuæ, firmum maneat, quod diſtribuit in perſonis, quæ prænotatæ ſunt, ſuperiori ordine.* Ea erat laus & facultas Epiſcoporum, qui Eccleſiæ triplo plura dediſſent, quàm abſtuliſſent. *Si Epiſcopus Eccleſiæ ſuæ, in qua præſidet, de rebus ſuis inventus fuerit plurima contuliſſe; quidquid amicis, &c.* Can. 21

XII. Succurrit & alias, ubi poſſit Epiſcopus res Eccleſiæ ſuæ dilargiri. Si quibus Eccleſiæ rerum & cauſarum Eccleſiæ diſpenſatio commendata eſt, ea illi diligentia, fide, induſtria, & felicitate adlaborent, quæ laudis & mercedis aliquid meritò depoſcat, fas erit Epiſcopo decimam illis partem addicere mobilium, quæ per eos fuerint Eccleſiæ recuperata: immobilium verò quanta illis portio decidenda ſit, pro arbitrio & prudentia ſua Epiſcopus æſtimabit. *De mobili re decimam ſuam ſequantur: pro immobili ab Epiſcopo repenſationem dignam accipiant.* Ibidem.

XIII. Eſt & ubi ex Legibus Viſigothicis viduæ & filii Epiſcoporum fundos retinere aliquos Eccleſiæ poſſint, ſi modò in Clero, vel in obſequio perſtent Eccleſiæ; ſi deſciſcant, ſpoliandi erunt. *Hæredes Epiſcopi, ſeu aliorum Clericorum, qui filios ſuos in obſequium Eccleſiæ commendaverint, & terras, vel aliquid ex munificentia Eccleſiæ poſſederint: ſi ipſi in* L. 5. Tit. 1. c. 4.

Laicos reverſi fuerint, aut de ſervitio Eccleſiæ, cujus terram vel aliquam ſubſtantiam poſſidebant, diſceſſerint, ſtatim quæ poſſidebant, amittant, ſed & viduæ Sacerdotum, vel aliorum Clericorum, quæ filios in obſequium Eccleſiæ commendant, pro ſola miſeratione, de rebus Eccleſiaſticis, quas pater tenuit, non efficiantur extorres.

XIV. Finem faciet huic Capiti mira & luculenta cautio earundem Legum Viſigothicarum, ne irreperent, irrumperentque in res Eccleſiæ cognati & proximi Beneficiariorum. Cùm primùm Epiſcopalem inaugurationem conſecutus eſt Præſul, recenſionem facere jubetur rerum Eccleſiæ, adhibitis ad teſtimonium quinque probatiſſimis civibus ejus urbis, quorum & chirographa adjicientur. Ubi vita ille migrabit, ſucceſſor ejus juxta hanc recenſionem res Eccleſiæ requiret; ſi quid dilapidatum ſit, id hæredes & proximi reſarcient. *Ut mox Epiſcopus fuerit ordinatus, ſtatim rerum inventarium de rebus Eccleſiæ, præſentibus quinque ingenuis viris, facere non moretur, &c. Poſt Epiſcopi obitum, dum alter fuerit Epiſcopus ordinatus, ſecundùm rerum inventarium res requirat Eccleſiæ; Et ſi quid deminutum de rebus Eccleſiæ provenerit, proprii hæredes Epiſcopi, vel quibus facultas ejus pertinere, vel relicta eſſe videatur, de præcedenti ſatisfaciant facultate.* Quæ eadem lex ad Presbyteros permanat, & Diaconos Parochiarum. *Quam legem & de Preſbyteris vel Diaconibus, in omnibus obſervari, & valere præcipimus.* Ibid. c. 2.

XV. Exemplo Fulgentii patefecit Eccleſia Africana, ſuorum Præſulum quæ voluntates ultimæ, quæ teſtamenta eſſent, ubi ex mortali hoc corporis ergaſtulo in immortalitatis patriam demigraturi erant. Paulò ante mortem Oeconomum Eccleſiæ ſuæ percunctatus eſt Fulgentius, quantum pecuniæ ſupereſſet, eamque illico omnem in pauperes juſſit effundi, ſingulorum ipſe nomina percenſens, & eos ſibi hæredes adſciſcere certus, qui terris emigranti cœlum panderent. Audiendus Ferrandus Diaconus in ejus vita: *Pauperum curam gerens, requiſita ſumma pecuniæ, de qua fideliſſimus diſpenſator quotidie egentibus miniſtrabat, totum juſſit expendi; per ſe ipſum memoriter recolens viduarum, pupillorum, peregrinorum, cunctorumque illic indigentium nomina, quibus quid ſigillatim daretur, propria deliberatione conſtituit; Hæredes in hoc ſæculo non habens, hæreditatem tamen hujus benevolæ ſollicitudinis pauperibus dereliquerat.* Nec fuit illi Clerici excidere in hac extrema in pauperes largitate, ut quorum non paucos premeret egeſtas: *Sed nec ſuos Clericos debita benedictione fraudavit, ipſorumque paupertati miſericorditer conſuleat, &c.* Quo rurſus exemplo declarantur publicæ tum illæ largitiones in pauperes & in Clericos, quarum poſtea occaſione emerſere prædæ & graſſationes eæ, de quibus infrà copioſiùs. Cap. 30.

CAPUT XLIII. *P. 2. l. 4. c. 24.*

De Teſtamentis Abbatum & Monâchorum, ab anno Chriſti quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. II. Variæ ex B. Gregorio Papa probationes, tam de patrimonio ſuo teſtari potuiſſe Monachos, quàm & in illud ſuccedere.

III. IV. V. VI. Aliæ ejuſdem rei probationes Abbates & Abbatiſſæ jure teſtari non poterant, cùm res adminiſtrarent ſacræ ſuæ Congregationis. Poterant ex diſpenſatione

VII. VIII. Argumenta & alia ex Regula S. Benedicti, & S. Aureliani.

IX. X. XI. X[illegible] XIII. Legibus Cæſarum & teſtari ſueſt Monachis, & [illegible] exciperet. Quàm propinqui alii ſint Cœnobiæ. Qui ſui per ætatem, & rerum ſuarum compotes erant, ii ante profeſſionem teſtabantur. Sin minùs facerent, Monaſteria & liberi ſuccedebant.

XIV. Argumenta ex Hieronymo Monachos teſtari potuiſſe, poſt profeſſionem etiam.

XV. XVI. Nec illa Evangelica perfectionis profeſſio Monachos remorabatur, quin portione rerum ſuarum aliqua proximos donarent.

XVII. Quæ ratione Epiſcopi & Xenodochiorum Adminiſtratores poterant, ea non poterant Abbates teſtari.

XVIII. Objectio Monachi teſtantis refertur, & diluitur.

XIX. De teſtamentis Abbatum & Abbatiſſarum.

I. Nequaquam delabamur ad ſpolia Beneficiariorum hunc demigrantium, quorum veſtigia quædam ſuperioribus jam Capitibus impreſſa fuere: de teſtamentis Abbatum & Monachorum neceſſe eſt hic aliquid prælibari, cùm & hi in Beneficiariorum album relati ſint, & ſingularis eorum profeſſio habeat non pauca, quibus lucis aliquid aſpergi neceſſe ſit.

II. Indubium primo illud eſt, tam teſtari potuiſſe Monachos, quàm & ſuccedere tribus his mediæ ætatis ſæculis. Cùm reſciſſet Gregorius Magnus Siciliæ Monachum Fantino defenſori ſemiſſem bonorum ſuorum teſtamento legaſſe: quanquam minùs probaret miniſtrum Romanæ Eccleſiæ ejuſmodi dona ſuſcipere: teſtamentum tamen confirmavit. *Fantinum Defenſorem Joannes Monachus quidam moriens in ſex uncias hæredem dereliquit; cui hoc quidem, quod dimiſſum eſt, trade, ſed conteſtare eum, ut hoc facere ulterius non præſumat. Sed pro labore ſuo ſtatue quid accipiat, &c.* Eadem Epiſtola reſcindit Pontifex donationem à Moniali factam, quòd multò æquius eſſet res ejus adjudicari Monaſterio in quod contruſa fuerat, ut pœnas daret impudicitiæ. *Donationem ancillæ Dei, quæ lapſa eſt, & in Monaſterio data, omni poſtpoſita tarditate reſtitue, quatenus ipſe locus rerum ejus ſtipendia habeat, qui ejus ſollicitudinis labores portat. Sed & quidquid ab aliis ex ejus ſubſtantia tenetur, recollige, & Monaſterio præfato trade.* L. 1. Ep. 42.

III. Quo utroque ſanè loco de bonis patrimonialibus agebatur, uti & rurſus ubi in eadem Epiſtola Presbyteri, Diaconi, aliique Clerici ejuſdem incontinentiæ infamia inuſti, in Monaſteria pro ejus uſu ſæculi in pœnitentiam compinguntur. Illis conferri res eorum omnes jubentur, ſaltem ea parte, ſi proximi eis ſint, qui egeant eorum ope, utpote rebus neceſſariis deſtituti. *Si verò parentes habent, res eorum legitimis parentibus dentur, ita tamen, ut eorum ſtipendium, qui in pœnitentiam dati fuerint, ſufficienter debeat procurari.* Si Clerici hi criminoſi ex ſervis ſint Eccleſiæ, aſſentitur quidem Pontifex, ut Monaſterio in quod traduntur pœnitentiæ ergo, penſionis aliquid detur; ſed ita prorſus, ut reliquæ eorum res in patronæ Eccleſiæ jus tranſeant. *Sed res eorum Eccleſiaſtico jure non ſubtrahi.* Quo id evincitur de patrimonii rebus agi. Ibidem.

IV. Irritari aliàs juſſit idem Gregorius teſtamentum Abbatiſſæ, quæ poſt Profeſſionem neſcio quæ legaverat præter Imperatorum leges, quibus id genus teſtamenta exploduntur, & Cœnobio adduntur, quidquid novæ rei comparaverit Abbatiſſa. *Quia ingredientibus Monaſterium convertendi gratia, ulteriùs nulla ſit teſtandi licentia, ſed res eorum ejuſdem Monaſterii juris fiant, aperta legis definitione decretum eſt, &c. Res ipſius eidem loco, ex eo quo illuc ingreſſa, & Abbatiſſa conſtituta eſt, manifeſto jure competere.* L. 7. Ep. 7.

V. Contrà verò Gregorius Probum Abbatem

facultate donavit teſtandi, & legandi quidquid rei habuiſſet, antequam Abbatis officio fungeretur. In Synodo Epiſcoporum aliquot, Presbyterorumque & Diaconorum Eccleſiæ Romanæ hanc ſibi veniam Canonum fieri poſtulavit Abbas, aſſenſus eſt Pontifex. *Ut cum fratribus, filiiſque noſtris, quid ſtatuendum ſit, deliberare poſſimus.* (L. 9. Ep. 22.) Ejus autem diſpenſationis annuendæ ea erat cauſa juſtiſſima, quòd Probus ante cum in ſeceſſu religioſam ageret vitam, ſecurus rerum ſuarum & teſtamenti incurioſus, quod ex legum vigore non neſciret ſucceſſurum ſibi filium in res omnes ſuas, etiam inteſtato; accidit ut Gregorio cum Clericis ſuis deliberante de vacante quadam Abbatia, *Cum filiis noſtris tractaremus*, interveniret ex inopinato Probus, quod Gregorius non caſu, ſed cœleſti quodam providentiæ conſilio eveniſſe interpretatus, ea illum ſtatim Abbatia inveſtivit, & in caſſum reluctanti, nec ceſſit, nec vel deliberandi ſpatium dedit. Erat ergo cum primis æquitati conſentaneum illius ergo vincula ſolvi legum, quæ ideo Abbates & Monachos teſtandi poteſtate ſpoliant, quod ea uti ceſſaverint, cùm tempeſtivum eſſet, ante profeſſionem.

VI. Conceſſit denique Adeodato Monacho idem Pontifex licentiam ſeipſo confirmandi donationem agrorum, quos dum ſæculo valediceret, verbis nudis addixerat. Tantò pronior fuit Gregorius ad id annuendum, quòd ſecundùm leges ipſas donatio ea fuerat valitura. (L. 11. Ep. 5.) *Ipſa quoque donatio licitè poſſit jure ſubſiſtere, præcipuè in hoc quod ab illis tribuitur, qui cum pompis ſuis ſæculum relinquentes, ad Dei ſe eligunt conferre ſervitium.* Ex re autem erat futuras lites præſecari. *Salubriter amputandi cauſa litigii.*

VII. Idem præceperat in Regula beatus Benedictus, ut qui ad religioſam profeſſionem acceſſuri erant, ſua priùs omnia vel pauperibus erogarent, vel Monaſterio; quòd poſt profeſſionem ne ſui quidem compotes futuri eſſent, nedum rerum ſuarum. (Cap. 58. 59.) *Res ſi quas habet, aut eroget priùs pauperibus, aut facta ſolenniter donatione conferat Monaſterio, nihil ſibi reſervans ex omnibus. Quippe qui ex illo die nec proprii corporis poteſtatem ſe habiturum ſciat.* Nobilium ſi filii ſint, quos parentes Deo devoveant, parentes Abbas polliceri cogit, nihil unquam patrimonii filiis daturos: ſi quid agrorum Monaſterio offerre velint, jus faſque eſſe, quin & uſumfructum eorum retinere poſſe. *Si aliquid offerre voluerint in eleemoſynam Monaſterio pro mercede ſua, faciant ex rebus quas dare volunt Monaſterio, donationem, reſervato ſibi, ſi ita voluerint, uſufructuario.* Pauperioribus pro ſuo modo idem juris eſt. At omnium rerum egeni ſi qui ſint, nihilominus ſuſcipiuntur eorum filii, ſi a parentibus offerantur. *Similiter autem & pauperiores faciant. Qui autem ex toto nihil habent, ſimpliciter petitionem faciant, & cum oblatione offerant filium ſuum coram teſtibus.*

VIII. Edidit & Regulam Monaſticam B. Aurelianus Arelatenſis Archiepiſcopus, qua nodum alium expedivit, ubi parentes filiis ſuis impuberibus in Monaſteria ſuſceptis præmoriebantur, non edito teſtamento; tum enim Monachis illis junioribus gravis hæreditatum ſarcina injiciebatur. Jubet Regula, ut teſtamentum edant, cùm idoneam ætatem aſſecuti fuerint, aut cum hæreditatem in poteſtate habuerint. (Cap. 47.) *Qui verò minoris ætatis ſunt, aut vivis parentibus in Monaſterium ingrediuntur, chartas tunc facere compellantur, quando ætate probati fuerint, aut res parentum in poteſtate habuerint.* Ex quo patet paternas hæreditates adiiſſe Monachos, & tum eos potuiſſe teſtari, & ſua largiri Monaſterio, pauperibus, proximis, etſi nihil ſibi propriè retinere poſſent.

IX. Ea rerum conſtitutio utilitatibus Eccleſiæ tam accommodata, conſentanea profectò erat Legibus Juſtiniani, qui liberis conceſſerat, ut invitis etiam parentibus Clero, vel Monaſteriis nomen darent, nec verò extimeſcerent, ne ea de cauſa exhæredes fieri poſſent. Quin immo ne teſtari quidem parentes poterant, niſi decerpta his tributaque legitima portione: & ſi quando minus illi officio fungerentur, vocabantur tamen illi Monachi in conſortium hæreditatis, hoc eſt, eorum nomine Cœnobium ipſum; cui perpetuo jure & irrevocabili ea bona addicebantur, etſi Monachus ipſe exitiali inconſtantia & perverſitate ſæcularibus ſe rurſum illecebris immergeret. *Ut non liceat parentibus impedire, quominus liberi eorum, volentes, Monachi, aut Clerici fiant, aut eam ob ſolam cauſam exhæredare. Sed ſi ipſi teſtamentum condant, neceſſe habento quadrantem illis relinquere. Sin autem hoc non fecerint, locus ſit ab inteſtato. Quod ſi illi Monaſteria, aut Eccleſias relinquant, atque mundani fiant, omne ipſorum jus ad Monaſterium aut Eccleſiam pertinet.* (Cod. l. 3. de Epiſc. & Cler. leg. 54.)

X. In eam legem aliqua hic ſtrictim adnotanda veniunt. 1. In eadem navi eſſe Monachos & Clericos, ut à ſæculari vita æquè alienatos, & acerbioribus pœnis ulciſcendos, ſi in eam revolvantur. 2. Legitimam portionem Clerici Eccleſiæ, Monachi Cœnobio addi, & irrevocabiliter addici, ſi alteruter à propoſito deficeret. 3. Inde forſan erat, quod parentibus ferè non minùs dolebat, filios ſuos Clero, quàm Cœnobiis adſcribi. 4. Certè cùm profeſſio Monaſtica filios non exueret paterna ſucceſſione, peropportuna & pernéceſſaria hæc erat lex Cæſaria, ad parentum avaritiam, & religionis incuriam cohibendam, quibus vilior erat filiorum jactura, quàm vel minimæ portionis caducorum bonorum.

XI. Sequenti Codicis lege plus etiam præfertur vigoris. Clerici & Monachi indiſcriminatim habentur, quòd perpetuæ ſe religioni & ſanctimoniæ utrique dedicent. *Elegerit ſe Monaſterio, vel Clero ſociare, & reliquum vitæ ſuæ tempus ſanctimonialiter degere.* (Leg. 55. Ibid.) Ex quo fit, ut propoſiti ſui ſanctitas ejicere illos non debeat eo gradu, & privilegio, quo potirentur, ſi è ſæculi fæcibus nunquam emerſiſſent: itaque fruſtrare eos non poteſt parens quarta ſucceſſionis parte, poteſt ampliori donare: *Sin autem & amplius voluerint eis largiri, hoc eorum voluntati concedimus.* Si inteſtati excedant parentes: qui ex eorum liberis Clerici ſunt, vel Monachi, ita vel ſoli, vel cum fratribus ſuccedunt, ac ſi nulla ſpeciali profeſſione devincti fuiſſent. *Nullo eis impedimento ex ſanctimoniali profeſſione generando, ſive ſoli, ſive cum aliis ad ſucceſſionem vocantur.* Denique ut pareat non tam filiis hæc indulta eſſe, quam Eccleſiæ, vel Monaſterio, ſi tam ſanctæ profeſſionis transfugæ fiant, tota illa ſucceſſio eidem Eccleſiæ, vel Monaſterio vendicatur. *Hujus legis Beneficia eos volumus obtinere, qui in Monaſterio vel Clericatu perſeveraverint. Nam ſi ad ſæcularem converſationem remeaverint, jubemus omnes eorum res ad jura ejuſdem Eccleſiæ, vel Monaſterii, à quo receſſerint, pertinere.* Cùm Monaſterium potius ſucceſſiſſet, quam Monachus, minùs mirum erat Monaſterio potius hærere ſucceſſionem, quàm deſertori Monacho. Quod autem Clericorum quoque deſertorum ſucceſſio hæreditaria Eccleſiæ ſervaretur, peræquè ut Monacho-

rum, hinc intelligas, quantum emolumenti ad Eccleſiam redire ſoleret ex patrimonio Clericorum.

XII. Et hæc quidem ad filios familias. Cæteros verò, qui ſe & ſua in poteſtate habent, juſſit idem Imperator, ut antè de rebus ſuis omnibus diſponerent, quàm Monaſticam regulam complecterentur, quod deinceps ne ſui quidem, nedum ſuarum re-
Nov. 76. rum dominium ſint habituri. *Quoniam noſtra pietatis lex vult eos, qui ſe Monaſteriis dederint, ſeu viros, ſeu mulieres, antequam ingrediantur Monaſterium, eo quo voluerint modo, qua ſua ſunt, diſponere, nec poſſe poſtquam ingrediuntur Monaſterium, ulterius agere quidquam de propriis, utpote domini rerum non exiſtentes amplius.* Cùmque profeſſio religioſa, & ipſos & ipſorum omnia Deo addiceret, jam non poterant vel repetere, vel à Monaſterio ſejungere & alienare, quæ ita Deo conſecrata fuiſſent. *Eo quod ſancimus, hujuſmodi viros ac mulieres, cùm corpore & anima ipſo ingreſſu ad Monaſterium dedicare ſe, ſuaſque ſubſtantias in Monaſterium: eo quod domini harum ulterius non exiſtunt.* 3. Declarabat denique Juſtinianus hujus legis vim in poſterum, non in anteceſſum valituram: ideoque qui hactenus profeſſi ſunt, poſſe eos adhuc de ſuis, maximè in liberos teſtari.

Nomocan. Tit. 11 c. 5. §. 1. 3. XIII. His legibus quas nos hic ex Photii Nomocanone prompſimus, adjunxit & alias Photius ex eodem corpore Juris Civilis. Si qui in Cœnobium ſe abdit, ſuis antè liberis legitimam aſſignavit portionem, reliqua hæreditas Cœnobii eſt, nec ex ea illi decerpere quidquam ulterius poſſunt, niſi ſupplementum. Cui ſubſtituta eſt hæreditas, ſi modò liberos ſuſcipiat: etſi ne uxorem quidem ducat, ſed in Monaſterio profiteatur, integrum illi conſtabit jus ſubſtitutionis. Eodem jure gaudent, & quæ virginitatis voto ſe conſtringunt. Res ejus qui Monaſterio ſe addicit, in jus transferuntur Monaſterii, ſi liberis careat; ſi ſit ei proles, nec teſtatus fuerit ante profeſſionem, poterit & poſterius teſtari, dum ne legitima parte liberos fraudet; ſed & ſibi, hoc eſt Monaſterio legitimam ſervare partem cogetur; ſi in Cœnobio diem ante obeat, quàm teſtatus fuerit, legitima portione contenti erunt filii, reliqua
Juſtinian. Novel. 5. & Nov. 123 c. 38. hæreditas ad Monaſterium devolvetur. Si migret Monachus à Monaſterio ſuo in aliud, bona ejus Priori inhærebunt Monaſterio, in quo & ipſe hærere debuerat.

XIV. Ex beato Hieronymo ſanctiſſimus Monachus Hilarion, & Palæſtinæ Monaſteriorum parens, hæreditatem, quæ ſibi obtigerat, inter fratres ſuos & pauperes diviſit, cœleſti ipſe contentus patrimonio. *Reverſus cum quibuſdam Monachis ad patriam, & parentibus jam defunctis, partem ſubſtantiæ fratribus, partem pauperibus largitus eſt: nihil ſibi omnino reſervans.* At contra ex eodem Hieronymo Malchus Monachus, regulæ & profeſſioni Monaſticæ injurioſus, cùm Monaſterio & pauperibus ſua impartiretur, ſui quoque curam habuit, ſepoſita ſibi parte ſua. Quanta verò eum poſtea calamitas oppreſſerit, nemini, ut opinor, non compertum eſt. *Venumdata poſſeſſiuncula partem erogarem pauperibus, partem Monaſterio conſtituerem; quid erubeſco confiteri infidelitatem meam? partem in ſumptuum meorum ſolatia reſervarem.*

XV. Cùm idem verò Hieronymus Hebidiæ viduæ explanaret Evangelicæ perfectionis eliматiſſima conſilia, ſtatim ſuadet pauperibus omnia elargiri, cùm prole careret: pauperibus, inquam, non
To. 3. Epiſ. ad Hebid. ſapientia proximis, cùm ita Chriſtus ipſe ſempiterna præceperit. *Vade, vende quæ habes, da pauperibus, & ſequere Salvatorem. Non dixit, da filiis, da fratribus, da propinquis; quos etiam ſi haberes, jure his Dominus præferretur. Sed, da pauperibus, immo da Chriſto, qui in pauperibus paſcitur.* At quibus liberi ſunt, quarum maximè illuſtris eſt proſapia, ſibi, illiſque res ſuas partiri debent, hoc eſt ſeipſas, vel Chriſtum potius filiis annumerare debent, & æqua donare portione. *Si qua autem vidua habet liberos, & maximè ſi nobilis familia eſt, egentes filios non dimittat, ſed ex æqualitate, & ut meminerit primum animæ ſuæ, & ipſam putet eſſe de filiis; & partiatur potius cum liberis, quam omnia filiis derelinquat, immo Chriſtum liberorum ſuorum faciat cohæredem.*

XVI. Hunc primum ſanctus Pater indigitat perfectionis gradum; qui mox tamen fatetur fas & integrum cuique eſſe hærere in gradu virtutis inferiore, & omnia ſua proximis dimittere. *Non vis* Ibidem.
eſſe perfecta, ſed ſecundum tenere gradum virtutis, dimitte omnia, quæcumque habes, da filiis, da propinquis. Nemo te reprehendit, ſi inferiora ſecteris, dummodo illam ſcias jure ſibi prælatam, quæ elegerit prima. Temperatiſſima hæc eſt Hieronymi doctrina, quade ille pluribus in Epiſtola ad Demetriadem de Virginitate ſervanda. Temperatius forſan & illud erat, quod ex eo de B. Hilarione narravimus. Non poteſt enim non in ſummo perfectionis faſtigio collocari B. Hilarion; ex quo intelligitur ea incidere loca, tempora, perſonarumque merita, ubi vel ſanctiſſimi viri, & perfectionis amantiſſimi, non tamen ſe poſſe, aut debere exiſtiment proximos ſuos tota privare ſucceſſione ſua.

XVII. Diximus quid cauſæ fuerit, quamobrem tam indulgenter actum fuerit cum Monachis, ut teſtari poſſent, etiam poſt profeſſionem, tam durè & tam auſterè cum Abbatibus, ut per leges Canoneſque teſtari haud eis liceret, niſi ex ſingulari diſpenſatione. Nimirum in poteſtate Abbatum, uti & Epiſcoporum, ac Xenoduchorum erant bona omnia Congregationis, Monachorum, Clericorum & pauperum.

XVIII. Gravis autem incurrit difficultas ex teſtamento Venantii Monachi, qui Cœnobii deſertor, uxore ductâ Cancellarius creatus eſt Italiæ, tum Patricius Siciliæ, Gregorio ſemper Papæ conjunctiſſimus. Nihil non tentavit Gregorius, ut eum Gregor. l. 2.
ad Clauſtri receſſum repetendum impelleret, ſpes Epiſt. 33.
eum fefellit ſua, nec tamen ab ejus ſe amicitia & L. 5 Ep. 42.
neceſſitudine alienavit. Quin ex adverſo cùm obla- 43.
tiones ejus reſpuiſſet Epiſcopus Syracuſanus, ve- L. 9. Ep. 30.
tuiſſetque myſteria in ejus ædibus celebrari: à Gre- 31.
gorio objurgatus eſt, juſſuſque & oblationes ejus accipere, & ipſemet in ejus Oratorio domeſtico ſacris operari. Venantius denique mortis appetentis metu perterritus, proſpicienſque teſtamentum quo ſua natabus duabus legabat, à Judicibus & Miniſtris Imperii labefactatum iri, quod deſertores Cœnobiorum jure teſtandi arceant leges Cæſarum: res nataſque ſuas commiſit ſedis Apoſtolicæ & Imperii tuitioni. Graviter ab eo peccatum eſt, ubi ſe Imperatorum defenſioni commiſit; eò enim pellecti ſunt Judices ſæculares, ut bona ejus occuparent omnia, & ſequeſtrarent. Gregorius ne tum quidem ceſſavit ab eo per litteras commonendo, ut vitæ fugientis reliquias conferret ad ſuæ ſalutis procurationem, ad Monaſticum maximè habitum repetendum. Filias certè & res ejus tuitione ſedis Apoſtolicæ impertivit. Nemo ſanæ mentis non magnopere admirabitur tantam hanc auſteriſſimi Pontificis indulgentiam in Monachum transfugam, in

ejus conjugium, in filios, in ſubſtantiam omnem. Hunc ſibi nodum objecit B. Bernardus in Libello aureolo de Præceptis & Diſpenſationibus; nec enodavit. A probabili non abhorret, Venantium de
Can. 11. votis ſuis addubitaſſe, adversùs ea reclamaſſe. Suadebat Gregorius, ut vel conſilio ſuo acquieſceret, vel rem elimatiſſimè faceret examinari. Itaque aliqua dubitatione fluctuabatur Venantius, & Gregorius forſan ipſe nonnihil pendebat animi. Ita cùm ſubdubia res eſſet, ipſe quidem ad id quod tutiſſimum eſſet, hortabatur Venantium, non tamen interim abruptius aliquid ſæviuſque tentari debere exiſtimabat.

XIX. Poſſent & Abbates nobis alii objici, & Abbatiſſæ, à quibus edita ſunt teſtamenta. A Cointio noſtro in Annalibus Eccleſiæ Francicæ laudan-
Le Cointe. an.691.c.6. an.712.n.1. 712.n.55. tur teſtamenta Irminæ Abbatiſſæ Horreenſis apud Treveros, Adelæ Abbatiſſæ Palatiolenſis, Videradi Abbatis Flaviniacenſis, & his longè plura in Eccleſiaſticis monumentis. Sed non aliò ſpectabant teſtamenta hæc omnia, quàm ut quæ Eccleſiæ erant, ei confirmarentur. Ita teſtabantur Epiſcopi non pauci, etiam quibus nihil erat patrimonii. Ea teſtandi ratio facilè coaleſcit cum Officio Adminiſtratoris. Si Abbatiſſæ verò quæpiam hæreditaria prædia ſua Eccleſiæ teſtamento adjecerunt, ea utebantur licentia, qua Gregorius Abbatem donavit. Si nulla autem memoretur illis diſpenſatio ſuffragata fuiſſe, is videlicet uſus needum increbuerat, ut ad diſpenſationes Pontificias recurreretur. Sed ubi ſuadebat Eccleſiæ utilitas, ſuprà vidimus Regulis etiam Monaſticis firmata fuiſſe Monachorum teſtamenta de patrimoniis. Qua certè in re una eſt ratio Abbatum & Monachorum.

CAPUT XLIV. *P.3. l.4. c.19.*

De Teſtamentis Epiſcoporum & aliorum Beneficiariorum in Eccleſia Latina ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis.

I. Epiſcopi teſtamento nec res Eccleſiæ, nec quas ipſi ei adjeciſſent, proximis legare poterant. Probatur ex Concilio Francofordienſi.

II. Rurſum ex Concilio Pariſienſi.

III. An in Concilio hoc permittatur Epiſcopus proximis dimittere, quæ poſt ordinationem ſuam ex patrimonii ſui reditibus acquiſierit.

IV. Legi eidem ſuberant Parochi,

V. Idem hinc infertur de cæteris Beneficiariis.

VI. Idem valet in accumulatis pecuniis, atque in agris coëmptis.

VII. Leges hæ Synodales Regum Capitularibus confirmatæ fuere. Si Clericus, cui proximi non eſſent, inteſtatus moreretur, bona ejus ad Eccleſiam redibant, etiam patrimonia.

VIII. Si Parochus nil habuiſſet patrimonii, nihil comparare poterat, niſi nomine Eccleſiæ.

IX. Ejus rei probationes novæ ex Herardo, Aldrico, & Hincmaro.

X. Eidem legi Beneficiarios omnes ſubjicit Hincmarus.

XI. Exempla ſanctiſſimorum Præſulum.

I. TUm Epiſcopis, tum cæteris Beneficiariis integrum erat, ea cognatis hæredibuſque teſtamento tranſmittere omnia, quæ à Majoribus acceptiſſent ipſi, vel ante ordinationem rei ſuæ adjeciſſent. Quæ ab Eccleſia verò obtinebant, vel quæ de novo comparaſſent poſt ordinationem, ea poſt eorum mortem in immortalis eorum ſponſæ Eccleſiæ jus cedebant. De iis duntaxat quæ poſt ordinationem parantur, controverſia fieri potuiſſet: ſed quantis, oro te, ludificationibus & impoſturis aditus patefactus eſſet, ſi Epiſcopo licuiſſet ea ſibi retinere, cognatiſque, quæ de patrimonii ſui proventibus parta eſſe vendicaſſet? Cùm enim ampliſſimi Adminiſtrator eſſet Epiſcopus patrimonii Clericorum in communi omnium, pauperumque, vix ac ne vix quidem diſcerni ac disjungi potuiſſet, quid ex propriis, quid ex communibus proventibus acquireretur, cùm vel maximè uni Deo rationes redderentur. Hæc certiſſima ratio eſt legis ejus antiquiſſimæ, cui vigorem & pondus novum addidit anno 794. Concilium Francofordienſe. *Et pro-* Can. 41.
pinqui vel heredes Epiſcopi, res quæ ab Epiſcopo ſunt acquiſita, aut per comparationes, aut per traditiones, poſtquam fuerit ordinatus, nequaquam poſt ejus obitum hereditare debeant, ſed ad ſuam Eccleſiam catholicè. Illa autem quas prius habuit, niſi traditionem ad Eccleſiam ex eis fecerit, heredibus & propinquis ſuccedunt.

II. Quod teſtamento legare non poterat, ne integra quidem valetudine largiri proximis valebat Præſul. Unde nec ſuo, nec ementito amicorum nomine coëmere quidquam poterat, quod in hæredes tranſmitteret. Huic vetuſtiſſimæ legi cùm frequenter illuderent Præſules, et authoritatem priſtinam redintegrare ſtuduerunt Concilii VI. Pariſienſis Pa-
tres anno 829. *Quoniam multi Epiſcoporum amore* Can. 16.
propinquorum ſuorum de rebus ſibi commendatis, ſuo, Capitul l. 7. c. 327.
aut quorumlibet amicorum nomine, prædia vel mancipia emunt, & ut in propinquorum ſuorum jus cedant, ſtatuunt; & ob hoc, & jura Eccleſiaſtica convelluntur, & miniſterium ſacerdotale fuſcatur, imò à ſubditis detrahitur & contemnitur. Placuit omnibus, ut hoc deinceps avaritiæ genus caveatur, &c. Et poſtquam Epiſcopus factus eſt, quaſcumque res de facultatibus Eccleſiæ, aut ſuo, aut alterius nomine, qualibet conditione comparaverit, decrevimus, ut non in propinquorum ſuorum, ſed in Eccleſia, cui præeſt, jura deveniat. Mirum eſt tantopere tunc increbuiſſe tam peſtiferam corruptelam, qua vel Laïci ipſi ad Cleri contemptum juſtiſſima indignatione adducebantur. *Multi Epiſcoporum.*

III. Eo tamen ipſo Canone finis & modus aliquis priſcis Canonibus adhiberi videtur. Nam cùm nulla exceptione rerum, aut pretii; regulæ hactenus canonicæ Eccleſiæ addicerent, quidquid Epiſcopi ſemel ordinati acquiſiſſent: hic manifeſtè & diſertè ſeparantur, quæ acquiruntur *de rebus ſibi commendatis, de facultatibus Eccleſiæ*; ab iis quæ coëmuntur ex patrimonii proprii fundis, reditibuſque, ut horum libera poteſtas ſit ad conſanguineos transferendorum. *Ut Epiſcopus res ſui juris, quas aut ante Epiſcopatum, aut certè in Epiſcopatu hereditaria ſucceſſione acquiſivit, ſecundùm authoritatem canonicam quidquid vult faciat, & cui vult conferat.* Video contrà poſſe quempiam niti, ut non alia ad proximos trajiciat Epiſcopus ex hoc Canone, quàm quæ *hereditaria ſucceſſione* poſt ordinationem ſuam ſuſcepit, non quæ qualicumque parcimonia redituum patrimonialium coëmerit: quod ſilet prorſus iſte Canon. Sed cùm non adjudicentur hic Eccleſiæ niſi quæ de novo comparata fuerint ea reditibus ſacris, *de facultatibus Eccleſiæ*, hinc probabili conjectura aſſequimur, vel ipſo Canonis ſilentio copiam fieri, ut proximis leget Epiſcopus non patrimonia tantùm ſua, ſed & eorum fructus, & parta ex his fructibus nova prædia.

Eccur autem hoc demum Canone nova hæc Canonum antiquorum moderatio reſtrictioque in lucem proferatur: ea non abſurdè conjicitur fuiſſe

cauſa, quòd non ita jam Epiſcopi adminiſtratores omnium prorſus Eccleſiæ rerum eſſent, ut pridem fuerant; quòd plures jam portiones detruncatæ fuiſſent, vendicatæque Parochia, Xenodochiis & Capitulis. Aut quòd jam Oeconomis, Preſbyteris, Diaconis Epiſcopalis rerum Eccleſiæ adminiſtratio explorata, apertaque ita eſſet, ut nihil dubitationis reſidere, nihil fraudis intervenire poſſet, in dignoſcendis ac dijudicandis iis, quæ de novo comparabantur, ex propriis Epiſcopi, an ex communibus Eccleſiæ fructibus.

IV. Eodem verò Canone Parochi jam æquè ac Epiſcopi continentur, ut nomine Eccleſiæ emant, ſi quid emunt: utique illi poſſint addicere, quidquid de ejus proventibus accumularint vel pecuniæ, vel prædiorum. *Similiter & de Preſbyteris, qui de Eccleſiarum rebus, quibus præſunt, prædia eo modo emunt, faciendum ſtatuimus. Quoniam multos Preſbyterorum occaſione taliter emptarum rerum, Eccleſias, quibus præſunt, expoliaſſe, & à ſuo miniſterio multis modis exorbitaſſe, & ſe diabolo mancipaſſe, multoſque Laicorum ex hoc facto in ſcandalum damnationis & perditionis protraxiſſe cognovimus.* Ibidem.

V. Duo reſtant, quæ exprimamus ex hoc Statuto, magnopere conſentanea, non diſciplinæ tantùm canonicæ, ſed ipſi æquitati, & ingenitæ nobis rationis ac ſapientiæ legi. Primum eſt ad omnes Beneficiarios omnino pertinere, dictante ratione ipſa & lege inſita ſapientiæ, ut non poſſit non ad Eccleſiam revocari, quidquid comparatur de reditibus Eccleſiarum, *de rebus Eccleſiarum.* Ipſo enim genere Beneficiaria bona Eccleſiæ non ſua, non propria, ſed commendata ſunt, ut eorum non domini, ſed adminiſtratores ſint, & Oeconomi. At Oeconomi ex rebus ſuæ fidei & curæ commendatis, non ſuam, ſed Eccleſiæ rem augere poſſunt.

VI. Alterum eſt, Beneficiarios nihilo plus potuiſſe in proximos transferre reſiduas ex ſacris reditibus pecunias, quàm terras domoſque his pecuniis emptas. Si poſſint enim pecunias reliquas in hæredes tranſmittere, poſſunt & coëmpta ex his pecuniis latifundia. Sed ipſa ratio & natura depoſiti, ac depoſiti ſacri, Deo pauperibuſque dicati, non patitur his avaritiæ ſordibus ac præſtigiis ſibi fraudem fieri. *Non ſunt res Eccleſiæ, ut propria, ſed ut Dominica & à Deo commendata tractanda.*

L. 5. c. 195. VII. Huic porro Concilii Pariſienſis Conſtitutioni Imperatoriæ etiam legis vis & poteſtas acceſſerat, cùm Capitularium libris includatur. Ut hinc quoque intelligas, non Epiſcopis & Conciliis, quàm Cæſaribus ipſis Chriſtianis chariores fuiſſe res & opes Eccleſiarum. Quod ipſum ex alia rurſus patet lege Capitularium Caroli Magni, qua edicitur, ut Clerici inteſtati & proximis carentis hæreditas ad Eccleſiam veniat. Quod ipſum valet & in Monialibus, quarum res pari conditione ad Cœnobium transferuntur. *Si quicumque ex gradu Eccleſiaſtico ſine teſtamento & ſine cognatione deceſſerit, hæreditas ejus ad Eccleſiam ubi ſervivit devolvatur. Similiter de Sanctimonialibus.* Addit 3. c. 17.

VIII. De Parochis admonent Capitularium libri, quod æquè ad Beneficiarios exporrigatur omnes, Si nihil illis rei ſuppeteret, antequam Beneficio illo ornarentur, nil poſſint niſi Eccleſiæ acquirere. *Ut Preſbyteri omnes ordinati, prædia comparantes, Eccleſiis confirment.* Soli his legibus nominatim memorantur Epiſcopi & Parochi, quòd ſoli ab Eccleſia acciperent, unde non vitam tantùm tolerare poſſent. Sed cùm jam eſſent, quibus aliqua Eccleſiæ prædiola utenda fruendaque permitterentur præter quotidianas diſtributiones: quibus eſſet & ſi fors aliquid patrimonii: his adeo non fas erat proximis dimittere, quæ ex ſacris proventibus ſibi redundarent, ut vehementer admonerentur ipſis ſuis abſtinere diſtributionibus: cùm his egerent pauperes, ipſis aliunde opes abundarent. Addit. 4. c. 98.

IX. Capitularibus ſuis, ſeu Synodicis Conſtitutionibus hanc eandem regulam intexuit Herardus Archiepiſcopus Turonenſis: *Ut res quas in ſacris Ordinibus adquiſierint, propriis Eccleſiis derelinquant.* Cap 44. Conceſſione Ludovici Pii Imperatoris teſtamenti tabulas ſcripſit Aldricus Cenomanenſis Epiſcopus, non ſine aſſenſione Metropolitani, & Epiſcoporum Provinciæ, ne poſt ejus mortem in ejus ſucceſſionem impetum facerent deprædatores, utque ea ex aſſe diſtribuerentur Eccleſiis, Monaſteriis, pauperibus, Clericis, & famulis ipſis ſuis. *Cum licentia Ludovici Imperatoris, & conſenſu Metropolitani, ſeu cæterorum Comprovincialium Epiſcoporum, &c. Conſiderare cœpi, qualiter facultatula mea, poſt obitum utiliter & rationabiliter in utilitatem Eccleſiæ & meam eleemoſynam diſpenſata; ne fortè, quod abſit, aliquis ſibi ea rapere faciat, ſicut in multis factum cognovimus; ſed omnia in utilitatem Eccleſiæ, & ſuſtentationes nobis famulantium, ſeu ſupplementa noſtrorum Clericorum, aut Monachorum, quàm & Canonicorum, ſive adminicula Laicorum, qui noſtræ Eccleſiæ & nobis famulari videntur; necnon in alimenta pauperum, &c.* Baluz Miſc. To. 3. p. 83.

Id ergo cauſæ erat, ut teſtarentur Epiſcopi, etſi de commendatis ſibi tantùm rebus; ea quoque erat forma, quam ſequerentur Epiſcopi in teſtando. Ut ne eorum ſucceſſio compilaretur, ſed integra Eccleſiæ, Clero, pauperibus ſervaretur. Eſt autem in hac Aldrici rerum diſtributione, quo delectetur, quo paſcatur pia curioſitas, & ingenioſa charitas; opes hic immenſæ, ſed charitatis opulentia multò effuſior ſplendidiorque. Denique charta ipſa ad noſtrum hoc ævum pervenit, qua teſtamentum à Principe confirmatur.

Conſtitutioni ſuæ conſimili Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus minas diraſque terrificas addidit adversùs Parochos, qui agros emerent proximis dimittendos, conteſtatus, ſi quo ſuo flagitio Parochiis ſuis ejicerentur, non paſſurum ſe ut his agris fruerentur. *Quoſdam veſtrûm Eccleſias veſtras negligere, & alodes audio comparare, & in eis manſos extruere, atque excolere, ac in eiſdem manſis fœminarum habitationem habere; eoſque manſos non Eccleſiis ſecundùm ſacros Canones derelinquere, ſed contra ſacros Canones vel propinquis veſtris, vel aliis quibuſcumque diſtrahere. Unde ſciatis, quoniam à quocumque hoc fieri compertero, ſecundùm canonicam ſeveritatem judicare curabo. Nullus enim alodem Epiſcopus vel Preſbyter meliùs vel firmiùs poteſt habere, quàm qui eſt Eccleſiæ attributus, ſi ſecundùm ſuum Ordinem vivere voluerit. Sin autem ordinem pro ſua culpa perdiderit, nec alodem, quam à die ordinationis ſuæ de Eccleſiaſticis facultatibus acquiſivit, habere valebit.* Conc. To. 3. pag. 640. Hincmar. Tom. 1. pag. 736.

X. Ex Commonitorio verò, ſeu Capitulari Hincmari ejuſmodi ad Decanos Rurales, ubi ab eo deſcripta erant, quæ moneri oporteret Parochos ab Epiſcopo, Epiſcopum à Parochis, non paulò manifeſtiùs patet ejus tum flagitii atrocitas, & latè fuſa lues. Eo enim proditur, 1. Non Parochos ſolum, ſed Beneficiarios omnes ea lege obligari, ut ex proventibus Beneficii nihil coëmere poſſent, quod non eidem Eccleſiæ accreſcere deberet. 2. Quod acquiſierint, ne Eccleſiæ quidem alteri, vel Mona-

ſterio adſcribi poſſe, injuſſu Epiſcopi ſui. 3. Ubi ſuis honeſtè, ubi pauperum cognatorum neceſſitatibus parcè conſuluerint, ut pauperum, declarat Hincmarus nihil omnino recondi & ſervari in futurum, vel in alios uſus ab iis potuiſſe, quod reſidua omnia pauperum ſint, vel hoſpitum, & peregrinorum ſolatio dicanda. 4. Subjicit denique hoc ipſum fuiſſe olim Judæ facinus, qui quod pauperum in commune erat, uni ſibi ſumebat; nec uſuram hoc atrociorem videri poſſe flagitio, cùm utrobique pauperum res à divitibus diripiantur. *Sicut*
Hincmar. To 1. pag. 727. & Tom. 2 pag. 799. 800. *nec ſuo, ita nec alieno nomine Presbyter, vel quilibet ſub regula fœnus exercere debet, multo minùs autem fraudem facere de facultatibus Eccleſiaſticis. Quoniam hoc agere ſacrilegium eſt, & par crimen Ananiæ & Saphiræ, atque Judæ furis, qui ſacras oblationes, quæ ad uſus fidelium ac pauperum mittebantur, aſportabat & furabatur. Nam aliud eſt ſine diſpendio Eccleſiæ, amicis vel parentibus pauperibus, aut quibuſlibet indigentibus ex charitate cum menſura & ratione ſubvenire, vel adjutorium ferre; & aliud cum deſtructione Eccleſiæ, vel diſſipatione facultatum Eccleſiaſticarum, quaſi furtim, immo furtim, quæ Eccleſiæ eſſe debuerant, & uſibus illius ac pauperum ſeu hoſpitum impendi, carnalium carnaliter uſibus ſine divino reſpectu inſervire. Et de nihil habentibus promotus Presbyter, non præſumat, quæ de facultatibus Eccleſiæ comparaverit, vendere, vel quaſi ad caſam Dei tradere, niſi ad Eccleſiam, cujus propria eſſe debent, ſine conſenſu Epiſcopi.*

Hæc eadem alibi rurſus inculcat Hincmarus, eaque & Carthaginenſium Canonum, & Novellarum Juſtiniani authoritate aſtruit, & Epiſtolis Gregorii Magni. Sed ubique idem conſtantiſſimè retinetur modus. Nihil proximis ſuis largiri Parochos fas eſt, niſi egenis: & ubi egent, veſtes tantum ſup-
Ibidem. peditare, & quo veſcantur. *Reliquos propinquos, ſi juxta ſe habere voluerit, de ſua portione ſine ſtipendio Eccleſiæ veſtiat, atque paſcat. Nam aliud eſt, parentibus pauperibus ſubvenire, aliud, &c.*

Regino. pag. 25. 225. 604. 613. Poſſent his nova ex Reginone accerſi præſidia, unum addam, quod ille quaſi ex Triburienſi mendicat Concilio. Eo edicitur, ut quibus Parochis ſuppetit patrimonium, ejus fas ſit eis beſſem, quibus volent donare, reliquam partem tertiam nefas
L. 1. Eccleſ. Diſcip. c. 39. ſit Eccleſiæ ſuæ non dare. *De peculiari Sacerdotum nihil ſibi laici uſurpent, ſed de duabus partibus faciant Presbyteri, quod eis viſum fuerit; tertiam ſecundum Canonum juſſa, quibus ſerviunt, relinquant Eccleſiis.* Non ii erant illorum temporum, vel Conciliorum Antiſtites, qui ſinerent de rebus Eccleſiæ vel tantillum in proximos effundi, cùm peculii & patrimonii ipſius partem ſaltem tertiam vindicarent Eccleſiæ.

XI. Nova nobis probatione muniendum ſupereſt, quod ſuprà paucis perſtrinximus, ſi Clerici ſine hærede, hoc eſt, ſine proximis, & inteſtati, terris emigrarent, eorum in ſucceſſionem veniſſe Eccleſiam. Ita enim habetur in vita beati Meinverci Paderbornenſis Epiſcopi: *De proprietate Clericorum, ſi quis illorum ſine hærede obierit, eidem Eccleſiæ conceſſa.* Sed nec alienum erit ab inſtituto hic noſtro, commemoraſſe qua ſanctiſſimus hic Epiſcopus ra-
Surius die 5. Iunii. c. 9. 16. tione ad Epiſcopatum accitus ſit. Cùm illum eo inveſtiret Henricus Rex, affirmavit Præſul ditiorem Epiſcopatum poſſe ſe privatis opibus, proventibuſque fundare. Aſſenſus eſt Henricus, & hac ipſa de cauſa declaravit pauperrimam ſe ei ſponſam collocaſſe, ut ita invitaretur ipſe Chriſtum hæredem ſuum in terris ſcribere, atque ita ad cœleſtem ejus hæreditatem aditum ſibi ſtrueret. *Quia id veraciter conſidero, ideo te inopiæ illius miſericorditer ſubvenire* *Surius die 5. Iul. c. 16.*
deſidero, ut illius in cœlo cohæres fieri merearis, cujus piam matrem in terris hæredem tuam feceris. Eo tunc *Surius die 17. Auguſt. c. 9. 10.* in Eccleſiam animo erant Reges, eo erant & Epiſcopi. Beatus Udalricus Auguſtanus Epiſcopus, ante obitum ſuum mobilia Palatii Epiſcopalis omnia pauperibus, Clericiſque ſuis diſtribuit; his etiam tribui voluit tertiam partem mobilium cæterarum ædium ſuarum, reliquis ſucceſſori ſervatis. Nobili cum eſſet & locupletiſſima ſtirpe B. Gebhardus Conſtantienſis Epiſcopus, ſregit aliquando tandem contumaciam fratrum ſuorum, ſibique dari evicit ampliſſimi patrimonii portionem legitimam, non quo ipſe theſauros ſibi terrenos aggeraret; ſed ne fratribus dimitteret tantas opes ex mammona iniquitatis congeſtas, quibus illi in æternum demergerentur exitium; utque ipſe pauperibus erogaret inania hæc omnia ludibria luxus & pompæ ſæculi. *Vir Dei non cupiditate prædiorum, ſed Dei cui ea tradere cupiebat, amore ſuccenſus, ſuam partem poſſeſſionum à fratribus ſibi dari poſtulabat. Illis autem negantibus, vi extorſit ab eis, ut omnia æqua lance dividerent, nec quidquam eorum; quod ſuæ contigerat ſorti, permiſit habere. Hæc verò non malitia, ſed divino zelo peragebat, ne fortè fratres periculum ſuæ incurrerent animæ, ſi aliquid ſibi injuſtè uſurpatum poſſiderent.* Enimvero ſua mox ille omnia prorſus effudit in pauperes, ditiſſimus ipſe ſola Chriſti paupertate futurus. *De terrena ergo ſubſtantia, nihil ſibi reſervavit, ſed cuncta Chriſti pauperibus fideliter erogavit.*

CAPUT XLV. *P. 3. l. 4. c. 20.*

De Teſtamentis Epiſcoporum & aliorum Clericorum in Eccleſia Græca. De Teſtamentis Abbatum & Monachorum in utraque Eccleſia ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis.

I. In Oriente Epiſcopis per leges non licebat rerum acquiſitarum poſt ordinationem, in partem vocare ullam proximos, vel amicos. Inteſtatis Clericis ſuccedebat Eccleſia.

II. Niſi Epiſcopus die ordinationis ſuæ cenſum edidiſſet totius patrimonii ſui, in jus Eccleſiæ vindicabantur res ejus omnes poſt obitum ejus.

III. Diſcrimen Epiſcoporum & aliorum Clericorum.

IV. Neutris fas erat, non aliqua peculii, vel patrimonii ſui parte Eccleſiam donare.

V. Leges Cæſarum in Oriente ad teſtamenta Monachorum.

VI. Canones Eccleſiæ Græcæ in eandem rem.

VII. Et ſuccedendi & teſtandi jus antiquum Monachis illibatum conſtabat.

VIII. Nec minus ſecunda & propitia Monaſteriis erant Caroli Magni Capitularia.

IX. Exempla Monachorum hæreditates adeuntium.

I. DIximus jam in Photii Nomocanonem relatas fuiſſe Imperatorum leges, & ipſas maximè Novellas Juſtiniani, quibus non conceditur Epiſcopis, ut cognatos, vel amicos vocent in ullam partem rerum poſt conſecrationem ſuam partarum, niſi eæ ſint hæreditates patris, matris, patrui, avunculi, fratrum; cùm reliqua omnia in cenſum Eccleſiæ ſint tranſcripta, & poſt Epiſcopi mortem per Oeconomos adminiſtranda ſint, rationes omnium aliquando præſtaturos. Xenodochiorum *In Nomoc.*
adminiſtratores ea ligabantur lege, nihil ut niſi Ec- *Tit. 10. c. 6.*
cleſiæ & pauperibus acquirerent. Epiſcopi, Clerici omnes, Diaconiſſæ, ſi ſine hærede legitimo, & inteſtati obeant, hæreditatem adit Eccleſia. Clerici

Google

denique etſi ſub poteſtate ſint adhuc parentum, teſtari tamen poſſunt de rebus in Eccleſia partis, in morem caſtrenſis peculii. Et id quidem ad Leges civiles ſpectat teſtamentorum, quibus non ſubeſt Clericus ratione peculii. Quanquam eo privilegio Cæſareo, nemo ſubducatur Legibus ſacris Canonum, quibus ſolenniter ſancitur, ſuperflua Clerici omnia, pauperum eſſe.

II. Scitè verò monet Balſamon, niſi Epiſcopus ineunte pontificatu ſuo recenſuiſſet, & in Inventarium contuliſſet patrimonium ſuum omne, tempore obitus ejus res ejus protinus omnes in ærarium Eccleſiæ devolutum iri.

In Can. 22. Calched.

Tunc dicitur Epiſcopus res habere, & de iis diſponere ac teſtari poteſt, quando ut vult quinquageſimus Canon Apoſtolicus, cùm primùm fuit electus, quæ ſunt ſua propria & quæ Epiſcopatus deſcripſit. Niſi enim ita fecerit, omnia quæ ſunt ejus, ad Eccleſiam pertinent. Addit Balſamon eo ſemel Inventario conſcripto, etſi præfeſtino fato inteſtatus obeat Epiſcopus, videri ſibi proximos ejus ſuccedere; quanquam mordicus hærerent alii Carthaginenſi Canoni, quo inteſtati ſucceſſor Epiſcopi omnia ejus in poteſtate habet.

III. Sciſſimè rurſus idem Balſamon docet, ubi Carthaginenſis Canon ipſi Eccleſiæ adjudicat mobilia omnia Epiſcopi morientis poſt ordinationem parta: exceptis iis, quæ ad eum deveniſſent donatione, legato, vel hæreditate ipſi ſeparatim obtingente: non tam ſtrictè id ad reliquos Clericos trahendum eſſe. Rationem verò eam eſſe, quod acquirere de novo quidpiam haud poſſit Epiſcopus, niſi vel ex reditibus Eccleſiæ ſuæ, vel ex obvenientibus ſibi ſucceſſionibus. At Clerico artes ſuppetere longè plurimas congerendæ pecuniæ, ſi quapiam arte præcellat, ſi libros exſcribat, ſi pueros litterarum rudimentis imbuat; ſi calamum, manumque ei commodet, cui ſit à ſecretis; ſi his aliiſque artibus innoxiis non mediocres paret opes, & hinc fundos coëmat, jure cogi non poterit hæredem ſibi aſciſcere Eccleſiam.

In Can. 35 Carthag.

Mihi videtur, quod in Epiſcopis quidem hoc locum habebit, quia nullus eſt eis alius modus per quem res acquirant præter quam ex juribus Epiſcopalibus, & ex donationibus externis ac legatis. Et Epiſcopalia quidem Epiſcopatui tradentur; reliqua autem erunt eorum domini, quemadmodum hic quoque Canon tractat. Clerici autem ſi poſtquam in Clerum recepti ſunt, aliis modis, & non ex Eccleſia res emerint, non coguntur ea Eccleſiæ addicere. Si quis enim fortè Clericus, fiat puerorum ludimagiſter, vel ſcriptor, vel magni alicujus viri ſubſcriptor, aut à ſecretis, & magnas ex eo facultates paraverit, quare cogetur ea quæ his rationibus acquiſita ſunt, Eccleſiæ addicere? Non agitur Carthaginenſi hoc Canone niſi de immobilibus, Balſamon autem propoſita ea quæſtione, an ad mobilia quoque traducenda ſit eadem lex, reſpondet, æquè mobilia, atque immobilia hæc patrimonii pauperum titulos eſſe, cujus adminiſtratores ſunt Beneficiarii omnes, atque adeo ejuſdem legis vinculo utraque conſtringi.

Ibidem.

Cùm autem Canon tractet de immobilibus, rogaverit quiſpiam an idem ſervari debeat, etiam in mobilibus; & exiſtimo quod idem etiam in his fiet. Nulla enim eſt differentia mobilium & immobilium, quod ad acquiſitionem attinet.

IV. Cùm Carthaginenſis denique Canon adjiciat, de propriis quidem hæreditatibus ſuis Epiſcopos jure ſuo & poteſtate libera uti poſſe: at ſi quæ ſemel Eccleſiæ donaverint, poſtea retractent, tum verò eo honore & gradu quem obtinent, parum dignos habitum iri: hoc à Balſamone concluditur, Epiſcopos Clericoſque non poſſe non aliquantulum ſaltem rei ſuæ familiaris Eccleſiæ legare; ſed ſi vel tantillam ei portionem adjecerint, cum illam ei ſibique vehementer & ex animo gratulantiam.

Ibidem.

Nota autem Canonem, qui dicit, quod Epiſcopi & Clerici debent neceſſario ſuis Eccleſiis partem aliquam ex iis quæ propriè ad eos pertinent, relinquere, omnino quidem in extremo ſpiritu: & hoc qualecumque, & quantulumcumque eſt, non repudiabitur. Non ergo jam in dubium quiſquam vocaverit, quin Jure Canonico, & Civili, Græcorum & Latinorum in id conſpiratum, id uſu receptiſſimum fuerit, ut mobilia & immobilia omnia Epiſcoporum & quorumcumque Clericorum ex opibus & reditibus Eccleſiaſticis parta, poſt eorum obitum Eccleſiæ juris eſſent.

V. Venio ad Monachorum teſtamenta in eadem Eccleſia Græca. Novellam Leonis Philoſophi Imperatoris confirmat idem Balſamon, non permiſiſſe tantùm ut anno ætatis decimo-ſexto profiteretur quis regularem vitamque Monaſticam, ſed etiam, ut de rebus ſuis teſtaretur, quod minimè licebat iis, qui anno ætatis decimo eandem profeſſionem religioſam emittebant: ſed anno demum ætatis decimo-quinto ea iis donabantur teſtandi facultate. Si autem puerulus Monachus ante eam ætatem præmoreretur, tunc ipſa lex vicem ejus implens, ſervos ejus omnes manumittebat, rerum ejus beſſem Monaſterio addicebat, tertiam partem reſiduam cognatis; qui ſi nulli eſſent, ex aſſe hæreditas Monaſterio obtingebat.

In Can. 40 Trulla.

Interea ſi mortuus fuerit, ejus quidem ſervi manumittentur, reliquæ autem facultates bifariam dividentur; & duas quidem partes accipiet Monaſterium, tertia verò pars cognatis dabitur. Quod ſi defuncto non fuerint cognati, tertia quoque pars Monaſterio accreſcet.

Can. 6.

VI. In Concilio I. & II. Conſtantinopolitano definitum fuerat, poſſe Monachos ante profeſſionem teſtari, poſtea verò jus & proprietatem eorum rei totius penes Monaſterium eſſe. Id cenſet Balſamon de Monachis capiendum; quibus non ſint hæredes neceſſarii, ſcilicet patres, filiique. Novella enim Juſtiniani, quæ Baſilicis inſerta eſt, & cui utique Canon iſte non repugnat, jubet ut ſi Monacho & Moniali profitenti nihil ſit liberorum, bona eorum Cœnobio cedant. Si liberi illis ſint, nec teſtati ſint ante profeſſionem, nec filios ſingulos legitima donatini portione, poſſe poſt profeſſionem, inter filios & Cœnobium bona ſua partiri, ita ut nec liberos, nec ſeipſos, hoc eſt Monaſterium legitima poſſint parte fruſtrare. Si facta verò profeſſione inteſtati moriantur, ſingulis liberis legitima ſua portio, reſiduum omne Monaſterio vendicabitur. Denique cum tam neceſſarii ſint hæredes pater, materque, quam liberi, quod de his diximus, ad illos quoque pertinebat.

VII. Rurſus ex eodem Balſamone, confirmata eſt ab eodem Leone Imperatore vetuſtiſſima conſuetudo, ut ordine ſuo Monachi ad hæreditates venirent, cùm poſt Profeſſionem Monaſticam non pauci ad egeſtatem redigantur.

Ibidem.

Lege Novellam Imperatoris Leonis Sapientis, quæ cavet ne à jure teſtamenti arceantur Monachi, qui fortè poſtquam Monachi facti ſunt, ad inopiam redacti ſunt. Quoad has verò ſucceſſiones, quæ Monachis obtingunt, eas illi pro arbitrio ſuo diſtribuent, ſi quid modò contulerint Monaſterio, dum illi ſe devoverent: ſi nihil verò contulerint tum, coguntur tertiam partem ei conferre novæ hujus ſucceſſionis, reliqua in poteſtate ſua habituri, ut dent, cui volent. *De iis quæ*

poſt

Digitized by Google

poſt tonſuram, vel ex teſtamento, vel ab inteſtato, mortuis eorum cognatis, vel aliqua alia ratione ad eos pervenerint, quid fiet? ſi aliquid Monaſterio priùs dediſſe viſi ſunt, eo tempore quo ad ipſum acceſſerunt: eſſe eos eorum quæ poſtea acquiſita ſunt, dominos, ac ea adminiſtrent, ut volunt. Sin autem Monaſterio nihil dederunt, ipſos quidem de duabus poſſe partibus diſponere & ordinare ſecundùm leges; Monaſterium autem aliam partem, ſcilicet tertiam recipere.

In id denique incumbit Balſamon, ut Legem Juſtiniani, qua Epiſcopis & Clericis inteſtatis ſuccedere jubetur Eccleſia, conciliet cum lege Conſtantini Porphyrogenetæ, quæ vetat bona ejus qui impubes & inteſtatus obit, venire ad collaterales, ſed tertiam partem rerum ejus in opera pia impendi, cui imputabitur pretium ſervorum, qui incun-
In Can 84. Carthag. ctanter manumittuntur. Negat Balſamon has ſibi leges conflictari, quòd Juſtiniani lex de Clericis agat, Conſtantini de Laicis. Brevitati indulſimus, ne verba ipſa legum harum omnium promeremus. Sed & illud obſervaſſe juvat, ævo Balſamonis, è quo hæc excerpſimus, ſuum adhuc illis legibus vigorem ſoſpitem fuiſſe in Oriente, ſeneſcente ſcilicet ſæculo duodecimo.

VII. Nec ab his diſſidebant Eccleſiæ Latinæ mores. Ratas voluit Carolus Magnus & irretractabiles eſſe donationes eorum, qui Cœnobiis ſe devoverent. *Ut liber homo, qui in Monaſterio Regulari comam depoſuerit, & res ſuas ibidem delegaverit, promiſſionem factam ſecundùm Regulam firmiter teneat.*
Conc. Gall. To. 2. pag 246. Nullis pius Imperator metis arctari patitur largitiones profitentium in Cœnobia ſua. Sed & inſi-
Capitul. L. 1. c. 143. nuari hac lege illud videtur, qui ſe Monaſterio ipſum dedicet, eidem & ſua dicare omnia: *Res ſuas ibidem delegaverit.*

Non paulò verò mirabilior eſt lex illa alia Capitularium, qua edicitur, ut omnium in Monaſteriis utriuſque ſexûs antè profitentium, quàm teſtati fuerint, res omnes Monaſterii ſint, quamvis juſta
Capitul. l. 6. c. 108. illis ſit proles. *Quicumque Monachus, vel Monacha in Monaſterium ſunt ingreſſi, nihil de rebus ſuis habeant poteſtatem faciendi, quamvis liberos habeant: ſed omnia eorum ſint Monaſterii, quæ eodem die juſtè poſſidebant, quando ingreſſi ſunt Monaſterium.* Illud convenit huic legi cum Orientalium Imperatorum legibus ſuprà laudatis, quòd nullam jam profeſſis annuat licentiam teſtandi, quódque Collaterales ab hæreditatibus excludant inteſtatorum. Sed illud permirum, quod cùm in Oriente poſſet adhuc profeſſus in filiorum gratiam teſtari, ne id quidem liceat per Capitularium leges. Certè non agitur hic niſi de iis quæ quis ante Profeſſionem obtinebat; non de iis quæ pòſt obtigerint ſucceſſionibus, quibus utique fas erit filios impertiri.

Can. 9. Id quoque conſtat ex Concilio Aquiſgranenſi anni 816. in poteſtate fuiſſe Canonicarum, aut res ſuas omnes Cœnobio penitus tranſcribere, aut reſervato ſibi uſufructu proprietatem transferre ſolam, aut omnino eas ſibi ſervare, dummodo procuratorem tunc eligerent, qui earum adminiſtrationem, cauſaſque & lites exerceret. Ut jam non poſſit ambigi, quin hinc eis Cœnobiis opes, agrique novi ſubinde adjicerentur.

L. 3. c. 22. IX Ex B. Odonis Cluniacenſis Abbatis Collationibus illud perſpicuum eſt, ejus ævi Monialibus aditum patuiſſe ad hæreditates, nec quemquam ei uſui obſtrepuiſſe. Narrat enim, ut Moniales duæ multis editis virtutum documentis, impetrata licentia repetendæ tantiſper paternæ domûs, ut parentum ſucceſſionem exciperent, ſæculi rurſum blandimentis faſcinatæ fuerint, miſerrimæque perierint. *Fuerunt ad tempus illud quo exierunt, benè converſatæ. Ad hoc autem egredi permiſſæ ſunt, ut de rebus parentum, qui fortè nuper obierant, aliquid Monaſterio reportarent. Sed hac occaſione ſæculum prægustantes, oblitæ Deum.*

Plena eſt hiſtoria ſacra exemplorum id genus, ubi Monachi ſanctiſſimi certiores facti de parentum cognatorumque interitu, ac de patefacto ſibi aditu ad eorum hæreditates, totum aſpernati ſint, tum ne periculo ſe committerent, tum quòd jam ipſi ſibi ſæculo præmortui eſſe viderentur. Nec abhorret à veriſimilitudine, hinc creviſſe Laïcorum licentiam ad invadendas eas quæ Monachis obveniſſent hæreditates, Cœnobiaque ipſa juſtiſſima hac ſpe ludificandi. Qua de re alibi plura.

CAPUT XLVI. *P 4. l. 4. c. 15.*

An Epiſcopi cæterique Beneficiarii proximos donare poſſint rebus ex Eccleſiaſticis proventibus coëmptis, vel pecuniis ipſis, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Connexio hujus quæſtionis cum ſuperioribus, & cum infrà dicendis.

II. Si nulla ſint Beneficiarii res, niſi Eccleſiaſtica, nihil illi fas eſt donare cognatis, vel legare. Probationes ex Decreto Gratiani.

III. Probationes alia ex libris Decretalium. Doctrina Græcorum Canonici Juris interpretum.

IV. Doctrina hujus delinimenta quædam, ut non poſſit tamen Beneficiarius largiri, niſi permodicum quid, & quidem egentibus, aut ut famulis juſtas rependat mercedes.

V. Nova argumenta ex Joanne Saliſberienſi, B. Bernardo, Petro Bleſenſi.

VI. Ex ſententia B. Thomæ Aquinatis, ne ex ea quidem redituum portione, quæ alendo Beneficiario dicata eſt, decerpi quidquam poteſt, & in proximos ſpargi, niſi pauperes ſint; & hactenus tantum ſpargi poteſt, ut paupertate leventur.

VII. Quæ Concilia Angliæ vetuerint quidquam omnino in proximos irrigari ex reſiduo reditu ſacro.

VIII. Iiſdem legibus & in Italia locus erat. Luculenta Clementis IV. & Martini IV. exempla.

IX Nec ab his diſſonabant Conciliorum Hiſpaniæ decreta.

X Mira Clementis VI. & Urbani V. exempla.

XI. Eadem Statuta ſæculo XIV & XV. innovata.

XII. Luculentiſſima in eandem rem Concilii Tridentini Decreta.

XIII. Tridentinis his Decretis ſubſcripſere Concilia poſteriora

XIV. Stupenda exempla Adriani VI. Marcelli II & beati Caroli.

I. Facillimè expediretur hæc quæſtio, ex inconcuſſis illis placitis, quæ ſuo infrà loco operoſiùs pertractabuntur, & quæ non potuerunt non hactenus aliquando ſtrictim delibari. Si enim fundi & reditus Beneficiariorum patrimonia ſunt pauperum: ſi eorum penes Clericos depoſitum eſt & adminiſtratio, non dominium, non proprietas: ſi ex iis parcè veſci poſſunt, non laſcivire, non ſuperbire, ad luxum vel ad pompam: ſi parco victu dempto reliqua patrimonii pauperum ſemper eſſe cenſentur; hinc manifeſtè intelligitur, nihil ex his deteri aut decerpi poſſe, quo proximi munerentur, vel amici, niſi & ipſos paupertas commendet, ad levationem, non ad copiam. Sed cùm certiſſimis pulcherrimiſque his placitis minùs quandoque conſentiant mores hodierni, operæ meæ pretium fore duxi, ſi hiſtoricæ traditionis tramitem perpetuum perſequar, ut aperiatur quî & quo tandem

tempore uſus & doctrina alieniot, recentiorque irrepſerit.

II. Vexavit hanc quæſtionem Grarianus in Decreto, in quod & Conciliorum congeſſit decreta bene multa, in id nimirum conſpirantia, exutres patrimonii Beneficiarios, nil poſſe acquirere, niſi Eccleſiæ nomine, nihil largiri; at ſi ſuo gaudent præterea patrimonio, hoc ſeu ſuperſtites, ſeu ſato proximos pro arbitrio ſuo diſtribuere poſſe. [*S2. § 3. 4. 5.*] Hos Canones jam ſuperioribus Capitibus ſuo quuſque loco & tempore digeſſimus. Hic ergo id admunebimus unum, ævo Gratiani uſu & moribus adhuc viguiſſe hos Canones, atque adeo ſeneſcente jam ſæculo duodecimo, perſuaſiſſimum adhuc fuiſſe, nil proximis dimitti poſſe, earum pecuniarum, quas ex reditibus ſacris cujuſque patrimonia ſegregaſſet, vel fundorum his pecuniis emptorum.

III. Nihilo plus dubii eſt de jure Decretalium, quod nunc Canonicum Eccleſiæ Jus celebratur. Titulo enim de Peculio Clericorum proſeruntur duo Canones antiquiſſimi Concilii Arelatenſis, quibus ſancitur Parochum, cui non aliæ uſquam, quàm Parochiæ ſuæ res ſuere, niſi Eccleſiæ nomine, nefas eſſe quidquam acquirere. [*L. 3. Tit. 25 c. 1. 2. 4.*] *Inveſtigandum eſt, nihil patrimonii habens Preſbyter, quando promotus eſt ad Eccleſiaſticam ordinem, poſtea emer t prædia, cujus juris ſint: quoniam Eccleſiæ, a l quam nihil habens promotus eſt, eſſe debent, juxta Canonicam ſanctionem. Preſbyter cum Diœceſin tenet, de eis quæ ſuperemerie, ad ipſius Eccleſiæ nomen ſcripturam faciat, aut ab ejus ordinatione diſcedat.* Mox promitur Canon Concilii Remenſis, quo edicitur, Si quid prædii Prælatus comparet ex Eccleſiæ reditibus, prædium ipſum dominii Eccleſiæ fore, quamvis alio quovis ementito nomine emptio facta fuerit. *Empta per Prælatum ex emolumentis Eccleſiæ efficiuntur Eccleſiæ, licèt Prælatus emerit nomine alieno.*

[*Blaſtares litera Gamma c. 17.*] Obiter hic moneo, Balſamonem & Blaſtarem Monachum in elucidando quadrageſimo-octavo Canone Trullano, quo jubetur Epiſcopus curare conjugem, quam in Monaſterium ſecedere cogit ejus ordinatio; non pati, ut Epiſcopus rebus Eccleſiæ ſuæ conjugem impertiat, niſi egeat. Cùm enim nec ipſi fas ſit Epiſcopo ex reditibus Eccleſiæ ſibi decerpere, niſi quo neceſſitatibus ſuis proſpiciat: multò certius eſt, nihil conjugi ipſum ſuæ largiri poſſe, niſi quantulum neceſſitas extorquebit. *Si ultra res neceſſarias nihil ipſi Epiſcopo in ſuam perſonam de bonis Epiſcopatûs expendere permittitur; multò minus huic dabitur, ſi ex ſemetipſa victus neceſſariè habuerit.* Ad Latinos revocanda nunc eſt oratio.

IV. Proximo verò Decretalium Titulo, quo de Teſtamentis agitur, ita ſtatuitur, non poſſe teſtari Clericos de mobilibus, quæ ſibi ex rebus Eccleſiæ pepererunt, ſed ante obitum poſſe aliquid in eleemoſynas diſpergere. Ita enim diffinit Alexan- [*L. 3. Tit 26*] der III. *Clerici de mobilibus quæ per Eccleſiam ſunt adepti, de jure teſtari non poſſunt. Viventes tamen & ſui compotes moderatè valent aliqua de bonis ipſis non ratione teſtamenti, ſed eleemoſynæ intuitu erogare in ægritudine conſtituti.* Quibus in verbis ſingulis ea ſunt momenta, quæ meritò ſigillatim expendi debeant. 1. Certè enim hic primùm permittuntur Beneficiatii aliquid erogare bonorum Eccleſiæ, ſed mobilium tantùm. *De mobilibus quæ per Eccleſiam ſunt adepti.* 2. Et ne ex eis quidem niſi pro modulo eleemoſynæ erogare ſinuntur. *Eleemoſynæ intuitu.* Itaque nec niſi pauperibus quidquam ſinuntur largiri. Pauperibus enim erogantur eleemoſynæ. 3. Nec niſi perpuſillum quid dare ſinuntur. *Moderatè aliqua.* Qui autem appetente morte eleemoſynæ cohiberentur, cùm eo maximè tempore ad eas amplificandas hortetur Eccleſia? Hæc verò Alexandri [*Parte 29. c. 8.*] III. Epiſtola ad Epiſcopum Cenomanenſem ſcripta, in Additamentis legitur Concilii III. Lateranenſis. Idem verò rurſus ibidem confirmatur alio ejuſdem Alexandri III. Decreto, eodem Titulo. Statuit enim non poſſe Beneficiarium de mobilibus Beneficii ſui teſtari, ſed ex iis ante obitum ſuum aliqua impartiri poſſe Xenodochiis, Monaſteriis, famulis, ſive cognati ſui ſint, ſive non ſint, pro modo obſequii ab eis impenſi: ne ei quidem indulgentiæ patrocinante niſi conſuetudine. *Licèt mobilia per* [*Tit. 26. c. 12.*] *Eccleſiam acquiſita, de jure in alios pro morientis arbitrio transferri non poſſint; conſuetudinis tamen non eſt improbanda, ut de his pauperibus & religioſis locis, & illis qui viventi ſervierunt, ſive ſint conſanguinei, ſive alii, aliqua juxta ſervitii meritum conferantur.* Quo decreto ſuperius illud illuminari videtur, permittique ut ſervis aliquid detur, ſed pro modo eleemoſynæ, vel mercedis impenſis obſequiis accommodatæ.

V. Itaque Juris etiam Canonici recentiſſimæ Regulæ, unum hoc probabant pari ſapientia & charitate temperamentum, ex conſuetudinis novo aliquo lenocinio, quo rigor priſcorum Canonum eſſet mollitus; ut poſſet Beneficiarius aliquid mobilium ſuorum diſtribuere, vel pauperibus, vel Congregationibus religioſis, vel famulis etiam ſuis, ſive ex proximis, ſive ex alienis, dum ea largitas præſtito obſequio eſſe admenſa. Permirum id à Baronio animadverſum eſt, ex Joannis Saliſberienſis Epiſtola approbatum, ab Adriano IV. Papa propriam ipſius parentem nullo donatam, nullo levatam ſubſidio, quamvis valde egenam: commendatam tantùm ab eo illam fuiſſe Eccleſiæ Cantuarienſi, ubi egeſtatis comites ærumnæ identidem illam nihilominus conflictabant. *Quid fecit pro vobis Cantuarienſis Eccleſiæ amator Adrianus, cujus mater apud* [*Baron. ann. 1159. n. 23.*] *vos algore torquetur & inedia.*

Interpellavit beatus Bernardus Epiſcopum Lincolnienſem Alexandrum, ut aſſentiretur æs alienum Canonici, qui Hieroſolymam proficiſcens, apud Claram vallem, velut Hieroſolymam aliam pœnitentiæ & ſalutis ſuæ procurationi accommodatiorem ſe defixerat, ſolvi ex reditibus Præbendæ ſuæ, utque mater ejus uſufructu gauderet ædiculæ ab eo inædificatæ fundis Eccleſiæ. *Rogamus cum illo* [*Epiſt. 64.*] *& pro illa, quatenus de Præbenda ſua, quod ipſe creditoribus ſuis conſtituit, immobiliter ſtare faciatis: precatur deinceps ut domus quam ipſe matri ſuæ in terra Eccleſiæ conſtruxit, cum terra quam ibi delegavit, eidem matri quandiu vixerit concedatur.* Matri ſuæ domunculam hic extruxerat in Eccleſiæ fundo, quod non neſciret eam Eccleſiæ juris futuram, quo illam cumque loco excitaſſet. Purgatus eſt ab eodem bea- [*La*] to Bernardo, & à calumnia vindicatus Abbas Latiniacenſis, quem in crimen vocabant, quòd terris Monaſterii cognatos donaſſet. Dedas ille conſeſſus eſt, ſed ut extraneis in cenſum. *Reſpondetur ſic illum* [*Epiſt. 250.*] *dediſſe ſuis, quomodo alienis, id eſt, ad eundem cenſum, vel conſuetudinem.*

Mortali hoc ſtadio excedens Epiſcopus Altiſiodorenſis, nepoti ſuo mobilia, pecunias, & acquiſitos fundos reliquerat. Is itineri ſtatim ſe commiſit, ut inconſultiſſimi teſtamenti confirmationem à Ponti-

fice expugnaret. Litteris ad Pontificem datis Bernardus, vehementiſſimè conteſtatus eſt, & Eccleſiam dehoneſtari, & defunctum Præſulem, ſi confirmaretur teſtamentum, tam inimicum Legibus Eccleſiæ, tam injurioſum ſanctimoniæ Epiſcopi; denique vel commentitiam eſſe, vel à Stephano neſcio quo fabricatam eam donationem, qui ejuſmodi non ſemel præſtigiis olim Epiſcopo eidem ſucum
Epiſt. 276. fecerat. *Cùm pauperibus & Eccleſiis, aut nihil, aut parum daret, nepoti ſuo carnali adoleſcentulo ſæculari inutili totum pene quod acquiſierat menſa Epiſcopali, Stephano ſuggerente & ſollicitante dimiſit, &c. Aiunt de mobilibus aureos ſuos & proprias equitaturas, & cum minus illa ſufficerent ad conficiendum iter, ut pro his firmandis ad vos veniret, juſſiſſe tradi etiam Monaſterii equitaturas.* Sive Altiſiodorenſis porro Epiſcopus, ſive quicumque alius ejus Chartæ artifex, eam haud dubio irritam, & in irritum mittendam odorabatur, unde & properè ab Pontifice eam confirmari ſatagebat. At contra author erat Bernardus Pontifici, ut eam reſcinderet, velut Epiſcopo haud conſentaneam, juri autem prorſus infeſtam. *Quis denique credit virum ſanctum & ſpiritualem, ſi ſapuit, ſi compos ſui fuit, teſtamentum hoc feciſſe? Quis ſæculariſſimus hoc dixerit teſtamentum Sacerdotis? Haccine diſpoſitio hominis ſobrii & ſpiritualis, illius qui omnia dijudicat, & ipſe à nemine judicatur? Tu ergo ſerve Dei, qui tenes gladium Petri, amputa opprobrii confuſionem à religione, ſcandalum ab Eccleſia, crimen à perſona. Exurge Phinees & ſta inflexibilis adverſus carnem & ſanguinem. Vera pietas eſt in avunculum, ſi ſuper hujuſmodi extiterit impius in nepotem.*

VI. Expoſtulanti amico, de effræni & inſana Præſulum cupiditate, cognatos & honoribus & opibus ultra modum augendi: reſcripſit Petrus Bleſenſis, inveteraſſe jam hunc morbum, nec mœrorem hinc hauſtum aptius abſtergeri poſſe, quàm contemplatione providentiæ ſummi Numinis, quæ tot bonis & honoribus hic circumfluere ſinit ſceleſtiſſimos
Regeſt. 60. quoſque. *Cauſaris & arguis Epiſcoporum nequitiam, qui circa parentum promotionem ſunt adeo ſingulariter occupati, ut nihil aliud affectent, aut ſomnient. Purpurata incedit parentela Pontificum, & elata de patrimonio Crucifixi in ſuperbia & in abuſione ad omnes vitæ ſæcularis illecebras ſe effundit; cùmque eis ad votum omnia ſuccedant, & in contrarium ſuccedant omnia his, qui ſoli militant honeſtati, divinam in temporalibus providentiam deſipere, aut dormitare conquereris. Amice, vetus querela eſt, & hæc Regis ac Prophetæ David animum quandoque concuſſit. Cùm enim preſſuras juſtorum aſpiceret, zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns, &c.*

VII. Patrimonii dona ſegregat B. Thomas Aquinas, quorum dominium, & tota poteſtas penes Beneficiarios eſt, ab Eccleſiæ rebus, quarum non ſunt
22. q. 185. Art. 7. niſi diſpenſatores. *Sed Eccleſiaſticorum bonorum ſunt diſpenſatores, vel procuratores.* Segregantur rurſus ab illo bona Eccleſiæ, ante eorum partitionem inter Clericos, pauperes & reparationes, ab ea portione quæ poſt eam celebratam partitionem ſingulis obvenit Beneficiariis. Cùmque propoſitæ quæſtionis cardo in hac maximè parte vertatur rerum Eccleſiæ cuique Beneficiario adſignata, de ea quoque potiſſimum expiſcanda nobis eſt ſancti Doctoris ſententia. Primum quidem videri poteſt ille ejus portionis dominium Clericis adſignare, ut arbitratu ſuo eam diſpenſent. *De his autem quæ ſunt ſpecialiter ſuo uſui deputata, videtur eſſe eadem ratio, quæ eſt de propriis bonis, ut ſcilicet propter immoderatum affectum & uſum, peccet quidem, ſi immoderata ſibi retineat, & aliis non ſubveniat, ſicut requirit debitum charitatis.* Sed in his ipſis verbis patet graviſſimè peccari contra charitatis legem, ſi bonorum quæ ſuperflua in pauperes non effundat, moderato ipſe victu & ornatu contentus. Si nec ipſe autem Beneficiarius iis niſi moderatè uti poſſit, nec proximis ergo niſi egentibus, atque ut egentibus impartiri poterit. Idque rurſum pauló pòſt conceptis verbis pronunciat idem ſanctus Doctor. *Dicendum quod bona Eccleſiarum non ſunt ſolum expendenda in uſus pauperum, ſed etiam in alios uſus, ut dictum eſt. Et ideo ſi de eo quod uſui Epiſcopi, vel alicujus Clerici eſt deputatum, velit aliquis ſibi ſubtrahere & conſanguineis, vel aliis dare, non peccat, dummodo illud faciat moderatè, id eſt, ut non indigeant, non autem ut ditiores fiant. Unde Ambroſius dicit in libro de Officiis, hæc eſt approbanda liberalitas, ut proximos ſeminis tui non deſpicias, ſi egere cognoſcas; non tamen ut illos ditiores fieri velis ex eo quod tu potes conferre inopibus.* Non video, quid vel luminis, vel roboris tam præſtanti accedere poſſit doctrinæ. Agitur enim ibi de pecunia parcimonia Clerici accumulatis ex proventu Beneficii, vel ejus portionis rerum Eccleſiæ, quæ ipſi ſigillatim adſignata eſt; ſejunctim ab aliis communis menſæ portionibus, quæ pauperibus, quæ fabricis Eccleſiæ vindicantur. Et diſertè definitur, non poſſe citra culpam quidquam inde in proximos defluere, niſi egeant: & ne ſic quidem defluere poſſe, niſi ut egeſtate non laborent.

VIII. Ergo ſæculo Eccleſiæ XIII. ea erat Theologorum vulgatiſſima doctrina. Concilium Pariſienſe anno 1212. Abbatibus, aliiſque Regularibus Beneficiariis cùm varias oſtendiſſet pœnas, ipſamque depoſitionem, Canonem edidit, quo his eos pœnis addixit, ſi rerum Monaſterii quidvis proximis largirentur, niſi pauperibus, & tanquam pauperibus. *Idem conſtituimus, ſi dederint cognatis ſuis bona* Par 3. c. 19.
Eccleſiæ ſuæ, niſi pauperibus & ut pauperibus, vel circa hæc aliquid in fraudem fecerint. Niſi forſan aliquando, & raro & moderatè ſecundum facultatem Monaſterii darent, ita quod non redundet in gravamen Eccleſiæ; & nihilominus admoneantur, quod non faciant. Sub eadem pœna interdicimus, ne de proprietate Monaſterii reditum vel proventum adſignent cognatis.

Conſtitutiones Synodicæ anni 1217. Epiſcopi Sarumenſis in Anglia, Eccleſiæ reſtitui jubent, quidquid Beneficiarii ejus alibi extruxiſſe, vel acquiſiſſe comperientur de reditibus Eccleſiaſticis. *Et quoniam* Conc. Angl. Tom. 2 pag. 155. 180. 186. 211. 358.
omnino injuſtum eſt, ut quem Eccleſia recipit pauperem, aut extraneum, in alieno faciat divitem, & in ſuo recipiat fraudatorem, ſacrorum Canonum ſtatuta ſequentes diſtrictè præcipimus, quod nullus omnino, qui ſtipendio militat Eccleſiæ, in ſolo ædificet laïcali: vel ſummam ſeu fortunas rerum ſuarum ad feudum transferat laïcalem; præcipuè illarum rerum quas conſideratione Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticorum rerum Beneficiorum perceperunt. Quod ſi contra hoc ſtatutum venire præſumpſerit, tanquam defraudator Eccleſiaſticæ ſubſtantiæ, quidquid occaſione talis præſumptionis, damni vel incommodi intulerit Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticis poſſeſſionibus, de cujus proventibus dignoſcitur laïcale feudum ampliaſſe, illi Eccleſiæ reſtituat, de cujus oblationibus, eleemoſynis, ſuffragiis atque proventibus conſtiterit ipſum ſumptus feciſſe. Quæ totidem verbis leguntur in Conſtitutionibus Synodalibus Epiſcopi Dunelmenſis anno 1220. Nihilo clementius Concilium Oxfordienſe anno 1222. æterna damnatione iis intentata Beneficiariis, qui Eccleſiaſticis ſuis reditibus domos ex-

truunt in fundis laïcorum, quas filius ſuis, aut quod horret animus dicere, concubinis legent. *Omnipotentis indignationem perpetuam, non ſolum filiis & nepotibus ſuis, verùm etiam concubinis ſuis turpiter patrimonium Jeſu-Chriſti, ad quorum uſus, ut quaſi ſecurius agatur, in feodo laico de bonis Eccleſiæ domus conſtruunt: in quibus Eccleſiaſticos proventus & bona Eccleſiæ pauperum uſibus deputata congregare præſumant; ſalubri proviſione decrevimus, ne Clerici Beneficiati fructus Eccleſiaſticos in laico feodo reponant.*

Idem vetuit Synodus Vorceſtrenſis anno 1240. ne in laico fundo quidquam impendiis factis extruatur. Nec paulò evidentiùs Synodus Exceſtrenſis anno 1287. declaravit teneri Beneficiarios omnes, ubi neceſſitatibus ſuis ſatisfactum eſt, reſiduos reditus ſuos diſpergere in pauperes, quod diſpenſatores tantum ſint eorum patrimonii; eoque hinc nihil derivare eos poſſe ad alios uſus, minimè autem ad eos excipiendos tecto, alendoſque, quibus infamia quædam ſit inuſta. *Et licèt Eccleſiarum quidquid vitæ ſuæ neceſſitati eis ſuperfuerit de patrimonio Jeſu-Chriſti, in uſus pauperum, quorum diſpenſatores exiſtunt, teneantur ex debito erogare; quidam tamen eorum, ut audivimus, de quo dolemus, bona Eccleſiæ non in pauperum uſus, à ſuarum concubinarum convertunt, eiſdem terras, reditus, ſeu res alias de pecunia Eccleſiæ comparando, vel ad comparandam pecuniam miniſtrando.* Alio ejuſdem Synodi decreto vetantur Beneficiarii quidquam extruere in fundo laïco, quòd ita fraus fieret Eccleſiæ, ejuſque jura & bona interciperentur: quin & luxuriæ latibula Clericis ſuppeditarentur, qui hac arte Eccleſiaſticæ ſe ſubtraherent juriſdictioni. *Ne de bonis Eccleſiaſticis ædificia ſibi in ſolo conſtruant laicali, in quibus præter Eccleſiaſticarum rerum diſpendia, nonnullos Clericos in animarum ſuarum periculum & laicis perniciosum exemplum, multa turpia & inhoneſta Clericos audivimus perpetraſſe.*

VIII. Satis hæc ſuperque de Anglia ad annum uſque 1300. Italia ipſa ab his non diſſentiebat. Ratherius enim Veronenſis Epiſcopus, Synodicis Inſtitutionibus ſuis, hoc quoque complexus eſt, Eccleſiæ fore quidquid Parochi & Beneficiarii ſibi compararent. *Res & facultates, quas poſt diem ordinationis veſtræ acquiritis, ſciatis ad Eccleſiam pertinere.* Sed nihil memorabilius Epiſtola Clementis IV. exordio ſtatim Pontificatus ad eum data, qui arctiori ei propinquitate conjungebatur; ut eum addoceret, ea ad Pontificatum provectione, ne ipſi quidem Pontifici acceſſiſſe, niſi formidinem, & ſui deſpicientiam; ideoque non eſſe quod ejus proximi inflarentur, cùm tam brevis, tam fragilis ſit mortalium quantalibet amplitudo. *Neque enim quod nos vehementer humilias, debet noſtros extollere; maximè cùm honor hujus ſæculi momentaneus ſit, & ſicut ros tranſeat matutinus.* Ne vel ipſe autem, vel ſuorum aliquis Romam invocatus accurreret, aut certò ſciret ex eo ſe nihil præter repulſam & ignominiam reportaturum. *Nec ad nos te vel fratrem tuum, vel ex aliis noſtris aliquem venire volumus, ſine noſtro ſpeciali mandato. Quia ſpe ſua fruſtratos, ſi ſecus venire præſumerent, oporteret redire confuſos.* Eum ſorori quærendum ab eo maritum, quem ante electionem ſuam optaſſet, ita enim demum trecentas ei ſe libras Turonenſes dono daturum. Si ad ampliores nuptias anhelaret, nec vel teruncium à ſe ſpectaret. *Sed nec in ſororis tuæ nuptiis gradum quæras propter nos altiorem: nec enim nos haberes propitios, nec in aliquo adjutores. Si tamen eum filio militis ſimplicis deſponſaveris, in trecentum libris Turonenſibus tibi proponimus*

Epiſt. 1.

ſubvenire. Et ſi altiora quæſieris, nec à nobis denarium ſperes unum. Miſſa facio reliqua verba bracteatæ prorſus Epiſtolæ, & qualem à ſummo Eccleſiæ Chriſti Pontifice curari decebat. Nec vana ille gloriæ oſtentatione incitabatur, ſed certiſſima conſcientia Evangelicæ & Pontificiæ legis, in diſpenſatione rerum Eccleſiæ. Narrat B. Antoninus Florentinus Archiepiſcopus duas ei filias nubiles fuiſſe, quibus cùm dotem adſignare abnueret, niſi ex ſuo patrimonio, perquam ſanè jejuno, innuptæ permanſere, atque cœleſtem nactæ ſunt ſponſum, cui proba ipſa paupertas locupletiſſima dos eſt. *Dicitur in* Rainal. an.
laudem ſancti viri, quod cum duas filias nubiles haberet, & nuptui tradere quæreret, non tamen de patrimo- 1265. n. 10.
nio Crucifixi, ſed tantum de proprio, quod non maximum erat, eas dotare velit; attendentes ad divitias Pontificales, ſeu Eccleſiæ, cùm de illis nihil expectare valerent, illas innuptas dimiſerunt: unde & meliori ſponſo Domino Jeſu Chriſto traditæ ſunt, in virginitate Deo obſequentes.

Ab eodem ſanctiſſimo Archiepiſcopo celebratus eſt luculento encomio gentis Francicæ Pontifex alius, quem non minor terrenorum omnium affectuum abdicatio illuſtravit, & gentilitiæ ejus gloriæ contemptio. Martinus is fuit IV. qui natalibus ſuis claritatem non debuit, ſed attulit vel maximam: remiſſo in patriam fratre, qui præfeſtinus ad eum Romam venerat, nec donato, niſi ſumptibus itineris, & munuſculis minutiſſimis: teſtificatus, ſibi ut Pontifici opes eſſe haud dubio ingentes, ſed proximos nullos. *Etſi non nobilis genere ſecundùm carnem,* Rainal. an.
tamen moribus generoſus & magnanimus, & à cupidi- 1281. n. 3.
tate pro ſe, vel ſuis alienus, Eccleſiaſtici juris zelator. Cùm germanus ejus ad ipſum acceſſiſſet, gratia viſitationis & congratulationis ſperans aliquid fortè ab eo magnum obtinere; quàm citiſſimè eum remiſit ad propria cum modicis muneribus & moderatis expenſis, dicens quod quæ habebat ut Papa, bona eſſent Eccleſiæ, non ſua, unde nec diſſipare vellet indiſcretè donando.

IX. Ne ſæculo quidem decimo-quarto extincta erat lux ſanctiſſimæ illius diſciplinæ. Docet Mariana anno 1322. Concilium in Hiſpania ad Vallem Oletanam celebratum fuiſſe, pariterque publicatas Conſtitutiones Joannis Archiepiſcopi Toletani, quas inter ea eminebat, quæ Beneficiariis inhibebat, vel ſuis ipſorum liberis, dare, aut legare bona, ex fundis vel proventibus Eccleſiæ collecta. *Eccleſiaſticis obſequiis parta bona dare, legareve filiis, quamvis juſtis, nefas eſto.* Ex quo ſcitè à Mariana concluditur, fœdiſſimè allucinari eos, qui Beneficiarios venditant dominos eſſe & proprietarios bonorum Eccleſiæ: *Et erit, qui Sacerdotes & Epiſco-* Rainal. an.
pos eorum bonorum dominos & arbitros faciat. Conci- 1322. n. 14.
lium Palentinum Beneficio multandos cenſuit, qui proximis nubentibus, vel ducentibus dotes, aut donationes de rebus Eccleſiæ aſſignarent. *Qui verò* Can. 6.
de bonis Eccleſiaſticis, filiis aut nepotibus dotem aut donationem propter nuptias aſſignaverit, aſſignatio ipſo jure non valeat, & nihilo minus aſſignans, ipſo facto in pœnam ſubtractionis Beneficii incidat ſupradictam.

X. Hactenus de Hiſpania. Jam in Italia, vel in Gallia potius occurrit Clemens VI. qui ſuorum neminem dignitatibus Eccleſiaſticis auxit, niſi unum ex nepotibus, quem Archiepiſcopatu ornavit Arelatenſi, eum ſanè, qui vel tantam ipſe Eccleſiam ornare poſſet. Et quanquam hæc ita eſſent, tantum non cogendus tamen fuit à Cardinalibus. *De ſuis conſanguineis, vel propinquis exaltandis, vel promovendis nullatenus curavit. Non enim invenitur quod aliquem*

de ſuo genere ad quamcumque Prælaturam promoverit niſi unum ſolum, quem præfecit Eccleſiæ Arelatenſi: qui tamen ad hoc alias erat bene dignus & ſufficiens; & hoc fecit etiam quodammodo precibus & inſtantia Cardinalium devictus. Ex laïcis verò proximorum neminem auxit, quanquam tenui valde erant fortuna. Neptis ejus nuptias ambientibus nobiliſſimis viris, conſtantiſſimè ipſe abnuit, & illam tandem Toloſano mercatori elocavit, ut ſors ejus & natalium conditio ferebat. *Rainal. an. 1342. n. 3.* *De laïcis verò nullum exaltavit, immo nec voluit, quod ſtatum ſuum, qui ſatis erat per prius infimus, propter ipſum immutarent. Unicam enim neptem quam habebat, per plures Magnates pro conjugio petitam, eis dare expreſſè negavit: dicens in vulgari ſuo, quod non decebat talem equum hanc habere ſellam. Sed demum ipſam nuptui tradidit filio unius Mercatoris ſimplicis Toloſæ, dotem ſibi ſecundùm ſtatum ejuſdem mercatoris conſtituendo.* Hæc ipſiſſima ſunt verba Scriptoris anonymi ejus vitæ, à Boſqueto publicati.

A quo eodem Scriptore litteris mandata fuit vita Urbani V. Papæ, qui & ipſe maximè claruit carnalium neceſſitudinum faſtidio & contemptu. Laïcorum cognatorum neminem dignitatibus creſcere paſſus eſt: opes & honorum gradus, cùm undique ingererentur, abhorruit. Cùm ſexcentas libras annui reditus parenti ejus Rex Franciæ adſignaſſet, reſtitui juſſit. Cùm unus illi tantum nepos eſſet, ab eo uxorem duci voluit filiam Mercatoris Montiſpeſſulani, qua præclarius aliquid fortè ſuo ipſe marte ſperare potuiſſet. *De laïcis nullum exaltavit, immo nec per alios exaltari permiſit. In cujus evidentiam expreſſè recuſari mandavit per patrem ſuum ſexcentas libras renduales, quas Rex Franciæ ſibi dederat ob ſui favorem. Nepotem etiam ſuum unicum, & ad quem paterna hæreditas pertinere debebat, non cum altiori, immo nec cum æquali ſibi in genere voluit matrimonialiter copulari. Suſcepit namque ſibi in uxorem filiam cujuſdam Mercatoris Montiſpeſſulani ſatis ſimplicis ſui generis reſpectu: quam tamen, ut creditur, ipſo adhuc in minoribus exiſtente, dictus nepos minimè recepiſſet.*

XI. Rurſus in Synodo Vintonienſi anno 1308. in Anglia vetiti ſunt Beneficiarii in laïco fundo de bonis Eccleſiæ quidquam extruere. *Conc. Angl. Tom. 2. pag. 451. 499.* *Inhibemus Clericis univerſis, ne de bonis Eccleſiaſticis in fundo ædificent laïcali.* Anno 1328. Concilium Londinenſe idem rurſus prohibuit, quòd ea fraude Clericorum ſacri proventus ad cognatos eorum venirent, pari horum illorumque exitio. *Quam plures filiis & nepotibus ſuis, verùm etiam concubinis per patrimonium Jeſu Chriſti domos in laïco fundo ædificare præſumunt, ad quod Eccleſiaſticos proventus deportantes, dum proximis conſanguineis bona Eccleſiaſtica congregant, iram Dei & damnationem perpetuam theſauriſant. Ne igitur iſtud de cætero fiat, diſtrictius inhibemus.*

Sæculo xv. Concilium Baſileenſe in votis illud magnopere habuit, ut in Apoſtolica ipſa ſede fax ſplendidiſſima accenderetur, ejus terrenorum affectuum abdicationis, qua ſplendere Clericos omnes decet. Ibi ergo declaratum eſt, ſummos poſthac Pontifices proximis ſuis tertio uſque grado, nec Ducatuum, nec Marchionatuum, nec ſummarum quarumcumque dignitatum inſignia poſthac collaturos. *Seſſ. 25. An. 1436* *Ne ſummus Pontifex carnalitatis trahi videatur affectu, magis quàm judicio rationis, atque ut ſcandalis obvietur, quæ experientia teſte, ſæpe ſecuta ſunt, nullum de cætero conſanguineum vel affinem uſque ad tertium gradum incluſivè, Ducem, Marchionem, Comitem, feudatarium, emphyteutam, vicarium, gubernatorem, officialem, Caſtellanum alicujus Provinciæ, Civitatis, oppidi, caſtri, fortalitii, aut loci Romanæ Eccleſiæ, nec ſuper his juriſdictionem, ſeu poteſtatem aliquam habere, nec Capitaneum, ſeu conductorem gentium armatarum faciat, aut eſſe permittat. Ipſi quoque Cardinales ſummo Pontifici ſecus agere volenti nequaquam aſſentiant: quodque ſuccedens Pontifex aliter facta prorſus retractet ac revocet.* Cùm primas in hoc Concilio partes tenuerint Galli, hinc lubenter, nec temerè conjicimus, eandem tunc in Gallia viguiſſe legem, ut nec Prælatis, nec Beneficiariis ullis copia fieret, augendi, vel locupletandi proximos ſuos ex proventibus ſacris. Nec enim aliàs eam ſummis ipſi Pontificibus occinuiſſent legem, ſi ab ea ipſi paſſim deviaſſent.

XII. Sæculo xvi. Tridentini Patres Epiſcopis interdixere, nequid ſacrorum redituum in proximos ſinerent derivari, allegato etiam Apoſtolico Canone, qui re quavis adeſſe illis vetat, niſi egeant, & pro ipſo egeſtatis ſuæ modo; illos denique monuere, ut carnis ſe & ſanguinis affectibus prorſus ſpoliarent, cùm ex ea vena corruptelæ innumerabiles in Eccleſiam jamdiu exundent. *Omnino verò eis* *Seſſ. 25. c. 1.* *interdicit, ne ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos familiareſve ſuos augere ſtudeant. Cùm & Apoſtolorum Canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent; ſed ſi pauperes ſint, eis ut pauperibus diſtribuant, eas autem non diſtrahant, nec diſſipent illorum cauſa. Immo quam maximè poteſt, eos ſancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquoſque carnis affectum, unde multorum malorum in Eccleſia ſeminarium extat, penitus deponant.* Ab Epiſcopis ad reliquos Beneficiarios traducitur oratio, ut & hi eidem obtemperare legi cogantur. *Quæ verò de Epiſcopis dicta ſunt, eadem non ſolum in quibuſcumque Beneficia Eccleſiaſtica tum ſæcularia, quàm regularia, obtinentibus, pro gradus ſui conditione obſervari decernit.* Ad Cardinales ipſos pergit mox Concilium, ut qui principem obtineant locum in Conſiliis Pontificiis, & in adminiſtratione Eccleſiæ univerſalis, & quorum proinde in moribus eniteſcere debeat omnium forma virtutum, & earum maximè quibus Clerici à terrenis affectibus expediuntur. *Sed & ad ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales pertinere decernit, quorum conſilio apud ſanctiſſimum Romanum Pontificem cum univerſalis Eccleſiæ adminiſtratio nitatur, nefas videri poteſt, non iis etiam virtutum inſignibus ac vivendi diſciplina eos fulgere, quæ merito omnium in ſe oculos convertat.*

XIII. Quod Præfectis Monaſteriorum utriuſque ſexus inſtillavit documentum Concilium Cameracenſe, id ad Beneficiarios prorſus omnes derivari poteſt; qui cum nec ipſi niſi adminiſtratores ſint rerum Eccleſiæ, nihil hinc utique privatas in familias convertere poſſunt. *Monet ſancta Synodus* *Tit. 18. c. 56.* *Abbates, Abbatiſſas, & alios Monaſteriorum Præfectos & Præfectas, ut ſui meminerint officii, ſeque non eſſe dominos bonorum Monaſterii, immo ne fructuum quidem, ſed tantum diſpenſatores & adminiſtratores, neque ſe pro libito diſpenſare poſſe, ſed ſecundùm intentionem Eccleſiæ, & piorum fundatorum. Proinde valde reprehenſibile eſſe eorum factum, qui ex bonis, vel etiam fructibus Monaſterii ſui ditant propinquos vel amicos ſuos.* Tam ad Commendatarios Abbates, ac Beneficiarios omnes permanat hæc regula, quàm ad Abbates Regulares; utpote quæ naturæ ipſi bonorum Eccleſiæ ſit accommodata.

Idem præcipit Concilium Remenſe anni 1583. Epiſcopis & Beneficiariis omnibus, nequid rerum,

vel proventuum Eccleſiæ propinquis impertiant, niſi pauperes ſint, & levandæ tantum paupertati. [*Tit. De Epiſ. c. 8.*] *Et ut non familiæ tantum, ſed etiam bonorum ac proventuum Eccleſiaſticorum curam gerant, qualem eos habere decet, caveant diligentiſſime ne de Eccleſia bonis propinquorum facultates augeant, niſi ad eorum levandam inopiam, ſi penuria laborent.* Cui geminum eſt & illud Concilii Burdegalenſis eodem anno Decretum. [*Tit. 16.*] *Sciant omnino eis interdictum ne ex reditibus Eccleſiæ, qui Dei proprii ſunt, conſanguineos familiareſque ſuos locupletiores efficiant, cùm id Apoſtolorum Canonibus adverſetur. Si tamen illi rerum penuria premuntur, iis ut pauperibus, quæ neceſſaria videbuntur, diſtribuant, dummodo nihil ipſorum cauſa diſſipent & diſtrahant.* Nec ab his recedebat Concilium Burdegalenſe anno 1581. [*Tit. de Epiſ. n. 13.*] *Epiſcopi videant, ne de reditibus Eccleſiæ conſanguineos familiareſve ditent. Sed ſi pauperes ſint, iis ut pauperibus diſtribuant; nec eorum cauſa bona Eccleſiæ diſtrahant & diſſipent; ſed ut boni diſpenſatores, ſicut animarum, ita rerum Eccleſiaſticarum, parati ſint Deo & omni poſcenti rationem reddere.* Quæ omnia decreta innovata ſunt in Concilio Burdegalenſi anno 1624 quod ne verbis quidem ipſis abſtinuit Concilii Tridentini. [*Cap. 8. n. 4*] *Præcipuè perpendant, redditus Eccleſiæ bona Chriſti & pauperum patrimonia eſſe. Quare videant ne ex eiſdem reditibus conſanguineos familiareſve ſuos augeant & ditent, ac niſi ut pauperibus aliquid concedant; memores ſe ſacris Canonibus monitos eſſe, ut omnem humanum hujuſmodi erga fratres, nepotes propinquoſque carnis affectum, unde multorum malorum in Eccleſia Seminarium extat, penitus deponant.* Concilium denique Bituricenſe anno 1584. prohibuit, ne Beneficia à quoquam proximis reſignarentur, ſola proximitatis contemplatione, cùm id ſolenni Conſtitutione exeeratus ſit Pius V. [*Tit. 36. c. 6.*] *Cùm damnet Scriptura eos, qui hæreditate poſſidere attentant ſanctuarium Dei, vetat hæc Synodus, ne quis deinceps conſanguineo Beneficium cedat, ſolius conſanguinitatis ratione; neve hujuſmodi ceſſiones admittantur, contra Conſtitutionem Pii V. de non admittendis reſignationibus.*

XIV. Tam nullo erat loco, nulloque pretio apud Adrianum VI. proximitas in diſpenſatione Beneficiorum, ut ubi paria erant otho einóque meritorum momenta, extraneum proximo anteponeret, referente Panuvino: *Quia immo etiam in paribus dotibus, alienorum potiùs quam ſuorum rationem habiturus videbatur.* Cùm proximorum ejus non pauci Romam advolaſſent ſpe illecti Beneficiorum ineuntis Pontificatus, pedites quamprimum omnes remiſit, vix etiam veſte ſingulis donata, & quantula opus erat ad iter pecunia. Copioſè de his Paulus Jovius, è quo paucula hæc carpſi. [*Rainal. an. 1523. n. 114*] *Alios quoque nec remoto affinitatis gradu neceſſarios, qui ſpe celſioris fortunæ è Germania pedibus Romam venerant, mirum in modum increpavit, donatiſque ſingulis ſagis lineis, & frugi viatico, pedibus ſimiliter in patriam redire juſſit.* Unde nec diſſimulabat Adrianus ipſe, ſuperiorum Pontificum in proximos largitates, detrimenti immane quantum Eccleſiæ attuliſſe. *Quarum rerum teſtimonio, ſuperiorum Pontificum profuſam erga propinquos liberalitatem uti gravem & Reipublicæ pernicioſam deteſtari ſolitus erat.*

Illud in eo Pontifice permirum, quod ubi æqua lance pendebantur merita, extraneos proximis præferret. Et tamen in eam virtutis præſtantiam præiverat illi, & longo ex intervallo præiverat B. Richardus Ciceſtrenſis in Anglia Epiſcopus. [*Surius die 3. April.*] *Conſanguineos ſuos etiam maturos & habiles ad Beneficia Eccleſiaſtica admittere noluit ulla ratione, ſciens Paſtorum Principem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum non beato Joanni Evangeliſtæ ipſius cognato, ſed beato Petro, ſanguine illi minimè conjuncto Regni cœlorum claves tradidiſſe.* Piaculare fuerit prætermiſiſſe, quæ de Marcello II. Papa narrat Spondanus ad annum 1555. Cognatorum neminem Romam proficiſci paſſus eſt, ne fratrem quidem; dum Cardinalitia tantum emineret purpura, duos fratris filios Romæ ſecum habebat, curabatque inſtituendos; ad Pontificatus apicem evectus, nec in conſpectum ſuum illos venire paſſus eſt, nec honoribus ullis coli. Percontantibus, annon in Palatio, eos habitare vellet, abruptè ſanctiſſimèque reſpondit, *Quid illis cum Palatio? Eorumne id patrimonium eſt?*

Hujus porro carnalium propinquitatum affectuumque abdicationis incomparabile ſpecimen in beato Carolo eluxit. Ab ipſa tenera ætate voluit ſui ſibi Beneficii reditus permitti, ut in Eccleſiæ, non in privatæ familiæ utilitatem converterentur. Ubi verò Mediolanenſis Eccleſiæ infulas conſecutus eſt, adeo ea Eccleſiaſticis ſuis reditibus defluere aliquid ad proximos paſſus non eſt, ut vel patrimonii ſui reditus ſemper repræſentari ſibi voluerit, & in ſacros uſus abſumi, cùm ipſos patrimonii fundos proximis dimitteret. Ut dignitatis aliquid novæ vel in ſæculo, vel in Eccleſia illis accreſceret, nuſquam operam ipſe ſuam interpoſuit. Teſtamento nihil eis contulit. Ex proximis aliquem Epiſcopatu excluſit, [*Gieſſano. L. 8. c. 28.*] cui gerendo imparem intelligebat. Legibus, & ſubſtitutionibus Majorum ſuorum prohibitus eſt, ne fundos ſuos omnes Xenodochio Majori Mediolanenſi addiceret.

CAPUT XLVII. *P. 4. l. 4. c. 16.*

An Epiſcopi & Beneficiarii alii teſtari poſſint in gratiam cognatorum. Quæ leges, qui uſus fuerit Eccleſiæ ab anno milleſimo ad annum milleſimum trecenteſimum.

I. Probatur ſæculo XI. Beneficiariis heredem ceſſiſſe Eccleſiam ad Beneficiorum fructus omnes, ſive teſtati, ſive inteſtati obirent.

II. Ejuſdem rei probationes ſæculo XII in Anglia, ubi teſtandi facultatem Princeps Clericis redintegrat.

III. Exemplum B. Hugonis Lincolnienſis Epiſcopi.

IV. Aliqua obſervantur in teſtamenta Epiſcoporum, non alio conſilio teſtari geſtientium, quam ut ſpolium ſuum pauperibus adſererent.

V. Aliæ Probationes ex Conciliis.

VI. Probationes ex B. Bernardo.

VII. Probationes ex teſtamentis Archiepiſcopi Cantuarienſis.

VIII. Ad ſæculum XIII. deſcendimus. Probationes ex libris Decretalium. Ut circa mobilia relaxari aliquid cœperit, de quibus pro arbitratu teſtari ſinebantur Beneficiarii; quamvis & hic circumſcripti ſint fines aliqui.

IX. Probationes novæ ex Conciliis Angliæ.

X. Et ex Conciliis aliorum regnorum.

XI. Novæ probationes ad annum uſque milleſimum trecenteſimum, nil ſuis dimittere teſtamenta Beneficiarios potuiſſe, ne mobilium quidem, ne in Gallia quidem.

XII. Nec ſecus erat in Hiſpania.

I. AN ſuperſtites poſſint Beneficiarii proximis aliquid elargiri de rerum, aut redituum Eccleſiæ, ſuperiori capite expenſum eſt. Reſtat ut hic jam excutiamus an teſtamento aliquid legare poſſint. Cùm verò in præſentiarum tritiſſimo uſu receptum ſit, & in Gallia potiſſimum, ut illis cognati ſuccedant, non tabulis tantum teſtamenti editis, ſed inteſtatis etiam; perveſtigandum jam

nobis eſt, quæ exordia fuerint, & quæ fundamenta hujus uſus. A propoſita mihi via & ratione non recedam, decurſis perpetua ſerie ſæculis & Chriſtiani Orbis Provinciis.

Concilium Ravennas anno 1014. labefactatæ ut diſciplinæ ejus Provinciæ ſuccurreret, quæ annis undecim Archiepiſcopo viduata gemuerat, ſtatuit ut res Petri Beneficiarii, quem nefarii ſicarii interfecerant, & qui ſatis probabiliter exceſſiſſe credebatur inteſtatus, ad Eccleſiam revocarentur, utpote ex proventibus Eccleſiæ partæ, cùm ita certiſſimè leges, Canoneſque ſanxerint. *Placuit, ut ſicut in Decretis ſanctorum Patrum cautum eſt; & Romanæ legis conſtitutionibus ſtatutum, ut omnes res Petri Clerici interfecti, quæ per bona Eccleſiarum, quas à ſancta Ravennate Eccleſia obtinuit, ſibique nullo modo conquiſivit, Eccleſia poteſtati ſubjaceant.* Qua ex definitione conſtat, Beneficiarium Eccleſiæ ipſi acquiſiſſe, quæcumque ex fructibus acquirebat Eccleſiæ, ut non poſſet non ad Eccleſiam devenire hæreditas, ſive teſtatus, ſive inteſtatus is obiiſſet.

Inteſtati perſæpè moriebantur Epiſcopi quique ſanctiſſimi, quod præcepiſſent omnia, vel pauperibus, vel Clericis elargiti ante obitum ſuum. Ita ſanè beatus Burchardus Vormatienſis Epiſcopus, quo hinc devolante in cœlos, Proceres qui tum aderant, in caſſum omnes perſcrutati ſunt angulos & receſſus, ut theſauros ejus aliquos reperirent: vaſa Eccleſiæ ſacra repererunt, & tres denarios in ejus chirothecis reſiduos, cùm cætera pauperibus
Baron. ann 1026. n. 4 omnia tribuiſſet. Ita enim Scriptor ejus vitæ. *Tunc Principes qui aderant intrantes, theſaurariam & cameram, ubi pecuniam putabant reconditam, diligenter & angulos perſcrutati ſunt; & tandem ſcrinia librorum voluminibus plena ſpe pecuniæ ſubvertentes, vano fortunæ labore illuſi ſunt. Nam præter theſaurum Eccleſiaſticum, nec aurum, nec argentum ibi invenerunt; exceptis tribus tantum denariis, quos vir ſanctus in vantono ſuo reliquit, quando alios pauperibus erogavit.* Non conſtabat niſi vaſis & veſtibus ſacris theſaurus hic Eccleſiaſticus, cùm eum ne primoribus quidem digitis Proceres attigerint. Nemo neſcit, & nos infrà prolixè declarabimus, uſitatiſſimum tunc fuiſſe, ut Principes, Clerici, Plebeii in domos Epiſcoporum, & cæterorum Beneficiariorum impetum facerent, mox ut illi animam efflaſſent, eaſque expilarent. Eò ſanè extimulabantur Clerici & Beneficiarii omnes, ut dum vita ſuppeteret, Deo & pauperibus offerrent, quod ſacrilegorum hominum rapacitas mox eſſet deprædatura.

II. Ineunte ſæculo XII. Paſchalis II. Papa datis ad Epiſcopum Auguſtodunenſem litteris, novo robore cumulavit priſcam Eccleſiæ legem, ut ne Parochi, ſive ſuperſtites, ſive mortali vita abituri, Eccleſiam ſuam poſſent iis fraudare bonis omni-
Epiſt. 38. bus, quæ illam regentes comparaſſent. *Illud autem Apoſtolica authoritate ſtatuimus, ut nulli Presbytero, vel viventi, vel morienti, ſeu ad aliam regionem, vel quietam vitam tranſeunti, liceat res quas à die ordinationis ſuæ, in Eccleſia in qua eſt ordinatus, conquirere poterit, auferre vel minuere: ſed intacta ea, & illibata, in ipſa in qua conquiſita ſunt, permittat Eccleſia remanere.* Ita rebus à ſe acquiſitis Eccleſiam ſuam fraudare nequibat Beneficiarius, ſive religioſam vitam amplexaretur, ſive profecturus in longinquas regiones.

Erat tamen conceſſa teſtandi facultas Beneficiariis; ſed ita certè, ut quod ex Eccleſiæ reditibus provenisſet, in ejus ſinum refluerer. Concilium Rotomagenſe anni 1189. voluit ut pro poteſtate ſua Clerici teſtarentur: ſi inteſtati excederent, eorum ſucceſſionem Epiſcopus in opera pia expenderet. *Statuimus, ut teſtamentum Clericorum inviolabiliter obſervetur; & ut bona Clericorum, qui inteſtati decedunt, per manus Epiſcoporum in bonos uſus diſtribuantur.* Ejus Diœceſeos Conſtitutiones Synodales his deinceps conſentaneæ ſemper fuere. Anno 1136. ſolenni diplomate Stephanus Angliæ Rex Eccleſiæ libertates confirmavit. In iis id quoque annectebatur, ut ſi Epiſcopi, Abbates, Clerici teſtamenta conderent, quæ rationi & legibus nihil obſtreperent, ea rata haberentur. Si inteſtati verò obirent, in legata pia diſtribuerentur eorum res, ad eorum animæ ſempiternam ſalutem, perinde ut Clerici ejuſdem
Eccleſiæ æquum cenſerent. *Si quis Epiſcopus, vel Abbas, vel alia Eccleſiaſtica perſona, ante mortem ſuam rationabiliter ſua diſtribuerit, vel diſtribuenda ſtatuerit, firmum manere concedo. Si verò morte præoccupatus fuerit, pro ſalute animæ ejus Eccleſia conſilio eadem fiat diſtributio.* Synod Rotomag pag. 73 185. 233. Conc Angl. Tom 2. pag. 38.

Cui ſtatuto ut lucis aliquid aſpergatur, paulò res ea altius repetenda eſt. Primus enim omnium Rex Vuillelmus Ruffus Angliæ Rex, Vuillelmi Nothi filius & ſucceſſor, ſpolia morientium Epiſcoporum invadere cœpit, & fructus omnes vacantis Eccleſiæ. Ita nihili erant Prælatorum teſtamenta tum quidem. Stephanus Rex mox alterius cùm eſſet proſapiæ, Clericorum ſibi ſtatim animos devincire ſtuduit, reſtituta in integrum priſtina teſtandi libertate, de bonis etiam Eccleſiaſticis, vetitoque ne fiſcus interveniret. Ea verò clauſula, quæ inteſtatorum Clericorum res jubet in opera pia expendi, æternæ eorum ſaluti profutura, perſpicuè inſinuat, ſi teſtati fuiſſent, non aliter ex officio teſtaturos fuiſſe Clericos ipſos. Inopino enim caſu prohibente, ne ultimas ſuas prodant voluntates, ſupplet lex, & diſponit quod ab illis diſponendum fuerat. Ex quo & illud emicat, ubi à Rege confirmatur teſtamentum Clerici, *qui ſua rationabiliter diſpoſuerit*, eo approbari teſtamenta Canonicis regulis accommodata, quibus prohibetur, ne niſi in pauperes & Eccleſias reditus Eccleſiaſtici expendantur. In ejuſdem Conſtitutionis Regiæ poſterioribus Capitibus memorantur vacantes Eccleſiæ, quarum jura Regaliæ à Majoribus ſuis uſurpata relaxat Rex.

Ejus autem rei invictiſſimum ſuppeditabit nobis documentum B. Hugo Lincolnienſis Epiſcopus. Cùm ſuprema inſtaret hora, monitus eſt à ſuis, ut teſtamentum ſcriberet, ut moris erat. Reſpondit porro ipſe, perantiquam eſſe ſanè eam conſuetudinem, ſed ab ea ſe ſemper abhorruiſſe. Nec enim ſibi quidquam eſſe, quod non eſſet ſuæ Eccleſiæ. Ne ſua tamen fiſcus raperet, largiri ſe pauperibus ea omnia, quæ hactenus poſſidere viſus fuerat. *Admonitus etiam ut teſtamentum pro more faceret, Tadet* Surius die 17. Novem. c. 28.
me, inquit, hujus conſuetudinis, jam paſſim in Eccleſiam introductæ. Nec habui quidquam, nec habeo, quod non ſit Eccleſiæ, quam regendam ſuſcepi. Attamen ne fiſcus rapiat, pauperibus tribuatur totum, quod videor poſſidere. Hinc liquet 1. uſus jam vulgatiſſimi fuiſſe, ut Prælati teſtamenta conderent ante obitum ſuum. 2. Diſplicuiſſe eum uſum viris ſanctiſſimis. Quòd cùm penes eos non ſit niſi depoſitum & diſpenſatio rerum Eccleſiæ, non proprietas, minùs hæc conſentiant cum facultate teſtandi. Donationes & teſtamenta, eorum ſunt, qui dominium & proprietatem obtinent rerum. Diſpenſatorum ſunt diſtributiones rerum ſibi commendata-

rum, & rationum libri in quos accepta & expenſa retulerunt, ſi reddendis rationibus obnoxii ſunt, ſicut & Concilio Provinciali rationes feciſſe Epiſcopos non ſemel ſupra diximus. 3. Etſi teſtandi morem minùs probaret, ei ſe tamen accommodavit B. Hugo Lincolnienſis Epiſcopus, ut ne, quod ſæpè factitabatur, inteſtati Antiſtitis bona invaderent Regii fiſci Miniſtri. Eſt autem ſimillimum veri complures & alios Epiſcopos, B. Hugoni conſentientes, improbaſſe & ipſos teſtamenta Epiſcoporum, & ei tamen ſervire voluiſſe conſuetudini, ut viam præſecarent vel populi rapinis, vel Clericorum concupiſcentionibus, vel temporalium dominorum aviditati prædandi. 4. Nihil ergo à Stephano Rege Eccleſiæ conducibilius decerni poterat, quàm ut polliceretur, teſtamenta Beneficiariorum rata fore; & inteſtati ſi decederent, fore ut quæ relinquerent bona, ad illos tranſmitterentur, expenſa videlicet in eleemoſynas, quæ illis æternùm prodeſſent.

An autem hæc teſtandi libertas Clericis reſtituta, quò eorum ſuperflui & redundantes proventus Eccleſiæ cederent, aliter ceciderit, & adhibita ſit ad eos in carnales neceſſitudines derivandos; id verò mox aperiemus. Nec illud tamen hìc prætereundum, quod narrat Matthæus Paris, ad annum 1200. Joannem Angliæ Regem tum affuiſſe, cùm animam exhalaturus eſſet ſanctiſſimus hic Epiſcopus Hugo, teſtamentum ejus confirmaſſe, & pari ſe robore firmaturum oſtendiſſe, teſtamenta Prælatorum omnia, quæ pari & ipſa æquitate fulgerent. *Ad viri Dei prædicationem teſtamentum ipſius confirmavit, & in Domino promiſit, quod de cætero ratu haberet teſtamenta rationabilia Prælatorum.* Idem narrat & Rogerius. At Vuillelmus Neubrigenſis non potuit non dolere vicem Archiepiſcopi Eboracenſis Rogerii, qui opes infinitas cùm acervaſſet, non antè pauperibus, Eccleſiis, domeſticis, proximis diſtribui mandavit, quàm appetente jam morte. Mox enim ut ille efflavit animam, omnia Rex invaſit, theſauros omnes diu reconditos cauſatus ad Regium jus & fiſcum traduci. *Dicens theſauros à quocumque uſque ad mortem repoſitos, ſolius Principis in bonis eſſe.* Quo terrifico commonentur exemplo Clerici, ut ne ſuos niſi in cœlis theſauros recondant. *Quod utique judicio Dei ultum eſt, ut cæteri terreantur exemplo, diſcantque theſaurizare ſibi theſauros in cœlo, ubi ſcilicet fur non irrepit, nec prædo irrumpit.* L. 3. c. 5.

IV. In Concilio III. Lateranenſi anno 1179. habentur non pauca, quibus & illuminentur hæc, & confirmentur. Ingrati & immemoris animi reos agit Concilium eos omnes, qui Eccleſiæ bonis & Beneficiis ſuffarcinati, illam omni ope ſucceſſione ſua fraudare moliuntur. Can. 15. *Cùm in officiis charitatis illis primò teneamur obnoxii, à quibus nos Beneficium cognovimus accepiſſe; è contrario Eccleſiaſtici quidam Clerici, cùm ab Eccleſiis ſuis multa bona perceperint, bona per Eccleſias acquiſita in alios uſus præſumunt transferre.* Mox convenienter Canonicis inſtitutionibus declarat Concilium, res omnes Beneficiariorum ad Eccleſiam devolutum iri, ſive teſtamento aliquid ſcripſerint, ſive exceſſerint inteſtati. *Hoc igitur quia & antiquis Canonibus conſtat eſſe inhibitum, nos etiam nihilominus inhibemus. Indemnitati itaque Eccleſiarum providere volentes, ſive inteſtati deceſſerint, ſive aliis conferre voluerint, penes Eccleſias eadem bona præcipimus remanere.* Non diſplicet Concilio teſtamenta edi à Clericis; ſed ſive teſtantium, ſive inteſtatorum res ad Eccleſiam, ea qua derivatæ ſunt, neceſſe eſt revocari. In priorum Angliæ vetuſtiorum Scriptorum relata eſt Concordia inter Clerum & Nobiles Neuſtriæ inita, anno 1190. qua ſancitur, ut ne ad inteſtatorum quidem Clericorum ſucceſſionem aſpirent quavis ex parte laici. *Nihil pertinet ad ſæcularem poteſtatem, ſed Epiſcopali authoritate in pias cauſas diſtribuentur.* Quod omnino concinit cum Concilio Lateranenſi. Pag. 626.

Nec in hoc Concilio mobilia ab immobilibus ſejunguntur. Omnia in Eccleſiæ penu, unde influxere, revolvi neceſſe eſt. *Penes Eccleſias eadem bona præcipimus remanere.* In Conſtitutionibus Synodicis Odonis de Soliaco Epiſcopi Pariſienſis Parochis expreſsè prohibetur, ne quid immobilium ſuorum alteri quam Eccleſiæ ſuæ legent; mobilium verò mediocria legata vel permittuntur, vel non valde prohibentur. *Similiter præcipitur Preſbyteris, quod immobilia de bonis Eccleſiæ acquiſita, Eccleſiis ſuis tantummodo legent. Nam de jure aliud facere non poſſunt. De mobilibus verò ſuis rationabile faciant legatum.* Apparet hoc decreto immobilia Beneficiarii omnia Eccleſiæ addici, mobilia verò ex parte ſaltem aliqua; reliqua mobilium parte vel ſervis diſpartienda, vel Eccleſiis aliis in opera pia. Cap. 31. Syno. Pariſ. Pag. 17.

V. His accedet Bernardi teſtimonium, ſui temporis morum callentiſſimi; quo teſtabantur Epiſcopi, ut pauperibus & Eccleſiis res ſuas certios vendicarent. Immortali verò memoria & laude cenſuit Bernardus dignum Attonem Trecenſem Epiſcopum, qui gravi conflictatus morbo, ex quo tamen poſtea recreatus eſt, non teſtamentum ille quidem ſcripſit, quod plerique ſolent, qui pauperibus teſtamento dant, quæ fugiente vita, & ipſa ſibi effugere neceſſe eſt: ſed rem ſuam totam in pauperes omnino effudit, ſuperviatque voluntaria clariſſimus paupertate. *Non expectavit mortem, quando jam nec dare, nec retinere in ſua haberet poteſtate; quod utique multi faciunt, quorum utique teſtamentum nonniſi in mortuis confirmatur; ſed adhuc inter ſpem vitæ metumque poſitus mortis, vivens libenſque diſperſit & dedit pauperibus, ut juſtitia ejus maneret in ſæculum ſæculi.* Epiſt. 276.

Eſt & aliud apud Bernardum memorabilius. Singulari vir pietate & ſapientia præditus, extrema decumbens ægritudine, & jam non ſatis ſui compos, à domeſtico quodam ita circumventus eſt, ut teſtamento ſubſcriberet, quo Eccleſiæ ſuæ non multum, pauperibus perparum largiebatur, totum nepoti, quem & Romam pergere jubebat, ejus teſtamenti confirmationem à ſede Apoſtolica expugnaturum. Pontificatus apicem tunc gerebat Eugenius III. ad quem litteras tunc Bernardus dedit, iræ & indignationis pleniſſimas, ut his iiſdem flammis Pontifex incenderetur. *Cur pauperibus, & Eccleſiis aut parum, aut nihil daret, nepoti ſuo carnali adoleſcentulo inutili ſæculari, totum pene quod acquiſierat menſa Epiſcopali, Stephano ſuggerente & ſollicitante dimiſit, &c. Cùm in morte ſtupidus eſſet & turbatus, iſte eum fecit mori pene inteſtatum.* Caſſum, irritumque habet Bernardus hoc teſtamentum, ubi ait, rem ita habendam, ac ſi Epiſcopus obiiſſet inteſtatus. Quin & ibidem adjicit Bernardus, ne ſæcularium quidem nequiſſimis id videri, aut dici poſſe Epiſcopi teſtamentum. *Quis credat virum ſanctum, ſpiritualem, ſi ſapuit, ſi compos ſui fuit, teſtamentum tale feciſſe? Quis vel ſæculariſſimus hoc dixerit Sacerdotis teſtamentum?* Compellat deinque Pontificem vir ſanctiſſimus, ut teſtamentum reſcindat, quo tota offenditur Eccleſia. *Tu ergo ſerve Dei, qui tenes gladium Petri, amputa confuſionem opprobrii à Religione,* Epiſt. 276.

ſcandalum

ſcandalum ab Eccleſia, crimen à perſona. Hæc nos iterum iterumque inculcaſſe non [illegible].

VI. Inter Epiſtolas Joannis Saliſberienſis duæ ſunt Theobaldi Archiepiſcopi Cantuarienſis. Altera continetur ejus teſtamentum, altera verò ad Regem perſcripta eſt, ut ab eo id confirmetur, quo mobilia ſua omnia pauperibus erogat: utque eam in rem litteras det ad Miniſtros regios; certum illum faciens, quæ pauperibus legaret, nulli uſui eſſe poſſe Regi, à ſe vero vibratas anathematis diras in eos omnes, qui teſtamenti executioni intercederent. Epiſt. 54. *Reſiduum bonorum meorum mobilium, quæ uſque ad exitum, pro incerto vitæ, diuturnitate vitæ in uſu viſa fuerant conſervanda, ſicut Deus inſpiravit, poſt exitum vitæ præcepi pauperibus erogari. Illos qui fraudem committent, aut qui quominus pro ſalute mea & veſtra & liberorum veſtrorum erogentur, impedient, anathemate jam promulgato condemnans. Ratam habete, ſi placet, diſpoſitionem meam, eam tranſmiſi ad Officiales veſtros, patentibus litteris confirmate. Neque enim quidquam auri ſupereſt pauperibus, vobis nullo erunt emolumento vel minimo.* Teſtamenti autem verba ejuſmodi ſunt: Epiſt. 57. *Noſtra quidem voluntas eſt, & quæ Domino authore nunquam mutabitur, ut reſiduum bonorum noſtrorum mobilium, quæ propter neceſſitates domeſticas, & diuturnitatem languoris uſque ad exitum vitæ duximus conſervanda, in uſus pauperum omnino cedant.*

Illud hic certiſſimè animo commendari prorſuſque infigi par eſt, opulentiſſimum, ampliſſimumque Præſulem cauſas venari excuſationis, & tantumnon ipſum ſui ſuppudere, quòd ad extremam uſque horam ſervarit bonorum ſuorum partem mobilium, nec jam olim diu ea pauperibus eſſent diſtributa. Hinc colligitur alteram jam antà mobilium partem ab eo pauperibus erogatam fuiſſe; & totam illam ſarcinam incunctanter excuſſurum fuiſſe, niſi aliqua intereſſe neceſſum fuiſſet ad alendam familiam, & ad morbi expenſas. Tum ille anathemati eos ſubjicit, qui hujus teſtamenti executioni obſtrepent; qui opem ei exequendo impendent, eos quadraginta dierum indulgentiis donat. Hinc liquet non alio propoſito teſtari ſolitos Epiſcopos, quam ut pauperibus ſua adſererent mobilia, eoſque eliminarent qui velut in opimam prædam impetum faciebant in Epiſcoporum cæterorumque ſucceſſiones Beneficiariorum.

VII. Sæculi XII. finem, ac XIII. initium faciemus à libris Decretalium, quæ deſinente XII. ferè publicatæ ſunt. Velut ex Concilio Pictavienſi ibi refertur, nec Clericos poſſe, nec laïcos ex Beneficiariorum ſucceſſione vel tantillum delibare, etſi propinqui ſint. L. 3. Tit. 5. c. 1. *Ut nullus de Clero, ſive populo Eccleſiaſtica bona jure conſanguinitatis ſibi requirat habenda.* Jubetur Parochus Eccleſiæ ſuæ adſcribere quidquid ab eo ſemel ordinato adquiſitum fuerit. *Ut* L. 3. Tit. 25. c. 3. 5. *unuſquiſque Preſbyter res, quas poſt dies conſecrationis adquiſierit, propria Eccleſiæ relinquat.* Ex Concilio quondam Toletano conſtituitur, ut Beneficiarii, ſi quid Eccleſiæ ſuæ adjecerint, aut meliorem in ſtatum reſtauraverint, eo dum vita ſuperat, perfruantur; at teſtamento, vel quocumque alio modo transferre in alios non poſſint, quòd Epiſcopi ſit eis in hæc etiam ſucceſſorem deſignare. L. 3. Tit. 26. c. 3. *Poſt ſuum diſceſſum Eccleſiæ reſtituat, nec teſtamentario aut ſucceſſorio jure cuiquam hæredum poſthæredumve relinquat, niſi forſan cui Epiſcopus pro ſervitiis ac præſtatione Eccleſiæ largiri voluerit.* Ex Epiſtola Gregorii Magni ſancitur, ſi Epiſcopus Eccleſiæ ſuæ tertiam partem ſucceſſionis ſuæ legaverit, reliquum beſſem cognatis, cogendos eſſe cognatos, ut iis contenti ſint, quæ Epiſcopus ante ordinationem ſuam poſſediſſet, quòd Eccleſiæ juri parta ſint, quæ exinde parta ſunt omnia. *Quidquid ipſum habuiſſe patuerit, à qualibet perſona detineri nullatenus patiaris, niſi hoc ſolum, quod eum ante Epiſcopatus ordinem habuiſſe conſtiterit. Quidquid in Epiſcopatus ordine ipſum adquiſiviſſe cognoveris, in ejuſdem Eccleſiæ dominio conſervetur.* Decreta illa duo ſuperius à nobis commemorata Concilii Lateranenſis III. & Alexandri III. Papæ, Cap. 7. 1. his Decretalium intexta ſunt libris, iiſque decernitur non poſſe Clericos de bonis teſtari iis, quæ Eccleſiaſticis ex proventibus ſibi pepercre. *De bonis per Eccleſiam acquiſitis Clerici teſtari non poſſunt.* Sed quanquam ne de mobilibus quidem teſtari poſſint, poſſunt tamen appetente mortis tempore aliquid inde in eleemoſynas erogare. *Moderatam eleemoſynam de bonis per Eccleſiam acquiſitis Clerici facere poſſunt, etiam in ægritudine conſtituti.* Diximus hinc emolliri cœpiſſe priſcum vigorem Canonum, ut teſtari de rebus mobilibus fas eſſet. Gliſcenti ei indulgentiæ ab Alexandro III. reſtitum eſt, à quo conceſſum tantummodo illud eſt, ut moderatæ inde fierent eleemoſynæ. *Non ratione teſtamenti, ſed ratione eleemoſynæ.* Diſertiſſimè declaratur poſſe Clericos de bonis patrimonii teſtari, non poſſe de iis quæ ex rebus & reditibus Eccleſiæ acceſſerint. *Licèt* ibid. c. 9. 12. *Clerici de his quæ paternæ ſucceſſionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio ſunt adepti, ſeu dono conſanguineorum, aut amicorum, non habito reſpectu ad Eccleſiam, pervenerunt ad ipſos, liberè diſponere valeant; de his tamen quæ conſideratione Eccleſiæ perceperunt, nullum de jure poſſunt facere teſtamentum.* Rurſus ab eodem Alexandro III. pronunciatur Lateranenſem Canonem, quo vetantur Beneficiarii de bonis teſtari per Eccleſiam acquiſitis, ad mobilia peræquè atque ad immobilia pertinere. *Reſpondemus quod generaliter bona qualibet per Eccleſiam acquiſita, eidem debent juxta Lateranenſe Concilium poſt adquirentis obitum remanere.* Sed in crimen trahi non poſſe conſuetudinem, qua fas eſt inde aliquid erogare in pauperes, in Cœnobia, in ſervos. *Conſuetudinis tamen non eſt improbanda, ut de his pauperibus & religioſis locis, & his qui viventi ſervierant ſive ſint conſanguinei, ſive alii, aliqua juxta ſervitii meritum conferantur.*

Ita ergo jure, ita conſuetudine cavetur. Jure ſervantur & vindicantur Eccleſiarum immobilia, tum mobilia Beneficiarii omnia per Eccleſiam parta. Conſuetudine cui jus ipſum diſertè ſubſcribit, permittitur ut aliquid mobilium diſpergant in Eccleſias, in pauperes, in ſervos, quo ſervorum grege poſſunt & proximi aliqui contineri. Hæc certè conſuetudo, cui jus ipſum inter exordia ſui ſuffragabatur, utpote intra modum ſeſe cohibenti, nec extra circumſcriptos limites ſpatianti: hæc, inquam, conſuetudo jam modi & finium horum impatiens, ita uſu poſtea invaluit, valetque etiamnum, ut jure Decretalium nuſquam dici poſſit fuiſſe confirmata.

Quin & ex Concilio Alteimenſi in libris Decretalium edicitur, ſi Preſbyteri, Epiſcopi, cæterique Clerici ante obitum ſuum de bonis hæreditariis ſuis nihil ſtatuerint, Eccleſiam illis ab inteſtato hæredem futuram. *Si ante obierint, altari cui ſerviunt, omnia ſanctificentur perpetuo, & in jus Eccleſiæ tradantur.* L. 3. Tit. 27. c. 1. 2. Ei capiti Rubrica & Gloſſa clauſulam addidere à textu ipſo valde alienam, qua videlicet decretum illud ad Clericos arctatur, quibus nulli

 Hhh

ſunt proximi, & qui inteſtati obeunt. *Si decedat inteſtatus, & non habet conſunguineos.* Sed quàm conſentit hoc additameotum iis temporibus, quibus & Rubricæ & Gloſſæ conſcriptæ ſunt: taoi immaniter diſſentit ab ipſius Canonis ſententia, & ab uſu eorum temporum & locorum, quibus conſcriptus eſt, adeoque & à temporibus iis, quibus ſub Gregorio IX. libri ipſi Decretalium orbi Chriſtiano promulgati ſunt. Ejus rei documenta & prompſimus hactenos non pauca, & depromenda rurſus occurrent alia Magna hinc & hinc conteotione de inteſtatorum ſucceſſionibos certabatur, erantque Eccleſiis cauſæ juſtiſſimæ in eos, quos ſuis ſaginaverant beneficiis, & quos quaſi regni ſui & diſciplinæ alumnos habebant.

Inteſtati Parochi mox ibidem ſucceſſio in partes ſcinditur quatuor: Epiſcopo, Eccleſiæ, pauperibus ſua cuique quarta pars addicitur; quarta reſidua cognatis, ſi qui ſint; ſi nulli ſint, Epiſcopo. Hoc certè decreto, quod tanquam Concilii Triburienſis laudatur, non exprimitur, hæreditariis, an Eccleſiaſticis ex rebus emerſerit hoc peculium. Ab Innocentio III. Epiſcopus Altiſiodorenſis evicit, ut in poteſtate & arbitrio ſuo haberet res Canonicorum & aliorum Beneficiariorum, qoi nullas ſcripſiſſent teſtamenti tabulas, & ita vivere deſiſſent. *Cùm de*
L.ſ Tit.40. c. 18. *benignitate Sedis Apoſtolica tibi ſit indultum, quod ordinatio rerum Clericorum ab inteſtato decedentium, in tua diſpoſitione permaneat, &c.* Difficile dictu eſt, cur interponeretur Sedis Apoſtolicæ authoritas ad inteſtatorum ſucceſſiooes adeundas; niſi concertationes diuriox, & non ſemel cruentæ eorum qui huic prædæ inhiabant, Epiſcopum cogerent præſidium ſibi accerſere Sedis Apoſtolicæ, ut ſopiti lites breviùs, defuncti res certiùs Eccleſiæ ipſius vindicari poſſent.

VIII. Ita decurſis Decretalium libris, jam tempeſtivum erit ad perpetuam nos referre ſeriem hiſtoriamqoe teſtamentorum ſæculi XIII. Conſtitutiones Synodicæ Epiſcoporom Angliæ anno 1217. & 1220. ita ſanciebant, Ut ne Laici teſtamenta ſcriberent, niſi præſente Parocho, qui eos hortaretur, ut ſtipis aliquid legarent Fabricæ Cathedralis Eccleſiæ: ne Clerici etiam teſtamenta ſcriberent manibus Laïcorum; legarent & ipſi aliquid Eccleſiæ Cathedrali: ne denique Beneficiariis fas unqoam eſſet in fundo laïco quidquam conſtruere & in id proventus Eccleſiæ conferre. In Concilio Oxfordienſi anno 1222. *ad perpetuam diminutionem* ſemet ipſos demergere dicti ſunt, qoi filiis vel nepotibus domos extruerent, aut qui in eas congererent fructus Beneficiorum ſuorum, qui omnino in pau-
Con. Angl. Tom. 2 pag. 155. 180. 186. 252. 255 368. 374 389. perum alimenta converti debent: *In quibus Eccleſiarum proventus, & bona Eccleſia pauperum uſibus deputata congregare præſumunt:* ſive qui pecunias ad hæc & expenſas ſuppeditarent: *Sed nec etiam pecuniam miniſtrent ad ejuſmodi.* Innovatum eſt in Synodo Vorceſtrenſi anno 1270. ejuſmodi decretum, confirmatumque mox eſt ſtatutum Epiſcopi præceſſoris, Si Parochus diem obiret poſt feſtum Annuntiationis, conſcripto antè teſtamento, ejus anni fructus ejus juris fore. Si inteſtatus verò obiret, res ejus omnes in poteſtatem Epiſcopi venturas, qui & æs alienum exolveret, & pia quævis opera defuncto Parocho profutura curaret. *De his qui de-*
Can. 37. *ceſſerint inteſtati, ſic duximus ordinandum, ut de decimis & omnibus bonis eorum quæ tempore mortis inventa fuerint, diſponat Epiſcopus, ſecundum quod viderit expedire; convertens ea in ſolutionem debitorum defuncti, ſi qua fuerint, & alios pios uſus, ſecundùm quod piè viderit faciendum.*

In Synodo Exceſtrenſi cùm diſertè pronuntiatum eſſet, Beneficiariorum omnia bona pauperibus diſtribuenda eſſe, ubi modicè ſuis ipſi neceſſitatibus conſuluiſſent, ut qui pauperum ſint proviſores: *Et licèt Eccleſiarum quidquam ſua vita neceſſitati eis ſuperfuerit de patrimonio Jeſu Chriſti in uſus pauperum, quorum diſpenſatores exiſtunt, tenentur ex debito erogare:* mox omnia revocantur dona & legata in concubinas facta, toleratis, ſi quæ in alios fecerint. Quod convenientet modis limitibuſque ſuprà declaratis interpretandum eſt. In eadem Synodo illud expreſſum eſt, ſi poſt mediam Quadrageſimam Parochi diem extremum obirent, de fructibus anni ſequentis teſtari eos poſſe; at ſi inteſtati morerentur, res rediuſque eorum arbitrio Epiſcopi diſpenſatum iri, ad exolvenda debita, ad reparationes Eccleſiarum, & in opera pia, quorum illis merces accreſcat. Diſertè autem confirmatur in hac Synodo, ubi Epiſcopus ita partitur bona inteſtatorum, id præſtare, quod teſtamentum juxta leges & Canones præſtaturum fuiſſet. *Idem fiat ſi ante prædictum tempus quemquam contigerit decedere inteſtatum, ut in utroque caſu teſtamenti & executorum faciamus ſuppleri defectum.* Confirmata ſunt & in Synodo Ceceſtrenſi teſtamenta legitima Clericorum, præter legata in concubinas. Poterant hæ quidem eacum eſſe numero & ſorte, ut per Canones liceret aliquantulum rei eis legare: ſed deteſtandæ impudicitiæ ergo, ſpes illis qualiſcumqoe in res Eccleſiæ ſuccedendi amputatur. Conceditur denique in eadem Synodo, ut Clerici reſidentes, aut Epiſcoporum obſequiis affixi, vel litterarum ſtudiis operam dantes, quocumque anni die vivere deſinant, de ejus anni proventibus teſtari poſſint.

IX. His iiſdem ſtatutis, ut apparet, locus erat Recueil pour l'hiſtoire de Bourgogne. pag. 410.
& in Gallia, & in reliquis orbis Chriſtiani Provinciis. Anno 1227. profeſſus eſt Epiſcupus Auguſtodunenſis, nihil ſibi juris eſſe in ſucceſſiones Canonicorum ſancti Symphoriani, & Parochorum eis obnoxiorum, quòd ei juri à ſuperioribus Epiſcopis renontiatum eſſet. *Inſpectis diligenter privilegiis dominorum Epiſcoporum.* Hæc privilegia non ſpectabant niſi ad ſucceſſiones inteſtatorum. Concilium Turonenſe anni 1239 vetuit ne quid unquam Beneficiarii legarent luxuriæ ſuæ conſortibus, vel earum proli. *Ne quis Beneficiatus Clericus, vel in ſacris Or-*
Can. 7. *dinibus conſtitutus, aliquid præſumat filio ſpurio, ſeu propria etiam concubinæ in ultima voluntate legare. Quod ſi fecerit, non valeat, ſed Eccleſiæ applicetur.* Concilium Colonienſe anni 1266. anathema illiſit Nobilibus laïcis, qui Clericos & Beneficiarios teſtari prohibebant, ut eorum poſt mortem in ſpolia invaderent. Placet Concilio, tota ut libertate Clerici de rebus ſuis teſtentur. *Statuimus ut nullus* Can. 7.
laïcus, cujuſcumque dignitatis vel conditionis exiſtat, de bonis Clericorum ſicut in vita, ita & in morte, teſtamentum ſuum faciendi, & de rebus ſuis diſponendi per ſe, vel per alios quibus hoc commiſerit, liberam habeat facultatem. Et illos qui contra hoc ſtatutum de bonis & rebus Clericorum decedentium auſu ſacrilego ſe injecerint, niſi ſint ipſorum Clericorum manu fideles, ſeu ultimarum executores voluntatum, ex nunc ſententia excomunicationis innodamus.

Hac ergo ratione certavit Eccleſia pro libertate teſtamentorum Clericis & Beneficiatis propugnanda, non quò eorum ſucceſſione pauperes fraudarentur, ſed ut ab ea deprædanda ſæculares propul-

ſarentur Principes. Eodem æſtu efferbuit Concilium Viennenſe in Patronos, ſive laïcos, ſive Clericos, & in alios Laicos, qui in inteſtatorum hæreditates
Can. 49. Clericorum protinus irruebant. *Ad aures noſtras per clamoſam multorum inſinuationem pervenit, quod Patroni Eccleſiarum, tam Clerici, quàm Laïci, Advocati, & Judices, & præcones bona decedentium Clericorum occupant, volentes ſibi ab inteſtato ſuccedere, pro ſuæ voluntatis arbitrio, non judicio rationis.* Mox intentata excommunicatio eſt prædatoribus his omnibus rerum ſacrarum, Anno 1279. iiſdem pœnis ſæviebat Concilium Budanſe in Hungaria, in eos qui pari audacia in Epiſcoporum ſpolia baccharentur. *Statuimus quod ad bona decedentium Epiſcoporum, ſeu Epiſcopatuum, & aliorum inferiorum Prælatorum, ſæcularium, ſeu Religioſorum, Monaſteriorum, vel aliarum Eccleſiarum vacantium nullus laïcus, quantæcumque & cujuſcumque ſit altitudinis, exiſtentiæ, conditionis vel ſtatus, manus ſuas extendi faciat vel permittat, bona hujuſmodi auferendo, aut etiam occupando, occaſione juris Patronatûs, vel alio quocumque prætextu.*

Can. 35. Anno 1281. Concilium Salisburgenſe anathemata etiam & interdicta vibravit in eos *qui bona invadunt decedentium Clericorum.* Anno 1287. inter Archiepiſcopum Lugdunenſem & Epiſcopum Auguſtodunenſem concordia inita eſt, ut ſi alter eorum teſtamento ſcripto obeat, alter omni ope conniratur
Spicil. to. 8. pag. 256. ad ejus executionem. Si inteſtatus decedat, Procuratores à Capitulo deſignati, reſtitutionibus & debitis ſatisfacient, & mercedibus ſervorum, reliqua mobilia ſucceſſori ſervent.

X. Superſunt porro & invictiſſima documenta, quæ perſuadeant uſque ad annum 1300. priſcos Canones & Decreta Juris Canonici novi vigorem priſtinum illibatum retinuiſſe, nec Clericos potuiſſe, ſive integra valetudine, ſive teſtamento, mobilium etiam ſuorum quidquam legare, niſi Eccleſiæ, vel pauperibus: nec proximos ſuos donare potuiſſe, niſi ut inopes, & pro inopiæ modo, vel obſequii, quod ab illis ſibi præſtitum eſſet. Id adprobabimus primùm ex Synodo Diœceſana Colonienſi, ubi interdicitur Clericis, ne proximis donent, ſive teſtamento, vel aliàs immobilia Eccleſiæ ſuæ, vel mobilia ejuſdem reditibus acquiſita. Eleemoſynæ tamen aliquid erogare ſinuntur eo modo, eaque cautione, quæ ad faſtidium uſque jam inculcata eſt. *Clerici bona, maximè immobilia & quæ*
Can. 5. *per Eccleſiam ſunt adepti, ſive per modum teſtamenti, ſive aliàs, non transferant ad filios vel nepotes, aut ad alios ſuos conſanguineos, ſed relinquant ea Eccleſiæ, à qua ſunt profecta. Sed intuitu eleemoſynæ, pauperibus, religioſis & piis locis, & illis qui ipſis ſervierunt, ſive conſanguinei ſint, ſive alii, aliqua juxta ſervitii meritum de mobilibus dare poſſunt.* Mox ibidem eis conceditur, ut pro arbitrio ſuo legent ac diſpenſent hæreditarias res omnes, & quas ſibi ſua ipſi induſtria adjecere, *non ex bonis Eccleſiaſticis.* Denique excommunicatione hic percelluntur Clerici, qui mobilia Eccleſiæ cognatis reliquerint, dederintque. *Excommunicamus, & excommunicatos denuntiamus omnes Clericos, qui bona mobilia Eccleſiarum filiis ſuis, nepotibus, vel conſanguineis, ſeu aliis conferunt, vel in ipſos transferunt, vel ab Eccleſia alienant, ſua propria voluntate, & ſine conſenſu noſtro.* Quibus extremis verbis illud videtur innui cauſas incidiſſe & moleſtias temporum ſingulares, ubi æquum & conſultum eſſet, ut paulò liberaliùs quàm Canones ſinerent, proximi à Clericis donarentur; ſed ne faſcinatio nugacitatis & concupiſcentiæ illuderet, conſilium & aſſenſum Epiſcopi interponendum fuiſſe.

Mox exardeſcit eadem Synodus in Dominos & Magiſtratus temporales, qui confeſtim irruebant in ſpolia morientium Clericorum, & in fructus vacantium Eccleſiarum, ſive inteſtati, ſive teſtamento ſcripto deceſſiſſent. *Sed quia nonnulli terrarum domi-* Can. 53.
ni, Judices & alii Officiarii laïci bona Clericorum noſtræ Diœceſis, decedentium ex teſtamento, vel ab inteſtato, authoritate propria & violentè rapiunt, occupant & arreſtant in præjudicium Eccleſiaſticæ libertatis, quominus decedentium ultima voluntas pro ſalute animarum eorumdem decedentium valeat adimpleri: nos tam præſumptuoſos exceſſus corrigere volentes, monemus omnes Nobiles, Judices terræ, Advocatos, terrarum dominos & laïcos quoſcunque, ne deinceps talia attentare præſumant. Contrarium facientes ipſo facto excommunicamus. Nihil expreſſius dici potuit, ut conſtaret, non alio conſilio & fructu Eccleſiam fuiſſe connixam ad teſtandi libertatem defendendam Beneficiariis, diſpenſatoribus alioqui & adminiſtratoribus meris indebitam, niſi ut eorum ſuperfluæ & ſuperſtites res omnes pauperibus adſererentur, adversùs tot undique incurſantes deprædatores.

In Synodo Bajocenſi anni 1300. non ſinuntur Parochi de immobilibus Eccleſiæ ſuæ per Eccleſiam acquiſitis teſtamenta condere, aut donationes, niſi ut Eccleſiæ ſuæ ea addicant: *De jure enim aliud facere non poſſunt.* Vigebat ergo tunc jus illud Canonicum etiam in Galliis. At verò *de mobilibus rationabile facere poſſunt teſtamentum.* Ea erat uſitatiſſima verborum formula, quibus indigitabantur ſupra ſæpius jam explanatæ & tunc frequentiſſimæ Decretalium de his leges. Quibus illud additur, ut *domûs utenſilia ſucceſſoribus ſuis relinquantur, ſaltem quod eis ſufficiat competenter.* Sed longè majori, & qua major ne optari quidem poſſit diligentia, rem eam totam enucleavit Synodus Nemauſenſis anno 1284. ut & hinc etiam perdiſcas, qui tunc mores eſſent Eccleſiæ Gallicanæ. Ibi quippe diſertè pronuntiatur bona Clericorum Eccleſiæ occaſione quacunque acquiſita, nuſquam retineri, nuſquam uſurpari abs laïcis poſſe, quòd ea ſint Eccleſiæ bona. *Illud irrevocabiliter obſervetur, ut bona decedentium Clericorum, quæ occaſione Eccleſiæ fuerint acquiſita, nullus præſumat laïcus occupare, aut illicitè retinere, ſed ad utilitatem Eccleſiæ conſerventur, cujus intuitu fuerant acquiſita.* Ex regula & rigore juris nihilo plus mobilia, quam immobilia hujuſmodi ad alios poſſent, quam ad Clericos devolvi; ſed conſuetudine quam Eccleſiæ indulgentia & humanitas toleravit, ſinuntur ex eis Clerici aliquid impertiri pauperibus, locis piis, ſervis, ſervata moderatione. *Licèt autem mobilia per Eccleſiam de jure in alios pro arbitrio Beneficiati Clerici morientis, transferri non poſſint, conſuetudinis tamen eſt non improbanda, ut de bonis mobilibus ipſorum, pauperibus & locis religioſis, & aliis qui Clerico Beneficiato viventi ſerviebant, ſive conſanguinei ſint, ſive alii, juxta ſervitii meritum conferantur ab ipſo infirmo, vel à ſucceſſore ſuo ſolvantur, ſive reddantur, ſecundùm quod infirmus moderatè duxerit ordinandum.* Si Beneficiario bona ſint patrimonialia, vel induſtria, ingenio & labore parta, ea pro libitu ſuo ad cognatos ſuos traducet; at ſi vel cognati ei ſint nulli, vel inteſtatus obeat, Epiſcopi erit de rebus ejus omnibus diſponere. *Si verò nulla ratione, vel diſpoſitione facta de bonis ſuis decedentes Clerici, conſanguineos, vel Eccleſias, ſeu Beneficia non habuerint, bona ipſorum debent arbitrio ſui Epiſcopi ordinari.*

Quæ extrema memorabilis cum primis clauſula eſt, ex qua conſtat, ſi Clerico cognati non eſſent ulli, & inteſtatur obiret, patrimonium ejus in jus Eccleſiæ conceſſiſſe; in jus verò Epiſcopi, ſi nihil Beneficii habuiſſet, ut de iis Epiſcopus decerneret, quæ pietati & Canonibus eſſent conſentanea. Caput denique illud eſt omnia Beneficiariorum bona ſubductis neceſſariis Clerici ipſius expenſis, ad jus Eccleſiæ devolvi. *At quidquid habent Clerici de bonis Eccleſiaſticis, deductis expenſis honeſtis & neceſſariis, pauperum debet eſſe.*

XI. Nec illaudata nobis abibit Hiſpania. Nec enim ab ejuſdem diſciplinæ rigore aliena erat illa. *Rainald. a. 30.* Anno 1289. cùm Epiſcopi Luſitaniæ bene multis & amarulentis querelis interpellaſſent Clementem IV. Papam adverſùs Dionyſium Luſitaniæ Regem, reſponſis & pollicitationibus ſuis, tum Pontificem, tum Epiſcopos ſuos Rex demulſit. Inter varia quetelarum capita illud erat numero vigeſimum nonum, quòd Miniſtri Regii, legata pia Clericorum, *Num. 29.* bona, ſpolia invaderent. *Quod nititur ad forum ſuum teſtamentarias & alias Eccleſiaſticas evocare cauſas, defunctorum Clericorum occupando legata, ac Rectorum Eccleſiarum decedentium bona, ipſarum Eccleſiarum intuitu acquiſita.* Procuratores à Rege miſſi Pontifici receperunt, regulas Juris canonici accuratiſſimè hac quidem in parte poſthac obſervatum iri. *Reſpondent Procuratores ſupradicti, & promittunt, quod Rex in iſto articulo jus commune ſervabit* Diximus alibi anno 1322. Joannem Archiepiſcopum Toletanum Conſtitutionibus Synodicis ſuis prohibuiſſe, ne vel filiis ſuis quidquam Clerici darent legarentque de bonis & *Mariana. L. 15. c. 27.* proventibus Eccleſiæ. *Eccleſiaſticis obſequiis parta bona, ea dare legareve filiis, quamvis juſtis, nefas eſt* Apparet autem Epiſcopos ſeſe ad eas accommodaſſe leges, quas ipſimet Clericis præſcribebant; forſan & in veſtigia ingreſſos eſſe Iſidori quondam ſui Hiſpalenſis Epiſcopi, quem author eſt Mariana nihil condidiſſe teſtamenti, quòd omnia jam occupaſſet pau- *L. 6. c. 7.* peribus elargiri. *Nullum teſtamentum condidit, quoniam quidquid in bonis erat reliquum, per eos dies egenis erat ejus juſſu datum.* Nec poſterior hæc & degener ætas, ejuſmodi exemplorum luce omnino deſtituta fuit. Anno 1213. B. Stephanus Dienſis Epiſcopus terris evolans ad beatas ſedes immortalium, urgentibus Clericis ut teſtamenti tabulas ſcriberet, reſpondit minimè neceſſe id quidem eſſe, quòd quæ in poteſtate habuiſſet omnia, juris & poteſtatis fuiſſent *Rainald. An. 1213. n. 72.* Eccleſiæ ſuæ. *Urgentibus Eccleſiæ ſuæ filiis, ut teſtamentum faceret, Non eſt inquit neceſſe, cùm omnia ſint ſponſæ meæ, quam gubernandam ſuſcepi.*

CAPUT XLVIII. *P. 4, l. 4. c. 17.*

An Epiſcopi, & Beneficiarii cæteri teſtari poſſint de reditibus Eccleſiaſticis à ſe accumulatis & ſepoſitis, vel in fundos aliquos expenſis. Quæ leges, qui uſus Eccleſiæ poſt annum milleſimum trecenteſimum.

I. Ab anno 1300. ad 1400. cognati Clericorum non ſuccedebant vel teſtamento, vel quavis ratione alia, in bona quæ ex Eccleſiæ proventibus provenissent. Argumenta ex Germania, Anglia & Hiſpania.

II. Alia argumenta de Anglia, Franciaque.

III. Poſt annum milleſimum quadringenteſimum invaluiſſe cœpit in Gallia, ut cognati hæreditates adirent Clericorum & Beneficiariorum, ampliatione quadam ejus conſuetudinis, quam jus tolerabat, ut aliquid iis legaretur, tanquam egenis & famulis.

IV. Rurſus de eodem novo uſu, quo propinqui etiam & hæredes Beneficiariorum deinceps ad reparationes cogi potuere.

V. Nec in omnes ſtatim pervaſit is uſus regni Eccleſias. Ubi pervaſerat, tenebantur hæredes oneribus omnibus rerum Eccleſiaſticarum, peræquè ut reparationibus.

VI. Caput Conſuetudinis Trecenſis in ea re. Doctrina Canoniſtarum.

VII. In aliis Chriſtianæ Eccleſiæ Regnis priſcus perennabat uſus, nullam in ſucceſſionis partem venientibus cognatis, niſi paupertate, vel famulatûs jure, & modulo; quoda tandem placuit ſolam onerari teſtatorum conſcientiam.

VIII. Sæculo ſexto-decimo magis magiſque corroboratus eſt is uſus, ut cognati ſuccederent, ſive teſtamento, ſive ab inteſtato. Sed & teſtatoris & hæredum onerata ſemper manſit conſcientia usus rerum ſacrarum, & ab Eccleſia ſibi commendatarum.

IX. In Germania & Hiſpania res Clericorum Eccleſiaſtica, ſi inteſtati illi excedant, Eccleſiæ, vel Epiſcopo adjudicantur, ut in opera pia expendantur.

X. Ubi Romani Pontifices Beneficiariis finitimæ Romæ regionis, in favorem cognatorum teſtari permiſere, non aliud illis, quam ſuum ſpoliorum jus cognatis conceſſere.

XI. Covarruviæ doctrina.

XII. Vuilelmi Pariſienſis Epiſcopi ſententia.

XIII. Exemplum B. Caroli.

I. POſt annum milleſimum trecenteſimum eæ obtinuere Eccleſiæ leges, quæ priùs; nec à legibus uſus deviavit. In Concilio Colonienſi 1320. ſtatutum eſt, ut ſi Canonici ſuſpenſi à Beneficiis vita emigrarent, eorum nihilominus Eccleſiam fruituram anno Gratiæ, hoc eſt, Deportus, ſive Annata, dum vacaret Eccleſia, perinde ut uſus eſſet cujuſque Eccleſiæ: nec verò Beneficii ſucceſſores, ſi quid his obſtrepant, audiendos. *Can. 24. 25. 27.* *Ipſis Eccleſiis & non ſucceſſoribus ſuſpenſorum cedant fructus poſt abitum currentes, pro reditibus perpetuis comparandis ad communem Eccleſiarum utilitatem.* Hocce verò Annatæ, vel Deportus decretum, quod e inferius, ſuperſtrui non poterat, niſi legitimo, & nativo juri Eccleſiæ in omnes Beneficiorum fructus, ſive ſuperſtite, ſive extincto Beneficiario. Mox verò vacantis Eccleſiæ fructus proximis legare vetantur Beneficiarii, in irritum miſſis his legatis omnibus. *Legatum hujuſcemodi non teneat in hoc caſu, ſed cedat Eccleſiæ à qua proceſſit.* Illud denique edicitur ab hoc Concilio, ut reditus Canonicatuum, quo tempore ſuſpenſi ſunt Canonici, Capitulo addicantur ad communes Eccleſiæ neceſſitates, qui in Eccleſia Colonienſi mos retentus ſemper fuerat. *Cedant Capitulis ad communes uſus Eccleſiarum ſuarum.*

In Concilio Toletano anno 1324. ſtatutum eſt, ut ne ſinerent Epiſcopi, Clericos ſuos quidquam vel donare, vel legare proximis, eorum quæ per Eccleſiam ſibi peperiſſent, ſed leges Canonicas religioſiſſimè ſervari curarent. *Can. 9.* *Statuimus quod nullus Clericorum bona intuitu Eccleſiæ acquiſita filiis, vel filiabus ſuis det, vel conferat inter vivos, vel teſtamento contra Canonum inſtituta dimittat. præcipientes omnibus Epiſcopis in virtute ſanctæ obedientiæ, quod jura ſuper hoc edita diligenter obſervent.* *Can. 8.* Provinciæ Cantuarienſis Concilium Lambethenſe anni 1330. rurſus prohibuit, ne in fundo laïco Clerici domos extruerent, quod eo id fieret ingenio, ut illuc conveherentur Beneficiorum fructus, atque ita ad proximos transferrentur, quod non poterant ſine certo æternæ ſalutis exitio. *Dum proximis conſanguineis bona Eccleſiaſtica congregant, iram Dei & damnationem perpetuam theſaurizant.*

Id moris erat Angliæ Epiſcopis & Abbatibus, *Conſt. antiq. Reg. Angl. pag. 220. 225.* teſtandi ut licentiam à Regibus exorarent, atque ita certò ſcirent nihil interceſſuros Miniſtros Regios

teſtamentorum ſuorum executioni, dum deſignari executores exolverent primum, ſi qui Epiſcopi vel Abbates in ære Regis eſſent. Quæ eadem & in Scotia conſuetudo obtinebat ſub Rege Angliæ Eduardo I. circa annum 1300. Cùm ſuæ enim ille ditioni Scotiam ſubjeciſſet, & gratum facere vellet Alano Cathnenſi Epiſcopo & Cancellario Scotiæ vita functo, res ejus omnes, quas pro more Scotiæ invaſerant Regii Officiales, relaxari juſſit, ut eæ expenderentur ad ſolatium animæ defuncti Præſulis, ex arbitratu Epiſcopi Dunelmenſis.

Ibid. p. 343. 344. 346. *Cùm conceſſerimus de gratia noſtra ſpeciali, quod omnia bona & catalla quæ fuerunt ipſius Epiſcopi in Scotia die quo obiit, & quæ per mortem ſuam capta fuerant in manum noſtram ſecundùm conſuetudinem Regni Scotiæ, integraliter liberarentur pro anima defuncti, juxta ordinationem defuncti Epiſcopi diſtribuenda, prout ſaluti animæ ejuſdem viderint expedire.* Hinc perſpicis, teſtamenta quædam ab Epiſcopis ſcripta fuiſſe, ſed eo uno fine, ut res Eccleſiæ omnes in uſus pauperum expenderentur. 2. Id ſibi Scotiæ Reges ſumpſerant juris, ut ſpolia occuparent Præſulum terris migrantium, niſi ſpeciali Principis reſcripto muniti eſſent, quo vigerent valerentque eorum teſtamenta. 3. Succeſſiones verò Prælatorum cuſtodiæ ſuæ vendicaverant, ut ne amplius præ iæ parerent. In hoc enim ipſo exemplo Cathnenſis Epiſcopi res jam invaſerant laïci prædones, nec niſi interveniente authoritate Regia illa reſtitui potuere. *Ac datum ſit nobis intelligi, quod bona illa per quoſdam homines partium illarum jam alienata ſunt & ſubtracta, &c.* An verò hoc neceſſarium, æquiſſimumque cuſtodiæ jus in ſpolii jus deſciverit, id equidem malim Lectorum judicio permittere. Conceſſerat & Henricus III. Rex Epiſcopo Dunelmenſi de mobilibus vel immobilibus ſuis teſtari ut pro arbitrio poſſet, pleniſſima libertate gaviſuris executoribus, quos deſignaſſet.

Ibid. p. 101. 106. II. Concilium Londinenſe, ſive potiùs Conſtitutiones Provinciales Archiepiſcopi Cantuarienſis anno 1342. promulgatæ compeſcuere Epiſcoporum & Prælatorum quorundam aliorum licentiam, qui Clericorum teſtamenta irritare ſe poſſe, executionemque ſuſpendere confidebant, atque ita & eorum ſibi vendicare ſucceſſiones, uti & eorum qui inteſtati obiiſſent. Jubent Conſtitutiones, ut Clericis ea ſarta tectaque ſervetur teſtandi facultas, quam

Can. 8. Leges Canoneſque concedunt. *Prout legalis & canonica ſanxit authoritas.* Ut creditores, proximi, filii teſtantium ad partem aliquam venire poſſint mobilium, uti jure & conſuetudine fas eſt. *In damnum ſuorum creditorum, liberorum & uxorum ſuarum, qui & quæ tam de jure, quàm conſuetudine certam quotam dictorum bonorum habere deberent.* Ut denique quidquid rerum ſupereſt Clericis inteſtatis, id expendatur, debitis eorum eluendis, & piis operibus conduplicandis quæ in eorum ſempiternam ſalutem frugifera ſint, ne proximis quidem eorum indonatis, ſi qui egeant. *Ab inteſtato decedentium ſolutis debitis eorundem, bona quæ ſupererunt in pias cauſas, perſonis decedentium conſanguineis, ſervitoribus & propinquis, ſeu aliis pro defunctorum animarum ſalute diſtribuant.*

Sinunt quidem hæ Conſtitutiones, ut portio aliqua mobilium proximis diſtribuatur, ſive teſtati, ſive inteſtati obierint Clerici: ſed ſimillimum veri eſt, de proximis illis ibi verba fieri, qui vel inopia graventur, vel in obſequio vel famulatu Clerici fuerint. 1. Disertè enim id pronuntiatur jure & conſuetudine caveri. *Tam de jure, quàm de conſuetudine certam quotam bonorum habere deberent.* Atqui ſuprà declaratum eſt, conſuetudine ea, cui jus ſuffragaretur, non commendari proximos, niſi qui vel pauperes eſſent, vel famuli. 2. Id *debere* & dicuntur Clerici, ac ne poteſt quidem id deberi, niſi pauperibus & ſervis. Alioqui utcumque tolerari res poterit, non deberi. 3. Poſt æs alienum ſolutum reliqua bona piis dicantur operibus, quæ proſint animæ Clerici fato functi. Quo poſſunt & proximi contineri. Non continentur autem, niſi pauperes ſint. *Bona quæ ſupererunt, in pias cauſas diſtribuant.*

Conſuetudine Nivernenſi ſancitur, ut ſi quis Clericus exilio, vel carcere damnetur perpetuo, immobilia ejus Prælati in fiſcum redigantur, cui ſuberat. Hujus porro Conſuetudinis Commentator famoſus, *ſic ſe habere legem teſtatur, & ea ſtandum eſſe; at verò ſi de ea ſancienda, retractanda, emendanda tractaretur, aliter omnino ſtatuendum fore.* Coquille To. 2. pag. 42. Quæ eo ſenſu non abſurdè omnino ab eo dicta videri poſſint, quòd antiquo Juri canonico & civili ea conſuetudo conſentanea eſſet; cùm verò jam mores alii, diverſæque obreperent conſuetudines, his potiùs ſtandum fuiſſe. Quod ne ego quidem abnuerim, dum inconcuſſa retineatur illa lex, ut Chriſti, Eccleſiæ, & pauperum patrimonia, reditusque omnes & fructus hinc emergentes, ad quaſcumque demum venerint manus, ſive Clericorum, ſive Laïcorum, eidem ſemper legi & conditioni ſint obnoxia, & in commune omnium res pauperum ſint, ſive per Clericos, ſive per Laïcos adminiſtratores eis ſervanda, eis refundenda.

In Concilio Vaurenſi anni 1368. ſtatutum eſt, ut Archiepiſcopi & Epiſcopi ſinguli Eccleſiæ ſuæ conferrent ſacram ſupellectilem, vel centum auri florenos legarent ad eam coëmendam, *Et ad hoc ſint* Can. 6. *ejus bona, quæcumque habuerit, dicto tempore obligata.* Can. 9. Idem rurſus præcepit Concilium Narbonenſe anno 1374. Synodo Vintonienſi anno 1308 inteſtati Beneficiarii res addicebantur, pro Anglicanæ Eccleſiæ conſuetudine. *De bonis autem ab inteſtato decedentium, quæ ad Epiſcopalem diſpoſitionem, ſecundùm Anglicanæ Eccleſiæ conſuetudinem pertinere noſcuntur, &c.* Conc. Angl. Tom 2. pag. 435. 386.

Verùm jam ſemel illud iterumque à nobis obſervatum eſt, non eò proprietatem, ſed diſpenſationem earum rerum Epiſcopis tribui, proinde ut Canones eas diſpenſari ſanxiſſent. Cùm Magiſtratus enim & domini temporales inteſtatorum res & ſpolia uſurpare cœpiſſent, intervenere Epiſcopi, eamque ad ſe traduxere poteſtatem, quò rerum Eccleſiæ harum canonica fieret diſtributio. Ea erat mens hujus Synodi & ſententia. At cùm poſtea Epiſcopi quidam cupidiùs quàm æquiùs huic diſtributioni imminerent, ei malo medicari cœpit Concilium Londinenſe, de quo ſuprà, anno 1342. Jam & illud monuit Mariana Capite ſuperiori Conſtitutionibus Archiepiſcopi Toletani anno 1322. ita ſancitum fuiſſe: *Parta Eccleſiaſticis obſequiis bona, ea dare legareve filiis quamvis juſtis, nefas eſto.* Conſtitut. Con. Tarrac. L. 3. Tit. 224

In Concilio Tarraconenſi anni 1329. prohibentur Clerici, ne quos ſibi privatos ſcribant hæredes, ſive Clericos, ſive Laïcos; ſive proximos, ſive extraneos. Nec enim id voluiſſe Concilia ea, quæ teſtandi copiam fecere de rebus Eccleſiæ. Vacua ergo atque irrita habebuntur hæc teſtamenta. *Ne liceat de cætero hæredem facere aliquem Clericum, vel laïcum, extraneum vel conjunctum.* Conceſſa eſt enim

Digitized by Google

teſtandi licentia, ut tota ſucceſſio in Eccleſias & pauperes, in debitores & ſervos ſpargatur, non in privatos hæredes. Affatim ergo jam eſt probationum, ut conſtet ab anno trecenteſimo uſque ad quadringenteſimum ſupra milleſimum, viguiſſe leges & conſuetudines priſcas Eccleſiæ, nec contaminari eas uſquam potuiſſe, quin vindices exurgerent vel Conciliorum, vel Synodorum Præſules, vel Conſtitutiones Provinciales ac Synodicæ Epiſcoporum.

III. Nec inficiari tamen poſſumus, seneſcente ſæculo XIV. ineunte verò XV. majorem in dies ſerpere cœpiſſe licentiam ampliandæ ejus conſuetudinis, quam jus ipſum non improbaſſet, ut mobilium aliquid proximis & ſervis legarent, ex quo tandem in eum res erupere ſtatum & locum, quo ex ſunt in præſentiarum. Anno 1381. prodiit Caroli VI. Gallorum Regis Declaratio, qua cohibita ſunt ſpolia, quæ Curiæ Romanæ Officiales & Miniſtri colligere cœperant Epiſcoporum & Abbatum mortalis ex hoc ergaſtulo vitæ emigrantium. Ea verò Declaratione ſignificatur, jure & conſuetudine fulciri Præſules Gallicanos, ut adventante morte tabulas teſtamenti ſcribant, & executores deſignent. *Licèt de jure, uſu & conſuetudine, & communi obſervantia notoriè obſervatis, Epiſcopis Regni noſtri teſtari liceat; & in ſuis teſtamentis executores ordinare.* Jam uſu convaluiſſe, ut Judices Regii executores teſtamentarios cogant, vel hæredes Epiſcoporum, ad ſarta tecta Eccleſiæ & ædium Epiſcopalium. *Qui executores, aut ſaltem Epiſcoporum hæredes ad faciendum reparationes ædificiorum Epiſcopalium, dum caſus eveniunt, per Judices & Officiarios noſtros compellantur.* Hoc Pontificio ſpolio per executores Apoſtolicos avecto, jam nihil ſupereſſe ad reſarciendas Eccleſias, ædeſque; tam mobilia enim, quàm immobilia Epiſcoporum aſportari, quin immo & propriæ induſtriæ fructibus parta, quæ jam Epiſcoporum eorum non ſint, ſed executorum, vel hæredum. *Bona mobilia & immobilia ex deceſſu trium talium Epiſcoporum relicta, etiam illa quæ per ſuam induſtriam quæſierunt, quæ amplius ipſorum Epiſcoporum non ſunt, neque cenſentur, ſed ad ſuos hæredes, vel eorum executores ſpectant, capiunt.*

Preuves des Libert. de l'Eg. Gall. c. 22. n. 8

Jure quidem & conſuetudine conſtantiſſimè confirmabatur Epiſcopis poteſtas teſtandi; at quorſum ſpectaret id jus, ea conſuetudo, ea poteſtas, iterum jam iterumque & monuimus, & probavimus, nimirum ut Clericorum Eccleſiaſtica ſucceſſio Eccleſiæ & pauperibus aſſereretur, ab eaque ſummoverentur importuni deprædatores, aut uſurpatores, populi, Magiſtratus, domini temporales, Clerici ipſi. At quo tempore Regia hæc Conſtitutio illuxit, jam id jus eò deflexum ac detortum fuerat, ut hæredibus Epiſcoporum vendicarentur eorum ſucceſſiones, nulla earum exceptione, quæ ex Eccleſiæ proventibus partæ fuerant. Certè cùm vel Judices ipſi Regii hæredes Epiſcoporum adigerent ad reparationes omnium Epiſcopalium ædium, hinc facilè concluditur, ad eorum manus deveniſſe ſucceſſionem ipſorum Eccleſiæ fructuum. Eò forſan adducti fuerant Pontifices ſummi Avenione ſedentes, & qui propiùs omnia intuebantur, ut ea ſibi potiùs ſpolia vindicatum irent. Quandiu enim morientium Epiſcoporum ſpolia Eccleſiis eorum addicebantur, nuſquam apparet Romanos Pontifices ea ſibi ſumere geſtiiſſe. Sed poſtquam compertum ſuit ea involari à cognatis, & in uſus ſæculares, ne quid inclementius dicam, abſumi, facilè auguramur ita ſibi perſuaſiſſe, ita præ ſe tuliſſe Pontifices, æquiùs hæc ſanctiùſque Sedi Apoſtolicæ vendicari poſſe ad communes Eccleſiæ ſumptus. Curiæ Romanæ regerebatur, ſpolia & ſucceſſiones Eccleſiaſticas Epiſcoporum ad reparationes deſiderari omnium Epiſcopatûs ædium, villarumque. Vel hujus autem ævi noſtri experientia plus æquo compertum eſt, ædes omnes villaſque Epiſcopales peſſum ruituras, niſi ad earum ſarta tecta hæredes Epiſcoporum per miniſtros Regios compellerentur.

IV. Haud ſatis comperi, an primaria fuerit ea, & potiſſima ratio, invehendæ conſuetudinis hodiernæ, qua Beneficiariis ſuccedunt cognati, certè non alia depromitur in hac Regia Declaratione. Difficile eſt diffinire, ea ratio conſuetudinem illam pepererit, an inolitæ ſemel & adultæ conſuetudini color ab ea ratione quæſitus ſit. Fieri enim potuit ut compluſculi Beneficiarii abliguritis Eccleſiaſticis fructibus omnibus, forſan & in propinquos non modica ex parte diſpenſatis, ſarta tecta Eccleſiæ prorſus omiſerint, nec rei quidquam reliquerint, quod in ea impenderetur. Minus mirum ergo ſi alicubi placuerit, eos potiùs apertè in cognatorum ſuorum compendium teſtari, dum reparationum expenſis obnoxii hi ipſi eſſent hæredes & cognati. Fieri etiam potuit, ut ampliata ea conſuetudine legitima, quæ ſinebat aliquid mobilium legari cognatis, ſed iiſdem pauperibus, vel famulis, hi paulatim limites ſummoti ſint longiùs, palamque licuerit cognatis legare, dum viciſſim hos Eccleſia cogeret ad ſarta tecta omnia. Suo quiſque in hia utetur judicio: alio & alio tempore & loco, ad utrumque eum modum res potuit temperari.

Sed illud animo vehementer commendandum eſt, ex ipſis Declarationis hujus verbis ſegreganda eſſa bona per ipſius Beneficiarii induſtriam parta à cæteris eorum rebus ex Eccleſiæ patrimonio prodeuntibus. Ita enim Rex conſtituit, priora illa bona ad Clericorum hæredes devolvi, nec ex iis delibari quid poſſe ab Apoſtolicis ſpolii collectoribus, quod ex ſuprà relatis Eccleſiaſticis legibus abundè patuit. Hinc rurſus autem illud manifeſtè colligitur, cætera bona, quæ nec ex patrimonio prodeunt, nec ex induſtria, ad proximos vel hæredes devolvi non poſſe, niſi teſtamento Beneficiarii vita abeuntis. Uti ergo hæredes vel proximi ad Beneficiarii ſucceſſionem ejus teſtamento vocantur, & nihilo tamen minus Edictis Principis & per miniſtros Regios ad reparationes compelluntur: pari ſanè ratione illi tenentur ad cætera onera bonis Eccleſiaſticis Jure canonico incumbentia, ſive ſit, ſive non ſit actio qua ad id compellantur, nimirum ut æri alieno ſatisfaciant, ut ſervos præmientur, ut ſuperflua deinde omnia pauperibus erogent: cùm ea lege, conditione, natura ſint bona omnia Eccleſiarum.

V. Nequaquam ergo inficias imus, quin conſuetudo pondus & authoritatem addiderit teſtamentis, quibus Beneficiarii hæredes ſcribunt proximos ſibi & conſanguineos; ſed nec iraſcendum nunc quidem eſt ei uſui, quo etiam inteſtatis ſuccedunt. Excipiant per nos licèt hæreditates, quando iſta mores & leges ferunt Chriſtianiſſimi Regni. Sed ita excipiant oneribus gravatas, quibus inexorabilis Eccleſiæ lex & traditio conſtantiſſima eas illigavit, ſive ſæculi leges & ultrices pœnæ unà conſpirent, ſive ſola eorum conſcientia oneretur. Anno 1406. ab eodem Carolo VI. Rege alia quoque manavit

Digitized by Google

in eandem rem Conſtitutio, ex qua intelligimus necdum novellam eam conſuetudinem magnopere per Regni Provincias propagatam fuiſſe. Plurimum eſt in Regii hujus Edicti verbis momenti, ut nova fiat antedictis omnibus locis & vigoris acceſſio. Nimirum tum jure, tum conſuetudine valere Beneficiariorum teſtamenta; ſed hæredes eorum, ſive proximitate conjuncti illi, ſint, ſive non ſint, ad onera teneri certiſſimè ea omnia, quæ hujuſmodi rebus Eccleſiæ affixa ſunt. Ipſemet enim Rex hoc ipſo ibidem Edicto pronunciat, fructus & proventus Beneficiorum, à legibus, à regulis Canonicis, ab ipſis fundatoribus dicatos fuiſſe alendo Clero, ſuſtentandis pauperibus, captivis redimendis, reparandis Eccleſiis, ſarciendis ædibus, excolendis agris. *Cùm ſint fructus Eccleſiarum & Beneficiorum quorumcumque etiam vacantium, tam ſecundum diſpoſitionem Conciliorum generalium & jurium, quàm ſecundùm piam intentionem fundatorum, ordinati ad ſuſtentationem miniſtrantium in divinis, ipſiuſque divini cultus augmentum, alimentationem pauperum, redemptionem captivorum, Eccleſiarum ſacrorumque ædificiorum reparationem, terrarum & poſſeſſionum Eccleſiæ culturam, jurium ipſarum conſervationem, cæterorumque onerum incumbentium ſupportationem.* Ac proinde bona Eccleſiaſtica Beneficiariorum fato ſuo excedentium, ſervanda eſſe ſucceſſoribus, ut oneribus exolvendis, & implendis Eccleſiæ neceſſitatibus impendantur. *Adeo & quod bona per Prælatos poſt eorum obitum dimiſſa, futuris debent ſucceſſoribus reſervari in eorum utilitatem convertenda.* Niſi fortè in iis Regni locis, ubi uſu receptum eſt, ut Prælati, & cæteri Beneficiarii ſæculares teſtentur de rebus ſuis, & ubi inteſtati hinc demigrant, ſuccedunt nihilominus hæredes. *Niſi fortè in illis locis Regni, ubi de uſu & conſuetudine notoriè obſervatis, licitum ſit Prælatis ipſis & aliis viris Eccleſiaſticis ſæcularibus de eiſdem bonis facere teſtamentum; Quibus etiam ab inteſtato in dictis bonis ſecundùm conſuetudinem & obſervantiam ſupradictas ſui ſuccedunt heredes.* Ibid. n. 9.

Non pauca ſunt hic ſedulò nobis obſervanda. 1. Anno 1406. pauca adhuc fuiſſe Gallicani regni loca, ubi poſſent Beneficiarii bona ſua ad eos transferre hæredes, qui vel conſanguinitate, vel amicitia & neceſſitudine ſibi conjuncti eſſent, vel ubi in bona eorum etiam Eccleſiaſtica hæredes inteſtatis ſuccederent. 2. Eum uſum aſtructum non fuiſſe, niſi conſuetudinibus peculiaribus quorundam locorum. 3. Ne illud quidem Conſuetudinis jus ita ſtatum fixumque in illis etiam paucis locis tum fuiſſe, ut non vel ipſe Rex nutantibus & ſuſpenſis uteretur verbis in eo exprimendo. *Niſi fortè in illis Regni locis.* 4. Communem autem & legem & conſuetudinem per Gallias pene univerſas eam fuiſſe, ut Beneficiarii ſucceſſio ſucceſſori reſervaretur, Eccleſiæ utilitatibus addicenda. 5. Concilia, Leges, ipſas fundatorum voluntates, confitente Rege ipſo, dicaſſe bona Eccleſiæ omnia redituſque omnes alendis Clericis, pauperibus, & neceſſariis impendiis Templorum, ædium, agrorum Eccleſiæ. 6. Inde verò illud eſſe conſequens, ut ſive ſucceſſio Eccleſiaſtica Beneficiarii in manus delabatur ſucceſſoris, vel hæredum, eam inconvulſa lege & inexorabili neceſſitate in ea impendi debere, in quæ ab ipſa ſui origine & longo ſæculorum uſu dicata & mancipata ſunt omnia prorſus Eccleſiæ bona, redimendis captivis, alendis Clericis pauperibuſque, Eccleſiis reſarciendis. Pervigilant Miniſtri Reipublicæ, ut hæres Beneficiarii ſumptus faciat neceſſarios reparationum; Eccleſia ejus conſcientiam onerat de reliquo uſu rerum ſacrarum proventuumque Eccleſiaſticorum, quibus non ſolæ ex officio incumbunt curandæ reparationes. Nec verò neceſſe eſt hic alias à me acervari Conſuetudines complurium Galliæ urbium & provinciarum, ubi proximi & conſanguinei ad hæreditates vocantur Beneficiariorum, tam mobilium, quam immobilium, nullo diſcrimine, ſacrorum an civilium proventuum. Pauca hæc libet ex Joanne Galli hic intexere: *De conſuetudine notoria & notoriè obſervata in Regno Franciæ, in Patria Conſuetudinaria, Epiſcopi, Preſbyteri, Curati & alii Beneficiati, in acquiſitis per ipſos, antequam eſſent Beneficiati, vel poſt, ſive mobilia, vel immobilia, habent heredem, vel ſucceſſorem propinquiorem, ſcilicet de eorum genere.* Q. 16 & 190.

VI. De Patria ergo Conſuetudinaria, ſive de Provinciis quæ privatis reguntur conſuetudinibus, non jure Romano, capienda erant illa ſuperius verba Caroli VI. Regis, *Niſi fortè in illis locis Regni.* Tota enim Patria Juris ſcripti, hoc eſt, Juri Civili Romano addicta, legibus adhuc, Canonicis inſtitutis & Decretis obſequebatur, in hacce tota re teſtamentaria. Non mihi tempero tamen quin hic promam quod habetur in Conſuetudine Trecenſi, & in articulo ejus 106. ubi Beneficiariorum hæreditates proximi cernunt, adeuntque. *Huic articulo intercesſerunt Abbates, aliique Regulares, qui Conventui intererant, contendentes, ubi Epiſcopus, vel Preſbyter quivis ſæcularis, Prioratum vel Abbatiam ſibi commendatam obtineret, Regularibus ſuis Abbatiis vel Prioratibus obnoxiam, & e vita migraret, tum ad ipſos devolvi bona omnia quæcumque in Abbatia vel prioratu reperirentur. Unde intercedebant, ne Caput illud receptis Conſuetudinibus innecteretur. Clerici porro ſæculares, Nobiles, Magiſtratus Regii, Advocati, cauſidici, aliique plebeii, qui & ipſi Conventui intererant, ex adverſo confirmabant ejuſmodi hactenus conſuetudinem viguiſſe, antiquiſſimum eum fuiſſe & pervagatiſſimum uſum. Ideo non ſollicitandum Caput illud. Conſtitutum eſt ergo ita id Caput Conſuetudini publica illigatum iri, ut opinioni ſecus inſtantium Regularium nihil præjudicaretur.* Obſervari hic planè neceſſum eſt, qua demum ratione inirentur hæc Conſilia, hæc ſtatuerentur Decreta, uſque adeo Eccleſiæ contumelioſa, in Conventibus, ubi tantopere laïcorum authoritas dominaretur. Qui huic Conſuetudinis Capiti aſſentiebantur tum Clerici, cognationi illi, quàm Eccleſiæ impenſiùs ſtudebant. Non conſtat mihi quidem ad hos Conventus accerſitos eſſe Epiſcopos, aut ſponte ſua interveniſſe. Denique ſuſpenſa tantum & temporaria fuiſſe videtur ea Conſuetudinis confirmatio, utpote abſque præjudicio facta opinionis contrariæ. Denique ita quidem fert caput illud Conſuetudinis, ut Beneficiariis proximi ſuccedant; at non ut abſolvantur novi hi hæredes oneribus iis & ſervitiis, quæ rebus & bonis omnibus Eccleſiaſticis incumbunt, utpote quæ ex invariabili lege & natura ſua charitatis & religionis operibus dicata ſint. Preuves des Lib. de l'Eg. Gall. c. 36. n. 42.

De Jure hoc Conſuetudinario multi multa ſcripſere ex recentioribus Canoniſtis. Hæc libuit hoc loco intexere ex Gloſſis Guimierii, & ex Additionibus Probi in Pragmaticam Sanctionem. *Atsenta generali conſuetudine quæ eſt in Regno Franciæ, quod fructus Eccleſiaſtici acquiſiti tranſmittuntur ad heredes, &c. Non credit tamen Hoſtienſis in capite finali de peculio Clericorum, quod generalis conſuetudo excuſet à peccato Clericos, qui tempore mortis omnes proventus,* Tit. De Annatis §. Quod ſi Eccleſia.

Digitized by Google

quos habuerunt ab Eccleſia, dant vel relinquunt parentibus divitibus, &c. Inolevit conſuetudo, quæ viſa eſt Eccleſiæ & pauperibus onerosa; fortè multas ad inferos conducere animas. Sic tales vivunt ut domini, moriuntur ut ſervi; dico ſervi pœna, non carentes bonis. Melius igitur credendum eſt opinioni Hoſtienſis.

VII. Ad xv. ſæculi intermiſſam narrationem revocandus jam eſt calamus. In Concilio Salisburgenſi anno 1420. ſævitum eſt in Clericos, laicoſque, qui obtentu Patronatûs invadebant ſpolia mobilium & immobilium Beneficiarii hinc excedentis, atque
Can. 40. ita Eccleſiam ſpoliabant, cujus hæc erant. *Eccleſiam Patroni, ſive Clerici, aut Laici, qui Rectore Eccleſiæ mortuo dotem & Eccleſiam rebus mobilibus, ſeu immobilibus ſpoliant, cujuſcumque dignitatis fuerint, ſunt à jure putandi illa vice ſuſpenſi, & illatio ad immediatum Superiorem devolvitur. Inſuper etiam ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrunt.* In Concilio Haſinenſi, anno 1425. vetiti ſunt Epiſcopi, Prælatique inferiores, ne quid ſibi arrogarent de rebus morientium Beneficiariorum, niſi quod ſibi lega-
Can. 18. tum fuiſſent. *Nullus Epiſcoporum, ſeu Prælatorum inferiorum, bona Clericorum decedentium ſibi ſubjectorum, præter ea quæ ipſis ſpontaneè legantur, ſibi vendicent & uſurpent.* Si qui verò inteſtati obeant, eorum vult Concilium ex Canonicis legibus bona diſtribui. *Bona verò Clericorum ab inteſtato decedentium dividantur ſecundum Canonum ſacrorum ſanctiones.* Quoad peregrinos autem Clericos id primum edicitur, ut æs alienum primo eorum exolvatur omne, tumque expectentur hæredes: quorum ſi nullus ſe ſiſtat, reliqua eorum bona in pios uſus conſilio & juſſu Epiſcopi diſpenſentur. *In pios uſus ſecundum Ordinariorum arbitrium convertenda.*

In Concilio Dertoſano anno 1429. ſtatutum eſt ut Monachi ipſi teſtentur, dum Conſtitutionibus ſe ſuis accommodent, utque ne eorum ſucceſſionibus Epiſcopi ſe interponant. *Eccleſiarum Prælati bona decedentium Religioſorum, quibus permiſſum eſt ſecundum ſtatuta vel laudabiles conſuetudines, de bonis à Deo ſibi collatis diſponere nullatenus audeant occupare, ſi per eoſdem Religioſos juxta ſtatuta vel conſuetudines prælibatas de bonis prædictis fuerit ordinatum.* Quoad reliqua verò teſtamenta ſæcularium Beneficiariorum, ea valere jubentur, dum Canonicis inſtitutis & Legibus Synodalibus conſentiant. *Idem eſſe cenſemus de bonis Clericorum ſæcularium decedentium, ſi juxta formam Provincialium, vel Synodalium Conſtitutionum ſua ordinaverint teſtamenta vel ultimas voluntates.* Conſtitutiones Epiſcopatus Leodienſis anno 1446. à Nicolao V. Papa confirmatæ teſtatum faciunt teſtari non potuiſſe Beneficiarios, niſi ex ſpeciali Epiſcopi licentia ſcripto data; inteſtatorum verò res, vel ſine licentia teſtantium ad Epiſcopi jus devolvi, ſoluto ante alieno ære, & funeris expenſis ſubductis. *Quod exequiis & debitis ſolutis ſupercreverit, cedat diſpoſitioni noſtræ, convertendum prout nobis viſum fuerit expedire.* In Synodo Eboracenſi anno 1466. execrationi fuit eorum perverſitas, qui paulò ante mortem ſua largiebantur omnia, ut ne ſupereſſet quidem quod ad reparationes ſatis eſſet: *Eccleſiæ ad quarum domos, ædificia, cancellos reparanda, dum vivebant, fuerant obligati, ſuis excluduntur remediis.* Qui electioni Eugenii IV. Papæ interfuere Cardinales, plura illi communi deliberatione commentati ſunt Capita, in quæ juramento ſeipſos adegere, ut ea futurus etiam Pontifex ſervaret. In his illud non poſtremum, ne Cardinales teſtari vetarentur aut Prælati cæteri, qui in Curia diem extremum obirent, utque eos Pontifex fineret tot Regnorum libertate frui, onerata eorum conſcientia de rerum Eccleſiæ facienda diſtributione. *Quod bona* Rainal. an.
dominorum Cardinalium Prælatorumque, necnon alio- 1431. n. 6.
rum Corteſanorum, in Curia decedentium nullo modo occupabit, vel occupari patietur; ſed permittet juxta juris diſpoſitionem & conſuetudinem, quæ in multis regnis ex regionibus ſervantur, fieri executiones juxta voluntatem decedentium, relinquendo conſcientiis eorum diſtributionem bonorum, ad eos quomodolibet pertinentium. Dicemus intrà ſuo loco quam ulterius progreſſi ſint Cardinales ſub Paulo III.

Probationem hic habes conſtantiſſimam ſæculo eo xv. permiſſam eſſe teſtantium Beneficiariorum conſcientiæ poteſtatem, ut accommodarent ſe Juri Canonico, & Conſuetudini illi Decretalium libris non improbatæ, de qua ſuprà. Id enim ſibi cæteriſque Curiæ Romanæ Prælatis annui geſtiebant Cardinales iſti, ne eorum amplius ſibi ſpolia vindicaret Pontifex, ſed teſtari fineret, & teſtamenti executores deſignare, eorumque conſcientiæ permitteret obſervantiam Juris & Conſuetudinis Canonicæ; in diſtributione fructuum Eccleſiaſticorum. *Relinquendo conſcientiis eorum diſtributionem bonorum*; quando jam eo privilegio utebantur complurium Clerici Regnorum. *Quæ in multis regnis & regionibus ſervantur.* Conſtat ergo valida & legitima haberi debere ea teſtamenta, ſed teſtantium & hæredum conſcientiam oneratam teneri graviſſima illa neceſſitate, obſervandæ Juris regulæ & Canonicæ Conſuetudinis convenienter libris Decretalium. Judices publici curæ ſuæ eſſe voluere, ut Eccleſiæ & ſacræ ædes omnes reſtaurarentur, in idque ab ipſis compelluntur hæredes. Si reliquas pauperum & Eccleſiæ rationes atque utilitates nemo in ſe recepit perſequendas, onus nihilominus totum conſcientiæ incumbit & hæredum & teſtatorum. Anno 1447. Tranſylvani Nicolaum V. Pontificem percuntati ſunt, an poſſet Beneficiarius nonnihil ſacrorum redituum ſuorum in eos reſpergere, qui ſibi olim omni ope, ſumptuque affuiſſent, in litterario etiam curriculo ſuo perfungendo. Reſponſum eſt autem à Pontifice, poſſe, ſi ejuſmodi eſſet Beneficium, quod à communium proventuum adminiſtratione ſejunctum eſſet; cùm jure teſtari poſſet. At ſi adminiſtratio tantum quædam illi tradita eſſet: moderatè tantum dare eum poſſe, & dum ſuperſtes eſſet. *Quamdiu vivit, ſatius eſt moderatè de ipſis fructibus donare.*

VIII. Nec ambigi jam poteſt, quin ſæculo xvi. latiùs ſerpſerit, vehementiuſque convaluerit novus ille uſus, ut cognati Beneficiariis ſuccedere ſinerentur, & Beneficiarii hæredes ſibi adrogare conſanguineos ſuos: atque ejuſmodi ſucceſſiones ac teſtamenta juri & conſuetudini conſentire exiſtimarentur. Sed caput illud inconcuſſum ſemper nobis ob oculos ponitur, teſtatorum & hæredum conſcientiam graviſſimo illo onere ſemper premi, ut proventuum Eccleſiæ is uſus ſit, qui à canonicis præſcribitur regulis, & qui patrimonii Chriſti eſſe debet. Nec prætexi à Beneficiariis poteſt uſus receptiſſimus, quo fit, ut vel inteſtatis proximi ſuccedant. Quantò ſatius eſſet has amoliri tergiverſationes, & in veſtigia ingredi B. Annonis Colonienſis Archiepiſcopi, qui pauperibus omnia ſua antè dilargitus eſt, quàm efflaret animam, ſolam ſibi ſacram ſupellectilem cum annulo ſuo ſupereſſe voluit; nec diſſimulavit eo ſe conſilio uſum, ut Regum Germaniæ rapacitatem fruſtraretur, qui morientium

Prælatorum

Prælatorum ſpolia invadebant. Opolentiſſimi hic Archiepiſcopi depromenda ſunt verba, aurea certè. *Quid hominum æſtimatio me quaſi magnum divitemque celebrat? En exceptis utenſilibus Capellulæ miniſteriique Pontificalis, & hoc annulo, neſcio me ſaltem unum poſſidere denarium. Nec enim inexplebilis avaritiæ theſauros meis congregi clauſtris: unde vel Regis, vel ſuorum vita periclitetur, aut ingluvies ſatietur; eorum edacitati me ſatis in hoc obviante, ut nec aſſem unum oculos claudens, inter eorum ungues relinquam.* His exemplis & verbis admonebat ſanctiſſimus Præſul Præſules & Beneficiarios omnes, ut ſubducerent ipſi ſeſe capitali periculo, ſubducerent & hæredes ſuturos, qui & ipſi pari implicabuntur exitio, niſi his bonis ita utantur, ut re ſacra, ut hoſtia divina, ut patrimonio Chriſti, ut ſubſtantia pauperum.

Surius die 4. Decemb. c. 31.

In Conſtitutionibus Synodicis Stephani Poncherii, ad Epiſcopalem Lutetiæ ſedem vocati anno 1503. præ cæteris radiat hoc decretum. *Prohibemus Clericis eorum rebus malè uti, & de bonis eorum Eccleſiaſticis teſtari & legare aliis locis & perſonis, quàm eorum Eccleſiis, ſi voluerint ſacrilegium & ultionem evitare divinam, ſicuti ſacræ ſanctiones prohibuerunt.* Jam non erat in poteſtate hujus Epiſcopi iſtiuſmodi teſtamenta irrita declarare; unde ne id quidem ille tentavit; ſed officii ſui duxit Beneficiarios omnes ſibi obnoxios ſedulò admonere, ne tot Canones conculcarent, qui prohibent bona Eccleſiæ ea licentia, qua terrena quædam diſſipari patrimonia. Cùm ſæculari vitæ & ſtatui permitteret Clemens VII. Capitulum ſancti Mauri Foſſatenſis, ejuſque Decanatum adjiceret menſæ Eccleſiæ Pariſienſis, poteſtatem novis his ſancti Mauri Canonicis teſtandi fecit ea libertate, qua cæteri utuntur Clerici ſæcolares; ſed ita certè, ut inteſtatis ſuccederent, non proximi, non hæredes, ſed Epiſcopi Pariſienſes.

Synod Pari. pag. 104.

Ibid p. 58. 591.

IX. A Cardinali Campegio Apoſtolico Germaniæ Legato anno 1524. inter complura reformatæ diſciplinæ Capita, vitio datum eſt Epiſcopis quibuſdam, quòd inteſtatorum Clericorum etiam patrimonia invaderent. *Inhibemus inſuper, ne in poſterum Epiſcopi Clericis legitimis ab inteſtato decedentibus, in patrimonialibus bonis aut induſtria propria acquiſitis, ſuccedere poſſint, aut debeant.* Frequentiſſimum illud olim fuerat, ut Clericis inteſtatis in bona Eccleſiaſtica ſuccederent Epiſcopi; quin & eorum fidei permittebatur, ut dijudicarent ipſimet, quæ patrimonii, quæ res eſſent Eccleſiæ. Nec ſecus erat de Beneficiariis teſtantibus. Cauſæ teſtamentariæ fori erant Eccleſiæ, ejuſque erat diffinire, cujuſmodi eſſent bona. Ubi verò teſtamentorum cauſas arripuerunt ſæculi Judices, pene neceſſe fuit teſtatoribus & hæredibus eorum permitti, ut fidei ſuæ & conſcientiæ periculo dignoſcerent, quæ hæreditariæ, quæ ſacræ res, & quos in uſus hæ illæque convertendæ eſſent. Sed ex hoc Campegii Decreto perſpicuum eſt, in Germania tum circa controverſiam inteſtatis Clericis Epiſcopos ſucceſſiſſe; ut ne proximi quidem id jam moleſtè ferrent. Hinc viderint cordati quique, quid de teſtantibus conjectandum ſit.

Cap. 23.

In Concilio Colonienſi anni 1536. edicitur, ut bona non patrimonialia inteſtatorum Clericorum impendantur ad creditoribus ſatisfaciendum, ad impenſas funerum, ad opera pia. *Ubi Sacerdos noſtræ Diœceſis Colonienſis mortuus eſt inteſtatus, bona ipſius, præter patrimonialia quæ hæredibus cedunt, deducto ære alieno & funeralibus, in piam cauſam pro defuncti animæ ſalute convertantur.* Non diſſonat hoc Decretum à ſuperiori. Cum enim ſtatuitur, ut inteſtati Clerici bona ad Epiſcopum devolvantur, non id agitur, ut iis ille ad libitum ſuum abutatur; ſed ipſe ut præſit canonicæ & religioſæ eorum diſtributioni. Quod rurſus eniteſcit ex Concilii Toletani Canone anno 1566. *Bona quæcumque eorum Clericorum, qui inteſtati moriuntur, ad Epiſcopum vel conſuetudine, vel alio quocumque jure pertinentia, ac devoluta, per eundem Epiſcopum in pios tantùm uſus ejus arbitrio expendantur.* Diximus jam voluntati defuncti ſubſidio acceſſiſſe legem, & ſtatuiſſe, quod ab illo ſtatuendum fuerat.

Par. 13. c. 51

Cap. 18.

X. Anno 1474. à Sixto IV. Papa cœptum eſt permitti Clericis, qui vitam ducere & ſedem deſigere Romæ aſſentirentur, vel rure vicino ac ſuburbano ad decimum uſque lapidem: ut vel ſuperſtites, vel appetente morte proximis ſuis darent legarentque acquiſitiones & fructus redundantes Beneficiorum ſuorum; denique copia facta eſt proximis, ut & inteſtatis ſuccederent. Eò adduxit Pontificem neceſſitas frequentandæ & Urbis & vicinæ regionis, cujus rariſſimi jam erant incolæ & cultores. Julius III. anno 1549. hoc ipſum privilegium confirmavit: & anno demum 1606. conceſſit Paulus V. omnibus qui in urbe & ſuburbano rure extremum vitæ diem agerent, de Eccleſiaſticis proventibus teſtari, & ea in proximos transferre, facta etiam proximis licentia adeundæ eorum hæreditatis, ſi inteſtati excederent. Hoc porro privilegio tam paucis indulto, nova accedunt præſidia Regulæ generali, quæ diverſa prorſus ab his eſt. Cùm verò pleræque horum Clericorum res, ſacris ex reditibus partæ, poſt eorum mortem nomine & jure ſpolii ad Pontificem redituræ eſſent; non eſt quod quiſquam iniquo ferat animo, hos Pontifices jure ſuo conceſſiſſe, & ea munificentia medicari voluiſſe infrequentiæ & ſolitudini Urbis toto Chriſtiano orbe Principis.

Sixti IV. Bulla VIII. Jul. III. Bull. V. Paul. V. Bul. XVIII. Pagnan. in L. 3. Decret. Pars. 1. pag. 321.

Anno 1555. Paulus III. Bullam promulgavit, quam Galli *Compacti* vocant, qua Cardinalibus copia fit teſtandi de rebus per Eccleſiam acquiſitis, per Eccleſias etiam Cathedrales; ubi verò inteſtati exceſſerint, eorum hæreditas inter hæredes & domeſticos dividitur, judicio trium Cardinalium. Niſi pauperum ex grege ſint hæredes hujuſmodi, mordicus ſemper retinenda ea, qua totius rei cardo vertitur, regula, non poſſe res Eccleſiæ, Deo ſemper ſacras, niſi in uſus pios effundi.

XI. In Hiſpania Covarruvias unus omnium inſtar eſſe poterit. Affirmat is porro non poſſe Clericos de bonis Eccleſiaſticis teſtari; ea quippe ſepoſito cultu & cibo frugali Clericorum, Eccleſiæ & pauperum eſſe; jam verò ſi ea inceſſerit invalueritque conſuetudo, ut Clerici teſtari queant, ut ſoli ad id Pontificia diſpenſatione egeant Epiſcopi, ut Clericis cognati ſuccedant, non in patrimonia tantùm, ſed & in bona Eccleſiaſtica, ſive teſtamento, ſive ab inteſtato: eam certè conſuetudinem ab omnibus prorſus Canonum peritis & interpretibus inoti ac damnari. Subdit porro ille mox, cùm ea conſuetudo pervagatiſſima ſit, eique nec Pontifices intercedant, nec Cardinales, nec Epiſcopi, nec Reges, Principeſve, olli videri ſibi eo ſilentio tacitum contineri conſenſum. Addit rurſum anno 1523. eam conſuetudinem à Carolo V. confirmatam fuiſſe, & in Comitiis Generalibus totius Hiſpaniæ apud Vallem Oletanam præceptum fuiſſe eam obſervari.

De Teſtam. c. 7.

Hæc præfatus vir doctiſſimus & Juris canonici conſultiſſimus, adeoque non neſcius poſſe quidem ea conſuetudine ratas & validas declarari ſucceſſiones ejuſmodi, & teſtamentorum tabulas eò pertinentes; non poſſe autem exonerari conſcientiam Beneficiariorum, ut non periculo damnationis æternæ teneantur, ſacros proventus, omneſque ex eis fructus conferre in eos uſus, qui accommodati ſint eorum bonorum origini, naturæ, fini, conditioni: ſeriò monet Beneficiarios omnes, ne ſe in apertum conjiciant damnationis periculum, ſi res Eccleſiæ in alios, quàm in ſuos ipſorum uſus, & in opera pietatis ac religionis converti ſinant. *Ea ratione inter Catholicos, & lucerna ardentes lucere tenentur; ut expendendis Eccleſiaſticis reditibus, quos etiam ut miniſtri ſeparatim percipiunt, ſit illis ſatis culpa mortalis criminis, eſſe eos infectos, ſi malè præter uſum neceſſarium & pias largitiones illas diſtribuere non vereantur. A mortali ſiquidem culpa, immo ab omni ſpecie mali præ cæteris eos abſtinere oportet.*

XII. Nec aliter ſtatuendum de cognatis & proximis ad Beneficiarii ſucceſſionem venientibus, ſive teſtamento, ſive ab inteſtato ſuccedant, vehementer extimeſcendum eſſe, ne ab eis profanentur hoſtiæ ſanctæ, cujus generis ſunt res omnes Deo ſemel conſecratæ. Succedebant olim Epiſcopi Beneficiariis inteſtatis, ſed qui pietate ſingulari erant Epiſcopi, ingemiſcebant ex animo avaritiæ Clericorum eorum, qui multos in annos recondidiſſent quæ ſingulis annis in pauperes effundenda fuerant; quocirca & mox ipſi officio fungebantur & vice eorum, diſtributis in egenos omnibus, quibus fuiſſent damnabili ea parcimonia tunc defraudati.

Certior factus Vuillelmus Arvernus Pariſiorum Epiſcopus, ex obitu Canonici inteſtati tria millia marcarum argenti ad ſe devolvi, exhorruit ille ad hunc theſaurum mammonæ iniquitatis, quem protinus expendi totum fecit in pauperes. Audiendus de his nobis Thomas Cantipratenſis: *Cum nuntiaretur ei quendam Canonicum Eccleſiæ Pariſienſis deceſſiſſe, & ipſe in jure canonico in tribus millibus marcarum ſuccedere deberet eidem, complosis manibus, reſpondit, Abſit hoc à me: ſed heu miſero! pecunia ſua ſecum ſit in perditionem, & hæc dicens præcepit pecuniam in uſus pauperum erogari.*

Anna. Ciſt. Tom. 4. pag. 248 Cantiprat. L. 2. c. 53.

XIII. Finem faciemus dicendi de re cùm pulcherrima & copioſiſſima, tum ad morum & diſciplinæ ſanctitatem maximè conducibili: ſi antè poſuerimus ob oculos effigiem & quaſi formam longè abſolutiſſimam Præſulis & Beneficiarii ſanctiſſimi. Carolus is erat Archiepiſcopus Mediolanenſis, cujus exempla altiùs forſan deſcendent in animos, quàm quævis argumenta. Author eſt Gioſſanus, cùm præſtò eſſet ſemetipſum Deo libare, recepto in ſe miniſterio ægrotorum peſtilentiæ graſſantis tempore, obtuliſſe priùs Deo patrimonium omne, quod in poteſtate habebat, & proventus omnes

L. 4. c. 2. Eccleſiaſticos. *Teſtamento cognatis proximiſque reliquit, quidquid auferre non potuit; reliqua omnia pauperibus addixit, heredem ſcripſit Xenodochium majus Mediolanenſe, exceptis pauculis piis legatis in loca quædam pia, & familiaribus ac domeſticis ſuis, quos ſibi eo pietatis & memoris animi argumento demerendos exiſtimavit.* Et alibi: *Suam ex aſſe hæreditatem reliquit Xenodochio majori Mediolanenſi, nullo benevolentiæ documento proximis gratificatus, niſi ex feudalibus & allodialibus bonis, quæ antiquiſſimo fidei commiſſo Majorum neceſſariò reditura erant ad Comites Borromæos, patruos & cognatos ſuos. Quo ſpecimen edidit illuſtre alieniſſimi à carnalibus affectibus animi.* Et alibi inſertiùs: *Repræſentari ſibi quotannis volebat fructus & reditus omnes patrimonii ſui, ut in opera pia exhaurirentur; cui etiam penſiones aliquas inſcripſit, ita ſatius ratus, quàm ut inſcriberentur Beneficiis Eccleſiaſticis, quò ſuis in Eccleſiæ miniſterio commilitonibus vicis aliquid rependeret & beneficentia. Luculento & tam Clericos omnes informavit exemplo, ubi cùm paulò ante mortem amicis & domeſticis plurimis plurima legaſſet, nulla re proximis ſuis gratificatus eſt.* Et curſus alibi: *Pauperes majoris Xenodochii Mediolanenſis ſibi ex aſſe hæredes ſcripſit: eos enim ſibi proximos & cognatos, eos hæredes, quibus & non ſemel nobis profeſſus eſt, cupere ſe ex animo, ut & patrimonia omnia tranſcribere liceret per leges publicas & per fidei commiſſa Majorum.*

L. 7. c. 11 · L. 8. c. 12 · L. 8. c. 28.

Ejuſmodi non tam Præſules, quàm exempla excitat ſubinde ſummi Numinis providentia, ad excutiendum Cleri reliqui veternum ac torporem, objiciendamque oculis ſplendidiſſimam canonicæ diſciplinæ effigiem. Specialiter autem videtur beatus Carolus Clericis omnibus facem prætuliſſe ad uſum ſanctiſſimum, tum patrimonii, tum Beneficii fructuum, tum denique ejus teſtandi libertatis, quam illis Eccleſia tot certaminibus defenſam vindicatamque voluit, non ut res ſacras, vel earum fructus in cognatos, ſed ut in pauperes transferrent. Pauciſſima hæc ſuperſunt de eodem beato Carolo ex eodem Scriptore, ut intelligant Clerici omnes, quàm ſtudioſè Carolus Clericos ſuos omnes avocaret à contubernio & affectu cognatorum; ne cum Laïcis quidem eos habitare ſinebat: denique alienationis ſuæ à cognatis illuſtria volebat eſſe exempla, quanquam perhumaniter & peramanter cæteros omnes exciperet. *Ideo & Clericos vetuit habitare in ædibus laicorum, ut eò à cognatis maximè abduceret & alienaret; & hujus documenti luce excitatos illos voluit, ut carni & ſanguini divina anteponerent obſequia; exemplo autem maximè prælucebat ſuo, ut ne cognatos quidem agnoſcere videretur, niſi ubi cogebat charitas, etſi alios in omnes eſſet ſanè & humanitate & beneficentia ſingulari.* L. 8. c. 11.

CAPUT XLIX. *P. 4. l. 4. c. 18.*

De Teſtamentis Abbatum & aliorum Beneficiariorum, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Duplici de cauſa teſtari vetantur Abbates & Monachi.

II. III. Teſtandi tamen licentia eis Reges impertiunt, & Pontifices.

IV. Imò & Ordinum quorundam Statuta, quibus Conciliorum acceſſerat authoritas, vel patientia.

V. Rariuſcula erant hæc ſtatuta in Ordinibus Religioſis. Multò frequentius erat, ut Abbates Monachorum ſpolio potirentur.

VI. In Ordinibus tantùm Militaribus apparet fuiſſe Statuta, quibus teſtari ex parte aliqua permitterentur. Nonnullis ejuſmodi ſtatutis acceſſit Pontificis confirmatio.

VII. Antiquo jure non tantùm laborabatur, ut ne teſtarentur Abbates & beneficiarii, quantùm ut ne niſi in compendium Eccleſiæ.

VIII. An Monachus Epiſcopali inauguratione accepta poſſit teſtari.

IX. Caput & ſumma rei eſt, ut res Deo ſemel conſecratæ, ne profanis uſibus inquinentur; & Eccleſiæ dicatæ, ad Eccleſiam ſemper revertantur. Quàm latè pateat hæc regula.

X. In Gallia ſi Monachi ad Epiſcopatum apicem provehantur, teſtari ipſi quidem non poſſunt, & minùs tamen minus tunc ad eorum ſucceſſionem veniunt propinqui. Qui uſus à ſuperiore conſtabilito placito non abhorret, hæredes rerum Eccleſiæ ſuccedere etiam in onera in illigata, atque adeo lege poſt cogi in usi, ut rebus ſacris, rebus Eccleſiæ, rebus pauperum, quarum ſint diſpenſatores, tùm in jus & ſucceſſionem vocati ſint eorum, qui non erant niſi diſpenſatores.

I. CUm Beneficiarii adminiſtrationem tantummodo adepti ſint, & diſpenſationem rerum Eccleſiæ, non ſatis conſentiebat illis teſtandi facultas. Abbatibus & Monachis multò minùs ea conſentanea erat, cùm ſemel hac profeſſione ſe ſolenni conſtrinxerint, nihil propriè & privatim poſſidere. Hic expendendum ingredimur, an ea teſtandi licentia, uſque adeo & à Monachis & à Beneficiariis aliena, ut Beneficiariis, ita & Monachis Abbatibuſque fuerit aliquando indulta, quò res Eccleſiæ eorum teſtamentis munirentur adversùs laïcorum, maximè verò Magiſtratuum & temporalium dominorum rapinas.

II. Stephanus Angliæ Rex anno 1136. uno complexus eſt privilegio Abbates, ac Beneficiarios, cum Epiſcopis, tum his aliis facta copia teſtandi, additaque ſponſione, fore ut eorū teſtamentis nihil moræ, nihil obicis interponeretur. *Si quis autem Epiſcopus vel Abbas, vel Eccleſiaſtica perſona ante mortem ſuam rationabiliter ſua diſtribuerit, vel diſtribuenda ſtatuerit, firmum manere concedo.* Epiſcoporum longè maxima pars è clauſtris ad Epiſcopales ſedes accerſita fuerat, maximè verò Cantuarienſium, quòd ejus Eccleſiæ Clerus univerſus ex Monachis conſtaret Regulæ ſancti Benedicti addictis. Itaque Epiſcopi ejuſmodi, etſi Monaſticis obligati inſtitutis, teſtamenta nihilominus ſcribebant. Diximus ſupra de B. Hugone Lincolnienſi Epiſcopo, & de teſtamento, quod ante obitum ſcripſit. Atqui is ex Carthuſia ad Epiſcopalem ſedem pertractus fuerat. Joannes Angliæ Rex, qui anno 1200. ex Matthæo Paris ejus morti affuit, ejus teſtamentum ratum fixumque juſſit eſſe, *& promiſit quod de cætero rata haberet teſtamenta rationabilia Prælatorum.* Eadem pene verba Rogerii. Prælatorum hic nomine compertum eſt Abbates contineri. Quo itaque ſtimulo agebantur cum beato Hugone cæteri quoque Angliæ Epiſcopi, ut teſtari cuperent, eo incitabantur & Abbates omnes, ne plebis, ne Magiſtratuum, ne Principum, vel Miniſtrorum prædationi pateret Eccleſiaſtica ſucceſſio.

III. In Concilio Oxfordienſi anno 1222. prohibitum eſt, ne Monachi teſtarentur, quod jam nil
Can. 47. dare poſſint, quam nec poſſidere. *Quoniam non licet viris Religioſis aliquid proprium poſſidere, qui ſe & ſua pariter in Religionis ingreſſu Domino dedicarunt: præſenti authoritate definimus, ut nulla perſona in Regulari Ordine conſtituta, condere teſtamentum præſumat, cùm nihil habeat ſuum temporale, quod transferre valeat in dominium alienum.* Agitur hoc Canone de Monachis, non de Abbatibus. Porrigitur & ad Abbates, peræquè ut ad Monachos, ut nihil poſſidere, adeoque nihil dare ritè poſſint. Atqui nec his facultas teſtandi adjicitur de propriis, ſed de commendatis Eccleſiæ rebus, perinde ac Beneficiariis; qui eas etiam teſtamento diſpenſare pergant, uti ſuperſtites ſecundùm canonica inſtituta eas diſpenſaverant.

Regiſt. 14. Epiſt. 95. Donatus eſt tamen ab Innocentio III. Monachos ſingulari privilegio, ſingulari teſtamenti ſcribendi licentia. Roncelinus Monaſtici deſertor inſtituti, Maſſilienſem civitatem ſuæ ditioni ſubjecit. His ille ea aggeravit facinora, quibus Eccleſiæ tandem anathemata illiſa ſint. Eo fulmine conſternatus, ſe ſibi primùm, ſe mox veſti Monaſticæ reddidit, dicis exolvi ſe oravit, Pontificem monuit, ſi ſuo renunciare patrimonio cogeretur, fore ut ſumma perturbatio exoriretur in Civitate & Eccleſia Maſſilienſi, nec unquam exolvi poſſet jus alienum, quo ipſe premebatur. Pontifex his acquieſcens rationibus, precibuſque, juſſit eum ſacris vinculis exolvi, conſtituitque ut patrimonii ſui portione aliqua Abbatiam donaret, in qua profeſſus fuerat, ſervatis ſibi ejus fructibus cum licentia Abbatis expendendis cum reliquo patrimonio ſuo ad æris alieni ſolutionem, incrementa in dies majora facturus in ſtadio Monaſticæ diſciplinæ. *De portione quæ ipſum de jure continget, cum Abbatis ſui connivenția & aſſenſu, eidem Cœnobio aliqua congrua portio deſignetur. De reſiduo verò cum Abbatis ejuſdem conſilio, pro prædictorum omnium ſatisfactione diſponat, prout melius videbitur expedire.*

In libris Decretalium reſcinditur teſtamentum Abbatiſſæ, ea nimirum interpellante, quæ ei ſucceſſerat, quòd eo grave damnum Cœnobio infligeretur. *Non tamen potuiſſe præjudicium Monaſterio irrogare: ſed res ipſius eidem loco, ex quo illuc ingreſſa & Abbatiſſa conſtituta eſt, de jure competere.* Non Gregorii IX. illud Decretum eſt, ſed Gregorii Magni. Atqui ſive Abbates, ſive Abbatiſſæ nihil teſtamento dare, aut legare poſſunt ex reditibus Monaſterii ſui, niſi pauperibus, Eccleſiæ, & ipſi Monaſterio ſuo, uti & de Beneficiariis omnibus decernere videntur Decretalium ipſi libri. Extra. De teſtam. c. 2. L. 7. Ep. 7.

IV. In Concilio Dertuſenſi in Hiſpania anno 1429. prohibiti ſunt Prælati, ne Regularium morientium ſpolia invaderent, ubi illi jam teſtati fuerant de rebus ſuis, juxta licentiam & regulam propriis ſibi Conſtitutionibus conceſſam. *Eccleſiarum Prælati bona decedentium Religioſorum, quibus permiſſum eſt ſecundùm ſtatuta, vel laudabiles conſuetudines de bonis à Deo ſibi collatis diſponere, nullatenus audeant occupare, ſi per eoſdem Religioſos juxta ſtatuta, vel conſuetudines prælibatas de bonis prædictis fuerit ordinatum; donec tamen in eorum diſpoſitionibus ſuis relinquant Prælatis, quæ debentur eiſdem, ſecundùm ſtatuta, vel conſuetudines laudabiles memoratas.* De Monachis videtur hic illis agi, quibus obedientiæ, vel adminiſtrationes clauſtrales fuerant concreditæ; quarum reditus ipſi quidem colligebant, & ex ſtatutis mollientibus quibuſdam ſuis, arbitratu ſuo ante obitum ſuum quibus libitum erat addicebant. Can. 18. Prælati Regulares eorum ſpolia ſibi arrogabant, quòd teſtari jure illi non poſſent. His tamen Monachis non injuria patrocinatur Concilium, quòd non abuterentur niſi licentia per Ordinis ſui Conſtitutiones tributa. Expeditiſſimum fuiſſet proprietarios Monachos hos omnes in ordinem cogi, peculio exui, paupertati primigeniæ Ordinis reddi. Sed ab ipſis Abbatibus initium ducendum fuiſſet, ut ne ipſi quidem niſi in commune poſſiderent quidquam, quo & ſpolii jure ipſimet ſpoliati eſſent, rebus prorſus omnibus in unam & communem menſam revocatis. At non eam ſibi curam induerunt hujus Concilii Patres, ut Monaſteria & Ordinem ad novam & accuratiorem diſciplinæ formam vindicarent. Nec id facilè forſan expediſſent. Unum igitur laborarunt, ut pax Cœnobiis redderetur, ſervandis eorum ſtatutis. Atqui ſtatuta annuebant, non ut teſtarentur expreſsè, ſed ut quæ in poteſtate haberent, ea quibus liberet ante obitum ſuum lar-

girentur, portione aliqua certa ex iiſdem ſtatutis Abbati dimiſſa.

V. Hæc porro ſive ſtatuta, ſive privilegia, ſive ſtatutorum delinimenta, paucos Monachos ſpectabant, ut liquet ex Decretis ſacri ejus Conclavis quo creatus eſt Papa Eugenius IV. anno 1431. ſtatuerunt enim Cardinales, ut ne deinceps Pontifex Cardinalium ſpolia ſibi ſumeret, vel cæterorum Prælatorum, qui Romæ vivere deſinerent, ſed ſineret eos pro arbitrio teſtari. Hinc tamen excepere Regulares, qui proprium abdicarunt, & quorum ſucceſſio ad eos devolvitur, qui eo gaudent jure, Canonicis inſtitutis, vel privilegio, vel conſuetudine. Religioſis qui propriam voluntatem à ſe abdicarunt, tantummodo exceptis, quorum bona devolvantur ad illum, vel illos, ad quem, vel quos pertinent de conſuetudine, jure, vel privilegio. Quibus verbis non obſcurè innuitur, vulgò non competere Monachis jus diſponendi de rebus ſuis, ſed eorum ſpolia vel jure, vel conſuetudine addici aut Abbati, aut Epiſcopo, aut Monaſterio.

Rainal. an. 1431. n. 6.

Anno 1289. Nicolai IV. Bulla *Regis Pacifici* diffinita ſunt jura Abbatum Ordinis Cluniacenſis tempore obitûs, depoſitionis, aut ſpontaneæ renunciationis Priorum ſibi obnoxiorum. Jura enim illa erant in partem quandam ſpolii, non in ſpolium omne, ut infrà docebimus, ubi ea inſtituto de Spolio diſceptabitur. Ex Bulla quoque *Summi Magiſtri*, quæ Benedicti XII. eſt, anno 1336 promulgata, planum eſt Abbates, Priores, cæteroſque Prælatos Ordinis ſancti Benedicti jure uſos eſſe ſpolii integri in Prioratus, Adminiſtrationes, & Beneficia omnia ſuæ ditionis. Sed neutra ex Bulla ſuſpicari fas eſt, Prioribus, Obedientiariis & Adminiſtratoribus ullis copiam eſſe factam rei cujuſcumque donandæ ante obitum ſuum. Quin ex adverſo apertè liquet nullo ejuſmodi jure fretos fuiſſe, ſed eorum ſpolia vel Prælatis Regularibus, vel Monaſterio adſcripta fuiſſe.

VI. Non de his ergo forſan Monachis interpretandus eſt Canon ſupra laudati Concilii Dertuſani in Hiſpania, ſed de Religioſis ipſis Hiſpaniæ Equitibus. Equites enim beati Jacobi tum propriis Conſtitutionibus ſuis, tum Apoſtolicæ ſedis privilegiis teſtari poterant de bonis Ordinis, quæ obtinebant, & de iis quæ adquiſiſſent, ejuſque privilegii anno 1531. à Clemente VII. impetravere ampliationem ad Equites Eccleſiaſticos, qui eo incluſi nondum fuerant. Accipe pauca hæc verba poſtulationis eorum ex Bulla *Ex Apoſtolica*. Porro ſupplex hic libellus inſcriptus erat nomine Caroli V. Imperatoris, tanquam Ordinis ejus Militaris Magni Magiſtri. *Carolus Romanorum Imperator, Militia ſancti Jacobi de Spatha ſub Regula ſancti Auguſtini Canonicorum Regularium perpetuus Adminiſtrator, nuper nobis expoſuit, quod licèt illius ſtatuta, & ſtabilimenta dicta Militia, ac illi conceſſa privilegia, & indulta Apoſtolica, Praceptores & fratres milites ejuſdem militia, de bonis ſibi à Deo collatis, ac propria cujuſlibet ipſorum induſtria, tam ex Praceptoriis, quam ex Parochialibus Eccleſiis, Capellaniis & aliis Beneficiis ipſius militia acquiſitis, certis modo & forma in illis expreſſis, de licentia Magiſtri ejuſdem militia ſive ſuorum ſuperiorum teſtari & de illis diſponere poſſint.* Hæc verba *De bonis à Deo ſibi collatis*, eadem ipſa ſunt ac ſupra poſiti Canonis Dertuſani.

VII. In ea verſati ſunt ſententia Canoniſtæ Ultramontani, poſſe à Papa Monachis licentiam fieri teſtandi. Ejus rei probatio exculpitur ex iis quæ diximus de Innocentio III. & de privilegiis Apoſtolicis Equitum ſancti Jacobi. Sed non agitur hìc niſi de Equitibus Religioſis Ordinum Militarium. Nec ambigi ferè poteſt, quin plerique Equites alii finitima his privilegia eblanditi ſint. In Concilio Dertuſano ſermo erat de Statutis Ordinis Militaris, quibus idem permittebatur. Supplicatio Caroli V. ad Clementem VII. ſtatuta etiam ante privilegia ponebat. Jure certè antiquo non magnopere laborabatur, an Epiſcopi, Beneficiarii, Abbates & Prælati omnes Regulares teſtamenta conderent, etſi adminiſtrationem tantum gererent. Quin æquo animo ſinebantur ante obitum ſuum teſtari, vel utcumque diſponere de rebus, quarum ſortiti erant adminiſtrationem, ad deprædatores abigendos. Sed antiquo jure id ſummopere, id omni contentione certabatur, ut obtineret inviolabiliter ea clauſula, qua teſtandi poteſtas tota cedebat in laudem & compendium Eccleſiæ, ut ne teſtarentur, niſi ad exolvenda debita, ad remunerandos ſervos, ad ornandas & decorandas Eccleſias, ad pauperes levandos. Rari erant, qui ad Pontificem adirent, ut diſpenſationem ad eum modum teſtandi ab eo expugnarent. Nec enim venia & diſpenſatione opus erat, ut officio quis probè fungeretur ſuo, utque Eccleſiæ commodis impenſius ſerviret. At poſtquam id ſibi ſumpſere, id ſibi licere voluere Beneficiarii, ut ſuis amicis, vel cognatis largirentur: tum diſpenſationes extudere ſedi Apoſtolicæ, quæ non potuit non aliquid annuere, & quæ limites forſan potius, quam facultates addidit, ut ne niſi ex parte aliqua cognatis largiri poſſent.

VIII. Quærunt an ex Monacho, vel ex Abbate factus quis Epiſcopus teſtari poſſit. Diximus jam diffinitum id fuiſſe in Concilio Altheimenſi ſub Conrado Imperatore. Reſponſum eſt enim convenienter antiquo uſui Eccleſiarum, poſſe ejuſmodi Epiſcopum hæreditatem adire; dimitti ab eo debere, quæ ante Epiſcopatum acquiſiſſet, Cœnobio ſuo: quæ poſt Epiſcopatum, Eccleſiæ ſuæ. Si quandiu Monachus erat, hæreditates ei obvenientes ejus nomine excipiebat Cœnobium; æquiſſimum eſt ut Epiſcopus creatus eaſdem excipiat ipſe nomine Eccleſiæ ſuæ. Quorſum illi controverſiam facere de jure teſtandi, cùm eo jure hic corroboretur uſus antiquiſſimus, & jus Canonicum, quo inteſtatis Beneficiariis omnibus Eccleſia ſuccedebat. Verba ipſa Canonis ſupra adſcripſimus; ut à Burchardo, Ivone, & Gratiano refertur. De Eccleſiaſticis & hæreditariis promiſcuè ibi bonis agitur. Juheturque ut Epiſcopus ex Monaſterio ad eum apicem evectus, ne de his niſi Eccleſiæ ſuæ quidquam det & leget. Id enim diſcriminis intereſt Epiſcopo Monacho, & non Monacho. Apoſtolici, Antiocheni, aliique Canones non Monacho copiam faciunt, hæreditaria ut bona cognatis, ſi collibitum eſt, leget. At ex Monachis Epiſcopi jam Eccleſiam pro Cœnobio ſuo habent: utque eorum nomine priùs eorum ſucceſſiones excipiebat Cœnobium, ita nunc Eccleſia eas excipiet, quæ obtingent. Ut enim qui ſeſe Monaſterio addicebat, unà ſecum illi conſignabat omnia jura ſua: ita ubi ſe quis Eccleſiæ addicit Epiſcopali inauguratione, jura eidem & ornamenta ſua omnia transfundit.

18. q. 1. c. 5.

IX. Summa rei totius, & quæ univerſim valet ad omnia, illa eſt quam Alexander III. in Concilio Lateranenſi promulgavit. Sive teſtentur, ſive non teſtentur Beneficiarii de rebus ex Eccleſiaſticis proventibus ac umulatis, vel partis, ad Eccle-

ſiam ſemper neceſſariò eas revocari debere. *Indemnitati itaque Eccleſiarum providere volentes, ſive inteſtati deceſſerint, ſive aliis conferre voluerint, penes* Can. 15.
Eccleſias eadem bona præcipimus remanere. Ex hoc verò placito illud emergit, 1. Non magni referre, ſive detur, ſive auferatur teſtandi facultas Regularibus, aut ſæcularibus Beneficiariis; quocumque enim res vergat, omnia ad Eccleſiam revocabuntur. 2. Inde eſt quod olim abſtulerat, pòſt reſtituit Eccleſia poteſtatem teſtandi; quòd & illa & hac ratione in Eccleſiæ fiſcum refluerent rivuli omnes, qui ab ea manaſſent, non aliò ſpectantibus medii ævi teſtamentis, quàm ut tutiùs Eccleſiæ res ei adſererentur. 3. Diſtributio rei totius inteſtatorum ea erat, quæ eſſe debuiſſet, ſi ex Canonum regulis teſtati eſſent. Teſtantium diſtributio rei non multùm diſcrepabat ab illa inteſtatorum: quod ab Eccleſia quæ profecta erant bona, in eam ſemper refundebantur, quanquam non eodem ſemper tramite. 4 Quanquam univerſim Eccleſiæ res ad Eccleſiam devolvendæ rurſus eſſent, erat tamen locus aliquis libertati & arbitrio Beneficiariorum. Eorum enim judicii & voluntatis erat, ut darent Eccleſiæ ſuæ, vel aliis Eccleſiis, vel Xenodochiis, vel Cœnobiis, vel pauperibus, vel miniſtris & famulis, pro tempore & modo depenſi obſequii. 5. Inde eſt quòd Epiſcopi & Abbatis hac quidem in re non magnum videretur diſcrimen; nec enim Religioſæ Profeſſioni contumelia fiebat, ſi præciperet Abbas largitiones aliquas pias poſt obitum ſuum fieri: nec poterat Epiſcopus niſi in uſus pios ſanctoſque de rebus Eccleſiæ teſtari. 6. Hinc minùs ſollicitos habebat illa quæſtio, Monaſticam Profeſſionem amplexati eſſent Epiſcopi, an non. Ratio expeditiſſima erat ea, quòd utrobique unus eſſet rei cardo, ut meri uſufructuarii haberentur omnes, cogerenturque & ſuperſtites, & hinc emigrantes ſuperflua pauperibus erogare. 7. Ea tamen quæſtio ventilata eſt in Concilio Altheimenſi, ſed ad res maximè forſan patrimoniales, quas vult & hæreditario jure excipi poſſe à Monacho poſt Epiſcopatum, & ab eodem morienta neceſſariò Eccleſiæ ſuæ tranſcribi.

X. Hæc canonica eſt Juriſprudentia: ſi ſicut quorundam pòſt Regnorum uſu invaluit, ut proximi Beneficiariorum illis ab inteſtato etiam ſuccedant, ſuccedant & teſtamento; ita & ſuccedunt in bona Eccleſiaſtica Epiſcoporum, qui à Clauſtro ad Epiſcopales Cathedras adſciti ſunt; nova certiſſimè & inaudita olim hæc rerum commutatio eſt. Priſcis moribus & legibus Eccleſia hæres erat neceſſaria Epiſcopi Monaſticam Regulam profeſſi. Nunc Epiſcopi ejus hæredes neceſſarii ſunt cognati ejus, etiam in rebus Eccleſiaſticis. E diametro hæc pugnant. Et tamen & poteſtatis eſt & officii proximorum, ut intelligant hæredes ſe eſſe Adminiſtratoris, nec in alia quàm in ejus jura ſuccedere, atque adeo in jura adminiſtrandi. Nihilo plus enim obtinent, quàm quæ à defuncto Epiſcopo excepere. Non accepere ergo ab eo niſi depoſitum & adminiſtrationem. Depoſitum eſt, quod illi commendatum fuerat, quod ab eo ipſi accepere. Dominium & proprietas penes illum nunquam fuit, qui Monachus, qui Beneficiarius erat. Quod penes illum nunquam fuit, nec ab eo potuit in ejus hæredes transfundi. Non ii certè nos ſumus, qui Chriſtianiſſimi & florentiſſimi Regni uſibus obtrectemus. Quin eos in bonum converti poſſe profitemur, ut in culpa jam non ſint, niſi ii, qui etſi publicas leges abrogare non poſſint, poſſunt tamen bene vertere, & earum uſum legibus æquitatis & Eccleſiæ accommodare, nec faciunt.

CAPUT L. P. 4. l. 4. c. 19.

De Epiſcopis antè Monachis, An Monaſtica illis retinenda ſit veſtis & vitæ ratio, ac diſciplina.

I. Faciſſimà ſemper viſa ſocietas profeſſionis Monaſticæ cum eminentiſſimis Eccleſiæ dignitatibus.

II. Opulentiſſimi & ſumma poteſtate præditi Epiſcopi, ſi in Cœnobiis profeſſi ante fuerant, & veſtem & vitæ rationem eandem retinebant.

III. IV. Complures ejus rei probationes.

V. Probationes aliæ de Monaſtico habitu.

VI. Probationes aliæ de Epiſcopis ex Ordine Ciſtertienſi, & Franciſcanorum. Nova exempla.

VII. De Canonicis Regularibus ad Epiſcopale culmen provectis.

VIII. IX. Argumenta alia ex B. Thoma, & ex Bonaventura. An qui jam Epiſcopatui, vel Congregationi illigatus eſt, ille ſolvatur voto profitendæ Religionis.

X. Exemplum Cardinalis Ximenii.

XI. Qui mores Orientis.

XII. Concentus Legum & Canonum, veterum & recentium in hac parte.

I. SUperioris Capitis quæſtio in hanc nos pea neſciopinos deduxit, de iis Epiſcopis, qui ante ſcholis pœnitentiæ & humilitatis Chriſtianæ in veſte Monaſtica innutriti & profeſſi fuerant. Statim enim videri poſſunt hæc humilitatis vincula & pœnitentiæ obligamenta minùs conſentire cum gloria & ſplendore Epiſcopatûs. Et innumeris tamen penè argumentis demonſtrari poteſt, tot nimirum, quot ſanctiſſimi ex Monaſteriis prodiere Epiſcopi, utrique ei profeſſioni optimè inter ſe convenire. Narrat Eadmerus anno 1114. in Conventu Vindſorienſi in Anglia, ubi Radulphus Epiſcopus Roffenſis electus eſt ad Cantuarienſem Archiepiſcopatum, fuiſſe qui ei reniterentur electioni, ut Abendonenſi Abbati ampliſſima ea dignitas obveniret; eoſque allegaſſe, jam inde à temporibus Auguſtini Anglorum Apoſtoli, omnes prorſus ampliſſimæ hujus Eccleſiæ Pontifices ex Monachis cooptatos fuiſſe; uno excepto, qui & ipſe mox temeritatis & audaciæ pœnas dedit; à Papa videlicet ſede ejectus, tum ea de cauſa, tum culpis etiam aliis irretitus. *Objectum eſt, nullum à B. Auguſtino niſi de Monachico ordine unquam Pontificatui Cantuarienſi præſediſſe; uno dumtaxat excepto, qui & ob hanc præſumptionem, & alia quædam perversè ab eo commiſſa, depoſitus per Romanum Pontificem fuit.* Paulò accuratiùs hæc extricat Ordericus Vitalis: Stigandum videlicet ſede Cantuarienſi à Romano Pontifice fuiſſe exturbatum. Ejuſdem infortunii conſortes duos alios idem commemorat; quorum alter vivis antè exceſſit, quàm ordinari poſſet tempora Agathonis Papæ. Alter nomine Odda certior factus de ſuperiorum omnium Cantuariæ Pontificum Monaſtica profeſſione, eandem & ipſe amplexatus eſt, poſtquam ordinatus fuit Epiſcopus. *Habitum mutavit, & Religioſus Monachus ac Archipræſul uſque ad mortem Deo militavit.* Vuillelmus Malmeſburienſis eum commemorat, Odonem nomine, tota virium contentione repugnaſſe, ne eligerent, quòd L. 3. Script. Hist. Norm. pag. 371.
Monachus non eſſet: cùm ineluctabili ſe videret denique neceſſitate conſtringi, Floriacum ſe contuliſſe, & ibi Monaſticam vitam profeſſum eſſe.

Digitized by Google

II. Nemo tam hoſpes eſt & rudis rerum Eccleſiæ, cui non explorata ſit majeſtas, amplitudo & opulentia Archiepiſcopi Cantuarienſis, Angliæ Primaria, plerumque non Eccleſiaſtico, quàm ſæculari faſtigio ſublimior. Ea tamen erat ſanctiſſima lex & regula Conciliorum Angliæ, ut qui ad Epiſcopalem dignitatem attollebantur, ii nihil deterrerent de ſanctimonia & auſteritate prioris ſuæ in Cœnobiis profeſſionis. Eò pertinet Canon iſte Concilii Londinenſis anno 1138. *Item adjicimus hoc decretum Innocentii Papæ dicentis Victricio Rotomagenſi Archiepiſcopo, Monachi diu morati in Monaſteriis, ſi poſtea ad Clericatum pervenerint, non debent aliquatenus à priore propoſito deviare. Sicut in Monaſterio poſiti fuerint, ita & in Clericatûs ordine degere debent: & quod diu ſervaverunt, id in altiori gradu poſiti amitti non debent.* Eo decreto Epiſcopi continentur, uti & alii Clerici omnes, nec quidquam illis remittitur de modeſtia, frugalitate, aliiſque Clauſtri virtutibus. Diſpenſatio certè ingentium quantumlibet Eccleſiæ redituum, minimum negotii faceſſit. Cùm enim non agat Epiſcopus niſi Oeconomum & diſpenſatorem, ei officio præclarè convenit cum Monaſtico inſtituto.

Can. 14.

III. Huc facit præſtantiſſimum Mathæi Cardinalis encomium, à Petro Venerabili Cluniacenſi Abbate conſcriptum. Ut illum ſibi & Eccleſiæ clavo affigeret Honorius II. Papa, ex Monacho Cluniacenſi Epiſcopum illum Cardinalem Albanenſem creavit. Nihil Cardinalis, nihil Epiſcopi dignitas de veſtium ejus humilitate, de perpetuitate pſalmodiæ, de Religioſis inſtitutis decerpſit. *Provectus ad ſublimem Pontificalis Ordinis gradum, nihil de Monacho quorundam more dimiſit, ſed ſicut de magno Martino legitur, eadem in corde ejus humilitas, eadem in veſtitu ejus vilitas manſit. Nihil de Officiis, nihil de cantu, nihil de prolixiori Cluniacenſi Pſalmodia, quarumlibet curarum prætextu reliquit. Servabat in Palatio inſtituta Clauſtri, &c.* Nec diſſimulat hoc loco Petrus Prælatos quoſdam Clauſtris egreſſos, veſtes abjeciſſe prioris Profeſſionis ſuæ. Quo certè incurrebant in offenſionem vulgi, & in Superiorum reprehenſionem. Inde eſt ea lex Innocentii III. in Concilio IV. Lateranenſi promulgata anno 1215. qua jubentur Monachi ad Epiſcopatûs inſignia jam evecti, veſtem ut cohoneſtent Monaſticam, quæ ipſos antè honeſtavit; cæteris verò Epiſcopis admonitis, ut ne in publicum prodeant unquam, niſi cum ſuperindumentis lineis, ſicut in Eccleſia. *Pontifices in publico & in Eccleſia ſuperindumentis lineis ſemper utantur niſi Monachi fuerint, quos oportet deferre habitum Monachalem.* Non novum id fuit ſtatutum, ſed confirmatio uſûs antiquiſſimi, quo ferebatur, ut Monachi Diaconatu, Preſbyteratu, & Epiſcopatu aucti, eadem ſemper Monaſtica veſte uterentur, cùm tota illa Ordinum, graduumque ſacrorum amplitudo mirificè conſentiat cum ſanctimonia & modeſtia veſtium.

De Mirac. L. 2. *c.* 14.

Epiſt. 16.

IV. Id quoque adverte, non ibi agi de colore veſtis, ſed de veſte ipſa Monaſtica. *Quos oportet deferre habitum Monachalem.* Concilium Londinenſe anno 1268. Eccleſiaſticæ huic legi novum adjecit vigorem. *Specialiter indicimus iis, qui de Monaſteriis, vel de aliis Regularibus locis in Epiſcopos ſunt aſſumpti, vel de cætero aſſumentur, ſuum deferant habitum regularem; ne Religionem præcedentem dignitas excludere videatur, quam ſibi debent vinculo individui fœderis copulare.* Quo innuitur, dedecoratum iri quodammodo Epiſcopatum, ſi ſociari non poſſe exiſtimetur Pontificium decus cum modeſtia & paupertate Religioſa. Pergit porro idem Concilium ulteriùs, ut Epiſcopos è Cœnobiis excitos interdicat pannis & ornamentis alterius coloris, quàm ſit habitus eorum Religionis. *Quibus etiam diſtrictiùs inhibemus, ne utantur pannis, aut pellibus, aut aliis ornatibus, ab Ordine, ſive Regula ſua priori diſcrepantibus in colore.* Fœdiſſimè allucinaretur, qui hoc Concilio id tum præſcribi ſibi fingeret, ut Epiſcopi Regulares in veſte ſint ejuſdem coloris cum habitu ſuo priori Monaſtico. Nec enim hæc poſtrema clauſula jam de veſte agit, ſed de pannis, pellibus, aliiſque adjectitiis ornamentis Epiſcopalibus, quæ jubet Concilium ejuſdem coloris eſſe cum veſte Monaſtica. Alioqui Canon unus idemque ſecum collideretur ipſe, quodque priùs aſtruxiſſet, poſtea dirueret; eſſetque infeſtus Canoni Lateranenſis Concilii IV. quem tamen confirmatum voluit. *Sed in ſalubri ſtatutum Concilii Generalis ſatagant obſervare.* Nec minùs aperte Concilium Salisburgenſe anni 1420. ubi præcepit, niſi Regulares, qui Epiſcopali ordinatione exornati fuerant, ut Suffraganeos agerent, functioneſque Epiſcopales obirent in Epiſcopatibus, quibus fuerant addicti; niſi illi, inquam, in veſte ſemper eſſent Monaſtica Ordinis ſui, eos in grave ſcandalum flagitiumque protrudere, & in vincula ipſa excommunicationis. *In anima ſua periculum & plurimorum ſcandalum, ſicque excommunicationis ſententia innodantur, &c.*

Cap. 5.

Cap. 19.

V. Alieniſſimus fuit utique à dimittenda Ordinis Franciſcani veſte B. Ludovicus Epiſcopus Toloſanus; qui ex adverſo Apoſtolicæ Sedis hortatu juſſuque compulſus ejus Epiſcopatûs ſarcinam ſubire: antè voto quo ſe obligaverat fecerat fatis, adeundi & profitendi inſtituti B. Franciſci. Unde & Præſul ſanctiſſimus, Regis tametſi frater, & Regum Franciæ conſanguinitate clariſſimus, de reditibus locupletiſſimæ Eccleſiæ ſuæ tantum libabat, quantum opus erat ad tolerandam modicè vitam, quò reliquas opes in pauperes diſpergeret. Hæc ſanè vitæ ratio illi veſtis humilitati & modeſtiæ vehementer concinebat. *Mandavit inquiri de ſuorum quantitate redituum, quantumque ſibi ſufficeret pro moderatis expenſis faciendis & rationalibus, volens quod totum reſiduum in ſuſtentandis pauperibus poneretur.* Ita fertur in Bulla, qua Cœlitum albo inſcriptus eſt. Ita tum Franciſcani priſcis Benedictinis & Cluniacenſibus ſe accommodabant, & Mathæo imprimis illi Cardinali Albanenſi, de quo nos paulò ſuprà. Ille enim authore eodem Petro Venerabili, veſte Monaſtica ſua ne mortuum quidem ſe exui voluit. *Secundùm quod ipſe juſſerat, ſuo quo nunquam à Monacho caruerat cilicio prius, dehinc Monachali cuculla veſtitur.* Hic erat uſus, hi mores hujus Ordinis, qui ex eodem Petro Eccleſiis Cathedralibus, Metropolitanis, Patriarchalibus, ipſique adeo ſedi Apoſtolicæ ex ſuo gremio Pontifices ſufficiebat. *Unde Epiſcopales, Archiepiſcopales, Patriarchales, & ipſa omnium vertex Eccleſiarum, Apoſtolica & Romana Sedes, patres ſibi aſſumere conſuerunt.*

Rainal. an. 1317. *n.* 11.

De Mirac. L. 2. *c.* 23.

L. 1. *Ep.* 29.

VI. Nec à Cluniacenſibus ſtatutis, aut à lege Eccleſiarum deflexere Ciſtercienſes. Etenim in Generali Capitulo anni 1134. conſtitutum ab illis eſt, ut qui è Ciſtercienſi Ordine ad Epiſcopatum raperentur, à priſca non recederent regula & conſuetudine ſua ciborum, veſtium, Officiorum, præter paucula, quæ hîc audita & vilia veſtium additamenta. *Epiſcopi aſſumpti de Ordine noſtro conſuetudines noſtras tenebunt, in qualitate ciborum, in forma*

Ann. Ciſt. To. 1. *pag.* 279.

indumentorum, in obſervantia jejuniorum, in officio horarum Regularium: excepto quod mantellum de vili panno & pelle ovina, & pileum ſimilem, aut ſimplicem de lana habere poterunt, qui voluerint, &c. Perſpicuè hîc ſtabilitur ſuperior noſtra explanatio Canonis Concilii Londinenſis anno 1268. ubi ſejunximus veſtem religioſam, quam conſtanter Epiſcopi geſtabant eandem ac priùs, ab adjectitiis quibuſdam ornamentis propriis Epiſcoporum, & quæ tamen neceſſe erat ex hoc ſtatuto vel lanea eſſe, vel ex agni vellere, & eodem prorſus colore cum veſte Religioſa, juxta decretum Concilii Londinenſis.

Cùm reſciſſet verò Honorius III. Caſſellenſes in Hibernia cives obſequium jam detrectare Archiepiſcopi ſui Davidis, quòd habitum Monaſticum induiſſet: per litteras illos commonuit, habitûs Monaſtici modeſtia & humilitate adeo non ſordidari, ut illuſtraretur potiùs Epiſcopatûs majeſtas: adeoque neceſſe jam eſſe, ut ſe prioris Præſulis ſui obſequio redderent. *Cùm igitur Monachalis habitus &*
Ibid. p. 371. *Pontificalis non repugnent, mandamus quatenus occaſione hujuſmodi non obſtante præfato Archiepiſcopo reverentiam & conſuetam obedientiam humiliter impendatis.* Permirum mihi quidem viſum eſt, necdum Hibernos tunc inſueviſſe, ut Epiſcopis Monaſtici inſtituti ſectatoribus morem gererent, cùm tandiu jam Angli Cantuarienſibus Epiſcopis ſubeſſent, qui vel ante, vel poſt inaugurationem ſuam Monaſticam vitam profitebantur. Beatus Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus, ut referunt ſcriptores ejus vitæ, poſt ordinationem ſuam, habitu Monaſtico indui ſe voluit, ne ut cæteri antè plures ferebantur, ſibi quoque dandæ eſſent pœnæ temeritatis ſuæ. *Conſe-*
Anna. Ciſt. To. 2. pag. 357. 377. *cratus Epiſcopus habitum induit Monaſticum, quod experimentis multis declaratum fuiſſet, eos qui non Monachi Cathedram aſcendiſſent, à Deo malè mulctatos eſſe.* Graviſſima olim exarſere jurgia inter Franciſcanos de Epiſcopis eorum ex Inſtituto accitis ad ſacras infulas. Sed qui tunc in varias incurrerunt reprehenſiones, purgati poſtea ſunt, comperto non
Hiſt. Univ. Par. To. 3. pag. 540. aliud eos voluiſſe, quàm ut obtineret jus canonicum in veſtimentis Epiſcoporum Regularium, & facienda per eos diſpenſatione redituum Eccleſiaſticorum, ac ſi ſimplices eſſent Abbates.

VII. Nec ſilentio premendæ nobis ſunt illæ Eccleſiæ Cathedrales, ubi conſenſu unanimi Epiſcopi & Canonici Regularium Canonicorum amplexati ſunt inſtitutum, impetratis etiam ab Apoſtolica ſede diplomatibus, ne reſilire unquam poſſent ab ea Canonicorum Regularium profeſſione. Ejuſmodi fuit Innocentii II. Bulla anno 1142. Epiſcopo Bellicenſi conceſſa. *Obeunte te nunc ejuſmodi civitatis Epiſcopo, nullus ibi niſi Regularis Ordinis Epiſcopus eligatur.* Ejuſmodi fuit & Innocentii ejuſdem II. Bulla anno 1137. Epiſcopo Nicæno indulta: *Obeunte te*
Gall. Chriſt. To. 2. pag. 361. Tom. 3. pag. 787. Arnulphi Epiſt. 24. *nunc ejuſdem loci Epiſcopo, nemo ibi præter Regularis Epiſcopus præponatur.* Ejuſmodi fuit & quam Sagienſis impetravit Epiſcopus, frater Arnulphi Lexovienſis Epiſcopi, quando in Capitulo ſuæ ſedes Canonicos accerſivit Regulares. Poſt ejus obitum, non eſt paſſus Romanus Pontifex ordinari ſucceſſorem, niſi veſte & profeſſione ſuſceptis Canonici Regularis. Sed nemo non perſpicit quàm affiniores ſint Clero Canonici Regulares, quàm Monachi.

VIII. Nec certè vel B. Thomas Aquinas, vel Theologi cæteri, vel Canonum Commentatores eam vexarunt quæſtionem niſi de Monachis, quibus demum vinculis ſolvantur, vel relaxentur ſuarum Inſtitutionum, ubi Epiſcopatu augentur. Præſtantiſſimè verò reſpondet B. Thomas, profeſſionem Monaſticam non eſſe niſi tyrocinium quoddam perfectionis, *via in perfectionem tendendi:* Epiſcopatum verò eſſe *quoddam perfectionis magiſterium:* & hinc illud perſpicuè naſci, Monachum ad Epiſcopale culmen evectum, incrementa potiùs facere debere virtutum perfectionis, quàm temperamenta ſectari. Itaque conſtringi illum ſemper iis virtutum documentis, quæ non pugnent cum Epiſcopalibus functionibus, utpote continentia, paupertate, & veſte ipſa Religioſa, quæ veluti teſſera eſt harum virtutum profeſſionis. *Dicendum ergo quod* 2. 2. q. 185. Art. 8.
ſi qua ſint Regularibus obſervantiis, quæ non impediant Pontificale officium, ſed magis valeant ad perfectionis cuſtodiam, ſicut eſt continentia, paupertas, & alia hujuſmodi, ad hæc remanet Religioſus, etiam factus Epiſcopus obligatus, & per conſequens ad portandum habitum ſuæ Religionis, qui eſt hujus obligationis ſignum. Subjicit verò ſanctus Doctor, vigilias, jejunia, receſſum, ſilentium Monaſticum poſſe non ubique conſentire cum labore & defatigatione Epiſcopatûs, adeoque minùs iis Epiſcopos obligari. Cúmque nonnihil ſcrupuli hæreat in obſervantia paupertatis Religioſæ, reſpondet ſanctiſſimus Doctor, nil poſſe Epiſcopum, quod agimus, proprium poſſidere, non hæreditates adire niſi nomine Eccleſiæ ſuæ, non poſſe teſtari, cùm merus ſit diſpenſator; poſſe tamen teſtari cum diſpenſatione Pontificia. Id enim præſtabit ea diſpenſatio, ut diſpoſitio & voluntas meri adminiſtratoris, cujus idem finis eſſe debuerat, qui vitæ, poſt ejus nihilominus mortem perpetuetur. *Proprium nullo modo habere poſſunt. Non enim paternam hæreditatem vendicant quaſi propriam, ſed quaſi Eccleſiæ debitam. Teſtamentum autem nullo modo facere poteſt, quia ſola ei diſpenſatio committitur rerum Eccleſiaſticarum, quæ morte finitur, ex qua incipit teſtamentum valere, ut dicit Apoſtolus. Si tamen ex conceſſione Papæ teſtamentum faciat, non intelligitur ex proprio facere teſtamentum, ſed authoritate Apoſtolica intelligitur eſſe ampliata poteſtas ſuæ diſpenſationis, ut ejus diſpenſatio poſſit valere poſt mortem.*

Duæ ſunt cauſæ, quæ Regulares Epiſcopos prohibeant teſtari; altera ad eos ſpectat, qui nihil proprium habere poſſunt: altera ad ipſas Eccleſiæ res, quæ Dei ſunt & pauperum in communi propriæ, nec poſſunt privatis, niſi ut Oeconomis & Adminiſtratoribus committi. At Beneficiarii ſæculares, ipſi quidem per ſeſe propriè poſſidere poſſunt, ſed ſi ſolas Eccleſiæ res in poteſtate habeant, meri & ipſi ſunt Adminiſtratores, & nec ipſi ea ratione teſtamentarias tabulas conſcribere poſſent, niſi earum illis copiam feciſſet indulgentia & authoritas. Inde tot circumſcripti ab Eccleſia limites eorum teſtamentis, ut ne dent niſi pauperibus, Monaſteriis, Xenodochiis, creditoribus, ſervis, pro famulatûs tempore & modo. Tutius tandem viſum eſt teſtari Beneficiarios, quin & Regulares ſuprà vidimus Epiſcopos teſtantes, ut Eccleſiæ & pauperibus res eorum certiùs vendicarentur. In his omnibus teſtamentis valebat illud B. Thomæ, has eſſe quaſi ampliationes quaſdam diſpenſationis rerum Eccleſiæ, qua antè fungebantur, quibus placuit locum eſſe etiam poſt mortem.

IX. In vita ſanctiſſimi viri B. Franciſci Franciſcanorum parentis, commemorat beatus Bonaventura ejus ſcriptor, Cardinalem Oſtienſem, qui Legenda S. Franciſ. c. 6.
Gregorius IX. poſtea fuit, ſciſcitatum aliquando eſſe, an ſineret ſuos ad Eccleſiaſticas promoveri

dignitates; reſpondiſſe autem ipſum, Tum ex illis fore ut Eccleſia fructum capere poſſet non mediocrem, ſi illos paupertati & humilitati permitteret, quam præ ſe ferrent. Ipſe verò B. Bonaventura in commentanda Regula B. Franciſci tradit, Qui ab Ordine Monaſtico inviti rapiantur ad Epiſcopatum, eos non diſcedere ab Ordine: at qui Epiſcopales ambiunt Cathedras, ut laboribus ſe ſubducant Religionis, eos verò de ſalute magnopere periclitari.
In c. 11. *Si coacti ab Eccleſia, hujuſmodi inevitabili neceſſitate, ſuſcipiant regimen animarum, non ſunt reputandi ab ordine egreſſi, ſi quantum in ipſis eſt, ſemper appetant in ſinu Ordinis confoveri. Quod ſi non vocati in Epiſcopalem gradum, nec coacti, ad eundem aſpirant, ut fugiant ærumnas pauperum, & Ordinis rigorem, credo eos in illius partem ceſſuros, qui dixit, Sedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis.*

Nec prætereundum quid idem ſubjicit Bonaventura, Qui voto ſe obligarunt profitendæ Religionis, & antè ad Epiſcopatum extolluntur, non eo ſolvi illos ab implendi voti neceſſitate, cùm rem ita definierit Innocentius III. *C. Per tuas, De voto*: ubi jubet profiteri in Religione eum qui ita voverat, quamvis poſtea ad Epiſcopatum vocatus fuiſſet: conceſſo, ut peracta profeſſione Monaſtica aſſentiretur electioni, ſi rurſum ad Epiſcopatum eligeretur. *Si tuam ſanare deſideras conſcientiam, regimen reſignes Eccleſiæ memoratæ. Quod ſi Capitulum Gebennenſis Eccleſiæ te poſtmodum duxerit eligendum, electionem recipere poteris de te factam.* Ubi perſpicis jam electioni aſſenſum hunc fuiſſe, atque ita Epiſcopum verè jam fuiſſe, cùm jubeat tamen Pontifex dimitti Epiſcopatum & impleri votum. In quo mihi quidem ſatis argumenti eſſe videtur adversùs eos, qui exiſtimant poſt perſimile votum, ſi quis ſe adgregari curet Sodalitio merè Clericali, poſſe eum ſoiam ita vitam piè traducere. Contra enim Epiſcopatus ipſe ſtatus eſt longè ſanctior, perfectiorque, & arctiùs conſtringens, quam ſodalitium quodvis Clericale; atque adeo æquius eſſet, eo ſolvi votum profitendæ Religionis. Nec tamen ſolvitur. Non ergo eo abſolvetur, qui ſe Clericali cujuſvis gregi addixerit. Si qui autem diſpenſationibus confidant Pontificiis, expendendæ eæ ſunt, an ſatis dilucidæ, an cauſis juſtis & veris aſtructæ, ut ait Bonaventura de iis qui à ſtrictiori ad molliorem Ordinem properarent. Non diſpenſat Pontifex, niſi hortante pietate & æquitate; alioqui meræ ſunt eæ obreptiones, quibus flagitium ingraveſcit ejus, qui de diſpenſatione ſibi blanditur. *Quod ſi de licentia Apoſtolica glorientur aliqui aliter facientes, pro certiſſimo ſciant, contra hanc regulam Apoſtolicam Papam nihil facere, Nemo mittens manum ad aratrum, &c. Quod ſi mendaciis intervenientibus aliquid contingat per tales à ſede Apoſtolica impetrari, non eſt eis excuſatio, ſed accuſationis duplicatio, dum mendacio tantùm Patrem circumvenientes, ſua quærunt Apoſtaſiæ pallium, qui in votis non diſpenſat, niſi ubi ſuggerit pietas, & rationalis æquitas recompenſat.*

Rainal. an. 1517. n. 105. X. Cùm ſeptuagenario major eſſet Cardinalis Ximenius anno 1517. & adminiſtratione totius Hiſpaniæ fungeretur, tanto animi fervore Franciſcanæ ſuæ Regulæ labores, jejunia, tunicas laneas pro induſiolis retinebat, aliaque duriora quævis, ut his illum Leo X. interdicendum cenſuerit Brevi Apoſtolico, quod in Annalibus ſacris legitur.

XI. In Oriente compertiſſimum eſt, Epiſcopos à pluribus jam retro ſæculis, ex Cœnobiis acceſſiti; aut ſtatim electos Monaſticam regulam profiteri. Atqui cum jam Epiſcopi Monaſticam profeſſionem amplectebantur, non aliud quam macerationes ipſas & jejunia, paupertatem & veſtem Monaſticam Epiſcopatui ſe lætaturos profitebantur. Unus hic nobis idoneus teſtis prodibit Glycys Patriarcha Conſtantinopolitanus. Honorifico fungebatur ille munere in Palatio, cùm ad Patriarchatum accitus eſt. Conjux ejus veſtem ſtatim induit Monaſticam, induiſſet & ipſe incunctanter pro ſumma ſua in ſedem Pontificiam veneratione, niſi eum inhibuiſſet Imperator, quòd podagræ doloribus interdum conflictaretur, quo fieret, ut non poſſet ex Medicorum conſenſu omnino carnis eſu abſtinere. Ita narrat Nicephorus Gregoras, ſingulari quodam neceſſitudinis nexu ei conjunctiſſimus. *Uxor ejus ſtatim* Lib. 7.
Monaſticum habitum induta, quem & ipſe reverentia ſedis induiſſet, niſi illius conatui Imperator obſtitiſſet. Nam cum corruptus humor non ita multò antè certis anni intervallis articulos ejus invaſiſſet, graviſſimè cruciabatur, & de ſententia Medicorum carnibus ei veſcendum erat. Qua de cauſa Monaſticus ei habitus non eſt conceſſus. Si vel Patriarcha ipſe ſentiebat ſe lege teneri profeſſionis & veſtis Monaſticæ, hinc prona eſt de cæteris Epiſcopis conjectura. Sumenda autem veſte Monaſtica electi Epiſcopi uſque adeo adigebantur ad reliqua omnia profeſſionis Monaſticæ & auſteritatis inſtituta, ut Glycys quod carnium abſtinentiam ſectari non poſſit, ne veſtem quidem induerit Monaſticam.

XII. Decreto quidem Juris Canonici novi, ſeu Canone Concilii Lateranenſis IV. ſub Innocentio III. ſolus præſcribitur habitus Monaſticus, *Quos* Extra De vita & honeſt. Cleric. C. Clerici officium.
oportet ferre habitum Monachalem. Sed idoneus interpres B. Thomas, ſupra confirmavit, non eſſe eam veſtem, niſi veluti teſſeram quandam complectendarum virtutum omnium Monaſticarum, quibus cum Epiſcopalibus functionibus bene conveniat. *Ad hæc remanet obligatus, & per conſequens ad portandum ſuæ religionis habitum, qui eſt hujus obligationis ſignum.* Alioqui veſtis Monaſtica ludibrium quoddam, & inanis oſtentatio videri poſſit. Hinc verò non temerè conjicies hoc Innocentii III. decretum adumbratum fuiſſe ad illud Innocentii quondam I. ad Victricium Rotomagenſem Epiſcopum, quod & iiſdem verbis innovatum fuerat ſub Innocentio II. in Concilio Londinenſi anno 1138. ubi Pontificius ejus Legatus præerat. *Adjicimus, &c.* Suprà jam illud Can. 14.
protulimus. Illud innovaverat & Carolus Magnus in Capitulari Aquigranenſi. *Monachus ſi ad Clericatum promoveatur, propoſitum Monaſticæ profeſſionis non amittet.* Legem perſimilem ediderat & Juſtinianus. *Si quis Monachicam profitentium converſatio-* Novel. 5. c. 2.
nem, meruit Clerici ordinationem, maneat etiam ſic puram ſervans converſationem. Quod ſi facti Clerici abutantur fiducia, & ad nuptias venire præſumant; quippe in tali conſtitutus gradu, inter Clericos, qui ei uxorem ducere permittat, excludatur omnibus modis à Clero, tanquam priorem converſationem & ſolitariam confundens vitam. In id potiſſimum collineabat Decretum Innocentii I. ne Monachi ad Clericatum & ad Ordines minores provecti, ubi fas erat uxores ducere, ea libertate abuterentur. Sed vel ipſa continentia argumento eſt, Monachos Clericatu auctos, ut continentia, ita & reliquis adhuc illigati Monaſticarum virtutum vinculis, quibus non arcetur quis ab Ordinum functionibus.

Nec prætereiri hic tamen debet, quod in Comitiis Cleri Gallicani decretum fuit anno 1665. *Ut omnes Prælati nulla diſtinctione, nulla exceptione, in veſte violacea* Verbal de l'Aſſemblée, pag. 10.

violacea irent, ut Majeſtatem Regiam unà inviſerent & venerarentur, etiam qui ex Regularibus Ordinibus vocati ſunt ad Epiſcopatum, ut una ab omnibus forma teneatur. Semel tum ita decernebatur factitandum; ſed aliunde videri poſſit, non facilè edici potuiſſe, ut in violaceam veſtem ſumptus fierent, quæ ſemel tantum uſui futura eſſet. Urgeri etiam validius poteſt ratio, unius ſervandæ ab omnibus formæ. Nec enim ſemel tantum illa placet unitas.

Cæremoniale Epiſcoporum, quod juſſu primùm Clementis VIII. poſtea Innocentii X. publicatum eſt, jubet Epiſcopos Monaſticis ex Ordinibus vocatos, veſtem geſtare ejus coloris, qui proprius
L. 1. c. 1. eſt Religionis ſuæ: *Promoti ex Ordine Regulari, non Clericali, non utuntur Rochetto, ſed retinent in veſtibus colorem habitûs ſui Religionis, & deferunt ubique Mozzetam ejuſdem coloris, &c.* Et rurſum inferius: *De Epiſcopis Regularibus, qui non mutant colorem ſui habitus, neque induunt Rochettum, &c.*

Illud omnino memorabile, quòd cùm antè legibus Eccleſiæ præciperetur geri veſtem ipſam Monaſticam, hic ſolus veſtis color præcipiatur, etſi duorum authoritate Pontificum muniatur hic Cæremonialis liber. Longè ergo major eſt hæc veſtis ipſius mutatio, quàm coloris ſolius. Hic verò uſus ſi penitus invaleſcat in Galliis, videri non injuria forſan illæ poterunt nunc demum obtemperaſſe antiquiſſimo illi Cæleſtini I. Decreto, cui ſe tunc Galliarum Epiſcopi non omnino accommodarunt. Uberius hac de re ſupra egimus Tomo primo hujus Operis, ubi oſtendimus reprehenſos fuiſſe à Cæleſtino I. Epiſcopos Gallicanos, quod in Epiſcopatu ipſo veſtes retinerent Monaſticas. Quanquam tunc Clericorum & Epiſcoporum urbana & civilis veſtis, non alia eſſet, quàm quæ Laïcorum ſpectabilium. Volebat Cæleſtinus Epiſcopos Clericoſque à laïcis diſſidere, virtutibus, non veſtibus. Perſtitere tum Epiſcopi noſtrates in propoſito, & Gallicanum uſum probavere tandem Cæleſtini ſucceſſores. Nunc contra Pontifices Romani, & Epiſcopi Gallicani ad illam antiquam videntur Cæleſtini ſententiam revolvi, duplici videlicet illa immutatione, in veſte, & in colore veſtis Monaſticæ. Difficillimè poſſunt non aliquæ ſemper vices & innovationes obſervari poſt longa temporum intervalla in his rebus extrinſecis, & per ſeſe in utramque partem verſatilibus. Caput eſt, ut quaſcunque patiatur vices exterior diſciplina, in pretio & in amore ſint ſemper religioſæ virtutes; & à veſte Monaſtica, aut colore ejus, concordiæ & conſenſionis cum Collegis amor abdicat, non pudor ejus habitus, qui religionem olet & humilitatem, qui pœnitentiam præ ſe fert & ſanctimoniam.

De ſpolio, & de ſtatu rerum Eccleſiæ ſede vacante.

CAPUT LI. *P. 1. l. 4. c. 20.*

Quo loco eſſent res & bona Eccleſiæ ſede Epiſcopali vacante per quinque priora ſæcula.

I. Qui ſuperſtite Epiſcopo temporalia Eccleſiæ adminiſtravevant Oeconomi, Presbyteri, Diaconi, eodem munere poſt ejus obitum fungebantur.

II. Argumenta ex Chryſoſtomo & Nazianzeno.

III. Item ex Concilio Ancyrano. Alienari nil poterat vacante ſede.

IV. V. Ne id quidem poterant Epiſcopi citra aſſenſum Metropolitani & Concilii Provincialis.

VI. In Concilio primum Calchedonenſi damnati Clerici, qui vacantes Eccleſias expilabant.

VII. Jam ante ſerpere cœperat ea lues. Bona Epiſcoporum hæreditaria præda erant.

VIII. Ei malo mederi cœpit Concilium Regienſe, deſignato Epiſcopo Viſitatore Eccleſiæ viduatæ.

IX. Oeconomus à Concilio Calchedonenſi conſtitutus fruſtra omnino tentaverat.

X. Reges Vandali Africæ ditioni ſuæ ſubjicere voluerunt Epiſcopatus vacantes.

XI. De Epiſcopis Viſitatoribus vacantium Eccleſiarum.

I. CUm cura & poteſtas rerum Eccleſiæ temporalium eſſet penes Epiſcopum, non abs re quæritur eo terris emigrante, quem maneret ea providentia. Cùm verò res Eccleſiæ non adminiſtraret Epiſcopus, niſi per Oeconomos, Presbyteros, Diaconos, illo vel extincto, vel exauctorato, totum ſcilicet in eos pondus incumbebat. Literas dedit Concilium Epheſinum I. *ad Presbyteros Oeconomos, & alios Clericos Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ*, ut ſignificaret, Neſtorium ejus Eccleſiæ ſolio ejectum fuiſſe, atque ipſorum jam eſſe, ut pro ejus Eccleſiæ rerum tuitione excubarent, ut qui ſucceſſori ejus rationes facturi eſſent. Idem præſcripſit Concilium Calchedonenſe exturbato Dioſcoro, *Presbytero Oeconomo, Archidiacono & Clericis Alexandriæ.* Act. 3.

II. Conſtat ergo Oeconomos, Presbyteros & Diaconos viduatæ Eccleſiæ res & proventus adminiſtraſſe, ſucceſſori omnium rationes exhibuiſſe. Vidimus ſuprà Chryſoſtomum exordio Epiſcopatus ſui Oeconomos ad iſtiuſmodi ratiocinia vocaſſe, Nazianzenum contra ea accuratione abſtinuiſſe, ut ſibi videbatur conſultiſſimè, ne pax & concordia in diſcrimen conjiceretur.

III. Ex Concilio quoque Ancyrano id liquet, orbatæ Eccleſiæ res a Presbyteris adminiſtratas fuiſſe, ſed breviori gyro terminatam fuiſſe eorum poteſtatem, cùm poſſet ſucceſſor Epiſcopus reſcindere ac revocare, ſi quid præpoſtere aut donaſſent fundorum Eccleſiæ, aut diſtraxiſſent. Ubi illud quoque uſu venire poterat, ut emptoribus nil pecuniæ refundi neceſſe eſſet, cùm viliori pretio addictorum fructus agrorum abundè ad id ſufficerent. *Si* Can. 15. *qua de rebus Eccleſiæ, cùm Epiſcopus non eſt, Presbyteri vendiderint, placuit reſciſſo contractu ad jus Eccleſiaſticum revocari. In judicio autem erit Epiſcopi, ſi conſtitutum pretium debeat recipi, nec ne: propter quod ſæpè contingit, diſtractarum rerum reditus ampliorem ſummam pro dato pretio reddidiſſe.*

IV. Ne Epiſcopi quidem ipſi dare poterant, aut diſtrahere fundos Eccleſiæ, niſi conſentiente & ſubſcribente Clero. Sic decrevit Concilium Carthaginenſe IV. *Irrita erit donatio Epiſcoporum, vel* Can. 32. *venditio, vel commutatio rei Eccleſiaſticæ, abſque conniventia & ſubſcriptione Clericorum.* Addidit & cautiones alias Concilium Carthaginenſe V. ne fundi Eccleſiæ alienarentur; conſtituto, ut ne Cleri, ne Epiſcopi conſenſu ſolo, ſed etiam Metropolitani, & Concilii Provincialis, ita demum ritè diſtraherentur. *Placuit etiam ut rem Eccleſiæ nemo vendat.* Can. 4. *Quod ſi aliqua neceſſitas cogit, hanc inſinuandam eſſe Primati Provinciæ ipſius, ut cum ſtatuto numero Epiſcoporum, utrum faciendum ſit arbitretur. Quod ſi tanta urget neceſſitas Eccleſiæ, ut non poſſit antè Primatem conſulere, ſaltem poſt factum, curioſitatem habeat & vicinis Epiſcopis indicare, & ad Concilium referre.*

Quod ſi non fecerit, reus Concilii venditor teneatur. Quod decretum corroboravit Hilarius Papa in Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ, ea etiam ratione approbata, quòd res Eccleſiæ res pauperum ſint innume- Epiſt. 8. rabilis multitudinis. *Ex quibus plurimorum conſuevit neceſſitatibus ſubveniri.*

V. Minùs ergo mirum erat, non poſſe quidquam a Preſbyteris & Oeconomis Eccleſiæ alienari ſede vacante: cùm nec Epiſcopus poſſet niſi aſſenſu Cleri, Metropolitani, & Epiſcoporum Provinciæ. Submonitus Simplicius Papa de Gaudentii Epiſcopi Auſiniant adminiſtratione minùs provida Eccleſiæ ſuæ, eam ab illo ad alium Epiſcopum ejuſdem Provinciæ traduxit, ipſum coëgit, quidquid alienaſſet, ad Eccleſiæ ejuſdem jus revocare. *At verò miniſteria Eccleſiæ, quæ alienata comperimus, reparare præſumptor prædicti fratris compellatur inſtantia.*

VI. Redeo ad Clerum vacantis Eccleſiæ res adminiſtrantem, & cui aliquando tamen illa obrepſit perverſitas, ut prætextu tuendæ rei Eccleſiaſticæ, privatas & hæreditarias Epiſcopi defuncti res expilaret. Exauthorandos poſthac cenſuit Clericos ejus facinoris reos Concilium Calchedonenſe. *Non* Can. 22. *licere Clericis poſt obitum ſui Epiſcopi, res ad eum pertinentes diripere, ſicut antiquis quoque eſt Canonibus conſtitutum. Quod ſi hoc facere tentaverint, graduum ſuorum periculo ſubjacebunt.*

VII. Quo ex ipſo Canone intelligis jam inveteraſſe id malum, & jam antè diu tentatas fuiſſe varias machinas ad illud propulſandum. Antiochenis Patribus in edendis Concilii ſui Canonibus curæ fuerat, ut ſeponerentur res Epiſcopi propriæ à Can. 24. rebus Eccleſiæ communibus, *ne quæ propria probantur Epiſcopi, ſub occaſione rerum Eccleſiæ pervadan-* Can. 40. *tur.* Idem inſinuat Canon Apoſtolicus. Ut à veriſimili non diſtet, quod tres illi Canones inſinuant, priores omnium Clericos expilaſſe res & domos Epiſcoporum obeuntium, reique proprias & hæreditarias Epiſcoporum primùm prædæ patuiſſe; denique harum rapinarum anſam arripuiſſe Clericos, ex eo quòd indiſcretæ plerumque eſſent res Epiſcopi & Eccleſiæ, ut non facilè poſſent non hinc Clerici, hinc Epiſcoporum proximi inter ſe digladiari, pari hinc & hinc aviditate & cupiditate inferendæ potiùs fraudis, quàm ferendæ.

VIII. Conſultiſſimè ergo viſum eſt Patribus Regienſis Concilii, non ſatis eſſe præſidii Preſbyteris Eccleſiæ viduatæ in ſuis ipſorum viribus, ut Clericos inſolentiores compeſcere poſſint. Statuerunt ergo ut ubi primùm Epiſcopus cujuſlibet Eccleſiæ animam egiſſet, accurreret vicinior Epiſcopus, funus ejus curaret, adminiſtraret Eccleſiam vacantem, cenſum rerum Eccleſiæ omnium conſcribi juberet, procacitatem & contumaciam Clericorum pro Epiſcopi viſitatoris conſtantia & au- Can. 6. 7. thoritate frangeret. *Conſultum eſt, ne quis ad Eccleſiam quæ Epiſcopum perdidiſſet, niſi vicinæ Eccleſiæ Epiſcopus exequiarum tempore accederet; qui Viſitatoris vice, tamen ſtatim Eccleſiæ ipſius curam diſtrictiſſimè gereret, ne quid ante ordinationem, diſcordantium in novitatibus Clericorum ſubverſioni liceret. Itaque cum tale aliquid accidit, vicinis vicinarum Eccleſiarum inſpectio, recenſio, deſcriptioque mandatur. Hæc autem omnia exequiarum tempore uſque ad ſeptimam defuncti diem aget.* In Hiſpania idem ſancivere Con- Can. 6. 7. cilii Valentini Patres.

IX. Edixerat quidem Concilium Calchedonenſe, ut viduatæ proventus Eccleſiæ ab Oeconomo cuſtodirentur. *Veruntamen reditus Eccleſiæ viduatæ* Can. 25. *penes Oeconomum ejuſdem Eccleſiæ integri reſerventur.* Sed ei Oeconomo accedere non poterat illud authoritatis pondus, ut cohibere atque comprimere poſſet jurgia & prædationes, ſive Clericorum ipſius Eccleſiæ, ſive cognatorum Epiſcopi, ſive reliquæ plebis, ſive Magiſtratuum, qui ſtudio primùm agebantur ſedandæ concordiæ, mox eam ipſi magis incendebant: & prædonum primùm ultores, mox ſocii & conſortes non raró erant.

X. Sed hæc omnia tamen mala non ſimul irrupere. Quinque his enim prioribus ſæculis rara ſunt veſtigia, quæ demonſtrent his prædationibus vel plebem interveniſſe, vel Magiſtratus. Clericis tantùm ferè certamen fuit cum proximis defunctorum Epiſcoporum. Quod enim narrat Victor Epiſcopus Africanus de Rege Vandalorum, deteſtabilis fuit ea conſilii machinatio, ad exitum nunquam perducta. Statuerat barbarus & perfidus Rex Edictum promulgare, quo morientium Epiſcoporum res fiſco addiceret, ſucceſſoreſque juberet quingentos nummos aureos in ærarium Principis inferre ante ordinationem ſuam. Regiorum miniſtri Conſiliorum admonuerunt à Catholicis per orbem Principibus pœna conſimili citra dubium vexatum iri Epiſcopos Arianos omnes. Nec pluribus opus fuit, ut Edictum ſilentio obrueretur. *Quodam tem-* L. 2. de Perſecut. Afric. *pore ſtatuere per totam Africam feſtinavit, ut noſtrorum Epiſcoporum defunctorum fiſcus ſibi ſubſtantiam vindicaret. Qui autem defuncto ſuccedere poterat, non antè ordinaretur, niſi fiſco Regali quingentos ſolidos obtuliſſet. Sed hoc ædificium ubi conſtruere viſus eſt diabolus, ſtatim illud deſtruere dignatus eſt Chriſtus. Suggerunt ei domeſtici ſui, dicentes, ſi iſtud firmaverit præceptio tua, noſtri Epiſcopi in partibus Thraciæ & aliis regionibus conſtituti, pejora incipient pati.*

XI. Ut ad Epiſcopos autem me referam, qui ad gubernandis vacantibus Eccleſiis præficiebantur, ineunte jam ſæculo quarto frequentes illos in Africa fuiſſe author eſt Auguſtinus: dictos porro fuiſſe Epiſt. 261 & *Interventores*, aut *Interceſſores*. Ejuſmodi ſuarum par- De Paſtor. c. 15. tium Epiſcopum Carthagine deſignaverunt Dona- De unico Bapt. c. 16. tiſtæ, ante electionem ſchiſmaticam Majorini. Ejuſmodi & Romam ablegarunt, qui ſuæ ſectæ homines confirmaret. *Interventores adventitios furtim longéque mittebant, donec decepta plebecula quaſi proprios Epiſcopos ordinarent. Viſitatores* etiam eidem Auguſtino dicuntur. Eorum frequens mentio in Collatione Carthaginenſi. Plerumque Epiſcopi erant, rariùs Preſbyteri. Cùm in ea Collatione Epiſcopus Donatiſta jactantiùs affirmat in ſua civitate Catholicum omnino eſſe neminem, reſponſum eſt ab Epiſcopo Catholico, eſſe in ea Catholicis Preſbyterum Interventorem, quaſi dicas Vicarium Generalem ſede vacante. *Preſbyterum habemus, qui intervenit.* L. 1. c. 201. Sunt & alia id genus ibidem exempla. Gregorium 202. Nazianzenum prodidit Facundus Hermianenſis Epiſcopus, arrepto conſilio abjiciendi omnino regiminis Eccleſiæ Nazianzenæ, acceſſiſſe Theodorum Epiſcopum Mopſueſtenum, ut viſitationis officium vacanti ei Eccleſiæ impenderet. *Theodorum* L. 7. c. 9. *de toto Oriente in defenſionem & viſitationem Eccleſiæ ſuæ delegit.* Scripſit Facundus de Aſia, non ſecus ac de Africa; nec ſatis forſan animadvertit, Eccleſias Orientis Epiſcopo viduatas Oeconomis interim & Archidiaconis commendari ſolere, quod ad temporalia pertinet: Metropolitanis autem, quoad ſpiritale regimen, ſucceſſoris verò potiſſimùm electionem. Itaque Theodorus ille, quem

auxiliatorem invocavit Gregorius Theologus Eccleſiæ ſuæ Nazianzenæ, is ipſe prorſus fuit Theodorus tunc Metropolitanus Thyanenſis, cui obnoxius erat Epiſcopus Nazianzenus. Non ergo in Oriente venandi uſquam nobis ſunt Epiſcopi viſitatores vacantium Eccleſiarum. Epiſcopatus vacantes Provinciæ ſuæ Ambroſius aliis Epiſcopis com- Epiſt. 44. mendabat. *Commendo tibi, fili, Eccleſiam, quæ ad Forum Cornelii, quo eam de proximo interviſas frequentiùs, donec ei ordinetur Epiſcopus.* In Concilio Can. 4. Hiſpaniæ Valentino Viſitatori huic Epiſcopo tributum eſt nomen *Commendatoris Epiſcopi.* Id verò ſi conſtanter retentum ſemper fuiſſet, ut vacanti Eccleſiæ adjiceretur protinus Epiſcopus ex vicinitate viſitator, repreſſi ab eo abactique fuiſſent compluſculi Epiſcopatuum vacantium deprædatores.

CAPUT LII. *P. 2. l. 4 c. 25.*

De Spolio Beneficiariorum obeuntium, de expilatione ædium, de cuſtodia vacantium Eccleſiarum in Gallia & Hiſpania ab ævo Clodovæi uſque ad tempora Caroli Magni.

I. II. Eccleſiæ Epiſcopales vacantes commendabantur interim Epiſcopo viſitatori, Metropolitano, Archidiacono, Clero.

III. Qui Canones detonuerint in expilationes Eccleſiarum, Epiſcopatuum, & aliorum Beneficiorum, per Clerum, Archidiaconos, pauperes, plebem. Interveniebant & Reſcripta Principum.

IV. V. Multa in hos Canones obſervantur. De Deporto. De Spolio.

VI. VII. Illuſtrationes novæ ex Gregorio Turonenſi.

VIII. Probationes aliæ ex teſtamentis Epiſcoporum.

IX. De collatione Beneficiorum vacante Epiſcopatu. Defenſores, Advocati.

X. XI. XII. Diſciplina Hiſpaniæ ſimillima Gallicanæ. Probationes ex Conciliis Hiſpaniæ & Legibus Viſigothorum.

I. PRoximioribus Epiſcopis Concilium Aurelianenſe II. præcepit, ut quampropetè pergerent ad exequias Collegarum, expenſis itineris contenti eſſent; adjungerent ſibi vacantis Eccleſiæ Preſbyteros ad cenſum & deſcriptionem rerum vacantis Eccleſiæ, & ad eas viris probis interim credendas, ne prædæ objicerentur alimenta Can. 5. 6. pauperum. *Epiſcopus qui defunctum advenerit ſepelire, præter expenſam neceſſariam nihil pretii pro fatigatione depoſcat. Epiſcopus qui ad ſepeliendum Epiſcopum venerit, evocatis Preſbyteris in unum, domum Eccleſiæ adeat, deſcriptamque idoneis perſonis cuſtodiendam ſub integra diligentia derelinquat, ut res Eccleſiæ ullorum improbitate non pereant.*

II. Contumelioſus Regienſis Epiſcopus cùm ad Sedem Apoſtolicam provocaſſet à ſententia depoſitionis qua perculſus fuerat in Concilio Provinciali, alium interim Epiſcopum ſubrogari præcepit Joannes II. Papa qui Viſitatoris nomine eam Eccleſiam regeret, temporalium curam ne primoribus Epiſt. 3. 4. quidem digitis attingeret. *Ita tamen ut nihil de Eccleſiæ facultate præſumat.* Temporalium enim curam tum gerere Archidiaconi erat, ut ab Agapeto Papa poſtea declaratum eſt in confirmanda præceſſoris Epiſt. 7. ſui ſententia. *Patrimonio Eccleſiæ in gubernatione Archidiaconi ejuſdem Eccleſiæ conſtituta, ita ut alimonia ſufficienter Epiſcopo non negetur.* Egit & Aurelianenſe V. Concilium de Epiſcopis qui auxilio eſſent vacantibus Eccleſiis, & ipſos quoque voluit ſolis expenſis contentos abire. *Nec quidquam de rebus* Can. 8. *Eccleſiæ, præter humanitatem auferre præſumat.*

III. Qui verò authores eſſent harum expilationum prodit Concilium V. Pariſienſe anni 615. quibus non Epiſcopales tantùm Eccleſiæ, ſed & Beneficia prorſus omnia poſt Clericorum obitum peſſumdabantur. Damnantur enim in hoc Concilio homines audaciſſimi, qui ad prædas agendas de rebus Beneficiorum vacantium, Reſcriptis abutebantur Principum, vel Judicum & Optimatum poteſtate, qui quorum ſe bonorum cuſtodes & vindices venditabant, eorum raptores authoritate ſua tuebantur. Porro Concilii hujus Patres Archidiacono & Clero cuſtodiam commendant, & defenſionem Beneficiorum vacantium. Sed cùm Epiſcopi & Archidiaconi multum ſibi juris tribuerent in Eccleſias Parochiales, ſpoliumque ſibi vindicarent earum, ſicubi vacaſſent, tanquam id jure ad Eccleſiam Cathedralem devolveretur, à qua ceu matrice manaverant: hanc ipſam uſurpationem improbavit Concilium, juſſitque, ut Parochialis Eccleſia Parochi obeuntis ſpolio ipſamet potiretur. *His etiam Con-* Can. 7. *ſtitutionibus adnecti placuit, ut defuncto Epiſcopo, Preſbytero vel Diacono, vel quaquam junioris ordinis Clerica, non per præceptum, neque per Judicem, nec per qualemcumque perſonam res Eccleſiæ, vel earum propriæ, quouſque aut teſtamentum, aut qualemcumque obligationem fecerit, cognoſcatur, à nullo penitus ſupraſcripta res contingantur. Sed ab Archidiacono, vel Clero in omnibus defenſentur, & conſerventur, &c.* Et proximo Canone: *Comperimus denique cupiditatis inſtinctu, deficiente Abbate vel Preſbytero, vel his qui per titulos deſerviunt, præſidium quodcumque in mortis tempore dereliquerint, ab Epiſcopo vel Archidiacono diripi, & quaſi ſub augmentum Eccleſiæ vel Epiſcopi, in uſum Eccleſiæ revocari, & Eccleſiam Dei per pravas cupiditates expoliatam relinqui. Statuimus obſervandum, ut neque Epiſcopus, aut Archidiaconus exinde aliquid auferre præſumat; ſed in loco ubi moriens hoc dereliquerit, perpetualiter debeat permanere.*

IV. Hi duo planè Canones apertiſſimè manifeſtant, quæ tum temporum, quæ rerum conditio eſſet, quique mores obtinerent ineunte ſæculo ſeptimo, ſive anno 615. 1. Agitur enim de ſpolio Eccleſiarum. *Præſidium quodcumque mortis tempore reliquerint, &c. Eccleſiam expoliatam relinqui, &c.* 2. Jam ſpolia invadebant Epiſcopi & Archidiaconi Abbatiarum, Parochiarum, & Eccleſiarum omnium ſibi ſubditarum. *Deficiente Abbate, Preſbytero, vel his qui per titulos deſerviunt.* 3. Huic rapinæ ſpecies & color appingebatur ea neceſſitate revocandorum in primævum ſuum fontem rivulorum, cùm à Cathedrali Eccleſia ſcaturiſſent cæteræ omnes: *in uſum Eccleſiæ revocari.* 4. Ad Cleri communem menſam revocabantur hæc ſpolia, non ad Epiſcopum privatim, aut ad Archidiaconum, *quaſi ſub augmentum Eccleſiæ, vel Epiſcopi.* 5. Et vel id tamen reprehenditur à Concilio, ut quod ab effræni cupiditate proficiſcatur. *Pravas cupiditates.* 6. Agitur hic etiam de reditibus Eccleſiæ vacantis & de patrimonio Beneficiariorum. *Res Eccleſiæ, vel eorum propria.* 7. Muniebant ſe Reſcriptis Principum, authoritate Magiſtratuum & Magnatum, quò tutiùs graſſarentur. *Per præceptum, per Judicem, per qualemcumque perſonam.* 8. Hic Archidiaconi declarantur Cuſtodes & Defenſores rerum Eccleſiæ, tum in Epiſcopalibus Eccleſiis, tum in minoribus Beneficiis vacantibus. 9. Eo tamen in fungendo munere Clerus illis adglutinatur. *Ab Archidiacono vel Clero in omnibus*

defenſentur, vel conſerventur. 10. Si qua ſpolii vel deportus jura, quæ Epiſcopis & Archidiaconis in nonnullis Eccleſiis adſcribuntur, ab hac manarunt corruptela, quam hic videmus damnari, viderint alii quid de his ſit ſentiendum. Nec enim quæ ſeptimo ſæculo proſcribebatur avaritia & cupiditas, ea ſæculo decimo ſeptimo abſolvi, & approbari poteſt. Authoritatem vitio non conciliat antiquitas. Quin immo tantò atrocius flagitium eſt, quò obſtinatius, diutiuſque. Si uſurpationes illæ tum vitio dabantur, cùm ex iis Cleri totius ſocietas fructum capiebat: quid ſicubi nunc privatorum cupiditati ſerviunt? Poſſunt tamen Deportuum in aliis Eccleſiis jacta eſſe laudabiliora quædam & prorſus inculpata fundamenta, quod & nos alibi ſuprà.

V. Sed illud potiſſimum in his Canonibus obſervandum venit, quod necdum tunc Principes ſæculares ſibi arrogaverant cuſtodiam Epiſcopatuum & Abbatiarum vacantium, uti nec ſpolium, vel fructus Eccleſiæ viduatæ. 1. Jam quidem ad hæc illis obrepere ambitioſi homines incipiebant, ut totum Reſcripta extorquerent, ſed ea erat privatorum cupiditatis inſania. *Per Præceptum.* 2. Id ipſum damnant hi Canones. 3. Soli Archidiaconi cuſtodes declarantur vacantis Epiſcopatus cum Clero. 4. Qui hæc ſpolia & fructus vacantium Beneficiorum invadunt, hic arcentur communione tanquam pauperum homicidæ. *Ut necator pauperum communione privetur.* Can. 7. 5. Epiſcopi ipſi, qui à Principe extundebant ſpolia, aut fructus vacantis alterius Eccleſiæ, eidem ſubjiciuntur excommunicationi, donec pleniſſimè reſtituant. Can. 9. *Neque Epiſcopus Clericorum alterius Epiſcopi, ſeu Eccleſiæ, ſeu privatas res, competere aut retinere præſumat.* Dicemus inferius quando & qua ratione illa Regaliæ jura aſſentiente Eccleſia in Galliis conſtituta, ab aliis Regnis illa diu certante abolita tandem ſint.

Illud porro hic addendum, Clotarium II. in confirmandis Edicto ſolemni Decretis Concilii hujus Pariſienſis videri ſibi ſervaſſe jus, Præcepta, ſeu Reſcripta dandi, & nonnihil largiendi ex rebus Epiſcopatuum vacantium. Vix enim alio donari poſſunt ſenſu hæc Edicti verba, *Præceptiones noſtræ per omnia impleantur.* Quæ voces his Concilii verbis objici videntur, *neque per Præceptum*, & illis modum aliquem adhibere. Excidere verba Edicti conſequentia, & poſt hiatum illum præcipit Rex, ut donationes ab ipſo, aut à Majoribus factæ, nec à juſtitia alienæ, obtineant. *Quidquid parentes noſtri anteriores Principes, vel nos per juſtitiam viſi ſumus conceſſiſſe & confirmaſſe, in omnibus debeat confirmari.* Poſſet id referri ad Canonem IX. Concilii Pariſienſis, quo vetabantur Epiſcopi, ne à Rege peterent prædia aliorum Epiſcopatuum. Poterant Epiſcopis & Eccleſiis jura eſſe, alia aliis adverſa; poterant & ejuſmodi judicia ad Reges eſſe perlata. Edictum denique ſuum teſtificatur Clotharius cum Epiſcopis & Optimatibus Regni fuiſſe perpenſum, libratumque diu. *Hanc deliberationem, quam cum Pontificibus, vel tam magnis viris Optimatibus aut fidelibus noſtris in Synodali Concilio inſtituimus.* Ipſi itaque forſan Epiſcopi his limitibus & clauſulis aſſenſi tandem fuerant. Præceptum eſt tamen in Concilio Remenſi anni 630. religioſiſſimè obſervari decreta Concilii Pariſienſis V. Can. 3. *Ut Capitula Canonum Pariſiis acta in generali Synodo in Baſilica ſancti Petri, Clotarii Regis ſtudio congregata, omni firmitate cuſtodiantur.* Certè alio mox Canone conqueritur Concilium de Judicibus, qui Canones aſpernabantur, obtenta Edictorum regiorum obſervantia. *Judices qui ſuper authoritate & Edicto dominicis Canonum ſtatuta contemnunt.* Can. 14. Intentatque excommunicationem, niſi Regis Clotarii Edicto morem gerant. *Qui Edictum illud Dominicum, quod Pariſius factum eſt, violaverint, placuit eos communione privari.* Poſſet quis reſpondere hæc ad Judices ſpectare, quibus integrum non erat vel tantillum deviare ab Edictis Regum. Cùm denique truncatum ſit Edictum Clotarii hoc ipſo in loco quem verſamus, non video quid ſatis certi hinc concludi poſſit. Ut ſummum, jus id fuerit quod ſibi Reges ſervatum voluerint, nonnihil largiendi ex rebus vacantium Eccleſiarum, ad levationem pauperum, vel Clericorum, vel aliarum Eccleſiarum. Nulla ejuſmodi formula apud Marculphum. Plura de his inferius, ſi detur operoſius retexere diſciplinam vacantium Eccleſiarum.

Ex Concilio quidem Epaonenſi anno 517 dilucidum eſt, impetraſſe aliquando Clericos à Regibus prædia Eccleſiæ quædam, valuiſſe jure precario; nec intercedere Concilium, dum ea extinctis Clericis ad Eccleſiæ jus revocentur. *Clerici quod Eccleſiæ remuneratione poſſederint, cum authoritate domni glorioſiſſimi Principis noſtri, in jus proprietarium non tranſeant.* Can. 18. Hoc Concilium convocaverat Sigiſmundus Burgundiæ Rex. Nec diſſimulaverat Avitus ipſe Viennenſis Archiepiſcopus, non poſſideri ab Eccleſia, niſi quæ vel donaſſet Rex, vel conſervaſſet. *Niſi quæ ſervaſtis, aut donaſtis.* Gallicana Eccleſia idem profiteri poterat Regibus ſuis; & eam ſe eis præſtare, quale ſe Concilium Epaonenſe Sigiſmundo Regi exhibuiſſet. Redeo ad Concilia Pariſienſe & Remenſe.

VI. His roboris aliquid poteſt accreſcere ex Canonibus Concilii Remenſis & Cabilonenſis; maximè verò quæ pertinent ad invaſionem Abbatiarum, Xenodochiorum, & Parochiarum vacantium, per Epiſcopos & Archidiaconos. An. 630. 650. Can. 16. Can. 6. 7. At aperiet mox Gregorius Turonenſis frequentes vacantium Epiſcopatuum deprædationes per Clericos ipſos in cauſa fuiſſe, aut certè anſam præbuiſſe, vel temporalibus, vel ſpiritualibus Poteſtatibus ſuperioribus, ut ipſimet intervenirent, eam cuſtodiam ſibi tribuerent, & ſpolia tandem fructuſque & proventus diriperent, quorum ſe antè profitebantur cuſtodes & defenſores fore. Cùm Maſſilienſes Clerici unà cum Præfecto Civitatis adversùs Epiſcopum conjuraſſent, eo denique comprehenſo, Epiſcopatum ipſimet compilarunt, & domos ejus omnes, non ſecus ac ſi vacaſſet ſedes Epiſcopo demortuo. *Domos Eccleſiæ apprehendunt, miniſteria deſcribunt, regiſtoria reſervant, promptuaria expoliant, omneſque res Eccleſiæ, tanquam ſi jam mortuus eſſet Epiſcopus, pervadunt.* L. 6. c. 11. His plus ſatis apertum eſt ita in more poſitum jam fuiſſe, ut cum primum animam efflaſſet Epiſcopus, ejus ædes diriperentur. Cùm rurſus idem Epiſcopus coactus fuiſſet ſui purgandi cauſa ad Palatium proficiſci, rurſus expilatæ fuere ejus ædes, iiſdem ducibus ac ſigniferis ac priùs, Abbate altero, altero Presbytero. *Clerici iterum Maſſilienſes domus Eccleſiæ reſerant, arcana rimantur, & alia deſcribunt, alia ſuis domibus inferunt.*

VII. Exauthorato Ægidio Remenſi Archiepiſcopo Synodali ſententia, & apud Argentoratum exulare juſſo, auri pondus & argenti ingens in ejus ærario repertum eſt, & quidem quæ Eccleſiæ erant, iis abſtentum eſt: cætera omnia quæ ille per fas & nefas accumulaſſe ferebatur, Rex fiſco ſuo adjudicavit. *Multa auri argentique in hujus Epiſcopi regeſto* L. 10. c. 19.

Digitized by Google

pondera reperta ſunt. Quæ autem de illa iniquitatis militia erant, Regalibus theſauris ſunt illata: quæ autem de tributis, aut aliqua ratione inventa ſunt, inibi relicta. Habes hic rurſum perilluſtre & certiſſimum documentum, nihildum Reges de vendicandis ſibi morientium Epiſcoporum ſpoliis, vel de fructibus vacantium Eccleſiarum cogitaſſe. Quod rurſus patet ex eo quod idem Gregorius memorat de Baudino, qui ſextus-decimus fuit Epiſcopus Turonenſis: nempe ab eo in pauperes erogata eſſe viginti amplius millia ſolidorum auri, quæ moriens præceſſor in area Eccleſiæ reliquerat. *Aurum etiam quod deceſſor ejus reliquerat, amplius quàm viginti millia ſolidorum pauperibus erogavit.*

VIII. Nec minùs hæc validè ſtruuntur ex teſtamentis Epiſcoporum, de quibus ſuprà dictum eſt. Teſtabantur enim Epiſcopi, de omnibus quæ in Epiſcopalibus ædibus recondita erant. Ea ergo ſpolia ad jus trahi non poterant niſi Cleri & pauperum, quibus etiam à teſtante Epiſcopo legabantur. Reditus vacantis Eccleſiæ expendebantur neceſſariò ad alimenta Cleri & pauperum, quorum proviſor fuerat Epiſcopus. Illa verò vel tertia, vel quarta pars, quæ Epiſcopo ſolet addici, hoſpitibus & peregrinis procurandis erat dicata. Cui muneri neceſſe erat etiam defuncto Epiſcopo fieri ſatis. Denique vel exemplo Auguſtini, non teſtabantur Epiſcopi, quòd cùm nihil niſi res Eccleſiæ in poteſtate habuiſſent, ut illa immortalis eſt, & immortali cæleſtique Sponſo nupta, non exiſtimabant morte ſua locum dari teſtamento. Aut inſtar B. Perpetui, de quo ſuprà, teſtabantur, quòd cùm patrio & à Majoribus accepto patrimonio abundarent, illud certiſſimè per pauperum manus in cœleſte penu trajici cupiebant. Aut de ipſis teſtabantur Eccleſiæ bonis, quò ea certiùs & pacatiùs diſtribuerentur in pauperes, & in egentiores quoſque. Ita nec ſpolia erant ulla caduca, nec fructus, qui ad alios, quàm ad pauperes, vel ad ſucceſſores devenire poſſent.

IX. Quoad Beneficia Collationis Epiſcopi, quæ in fructibus vacantium Epiſcopatuum numerari quidam voluere poſteriore Eccleſiæ ætate; univerſim præſcribi poteſt, Clerum cum Epiſcopo omnia indiſcretè ad communes uſus poſſediſſe, atque ita vacante ſede ipſum per ſeſe omnia adminiſtraſſe, quæ & antè adminiſtrarat. Ad id rurſus ſpecialiter referri poteſt Concilium Aurelianenſe V. quo prohibetur ordinatio Clericorum, ſeu mavis inſtitutio
Can. 8. Beneficiariorum ſede vacante. *Ut in civitate ubi Pontifex jure humanæ conditionis obierit, nullus Epiſcopus ante ſubſtitutionem reparati per ordinem ſucceſſoris, aut in civitate, aut per Parochias ordinare Clericos, aut Altaria conſecrare præſumat.* Enimvero nullam antè impleri ſedem conducebat, quàm Epiſcopalem; id præ cæteris adproperandum, id urgendum, huic primùm orbitati luctuoſiſſimæ conſulendum erat.

Alienum non erit hoc loco aliquis obiter perſtringere de Defenſoribus vel Advocatis Cœnobio-
Bez. rum. Chronicum Cœnobii Beſuenſis in Epiſcopatu Lingonenſi, Abbatem teſtatur anno 666. poſtulaſſe à Rege Nobilem aliquem & præpotentem virum, qui Cœnobii res defenſitaret, lites perſequeretur, alienata prædia revocaret. Idque à Rege conceſſum
Le Cointe. Anno 665. n. 3. in tempus, quod vellet Abbas. *Per præſens præceptum jubemus, ut memoratas omnes cauſas ipſius Monaſterii ex noſtro permiſſu licentiam habeat proſequi, & unumquodque, ut juſtum eſt, reſtituat; ſic tamen, quandiu eorum pariter fuerit voluntas.* Longiùs ſe porrigunt privilegia hujuſmodi Defenſoris in Abbatia Idem ann. 715 n. 41.
ſancti Stephani apud Argentoratum. Poſtquam enim prohibitum eſt Judicibus publicis, Regiiſque Miniſtris, ne quid adgrediantur in rea agroſque Monaſterii, Defenſori ſervatur integra judicandi poteſtas de cauſis omnium, exigendi jura quævis, & animadvertendi in nocentes. *Nullus Judex publicus, niſi Defenſor, quem loci ipſius Congregatio, vel Abbatiſſa voluntariè à Palatio impetraverit, audeat ingredi ad cauſas audiendas, vel freda, aut tributa exigenda, vel colonos, vel fiſcalinos homines ullo modo moleſtare.* Erant ii hauddubio Defenſores laici, de quibus prolixiùs infrà diſputabitur. Archiepiſcopus ipſemet Moguntinus conſtitutus fuit Defenſor Cœnobii Sanctimonialium, in Regio ejus privilegio. Sed ſuberat illi Vicarius, qui ſuprà memoratas obiret functiones. Hi certè Defenſores vel Advocati po- Ibid. ann.
ſtea vacantibus Eccleſiis dominari voluere: ſpo- 734. n. 6.
lia invadere, Beneficia conferre, ut infrà dicemus.

X. Nec in hac parte recedebat à Gallicana Hiſ-
panienſis Eccleſiæ Diſciplina. Jubet Concilium Tar- Can. 14
raconenſe, ut à Preſbyteris & Diaconis recenſio deſcriptioque fiat poſt mortem inteſtati Epiſcopi omnium quæ in Epiſcopali ejus æde invenientur. Nempe ſucceſſio tota ad ſucceſſorem integra tutiùs trajiceretur. Ita enim paulò enucleatiùs Concilium Ilerdenſe, ubi cùm indoluiſſent Patres Eccleſiis à proprio Clero poſt mortem Epiſcopi expilatis, quandoque & antequam ille animam egiſſet: *Quia hæc ſanctio à multis Clericis cognoſcitur violari, ita ut occumbente Sacerdote, expectorato affectu, totaque diſciplinæ ſeveritate poſthabita, immaniter quæ in domo Pontificali reperiuntur, invadunt, & abradunt, &c.* Jubetur Epiſcopus, qui exequiis præfuit Collegæ, ut has rapinas compeſcat, nec Clero niſi ſportulas & diſtributiones uſitatas permittat, eaſdemque ac priùs, omnia verò cætera illibata ſervet ſucceſſo-
ri. *Placuit ut defuncto Antiſtite, vel etiam in ſupremis* Can. 16.
agente, nullus Clericorum quidquam auferre præſumat, &c. Sed is cui domus commiſſa eſt, ſubjunctis ſibi, cum conſilio Cleri, uno vel duobus fideliſſimis, omnia uſque ad tempus Pontificis conſtituendi debeat conſervare, vel his qui in domo inveniuntur Clericis conſuetam alimoniam adminiſtrare. Subſtitutus autem Antiſtes ſuſcepta ſedis commoda ordinabit, &c.

XI. At Valentinum Concilium comperto his Statutis coërceri non potuiſſe rapaces Clericorum manus, & inſatiabiles cupiditates, ſtatuit ut Metropolitani authoritate cogerentur prædones omnia reſtituere; atque vicinior Epiſcopus, qui Collegæ funus curaſſet, cenſum omnium Epiſcopatûs bonorum deſcribi curaret, & Metropolitano traderet, à quo idoneus præficeretur & fidus Adminiſtrator, qui res vacantis Eccleſiæ tueretur & regeret, Clero diſtributiones legitimas ſuppeditaret, ipſe verò rationes omnium faceret Metropolitano. His artibus machiniſque certabant Concilia inſolentiſſimas prævertere ac cohibere prædationes, ex quibus novi Epiſcopi dolorem eum acerbiſſimum capiebant, quod ſibi convulſæ, dilaceratæ atque exhauſtæ Eccleſiæ adminiſtratio capeſſenda eſſet.
Ad Metropolitani notitiam habita ordinatio, vel deſ- Can. 2.
criptio deferatur, ut ejus electione talis perſona ordinanda domûs Eccleſiaſticæ procuretur, quæ vel conſueta Clericis ſtipendia diſpenſet, & creditarum ſibi rerum, ſi forſitan tarditas in Epiſcopo ordinando ſucceſſerit, Metropolitano congruis temporibus reddere poſſit rationem: ut ſub hac ſalubri conſtitutione, Clerici ſuis ſtipendiis contenti, labores non diripiant Epiſcopi decedentis,

& in vacuam Eccleſiæ domum futurus Pontifex non ſine dolore ſuccedat, ſed magis de prædeceſſoris ſui dimiſſo poſſit & ipſe gaudere, & aliis miniſtrare. Idem pro-
Can. 3. hibetur Canone proximo cognatis defuncti Epiſcopi, nequid decerpere auſint de ſucceſſione injuſtà Metropolitani, & Epiſcoporum Provinciæ. In
Can. 3. Concilio VII. Toletano novæ cautiones excogitatæ ſunt, ad accuratiorem obſervantiam Canonum
Can 9. Concilii Valentini. In Concilio Toletano IX. conſtituta eſt proventio Epiſcopi Viſitatoris; ſtatutum eſt, obeunte Metropolitano proximos ejus confugere debere ad ſucceſſorem ejus, vel ad Concilium Provinciæ, ut nequid ſui ſibi juris in ea ſucceſſione deperiret: denique ſi Presbyteri, vel Diaconi
Can. 7. obitu quæpiam vacarent Beneficia, nequid inde auferrent eorum cognati inconſulto Epiſcopo.

Leg. Viſig. L. 5 Tit. 1. c. 2. L. 4. Tit. 2. c. 12. XII. Nihil attinet eadem ſæpius inculcare. Perſpicuum eſt nihilo plus loci in Hiſpania ſpolio fuiſſe, quàm in Gallia, uti adprobari rurſus poteſt ex Legibus Viſigothicis ſupra relatis, quæ jubent, ut novus ſemper Epiſcopus cenſum expendat & deſcriptionem rerum Epiſcopatus à præceſſore ſuo factam, cùm primùm clavum Eccleſiæ caperet. Eædem Leges Viſigothicæ Eccleſiam vocant ad hæreditates, tum Clericorum, tum Monachorum inteſtatorum. *Clerici, vel Monachi, ſive Sanctimoniales, qui uſque ad ſeptimum gradum non reliquerint heredes, & ſic moriuntur, ut nihil de facultatibus ſuis ordinent, Eccleſia ſibi, cui deſervierint, eorum ſubſtantiam vindicabit.*

CAPUT LIII. *P. 2. l. 4. c. 26.*

De ſpolio Beneficiariorum obeuntium, de Cuſtodia Eccleſiarum vacantium, de earum deprædatione in Italia, & in Oriente, ſæculo VI. VII. & VIII.

I. II. Non una fuit ratio Gregorio Magno regendi Eccleſias poſt mortem Epiſcopi. Curam ejus commendabat Epiſcopo Viſitatori, fideli Presbytero, Notario ſuo.
III. Oeconomo, Diacono, Primicerio.
IV. V. Quæ jura Epiſcopi Viſitatoris.
VI. Ne in cogitationem quidem cadebat Pontificibus tunc, vel ſpolium, vel annata.
VII. Tempore Gregorii nonnulli cœperant Clerici expilare vacantes Epiſcopatus.
VIII. Neque ſpolia, neque deportus ullis vacantium Parochiarum.
IX. Quæ prima fuerit Romæ ex illatio.
X. In Oriente nec annata, nec ſpolium erat. Vacantium Eccleſiarum cuſtodia & cura Metropolitano imminebat & Clero.

I. QUæ ſapientia & arte Romana Eccleſia Epiſcopalium ædium functis Epiſcopis compilationes & rapinas arceret, docebit nos Gregorius Magnus. Eutherio enim ille Epiſcopo mortuo Anatolium Diaconum ablegavit, qui eum Epiſcopatum regeret, non iure & poteſtate Vicedomini.
L. 1. Ep. 11. 15. 55. 76. *Vicedominum eum conſtituimus, cujus arbitrio Epiſcopium commiſimus diſponendum.* Non agam de regimine ſpirituali Eccleſiarum vacantium, cui Epiſcopos Viſitatores præficiebat; dicam tantum temporali
L. 1. Ep. 78 quoque ſollicitudine eos ab illo oneratos fuiſſe. *Vos in ejuſdem Eccleſiæ viſitatione eſtote ſolertes atque ſollicit, ut & res ejus illibatæ ſerventur, & utilitates vobis diſponentibus more ſolito peragantur.* Temporalem adminiſtrationem fideli quandoque Presbytero ejuſdem Eccleſiæ delegabat. *Eccleſiæ veſtræ curam, utilitateſque Honorato Presbytero ad præſens committendas elegimus, quatenus res utilitateſque Eccleſiæ per eum & procurari valeant, & modis omnibus cuſtodiri, &c. Quouſque Sacerdos fuerit ordinandus, &c.*

II. Epiſcopis Viſitatoribus poteſtatem conferendi Beneficia tum faciebat, cùm diutius vacabat Eccleſia: ſed illi eos ſemper curæ præficiebat, ut ſolitas annonæ diſtributiones in Presbyteros & Clericos omnes fieri curarent. *Clericos ex laicis ordinare,* L. 2. Ep. 7. 19. 38.
necnon & manumiſſiones apud te in eadem Eccleſia ſolemniter celebrari concedimus: Conſuetudines autem Cla- L. 2. Ep. 29.
ri & Presbyterorum te volumus ſine cunctatione perſol- L. 3. Ep. 39. L. 4. Ep. 14.
vere. Sed illud omni contentione commendabat, ut L. 5. Ep. 21.
ne quid aſportari ſinerent de reditibus & mobilibus Epiſcopatus, ad uſum Cleri & Eccleſiæ recondi tis. *Ut nihil de provectionibus Clericorum, reditu, ornatu, miniſterioque, vel quidquid illud eſt, à quoquam præſumatur Eccleſia.*

III. Poſt exceſſum Natalis Salonenſis Epiſcopi, cùm non neſciret Gregorius, Oeconomum ejus Eccleſiæ curam ſarcinamque ſuſtinere rei totius temporalis, cujus & redditurus eſſet aliquando rationes Epiſcopo ſucceſſori: eidem tamen rurſus ſollicitudini præfecit Diaconum & Primicerium Notariorum, ſiquid damni fieret eorum ſocordia, eam culpam & jacturam ipſos ſignificans præ-
ſtaturos. *Ne rebus ipſius poſſit aliquid deperire, Reſ-* L. 2. Ep. 22.
pectum Diaconum, atque Stephanum Primicerium Notariorum, ut ipſarum rerum omnino gerant cuſtodiam, admoneto: interminans eis, de propria eos ſatisfacturos eſſe ſubſtantia, ſi quidquam exinde eorum negligentia fuerit imminutum. Et aliquantò pòſt: *Expenſa verò quæ neceſſaria fuerit, per Oeconomum qui tempore mortis prædicti Epiſcopi inventus eſt, erogetur, quatenus rationes ſuas futuro Epiſcopo, ipſe ut novit, exponat.*

IV. Epiſcopo Viſitatoris munus obeunti, quartam illam quandoque adjudicavit portionem, quam
Canones Epiſcopo addicebant. *Scripſimus Maxi-* L. 4. Ep. 12.
miano fratri & Coepiſcopo noſtro, ut quartam, quam ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopum oportebat accipere, à die viſitationis tuæ vel quouſque illic eam ſollicitudinem geſſeris, tibi debeat applicare. Perfectà viſitatione, muneris inſuper ei aliquid refundi volebat. *Centum* L. 2. c. 35.
ſolidos, & unum puerulum orphanum, quem ipſe elegerit, pro labore ſuo de eadem Eccleſia facias dari.

V. Cùm Ariminenſis Eccleſiæ, abſente Epiſcopo Caſtorio, Gregorius Viſitatorem deſignaſſet Leontium Epiſcopum; is ab adminiſtratione rei temporalis ſummovit Clericos omnes ejuſdem Civitatis, eiſque ſubrogavit quos ipſe ſecum adduxerat. Diſplicuit Gregorio res, unde & juſſus ab eo eſt Leontius, ad adminiſtrationem rerum Eccleſiæ Ariminenſis ipſoſmet ejus Clericos adhibere; quorum ſi fides ei nutare videretur, ex ſuis aliquos eis adjungeret, ut illi & mutuò ſeſe obſervarent, & ſtrenuùs
muneri incumberent. *Ut alterna erga ſe ſollicitudine* L. 4. Ep. 42.
debeant eſſe cuſtodes; rationes tibi modis omnibus poſituri. Juſſit denique ut quadripartitam faceret diviſionem proventuum ejus Eccleſiæ, primam Clero addiceret, ſecundam pauperibus, reliquas duas inter ſecaret, reparationibus, Caſtorio, ſibi tribuendas.

VI. Cùm idem Gregorius Panormitanum Epiſcopum Viſitatorem deſignaſſet Eccleſiæ Epiſcopalis ita dirutæ ac diſſipatæ, ut nec plebs, nec Clerus eo eſſet numero, qui Epiſcopum deſideraret; juſſit ut ejus reditus partiretur ſibi, Clero, & reparationibus; ut mobilia deſcriberet, & eum cenſum ad ſe tranſmitteret, ut quid optimum factu eſſet, ipſe con-
ſultaret. *Mobile verò prædicta Eccleſia facta ſubtiliter* L. 7 Ep. 74.

Google

volumus deſcribi notitia, & nobis tranſmitti, ut ex hoc quid fieri debeat, authore Domino, diſponamus. Qui hinc venaretur anſam conſtituendi juris ſpoliorum, næ ille vehementer ineptiret; cùm nequaquam ea ſibi vendicare mobilia pertenderet Gregorius, ſed deliberare, quem in uſum ea deſtinaret, quod non diceret de ſpolio, quod proprii juris eſſet. Species hæc erat ſingularis, ex qua nihil ejuſmodi colligere datur. At ex longè pluribus illis quas laudavimus Gregorii Epiſtolis, illud ex adverſo perſpicuè conſtat, & ſpolium, & ſucceſſionem omnem, & fructus vacantis Eccleſiæ ad Clerum pertinuiſſe & ad ſucceſſorem, nullo tum vel Superiore Eccleſiaſtico, vel Principe ſæculari quidquam hinc ſibi aucupante, quàm gloriam invictiſſimæ Canonum tuitionis, & Eccleſiæ libertatum.

VII. Necdum, ut ſuſpicor, vel Clerici, vel laïci in Italia in Epiſcopatuum expilationes exarſerant. Argumenti ſatis eſſe poteſt in ſilentio tot Epiſtolarum Gregorii Magni, cujus non potuiſſet non effervеſcere zelus in inſanas adeo bacchationes. Adde & quod idem Gregorius, cùm mandaret Maximiano Syracuſano Epiſcopo, ut quamprimùm vita abiiſſet Epiſcopus, recenſionem præſente Clero fieri curaret rerum Epiſcopatûs omnium, prohibuit ne, ut antea fiebat, diſtraheretur aliquid ad expenſas ipſius recenſionis. Non ſiluiſſet hic ſanè Gregorius, ſi qua deprædatio uſquam facta fuiſſet rerum

L. 3. Ep. 11. vacantis Eccleſiæ. *Si quiſpiam Epiſcoporum de hac luce migraverit, vel quod abſit, pro ſuis fuerit remotus exceſſibus, convenientibus hierarchicis cunctiſque Cleri primoribus, atque in ſui præſentia inventarium Eccleſiæ rerum facientibus, omnia quæ reperta fuerint, ſubtiliter deſcribantur, nec ſicut antea fieri dicebatur, ſpecies quædam aut aliud quodlibet de rebus Eccleſiæ, quaſi pro faciendi inventarii labore tollatur. Sic namque ea quæ ad munitionem pauperum facultatis pertinent, deſideramus expleri, ut nulla penitus in rebus eorum ambitioſis hominibus venalitatis relinquatur occaſio.*

VIII. Ex Gregorio denique colligitur, ut ſummi tunc Pontifices, & ſpoliis abſtinebant Epiſcoporum morientium, & reditibus vacantis Eccleſiæ, & annatis novi Epiſcopi. Ita & Epiſcopos Parochiales Eccleſias ſuæ curæ commendatas dum vacarent, novis reddidiſſe Parochis, cum proventibus omnibus ejus temporis, quo illæ vacaſſent. Vide ut ille ad Epiſcopum quendam ſcripſerit de Presbytero eo, quem in ejus Diœceſi, Eccleſiæ Parochia-

L. 2. Ep. 10. li præfecerat. *Ideoque fraternitas tua ei emolumenta ejuſdem Eccleſiæ faciat ſine cunctatione præſtari, & decimæ fructus indictionis, qui jam percepti ſunt, prædicto viro fac ſine mora reſtitui.*

IX. Videtur prima illa Romæ fuiſſe deprædatio, quam ad annum 638. narrat Anaſtaſius Bibliothecarius, ubi Imperatorius Exercitus Eccleſiam ſancti Joannis Lateranenſis compilavit poſt electionem Severini Papæ ante ejus inaugurationem. Militi enim facilè perſuaſerunt duces ab Honorio Papa ibi ingentem conſtipatam eſſe auri argentique vim, ipſamque ſtipendiorum ſuorum pecuniam. Prædæ ſuæ ſocium habuere Heraclium ipſum Imperatorem, atque ita facinori ſui impunitatem redemere.

X. Nec inde inſectas Orientis Imperatores machinatos quidquam eſſe in vacantes Eccleſias. Ex Concilio enim Trullano exploratiſſimum eſt, penes Clerum ibi fuiſſe cuſtodiam & defenſionem omnium viduatarum Eccleſiarum; aut penes Metropolitanum, ſi tum minor eſſet Cleri copia, ita ut omnia novo tandem Epiſcopo reſtituerentur, ſive à Clero, ſive à Metropolita. *Nulli omnium Metropolitanorum liceat, mortuo Epiſcopo, qui ejus throno ſubeſt, res ipſius, vel Eccleſiæ ejus auferre, vel ſibi vendicare. Sed ſint ſub cuſtodia Cleri Eccleſiæ, cui defunctus præfuit, uſque ad alterius Epiſcopi promotionem, præterquam ſi in Eccleſia eadem non relicti ſint Clerici. Tunc enim Metropolitanus ea non diminuta ſervabit, ordinando Epiſcopo omnia reddens.* Quæ finitima oppidò ſunt Occidentalium moribus. Nihil enim ſpolii, nihil annatarum. Ne in cuſtodiam quidem vacantium Eccleſiarum ſæculares ſe interponebant. Can. 35.

CAPUT LIV. *P. 3. l. 4. c. 21.*

De Eccleſiis vacantibus, de Oeconomis earum bona ſucceſſori ſervantibus, de deprædationibus per Clericos, Laïcos, dominos temporales, ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis.

I. Vacantium Eccleſiarum res ab Oeconomis cuſtodiebantur, ſucceſſori reſtituenda.

II. Excubabat & Metropolitanus in Eccleſias vacantes.

III. Erant & in Regum tuitione Eccleſiæ Epiſcopales & Cœnobia dum vacarent, ut prædationes prohiberentur.

V. Reges ut Cuſtodes Eccleſiarum eam licentiam compeſcebant.

VI. Necdum ſibi tamen res, vel fructus earum, dum vacarent, vendicabant.

VII. Inexorabilis quadam extorſerat neceſſitas, vel improviſa fuerat eo licentia, nec deinceps exercenda, ſi quando vacantis Eccleſiæ fructus fiſco addixerant. Præter inopinos hos caſus ipſimet Reges Eccleſiis vacantibus Viſitatores Epiſcopos deſignari curabant.

VIII. IX. Comites primò, & domini villarum Eccleſias expilare cœperunt viduatas Paſtoribus, ſive Epiſcopales, ſive Parochiales.

X. Extimulabantur quandoque ab Archipresbyteris, qui & ipſi in paſtem prædæ veniebant.

XI. XII. Italiæ & Orientis mores.

I. UBi de Oeconomis actum eſt, vacantibus potiſſimum Eccleſiis eorum operam & induſtriam oſtendimus deſideratam fuiſſe, ut temporalem rem omnem Epiſcopatus adminiſtrarent. In poteſtate enim unius tunc adhuc Epiſcopi erant omnes prorſus Eccleſiarum res, & ipſæ Cleri quotidianæ diſtributiones, quo fiebat ut non tarò iidem Clerici extincto Præſule mox in Epiſcopatum prædabundi involarent. Non innovatus eſſet in Can. 88.
Concilio Aquiſgranenſi anno 816. priſcus Canon Concilii Calchedonenſis, quo ea licentia damnatur, niſi ei locus etiam tum in Galliis fuiſſet. His Eccleſiarum viduitatibus inſidiabantur Magnates ſæculi, ut earum res temporales invaderent; ut inde prædia divellerent, quæ ſuis in feudum conferrent, ut permutarent, ut pignori acciperent; ut ea molirentur, quæ temporali Eccleſiis, ipſis ſempiterno eſſent exitio. Concilium Meldenſe anno 845. in- Can. 18.
terpellato Rege, ut retractaret, quæ laïcis Eccleſiæ 22. 47.
donaverat Beneficia, vel feuda: orabat etiam revocari precarias omnes & commutationes rerum, quæ factæ fuiſſent ab incubatoribus Eccleſiarum vacantium. *Ut precaria & commutationes tempore viduatarum Eccleſiarum facta ab his, qui loca Epiſcoporum occupaverant, reſcindantur, & cum authoritate Eccleſiaſtica vel Civili, ſi facienda ſunt, fiant.* Quin & ulterius erumpebat graſſatorum inſolentia, ut ex hoc eodem Concilio patet. Ubi enim Epiſcopatum invaſerant, per Oeconomum eum regebant, quem ſuo ipſi nutu à Clero & populo eligi fecerant, non

poſt mortem, ſed afflicta valetudine Epiſcopi.

II. Cùm hæc licentia autem & rarior ſemper eſſet, & ſtatim Epiſcopali mucrone plecteretur, hinc verè uſus tum vulgatiſſimus, juri utique conſentaneus is erat, ut temporales Epiſcopatûs res ab Oeconomis regerentur, qui futuro Epiſcopo & reſtituerent omnia, & adminiſtrationis ſuæ rationem approbarent. Intexuit Gratianus Decreto ſuo Nicolai I. Epiſtolam ad Archiepiſcopum Bituricenſem, ubi videtur Pontifex fateri, poſſe Clericos Eccleſiæ Narbonenſis ad Bituricenſem Primatem appellare, vel in cauſarum judiciis, vel ad curam temporalem rerum Eccleſiæ ſuæ vacantis. *Vel ſi Epiſcopus ſuus deceſſerit, res Eccleſiæ ſua judicio tuo diſpenſare volueris.*

9. q. 3. C. Conqueſtus.

Alienum eſſet hoc loco ejus Epiſtolæ immorari vel infirmandæ, vel confirmandæ rationibus non paucis, quæ ultro citroque emergunt. Illud obiter adverto in ea priſci moris veſtigium, ut defunctis, vel abſentibus Epiſcopis pervigil in eorum Eccleſias Metropolitani cura immineret. Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo Laudunenſem Eccleſiam Adrianus II. Papa commendavit, dum iter Romanum Laudunenſis Epiſcopus nepos ejus expediret. *Epiſcopatum ejus ſanctitati tuæ ſpecialiter poſt Regem ſervandum committimus.*

Conc. Gall. To 3. p. 122. 375.

Certiſſimè ergo ex ipſis Nicolai verbis Metropolitani & Reges Cuſtodes erant Eccleſiarum diutiùs viduatarum, vel abſentia, vel morte, vel diutina ægritudine Epiſcoporum. Suprà enim jam præcepit Meldenſe Concilium, ut Archiepiſcopi Oeconomos inſtituerent cum conſenſione Epiſcoporum eorum, quos diutina ægritudo non fineret negotiis & bonis ſuæ Eccleſiæ adminiſtrandis incumbere. Joannes X. Archiepiſcopo Colonienſi Hermanno regimen commiſit Epiſcopatus Leodienſis, dum competitorum jurgia deferveſcerent. *Leges Epiſcopatus in veſtra maneat poteſtate.*

Conc. Gall. To 3. pag. 576.

Sub Carolo ſimiliter Calvo Imperatore recitatum eſt & confirmatum in Concilio Pontigonenſi Decretum, quod ipſemet publicaverat in Concilio Papienſi, cum conſilio Prælatorum & Baronum; quo perantiqua Eccleſiæ diſciplina reſtituebatur, aut confirmabatur; ne prædæ pateant vacantes Epiſcopatus, utque temporalia per Oeconomos adminiſtrentur, qui præceſſoris teſtamentum executioni mandent, ſucceſſori reddant rationes miniſterii ſui. Sic ergo ibi ad annum 876. *Ut quoties divinum judicium Eccleſiæ Præſulem à ſæculo vocaverit, nullus ad ſuimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat, & ad ſuos uſus transferat. Sed erogatariis & eleemoſynariis Eccleſiaſticis, cum ipſius Eccleſiæ conſtituto Oeconomo, liberum ſit, canonico more, juſtè rationabiliterque deputata ſucceſſuro reſervare, vel quibuſcumque, ſicut expedit, pro ejus ſpiritu diſtribuere. Quod qui iniqua cupiditate tranſgredi præſumpſerit, irrefragabiliter mulctetur.*

Can. 14.

Legati Pontificis & omnes Epiſcopi Galliarum ei ſubſcripſere Concilio, cui & Imperator ipſe aderat.

III. Quanquam ergo eſſent Reges cuſtodes & conſervatores Epiſcopatuum vacantium, in eo erat cuſtodiæ jus ſitum, ut obſervarentur Canones, ut inſtituerentur Oeconomi, ut prohiberentur prædæ, ut diſtributiones Cleri ne ceſſarent, ut reliqui proventus, ſundique ipſi ſucceſſori incolumes ſervarentur. Idem de Abbatibus & Abbatiſſis ſentiendum: poſt eorum mortem Cuſtodes ſe & Tutores agebant Reges prohibendis expilationibus. Audi ipſa Caroli Calvi Capitularia: *Volumus etiam & expreſsè præcipimus, quod ſi aliquis Epiſcopus, vel Abbas, aut Abbatiſſa, vel Comes, aut Vaſſallus noſter obierit, nullus res Eccleſiaſticas, aut facultates diripiat, &c. Nullus ad eorum eleemoſynam faciendam eleemoſynarios eorum impediat, &c.*

Baluz. Capit. Tom 2. pag. 270.

Aun. 877. Capit. Car. Mag. l. 6. pag 446. D. Cheſne Tom 5 pag. 467.

Id probabile eſt præexiſtiſſe avaritiam Comitum & dominorum peculiarium, ut Epiſcopatus & Abbatias vacantes occuparent, quaſi Oeconomos inſtituerent, ut prædationes arcerent, ut canonicas portiones Clero diſtribui curarent, ut executioni mandarentur legata pia & cæteræ obeuntium Prælatorum eleemoſynæ. *Ad illorum eleemoſynam faciendam.*

IV. Sed illud rurſus obſervari par eſt, ut erant tunc triſtiſſima ſervitutum jura; & pleriique domini hæreditates obibant ſervorum, agricolarum, colonorum, vaſſorumque ex hac vita migrantium: tam immaniter illos quandoque inſaniiſſe, ut idem ſibi juris arrogarent in Epiſcopatus & Cœnobia Prælatorum obitu vacantia. Vel ex hac ipſa Caroli Calvi lege aliquid probationis elici poteſt. Conjunctim enim prohibet inſolentiſſimas illas uſurpationes in bona Epiſcoporum, Abbatum, Abbatiſſarum, Comitum, & Vaſſorum Regiorum poſt eorum obitum. Sed multò id manifeſtius fiet ex Canone Concilii Troſleienſis ſub Carolo Simplici Rege, cùm ea licentia magis magiſque increbreſcebat, ut & Reges ipſi atque Præſules neceſſariò nervos omnes ad eam elidendam contenderent. *Quia inter noſtrates hic peſſimus inolevit mos, ut defuncto Eccleſiæ Epiſcopo mox à quibuſcumque potentioribus pervadantur res Eccleſiaſticæ, quaſi Epiſcopi fuerint propriæ: cùm etiamſi juris eſſent, contra omne jus hoc fieret: hoc tam immane ſacrilegii genus, ne ulterius præſumatur, &c.*

An 909. c. 14.

Ad ejus corruptelæ ſolenniorem damnationem antiqui hic accumulantur Canones Concilii Valentini, Regienſis, & Toletani VIII.

V. Luculentiſſimè geminam hanc ſejunxit Hincmarus poteſtatem, alteram Epiſcoporum, diſpenſandi res Eccleſiæ: alteram Regum eaſdem tuendi. Ut enim diſpenſatores ſunt Epiſcopi, ita earum vindices & defenſores ſunt Reges, ſive ſuperſtite Epiſcopo, ſive cùm eo excedente Oeconomus ſarcinam ſuſtinet totam illam temporalem, quam in manus ſucceſſoris deponat. *Ut ſicut Epiſcopus & ſuas & Eccleſiaſticas facultates in vita ſua diſpenſandi habet poteſtatem; ita facultates Eccleſiæ viduatæ poſt mortem Epiſcopi penes Oeconomum integræ conſervari jubentur, futuro ſucceſſori ejus Epiſcopo. Quoniam res & facultates Eccleſiaſticæ non in Imperatorum atque Regum poteſtate ſunt ad diſpenſandum, vel invadendum, ſive diripiendum, ſed ad defenſandum atque tuendum. Sunt enim ſanctuaria & hæreditas Domini, &c.*

Tom. 2. pag. 178.

Perſpicuum eſt ergo eo tunc jure cuſtodiæ uſos eſſe Reges in Eccleſiis vacantibus, quæ nec adminiſtrationem temporalium eis conferret: erat enim ea Oeconomi propria, rationes inde facturi Epiſcopo ſucceſſori: nec nominationem Præbendarum, cùm ejus rei nec veſtigium exiſtat ullum; adde quòd cùm Beneficia in fructibus jam numerari velint, ut fructibus, ita & Beneficiis tum vacantium Eccleſiarum abſtinebant ſe Reges.

Conſtat nihilo tamen minus electum canonicè Epiſcopum, ab Epiſcopis Provinciæ mox ad Regem deductum fuiſſe, ut ab eo acciperet res Eccleſiæ temporales, & Epiſtolas ad Metropolitanum, qui eum ordinaturus erat. Ita tradit Hincmarus in Epiſtola ad Ludovicum III. Regem, Ludovici Balbi filium. *Ut Epiſcopi talem eligant, &c. Et eum vobis adducant, ut ſecundum miniſterium veſtrum res & facultates Eccleſiæ, quas ad defendendum & tuendum vobis Dominus commendavit, ſuæ diſpoſitioni committatis.*

Ibid. p. 129. 160 191. Baluz Cap. To. 2. pag. 1286.

Eodem

Eodem ſenſu Baldericus Noviomenſis Epiſcopus Hincmarum Remenſem Archiepiſcopum prohibuiſſe memorat, ne Guolbertus Epiſcopatum capeſſeret Cameracenſem, quo eum donaverat Lotharius Imperator; & veruiſſe eum excepi à Clericis & vaſſallis ejus Eccleſiæ; non tamen prohibuiſſe, ne agrorum fructus ei permitterentur, quod Imperatoriæ id poteſtatis eſſet. *Uſumfructum verò cerræ, quod Imperatoris erat, tantummodo commodarent.* Non ait Baldericus Imperatoris fuiſſe eum uſumfructum, ut eo ipſe abuteretur: ſed, authore Hincmaro, ut tueretur, & ſucceſſori reſtitueret.

VI. Novis ergo Epiſcopis temporalia Eccleſiæ reſtituebant & commendabant Reges, ſed needum id ſibi ſumpſerant, ut quidquam inde vel ipſi delibarent, vel quibus liberet largirentur. Inde & mox ibidem execratur Hincmarus inſulſiſſimam Aulicorum ore jactatam ſententiam, rerum etiam Eccleſiæ omnium dominium penes Regem eſſe, ut quibus volet largiatur; nec fructus vacantis Eccleſiæ à reliquis ejus bonis ille ſegregat, ſed in genere tradit horrori & execrationi eſſe debere eam doctrinam; cùm ex adverſo Scripturæ, Concilia, Patres & Capitularia ipſa Caroli Magni unanimi conſenſu aſtruant, Res Eccleſiæ hoſtias eſſe pietatis fidelium, pretia peccatorum, Chriſti & pauperum patrimonia. Quæ & amplificatum à ſe potiùs iri præ ſe tulit Carolus Magnus, quàm ulla ex parte

Capital. l. 1. c. 83. imminutum. *Non ſolum habita conſervare, verùm etiam multa, Deo opitulante, conſerre optamus.*

Idem alibi Hincmarus effervescens adversùs Vulfadum, qui Eccleſiæ Lingonenſis temporalia invaſerat, quo tempore orbata erat, ſatis ſuperque probat, in eam ſe tunc provinciam Epiſcopos ſolos interponere debuiſſe, & ne Regibus tum quidem in mentem veniſſe, ut intervenirent. *Eccleſiam Lingonenſem Paſtore viduatam, ut ibi ordinaretur Epiſcopus, ſub nomine vocati Epiſcopi, uſurpare præſumpſit, ejuſque facultates, quæ ſecundùm Calchedonenſe Concilium penes Oeconomum futuro debuerant reſervari Epiſcopo, ſuis ſuorumque uſibus arrogavit.*

Tom. 2 pag. 280. 758.

Et eodem animi ardore æſtuans adverſùs Actardum, qui ſimul & ſemel duarum Eccleſiarum reditibus fruebatur, quarum altera pene æquata ſolo erat. *Viduatæ Eccleſiæ reditus penes Oeconomum futuro reſervari jubet Epiſcopo Concilium Calchedonenſe, nec ab aliis quibuſque, vel vivente, vel defuncto cujuſque civitatis Epiſcopo, uſurpari vel peſſumdari.* Et infrà: *Hæc idcirco de rebus & facultatibus Eccleſiæ viduatæ, ſub Oeconomo futuro reſervandis Epiſcopo, hic interpoſuimus, ut attendat is de quo agitur Epiſcopus, quia ſi nemini Chriſtiano ea licet præſumere, multò minùs idem Epiſcopus, ſine ſui ſtatûs periculo, ac animæ detrimento, Eccleſiæ invaſæ res & facultates prævalet uſurpare.* Facilè reponi potuiſſet Actardo Nannetenſi Epiſcopo, datum eſſe à Carolo Calvo Rege Archiepiſcopatum Turonenſem, datos & Eccleſiæ vacantis proventus. Sed ex his verbis Hincmari planè intelligitur quàm abhorreret communis tunc ſenſus ab ejuſmodi ſermonibus.

Docet denique idem Hincmarus, cùm vis & audacia non rarò effractis Legum repagulis invaleſceret, Eccleſiis id nonnunquam curæ fuiſſe, ut privilegiis ſe quibuſdam muniri vellent, & authoritate Regum atque Epiſcoporum vallari adverſùs hujuſmodi uſurpationes. Ejuſmodi fuit privilegium Eccleſiæ Bellovacenſis, cui ſubſcripſit Carolus Calvus cum Epiſcopis quatuor Provinciarum. *Ut nulla*

Ibid. p. 817. *ſæcularis poteſtas de rebus Epiſcopii Bellvacenſis Eccleſiæ præſumat.*

VII. Non quò à temporibus Caroli Martelli non aliquando Reges proventus Eccleſiarum vacantium in ærarium ſuum derivarint: eas diutiùs vacare permiſerint, ne illi ſibi opum rivuli exareſcerent; quò denique licentiùs earum fundos agroſque in feudum & Beneficium Aulicis & Militibus darent. Ita enim confeſſus eſt Hincmarus ipſe: *Tenuit Carolus Rex Remenſe Epiſcopium in ſuo dominicatu, & dedit villam Novilliacum in ſuo Beneficio, &c.* Ibid. p. 832.

Quin & ipſe ad Leonem Papam conqueſtus eſt, quòd Reges per Chorepiſcopos Eccleſias regerent, quarum reditus interim & fundos ipſi dilapidabant. *Quòd terrena poteſtas hoc materia ſæpè offenderet, ut Epiſcopo quolibet defuncto per Chorepiſcopum ſolis Pontificibus debitum miniſterium peragerétur, & res ac facultates Eccleſiæ ſæcularium uſibus expenderentur.* Flodoard. L. 3. c. 10.

Verùm vel illi ipſi Reges tandem confeſſi ſunt, meras fuiſſe eas invaſiones, quas excuſare non poſſet, niſi calamitoſiſſimi temporis importunitas. Intextam voluit Flodoardus hiſtoriæ ſuæ donationem Ludovici Pii, utcumque reſarcire cupientis innumerabilia damna, quæ ſuperiores Reges Remenſi Eccleſiæ intuliſſent, tandiu abreptis in Regium fiſcum ejus opibus, & ea vacare permiſſa. *Pro remedio animæ domni ac genitoris noſtri, atque cæterorum prædeceſſorum noſtrorum, qui eundem Epiſcopatum contra ſalutem ſuam aliquandiu tenuerunt, & in uſus ſuos contra Eccleſiaſticas regulas, res & facultates ipſius Eccleſiæ expenderant.* L. 2. c. 19.

Ex quo Hincmarus ejus Eccleſiæ clavum arripuit, voluit & Carolus Calvus labem ſarcire ejuſdem Eccleſiæ, quam ipſemet antè vacantem tot feudis prædiiſque truncaverat. *Noverit fidelium Dei ac noſtrorum ſolertia, quia res Epiſcopatûs Remenſis, quas magna neceſſitate, & per omnia inviti, dum à Paſtore ſedes illa ſancta vacaret, fidelibus noſtris ad tempus, unde quoddam temporale ſolatium à noſtro haberent ſervitio, commendavimus: electo & ordinato Hincmaro, cum integritate, quidquid exinde nos fidelibus noſtris beneficiavimus, reſtituimus.* L. 3. c. 4. Rex ipſe Carolus Calvus quovis Epiſcopo vivis excedente, mandabat Metropolitano, ut Epiſcopum Viſitatorem vacanti Eccleſiæ præficeret, qui conſociatus Comiti, prohiberet ne ea expilaretur. Ita enim in ipſius Caroli Capitularibus: *Si aliquis Epiſcopus interim obierit, Metropolitanus ipſi ſedi Viſitatorem ſecundùm ſacros Canones deputet, qui unà cum Comite ipſam Eccleſiam, ne prædetur, cuſtodiat, uſque dum ipſius Epiſcopi obitus ad veſtram notitiam perveniat.* Capitular. Carol. Cal. c. 8. Teſtatur Flodoardus ipſe interveniſſe eundem Regem, ubi Viſitatores Epiſcopi à Metropolitano deſignandi erant. *Item pro viſitatione Morinenſis Eccleſiæ poſt obitum Humfridi Epiſcopi, juxta diſpoſitionem Regis.* Hiſt. l. 3. c. 23. Idem alibi docet Viſitatorem Epiſcopum ab Eccleſia quam viſitabat procuratum fuiſſe. *Ut viſitando ſuſtentationem interim, dum Epiſcopus ibi ordinaretur, ex illa caperet.*

VIII. Munia porro hæc omnia Oeconomorum, Epiſcoporum, Viſitatorum, & Comitum, argumento ſunt, fundos & proventus omnes vacantium Eccleſiarum, ſegregatis Cleri & pauperum alimentis, futuro Epiſcopo ſervari ſolere. Ideo & Annales Bertiniani rem canonicæ diſciplinæ contumelioſiſſimam eam commemorant, quòd Carolomannus Rex Hugonem filium Lotharii donaſſet ſpolio Eccleſiæ Metenſis. *Hugoni Lotharii Junioris filio facultates Eccleſiaſticas Metenſis Epiſcopii, quas ſacri Canones futuro Epiſcopo reſervari præcipiunt, ad conſumendum remiſit.* An. 882. Du Cheſne Tom. 3. pag. 262.

Sed fieri tamen forſan potuit, ut Comites illi, quibus Carolus Calvus delegabat cuſtodiam vacantium Eccleſiarum unà cum Epiſcopo Viſitatore, quem Metropolitanus deſignaſſet, invaſerint poſtea non cuſtodiam tantùm, ſed & ſpolium & fructus omnes vacantis Eccleſiæ; cùmque poſtea ruente Caroli Magni ſtirpe, Comitatus illi & Ducatus hæreditarii evaſere, hæc eadem illis inhæſerint jura, quanquam ab origine ſui merè prædatoria videri ea potuiſſent; ita ut & ubi hos Comitatus Ducatuſque caducos excepere poſtea Reges, hæc eadem exceperint jura, jam longo ſæculorum uſu purgata, approbataque. Quæ nequaquam tamen ita affirmantur à nobis, ut non operoſiùs hæc infrà & caſtigatiùs edilerenda reſervemus. Sed illud hic adnotandum, illud cuſtodiæ jus, quo Carolus Calvus Comites ornabat, donec ipſe de morte Epiſcopi admoneretur: & quod ille forſitan in ſe poſtea traducebat: quò faciliùs intelligeretur, quomodo Reges Epiſcopis canonicè poſtea electis Epiſcopatûs temporalia ex Hincmaro dono darent: Illud, inquam, hic adnotandum, hoc Cuſtodiæ jus extrinſeca maximè illa tuitione explicatum fuiſſe, qua Regiæ Majeſtatis terror Laicos, Clericos, Nobileſque compeſcebat à deprædatione; ita ut omnes jam & ſpiritales & temporales Eccleſiæ fructus ab Oeconomis & Clero liberè & tutiſſimè adminiſtrarentur. Jus Cuſtodiæ ita temperatum optimè concordabat cum Canonicis inſtitutis, & cum authoritate Oeconomorum, & Succeſſorum, quibus omnia ſervabantur integra.

IX. Quæ de Comitibus diximus & de temporalibus dominis, qui ex Cuſtodibus & Conſervatoribus raptores ipſi facti ſunt & incubatores ſpolii ac redituum Epiſcopatuum vacantium: confirmari aſtruique poſſunt prædationibus ſimillimis Comitum in Eccleſias Parochiales ſui tractûs. Sanctiſſimè & vehementiſſimè deſtomachatus eſt Hincmarus in Comitem Theodulfum, qui Parocho vivere deſinente Parochiæ res omnes involaverat. *Defuncto Presbytero abſtulerat, quæ idem Presbyter in eleemoſyna pro ſe dari præceperat, & inſuper uſurpaverat, quæ ad ipſam Eccleſiam ritè relicta fuerant.* Præcepit ut Presbyteris, quibus ea interim Eccleſia concedita fuerat, reſtitueret omnia, quæ præter divinas regiaſque leges invaſiſſet. *Mandat ei, ut juxta ſacras authoritates, & Regum præcepta, quidquid de facultatibus ipſius Eccleſiæ acceperat, præſentialiter Eccleſiæ reddat, & Presbyteris, quibus res commendatæ fuerant, reſtituat.* Ubi perſpicis, ut viduata Epiſcopalis Eccleſia Oeconomis commendabatur, ita vacantes Parochias commendatas fuiſſe curæ aliorum Presbyterorum ejuſdem Parochiæ, vel vicinis; legibuſque Regiis, peræquè ut Canonicis, conſtrictos fuiſſe Comites, cæteroſque Proceres laicos, ne his ſe immiſcerent.

Flodoard. L. 3. c. 26.

Laudatur à Regnione Canon quaſi Concilii Triburienſis, qui appoſitiſſimus ad rem iſtam videri poſſit. Eo proſcribitur profana Nobilium audacia, qui quæ ſibi in ſervos ſuos, eadem & in Parochorum ſuorum ſpolium jura vindicabant, ubi hi, vel illi vita exceſſiſſent. Parochi nullis forſan vinculis ſervitutis obligati fuerant unquam; & ſi aliquando fuiſſent, non illis certè impoſitæ fuiſſent manus, niſi manumiſſi antè ipſi fuiſſent. Denique utcumque res cecidiſſet, patrimonium Eccleſiæ, quæ ſummi Regis, hominumque Liberatoris ſponſa eſt, ſuæ ſemper naturæ, & ingenii, & libertatis tenaciſſimum erat, nec humanis poterat ſervitutum ſordibus inquinari. Verba Canonis iſtiuſmodi ſunt: *Perlatum eſt quoque ad ſanctam Synodum, quod quidam laici improbe agant contra Presbyteros ſuos, ita ut de morientium Presbyterorum ſubſtantia partes ſibi vendicent, ſicuti de propriis ſervis. Interdicimus itaque ne hoc ulterius fiat; ſed ſicuti liberi facti ſunt ad ſuſcipiendum gradum & agendum divinum Officium, ita ab eis nihil exigatur præter Dei Officium.* Erant & reſidua quædam ſua Patronis in libertos jura, ſed Presbyteros ſua dignitas his vinculis, his ſordibus eximebat.

Regino. l. 1. c. 19.

X. Vicorum verò, ac villarum, Parochiarumque ſylveſtrium dominos ad has rapinas furtim quandoque ſollicitabant Archipresbyteri & Decani Rurales: qui Parochiarum vacantium cuſtodiam ipſi ex officio ſuo aſſecuti, hinc prædas captabant, ſocioſque & vindices prædæ ſibi adjungere avebant. Eam perfidiam execrati ſunt anno 855. Concilii Ticinenſis Patres: *Tollenda eſt prava omnino conſuetudo, quæ in quibuſdam locis oriri cœpit: quia nonnulli Archipresbyteri, vel aliorum titulorum cuſtodes, fruges, vel aliarum Eccleſiarum reditus ad proprias domos adducunt. Nonnulli autem laicorum in tantum eorum nequitiæ ſe complices faciunt, ut quæ hujuſmodi tranſgreſſores ab Eccleſia ſurripuerunt, ipſi in ſuis domibus abſcondant.*

XI. Ne in Italia quidem religioſiùs ſe ab Epiſcopalibus, quàm Parochialibus Eccleſiis prædatores nefarii continebant. Concilium Romanum ſub Joanne IX. anno 904. exhorruit damnavitque deprædationem Eccleſiæ S. Joannis Lateranenſis in urbe poſt mortem Pontificis, omniumque cæterorum Italiæ Epiſcopatuum demigrantibus ex hac vita Epiſcopis. *Adeo ut omnia Epiſcopia eadem patiantur, uniuſcujuſque Eccleſiæ obeunte Pontifice; quod ne ulterius præſumatur, omnimodis interdicimus. Quod qui facere præſumpſerit, non ſolùm Eccleſiaſtica cenſura, ſed etiam Imperiali indignatione feriatur.* Jam Imperium à Francica gente ad Italos & Germanos traductum fuerat. Imperatores, ut ex Concilii hujus verbis liquet, tuitionem primò quidem illis Eccleſiis impenderunt adversùs hos prædones: ſed non multò pòſt prædæ conſortes ſe, quàm ultores eſſe maluere. Narrat Ratherius Epiſcopus Veronenſis Berengarium Italiæ Regem ſuæ in Epiſcopatum electioni vix tandem aſſenſum fuiſſe, precibus inflexum Joannis XII. Papæ, at maxima ex parte res Epiſcopatûs temporales ſibi retinuiſſe, nec niſi modica ex parte dimiſiſſe ſibi fruendas. *Miſit ergo in pittaciolo certam quantitatem ſtipendii, quod tenerem de rebus Eccleſiæ, de cæteris exigeat juſjurandum, ut diebus illius, filiique ſui amplius non requirerem. Ego intelligens, quanta abſurditas hoc conſequeretur, non conſenſi, &c.*

Spicil. to. II. pag. 247.

Latiſſimè ſerpſerat in Italia proculdubio flagitioſiſſima hæc licentia, cùm ſuper ea re Atto Vercellenſis Epiſcopus juſtiſſimis amariſſimiſque querelis aures Principum ſui ſæculi fatigaret. Oſtendit primùm Canonicis Inſtitutionibus ſancitum eſſe, ut vacantis Eccleſiæ res fructuſque omnes ab Oeconomis futuro ſerventur Epiſcopo. *Præterire non poſſumus, quod res Eccleſiaſticæ poſt mortem vel expulſionem Epiſcopi, in direptionem & rapinam ſæcularibus traduntur: cùm dignum ſit, quod ea in Epiſcopio remaneant, per Oeconomum & cæteros diſpenſatores Eccleſiæ uſque ad ordinationem futuri Epiſcopi intemeratè ſerventur; ac ab aliis per quodvis ingenium ullo modo ſubripiantur.* Mox declarat quàm revereri debeant ſummi Principes patrimonium Chriſti, ſummi

Spicil To. 8. pag. 90.

Principia ſui, & Eccleſiæ ejus ſponſæ: *Sponſa Chriſti eſt, & omnium domina, qui de Chriſti ſe confitentur eſſe familia.* Addit denique non poſſe ſe non vehementer ſtupere, tanta verecundia & veneratione tam propenſa in Eccleſias Chriſti fuiſſe Principes Barbaros, cùm Principes Catholici de diuturna earum gaudeant viduitare, ejus luctum lucro habeant, & quò ditiores eæ ſunt, eò diutius orbatas velint. *Et quantò majora fuerint patrimonia, tantò prolixius Epiſcopalis ordinatio prolatatur.*

XII. Ex Italia in Orientem trajiciam, ubi præmonuero hanc diſciplinam Canonibus tam anticam in Occidente perpetuatam fuiſſe uſque ad exitum decimi ſæculi. Quidquid contra reniaiunt, vel machinati ſunt Clerici, Laici, Nobiles, Comites, id fulmina Conciliorum, Pontificumque disjecerunt; id Epiſcopi, id Eccleſiæ deteſtationi habuere; unuſque invictiſſimè is placuit, is retentus eſt uſus, ut per Oeconomos ex Clero temporalia Epiſcopatus adminiſtrarentur omnia, & in ſucceſſoris denique manus deponerentur. Paulò ante annum Chriſti milleſimum Gauſbertus electus & ordinatus eſt Epiſcopus Cadurcenſis, Canonicis regulis bona fide & ſumma diligentia ſervatis. Primùm enim Metropolitanus Epiſcopum Viſitatorem deſignaverat, à quo deſcriptio facta erat totius cenſus Epiſcopatus, eo tempore, quo deceſſerat Epiſcopus. Tum ea Oeconomis commendata, ad electio-
Spicil. to. 8. pag. 154. nem ventum eſt: *Priſca modernaque Eccleſia moderamina ſanxere Canonibus, quo arripientibus viam univerſa carnis quarumlibet Eccleſiarum Præſulibus, per viciniorem Epiſcopum, aut alium cui Archipræſul injunxerit extincti fratris immulatorem, perficiatur Eccleſiaſticarum inventarium rerum. Tunc verò prioribus viduata Eccleſia diſpoſitis Oeconomis commendetur, &c.* Ita habetur in ipſo Decreto electionis.

In Oriente verò Aurea Bulla promulgata eſt à Joanne Comneno, ad conſimiles reprimendas Eccleſiarum rapinas. Præſides Provinciæ mox ut ſpiritum egerant Epiſcopus, vel Metropolitanus, ſpo-
An. 1120. Jus Orient. Tom. 1. pag. 247. 176. 177. 155. 282. lium invadebant, Epiſcopales expilabant ædes. *Relatum nobis eſt, quoſdam Provinciarum Præſides, ſimul atque Pontifices rebus humanis exceſſerint, auferre omnia, quæ in Epiſcopio reperiantur, &c.* Nec hujus invidiæ exortes erant Clerici: *Quando Majeſtati meæ ſignificatum eſt, à Clericis non pauca talia deſignari.* Et hoc probabiliter interceſſuri deprædationi intervenerant primò Præſides, qui poſt eodem & ipſi cupiditatis incendio correpti ſunt. Cùm Procuratores fiſci Imperatoris interponere ſe & ipſi voluiſſent, à Manuële Comneno Joannis fratre cohibiti ſunt; à quo & ſancitum eſt valere teſtamenta Epiſ-
An. 1150. coporum, ſi qua ſcripſiſſent: ſin minus, ſtatutis Canonum & Legum mos gereretur, temporales verò res Eccleſiæ ab Oeconomis regerentur, dum novus adveniaret Epiſcopus. *Si inteſtati deceſſerint, omnia fiant, ut ſacris Canonibus & Legibus videtur, &c. Omnia à partibus Eccleſiarum in ipſis adminiſtrabuntur.* οἰκονομικῶς *: ut legitimè & canonicè edictum eſt, &c.* Conſimilem his Bullam Auream promulgavit Joannes Ducas Batatzez adversùs Præfectos Ærarii Regii. Lucas Chryſobergea Patriarcha Synodicam publicavit Conſtitutionem adversùs Clericos ab antiqua ſua illa rapacitate non reſipiſcentes.

Ex quibus elucet, Clericos quidem, Præſides urbium & Provinciarum, ac Regii fiſci Procuratores, nihilo forſan verecondiores fuiſſe, aut à rapinis alieniores in Oriente, quam in Occidente: ſed hac juſtiſſima laude fraudari non poſſe Imperatores Conſtantinopolitanos, quod tota authoritatis Regiæ mole ſemper affuerint juribus & libertatibus Eccleſiæ defendendis. Acceperant & ab Imperatoribus Græcis Eccleſiæ latifundia, & prædia, dominiaque non pauca; ſed non apparet ex aureis illis Bullis vel Præſides, vel Procuratores fiſci hinc aucupatos eſſe jura aliqua, vel patrocinia, quibus rapinas ſuas obumbraturi irent; quin Imperatores ipſi prædationes eas ſumma quadam animi & zeli contentione execrati ſunt.

CAPUT LV. *P. 3. l. 4. c. 22.*

De Advocatis, Defenſoribus; Vicedominis Eccleſiarum ſub Imperio ſtirpis Caroli Magni.

I. Viduitatis potiſſimum tempore muniendæ erant Eccleſiæ præſidio Advocatorum, Vicedominorum, Præpoſitorum, & Defenſorum ſaecularium. Ab Eccleſiis plerumque ii eligebantur, etſi & à Principibus quandoque aſſignarentur.

II. Advocati ad cauſas primum fuere, poſtea præfuere ipſi cauſarum judicio. Armis deinque Eccleſiam defenſarunt. Intererat nonnunquam aliquid inter Advocatos, Vicedominos, & Præpoſitos.

III. Quæ jura, quæ emolumenta Advocatorum.

IV. Variæ animadverſiones in antedicta.

V. VI. Amplificata Advocatorum poteſtas. Variæ in id obſervationes.

VII. VIII. Varia privilegia Advocatorum. Facultas juris dicendi.

IX. Qua ratione deſignaretur & inveſtiretur Advocatus.

X. Ex Bullis privatis in Germania & neceſſitas & poteſtas major Advocatorum.

XI. Priſci Advocati, ſub prima Regum Galliæ Dynaſtia.

I. NOn eo ſolum, ſed eo maximè tempore egebant Eccleſiæ Advocatis, Defenſoribus, Vicedominis, & Præpoſitis ſæcularibus, quo vacabant. Nomina porro hæc omnia idem propemodum ſonant, inſinuantque jus & officium tegendæ ac tuendæ Eccleſiæ adversùs vim & audaciam adverſariorum, in foro & apud tribonalia Judicum, inter arma & militum catervas. In Concilio Moguntino anni 813. juſſi ſunt Epiſcopi & Abbates eos eligere, qui vim nec afferre vellent ipſi, & propulſare poſſent ab Eccleſia. *Omnibus igitur Epiſcopis,* Can. 50. *Abbatibus, cunctoque Clero omnino præcipimus, Vicedominos, Præpoſitos, Advocatos, ſive Defenſores bonos habere, non malos, non crudeles, non cupidos, non perjuros, non falſitatem amantes, ſed Deum timentes, & in omnibus juſtitiam diligentes.* Idem præceperat Carolus Magnus, & hoc addiderat non prætereundum, ut indigenæ eſſent Advocati, & res ſuas ibidem haberent. *Ut Epiſcopi & Abbates Advocatos ha-* Conc. Gall. Tom 2. pag. 248. *beant, & ipſi habeant in illo Comitatu propriam hæreditatem, & ut ipſi recti & boni ſint, & habeant voluntatem rectè & juſtè cauſas perficere.*

Hinc illud videtur effici, Eccleſiis copiam fuiſſe eligendi pro arbitrio Advocati. Et eſt tamen in Capitularibus Caroli Magni, ubi à Principe poſtulentur & impetrentur ad graviſſimas cauſas. *Pro Ec-* L. 7. 1. 308. *cleſiarum cauſis ac neceſſitatibus earum, atque ſervorum Dei, Executores, vel Advocati ſeu Defenſores, quoties neceſſitas ingruerit, à Principe poſtulentur, & ab eo fideliter atque libenter juxta Canonicas ſanctiones fideliſſimi dentur.* Sed vel hi Advocati à prioribus ſejuncti erant, nec dabantur Eccleſiæ, niſi ad expediendam diffiniendamque graviorem aliquam cauſam; cùm reliqui perpetui eſſent, & ad cauſas

omnes : aut hoc Decretum abrogarunt poſtea Franci Cæſares, quibus præſtabilius viſum eſt eam poteſtatem eligendi Advocatos Eccleſiis permitti. Quod rurſus firmari poſſe videtur Canone Concilii
Can. 24. Remenſis II. anno 813. *Ut Præpoſiti & Vicedomini ſecundum Regulas vel Canones conſtituantur.*

Vicedominos ſanè Ludovicus Pius numerat inter Vicarios & cooperatores miniſterii Epiſcopalis, eoſque accenſet Chorepiſcopis, Archipreſbyteris,
Conc. Gall. To. 2 pag. 466. 458
Archidiaconis & Parochis. *De Epiſcopis, qualis ſit eorum converſatio, &c. Deinde quales ſint adjutores miniſterii eorum, id eſt, Chorepiſcopi, Archipreſbyteri, Archidiaconi, & Vicedomini, & Presbyteri per Parochias eorum.* Ea ſunt de quibus certiorem ſe fieri volebat Imperator à Miſſis ſuis Dominicis. Juſſit & idem alibi, ut in Conventu, ubi Miſſi cujuſque Provinciæ præſidebant, Vicedomini Abbatiſſarum, quaſi earum vicem tenentes, cum Epiſcopis & Abbatibus adeſſent.

Narrat Sangallenſis Monachus, nec Regum munificentia dotatam, nec Magnatum donis auctam Abbatiam ſancti Galli, ſed privatorum largitatibus conſtructam, irrigatamque fuiſſe : ac proinde nulla hactenus præpotenti tuitione muniri potuiſſe, nec Advocatum, aut Defenſorem nanciſci, donec Ludovicus Germaniæ Rex non indecoram Regio ſplendori eam Advocatiam ac Defenſionem profeſ-
Du Cheſne To 2. pag. 117.
ſus eſt. *Cum Abbas noſter ei retuliſſet, quod reicula ſancti Galli, non ex regalibus denariis, ſed ex privatorum traditiunculis collecta, nullum privilegium aliorum Monaſteriorum, vel communes cunctorum populorum leges haberent : & ideo neminem ſui Defenſorem vel Advocatum reperire potuiſſent ; ipſe cunctis adverſariis noſtris ſe opponens, Advocatum ſe vilitatis noſtræ coram cunctis Principibus ſuis profiteri non erubuerit.*

II. Muneris ergo id erat Advocatorum, ut inimicos amolirentur Epiſcoporum, Abbatum, & Abbatiſſarum. *Cunctis adverſariis noſtris ſe opponens, Advocatum ſe profitetur.* Docet Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus in eum maximè uſum adſcitos fuiſſe Advocatos, ut ante Tribunalia Judicum ſtarent, quo vinculo abſolvebantur Epiſcopi. Enimvero de eo graviter conqueſtus eſt idem Hincmarus ad Carolum, & adverſùs Carolum ipſum Regem, quòd Epiſcopum Landunenſem præcepiſſet cum Advoca-
Tom 2. pag 517.
to ſuo ſiſtere ſe Judicum tribunalibus. *Juſſiſti præfatum Epiſcopum, ut die & loco denominato veniret ad cauſas veſtras, id eſt, ad judicia ſæcularia, & ſuum Advocatum de ſuo capite, videlicet ſuo actu, non conſcio quocumque Coepiſcopo ſuo donaret.* Cùm parere detrectaſſet Laudunenſis Epiſcopus, Rex capi juſſit res ejus omnes temporales, præter Eccleſiam, Ædem Epiſcopalem, & Clauſtrum Cleri ; præcepitque Vicedomino, cui parebant Vaſſi omnes laici Epiſcopatus, & Præpoſito qui Clericis præerat, ut prohiberet, nequid opis, vel obſequii hi, illique Epiſcopo impenderent : denique ut Vicedominus laicos, Præpoſitus Clericos omnes Eccleſiæ Beneficiis gaudentes ad ſe perduceret. *Vicedominus laïcos, Præpoſitus Clericos habentes Beneficia, huc ſecum adducerent.* Ita ſæviri in Epiſcopum moleſtiſſimè tulit Metropolitanus, excelſi & indomiti animi vir, Canonumque Juris prudentiſſimus, unde & Regi ſignificavit, Ex Legum Canonumque ſcitis, ubi de rebus Eccleſiæ temporalibus controverſia fiebat, dandum eſſe ab Epiſcopo Advocatum, qui juri ſtaret, & cauſam Eccleſiæ tueretur coram judice ſæculari. *De ſibi commiſſæ Eccleſiæ rebus ac mancipiis, Advocatum publicis judiciis dare debet.* Sed in cauſis perſonalibus, ſive criminales eæ eſſent, ſive civiles, non poſſe eum niſi in Concilio audiri.

His ita conſtitutis, jam facile eſt divinare quid diſcriminis Advocatis, Vicedominis, & Præpoſitis intereſſet. Erant enim ab origine Advocati cauſis forenſibus addicti ; Vicedomini vaſſallis laicis Præfecti Epiſcoporum, Abbatum, & Abbatiſſarum ; Præpoſitis denique Clericorum regimen mandabatur.

Sed quis facilè ſibi perſuadeat Carolum Magnum ad Advocatos Legum & Canonum peritos ſpectaſſe, cùm præcepit, ut ii ab Abbatibus, & Abbatiſſis eligerentur, quibus fundi & patrimonia eſſent in ipſomet Comitatu ? Aut Ludovicum Germaniæ Regem de litteratis his Advocatis & cauſidicis vel ſuſpicatum eſſe, cùm ipſe ſe Abbatiæ ſancti Galli Advocatum profeſſus eſt ? Segregandi ſunt ergo hi civiles & forenſes Advocati à Militibus Advocatis & Armatis, qui cum Vicedominis quandoque permiſcebantur, cujus rei probationem libet decerpere hanc ex Flodoardo, ubi Advocati Vicedomini, atque adeo armati, nihilominus forum frequentant, & legibus agunt. Ex quo primum Ebbo Archiepiſcopatum capeſſivit Remenſem, in obſequium Eccleſiæ revocavit agricolas, & ſervos omnes, qui ab ea reſilierant, egregiam ipſemet ei rei operam navans, tum per ſeſe, tum per Advocatum, ſeu Vicedominum, qui rei apud Judices ſtrenuè imminebat. *Mancipia, vel Colonos quoſdam Eccleſiæ deſertores, tam per ſe ipſum, quam per Radulphum Vicedominum & Eccleſiæ Advocatum apud publicos Judices legibus evindicatos & obtentos, Eccleſiaſtico juri reſtituit.* Cùm hic & Advocatus & Vicedominus eſſet, erat utraque militia exercitatiſſimus, armorum, & litterarum. Unde Advocati quoque dicti, qui armis Eccleſiam tuebantur Defenſores, quòd utroque olim munere fungerentur. Et fateri tamen cogimur Advocatos Eccleſiæ, cùm ſubrogati fuiſſent antiquis Defenſoribus, quorum in Conciliis olim crebra & perhonorifica memoria, in foro tantùm incruenta defenſione Eccleſiis affuiſſe. Quod rurſus ab eodem Hincmaro hauriemus : *Sunt enim Advocati & Defenſores Eccleſiarum, quos ſacri Canones & Leges, quibus moderatur Eccleſia, Epiſcopos habere jubent : quorum hujuſmodi eſt officium, ut per leges, quæ ſunt Eccleſiæ, aut defendant, aut conquirant ; & non violenter, aut ſua præſumptione, aut Epiſcopi juſſione, quæ Eccleſiæ dicuntur, vel putantur eſſe pervadant.* Concil. Duziac Colleb. pag. 225.

Privilegium publicatum eſt, à Carolo Calvo olim conceſſum Eccleſiæ ſancti Juliani Brivatenſis, quo concedi videtur Advocato à Clericis ibi eligendo, ut apud Judices quoſcumque alios inferiores conveniri non poſſit, niſi apud Comitem Palatii. *Remota omni ſæculari vel judiciaria poteſtate, liceat eis qualemcumque ſibi ſua ſponte elegerint, Advocatum habere, ipſumque Advocatum nemo præſumat temerario auſu diſtringere, vel in tortum mittere, ſed noſtro coram Comite Palatii, res Juliani Martyris abſque inquietudine, vel morarum dilatione liceat inquirere.* Piſcarienſem in Italia Abbatiam ſimillimo decoravit privilegio Ludovicus II. Imperator. *Ordinavit Imperator unum ex Collateralibus ſuis, Heribaldum nomine, ſacri Palatii Comitem, qui ſuper cauſis & agendis Monaſterii ſpecialiter intenderet.* Comes hic Palatii Inveſtituram agrorum hujus Cœnobii dedit uni Monachorum, & Advocato. Spicil. to 10. pag. 650. Spicil. to. 5. pag. 375. An. 874.

Præpoſito & Canonicis unius Eccleſiæ conceſſa quandoque eſt in Abbatiam viciniorem Advocati

Vaſor. Chronicum Valcidor. Spicil. To. 7. pag. 527.

dignitas & provincia. Ejuſmodi protectione donatum voluit Rex Otto Cœnobium Valciodorenſe anno 944. *Quatenus Major-domus, videlicet Præpoſitus de Eccleſia ſancta Mariæ, quæ eſt Aquiſgrani, cum cæteris valentioribus Canonicis pro eadem Eccleſia, tempore tribulationis ejuſdem Abbatiæ Cauſidici aſſurgant, & importunitatem ejus, ſicut & ſuam, in præſentia Regis & Principum, ubicunque præfatus Rex fuerit, perferant.*

III. Erant & jura & emolumenta quædam certa his Advocatis ad eorum ſuſtentationem. Angelramnum Metenſem Archiepiſcopum narrat Chronici Senonienſis Scriptor, cùm jam non poſſet Abbatiæ eidem ſuæ Senonienſi defenſionem impendere, quòd Cancellarius unà eſſet Imperatoris, Advocatum illi deſignaſſe, eoi & certa quædam adſcripſit jura, fundos primùm aliquos, tum tertiam partem emendarum in iis litibus, ad quas ab Abbate acceſſeretur: his ut contentus cæteris abſtineret. *Statuit Mona-*

Chronicum Senonienſe. Spicil. To. . pag. 314.

ſterio Advocatum providere, tali conditione, ut quicumque Advocatus per Metenſem Epiſcopum inſtitutus fuerit, ad quem Advocati ſpectat inſtitutio, tertiam partem emendarum illarum, ſcilicet placitorum, ad quæ ab Abbate vocatus fuerit, accipere debebit, & ad cætera manus non extendet. Pars quidem dicto Advocato terræ & hominum pro Advocatione collata fuit, quos adhuc tempore noſtro hæredes de Salmis poſſidebant. Et his contentus, nil penitus juris in hominibus, terris, banno, aquis, nemoribus, placitis, juſtitiis, vel in omnibus Monaſterii dependentiis, amplius uſurpare debebit. Sed ubicumque neceſſe fuerit pro Abbatia, & ejus rebus, & hominibus, pro collato ſibi Advocationis beneficio ſtare tenetur, &c. Si verò quiſpiam, aut Advocatus ſuper prædictis, vel quivis alter moleſtaret Eccleſiam, per Epiſcopum Metenſem omnia corrigi & emendari deberent.

Gemblaurs Codex Donatio. c. 52.

Publici juris fecit Miræus Chartam deſignationis Advocati in Abbatia Gemblacenſi in Brabantia. Imperator quippe Otto I. ejus Cœnobii ipſemet Advocatus cùm eſſet, ne toties Abbatem cogeret ad Aulam venire, anno 948. Comitem Lovanienſem deſignavit, qui ſibi ſubeſſet, & Advocatum gereret ejus Cœnobii. Illum porro deſignavit vehementer aſſentiente Fundatore, Abbate & Monaſterio. Juſſit ut præter Beneficium & jura quibus dotabatur, nihil expoſceret. *Nihil exigere debeant, niſi jus & Beneficium ſibi conſtitutum.* Vetuit ne Subadvocatum ſibi allegeret, niſi unum, ut ne plures unquam ei Cœnobio, quàm tres eſſent Advocati; Rex, Comes, & Subadvocatus. *Ne præter unum Subadvocatum habeat, ut donum hujus Advocatiæ à Rege, qui major Advocatus eſt, pluſquam ad tertiam manum nunquam deveniat.* Denique jura diffinit Subadvocati: *Subadvocatus in villis ad Abbatiam pertinentibus nihil aliud juris habebit, niſi per ſingulos annos de unaquaque domo denarium unum, gallinam unam, avenæ ſextarium unum.* Privata ſua bella bellare cogebatur Advocatus ſuo ſumptu, at nonnihil ſubſidii expetere poterat ex terris Cœnobii, ad bella Regis & Comitis Lovanienſis. In Charta alia ejuſdem Compilationis Comes Limburgenſis, ut Advocatus Abbatiæ ſancti Trudonis anno 1130. in beneficio habuiſſe memoratur mille & centum manſos. *Vos habetis inde in feodo mille & centum manſos.*

Spicil. To. 6. pag. 512.

Ibid. c. 53

Inter eaſdem Donationes antiquas à Miræo publicatas, illam ſeligam Arnulphi Marchionis Flandriæ, à quo extructa eſt Sancta Capella, cum Capitulo duodecim Canonicorum, anno 961. His præter fundos aliquos decimas adſignat, quas ſibi

Cap. 54.

Romani Pontifices in feudum dediſſent, ut hinc ſarcirer expenſas in bellum Vandalicum factas, hoc eſt Normannis comprimendis, à quibus Eccleſiæ omnes devaſtabantur. *Cui Capellæ de ordinatione ac conſilio Epiſcoporum quaſdam decimas, quas mihi & prædeceſſoribus meis in Comitatu ſeu Marchionatu Flandriæ de terris cultis & incultis ſanctiſſimi Patres Papæ Romani pro adjutorio expenſarum noſtrarum & noſtrorum militum, pro expugnatione ac reſiſtentia contra Vandalos, qui Flandriam & alias terras vicinas, cum Eccleſiis in ipſis conſtructis crudeliter & damnabiliter devaſtabant, & incendio tradebant, in feudum perpetuum conceſſerunt.* Ex quibus patet in feudum datas fuiſſe quandoque decimas, juſtiſſimis de cauſis, ne Romanis quidem Pontificibus diſſentientibus. Quanquam verò perpetuæ fuiſſent donationes cæ, inſtabant tamen Epiſcopi Nobilibus, ut eas Chriſti patrimonio & Eccleſiæ reſtitutas vellent, quanquam ad id adigi non poſſent.

IV. Sunt quæ hic meritò antè adnotentur, quàm ulteriùs progrediatur oratio. 1. Etſi plerumque Advocati à Clero vel à Cœnobio eligerentur, erant tamen Cœnobia, quibus Epiſcopus vel Princeps illos deſignabat. Nimirum ibi quondam Epiſcopos vel Princeps Cœnobium ipſum obtinuerat, & Advocati ſuſtinuerat partes. Cùm poſtea Cœnobium tranſcripſiſſent Abbati Regulari, ſibi ſucceſſoribuſque ſuis munus Advocati integrum ſervaverant, vel jus ejus deſignandi. 2. Capitula & eorum Præpoſiti, alicujus Abbatiæ ſibi commendatæ Advocatiam & defenſionem nonnunquam exercebant. 3. Dignitas Advocati Abbatiarum hæreditaria tandem evaſit inter Nobilium ſtirpes, quibus hinc & honoris & compendii non parum accedebat. 4. Quæ verò hic modò allegata ſunt, ex his plus ſatis patet, Advocatos non ſemel latiùs graſſatos eſſe, & plura ſibi Cœnobiorum prædia uſurpaſſe, cùm modus tandem illis impoſitus eſt, deſcriptique fines, quibus ſeſe continerent. *Et his contentus, nihil penitus juris in hominibus, terris, amplius uſurpare debebit.* 6. At non tam arcto limite circumſcribi potuit Advocatorum licentia. Cœnobiis confugiendum fuit ad Epiſcopos, ad Reges, ad Pontifices, adverſùs acerbiſſimos perſecutores, Defenſorum & Advocatorum nomine diſſimulatos. Unde & in eodem Chronico referuntur Advocati complures excommunicationis jaculo confoſſi. *Qui ſibi vult cavere, caveat, quia multos poſtea habuit Advocatos Eccleſia excommunicatos.* Ibid. p. 314. 315. 316.

Ex Chronico denique Senonienſi conſtat extructâ à Bertholdo Tullenſi Epiſcopo Abbatiâ ſancti Servatoris, non multò pòſt Abbatem, niſi adſcito ſibi Advocato, irruentium undique adverſariorum inſidias declinare non potuiſſe. *Videns Abbas ſe non poſſe niſi magno labore tot & tantis moleſtationibus reſiſtere, ſtatuit ſibi & Monaſterio ſub modo Advocatiæ de Conſervatore providere.* Albimontii dominum ad id elegit, eique jura & proventus addixit annuos in armenta, domos, reos, lites, ſtagna, piſcationes, & id genus alia, ubi Abbas & Advocatus partibus quiſque ſuis gaudebat, perinde ut conventum eſſet. Fidem præſtabat Advocatus Abbati, qui adverſùs Advocati quandoque ipſius ſui perfidiam, ſub tuitione Tullenſis Epiſcopi deliteſcebat. Non multo pòſt tempore Tullenſis Epiſcopus cum Lotharingiæ Duce magna ex parte eandem Advocatiam communicavit, qua nempe Cœnobium hoſtium graſſationibus magis patebat. Id munus aliquandiu Dux exercuit, quod in feu-

dum denique contulit ei, cui in luſtrico fonte parens fuerat; hujus verò hæredes jura hæc tandem omnia Abbatiæ eidem pretio addixere. *Hæredes dicti Simonis Abbati & Conventui in perpetuum vendiderunt ipſam Advocatiam.*

Nec pluribus opus eſſet, ut liqueret Advocatos Epiſcopalibus Eccleſiis & Cœnobiis olim adſignatos ad forenſia judicia, bellica tandem aliquando fortitudine claruiſſe, & vel ſic opportuniſſimam Eccleſiæ tum opem impendiſſe, cùm armorum licentia inſolentiùs bacchari cœpiſſet.

VI. Sed hic ſuccurrunt rurſus, quæ juvet adnotaſſe. 1. Cùm Abbatiæ propemodum omnes in tuitione eſſent Regum, earum Advocatos non ferè niſi Regum vicarios & delegatos fuiſſe. *Vice noſtra adjutor & defenſor eorum ſit.* 2. Lites omnes & cauſas Regiarum Abbatiarum ad Palatina judicia referendas fuiſſe, niſi locorum nimia intercapedo vetuiſſet. 3. Cùm tempore labantis & corruentis Carolinæ familiæ circumſtremerent undique tumultus bellici, ut jam Canonum Legumque vox exaudiri non poſſet: armis ſæpiùs, quàm litibus impetebantur Eccleſiæ. Unde & armatis Advocatis opus fuit. 4. Advocatorum Officia vel ipſis Comitibus & Ducibus tum emolumento erant, tum ornamento. 5. Et cùm necdum tamen Leges omnino in foro conticeſcerent, Subadvocatos ad forenſes cauſas Advocati nobiliſſimi quique ſibi ſubrogabant. 6. Sed unus uni Cœnobio Subadvocatus conciliandus erat, ne in plures ſpargerentur & diſſiparentur reditus Monaſterii. 7. Otto I. diffiniit Subadvocati jura & lucra, non Advocati. Nova tum erat illa Subadvocati creatio. Unde & indicendum erat, unde procurarentur. At Advocati jam certa & fixa erant jura, nec verendum ſanè erat, ne ſui ille juris immemor aliquando, vel incurioſus eſſet.

VII. Beati Meinwerci Paterbonenſis Epiſcopi vitæ Scriptor ad alia quàm Advocati judicia negat conveniri potuiſſe ejus Eccleſiæ ſubditos omnes, ſive ſervilis, ſive ingenuæ conditionis. *De ejus hominibus, tam liberis, quàm & ſervis, à nulla judiciaria perſona conſtringendis, niſi eorum Advocato, quem ipſe Epiſcopus elegerit.* Hæc privilegia dabant & firmabant Imperatores ad ea etiam quæ de novo acquireret Eccleſia. *Regali authoritate decernens, ut nulla perſona, aliqua judiciaria poteſtate in eiſdem prædiis ſe intromitteret, niſi Advocatus, quem ipſe Epiſcopus, vel ſuorum quilibet ſucceſſorum elegiſſet.* Cùm novam Meinwercus à fundamentis exſtruxiſſet Abbatiam, iiſdem illam Imperator privilegiis inſtruxit, quæ jam uſitatiſſima videbantur. *Ut nulla perſona ſuper bonis conceſſis, vel concedendis aliqua judiciaria poteſtate ſe intromittat, excepto Advocato ab Abbate & fratribus in Defenſorem eligendo.* Et infrà: *Imperiali præcepto Imperator confirmavit, ut ſub pleniſſima immunitatis tuitione hæc conſtant, & ſub Imperialis authoritatis defenſione præfata Eccleſiæ fratres ea poſſideant, ita ut nullus Judex publicus, vel quilibet aliqua judiciaria poteſtate præditus, loca vel poſſeſſiones eidem Eccleſiæ conceſſas vel concedendas, ad cauſas judiciario more audiendas, ut homines ipſorum, tam litos quàm & ingenuos, ſuper terram eorum commanentes, contra rationem diſtringendos; ullo unquam tempore ingredi audeat; ſed prænominatæ Eccleſiæ Abbas cum ſuo Advocato, quem communicato fratrum ſuorum conſilio in defenſorem elegerit, cauſas rerum agendarum ſagaciter providens & ſapienter diſponens, ſuis ſuorumque fratrum utilitatibus provideat.*

Surius die 3. Iunii. c. 9. 34. 804. 114.

An. 1016.

VIII. His finitima privilegia protulimus jam inde à temporibus Caroli Calvi. Sed hic adverte fundamenta hæc videri poſſe Juſtitiatum Eccleſiaſticarum, ſeu Juriſdictionis ſuperioris, infimæque, qua complures potiuntur Eccleſiæ in omni territorio ſuo, in Laicos promiſcuè, Clericoſque. Cùm Judices, qui tunc vel Principum nomine, vel dominorum peculiarium judicia exercebant, exactionibus plerique fatigarent terras & homines ſuæ juriſdictionis: non potuit à Principibus plenior immunitas terris Eccleſiæ dari, quàm ut Eccleſiæ ipſi, Epiſcopis, Abbatibus & Advocatis juriſdictio exercenda committeretur.

IX. Mirabile neſcio quid memorat author vitæ ſancti Udalrici Epiſcopi Auguſtani. Nulla enim ab eo dedicabatur Eccleſia, cui non à Fundatore opimam dotem aſſignari faceret, & cui non ſtatim ſuus addiceretur Defenſor & Advocatus hæreditarius, qui illico inveſtiebatur vexillo, quod ſanctiſſimus Epiſcopus quodammodo conſecrabat, illud Altari ſuperponendo. *Conſecratione peracta, doteque contradita, comprobato illic Presbytero Altaris procurationem commendavit, & Eccleſiæ Advocationem firmiter legitimo hæredi, panno impoſito commendavit.* Non neſcio his verbis, *panno impoſito*, alios ſenſus aptari potuiſſe. Qui aptiſſimus mihi quidem viſus eſt, hunc protuli: gratias acturus, ſi quis quid melius impertiat.

Surius die 4. Iul. c. 7.

X. Cùm in Germania aliquantò atrociùs ſævierint bella privata, quàm in Gallia, latiúſque ibi propagatus ſit mos & altiùs irradicatus, armis, non judiciis cauſas terminandi: uſu venire potuit, ut non ſolùm Epiſcopatibus & Abbatiis, ſed & Eccleſiis Parochialibus ſui deſignandi fuerint Advocati, cæteriſque Eccleſiis etiam quas privati privatis opibus dotaſſent. Ea demum enim inſana licentia belligerandi, quæ unius Imperatoris & Regis cives inter ſe commiſit, adduxitque lites armorum furori permittere; ea, inquam, licentia Gallias diu, Germaniam diutius populata, & necdum ibi ſatis ſopita, in cauſa fuit, ut armati Advocati omnibus Eccleſiis inducerentur, qui primæva ſui ab origine inſtituti fuerant, ut apud ſæculares Judices cauſas Eccleſiæ perſequerentur, aut inter unius Eccleſiæ vaſſos emergentes lites dirimerent.

XI. Chartas quaſdam cum primis memorabiles ſuppeditavit nobis Juriſconſultus Mager, cujus Opus *de Advocatia Armata* Francofurti typis editum eſt anno 1625. Mei non eſt hic inſtituti inquirere in Chartas illas, an ſatis bonæ notæ omnes ſint. Paucas hic obiter delibabo. Eſt Dagoberti Regis Galliæ diploma anno 603. ubi Modoaldo Treverenſi Archiepiſcopo confirmat terras omnes Eccleſiæ ſuæ, juxta morem Majorum, *Paternum ac prædeceſſorum morem ſequentes*; Defenſorem & Advocatum aſſignat ei Eccleſiæ Arnulphum Principem Regii ſanguinis, & Ducem Auſtraſiæ Moſellanicæ, *Protectorem, rectorem & Advocatum damus illuſtrem dominum, dominum Arnulphum, ſanguine Regio natum, parentem noſtrum ac inſtructorem, Auſtriæ Moſellanicæ Ducem.*

Pag. 122. 123.

Alia eſt Charta, qua Theodulphus filius Arnulphi Ducis Moſellanicæ ab eodem Dagoberto Rege inſtituitur Advocatus Abbatiæ ſancti Mauritii, Regiæ fundationis. Una eſt Pipini, quæ Lampertum Auſtraſiæ Moſellanicæ Ducem Advocatum creat Eccleſiæ Trevirenſis. *Protectorem, Rectorem, Advocatum damus.* Eſt & Caroli Magni, qua anno 803. Augiæ Divitis Comitem Brianconium Adalbertum Advocatum deſignat: ea addita lege, ut ſi vel ipſe,

Ibid. p. 144.

Richenau

Ibid. p. 157. vel ſucceſſorum ejus aliquis Cœnobii & Monachorum jam non defenſor, ſed infeſtator & perſecutor ſit, penes illos facultas ſit Advocati alterius eligen- Pag. 120. di. Eſt & Ludovici Pii Charta, Ducibus Moſellanicæ conceſſa, Defenſoribus Eccleſiæ Trevirenſis. Alias congererem plures, niſi peræquè iis diffiderem. Advocati Atrebatenſes, hoc eſt Abbatiæ ſancti Vedaſti fuere, Betunenſes domini, qui & Betunenſes Advocati dicti, ex nobiliſſimæ gentis nomine. Qui Vicedomini nominantur de Gerberoy, de Pequigni, & de la Ferté ex gentis ſuæ nomine, ſimiliter Advocati erant Eccleſiarum Bellovacenſis, Ambianenſis, & Carnotenſis. Primus omnium publicavit doctiſſimus Bignonius in Notis ad Marcul- Bene. phum, Chartam Clotarii, qua Advocatus Beſuenſi Cœnobio dabatur, ut apud Judices cauſas defenſitaret ejus Abbatiæ. Inde Advocati dicti, quo nomine ne tum quidem abſtinuere ſe, ubi armata tota fuit ea defenſio.

CAPUT LVI. *P. 4. l. 4. c. 33.*

De Epiſcoporum & Prælatorum inferiorum poteſtate in colligendis ſpoliis, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Penes Abbates erat jus ſpoliorum in Prioratibus ſibi obnoxiis.

II. Penes Epiſcopos jus erat ſpolii in Beneficiarios inteſtatos Eo jure ferè utebantur omnes, qui & deportus.

III. Quam conſentaneum eſſet, ut cum Priores & alii Obedientiarii poſſidere nihil potuiſſent: cum Beneficiarii meri eſſent diſpenſatores, & nullo per ſeſe teſtandi jure, eorum ſpolia morientium ad Prælatos devenirent.

IV. Varia Concilia, quæ ſpoliorum juri ſuffragantur, ubi vel ſtatuto, vel privilegio, vel conſuetudine aſtruitur.

V. De ſpoliis in Ordine Cluniacenſi.

VI. De ſpoliis Priorum & Abbatum Commendatariorum Beneficii Regularis.

I. NOn agemus hoc capite niſi de jure ſpoliorum, quo Epiſcopi & Prælati inferiores uſi ſunt, Romani Pontificis ſpolia in Caput aliud ſeponemus. Spoliorum juris prima incunabula à Monaſteriis non immerito repetenda videntur, cùm ad ſe revocabant Prælati ſuperiores, quidquid à Prioribus, aliiſque Obedientiariis congeſtum fuerat. Cùm enim meræ eſſent Obedientiæ, & quaſi membra quædam majoris Monaſterii, nihil ibi parari, nihil acervari poterat, quod non poteſtati & juri ſubeſſet Prælati ſuperioris. Anno 1253 eum jam invaluiſſe uſum declarat, nec improbat Concilium Salmurienſe, ſed intemperantiam damnat inconſideratiſſimam eorum, qui in ſpoliatis Prioratibus ne ea quidem dimittebant, quibus alii Monachi, quibus reſtaurari Eccleſiæ, ædeſque poſſent, & ſump- Can. 21. tus fieri ad agros excolendos. *Statuimus, ne Abbates, cùm contingit Priores ſuos cedere, vel decedere, Prioratus bonis ſuis audeant denudare; ſed ſaltem tantum de prædictis bonis futuris Prioribus dimittant, quod ipſi fratres & familia uſque ad futuram collectam de eiſdem competenter ſuſtentari valeant, & domus Prioratuum refici & in ſtatu debito conſervari.*

Can. 4. Anno 1268. Concilium ad Caſtrum Guntherii idem præcepit, quod & rurſus confirmatum eſt in Can. 3. Concilio Redonenſi anno 1273. nec non & in Con- Can. 9. cilio rurſum Salmurienſi anno 1276. & in Concilio Can. 14 Langeacenſi anno 1278. Anno 1300 Concilium Auſ- Can. 3. cienſe modum ſimiliter adhibere ſtuduit ſpoliis, ubi jam longo uſu invaluerant; ſive Epiſcopi, ſive Abbates & Prælati alii eo jure gauderent.

II. Cedebant utplurimum Epiſcopis ſpolia Clericorum inteſtatorum. Synodus Pictavienſis anno 1280. qui inteſtatorum de ſucceſſionibus aliquid decerpſiſſent, dum vacaret ſedes Epiſcopi, eos juſſit omnia Epiſcopo ſucceſſori reſtituere. *Omnes illos qui* Cap. 8. *de bonis Sacerdotum & Clericorum Beneficiatorum inteſtatorum aliquid habuerint Sede vacante, nobis vel mandato noſtro reſtituant infra menſem.* Quamdiu ſuperſtes erat Epiſcopus, ejuſmodi ſpolia citra controverſiam ipſe colligebat. Ubi vita exceſſerat, ea quandoque prædæ patebant, cui malo hæc Synodus occurrebat.

Sed non tam anguſti erant hujus juris limites, longè plurima complectebatur Beneficia, Regularia, & alia, & non rarò ei conjungebatur deportus. Ita docet Bonifacius VIII. ubi conqueritur de Epiſcopis, Abbatibus, aliiſque Prælatis Regularibus, & Sæcularibus, quin & de Clericis, qui ſpolia Beneficiariorum obeuntium, *eorumdem bona in ipſis inventa*, uti & deportum, hoc eſt fructus Beneficiorum uſurpabant, quandiu vacarent, *ſive vacatio-* In Sexto. L. 1. Tit. 16. c. 9. *nis ipſorum tempore obvenientia.* Et utrique tamen ei juri Pontifex ſuffragatur, ſi modò vel privilegio fulciatur, vel conſuetudine præſcripta, vel legitimo quopiam titulo. *Niſi de ſpeciali privilegio, vel conſuetudine jam præſcripta legitimè, ſeu alia cauſa rationabili hoc eiſdem competere dignoſcatur.* Docuit & Clemens V. in more poſitum alicubi fuiſſe, ut Abbates & ſpolium & annatam acciperent Prioratuum vacantium. *Prætextu privilegii quod aſſerunt ſe habe-* In Clemen. L. 5. Tit. 6. c. 1. *re, quo fructus Beneficiorum vacantium poſſint percipere primi anni. Quibus non contenti, equos, boves, theſaurum, & alia bona Monaſteriorum & Beneficiorum vacantium illicitè occupant, quæ eſſent futuris ſucceſſoribus reſervanda.*

III. Hinc illud exiſtit jam inde ab anno 1300. conſuetudines jam fuiſſe ritè præſcriptas, quibus Epiſcopi, Abbates, aliique inferiores Prælati, Regulares, vel Sæculares, ſpolia ſuo ſibi jure vindicarent Beneficiorum ſibi obnoxiorum, ubi Beneficiarii vita abibant. Id jus conſuetudine præſcriptum manifeſtè confirmat Bonifacius VIII. nec improbat, aut exprobrat Clemens V. niſi nefarias artes Abbatum, in exauthorandis Prioribus, ut vacantium earum Obedientiarum ſpolia invaderent. In Beneficiis Regularibus una eademque ratio eſt ſpoliorum & deportuum. Cùm Obedientiæ eæ eſſent, in quas ſummo quodam jure Abbas utebatur; ubi niſi eo permittente poſſidebatur nihil; ubi Priores ipſe inſtituebat; denique cùm plerumque Cellæ tantùm, ſeu Grangiæ eæ fuiſſent Cœnobii majoris, quò unus & alter ablegatus fuerat Monachus, qui illam adminiſtraret, unde & Prioratus coaluerant; mirum non eſt, ſi qui inde rivuli ad fontem ſuæ originis revocabantur.

Nec Prælatorum ſæcularium, potiſſimum verò Epiſcoporum, obſcuriora erant jura. Nec enim ipſis per ſeſe Clericis jus ullum ſuppetebat teſtandi, ſi vel maximè res à capite arceſſeretur, & ab exortu Chriſtianæ Reipublicæ, cùm Beneficiarii depoſitum, & adminiſtrationem habeant, dominium & proprietatem non habeant. Itaque tempore obitus eorum, Epiſcopus, vel Archidiaconus depoſitum reperebat, quod illis commendatum fuerat, dum inſtruerentur. Adde quod jam à compluribus ſæculis ſucceſſiones Beneficiariorum intereuntium prædæ erant laïcis, pauperibus, Civilibus Judicibus, minoribus Clericis; nec poterat his deprædationibus modus finiſque poni, niſi caducis his ſucceſ-

Digitized by Google

ſionibus ad poteſtatem Epiſcopi, & Miniſtrorum ejus revocatis. Quin & Regum quandoque ſpolia & exuviæ non abſimili prædationi ubjiciebantur, quod ut Eccleſiæ, ita & Regum opes publica quodammodo ſint æraria. Ubi primum efflavit animam Vuillelmus Angliæ perdomitor & Rex, haud mora expilata eſt ejus Regia, ut author eſt Vuillelmus Malmeſburienſis. *Inferiores verò Clientuli, ut Magiſtros ſic ſe ſubduxiſſe proſpexerunt, arma, vaſa, veſtes, & linteamina, omnem regiam ſupellectilem rapuerunt, & relicto Regis cadavere pene nudo in area domus aufugerunt.* In Regno Sacerdotali Beneficiariorum ædes iiſdem rapinis ſubjiciebantur. Cui morbo medebatur ſpoliorum lex. Fateor lege Codicis non annui Eccleſiæ, niſi ſucceſſiones Clericorum inteſtatorum. At ea lex capienda eſt de bonis patrimonii, de quibus teſt[...] poterant. Et ſanè ea lex eos excipit, quibus proximi ſunt aliqui, & eos, quorum res ſervitutibus obnoxiæ ſunt Colonorum, Patronatuum, Curialium. Atqui his ſervitutibus non ſuberant, niſi patrimonii bona.

Baron. ann. 1087. n. 31

Cod. Theod. L. 5 Tit. 3. c. 1.

Cod. l. 1. T. 3 c. 20.

I V. In Provincia Eccleſiaſtica Turonenſi Archidiaconi, Archipreſbyteri, & dignitates aliæ quæpiam, lectum in quo decubuiſſent Parochi, ſuo ſibi jure vindicabant. Anno 1365. Concilium Andegavenſe jus illud redimi voluit quinquaginta ſolidis in tenuioribus Parochiis, centum ſolidis in pinguioribus, hoc eſt quibus annui reditus eſſent pluſquam centum librarum: cùm in comperto eſſent cujuſque Parochiæ reditus, ex decimarum æſtimatione. Optio tamen fit his dignitatibus, lectum malint ipſum, an pretium hic definitum. *Prohibemus, ne Archidiaconi, Archipreſbyteri, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ, qui de conſuetudine lectos Rectorum Parochialium Eccleſiarum decedentium infra certos limites noſtræ Provinciæ Turonenſis ſibi vendicant, pro lecto ultra quinquaginta ſolidos recipiant, dum tamen Parochialis Eccleſia quinquaginta libras ſecundùm taxationem decimæ non excedat, vel lectum recipiat ſecundùm taxam ſuperius moderatam.*

Con. 11.

Pontificia ſpolia abolere multi ſunt Conſtantienſis Concilii Patres anno 1417. at reliquos Prælatos priſco more ſuo uti annuerunt juxta Decretum Bonifacii VIII. ſuperius laudatum. Accipe verba ipſa Concilii Conſtantienſis: *Prælatis etiam inferioribus hujuſmodi ſpoliorum exactiones præter & contra juris communis formam fieri interdicimus, conſtitutione felicis Bonifacii Papæ VIII quæ incipit præſenti, ſuper hoc edita ſpecialiter in ſuo robore duratura.* Atqui ea Conſtitutione Bonifacii VIII. frui ſinebantur jure ſpoliorum Epiſcopi, Abbates, cæterique inferiores Prælati, quibus illud hactenus partum fuerat privilegio, ſtatuto, vel conſuetudine præſcripta.

Seſſ. 39.

In Concilio Dertuſano Hiſpaniæ anno 1429. prohibiti ſunt Prælati ſpolia invadere Regularium, quibus per ſua ſtatuta fas erat de rebus ſuis diſponere, & qui ante obitum de iis diſpoſuiſſent. *Eccleſiarum Prælati bona decedentium Religioſorum, quibus permiſſum eſt ſecundùm ſtatuta, vel laudabiles conſuetudines de bonis à Deo ſibi collatis diſponere, nullatenus audeant occupare, ſi per eoſdem Religioſos juxta ſtatuta, vel conſuetudines prælibatas, de bonis prædictis fuerit ordinatum.* A Regularibus ad Clericos mox ibidem ſermo defluit, & prohibentur ſimiliter Epiſcopi Clericorum uſurpare ſpolia, ſi teſtati ſint juxta Conciliorum Provincialium, vel Synodorum Diœceſanarum Conſtitutiones. *Idem eſſe cenſemus de bonis Clericorum ſæcularium decedentium, ſi juxta formam Provincialium vel Synodalium Conſtitutionum ſua ordinaverint teſtamenta, vel ultimas voluntates.* Ex quibus planum eſt ac Epiſcopos teniſſe ſpolia Beneficiariorum ſæcularium, qui vel inteſtati vita migrabant, vel non ita teſtabantur, ut Conciliorum & Synodorum Decretis præſcriptum fuerat. In Concilio Andegavenſi anno 1448. innovati ſunt Canones omnes Conciliorum ejuſdem Provinciæ Turonenſis, hoc ipſo Capite ſupra laudati; facta poteſtate Abbatibus & Prioribus Conventualibus, qui nulli ſubſunt Abbati, ut ſpolia ſumerent Priorum morientium ſuæ ditionis, ſi privilegio, vel conſuetudine niterentur, ea cautione, ut mobilia neceſſaria ne domo aſportarentur; ſuppeteretque, unde alerentur Monachi, uſque ad novos anni proventus. Colonienſis Concilii Patres anno 1536. ſpolia expungere conati ſunt ex Ordinibus militaribus, ſive ex Hoſpitalariis Equitibus, quòd non alia alliceret ratio, aut ſpes, corruptelas quæ inoleverant abſtergendi.

Can 18.

Can. 8.

Part. 10. c 14.

V. Opportunè hic addetur Conſtitutio Nicolai IV. anno 1289. ad Cluniacenſium diſciplinæ reſtaurationem. Ea porro conſtituitur, ut ſeu fato ſuo obeuntibus, ſeu exauthoratis Prioribus, ad Abbatem Cluniacenſem redeat pro antiquo more Equus, Cappa & Breviarium. *In Prioratibus per mortem aut amotionem Priorum vacantibus, Abbas Cluniacenſis Palafredum, Cappam & Breviarium Prioris præmortui, ſecundùm antiquam conſuetudinem habeat.* Et poſt exolutum æs alienum ſi quod ſupereſt, ſepoſitis etiam neceſſariis ad alendos Monachos, ad colendos agros, ad reparandas ædes expenſis, ſi quid ſuperſit adhuc mobilium, quartam ut ejus partem ſortiatur Abbas Cluniacenſis. *Et deductis debitis ante omnia, ſi quæ ſint, & ſolutis. Monachis etiam ibidem commorantibus & Priori futuro ac familiæ domus, pro ſe & neceſſitatibus ſuis uſque ad fructus novos congrua ſuſtentatione dimiſſa, relictis etiam ad excolendum poſſeſſiones neceſſariis, ad refectionem domorum ſi neceſſe fuerit, de reſiduis mobilibus poſſit recipere quartam partem.* Ita certè magnas in anguſtias ſpolia redigebantur, & neceſſariæ tamen erant cautiones iſtiuſmodi omnes. His & iſta accedebat. Si quis Prior ſponte ſua ſe abdicat, pari jure utitur Cluniacenſis Abbas. At ſi Abbas ipſe Priores transferat ex uno Cœnobio in aliud, ſpoliis locus non erit, ne tranſlatio ipſa facta videatur ad aucupium ſpoliorum. *Ne propter vacationem unius Prioratus, plures in fraudem vacare faciat, ut bona omnia ſecum portet.* Vide & Epiſtolam Joannis Borbonii Epiſcopi Anicienſis, Abbatis Cluniacenſis, ad Ludovicum XI. Regem datam pro ſpolio Prioratus Charitatis, quod ſibi jure ſuo adſerebat Cluniacenſis Abbas.

Bullar. to 2. n. 19.

Spic to 10 pag 628.

V I. Nec Abbatum tantum & Priorum Regularium, ſed etiam Commendatariorum Abbates ſuperiores ſpolia ſibi vendicabant. Ideo & ex conſuetudine Trecenſi patet, Ubi Caput centeſimum ſextum propoſitum fuit Comitiis Generalibus ejus Provinciæ, Abbates & Regulares interceſſiſſe, quod eo declararetur Epiſcopis & cæteris Beneficiariis ſucceſſuros cognatos, contra obnitentibus Abbatibus. *Si quando Epiſcopus, vel Preſbyter ſæcularis, Prioratum vel Abbatiam jure Commendæ obtineret, Regularium Abbatum, vel Priorum ditionis, & is vita migraret, tum quæ in Abbatia, vel Prioratu res eſſent omnes, ea Abbatum & Priorum Regularium juris eſſe. Unde & ipſos jure vetare, ne ea rata & firma conſuetudo haberetur.* His nec Clerici aſſentiebantur, nec Laici, ſed à veriſimili prope abeſt, eos Eccleſiaſtica[...]um ſucceſſiones ad ſe traducere voluiſſe.

Preuves des Lib. de l'Eg. Gall. c. 36. n. 42.

CAPUT

CAPUT LVII. *P. 4. l. 4. c. 34.*

De Pontificio jure ſpoliorum poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Deportuum, ſive Annatarum & Spoliorum jura uſitatiſſima primùm fuere inter Monachos, tum poſtea inter Clericos & Epiſcopos, eorum denique Romani Pontifices partem cœpere. Siqua ibi ſimoniæ labes reſideret, non eam tot Concilia inultam prætermiſiſſent.

II. Anno 1300. uſus ſpoliorum jam & vetuſtus & pervagatus erat in Clauſtris & in Clero, quanquam Roma adhuc incompertus.

III. Diluitur objectio.

IV. Novo argumento demonſtratur Concilii Vienneneſis tempore, Clementis V. & Joannis XXII. nihildum ſpoliorum accepiſſe Romanos Pontifices.

V. Probatur Clementem VII. tempore ſchiſmatis Avenionenſis cœpiſſe exigere ſpolia Epiſcoporum & Abbatum vita migrantium.

VI. In ea ſpolia Carolus VI. Galliæ Rex Edictis ſuis detonuit, eaque oppreſſit in Gallia. Quæ inde tum ibi naſcerentur detrimenta.

VII. His detrimentis quî obviaretur in regionibus iis, ubi ſpoliorum jus convaluit.

VIII. Alia Edicta ejuſdem Regis.

IX. Sciſſime Baronius an iratur, ita cœlitus conſultum eſſe, ut Pontificis ſpolia collectores injuriam Canonum ulciſcantur, ubi Beneficiarii ex patrimonio pauperum opes ſibi exitiales congerunt.

X. Spolia aliàs & aliàs revocata & reſtituta.

XI. Pius II. multum operæ poſuit, ut ſuum Spoliis jus in Gallia reſtitueret. Ludovicus XI. Ludovicus XII. Reges iis interceſſere. Hiſtorica contextio Spoliorum.

XII. Preſcribuntur procurationes, quas Collectores & Miniſtri alii Pontificum Avenionenſium extundebant flagrante ſchiſmate.

XIII. Bulla Pii V. ad coarctandos limites Spoliorum.

I. DE Deportibus & Spoliis agi neceſſe fuit, ad Epiſcopos & Prælatos inferiores recedentibus, antequam ad hæc eadem jura Romanorum Pontificum accederemus. Quia & illud maximè ac præ cæteris obſervandum venit, hæc jura in Monaſteriis efflorescere primùm cœpiſſe; tum ea ad Epiſcopos poſtea & Prælatos ſæculares ſerpſiſſe: ac denique ad Romanos propagata eſſe Pontifices. Nulla erit reſidua dubitationis vel nubecula, ſi ſeriò expendantur, quæ ſuperioribus jam Capitibus diſputata ſunt, & quæ rurſus hic nobis diſſerenda ſuperſunt. Itaque qui ſimoniæ labem aſpergere adgreſſi ſunt, vel Spoliis, vel Annatis, quæ ex Beneficiis pleriſque Conſiſtorialibus nomine Pontificis exiguntur, non ſatis illi exploratum habuere, quàm pervagata & uſu tritiſſima eſſent ea jura Regulares & ſæculares inter Beneficiarios, perdiu antè quàm ea attingerent Romani Pontifices, cùm ne in mentem quidem cujuſquam tum caderet, ut his uſibus ſimoniæ ſuſpicionem affricaret. Quî verò potuiſſent tot Conſtitutiones Pontificiæ, & Placita Conciliorum ſimoniacæ conſuetudini aſſentiri?

II. Superiori Capite declaratum eſt, ante annum milleſimum trecenteſimum Prælatos Regulares, maximè verò Cluniacenſes, ſpolia cepiſſe Prioratuum ſibi obnoxiorum, quòd meræ eſſent eæ Obedientiæ, quarum & res & perſonas in poteſtate haberent. Subantiqui etiam uſus ii tunc fuiſſe videntur, cùm jam in eos illapſæ eſſent eæ corruptelæ, quas repurgare Concilia & Pontifices laborarent. Necdum tunc de Romani Pontificis jure ſpoliorum Scriptores uſquam meminerant. Tunc Romæ omnia adhuc actitabantur, ut tempore beati Bernardi, qui ad Eugenium III. datis litteris, aſ-

firmabat, perperam ſe apud ipſum infamatum fuiſſe, tanquam qui Cardinalis Legati in Galliis mortui ſucceſſionem ita diſpenſaſſet, ut non ejus voluntati, ſed privatis ſuis affectibus obſecutus videretur. Certiorem faciebat Pontificem Bernardus, Cardinalem teſtatum eſſe, bona quibus collibitum fuiſſet legaſſe, duos deſignaſſe Abbates, qui reliqua diſtribuerent, à quibus ea ſe abſente diſtributio facta fuiſſet, licèt à Cardinali ſocius illis adjunctus fuiſſet. *Audivi ab iis qui affuerunt, quod ipſe fecerit ſuum teſtamentum, quod fecit & ſcribi, & de* Baron. an. 1143. n. 1.
rebus ſuis quæ voluit, quibus voluit, ipſe diviſit. Quod 2. 3.
reſiduum fuit, duobus Abbatibus dividendum commiſit, illi diviſerunt. Addit Bernardus perſpectiſſimum ſibi eſſe, Eccleſiæ juris eſſe, quidquid non donaſſet Cardinalis: *Non ſum tam hebes, ut ignorem Eccleſiæ eſſe, quidquid ille rerum ſuarum non dederit.* Oſtendimus etiam Epiſcopos & Prælatos ſæculares ſpolia accepiſſe Beneficiariorum inteſtatorum. Ex Decretali *Præſenti*, *In Sexto*, *De Officio Ordinarii*, quæ Bonifacii VIII. eſt, illud didicimus, ante annum milleſimum trecenteſimum plurimis Epiſcopis, Abbatibus, Prælatiſque aliis Regularibus & ſæcularibus familiare fuiſſe, ut ſpolia caperent Beneficiorum ſuæ ditionis, ex vetuſtiſſima & præſcripta jam tum conſuetudine. Itaque perantiquus is erat uſus anno milleſimo trecenteſimo. Et abſtinebant ſe tum tamen Romani Pontifices à Spoliis delibandis. Ea enim Decretali nihil in præteritis relinquit Bonifacius, ut eum uſum tollat, vel valde coarctet. Illum damnat & oblitterat, ubicumque non nititur privilegiis, vel conſuetudine & præſcriptione, vel denique ſtatutis rationi accommodatis. Etiam tum ubi legitimis his fundamentis incumbunt ſpolia, limites illis quàm arctiſſimos delineat Pontifex, & ne unam quidem litteram facit de ejuſmodi conſuetudine apud Sedem Apoſtolicam vigente.

III. Fateor equidem à Matthæo Paris narrari, ad annum Chriſti 1246. tres Angliæ Archidiaconos incredibilem quandam pecuniæ vim coacervaſſe, præter immenſam quandam mobilium opulentiam, & ex iis duos inteſtatos obiiſſe, quo factum ſit, ut opes illæ ad Laïcos devenirent. *Obierat inteſtatus, & plura millia marcarum, cum vaſis multis argenteis ſæculo & ſæcularibus infeliciter dimiſerat.* Quo reſcito voluiſſe Pontificem, ut ſucceſſiones ejuſmodi Clericorum inteſtatorum ad Sedem Apoſtolicam revolverentur. *Ut ſi Clericus ex tunc decederet inteſtatus, ejuſdem bona in uſus domini Papæ converterentur.* Id ut expugnaret, Dominicanorum & Franciſcanorum opera uſus eſt. Sed invictiſſimè teſtitum eſt à Rege. Erant Pontifici peculiaria quædam poteſtatis inſignia in Angliam. Non ita dudum Angliæ Rex Joannes vaſſallum ſe & clientem profeſſus erat Sedis Apoſtolicæ. Atqui vulgatiſſimum id erat, ut vaſſallorum ſpolia à dominis feudi occuparentur. At quando ſenſit Pontifex reſtitari ſibi, ſemet ipſe cohibuit, ne ulterius quid moliretur. Itaque non tum cœpta, ſed ut ſummum tentata fuere ſpolia, in Anglia tantùm, & in inteſtatis tantùm Clericis. Denique tentata tum res eſt, ſed irrito prorſus conatu.

Sed eo trium Archidiaconorum exemplo manifeſtum eſt, ſi invidioſa ſint ſpolia, totam eam invidiam infamiamque conferendam eſſe in inſatiabilem quandam avaritiam, vel Beneficiariorum, qui ex ſtipendiis in pauperes diſpergendis quoſdam ſibi accumulant theſauros iniquitatis: vel cognatorum-

rum, qui in bona pauperibus & Eccleſiis dedicata ſuccedere geſtiunt. Rerum natura id flagitat, & ipſe Eccleſiaſticarum legum curſus, ut ſpolia obeuntium Beneficiariorum vel in ſarta tecta Eccleſiæ effundantur, vel integra ſerventur ſucceſſoribus. Si ea ergo Epiſcopis obtingant, vel Prælatis inferioribus, non eſt quod quiſquam impatientiùs ferat res Eccleſiæ in manus devenire Clericorum, qui eas tanquam portiunculas diſpenſent patrimonii Chriſti. At ſi ea portio ſacri patrimonii Chriſti & pauperum ad Laicos, & ad cognatos devolvatur Beneficiarii defuncti, uti contigit in his Matthæi Pariſienſis opulentis Archidiaconis; inficias ire nemo poteſt, eam eſſe fœdiſſimam Eccleſiaſticarum legum conculcationem: niſi ſi ſe cognati non laicas, ſed ſacras excepiſſe opes intelligant, ad ſacrosanctos uſus à ſe neceſſario convertendas. Quanquam optatiſſimum fuerit, ut ſucceſſio obeuntium Beneficiariorum, eorum Eccleſiis addiceretur, aut ad Epiſcopos revocaretur, qui cuſtodes primarii & principes ſunt Eccleſiæ bonorum omnium, & qui omnium optimè canonicos in uſus in ipſa Diœceſi diſpergere eos poſſunt; ſi neutra ejuſmodi ſpes felicem exitum ſortitura ſit, & neceſſe fuerit res Eccleſiaſticas defunctorum Beneficiariorum, vel ad proximos eorum, vel ad Papam derivari: Non eſt profectò quod quiſquam admiretur Romanos Pontifices ſuæ cauſæ in hac re vehementer confidere, ut æquitati & ſacris legibus accommodatiori. Quæ enim Deo ſemel ſacrata ſunt bona, & ſuſtentationi miniſtrorum Altaris ac pauperum; poſſunt illa utique alicubi adjudicari levandis ſummi Pontificatûs oneribus, ac neceſſitatibus, ſi regna ſint aliqua, ubi in manus hæredum & cognatorum carnalium delabuntur.

IV. Id ipſum liquet ex Decreto Concilii Vienenſis, vel Clementis V. needum tunc Apoſtolicam ſedem ſpolia ſibi Beneficiorum quorumcumque attribuiſſe. Ægrè ibi tolerantur, quæ jamdiu in uſu erant apud Regulares ſpolia, & optabile inſinuatur, ut omnia ſucceſſoribus reſerventur. *Bona Beneficiariorum vacantium occupant; quæ eſſent futuris ſucceſſoribus reſervanda.* Joannis XXII. qui Clementem excepit, Extravagantes duæ, quarum altera ad ſpolium, altera ad Annatas pertinet, nuſquam ſuſpicionem movent ſpolii cujuſcumque ab eo Pontifice, vel à Majoribus ejus expetiti. Earum altera cogit eos qui in vacantis Eccleſiæ fructibus annalia habent, ut Beneficiario reſiduos faciant fructus, qui ad ejus & Eccleſiæ cultum fuerint neceſſarii: altera Annatas quaſdam Papæ reſervat: neutra de jure Pontificio ſpoliorum agit.

In Clement. L. 5. Tit. 6 c. 1. Extravag. Joan XXII Tit 1. 1 2. Extravag. comm. l 3. Tit. 3. c. 11.

V. Ejus certiſſimè ſpoliorum Pontificii juris primordia conſerenda ſunt in teterrimum illud inter Urbanum VI. & Clementem VII. ſchiſma. Clemens enim VII. qui Avenione ſedebat, exors omnino patrimonii Romanæ Eccleſiæ in Italia, quo utcumque triginta ſex Cardinales ſuos ſuſtentare poſſet, cœpit reſervare ſibi pinguia quæque Beneficia, & ſpolia tum Epiſcoporum, tum Abbatum, & Beneficiariorum morientium. Audi magnum Franciæ Chronicum, ſive Sandionyſianum in vita Caroli VI. ad annum 1381. *Quod exarſit Urbanum inter & Clementem ſchiſma, graviſſima Eccleſiæ & Galliæ regno diſpendia importavit. Erant Clementi Cardinales triginta ſex, &c. Exactiones fiebant tum vacantium Eccleſiarum, tum decimarum, hæredes Clericorum vehementer infeſtabantur, eorumque bona ad Pontificem ſpectare debere jactabatur, connivente ad hæc omnia Andium Duce, Regni Rectore, quem & prædæ conſortem ſuſpicabantur.*

Hiſtoire de Charl. VI. par Jean Ju. des Urſins pag 11. Preuves de Libert. de l'Eg Gall. c. 22 n. 6.

In ſchiſma ergo Avenionenſe, ad impubertatem Caroli VI. Regis, in cupiditatem Principis Regentis conjicienda eſt cauſa hujus novitatis, in Gallias tum primùm illapſæ. Cùm ſedi enim Avenionenſi, & ſedentibus in ea Pontificibus propiores eſſent Galliæ, in his maximè invaleſcere tum cœperunt ea ſpolia. Sandionyſianus Monachus, à quo perſcripta eſt luculentiſſimè hiſtoria ejuſdem Regis Caroli VI. Curiam Urbani VI. & Clementis VII. ita deſcribit, ut quanta illic in veneratione eſſent leges ſacræ, & libertates Eccleſiarum, tanto hic faſtidio & contemptui haberentur. De ſpoliis porro ſic ille agit, latino quidem ſermone, ſed hactenus inedito: unde & nos hic noſtris verbis cogimur Gallicanam vertere rurſus verſionem. *Si quis Epiſcoporum fato ſuo fungebatur, volitabant ubique Collectores & Subcollectores Apoſtolicæ Cameræ, ut aſportarent, quidquid ab illis acquiſitum eſſet mobilium, quamvis ea ſatis probabiliter hæredibus permittenda fuiſſent, vel certè Executoribus teſtamentariis: ac ne ſinebant quidem ea in reparationes maximè neceſſarias expendi. Temporalia quoque Cœnobiorum poſt mortem Abbatum invadebant. Qui ſuccedebant, Monachos ex tantillis reliquiis ſuſtentare non poterant: cogebanturque vili pretio vel diſtrahere, vel oppignerare ſacram Eccleſiarum ſupellectilem, ut mendicitatis anguſtias declinarent.* Exarſit laudatiſſimo & uſitatiſſimo ſuo zelo Univerſitas Pariſienſis: at Regentis juſſu, mox conjecto in carcerem qui primus ad vindictam Eccleſiaſticæ libertatis eruperat, conſenſit illa tandem neceſſitati, & *Clementi pollicita eſt ſe obſecuturam.* *L. 3. c. 11.*

VI. At quarto quintove pòſt anno, Rex Carolus conſummata jam ætate & experientia rerum auctior, atque animi fortitudine, adversùs hujuſmodi ſpolia Edictum promulgavit, conſtanterque executioni mandari pervicit. Conqueritur autem ipſe primùm, quòd cum Regni ſui jure & conſuetudine Epiſcopi teſtari poſſint, cùmque hæredes eorum à Regio Judice compellantur ad intermiſſas reparationes præſtandas; interveniant paſſim & obſtrepant Collectores Papæ, qui mobilia & immobilia capiunt defunctorum Epiſcoporum, illa etiam quæ induſtriæ vi & ingenio parta fuerant, quæ tamen indubium eſt ad hæredes pertinere. Quæ autem mala ex his ſpoliis in Eccleſiis pullulaſcant, ita ediſſerit Regium Edictum. 1. Quòd collabantur ædes & fundi Eccleſiarum, ceſſante reparationum cura. 2. Quòd æri alieno Epiſcoporum hinc demigrantium non fiat ſatis. 3. Quòd cognati & hæredes Epiſcoporum ad egeſtatem deducantur, bonis etiam induſtria partis fruſtrati. 4. Quòd ita extenuati jam ſtipendia facere in exercitu Regio non poſſint. 5. Jus ipſum Regaliæ, quo Rex utitur in vacantes Epiſcopatus, in nihilum redigitur, quòd eo olim etiam ſpolium contineretur. Et hæc quidem de Epiſcopalibus Eccleſiis. Jam de Monaſteriis non diſpares querelæ. 1. Quòd Abbatum poſt mortem mobilia & immobilia capi faciat Pontifex, cùm Abbatibus nihil poſſit eſſe proprium. 2. Hinc fieri, ut Abbates novi ne dignitatis quidem ſuæ onera ſuſtinere poſſint, ac ne in Pontificem quidem officio fungi. 3. Quòd alendis Monachis ſuis jam pares non ſint. 4. Nec ſartis tectis accurandis. 5. Quòd ad has inevitabiles expenſas cogantur vaſa quandoque ipſa ſacra diſtrahere.

Sed aures jam admovendæ ſunt ipſi Edicto Regio anni 1385. *Nunc cùm Epiſcopum in regno noſtro*

Preuves des Liber. Gal. c. 22. n. 8. *ab hac luce migrare contingit, Collectores & Subcollectores ſummi Pontificis in Provinciis quibus ſubſunt hujuſmodi Epiſcopi, ipſius ſummi Pontificis authoritate bona mobilia & immobilia ex deceſſu talium Epiſcoporum relicta, etiam illa quæ per ſuam induſtriam quæſierunt, quæ ampliùs ipſorum Epiſcoporum non ſunt, neque cenſentur, ſed ad ſuos hæredes, aut eorum executores ſpectant, capiunt: & nihil de his in reparatione ſeu refectione ædificiorum & aliorum hæreditariorum dictorum locorum Epiſcopalium eo caſu convertentes: nulla etiam ſolutione aut ſatisfactione dictorum Epiſcoporum creditoribus facta per Collectores aut Subcollectores: Prædicta bona hæredibus Epiſcoporum ſic decedentium, qui ditiores inde nobis honeſtiùs in guerris noſtris & alibi juxta ſtatûs eorum ſervire poſſent & deberent, totaliter amovendo, ac ipſos contra jus & conſuetudinem exhæredando, in juris noſtri, Regaliæque poſt obitum Epiſcoporum, nobis in eiſdem Eccleſiis competentis, ac totius Reipublicæ præjudicium non modicum & gravamen.* Hactenus de Epiſcopatibus, quorum ſpolia Pontifex ſibi arrogabat. Jam de Cœnobiis idem Edictum ita affirmat: *Et non ſolùm bona prædicta Epiſcoporum capiunt, ſed etiam Monaſteriorum, poſtquam Abbates viam univerſæ carnis ſunt ingreſſi; licèt dicti Abbates non habeant, nec habere poſſint proprium. Ex quo ſequitur, quod Abbates ſucceſſores ſic denudati bonis, ſervitium quod dicto ſummo Pontifici ſolvere neceſſe eſt, exhibere nequeant; nec valeant ſibi & ſuis Monachis victualia, & cætera neceſſaria miniſtrare, unde divinum Officium deſeritur, officiaque ruinoſa & cætera hæreditagia remanent inculta, &c.* Ei Edicto acceſſere Patentes litteræ Regiæ anno 1386. & anno rurſus 1394. quo factum eſt, ut in Galliis ſpolia prorſus conticeſcerent.

VII. Naſcebantur enimvero pleraque hæc mala ex ſpoliis. At viciſſim reponi poterat nomine Pontificis, 1. Nec injucundam, nec indecoram Galliis eſſe Sedis Pontificiæ commorationem Avenione diuturniorem; non alia autem ratione expediri commodiùs poſſe ejus miniſtrorum ſuſtentationem. 2. Ab annis jam ducentis, trecentiſque Abbates ſpolia accepiſſe innumerabilium Prioratuum, Epiſcopos & Prælatos inferiores longè plurimorum Beneficiorum; nec ab his deterritos unquam fuiſſe contemplatione ejuſdem generis malorum peræquè inevitabilium. 3. Si juſta modum & finem certum poſuiſſent his omnibus ſpoliis, ut dimitteretur juſta portio & idonea alendis Beneficiariis, Eccleſiis & domibus reparandis, poſſe & poni ſpoliis Apoſtolicæ Cameræ, non ipſa omnino ſpolia tolli. 4. Si Reges olim ſpolia capiebant Epiſcopatuum in Regalia vacantium; quin & Pontifex capere poſſit? 5. Si uſus jam in Galliis invaleſceret, ut cognati exciperent etiam Eccleſiaſticas ſucceſſiones, quod æquè civili ac canonico juri inimicum erat; aliquantò tolerabilius eſſe, ut ſpoliorum nomine ſucceſſiones illæ devolverentur ad Abbates vel Epiſcopos, ſi Beneficiarii eſſent minores: vel ad Pontificem, ſi Epiſcopi vel Abbates. His rationibus Gallia tum minùs acquievit, acquievere complures aliæ Chriſtiani orbis Provinciæ, ubi ſpolia exinde convaluerunt.

Ibid. n. 9. VIII. Anno rurſus 1406 Rex idem Carolus VIII. aliud Edictum ſuper eadem re promulgavit, ubi agnovit ſpolia Prælatorum ſucceſſoribus ſervanda eſſe, in neceſſarios Eccleſiæ uſus ut expenderentur, niſi in illis fortè locis, ubi uſus & mos vigebat, ut Prælati & Beneficiarii omnes teſtari poſſent, & vel inteſtatis ſuccederent cognati. Sed cùm novus adhuc eſſet ille uſus & paucis regionibus uſurpatus, ut Laici in bona Eccleſiaſtica ſuccederent Clericorum, Pontifices ſubinde ſuum in Galliis jus ſpoliorum recuperabant, ut teſtatur ibidem ipſe Rex: *Potiſſimè bona Prælatorum & virorum Eccleſiaſticorum decedentium, tam Regularium, quàm ſæcularium, quæ ſpolia defunctorum interdum nuncupamus, reſervando & uſurpando.*

IX. Iniquo ferebant animo Epiſcopi, cæterique Beneficiarii ſæculares, his Papalibus ſpoliis defraudari ſe jure teſtandi, quo pluribus jam volventibus ſæculis gauderent. Nam quod ad ſpolia attinet, quæ Epiſcopi ipſi capiebant ex inferioribus Beneficiariis, vel inteſtatorum ea erant tantùm ſpolia, vel iis antè jure uſi erant Epiſcopi, quàm minores Clerici jus teſtandi eſſent adepti. Simillimum ſaltem veri id quidem eſt. At Avenionenſium iſtorum Pontificum tempore, Epiſcopis & Beneficiariis aliis longiſſimo jam uſu confirmata erat ſua teſtandi facultas, quo iniquiùs videbatur eam auferri.

In quibus autem locis Pontificia ſpolia convaluerunt, ſatis appoſitè reſpondi poterat, ſi nunquam hi ſeu Prælati, ſeu Beneficiarii bona & reditus Eccleſiarum ad ſuos traduxiſſent cognatos: ſi ſuo jure teſtandi nunquam abuſi fuiſſent, omnibus in Eccleſias & pauperes tranſfuſis, qui unus fuerat ſcopus ejus facultatis illis conceſſæ: ſi non tam crebra teſtamenta ſcripſiſſent proxima ſuis propria, ut ſuccedere jam cœpiſſent cognati etiam inteſtatis: ſi denique non eum in locum rem deduxiſſent, ut quod ex hoc Edicto patet, idem eſſet teſtari, & teſtamento proximos ad ſucceſſionem accerſere: fore ut eo jure teſtandi nunquam exciderent. Sciiſſimè prorſus Baronius in Annalibus ſacris eos objurgavit Prælatos & Beneficiarios, qui de jure Papalium ſpoliorum conqueruntur, cùm in eorum poteſtate ſit ea ſe neceſſitate abſolvere, ſuis omnibus in pauperes, & per eos in æterna tabernacula transferendis, ut ſui officii eſſe non neſciunt. Ita enim ſtatuit ſumma pietate & doctrina Cardinalis, Executorem ſe & vindicem Canonum agere Pontificem Romanum, cum ſuos ſpolii Collectores ablegat, ut ne inulti ſint Canonum violatores Clerici, qui avaritiæ ſervierunt. *Ad ejuſmodi negotiatorum potiùs dicendorum, quàm Clericorum avaritiam compeſcendam, cùm ſegniores eſſent Epiſcopi legis vindices, & ipſi interdum eodem morbo languerent: jure meritoque Romanus Antiſtes, ad vindicandas hujuſmodi ex bonis Eccleſiæ partas ac malè congeſtas opes, per Provincias conſuevit mittere exactores, quos vocant Collectores. De quorum importuna exactione cùm multi querantur, hos facilè vitabunt, & prudenter arte deludent, qui bona Eccleſiæ quæ ſuperſunt, non congregarint, ſed in pauperes erogarint. Habitantes enim in terra ſalſuginis, pauperes ſcilicet, clamorem non audient exactoris.* Baron. an. 397. n. 34.

Conſentiunt hæc omnino præſtantiſſimi viri pietati & eruditioni. Quanquam enim non eum ſibi propoſuerint ſcopum, qui primi hæc ſpolia inſtituêre; id tamen voluit Eccleſia altius conſulens, hunc illa fructum cepit inde maximum, ut avocarentur Beneficiarii à congerendis opibus, in quas proximi ſuccederent. Poterant & Baronii ævo hujus Pontificii ſpoliorum juris vindices & executores, hoc jam potiſſimum ſtimulo excitari. Illud certè indubitatiſſimum eſt, cœleſtis Numinis providentia non eſſe reſtitutum hoc ſpoliorum jus in Eccleſia Chriſti, cùm tantopere exagitatum fuiſſet, niſi eo conſilio & fructu, de quo nos Baronius admonuit.

X. Dixi jus iſtud ſæpius concuſſum & labefacta-

tum fuiſſe, & rurſum poſtea tamen reſtitutum. Sub Carolo VI. ſæpius ſollicitatum, & quaſſatum, reſtitutum poſtea fuiſſe oſtendimus. Anno 1409. in Concilio Piſano Alexander V. et reſervationi ſpolii Prælatorum à Majoribus ſuis factæ, renunciavit.

Seſſ. 22. *Dominus noſter notificavit omnibus per organum domini Archiepiſcopi Piſani, quod non intendit amodo ut antea reſervare bona, ſeu ſpolia Prælatorum, & aliorum morientium Prælatorum.* Vel ut in alia Editione habetur:

Spicil. to. 6. pag. 317. *Compatiens ſtatui Eccleſiarum & paupertati, plenè & liberè revocabat reſervationes factas de ſpoliis defunctorum Prælatorum.* Oſtenſus eſt duntaxat terris Alexander V. eoque præmatura morte abrepto revixere ſpolia. At Concilium Conſtantienſe anno 1417. ita diffinit, conſtituitque, conducibile fore à Pontificibus revocari revocationes factas ſpoliorum, cùm tanto illæ detrimento eſſent Eccleſiis, Monaſteriis, & cæteris Beneficiis.

Seſſ. 39. *Cùm per Papam facta reſervatio & executio ſpoliorum decedentium Prælatorum aliorumque Clericorum, gravia Eccleſiis, Monaſteriis & aliis Beneficiis, Eccleſiaſticiſque perſonis afferant detrimenta, præſenti declaramus edicto, rationi fore conſentaneum, & reipublicæ accommodum tales per Papam reſervationes, ac per Collectores exactiones ſeu perceptiones, de cætero nullo modo fieri, ſeu attentari.* Ei decreto, aut ſi mavis doctrinæ authoritatis plurimum accedebat à conſeſſu tam numeroſo Præſulum, & tamen cùm mox in ſummum Pontificem electus fuiſſet Martinus V. revocavit ille quidem Annatas Seſſione XLI. hujus Concilii, ſpolia non revocavit. Ita ei juri locus ſemper fuit, non in Galliis quidem, quæ ab eo ſemper magnopere abhorruere, ſed in pleriſque aliis Regnis & Provinciis.

Antequam vota conferrentur in Eugenium IV. anno 1431. conſtrinxerunt ſe Cardinales juramento in certa quædam capita, quibus & futurum Pontificem obligatum voluere. In his illud erat, ut abdicaretur jus ſpolii Cardinalium, Prælatorum, & aliorum quorumcumque Beneficiatiorum in urbe Roma morientium; eorum autem ſucceſſio permitteretur Juri & Conſuetudini, tributa teſtandi facultate, quæ multis jam in locis percrebuit; hinc exceptis Monachis ſolis, quibus propria voluntas non eſt, & quorum proinde ſpolium eorum erit, quibus illud vel conſuetudo, vel jus, vel privilegium addicit. Aſſumenda ſunt hic rurſus hujus ſtatuti

Reinal. an. 1431. n. 9. verba; *Quod bona dominorum Cardinalium, Prælatorumque, nec non & aliorum Corteſanorum in Curia decedentium nullo modo occupabit, vel occupari patietur, ſed permittet juxta juris diſpoſitionem & conſuetudinem, quæ in multis regnis & regionibus ſervantur, fieri executiones juxta voluntatem decedentium, relinquendo conſcientiis eorum diſtributionem bonorum ad eos quomodolibet pertinentium, Religioſis qui propriam voluntatem à ſe abdicarunt, tantummodo exceptis, quorum bona ad illum, vel illos devolvantur, ad quem, vel quos pertinent de conſuetudine, jure, vel privilegio.* Nec verò hujus ſtatuti exitus fuere auſpicatiores, quam Concilii Conſtantienſis ad ſummovenda ſpolia. Quin jus illud potius in dies convaleſcere videbatur. Carolus enim VI. ſupra non intercedebat, niſi ſpoliis Epiſcoporum & Abbatum. Nec plura tunc ſibi ſumebat Clemens VII. Et quidem cùm Epiſcopi & Abbates ſpolia colligerent inferiorum, videri poterant & ipſi eodem jure à Superiori ſuo poſſe conſtringi. At latiùs manaſſe & corroboratum fuiſſe jus illud, nec in ſolos Prælatos valuiſſe modò reſtabatur Concilium Conſtantienſe. Nec enim minuſculos omnes Beneficiarios Epiſcopi ſuo ſubjecerant juri ſpoliorum. Hos ergo forſan ſibi ſubjiciebant Romani Præſules, inopia compulſi. Verùm ex hoc Capite ſive ſtatuto Cardinalium ante Eugenii IV. electionem edicto, innui videtur in exigendis ſpoliis, veniſſe in mentem periculi, quod incurreretur congerendis Beneficiorum proventibus, & teſtamento illis aliter diſpenſandis, quam leges Eccleſiaſticæ juberent. Id non obſcurè inſinuant Cardinales; quando petunt relaxari ſpolia Cardinalibus, & Prælatis in Curia obeuntibus; ac de tota rerum ſuarum teſtamentaria diſtributione eorum conſcientias onerari.

Ea Cardinalium petitio non complectebatur, niſi Cardinales, & Prælatos, qui in Curia extremum diem obirent. Ita nihilominus Collectores ſpoliis colligendis inſtabant alibi gentium, præterquam in Gallia. In Concilio Baſileenſi Annatæ revocatæ & *Seſſ. 21.* abolitæ ſunt, à ſpoliis tollendis abſtentum eſt. Galli enim de eo minimum laborabant, immunes ipſi cum eſſent; porro in Concilio Baſileenſi plurimum omnium illi poterunt. In Conclavi anni 1458. ubi creatus mox Pontifex fuit Pius II. caput illud idem jurandum propoſitum eſt, quod in Conclavi Eugenii IV. niſi quod hic Regulares etiam Cardinales eadem immunitate fruituri erant. E Cardinalium Regularium numero fuit, qui ei privilegio renunciaret; non multò pòſt enim cùm vita abiret, ſua omnia Pontifici dimiſit, ne ſcriptis quidem ullis teſtamenti tabulis. Audiendus hic Gobelinus: *Cùm rogaretur teſtamentum facere, Animam, inquit, meam Deo relinquo Pio Pontifici corpus, & hæc quæ vocantur ſæculi bona; ipſi familiæ curam & ſepulturam mea committo.*

Rainal. an. 1458. n. 7. Ibid. ann. 1463. n. 110.

XI. Pius II. ſpoliorum legem in Galliis innovare conatus eſt, cui vehementer ſtatim reſtitum eſt Edicto Ludovici XI. Regis, anno 1463. ejus ſimillimo, quod Carolus VI. promulgaverat anno 1406. quod attinet ad uſum Continentem bonorum Eccleſiæ, & poteſtatem teſtandi Beneficiariis indultam. Hic verò commemoratur Pragmatica beati Ludovici Regis, quo exactiones Curiæ Romanæ prohibebantur; commemorantur & Edicta alia Regum quibus ſpoliorum ſublatus eſt uſus in Gallia. *Præcipuè bona Prælatorum & virorum Eccleſiaſticorum decedentium tam Regularium, quam Sæcularium quæ ſpolia defunctorum interdum nuncupantur, nullatenus per Papam, aut ſuos Officiarios uſurpari.* Anno 1564. litteris patentibus prohibuit idem Ludovicus Rex, nequid pecuniæ Romam tranſmitteretur ad ſpolia Prælatorum, & aliorum Regni Beneficiariorum, irrentata exilii & bonorum proſcriptionis pœna.

Hiſt. Univ. Tom 5 pag. 619 Preuves des Lib. de l'Egliſe Gallic. c. 22. n. 22.

Eodem anno 1464. Cardinales Conclavis, ubi electus eſt poſtea Paulus II. idem Statutum juramento firmandum propoſuerunt: *Teſtamenta defunctorum Curialium libera ſinere.* Quo conſtat electos ſemel Pontifices, hos nodos facillimè abrupiſſe. Nec ſecus res habuit in hoc poſtremo ſub Paulo II. uti & in illo conſimili ſtatuto & juramento Cardinalium anno 1484. antequam Innocentius VIII. eligeretur. Vendicabat ſibi Julius II. trecenta illa nummorum millia, quæ Cardinalis Amboſius teſtamento ſuo legaverat. At authore Spondano in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum 1513. *negavit Rex Pontificias leges de privatorum bonis extra Pontificis ditiones valere.*

Pius IV. anno 1560. irrita pronunciavit teſtamenta omnia Prælatorum, & aliorum quorumvis Beneficiariorum, ſi de bonis ab Eccleſia provenientibus teſtarentur, etiam ut ea Xenodochiis legarent,

Bull. Mag. To. 2. Bull. 8. 19. 29.

niſi permittente Papa, cujus ſunt hæc ſpolia. Alia quapiam Bulla idem Pontifex ſpolio contineri voluit bona ea, quæ Clerici ſibi paraſſent negotio, vel quovis alio illicito quæſtu. Exemptos voluit Equites Hoſpitalarios, quorum ſpolia Ordini reliquit. Bulla. 46. Anno 1567. eodem privilegio Pius V. Ciſtercienſem Ordinem donavit, diffinitque eorum ſpolia, non ad Abbates Commendatarios, non ad Cameram Apoſtolicam, ſed ad Ordinem devolvi. Equites ſancti Jacobi; Alcantaræ & Calatravæ in Hiſpania jam olim teſtandi licentiam adepti fuerant. Bulla. 30. Licentias eas omnes Pius V. reſciderat, quas mox Gregorius XIII. redintegravit, anno 1575. interpellatus ab Hiſpaniæ Rege. Fagnan. in L. 3 Decret. Part. 2 pag. 408. Pius idem V. juris ſpoliorum immunes eſſe voluit Beneficiarios omnes, quorum vel reditus, vel penſiones auri ducatos triginta non ſuperarent; dummodo nequid illiciti negotii & quæſtûs attigiſſent. Hæc de ſpoliis, quibus Romani Pontifices jamdiu utuntur compluribus in aliis Regnis, extra Gallias, quæ priſtinæ ſuæ libertatis & conſuetudinis retinentiores fuere. Nemo jure culpaverit, vel Provincias cæteras, quæ ſublevandis oneribus Apoſtolicæ ſedis caducas has ſucceſſiones addici non illubentes conſenſerunt; ne ipſi quidem Galliæ convitiari fas eſt, quæ priſcos ſuos uſus conſtantius retinet, & ubi laici ad quos hæ ſucceſſiones perveniunt, his bonis ut Deo ſacris, ut Eccleſiæ, ut patrimonio pauperum dedicatis uti & poſſunt, & debent.

XII. A ſpoliis ad Annatas ſtylum flectemus, ſi priùs aliquid attigerimus de *Procurationibus* iis, quas iidem Collectores Clementis VII. Avenione Pontificatum ſuum explicantis, emungere cœperunt; quanquam eas Concilia ſolis dicaſſent Epiſcopis & Prælatis inferioribus Eccleſias ſuæ ditionis viſitantibus. Huic alteri reſervationi interceſſit Carolus idem VI. Franciæ Rex eodem Edicto ſuo anni 1406. impatientiùs ferens rem innovari, quæ & Epiſcopis regni ſui, & populis oneri ac detrimento futura eſſet. Preuves des Libert. Gall. c. 22. n. 9. *Licèt fuerit Decretis ſanctorum Patrum inſtitutum, ut Prælati Eccleſias ſibi ſubditas annis ſingulis viſitare deberent, quatenus ſic docerent indoctos, corrigerent exceſſus, mores reformarent, Eccleſias reſtaurarent, & cætera Prælatis incumbentia ad Deò honorem exercerent, ac per hoc procurationes in victualibus, aut pecunia reciperent ad optionem viſitati. Nihilominus tamen aliqui Collectores & alii Officiarii Romanorum Pontificum præſertim Papæ moderni ab aliquibus annis citra Eccleſiam & viros Eccleſiaſticos Regni & Delphinatus, jugibus & importabilibus ſervitutibus preſſerunt, &c. Procurationes, quæ Prælatis, & aliis ratione factæ viſitationis tantummodo debentur, capiendo & levando in pecunia numerata, licèt viſitationis officio non impenſo: Ab illis autem qui ad procurationem nullatenus tenebantur, tantundem exigendo.* Fateri cogimur ejuſmodi procurationes alieniſſimas à jure, & importuniſſimas tunc fuiſſe, tum quòd viſitationibus Epiſcopalibus obſtreperent, tum quòd pecunia extunderetur, cùm populis integrum eſſet alimenta ſolum ſuppeditare. Seſſ. 20. Non ægrè ergo Alexander V. in Concilio Piſano adductus eſt anno 1409. ut quidquid id erat novi uſus abjiceret. Id prætexebatur, ut reor propudioſis exactionibus, quod non ſatis religioſè viſitandi munere fungerentur Epiſcopi, cæterique Prælati; quódque laborantis Curiæ Pontificiæ neceſſitatibus utcumque opitulandum eſſet. At negligentiæ Paſtorum labes ſarciri poterant iis rationibus, quæ gregi non officerent: à quo ſubiniquum erat meti temporalia per eos, qui nil ſpirituale inſeminaſſent. Anno denique 1417. rurſus in Concilio Conſtantienſi proſcriptæ ſunt eæ procurationes, de quibus deinceps altum ſilentium; eoque auguramur verè jam tum eas exuleviſſe. Seſſ. 39.

XIII. Anno 1567. Pius V. Bulla ſua, *Romani Pontificis providentia* declaravit nec Prælatos, nec alios Beneficiarios teſtamento ſuo, ſi copiam impetraſſent teſtandi, poſſe legare; nec Collectores Cameræ Apoſtolicæ prætextu ſpolii poſſe capere ſacras veſtes, ſacra vaſa & libros Eccleſiæ, vel Capellæ; nec poſſe à Collectoribus occupari minuſcula mobilia Preſbyterorum, & aliorum Clericorum, etiamſi ex bonis Eccleſiæ coempta eſſent, denique quibus Beneficiariis non eſſent ſaltem triginta Ducatorum auri reditus, eos ſpoliorum juri non ſubeſſe. Quibus vacabit hanc Bullam perlegere, ii facilè complurima odorabuntur Eccleſiaſticæ antiquitatis veſtigia; poteſtatem teſtandi de bonis Eccleſiæ Precariam eſſe, & ſingulari indulgentia conceſſam; conceſſam fuiſſe, ut piis locis, non ut cognatis aliqua legarentur; invectum eſſe ſpolii jus, ut obviam iretur Clericorum teſtamentis præpoſteris, quibus bona Eccleſiæ ab Eccleſia abalienabantur; & veſtimenta, & vaſa ſacra Eccleſiarum multò minùs etiam abalienari potuiſſe; denique ubi Beneficiorum reditus exiles & permodici erant, non eſſe moroſius de eorum ſuperfluis reliquiis litigandum.

De Annatis.

CAPUT LVIII. *P. 4. l. 4. c. 35.*

De Annatis, earum origo, & progreſſio uſque ad Concilium Conſtantienſe.

I. Ab Epiſcopis & Abbatibus longo ante tempore, quam à Romanis Pontificibus Annatæ exigebantur.

II. Pleno jure eas Abbates exigebant, quòd Beneficia iis obnoxia, meruiſſent obedientia Epiſcopi Reſcripta Apoſtolica obtinere, ut eo jure uterentur.

III. Anno 1300. cæteræ Eccleſiæ plures exigebant annatas, antiqua etiam conſuetudine, cùm necdum ullas Romana exigeret.

IV. Sub Clemente V. & tempore Concilii Viennenſis necdum Pontifex Annatas cœperat ullas.

V. Cœpit Joannes XXII. aliquas exigere, ſed ab hodiernis longè diverſiſſimas. Harum & hodiernarum diſcrimina.

VI. Flagrante ſchiſmate Avenionenſi cœpit Bonifacius IX. Annatas exigere ab Epiſcopis & Abbatibus, quos ipſe nominabat. Probatur.

VII. Probatur à ſimonia puras & alieniſſimas fuiſſe has Annatas. Doctrina Petri Cantoris.

VIII. IX. Doctrina Joannis Gerſonis & Petri Alliacenſis de Annatis.

X. Quàm vetuſtæ eſſent Annatæ, quas Eccleſiæ Gallicanæ aliæ aliis pendebant.

XI. An dici poſſit Annatas initio oblaticias fuiſſe ſpontaneas.

XII. Argumentis novis efficitur Bonifacii demum IX. ætate invectas Annatas.

XIII. De parvis Annatis in minora Beneficia, quas Pontifex prius exigebat.

XIV. De iiſdem parvis Annatis.

XV. Tria triplici tempore Annatarum genera; abſterſa ab iis omnibus ſimoniæ ſuſpicio.

XVI. Reſpondetur objectioni.

I. NOſtram hanc de Annatis diſſertationem indidem ordiemur, unde priorem de Spoliis; ejuſmodi uſum perdiu antè invaluiſſe in Cœnobiis, atque in Eccleſiis Cathedralibus & Col-

legialibus, quàm eas vel ſummis digitis attingerent Pontifices Romani. Memoria obiter & ſummatim recolenda ſunt, quæ dicta ſunt ſuprà de Deportibus, ut jam ambigere nemo prorſus poſſit, quin Prælati Regulares & ſæculares, & Epiſcopi ipſi fructus primi anni acceperint Beneficiorum vacantium ſuæ ditionis, aliquandiu ante quam ſummi Pontifices idem ſibi juris adrogarent. Cùm eſſent enim Abbates, Epiſcopi & Archidiaconi Cuſtodes & Adminiſtratores Prioratuum, Parochiarum, & aliorum Beneficiorum ſuæ ditionis vacantium, difficillimum erat, ut non eorum ſpolia & fructus temporis quo vacabant, ipſi ſibi ſumerent, vel omnino, vel ex parte, tum jure ſuo, tum ob impenſam operam, tum denique ad neceſſarias expenſas; tum maximè cum diu illa vacare ſinebantur, vel Patronorum inertia, vel eorum inter ſe litibus, vel litigiis Beneficiariorum ipſorum, vel quibuſcumque denum cauſis aliis. Tunc enimvero minuſcula hæc Beneficia videbantur rurſum coaluiſſe cum ſtipite à quo divulſa fuerant; Eccleſia autem matrix veluti fons erat, in quem rivuli, qui ab eo effluxerant, confluebant. Non ita verò res habebat in Eccleſia Romana. Nec enim illa in ſinum ſuum & in cuſtodiam excipiebat omnes Eccleſias viduatas, ſive Regulares, ſive ſæculares, nec earum tunc temporalem ſubſtantiam adminiſtrabat. Temporalis hæc particularium Eccleſiarum ſubſtantia nunquam ab Eccleſia Romana divulſa fuerat. Ita non poterat tanta ejus eſſe vel Spoliorum, vel Annatarum antiquitas, quanta Abbatum, Epiſcoporum, & Archidiaconorum.

II. Principem locum do Abbatibus, quòd cùm Prioratus eorum juris obedientiæ ſint eis ad nutum obnoxiæ, majoris in eos imperii vim illi exercebant, etiam in temporalibus, quàm vel Epiſcopi, vel Archidiaconi in Parochias, quæ in Obedientiarum utique claſſem conjici non poterant, cùm ad nutum Epiſcoporum revocabiles non fuerint Parochi. Quin & illud à nobis adnotatum eſt in Diſſertatione de Deportibus, Reſcriptis ſe Pontificiis muniri geſtiiſſe Epiſcopos, ut Annatas Beneficiorum ſuæ Diœceſeos exigerent, atque ita æs alienum expungerent, quo gravabantur. Epiſcopo Tullenſi ab Honorio III. conceſſum eſt, ut per biennium reditus omnes acciperet vacantium ſuæ Diœceſeos Beneficiorum. Canonici & Dignitates hinc ſe immunes eſſe jactabant, reſcripſit Pontifex immunes non eſſe. *Fructus Beneficiorum, quæ in tua Diœceſi vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere.*

Extra. De verbo ſigni. c. 32.

Ad annum 1246. docuit nos Matthæus Paris Archiepiſcopum Cantuarienſem à Pontifice impetraſſe Annatas unius anni Beneficiorum ſuæ Provinciæ. *Fructus unius anni Beneficiorum, quæ in tua Diœceſi vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere.* Gregorius X. Epiſcopo Leodienſi annuit vigeſimam unam in omnia Beneficia ſuæ Diœceſeos. Cùm enim Concilia Lateranenſia III. & IV. & Pontifices Alexander III. & Innocentius III. Prælatis interdixiſſent novis omnibus exactionibus, Epiſcopi quos hîc memoravimus, Reſcriptis ſe tueri Apoſtolicis voluere ad exigendas Annatas.

III. Conceſſa eſt aliquando à Bonifacio VIII. licentia, Annatarum in quinquennium ex Beneficiis vacantibus exprimendarum, quò debita Prælatorum exolvi poſſent. *Propter tua debita perſolvenda fructus Beneficiorum primi anni uſque ad quinquennium in ſpeciali gratia concedimus.* Sed illa ab eo memorabilis adjecta eſt clauſula, ut eorum jam Annatæ Beneficiorum addictæ non fuiſſent, vel fabricæ, vel cuicumque demum neceſſitati Eccleſiarum, vel perſonarum, ſive conſuetudine, ſive ſtatuto, ſive privilegio. Erant ergo jam ante annum milleſimum trecenteſimum Annatæ uſitatiſſimæ in Beneficiis vacantibus exigendæ, & adjudicatæ vel Prælatis, vel fabricis, & quibuſcumque neceſſitatibus eccleſiarum, ſive ſtatuto, ſive privilegio, ſive conſuetudine. Nec tamen ullas tunc Annatas exigebant adhuc Romani Pontifices; ut liquet ex Decretalibus ipſis Bonifacii VIII. ubi pronuntiat proventus vacantium Eccleſiarum ſucceſſoribus reſervandos eſſe, vel Eccleſiæ & agrorum ejus neceſſitatibus impendendos. *Vacationis tempore obvenientia bona, quæ in Beneficiorum utilitatem expendi, vel futuris debent ſucceſſoribus reſervari*: niſi iis in locis, ubi eos conſuetudo, ſtatutum, aut privilegium Epiſcopis, vel aliis Prælatis adſcripſit.

In Sexto. L. 3. Tit. 3. c. 10.

In Sexto. L. 1. Tit. 16. c. 19.

Si ad ſuperiora retro ſæcula animo aſſurgamus & ad ipſos hujus diſciplinæ fontes, occurrent nobis Epiſcopi, ſumma authoritate, & adminiſtratione temporalium Eccleſiæ rerum omnium diutiſſimè potiti, non ſolùm ante hujus rei temporalis partitionem in plura Beneficia, ſed etiam poſtea. Diu enim integrum illis fuit ſibi retinere Beneficia ſuæ collationis, & eorum fructus ſeponere ad aliquas ſacri miniſterii ſui neceſſitates. Quin & poſt etiam quam eos Concilium Lateranenſe III. anni 1179. adegit ſemeſtri ſpatio Beneficia conferre, in eorum adhuc poteſtate fuit retinere fructus vacantium Beneficiorum, & eos adjudicare uſibus neceſſariis ſuæ Eccleſiæ, ſive per illos ſex menſes à Lateranenſi conceſſos Concilio, ſive iis etiam elapſis collato dumtaxat titulo Beneficii, & ſegregatis ſibi fructibus ad breve aliquod tempus, ad opus quodlibet pium. Ita uſus ferebat adhuc tempore B. Raimundi de Pennafurti, à quo concinnata eſt prima compilatio Decretalium Gregorii IX. Accipe ipſa ſanctiſſimi viri verba, & eruditiſſimi Canonum interpretis. *Quid de Epiſcopis & aliis Prælatis, qui fructus Eccleſiarum, vel aliorum ſpiritualium Beneficiorum vacantium percipiunt per aliquot annos, & poſtea conferunt retentis ſibi fructibus & reditibus ſic perceptis, vel retenta ſibi parte fructuum? Ad hoc diſtinguo cum Innocentio, utrum qui dat ſpiritale Beneficium, proventus ipſius ante donationem percipiat, aut non. Nam ſi proventus ante donationem non percepit ipſe, ſed alius, & ex donatione conſequitur, quod ipſe proventus percipiat, non eſt dubium intercedere ſimoniacam pravitatem; ſi autem ante donationem percepit ipſe proventus, credimus eſſe diſtinguendum, utrùm ante donationem conſtituat, ut ipſi proventus retineatur ad tempus pro cauſa juſta & neceſſaria: aut conveniat cum eo qui accepit Beneficium, ſive mediatore quocumque, ut officio illo conceſſo, retineat ipſe ſibi proventus. Primum enim membrum credimus eſſe licitum; ſecundum autem dicimus non licere; ne viam aperiamus iis, qui pravitatem ſuam ſatagunt palliare.* Ita ergo ſtatuebat vir Canonum & novi Juris conſultiſſimus, etſi non poſſet Epiſcopus in conferendo Beneficio, vel eo collato paciſci, ut fructus ejus ad tempus ſibi retineret: potuiſſe tamen antequam illud conferret, proventus ejus ſibi reſervare *ad tempus pro juſta cauſa & neceſſaria.* De eo prolixiùs agemus alio loco, ubi demonſtrabimus inde manaſſe illud novorum Canoniſtarum placitum, aientium *Beneficium eſſe in fructu.* Quòd cùm res temporalis Beneficiorum decerpta ac detruncata fuiſſet ex menſa communi, quæ erat in poteſtate Epiſco-

Summa l. 1. Tit. 1. n. 24.

porum: in eandem illa reſorbebatur vacante Beneficio; & ante Concilium Lateranenſe III. perſæpè ab Epiſcopis retinebatur ad tempus, quin & aliquandiu poſt ejus Concilii tempora non parvam ejus poteſtatis partem Epiſcopi retinuere, teſte hic idoneo Raimundo.

IV. Ne ſub Clemente quidem V. ulla uſquam Annatarum Pontificiarum veſtigia, qui poſt Bonifacium VIII. ſtatim ferè ad puppim Eccleſiæ ſedere cœpit. In Concilio Viennenſi verbum de illis
L. 1. Tit. 6. c. 1. factum eſt nullum. In Clementinis de Annatis attingitur aliquid iis, quas Abbates capiebant, nihil prætetea. Referunt quidem Matthæus Vueſtmonaſterienſis & Thomas Valſinghamus anno 1305. Clementem V. Annatas Beneficiorum ad duos treſve annos ſibi vendicaſſe, fatigatum crebrioribus Epiſcoporum precibus eas ſibi depoſcentium, & ipſum quoque earum aliquando delibandarum cupientem.
Vueſtmona. pag. 417. Valſing. in hypod Neuſtria. p. 96. 97. *Ipſe verò Papa videns inſatiabilem quorundam Epiſcoporum Angliæ avaritiam, importunè poſtulantium primas vacantes Eccleſias per annum in ſuis Diœceſibus ſibi concedi, advertenſque quia quod poſtulat inferior, poteſt & ſuperior; appropriavit ſibi ipſi per biennium omnes proventus de primo vacantibus in Anglia; videlicet de primo anno primos fructus, tam de Epiſcopatibus, Abbatiis, Prioratibus, Præbendis, Rectoriis & Vicariis, quàm de cæteris minutis Beneficiis.* At eæ exactiones ultra duos annos ex Matthæo Vueſtmonaſterienſi, ultra tres ex Valſinghamo non ſunt progreſſæ, nec ultra fines Angliæ effuſæ ſunt, ad comprimendam tantùm Epiſcoporum aviditatem ſpectavere, nec deinceps uſquam uſurpatæ ſunt.

Juſſus à Clemente V. Durandus Mimatenſis Epiſcopus, opuſculum tunc lucubravit, edi ditque longè pulcherrimum, quo veluti prælucerer Epiſcopis omnibus Concilii Viennenſis, oſtenderetque quibus diſciplinæ maculis eluendis, quibus expurgandis corruptelis incumbendum eſſet. Liber ia inſcribitur *De modo Concilii Generalis celebrandi.* Magni vir animi qua par eſt fiducia de Curia Romana diſſerit. Graviter expoſtulat, quòd exigatur aliquid ab Epiſcopis qui ibi ordinantur. Is verò tempeſtivus cum primis locus erat de Annatis agendi. Atqui de eo litteram facit nullam. En ipſius verba: *Cùm*
Part. 2. Tit. 20. *illa decreta in quibus agitur de ſimonia, in novo & veteri Teſtamento, in Conciliis à ſanctis Patribus & Romanis Pontificibus damnata, non ſerventur; & maximè in Curia Romana, in qua etiam Cœtus dominorum Cardinalium vult habere cum domino Papa certam portionem à Prælatis qui promoventur ibidem: videretur ſuper hoc maximè providendum. Nam hæc hæreſis maximè corrumpit Eccleſiam univerſalem.*

Qui ei loco inſidiati ſunt, ut inde primordia quædam Annatarum exprimerent, ii vehementer allucinati ſunt. 1. Nec enim ait Durandus acceptos eſſe fructus primi anni, ſed tantùm acceptum eſſe aliquid. 2. Non ait ei exactioni obnoxios fuiſſe Epiſcopos omnes & Abbates, ſed eos dumtaxat Prælatos, qui Romæ ordinabantur. 3. Clementis V. tempore Abbates omnes ab Epiſcopis, Epiſcopi à Metropolitanis ſuis, & confirmabantur, & ordinabantur, pauciſſimis exceptis, qui Romæ ordinabantur. Ei ergo non ſuberant exactioni, niſi pauciſſimi, cùm Annatæ omnes prorſus Epiſcopos & Abbates complectantur. 4. Qui potuiſſet Durandus ſimoniæ maculam affricare Pontificiæ exactioni fructuum primi anni, nec eandem inurere notam tot exactionibus aliis, quas ſuperioribus Capitibus perſtrinximus, maximè ubi de Deportibus actum eſt, & quæ in Collegialibus ac Cathedralibus Eccleſiis, maximè verò in Cœnobiis pervagatiſſimæ erant? 3. Planum eſt ſimoniacam exactionem de qua queritur Durandus, illam ipſam eſſe, quæ tam frequens olim fuerat, cujus & tam frequens fuerat in Conciliis, & in Pontificum Decretis proſcriptio, ubi ordinationes gratuitæ præcipiebantur, graviſſimis aliàs pœnis imminentibus. Si eam placeat eſſe Annatarum originem, erunt illæ hauddubio antiquiſſimæ, ſed non in Romana magis, quàm in aliis Eccleſiis uſurpatæ, in quas & ipſa creberrima ſubinde irrepſit ſimonia. Antoninus Archiepiſcopus Epheſinus, quem ſede exturbavit Chryſoſtomus, Epiſcopales Eccleſias diſtrahebat pro modo redituum annuorum, ita referente Palladio in vita Chryſoſtomi. Nec tamen eæ verè Annatæ erant. *Pro lege ac decreto habet, ordinationes Epiſcoporum vendere, pro modo redituum.*

Nolui hic verba facere de Annatis in omnia Beneficia, & de plurium quandoque annorum Annatis, quas Bonifacius VIII. Joannes XXII. & alii ſi fors Pontifices conceſſere, vel Galliarum Regibus, vel aliis quibuſcumque Principibus. Conſule Continuatorem Nangii de iis agentem. Non eæ ſunt iſtæ Annatæ, quibuſde hic diſputamus, quanquam ei Scriptori perſuaſum fuerit, per eas facilè adductos eſſe Reges, ut Annatis Romanis, cujuſmodi nunc ſunt, aſſentirentur.

V. Joannem ergo XXII. conſtat ejus facti ducem & principem fuiſſe, ut Annatas exigeret, ſed initio nec ubique vigebat ea lex, nec perpetua ſervitus indicebatur. Anno 1317. exegit ille fructus Rainal. an. 1317. n. 49.
primi anni Beneficiorum in Anglia, Hibernia, Vallia vacantium, ad levationem onerum graviſſimorum, quibus Eccleſia Romana deprimebatur. Anno 1319. publicata eſt ab eo Decretalis, *Cum nonnulla,* Extravag. Comm. l. 3. Tit. 2. c. 11.
qua ſignificabat, ſe reſervaris ad urgentiſſimas Eccleſiæ Romanæ neceſſitates fructibus Beneficiorum toto Chriſtiano orbe vacantium tribus proximis annis, ea lege complexum eſſe Præbendas & Dignitates Capitulorum, conceptis verbis Epiſcopatus & Abbatias excepiſſe. *Præſertim cùm Archiepiſcopales & Epiſcopales Eccleſiæ, ac Regulares Abbatiæ ab* Spicil. To. 2. pag. 592. 614. 620. 667. 721. 750.
hujuſmodi ſolutione fructuum in dictis litteris eximantur. Unde certiſſimè id exprimitur ante hunc Joannem nullam uſquam manaſſe legem exigendarum Annatarum. 1. Quid enim cauſæ fuiſſet, quamobrem Joannes Epiſcopatus & Abbatias exciperet, ſi ea jam lex Prælaturis indicta fuiſſet? 2. Si mos jam is valuiſſet, quin potiùs lege ſua eum confirmaſſet, ut eodem Edicto Prælaturæ continerentur. 3. Ea ergo fuit ad triennium facta reſervatio fructuum minuſculorum Beneficiorum: quod totum contrà eſt in noſtratibus Annatis, quæ Prælaturas tantùm, & quidem in perpetuum complectuntur. 4. Et ea tamen verè Annatarum fuere rudimenta, quarum incrementis Prælaturæ ipſæ conſtrictæ fuere, excluſis etiam prioribus triennii limitibus, ut familiare eſt exactionibus omnibus pedetentim gliſcere & ingraveſcere. Utcumque ſit, mera hæc eſt reſervatio fructuum annuorum in vacantibus Beneficiis, ad levanda Eccleſiæ Romanæ onera. *Quos fructus ad triennium pro neceſſitatibus Eccleſiæ Romanæ duximus reſervandos.*

Itaque hæc exactio nihil omnino pertinet ad electionem, vel confirmationem, vel ordinationem & promotionem Beneficiariorum, ſed ad graves tantùm Romanæ Curiæ & Eccleſiæ neceſſitates. Quod totum alieniſſimum eſt à ſimoniæ ſuſpicionibus.

5. Anno 1322. habitum eſt in Hiſpania Concilium Palentinum Præſide Vuillelmo Cardinali Epiſcopo Sabinenſi, Legato Joannis XXII. Atqui non alias ullum Concilium adverſùs ſimoniam magis exarſit, & adverſùs Prælatos, qui fructus primi anni Beneficiorum ſuæ Collationis, vel omnino, vel ex parte
Con 19. ſibi ſervatos volebant. *Gratia ſi non gratis datur & recipitur, gratia non eſt. Nonnulli verò Prælatorum ut accipimus, cùm Beneficia conferunt, occaſione collationis facta, fructus eorumdem Beneficiorum, aut aliquam ipſorum partem, ſeu ſummam aliquam pecuniæ exigere ac retinere præſumunt. Cùm igitur corruptelam hujuſmodi ſacri Canones deteſtentur, jubemus ne Epiſcopi, vel quivis alius, &c.* Canonis hujus minus obſervati pœna ea definitur, ut ſemeſtri ſpatio ſuſpendatur quis à Collatione Beneficiorum. Non uſque adeo ſævisset Legatus Pontificius in exactiones Annatarum, ſi vel Pontifex ipſe eas exigere ſolitus fuiſſet, ſi eum uſum lata lege confirmaſſet. 6. Denique coævus author nullus eorum qui ſcriptis mandavere vitam Joannis XXII. Annatarum inſtitutionem illi affinxit, quanquam fuerint in iis, qui eum infinitæ cujuſdam pecuniarum cupiditatis, & coacervationis inſimularint.

VI. Veriſſimè ergo inter ipſa ſchiſmatis Avenionenſis incendia, Bonifacius IX. qui Romæ tum ſedebat, ſervare ſibi cœpit dimidiam Annatam Beneficiorum omnium ſuæ Collationis. Ita fatetur Rainaldus ad annum 1392. cùm non alia ſuppetere ratio Pontifici videretur, unde unde colligendæ pecuniæ, incredibiles ad expenſas Eccleſiæ, in quam bellorum
Num. 1. undique tempeſtates ingruebant. *Ingraveſcentibuſque rei pecuniariæ difficultatibus, ob continuos armorum fragores ſanxit, ut redigendorum ex omnibus ſacerdotiis, quæ à ſede Apoſtolica conferrentur, vectigalium, quæ primo habente anno obvenirent, dimidia pars in fiſcum Pontificium inferretur.* Refertur à doctiſſimo hoc Annalium Conditore ad annum 1399. locus Theodori Niemenſis, quo teſtatum fit eo anno Pontificem hunc ſibi reſervaſſe Annatas Epiſcopatuum & Abbatiarum: & quanquam obumbratæ ſimoniæ infamiam ille huic exactioni aſpergat, vel ipſe tamen ea ſuppeditabit lumina & argumenta, quibus ea criminatio diluatur. Audi Theodori hujus Niemenſis verba ipſa, ſub Bonifacii ipſius IX Pontificatu vi-
Num 12. tam agentis. *Circa decimum annum ſui regiminis, ut cautius ageret in hac parte, palliaretque ſimoniam, quam exercuit, quodam neceſſitatis colore, primos fructus unius anni omnium Eccleſiarum Cathedralium & Abbatiarum vacantium ſuæ Cameræ reſervavit: ita quod quicumque ex tunc in Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, aut Abbatem, per eum promoveri voluit, ante omnia cogebatur ſolvere primos fructus Eccleſiæ, vel Monaſterii, cui præfici voluit.* Idem perhibet Platina, qui & addit Anglos Epiſcopatuum Annatas exolviſſe, reſpuiſſe Cœnobiorum. *Annatarum uſum Eccleſiaſticis Beneficiis impoſuit. Hanc autem conſuetudinem, omnes admiſere præter Anglos, qui de ſolis Epiſcopatibus conceſſere, in cæteris Beneficiis non ideo.* Illud quoque adjicit, dimidium annui proventus tantummodo ad has annatas flagitatum fuiſſe. *Annatarum uſum Beneficiis Eccleſiaſticis primus impoſuit, hac conditione, ut qui Beneficium conſequeretur, dimidium annui proventus fiſco Apoſtolico perſolveret.* Dimidia pars altera proventuum Beneficiario permittebatur ad ſuas & Eccleſiæ ſuæ neceſſitates. Eandem nimirum legem Pontifices Romani præſcripſerant deportibus, quos jamdiu Epiſcopi, Abbates, & Prælati alii inferiores exigebant ex Beneficiis ſuæ ditionis.

VII. Idque primum obſervandum venit ad refellendam Theodori Niemenſis opinationem & ſimoniæ criminationem fœdiſſimam. 1. Puras & exortes ejus infamiæ non dubitaſſet ille & eſſe, & jamdiu fuiſſe Annatas, ſi compertum ei fuiſſet maximam partem Cœnubiorum orbis Abbates eo jure uſos eſſe in Prioratus & alia Beneficia ſibi obſequentia. Epiſcopos item, & Archidiaconos, Prælatoſque alios inferiores, annatas exprimere ex Parochiis compluribus, aliiſque Beneficiis, more ante aliquot ſæcula firmato: eaque jura approbari, vel tolerari conceptis verbis, in Conciliis & Decretalibus iis, quibus univerſa aſſentiretur Eccleſia, pauciſſimis cautionibus adhibitis. 2. Abjeciſſet Theodorus ineptas ſuſpicationes ſuas, ſi advertiſſet conſuetudine & præſcriptione ea Annatarum jura tributa jam eſſe Prælatis compluribus, tum ſæcularibus, tum regularibus, & eam conſuetudinem ita præſcriptam, & confirmatam fuiſſe textu ipſo Juris Communis & receptiſſimi Decretalium. Quod paſſim alibi tamdiu innocuum fuit, non id ille in Eccleſia Romana ſimoniacum calumniari potuiſſet. 3. Si univerſim hos dimidios fructus annuos ſpectaſſet ille à Pontifice reſervatos ad urgentes Eccleſiæ neceſſitates, longè ille ablegaſſet ſuſpiciunculas ſimoniæ omnes: Ecqui enim cæteræ Eccleſiæ jam olim potuerant ad fabricas Templorum, vel ad alios uſus ſeponere annatas Beneficiorum. Ecqui potuerat hic uſus ſtatutis, conſuetudine, privilegiis & præſcriptione confirmari, denique iis Decretalibus, quæ veluti micantiſſimæ ſunt Juris Canonici hodierni faces: nec potuerit Eccleſia Romana pari jure uti, & conſimilem facere fructuum reſervationem, ad explicandas graviſſimas temporum anguſtias & difficultates? An fabricæ & reparationis templorum peculiarium majora ſunt momenta, quàm defenſionis Romanæ Eccleſiæ, in qua Principatus reſidet Apoſtolicæ Cathedræ?

Nec his adverſatur Petrus Cantor, qui Annatarum reſervationem in unum, & alterum, adeoque & in tertium annum, tum legitimam cenſet, cùm non ab uno privatim fit Prælato, utilitati privatæ ſerviente, ſed authoritate publica, & ad publicam Eccleſiæ utilitatem. *Eadem eſt objectio de Annalibus, Biennalibus, Triennalibus, & hujuſmodi, quæ omnia videntur facere in fraudem ſimoniæ. Hic diſtinguunt quidam, dicentes ſequeſtrationem rerum Eccleſiaſticarum factam, communi authoritate Eccleſiæ, & ob utilitatem ejus, licitam eſſe: provenientem autem ex propria utilitate & cupiditate Epiſcopi, ſimoniacam.* Nec Cap. 38.
inficior ſapientiſſimo Scriptori optabile videri, ut Beneficiario ſemper dimittatur, quo parcè vitam & honeſtè ſuſtentet.

VIII. Lubentiſſimi ergo Rainaldo aſſentimur, qui Theodorum Niemenſem retondit, frangitque, objecta authoritate Joannis Gerſonis, Cancellarii Univerſitatis Pariſienſis, in Tractatu de ſimonia. Nemini non exploratum eſt, quàm abhorreret Gerſonius ab adulatione, ubi Romanæ Curiæ res agebatur. Et fatetur ille tamen in hoc opuſculo, ut Levitæ veteris Teſtamenti cùm decimas ipſi à laïcis acciperent, ipſos viciſſim decimarum harum decimas exolviſſe Aaronico ſummo Pontifici: ita ſimillimo quodam monere à Prælatis inferioribus colendum eſſe Romanum Pontificem, idque convenienter per Annatas perfici. *Sicut ex antiqua lege decima* To. 2. pag.
decimarum debebantur ſummo Sacerdoti à Levitis. Num. 418.
XVIII. Deuteron. XVI. ſic non minus in lege nova debetur hæc decimatio facienda ipſi Papæ per inferiores.

Hæc

Hæc autem recompenſatio videtur rationabilis, quod fructus primi anni à quolibet beneficiato perſolvantur: quoniam in hoc Papa ſervit Eccleſiæ, & ita pro ſuſtentatione ſtatus ſui poteſt onerare perſonas & beneficia. Et hæc quidem objectio eſt, quam ſibi diluendam proponit Gerſonius: at in ſua ille mox ad eam reſponſione, confitetur naturali & divino jure niti eam legem, qua Annatæ debentur Pontifici ſummo, quandiu Eccleſiæ illi ſubditæ non ſuppeditant aliunde, unde dignitas ejus pro ſua amplitudine ſuſtentetur; id unum porro ille non diſſimulat in votis ſibi eſſe, Curia ut Romana exactionibus violentis & extorſionibus abſtineret. *Reſpondendo talibus objectis dicimus primo, quod inferunt & concludunt aliquas veritates. Ut quod officio Papæ debeatur beneficium ſufficiens & condecens. Et quod ab inferioribus ſibi debetur ſubſidium. Et quod illud ſubſidium poteſt, vel potuit debitis circumſtantiis obſervatis, accipi ſuper fructibus, inferiorum Beneficiorum, ubi non eſt aliter facta Papæ ſufficiens proviſio; ſicut prima ratio ſatis hoc concludit tam ex jure divino, quam naturali præſuppoſito divino. Sed quod fiat exactio, vel extorſio, ſicut concluſio loquitur, ratio non concludit.*

Nec aliter Gerſonius alteram illam diſpungit objectionem, ex iis Capitulis ſumptam, quorum gremio non inſcribuntur Canonici, niſi perſolutis juribus quibuſdam, quibus nemo tamen invidiam fecit, ut ſimoniacis. Reſpondet autem, a Canonicis ea jura exigi, non propter Officium, vel Beneficium, quo accedentes condecorantur, ſed ad fabricam & ad ſumptus communes Eccleſiæ. *Tales pecunia non exiguntur à Canonicis pro Beneficio, vel Officio, ſed pro communibus oneribus ſupportandis, in quibus Canonicus ille particeps erit quoad emolumentum commune, ſicut pro fabrica, pro pane, pro pueris de choro, pro clientibus, pro cappa & ſimilibus.* Atqui ad ſumptus etiam univerſalis Eccleſiæ inſtitutæ ſunt Annatæ in Prælatos, & perpetuatæ.

Tertio denique loco id ſibi Gerſonius objicit, Si tot Eccleſiæ Cathedrales, ſi tot Prælati inferiores, ſi tot Abbates Regulares Annatas percipiant, poſſe eas & à Pontifice percipi: *Nec minus rationabiliter, immo rationabilius poteſt Papa recipere primas annatas Beneficiorum, quam recipiunt vel Prælati inferiores, vel Eccleſiæ Cathedrales, vel aliquæ Religiones, quod tamen ita fieri frequentius invenitur.* Reſpondet verò Gerſonius ei objectioni non reſpondendum, ſed ſubſcribendum eſſe, rem enim eam conſtantiſſimam eſſe, & æquiſſimam comparationem. Sed & illud æquitati conſentaneum eſſe, ut ne Romæ exigerentur antè Annatæ, quàm fructus primi anni eſſent demeſſi, cùm ea in ſuprapoſitis exemplis ratio obtineat. *Tertia ratio concludit conformiter ad primam. Deberet ergo ſimilis eſſe conformitas, de non exigendo fructus, ante perceptionem eorum, ſicut nec exiguntur ab illis, de quibus eſt argumentum.*

IX. Indubitatiſſimè ergo Annatis aſtipulabatur Gerſonius, nec improbabat niſi uſum antè exigendi fructus primi anni, quàm eos Beneficiarius collegiſſet. Gerſonio adprimè concinit Petrus de Alliaco Cardinalis, tractatu *De authoritate Eccleſiæ.* En ipſiſſima ejus verba: *Cùm Levitæ pro ſua ſuſtentatione receperunt decimas, ſummus Sacerdos decimam decimæ à Levitis debebat recipere, ut patet Num. XIX. Unde ſimili jure videtur quod Papa poſſit recipere ab Epiſcopis promotis Communia Servitia, quæ vocantur vacantia: & in minoribus Beneficiis primos fructus, ſeu alia hujuſmodi ſubſidia; ex quibus ipſe, & ſibi in Eccleſiæ ſervitio aſſiſtentes poſſunt convenienter ſuſtentari.*

Gerſon. Tom. 1. p. g. 917.

Tum confitetur ille in ratione inverecunda & turpi exigendi jura legitima, poſſe neſcio quid ſimoniacæ luis ineſſe, ſed abſtergenda hæc eſſe vitia, incolumi & illibato jure Canonico. *Status ſummi Pontificis & ſacri Collegii Cardinalium dum recipit & quærit ſubventiones conſuetas in oblationibus, decimis, vel annatis & ſimilibus, non debet eo ipſo de ſimoniaca pravitate notari, niſi forte vitium aliud in exactionis modo concurrerit; quod vitium corrigi debet, non ob hoc ſtatus minui, deſtrui, culpari, vel juribus alias ſe defraudari; ſicut ab infirmo morbus tollendus eſt, non ſubjectum, vel corpus deſtruendum. Oppoſitum verò pertinaciter imponere, notando generaliter de ſimoniaca pravitate totum ſtatum iſtum, temerarius error eſt, nec eſſet ferendus.* Subjicit denique doctiſſimus Theologus ab exigendis Annatis ceſſandum non eſſe, donec præſidia & adminicula alia opportuna Pontifici & Cardinalibus adſignentur, uſuque confirmentur, vel approbentur Concilio Generali. Qui ſecus ſentiant, aut garriant aliquid, eos ſtatutis & Edictis adverſari Regum Galliæ, Eccleſiæ Gallicanæ & Univerſitatis Pariſienſis. *Oportet ſic ſieri quod ſubventio nunc exiſtens & à Priorum devotione Eccleſiaſticorum introducta, de primis annatis & ſimilibus permaneat, quouſque prius, aut ſimul ſaltem fuerit alia forte proviſio ſalubrior vel ſanctior rationabilius adinventa, & effectualiter practicata, & ex ordinatione Papæ & Concilii Generalis. Poſtremo facientes contra præmiſſa, non conformant ſe, ſed manifeſtè obviant inſtitutionibus Regis Franciæ, Eccleſiæ Gallicanæ & Univerſitatis Pariſienſis, ſicut patet eas intuentibus.*

X. Eum Tractatum lucubravit Alliacenſis anno 1417. dum haberetur Concilium Conſtantienſe, cujus & ipſe & Gerſonius clariſſima fuere lumina. Hinc apparet, eam fuiſſe Prælatorum Galliæ conſenſionem & Theologorum, qui Concilio intererant. Nec ſanè aliis ferè imbui potuerant opinionibus, Gallicæ gentis cùm eſſent, in qua familiare illud erat, paſſimque uſurpatum, ut Annatæ Præbendarum Eccleſiæ cujuſque Cathedralis & Collegialis addicerentur Collegio cuipiam, Clero, vel Eccleſiæ, ſpectatiſſimæ ſanctitatis. Anno 1126. Petrus Bellovacenſis Epiſcopus præſente Archiepiſcopo Lugdunenſi Papæ Legato, Eccleſiæ ſancti Quintini civitate in ipſa Bellovacenſi, ubi tum Canonici florebant Regulares, ab Ivone Carnotenſi Epiſcopo inſtituti, Annatas contulit Præbendarum omnium Eccleſiæ ſuæ Cathedralis, ſi quæ aliquando vel morte vacarent, vel religioſa profeſſione Canonicorum. *Deinceps anni unius ſpatio habeant & quietè poſſideant reditus ſingularum Præbendarum.* Stephanus ſanctæ Genovefæ tum apud Pariſios Abbas, poſtea Epiſcopus Tornacenſis per litteras Pontificem obfirmavit ad defenſionem Abbatiæ ſancti Victoris Lutetiæ, cui Capitulum ſanctæ Mariæ controverſiam faciebat de annatis Præbendarum ſuarum omnium, quibus illam donaverant Canonici olim, eique largitioni confirmatio acceſſerat ſedis Apoſtolicæ. *Sanè Præbendarum Pariſienſium annalia Eccleſiæ ſancti Victoris ex integro deberi, & ipſius Eccleſiæ Pariſienſis tam Epiſcopi, quam Capituli authenticum Reſcriptum teſtatur, & ſanctorum Romanorum Pontificum privilegia confirmant, & pluſquam longiſſimi temporis præſcriptio civili ſimul & Canonico jure clamat.* Anno 1123. Stephanum Pariſienſem Epiſcopum ferunt eas conceſſiſſe annatas ſuæ Cathedralis Eccleſiæ Cœnobio ſancti Victoris. In Necrologio ejus Abbatiæ legimus Præbendam addictam ei fuiſſe unam, & Annatas cæterarum omnium in Eccleſia

Gall Chriſt. To. 2. pag. 385.

Non

ſanctæ Mariæ, ſancti Marcelli, ſancti Germani Altiſiodorenſis, ſancti Martini de Campellis. Addit Chopinus in Eccleſia ſancti Clodulphi, in Eccleſia Meldenſi, & Melodunenſi. Nuper publici juris facta eſt Bulla Eugenii III. ad annum 1147. qua Eccleſiæ ſancti Victoris confirmantur Annatæ omnium illarum Eccleſiarum, aliarumque non paucarum, ac præ cæteris ſanctæ Mariæ de Corbolio,
Hiſt. Univ. Pariſ. To. 2. p. 160. 39.
ubi Cœnobio ſancti Victoris adſcriptæ erant Annatæ undecim Præbendarum, & pro duodecima, quæ fabricæ adjudicata fuerat, ſolvebantur ei *decem ſolidi*; poſtremò denique ſolvebantur hæ Annatæ, quo demum cumque modo vacaſſet Præbenda, reſignatione, Religioſa profeſſione, depoſitione, morte.

Spicil. to. 12. pag. 160.
Vuatinus Ambianenſis Epiſcopus Collegium excitavit dotavitque Canonicorum Regularium ſancti Auguſtini, quibus Annatam tribuit Canonicatuum Cathedralium Eccleſiæ ſuæ, ea lege, ut pro defuncto annuale celebrarent, & funeri ejus intereſſent. Attribuit & illi Annatas Capituli ſancti Acheoli. Exemplorum ejuſmodi plena ſunt Monumenta ſacra, & hinc ſatis ſuperque liquet, his Annatis ortum dediſſe pietatem quandam eximiam ac religionem, tum accipientium eas, tum dantium, in quos ſimoniæ ne ſuſpicio quidem cadere poterat. Poſtquam verò ex Epiſcoporum & Capitulorum conceſſio privilegiis Pontificiis & præſcriptione confirmata fuit, ſi ſucceſſores eorum qui conceſſerant, beneficii ſui pœnitebat, idque retractare conabantur: viri pii ſui id muneris eſſe exiſtimabant, ne ſibi deeſſent, aut ut aliis ita periclitantibus adeſſent, ut ſuprà patuit ex Epiſtola Stephani Tornacenſis in tuitionem Cœnobii ſancti Victoris.

XI. Quæ ſuprà adſcripta ſunt verba ex Petro Alliacenſi, ex iis conſtabat ita illi perſuaſum fuiſſe, Annatas, quibus tunc Romana fruebatur Eccleſia, privatorum pietate invectas fuiſſe: *Subventio nunc exiſtens, & à priorum devotione Eccleſiaſticorum introducta:* atque ita eam conſtanter tuendam eſſe: *permaneat;* donec proventus alii conſtituti fuiſſent, ad Pontificis & ejus miniſtrorum neceſſitatis expenſas. Nec ſecus ſentiebant, qui tempore Conſtantienſis Concilii tam acerbè invehebantur in Annatas, quas & ipſi ſuſpicabantur oblationes primò voluntarias fuiſſe eorum, quorum confirmatio vel ordinatio Romæ celebraretur Epiſcoporum, Abbatumque, quòd tum eorum electiones laceſſerentur lite quapiam intentata. *De vacantibus verò & fructibus primi anni majorum Prælaturarum, Abbatialium, Epiſcopalium, &c. nullum aliud initium fuiſſe invenitur, quàm voluntaria & gratuita oblatio quorundam, qui in diſcordia electi ad Abbatialem vel Cathedralem Eccleſiam, &c. Et talis oblatio & gratuita datio juxta vulgare Italicum dicta fuit Servitium, & ſecundum Alemannos Propina dicitur. Et dicta fuerunt communia ſervitia, quia communiter inter eos dividebantur, eò quòd ſingulis dare fuiſſet nimium oneroſum.*

Nec diſtat à veriſimili, quorum electiones impetebantur, Romamque referebantur, ii ubi vicïſſent, cùm Romæ confirmarentur, perſæpè & conſecrarentur, ſpontanea oblatione aliqua Pontificem veneratos eſſe, & ex arbitraria primùm aſſuetudine, ut ſolet, contigiſſe, ut vinculum neſcio quod legis longo temporum decurſu necteretur. Sed non ea profectò fuit Annatarum origo primæva, cùm invictiſſimis documentis demonſtraverimus, necdum Annatis obnoxias fuiſſe majores Prælaturas ſub Joanne XXII. Papa, nec eas cœpiſſe, niſi ſub Bonifacio IX. paulò ante annum milleſimum quadringenteſimum.

XII. Illud enim iterum iterumque obſervari neceſſe eſt, luctuoſiſſimo illo ſchiſmate poſt mortem Gregorii XI. exorto, qui Avenione migrans Apoſtolicam ſedem Romæ reſtituerat: ita ſciſſam eſſe Eccleſiam inter duos Pontifices, alterum Romæ, alterum Avenione ſedentem, ut uterque mox Pontifex ad moleſtiſſimæ inopiæ anguſtias detruſus ſit. Ei malo mederi tentavit Clemens VII. invecto ſpoliorum jure, Bonifacius IX. qui Urbano VI. ſucceſſerat, Gregorii XI. ſucceſſori, Annatarum inſtitutione. Paucula quaſi ad cumulum hic adjiciam nova documenta. Diximus ſuprà anno 1385. fulmineo quodam Edicto Carolum VI. Regem detonuiſſe in ſpolia, quæ Clementis VII. Collectores ex Epiſcopatibus & Abbatiis vacantibus legere cœperant. De Annatis ibi prorſus ſiletur, ut quas Bonifacius IX. anno demum 1392. exigere cœperit. Sedebat Romæ Bonifacius, nec multò poſt cœpit & ipſe qui Avenione ſedebat Pontifex Annatas exigere. Rex idem enim ipſe Carolus VI. Edicto alio proſcribens ſpolia, quæ rurſus exigi cœperant anno 1406. Annatas pariter proſcribere cœpit, quæ jam cum ſpolio exigebantur. *Eccleſias Regni & Delphinatûs importabilibus ſervitutibus oppreſſerunt, potiſſimè bona Prælatorum & virorum Eccleſiaſticorum decedentium, tam Regularium, quàm ſecularium, quæ ſpolia defunctorum interdum nuncupantur, reſervando & uſurpando: fructus Eccleſiæ tempore vacationis Prælaturarum aut Beneficiorum Eccleſiaſticorum obvenientes levando & capiendo: à Beneficiatis quibuſcumque primam annatam expetendo & extorquendo, cujus annatæ medietatem quoad majores dignitates Collegio Cardinalium conſueverant aſſignare, & annatam hujuſmodi unà cum quadam pecuniæ ſumma, quam vocant Minuta Servitia, & quam pro familiaribus eſſe dicunt, cum exactione juramenti hactenus exegerunt.* Eodem anno 1406 Rex idem Carolus VI. Senatuſconſulto Pariſienſi exploſit exactiones Benedicti de Luna, potiſſimùm verò vacantium Beneficiorum. *A nonnullis ſpolia auferendo, ab aliis Prælaturarum & Beneficiorum Eccleſiaſticorum vacantias extorquendo, &c. Ceſſabunt Benedictus & Officiarii ſui ab exactionibus annatarum primarum, fructuum & emolumentorum Prælaturarum, & aliorum Beneficiorum vacantium. Ceſſabunt Cardinales à perceptione illius partis, quam in vacationibus Prælaturarum pro primis annatis vel aliàs ante præſens Arreſtum percipiebant.* Hæ primùm Regiæ de Annatis perſonuerunt querelæ, quibus jam majores Prælaturæ fatigari incipiebant.

XIII. In Edicto quidem illo priori anni 1385. ſpargitur aliquid de Annatis, ſed de iis tantùm, quæ minuſculis ex Beneficiis colligebantur laïci Patronatûs, vel Regiæ nominationis. *Dicti inſuper Collectores fructus, reditus, proventus, primi anni omnium & ſingulorum Beneficiorum Eccleſiaſticorum in noſtro Regno, per reſignationem vel permutationem, aut aliàs quovis modo vacantium, de facto capiunt, dato quod ſint Beneficia, quorum collatio in Regalia, vel aliàs nobis, aut alicui domino temporali nobis ſubjecto, pleno jure, vel quorum præſentatio ad nos, vel alium Patronum laïcum pertinet: & tamen in reparationes ædificiorum nihil impendere volunt.*

Non hæ majores ſunt Prælaturæ, ſed tenuiora Beneficia, quorum Annatas jam cœperat ſibi reſervare Joannes XXII. ad triennium. Amariſſimè verò Rex conquerebatur de Annatis Beneficiorum laïci, aut etiam Regii Patronatûs, quòd ejus res

Digitized by Google

agerent; omnium enim ejuſmodi Beneficiorum Annatæ promiſcuè exigebantur. Quin & ex eodem mox Edicto manifeſtum eſt Eccleſias fuiſſe, quarum reditus primi anni ſervabantur integri Epiſcopo, vel Abbati; alterius, fabricæ. Quando vero jam Apoſtolici Collectores cœperant Annatas accipere primi anni, tum Epiſcopus ſecundi, fabrica tertii anni fructus ſuo ſibi jure uſurpabat, atque ita Beneficiarii mendicitas nonniſi quarto demum anno levamenti & ſolatii aliquid capiebat. *Et interim contingit, ut in Eccleſiis in quibus Prælatus proventus unius anni, & Fabrica alterius anni percipere conſueverunt, dicti Collectores primi, Prælatus ſecundi, Fabrica tertii annorum fructus percipiunt. Et his tribus annis Beneficiati mendicando vivere coguntur.*

XIV. Interim hic autem duo quædam ſunt nobis non oſcitanter, non perfunctoriè obſervanda. Primum eſt, has Annatas ex minoribus Beneficiis fuiſſe expreſſas Pontificiis reſervationibus ad expenſas & ſuſtentationem miniſtrorum Curiæ Romanæ. Ea enim *reſervationis* vox uſurpata ſemper fuit, ut jam eæ poſſent iniquæ exactiones & violentæ extorſiones videri, niſi eas fieri cogeret juſta quædam & gravis neceſſitas; ſed ſimoniacæ videri nuſquam poſſent, cùm reſervationes ſint tantùm, quibus commune nihil ſit cum ordinationibus, aut cum inſtitutionibus Beneficiariorum. Alterum eſt, cum hæ Annatæ exigerentur ex Beneficiis collationis vel præſentationis Regum, vel aliorum dominorum temporalium, & ex illis ipſis quæ Reges jure Regaliæ conferebant, nullam earum connexionem fuiſſe cum proviſione Beneficiorum, atque adeo nec ſimoniacas haberi potuiſſe. Tempore Caroli VI. Regis, hoc eſt, deſinente ſæculo XIV. nec Epiſcopatus, nec Abbatias plerumque conferebat Pontifex, innumerabilia ſaltem non conferebat minuſcula Beneficia, ex quibus tamen Annatas eliciebat. Ergo ne cadere quidem poterat in cogitationem, quod aliqua interveniret ſimonia.

XV. Addemus & hoc tertium non minoris forſan ponderis. Alio nimirum & alio tempore triplicis generis Annatas à Pontificibus exigi ſolitas fuiſſe. Primæ & omnium vetuſtiſſimæ eæ fuere, quæ à Prælatis capiebantur, quos contingeret Romæ ordinari; ſive Epiſcopi ii eſſent Romanæ Metropoleos ſuffraganei; ſive Metropolitani Italiæ, qui Romæ inaugurarentur; ſive Prælati ii majores, quorum electio in varias incurrebat lites, quique cùm Romæ judicio ſuperiores & cauſa fuiſſent, ibidem confirmabantur, vel etiam ordinabantur. De his agebat Durandus: *A Prælatis, qui promoventur ibidem.* Hæ nimirum Annatæ inter voluntarias oblationes à nonnullis conjectæ ſunt, nec nos abnuimus, ſed vehementer negamus, eas fuiſſe, quæ in omnes poſtea Eccleſias manarint.

Secundæ Annatæ fuere, quas Joannes XXII. exigere cœpit ex omnibus minorum gentium Beneficiis, exceptis Epiſcopatibus & Abbatiis. Etſi tum quidem ad tres tantummodo annos facta ſit ea reſervatio, toties tamen eo ipſo ſæculo innovata creditur, ut eodem ſeneſcente conſenuiſſe & ipſa, atque in jus commune traducta fuiſſe videatur. Ratio ejus rei eſt, quòd Bonifacius IX. non reſervaret ſibi niſi Annatas Prælaturarum, jam tum tamen omnium orbis Beneficiorum Annatæ Sedi Apoſtolicæ fuerint reſervatæ. Jam reſervatæ enim cæteræ fuerant, ſolæque ſupererant Epiſcopatuum & Abbatiarum reſervandæ.

Tertii generis Annatæ fuere, quas Bonifacius IX. Sedi Apoſtolicæ reſervavit annò 1392. in vacantes Epiſcopatus & Abbatias. Cùm nec Joannes XXII. nec Bonifacius IX. eorum Beneficiorum collationes ſibi reſervarint, vel nominationes, ſed Annatas tantùm, perſpicuum eſt, ne potuiſſe quidem illis ſpeciem qualemcumque ſimoniæ adhæreſcere. Certiſſimum denique eſt, ſive tertii, ſive ſecundi generis Annatas, nihil commune aut conjunctum habuiſſe cum collationibus Beneficiorum, aut cum proviſionibus Prælaturarum, quippe quæ tunc non Pontificum voluntate conferrentur; ſed Patronorum præſentationibus, vel collationibus, vel electionibus. Vel ab ipſa ergo ſimoniæ umbra procul erant hæc omnia.

XVI. Si objiciatur verò nobis Decretalia *Injuncta, De electione*, in Extravagantibus communibus, ubi jubet Bonifacius VIII. Prælati ut omnes Romanas Bullas accipiant ante adminiſtrationem; vel inde novo præſidio muniemur, quæ ſuperiùs dicta ſunt. Conſtitutionem ſuam enim reſtringit Papa ad eos, qui proviſionem, confirmationem & conſecrationem Romæ accipiunt. *Præſenti Conſtitutione ſancimus, ut Epiſcopi & alii Prælati ſuperiores, necnon Abbates, Priores & cæteri Monaſteriorum regimina exercentes, qui apud dictam Sedem promoventur, aut confirmationis, conſecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commiſſas eis Eccleſias & Monaſteria, abſque dictæ Sedis litteris, hujuſmodi eorum promotionem, confirmationem, conſecrationem, ſeu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtrationem accipere non præſumant, nullique eos abſque dictarum litterarum oſtenſione recipiant, aut eis pareant, vel intendant.*

Miſſa facio reliqua hujus Decretalis verba, ubi legibus canonicis & civilibus, & tot litteris canonicis, quæ uſitatiſſimæ erant prioribus Eccleſiæ ſæculis, ad Clericos peregrinos non aliter admittendos: denique multiplici diſcrimine, in quod Eccleſia indueret ſe, niſi hæc diſciplina retineretur: ubi, inquam, his documentis omnibus approbatur quàm ſit neceſſe, ut Epiſcopi, qui procul ab Eccleſiis ſuis ordinantur, in eas ne admittantur, niſi exhibitis chartis authenticis ſuæ ordinationis. Perſpicuum eſt ergo ea neceſſitate Bullarum Pontificiarum accipiendarum hic non conſtringi, niſi longinquarum Prælatos Eccleſiarum, quibus Romæ confirmatio, conſecratio vel benedictio impenditur. Itaque nihil pertinet ea Decretalis ad Annatas, quæ ex omnibus poſtea Beneficiis expreſſæ ſunt, aut certè ex Prælaturis Chriſtiani orbis.

CAPUT LIX. *P. 4. l. 4. c. 36.*

De Annatis poſt Concilium Conſtantienſe.

I. In Concilio Piſano Alexander V. repudiavit abjecitque reſervationem Annatarum. Mera enim fuerat reſervatio, à proviſionibus Beneficiorum penitus ſegregata.

II. In Concilio Conſtantienſi ventilata eſt quæſtio de Annatis, nil ſtatutum eſt, nil de iis abolendis decretum.

III. Quæ tum ſententia fuerit Gallorum. Ut cœperint exigi fructus primi anni ante exitum ejuſdem anni, & ante expeditionem Bullarum.

IV. In Concilio Baſileenſi ſtatutum eſt, ut Annatæ tandiu colligerentur, dum alii proventus Curiæ ſummi Pontificis à Concilio adſignarentur. Nulli unquam alii aſſignati ſunt.

V. Reſpondetur objectioni ex eodem Concilio Baſileenſi petitæ.

VI. Annatæ in Concilio Baſileenſi confirmatæ fuere, ad ſumptus neceſſarios Felici ſuppeditandos.

VII. In Conventu Bituricenſi & Pragmatica Sanctione confirmatæ ſunt quodammodo Annatæ.

VIII. Cauſam aperit Æneas Sylvius, cur Romam in antecesſum exigerentur Annatæ.

IX. Idem ipſe Prælatos Germaniæ monet, luxu eis, non annatis paupertatem accelerari.

X. Variæ Pontificum Conſtitutiones de Annatis.

XI. Annatæ in Gallia per Concordata reſtitutæ.

XII. Paulò poſt in Germania nonnihil & in Gallia concuſſæ fuere.

XIII. Quid Annata, quid Servitia communia, quid Minuta ſervitia, quid quinta-decima.

XIV. Variæ ex Fagnano obſervationes in Annatas.

I. IN Concilio Piſano anno 1409. nonnihil convulſæ videntur fuiſſe Annatæ. Ibi enim præ ſe tulit & profeſſus eſt Alexander V. certum ſibi jam eſſe abſtinere à reſervatione Annatarum, ſeu fructuum vacantium Beneficiorum. *Quod non intendit reſervare fructus medii temporis Beneficiorum vacantium.* (Seſſ. 22.) Inde initium cœperant Annatæ hæ poſteriores colligendis cum ſpolio fructibus vacationis, ut Capite ſuperiori patuit ex Edicto Caroli VI. Regis anno 1406. (Preuves des Lib. Gallic. c. 22. n. 9.) Illud enim ibi Rex obſervat, ipſos eoſdem ſpolii Collectores legere etiam fructus vacationis & primi anni. Sed dum Alexander V. eam revocat reſervationem fructuum vacantium Beneficiorum, id certè manifeſtum facit optatam eam fuiſſe fructuum reſervationem, non exactionem quamvis in conferendis Beneficiis, vel Bullis annuendis. Unde & eodem Edicto palam fit, non tum Annatas ſolvi, cùm conferuntur Beneficia, vel Bullæ expediuntur; ſed à Collectoribus ipſis Provincias peragrantibus, & ſpolia, & annatas exigi.

II. Non receſſit à Piſano Concilium Conſtantienſe, nec Annatas tamen exploſit, quamvis ibi Martinus V. rejecerit fructus vacantium Beneficiorum. En ipſa Pontificiæ Declarationis verba ſuper ea re. (Seſſ. 43.) *Fructus & proventus Eccleſiarum, Monaſteriorum, Beneficiorum, vacationis tempore obvenientes, juris, & conſuetudinis, vel privilegii diſpoſitioni relinquimus, illoſque nobis, vel Apoſtolicæ Cameræ prohibemus applicari.* Segregat hic Pontifex fructus temporis quo vacat Beneficium à fructibus primi anni, quo Beneficium jam collatum eſt. Priores illos repudiat, hos poſteriores non relaxat. In cauſa poterat eſſe, quod jure Regaliæ Galliarum Reges & alii forſan Principes aliqui vendicabant ſibi fructus vacantium Beneficiorum, maximè autem Epiſcopatuum. Renuntiat ergo Pontifex ei juri, quo cum Regibus & ſummis Principibus collidebatur. At hi nihil ſibi arrogabant in proventus primi anni cujuſlibet Beneficiarii novi. Si quis malit, uti Martini V. ita & Alexandri V. declarationem non ſpectaſſe niſi ad proventus vacantium Beneficiorum, nec ad Annatas exporrigi, haud ægrè equidem aſſentiar, dum ſatis firmis aſtruatur id argumentis.

At magna prorſus animorum æſtuatione vexata eſt quæſtio de Annatis in Concilio Conſtantienſi, ubi Cardinales Piſanus, Cameracenſis & Florentinus delegati fuere à Concilio, cum Deputatis quinque Nationum, ut in commune conſultarent de repurganda Eccleſiæ Diſciplina in capite & in membris. Propoſita Annatarum quæſtione, moleſtè ferentes Galli non ſatis ſtrenuè certari ad eas abolendas, quin & vehementer commoti Cardinales ad earum defenſionem, privatim ipſi coïere, & ad eas expungendas conjuravere. Joannes de Scribanis Procurator Fiſcalis Cameræ Apoſtolicæ appellavit ab hac deliberatione ad Papam futurum. Ei provocationi adhæſere Cardinales. Ita factum eſt, ut nihil de Annatis in Concilio Conſtantienſi definiretur. Seſſione quadrageſima in medium prolata ſunt Capita multa Reformationis, & iſtud potiſſimum de Annatis, *De Annatis, Communibus ſervitiis, & minutis.* (Preuves des Lib. Gallic. c. 22. n. 13. 14. 15. 16.) Hæc proponebantur, ut de iis conſilium inirent cum futuro Pontifice Concilii Patres. Seſſione quadrageſima tertia electo tum demum in ſummum Pontificem Martino V. plurima quidem egregiè conſtituta ſunt de cæteris Diſciplinæ expurgandæ capitibus, de Annatis altum fuit ſilentium, quo uſus prior confirmari videbatur. At anno 1417. & 1418. Carolus VI. Rex Senatus Pariſienſis querelis interpellatus Edictum anni 1406. innovavit, funditúſque ſuſtulit Collectores & exactiones Annatarum.

III. Nec facilè tamen mihi perſuaſerim Gallos tum omnes in id aſſenſos fuiſſe, ut Annatæ omnino exploderentur. Principem quendam locum inter Theologos obtinebant Joannes Gerſonius & Petrus Alliacenſis. At Capite ſuperiori id patefactum eſt, eos in contraria verſatos eſſe ſententia, de ſola ratione eas exigendi expoſtulaſſe nonnihil; non antè obliterandas exiſtimaſſe, quam reditus alii à Concilio deſignarentur ad Pontificis & ſacri Collegii ſuſtentationem. Et quod ad modum illum attinet invidioſum exigendarum Annatarum, qui duobus his Theologis minus placebat, is quoque calamitoſiſſimi ſchiſmatis partus erat, ſi qua fides antiquo Scriptori, cujus compendiariam narrationem intexuit Spondanus Annalibus ſuis. Scriptor enim iſte Conſtantienſis Concilii ſuppar teſtatum facit, ante ſchiſma uſitatiſſimum fuiſſe, ut non antè ſolverentur Annatæ, quàm quis Beneficii poſſeſſionem iniſſet, nec ſolverentur niſi paulatim, & crebra interpoſita mora, maximè ſi Beneficiarii pauperiores eſſent; ita ut Gregorii XI. tempore infinita quædam pecuniæ ex nondum ſolutis annatis deberetur Cameræ Apoſtolicæ. (Spond. an. 1399. n. 2.) At ſchiſmate graſſante maximam antè pecuniæ partem fuiſſe ſolvendam, quàm Bullæ annuerentur, & de reliqua ſolvenda ſumma cavendum, intentatis etiam cenſuris. Eo denique ventum eſſe, ut numerata pecunia totum ſimul exigeretur. Idem porro Annalium Eccleſiaſticorum Scriptor affirmat anno 1419. à Joanne XXIII. flagitatos fructus vacantium & Annatarum, at validiſſimè renitam eſſe Univerſitatem Pariſienſem; videlicet præ ſe ferentem ea lege Moſaica decimarum à Levitis ſummo Pontifici ſolvendarum, non obligari jam nos novi Teſtamenti alumnos. At nihilominus editam à Pontifice anno proximo Conſtitutionem ad (Idem anno 1420. n. 5.) Annatas ex omnibus Beneficiis Regularibus & ſæcularibus eliciendas; quibus Clerus ipſe quidem obnitebatur, at conſentientibus, aut diſſimulantibus Regibus, earum tandem uſus corroborabatur. Unde & Burgundiæ Dux retractari fecit Edictum anni 1418. quo Annatæ auferebantur, & ubi avolante (Hiſt. Univ. Pariſ. to. 5. pag. 318. 335. 366.) hinc in beatas ſedes Carolo VI. Rege, Angli rerum potiti ſunt in Gallia, Betfordius Dux Regni Rector Annatas reſtituit, à Curia Romana ingentem gratiam initurus.

IV. In Concilio Baſileenſi anno 1435. conſtitutum fuit, nequid poſthac Romæ acciperetur pro confirmandis electionibus, quæ eò referrentur, ſed Concilium ipſum in ſe reciperet curam providendi ſuſtentationi & oneribus Eccleſiæ Romanæ, & Cardinalium; ſi antè verò ſolveretur Concilium, quam et rei proviſum eſſet, quæ hactenus Beneficia exactionibus obnoxia fuerant, ea dimidium ejus ſummæ ſolverent in poſterum intra annum quo inita eſſet poſſeſſio, donec ab Concilio aliquo aſſignati & definiti fuiſſent proventus certi ad ſacri Collegii ſumptus neceſſarios, ejuſque miniſtrorum. *Summum*

Seſſ. 12.

Pontificem Synodus exhortatur, ut cum ſpeculum & norma omnis ſanctitatis eſſe debeat & munditiæ, pro confirmatione earum electionum, quas ad eum deferri contigerit, nihil penitus exigat aut recipiat, &c. Pro oneribus autem, quæ ipſum pro regimine univerſalis Eccleſiæ ſubire oportet, proque ſuſtentatione ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium & aliorum neceſſariorum officialium, hoc ſacrum Concilium ante ſui diſſolutionem omnino debitè & congruenter provideat. Quod ſi contingat aliquam circa hæc proviſionem non facere, tunc illa Eccleſiæ & Beneficia, quæ uſque nunc ex novi Prælati aſſumptione certam taxam ſolverint, deinceps medietatem hujuſmodi per annum poſt adeptam pacificam poſſeſſionem ſolvere in partibus tenentur: duratura hujuſmodi proviſione, donec prædictis Papæ & Cardinalium ſuſtentationi fuerit aliter proviſum. Quod eodem redit, acſi Annatæ à Concilio confirmatæ fuiſſent. Cùm enim fundos alios proventuſque non aſſignaverit, in locum Annatarum ſubrogandos ad onera Eccleſiæ Romanæ, conceptis Decreti hujus verbis Annatæ perſolvi uſque præcipiuntur, cum aliqua ſummæ totius moderatione. Hoc verò Baſileenſi Decreto magis magiſque illa nobis commendatur ſententia, in Conſtantienſi Concilio nihil tentatum eſſe adversùs Annatas.

V. Si videantur autem Seſſione 21. Concilii Baſileenſis Annatæ aboleri: *Tam in Curia Romana, quàm alibi pro confirmatione electionum, proviſione, collatione, de Eccleſiis Cathedralibus, Monaſteriis, Dignitatibus, Beneficiis quibuſcumque, Ordinibus ſacris, benedictione & pallio, de cætero nihil penitus antè, vel poſt exigatur, ratione litterarum, bullæ, ſigilli, annatarum communium & minutorum ſervitiorum, primorum fructuum ac deportuum, aut ſub quocumque alio titulo, &c. Huic ſacro Canoni ſi quis contra ire præſumpſerit, pœnam incurrat adversùs ſimoniacos inflictam, &c.* Reſpondetur hoc decreto id ſupponi, vi Decreti Seſſionis 21. aſſignatum jam fuiſſe, aut aſſignandum mox fore fundum alium & uberiorum proventuum ad onera Curiæ Romanæ & Cardinalium expenſas, miniſtrorumque. Aliàs enim pugna fœdiſſima & manifeſta ea foret conflictatio Decretorum Concilii. Ne Gallicana quidem Eccleſia, etſi tantopere aliena tunc ab Annatarum ſolutione, ei Decreto Seſſionis XXI. aſſenſa eſt, cùm in ea tam frequens ſit adhuc Annatarum & Deportuum uſus, in Capitulis compluribus & peculiaribus Beneficiis. Nec ſanè hoc qualicumque Baſileenſi decreto edicitur, vel Annatis, vel Deportibus ſimoniæ maculam inhæreſcere, ſed ſimoniacorum Canonicas pœnas eis indicendas eſſe.

VI. Sed quid invictius & ineluctabilius vel optari poteſt, quam Decretum Seſſionis XXII. ejus Concilii, ubi creato Papa, vel Antipapa Felice V. ad ejus & Cardinalium ejus expenſas aſſignavit illi Concilium anno 1440. quintam partem proventuum ex omnibus Epiſcopatibus, Abbatiis, Dignitatibus, & quibuſcumque demum Beneficiis per annos quinque, & decimam partem per quinque proximè ſequentes annos. Authoritate propria hanc reſervationem fecit Concilium, conſenſitque, ut hoc decreto nihil derogaretur Capitulis, vel Beneficiariis, quibus conſuetudo, vel privilegium, vel ſtatutum ſuffragaretur, ad Annatas aliis ex Beneficiis exigendas; integrum enim eis fore, ut eo jure ſuo uterentur, altero poſt Annatam Pontificiam anno. *Vult & decernit Synodus, quod ſi qua Capitula, Collegia, ac Conventus, & Eccleſiaſtica ſæcularisve perſona, cujuſcumque dignitatis, ordinis, ſtatus ac conditionis exiſtant, fructus, reditus ac proventus primi anni hujuſmodi, aut aliquam illorum partem, ex ſtatutis, conſuetudinibus, ſeu privilegiis, aut aliàs quovis modo levare ac percipere conſueverunt, per hoc Felici Papæ nullatenus præjudicetur. Per hoc tamen ſancta Synodus Capitulis, Collegiis, Conventibus ac perſonis prædictis, quominus anus dictum primum vacationis annum ſequentibus, illos & illam pro ea parte, quæ ob impoſitionem denarii eis defecerit, petere & exigere valeant, non vult nec intendit præjudicium generari.*

Certum eſt ergo 1. ſubſcripſiſſe Baſileenſe Concilium Annatis & Deportibus, quos Conſuetudo, Privilegium, Statutum addixiſſet Capitulis, Congregationibus, privatis Beneficiariis, laïciſque. 2. Sancitum ab eo eſſe, ut deinceps pergerent Annatæ & Deportus ſolvi. 3. Nec potuiſſe ab eo eandem licentiam Eccleſiæ Romanæ, Pontifici, & Cardinalibus abjudicari. 4. Verè ab eo diffinitam fuiſſe Annatam, quam Epiſcopi & Abbates, & alii Beneficiarii ſolverent Felici V. 5. Quinta illa ex fructuum parte in quinquennium ſolvendi, & decima in aliud quinquennium, Annatam unam & dimidiam conſtari. 6. Denique hoc decretum promulgavit Concilium Seſſione XXI. ut impleret quod proluſum fuerat Seſſione XII. *Volens Synodus, quod in decreto ſuæ Seſſionis* 21. *ordinatum eſt, laudabiliter adimplere, &c.* Si non conceſſæ ſunt autem Annatæ, niſi ad proximum decennium, id eò pertinet, quòd ſperaret Concilium, edixiſſetque decimo quoque anno celebratum iri Concilium Generale, à quo prorogaretur Annatarum conceſſio, vel via quæpiam & ratio alia excogitaretur eoſdem ſumptus ſuppeditandi.

Indubium eſt ergo, nec Conſtantienſi, nec Baſileenſi Concilio exploſas fuiſſe Annatas. In Appendicibus nuperrimè publicatis Concilii Conſtantienſis, Decretum occurrit, quo jubetur, ut ad neceſſarias expenſas Papæ & Cardinalium, Epiſcopi, & Abbates exolvant Cameræ Apoſtolicæ *minuta ſervitia*, reliqua Beneficia integram ſolvant annatam una & altera ſolutione, ſemeſtri interlapſo tempore. Sive proluſio ea ſit Decreti, ſive Decretum, eo certè confirmantur Annatæ. Cùm anno 1436. ſpargerentur per orbem libelli complures pro Eugenio IV. adversùs Baſileenſe Concilium: iis ita confirmabatur Conciliis Viennenſi & Conſtantienſi adprobatas fuiſſe, Annatas, quarum uſus Oriente toto frequentiſſimus eſſet, Patriarchis Græcis Annatas undique corradentibus. *Utpote quæ nunquam fuerint per aliquod Concilium revocata, immo potius in generali Viennenſi & Conſtantienſi Concilio ſuſcepta; ſervatque etiam uſque in hodiernum diem ritum hunc in ſua Obedientia Orientalis Eccleſia, in illis in quibus adhuc dominatur.* Additur porro nihil concludi potuiſſe adversùs Annatas, per abſentiam Pontificis & Cardinalium, nec fieri tum temporis id debuiſſe, cùm hoſtes Eccleſiæ Eugenium IV. triſtiſſimas quaſdam in anguſtias adduxerant. Idem reſponſum fuerat nomine Pontificis delegatis Concilii, renunciarumque, reſecandis Annatis alios ſtatim proventus deſignandos ſaltem fuiſſe, fore enim ut his acquieſceret Pontifex, modò certi & perpetui adſignarentur.

Append. Conc. Conſtant. to. 12. Con. Gener. pag. 1431.

Rainal. an. 1436. n. 4.

Conc. Gene. To 13. pag. 1530.

Collatio Ioan. de Bachenſtein. In Append. Conc Baſil.

VII. Congregatio Generalis Eccleſiæ Gallicanæ anno 1438. Decreto acquievit Seſſionis 21. Concilii Baſileenſis de Annatis: & ut voluntati tamen ejuſdem Concilii obſequeretur, ſpectatis anguſtiis Papæ & ſacri Collegii, voluit ut Eugenius IV. dum ſuperſtes eſſet, ad ſuas, & Cardinalium, ac mini-

ſtrorum neceſſitates, quintam partem acciperet taxæ Cathedralium, Abbatiarum & aliorum Beneficiorum, quibus taxa ſaltem decem librarum & amplius indicta fuiſſet: taxa ea admiſſa, cui Regnum, Regnique Eccleſiæ acquieverant eo tempore, quo cœptum eſt Concilium Conſtantienſe, non ea, quæ Concilio Conſtantienſi accutante edita eſt; dum ejuſmodi eſſet taxa, qua Beneficiario dimidii ſaltem proventus dimitterentur. Cætera verò Beneficia, quæ tum taxata non fuiſſent, ea decimas duas Pontifici ſolverent. His denique ſubjiciebatur donum hoc eſſe gratuitum, quo nihil de Gallicanis decerperetur libertatibus, & quod ultra Pontificis vitam non pateret.

Prag. Sanct. Tit. De Annatis.

Ex hoc Pragmaticæ Sanctionis Decreto dilucidum eſt, 1. non hanc fuiſſe Annatarum abolitionem, ſed revocationem ad quintam partem. 2. Prorogatio quidem ejus ſubſidii non oſtendebatur, niſi ad vitam Pontificis: ſed cùm non taceretur ita conſuli neceſſitatibus, non Papæ ſolùm, ſed Cardinalium & Officialium omnium Curiæ Romanæ, hinc non dubia allucebat ſpes tam diuturni ſubſidii, quàm diuturna eſſet neceſſitas. 3. Conformabant ſe tum Galli Præſules ad voluntatem Concilii Baſileenſis, cui placuerat aliud extra Annatas aſſignari levamentum onerum & expenſarum Curiæ Romanæ, quod ſtabile eſſet & perpetuum. 4. Taxa quade hic agitur, illa eſt Annatarum, non decimarum, ut liquet ex his verbis: *Quintam partem illius taxæ, quæ olim per Reges & Eccleſias ſuorum Regni & Delphinatûs tolerabatur.* Taxæ decimarum non tolerabantur à Regibus, ſed cupidiſſimè expetebantur. 5. Denique cùm hoc Decreto Pragmaticæ, duæ ſejungantur taxæ Annatarum, illa quæ ante Conſtantienſe Concilium in uſu erat, & illa quæ per Concilium facta eſt, anterioris reductione: hinc neceſſariò confitendum eſt, in Concilio Conſtantienſi non finem, ſed modum quemdam eſſe poſitum Annatis. *Dicta quinta pars taxæ non refertur ad illam taxam, ad quam fuit facta ultima reductio per Conſtantienſe Concilium, ſed ad illam ex qua facta fuit reductio ab eodem Conſtantienſi Concilio.*

VIII. Antequam recedamus à Concilio Baſileenſi, depromenda hic nobis eſt reſponſio Æneæ Sylvii ad querimonias Germanorum, à viro Juris conſultiſſimo, ſibique conjunctiſſimo ad ſe perlatas, Martino Meyro. In his autem querelis erat quod ad Annatas ſpectaret, & ad invidioſam earum exigendarum rationem non mora, non procraſtinatione ulla conceſſa. Hinc maximè invidia conflabatur Curiæ Romanæ. Reſpondet autem Æneas, à Beneficiariis ipſis Pontificem in has anguſtias eſſe conjectum; quondam enim Bullas annui ſolitas, ſtatim atque ſpopondiſſent ſe ſoluturos: at illi Bullis potiti, non tantùm fidem ſuam non liberabant, ſed & fulmina ipſa excommunicationum aſpernabantur. Eo neceſſitatis telo compulſam Curiam, Bullas niſi repræſentata pecunia pernegaſſe. *Illud non ſinemus intactum, quod exigendos Beneficiorum quæ Romæ conferuntur medios fructus, ſive ut aiunt Annatas, nullam permitti creditoribus moram accuſas. Quod tamen conventu ipſi depoſcunt. Verum eſt enim quod ais. Verùm hoc ab eorum ingratitudine ortum invenies, qui cùm Eccleſias conſecuti eſſent, dilationemque ſolutionis faciendæ obtinuiſſent, poſtquam litteras Apoſtolicas habuere, & domum reverſi poſſeſſionem conſecuti ſunt, neque in præſtituto die, neque multis pòſt annis Apoſtolicæ Cameræ ſatisfacere curaverunt. Excommunicationis pœnam, cunctaſque cenſuras levi animo penſitantes. Quorum non fuit parvus numerus. Compulſa igitur Apoſtolica Sedes, nam inde Cardinalium victus eſt, adversùm injuſtam rebellionem juſtum invenire remedium: & ingratitudini obviam pergens, ſolvere ante tempus eos inſtituit, qui poſt tempus aliorum exemplo ſatisfacturi non videbantur.*

IX. Exactioni Annatarum imputabat Martinus hic Juriſconſultus ſummam quandam Germaniæ egeſtatem in quibuſdam Eccleſiis ſuis. Contrà regerebat Æneas; Ab omnibos prorſus Eccleſiis Germaniæ ſolvi Annatas, non omnes tamen inopia conflictari; certiſſimam ergo cauſam hujus Germanicarum Eccleſiarum egeſtatis refundi potiùs debere in crebertimas bellorum ruinas, immenſa quædam Beneficiariorum dona in cognatos, regificas Præſulum dapes, equorumque & ſatellitii magnificentiam prorſus ſæcularem. *Amicis & neceſſitudine junctis, quàm multa prælati elargirentur, quod niſi faciant, illi ſuopte ingenio Eccleſiaſtica bona compilant. Omnes Principum more equos caneſque alunt, & hiſtriones paraſitoſque nutriunt, neque ſine magno comitatu eſſe volunt. Nec tu aliter quàm in Aulis Regalibus apud Prælatos ſuos inſtrui convivia videbis.* Ex quibus aptiſſimè ab Ænea concluditur, non Curiæ Romanæ exactionibus, ſed ſuis ipſorum ambitioſiſſimis expenſis Germaniæ Præſules exhauriri. *Luxuria & ambitio Germanicas Eccleſias, non Romana Curia exhaurit.*

X. Edita ſunt anno 1448. Nationis Germanicæ cum Nicolao V. Papa Concordata, quibus conventum eſt, Epiſcopatuum & Cœnobiorum virilium Annatas perſolutum iri ex Apoſtolicæ Cameræ taxatione; quoad alia verò Beneficia, quæ ab Apoſtolica Sede conferrentur, nihil Annatarum ab iis acceptum iri, quorum reditus viginti quatuor auri florenos non ſuperaret. Triſtiſſimæ rei narrationem intexuit Gobelinus opuſculo ſuo, de Archiepiſcopo electo Moguntino Diethero, quem excommunicatione innodavit Auditor Cameræ Apoſtolicæ, quòd præter deſponſam fidem ratas & uſitatiſſimas Annatas non ſolviſſet. Provocavit ille ad Concilium, & tantumnon Germaniam totam concitavit anno 1461. adversùs Curiam Romanam. Sed Concordatis denique ſtandum fuit, & ſerò tandem Præſulem pœnituit inconſideratiſſimæ ſuæ pertinaciæ, Metropolitana enim ſede ſua exturbatus eſt. Hinc probabiliter data anſa Pio II. edendæ Conſtitutionis ejus, cujus meminit Innocentius VIII. in Conſtitutione ſua anni 1484. Narrat etiam Innocentius Pium II. ſubiniquo ferentem animo tam inverecundè & impunè fraudari Cameram Apoſtolicam Annatis perſolvendis, quin & ludibrio eſſe excommunicationes ipſas, quas ob non factam ſuo tempore ſolutionem incurrebant: ſtatuiſſe, ut qui deinceps Cameræ Apoſtolicæ recepiſſent, ſe certo die perſoluturos, ſicubi fidem fallerent, non excommunicatione tantùm innodarentur, ſed ſuis etiam ſpoliarentur Beneficiis. *Accepto quod numerus debitorum dictæ Cameræ nimis auctus erat, & quod obligati pro Annatis Beneficiorum, quæ Apoſtolica authoritate aſſecuti fuerant, excommunicationis ſententiam (quam non ſolvendo in præfixo eis termino, ipſo facto incurrebant) minimè curare videbantur, &c.*

Sponda n. 3.

Spond. n. 4.

Anno 1469. à Paulo II. ſtatutum eſt, Prioratus & alia Beneficia Annatis obnoxia, ubi vacabant: ſi poſtea unirentur nexu perpetuo cuidam Prælaturæ, eas perſolutura quinto-decimo quoque anno. Hanc Conſtitutionem innovavit Paulus IV. anno 1558. ea Bulla, in qua one ritnit Conſtitutionum omnium

Bullar. to. 1. Conſt. 6.

Conſt. 17. 38. 33.

à ſuis Majoribus editarum ſuper Annatis. Pius V. anno .... & Sixtus V. anno 1586. eandem Conſtitutionem innovavere quoad Beneficia & Annatas.

XI. Sed noſtra nobis repetenda nunc Gallia eſt, in qua apparet conticuiſſe prorſus Annatas, poſt Pragmaticam Sanctionem, & poſt Eugenii IV. mortem, cui Pragmatica Sanctio eas ex parte annuebat, quandiu adviveret. Rurſum Pius II. ſpolia cœpit exigere in Gallia, & mediam partem redituum Beneficiorum incompatibilium & commendatorum. Anno 1463. & 1464. erupere Edicta Ludovici XI. Regis, quæ prohiberent colligi *ſpolia, & dimidium proventuum Beneficiorum, quæ incompatibilia vel commendata eſſent.* Eo Edicto Annatæ laceſſitæ & convulſæ fuiſſent, ut apparet, ſi quis tunc earum

Preuves des Liber. Gall. c. 22. n. 23 24. 26.

uſus fuiſſet in Galliis. Anno 1483. cùm Generalia Regni Comitia apud Cæſarodunum Turonum celebrarentur, Regi oblati ſunt libelli ſupplices, adversùs exactiones Curiæ Romanæ, poſtquam deſitum eſſet à ſervanda Pragmatica Sanctione, & ratione ibi inita *adversùs Annatas, minuta ſervitia*, & exactiones alias pecuniarias. Itaque ſimile veri eſt Annatas eodem ſemper æſtu jactatas fuiſſe cum Pragmatica Sanctione, eaſque vel ceſſaſſe, vel reſtitutas fuiſſe, perinde ut Pragmatica nunc ſtans, nunc everſa alternabat, in fœdiſſima illa tunc temporum, rerumque omnium perturbatione.

Reſtitutæ demque prorſus Annatæ fuere in Gallia Concordatis Bononienſibus anno 1515. inter Leonem X. Papam, & Franciſcum I. initis, confirmatiſque Seſſione XI. Concilii Lateranenſis ſub eodem Pontifice. Quod autem non tam reſtituantur Annatæ in Concordatis, quàm ſtetiſſe ſemper ponantur, declarato irritas fore proviſiones, niſi verus valor

Spond. ann. 1515. n. 10. 11.

exprimatur: id ex eo factum eſt, quòd Annatæ nunquam prorſus intermiſſæ fuiſſent. Aſſenſus eſt Rex Pontifici, ut Annatæ ſolverentur, æſtimatione præſentium redituum, multò pinguiorum, quàm olim. Sed ubi manum operi admovere cœperunt, ut novæ taxæ defigerentur ad modum proventuum hodiernorum, tantæ difficultatum moles undique excitatæ ſunt, ut nullos prorſus exitus ea res habuerit.

XII. Quo autem tempore convaleſcebant in Galliis Annatæ, eo ipſo in Germania vacillabant. Anno 1522. Adrianum VI. commonebat Carolus V. Imperator, Annatas olim Sedi Apoſtolicæ conceſſas fuiſſe ad amoliendos Turcos, & ad ſumptum belli Infidelibus inferendi; eaque ipſa de cauſa nunc æquum eſſe eas in Germania retineri, cùm in ejus maximè finibus Turcica bella conflagrarent. Legatum Pontificium Ordines Principeſque Imperii eadem de cauſa interpellarunt.

Goldaſt. Conſt. Imp. To. 1. pag. 447 453. 463.

Cùm Ordines ſacri Imperii nihil dubitent, beatitudinem Pontificis pro comperto habere, Principes Germaniæ in ſolutionem Annatarum ad aliquot annos Sedi Apoſtolicæ ſolvendarum ea lege conſenſiſſe, ut illa in oppugnationem perfidiſſimi Turcæ, & defenſionem fidei Catholicæ converterentur. Ex quo autem numerus annorum, intra quos Annatæ illæ ſolvi debeant, nunc longo intervallo tranſactus ſit, neque Annatæ illæ in hunc uſum, in quem decretæ ſunt, ſint converſæ, &c. Quibus ſanè verbis & Germani Proceres & Carolus Imperator militari magis fiducia, quàm accurata rerum peritia petorabant; & armis quàm Chartis inſtructiores, ne meminerant qui-

Rainal. an. 1522. n. 36.

dem Concordatorum non ita pridem, anno ſcilicet 1447. initorum inter Fridericum III. Imperatorem hinc, gentemque Germanicam, inde Nicolaum V. Pontificem. In iis enim prolixè de Annatis diſſeritur, at de bello Turcico verbum fit nullum; & adeo non arctantur ad aliquid Annatæ, ut eæ contrà colligendæ pronuncientur, donec ea Conſtitutio in Concilio Generali conſenſione gentis Germanicæ commutetur. *Duretque hæc obſervantia deinceps, niſi eam ſimiliter in futuro Concilio de ipſius nationis conſenſu contingat immutari.*

Suum tunc virus quaqua verſum ſpargebat novella hæreſis, hominumque facilè mentes à Pontificis ſtudio alienabat, & in has agebat intemperias. Nec aliter ſentiendum de Articulo ſecundo Edicti Aurelianenſis in Gallia, ubi comprimuntur, vel ſuſpenduntur Annatæ, donec de iis Regi cum ſummo Pontifice convenerit. Hic Articulus revocatus eſt Edicto Carnotenſi anno 1562. Itidem verò jacuerunt Germanorum conatus de Annatis, quas illi non ſatis ſejungebant à Decimis. Verè enim Decimæ ad tempus modò exigebantur, & ad Infideles debellandos. In Polonia Sigiſmundus Rex cum conſilio Optimatum anno 1543. decrevit per Oratores à Pontifice flagitare, ut in ipſo Poloniæ regno ad ejus defenſionem Annatæ expenderentur; aliàs non paſſuros ſe, ut amplius colligantur. *Mittemus ad ſanctum Patrem Papam petitum Annatas, ut*

Statut Polo. cap. 15.

ne eas de regno efferri permittamus, ſed ut remaneant pro defenſione Reipublicæ in Regno. Quod ſi eaſdem impetrare non poſſumus, jam ex tunc renuntiare debemus, eas nos nec daturos, nec efferri permiſſuros. Inutiles & hos fuiſſe Poloniæ conatus facilè ex Germania auguramur.

XIII. Ut ſuperioribus pluſculum luminis aſpergamus, ex Fagnano mutuabimur interpretationem quarundam vocum ſuprà non ſemel à nobis adhibitarum. Quo nempe diſtent Annatæ, ſervitia communia, minuta ſervitia, & Quinta-decima. Annata penditur pro omnibus prorſus Beneficiis, exceptis Epiſcopatibus & Abbatiis Conſiſtorialibus. Conſtat autem media parte redituum Beneficii annuorum. Ea porro ad uſum Papæ reſervatur, & Bonifaciana dicitur, quòd Bonifacius IX. eam ita temperarit, ut nunc eſt. Antè enim Pontifices ſibi ſervabant reditus unius anni cujuſque Beneficii, intra triennium ſolvendos, tertia ſcilicet ſolvenda parte unoquoque anno. Bonifacius IX. dimidium ejus relaxavit, ea lege, ut Bullas jam deſcriptas & expeditas non acciperet Beneficiatus, niſi perſoluta ea pecunia, quæ Pontificis ipſius & Cameræ Apoſtolicæ neceſſitatibus levandis dicata eſt. De hac Annata Joannes XXII. Bullam ſuam promulgavit, *Cum nonnullæ*. Servitia communia ſolvuntur pro Epiſcopatibus & Cœnobiis Conſiſtorialibus. Eorum media pars Pontifici addicitur, media Cardinalibus. Ideo ſervitia vocantur communia. Minuta ſervitia ſunt quinque minores taxæ, Epiſcopo-

Fagnan. in L. 5 Decret. Part. 1. pag. 190 & ſeq.

rum & Abbatiarum taxis accommodatæ, & inter minuſculos Curiæ Romanæ miniſtros partiendæ; ideoque minuta ſervitia appellantur. Quinta-decima poſtremò illa eſt Annata, quæ decimo-quinto quoque anno ſolvitur pro Beneficiis unitis.

XIV. Ab eodem autem Fagnano obſervatur,

Ibid. pag. 93 196.

ab Anglis exoluta ſemper fuiſſe ſervitia communia & militaria, nulla habita ratione Concilii Baſileenſis. Sed Annatam Bonifacianam nunquam ab eis perſolutam fuiſſe, nec verò ea in re moleſtos eis fuiſſe Pontificios miniſtros, quòd ab eis denarius B. Petri ſolveretur, veréque perſolutus is ſit uſque ad Henricum VIII. Rurſus idem obſervat in Gallia nihil Annatarum ſolvi pro Beneficiis quibuſcumque, infra Epiſcopatus & Abbatias, quòd Concor-

Digitized by Google

datis & Leonis poſtea X. declarationibus conceſſum ſit, ut minora hæc Beneficia exprimantur annui reditûs viginti-quatuor ducatorum, quæ ſumma redituum Annatis non ſubeſt. Quoad Beneficia verò Conſiſtoralia, communia & minuta ſervitia ſolvunt Galli, contradita tantùm media parte reditnum primi anni, juxta Conſtitutionem Gregorii XII. In quinquennium edita eſt ea Conſtitutio; ſed exinde ſemper eam placuit obſervari. Ea tamen Conſtitutio locum non habet niſi in patria reducta, ſive in ea Galliæ parte, quæ Galliarum Regi parebat, quando ea fuit promulgata. Obſervat & illud Fagnanus, in quod non facilè forſan omnes conſenſerint Galli, taxas ſervitiorum communium & minutorum Cameræ Apoſtolicæ non æquare niſi tertiam partem veri reditûs Epiſcopatuum & Abbatiarum. Ita Galli *patria reducta*, cùm non ſolvant niſi ejus dimidium, ex Conſtitutione Gregorii XII. non ſolvunt niſi ſextam partem redituum annuorum. Obſervatur ab eodem rurſus fuiſſe olim Collectores per Provincias à Pontificibus inſtitutos ad has taxas colligendas. At cùm ea exigendi ratio & Provinciis & Beneficiariis oneri eſſet, ultro citroque demum placuiſſe, ut Beneficiarii ipſi fructus omnes colligerent, his taxis numerata pecunia ſatisfacerent. Obſervat denuo eam retineri formam in his omnibus, quæ nihil habeat vitii; gratis enim fieri proviſionem, ſive collationem Beneficii, & ſignaturam libelli ſupplicis; nec Annatam ſolvi niſi ad expeditionem Bullarum. Si qui ante expeditionem Bullarum alteri Beneficium reſignent, it nihil ſolvunt, etſi verè Beneficium eis collatum fuiſſet. Sola ſupplicis libelli ſignatura confertur Beneficium, at illa gratis fit. Bullæ non deſiderantur, niſi ut inſtrumenta, quibus fides fit de conceſſo Beneficio. Si idem Beneficium, ſive Conſiſtoriale, ſive aliud quodcumque ſæpiùs eodem anno vacet, una tamen ſolvitur Annata. Ita non ad collationem Beneficii accipitur quid, ſed ad ſuſtentationem Pontificis & ſacri Collegii, cui jam ab aliquot ſæculis aſſignata eſt portio quædam redituum primi anni Beneficiorum.

Finis Libri ſecundi.

PARTIS

PARTIS TERTIÆ
LIBER TERTIUS,
IN QUO AGITUR,
De uſu Canonico & pio proventuum Eccleſiaſticorum.

A temporalibus cupiditatibus alieniſſimi erant Clerici in uſu & diſpenſatione rerum Eccleſiæ temporalium, & plerumque patrimonio nuntium remittebant.

CAPUT PRIMUM. *P. 1. l. 3. c. 11.*

Opum Eccleſiæ temporalium copiam & diſpenſationem ſubiniquo animo & pene impatienter tuliſſe ſanctos Patres, & ſanctiſſimos quoſque Epiſcopos, ac Beneficiarios.

I. Plebem ſuam Hipponenſem invitabat Auguſtinus, ut fundos in ſe omnes Eccleſia reciperet, indueret & curam alendi Cleri, ac ſuſtentandorum pauperum.

II. Tam ferè laici ſtudioſiſſimi erant amplificandæ rei temporalis Eccleſiarum.

III. Quàm doleret Auguſtino, cura temporalium Eccleſiæ rerum ſe onerari.

IV. Mira Juliani Pomerii doctrina, de Clericorum alieniſſimo à carnalibus affectibus animo in copia rerum Eccleſiæ temporalium.

V. Quibus incumbit onus diſpenſandi res Eccleſiæ, eos non delectat niſi charitas & voluptas pluribus benefaciendi.

VI. Nonnulla annotantur in Beneficiariorum voluntariam paupertatem, qui nil poſſidebant niſi in communi, ſolo neceſſario cibo & cultu contenti degebant.

VII. Dolet vehementer Chryſoſtomus vicem Epiſcoporum & aliorum Clericorum adminiſtrationi rei Eccleſiarum temporalis mancipatorum. Eccleſiæ fundos quos ante diſtrahebat, non retinuit, niſi ob inhumanitatem laicorum.

VIII. A laicis ipſis diſpenſanda non eſſent temporalia bona, niſi inſtinctu & amore æternorum.

IX. Optabile eſſet, ut Eccleſiaſtici temporalibus abſoluti curis, uni incumberent procurationi ſalutis æternæ, ſuæ, & proximorum.

X. Pudet, pigetque nomina & titulos Beneficiorum aliunde derivari, quam à functionibus charitatis.

XI. Praſto ſe eſſe teſtabatur Chryſoſtomus, ut temporalia Eccleſiæ omnia abdicaret.

XII. Et acceptorum, expenſorumque rationes redderet.

I. INGENTES Eccleſiæ opes longè alio ſpectabant animo Epiſcopi quique ſanctiſſimi, & laici carnales. Iſti inſanis ſæculi præjudiciis faſcinati, cupiditatumque terrenarum æſtu abrepti, honorum inde ac voluptatum copiam, ac neſcio quam vaniſſimam felicitatem ſcatere ſomniabant. At Epiſcopi contra Clericique pietate inſignes, permoleſtos hos ſibi objici obices experiebantur, ne tota libertate poſſent ſpiritales deguſtare contemplationis & charitatis delicias. Hinc Auguſtino in optatis erat, ut Hipponenſes cives fundos omnes agroſque Eccleſiæ in ſe reciperent, atque unà curam induerent ſuſtentandorum pauperum, alendique Cleri, cui opulentia hæc longè jucundiſſima foret, eleemoſynis victitare, & nihil poſſidere, quo animi pax & tranquillitas turbaretur. Votis Auguſtini Laïci non acquievere, palamque fecere, quam immerito eas Clericis inviderent opes, quarum onera ſubire ipſi detrectarent. Audiendus de Auguſtino Poſſidius. *Pauperum ſemper memor erat, eiſque inde erogabat, unde & ſibi ſuiſque omnibus ſecum habitantibus erogabatur; hoc eſt, vel ex reditibus* Cap. 23.

poſſeſſionum Eccleſia, vel etiam ex oblationibus fidelium. Et dum forte, ut aſſolet, de poſſeſſionibus ipſis invidia Clericis fieret, alloquebatur plebem Dei, malle ſe ex collationibus plebis Dei vivere, quàm illarum poſſeſſionum curam vel gubernationem pati; & paratum ſe eſſe illis cedere, ut eo modo omnes ſervi Dei & miniſtri viverent, quo in veteri Teſtamento leguntur altari deſervientes de eodem comparticipari. Sed nunquam id laici ſuſcipere voluerunt.

II. Nec tamen neceſſe eſt ad majorem Cleri commendationem, invidiam laicis omnibus conflari. Si erant enim in iis, qui Cleri divitiis & inviderent, & obtrectarent: erant & utilitatis Eccleſiarum amantiores, qui moleſtè ferrent Auguſtini pene nimiam animi à temporali Eccleſiæ re alienationem, & hæreditates, quæ Clero legatæ fuerant, ab eo repudiatas. Id ibidem refert Poſſidius, nec nos alibi ſilemus, quibus luculentiſſimis Auguſtinus argumentis perhonorificam hanc dilueret criminationem. Quo rurſum animorum æſtu plebes quandoque ipſæ exardeſcerent ad res Eccleſiæ augendas, declarat alia Auguſtini Epiſtola, ubi demonſtrat, ſi plebs Hipponenſis tantum non vim attulerit Piniano, viro nobiliſſimo, ditiſſimoque, ut in Eccleſia præ cæteris Hipponenſi Presbyteratu initiaretur; non eo illam ſtimulo, ſtudioque incenſam fuiſſe, quòd aliqua ex tantis ejus opibus ad ſe reditura eſſet utilitas; ſed pura & caſta ejus virtutum admiratione, & ejus maximè animi magnitudinis, qua ille terrena penitus omnia faſtidiebat. Idque hoc documento approbat ſanctus Pater, quod quantiſcumque donis & largitionibus afficiatur Eccleſia, ad plebem non redundet niſi gaudium & admiratio inſignis pietatis & operum bonorum. *Non habet niſi gaudium operis veſtri*

Epiſt. 225. *boni.* Ab ea ſe primò in Presbyterum, poſtea in Epiſcopum electum fuiſſe, quòd terrenis valedixiſſet omnibus, ut Evangelicam paupertatis opulentiam amplecteretur: *Si in me dilexerunt, quod audierant, paucis agellulis paternis contemptis, ad Dei liberam ſervitutem me fuiſſe converſum.* Denique ita affectos eſſe hujus plebis animos, ut quanquam ipſi quidem terrena omnia abjicere non poſſent, in pretio tamen & in oculis haberent eos, qui virtute & infimarum rerum contemptu præſtantiores eſſent. *Bonum quod ipſi non habent, ſaltem in aliis diligere permittamur.* Sic animatæ perſæpè erant Chriſtianæ plebes, invidia & cupiditate procul. Hæc illis aſpirabatur à Clericis virtutum aura, & fragrantia. Cùm pauper, & paupertatis amator eſſet Clerus, licèt opibus circumfluentibus, ejus exemplis & documentis imbuta plebs, Evangelicam magni faciebat paupertatem, etſi non tanto, aut tam excelſo animo, ut eam ipſa ſectaretur.

III. Utque ne diutius à propoſito meo deviem, ſentiebat Auguſtinus criminationem illam ſollicitati & propemodum compulſi ad Clericatum Hipponenſis Eccleſiæ Piniani, in ſe & in Clerum ſuum reſilire, quaſi ſpe lactatus fuiſſet ingentium futurarum Piniani largitionum in Clericatu profitendo. Contra Auguſtinus ut maculam & ſordes ejuſmodi propulſaret, quæ ne cadere quidem in ipſum poterant, teſtificabatur adeo non optare ſe amplificatas ſuæ Eccleſiæ opes, terraſque, ut vehementiſſimè cuperet moleſtiſſimam illam exuere ſarcinam, cui non ſucceſſerit, quamque nec geſſerit, niſi hortatu & imperio charitatis, quæ jubeat, ut ſeſe & rem longè chariſſimam ac ſuaviſſimam, otium ſacrum veritatis ſaluti fratrum dependat. *Deus teſtis eſt, iſtam omnem*

Ibidem. *rerum Eccleſiaſticarum procurationem, quarum credimus amare dominatum, propter ſervitutem, quam debeo charitati fratrum, & timori Dei, tolerare me, non amare: ita ut ſi ſalvo officio poſſim, carere deſiderem.*

IV. Non poterunt non videri pulcherrima, quæ in hanc eandem ſententiam diſputavit Julianus Pomerius. Ut enim manifeſtaret dolere & ingemiſcere ſæpius Clericos, quam adgaudere terrenis poſſeſſionibus ſuis, obſervat in commune tantum ab eis poſſeſſas fuiſſe, & velut commune & promiſcuum patrimonium Clericorum & pauperum, poſtquam ipſi proprio renuntiaſſent patrimonio, illudque vel cognatis, vel pauperibus adſignaſſent, vel Eccleſiæ. *Expedit facultates Eccleſia poſſideri, & amore* De vita contempl. l. 2.
perfectionis proprias contemni. Non enim propria ſunt, c. 9.
ſed communes Eccleſia facultates, & ideo quiſquis omnibus quæ habuit, dimiſſis, aut venditis fit rei ſuæ contemptor, cùm præpoſitus fuerit factus Eccleſia, omnium quæ habet Eccleſia, efficitur diſpenſator. Qui paternis ſe propriiſque exuit bonis omnibus, is certiſſimus eſt paupertatis Apoſtolicæ æmulator. Cùm is ergo poſtea conſtituetur diſpenſator fundorum Eccleſiæ, ut olim ad pedes Apoſtolorum fidelis plebs opes ſuas comportabat, non ille vel tantillum ab amore paupertatis, adeoque nec à paupertate ipſa recedet: ſed voluntariæ paupertati theſauros adjiciet negotioſæ & laborioſiſſimæ charitatis. *Scientes nihil aliud eſſe res Eccleſia, niſi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vendicaverunt in uſus ſuos, ut proprias, ſed ut commendatas pauperibus diviſerunt. Hoc eſt enim poſſidendo contemnere, non ſibi, ſed aliis poſſidere; nec habendi cupiditate facultates Eccleſia ambire, ſed eas pietate ſubveniendi ſuſcipere. Quod habet Eccleſia, cum omnibus nihil habentibus habet commune.* Ex quibus illud tandem efficit Pomerius, illum denique piè & religioſè Beneficium quodvis poſſidere, qui diſpenſatorem ſe agit patrimonii pauperum; fundos redituſque religioſi Collegii, non ſibi proprios, ſed depoſitos & commendatos interpretatur; diſtributori futuro, non poſſeſſori; aut aliis poſſeſſuro, non ſibi; ut patri pauperum & proviſori, cum pauperibus pauperi, propriis omnibus repudiatis, ad vitam pauperem deinceps ex pauperum penu & patrimonio traducendam. *Itaque Sacerdos, cui diſpenſationis cura* Ibid. c. 11.
commiſſa eſt, non ſolum ſine cupiditate, ſed etiam cum laude pietatis accipit à populo diſpenſanda, & fideliter diſpenſat accepta, qui omnia ſua aut parentibus relinquit, aut pauperibus diſtribuit, aut Eccleſia rebus adjungit, & ſe in numero pauperum amore paupertatis conſtituit; ita ut unde pauperibus ſubminiſtrat, inde & ipſe tanquam pauper voluntarius vivat.

V. Hinc eodem teſte & authore Oeconomus inſtituitur, qui ſollicitudines temporales unus ipſe ſuſtineat, quò interim alii otii ſacri tranquillitate perfruantur. *Non explendis voluptatibus ac fovendis* ibid. c. 16.
expedit facultates Eccleſia poſſidere, ſed congregandis fratribus aut alendis, ut uno ſollicitudines omnium in ſua ſocietate viventium ſuſtinente, omnes qui ſub eo ſunt, fructuoſa vacatione potiantur ſpiritualiter & quiete. Io eo ſanctiſſimo ſodalitio, qui omnibus præeſt, omniaque poſſidere videtur, reapſe autem omnia ad Cleri & pauperum commodum diſpenſat: is curæ & præfecturæ fructum non alium capit, quam laborem & ſollicitudinem; aut ſi quam voluptatem, non aliam certè, quàm quòd negotio ſuo fratribus otium, labore quietem, æſtuatione tranquillitatem pariat; non tamen ſine aliqua Beneficii vice, cùm fratrum tranquillitas ſibi gaudio ſit, quies gloriæ, virtutum incrementa cumulo fœlicitatis venturæ.

Ibid. c. 26. *Nunc autem quod Chriſtiani temporis Sacerdotes magis ſuſtinent, quàm curant poſſeſſiones Eccleſiæ, etiam in hoc Deo ſerviunt: quia ſi Dei ſunt ea, quæ conferuntur Eccleſiæ, Dei opus agit, qui res Deo conſecratas, non alicujus cupiditatis, ſed fideliſſimæ diſpenſationis intentione non deſerit, &c. Ut quidquid omnibus occupationibus abſoluti proficiunt, fructus illius, qui unus pro multis occupatus eſt, fiat; atque ita ille qui ſollicitudines omnium ſub ſe ſervientium portat, in congregatione ſua proficiente proficiat; ut ſicut illius occupatio omnium ſuorum facta eſt fructuoſa vacatio, ita omnium diſcipulorum perfectio glorioſa, magiſtri honor habeatur & gloria.*

VI. Hi ſunt gradus abdicationis & paupertatis, ſi fari licet, priſcorum Epiſcoporum, qui in ſumma quadam opum abundantia, undique affluentium, ex divitibus quocunque effluentium in pauperes, medias inter opes inopem, certè parcam agebant vitam. 1. Complures eorum enim patrimonio ſe exuerant, & ita devoverant ſe ei paupertati, quæ nihil omnino ſuum, nihil propriè poſſidet. 2. Ubi poſtea ad Epiſcopale culmen adſciſcebantur, vel ad alia Beneficia, inde ſuſtentabantur uti pauperes, ex pauperum rebus. 3. Si locupletis Eccleſiæ fundos & reditus adminiſtrandos ſortiti eſſent, ita eos habebant ut univerſæ Congregationi communes, nulli proprios; ita ut ditiſſimæ Eccleſiæ Clerici & Beneficiarii nihil propriè poſſiderent, quia ipſi pauperis Chriſti poſſeſſio eſſent. 4. Qui ſacri hujus cujuſlibet Collegii rerum Adminiſtrator erat, is nihilo cæteris ditior, ſed multò occupatior & ſollicitior erat; non illi quiſquam fratrum invidebat, quin ipſe eorum ſeceſſum & contemplationis otium concupiſſet, ſi per leges Eccleſiæ licuiſſet & charitatis. 5. Ad id denique Clericorum omnium vota ſuſpirabant, qui pietati ſtudebant, ut fundis & hæreditatibus exonerati, quorum adminiſtratio curarum & ſollicitudinum ſpinis implicata eſt, ſportulis victitarent & diſtributionibus, quæ ita corpus foveant, ut mentem non ſollicitent, ne obnubilent quidem.

VII. Adeundi ſunt nobis nunc Eccleſiæ Græcæ ſacri Proceres, ut ab iis perdiſcamus, & à Chryſoſtomo præ cæteris, quo demum animo, quo conſilio & fructu ſineret ſe Eccleſia gravari, ac pene obrui fundis ac poſſeſſionibus terrenis, cùm ipſa ad id unum anhelet, & anhelare nos jubeat, ut à terrenis omnibus disjungamur. Teſtatur Chryſoſtomus Laïcorum inclementiam & ſordes illum Clericis injeciſſe metum, ne pauperes & orphani, virgines & viduæ neceſſario victu deſtituerentur, ſi ſolis oblationibus & eleemoſynis fidelium victitarent; in cauſa id fuiſſe, ut terræ & hæreditates retinerentur, quas & ſatius & lætius fuiſſet diſtrahi ut olim, ne quid Clerici poſſiderent, quod eos ab æternorum contemplatione avocare & deponere poſſet.

In Matth. hom. 37. *Nunc agros, domus, locationes ædificiorum, vehicula, equos, mulos multaque alia hujuſmodi propter vos & veſtram crudelitatem Eccleſia poſſidet. Oportebat enim hunc Eccleſiæ theſaurum vos retinere, ac Eccleſiam non parvos ex veſtra devotione conſequi fructus. Modò autem duo quædam mala committuntur. Nam vos quaſi nihil dare debeatis, nihil confertis: & Dei Sacerdotes à Sacerdotio aliena pertractant. An non poterant etiam tempore Apoſtolorum domus & agri ab Eccleſia poſſideri? Cujus igitur rei gratia vendentes pecuniam offerebant? Quia id multò melius erat profectò. Nunc verò ſæcularium cura rerum vobis furentibus, timor noſtros invaſit Patres, ne dum colligere ac nihil ſeminare ſtudetis, viduarum, orphanorum & virginum multitudo fame depereat. Quæ re commoti, hæc ſibi comparare coacti ſunt.*

VIII. Specimen id erat ſanctimoniæ longè pulcherrimum, ubi Laïcus non agebat ad agrorum culturam, niſi pietatis & religionis inſtinctus, quo ſummo cœlorum, terrarumque, & æterno domino, cujus ſe ſervos profitebantur, tributum ſolverent, fructuſque laborum ſuorum Sacerdotibus ejus alendis offerrent. Ubi ſimiliter Clerici terrenis affectibus prorſus expediti & curis, æternæ eorum adlaborabant ſaluti, à quibus temporali cibo interim paſcebantur. Ea erat beatiſſima priorum naſcentis Eccleſiæ ſæculorum ſors & conditio, ac veluti aurea ætas. Fœdiſſimum contrà eſt, Laïcos ita terræ affigi, ut terreſtres & ipſi fiant; terramque magis, quàm animum excolere: Clericos cœlis refigi, illidi terris, & temporalibus fatigari negotiis, quibus unum opus, unum negotium eſſe debuerat, ſecum populos in cæleſtem abripere patriam. Alendi eſſent Clerici non alio magis ex agro, quàm ex fidelium pietate; occupandi verò eſſent ſola populorum ſempiternæ ſalutis ſollicitudine. *Non libenter ad hanc* Ibidem. *ſe deformitatem immiſerunt, qui deſiderabant fructus ex veſtra devotione ſic acquirere, ut orationibus ſolùm poſſent attendere. Nunc verò coëgiſtis eos, eorum qui ſæcularia gerunt negotia, curam & adminiſtrationem imitari: unde & univerſa commiſcentur, atque turbantur. Cùm enim & nos eadem qua vos ſollicitudine teneamur, quis propitium faciet Deum? Propterea os aperire non poſſumus, quia non melius Eccleſiaſtica, quàm ſæcularia gubernantur.*

IX. Stupenda & dolenda vehementer ea perverſitas eſt. Cùm à Laïcis tractanda eſſent temporalia, afflatu & oeſtro quodam pio religionis, tanquam à Dei & Eccleſiæ vectigalibus, ex terræ cultu cæleſtes demetentibus fruges, terreniſque fructibus cæleſtes ſibi comparantibus mercedes: contrà accidit, ut Clerici cæleſtia tractent mente terrenis referta nugamentis; ſæcularibus implicentur curis, quibus explicare cæteros debuerant. Apoſtoli ne diſpenſatores quidem ſe diutiùs eſſe voluerunt eleemoſynarum, cùm impræſentiarum Epiſcopi pene villicos ſe prædiorum Eccleſiæ agant. *Non audiſtis,* Ibidem. *quia nec quidem has pecunias, quæ abſque labore fuerunt collectæ, diſtribuendas putaverunt Apoſtoli? Modò autem procuratores, diſpenſatores, caupones redacti ſunt Epiſcopi, ob iſtarum rerum curam & ſollicitudinem. Cùmque oporteat eos animarum curam veſtrarum habere, hoc prætermiſſo illa ſollicitè curant, quæ publicanis, quæſtoribus atque villicis curanda ſunt. De his quotidie cogitant & pervigilant.*

X. Pudebat pœnitebatque Chryſoſtomum, Clericorum functiones & munia iiſdem deſignari nominibus, quibus ſæcularium; cùm ut Apoſtolicis temporibus, ita etiamnum derivanda eorum eſſent nomina, & inſignia, ex alimonia pauperum, oppreſſorum tuitione, hoſpitum cura, viduarum & orphanorum defenſione. Si res ita jam comparatæ eſſent, non ea in Cleri opes dicteria jactarentur; nec Clericis dici poſſet, quod ſæculari Chriſtus dicebat, Vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me. Nec enim ſequitur Chriſtum, niſi ſæcularibus ſarcinis expeditus quis ſit. *Oportet hæc* Ibidem. *mutari, & inde Presbyteros nominari, unde Apoſtoli leges ſanciebant; à nutritione videlicet inopum, ab eorum qui lædebantur protectione, ac diligenti erga peregrinos cura, à patrocinio eorum qui opprimuntur, à cura in orbos parentibus, à protegendis viduis, à defendendis*

virginibus. Hæc officia loco villarum & domorum curæ, Preſbyteris diſtribuere decet: hæc ornamenta Eccleſiæ ſunt, iſti convenientes theſauri, &c. Nec tot probra & convitia ſuſtineremus, quòd nimium ad poſſeſſiones ſimus attenti. Illud enim Evangelicum, Vade & vende univerſa quæ habes, & da pauperibus, & veni ac ſequere me, opportunè nunc ad Eccleſiæ Præſides, propter ea ac Eccleſiarum poſſeſſiones, ac merito dici poteſt. Non enim ſequi Chriſtum aliter poſſumus, niſi omnis craſſioris & ſæcularis curæ ſimus expertes. Nunc verò, proh dolor! vindemiæ ac meſſi Dei Sacerdotes, & venditioni ac emptioni fructuum aſſiſtunt, &c.

XI. Nec id vero totum impures eloquentiæ Chryſoſtomi quaſi exæſtuanti. Ex animo ille & toto pectore flagrabat, cupiebatque, ut Laici ſuccederent in curam agrorum Eccleſiæ, pauperumque fovendorum, & Clericorum temporalibus his præſidiis: ut his vinculis explicatus Clerus, totus in æterna vergeret, plebeſque eodem ſecum raptaret. *Hoc non fruſtra deploro, ſed ut harum rerum correctio & mutatio quædam in melius fiat; ut & nos qui gravem hanc ſervitutem patimur, miſericordiam conſequamur, & vos fructus & theſauros Eccleſiæ præparetis.*

XII. Rurſus alio loco idem Chryſoſtomus fidem facit, quantumvis immenſam quandam in ſtruem exaggerata viderentur Eccleſiæ bona, haud tamen paria fuiſſe infinitæ pauperum & miſerabilium multitudini; præſtaturum ſe coram omnium rationes, ubi res flagitaverit: ſuis his ingemiſcere Eccleſiam poſſeſſionibus; ut cui antiquius optabiliuſque eſſet in pietate ſola & charitate fidelium fundos ſuos omnes habere; denique immiti & à miſericordiæ teneritudine alieniſſimæ Laïcorum menti imputandum eſſe, quòd fundos & hæreditates ſibi legatas Eccleſia retinuerit. *Ne hos proferamus prætextus, nec exiſtimemus eſſe defenſionem, quòd Eccleſia multa poſſideat. Quando ejus facultatum videris magnitudinem, cogita etiam inſcriptorum pauperum greges, ægrotantium multitudinem, &c. Sumus etiam parati reddere vobis rationem, &c. Eccleſia propter veſtram parcitatem neceſſe habet habere, quæ nunc habet. Nam ſi omnia agerentur congruenter legibus Apoſtolicis, ejus proventum oportet eſſe veſtrum animum, quod quidem & tutum eſſet penarium, & theſaurus, qui non poſſet conſumi. Nunc autem cùm vos quidem theſaurizetis ſuper terram, & omnia in veſtris includatis penariis: ipſa autem neceſſe habet impendere viduarum cœtibus, choris virginum, hoſpitum adventibus, peregrè proficiſcentium afflictionibus, eorum qui ſunt in vinculis calamitatibus, eorum qui ſunt manci ac mutili neceſſitatibus, & aliis hujuſmodi cauſis, quid facere oportet?*

In Epiſt. 1. ad Corinth. hom. 21.

CAPUT II. *P. 1. l. 3. c. 12.*

Epiſcopos, Clericoſque alios perfectionis amantiores patrimonia ejuraſſe, cùm inſcriberentur Clero, prioribus Eccleſiæ ſæculis.

I. Clerici ac Beneficiarii terrenas res poſſidebant citra terrenorum affectuum contagium, cùm eorum pleique patrimonio renuntiaſſent.

II. Ad eos eligendos ſibi Epiſcopos geſtiebat plebs, qui omnia temporalia abdicaſſent. Exemplum Auguſtini.

III. Idem ſanctiſſimus Pater Clerum omnem ſuum eodem abdicationis vinculo volentem aſtrinxit.

IV. Preſbyteri morientis ſucceſſionem Eccleſiæ relictam repudiavit.

V. Semel eam abdicationem ſponte profeſſo, jam flagitioſum erat quidquam proprii poſſidere.

VI. Nullum primo ordinabat Auguſtinus, qui non eam paupertatem profiteretur: propoſito deſertores Clericatu exuebat. Poſtea hoc extremum mitigavit.

VII. Pauca aliqua adverſantur in hanc Auguſtini inſtitutionem.

VIII. Semel tantùm ſe continuit, ne propoſiti deſertorem Clericatu abdicaret.

IX. Inſigniſſimis laudibus eos cumulat Julianus Pomerius, qui patrimonio relicto famulantur Eccleſiæ, nec ex ejus rebus, reditibus, ſtipendii quidquam deſiderant.

X. Ad perfectionem tamen accommodatius eſt, omnibus prorſus renuntiare, & ſolis Eccleſiæ vitam tolerare diſtributionibus.

I. STrictim illud attigimus Capite ſuperiori, inſigne monumentum abdicationis ejus, qua Clerici res Eccleſiæ poſſidebant, in eo effulſiſſe, quòd ſuo ſe antè patrimonio exuerent. Qui enim paupertatem Evangelicam antepoſuerant paternis hæreditatibus & prædiis ſuis, non ii ferè jam putetant patrimonio pauperum laſcivire & locupletari velle. Hoc ergo Capite, quod ſuperiori ſumpſimus, approbandum eſt, priſcos Epiſcopos ac Clericos perfectionis Evangelicæ ſtudioſiores, non in dignitatem tantùm, ſed & in paupertatem etiam, cæteraſque virtutes Apoſtolorum ſuccedere ſe voluiſſe.

II. Id confirmat Auguſtinus ipſe, eandem fidelium plebem, etſi minimè ſectatricem, at admiratricem tamen uſque adeo fuiſſe Evangelicæ & Apoſtolicæ paupertatis, ut ad Clericatum ferè eligeret, quos compeiiſſet propriis omnibus renuntiaſſe. Proprio ſui ipſius id ille declarat exemplo, ad quem eligendum concitata non fuiſſet civitas Hipponenſis, niſi admiratione & amore ſpontaneæ paupertatis, quam ejurato patrimonio profeſſus eſſet. Ex quo illud ab Auguſtino concluditur, ſi qua vis in ſpeciem videatur allata fuiſſe Piniano ab eadem plebe, ut Clericatum Hippone maximè amplexari vellet: nihil ibi terrenæ cupiditatis interveniſſe, ſed admirationi potiùs fuiſſe plebi, Piniani à terrenis cupiditatibus alienationem. *Non ergo populus ut de tantò viro Eccleſia conſuleret ſua ardentiſſimè flagitans, ſuum pecuniarum quæſivit commodum à vobis, ſed veſtrum pecuniæ contemptum dilexit in vobis. Nam ſi in me dilexerunt quod audierant, paucis agellulis paternis contemptis, ad Dei liberam ſervitutem me fuiſſe converſum; neque in hoc inviderunt Eccleſiæ Tagaſtenſi, quæ carnalis patria mea eſt; ſed cùm illa Clericatum mihi non impoſuiſſet, quando potuerunt, habendum invaſerunt: quantò flagrantiùs in noſtro Piniano amare potuerunt, tantam mundi hujus cupiditatem, tantas opes, tantam ſpem, tanta converſione ſuperatam atque calcatam.* Epiſt. 225.

Tradit alibi Auguſtinus, ea ſe religioſæ paupertatis & Evangelicæ perfectionis pulcritudine ita incenſum fuiſſe ad amorem cæleſtium, ut ſæculares abruperit compedes; nec à ſe abjecta eſſe ampliſſima quædam patrimonia, uti neque ab Apoſtolis; ſed multum abjici, cum totum repudiatur; multum abjici, cum ſpes omnis, omnis cupiditas amputatur. *Ego qui hæc ſcribo, perfectionem de qua Dominus locutus eſt, quando ait diviti adoleſcenti, Vade, vende omnia quæ habes, & habebis theſaurum in cælo, & veni, & ſequere me: vehementer adamavi, & non meis viribus, ſed gratia ipſius adjuvante ſic feci. Neque enim quia dives non fui, ideo minus mihi imputabitur. Nam neque ipſi Apoſtoli, qui priores hoc fecerunt, divites fuerunt. Sed totum mundum dimittit, qui & illud quod habet, & quod optat habere, dimittit.* Epiſt. 89. Addit deinque ſanctiſſimus Doctor, quo cœlitus dono muneratus ſit, eo ſe pro virili ſua cæteros

impertiri, ut omnes cohortetur ad poſſeſſiones omnes terrenas conculcandos, quo Deum unum poſſideant, & ab eo poſſideantur, nec infructuoſas penitus fuiſſe cohortationes ſuas, habere ſe ſui propoſiti imitatores & ſocios locupletiſſimæ paupertatis; qui tamen non animi magnitudine, quàm modeſtia commendatiores ſint, & nequaquam eos aſpernentur, qui ad idem perfectionis culmen non evolarunt. *Et ad hoc propoſitum, quantum poſſum viribus alios exhortor, & in nomine Domini habeo conſortes, quibus hoc per meum miniſterium perſuaſum eſt: ſic tamen ut præcipuè ſana doctrina tenèatur, nec eos qui iſta non faciunt, vana contumacia judicemus.*

III. Poſtremis his verbis concerpit Auguſtinus Pelagianos, qui laïcos ipſos compellebant ad Evangelicæ perfectionis conſilia complectenda. At Clericos ille haud dubio deſignat ſuos, quibuſcum in communis vitæ ſocietatem coaluerat in Seminario ſuo, ex quo Presbyteratu initiatus fuit, cùm ait habere ſe ſui inſtituti æmulatores & alumnos. *Cæpi boni propoſiti fratres colligere, compares meos, nihil habentes ſicut nihil habebam, & imitantes me, ut quomodo ego tenuem paupertatulam meam vendidi & pauperibus erogavi, ſic fecerunt & illi, qui mecum eſſe voluiſſent, ut de communi viveremus. Commune autem nobis eſſet magnum & uberrimum prædium ipſe Deus.* Poſtquam verò Epiſcopatu auctus eſt, in Epiſcopales ædes ſuas Clericos ille ſuos omnes adgregavit, omneſque adduxit, ut communis vinculo vitæ conſtricti, proprias res omnes ejicerent. *Volui habere in iſta domo Epiſcopi, mecum Monaſterium Clericorum. Ecce quomodo vivimus. Nulli licet in ſocietate noſtra habere aliquid proprium. Sed fortè aliqui habent, Nulli licet. Si qui habent, faciunt quod non licet.* Indulgentiam & charitatem ſpirabat tota Auguſtini ratio & inſtitutio, ideoque nec moroſius ille ſuos ſcrutabatur, nequid furtim proprii retinerent; vel ſuſpicari aliquid obliquius nefas ſibi eſſe ducebat. *Bene autem ſentio de fratribus meis, & ſemper benè credens, ab hac inquiſitione diſſimulavi. Quia & iſta quærere, quaſi malè ſentire videbatur. Noveram enim & novi omnes qui mecum viverent, noſſe propoſitum noſtrum, noſſe legem vitæ noſtræ.*

De Diverſis Serm. 49.

IV. Inſcriptus eſt tamen Seminario Auguſtini Januarius Presbyter. Omnia illum pauperibus diſtribuiſſe fama manaver, quanquam ab eo aliquid pecuniæ ſepoſitum eſſet, ut quod vel proprium jam eſſet filiæ teneræ adhuc, quæ alebatur in Monaſterio, vel illi deſtinaretur. Morbo paulò pòſt oppreſſus Januarius, vita migravit, condito antè teſtamento, quo hæredem ſibi ſcribebat Eccleſiam. Mirum quantum ex ea hæreditate cepetit dolorem Auguſtinus, iniquiſſimè ferens, & puellam paterna fruſtrari hæreditate, & ea augeri Eccleſiam, non ſine ſacri propoſiti contumelia. Cùm enim Januarius paupertatem in limine ipſo Seminarii profeſſus eſſet, jam teſtandi facultate orbatus erat; & ſiqua ei ſuperfuiſſet facultas ejuſmodi, fruſtrari paterna ſucceſſione non poterant filius & filia, qui valde immatura ætate in Monaſteriis alebantur, ille virorum, hæc virginum. Nec Auguſtino tantùm, ſed & ſanctiſſimo ejus Collegio graviſſimum vulnus ea hæreditate inflictum eſt. *Teſtamentum fecit Presbyter ſocius noſter, nobiſcum manens, de Eccleſia vivens, communem vitam profitens, teſtamentum fecit, hæredem inſtituit. O dolor illius ſocietatis? ô fructus natus, non de arbore quam plantavit Dominus! Sed Eccleſiam ſcripſit hæredem. Nolo munera iſta, non amo amaritudinis fructum. Ego illum Deo quærebam, ſocietatem profeſſus erat, hanc teneret, hanc exhiberet, nihil haberet, teſtamentum non faceret. Habebat aliquid, non ſe noſtrum ſocium, quaſi Dei pauperem fingeret. Magnus inde mihi dolor eſt, fratres. Dico charitati veſtræ, propter hunc dolorem ſtatui hæreditatem ipſam in Eccleſia non ſuſcipere. Filiorum ipſius ſit, quod reliquit, ipſi inde faciant quod voluerint.*

Ibidem.

V. Duplex ergo ibi ratio reſpuendæ hæreditatis. Primò quod paupertati addicti in ipſo veſtibulo ſanctiſſimæ Societatis, nec poſſidere proprii quidquam jam poſſent, nec teſtamento largiri. Secundò quòd in gratiam Eccleſiæ filios exhæredes facere, res foret omnium maximè præpoſtera, cùm nihil dulcius, nihil Eccleſiæ commendatius ſit, quàm ut inconvulſæ charitatis nexu filios parentibus devinciat. Unum illud hic adverto, quod nonniſi Seminarii ſui Clericorum teſtamenta damnaret Auguſtinus, ut qui proprii aliquid recondidiſſe non potuiſſent, niſi voti & propoſiti ſui manifeſta tranſgreſſione. Cæteros autem Clericos qui ſe aureis illis non obligaſſent vinculis Evangelicæ perfectionis, eos ſinebat ille tota infirmitatis ſuæ libertate uti in teſtando, ſi libertas ea, & non ſervitus dicenda eſt ſub tanta mole ſæcularium impedimentorum. *Modo quia placuit illis Deo propitio ſocialis hæc vita, quiſquis cum hypocriſi vixerit, quiſquis inventus fuerit habens proprium, non illi permitto, ut inde faciat teſtamentum, ſed deleo eum de tabula Clericorum.*

De diverſis Serm. 50.

VI. Aſperior aliquantò fuerat prior Auguſtini diſciplina. Nec enim quemquam ordinabat, quin ſocietati ſe adglutinaret vitæ communis, & voluntariæ devoveret ſe paupertati: ſi qui animi levitate hinc deſciviſſent, eos Clericatu ſpoliabat. Hujus exauthorationis formidine nonnulli ſimulata paupertatis profeſſione fefellerunt, & res proprias clam habuerunt. Tantò id flagitioſius Auguſtino viſum eſt, quantò occultius. Ad ejus mali procurationem remiſit Auguſtinus de priore ſua auſteritate, nec Clericatum jam abſtulit Seminarii ſui deſertoribus; non quo poſſe illos exiſtimaret impunè deſponſam Deo fidem & paupertatem abjicere: ſed quod ſatius jam duceret commonere illos tantum, quantum ſe ipſi conjicerent in barâtrum damnationis, eoſque divinis permittere judiciis, non paulò formidoloſioribus, quam humanis. *Certè ego ſum qui ſtatueram ſicut noſtis, nullum ordinare Clericum, niſi qui vellet mecum manere, ut ſi vellet diſcedere à propoſito, rectè illi tollerem Clericatum; quia deſereret ſanctæ Societatis promiſſum, cœptumque conſortium. Ecce in conſpectu Dei & veſtro, muto conſilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non ſufficit Deus & Eccleſia ſua, maneant ubi volunt, & ubi poſſunt, non eis aufero Clericatum. Nolo habere hypocritas. Malum eſt cadere à propoſito, ſed pejus eſt ſimulare propoſitum. Ecce dico, audite: Qui Societatem communis vitæ jam ſuſceptam, quæ laudatur in Actibus Apoſtolorum, deſerit, à voto ſuo cadit, & à profeſſione ſancta cadit. Obſervet judicem, ſcilicet Deum, non me. Ego ei non aufero Clericatum. Quantum ſit periculum, ante oculos ejus poſui, faciat quod vult.* Duo quædam inſtituerat ſanctus Pater. Alterum ut nequem ordinaret, niſi qui communis ſecum vitæ ſocietatem & paupertatem profiteretur in Seminario. Alterum ut Clericatu ejiceret tam ſancti propoſiti transfugas. Hoc poſtremum inflexit ac revocavit, ut ne amplius deſertores Clero exauthoraret; priùs autem illud conſtantiſſimè retinuit.

De Diverſis Serm. 49.

VII. Hinc obſervanda ſe ingerunt non pauca. 1. Quàm perſuaſum eſſet Auguſtino, conſectaneum

in primis eſſe, ut Clericis non alia ſit portio, non alia ſors, quàm Deus & Eccleſia, quod & nomine ipſo ſuo profitentur: ut Evangelicæ vitæ conſilia complectantur ipſi, cùm ad ea ſectanda hortandi ſubinde ſint ipſi laici; ut Paſtores ipſi, & Principes cum ſint, ita vitam inſtituant, ut ovium, ut laïcorum non pauci, ne Monachos, ne Moniales dicam: ut denique grex ipſe totus primorum quondam fidelium. 2. Quàm latè pateret cujuſque poteſtas Epiſcopi in adminiſtratione populi Clerique ſui. Cùm tametſi reliquus Chriſtianus orbis more & jure contrario uteretur, fas eſſet tamen Epiſcopo Hipponenſi Clericum ordinare neminem, qui non antè propriis rebus omnibus renuntiaret. 3. Ab Auguſtino Clericatu initiatum eſſe deinceps neminem, qui non ejus Seminario adgregaretur & vitæ communi in reliquum vitæ tempus, quod ut perfectius, ita & operoſius erat, quam quod nunc à compluribus noſtratium factitatur Epiſcoporum, ut non antè cuiquam Ordines conferant, quam vel ſemeſtre tempus, vel annum integrum inſtitutionibus Seminarii imbuti ſint. 4. Ex quo & illud naſcitur, Auguſtinum non aliunde Parochos omnes ſuos, vel Diœceſeos ſuæ Beneficiarios accerſiſſe, quàm ex Seminario ſuo, cùm non alios ſacris initiaret Ordinibus.

VIII. Quod ad immutatum autem attinet illud caput prioris Inſtituti beati Auguſtini, ut ne deſertores vitæ communis Clericatu ſpoliaret, id ſemel tantummodo relaxatum ab eo eſt, ut Clericis ſuis permitteret, vel iterum explicitè profiteri paupertatem in Seminario, vel & à profeſſione priori & à Seminario diſcedere. Id ſemel ab eo indultum eſt. Nam qui tum priorem ſuam vitæ communis & paupertatis profeſſionem confirmarunt, illis jam integrum non amplius fuit ab ea recedere, niſi ut omnibus Cleri gradibus & ordinibus dejicerentur. *Scio*
De diverſ. Serm. 50. *me dixiſſe quod ſi nollent ſuſcipere vitam ſocialem mecum, non illis tollerem Clericatum, ſed ſeorſum manerent, & ſeorſum viverent; quomodo noſſent, Deo viverent. Et tamen ante oculos poſui quantum mali ſit à propoſito cadere. Malui enim habere cæcos vel claudos, quam plangere mortuos. Qui enim hypocrita eſt, mortuus eſt. Quomodo ergo quicumque voluiſſet extra manere, & de ſuo vivere, non tollerem ei Clericatum; ita modo quia placuit illis, Deo propitio, ſocialis hæc vita, quiſquis cum hypocriſi vixerit, quiſquis inventus fuerit habens proprium, non illi permitto ut inde faciat teſtamentum, ſed delebo eum de tabula Clericorum. Interpellet contra me mille Concilia, naviget contra me, quo voluerit, ſit certè ubi potuerit, adjuvabit me Deus, ut ubi ego Epiſcopus ſum, illic Clericus eſſe non poſſit.* Hinc dilucidum fit 1. Ordinatos ab Auguſtino Clericos fuiſſe nullos, niſi qui ſe vitæ communis in Seminario & paupertatis voto obligarent. 2. Si qui ab hoc propoſito ſuo deficerent, eos Clericatu exutos fuiſſe. 3. Semel ab ejus inſtituti rigore deflexiſſe Auguſtinum, conceſſo ſemel, ut privatim ſibi degerent, qui re non ſatis perpenſa videbantur ſibi prius illud propoſitum arripuiſſe. 4. Quanquam hos ſineret ſejunctim ſuo arbitratu vivere, nihilo ſegnius intentabat illis, in quantum ſe periculum ſalutis conjicerent, abjecto ſanctioris vitæ propoſito. 5. Ita exiſtimaſſe Auguſtinum, tolerabilius eſſe, à Congregatione & à profeſſione quam ſemel amplexati eſſent, apertè diſcedere, quàm in ea præter propoſitum ſuum aliquid clam poſſidere, & ſimulatione cumulare facinus contaminati voti, quod Deo nuncupaſſent. 6. Qui ſemel priſtinæ reſtituti libertati, communem rurſus vitam profeſſi ſunt, eos deinceps non potuiſſe rurſus propriè aliquid poſſidere, niſi ut facto ſodalitio, & Clericorum albo expungerentur. His adde damnatos nihilominus & hæreticis annumeratos ab Auguſtino in libro de Hæreſibus fuiſſe eos, qui ſe Apoſtolicos dici volebant, & qui præcepti vi & lege urgebant, porrigebantque ad fideles omnes, quod conſilii eſt, & proprium Monachorum decus, ac nonnullorum ex Clero. Non abhorrebant ab his ii, quos mox ait idem ſanctus Pater, voluiſſe omnino, ut nudis omnes pedibus ingrederentur. Qua de re luculentè alibi Auguſtinus, Virginitatem, Cœliba- In Pſal. 83.
tum, vitam communem, paupertatem in arbitrio & libera cujuſque poteſtate eſſe demonſtrat ante votum, poſt votum jam inexplicabiles indui neceſſitatis nexus.

IX. Utcumque indulgendum & clementer interpretandum exiſtimat Julianus Pomerius, ſi quis Clericatu initiatus patrimonium retineat, dum interim de patrimonio etiam vivat, Eccleſiaſticos proventus ne attingat vel primoribus labris, ſed iis dimittat fruendos, qui patrimonio vel ſemel renunciavere, vel caruere ſemper. *Illi autem qui tam in-* L. 2. c. 12.
firmi ſunt, ut poſſeſſionibus ſuis renunciare non poſſint; ſi ea quæ accepturi erant, diſpenſatori relinquant, nihil habentibus conferenda, ſine peccato poſſident ſua. Quia & ipſi quodammodo ſua relinquunt, quando propriis contenti rebus, nihil eorum, quæ labori vel ordini ſuo deberi arbitrantur, accipiunt. Extremis his verbis gemina inſinuatur ratio abdicandi proprii, utraque pietati accommodata. Primò ſi ſe quis familiari re prorſus exuat, & cum cæteris Eccleſiæ Clericis ac Beneficiariis vitam toleret ſportulis & diſtributionibus contentus. Secundò ſi retentis ad ſui ſuſtentationem patrimoniis, de Clericorum diſtributionibus, eleemoſynis, proventibus ne tantillum quidem decerpat, nec ſegniùs tamen Cleri functionibus & laboribus incumbat.

X. At vero ſi non pœnitendæ perfectionis gradus is eſt, retento patrimonio, Beneficiis & Eccleſiaſticis proventibus ſeſe prorſus abſtinere; multò eliminatioris illud erat perfectionis ſpecimen, ut patrimonio funditus repudiato, jam non victitaret quis niſi eleemoſynis, hoc eſt diſtributionibus, qui ſoli tum erant Beneficiorum proventus. Hæc enim abdicatio terrenarum poſſeſſionum omnium, breviſſima eſt citra dubium & tutiſſima ad eam perfectionem via, qua quis nihil foris poſſidens, Deum poſſidet, & poſſidetur à Deo, qui Clericatus propriè genius eſt. Nihil Deo par, nihil ſecundum, unus ipſe ſine fine, ſine modo beatiſſima poſſeſſio eſt. Poſſideri cumulatè non poteſt, niſi unus poſſideatur. Non ea eſt mentis noſtræ amplitudo, quæ illum, & quidvis aliud præter illum complectatur. Præſtat ipſum audire Julianum Pomerium: *Proinde* L. 2. c. 16
quem poſſidendi delectat ambitio, Deum qui poſſidet omnia quæ creavit, expedita mente poſſideat, & in eo habebit, quæcumque habere ſanctè deſiderat. Sed quoniam nemo poſſidet Deum, niſi qui poſſidetur à Deo, ſit ipſe primitus Dei poſſeſſio, ut & efficiatur ei Deus poſſeſſor & portio. Et quid poteſt eſſe eo felicius, cui efficitur ſuus conditor cenſus, & hæreditas ejus dignatur eſſe ipſa divinitas, ſi modo eum ſanctis operibus colat, omnes fructus ex illo percipiat: in illo & de illo jugiter vivat, & nihil terrenum cum illo poſſideat. Quia omnium conditor, cui nihil eorum quæ fecit, valet æquari, non dignatur cum his quæ condidit, poſſideri. Denique quid ultra quæris, cui omnia ſuus conditor ſit? aut quid ei

ſufficit, cui ipſe non ſufficit. Si cujus in animi penetralia hæc altiùs deſcenderint, is facilè confitebitur cum Pomerio, ægritudinis eſſe & infirmitatis non mediocris, non poſſe Deo uno contentum degere; non ſatis ſibi eſſe poſſidere eum, qui continet & poſſidet omnia; pauperem ſibi videri, cùm Deum in mentis receſſu reconditum habeat; terrenis poſſeſſionibus jejuniorem ſibi videri Dei poſſeſſionem; & qui de eo in illo vivant, eos minùs feliciter vivere. Procul erant ab ea allucinatione Paulinus & Hilarius, de quibus mox ibidem agit Pomerius, qui primo ſtatim ipſo temporis puncto, quo ad Deum converſi ſunt, immenſas opes ſuas abjecerunt, póſtque ad Epiſcopatum provecti ſunt, Nolanum ille, hic Arelatenſem, ut mox à nobis referetur. *Ibid. c. 9.*

CAPUT III. *P. 1. l. 3. c. 13.*

De eodem, Epiſcopos & Clericos perfectionis cupidiores, patrimonio valedixiſſe, per quinque priora Eccleſiæ ſæcula.

I. Vel eligebantur, qui terrena omnia abdicaſſent, vel ea abdicabant, cum primùm electi fuerant. Exemplum beati Paulini.

II. III. Exempla Cypriani & Ambroſii.

IV. Ambroſii invitamenta ad Clericos omnes.

V. Exemplum B. Felicis Nolani Presbyteri.

VI. De iis qui patrimonio, vel labore manuum victitabant, vel & reditus Eccleſiæ pauperibus dimittebant.

VII. Ex Hieronymo Clericos admonente, ut ne quid poſſideant.

VIII. Carpere de rebus Eccleſiæ eos non debere, niſi neceſſaria ad victum. Exemplum Nepotiani.

IX. Beati Martini ſententia.

X. Exempla Baſilii, Nazianzeni, Chryſoſtomi.

XI. Doctrina Nazianzeni.

XII. Exemplum Theodoreti.

XIII. Doctrina Epiphanii de iis qui in pauperes effundebant patrimonia, reditus Eccleſiaſticos, partem aliquam pretii laborum manuum.

XIV. XV. Exempla Epiphanii, & Porphyrii Gazæ Epiſcopi.

I. REi quam verſamus illuſtrandæ apprimè conducunt duo hæc capita, & terrenis pleroſque ſe ſpoliaſſe rebus omnibus, quò potiùs Clero adſcriberentur; & qui ſe his vinculis expediſſent ſua jam ſponte, eos ad ſacros Ordines accerſiti ac rapi ſolitos fuiſſe. Nec cogitatio inciderat B. Paulino ſacrorum Ordinum, quando opulentiſſima patrimonia & avitas diſtraxit & pauperibus diſtribuit hæreditates. Unum ille hoc meditabatur, ut in religioſæ ſe vitæ ſeceſſum aliquem abderet. Audi quid de eo ſcripſerit Ambroſius:
Epiſt. 36. *Paulinum ſplendore generis in partibus Aquitaniæ nulli ſecundum, venditis facultatibus tam ſuis, quàm etiam conjugalibus, in hoſce induiſſe cultus ad fidem comperi; ut ea in pauperes conferat, quæ redegit in pecuniam, & ipſe pauper ex divite factus, tanquam deoneratus gravi ſarcina, domui, patriæ, cognationi quoque valedicat, quò impenſiùs Deo ſerviat. Elegiſſe ſecretum dicitur Nolanæ urbis, ubi tumultum fugitans, ævum exi-*
Epiſt. 31. apud Aug. *gat.* Et infrà: *Chriſtianus vir attentior ſanctâ Religioni veſtem mutavit.* Illa, ut apparet, terrenarum opum & dignitatum deſpicientia Lampium Barcinonenſem Epiſcopum adduxit, plebemque omnem ejus civitatis, ut fugitantem ac detrectantem cogerent Paulinum Presbyteratu initiari, ut ab ipſo Paulino narratur.

II. Cyprianus quoque vanas terrenarum opum præſtigias conculcaverat & ejuraverat, cùm ſacro baptiſmatis fonte ablueretur, nec multò pòſt Presbyter, mox Epiſcopus ordinatus eſt, uti refert Hieronymus in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis. *Chriſtianus factus omnem ſubſtantiam ſuam pauperibus erogavit, ac poſt non multum temporis electus in Presbyterum, etiam Epiſcopus Carthaginenſis conſtitutus eſt.*

III. Contrà Ambroſius ad Epiſcopatum primò electus eſt, & ne degener tam ſancto accederet miniſterio, res ſuas ſtatim omnes Eccleſiæ contulit, uſufructu earum ſorori reſervato, ſibi ſervata ſola Chriſti paupertate, quæ orbem univerſum collocupletavit. *Prædia quæ habebat, reſervato uſufructu germanæ ſuæ, donavit Eccleſiæ: nihil ſibi, quod hîc ſuum diceret, derelinquens, ut nudus atque expeditus Chriſti miles, Dominum ſuum ſequeretur, qui cùm dives eſſet, propter nos pauper factus eſt, ut nos ejus inopia ditaremur.* Hæc Paulinus in ejus vita. Quod & ipſum teſtificatur Baſilius in Epiſtola ad Ambroſium *Epiſt. 55.*
ipſum. *Qui projectis hujus vitæ opibus univerſis, proque damno habitis, ut Chriſtum lucri faceret, commiſſa ſibi Eccleſiæ gubernacula accepit.*

IV. Quanquam verò ad illud Evangelicæ perfectionis culmen ſtatim evectus eſſet Ambroſius, terrenorum omnium faſtidio & renuntiatione, favere tamen & ſuffragari ſemper iis viſus eſt, qui retenta patrimonii parte, ne oneri ſint Eccleſiæ, graviter incumbunt excolendæ ſpiritali ſementi, ex qua nihil unquam temporalis lucri demeſſuri ſunt. Non hos ille in claſſem dejecit imperfectorum, quòd omnia ſuo quodam modo abjiciat, qui nihil niſi neceſſariam ſuſtentationem capit, ſive ex patrimonio, ſive ex fructibus Eccleſiæ. *Sed & ſi* *Offic. l. 1.*
quis Eccleſiam nolens gravare in ſacerdotio aliquo conſtitutus, aut miniſterio, non totum quod habet conferat, ſed operetur cum honeſtate, quantum officio ſatis eſt, non mihi imperfectus videtur. *c. 30.*

V. Nec ſecus forſan ſtatuendum eſt de B. Felice Presbytero Nolano. Avita enim ſucceſſione terræ illi domuſque abundè obtigerant. Iis ille æſtuante perſecutione excuſſus eſt, at cùm ea deferbuiſſet, tum integrum illi erat eas jure repetere. Et vero non pauci illum impellebant, ut jure ſuo uteretur, legibus ageret, nec lineret Gentiles incubare iis patrimoniis ſuis, quæ poſſent ab eo offerri Deo, & pauperibus erogari. Felix altiùs conſulens, & puriori cœlorum luce perfuſus, rèſpondit, Longè luculentius à Chriſto inſuſurrari conſilium, ut ne repeteret, quæ ejus cauſâ amiſiſſet; hæc damna majoribus damnis, ruinas ruinis non ſarcire; multa licere, quæ non expediant: non quod liceat, ſed quod proſit, id anteponendum; cæleſtes mercedes terrenis non poſtponendas; opibus ſæcularibus poſſe ſe à Deo divelli, at Chriſtiana paupertate certiſſimè Chriſtum poſſideri. *Maluit ille tamen ver-* *Paulinus*
bum curare Magiſtri, Cuncta licent, non cuncta juvant, licito utile præfert. Horreis amiſſos in jura repoſcere fundos, &c. Cogitis ut repetam terrena, perennia perdam, Dives egebo Deo, nam Chriſtum pauper habebo. *Natal. 5.*
Ingentes opes ſuas illo hoc paupertatis amore percitus diſpenſaverat. *Nam prædia multa, domoſque, divitiis locuples patriis, poſſederat hæres.* Inferiùs dicemus, ut deferveſcente perſecutione, pepercerit ille & abſtinuerit proventibus Eccleſiaſticis, & ſuis ſe manibus tranſegerit.

VI. Idem præſcribebat junioribus Clericis Ambroſius: ſi quid prædii haberent, ejus cultu, fructuque ali: ſi carerent, ſtipendio Eccleſiæ. *Agelluli* *Offic. l. 1.*
ſui contentus fructibus, ſi habet: ſi non habet, ſtipendiorum ſuorum fructu. Paupertatis genus eſt, obſcurius *c. 36.*

Digitized by Google

quidem illud, ſed à perfectione non disjunctum, prædioli cultu & manuum opere ſuſtentati, reditus Eccleſiaſticos aliis utendos concedere. Quomodocumque enim paupertas excolatur, ad eam invitantur Clerici omnes à Chriſto, ea ipſa qua ipſe illos conſtrinxit neceſſitate, ſuadendæ fidelibus paupertatis, nec exemplis diſſuadendæ. *Quod ſi*
Ibid. c. 50. Et in Pſal. 118 Octon 8 *Evangelio Domini etiam populus ipſe ad deſpicientiam opum informatus, atque inſtitutus eſt, quantò magis vos Levitas oportet terrenis non teneri cupiditatibus, quorum Deus portio eſt?* Commendantur tamen ab Ambroſio cumulo quodam laudum Clerici ii, qui prædiis nuntium remittunt omnibus, quò toti ſint in miniſterii ſui functionibus, & Eccleſiaſticis victitent ſtipendiis; vituperata eorum levitate, qui Clero abire meditabantur, quò ſui ſe patrimonii curis involverent. *Sunt quibus obſtrepere ſtudet inimi-*
In Cap. 4. Eccleſiaſt. *cus his cogitationibus, quid mihi prodeſt in Clero manere, ſubire injurias, labores perpeti, quaſi non poſſit ager meus me paſcere; aut ſi ager deſit, quaſi aliter exercere ſumptum non poſſim. Itaque hujuſmodi cogitationibus etiam boni mores ab officio retrahantur; quaſi verò hoc ſolum ſit in Clerico, ut ſumptum expediat ſuum, & non ut divinam ſibi poſt mortem potius ſubſidium locet.*

VII. Quanquam totus fuerit Hieronymus in admiratione & in amore Monaſticæ perfectionis, non perfunctoriè tamen ille Clericos excitare ſolebat ad ejuſdem perfectionis & conſiliorum Evangelicorum pulcritudinem complectendam. Datis ad Nepotianum Epiſtolis Clericos admonet, Non Monachos tantùm, ſed & ipſos ſæculo renuntiaſſe. *Qui ſaeculi militia derelicta, vel Monachus cœperit eſſe, vel Clericus.* Portionem Clericorum eſſe Deum, & viciſſim Clericos Dei, quod difficillimè ſociari poſſit cum ingentium prædiorum poſſeſſionibus. *Clericus qui ſervit Eccleſiæ, interpretetur vocabulum ſuum, & eſſe nitatur, quod dicitur. Si enim Cleros Græcè, ſors Latinè dicitur, propterea vocantur Clerici, vel quia de ſorte ſunt Domini, vel quia ipſe Dominus ſors, id eſt, pars Clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe exhibere debet, ut & ipſe poſſideat Dominum, & poſſideatur à Domino. Qui Dominum poſſidet, nihil extra Dominum habere poteſt. Quod ſi quippiam habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus. Verbi gratia, ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis partibus Dominus pars ejus fieri non dignabitur.*

VIII. Primæ iſtæ ſunt ex Hieronymo Clericorum partes, ſi nomini ſuo conſentire, ſi munere fungi velint; ita ſecum ſtatuere, eas eſſe mentis ſuæ & cordis anguſtias, eam Dei amplitudinem, ut non poſſint Deum & aliud quidvis ſimul amplecti; adeoque & quidvis aliud expuendum, quò Deo uni affigantur. Aliud addit idem ſanctiſſimus Pater, in quo non minora ſint ad Clericatûs ſanctitudinem præſidia. Ex opibus & redditibus Eccleſiæ tantum decerpere, quantum ad cibum neceſſe ſit, & ad veſtitum neceſſarium. Nec enim vel fœdius eſſe quidquam, vel exitialius, quàm Clericos ditari Clericato, quo profeſſio continetur vel abjiciendi, vel contemnendi terrenas divitias; & tum maximè alienari à paupertate, cum paupertatem & crucem Chriſti amplexantur. *Si autem pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis ejus, nec accipio partem inter cæteras Tribus, ſed quaſi Levita & Sacerdos vivo de Decimis, & altari ſerviens, altaris oblatione ſuſtentor, habens victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar. Obſecro itaque te, & repetens iterum iterumque monebo; ne officium Clericatûs genus antiqua militiæ putes, id eſt ne lucra ſæculi in Chriſti militia quæras: ne plus habeas, quàm quando Clericus eſſe cœpiſti: nonnulli enim ſunt ditiores Monachi, quàm fuerant ſæculares: & Clerici qui poſſideant opes ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete & fallace diabolo non habuerant, ut ſuſpiret eos Eccleſia divites, quos mundus tenuit ante mendicos.*

In Epitaphio verò Nepotiani, ab eo confirmat Hieronymus idem pauperibus ſtatim erogata fuiſſe ſua omnia, cum primùm ſarcinam ſubiit Clericatûs. *Baltheo poſito, habituque mutato, quidquid Caſtrenſis peculii fuit, in pauperes erogavit. Legerat enim, Qui vult perfectus eſſe, vendat omnia, &c. Et iterum, Non poteſtis duobus Dominis ſervire, Deo & Mammonæ.* Denique adversùs Vigilantium decertans idem Hieronymus, ex ipſiſſimis Chriſti verbis demonſtrat, illum eſſe primum perfectionis gradum, omnia dari pauperibus: ſecundas obtineri partes ab iis qui fundos ſibi ſervent, & proventus eorum pauperibus largiantur. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende, & da.*

IX. Forma ea eſt Clericalis perfectionis. Eam nobis ita delineat Hieronymus, ut non diſſimulet complures ævi ſui Clericos ab ea deviaſſe longiùs, quàm ipſa eorum profeſſio oſtenderet. Beatus Martinus, authore Severo Sulpitio, Paulinum ferè ſolum aiebat perfectionis Evangelicæ præceptis cumulatiſſimè ſatisfeciſſe, & ſæculo commonſtraſſe, quæ Chriſtus præciperet, quæ hortaretur: ardua illa & præcelſa eſſe, non impoſſibilia, non inacceſſa. *Paulini* De Vita B. Martini. c. 26.
exemplum ingerebat, qui ſolus pene ſuis temporibus Evangelica præcepta compleſſet: illum ſequendum, illum imitandum, qui quod erat facta impoſſibile, poſſibile fecit exemplo.

Addocebit nos tamen Baſilius Magnus, non ſolum Paulinum Chriſti paupertatis fidiſſimum imitatorem fuiſſe, cùm non antè Ambroſius Epiſcopali ſeſſitare Cathedra aſſenſus ſit, quàm ſæculi opes & honores omnes repudiaſſet. Qua in laude fuere illi & Nazianzenus & Chryſoſtomus conſortes. Longa illa in deſertis commoratio & macerationum Monaſticarum curriculum apertè declarant abrupiſſe eos omnia prorſus vincula, quibus ſæculo innectebantur. A Palladio litteris mandatum eſt, Chryſoſtomum à ſacro fonte recentem, & Lectorem ordinatum, mox aufugiſſe in invias ſolitudines, & ſex annos ibi conſumpſiſſe, dum perdomitas haberet omnes carnis cupiditates. Perluſtratis Baſilius Monaſteriis Ægypti, Palæſtinæ, Syriæ Baſilius
& Meſopotamiæ, religioſiſſima eadem inſtituta Epiſt. 79.
tranſtuliſſe in patriam memoratur; cúmque Preſbyteratu ibi auctus eſſet, rurſus in ſolitudines Ponti cum Nazianzeno ſeceſſiſſe, quem ipſum paulò antè proprius parens Epiſcopus Nazianzi Preſbyterum ordinaverat. *Nobiſcum hic in Pontem profugit,* Naz. Ep. 32.
ac pietatis Gymnaſia, quæ illic erant, moderatur, at- & Orat. 20.
que cum Joanne & Elia ſummis Philoſophis ſolitudinem amplexatur. Si Nazianzenus dum vita ſuperavit, prædiola quæpiam & domunculam retinuit in neceſſarios vitæ uſus, in eo quidem argumenti ſatis eſt, nec ipſum, nec Baſilium, nec Chryſoſtomum profeſſione verè Monachos fuiſſe, quamvis per annos plures inſtitutionibus & laboribus iiſdem omnibus perfuncti ſint; ſed non ibi ſauciata videri debet Evangelica paupertas. Et hoc, & ſuperiori Capite ſatis ſuperque pateſecimus, gradus hos fuiſſe varios, ſed non multùm diſſimiles paupertatis Clericalis & perfectionis, ſive de patrimonio quis vivat, & Eccleſiæ ſtipendia quaſi deſponſa paupe-

ribus

ſibus dimittat: ſive diſtribuito pauperibus patrimonio, de Altari vicitet: dum ne quid uſurpet ſuos in uſus, niſi neceſſarium victum cultumque. Pauper eſt enim, qui nihil habet, niſi quo carere non poteſt. Non multùm refert, patrias opes pauperibus largiaris, & Eccleſiæ ſumptu vivas; an de patrimonio decerpas, quo victites, & proventus Eccleſiæ pauperibus dimittas. Laudatiſſima utrobique & fere æqua & in pauperes largitas, & ipſius paupertas Clerici, qui ſuperflua omnia ſibi circumcidit.

XI. Inde eſt quod teſtatum facit Nazianzenus ipſe, ſe quidem à parentibus jam inde ab ortu conſecratum Deo fuiſſe: ſua verò ſe omnia, honores, res, calamum Deo conſecraſſe, nec fructum ſe ex his omnibus alium cepiſſe, niſi voluptatis ſuaviſſimæ ſenſum, de omnibus pro Chriſto contemptis & diſperditis. Orat. 5. *Ex quibus hunc dumtaxat fructum cepi, quod ea contempſi & quædam habui quibus Chri-* Orat. 3. *ſtum anteponerem.* Et alibi: *Cætera volentibus reliqui, opes, generis nobilitatem, ſermones ſolos complector.* Erant conciones ſummi viri, ſummique Theologi, Orat. 3. opes inexhauſtæ. Et alibi idem: *Ut qui omnia reliquiſſem, ut ab omni negotio feriatus, tranquillè philoſopharer; Heliæ Carmelum animo agitabam, & Joan-* Orat. 10. *nis deſertum.* Et ruſſus alibi: *Omnibus donatis Deo, à quo ſunt omnia, Deum pro omnibus accepimus.* Et Orat. 52. alibi rurſum: *Sermones Deo offero, appendo, ac conſecro, quod unum mihi reliqui feci, quo uno dives ſum.* Nec minùs illuſtri teſtimonio Nazianzenus ſanctiſſimam Baſilii paupertatem proſequitur, cujus poſſeſſio crux, cujus opes opum contemptus. Nec enim omnia poſſideri, ſed omnia contemni & conculcari poſſunt, & ea inſignior opulentia. *Illi verò quid* Orat. 20. *unquam fuit præter corpus, & neceſſaria carnis integumenta? Divitiæ illi erant nihil habere, & crux. Neque enim quemquam, etiamſi maximè cupiat, omnia adipiſci poſſe: at omnia contemnere poſſe, ſicque omnibus rebus præſtantiorem & ſublimiorem ſe præbere, &c. Omnibus facultatibus quas unquam habuerat, æquo animo projectis, leviter facilèque vitæ pelagus tranſmittebat.*

Agens Gregorius Nyſſenus de eodem Baſilio, omnia illum ſua ait impendiſſe in pauperum neceſſitates, cùm adhuc Preſbyterum ageret: at Epiſcopatûs Cathedra evectum, multò excelſiorem ex pau- Contra Eunom. l. 1. pertate gloriam aucupatum eſſe: *Paternas facultates etiam antequam ſacerdotio initiaretur, liberaliter egenis diſtribuit, maximè tunc quando magna annonæ penuria exiſtebat: quo tempore Eccleſiæ præerat, numero Preſbyterorum adhuc acceuſitus; quippe poſt hæc etiam nihil reliquum ſibi fecit.*

Mirum non eſt Baſilium res ſuas dimiſiſſe, cùm ſe in ſolitudines, & in exercitationes vitæ Monaſticæ contulit; eaſdemque diſtribuiſſe pauperibus aliquantis pòſt annis, cum Preſbyter ordinatus fuit. Nec enim exercitationes Monaſticæ Monaſticam ſemper profeſſionem continebant. Utque id largiamur etiam Monachum aliquando fuiſſe Baſilium, hac ipſa lucubratione noſtra abundè patefactum eſt, hæreditates patrias & aditas fuiſſe à Monachis, & in pauperes diſpenſatas.

XII. Gratiæ habendæ ſunt Theodoreti obtrectatoribus, quòd illum compulerint, ut abſtergendis ineptis criminationibus pulcherrimas ipſe proderet virtutes ſuas. Ita ergo ille confirmat jam Deo ſe dicatum à parentibus, antequam natum, antequam conceptum, mox ita educatum inſtitutumque, ut victimam decebat Deo ſacram; vitam ſe in Cœnobio traduxiſſe uſque ad Epiſcopatum, quo invitus abreptus eſt; in pauperes ſe diſſeminaſſe, quidquid ad ſe parentes tranſmiſiſſent: nihil ſe poſſediſſe unquam: veſtem menſamque ſuam eo ſemper nituiſſe ſplendore, quem munda paupertas conciliat. *Priuſ-* Epiſt. 81. 113. *quam me conciperent, ob'aturos ſe Deo polliciti ſunt parentes, atque ab incunabulis, ut promiſerant, devoverunt, & hoc modo e lucarunt. In Monaſterio tempus quod Epiſcopatum præceſſit, cùm exegiſſem, invitus Epiſcopus ordinatus ſum. Præter panniculos quibus amictus ſum, nihil volui poſſidere.* Et in Epiſtola ad Leonem Papam: *Quod Epiſcopatu tot annis geſto, non domum acquiſierim, non agrum, non obolum, non ſepulcrum, ſed ſpontaneam paupertatem amplexus ſim, & ea quæ à parentibus ad nos pervenerant, poſt illorum mortem ſtatim diſtribuerim, ut ſciunt omnes qui habitant in Oriente.*

XIII. Epiſcopos, Preſbyteros, Diaconos hæc cæleſtium functionum faſtigia merito voluntariæ paupertatis, & terrenorum omnium contemptu aſſecutos fuiſſe, inſinuat certè Epiphanius: & ultra eum etiam virtutis gradum illos provehit, cum ait, pleroſque eorum labore manuum ſe ipſos ſuſtentaſſe, ſublevaſſe etiam pauperes, in quos ipſos erogarent præterea Eccleſiaſticos proventus ſuos, quibus frueri, fruique ipſi potuiſſent. Ardentiſſimi nimirum perfectionis amatores, non patrimonia tantùm, ſed & Beneficiorum ſuorum proventus pauperibus dilargiebantur, quin & illis operis & laboris ſui fructibus impartiebant. *Primitias, oblatio-* Hæreſ. 80. c. 5. 6. *nes & reliqua id genus cùm in poteſtate habeant, quibus regendorum à Deo populorum commiſſa eſt provincia, horum tamen uſui plenè penituſque non indulgent, qui Deo perfectè placere ſe velle profitentur. Illi enim tametſi e Sacerdotum numero ſint, ad Apoſtoli Pauli imitationem, non omnes quidem, ſed plerique tamen ad ſuſceptam divini verbi prædicationem, externam manuum operam adjungunt, &c. Ut tam primitias & oblationes, quàm quod manuum ſuarum opera lucelli quæſierit, cum proximis ſuis ultro pro Dei amore communicet.*

XIV. Author vitæ B. Epiphanii ipſius, illum narrat omnia vendidiſſe poſt baptiſmum, & donaſſe pauperibus. *Cùm omnia vendidiſſet, dedit indigentibus:* ſervatis ſibi tantummodo nummis quadraginta ad Scripturarum Codices emendos. Tum vitam Monaſticam profeſſum eſſe anno ætatis decimo Surius die 12. Maii. ſexto, unde & ad ſacros Ordines, denique ad Epiſcopatum aſcitus eſt. Antè ſuas res eum omnes pauperibus erogaſſe affirmat Sozomenus, quàm Eccleſiaſticos proventus in eos effunderet. *Poſtquam jam* Sozom. l. 7. c. 26. *olim ſuas ipſius facultates inſumpſerat, exigente neceſſitate, etiam pecunias Eccleſiæ erogabat.*

XV. Præſul ſanctiſſimus Porphyrius Gazæ, abdicatione temporalium omnium ſplendidiſſimum initiavit curriculum illud, tot Monaſticis clarum, tot Epiſcopalibus ornatum virtutibus: *Divinus amor ſubiit relinquendi patriam, & ſplendorem* Surius die 26. Febru. *generis, & opes infinitas, & vitam amplectendi Monaſticam.* Paucis pòſt annis quantumvis reluctaretur; illiſa eſt ei Preſbyteratûs & Epiſcopatûs ſarcina.

An quibus aliquid eſt patrimonii, ii fructibus Beneficii ſui gaudere poſſint.

CAPUT IV. *P. 1. l. 4. c. 1.*

An Beneficiarii, quibus abundabat patrimonium, Beneficii ſui fructus percipere poſſent, per priora quinque Eccleſiæ ſæcula.

I. Diffinit Julianus Pomerius non poſſe, quod res Eccleſiæ pauperibus conſecratæ ſint.

II. Quod quidquid dives capit patrimonii pauperum, id pauperibus auferat.

III. Ex eodem pauperes ipſi qui valent, eleemoſynas attingere non poſſunt.

IV. Merces Clericorum laboris & induſtriæ, æterna & cœleſtis eſt, non ex corruptibilibus alimentis.

V. Mercenarii ſunt, ſi qui divites in partem veniant rerum Eccleſiæ.

VI. Nec ſecus eſt in iis, qui religioſis ſe Congregationibus adglutinant.

VII. Erant & olim complures Congregationes mere Clericales.

VIII. Iis adſcripti qui erant, Beneficiarii non injuria videri poterant.

IX. Non omnes his aſſentiebantur rationibus, quantumvis validis.

X. Id urget Pomerius, ut qui nomina dant his Congregationibus, vel patrimonia renuntient, vel ſua rerum Eccleſiæ portioni

XI. Non præcipit Chriſtus, ſumptu & ſtipe fidelium ali, niſi divendita patrimonia.

XII. Vltra utebatur Paulus, opere manuum ſe transfigebat.

XIII. Juliani Pomerii doctrinæ accedit Hieronymus.

XIV. Si qua in his pugna, ea ſedetur, dummodo invariabilis ea retineatur lex, neceſſario ut ſint contenti, ſuperfluum præterea omne, ſive ex patrimonio, ſive ex proventibus fuerit, largiantur pauperibus.

XV. XVI. XVII. XVIII. Exempla Paulini, Chryſoſtomi, Nazianzeni & Theodoreti.

XIX. Animadverſiones aliquæ in hæc ſive exempla, ſive præcepta.

XX. Canon Concilii Antiocheni.

XXI. Et Auguſtinus aſtipulari videtur Juliano Pomerio.

I. QUæ ſupra obiter delibata eſt quæſtio ſanè gravis & luculenta, an Clerici quibus abundè eſt patrimonii, Beneficiorum proventibus gaudere poſſint, ea nunc nobis paulò accuratiùs excutienda eſt. Rem diſertè diffinit Julianus Pomerius, bona Eccleſiæ patrimonia eſſe pauperum, nec poſſe à divitibus ſine flagitio ea obtineri, vel conſumi; quod enim locupleti datur, id egeno ſubtrahi; perdique, quidquid abundanti adjicitur. Eſſe res Eccleſiæ vota fidelium, pretia peccatorum, ideoque non divitum deliciis, ſed pauperum neceſſitatibus ſacras. *Scientes, nihil aliud eſſe res Eccleſiæ, niſi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum.* Peccata fideles eleemoſynis redimunt; Chriſto largiuntur ſua in pauperibus hoſpitanti. At abundantibus nemo eleemoſynam erogat, nec divitum perſonam induit & aptavit ſibi Chriſtus; quorum vicem ex adverſo doluit: *Quod habet Eccleſia, cum omnibus nihil habentibus habet commune; nec aliquid inde iis, qui ſibi de ſuo ſufficiunt, debet erogare. Quando nihil aliud ſit habentibus dare, quam perdere.*

De vita contempl. l. 2. c. 9.

II. Qui dives eſt Clericus, citra culpam accipere non poteſt ex rebus egentium, quo ipſe non eget: quod enim accipit, egentem eo fraudat. *Nec illi qui ſua poſſidentes, dari ſibi aliquid inde volunt, ſine grandi peccato ſuo, unde pauper victurus erat, accipiunt.* Cæterorum ſe peccatis onerat, qui oblationes eorum percipit, ut avaritiæ & luxui impendat, quæ pauperum neceſſitatibus ſuffuratur. *De Clericis quidem dicit Spiritus ſanctus, peccata populi mei comedunt. Sed ſicut nihil habentes proprium, non peccata, ſed alimenta, quibus abundare videntur, accipiunt: ita poſſeſſores non alimenta, quibus abundant, ſed aliena peccata ſuſcipiunt.* Ibid. c. 10.

III. Nec verò ipſi pauperes egent, ſi corpore valent: nec enim eleemoſynis victitare illis fas eſt, ſi labore manuum queant. Stipe privant invalidos validi, ſi eam percipiant, qua carere & abſtinere poſſunt, cùm hi non poſſint. Verè egent, qui viribus egent ad laborem & opus neceſſariis. His ergo ex eleemoſynis vitam ſuſtentare fas eſt. At quibus firma & vegeta conſtat valetudo, hoc illis ſatis idoneum patrimonium eſt. Hinc conjice de Clericis, qui non viribus tantum corporis, ſed & opibus hæreditariis pollent. Si enim pauperes validi citra nefas non poſſunt eleemoſynas intercipere invalidis debitas, quid Clerici non validi tantùm, ſed bene nummati? *Ipſi quoque pauperes ſi ſe poſſunt ſuis artificiis aut laboribus expedire, non præſumant, quod debet debilis aut infirmus accipere: ne forte Eccleſia, quæ poteſt omni ſolatio deſtitutis neceſſaria miniſtrare: ſi omnes etiam nihil indigentes, accipiant, gravata, illis quibus debet, ſubvenire non valeat.* Ibidem.

IV. Video laborem & operam quam Clerici Eccleſiis navant, juſta mercede affici debere: at ea non ad ſportulas, non ad corruptibiles cibos, ſed ad beatam cœleſtis patriæ immortalitatem referenda eſt. Alit Eccleſia Miniſtros ſuos, non remuneratur. Nec enim mercenarios miniſteriis illa dignatur divinis. Si egeant, neceſſitatibus eorum ipſa ſuccurrit, gnara certaque dignam juſtamque mercedem illis deſponſam Deum ipſum eſſe. *Qui autem Eccleſiæ ſerviunt, & labore ſuo velut debita reddi oportere credentes, ea quibus opus non habent, aut accipiunt libenter, aut exigunt, nimis carnaliter ſapiunt, ſi putant, quod Eccleſiæ fideliter ſervientes, terrena ſtipendia, ac non potius præmia æterna percipiant. Sæcularis quippe militia, quia cœleſtia non habet, terrena ſtrenuè militantibus præſtat. Unde ſatis indignum eſt, ſi fidelis & operoſa devotio Clericorum, propter ſtipendium temporale præmia ſempiterna contemnat. Quod ſi quilibet miniſter Eccleſiæ non habet unde vivat, non ei præmium reddit hic, ſed neceſſaria præſtat Eccleſia, ut in futuro præmium laboris ſui recipiat, quod in hac vita jam ſpe Dominicæ promiſſionis certus expectat.* Ibid. c. 10.

V. Quia impertit pauperes Clericos Eccleſia, non ea merces eſt, non laborum finis, ſed neceſſarium interim ſubſidium ac levamen eorum, ne à ſacris avocentur functionibus, aut ne in illis fatiſcant. Finis illis, ſcopus, merces è cœlis affulget, illinc ſuſpenſa ſpes eſt. At quibus res abundat familiaris, ii ſi proventibus Eccleſiæ veſcantur, illorum merces & ſcopus in his ipſis proventibus temporalibus eſt. Priores illi aluntur, ut laborent & miniſtrent, nec enim aliter poſſent. At hi laborant & miniſtrant, ut alantur ſumptu Eccleſiæ, patrimonio parcant, & hinc opes ſibi congerant luteas & malè perituras. Itaque viliſſimæ mercedulæ cupiditate æternis renuntiatur gaudiis: *Propter ſtipendium temporale, præmia ſempiterna contemnit.* Quod grande prorſus piaculum eſt. *Non ſine grandi peccato ſuo, unde pauper victurus erat, accipiunt.*

VI. Qui Eccleſiaſticis ſe Congregationibus man-

cipant, & inde aluntur, ſpe & cupiditate præterea qualicumque amputata: iis reformidandum non immerito eſt, ne in laqueos ſe induant flagitii & damnationis, ſi alimenta egenorum non egentes accipiant; & receſſu ſuo id perfeciſſe videantur, ut illibata & auctiora ſibi ſua reſerventur patrimonia, in ea ſodalitia ſubductis, ubi nec hoſpites excipere

Ibid. c. 10. coguntur, nec pauperibus ſubvenire. *Illi quoque qui velut idonei, nihil quidem ſibi dari, velut debitam poſcunt, ſed tamen Eccleſiæ ſumptibus vivant, non eſt meum dicere, quali peccato cibos pauperum præſumendo ſuſcipiant; qui Eccleſiam quam juvare de propriis facultatibus debuerunt, ſuis expenſis inſuper gravant: propter hoc fortaſſis in Congregatione viventes, ne aliquos pauperes poſcant, ne advenientes ſuſcipiant, aut ne ſuma cenſum expenſis quotidianis imminuant.*

VII. Ex his poſterioribus verbis Pomerii illud omnino elucet, duplicis generis fuiſſe tum Congregationes merè Clericales. Alias ei finitimas, quam inſtituerat Auguſtinus, in quas admittebatur nemo, quin ante res & ſpes omnes ſæculi abjeciſſet. Alias ubi privato cuique integrum erat patrimonia ſua retinere; ſed ubi decori honeſtique jus, furſan & æterna Dei, internaque conſcientiæ lex jubebat ad ſui ſuſtentationem aliquid patrimonii erogari. Nec verendum erat, ne annua hac largitione inflarentur, & ſupra alios intumeſcerent, cùm perfectioni & pietatis ſinceritati longè accommodatius ſit, nihil poſſidere, nihil concupiſcere, quam quidvis poſſidere, & largiri quidem, ſed ipſa largitate in-

Ibidem. flari. *Quod ſi aliquid de facultatibus ſuis Eccleſiæ, velut pro expenſa ſua contulerint, non ſe præferant inani jactantia illis, quos nihil habentes paſcit & veſtit Eccleſia. Quia perfectior eſt ille, qui ſe mundi rebus expoliat, aut qui cum nihil habuerit, nec habere deſiderat, quam ille qui ex multis quæ poſſidet, Eccleſiæ aliquid præſtat, ac ſe de eo quod præſtiterit, forſitan jactat.* Ex quibus planum eſt in has poſteriores Congregationes tres hominum claſſes confluxiſſe. Alii terrenis omnibus abdicatis, illis ſe addixerant. Alii cum nihil unquam poſſediſſent, ſpes & cupidines omnes in earum veſtibulo abdicarant. Poſtremi, extremo ſanè virtutis gradu locati, annuas penſiones ex patrimonio perſolvebant, reliquas res ſuas in poteſtate habituri.

VIII. Id quoque juvabit hic adnotaſſe, ab elegantiſſimo hoc Scriptore, Conventuum horum Clericalium ſocios & gregales omnes pro Beneficiariis haberi, qui communibus ſubſint Beneficiariorum legibus. Ut enim cui ſuppetit patrimonium, non debet de Beneficii proventibus veſci, uſui & neceſſitati pauperum ab ipſa ſui origine dicatis: ita ne ſuſtentationem quidem ſuam debet quiſquam dives ab ea Congregatione emungere, cujus res omnes ſacræ ſunt pauperum & infirmorum neceſſariis uſibus. Diximus jam hos Cœtuum Clericalium alumnos in Beneficiariorum album referre non cunctaturum, qui ſemel & seriò penſitarit, per mille amplius annos Eccleſiis rem omnem ſuam temporalem in commune poſſediſſe; & quanquam non una omnes domo, non una menſa exciperentur, verè tamen communis erat omnium poſſeſſio bonorum, quorum adminiſtrationi Diaconi præerant, & Oeconomi, ſub imperio Epiſcopi, qui pro cujuſque Ordinis gradu & laboris modo omnia diſpenſabat.

IX. Quamvis invicta videri poſſent hæc argumenta, fatetur tamen Pomerius, non omnia iis expugnatos, non omnes aſſenſos fuiſſe. Plures erant, qui dura hæc eſſe reclamarent, nec omnino in uſum & in mores induci poſſe. At reponebat ſeriſſimè Pomerius, non eſſe hæc difficilia, niſi quibus eſſent nova; uſu ea & aſſuetudine mollium iri; proclive profectò eſſe, eo te abſtinere, quo non egeas; ſuperflua contemnere; onus detrectare earum rerum, quibus & faciliimè careas, & aliquando eruceieris, rationibus earum reddendis. *Dura ſunt, quæ dico, nec ego diffiteor. Dura ſunt, ſed obſervare nolentibus. Cæterum ſi fiant, iſta quæ difficilia non facientibus ſunt, ſtatim facientibus facilia fiant. Non ergo ea quæ nolumus obſervare, impoſſibilitas nobis facit dura, ſed novitas. In uſum veniant, & neminem frequentata conturbant. Nam quæro, quid eorum ſit quæ dixi, difficile? Ut homo id quod opus non habet, ab Eccleſia non accipiat? An ut quod habet ſine cauſa, contemnat? Si propter hoc non vult ſua relinquere, ut habeat unde vivat; ut quid accipit, unde rationem reddat? Ut quid de peccatis alienis ſua multiplicat?* *Ibid. c. 11.* Quo patet permagno eos fuiſſe numero, qui & paterna retinebant prædia, & rerum Eccleſiæ congruam portionem eſtundebant. *Ne portionem eorum, quæ conferuntur Eccleſiæ, abjicere videantur.* *Ibid. c. 12.* Non erant tum Beneficia niſi congruæ *portiones*, quòd jam tum vocabulum à Pomerio uſurpatum eſt.

X. Diximus jam ab hoc Scriptore perfectionis Clericorum cupidiſſimo infirmorum & imperfectorum gregi ſociari eos, qui imperare ſibi non poſſunt, ut terrenis omnibus renuncient. At nos tamen ab eodem delinimenti aliquid eis adhiberi, hoc fiso & ſtatuto, renunciantibus quodammodo æquari eos, qui patrimonio contenti ſacris ſtipendiis & diſtributionibus abſtinent. *Qui tam infirmi ſunt, ut poſſeſſionibus ſuis renunciare non poſſint, &c. Et ipſi quodammodo ſua relinquunt, quando propriis contenti rebus, nihil eorum quæ labori, vel ordini ſuo deberi arbitrantur, accipiunt.* *Ibidem.*

XI. Superſunt verò quæ magis rem premere videantur argumenta. Docet Apoſtolus, qui Evangelium prædicant, eos divinitus permiſſos de Evangelio vivere. Atqui non antè eam legem promulgaverat Chriſtus, quàm Apoſtolos adduxiſſet, ut omnibus valedicerent, eſſentque priùs exempla, quam præcones Evangelicæ paupertatis. Quin & ipſe Moïſes Levitas ante patribus ſuis ſpoliaverat inter Iſraëlitas, quam ſanciret, ut de altari viverent. *De Evangelio vivunt, qui nihil habere proprium volunt, qui nec habent, nec habere aliquid concupiſcunt, non ſuorum, ſed communium poſſeſſores.* *Ibid. c. 14.*

XII. Si Apoſtolus ne de Evangelio quidem victitare volebat, & abdicato ſemel patrimonio, abdicabat & diebus ſingulis fructus ſpiritales agri quem excolebat, ut labore manuum panem ſibi pararet: quid illis oris, quid frontis eſſe poteſt, qui Clericatum ipſum ſuum augendo patrimonio ſervire volunt, & pauperum ex rebus locupletantur. *Si ergo ille, qui nihil habebat, noluit de Evangelio, ubi laborabat, ſed ſuis manibus vivere, ne gloriam ſuæ mercedis amitteret: quid nos, qui & propria nolumus, amore poſſidendi, non vivendi neceſſitate relinquere, & accipere inſuper volumus, non unde vivamus, ſed unde cenſum noſtrum incrementis damnabilibus augeamus.* *Ibidem.*

XIII. Tam ſplendida veritatis & puriſſimæ diſciplinæ lumina reliquos ſanctos Patres latere non potuere. Jam Clericos admonuit Hieronymus, non ſolum explicare ſe eos debere rerum & curarum temporalium vinculis; ſed ne de rebus quidem Eccleſiæ poſſe eos præſumere, ac deguſtare, niſi ut famem arcerent & nuditatem, victu frugali & modico cultu: *Si ego pars Domini ſum, & funiculus*

Epiſt. ad Nepot. *hereditatis ejus, nec accipio partem inter cæteras Tribus, ſed quaſi Levita & Sacerdos, vivo de decimis & Altaris oblatione ſuſtentor: habens victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar.* Non potui non hæc rurſus hoc loco inculcare verba, quibus radiat veritas illa & lex præſtantiſſima, & præ cæteris neceſſaria rei illuminandæ, quade hic agimus. Poſſunt enim Clerici patrimonium & dimittere, & retinere; poſſunt Beneficii reditus percipere, & iis abſtinere. Media ſunt hæc & per ſe verſatilia, quæ ad bonum vel ad malum detorqueantur, perinde ut eorum uſus fuerit. Sed illa incommutabilis & incorrupta regnat lex, non poſſe Clericos niſi neceſſaria decerpere ad victum & veſtitum ſuum, ſive ex Eccleſiæ, ſive ex paternis ſuis & hæreditariis bonis; tum cætera enim omnia ſuperflua ſunt ipſis quidem, pauperibus & debita & neceſſaria. *Habens victum & veſtitum his contentus ero*, ait Hieronymus, Apoſtolo ſuccinens, à quo ea lex Chriſtianis omnibus promulgatur, & multò æquiùs Clericis omnibus promulganda præcipitur.

XIV. Ea molliſſima concordia eſt plurium ſuprà propoſitionum. Nunc enim cogebantur Clerici patrimonio nuntium remittere, nunc eo ſinebantur gaudere. Nunc Beneficio illis interdicebatur, ſi ſuppeterent res propriæ: nunc ſinebantur Beneficiariorum inſtar in Eccleſiaſticis Sodalitiis vitam ducere, non abjecto patrimonio. Hi uſus omnes vel probati, vel tolerati ſunt, quod omnibus iis convenire poſſit cum regula illa inconcuſſa, quam Apoſtolus ob oculos poſuit, ut ne in noſtros convertamus uſus niſi neceſſaria, reliqua dilargiamur iis, quorum ea ſunt, non noſtra, ſi egeant illi, non nos. Qui de patrimonio ſuo veſcitur, aut ne contrectare quidem debet proventus Eccleſiæ, aut in egenos ſtatim profundere. Qui res Eccleſiæ in ſuas convertit neceſſitates, is patrimonium vel jam exuiſſe debet, vel ejus proventus quotidie in pauperes diſpenſare. Hi proventus omnes eodem contendunt, in unam eandemque conſpirant obſervantiam, de terrenis & temporalibus bonis neceſſaria libare, cætera reliquis dimittere: omnia neceſſitati, nihil vanitati & ſuperfluitati dare; pauperum jacturis non diteſcere, Eccleſiæ bonis ne iis parcendo quidem augere patrimonium. Quid enim tam perfrictæ frontis eſt, quàm Cleri profeſſione velle opes aggerare, quæ cruci & paupertati dicata eſt, quam Chriſtus, quam ſecundùm eum Apoſtoli initiarunt omnium prorſus terrenorum abdicatione? Lubet hic prorſus illa repetere aurea planè verba Hieronymi. *Obſecro itaque te, & repetens iterumque iterumque monebo, ne officium Clericatûs genus antiquæ militiæ putes, id eſt, ne lucra ſæculi in Chriſti militia quæras: ne plus habeas, quàm quando Clericus eſſe cœpiſti; & dicatur tibi, Cleri eorum non proderunt eis. Nonnulli enim ſunt ditiores Monachi, quàm fuerant ſæculares: & Clerici qui poſſideant opes ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete & fallace diabolo non habuerant, ut ſuſpiret eos Eccleſia divites, quos mundus tenuit antè mendicos.*

XV. Parvi faciebat Paulinus, quod à ſe præſtitum erat, abjectis ingentibus patrimoniis, quæ in ipſum avi atavique transfudiſſent; ulteriùs luctatum fuiſſe intellexit Paulum Apoſtolum, qui ipſis ſe abdicaſſet Evangelicæ prædicationis fructibus: in Pauli veſtigia ingreſſos eſſe complures Epiſcopos pietate eximios, ac præ cæteris Victricium Rotomagenſem Epiſcopum, cui per Epiſtolas gratulatus eſt, da egregia hac laude, paupertatis Evangelicæ opibus accumulata. *Peccatorum præcipui ſumus, ſicut infimi ſervorum Chriſti, qui nec ea quæ debemus, facere poſſumus, cùm & ſuprà debitum legis, aliquod voluntarium munus adjicere debeamus de affectu noſtro; ut Magiſter ipſe fecit, cujus tu imitator es, qui poteſtatem habens de Evangelio vivendi, noluit tamen uti de poteſtate ſua, & abutens licito hunc occaſionem ſibi cumulandæ apud Chriſtum mercedis invenit, ut Evangelium ſine ſumptu poneret. Tua verò ſanctitas non ſolùm de abuſione licitorum & abſtinentia commodorum viſibilium, Chriſtianæ paupertatis divitem gloriam ſines.* Epiſt. ad Victric.

XVI. In hæc exempla ibat etiam Chryſoſtomus, & cùm familiarem rem omnem dimiſiſſet, ipſis Eccleſiæ proventibus abſtinebat, ut Clerum puriori informaret diſciplina, ejuſque contumaciam exemplis magis frangeret, quàm ſermonibus; utque luxatis ſæculi moribus formam objiceret accuratiſſimam Apoſtolicæ pietatis & paupertatis. *Joannes, quoniam ut ita dixerim, formam ſe venturis Epiſcopis miſſum exiſtimabat, quo pacto vivere debeant, & juxta B. Paulum propria mercede prædicare pœnitentiam, nihil de Eccleſiaſticis attingens, ſolius diei cupiebat cibaria, devitans ſemper hujuſmodi curas.* Hæc ex Palladio, qui longiùs progreditur, ut evincat, mediocribus virtutibus immorandum non eſſe, ſi Cap. 17. 18. quos Deus vocat, ut Eccleſiæ inſignia & futuris ætatibus exempla condant. Idem verò alicubi Chryſoſtomus eorum ſugillat inanes rationes, qui eos ad Epiſcopatum propellebant, qui tantum faſtigium ſuſtinere non poſſent. Eas inter rationes hæc ad rem nunc noſtram facit, eligendos ad Epiſcopatum eſſe, qui patrimonio affluerent, ut eo ſe ſuſtentarent, & Eccleſiaſticos proventus Eccleſiæ pauperum nutrici dimitterent. *Hic quod claro genere natus ſit, in Epiſcopatûs, inquit, ordinem cooptetur; ille quòd opibus abundet, neque indigeat alimentis ex Eccleſiæ proventibus quæſitis.* Quibus apertè innuitur, De Sacerd. L. 3. c. 15. locupletes ad Epiſcopatum ſemel provectos patrimonio ſe ſuſtentaſſe, reditibus abſtinuiſſe ſe Eccleſiæ.

XVII. Nec à Pauli imitatione longiùs receſſit Gregorius Nazianzenus. Cùm laboribus & ſudoribus ſuis Eccleſiam Conſtantinopolitanam rigaret, ſpiritales tantùm ex ea fructus ſibi colligendos propoſuit; ſed & eos tantò uberiores colligebat, quantò hæc ejus rerum terreſtrium contemptio auditores ejus dictis & præceptis obſequentiores præſtabat. *Labor hominis Dei tantus erat, tantaque multitudinis ſalutem ſibi proponebat; cæterùm fructus æquaquam labori reſpondebat. Non enim agricolæ modo fructus percipiebat, ſed gratuitò benignus erat, labores quidem ferens, verùm ſine ſumptibus Evangelium ſibi conſtituens. Ex quo hoc aſſequebatur, ut ardentiùs amaretur, atque ex ardentiori amore libentiùs audiretur, pluresque ad Deum adduceret.* Vita ejus per Gregor.

XVIII. Jam certiores nos fecit Theodoretus, totum per vitæ curriculum ante Epiſcopatum verſatum ſe fuiſſe in Monaſterio: & eo in apice collocatum tam præter voluntatem, quàm præter ſpem, nihil unquam propriè poſſediſſe, & ex rebus Eccleſiæ ſuæ præter panniculos, quibus amiciebatur, nihil ſe decerpſiſſe. *Non obolum, non ve-* Epiſt. 81. *ſtem à quoquam accepi: præter panniculos, quibus amictus ſum, nihil volui poſſidere.*

XIX. Ejuſmodi ſunt & præcepta & exempla puriſſimæ Epiſcoporum olim & Clericorum diſciplinæ & perfectionis. Alii patrimonio renuntiabant, quò eleemoſynis viverent cum Eccleſia; alii pro-

ventibus ſe abſtinebant Eccleſiæ, cujus miniſterio ſeſe dicaverant, & patrimonii impendiis alebantur. Alii patrimonio abdicato, etiam ſtipendiis Eccleſiæ abſtinebant, cui nihilo ſegniùs miniſtrabant, pari fervore, ſucceſſu majore. Infirmi denique & patrimonio ſruebantur, & reditus non abnuebant, ſeu diſtributiones beneficiorum; ut ſuprà à Juliano Pomerio & Hieronymo proditum eſt, & ab Auguſtino ipſo, qui eò ſe ab aliis disjunxit Epiſcopis, quòd Clerum ſuum noluerit quidquam propriè poſſidere, cumque communis ſecum vitæ & ſocietatis vinculo conſtrinxerit. Nec tamen unquam Auguſtinus ea compede dixit Clericos obligari debere, quamvis tantò deinceps vehementiùs Clero ſuo inſtare potuiſſet. At ſi ignavi & imperfectiores Clerici hæc perfectionis præcepta detrectabant, non poterant tamen illi tergiverſari, quin inconcuſſæ Evangelii legi obſequerentur, quæ edicit, Neceſſario ut contenti omnes ſint, ſuperflua egentibus erogent. Itaque accumulatis ad patrimonium ſuum ſuperfluis Eccleſiæ reditibus, & ipſa jam pœnas dabant fatigatione accumulandi, & ſollicitudine diſpenſandi, & formidine extremi examinis in reddendis rationibus ſubeundi.

XX. Concilium Antiochenum innovato Apoſtolico Canone conſtituit, ut Epiſcopus res Eccleſiæ omnes adminiſtraret, & pauperibus ſuccurreret, ipſique ſibi, ſi quo egeret. Cùm perſpicuum ſit debere Eccleſiaſticos omnes, & ipſos vertices omnium Epiſcopos, præceptis inhærere Apoſtoli, & cibis, veſtibuſque contentos eſſe, quibus natura carere
Can. 25. non poteſt. *Epiſcopus habeat rerum Eccleſiæ poteſtatem: ut eas in omnes egentes diſpenſet, cum multa cautione & timore Dei. Ipſe autem earum ſit particeps, quibus indiget, ſi tamen indiget, ad ſuas neceſſarias expenſas, & fratrum qui apud eum hoſpitalitatis gratia commorantur, ut nulla ex parte per inopiam defraudentur, ſecundum Apoſtolum, qui dicit, Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti ſimus.* Non ſinitur eo Canone Epiſcopus de Eccleſiæ bonis ac reditibus quantulumcumque libare ad ſuos uſus, niſi verè egeat. *ἢν δέηται, ſi indigeat.* Chryſanti Epiſcopi Novatianorum Conſtantinopoli encomium exaravit Socrates, qui venditis & diſtributis in pauperes rebus ſuis omnibus, ad ſuos uſus non percipiebat niſi duos unaquaque hebdomada panes. *Ille de ſuis*
L. 7. c. 12. *fortunis aurum pauperibus diſtribuit. Ab Eccleſiis nihil omnino accepit, niſi duos panes benedictionis ſingulis Dominicis diebus; δύο ἄρτους τῶν εὐλογιῶν.*

XXI. Videtur quoque Auguſtinus non dubitaſſe, quin tum Clerici alii, tum Epiſcopi ipſi, pauperes eſſe debeant, ſi patrimonii pauperum participes ſint, hoc eſt, redituum Eccleſiæ; cùmque penes illos ſit tantummodo depoſitum & adminiſtratio rei pauperum, ejus participes eos eſſe non poſſe, niſi & ipſi verè ſint pauperes. *Si pauperum*
Epiſt. 50. *compauperes ſumus, & noſtra ſunt, & illorum. Si autem privatim quæ nobis ſufficiant, poſſidemus, non ſunt illa noſtra, ſed pauperum, quorum procurationem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis uſurpatione damnabili vindicamus.*

CAPUT V. *P. 2. l. 4. c. 1.*

An quibus patrimonium ſupperebat, ii Beneficiorum reditus percipere poſſent ſæculo VI. VII. & VIII.

I. Lex Juſtiniani, qua Epiſcopus & Oeconomi indemnem præſtare coguntur Eccleſiam, ſi Clerici ordinarentur ultra numerum præſtitutum.

II. Fruebantur ergo communibus ſtipendiis Clerici ſupernumerarii.

III. Pauperes ergo ii erant. Sub patrimonii ergo titulo ordinabatur nemo.

IV. Cum res Eccleſiæ omnes pauperibus ſint addictæ, ut abſtinendi eſſent divites. Id contrà falſo declarat hæc ipſa lex.

V. Vis & lex alia Codicis.

VI. VII. Epiſcopi & Adminiſtratores Xenodochiorum ſæpe perſæpè pauperibus largiebantur patrimonia, nulla tamen lege ad id urgebantur.

VIII. Preſbyteri & Clerici arbitratu ſuo teſtabantur. Non ergo poſſeſſionum expertes erant.

IX. Caſſiodorus milites promiſis arcet pauperum, ſed emeritos.

X. XI. XII. Varia exempla eorum qui rebus ſuis renuntiarunt, ſed ex quibus effici non poteſt, quin & patrimonium & Beneficium retinere potuerint.

I. HAc ſecunda jam Eccleſiæ ætate, quam inimus, non facilè documenta occurrent, quibus id aſſequare, aut patrimonio, aut Beneficii fructibus abſtinendum fuiſſe. Juſtinianus certè Imperator definito Clericorum & Beneficiariorum cujuſque Eccleſiæ numero, præcepit, ut ſi Epiſcopus vel Oeconomi plures ordinarent, paſcerentque proventibus Eccleſiæ, ex propria re familiari eam labem ſarcirent rei Eccleſiaſticæ: Epiſcopi & Oeconomi qui ſuccederent, Imperatores interpellarent ad rem executioni invictiùs mandandam. *Si ultra* Nov. 3. c. 2.
menſuram definitam ordinet Epiſcopus, & ejuſdem Eccleſiæ Oeconomi erogationem ex Eccleſiaſticis præbuerint reditibus; ipſi quoque de ſua & propria facultate præbeant expenſam, & qui hæc expendere eos permiſerit beatiſſimus Patriarcha. Sed non inde à quoquam ritè concludi poteſt, ordinatos fuiſſe Clericos quoſvis ſub titulo patrimonii, vel ſemel ordinatos fraudatos eſſe ſtipendiis Eccleſiaſticis.

II. Quin ex adverſo cùm jubeat Imperator adjectitios Clericos ali ſumptu Epiſcopi, vel Oeconomorum, hinc conjicitur nihil eis fuiſſe rei familiaris. Sed ut eam miſſam faciamus conjectationem, eadem Conſtitutio quemquam ordinari vetat ultra numerum, qui particeps non fiat communium ſtipendiorum; quòd is alioqui Clerus futurus eſſet inutilis & mendicans; declinaturus forſan ad artes indecoras, & ad dehoneſtamenta quædam ac lucra alieniſſima à Cleri majeſtate. *Non enim il-* Ibidem.
lud patimur omnino fieri, ut dicatur, quia licentia erit ordinare quidem, non tamen emolumenta præbere. Hoc enim eſt rurſus confuſionem efficientium, & immenſa adjectione ſecunda collegia conſtituentium. Deinde etiam plurimas habebit ea res circumventiones, ut alias ſibimet vias avaritia inveniant, pro alimentorum expenſis.

III. Perſpicuum inde fit Clericos fuiſſe Beneficiarios omnes, nec ordinatum quemquam eſſe titulo patrimonii. Sed viderit Lector, an Clerici inferiores ii plerumque ordinarentur, qui omnibus ferè vitæ præſidiis eſſent deſtituti. Si enim novis his Clericis copia fuiſſet rei familiaris, quorſum attinuiſſet, Epiſcopos & Oeconomos cogere, ut ſuis illos alerent impendiis? Quò illa formido, ne

ita ſemel ordinati ſordidiori negotio, vel probroſa arte vitam tolerarent? At cùm ex alia parte oculos conjicio in innumerabiles priſcæ Eccleſiæ Clericos ingenuos, nobiles, ſummo loco natos, non video qui hæc conſtare ſibi, ac cohærere poſſint, niſi ut dicamus, non agi hac Novella niſi de infima illa Clericorum turba, quæ in Clericatum irrumpebat, ut temporali ſubſidio quopiam recrearetur, & ne tandiu quidem opperiri poterat, dum vacuæ ſedes eſſent. Contra enim honoratiores quique tum Clero adſcribi ſe volebant, cùm vacabant loca; aut ſi præter numerum admitterentur, de iis hic non agitur, quòd eorum ordinatione nihil loci erat ei periculo, quod tantopere extimeſcebant.

IV. Sed ut ad propoſitum redeam, eadem ipſa Juſtiniani Conſtitutione mens ejus & voluntas manifeſtè declaratur, legibus Eccleſiæ admodum conſentanea, qua Eccleſiaſticos reditus ſancitur pauperibus diſtribuendos, & iis, qui neceſſariis vitæ adminiculis deſtituuntur. *Ibid. c. 3.* *Ut alia expenſa qua fiunt ex Eccleſiaſticis reditibus, circa pios erogentur uſus, & Deo placentes, & illis hac miniſtrentur, qui pro veritate egent, & non habent aliunde alimentorum occaſionem. Hoc enim Dominum Deum placat, & non patrociniis & ſtudiis hominum Eccleſiaſticas expenſas hominibus locupletibus diſtribuant, ita ut inde inopes neceſſaria non mereantur.* Si hoc legis Capite continerentur Clerici & Beneficiarii, manifeſtiſſima ea foret quæſtionis definitio quam hic vexamus. Sed dilucidum eſt de aliis agi, in quos Eccleſia reliquos effundit reditus ſuos, poſt diſtributiones Clero perſolutas. Hinc nonnulli inferunt, quibus Clericis abundat patrimonium, nil poſſe eos attingere de rebus in pauperum alimenta deſtinatis. Sed longè aliud eſt aliquid lege ſanciri, vel illud idem argumentando ex lege exprimi. Quin ex adverſo ex ca liquet Oeconomis, qui utique Clerici erant, res fuiſſe proprias, & quidem ſatis uberes, cùm ut ſupra diximus, indemnem præſtare Eccleſiam ibidem jubeantur. *Ex ſua ſubſtantia indemnitatem ſanctiſſima procurabunt Eccleſia.*

Can. Apoſt. 38. 41. 59. V. Suæ Canonum Collectioni, nec non & Nomocanoni intexuit Joannes Antiochenus, duos treſve Apoſtolicos Canones, & Antiochenum, quibus nec Epiſcopis, nec Clericis ullis conceditur ſumptu Eccleſiæ ali, niſi verè egeant. Sed dum leges allegat his Canonibus conſentientes, nulla ab eo depromitur, quæ ejuſmodi quid de Beneficiatis iiſdem ſanciat. Quin & Codicis legem profert, ubi ſiquid detrimenti Eccleſiis per Oeconomos allatum ſit, id præſtare ipſi, vel hæredes eorum compelluntur. *Si quid damni rebus Eccleſiaſticis attulerint, aut ſi quis lucrati fuerint ex ipſis, id non ſolum ab ipſis ſuperſtitibus, verum etiam ab ipſorum hæredibus repeti.* Oeconomi ergo cum Clerici eſſent, annumerari pauperibus non poterant, ut quibus & patrimonia eſſent, & hæredes.

VI. Conſtat illud quidem ſæpius uſuveniſſe, ut qui Epiſcopi, Oeconomi, & Xenodochi creabantur, propriis rebus renunciarent; ſed nec ſacra erat ulla, nec Imperatoria lex, quæ id præſcriberet. Lege quadam declarat Juſtinianus, Eccleſiæ donari, quidquid Epiſcopo poſt ordinationem donatur: quod præſumptum illud compertumque ſit omnibus fidelibus, Epiſcopum non hæc dona ſolum omnia, ſed & ſuas ipſius res pauperibus erogare. *Cod. l. 1. De Epiſc. & Cle. Leg. 41.* *Cogitantes quia non ſolum ab ipſis relicta piè inſumunt, ſed & ſuas ipſorum res adjicient.* Hæc de Epiſcopis. Jam de Xenodochiorum Adminiſtratoribus: *Quis enim tali cura prepoſitum, non exiſtimet idcirco eam ſuſcepiſſe, ut non ſolum qua extrinſecus ad eum pervenient, ſed etiam omnia qua habere eum contigerit, in eam rem impendat?* Non eam legem condit Imperator, ſed charitatis & largitatis in pauperes exempla oſtendit.

VII. Sed & apertius alibi mentem ſuam declarat, ubi tantò prolixius laudat Epiſcopos, qui mox electi res ſuas omnes ſuis conſignabant Eccleſiis, quòd nullo ad id neceſſitatis vinculo obligarentur. *Si quis Epiſcoporum ſive ante ſuam ordinationem, ſive poſt, voluerit proprias res, aut partem earum Eccleſia offerre, cujus Sacerdotium accepit, non prohibemus: etiam omni laude dignum judicamus. Quoniam hoc non eſt emptio, ſed oblatio.* *Novel. 123. c. 3.* Mox ibidem Clericos omnes & Adminiſtratores hortatur, non cogit, non præcipit, ut his tam præclaris ſeſe exemplis accommodent. *Non ſolum non prohibemus hac fieri, ſed etiam magis invitamus eos talia pro ſalute anima ſua facere.* *Ibid. c. 16.*

VIII. Idem poſtremò Imperator Presbyteros & Clericos omnes inferiores ſancit teſtari, & ſua dare, ac legare poſſe quibus volent, quanquam ſub paterna ſint adhuc poteſtate. Non ergo omnes ea paupertatis profeſſione tenebantur, quæ ſi minus libera eſſet, minus forſan & in laude eſſet. *Presbyteros & Diaconos & Subdiaconos, Cantores & Lectores, quos omnes Clericos appellamus, res quomodolibet ad eorum dominium venientes, habere ſub ſua poteſtate pracipimus, ad ſimilitudinem caſtrenſium peculiorum, & donare ſecundum leges, & in his teſtari, licet ſub parentum ſint poteſtate.* *Ibid. c. 19.* Id diſtare cenſebantur Epiſcopi, Oeconomi, & Xenoduchi à cæteris Beneficiariis, quòd cùm illi in poteſtate haberent communes res & proventus totius Congregationis, integrum eis eſſe non poterat dare, vel legare cui vellent. At hi ſua tantum & peculiaria obtinentes bona, ſive ex Beneficii reditibus, ſive ex donis, de iis teſtari ſuo nutu ſinebantur, & ea in quos vellent transferre. Sed de his plura ſuperius.

IX. Veteranum militem, & jam confectum ac militiæ imparem miſſione donari & ſolvi fecit Caſſiodorus; ſed unà illum ſtipendiis, largitionibus & congiariis militum ſpoliavit, propterea quod opibus afflueret, ne fas eſſet otioſum præmiis gaudere laborantium. *Sicut tibi remiſſam vitam concedimus, ita te donativo privamus, quia non eſt aquum, ut cum de tuo cognoſcaris idoneus, rem laborantium accipere debeas otioſus.* *L. 5. e. 36.* Facilè intelligis, ut hic quidem ſacra militia profanæ conſentiat. At hic miles tametſi locuples, quandiu militavit, ſtipendia quoque militum accepit.

X. Non ſiluit Gregorius Turonenſis nobiliſſimi Artemii virtutum ſpecimen, qui Arverno iter agens, ibique exitiali correptus morbo à ſanctiſſimo Epiſcopo Nepotiano, Dei obſequiis ſe jam tum devovit, & tum ſponſæ, tum patrimonio nuntium remittens, Clericatu initiatus eſt, & ſuo poſt tempore Epiſcopato etiam exornatus: *Oblitus tam ſponſam terrenam, quàm facultates proprias, ſancta copulatur Eccleſia, factuſque Clericus, &c.* *L. 1. c. 46.*

XI. In Monaſticam potius, quam Clericalem profeſſionem propendebat Fulgentius, cùm bona omnia ſua matri contulit, non fratri, ut hunc ea ſpe & illecebra obſequentiorem faceret matri. *Portionem ſubſtantia propria, quamvis haberet fratrem juniorem nomine Claudium, per donationem ſoli contulit matri, ut à matre poſtmodum ſi bene ſerviviſſet, donaretur & fratri.* Addit Ferrandus non potuiſſe Fulgentium ſua omnia pauperibus erogare, ne matris animum exulceraret. *Quantas tunc ibi univerſi laudes*

Ferrand. in ejus vita. c. 7.

& gratias Domino retulerunt, cùm viderent beatum Fulgentium ſæculari cupiditate calcatâ, rebus quas diſtrahere & donare pauperibus non poterat, ne offenderet bonam matrem, renunciaſſe penitus, ut Chriſtum invenire mereretur doctorem.

XII. Statuit quidem Gregorius Magnus, ut Presbyteri, cæterique Clerici, quibus Canonica infligitur pœnitentia, bona ſua Eccleſiis legent, ſervata ſibi penſione, ne oneri ſint Monaſterio, in quod compingentur. Sed non agit ille niſi de Presbyteris & Clericis, qui origine ſervi erant Eccleſiæ, nec manumiſſi fuerant, niſi ut hac neceſſitate ſemper conſtringerentur, Eccleſiæ hæredis inſtituendæ.

l. 1. Ep 42.

Si qui vero ex familia Eccleſiaſtica Sacerdotes, vel Levita, vel Monachi, vel Clerici, vel quilibet alii lapſi fuerint, dari eos in pœnitentiam volumus, ſed res eorum Eccleſiaſtico juri non ſubtrahi. Ad uſum tamen accipiant, unde ad pœnitentiam ſubſiſtant; ne ſi nudentur, locis in quibus dati fuerint, onerosi ſint. Hinc ergo intelligis, crebrum illud quidem & familiare fuiſſe, ut Clericatu initiati patrimonia abjicerent, aut iis retentis Eccleſiaſtico ſe ſtipendio & proventu abſtinerent: ſed nullo legis vinculo eos ad id conſtrictos fuiſſe.

CAPUT VI. *P. 3. l. 4. c. 1.*

An quibus eſſent patrimonia, ii poſſent & Beneficia, eorumque fructus percipere, ab anno octingenteſimo ad milleſimum.

I. An Concilio Verne diſplicuerit à Canonicis propria aliquid poſſideri.

II. Per Concilium Aquiſgranenſe fas erat Canonicis communis vitæ ſocietati adſcriptis, ut & patrimonium & Beneficii Eccleſiaſtici fundos obtinerent, præter cibum & veſtitum à Cœnobio ſuppeditatum.

III. Percupiebat tamen Concilium, ut neceſſario contenti, reliqua pauperibus dimitterent, quibus nihil patrimonii eſſet, nihil Beneficii.

IV. Obſervationes aliæ ex eodem Concilio.

V. Canonicarum eadem erat in his quidem ratio, & diſciplina eadem atque Canonicorum.

VI. Non ſinunt Capitularia, ut de diſtributionibus Eccleſiæ ii quidquam decerpant, qui Prebenda gaudent, vel Beneficio.

VII. Obſervationes in hæc Capitularia.

VIII. Nec patrimonii compotes ſinuntur ibi attingere Eccleſiæ diſtributiones.

IX. Diſcrimen Capitularium & Concilii Aquiſgranenſis.

I. CLericos videntur Concilii Veroi Patres anno 755. ſub Pipino Rege patrimonii cura & ſollicitudine interdixiſſe, juſſos ab his avocamentis expeditos ita vitam agere ſub Epiſcopo, veluti Monachos ſub Abbate; aut eos certè Clericatu dejeciſſe, ſi ſe his extricare vinculis abnuerent.

Can. 11.

De illis hominibus qui dicunt quod ſe propter Deum tonſuraſſent, & modo res eorum vel pecunias habent: & nec ſub manu Epiſcopi ſunt, nec in Monaſterio regulariter vivunt: placuit, ut in Monaſterio ſint ſub ordine regulari, aut ſub manu Epiſcopi, ſub ordine canonico. Et ſi aliter fecerint, & correpti ab Epiſcopo ſuo ſe emendare noluerint, excommunicentur. Et de ancillis Dei velatis eadem forma ſervetur. Duplicis culpæ rei aguntur hic Monachi, Clericique degeneres; primùm quod ad terrenas redierint poſſeſſiones, quibus tonſura ipſa ſua valedixiſſe videbantur. *Qui dicunt quod ſe propter Deum tonſuraſſent, & modò res eorum vel pecunias habent.* Et rurſum, quòd non communem cum Epiſcopo, vel cum Abbate ſuo vitam agant.

Sed bona fide confitendum eſt, non hic ſermonem haberi, niſi de Monachis Apoſtatis, qui quando poſtea ad prius revocabantur propoſitum ſuum, ſe contendebant nunquam Monaſtica, ſed Clericali profeſſione ligatos fuiſſe. Operoſa fuiſſet ea indagatio, conſultius ergo viſum eſt ea ſuperſederi, & hos deſertores cogi, ut poſthac vel cum Monachis in Cœnobio degerent, vel cum Epiſcopo communem Canonicorum vitam agitarent. Vidimus & alibi Canones eam optionem facientes Monachis & Monialibus iis, quorum dubia & anceps nutabat profeſſio; & de quibus ambigebatur, Monachi an Canonici, Moniales an Canonicæ fuiſſent. Denique Concilii hujus Verni Patres gravi objurgatione præmiſſa, vitam tantum communem his præcepere ſub Epiſcopo, vel ſub Abbate, de abdicatione autem rei propriæ verbum fecere nullum, quòd ea non tenerentur Clerici, ſive Canonici. Nec inficiari tamen quiſquam poteſt, quin meditaretur Carolus Magnus Clericos ad id adducere, ut ſolo Beneficio contenti eſſent, cùm illos in hunc modum percunctaretur anno 811. in Capitulari quodam ſuo. *Inquirendum eſt, ſi ille ſæculum dimiſſum habeat, qui quotidie poſſeſſiones ſuas augere non ceſſat. Miramur unde accidiſſet, ut is qui ſe confitetur ſæculum reliquiſſe, neque conſentire vult ut ſæcularis vocetur, cùm propria velit retinere, hoc ad Eccleſiaſticos quomodo jure pertineat, ignoramus.* Et multò probabilius tamen eſt tentata dumtaxat hæc tunc fuiſſe, nec ad exitum unquam perducta.

Baluz. Capitul. to. 1. pag. 480.

II. Nodum hunc omnino exſolvit Concilium Aquiſgranenſe anno 816. ineunte Imperio Ludovici Pii: ſtatuto, quanquam omnium longè præſtantiſſimam eſſe profeſſio Clericorum: *Quia evidenti authoritate liquet, Canonicam inſtitutionem cæteris præſtare inſtitutionibus*: Canonicis tamen inſtitutionibus non prohiberi Canonicos, ſeu Clericos in communem vitam conſociatos, quin vel lino utantur, vel veſcantur carnibus, vel terrenas retineant poſſeſſiones, etſi his omnibus Monachis interdicatur:

Can. 115.

Quanquam enim Canonicis, quia in ſacris Canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus veſci, dare & accipere proprias res, & Eccleſiæ cum humilitate & juſtitia habere, quod Monachis penitus inhibitum eſt. Concluditur demum eo Canone, Monachos proventibus ſacris largius fovendos, cùm terrenas ipſi res omnes exuerint, quam Canonicos, quibus & patrimonia retinere, & proventus Eccleſiaſticos obtinere jus faſque eſt. *Et quia nihil ſibi proprium Monachi reliquerunt, manifeſtum eſt illos copioſioribus Eccleſiæ ſumptibus, quam Canonicos, qui ſuis & Eccleſiæ licitè utuntur rebus, indigere. Unuſquiſque enim, ut ait Apoſtolus, proprium donum habet à Deo.*

Concinnata eſt ab eo Concilio Regula Canonicorum, è qua is Canon exceptus eſt. Non eſt ergo quod quiſquam cavilletur; res in aperto poſita eſt. Canonici Congregationum Clericalium poterant tum & terrenis hæreditatibus ſuis gaudere, & Eccleſiaſticis ſive proventibus, ſive diſtributionibus. *Licèt dare & accipere, proprias res & Eccleſiæ & juſtitia habere, &c. Suis & Eccleſiæ licitè utuntur rebus.*

III. Sed cùm moneant ejus Concilii Patres, quod nihil proprii retinere fas ſit Monachis, liberalius eos rebus Eccleſiæ ſuſtentandos eſſe, quam Canonicos, quibus facultas eſt & patrimonii, & Beneficii cum reditibus ſuis retinendi: hinc forſan conjicere quis poſſet, 1. Canonicos quibus ſuppetit patrimonium, non ita largè proventus Eccleſiaſticos percipere poſſe. 2. Imò nec debere tam largè eorum participes fieri, quàm Monachos, quibus tamen

inde non ſuppeditatur, niſi quo famem & nuditatem arceant. Idque confirmat proximus Canon ejuſdem Concilii, quo admonentur Clerici, ne divitias fugaces conſectentur, & ne participes ſe fieri velint diſtributionum Eccleſiaſticarum, ſi iis non egeant. *Patrum ſententia docent Clericos non eſſe*
Can. 120. *ſectatores divitiarum, nec res Eccleſiarum inofficiosè accipere debere.* Sub nomine Proſperi eis proponuntur verba Juliani Pomerii, authoris librorum elegantiſſimorum de Vita Contemplativa, ubi Clerici qui ab Eccleſia ea vitæ accipiunt adminicula, quæ habere aliunde poſſunt, in carnalium & mercenariorum claſſem conjiciuntur. *Qui Eccleſiæ ſerviunt, & ea quibus opus non habent, aut libenter accipiunt, aut exigunt, nimis carnaliter ſapiunt.* Ex quo illud à Concilio concluditur, ſi quibus Clericis aliquid ſit patrimonii, vel prædiorum Eccleſiæ in titulum Beneficii, eos nihil præterea percipere debere, niſi alimenta Cleri communia, ne ſuperflua ſibi accumulent ipſi quidem, pauperibus autem neceſſaria præripiant. *Qui & ſuas & Eccleſiæ habent facultates, accipiant in Congregatione cibum & potum, & eleemoſynarum partes, ne plus accipiendo, pauperes gravare videantur.* Quibus verò nec prædia ſunt ulla Eccleſiæ, nec hæreditariæ res, iis & cibus & veſtis ab Eccleſia ſubminiſtrari debet, & pecuniæ portio ejus, quæ in Clerum diſtribuitur. *Qui nec ſuis rebus abundant, nec Eccleſiæ habent poſſeſſiones, accipiant in canonica Congregatione victum & veſtitum, & eleemoſynarum partes.* Si denique hujuſmodi ſint Clerici, qui ſponte ſua ſuis ſe ſpoliarint patrimoniis, adeoque & Beneficiis renuntiarint, his certè largiſſimè à Prælatis omnia vitæ præſidia ſubminiſtranda ſunt. *Porro ſi tales fuerint, qui nec ſuas, nec Eccleſiæ velint habere poſſeſſiones, horum neceſſitatibus providentiſſima gubernatione de facultatibus Eccleſiæ debent ſubvenire Prælati.*

IV. Multa in hunc Canonem seriò animadvertenda ſunt. 1. Indubitatiſſimè copiam factam fuiſſe Clericis, adeoque & Canonicis in Congregatione degentibus, ut & patrimonii compotes eſſent, & præterea cum collegio Canonicorum alerentur. 2. Hoc illis inſuſurratum ſubinde fuiſſe, tanquam inconcuſſæ veritatis & æternæ legis placitum, præter alimenta ſua non poſſe eos ab Eccleſia accipere, quæ ſuperflua ſibi forent, pauperibus verò neceſſaria. Verba enim hæc ſunt Juliani Pomerii, & Concilii. *Qui ſua poſſident & dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, unde pauper victurus erat; non accipiunt.* 3. Tres illæ Clericorum claſſes, quas Concilium diſcriminat, Eccleſiæ miniſtrabant. *Utilitatem Eccleſiæ, aut exteriùs, aut interiùs conferunt &c. Magnam utilitatem Eccleſiæ conferunt, &c.* 4. Ipſimet Clericali Congregationi adſcripti & mancipati Canonici, præter patrimonium etiam Beneficia retinebant. 5. Erant tamen, qui & patrimonia repudiarent, & Beneficia, & his ut virtutum præſtantia inſignibus cæteri aſſurgebant omnes. 6. Si quibus erant & patrimonia & Beneficia, ii præterea & ali ſe & veſtiri de Eccleſiæ penu inculpatè ſinebant, id eò pertinebat, ut unius Congregationis ſocii unam tenerent ciborum veſtiumque formam. 7. Mendi aliquid irrepſerat in hunc Canonem Concilii Aquiſgranenſis, quod à nobis alibi expunctum & purgatum eſt, ex Regula nimirum Crodogangi, ex qua hauſti ſunt Canones iſti potiſſimùm Aquiſgranenſes. Nec enim ea Regula quidquam interponit diſcriminis, patrimonio, vel Beneficio fruentibus aliquo, aut nullo, niſi quod qui eo fruuntur, abſtinere debeant pecuniariis diſtributionibus iis, quæ *Eleemoſynarum partes* dicuntur. In commune utique aluntur & veſtiuntur, poſtremi pecuniarias diſtributiones accipiunt, non priores. *Tam de ſuis, quàm de Eccleſiæ facultatibus,* Cap. 4.
non plus accipiant, aut exigant, quàm oportet: id eſt, accipient cibum, potum atque veſtimentum, & his contenti ſint: ne plus accipientes, pauperes gravare videantur. Hi verò qui nec ſuis rebus abundant, nec Eccleſiæ habent poſſeſſiones, & magnam utilitatem Eccleſiæ conferunt, accipiant in canonica Congregatione victum & veſtitum, & eleemoſynarum partes. Ad hæc Regulæ Crodogangi verba refingendus eſt Canon Aquiſgranenſis.

At Canone ſequenti ejus Concilii cogimur paulò penitiùs accuratiúſque rimari rationem potiſſimam, qua Clerici in ſanctiſſimas hujuſmodi Congregationes allegebantur. Utilitas ea erat omnium ab illis ad Eccleſiam reditura. Canones ſuperiores rem manifeſtè prodiderunt. Idem paulò antè affirmabat Crodogangus: *Magnam utilitatem Eccleſiæ conferunt.* Canone ſequenti præcipitur, ut eadem alimentorum quantitate donentur Canonici omnes, cùm adſciti omnes ſint, tanquam utiles Eccleſiæ futuri. Si quorum verò ex iis major ſit meritorum abundantia, & eorum præmianda ſibi Epiſcopus exiſtimet obſequia, auctius aliquid illis & opimius in reliquis diſtributionibus conferet, non in alimentis. *Cibum & potum omnes æqualiter accipiant, hi vi-* Can. 121.
delicet qui propter aliquam utilitatem in numero Canonicorum fuerint admiſſi. Quanquam enim plerique ſubditorum à Prælatis, rebus quibuſlibet aliis plus cæteris meritò ſoleant honorari, in hac tamen ſocietate, ſecluſa perſonarum acceptione, una debet cibi & potûs æqualitas eſſe. Sed ibidem mox ſugillatur à Concilio Canonicorum quorundam perverſitas, qui cùm aliunde opibus affluant, nec Eccleſiæ aut ornamento valde ſint, aut emolumento, majores tamen ſibi arripiant diſtributiones, quàm cæteri, qui pauperiores ſint, & Eccleſiæ utiliores. *Solet in plerisque Canonicorum Congregationibus irrationabiliter atque indiſcretè fieri, ut nonnulli Clerici, qui & divitiis affluunt, & aut parum, aut nihil utilitatis Eccleſiæ conferunt, majorem cæteris, divinum ſtrenuè peragentibus officium, annonam accipiant.*

Jubetur proximo hic Canone, in omnibus ut Canonicorum Collegiis eadem omnibus diſtribuatur panis, pulmenti, & pecuniæ quantitas; optabile quidem eſſe, ut & ubique vini quantitas eadem omnibus ſuppeditaretur; ſed difficillimè perfici id, aut vel ſperari poſſe, ob annorum & regionum diſcrepantiam, aliàs ſterilium, aliàs fertilium & vino abundantium. *Illud cenſuimus, ut panes* Can. 122.
& pulmentum & eleemoſynarum partes æqualiter Canonici accipiant. Et quanquam decentiſſimum foret, ut ſimiliter æquè potum acciperent, non tamen id æqualiter in omnibus locis, nec Eccleſiarum diverſiſſimæ facultates, nec terrarum qualitates, nec eventuum ſinunt fieri poſſe varietates. Optandæ hujus æqualitatis inter Eccleſias, ratio ſubeſſe ea videbatur, quòd de patrimonio pauperum attingere Canonicos non deceat, niſi pro modo neceſſitatis: ut quæ redundant, in pauperes & calamitoſos expendantur. Denique hoc eodem Canone extimulantur Canonici, patrimonio, vel Beneficio opulenti, non tantùm ut diſtributionibus ſeſe abſtineant, ſed ſuis ut ipſi copiis pauperibus opitulentur, quos annis ſterilitate damnatis enutrit Eccleſia. *Qui verò & ſuis & Eccleſiæ abundant rebus, inſtante ſterilitatis tempore,*

eis

eis quo pauperes paſcit Eccleſia, ſuis facultatibus cum
charitate & humilitate ſuffragari procurent.

V. Ab hoc eodem Concilio diximus alibi, in
Canonicarum Regula conſtituenda, in triplicem
eas claſſem diſtributas fuiſſe; earum quippe alias,
dum ſe primùm Congregationi dicarent, prædia
omnia ſua & hæreditates Eccleſiæ contradidiſſe;
alias ad Eccleſiam tranſtuliſſe rerum ſuarum pro-
prietatem, & uſumfructum ſibi retinuiſſe, alias deni-
que & proprietatem & uſumfructum ſibi reſervaſſe,
ac Procuratorem deſignaſſe, qui earum & admini-
ſtrationem, & in foro defenſionem in ſe reciperet,
& curam redituum Canonicæ ipſi inferendorum. *Eas*
Can. 9. *ad procurandum, ſibique fideliter earum fructus admi-*
niſtrandum commendent. Atqui prioribus tantùm, qui
omnibus prorſus ſemel exuerant, præceperat Con-
cilium liberaliter ſubminiſtrari neceſſaria quævis
ſtipendia. *Huic ſufficienter in Congregatione ſtipendia*
largiantur neceſſaria. Ex quo elucet, eas quæ vel
proprietate, vel uſufructu patrimonii aliquid ſibi
integrum reſervaverant, non eadem copia acce-
cepiſſe diſtributiones omnes, atque eas, quæ Evan-
gelicam paupertatem ſectabantur. Alio rurſus Ca-
none obſervatur, ſuas ſibi veſtes texere debere
proprio labore Canonicas, præter infirmas, & eas
quæ ſuis omnibus nuntium remiſere, his enim om-
Can. 13. nia abundè ſufficienda eſſe. *Ex his qui nihil proprium*
habere velint, quibus miſericorditer ſtudeant neceſſaria
quæque præbere. Non ſatis exploratum habeo, an
æmulatrices iſtæ arctioris Chriſti paupertatis, par-
tes acciperent eleemoſynarum, de quibus infrà
aliquid tangitur. *Eleemoſynarum verò oblationes æqua-*
liter accipiant.

VI. Eadem placita in Capitularibus radiant, ſed
aliquantò explicatiùs, conſtantiúſque. Ibi *Præben-*
dæ dicuntur diſtributiones illæ manuales, & illis
abſtinentur, quibuſcumque aliquid eſt fundi, ſeu
Beneficii, ex quo ſoppetere poteſt illis, quo veſ-
Addit. 3. c. 76. cantur & veſtiantur. Tranſgreſſores hujus Statuti
Præbenda & Beneficio privantur; ſi in ſacro ſint
Ordine conſtituti, eo exuuntur. Huic Imperato-
ris Decreto accedit Conciliorum authoritas. *Volu-*
mus atque præcipimus, ſicut ſynodali atque canonica au-
thoritate à Paſtoribus ſanctæ Eccleſiæ ſæpiſſime admoni-
ti ſumus, ut Canonici Clerici, qui in civitatibus vel
in Monaſteriis degunt, qui Beneficia habent, unde
victum & veſtimentum habere poſſunt, ut his juxta
Apoſtolum contenti ſint, & ſtipendia fratrum, unde
pauperiores, & hi qui aſſiduè in prædictis locis Domino
famulantes excubant, atque ibi aſſiduum divinum ex-
plentes officium, vitam ſuſtinent, nequaquam aſſumant,
aut in ſuis uſibus convertant. Sciunt enim quia abſ-
que periculo atque diſpendio animarum ſuarum nulla-
tenus facere poſſunt. Si quis hæc ſtatuta contempſerit,
utriſque careat, id eſt, & Beneficio & Præbenda, at-
que ſi gradibus fruitur Eccleſiaſticis, his privetur.

VII. Præter adnotatam jam diſtinctionem Præ-
bendæ & Beneficii, obſervabimus hic, 1. porrigi
hoc ſtatutum & ad Cathedralium Canonicos, & ad
eos qui in Cœnobiis ab Abbate regebantur. *Ca-*
nonici Clerici qui in Civitatibus vel Monaſteriis de-
gunt. 2. Potuiſſe eos & Cathedralis vel Collegia-
lis Eccleſiæ Canonicos eſſe, & Beneficium unà
obtinere, hoc eſt, uſumfructum alicujus prædioli
Eccleſiæ. 3. Hoc frui non debuiſſe, niſi ad neceſ-
ſarium uſum cibi & veſtis. *Unde victum & veſtitum*
habere poſſunt. 4. Ita ex Beneficio aſſecuti, quo
ali, quo tegi poſſent; jam abſtinere ſe debuiſſe
rebus Congregationis, nec ullam ſibi partem ſu-
mere diſtributionum, alios in Canonicos ſpargen-
darum. 5. Proventus Canonicorum pleriquc ex di-
ſtributionibus exiſtebant, quæ ſingulis præbeban-
tur, unde Præbendarum nomen. 6. Non levis ea
erat culpa, ſed depoſitione, ſed privatione Ordi-
num, & ipſius Beneficii vindicanda, ſi cùm aliun-
de adſit victûs & veſtitûs copia, participandis ſe
quis ingerat reditibus Eccleſiæ, vel diſtributioni-
bus. 7. Jam tum diſtributiones, hoc eſt, reditus
omnes Canonicorum iis erant addicti, qui divinis
Officiis religioſiſſimè intererant. Non quò aliquid
inde in divites, qui aderant, ſpargeretur, ſed duo
illa deſiderabantur ad earum conſortium adipiſcen-
dum, ut adeſſet quis ſacræ Pſalmodiæ, & ut ege-
ret. *Pauperiores, & hi qui aſſiduè divinum ibi explent*
officium.

VIII. Nihil hic exprimitur de iis, quibus pin-
gue eſt patrimonium. Eadem militat ratio. Divites
cùm ſint, patrimonii pauperum exortes ſunt. Sed
quæ ibidem ſequuntur, omnes dubitationis nube- Ibid. c. 77.
culas diluunt. *Quod habet Eccleſia, cum omnibus ni-* 78.
hil habentibus habet commune; nec aliquid inde eis, quì
ſibi de ſuo ſufficiunt, convenit erogare. Quando nihil
aliud ſit, habentibus dare, quàm perdere. Hic certè
nihil erat loci tergiverſationibus. Et rurſus tamen
ibidem mox fax aliquantò ſplendidior infertur: *Nec*
illis qui ſua poſſidentes, dari ſibi aliquid volunt, ſine
grandi peccato ſuo, unde pauper victurus erat, accipiunt.

IX. Certum eſt ergo Clericos & Canonicos
ipſos vitæ communis vinculo annexos, & patrimo-
nia poſſidere potuiſſe, & Beneficia, ſeu tam fun-
dos Eccleſiæ aliquos, & diſtributiones ad cibum
& veſtitum ex Concilii Aquiſgranenſis præſcripto
admenſos; & harum diſtributionum expertes fuiſſe
ex Capitularibus, ſi quo eſſent patrimonio freti,
vel Beneficio. Cæterùm jam ſingulorum intererat
ad conſcientiæ munditiem, & ad ſalutis ſuæ pro-
curationem, ut intelligeret, & moribus ſuis appro-
baret, res Eccleſiæ pauperum uſibus dicatas eſſe,
frugalem ex iis cibum, cultumque, ac nihil præ-
terea præſumi poſſe, denique quomodocumque di-
ves quis ſit, neminem ſibi ſumere debere, quod
alendis pauperibus ſacrum eſt.

CAPUT VII. *P. 4. l. 4. c. 1.*

An quibus patrimonium ſuppetit, Beneficia iis conferri, ab iis retineri poſſint, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Quando laboratum eſt ſæculo undecimo in caſtigandis Cleri moribus, eò collimatum eſt, ut terrenorum abdicationi aſtringeretur.

II. In id totus connitebatur Petrus Damiani. De Regula B. Auguſtini.

III. Promebat Patris verba & authoritatem maximè Hieronymi.

IV. Ut nec ab Hieronymo, nec à Petro Damiani inflicta ſit neceſſitas, ut Clerici propriis carerent, quanquam id conſultiſſimum ipſis fore oſtenderetur.

V. Canonici proprietarii, in quos calamum ſtrinxerat Petrus Damiani, Concilii Aquiſgranenſis authoritate abutebantur.

VI. Vehementer ſtomachatur Petrus Damiani, nec injuria, in eos, qui vel ex patrimonio, vel ex Beneficio grandes congerebant pecuniæ acervos.

VII. Qui tum inſudabant reformando Clero, experti non omnes Clericos faciles & ſequaces fore ad communem vitam, & ad temporalium abdicationem, duas claſſes paſſi ſunt eſſe Canonicorum, aliorum non Regularium, ſub Regula Concilii Aquiſgranenſis, aliorum ſub Regula B. Auguſtini, quæ tum demum cœpit in propatulo proponi. Probatur. De Regula Petri de Honeſtis.

VIII. In reformatione Cleri poſtremis his duobus ſæculis noſtris ſanctius unitata, & non mediocriter perpolita, data quoque eadem iſta rei utra ſunt Congregationum Clericalium claſſi.

IX. Alternantes in hoc negotio opiniones conciliat Bellarminus Cardinalis, ex conſtituto, non debere, nec poſſe in neceſſarium à quoquam decerpi, ſuperfluum enim & redundans omne pauperibus deberi, ſive ex patrimonio, ſive ex Beneficio, ſive ex utroque.

X. Id in confirmatur, dum pauperibus erogetur quidquid redundat, vel ex Beneficii, vel ex patrimonii proventibus, non magni intereſſe in quam ſe quiſque partem det in his opinionum diſſenſionibus. Quæ fuerit Gratiani ſententia, quæ Dionyſii Carthuſiani. Exemplum ſancti Caroli.

I. FUſiùs alibi jam diximus, ubi ex incontinentiæ voragine, in quam ſe demerſerat Clerus Eccleſiæ Latinæ, & paulò antè, & paulò pòſt, & toto ipſo ſæculo decimo; ubi ex ea, inquam, voragine abſtrahendus fuit, unam tum melioris ſpei lucem affulgeſcere viſam eſſe, ſi totus in Congregationes Clericales & in Canonicorum Collegia, à ſæcularium contubernio ſejuncta compelleretur. Ea certiſſimè communis vitæ ſocietas incontinentiam frænare poterat, & ad Clericalis inſtitutionis caſtitatem conſtringere. Sed ea Clericos implicare videbatur communioni rerum temporalium, & hæc communio ad propriæ & hæreditariæ ſubſtantiæ abdicationem invitabat, atque ad redituum ipſorum poſſeſſionem in communi, ſine cujuſquam proprio. Id ſequuti ſunt Pontifices, Epiſcopi ſynodicè congregati, ſummi quique viri amore purioris diſciplinæ inflammati, ut Clericos omnes ad Canonicam vitam concitarent; Canonicam eam interpretati vitam, quam in communi ſocietate agerent, abdicata quacumque proprietate, quaſi ea proprii abdicatio ipſo Clericatus ingenio & inſtituto contineretur.

II. Prolixiſſimè eam quæſtionem verſavit Petrus Damiani, datis ad Alexandrum II. Papam Epiſtolis, ubi illorum illacrymatur Canonicorum ſorti infœliciſſimæ, qui res proprias poſſidebant, idque ſe poſſe confidebant illæſis Canonum regulis. *Dolemus nonnullos ſanctos fratres, Canonici videlicet Ordinis, in tam effrænis prorupiſſe libertatis audaciam, ne non modo ſibi jus habendæ pecuniæ vindicent, ſed & hanc ſibimet & Regulari authoritate competere pertinaciter aſſeverent.* Eam ille Canonicorum jactantiam mox oppugnat, congeſtis ſanctorum Patrum teſtimoniis. Orditur porro ab Auguſtino, & à duabus ejus Concionibus *de Moribus Clericorum*, ubi Evangelicam hanc paupertatem ſanciebat Auguſtinus ſuo quidem Clero, ut legem poſthac intaminatam futuram. Hæc alibi à nobis deprompta fuere. Unum id hoc loco adnotabimus, in id conſpirare Damianum, ut ad omnes prorſus Clericos exporrigat, quod Auguſtinus uni ſuæ Eccleſiæ indixerat Clero. Nec illud prætereundum nobis eſt, ubi Petrus Damiani Regulam beati Auguſtini, & paupertatem Evangelicam ab eo Clericis ſuis præſcriptam proponit Clero imitandam, non aliunde eam accerſi, quam ex duabus illis Concionibus, nuſquam commemorata Epiſtola ejus centeſima nona, quæ tunc temporis adhuc nonniſi ut Regula Monialium circumferebatur.

Epiſt. 16.

III. Hinc ad Hieronymum ſe confert Damianus, cujus tantò gravior videbatur imminere authoritas, quantò illa Clericos omnes alloquebatur, nec niſi communia Clericorum omnium officia inculcabat, cùm Auguſtinus ad ſolos intueretur Eccleſiæ ſuæ Clericos, nec aliud magis premeret, quàm ſpontaneam paupertatis profeſſionem, qua ſe illi ſemel illaqueaſſent, dum ordinarentur. Heliodoro illud ſtatim abruptè intonat Hieronymus, nihil ab eo proprium poſſideri poſſe, ſi ſe Chriſti diſcipulum profiteri velit. *Animadverte, frater, non licet tibi quidquam de tuis habere rebus. Omnis, inquit Dominus, qui non renunciaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Oculis ſubjicit exemplum Chriſti & Apoſtolorum, qui reliquerunt omnia, ex quo idem efficit, aut ſæculi, aut Chriſti renunciandum eſſe hæreditati. *Hæreditatem expectas ſæculi? Cohæres Chriſti eſſe non potes.* Perfecti eſſe pronunciat terrena abjicere & deſpicari omnia, porro Clericatum quandam eſſe perfectionis profeſſionem. *Dominum auſculta dicentem, Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia tua, & da pauperibus, & veni, ſequere me. Tu autem perfectum te eſſe pollicitus es. Nam cum derelicta mundi militia te caſtraſti propter regnum cœlorum, quid aliud quam perfectam ſectatus es vitam? Si perfectus es, cur paterna bona deſideras? Si perfectus non es, Deum fefelliſti.*

Ac rurſus Hieronymus idem ad Nepotianum Preſbyterum ſcribens, demonſtrat nomine ipſo & natura Clericatus quodammodo contineri terrenorum omnium deſpicientiam & ejurationem. *Clericus qui Chriſti ſervit Eccleſiæ, interpretetur primo nomen ſuum, & nominis definitione prolata, nitatur eſſe quod dicitur. Si enim κλῆρος græcè, latinè ſors appellatur, propterea vocantur Clerici, quia de ſorte ſunt Domini, vel quia ipſe Dominus ſors, id eſt, pars Clericorum eſt. Et quia vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe exhibere debet, ut & ipſe poſſideat Dominum, & ipſe poſſideatur à Domino. Qui Dominum poſſidet, & cum Propheta dicit, Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere poteſt. Quod ſi quidpiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus, verbi gratia ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis partibus Dominus pars ejus fieri non dignatur.* Illud denique pronunciat Hieronymus, ſi velit quis, uti Levitæ Moſaici, de altari vivere & de decimis, renunciandum cum ipſis eſſe terrenis hæreditatibus, hoc eſt, ſi proventu quis Beneficii vitam tolerare velit, patrimonia abjicienda eſſe, & vitam paupertati accommodandam. *Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis ejus, nec accipio partes inter ceteras Tribus, ſed quaſi Levita & Sacerdos, vivo de decimis & altari ſerviens, altaris oblatione ſuſtentor, habens victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar.* His addit Damianus Proſperum, qui negat Clericorum proprias res poſſidentium poſſe voluntates in unam perfectè coire ſocietatem, & coaleſcere. *Quia non poteſt ibi eſſe unitas voluntatum, ubi fuerit diverſitas facultatum.* Hoc triplici authoritatis telo configit Damianus Canonicos proprii peculii cupidiores. *Ecce ad condemnandam & funditus abolendam Canonicorum pecuniam, tres non qualeſcumque, ſed inexpugnabiles in teſtimonium Doctores adduximus, ut in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum.*

IV. Illud tamen præ ſe fert Petrus Damiani, quantumvis dulce & ſuave perfectionis jugum, non tamen omnium à ſe imponi Clericorum cervicibus, ſed ſolis Canonicis communis vitæ ſocietate devinctis: *Quod tamen non de Clericis omnibus dicimus, ſed de his ſpecialiter qui Canonico cenſentur nomine, & vivunt in Congregatione.* Perſpicuum eſt tamen, quæ ab eo diſtringuntur validiſſima argumenta, cujuſmodi ſunt, quæ ab Hieronymi authoritate petuntur, ad omnes omnino permanare Clericos, &

Digitized by Google

Beneficiarios, ut quæ ex ipſo Clericatus nomine & profeſſione exprimantur. Ita latius patet argumentatio Damiani, quàm concluſio. Nec tamen nimis probare dicendus eſt, ne eodem verberetur convitio Hieronymus; cujus non ea erat, ut exiſtimo, mens, ut omnes Clericos peculio & patrimonio gaudentes gaudiis arceret cœleſtibus, quamvis ea videri poſſit verborum ejus eſſe vis & animi æſtus. Bona ergo fide fateri cogimur, in fervidioribus adversùs vitiorum corruptelas hortationibus, & in exaggeranda virtutum pulcritudine, ea quandoque & verba & argumenta adhiberi, quæ clementiores deſiderent interpretem. Nec tamen elevanda eſt ejuſmodi ſermonum fides & authoritas, quaſi inconſiderati zeli ea eſſet effervescentia. Sapientiæ & veritati ibi conſonant omnia, ſed & illi conſonant æſtui ac flammæ charitatis, qua pro virtutibus Evangelicis adversùs graſſantia morum vitia decertandum eſt. Illos enim qui de Clericatu ipſo negotiantur, & acervos accumulant, ſive de Beneficii, ſive de patrimonii ſui proventibus ſine modo congeſtis, illos, inquam, volens Hieronymus ab his cupiditatum dehoneſtamentis deterrere, declinat ipſo Clericatus nomine & ſtatu provocari eos ad amorem paupertatis, ad opum infimarum contemptum, & ad ſtudia Conſiliorum Evangelicorum. Itaque & verba & argumenta Hieronymi de Clericorum abdicatione proprii, retorquenda ad id ſunt, quod unum ille moliebatur, ut ſaltem ipſos puderet Clericos, ſi Clericatu, quo ad amorem proliciuntur paupertatis, direſcerent in dies magis, magiſque, ſive patrimonii, ſive Beneficii recondendis proventibus ſuperfluis, qui fuerant in pauperes erogandi. Nemini nimius videri poteſt Hieronymus, qui non proponit, non commendat, non oſtentat niſi Clericatum, ſed tota ſui Ordinis perfectione radiantem. Verè enim perfectio Clericatus, ſi ad ſuum apicem proveheretur, hanc ſecum inveheret terrenorum omnium renunciationem, quo certè modo repræſentata eſt à Chriſto, ab Apoſtolis, à longè plurimis incuntis Eccleſiæ Clericis. Verè enim ea perfectionis erant aurea ſæcula, ad quod & ipſæ perſecutiones conducebant nonnihil. Nec tamen ulli adhuc Monachi per tria illa priora ſæcula effulſerant. Soli ergo tum Clerici potiſſimum paupertatem Evangelicam & perfectionem ſectabantur. Sed ut Evangelica perfectio fidelibus laïcis proponitur, non imponitur, ita & Clericis; at his multò utique vehementius, inſtantiuſque, pro gradu dignitatis quo eminent, nec tamen imponitur, ſed proponitur. Denique ut omnis ſummoveatur ab Hieronymo invidia, non aliter ille ad Clericos, quam Chriſtus ipſe ad fideles laïcos verba fecit de præceptis perfectionis. Nam & Chriſti Evangelica verba de renuntiatione terrenorum omnium, ſpeciem præ ſe ferre videntur præceptorum, etſi conſilia tantummodo ſint. Quod à ſumma utique & ineffabili profectum eſt Dei ſapientia & indulgentia; qui cum poſſet quod perfectum eſt præcipere: quid enim tam arduum & operoſum eſt, quod Deo non debeamus, quod præcepto charitatis rigidius inculcato non contineatur? Indulgentius nobiſcum agere maluit, & in hujus tamen clementiæ ſuæ diſpenſatione occultos ſparſit aculeos, ut enitamur altius, & ſponte noſtra præcepta interpretemur, quæ conſilia ſunt ſapientiæ & clementiæ ejus ſempiternæ.

Quæ de Hieronymo dicta ſunt, ea ipſa de Petro Damiani pari jure aſtrui poſſunt. Ut Canonicos in Congregatione degentes ad perfectionem voluntariæ paupertatis cohortetur, non priorem illis refricat profeſſionis ſuæ memoriam: nec enim paupertatem antè profitebantur: ſed rationes illis & authoritates aggerat Patrum, quorum vehementiſſimus erat Hieronymus, à quo tamen ex æquo ad omnes Clericos ſermo fit, & ipſa Clericatus profeſſio exaggeratur. Si Clerici univerſim omnes ad perfectionem provocantur, perfectio autem abnegationem terrenarum opum flagitat: multò æquius eſt, ut Canonici in Congregationem coadunati, victu & veſtitu contenti ab eadem ſuppeditato, caduca reſpuant patrimonia. Illud erat Hieronymo & Petro Damiani commune, quod uterque Clericos execrabatur, quorum inexhauſta quædam avaritia opes ſibi coacervabat ex Beneficii, vel patrimonii fructibus in futurum reconditis, qui impræſentiarum debuerant ſepoſitis vitæ neceſſariis ſuperflua omnia in pauperes effundere.

V. Quibus ſuccenſebat Petrus Damiani Canonicis, ii ſordes ſuas & avaritiam obumbrabant authoritate Regulæ Concilii Aquiſgranenſis ſub Ludovico Pio. In ea enim Regula prolatis in medium contextibus iiſdem omnibus Hieronymi & Proſperi, ſive Juliani Pomerii, non aliud tamen concludebatur, quam ut Canonici victu & veſtitu in commune ſuppeditando contenti eſſent, ſimiliter & congrua parte eleemoſynarum. *Accipiant in Congregatione Canonica victum & veſtitum & eleemoſynarum partes.* Eam pecuniæ diſtributionem inſectatur Damianus, velut prorſus exitialem: *Prius itaque dat victum & veſtitum, deinde diviſores conſtituit eleemoſynarum. Illud ſcilicet ad neceſſarium vitæ ſubſidium, hoc ad infarciendam congeriem ſacculorum. Illud ut corporaliter vivant, hoc ut æternæ morti pabulum nutriant.* Nec illud inexorabilis Cenſor in præteritis reliquit, quod eadem Regula ſingulis Canonicis largiatur in ſingulos dies quatuor panis, quinque vini pondo, ipſis jejunio dicatis diebus, quibus ſemel refici fas eſt. *Cum à maximo uſque ad minimum, id eſt, etiamſi duorum vel trium annorum in Clero puerulus, quinque ſibi libras vini & quatuor panis, ut non ad vomitum, ſed ad exenterationem repleatur, accumulat. Etiamſi ſemel in die reficitur, hæc panis & vini menſura nullatenus minuatur.* Tum verò in eam Regulam impotentius bacchatur Petrus. Scilicet in illa temporum caligine, inexplorati & inauditi ei erant ejus authores. Illis enim citra dubium honoris pluſculum detuliſſet. Multò minùs perſpecta erat Petro neceſſitas, quæ Aquiſgranenſis Concilii Patribus eam indulgentiam extorſerat.

Ei Regulæ nullam aliam adverſariam excitat Regulam Damianus, niſi Evangelia & ſanctos Patres. Ex quibus probabile fit, necdum tunc Canonicis Regularibus Regulam ullam propoſitam fuiſſe, quæ nomine & authoritate beati Auguſtini commendaretur. Id non multò poſt factitatum eſt, ut retunderetur authoritas Regulæ Aquiſgranenſis Concilii, quæ proprietariis Canonicis patrocinio erat. Nec immerito id quidem, cùm unus ex omnibus antiquis Eccleſiæ Patribus Auguſtinus Clericos Eccleſiæ ſuæ ad Evangelicam compuliſſet paupertatem.

VI. Cæterùm ſepoſitas & reconditas ex reditibus Eccleſiaſticis opes apertiſſimè damnat Damianus: *Si Eccleſiaſtica tibi liceat bona recondere, videris auxiſſe divitias, non ſpreviſſe; ut magis pecuniæ quæſtum, quàm Religionis ambias inſtitutum; & non tam ſanctitatis culmen voluiſſe conſcendere, quàm acervos pe-*

Digitized by Google

cunia cumulare. Quibus colhibitum eſt, & patrimonio frui, & Beneficio, & iis opibus vel parcere, vel in ſæculares pompas abuti, aut delicias; inficias illi ire non poſſunt, quin quod Petrus exprobrat, Clericatum ſuum inſtrumentum habeant parandarum divitiarum corruptibilium, qui ad eaa aſpernandas eos ſollicitat: avaritiæ artem, non profeſſionem ſanctitatis. Ulteriùs evehitur Damianus

L. 5 Ep. 9. in Epiſtola ad Canonicos Faventis Eccleſiæ, quos inter fervebat moleſtiſſima diſſenſio, vergentibus aliis ad vitæ communia ſocietatem, aliis propriis & privatis opibus abſtinere ſe poſſe negantibus. In hos poſtremos magno impetu evectus eſt Damianus, quanquam neminem fallat, nullo eos neceſſitatis zelo cogi potuiſſe ad vitam communem, vel ad rerum propriarum renuntiationem. Clericis admonuit non ſolas Laïcorum veſtes fugiendas & indecoras eſſe, nec ſatis diſtare à Laïcis Clericos eos, qui cum illis veſcerentur, unà habitarent, & æquè ut illi corruptibilibus divitiis congerendis delectarentur. *Satis videtur abſurdum, ut Clerici quis prætendat in ordine ſpeciem, & ſæcularium teneat in vivendo converſationem; & quem à laïcorum turbis profeſſionis conditio ſeparat, turpe eſt vel domeſtica converſatio, vel peculii abominanda proprietas laïcum eſſe convincat.* His ſubtexit placita eadem illa ſua, de quibus ad Alexandrum II. Papam ſcripſerat. Eſt autem non perfunctoriè obſervandum, quòd vir doctus & ſanctitatis laude clariſſimus, cùm Faventes Canonicos cohortaretur ad vitam communem, ad unius Congregationis vinculum, ut una habitarent domo, ut proprium omne abjicerent: turpe id quidem eſſe ait, Clericos vivere & verſari cum Laïcis; at proprietate bonorum temporalium fieri, ut abominationi ſit Clericus, & in laïcum ac ſæcularem degeneret. *Vel peculii abominanda proprietas laïcum eſſe convincat.* Hoc peculium Clericorum vel Beneficii, vel patrimonii proventibus turgebat. A Clerico patrimonium retineri, id equidem non facilè perſuadebor abominandum Damiano viſum, aut ab habente patrimonium Beneficium obtineri. Unum eſt, quod in ea quidem re non improbandum tantùm & prohibendum, ſed & abominandum ſit, coacervatio ingens opum & redituum, ſive ex patrimonio, ſive ex Beneficio per plures annos affluentium. Quanquam non paulò execrabilius ſit, ſi quis ſibi has opum ſtrues accumularet ex ſolis Eccleſiaſticis proventibus, qui alendis pauperibus ſacri ſunt. Quanquam & illud non injuria abominationi ſit, ſi Clericus parcat patrimonio, illudque ſine modo, ſine fine amplificet, ſumptus interim ſibi ſuiſque faciens de rebus Eccleſiæ. Id deteſtabatur, in id detonabat Hieronymus, cum dolebat vicem Clericorum, & cæcitatem, qui opes exaggerant ex ipſo Clericatu, hoc eſt, ex profeſſione ipſa propiùs imitandi Chriſti pauperis, admirandæ & amandæ ejus paupertatis. Luculentiſſimum eſt quod advertit Petrus Damiani, Clericorum non aliter quàm Levitarum conſecratione Deo dicari ac devoveri, non ipſos tantùm, ſed & res ipſorum

Ibidem. omnes. *Et notandum quod non ſolùm Levitas, ſed Levitarum etiam pecora Dominus ſua eſſe teſtatur; ut perſpicuè doceat, quod ii qui Eccleſiaſticis mancipantur obſequiis, Deo debent non modò ſua ſedulitatis & laboris impendium, ſed etiam proprietatem quoque earum quas poſſident facultatum, ſciantque ſe ſimul & ſua juris eſſe non proprii, ſed divini.*

VII. Indubium ergo eſt, qui tunc omnes operam induſtriamque ſuam contulerunt ad Clericalis inſtituti & ſanctitudinis inſtaurationem; illis omnibus propoſitum fuiſſe, ut Clericos omnes adducerent ad amplectendam vitam canonicam, hoc eſt, Regularem. Quanquam enim necdum uſitata eſſet illa appellatio Canonici Regularis, compertum tamen omnibus erat, unum idemque ſonare vocem Canonis & Regulæ, ſicut & Canonici ac Regularis. *Planè qui pacto quis valeat dici Canonicus, niſi ſit Regularis? &c. Volunt ſiquidem Canonicum, hoc eſt, Regulare nomen habere, ſed non regulariter vivere.* Cùm Ibidem. non omnes Clerici et acquieverint vitæ communia & abdicationis profeſſioni: cœpere non multò pòſt ſegregari Canonici ſæculares & proprietarii, Regulæ Concilii Aquiſgranenſis addicti, à Canonicis abdicationem profitentibus, eóque Regularibus dictis, à Regula B. Auguſtini: tunc quidem minimè nova, ſed innovata; & jam non Monaſtibus, ſed Canonicorum Collegiis aptata

Concilium Romanum anno 1059. ſub Nicolao II. Papa, ad hanc communis vitæ ſocietatem, & paupertatis Evangelicæ profeſſionem Clericos prorſus omnes invitavit. *Juxta Eccleſias oportet Religioſos Clericos ſimul manducent & dormiant, præcipientes ſtatuimus, & quidquid eis ab Eccleſiis venit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apoſtolicam vitam ſcilicet communem, ſummopere pervenire ſtudeant.* In Can. 4. hoc Concilium convolaverant centum tredecim Epiſcopi, & hoc ejus Decretum Pontifex miſit ad Galliæ & Aquitaniæ Epiſcopos. Itaque eò anhelabant Pontifices & Præſules omnes, Clerus in univerſus ad Apoſtolicæ vitæ imitationem perduceretur. Mira tamen quadam ſapientia & humanitate Canon iſte conditus fuit. Nam unius domûs, menſæ, & ſubſtantiæ Eccleſiaſticæ communio, *quidquid eis ab Eccleſia venit*; præcepti lege indicitur: Epiſt. 8. *Præcipientes ſtatuimus.* Idque tunc tantò erat proclivius, quantò rariores adhuc erant inter Beneficiarios fundorum partitiones, & eorum reditus ferè ex diſtributionibus exurgebant. Sed quod ad patrimonium pertinet, non aliud Concilium, quàm orat & hortatur Clericos, *Rogantes monemus*: ut contendant, incendantque ſeipſos, ad naſcentis olim Eccleſiæ perfectionem æmulandam, cùm venditarum rerum pretia ad Apoſtolurum pedes abjiciebantur, ut inde pauperes foverentur, & miſerabiles quique.

Paulò concitatiores erant Petri Damiani Epiſtolæ, zelo ſervientis ſuo. Sed mirum in modum diſtat Concionator, aut Scriptor, qui eloquentiæ vel pietatis ſuæ æſtu abripitur in inculcanda perfectionis charitate, à Concilio vel Pontifice decreta vel præcepta condente. Alexander ipſe II. ad quem Petrus Damiani inflammatiſſimaa illas dederat litteras, ad extundendum decretum ejuſmodi aliquod, nihil ultrà molitus eſt, quàm ut hunc ipſum Canonem Can. 4. Concilii Romani ſub Nicolao II. confirmaret, rurſumque promulgaret in alio Concilio Romano anni 1063. à quo eadem ipſa uſurpata ſunt verba. Princeps & primus omnium, vel inter principes Petrus de Honeſtis novam concinnavit Regulam Canonicis iis, qui res omnes proprias ejurarent. Ravennas erat, & in ejus Civitatis portu Cœnobium extruxit, ubi Regulæ ſuæ obſervantiam ſanxit, Paſchali II. Pontifici priùs oblatæ. Terrenorum abdicatio diſertis ibi verbis exprimitur: *Propriis rebus & voluntatibus renuntiaſtis.* Non hic ego inqui- Cap. 5. ram, an antè hæc Regula exarata ſit, vel permanarit, quàm Regula illa Auguſtini nomine apud Canonicos Regulares invaleſceret. Sed apparet mul-

tas hoc eodem tempore emerſiſſe Congregationes Canonicorum, qui Regulares dicebantur ab his Regulis ſpontaneam inſimorum bonorum omnium abdicationem indicentibus: quas omnes tandem obſcuravit & obruit ea, quæ nomine & majeſtate Auguſtini circumfulgebat Regula. Hinc illud jure concluditur, non fuiſſe vanos aut infrugiferos tot Pontificum & Conciliorum, & ipſius Petri Damiani labores, ad Clericatûs perfectionem redintegrandam. Etſi enim non Clericis, ac ne Canonicis quidem omnibus perſuatum ſit, ut ad eam ſe conformarent perfectionem, quam primigenia Hieroſolymis Eccleſia initiaverat: plures ſaltem propagatæ ſunt Congregationes Canonicorum Regularium, quæ Evangelicorum Conſiliorum perfectiout, paupertati in primis ſe devoverent.

VIII. Res ſimillima contigit altero ab hinc ſæculo, cum Adrianus VI. & mox Clemens VII. Petrum Caraffam Epiſcopum tum Theatinum, qui Paulus poſtea IV. Pontifex fuit, & Marcellum Cajetanum, virum ſanctitate & innocentia vitæ præſtantiſſimum, juſſere gnaviter incumbere in Cleri mores ad novam quandam & luculentam diſciplinæ formam refingendos. Ab his duobus præſtantiſſi-
Spond. ann. 1524. n. 11. mis tum viris inſtituta eſt Congregatio Clericorum Regularium, quos Theatinos vocant, triplici Religionis voto uſitatiſſimo devinctorum, & quarto præterea eo ſingulari, ut eleemoſynis ſpontaneis, nec mendicatis vivant, quò propiùs veſtigia premant Apoſtolorum. Emeriere poſtea magno numero Congregationes Clericorum, aliæ Regulares, uſitata votorum ſolennitate conſtrictæ, aliæ merè Clericales, ſine votis, & ne abdicato quidem patrimonio. Hæ poſteriores, quibus & Apoſtolicæ Sedis acceſſit confirmatio, manifeſtè produnt, nihil collidi aut conflictari Clericatui, aut Beneficiis hæreditaria patrimonia. Harum enim poſteriorum Congregationum ſocii, verè Beneficiarii ſunt, ſi reviviſcat Stylus Eccleſiæ antiquior, cùm cibos illis veſteſque ſufficiat Congregatio, quo uno ſubſidio ab Eccleſia fovebantur veteres olim plurium ſæculorum Beneficiarii. Patrimonio non renuntiant, & exemplo utuntur antiquiſſimorum Clericorum, quin & Congregationum tunc Clericalium; unam ſi illam excipias Auguſtini, & pauciſſimas alias, quæ illius veſtigiis inſiſtere ſtuduerunt. Multò manifeſtior illis conciliabatur authoritas ex Concilio Aquiſgranenſi anni 816. quo ſinebantur Canonici patrimoniis Beneficia adjicere. Innituntur denique pulcherrimo temperamento Conciliorum & Patrum Concilii xI. qui Canonicos compulere, ut in communis vitæ ſocietatem, in bonorum etiam communionem convenirent, ad patrimonii abdicationem invitavere tantùm.

IX. Sed hæc mira & inevitabilis diſciplinæ exterioris varietas, inconcuſſæ illi & invariabili legi officere non poteſt, aut derogare, quæ omnes jubet Clericos parco & modico, modeſtoque contentos eſſe victu & cultu, reliqua pauperibus diſpenſare, ut illis debita, ſive ex Beneficii, ſive ex patrimonii proventibus. Cùm enim ſuperflua jam ſint, utique pauperum ſunt. In ea verſatur ſententia vir omni exceptione major Bellarminus, atque ita demum auguratur ille concordare poſſe doctrinam Proſperi, ſive Juliani Pomerii, cum ea, quæ capitaliter diſſidere videtur. Vetabat enim Pomerius participes eſſe proventuum Eccleſiæ, quibus eſſet par patrimonium. Et ut duriuſculæ doctrinæ obtrectabant jam tum non pauci. Earum duarum ſententiarum author eſt Bellarminus, priorem eſſe tutiorem, ſecundam forſan veriorem: niſi altera alteri conſentire ita jubeatur, ut Julianus Pomerius de iis agat, quibus alterutrum abundè ſufficere poteſt, ſive patrimonium, ſive Beneficium: tum enim ſaltem alterum ſuperfluum eſt, atque adeo pauperibus debitum; cæteri de iis egerint, quibus nec patrimonium ſejunctim, nec Beneficium ſatis copioſum fuerit, atque ita poterant utrumque retinere, dum ne ſibi inde decerperent, niſi pro modo neceſſitatis & decoris. Caput enim illud eſt, quod in omnibus iſtiuſmodi quæſtionibus dominari decet, de quo inter Theologos ferè convenit ex ipſomet Bellarmino, quidquid ſuperfluum eſt, id deberi pauperibus. *Ex his opinionibus prima eſt tutior, etſi ſecunda fortaſſe eſt verior;* Bellarmin. De Clericis L. 1. c. 27.
niſi hoc modo concilientur, ut dicamus ſanctum Proſperum loqui de illis, qui planè ſufficientem habent ſuſtentationem ex patrimonio aut Beneficio. Tunc enim alterum eſt ſuperfluum, & proinde pauperibus debitum. Alios verò authores loqui de illis, qui neque ex patrimonio, neque ex Beneficio ſufficientem omnino ſuſtentationem habent. Hi enim utrumque retinere poſſunt, modò ex utroque nihil accipiant ultra ſuſtentationem decentem, juxta conditionem proprii Status. Quod enim verè ſuperfluum eſt, dandum eſſe pauperibus Theologi communiter docent.

Et temperamento tantò libentiores aſſentimur, quòd moribus hodie receptiſſimis non adverſatur, ubi opulento qui ſunt patrimonio, Beneficia nihilominus obtinent: & tamen regulam præſcribit uſui harum omnium divitiarum, ſive ex Eccleſiaſticis, ſive ex hæreditariis proventibus affluentium: & eam Regulam, qua nihil ſanctius unquam antiqua præſcripſerint vel Conciliorum, Pontificumque Decreta, vel monumenta ſanctorum Patrum. In id enim ſanctiſſimi Patres Theologique conſentiunt, exteriores quidem alternare uſus, & alios aliis temporibus inoleſcere & exoleſcere: at regulas & leges pietatis, innocentiæ morum, frugalitatis, modeſtiæ, abdicationis cupiditatum terrenarum, erogationis omnium ſuperfluorum in egenos, qui rebus neceſſariis deſtituuntur: has, inquam, leges eaſdem ſemper & immutabiles, æternaſque conſtare.

X. Leges, ſi lubet, aut ſi vacat, apud Fagnanum In l.3 Decr.
varias Canoniſtarum reſponſiones ad contextus part. 1 pag.
Hieronymi, & Proſperi, ſive Juliani Pomerii, De- 220. & ſeq.
creto Gratiani intextos. Non ſatis video, an his 306. & ſeq.
interpretibus ſuis aſſentiatur Gratianus. Dilucidè ſatis mentem ipſe ſuam aperuit, ubi poſt Patrum hæc teſtimonia congeſta, hæc ſubtexuit, quaſi ad hæc referretur tota diſputatio. *Verùm his authori-* 1. q. 2.
tatibus prohibentur ab Eccleſia ſuſcipi, non illi qui quondam fuerunt divites, poſtea verò omnia reliquerunt, ut Petrus, & Mattheus & Paulus: at pauperibus diſtribuerunt, ut Zachæus: aut Eccleſiæ rebus adjunxerunt, ſicut illi qui prædia ſua vendentes, ponebant pretia ante pedes Apoſtolorum, ut omnia eſſent communia: ſed illi qui in domibus parentum reſidentes, vel ſua relinquere volentes, Eccleſiaſticis facultatibus paſci deſiderant. Et paulò pòſt: *Ecce qui prohibeantur ab Eccleſia ſuſcipi. Illi verò qui omnia ſua relinquunt, vel pauperibus diſtribuunt, vel Eccleſiæ rebus adjungunt, & ab Eccleſia laudabiliter ſuſcipiendi ſunt, & ejus opibus ſuſtentandi.*

Hæc apertè doctrina Gratiani eſt, hæc ſententia Hieronymi & Pomerii teſtimoniorum ſuprà laudatorum. Sed nihil horum pugnat ei moderationi,

cui ſuffragabatur Bellarminus. Nec enim magni refert, pingui dotatos patrimonio, illud pauperibus largiri, antequam Beneficium ſuſcipiant, quo vitam deinceps ſuſtentent: an eas erogationes faciant, ſtatim impetrato Beneficio. Parvi refert, an de patrimonio ſe ſuo ſuſtentantes Eccleſiæ dimittant proventus Beneficii & Eccleſiæ cui miniſtrant: aut eos ut ſuperfluos pauperibus ipſimet diſtribuant. Denique non magni refert, an ſuperflua pauperibus erogentur ex Beneficio, vel ex patrimonio, & an ſimul & ſemel erogentur, an longa largiendi & conſulendi charitate atque voluptate. Illud unum permagni omnino intereſt, ut Beneficiarii neceſſario, modico, parco victu contenti, reliqua omnia ſibi redundantia, pauperibus neceſſaria, atque adeo debita vel largiantur, vel reſtituant pauperibus: ea charitatis teneritudine, qua Chriſti membra, qua Chriſtum ipſum paſci & veſtiri par eſt.

Docet quidem ſanctus Thomas peccare Beneficiarium, ſi publicæ neceſſitatis tempore patrimonio, quo abundat, parcat, & Beneficii fructus ipſe conſumat. 2. 2. q. 185. art. 7. *Et in tali neceſſitate peccaret Clericus, ſi vellet de rebus Eccleſiæ vivere, dummodo haberet patrimonialia bona, de quibus vivere poſſet.* Sed eodem ipſo articulo ita cenſet toties peccare Beneficiarium, quoties immoderatè ipſe utitur fructibus, ſive Beneficii, ſive patrimonii ſui; unde fit, ut jam pauperibus opitulari non poſſit. *De his autem bonis Eccleſiæ, quæ ſunt ſpecialiter ſuo uſui deputata, videtur eſſe eadem ratio, quæ eſt de propriis bonis, ut ſcilicet propter immoderatum affectum & uſum peccet quidem, ſi immoderata ſibi retineat, & aliis non ſubveniat, ſicut requirit debitum charitatis.*

Finem faciemus huic Capiti, ſi antè monuerimus, Gratianum manifeſtiùs adhuc ſuam explanatam nobis eſſe voluiſſe ſententiam, ubi ait in Eccleſia Orientali Clericos majores, in Occidentali minores eſſe conjugatos, atque adeo utriſque integrum, ac pene neceſſarium fuiſſe, ut ad uſus ſaltem ſuæ familiæ patrimonia poſſiderent; at eos qui jam inde à puero militiæ dicati ſunt Eccleſiaſticæ, jam nihil propriè & privatim poſſidere poſſe, niſi patrimonio contenti, Eccleſiæ dimittant reditus Eccleſiaſticos ſuos. 1. q. 2. poſt cap. 24. *Sed notandum eſt Epiſcopos Orientales uxores habere & filios; quoſdam autem ex noſtris partibus, cùm in laicatu, ſive in minoribus Ordinibus conſtituti, habeant uxores & filios, ſive morte uxoris interveniente, ſive continentia pari voto ſervata, ad ſacros Ordines accedere. His omnibus conceditur habere propria ad ſuos & ſuorum uſus. Qui autem ab infantia ſacra militia traditi ſunt, nullo modo eis permittitur habere propria: quia nulla eſt eis excuſatio proprietatis: niſi fortaſſe retinendo ſua, à ſumptibus Eccleſiæ abſtineant. Quod fieri poſſe Proſper teſtatur.* Gratianum ſugillavit beatus Antoninus Archiepiſcopus Florentinus, Ta. 4 Tit. 12. c. 8 p. 187. quòd Clericos omnino arceat patrimonio. Non vacaret ſanè culpa Gratianus, ſi ea ejus eſſet ſententia. Sed illa ab eo cautio allata eſt, qua cenſuræ eximatur.

Hanc eandem quæſtionem ventilavit Dionyſius Carthuſianus in Tractatu eo, quo pluralitatem inſectatus eſt Beneficiorum. Ita autem ſtatuit, qui patrimonii fructibus gaudere vult, eum Beneficii C. 14. proventus in pauperes diſpenſare debere; ita conſentire Hieronymum, Proſperum, Bernardum; & longè tutiſſimum eſſe ad horum Patrum doctrinam mores vitamque ſuam componere. *Et horum ſanctorum Patrum ſententiis ſecurius atque ſalubrius ſtatur, quàm aliorum quorundam, in quibus illuminatio tanta non fuit.* Fatetur denique Dionyſius, Beneficiarium patrimonio bene dotatum, fructus facere ſuos Beneficii & Eccleſiæ cui miniſtrat, *Faciunt ejuſmodi bona eſſe ſua*; ſed ut ea pauperibus largiatur. Beatus Carolus ex Gioſſano *volebat quotannis ſui ſibi patrimonii reditus perſolvi, quò eos in opera pia expenderet;* L. 8. c. 12. *quin & illud penſionibus oneravit, potius quam Beneficia ſua, ut ſolent multi hodie. Sic autem ille præmiari eos ſolebat, qui ipſi aſſuerant gnaviter & ſtrenue in Eccleſiæ miniſterio.*

De opere manuum Clericorum & Monachorum.

CAPUT VIII. *P. 1. l. 4. c. 2.*

De opere Monachorum & Clericorum per quinque priora Eccleſiæ ſæcula.

I. Is demum cumulus eſt perfectiſſimæ paupertatis Evangelicæ, ubi ſua quis in pauperes erogaris, opere manuum & ipſe victitat, & eos juvat.

II. In Concilio IV. Carthaginenſi Clericis præceptum non eſt, quod Evangelica veritas conſilii eſſe voluit, eis ut Apoſtoli quidem ipſi ſemper ſervaverunt.

III. IV. Elucidatur hic Canon ex Canonibus mox ſequentibus.

V. Non agunt hi Canones, niſi de Clericis inferioribus, quorum complurimi uxorati erant. Clerici Seminarii Auguſtini ipſius manibus non operabantur.

VI. Probationes ex libro Auguſtini de opere Monachorum.

VII. Fatetur ſe ſanctus Pater litibus dirimendis fidelium ita detineri, ut quod mallet, manibus operari non poſſet. At iis judiciis intererant & Clerici majores.

VIII. Sopiendis potius ſidelium diſſidiis Apoſtolus Clericos addixit, quàm labori manuum.

IX. Ne Monachos quidem omnes Auguſtinus labori manuum dicat. Eos ille enim eximit, qui clari natalibus ſunt, qui ſacra in Ordine, qui patria bona dimiſere, qui molliuſculè ab infantia enutriti fuere, &c.

X. Eos tantùm eò compellit, qui à ſervili jugo, vel ab agrorum cultu in Cœnobia confluebant.

XI. Cæteros etſi invitat, non cogit.

XII. XIII. De opere Monachorum & Monialium Ægypti ex eodem Auguſtino.

XIV. Monachi B. Martini non laborabant manibus, niſi juniores, in exſcribendis libris.

XV. XVI. XVII. Varii uſus Monachorum Orientis & Ægypti, ex Hieronymo, quorum alii aliis magis impigri ad opus manuum.

XVIII. XIX. Pluris faciebat Hieronymus ſtudia & meditationem Scripturarum, quàm opus manuum.

XX. XXI. XXII. Varia exempla laboris manuum. Ne in pompas ſæculi laborent ſacra Deo manus.

XXIII. XXIV. Aliis argumentis evincitur, non omnibus omnino Monachis impoſitum fuiſſe laboris manuum neceſſitatem.

XXV. XXVI. Novæ probationes.

I. SUperioribus Capitibus id aſſentiebantur ſancti Patres, eam eſſe cumulatiſſimam Evangelicæ paupertatis perfectionem in Clericis, ſi non patrimonii modò, ſed & Beneficii reditibus nuntium remitterent, & Eccleſiæ miniſtrarent non alia mercede & gloria illecti, quàm ipſo miniſterio. Exemplis ſe Pauli Apoſtoli accommodabant inſignes pietate viri, & cum ipſo, opere manuum vitam tolerabant. De hoc labore & opere Clericorum hoc Capite diſſeremus.

II. Tres in rem iſtam Canones à Concilio IV. Carthaginenſi editi ſunt, quo ad opus manuum Clerici omnes concitari videntur. Video viros pios

Digitized by Google

juxtà & doctos Concilii hujus verba immeritus interpretatos, ut non hortari tantum videantur ad laborem, ſed præcipere & cogere. Quanquam præſtringatur ſtatim mentis acies tanto zeli & pietatis fervore: re tamen tota diligentius ad calculos revocata, ſatis perſpicuè conſtat, nunquam hos Canones Clericis omnibus vel legem inflixiſſe, vel neceſſitatem operis manuum. Primus horum Canonum ejuſmodi eſt. *Clericus quantumlibet verbo Dei eruditus, artificio victum quærat.* Hunc equidem Canonem ſuſpicor eo conſilio ita temperatum fuiſſe, ut difficultas levaretur, & ſcrupulus eximeretur iis, qui ambigebant, an Clericus doctrina pollens, & procurandæ animarum ſaluti idoneus, poſſet citra miniſterii ſui dehoneſtamentum, manibus operari. Declarat autem Concilium, quamlibet is eruditione floreat, non indecoram ei futuram Pauli Apoſtoli imitationem, qui opere manuum victitabat. Sed cùm teſtatum faciat Apoſtolus, id ſe ſponte ſua facere, non præcepto; quia libet, non quia neceſſe eſt; nec ſe id ſemper feciſſe, nec id facere cæteros Apoſtolos; Cùm hæc ita ſe habeant, non ii erant hujus Concilii Patres, ut Clericos prorſus omnes protrudere vellent ad perfectionis culmen ipſis Apoſtolis ſuperius, Paulo ipſo eminentius, & legis vim apud ipſos habere, quod Paulus perfectionis conſilium eſſe prædicavit.

Can. 51.

III. Alterius horum Canonum verba hanc corroborabunt noſtram primi interpretationem. *Clericus victum & veſtitum ſibi artificiolo vel agricultura, abſque officii ſui detrimento quærat.* Perſpicuum eſt hoc Canone unum id ſignificari, opificum, vel agricolarum labore non dedecorari, nec irregularitate innodari Clericos; ſed non iis verbis compelluntur Clerici ad ejuſmodi opera, & labores.

Can. 52.

IV. Ex tertio plus etiam lucis affunditur in eandem ſententiam. *Omnes Clerici qui ad operandum validiores ſunt, & artificiola & litteras diſcant.* Robuſtiores ergo tantum Clericorum jubebantur aliquo imbui artificiolo, nec non & litteris. Quorum valetudo languidior erat, ii ne ediſcere quidem artes, vel opera jubebantur. Non ergo univerſim hinc ulla Clericis neceſſitas operis manuum imponitur. Qui viribus etiam magis valent, pollentque, ii dum juventa floret, artem aliquam perdiſcere hic præcipiuntur, non ei arti vacare urgentur. Conducibile quippe eſt non paucis è vulgo mortalibus aliquid artis, vel operis edidiciſſe, adverſùs irruentes inopinas calamitates, & varia vitæ diuturnioris infortunia.

Can. 53.

V. Illud porro præ cæteris adnotandum hic eſt, de Clericis ſolis agi, hoc eſt de Clericis inferioribus. Unde & Auguſtinus, fax Eccleſiæ Africanæ ſplendidiſſima, cùm Clericos ſuos adgregaſſet in communis ſecum vitæ ſocietatem in Epiſcopalibus ædibus ſuis, & ad omnem Africanorum Conciliorum diſciplinam illos accuratiſſimè efformaſſet, nullo nnquam eos opere manuum exercuit. Nimirum ſolos ille Presbyteros, Diaconos & Subdiaconos in ſuum hoc ſibi Seminarium adſciverat, quorum eæ erant ſacri Ordinis occupationes, quæ non facilè cum labore manuum conjungi poſſent. Cùm ex adverſo Clericorum minorum nullæ eſſent ejuſmodi functiones ſacræ, quæ non eos vacare ſinerent & operi manuum, & familiæ adminiſtrationi. Adde quòd cùm ex iis bene multi conjugati eſſent, & numeroſa ſi fors prole gauderent, non tam pingues erant Eccleſiaſticæ ſportulæ, ut gregi huic alendo pares eſſent, niſi loculi aliquid ex opere & labore manuum accederet. Quod autem nihil operis Auguſtinus indixerit ſui Seminarii Clericis, jam ſupra demonſtratum eſt, ubi aperuimus quibus illos occupationibus diſtentos haberet ſanctiſſimus Doctor, & quibus illos legibus ſubjecerit. Nec enim alias leges ipſe ſe teſtificatur eis præſcripſiſſe, quam ut terrenis omnibus ſeſe exuerent, vitamque communem agitarent in Clericorum Cœnobio, veſte & menſa communi uterentur. De functionibus ſiluit ſanctus Pater, quod non aliæ quam ſacrorum ipſorum Ordinum eis incumberent.

VI. Sed ſuperſunt argumenta aliquantò etiam validiora. Scripſit enim Auguſtinus Tractatum *De Opere Monachorum*, adverſus Pſeudomonachos ſegnes & inertes, qui ignaviæ ſuæ prætexebant fucum quendam & ſimulationem pietatis, quaſi abundè eſſet ſibi cœleſtem contemplationis panem parare & deguſtare, abjecta ſollicitudine ejus laboris & panis, quo terrenum corpus ſuſtentatur. Nullas non machinas admovet Auguſtinus, ut hunc Monachorum torporem excutiat; exempla ingerit Apoſtolorum, Prophetarum, Patriarcharum, priſcorum Monachorum; nec ſanè Clericorum exemplo urgere Monachos ſuperſediſſet ſanctus Pater; ſi qua Eccleſiæ lege, vel receptiſſima conſuetudine Clerici operi manuum affixi fuiſſent.

VII. Quin ex adverſo illud profitetur & præ ſe fert Auguſtinus, ei operi à ſe ſubjici Monachos, nec ſe tamen ipſum ei ſubeſſe poſſe, Epiſcopatus functionibus plus ſatis diſtrictum, potiſſimum autem litibus dirimendis fidelium. Atqui Clerici ſaltem majores præſto aderant his judiciis, & cauſarum diſceptationibus juxta Canones Conciliorum Carthaginenſium. Non ergo ſejungit ſe Auguſtinus à Clero, quando functiones exponit ſacri Miniſterii ſui, quibus diſtinetur, ne vacuas habere poſſit horas ad opus manuum. Nec rurſus ab eo disjungit ſe, ubi declarat, quo capitaliter diſcrepent Monachi, Clericique, nempe Clericos proprio ex inſtituto ſuo addici paſcendo gregi, & excolendæ Chriſti vineæ, cujus proinde fructibus veſci jure ſuo poſſunt. *Non alligamus onera gravia & veſtris humeris imponimus, quæ nos digito attingere nolumus. Quærite & agnoſcite labores occupationum noſtrarum, & in aliquibus noſtrorum etiam corporum infirmitates, & Eccleſiarum quibus ſervimus talem jam conſuetudinem, ut nos ad illa opera, ad quæ vos hortamur, vacare non ſinant. Quanquam enim dicere poſſemus, Quis militat ſuis ſtipendiis unquam, Quis plantat vineam & de fructu ejus non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non percipit? Tamen Dominum Jeſum teſtem invoco, quoniam quantum attinet ad meum commodum, multo mallem per ſingulos dies certis horis, quantum in bene moderatis Monaſteriis conſtitutum eſt, aliquid manibus operari, & cæteras horas habere ad legendum & orandum, aut aliquid de divinis litteris agendum liberas: quàm tumultuoſiſſimas perplexitates cauſarum alienarum pati de negotiis ſæcularibus, vel judicando dirimendis, vel interveniendo præcidendis, quibus nos moleſtiis affixit Apoſtolus: non utique ſuo, ſed ejus qui in eo loquebatur, arbitrio: quas tamen ipſum perpeſſum fuiſſe non legimus.*

De Operè Monach. c. 29.

VIII. Quibus ex Auguſtini verbis hæc excolpimus. 1. Etſi Apoſtolus & concionaretur, & operaretur manibus, non tamen id oneris Epiſcopis & Clericis aliis ab eo impoſitum fuiſſe; non modò quòd nec ipſe, nec cæteri Apoſtoli eidem ſe ſemper neceſſitati ſubjecerint: ſed quòd alias Clericis functiones adſignaverit, non paulò moleſtiores &

graviores opere manuum; ubi illis judicia delegavit & arbitria litium inter fideles pullulantium. Nuſquam ſacri Codices fidem faciunt, Apoſtolum litibus fidelium dirimendis tempus contriviſſe. Vacabat ergo ille per tempus operari manibus. Hoc autem opere Epiſcopus abſolvit & Clericus, quando illis componendas lites fidelium commendavit. Ita argumentabatur Auguſtinus. 2. Qui rurſus idem philoſophatur in hunc modum. Si bene notaris in Cœnobiis Monachi aliquot horas duntaxat operi manuum impendunt, reliquum tempus vel contemplationi, vel lectioni Scripturarum addicunt: quantò æquius eſt Clericos, cùm die quolibet diutius procurationi ſalutis animarum vacaverint, quàm Monachi operi manuum: ſuas ſibi vacuas habere horas, quas vel orationi donent, vel lectioni? Cùm manifeſtum ſit Clericos functionibus ſuis ſæpius & moleſtius avocari ab orandi & contemplandi ſuavitate, eoque ſæpius ad eam revocari & recolligi neceſſe habere. 3. Si familiare fuiſſet opus manuum Clericis Seminario Auguſtini adſcriptis, hoc ille utique exemplo pigritantes excitaſſet & extimulaſſet Monachos.

IX. Adde quod ne Monachos quidem jubet Auguſtinus operi manuum aſtringi, niſi ubi Monachi ſunt tantùm, nullo Clericatûs gradu aucti, quo de altari vivere ſe poſſe ſperent; & ubi naſcendi conditione pauperes erant, & agris colendis ante Monaſticam profeſſionem mancipati. Si rem enim familiarem habebant, eamque induenda veſte Monaſtica in pauperes effuderant, hinc illis partum erat jus, reliquo vitæ tempore veſcendi de patrimonio pauperum. Denique ne eos quidem urgeri ſinit Auguſtinus ad opus manuum, quibus & natales, & opes aliquantæ valetudinem molliuſculam, & laboris impatientem pepererunt. Quanquam hæc corporis mollitia & laboris impatientia, infirmitati tribui debeat, jure tamen meritòque indulgendum illi eſt, & humanius conſulendum. Cap. 21. *Iſti autem fratres noſtri temerè ſibi arrogant, quantum exiſtimo, quod ejuſmodi habeant poteſtatem. Si enim Evangeliſtæ ſunt, fateor, habent; ſi miniſtri altaris, diſpenſatores ſacramentorum: bene ſibi iſtam non arrogant, ſed plane vendicant poteſtatem. Si ſaltem habent aliquid in hoc ſeculo, quo facilè ſine opificio ſuſtentarent iſtam vitam, quod converſi ad Deum, indigentibus diſpertiti ſunt, & credenda eſt eorum infirmitas, & ferenda. Solent enim tales, non melius, ſicut mali putant, ſed quod eſt verum, languidius educati, laborem operum corporalium ſuſtinere non poſſe. Tales fortaſſe multi erant in Jeroſolyma, &c.* Quæ Auguſtini non humanitas tantum erat, ſed & æquitas. Quo enim jure, quo ore, qui modò hæreditates ſuas ad pedes Apoſtolorum contulerant, cogi illi mox potuiſſent, ut opere manuum vitam tolerarent? Certè Apoſtoli longè clementius illis conſuluere. Ex illo enim charitatis penu omnibus omnia præcepere ad vitam neceſſaria ſuppeditari.

X. At Monachi, quos à neceſſitate laborandi manibus abſolvere non potuit Auguſtinus, ii erant, qui vel ſervili conditione erant, vel opifices, agricolæque fuerant, adeo ut eorum in Monaſteriis commoratio, non exaggeratio, ſed levamentum eſſe videretur laborum & anguſtiarum priorum. Faciles enim illis patebant aditus in Monaſteria, necdum editis magnopere converſionis & reſipiſcentiæ documentis, ſed rudimentis tantum levioribus, quod ejuſmodi aliqui poſtea ad eximiæ cujuſdam ſanctitatis faſtigia evolaſſent. Et hinc tantò plures adhibendæ erant cautiones, adverſùs eos, qui ad portum vitæ Monaſticæ confugere potuiſſent, tanquam ad paupertatis prioris levationem, laborum finem, otii & inertiæ ſtationem. Ea de cauſa operi addicebantur manuum, cui à puero fuerant innutriti. *Nunc autem veniunt plerumque ad hanc profeſſio-* Cap. 22. *nem ſervitutis Dei, & ex conditione ſervili, vel etiam liberti, vel propter hoc à dominis liberati, ſive liberandi, & ex vita ruſticana, & ex opificum exercitatione, & plebeio labore, tanto utique fœlicius, quanto fortius educati. Qui ſi non admittantur, grave peccatum eſt. Multi enim ex eo numero verè magni & imitandi extiterunt. Hac itaque pia & ſancta cogitatio facit, ut etiam tales admittantur, qui nullum afferunt mutatæ in melius vitæ documentum. Neque enim apparet, utrum ex propoſito Dei ſervitutis venerint, an vitam inopem & laborioſam fugientes, vacui paſci atque veſtiri voluerint, & inſuper honorari ab eis, à quibus contemni conterique conſueverant. Tales ergo quoniam ſe, quo minus operentur, de infirmitate corporis excuſare non poſſunt, præterita quippe vitæ conſuetudine convincuntur, &c.* Tam aperta & dilucida ſunt hæc, ut nemo jam in dubium vocare poſſit, quæ ſupra aſtruximus, ex Monachis eos tantummodo ad laborem compulſos fuiſſe, qui vel ſervi, vel opifices, vel agricolæ naſcendi ſorte & vitæ conditione fuerant, quibus otium Monaſticum deliciarum videri potuiſſet, & ignaviæ receptaculum, ſi laboris immunes fuiſſent, cui ab incunabulis fuerant aſtricti.

XI. Non quo non ad opus & laborem cohortetur eos etiam Auguſtinus, qui hæreditariis bonis, vel in pauperes effuſis, vel in Monaſteria, ſemetipſi unà in Monaſteria abdidere. Sed his cautionibus illos invitat. 1. Si ſatis vegeta ſint valetudine. 2. Si nullis Cleri functionibus ſint implicati. 3. Ut invitentur, non ut pertrahantur ad opus, ſi ab eo abhorreant. 4. Tumque commendanda illis eſt adminiſtratio aliqua in Monaſteriis, ut qui corpore minus valent, ingenio laborem aliquem ſuſtineant. *Quam-* Cap. 25. *obrem etiam illi, qui relicta vel diſtributa, ſive ampla, ſive qualicumque facultate opulenta, inter pauperes Chriſti pia & ſalubri humilitate numerari voluerunt; ſi corpore ita valent, & ab Eccleſiaſticis occupationibus vacant; quanquam eis tam magnum animi ſui documentum afferentibus, & ejuſdem ſocietatis indigentiæ, de his rebus quas habebant, vel plurimum, vel non parum conferentibus, vicem ſuſtentandæ vitæ eorum res ipſa communis, & fraterna charitas debeat: tamen ſi & ipſi aliquid manibus operentur, ut pigris ex vita humiliore, & ob hoc exercitatiore venientibus auferant excuſationem, multo miſericordius agunt, quàm cum omnia ſua indigentibus diviſerunt. Quod quidem ſi nolunt, quis audeat cogere? Quibus tamen invenienda ſunt opera in Monaſterio, etiamſi à functione corporali liberiora, ſed vigilanti adminiſtratione curanda, ut nec ipſi panem ſuum, quoniàm jam communis factus eſt, gratis manducent.*

Quanquam verò dum ſæculo hi valedicebant, alteri cuipiam Cœnobio res ſuas omnes adjudicaſſent, non tamen ad opus manuum cogendi erant in eo Monaſterio, in quod ſeceſſerant, & cui rerum ſuarum contulerant nihil. Una eſt enim Eccleſia, una & omnium ubique membrorum communio. Quo demum quiſque loco ſua quis erogarit, Chriſto & pauperibus contulit, & jus ſibi quæſivit de Chriſti patrimonio vivendi, & pauperum. *Nec attendendum eſt in quibus Monaſteriis, vel in quo loco indigentibus fratribus quiſque id quod habebat impenderit. Et ideo quiſquis Chriſtianis neceſſaria ubique erogaverit,*

undecumque

Digitized by Google

undecumque etiam ipſe, quod ſibi neceſſarium eſt, accipit, de Chriſti bonis accipit; quia & ubicumque ipſe talibus dedit, quis niſi Chriſtus accipit? Porro ſi Auguſtinus labori Monachos ſubduci, qui ſacris Altarium miniſteriis utcumque funguntur, qui voluiſſet ille Clericos ei ſubjicere? 2. Si Monachos operari manibus jubet, quòd & ante converſionem operarentur, non poteſt idem de Clericis exiſtimari; nec enim ea inſtitutio informandis Clericis apta fuiſſet. Hæc verò in viros honoratiores indulgentia, & condonatio laboris nil vetabat, quin ſe complures eorum eidem operi ſubjicerent, eoque pietatis exemplo cæteris vel calcaria ſubderent, vel incuterent pudorem. *Nullo modo enim decet, ut in ea vita, ubi fiant Senatores laborioſi, ibi fiant opifices otioſi: & quò veniunt relictis divitiis ſuis qui fuerant prædiorum domini, ibi ſint ruſtici delicati.* Et alibi

In Pſal. 99. rurſus: *In illa vita communi fratrum, quæ eſt in Monaſterio, magni viri ſancti quotidie in hymnis, in orationibus, in laudibus Dei vivunt; Cum lectione illis res eſt, laborant manibus ſuis, inde ſe tranſigunt, non avarè aliquid petunt.*

XII. Alibi verò rurſum Auguſtinus de Cœnobiis Ægypti & Orientis inſtituto ſermone, quanquam ibi fervere refertur ſtudia & peritiam ſingularem Scripturarum, de immunitate tamen operis manuum literam facit nullam. Ita enim ille in li-

L. 1. c. 31. bro de Moribus Eccleſiæ Catholicæ: *Simul ætatem agunt, viventes in orationibus in lectionibus, in diſputationibus. Nemo quidquam poſſidet proprium, nemo cuiquam oneroſus eſt. Operantur manibus ea, quibus & corpus paſci poſſit, & à Deo mens impediri non poſſit.* Tam vili & tam modico utebantur cibo, ut de lucro laboris ſuperfluo immenſas quaſdam opes in pauperes quoquoverſum diſſeminarent; Naves quandoque onerariæ eorum eleemoſynas hinc illucque comportabant. *Sanè quidquid neceſſario victui redundat, nam redundat plurimum ex operibus manuum & epularum reſtrictione, egentibus diſtribuitur. Nullo modo namque ſatagunt, ut hæc ſibi abundent, ſed omni modo agunt, ut non apud ſe remaneat, quod abundaverit; uſque adeo ut oneratas etiam naves in ea loca mittant, quæ inopes incolunt.*

XIII. Suo quoque ſe lanificio Monialium Cœnobia ſuſtentabant; pannos illæ texebant ſuis accommodatos veſtimentis, & eorum Monachorum, à quibus & ipſæ viciſſim cætera vitæ adminicula

Ibidem. percipiebant. *Lanificio corpus exercent atque ſuſtentant, veſteſque ipſas fratribus tradunt, ab iis invicem quod victui opus eſt, reſumentes.*

XIV. Pulcherrimis his exemplis eximia quidem effulgeſcit pœnitentiæ & pietatis imago, at nulla uſquam lex, quæ omnes ad laborem adigeret, & ne litteratis quidem, nec naſcendi ſorte molliuſculis parceret. Quin ex adverſo confirmat Severus Sulpitius, in famoſo illo beati Martini Turonenſi Cœnobio, non alium uſitatum fuiſſe, quàm exſcribendorum Codicum laborem, & ne ei quidem operi niſi juniores Monachos fuiſſe addictos, cùm ætate provectiores omnes uni ſeſe totos immergerent orationi. Ita quippe ille in vita B. Martini:

Cap. 7. *Diſcipuli octoginta erant, qui ad exemplum beati Magiſtri inſtituebantur. Nemo ibi quidquam proprium habebat, omnia in medio conferebantur. Non emere, aut vendere, ut pleriſque Monachis moris eſt, quidquam licebat. Ars ibi exceptis Scriptoribus nulla habebatur; cui tamen operi minor ætas deputabatur, majores orationi vacabant.* Hac Martinus, hac octoginta ſub eo Monachi regula vitam traducebant. Addit Severus, unde hoc totum proficiſci potuerit, quòd in iis nempe multi eſſent natalibus clari, & tenerius pro naſcendi ſorte educati. *Multi inter eos nobiles habebantur, qui longè aliter educati, ad hanc ſe humilitatem & patientiam coëgerant.* A veri ſaltem ſimilitudine non abhorret, reliqua Martini Cœnobia, ſive in Gallia, ſive alibi terrarum, non multùm diſpari modo temperata fuiſſe.

XV. Ruſtico Monacho laborem manuum præſcripſit Hieronymus, non tam ut opere manuum victitaret, quàm ut otium excluderet, tot ſentinam vitiorum. At quos ille labores ei delineat, ejuſmodi ſunt, qui recreare magis poſſint, quàm fatigare corpus, fiſcellas junco texere, apum alvearia fabricare, horti rigare areolas, arbores conſerere & inſerere, lina & retia texere, libros ſcriptitare.

Ad Ruſtic. Monachum. Vivendi forma. *Facito aliquid operis, ut te ſemper Diabolus inveniat occupatum. Si Apoſtoli habentes poteſtatem vivendi ab Evangelio, laborant manibus, &c. Vel fiſcellam texe junco, &c. Sarriatur humus, areola æquo limite dividantur, in quibus cùm olerum jacta fuerint ſemina, vel plantæ per ordinem poſitæ, aquæ ducantur irriguæ, &c. Inſerantur infructuoſæ arbores, vel gemmis, vel ſurculis, &c. Apum fabricare alvearia, &c. Texantur & lina capiendis piſcibus: ſcribantur libri, ut & manus operetur cibum, & animus lectione ſaturetur.*

XVI. Subdit quidem Hieronymus illam mordicus in Monaſteriis Ægypti retineri legem, nullus ut laboris expers admittatur. At 1. vel hinc liquet eo rigore abſtinuiſſe cæteras Chriſtiani orbis Provincias Hieronymo non ignotas. 2. Ne in Ægypto quidem teſtatur ille eum morem vigere, niſi ad diluendum otium, & individuas otii comites carnis libidines. 3. Addit ſanctus Pater ſe quoque in ipſo juventutis æſtuantis fervore, deſerta incolentem, voluiſſe carnales concupiſcentias domitas habere; idque ſe aſſecutum eſſe opere cum primis duro, perdiſcenda ſcilicet lingua Hebraïca à Monacho quopiam alio. *Ægyptiorum Monaſteria hunc morem tenent, non tam propter victûs neceſſitatem, quàm propter animæ ſalutem. Ne vagetur pernicioſis cogitationibus mens. Dum eſſem juvenis, & ſolitudinis me deſerta vallarent, incentiva vitiorum, ardoremque naturæ ferre non poteram. Ad quam edomandam cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in diſciplinam dedi. Quid ibi laboris inſumpſerim, quid ſuſtinuerim difficultatis, &c.* Quo liquet Monachos ſanctimoniæ ſtudio percitos, commentatos ipſos ſibi fuiſſe occupationes alias, frangendis ac debilitandis cupiditatibus accommodatas: liquet & actionibus litterarum ſacrarum ſtudiis ac meditationibus macerari etiam corpus, ut labore manuum, dum pane interim cæleſti anima ſaginatur. Qui libros exſcribebant, hoc eodem cæleſtis interim panis eſu delectabantur, ut paulò antè innuebat Hieronymus. Atqui coërcet ſtudendi ſcriptitandique labor: & ipſa ſtudendi ac meditandi, non minùs quàm ſcribendi defatigatio corpus exercet, atque debilitat carnis vitia.

XVII. Idem rurſus Hieronymus in vita Hilarionis, manuum ejus laborem commemoratum voluit. *Pſallens & raſtro humum fodiens, ut jejuniorum laborem labor operis duplicaret; ſimulque fiſcellas junco texens æmulabatur Ægyptiorum Monachorum diſciplinam.* Cùm Monachorum Cellas perluſtrantem non Hieronymus Hilarionem exhibet, aliis eorum hortos, aliis villas commemorat fuiſſe, quas colerent, ita ut non probri tamen, aut culpæ affines eſſent, tanquam Monaſticæ paupertatis tranſgreſſores, dum

ne quid in futurum reconderent. *Deteſtabatur, qui in futurum reſervaret ſua.* Labori inſtabant & Occidentales Monachi; cùm idem Hieronymus de Joviniano verba faciens, nondum deſertore, calloſas ejus oſtentet manus. *Et calloſam opere geſtiens manum.* Sed quantiſvis ſanctus Pater laudibus extollat laborem manuum, non dubitat tamen, quin ingenii labores majori in pretio ſint, ubi illis iraſcitur, jure profectò meritoque, qui Hebraïcas Scripturas ab eo Latinæ linguæ conſuetudine donatas concerpebant: fiſcellas idem junco textas, & palmarum complicata folia, corbes, nattaſque, ſi iis vacaſſet, laudaturi. Sic ergo ille Præfatione in Job: *Si aut fiſcellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in ſudore vultûs mei comederem panem, & ventris opus ſollicita mente pertractarem, nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia juxta ſententiam Salvatoris, volo operari cibum qui non perit, & antiquam divinorum voluminum viam ſentibus virgultiſque purgare, falſarius dicor, & errores non auferre, ſed ſerere.* Æquior fuit & amicior Hieronymo poſteritas, hoc ejus labore & opere, non approbato dumtaxat, non juſtiſſimis tantùm laudibus cumulato, ſed quodammodo conſecrato, cùm verſio Scripturarum Hieronymiana jam paſſim toto orbe Catholico celebretur. Sed & jam tum ei applaudebant viri docti, piique, & eos ille luculentiſſimis his verſionum ſuarum munuſculis proſequebatur. *Quapropter, ô fratres dilectiſſimi, unicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis ſportelliſque, munuſculis Monachorum, ſpiritalia hæc & manſura dona ſuſcipite.*

L. 2. adverſ. Jovin.

XVIII. Extremia his Hieronymi verbis, *munuſcula Monachorum*, ſatis ſuperque innuunt, Monachos ultro citroque operis ſui minutias & delitias veluti aliquas miſſitare ſolitos fuiſſe: quò proclivius delabemur ad Monialium opera, plerumque elegantiora, nec tamen illaudata, ſi modò ſuperfluitas, & ſæcularis quædam inanitas procul ſit. Moleſtiſſimè fert Hieronymus, ſi manus illæ ſuas pietati & religioni ſacras iis contaminent operibus, quæ paſcendæ & oblectandæ ſerviunt ſæculari curioſitati. Labores ille earum præcipit redolere paupertatem & ſimplicitatem, quam profitentur: & neceſſitati ſervire, non vanitati, atque laſciviæ malè feriatorum. Ita quippe Hieronymus ad Lætam, de educatione filiæ. *Diſcat & lanam facere, tenere colum, rotare fuſum, ſtamina pollice ducere. Spernat bombycum telas, ſerum vellera, & aurum in fila lenteſcens. Talia veſtimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus veſtita corpora nudentur.* Hæ quippe veſtes, nudando, quàm tegendo corpori accommodatiores, pari tam texentibus probro & pudori ſunt, quàm geſtantibus.

XIX. Nec ab his ſanctus Pater inſtitutionibus receſſit in Epiſtola ad Demetriadem de Virginitate ſervanda. Nec eam certè vetuit ille ex ſuis laboribus munuſcula ſpargere aliqua, dum hinc uberes cum fœnore fructus in pauperes redundarent. *Habeto lanam ſemper in manibus, &c. Si tantis operum varietatibus fueris occupata, nunquam dies tibi longi erunt, &c. Quamvis omnem cenſum tuum in pauperes diſtribuas, nihil apud Chriſtum erit pretioſius, niſi quod manibus tuis ipſa confeceris, vel in uſus proprios, vel in exemplum virginum cæterarum, vel quod aviæ matrique offeras, majora ab eis in refectionem pauperum pretia receptura.* Piſſimam Aſellam idem alibi author eſt labore ſuo ſe ſuſtentaſſe. Sic quippe ille ad Marcellam de laudibus Aſellæ. *Operabatur manibus ſuis, ſciens ſcriptum eſſe, Qui non operatur, non manducet.*

XX. Eodem authore Hieronymo B. Paula tria Hieroſolymis conſtruxit Virginum Cœnobia, voluitque ut Sanctimoniales orarent, legerent, operarentur manibus, longè pulcherrima viciſſitudine hæc interpongerent. *Inſtabant operi diſtributo, & vel ſibi, vel cæteris veſtimenta faciebant.* Sic ille in Epitaphio Paulæ. In hoc Virginum Collegio erant quædam nobiliſſimæ: *Tam nobiles, quàm medii & infimi generis virgines congregarat.* Nec tamen illæ laborem detrectabant, ſed exemplo magis Paulæ, quàm præcepto adducebantur. *Pudore & exemplo ad laborem eas provocans, non terrore.*

XXI. Nec nos præterit, Theodoſium illum, Eremi decus incomparabile, de opere manuum, veluti de præcepto & lege in Monachos inexorabili verba feciſſe. Ita enim affirmat Theodoretus in Hiſtoria ſua Religioſa, qui & alibi Monaſteria Ægypti commemorat, ubi quinque amplius millia Monachorum ſine intermiſſione orabant & laborabant, atque operum ſuorum quæſtu hoſpites, pauperesque alebant innumerabiles. *In Ægypto ferunt quædam eſſe Monaſteria, quæ virorum habeant ad quinque millia, opus facientium, Deumque interea laudantium; qui opificio ſuo non ſolum victum parant neceſſarium, ſed peregrinis etiam egentibuſque ſubveniunt.* Sanctiſſimum quendam Monachum celebravit Socrates, qui dictitabat, *Monachum ſi non laboret, pro fraudatore habendum.* Verùm hæc omnia ad Ægyptum rapienda ſunt, & ad paucas forſan alias Provincias, ubi ea operis lex religioſiſſimè vigebat, & ubi Cœnobia nullis aliis rivulis niſi ex labore voluerant ad ſe permanare res ad vitam neceſſarias. Oſtenſum eſt longè plurimas orbis Chriſtiani Provincias, & complurima ſanè Monaſteria ab ea neceſſitate abhorruiſſe. Quin paucas ei neceſſitati Provincias ſervire voluiſſe perſpicuum eſt, ex iis quæ ſuprà Severus Sulpicius de Gallis addocebat, Auguſtinus de Africa, de Syria Hieronymus, qui eam auſteriorem legem videtur unius Ægypti finibus coarctaſſe.

Cap. 10 30.

L. 4. c. 18.

XXII. Narrat quidem Sozomenus Serapionem decem millia Monachorum habuiſſe, qui labore manuum ſibi adeſſent, adeſſent autem & pauperibus innumeris, quadam charitatis & abſtinentiæ ſuæ redundatione. Meſſium tempore demerendis ipſi frumentis operas ſuas locabant, & hinc eam avehebant copiam tritici, qua & ipſi & alii Monachi alerentur. Narrat & idem Scriptor, laudatiſſimo illi Paulo, notiſſimoque, quingentos paruiſſe diſcipulos, cùm manibus ipſe nihil operaretur, ſed trecentas diebus ſingulis ingeminaret precatiunculas, quas lapillis numerabat. *Nullam opus faciebat, neque à quoquam quidquam cibi accepit, præterquam id ſolum quod edebat. In precibus ſolùm ſe defixit, & in dies ſingulos trecentas orationes Deo velut tributum quoddam reddidit. Ac ne per imprudentiam in numero erraret, trecentis lapillis in ſinum conjectis, ad ſingulas preces ſingulos inde ejecit lapillos.*

L. 6. c. 28.

Ibid. c. 29.

XXIII. Id quoque memorat Epiphanius in Expoſitione fidei Catholicæ, ſi qui Monachi faciles & obvias artes perdidiciſſent, quò otium fallerent, & opere ſibi ſuo victum pararent; longè plurimos tamen ſola precatione occupatiſſimos fuiſſe, & pſalmodia, & lectione Scripturarum, quas etiam memoriæ commendabant, recitabantque. *Nonnulli ita ſæculo renuntiarunt, ut leviores quaſdam artes & minùs negotioſas ſibi ipſis excogitarent, ne ætatem in otio de-*

Num. 23.

gerent, aut cibum cum cujuſquam incommodo ſumerent. Plures autem in decantandis Pſalmis ac perpetuis orationibus & ſanctarum Scripturarum lectionibus, iiſdem memoriter pronunciandis ſeipſos exercent.

XXIV. Verſata eſt & in hoc elegantiſſimo argumento aurea Chryſoſtomi penna, ubi ſui ævi Monachorum & Eremi incolarum ſanctimoniam ſingularem ſingulari proſecutus eſt eloquentia. Accuratiſſimè ab eo delineatæ ſunt inſtitutiones eorum omnes, nec prætermiſſus manuum labor, in ſcriptitandis potiſſimum ſactis Codicibus. Sed vel omnes excepto neminе operatos eſſe, vel indeflexam omnibus eam incubuiſſe legem, nuſquam ab eo affirmatum eſt. Sic quippe ille in Epiſtolam ad Timotheum. *Hymnis peractis ad ſanctarum Scripturarum ſtudia ſe convertunt; ſunt & qui libros ſcribere didicerunt.*

Hom. 4 in Epiſt. ad Timoth.

CAPUT IX. *P. 1. l. 4. c. 3.*

Epiſcopos & Clericos complures ultro manibus laboraſſe prioribus quinque ſæculis.

I. Viderat Auguſtinus Romæ & Mediolani, Congregationes virorum ac mulierum, manibus ſuis operantium.

II. Nihil honeſtius, nihil liberalius artibus iis, quæ & utiles, & innocua ſunt, quales Patriarcharum, B. Joſeph, &c.

III. Quæ corpus exercent artes, animumque liberum & expeditum ſibi interim, Deoque vacare ſinunt, eæ Clericis maxime conſentiunt.

IV. An libellos elucubrare, ſit manuum labor ſit.

V. Paulinus ille tot virtutum inſignibus nobiliſſimus, hortum colebat.

VI. Felix Presbyter & Martyr agricola fuit.

VII. Hilarius Archiepiſcopus Arelatenſis cum ſuo Clericorum ſodalitio manibus operabatur.

VIII. Ne ſub anni quidem Pomerius Clericis neceſſitatem inflixit manibus operandi.

IX. Clericos ad laborem hortantur Apoſtolicæ Conſtitutiones.

X. Epiphanii doctrina.

XI. Beatus Spiridion Cypri Epiſcopus ovium gregi præerat.

XII. XIII. Baſilii & Chryſoſtomi doctrina.

XIV. Prærogativa ea eſt Clericorum, ut Apoſtolica hujus virtutis & gloriæ conſortes ſint.

I. QUanquam nulla lege, nulloque neceſſitatis vinculo ad opus manuum Clerici obligarentur: plurimi tamen eorum in eam laudem incubuere ſua ſponte, tantòque majore gloriæ proventu. *Si* ex opere & labore manuum ſibi quoque gloriam ingentem pepetere Monachi, laïcique fideles, id illi nec ſecuti, nec conſecuti ſunt, niſi exemplo & imitatione Apoſtolorum, hoc eſt, Principum Cleri. Itaque non exemplo Monachorum Clerici ad operandum manibus illecti ſunt; ſed exemplo potius Cleri diutius antè in eam laudem præeuntis, & Monachi, & laïci eam perfectionis ſemitam arripuere. Confirmat Auguſtinus cognitos ſibi Romæ & Mediolani fuiſſe plures Conventus, alios virorum, fœminarum alios, quibus vel Presbyter, vel fidelis laïcus præerat ejuſdem cœtus, qui communem agitabant vitam, & labore manuum ſe ſuſtentabant, exemplo Orientalium, maximè autem Apoſtoli Pauli, laborem manuum duplici hoc condimento condulcantes, oratione & jejunio. *Vidi ego diverſoria ſanctorum Mediolani, non paucorum hominum, quibus unus Presbyter præerat, vir optimus & doctiſſimus. Romæ etiam plura cognovi, in quibus ſinguli gravitate atque prudentia & divina ſcientia præpollentes, cæteris ſecum habitantibus præſunt, Chriſtiana charitate, ſanctitate & libertate viventibus. Nec*

De Morib. Eccl. L. 1. c. 33.

ipſi quidem cuiquam oneroſi ſunt, ſed Orientis more & Pauli Apoſtoli authoritate manibus ſuis ſe tranſigunt. Jejunia autem prorſus incredibilia multos exercere didici. Neque hoc in viris tantùm, ſed etiam in fœminis. Quibus item multis, viduis & virginibus ſimul habitantibus, & lana ac tela victum quæritantibus, præſunt ſingulæ graviſſimæ probatiſſimæque.

II. Nemo ſanus ſibi perſuaſerit ad imitationem Apoſtolorum vehementius exæſtuaſſe laïcos, quam Clericos. Optimè convenit dignitati & decori Clericatus, cum iis artibus omnibus, quæ tantò honeſtiores & liberaliores ſunt, quantò earum & utilitas major eſt, & neceſſitas ad omnia vitæ præſidia. *Si* eas aſpernabiles vileſque exiſtimant, qui gloria ſæculi ſuperbiunt, quibus plerumque vilis virtus, in pretio & honore vitium eſt; eo argumento plus ſatis conſtat, quàm nullum ii honeſti, nullum decoris ſinceri guſtum habeant. Cæterùm ſi greges ovium ductarunt Patriarchæ, ſi ſponſus Deiparæ Virginis lignarius faber fuit, non eſt quod Clericos pudeat in tam illuſtria ingredi veſtigia. Audiendus hic rurſum Auguſtinus: *Quid à me quærunt, vel quale opus faciebat, vel quando faciebat Paulus? Unum ſcio, quia nec furta faciebat, nec effractor aut latro erat, nec auriga aut venator, aut hiſtrio aut turpilucrus; ſed innocenter & honeſtè, quæ apta ſunt humanis uſibus operabatur, ſicut ſeſe habent opera fabrorum, ſtructorum, ſutorum, ruſticorum, & his ſimilia. Neque enim honeſtas ipſa reprehendit, quod reprehendit ſuperbia eorum, qui vocari honeſti amant, ſed eſſe non amant. Non igitur dedignaretur Apoſtolus, ſive ruſticanum aliquod opus aggredi, ſive in opificum labore verſari. Qui enim ait, Sine offenſione eſtote Judæis & Græcis & Eccleſiæ Dei, quos in hac cauſa revereri poſſet, ignoro. Si Judæos dixerint, Patriarchæ pecora paverunt. Si Græcos, quos etiam Paganos dicimus, etiam Philoſophos multum ſibi honorabiles, ſutores habuerunt. Si Eccleſiam Dei, homo ille juſtus, & ad teſtimonium conjugalis ſemper manſuræ virginitatis electus, cui deſponſata erat Virgo Maria, quæ peperit Chriſtum, faber fuit.*

De Opere Monach. c. 13.

III. Poſtremò denique Auguſtinus lato ſejungit intervallo occupationes eas, quæ corpus tantùm diſtringunt, animo interim ſumma quadam libertate evolante ad meditandas, vel concinendas laudes Creatoris: ab illis, quæ corpus ipſum non fatigant, ſed animum curis, cupiditatibuſque variis cruciant. Prioribus illis vilis tantum paratur cibus temporali vitæ neceſſarius, ſed tota libertas animæ permittitur ſpatiandi in cœleſtia Palatia, & ibi ſempiternæ vitæ gaudiis prægustandi. Cùm poſteriores ex adverſo ab æternorum contemplatione mentem excutiant, illidantque terrenis cupiditatibus opum & voluptatum carnalium. Tantò priores illæ Clericis, Monachiſque conſentiunt, quantò hæ poſteriores dedecori illis merito ſunt & probro. *Aliud* *ibidem.* *eſt enim corpore laborare animo libero, ſicut opifex poteſt, ſi non ſit fraudulentus, & avarus, & privatæ rei cupidus. Aliud autem ipſum animum occupare curis colligendæ ſine corporis labore pecuniæ, ſicut ſunt vel negociatores, vel procuratores, vel conductores. Cura enim præſunt, non manibus operantur; ideo ipſum animum ſuum occupant habendi ſollicitudine.*

IV. Haud ſatis ſcio, an dici poſſit Auguſtinus ipſe manibus laboraſſe, cùm divina illa ſcriptitabat opuſcula, & gloriæ & admirationi poſteris ætatibus uſque futura. Ita ſentire videtur Paulinus de beato Ambroſio Auguſtini Magiſtro, in ejus vita à ſe exarata. *Nec operam declinabat ſcribendi propria manu libros, niſi cum aliqua infirmitate corporis ejus attenua-* *Cap. 29.*

retur. Fateor tamen ne ipſi quidem ſibi viſum eſſe Auguſtinum, poſſe annumerari iis, qui manibus operabantur, ut capite ſuperiori oſtenſum. Longè aliud enim eſt libros lucubrare ad fidelium ædificationem, aliud libros exſcribere & diſtrahere, ut eorum pretio egeni alantur.

V. Si fides autem adjicienda ſit Gregorio Magno, de beato Paulino Nolano Epiſcopo diſſerenti, conſtabit jam nobis Paulinum non ſtemmata tantum & opes illuſtriſſimæ toto imperio Romano familiæ conculcaſſe, ſed & ad culturam agri horrique ſe dejeciſſe, ejus nimirum, cui ſe ſervum addixerat, ut viduæ filium abſolveret ſervitute. Cùm enim percontatus eſſet novus hic dominus, ecquid artis calleret, reſpondit, *Artem quidem aliquam neſcio, ſed hortum bene excolere ſcio. Quod vir Gentilis valde libenter accepit, cùm in nutriendis oleribus, quia*
L. 3. c. 1. *peritus eſſet, audivit.* Ita Gregorius in Dialogis.

VI. Ideò verò ipſe B. Paulinus Felicis ſanctiſſimi Preſbyteri alieniſſimum à terrenis affectibus animum jam nobis exhibuit, cùm recuperare, etſi poſſet, abnuit, quæ Chriſti causâ amiſerat, certus ejuſmodi jacturas lucro eſſe, lucra his adverſâ damno fore. Maluit ille tribus gaudere agri jugeribus, ea manibus excolere ſuis, & fructibus ſudoris ſui tum ſeipſum paſcere, tum pauperes impertiri. Sic ergo beatus Paulinus carmine vitam ejuſdem Felicis
Carm. 5. executus. *Hanc retinens animum, tria macri jugera ruris, nec propria ſub jure tenens, coadacta colonus, ipſe manu colis, famulo ſine, pauperis horti poſſeſſor. Sed & has de ceſpite dives egeno in Dominum confudit opes. Cum paupere ſemper collectum diviſit olus, cum paupere menſa, una dies illi curam conſumpſit habendi.* Exemplo forſan beati Martini hortorum culturam didicerat Paulinus, ad quod videtur alluſiſſe
Epiſt. 5. in Epiſtola ad Severum.

VII. Hilarius verò Arelatenſis poſtea Archiepiſcopus ipſa converſionis ſuæ exordia illuminavit ille quidem diſtributione pretii divenditorum bonorum ſuorum in pauperes & Monaſteria; at poſtea Epiſcopali ſede decoratus, exemplo ſuo Clerum omnem ſuum adduxit, nempe communis vitæ ſocietate ſibi devinctum, ut ſacris Altarium functionibus laborem adjiceret manuum, & operis ſui
Surius die 5. Maï. proventibus pauperes ſuſtentaret. *Manum continuo miſſurus aratro Evangelii, ne retro vel cogitatione reſpiceret, ob id à taxatione omnium prædiorum totius ſubſtantiæ acceptas à germano pecunias, vel uſibus pauperum, vel refrigeriis reputat Monachorum, &c. Cum primum ſpeculatoris ſuſcepit officium, in ſeipſo primum monſtravit, quemadmodum congregatio mundum contemneret, corpus deſpiceret, laboribus fatigaretur, manuum quoque operibus continuis veſceretur, &c. Manducandi neceſſitas incumbit, ſemina jaciamus. Vini perceptio præſumenda eſt, vineas excolamus. Implevit illud Apoſtolicum, ne quem fortè gravaret otioſus, victus proprii habita ratione, ſi quid operi ſuperfuerat, deputabat uſibus pauperum.* Miratur meritiſſimo quidem Gennadius pauperum & paupertatis amorem Hilarii incredibilem, qui vir natalium claritate conſpicuus, & tenera cum primis ut tales ſolent valetudine, arduos nec ſuis viribus conſentaneos agriculturæ labores aggreſſus eſt. Sic enim ille libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis. *Hilarius paupertatis amator, & erga inopum proviſionem non ſolum mentis pietate, ſed & corporis ſui labore ſollicitus fuit. Nam pro reficiendis pauperibus etiam ruſticationem contra vires ſuas homo genere clarus & longè aliter educatus exercuit.*

VIII. Nec deſuere quibus perſuaſum ſit à Juliano Pomerio Clericos omnes ad opera manuum ablegari, ſi modo firma ſint valetudine, ut fructus agrorum Eccleſiæ integri ſerventur pauperibus infirmis, & debilibus. *Ipſi quoque pauperes, ſi ſe poſſunt* De vita contempl. l. 2.
ſuis artificiis ac laboribus expedire, non præſumant, c. 10.
quod debet debilis aut infirmus accipere. Sed hæc verba ad pauperes promiſcue pertinent, non ad Clericos. Vide enim quid ille idem ſentiat de Clericis, qui pauperes ab ortu fuere, & quibus ſua tamen in Eccleſia functio, dignitaſque jus peperit certiſſimum vivendi de altari. *Clerici quos pauperes aut voluntas,* Ibid. c. 11.
aut neceſſitas facit, cùm perfectione virtutis, vita neceſſaria, ſive in domibus ſuis, ſive in Congregatione viventes accipiunt: quia ad ea accipienda non eos habendi cupiditas ducit, ſed cogit vivendi neceſſitas.

IX. Adeunda jam nobis Eccleſia Græca eſt, nec enim fruſtra Auguſtinus ejus exemplo Latinos ad laborem acuere nitebatur. *Orientis more, & Pauli* L. De Morib.
Apoſtoli authoritate manibus ſuis ſe tranſigunt. Junio- eccl. l. 1.
res Clericos omnes ad opus inflammabat author c. 33.
Conſtitutionum Apoſtolicarum imitatione Apoſtolorum, qui piſcabantur, qui tentoria texebant, qui terram proſcindebant. *Vos vero in Eccleſia ado-* L. 2. c. 63.
leſcentiores, ſtudete ut in omnibus, quæ oportet eruat, naviter miniſtretis, & opera veſtra cum omni honeſtate exercete, ut per univerſum vitæ tempus, tum vobis, tum egentibus neceſſaria ſuppetant, ne neceſſe ſit vobis Eccleſiæ graves eſſe. Etenim & nos verbo Evangelii incumbimus, tamen exercere illa quaſi adminicula operis hujus non negligimus. Partim enim noſtrûm ſunt piſcatores, partim taberna ulorum opifices, partim agricolæ, ne unquam otioſi ſimus.

X. De Monachis ubi agit Epiphanius in Expoſitione fidei Catholicæ, complures eorum ait cùm ſæculo renuntiarent, facillimas quaſdam excoluiſſe artes, ut opere ſuo victitarent, nec oneri eſſent cuiquam. *Nonnulli ſæculo ita renunciarunt, ut leviores* Cap. 23.
quaſdam artes ac minus negotioſas ſibi ipſis excogitarent, ne ætatem in otio degerent, aut cibum cum cujuſquam incommodo ſumerent. Sed ubi Maſſalianos alibi Monachos exagitat idem ſanctus Pater, non tam facilè patitur, ut labori manuum ſe ſubducant. Quin exemplo eos laceſſit Clericorum bene multorum, qui cum ipſa Chriſti authoritate nixi poſſint de altari vivere, eo tamen abſtinent privilegio, & manus ſuas ei labori dicant, qui totus charitatis delinimentis conditur, fitque jucundiſſimus. Verba Epiphanii ſupra retuli. Hic addam, quæ ille alibi Hæreſi 80.
narrat de Audianis, in quorum caſtris Epiſcopi ipſi, n. 6.
Preſbyteri, cæterique ſacri Miniſtri manuum opere vitam tolerabant. *Et eſt reliquum illis vitæ inſti-* Hæreſi 70.
tutum, ſane quam egregium & admirandum: adeo ut n. 2.
non ipſe modo, ſed & qui illi adhæſerunt, Epiſcopi, Preſbyteri, ac reliqui omnes de manuum ſuarum labore victitent.

XI. Tot inter ſanctitate celeberrimos Epiſcopos, qui Concilio Nicæno affuere, memorat Socrates Spiridionem in inſula Cypri Epiſcopum, qui & Epiſcopali fungebatur officio, & ovium gregis curam agebat. *Qui cum Epiſcopatus munere fungeretur,* L. 1. c. 8.
propter ſingularem animi modeſtiam oves etiam pavit.

XII. Narrat Sozomenus vidiſſe ſe ſanctiſſimum Majumæ Epiſcopum Zenonem, centeſimum jam agentem ætatis annum, qui laborem manuum nunquam intermiſiſſet, ſuo, pauperumque cibo parando, quanquam locupletiſſimæ Eccleſiæ clavum regeret. *Vidimus & nos cum Majumaeam Eccleſiam gu-* L. 7. c. 27.
bernaret, natum plus minus annos centum, &c. Et

cùm in Philoſophia Monaſtica vitam traduceret, ex lino texebat veſtes, & aliaque tela, atque hinc tum ſibi neceſſaria acquirebat, tum aliis miniſtrabat. Atque hoc quidem opificium ille ad mortem uſque exercere non ceſſavit, etiamſi propter ſenium reliquis ejus gentis Sacerdotibus eſſet ſuperior, & populo, ac pecuniis maximæ Eccleſiæ præeſſet.

XII. Meritiſſimis laudibus in cœlum extulit beatus Baſilius Presbyterum quendam, Canonum in primis peritum, vitæ Monaſticæ laboribus exercitatum, pauperem & paupertatis amatorem, cum Collegis ſuis operi manuum incumbentem. *Peritum*
Epiſt. 319. *Canonum, fide ſolidum Presbyterum: in aſcetica & continenti vita ad hunc uſque diem verſatum: pauperem, neque reditus aliquos in hoc ſæculo poſſidentem: imò adeo indigentem, ut nec panis ipſi copia ſuppetat; ſed manuum labore, unà cum fratribus qui cum illo ſunt, victum ſibi extundat neceſſarium.* Fatetur idem Baſilius, numeroſum ſibi eſſe Clerum, [illegible], ſed nullum ſibi tamen Clericum eſſe, qui itinerum peritus ſit, quòd mercaturæ non vacent, ſed artibus aliis,
Epiſt. 263. quibus victum quærant. *Mercaturam non exercent, artes autem colunt, maximè ſedentarias, unde victum ſibi ſuiſque acquirunt quotidianum, &c.*

XIII. Affirmat Chryſoſtomus Ægypti Monachos vigilias & jejunia labore manuum cumulaſſe; noctes eos divinis Canticis traducere ſolitos, dies partim orationi, partim labori addicere, imitatione Pauli Apoſtoli, cui cùm immineret ſollicitudo omnium Eccleſiarum, manibus tamen laborabat, eóque demulcebat laborem eorum omnium, qui ejus exemplis ſe accommodaturi aliquando eſſent.
In Matth. hom. 8. *Neque enim quia jejunant & vigilant, idcirco otium ſibi indulgent diurnum; ſed noctes quidem ſacris hymnis & vigiliis, dies verò orationibus manuumque operibus exercent, Apoſtolica curſum virtutis imitantes. Si enim ille, inquiunt, toto pene ad ipſum reſpiciente mundo, ut inopes paſceret, & opificem profeſſus eſt, & uſum priſtinæ artis exercuit, idque faciens, ne nocturno quidem ſopori indulſit; quantò magis nos, qui ſecreto eremi fruimur, &c.* Clerici non imitatores modò, ſed & ſuo quiſque modo & gradu ſucceſſores ſunt Apoſtolorum, unde & eos neceſſe eſt propiùs legere veſtigia Apoſtolorum, quàm fideles quoſvis alios, qui poſſunt imitatione, non poſſunt ſucceſſione Apoſtolica clareſcere. Hoc ſtimulo incitabantur priſci illi Cleri Optimates, ne in Apoſtolicis conſectandis virtutibus præire ſibi ac præcellere Monachos paterentur.

XIV. Certiſſimè tamen Apoſtolicæ vitæ & perfectionis formam ſoli poſſunt aſſequi Clerici. Ejus enim quatuor gradus conſtituit Chryſoſtomus, alios aliis ſuperiores, quorum ſoli in ſummo Clerici conſiſtere poſſunt. Primus gradus eſt omnibus renuntiare terrenis. Secundus eſt proprio victitare labore. Tertius eſt laboris ſui fructibus pauperes etiam impertiri. At quartus Apoſtolorum proprius
Hom. 45. in Acta. & eorum qui in Apoſtolica ſucceſſere jura, muniaque, is demum eſt, ut ſementem quis Evangelicam ſerat, nec tamen temporalem ab iis accipiat cibum, quibus ipſe ſempiternum & incorruptibilem ſubminiſtrat. Rurſus idem alibi præſtantiſſimè demonſtrat, quàm inſulſum & præpoſterum ſit, quòd earum nos ſuppudeat artium, ex quibus gloriæ & laudis non parum aucupatur Paulus, ille Orbis Magiſter, tot Eccleſiarum conditor, rectorque; non ille ſuf-
Tom. 5. Serm. 17. fundebatur incidendis conſuendiſque pellibus, quin omnes Eccleſias id reſcire, id Epiſtolis ſuis recitandis celebrare, id imitari voluit, ille qui jam tertium raptus fuerat in cœlum, qui ineffabilia audierat, incomprehenſibilia viderat, ille artem ſuam, & laborem, opuſque oſtentabat, & commendabat Epiſtolis quovis ære perennioribus, quo pudendum illum abſtergeret nobis pudorem, qui à criminibus non abhorret, abhorret ab eorum expiatione.

CAPUT X. *P. 2. l. 4. c. 2.*

De Clericorum labore & opere manuum ſæculo VI. VII. & VIII.

I. Nulla lex Clericos operi manuum addicebat, qui ſe tamen ipſi non rarò ſponte addicebant. Exempla Fulgentii & Nicetii.

II. De S. Paulino & Severo Presbytero.

III. De maxima parte Cleri Occidentalis calamitoſis temporibus.

IV. Clerici inferiores, quibus uxor erat, & proles, non facile poterant niſi ex labore manuum ſibi familiæque adeſſe.

V. VI. Addita etiam coarctandi ſunt Canones Concilii Turonenſis II. & Aurelianenſis I.

I. CErtum fixumque eſt nulla Clericos lege ligatos fuiſſe, vel Beneficiarios, ut manibus victum ſibi quærerent; quanquam eorum complurimi perfectionis Evangelicæ amore inflammati, veſtigia oſculati ſint, & exempla Apoſtoli imitati. Clericos ſuos B. Fulgentius inſueſcerat hortum ut ſuum propriis manibus excolerent, teſte & authore Ferrando in ejus vita: *Jubens omnes non longè ab* Cap. 19.
Eccleſia domos habere, manibus propriis ortum colere, pſallendique ſuaviter aut pronuntiandi curam maximam gerere. Nemini non obvium eſt, eo labore id voluiſſe Fulgentium potiùs, ut otium declinaretur, atque una colluvies vitiorum ex otio ferè promanantium, quàm ut ſumptibus Eccleſiæ parceretur. Nec ſecus ſentiendum de B. Nicetio, Epiſcopo poſtea Lugdunenſi; ſuſcepto enim Clericatu poſt patris obitum, paternis non receſſit ab ædibus, nec à matre, ubi cum ſervis pari laborum operumque inſtantia corpus fatigabat, ut vel ſic incentiva reſtingueret cupiditatum, juventæ comitum. Sic enim Gregorius Turonenſis in Vitis Patrum. *Defuncto* Cap. 8.
patre, hic cum genitrice jam Clericus, in domo paterna reſidens, cum reliquis famulis manu propria laborabat: intelligens commotiones corporeas non aliter niſi laboribus & ærumnis opprimi poſſe. Anno ætatis trigeſimo Presbyteratu exornatus, ab ea laboris conſuetudine non refrixit, quo pauperes copioſiùs levare & recreare poſſet. *Ætate jam tricenaria Presbyterii honore præditus, nequaquam ſe à labore operis, quod prius geſſit, abſtinebat; ſed ſemper manibus propriis operabatur cum famulis, ut Apoſtoli præcepta compleret dicentis, Laborate manibus, ut habeatis unde tribuere poſſitis neceſſitatem patientibus.*

II. Verba facit in Dialogis Gregorius Magnus de ſanctiſſimo Presbytero Severo, qui tum vineam putabat, cum accerſitus eſt ad opem morienti cuidam afferendam. *Contigit ut ad putandam vineam* L. 1. c. 12.
eſſet occupatus. Apud eundem Gregorium leguntur L. 3. c. 1.
hæc B. Paulini Epiſcopi Nolani verba in Africa: *Artem quidem aliquam neſcio, ſed hortum bene excolere ſcio.* Agit idem alibi de Subdiacono, qui gregem paſcebat. *Noſtris temporibus Baventina Eccle-* L. 3. c. 17.
ſiæ Subdiaconus fuit, qui ovium ſuarum gregem paſcere ſolebat.

III. Ubi difficilia & calamitoſa incidebant Reipublicæ tempora, labore manuum Clericos ſimillimum veri eſt ſibi & pauperibus affuiſſe, & immi-

Digitized by Google

nentem propulſaſſe penuriam. Ita teſtificabatur Concilium Occidentale Romæ habitum ſub Agatone Papa, in Epiſtola ad Concilium VI. Oecumenicum perſcripta: *Tota vita noſtra ſollicitudinibus plena eſt, quos gentium manus circumdat, & de labore corporis victus eſt, eò quòd priſtina Eccleſiarum ſuſtentatio paulatim per diverſas calamitates deficiendo ſuccubuit.*

IV. Ne illud quidem ambigere fas eſt, pleroſque minores Clericus labore manuum quæſtum facere compulſos fuiſſe, quo ſe & familiam alerent, cùm Eccleſiaſtica ſtipendia tantis ſumptibus haud eſſent paria. Probatio ejus rei valde perſpicua elicitur ex vita B. Joannis Eleemoſynarii Patriarchæ Alexandrini, in duobus Clericis, qui arte Cerdones erant, quorum alter Lector cùm eſſet, opere & induſtria manuum ſuarum parentes alebat, matrem, conjugem, filios, quanquam aſſiduus & frequens eſſet in Officiis Eccleſiaſticis. Inde eſt quod non multò pòſt ſanctiſſimus Patriarcha in Preſby-

Cap. 47. tetorum Collegium eum cooptavit. *Duobus Clericis calceamenta facientibus, & juxta ſe laborantibus, unus quidem habebat filios multos, & uxorem, & patrem & matrem. Vacabat verò Eccleſiæ ſine intermiſſione, & omnes poſt Deum alebat de arte ſua.*

V. De his quoque Clericis inferioribus & uxoratis, & non rarò numeroſa prole dotatis, apparet verba facere Concilii Turonenſis II. Patres, cum eos vetant extraneas domi ſuæ habere mulieres, quæſito eo colore, quaſi illis egeant ad regendam familiam. Poſſe enim ipſoſmet eam ſibi curam induere, cùm Canonicis inſtitutis præcipiantur manibus operari, & arte quadam honeſta vitam tolerare.

Can. 20. *Nullus ergo deinceps Clericorum, pro occaſione neceſſitatis, aut cauſa ordinandæ domûs, extraneam mulierem in domo ſua habere præſumat. Et cùm jubeamur victum & veſtitum artificiolo quærere, & manibus propriis laborare, quid opus eſt in domo ſerpentem includere?*

VI. Ad hos quoque inferiores Clericos ſpectabat Concilium Aurelianenſe I. ubi ſanciebat fructus & proventus agrorum, quos Clodovæus Rex Eccleſiis largitus fuerat, inſtaurandis Eccleſiis impendi, Clericis alendis & pauperibus, redimendis captivis: cæterùm agros ipſos Clericorum maximè

Can. 5. manibus excolendos. *Et Clerici ad adjutorium Eccleſiaſtici operis conſtringantur.*

CAPUT XI. *P. 2. l. 4. c. 3.*

De opere manuum in Monaſteriis per eadem ſæcula VI. VII. & VIII.

I. II. Monachos manibus operatos fuiſſe, ad vitam tolerandam, ad alendos pauperes, ad macerandam pœnitentiæ laboribus carnem, ad excutiendam otii inertiam, multis probatur argumentis & exemplis.

III. Sed nulla id urgebat lex, nulla neceſſitas. Probatur ex Regula B. Benedicti.

IV. V. Item ex Regula ſanctorum Aureliani & Ferreoli, Fructuoſi & Magiſtri.

VI. Cogere videtur Iſidorus Monachos ad laborem, ſed iis temperamentis additis, quæ hic adnotantur.

VII. Illos Gregorius Magnus ex neceſſitate penitus abſolvebat.

VIII. Aliæ probationes ejus immunitatis.

IX. In Africa laborabant Monachi, at Fulgentio chariores erant, qui lectione impenſius delectabantur.

X. Libera erant ab ea neceſſitate etiam Cœnobia Monialium.

XI. XII. Nec in Orientis Monaſteriis neceſſe erat operari manibus, cùm copiosis dotata eſſent. Erant tamen ubi labor urgeret.

XIII. Labor potiſſimus Monachorum in exſcribendis libris. Quanta hinc adjumenta exſtiterint.

XIV. Satisfit objectioni ex Gregorio petitæ.

I. Tribus his ſæculis, quibus nunc excutiendis inſudamus labore manuum, & agrorum maximè cultu diſtentos fuiſſe Monachos, in dubium vocare poteſt nemo. Ita enim diſertiſſimè Concilium Epaonenſe: *Injuſtum putamus, ut Mona-* Can. 8. *chis quotidianum rurale opus facientibus, ſervi eorum libertatis otio potiantur.* Hactenus incultos, ſituque & ſquallore horrentes agros, Monachi ſibi datos plerumque ſuis manibus purgabant, arabant, colebant, hinc alimenta corpori, hinc pœnitentiæ exercitamenta aucupantes. Ejuſmodi fuere exordia Fuldenſis Abbatiæ, ut author idoneus narrat B. Bonifacius Moguntinæ Eccleſiæ Archiepiſcopus, ejus Abbatiæ conditor, Epiſtolis ad Zachariam Papam datis. *Eſt præterea locus ſylvaticus in eremo vaſtiſſima* Epiſt. 4. *ſolitudinis, in medio nationum prædicationis noſtræ, in quo Monaſterium conſtituentes, Monachos conſtituimus ſub Regula ſancti Patris Benedicti viventes, viros ſtrictæ abſtinentiæ, abſque carne & vino, abſque ſicera & ſervis, proprio manuum ſuarum labore contentos.*

Commemorat verò Gregorius Turonenſis in Vitis Patrum, Caluppanum Eremi incolam in Cœnobium Arvernæ Diœceſeos ſeceſſiſſe, & jejuniis aliiſque carnis afflictionibus ita debilitatum fuiſſe, ut jam non poſſet cum aliis labore fungi manuum, quo fiebat, ut crebris ſociorum, & ipſius Superioris dicteriis inceſſeretur, exprobantium, Qui non laboraret, eum nec veſci debere. *Erat ſummæ abſti-* Cap. 11. *nentiæ, ita ut ab inedia nimium attritus, quotidianam cum reliquis fratribus operam explere nequiret. Unde, ut mos eſt Monachorum, magnum improperium inferebant, dicente ſibi præſertim Præpoſito, qui non deliberat laborare, indignè poſtulat manducare.*

Cœnobium ad Ligerim conſtruxit Urſus Abbas, ubi & colendis agris inſtituit ita inſudare alumnos ſuos, ut & ſeſe ipſi, & pauperes alere poſſent. *Sta-* Ibid. c. 18. *tuit cum omni Congregatione manibus propriis operari, victum à terra in ſudore vultus exigere.* Qui tamen advertens Monachos manualibus molis ad molendum triticum vexari, ad aquas Ligeris molas machinaſque aptavit, quibus eos illa defatigatione levaret. *Excluſam fecit, atque aquam canale collegit, cujus impetu fabrica rota in magna volubilitate vertere cœpit.* In Bancorienſi Angliæ Monaſterio prodidit Beda ſeptem fuiſſe Monachorum turmas, trecentorum capitum ſingulas, qui omnes laboribus ſe ſuis tranſigebant. *Cùm in ſeptem portiones eſſet Monaſterium* L. 2. c. 2. *diviſum, nulla harum minus quàm trecentos homines habebat, qui omnes de labore manuum ſuarum vivere ſolebant.* In hiſtoria autem Wiremuthenſis Monaſterii ſui idem Beda omnes prorſus Monachos agrorum culturæ & difficillimis quibuſque operibus vacaſſe narrat. Ipſum certè Bedam ſcimus uno eo opere ac labore perfunctum eſſe ſtrenuiſſimè, ut legeret, diſceret, doceret, ſcriptitaret, & immortalibus monumentis his ſuis corporeos aliorum labores poſteris commendaret.

II. In Dialogis ſuis Gregorius Magnus B. Equitium ior Monachorum parentem exhibet fœna ſecantem. *In valle quæ Monaſterio ſubjacet, fœnum ſe-* L. 1. c. 4. *cat, &c. Ecce vir Dei calvatis calceatur caligis, falcem fœnariam in collo deferens veniebat.* Monachorum ejus nonnulli Antiquarii erant, & libros ſcribebant. *Abſente illo Antiquarios ſcribentes reperit.* Qui rurſus Cap. — alibi Abbatem quendam memorat, cùm oliveta ejus eo anno ſterilitate damnata fuiſſent, ſtatuiſſe

Digitized by Google

Monachos ſuos ablegare, ut opetas ſuas locarent aliorum olivis colligendis, & laboris ſui mercede oleum, quo carere non poterant, Monaſterio ſuo comparatent; at teſtiiſſe Nonnoſum, qui ſecundus poſt ipſum ad puppem Monaſterii ſedebar, ne Cœnobio egreſſi Monachi, ſpe lucelli inaniſſimi peti-rent ipſimet. *Viſum patri Monaſterii fuerat, ut circumquaque fratres in colligendis olivis ad exhibenda extraneis opera pergerent, quatenus ex mercede ſui operis aliquantulum Monaſterio oleum deportarent. Quod vir Domini Nonnoſus fieri cum magna humilitate prohibuit, ne exeuntes fratres ex Monaſterio, dum lucra olei quærerent, animarum damna paterentur.* Abbas profectò Iſaac magna animi conſtantia oblatos ſibi fundos omnes repudiavit, & Monachis ſuis ſubiniquè id ferentibus, reſpondit, jam Monachi nomine excidiſſe, qui terrena prædia poſſidere velit.
L. 3. c. 14. *Monachus qui in terra poſſeſſiones quærit, Monachus non eſt.* Sed hic tamen ſe ſuoſque alebat cultu & leguminibus horti. Stephanus Abbas ſerebat, metebatque cum Monachis ſuis agros, quorum ex proventu alebantur.
L. 4. c. 19. *Cum meſſem quam ſua manu ſeverat, deciſam, ad arcam deduxiſſet, nihilque aliud cum Diſcipulis ſuis ad totius anni ſtipendium haberet, &c.*

III. Ex horum congerie exemplorum Monaſteria fuiſſe patet, in quibus tam arcta eſſet laboris manuum obſervatio, ut omnes prorſus ei legi ſubeſſent. At non minor ſuppetit & argumentorum copia, & exemplorum, quibus id efficiatur, laborem hunc ablegandis potius otii vitiis ſerviiſſe, quam vel neceſſitati parandi victus, vel Monaſticæ profeſſionis explendæ. Id perſpicuè colligitur ex Regula beati Benedicti, ubi non proponitur opus manuum, niſi ut otioſitati vitandæ, & interpungendæ divinæ pſalmodiæ neceſſarium.
Cap. 48. *Otioſitas inimica eſt animæ, & ideo certis temporibus occupari debent fratres in labore manuum, certis item horis in lectione divina.* Si inopia Cœnobium laboraret, paulò inſtantius incumbebatur operi, & ad id omnes impellebantur: ſed per ſanctiſſimum Regulæ Conditorem non ſtabat, quin tam opima eſſet omnium Monaſteriorum dos, ut nunquam neceſſe eſſet eorum penuriæ recreandæ accedere doti manuum laborem. *Si autem neceſſitas loci aut paupertas exegerit, ut ad fruges colligendas per ſe occupentur, non contriſtentur, quia tunc verè Monachi ſunt, ſi labore manuum ſuarum vivunt; ſicut & Patres noſtri, & Apoſtoli; omnia tamen menſurate fiant propter puſillanimes.*

IV. Præcipit beati Aureliani Regula, ut dum nocturna celebrantur Officia divina, dumque recitantur Scripturæ, ad abſtergendum torporem & ſomnium, Monachi manibus operentur; Feſtis autem & Dominicis diebus, quibus operari manibus nefas eſt, ſtent, qui ſibi ſentient ſomnum obrepere.
Cap. 29. *Ad vigilias dum lectio legitur, aut de ſparto, aut de cannape, aut aliud hujuſmodi manibus operamini, ut non ſomnus obrepat. Si vero Dominicus, aut Feſti ſunt dies, cui ſomnus venerit, aliis ſedentibus jubeatur ſtare, ut poſſit à ſe ſomni marcorem repellere.* Beati Ferreoli Regula præcipit Monachis, ut jugi omnes Pſalmorum meditationi & cantui, vel recitationi vacent;
Cap. 21. 19. illi etiam qui tuti oviculas paſcunt. *Similiter etiam his, qui Paſtores pecorum, ut eſt moris, de Congregatione mittuntur, cura erit vacare Pſalmis, ut cæteri.* Et infrà: *Unuſquiſque Monachus, ſive intra Monaſterium, ſeu foris, aliquid operis faciat, à lectione divina ne uno quidem die ſe patiatur tranſire jejunum.* Sed aliquantò dilucidius alibi, ubi jubet ne quem ſinat Monachus prætetlabi diem, quo non aliquantulum ſaltem temporis labori donarit. *Monachum abſque certis Solennitatibus, vel manifeſta ægritudine, diem ſine operatione tranſigentem, à convivio decernimus excludendum.* Cap. 28. Nec diſſimulat tamen juſtas & graves eſſe quibuſdam non laborandi cauſas: at illud interim pronunciat, ſi qui manibus operari non valeant, eos advertere animum debere lectioni, orationi, ſcriptitandis libris, retexendis retibus ad piſcationem, & miniſterio, ac ſolatio qualicumque fratribus exhibendo. Unde perſpicis ne in his quidem Cœnobiis tam ſtrictam viguiſſe laboris manuum legem, ut non ei eximerentur aliqui, qui mallent legere & orare: denique nec illos animi, corporiſque labores diſplicuiſſe, ex quibus utilitatis nihil ad Monaſterium rediret. *Qui non valet inſiſtere operi, det promptius operam lectioni. Quicumque agrum non excolit, Deum dupliciter colat: & inter reliqua etiam hanc quærat artem, ut paginam pingat digito, qui terram non praſcribit aratro. Nullus ergo, ſi quominus opera facit, putet cauſam juſtæ excuſationis aſſerre, quia qui, ut ſupra diximus, agriculturam exercere non valet, legere, ſcribere, quod eſt præcipuum opus, piſcium etiam providere capturam, rete texere, calceamenta fratribus præparare, vel reliqua quæ ſimilia ſunt, facere utique implere poteſt. Quiſquis ergo ex his omnibus non elegerit quo occupetur opere, ſamem cum improperio ſuſtinere contentus ſit.*

V. In Regula ſua beatus Fructuoſus horas præfigit labori, otio, & pſalmodiæ, ita tamen ut videatur inducias operis & miſſionem laboris annuere iis, quorum devexa jam ætas eſt, aut qui totos ſe poſſunt lectioni & orationi dedere, aut facillimo alicui intra Monaſterium operi. *Sin autem reſidentes taciti per cellulas ſuas, hi quorum jam ætas perfecta eſt & conſcientia pura, meditentur eloquia Domini, vel opus quodlibet intra cellulam injunctum exercentes.* Cap. 6. Regula Magiſtri laborem non præcipit, niſi ne officiat otium. *Dum ceſſant in die divina officia, intervalla ipſa ceſſantium a Pſalmis horarum non otioſa volumus pertranſiri, &c. Quia homo otioſus mortem operatur, & in deſideriis eſt ſemper.* Cap. 50. Cúmque horas ſeitiſſimè diſpenſaſſet in laborem & precem, res ita concluditur, conſtituto inter Monachos diſcrimine. Aliorum enim tenerior indoles animi, & imbecillior corporis valetudo, jure meritóque eos labori ſubducit. At alii rudes cum ſint & illiterati, viribus autem corporis polleant, ii haud dubio gravioribus ſubjiciendi ſunt laboribus. *Fratribus delicatis & infirmis talis labor injungatur, ut nutriantur ad ſervitium Dei, non occidantur: duricordes vero & ſimplices fratres, vel qui litteras diſcere nolunt, & non poſſunt, ipſi gurdis operibus intricentur, tamen cum temperamento juſtitiæ, ne ſoli jugiter diverſis opprimantur laboribus.* Et tamen ſilendum illud non eſt, ne Preſbyteros quidem ex ea Regula relaxari ab opere, ſi diutius in Monaſterio commorentur: *Si diutiſſimè otioſi labore manuum ſuarum quærere victum noluerint, Eccleſiis revertantur.* Cap. 83.

VI. Ne illud quidem inficiabimur, Regulâ Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi, ad laborem amandari Monachos omnes, exemploque eos extimulari non Patriarcharum modò, ſed & Apoſtolorum. *Omnes Apoſtoli corporale opus faciebant, unde vitam corporis ſuſtentabant.* Cap. 5. Otio ille abutitur & lectione, qui hinc prætextus captat, ne operetur, cùm ea vel maximè ad operandum cohortetur. *Qui ſi volunt lectioni vacare, ut non operentur, ipſi lectioni contumaces exiſtunt, quia non faciunt quod ibi legunt. Operantes ſuum panem manducent.* Infirmos certè illa operi ſubtrahit.

Qui per infirmitatem corporis operari non poſſunt, humanius clementiuſque tractandi ſunt. Qui vero ſani ſunt & falluntur, proculdubio dolendi atque lugendi ſunt. 2. Diurnas ut ſummum horas ſex, aut ſeptem labori addicit. 3. Laborem Monachorum horto colendo pene circumſcribit, & officiis domeſticis, ruris operibus & ædium ſtructuris in ſervos traductis. *Horti olera, vel apparatus ciborum propriis ſuis manibus fratres exerceant. Ædificiorum autem conſtructio vel cultus agrorum, ad opus ſervorum pertinebunt.* 4. Advertit porro idem alibi Iſidorus innumerabiles illas Monachorum in Cœnobiis cohortes, ſervorum plerumque fuiſſe, vel libertorum Eccleſiæ, opificum & Agricolarum, calloſas jamdiu labore manus habentium, ut olim Auguſtinus teſtatum
De Offic. Eccl. l. 2. c. 15. faciebat. *Ad cujus ſancta militiæ propoſitum veniunt non ſolum liberi, ſed etiam plerumque ex conditione ſervili, vel propter hoc potius liberandi. Veniunt quippe ex vita ruſtica, & ex opificum exercitatione, & ex plebeio labore; tantò utique felicius, quantò fortius educati.*

VIII. Ne hæc quidem blandimente Gregorio Magno ſatisfaciebant. Qui totos ſe in Scripturarum lectionem & orationem abdere poterant, ab iis ille nihil prorſus operis depoſcebat. Apud Joannem Abbatem conquerebatur, quòd Monachi ejus oblationibus victitarent fidelium, qui Monaſteria extruxerant dotaverantque, ipſi interim lectioni non
L. 2. Ep. 3. vacarent. *In ipſis fratribus Monaſterii tui, quos video, non invenio eos ad lectionem vacare. Vade conſiderare neceſſe eſt, quantum peccatum eſt, ut ex aliena oblatione Deus vobis alimoniam tranſmiſerit, & vos mandata Dei diſcere negligatis.* Ideo & cùm in Sicilia Gregorius ipſe Monaſteria ſex fundaſſet, agros illis & reditus tam copioſè adjecit, ut ad opus manuum nunquam eos indigentia conſtringeret. *Sex Monaſteria in Sicilia fabricans, ſufficientibus fratribus cumulavit, quibus tantum prædiorum contulit, quantum poſſet ad victum quotidianum Deo illic militantium, ſine indigentia ſuffragari.* Septimum Romæ exædificavit, ubi & ipſe profeſſus eſt, & ubi iis ipſe diſtinebatur occupationibus, quas Joannes Diaconus in ejus vita conſignavit, orare, legere, ſcribere,
L. 2. c. 5. 8. dictare. *Nullam corpori ſuo cupiebat commodare quietem, quo minus aut oraret, aut legeret, aut ſcriberet,*
L. 3. c. 10. *aut dictaret.* Quibus gemina ſunt, quæ habet Gregorius Turonenſis.

VIII. At Lupicini Abbatis vitam ubi exaravit Gregorius idem Turonenſis, ſatis ſuperque prodidit, ſuos non cum Monachos fructibus operis ſui aluiſſe, cùm ſtatim ab exordio nudaverit illi Angelus in deſerto theſauros, jamdiu terris abditos, quos etiam vir ſanctiſſimus diutiſſimè diſpenſavit in alimenta, ſuis his terreſtribus Angelis neceſſaria.
Cap. 1. Sic ergo ille in Vitis Patrum. *Lupicinus Abbas cum minus haberet unde tantam ſuſtineret congregationem, revelavit ei Deus locum in eremo in quo antiquitus theſauri reconditi fuerant, ad quem locum accedens ſolus, aurum argentumque quantum levare poterat, Monaſterio inferebat, & exinde coempto cibo reficiebat fratrum multitudines, quos ad Dei officium congregaverat, ſicque faciebat per ſingulos annos.* Nec eſt quod quiſquam ſuſpicari poſſit, hinc cœleſte etiam quoddam patrocinium ignaviæ hominum conciliari poſſe. Sed eo oſtento declaratum eſt, non ſolo opere manuum & vitioſum otium declinari poſſe, & inertiam. Inde eſt quod & hic ipſe Abbas cùm Monachos aluiſſet ſuos inuſitatiſſimo illo ex penu, ætate demum jam ingraveſcente ad Chilpericum Regem in Burgondiam profectus eſt, à quo & fundos petiit eorum temporali vitæ fovendæ, qui dies noctéſque toti eſſent in rerum cœleſtium contemplatione. *Pater ſum dominicarum ovium, quas cùm Dominus ſpiritualibus cibis jugi adminiſtratione reficiat, corporalia eis interdum alimenta deficiunt.* Agros vineaſque Rex obtulit, Abbas recuſavit, tam ſplendidæ poſſeſſiones, & ingentia latifundia, ſubveritus ut ſatis conſentire poſſent paupertati & frugalitati Monaſticæ: maluitque penſionibus ſe annuis donari, ſive ſpecierum, ſive pecuniarum. Tribuit illi Rex trecentos annuos tritici modios, totidem vini, auri quantum ſatis eſſet ad indumenta. *Agros & vineas non accipiemus, ſed ſi placet poteſtati veſtræ, aliquid de fructibus delegare, quia non decet Monachos facultatibus mundanis extolli, ſed in humilitate cordis Dei regnum juſtitiamque ejus exquirere. At Rex cum audiſſet hæc verba, dedit eis præceptionem, ut annis ſingulis trecentos modios tritici, ejuſdemque menſuræ numero vinum accipiant, & centum aureos ad comparanda fratrum indumenta, quod uſque nunc à Fiſci ditionibus capere referuntur.*

IX. In Africæ Monaſteriis erat certiſſimè uſitatiſſimus labor manuum, cùm eo lenocinio in ea illectus ſit B. Fulgentius. *Operantes manibus ſuis non* Cap. 2.
adverſantur utilitatibus alienis, ut habet Ferrandus in ejus vita. Si quæras quo demum opere tam claro genere vir manus ſuas conſecraret, idem proſequitur
Scriptor. *Manibus etiam ſuis delectabiliter operaba-* Cap. 14.
tur. Nam & ſcriptoris arte laudabiliter utebatur, & ex palmarum foliis flabellos ſæpiſſimè contexebat. Cui operi etiam cum fuiſſet Abbas, in ſuo Monaſterio vacabat. At ubi Epiſcopalibus auctus infulis Fulgentius Abbatis munia non intermiſit in ſuo Monaſterio, Monachos opere manuum ſtrenuos, lectionis incurioſos faſtidio ſibi eſſe non diſſimulavit; in pretio autem & honore habuit eos, qui cùm viribus ad laborem non ſatis inſtructi eſſent, tantò flagrantiùs in lectionem & in alia pietatis officia incumbe-
bant. *Laborantes fratres & opera carnalia indefeſſis* Cap. 27.
viribus exercentes, lectionis autem ſtudium non habentes minus diligebat, nec honore maximo dignos judicabat. In quo autem fuiſſet ſcientiæ ſpiritualis affectus, etiamſi virtute corporis deſtitutus operari manibus nunquam poſſet, ab eo peculiariter dilectus & gratus habebatur.

X. Complurima extruxit B. Eligius, & dotavit Cœnobia, ac præ cæteris Solemniacenſe in Lemovicibus. Sed authore B. ipſo Audoëno in ejus vitæ à ſe conſcripta, id illi primum curæ ſemper fuit, ut terrarum tantum, & redituum adjiceret, quantum ad Monachorum ſuſtentationem opus eſſet. Nec eo contentus, quidquid præterea exprimere potuit, vel ex Regum largitate, vel ex privatorum donis, vel induſtriæ ſuæ fructibus, in ea contulit. Si quid adhuc laboris ſupereſſet, ſatis magno numero ſervos adjecit, qui & in illis computabantur centum quinquaginta Monachis Cœnobii Solemniacenſis.
Ubi Abbate conſtituto, multos ex ſuis vernaculis man- L. 1. c. 15.
cipavit, plures quoque ex diverſis Provinciis, uſque ad centenarium, quem quinquagenarius ſupergreditur numerus, Monachos congregavit, reditus etiam terræ, qui affluenter ſufficere poſſent, delegavit. Ipſe vero, tanta ſe devotione, tantoque amore in eodem loco diffudit, ut quidquid habere potuiſſet, quidquid Regi auferre, quidquid gratuito à potentibus largitum eſſet, cuncta prædicto loco deſtinaret. Nec diſpari largitate proſecutus eſt Monialium Cœnobium, quod Noviodu-
ni exædificavit. *Terra quoque reditus ſufficienter dele-* L. 2. c. 5.
gavit, & omnia quæ eſſent Monaſterio neceſſaria ſolerti

cura

cura providit. Perſpicuum tam pingui Monaſteriorum conſtituta dote, minùs neceſſe fuiſſe manibus operari. Regula B. Cæſarii Moniales deterrentur, ne manibus ſuis ea texant, vel acu pingant, quæ ſæculi magis luxum redoleant, quàm Monaſticam pietatem. *Plumaria, aut acupicta, & omne polymitum, vel ſtragula, ſive ornamenta, nunquam in Monaſterio fiant.* Ejus præcepti ratio ſubjicitur in Regulæ Anacephalæoſi: *Propter illud Apoſtoli, Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.*

XI. Splendidiſſimæ erant & in Oriente Monaſteriorum fundationes, unde & minùs neceſſarium erat opus manuum. Duo Alexandriæ Monaſteria extruxit hujus urbis Patriarcha Joannes, ab eleemoſynis nomen immortale conſecutus, & uberrimè ſe illa dotaturum recepit, ea conditione, ut totus ille piorum & Monaſticarum exercitationum fructus ad ſe unum revocaretur. [Cap. 44.] *Congregans duos ordines Monachorum, ſtatuit in eis omnem utilitatem tribui de villis ſuis in civitate ſua dicens, Ego poſt Deum utilitatem veſtram temporalem procurabo, vos autem ſpiritualis habetote meæ curam ſalutis.*

XII. Cùm denique frequentiſſimus ille eſſet in Monaſteriis labor manuum, ut ſacros Codices exſcriberent, hinc enteſcit occupationem eam magis fuiſſe, quàm laborem: ſaginam potiùs mentis ibi quæſitam, quàm eſcam corporis, & quamvis aliam rationem vitandæ inertiæ, & mentis ad Deum excitandæ, æquè convenire ſcopo & perfectioni profeſſionis Monaſticæ. Hæc habet Gregorius Turonenſis de Incluſo quodam juxta Majus Monaſterium: [Vita Patr. c. 20.] *Ibi ſe propriis manibus membranas faciens, aptavit ad ſcribendum, ut Scripturas ſanctas intelligeret, &c. In cellula delectabatur jejuniis, oratione, lectione, ſcribebat interdum, ut ſe à cogitationibus noxiis diſcuteret.* Eadem ratione ſanctus Euſtaſius Luxovienſis Abbas otium & negotium, orationem & laborem intertexebat, ut habet Jonas in ejus vita: [Cap. 1.] *Nec operam declinabat ſcribendi propria manu libros, niſi cum aliqua infirmitate corpus ejus detineretur.* Iiſdem præceptis imbuit & ſanctus Cæſarius inſtitutas à ſe Sanctimoniales, ſub moderamine ſanctæ Cæſariæ ſororis ejus: [L. 1. c. 39.] *Ceſaria matris opus cum ſodalibus tam præcipuum viget, quod & inter pſalmos atque jejunia, vigilias quoque & lectiones, libros divinos ſcripſiſſent Virgines Chriſti, ipſam matrem magiſtram habentes.* Ita in vita Cæſarii. Bonifacius ſanctiſſimus ille Moguntinus Archiepiſcopus per litteras interpellavit Abbatiſſam quandam, ut aureis litteris Epiſtolas [Epiſt. 28.] B. Petri Canonicas ſibi deſcriberet. *Ut mihi cum auro conſcribas Epiſtolas Domini mei ſancti Petri Apoſtoli, ad honorem & reverentiam ſanctarum Scripturarum, ante oculos Carnalium in prædicando.*

XIII. Priſco huic Monachorum operi debemus Bibliothecas, & quidquid librorum, atque antiquitatis monumentorum ad nos uſque propagatum eſt. Itaque hic eorum plerumque labor non aliò ſpectabat, quàm ut eorum Bibliotheca nova hac librorum ſupellectile in dies locupletaretur; paſceretur verò & interim eorum animus pabulo incommutabilis Veritatis, cujus hoc inexhauſtum promptuarium eſt. Vendebantur tamen etiam nonnunquam elegantiùs exarati libri, ut eo pretio & veſceretur antiquarius, & pauperes reficerentur. Vide quid narretur in vita B. Stephani Junioris, clariſſimo poſtea martyrio illuſtrati. [Surius die 28. Novem. c. 9.] *Actuoſas ipſe quoque Apoſtoli ritu manus habebat, conficiendorum ſcilicet retium, ut ille, artem colens, atque inſuper etiam egregiè ſcribendi peritiam conſecutus, deſcribendis libris operam impendebat. Ut qui non modò oneri nemini eſſe vellet, ſed etiam habere cuperet, unde egenti ſubſidium afferre poſſet.* Eruditione neſcio, an pietate præſtantior Caſſiodorus, dum Monachos ſuos alloqueretur, cæteris manuum operibus illud demum ſibi longè pulcherrimum & ſuaviſſimum videri profitebatur, Codices conſcribendi: non quòd pluſculum lucri iis diſtrahendis emergeret, ſed quòd Amanuenſis ipſe in Prædicatorem exurgeret verbi divini, multiplicandis & per orbem ſpargendis mutis his & elinguibus, & facundiſſimis tamen Prædicatoribus: atque ut in conſortium quoddam veniret Apoſtolorum laudis, quorum prædicatio orbem univerſum peragravit. Sic ergo ille in divinis Lectionibus: *Ego fateor votum meum inter vos: quæcumque poſſunt* [Cap. 3] *corporeo labore compleri, Antiquariorum mihi ſtudia, ſi tamen veraciter ſcribant, non immeritò forſitan plus placere; quod & mentem ſuam relegendo Scripturas divinas ſalubriter inſtruunt, & Domini præcepta ſcribendo longè latèque diſſeminant. Felix intentio, laudanda ſedulitas, manu hominibus prædicare, digitis linguas aperire, ſalutem mortalibus tacitam dare, & contra diaboli ſurreptiones illicitas calamo atramentoque pugnare. Tot enim vulnera Satanas accipit, quot Antiquarius Domini verba deſcribit.*

XIV. Objicitur nobis Epiſtola Gregorii Magni, ubi illius iraſcitur inhumanitati, qui Monacho Vitigantino nihil impartiebat bonorum matris ejus, quanquam oneri ille eſſet Monaſterio, ubi orationi ita deditus erat, ut opera manuum nec primoribus digitis attingeret. *In Monaſterio, in quo lectioni vacat, & laborare non poteſt, parum aliquid de ſubſtantia matris ſuæ dare debuiſſet.* [L. 7. c. 3.] Facilis & expedita reſponſio eſt, Monaſterium illud caſu quopiam tenue, & non ſatis largè dotatum fuiſſe, ut neceſſe eſſet eam penuriam annuorum redituum ſarciri, vel opere manuum, vel agro dum admitterentur gratis dato, vel penſione annua. 2. Eo ipſo Gregorii teſtimonio conſtat ad profeſſionem Monaſticam nihilominus admiſſos fuiſſe, qui cum manibus omnino operari non poſſent, nihil tamen penſionis annuæ adferebant: aut certæ ſpei, eam à cognatis perſolutum iri. Admiſſus enim fuerat Vitigantinus, quamvis operis & laboris impatiens ipſe quidem eſſet, à cognatis autem prorſus deſtitueretur. 3. Potuit etiam Gregorius indulgere, ut lectioni & orationi uni ſe dederent ii ex Monachis qui ita cuperent, quanquam ſatis idoneo eſſent robore ad laborem; & tamen ipſe proximos ejus, qui & labore abſtinebat, & non carebat patrimonio, hortaretur; ut aliqua eum, vel ejus Cœnobium patrimonii parte recrearent. Nec negari tamen poteſt, quin haberent & Italiæ Monaſteria complurimos labori manuum deditos, cùm haberent & origine ſervos. Agit alicubi Gregorius de Diacono, qui ex ſervis ſuis duos ea lege manumiſit, ut in Monaſterio profiterentur. Cùmque eorum poſtea alter à tam ſancto propoſito deſciviſſet, litteras dedit Gregorius ad Epiſcopum Spoletanum, tanquam piarum teſtantium voluntatum executorem, ut transfugam Monachum compelleret ſatisfacere Patroni ſui voluntati. [L. 7. Ind. 2. Epiſt. 36.]

CAPUT XII. *P. 3. l. 4. c. 2.*

De Clericorum opere & labore manuum, ſub Imperio Caroli Magni & ejus Regiæ ſtirpis.

I. Non cogebantur, ſed invitabantur Clerici ad opus manuum, multis & juſtiſſimis de cauſis.

II. Explanatur Cabilonenſis Concilii Canon, quo Epiſcopi ipſi eò adduci videntur.

III. Regula Canonicis ſua aliquid operis indicebat.

IV. Quid Hincmarus de opere manuum quoad Epiſcopos & Parochos.

V. Mira aliqua ſanctiſſimorum Præſulum exempla.

VI. In Oriente Synodus VII. Oecumenica ad laborem hortatur, ſi cujus Beneficium vitæ neceſſitatibus minùs ſufficiat.

I. ETſi laborem & opus manuum Clericis nulla lex univerſim unquam ſanxerit: tam frequens tamen fuit ejus commendatio, & velut pulcherrimi ac ſaluberrimi conſilii inculcatio, aut neceſſarii, aut certè maximè conducibilis ad frænandas carnis libidines, ad reſtinguenda vitia ex otio pullulantia, ad ſufficienda neceſſaria vitæ ſubſidia, ad ſubveniendum pauperibus: ut complures ſemper ad eum Chriſtianæ pietatis, & Eccleſiaſticæ potiſſimum perfectionis apicem aſpirare viſi ſint. Erat id Theodulpho Aurelianenſi Epiſcopo perſuaſiſſimum, cùm Parochis ille ſuis laborem hunc manuum commendabat, quo orationem & lectionem eo recrearent, & hæc ſibi commoda pararent omnia, quæ hic perſtrinximus. Unde ejus Capitulare Cap. 3. ad Parochos: *Sed & ſi quando à lectione ceſſatur, debet manuum operatio ſubſequi, quia otioſitas inimica eſt animæ, &c. Per manuum operationem & corporis macerationem, & vitiis alimenta negabitis, & veſtris neceſſitatibus invenietis, & habebitis quod neceſſitatem patientibus porrigatis.*

II. Ne ſimile quidem tamen veri eſt invitatos ad id ipſos fuiſſe Epiſcopos à Concilio Cabilonenſi II. illos ubi monet, ne Parochiis perluſtrandis, oneri illis ſint; ingeritque exemplum Apoſtoli Pauli, qui ne moleſtus iis eſſet, quibus Evangelicam lucem aſpergebat, opere & arte cibum ſibi parabat. Non quòd dehoneſtari poſſint Epiſcopi eo, quod Apoſtolis ipſis laudi & decori erat: ſed quòd ne omnes quidem Apoſtoli Paulum ſint in eo imitati; nec Chriſtus illos eo exemplo, aut præcepto imbuiſſet; nec ipſe denique Paulus ſui ſemper ſimilis ea quidem in re fuerit; denique ipſa Evangelii prædicatio, & Epiſcopalis occupatio multiplex miniſterii, plerumque cum labore manuum ſociari & conjungi non poteſt, & laboris longè moleſtiſſimi inſtar habet. Cabilonenſis Canonis verba hujuſmo- Can. 14. di ſunt: *Tanta ergo diſcretio tenenda eſt, ut & verbi Dei Prædicator, ſumptus ubi proprii deſunt, à fratribus accipiat, & iidem fratres illius potentia non graventur: exemplo Apoſtoli Pauli, qui ne quem gravaret, arte & manibus victum quærebat.* Argumentantur Patres Concilii à majori ad minus: Si ne gravis eſſet fidelibus Apoſtolus, manibus operabatur, multò æquius ſanè eſt, ut ne iis jam ſint oneri Epiſcopi, & vel ſuo ſumptu Parochias viſitent, vel minimo ſumptu viſitent.

III. Quoad Canonicos communis vitæ vinculo conſociatos, Concilium Aquiſgranenſe hortos illis eſſe vult, ut & olerum aliquid ad cibum adhibeant; ſed an ipſi manibus ſuis eos excolere debeant, id Can. 122. verò non exprimit. *Habeant Canonici hortos olerum, unde cum cæteris addutamentis aliquod pulmentum quotidie in refectorio ſibi viciſſim miniſtrent.* At Chrodogangus, cujus ex Regula Caput iſtud decerptum eſt, mox ibidem ſancit, ut coquinæ officium per ſuas quiſque vices ſinguli impleant. *Clerici Canonici ſic ſibi invicem ſervient, ut nullus excuſetur à coquinæ officio.* Can. 13. 14. Canonicas verò jubet idem Concilium Aquiſgranenſe ipſaſmet veſtimenta ſibi lanea, lineaque contexere. *Dent etiam eis annis ſingulis lanam & linum, è quibus ſibi conficiant neceſſaria indumenta.* Illas denique invitat, ut *aut orationi, aut lectioni, aut manuum operationi inſiſtant.* Ad illud idem & Canonici fuerant invitati, id illis conſilii poſt Chrodogangum inſuſurrante Concilio, ut varias artes ediſcerent, ſcientiaſque, ne otio torperent, utque ne inertes ſtipendiis Eccleſiæ potirentur. *Non otio* Can. 113. Crodog. Reg. c. 55. *vacent, non vaniloquiis inſerviant, &c. Sed potius aut orationi, aut lectioni, aut quibuſlibet Eccleſiæ, aut certè propriis utilitatibus vacent, aut etiam doctrinis ſanis, & diverſarum artium erudiantur diſciplinis; ita videlicet, ut nullus in Congregatione inutilis aut otioſus exiſtens, ſtipendia Eccleſiæ inofficiosè accipiat.* Ubi perſpicis id cordi, id curæ eſſe potiſſimum, ut ne otio langueſcant, utque utilitatis aliquid Eccleſiæ præſtent, quod aliquantò etiam faciliùs doctrina, quàm arte quavis conſequerentur, ſicut & ipſius Concilii verbis innuitur.

IV. Non ita affluere otio poſſe Parochos ſuos augurabatur Hincmarus, ut operi manuum vacare poſſent, quando præcipiebat, ut manè recitatis Matutinis & Laudibus, decantatis quatuor minoribus Horis canonicis, celebratis Myſteriis, viſitatis ægrotantibus, tum demum agros & opera inviſere poſſent; *Ad opus rurale, & quod ſibi competit, exeat jejunus;* Tom. 1. pag. 712. ut mox redirent, & cum hoſpitibus veſcerentur. Et tamen idem Hincmarus ita ſtatuebat, conſultius præſtabiliuſque futurum fuiſſe, ut Actardus Nannetenſis Epiſcopus à priore ſua Eccleſia non recederet, quanquam ad eas adactus fuiſſet anguſtias, ut eleemoſynis & opere manuum victitare cogeretur. *Niſi eum cupiditas & ambitio inde dejiceret, ibidem vel de operibus manuum, vel de decimis fidelium valeret manere, &c.* Tom. 2. pag. 739. Indubium eſt graſſante perſecutione Epiſcopos ſanctitate conſpicuos cibum ſibi opere manuum quæſiſſe. Teſtem profero Adalbertum Pragenſem Epiſcopum & Martyrem. *Laborantes propriis manibus, victum quærebamus, inſtar Apoſtolorum.* Sic vitæ ejus Scriptor, à quo & illud inſinuatur, nullo non die eum, ex quo Epiſcopatûs infulas ſuſcepit, aliquid operis perfeciſſe. *Poſt Miſſæ celebrationem opera manuum laborat, aut cum Capellanis ſacræ lectionis cibaria deguſtat.* Surius die 23. April.

V. Eſt quod impenſiùs admiremur in B. Dunſtano Archiepiſcopo Cantuarienſi. Cùm enim juventa floreret, & in minoribus adhuc eſſet Ordinibus, lateri affixus Athelmi Archiepiſcopi Cantuarienſis, patruique ſui: vidit in eo latitantes igniculos Athelmus, & quaſi erumpentes gemmas earum virtutum, quæ gloriæ poſtea & ornamento fuere Eccleſiis Anglicanis. Eò illectus eſt Præſul, ut more tunc temporis uſitatiſſimo, Regi eum Ethelſtano offerret, Palatinis inſtitutionibus informandum. Palatium incoluit Dunſtanus, tanquam pietatis & virtutum domicilium; utque ne otio molleſceret, vitiiſque inde manantibus inficeretur, varias ibi artes edidicit, libros exſcribere, pingere, ſculpere, ſcalpere quavis materia, canere, muſica inſtrumenta tractare. Ita enim perantiquus ejus vitæ Scriptor ſæpiùs à nobis laudatus: *Sciens otioſitatem inimicam animæ*

Surius die 19. Maii. c. 4.

eſſe, nunc iſtis, nunc illis operibus intendebat, & diverſitate eorum ſubrepens faſtidium tollebat. Peritia namque ſcribendi, pingendi, quidquid vellet, in cera, vel ligno, vel oſſe ſculpendi, & ex auro, argento, ferro, vel ære fabricandi ita claruit, &c. Super hæc inſtrumentis muſici generis, &c. Poſtea verò quam Dunſtanus ad Eccleſiæ Cantuarienſis gubernacula ſedere cœpit, laborem manuum non omnino intermiſit, ſed mutavit. Quas enim vacuas nactus erat horas, eas emendandis libris inſumebat. *Librorum emendationi ſedulus operam impendebat.*

Eſt & admirabilius neſcio quid in beato Bernardo Hildesheimenſi Epiſcopo, qui poſt inaugurationem etiam ſuam artium omnium elegantias excoluit, aliquando etiam amplificavit, rei pulcherrimæ hoc tantum temporis donans, quod otio dandum fuiſſet. *Ut breviter perſtringam, nec punctum temporis in otio ſuperſedebat, ſed fidelis Dominica familia diſpenſator, conſervis ſuis neceſſaria ſubſidia ſubminiſtrabat.*

Surius die 20. Novem. c. 6.

VI. Paucis Eccleſiam Græcam attingam, quæ Latinorum haud dubio in hac parte vigorem & auſteritatem longo intervallo poſt ſe reliquit. Synodus enim VII. Oecumenica, cùm vetuiſſet ne plura Clerici ſinguli Beneficia retinerent, & ſcrupulum illum eximere vellet de Beneficiis, quorum proventus tenuiores ſunt, quam ut Clericum alere poſſint, quo neceſſe ſit eo ſaltem caſu duo indulgeri Beneficia: non tamen ei ſubſcripſit temperamento, ut noſtris temporibus Tridentinum Concilium, ſed fidenter pronunciavit, labore manuum adjiciendum, ſi quid minus ſit in Beneficii proventibus. *Ad vitæ verò hujus neceſſitatem ſtudia ſunt diverſa; ex his verò qui voluerit, acquirat corporis opportuna. Ait enim Apoſtolus, Ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ.*

Can. 15.

CAPUT XIII. *P. 3. l. 4. c. 3.*

De Monachorum opere, per eadem tempora Imperantis Carolinæ proſapiæ.

I. Nulla certa lex Moniales operi manuum aſtringebat, ad id tamen alliciebantur.

II. Urgebantur inſtantius Monachi ad laborem.

III. Frequentiſſimè tunc ſervi & agricolæ ad Monaſticam profeſſionem convolabant, quibus gravis ſanè non erat hic labor.

IV. Ingenui tamen & nobiles ipſi profeſſi à labore non abhorrebant.

V. Longè præclariſſimus erat labor ſcribendi ſacros Codices, vel teſtimonia ſanctorum Patrum compilandi ad religionem illuſtrandam.

VI. At uſitatiſſimus labor erat in domeſticis Cœnobii miniſteriis obeundis.

I. Moniales lege aliqua certa ſtrictaque ad opus arctatas fuiſſe non apparet. Argumento eſt, quòd ſuperiori capite diximus de iis, quas Canonicas vocabant. Ut enim Canonicorum Regula ex Regula excerpta fuerat Crodogangi, qui Regulam beati Benedicti Clericis aptandam adgreſſus erat: ita & Canonicarum Regula ad illam Monialium proximè accedebat. Si ergo Canonicarum Regula non aliud præſcribebat opus, quam ut veſtes ipſæ ſibi ſuas concinnarent, ex lana, linoque; quo ipſo onere levabantur infirmæ, & quæ terrenis poſſeſſionibus valedixerant, eoque effecerant, ut largius ſibi omnia vitæ præſidia conferrentur; haud ſanè probabile eſt, durius Moniales ipſas ad opus coarctatas fuiſſe.

Inde eſt quod Concilium Vernum ſub Pipino Rege, agens de Monialium Cœnobiis, ita tenuibus, ut Regula obſervari non poſſit: non ipſas Moniales cogit labori manuum incumbere ſtrenuius, ut ita ſemetipſas tranſigere poſſint: ſed ad uberrimos fontes Regiarum largitionum recurrit. *Si aliqua Monaſteria ſunt, quæ earum ordinem propter paupertatem adimplere non poſſunt, hoc Epiſcopus domno Regi innoteſcat, ut in ſua eleemoſyna hoc emendari faciat.* Simillimum tamen eſt veri Moniales omnes, ubi otii & laxamenti aliquid nactæ erant, his manus ſuas dicaſſe artibus liberalioribus & honeſtiſſimis, ſexui & naturæ ipſi ſuæ accommodatis. Exemplo illis eſſe poterant ipſæ Caroli Magni filiæ, quas à pueritia ille voluerat, ut perhibet Eginardus, lanificio aſſueſcere & inhærere. *Filias lanificio aſſueſcere, coloque ac fuſo, ne per otium torperent, operam impendere, atque ad omnem honeſtatem erudiri juſſit.*

Can. 6.

II. Monachi verò cum omnes tandem coierint ad Regulam beati Benedicti complectendam, indubium eſt eos orationi ſe & operi totos dedidiſſe. Conventus ille Abbatum famoſiſſimus, qui anno 817. coaluit Aquiſgrani, & à quo manarunt Conſtitutiones, ſecundum authoritatis gradum poſtea poſt Regulam aſſecutæ: Conventus, inquam, ille operis manuum duo genera diſcriminavit. Primo loco erant ipſa Cœnobii miniſteria: *Ut in coquina, in piſtrino, & in cæteris officinis, propriis operentur manibus, veſtimenta ſua opportuno tempore lavent.* Alterum genus erat operum extra Monaſterium, colligere fruges, & id genus alia, quibus abduci non debebant Monachi à penſo ſpiritalium lectionum, & à quiete circa meridiem, ac ceſſatione brevi. *Ut ſi neceſſitas fuerit eos occupari in fruges colligendo, conſtitutum legendi, & meridiè pauſandi tempus prætermittatur, & operantes non murmurent.* Denique ut labori manuum ſolam aliquid indulgeretur, permiſſi ſunt Monachi bibere, jejuniorum & Quadrageſimæ etiam diebus, paulò ante Completorium, vel ante Lectionem Collationum Caſſiani, quæ tunc fiebat. Unde & noſtræ tandem fluxerunt jejuniorum diebus Collationes. *Ut ſi neceſſitas popoſcerit ob operis laborem, poſt refectionem veſpertinam etiam, & in Quadrageſima pari modo, & quando officium mortuorum celebratur, priuſquam lectio Completorii legatur, bibant.*

Can. 4. 17. 12.

III. Etſi duriuſculus is erat in ſpeciem labor, ejus tamen tantò major erat neceſſitas, immo & facilitas, quò frequentiſſimi tunc hi Monachorum Conventus ferè frequentabantur ſervis, agricolis, opificibus, quorum ſaluti otioſior, molliorque vita exitialis videri potuiſſet. Semel iterumque expoſtulavit Carolus Magnus de nimia hujuſmodi hominum frequentia in Cœnobiis, qui ita catervatim eò confluebant, ut vicos, agroſque vacuos & deſolatos deſeri jam plerique quererentur. *De ſervis vel ancillis, ut non amplius tondeantur, vel velentur, niſi ſecundum menſuram, & ut ibi ſatisfiat, & villæ non ſint deſolatæ.* Spectat id quidem ad eos, qui origine ſervi Monaſteriorum, vel Eccleſiarum erant, & qui ideo multò procliviùs in hos Conventus admittebantur. At iiſdem alibi in Capitularibus innovata eſt Conſtitutio Juſtiniani, Ne ſervi, liberti, Agricolæ in Monaſteria allegerentur, niſi triennio ante probati, & eo interſtitio dominis conceſſo, ad eos repetendos. *Ut ſi intra tres annos, aut ſervus, aut libertus, aut colonus quæratur, Domino ſuo reddatur, &c.* Carolus denique Magnus Epiſcopos percontatus eſt, an prævio & prælucente Apoſtolorum aliquo exemplo tantopere ſtuderent amplificando numero ſuorum vel Monachorum, vel Canonicorum,

Capitul. l. 1. c. 113.

L. 5. c. 217.

compellendiſque etiam ſervis in has Congregationes. *Quis Apoſtolus prædicaſſet, ut de nolentibus, & invitis, & vilibus perſonis Congregatio fieret in Eccleſia, vel Canonicorum, vel Monachorum.* In Concilio Aquiſgranenſi anni 816. crimini & probro datum eſt Epiſcopis nonnullis, qui Clericalibus ſuis Conventibus non adgregarent, niſi ejuſdem Eccleſiæ ſervos, quibus imporentius imperitarent; ſtatutumque admitti poſthac non tantum ſervos, quos virtus nobilitaſſet, ſed Nobiles ipſos & natalibus claros.

Cap. 119.

Nullus Prælatorum ſecluſit nobilibus, viles tantum in ſua Congregatione admittat perſonas.

Surius die 2. Ianuar. c. 8. Die 19. Maii c. 8. Die 19. Iunii. c. 27.

IV. Vacabant tamen operi Nobiles ipſi, cùm Caroli Magni conſanguineus Adelardus hortum ipſe excoleret Monaſterii Corbienſis. Cùm B. Dunſtanus induta veſte Monaſtica, in Cellula ſtatim ſit operatus. Cùm diſcipuli beati Romualdi aureis, ſericeiſque abjectis veſtibus, & viliſſimis panniculis amicti, ad viliſſimas quoque artes iſtiuſmodi ſeſe applicarent. *Quis non immutationem divinæ dexteræ prædicaret, cùm vidiſſet prius homines ſericis, immo deauratis veſtibus indutos, crebris obſequentium cuneis conſtipatos, omnium deliciarum affluentiis aſſuetos, nunc uno byrro contentos, incluſos, diſcalceatos, incultos. Faciebant autem omnes operam manuum, alii ſcilicet cochlearia, alii nebant, alii retia nectebant.*

V. Erat & id genus labor, quo non tantum non dedecorarentur Nobiles, ſed & quo ignobiles ipſi poſſent nobilitari, libros ſcribendi, & immortalibus his opibus Bibliothecas locupletandi. Hoc occupatus pleromque fuerat Plato ille ſanctiſſimus Conſtantinopoli Abbas, in Annalibus ſacris celebratiſſimus.

Surius die 16. Decemb. c. 20.

Quis concinnius, aut rectius quam illius dextera, litterarum figuras ſcribebat? Aut quis laborioſius, quam ille, id quod dixi, vel quodvis aliud opus tractabat? Quomodo poſſet aliquis eos enumerare, qui ejus labores, hoc eſt, libros, ex diverſis ſanctorum Patrum ſcriptis, tanquam flores quoſdam collectos ſervant? Noſtris autem Monaſteriis undenam tanta librorum abundantia ſuppeditata eſt? An non ex illius ſanctis manibus, & laboribus? Quos adeuntes & animo illuſtramur, & ejus manum admiramur. Hæc Theodorus Studita in Platonis Magiſtri ſui vita, qui & illud docet, viros natalibus clariſſimos, cujuſmodi erat Plato iſte, à ſcribendis manu ſua, ad lucubrandos ſuo marte libros facillimè perveniſſe; ea ſaltem ratione & via lucubrandos, quæ proclivior illa quidem eſt, & parabilior, nec pretio tamen forſan, aut utilitate inferior, excerpendis & conſarcinandis luculentioribus quibuſque Patrum teſtimoniis, de placitis fidei orthodoxæ, aut de regulis purioris Diſciplinæ. Ex his Collectaneis Sententiarum ſanctorum Patrum, effloruere non multò pòſt Summæ Sententiarum in Orientis & Occidentis Eccleſiis, quibus non injuria accepta ferri poteſt ea, qua Scholæ deinceps perſonuere, Theologica Diſciplina. Michaël Studites Theodori hujus Studitæ vitæ Scriptor, viri ſanè fama doctrinæ & ſanctitatis præſtantiſſimi, illum confirmat complura Monachorum agmina, ſuæ diſciplinæ obnoxia, numero amplius

Baron. ann. 799.

mille, tum pluribus aliis operibus, tum verò maximè exſcribendis libris occupari voluiſſe.

VI. Sed illud tamen ingenuè fatemur, hunc ſibi potiſſimum laborem ſumpſiſſe Monachos, ut Cœnobii ipſius miniſteria & famulandi munia obirent ipſimet omnia, ut religio eſſet laïcos adhiberi. Hinc illa apud Carolum Magnum effuſa Fuldenſium Monachorum querela, quem admonebant, per Monachos, non per Laïcos æquum & decorum eſſe obiri munia piſtrini, coquinæ, horti, & id genus alia. *Ut ipſa Monaſterii miniſteria per fratres ordinentur, id eſt, piſtrinum, hortus, braciarium, coquina, agricultura, & cætera miniſteria, ſicut apud deceſſores noſtros fuerunt. Quia devotius & dignius per fratres omne exercebitur officium, quam per laicum aut ſervum malevolum.* Eo labore occupari potuiſſet non mediocris pars Monachorum, ſi eo omnia prorſus Cœnobiorum munia complecti placuiſſet, & per alternas vices ad ea venire, ut & ſingulis & univerſis abundè ſuppeteret otii, quo lectioni, & orationi incumberent. Conſanguineus Caroli Magni Adelardus, mox ut Monachum Corbiæ profeſſus eſt, hortorum culturæ & curæ præfectus fuit, ut narrat idoneus Scriptor Paſchaſius in ejus vita. Id ille ſibi amplum duxit & honorificum, quod & Chriſtus ipſe aliquando ſpeciem hortulani induiſſet. Unde & ita invitabat ac ſuſpirabat Adelardus, *Veniat dilectus meus in hortum ſuum.*

Sæcul. Benedict. to. 4. pag. 262. 312.

CAPUT XIV. *P. 4. l. 4. c. 2.*

De labore manuum Clericorum, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Exemplum ſanctiſſimi Archiepiſcopi, qui litteris aureis Evangelium exaravit.
II. Beati Dunſtani juvenis adhuc labor varius, & pius.
III. Exempla ſanctiſſimorum Epiſcoporum, qui opera manuum victitarunt.
IV. Congregatio fratrum Vitæ communis, mordicus ſemper laborem manuum retinuit.
V. Labor manuum præcipitur Clericis, quos aut egeſtas cruciat, aut corrumpit otioſitas.
VI. Idem præcipere poſtrema hac ætate Concilia Germaniæ & Italiæ, nec non & Comitia Generalia Cleri Gallicani.

I. NE poſtrema quidem hac ætate prorſus exoleſcere potuit Clericorum ipſorum opus manuum. Inſigni encomio proſecutus eſt Petrus Damiani Archiepiſcopum Moguntinum, qui à parente ſuo Imperatore Ottone in carcerem contruſus, quòd in ejus nuptias ſacris legibus Eccleſiæ adverſarias palam inveheretur, tempus ibi contrivit in deſcribendo aureis litteris Pſalterio; eaque pietatis teneritudine & ſuavitate in id incubuit, ut poſtquam etiam Pater carcere eximi præceperat, *Antequam Pſalterium expleret, quod aureis exarabat apicibus, recuſaverit exire.* Carcere abſolutus ſanctiſſimus Præſul Imperatorem nefarii conjugii laqueis ſe non explicantem, pari etiam poſthac conſtantia inſectatus eſt.

Petr. Dam. Opuſc. 34. c. 7.

II. Erat quod magnopere miraremur in ſupra laudato Dunſtano, minorum tunc Ordinum Clerico, quem in ejus vita ſcribenda ait Oſbertus Monachus, in Ethelſtani Regis Palatio, cui ab Archiepiſcopo Cantuarienſi concreditus fuerat, artes omnes elegantiſſimas, & plerumque deliciarum architectas, & edidiciſſe, & perdiu exercuiſſe: non tantùm ut otium falleret, non modo ut otioſitatem effugeret: ſed earum ut lenocinio quodam ſuaviſſimo alliceret ad pietatem, & ad cœleſtes raperet delicias conſectandas carnalium animas, hac ſenſuum voluptate velut ineſcatas, & præter opinionem ſuam ad caſtioris ſurſum voluptatis aucupium abreptas. Hæc non piguit hic refricare, quò qui nunc bene multi his Clerici artium elegantiis delectantur, habeant, quem imitentur, quem ſequantur à terrenis ad cœleſtes delicias traducentem & ſe, alioſque ſecum omnes. *Sciens otioſitatem inimicam animæ eſſe,*

nunc iſtis, nunc illis operibus intendebat; & diverſitate eorum ſurrepens faſtidium ſibi tollebat. Peritia namque ſcribendi, pingendi quidquid vellet, in cera, ligno, vel oſſe ſculpendi, & in auro, argento, ferro, vel ære fabricandi ita claruit, ut à multis quam maximè admirationi haberetur. Super hæc inſtrumentis muſici generis, quorum peritia non mediocriter fultus erat, non tantùm ſe, ſed & multorum animos à turbulentis mundi negotiis ſæpè demulcere, & in meditationem cæleſtis harmoniæ, tam per ſuavitatem verborum, quæ modò materna, modò alia lingua muſicis modulis interſerebat, quàm & per concordem concentum, quem per eas exprimebat, concitare ſolebat. Quæ mox ille ſubjicit de Dunſtano ſacras veſtes acu pingente, & cæleſtibus illuminante ſacramentis, ex iis illud proditur, mentem, manumque Dunſtani in his non ſanctitati ſolitam famulari.

Rain. n. 18. III. Anno 1207. vivere deſiit Conquenſis Epiſcopus Julianus, ſanctitatis opinione clariſſimus, quem Annales Eccleſiaſtici referunt ſua prorſus omnia pauperibus erogaſſe, ſe & ſocium aluiſſe pretio calathorum junceorum, quos texebat & diſtrahi curabat. Laudes cecinit Thomas Cantipratenſis Vuillelmi de Marnis, Epiſcopi Tornacenſis ſanctiſſimi, quem dies noctéſque occupatiſſimum habebant preces, confeſſiones, litium terminandarum ſtudia, lectio, opus manuum. *Aut meditabatur, aut*
L. 1. c. 15. n. 2. *legebat, aut confeſſionibus audiendis incumbebat, aut lites hominum dirimebat; Horum ſi aliquid exercere tædebat, propriis manibus laborabat.*

IV. Video rariuſcula eſſe hæc exempla, ſed nec ita forſan ſuperioribus ſæculis frequentia fuere, in Epiſcopis quidem, quos tot aliunde & graves diſtendunt occupationes. Quod ad cæteros enim Clericos attinet, conquerebatur quidem Gerſonius, quòd inaudita jam ferè & inuſitata illa eſſent eorum egregia pietatis documenta, de quibus olim Concilium Carthaginenſe tam multa ſanctiſſimè
To. 1. p. 206 præceperat. *Ubi eſt illud Concilii Carthaginenſis IV. quod Clericus quemlibet verbo erudiat, & ne pauperes graventur, ut Paulus artificio victum quærat. Quod Clericus artificio vel agricultura ſibi victum abſque ſui officii detrimento præparet.* Et hæc tamen virtutum lumina ævo ipſo Gerſonii reviviſcere viſa fuerant in Fratribus Vitæ communis, quorum ſanctiſſimos
Rainal. n. 6. Inſtitutor Gerardus anno 1384. vivere deſierat. Clerici illi erant nullo conſtricti voto, ſocietate vitæ tamen communis devincti, & opere manuum victitantes: quanquam illud ad unum maximè inſtituti eſſent, & toto pectore fervetent, ut Evangelium prædicarent. Inſtitutoris vitam litteris mandavit Thomas à Kempis, ex quo pauca hæc libabo. *Ope-*
Cap. 15. *ram dedit & conſuluit, ut devoti quandoque in unam domum pro mutua exhortatione convenirent, & de Deo & charitate ſervanda tractarent. Et ſiqui ſimul ſtare vellent, de labore manuum ſuarum victum quærerent, & communem vitam, quantum poſſent, ſub diſciplina Eccleſiaſtica tenerent.* Contulit ille ſe mox ad extructionem Cœnobii Canonicorum, ſuadente Roſbrochio, qui ejuſdem inſtituti Cœnobii Prior erat; at præclaros conatus mors intercepit. Ejus autem inſtituti Fratrum Vitæ communis fundamenta jacta ſunt Daventriæ, eorum ſcilicet occaſione, quos Gerardus occupatos retinebat conſcribendis ſanctorum Patrum monumentis, quibus & deſinente qualibet hebdomada pretium perſolvebat operæ induſtriæque ſuæ. Ea ex ſcriptione tanta perfundebatur eorum mens cæleſtis voluptatis cujuſdam copia, ut hinc facillimè adducti ſint operis ſui mercedes omnes in commune conferre ærarium, patrimonioli ſui minutias Congregationi dicare, reliquum vitæ curriculum inter has ſanctiſſimas delitias traducere, Superioris curæ & imperio obnoxios. Hæc in Chronico ſuo Buſchius, à Miræo publicatus in Compilatione ab eo edita Regularium Canonicis & Clericis præſcriptarum. Nec nos præterit aliquos hujuſmodi Vitæ communis ſocios poſtea ita deviaſſe, ut in eos nonnihil ſævitum ſit in Concilio Conſtantienſi. Sed nihilo tamen ſegnius recentiora eorum extructa ſunt in Belgio Cœnobia variis locis, quæ & Pontificum reſcriptis & confirmatione munita fuere, ut legere eſt in eadem Miræi Compilatione.

V. In congeſtis ſuprà exemplis liberi erant & ſpontanei labores iſti; vel ſi qua lex erat, qua præciperentur, propria illa erat & peculiaris alicujus Conventûs, cujus priores ſectatores hanc ſibi ipſis neceſſitatem indixerant. Sed Decretum jam promemus Legati Apoſtolici in Inſula Cypro promulgatum anno 1313. quo juſſi ſunt omnes ejus Regni Clerici, honeſta aliqua arte occupare manus, tum ad comites otii libidines declinandas, tum ad conſulendum vitæ neceſſitatibus, ſi res familiaris deficeret. *Petrus miſeratione divina Ruthenenſis Epiſcopus,* Con. Gener. T. 11. Part. 2. pag. 2318.
Apoſtolicæ Sedis Legatus in partibus ciſmarinis, ordinamus ad evitandum otium viris Spiritualibus quammaximè inimicum, quod omnes Clerici regni Cypri ſe occupent in aliquo utili opere, quod Clericalem deceat honeſtatem, ut habeant maximè pauperes, unde poſſint commodè vivere, nec non & divites cum cæteris occaſionem validam quacumque animæ contraria evitandi. Quicumque verò his contrarians otioſitate vacaverit, de malis omnibus & non immerito eſt ſuſpectus & accuſatus, ad probationem facilem tanquam culpabilis puniendus. Complectitur hoc Decretum non tenuioris tantùm fortunæ Clericos, ſed & locupletes, quanquam eo arctiùs & ſpeciali ratione conſtringantur pauperes. Tam his, quàm illis fugienda otioſitas. Nec tacenda pœna eſt, qua hic otioſi & inertes Clerici percelluntur. Cùm enim merito ſuo obliquis ſuſpicionibus pateat otioſitas, ſi in otioſos legibus agatur, facillimè damnabuntur, nec tam gravibus opus erit probationibus. Anno 1536. Concilium Colonienſe Clericos hortabatur ad opus manuum, ſi egerent, dum ne ei ſe arti dederent, quæ Clero dedecori eſſet. *Quibus non ſuppetit ex Sacerdo-* Part. 2. c. 40.
tio, honeſto artificiolo victum quærant, ſecuti divi Pauli exemplum, ſic tamen ne aliquam ſordidam artem, ſacerdotio ignominioſam exerceant. Eadem prorſus moderatione Concilium I. Mediolanenſe opus manuum permiſit, non præcepit, pauperes tantùm ad id excitavit. *Artes verò honeſtas concedimus, ut aliquid ma-* Acta Eccl. Mediol. pag. 20.
nibus ſuis lucretur, quo ſibi quæ ad victum neceſſaria ſunt, comparare poſſit. Non quò non & divites quandoque invitati ſint ad idem opus; ſed nonniſi ad inimicam virtutibus otioſitatem vitandam, & inutilitatem, quæ ipſa per ſeſe non mediocris vitioſitas eſt, in Clericis potiſſimùm. Itaque dum non oriuntur Clerici, dum vel negotio, vel otio pio diſtineantur, nunquam eos Canones ad opus manuum conſtrinxere, ſi modò ſuppetat ex Beneficio, quo ſe ſuſtentent.

Comitia Cleri Gallicani Meloduni anni 1579. congregata, incredibili quadam perſpicuitate quæſtionem iſtam extricavere; ut pauperibus tantùm Clericis Canones laborem indixerint, ubi non aliud honeſtum paupertatis ſuccurrit ſolatium; ut nihil affricandum huic labori ſit ex ſæcularium cupiditatum contagio & tumultu; quæ denique ſint

opera, Clericis maximè conſentanea: *Et quanquam omne turpe lucrum indignum ſit Sacerdote, ne ubi theſaurus, ibi ſit & cor; tamen quibus ex ſacerdotio non ſuppetit victus, honeſto artificiolo, ut ſcriptura, pictura, arithmetica, muſica, & decenti ſutura, non ſordida aut inhoneſta victum quærere liceat. Neque enim hoc puduit Apoſtolum ipſum.*

CAPUT XV. P. 4. l. 4. c. 3.

De Monachorum opere manuum ab anno milleſimo ad ducenteſimum ſupra milleſimum.

I. An Monachis labor manuum res præcepti ſit, an conſilii? Fuganda otioſitatis Petrus Damiani libros lucubrabat in Eremo, ne otio torperet. Ivo Carnotenſis Moniales hortabatur ad opus, vitandæ otioſitatis ergo.

II. Beatus Bernardus & totus Ordo Ciſtercienſis inter fervoris ſui primordia quandam hic ſibi legem defixiſſe videbantur.

III. Aureæ mediocritatis eſt, ut aut laboretur, aut labor aqua piorum operum copia compenſetur.

IV. Nec Ciſtercienſes ipſi opere & labore victitabant ſuo, quanquam certas ei quotidie horas dedicarent.

V. Fatebatur & ipſe Bernardus poſſe piis aliis exercitationibus compenſari opus manuum.

VI. Petri Venerabilis Abbatis Cluniacenſis mira & ſummo cujuſdam ſapientiæ luce perfuſa doctrina.

VII. Non poſſe cogi Monachos ad laborem, argumenta & exempla ex eodem Petro Cluniacenſi.

VIII. Nec tamen labores & opera penitus faſtidiebant, vel Petrus, vel Ordo Cluniacenſis. Denique nec Ciſtercienſes, nec Carthuſiani manuum labore & arte victum ſibi quærebant.

IX. Probationes nova nunquam Monachis inflictam neceſſitatem, ut opera victum quærerent. De Amanuenſibus, ſive Antiquariis, qui libros ſcriptitabant.

X. Placita & exempla Lanfranci, & Anſelmi, qui ad Archiepiſcopatum poſtea Cantuarienſem evecti ſunt. De Abbate Ruperto & Hugone Victorino.

XI. De recentioribus Ordinibus Monaſticis, in quibus labor manuum uſitatiſſimus fuit.

I. ACriùs ſemper de Monachis certatum eſt, conſilii illis, an præcepti pondus habeat opus manuum. Ac rurſus ſi præceptum id foret, an detergendæ tantùm otioſitatis causâ, an etiam parandi victûs, ex parte ſaltem aliqua, ut tantumdem parceretur ærario Eccleſiæ, & eleemoſynis fidelium, quibùs pauperes foventur, ii ſcilicet, qui & re, & rei parandæ neceſſariis viribus deſtituuntur, afflicta corporis valetudine. Cùm duobus Epiſcopis neceſſitudine ſibi conjunctiſſimis commendaret Petrus Damiani Opuſculorum ſuorum tetractationem & cenſuram, teſtatum faciebat illis ſe operam & induſtriam impendiſſe ſuam, ut otium falleret, inertiamque atque inutilitatem effugeret, non ea vitium copia fretus, qua poſſet aliquid operis moliri, utcumque fructuoſi. (L. 4. Ep. 11.) *Præſumpſi quædam opuſcula ſcribere, non tam videlicet ut legibus Eccleſiaſticis, quod temerarium fuerat, aliquid adderem; quàm ob hoc præcipuè, quia ſine quolibet exercitio, inertiæ otii & remotioris cellulæ tædia non perferrem; ut qui operibus manuum utiliter inſudare non poteram, cor vacuum atque laſcivum quodam meditationis loro reſtringerem; ſicque cogitationum ingruentium ſtrepitum, atque acediæ obrepentis inſtantiam faciliùs propulſarem.* Fatetur ille quidem ideo ſe his opellis ſuis manus admoviſſe, quòd ad quodvis aliud opus accedere per vires prorſus exhauſtas non liceret. Sed ejus operis neceſſitatem non ex alio ille capite arceſſit; quàm quod eremi & ſeceſsûs tædia diluere, & inutilitatem effugere neceſſe eſſet.

Scripta eſt ab Ivone Carnotenſi Epiſcopo Epiſtola pulcherrimis documentis referta ad Cœnobium Sanctimonialium Caſtri Dunenſis; qua eas cohortatur, ut ne unquam ab illa orandi, legendi, & manibus operandi viciſſitudine recedant, quam vehementer commendat Hieronymus in Monaſteriis Ægypti, in quæ allegebatur nemo, quin manibus operaretur, non tam ad parandos corruptibiles cibos, quàm ad abigendas tentationes, ex otio noſtro & inertia invaleſcentes. *Oportet ut ſemper ſitis intentæ orationi, aut lectioni, aut operi; ut diabolus vos inveniat occupatas, nec mentes veſtras novis & vagis cogitationibus expoſitas. Iſte enim mos legitur fuiſſe in Monaſteriis Ægyptiorum, ut neminem reciperent, qui nollet operi operam dare; non propter neceſſitatem, ſed propter evitandam otioſitatem, quæ inimica eſt animæ.* (Epiſt. 10.)

II. His aſſentiebant doctiſſimi & ſanctiſſimi viri ante exordia Ordinis Ciſtercienſis, cujus incredibilis tum fervor, ſummaque animorum ad religionem contentio, miris perfectionem Monaſtici ſtatûs provexit incrementis. Beatus Bernardus æſtu quodam abreptus animi ac zeli, & laborem manuum ſancire viſus eſt, & eam legem omnibus prorſus Monachis imponere, non quomodocumque, ſed abrupta neceſſitate victûs opere & labore quærendi. Ex quo enim decimæ & reliqui Eccleſiarum proventus Clero jam addicti ſunt, unus ſupereſt manuum labor, quo Monachi ſuſtententur. Vide ut ille unà cum Abbate Pontiniacenſi ad Abbatem ſcriberet Majoris Monaſterii, id eſt, duo Ciſtercienſes Abbates initiorum ſuorum flammas quaqua verſum ſpargentes, ad Abbatem priſcarum B. Benedicti Congregationum. *Clericorum eſt Altari deſervire, & de altario vivere. Nobis noſtra profeſſio, & antiquorum Monachorum exempla victum ex propriis præſcribunt laboribus, & non ex ſanctuario Dei. Quo pacto ibi exigitis, ubi nihil exhibetis? Certè ſi ita vultis, baptizate naſcentes, ſepelite morientes, &c. Et in medio denique Eccleſiæ aperiat os ſuum Monachus, cujus officium eſt ſedere & tacere.* (Epiſt. 280.) Inter Epiſtolas Ivonis Carnotenſis hæc quoque legitur, qui tam præclaræ contentionis judex & arbiter futurus videbatur. Nec neſcire ſe tamen fatetur ibidem Bernardus, eſſe decimas, eſſe Eccleſias, quas dono & inveſtitura Epiſcoporum Monachi poſſiderent, ideoque hos ſaltem ad laborem jure cogi non poſſe. *Eſto tamen, liceat & hoc ex dono Epiſcopi, nec ulla jam reputetur injuria, quam canonica excuſat inveſtitura.*

III. Et rurſus idem alibi Bernardus ſermonem concludens in Cantica, cogi ſe fatetur finem facere dicendi, hora data laboris & operis manuum, ex imminente paupertatis lege, & inſtitutionis Monaſticæ. *Sed præterit hora, qua nos exire urget ad opera manuum & paupertas, & inſtitutio regularis.* (Serm. 1.) At alio loco idem teſtatur, eò ſe juſſum à cæteris Ordinis Abbatibus frequentiores habere ad Monachos ſuos ſermones, quòd non ſatis valeret corporis viribus ad opus manuum. *Neque enim modo loquerer vobis, ſi poſſem laborare vobiſcum.* (In Pſalm. Qui habitat Serm. 10.) Bernardo vulgò tribuitur Epiſtola de Vita Solitaria ad Fratres de Monte Dei, quæ profecta potiùs videtur à Monacho B. Benedicti Regulæ ſectatore. Non improbabiliter is conjicitur fuiſſe Vuillelmus Abbas ſancti Theodorici. Miratur hic Scriptor Ægypti olim & Thebaïdis Monachos, qui cellas ipſimet ſuas extruebant, nec ſe tantùm, ſed & pauperes, debileſque omnes ſuis operibus ſuſtentabant, & ex eremi ſui ſterilitate eam fructuum abundantiam exprimebant, quæ in ipſas urbes redundaret. *Laborabant manibus ſuis, &*

Digitized by Google

de labore ſuo pauperes paſcebant; eſurientes ipſi, de vaſtitate eremi urbium carceres alebant; viventes de labore ſuo, & habitantes in labore manuum ſuarum. Tum ille progreditur ad difflandas tergiverſationes Monachorum Ordinis ſui: ſed non ulteriùs rem tamen premit, quàm ut ingemiſcant ſaltem ipſi de remiſſione hac ſua, & operis meritum compenſent pietatis & humilitatis incremento. *Ignoſce, Domine, excuſamus, tergiverſamur, &c. Magnam hanc jacturam profeſſionis noſtræ ſuppleat pietas & devotio conſcientiæ humilis.* Hinc elucet Bernardi non eſſe eam Epiſtolam; elucet & quæ mediocritas hic tenenda ſit. Subiniquum eſt cogi Monachos omnes ad opus manuum, ad cibum ſibi parandum. Perverſum eſt contemptui & faſtidio habere laborem, quem Apoſtoli & Apoſtolicæ ſanctimoniæ imitatores gloriæ ſibi & ornamento eſſe duxerunt. Inter hæc extrema medius eſt terendus limes, ut & in laude ſit labor, nec moleſti tamen ſimus non laborantibus Monachis, dum pietate, humilitate, & piis occupationibus aliis æquare nitantur pretium & decus laboris, quo Majores ipſorum inclaruerunt. Quanquam enim Paulus & his virtutibus præcelleret, & manibus operaretur: non tamen Deus omnes homines ad eundem perfectionis apicem vocat. Nec ſemper & ubique Paulus operatus eſt, ſed locis & temporibus propriis quibuſdam: nec ejus exemplo inhæſiſſe leguntur cæteri Apoſtoli; denique non ulla ſe Paulus ipſe neceſſitate ad hunc laborem obligaverat, cùm ejus gloriæ & mercedis incrementum hinc non modicum augeretur acceſſurum, quòd volens lubenſque, nullo vinculo obligatus operetur.

IV. Id narrat ipſe celeberrimus Ciſtercii conditor Stephanus, in eo opuſculo quod inſcriptum
Bibl. Ciſter. pag. 7. voluit *Exordium Cœnobii Ciſtercienſis*; ut cum fratribus ſuis ſedulò expenderit, ex Regula & vita beati Benedicti conſtare, non Eccleſias illi, non Parochias, non jura fuiſſe dominica; atque ei exemplo ut ſe coaptarent, ſtatuiſſe ſe agris excolendis incumbere, eóque laïcos habere Converſos, qui villici & agricolæ eſſent, ita certè ut & Monachi ipſi præfinitis horis operi vacarent. *Suſceperunt quoque terras ab habitatione hominum remotas, & vineas, & prata, & ſylvas, aquaſque ad facienda molendina, ad proprios tamen uſus & piſcationem, & equos, pecoraque diverſa neceſſitati hominum utilia. Et cùm alicubi curtes ad agriculturas exercendas inſtituiſſent, decreverunt, ut prædicti Converſi domos illas regerent, non Monachi.* Hinc patet ne Ciſtercienſes quidem Monachos laborum ſuorum quæſtu victitaſſe, etſi quatuor diebus ſingulis horas operi addicerent. Agris ex his illi ſuis, vineis, villiſque fructus merebant, quibus veſcerentur, toto manuum ſuarum opere his addito, permodica ſanè acceſſione. Et tamen eo labore quantumvis brevi & modico, Regulæ beati Benedicti, & legibus ſatisfiebat auſterioris pœnitentiæ. Quando B. Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus Ciſtercienſis Ordinis habitu indutus fuit Pontiniaci à Papa accepto, arctiſſimam ſtatim Regulæ obſervantiam amplexatus eſt, ut ne manuum quidem labore ſe abſtineret. Ita enim Harsfeldius:
Annal. Ciſt. Tom. 1 pag. 405. To. 1 p. 282. 273 *Quin & cum Fratribus ruſtici operis faciendi cauſa, in agros proficiſci, & fœnum metere ſolebat.* Anno 1134. Capitulum Generale Ciſtercienſe ſilentium obſervari præcepit iis locis, ubi exſcribendis libris vacabant. *In omnibus Scriptoriis ubicumque ex conſuetudine Monachi ſcribunt, ſilentium teneatur, ſicut in clauſtro.*

V. Sparſis per orbem ſuſpicionibus variis, rumoribuſque, non creſcere laudes Ciſtercienſis Ordinis, niſi obſcurandis, obterendiſque Cluniacenſibus, eas calumnias abſtergere ſcripta Apologia conatus eſt B. Bernardus. Ibi præſtantiſſimè docuit ſanctus Pater, non aſpernandum, non prætereundum opus manuum, ſed ſpiritalibus virtutibus, humilitati & charitati poſthabendum; denique non laborantem, ſed medullitus ſincera charitate & humilitate imbutum, incomparabiliter præcellere ei, qui laboret manibus, & hinc animo ſuperbiat, & non laborantes aſpernetur. *Jam verò de labore ma-* *Cap. 5. 6.* *nuum quid gloriamini? cùm & Martha laborans increpata, & Maria quieſcens laudata ſit, &c. Illa oportet agere, & iſta non omittere. Alioqui enim aut iſta omitti neceſſe eſt, aut illa: iſta potius omittenda ſunt, quàm illa. Quantò enim ſpiritus corpore melior eſt, tantò ſpiritualis quàm corporalis exercitatio fructuoſior. Si ille quem non laborantem dijudicas, modicum quidem habeat, de hac quæ ad modicum eſt utilis, corporali videlicet exercitatione, amplius autem quam tu de illa quæ ad omnia valet, id eſt pietate, quis quæſo veſtrûm Regulam melius tenet? An non melius, qui melior? Qui verò melior, humilior, an fatigatior? An non is qui à Domino didicit mitis eſſe & humilis corde, qui cum Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab eo?* Illud denique annuit, illud Petro Cluniacenſi Abbati, de quo mox plura, aſſentitur Bernardus, eadem ipſa Regula, qua labor præcipitur, permitti etiam providas & charitate temperatas Abbatum diſpenſationes, nec ferè poſſe Regulam ita ſervari, ut non aliquid interveniat indulgentiæ. *Quod ſi Regulam ab omnibus qui eam profeſſi ſunt, ſic ad litteram tenendam cenſes, ut nullam omnino diſpenſationem admitti patiaris, audacter dico, nec tu eam, nec ille tenetis.* Itaque non abnuebat Bernardus ipſe, clementiùs interpretandam operis manuum legem, ejuſque haud ægrè acquieſcendum eſſe diſpenſationibus, dum ea labes aliquo charitatis & humilitatis augmento ſarciretur.

VI. Petrus Venerabilis Cluniacenſis Abbas has obtrectationes, mollitiæque & inertiæ criminationes Ordini ſuo aſperſas diluere & effricare agreſſus, nec ipſe tamen laudi & pretio invidebat operis manuum. Ita enim ille ſuadebat, ut ſe quis totum Deo mactaret, impenderetque contemplatione, & ſacrorum codicum ſcriptione. *Debet is labor valde* *L. 1. Ep. 15.* *tibi eſſe jucundus, nec à tam fructuoſo opere aliquatenus corpus ceſſare; ut dum mens divina meditando, manus ſcribendo, oculi legendo, lingua loquendo, totus homo interior atque exterior cooperando laborat, holocauſtum medullatum Deo offeras; ut qui te totum ſæculo ſubduxiſti, integrum te ſacrificium Deo impendas.* Erat is tum adhuc pervulgatiſſimus labor, exſcribendi ſacros Codices, & ſanctorum Patrum Commentarios. Nec abhorret a vero id holocauſti inſtar habuiſſe, quo totus homo divinis ignibus incenderetur, & in Deum totus iret, toto corde & animo in contemplationem & amorem demerſo incommutabilis ſurſum Veritatis, oculis divinæ legi legendæ addictis, manibus exſcribendæ, linguis recitandæ. At cùm alibi Petrus idem Ordini ſuo patrocinatur, ex ipſiſmet Regulæ verbis luculentè demonſtrat, non præcipi laborem, niſi ad inertis otii ignaviam diluendam, atque ex conſequenti eos apprimè ſatiſfacere Regulæ, qui ignavum illud otium diſpungunt prece, pſalmodia, piorum aliàs operum frequentia. *Otioſitatem ne nocere valeat, tam lectione,* *L. 1. Ep. 28.* *quàm manuum labore excludere ſatagit. Dicite ergo, ſi*

aliis bonorum operum exercitiis idem poteſt fieri, non videtur vobis bene Regula ſervari? Ergo ſi orando, legendo, pſallendo, injuncta religioſè implendo, vel alia qualibet hujuſmodi bona agendo animus occupatur, Regula ut diximus, perfectè ſervatur; quoniam hac operando Monachus non otioſus, ſed bene negotioſus in omnibus comprobatur.

VII. Non alius locupletior, aut doctior, ex Petro Cluniacenſi, Regulæ beati Benedicti interpres & executor quiſquam fuit, quàm beatus Maurus, à beato Benedicto in Gallias ablegatus, ubi & illud ſui adhuc nominis Cœnobium excitavit in Andium finibus. Atqui fidiſſimus hic beati Benedicti diſcipulus, cùm ea eſſet Monaſteriis ſuis Gallicanis proventuum copia, quæ alendis Monachis ſatis eſſet, non aliis eos, quam ſpiritalibus occupatio-
Ibidem. nibus illigavit. *Ut quia eis ſine proprio labore cuncta neceſſaria ſuppeditabant, omiſſo manuum opere ſpiritualibus exercitiis exercitati, otioſi non eſſent, ſicque ſibi nuper à ſancto traditam regulam bona ſemper operando optimè conſervarent.* Ex ipſamet beati Mauri vita approbat Petrus, à Rege Clotario ingentia illi tributa eſſe latifundia, largè ſuſtentandis Monachis idonea. Addit porro & beatum Gregorium Papam ſex Monaſteriis à ſe exædificatis, tantum agrorum redituumque adſignaſſe, quantum alendis, veſtiendiſque fratribus opus eſſet; beato Columbano fuiſſe etiam vaſtiſſima ejuſmodi prædia, à quibus tam alieno animo erant Ciſtercienſes; immundis & profanis immunda & profana eſſe omnia, mundis munda & ſacra, perinde ut uſus eorum eſt; Caſtrum ampliſſimum, jam non Caſtrum eſſe, ſed Oratorium, ex quo primum tempore dominos & incolas ſortiretur pios Monachos; denique ne poſſe quidem Monachos jejuniis & ſolo leguminum eſu marcidos, & viribus exhauſtos, aſperioribus tutis laboribus ferendis pares eſſe.

Quæ ab eodem Petro Cluniacenſi ad beatum Bernardum ſuper his diſſenſiunculis ſcripta eſt Epiſtola, mirabili quadam ſcatet & ſapientiæ luce, & dulcedine charitatis. Illud præ cæteris ibi obſervatur, eò maximè præcellere beati Benedicti Regulam, quòd charitate quadam ſingulari & infatigata, Abbates velit ſaluti maximè animarum conſulere, murmura & querelas prævertere, adjecta ad id conſequendum cumulatiſſima diſpenſandi facultate. *Ecce ipſe cui inniteris, Benedictus pater, Abbatem ſic omnia temperare jubet, ut animæ ſalventur, & murmur*
L.8 Ep.17. *abſit.* Oculo Chriſtianæ charitatis, & religioſæ ſimplicitatis cenſet ille ſpectandos eſſe, nec ſine penitiori gaudii ſenſu, Monachos qui opere manuum ignaviam otii abigunt, ſanctos Patres imitantur, ſuo ſe labore tranſigunt: ac rurſus non aliter contuendos eos, qui iis laboribus abſoluti ſunt, quòd medias incolant urbes, non ruri; quòd agros non habeant, eo labore proſcindendos; quòd denique piis aliis functionibus ignavi otii invidiam & pericula propulſent. *Simplici oculo ſi tu uteris, qui hoc opus manuum ex parte poſtpoſuiſti, quia non in ſylvis, nec in deſertis, ſed in medio urbium & caſtrorum conſtitutus, & undique populis circumſeptus, nec toties ac toties ire & redire horum operum cauſa per promiſcuam utriuſque ſexus multitudinem abſque aliquo, vel plurimo periculo potes; nec inſuper opportuna loca, ubi talibus exerceri operibus poſſis, plerumque poſſides. Sed ne inimica Religioſis otioſitas te vacante locum tibi nocendi inveniat: aut ubi & quando potes, manibus operaris: aut ubi non potes, opus hoc manuum operibus divinis per vices variando compenſas.*

VIII. Fatebatur & modò Petrus, ſuos quoque Cluniacenſes manibus operari ſolitos, ubi fas erat, ad inertiam refellendam. *Ubi & quando potes, manibus operaris.* Id & ipſe confirmavit Statuto edito in Capitulo Generali. *Statutum eſt, ut antiquum & ſanctum opus manuum, vel in clauſtris ipſis, aut ubi* Bibl. Clun. pag. 1365.
honeſtè remoto conſpectu ſæcularium fieri poterit, ex parte ſaltem aliqua reſtauretur; ita ut omni tempore præter feſtivos dies, quibus operari non licet, quolibet ſemper fratres utili operi exerceantur. Ejus ſtatuti ratio paulò poſt ſubjicitur, quòd antè cùm tantum periculi immineat Monachis ab otio & ſupinitate, eorum, nec non & Converſorum maxima pars, *præter paucos legentes, & raros ſcribentes*, dies totos contereret ignavis confabulationibus, nonnunquam & obtrectationibus.

Cùm denique idem Petrus alibi in laudes effunditur Chartuſianorum, & eorum obiter ſtatuta commendat, fatetur quidem eos orationi, & lectioni intertexuiſſe opera manuum, in ſcribendis maximè libris: *Ubi ſilentio, lectioni, orationi atque operi* De Mirac. L. 2. c. 28.
manuum, maximè in ſcribendis libris irrequieti inſiſtunt. Sed illud præfatus fuerat, Cœnobiorum eos ſuorum fundamenta jeciſſe, comparandis adjacentibus agris, gregibus, armentis, quantum neceſſe eſſet ad ſuſtentandos duodecim Monachos, Priorem, duodeviginti Converſos, ſervoſque paucos conducticios; certi tum quidem eo ſeſe numero coarctare, ne cum agrorum incrementis, ſollicitudines, liteſque augeſcerent. *Et ut non eſſet eis quandoque neceſſarium, vel plus terræ quam dictum eſt, poſſeſſioni ſuæ addere, aut numerum jumentorum ſuorum, vel pecorum augere, duodecim tantum Monachos cum decimotertio Priore, ac decem & octo Converſis, pauciſque mercenariis, nullo prorſus ſuperaddito, in ſui ordinis Monaſteriis perpetuo eſſe decreverunt.* Ad manum ſunt variæ Collectiones Statutorum Chartuſienſium, ubi operis, maximè ſcribendorum librorum horæ definitæ ſunt. Prioribus bujus Ordinis ſtatutis, à Guigone quinto Generali compilatis, affirmatur, quot libri conſcribuntur à Monachis, tot Evangelicos Prædicatores in orbem diſſeminari, quorum omnium fructus ſpiritales ad Antiquarium & Exſcriptorem redeant. *Quot enim libros ſcribimus, tot nobis* Cap. 28.
veritatis præcones facere videmur: ſperantes à Domino 29.
mercedem pro omnibus, qui per eos vel ab errore correcti fuerint, vel in Catholica veritate correcti profecerint; pro cunctis etiam, qui vel de ſuis peccatis & vitiis compuncti, vel ad deſiderium fuerint patriæ cæleſtis accenſi. Unde & ipſos Scriptores conſentaneum eſt, creberrimis ad Deum precariunculis laborem ſuum interpungere, quò elinguibus his Concionatoribus largior benedictionum cœleſtium copia infundatur. *Quæ tamen opera brevibus volumus orationibus interrumpi, &c. Semperque in operando ad breves & quaſi jaculatas licet orationes recurrere.*

Ex quibus omnibus illud emicat, nec Cluniacenſes omnino ab opere ceſſaſſe, nec Ciſtercienſes, vel Chartuſianos labori incubuiſſe, ad vitam tolerandam, & ad dimittendos pauperibus reditus prorſus omnes, ex fidelium largitate manantes. Nec enim his Ordinibus labor manuum erat, niſi inertis otii & ſupinitatis medicamentum, aut nonnunquam qualecumque ſubſidium & levamentum ad vitæ neceſſitates.

IX. De Herluino fundatore & primo Abbate Beccenſis Cœnobii diſſerens Vuillelmus Gemmeticenſis, & de Anſelmo ejus ſucceſſore, illos ait expletis divinis Officiis, contuliſſe ſe ad agrorum

colendorum

colendorum labores aſperrimos, ſolo pane, herbiſque aqua & ſale temperatis & coctis vitam tolerantes. *Videres peracto in Eccleſia officio Abbatem collo ſementem, manu raſtrum vel ſurculum geſtantem ad agriculturam praire; Monachos omnes curis operi ſub diei terminum inſiſtere. Sentibus & ſpinis alii agrum emundabant, alii fimum ſcapulis comportantes ſpargebant; hi ſarriebant, illi ſerebant, nemo panem abſumebat in otio. Ad horam agendi officii in Eccleſia omnes ad unamquamque conveniebant. Victus quotidianus panis ſiligineus, & herba cum aqua & ſale.* Hæc fuere admirabilia prorſus ejus Cœnobii exordia; cui poſtea tantum donorum ingeſtum, tantum opum accumulatum eſt, ut unus poſtea fuerit labor libros ſcriptitantium, ut author eſt Ordericus Vitalis de compluribus aliis Normanniæ Monaſteriis, ubi Antiquariorum iſtorum perdiu floruit memoria, & eorum quos illi effinxerant alumnorum. *Ex ejus ſchola excellentes librarii, id eſt, Berengarius, qui poſtmodum ad Epiſcopatum Venuſiæ provectus eſt, Goſcelinus, &c. Et exemplis ſuis ad ſimile ſtudium ſecuturam juventutem ſalubriter exhortati ſunt.* Refertur ab eodem Orderico paulò inferiùs ſermo Roberti Abbatis Moliſmenſis ad Monachos ſuos, quando inflammare illos voluit ad complectendam ſtrictiſſimam beati Benedicti Regulæ obſervantiam, atque in primis diligentiam operis manuum. At mox ibidem ille ſubjicit Monachorum reſponſionem, cujus à me non hic promentur niſi pauciſſima hæc verba, ubi laboris detrectationi, & ceſſationi ſuæ patrocinium arceſſunt ab exemplo ſancti Mauri, qui centum quadraginta Monachos alebat proventibus agrorum, quos ingenti ei copia Galliæ Reges & Optimates addiderant; uti à Carolo Magno & ſucceſſoribus ejus opima dote inſtructæ fuerant Abbatiæ complures, ut Monachos occupatos, & diſtentos haberet oratio & pſalmodia, ruſticos agricultura. *Dagobertus Rex & Theodoricus, atque Carolus Magnus Imperator, atque alii Reges, & auguſta Cœnobia devote condiderunt, & de ſuis redditibus ad victum & veſtitum ſervorum Dei ubertim erogaverunt, multitudinemque clientum ad exteriora miniſteria pleniter explenda ſubjecerunt, Monachoſque lectionibus & ſacris orationibus pro cunctis benefactoribus ſuis, & cæleſtibus myſteriis intentos eſſe inſtituerunt. Exinde Principum inſtitutione & diutina conſuetudine uſitatum eſt in Gallia, ut ruſtici ruralia ſicut decet opera exerceant, & ſervi ſervilia; Monachi autem qui ſponte relictis hujus mundi vanitatibus Regi Regum militant, clauſtralibus ſeptis ut filiæ Regis quiete inſideant, arcana ſacræ Legis legendo perquirunt, &c.* Vereor ut tam bellè peroraverint in ſui otii defenſionem Monachi Moliſmenſes. Certè duodecim tantum ex eis Robertus Abbas abducere potuit ad Ciſtertii ponenda fundamenta.

Spicil. to. 4. pag. 72. L. 1. ſ. 4.

Script. Norman. l. 6. an. 1014. pag. 470. 480. 711. 712. 713.

X. Ab Hermanno Monacho proditum eſt, uſque adeo in opus & laborem efferbuiſſe primùm Ciſtercienſes, ut cujuſdam Cœnobii Sanctimoniales, robore ſupra ſexum, animo ſupra fidem inſtigato terram proſcinderent, agros colerent. *Non ſolum nendo & texendo, quod fœmineum opus eſſe conſtat, ſed etiam in agris fodiendo, & cum ſecuri & ligone ſilvam ſucciſam extirpando, ſpinas & vepres evellendo, manibus propriis aſſiduè laborantes cum ſilentio victum ſibi quærunt, vitamque Clarevallenſium Monachorum per omnia imitantes, in ſemetipſis oſtendunt verum eſſe Domini ſermonem, quia omnia poſſibilia ſunt credenti.* Non facilè quis hæc vel admiratione, vel laudibus æquaverit. Erat utique ardor ille in novis Ciſtercienſibus frequentior Monaſteriis, quam in vetuſtis Cluniacenſibus, ubi nunquam tamen penitus reſtinctus fuerat. Sed ferè his perſuaſum erat, non tam ſtrictæ neceſſitatis eſſe laborem manuum.

Inter opera Guiberti Abbatis. pag. 551.

Ex adverſo autem Lanfrancum narrat Vuillelmus Malmeſburienſis, Monaſticæ vitæ amore inflammatum fuiſſe conſpecto Herluino Beccenſi Abbate, dum ad coquendos panes ſuccinctus eſſet, & manus fimo oblitas haberet. Tunc ille in Beccenſi quidem Cœnobio profeſſus eſt, ſed cùm agreſti operi par non eſſet, Scholam Dialecticæ aperuit, in quam non diſcipuli tantum confluxere, ſed opes & dona, proventuſque, quibus tenue priùs Cœnobium valde locupletatum eſt. *Ex omni Abbatiarum copia Beccum elegit, paupertate loci & Monachorum religione motus. Siquidem eo fortè adveniens Abbatem Herluinum ad coquendos panes ſuccinctum & manus fimo oblitum conſpicatus eſt. Factus eſt ergo ibi Monachus, homo qui neſciret agreſti opere victum quærere, publicas ſcholas de Dialectica profeſſus eſt, ut egeſtatem Monaſterii ſcholarum liberalitate temperaret.* Anſelmus, qui ex Abbate Beccenſi, in Eccleſia poſtea Cantuarienſi Lanfranco ſuffectus eſt, nec ipſe à natura factus ad laborem erat; at verò in cœleſtes diſciplinas prorſus demerſus, pariterque ut Lanfrancus, ad ſummas Eccleſiæ dignitates graſſatus eſt, non labore manuum, ſed tum virtutibus Monaſticis, tum Eccleſiaſticarum diſciplinarum peritia quadam ſingulari. Intererat ergo ad Eccleſiæ amplitudinem, & ad effingendos Præſules, Lanfranci & Anſelmi ſimiles: ut operis manuum immunes eſſent, quorum natura, indoles, ingenii proclivitas aliò propendebant, & majus aliquid pollicebantur.

De Geſtis Pont. Angl. L. 1. p. 205.

Operosiùs Rupertus Abbas quæſtionem hanc pertractavit, ubi & id ab eo concluditur, permitti magis quam præcipi opus manuum in Regula ſancti Benedicti; quod à veriſimili non abhorret, quoad ea ſaltem opera, quibus inopiæ Monaſterii conſuleretur. In locis enim à Ruperto laudatis, non ablegat Regula ad laborem, niſi ubi urget neceſſitas. *De illo opere manuum, quo maximè victus acquiritur, quod eſt arare, ſeminare & metere, ſilvaſque ſuccidere, perſpicuum eſt, quia non eſt B. Benedicti præceptum, ſed tantummodo permiſſum, ſive patientiæ conſilium.* Nec Rupertum latere, quæ à nobis ſuperius dicta ſunt de B. Gregorio & de Apoſtolis, nec non & de B. Mauro. Quæ fuerit Petri Damiani ſententia jam diximus; elaborata ab eo cochlearia lignea, & ad ſummos ipſos Pontifices muneris inſtar miſſitata, ſatis declarant, labore illum manuum delectatum eſſe, ad fallendum otium, & eremi tædium diluendum. De his, ſi vacat, vide Annales Baronii. Fatetur Hugo Victorinus, quibus res aliunde ad vitam ſuppetit, iis fas eſſe ex Auguſtino, ſpiritales functiones operi manuum anteponere. *Non malè agunt, qui opera exteriora pro ſpiritualibus poſtponunt, cùm habeant, unde vivant: quia Maria optimam partem elegit.*

In Reg. S. Bened. L. 3. c. 5.

Baron. an. 1061. n. 54.

Quæſt. in Epiſt. 2. ad Theſſal.

XI. Mirabatur Stephanus Tornacenſis, nec injuria, Grandimontenſium paupertatem eximiam, & laboris manuum diligentiam ac fervorem. *Beata paupertas eorum, quæ licet eos fame premat & frigore, non tamen eos mendicare compellit, aut divitibus adulari. Suis ac ſuorum manibus victum exquirunt & veſtitum.* Præmonſtratenſes certis ac diffinitis horis laboraſſe author eſt Jacobus de Vitriaco. *Temporibus determinatis & horis certis ad labores manuum egrediuntur.* Quod & affirmat ſimiliter de Canonicis ſancti Victoris apud Pariſios. *Certis temporibus & horis conſtitutis infra terminos ſuos manibus ſuis corpo-*

Epiſt. 1.

Hiſt. Orien. c. 22. 24.

raliter laborant. Præmonſtratenſes Conſtitutiones horas præfigunt laboris, tempore potiſſimùm meſſium, ſive intra, ſive extra Monaſterium. Ubi ager metendus remotior erat, ibi prandebant, Veſperas decantabant, & adveſperaſcente die domum redibant. *In tempore ſecationis & meſſis, quando neceſſitas operis exegerit, &c.* Soli infirmi eximebantur, & Officiales Clauſtri. Eo ipſo porro tempore, quo meſſores in agro ipſo Horarum canonicarum penſo fungebantur, Amanuenſes, Scriptores, aliique qui domi remanſerant, eaſdem concinebant in Choro. *Scriptores & qui intus remanent, curſim in ſcapularibus horam cantent.* Conſtitutiones ejus Ordinis poſteriores ſub Alexandro VI. & Julio II. copiam fecere Abbati, ut veniam faceret laboris, dum ſuos tamen curaret interim operam navare ſcriptioni, lectioni, functioni denique honeſtæ cuipiam & fructuoſæ.

Bibl. Præmonſt. pag. 790. 791. 843. 844. 893.

CAPUT XVI. *P. 4. l. 4. c. 4.*

De Monachorum labore manuum poſt annum Chriſti milleſimum ducenteſimum.

I. Quod fuerit opus manuum Pauperum de Lugduno, Humiliatorum, Franciſcanorum, Dominicanorum.
II. Quid laboris præcipiat Regula B. Franciſci.
III. Luculentiſſima B. Bonaventuræ placita de labore manuum, & de iis qui ad eum compelli poſſunt.
IV. Doctrina B. Thomæ in eandem rem.
V. De teſtamento B. Franciſci, & de quibuſdam Regulis Ordinum Religioſorum.
VI. Probatur ex Conciliis non poſſe mendicantes cogi ad laborem.
VII. Mira Eccleſiæ conſenſio & conſtantia doctrinæ ab initiis uſque ſuis. Quid hinc univerſim inferri poſſit.
VIII. Græcorum doctrina & uſus.

I. NOva concertatio in Eccleſia exarſit, cum primùm nobiliſſima hinc & hinc B. Franciſci & B. Dominici nova ſoboles orbi illuxit. Quibus needum exploratum erat, quantum hi à vetuſtis Monachis toto inſtituto differrent, in id ferè propendebant, ut eos labori ſubjicerent. At qui oculatiores erant, attendebantque horum jam propoſitum eſſe primarium, ut prædicarent, rudes imbuerent fidei elementis primis, procurationi animarum ſervirent, Paſtoribus ſubſidio eſſent, unde nec Monachi, ſed Fratres dicebantur: ii facilè intelligebant, quanto illi intervallo disjungerentur. Ad annum 1212. refert Uſpergenſis Abbas pro duabus prioribus Congregationibus, ſive Sectis, quæ Humiliatorum & Pauperum Lugdunenſium dicebantur, quorum opinio ingens in orbem Chriſtianum permanaverat, cùm illi prædicatione, hi paupertate præcellerent, qui tamen poſtea ita in varios deviarunt errores, ut ab Eccleſia proſcripti ſint: duas emerſiſſe in ſpeciem quidem ſimiles Congregationes, quòd altera prædicationi, altera Evangelicæ paupertati ſe ſpecialiùs dedicaſſet: at re diſſimillimas, ſingulari potiſſimùm fide, & obſervantia Sedis Apoſtolicæ. Pauperibus de Lugduno ſucceſſiſſe viſi ſunt Franciſcani, Dominicani Humiliatis. Prædicationi ſimul & operi manuum dediti erant Humiliati, ſed imperitia orthodoxæ doctrinæ & contemptu Paſtorum Eccleſiæ id aſſecuti ſunt, ut fidelium albo expungerentur. Dominicani, qui & Prædicatores dicti, cùm non poſſent munere fungi, niſi plurimum operæ in litteris, libriſque pervolutandis ponerent, uni potuere vacare operi & labori manuum, libris exſcribendis. *Humiliati rudes & illiterati cùm eſſent, operibus manuum inſtabant, & prædicabant, accipientes neceſſaria à ſuis credentibus. Iſti verò Prædicatores, ſtudio & lectioni ſacræ Scripturæ jugiter inſiſtentes, tantùm in ſcribendo opus faciebant.*

II. Annalibus ſuis intexuit Matthæus Paris Regulam B. Franciſci ad annum 1227. Quo Capite agitur de opere manuum, id ſancitur, ut quibus cœlitus dono datum erit ut laborent, ii piè fungantur eo officio, ad inertis otii pericula declinanda, ut ne ſuavitas orationis, quo condiendus eſt labor, diſſipetur. Quod ad operis ſalarium attinet, non niſi ad Cœnobii neceſſitates accipient, & ne pecuniam unquam accipiant. *Fratres illi, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter & devotè, ita ſcilicet ut excluſo otio animæ inimico, ſanctæ orationis & devotionis ſpiritum non extinguant, cui debent cætera temporalia deſervire. De mercede verò laboris, pro ſe ſuiſque fratribus corporis neceſſaria ſuſcipiant, præter denarios vel pecuniam.* Hæc ad eos pertinent, qui operas ſuas aliis locant, & qui ejus operæ pretium ac mercedem accipiunt, ſive agrum coluerint, ſive aliquid artis exercuerint. At non omnibus Regularibus tantum induſtriæ aut roboris ſuppetit. Ideo nec omnes Regula ad laborem invitat; & qui invitantur, ii excutiendæ potiſſimùm inertiæ excitantur neceſſitate. Itaque Regulæ ſatisfaciunt, ſi qua ratione alia decora ignaviam abigant. Vir denique cæleſtium amore inflammatiſſimus ipſe, & alios omnes inflammare cupidiſſimus, his Regulæ ſuæ verbis ita rem ſuſpendit ac temperavit, ut nihil nimis urgeret, ne officeret labor ei cæleſtium Myſteriorum meditationi, & ſalutis animarum curæ, quam fratribus ſuis enixiſſimè præ cæteris rebus omnibus commendabat.

III. Etſi nunquam calamum armaſſent S. Bonaventura & ſanctus Thomas in Ordinis quiſque ſui defenſionem ſuper quæſtione tunc vexata laboris manuum: ipſa Theologica eorum monumenta litteris & æternitati commendata, invictiſſimi ſpeciem propugnaculi præ ſe ferre potuiſſent. De iis Scholæ Theologicæ duobus luminibus hîc dici poteſt, quod ſuperiori Capite de Lanfranco & de Anſelmo diximus. Non poteſt Eccleſia his carere luminibus citra ingens rerum ſuarum & gloriæ detrimentum. At ejuſmodi lumina non parit labor manuum. Immortalia Thomæ & Bonaventuræ opera Eccleſiam uſque ad exitum ſæculi illuſtrabunt; & inſaniat neceſſe eſt, qui contendat eos operi manuum operam potiùs ſuam & induſtriam manuſque dicare debuiſſe. In commentando Capite ſupra poſito Regulæ B. Franciſci, contendit Bonaventura, ita ſuſpendi & librari verba ejus, ut eò non minùs prædicatio verbi divini, quàm labor manuum contineatur. Ita quidem ille *in Expoſitione in Regulam.* At quibuſdam idem alibi ſatisfaciens *Quæſtionibus circa Regulam*, ceſſationem laboris exprobrantibus, reſpondet fidentiſſimè ceſſare neminem à labore, ſed in opus gnaviter omnes incumbere, vel prædicatione, vel adminiſtratione Sacramentorum, vel oratione, vel ſtudio, vel arte aliqua, jam ut nemo ignaviam objectare poſſit, aut conqueri eleemoſynis Eccleſiæ inertes ali. *Cur non laboratis manibus pro victu, ut non ſitis Eccleſiæ oneroſi in eleemoſynis petendis? Reſpondeo, ſi de puro labore manuum deberemus vivere, tantum urgeret nos operis inſtantia, quod aliorum lucris intendere non poſſemus, nec divina Officia liberè celebrare,*

Expoſit. in Regul. c. 5. Quæſt. 11.

nec orationi liberè vacare. Cùm enim ad confeſſionem vel ad prædicationem frater vocaretur, reſpondere cogeretur, Opus meum, quo victui meo hodie deſervire debeo, nondùm explevi: & ille cui laboro, priuſquam deſerviam non dabit mercedem debitam, ideo non poſſum venire. Aliùs autem omnes præter infirmos laborabant, alii in ſtudio, ut fideles erudiant; alii in divino officio, & laudibus Dei, alii in colligendis eleemoſynis pro ſuſtentione communi, alii in officiis domeſticis: & infirmis & ſanis ex injuncta obedientia miniſtrantes, quidam qui ſciunt artes mechanicas, pro fratribus & extraneos exercentes; ſicut mutuò cooperantur inter ſe formicæ & apes: quidam ex obedientia miſſi diverſas terras perambulant, cùm alios nuntios idoneos non habeamus, & ſic nullus impunè permittitur otioſus. Quæ Bonaventuræ verba illud perſpicuè declarant, etſi labor manuum exoleviſſe videatur, reapſe tamen in his ſacris Congregationibus laborare omnes. Poſtremò denique objectionem ex libro Auguſtini *De opere Monachorum* petitam ita refellit Bonaventura, ut demonſtret ab eo non ſubjici operibus manuum eos, quos ſors ipſa naſcendi ei neceſſitati ſubduxerat, aut qui Eccleſiaſticis miniſteriis occupantur: ſed illos dumtaxat qui ante ſuam in Cœnobiis profeſſionem opere manuum vitam tolerabant. Ejuſmodi hominum multitudinem ait Bonaventura tempore Auguſtini fuiſſe innumerabilem, fuiſſe & permagnam ineunte Ordine B. Franciſci, ſuo verò jam ævo exiguo admodum eos eſſe numero. En ipſa Auguſtini verba à B. Bonaventura relata: *Quamobrem illi qui relicta ſive ampla, ſive qualicumque opulentia, inter pauperes Chriſti vivere voluerint, ſi corpore valent, & ab Eccleſiaſticis occupationibus vacant, ſed manibus operantur, miſericordius agunt, quàm cum omnia ſua indigentibus diviſerunt. Quod ſi nolunt, quis audeat cogere? Illi autem qui præter iſtam ſanctam ſocietatem, vitam labore corporis tranſigebant, ſi non laborant, nec manducent.* Ex quibus hæc efficit Bonaventura in libello de Paupertate Chriſti contra Ma-
Qu. 1. art. 2. giſtrum Guillelmum: *Apparent igitur qui ſunt aſtricti, ſcilicet validi & fortes, & qui ab Eccleſiaſticis occupationibus vacant, & qui vitam in ſæculo de labore corporis tranſigebant; & tales multi erant inter illos Monachos, & plures erant in exordio Religionis Minorum Fratrum, & ideo ad labores arctandi. Nunc autem comparatione aliorum pauciſſimi ſunt tales, & ideo non eſt contra Apoſtolum, ſi talibus conceditur ſimpliciter mendicare.* Cumque rurſus objiceretur poſſe eleemoſynis & collectis abſtineri, ſi ſtrenuè & impigrè in opus incumberetur, reſpondet ille permodicos eſſe ſumptus hominum neceſſario contentorum: longè verò majora futura fuiſſe impendia, ſi pro Monaſtica, Clericalem hi vitam amplexati eſſent, & Eccleſiæ Beneficiis paſcerentur. *Nec tales gravant populum Domini & Eccleſiam, maximè ſi nihil ultra neceſſaria petunt: quia multò plura expenderent & conſumerent de eleemoſynis pauperum, ſi Clerici in ſæculo in Beneficiis Præbendalibus remanſiſſent.*

IV. Ordinis quoque ſui defenſionem arripuit B. Thomas adverſus eos, qui ad opus manuum tanquam ex ineluctabilis legis imperio vocabant. Contrà autem ille demonſtrat, B. Benedictum tres primùm annos in antro egiſſe à labore & opere feriatum, à Romano Monacho accipientem neceſſarii cibi ſubſidia, ut refertur à Gregorio Magno. Ab Auguſtino neceſſitati operis eos ſubduci, quibus ante converſionem idonea res erat familiaris, qua ſine opere vitam ſuſtentarent. *Auguſtinus dicit in libro de Opere Monachorum, Illi qui ſaltem habent aliquid in ſæculo, quo facilè ſine opificio ſuſtentarent hanc vitam, quod converſi ad Deum indigentibus diſpartiti ſunt, & credenda eſt eorum infirmitas, & ferenda.* Fatetur Auguſtinum poſſe Monachos jure ſuo de Altari vivere, ſi verbi prædicationi incumbant. *In libro de Opere Monachorum de Religioſis loquens, dicit, Si Evangeliſtæ ſunt, fateor, habent ſcilicet poteſtatem de ſumptibus fidelium vivendi.* Ita B. Thomas in libro contra Impugnantes Religionem. Ab Hieronymo quoque illud ſubjicit affirmari, vetuſtiſſimi fuiſſe moris inter Hebræos, ut qui legem Dei nocturnis diurniſque horis meditarentur, piis illi Synagogæ largitionibus alerentur; qui mos idem in Eccleſia obtinuiſſet. *Dicit Hieronymus in Epiſtola contra Vigilantium. Hoc in Judæa uſque hodie perſeverat conſuetudo, non ſolùm apud nos, ſed etiam apud Hebræos, ut qui in lege Domini meditantur die ac nocte, & partem non habent in terra niſi ſolum Deum, Synagogarum & totius orbis foveantur miniſteriis.* Reliquas ejus Apologiæ partes miſſas facio, ubi declarat ſanctiſſimus Doctor poſſe fundos aliquos à Monachis poſſideri in commune, poſſe oblationes & eleemoſynas ſpontaneas accipi, poſſe collectas fieri, & labore tamen manuum ſuperſederi, ea qua dictum eſt ratione. Eadem hæc omnia pertractavit & in Summa ſua 2. 2. q. 187.
Theologica B. Thomas.

V. In magno Bullario ad calcem Bullæ Honorii III. qua confirmatur Regula ſancti Franciſci, additum eſt teſtamentum ejuſdem viri ſanctiſſimi. Præſtantiſſimè ibi declaratur, quo ille ferveret amore in opus manuum, quàm lubens ipſe ei vacaret, quàm frequens fratres ad id cohortaretur, quàm providè & cautè verba libraret, ne eos præcepti vinculo obligaſſe videretur. *Et ego manibus meis laborabam, & volo laborare, & omnes alii fratres mei firmiter volo quod laborent, de arbitrio, quod pertinet ad honeſtatem. Et qui neſciunt, diſcant, non propter cupiditatem recipiendi pretium laboris, ſed propter bonum exemplum. Et quando non daretur nobis pretium laboris, recurramus ad menſam Domini, petendo eleemoſynas oſtiatim.* Confirmata eſt ab eodem Honorio III. & Regula Carmelitarum, ubi præteritus non eſt labor manuum, ſed eadem ſobrietate non præcipiendi, niſi ubi non aliter declinari poteſt ignavi otii periculoſiſſima inertia. *Faciendum eſt vobis aliquid operis, ut ſemper vos diabolus inveniat occupatos; ne ex otioſitate veſtra aliquem intrandi aditum ad animas veſtras valeat invenire.* Anno 1253. confirmata eſt ab Innocentio IV. Regula ſanctæ Claræ Monialium Franciſcanarum. Caput quo de Opere manuum agitur, iiſdem pene verbis expreſſum eſt, quo & in Regula B. Franciſci, hac addita clauſula, ut in locum Capituli comportent Moniales, quidquid operis perfecerint.

VI. Viclefi multiplicem inſaniam damnavit Concilium Londinenſe anni 1382. in his & illud erat, Cogendos eſſe Fratres, ſive Mendicantes labori manuum ſe dedere, & à mendicando ceſſare. *Quòd Fratres teneantur ad laborem manuum, & non per mendicitatem victum ſuum adquirere. Intelligendo iſtam propoſitionem univerſaliter ſicut prius, concedimus quod non eſt error.* Quæ eadem propoſitio anno 1415. in Concilio Conſtantienſi proſcripta fuit: *Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.* Cenſura Concilii his verbis exprime-
batur: *Prima pars eſt ſcandaloſa & præſumptuosè aſſer-* Seſſ. 8.
ta, pro quanto ſic generaliter & indiſtinctè loquitur; & ſecunda erronea, pro quanto aſſerit mendicitatem fratribus non licere. Ex Bulla Leonis X. apparet hos

errores à Luthero innovatos fuiſſe adversùs mendicitatem Religioſorum. Concilium Colonienſe anno 1536. Monachis & Monialibus opus manuum accuratiſſimè commendavit, ut piis & nunquam interruptis occupationibus munirentur, ſeptique eſſent adversùs omnes tentationes. Si Ægypti enim olim Monachi arctiſſima ſe lege & inexorabili neceſſitate ad hoc opus manuum conſtringebant, ad animarum multò magis id ſalutem, quàm ad corporis ſu-

Part. 10. c. 16. ſtentationem pertinebat. *Monachus & Monacha debent amare Scripturarum ſcientiam, ſemper aliquid operis facere, ut eos diabolus ſemper inveniat occupatos. Et ut nulla ſint quæ manibus operari liceat, libros tamen ſacros deſcribere ipſis maximè conveniret; ut & manus operetur cibos, & lectione anima ſaturetur. Porro Ægyptiorum Monaſteria hunc morem ſervaſſe leguntur, ut nullum Monachum abſque opere & labore ſuſciperent, non tam propter victus neceſſaria, quam propter animæ ſalutem, ne pernicioſis cogitationibus vagarentur.*

In Concilio Tridentino ſancitum eſt, ſive aliqua, ſive nulla immobilia ſint Cœnobiis, ne plures ad profeſſionem admittantur, quam quanti ex reditibus, vel ex conſuetis eleemoſynis ali poſſunt. *Is*

Seſſ. 25. *tantum numerus conſtituatur, vel in poſterum conſervetur, qui vel ex reditibus propriis, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari.* Labor ergo manuum Tridentinis Patribus pro nihilo reputatur, quod ad victum attinet. Nicolaus III. Decretali famoſa, *Exiit qui ſeminat*, tria obſervaverat vitæ ſuſtentandæ adminicula in Regula beati Franciſci, ſpontaneas oblationes, collectas, laborem. At Tridentina Synodus, tùm jam ferè in deſuetudinem abiiſſet illa victûs manu & arte quærendi prior ratio Monachorum, non ſuam illa quidem interpoſuit authoritatem, ut eam reſtitueret, ſed eam quaſi mediam orbitam inivit, ne numerus ultra modum excreſcens Monachorum vix jam, aut nec vix ali poſſet; non laborem manuum exaggeravit, ſed nutuerum Monachorum imminuit, pro modulo reditu-

Conſtitut. Par 3. c. 4 tuum, vel ſpontanearum oblationum. Frequentiùs aliquandò Monialium Cœnobiis inculcatus eſt manuum labor, ut videre eſt in Concilio I. Mediolanenſi; ſed dilucidum eſt, eò hæc ſpectare, ut ne otio torpeant, & inertiæ ſerviant ſacræ Virgines, quibus inviæ ſunt & inacceſſæ functiones Eccleſiaſticæ, quibus Monachi vel exercentur, vel præparantur.

VII. Operæ meæ pretium fore duxi, ſi ſeriem hanc continuamque contextionem Eccleſiaſticæ traditionis hic explicarem de labore & opere manuum, tum Clericis, tum Monachis commendato, ut hinc validiſſimè muniretur ratio noſtra ſuperior interpretandi Canones Conciliorum ſuper ea re editos, inter ipſa prope Eccleſiæ incunabula. Non poteſt enim non permira videri conſenſio illa tanta & concordia Decretorum Canonumque, tot volventibus ſæculis, tanta regnorum Chriſtiani nominis vaſtitate. Non facilè hæc conſenſio animadvertitur, quandiu ſe ſuis quis ſinit faſcinari præjudiciis, ac præſumptis animo opinionibus, nec in eam reſpirat unquam judicii & examinis libertatem, qua potiſſimum ſe nobis perſpicua veritas manifeſtat. Sed illud mihi quidem perſuaſiſſimum eſt, ſi quis æqua lance ponderaverit, quæ hactenus de labore manuum huc congeſta ſunt, non addubitaturum poſthac illum, quin omnibus ferè de his convenerit, quanquam aliquid nonnunquam jurgii conflatum, moxque diſſlatum ſit.

1. Laudibus ſemper in cœlum evectos fuiſſe Clericos, qui oratione, lectione, & alio quovis Clericatus officio perfuncti, reliquas horas conferrent ad aliquod opus manuum. 2. Fuiſſe ſæculis omnibus retro lapſis non paucos etiam Epiſcopos, qui certas diei horas labori conſecrarint. 3. Clericos nullo unquam præcepti vinculo ad laborem compulſos fuiſſe, dum ne interim illi honeſta vel occupatione deſtituerentur, vel ſuſtentatione. 4. Tantò labori huic addictiores fuiſſe Monaſticas Congregationes, quantò profeſſione ipſa ſua expeditiores eſſent à ſacris functionibus, ab adminiſtratione Sacramentorum, à prædicatione verbi, ab animarum regimine; ſeque ipſæ ſponte ſua pœnitentiæ & religioſo ſeceſſui devoverant. 5. Quæ ante quingentos plus minus annos efflorеſcere cœperunt Regulares Congregationes, eas non potuiſſe labori manuum tam liberè & diu ſervire, quam illas antiquiores, quòd Clericalibus functionibus poſteriores iſtæ implicatiores eſſent, ſuo ipſo ex inſtituto. 6. Et tamen in his poſterioribus Congregationibus inſtitutiones ſemper ejuſmodi aliquas viguiſſe, quibus pia laboris conſuetudo utcumque retineretur. 7. Sed nec his, nec illis Congregationibus ulla unquam lege certa & indeclinabili præſcriptus eſt labor; à quo alieniores ſemper, vel liberiores fuere, quæ ſacris altarium miniſteriis magis innexæ fuere. 8. Si quis obſtinatius contendat in antiquioribus ſaltem Cœnobiis Monachorum, non Fratrum, præceptì fuiſſe laborem, Regulæ verbis ad ſummum quendam rigorem contortis; illud ſaltem in confeſſo erit, et non aliàs locum præcepto fuiſſe, quàm ubi non aliter honeſtè poterat vel parari cibus, vel otii damnoſa ſupinitas vitari. 9. Ante excogitatam Typographiam laudatiſſimum, uſitatiſſimumque laborem fuiſſe in exſcribendis libris verſatum, vel in id genus piis opuſculis proprio marte lucubrandis. Cui labori finitimus & cognatus habitus eſt, ſtudendi, libroſque pervolutandi uſus, ad mentem ſempiternæ veritatis rivulis & deliciis irrigandam, unde & in proximos aliquando effunderentur. 10. Priſcis illis ſæculis, quibus potiſſimum fervebat opus & labor manuum, nunquam eò adacti ſunt, qui ab ortu, qui à puero alieni fuerant ab ejuſmodi artificiis: qui magnis, aut aliquantis opibus abdicatis, in Clauſtra ſeceſſerant: non adactos deinque fuiſſe, niſi eos, qui ante profeſſionem manibus victum quærebant, & quibus Monaſtica profeſſio laboris levamentum fuerat, non additamentum. 11. Monialibus inſtantiùs commendari laborem neceſſe fuit, quòd non aliter ferè exitialem otioſitatem effugere poſſint. 12. Cùm Concilio Conſtantienſi & Tridentino affuerit, præfueritque idem veritatis & charitatis Spiritus, qui antiquis Conciliis Carthaginenſi & Turonenſi, nihil nobis valde verendum eſt, nequid ea inter ſe Concilia collidantur. Itaque prope à vero abeſt, ſi ne Monachis quidem poſteriora hæc duo Concilia laboris præceptum impoſuere, multò minùs illud Clericis inflictum fuiſſe à prioribus illis duobus. Si qui verò velint ab antiquioribus illis Conciliis Clericos ipſos labori manuum aſtrictos fuiſſe, non facilè hi explicabunt, qui Concilium Conſtantienſe diro eos fulmine perculerit, qui eam neceſſitatem Monachis indicebant: qui denique Concilium Tridentinum Monachos ſinat, ſive fundos habeant, ſive non habeant, ſolis eleemoſynis ſuſtentari, utque ita toto labore manuum ſuperſedere. 13. Cùm non privati modo aliqui, jam inde à quarto, quintoque

Digitized by Google

ſæculo, ſed cœtus numeroſiſſimi profeſſi ſunt, totos ſe in lectionem, & in meditationem abdere Scripturarum, atque in æternorum contemplationem, cujuſmodi fuit illa beati Martini Monachorum Congregatio; ita ſuere poſteriori hoc ævo, ſunt eruntve, & privati & cœtus religioſi tum Clericorum, tum Monachorum, qui otium labori, contemplationem labori conſociabunt.

VIII. Orientalibus Monachis fuit ſemper, eſtque etiamnunc uſitatiſſimus manuum labor. Narrat Gregorius Pachymeres Arſenium Patriarcham Conſtantinopolitanum Synodico judicio abdicatum, Patriarchali exiſſe Palatio, id efferentem, quod intulerat, ex Cœnobio cùm ſuo ad eum apicem raperetur, palliolum, pugillares, tres nummos, quos L. 4. c. 7. manibus & artificiolo lucratus fuerat. *Nos palliolo, pugillaribus & tribus nummis, mercede operæ nummariæ deſcribendo pſalterio locatæ, quæ omnia juxta Monaſticam Regulam prius poſſedimus, quum Patriarchales ædes ingrederemur, ut proprijs reſumptis, eximus.* Manibus ergo & ipſe ante operabatur, cùm Monaſticam vitam ageret, libros ſcriptitabat, divendebatque, ut eo pretio haberet, quibus veſceretur. Viderint Græci Monachi, an ex hoc negotiolo proprietarii tandem evaſerint; ſed illud compertiſſimum eſt, in opere quidem manuum illos multò exercitatiores eſſe Monachis Latinis, at tantò denſioribus viciſſim ignorantiæ tenebris inſepultos eſſe. Nec ea mihi mens eſt, cum ſpiritali vita, & ſacris diſciplinis copulari non poſſe laborem manuum, ſi per horarum intervalla diſpenſetur. Græci & Orientales Monachi ita univerſim jamdiu toti immerſi ſunt, hi agreſtibus operibus, hi inertiſſimo otio, ut verè utriſque meritiſſimò illachrymandum ſit, & eorum quoque dolendæ ſint vices, quos labor ipſe manuum altiſſima ignorantia oblimavit. Orientalis erant originis illa Monachorum beati Baſilii Cœnobia in Diœceſi Hiſpalenſi, quorum anno 1603. Clemente VIII. Pontifice confirmata ſunt ſtatuta, quibus laborum ſuorum fructu & pretio victitare jubentur. Aſſenſus eſt Pontifex peculiare hoc ſtatutum condi potuiſſe. Fagnan. in L. 3 Decret Part. 2. pag 336. *Declaramus Monachos ſancti Baſilii ex peculiari ſua Regula inſtituto ad victum proprijs manibus parandum ſaltem in communi teneri.* Quod declaravit Clemens iis potiſſimum artibus actitari debere, quæ in Cœnobio ipſo exerceri poſſunt, vel agris colendis, quod intelligitur de cultu frumenti, vini, mellis, olei, & aliarum id genus frugum terræ.

De Negotio licito, aut illicito Clericorum.

CAPUT XVII. *P. 1 l. 4. c. 4.*

De negotio Clericis vetito, per priora quinque Eccleſiæ ſæcula.

I. Negotio Clerici interdicitur, quòd eo plerumque diteſcere geſtiant.

II. Et illud undique laniant ſollicitudines.

III. Illud denique vallant complura peccandi diſcrimina.

IV. Prædicatione verbi divini ſuſtentari, non id negotium dicendum eſt.

V. Repudiata eſt ab Auguſtino hæreditas, quæ navibus conſtabat, quòd tormentis inquirendum eſſet in nautas naufragio elapſos.

VI. Quodque id negotii genus curarum ſpinis implicatiſſimum ſit.

VII. Damnat Hieronymus negotium Clericorum.

VIII. Illud ſubinde fert animo Epiphanius inter fideles, Leo Magnus pœnitentibus prohibet.

IX. Toleratum tamen eſt ab Eccleſia, quibuſdam etiam Imperatorum privilegiis cohoneſtatum negotium Clericorum, ea modeſtia ſeſe cohibens, ut veſtes ſibi & neceſſariam vitam pararent.

X. Fatetur Auguſtinus alias artes eiſdem pene patere periculis, quibus & mercaturam.

XI. Itaque innocens per ſeſe mercatura, innoxium ſua ſponte negotium eſt, ſi adventitia modo vitia, & cupiditatum contagia abſtergantur.

XII. Neſas eſt Clericos ſæcularium Conductores, Villicos, aut Procuratores eſſe.

XIII. Poſſunt tamen ſi modicus ſit ager.

XIV. Poſſunt & negotium Eccleſiæ poſſeſſionum.

XV. Bona pauperum adminiſtrat pacata & tranquilla charitas, non divitum tumultuoſa cupiditas.

XVI. Hieronymi placita in eam rem.

XVII. Sanctiſſimum & mirum certamen Severi Sulpitii, & beati Paulini, utrum eleemoſynis eſſet perfectionis, ita vendere & dare pauperibus, an patrimonia ſervare, & eorum proventibus pauperes reficere, ex domino jam proviſorem factum, & adminiſtratorem.

XVIII. Antedictorum ſumma ex Concilii Chalcedonenſis Canone.

I. PEr Concilii Carthaginenſis Canones non licet Clericis niſi agricolis eſſe, aut utcumque honeſtis & liberalibus artificibus. *Victum & veſtitum artificiolo, vel agricultura ſibi quærat.* Ex quo facilè intelligitur negotio illis interdici. Ejus certa ratio his ipſis verbis includitur, Clericum enim cibo & veſte mediocri contentum eſſe æquum eſt: *Victum & veſtitum quærat.* Permodici cultura agelli, vel artificioli aliquid ad id quidem plus ſatis eſt. At finis fructuſque negotiationis aucupium eſt ingentium opum, à quarum concupiſcentia procul eos eſſe par eſt, quorum portio Deus eſt, quorum theſaurus optatiſſimus Chriſti paupertas.

II. Priori huic rationi aliam adjicit Ambroſius, à ſollicitudinibus, curis & tumultuoſis cupiditatibus petitam, à quibus ſejungi vix, ac ne vix poteſt negotium; cùm Clericos æquum ſit mente eſſe libera, & ſoluta à terrenis deſideriis, quò cogitationem & amorem conferre penitus omnem poſſint ad unum illud negotium, comparandæ ſibi ſalutis æternæ, aliiſque. Illud pronunciat Paulus & omnium prorſus fidelium auribus intonat, divinæ ſemel inſcriptos militiæ jam non poſſe negotiis ſeſe implicare ſæcularibus, cùm ea conditione teneantur & Principum temporalium milites. Quo adductus eſt Ambroſius, ut negaret poſſe Clericum de negotio vivere, aut mercatura; ſed vel fructibus Beneficii vitam tolerare debere, vel agelluli cultura, qua manus ejus occupentur, mens cœlos pervolitet. Sic enim ille in Officiis: *Non te implices negotiis ſæcularibus, quoniam Deo militas. Etenim ſi is qui Imperatori militat, à ſuſceptionibus litium, actu negotiorum forenſium, venditione mercium prohibetur humanis legibus; quantò magis qui fidei exercet militiam, ab omni uſu negotiationis abſtinere debet; agelluli ſui contentus fructibus, ſi habet; ſi non habet, ſtipendiorum ſuorum fructu?* Offic. l. 2. c. 36. Summa & incomparabilis eſt tranquillitas animi, à paupertatis metu expediti, ab opum cupidine expeditiſſimi, una temperantiæ poſſeſſione locupletiſſimi, feliciſſimique. *Ea eſt enim tranquillitas animi & temperantia, quæ neque ſtudio quærendi afficitur, neque egeſtatis metu angitur.*

III. Ab Auguſtino obſervatum eſt, Apoſtolos piſcationi vacaſſe, poſtquam etiam jam Chriſtus reſurrexerat, nec enim innoxiæ illi arti adverſari

Apoſtolatum, cùm ea ſatisfiat naturæ neceſſitatibus, non opum ſiti, non honorum cupiditati. *Reſpondendum eſt, non eos fuiſſe prohibitos arte ſua, licita ſcilicet atque conceſſa, victum neceſſarium quærere, ſui Apoſtolatus integritate ſervata, ſi quando unde viverent, aliud non haberent.*

Tract. 112. in Ioan.

IV. Subeſt quidem ſpecies & imago aliqua pulcherrima negotii, cum Paſtor ſpiritalia ſeminat, & horum fructum aliquem capit temporalem. Sed longè alieniſſimum eſt id negotium ab ingenio & vitiis quæſtuoſæ negotiationis. Germanus enim Clericus fidelium ubi voluntarias oblationes accipit, multò magis ſibi gratulatur de illorum ſpiritalibus virtutum incrementis, quàm de temporali & neceſſaria eſca, qua ipſe viciſſim paſcitur. *Non tam ſuæ gaudet ſubventum eſſe neceſſitati, quàm illorum gratulatur fœcunditati. Non requiro inquit datum, ſed requiro fructum. Non ego, ut explear, ſed ne vos inanes remaneatis.* Non eò primùm collimat Evangelicæ prædicationis ſator, ut ſibi temporalis aliquid acquirat ſubſidii: ſed ut opes ſupernæ Veritatis in omnes homines ſpargat, quibus ipſe interim egeſtate ſua anſam præbeat explicandæ charitatis. *Non hoc ſibi quærant tanquam commodum ſuum, ut ex neceſſitate ſuæ penuria videantur annuntiare Evangelium, ſed hominibus illuminandis præbeant lucem verbi veritatis.*

De Paſtoril. c. 2.

Vileſceret alioqui Evangelium, cujus pretium infinitum eſt, æterna merces: alit populus Concionatores, Deus remunerat; non emit plebs Evangelicam veritatem ſuſtentando Concionatore; ſed peccata redimit, ſed cæleſtem gloriam comparat, ex Evangelicis præceptis benemerendo de Concionatoribus & de pauperibus omnibus Evangelicis. *Unde ergo vivitur, neceſſitatis eſt accipere, charitatis eſt præbere, non tanquam venale ſit Evangelium, ut iſtud ſit pretium ejus, quod ſumunt qui annuntiant, unde vivant. Si enim ſic vendunt, magnam rem vili pretio vendunt. Accipiant ſuſtentationem neceſſitatis à populo, mercedem diſpenſationis à Deo. Non enim eſt idoneus populus reddere mercedem illis, qui ſibi in charitate Evangelii ſerviunt. Non expectent illi mercedem, niſi unde & iſti ſalutem.*

V. Sed ut ad negotium Clericis prohibitum revocetur oratio, id videtur admonuiſſe nos Auguſtinus, Eccleſiam ſuo quidem ævo aſſentiri non potuiſſe, ut ſuæ opes, ſuive proventus augerentur mercaturis maritimis, non ſolùm ob illas mentis tempeſtates, quas impacati pelagi excitant æſtûs, & naufragia: ſed etiam ob tormenta quæſtionum, quibus ſubjiciebantur nautæ plerumque innoxii, & infidi maris atroces procellas lituri. Eam probabile eſt fuiſſe cauſam recuſandæ à ſanctiſſimo Patre hæreditatis, quæ tota navium erat & negotiationis cauſa. *Bonifacii hæreditatem ſuſcipere nolui, non miſericordia, ſed timore. Naviculariam nolui eſſe Eccleſiam Chriſti. Multi ſunt quidem, qui etiam de navibus acquirunt: tamen una tentatio ſi eſſet, iret navis, & naufragaret. Homines ad tormenta daturi eramus, & de ſubmerſione navis ſecundum conſuetudinem quæreretur; & torquerentur à judice, qui eſſent de fluctibus liberati; ſed non eos daremus. Nullo enim pacto hoc facere deceret Eccleſiam.*

Serm. 49. De Diverſis.

Judicum auſteritas in eos ſæviebat, quibus mare, quibus tempeſtas pepercerat; procellis & fluctibus qui enataverant, ſtupendo naufragio ad Tribunalia Judicum illidebantur. Non poterat Eccleſiæ humanitas huic inclementiæ aſſentiri, ideo negotiatione maritima Clerici ſeſe abſtinebant. Adde quod abhorrebat Eccleſia à coacervatione tantæ pecuniæ, ſibi nefas eſſe perſuaſa aurum recondi, quandiu obvii ſunt pauperes. *Non enim eſt Epiſcopi ſervare aurum, & revocare à ſe mendicantis manum. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam multi nos inopes interpellant, ut plures triſtes relinquamus; quia quod poſſimus dare omnibus, non habemus. Non habemus enthecam.*

VI. Sed illa potiſſimùm ratio Clericos omnes avocat à negotio qualicumque, quòd intimæ pacis & puritatis cupidiſſimi ſint, qua ſacrum deſungendum eſt quodlibet miniſterium, ut pectus terrenis curis expiatum cæleſtibus deſideriis flagret. Dum operi manuum vacant manus, vacare libera mens Deo tota poteſt; at negotii & lucri ſollicitudines corpus otio torpere ſinunt, animum extimulant mordaciſſimis curis. Eò pertinet ex Auguſtino, quod Paulus Timotheum ob valetudinem minùs integram laboris & operis impatientem, avocabat à negotiis ſæcularibus, quibus mens jactata fuiſſet. *Monens ne aliqua ſibi negotia quæreret, quibus animi ejus implicaretur intentio. Aliud eſt enim corpore laborare animo libero, ſicut opifex poteſt, ſi non ſit fraudulentus, & avarus, & privatæ rei avidus: aliud autem ipſum animum occupare curis colligendæ ſine corporis labore pecuniæ, ſicut ſunt vel negotiatores, vel procuratores, vel conductores. Cura enim præſunt, non manibus operantur; ideo ipſum animum ſuum occupant habendi ſollicitudine.* Sive cumulatas opes ſpectes, qui finis eſt avaritiæ Clericorum, ſive perturbationes & fluctuationes animi, quibus eò aſpirant, paræque ab utriſque abhorret Eccleſia, abhorret & Clericatûs profeſſio. Damnat & alibi Auguſtinus Clericos eos, qui ſtipendiis Eccleſiaſticis non contenti negotiabantur, favorem vendebant, viduas ita exugebant, ut tam vacuas dimitterent, quàm ſi expilaſſent. *Si non contentus ſtipendiis fuerit, quæ de altario conſequitur, ſed exercet mercimonia, interceſſiones vendit, viduarum munera libenter amplectitur, hic negotiator magis poteſt videri, quàm Clericus.*

De Opere Monac. c. 15.

De verbis Domini in Matt. ſer 19

VII. Paucis hæc omnia complexus eſt Hieronymus. *Negotiatorem Clericum & ex inope divitem, ex ignobili glorioſum, quaſi quandam peſtem fuge.* Sic ille Epiſtula ad Nepotianum. At non paulò turpiùs Monaſtica profeſſione, quaſi dicas paupertatis profeſſione graſſari, ut locupletentur. *Nonnulli ſunt ditiores Monachi, quàm fuerant ſæculares.* Et tamen omnino fœdiſſimum in Clericatu locupletari, cum eo præ ſe ferat quis non votum, ſed amorem, deſiderium, admirationem paupertatis, cùm pauperum tantùm portio ſit Deus, qui poſſideri non dignatur, ſi cum alio poſſideatur.

VIII. Ulteriùs evehitur Epiphanius, ubi ait Eccleſiam impatientiùs ferre mercatores, nec niſi extremum illis in fidelium grege aſſignare locum. *Negotiatores non admodum probat Eccleſia, ſed in omnium infimo loco conſtituit.* πραγματευτὰς ἐν [illegible]. Sic ille in Expoſitione fidei Catholicæ. Nec minùs infeſtus illis eſt Lactantius. Poſſem & aliorum hic corradere Patrum ſuffragia, qui ſtatim abhorrere à negotio & mercatura videntur. Et conſtat tamen indubitatiſſimè horrori illis non fuiſſe, niſi vitia ipſa negotiantium, mendacia, perjuria, cupiditates immenſas, fraudes innumerabiles. At quoniam hæc vitia plerumque mercimonio adhæreſcunt, ſanctiſſimi Eccleſiæ Patres, cùm non ſpectarent, quo poſſet modo negotium exerceri, ſed quo flagitio exerceretur, in illud debacchati ſunt; non quo non poſſet, ſed quo difficillimè poſſet

n. 24.

L. 5. De juſtit. c. 17.

In Pſal. 33 & 70. ſine ſcelere explicari. Ita pluribus locis profeſſus eſt Auguſtinus. Ea quoque veriſſimè dici poteſt Eccleſiæ univerſæ perſuaſio, quæ mercatores pœnitentiæ non addicebat, ſed pœnitentes arcebat à mercatura. Ejus rei ratio à B. Leone inde depromitur, quòd facillimè & pene inevitabiliter illabantur doli & fraudes in artes & ingenia ementium atque vendentium. Quanquam enim lucra quædam ſint innocua, ſunt tamen omnia lubrica & periculi plena; & qui ex ſcelerum fovea modò emerſit pœnitens, eum neceſſe eſt excubare diligentiùs, & ſuſpendere veſtigia, ne iterum ruat. Si negotio autem interdicuntur pœnitentes, ſi arcentur & iidem pœnitentes Clericatu, hinc intelligis quanta intercapedo ſit mercimonii & Clericatûs. Audiendus
Leo in Decret. c. 23. Epiſt. 92. jam Leo ipſe: *Qualitas lucri negotiantem non excuſat aut arguit, quia eſt honeſtus quæſtus & turpis. Verumtamen pœnitenti utilius eſt diſpendia pati, quàm periculis negotiationis obſtringi: quia difficile eſt inter ementis vendentiſque commercium, non intervenire peccatum.*

IX. Bona tamen fide fatendum eſt, non improbaſſe Eccleſiam in minoribus Clericis negotioli aliquid, quo ali poſſent. Extraordinariis oneribus ſubduxit Imperator Conſtantius Clericos omnes, quos hoc negotio victum quærere cogebat paupertas.
Cod. Theod. L. 16. Tit. 2. Leg. 8. 15. 10. 14. *Et ſi qui de vobis alimoniæ cauſa negotiationem exercere volunt, immunitate potientur.* Et alibi: *Clerici verò vel hi quos Copiatas recens uſus inſtituit nuncupari, ita à ſordidis muneribus debent immunes atque à conlatione præſtari, ſi exiguis admodum mercimoniis tenuem ſibi victum veſtitumque conquirent.* Quam idem Imperator rurſum confirmavit immunitatem, reſcito quod hinc lucri Clericis accedebat, eo ab ipſis pauperes impertiri. *Negotiationum diſpendiis minimè obligentur, cùm certum ſit, quæſtus quos ex tabernaculis atque ergaſtulis colligunt, pauperibus profuturos.* Denique ab eodem promulgatum eſt, mercimonium omne Clericorum, ſive per ſeſe, ſive per alios, publicis omnibus exactionibus ſolutum fore, tum quòd non poſſet niſi tenue & permodicum eſſe, tum quod lucri quidquid id erat, pauperibus addiceretur. *Et cum negotiatores ad aliquam præſtationem competentem vocantur, ab his univerſis Clericis iſtiuſmodi ſtrepitus conquieſcet. Si quid enim vel parcimonia, vel proviſione, vel mercatura honeſtati tamen conſcia congeſſerint, in uſus pauperum atque egentium miniſtrari oportet; aut id quod ex eorundem ergaſteriis vel tabernis conquiri potuerit & colligi, collectum id religionis æſtiment lucrum. Verùm etiam ab hominibus eorundem, qui operam in mercimoniis habent.*

X. Fatetur enimvero Auguſtinus locis ſuprà laudatis, ſi mercatores facilè patent mendacio, perjurio, fraudi & avaritiæ, ne opifices quidem & agricolas ab his vitiis & periculis eſſe remotos. Si reponant autem, opifices & agricolas his ſe laqueis facilè explicare, ſi baptiſmi ſacramentum & legem Chriſtianam conſtanter retineant; idem prorſus de
In Pſal 70. mercatoribus dicetur. *Sed non ea faciunt, inquis, agricolæ boni, nec illa negotiatores boni, &c. Iſta hominum, non rerum peccata ſunt, &c. Unum ſcio, quia ſi malus fuero, non negotiatio mihi facit, ſed iniquitas mea.* Quibus reſponſionibus ſubſcribit Auguſtinus ipſe: *Quando verum dicitur, non eſt quod contradicatur.*

XI. Hinc ergo illud rectè concluditur, medium quid eſſe negotium; quod bonum, malumque dicetur, perinde ut uſus erit; poſſe quem ei vacare, ut vitæ neceſſitatibus ſatisfaciat, ut pauperes levet, & tunc non ſolùm innocuam eſſe artem, ſed & pietati & charitati accommodatam, atque ita & Clericis ab Eccleſia conceſſam, & Imperatorum privilegiis ornatam; at pleroſque eò incitari inſatiabilis facibus avaritiæ, ad opes eas acervandas, quarum congerie obruantur, & à cæleſtibus omnino deſciſcant. Hanc caducarum opum præ immortalibus virtutum divitiis inſaniam deteſtati ſunt ſancti Patres, cum Clericos negotiatores inſectabantur. Audiendus hic nobis eſt Severus Sulpitius, ubi negotium quidem à Clericis arcet, nec tamen niſi ipſa vitia execratur, quæ ipſi aliunde affricata ſunt. *Levitis in ſacerdotium aſſumptis nulla portio data, quò liberiùs ſervirent Deo. Equidem hoc exemplum* Hiſt. ſacra. L. 1. *tacitus non præterierim, legendumque miniſtris Eccleſiarum libenter ingeſſerim. Etenim præcepti hujus non ſolùm immemores, ſed etiam ignari mihi videntur, tanta hoc tempore animos eorum habendi cupido, veluti tabes inceſſit. Inhiant poſſeſſionibus, prædia excolunt, auro incubant, emunt venduntque, quæſtui per omnia ſtudent. Et qui melioris propoſiti videntur, neque poſſidentes, neque negotiantes, quod eſt multò turpius, ſedentes munera expectant, atque omne vitæ decus mercede corruptum habent, dum quaſi venalem præ ſe ferunt ſanctitatem.* Pius cumprimis & doctus Scriptor ſugillat commercia Clericorum avaritiæ ſtudentium: ſed non leviter eos quoque aſpergit, qui ingentibus latifundiis incubabant, qui reditus eorum amplificare ſtudebant, fructus divendebant, ut novos ſibi fundos, novos cupiditatum fomites acervarent: quo non magis opes, quàm ſalutis diſpendia, certè pericula conduplicabant. *Inhiant poſſeſſionibus, prædia excolunt, auro incubant, emunt venduntque, quæſtui per omnia ſtudent. At qui melioris propoſiti videntur, neque poſſidentes, neque negotiantes, &c.* Enimvero negotii genus eſt, fundorum fructus non ſpargere in egenos, ſed conferre in novos fundos, unde novi in immenſum ex fundis reditus, ex reditibus fundi augeſcant. Nec multùm diſparis enim avaritiæ eſt, ac negotiationis, vendere quod excolueris, & rurſum diſtrahere quod emeris.

XII. In Concilio Carthaginenſi III. prohibiti ſunt Clerici, ne conductores aut procuratores fierent ſæcularium, ne lucri turpitudine Ordinis ſui dignitatem dedecorarent. *Placuit ut Epiſcopi & Preſ-* Can. 15. *byteri, & Diaconi, vel Clerici non ſint Conductores, neque Procuratores, neque ullo turpi vel inhoneſto negotio victum quærant. Quia reſpicere debent ſcriptum eſſe, Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus.* Conjecit jam ſuprà Auguſtinus in eandem claſſem Mercatores, Conductores, Procuratores, quorum interim corpora otio & ignavia languent, mentes curarum aculeis & cupiditatum æſtu exagitantur. *Aliud eſt ipſum animum occupare curis colligendæ ſine* De Opere Monach. c. 15 *corporis labore pecuniæ, ſicut ſunt vel negotiatores, vel procuratores, vel conductores; non manibus operantur, animum occupant habendi ſollicitudine.* Duo ergo ibi ſunt, quæ diſſideant & conflictentur cum Clericatu: qui ex adverſo flagitat corpus utili aliquo opere exercitari, mentem conquieſcere, cupiditatibus vacuam, uni charitatis paci ſervientem.

XIII. Ex ſuperiùs tamen teſtatum fecit ſanctus Paulinus, ſanctiſſimum virum & martyrio clarum Felicem, cùm imperare ſibi non potuiſſet, ut repeteret bona, quibus propter Chriſti fidem ſpoliatus fuerat: tria agri jugera conduxiſſe, quæ ſuis ipſe manibus excoleret, atque ita ſuam ſolaretur penuriam, eorumque quotum paupertati accedebat ægritudo, atque imbecillitas laboris impatiens. Nec illud arduum eſt, hanc ſedare diſcordiam. Quod-

Digitized by Google

dam enim negotii genus eſt, agros conducere. Ei ergo vel favebunt, vel infeſti erunt Canones, pro ejus modo & fine. Nec enim vel Auguſtinus, vel Concilii Carthaginenſis III. Patres mercatoribus iraſcebantur ipſis, vel Conductoribus, ſed eorum cupiditatibus ſine modo & ſine fine hiantibus, ac tumultuantibus. Atqui nihil vetendum erat, ne B. Felix tribus conducendis & excolendis agri jugeribus, ad ſuam & pauperum ſuſtentationem, vel infinitas aggeraret opes, vel Evangelicæ paupertati terga verteret.

XIV. Nec multum diſpar erat eorum ratio, quibus delegata erat agrorum Eccleſiæ cura & adminiſtratio. Optabile Auguſtino fuiſſet eam curam in laïcos conferre. *Alloquebatur plebem Dei, malle ſe ex collationibus plebis Dei vivere, quàm illarum poſſeſſionum curam vel gubernationem pati: & paratum ſe eſſe illis cedere, &c. Sed nunquam id laïci ſuſcipere voluerunt.* Id oneris detrectantibus laïcis, valentiores ex Clericis ſuis ei curæ præfecit. *Poſſid. c. 23. 24.* *Domus Eccleſiæ curam omnemque ſubſtantiam ad vices valentioribus Clericis delegabat & credebat.* Uti non rarò cupiditas charitatem imitatur, ejuſque & formam & functiones induit; ita & hoc loco eas partes ſuſtinebat charitas, quas plerumque cupiditas implet. At quantumvis ſimillimæ functiones eſſent; erant fines, ſtimulique longè diverſiſſimi. Nec enim hi Clerici terram proſcindebant, & patrimonium excolebant Chriſti; niſi ut hoſtias altari ſuppeditarent, ut Clerum, ut pauperes omnes, ut ſeipſos modicè alerent, ut denique uni impenderent charitati, quæ mortales ferè habent cupiditatum ſuarum inſtrumenta.

XV. Id præſtantiſſimè executus eſt Julianus Pomerius, ubi Paulinum ait, Hilarium, & alios horum ſimillimos in ipſa opulentia ſua inopes fuiſſe, quando propriis omnibus in pauperes diſtributis patrimoniis, ſua ad Epiſcopale culmen provectione evaſerant poſſeſſores, procuratores, & diſpenſatores rerum Eccleſiæ. Ut enim proprias cujuſque res poſſidet cupiditas, ita & ſanctiſſimæ Congregationis bona poſſidet, vel potius adminiſtrat charitas. Poſſidet virtus, poſſidet vitium: ſed ipſa poſſidendi ratio, & finis diſtat immane quantum. *De vita Contempl. L. 2. c. 10.* *Expedit facultates Eccleſiæ poſſideri, & amore perfectionis proprias contemni. Non enim propria ſunt, ſed communes Eccleſiæ facultates, &c. Sine detrimento perfectionis, poſſunt quæ ſunt communia Eccleſiæ poſſideri. Hilarius Arelatenſis Epiſcopus, non ſolum quod illa tunc habebat Eccleſia poſſedit, ſed etiam acceptis fidelium numeroſis hæreditatibus ampliavit.* Ita poteſt charitas terrenas ſubſtantias non retinere tantum & poſſidere, ſed & amplificare, ubi res ſunt Congregationis ſanctæ, & quidem pauperum. Nullæ hic ſunt cupiditatis partes, propterea quod qui poſſidere hic videtur, patrimonii ſui is jam abdicatione approbavit, quam alienus eſſet ab afflatu qualiſcumque avaritiæ; nec poſſeſſorem ſe, ſed diſpenſatorem fore bonorum communium: *Hoc eſt enim poſſidenda contemnere, non ſibi, ſed aliis poſſidere.*

XVI. Nec Eccleſiæ tantùm, & communes, & pauperum res poſſideri, & augeri poſſunt citra contagium cupiditatis; ſed & propriæ res poſſunt & hæreditates obtineri & amplificari, uno cœleſtis charitatis inſtinctu & Evangelicæ paupertatis ingenio, ſi eo tantum conſilio, ſtudioque retineantur, ut effundantur in pauperes, ea fide & integritate incorrupta, quaſi eſſent res pauperum. Non jam dominus, non poſſeſſor quiſquam amplius eſt earum rerum, quas charitati, & miſericordiæ in pauperes dicavit, ſed Procurator, Villicus, Diſpenſator. Non ergo poſſunt ex ſanctis Patribus Clerici Procuratores ſe agere rerum, vel negotiorum laïcorum, cùm ne ſuis quidem ipſorum rebus carnali affectu affigi debeant. Unde Hieronymus ad Nepotianum: *Procuratores & diſpenſatores domorum alienarum atque villarum, quomodo poſſunt eſſe Clerici, qui proprias jubentur contemnere facultates?* Cujus rei & alibi cauſas aperit, ubi agit *De vitando ſuſpecto Contubernio.* Sic enim ibi: *Diſpenſator & dominus & praveniens officia ſervulorum, quem omnes rodant famuli: & quæcumque domina non dederit, illum clamitent ſubtraxiſſe. Querulum ſervulorum genus eſt, & quantacumque dederis, ſemper eis minus eſt.* Famulorum maledicentia in Clericum laïcæ domus Procuratorem, à Clerico in Clerum ipſum, & in Eccleſiam reſilit. Hilario Pictavienſi Epiſcopo illa curarum & ſollicitudinum procella, quæ Procuratoribus & Conductoribus ſæcularium nobiliumque virorum jugiter incumbit, parum conſentire videtur Clericis, quorum lux, pax, tranquillitas fidelibus omnibus ſolatio & præſidio eſſe debet. *Ingenti periculo* *In Pſal 138.*
Sacerdotes, qui Eccleſiæ oculi ſunt, negotiis ſæculi, curis pecuniæ, & familiarium rerum incrementis & conviviorum luxibus occupantur. Eccleſiæ enim lumen ſunt, id eſt, corporis oculi. Et ſi lumen ipſum avaritia & laſcivia nocte tenebreſcit, corpori, id eſt, Eccleſiæ, cui per naturam ſuam tenebræ ſunt, quantæ inſuper tenebræ de exemplo tenebroſi luminis invehentur? Præcla- *Epiſt. 140.*
rè & Baſilius ad Choepiſcopum ſcribens demonſtravit, quam non facilè conciliari poſſit illa alienarum rerum adminiſtrandarum ſervitus, cum libertate ea qua Clericos decet à terrenis omnibus vinculis expeditos eſſe.

XVII. Nihil eſt tamen quod obſtrepat ei libertati, pacique mentis, ubi propriarum etiam quis rerum poſſeſſionem & adminiſtrationem retinet, quarum fundos fructuſque alendis pauperibus conſecravit. De eo amiciſſimè ſuaviſſiméque certatum eſt B. Paulinum inter & Severum Sulpitium, utrum perfectioni, & paupertati Evangelicæ magis congrueret, ſua ſtatim omnia vendidiſſe & diſtribuiſſe pauperibus: an ſervaſſe fundos, eorum Oeconomum ſe & Villicum pauperum agere; nec ſuas tantum res, earumque proventus, ſed & curas, vigilias, operas, ſollicitudineſque pauperibus donare. Primam rationem tenuerat Paulinus, alteram Seve- *Paulin.*
rus Sulpitius, perfectionis palmam eorum unuſ- *Epiſt. 5.*
quiſque ſibi abdicabat, alteri concedebat. Ita humilitas, ita charitas contendere & repugnare amat. Inde porro illud emicat in rei hujus noſtræ illuſtrationem, eundem ſaltem perfectionis apicem attingi ex ſententia beati quidem Paulini, ſi quis procurator & villicus fiat ſuorum ipſius agrorum, poſtquam illos pauperum uſibus tranſcripſit, atque ſi omnia ſimul & ſemel pauperibus erogaſſet. Emicat rurſus quantumvis prohibuerit Eccleſia, ne Clerici curam ſibi inducerent, & procurationem terrenarum quarumcumque rerum, poſſe eam indui & ſuſtineri, ſi res ſint Eccleſiæ: vel propriæ quidem, ſed pauperum alimentis adſcriptæ. Emicat denique menti & conſilio Canonum ſerviendum eſſe, non litteræ: amorem caſtum & infucatum paupertatis ab Eccleſia commendari; eum amorem facillimè coaleſcere cum adminiſtratione ingentium bonorum, ſi bona ea ſint religioſæ, uniquè Deo addictæ Congregationis; quin & cohæreſcere poſſe cum proprii cura patrimonii, ſi illud etſi clam, efficaciſſimè tamen Deo dicatum ſit, & pauperum neceſſitatibus.

XVIII.

XVIII. Quæ toto hoc Capite congeſta ſunt, ea uno Canone complecti videtur Concilium Calchedonenſe, ubi Clericis, peræquè ut Monachis prohibet, ne ſæcularibus ſe negotiis implicent, aut procurationi domorum, aut terrarum adminiſtrationi; etiamquam nihil vetet, quin pupillorum tuitionem in ſe recipiant, ſi legibus eò adigantur; ac multò lubentius rerum & cauſarum Eccleſiæ jubente Epiſcopo adminiſtrationem ſubeant, orphanorum item, & viduarum, omniumque quos probis omnibus ſua commendat, conciliatque calamitas.
Can. 3. *Decrevit Concilium, non Epiſcopum, non Clericum, non Monachum, aut poſſeſſiones conducere, aut negotiis ſæcularibus ſe immiſcere, præter pupillorum, ſi fortè leges imponant inexcuſabilem curam, aut civitatis Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum ſollicitudinem habere præcipiat, aut orphanorum & viduarum, quæ ſine ulla defenſione ſunt, &c.*

CAPUT XVIII. *P. 2. l. 4. c. 4.*

Negotio Clericis interdicitur, uti & adminiſtratione rei, & cauſarum ſæcularium. Immunitas tutelarum, ſæculo VI. VII. & VIII.

I. In Gallia Clerici majores negotio arcentur.
II. In Hiſpania Clerici prorſus omnes.
III. IV. V. Nec ſecus erat in Italia, & in Eccleſia Alexandrina. Erant tamen ibi Eccleſiæ naves complures ad comportanda frumenta.
VI. VII. VIII. His navibus plura Reges & Imperatores privilegia annuerant.
IX. Clerici ipſi res Eccleſiæ adminiſtrabant, charitate & tranquillitate mentis illibata.
X. Oeconomus vices gerebat Epiſcopi in adminiſtratione temporali.
XI. Sæcularium res & cauſas adminiſtrare Clerici vetabantur.
XII. Exceptiones aliquæ ex Legibus Juſtiniani.
XIII. Quàm aliena ſint hæc munia, à ſingulari Clericorum pietate, humanitate, & mente in Deum ſemper arrecta.
XIV. Quàm dolendum ſit ex animo, quod Clerici litibus vacent.
XV. XVI. A Tutorum & Curatorum oneribus immunitas Cleri mira.
XVII. XVIII. Quæ nimirum ex Conciliis & ex Legibus illis demum utuntur Clerici, qui in Eccleſiis ſuis reſident.

I. QUanto in honore erant Eccleſiæ artes illæ liberales & occupationes innoxiæ, quæ manus & corpus diſtinent, mentem liberam in cœlos evolare ſinunt, & à cupiditatum nexibus procul ſe ſubducere: tanto fuere contemptui & horrori, quæ animos exagitant, variiſque opum & dignitatum implicant & ſpinoſiſſimis deſideriis. Diaconos & ſuperiorum omnium Ordinum Clericos, ne emenitito quidem aliorum nomine, voluit Concilium Aurelianenſe III. negotiari poſſe. *Ne in exercendis negotiis, ut publici, qui ad populi reſponſum negotiatores obſervant, turpis lucri cupiditate verſetur, aut ſub alieno nomine interdicta negotia audeat exercere.* Quantum in eo flagitii eſſet, declarat, quæ tranſgreſſoribus intorquetur pœna depoſitionis. *Conceſſa communione ab Ordine regradetur.*
Can. 17.

II. Eadem pœna Clericis indiſcriminatim omnibus irrogata eſt à Concilio Tarraconenſi. *Canonum ſtatutis firmatum eſt, ut quicumque in Clero eſſe voluerit, emendi vilius, vel vendendi carius ſtudio non utatur. Certè ſi hæc voluerit exercere, cohibeatur à Clero.* Nec beatum Iſidorum Hiſpalenſem Epiſcopum fefellit hæc deſperatiſſima ſocietas Clericatus & negotiationis. *Uſuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudiſque cujuſquam ſtudium appetant, amorem pecuniæ quaſi materiam cunctorum * fugiant: ſæcularia officia negotiaque abjiciant, honorum gradus per ambitiones non ſubeant.* De Offic. Eccl. l. 2. c. 2.
Can. 2.

* Forte addendum vitiorum

III. Cùm Eulogio Alexandrino Patriarchæ mitteret Gregorius Magnus naves lignis onuſtas, ad naves alias conſtruendas, pretium earum repudiavit: non uno familiaris ſibi largitatis ſtimulo, ſed ſumma quadam alienatione animi à lucro & lucri, aut negotii ſpecie qualicumque. *Quod autem dicitis, quia ſi majora tranſmiſimus ligna, pretium dabitis, largitati quidem gratias agimus, ſed accipere pretium Evangelio interdicente prohibemur. Nos enim ea quæ tranſmittimus ligna, non emimus, & quomodo poſſumus pretium accipere, cùm ſcriptum ſit, gratis accepiſtis, gratis date.* L. 4. Ep. 60. L. 5. Ep. 60. L. 7. Ep. 29. 78. 79. L. 8. Ep. 42.

IV. Naves porro de quibus Epiſtolis his omnibus agit Gregorius, nec ab Eulogio Alexandrino, nec ab Abbatiſſis, nec ab Epiſcopis, quorum juris erant, negotio qualicumque addicebantur, ſed convehendis alimentis pauperum innumerabilis cujuſdam multitudinis. Si conſtruere naves ſtatuiſſet Eulogius, quæ terrenæ cuiquam cupiditati famularentur, non is erat Gregorius, qui multum id ſineret, multò minùs qui profanum negotium cura & largitione ſua promoveret. Unde & idem ſanctiſſimus Pontifex Epiſcopum quendam Campaniæ acerbiſſimè objurgavit per Nuntium ſuum, quòd Paſtoralis officii munia perfunctoriè obiret, totus ipſe in conſtruendis navibus eſſet. *Rebus quæ ad Paſtoris curam pertinent prætermiſſis, ad fabricandum naves toto ſe ſtudio inutiliter occupare.* L. 8. Ep. 64. L. 11. Ep. 32.

V. Ad Eccleſiam Alexandrinam redeo, cujus in Patriarchalem ſedem ſublimatus eſt biennio poſt Eulogii mortem Joannes Eleemoſynarius. Sanctiſſimo huic Patriarchæ cùm præter numeroſiſſimum ſuum Clerum alenda eſſent pauperum ſeptem millia & quingenti, uti ea deſcriptione patuit, quam primo ipſo ordinationis ſuæ die ſibi voluit exhiberi: *Erant autem plusquam ſeptem millia quingenti:* erant Eccleſiæ naves ingentes, quæ frumenta ex longinquis illis ſibi regionibus adveherent, ubi vilior erat tum annona. Harum navium unam aliquando mutuam dedit Mercatori, qui propriis navibus naufragia ſemper patiebatur & qui navi Eccleſiæ tum uſus, ejus expertus eſt clementiam præpotentem, qui maria ſedat concitata, & cœlum tranquillat. *Mox juſſit tradi ei unam magnam navim, plenam frumento viginti millium modiorum, de illis navibus, quæ ſanctiſſima Eccleſiæ ſubjecta miniſtrabant.* Ejus negotii non apparet conſortem utcumque fuiſſe beatiſſimum Patriarcham. Quin poſtea ſubjicitur ingentes eas naves in Siciliam proficiſci ſolitas ad frumenta advehenda. *Nunciatur ei duas Eccleſiæ magnarum navium ad terram eſſe ſubmiſſas, quas miſerat in Siciliam propter frumentum.* Aliàs rurſus ejuſdem Eccleſiæ tredecim naves, quæ ſingulæ decem millia modiorum tritici capiebant, tam atroci jactatæ ac convulſæ ſunt tempeſtate in mari Adriatico, ut in mare neceſſe fuerit onus omne ejici. At ne tantillam quidem animi perturbationem beatiſſimo Patriarchæ ea vel tempeſtas creavit, vel rerum jactura. *Plus enim erant, quam tredecim naves, capientes per ſingulas decem millia modiorum.* An. 610. Vita ejus c. 11. Cap. 12. Cap. 27.

V. Theodoſii & Valentiniani lege ſancitum fuerat, ut ſiquæ naves ſupra duo millia modiorum caperent, ex ordinariis exactionibus ſubeſſent, quantumvis ditionis eſſent Eccleſiæ. *Jubemus nullam*

Cod. l. 1. de ſacroſ. Eccl. leg. 10. *navim ultra duorum millium modiorum capacem, &c. Religionis intuitu excuſari poſſe, &c.* Ægre mihi perſuaſerim, Alexandrinæ Eccleſiæ naves alendorum pauperum famulas & miniſtras, ordinariis fuiſſe exactionibus obnoxias, etſi ultra decem millia modiorum caperent. Ratio eſt, quod tam egebat Eccleſia Alexandrina his majoribus & capacioribus navibus, quàm cæteræ Eccleſiæ minoribus, non ultra duo millia capientibus, ad pauperum neceſſitates. Itaque ut paribus donentur Eccleſiæ privilegiis, pro ſuo quæque modo, ſi cæteris Eccleſiis permittebantur duorum millium modiorum naves, æquum erat, ut & ultra decem millium Alexandrinæ annuerentur.

VII. Communicatum voluit Theodoricus Rex cum Eccleſia Mediolanenſi, privilegium quo jam potiebatur Ravennas, in gratiam pauperum, quibus nullæ non prærogativæ indulgendæ ſunt. Ejuſmodi erat autem privilegium, ut oneribus & exactionibus omnibus abſolveretur mercator aliquis unus, Eccleſiæ obſequiis & utilitatibus aſtrictus. Ita enim leges apud Caſſiodorum: *Defenſores ſacro-*
Caſſid. l. 2. Epiſt. 30. *ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ, pro expenſis pauperum, quæ ſub lucri exaggeratione funduntur, unum ſibi ex negotiatoribus urbis ſuæ deſiderant oportere præſtari, qui emptoris functus officio, exceptus negotiationis oneribus, debeat implere quod ſuſcipit. Hæc enim nos & Ravennati Eccleſiæ commemorant tribuiſſe, &c.* Ejus annuendæ immunitatis rationes admirationi certè erant, calamo ſcilicet & ingenio Caſſiodori conſonantes, qui Theodorico à Conſiliis erat. *Beneficialem eſſe Principem licet, nec intra regulas conſtitui poteſt munificentia regalis arcta. Clementia non habet legem, nec debet ſub anguſtis terminis benigna ſequi, quem decet ſine fine laudari.*

VIII. Ex his porro Regiis & Imperatoriis legibus manifeſtum eſt, Eccleſiis fuiſſe naves ingentes nec paucas, nec inde tamen negotii vel ſuſpiciones exiſtere poſſe, cùm illæ omnes pauperum utilitatibus ſacratæ eſſent: denique etſi quid ſuboleret negotii, flagrabat ibi charitas, non cupiditas. Illud verò intercedit diſcriminis utriuſque rebus & negotiis, quod in ipſa jactatione indeclinabilium quandoque ſollicitudinum tranquilla ſemper & ſerena charitas eſt, cupiditas cœlo marique ſilente fluctuatur ſemper inteſtinis ſuis procellis.

IX. Inde eſt quod in votis Eccleſiæ ſemper fuit, ut Oeconomi & Procuratores rerum Eccleſiæ & patrimonii Chriſti, è Clero adoptarentur. Quanquam enim difficillimè ab eo munere eluì poſſint curæ & tumultus omnes, conſtat tamen indubitatiſſimè, charitatem quæ nos his objectat moleſtiis, ipſam per ſeſe in penetralibus animi lætam & tranquillam conquieſcere. Amor Chriſti ſine fuco, ſpes æternorum vegeta, fides vivax, ac præſenſio & prægustatio quædam bonorum & gaudiorum cæleſtium, inter ipſas tempeſtates pacem & ſuavitatem ineffabilem quandam ipſis animæ medullis infundunt. Eò compulſus eſt B. Gregorius Papa, ut Laïcos omnes ab adminiſtratione rerum Eccleſiæ temporalium ſum-
L. 2. c. 25. vitæ ejus. moveret. *Nemo laïcorum quodlibet Palatii miniſterium, vel Eccleſiaſticum patrimonium procurabat; ſed omnia Eccleſiaſtici juris munia Eccleſiaſtici viri ſubibant.* Epiſtolarum Gregorii plures ſunt ad Preſbyteros, Diaconos, Subdiaconos & Clericos minores, adminiſtrando Eccleſiæ patrimonio præfectos. Nec ſuavitas tantùm & charitas his à Pontifice commendabatur erga villicos, ruſticoſque agris Eccleſiæ affixos, ſed & ſolatia his, & blandimenta, necnon & onerum levamenta ſubinde concedebantur. Audi quid ab eo perſcriptum ſit ad Subdiaconum, patrimonio Eccleſiæ Romanæ in Sicilia præpoſitum, ut ruſticis largiretur authentica, vel exemplaria immunitatum à Pontifice eis conceſſarum. *Scripta mea ad ruſticos* L. 1. Ep. 42.
quæ direxi, per omnes maſſas fac relegi, ut ſciant quid ſibi contra violentias debeant defendere ex authoritate noſtra, eiſque vel authentica, vel exemplaria eorum dentur.

X. Concilium Hiſpalenſe, innovans Calchedonenſi Canone, quo prohibebatur, ne Epiſcopi laïcos ſibi, vel Eccleſiæ ſuæ Oeconomos aſciſcerent, ejus ſtatuti pulcherrimam hanc ſuggerit rationem. Quòd videlicet rei temporalis adminiſtrator Vicarius ſit Epiſcopi, & lites dirimat omnes ex temporalium regimine frequentiſſimas. *Indecorum eſt laïcum* Can. 9.
Vicarium eſſe Epiſcopi, & ſæculares in Eccleſia judicare, &c. Qui in adminiſtrationibus Eccleſiæ Pontificibus ſociantur, diſcrepare non debent, nec profeſſione, nec habitu.

XI. Contrà verò nihil tam inimicum eſt Clericatui, quàm Laïcorum rerum liteſque procurandas ſuſcipere. Quod vel ex Juſtiniani lege patebit, canonicis regulis ita ſuccinente. *Sed neque fieri ſuſ-* Novel. 123. c. 6.
ceptorem, aut exactorem fiſcalium functionum, aut conductorem publicarum, aut alienarum poſſeſſionum, aut curatorem domûs, aut procuratorem litis, aut fidejuſſorem pro talibus cauſis Epiſcopum, aut Oeconomum, aut alium Clericum cujuſlibet gradûs, aut Monachum proprio nomine, aut Eccleſiæ, aut Monaſterii ſinimus, ut non per hanc occaſionem & ſanctis domibus damnum fiat, & ſacra miſteria impediantur. Ne per leges quidem ergo licet Clericis, Conductoribus eſſe, Agentibus, vel Procuratoribus, vel cavere pro Laïcorum rebus, litibuſque, publicis, privatiſque.

XII. Subjiciuntur tamen à Juſtiniano exceptiones eæ, quæ prætermitti omnino non poſſint. Si enim Eccleſiæ vel Cœnobio conducibile ſit conducere, vel emphyteotico jure ſuſcipere agros, agris ſuis conjunctos, aut vicinos, jus faſque erit, ſi modò Clericorum vel Monachorum Collegium aſſentiatur. 2. Eccleſiæ uni conceditur aliarum Eccleſiarum vel locorum Deo ſacrorum emphyteoſes accipere, vel locationes. 3. Nec moleſtè fertur, ſi Ibidem.
Clerici ipſi conductores ſiant agrorum Eccleſiæ ſuæ, Epiſcopo vel Oeconomo aſſentiente.

XIII. Huc utique referri poteſt, quod à Ferrando proditum eſt in vita B. Fulgentii. Cùm enim ineunte juventa Fulgentius Procurator fuiſſet: *Pro-*
curator ordinatur, hinc initium ſumens imperandi, & C. 1. 2.
conſulendi, ac gubernandi quamplurimos: Eo munere fungi cœpit inſita ſibi humanitate & ſuavitate ingenii mira; quæ tamen minùs conſentiebat officio, quod ſuſtinebat. Hinc ejus brevi pertæſus, ejuſque rigoris & ſævitiæ impatiens, quàm munus flagitare videbatur, mentem tandem appulit ad innocentiam Monaſticæ profeſſionis amplectendam. *Accepta tamen hac poteſtate, dum clementer utitur, & neminem lædere pro ingenita ſibi bonitate deſiderat, atque in exigendis penſionibus crudelitatem jubetur exercere, cœpit ſæcularium negotiorum gravis apparere ſarcina, & diſplicere felicitas vana, paulatimque vitæ ſpiritalis amor exurgere.* Eò etiam adducti ſunt Eccleſiæ Patres, adductæ Epiſcopales Synodi, ut Clericos arcerent à ſæcularibus his functionibus, quibus & avaritiæ ſervitur, & à ſævitia non receditur.

XIV. Cùm ſpinoſior ſit litium & impacatior procuratio, quàm rerum, ideo vehementiùs ea Clerici interdicuntur. Fulgentium perhibet idem Fer-

tandus, Epiſcopatu auctum, non eſſe paſſum, ut terrenis ſe negotiis Clerici innecterent, quòd iis à ſacro miniſterio mens alienetur. *Summam diligen-* Cap. 29. *tiam præbuit, ne quis Clericus negotiis ſæcularibus occupatus, ab officio Eccleſiaſtico diutius vacaret.* Idem prohibuit Concilium Tarraconenſe Monachis muneribus, quoad res & lites ſæcularium; res enim & lites Monaſterii commendari illis poſſunt ab Abba- Cap. 11. te. *Nullus Monachorum forenſis negotii ſuſceptor vel executor exiſtat, niſi quod Monaſteriis expoſcit utilitas; Abbate ſibi nihilominus imperante.* Quam ſuprà laudavimus Juſtiniani Novellam, ea promiſcuè Clerici Monachique ablegantur à negotiis & litibus ſæcu- Nov. 123. c. 6. larium. *Aut procuratorem litis.* Dolebat vehementiſſimè Gregorio Magno ea mentis alienatio, inanitaſque Clericorum, qui mundi negotiis ſeſe im- In Evang. hom. 17. miſcent. *Ecce jam pene nulla eſt ſæculi actio, quam non Sacerdotes adminiſtrent. Dum ergo in ſancto habitu conſiſtenti, exteriora ſunt, quæ exhibeas, quaſi ſanctuarii lapides foris jacent, &c. Non ſolum in plateis, ſed & in capite platearum diſperſi ſunt, quia & per deſiderium mundi hujus opera peragunt, & tamen de religioſo habitu culmen honoris quærunt.*

XV. Quod ad Tutores ſpectat & Curatores, his muneribus Epiſcopos & Monachos ſummovet Juſtinianus, nec his illigari ſinit Preſbyteros, Diaconos & Subdiaconos, niſi ſua ſponte aſſentiantur, & quibus ea cura impendenda eſt, ii ſint proximitate conjunctiſſimi; unius tantùm denique, non plurium Tutores eſſe ſinit, aut Curatores. *Deo* Novel. 123. c. 5. *amabiles Epiſcopos & Monachos ex nulla lege tutores aut curatores cujuſcumque perſonæ fieri permittimus: Preſbyteros autem & Diaconos & Subdiaconos jure & lege cognationis tutelam aut curam ſuſcipere hæreditatis permittimus: proprio & ſolo gradu cognationis ad tutelam & curam vocatis: hujuſmodi ſuſcipere adminiſtrationem permittimus, ſi tamen intra quatuor menſes, ex quo vocati ſunt, apud competentem Judicem ſcripto declarent talem adminiſtrationem propria voluntate ſuſcepiſſe. Et ſi quis eorum forſan hoc fecerit, nullum ex hoc in alia tutela aut cura præjudicium patiatur.*

XVI. His poſtremis verbis, *ſi quis eorum forſan,* manifeſtè prodit Juſtinianum, vel Epiſcopos quos ille his commentandis condendiſque legibus non adeſſe tantùm, ſed & præeſſe volebat; in votis habuiſſe, ut ſervituribus his mortalium Clerici ſeſe ipſi nunquam ſubjicerent, ut quæ mirum in modum alienæ ſint à cæleſtibus Clericatûs muniis. Inde eſt quòd eam immunitatem Imperator illis nulla prorſus exceptione confirmavit. *Generaliter ſan-* Cod. l. 2. De Epiſ. & Cler. leg. 51. *cimus omnes viros rever. Epiſcopos, nec non Preſbyteros, Diaconos & Subdiaconos, & præcipuè Monachos, licèt non ſint Clerici, immunitatem ipſo jure omnes habere tutelæ, ſive teſtamentariæ, ſive legitimæ, ſive dativæ, & non ſolum tutela eos eſſe expertes, ſed etiam curæ, non ſolum pupillorum & adultorum, ſed & furioſi, & muti, & ſurdi, & aliarum perſonarum, quibus tutores & curatores à veteribus legibus dantur.*

XVII. Sed ut indubitatiſſimè conſtet eam immunitatem Clericis & Monachis non concedi, niſi ut libentiùs liberiùſque ſanctiſſimas Eccleſiaſtici miniſterii functiones amplexentur: ad illud privilegium aditus illis tantùm patet, qui Eccleſiis ſuis, vel Cœnobiis affixi reſident, procul ab ejus participatione amandatis Clericis, Monachiſque erronibus Ibidem. & vagis. *Eos tamen Clericos & Monachos hujuſmodi habere beneficium ſancimus, qui apud ſacroſanctas Eccleſias vel Monaſteria permanent, non divagantes, neque circa divina miniſteria deſides; cùm propter hoc ipſum beneficium eis indulgeamus, ut aliis omnibus derelictis, Dei omnipotentis miniſteriis inhæreant.*

XVIII. Eidem coarctationi ſubſcripſit Aurelianenſe Concilium IV. ad Clericos majores, Eccleſiis ſuis, & Altarium miniſterio adglutinatos; cùm & iniquum foret & impium, veri ſummique Dei Miniſtros non iiſdem ſaltem uti immunitatibus, quibus Ethnici Principes ſuos ſacrilegos Sacerdotes gaudere voluere. *Si quis Judicum Clericos de quolibet* Can. 13. *corpore venientes, atque altario mancipatos, vel quorum nomina in matricula Eccleſiæ teneantur inſcripta, publicis exactionibus applicare præſumpſerit, cognoſcat ſe pacem Eccleſiæ non habere. Similiter & à tutelæ adminiſtratione Pontifices, Preſbyteros atque Diaconos ideo excuſatos eſſe decrevimus, quia quod lex ſæculi etiam Paganis Sacerdotibus & miniſtris antè præſtiterat, juſtius eſt ut erga Chriſtianos ſpecialiter conſervetur.*

XIX. Quanquam adminiſtratio Civitatum, Provinciarum & Regnorum, curis & moleſtiis longè gravioribus implicata ſit, quàm illæ de quibus hactenus egimus procurationes: non tamen æquè pugnat Clericatûs profeſſioni, cùm uno ſinceræ charitatis imperio, ei mancipantur Præſules. Confeſſus eſt ſuprà Gregorius ſe Imperatorum veluti arcarium eſſe, aut fiſci præfectum: Longobardorum ſe potiùs, quàm Romanorum Epiſcopum. Idem ipſe ea cura Epiſcopos oneravit, ut munirent urbes, mœnia reſtaurarent, & cuſtodirent; quin & ad Exercitum & ad Civitatem Neapolitanam militum agmina ſubminiſtravit. Ita omnibus omnia fiebat charitas Paſtoralis, & è cœlis in terras dilabebatur, ut cæleſti quodam inſtinctu & inflatu terras adminiſtraret. Ea nimirum charitas B. Arnulphum Metenſem Epiſcopum, & poſtea B. Cunibertum Epiſcopum Colonienſem adduxit, ut Imperium Gallicanum cum Pipino majore adgubernaret. Audi quid antiquiſſimus Scriptor de Pipini pietate ſcripſerit: *Sed quia ſanctarum Scripturarum ſcientia minùs erudi-* Baron. an. 631. n. § 11. 12. *tus erat, prudentes quoſque viros, quos in timore ac dilectione Dei noverat excreviſſe; primum conſiliorum vel negotiorum ſuorum ſocios aſſumebat. Nam & Arnulphum Metenſem Pontificem, qui ante Pontificatum hanc eandem dignitatem irreprehenſibiliter adminiſtraverat, & poſtmodum eo defuncto B. Cunibertum Colonienſem Antiſtitem pari ſanctitatis fama illuſtrem, in hac negotiorum adminiſtratione curabat adhibere participem.* Quàm grave & moleſtum ſibi eſſet in Palatio diutius commorari, aperttiſſimè tradidit B. Arnulphus, cùm venia ſecedendi petita, nec impetrata, clam in eremum ſeceſſit, & Aulæ domicilio & Epiſcopatu abdicato: ut intelligerent aliquando tandem mortales, quo tædio & faſtidio ſanctiſſimi Præſules Aulam incolant, quo gaudio inde diſcedant, & quàm verè humilitas, peræquè ut charitas, non ullo ſe facilè ſinat limite circumſcribi. Aſcitus fuerat Arnulphus, ut ei Dagoberti I. Regis inſtitutio commendaretur. *A genitore traditus eſt Arnulpho Me-* Du Cheſne. Hiſt. Fran. Tom. 1. pag. 574. *tenſium urbis Epiſcopo, ut eum ſecundum ſuam ſapientiam enutriret, eique tramitem Chriſtianæ Religionis oſtenderet, atque ei cuſtos & bajulus eſſet.* Hæc ex Authore hiſtoriæ ejus Regis. Tandiu in Aula commoratus Arnulphus, ipſa quoque benevolentiæ Regiæ vincula aurea abrupit, ut ſe optatiſſimo ſeceſſui redderet.

CAPUT XLX. *P. 3. l. 4. c. 4.*

Negotiatio Clericis prohibita & Monachis ab anno octingenteſimo ad milleſimum.

I. Deterriti à negotio & quæſtu Clerici, Monachoſque exemplis probatur.
II. Exempla negotii quod Concilia non reſpuunt.
III. Pulcherrima Capitularium placita, de licito, & illicito quæſtu, & de cupiditate Evangelicis præceptis & doctrinis frænanda.
IV. Exempla his Regulis contraria.
V. Uſura cum præſtigiis & artibus ſuis damnata.
VI. In Oriente uſura damnatur.
VII. Clerici cum palliant tribus contractibus à Balſamone commemoratis, & jam inde damnatis.
VIII. Clerici minores nullis non vacabant artibus. Itaque ſigillatim iis interdicendi erant, quas minus cum Clericatu convenire Præſules judicabant.
IX. Animadverſiones de uſura juxta Græcos.
X. Medicina Clericis prohibita.
XI. Tres contractus ãà ante damnaverat Zonarus, quam Balſamon.
XII. Progreſſus proſcripta apud Græcos uſura.
XIII. Illa etiam damnabatur uſura, quæ ipſos inter divites graſſabatur.

I. IN Concilio Moguntino ſub Carolo Magno, damnato qualicumque negotio Clericorum, & notatis quibuſdam peculiariter ejuſmodi artibus, quæ Altarium miniſterio, & Monaſticæ profeſſioni apertius adverſantur: agnoſcitur illud tamen, poſſe honeſto quæſtu aliquo & negotio egeſtatem levari Clericorum, illæſa & intaminata ejus ordinis ſanctimonia. Ita quippe ibi anno 813. *Miniſtri Altaris*
Can. 14. *Domini, vel Monachi nobis placuit, ut à negotiis ſæcularibus omnino abſtineant. Multa ſunt ergo negotia ſæcularia, de his tamen pauca perſtrinximus, ad quæ pertinet omnis libido, non ſolum in immunditia carnis, ſed etiam in omni concupiſcentia carnali. Quid plus juſto appetit homo, turpe lucrum eſt. Munera injuſta accipere, vel etiam dare, &c. Pondera injuſta vel menſuras habere, negotium injuſtum exercere.* Ita negotium intercluditur Clericis & Monachis, quod eo quæſtus appetatur, aut iniquus, aut immodicus ab iis, quos profeſſio ſua à cupiditatum contagio ſummoviſſe debuit.

II. Sed & inſinuatur ibidem negotium quoddam, non inculpatum modò, ſed laude dignum, cùm innitatur Regulæ beati Benedicti, & exemplo
Ibidem. Apoſtolorum. *Nec tamen juſtum negotium eſſe contradicendum propter neceſſitates diverſas; quia legimus ſanctos Apoſtolos negotiatos eſſe, & in Regula ſancti Benedicti præcipitur prævidere, per quorum manus negotium Monaſterii tranſeat.* Naſcitur hoc quidquid eſt negotii, ex labore manuum, quode ſuperius. Si enim Clerici manibus operentur, exemplo Petri, qui poſt receptum etiam à morte & ab inferis Chriſtum ad piſcationem rediit: & exemplo Pauli, qui tentoria conſuebat; hinc neceſſe eſt vendi opera ipſa, quorum pretio & ipſi aluntur Clerici & pauperes. Nemo neſcit antiquiſſimos omnes Monachos eo negotii genere uſos. Atqui non diſpar ratio & pro Clericis militat.

Nec Clerici porro, nec Monachi, aut agros excolere poterant, aut eorum fruges divendere, niſi ut negotii ſpecies quædam interveniret. Verùm in eam rem egregium hoc illis anno 813. Concilium Cabilonenſe præceptum commendavit, Ne fructus recondecent in extrema anni tempora, ubi charius venduntur; ne ex neceſſitate & calamitate publica opes ipſi ſibi aggererent; ſed ſtudium omne ſuum, omnem induſtriam conferrent in ſolatia pauperum, nec alios meditarentur, quam operum miſericordiæ theſauros. *Oportet etiam ut ſi quando Sacerdotes,* Can. 8.
fruges, vel quoſdam reditus terræ congregant, & protelant: non ideo hoc faciant, ut carius vendant, & theſauros congregent; ſed ut pauperibus tempore neceſſitatis ſubveniant.

III. Laïcos ipſos ab invidioſo hoc quæſtu abſterruerunt Caroli Magni Capitularia; meſſium aut vindemiæ tempore frumentum, aut vinum ne vili emerent, quod caro venderent poſtea, & pretium conduplicarent. Inculpatum enim illud demum negotium eſt, ut horum tantum emas, quantum neceſſe eſt, ut & tibi habeas quod ſatis eſt, & alia impertiare. *Quicumque tempore meſſis, vel tempore* L. 1. c. 131.
vindemiæ, non neceſſitate, ſed propter cupiditatem comparat annonam aut vinum: verbi gratia, de duobus denariis comparat modium unum uſque dum venundare poſſit contra denarios quatuor, aut ſex, ſeu amplius, hoc turpe lucrum dicimus. Si hoc propter neceſſitatem comparat, ut ſibi habeat, & aliis tribuat, negotium dicimus. Quæ moderatio ac ſobrietas fidelibus omnibus pernecceſſaria, qui qualiacumque negotia attingunt, divinis innititur Scripturis, quæ vetant ex iiſdem Capitularibus, ne tantum ſe quiſquam lucri & opum augmentis dedat, quantū vel cupiditas, vel ratio forſan ipſa expeteret: monentque his frænos injiciendos eſſe ex Evangelicæ Legis præſcripto, quo jubemur, non in terris corruptibiles, ſed immortalitatis & ſempiternæ ſapientiæ theſauros in cœlis nobis acervare. *Placuit, ut admoneantur omnes fideles, qui nego-* L. 6. c. 228.
tiis ac mercationibus rerum invigilant: ut non plus ter- Theodul.
rena lucra, quàm vitam accipiant ſempiternam. Nam Capitul.
qui plus de rebus terrenis, quam de anima ſua ſalute c. 35.
cogitat, valde à via veritatis aberrat, & juxta ſapientem quendam, in vita ſua perdidit intima ſua.

IV. His ſanè neceſſe erat Evangelicæ ſapientiæ muniri laïcos præſidiis, cùm nec Clerici ipſi, nec Monachi eo vel ſapientiæ illuſtrarentur lumine, vel mediocritatis amore ferverent, quo regendæ ac moderandæ erant adminiſtrationes rerum ſuarum temporalium, agrorumque locandorum conventiones. Res exemplo iſto elucidabitur. Centulenſis, ſive ſancti Ricarii Abbas Notkero Epiſcopo Leodienſi in annos viginti vendidit agros Leodio propiores, à Centula autem remotos, acceptis ab eo triginta libris, quas ei reſtitueret expleto eo annorum numero, reſtitutis tum & ſuis ſibi agris. Erat ea enimvero mera agrorum oppigneratio, mutuam Epiſcopo Abbati pecuniam dante. Unde & Epiſcopum jus Spicil. to. 4.
faſque fuiſſet, quos percepiſſet agrorum fructus, pag. 537.
eorum rationem habere, & tantundem de reſtituen- 546.
da ſibi pecunia detrahere. His contractibus uſuræ infamia manifeſta inhærebat, & non mediocri tamen celebrabantur illi ſolennitate. Et mirum eſt autem & dolendum, quòd eorum ad nos propagata memoria ſit. Ejuſmodi contractum innovarunt poſtea ſæpius Epiſcopi Notkeri ſucceſſores, inſtantibus Centulæ Abbatibus.

V. Non immerito ergo tum in Capitularibus & L. 6. c. 221.
Conciliis iterata atque inculcata ſæpius eſt priſcorum Canonum authoritas, qua uſura damnatur, ejuſque fraudes & ludificationes proſcribuntur omnes. *Quoniam venerandi Canones & divina prohibet* Capit. l. 6.
authoritas, uſuras accipere, ideo nullus Clericorum hoc c. 201.
facere præſumat, & in quantum poterunt, laïcis vetare ſtudeant. In Concilio Aquiſgranenſi anni 816. novos Cap. 40.
vigor additus Decretis Conciliorum Nicæni & 73. 92. 93.

Digitized by Google

Laodiceni, adverſùs Clericos uſuris implicatos, uti & Decretis Leonis & Gelaſii Pontificum adverſùs eorum lucri ſordidi cupiditates; cùm non alia Clericis meditanda ſint fœnora, & aucupanda, quàm quibus pauperibus gratificantur, & centupli debitorem ſibi Deum conſtituunt. *Fœnus hoc ſolum aſpicere & exercere debemus, ut quod hic miſericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multiplicitor & in perpetuum manſura retribuet, recipere valeamus.*

Damnavit & Concilium Pariſienſe VI. anni 829. *multifarias calliditates* Clericorum & Laïcorum uſuris ſtudentium. Nec illud in præteritis reliquit fraudulentiæ genus, quod modò carpebamus in Epiſcopo Leodienſi, & Abbate Centulenſi, ubi creditor fructus agrorum ſibi oppigneratorum accipit, nec ſubducit ſummæ pecuniæ à ſe mutuo datæ. Can. 33. *Sunt & alii crudeliſſimi fœneratores, qui tempore neceſſitatis, nihil commodare pauperibus volunt, niſi meſſellas ſuas, & vineolas, & pratella, ea ratione in pignus dederint, ut quidquid frugum in hiſce colligi poterat, pro parvo quod mutuum acceperant, ex aſſe amittant.*

VI. Venio ad Græcos, ubi advertit Photius ex Novellis Juſtiniani, quamvis Clerici uſuris interdicerentur, potuiſſe tamen illos aliquid ultra ſortem accipere, ſi bona fide commodaſſent, & ex mora reſtituendi detrimentum incurrerent. *Prohibitio ne Clerici uſuras accipiant, mihi videtur omnino loqui, de iis, quæ ex mutuo, ſeu ex pacto dantur, non de iis, quæ tacitè ex mora debentur, in bona fidei actionibus.* Nomocan. Tit. 9. c. 17. Ex iiſdem Novellis Eccleſia ipſa uſuras exigebat legatorum piorum, ſi in mora eſſent debitores. *Certè Novellarum Conſtitutio dicit, in piis legatis, ex mora peti uſuras & fructus.* Cui Photii interpretationi lubens accedit Balſamon. *Gratias age Photio Patriarchæ, qui rectè interpretatus eſt, Epiſcopos & Clericos poſſe uſuras, tanquam id quod intereſt, petere.*

At idem alibi Balſamon fidentiùs inſurgit in Clericos, qui ſordidioribus lucris & negotiolis ſeſe, Clerumque omnem dehoneſtabant: *Nota Canonem propter Sacerdotes, qui vina cauponantur, & balnea conducunt, & quædam alia hujuſmodi faciunt, & quæ Canoni non ſubjicitur, paupertatem prætexunt.* In Can. Nicænum 17. A quibus ideo culpa non aberat, quòd aliæ eſſent honeſtiores artes, levandis neceſſitatibus accommodatæ.

VII. His adde quod idem alibi Balſamon denudat Clericorum quorundam ludibrium, anfractumque ſinuoſum, quo latitare ſe poſſe & uſuras diſſimulare confidebant. Mutuas enim dabant mercatoribus pecunias ſuas, conſtituto antè certo lucro, quod ad ipſos rediret, cùm & lucri & ſortis periculum in ſe mercatores reciperent. Itaque ſimulatæ ſocietatis fuco obumbrabatur uſura, cùm lucri conſortes eſſent Clerici, exortes periculi. Eo certè circuitu ludificari poſſe ſperabant Nicænum Canonem, in uſuras qualeſcumque & indecoros quæſtus fulminantem. Ibidem. *Quidam Sacerdotes Canonem intelligentes, & ipſum circumſcribentes, eique fraudem facientes, verba quidem ſervant, mentem autem negligunt. Dant enim nonnullis pecuniam, & tanquam ex lucro partem ſe capturos paciſcuntur: periculum autem agnituros, quo eam accipiunt, & cùm ſint revera fœneratores, verbo tamen ſocietatem prætexunt. Hoc ergo Canon averſatur, & eos qui hujuſmodi quid faciunt, deponit.*

VIII. Priſcis his Canonum inſtitutis aliqua fiet lucis acceſſio, ſi memoria repetamus, Clericos olim minorum Ordinum pene omnes, licèt Eccleſiaſticis obſequiis illigati eſſent, conjugatos tamen fuiſſe, & alendæ familiæ onus ſuſtinuiſſe. Facilè ergo in artes quaſlibet quæſtuoſas exardeſcebant, niſi obviam iſſent Concilia, & eas exploſiſſent, ex quibus infamiæ aliquid aſpergi Clero potuiſſet. Eodem Balſamone authore Lucas Patriarcha Conſtantinupolitanus cauponis eos ablegavit, nec non & balneis, atque unguentariis officinis; quin immo ſi Presbyteratu vel Diaconatu fulgerent, medicinam illis interclusit: moleſtiſſimè videlicet ferens, qui ſacris ad aras veſtibus ſplenderent, eos ſæculari pòſt in veſte cum Medicis aliis in conventibus publicis conſpici. *Sanctiſſimus Patriarcha Lucas unguentarias quoque officinas & balnea turpis eſſe quæſtus dicebat, ut quæ mendacii quoque cauſa eſſent. Sed nec Archiatros fieri ſinebat Diaconos & Sacerdotes: dicens non eſſe ferendum, ut qui cum infulis & caſulis ſancta tractant, ſæcularibus veſtibus induantur, & cum Laicis, viris ſcilicet Medicis, incedant.* Juris Orien. Tom. 1. p. 35. 225. In Can. 16. Carthag.

IX. Nec illud fas eſt à nobis ſileri, quod idem obſervat Balſamon, admiſſos ad Clericatum fuiſſe à Baſilio eos, qui uſuris nuncium remiſiſſent, erogato in pauperes lucro, quod ex eis corraſerant: id eò factum eſſe, quòd per leges uſuris Laici non arcerentur. In Can. 14. Baſil. Nam, ut idem alibi pluribus perſequitur, Lege civili Senatoribus concedebatur, ut è centum quatuor lucrarentur; Laïcis aliis & mercatoribus, ut è centum ſex; uſuram nauticam exercentibus ex centum duodecim, quæ centeſimæ illæ ipſæ ſunt, quibus de agitur in Canone Nicæno, inde nomen nactæ, quod ſingulis menſibus exigerentur. At ab his omnibus deterrentur Clerici. Juris Orien. Tom. 1. pag. 364. & 2. pag. 19. 20.

Cùm nummulariorum Officia Clerici ſibi pretio comparaſſent, Manuël Comnenus, ut perhibet Balſamon, illis eos excuſſit, quòd ejuſmodi munia cum Clericatu conjungi & cohærere non poſſent. Cujus ea erat conſtitutionis ratio, quòd civili juriſdictioni eos Clericatos ipſe ſubduceret, atque ita ſi quid ab eis peccatum eſſet in eo munere defungendo, legitimis pœnis coërceri non poſſent. *Vobis, cùm ſacrati ſitis, talem artem exercere non licet, quia nec poteſtis convenienti caſtigatione coërceri. Si quid præter præfectoriam definitionem faciatis, cùm ſitis ſacrati.* Ibid. p. 374. 375.

X. Jam quod ad Medicinam pertinet, hæc luculentè Balſamon diſputat: Medicos cuncta præclarè polliceri, ſed & falli ipſos & fallere; atque adeo Clericos, maximè verò Diaconos & Presbyteros abhorrere ab his & allucinationibus & mendaciis debere, totos autem ſe impendere ei vitiorum medicinæ, & ſalutis animarum procurationi, quæ regulas conſectatur ſempiternæ & incommutabilis Sapientiæ & Veritatis. *Ars autem Medica, licèt à Philoſophis definiatur Conciliatrix ſanitatis, id tamen neceſſariò non ſit. Fallacia enim ſunt hominum conſilia. Cur igitur abſcedat Clericus, multoque magis Sacerdos & Diaconus ab attributo ſibi miniſterio, irreprehenſibili & firmo, & ad id quod lubricum & ambiguum, ſæpè etiam periculoſum eſt, ſe conjiciat?* Ibidem.

XI. Aliquandiu ante Balſamonis tempora idem ipſum Zonaras obſervaverat in Nicænum Canonem, jam tum pervulgatos fuiſſe illos tres contractus, à Clericis videlicet excogitatos, qui uſuris expreſſiùs, inſtantiùſque arcebantur. Can. 17. Illi ipſi nimirum ſunt contractus tres, noſtro hoc ævo innovati, ante tempora Zonaræ uſurpati olim, à Zonara & Balſamone jam tum exſibilari. Primus erat contractus ſocietatis, ſecundus certi lucri, tertius quo ſortis periculum in ſe mercator recipiebat. *Nec ſe*

fœneratores, ſed ſocios dicunt hac emolumentorum ſolum tantummodo participes, nullum interea jacturæ periculum ſubeunt.

XII. Ad calcem denique hujus capitis adjiciemus, ecquid cauſæ eſſet, quamobrem tam crebra Conciliorum decreta in uſuras Clericorum ſævirent, cùm divina lege & ſacris ipſis Codicibus tam disertè uſura proſcriberetur. Id nos edocebit Leo Philoſophus Imperator, ſingulari Conſtitutione illa ſua, qua ait patrem ſuum Imperatorem, gnarum quàm Scripturarum oracula inimica ſint uſuris, conſilium iniiſſe earum funditus extirpandarum, & ea mente Conſtitutionem promulgaſſe. Inauſpicato ſanè exitu, & qui piis ejus conſiliis minùs reſponderet. Tum enim divites jam abhorruiſſe à mutuo pauperibus dando, eoque perfectum eſſe, ut qua lege levationis non parum pauperibus acceſſurum ſpes erat, ea ad majores anguſtias adigerentur. *Atqui propter paupertatem res illa, non in melius, quem tamen finem Legiſlator propoſuerat, ſed contrà in pejus vergit. Qui enim antea uſurarum ſpe ad mutuandam pecuniam prompti fuerant; poſt latam legem, quod nihil lucri ex mutuo percipere poſſent, in eos qui pecuniis indigent, difficiles atque immites ſunt. Quin etiam ad facilè jurandum, atque jusjurandum abnegandum, id occaſionem præbuit. Breviter propter redundantem in humana vita perverſitatem, non modo non profuit legis virtus, verùm etiam obfuit.* Conſtit. 3. Leonis.

Leoni itaque abroganda neceſſariò fuit paterna Conſtitutio, & uſuræ moderandæ, quando penitus elidi non poterant. Conſtitutio ergo ab eo edita eſt, qua exigi fas eſſet quatuor è centum, quæ Nobilium priùs & Senatorum uſura erat. *Quanquam igitur legem culpare nequeamus, propterea tamen quod humana natura ad illius ſublimitatem non perveniat egregium illud præſcriptum abrogamus; ac in contrarium ſtatuimus, ut æris alieni uſus ad uſuras procedat, idque quomodo veteribus legiſlatoribus placuit, ad trientes centeſimæ nempe.* Centeſimæ uſuræ dicebantur, ubi è centum duodecim capiebantur, quòd nempe menſtruæ eſſent eæ uſuræ. Ita tertia pars centeſimæ, quatuor è centum lucro apponebat.

Si Imperatoriæ leges, divinis legibus præſidio cùm eſſent, Laïcorum uſuras torrentis in modum graſſantes cohibere non potuerant; ut temperando jam morbo, non perſanando ſtuderetur, ne acriori curatione integraſceret, neceſſum utique erat, ut Epiſcopi in Concilia ſua conglobati Clericos ſaltem coërcerent, circumſcriberentque, delineatis quibuſdam quaſi limitibus artium earum innoxiarum, & negotii inculpati, cui divina lex non repugnat.

XIII. Lex porro illa Baſilii Imperatoris, cujus Leo meminit, & qua funditus uſura auferebatur, & juſtitiæ & legi divinæ omnino conſentiebat, quanquam ex ea anſam captarent divites, jam pauperes omnes mutuo excludendi, quo his pernicies accelerabatur. Tum verò Leoni ne in mentem quidem venit, uſuram non prohiberi, niſi in pauperes, divites autem ea nequaquam arceri inter ſeſe mutua. Quin ex adverſo Leo uſus eſt eo temperamento, quo divites pauperesque hac quidem in re æquabantur, moderandis uſuræ lucris, quæ protſus extinctas ipſe quidem maluiſſet, ut legi divinæ cumulatiùs ſatisfaceret. Aberrant ergo vehementer, qui eas tantùm averſantur uſuras, quibus affligantur pauperes.

CAPUT XX. *P. 3. l. 4. c. 5.*

Nec Procuratores, nec Conductores, nec Agentes erant Clerici ſæcularium cauſarum & rerum eodem medio ævo Carolinæ ſtirpis regnantis.

I. II. Nec cauſas agere, nec lites perſequi fas eſt Clericis apud ſæculares Judices, niſi permittente Epiſcopo, ad orphanorum & Eccleſiæ cauſas.

III. Adminiſtrationes, Tutelæ, & munera varia, quæ fas, nefaſve eſt Clericos ſuſtinere.

IV. Exempla varia ſanctiſſimorum Præſulum, in Palatio diverſis Officiis, & miniſterio ipſi addictorum.

V. Græcarum Eccleſiarum Decreta de Officiis, in quæ Clericis patet aditus.

VI. Ut cauſidicos eſſe Clericos antè fuerit vetitum, poſt conceſſum ſit, quando Curia Judicum cœpere partim Clericis, partim Laicis conſtare.

VII. VIII. De Cautionibus & Tutelis.

IX. Quæ Clericis munia poſſint Epiſcopi demandare, vel Imperatores, nec non & Monachis.

X. Reſtringitur ea Principum poteſtas.

XI. De tutela Principum impuberum.

I. NEgotiis, vel artibus, quibus Clerici non abducebantur, utpote decoris, aut tolerandis ſaltem, nunquam annumerata fuit procuratio, ſive Actio litium coram Judice ſæculari; niſi pauperum, viduarum, orphanorum, vel Eccleſiæ cauſa verteretur. Non avaritia, non ambitio enim, ſed ſincera & publica charitas extimulat ad opem pauperibus ferendam, Chriſtique membris, & ejus Eccleſiæ. Ita ſanè ſtatutum eſt anno 755. in Concilio Verno *Ut Clerici conductores non ſint, hoc eſt,* Can. 16. *ut non habeant actiones ſæculares, niſi pro cauſa orphanorum, vel viduarum, vel Eccleſiarum, ordinante Epiſcopo ſuo, vel Abbate.*

Non patet ergo aditus Clericis Monachiſque ad ſæcularium Judicum Tribunalia, ex hoc Concilii Verni Canone, niſi vel Epiſcopi aut Abbatis juſſione: & ubi non ſua privatim, ſed publica pauperum vel Eccleſiæ cauſa defenſitanda ſit. Publicam dixi, quòd Eccleſiæ res tunc omnes in commune poſſiderentur conjunctim ab univerſis. Poſtquam enim ſectum fuit Eccleſiæ patrimonium in alia & alia Beneficia: non ſatis liquet, an qui ad ſuum ſibi vendicandum Beneficium forum frequentat, eodem agatur ſpiritalis inſtinctu charitatis, quo qui lites perſequuntur ſanctiſſimæ alicujus Congregationis, cui & ipſi devincti ſunt, cujus etiam ſtipendiis haud ſanè opimis vitam tolerant & ipſi, ut cæteri pauperes.

II. Ne iſtud quidem in præteritis reliquit Concilium Moguntinum anni 813 ubi artes pernumeravit Clericatui adverſas. *Contentiones & lites, vel rixas amare, in placitis ſæcularibus diſputare, excepta defenſione orphanorum & viduarum, conductores, aut procuratores eſſe ſæcularium rerum* Can. 14. Sed his non paulò plura recenſuerunt Caroli Magni Capitularia, congeſtis in unum locum iis omnibus laqueis, quibus ſæculo rurſus implicari poſſunt Clerici, quibus ſeſe antè expedierant. Non lites ergo, non cautiones, non procurationes permitti poſſunt domorum, negotiorum, exactionum publicarum. Si ei Statuto deroget Epiſcopus, res ejus omnes, etiam patrimonia ipſius fiſco Eccleſiæ adjudicantur. Si cæteri Clerici, pecuniaria mulcta in eos animadvertent Epiſcopi; in eos lege agere non poterunt, qui ſuas illis cauſas delegaverint: ſi publica ſint negotia, aut

Digitized by Google

debita, penes eos erit periculum, qui hanc eis curam demandaverunt. *Clericus, vel Monachus neque exactor publicarum * neque conductor, aut vectigalium Magiſter, vel Cura domus, vel Procurator litis, vel Fidei juſſor in talibus cauſis fiat. Si quis contra hæc ſtatuta fecerit, ſi opus eſt, omnes iſtorum res ex quacumque cauſa, vel perſona, ſive ante Epiſcopatum, ſive poſtea ad eum pervenerint, Eccleſia ſua eas vindicare ſancimus. Si verò alii Clerici hoc fecerint, pœnam pecuniarum, quam Epiſcopus exiſtimaverit exigere, Eccleſia vendicandam. Hi verò qui actiones ſuas ei commiſerint, vel fide juſſores eos pro ſupradictis cauſis acceperint, nullam contra Eccleſiam, vel adminiſtratores ejus, vel adversùs ipſas perſonas, quas crediderunt, habeant actionem.*

L. 6. c. 151.

* Supple Exactionum

III. Vetuit Concilium Cabilonenſe II. anni 813. *ne Presbyteri, neque Diaconi, vel Monachi, villicè fiant*, rerum videlicet & cauſarum ſæcularium. Vetuit & idem Concilium Presbyteros *Cancellarios publicos eſſe, nundinas inſolenter peragrare.* Soli Presbyteri hic arcentur Officio Cancellarii, ſive Notarii publici, uti & Procuratoris munere ſummoveri non videntur, niſi Presbyteri, Diaconi, & Monachi. In Concilio Pariſienſi VI. anno 829. idem Presbyteris & Monachis prohibetur: *Comperimus nonnullos Presbyteros & Monachos, deſertores ordinis ſui, adeo villicationes & negotiationes, & diverſa turpia lucra ſectari, &c.*

Can. 12. 44

Can. 28.

Capitularibus Epiſcopi, Clericique alii Tutores & Curatores agere ſinebantur, dum intra menſes quatuor publicè conteſtarentur, ſua ſe ſponte id oneris ſubiiſſe, & ne aliud quidvis ejuſmodi muneris eis poſſet præterea imponi. *Si tamen intra quatuor menſes per competentem Judicem in ſcriptis manifeſtaverit, quod hujuſmodi munus ſua ſponte ſuſcepit: & tunc circa aliam tutelam præjudicium non patiatur.*

Addit. 3. c. 24.

Loco ipſo Natalium ſuorum Carolus Magnus magnificentiſſimam Eccleſiam exædificare aggreſſus, quæ nominis & imperii ejus amplitudini reſponderet, nec magnificentiæ olim Romanæ concederet, ei operi præfecit Abbatem, cujus fidei totus innitebatur, quanquam minus perſpectum illum haberet. Ita enim Sangallenſis Monachus: *Ad cujus fabricam de omnibus ciſmarinis regionibus Magiſtros & Opifices omnium id genus artium advocavit: ſuper quos unum Abbatem, cunctorum peritiſſimum ad executionem operis, ignarus ejus fraudium conſtituit.* Otii ſaltem abundantia ſuperabat is Abbas Frotarium Tulleoſem Epiſcopum, qui à Ludovico Pio Imperatore juſſus, famoſo Aquiſgranenſi Palatio elegantias aliquas artis novas adjicere; non commiſſurum ſe exiſtimavit in colendiſſimum ſibi & cariſſimum Principem, ſi machinas & artes tentaret omnes, quo ei ſe tumultuoſiſſimæ curæ ſubtraheret, ſarcinamque excuteret, Epiſcopali & dignitati, & officio minimè conſentaneam. Abbatis Hilduini ope & gratia apud Ludovicum Pium id ſe conſequi poſſe ſperavit. *Præcipimur, ut in Aquis Palatio operemur, & laboribus ibidem peragendis inſudemus. Sed ab hoc opere alia ſervitia & neceſſitates nos revocant, & ſi veſtra pietati libet, etiam oportunam ſatis excuſationem prætendunt.* Tam illuſtria virtutum documenta ſemel iterumque inculcari nihil vetat.

L. 1. c. 30.

Du Cheſne. To. 2. pag. 716.

IV. Quem idem Imperator adhibuit Presbyterum & Abbatem, ut cum Comitibus incumberet ſedandis Marchæ Hiſpanicæ tumultuationibus, exemplo Frotarii importunam eam provinciam deprecari certè, aut etiam detrectare potuiſſet. Nec idem temerè dixerim de Angilberto Abbate, Capellæ Caroli Magni Præfecto, & ad omnia ejus Conſilia aſciri ſolito, cùm ſupra oſtenſum ſit Regiorum Conſiliatiorum munera & Epiſcopales infulas ultro citroque & ornamento ſibi fuiſſe & præſidio. Plures ille obiit Legationes, cùm Centulenſem adhuc gereret Abbatiam. De eo hæc Adrianus Papa in Epiſtola ad Carolum Magnum. *Engilbertum Abbatem & Miniſtrum Capellæ, qui pene ab ipſis infantiæ rudimentis in Palatio veſtro enutritus eſt, & in omnibus Conſiliis veſtris receptus.* Conſanguineus Pipini Brevis beatus Adelardus, quanquam Corbienſis jam Abbas, à Carolo tamen Magno delegatus eſt ad regendum & Regem ipſum Italiæ Pipinum, & Regnum ejus, quo munere præſtantiſſimè functus eſt, ut non homo, ſed Regni præſes & cuſtos Angelus paſſim omnium ore celebraretur. *Juſtitiam verò quantum ſectatus ſit, teſtis eſt Francia & omnia regna terrarum conſulta ſibi ſubmiſſa: maximè tamen Italia, quæ ſibi commiſſa fuerat, ut regnum & Regem ejus Pipinum juniorem ad ſtatum Reipublicæ, & ad Religionis cultum utiliter, juſtè atque diſcretè honeſtius informaret; ubi tantam promeruit laudem, ut à quibuſdam, ita ut fertur, non homo, ſed pro virtutis amore Angelus prædicaretur.* Verba ea ſunt Paſchaſii Radberti in ejus vita. Inter ipſas Aulæ tumultuationes, & ex ipſis Principis Conſiliis, mens ejus ſuffurabatur ſe terris, & lectione, vel prece in cœlos devolabat. *Inter ipſas Palatii populorum frequentias, dum Rex & Conſiliarii ejus aliud quid intenderent, & turba more ſolito undique perſtreperet, ſæpè eorum in medio poſitus legebat, quaſi ad agonem ſtadii huc veniſſet. Itaque ibi reſidens, alibi cœlorum Regi ſecretius aſſiſtebat.* Ejuſdem Regni clavum adgubernaſſe fertur, impubere adhuc Bernardo Rege Pipini filio. Germanus ejus Vala Corbienſis ejuſdem Cœnobii primum Monachus, poſtea & Abbas fuit. Paſchaſius idem vitæ ejus Scriptor, affirmat illum junioris Imperatoris Lotharii inſtituendi magiſterio & cura ornatum fuiſſe, & ad omnia Regni Conſilia à Ludovico Pio ſolitum accerſiri. *Conſiliarius totius Imperii.* Eo & meritorum, & gratiæ aulicæ cumulo fratres ambo, non poterant non invidorum dentibus lacerari. Aula ergo extruſi, poſt in eam revocati, poſſe ſe demonſtrarunt Aulæ pompa carere, non poſſe Aulam ſuo miniſterio.

Ibid pag. 270. 315.

Seculum Benedict. Tom. 4 pag. 314. 318. 454. 502.

Le Cointe. Anno 810.

Abbas & Marchio Hugo ille, cujus meminere Annales Bertiniani ſub Carolo Calvo, tuendis & ipſe Imperii Marchis & limitibus addictus fuiſſe videtur, ſicut & Modoinus Epiſcopus Auguſtodunenſis, qui defenſionem & Præfecturam Aquitanicæ Provinciæ in duos Comites partitus fuerat. Rodolphus ſancti Ricarii Abbas à Carolo Calvo nepote ſuo Præfecturam & Comitatum accepit Oræ Maritimæ. *Regis Caroli, ſui ſcilicet nepotis dono & prece Comitatum Maritimæ Provinciæ ſuſcepit.* Succeſſores ejus, Abbates Centulenſes, Comitum & ipſi, ac Provinciæ Præfectorum partes ſuſtinuere, adversùs infeſtationes Danorum frequentiſſimas. Cùm receptiſſima tunc Regni conſuetudine & lege, alerent ii Abbates numeroſas militum cohortes ad Regni defenſionem: non eſt quod tantopere miremur, ſi & Præfecturas quandoque & ipſi gererent, altiuſque ſeſe immergerent in bellicas quandoque expeditiones, quàm eorum propoſitum deſideraret. Eo non ſemel objurgavit Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus Landunenſem Epiſcopum nepotem ſuum, quod & ſe, & Epiſcopis Provinciæ inconſultis in Palatio Regis adminiſtrationem capeſſiviſſet; unde & non multo pòſt tempore ab ea illum Rex excuſſiſ-

Du Cheſne To. 3. pag. 249. Lupus. Epiſt. 28.

Chronic. Centul. l. 3. c. 9. 10 Spicil. To. 4.

Hincmar. Tom. 2 pag 591.

ſet. *Sine mea vel Coëpiſcoporum conſcientia adminiſtrationem in Palatio Domini Regis obtinuit, donec adminiſtrationem Palatinam Rex auferret.* Poterat forſan ea adminiſtratio non penitus cum Epiſcopali dignitate conflictari. Unde nec probro dat Metropolitanus, niſi quod eam iniiſſet Hincmarus Laudunenſis Metropolitani & Coëpiſcoporum injuſſu.

Sub Ethelvulpho Angliæ Rege, circa annum 837. referente Vuillelmo Malmeſburienſi, Eccleſiæ & Regno extrema incubuiſſet pernicies, niſi Regi & Regno titubanti lapſantique affuiſſent Suvinthunus, & Alſtanus Vorceſtrenſis & Sireburnenſis Epiſcopi, alter conſilio, ſapientia & religione, alter fiſci & rei bellicæ cura in ſe traducta. *Hi videntes Regem craſſioris & hebetis ingenii ſedulis admonitionibus ad ſcientiam regnandi ſtimulabant, Suvithunus ad cœleſtia informabat, Alſtanus forenſia quoque non negligenda ratus, eundem contra Danos animabat, ipſe pecunias fiſco ſufficiens, exercitum ipſe componens.* Vitam jam Monaſticam beatus Dunſtanus profitebatur, cùm Edmundus Angliæ Rex illum in Palatium accerſitum, ad regni gubernacula ſedere juſſit, & principem miniſterii Regii locum tenere. Rem ille publicam ea integritate geſſit, ut impiorum factione exturbatus ſit, mox eodem cum ingenti gloriæ fœnore revocatus. *Dunſtanus Regi quaſi præcellenti ſecundùm Apoſtoli præceptum, obediendum eſſe perpendens, Regem adiit, & ſalva in omnibus reverentia ordinis ſui, ejus imperio ſe ſubjecit. Ipſe ſuo conſilio Regni negotia diſponebat, ipſe lites & contentiones, ſi quando oriebantur, deſtruebat, ipſe pacem & concordiam inter omnes nutriebat. Nullus in qualibet cauſa unquam de injuria ſibi illata conqueſtus eſt, niſi ad comprobandam judicii ſententiam Dunſtanus mediator aut arbiter ſederet.* Ita perantiquus Scriptor vitæ Dunſtani.

Surius die 19 Maii. c. 13.

Nec ſolus Dunſtanus obtemperandum ſibi neceſſariò duxit Principi ad ſumma hæc & ardua munia vocanti. Beatus Herebertus Colonienſis Archiepiſcopus Othoni III. comes fuit in Italiam proficiſcenti, ut Primatius Regni adminiſtret. *Ierat cum illo tunc quoque Sanctus, utpote ad diſponenda pernecessarius maxima regni negotia.* Ceſſit & Bruno ſanctiſſimus Colonienſis Archiepiſcopus imperio Otthonis, ſarcinam illi injicientis Regni adminiſtrationis. Exarſere obtrectatores virulenti, qui negarent Præſulem animarum operoſo regimine diſtentum, clavo Reipublicæ tractando vacare poſſe. Horum obtrectationes ſtrenuè refellit ejus vitæ author, objecto Samuëlis & Daniëlis exemplo, qui Sacerdotis & Prophetiæ munia pulcherrimè conſociarunt cum ſummo Reipublicæ & Regni miniſterio. *Cogente Imperiali authoritate ſuſcepit tractare negotia regni; & cum unicuique de Principibus & Magiſtratibus ſuum partiretur onus, unicuique ſibi congruum imperaret opus, nihil tamen erat, quod non ipſe obierit, hoc maxima vivacitate providens, quod omnibus expediret. Cauſantur fortaſſe aliqui divina diſpenſationis ignari, quare Epiſcopus rem populi & pericula belli tractaverit, cùm animarum tantummodo curam ſuſceperit, &c. Nec verò nova fuit hujuſmodi gubernatio, aut ſanctæ Dei Eccleſiæ antè inuſitata: cujus exempla ſi quis requiſierit, in promptu ſunt. Nemo igitur ſuper hac re culpabilem eum dicat, cùm Samuëlem ſanctum & alios plures, Sacerdotes pariter legamus & Judices; & Daniëlem Prophetam, &c.* Miſſum facio beatiſſimum virum Bernardum Hildesheimenſem Epiſcopum, qui non modica ex parte Regnum adgubernavit, pace, belloque ſub Ottone III. Imperatore, cujus inſtitutioni ante Epiſcopatum præfuerat. Exarſit & in illum flamma invidiæ, & maledicentiæ, quaſi non poſſet Epiſcopus civili adminiſtrationi tamdiu & tam ſplendidè immorari.

Surius die 16. Mart. c. 10.

Surius die 21. Octob. c. 26.

Mulierum invidiam in ſe commovebat, qui indignabantur illum vigilantiori ſtudio Reipublicæ negotia obire. Sed Epiſcopali charitati quis jure limites figet, quæ limitis & repaguli inſolens, temporali etiam civium ſe impendit ſaluti, ut hinc occaſiones venetur ad æterna eos provehendi.

Idem Nov. die 20.

V. In Orientem trajiciemus, ubi obvius prodibit Photius, cujus ex Nomocanone perdiſcemus, quod ſupra explanatum eſt à nobis Caroli Magni Capitulare, id ex Juſtiniani Novella depromptum eſſe, nonnihil interpolata, ut noſtris uſibus accommodaretur. Vetat enim Epiſcopos, aut Monachos, Tutores & Curatores conſtitui; à reliquis Clericis non vetat tutelas adiri, dummodo tunc etiam juridicè teſtatum faciant, ſua ſe ſponte in id conſenſiſſe. Cætera mitto, quæ Novellæ & Capitulari communia ſunt. Ratione autem ea videri poteſt Græcos interceſſiſſe, ne Epiſcopi Tutores eſſent, cùm id Capitularia permitterent; quod apud Græcos nulla prorſus eſſet bonorum Eccleſiæ partitio, ſed in commune omnia obtinerentur, ſummam eam adminiſtrationem circumgeſtante Epiſcopo, atque nulla alia adminiſtratione implicando. Cùm inter Latinos perſæpè jam ſectæ eſſent Eccleſiaſticæ res, & ſua Clerus, ſua Epiſcopus portione gauderet.

Nomocan. Tit. 8. c. 13.

Addit porro Balſamon à Michaële Anchialo Patriarcha, Synodali Conſtitutione, vetitos eſſe Lectores, & cæteros Clericos minores, ne publica ea & ſæcularia adirent officia, quæ Presbyteris hactenus & Diaconis ſolis fuerant interclusa. Joannes verò Patriarcha Monachis, Diaconis, Clericiſque omnibus prohibuit, ne cauſas ipſi actitarent. Leo Philoſophus Monachis & Clericis tutelis interdixit, quanquam per illum eis liceret, executoribus eſſe ultimarum voluntatum, ſi qua maximè pia eſſent legata. *Porro Novella LXVIII. Leonis Philoſophi jubet, ne Clerici, vel Monachi orphanorum tutelas, vel curas ſuſcipiant; permittit autem ut ſint tutores, vel adminiſtratores ultimarum voluntatum, & maximè ſi ad animam pertinentes donationes ſunt ab eis proceſſura. Et nota hoc. Hanc enim diſtinctionem non alibi ſitam invenies.*

Ibidem.

VI. Eſt autem non paulò memorabilius, quod à Balſamone ſubjicitur. Cùm Lucas Patriarcha Diacono prohibuiſſet ne in foro ſæcolari cauſas ageret, cùm id & Leges, & Canones exploderent, ſiſtitit ſe Diaconus ad tribunal Imperatorium, & præſente Luca ipſo Patriarcha vehementiſſimè peroravit, ut pervinceret, Cauſidicorum officio non arceri Clericos per Leges Canoneſque, niſi qua ratione olim, non qua nunc cauſæ agebantur. Olim enim Cauſidici à Magiſtratu Civili inſignia accipiebant Officii ſui, illi obnoxii erant in obeundis functionibus ſuis, certa frumenti quantitate donabantur ab Imperatore, cauſas quaſcomque civiles actitabant. Horum verò nihil prorſus Clericis affingi poſſe id muneris fungentibus. Unde & Epiſcopi non rarò amicos & conjunctiſſimos ſibi viros in foro defenſitant: quia & legibus permittuntur Eccleſiæ ſuæ apud tribunalia patrocinari. His argumentis expugnatus Patriarcha, à ſententia receſſit, conceſſitque Diacono, ut priſtino ſuo more cauſas ageret. *His dictis admiſſus eſt, eique fuit permiſſum à Patriarcha, ut cauſas velut antè defenderet.*

Iuris Orient. Part. 1. pag. 227.

Eſt autem cum primis probabile, novum eum

uſum inde irrepſiſſe, quod ſacrum & civile Forum ultro citroque commiſceri cœpit, unde uſu illud venit, ut & Clerici cauſidicos agerent; & ubi poſtea bipertita ea Tribunalia cœpere ſæcularibus magis, quàm Eccleſiaſticis cauſis frequentari, ab agendo non deſtiterint. Certum eſt enim leges & Canones, quæ eo munere Clericos exonerant, cùm necdum ea Tribunalia Chriſtiani & Orthodoxi Judices obtinebant, vigorem ſuum ſoſpitem nihilominus retinuiſſe, ubi ne ſæcularia quidem judicia, niſi fidelibus & orthodoxis ſunt permiſſa. Ad id quidem argumenti ſatis eſt vel in exceptionibus ipſis, quas Canones adhibuere. Erant enim utique Chriſtiani Judices & fideles, cùm in eorum foro ſinerent Canones à Clericis defenſitari cauſas Eccleſiæ, viduarum & orphanorum. Non ergo aditus patuit Clericis ad cauſas qualeſlibet agendas, niſi poſtquam mixta invaluere Tribunalia.

VII. Ex Novellis Juſtiniani & Baſilicis, quibus non aliud quàm Apoſtolici Canonis interpretatio contineri videtur, tradit alio loco Balſamon, gradu ſuo dimovendum eſſe Clericum, ſi ſordidi lucri ſpe ductus, pro quoquam caveat; ſi caveat autem pro pauperibus, vel pietatis cauſa, huic laudes ei po-

In Can. 20. Apoſtol. Juris Orient. To. 1. p. 32. tiùs decerni debere, quàm pœnas. *Si Clericus lucri gratia pro aliquo fidejuſſerit, deponetur, propter fidejuſſionis turpitudinem: ſin autem pro aliquo paupere fidejuſſerit, propter miſericordiam, vel propter aliquam piam cauſam ſe ipſum pro alio ingeſſerit, non deponetur.*

VIII. Non ita forſan facilè quis aſſentietur eidem Balſamoni, aienti Novellam Juſtiniani priſcamque legem Epiſcopos & Monachos Tutores aut Curatores fieri omnino prohibentem, conciliandam ita eſſe cum Canone Calchedonenſi, quo id fas eſt, ubi per leges ad id vocantur: ut Canon exceptio quædam legis ſit. Similius veri videri po-

Balſam. in Can. 3 Calched. teſt, tum paſſos eſſe Calchedonenſes Patres, legibus obtemperari, quòd non id ſibi tum quidem ſumerent, eas ut leges emendarent. At eas leges contraria hac edita Conſtitutione utique antiquavit Juſtinianus, vetuitque ne iis cogerentur ſive Epiſcopi, ſive Monachi Tutores ſeſe aut Curatores agere. Tutores, ut ait Balſamon, pueris dantur uſque ad annum ætatis decimum quartum, puellis uſque ad duodecimum, Curatores utriſque ad quintum uſque ſupra vigeſimum. At ex dictis Balſamonis intelligitur ſaltem, qui eſſet ejus temporis uſus.

Uſu receptum erat illud quoque, ut Preſbyteri Clericique Tutelas geſtare poſſent, cùm legibus jubebantur proximorum causâ, quando ne Epiſcopi quidem licentia opus erat. Permittente Epiſco-

Ibidem. po poterant & alias obire Tutelas, earumque cauſas actitare. Quo ipſi videbantur obſtrepere Legi Juſtiniani, quæ proximorum tantùm Tutelas annuerat, jubente lege.

Uſu quoque magis, quàm vigore legum obtinuerat, ut Epiſcopi teſtamentorum executores eſſent, & ultimarum voluntatum; cùm Novella Leonis Philoſophi ea facultate non donaſſet niſi Clericos & Monachos, addita copia lites omnes perſequendi. Nec abnuit ferè Balſamon, quin ita ſit, etſi Epiſcopos referat hinc ſibi defenſionem paraſſe, quòd univerſim Leges & Canones ipſos præcipiant, curæ habere dona & largitiones omnes, quæ in Eccleſias & in pauperes fiunt.

IX. Cùm Concilium Calchedonenſe poteſtatem faciat Epiſcopis, ut res & cauſas ſuas Monachis de-

legent, ſive Eccleſiaſticas, ſive civiles, hinc Balſamon more Græcis perquam familiari argumentatur, multò potiori jure poſſe Imperatorem eidem ſarcinæ Monachos ſubjicere; ex quo & rurſus id exprimit poſſe Imperatorem Epiſcopis cauſas Imperii demandare. Rem exemplis probat. Sub Michaële Duca Metropolitanus Sidæ Imperium adminiſtravit. Metropolitano Neocæſarienſi commendata eſt Præfectura oræ maritimæ. His addi poſſe & exempla alia idem confirmat. *Et alii etiam Antiſtites & Mo-* In Can. 4. Calched.
nachi, Imperatoria & publica miniſteria ſimiliter exercuerunt. Negotiis & cauſis Imperii intereſt non parum diſcriminis. Sunt quæ miniſterio Epiſcopali non pugnent, ſunt quæ repugnent maximopere.

In Concilio Conſtantinopolitano I. & II. id quo- Can.
que probatum eſt, ut Monachos poſſent Epiſcopi Clauſtris educere, & regendæ alicujus Optimatis familiæ præficere. Quanquam id enim litteræ & corticì Canonum minùs conſentiat, ipſi tamen Canonum menti & medullæ prorſus concordat, quidquid ſaluti hominum conducit. Audiendus Balſamon: *Quod in ſæculari domo Monachus ab Epiſcopo collocetur, ad eorum ſalutem qui ibi ſunt, ne novum tibi videatur. Sacris enim & divinis Canonibus ſolius animæ hominum ſalutis cura eſt, & nullius alius. Qui ergo ſecundùm Deum converſatur, à loco non læditur, & eos qui una ſunt, admodum proderit.* Exemplum laudat Balſamon Lucæ Patriarchæ, qui Monachum Preſbyteratu initiatum, & ſingulari ſapientia & religione clarum Miniſtro Imperatorio conceſſit, ut à Conſiliis illi & à Secretis eſſet. Ex quo rurſus id elicit, multò minùs ea poteſtate fruſtrari poſſe Imperatorem.

Eodem Concilio Conſtantinopolitano confirmati ſunt antiqui Canones, quibus abdicationis pœna plectuntur Preſbyteri, Clericique inferiores, qui Magiſtratus, vel Officia Reipublicæ induerint, *vel eas quæ in Magiſtratuum ædibus dicuntur curationes.* Can. 11.
Quo hic arcentur Clerici, eo avaritiæ & honorum libidini ſerviebant. Quod antè vel Monachis ipſis permittebatur, eo promovebatur ſalus Magnatum, & eorum familiæ. Cùm inveniſſet autem Patriar- Balſam. in
cha Lucas Clericos compluſculos ſæcularibus his Can. 16.
compedibus implicatos, ut domorum & terrarum Carthag.
curam agerent: ut tributa & capitationes exigerent, & marium vectigalia, Magiſtratuum denique civilium functiones obirent; priſtinum ille vigorem antiquis reſtituit Canonum inſtitutis, ut corruptelæ ei intercederet, qua adversùs antiquiſſimas & irretractabiles Eccleſiæ leges præſcribi nequiſſet; præſertim cùm nihil patrocinii acceſſi poſſet à decretis Patriarcharum, Imperatorum, Conciliorum. *Etſi enim longa conſuetudine confirmari ſtabilirique exiſtimatur, quod non pauci ante eos illa ſuſceperint, non trahetur tamen ad exemplum. Non enim interciderunt Canones, &c.* A Joanne Patriarcha publicatum eſt di- Iuris Orien.
ploma ſactum, ne Clerici vel Monachi aliorum cau- Tom. 1. pag.
ſas in ſe reciperent defenſitandas in foro ſæculari, 214. 222.
vel ſacro; niſi id oneris Patriarcha ipſe illis impo- 222.
neret, ut Eccleſiaſticæ alicujus cauſæ adeſſent. Civilibus omnibus Judicibus Edictum ſuum Patriarcha ſignificatum voluit, ne quem Clericum ſinerent poſthac cujuſquam alterius cauſam agere.

His Patriarcharum decretis duplex ſuffragabatur ratio. Primum quòd calliditatibus cauſidicorum, & negotiorum tumultu Clerici avocentur à ſacris Ordinis ſui functionibus. *Impediunt ne poſſit Eccleſiaſticis negotiis vacare.* Et rurſus quòd ejuſmodi lucris ſordeſcat Clericatus. *Id enim eſt apertè mercenaria* Ibidem.

opera. ἐργασία. Utramque eam rationem perſtrinxerat Canon Carthaginenſis; *Ne turpi aliquo vel vili negotio victum ſibi quærant; Debent enim ad id quod ſcriptum eſt reſpicere, Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus.*

In Can. 4. Con Calch. Quod autem rurſum contendit Balſamon, cùm per Canones Calchedonenſes Epiſcopis liceat permittere vel præcipere, ut Monachi vel negotia, vel munia aliqua ſæcularia exerceant: eadem poteſtate certiſſimè impartiendum eſſe Imperatorem; rurſum & nos monemus, ea eſſe Græcorum hominum præjudicia & verba, jam inde ab hoc ævo medio frequentiſſima; & ab ejuſmodi ſive poteſtate, ſive licentia ſemper abhorruiſſe Carolum Magnum. Nunquam id Carolus arrogavit ſibi, ſua ut unius authoritate, Epiſcopatus Metropolitica augeret dignitate, novos crearet Epiſcopatus: Epiſcopis copiam faceret Pontificalium munium exercendorum in alterius Epiſcopi inconſulti Diœceſi. Quæ hic omnia Balſamon Imperatoriæ aſtruit poteſtati. Procul *In Can. 16 Carthag.* erat ab hac ſibi facultate vindicanda, qui ne Epiſcopum quidem voluit in Palatio Archicapellani munus ſuſtinere, niſi Pontifice Romano, & Concilio Francofordienſi diſpenſante.

X. Nonnihil tamen patrocinii ex eo conciliari forſan poſſet Balſamoni, quòd ea poteſtate non donet Imperatorem, ut Clericos vel Monachos muneribus officiiſque civilibus addicat, niſi ex diſpenſatione, κατ' οἰκονομίαν δηλονότι. Atque illa demum diſpenſatio legibus conſentit, quæ utilitati ſervit publicæ, vel urgenti neceſſitati. Si ea poteſtas non aliter exeratur, minùs dolendum erit. Poteſt rurſus & aliunde levari error Balſamonis, quòd vel ipſe minùs ſpatiari ſinat hanc Imperatoriam poteſtatem, nec velit dignitates omnes civiles, militares, Palatinas Clericis aptari tribuique poſſe, quanquam diſpenſatio Imperatoria interveniat. *Sæcularem autem dignitatem Clericum aſſequi, vel ſingularis exercitûs ducem effici, per Decretum Imperiale, & nominari fortè Auguſtum, vel Præſidem, vel Magnum Domeſticum, non mihi videtur.* *Supplem. pag. 1124.*

XI. Uno verbo attingam Tutelas Regum & Imperatorum ipſorum impuberum. Alexander Baſilii filius in Imperio ſucceſſorem habuit Conſtantinum ex fratre nepotem ſeptennem, eique Tutores deſignavit non paucos, quos inter principem tenebat locum Nicolaus Patriarcha, qui & Imperium eo nomine adminiſtravit. *Nicolaus utpote unus Tutorum clavum Reipublicæ tenuit*, ut habet Cedrenus.

CAPUT XXI. *P. 4. l. 4. c. 5.*

De negotio & mercimonio Clericorum & Monachorum poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Mira Tyronenſis Cœnobii fundatio, ex confluente opificum omnis generis multitudine, Monaſticam Regulam profitente, operas ſuas & earum pretia in communem uſum conferente.

II. Conceſſum Clericis negotium, quo vitæ neceſſitatibus conſulitur: vetitum, quo congeruntur opes. Probationes ex Conciliis & Pontificibus ſuperioribus.

III. Argumenta alia ex nuperis Conciliis.

IV. Nova documenta & elucidamenta, ad liciti & illiciti negotii delectum.

V. Quid Bernardus, quid Petrus Bleſenſis de negotio Clericorum.

I. NEgotii jam diximus genus eſſe, laboris & operis manuum venditionem, Codicum etiam quos exſcripſiſſent. Tyronenſis Monaſterii in Diœceſi Carnotenſi exædificatio, ut ab Orderico refertur, manifeſtè declarat, quam non mediocre negotium poſſit ex operis manuum diſtractione, lucrumque comparari. Quincienſis in Pictonibus Abbas impatientiſſimè ferens Cœnobium ſuum à Paſchali II. Cluniacenſi mancipatum fuiſſe, inde ſeceſſit, & ad Ivonem Carnotenſem Epiſcopum cùm commigraſſet, Tyronenſem ab eo ſylvam accepit, jaciendis novi Cœnobii fundamentis. Ea ille eloquentiæ ſuavitate & vi fuit, ut ad ſe opifices pertraheret, ea & multitudine & varietate, qua urbes ab iis frequentantur. Eos omnes admiſit, artibus quemque ſuis inſiſtere juſſit, multa orationis, & totius Monaſticæ inſtitutionis interpolatione, juſſos in primis lucrum omne in commune conferre. *Illuc multitudo fidelium utriuſque Ordinis confluxit, & prædictus pater omnes ad converſionem properantes, charitativo amplexu ſuſcepit, & ſingulis artes quas noverant legitimas, in Monaſterio exercere præcepit. Unde libenter convenerunt ad eum fabri, tam lignarii, quàm ferrarii, ſculptores & aurifabri, pictores & cæmentarii, vinitores & agricolæ, multorumque officiorum artifices peritiſſimi. Sollicitè quod ei juſſio Senioris injungebat, operabantur, & communem conferebant ad utilitatem, quæ lucrabantur.* *Ordericus hiſt. Eccleſ. anno 1094. pag. 715.* Grande id erat & amplum Monaſterium, modica urbs, ubi tot artificum lucro & mercedibus ingens opum copia parari potuiſſet, niſi charitas ejectâ cupiditate præfuiſſet. Illud enim credi par eſt. Converſos ejuſmodi ad opus compulſos non fuiſſe, nec operum accumulatas mercedes, niſi quantum juberet neceſſitas alendorum tum Monachorum, tum pauperum; multùm feriari ab opere his opificibus permiſſis, ut & Monachos ſe eſſe meminiſſent, nec temporali tantùm, ſed & cæleſti pani parando inſudandum eſſe, & orationis frequentia, & Monaſticæ totius profeſſionis diligentia.

II. Illa nimirum diſcrepantia eſt liciti & illiciti Clericorum ac Monachorum negotii. Negotium quo ad opes anhelatur, ſeptum illis & interclusum eſt. Pervium eſt, nec illaudatum, quo vitæ neceſſitatibus ſervitur. Ita perſpicuè diffinit Concilium Londinenſe anni 1175. quòd ea priſcæ diſciplinæ conſtantiſſima traditio ſit. *Secundùm inſtituta Patrum noſtrorum, ſub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi vel Clerici cauſa lucri negotientur.* *Can. 10.* Prohibebatur ergo negotium *cauſa lucri.* Hoc verò Decretum totidem verbis deceptum eſt ex Epiſtola Decretali Alexandri III. ad Epiſcopum Londinenſem, quæ Decretalibus Gregorianis intertexta eſt. *L. 3. Decret. Tit 50. c 6. Tit. 1. c 15.* In Concilio Lateranenſi IV. univerſim negotium Clericis prohibitum eſt. *Clerici officia vel commercia ſæcularia non exerceant.* *Can. 16.* Sed cùm Pontivi in Picardia noſtra Comes querelis ſuis Honorium III. fatigaſſet, de Clericis, Laïcorum more & pari æſtu negotiantibus, & patrimonii tamen ſui terras confidentibus oneribus publicis eximi poſſe, obtentu immunitatis Eccleſiaſticæ: *Comes Pontivi ſupplicavit vel compelli hujuſmodi Clericos ad ſerviendum Eccleſiæ, illicitis ſæcularibus negotiationibus poſtpoſitis mandaremus, vel pateremur eos quoad facultates eorum ſtatutis & conſuetudinibus patriæ ſubjacere*: Acquievit Pontifex his querelis, & per Epiſtolas Ambianenſi Epiſcopo mandavit, ut iſtiuſmodi Clericos privilegio exueret Clericali, niſi ab eo negotio ſe abſtinerent; ne verò tuitione ſua eos dignaretur, ſi iiſdem ac Laïci ſubjicerentur vectigalibus. *Ita quominus dum his ſe implicant, de ſuis facultatibus ſtatutis & conſue-* *L. 3. Tit 50.*

tudinibus patria ſubjaceant, non defendat eoſdem. Hæc nos delibavimus ex Juris hodierni Canonici Decretalibus, quibus intextum eſt & Decretum, vel Compilatio potius antiqua Decretorum Concilii cujuſdam Moguntini, ubi omne negotium proſcribitur illud quidem, & legitimi tamen aliquid negotii eſſe poſſe non diſſimulatur, quod & ab exemplo approbatur Apoſtoli, & à Regula beati Benedicti. *Nec tamen juſtum negotium eſt contradicendum propter neceſſitates diverſas, quia legimus ſanctos Apoſtolos negotiatos fuiſſe, & in Regula beati Benedicti præcipitur provideri per quorum manus negotia Monaſterii procurent.*

In Concilio ad Pontem Audemari anno 1267. prohibitum eſt negotium Clericis conjugatis indiſcriminatim, & non conjugatis: quo niſi diſcederent, conceſſum eſt dominis temporalibus, eos ut publicis oneribus, non ſecus ac laicos manciparent. In Concilio Colonienſi anno 1260. pronunciatum eſt, non aliter Clericos negotio, quàm laïcos uſureis interdici. *Cùm negotiatio in Clerico, & uſura in laïco, quaſi unius generis cenſeantur.* Dedecorari verò & ſordeſcere res Eccleſiæ, quæ ſacroſanctæ & Deo dicatæ ſunt, ubi avaritiæ & cupiditatibus carnalibus famulari coguntur: Can. 2. *Quia verò iſti turpis avaritiæ ſectatores, non Deo, ſed Mammonæ lucrifacere elegerunt, & malis inhiando lucris, Chriſti ſimiliter patrimonio & bonis Eccleſiaſticis ſunt uſi illicitè & indignè.* Viliſſima denique hæc cupiditatum mancipia, labem eam ſarcire debere, quam Eccleſiæ negotii ſui infamia invexerunt. *Eos proinde teneri ad ſatisfaciendum Eccleſiæ, in cujus non fideliter, ſed potius fraudulenter negotiati ſunt bonis.* Cujus ſtatuti ea ratio certiſſima eſt, quod de rebus Eccleſiæ non aliter fas ſit negotiari, quam ut iis in pauperes ſparſis æterna in cœlis merces comparetur.

In Concilio verò Londinenſi anno 1268. placuit, ut cùm difficillimè inter laicos ipſos culpa vacare poſſit negotiatio, ea Monachi & Moniales arcerentur, qua demum cumque ratione illam explicarent, emendis vendendiſque mercibus. Can. 52. *Venalium commercia rerum, quibus cupiditas dandi minus, vel plus recipiendi expetit captiones, vix aut unquam ſine interventu peccati etiam inter laïcos fieri dignoſcuntur. Quantò magis eorum manus, qui ſancto Religionis habitu & obſervantia ſunt à terrenis actibus elevati, ſordidum & fœdum exiſtit à talibus inquinari. Hoc igitur contra illos quaſi abominabilem lepram officio debitæ ſollicitudinis inſequentes, arctius inhibemus, ne Monachi vel Moniales, aut Religioſi quilibet cujuſcumque Religionis exiſtant, mercationes, quæ in emendo vel vendendo conſiſtunt, in nundinis, vel mercatis, vel aliàs, audeant in quibuſcumque rebus aliquatenus exercere.*

In Concilio Avenionenſi anno 1279. novo vigore donari placuit decretum Concilii ſuperioris Provincialis, ubi anathema intortum fuerat in Clericos, & Beneficiarios, qui frumentum emerent vilius, carius venderent; quam tamen pœnam fas erat Epiſcopo mulctis pecuniariis commutare. Can. 12. *Nullus Clericus Beneficiatus, nullus etiam in ſacris Ordinibus conſtitutus, per ſe vel per alium emat bladum vel vinum, cauſa revendendi, vel negotiandi, neque huic ſtatuto fraudem aliquam faciat. Quod ſi facere præſumpſerit, incurrat excommunicationis ſententiam ipſo facto.* Prius hoc erat ſtatutum, cui Concilio ſequenti modus aliquis pœnarum adhibitus eſt. Concilium autem illud prius fuit Arelatenſe anni 1275. ubi & hoc legitur ſtatutum, & ubi excommunicationis ſolvendæ facultas integra ſervatur Epiſcopo Diœceſano, à quo ea ſuſpenderetur, donec fabricæ Eccleſiæ perſolvatur frumenti & vini ea copia, quæ negotiationi permiſſa fuerat, vel ejus pretium. *Et tunc puniatur in amiſſione bladi & vini, ſeu pretii convertendi in fabricam Eccleſiæ Parochialis.* Can. 14. 15. Eadem rerum proſcriptio Canone ſequenti Clericis indicitur majoribus, & Beneficiariis, qui ita vinum, vel frumenta diſtrahent ſua, ut uſuræ infamia, vel ſuſpicio gravis adhæreſcat. *Nullus Clericus Beneficiatus, nullus in ſacris Ordinibus conſtitutus, vendat bladum vel vinum ſeu alia victualia ſub ea forma, quod contractus uſurarii veriſimiliter præſumantur.*

Ex hoc Canone exprimitur, quid ſatisfactionis ſupra laudatum Colonienſe Concilium à Clericis negotiantibus exigeret Eccleſiæ dependendum, cujus illi res Deo ſacras contaminaſſent negotio ſuo. Ea ſatisfactio inſinuari hic videtur, ut quidquid negotiationi permiſſum fuerat, id vel tantumdem fabricæ Eccleſiæ addicatur. Quod ad negotium autem attinet uſuræ ſordibus oblitum, quod Concilium Arelatenſe damnât in Clericis frumenta & vinum divendentibus, illud ipſum non immerito ſuſpicamur eſſe, quod in Synodo Exceſtrenſi exploditur, anno 1287. ubi propter dilatam ſolutionem carius venditur. Tum enim tempus venditur, non noſtri negotii res. *Quanquam Clericis ſit interdicta negotiatio, illa negotiationis ſpecies in ipſis præ cæteris, ubi tempus venditur, quod omnibus eſt commune. Unde ipſis inhibemus ſub pœna ſuſpenſionis officii & Beneficii, ne cuicumque dare præſumant ſuam ſubſtantiam ad uſuram, &c. Inhibemus etiam ipſis, ne vilius emant, aut carius vendant, pro dilatione temporis non venalis.* Cap. 24.

III. Concilium Colonienſe anni 1536 Clericos & Monachos deterret à negotio & quæſtu, eo potiſſimum, cui uſuræ virus infuſum eſt. *Nemo militans Deo implicet ſe negotiis ſæcularibus, ut ei placeat, cui ſe probavit. Quare multa providentia olim vetitum eſt, ne Clerici vel Monachi mercatores, tacemus fœneratores, ſint lucri cauſa.* Part. 2. c. 32. In Concilio I. Mediolanenſi ſub beato Carolo, paulò accuratius & minutius denudatæ ſunt negotii ſpecies eæ, quæ cum Clericatu colliduntur. Tabellionatus publicus, profeſſio medicinæ, negotiatio, mercimonia, villicatio, & procuratio cauſarum, litiumque alterius cujuſcumque. *Clericus ſacris initiatus, aut Eccleſiaſtico Beneficio præditus, ne in profanis negotiis officium Tabellionatûs exerceat, ne artem medendi faciat, ne in negotiationibus & mercaturis ſe interpretem & medium interponat; negotiationem etiam omnis generis prohibemus. Ne aliena prædia lucri cauſa conducat; ne pro aliis fidejubeat, &c.* Act. Eccl. Mediol. pag. 20. Et ex eo tamen Concilio honeſtiore alicui arti operam dare fas eſt, ut neceſſariis vitæ commodis ne deſtituamur. *Artes verò honeſtas concedimus, ut aliquid manibus ſuis lucretur, quo ſibi quæ ad victum neceſſaria ſunt, comparare poſſit.* In Concilio Aquenſi anno 1585. innovatum ex parte hoc decretum eſt. In Concilio Melodunenſi, ſive Conventu Cleri Gallicani, poſt conceſſas eas artes, quæ nihil indecorum præ ſe ferunt, negotio Clerici & Monachi abſterrentur. *Jure tamen olim & providenter vetitum eſt, ne Clerici, vel Monachi mercaturam, ne fœnus dicamus, exerceant.* C. De vita & honeſt. Cleric.

IV. Ex hoc autem Concilii Mediolanenſis Canone, antiquiſſimis Eccleſiæ legibus accommodato, rurſum ad alias delabemur negotii ſpecies, ubi Clerici procuratione illaqueantur litium, vel terrarum quorumcumque laicorum. Ex eo porro rurſum liquet, quam finitimæ & conjunctæ ſint quæſtiones de diſtributione redituum Eccleſiaſticorum,

de labore manuum, & opere Clericorum, quas & nos ideo unum in hunc locum conjecimus. Id ipſum obſervare eſt & in Gratiano, qui eandem retinuit Concilii Mediolanenſis mediocritatem, ut opus manuum Clericis proponeret, in morem conſilii
D. 91. Evangelici, quanquam negotium prohibeatur. *Qui autem turpi lucro, vel inhoneſto negotio victum ſibi quærere prohibetur, de oblationibus Eccleſiæ ſtipendia conſequatur. Quod ſi Eccleſia ei ſufficere non potuerit, proprio artificiolo vel agricultura, exemplo Apoſtoli qui de labore manuum vivebat, ſibi neceſſaria inveniat: ita tamen ut occaſione ſui operis vigiliis non deſit.*

Ex Decretali *Conquerente*, *De Clericis non reſidentibus*, probat Fagnagnus obligari Clericum lege reſidentiæ, & recitandi Canonicorum Officiorum penſi, etſi permodici ſint Beneficii ejus reditus, quod ea ſemel ſe ipſe induerit neceſſitate, poſſitque vel negotiolo, vel labore manuum ſibi adeſſe, ubi
In l. 3. Decr. part. 3 pag. 39. minus eſt redituum Beneficii. *Ex quo ſemel conſenſit, quamvis paupertate laboret, non poteſt amoda diſſentire, ſed debet propriis manibus ſibi victum quærere.* Et poſtea: *Ex hoc notabiliter infero, ut tenuitas Beneficii non excuſet Beneficiatum à recitatione divini officii. Quod efficaciter probat hoc caput. Quia ſicut non excuſatur à reſidentia, ex eo quod ex Beneficio vita neceſſaria non percipiat, ut hic patet; ita nec excuſatur ab*
Ibidem. Part 2. pag. 396. & ſeq. *horis dicendis.* Totam verò eam de negotio & opere Clericorum diſputationem præſtantiſſimè Fagnanus idem perſecutus eſt in C. *Multa. Ne Clerici*, *vel Monachi.* Plurium quæſtionum ſolutiones & declarationes protulit Congregationis Concilii, ſuper ea re. Ipſum adibis, ſi vacat.

Ad Clericum, vel potius contra Clericum negotiatorem literas vehementiſſimas exaravit, & aculeatiſſimas Petrus Bleſenſis. Exordium modò earum hic adſcribam, ut vel ex eo pateat enormitas ejus flagitii, & velut in compendium mittantur, quæ ſuperius à Conciliis, à Patribus, & à Ponti-
Epiſt. 17. ficibus diſputata in hanc rem, & ſtatuta ſunt. *Si tuæ profeſſionis ordinem, & gratiam divinæ vocationis attenderet, te potius lectione, quàm negotiatione, artibus, quam mercibus occupares. Periculoſum quidem eſt in laïco, ſed pernicioſum in Clerico, negotiationibus augere peculium, atque rerum ambitioſa venalitate ſeipſum diabolo venalem exponere. Clericus qui leviore comparat pretio, ut vendat charius, filius eſt avaritiæ, idololatra pecuniæ, ſervus mammonæ, & venumdatus ſub peccato. Cùm enim ſpecies uſuræ ſit, minus proximo dare & plus ab eo accipere, non video Clericum ab uſurarum crimine & à nomine crimimoſo immunem, qui ſibi cum alieno diſpendio lucrum quærit.* Reliqua omitto, ubi admonet rurſum, quanti ſit periculi Chriſtiano, quanti exitii Clerico, corruptibiles concupiſcere divitias, iis amplificandis ſtudere, aliorum decremento creſcere velle, minuendis aliorum opibus ſuas augere: cùm Clericum deceat neceſſario contentum eſſe, ſuperfluum omne refundere in egenos; nec crimina tantùm, ſed & criminum invitamenta declinare. Tum verò Petrus Bleſenſis vehementius intonat, niſi negotium rejiciat Clericatui adverſarium, ſtatuiſſe Epiſcopum Canonum ſævitiam in eum diſtringere, quod jam facere maturaſſent, niſi ſuis ipſe precibus moræ aliquid ipſi exoraſſet. *Et niſi pro te humiliter ſupplicaſſem, te tanquam damnatiſſimi fructus arborem ſuccidiſſent.*

Apud Claram-vallem beatus Bernardus Monachum ſuſcepit, qui Cœnobio ſuo diſceſſerat, quòd ab Abbate compelleretur ſæcularibus medicinam facere, in quo ſalutem ejus periclitari viri doctrina & pietate præſtantes monuiſſent. *Abbas meus habebat me non Monachum, ſed Medicum. Cogebat ſer-* Epiſt. 67.
vire, immo ipſe ſerviebat per me, non Deo, ſed ſæculo, quando ne ſæcularium malevolentiam incurreret Principum, mederi me compellebat etiam tyrannis, raptoribus, excommunicatis. Quod animæ meæ periculum cum ei nunc privatim, nunc palam ſuggeſſiſſem, nec profeciſſem; quorundam tamen ſapientium virorum conſilio fretus, fugio meam damnationem, non congregationem; perditionem, non Religionem. His pii deſertoris querelis aures obturare ſe non poſſe exiſtimavit Bernardus.

CAPUT XXII. *P. 4. l. 4. c. 6.*

Non poſſunt Clerici laïcorum fieri Procuratores, Agentes, Villici. An poſſint Judices creari, vel Conſiliarii Curiarum ſæcularium, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Vetant Concilia Clericos adglutinari Aulæ, Nobilibus dominis vel Matronis, vel injuſſu Epiſcopi, vel alio ſcopo, quam qui ſpectet ad æternam ſalutem eorum.

II. Quæ Concilia Clericos avocant à procuratione rerum, & cauſarum ſæcularium.

III. Judicum Officia, ad quæ detur, ad quæ non detur aditus Clericis, ex Canonum norma.

IV. In eam rem ſententia Petri Bleſenſis.

V. Contexuntur rurſus Concilia, quæ ſæculares Clericis occludunt Magiſtratus.

VI. Quæ nuperæ Pontificum Decretales, quæ Concilia remiſiſſe videantur, nec damnaſſe Clericos, niſi qui capitalibus cauſis adſunt.

VII. Continuata ſeries Conciliorum, ei temperamento accedentium.

VIII. Tridentina, & Conciliorum Mediolanenſium Decreta ſuper eadem re.

IX. Conventus Mediolanenſis ſtatuta. Querimonia pia Gerſonis. Quid geſtum ſit ſub Carolo VI. Rege, quando Abbates & Beneficiarii alii in Parlamento conſcripti, ad Eccleſias ſuas ablegati ſunt.

I. JAm ſuperiùs patuit non eo ſolùm negotio interdici Clericis, quo emitur, venditurque; nec enim ſola ea ratio eſt ingentes opum cumulos coacervandi. Sunt & aliæ, & longè diverſiſſimæ negotiandi artes. Latiùs etiam longiúſque porrigitur illud Pauli, *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus.* Id ergo hoc Capite expedire conabimur. Exæſtuavit Concilium Melfenſe ſub Urbano II. anno 1089. adversùs Clericos Acephalos, qui inconſulto Epiſcopo Principum ſe addicebant Palatio, vel Procerum & Matronarum obſequiis. Vetiti ſunt & laïci, ne Clericos hos degeneres, Cleroque contumelioſos, ab Epiſcopis reſilientes, diutius ſecum retinerent; ſi quibus opus eſſet Capellano, vel interiore conſcientiæ rectore, hunc ab Epiſcopo flagitarent; ne in Aula Clerici eſſent, niſi alternantibus vicibus; denique vetiti ſunt Clerici hi ipſi, ne Nobilium decimas, quorum ſe obſequiis mancipaſſent, ipſis ſibi uſurparent. *Quia no-* Can. 9.
vum hoc tempore Clericorum acephalorum genus emerſit, qui morantur in Curiis; & viris, & fœminis ad ſui ordinis dedecus ſubditi: cùm in Canonibus cautum ſit, ne quis ſine licentia Epiſcopi Clericus, nec Epiſcopus ſine Metropolitano Curiam adeat, præcipimus, & prohibendo prohibemus, ne quis ulterius retineat hujuſmodi. Sed Proceres ab Epiſcopis animarum ſuarum Procuratores poſtulent, ſic Epiſcopi juſſione pro tempore ac viciſſim in Curiis converſentur. Ipſis itaque omnina interdicimus, ne decimis Procerum ſine conceſſione ſui Epiſcopi abutantur. Ubi perſpicis, Clericos hos cum in ſe procu-

rationem reciperent rerum & cauſarum, decimas quoque ſibi arrogaſſe terrarum ejus domini, cui ſe devoviſſent; denique conſcientiæ eorum adminiſtrationem & curam ſuſcepiſſe. Quibus in omnibus inſtar erat quoddam beneficii. Nec damnantur in hoc Concilio Clerici ſæcularium procuratores, ſi ſolam animarum ſalutis procurationem ſuſcepere. Sed duplici de cauſa carpuntur. Primùm quòd injuſſu Epiſcopi, in cujus poteſtate erant omnes Clerici, his ſeſe Proceribus obligarent. Secundò quòd præter voluntatem Epiſcopi Decimas ſibi vendicarunt iread. Ea duo magnopere canonicis Regulis adverſabantur, quibus Epiſcopo ſubjiciebantur, & Clerici omnes, & Eccleſiarum Decimæ.

II. Cæterùm & res & cauſas Laïcorum per Clericos procurari, recentiora etiam Concilia pari cum antiquis conſenſu prohibuere. Concilium Londinenſe anni 1102.
Can. 8. *Ne quilibet Clerici ſint ſæcularium Præpoſiti vel Procuratores, aut Judices ſanguinis.* Concilium Remenſe anno 1131. prohibuit, ne Monachi, vel Canonici Regulares, Juri civili, aut Medicinæ operam navarent, ne in foro ſæculari cauſas agerent, & ne Medicinam exercerent; quòd quanquam liberales & laudatiſſimæ ſint artes eæ: plerumque tamen terrenæ cupiditati & avaritiæ ancillari cogantur; quin & innocentiam vitæ, atque continentiam iis objectant periculis, à quibus procul ſummoveri Clericos conſultiſſimum eſt. Quanquam verò eo Canone nominatim Monachi ſoli & Clerici Regulares contineantur: quæ tamen ibi premuntur argumenta, ea videntur in omnes
Can. 6. Clericos peræquè valere. *Prava conſuetudo & deteſtabilis inolevit, quoniam Monachi, & Canonici, poſt factam profeſſionem, ſpreta beatorum Benedicti & Auguſtini Regula, leges temporales & Medicinam gratia lucri temporalis addiſcunt. Avaritia namque flammis accenſi, ſe patronos cauſarum faciunt: juſtum & injuſtum, fas nefaſque confundunt. Atteſtantur verò Imperiales Conſtitutiones abſurdum, imò etiam opprobrium eſſe Clericis, ſi peritos eſſe ſe velint diſceptationum forenſium. Ipſi quoque Canonici & Monachi neglecta animarum cura, ordinis ſui propoſitum nullatenus attendentes, pro deteſtanda pecunia ſanitatem pollicentes, humanorum curatores ſe faciunt corporum. Cùmque impudicus oculus impudici & cordis ſit nuntius, illa etiam de quibus loqui erubeſcit honeſtas, non debet Religio pertractare.* Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus poſthac depoſitio intentatur, niſi his malis occurrant. Procuratio ſalutis animarum à Concilio Melfenſi Clericis permittebatur, dum ne quid Epiſcopi injuſſu fieret. Hoc autem Remenſi Concilio procuratio corporeæ valetudinis, & rerum cauſarumque ita præſcribitur, ut & in Epiſcopos ſæviant Canones, niſi eam peſtem propulſent. In Concilio II.
Can. 9. Lateranenſi totidem verbis eum Canonem innovari placuit, ſolis Monachis, & Canonicis ſæcularibus perſtringendis, ſed iis allegandis rationibus, quæ Clericos omnes complectantur. Concilium Tu-
Can. 8. ronenſe anni 1163. æquè exarſit in Regulares omnes, qui necdum ceſſaverant à ſtudiis Juris civilis, & Medicinæ, à cauſis agendis, à cura ægrotantium. Illos diro anathemate innodavit Concilium, niſi intra duos menſes ſua ſe in Clauſtra referrent.
Decretal. l. 3. Tit. 50. c. 10. 9. Ab Honorio III. inſtauratum eſt hoc Decretum, ut Gregorianis liquet Decretalibus. In Concilio Lateranenſi IV. Innocentius III. Subdiaconos, Diaconos, Preſbyteros vetuerat Chirurgiæ vacare, quæ ferrum & ignem adhibet.

III. In Concilio Abrincatenſi anno 1172. prohibiti ſunt Clerici, ne ſæcularium ſibi Judicum Officia indui ſinerent, aliàs Beneficiis ſuis exauthorandi. *Clerici Judices non ponantur, ad juriſdictiones poteſtatum ſæcularium exercendas. Qui autem hoc præſumpſerint, à Beneficiis Eccleſiaſticis arceantur.* *Can. 11.* Concilium Londinenſe anno 1175. breviore ſe gyro concluſiſſe videtur, quando ſolis capitalibus judiciis Clericos ſummovit, & Clericos quidem majores. *His qui in ſacris Ordinibus conſtituti ſunt, judicium ſanguinis agitare non licet.* *Can. 3.* *Unde prohibemus, ne aut per ſe membrorum mutilationes faciant, aut inferendas judicent. Quod ſi quis tale fecerit, conceſſi Ordinis privetur officio & loco.* Non ergo hoc Canone arcentur Clerici judiciis, niſi iis, quæ reorum mutilatione, vel morte Judicibus ipſis irregularitatis notam affricarent. Eodem mox Canone vetantur Clerici ſacrati, ne Vicecomites ſe, vel Præpoſitos ſæculares creari ſinant. *Inhibemus etiam ſub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos habeat Vicecomitatum, aut Præpoſiti ſæcularis officium.*

Integrum ergo erat Epiſcopis & cæteris majoribus Clericis, ut Judices & Conſiliarii crearentur ſæcularium Curiarum, dum ne addicendis morti reis adeſſent, & ne inveſtirentur Officiis Vicecomitum, aut Præpoſitorum, quibus cruenta & capitalia judicia exercenda imminent. Si quid verò pugnæ ſit & conflictationis inter Canonem hunc Lugdunenſem, & Abrincatenſem triennio antè editum, ex eo id proficiſci potuit, quòd cùm Abrincatenſi Concilio præeſſent Pontificis Legati, & priſci Juris retinentiores eſſent, ſacratos omnes Clericos voluerint abigere ſæcularibus Curiis, ut toti poſtmodum eſſent in ſpiritalibus functionibus ſuis. At Concilium Londinenſe non judicarit tantopere deviari à receptis uſibus poſſe, ſine aliqua Reipublicæ perturbatione; idque adeo lenimenti attulerit Decreto Legatorum, ne ſæcularibus omnibus Curiis & Judiciis Clericos ejiceret, ſed capitalibus tantùm.

IV. Aſperget forſan aliquid lucis Petrus Bleſenſis noſtris his in Concilium Abrincatenſe & Londinenſe animadverſionibus. Vicem ille dolet Epiſcoporum, qui Scacarii, ſæcularis ea erat Judicum Curia, labyrinthis & implicamentis involuti ſunt; confirmatque, non aliud quidquam inimicum magis eſſe Clericatui, quàm tumultuationes & negotiorum procellas, Curiis ſæcularibus undequaque ingruentes. *Si te Curialium, & maximè Scacarii labyrinthis immerſeris, magna ſpiritualis exercitii diſpendia patieris. Nemo poteſt duobus dominis ſervire, Deo & Mammonæ. Non excidat à te, quomodo in tonſura capitis, quando electus es in ſortem Domini, renuntiaſti ignominiæ laicali.* Ita ille pulcherrimo tractatu de Inſtitutione Epiſcopi. Ubi non video quid Petro Bleſenſi, quid Clericis omnibus ordinis ſui ſanctitudinem ſpirantibus dignius ſit, quàm ut & religioſa veneratione proſequantur ſæculares Magiſtratus, & ſacerdotii tamen ſui regiam amplitudinem ab ipſo Chriſto ſummo Pontifice derivatam tanti faciant, ut in humanas & terrenas has dignitates deponi & dejici ſe moleſtiſſimè ferant. *Ignominiæ laicali renuntiaſti. In die conſecrationis tuæ ſuper abrenuntiatione ſæcularium emiſiſti vota, quæ diſtinxerunt labia tua. Alligatus es verbis oris tui, ubi ad conſecrantis interrogationem ſine exceptione aliqua promiſiſti, quod de cætero à terrenis negotiis & à turpibus lucris te alienares, tuamque ſollicitudinem divinis ſemper negotiis mancipares.* Ita contendebat vir doctrina & ſapientia clariſſimus, aurea illa vincula, officia, negotia

Aulæ, quibus implicantur quandoque Epiſcopi, ei penitus adverſari ſolenni profeſſioni, qua cum primùm divino ſacerdotio initiati ſunt, terrenis ſe negotiis renuntiaturos ſpoponderunt. Nec conſentanea magis Prælatis eſt fiſcalis Curia quævis, & ærario Regio imminens. *Quid tibi ad fiſcales reditus, ut vel horula brevi curam poſthabeas animarum? Numquid Chriſtus te ad telonium elegit? Matthæus ſemel inde aſſumptus, denuo ad ipſum non rediit.* Illud Petrus maximopere ingemiſcebat, quòd horum aliqui Clericorum agitandis verſandiſque intererant judiciis capitalibus, tumque dumtaxat ſe ſubducebant, cùm mortis vel mutilationis ſententia intonanda erat. *Illud cæleſtem exaſperat iram, & pleriſque diſcrimen æternæ damnationis accumulat, quod quidam Principes Sacerdotum & Seniores populi, licèt non dictent judicia ſanguinis, eadem tamen tractant, diſputando & diſceptando de illis, ſeque ideo immunes à culpa reputant, quod mortis aut truncationis membrorum judicium decernentes, à pronuntiatione dumtaxat & executione pœnalis ſententiæ ſe abſentant. Sed quid hac ſimulatione perniciosius eſt? Numquid diſcutere & definire licitum eſt, quod pronuntiare non licet?*

V. Is tum erat ſtatus, ea conditio Scacarii, Parlamenti, & Curiæ cujuſcumque ſæcularis in Anglia, & in Gallia. Mixtæ & bipartitæ erant eæ Curiæ, partim Laïci, partim Clerici jus dicebant. Clerici non antè ſibi diſcedendum arbitrabantur, quàm mors vel mutilatio indicenda cuipiam eſſet. Petrus ex adverſo urgebat, capitalibus cauſis omnino abeſſe illos debere; nec eo contentus, omnibus eos Curiis ſæcularibus & Judicum officiis abigebat. In eam Bleſenſis ſententiam nonnulla jam propendebant Concilia, ut ſuprà diximus. Nec minùs apertè Concilium Lateranenſe III. ſub Alexandro III. anno 1179. cum Subdiaconos vetuit, Clericoſque omnes ſuperiores, cauſidicorum partes agere, vel cauſas defenſitare coram Judice ſæculari, niſi ut ſibi ipſis, vel Eccleſiæ, vel pauperibus adeſſent, &
Can. 12. miſerabilibus quibuſcumque. *Coram Judice ſæculari Advocati in negotiis fieri non præſumant, niſi propriam vel Eccleſiæ ſuæ cauſam fuerint proſecuti, aut pro miſerabilibus fortè perſonis, quæ proprias cauſas adminiſtrare non poſſunt.* Ubi rurſum prohibetur, ne Clerici iidem vel Beneficiarii procurationem ſuſtinerent villarum, vel juriſdictionis Principum Procerumque
Can 12. que ſæcularium. *Sed nec procurationes villarum, aut juriſdictiones etiam ſæculares ſub aliquibus Principibus, vel ſæcularibus viris, ut juſtitiarii eorum fiant, Clericorum quiſquam aſſumere præſumat.* Non immeritò autem gradu ſuo moventur, qui jam vocationis ſuæ cæleſtis faſtigio excuſſiſſe ſeipſos videbantur, infimo terrenoque hoc miniſterio. *Si quis adversùs hoc tentaverit, quoniam contra doctrinam Apoſtoli eſt, dicentis, Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus, & ſæculariter agit: ab Eccleſiaſtico fiat miniſterio alienus, pro eo quod officio Clericali neglecto, fluctibus ſæculi, ut potentibus ſæculi placeat, ſe immergit.* Aſperioribus denique pœnis ſubjiciuntur Monachi, ſi qui eo ſe piaculo obſtrinxerint.

At verò Concilium Pariſienſe anno 1212. & Clericis & Beneficiariis liberam annuere videbatur facultatem cauſas agendi; unde & unum hoc illis commendabat, ut ne de ſalario paciſcerentur, ſi Beneficii proventibus commodè poſſent vitam tolerare; ne quid nimis autem exigerent, ſi Beneficio carerent; id denique præſcripſit, quod nullis non cauſidicis & cauſarum patronis religioſiſſimè obſervandum eſt, ne cauſas juri adverſas agerent, & ne eas unquam malitiosè protraherent. *Inhibemus arctiùs, ne* Part. 2 n 6.
Canonicus aliquis, vel alius Clericus ſufficiens habens Beneficium Eccleſiaſticum, pactione interveniente advocationem exerceat, nec cauſas penitus deſperatas ſcienter aſſumat, &c. Ne Advocati Beneficia Eccleſiaſtica non habentes, immoderata ſalaria exigere aut extorquere præſumant. Non exprimitur quidem eo Canone, de Eccleſiaſtica, an de ſæculari hic agatur Judicum Curia. Sed ex inveterato uſu Regni plus ſatis patet de ſæculari agi.

Remiſiſſe enim nonnihil, & indulgentiùs conſuluiſſe videntur Concilia & Pontifices poſt annum Chriſti milleſimum ducenteſimum. In Gregorianis quidem Decretalibus Concilium Moguntinum à primævo rigore non videtur recedere, ubi univerſim Clericos vetat ſæcularium rerum & cauſarum procurationem agere. *In placitis ſæcularibus diſputare, excepta defenſione orphanorum & viduarum. Conductores ſæcularium rerum, aut procuratores eſſe.* Id ipſum L. 3. Tit. 50.
ſum prohibet Eugenius Papa, ſinitque ſæcularibus & judiciis & pœnis eos permitti, qui in jus vocati fuerint propter civiles has Adminiſtrationes. *Ne miniſtri laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores exiſtant. Quod ſi poſtmodum facere præſumpſerint, & occaſione ipſius adminiſtrationis propter pecuniarum cauſam deprehendantur in fraude, indignum eſt iis ab Eccleſia ſubveniri, per quos conſtat in Eccleſia ſcandalum generari.* Idem advertit Petrus Bleſenſis de Epiſcopis Siciliæ, qui ſæcularia hæc obibant officia, & hinc in carceres nonnunquam contrudebantur, nihil opis aut præſidii à Pontifice aſſecuturi ad libertatem recuperandam; nec enim iis eximendi vinculis videbantur, quibus ſe ipſi induiſſent. *Animabus* De inſtitut. Epiſc.
prælatus es, non corporibus. Nihil Prælato commune eſt cum Pilato. Chriſti villicus es & Vicarius Petri; nec oportet te reſpondere Cæſari de commiſſa tibi juriſdictione, ſed Chriſto. Quidam tamen per uſurpatas ſæculi adminiſtrationes ſe curiali vinculo obnoxiant; & quaſi renuntiaverint ſuæ privilegio dignitatis, calculum durioris eventus expectant. Nam pro cauſa hujuſmodi hodie in Sicilia mancipati ſunt Epiſcopi quidam carceralibus vinculis, nec aliquod expectant ab Eccleſia Romana ſolatium. Quibus improperatur à Romano Pontifice, ut bibant de calice, quem ſibi temerè miſcuerunt.

VI. Revocandus eſt ad Decretales Juris hodierni Canonici ſermo, quibus intexti ſunt ſuperiores Canones adversùs Regulares, qui Juris Civilis vel Medicinæ ſtudiis operam dabant, vel ejuſmodi aliquo fungebantur officio; aut Juſtitiarios, Vicecomites & Præpoſitos ſub Principibus temporalibus ſe agebant. Notarios publicos Innocentius III. qui Subdiaconi ſint, fieri vetat. At ubi idem ipſe in Concilio Lateranenſi IV. unum id prohibet, ne cruentis judiciis interſint Clerici, nonne Judicum Civilium reliquas functiones & ſæculares Curias illis patere aſſentitur? *Sententiam ſanguinis nullus* Can. 18.
Clericus dictet, aut proferat; ſed nec ſanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur interſit. Nec quiſquam Clericus litteras dictet aut ſcribat pro vindicta ſanguinis deſtinandas. Unde in Curiis Principum hæc ſollicitudo non Clericis, ſed Laïcis committatur. Gregorius C. Cum Sacerdotis.
verò IX. mirabili quadam ratione his abducit Cle- Extra. De poſtulando.
ricos functionibus, quòd nempe *Sacerdotis ſit officium nulli nocere, omnibus autem prodeſſe velle.* Mox annuit ut cauſas agant Eccleſiæ, pauperum, ſuas, proximorum, urgente neceſſitate; ſi hos tranſiliant limites, impunè abire ſinit.

Nec temerè tamen ſuſpicabitur quis, tum toleratum fuiſſe, quod prohiberi non poſſet: ubi facul-

tas aderat, ad priſtinam auſteritatem lubentiùs revocatum eſſe gradum. In Concilio Valentino in Gallia anno 1248. ubi præerant Cardinales Legati duo, ſuſpenſi, ac denique abdicati ſunt Officio & Beneficio Clerici majores, ſi qui poſthac in Curiis ſæcularibus Officia Judicum, Conſulum, Aſſeſſorum, & ejuſmodi alia ſibi adſciſcerent. *Nulli Clericì in ſacris Ordinibus conſtituti, ſeu Canonici Cathedralium Eccleſiarum, ſeu Beneficiati, Judicatum, Conſulatum, Aſſeſſoriam, vel alia Officia publica in Curia ſæculari, electi à populo, vel à perſona ſæculari recipiant; & ſi receperint, niſi infra menſem dimiſerint, ab Officio & Beneficio ſuſpendantur; & ſi per annum perſtiterint, ſine ſpe reſtitutionis priventur.* [*Con.* 3.] Cui Canoni acceſſit & Concilii Albigenſis aſſenſio atque authoritas anno 1254. [*Can.* 45.] Video in mentem venire poſſe alicui, interclusa hic fuiſſe Clericis ea tantùm Officia, quibus unus tantùm præficitur, putà Præſidum, Conſulum, Aſſeſſorum; non ea autem quæ Collegis pluribus demandantur, putà Conſiliariorum, ſive Senatorum Curiæ ſæcularis. Poſſunt enim hi, non poſſunt illi ſeſe ſuffurari, ubi capitalia incurrunt judicia. Verùm poſtrema hæc plurium Collegarum & Senatorum munia, his quoque ibidem verbis conſtringi, & escludi videbantur. *Vel alia Officia publica.* [*Con.* 6.] Quod & manifeſtius expreſſum eſt in Concilio Provinciæ Burdigalenſis anno 1258. ubi prohibitis Beneficiariis ne cauſas agereot niſi ſoas, proximornm, Eccleſiæ, miſerabilium quorumcumque, anathema vibratur in hujus ſtatuti tranſgreſſores, parique pœna animadvertitur in Regulares & Clericos, qui Aſſeſſorum vel Conſiliariorum munera ſibi ingeri paterentur. Id enim tum obtinebat, or etiam inopinis hæc officia imponerentur. *Et eidem excommunicationi ſupponimus omnes Religioſos & Clericos, qui Aſſeſſores vel Conſiliarii fuerint, contra Eccleſiæ libertatem.*

VII. Ex Concilio autem Londinenſi anno 1268. intelligitur, quàm facilè, ſive ex tolerantia, ſive ex privilegio, his ſe canonicis regulis ſubtraherent Clerici, functioneſque Judicum in ſæcularibus Curiis obirent. Innovatis enim antiquis Decretis, ne Clerici cauſas actitarent in foro ſæculari, niſi ubi per regulas Juris fas eſt; mox eis interdicitur intentata aliàs ſuſpenſioois pœna, ne Judices, vel Aſſeſſores ſe unquam agant, ubi mortis vel mutilationis judicium agitatur. *In eiſdem ſanguinis cauſis, in quibus mortis, aut mutilationis membrorum judicium agitur, ſimiliter inhibemus, ne quis in Clero conſtitutus, Judex, ſeu Aſſeſſor eſſe præſumat. Quiſquis contra fecerit, præter ſuſpenſionis pœnam, &c.* [*Can.* 6. 7.] Ex hoc ergo Canone ſepoſitis capitalibus & mutilationum judiciis poterant Clerici in Curiis ſæcularibus Judicum partes ſuſtinere. Et proximo tamen mox Canone prohibetur, nè Juſtitiarios ſe creari patiantur, ſive adminiſtros & Vicarios juriſdictionis ſæcularis quorumvis Procerum temporalium. *Juriſdictionem à Laicis recipiunt ſæcularem, & Juſtitiarii nuncupantur, ut miniſtri fiant juſtitiæ, quam non poſſunt ſine canonica diſpenſationis & Clericalis ordinis injuria miniſtrare.* Magna eſt & cum primis perſpicua diſcrepantia Judicis, qui unus officio fungitur, & principis, idque toto anno, quo volvente fieri vix, aut nec vix poteſt, quin ſceleroſus aliquis aut vita ejiciendus ſit, aut membris truncandus; & ejus qui Collegio Judicum allectus eſt, cui integrum eſt, ubi primùm perſtrepit judicium capitis ſecedere, & paucos tantùm forſan menſes officio fungi. Prioris illius generis Officia longè infeſtiora ſunt Clericatui, quàm poſterioris. Poſtremò denique Regiis privilegiis honos habitus eſt in eodem Concilio, hoc eſt, ei ſingulari, quo Reges pollere poteraot, ut Clericis Officia Judicum ſæcularium delegaret. *Salvis domini Regis privilegiis in hac parte.*

Rurſus priſco quidem ex uſu Concilium Andegavenſe anno 1269. Clericos omnes ſuperiorum Ordinum & Beneficiarios deterruit à cauſis actitandis, & à munere Advocatorum fungendo in foro ſæculari. [*Can.* 2.] At Concilium Avenionenſe anni 1279 lenimenti aliquid adjiciens Canoni Concilii Arelatenſis anni 1260. quo permiſſi tantùm fuerant Clerici cauſas agere ſuas, proximorum, pauperum, Eccleſiæ; conſtituit ut Beneficiariis & Clericis majorum gentium fas eſſet munia fungi & Advocati, & Judicis, quando id oneris ab Epiſcopo illis ſuo imponeretur. [*Can.* 9.] *Hoc moderantes ſtatutum, volumus ſtatuendo, quod hujuſmodi Clericus de ſententia ſui Epiſcopi generali, vel ſpeciali, poſſit liberè Advocationis, vel Judicaturæ officium ubilibet exercere.* [*Can.* 13.] Paulò antè in Concilio Londinenſi privilegia Regum confirmabantur, hic aſtruuntur jura Epiſcoporum, ut privatim vel univerſim Clericis & Beneficiariis copiam faciant Judicum, vel Cauſidicorum muneris fungendi in foro ſæculari. His hauddubiò ſtatutis duplex aditus patefactus eſt Clericis io Curias ſæculares.

In Concilio Avenionenſi anno 1326. Beneficiarii regimen gerentes animarum, Clericique ſacrorum Ordinum, prohibiti ſunt io Curia ſæculari munus adire Procuratôris, Syndici, Judicis, & Ballivi. *Ne Procurator, Syndicus, vel Actor, vel Judex, aut Baillivus in exercenda juriſdictione domini temporalis pro aliquo laico poſſit eſſe.* [*Can.* 26.] Quod idem decretum rurſus inſtaurari placuit io Concilio Aveoionenſi anni 1337. [*Parte* 31.] Quorum ſeoteotia Canonum paulò eliquatior in Concilio Lavaurenſi anno 1368. *Ne poſſit eſſe Procurator, Syndicus, vel actor pro aliquo laico, niſi in caſibus à jure expreſſis, vel Judex etiam, vel Baillivus in exercenda juriſdictione domini temporalis.* [*Can.* 32.] Quo ſanè nihil derogatur vel privilegiis Regum, vel permiſſioni Epiſcoporum, nec ei diſcrimini, quod interponendum oſtendimus Judicibus unius numeroſi Collegii conſortibus, & totum ſingulatim munus ſuum exercentibus. Quod ad officium Advocati attinet, id Conſtitutiones ſynodales Vuillelmi Pariſienſis Epiſcopi ſinebant à Parochis ſuſtineri, in cauſis Eccleſiæ ſuæ, pauperumque, & Parochianorum eorum, quibus adeſſe cogebat charitas. [*C.* 4.]

VIII. In Concilio Tridentino inoovatum eſt, quidquid olim Canoonum & Decretorum Clericos à oegotiis ſæcularibus ablegabat: *Nec non ſæcularibus negotiis fugiendis.* [*Seſſ.* 22. *c.* 1. *De Reform.*] In Concilio Mediolanenſi I. anno 1565. vetiti ſunt Clerici majores, & Beneficiarii, Advocatos vel Procuratores ſe agere io foro ſæculari, niſi ubi per Canones licet ſuprà congeſtos, & *ab Epiſcopo facultate prius ſcripto conceſſa.* Vetoit eadem Synodus, ne Principis alicujus negotiorũ ſuſciperent adminiſtrationem, niſi facultate ab Epiſcopo per litteras coocesſa, & ſingulis annis innovanda. *Ne alicujus Principis aut alterius negotiorum Procurator ſit, ſine facultate prius ab Epiſcopo per litteras impetrata, ſingulis annis renovanda.* [*Conſtitut. Part.* 2. *c.* 2.] Verum & ne ſervilibus ſe obligationibus in ædibus Magnatum vinciri ſinerent, aut quibuſcumque demum, niſi cum bona Epiſcopi venia ſcriptis conſignata, & anno quolibet confirmanda. *Neve parum memor ordinis ac dignitatis ſuæ, ſit in famulatu Laïcorum, etiam Principum, eorumve quibuſvis aliis obſequiis, niſi cui ex cauſa & ad officium muñere*

Sacerdotali non indignum Epiſcopus hujus rei poteſtatem ante ſcripto dederit. Hujuſmodi autem licentiæ ſcripto permiſſa quotannis renoventur, alioquin irrita & nulla ſint. Eo denique Concilio prohibiti ſunt Clerici, ne nobilibus fœminis ejuſmodi viſia præſtarent obſequia, quæ in Cleri dedecus reſilirent. *Neve præcurſor aut Aſſecla fœminarum, aut eiſdem diſcumbentibus adſiſtat, aut ancilletur.* Nihil aptius, nihil prudentius præſcribi poterat. Nec tamen potuit beatus Carolus non Epiſcopis facere poteſtatem, ut Presbyteris, ac Beneficiariis quibuſdam permitterent procurationem rerum & negotiorum alicujus Principis, quod prope abeſt ab Officio Judicum ſupra explanato.

In Concilio Mediolanenſi IV. ad Clericos minorum Ordinum ampliatum eſt, quidquid in I. decretum fuerat, ſi in veſte eſſent Clericali, quanquam Beneficii expertes eſſent. Ea urebatur Concilium ratione, quod à teneris, ut aiunt, unguiculis, Clericos neceſſe ſit innutriri odio & averſationi negotiorum temporalium, & unis Eccleſiæ diſciplinis. *Cùm præſertim jam inde uſque à teneris annis ſe religionis pietatiſque inſtitutis & diſciplina Eccleſiaſtica moribus imbuant, oportet, qui in ſortem Domini vocati ſunt.* Hoc verò tantò memorabilius eſt beati Caroli ſtatutum, quòd ab aliquot retro ſæculis, ut ex continuata ſupra patuit ſerie Conciliorum & Canonum, ad ſolos Beneficiarios, & ad Clericos majorum Ordinum coarctatum fuerat, quod Pauli præceptum, & primigenia Eccleſiæ diſciplina Clericis omnibus indiſcriminatim præſcripſerat, ut ne Clericalis & profanæ, & belli, ſorive militiæ officia & functiones copulare, unâque iis defungi poſſent. Ut poſterioribus his ſæculis relaxata eſt minorum Ordinum Clericis ea ſtabilitatis lex, qua olim promiſcuè cum Clericis ſuperioribus tenebantur, & ioulium eis ſuit, ſi Clericatui valedicerent ante Subdiaconatum: Ita ne his quidem illi Decretis implicati fuerant, quibus ſæcularis fori officiis & muneribus Clerici arcentur. At Carolus veteris & caſtiſſimæ diſciplinæ ardore inflammatus, ſuis in Conciliis connixus eſt, ut hæc duo magni omnino ponderis capita reſtauraret, ut ne qui minoribus Ordinibus initiari ſe vellent, niſi certo, & irrevocabili propoſito ſeſe Altarium miniſteriis mancipandi; & ne poſſent minores Clerici terrenis officiis & functionibus in ſe ſuſceptis cœleſtem contaminare Clericatûs ſui nobilitatem. Quantivis enim ſplendoris eſſe videantur carnalibus hominum oculis fori & Judicum publicorum dignitates; humana, terrenaque ea ſunt culmina, quibus quantum terris cœlum, tantundem eminet Chriſti cœleſte Sacerdotium.

Acta Eccl. Mediol. pag. 10. 268.

IX. Diximus jam Comitiis Cleri Gallicani apud Melodunum abſterritos eſſe Clericos à fori functionibus & officiis, niſi quatenus ſinunt Leges Canonicæ. *Abſtineant Sacerdotes primum à terrenarum cura, & omni etiam nepotum tutela & curatela, niſi aut religionis cauſa, aut neceſſitas aliud ſuadeat. Caveant à litibus & proceſſibus. Servos Dei non oportet litigare. Multò magis à forenſi, à procurationis, aut cauſidico munere, niſi quantum per Canones licet, abſtinere debent.* Varias ſacræ ſui ævi Diſciplinæ labes enumerare agreſſus Gerſonius, ne hanc quidem prætermiſit, quòd Epiſcopi, Abbates & Monachi Aulas Principum & Curias ſæcularium Judicum ita frequentarent. *Quid eſt quod hodie Epiſcopi, Abbates, Monachi plus ſunt Officiales fiſci, quam Chriſti: totis niſibus militantes mundo in Curiis Principum, & ſæcularium judiciorum, ſeu Parlamentorum.*

Facilè aſſentientur jure meritiſſimo in has querelas erupiſſe Gerſonium, quibus ob oculus verſabantur quæ ſupra ex Monacho Sandionyſiano attigimus in vita Caroli VI. Regis: *Neceſſaria tandem illa inſedit animo cogitatio, & cura, ut fontes ipſi juriſdictionis ſæcularis expurgarentur, in ſuprema videlicet Camera Senatus Pariſienſis. Et quoniam tum in mentem venit in hanc celſiorem Curiam illapſos eſſe Abbates, Clericoſque alios, qui à Monaſtico receſſu, & à cura Cœnobiorum atque Eccleſiarum ſuarum confluxerant, ad hæc munia ambienda, quibus non paulo impenſius delectabantur, quam profeſſionis ſuæ functionibus ſacris: ſtatutum eſt, ut Regis nomine eis indiceretur, ſuas ut ſe in Eccleſias reciperent: religioni nempe eſſe, eos tandiu à ſtatione ſua ſacra abduci, ubi eorum opera atque induſtria pretium majus & illuſtrius eſſet, in imbuendis ſacra doctrina populis, & in procuranda animarum ſalute.* An. 1388. L. 8. c. 12.

CAPUT XXIII. *P. 4. l. 4. c. 7.*

Rurſum de Clericis, iiſdemque Judicibus & Conſiliariis, in Parlamentis & aliis Curiis ſæcularibus.

I. Epiſcopi & Abbates ex officio ſuo Parlamentis antiquis aderant, quando necdum certa illis ſedes illis erat, nec totum anni tempus in conſumebatur.

II. Quando Philippus Pulcher Pariſiis ſuum Palatium ſtatam & ſolemnem voluit eſſe ſedem Parlamenti, ex quo factum eſt, ut & ſtatis temporibus haberetur, jam nec Epiſcopi, nec Barones tam frequentes eo adeſſe potuere.

III. Exinde tamen etiam complurimi fuere hujus Senatus Conſiliarii Clerici, ad cauſam Eccleſiaſticam, quæ ibi paſſim ventilantur.

IV. Edicto Bleſenſi multum imminutus eſt is numerus Conſiliariorum Clericorum. Hinc crebra Cleri Gallicani expoſtulationes in Comitiis ſuis Generalibus, quibus nonnulla ex parte ſatisfactum eſt.

V. Obſervationes novæ aliquæ in antedicta.

I. EXpoſtulabat modò Gerſonius de Epiſcopis, Abbatibus & Clericis, quorum conferta multitudine frequentabantur Curiæ ſæculares, & ipſa Judicum ſubſellia inſidebantur. Sandionyſiana Caroli VI. hiſtoria paulò antè memorabat, anno 1388. ei malo medicari cœptum eſſe, ablegatis in ſuas Eccleſias Clericis, ſolo Cœnobii Sandionyſiani Abbate, ex ipſorum Parlamenti Senatorum & Officialium teſtimonio, demonſtrante, ſe Majoreſque ſuos ei ſemper Curiæ adſcriptos & adgregatos fuiſſe. His video luminis prætcrea aliquid aſpergendum eſſe, & ab ipſo capite arceſſendam eſſe originem hujus Diſciplinæ, cùm Carolus Magnus & auguſtiſſimæ ejus proſapiæ Reges atque Imperatores Epiſcopis & Abbatibus contulere & pinguiſſima quæque ſui regni latifundia, & primarias in Regiis Conſiliis ſedes. Erant porro duplicis generis hæc Conſilia. Erat enim Conſilium, quod poſtea Strictum dici placuit, & Privatum, ubi Princeps diebus ſingulis de incidentibus negotiis conſultabat. Erant præterea Conſilia, ſive Placita publica & generalia, quæ bis anno quolibet indicebantur à Principe, loco & die quo ei collibitum eſſet, alterum verno, alterum autumnali tempore, ubi tum de publicis Regni negotiis, tum de majoribus cauſis, ſacris, & civilibus diſceptabatur. Ad hæc Conſilia aſciſcebantur Epiſcopi & Abbates omnes. Tum quidem *Placita*, *Synodi*, *Colloquia*, *Conventus* dicebantur, poſtea Parlamenta, & Comitia Regni. Non

diu

diu Conventus hi protrahebantur; poterantque, qui aſſuerant Clerici, iis ſolutis, ſuas in Eccleſias properare, ibique reſidere, uti etiamnunc fit in iis Galliæ Provinciis, ubi quotannis, vel biennio ſaltem quolibet generales habentur Conventus, quibus interſunt Epiſcopi, incolumi & intemerata reſidentiæ lege.

II. At poſtquam Philippus Pulcher Parlamenti ſedem Lutetiæ defixit, poſtquam etiam lapſu temporis perpetuum illud eſſe cœpit, hoc eſt, poſtquam duo illa uniuſcujuſque anni Parlamenta, alterum ad beati Martini feſtum, alterum ad Paſcha, ita produci & prolatari cœpere, ut toto pene anno ſeſſiones & judicia celebrarentur; jam non ita facilè potuere hæc Judicum Officia cum Epiſcoporum neceſſaria in Eccleſiis ſuis reſidentia cohæreſcere. Poſſet enim illud familiari imputari maledicentiæ Monachorum medii ævi in Clericos, quòd hic aiebat ab eis prehenſatas fuiſſe ſub Carolo VI. Rege dignitates Judicum & Conſiliariorum in Parlamentis. Ea quippe erat Prælatorum prærogativa, jam inde à temporibus Caroli Magni, ad tempora & ultra tempora Hugonis Capetii propagata, ut ſupra declaratum eſt, cùm ſermo eſſet de Conciliis Nationalibus, de Comitiis Generalibus Regni, & de Parlamentis. Quin & primas obtinebant ſedes ante Duces, ante Comites & Barones. Cùm nequedum plebeii in ea Comitia admitterentur; & litterarum ſtudiis minus dediti eſſent Nobiles, hinc conſequens erat, ut judicia ferè omnia, quæ viros litteratos deſiderabant, per Clericos expedirentur. In cauſa ergo non fuit niſi nova conditio & diſciplina Parlamentorum, fixorum jam Lutetiæ & perpetuorum, ut rarius illis Barones, Epiſcopi, & Clerici intereſſent, potioribus videlicet & ſibi propriis alibi occupationibus diſtenti, illi bellicis, hi ſacris. Angliæ regni uſus, moreſque Gallicanis finitimi, & perquam ſimillimi in his erant, ut qui ab his manaſſent. Inde advertit Matthæus Paris, agitata fuiſſe conſilia de Vulſtano Epiſcopo Voreceſtrenſi, incredibili ſanctitate viro, exauthorando, quòd cùm Francicæ linguæ imperitus eſſet, novi Regis Vuillel-
An. 1095. mi Nothi Conſiliis intereſſe non poſſet. *Cùm ſimplicitatis & illiteraturæ accuſatus eſſet, & quaſi homo idiota, qui linguam Gallicanam non noverat, nec Regiis Conſiliis intereſſe poterat, ipſo Rege conſentiente, decernitur deponendus.* Non ergo ambitioſius prehenſari neceſſe erat, ut Parlamentis Prælati intereſſe poſſent.

III. Poſtquam ad ſtata & continua jam Parlamenta Epiſcopi, Abbates, Parochi advolare jam difficilius & rarius potuere, aliam & novam formam Senatui Reges induerunt. Tempora alia ab
Recueil 5. part. 2 pag. 24. 56 57. aliis ſecernenda ait Tilletius. *Fuere enim tempora, cùm Archiepiſcopi & Epiſcopi omnes, ſtatim atque confirmati fuerant, patentibus Regis litteris donabantur, quibus aditus illis aperiebatur, tum ad Conſilium Privatum, tum ad Parlamentum. Fuere & tempora, quibus nihil ejuſmodi factitatum eſt, & ſolo nomine Conſiliariorum Regis, ac nominis gloria gavisi ſunt Epiſcopi. Erant & Abbates & Priores, quibus jus eſſet conſeſſus & ſuffragii in Parlamentis. Eos ſummovit Carolus V. excepto Abbate Sandionyſiano in Francia.* Hæc Tilletius, qui & Edictum promit Caroli VI. anno 1388. quo ſancitur, triginta ut ſint Conſiliarii majoris Parlamenti Cameræ, quindecim Clerici, totidem laïci, præter Præſides; quadraginta in Camera Inquiſitionum, viginti-quatuor Clerici, ſexdecim laïci; Sex ad libellos ſupplices Palatii, duo Clerici, quatuor Laici. Id quoque ibidem edicitur, jugem ut omnes reſidentiam præſtent, idcoque Epiſcopos, Abbates & Priores jam non admittendos, niſi nominatim a Rege retineantur.

Affirmat porro Thuanus in Tabulario Senatus Pariſienſis inveniri chartas, quibus conſtet, anno *Hiſt. l. 10.*
1344. ſub Philippo Valeſio, Parlamentum Pariſienſe, quod deſultorium hactenus fuerat, ſtatum fixumque fuiſſe; hoc eſt, ex Deambulatorio Sedentarium factum, quæ verba ſunt Gallicanæ conſuetudinis: & tum centumviralem fuiſſe Senatum, conſcriptis ſcilicet Præſidibus tribus, ſex Magiſtris libellorum ſupplicum, quindecim Conſiliariis Clericis ſuperioris Cameræ, totidem laïcis; vigintiquatuor Conſiliariis Clericis Cameræ Inquiſitionum, ſive ut tunc loquebantur, Patriæ Conſuetudinariæ, ſeptemdecim laïcis; quinque Conſiliariis Clericis, tribus laïcis, ad cauſas diſceptandas Officialium Regis, à quibus erat provocatio ad Parlamentum. Quibus ubi duodecim Pares adjiciebantur, jam Centumviralis exurgebat Senatus. Additi ſunt à Franciſco I. viginti Conſiliarii, & octo Magiſtri ſupplicum libellorum. At is numerus mirum in modum crevit, ubi conſilium idem Rex iniit, ut ſemeſtrem eam faceret Curiam. Quade modò agebat *Pag. 519*
Thuanus, Conſtitutio Philippi Valeſii Regis, ea publicata fuit in Opuſculis Antonii Loiſelli, nec ab ea vel tantillum diſſentiunt ejus apud Thuanum excerpta.

Doctiſſimus vir Paſquerius in Collectaneis ſuis profert Conſtitutionem Philippi Pulcri, à quo ſanciebatur duo quotannis cogi Parlamenta, alterum ad octavas Paſchæ, alterum ad octavas omnium Sanctorum, ſingula bimeſtria; affore illis duos Prælatos, Archiepiſcopum Narbonenſem, & Epiſcopum Redonenſem; duos ſimiliter laïcos, Comitem Drocenſem, & Comitem Burgundiæ; præter tredecim Clericos, totidemque laïcos. In Camera Inquiſitionum Epiſcopi Conſtantienſis & Sueſſionenſis,
eum quinque aut ſex aliis eſſent. In Inquiſitionibus *L. 2 c. 3. 5.*
Linguæ Occitanæ Prior ſancti Martini de Campis & alii numero quinque. Ad Inquiſitiones Linguæ Francicæ, Magiſter Rodulphus Melior, & alii quinque. Ad Scacaria Rotomagenſia, quæ bina etiam ſingulis annis habebantur, Epiſcopus Narbonenſis & alii decem. Ad extraordinarias Inquiſitiones, quas vulgò vocant Magnos Dies Trecenſes, bis etiam anno quolibet celebrandas, Epiſcopi Sueſſionenſis & Aurelianenſis, Cantor Aurelianenſis, & alii, non plures omnino quam octo. At Conſtitutio Philippi Longi anno 1319. ita jubebat, *Nulli ut Prælati ad Parlamenta legarentur, quod religio eſſet Regi eos à reſidentia & ſpiritalibus functionibus ſuis abducere*; adeſſe autem præter Cancellarium, & Abbatem ſancti Dionyſii, octo Clericos, & duodecim
laïcos. Inquiſitionum Cameræ octo Clericos, laï- Rapporteurs.
cos totidem, litium & cauſarum judicandarum Relatores viginti-quatuor. Parlamento anni 1320. præter viginti Conſiliarios majoris Cameræ, ad Inquiſitiones delecti ſunt viginti Conſiliarii Clerici, triginta laïci. Anno 1356. Carolus V. Rex Parlamentum vetuit interpolari; nec tamen id executioni mandatum eſt, niſi ſub Carolo VI. Rege, quando vel ob impuberem ejus ætatem, vel ægritudines animi, vel Principum impotentiſſimas factiones, ne in mentem quidem venit, novi ut ſublegerentur Conſiliarii à Rege. Itaque protractum tum quidem eſt Parlamentum, ſed & eligi cœpti ſunt Conſiliarii. Parlamento Philippus Longus Prælatos expunxerat.

Carolus V. Rex anno 1359 ad tricenarium numerum coarctans Conſiliarios, quibus Regia ſtipendia ſuppeditabantur; Prælatos, Principes & Barones excepit, quorum ipſe numerum arbitratu ſuo definiturus eſſet, quòd nihil illi acciperent ſtipendiorum. Itaque aditus patuit Prælatis in Parlamentum uſque ad annum 1401. cùm Senatuſconſulto excluſi ſunt Abbates. Exinde Archiepiſcopi & Epiſcopi omnes conſeſſu gaudent in Parlamento, non ſuffragio, præter ſex Pares Eccleſiaſticos, Epiſcopum Pariſienſem, & Abbatem S. Dionyſii, penes quos jus eſt etiam ſuffragii. Erat & ab exortu ſuo bipertita Computorum Camera, ex Clericis Laïciſque. Ita ex Paſquerio, uno amplius ſæculo opus fuit, ut nova illa Parlamentis inveheretur conſuetudo, interclufo Epiſcopis & Abbatibus aditu, qui reſidentiæ compede aſtricti non poſſent præſtò eſſe Parlamentis toto jam anno celebrandis.

Jam verò idem ille ſuprà laudatus vir doctus Loiſellius in Opuſculis ſuis confirmat ex duobus Advocatis Regiis Clericum alterum eſſe debuiſſe.
Pag. 470. *Etiamnunc primus Advocatus Regius proprio munitur diſpenſationis diplomate, ut poſſit id muneris, laïcus cùm ſit, capeſſere & obire.* Addit porro idem ipſe
Pag. 695. Clementem IV. Papam ad Carolum Provinciæ tum Comitem, poſtea & Siciliæ Regem Epiſtolas dediſſe, pulcherrimis monitis refertiſſimas, ac præ cæteris, ut ſi Parlamentis ſuis Prælatos inſcriberet, ſtipendiis etiam Regiis illos inſtrueret, nec diutiùs remoraretur; cùm nec Eccleſiis ſuis diu poſſent abeſſe, nec Regiis obſequiis Eccleſiæ ſumptu immorari. *Si Prælatos de tuo Parlamento feceris, ad certa Parlamenta veniant annuatim, quibus certa vadia conſtituas; cùm nec Eccleſias ſuas deſerere diu debeant, nec in tuo ſervitio ſuis ſtipendiis militare.*

Nec pigebit ex Guimerio quoque didiciſſe, quæ prima fuerit Pariſienſis Parlamenti inſtitutio. *Cu-*
In Pragmat. Sanct. paulò ante finem *ria Parlamenti Pariſienſis fuit inſtituta de centum Conſiliariis, ſcilicet duodecim Paribus Franciæ, octo Magiſtris Requeſtrarum domûs Regis, & octoginta aliis Conſiliariis, quadraginta laïcis, & quadraginta Clericis, inter quos ſunt quatuor Præſidentes laïci.* Ita ille in Pragmaticam Sanctionem paulò ante finem. In reſponſione Oratorum Caroli VII. Galliæ Regis ad expoſtulationes Pii II. Papæ adversùs hoc Parlamentum, eadem explanatur conſtitutio illuſtriſſimi hujus Senatorum Collegii, & quàm dulces uberesque fructus effloruerint ex eo mirabili utriuſque Ordinis temperamento, ac connexione ad libertates Eccleſiæ tuendas, ad Chriſti pauperumque patrimonii defenſionem, denique ad dirimendas graviſſimas tot controverſias, ubi conſpirare neceſſe eſt cum civili hominum juriſprudentia Evangelicæ doctrinæ lumina, & Eccleſiaſticas Conſtitutiones. Ex quo & illud uſu venit, ut ad auguſtiſſimum hunc cœtum referrentur cauſæ quandoque graviſ-
Spicil. to. 9. p. 327. ſimæ ex aliis Regnis. *Hæc Curia Parlamenti ex Eccleſiaſticis & ſæcularibus viris juriſprudentiam habentibus conſtituta uſque ad numerum octoginta perſonarum, abſque duodecim Paribus Eccleſiaſticis & ſæcularibus, & octo Magiſtris Hoſpitii Regis, qui omnes de corpore ipſius Curiæ exiſtunt, quamplurimum neceſſaria eſt ad conſervationem Eccleſiarum, & jurium ſuorum, & de quibuſcumque ad eos querimonia defertur, ſive de Officiariis Regis, ſive de quibuſcumque aliis in ipſo Regno, quantumcumque potentibus, per ipſam cuique juſtitia miniſtratur. Quod ſi ita per omnes regiones orbis Chriſtiani fieret, non ita in multis patrimonia Eccleſiarum direpta & delapſa forent, ſicut proh dolor! eſſe referuntur. Tantaque ab antiquo fama eſt illius Curiæ, quod nedum ſubditi aliorum Regnorum Chriſtianorum in cauſis privatis ad judicium illius Curiæ recurrere voluerunt, prout & adhuc multi faciunt; ſed etiam interdum infideles hoc idem fecerunt.*

IV. Edicto Bleſenſi Henricus III. non modicam partem expunxit Conſiliariorum Parlamenti Pariſienſis, parique ratione & modo aliorum, quæ ad ejus formam fuerant temperata. Illud verò eo Edicto præcipitur, ut cùm vacuæ fuerint hæ ſedes, vel morte, vel facinore, vel ex alio quopiam munere inſociabili, reſtringatur numerus in Parlamento quidem Pariſienſi ad quatuor Præſides, ſexdecim Magiſtros libellorum ſupplicum, quatuor Conſiliarios Clericos, ſexaginta laïcos. In Parlamento Toloſano ad quatuor Præſides, decem Conſiliarios Clericos, viginti-quatuor laïcos. In Burdigalenſi ad tres Præſides, ſex Conſiliarios Clericos, laïcos duodeviginti. In Burgundiæ Parlamento ad duos Præſides, ſex Conſiliarios Clericos, ſexdecim laïcos. In Parlamento Britanniæ ad quatuor Præſides, octo Conſiliarios Clericos, viginti-quatuor laïcos. In Parlamento Rotomagenſi ad tres Præſides, ſex Conſiliarios Clericos, duodeviginti laïcos. In Parlamento Delphinatûs ad duos Præſides, quatuor Conſiliarios Clericos, duodecim laïcos. In Parlamento Provinciæ tres Præſides, ſex Conſiliarios Clericos, duodeviginti laïcos. Ita Edicto Bleſenſi Art. 21. 22 &c.
imminutus eſt numerus Conſiliariorum Clericorum, ut vix jam tertiam partem attingeret numeri laïcorum, cui quondam par fuerat, vel etiam ſuperior. Tam acerbo vulnere accepto ingemuit Eccleſia Gallicana, dignitatemque ſuam infringi, libertates labefactari conqueſti ſunt Præſules Comitiorum Generalium Cleri Gallicani apud Regem. *Cùm nulli ſuperſint pluribus in Parlamentis Conſiliarii Clerici, puta Burdigalenſi, Britanniæ, Gratianopolitano, Aquenſi, Divionenſi, præter primævam formam & inſtitutionem ejuſmodi Senatûs, quo Clerici & Laïci, Nobiles & Plebeii continentur, ut Collegia mixta ſint. & Parlamenta ſeu Comitia generalia in compendium miſſa, cui ubi deeſt Clerus, jam non poteſt vel nomine, vel authoritate pollere Parlamenti is cœtus, digniſſima ſui & ampliſſima parte, cum Capite deſtitutus. Nec enim Edicti Bleſenſis veſtri articulo XXI. & XXII. auguramur à Majeſtate veſtra extinctos fuiſſe Conſiliarios Clericos & laïcos, donec ad priſtinum numerum redigantur. Nec enim conſentaneum id fuiſſet; cùm nec vos, nec Majores veſtri ultra ſolemnem numerum Conſiliarios unquam Clericos adoptaveritis; ſed ſuppreſſos tantum volueritis eos Conſiliarios, qui ultra primævum numerum excreviſſent.*

Hic verò animadverti æquum eſt, 1. ità imminutum tunc fuiſſe uniuſcujuſque Senatûs numerum, quòd & ultra modum amplificatus antè fuiſſet, in ſumma tunc quadam Reipublicæ perturbatione. Cùm verò amplificatus ultra æquum non fuiſſet niſi cœtus laïcorum Conſiliariorum, jure ſuo flagitabat Clerus, ut Clericorum numerus retineretur ſoſpes & indemnis, quantus fuerat ante Comitia Bleſenſia. 2. Illud Regi ſignificatur, jam Parlamenta non fore, hoc eſt, compendiarias quaſdam Statuum Generalium repræſentationes, niſi ut in Comitiis & Statibus Generalibus, ſuus ibi Clero conſtet principatus, numerus, vigor. 3. Additur verò nec poſthac diſcuti ac diffiniri poſſe in Parlamento cauſas graviores complurimas Eccleſiarum, niſi Curia ſumma Judicum ea foret, partim Clericis, partim ex laïcis Senatoribus coagmentata. Unde & mox ibidem in hunc modum ſubjiciebatur: *Præterquam*

quod permagni intereſt ad Cleri dignitatem, ne ea Clericorum Senatorum Officia extinguantur; refert etiam mirum in modum, ut eo præſidio ne ſpolientur libertates Eccleſiæ, immunitates Cleri. Articulo denique proximo inſtatur pro Officiis Conſiliariorum Clericorum in Curiis Præſidialibus, quæ Carolus IX. Rex creaverat. His poſtulatis aſſenſus eſt Rex, & facturum ſe ſatis pollicitus.

Anno 1596. rurſus Comitia Cleri Gallicani Henricum IV. Regem ea de re interpellarunt, cujus & Edicto ejuſdem anni res ita compoſita eſt, ut ex his
Art. 11. 12. ejus verbis liquet. *Quæ poſthac vacaverint Officia Senatorum, tum Clericorum, tum Laïcorum in Parlamentis, quibus nulli nunc ſunt Clerici Conſiliarii, ea his addicentur, donec legitimus eorum numerus impleatur; nec verò poſſint ea officia aliis quàm ſacratis Clericis obvenire.* Edicitur & Articulo proximo, ut in Parlamentis & Præſidialibus Curiis Officia Clericorum Conſiliariorum ita Clericis adjudicentur, ut nec poſſint unquam ad Laïcos devolvi, etſi ſubreptitia quæpiam ad id diplomata à Regibus extorqueantur. Conventûs Generalis Cleri anni 1610. à Ludovico XIII. ſimillimum expreſſit Edictum, ut ne Laïci unquam invadere ſinerentur in ea Officia, ſive Præſidum in Cameris Inquiſitionum, ſive Conſiliariorum in Parlamentis & Præſidialibus Curiis, quæ primæva ab inſtitutione ſua Clericis adjudicata fuere. Ejuſdem Regis Edicto anno 1629. confirmatum hoc ipſum eſt, ut Clericis integra & illibata ſervarentur ea Senatorum Officia, quibus primùm inveſtiti fuiſſent. Cùm denique anno 1635. Comitia Cleri Generalia ab eodem Rege flagitaſſent, quod Articulo XVIII.
Art. 37. continebatur. *Ut quoniam cauſæ pleræque Eccleſiarum graviores in ſuperioribus Cameris Parlamentorum definiuntur, quarta ſaltem pars Senatorum ex Clericis deligatur.* Reſpondit Princeps Clericis vendicatum ſervatumque iri ea Officia, quæ hactenus obtinuiſſent. Si promiſſis his ſtatum fuiſſet, ſi vel maximè revocatæ res fuiſſent ad primariam Curiæ cujuſque inſtitutionem, cumulatiſſimè Cleri votis ſatisfactum fuiſſet. Qui prima enim ſæculiarium iſtiuſmodi Curiarum inſtituta litteris mandavere, ii pari ſaltem numero Clericos fuiſſe Senatores affirmarunt.

V. Non tanta nervorum contentione certaſſent Conventus iſti Generales Cleri Gallicani, ut à Regibus vindicaretur, reſtitueretur, amplificaretur numerus Conſiliariorum Clericorum, vel Præſidum in Cameris inquiſitionum; niſi perſuaſiſſimum exploratiſſimumque eis fuiſſet, nihil adverſari antiquis Conciliis, Jurique Canonico, vel Eccleſiarum libertati, vel Cleri ſanctimoniæ eam diſciplinam. Nec toto forſan ſæculi unius decurſu eaſdem preces machinaſque admoviſſent, niſi id apprimè neceſſarium aut conducibile intellexiſſent ad tuitionem libertatum & rerum Cleri, Clericorumque ipſorum.

His illud adde eas toties preces & interpellationes ingeminatas non fuiſſe, niſi ad Officia Conſiliariorum in Parlamentis & in Præſidialibus Curiis, aut Magiſtrorum libellorum ſupplicum. Cauſam ejus rei ſuperiori Capite non ſemel indigitavimus, quòd ea Conſiliariorum munia neminem implicent capitalibus judiciis, aut truncationibus membrorum; cum integrum eis ſit tum ſe ſubducere, quod non peræquè fas eſſet Judicibus aliis compluribus.

Poſtremo denique loco his illud addemus, cùm hunc tandem exitum habitura eſſet noſtra diſputatio, ut Generalibus totieſque iteratis Cleri Comitiis aſſentiremur: non potuiſſe nos ſuperiùs non in hanc eandem ſententiam molliuſculè inclinare priſcorum quorundam Conciliorum Canones. Nec enim diſſimulabo, nonnihil quandoque mollitos à nobis & inflexos fuiſſe antiquos Canones, qui in cortice nonnihil à nobis diſſidere videbantur, nec niſi ſubiniquè ferebant Clericos ſaltem majores, quibuſcumque ſæcularium Judicum muniis obligari. Eam indulgentiam Conciliis extorſit tandem ineluctabilis quædam neceſſitas. Itaque alienum non erat, ut amica eis quædam vis aliquando fieret, ut iis accommodarentur decretis, quæ Clerus Gallicanus toties congregatus expetivit. Quin poſterioribus Conciliis hæc approbata eſt tandem diſciplina, quæ ſi ad tempora Caroli Magni retro volveremur, una ferè tunc in Eccleſia dominabatur.

CAPUT XXIV. *P. 4. l. 4. c. 8.*

De Prælatis & Clericis aliis, quibus aditus patuit ad Conſilia Regum, & ad ipſum Regni Miniſterium primarium.

I. Sugerius ſancti Dionyſii Abbas, Adminiſter primarius Regni, & Rector, B. Bernardi laudibus, Eugenii III. Papæ encomio honeſtatus.

II. Quid Bernardus ſuo merito ſtimo exploſerit in Stephano de Garlanda, Archidiacono & Præfecto Prætorii, ſeu Magno Magiſtro Palatii Regii.

III. Epiſcopi, Abbates, Monachi clavo Regni propoſiti ſub Philippo Auguſto & Ludovico IX.

IV. Lanfrancus ſub Vuillelmo Notho Angliæ Rege primas partes geſſit Regii miniſterii.

V. Exempla alia Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Angliæ, qui Conſiliarii, Miniſtri Regum, Regni Rectores fuere.

VI. Epiſcopis nonnunquam etiam demandatum Magni Juſtitiarii munus: quod tandem connitentibus Pontificibus Romanis retractatum eſt.

VII. De Officio Vicecomitum. In genere ſæcularibus his Officiis, in quæ nimis cupidè, nimis multi ſe Epiſcopi intrudebant, quod à Pontificibus tandem vetito datum eſt.

VIII. Rurſus exempla plurima Prælatorum Angliæ, Conſiliariorum & Miniſtrorum Regni partes ſuſtinentium.

IX. In Germania altius etiam penetrarunt Præſules in Conſiſtoria Principum, & in Adminiſtrationem Imperii. Nec ſecus fuit in Septentrionalibus Regnis.

X. Hæc Regnorum & Imperiorum generali diſciplina una ferè imminet, una dominatur ſummi Numinis ſapientia, nutu ſuo hæc omnia librans & verſans. Clericorum & officii & poteſtatis eſt, ut quibuſvis ſæcularibus officiis ſanctitatem ipſi ſui Ordinis illinant, non eorum, vel ſæculi afflatu illi inquinentur.

XI. Præſtantiſſima Petri Bleſenſis monita ad Clericos Aulam frequentantes.

XII. In Hiſpania Veremundus Rex Regno nuntium remiſit, & uxori, quòd Diaconus eſſet. In Luſitania Henricus Archiepiſcopus Eboracenſis, Cardinalium Romano aſcriptus Collegio, Regnum capeſſit, nuptias meditatur. Duorum horum Regum inter ſe collatio, & cum Caſimiro, qui ex Monacho & Diacono, creatus eſt Poloniæ Rex, quo ſui illum natales invitabant. Geiſa Epiſcopus, poſt Rex Hungariæ.

XIII. De Ximenio Cardinali, & de Archiepiſcopis Toletanis.

XIV. De Patriarchis Conſtantinopolitanis.

I. NE jejuni nimis fuiſſe videamur in tam copioſa meſſe, rurſum hic nova acervabimus exempla ſanctiſſimorum Præſulum, qui in Conſiſtorio Regum primariis ſeſſitavere ſedibus, quin & gubernacula interdum Regni tractarunt, vel impuberibus, vel abſentibus Regibus: non aliud interim vel hortantibus, vel optantibus Conciliis, Pontificibus, piis & eruditis quibuſque, quàm ut religioſè munere fungerentur, & convenienter

præſumptæ de Cleri ſanctimonia opinioni. Pervagatiſſimum eſt Sugerium Abbatem ſancti Dionyſii Miniſtrum fuiſſe Statûs principem, & Regias vices obtinuiſſe ſub Ludovico Juniore Rege, dum is in Palæſtina peregrinaretur, & Sarracenos oppugnarat. Excelſo, & infracto ſemper animo beatus Bernardus adversùs quaſvis morum & diſciplinæ peſtes, adeo non Sugerio obtrectavit, ut & laudibus eum cumularet, Regio hoc fungentem miniſterio, datis ad Eugenium III. litteris, quo ei miſſos à Sugerio Romam Legatos commendaret. *Si quod magna domus magni Regis vas in honorem apud noſtram habetur Gallicanam Eccleſiam, meo quidem judicio ipſe eſt venerabilis Abbas ſancti Dionyſii. Novi ſiquidem virum, quod & in temporalibus fidelis & prudens, & in ſpiritualibus fervens & humilis; in utriſque, quod eſt difficillimum, ſine reprehenſione verſetur. Apud Cæſarem eſt tanquam unus de Curia Romana, apud Deum tanquam unus de Curia cæli.* Quo encomio, Bernardi ab ore & ſtylo profecto, videri poteſt Sugerius Abbas Regni adminiſter, non tam hominibus commendatus, quam cœlitum albo inſcriptus fuiſſe.

Eugenius ipſe Papa datis ad Sugerium litteris præcipiebat, ut ſignificaret ſibi, qui ex Epiſcopis ipſi minùs ope & conſilio, & opera adeſſent ad Regni defenſionem, ei abſente Rege commendatam. *De Epiſcopis vero, qui pro defenſione Regni tibi opem ferre & adeſſe recuſant, ne omnes ſimul in culpam inducere videamur, nobis de aliquibus nominatim ſignifices, ut eos Apoſtolicis effatibus corripiamus, & exhortemur: quatenus ad conſervandum ſtatum Regni promptiores exiſtant, & ad ea, quæ Regni honori & utilitati expediunt, vires & conſilium ſubminiſtrent. Porro quod loca Regni tibi commiſſi pro voluntate noſtra ad celebrandum Concilium obtuliſti, devotionem tuam in Domino collaudamus.* Itaque in poteſtate Abbatis Proregis erant civitates, ut earum Pontifici copiam faceret ad celebrandum Concilium, & Epiſcopos omnes ſibi collaborare in Regni defenſione præciperet. Majeſtatis nomine illum coluit Epiſcopus Andegavenſis, & ad obſequium ſe præſto eſſe profeſſus eſt ei, qui vicem Regis impleret. *Qui in loco Regis eſtis.* Per litteras ei gratulatus eſt Epiſcopus Aurelianenſis, quòd Regnum ei univerſum obtemperaret. *Quoniam Regnum Francorum ſub diſpoſitione & protectione veſtra diſcretionis divina providentia conſtitutum eſt, ſicut dignum eſt, non minimam gaudemus.* Rex ipſe ex tranſmarinis Provinciis per litteras hanc illi ſummam poteſtatem, ratam, firmamque conſtare voluit: *In manu quippe veſtra ſunt omnia, quæ tanquam veſtra diſpoſitioni veſtræ atque ſollicitudini per totum Regnum providenda commiſimus.*

Du Cheſne To. 4. pag. 493. & ſeq.

Miniſterio Regni præfuerat idem antè Sugerius Abbas, quàm Rector crearetur. Tunc temporis ad eum Bernardus & ad Epiſcopum Sueſſionenſem ſcripſit, ut ad principes & primarios Ludovici Regis Conſiliarios. Ad eos inquam ſcripſit Bernardus, Cenſor inexorabilis, cùm priùs Regem ipſum in Eccleſias atrocius exæſtuantem objurgaſſet. Hos autem Bernardus laceſſivit, non quod Regiis intereſſent Conſiliis, ſed quod vel iis præſentibus tam acerba in Eccleſias deſignarentur conſilia; aut ſi ſe his amoliendis impares ſentirent; non Aula diſcederent, non caput ſuum pro Eccleſiæ & juſtitiæ tuitione in extremum diſcrimen conjicerent. *Dignum duxi vobis, qui de Conſilio Regis eſtis, inſinuandum, &c. An vos ei conſulitis talia, &c. Si quis Eccleſiæ filius eſt, profecto ſtabit & opponet ſe, quoad poterit, murum pro domo Dei. Nam & vos ipſi, quomodo non dicam tractatis ea, ſed vel intereſtis conſiliis tam malignis? Quidquid enim mali fecerit, merito non Regi juveni, ſed Conſiliariis ſenibus imputatur.* Epiſcopum hunc Sueſſionenſem & Sugerium ſimile veri eſt ſeipſos Bernardo purgaſſe, cùm tam præclaro poſtea Bernardus præconio Sugerium exornarit, quod hujus Capitis exordio præfiximus. Enimvero non in omnes, qui Conſiliis Principum adſunt, derivari poteſt invidia eorum, quæ ibi ſtatuuntur, ſi illis diſſentientibus, ſi multum diuque obluctantibus ſtatuantur. Nec verò prorſus liquet, an vel tum conſultiſſimum ſit viros religioſos & pios diſcedere. Etſi enim uni alicui procellæ propulſandæ impares fuerint, aliàs pares, aliàs ſuperiores erunt; denique nec tutius, nec imprudentius quidquam eſt, quàm ſæviente maximè procella, tum abjicere navis gubernacula. Mirum eſt, nec prætereundum nobis hoc loco, quod habet Otto Friſingenſis Epiſcopus de Regni regimine Sugerio concrediti per abſentiam Regis. Eam enim affirmat prærogativam fuiſſe Sandionyſianis Abbatibus affixam. *Sugerio Abbati ſancti Dionyſii, qui Regni negotia ob abſentiam Regis in Occidentali Francia, juxta illius Cœnobii prærogativam adminiſtrabat, &c.* Tunc Regum plerumque filii à puero inſtituebantur in Regio hocce Cœnobio; & proclive erat, ut quos habuerant juvenilis inſtitutionis ſuæ parentes & magiſtros, eos poſtea ubi regnum capeſſiverant, vellent habere miniſtros, eiſque Regni delegarent quandoque adminiſtrationem, quibus & ſui, & filiorum curam commendaverant.

Epiſt. 222.

L. 1. c. 55. De geſtis Friderici.

Redeo ad Bernardum, & ad litteras ab eo perſcriptas ad Sugerium Abbatem. Quid his potuit dici amplius ad ſplendorem & immortalem gloriam Regii hujus Miniſtri, Conſiliarii, Rectoris. *Omnium Eccleſiarum cuſtodia vobis commiſſa dignoſcitur, &c. Conſulo & ſupplico ſublimitati veſtræ, quia maximus Princeps eſtis in regno, &c.* Et ubi Sugerius Conventum adgregavit Epiſcoporum & Baronum Regni, ut eos de Regni regimine percontaretur, & ſtatutum tandem eſt, ut ipſemet Regni Provincias perluſtraret, abigendis, aut opprimendis turbulentis quibuſdam hominibus, hæc ad illum gratulabundus ſcripſit Bernardus. *Viſitet vos Oriens ex alto, qui viſitare diſponitis regnum glorioſiſſimi Regis noſtri, ut ſic reſpirare poſſit à tribulatione malorum & dolore. Profecto conſilium Dei fuit, ut ad Conſilium tam Curiæ, quàm Eccleſiæ Principis vocaretis, ut ſciant omnes qui habitant terram, quia remanſit & regno & Regi amicus dulcis, conſiliarius prudens, adjutor fortis.* Denique nemo ſanus inficiabitur, nullis in Epiſcopis inſimulaſſe Bernardum, quod approbabat in Archiepiſcopo Senonenſi, ut Curiæ & Conſiliis Regiis frequens adeſſet. *Si Cæſaris ſucceſſori, id eſt, Regi ſedulus in ſuis Curiis, Conſiliis, Negotiis, Exercitibuſque adeſtis:* dum officium implerent, ea religione, conſtantia, integritate, quam in Sugerio commendabat.

Epiſt. 356. 357. 358. 359.

Epiſt. 422

II. Nec eſt quod quiſquam objectet, quæ idem Bernardus tam piè, fortiterque ſcripſit adversùs Stephanum de Garlanda, qui Diaconus cum eſſet, & bene multa acervaſſet Beneficia, Magni Seneſcalli dignitatem induit, quæ ſumma erat, ſed militaris & armata Præfectura, id omne complexa, quod poſtea Comitibus Stabuli attributum eſt. Eam dignitatem dilucidum eſt ſociari & cohærere non potuiſſe cum Clericatu, cum Diaconatu, & aliis Beneficiis. Atqui ii demum erant fontes querelarum Bernardi. Nec enim moleſtè ferebat, quòd Diaconus & Beneficiarius Regio præeſſet Conſilio

Epiſt. 78.

& Miniſterio. At militaris profeſſio, & totius militiæ ſumma Præfectura, non immerito illi videbatur Clericatui repugnare, & collidi. *Cujus cor non indignatur, Diaconum ſic ſublimatum honoribus Eccleſiaſticis, ut nec Epiſcopis inferior videatur; ſic implicatum militaribus officiis, ut præferatur & Ducibus? Quis non deteſtetur unius eſſe perſona, & armatum armatam ducere militiam, tuba indicere bellum, & in medio Eccleſiæ pronuntiare Evangelium?* Fateor & impatientius tuliſſe Bernardum, quòd idem Stephanus cum Diaconatu Dapiferum ſe Regis ageret. Verùm id Bernardum potiſſimum mordebat, quòd multò pluris faceret Stephanus hanc ſæcularem, quamlibet eminentiſſimam dignitatem, eique Clericatum & Diaconatum poſthaberet. *Cumque ſit Archidiaconus, Decanus, Præpoſituſque in diverſis Eccleſiis, nihil eorum tam eum delectat, quam Regis vocari dapiferum. O nova & exoſa perverſitas! Itane plus decet hominis, quam Dei famulum nominari? ac terreni, quam cœleſtis Regis dici officialem, altioris ducitur dignitatis.* Si Bernardum audias, ſi cum ipſo ſapias, longè præcellentior dignitas eſt Archidiaconi, Decani, vel Præpoſiti Eccleſiæ, quàm Majoris Palatii, Comitis Stabuli, & Seneſcalli majoris. Adde quod authore Bernardo, Diaconum officio affigi ſæculari, ex quo nihil valde utilitatis ad Eccleſiam redit; & cui propoſita non eſt, niſi gloria & pompa mundi fumoſa, ſatis id quidem cauſæ habet, ut utriuſque ejus dignitatis fibula & conjunctio diſſolvatur. Nec par ratio militat in Conſiliario, Miniſtro, & Rectore Regni. His muniis perſunctus non eſt Sugerius, niſi ut Eccleſiæ & Regno prodeſſet magis, quàm præeſſet; non alia unquam nominis gloria ſe exornari paſſus, quàm ut Abbas ſancti Dionyſii diceretur. *Par utrobique abuſio, ſive quod Diaconus menſæ Regia deputetur miniſterio, ſive quod Regis dapifer myſteriis altaris inſerviat. Ergo pulchrius eſt vocari dapiferum, quam Decanum, quam Archidiaconum?*

III. Cùm anno 1190. Philippus Auguſtus tranſmarinam adornaret expeditionem, Regni, filiique regimen Adelæ Reginæ, & Vuillelmo concredidit Archiepiſcopo Remenſi avunculo ſuo. *Accepta licentia ab omnibus ſuis, Adelæ chariſſimæ matri ſuæ, & Vuillelmo Archiepiſcopo Remenſi avunculo ſuo pro tutela & cuſtodia totum regnum Francorum cum filio ſuo Ludovico dilectiſſimo commendavit.* Hæc Rigordus, qui ruſus ad annum 1213. Varinum narrat Equitem profeſſum ſancti Joannis Hieroſolymitani, poſtea Sylvanectenſem Epiſcopum creatum fuiſſe, unáque Conſiliarium & Miniſtrum Regni primarium. Nulli non ille Gallorum & amori fuit & admirationi, qua erat virtutum omnium laude, qua ſapientiæ copia, inſatigata vigilantia, Eccleſiarum amantiſſima tuitione. *Cui ſucceſſit Frater Garinus, qui cum eſſet Frater Profeſſus Hoſpitalis Hieroſolymitani, Regis Philippi magnanimi ſpecialis Conſiliarius effectus, in aula Regia propter prudentiam & incomparabilem conſilii virtutem, & alias animi dotes multiformes ita laudabiliter ſe habebat, quod quaſi ſecundus à Rege negotia regni inculpatè tractabat, & Eccleſiarum neceſſitudines tanquam vir litteratus ad plenum nihilominus omni ſtudio procurabat, libertates & privilegia earum modis omnibus, quaſi ſub chlamide conſervans indemnes.*

Du Cheſne Tom. 5 pag. 29. 55. 521

Apud beatum Ludovicum & Philippum III. ejus filium gratia & authoritate in Reipublicæ adminiſtratione præ cæteris floruit Matthæus Abbas ſancti Dionyſii. Audiendus hic Geſtorum Philippi III. Scriptor. *Et maximè tunc uſus eſt conſilio & diſciplina Reverendi Patris Matthæi Abbatis ſancti Dionyſii in Francia, viri Religioſi & ſapientiæ floribus adornati; cui ſuper omnes Aſſeſſores Palatii regii cauſas & univerſa negotia regni ſui, ſicut & pater ſuus fecerat Ludovicus Rex, expedienda tradidit.* Fidem facit Nangius beatum Ludovicum initia regni ſui dedicaſſe delectu Conſiliariorum ſapientia & virtutibus ſpectatiſſimorum, ex Clericis, Laïciſque. *Conſiliarios & Aſſeſſores, tam Clericos, quàm laicos electiſſimos tam fidelitate, quàm vita & ſapientia habere voluit, & undequaque poterat, eligi faciebat.* Vel Pares Franciæ Clerici, totidem quot laïci, quorum profecto antiquiſſima inſtitutio eſt, declarant manifeſtiſſimè, cujuſmodi eſſent Regum jam olim Conſiliarii. Eos omnes anno 1458. voluit Carolus VII. Rex adeſſe Capitali judicio Ducis Alenconii, *cum omnibus Conſiliariis, in Curia Parlamenti Pariſienſis, tam laicos, quam Clericos, una cum Epiſcopo Pariſienſi, & Abbate ſancti Dionyſii*: ut perhibet, qui ejus Regis hiſtoriam exaravit Joannes Chartetius.

Rainal an. 1236. n. 43.

Pag. 304.

IV. Adeunda nunc nobis Anglia eſt, ad rimanda ejuſdem diſciplinæ veſtigia. Conſiliarii & Miniſtri nomine & gloria meritiſſimò induitur Lanfrancus Cadomenſis Abbas, poſtea auctus Archiepiſcopatu Cantuarienſi ſub Vuillelmo Nortbo. *Ut patrem venerans, ut præceptorem verens, diligens ut germanum, aut prolem. Illi conſulta animæ ſuæ, illi ſpeculam quandam, unde Ordinibus Eccleſiaſticis per omnem Normaniam proſpiceretur, commiſit.* Cùm Angliæ Regno diſcedebat Rex, tum ei regendo Lanfrancum præfuiſſe refert Matthæus Paris, ad annum 1099. *Angliam Rege abſente cuſtodivit.* Idem confirmat Scriptor vitæ Lanfranci paulò prolixius, ut explicaretur eximia illa, quæ illi hoc nomine conciliabatur, poteſtas in omnes Regni Optimates. *Quando glorioſus Rex Vuillelmus morabatur in Normannia, Lanfrancus erat Princeps & Cuſtos Angliæ, ſubjectis ſibi omnibus Principibus & juvantibus in his quæ ad defenſionem & diſpoſitionem vel pacem pertinebant regni ſecundùm leges Patriæ.* Vuillelmum Nothum excepit Vuillelmus filius, cognomento Ruffus, à quo Regni adminiſtrationem perhibet Vuillelmus Malmeſburienſis Vuillelmo Dunelmenſi Epiſcopo eſſe commendatam. *Nam Vuillelmo Dunelmenſi Epiſcopo commendata erat rerum publicarum adminiſtratio.*

Scriptor. Norm. pag. 194.

Cap. 25.

L. 4. pag. 120.

V. Minaces & aculeatas dedit Alexander III.* Epiſtolas ad Richardum Cantuarienſem Archiepiſcopum, quòd Vintonienſem, Elienſem, & Norvicenſem Epiſcopos pateretur diutius moras trahere in Aula, longumque ſuas Eccleſias obliviſci. Alibi jam ſupra diximus Archiepiſcopum Petri Bleſenſis calamo & opera vicaria uſum, reſcripſiſſe Pontifici, nulla non virtutum laude clarere hos Epiſcopos, nulla non ſtrenui Paſtoris munia obire in ſuos greges. Porro novum non eſſe, eſſe quinimo in primis utile, & pernéceſſarium, cùm Regno, tum Eccleſiæ, ut frequentes ſint Epiſcopi in Conſiliis Regum. *Non eſt equidem novum, quod Regum Conſiliis interſint Epiſcopi. Sicut enim honeſtate & ſapientia cæteros antecedunt, ſic expeditiores & efficaciores in Republica adminiſtratione cenſentur.* Alio loco excerpſimus, quæ mox ibi ſubjiciuntur, de ſervitute & calamitate creberrima, quam vix effugerent Eccleſiæ, *niſi familiares & Conſiliarii Regum eſſent Epiſcopi.*

Baron. an. 1176. n. 29.

Ubi primùm Angliæ Regni habenas tractare cœpit Richardus I. Regni totius adminiſtratio delegata ab eo eſt Elienſi Epiſcopo Vuillelmo. Germa-

ni fratres Regis præter ejus juſſionem ex Normannia in Angliam trajecere, quo novi Miniſtri & Rectoris conſilia & authoritatem labefactarent. Litteras ad eos dedit Cæleſtinus Papa, quibus hortabatur, ut ſacroſanctam Regum dignitatem, in Miniſtris etiam & Vicariis ſuis coruſcantem revererentur, utque Epiſcopi Regios ipſos fratres excommonicatione percellerent, ſi quid inſolentius auderent in Epiſcopum Elienſem Regni Rectorem, dum Richardus Rex in Palæſtina ſacro bello diſtineretur. *Venerabi-*
Baron. an. 1191. n. 21. *lem Patrem veſtrum Elienſem Epiſcopum, Apoſtolicæ Sedis Legatum, cui Regnum tradidit Rex gubernandum.* Interim invidia & maledicentia in Præſulem Regni Rectorem bacchabatur; complures ad ejus defenſionem ſcripſitavit Petrus Bleſenſis Epiſtolas, nonnullas & quibus mœrorem, ſi quis hinc ei illineretur, abſtergeret. Porro jam non ſemel teſtatum no-
Epiſt. 1. bis fecit Bleſenſis, quàm non ipſe quidem ſoleret blandiri Epiſcopis in Aula commorantibus, niſi juſtiſſimis cauſis adigerentur. Uſquèadeo tamen ca-
Baron. an. 1191. n. 4. canduit invidorum malevolentia, ut Rector gubernaculis tandem excuteretur, Archiepiſcopo præ cæteris Rotomagenſi illi adverſante. Moris tum erat uſitatiſſimi, ut qui expeditionem ſacram adgrederentur Reges & Principes, ii ſe tuitioni committerent Sedis Apoſtolicæ. Quo factum ut ultro citroque ad Pontificem delegarentur Oratores pro Elienſi, & contra Elienſem. Inſuſurrabant clam aliqui Pontifici, revocatam fuiſſe à Rege adminiſtrationem Regni Epiſcopo crediti. Fruſtra illi fuere, gnaro Pontifice, quàm ſingulari Rex amore, Elienſem Epiſcopum cumulatum voluiſſet, & vicaria Regni Præfectura, & munere Cancellarii, & Legatione Sedis Apoſtolicæ. *Rex ipſum fecit non modò Epiſcopum, ſed & Cancellarium ſuum, ſed & Regnum Angliæ univerſum ejus ſolius cuſtodiæ commendavit.* Longa ea fuit injuria, longæ ambages, in quas minimè neceſſum eſt, ut nos diutiùs implicemus.

VI. Interim verò redux è Palæſtina Richardus, tranſlato Huberto Saliſberienſi Epiſcopo in Eccleſiam Cantuarienſem, Angliæ Regno illum præfecit. *Cujus induſtria ex precepto Regis Richardi Regnum Angliæ & ejus adminiſtratio commiſſa eſt.* Ita Matthæus Paris ad annum 1193. Nec verò adeo alienum eſt, Epiſcopos, Conſiliarios Regni creari, vel Miniſtros, vel etiam Rectores, aut Proreges, quàm Juſtitiarios, ſive Magnus Juſtitiarios, quod non ſemel uſuvenit. Quippe fidem facit pervetuſtus Anglicanæ Hiſtoriæ Scriptor, Henricum II. Regem, quò jus diceretur religioſiùs, & accuratiùs, tres Epiſcopos præſtituiſſe & præfeciſſe omnibus Angliæ Judicibus, & Gubernatoribus urbium ac Provinciarum, qui Juſtitiarii, vel Magni Juſtitiarii vocitabantur. Epiſcopi Vintonienſis, Elienſis & Norvicenſis ad id poteſtatis & gloriæ culmen evecti ſunt, illi ipſi de quibus paulò antè expoſtulabat Papa, quibus authoritate & gratia non defuit Archiepiſcopus Cantuarienſis. Ea ſpe ducebatur Rex, fore ut Epiſcopi juris & æquitatis obſervantiores eſſent, quàm Laïci; nec poſſe eos hinc avocari eorum authoritate Canonum, qui ſæcularibus Magiſtratibus Clericos interdicunt; cùm non ſua ſponte ipſi proſiliiſſent, ſed conceſſiſſent tandem voluntati & authoritati Regis, quem zelus & amor juſtitiæ in-
Script. antiq. Angl. To. 1. pag. 606. flammaſſet. *Tranſcenſis omnibus quæ mutabilitati poterant ſubjacere de facili, Rex ad Sanctuarium Dei recurrens, Vintonienſem, Elienſem, Norvicenſem Epiſcopos, Archijuſtitiarios Regni, ſed certis in locis ea forſan conſideratione conſtituit, ut ſi cæteri, quos longè prius præmiſerat, ipſum regnantem in terris minùs veriti fuerint, iſti ſaltem Deum Regem Regum, Judicem conſcientiarum revererentur attentiùs, nec opprimerent in judicio pauperem. Itaque ſi ſe negotiis ſæcularibus contra Canonum inſtituta Præſules immiſcuerint, & ob hoc trahamur in cauſam, Regis inſtantiam, Regis intentionem piam, ſuam actionem Deo placendam, plurimis profuturam, ab hominibus collaudandam rigori Canonum inſtanter opponant. Sic reatum culpæ fraterna charitatis intuitu poterit mitigare.*

Epiſtola in illa, quam defenſitandæ trium horum Præſulum innocentiæ Cantuarienſis Antiſtes ad Pontificem deſtinaverat, de hoc Magni Juſtitiarii Officio verbum erat nullum. Eo nondum forſan inveſtiti fuerant, aut fuerant jam ſpoliati. Non facilè perſuaderi mihi patiar, tam apertæ calumniæ factis Canonibus irrogatæ patrocinium in ſe recipere voluiſſe Petrum Bleſenſem. Et tamen hic ipſe hiſtoriæ Scriptor vetuſtius commemorat ejus rei exemplum, & ſi certa ei fides ſit, non paulò majori authoritate ſuffultum. Rogerium enim Saliſberienſem Epiſcopum narrat ille abhorruiſſe conſtantiſſimè ab eo munere Juſtitiarii, donec ad id ſubeundum conſtringeretur præcepto Pontificis Anſelmi, hujuſque ſucceſſorum in Sede Cantuarienſi. *Non ſe priùs pro-* *Ibid. p. 651.*
feſſus eſt Regni Juſtitiarium, quàm ab Eccleſia Romana, quàm ab Anſelmo, Radulpho, Vuillelmo Cantuarienſibus Archiepiſcopis juxta temporum ſucceſſionem, cum obedientiæ virtute ſibi fuerit hoc onus impoſitum. Id ille objectat tanquam repagulum Epiſcopis ſui ævi ſub Richardo Rege, ubi effrænata ambitione Reges circumveniebant, ut ab illis expugnarent Comitatus, Vicecomitatus, & Caſtellanias, quæ ſæculares ſunt dignitates. *Epiſcopi temporis hujuſce negotiis ſæcularibus immiſcentes, & Comitatus affectantes, ſeu Vicecomitatus, vel Caſtellanias, Rogerium Saliſberienſem Epiſcopum revocent ad memoriam.*

Non facilè cordatus quiſque aſſentietur unquam Pontifici & Anſelmo probari potuiſſe, ut Epiſcopus Magnus Regni Juſtitiarius inſtitueretur. Cæleſtinum III. vidimus ſtudio & patrocinio ſuo foviſſe Epiſcopum Elienſem, Legatum, & Regni Rectorem. At in ejus litteris de Magni Juſtitiarii dignitate littera nulla eſt. Et tamen Epiſcopus Elienſis præter complures alias ea etiam dignitate tumebat. Ita enim apud Matthæum Paris ad annum 1190. *Vuillelmus Dei gratia Elienſis Epiſcopus, domini Regis Cancellarius, totius Angliæ Juſtitiarius, & Apoſtolicæ Sedis Legatus.* Qui idem ipſe ad annum 1197. affirmat eo munere auctum fuiſſe Archiepiſcopum Cantuarienſem; quanquam proximo pòſt anno ſimultatibus ſuſceptis cum Monachis Capituli ſui Cantuarienſis, re ad Pontificis judicium traducta, Monachi ex hoc ipſo Officio anſam arripuerint, eum proſcindendi, ut qui propterea capitalibus judiciis interveniſſet. *Romam profecti Innocentio Papæ conqueſti ſunt, quòd Archiepiſcopus contra ordinem dignitatis ſuæ gerebat ſe Juſtitiarium Angliæ, & Judicem ſanguinis: ita quod omiſſit Eccleſiaſticis negotiis, ſæcularibus plus æquo intendebat.* Senſit Pontifex cruentas & ſententias & executiones ei Officio inhærere, unde & Regem interpellavit, quò Archiepiſcopum eo abſolveret. *Papa Regi Anglorum dedit in mandatis, quatenus ſtatim viſis litteris ſub pœna interdicti præfatum Archiepiſcopum ab officio Juſtitiarii removeret: præſertim cùm non liceat Epiſcopis negotiis ſæcularibus ſe implicare. Amoto igitur Archiepiſcopo, &c.* Eodem Juſtitiarii munere Henricus III. Rex complures Ordinis ſancti Benedicti Abbates onctavit ac detur-

Digitized by Google

pavit; nec ſanè diſſimulat Matthæus Paris ad annum 1254. ingens & Ordini ſuo inde inuſtum eſſe dedecus, & non mediocre Eccleſiis detrimentum. *In enormem ſuæ Regulæ & profeſſionis, & damnoſam ſuarum Eccleſiarum læſionem.*

VII. Nec ab his multùm abludebat Vicecomitis munus in Anglia. Conjungi & ſociari cum Epiſcopatu nulla prorſus ratione poterat: & eo tamen induci ſe avebant Epiſcopi quidam Angli, potiuſquam honeſtari: eo enim jam ſæculari foro mancipabantur. In Parlamento anni 1194. ſub Richardo Rege, cùm Rex de Epiſcopo Conventrenſi expoſtulaſſet, ut Regni perduelle: ſtatutum tandem eſt, Epiſcopum Epiſcoporum ſubeſſe judicio; ſed Regis Judicibus ſubjiciendum eſſe, ut qui fuiſſet Re- Pag. 737. 348. 350. gis Vicecomes. *Subjacere judicio Epiſcoporum, in eo quod ipſe Epiſcopus erat, & judicio laicorum, in eo quod ipſe Vicecomes Regis extiterat.* Hæc ex Rogerio, qui alibi luculentè deſcripſit functiones Juſtitiariorum & Vicecomitum Angliæ, tanquam delegationes quaſdam & exemtiones à verecundia & innocentia ac dignitate Cleri alieniſſimas. In Præfatione Conciliorum Angliæ affirmat Spelmanus, fuiſſe non pauciores quàm duodecim Magnos Angliæ Juſtitiarios ex Prælatis, & multò plures futuros, niſi eo officio exui curaſſet Innocentius III. Archiepiſcopum Cantuarienſem. Eduardus I. eam dignitatem in duas partitus eſt, atque ita vim ejus infregit. Addit autem idem Spelmanus fuiſſe in Anglia ſeptem Regni Rectores ex Prælatis, impuberibus, vel abſentibus Regibus, & ſub Rege Eduardo III. omnes propemodum Palatii Officiales & Regni Clericos fuiſſe, Magnum Cancellarium, Magnum Theſaurarium, Cuſtodem parvi ſigilli, decem Magiſtros Cancellariæ, & innumeros alios. Voluiſſe tum Urbanum V. eorum numerum ad ſe perferri, quo tantæ moderetur Cleri prolapſioni in ſæculares curas. Quocirca exinde Regum Regnique Miniſtros frequentiùs ex Laïcis accerſitos fuiſſe.

VIII. Acquievit Gregorius IX. Henrico III. Regi Angliæ, ut priſco more, quos vellet Epiſcopos in Conſiliis ſuis retineret. *Pia devotione Proge-* Rainal. an. 1231. n. 51. *nitorum tuorum aſſerit introductum, quod Reges Angliæ ſemper conſueverunt Conſiliarios habere aliquot Epiſcopos Regni ſui, de cujus ſtatu cum conſilio diſponerent eorundem, &c. Nos piam in hac parte intentionem tuam eſſe credentes, & tam Regni tui ſperantes, quàm Eccleſiæ utilitatibus providere, Epiſcopis quos ad hoc duxeris evocandos, aſſiſtendi tibi in Conſilio, prout utilitas exigit & honeſtas, liberam authoritate præſentium concedimus facultatem.* Hic ipſe Rex Juſtitiarii munere Abbates donavit, ſed adeo non his accedebat conſenſus Papæ, ut Epiſcopus Lincolnienſis per litteras pro zelo & eruditione ſcatentes, Archiepiſcopum Cantuarienſem excitare & incendere conatus ſit, ne rem pietati & ſacris regulis inimicam inultam pateretur. Rex propoſiti ſui tenacior, minis Raynal. an. 1230. n. 51. Lincolnienſem abſterrere conatus eſt, quem & demulſit Cantuarienſis hoc reſponſo, ferendum modicè eſſe, quod emendari nunc quidem non poſſet, uſque ad futurum Concilium. Nec tamen à ſententia deductus eſt Epiſcopus Lincolnienſis; ſed ingenti Canonum & teſtimoniorum cujuſvis generis congerie, Archiepiſcopo demonſtravit, ne Clericis quidem ipſis, nedum Monachis conceſſas eſſe illas ſæcularium judiciorum functiones. Quò res ea tan- Raynal. an. 1237. n. 51. & ſeqq. dem deſierit, tacet hiſtoria. Sed facilè auguramur, ut juſtitia & æquitate, ita & cauſa viciſſe tandem Lincolnienſem Epiſcopum.

Anno 1298. ex Polydoro Virgilio Cantuarienſis Archiepiſcopi inſtigatione Eduardus Rex Concilium, ſive Parlamentum indixit, ubi ſtatutum eſt, innovandas & ſuo vigori reddendas priſcas Regni leges, ne quid tributi exigeretur, niſi aſſenſu Concilii, hoc eſt Parlamenti, quod jamdiu Reges minùs obſervaſſent. Ea Conſtitutio à Rege, Regiſque filio confirmata eſt. *Ne Regi tributum ullum populo Anglico in poſterum tempus indicere liceat, id quod Reges antea ſuo arbitratu ſæpè fecerunt, niſi ex Conſilii authoritate.* Affirmat Polydorus conſtantiſſimè poſthac ei Decreto obtemperatum fuiſſe. Anno 1296. Idem anno 1298. n. 1. tradit Valſinghamus Monachus, electos fuiſſe à Scotis duodecim Pares, Epiſcopos quatuor, Comites quatuor, quatuor Barones, qui Regi Rempublicam regenti conſilio & opera ſua adeſſent. *Scoti elegerunt ſibi duodecim Pares, quatuor videlicet Epiſcopos, quatuor Comites & quatuor Barones, quorum conſilio Rex Regnum ſuum gubernare debebat.* Anno 1376. petiit Parlamentum, ut propter devexam & ingraveſcentem Regis ſenectutem, adminiſtraretur Regnum ab Epiſcopis aliquot, Comitibus, & probis aliis viris. *Ad petitionem Communitatis extitit ordinatum, quod certi Epiſcopi & Comites & alii Domini converſationis laudabilis Regem & Regnum de cætero gubernarent, eo quod Rex jam vergebat in ſenium, & gubernatoribus indigebat hujuſmodi.*

IX. Ex Anglia in Germaniam deflectemus, ubi in Principum Conſiliis, & in Regni adminiſtratione multò potiores fuere ſemper, ſuntque etiamnunc Epiſcoporum partes, quàm vel in Anglia, vel in Galliis. Erat Henrico II. Epiſcopus Eiſtetenſis Gebehardus princeps Regni adminiſtrator, ex Leone Oſtienſi. *Vir ſingulari prudentia, gerendarumque* Baron. an. 1053. n. 3. *rerum peritiſſimus, Regis Conſiliarius erat.* Beatus Anno Archiepiſcopus Colonienſis impubere Henrico Rege Imperium adminiſtravit, Regemque ipſum Imperatrici parenti ſuæ ſuffuratus eſt, quò ſanctioribus illum inſtitutionibus imbui curaret. Eo viſus eſt Anno & Eccleſiæ & Reipublicæ ſalutem in tuto collocaſſe: unde & per litteras ei congratulatus eſt Petrus Damiani, ut qui in veſtigia ingrederetur ſummi olim Pontificis Jojadæ, qui Joam Regem Regnumque ab extremo vindicaverat exitio, & memorando eo exemplo evicerat, nec Sacerdotes Regum, nec Reges ipſos quandoque Sacerdotum tuitione carere poſſe. *Sciebat enim quod utraque digni-* Baron. an. 1062. n. 19. 1066. n. 24. 1073. n. 2. 3. *tas alterna invicem utilitatis eſt indigens: dum & Sacerdotium regni tuitione protegitur, & regnum ſacerdotalis officii ſanctitate fulcitur. Sed quid mihi per ſacræ lectionis ſeriem currere, niſi quia in te video ejuſdem operis ſimilitudinem noſtro tempore convenire? Servaſti, venerabilis Pater, relictum tuis manibus puerum, firmaſti regnum, reſtituiſti pupillo paterni regni Imperium. Ad Sacerdotium quoque manus tua prudentia protinus extendiſti, &c.* Non Anno tantùm Jojadam, ſed & Henricus Joam imitatus eſt, ulteriùs etiam quàm ſperaſſet, aut verò voluiſſet Petrus Damiani. Excidit enim Anno poſtea priſtinæ apud eum gratiæ & authoritatis gradu, & illi in Regni adminiſtrationem ſubrogatus eſt Archiepiſcopus Magdeburgenſis. Quem & ipſum non multò pòſt ſuorum defectione ablegare compulſus eſt Rex. Anno venia ejus haud ægrè impetrata, Aula diſcedere maluit, quàm ejici: at ubi ille ſemel Palatio exceſſit, in eam ſe flagitiorum licentiam Henricus præcipitem egit, & in eas libidines, quæ juventæ intemperantiam ſumma poteſtate fretam comitari ſolent. Unde Lambertus: *Ubi Archiepiſcopus ſe in ſua recepit, Rex*

tanquam ſeveriſſimo Pædagogo liberatus, ſtatim in omnia genera flagitiorum, ruptis omnibus modeſtiæ & temperantiæ frenis ſe præcipitem dedit.

Ad annum vero 1062. obſervator ab eodem Lamberto, quod præteriri nefas ſit. Ubi Henrici Regis impuberis compos factus eſt Anno, ne tam audacis facinoris invidiam ſolus ſuſtineret, conſtitui fecit, ut is Epiſcopus Reipublicæ clavum regeret, in cujus Diœceſi Rex tum verſaretur. *Statuit ut Epiſcopus quilibet in cujus Diœceſi Rex tunc temporis moraretur, ne quid detrimenti Reſpublica pateretur, provideret; & cauſis quæ ad Regem delatæ fuiſſent, potiſſimum reſponderet.* Addit porro idem ipſe ad annum 1063. Regis, Regnique curam, atque adminiſtrationem penes Archiepiſcopos & Epiſcopos fuiſſe. *Educatio Regis atque ordinatio omnium rerum publicarum penes Epiſcopos erat, eminebatque inter eos Moguntini & Colonienſis Archiepiſcoporum authoritas. A quibus cum in partem conſilii Adalbertus Bremenſis Archiepiſcopus aſſumptus fuiſſet, &c.* Anno 1066. Bremenſis Archiepiſcopus, qui unus tum ferè ſumma poteſtate Regnum moderabatur, Palatio extruſus eſt, atque ita rurſus ad Epiſcopos revoluta eſt per vices Regni adminiſtratio. *Sic iterum rerum publicarum adminiſtratio ad Epiſcopos rediit, ut ſinguli ſuis vicibus quid Regi, quid Reipublicæ facto opus eſſet, providerent.*

Septentrionalium plagarum Reges, mendicata ferè à Germanis ſacra, civilique diſciplina ſua, Epiſcopos & ipſi ferè habuere, & Conſiliorum ſuorum & Regni Miniſtros ac Moderatores. Daniæ Regem Joannes Saliſberienſis ait ſuo ævo primum quidem in Architpiſcopum ſuccenſuiſſe, & rerum gubernaculis cum abegiſſe, ſed & mox revocaſſe, & ejus deinceps conſiliis paruiſſe, tanquam optimi parentis. *Baron. ann. 1167. n. 53.* *Rex Danorum ſuum revocans Archiepiſcopum, conſilio ejus agit omnia, compeſcit inimicos, & eum colit ut patrem.* In Hiſtoria Gothorum Joannes Magnus teſtatum facit, Ericum Regem in Regni tractandis negotiis, Henrici Upſalenſis Archiepiſcopi conſiliis uſum eſſe. *L. 19.* *Ad cujus conſilia & pias exhortationes pius Rex omnem vitæ ſuæ curſum ordinavit, quaſi menti ſuæ illud divinæ Legis præceptum à natura inſitum habuiſſet, quo Deus præcepit, ut Principes populi ſui nihil arduum ſine ſummi Sacerdotis conſilio aggrederentur.* De omnibus denique Regnis ad Boream projectis, & Germaniæ olim legibus & moribus imbutis, meritiſſimò dici poteſt, quod de Germania ipſa Paſchalis II. Papa aiebat, Miniſtros Altaris jam Palatii Principum Miniſtros evaſiſſe, à quibus ſcilicet locupletati, exornatique eſſent Urbibus, Ducatibus, Marchionatibus, & ornamentis demum omnibus ſæcularis, ac pene Regiæ amplitudinis. *Epiſt. 22.* *Miniſtri Altaris Miniſtri Curiæ facti ſunt, quia civitates, Ducatus, Marchionatus, monetas, turres & cætera ad regni ſervitium pertinentia à Regibus acceperunt.*

X. Id tum conſilii iniit Pontifex, ut Prælati faſtus humani hæc omnia ſemel abjicerent inſtrumenta, & cœleſtis ſacerdotii ſui functionibus fructibuſque contenti, ac pacati degerent. Sed non multò pòſt à propoſito hoc ſuo ipſe deſcivit. Seu nollet Eccleſiam eo privari ſplendore, qui in ipſam ex tanta cum Regibus neceſſitudine & conjunctione reſilir; nollet & ipſa Imperia & Regna, Regumque Palatia, & ſæcularium inſignia dignitatum eo ſanctimoniæ odore & afflatu orbare, quem eis Pontifices Chriſti aſpirant. Seu deſperaret poſſe à ſe perfici tanti momenti immutationem in univerſalis Eccleſiæ diſciplina, & labefactari uno temporis puncto ea temporalis potentiæ & amplitudinis munimenta, quæ tot ſæculorum leniſſima quædam incrementa in tantum faſtigium excitaſſent. Indubitatiſſimum verò eſt has ſive ſacræ, ſive civilis politiæ viciſſitudines arcanis lentiſſimiſque perfici machinis, quas una ſumma verſat Numinis Providentia, quæ neminem non in ſui admirationem rapiunt, dum ad exitum res perducta eſt. Non aliter quam amnes & torrentes quidam, quorum & ortus, & interitus latet, decurſus ipſe aquarum ubertate & vi plus ſatis nonnunquam ſentitur. Sorti olim ſuæ illachrymabatur Gregorius Magnus, quod temporali ſollicitudine obrueretur & Urbis & Italiæ contotandæ, cùm Chriſti Pontificis una cura, una functio obeunda eſſet æternorum contemplatio, æternæ fidelium omnium cura ſalutis. Si ad Gregorii mores ſeſe effingerent, ac conformarent omnes Epiſcopi: ſi tota ſæcularium dignitatum, opum, adminiſtrationum ſarcina, geminus illis eoſdem afferret, quos Gregorio, & uni charitati ſervientes ſollicitudines: hæc Sacerdotii & Regni ſocietas utrique compendioſa, honorifica & gratulanda eſſet. Nec enim ſæculares dignitates Clericis ſæcularia illinerent vitia, ſed his potius vitiis per eos emacularentur.

XI. Nec ea elegans commentatio eſt, ad deliniendos, aut admiratione afficiendos animos; conſtantiſſima res eſt, cujus non rara in Chriſtiani nominis Regnis exempla effulſere. Præter illa enim, quæ hactenus deprompta ſunt, unum hic rurſus attingam ex Chronico decerptum Abbatis Uſpergenſis. Brunonem fratrem ſuum Otto I. Imperator Archiepiſcopatu Colonienſi donavit. Cùm gravis mox perturbatio in Germania emerſiſſet, partem ejus mediam ei regendam delegavit, dum ipſe alteram perpacaret. Occidentalis Germaniæ adminiſtrator hic & unà Pontifex Chriſti, ea munia tam ſolerter, tam religioſè conſociavit, explicuitque, ut non immerito iiſdem laudibus cumulatus ſit ab ejus vitæ Scriptore perantiquo, quibus ſacri ipſi Codices eos ornarunt, qui his iiſdem virtutibus olim effloruerant. *Otto dum poſt patris exceſſum regeret Imperium, hunc omni litterarum ſcientia imbutum, Præſulem fecit Colonienſem. Facta dehinc nimia perturbatione in Regno, Rex Otto ad diſponendum Regnum ſecedens in partes Orientis, fratri Brunoni Præſuli providendas commiſit Occidentis. Ita cum magna religione uſus eſt officio Sacerdotis, & exigente neceſſitate juſſu Regis functus eſt virtute magnanimi ducis. Nemo autem ſuper hac re illum culpabilem ducat, cùm Samuelem ſanctum & alios plures Sacerdotes pariter legamus, & Judices.* *Surius die 11. Octob. c. 10.*

Sed armatos, munitoſque nos eſſe convenit adversùs inſidias obrepentis ambitionis. In genere enim certiſſimum eſt, quod à Bleſenſi admonemur, quæ in Aula geruntur omnia, contagio neſcio quo infici & aura peſtilentiſſima malevolentiæ, ambitionis, adulationis, obtrectationis, fraudulentiæ, invidiæ, inhumanitatis, avaritiæ, & multiplicis cupiditatis. *Quidquid in Curiis agitur, ferè peremptorium eſt ſalutis, ambitioſum, adulatorium, fictum, detractorium, ſubdolum, invidum, crudele & impium, & generaliter temporalis quæſtus, & avaritiæ venativum.* *Epiſt. 139.* Itaque qui ſe cumque ſpecialibus quibuſlibet vinculis induerunt, ut ſeſe moreſque ſuos ſanctitudini conſecrarent, iis tota contentione fugitanda eſt Aula, niſi expreſſius à Deo illuc revocentur, & defæcatiſſimæ charitatis ſtimulo uno agantur, quò ſe Eccleſiæ & Reipublicæ ſaluti totos impendi velint.

Terrena

Terrena cupiditas illudit plerumque, per cuniculos irrepit, præſtigias agit, charitatem ementitur. Velis omnibus, remiſque quod aiunt hinc aufugiendum eſt, ubi tantum periculum aditur æternæ ſalutis. Quos una & ſincera charitas illigat Palatio & Aulæ, nec niſi charitati, & neceſſitati ſerviunt: ii & ſuæ & alienæ ſalutis curam agere tuto poſſunt. At qui ſua ſponte ibi verſantur, aut qui ea neceſſitate inde non diſcedendi delectantur, & cupiditatibus furtivis carnalibuſque ancillantur, illi & à ſuo, & ab aliorum exitio prope abſunt. Unde rurſum Petrus Bleſenſis: *O Clerice Curialis, nunquid Dominus miſit te ad Regem? In obſequium ejus te miſit, aut potius intruſit ambitio. Certè poſt ſigna in Rubo, in ſerpente, in manu leproſa, ab injuncta legatione Moiſes ſe excuſat. Si tibi legatio etiam impoſſibilis à Rege injungitur, ſponte te offers, magna dicis, & majora promittis. Cupienti enim animo nil grave videtur, nihil ambitioſo difficile. Idtoque ambitio eſt quædam ſimia caritatis. Caritas enim patiens eſt pro æternis, ambitio patitur omnia pro caducis. Caritas benigna eſt pauperibus, ambitio divitibus. Caritas omnia ſuffert pro veritate, ambitio pro vanitate. Utraque omnia credit, omnia ſperat, ſed longè diſſimili modo, hæc ad gloriam hujus vitæ, illa ad gloriam ſine fine.*

Epiſt. 14.

XII. Sentio doleoque me longum eſſe. Paucis ergo Hiſpanias perſtringam. Longè memorabilius adhuc eſt, quod Rodericus Archiepiſcopus Toletanus de Veremundo Legionis Rege narravit. Erat ille magno & excelſo animo, iiſque virtutibus circumfulgebat, quæ ſummis Regibus ornamento ſunt. Nullo tamen magis ille facinore Regnum ſuum illuminavit, quam ipſius Regni ſpontanea abdicatione. L. 4. c. 7. Recurrit aliquando ejus animo, & graviter illum concuſſit illa cogitatio, quod olim Diaconatu initiatus fuiſſet. Vidit dignitatis ejus ſacræ munia cum Regno difficillimè copulari poſſe. Ceſſit ergo Regno, ſibi ſuffecit Alfonſum conſanguineum ſuum, in cujus contubernio plures poſtea annos egit, ſumma animorum cum eo conſenſione, ſumma concordia; ſummota etiam priore conjuge, ut ne ſacri Cœlibatus officio deeſſet. Paucis id annis gerebatur ante annum Chriſti octingenteſimum. Porro etſi hujus temporis præterita à me eſſet mentio, facilè lector ſubodorari potuiſſet, ante tempora diſpenſationum id geſtum eſſe, diſpenſationum, inquam, earum, quæ poſtea & paſſim depoſci, & facillimè annui cœpere, faxit Deus, ut quam facilè, tam tuto. Non facilè id præſumendum, niſi eas vel publica extorqueat utilitas, vel urgens neceſſitas. Annon ſatis momenti erat in illa diſpenſandi ratione, ubi ſceptrum vel retinendum, vel dimittendum erat? At Veremundi ea fuit animi magnitudo, ut non minus belle regnare poſſe Alfonſum ſenſerit, non poſſe vero ſe non Diaconatus ſemel ſuſcepti & ſanctimonia, & vinculis quibuſdam conſtringi, quibus ſæcularis vita, & regia pompa terrenarumque ſollicitudinum immenſa quædam moles haud ſanè conſentiret. *Veremundus filius Froila in Regem eligitur, & quamvis magnanimus, regnum tamen ſponte dimiſit, recolens ſe olim Diaconi ordinem ſuſcepiſſe; & duobus annis vixit in regno, & ſobrinum ſuum Aldefonſum, qui ad Navarros confugerat, revocavit, & in Regno ſubſtituit ſucceſſorem, & cum eo aliis quatuor annis & ſex menſibus dulciſſimam duxit vitam; & propria morte vitam finivit, ſepultus Oveti cum uxore ſua Imilone, quam vivens à ſe propter conſcientiam Ordinis ſeparavit.*

Principem hunc Conciliis & Canonibus pervolutandis operam aliquando navaſſe, ne ſimile quidem veri eſt, & ne Epiſcopos quidem ei canonicarum aliquid inſtitutionum inſtillaſſe. Sed ea ille animi magnitudine, & nativa quadem probitate, quæ præcelſis ingeniis ingenita eſt, & quaſi naturaliter informata virtutis indoles, cui ipſi Canones & Leges omnes ſuperſtruuntur, ea inquam adductus eſt, ut ſibi ipſe lex, ipſe monitor & doctor eſſet, ipſe Canonum interpres, ut eam toto pectore complecteretur ſacri Ordinis profeſſionem, qua ſe totum Deo ſemel conſecraſſet.

Non Diaconatu tantùm, ſed & Monaſtici apud Cluniacenſes Ordinis profeſſione conſtrictus erat Caſimirus Poloniæ Princeps, quando diſpenſante Pontifice, in avitum Poloniæ regnum reſtitutus eſt. Sed eam diſpenſationem non exoravit, ne oravit ipſe quidem, ſed tota labantis Poloniæ Reſpublica, ſed extrema Regni calamitas, jamdiu turbulentiſſimis & cruentiſſimis diſſenſionibus dilacerati, inter diutini interregni difficultates. Publica ergo Regni & Eccleſiæ, tum utilitas, tum neceſſitas diſpenſationem Caſimiri extorſit, ubi diſpenſationi Veremundi prætexi non potuiſſet niſi privata utilitas. Sapientiſſimè denique Veremundus intellexit, quo diſtaret Rex, & Regni Conſiliarius Regnique Adminiſter. Diaconus cum eſſet vidit, regnare ſe una non poſſe, poſſe tamen in Regni arcana conſilia admitti. Regis eſt quandoque reis mortem indicere, hoſtibus bellum inferre, quæ inimica ſunt Clericatui. Sed Regni Conſiliarius & Adminiſter haud ægrè poteſt his ſe fundendi ſanguinis cauſis ſubducere.

Altero quidem vertente abhinc ſæculo Henricus Luſitanici ſanguinis Princeps, & Cardinalis, Eboracenſis denique Archiepiſcopus, in Regnum Sebaſtiani Rege morte vacuum ſucceſſit. Non is ego ſum, qui in hæc regnorum penetralia ſubram. Nec præcipitabo tamen ſententiam, ſi dicam eſſe in Veremundo, quam in Henrico Cardinali, quòd admiremur vehementius, & quod lubentius oſculemur. Veremundus in ipſo juventæ flore, Regno ſe exuit, quòd Diaconus eſſet; Henricus jam gravis annis, Preſbyter & Archiepiſcopus, & concupivit regnum, & capeſſivit. Veremundus vegeta ætate cum eſſet, ab uxore ſe divulſit, ne Diaconatum contaminaret. Henricus pene ſeptuagenarius diſpenſationes aucupabatur, ut Preſbyter & Archiepiſcopus uxorem duceret. Henricus Regni non deguſtavit ferè niſi curas & amaritudines ſollicitudinum, quibus non multò pòſt accelerata ei inopina mors eſt: Veremundus non ejecit niſi ſpinas & moleſtias regnandi, decus & ſuavitatem retinuit; & non paulò plus laudum & gloriæ carpſit abdicato regno, quàm qui diutiſſimè, & ut res humanæ ſunt, beatiſſimè regnarunt.

Dixi lubentius abſtenturum me ab excutiendo jure Henrici Cardinalis in Regnum Luſitaniæ, quòd opus alioqui eſſet altius nos aſſurgere ad perſcrutandam plurium retro ſæculorum memoriam, quòd longum eſt, & à propoſito noſtro ſubalienum. Paucis monebo olim Regnum ſpectatum fuiſſe, ut quod non magis ſacerdotio Eccleſiæ illigari poſſet, quam ductandorum exercituum, & gerendi belli Præfecturas. Regia enim dignitate functiones hæ militares, bellatrices, cruentæ continentur. Galli, & Juliani exemplis vetuſtiſſimis, filiorum item Clodomiri in Gallia, & non paucis aliis admonemur, tonſura olim Clericali ſuſcipienda, juri, ſpeique regnandi renunciatum fuiſſe. Exempla eorum qui ſacris ultro Ordinibus initiati ſe properavere, vel

qui ad id illubentes adacti ſunt, ut Imperii ambitione vel ſuſpicione eximerentur, magno prorſus ſunt numero, eademque perſpicuè declarant, quàm perſuaſum & præjudicatum omnibus eſſet, jam regnare non poſſe, quicumque Sacerdotio innexus eſſet. Univerſim militiæ ſæcularis & armatæ munia omnia Clericis ſepta & occluſa fuiſſe, nemo neſcit, niſi valde hebes & rudis ſit. Hæc antiquiſſima & vulgatiſſima, certiſſimaque tum præjudicia evaneſcere cœpere, ubi increbuere Epiſcopi Comitatibus & Ducatibus inſignes; quando & militaribus cohortibus præfuere, ad Regios exercitus deducendis. His lentiſſimis & inopinis innovationibus factum eſt, ut nihil magnopere mirarentur homines, Cardinalem & Epiſcopum Henricum Regnum excepiſſe.

Nec nullum tamen præluxerat tum exemplum Epiſcopi ad Regnum vocati. Narrat enim Longinus in hiſtoria Polonorum anno 1095. Ladiſlaum Regem Hungariæ obiiſſe, nullis liberis, nullis fratribus ſuperſtitibus. Colomanum filium Geïſæ Regis, Epiſcopum Varadinenſem, diſpenſatione Pontificia in Regnum ſuffectum eſſe. *Regnum Hungariæ cæteris fratribus morte abſumptis ſummo Pontifice diſpenſante gubernabat.* Anno 1040. præluſerant Pontifices ejuſmodi diſpenſationi in Caſimiro. Hanc ejus generis primam fuiſſe affirmat Longinus. *Dona Apoſtolica exemplar non habentia, nec unquam alicui perſonæ aut Religioni conceſſa.*

XIII. His exemplis non pigebit ſubjungere Ximenium Cardinalem & Archiepiſcopum Toletanum, perdiu verò Regni Miniſtrum & Rectorem. Ex Franciſcani Ordinis ſeceſſu religioſiſſimo ad Toletanum Archiepiſcopatum accerſitus fuerat; unde nec temerè dicemus, eò illum poſtea ſummam nactum eſſe authoritatis & poteſtatis gloriam in Palatio Regum, & in Regnis Hiſpaniæ, quòd in eo reviviſcere viſæ eſſent illa virtutum & ſanctitatis ornamenta, quibus Archiepiſcopi olim Toletani diutiſſimè inclaruerant. Hoc illi perhibet teſtimonium Gomecius ejus vitæ ſcriptor: *Archiepiſcopi Toletani* (L. 1.) *authoritas tanta ſemper apud Hiſpanos fuit, ut ſi quando de rebus ad Rempublicam pertinentibus ageretur, is ſtatim poſt Regem ſententiam diceret, nihilque unquam illo inconſulto rogatum, aut decretum ſit. Unde & maximus Regni Cancellarius, & Pontificum Hiſpanorum Primas, ingenti potentia & dignitate jam olim creatus, adhuc his titulis ſine jure nominatur.* Scitè Gomecius notat Magni Cancellarii & Primatis titulum, nominiſque gloriam retinuiſſe Ximenium, extincta jam pridem utriuſque muneris poteſtate. Inde tamen utrumque patet, Archiepiſcopos olim Toletanos gradu ipſo ſuo & officio primos Regni Caſtellæ Conſiliarios fuiſſe & Miniſtros. Non faces ambitionis, ſed religio Regum, pietas & fides Prælatorum, utrorumque ardor & contentio ad defendendam & recuperandam Eccleſiæ & Regni dignitatem, fundamenta jecerant miræ hujus Præſulum authoritatis. Poſtea verò quàm nulli jam debellandi Mauri ſuperfuere, inceſſit ambitio, & poteſtatem pietate partam minùs piè explicans, ea tandem excidit.

XIV. Vaſtiſſimus nobis ſupereſſet campus decurrendus, ſi Conſtantinopolitanorum Patriarcharum toto Orientali Imperio effuſiſſima poteſtas dicenda (L. 1. 2. 3. 4.) foret. Protoveſtiarius Georgius Pranzez, cui tantum tributum eſt in Regni regimine, & qui præſens affuit, cùm Conſtantinopolis à Mahomete II. Turcorum Imperatore expugnata eſt, in Chronico ſuo narrat, Michaëlem Palæologum coram Theodoro Laſcari Imperatore Trapezuntino affectatæ tyrannidis accuſatum, cauſam dixiſſe in Conventu Judicum, cui Arſenius Patriarcha præerat. Voluiſſe cum ferro candenti ſeſe purgare, id repudiaſſe Arſenium, ut barbaricum, & à Romanis moribus alienum. Acquievit Imperator, ut ſe purgaret jurejurando. Fato ſuo tum obiit Laſcaris, Patriarchæ delegato Imperii regimine, & Georgio Muzaloni Protoveſtiario, dum filius pubeſceret, ſex annos tunc tantùm natus. *Cùm procuratores & Adminiſtratores rerum Imperialium fieri juſſiſſet, Arſenium Patriarcham, &c.* (Ibid. c. 3.) Novem poſt diebus Muzalone inter ſacrorum ſolennia contrucidato, Imperii habenas ſolus moderatus eſt Patriarcha, qui ſibi & clavo rerum Michaëlem Palæologum admovit, Deſpotæ dignitate non multò pòſt auctum. Pauco pòſt tempore Michaël idem proclamatus eſt Imperator, quem & (Ibid. c. 4.) ideo Arſenius Patriarcha ſacris ſummovit, cum fautoribus. Nec multò pòſt conducibilius viſum eſt Patriarchæ, Michaëlem juramento conſtringere, fore ut ne unquam vita & Imperio Joannem ſpoliaret; quo juramento ritè perfunctum, Imperatorio illum cinxit diademate; dum videlicet Joannes pubertatis annos aſſequeretur. *Nec tamen poteſtatem illi perennem largitur, ſed quoniam neceſſitas ita flagitarit, eo uſque dum hæres & ſucceſſor legitimus ætatem maturiorem attigiſſet.* Michaël Conſtantinopolin expugnatis ejectiſque Latinis recepit: ſed cùm Joanni oculos effodi curaſſet, (Cap. 5. 6.) illum Patriarcha anathemate confixit, atque ita ſeceſſit in Monaſterium. Subrogatus eſt illi à Michaële Germanus Archiepiſcopus Hadrianopolitanus; qui inviſum ſe omnibus dolens, quòd viventis in Patriarchæ Sedem irrepiſſet, loco ceſſit, ſucceſſoremque habuit Joſephum, quem poſt annos tredecim excepit Beccus. Sed cùm in faſtigio ſummo poteſtatis ſolùs ex Epiſcopis ſederet Patriarcha, non diutiùs Græcæ hic immorabimur hiſtoriæ. Satius eſt operoſiùs expendi ſequenti Capite, quod hic ſtrictim attigimus de Magni Cancellarii munere Toletanis Archiepiſcopis attributo; & inquirere, an & in aliis Regnis aliqua ejuſmodi lex vigeret.

CAPUT XXV. *P. 4. l. 4. c. 9.*

Cancellarii Magni munus aut ſemper affixum, aut ſæpiùs tributum Clericis, variis in Regnis Reipublicæ Chriſtianæ.

I. De Referendariis ſub priori Regum Galliæ ſtirpe, qui tum Cancellarii munera obibant.

II. De iiſdem rurſus. Referendarii Epiſcopi non erant, ſed ex iis perſæpè Epiſcopi creabantur.

III. Sub ſecunda Regum ſtirpe Capellani, Notarii, Protonotarii, Archicapellani in Referendariorum locum ſucceſſere.

IV. Ea dignitate tum adornati fuere primùm Epiſcopi & Abbates, poſtea etiam Epiſcopi, qui & tum quandoque Archiepiſcopi vocati ſunt, & Archicancellarii.

V. Cancellarii vel Archicancellarii munus Archiepiſcopis Remenſibus tributum conjunctumque fuit, toto poſteriore ſæculo dynaſtiæ Caroli Magni.

VI. VII. Eam copulam revulſit Hugo Capetus. Eadem rurſus dignitate Philippus I. Rex Gervaſium exornavit Remenſem Archiepiſcopum, à quo inauguratus fuerat; ſed nomine magis, quàm officio illum exornavit, invecto tum more, ut Diplomata omnia ab omnibus majoribus Regni Officiariis ſubſcriberentur. Cœpere etiam Reges Cancellarios ſibi ſublegere, plerumque Epiſcopos, qui & Archicancellarii vices obibant. Varia exempla Epiſcoporum Franciæ, qui Cancellarii fuere.

VIII. Summa capita viciſſitudinum ejus Officii, regnantibus tribus Regum Franciæ Dynaſtiis.

IX. In Anglia Epiſcopus fit Cancellarius & Rector Regni, voluntate Regis, Papæ, & Epiſcoporum.

X. Vt Cancellarii munere functus ſit B. Thomas Archie, iſcopus Cantuarienſis.

XI. De Epiſcopo Elienſi Cancellario, Magno Iuſtitiario, & Rectore Angliæ.

XII. Continuata ſeries Cancellariorum ex Epiſcopis delecto-rum, ſub Regibus Ioanne Sine-terra, & Henrico III.

XIII. Quantò tunc referret id munera ab Epiſcopis admini-ſtrari.

XIV. Exempla Epiſcoporum Cancellarei dignitate auctorum ſub poſterioribus Regibus.

XV. In Scotia quoque Epiſcopi ad Cancellarii munus ad-ſciti.

XVI. In Germania fuere Archicancellarii, qui in Angliæ & Galliæ aulis leguntur, poſt Hugonem Capetum.

XVII In Germania fuere primò Archicapellani: quibus ſa-berant Cancellarii, ſive ex Epiſcopis, ſive ex aliis. Dicti fuere poſtea Archicancellarii. is honorum titulo Archiepiſcopa dicati. De Polonia.

XVIII. XIX. In Hiſpania Cancellarii munus Archiepiſ-copis Toletanis adſcriptum Cur.

XX. Depreſſio ejus dignitatis in Archiepiſcopis Toletanis. De Luſitania.

XXI. De Oriente.

I. QUi aliquot ab hinc ſæculis Cancellarii di-
cuntur, ii ſub prima Regum Francorum
Dynaſtia Referendarti appellirabantur. Meminit
Gregorius Turonenſis Baudini, qui ex Reſerenda-
rio Cloratii I. Regis, Archiepiſcopus factua eſt Tu-
L. 10. c. 31. tunenſis. *Ex Referendario Clotarii Regis ordinatur Epiſ-
copus.* Agit & alibi de alio Referendario ejuſdem
Regis, nomine Charigiſilo. Concilium II. Valen-
tinum annu 584. de Aſclepiodoro verba facir, Re-
ferendario Guntranni Regis. At duo alii præterea
De Mirac. à Gregorio Turooenſi recenſentur, Flavius & Lice-
L. 1. c. 15. tius, quorum prior Cabilonenſi auctus eſt Epiſco-
L. 5. c. 45. paru, poſterior Archiepiſcopatu Arelatenſi. Sige-
L. 8. c. 39. berto Regi Referendarius fuit Sigon, de quo Gre-
L. 5. c. 3. gorius Turonenſis in hæc verba: *Sigo quoque Refe-
L. 9. c. 33. rendarius, qui Annulum Regis Sigeberti tenuerat.* At
ſub eodem Rege idem munus obiit Theutarius, qui
poſtea ſæculo abdicaro Preſbyrer ordinarus eſt.
*Theutarius, qui nuper ex Referendario Sigeberti Regis
converſus, Preſbyterii honorem accepit.* Childebertus
Rex Auſtraſiæ Charimerem Referendarium ſuum
ad Epiſcoparum Virdunenſem evexit. *Charimerem
L. 9. c. 23. Referendarium cum conſenſu civium Regalis decrevit au-
thoritas fieri Sacerdotem.* Otto Referendarius Chil-
perici Regis falſi & impoſturæ convicit chartas
quaſdam, quibus mentiebantur à Chilperico terras
quaſdam dominii ſui Ægidio Remenſi Archiepiſco-
po donaras. Ille conſtanter negavit à ſe obſignaras,
& adulterinæ manûs mendacium retexit. *Otto qui
L. 10. c. 19. tunc Referendarius erat, cujus ibi ſubſcriptio meditata
L. 9. c. 28. tenebatur, negat ſe ſubſcripſiſſe. Confitta enim erat ma-
nus ejus in hujus Præceptionis ſcripto.*

Non liquet ex Gregorio, dignitare quapiam Ec-
cleſiaſtica an floruerint hi Referendarii. Minùs ſi-
mile id quidem veri eſt. Nec ſecus ſentiendum
de Marco Chilperici Referendario, qui tantùm
non à Lemovicibus confoſſus eſt, quòd invidioſæ
exactionis executionem aggreſſus eſſet. Sed mani-
feſtè idem Gregorius teſtificatur, Urſicinum Regi-
næ Ultrogothæ Referendarium Cadurcenſem Epiſ-
copum fuiſſe creatum, quòd ab Epiſcopo Mauri-
lione paulò ante mortem antepoſitus fuiſſet multis
ejuſdem dignitatis candidatis. *Cùm Epiſcopatum ejus
L. 5. c. 42. multi expeterent, ipſe Urſicinum, qui quondam Refe-
L. 6. c. 38. rendarius Ultrogothæ Reginæ fuerat, elegit.* Perſpicuè
etiam idem affirmat Sapaudo Archiepiſcopo Arela-
tenſi terris demigrante, ſuffectum ei fuiſſe Licerium
Guntramni Regis Referendarium. *In cujus locum
L. 8. c. 39. Licerius Regis Guntramni Referendarius aſcitus.*

II. Ex his exemplis tumultuariè congeſtis duo
elicimus non contemnenda. 1. Cùm tot Referenda-
rii ad Epiſcopatûs culmen provecti ſint, erat ergo
conjunctio & cognatio non mediocris functionum
& virtutum utriuſque dignitatis. Doctrinæ copia
non mediocris, & ſpectata probitas atque integri-
tas utrobique deſiderabatur. 2. Probabile illud
quoque cum primis erat, ſemel Epiſcopali ſarcina
oneratos, exoneratos fuiſſe Referendarii functioni-
bus. Nuſquam à Gregorio Turonenſi inſinuatum
eſt, Referendarios ſedem & dignitatem priſtinam
retinuiſſe, ubi ad Epiſcopatum eligebantur. Con-
trà autem ille teſtatum facit, Theutarium Referen-
darium Sigeberti ſæculo valedixiſſe, atque adeo
muneri ſuo, ut Preſbyter ordinaretur. *Ex Referen-
dario Regis converſus, Preſbyterii honorem accepit.* Qui-
bus apertè ſatis innuitur, repudiatum Referendarii
munus fuiſſe, ut Preſbyteratu donaretur. Denique
canonica illa lex, & neceſſitas, quæ Referendarium
Principi ipſi conglutinabat, alieniſſima erat ab
Epiſcopi neceſſaria reſidentia in Eccleſiæ ſuæ ſinu,
eo certè tempore, quo reſidentiæ Canones reli-
gioſiùs obſervabantur. Fateor tamen plures ſub Re-
ferendario Cancellarios fuiſſe, qui poſſent ejus ab-
ſentis vices implere. De his Cancellariis alicubi
agit Gregorius Turonenſis. *Nobis cum Rege moran- De Mirac.
tibus, Claudius quidam ex Cancellariis Regalibus à fe- L. 4. c. 28.
bre corripitur.*

Beatus Audoënus, qui & Dado dicebatur, quem
poſtea Rotomagenſis Eccleſia Præſulem ſibi aſcivit,
Referendarius & ipſe fuerat Dagoberti I. Regis ex
Aimoino. *Referendarius fuit Dagoberti.* Quod paulò
explicatius apud Frigebodum vitæ ejus ſcriptorem:
*Auricularii locum & munus in Aula Regis obtinuit, L. 4. c. 41.
itemque ad obſignanda ſcripta, vel edicta Regia, quæ
ab ipſo conſcribebantur, ſigillum vel annulum Regis cu-
ſtodiebat.* Sunt antiquiſſimæ Chartæ, ubi pro Refe-
rendario Audoënus Cancellarius & Archicapellanus
dicitur: nimirum qui libros exſcribebant, eos quan-
doque ſui poſterioris ævi ſtylo & uſui accommo-
dabant. Bonitus, qui Arvernis poſtea fuit Epiſco-
pus, Clodovæi II. Referendarius fuerat, ex ejus
vitæ coævo Scriptore. *Annulo ex manu Regis accep-
to, Referendarii officium adeptus eſt* Beatus Anſbertus
Regii primò Referendarii officio inſignitus, poſtea
Archiepiſcopatu Rotomagenſi ſublimatus eſt, au-
thore Aigrado in ejus vita: *Cœpit eſſe Aulicus, ſcri-
ba doctus, conditorque Regalium Privilegiorum, & ge-
rulus annuli Regalis, quo eadem privilegia ſignabantur.*
Poſteriorum Regum diplomata à Cancellario ple-
rumque ſubſcribuntur, ut fuerant antè à Notario.
Godegrangus, quem poſtea ſibi Epiſcopum Me-
tenſis Eccleſia accivit ſub Rege Pipino, Referen-
darius antè fuerat Caroli Martelli. Ita ſanè Paulus
Varnefridus, qui vulgò dicitur Paulus Lombardus,
in Catalogo Epiſcoporum Metenſium. *Hic in Pala-
tio majoris Caroli, ab ipſo enutritus, ejuſdemque Refe-
rendarius extitit; ac demum Pipini Regis temporibus
Pontificale decus promeruit.*

III. Ex qua rurſus exemplorum ſtrue perſpicua
eſt affinitas Referendarii & Epiſcopi munerum &
virtutum: & rurſus ea diſtantia, ut difficillimè utro-
que unus & idem officio defungi poſſet. Sub Pipi-
no, Carolo Magno, & reliquis ſecundæ Dynaſtiæ
Regibus jam nulla uſquam Referendariorum men-
tio. Itaque dignitas ea cum Clodovæi Regia ſtirpe
interiit. Sub Pipino Rege diplomata ſubſcribuntur
ab aliis aliiſque, quorum tacentur officia. Eſt & ſub
Pipino Charta à B. Bonifacio Archiepiſcopo Mo-

guntino Archicancellario ſubſcripta. Ithierius ei muneri præfuit ſub Carolo Magno, qui & Capellanus & Notarius ab Anaſtaſio Bibliothecario dicitur in vita Adriani I. Papæ. *Promiſſionem Carolus Francorum Rex adſcribi juſſit per Etherium religioſum ac prudentiſſimum Capellanum ac Notarium ſuum.* Habes hic ergo Capellanum & Notarium Referendarii ſubſtitutum ipſis ſecundæ, ſeu Carolinæ Regum Gallorum ſtirpis primordiis. Cœperat enim ſub Pipino Ithierius eas partes agere. Ei ſub Carolo Magno ſucceſſit Rado, qui Abbas & Protonotarius vocatur ab Adriano I. in Epiſtola ad Carolum Magnum. *Regales Miſſos, Bernardum Epiſcopum, necnon Radonem dilectiſſimum Protonotarium veſtrum atque Abbatem.* Notarii ergo ipſi, qui aliàs Capellani Regum, vel Abbates erant, in dignitatem & officium ſubrogati ſunt Referendariorum. Ab Agobardo Archiepiſcopo Lugdunenſi in Tractatu de Diſpenſatione rerum Eccleſiæ, celebratur Heliſacharus Abbas. Atqui is ipſe Heliſacharus eſt, qui Chartis Imperatoriis ſubſcripſiſſe invenitur. Sub Carolo Calvo paſſim Notarii, Cancellarii, Diaconi ſcribunt, & ſubſcribunt, obſignantque litteras & reſcripta Principum, in vicem Ludovici Abbatis ſancti Dionyſii, qui ejus erat Archicancellarius. Ex iis Cancellariis fuit Gauſlenus, de quo in Capitularibus Caroli Calvi: *Et tunc juſſit Gauſlenum Cancellarium, ut hæc ſequentia Capitula in populum recitaret.* Subſcripſit & Pontigonenſi Concilio idem Gauſlenus anno 876. indutus etiam nomine Abbatis & Archicancellarii. *Gauſlenus Abbas & Archicancellarius.* Videri ergo non injuria forſan poſſit Archicancellarii nomine primus ille clarus fuiſſe. Nec enim ullo ſatis firmo conſtare poteſt argumento, prædeceſſorem ejus Ludovicum Abbatem ſancti Dionyſii ejus nominis gloria ornatum fuiſſe, quanquam ejus gradum & officium obtineret. Potuit Gauſlenus diu inter Ludovici Abbatis Cancellarios verſatus, ubi in ejus munus ſubrogatus eſt, Archicancellarii ſibi nomen induiſſe. Ludovici porro honoris prærogativa elucet, dum ante Epiſcopum nominatur, qui ei adjunctus fuerat in Miſſi Dominici munere obeundo anno 854.

Du Cheſne Tom. 5. pag. 87.

Pag. 160.

IV. Poſt Abbates, qui nihilo tamen minus in Cœnobiis ſuis reſidere jubebantur ex Canonicis inſtitutis, Archiepiſcopi ipſi & Epiſcopi ad Cancellariorum & Archicancellariorum munera defungenda cooptati ſunt. Sub Carolo Simplici Rege Fulco Remenſis Archiepiſcopus Cancellarius, vel Archicancellarius creatus eſt. Aſcherieus Pariſiorum Epiſcopus poſt Gauſlenum Cancellarius fuerat, & quando aberat, ejus loco ſubſcribebat unus ex Notariis. *Raubertus Notarius ad vicem Aſcherici Cancellarii recognovit.* Fulconem excepit Herveus in Archicancellarii munere, uti & in Archiepiſcopatu Remenſi; cui & ipſi Notarii fuere, qui eo abſente ſubſcriberent. *Hugo Regiæ dignitatis Notarius ad vicem Herivei Archiepiſcopi recognovi & ſubſcripſi.* Et alibi: *Gauſlenus Regiæ dignitatis Notarius ad vicem Hervei Archiepiſcopi ſummique Cancellarii recognovi.* Miſſos facio complures & Epiſcopos & Archiepiſcopos alios, qui Cancellarii fuiſſe dicuntur. Certè Remenſes Archiepiſcopi, Hugo, Artaldus & Odalricus eam dignitatem ſuſtinuere ſub Regibus Galliæ Ludovico Ultramarino, & Lothario. In utramque dignitatem ſuffectus eſt illis Adalberon, Chartæque multæ ſubſcriptæ leguntur à Notariis & Cancellariis in vicem horum Archiepiſcoporum. *Ad vicem Archiepiſcopi, ſummique Cancellarii.*

Hiſt. de Tournus pag. 280.

V. Ab eodem Adalberone inauguratus eſt novus Rex Hugo Capetius, cui ſucceſſor datus in utramque dignitatem ille eruditionis fama celebratiſſimus Gerbertus. Ante annum 900. cœperat Fulco Archiepiſcopus Remenſis Archicancellarii munere ſplendere & fungi, eodem Gerbertus claruit ad annum uſque ferè milleſimum. Cùm ergo Remenſes Archiepiſcopi ſeptem perpetua ſucceſſione Fulco, Herveus, Hugo, Artaldus, Odalricus, Adalbero & Gerbertus Archicancellarii munus annis admodum centum obtinuerint, fuit ea dignitas Archiepiſcopali Remenſi ſedi illigata quodammodo. Ex quo rurſus id concluditur, primæ Regum Gallorum dynaſtiæ temporibus Referendarios hoc ipſum munus obeuntes, finitimos & affines Epiſcopis fuiſſe illos quidem: at ſub ſecunda, ſive Carolina dynaſtia Clericos tantùm, Capellanos, Abbates, Epiſcopos & Archiepiſcopos id munus deſunctos fuiſſe, & nomine tandem Magni Cancellarii, ſive Archicancellarii claruiſſe.

VI. In ea verò, quæ non ita pridem prodiit, conſarcinatione variorum monumentorum ad illuſtrandam Cancellariorum Galliæ hiſtoriam, declaratum eſt, hoc munus ſuſtinuiſſe ſub Hugone Capetio, & Roberto Regibus, Adalberonem & Gerbertum Archiepiſcopos Remenſes, Reinoldum & Franconem Pariſienſes Epiſcopos, Rogerium Campanum Epiſcopum Bellovacenſem, Abbonem Epiſcopum N. & Fulbertum Epiſcopum Carnutenſem. Sub Henrico I. & Philippo I. Gervaſium Archiepiſcopum Remenſem, Petrum Abbatem ſancti Germani de Pratis, Rogerium Epiſcopum Bellovacenſem, Godefridum de Bononia Epiſcopum Pariſienſem, Urſionem Epiſcopum Sylvanectenſem. Sub Ludovico Craſſo Stephanum de Garlanda, Archidiaconum Pariſienſem, inde Bellovacenſem Epiſcopum. Sub Ludovico Juniore Stephanum de Sylvanecto Epiſcopum Pariſienſem, Natalem Abbatem Reſbacenſem in Provincia Briæ, Hugonem de Campofloride Epiſcopum Sueſſionenſem. Sub Philippo Auguſto Fratrem Varinum, Equitem Hieroſolymitanum, poſtea Epiſcopum Sylvanectenſem. Sub beato Ludovico Simonem de Bria, Cardinalem Legatum in Gallia, poſtea Romanum Pontificem, Martinum IV. Sub eo Rege quatuor aut quinque alii fuere Cuſtodes Sigilli Regii, qui omnes Epiſcopatu, vel aliis Beneficiis ornati fuere. Sub Philippo Audaci Cancellarii fuere Petrus Barberia Archidiaconus Dunenſis in Carnotenſi Eccleſia, & Henricus Vizeliacenſis Bajocenſis Eccleſiæ Archidiaconus. Sub Philippo Pulcro Joannes de Vaſſogne Epiſcopus Tornacenſis, Villelmus de Crepiaco Archidiaconus Pariſienſis, Petrus de Mornaco, & Petrus de Bella-pertica Epiſcopi Altiſiodorenſes, Ægidius Aiſcelinus Archiepiſcopus Narbonenſis, Petrus de Latiliaco Archidiaconus Catalaunenſis. Sub Philippi Pulcri filiis, Stephanus de Mornaco Canonicus Altiſiodorenſis, Petrus de Arablaco Cardinalis, Petrus de Chappes Epiſcopus Carnotenſis & Atrebatenſis, Petrus le Rodier Epiſcopus Carcaſſonenſis, Joannes de Cherchemont Epiſcopus Noviodunenſis. Sub Philippo Valeſio Vuillelmus de ſancta Maura Decanus ſancti Martini Turonenſis, Guido Baudetus Epiſcopus Lingonenſis, Firminus de Coquerel Epiſcopus Noviodunenſis, Petrus de la Foreſt Archiepiſcopus Rotomagenſis. Sub eodem Rege Sigilli ſive Annuli Regii cuſtodia concredita aliquandiu fuit Petro Rogerio Epiſcopo Atrebatenſi, qui Archiepiſcopus deinde fuit Senonenſis, Cardi-

nalis, & tandem Romanus Pontifex, ſub nomine Clementis VI. Sub Joanne Rege Joannes des Dormans Epiſcopus & Cardinalis Bellovacenſis; Ægidius autem Aiſcelinus de Monteacuto Cardinalis Epiſcopus Tervanenſis cuſtodiæ præfuit Annuli Regii. Sub Carolo V. Rege Milbius des Dormans Epiſcopus Bellovacenſis. Sub Carolo VI. Nicolaus du Bois Epiſcopus Bajucenſis, Joannes de Monteacuto Archiepiſcopus Senonenſis, Euſtachius de Laiſtre Epiſcopus Bellovacenſis. Sub Carolo VII. Ludovicus Luxemburgius Epiſcopus Tervanenſis, Martinus Gouges Epiſcopus Carnotenſis, inde Claromontanus, Reginaldus de Chartres Archiepiſcopus Remenſis. Sub Carolo VIII. Robertus Briconnetus Archiepiſcopus Remenſis. Sub Ludovico XII. Stephanus Poncherius Epiſcopus Pariſienſis, inde Archiepiſcopus Senonenſis, cuſtodia donatus eſt Sigilli Regii. Sub Franciſco I. Antonius du Prat Cardinalis Archiepiſcopus Senonenſis Cancellarii dignitatem geſtavit, Matthæus de Longuejoüe Annuli Regii Cuſtodiæ præfectus eſt, Epiſcopus idem ipſe Sueſſionenſis. Sub Henrico II. Joannes Bertrand Cardinalis Archiepiſcopus Senonenſis, Sigilli Cuſtodiæ præfuit. Sub Carolo IX. Joannes de Murvilliers Epiſcopus Aurelianenſis idem munus geſſit. Sub quo & Renatus Biragua primùm Sigilli Cuſtos, pòſt & Cancellarius & Cardinalis fuit. Sub Ludovico XIII. Vuillelmus du Vair Epiſcopus Lexovienſis Cuſtodiæ Sigilli præfectus eſt. Nuperrimè verò Duchesnius publicata Cancellariorum Franciæ Hiſtoria, ſupra laudatis complures addit, qui & Cancellarii munus obiere, & ſacras Prælaturas.

VII. Nec diſſimulabo equidem longiſſimam hanc ſeriem & contextionem Cancellariorum, & Sigilli Cuſtodum ex Clero adſcitorum, intermiſſam aliquando fuiſſe & interpolatam Cancellariis & Cuſtodibus Sigilli non paucis, ex laïcorum Procerum Collegio intertextis. Sed ex ea recenſione plus ſatis liquet, geminas eas dignitates cohærere & habitare ſimul ſemper potuiſſe cum Clericatu, atque ita ſemper omnibus perſuaſiſſimum fuiſſe: quin imò & decori, & compendio eſſe potuiſſe horum dignitatum conjunctionem cum Clericatu & cum Prælaturis, tum Regno, tum Eccleſiæ.

His adde quod pene exciderat de Gervaſio Remenſi Archiepiſcopo, à quo Philippus I. Rex inunctus & inauguratus eſt; unde & illi ex vetuſto Chronico ſancti Theodorici juxta Remenſem Civitatem innovavit confirmavitque Philippus dignitatem Magni Cancellarii, ipſi & Eccleſiæ ejus. Ejus Chronici hæc ſunt verba: *Gervaſius verbum habuit coram Rege, quia eſſe deberet, ſicut ſui Anteceſſores fuerant, ſummus Regis Cancellarius. Quod eodem Rege gratiſſimè annuente, &c.* Quæ quidem ſi ſatis firma ſunt, poterit ergo non temere ſubſcribi eorum ſententiæ, qui Hugonem Regem Capetium opinantur, Arnulpho iraſcentem, qui præter ejus voluntatem ei ſedi reſtitutus fuerat, detruncaſſe eum, & munere Magni Cancellarii viduaſſe. Et ſanè cùm eo propemodum ipſo tempore Magni Cancellarii nomine & dignitate inſignitæ fuerint nobiliſſimæ Metropoles in Hiſpania & Germania, non abludit à veriſimilitudine id à Gervaſio quoque teutatum fuiſſe. At ſi id à Philippo I. Rege verè conceſſum fuit, mera ea fuit nominis & tituli gloria, cùm tot ſupra pernumerati ſint Cancellarii, qui Remenſi Eccleſiæ nunquam præfuere. Nec illi quidem Archiepiſcopi Remenſes, quos his permiſcuimus, eo ſpecialiter munere Cancellarii donati fuiſſent, ſi Sedi & Eccleſiæ ſuæ ea dignitas affixa & adglutinata fuiſſet.

His adde eundem Regem Philippum I. id moris invexiſſe, ut Regiis Chartis ſubſcriberent quatuor Primarii Regni Officiarii, quod aiunt aliqui ducentis admodum annis retentum fuiſſe, donec in Parlamentis publicarentur. Poteſt verò & illud rurſus nonnihil concutere fidem ejus conceſſionis Philippi I. quòd ſub eodem Rege Magni quandoque Cancellarii nomine exornatus ſit Epiſcopus Pariſienſis Goffridus, ut ex hac liquet ſuſcriptione. *Ego Giſlebertus Notarius ad vicem Gaufridi Pariſienſis Epiſcopi, ſummi Cancellarii relegendo ſubſcripſi.*

VIII. Ex his porro omnibus illud patet, ſi Cancellarii Franciæ ſub prima Regum proſapia ex Laïcis omnes provecti ſint, ſi ſub ſecunda ex Clero omnes, partim ex laïcis, partim ex Clericis ſub tertia adoptatos fuiſſe. Sub prima ſtirpe Referendarii dicti ſunt; ſub ſecunda Notarii, Protonotarii, Capellani, Archicapellani, donec Archiepiſcopi Remenſes de Regibus diutiùs optimè meriti eam dignitatem velut hæreditariam Eccleſiæ ſuæ conciliaſſent, & ad poſteros transfudiſſent, aucto nomine Archicancellariorum, vel Magnorum Cancellariorum. Sub tertia denique proſapia ipſo Archicancellariorum nomine in deſuetudinem abeunte, & ad Cancellarios revoluta tota illa poteſtate, qui Vicarii priùs & Miniſtri erant Archicancellariorum, eiſque abſentibus ſubſcribebant, jam pro Archicancellariis ſoli Cancellarii ſummam eam ad ſe poteſtatem traduxere. In Germania, Hiſpania, & Anglia nomina Magnorum Cancellariorum perennavere in Archiepiſcopis inſignium quarundam Eccleſiarum; ſed ea ſunt tantummodo gloriæ & pompæ nomina, poteſtate tranſlata in eos, quos ſibi Reges Cancellarios accerſunt arbitratu ſuo. A Cancellariis Laïcis nominatim deſcribendis conſultò abſtinui, ne à propoſito longius aberrarem. Ne ſecundi quidem ominis ordinis Cancellarios Clericos recenſui, vel ſigilli Cuſtodes, quod & longum id fuiſſet, & non ſemel in ancipiti res ſit.

Illud denique obſervari potuit à Pipino habenas Regni capeſſente, abolitum fuiſſe Referendarii nomen, & munus, ejuſque functiones minoribus Officialibus delegatas, ſubrogatis Cancellariis, minorum antea gentium Miniſtris: quod & Pipini ſucceſſores ſecuti ſunt. Nec ſecus Hugo Capetius ubi regio ſedere primùm ſolio incepit, ab eo extinctos fuiſſe Archicancellarios, quo ampliſſimo munere annis jam admodum centum Archiepiſcopi Remenſes intumuerant; nec ei muneri adhibitos, niſi Cancellarios, quos nutu ſuo delegiſſet, non paſſurus eam dignitatem poſthac ulla in Eccleſia, vel Procerum familia perpetuari. Ut Arnolphus Remenſis Archiepiſcopus Hugoni Capetio viſus eſt Carolinæ ſtirpis reliquiis devinctior, quam ut tuto poſſet Magni Cancellarii dignitatem circumgeſtare; non ſecus ex Majore Palatii Pipinus Rex Francorum creatus, intutum ſibi exiſtimaverat fore, ſi Referendarii ſinerentur uſque potiri ampliſſima illa nominis & muneris ſui gloria ac poteſtate.

IX. In Anglia quoque videtur Cancellarii munus Clericis & Prælatis attributum fuiſſe. Henricus I. Rex fidem incorruptam expertus, & dexteritatem, atque prudentiam Rogerii Cancellarii ſui, antequam Regno potiretur; illum poſtea Saliſberienſi Epiſcopatu decoravit, compulitque tandem, ut Regias vices gereret, tum in Anglia, tum in Neuſtria. Singulari & ſapientia & moderatione Præſul, tantum oneris detrectavit in ſe recipere, niſi

Anſelmus, Radulphus & Vuillelmus Atebiepiſcopi Canruarienſes, aurhores ſibi eſſent, niſi denique Poorifex Romanus præciperet. Ab Archiepiſcopis & à Pontifice id præcipi exotavit Rex; Eam porro immenſæ molis adminiſtrationem Rogerius tam inculpatè & tam ſanctè obiit, etiam triennium, aut quadriennium abſeote Rege, ut vel iovidia ipſa conticuerit, & nec tantiſper obtrectate auſa ſit. En ipſiſſima Vuillelmi Malmeſburienſis verba. *Habebat* De Henrico t L 5. pag. 161. *Henricus Rex Epiſcopum Sareſberienſem Rogerium à Secretis, cujus maximè nitebatur conſilio. Nam & antè regnum omnibus ſuis præfecerat Rex: primum Cancellarium, mox Epiſcopum conſtituerat, prudentiam viri expertus. Solerter adminiſtrati Epiſcopatus officium ſpem infudit, quod majori dignus haberetur munere. Itaque totius Regni moderamen illius delegavit juſtitia, ſive ipſe adeſſet Angliæ, ſive moraretur Normanniæ. Refugit Epiſcopus tantis ſe curis involvere, niſi Archiepiſcopi tres Cantuarienſes Anſelmus, Radulphus, Vuillelmus & poſtremò Papa injunxiſſent ei munus obedientiæ. Sategit ita fieri Henricus, non neſcius quia fideliter ſua tractares commoda Rogerius. Nec defuit ille ſpei Regiæ, ſed tanta integritate, tanta ſe agebat induſtria, ut nulla contra eum conflaretur invidia.* Nihil diſpenſationis vel obtinuit, vel expetiit Præſul conſultiſſimus, ut Cancellarium Epiſcopumque ſimul ageret, gnarus nihil opus eſſe; ſed & expetiit, & impetravit, ut Proregis & Regni ampliſſimi Rectoris munus gereret. Nondum ea erat tum, quæ poſtea fuit Cancellarii vel amplitudo, vel poteſtas. Inde eſt quod Cancellarius primò fuit Rogerius, poſtea ad Epiſcopatum vocatus. Idem & in Gallia obſervavimus. Ut novo dignitatis gradu eveherentur Cancellarii, Epiſcopi creabantur. De Magnis Cancellariis nullum in Anglia verbum fiebat; nempe tum in Gallia nulli jam amplius erant.

X. Thomæ inviĉtiſſimi Martyris exemplo res illuſtrior fiet. Archidiaconi adhuc & Canonici quibuſdam in Eccleſiis partes ſuſtinebat, cùm illum Henricus II. Cancellarium deſignavit. Ita enim Matthæus Paris ad annum 1155. *Eodem tempore Thomas, Cantuarienſis Archidiaconus, Beverlacenſis Præpoſitus, & Canonicus in diverſis per Angliam Eccleſiis aſcriptus, factus eſt Regis Cancellarius.* At aliquot poſt annis cùm unanimi conſenſione Thomas Cancellarius ad Archiepiſcopatum Cantuarienſem electus fuiſſet, anno 1162. ubi conſecratus & Pallio donatus fuit, illico Cancellariæ renuntiavit, & Sigilla ad Regem remiſit. Subiniquo id quidem animo tulit Rex; at Archiepiſcopo certum erat, fixumque, totum ut ſe novæ ſuæ ſponſæ dicaret, quod conſequi ſe non poſſe exiſtimabat, niſi Aulicis vinculis & negotiis ſeſe prorſus expediret. *Archiepiſcopus habitum ſic mutavit, ut & animum permutaret. Nam Curiæ curis intereſſe renuncians, Eccleſiæ ſuæ negotiis & lucris ſpiritualibus intendebat. Siquidem Nuncios ad Regem in Normanniam direxit, Cancellariæ renuncians & ſigillum reſignans. Quod in cor Regis altius deſcendit, &c.* Cæterùm Epiſcopali jam pectore & ſanctimonia Cancellariatum explicuerat Thomas, adverſum ſeſe palam & conſtantiſſimè objiciens rapinis omnibus & contumeliis, quas in Eccleſiam & Regnum circumvento Rege meditabantur. *Cancellarii fungens officio, audaciam milvorum ſapienter depreſſit, qui Regi adulantes, diripere conſpiraverant tam Provincialium, quam Eccleſiæ facultates.* Quæ Matthæi Paris verba dilucidè probant, quanti ad Eccleſiæ commoda & ſalutem referret, ut id muneris Clerici potiſſimum obirent.

XI. Cancellariatu poſtea ornatus fuit Vuillelmus Epiſcopus Elienſis, quem & Juſtitiarium creavit Richardus Rex dimidii Regni, alterius dimidii Juſtitiario ei adjuncto Epiſcopo Dunelmenſi, ut idem Matthæus Paris narrat ad annum 1188. Circa annum 1190. Elienſis unus jam fuit Angliæ totius Magnus Juſtitiarius, Cancellarius, & Legatus Apoſtolicæ ſedis. Tam inuſitatæ poteſtatis amplitudini non reſpondebat par amplitudo ſapientiæ & virtutum. Anno 1192. jam Richardum Regem pertædeſcere cœpit ſui Cancellarii. Moxque ut itineri ſe dedit ad ſacram properans in Palæſtinam expeditionem, tot laceſſitus, & pene obrutus eſt litteris, & criminationibus in Elienſem intentatis, ut Epiſtolas reſcripſerit, quarum vel authoritate, vel occaſione, ſpoliatus illico fuit Cancellarius, & ad eas contruſus anguſtias, ut in Normanniam aufugeret. Meſſina Rex Anglus Archiepiſcopum Rotomagenſem remiſerat, ut in locum Cancellarii ſubrogaretur, ſi cujuſvis culpæ macula Elienſi inhæreret. Ita enim Rogerius. *Mandavit Rex à Meſſana, ſi feciſſet* Pag. 701. *quodcumque Cancellarius in detrimentum Regni, deponeretur, & loco illius inſtitueretur Rotomagenſis Archiepiſcopus. Depoſuerunt Cancellarium, & in loco illius inſtituerunt Rotomagenſem Archiepiſcopum.* Cancellarii patrocinium Petrus Bleſenſis calamo aggreſſus eſt, Cæleſtinus Pontificia authoritate.

XII. Ubi primum Joannes Sine-terra Richardo ſuffectus fuit germano ſuo, Hubertum Cantuarienſem Archiepiſcopum ad Cancellariæ apicem ſublimavit. Non hunc ab eo munere amplectendo deterruit aut Thomæ exemplum perilluſtre abdicationis, aut imago triſtiſſima collabentis Elienſis; quin ex adverſo geſtiens, & vaniſſimo gaudio pene ineptiens, nec ſine ſui oſtentatione ad id munus venit. Fuit enimvero neſcio quis piiſſima fretus audacia, qui illi palam occinuerit, ſi ſatis perſpectam atque exploratam haberet Archiepiſcopatus Cantuarienſis amplitudinem, fore ut nollet tam ſplendidè coronatum Sacerdotii ſui verticem oneri & jugo ſubjicere Cancellariæ: plures enim jam à Cancellariatu ad Archiepiſcopatum conſcendiſſe, ab Archiepiſcopatu ad Cancellariatum hactenus deſcendiſſe neminem. Audiendus hic rurſum Rogerius. *Qui dum gloriaretur de poteſtate illa, & multa jactaret* Pag 794. *de familiaritate Regis, Hugo Bardulphi dixit ei, Do-* Raynal. an. *mine, ſalva pace veſtra loquar, certè ſi bene conſide-* 1199.n.48. *raretis nominis veſtri potentiam & honoris dignitatem, non deberetis jugum ſervitutis vobis imponere. Quia nunquam audivimus vel vidimus de Archiepiſcopo fieri Cancellarium, ſed de Cancellario vidimus fieri Archiepiſcopum.*

Conſultiſſimum ſanè id fuiſſet, inſiſtere veſtigiis B. Thomæ, prædeceſſoris nuper ſui. Porro Henrico III. Cicestrenſis Epiſcopus Cancellarius fuit. Cùm jam Cancellarius eſſet, Epiſcopatu auctus eſt anno 1222. Quin & totius aſſenſione Regni creatus eſt Cancellarius, ut nec niſi pari authoritate exauthorari poſſet. *Antea cuſtos & bajulus Regii ſigilli fuerat, Regis fideliſſimus Cancellarius, aſſenſu totius Regni, ita ſcilicet ut non deponeretur ab ejus ſigilli cuſtodia, niſi totius Regni ordinante conſenſu & conſilio. Qui poſt ſuſceptum Præſulatum manſit Cancellarius.* At ei tandem ſtomachatus Rex, quod æqui, rectique tenacior eſſet, & infracto pectore, pro juſtitia decertaret, ſigilla Regia ab eo repetiit; quæ excelſi & indomiti animi vir reſtiturum ſe negavit, niſi eadem qua ea receperat Parlamenti authoritate. *Sigillum quoque ſuum ab Epiſcopo Ciceſtrenſi Cancellario*

Matt. Paris anno 1236. *ſuo, qui officium ſuum irreprehenſibiliter adminiſtravit, exiſtens columna ſingularis veritatis in Curia, exegit Rex inſtantiſſimè. Sed idem Cancellarius hoc facere renuit, videns impetum Regis modeſtiæ fines excedentem, dixitque ſe nulla ratione hoc poſſe facere, cùm illud communi Regni conſilio ſuſcepiſſet; quapropter nec illud ſimiliter ſine communi aſſenſu Regni alicui reſignaret.* Ita Matthæus Paris ad annum 1236. Reſtituit tandem Epiſcopus ſigillum; at cùm anno 1239. Rex præcipitis & inhumani conſilii ſui jam pœnitentia ductus, eum revocaret; deduci ſe jam de ſententia non eſt paſſus, ne recuperato tandem ſacro otio ſuo ſollicitudines amariſſimas anteponeret, & in eoſdem ſe rurſus laqueos implicaret. *Ipſe malens quietem, quàm curas, noluit incidere in laqueos, quos evaſit.* Si eandem triviſſet ſemitam Archiepiſcopus Cantuarienſis, induſtriamque ſuam & laborem ad id contuliſſet, ut æquitati & juſtitiæ invictiſſima quædam præſidia adderet, non iis ille reprehenſionibus paruiſſet, quas ſuprà attigimus.

Poſt aliquot annos in Parlamento Angliæ cùm pleriſque id maximè doleret, quòd ex inconſulta Cancellariorum licentia pleræque Regni calamitates ſcaterent, ut qui ſigillo Regio munirent, quæ exitio futura erant: deliberari cœptum eſt, ut ne Juſtitiarii, aut Cancellarii poſthac à Rege crearentur, niſi quos Parlamenta ipſa delegiſſent. *Nullus ſubſtituatur Cancellarius, vel Juſtitiarius, niſi ſolummodo per ſolennem & univerſalem omnium convocationem & liberum aſſenſum, &c. Ut quemadmodum omnium*

Ibid. anno 1244. 1248. *negotia ſunt tractaturi, ſic etiam in eorum electione concurrat aſſenſus ſingulorum.* Diſplicuit Regi ea conſultatio, quæ non multò pòſt tamen rurſus innovata eſt, multis impatienter ferentibus, quòd Cancellarium, Juſtitiarium & Theſaurarium deſignaret Rex, non more Majorum ſuorum, Procerum priùs voluntates & ſuffragia ſcrutatus, ſed pro ſuo libitu, ut eos projectiores haberet ad ſua obſequia, ex quo & illud proficiſcebatur, ut & ipſi impuniùs privata commoda publicis utilitatibus anteferrent. *Univerſis non mediocriter concurrentibus, eo quod ſicut magnifici Reges prædeceſſores ſui habuerunt, nec Juſtitiarium, nec Cancellarium habet, nec Theſaurarium per commune conſilium Regni, prout deceret & expediret, ſed tales, qui ſuam qualemcumque, dummodo ſibi quæſtuoſam ſequuntur voluntatem: nec qui Reipublicæ, ſed ſingularem quærunt promotionem, pecuniam colligendo, cuſtodias & reditus ſibi primitùs procurando.* Cùm ea tunc munia obtinent ii, quos Rex inſtituerat, non poterant ii gradu ejici, & alii ſubſtitui, niſi convulſa & quaſi labefactata Regia Majeſtate. Id Rex ſatis diſertè Comitiis ſignificavit, unde & eorum tunc quidem irritus cecidit conatus. Altero rurſus pòſt anno cùm rurſus Nobilitas coïret & id urgeret, verbis humaniſſimis eos deliniebat Rex, & ſpe lactabat, cùm ea tandem incidere, quibus res ea tota diſturbaretur. Anno rurſus 1255. inſtare Parlamentum, ut priſco more ab ipſo Parlamento eligeretur Juſtitiarius, Cancellarius & Theſaurarius, nec niſi graviorum convicti facinorum in Parlamento exauthorari poſſent. *Exigebant, ut de communi conſilio Regni Juſtitiarium, Cancellarium & Theſaurarium eligerent, ſicut ab antiquo conſuetum & juſtum. Qui etiam non amoverentur, niſi clareſcentibus culpis, & de communi Regni convocati conſilio & deliberatione.* Id Rex tum quidem conceſſit, at anno 1263. Cancellarius & Juſtitiarius, quos Barones elegerant, ab eo amoti ſunt, aliis in eorum locum ſuffectis. Hinc novæ rurſus turbæ, quas non ſiluit Matthæi Paris Continuator.

XIII. Ex his Matthæi narrationibus nemo non videt, quantùm in poteſtatis faſtigium evolaſſent Cancellari Angliæ, & quanti ad Reipublicæ ſalutem intereſſet, quanti ad Regni & Sacerdotii tuendam concordiam, ut id munus non delegaretur, niſi ſpectatiſſimis pietate & integritate viris. Ab antiquiſſimo Hiſtoriæ Anglorum Scriptore memoriæ commendatum eſt, Triſtobaldum Cantuarienſem Epiſcopum Henrici II. Regis juventæ verſatili & fluctuanti timentem, ne quando eum Aulici adulatores tranſverſum agerent, ſuaſiſſe ei, ut Thomam Archidiaconum aſciſceret in Cancellarium, cujus ſibi exploratiſſima eſſet religio & ſapientia alendæ Regum & Eccleſiarum concordiæ accommodatiſſima. *Videns venerandus Pontifex Regiæ mentis, utpote juvenilis mutabilitatem, timebat ne adulatorum malignantium tabe inficeretur, &c. Egit apud Regem, ut ſtatim in initio Regni Cancellariam ſuam crederet Clerico ſuo Thomæ Londonienſi, cui anno præterito Cantuarienſis Eccleſia dederat Archidiaconatum, &c. Talem Aula dignum & Aulæ gratum futurum non immeritò arbitrabatur, ſperans exinde iſtius ope & opera inter Regnum & Sacerdotium deincept pacis gratiam & vinculum firmum.* Novus ſanè ſtatim Cancellarius in gratiam, in arcana quæque Regis conſilia admiſſus eſt. *Ut in brevi Regis Rector efficeretur, & quaſi Magiſter.* His rationibus, his demum ſtimulis incitati fuere infucati Eccleſiæ, pacis & juſtitiæ amatores, ut ad Clericos devolveretur Cancellarii dignitas, vel Cancellarii ipſi ad Epiſcopatum promoverentur. Scrip. antiq. Angl. To. 2. pag. 1377.

Novo eam rem exemplo communiet Thomas Valſinghamus. Anno 1312. mortalitatis exuvias abjiciente Archiepiſcopo Cantuarienſi, Clemens V. eam ſibi dignitatem reſervavit nuto ſuo conferendam. Ad electionem tamen ventum eſt. Electum confirmare Pontifex recuſavit, & ad Cantuarienſem Eccleſiam ipſe Epiſcopum Vigornienſem tranſtulit, qui Cancellarius jam erat Regis; ut ſicut Cancellarii officio perfunctus fuerat ea probitate & ſapientia, qua ſibi admirationem & amorem conciliaſſet Regis, Baronum, & totius Regni; ita jam Archiepiſcopus & Primas Angliæ creatus, ſtrenuiſſimè conniteretur ad levandam plebem, quæ jamdiu oppreſſa gemebat, & ad Eccleſiæ Regnique diſciplinam reſtaurandam. *Et quia conſtabat Papæ Eccleſiam Anglicanam multis laborare tribulationibus, cogitabat ſollicitè providere Eccleſiæ viduatæ de viro per quem vexationes meliùs ſedari poſſent. Habito ſuper his tractatu provido, tandem in dominum Valterum Raynalde Vigornienſem Epiſcopum Domini Regis Cancellarium oculos dirigebat, conſiderans nimirum quantam gratiam coram Domino Rege præ cæteris Regni Prælatis inveniebat; quàm maturè ſe in ſuo officio Cancellarii & quàm ſapienter habebat: quanta directione motus & rancorem inter Regem & Proceres temperabat; ſperans talem virum Eccleſiæ & Regno plurimum profuturum. Huic igitur honorem Cantuarienſis Eccleſiæ gratis cum pallio conferebat.*

XIV. Eo exemplo, uti & illo Ciceſtrenſis Epiſcopi ſuprà relato, facilè adducimur, ad id ſemper propenſiores fuiſſe Reges, ut ex Epiſcopis maximè aſciſcerent ſibi Cancellarios, & vel ſic ſuis ſe Parlamentis gratiſſimam rem facere confiderent. Epiſcopus enim Ciceſtrenſis Parlamenti ipſius votis ad eam dignitatem vocatus fuerat. Idemque non temerè de hoc auguramur Vigornienſi Epiſcopo, qui tam providæ & inconvulſæ inter Regem & Proceres concordiæ author & conciliator fuerat. No-

vum ab eodem Valſinghamo ad id argumentum ſuppeditatur ad annum 1371. ſub Eduardo III. Ejus enim anni Parlamentum neſcio qua perverſitate in Eccleſiam exulceratum, Epiſcopos ſpoliavit Officiis Cancellarii & Theſaurarii, quin & Sigilli minoris cuſtodem Clericum ſecundi Ordinis ea quoque dignitate excuſſit. *In iſto Parlamento ad petitionem dominorum in odium Eccleſiæ amoti ſunt Epiſcopi de Officiis Cancellaria & Theſauraria, & Clericus de privato ſigillo.* Uſitatiſſimum ergo hactenus fuerat, ut Epiſcopi Cancellarii Regni fierent, ipſius ſuffragiis Parlamenti. Cùm enim hujus Parlamenti auctoritate gradu motus ſit Cancellarius, erant ergo partes ejus aliquæ in inſtituendis & deſtituendis Cancellariis. Illa autem Baronum in hoc Parlamento concitata in Clerum odia, non immeritò incenſa tum fuiſſe creduntur à Viclefi alumnis, peſtilentiſſimum virus ſuum in Clericos tum paſſim omnes evomentibus.

Verùm quàm apertè iniqua, tam neceſſariò brevis fuit illa animorum à Clericis alienatio. Statim enim anno 1380. cùm Richardus Cancellarius ampliſſimo ſe eo munere abdicaſſet in Parlamento, protinus ad eam allectus eſt Archiepiſcopus Cantuarienſis. Nonnullis tum viſum eſt evileſcere Archiepiſcopi dignitatem, ſubeundo Cancellarii & defungendo munere. Non inſcitè ſuper ea re Valſinghamus: *Archiepiſcopus Cantuarienſis contra gradum ſuæ dignitatis, ut plurimi conclamabant, illi officio militaturus acceſſit. Sed ſi ipſe illud procuraverit, aut ſponte ſuſceperit, Deus ſcit.* Quaſi diceret, reprehenſionibus non injuria obnoxium futurum fuiſſe Archiepiſcopum, ſi dignitatem eam eaambiſſet, qua in ſeculares moleſtias & ſollicitudines reſorberetur, & ſummo ſacerdotio ſuo impar eſſet; at à culpa & vituperatione procul fuiſſe, ſi Regio imperio, & publicæ utilitati, non ſuæ cupiditati obſecutus eſſet. Anno 1389. Richardus II. Rex jam ſui juris factus primitias Regni ſui inſignivit, Archiepiſcopo Eboracenſi Cancellariatu & ſigillo Regio cedere juſſo, quo utroque ſtatim ille Vintonienſem Epiſcopum, quamlibet invitum & renitentem inveſtivit. *Jubeo ut in primis Cancellarius ſigillum mihi reſignet. Cùmque Eboracenſis Archiepiſcopus ſigillum reddidiſſet, &c. Rex tradidit ſigillum Epiſcopo Vintonienſi, faciens eum Cancellarium, quamvis plurimùm renitentem.*

XV. Nec ab Anglorum moribus Scotia diſſentiebat. Epiſcopis plerumque demandabatur Cancellarii munus. Habes apud Rainaldum, ut de Epiſcopo Glaſcuenſi Cancellario Regis Scotiæ Jacobi voluerit Papa judicium inſtitui per Legatos ſuos, ob Regias Conſtitutiones aliquas Eccleſiæ libertatibus inimicas, quas ille Regio muniverat ſigillo, & publicaverat. Rex Cancellarii ſui defenſionem amplexus eſt.

XVI. Ad Germaniam venio, ubi non Cancellarii tantùm, ſed & Archicancellarii obvios ſe dabunt, cujuſmodi nullos Anglia hactenus exhibuit, nullos Gallia ſub Capetiæ ſtirpe, unum ſi excipias Gervaſium Archiepiſcopum Remenſem. Id porro in Germania manaverat à Carolo Magno & poſteris ejus Auguſtis, quorum in Palatio Hincmarus ſuprà nobis Magnos Cancellarios indigitavit. In Anglia frequentiùs Epiſcopi, quàm Archiepiſcopi Cancellarii creabantur; quin & ejus dignitatis additamento decreſcere perſæpè viſus eſt & obſcurari Archiepiſcopus Cantuarienſis. Denique Cancellarii ipſi non rarò ad Epiſcopatum, ut ad præcelſius aliquod columen attollebantur. Nec aliter res habebat in Gallia. At in Germania ſummi quique Archiepiſcopi, & Electores ipſi Imperii Cancellariatûs dignitate cohoneſtati ſunt, & Archicancellarii dicti. In Anglia denique ubi ex Parlamenti conſenſione inſtituti fuere Cancellarii, ne deſtitui quidem ii potuere, niſi eodem interveniente Parlamento; quanquam poſſet Rex Sigilla illis auferre & transferre ad alios. Nec abhorrebat forſan aliquandiu ab eo uſu Gallia. Ex adverſo autem in Germania Archicancellariatûs dignitas à tribus Metropolibus Electorum Imperii nunquam ſejungi potuit, aut alienari. Cujus rei ea ſubeſt ratio, quòd ſingulis his Archicancellariis Cancellarii ſubeſſent, quos arbitrio ſuo Imperator ſummoveret, aut Sigillis Regiis ſpoliaret.

XVII. In Chronico Epiſcoporum Mindenſium plurima congeſta ſunt privilegia ei Eccleſiæ ab Imperatoribus conceſſa, & à Cancellariis ſubſcripta, qui Archicancellariorum horum Imperii vices gerebant. Ejuſmodi eſt Ottonis I. anno 961. *Linculphus Cancellarius ad vicem Brunonis Archicapellani recognovi.* Ejuſmodi Ottonis II. anno 976. *Egbertus Cancellarius ad vicem Villigiſi Archicapellani notavi.* Ejuſmodi Ottonis III. anno 991. *Hildevaldus Epiſcopus & Cancellarius villigrini Archiepiſcopi recognovit.* At Henrici I. anno 1009. *Guntherus Cancellarius vice Aribonis Archicapellani recognovit.* Conradi verò anno 1029. & 1031. *Odolricus Cancellarius ad vicem Aribonis Archicapellani recognovit.* Et rurſus anno 1033. *Burchardus Cancellarius ad vicem Bardonis Archicapellani.* Et anno 1049. *Vintherius Cancellarius vice Bardonis Archicancellarii.* Rurſum ſub Henrico III. anno 1059. *Gebehardus Cancellarius in vice Lintpaldi Archicancellarii.* Et anno 1063. *Fredericus Cancellarius vice Sigefridi Archicancellarii.* Et tamen illud Henrici III. anno 1059. ejuſmodi erat: *Vanterus Cancellarius vice Leopoldi Archicapellani.* Poſteriorum Chartæ Imperatorum nec à Cancellariis, nec ab Archicancellariis, nec ab Archicapellanis ſubſcribebantur, ut parvo ſigillo munitas facilè conjicias fuiſſe.

Itaque priores omnes Imperatores Reſcripta ſua ſubſcribi fecerant ab Cancellario, qui Vicarius erat Archicapellani, ſive Magni Cancellarii. Semel tantùm advertimus, ubi Cancellarius cùm eſſet Epiſcopus, Vicarium ſe dixit Archiepiſcopi. Decet enim, ut Epiſcopus Archiepiſcopo ſubjiciatur potiùs quàm Magno Capellano, vel Archicapellano. inde eſt quòd Archiepiſcopos perſæpè vocari placuit, qui Epiſcopi tantùm erant, cùm Archicapellani munere fungebantur. Quandiu Henricus III. Regis, necdum Imperatoris nomine uſus eſt, diplomata quoque ſua ſubſcribi fecit à Cancellario vices gerente Archicapellani; poſtea verò Archicancellarius, non Archicapellanus ejus Chartis ſubſcripſit. Guibertus Parmenſis Epiſcopus Cancellarii officio functus fuerat ſub eo Rege. At cùm Eccleſia Regno collideretur perverſis ejus conſiliis, ubi primùm Anno Colonienſis Archiepiſcopus renuntiatus eſt Regis impuberis Rector, eo abacto Vercellenſem Epiſcopum ſubrogavit. Baron. ann. 1062. n. 17.

Jam inde ab ævo Caroli Magni Archicapellani erat recognoſcere ſignum vel ſigillum Principis, ut patet ex fundatione Epiſcopatûs Bremenſis anni 788. *Signum domini Caroli Regis inviĉtiſſimi Hildebaldus Archiepiſcopus Colonienſis & ſacri Palatii Capellanus recognovi.* Henrico II. Imperatori duo erant Cancellarii. Hunfridus Cancellarius erat Italiæ, & hunc Ravennatam deſignavit Archiepiſcopum. In aliis ejus Baron. n. 3. Adam Hiſt. E. l. c. 9.

Digitized by Google

ejus Regnis Cancellarius erat Theodoricus, idemque Archicapellanus, quem & Conſtantienſi donavit Epiſcopatu. Ita enim Hermannus in Chronico ad annum 1047. *Ravennati Eccleſia Hunfridum Cancellarium ſuum conſtituit; Conſtantienſi Theodoricum, per alias Provincias Cancellarium ſuum, & Archicapellanum & Aquiſgrani Prepoſitum.*

Author coævus vitæ B. Annonis Archiepiſcopi Colonienſis, Romanorum illum vocat Archicancellarium, ubi de ejus Romano itinere verba facit anno 1070. *Romam ingreſſus eſt Romanorum Archicancellarius.* Anno 1073. cum Gregorius VII. ad Petri ſedem electus fuiſſet, miſit Henricus Rex ex Germania Epiſcopum Vercellenſem Cancellarium Italiæ,

Baron. n. 17. qui ejus electionem confirmaret. *Rex electioni aſſenſum præbuit, & Gregorium Vercellenſem Epiſcopum, Italiæ Regni Cancellarium ad Urbem tranſmiſit, quatenus electionem ejus authoritate Regia confirmaret.*

Anno 1157. Fridericus I. Imperator Archiepiſcopos Vienneenſes Archicancellarios Imperii declaravit in Regno Burgundiæ, quo tunc adhuc utcunque

Bibl. Flori. Part. 3. pag. 87. Germani Imperatores potiebantur. *Ut in Regno Burgundiæ ſacri Palatii noſtri Archicancellarius & ſummus Notariorum noſtrorum ſemper exiſtas; & poſt te ſucceſſores tui.* Anno 1213. Charta quædam Friderici II. Imperatoris ab Epiſcopo Metenſi & Spirenſi ſubſcribitur, vicem gerente Archiepiſcopi Moguntini Archicancellarii Germaniæ.

Baron. an. 1097. n. 76 *Ego Conradus Dei gratia & Apoſtolicæ ſedis Metenſis & Spirenſis Epiſcopus, Imperialis Aulæ Cancellarius, Vicedomini Sigefridi Moguntini Archiepiſcopi, & Apoſtolicæ ſedis Legati, ac totius Germaniæ Archicancellarii recognovi.* Henrico V. Friderici II. parenti Cancellarius fuerat Conradus Epiſcopus Hildesheimenſis, cui olim per abſentiam ſuam Siciliæ adminiſtrandæ præfecturam

Arnoldus apud Baron. anno 1197. n. 4. demandaverat. *Præfectus eſt Claſſi Cancellarius Imperatoris Hildeſemenſis electus, tunc verò conſecratus Epiſcopus: cui olim abſente Imperatore cura regni Siciliæ fuerat demandata.*

Poſſent id genus & alia coacervari innumera. Sed ex his plus ſatis intelligitur, 1. Qua latiſſimè patuit Imperium, nec Cancellarios fuiſſe, nec Archicancellarios delectos, niſi ex Clero. 2. Ut plurimum eam dignitatem Epiſcopos adiiſſe. 3. Archicancellarios non fuiſſe, niſi Archiepiſcopos. 4. Quibuſdam Metropolibus affixas fuiſſe Archicancellariorum dignitates, nec ad alias migraſſe. 5. At Epiſcopos nunc harum, nunc illarum Eccleſiarum ad Cancellariorum munus evectos. 6. Sola conſeſſus & honoris prærogativa, & gloria nominis gaviſos fuiſſe Archicancellarios, munus ipſum fungentibus Cancellariis. 7. Quatuor Regnis illis, quæ Imperium complectebatur, Germaniæ, Italiæ, Franciæ Orientali, ſive Germanicæ, & Burgundiæ, ſuos cuique proprios fuiſſe Cancellarios, & Archicancellarios.

Quod ad Poloniam pertinet, ex Edicto Sigiſmundi Regis anno 1507. facilè liquebat, quam ſolenne ſemper fuiſſet, ut nonniſi ex Clero Cancellarii deligerentur. Aliqua enim perpendens Sigiſmundus eſſe, quorum executio Clericis mandari non poſſet, conſtituit ut poſthac Officia Cancellarii, & Vicecancellarii gererent duo ſemper aliqui,

Statuta Polon. p. 58. quorum alter Clericus, alter Laïcus eſſet. *Ut in futurum in Cancellariatus & Vicecancellariatus officiis, cùm aliquod eorum vacare contigerit, nos & ſucceſſores noſtri ad unum ex illis ſpiritualem perſonam, & ad aliud ſæcularem præficere debeamus, propter actiones quæ interdum tales eveniunt, quod ſpiritualis perſona earum executionem committi non convenit.*

XVIII. In Hiſpaniæ deſcribendis moribus finem faciemus dicendi. Ex perantiqua Hiſtoriæ Aragonicæ Epitome conſtat anno 1326. Alfonſum Caſtellæ Regem Archiepiſcopum Toletanum Sigillis Regiis ſpoliaſſe. Exacerbatus ea contumelia Antiſtes, innexum enim erat Archiepiſcopatui Toletano Cancellarii munus, ea quidem abdicavit ſe Eccleſia, Tarraconenſis autem adminiſtrationem in ſe recepit, Alexandrini denique Patriarchatus titulo & dignitate exornatus eſt. *Alfonſus Caſtellæ Rex Toletano Regia ſigna, quibus tabulæ publicæ litteræque obſignantur, ademit: quæ Toletanis Archiepiſcopis tradi moris vetaſti fuit: & ejus muneris functione, Cancellarios ſe Caſtellæ nominant.* *Hiſpan. illuſtr. to. 3. pag. 169.* Ejuſmodi Archiepiſcoporum Toletanorum dignitatem altiori ab origine arceſſit Mariana. Narrat enim paulò poſt annum 1200. cùm gravi fame & annonæ penuria laboraret Hiſpania, ſollicitudinis, charitatis, largitatis ſuæ mira edidiſſe documenta Rodericum Toletanum Præſulem, largiſſimè effudiſſe ipſum res ſuas in pauperes, exemplis ſuis & hortamentis omnes incendiſſe. Tum enimvero ab Alfonſo Rege prædiorum & latifundiorum ingentem prorſus copiam Eccleſiæ Toletanæ accumulatam fuiſſe, quòd ea jam cœpiſſet Eccleſia publicum quoddam haberi totius Hiſpaniæ egenorum & miſerabilium ærarium, atque inexhauſtum charitatis penu. Ac tum præterea à Rege confirmatam Archiepiſcopo dignitatem Cancellarii, qua ante annos ſeptem anteceſſorem ejus Martinum decoraverat, nec ipſi tantum quoad adviveret, ſed & ſucceſſoribus ejus adjudicatam. Porro ſecundùm Reges, in ea dignitate ſummam fuiſſe & cardinem totius authoritatis. *Quo tempore in Hiſpania fame graviſſima laboratum eſt.* *L. 12. c. 3.* *Inde crebræ in vulgus mortes, cùm neceſſitas res etiam obſcœnas in cibum verteret. Rodericus Præſul Toletanus ſuis opibus, alioſque ſacris concionibus adhortando, ut egenorum calamitate moverentur, multum contuliſſe viſus eſt. Prorſus ut Alphonſus Caſtellæ Rex in extrema ætate Eccleſiam Toletanam, quoniam apud eam tanquam in ærario publico optimè deponi theſauros cogitabat, nova multorum oppidorum ditione auxerit. Toletanum Præſulem jure perpetuo legeque in omne tempus lata, Regni Cancellarium eſſe confirmavit, datum ante ſeptem annos Martino deceſſori, uti ejuſdem Alphonſi diploma declarat. Quo Magiſtratu ſuprema & maxima authoritas ſecundùm Regiam olim continebatur.*

Non piguit hæc paulò prolixiùs narraſſe. Ut hinc intelligas: 1. Non ea fuiſſe incunabula Cancellariorum dignitatis, ſed ejus perpetuæ, & poſthac individuæ conjunctionis cum Eccleſia Toletana. 2. Vel hinc conjecturam duci, penes Clericos eam antè ſemper fuiſſe dignitatem. 3. In Eccleſiam Toletanam non paulò plus ſplendoris & gloriæ acceſſiſſe ex ratione & cauſa adglutinandæ ei ampliſſimæ dignitatis, quàm ex dignitate ipſa. Ex munificentia videlicet illa Præſulis Toletani in publicas neceſſitates effuſiſſima. Sapientiſſimè enim tum Rex judicavit, eos demum Præſules, qui infinitæ quodammodo beneficentiæ ita ſtuderent, ei dignitati, ſummæque poteſtati admovendos, cujus ſpecialis muneris eſt, ut oppreſſorum & miſerabilium omnium calamitates, inopiam, contumelias prævertat, propulſet, levet. 4. Eodem ipſo tempore Rex Eccleſiam Toletanam nova complurium terrarum & ditionum acceſſione locupletavit, expertus quidquid ei daretur Eccleſiæ, pauperum & calamitoſorum omnium parenti piiſſimæ, & nutrici benevolen-

tiſſimæ dari. 5. Ex quo rurſum patet, non recondendis & accumulandis, ſed benignius effundendis opibus ſuis Eccleſias locupletatas fuiſſe. Cùm eo ex fonte promanaverint immenſæ illæ opes Eccleſiæ Toletanæ, quæ omnium Orbis Chriſtiani, ſi Romanam demas, Eccleſiarum opulentiſſima eſt. Incredibilis quippe illa opulentia non aliud magis, quàm eleemoſynarum ſtrues eſt, quæ iis ſemper crevit largitionibus, quibus decreſcere videbatur. *Quoniam apud eam Eccleſiam tanquam in publico ærario optimè deponi theſauros cogitabat, nova eam oppidorum multorum ditione auxit.* 6. Nec proventus tantum agrorum, aut agri ipſi Eccleſiis dari, aut decimæ, ad eleemoſynas, ſed dominia ampliſſima, Comitatus, Ducatus, ipſa Cancellariatus officia. Opes, dignitates, ditiones iſtæ omnes, eo tantum fine Prælatis attributæ ſunt, ut tam piè, juſtè, ſanctéque & ſacerdotaliter impenderentur, quam ab Epiſcopis jure ſperatur, à laicis non æquè ſperatur impendi debere.

Cancellariorum autem munus poſt tempora Caroli Magni Prælatis pene univerſim reſervatum, aut eorum etiam Eccleſiis illigatum fuit, ea nempe de cauſa, quòd ſumma quædam illa doctrina, fides, probitas, quæ ei præ cæteris officio adhibenda eſt, in Prælatis ſæpiùs & cumulatiùs inſit. Eodem pene tumulo, quo Romanum, obrutum & conſepultum fuit literarum & ſcientiarum imperium. Victrices illæ Nationes, quæ Borealibus ex regionibus geluque rigentibus, in has ſe lætiores infudere Provincias, ubi florentiſſima tunc vigebat Eccleſia, omnem animi ſui contentionem atque induſtriam ad ſola armorum bellorumque ſtudia contulere: unde & litterarum quidquid erat, ac mitiorum diſciplinarum faſtidientibus Nobilibus, in Eccleſias illæ & Cœnobia ablegatæ ſunt. Itaque præter rationes ſuperius delibatas, ea quoque neceſſitas incubuit, ut ne poſſent quidem Cancellarii, & Archicancellarii niſi ex Clero cooptari. In Hiſpanias non ſolum inundarunt ex Borea Vandali, Alani, & Gothi primum, ſed & poſtea ex Africa Sarraceni, qui diuturnam ei regno cùm ſervitutem, tum altiſſimæ ignorantiæ noctem invexere. Unde & affectatius ibi Cancellarii munus Epiſcopis dicatum fuit.

XIX. Sed enarrata ejus Toletani Cancellariatus origine, amplitudineque, pergendum jam nobis eſt ad ejus extenuationem, eodem duce Mariana. Diximus Alfonſum Caſtellæ Regem anno 1326. ſigilla abſtuliſſe Joanni Archiepiſcopo Toletano, Arragoniæ Regis filio. Impatiens Præſul ejus injuriæ, ad patrem ſe Regem contulit, & à Toletana ad Cæſarauguſtanam Metropolin transferri ſe pervicit. Caſtellæ Rex Toletanum Archiepiſcopatum, & Sigilla, non uni, ut priùs, ſed duobus contulit, quorum natales non uſque adeo elati erant. Inde cœpit ea Cancellariatus dignitas minui & obſcurari in Archiepiſcopis Toletanis, penes quos exinde ſolius pene nominis amplitudo & ſplendor fuit,
L. 15. c. 28. poteſtatis exors. *Inde initium ejus Magiſtratus imminuendi obſcurandique obſcuris miniſtris. Noſtra ætate debilitata authoritate, ac nulla fermè qua labes magna fuit, nomen tantùm Cancellarii à Toletanis Præſulibus retentum eſt.*

Ex his verò facili conjectura aſſequimur, Cancellarios Portugalliæ Regni, Clericos & ipſos fuiſſe. Qui redintegrationem deſcripſit Luſitaniæ cum Caſtella Coneſtagius, mandavit literis capita plura & vota Luſitanorum, ut Philippo II. Hiſpaniarum Regi ſubjici ſe acquieſcerent. In his illud erat, ut ubicumque demum Rex verſaretur, haberet in comitatu ſuo Clericum, qui Præfectus eſſet Ærarii, Magnum Cancellarium, & duos Conſiliarios Status. *Semper ſecum habeat aliquem Eccleſiaſticum ſupremum Præfectum Ærarii, Cancellarium magnum & duos Conſiliarios Palatii.* Si Theſaurarius, ſeu Præfectus Ærarii publici ex Clero deligebatur, multò potiori jure Cancellarius. L. 4.

XX. Non arma tantum & militiam, ſed & diſciplinam ſacram Orienti noſtram invexinius, dum ſacra Palæſtinæ bella conflagrarent. Narrat Vuillelmus Archiepiſcopus Tyri, ut Hieroſolymitani Regni Cancellarius ipſemet inſtitutus ſit, poſt obitum Bethleemitici Epiſcopi, qui eas antè partes geſſerat. *Quia Radulphus Bethlehem ita Epiſcopus Regni* L. 21. c. 15.
Cancellarius ex hac luce migraverat, ut eſſet qui Regiarum Epiſtolarum curam haberet, de conſilio Principum An. 1173.
ſuorum nos ad prædictum vocavit officium, & Cancellarii nobis tradidit dignitatem.

Res Eccleſiæ, res & patrimonia ſunt pauperum. Earum Beneficiarii non domini ſunt, ſed diſpenſatores.

CAPUT XXVI. *P. 1. l. 4. c. 5.*

Agros & proventus Eccleſiæ patrimonia eſſe pauperum ex Conciliis & Patribus Eccleſiæ Latinæ, per quinque priora Chriſtiani nominis ſæcula.

I. Huic doctrinæ res Eccleſiæ omnes patrimonia eſſe pauperum, innitebantur ſuperius diſputata.

II. Ei aſtipulantur pleraque Auguſtini geſta & decreta.

III. Vetabat ſanctus Pater recondi opes Eccleſiæ in futuros uſus, ubi præſens urget neceſſitas.

IV. Ex Hieronymo Beneficiarii omnes meri ſunt diſpenſatores.

V. Turpius & deformius nihil, quam ut Clericus bonis pauperum locupletetur.

VI. Divitiæ in Clericatu partæ, rapina ſunt, & præda in pauperes acta, quibus debetur, quidquid Beneficiario ſupereſt.

VII. Varii Canones Concilii IV. Carthaginenſis. Penes Beneficiarios non eſt proprietas, non dominium, ſed depoſitum, & adminiſtratio patrimonii Eccleſiæ & pauperum.

VIII. IX. Quam ſententiam, quam in hæc rationem ſequeretur Ambroſius. Crimini data ſunt et largitiones.

X. Juliani Pomerii doctrina.

XI. Gallicanorum Epiſcoporum effuſiſſima largitates.

XII. Nec non & Epiſcoporum Africæ.

XIII. Ex Auguſtino ad Eccleſias venere res Epiſcoporum Donatiſtarum, quando ejus ſectæ plebes pauperesque Catholicæ ſe unitati reddidere.

XIV. XV. Mira quædam Exuperii Toloſani Epiſcopi geſta.

XVI. XVII. XVIII. Item B. Honorati Epiſcopi Arelatenſis, & Hilarii alumni, & ſucceſſoris ejus.

XIX. Pauperes ut ſui quodam modo Eccleſiæ Beneficiarii, ſi quo ſe crimine obligarent, gradu & Beneficio ejiciebantur.

I. Conſtituenda jam nobis hic ſupereſt ea doctrina, quæ ſuperioribus compluribus capitibus dominari viſa eſt, & quam neceſſe eſt huic de diſtributione & uſu bonorum Eccleſiæ commentationi noſtræ prælucere. Ejuſmodi porro ea eſt, Eccleſiæ res omnes patrimonia eſſe pauperum, utpote primum pauperibus erogatas, Eccleſiæ commendatas, ut matri & altrici pauperum; ab Eccleſia denique rurſus Beneficiariis concreditas, ut ſint & ipſi pauperum proviſores, ubi ſuis ſemel, ſi verè pauperes & ipſi ſunt, neceſſitatibus proſpexerint,

Digitized by Google

Hinc illud conſequens erat, quod ſuprà oſtenſum eſt, Clericos, quibus propria ſunt & hæreditaria bona, rebus pauperum ut alienis abſtinere debere, quòd nefas ſit divitem quemquam ſtipendiis pauperum ali. Huc illud quoque pertinebat, quod & Epiſcopi & Clerici cujuſque Ordinis præſtantiſſimi ſuprà demonſtrati ſint functionibus ſacratis ſuis opus manuum addidiſſe, quòd exiſtimarent ipſi quidem, confirmatæ & robuſtæ valetudinis opes eſſe non mediocres, & qui vel ſic divites eſſent, eos pauperum ægrorum rebus & cibis arcendos eſſe. Hinc denique manabat & illud ſuprà, quod diximus poſſe Clericos procuratores eſſe, & villicos, & adminiſtratores rerum Eccleſiæ temporalium, quòd eæ res ſint pauperum, & ſanctiſſimæ Congregationis, quibus non incubat cupiditas, ſed charitas invigilat, quæ non ſibi, ſed aliis ea, vel poſſidet, vel potiùs adminiſtrat.

II. Altiſſimè inſederat Auguſtini animo, & moribus, & diſciplinæ ea doctrina, qualeſcumque demum Beneficiarios bonis Eccleſiæ abuti non poſſe, niſi ut pauperes rebus Pauperum, atque adeo ſuis ubi neceſſitatibus proviſum eſt, tum reliqua debere omnia in pauperes diſpergere. Altiſſimas, inquam, ea perſuaſio radices egerat in animo Auguſtini, cùm Poſſidius eum dicat, non alia ratione Pauperes, quàm ſe ipſum, Clerumque ſuum aluiſſe.
Cap. 33. *Pauperum verò ſemper memor erat, eiſque inde erogabat, unde & ſibi, ſuiſque omnibus ſecum habitantibus erogabatur, hoc eſt, vel ex reditibus poſſeſſionum Eccleſiæ, vel etiam ex oblationibus fidelium.* Cùm ex eodem oculato teſte, non ædes unquam coëmerit ullas, non terras, quò Eccleſiæ ſuæ reditus amplificaret, alendorum pauperum cupidior, quàm ditandi Cleri:
Cap. 34. *Domum verò, vel agrum, ſeu villam nunquam emere voluit.* Cùm ubi exaruerat fiſcus Eccleſiæ, plebi tum demum ſignificaret, non poſſe jam ſe anguſtiis pauperum ſuccurrere.
Ibidem. *Interea dum Eccleſia pecunia deficeret, hoc ipſum populo Chriſtiano denunciabat, non ſe habere quod indigentibus erogaret.* Cùm vaſa ſacra confringeret redimendis captivis, & levandis egentibus: *Nam & de vaſis dominicis propter captivos & quamplurimos indigentes, frangi & conflari jubebat, & indigentibus diſpenſari.* Pia certè quorundam fidelium ſimplicitas ſubinquè ferebat ita violari res ſacras. Sed admonet ſcitiſſimè Poſſidius ſuo jam Ambroſium exemplo his obtrectatoribus os obthuraſſe, & invictis argumentis docuiſſe, ubi gravis incubuiſſet neceſſitas, non alia tutiora eſſe conſilia. *Quod non commemoraſſem, niſi contra carnalem ſenſum quorundam fieri perviderem. Et hoc ipſum etiam venerabilis memoriæ Ambroſius in talibus neceſſitatibus indubitanter eſſe faciendum & dixit, & ſcripſit.*

Cùm rurſum Auguſtinus, quamvis à terrenis cupiditatibus alieniſſimus, fideles tamen concionibus ſuis ad pias largitiones & collectas incenderet, ut ad Altarium & Templorum reſtaurationem aliquid ſtipis conferrent, ſi quando ea ſpoliari neceſſe fuiſſet, ut viventia Chriſti templa neceſſario veſtitu & cibo ne deſtituerentur. *Sed & inde de neglecto à fidelibus gazophylacio & ſecretario, unde Altari neceſſaria inferuntur, aliquando in Eccleſia loquens admonebat: quod etiam beatiſſimum Ambroſium ſe præſente in Eccleſia tractaviſſe nobis aliquando retulerat.* Cùm denique ſanctiſſimus Epiſcopus palam profiteretur, nihil auri, nihil unquam ab Epiſcopo recondi & accumulari argenti debere, quandiu ſunt in Eccleſiæ membris, qui egeant. *Enthecam nobis habere non licet. Non enim eſt Epiſcopi ſervare aurum, & revocare à ſe mendicantis manum. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam nos inopes interpellant, ut plures triſtes relinquamus; quia quod poſſimus dare omnibus, non habemus. Non habemus enthecam.*

III. Si ex Auguſtino nefas eſt Epiſcopum quidquam in futurum ſervare, ubi non deſunt egeni; nefas eſt & alios quoſvis Beneficiarios. Erat enim tum Epiſcopus proviſor & adminiſtrator proventuum omnium Eccleſiæ, eique imminebat cura Clericorum & pauperum omnium ſuſtentandorum. Si Cleri univerſi alendi providentia prætexi ab Epiſcopo non poterat, ut aliquid ſeponeret & ſervaret in futuros caſus, quid æſtimandum de privatis Beneficiariis, qui propriæ tantum ſalutis curam agunt? Si res omnes Eccleſiæ ad pauperum & ad Cleri neceſſarios uſus datæ ſunt, tam Beneficiariis omnibus, quàm Epiſcopis ea lex imminebit, ut ſuperflua omnia, commodè ſuſtentatis Clericis, in pauperes erogentur. Si maſſa & congeries tota bonorum Eccleſiæ patrimonium eſt pauperum, cujuſque portionis inde decerptæ eadem natura & conditio eſt. Qui ſua Eccleſiæ commendarunt, ut in pauperes diſpenſarentur, ipſimet illa potiùs diſpenſaſſent, ſi incidiſſet illis ea cogitatio, fore ut Beneficiarii ea quaſi ſibi propria vindicarent, & hoſtiis Deo oblatis avaritiæ ſuæ & ambitioni fomitem ſuppeditarent. Ita ſentiebat Hieronymus ad Nepotianum de vita Clericorum: *Amico quippiam rapere furtum eſt. Eccleſiam fraudare ſacrilegium eſt. Accepiſſe quod pauperibus erogandum ſit, & eſurientibus plurimis vel cautum eſſe velle, vel timidum: aut quod apertiſſimi ſceleris eſt, aliquid inde ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat. Ego fame torqueor, & tu judicas quantum ventri meo ſatis ſit? Aut divide ſtatim quod acceperis; aut ſi timidus diſpenſator es, dimitte largitorem, ut ipſe diſtribuat. Nolo ſub occaſione mea ſacculus tuus plenus ſit. Nemo me melius mea ſervare poteſt. Optimus diſpenſator eſt, qui nihil ſibi reſervat.*

IV. Mirum quantum momenti ſit in his extremis Hieronymi verbis; ut eluceſcat primò, Beneficiarios diſpenſatores eſſe eleemoſynarum, quarum eis cuſtodia & diſtributio à fidelibus concredita eſt. Secundò diſpenſatoris hoc eſſe fidelis & inculpati, nihil ut ipſe ſibi ſeponat, nihil ſibi ſervet. *Optimus diſpenſator eſt, qui nihil ſibi reſervat.* Impatientiſſimè ibidem fert Hieronymus proprio nomine Clericis hæreditates, vel Epiſcopis legari. Vult filiorum ſuorum omnium hæredem ſcribi Eccleſiam, ut parentem communem, & omnium miſerabilium procuratricem. *Sit hæres, ſed mater filiorum, id eſt, gregis ſui Eccleſia, quæ illos genuit, nutrivit & pavit. Quid nos inſerimus inter matrem & liberos? Gloria Epiſcopi eſt pauperum opibus providere. Ignominia omnium Sacerdotum eſt, propriis ſtudere divitiis.*

V. Ex Hieronymo *ignominia omnium Sacerdotum eſt propriis ſtudere divitiis.* Nihil tam fœdum & pudendum, quàm à Clericis luxui & avaritiæ impendi ea bona, quæ temperantiæ & amatoribus paupertatis addicta fuere. *Apoſtolus Paulus, Qui altari, inquit, ſerviunt, de altari participant, & vivunt. Permittitur tibi, ô Sacerdos, ut vivas de altari, non ut luxuries.* Qui & mox ſubjicit, habitu & profeſſione ipſa ſua Clericos id præ ſe ferre, id quodammodo vociferari, ſe paupertati ſtudere & frugalitati, quò jam tantò flagitioſius ſit, ſi ea modeſtiæ ſimulatione divitias tegant, pauperum fame & ſanguine partas. *Si tales pauperes ſunt, accipiant. Si autem ſub occaſione pauperum pauca ditantur domus, & in vaſe fictili aurum comedimus, aut cum theſauris maremus &* In Michæ.

veſtes, aut pauper habitus non quærat divitias Senatorum. Quid juvat præferre habitu paupertatem, cùm marſupium noſtrum univerſa pauperum turba ſuſpiret.

VI. Rurſum deſtomachatus eſt idem Hieronymus in Epiſcopos & Clericos omnes, qui in Clericatu ipſo novis in dies opibus augentur. Nec enim id fieri poteſt, niſi expilatis pauperibus, quibus utique ſubtrahitur, quidquid rerum ſuperfluarum non erogatur. Unde idem ſubjungit, ſi quis Clericus poſt ordinationem ſuam locupletior evadat, quàm priùs fuerat, nihil ab eo proximis legari poſſe novi hujus opum additamenti, ſed omnia pauperibus reſtituenda. In Ezech. c. 46. *Suggillat Propheta non ſolum illius temporis Sacerdotes & Principes, ſed noſtri quoque, qui ditiores fiunt ſacerdotii dignitate, & præter ea quæ ſibi Domini diſpoſitione debentur, tollunt à pauperibus per violentiam, vel ſub honoris nomine divites ſpoliant. Ut ipſis quoque filiis ſuis, quibus paterna debetur hæreditas, nil debeant derelinquere, niſi quod ſibi à parentibus derelictum eſt. Ergo qui ditior eſt Sacerdos, quàm venit ad ſacerdotium, quidquid plus habuerit, non debet filiis dare, ſed pauperibus, & ſanctis fratribus, & domeſticis fidei, qui vincunt merita liberorum; ut reddat ea quæ Domini ſunt, Domino ſuo.*

VII. Jubet Carthaginenſis Concilii IV. Canon, ut Epiſcopus Archipreſbyteros & Archidiaconos deleget ad curam & gubernationem viduarum, pupillorum & peregrinorum. Can. 17. *Ut Epiſcopus gubernationem viduarum, & pupillorum ac peregrinorum, non per ſe ipſum, ſed per Archipreſbyterum aut per Archidiaconum agat.* Ex quo id efficitur, ſi cura & providentia pauperum Epiſcopo impendebat, ad cæteros Clericos & Beneficiarios eam manaſſe, quorum jure ſuo Epiſcopus opera vicaria & ſubſidiaria utebatur ad totum Eccleſiæ gubernationem. Jubet idem Concilium, ut qui pro fidei defenſione, & pro cauſa Eccleſiæ exagitati ac divexati fuere, ii ſportulas & alimenta idonea à Diaconis accipiant. Can. 43. *Etiam & per Diaconum victus ei adminiſtretur.* Itaque Epiſcopi Archidiaconorum, Archidiaconi Diaconorum miniſterium & induſtriam adhibebant, ne quo pauperibus uſquam deeſſent. Ita Beneficiarii omnes adminiſtri erant & cooperatores charitatis & proviſionis Epiſcopalis omnium egenorum. Epiſcopus ipſe ex eodem Concilio non dominari, non ad libitum frui rebus Eccleſiæ debebat, ſed velut commendatis parcere, & pauperes, quibus ſepoſita ea depoſita fuerant, alere. *Ut Epiſcopus re-* Can. 31. *bus Eccleſiæ, tanquam commendatis, non tanquam propriis utatur.* Quanquam charitati & largitionibus Eccleſiæ nec modus, nec finis delineari poſſit ullus, volunt tamen hujus Concilii Patres liberaliùs pauperibus Catholicis & ſenibus conſuli. *Pauperes &* Can. 33. *ſenes Eccleſiæ plus cæteris honorandi ſunt.* Videbatur Paulus Viduas & Diaconiſſas tum demum ſtipendiis & diſtributionibus Eccleſiaſticis honeſtaſſe, cùm annorum ſexaginta ætatem attigiſſent. Sed cùm & juniores quædam ſint viduæ, quas ægritudo commendat Eccleſiæ, nec ſinit manibus operari; hæ quoque in hoc Concilio ad ſtipem Eccleſiæ admittuntur, dum orandi ſtudio non intermiſſo, & piorum operum infatigato fervore, adſint Eccleſiæ, Can. 102. 103. quæ illis non deeſt. *Viduæ adoleſcentes, quæ corpore debiles ſunt, ſumptu Eccleſiæ, cujus viduæ ſunt, ſuſtententur.* Et alio Canone: *Viduæ quæ ſtipendio Eccleſiæ ſuſtentantur, tam aſſiduæ in Dei opere eſſe debent, ut & meritis & orationibus ſuis Eccleſiam adjuvent.*

VIII. Non proventus tantùm annuos rerum Eccleſiæ Ambroſius, non tantùm quidquid auri & pecuniæ ſepoſitum ac reſervatum fuerat, effudit in pauperes; ſacra etiam vaſa confregit, ut quæ tum demum pollui & profanari poſſe deſinerent, cùm alendis pauperibus & redimendis captivis impenderentur. Ariani quàm fidei, tam morum Eccleſiæ & charitatis extorres & imperiti, hinc illi conviciati ſunt, non paulò majore ejus & gaudio & laude, quàm ſi congratulati eſſent. Abundè fuit Ambroſio, ut ſuis ſe purgaret ovibus, ac ſuaderet, multò compendioſius eſſe, ſervari animas, quàm aurum. *Tamen ita populo proſecuti ſumus, ut confiteremur, multoque fuiſſe commodius aſtrueremus, ut animas* Offic. l. 2. c. 28. *Domino, quàm aurum ſervaremus.* Nec enim habet aurum Eccleſia, ut habeat, ſed ut prodigat in egenos. *Aurum Eccleſia habet, non ut ſervet, ſed ut eroget, & ſubveniat in neceſſitatibus.* Ipſo uſu ſplendeſcit argentum, ſitu obſcuratur: inutile jacet cum reconditur, tum prodeſt, cum ſpargitur & diſſipatur. *Quid opus cuſtodire, quod nihil adjuvat?* Aurum Templi Hieroſolymitani olim Aſſyrii expilarunt; Eccleſiæ aurum pauperibus erogatum jam prædæ non patet. Nonne ſatius eſt, ubi cætera deſunt ſubſidia, aurum Eccleſiæ conflari ad recreandam pauperum eſuriem, quàm ut diutiùs obnoxium ſit inſidiis hominum avaritiæ & rapinis ſervientium. *An ignoramus quantum auri atque argenti de Templo Domini Aſſyrii ſuſtulerunt? Nonne melius conflat Sacerdos propter alimoniam pauperum, ſi alia ſubſidia deſint; quàm ſacrilegus contaminata aſportet hoſtis?* Theſauros Eccleſiæ, hoc eſt, pauperes beatus Laurentius oſtendit tyranno, à rapacibus ejus manibus tutiſſimos. *Hi ſunt theſauri Eccleſiæ, & verè theſauri, in quibus Chriſtus eſt.*

Hoc Ambroſii ſermone confirmatur, quod addocuerat jam nos Auguſtinus, & quod hîc mox rurſum Chryſoſtomus illuſtrabit, de rerum Eccleſiæ adminiſtratione Epiſcopos voluiſſe populos informari, quò & ipſi viciſſim incaleſcerent ad proventus & fundos Eccleſiæ amplificandos, eo zelo, quem non omnes Epiſcopi imitarentur. Quo quid pulcrius, quid laudabilius fieri poterat, quàm ut pari fervore & arderent laïci fideles ad exaggerandas opes Eccleſiæ, & Clerici ad eaſdem in egenos profundendas? Conſtantiſſima autem illa eſt Eccleſiæ forma & morum norma, *Aurum Eccleſia non habet, ut ſervet, ſed ut eroget.* Ea eſt conditio rerum Eccleſiæ omnium, qui cùm fructus ſint ex largitate & charitate fidelium pullulaſcentes, ſemina quoque ſunt novarum in dies ſingulos largitionum. Quod totum inde manat, & eò redit, quòd Epiſcopi & Beneficiarii, non domini, non poſſeſſores ſint, qui ſervent & recondant: ſed diſpenſatores, qui expendant & erogent. Poſtremò denique hos potiſſimos alibi prædicat Ambroſius eſſe theſauros Eccleſiæ, fidem, charitatem, virtutes, largitiones, nihil ſibi, omnia omnibus habere. *Nihil Eccleſia ſibi niſi* Ambroſ. Epiſt. 31. *fidem poſſidet. Hos reditus præbet, hos fructus. Poſſeſſio Eccleſiæ ſumptus eſt egenorum. Numerent quot redemerint templa captivos, quæ contulerint alimenta pauperibus, quibus exulibus vivendi ſubſidia miniſtraverint.*

IX. Qui Ambroſii & invidebant laudibus, & obtrectabant, illi apud Juſtinam Imperatricem, ei infenſiſſimam, utpote Ariana furentem inſania, has ejus largitiones arrodebant, & hinc illi invidiam in Aula faciebant, unde populi major in illum favor amorque flagrabat. Has criminationes Ambroſius ſibi laudi vertebat, ut qui in egenis & theſauros ſibi collocaſſet, & patronos. Et affirmabat ille, & experiebatur plus ſibi eſſe præſidii in cæcis, claudis,

vetuſtis, ægriſque Chriſti pauperibus, quam in ioviĉtiſſimis quibuſque munimentis. *Invidiam faciunt, quia aurum erogatur, nec ego hunc invidia perhorreſco. Habeo ærarios. Ærarii mei pauperes ſunt Chriſti. Hunc novi congregare theſaurum. Utinam hoc mihi ſemper crimen aſcribant, quia aurum pauperibus erogatur. Quod ſi objiciunt, quod defenſionem ab iis requiram, non nego, ſed etiam ambio. Habeo defenſionem, ſed in orationibus pauperum. Cæci illi & claudi, debiles & ſenes, robuſtis bellatoribus fortiores ſunt.*

X. Semel iterumque jam inculcavit Julianus Pomerius, res opeſque Eccleſiæ omnes vota eſſe fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum: id perſuaſiſſimum eſſe piis omnibus Clericis, qui proinde fateantur, non dominium ſe, ſed adminiſtrationem aſſecutos eſſe earum, & diſpenſandi provinciam. Sic enim ille in libris de Vita Contem-
L. 2. c. 9. plativa. *Et idcirco ſciebant nihil aliud eſſe res Eccleſiæ, niſi vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum; non eas vendicaverunt in uſus ſuos, ut proprias; ſed ut commendatas pauperibus diviſerunt.*

XI. Non iidem porro fines erant præſtantiſſimis quibuſque Epiſcopis largitionum ſuarum, qui diœceſeon. Poſtquam Galliarum, Italiæque Provincias depopulari ſuere Gothi, incredibilem quandam frumenti copiam in illas ſparſit diſtribuitque S. Patiens Archiepiſcopus Lugdunenſis. Non Rodanus, non Sequana largitionibus ejus evehendis pares fuere; terras & maria illæ tranavere Patientis erogationes. Audiendus hic Sidonius Apollinaris Arvernæ civitatis Epiſcopus, qui & ipſe eo largitionum torrente irrigatas Eccleſias ſuas Patienti gratu-
L. 6. Ep. 12. labatur. *Poſt Gothicam depopulationem, poſt ſegetes incendio abſumptas, peculiari ſumptu inopiæ communi per deſolatas Gallias gratuita frumenta miſiſti. Vidimus anguſtas tuis frugibus vias. Vidimus per Araris & Rodani ripas, non unum, quod unus impleveras, horreum. Tanti de Mediterranea taceam largitate, victum civitatibus Tyrrheni maris erogaturus, granariis tuis duo potius flumina, quam duo navigia compleſti.*

XII. Si patrimonium eſt pauperum quidquid opum habet Eccleſia, ubi Cleri & pauperum cujuſque loci neceſſitatibus proviſum eſt, jam non poſſunt reliqua aut juſtius, aut ſanctius diſpenſari, quam ut in egenos aliarum ubivis Eccleſiarum diſſeminentur. Paulus ipſe Hieroſolymitanis pauperibus opitulabatur, corraſis ex aliis paſſim Eccleſiis & regionibus eleemoſynis. Unum eſt corpus Eccleſia univerſa, quæ uno maximè animatur & vegetatur charitatis ſpiritu. Quantacumque ſit unius corporis membrorum intercapedo, & condolent illa ſibi, & congaudent. Non ergo poteſt Beneficiarius ſegregare quidpiam, & recondere ex ſacris Eccleſiæ proventibus, quin egentibus Eccleſiæ ſuiſque ipſius membris id ſuffuretur. Non recondebat niſi in cœleſte penu Eugenius Carthaginenſis Epiſcopus, quem teſtatur Victor Vitenſis in Africa Epiſcopus in libro de Vandalica perſecutione, eo ipſo die quo quidvis oblatum fuerat, in pauperes erogaſſe, nec
L. 2. in craſtinam diem ſibi reſervaſſe quidquam. *Pecuniam apud eum nunquam manſiſſe probatur, niſi fortè tali hora offerretur, quando jam ſol diei explicans curſum, nocturnis tenebris ordinem daret & locum. Tantum ſibi reſervabat, quantum diei ſufficeret, non quantum cupiditas expetiſſet; Deo noſtro ſubinde quotidie ingentia & majora donante.* Quæ tantò mirabilior erat Eugenii ratio, quòd ejus erat muneris totum ut ſuſtentaret Clerum, cujus tunc res omnes in commune poſſidebantur, ſub Epiſcopi maximè moderamine & providentia. Numeroſiſſimæ alendæ Congregationis neceſſitas, non illum habebat ſollicitum, non timidum, non tenacem præſtabat; hujus ſuæ Congregationis cœtui pauperes ille omnes annumerabat, nec ſine flagitio exiſtimabat poſſe ſe, quo futuris aliorum adeſſe poſſet neceſſitatibus, horum præſenti inopiæ deeſſe. Namque ut ſupra aiebat Hieronymus: *Accepiſſe quod pauperibus erogandum eſt, & eſurientibus plurimis, vel cautum eſſe velle vel timidum, omnium prædonum crudelitatem ſuperat.*

XIII. Nec minùs altè deſcenderat in Auguſtini pectus, pauperes omnes ei accenſendos Congregationi ſacræ, cui res omnes Eccleſiarum dicatæ ſunt ita, ut ne Clerici quidem vel Epiſcopi poſſint earum conſortes & participes fieri, niſi jure & modo ſuæ paupertatis. *Si pauperum compauperes ſumus, & Epiſt. 50.*
noſtra ſunt, & illorum. Si autem privatim quæ nobis ſufficiant poſſidemus, non ſunt illa noſtra, ſed pauperum, quorum procurationem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis uſurpatione damnabili vindicamus. Ex quo ſanctus Pater argumentatur, jure poſſe ab Eccleſiis Catholicis poſſideri, quæ priùs ab Epiſcopis Donatiſtis obtinebantur: cùm populi, pauperesque eorum in gremium Catholicæ matris convolarint, pauperes inquam quorum ſolatiis eæ res fuerant conſecratæ. *Cùm nobiſcum ſint plebes earundem Eccleſiarum, nobiſcum pauperes, qui ab eiſdem poſſeſſiunculis alebantur, &c.*

XIV. Superſtes tum adhuc beatus Exuperius Toloſanus Epiſcopus, conſecratus & ipſe quodammodo eſt ore & calamo B. Hieronymi, qui de eo refert, ſe ipſum neceſſarii cibi parte fraudaſſe, quò alios aleret; fame laboraſſe, qua eximebat alios; auro Eccleſiæ pauperibus erogato, corpus illum Chriſti in caniſtro viminco, & ſanguinem in vitro portaſſe; Epiſcopatu denique ipſum & pauperiorem evaſiſſe, & humiliorem. Ita enim Hieronymus ad Ruſticum: *Sanctus Exuperius Toloſæ Epiſcopus, viduæ Sareptenſis imitator, eſuriens paſcit alios, & ore pallente jejuniis, fame torquetur aliena; omnemque ſubſtantiam Chriſti viſceribus erogavit. Nihil illo ditius, qui corpus Domini caniſtro vimineo, ſanguinem portat in vitro. Hujus ſectare veſtigia, & cæterorum, quos Sacerdotium & humiliores facit, & pauperes.*

XV. Quaſi præſagus Exuperius vaſtandarum paucis poſt menſibus à Septentrionalibus pleriſque gentibus Galliarum, pro virili parte ſua adproperavit theſauros ſuos omnes in cœlum per pauperum manus comportare; cúmque intra Galliarum anguſtias cohibere ſe non poſſent ejus largitiones, illas in Monachos & Moniales propagavit Hieroſolymæ, Palæſtinæ & Ægypti, Nilo ipſo liberalior & effuſior, qui eo anno arva ſua ſitientia deſtituerat. Audien-
dus hic rurſum Hieronymus. *Gaviſus ſum te eſſe ſoſ-* Præfat. in
pitem & memorem mei, omniumque fratrum, qui in l. 1. & 2.
ſanctis locis Domino ſerviunt, in quorum refrigeriis fa- Zachariæ.
cis tibi amicos de iniquo Mammona, &c. Audio te imitari Domini paupertatem, ut cum illo dives fias, & in te reclinet caput, & per ſingulos dies ſuſcipiatur, viſitetur, alatur, veſtiatur. Et alio loco: *Frater Siſinnius Ægyptum ire feſtinat, ut odorem bonæ fragrantiæ, qui à te miſſus eſt fratribus, illuc quoque perferat, & nequaquam Æthiopiæ flumine, ſed Galliarum largiſſimis aquis rigentur arva ſitientia.*

XVI. In Lerinenſis Cœnobii ſanctiſſimis inſtitutionibus diu verſatus B. Honoratus, Arelatenſis poſtea Epiſcopus, iis quoque imbutus fuerat Regulis, quibus res Eccleſiæ, quæ & pauperum res ſunt, in pauperes ſunt diſpenſandæ. Tam largè effundebat

Digitized by Google

ille in egenos, quæ in poteſtate habebat omnia, ut certatim ad illum conferrent omnes, quæ eleemoſynis dicaſſent; & ea ille tam promptè & tam liberaliter erogabat, ut ne Conventui quidem ſuo quidquam in craſtinum reſervaret. Non is erat, qui propriis hæreditatibus pridem pauperes locupletaverat, ut Eccleſiæ res ſibi, ſuiſve reſervaret. Exhauriebantur quandoque Cœnobii proventus; charitatis promptuaria ſemper redundabant. Hæc Hilarius ejus in ſede Arelatenſi ſucceſſor, & vitæ Scrip-
Surius die 16. Januar. c. 17. tor. *Aderat munificenti animo par ſubſtantia, puri fide miniſtrata. Nam qui libenter audierat, Vende omnia tua & da pauperibus, & veni, ſequere me: huic libentiſſimè unuſquiſque, ſiquid munificentia animo devoverat, diſpenſandum ingerebat: ſecurus illi ſua committens, cujus in relinquendis omnibus ſequutus fuerat exemplum. Hinc ad eum frequens ille ex diverſarum regionum vaſtitate concurſus. Et verè is ille erat, qui non ut parcus diſpenſator & timidus reſpectu ſibi crediti & creſcentis quotidie Congregationis, aliqua tribueret, plura ſervaret. Sed quid quotidie in alieno non faceret, quod ſemel in ſuo non fecerat? Hoc eſt, nihil ſibi, nihil ſuis præter præſentium dierum victum & veſtitum reſervaret. Exhauſta eſt aliquando diſpenſationis ſubſtantia, fides nunquam.* Ita qui ſe tunc abdebant in Cœnobia, ſe ſuaſque res Abbati contradebant, non tam Cœnobio vendicandas, quam ſpargendas in pauperes, ſibi, Cœnobioque ſervatis dumtaxat, quæ ad victum & veſtitum neceſſarium deſiderarentur. *Nihil ſibi, nihil ſuis, præter præſentium dierum victum & veſtitum reſervaret.*

XVII. Sanctiſſimo hoc Cœnobii tyrocinio perfunctus Honoratus Abbas, ad Archiepiſcopatum vocatus Arelatenſem, pari ſtudio temporales Eccleſiæ ſuæ theſauros effudit, meliores virtutum & religionis opes acervavit. Diſciplina Canonum cum eo in illam Eccleſiam illabi, & dominari viſa eſt, unde & mox in pios & ſanctos uſus ejectæ ſunt opes jamdiu ibi reconditæ; ut ne jam otioſæ & ſteriles jacerent, ſed & pauperibus, & iis qui obtulerant
Ibid. c. 22. fructuoſæ eſſent. *Floruit ſub illo Chriſti Eccleſia, ſicut Monaſterium ante floruerat. Crevit gratiis, decrevit metallis. Ingreſſa videlicet diſciplina, tanquam domum ſuam Domina, mammona iniquitatis excluſit, & qua otiosè diu congeſta fuerant, dignis tandem uſibus deputavit; dudum defunctis theſauros ſuos miſit; & iterum qui obtulerunt, oblationum ſuarum refrigeria ſenſerunt. Hoc ſolum quod miniſterio ſufficiens erat, reſervavit; ſed ſi exegiſſet uſus, nec miniſterio, ut reor, pepercisſet.*

XVIII. Non ſedis tantum ſucceſſor Honorati fuit Hilarius, aut vitæ Scriptor elegantiſſimus, ſed & virtutum ſedulus imitator, in primis autem effuſæ in pauperes munificentiæ. Denique manibus & ipſe operari voluit, quò pauperes aleret, non pauperum tantum patrimonio, ſed & ſuis ipſius laboribus. Captivos quoque redemit divenditis vaſis ſacris, ut ex iiſdem manaret poculis ſacris libertas, ex quibus toties fluxerat ſanguis Liberatoris. Vitreos ille oſtentabat calices, auro charitatis radiantes; fideles denique vehementiſſimè ad dandum inflammabat, tam pio & religioſo uſu eorum quæ darentur. Hæc narrat Honoratus Epiſcopus Maſſi-
Surius die 5. Maii. lienſis, ejus ævi ſuppar, & vitæ Scriptor. *Quidquid argenti omnes Baſilicæ habuerunt, captivorum redemptioni protinus deputavit. Cùmque omnia cognoviſſet expenſa, exultans atque congratulans, quia vota fidelium diſpenſatione ſua videbat cœli in ſedem præmiſſa. Uſque adeo credidit omnia diſtrahenda, quouſque ad patenas, vel calices vitreos veniretur. Accendit ſtudia offerentum diſpenſatione laudabili. Offerentum devotio grata optavit, ut oblatio ſua primo ſacris Altaribus, poſtmodum membrorum Chriſti redemptionibus militaret.* Narravimus alibi, quæ Gennadius de Hilarii opere manuum ſcripſit.

XIX. Splendidius forſan adhuc eluceſcet, quàm verè pauperum ſit proprietas & dominium bonorum, quorum Beneficiarii ſunt diſpenſatores: vel quam verè pauperes inſcribendi ſint albo Beneficiariorum ab Eccleſia alendorum; ſi ſpectemus pauperes his ſuis Beneficiis ſpoliatos fuiſſe, & gradu ejectos, peræquè ut Clericos Clericato, ſi quo graviori facinore eſſent contaminati. Id nos docebit Auguſtinus, qui tres eas copulat pœnas, ut ſibi valde ſimilimas, ſive fideles laïci excommunicarentur, ſive Clerici deponerentur, ſive pauperes expungerentur canone eorum qui ſumptu alebantur Eccleſiæ. *Sed quam facilè de gradu Clericorum quiſque* Contra Parmen. L. 3. c. 2.
ab Epiſcopo, vel de numero pauperum quos paſcit Eccleſia; vel de ipſa Congregatione Laïcorum, ſive ab Epiſcopo, ſive a Clero, vel à quocumque Præpoſito, cui eſt poteſtas eximitur.

CAPUT XXVII. *P. 1. l. 4. c. 6.*

De eodem, res Eccleſiæ patrimonia eſſe pauperum, ex Patribus & Conciliis Orientalibus per priora quinque ſæcula.

I. Argumenta ex Apoſtolicis Canonibus, & Antiochenis.
II. Jus Epiſcopi in res Cœnobiorum vacantium, ut quæ pauperum eſſent.
III. Vetat Chryſoſtomus in futurum reſervari quidquam.
IV. Quanto numero pauperes aleret Eccleſia Antiochena.
V. VI. Hoſpitalitas Eccleſiæ. Alia ex Chryſoſtomo probationes.
VII. Eccleſiæ Alexandrinæ largitiones ex Athanaſio.
VIII. IX. X. Variæ probationes ex Iſidoro Peluſiota. Ejus zeli actus in Preſbyteros, Oeconomos, Epiſcopos, qui res Eccleſiæ compilabant.
XI. Ab Iſidoro Epiſcopi laïcos hortabantur, pauperes ut potius ſublevarent, quam Eccleſias condecorare cuperent.
XII. Miræ B. Epiphanii largitiones.
XIII. De Acacio Epiſcopo Amidæ, qui Perſarum captivorum ſeptem millia redemit.
XIV. De B. Cyrillo Epiſcopo Hieroſolymitano.
XV. De Attico Conſtantinopolitano.
XVI. De Flaviano Conſtantinopolitano.
XVII. Quanta Imperatores Eccleſiis & pauperibus largirentur.
XVIII. Alia largitionum exempla.

I. NEc remiſſiores, aut verò indiſertiores fuere Græci Patres in eadem propugnanda doctrina, nec Clericos, nec Beneficiarios ullos ad rerum Eccleſiæ, ad patrimonii pauperum participationem admittendos, niſi pauperes eſſent. Exprompſimus ſuprà Antiochenum Canonem, quo Can. 25.
Canon Apoſtolicus primævo vigori ſuo reſtituebatur, ut in pauperes erogaret Epiſcopus proventus Eccleſiæ omnes nec ſibi ſervaret, ſi egeret, εἴγε δέοιτο, niſi juxta Apoſtolum, quo veſci & tegi poſſet. *Epiſcopus habeat rerum Eccleſiæ poteſtatem, ut eas in omnes egentes diſpenſet.*

II. Actione I. Concilii Calchedonenſis refertur Epiſtola Monachorum Eutychetis Archimandritæ Conſtantinopolitani, in ejus defenſionem ab eis perſcripta ad Pſeudoconcilium Epheſinum, adversùs Flavianum Archiepiſcopum Conſtantinopolitanum, qui Eutychetem gradu moverat, juſſeratque *res Monaſterii ſibi cuſtodiri ſub nomine pauperum.*

Unde liquet excubias egiſſe Epiſcopos in res Monaſteriorum, vacante Abbatis ſede eas cuſtodiſſe, ejus verò diſciplinæ caput illud eſſe & principium, quòd eæ ſint res pauperum, quorum Epiſcopus proviſor, parens & defenſor eſt.

III. Vehementer iis iraſcebatur Chryſoſtomus, qui rebus pauperum, opibus Eccleſiæ parcebant, ut eas ſeponerent, & reſervarent, cùm profundi potiùs illico oportuiſſet, nec alios concupiſci aut parari theſauros, quàm eorum benevolentiæ & pietatis, qui his donis conciliantur. Nec minore tamen prudentia vult Chryſoſtomus eſſe diſpenſatores rerum Eccleſiæ, quàm munificentia; quò ita largiantur, ut quod largiantur, ſemper ſuperſit. Verùm eam ſanctus Pater interpretatur boni diſpenſatoris prudentiam, quæ non tam rebus parcit, & largitionibus moderatur, quàm quæ piis præſtigiis divites circumvenit, ut ſine fine & ſine modo dent.

De Sacerd. L. 3. c. 16. *Magna igitur proviſione opus eſt, ut Eccleſia facultates neque redundent, neque rurſus deſint. Sed quæ Eccleſiæ erogantur, continuò indigentibus ſunt diſpartienda; cæterum in ſubditorum animis ac benevolentia Eccleſiæ theſauri ſunt collocandi, &c. Præfectum ipſum largitorem decet eſſe circumſpectum ac prudentem, ut eos qui bonis abundant, animet ad certatim etiam atque hilariter bona ſua eroganda.*

IV. Quò Laicos magis acueret ſanctus Pater, ut ſi minùs imperare ſibi poſſent, ut quaſdam fundorum & terrarum facerent erogationes, ſaltem proventus annuos conferrent, vel tertiam, quartamve, ſaltem denique decimam eorum partem: exemplum Eccleſiæ Antiochenæ ingerebat, quæ tria virginum, aut viduarum millia alebat, catalogo inſcriptarum Eccleſiæ, & ingenti præterea numero captivos, hoſpites, peregrinos, mendicantes, Clericos, quibus alimenta & veſtes ſuppeditabat. *Cogita tecum, quot*

In Matth. hom 7. *viduis, quot virginibus quotidie ſuccurrat. Jam enim numerus earum in Catalogo præſcriptum ad tria millia pervenit. Et præterea multis qui carceres habitant, auxiliatur; multis in Xenodochio laborantibus, multis advenis, multis leproſis, omnibus qui altari aſſiſtunt, cibaria & indumenta præbet, multis etiam qui quotidie ad petendum accedant.* Ubi obſerva Chryſoſtomum non Clericos tantùm & cæteros Beneficiarios eidem claſſi inſcribere, atque reliquos pauperes: ſed & diſertè profiteri, non eis ab Eccleſia ſuppeditari, niſi quibus nutriri & veſtiri poſſint. Qui potuiſſet ille Laicos incendere exemplo Beneficiariorum, eoſque pellicere, ut non ex parte tantùm, ſed omnes omnino proventus ſuos largirentur, atque adeo fundos pauperibus: ſi tam infanda opum ſiti Clerici ingentes earum acervos accumulaſſent ex Eccleſiaſticis ſuis proventibus?

V. Alibi rurſus idem Chryſoſtomus negat tergiverſari poſſe Laicos, & eo prætextu ſubducere ſe hoſpitibus excipiendis, quòd eos exciperet Eccleſia, quæ inde nomen nacta erat, & Ξενὼν dicebatur. Cùm enim una omnibus par non ſit Eccleſia, æquum eſſe, ut fidelis quiſque Xenodochiolum ſibi domi extruat, quæ Dei manſio ſit, & hoſpitium Chriſti.

In Act. hom. 45. *Faciat ſibi quiſque Xenodochium in domo, &c. Habe domum in quam veniat Chriſtus, dic, Hæc cellula Chriſti eſt, &c. Non ut ne gravetur Eccleſia, ſed ut tu ne graveris, &c.*

VI. Opulentiſſimus quiſque pauperes teſte Chryſoſtomo ablegabat ad theſauros Eccleſiæ, tanquam ad commune eorum patrimonium. *Habet commune Eccleſiarum*, ἔχει δὲ κοινὸν τῆς ἐκκλησίας. Nec negat rem ita eſſe Chryſoſtomus, ſed illud contendit, eleemoſynam præcipi, non tam ad temporalis pauperum, quàm ad æternæ divitum ſalutis procurationem. *Quid hoc ad te? Neque enim ſi ego dedero, tu* In Epiſt. 1. ad Corint. hom. 21 *ſalvus eris; neque ſi præbuerit Eccleſia, tu tua peccata delebis. An neſcis, quod non tam propter pauperes de eleemoſyna legem tulit Deus, quàm propter eos qui præbent.* Denique non inficiatur Chryſoſtomus ingentes eſſe divitias Eccleſiæ, ſed onera graviora eſſe contendit: innumerabiles pene turbas eorum eſſe quos alit, & quorum nomina Matriculæ inſcripta ſunt: denique præſto ſe & paratum eſſe ad rationes coràm faciendas, & ad demonſtrandum, multò plura expendi, quàm recipi. *Ne hos proferamus prætextus, quod Eccleſia multa poſſideat. Quando ejus facultatum videris magnitudinem, cogita etiam inſcriptorum pauperum greges, ægrotantium multitudinem, innumerabilium expenſarum occaſionem. Sumus etiam parati vobis reddere rationem. Quando reddiderimus rationem, & oſtenderimus ſumptus non eſſe minores proventibus, ſed aliquando etiam majores, &c.*

VII. Arianorum in fideles Alexandrinos immanitatem & perſecutiones ubi explanat Athanaſius, pauperes viduaſque ab illis ejectos memorat locis iis abditis, quò eos Clerici ſubduxerant in tutum, cùm eos Ariani Eccleſiis ejeciſſent, haſque ipſi invaſiſſent; illos denique affirmat eò inſaniæ evaſiſſe & furoris, ut ne à viris quidem quibuſdam piis eos ſinerent ſuſtentari. *Cùm enim Eccleſias Arianis Dux tradidiſſet, & in eis ſedere jam non poſſent pauperes ac viduæ, ac proinde in locis per Clericos, in quorum tutela eſſent viduæ, aſſignatis verſarentur, & in eos benignè à fratribus eleemoſynæ conferrentur, &c.* Vides pauperes, & maximè viduas tutelæ & curæ Diaconorum committi. ἐμπιστευόμεναι τὰς χήρας ...

VIII. Piſſimo zelo refertas & ardentes ad Cyrillum Alexandrinum Epiſcopum dedit litteras Iſidorus Peluſiota, ut illum extimularet adversùs Euſebium Peluſii Epiſcopum, & adversùs Preſbyterum Martinianum, qui eam Eccleſiam compilaverant, proventus abliguriebant, ne minimam quidem eorum partem delibantibus ſaltem pauperibus. *Quod pauperum ipſis nulla cura fuerit, verùm Eccleſiæ* L. 2. Ep. 127 *opes diripuerint, atque in ſuas ambitiones ſumpſerint.* Cùm fuco & ſimulatione probitatis Martinianus impoſuiſſet, & Preſbyteratu initiatus eſſet, irrepſerat poſtea in Oeconomi munus, pollicituſque quidquid ſibi rei paraſſet, id ſe Eccleſiæ legaturum, ea pietatis obumbratione ſceleſtiſſimum diſſimulaverat votum ſuum expilandæ Eccleſiæ. *Nam cùm acerbam ſibi ipſi vitam eſſe duxiſſet, niſi pauperum etiam opes averteret, pollicituſque fuiſſet, ſe omnia ea quæ acquireret, Eccleſiæ relicturum: hujus ſpei illecebra eum adduxit, ut ſe quoque Oeconomum conſtitueret.* Infando nundinatori paratum fuit res Eccleſiæ ſacras divendere, & Ordinationes pretio addicere; ita denique rationes ſuas inſtruxit, ut in ære ejus eſſet Eccleſia, quam compilaverat; ratiociniis his ſubſcripſit Epiſcopus, nullo præmiſſo examine, nullo teſte aut arbitro adhibito, nimirum ſocius ipſe & particeps ſacrilegæ deprædationis. *Cùm in latebris, nec communicatis cum quoquam rationibus ſubſcripſerit, perſpicuum eſt eum non deceptum, aut circumſcriptum fuiſſe, ſed Eccleſiaſtica bona verſutè labefactaſſe.* Alexandriam profectus eſt Martinianus, auro multo Epiſcopatum aliquem expugnaturus. Cyrillus certior factus ejus molitionum, ultra minas non ſævit. Simulatè receſſit Martinianus, mox rediit, nec inceptis deſtitit. Urgere Iſidorus Cyrillum, quò his malis efficaciùs mederetur, & infidelem Oeconomum Pelu-

ſium remitteret cum Epiſcopis quibuſdam æqui amantibus, quibus ille rationes faceret adminiſtrationis ſuæ, rapinas reſtitueret, palam faceret, quantam in furti ſui partem veniſſet Epiſcopus Peluſii. Negat autem dubitari à quoquam, quin exauthorandus ſit Epiſcopus, tot prædationum conſcius & conſors, aut qui certè infidelis Oeconomi ratiociniis ſubſcripſit. Denique ſi Epiſcopum indulgentiùs habere velit, at Oeconomum ſaltem alium ſubroget, fidum & intrepidum, qui poſthac ejuſmodi (Ἐπίτροπον χειροτονῆσαι.) facinoribus obluctetur. *Aut ſi veniam ipſi impertias, procuratorem ſaltem, qui ipſi graviora, quàm quibus ignoſci debeat, ſcelera perpetrare, minimè permittat, inſtituas.*

IX. Epiſtolæ ejus ſumma hæc capita memoranda hoc loco duxi, quòd ex iis illuſtria quædam emineant Diſciplinæ veteris veſtigia in rerum Eccleſiæ temporalium adminiſtratione. Commendabantur enim illæ ut hic vices Oeconomo, pleriſque in Eccleſiis Presbytero, qui accepti & expenſi rationes referebat Epiſcopo, aſtantibus & aliis probis quibuſdam viris. Hæc ratiocinia ad calculos vocabat, & examinabat Epiſcopus, & ſubſcriptione ſua rata faciebat. Sed in hac narratione illud ſplendidiſſimè emicat, quod hic qua maxima poſſumus diligentia ſtabilire connitimur, Res Eccleſiæ omnes pauperum eſſe, Oeconomos Eccleſiæ proviſores eſſe pauperum; pauperes fraudari, ſi quid Epiſcopi, ſi quid Presbyteri ſibi privatim ſeponant, præter neceſſariam ſuſtentationem; ſi quibus familiaris rei nihil erat, ii poſtea diteſcant ex Eccleſiæ proventibus, ea eſſe damnabilia furta. *Unde enim ei tanta opes, qui extrema paupertate laboravit, atque ab Eccleſia facultatibus divitias ſibi comparavit, haudquam dubium eſt.* Liquet ex his denique, ſi vel ignavia ſua Epiſcopus, vel ſceleris conſcientia, ſineret res Eccleſiæ aliò derivari, aut expilari, Metropolitani partes tum fuiſſe, ut ei malo medicaretur, vel exauthorato Epiſcopo, vel addito ei incorruptæ fidei diſpenſatore rerum Eccleſiæ, qui ejuſmodi poſthac rapinis & corruptelis intrepidè intercederet.

X. Erat & Maron ejuſdem Eccleſiæ Presbyter, qui & ipſe ejuſmodi prædationibus rerum Eccleſiæ locupletatus fuerat. Dedit & ad illum litteras idem Iſidorus, eodem igne charitatis inflammatas, quibus illum admonebat, exectandæ eſſe avaritiæ, quòd donum in ſuam converteret, ſibique uni vindicaret, quæ pauperum erant in commune bona, cùm Apoſtolorum contrà olim diſcipuli domos ſuas divenderent, pretiumque congererent ad pedes Apoſtolorum, ut pauperes quique hinc alerentur; Oeconomini nomine donatum cum fuiſſe, ut quod pauperum erat, pauperibus diſpenſaret; nec enim in controverſiam à quoquam duci poſſe, quin bo-
L. 1. Ep. 269 na Eccleſiæ bona ſint pauperum. *Olim diſcipuli venditas facultates ad Eccleſiam pauperum cauſa deferebant: at tu contrà omnino faciens, Eccleſiæ ac pauperum bona domi tua impiè ac nefariè colligis. Huic igitur impietati finem impone. Oeconomus enim hinc dictus eſt, quòd pauperibus qua ipſorum ſunt tribuas. Propria autem ipſorum meritò ſunt Eccleſiaſtica bona.* οἰκονόμος εἴρηται ἐκ τοῦ τὰ οἰκεῖα αὐτῶν τοῖς πένησι νέμειν. οἰκεῖα δὲ αὐτῶν εἰκότως τὰ ἐκκλησιαστικά. Erat & Zoſimus in illis Presbyteris avaritiæ mancipatis, ſibi accumulantibus, quæ pauperibus ſubtrahebant. Unde ad illum Iſidorus: *Quin*
L. 2. Ep. 44. *tu ſaltem pauperum bona rapiens erubeſcis?* Alibi verò
L. 3. Ep. 210. piaculare flagitium eſſe demonſtrat, laſcivire & epulari iis opibus, quas viri pii ad levamenta pauperum contulerunt. *Dum qua à piis hominibus in alimoniam pauperum ſunt relicta, ea aſſumendo tuum in epulum conficis.* Enimvero ſi dives epulo in damnationis barathrum præceps datus fuerat, quod bonis ſuis pauperes non impertiſſet; quid non pœnarum ei ingerendum, qui pauperes ſuis ipſorum bonis expoliat? *Qui qua ſunt pauperum, ſibi per nefas uſurpat, ecquid patietur?*

XI. Docuit nos denique ſummum eremi decus Iſidorus, quam ſequerentur formam & rationem præſtantiſſimi Epiſcopi in eleemoſynis ipſi diſpenſandis, vel in fidelibus ad religioſam hanc diſpenſationem inſtituendis. Si quis enim conſilium iniret rei alicujus Deo dedicandæ, & Eccleſiis, atque interim Epiſcopum conſuleret: tum verò Epiſcopum hortari ſolitum, ut in pauperes potiùs expenderet. Sed ſi res jam Eccleſiæ oblata fuiſſet, ab eo propoſito non recedendum, nec ab Eccleſia oblationem reſpuendam, ne quid hinc offenſionis emergeret. *Atque ad hunc modum faciunt nunc probatiſſimi* L. 2. Ep. 88. *Sacerdotes. Nam ſi quis dicat, conſecrare atque appendere aliquid volo, id eum pauperibus dare jubent. Sin autem id jam ipſe fecerit, non modò eum non increpant, verùm etiam blandè ac leniter admittunt. Non quod hoc illo melius ac præſtantius eſſe ducant, non enim propterea Chriſtus venit, ut Eccleſiam auro & argento impleat: ſed ne eum qui hoc donarium obtulit, animi anxietate afficiant.*

XII. Quàm ſibi perſuaſum eſſet res Eccleſiæ omnes pauperum eſſe, ſatis ſuperque declarabat beatus Epiphanius, ubi iraſci ſibi & ſtomachari Oeconomos ſuos malebat, ob effuſiores erogationes ſuas, quàm ſuam eorumque parcimoniam Deo diſplicere. Hæc narrat Socrates, qui & illud non tacet, tantas Eccleſiæ opes non aliis ex fontibus abundaſſe, quàm ex largitionibus fidelium, qui ut peccata ſua eleemoſynis redimerent, quæ ipſi in pauperes eroganda ſtatuerant, ea Presbyteris & Oeconomis Eccleſiæ conſignabant. *Nam cùm largus eſſet in pauperes, & in* L. 2. c. 26. *eos qui naufragiis, vel aliis infortuniis afflicti erant, poſtquam jam olim ſuas ipſius facultates inſumpſerat, exigente neceſſitate etiam pecunias Eccleſia erogabat. Fuerant hæ ſanè multa. Undique enim multi quibus opes ſuas in pios uſas convertere decretum fuerat, & viventes illius Eccleſiæ tradiderunt, & morientes reliquerunt. Conſiderabat enim, quod ille, qui & rerum diſpenſator & Numinis divini cultor bonus erat, munera quæ contulerant, ex ipſorum ſententia diſtributurus eſſet. Aiunt igitur quodam tempore paucis admodum reliquis pecuniis, Eccleſiæ diſpenſatorem indignatum fuiſſe, & quaſi nimis profuſum reprehendiſſe: ſed illum ne ſic quidem abſtinuiſſe à munificentia ſua erga egenos declaranda.*

Hic verò advertamus 1. non proventuum tantùm Eccleſiæ curam & adminiſtrationem ſubiiſſe Oeconomos, ſed & concreditas eis plerumque fuiſſe eleemoſynas ſingulorum fidelium, illorum fidei incorruptæ facilè incumbentium, quos Eccleſia ipſa diſpenſatores elegiſſet; nec neſcientium eis vel maximè exploratas eſſe pauperum neceſſitates, quàm celerrimè relevandas. 2. Cœpiſſe Epiphanium ſua omnia primùm pauperibus elargiri, & tum pari largitate Eccleſiæ proventus in eoſdem erogaſſe. A quo procul ſunt certiſſimè, qui ut patrimonio parcant, rebus Eccleſiæ interim veſci ſe gaudent. 3. Exhorruiſſe Epiphanium carnalem Oeconomi ſui prudentiam, in futuras neceſſitates aliqua coacervantis, quaſi diffideret ejus vel omnipotentiæ, vel bonitati, qui aviculas nihil ſollicitas niſi ſuorum concentuum copioſè paſcit, & lilia veſtit murice, cui nec Salomonis purpura certare potuiſſet.

XIII.

Digitized by Google

XIII. Perinſigni victoria Romani de Perſis reportata, ſeptem millia captivorum vinculis & carceribus conſtrinxerant. Acacius Amidæ Epiſcopus, reſciens eos non libertatis tantum amiſſæ tædio, ſed & fame cruciari, Cleri ſui conſenſionem elicuit, ut aurea & argentea Eccleſiæ ſuæ vaſa conflaret, ut captivos hos omnes vinculis & fami eximeret. Ita libertati reſtitutos, commeatu & pecunia donavit, ut in Perſidem ſe recipere quamproperè poſſent. Confeſſus eſt Rex Perſarum nobilius & glorioſius ſi Romanorum Beneficiis, quàm armis ſuperatum
Socrat. l. 7. c. 21. fuiſſe. *Res ab Acacio geſta, Regi Perſarum maximam creavit admirationem; quod Romani his rebus utriſque, & bello, & beneficiis hoſtes vincere laborabant.* Voluit Perſarum Rex conſpectu frui Præſulis, cujus victoria tantò præclarior & memorabilior erat, quòd & victis ipſis profuiſſet.

XIV. Narrat Sozomenus à Cyrillo Hieroſolymitano Epiſcopo divenditos fuiſſe theſauros, atque ſacros ornatus Eccleſiæ ſuæ, quò plebi adeſſet, annonæ penuria & fame laboranti, & Epiſcopi maximè ſui præſidio aſſuefactæ calamitates pleraſque
L. 4. c. 24. ſuas propulſare. *Multitudo rebus ad victum neceſſariis deſtituta, ad Cyrillum, utpote Epiſcopum, opis implorandæ cauſa confugit. Cui cum pecuniæ ad eam ſublevandam non ſuppeterent, theſaurum Eccleſiæ & ſacra aulæa vendidit.*

XV. Atticum Epiſcopum Conſtantinopolitanum tantæ in pauperes largitatis fuiſſe narrat Socrates, ut ad finitimas civitates grandem perſæpè pecuniam mitteret ad pauperes recreandos. Cùm ad Calliopum Eccleſiæ Nicænæ Presbyterum aureos ſolidos mitteret trecentos, quos in pauperes erogaret, miſit & ſaluberrima monita ad eleemoſynas opportunè & cautè diſpertiendas. Monuit enim illos ut daret, non quibus mendicitas ipſa ars, lucrum, & quæſtus eſt, quo otioſi languent & pinguefcunt: ſed quos pudor quidam ingenuus mendicare prohibet.
L. 7. c. 25. *Velis autem in eos conferre, non qui ventris cauſa quaſi mercaturam per totum vitæ tempus mendicando exercent; ſed qui mendicare erubeſcunt.* Monet rurſus ut univerſis indiſcriminatim opituletur, nec ſectarum diſcrepantia deterreatur; cùm ea ſtipe dignus ſit, quiſquis homo, quiſquis egenus eſt. Hæc prætermittere non potui, quibus pulcherrimè declaratur infinita quædam via, & amplitudo charitatis Epiſcopalis, quæ non cohibet ſe, quin miſeris & egenis quibuſque, undecunque toto ex orbe affluentibus, vel utcunique notis ſinum pandat pietatis & beneficentiæ ſuæ.

XVI. Flavianus Patriarcha Conſtantinopolitanus, urgente Chryſaphio, qui gratiæ & authoritatis palmam obtinebat apud Theodoſium Imperatorem Juniorem, ut aliquid muneris Principi offerret, poſt ſuam in tantum Eccleſiæ faſtigium provectionem; panes ad illum puros miſit, velut Eulogias pias, & admonuit eum, aurum non eſſe Eccleſiæ præter vaſa ſacra, quæ Dei & pauperum eſſent.
Niceph. L. 14. c. 47. *Eccleſiæ ſacra vaſa Deo & pauperibus eſſe conſecrata.*

XVII. Agimus alibi de diſtributo omnibus Eccleſiis frumento per omnes Imperii civitates, dono Conſtantini Imperatoris, ad Cleri & pauperum alimenta. A Juliano Apoſtata revocatum id donum, Jovianus ejus ſucceſſor tertia ex parte reſtituit tum quidem, totum reſtituturus, ſi vel tum per Imperii incredibiles calamitates licuiſſet, vel poſtea per vitæ brevitatem. Id donum annuum confirmavit poſtea Marcianus Imperator, ne victu neceſſario pauperes

deſtituerentur. Quo ex Edicto id quoque liquet, pauperum eſſe, quæcunque Eccleſiæ conferuntur.
Et quia humanitatis noſtræ eſt egenis proſpicere, & dare operam, ut pauperibus alimenta non deſint; Salaria etiam quæ ſacroſanctis Eccleſiis in diverſis ſpeciebus de publico hactenus miniſtrata ſunt, jubemus nunc quoque inconcuſſa, & à nullo prorſus immutata præſtari, liberalitatique huic promptiſſimæ perpetuam tribuimus firmitatem. Cod. l. 1. Tit. 2. leg. 12.

XVIII. In Actis ſanctiſſimæ pœnitentis Pelagiæ illud memorabile occurrit, ubi ſe mundo, auro, omnibus denique rebus ſuis ſpoliavit, Epiſcopum Nonnum id quidem accepiſſe depoſitum, at decerpere nihil prorſus inde voluiſſe, quod ſibi privatim, vel Eccleſiæ ſuæ cederet; ſed omnia prorſus juſſiſſe in pauperes profundi. *Qui ſtatim vocavit Cuſtodem Eccleſiæ ſeniorem, & ipſa præſente omnem ſubſtantiam ejus in manus illius tradidit dicens. Adjuro te per inſeparabilem Trinitatem, ne quid hinc vel in Epiſcopium, vel in Eccleſiam ingrediatur, ſed magis viduis & orphanis & pauperibus erogetur: ut quod malè attractum eſt, bene cuſtodiatur, & divitiæ peccatricis fiant theſauri juſtitiæ.* Apud Roſvitum. pag. 379. Centum argenti pondo cum accepiſſet B. Martinus à viro nobili, quem miris & prodigioſis quibuſdam beneficiis affecerat: quanquam inculcarent aliqui Monachos ipſius proprios neceſſaria & veſte & eſca frequenter carere: propoſiti ſui tamen retinentiſſimus, præcepit eam omnem pecuniam redimendis deprendi captivis, ne teruncio quidem ſuis Monachis deciſo, quibus ut & ſibi unam reſervaram volebat abſolutiſſimæ abdicationis laudem. *Nos, inquit, Eccleſia, & paſcat, & veſtiat, dummodo nihil noſtris uſibus quæſiſſe videamur.* Sev. Sulpit. Dial. 3.

CAPUT XXVIII. *P. 1. l. 4. c. 7.*

Beneficiarii & Epiſcopi ipſi, nec domini, nec poſſeſſores ſunt propriè, ſed diſpenſatores omnium Eccleſiæ bonorum. Probationes ex quinque prioribus Eccleſiæ ſæculis.

I. Probationes ex Auguſtino, cui non placet, ut quibus ſunt res propriæ, iis res Eccleſiæ deliberet, pauperibus addictas.
II. Ingemiſcebat ſanctiſſimus Præſul, ſarcina gravatus rerum Eccleſiæ, quarum adminiſtrator erat.
III. Laici plerique apud Clericos deponebant ex Hieronymo, quas pauperibus erogari vellent eleemoſynas.
IV. Eo prætio & convitio verberabat Brictium B. Martinus, quod in Clericatu divitias cumularet.
V. VI. Clarè & perſpicuè ex Juliano Pomerio, ut non ſint Epiſcopi, niſi diſpenſatores.
VII. VIII. Quæ ſemel Deo conſecrata fuere bona, uti & vaſa ſacra, jam non poſſunt ad profanos ſine ingenti piaculo revocari uſus.
IX. Ex Concilio Carthaginenſi IV.
X. Ex Ambroſio.
XI. Ex Patribus Græcis.
XII. Privatorum eleemoſynæ apud Epiſcopos deponebantur.

I. Etſi abundè patefactum ſit ex Capitibus ſuperioribus, & Epiſcopos & quoſcumque demum Beneficiarios, patrimonii pauperum Chriſtique meros eſſe diſpenſatores, & adminiſtros, non propriè poſſeſſores, non dominos; operæ tamen pretium duximus paulò operoſiùs tam rem hic elucidari, ex qua videlicet apta & religata pendet, tota in his Eccleſiæ diſciplina morumque norma. Ab Auguſtino jam accepimus, ſi Clericis nullæ ſint

rês propriæ, eorum eſſe res Eccleſiæ, non ſecus quàm omnium ſunt pauperum, quorum claſſi eos vel naſcendi conditio adſcripſit, vel profeſſio. At ſi propriæ ſint illis quantùm ſatis eſt res ſuæ, tum nihil ad eos pertinere res Eccleſiæ, ſed ad pauperes; quarum non ſint ipſi quidem niſi diſpenſatores; proprietatem autem vendicare ſibi non poſſint, niſi damnabili uſurpatione. Ipſiſſima hæc ſunt Au-
Epiſt. 50. guſtini verba: *Quæ tamen ſi pauperum compauperes ſumus, & noſtra ſunt, & illorum. Si autem privatim quæ nobis ſufficiant, poſſidemus, non ſunt illa noſtra, ſed pauperum, quorum procurationem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis uſurpatione damnabili vendicamus.*

II. Quibus non erant oculi niſi carnales, & carnalibus affectibus referta mens: illi Epiſcopos ſuſpiciebant, velut dominos ingentium Eccleſiæ prædiorum, videbant, & invidebant. At Epiſcopi ipſi, Apoſtolico imbuti cœlitùs ſpiritu, procuratores dumtaxat ſibi videbantur eſſe alienæ quodammodo rei, cujus adminiſtratione & ſarcina optatiſſimum fuiſſet illis expediri ſe, niſi Paſtorali ſollicitudine & charitate, quàm neceſſaria & ineluctabilis, tam dulcis ea ipſis ſervitus fuiſſet. Audiendus hîc Auguſtinus, animi ſui ſenſus & intima pandens penetralia. *Vix*
Epiſt. 225. *vigeſima particula res mea paterna exiſtimari poteſt, in comparatione prædiorum Eccleſiæ, quæ nunc ut dominus exiſtimor poſſidere, &c. Nos rebus Eccleſiæ dominari exiſtimamur, nos opibus frui, &c. Deus teſtis eſt iſtam omnem rerum Eccleſiaſticarum procurationem, quarum credimur amare dominatum, propter ſervitutem, quam debeo charitati fratrum & timori Dei, tolerare me, non amare; ita ut ea, ſi ſalvo officio poſſim, carere deſiderarem.*

III. Id quoque ex Hieronymo hauſimus, Clericis commendatum eſſe, quod Laïci ſepoſuiſſent, ad pauperes levandos, ad ſeipſos peccatis exonerandos. Ideo rei commendatæ non dominos, ſed diſpenſatores eſſe Clericos; denique diſpenſatori eam eſſe legem inexorabilem præfixam, ut ſumma fide diſpenſet creditas ſibi pecunias, ſibi nihil reſervet.
Ad Nepot. de vita Cler. En rurſus ejus verba: *Accepiſſe quod pauperibus erogandum ſit, & eſurientibus plurimis, vel cautum eſſe velle, vel timidum, aut quod apertiſſimi ſceleris eſt, aliquid inde ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat. Ego fame torqueor, & tu judicas quantum ventri meo ſatis ſit? Aut divide ſtatim quod acceperis; aut ſi timidus diſpenſator es, dimitte largitorem, ut ſua ipſe diſtribuat. Nolo ſub occaſione mea ſacculus tuus plenus ſit. Nemo me meliùs mea ſervare poteſt. Optimus diſpenſator eſt, qui nihil ſibi reſervat.* Es [illegible] planum eſt Laïcorum eleemoſynas Clericis conſtantiſſimè concreditas fuiſſe, ut eas erogarent; at hos cùm inficiari non poſſent, inanes in prætextus declinaſſe, & multa recondidiſſe, quaſi in futuras pauperum neceſſitates, cùm præſentibus potiùs fuiſſet ſuccurrendum. Quorſum enim torqueri nunc fame ſinas, cui in poſterum opem feras?

IV. Non tacuit Severus Sulpitius, quibus verbis caſtigaret B. Martinus Bricium, opes ſibi accumulantem, equos, ſervoſque comparantem, cùm ante Clericatum inops prorſus, & in Cœnobio à
Dialog. 3. Martino ipſo enutritus fuiſſet. *Objurgatus pridie ab eo fuerat, cur qui nihil unquam ante Clericatum, quippe in Monaſterio ab ipſo Martino enutritus, habuiſſet, equos aleret, mancipia compararet.*

V. Docuit & Julianus Pomerius, qui res ſuas vel abdicarint, vel pauperibus diſtribuerint, poſſe eas poſtea diſpenſatores fieri rerum Eccleſiæ, nullo carnalium cupiditatum contagio afflatos, ut quas ea renuntiatione prorſus conculcaverint. *Quiſquis omnibus quæ habuit, dimiſſis aut venditis, fit rei ſuæ contemptor, cùm præpoſitus fuerit factus Eccleſiæ, omnium quæ habet Eccleſia, efficitur diſpenſator.* Subdit verò Paulinum, Hilarium, & non paucos alios hac terrenorum omnium deſpicientia ſpectatiſſimos viros res Eccleſiæ poſtea poſſediſſe, tanquam non poſſiderent; ut procuratores, non ut dominos. *Non ut poſſeſſores, ſed ut procuratores facultates Eccleſiæ poſſidebant.* Sacri quippe depoſiti cuſtodes ſibi videbantur, qua cura abſolvi ſe geſtiebant. *Non eas vendicaverunt in uſus ſuos, ut proprias, ſed ut commendatas pauperibus diviſerunt.* Omnium ſibi pauperum proviſores viſi ſunt, tam ſuæ immemores utilitatis, quàm alienæ ſtudioſiſſimi. *Hoc eſt enim poſſidendo contemnere, non ſibi, ſed aliis poſſidere: nec habendi cupiditate Eccleſiæ facultates ambire, ſed eas pietate ſubveniendi ſuſcipere.* De vita Contempl. l. 2. c. 9.

VI. Nec ambigit pius hic Scriptor, quin verè depoſita hæc ſint publica Epiſcopis credita, & quidem meritiſſimò; quippe qui cùm ſua aut reliquerint, aut diſtraxerint, & pauperibus erogarint, & pauperum ſe collegio adgregarint, caſtiſſimo paupertatis Chriſti conſectandæ amore, facillimè intelligantur hæc in egenos largiſſimè diſpenſaturi, nec ſibi, niſi quantum egenis ſatis eſt, ſervaturi.
Itaque Sacerdos, cui diſpenſationis cura commiſſa eſt, non ſolum ſine cupiditate, ſed etiam cum laude pietatis accipit à populo diſpenſanda, & fideliter diſpenſat accepta, qui omnia ſua aut parentibus reliquit, aut pauperibus diſtribuit, aut Eccleſiæ rebus adjungit, & ſe in numero pauperum paupertatis amore conſtituit; ita ut unde pauperibus ſubminiſtret, inde & ipſe tanquam pauper voluntarius vivat. Ibid. c. 11

VII. Sed quod invictius rei quam urgemus argumentum, quàm quod idem Pomerius ſubjicit, res quaſcumque Deo ſemel oblatas, jam res Dei, portionem Dei eſſe, patrimonium Chriſti eſſe, quòd non aliæ citra ſacrilegium contrectare poſſint manus, quàm charitatis, liberalitatis, temperantiæ, frugalitatis. Nec enim ea dona Deo ſemel oblata, auguſta minùs, aut ſacroſancta ſunt, quàm ſacra vaſa altarium; nec minùs impiè & ſacrilegè in profanos uſus vocabuntur; quid ſi avaritiæ, aut inſanis quibuſcumque ſervire cogantur cupiditatibus?
Nunc autem quod Chriſtiani temporis Sacerdotes magis ſuſtinent, quàm curant poſſeſſiones Eccleſiæ, etiam in hoc Deo ſerviunt; quia ſi Dei ſunt ea quæ conferuntur Eccleſiæ, Dei opus agit, qui res Deo conſecratas, non alicujus cupiditatis, ſed fideliſſimæ diſpenſationis intentione non deſerit. Quapropter poſſeſſiones, quas oblatas à populo ſuſcipiunt Sacerdotes, non ſunt inter res mundi deputari credenda, ſed Dei. Quoniam ſi veſtes, ac vaſa, & cætera quæ in ſacro uſui miniſtrantibus erant, ſancta vocabantur, nec in uſus humanos revocari jam poterant, divinis ſemel miniſteriis conſecrata: quomodo non ea quæ conferuntur Eccleſiæ ſacra credenda ſunt, quibus non ut ſæculi rebus luxurioſè, ſed ſanctè ut Deo conſecratis utuntur ad neceſſaria Sacerdotes. Ibid. c. 16.

VIII. Quàm piè hæc, tam & conſtanter dicuntur, quæ Eccleſiis data & erogata ſunt omnia, ea Deo jam tum dicata, & ſacra fuiſſe; tam ſacroſancta & incontaminata proinde ea deinceps fuiſſe, quàm vaſa ſacra, quàm altaria, quàm hoſtias ipſas Deo oblatas; nec ea jam contrectari poſſe, niſi ab iis qui ſe non dominos, non poſſeſſores, ſed cuſtodes & adminiſtratores profiteantur; non iis denique jam quemquam niſi ut rebus ſacris abuti

poſſe, ad pauperum, ad Templi miniſtrorum neceſſitates, non ad pompam, non ad delicias.

IX. Hæc uno Canone luculentiſſimè complexi ſunt Patres Carthaginenſis Concilii IV. juſſo Epiſcopo res Eccleſiæ tractare, ut apud ſe depoſitas, ut charitati ſuæ commendatas, non ut proprias, non ut avaritiæ profana quædam irritamenta. *Ut*
Epiſt. 31. *Epiſcopus rebus Eccleſiæ tanquam commendatis, non tanquam propriis utatur.*

X. Cùm inſtaretur Ambroſio, ut Imperatori, vel Imperatrici potiùs Eccleſia permitteretur, Arrianorum Conventibus annuenda: Epiſcopali conſtantia, & infracta fortitudine reſponſum ab eo eſt, ſi qui ſibi fundi, vel agri reſidui eſſent, eos ſe non poſſe Imperatori recuſare; at rerum Eccleſiæ ſe cuſtodem dumtaxat, & procuratorem eſſe; ideoque nec ab Imperatore eas invadi, nec à ſe tradi poſſe, cùm penes Deum unum illarum omnium proprie-
Epiſt 33. tas, & dominium, juſque ſit. *Reſpondi, ſi à me peteret, quod meum eſſet, id eſt, fundum meum, argentum meum, jus hujuſmodi meum me non refragaturum, quanquam omnia quæ mea ſunt, eſſent pauperum. Verùm ea quæ divina, Imperatoriæ poteſtati non eſſe ſubjecta.*

XI. Non potuit autem non & Græcis Patribus approbari doctrina, quam tanta Latinorum conſenſio tueretur. Illacrymatur Iſidorus Peluſiota ſui ævi fæcibus, & collapſæ diſciplinæ, cùm Præſules deliciis, opibus, honoribus inhiarent; nec jam ſibi diſpenſationem rerum Eccleſiæ creditam eſſe, ſed proprietatem & dominationem jactarent: cùm nuper Chryſoſtomus, Nazianzenus, aliique Epiſcoporum, & Eccleſiæ Patrum principes, vel ſpeciem & umbram hujus dominationis ſumma contentione effugerent, paupertatis ſtudium præ ſe ferrent; non alias magis, quàm jejunii & ſeceſsûs delicias
L. 5. Ep. 21. deguſtarent. *Tunc virtute præditi ſacerdotio admovebantur, nunc avari & pecuniæ cupidi. Tunc imperia dignitateſque ob rei magnitudinem defugiebant, ut Nazianzenus, Chryſoſtomus, & alii; nunc verò ſponte aſſumunt ob delitiarum copiam, atque invadunt. Tunc voluntaria paupertate gloriabantur, nunc habendi cupiditate ſpontanea quæſtum faciunt. Recidiſſe jam ſacerdotii dignitatem ad regnandi cupiditatem apparet, ab humilitate ad ſuperbiam, à jejunio ad delicias prolapſam; à diſpenſatione denique ad dominium veniſſe. Non enim ut diſpenſatores adminiſtrare rem volunt, ſed ut domini, ſibi propria vendicant.*

XII. Narrat Theodoretus ingens illud & admirandum Eremi columen Zenonem, cùm patrimonia ſua diſtrahi juſſiſſet, & pauperibus ipſemet ea ex parte non mediocri diſtribuiſſet; jamque ſentiret piæ largitatis ſuæ curſum morte interceptum iri, Epiſcopum loci invitaſſe, & in ejus manus depoſuiſſe, quidquid ſibi eleemoſynarum ſupererat erogandum, quod omnium in commune pauperum proviſor ſit Epiſcopus, & procurator. *Adeſ-*
Hiſt. Rel. c. 13. *dum, inquit, ô venerandum mihi caput, eſto iſtarum quoque pecuniarum optimus diſpenſator, eas juxta Dei voluntatem diſtribuens, tanquam ipſi judici rationem redditurus. Harum te diſpenſatorem inſtituo, qui & Pontifex es, & Pontificatu dignam vitam agis. Pecunias ergo velut divino quæſtori tradidit, &c.*

CAPUT XXIX. *P. 2. l. 4. c. 5.*

Res Eccleſiæ omnes patrimonia eſſe pauperum, quorum non ſint Clerici & Beneficiarii quique niſi diſpenſatores. Probationes ex Eccleſiæ Latinæ monumentis, ab anno Chriſti quingenteſimo ad ſeptingenteſimum.

I. II. III. IV. Argumenta ex Conciliis Eccleſiæ Gallicanæ, quæ res Eccleſiæ omnes addicunt alendis Clericis & pauperibus, redimendis captivis, inſtaurandis templis. Ad id excubias in Epiſcopos Provinciæ Concilium Provinciale, quod nonnunquam coit ad conſultandum ſuper pauperum neceſſitatibus; præcipit, à ſingulis urbibus, Parochis, Locis propriis alt pauperes. Quibus ita integræ ſunt pauperibus vires corporis, ut manibus operari poſſint, nefas eſt eleemoſynis eos ſuſtentari.

V. VI. VII. VIII. Probationes ex Gregorio Turonenſi. Summam ille pecuniæ confert, ad familiam recreandam, & ſopiendam litem. Alius Epiſcopus mutuam ſumit pecuniam, quam civibus ſuis mutuam dat, quo negotientur, & victitent.

IX. Anno ventonto jubet B. Aureliani Regula Monachos pauperibus erogare, quidquid veſtium, vel annonæ ſuperat.

X. De Hiſpania & Germania.

XI. XII. Miranda B. Audoëni & S. Cæſarii exempla.

XIII. XIV. XV. Gregorii Magni ſtupendæ largitiones. Multiplex & perilluſtre ſpecimen ejus in omnes charitatis.

XVI. Toto orbe diffuſum Eccleſiæ Romanæ patrimonium, idem ipſum erat quaſi publicum ærarium univerſi orbis pauperum.

XVII. XVIII. Largitionum ejus mirabilia documenta alia. Quàm arderet & urgeret, ut eodem charitatis viſcera reliqui Epiſcopi impartirentur.

XIX. Plerumque adminiſtrandis pauperum rebus præficiebantur Diaconi.

XX. Diaconia *ea dicebantur. Ex publica penu aliqua confovebantur.*

XXI. De fœminis, quæ Matriculæ *dicebantur.*

XXII. XXIII. Erant ejuſmodi charitatis hoſpitia, ubicumque porrigebatur Eccleſiæ Romanæ patrimonium. Quàm priſca ſit ea vox Diaconia.

XXIV. Per ſeſe Epiſcopi res Eccleſiæ non attingebant, ut nec Apoſtoli.

XXV. XXVI. De Oeconomis & Vicedominis. Quo illi differebant.

I. CAput illud eſt, & principium, ex quo religata pendet univerſa de diſtribuendis, utendiſque Eccleſiæ rebus, ſive proventibus doctrina, res Eccleſiæ qualeſcumque patrimonia eſſe pauperum, quorum penes ipſos dominium & proprietas ſit, penes Beneficiarios adminiſtratio; id idque conſentire Concilia & omnium ætatum Scriptores antiquos orthodoxos. Concilii Agathenſis Patres uno verbo rem conficiunt; qui res Eccleſiæ legatas retinent & ſuffurantur, eos pauperum homicidas eſſe. *Velut necatores pauperum.* Concilio Au- Can. 4.
relianenſi I. jubentur Epiſcopi proventus Eccleſiæ ſuæ omnes expendere in fabricas Eccleſiarum, in Clericos & pauperes alendos, in redimendos captivos; ſi officio tam religioſo & tam neceſſario deſint, à Provinciæ Concilio graviter objurgandos, Can. 5.
tum verò ſemotum ipſoſmet iri à reliquorum Epiſcoporum communione & charitate. *Juſtiſſimum definimus, ut in reparationibus Eccleſiarum, alimoniis Sacerdotum & pauperum, vel redemptionibus captivorum, quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur; & Clerici ad adjutorium Eccleſiaſtici operis conſtringantur. Quod ſi aliquis Sacerdotum ad hanc curam minus ſollicitus ac devotus extiterit, publicè à comprovincialibus Epiſcopis confundatur. Quod ſi nec ſub tali ſe confuſione correxerit, donec emendet errorem, communione fratrum habeatur indignus.*

II. Conciliorum ergo id muneris erat Pruvincialium, ut gnaviter expenderent, qua Epiſcopi fide, qua charitate expendiſſent ipſi Eccleſiæ ſuæ proventus. Ab eodem Concilio id oneris imponitur Epiſcopis, ut debiles, ut ægros in ſe recipiant alendos omnes, & quicumque labore manuum vi-
Can. 16. tam tolerare non poſſunt. *Epiſcopus pauperibus vel infirmis, qui debilitate faciente non poſſunt ſuis manibus laborare, victum & veſtitum, in quantum poſſibilitas habuerit, largiatur.* Ubi palam fit, flagitioſum id eſſe, ſi qui viribus pollent pauperes, ii invalidorum ſtipendiis alantur. In Concilio V. Aurelianenſi verba ipſa uſurpantur Concilii Agathenſis, qui res Eccleſiæ datas retinent, eos pauperum interfectores
Can. 13. 16. haberi debere. *Tanquam necator pauperum.* Edicitur ibidem, ut fidum inſtituat Epiſcopus miniſtrum, cui vinctorum in cuſtodiis publicis cura mandetur.
Can. 20. *Atque à Pontifice inſtituta fideli & diligenti perſona, quæ neceſſaria provideat, competens eis victus de domo Eccleſiæ tribuatur.* Sed leproſi hic tantò diligentius Epiſcopis commendantur, quantò alieniores erant
Can. 21. 6. plerumque fideles ab eorum cura. *De domo Eccleſiæ juxta poſſibilitatem victui & veſtitui neceſſaria ſubminiſtret unuſquiſque Epiſcoporum.* Quod & in Concilio Lugdunenſi III. innovatum eſt.

III. Charitati & munificentiæ Epiſcopali non alios hæc Concilia limites delineavere, quàm eorum poteſtati & reditibus. At ubi demum à Concilio Turonenſi II. animadverſum eſt, Epiſcopales reditus omnes pares non eſſe ſuſtentandæ pauperum multitudini vaſtiſſimæ quandoque Diœceſeos, præceptum ibidem, atque ſtatutum eſt, ut ſuos pau-
Can. 5. peres alerent Parochi, urbes, cives. *Ut unaquæque civitas pauperes & egenos incolas alimentis congruentibus paſcat ſecundùm vires: ut tam vicani Preſbyteri, quàm cives omnes ſuum pauperem paſcant; quo fiet, ut ipſi pauperes per civitates alias non vagentur.*

IV. Non coaluit Concilium Valentinum II. niſi ut neceſſitatibus pauperum proſpiceret: *Cùm noſtra mediocritas pro diverſis pauperum querimoniis conveniſſet.* Mox ubi confirmatione ſua munivit donationes Guntramni Regis, Reginæ ejus conjugis & natarum, anathema dixit in eos, qui compilando pau-
Can. 10. perum patrimonio, eos enecarent. *Veluti necator pauperum anathemate plectatur.* Nec ab his verbis receſſit Concilium Remenſe, vel ſententiis; hoc etiam addito, eò vendi, aut alienari non poſſe res Eccleſiæ, quòd patrimonia ſint pauperum. *Neque per quoſcumque contractus, unde pauperes vivunt, alienare præſumat.* Denique eo Concilio non permiſſi ſunt Epiſcopi ſacra vaſa frangere, niſi redimendis
Cap. 22. captivis. *Excepto ſi ardua evenerit neceſſitas pro redemptione captivorum.*

V. Agens de furto Gregorius Turonenſis in Eccleſia perpetrato, direptum fuiſſe ait penu pauperum. *Res pauperum, quæ ibidem fuerant adgregatæ*
L. 3. c. 12. *diripiunt.* Ubi nonniſi forſan de depoſitis pauperum
L. 6. c. 20. verba facit. Alibi verò de Crodino diſſerit, miræ opulentiæ viro, mirabilioris in Eccleſias munificentiæ. Delectabatur enim ædibus magnificentioribus extruendis, decurandis, ornandis, locupletandis ingenti quadam terrarum & vinearum addita dote, ut in eas tum, qui re tenui eſſent, invitaret Epiſcopos, tanquam ſecum pranſuros, reapſe verò iiſdem ædibus & tota dote donandos, quo pauperes ii quos ſuſtentaſſet inde Epiſcopus, aditum ſibi ad
L. 7. c. 29. æterna cœli Palatia aperirent. *Sint hæc Eccleſiæ data, ut dum de his pauperes reficiuntur, mihi veniam obtineant apud Deum.* Docet & idem alibi pauperum nomina matriculæ inſcripta fuiſſe, ut qui ſuo modo & ordine Beneficiariis annumerarentur. *Nonnulli* De Mirac. B Mart. l. 2. c. 22.
Matriculariorum, & aliorum pauperum. Quæ verba Gregorio ſunt prorſus familiaria. L. 2. c. 37.

VI. Rurſum alibi Gregorius idem narrat, ut civibus ſuis pacis ſe ſequeſtrem & conciliatorem interponeret, poſt effrænem quandam furrorum & homicidiorum audaciam: utque ne vel ipſi homicidiorum authores neci dederentur, ingenti Eccleſiæ pecunia demeruerit, ac exarmaverit proximos eorum, qui interempti fuerant, vel quorum compila- Ibidem.
tæ res, ædeſque fuerant: juramento conſtrictos, L. 7. c. ult.
omnem à ſe injuriæ, vel damni memoriam bona fide oblitteratum iri.

VII. Sed illud ex eodem vel maximè memorandum eſt, quod de Deſiderio Virdunenſi Epiſcopo narratur; qui cùm acerbiſſimum dolorem caperet ex inopia quadam ſumma, qua urbis ſuæ cives conflictati languebant, quibus nec ipſe ſatis ſuccurrere poſſet, longis Theodorici Regis inſectationibus fatigatus, & exhauſtus: aliquando tandem mutua accepit à Theodeberto Rege ſeptem millia ſolidorum aureorum, atque in cives diſpenſavit, ut negotiationis priſtinas ruinas ſuas ſarcirent, & aliquando reſtituerent, quod mutuaſſent. Cùm ergo poſtea præſto eſſet Epiſcopus ad illam pecuniam Theodeberto Regi repræſentandam, magni & verè Regii animi Rex, cumulatiſſimè ſibi factum fuiſſe ſatis declaravit, tum lætitia, tum gloria levatæ tantæ civium ſuorum miſeriæ, & paupertatis. *Suffi-* L. 3. c. 34.
cit mihi, ſi diſpenſatione tua pauperes, qui opprimebantur inopia, per tuam ſuggeſtionem, vel per meam largitatem ſunt relevati.

VIII. Referuntur & alibi ab eodem Gregorio verba, ſive Parochi, ſive Abbatis ſancti Nazarii juxta Nannetas, ad eos qui oblationem quandam opulentiſſimi viri ibi appenſam auferre machinabantur: *Dei res hæ ſunt, & ad reficiendos pauperes* De Mirac.
ſancto Martyri ſunt collata, ne famem peſſimam patiantur, qui huic templo fideli devotione deſerviunt. L. 1. c. 65.
Unde & illud exiſtit, nec Clericos ipſos obtrudere ſe debere ad capienda ſtipendia Eccleſiaſtica, niſi verè pauperes ſint.

IX. Quod erat more receptiſſimum in omnibus Monaſteriis, id Regula à ſe conſcripta ſancivit B. Aurelianus Arelatenſis Epiſcopus, ut Monachia non modeſto, & frugali, ſed parciſſimo & jejuno victu dempto, quæ ſupereſſent omnia annui proventus, ea vertente anno in pauperes erogarentur. *Si quid* Regula.
verò ſuperfuerit expenſis aut uſibus fratrum in auro, c. 44.
aut in veſtibus, vel cellario, ſanctus Abbas per manus Proviſoris, aut per quamlibet fidelem perſonam pauperibus, peregrinis, aut captivis faciat diſpenſari.

X. In Concilio Toletano IV. Hiſpaniarum Epiſcopi, primos quidem collocarunt Clericos, Monachoſque in eorum cenſu, quos ſportulis Eccleſiæ ſuſtentari æquum eſt; at ſecundùm eos, omnes mox recenſuerunt pauperes & ærumnoſos, ne uno quidem excepto. Quin & Clericis ac Beneficiariis antepoſuiſſe videri poſſunt eos, qui rebus ſuis Eccleſiæ collatis, egeſtate poſt inopina oppreſſi eſſent, ipſi, vel eorum liberi. *Si enim Clericis vel Monachis ſeu* Can. 38.
peregrinis, aut quamlibet neceſſitatem ſuſtinentibus, pro ſolo Religionis intuitu, in uſum res Eccleſiaſticæ largiuntur: quanto magis his conſulendum eſt, quibus retributio juſta debetur.

XI. Otlonus Preſbyter, à quo ſcriptis mandata eſt vita beati Bonifacii Epiſcopi Moguntini, Apoſtolos primò confirmat, & Apoſtolicos viros prio-

ribus ſæculis, cùm Eccleſiarum conditores, & patentes eſſent, poſſeſſiones illis & decimas aſſignaſſe, quò ab illis poſtea in pauperes diſtribuerentur. Ex quibus ille poſt argumentatur, potuiſſe B. Bonifacium Cœnobio Fuldenſi, in quo tumulari ſe voluit, conferre non mediocrem agrorum & decimarum copiam, qua proinde non poſſint poſteriores Epiſcopi Monachos ſpoliare, cùm penes hos non ſit niſi adminiſtratio & diſpenſatio rerum pauperibus fovendis addictarum. Non hic ego auſteriore lance examinabo antiquiſſimi hujus Scriptoris doctrinam; ſed illud ſanè ne trahi quidem poteſt in controverſiam, decimas terrarum, & terras ipſas Eccleſiis, vel Cœnobiis concreditas fuiſſe, ut largitionum in pauperes inexhauſti hi fontes quidam eſſent.

In Prologo.

Beati Audoëni Archiepiſcopi Rotomagenſis vitæ Scriptor, quò addoceat, quàm piè & ſanctè ab eo adminiſtrarentur res & proventus Eccleſiæ, ita illum oculis ſubjicit, quaſi parentem, fundatorem, & proviſorem longè plurimorum per Gallias Monaſteriorum, in ſua verò potiſſimum Diœceſi, præter Xenodochia compluſcula, & charitati dicatas ædes, quas ille *matriculas* vocat. En ipſa ejus verba. *Ardebat ſummo ſtudio Monaſteria & loca ſacra per omnes Franciæ Provincias conſtruendi, maximè verò in propria Diœceſi, &c. Xenodochia quoque & matriculas extruxit, annonam ſufficientem illic habitantibus ſuppeditans.* Quin & illud addit hic Scriptor, etſi ut opinor, paulò exaggeratius, utriuſque ſexus Cœnobia ab Audoëno in Rotomagenſi Diœceſi eſſe conſtructa non pauciora, quam olim eſſent in Ægypto, ſuperſtite vel authore beato Antonio. *Tantus ibi erat numerus Cœnobiorum diverſi ſexus, putà Monachorum & Monacharum, ut & multitudine & Religione Ægypti Monaſteria, ab Antonio quondam inſtituta, æquare viderentur.* Eſt porro conſentaneum, non fundata, non dotata aliter ab Epiſcopis fuiſſe tum Monaſteria, quàm ut illis & fundos & decimas adjicerent. Unde & præſidii aliquid accedit ſuperiori Orloni doctrinæ.

Surius die 24 Auguſt. c. 16.

XII. Nihilo parcior fuit Cæſarius, aut illiberalior, in explicanda Epiſcopali charitate, ubi aurum, argentumque à præceſſore ſuo reconditum diſperſit in pauperes, ac demum aurea, argenteaque Eccleſiæ, ſive vaſa, ſive ornamenta confregit & diſtraxit, ad redimendos captivos. *Donec omnes ab eo eſſent redempti eo argento, quod venerabilis Eonius anteceſſor ejus Eccleſiæ menſæ reliquerat, obſervans illud, quod Dominus in paropſide intinxit panem, non in vaſe argenteo; Apoſtoliſque præcepit, ne poſſiderent aurum, vel argentum, &c. Thuribulis, calicibus, patenis pro eorum redemptione datis, excuſſiſque à cancellorum columnis ornamentis argenteis.* Addit hujus vitæ Scriptor, eam eſſe veriſſimam, elegantiſſimamque ditandorum & decorandorum templorum rationem; permirum autem id eſſe, quod tot habeat Præſules ſui hujus facinoris admiratores, imitatores tam paucos. *Ornavit igitur & defendit, non deformavit Eccleſiam, &c. Nos verò videmus quoſdam laudare in ſancto viro, quod ita fecerit, nec tamen ullo pacto velle imitari.* Cùm Rex Italiæ Theodoricus Cæſarium grandi cratere argenteo donaſſet, non eum ille in templum intulit, ſed in redemptionem captivorum diſtraxit. Aliàs Cæſarius cùm non eſſet ad manum quod daret, nec indonatum vellet abire pauperem, caſula & albâ illum ſua donavit.

Surius die 27. Auguſt. c. 14.

Cap 16 20.

XIII. Veſtes quotannis & pecuniam miſſitabat Symmachus Papa ad Epiſcopos in Africa & Sardinia exulantes. Unde Anaſtaſius Bibliothecarius & Ado in Chronico. *Hic omni anno per Africam & Sardiniam Epiſcopis qui in exilio erant retruſi, pecunias & veſtes miniſtrabat.* Tam charitas, quam poteſtas & providentia hujus Pontificis nullo circumſcribebatur terrarum limite. In Concilio IV. Romano ſub eodem Pontifice apertiſſimè declaratum eſt, pauperibus donare fideles, quidquid Eccleſiæ donatur, ad æternæ ſalutis ſuæ procurationem. *Ut quæ vel pro ſalute, vel requie animarum ſuarum unuſquiſque venerabili Eccleſiæ pauperum cauſa contulerit.* Si quid ſecus fiat, id ſacrilegio non carere. *Iniquum eſt, & ſacrilegii inſtar, &c.*

XIV. At inter Romanos ipſos Pontifices, non alius quiſquam plura edidit, quàm Gregorius Magnus, aut illuſtriora charitatis & munificentiæ Epiſcopalis documenta. Fidem facit Joannes Diaconus, cenſum & deſcriptionem eum feciſſe omnium Eccleſiæ proventuum & fundorum, ut quater anno quolibet ſolennes præſtaret largitiones, non ſolum Pontificii Palatii ſui miniſtris, ſed Clericis prorſus omnibus, Monachis, Monialibus, Parochiis, & Xenodochiis. *Cunctorum patrimoniorum prædiorumque reditus adæravit, eorumque penſionibus in auro argentoque collatis, omnibus ordinibus Eccleſiaſticis, vel Palatinis, Monaſteriis, Eccleſiis, Cœmeteriis, Diaconiis, Xenodochiis urbanis, vel Suburbanis, quot ſolidi ſingulis, quater in anno diſtribuerentur, Paſcha ſcilicet, Natali Apoſtolorum, natali ſancti Andreæ, natalitioque ſuo; per polypticum, quo hactenus erogatur, indixit.* L. 2. c. 24.

XV. Singulis quoque annis ipſo die Paſchæ in publicum prodibat ſummo mane, ut omnes oſculo pacis impertiretur, quo etiam tempore bene multis aureos largiebatur, quod ille idem ita deſcribit. *Ad impertiendum pacis oſculum reſidens, cunctis Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus, aliiſque axiomaticis aureos erogabat.* Erat & cùm peregrinis aureos & veſtes donaret, nempe Apoſtolorum natali, & ſuo, hoc eſt, quo ipſe die Pontifex ordinatus fuerat. *Natalitio Apoſtolorum vel ſuo, mixtos ſolidos offerens, peregrinis nihilominus veſtimenta donabat.* Ibid. c. 25.

Primo cujuſque menſis die pauperibus erogabat ex iis propemodum eſculentis & poculentis, quibus vita fovetur. Ea ille idem ſic enumerat. *Omnibus omnino Kalendis, pauperibus generaliter eaſdem ſpecies, quæ congerebantur ex reditibus, erogabat, & ſuo tempore frumentum, ſuo vinum, ſuo caſeum, ſuo legumen, ſuo lardum, ſuo manducabilia animalia, ſuo piſces, vel oleum paterfamilias Domini diſcretiſſimè dividebat.* Defluebat ad delicias quaſdam veluti materna teneritudine charitas blandiens ſanctiſſimi Pontificis, Nobileſque pigmentis aliquando & hujuſmodi delicatioribus condimentis recreabat. *Pigmenta verò, aliaque delicatiora commercia primoribus honorabiliter offerebat, ita ut nihil aliud, quam communia quædam horrea, communis putaretur Eccleſia.* Ibid. c. 26.

At non alio magis delectabatur ejus charitas, quàm alendis tribus millibus Monialibus. Quindecim ſemel auri pondo eas donaverat ad ædes inſtruendas rebus quibuſque neceſſariis, & domeſtico inſtrumento; at annis ſingulis octoginta rurſus pondo dabat ad parandum cibum. Jam audivimus eum narrantem, harum ſanctitatis & pœnitentiæ veluti propugnaculo quodam inexpugnabili muniri Eccleſiam Romanam adversùs arma & ſævitiam Longobardorum. *Si ipſa non eſſent, nullus noſtrum jam per tot annos in loco ſubſiſtere inter Longobardorum gladios potuiſſet.* Ægrotantibus *per conſtitutos veredarios*, & Cap. 27. Reg. l. 6. Epiſt. 23.

parte aliqua corporis captis, aut truncatis, neceſſaria quæque ſubſidia ſubmittebat. Cap. 28. Honeſtioribus autem & verecundis pauperibus menſæ ſuæ quotidie ſuggerebat ferculum aliquod. Cùm aliquando reſciſſet pauperem Romæ inter urbis vicos ipſos inventum eſſe mortuum, non aliter doluit, quam ſi author necis ipſe fuiſſet, unde & per aliquot dies Cap. 29. ſacrorum celebratione abſtinuiſſe ſe dicebatur. *Æſtimans eum ſtipis inopia periiſſe, ita per aliquot dies, ut dicitur, à Miſſarum celebratione vacando triſtatus eſt, tanquam ſi eum propriis manibus, quod dictu nefas eſt, peremiſſet.* Affirmat denique idem Joannes Diaconus ſuo adhuc ævo oſtendi ſolitum in Palatio Lateranenſi Regeſtum, cujuſvis ordinis hominum, cujuſvis ætatis, & ſexus, ex Urbe, & ex Suburbanis, vicinis, & tranſmarinis ex urbibus, diſtributionum denique & ſportularum quibus donabantur, tam incredibili multitudine, ut eam ſilere maluerit, ne exaggeratus ultra fidem veri numerus Cap. 30. Lectori videretur. *Quorum ſummam, ne videlicet faſtiditus tranſiliar, ego transferre diffugio.*

XVI. Cùm Eccleſiæ Romanæ patrimonium toto orbe diffunderetur, in omnes quoquo verſus regiones mittebat Nuntios & Adminiſtratores, non tam ut proventus colligeret, quam ut in omnes Cap. 55. egenos ſpargeret. *Qualiter ſanè Gregorius per Procuratores Eccleſiaſticorum patrimoniorum, velut Argus quidam luminoſiſſimus per totius mundi latitudinem, ſuæ Paſtoralis ſollicitudinis oculos circumtulerit, non abs re forſitan duxerim perſtringendum. Ait enim in Epiſtola Anthemio Subdiacono, Diſcedenti tibi mandavimus, & poſtmodum præceptis diſcurrentibus injunxiſſe me memini, ut curam pauperum gereres: & quos illic egere cognoſceres, ſcriptis recurrentibus indicares; & vix de paucis hac facere curaſti.* His verò ſubtexit Joannes Reg. l. 2. Epiſt. 57. idem Diaconus Epiſtolas Gregorii complurimas, quibus Procuratoribus his ſuis præſcribebat, quantum cuique egeno, vel miſerabili admetiendum eſſet cujuſque rei. Largitiones certè vix mente complecti, calamo autem ne vix quidem ſe poſſe; ſed ſummatim affirmari debere, pluribus eum dediſſe, qui non peterent: nulli non dediſſe petenti ſumma quadam animi lætitia exhilaratum. Cap. 58. *Longum eſt, nimiſque difficile, ſi eleemoſynarum ejus ſaltem hujuſmodi proſequar actiones: hoc breviter aſſero, quia & non petentibus ultro diſtribuit, & omnibus ſibi petentibus hilariter miniſtravit.*

XVII. Hactenus ex Joanne ferè Diacono; at ſi Pontificis Epiſtolas ipſimet perluſtremus, undique radiabunt veſtigia propenſiſſimæ in pauperes omnes charitatis. Annua voluit in Sicilia haberi Concilia, non modica ex parte, quò egenis & oppreſſis L. 1. Ep. 1. proſpiceretur. *Sive ad neceſſitatem pauperum, oppreſſorumque ſublevandam.* Minturnenſem Epiſcopatum Formienſi copulavit, ut quod ſupererat redituum, L. 2. Ep. 8. pauperibus prodeſſet. *Quatenus deinceps quod perire nunc uſque potuit, pauperum Eccleſia tua utilitatibus pleriſque proficiat.* Diſertis ipſemet verbis teſtatum fecit, ut Clericos ad patrimonium Eccleſiæ adminiſtrandum mitteret, impelli ſe, non tam ut reditus annuos colligerent, quàm ut in pauperes diſſemi- L. 1. Ep. 53. narent. *Ut illic vice noſtra non tantùm pro utilitatibus Eccleſiaſticis, quantum pro ſublevandis pauperum neceſſitatibus fungereris, & eos magis à cujuſlibet oppreſſio-* L. 1. Ep. 54. *nibus vindicares.* Ipſis Dedicationis Eccleſiarum ſo- L. 2. Ep. 26. 56. lennioribus diebus, copioſiores volebat fieri largitiones. In Africæ regionem Barcam miſit Presbyte- L. 3. Ep. 43. rum, qui captivos vinculis eximeret repræſentato pretio. Cùm infortunatiſſimus parens ei renunciaſſet, ſolvendo non eſſe ſe, eòque filios ſuos à creditoribus diſtineri: Diacono reſcripſit patrimonii rectori, ut primùm expenderet diligentiſſimè, an verè ſolvendo non eſſet, & eo comperto, quidquid illud erat æris alieni, exolveret de patrimonio pauperum. Summa enim quadam diligentia utendum eſt, in rebus pauperum diſpenſandis. *Quia de rebus pauperum dandis agitur; cauſam ejus cum ſumma ſubtilitate perquiras.* Debitori huic Coſmæ nomen erat. Nummos debebat centum quinquaginta, ſummæ totius ſpe abjecta, octoginta tantum depoſcebant. Gregorius ſexaginta offerri juſſit, nec enim per leges ſat eis fuiſſe hominem liberum, ære tantùm alieno gravatum, capere & diſtinere. Vides quam providè parceret rebus pauperum. Epiſcopo Sipontino præcepit, ut pretium ſolveret redempti Clerici ſui, cui una ex Eccleſiæ arca ſpes erat ſolvi poſſe centum & duodecim nummos, quanto pretio erat redemptus. *Si ita eſt, nec eum, unde pre-* L. 3. Ep. 17. *tium in ſe datum reddere poſſit, habere cognoveritis, ſupradictos ſolidos de Eccleſia Redemptoris ejus reſtitue.* Monuit Epiſcopum Gregorius, ita caviſſe Canones, Legeſque, ut Epiſcopis incumberet onus redemptionis captivorum. *Qualiter ſuccurrendum ſit redemptionibus captivorum, & ſanctorum Canonum, & mundanarum legum ſanctio evidenter edocuit.* Vix ipſum ſe capere teſtificabatur, quo tandem modo Eccleſia Romana tam incredibiles expenſas, & tantum undique oneris ſuſtinere poſſet. *Et tamen* L. 4. Ep. 34. *hæc Eccleſia quæ uno eodemque tempore Clericis, Monaſteriis, pauperibus, populo, atque inſuper Longobardis tam multa indeſinenter expendit, ecce adhuc ex omnium Eccleſiarum afflictione premitur.*

XVIII. Ad Reginam Galliæ datis litteris id profitebatur, & in Galliis, & alibi gentium Eccleſiæ Romanæ patrimonium pauperibus totum addici. *Patrimoniolum ipſum, quod pauperum conſtat expenſis* L. 5. Ep. 5. *proficere.* Cùm Candidum Presbyterum ablegaſſet ad regendum Gallicanum Romanæ Eccleſiæ patrimonium, id præcepit, ut illud totum in pauperes Galliæ ipſius inſumeretur. *Quatenus ſolidi Galliarum,* L. 5. Ep. 10. *qui in terra noſtra expendi non poſſunt, apud locum proprium utiliter expendantur.* Patrimonii hujus Romani perdiu adminiſtratores fuerant Archiepiſcopi Arelatenſes. Epiſcopi etiam Aquenſis opera uſus eſt Gregorius, ut plurium retro annorum nondum ſoluti reditus repeterentur, quòd res eæ beati Petri eſſent, & pauperum. *Ne res ſancti Petri, & paupe-* L. 5. Ep. 33. *rum ejus apud ſe retinere debeat, imminete.* Mendicos 55. ipſos percontabatur, ut reſciret, quinam liberalius largirentur. Reſcito autem Marinianum Epiſcopum L. 5. Ep. 29. nihil dediſſe, illum per litteras objurgavit, commonuitque, lectionem & orationem ſterileſcere, niſi eleemoſynis fœcunditas eis aliqua accedat; alienas calamitates dolere eum debere ut ſuas, adeoque & levare: niſi humanitatem & viſcera miſericordiæ Epiſcopalis obtineret, vana eum deludi imagine & umbra Epiſcopatûs. *Non ſibi credat ſolam lectionem & orationem ſufficere, ut remotus ſtudeat ſedere, & de manu minimè fructificare; ſed largam manum habeat, neceſſitatem patientibus concurrat, alienam inopiam ſuam credat; quia ſi hæc non habet, vacuum Epiſcopi nomen tenet.* At Epiſcopi contrà Syracuſani largitiones L. 6. Ep. 9. mirabatur, cui cùm alenda incumberet innumerabilis pauperum ſuæ Diœceſeos turba, Romam ipſam & longinquas regiones donis & erogationibus ſuis irrigabat. *Ut qui illic apud vos innumeros pauperes habetis, pro explenda largitate miſericordia etiam loca alia & longè poſita requiratis.* Cùm Fanenſis

Epiſcopus graodem pecuoiam mutuatus eſſet ad captivos redimendos, conceſſit illi Gregorius, ut coovenienter Legibus & Canonibus divenderet tantum ſacræ templorum ſupellectilis, quantum deberet.
L. 6. Ep. 13. *Uſque ad quantitatem debiti diſtrahi.* Permittunt Leges & Canonea divendi vaſa ſacra, redimendis captivis: at Gregorius cootendebat tam ſceleroſum eſſe ea recondi & retioeri, quando urget neceſſitas graviſſima, quàm divendi, quando minimè neceſſe eſt.
L. 6 Ep 35. *Nam ſicut omnino grave eſt fruſtra miniſteria Eccleſiaſtica venumdare, ſic iterum culpa eſt, imminenti ejuſmodi neceſſitate res maximè deſolata Eccleſia captivis ſuis praponere; & in eorum redemptione ceſſare.* Cle-
L. 7. Ep. 14. ricos duos Eccleſiæ Firmanæ ſollicitos anxioſque habebat is metos, oe vel ipſi, vel hæredes eorum cogerentur aliquando eam reſtituere pecuoiam, qua illos Eccleſia à vinculis abſtraxiſſet. Hunc illis metum exemit Gregorius, nec enim quod piè factum eſſet priùs, inhumanitate poſtea contaminandum eſſe. *Quia ratio pietatis expoſcit, ut quod ſtudio pietatis impenſum eſt, ad redemptorum onus vel afflictionem non debeat pertinere.* Quæ terris Eccleſiæ tuitio impenditur, ea in Eleemoſynæ oumero eſt, ſi eæ ter-
L. 8. Ep. 6. ræ pauperibus addictæ ſunt. *Sicque ſalva ratione,*
L. 9. Ep 16. *pauperum partes attendat, ut eleemoſyna vices impleat ſervata juſtitia.* Re[?]aro quendam Eccleſiæ villicum hoſpitalitatis ſtudioſiſſimum eſſe, alias quoque terras adjici illi voluit, nulla nova penſione ſulveoda,
L. 3 Ep 23. 44. quò tantò liberalius hoſpites exciperet. Parco tempori & operæ, ne innumeras pertexam ejuſdem
L. 3. Ep 28. 31. Gregorii Epiſtolas alias, ubi paternam explicat ille ſollicitudinem ſuam, ut cujuſque generis pauperum,
L. 5. Ep. 4 34. ægrorum, mutilorum neceſſitatibus proſpectum ſit,
L. 6. Ep. 21. & quantum ſingulis pecuniæ, quantum eſculentorum largiendum ſit.

XIX. Jam quod ad rationem ſpectat ſubveniendi pauperibus, ea plerumque cura Diaconi fungi ab Epiſcopis jubebantur. Iode eſt quod ipſa pauperum adminiſtratio, & locus eorum domicilio deſtinatus, *Diaconia* vocabatur. Ei muneri cùm virum quendam probum præficeret Gregorius, has ad eum
L. 9 Ep 14. litteras exaravit. *Quia te menſis pauperum & exhibenda Diaconia eligimus praponendum, &c.* Ut hojus charitas in pauperum curam & ſolatia lætior & liberior eſſet, Deo uni illum voluit rationes ſuas referre. *Conſtituentes, ut de hoc, quod ad menſas pauperum, vel Diaconia exhibitionem perceperis, nulli unquam hominum cogaris ponere rationem.*

XX. Alibi rurſus innuit Gregorius his charitatis officiis pias noononquam ex ærario publico erogatiooes, atqoe adeo ex Imperatorum fiſco factas fuiſſe. Inde eſt quod cum Proconſul Italiæ Joaones ejoſmodi largitiones circumcidiſſet Neapoli, per litteras illum ſanctiſſimus Pontifex hortatus ſit, ne Eccleſiæ auferret, quæ antecesſor ejos ei contulerat, qui largitatem eximiam quandam ſuam reli-
Ind. 3. l. 8. Epiſt. 20. quis virtutibus vincebat. *Fertur quod annonas, atque conſuetudines Diaconia, qua Neapoli exhibentur, Eminentia veſtra ſubtraxerit, &c.*

XXI. Viderint alii, an quas vocat Gregorius *Matriculas, Mulieres de Matriculis,* ex his Diaconiis acciperent ſtata ſua ſtipendia. Certè eas perſpicuum
L. 2. Ep 44. 45. eſt, proventibus Eccleſiæ ſuſtentatas fuiſſe. Quippe matriculis inſcribebantur, qui ſumptu alebantur Eccleſiæ.

XXII. Verùm ad Diaconias redeamus, obſervat Gregorius ejuſmodi fuiſſe domicilia charitatis, ubicumque patrimoonii aliquid aſſecura erat Romana Eccleſia. Ea ſaoè ab illis Diacoois & Subdiaconis adminiſtrabantur, ad quos Gregorii tam crebræ manaruot Epiſtolæ de eleemoſynis pauperum.

XXIII. Erat autem ea Diaconiæ vox Gregorii ævo vetuſtior, cùm ea uſus ſit in Collationibus Caſſianus, ubi docet, eum qui ei muneri præficiebatur in Orientis Cœnobiis, accepiſſe decimas, primitias, & oblationes, quæ eò inferebantur; & meritorum virturumque ſuffragiis deligi ſolitum fuiſſe ex Monachorum cœtu. *Venit ad Abbatem Joan-* Collat. 21. c. 1. 2. *nem, qui tunc temporis merito ſanctitatis electus, Diaconia praſidebat. Non enim ad hunc gradum quilibet propria voluntate, aut ambitione provehitur; ſed is quem cunctorum ſeniorum cœtus, atatis prarogativa, & fides atque virtutum teſtimonio, excellentiorem omnibus, ſublimioremque oſtenderit.*

XXIV. Hinc colliges quanto in pretio eſſet in Cathedralibus, uti & in Cœnobiis Oeconomi munus, ſive Diaconis illud, ſive Presbyteris commendaretur, cùm nonniſi virtute & religione præſtantiſſimi ad id cooptarentur. Ea his illud quoque exiſtit, nec Epiſcopos, nec Abbates per ſeſe temporalia bona adminiſtraſſe; ſed exemplo Apoſtolorum obſecutos fuiſſe, qui Diaconis eam curam delegarunt, ut una ipſi orandi & prædicandi verbi functione occopareotur.

XXV. Nec tamen his Diaconis delegabat Epiſcopus oiſi portionis pauperum adminiſtrationem; ipſe porro Oeconomum ſibi aſciſcebat, qoi ſundos & proventus Eccleſiæ omnes adguberoaret. Hunc videtur Gregorius *Tabularium* vocare, quòd ſingulis ſemel annis rationes ſuas redderet publicè, & à Clero eligeretur. Vide ut de eo Gregorius ſcriberet ad Epiſcopum Panormitanum. *Tabularium unà cum* L. 11. Ep. 51. *conſenſu Seniorum & Cleri memineris ordinandum, qui annis ſingulis ad amputandam fraudis ſuſpicionem ſolenniter ſuas debeat rationes exponere.* Idem præceperat Juſtinianus, oon eligi Oeconomum, oiſi diu probatum, & ſingulis annis Epiſcopo rationes facturum. *Singulis annis rationes referent Epiſcopo.* In Con- Cod. De Epiſ. & Cler. Leg. 42. cilio Toletano IV. innovatus eſt Canon Concilii Calcbedonenſis, quo jubentur Epiſcopi Oeconomos ſibi aſciſcere. *Quos Oeconomos Graci appellant,* Can. 48. *hoc eſt, qui vice Epiſcoporum res Eccleſiaſticas tractant.* In Concilio II. Hiſpalenſi convenienter eidem Canoni Calcbedonenſi, prohibetur, ne ex laïcis Oeconomos ſibi Epiſcopi accerſaot. *Indecorum eſt* Can. 9. *enim laicum Vicarium eſſe Epiſcopi; & ſaculares in Eccleſia judicare.* Erant ergo Oeconomi Epiſcoporum Vicarii Generales in temporalibus, legitima muniti juriſdictione. Eodem denique ex Concilio, *Si ſine teſtimonio Oeconomi* Epiſcopus ipſe per ſeſe res Eccleſiæ diſpeoſet, patrimonii pauperum abliguritor, ac diſſipator habendus declaratur. *Ut fraudator rerum Eccleſiaſticarum.*

XXVI. Meminit & Vicedominorum Grego- L. 6. Ep. 55. L. 9. Ep 66. rius, qui ab Epiſcopis adhibendi erant ad admi[?]ſtrationem temporalium, hoc eſt ejus portionis, quæ propriè Epiſcopo addicebatur. Id nimirum diſcriminis ioter Oeconomos, Vicedominos, & Diaconos ſtatuendum eſt, quod Oeconomi omnes prorſus res Eccleſiæ regerent ac diſpenſarent, aorequam ullæ ejus partitiones fierent: Vicedomini ea inſtituta partitione portionem adminiſtrarent Epiſcopi, cui poriſſimum hoſpites commendabantur: Diaconi denique curam agereot pauperum portiooıs.

Digitized by Google

CAPUT XXX. *P. 2. l. 4. c. 6.*

Bona Eccleſiæ pauperum patrimonia eſſe, quorum Beneficiarii ſint diſpenſatores, ex Eccleſiæ Græcæ Patribus & Conciliis, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. Joannes Patriarcha Alexandrinus dominos ſuos appellabat pauperes, eorum deſcriptionem habebat, numero ſeptem millium & quingentorum, qui ſumptu Eccleſiæ alebantur.

II. Ne extraneos quidem arcebat, nec Chriſti ærarium exhauriri, ac ne minui quidem poſſe cenſebat, quantacumque pauperum multitudine.

III. Qua eſſet ille humanitate, ſuavitate, ſui contemptione, in his ſtupendis largitionibus.

IV. Leges Juſtiniani ad confringenda & diſtrahenda vaſa ſacra, ubi graves & inuſitatæ incumbunt neceſſitates.

V. VI. Anaſtaſii Sinaitæ, & Ephræmi Patriarcharum Antiochenorum placita & exempla.

I. ETſi pauciora ſuperſint Orientalis Eccleſiæ, ejuſque in pauperes largitionum monumenta; nihil illam tamen Latinorum munificentiæ conceſſiſſe, ex una abundè colligetur Joannis Alexandrini Patriarchæ vita, cui quàm juſtum, tam ſplendidum additum eſt cognomen ab eleemoſynarum incredibili copia. Ubi primùm ille unanimi ſuffragatione electus fuit, non antè ordinari ſe, aut conſecrari voluit, quàm ſibi ab Oeconomis Eccleſiæ ſuæ, & ab Archidiacono recenſio & catalogus omnium urbis pauperum exhiberentur, quos non aliter ille, quàm *dominos* ſuos deſignavit, ut penes quos eſſet dominium rerum Eccleſiæ, & per quos ſpes ſuberat beatæ patriæ fores ſibi pandendas eſſe. Vita ejus c. 2. *Quos vos egenos & mendicos vocatis, illos ego dominos & auxiliatores prædico. Ipſi enim nobis vere & auxiliari, & Cœlorum Regnum donare poterunt.* Allata eſt deſcriptio ſeptem millium & quingentorum; præcepit ut ſingulis quolibet die neceſſarius ſumptus erogaretur, & tum demum conſecrationis munus aſſecutus eſt.

II. Cùm Syriam Perſæ populati eſſent, captivorumque turbas innumerabiles abduxiſſent, ingens prorſus omnis ætatis, ſexûs & conditionis hominum multitudo Alexandriam confugit. Ampliſſimo charitatis ſinu omnes excepit Patriarcha, ægros, & valentes, omnibus cibo neceſſario & pecunia affuit; cúmque à ſuis admoneretur, nonnullos veſte ſplendida homines accedere ad eleemoſynas & eſcas, quæ diſpenſabantur; reſpondit, ſe Chriſti diſpenſatores eſſe, à quo hocce manavit mandatum, Cap. 2. *Omni petenti te da*, proinde à ſe arceri poſſe neminem. Adeo non autem ea ſe multitudine deterreri, aut animo concidere aiebat, ut cùm Chriſti ſe diſpenſatorem intelligeret, etſi totus orbis ad ſtipem mendicandam affluetet, Chriſti Eccleſiæque ærarium ſperaret nunquam exareſcere, vel exhauriri poſſe. *Si quæ dantur, mea exiſterent, & mecum nata eſſent, fortaſſe bene in meis tenax exiſterem. Si verò quæ dantur Dei ſunt, utique in ſuis præceptum ſuum cuſtodiri vult. Et ſi Dei beneplacito actum eſt, ut eſſem ego indignus diſpenſator ejus munerum, ſi totus mundus congregaretur Alexandriæ, eleemoſyna indigens, immenſos theſauros Dei non anguſtabunt, neque ſanctam Ec-* Cap. 39. *cleſiam.* Non tacuit vitæ ejus Scriptor, quanta munificentia proſecutus ſit Modeſtum Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Patriarcham, ad pauperes recreandos, & ad templa reſarcienda, quæ Perſarum furor vaſtaverat.

III. Mira ſunt hæc, ſed non paulò mirabilior ſuavitas, humilitas, humanitaſque, quibus tantæ largitiones condiebantur. Delectabatur magnopere, cùm ſermones conferret privatim cum ſuis, narrationibus eorum, qui multò plura, multò liberaliùs in pauperes profudiſſent. Nec illaudatum prætermittebat Serapionem Abbatem, qui cùm pauperem alterum pallio donaſſet ſuo, alterum tunica, cùm reſiduum non haberet niſi Codicem Evangeliorum, hunc quoque tandem vendidit, ut pretio in pauperes erogato, ei ipſi tunc potiſſimùm obſequeretur, hortanti ſcilicet, ut venderet & daret. *Quia dixit* Cap. 21. *mihi, Vende quæ habes, & da pauperibus, ipſum vendidi & dedi eis.* Seipſum denique erogavit pauperculæ viduæ, ut ipſum Comœdis venderet Græcis, quos ille paucis pòſt diebus ad meliorem frugem revocavit. Suaviſſimè tum & arridens Patriarcha aiebat, videre ſe, quàm nihil admodum hactenus profeciſſet, & quàm longo ex intervallo ſequeretur, non unquam aſſecututus eos, qui datis ſuis omnibus, ſeipſos denique dediſſent. *Credite mihi, quia uſque hodie putabam, quod vel aliquid facerem, datis quas habere poſſum, pecuniis; neſciebam autem, quod & ſeipſos venderent, quadam compaſſionè ſuperari.* Cùm ſemel autem honeſta ſuffuſum verecundia pauperem videret, ob doni amplitudinem, mira cum humilitate, tum ſapientia confirmavit illi, necdum ſe proprium impendiſſe ſanguinem, quanquam & hoc Chriſtus mandaſſet. *Nondum ſanguinem meum pro te,* Cap. 29. 36. *frater, effudi, ſicut mandavit mihi Dominus meus, & omnium Chriſtus Deus.* Cùm miniſtri ejus efferbuiſſent in egeni cujuſdam effrænem petulantiam, qui etiam convitiabatur, quòd ſtipe non pinguiori, quàm decem nummis minutioribus donatus eſſet; illos Patriarcha his verbis cohibuit, Æquo & pacato hæc animo ferenda ſibi eſſe, cùm ſexaginta jam Chriſtus annis perverſitates ſuas patientiſſimè & humaniſſimè ferret. Tum vero crumenam ipſam mendico offerri juſſit, ut acciperet, quantum vellet.

IV. Id Juſtiniani Leges Eccleſiis conceſſere, ut redimendis captivis fundos alienare poſſent, dum non ejuſmodi eſſent fundi, qui ea cautione donati eſſent, ut nunquam alienarentur. Nec id patitur tantùm Juſtinianus, ſed & præcipere videri poteſt. *Sanctiſſimas Eccleſias præcipimus alienare res immobiles* Nov. 120. c. 19. *pro captivorum redemptione.* Spectabat ea quidem rum lex ad Eccleſias Thraciæ, quarum tunc anguſtiæ erant extremæ. Mox concedebat & Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, ut domos quaſdam extra urbem diſtraheret, dum id fieret, *non minori pretio, quàm de penſionibus ejus in quinquaginta annis colligitur*, idque pretium in alios utiliores proventus expenderetur. Confringi denique & vendi ſinit ſacra vaſa Cap. 10. ad redimendos captivos, aut quæ in illis ſuperflua ſunt, diſtrahi, ad exolvenda Eccleſiæ debita, ſi non ſuppetat aliàs unde exolvantur. Idem denique alibi Nov. 7. c. 8. concedit ſæviente fame, & regiones populante. Cod. l. 1 De ſacroſ. Eccle. Leg. 21. *Excepta videlicet cauſa captivitatis & famis.*

V. Percontantibus, an conducibilius ſit Eccleſiis largiri, quàm pauperibus, vel contrà, reſpondit Anaſtaſius Sinaïta Patriarcha Antiochenus, elec- Quæſt. 12. tos ſuos Chriſtum deſignaſſe, & hac veluti teſſera indicaſſe, prolixiore quadam in pauperes largitate, in peregrinos, in hoſpites & captivos: eſſe & tenuiores Eccleſias, quibus vaſa ſacra dentur, ſi quibus deſtituuntur; at iis dari, quæ jam abundant, non aliud id quidem eſſe, quàm hæc incuriæ miniſtrorum, aut prædæ objici futum, vel barbarorum.

VI.

Digitized by Google

VI. Affirmat Evagrius eò ad Antiochenæ Pontificatum Eccleſiæ cœlitus vocatum fuiſſe Ephremium, illum tot virtutum ornamentis, tot Scriptorum certatim encomiis illuſtratum, ut juſtiſſima hæc mercede & gloria penſaretur charitas illa & diligentia admirabilis, qua cùm Præfectus eſſet Provinciæ, ad
L. 4. c. 5. 6. inſtaurandos urbis ejus muros incubuerat. Nemo non augurabitur, Epiſcopatum iiſdem artibus & virtutibus ab eo geſtum eſſe, quibus illum aſſecutus fuerat.

CAPUT XXXI. *P. 3. l. 4. c. 6.*

Res Eccleſiæ pauperum eſſe patrimonia, quorum diſpenſatores tantum ſint Beneficiarii, à temporibus Caroli Magni ad annum Chriſti milleſimum.

I. Pleraque hujus libri ſuperiora capita argumentis referta ſunt hujus doctrinæ.

II. Probationes novæ ex Concilio Aquiſgranenſi.

III. Ex Concilii Pariſienſis VI. doctrina, nunquam nimiæ poſſunt eſſe Eccleſiæ opes, dum is earum uſus ſit, qui Canonicis inſtitutis reſpondeat.

IV. Monachis pauperibus erogabant decimam eorum, quæ ipſis dono dabantur.

V. Ludovici Pii decreta de eleemoſynis.

VI. Ex Capitularibus Beneficiarii diſpenſatores ſunt tantummodo rerum Eccleſiæ.

VII. Nova ad id firmandum probationes.

VIII. Primæva ab origine & inſtitutione ſua, egentium ſunt res Eccleſiæ omnes. Probatur ex Concilio VI. Pariſienſi.

IX. Probationibus novis efficitur, ſuperflua Beneficiorum omnia pauperibus jure deberi.

X. Matricularii, veluti pauperes Beneficiarii, non ſine titulo quodam, non ſine fundis ſibi aſſignatis.

XI. Exempla pia quorumdam Epiſcoporum prodigalitatis in pauperes.

XII. Græcorum placita Latinorum doctrinæ conſentiebant.

I. PRæjudicatæ, & omnium in animis altiſſimè defixæ huic doctrinæ, bona, fundos, & proventus Eccleſiæ, pauperum eſſe patrimonia, nec eorum ad Clericos pertinere niſi diſpenſationem; huic, inquam, ſerviebant religioſi olim Beneficiarii, qui vix ſupremis digitis attingebant res Eccleſiæ, ſi idoneum ipſis ſuppeteret patrimonium. Huic ſe accommodabant, qui manibus ſe ſuis tranſigebant, quo rebus pauperum parcerent. Huic multò flagrantius obſequebantur Monachi & Moniales, qui opere manuum victum quærebant. Huic morem gerebant & ii Clerici, qui non artificio, ſed negotiolo quopiam ſuſtentabantur: ex quo delapſi ſumus ad inveſtigationem dignitatum, munerumque & functionum, quas obire poſſent Clerici, Legum, Canonumque ſive conceſſione, ſive indulgentia. Huc etiam pertinebunt quæ reliquo hoc libro perſequemur, de uſu bonorum Eccleſiæ canonico. Is enim ſemper uſus eſſe debebat, qui patrimonii pauperum.

II. In Concilio Aquiſgranenſi anno 816. hæc Patrum, hæc Conciliorum doctrina prædicata eſt, quæ dicuntur Eccleſiæ res, pauperum res eſſe, quod oblationes nempe eæ ſint & hoſtiæ fidelium, hac Scripturarum doctrina imbutorum, non aliis
a aptius hoſtiis vel Deum placari, vel peccata redi-
Can. 116. mi, quàm eleemoſynis. *Res Eccleſiæ, ſicut à ſanctis Patribus traditur, vota ſunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore & Chriſti amore ſuccenſi, ob animarum ſuarum remedium & cœleſtis patriæ deſiderium, ſuis propriis facultatibus ſanctam locupletem fecerunt Eccleſiam, ut his & milites Chriſti alerentur, & Eccleſia exornaretur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur.* Non ergo congeſta in ærarium Eccleſiæ ſunt hæc omnia, niſi alendo Clero, reſtaurandis templis, levandis pauperibus, redimendis captivis, ut ne Clericos quidem fas ſit hinc ſibi quidquam arrogare, quam ut familiari pauperum modeſtia alantur. *Ut milites Chriſti alerentur.*

III. Hinc illos acerbiùs reprehendit Concilium VI. Pariſienſe, anno 829. quibus diſplicebat augeſcere ſemper & cumulari Eccleſiæ divitias; cùm illa reapſe ſemper egeat, quandiu egeni ſunt uſquam, quorum alendæ multitudini innumerabili ne multò quidem majores opes ſatis pares eſſent. Non ergo cumulus tanquam nimius opum dolendus eſt, ſed earum uſus degener & præpoſterus. Quot enim ſunt pauperes, totidem argumenta ſunt, aut non ſatis illis eſſe patrimonii, aut non ſatis bona fide illud diſpenſari. Porro vel in ipſa meridiana Solis luce cæcutiant illi neceſſe eſt, quibus vel nimiæ charitatis opes & poſſeſſiones eſſe videantur, vel non ſatis amplæ ex adverſo cupiditatis. Cùm huic tam perversè abutenti, vel minima quæque nimia ſint: & illi pauperes omnes ſuo ſinu, & calamitoſos complectenti, nimiæ eſſe poſſint nullæ, quantumvis exaggeratæ. *Ceſſet ergo ambitio quæ dice-* Can. 15. *re ſolet, nimis rerum habere Eccleſias Chriſti, & perpendat, quia quantæcumque ſunt res Eccleſiæ, ſi eo modo, quo diſpenſandæ ſunt, diſpenſeatur, nimiæ non ſunt. Cupiditas quippe, immo negligentia quorumdam diſpenſatorum, non Eccleſiæ ampla res ea vitia ſunt. Mira namque res, ambitio mundialis ſatis non habet, & Eccleſia Chriſti nimium habet.*

IV. In Abbatum generali Conventu Aquiſgranenſi anno 817. ſtatutum eſt, ut omnium eleemoſynarum, quæ Eccleſiis conferrentur, aut Monachis, decimæ in pauperes erogarentur. *Ut de omnibus in* Cap. 49. *eleemoſynam datis tam Eccleſiæ, quam fratribus, decima pauperibus dentur.* Parum eſſet pauperibus decimas dari, niſi id perpendendum foret, eas eleemoſynas Monachis paupertatem profitentibus, & verè pauperibus erogatas fuiſſe. Ita ergo ſtatuendum eſt, pauperes ipſos erogatarum ſibi eleemoſynarum decimas in alios pauperes diſpergere.

V. His roboris aliquid & præſidii accedet ex Capitularibus Caroli Magni, ſive Ludovici Pii, qui jubebat, ut in opulentioribus Eccleſiis duæ partes ex tribus proventuum & oblationum, pauperibus diſtribuerentur, reliqua tertia pars alendis Clericis, vel Monachis reſervaretur; in iis verò quæ non ita locupletes eſſent, æquæ eſſent Cleri & pauperum partes, niſi ſi à fundatoribus declaratum ſit, quid ſuæ ſpecialiter ſit voluntatis. *Statutum eſt, quidquid* Conc. Gall. *tempore Imperii noſtri, à fidelibus Eccleſiæ ſponte col-* To. 2. pag. 419. *latum fuerit, in ditioribus locis duas partes in uſus pau-* Capitular. *perum, tertiam in ſtipendia cedere Clericorum, aut* Car. Mag. *Monachorum; in minoribus verò locis æquè inter Clerum* L. 1. c. 87. *& pauperes fore dividendum. Niſi fortè à datoribus, ubi ſpecialiter danda ſint, conſtitutum fuerit.* Concilium Turonenſe III. anno 813. Epiſcopalis voluerat eſſe ſapientiæ, & judicii, ut partiendæ eſſent inter Parochos & pauperes decimæ. *Ut decimæ quæ* Can. 16. *ſingulis dabuntur Eccleſiis, per conſulta Epiſcoporum à Presbyteris ad uſum Eccleſiæ & pauperum ſumma diligentia diſpenſentur.* Quaſi dicatur, quantum ſibi, quantum pauperibus decimarum Parochi vendicarent, judices & arbitros eſſe debere Epiſcopos, omnium ejuſmodi partitionum moderatores.

VI. Novo vigore quodam ex Capitularibus Caroli Magni convaluere priſci illi Apoſtolici, &

Antiocheni Canones, quibus ſanciebatur, Epiſcopum non eſſe niſi diſpenſatorem rerum Eccleſiæ, & proviſorem pauperum, ut qui ipſemet inter eos pauperes connumerare ſeipſum debeat, & rebus Ec-
L. 7. c. 58. cleſiæ uti, perinde ut indiguerit. *Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum poteſtatem habeat ad diſpenſandum, erga omnes qui indigent, cum ſumma reverentia & timore Dei; participet autem & ipſe quibus indiget, ſi*
Addit. 3. *tamen indiget.* Et rurſum alibi: *Licitum ſit Epiſcopis*
Cap. 46. *præſentibus Presbyteris & Diaconibus de theſauro Eccleſiæ, familiæ & pauperibus ejuſdem, ſecundùm canonicam inſtitutionem, juxta quod indiguerint erogare.* Non Clericis ergo delibandæ res erant Eccleſiæ, niſi egerent: *Juxta quod indiguerint.* Nec eo vinculo Legis ſacræ abſolvebatur Epiſcopus: *Si tamen indiget.*

Si novæ quæpiam anguſtiæ, temporumque difficultates emergerent, maximè famis, cenſum edebant Epiſcopi, & ſingulis indicebant, Clericis, Abbatibus, Abbatiſſis, Comitibus, Laïcis, quantum quiſque conferret ad pauperes ſublevandos.
Capitul. l. 6. c. 136. Gravi in annonæ difficultate diffinit Carolus Magnus, quantos quiſque pauperes alere cogendus
L. 5. c. 132. eſſet, & quo pretio frumenta vænirent.

VII. Ex his autem perſpicuum fit, quam verè rurſum mediæ hujus ætatis Concilia & Capitularia pronunciaverint, non eſſe Beneficiarios quoſlibet & Epiſcopos, niſi adminiſtros & procuratores rerum Eccleſiæ communium, quæ propriæ ſunt res pauperum, quod nemo iis uti poſſit ſatis tutò, niſi ea ſobrietate, & verecundia, quæ pauperes & paupertatis amatores redoleat. Unde Concilium Turonenſe III. *Rebus Eccleſiæ ita utantur, ut non pro-*
Can. 10. Addit. 3. c. 45. *priis, ſed ut ſibi ad diſpenſandum commiſſis.* Et alibi: *Oblationes fidelium, unde pauperes recreari debent,*
Capitul. l. 7. c. 152. *vel Eccleſia reſtaurari, ſeu Clerici vivere, ſeu Epiſcopi recipi, hoſpites & peregrini paſci, ac venerari, &c. In prædictis rebus eas fideliter ſubminiſtrent, & ſciant ſe non ſuarum, ſed dominicarum rerum eſſe diſpenſatores. Propterea quaſi dominicas res, fideliter eas conſervare & utiliter diſpenſare Domini Sacerdotes oportet: & ſi quod abſit, aliter fecerint, canonica invectione diſtrictè feriantur.* Et Concilium Cabilonenſe II. *Ec-*
Can. 6. *cleſia ſancta non ſolum fideles ſpoliare non debet, quin potius inopibus opem ferre, ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & cæteri neceſſitatem patientes à ſancta Eccleſia, utpote à pia matre & omnium gubernatrice ſubſidium accipiant. Quia res Eccleſiæ, quibus Epiſcopi, non ut propriis, ſed ut commendatitiis uti debent, pretia ſunt peccatorum, patrimonia pauperum, ſtipendia fratrum in communi viventium.*

VIII. Summo ab ipſo Capite arceſſivit Concilium Pariſienſe VI. anni 829. originem bonorum Eccleſiæ, eorum ut naturam, jura legitima, uſumque canonicum indagaret. Ut enim hoc errore careas exitiali prorſus, Proventus Eccleſiaſticos à Beneficiariis in quoſcumque volent uſus converti poſſe; unum ſedulò recolendum eſt, quæ primum Eccleſiæ res ſunt collatæ, eas ad Apoſtolorum pedes abjectas fuiſſe, & illico egentibus diſtributas, pro modo ipſo egeſtatis. Ea origo, ea natura & conditio, ea lex bonorum Eccleſiæ, in venturas etiam
Can. 15. omnes ætates. *Quod nulli Sacerdotum liceat res Deo dicatas, ſibique commiſſas, ut proprias tractare, & ad multifarios ſecundùm libitum ſuum eas uſus retorquere, ſed potius ſecundùm canonicam autoritatem ſanctorumque Patrum dicta & exempla, adminiſtrare vel diſpenſare. Initio naſcentis Eccleſiæ vota fidelium ante pedes ponebantur Apoſtolorum, eorumque judicio, unicuique prout opus erat, diſtribuebantur. Et licet creſcente fidelium devotione copioſiſſimis ac munificentiſſimis eorum liberalitatibus ſancta donata ſit Eccleſia, eundem tamen uſum Apoſtolorum ſucceſſores in tractandis & diſpenſandis Eccleſiaſticis rebus ſe ſervare debere meminerint.*

IX. Alieniſſima autem ab antiquis, & probatiſſimis moribus ac regulis foret exceptio, quæ ſuperius dicta ſunt à nobis, ad Epiſcopos & Abbates pertinere eos, quibus concrediti fuere interim proventus & fundi, in alios poſtea ſive Clericos, ſive pauperes partiendi, quos proinde neceſſe ſit ſumma ſapientia & charitate, & tantum non ut res alienas, non proprias adminiſtrari. Hic autem quæri de ſingulis Beneficiariis, qui portione ſibi propria ab Epiſcopo admenſa, jam in poteſtate habent, ut arbitratu & libitu ſuo utantur. Hæc ut ludificatoria explodatur cauſatio, revocanda ſunt ob oculos tantiſper mentis illa veritatis lumina, ſuperius obiter oſtenſa. Si enim omnium Eccleſiæ rerum hæc primigenia origo, hæc natura, & indoles eſt, ut neceſſitatibus fidelium ſint dicatæ, non ſuperfluitati: *Prout cuique opus erat:* ea lege implicantur Beneficiarii omnes; quibus largitur Eccleſia, ea quibus opus habent, ut ſibi habeant: ſi plura largitur, non alio facit fine, quàm ut in eos diſpenſent, qui his opus habent. Ne Epiſcopus quidem ex his Eccleſiæ rebus poteſt quidquam decerpere, niſi opus habeat. *Si tamen indiget.* Eadem lege conſtringuntur & alii Beneficiarii. Parochis cura imminet pauperum, ut in eos etiam derivent ſuis eleemoſynis partem aliquam ſacrorum proventuum, & hinc rationes Epiſcopo ſuo faciant, ut ſupra oſtenſum eſt, & uberius mox oſtendendum ſupereſt. Nec cæteri ergo Beneficiarii ea legis neceſſitate abſolvi poſſunt. Vel illa ſaltem cogitatio, res Eccleſiæ omnes hoſtias eſſe pro eluendis peccatis Deo oblatas, & qui rebus eis veſcuntur, eos onus illud in ſe recipere, ut expiandis aliorum peccatis ſemet impendant: vel una hæc, inquam, cogitatio invictiſſimè probat, qua ſanctitate & religione, his rebus, his hoſtiis utendum ſit.

Manifeſtiſſimè rurſus ab Herardo Archiepiſcopo Turonenſi declaratum eſt, & Deo, & Epiſcopo Parochos pauperum omnium ſuſtentationem præſtare debere, ut & homicidæ quodammodo ſint, ſi eis victu neceſſario eum poſſint, non adſint. *Ut hoſpi-* Capitular. Herard. c. 28. 35.
talitatem ante omnia diligant, & ut viduarum, peregrinorum, orphanorum atque infirmorum curam & ſollicitudinem habeant. Et inferius: *Ut decimæ & fideliter à populis dentur, & canonicè à Presbyteris diſpenſentur, annis ſingulis rationem ſuæ diſpenſationis Epiſcopo, vel ſuis miniſtris reddant: ne fortè damna fraudium ſubigant, aut necatores pauperum, ſubtrahendo utilia, quod abſit, exiſtant.* Idem paucioribus verbis præcipit Concilium Pontigonenſe anno 876. *Ut* Can. 11.
decimæ conlaborationum & animalium Domino offerantur, & in poteſtate Epiſcopi maneat, qualiter à Presbyteris diſpenſentur canonicè. Itemque Concilium Troſleianum anno 909. *Unuſquiſque Presbyter in ſua* Can. 6.
ordinatione ac diſpoſitionis cura habeat Parochiam ſuam, cum dote & decimis Eccleſiæ videlicet cum ſui Epiſcopi conſilio ac diſpoſitione, ſecundùm regulas antiquitus, & divinitus conſtitutas. Et Concilium denique Nannetenſe: *Inſtruendi ſunt Presbyteri pariterque admonen-* Can. 10.
di, quatenus noverint, decimas, & oblationes, quas à fidelibus accipiunt, pauperum, & hoſpitum, & peregrinorum eſſe ſtipendia, & non quaſi ſuis, ſed quaſi commendatis uti. De quibus omnibus ſciant ſe rationem poſituros in conſpectu Dei, & niſi eas fideliter pauperibus adminiſtraverint, damna paſſuros.

X. Cujuſque Parochiæ pauperibus & mendicis

jus erat in portionem aliquam decimarum, quàs Parochus colligebat, & quidem tam certum & inconcuſſum, ut id inſtar haberet Beneficii, & eorum numerus certus eſſet ac definitus, matriculiſque, ſeu Regeſtis Eccleſiæ inſcriptus, unde & matricularii dicebantur. Denique ne venalia quidem hæc Beneficia haberi poterant citra ſimoniæ dedecus. Audiendus hic Hincmarus ad Parochos ſuos. *Sæpè vos admonui de matriculariis, quales ſuſcipere debeatis, & qualiter eis partem decimæ diſpenſare debeatis. Interdixi enim vobis Dei authoritate, & nemo Presbyter pro loco matriculæ quodcumque xenium, vel ſervitium in meſſe, vel in quocumque ſuo ſervitio præſumat requirere, vel accipere? & matriculariis debitam partem decimæ quam fideles pro peccatis ſuis redimendis Domino offerunt, nemo præſumat vendere.*

Conc. Gall. Tom. 3. pag. 638. Hincmar. To. 2. pag. 734.

Docuerat illos aliàs Hincmarus, quibus hæc pauperibus beneficia conferenda eſſent: non iis, qui viribus integris & valentes erant, ac vel hinc ſatis opulenti videri poterant; ſed iis qui verè pauperes erant, nec re tantùm, ſed & viribus, ac valetudine deſtituti. Integrum denique non erat Parocho proximis ſuis gratificari, niſi quibus & res, & vires ad operandum manibus deeſſent. *Ut matricularios habeat juxta qualitatem loci, non bubulcos, aut porcarios, ſed debiles & pauperes, & de eodem dominio. Niſi fortè ipſe Presbyter habeat fratrem, aut aliquem propinquum, debilem, aut pauperrimum, qui de eadem decima ſuſtentetur. Reliquos autem propinquos, ſi juxta ſe habere voluerit, de ſua portione veſtiat, atque paſcat.*

Hincmar. To. 1. p. 717. Flodoard. L. 3. c. 26.

Retulimus alio loco quibus objurgationibus caſtigaverit Hincmarus Comitem, qui Matricula Eccleſiæ expunxerat nomina pauperum, quos Epiſcopi miniſtri inſcripſiſſent, alioſque ſubrogarat, poſtquam neſcio quid pecuniæ ab iis emunxiſſet. Hinc concluditur, 1. horum Beneficiorum duas fuiſſe ſpecies, alia enim Epiſcopus, alia Parochus conferebat. 2. Ea beneficia indigenis deſtinata & conſecrata fuiſſe. *De eodem dominio.* Quid enim æquius, quàm cujuſque regionis decimas, & eleemoſynas contribulibus addici? Quin & olim id vigebat & uſu, & lege canonica cautum, ut Clerici, ſive Beneficiarii ex ipſo eodem loco oriundi eſſent. Quod ad id valebat quoque, ut cujuſque loci oblationes & hoſtiæ, ibidem abſumerentur.

Matriculariorum & Immatriculatorum hujuſmodi pluribus locis meminit Hincmarus. Sed præſtat hoc loco referre, quod ille alibi narrat de beato Remigio, cùm ex loco aliquo juxta urbem impudicas exegiſſet mulieres, ſubſtituiſſe in earum locum viduas quadraginta, adſignatis & fundis, quibus idem ſemper numerus aleretur. *Subverſis fornicibus in viduarum quadraginta congregationem permutaſſe, ſumptuſque quotidiano victus neceſſarios inſtituiſſe, ipſumque numerum viduarum perpetim manere, ut adhuc quoque manet, decreviſſe.* Narrat & alibi ſpeciales donationes matriculis Eccleſiarum factas. Poſtremò denique illud commemorat, Fulconem Archiepiſcopum, cùm fundos Eccleſiæ & proventus in tot partes ſecaret, quot erant diverſi ordines, quibus proſpiciendum erat, poſt Canonicos, Monachos & Sanctimoniales, proximum locum aſſignaſſe matriculariis, ante hoſpites & pauperes alios. *Quæ Præſul Fulco de villis Eccleſiæ hujus, vel facultatibus earum, uſibus Eccleſiaſticorum ornamentorum vel luminarium, ſeu ſub ſtipendiis Canonicorum ac Monachorum, atque Sanctimonialium; ſeu Matriculariorum, & hoſpitum, vel pauperum conſtituerat.*

L. 1. c. 20. 24. L. 2. c. 11. L. 3. c. 2.

Ex Chronico Centulenſi conſtat Clericos quandoque ipſos matriculariis permiſceri voluiſſe. *In Bajocenſi Eccleſia Clericus nomine Avitianus Matricularius habebatur.* Cùm certi fundi Matriculariis adſignati eſſent, ea quandoque ambibant & Clerici Beneficia, aut cùm ea arte Clericatum obtinuiſſent, non facilè poſtea patiebantur ſe iis ejici.

L. 3. c. 28. Spicil. To. 4. pag. 531.

XI. Sentiebat B. Elphegus, Vintonienſis primò Epiſcopus, poſtea & Archiepiſcopus Cantuarienſis, quàm verè res Eccleſiæ patrimonia eſſent pauperum; quando paſſus non eſt ſanctiſſimus Præſul à Piratarum Danorum poteſtate revocari, atque redimi ſe: ſed vincula, carceres, cruciatus, & ipſam denique mortem experiri maluit, quàm ut res pauperum in ſuam redemptionem expenderentur, id verò ſupra ipſam admirationem poſitum eſt in ſummo quodam Epiſcopalis & Apoſtolicæ magnanimitatis faſtigio. Hinc autem vel maximè perſpicuum ſit, quàm non ſint proventus Eccleſiarum in profanos & viles uſus abſumendi. De Elphego plura inferiùs.

Imitationi propiora ſunt, quæ in vita B. Adelardi Abbatis Corbienſis referuntur, mutuas ipſum ſæpiſſimè accepiſſe pecunias, quibus pauperes donaret. Tam illius in veſtigia inſiſtere poſſunt alii, quàm ipſe ex Radberto Paſchaſio hujus vitæ ſcriptore, Sylveſtri Papæ exemplo ſe accommodabat. Solebat autem Adelardus virtutum etiam ſplendore, non natalium tantùm clariſſimus, eos avaritiæ reos agere, quos pœniteret plus nimio dediſſe: cùm ea ſit demum germana Clericorum liberalitas, nunquam ut ſibi videantur ſatis dediſſe, & omnes largitatis numeros impleviſſe.

Surius die 2. Janu.

Nihil autem vel ad ſapientiam, vel ad animi magnitudinem accommodatius, quàm quod narrat Agobardus de compluribus, qui cùm repentinis & quaſi cæleſtibus quibuſdam terroribus & plagis percuſſos ſe ſentirent, morbo ſontico, & conſimilibus aliis, ad Eccleſias confugiebant, & præcipiti atque inconſiderato conſilio, rerum ſuarum omnium donationes faciebant, cùm debuiſſent eas potiùs pauperibus & peregrinis dilargiri, atque ita ad Eccleſias ventitare, quò Pœnitentiæ ſacramento initiarentur. *Ad Eccleſias concurrunt, & quidquid poſſunt, donant, perdito meliore conſilio. Melius enim facerent, ſi ſua pauperibus & hoſpitibus erogarent, & ad Presbyteros Eccleſiæ currerent ungendi oleo, &c.*

Nec tacet Agobardus quibus hæc Clericis tam inconſideratè donabantur, eos non ſatis liberaliter his pauperes bonis impertiiſſe, atque adeo nec eis illa fuiſſe commendanda eleemoſynarum depoſita, quæ pauperum utique ſolatiis conſecrabantur. *Sicut enim reprehenſibile eſt, rem pauperum pauperibus diſtribuere; ſic infructuoſum, ſi ea quæ deberent Eccleſiæ debitam reverentiam exhibentibus erogari, cupiditatis æſtu anhelantibus, vel avarè ſervanda, vel abutenda prodigè conferantur.*

XII. Quàm inconcuſſa denique hæc haberetur doctrina, ex Græcorum etiam conſpiratione intelligetur. Canonem enim Apoſtolicum authoritate ſua confirmavit Concilium VIII. generale, quo videlicet permittitur Epiſcopis, ut proximis ſuis aliquid largiantur, ut pauperibus, ſi verè pauperes ſint. Cùm verò Trullanus Canon Concilio VI. aſcriptus edicat, ut uxor ejus, qui Epiſcopatu auctus & inauguratus eſt, in Monaſterium ſecedat, & ab Epiſcopo alatur: à Balſamone additur, Si modò illa indigeat. Nam ſi res illi ſit familiaris, nihil poteſt Epiſcopus rerum Eccleſiæ illi impertiri, cùm

Can. 12. Can. 48.

ne ipſa quidem deguſtare res Eccleſiæ poſſet, ſi privatim dives eſſet. *Mulierem quidem ab Epiſcopo exiſtimari dignam providentia corporali, ſi ſit pauper: ſin autem ſit locuples, nihil ei ab Epiſcopo dabitur: quoniam nec ſi ipſe quidem ſit locuples, ex Epiſcopatûs reditibus quidquam poteſt in ſe ipſum expendere.* Alibi denique idem Balſamon conſtantiſſimè affirmat, Epiſcopos & Parochos ſepoſito neceſſario ſui, Clerique ſui cultu, reliqua omnia pauperibus erogare teneri. *In Can. 59. Apoſt.*

CAPUT XXXII. *P. 4. l. 4. c. 10.*

Res & proventus Eccleſiæ patrimonia eſſe pauperum, etiam poſt annum Chriſti milleſimum.

I. II. III. Ex Conciliis ſuperflua omnia Monaſteriorum eroganda ſunt pauperibus. Nec ſecus in aliis Beneficiariis.

IV. Abundantiores fuere diſtributiones & portiones Canonicorum, ut reſidua pauperibus cederent.

V. Epiſcopi nonnunquam definierunt, quantas erogationes facere juberentur Parochi Regulares.

VI. Hoſpitalitas in divites etiam effuſa.

VII. Quid ſenſerit, quid ſecutus ſit Petrus Damiani.

VIII. Beati Bernardi doctrina.

IX. Innocentii III. Papa mira largitiones.

X. Itemque B. Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani.

XI. Et B. Elphegi Archiepiſcopi Cantuarienſis.

XII. Exempla alia.

XIII. Ab exemplis reflectitur oratio ad Decreta Conciliorum, ac potiſſimum Tridentina.

XIV. Decreta Conciliorum Mediolanenſium.

XV. Multa animadvertuntur in Conciliis hac Mediolanenſia. Quando in juſtitiam, quando in charitatem peccet avaritia Beneficiariorum. Quæ ſint ſuperflua Clericorum.

XVI. Doctrina ſancti Thomæ.

I. IN Concilio Pariſienſi anno 1215. multa conſtituta ſunt ad moderandam Cœnobiorum diſciplinam, quæ non injuria ad omnes Beneficiarios trahi poſſint, ut qui ejuſdem generis bonorum adminiſtratores ſint. Pronuntiatum eſt autem ab hujus Concilii Patribus, cùm Chriſti lege & præcepto conſtringantur Laïci ipſi, ad eleemoſynas erogandas, multò magis teneri Monachos ac Regulares omnes, ut pauperibus & infirmis, ægriſque nulla re deſint; nec de uſitatis hactenus eleemoſynis quidquam decerpant. *Cùm ad opera miſericordiæ indigentibus exhibenda, non ſolùm Regulares, verùm & ſæculares ex præcepto Domini teneantur: Religioſis maximè præcipimus, ut curæ infirmantium & debilium adhibeant operam diligentem, & reditus aſſignati eleemoſynæ nullatenus imminuantur, vel aliis uſibus deputentur, & ſubtracti reſtituantur. Idem de infirmariis duximus ſtatuendum.* *Part. 2. c. 4. 5.*

II. Sectanda quoque hoſpitalitas eſt, qua non divites tantùm excipiantur, ſed maximè pauperes, in quos diſpenſabuntur reliquiæ menſarum, veſtium, & ejuſmodi aliorum, nihil ut hinc poſſit à quoquam in propriam domum derivari, aut privatis indulgeri affectibus. *In hoſpitalitate quoque exhibenda, non tantùm potentibus & familiaribus, ſed pauperibus & magis egentibus, ſecundùm uniuſcujuſque conditionem & loci facultatem, præcipimus ut in neceſſariis adhibendis curam adhibeant. Præcipimus etiam ut eleemoſyna pauperibus deputata ſecundùm uniuſcujuſque domûs conſtitutionem, ſive in cibariis, ſive in veteribus indumentis, vel calceamentis nullatenus eis ſubtrahantur vel cauſa familiaritatis illicitæ aliis conferantur.*

III. Operæ pretium eſt autem hîc obſervari, hujuſmodi ſtatuta, non Regulæ aut profeſſioni inniti Monaſticæ, ſed naturæ ipſi Beneficiorum, & inexplicabilibus legum nodis, quibus Beneficiarii omnes vinciuntur. In Beneficiis enim jure etiam meritoque Monaſteria numerantur, & nativam ſinguli Monachi præ ſe ferunt imaginem Beneficiariorum primævæ Eccleſiæ, quibus non alii proventus erant, aut fundi, quàm menſtruæ, vel diurnæ ſportulæ ac diſtributiones, quarum ea eſſet copia moderatiſſima, ut victui ac veſtitui ſufficeret, non deficeret, non redundaret. Nullum hic onus Monachis imminet præcipuum, quod non & aliis incumbat Beneficiariis omnibus, niſi ſingularis quædam & addictior profeſſio ſacris legibus Eccleſiæ obſequendi. Ex quo id efficitur, Si peculiares Monaſticorum Ordinum Conſtitutiones, Legeſque Conciliorum, id Regularibus indicant, ſanciantque, ut propria quædam & juſta redituum portio ſeponatur, hæc quidem eleemoſynis pauperum, hæc infirmis, alia denique hoſpitibus: ſi ad id jubeant eſſe in Monaſteriis Adminiſtratores proprios, qui hæc curent, Eleemoſynarios, Infirmarios & Hoſpitalarios, quas voces idem uſus emolliet, qui invexit, & pervulgavit: ſi illud caput eſſe velint, ut in hac tota diſpenſatione pauperum maximè ratio habeatur, totumque charitati detur, nihil propriæ cupiditati, nihil carni & ſanguini: ſi præcipiant reliquias omnes menſarum & veſtium Monaſticarum pauperibus erogari, cùm ſe ſuaque Monachi omnia paupertati devoverint; ſi poſtremò ſuperflua omnia Cœnobiorum declarent, ſejuncto cultu frugali Monachorum, pauperibus deberi: id totum ex eo manare fonte, quòd bona Eccleſiæ omnia ex eleemoſynis derivata hauſtaque ſint, eum ſaporem guſtumque retineant, eam naturam ſuam eſſe vociferentur, nec alium in uſum ritè vocari queant, quàm in quem eleemoſynæ omnes referuntur. 3. Jubet hoc Concilium, ut ſi quo in Monaſterio detortum, & ad alios uſus inflexum ſit, quod Eleemoſynarii juri & functioni deſtinatum fuerat, non modò id corrigatur vitii, ſed & pauperibus reſtituatur, quidquid eorum ſolatii ſubtractum ſucciſumque fuerit. Ex quo Beneficiariis omnibus forma præſtituitur, ad quam ſeipſos effingere & elimare debeant; ut ſi quid ab eis ejuſmodi commiſſum ſit, in ſeipſos piè & ſalubriter ſæviant; cùm hæc à Concilio Monachis, non ut Monachis, ſed ut Beneficiariis præſcribantur. 4. Hinc vetat idem Concilium, ne in Prioratibus numerus minuatur Monachorum, quandiu nec reditus minuentur. Imminuendo enim Monachorum numero, decreſceret & numerus pauperum. *Indignum nimis eſt, quod in quibuſdam Prioratibus numerus Monachorum ibidem Deo ſervientium diminuitur, vel adnihilatur, cùm ipſæ facultates Eccleſiæ non ſint imminutæ.* *Can. 30.*

IV. In Concilio Mompeſſulano anni 1214. decretum eſt, ut quidquid ſupereſſet reliquiarum poſt prandia & cœnas Monachorum, vel Canonicorum, communis vitæ ſocietatem ſectantium, id pauperibus diſtribueretur. *Quæ de juſtitiis in pane, vino,* *Can. 21.* *vel pulmentis ſuperſunt, nullus de ſervientibus alicui largiri præſumat; ſed univerſa colligantur ab eo qui curam refectorii obtinet, & juxta ordinationem Abbatis vel Prioris pauperibus tribuantur.* Cui ſi Regulæ religioſè ſervitum fuiſſet, non in eum ſcopulum impegiſſet Petrus Damiani, ut calamo cenſorio ſuo ſæviret in Concilium Aquiſgranenſe, & in nonnullas Conſtitutiones alias, quæ exuberantes quaſdam panis & vini, totiuſque annonæ diſtributio-

nes Canonicis adjudicavere. His enim infundebatur copioſiſſimè, non ſolùm quo ipſi, ſed & quo per ipſos alii vaſcerentur; dabatur, quod darent; ut his religioſis largitionibus, & veluti ſanctiſſimis charitatis hoſtiis manus ipſi ſuas conſecratent.

Voluit & Oxfordienſe Concilium anni 1255. ut Monachis & Monialibus copioſiſſimè ſubminiſtraretur & redundaret, quidquid hactenus ſolitum fuiſſet diſtribui, & menſæ apponi, ut reliquiarum quidquid erat, incunctanter in pauperes ſpargeretur, nec vel Abbas, vel Eleemoſynarius ex ea abundantia quidquam poſſet aliò detorquere. *Omnia etiam victualia Religioſis apponenda ſine ſubtractione eis apponantur, tam in Conventu, quàm alibi, ubi reficiuntur de omnibus appoſitis. Totum reſiduum ſine diminutione aliqua cedat in eleemoſynam indigentibus fideliter erogandam, ita quod nec Abbas, nec Prior, nec Eleemoſynarius poſſit hoc diſpenſare.* His graves quædam pœnæ attexuntur in tranſgreſſores ejus Canonis, quo patet multa ſuperflua conſultò illata fuiſſe menſis, ut in pauperes ea effunderentur, quorum jure ſuo ſunt omnia ſuperflua.

Can. 43.

Non alia eſt natura & conditio annuorum & ſtatorum proventuum Beneficiarii cujuſque, quàm diſtributionum manualium: utrobique quidquid reliquiarum eſt, honeſtè & frugaliter ſuſtentato Beneficiario, hic jam proprius eſt & legitimus pauperum cenſus. Ejus rei invictiſſimum quoddam videtur ex Gratiano proferri poſſe argumentum. Quærit ille an potuerit menſa communis ſcindi in plures Præbendas. Reſpondet autem innoxiè id fieri potuiſſe, propterea quod ut ſuperflua communis menſæ, poſt Canonicorum omnium frugalem in commune ſuſtentationem, pauperibus diſtribuebantur: ita Præbendæ cujuſque ſuperfluum omne, Canonici victu & cultu ſepoſito, in pauperes effluat, quibus æquè compendioſa eſt, utraque hæc ſuperfluorum in eos effuſio. *De rebus verò Eccleſiæ quæritur, an liceat eas per Præbendas dividi, ut annuos reditus quiſque ſibi ſpecialiter vendicet? His ita reſpondetur: Sicut perfectione charitatis manente ſecundùm diſcretionem Eccleſiarum, diſtributio fit Eccleſiaſticarum facultatum; dum aliis poſſeſſiones hujus Eccleſiæ ad diſpenſandum committuntur: ex quibus licèt res Eccleſiæ omnibus debeant eſſe communes, primùm tamen ſibi, & ſuæ Eccleſiæ deſervientibus neceſſaria Epiſcopus ſubminiſtret, reliqua quæ ſuperſunt fidelium uſibus miniſtraturus: ita & Præbendæ Eccleſiarum eadem charitate manente piè & religiosè poſſunt diſtribui: nec tunc rebus Eccleſiæ ut propriis, ſed ut communibus utilitatibus deſervituris; ut ex his quæ ſibi aſſignata ſunt, primùm ſibi neceſſaria percipiat, ſi qua verò ſuis neceſſitatibus ſuperſunt, in communes uſus Eccleſiæ expendat.* Quod eodem redit, ac ſi diceretur, portiones ſingulas menſæ communis ita in Præbendas ſectæ, ejuſdem eſſe naturæ, iiſdemque ſubeſſe legibus, quibus tota ante ſectionem menſa ipſa; utrobique Beneficiariis primò neceſſaria vitæ præſidia addicuntur, reliqua vendicantur Eccleſiæ & pauperibus. Aliàs ea partitio iniqua & injurioſa fuiſſet, damnoſaque pauperibus.

12. q. 1. poſt cap. 25. 27.

V. Ex Synodo Exceſtrenſi in Anglia anno 1287. manifeſtiſſimè ſimiliter demonſtrabitur, æquè obligari Clericos, atque Monachos, ſuperflua Beneficiorum ut in pauperes effundant. *Et licèt Eccleſiaſtici quidquid vitæ ſuæ neceſſitati eis ſuperfuerit, de patrimonio Jeſu Chriſti in uſus pauperum, quorum diſpenſatores exiſtunt, teneantur ex debito erogare, &c.* Clara hæc ſunt, nec cavillandi locus eſt ullus. Tenentur & ſæculares Beneficiarii, non aliter quàm Regulares, pauperes ſuis impartiri ſuperfluis omnibus, non ubi ſuperfluitati ipſi ſuæ, ſed ubi neceſſitati fecerit ſatis. *Quidquid vitæ ſuæ neceſſitati ſuperfuerit, de patrimonio Jeſu Chriſti in uſus pauperum, quorum diſpenſatores exiſtunt, teneantur ex debito erogare.*

Can. 18.

Can. 4.

In Concilio Londinenſi anno 1342. Patribus ibi congregatis diſplicuit, quòd Regulares, qui Parochiales tegebant Eccleſias, nullis Parochianos ſuos eleemoſynis recrearent, quo eò tandem adducti ſunt, ut ſancirent ab Ordinariis certas definiri eleemoſynas ab illis erogandas, & Epiſcopalem interponi authoritatem, quò huic ſtatuto omnes morigerarentur. *Statuimus, quod Religioſi Beneficia appropriata obtinentes Eccleſiaſtica, ſecundùm Beneficiorum hujuſmodi facultates, annis ſingulis pauperibus Parochianis certam eleemoſynæ quantitatem, ipſorum Ordinariorum moderandam arbitrio, per ipſos Epiſcopos diſtribuere compellantur, ſub pœna ſequeſtrationis & ſubtractionis fructuum.*

VI. Si reprehenſa non eſt à Concilio Pariſienſi modò laudata ea hoſpitalitas, quæ ne divitibus quidem aditum intercludit, quanquam impenſiùs pauperes excipi commendatum ſit: non inde ominari poteris, non pauperum tantùm patrimonia eſſe res Eccleſiæ. Sed illud altiùs conſulens vidit Conciliorum ſapientia, pauperibus dari, quod divitibus impenditur, quorum illis conciliatur protectio, amor, cuſtodia, liberalitas. Longiùs latiùſque propagabantur Vuani Archiepiſcopi ſanctiſſimi Hamburgenſis largitiones, ut ex Adami Chronico patet; Reges ipſos Septentrionalium Regionum muneribus colebat, & ſua ſibi munificentia conciliabat, effuſo in hæc opulentiſſima dona Eccleſiæ ſuæ ærario locupletiſſimo, quibus delinimentis illas habebat ſibi, Eccleſiæque propitios, & dicto audientes. *Ut ferociſſimos Reges Aquilonis hilaritate ſuorum munerum ad omnia quæ voluit, benignos obedienteſque haberet.* Qua de re nos alibi plura.

Baron. an. 1013. n. 5.

VII. Ineluctabilibus porro argumentis conſtat, in pauperes potiſſimùm profundi debere res Eccleſiæ. Petri Damiani vitam ex alumnis ejus qui litteris conſignavit, non ſiluit, qua ille charitate, qua largitate eſſet in pauperes, egenos, nudos, ægros. *Quis in veſtiendis nudis, in reficiendis egenis, in viſitandis ægrotis, promptior ille potuit eſſe unquam?* Fores ejus ſemper obſidebant pauperes: *Turba pauperum Epiſcopalia limina quotidie frequentante.* Hoſpites ſemper adhibebat, quandiu Epiſcopatu functus eſt, ſed nec egeni, ægrique excludebantur. *In ſuis conviviolis, quæ ſemper ex more cum hoſpitibus communicabat, ſi qui egeni circumquaque per regionem lectulis decumbebant, oblviſci ab eo minimè poterant.* Largiri ſe negabat quidquam, ſed debita exolvere, ut qui res Eccleſiæ commendatas, non ſuas haberet: diſpenſatoriſque, non domini & poſſeſſoris partes impleret. *Aiebat enim ſe dominicarum rerum conſtitutum fore miniſtrum, non dominum; diſpenſatorem, non poſſeſſorem.*

Bolland. die 23. Febr. 1. &

Si quid ergo præciperet Epiſcopis Damianus; exemplo ipſe Epiſcopus quoque prælucebat. Dans quippe Epiſtolis ad Epiſcopum rerum Eccleſiæ dilapidatorem, illum conteſtabatur, tot pauperum interemptorem illum eſſe, quot pauperes his ejus expenſis, viduæ, orphanique ali potuiſſent: *An ignoras quia ad hoc Eccleſiis prædia conferuntur, ut ex eis pauperes ſuſtententur, indigentes alantur, & ex eis viduis atque pupillis ſubſidium procuretur?* Addebat &

illud, qui primùm Eccleſiæ agri fundique donati fuerant, eos divenditos fuiſſe, ut illorum pretio indigentibus ſuccurreretur: exinde verò ſervatos fuiſſe, ut ex eo velut inexhauſto charitatis fonte rivoli manarent perennes piarum largitionum. *Procedente tempore Eccleſiarum Rectoribus viſum eſt, ut ipſa potius prædia traderentur, unde ſcilicet non modo Clericos ſacris excubantes officiis Eccleſia paſceret, ſed & refrigerii ſtipem diverſis indigentibus & inopia laborantibus miniſtraret.* Homicida ille pauperum execrandus eſt, qui debito illos pane deſraudat.

Baron. an. 1055. n. 2.

Perpende ergo quantorum homicidiorum in die judicii reus erit, qui modo tot viduis, tot orphanis, diverſiſque pauperibus, unde vivere debeant, ſubtrahat? Si damnatur ille qui vel unum perimit hominem ferro; qua ſententia dignus eſt, qui bona Eccleſiæ profligando, complures interficit, famis & inopiæ gladio? Peræquè fruſtrantur pauperes, ſi nulla ad eos derivatur pars rerum Eccleſiæ, & ſi ejus fundi alienantur. Si vita ejiciuntur, diſſipatis fundis, quorum fructibus victitabant: æquè inhumaniter interimuntur, ubi fundorum fructibus penitus arcentur.

VIII. Id videtur Bernardo perſuaſum fuiſſe, non poſſe templa, maximè Regularium, auro, argentoque, & ſplendidioribus ornamentis ultra modum congeſtis condecorari; quod non aliter ferè id fieri poſſit, niſi templis viventibus dilabentibus, niſi pauperibus, in quibus Chriſtus habitat, inedia

Apolo. c. 12.

deficientibus. *O vanitas vanitatum, ſed non vanior, quam inſanior! Fulget Eccleſia in parietibus, & in pauperibus eget. Suos lapides induit auro, & ſuos filios nudos deſerit. De ſumptibus egenorum ſervitur oculis divitum. Inveniunt curioſi quo delectentur, & non inveniunt miſeri quo ſuſtententur.* Multò impatientius tuliſſet Bernardus, res pauperum neceſſitatibus dicatas, divitum Clericorum luxu & voluptatibus diſperdi.

IX. Cùm gravi annona conflictaretur Urbs Roma, octo mendicantium millia aluit Innocentius III. præter eos quos certis in ædibus ſuſtentabat. Jam inde ineunte Pontificatu ſuo pauperibus addixit oblationes omnes, quæ ſibi obveniebant ex Eccleſia ſancti Petri, decimam omnium aliorum proventuum, ac denique oblationes omnes, quæ ad pedes ipſius priſco more effundebantur.

Rainal an. 1202. n. 32.

Univerſaſque oblationes provenientes ad pedes ipſius ſecundum antiquam conſuetudinem accipiebat eleemoſynarius erogandas. Reliquis ſuperſedeo enumerandis ejus charitatis monumentis, quæ in ejus Geſtis deſcribuntur; unum addo in quo plurimum momenti ſit: conſtructum ab eo Romæ fuiſſe Xenodochium ſancti Spiritus, quod omnium toto orbe Xenodochiorum opulentiſſimum eſt, & excipiendis hoſpitibus miſerabilibuſque maximè obvium.

X. Beatus Hugo Gratianopolitanus ille Epiſcopus, cujus vitam ſcriptis mandavit Guigo V. majoris Prior Chartbuſiæ, verbis, an exemplis incertum vehementius omnes ad eleemoſynas conduplicandas incendebat; ubi ſuæ familiæ neceſſitatibus fecerat ſatis, reliqua omnia in pauperes expendebat; ne ſucceſſoribus ſuis acervatas dimitteret aut litium, aut voluptatum ſementes. Cùm gravi aliquando penuria & fame laboraret regio, vaſa ſacra

Surius die 1. April.

confregit & dilargitus eſt. Vide quam procul eſſet à liguriendo pauperum patrimonio, inter pauperes Eccleſiæ ſuæ ſe quoque ipſum numerari volebat, quin & ſeipſum & familiares ſuos eo verberabat probro ac convitio, quòd non eum egenis aliis egerent & mendicarent. *Eleemoſyna ſanè fuit & per ſe diligens executor, & in aliis etiam fervidus exhortator. Exceptis enim domûs ſuæ duntaxat neceſſitatibus, cuncta pene quæ conſequi poterat, non in theſauros congerebat, poſterorum vel diſſipanda litibus, vel conſumenda luxibus; diſtribuit latus egentibus. Denique annulos aureos & gemmatos, calicem etiam ſimiliter aureum tempore famis magnæ vendidit, & alendis impendit pauperibus, &c. Non æquum putabat Eccleſiarum bona, quæ patrimonia ſunt æſtimanda pauperum, in aliorum expendi præſertim malorum uſibus hominum: immo magis ſemetipſum tanquam ex pauperibus unum graviter accuſabat, quod ſibi ac ſociis de rebus ſibi commiſſis competentem ſumeret copiam, ac non potius ſuſtineret cum pauperibus & ipſe pauper inopiam.* Cap. 17.

XI. Elphegus de quo non pauca jam delibata ſunt, Vintonienſis primo Epiſcopus, poſtea Archiepiſcopus Cantuarienſis, neminem unquam Diœceſanorum ſuorum mendicare paſſus eſt, alienarum Diœceſeon mendicantes nunquam indonatos rejecit; palam profitebatur, qui Chriſti membris non condolerent, eos ſe ab ejus corpore divellere; ſacra vaſa & ornamenta opulentiſſima Eccleſiæ ſuæ coacervaverat, quæ poſtea urgente gravi publicaque penuria pauperibus erogavit: his enim Eccleſiam ornari, dum rerum copia exuberat: his neceſſitates levari, dum famis anguſtiæ urgent. Audes hic adhibendæ Oſberto Eccleſiæ Cantuarienſis Monacho. *Nullum Parochianorum ſuorum publicè* Surius die 19. April.
mendicare permiſit, nec alterius loci pauperum vacuum abire ſivit; immane horrendumque nefas reputans, ſi quod natura commune conſtituit, hoc velit homo ceu proprium uſurpare. Quapropter nec Dominici Corporis membrum eſſe, qui pauperum indigentiis nollet ſubvenire, diligenter diſputabat. Nàm ſi patiente uno corporis membro compatiuntur cætera, compertum eſt ejuſdem corporis membrum non eſſe, quod patiente alio compaſſionis affectum neſcit habere. Ubi verò illa defecerunt quæ ex jure Eccleſiæ miniſterio pauperum competere potuiſſent, theſauros Eccleſiæ, quos multiplices paraverat, jubet diſtribui, docens ex hoc ornatiſſima quæque Eccleſias poſſidere, ut tempore fœlicitatis ſint honeſtati, tempore verò neceſſitatis ſint utilitati.

XII. His poſſent longè plura accumulari exempla. Beati Antonini Archiepiſcopi Florentini, B. Thomæ de Villanova Archiepiſcopi Valentini, beati Laurentii Juſtiniani primi Venetiarum Patriarchæ, beati Caroli Archiepiſcopi Mediolanenſis paſtoralis ſollicitudinis laudibus & experimentis innumeris accedere nihil poteſt, ejus videlicet, quæ Paſtoris ipſius penuria oves paſcit, nuditate veſtit; & eleemoſynas non aliter interpretatur, quàm ut æs alienum, quod exolvatur, aut ut depoſita commendata, quæ bona fide reſtituantur. Teſtis locuples & idoneus Gioſſanus de beato Carolo affirmat, de patrimonio ſuo nihil unquam illum laboraſſe, curam ejus omnem abjeciſſe, augmenti nihil unquam fieri paſſum eſſe; frequens hoc illi & familiare fuiſſe, *Diſpenſatorem tantummodo eſſe Epiſcopum,* L. 8. c. 25.
non dominum rerum Eccleſiæ; ideoque nec arbitratu ſuo poſſe eum ſumptum facere, maximè in ſæculi pompas & delicias; denique expendi ab eo nihil poſſe, niſi in utilitates Eccleſiæ, & Dei cultum. Occurret & infra ubi de his ſanctiſſimis Pontificibus aliquid ſpecialius memoretur. Unum hic illud addam ex Thoma Cantipratenſi, de Cancellario Eccleſiæ Pariſienſis Philippo, qui poſt mortem viſendum cùm ſe præbuiſſet, eo etiam nomine æternis ſe ignibus addictum fuiſſe confeſſus eſt, quod Eccleſiaſticos proventus ſuos recondidiſſet, non in pauperes ſtatim effudiſſet.

L. 1. c. 19. n. 6. *Quod recreſcentes fructus annuos contra pauperes timidè reſervavi.*

XIII. Utque onde receſſit, eò revocetur oratio, rurſum ad Concilia revolvamur, Concilii Ravennatis Patres 1311. ita pronunciarunt. Cùm res Eccleſiæ res ſint pauperum, Epiſcoporum, Capitulorum, & Cœnobiorum muneris eſſe, ut pro charitatis, pro abundantiæ ſuo modo eleemoſynis largiſſimis ſtudeant; ut Epiſcopi certo numero pauperes quotidie prandio adhibeant; denique ut in omnibus Civitatibus, Diœceſeos & Provinciæ regionibus, ſpectatæ ſapientiæ & religionis viri delegentur, qui Collectis præſint faciendis, pro iis quos mendicare verecundia prohibet; qui in has Collectas aliquid pecuniæ contulerint, iis quadraginta viciſſim dierum indulgentias conſecuturos; ſi non ſimulata animi pœnitudine peccata ſua in antes ſacerdotum efCan. 30. fuderint. *Cùm bona Eccleſiarum ſint pauperum, ſtatuimus quod de cætero, & prout ſæpiùs & melius poterit, fiant juxta poſſibilitatem eleemoſynæ generales per Epiſcopos & Capitula Cathedralium Eccleſiarum, & Abbates ſeu Conventus Monaſteriorum habentium ſufficientes reditus ad ea. Et quilibet etiam Epiſcopus ſecundùm ſuum beneplacitum & poſſibilitatem quotidie in prandium reficiat aliquos pauperes. Et ut pauperibus verecundis valeat provideri, &c.*

Inter ea repurgandæ, & ad puriorem formam refingendæ ſacræ diſciplinæ Capita, promulgata quæ ſunt in Anglia à Cardinali Polo Apoſtolicæ ſedis Legato anno 1566. Beneficiariis præcipiebatur, ne avaritiæ ſordibus imputari poſſet, quæ eis commendabatur frugalitas, omnia eorum ſuperflua largè ſpargerentur in alendos pauperes, vel inſtituendos Clericos juniores, ut olim B. Gregorius Auguſtino Decreto 5. Anglorum Apoſtolo præceperat. *Ne ſumptuum moderatio avaritiæ tribuatur, quidquid ex fructibus Eccleſiarum, deductis iis quæ earum oneribus ſatisfaciendis & ipſis atque ipſorum familiaribus neceſſaria ſunt, ſupererit, id omne juxta illa quæ beatus Gregorius Papa Auguſtino Epiſcopo de fructibus Eccleſiæ diſpenſandis reſcripſit, ad pauperes Chriſti ſuſcipiendos & alendos, ad pueros & adoleſcentes in ſcholis & ſtudiis educandos, atque in alia pia opera ad Dei gloriam & proximi utilitatem & aliorum exemplum diſtribuant. Sint patres pauperum, ſint orphanorum, viduarum & oppreſſorum refugium & tutela.*

In Concilio Tridentino Epiſcopis, cæteriſque Beneficiariis innovatus eſt Apoſtolicus Canon, quo vetantur res Eccleſiæ proximis largiri, quod cæ res ſint pauperum, & Chriſti patrimonium, quo arcendi proinde illi ſint, niſi ſint pauperes: nec niſi pro pauSeſſ. 25. c. 1. pertatis modo donandi. *Omnino eis interdicit Synodus, ne ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos familiareſve ſuos augere ſtudeant. Cum & Apoſtolorum Canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent; ſed ſi pauperes ſint, iis ut pauperibus diſtribuant.* Quo diſertè confirmatur, uſque adeo ſiscum Eccleſiæ fiſcum eſſe pauperum, ut ne in conſanguineos quidem Epiſcopi, niſi ut in pauperes delibari inde quidquam poſſit.

XIV. Sed nuſquam diſertius enucleari potuit voluntas Concilii Tridentini, & innovata ibi Conciliorum antiquorum diſciplina, quàm in Concilio Mediolanenſi I. anni 1565. ubi ſancitum eſt, conſtantiſſima & ineluctabili antiquitatis Eccleſiaſticæ traditione, cùm res Eccleſiæ temporales donatæ non fuerint, niſi ad modicum & parcum Cleri cultum, ad ſarta tecta, & ornamenta Eccleſiarum, atque ad alimenta pauperum, eam eſſe bonorum Eccleſiæ incorruptibilem legem, nullos ut in alios, quam in charitatis & ſanctitudinis uſus derivari poſſint. *Siquidem ubi primum Eccleſiæ bona eſſe cœperunt, eam naturam & conditionem conſecuta ſunt, ut in alium, quam ſacrum & pium uſum eorum fructus converti nefas eſſet.* Tum ſeriò admonet Concilium eos, qui ea geſtant Beneficia, quibus onera incumbunt aliqua, ſive ipſa in genere natura rerum Eccleſiæ, ſive ex ſpeciali quapiam inſtitutione, ſive legibus eorum proviſioni additis: niſi his oneribus ſatisfaciant, gravi eos ſacrilegio irretiri, & ad reſtituendum obligari: eamque in rem excubaturos viciſſim Metropolitanos & Epiſcopos, & in alios pariter Beneficiarios, ut vel oneribus fiat ſatis, vel fructus reſtituantur. Qui verò ea obtinent Beneficia, quorum proventus haberi poſſit veluti juſta & æqua merces laboris & obſequii eorum, ſi redundent hi proventus ultra neceſſitatis & parci modeſtique cultus modum, hanc omnem indubitatiſſimè redundationem ad ornandas Eccleſias, & alendos pauperes effundi debere. Si tum verò his ſuperfluis ſuis pauperum neceſſitatibus non ſuccurrant, tum verò homicidii nexu eos implicari, & graviſſimè adversùs charitatis legem committere. *Si verò qui Eccleſias & Beneficia Eccleſiaſtica quæcumque obtinent, quorum fructus ad eos velut divinorum obſequiorum Miniſtros honeſtè ſuſtentandos propriè ſunt attributi; ſi uberiores ſint, quàm ad tuendam vitam conditioniſque ſuæ rationem requiratur, dubitare non debent, ad eum finem hanc copiam illis eſſe attributam, ut præter ea quæ ad victum & cultum eorum ſatis eſſent, ſuppeterent etiam quibus divini cultus ornatus ac ſplendor conſervaretur, & pauperum inopia & indigentia ſublevaretur; quemadmodum etiam Deus pleroſque divitiis cumulat, ut amicos ſibi faciant, à quibus cum defecerint, in æterna tabernacula recipiantur. Quapropter per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti obteſtamur, atque monemus, ut meminerint ea bona non ſibi eſſe credita ad luxum, neque ad augendos conſanguineos, ſed ad vitam honeſtè, ut fidelem Dei miniſtrum & pietatis Chriſtianæ Magiſtrum decet, traducendam. Ex eo verò quod ſupererit, ſi neceſſaria pauperibus alimenta denegaverint, intelligant ſe, quos non paverint, occidiſſe: atque ob violatam ſanctiſſimæ charitatis legem mortale peccatum commiſiſſe, quo ſibi iram in die iræ theſauriſaverunt.* Acta Eccl. Mediol. pag. 39.

XV. Siquid ex hujus contextus prolixitate emerſerit tædii, id facillimè abſtergebitur, his pernecessariis obſervationibus. 1. Beneficiorum & Beneficiariorum duplicem hic claſſem ſejungi. Aliis enim onera imminere & impenſas quaſdam certas, vel communibus rerum Eccleſiæ legibus, vel ſpecialibus conditionibus fundationis Beneficii ipſius, aut peculiaris proviſionis ſuæ. Aliis nulla incumbere propria onera, ſed affluere proventus, in eum uſum adſignatos, ut iis honeſtè & commodè alantur Clerici, qui qua par eſt fide & frequentia divinis officiis & altaribus inſiſtent. *Quorum fructus ad eos tanquam divinorum obſequiorum Miniſtros honeſtè ſuſtentandos, propriè ſunt attributi.* 2. Ex hoc diſcrimine diſcrimen exiſtit aliud: priores illos ſacrilegio obligari, & reſtituendi neceſſitate, ſi minùs fungantur officio: poſteriores hos gravi conſtringi quidem illos piaculo adversùs charitatis leges, ni ſuperflua erogent in pauperes omnia; ſed non juberi hoc Concilii Canone, ut reſtituant. 3. Ea autem ratione nititur hoc Concilii Decretum, quòd origo, inſtitutio, natura, lex Beneficiorum & bonorum Eccleſiæ ea ſit, ut ſicut donata fuere, ita & neceſſariò expendenda ſint in alendos pauperes, & reſtau-

Digitized by Google

randas, ac ornandas Eccleſias. Hoc ergo Concilio innuitur eſſe eleemoſynas, quæ fundatione ipſa Beneficii, vel inſtitutione Beneficiarii oriantur, quibus adeo defraudare pauperes nemo queat, quin graviter peccet, & reſtituere teneatur. At ubi ejuſmodi Beneficia ſunt, quæ inſtituta fuerint ad alendos Clericos eos, qui Eccleſiæ interim obſequiis vacarent, utpote Canonicatus, Præbendæ, portiones, Capellæ, & id genus alia, tum ubi in pauperes non erogantur ſuperflua, peccari tantummodo contra charitatem, ſed criminosè peccari, & in charitatem committi, quod facinus non aliàs facilè, quàm operibus charitatis eluatur.

Mox verò idem Concilium definit, quæ ſint hæc ſuperflua modicè & frugaliter ſuſtentato Beneficiario, & qui ſit hic modicus & honeſtus Beneficiarii cultus, victus, veſtitus, ut ſuperflua jam ſint cætera, & pauperibus largienda. Eum verò honeſtum pronuntiat cultum, cui moderatur non ambitio & luxus, non origo & nobilitas Beneficiarii, ſed decreta Pontificum, & Canones Conciliorum, ſuper frugalitate editi, & moderatione Clericorum in epulis, ſupellectile, veſtibus, & toto domeſtico inſtrumento. *Modum autem & rationem, qua metiri ſe pro conditione & gradu unumquemque oporteat ad vitam ſuam fructibus Eccleſiaſticis honeſtè ducendam, eam eſſe omnes debent intelligere, quæ ab iis non diſcrepet, quæ in ſacris Canonibus, & præſertim in his noſtris Conſtitutionibus de Clericali frugalitate & modeſtia conſtituta ſunt. Quæ verò de fructibus Eccleſiaſticis dicta ſunt, eadem etiam de ſupellectile omni, cæteriſque rebus, quæ iiſdem fructibus comparata ſunt, dicta eſſe intelligantur; ne quæ de domeſtico Eccleſiaſticorum hominum cultu & ornatu per nos in hac Synodo decreta ſunt, aut ad propriam avaritiam, aut ad propinquorum ſplendorem ſtatuta eſſe videantur.*

XVI. Id quoque affirmat grande Scholæ Theologicæ lumen, decuſque B. Thomas, ſummos quoſque Principes ea Prælatis eſſe largitos, quæ largiebantur, ut in pauperes transfunderentur, quorum videlicet procuratores ſint & proviſores Epiſcopi. *Videtur*
In Epiſt. 2. ad Corint. c. 12. lect 5. *quod malè fecerint Principes & alii dando divitias Prælatis. Reſponſio, Dicendum eſt, quod non dederunt Prælatis propter ſe, ſed propter pauperes. Et ideo non dederunt eis, ſed pauperibus. Prælatis autem dantur, tanquam pauperum diſpenſatoribus.* Quod & alibi luculentius, ubi docet Prælatos proprii quidem dominii ſui dominos eſſe: *Propriorum bonorum verum dominium habent*; at bonorum Eccleſiæ diſpenſatores dumtaxat eos eſſe. *Eccleſiaſticorum bonorum ſunt diſ-*
2. 2. q. 185. art. 7 in corp & ad 2. *penſatores, vel procuratores.* Denique hoc ipſo eodem loco illud diffinit, quod ſecuti eſſe, & corroboraſſe videntur Patres Concilii I. Mediolanenſis ſuprà laudati. Declarat enim ſanctiſſimus Doctor, ſi quid Epiſcopus ante bonorum Eccleſiæ factam partitionem in ſuum penu detorqueret eorum, quæ reparandis Eccleſiis, vel ſolandis deſtinata ſunt pauperibus, aut alendo Clero, tum illum lethali ſe piaculo obligaturum, præterquam quod reſtituere teneretur. At ſi rerum communium partitione ſemel inſtituta, jam non ea ſobrietate & abſtinentia utatur Epiſcopus, ut pauperibus opitulari poſſit: commiſſurum eum adversùs præcepta charitatis. Denique incunctanter pronuntiat ſanctus Doctor, Epiſcopus, & omnes indiſcriminatim Beneficiarios patrimoniæ ſuæ fructus ex proventu quolibet ſacro, & ex propria etiam portione, proximis dilargiri non poſſe, niſi pauperes ſint, & tanquam pauperibus, non ut ditiores fiant. *Et ideo ſi de eo quod uſui Epiſcopi, vel alicujus Clerici eſt deputatum, velit aliquis ſibi ſubtrahere, & conſanguineis, vel aliis dare, non peccat, dummodo illud faciat moderatè, id eſt, ut non indigeant; non autem ut ditiores inde fiant.* Si ex his autem argumenteris non diſpenſatores ergo tantùm, ſed & dominos eſſe Beneficiarios proventuum Eccleſiaſticorum, nec meros eſſe proviſores pauperum, ſed poſſeſſores; cùm ex B. Thoma nec adversùs juſtitiam peccent ſua in pauperes inhumanitate, nec reſtituere ex juſtitia teneantur. Reſpondeo abludere te & à vero, & à B. Thomæ ſenſu, & verbis; diſertiſſimè enim ille modò pronuntiabat Epiſcopos *propriorum bonorum verum dominium habere, Eccleſiaſticorum bonorum diſpenſatores eſſe, vel procuratores: Principes temporalia bona Prælatis dediſſe, non propter ſe, ſed propter pauperes; non dediſſe Prælatis, ſed pauperibus; Prælatis dediſſe, tanquam pauperum diſpenſatoribus.* His utique & ſententiis & verbis inhærendum eſt, quibus quàm conſentanei ſint ſancti Patres & Conciliorum Canones, ſuprà abundè oſtenſum eſt; non frigidis diſtinctiunculis, à doctrina Patrum & Conciliorum alienis.

CAPUT XXXIII. *P. 4. l. 4. c. 21.*

Res & proventus Eccleſiæ patrimonia eſſe pauperum, quorum Beneficiarii diſpenſatores ſint, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Pontificias damnabat Petrus Damiani epulas, quibus Epiſcopi divites excipiant de patrimonio pauperum.

II. Vituperat Anſelmus eos Abbates, qui parcunt res, & congerunt, nec ſtatim in egenos effundunt.

III. Stomachatur Bernardus eos profundi, quæ pauperum neceſſitatibus dicata ſunt.

IV. Pulcherrima Petri Bleſenſis præcepta ad filium Comitis, qui in Epiſcopalem ſedem electus fuerat, ſuper impendiis rerum Eccleſiæ.

V. Primæva Ciſtercienſium Conſtitutiones ſacrada paupertatis Monaſticæ, in ſacra etiam Eccleſiaſtica ſupellectili.

VI. Carthuſiani & Canonici Regulares iiſdem ſe propemodum Conſtitutionibus accommodavere.

VII. Nil vetat harum Congregationum bonis & proventibus multa acceſſiſſe, intaminata & incolumi paupertatis amore, dum qua par eſt diligentia & fide ſuperfluum [illegible]ae in pauperes effundant.

VIII. Admiranda Innocentii III. Papæ diſtributio rerum & proventuum Eccleſiæ, ejus menſa, ſupellex, miniſtri.

IX. Petri Alliacenſis, & Iacobi Papienſis Cardinalium placita, de neceſſaria ipſi ſummo Pontifici Palatinorum ſumptuum moderatione: & de neceſſaria quadam Epiſcoporum ſupra Abbates pompa majore, quo & majori ſint populis venerationi.

X. Damnat, an diſpenſator ſit Papa rerum Eccleſiæ doctrina ejuſdem Petri Alliacenſis.

I. NEmo niſi valde hebes & inſanus Petrum Damiani ſuſpicari poterit, aut Epiſcopis, aut Cardinalibus invidere, aut obtrectare potuiſſe, cùm utriuſque ejus Ordinis eminentiſſimi & illuſtriſſimi potiſſimum decus ipſe fuerit. Sed non ea obſervantiæ lege cohiberi ſe poſſe ille exiſtimavit, quin cenſoria quadam virga inſectaretur ſplendidiores quaſdam epulas, ex rebus Eccleſiæ in ædibus Cardinalium & Epiſcoporum tunc valde frequentes; dum pauperes, quorum illi proviſores erant, patrimoniique procuratores, inedia & ærumnis conflictarentur. *Quotidie regales epulæ, quotidie* Baron. an.
apparatus, quotidie nuptiale convivium. Et unde refri- 1061 n 41.
gerari debuerant indigentes, rubentium trabearum reficiunt geſtatores: & cùm Epiſcopus diſpenſator debeat eſſe promptus pauperum, ad eorum menſam affluentibus deliciis alieni ructant, cùm & alieni quorum eſt tota ſubſtantia,

ſubſtantia, procul excluſi, famis inopia contabeſcant. Ita manifeſtè res Eccleſiæ res ſunt pauperum, *quorum eſt tota ſubſtantia:* & pauperum diſpenſatores ſunt Epiſcopi. *Cùm Epiſcopus diſpenſator debeat eſſe pauperum.*

II. Cùm B. Anſelmus Monachum adhuc tantùm ageret, longè diverſo vitio laborare ſui Ordinis Abbates moleſtiſſimè ferebat, diverſo inquam vitio, nec minùs pauperibus infeſto & exitiali. Adeo non enim res & reditus Monaſteriorum dilapidabant, ut in eam ſe unam intenderent curam, ut nova in dies illis incrementa aggerarent. Non ſtudebant tantùm artibus fraudibuſque litigatorum arcendis, variis ipſimet calliditatibus partes circumveniebant. Longiſſimè certè aberant à diſſeminandis in egenos ſacris proventibus, qui ne rapinis quidem abſtinebant, ut eos amplificarent. *Sunt mul-* [L. 1. Ep. 71.] *ti Prælati noſtri Ordinis, qui quaſi ſolliciti ne deſtruantur res Dei in manibus eorum, agunt ut diſſipetur lex Dei in cordibus eorum. Nam tantùm conantur eſſe prudentes, ne decipiantur ab aliis; ut fiant aſtuti ad decipiendum alios. Adeo ſunt cauti, ne fiant prodigi, & quæ habent rationabiliter perdant: ut avari fiant, & quæ ſervant, inutiliter putreſcant. Sic ſtudioſè ſervis & pauperibus Dei & ſancto loco ſemper ſatagunt aliquid acquirere, ut doloſè ſemper alicui tentent aliquid auferre. Sic animantur zelo corrigendi ſtultos, ut accendantur crudelitate aut cupidine colligendi nummos.* Fatetur Anſelmus bona Cœnobiorum res eſſe Dei & pauperum: *Res Dei, &c. Pauperibus Dei ſatagunt acquirere.* Sed cùm ipſamet juſtitiæ lex Deus ſit, vetat ille patrimonia injuſtis amplificari augmentis, vel rapinis. Cùm Charitas ipſa Deus ſit, diſplicet ei, ſi hæreditas ejus cupiditatibus hominum ſua debeat incrementa. Quin hæc jubet eſſe æraria charitatis, ut in quæ ſuas res congeſſerit pietas divitum, quò eas in pauperes effunderet charitas Beneficiariorum.

III. Elegantiſſimis illis aureiſque B. Bernardus litteris ad Senonenſem Archiepiſcopum datis, querimonias ediſſerebat pauperum, quorum ob oculos Prælati cæterique Beneficiarii in vanas & ridiculas pompas laſciviaſque effundebant opes, Deo dicatas ad pauperum & calamitoſorum omnium levamen. Tam deteſtabilem perverſitatem Aulici Magnates ridebant, pauperes execrabantur; cùm abundaret & ſuperflueret divitibus Clericis in equos, epulas, canes, id ipſum quo ejuſdem corporis membra fraudabantur, ejuſdem Eccleſiæ filii, ejuſdem æternæ conſortes hæreditatis: & ſi quo deberent, res eſſent loco, jam nunc ejuſdem Eccleſiaſtici patri- [Epiſt. 42.] monii participes. *Dicite Pontifices, non quidem in ſancto, ſed in freno quid facit aurum? Quàm tolerabilius cernitur in ſancto, quàm in freno. Hoc me etiam tacente, etſi non Curia Regum, tamen penuria pauperum clamat. Sileat licèt fama, ſed non fames. Fama quidem ſilet, quia non poteſt mundus odiſſe vos. Nam quomodo arguet mundus peccatum, à quo potius laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur? Clamant verò nudi, clamant famelici, conqueruntur & dicunt, Dicite Pontifices, in freno quid facit aurum? Numquid aurum in freno repellit frigus, aut eſuriem? Nobis frigore & fame laborantibus quid conferunt tot mutatoria, vel extenſa in perticis, vel plicata in manticis? Noſtrum eſt quod effunditis, nobis crudeliter ſubtrahitur, quod inaniter expenditis. Et nos enim Dei plaſmatio, & nos Chriſti ſanguine redempti ſumus. Nos ergo fratres veſtri. Videte quale ſit de fraterna portione paſcere oculos veſtros. Vita noſtra cedit vobis in ſuperfluas copias. Noſtris neceſſitatibus detrahitur, quidquid accedit vanitatibus veſtris. Duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando peritis, & nos ſpoliando perimitis.* Addit Bernardus conticeſcere nunc quidem pauperes, quòd inacceſſæ & obſtructæ ſint eorum querelis Judicum aures in terris, ſed fore ut aliquando ad aures æterni Judicis vociferentur, & exaudiantur.

IV. Cùm ad Carnotenſem Epiſcopatum electus fuiſſet filius cujuſdam Comitis, & ad eum litteras ac præcepta exararet Petrus Bleſenſis, illico in mentem venit, quàm gravis ex hoc natalium ſplendore extimeſcenda eſſet tentatio, adversùs modicum & temperatum Eccleſiaſtici patrimonii uſum. Unde & ſtatim Bleſenſis admonet, Epiſcopis non tam curæ eſſe debere, quantus ſit cenſus, quanti proventus Eccleſiæ ſuæ, ſed qui mores, quæ civium eſſet ad virtutem indoles, pronitas ad pietatem. *Hodie in promotione quorundam prima quæſtio eſt, quæ* [Epiſt. 15.] *ſit ſumma redituum, non quæ ſit converſatio ſubjectorum. Veruntamen Deus non irridetur.* Adſcitum illum eſſe à Deo ad ampliſſimam dignitatem, ut dignitatem ipſam ornaret, & ab ea viciſſim ornaretur; ut fidelibus vias panderet ſalutis, non ut proximos opibus augeret, vel honoribus. *Ad honorem vocavit te Deus propter onera, non ad multiplicandum numerum familiæ aut equorum, non ad dandas parentibus dignitates, ſed ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus.* Exemplo etiam Servatorem ipſum non ſolùm verbo docuiſſe Epiſcopos, ut miniſtrare, quàm miniſtrari malint, utque pauperum patrimonium ipſis communicatum velint; quippe cujus rationes ab eis ipſe diſtrictiſſimè flagitaturus ſit. *Si te illius diſcipulum profiteris, qui venit miniſtrare, non miniſtrari, ſic miniſtrabis pauperibus, ut non vituperetur miniſterium tuum: ut patrimonium Chriſti & pauperum ejus, quod tibi commiſſum eſt, in egentium neceſſitates, non in uſus extraordinarios expendatur. Patrimonii hujus zelator eſt Dominus, rationem tecum diſtrictiſſimam poſiturus.*

Si conſanguinitas autem illa Regum regio quoque cum apparatu & ſumptu ſplendere cogeret, non è Chriſti & pauperum patrimonio regificas has expenſas ſuſtinendas eſſe: quin Pontificis potiùs modeſtia Chriſtiani totum illum detumeſcere faſtum debere. *Si quia filius Comitis, aut conſobrinus Regis es, manu effuſiore teneris expendere, neceſſitas hæc Chriſti patrimonium non contingit. Expenſas quas de rebus mundanis feciſſes, alias fortaſſis enormes pro tua generoſitate, debet in rebus Eccleſiaſticis Epiſcopalis modeſtia cohibere.* Uſque adeo verò poſtea Carnotenſis hic Epiſcopus beneficentiam & largitatem coluit, ut vel Petrus ipſe modum aliquem poni optaverit, ſaltem quoad delectum eorum quos tam largè donaret. Quanquam enim modus Epiſcopalium largitionum is eſſe debeat, ut ſine modo detur: in pauperes tamen ſolos eas exundare debere. Quòd crucifixi ea ſit hæreditas, cujus diſpenſationem gerunt Epiſcopi. *Beneficiorum quæ pauperibus* [Epiſt. 50.] *conferuntur, menſura debet eſſe immenſitas. Non militibus, ſed pauperibus erogare tenetur patrimonium crucifixi, cujus ipſe non dominus, ſed tutor eſt, ut miſereatur & commodet ad uſus egentium, tanquam teſtamentarius diſpenſator.*

V. Ut & de Cœnobiis atque Abbatibus intertexam aliquid, Decretum hîc referam Ciſtercienſis [Annal. Ciſt. tom. 1 pag. 51. 273.] Abbatis anno 1109. editum, ne cruces, ne candelabra, ne thuribula ex auro vel argento in Eccleſiis ſuis haberent, nec ex ſerico ſacras veſtes, vel

auro & argento decoras, ſive cappas, ſive Dalmaticas, ſive tunicas. Exæſtuavit poſtea vehementiſſimè beatus Bernardus adverſùs Cluniacenſium in Eccleſiis ſuis incredibilem quandam opulentiam, lampadas, rotaſque ſtupendas, plus admirationis quam pietatis intuentibus aſpiraturas. Ita enim ſuſpicabatur opes oſtentari permagnas, quo etiam majores allicerentur: quo ne fingendo quidem cogitari quidquam poſſit religioſæ paupertati magis inimicum. *Dicite pauperes, in templo quid facit aurum, &c. Expenditur, ut augeatur; & effuſio copiam parit. Ipſo quippe viſu ſumptuoſarum, ſed mirandarum vanitatum, accenduntur homines magis ad offerendum, quam ad adorandum. Sic opes opibus hauriuntur; ſic pecunia pecuniam trahit, quia neſcio quo pacto ubi amplius divitiarum cernitur, ibi offertur libentius. Oſtenditur pulcherrima forma ſancti, curruns homines ad oſculandum, invitantur ad donandum.*

Bernar. in Apolo.

Idem ſtatutum eſt in Capitulo Generali Ciſterc ienſi anno 1134. quo vel in Eccleſiis ipſis longè pulcherrima ſplendaret paupertas Monaſtica, nec aurum uſquam ibi, niſi in Calicibus eſſet. Confirmatum ibidem eſt & antiquum illud quoque Decretum, abdicandarum earum ingentium opum, quibus enervata tandem fuerat, & labefactata Cluniacenſium diſciplina, hoc eſt primitiarum, decimarum, Parochialium Eccleſiarum, & nobilium ditionum; ſolis autem acquieſcendi agris, quos tolerent, & ſylvis, quas excolerent, ſubigerentque. Sed non multo pòſt tempore refrixit hic Evangelicæ paupertatis ardor vel apud ipſos Ciſtercienſes; unde & anno 1171. Alexander III. Papa ad univerſos Ordinis ejus Abbates literas perſcripſit ſtomachoſas, querimoniiſque & objurgationibus refertas, quod & ipſi defluxiſſent in eas diſciplinæ corruptelas, quas Majores eorum non ita pridem Cluniacenſibus exprobrabant. Jam enim cœpiſſe eos inhiare Parochiis, ditionibus, hominiis, juriſdictionibus, vaſtiſſimis latifundiis, ex quo tantæ opulentiæ luto enataſſent lites & rixæ quædam interminabiles in ſæculari foro. Hinc compertiſſimum utriuſque tum hujus Ordinis remiſſam & labefactatam diſciplinam, non in alios fontes refundendam eſſe, quam in exaggeratos ultra modum divitiarum cumulos; hoc eſt in proventus annuos non, ut æquum erat, ipſomet eodem anno in pauperes effuſos, ſed in plures annos, & in immenſas moles coacervatos. Ex ea Alexandri III. Epiſtola pauca hæc excerpam. *Ab illa ſancta inſtitutione dicitur declinatum, in tantum ut aliqui ex vobis patriæ inſtitutionis obliti contra Ordinis veſtri Regulam villas, Eccleſias & Altaria poſſident: fidelitates & hominia benignè ſuſcipiunt: juſtitiarias & tributarias tenent, & omne ſtudium adhibent, ut termini eorum dilatentur in terris, quorum converſatio in cœlis debet eſſe. Inde eſt quod vobis ab aliis quæ foris ſunt contentiones & litigia ſuſcitentur; & Abbatibus in cauſis forenſibus occupatis ut plurimum, in commiſſis domibus & tepor ordinis, & diſſolutio naſcitur charitatis; maximè quia cum paupertate charitas plus proficit. Hortamur quatenus domus illa, quæ à prima ſui origine in ipſo ordine ſunt fundatæ, conſtitutis terminis ſint contenta; nec velint inordinatè ad ea manus extendere, quæ ſine laboribus & periculis multis, & deinde ſine criminibus & magna confuſione non poterunt retinere.*

Annal. Ciſt. Tom. 2. pag. 520.

VI. Canonicis Regularibus eadem inſtillabat præcepta Hugo Victorinus, ut terras & greges poſſidere mallent, quàm decimas, oppida, vicos, dominia, juriſdictiones; quin immo ne agros quidem ultra neſcio quem ſobrietatis modum finemque, quem tranſilientes neceſſe eſt incurrere in ſpinoſiſſimas & innumerabiles lites, non ſine crebra concuſſæ juſtitiæ invidia. *Agros, vineas, pecorum greges, hortos, prata, lacus nutriendis piſcibus aptos fratribus habendos concedimus: hæc enim victui neceſſaria præbent. Decimas verò non recipiant, niſi de illis quos colunt agris; non villas, non earum reditus, non jura fori, non telonei nummos, &c. Non obtineant Judicis vices, nec more Principum militibus dominentur, ſed oppreſſis ſubveniant, &c. Ne multa quamvis licita poſſideamus, &c. Multa poſſidere propinquum eſt cupiditati, & ſic quandoque quod nimium diligitur, malè defendi ſolet.*

De Clauſtro Animæ. L. 2. c. 3.

Eodem teſtimonio ornavit Petrus Cluniacenſium Abbas primordia Cartuſianorum, ut ne in eas delaberentur moleſtias & difficultates, anxietates, rixaſque, quæ individuæ ſunt comites nimiarum opum, ſtatuiſſe eos ne numerus cujuſque Cœnobii Monachorum ultra duodecim excreſceret, decimotertio addito Priore; huic reſpondebat & Converſorum, & conductitiorum numerus, moduſque agrorum illis alendis conſentaneus, conſtantiſſimo inito propoſito intra hos ſeſe limites cohibendi, ut ne implicarentur negotiis, litibus, diſcurſationibus, & litigantium periculoſiſſimis calliditatibus. *Cupiditatem quæ radix omnium malorum dicitur, & avaritiam quæ idolorum ſervitus vocatur, ita radicitus evulſerunt, ut certos terminos juxta locorum ſuorum fertilitatem aut ſterilitatem in circuitu cellarum ſuarum majores minoreſve præfigerent, extra quos etiamſi totus eis offerretur mundus, nec ſaltem quantum pes humanus occupat, terræ ſpatium acciperent.*

De Mirac. L. 2. c. 28.

VII. Cautiſſimè tum quidem hæc & ſapientiſſimè conſtituebantur; nec his tamen ſanctiſſimis Congregationibus nos iraſci fas eſt, ſi lapſu temporis ea ſecutæ ſunt conſilia, quæ his capitaliter pugnare videantur; dum ne unquam deſciverint ab ea incommutabili pietatis & ſobrietatis regula, quod & illæ ſemper profeſſæ ſunt, ut ſinguli neceſſario & modico cultu contenti eſſent, ſuperflua pauperibus erogarent. Non ita magni refert, modicas, an ingentes opes Beneficiarii, Epiſcopi, Abbates obtineant. Non ſemper ſatis fida comes hæret virtuti paupertas. Non ſemper in vitio ſunt opes. Eſt & ubi ex opibus heroïca quædam virtus exurgat, & ſupra modum reſplendeat. Sed permagni omnino intereſt, ut de quocumque, & de quantocumque proventu Eccleſiaſtico, non debeat qui frugi ſe eſſe vult, niſi neceſſarium victum, reliqua incunctanter in pauperes diſpergantur, non ſeponantur unquam in futuros uſus, non augeantur, non accumulentur fundi reditoſve. Qui eo ſunt animo, & quibus familiaris eſt is rerum uſus, ii in ſumma opum abondantia paupertatis Evangelicæ retinentiſſimi ſunt; quorum non is uſus, non hic animus eſt, ii ne in ipſa quidem paupertate divitum vitiis & laqueis ſatis expediti ſunt.

VIII. Intelligebat Innocentius III. quam penes ſe depoſitum eſſet rerum Eccleſiæ, non dominium; nec vel ſe iis, niſi ut pauperem uti deberet: cùm abjecta aurea & argentea ſupellectila, ligneam, vitreamque adhibuit; cùm pretioſis pannis armeniiſque muribus repudiatis, agni pellibus veſtiri ſe maluit; cùm menſæ ſuæ inferri vetuit ultra tria fercula, Capellanis ſuis duo; cùm ejectis Nobilibus qui ei ante miniſtrabant, Clericos adſcivit; cùm denique ſepoſita mediocri quantitate pecuniæ, quæ in neceſſitates Eccleſiæ ipſius reſervari poſſet, reli-

qua omnia effudit in Monachos & Mobiles, rerum neceſſariarum penuria laborantes. His Pontifex voluit uſus ſanctiſſimi rerum Eccleſiæ, non verbis tantùm, ſed factis magiſterium orbi Chriſtiano, & futuris ſæculis repræſentare: & majore poſthac fiducia in Prælatos perrorare, qui ſuis ab exemplis & veſtigiis longius aberrarent. Audiendus Scriptor
Rainal. an. 1216. n. 55 vitæ ejus. *Quia verò ſuperfluitas multa nimis abundat in ſæculo, maximè in Prælatis, ut eos corripere poſſet liberius & corrigere, illius exemplo qui cœpit facere & docere, ad talem ſe mediocritatem reduxit, quod vaſa aurea & argentea in lignea & vitrea commutavit: pelles armellinas & griſcas tranſtulit in agninas. Menſam ſuam tribus ferculis voluit eſſe contentam, & Capellanorum ſuorum duobus, niſi magna ſolennitas, aut aliqua urgens neceſſitas amplius poſtularet. Remotiſque laicis viros religioſos adhibuit ad quotidianum miniſterium menſæ, ut ei à perſonis regularibus honeſtius ſerviretur; conſuetis tamen officiis viris Nobilibus reſervatis, qui feſtivis diebus ſecundùm morem deſerviebant in eis. Quandam moderatam ſummam de theſauro Eccleſiæ ſeparavit, & in ſequeſtro depoſuit pro urgenti neceſſitate, ſi qua forſitan immineret; reliquum verò theſaurum pene totum erogavit hoc modo.*

IX. Patrocinatus eſt Petrus Alliacenſis ſingulari illi animi moderationi, ſuique dejectioni, & totius Prælatorum pompæ faſtidio, quo Cæleſtinus V. Pontifex Romanus iter ingredi, & urbes inire voluit, aſello vectus, cujus hinc & hinc regebant habenas Siciliæ & Hungariæ Reges: cum fruſtra & Cardinales & Reges dehortari illum & à propoſito abducere tentaſſent. Addit verò Alliacenſis quanquam juſtiſſimis laudibus cumulanda ſit hæc Cæleſtini humilitas & moderatio: ſua tamen laude non fraudandos Præſules vulgò alios, qui ad Chriſti & Eccleſiæ gloriam referunt mediocrem illum apparatum, ornatumque, quo ſi ſe ſpolient, facilè in contemptum venient plebis: quæ pro carnali conſuetudine ſua non paulò majori habet & templa, & altaria, & ipſos eorum Miniſtros venerationi, ubi magnificentia hos viderit ſingulari circumfulgere. Ita certè ſenſit Bernardus, qui eo quoque diſcrimine diſtare voluit Epiſcopos ab Abbatibus, qui cum in religioſo ſeceſſu ſuo ſedeant, nihil opus habent plebium veneratione. En ipſa Petri Alliacenſis verba:
Rainal. an. 12, 4. n. 21. *Hos magnificos apparatus, ſive in equis, ſive in veſtibus, ac aliis exterioribus ornamentis, quos plerique pompas vocant, à tempore beati Sylveſtri Papæ, non ſolum ſummi Pontifices, ſed & alii minores Epiſcopi non ad ſuam, ſed ad Chriſti & Eccleſiæ ejus gloriam extollendam introduxiſſe credendi ſunt: quos exterius cum temperantia moderamine obſervare, interius tamen ſervata humilitate, non eſt vanitatis aut vitii, ſed eſt virtutis ac meriti. Unde graviter increpandi ſunt illi, & præcipuè Monachi, qui ſub prætextu humilitatis, propter hujus conſuetudinis obſervantiam ſtatui Epiſcopali ſuperbè detrahunt. Multa namque in talibus decent Epiſcopos, quæ non decent Monachos, aut eorum Abbates, vel Prælatos: ſicut beatus Bernardus teſtatur dicens. Alia quidem eſt cauſa Epiſcoporum, alia Monachorum. Scimus enim quod illi ſapientibus & inſipientibus debitores cum ſint, carnalis populi devotionem, quia ſpiritualibus non poſſunt, corporalibus excitant ornamentis.* Duo hic obiter illa perſtringuntur, quibus tota hæc Epiſcopalis pompæ oſtentatio ad pietatis & ſobrietatis leges revocari poſſit: nimirum ut & ipſi pompæ & apparatus gloriæ modus tamen aliquis adhibeatur, nec ſinatur ultra legitimos fines laſcivire; utque interim & tumor omnis animo ejiciatur, & inhæreat altiſſimus humilitatis ſenſus. *Exterius cum temperantia moderamine, interius ſervata humilitate.* Id præcipit lex humilitatis, ut ad Chriſti gloriam & Eccleſiæ omnia referantur, jubet moderatio, ut neceſſitati & decori ſerviatur, cùm res pauperum in hanc pompam expendantur. Intereſt ad pauperum ipſorum ſalutem, ut religio qua ſuſtentantur, ſuſtentetur & fulciatur ipſa, populorum in Prælatos maximè obſervantia, & aliis rationibus nonnullis, quæ non ſine ſumptu aliquo expediuntur.

Cùm ad ſui nominis memoriam æternitati conſignandam, ea meditaretur Paulus III. Pontifex, quæ Romano Imperatori, quàm Chriſti Vicario magis conſentirent: luculentiſſimas ad illum dedit litteras Jacobus Cardinalis Papienſis, quibus admonebat confidentius, quàm hæc ſæcularis gloriæ cupiditas abhorreret à Chriſtianæ religionis Pontifice, cui non alia aptius munificentia æternum gloriæ decus conciliaret, quàm quæ ipſius Eccleſiæ utilitati & gloriæ ſerviret, morum repurgationi, & calamitoſorum ſolatio. *Opera æternitatis in Pontifice ſunt, lapſam Eccleſiæ diſciplinam erigere, nihil ſuum credere quod Chriſti non ſit, miſeris Chriſtianis, qui infidelibus proximi ſunt præſidia mittere, incitare Principes ad capeſſenda pro fide arma, ducatum ſi opus ſit illis præſtare, theſauros in piam hanc cauſam effundere.* Non Epiſt. 281. perfunctoriè tranſilienda hæc ſunt poſtrema Jacobi verba, quibus doceret etiam tum piè & religioſè expendi res Eccleſiæ, cùm in bella ſacra effunduntur; utpote quæ ad Eccleſiæ tuitionem & propagationem geruntur, omnium pauperum nutricia, & ad eorum ærumnas fidelium levandas, qui tot jam ſæculis jugo gentilitiæ dominationis premuntur.

X. Sed quando ad explananda Petri Alliacenſis placita delapſi ſumus, minimè committendum eſt, ut nos hic ea effugiant, quæ de Pontificia Romani poteſtate ab eo diſputantur, in rerum Eccleſiæ temporalium diſpenſatione. Erant enim utique qui Epiſcopos & Beneficiarios cæteros prædicarent, meros eſſe temporalis Eccleſiarum ſubſtantiæ diſpenſatores, non dominos ac poſſeſſores: at ejuſmodi dominium & proprietatem uni vendicarent Romano Pontifici. Aſſentatoriam hanc opinationem concerpit Alliacenſis, ipſiſſimis verbis Principum Apoſtolorum, quorum poteſtatis hæreditas ad Pontifices tranſfuſa eſt Romanos. *Sic nos exiſtimet homo, ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores, &c.* His ita conſtitutis, mox argumentatur ille, Papam diſpenſatorem & ipſum eſſe omnium Eccleſiæ bonorum, ad Eccleſiæ ipſius utilitatem & ædificationem. *Cùm ſit* De author. Eccleſ. part. 2. pag. 915. apud Gerſo. Tom. 1. *miniſter & diſpenſator bonorum Communitatis, in quo requiritur bona fides, non habet collatam ſibi poteſtatem ſuper bonis ipſis, niſi ad neceſſitatem, vel communem Eccleſiæ utilitatem.* Ex quibus & illud denique ab eo concluditur, ſi in alios uſus hæc derivet diſpenſator, eum non graviſſimo tantùm conſtringi flagitio, ſed & ad reſtituendum teneri, ſi qua aliunde illi bona ſuppetant. *Unde ulterius concluditur, quod ſi Papa pro libito diſtrahat bona Eccleſiæ, & non diſpenſet bona fide, de jure non tenet, & non ſolum tenetur ad pœnitentiam de peccato, quaſi propter abuſum rei, ſed infideliter agit, & ad reſtitutionem tenetur, ſi aliunde haberet, cùm ſit defraudator rei alienæ. Secus ſi eſſet dominus, quia in re ſua quilibet eſt ultimus moderator & arbiter.*

De uſu moderato & religioſo proventuum Eccleſiaſticorum.

CAPUT XXXIV. *P. 1. l. 4. c. 8.*

Cùm Epiſcopi & Beneficiarii diſpenſatores ſint patrimonii pauperum, eos æquum eſt, veſte, menſa, ſuppellectili, paupertatis amorem præ ſe ferre, ex Patribus Latinis quinque priorum Eccleſiæ ſæculorum.

I. Ex antedictis patet, quàm frugi & parcos eſſe deceat Beneficiarios in veſte, inſtrumento domeſtico, menſa.

II. III. In eam rem B. Hieronymi doctrina, & adversùs apparatas epulas ad Proceres excipiendos.

IV. V. Ut rurſus idem efferveſcat in rerum Eccleſiæ uſum præpoſterum.

VI. Quæ ſint germana Epiſcopi ornamenta.

VII. Ambroſii placita. Quàm frequentia ejus eſſent jejunia.

VIII. Ut Optimatibus epulas inſtrueret Ambroſius. Cur Martinus in eo ejus imitatorem ſe noluerit eſſe.

IX. Nunquam aliena domi veſcebatur Ambroſius.

X. XI. Ambroſii leges de ſumptibus Epiſcopo faciendis; maximè in extruendis ædibus.

XII. XIII. Ut Eccleſias condecorari & ornari deceat.

XIV. Qua moderatione Epiſcopus proventus Eccleſiæ inter Clericos partiri debeat.

I. SI non ſunt Epiſcopi, & Beneficiarii quicumque demum omnes, niſi diſpenſatores patrimonii pauperum: ſi ex eo carpere nec ipſi poſſunt, niſi ut neceſſitati & inopiæ ſuæ conſulant; ſi eo abſtinendum omnino illis ſit, ſi quid eis patrimonii privati ſuppetat: ſi Evangelicæ & Eccleſiaſticæ perfectionis ſectatores opere manuum vitam non pauci tolerarunt, ut ne quid ipſi delibarent de patrimonio pauperum: Ex his certè omnibus, quibus illuſtrandis confirmandiſque ſuperiora capita impenſa ſunt, manifeſtiſſimum eſt, eximium quendam paupertatis amorem, tum Epiſcopos, tum Beneficiarios omnes præ ſe ferre debere in menſa, in veſte, in inſtrumento toto, ut in his omnibus eniteſcat Apoſtolicæ paupertatis amor aliquis, & frugalitatis.

II. Nepotiano Hieronymus Clerici numeris ſuis omnibus abſoluti effigiem adumbrans, eam vult eſſe menſam ejus, qua pauperes excipi poſſint, qua Chriſtus ipſe. *Menſulam tuam pauperes & peregrini & cum illis Chriſtus conviva noverit.* Vetat epulari Clericos in ædibus Magnatum, multò magis verò deterret eos, ne epulas ipſi illis inſtruant. Cùm enim paupertate & cruce potiſſimùm illuſtretur gloria & ornatus Clericorum, alieniſſimum & cum primis vituperandum eſt, ſi opulentia, & ſumptuoſis epulis delectentur; denique ſi Magiſtratuum & Procerum gratiam, non aliter quàm dedecorando miniſterio ſuo demereri poſſunt, multò præſtabilius eſt, ut ea funditus careant; & una ſummi Chriſti Imperatoris tuitione potiantur. *Convivia tibi vitanda ſunt ſæcularium, & maximè eorum qui honoribus tument. Turpe eſt ante fores Sacerdotis Chriſti crucifixi & pauperis, & qui cibo quoque veſcebatur alieno, lictores Conſulum & milites excubare, Judicemque Provinciæ melius apud te prandere, quàm in Palatio. Quod ſi obtenderis te facere hæc, ut roges pro miſeris, atque ſubjectis: Judex ſæculi plus deferet Clerico continenti, quàm diviti: & magis ſanctitatem tuam venerabitur, quàm opes. Aut ſi talis eſt, qui non audiat Clericum pro quibuſlibet tribulatis, niſi inter phialas, libenter carebo hujuſmodi beneficio, & Chriſtum rogabo pro Judice.*

III. Indubitatiſſimum prorſus haberi debet, quod hic commendat Hieronymus, famam gloriamque Clericorum ex humilitate & temperantia effloreſcere, non ex prodigalitate: exaggerari eorum laudem & authoritatem, modeſta paupertate, non vana vaniſſimarum divitiarum oſtentatione. *Judex ſæculi plus deferet Clerico continenti, quàm diviti: & magis ſanctitatem tuam venerabitur, quàm opes.* Oblectari ergo eos potiùs decet conſolandis miſellis & ærumnoſis quibuſlibet, quàm frequenti eorum contubernio, quibus proſpera affluunt & arrident omnia; nunquam non invitatos accedere, invitatos plerumque alienis epulis abſtinere; comperto, eos qui Clericum invitant ad dapes, ejus diſſenſu non offendi, ſed allici potiùs ad amorem & admirationem impenſiorem; ad faſtidium verò & contemptum provocari, ſi obſequentiores experiantur. *Conſolatores potiùs nos in mœroribus ſuis, quàm convivas in proſperis noverint. Facilè contemnitur Clericus, qui ſæpè vocatus ad prandium, ire non recuſat. Nunquam petentes, raro accipiamus rogati. Beatius eſt enim magis dare, quàm accipere. Neſcio enim quomodo etiam ipſe qui deprecatur, ut tribuat; cùm acceperis, viliorem te judicat; & mirum in modum, ſi eum rogantem contempſeris, plus te poſteriùs veneratur.*

IV. Exarſit frequentiſſimè idem Hieronymus in Epiſcoporum eorum munificentiam, qui verbis Apoſtolos, vita Principes ſæculi æmulantur: qui concionantur ad crucem & paupertatem Chriſti commendandam, ipſi interim ſæculi luxum & voluptates conſectantur; qui Apoſtolorum ſucceſſores ſeſe jactant, qui pauperum ſe proviſores & procuratores profitentur, orphanorumque & viduarum, cùm ipſi ſummos Magiſtratus & Provinciarum Præſides epulis ſplendidiſſimis æquare ſtudeant, aut ſuperare; ea denique coëmant ad regios menſæ ſuæ apparatus, quibus locupletiſſimi quique ſæculares abſtineant, pretii enormitate deterriti. *An non confuſio & ignominia eſt, Jeſum crucifixum Magiſtrum pauperem atque eſurientem fartis prædicare corporibus? Jejuniorumque doctrinam rubentes buccas, tumentiaque ora proferre? Si in Apoſtolorum loco ſumus, non ſolum ſermonem eorum imitemur, ſed converſationem quoque & abſtinentiam amplectamur. Sanctum utique eſt & Apoſtolicum miniſterium viduis & pauperibus miniſtrare. At nunc non dico pauperes, non dico fratres, & qui rurſum invitare non poſſint, ex quibus excepta gratia nihil aliud Epiſcopalis ſperet manus; ſed militantes & accinctos gladio, & judices excubantibus ante fores ſuas centurionibus & turmis militum, Chriſti Sacerdos invitat ad prandium. Tota Clerici urbe diſcurſant, quærunt exhibere Judicibus, quæ illi in Prætoriis ſuis aut invenire non poſſunt, aut certè inventa non coëmunt.* In Michæ. c. 2.

V. Id rurſus & obſervat & inculcat Hieronymus, per ſacros Codices Clericis licere, ut de Altari vivant, non ut luxurientur: *Apoſtolus Paulus, Qui altari, inquit, ſerviunt, de altari participant & vivunt. Permittitur tibi, ô Sacerdos, ut vivas de altari, non ut luxuries.* Mox rurſus commonefacit, pauperibus conſecratum eſſe totum Chriſti patrimonium; deteſtandæ porro ſimulationis eſſe, ubi veſte paupertatem profitentur, & præ ſe ferunt, furtim autem opum acervos recondunt; una vel tunica, linteolis quibus colli ſudores detergentur, abſtinere;

at incubare ingenti pecuniæ, ex pauperum rapinis corraſæ. *Si tales pauperes ſunt, accipiant. Si autem ſub occaſione pauperum pauca ditantur domus, & in vitro ac vaſe fictili aurum comedimus, aut cum theſauris mutemus & veſtes; aut pauper habitus non quærat divitias Senatorum. Quid prodeſt circa collum ad abſtergendos ſudores linteolum non habere? Quid juvat oſſa macilenta, & præferre habitu paupertatem, cùm marſupium noſtrum univerſa pauperum turba ſuſpiret?*

Ibid. c. 3.

VI. Alibi denique eas excutiens Hieronymus, quibus Apoſtolus Epiſcopum delineavit virtutes, ſtudendum quidem illi eſſe fatetur, ut non irreprehenſibilis tantùm ſit, ſed & ornatus: *Irreprehenſibilem, ornatum*: ſed ornamenta virtutum ab Apoſtolo commendari, non inania hæc ludibria, quæ delicatuli homines aucupantur in veſte, menſa, ſupellectili, inceſſu, ut malè feriatis quibuſdam Prælatis viſum eſt, cùm his elegantiis deturpetur potiùs Epiſcopi vita, fama inquinetur. Audiendus hîc Hieronymus in Epiſtola ad Oceanum: *Qui vitia non habet, irreprehenſibilis appellatur; qui virtutibus pollet, ornatus eſt. Caput eſt artis, decere quod facias. Sunt enim quidam ignorantes menſuram ſuam & tantæ ſtoliditatis ac vecordiæ, ut & in motu, & in inceſſu, & in habitu, & in ſermone communi riſum ſpectantibus præbeant; & quaſi intelligentes quid ſit ornatus, comunt ſe veſtibus, & munditiis corporis, & lautioris menſæ epulas parant, cùm omnes iſtiuſmodi ornatus & cultus ſordidus fœdior ſit.* Et infra rurſum: *Non ut opes augeat, non ut regias paret epulas, non ut cælatas patinas ſtruat, non ut phaſides aves lentis vaporibus coquat, qui ad oſſa perveniant, & ſuperficiem carnis non diſſolvunt, artifici temperamento, &c.* Hæ jam tum erant cupediæ, hæc lenocinia hominum, voluptatis aucupio mancipatorum, quorum gregi jam tum quidam Præſules annumerari poterant.

VII. Mirum quantum ab his alienus erat Ambroſius, qui hunc honorem, has delitias Epiſcopatûs degustabat, jejunia, vigilias, preces; omnibus enim hebdomadæ diebus jejunia contexebat, excepto die Sabbati, Dominico, & Feſtis Martyrum. *Ipſe venerabilis Epiſcopus multæ erat abſtinentiæ & vigiliarum multarum, & laborum, quotidianis jejuniis macerans corpus, cui prandendi nunquam conſuetudo fuit, niſi die Sabbato & Dominico, & cùm natalia celeberrimorum Martyrum eſſent. Orandi etiam aſſiduitas magna die ac nocte.*

Paulinus in vita Ambr. c. 19.

VIII. Nec diſſimulabimus invitatos quandoque ad prandium Optimates fuiſſe ab Ambroſio. Venditavit aliquando Comes Arbogaſtes, quòd ab eo ſæpiùs menſæ adhibitus fuiſſet. *Noſſe ſe virum, & diligi ab eo, atque frequenter cum illo convivari ſolitum.* Unde & tunc ei adgratulati ſunt amici, hinc in illum derivatas eſſe tot victorias, qui conjunctus eſſet peculiari neceſſitudine cum eo Epiſcopo, cui cœli propitii eſſent, cujus ad juſſionem Sol staturus eſſet: *Ideo vincis omnes, quia ab illo viro diligeris, qui dicit Soli, Sta & ſtat.* Quales eſſent Ambroſii epulæ æſtimari poteſt ex frequentiſſimis ejus jejuniis; poteſt & ab ea ſanctitatis ejus opinione, quæ inde in omnium animis inhærebat. Poteſt & ex narratione Severi Sulpicii de Vincentio Galliarum Præfecto, à quo interpellatus eſt aliquando beatus Martinus, ut in Monaſterio prandio ab eo adhiberetur, exemplo Ambroſii, qui Conſules & Præfectos domo frequenter & convivio excipiebat. *Memini Vincentium Præfectum virum egregium, & quo nullus ſit intra Gallias omni virtutum genere præſtantior, dum Turonos præteriret, à Martino ſæpiùs popoſciſſe, ut ei convivium in ſuo Monaſterio daret: in quo quidem exemplum B. Ambroſii Epiſcopi præferebat, qui ss tempore Conſules & Præfectos ſubinde paſcere ferebatur; ſed virum altioris ingenii, ne qua ex hoc vanitas atque inflammatio obreperet, noluiſſe.* Ejuſmodi prandii condimenta requirebat Vincentius à B. Martino, quæ Ambroſius principibus Imperii viris exhibebat; niſi malis tales fuiſſe Ambroſii epulas ad Præfectos excipiendos, quales exhibuiſſet Martinus in Cœnobio ſuo. Si verò non acquievit Martinus, cùm ultrò obvius prodiret Ambroſius Optimatibus ſecum pranſuris: nihilo magis id ſtupendum eſt, quàm quod Joannes nec manducans, nec bibens, & Chriſtus menſæ cum Publicanis accumbens, eodem tamen utrobique collimabant, ut omnibus omnia fierent, quò omnes Deo lucrarentur. Ambroſius civilem & humaniorem vivendi rationem, Monaſticam Martinus profitebatur; mores in ſpeciem diverſiſſimi ab una charitatis cæleſti radice efflorescunt.

Ibid. c. 25.

Dialog. 1. c. 17.

IX. Verùm etſi Magnates quandoque invitaret Ambroſius, hoc tamen mordicus retinebat, ut ne apud quemquam Mediolani unquam veſceretur, ut ne temperantiæ & ſobrietatis lineas vel tantillum tranſilire periclitaretur. Facilè intelligis, hac eadem abſtinentiæ fibula illum conſtringi ſe voluiſſe, cùm alios menſæ adhiberet. Eam Ambroſii regulam Poſſidius ſcriptis mandavit in vita B. Auguſtini, qui ejus in eo imitatorem ſe profeſſus eſt. *Servandum quoque in vita & moribus hominis Dei referebat, quod in inſtitutis ſanctæ memoriæ Ambroſii compererat. Ne in ſua patria petitus iret ad convivium. Ne per frequentiam in patria conviviis, conſtitutus temperantiæ amitteretur modus.* Ex quo id non temerè conjicimus, rariùs & frugaliùs convivas ab Ambroſio exceptos fuiſſe; tum quòd aliàs intemperantiæ laqueos non facilè effugiſſet, tum quòd ne ſeipſe quidem audiſſet, ubi Clericis alicubi præcipit, ut hoſpites malint habere pauperes, & ne unquam alienæ domi epulentur: quòd ejuſmodi plerumque convivia intemperantia, curioſitate, maledicentia & obtrectatione condiantur. *Convenire Eccleſiaſticis, & maximè miniſtrorum officiis arbitror, declinare extraneorum convivia, vel ut ipſi hoſpitales ſitis peregrinantibus, vel ut ea cautione nullus ſit opprobrii locus. Convivia quippe extraneorum occupationes habent, tum etiam epulandi produnt cupiditatem. Surrepunt fabulæ frequenter de ſæculo; claudere aures non potes; prohibere, putatur ſuperbia: ſurrepunt etiam præter voluntatem pocula.*

Cap. 27.

Offic. l. 1. c. 20.

X. Sed ab ipſo Ambroſio hauſiſſe juvabit leges caſtiſſimas expenſarum ab Epiſcopo faciendarum. Propè abeſt enim à vero, illum dum præcipit quæ gerenda ſint, enarrare quæ ipſe gereret. Liberaliter & largè vult ille pauperes ab Epiſcopo donari, ſed aurea ea moderatione ſervata, quæ omnibus dominatur virtutibus, ne aliis deſint neceſſaria, dum his ſuperflua redundant: & ne inconſideratis profuſionibus gloriolam futilem & iniquam aucupentur. *Quandoquidem etiam bonorum operum ſumptibus immoderatum eſſe non decent. Pulcra liberalitas erga ipſos quoque pauperes menſuram tenere, ut abundes pluribus, non conciliandi favoris gratia ultra modum fluere, &c. Impenſas miſericordiæ convenientes frequentare, quantum oporteat largiri peregrinis, non ſuperflua, ſed competentia; non redundantia, ſed congrua humanitati, ne ſumptu pauperum alienam ſibi quærat gratiam.*

Offic. l. 2. c. 21.

Cùm diſpenſator ſit Epiſcopus, ut & Beneficiarius quiſque, eum neceſſe eſt ex officii ſui conſtantiſſimis legibus ſcopulos hinc inde adverſos æquè

declinare, ut ne his largior, aliis æquo parcior ſit: ne illis exuberare velit, quo alii deſtituantur.

XI. Eadem in exſtruendo retinenda mediocritas, nequid neceſſarium prætermittatur, nequid tentetur & excitetur non neceſſarium. *Non ſuperfluas ædificationes aggredi, non prætermittere neceſſarias.*

XII. Dandum eſt & aliquid exteriori templorum cultui & ornatui. Decus illorum primarium pietas eſt, ſed ei ferè exterior quoque mundities & nitor cohæreſcit. *Et maximè Sacerdoti hoc convenit, ornare Dei templum decore congruo, ut etiam hoc cultu Aula Domini reſplendeat.* (Ibidem.) Expingens Hieronymus in Nepotiano Presbyterum omnibus virtutum numeris expolitum, ubi primum quæ primaria ſunt pietatis & virtutum inſignia ediſſeruit, illud affirmat eundem religionis fervorem in hæc extrema & extrinſeca propagari; Nepotianum minima quæque accuratione maximâ in divino cultu perſecutum eſſe. *Ad comparationem quidem ſuperiorum, modica ſunt quæ dicturi ſumus, ſed & in parvis idem animus oſtenditur, ut enim Creatorem non in cœlo tantum miramur & terra, ſed & in minutis quoque animalibus, eandem in cunctis veneramur ſolertiam. Ita mens Chriſto dedita æquè & in majoribus & in minoribus intenta eſt. Erat ergo ſollicitus, ſi niteret altare, ſi parietes abſque fuligine, ſi pavimenta terſa, ſi janitor creber in porta, vela ſemper in oſtiis, ſi ſacrarium mundum, ſi vaſa luculenta, & in omnes ceremonias pia ſollicitudo diſpoſita, non minus, non majus negligebat officium.* (Hieron. in Epiſt. Nepotiani.) Et inferiùs: *Quod Baſilicas Eccleſiæ & Martyrum Conciliabula diverſis floribus & arborum comis vitiumque pampinis adumbrarit, ut quidquid placebat in Eccleſia, tam diſpoſitione, quam viſu, Presbyteri laborem & ſtudium teſtaretur. Macte virtute, cui talia principia, qualis finis erit?*

XIII. Illud obiter admonebimus, & Ambroſium, & Hieronymum ita ſtatuiſſe, & officium Beneficiarii, & Templi ornatum, non in eo ſitum eſſe, ut auro & argento plurimo magnificiſque veſtibus templa reſplendeant, ſed ut modeſto nitidoque cultu. *Ornare Dei templum decore congruo.* Ornat enim templa decentius mediocritatis ipſe decor, & ſimplicitas, ut admirationi potius ſit Miniſtrorum ſacrorum diligentia, zelus, pietas, innocentia, quàm magnificentia & ſuperfluitas quædam, quæ oculos paſcat & illudat vaniſſimo ſpectaculo.

XIV. Redeo ad Ambroſium, qui eandem Epiſcopi ſapientiam & moderationem deſiderat, in partiendis inter Beneficiarios Eccleſiæ reditibus. Peræquè abhorrere ille debet ab avaritia & prodigalitate; quod inhumanum ſit, non ei omnia neceſſaria vitæ præſidia ſubminiſtrare, cui alias omnes intercludis artes & vias rei parandæ, vel augendæ. Ex adverſo autem periculoſiſſima ea profuſio eſt, ſi Clericis ſuppeditetur materies, vel illecebra voluptatum, quibus valedixerunt. *Ne reſtrictiorem erga Clericos, aut indulgentiorem ſe præbeat. Alterum enim inhumanum, alterum prodigum, ſi aut ſumptus deſit neceſſitati eorum, quos à ſordidis negotiationis aucupiis retrahere debeas, aut voluptati ſuperfluat.*

CAPUT XXXV. *P. 1. l. 4. c. 9.*

Rurſum ex Patribus Latinis priorum quinque Eccleſiæ ſæculorum; De moderatione & frugalitate Beneficiariorum in menſa, ſuppellectili, veſte.

I. Mira Auguſtini frugalitas, ejus menſa, ſupellex, veſtis, inſtrumentum totum.

II. Communem cum Clericis ſuis vitam vivebat, ſumma omnium æqualitate.

III. Ab acquirendi & ædificandi libidine æquè alienus erat.

IV. V. Placita quædam ejus ſumma ad pietatem momenti. Quid in Concilio IV. Carthaginenſi ſtatui curaverit.

VI. Beati Martini, & Severo Sulpitio abſtinentia mirus amor & paupertatis.

VII. Beati Paulini frugalitas.

VIII. Quæ hujus generis encomia texuerit Sidonius Apollinaris, ut ſanctiſſimos quoſdam ornaret Epiſcopos.

IX. De ſancto Epiphanio Epiſcopo Ticinenſi.

X. De ſancto Germano Epiſcopo Altiſſiodorenſi.

XI. De ſancto Hilario Epiſcopo Arelatenſi. Varietatis peregrinandi, aliis & aliis temporibus & regionibus.

I. Conveniendus jam nobis eſt Auguſtinus, cujus non minùs admirabilitatis habet vita, quàm doctrina; & qui eo maximè conſecutus eſt orbis Chriſtiani ſummum Magiſterium, quo totum ſe artè contulerat ad Ambroſii diſciplinam. Author eſt Poſſidius id ipſum potiſſimum ſtuduiſſe in veſte & domeſtico inſtrumento, ut illam ſectaretur laudatiſſimam mediocritatem, quæ eo maximè ſpectabilis eſt, quòd nihil affectet ſpectabile. *Veſtis ejus & calceamenta & lectualia ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abjecta plurimum: quia his plerumque vel jactare ſe inſolenter homines ſolent, vel abjicere, ex utroque non quæ Jeſu Chriſti, ſed quæ ſua ſunt iidem quærentes.* (Vita Cap. 22.) Jam quæ menſæ ejus eſſet frugalitas, quæ temperies, ut nequid nimis, ut nequid minus eſſet, ſic ille ibidem. *Menſa uſus eſt frugali & parca, quæ quidem inter olera & legumina, etiam carnes aliquando propter hoſpites, vel quoſdam infirmiores continebat; ſemper autem vinum habebat.* Jam menſæ ſupellex quantæ modeſtiæ, quantæ ad paupertatem propenſionis, ut opum magis contemptus, quàm penuria intelligeretur. *Cochlearibus tantum argenteis utens, cætera vaſa quibus menſæ inferebantur cibi, vel teſtea, vel lignea, vel marmorea erant; non tamen neceſſitatis inopia, ſed propoſito voluntatis.* Suaviſſimum autem menſæ condimentum erat illi lectio ſemper quædam ſacra, vel ſermo pius, quo maledicentia expungeretur. Illam affixo etiam proſcripſerat epigrammate in loco ubi prandebatur. Si quis verò Coepiſcoporum inopinus aliquando effutiret aliquid in quempiam, protinus Auguſtini zelus erumpebat, ut vel ſilere cogeret, vel ſe diſceſſurum comminaretur. *Et in ipſa menſa magis lectionem & diſputationem, quàm epulationem potationemque diligebat. Et ideo omnem convivam à ſuperfluis & noxiis fabulis & detractionibus ſeſe abſtinere debere admonebat.* (Ibidem.)

II. Una domo cum ſuis Clericis, una veſte, una menſa utebatur, iiſdemque cibis. Diffinitus erat ſingulis numerus poculorum, qui & ipſe tum minuebatur, ſi quid juramenti alicui excidiſſet. *Cùm ipſo ſemper Clerici una etiam domo, ac menſa ſumptibuſque communibus alebantur & veſtiebantur. Si quis juraret, unam de ſtatutis perdebat potionem. Numerus enim erat ſuis ſecum commorantibus & conviventibus poculorum praefixus.*

III. Caſtiſſimus paupertatis & Apoſtolicæ vitæ amator, animo & corde ſemper ad cœleſtia ſurſum arrecto, & ad æterna religato, nullas unquam terras Eccleſiæ ſuæ adjecit, aut domos novas; à novis ædificationibus ſemper abhorruit, ne illis ſe curarum laqueis indueret, quibus mens à ſupernis abducitur, & illiditur in hæc terrena; cùm Epiſcopales functiones animum deſiderent ad cœleſtia ſemper ſuſpenſum. Nec vitio tamen vertebat, ſi qui ad novas ædes conſtruendas animum adverterent, dum id ea facerent animi moderatione, quam tantopere commendabat Ambroſius. *Domum verò, vel agrum, ſeu villam nunquam emere voluit, &c. Fabricarum novarum nunquam ſtudium habuit, devitans in eis implicationem animi ſui, quem ſemper liberum habere volebat ab omni moleſtia temporali. Non tamen illa volentes & ædificantes prohibebat, niſi tantum immoderatos.*

Cap 24.

IV. Hæc ipſa jam ab Auguſtino ipſo ediſcenda, ut iiſdem veſtirentur pannis, atque Preſbyteri, Diaconi, atque Subdiaconi ſui Seminarii. Si quid pretioſæ veſtis ei privatim offerretur, id diſtrahi jubebat, pretiumque addici vel collegio ipſi Clericorum ſuorum, vel pauperibus. Cùm naſcendi conditione pauper eſſet, ut affirmat ipſe quidem: cùmque Epiſcopatus ipſe profeſſio quædam ſit paupertatis & humilitatis, negabat ſe commiſſurum, ut exprobrari poſſet, pretioſiori ſe in veſte fuiſſe in Clericatu, quàm ante Clericatum eſſe potuiſſet. Vide ut de his Auguſtinus aliquando ad plebem ſuam concionaretur. *Nolo talia offerat ſanctitas veſtra, quibus quaſi ego decentius utar. Offeratur mihi verbi gratia byrrhum pretioſum, fortè decet Epiſcopum, quamvis non deceat Auguſtinum, id eſt, hominem pauperem, de pauperibus natum. Modo dicturi ſunt homines, quia inveni pretioſas veſtes, quas non potuiſſem habere, vel in domo patris mei, vel in illa ſæculari profeſſione mea. Non decet, talem debeo habere, qualem poſſum, ſi non habuerit, fratri meo dare. Qualem poteſt habere Preſbyter, qualem poteſt decenter habere Diaconus, & Subdiaconus, talem volo accipere, quia in commune accipio. Si quis meliorem dederit, vendo, quod & facere ſoleo: ut quando non poteſt veſtis eſſe communis, pretium veſtis ſit commune. Vendo & erogo pauperibus. Si hoc eum delectat, ut ego habeam talem, det unde non erubeſcam. Fateor enim vobis, de pretioſa veſte erubeſco; quia non decet hanc profeſſionem, hanc admonitionem, hæc membra, hos canos.*

De diverſis Serm. 50.

Quo in Epiſcopali, & verè Apoſtolicam redolente ſanctitudinem ſermone, adverteres 1. Erubeſcendum teveri Epiſcopis, Clericiſque omnibus probrum & dedecus eſſe, ſi pretioſius veſtiantur in Clericatu, quàm in ſæculari profeſſione. Nec ſecus exiſtimandum de menſa, de inſtrumenti domeſtici nitore. Ita enim quis ſæculi abdicatione altius ſe in ſæculi ſordes demerſit: ipſa contemnendæ vanitatis profeſſione vaniſſimæ pompæ amantior factus eſt; & patrimonio pauperum abutitur, quo paupertati Cleri imprimis conſentaneæ contumeliam faciat. 2. Sentio ab Auguſtino dici, quod pretioſior veſtis *fortè decet Epiſcopum*, quanquam Auguſtinum non deceat. Sed moneo quaſi dubitanter id ab eo dici, quod tum ei rei immorari nollet, cum ad alia magis properaret. Et mox tamen apertiſſimè contra nititur: *De pretioſa veſte erubeſco, quia non decet hanc profeſſionem.* Enimvero Clericorum profeſſio, & maximè Epiſcoporum deſpicientiam ſecum adfert hujuſmodi præſtigiarum, quibus paſcitur & illuditur carnalium hominum inſania; adfert & amorem infucatum nuditatis & Crucis Chriſti. Eò ſcilicet adductus eſt Auguſtinus, ut communione ſua ejiceret Epiſcopum, qui cùm rebus propriis renunciaſſet, eas denuo recuperaverat: *Ut etiam rebus, quibus renunciaſti, te poſt renunciationem inſerueris:* qui plura expenderet, quàm ſinerent res Eccleſiæ ſuæ: *Et in ea profeſſione vivere diceris, cui fragilitas Eccleſia tua ſufficere non poſſit:* qui denique Epiſcopatum ſpectabat, ut facultatem largius & commodius traducendæ vitæ. *Non eſt Epiſcopatus artificium tranſigendæ vitæ fallacis.* Epiſt. 220.

V. Carthaginenſis IV. Concilii Patres impulerat, ut opinor, Auguſtinus, ad eos ſanctiſſimos Canones ſanciendos, ut ædicula ſit Epiſcopo juxta Eccleſiam, ut vile ſit omne ejus inſtrumentum, menſa pauper: amplitudinem verò Epiſcopatus dignitate vitæ, morum innocentia, fidei puritate oſtentaret. *Ut Epiſcopus non longè ab Eccleſia hoſpitiolum habeat. Ut Epiſcopus vilem ſupellectilem, & menſam ac victum pauperem habeat, & dignitatis ſuæ authoritatem fide & vitæ meritis quærat.* Poterant ea ſanctimonia Epiſcopi in Eccleſia ipſa cum hoſpitibus epulari, qui mos fuit antiquiſſimus, cùm harum epularum ſuavitas à charitate & ſingularitate dimanaret. *Ut Epiſcopi, ſive Clerici in Eccleſia non convivantur, niſi tranſeuntes.*

Can. 14. 15. Ferr. c. 72.

VI. Specimen edidit perinſigne Severus Sulpitius in beato Martino, quàm longè expeditius & invictius Epiſcopi dignitatem ſuam tueantur, humilitate, paupertate, pomparum ſæcularium faſtidio, quam ſocietate & ſtudio earumdem vanitatum quas vituperant, & vitiorum quæ inſectantur. Martinus Epiſcopatu auctus, idem fuit, qui ante. Nec humilitati cordis deceptum quidquam illi eſt, nec veſtium vilitati & modeſtiæ quidquam additum. Epiſcopatus authoritatem Monaſticis virtutibus non infregit, ſed illuſtravit. *Idem conſtantiſſimè perſeverabat, qui priùs fuerat. Eadem in corde ejus humilitas, eadem in veſtitu ejus vilitas erat: atque ita plenus authoritatis & gratiæ, implebat Epiſcopi dignitatem, ut non tamen propoſitum Monachi virtutemque deſereret.* Erant etiam ex Epiſcopis, qui electioni ejus ægrè aſſentirentur, ob perſonæ & veſtium deſpicabilem vilitatem. *Scilicet contemptibilem eſſe perſonam, indignum eſſe Epiſcopatu, hominem vultu deſpicabilem, veſte ſordidum, crine deformem.* His tum Præſulibus oculatior fuit plebs, & ſimplici fide perſpicacior; vidit his convitiis ornari Martini virtutes, & deliteſcentem in his veſtium ſordibus Apoſtolicam ſanctitudinem tantò ſplendidius radiare. *Ita à populo ſententia ſanioris hæc illorum irriſa dementia eſt, qui illuſtrem virum dum vituperare cupiunt, prædicabant.* Menſa Martini Monaſticæ ejus reſpondebat profeſſioni. Ea tamen excipiebat hoſpites, aquam infundebat manibus, pedes abluebat. Hæc piæ humanitatis officia deſcripſit, qui ſubinvitus expertus erat idem Severus Sulpitius. *Cùm me ſancto convivio ſuo dignatus eſt adhibere, aquam manibus noſtris ipſe obtulit, ad veſperum autem ipſe nobis pedes abluit: nec reniti ad hæc aut contraire conſtantia fuit; Ita authoritate illius oppreſſus ſum, ut nefas putarem, ſi non acquieviſſem.* Æquum certè erat ut diſcipulorum humilitas concederet tandem tanti magiſtri humilitati. Quàm diſſimiles autem beati Martini eſſent Clerici quidam tum alii, & quam flagitiosè proventus ſacros abligurirent, ſic rurſus alibi Severus idem. *Dilatat continuò fimbrias, & qui ante pedibus, aut aſello ire conſueverat, ſpumante equo ſuperbus invehitur: tigit celſa laquearia, veſtem reſpuit groſſiorem.*

De vita B. Martini. c. 7. 26.

Dialo. 1.

VII. Diviriarom copia & ſplendore emioebat io ſæculo antè Paulinos, qui poſt idoneo reſte Auguſt oo, ſplendidiùs moltò inter Chriſti pauperes eminott. *Paalinus noſter ex opulentiſſimo divite voluntate pauperrimus, & copioſiſſimè ſanctus.* Ubi & idem ſubjicit, expugnata à Gothis urbe Nola, incidiſſe Paulinum io manus eorum, & clam in ſiou oraſſe eum in cojus manus theſauros ſuos omnes depoſueras, quemque uoum ſibi incorruptibilem delegerat theſaurum, Ne propter aurum & argeorum torqueretur, quæ in cæleſte ætarium per manus pauperum jam depoſitaverat. *Domine noa excrucier propter aurum & argentum: ubi enim ſunt omnia mea ta ſcis: ibi enim habebat omnia ſua, ubi theſaurizare ille monuerat, qai hac mala mundo ventura prædixerat.*

Civit. l. 19. c. 10.

Severum aliquando Paulinua ſeutella lignea muneratus eſt, ut conſimilis illum opulentiæ & metalli amore ineeoderet. *Miſimus teſtimonialem divitiarum noſtrarum ſcutellam buxeam; at apophoretum voti ſpiritualis accipies, habiturus exemplo, ſi necdum ſimili argento ateris.* Eadem illum otabat Epiſtola, ut io beoeficii vicem fictiliom aliquid vaſorum ſibi mitteret, qoibus noſtræ otiginia memoria refricaretur. *Amamus enim vaſa fictilia, qaia ſecundùm Adam cognita nobis ſunt, & Domini theſaurum in talibus vaſis commiſſum habemus.* Supellectili opulentiſſimi quondam Senatoris menſa ipſa coofentiebat. Pauca ibi pocula, multum leguminum; hinc & ipſe boſpites ſuos non molri ſanè cibi laudabat: *Aſſiduus menſula noſtra particeps, ita ſe ad menſuram noſtri gutturis arctavit, ut nec oluſcula, nec pocula noſtra vitaverit.* Jocatur alibi de coquo ſoo, qui mira quadam arte ita legumioa ſibi condiebat, ut Senatoris Romani faſtidioſo palato mederetur. *Quo citius Senatorium poneremus faſtidium.* In alendo corpore coquus iſte languoribus animæ medebatur; delicias cibis omnibus aſpergebat, & ſal pœnitentiæ. *Sed paltes tanto gratia ſale, tanta dulcedine charitatis condiebat, ut coquos & conditaras noa deſideraremus, &c. Verùm ſpiritalis coquus interiorem hominem cibare doctior, quo deſtrueret eſcam gala, &c. Sed in in benedictione dulcedinis anima delicias habebamus.*

Epiſt. 1. ad Sever.

Epiſt. 17.

Epiſt. 3.

Ad Amar. Epiſt. 6.

Ne Paſchalibus quidem Feſtis jejunia ſua intermittebat Paulinus. Ædificationibus ſe qooque ſtuduiſſe reſtatur, ſed Baſilicæ Martyrum. Poſt verò quàm Eccleſiæ gubernacula ei ſunt credita, ſic commendatas Eccleſiæ ſibi opes diſpenſavit, ut decebat eum, qui avitos & hæreditarios iogentes fundos pauperibus erogaverat. Hoc enim illum teſtimonio ornat Julianus Pomerius: *Sanctus Paulinus ingentia prædia, qae fuerant ſua, vendita pauperibus erogavit: ſed cùm poſtea factus eſſet Epiſcopus, non contempſit Eccleſia facultates, ſed fideliſſimè diſpenſavit.*

De Vita Contempl. L. 2. c. 9.

VIII. Fauſti Lerioenſis Abbatis laudes, poſtea Regienſis Epiſcopi, celebravit Sidooius Apollinaris, quem & teſtatur in Epiſcopatu ipſo Abbatis diſciplinam retinuiſſe, Monachi macerationes. *Nil ab Abbate mutatus per Sacerdotem. Quippe cùm nova dignitatis obtentu, rigorem veteris diſciplina non relaxaveris.* Etat & alius, qoi ab eo dictus eſt *Antiſtes & Monachus.* Luculento alibi proſequitur encomio Lupum Epiſcopum Tricaſſinum, *Sanctum Epiſcopum Lupum, facilè principem Pontificum Gallicanorum.* Erant ejus creberrima jejunia, & ſumma tamen humanitas veſcendi com Collegis, ut jam minùs pœnitendi auſteritas repugnaret Epiſcopi ſuavitati. *Jejuniis delectatur, edulibus acquieſcit. Illis adhæret propter conſuetudinem crucis, iſtis flectitur propter gratiam charitatis. Summo utrumque moderamine, quia comprimit, quoties prandere ſtatuit, gulam: quoties abſtinere, jactantiam.*

L. 9. Ep. 3.

L. 9. Ep. 9.

L. 7. Ep. 13

IX. Edocuit nos Ennodius, quas B. Epiphanius Ticinenſis Epiſcopus ſibi ipſi præſcripſit legea inter ipſa Epiſcopatûs ſui primordia, quas & deinceps religioſiſſimè obſervavit. Statoit primò balneis omnino abſtinere ſe, ne molliretur anima corporis cura impenſiore, & oe carnis plus æquo quæſita muoditie mens inquinaretur. Decreverat nonquam prandere, id eſt, jejunia uſque continuare; at ne oſtentationi & ſingularitati janua panderetur, maluit nunquam cænare, ut vel ſic ſemel tantùm die quolibet reficeretur. Vili & communi cibo delectabatur; non palatum ejus offeudebatur, ſi quid aromatibus condiretur. Leguminibos tantùm veſcebatur, & oe iis quidem, niſi citra ſatietatem. Vino Timothei inſtar utebatur, ex Pauli præcepto, pari cauſa, pari modulo. *Mox ubi B. Antiſtes proprio ore leges, quibus ſe poſſet tenere, dictavit. Primùm ſtatuit non lavandum, ne nitorem anima & interioris hominis fortitudinem balnea magis ſordibus amica confringerent. Deinde decreverat nunqaam eſſe prandendum; ſed ne propoſiti ſententiam ſupervenientium vis ulla removeret, & aut jactantia uebalis, aut avaritia fama læderetur, diffinivit nunqaam ſibi cœnandum; ut commutatio horarum ac per hoc ſemel in die reficiendi tempus afferret. Cibos juſſit ſibi placere viliores, nihilque in appoſitione ferculorum aures ſaporemque ſuum poſſe offendere, niſi quod aromatibus condiretur. Olerum & leguminis paſcebatur epulis, ſed neutrum horum ad ſatietatem capiens: vini quiddam parum, quam tamen exiguitatem Apoſtolica admonitionis memor ſumebat, ob ſtomachi cavendam debilitatem.* Orante Errico Gothorum Rege, ut in palatio ſecum pranderet, oſitatum ſibi morem excuſavit, alienis nunquam aſſidere epulis. *Dixit ſibi non eſſe in more poſitum, alienis aliquando prandiis veſci.*

X. Ineunte ſtatim Epiſcopatu ſuo B. Germanus Altiſiodorenſis Epiſcopus patrimonium omne in pauperes diſtribuit, nec Apoſtolicæ tantùm devovit ſe paupertati, ſed & Monachorum pœnitentiæ. Audiendus hic eſt Conſtantios Preſbyter, ei coævus, in ejus vita. *Suſcepit ſacerdotium invitus, coactus, addictus; ſed repente mutatur ex omnibus. Subſtantia diſpenſatur in pauperes, paupertas ambitur. Ex ea die qua ſacerdotii ſumpſit exordium, uſque ad terminum vita, nunquam panem frumenti, non vinum, non acetum, non oleum, non legumen, nunquam vel ſalem ad uſum condiendi ſaporis accepit, in refectionibus primùm cinerem prælibavit, deinde panem hordaceum ſumpſit, &c. Nunquam niſi in veſpere cibus ponebatur, &c. Indumentum cuculla & tunica indiſcretis fuere temporibus. Spatium verò lectuli ſui trabecula dolatiles ambiebant, injectos cineres uſque ad marginem continentes.*

Surius die 31. Iul.

XI. Parcitate, abſtinentia, opere manuum, pedeſtri itinere, & ejuſmodi macerationibus aliis Hilarius Arelatenſis Epiſcopus non mortem, ſed immortalitatem ipſe ſuam acceleravit. *Abſtinendo victu, operi inſiſtendo, itinera pedibus conficiendo, ita ſe tenuavit, fatigavit, exhauſit, ut vix quadrageſimi octavi anni curriculum adimpleret.* Proximè ſequenti capite obvii erunt Epiſcopi aſello vecti, & ita iter facientes, quo refricatur memoria Authoris Quæſtionum utriuſque Teſtamenti, quæ falſo Auguſtini nomine inſcribuntur. Referuntur ab eo Scriptore aliæ aliarum gentium rationes in evectionibus. Vehebantur plerumque Judæi mulis, equo Romani, Perſæ curru, Medi camelis, bobus Afri quidam,

Surius die 5. Maii.

alii

Digitized by Google

Cap. 115. alii aſinis. *Nam Regibus Judæorum mulæ placuerunt ad ſeſſam, Romanorum autem non mulæ, ſed equi; Garamantum autem, qui ſupra Tripolim Afrorum ſunt, Regibus tauri placent ad ſeſſum; Perſarum verò Reges vehiculis feruntur; Reges Madian camelis delectabantur ad ſeſſum, & per Africam aſinis malunt inſidere, quàm equis.* Poterat & hic Scriptor addidiſſe, ante inventos mulos, quod Davidis demum Regis ævo contigiſſe creditur, quòd nulla antè, frequens deinceps in Scripturis mentio fiat mulorum; aſellis dumtaxat vehi ſolitos Hebræos. Et ſe humilitati ac modeſtiæ accommodavere non pauci Eccleſiæ Patres; Hilarius ultra progreſſus, Apoſtolicas miſſiones ſuas pedes obibat.

CAPUT XXXVI *P. 1. l. 4. c. 20.*

De eodem ex Patribus Græcis, de Beneficiariorum temperantia in menſa, ſupellectili, veſte, prioribus quinque Eccleſiæ ſæculis,

I. Quàm impensè Conſtantinus Epiſcopos in veſte vili venerabatur.
II. Athanaſii in hoc moderatio.
III. Nec non & Baſilii in inſtrumento domeſtico & menſa.
IV. V. Quàm exhorruerit Nazianzenus quorundam ſui ævi Præſulum epulas opparas & redundantem ſupellectilem.
VI. De B. Gregorio Thaumaturgo.
VII. De Gregorio Nyſſeno, & de curru quo peregrinabatur. Quæ hoc loco & tempore faſtum & opulentiam ſapiunt, alio non ſapiunt.
VIII. IX. Quàm frugi & modeſta Chryſoſtomi menſa & tota vitæ ratio.
X. Quàm averſaretur profanos uſus rerum Eccleſiæ.
XI. Ut paupertati ex animo ſtuderet.
XII. Ardor ejus in expenſas ſuperfluas & delitias Beneficiariorum.
XIII. Patrocinatus eſt ille tamen Clero ſuo, adversùs acerbiorem in eos laicorum cenſuram.
XIV. Quàm provida & ſuavis ejus in omnibus moderatio.

I. AD Orientales jam Patres & Epiſcopos iter molimur, ut perpendamus, quo illi modo patrimonium crucifixi Domini ſui diſpenſarint, quæ eorum fuerint ædes, quæ menſa, quæ ſupellex, qua munificentia & pompa uſi ſint in inſtrumento toro, in veſte, in equis & curribus, in extruendis ædibus. Convocato Nicæno Concilio qua reverentia & religione Conſtantinus Imperator Epiſcopos proſequutus ſit, narrat Euſebius, nec ſilet ſanè quantum ſplendoris eorum virtutibus accederet ex veſtium vilitate & indiligentia. Oculis fide illuminatis pervidebat Conſtantinus tectam involutamque illis veſtium ſordibus incomparabilem quandam ſapientiam, & Apoſtolicas virtutes; cùm hæc ipſa paupertatis obſcuritate maximè referrent & quodammodo repræſentarent Apoſtolos Chriſti, & Chriſtum ipſum. Utcumque vili veſte & cultu toto uterentur hi Præſules, tantò magis & menſæ & Aulæ ſuæ ornamento eos fore interpretabatur Conſtantinus. *Proinde menſa ipſius adhibebantur homines, externo quidem habitu ac veſtitu deſpicabiles, ſed quos ille minimè deſpicabiles judicabat; quippe qui non externam hominis ſpeciem, quæ oculis ſubjecta eſt, ſed Deum ipſum introſpiceret. Ad hæc quocumque iter faceret, eos ſecum deducebat.* (De vita Conſtant. l. 1. c. 42.) Ut ad Concilium ſiva Nicænum, ſive Arelatenſe ventitarent Epiſcopi, publicas illis evectiones conceſſit Imperator, gnarus non alendis equis, non curribus ornandis impendi res, aut proventus Beneficiorum.

II. Revocatus ab exilio Athanaſius, & triumphali quadam pompa iniens Alexandrinam civitatem, eo vectabatur pullo, quo & Rex gloriæ Chriſtus Hieroſolymæ triumphum explicuit paupertatis & modeſtiæ, clementiæ & humilitatis. *Pullus eum vehebat, non ſecus ferè ac Jeſum meum pullus ille.* (Orat. 21.) Ea ſunt Gregorii Nazianzeni verba de Athanaſii reditu triumphali. Jejuniis, vigiliis, & orandi infatigata aſſiduitate Athanaſius ſucceſſorem ſe Marci approbabat. *Hic illius velut corpore vacantis ac materiæ expertis in jejuniis & orationibus aſſiduitatem laudibus vehat, ille inſuperabilem in vigiliis ac pſalmodiis vigorem.*

III. In deſcribendis Baſilii geſtis & virtutibus idem Gregorius elegantiſſimè verſatus eſt, ubi nec illud prorſus celare potuit, quæ ſibi eſſet cum Baſilio virtutum & laudum ſocietas. Quanquam longè ampliſſimæ & ſplendidiſſimæ præeſſet Baſilius Eccleſiæ, non eò tamen ſperabat vel tantillum deviare ſe poſſe ab æmulanda ejus paupertate, qui Eccleſiarum omnium conditor & ſponſus eſt. Una illi tunica, unum pallium erat, lectum humus ipſa præbebat, panis & ſal cibum, fontes potum exhibebant. His macerationibus ægritudines creabantur, iiſdemque pòſt ſanabantur. *Hinc illi tunica una, & pallium unum, & ſtratus humi lectulus, & illuvies, & vigiliæ, illa ejus decora & ornamenta; & ſuaviſſima cœna & obſonium, panis & ſal, novum inquam illud condimentum; & potio ſobria & uberrima, quam nobis nihil laborantibus fontes profundunt. Ex quibus, imò cum quibus morbi, & morborum curationes promanarunt; quod commune utriuſque noſtrum ſtudium fuit.* (Orat. 20.) Sugillat Nazianzenus præpoſteros Baſilii imitatores, qui exteriora quædam cum eo ſectabantur, quæ ille non magni pendebat; at ab ejus animi penetralibus, & ſanctis mentis virtutumque receſſibus longiſſimè aberant. *Cujus generis ſunt pallor, barba, certus incedendi modus, veſtis genus, & lectuli ſpecies, & cibi ſumendi modus; quorum nihil ille dedita opera, ſed ſimpliciter ac fortuitò factitabat.* Quàm caſto & infucato amore Baſilius proſequebatur pœnitentiam, paupertatem, humilitatem, deſpicientiam ſæcularium delitiarum, opum, dignitatumque: tam procul erat ille ab illis ſingularibus agendi rationibus, quas ementiebantur malè feriati quidam imitatores.

IV. In Baſilii adumbranda imagine Nazianzenus præter opinionem & ſpem ſuam ſeſe exprimebat. Tabellam rurſus ille Baſilii elucubravit, cùm retundendis obtrectationibus neceſſe ipſimet fuit, ut aſperſa immerenti ſibi vitia diverſis refelleret virtutibus. Moleſtiſſimè ferebat Clericorum epulas ſumptuoſas, cùm totus demum ille faſtus vaneſcat, & dedecori atque horrori ſit. Simplex & parabilis illi erat cibus, qualem natura deſiderat. Veſtis, converſatio, inceſſus, ſpecies, ſermo, quò totus ſæculi faſtus confutaretur. Hinc illi faciebant invidiam, hinc convitia ingerebant, quæ ille perſuaſiſſimum habebat gloriæ ſibi ceſſura. *Nec enim quidquam eorum laudamus, quæ ſemel in fauces transmiſſa, pari poſtea honore ſunt; vel ut rectius loquar, pari ignominia. Verùm ſimplici atque illaborato victûs genere utimur, nec à beſtiis quarum vita ſupellectilis atque omnis apparatus expers eſt, multùm diſſidemus. An mihi quoque veſtis aſperitatem objicis, vultuſque ſitum haud ſatis elegantem? Ruſticitatemne meam & inſulſitatem non accuſabis, quodque aſperum quiddam & agreſte loqui videor? Domi utplurimum maneo, triſtis ac tetricus, mecum ipſe, hoc eſt, cum germano* (Orat. 23. 27.)

EEee

actionum mearum cenſore conſuetudinem habeo.

Ejuſmodi erant Epiſcopi, quos ſua ætas admirabatur, qui ætati poſteræ faxit Deus, ut & admirationi ſint & imitationi. Unus illis ſcopus erat propoſitus, in eo illis erant omnia, ut conſectarentur toto pectore, quæ mundus odit & contemnit; contemnerent & odiſſent, quæ ille colit. Unæ illis hæ cordi, hæ in oculis erant divitiæ, Apoſtolica paupertas. *Paupertatem objicient? Meas ſcilicet opes, & copias.* Vegetus & corpulentus corporis habitus parum illis concinere videbatur cum præcone crucis

Orat. 28. & pœnitentiæ: *Ne tu quidem jucundum ſpectaculum præbes, ita vegetus & corpulentus. Atque utinam tibi quoque canitiei & palloris quidpiam affuſum eſſet, ut fidem ſaltem & exiſtimationem ſapientiæ & veræ Philoſophiæ colligeres.* Uno ut verbo rem efficiam, unum id profitebatur Gregorius, damnare, quæ laudat

Orat. 32. ſæculum; laudare, quæ damnat. *Ea quæ aliis voluptatem gignunt, mihi moleſta ſunt; quæ autem aliis triſtia & injucunda videntur, ea animum meum oblectant.*

V. Non omnes ejus ævi Præſules in Nazianzeni veſtigia, & exempla ingrediebantur; nonnulli eorum cœnarum ſumptu immenſo certabant cum Gubernatoribus Provinciarum, eoque confidebant Epiſcopatum honeſtari; eodem conſilio, aut errore magis fœdiſſimo, in veſte, in famulitio, in ſupellectili, in equorum, ſervorumque grege vincere nitebantur, ubi vinci & compendioſius fuiſſet & honorificentius ſibi quidem; vel potius ne certaſſe quidem. Gregorio contra exploratiſſimum erat, quàm non deberent oblationes altarium inquinari ſæculari eo uſu, aut alimenta pauperum Præſulum lu-

Orat. 32. xu dilapidari. *Quin hæc quoque fortaſſe nobis exprobraverint, jam enim exprobrarunt, quod nec menſa lauta, & opipara, nec magnifica veſte utimur, nec ſplendidè in publicum prodimus, nec ad eos à quibus convenimur, gravitatem & faſtum adhibemus. Neſciebam ſcilicet nobis cum Conſulibus & Præfectis, clariſſimiſque belli ducibus, qui tot opibus copiiſque circumfluunt, ut quo ſua projiciant, non habeant, æmulationem & certamen eſſe: illud oportere, ut & nobis, pauperum bonis ad luxum & delicias abutentibus, venter undique comprimatur; & neceſſaria in res ſuperfluas effundantur, atque Altaria ipſa ructibus noſtris contaminentur. Neſciebam nos equis inſignibus & laſcivis ferri; ſelliſque & curribus magnificè attolli, ac cum pompa & faſtu deduci, atque omnes nobis perinde ac belluis de via decedere, aut etiam tantam præeuntium turbam eſſe, ut procul conſpicuus inceſſus noſter ſit.* Erant ergo jam tum Epiſcopi, qui Conſulum Romanorum Principumque ſplendorem inaniſſimum imitari mallent, quàm Apoſtolicæ inſtitutionis formam; qui neceſſaria pauperum ſubſidia ſuperfluis diſperderent expenſis; qui Altaria ipſa intemperantiæ ſuæ ſordibus contaminarent. Has eaſ-

Carm. 15. dem Aulicorum Præſulum imagines fœdiſſimas rurſum exhibuit Nazianzenus in Carminibus de vita ſua, ubi tota eloquentiæ vi & majeſtate declarat, quàm Præſules illi arderent, quàm ipſe totus indignaretur in ſacrilegas eas intemperias, in effuſiſſimas ex re pauperum epulas, in ſervorum, equorum, curruum numeroſos greges, in omnes denique ſæculi delicias, & fœdiſſimæ pompæ oſtentationes, quas fideles laïci faſtidire, Clerici exhorreſcere debent.

VI. Nec ab his receſſit Gregorius Nyſſenus in Gregorii Thaumaturgi ſanctimonia & paupertate verè Apoſtolica oculis ſubjicienda. Ejus enim ille vitam litteris mandavit. Nihil unquam poſſeſſionis ſibi eſſe voluit Thaumaturgus, dum ſuperſtes fuit, ne mortuum quidem ſe niſi emendicato condi optavit ſepulcro. *Ut individua illi ſemper fuerat rerum communio, & vitæ ſocietas cum pauperibus, communi quoque ſe voluit tumulari cœmeterio, non paſſus rei cuiquam terrenæ nomen ſuum inhærere, aut uſquam inſcribi, quam cœlis. E vita migrat obteſtatus neceſſarios ſuos, ne peculiarem ſibi locum ſepulturæ compararent. Nam ſi vivus nullius loci dominus vocari voluiſſet, ſed in alienis tanquam inquilinus & peregrinus habitans, vitam tranſegiſſet; ne poſt mortem quidem inquilinatum ſibi dedecori fore putare; ſed inſequenti inquit ſæculo prædatur, quod Gregorius nec vivens ab aliquo loco cognominatus ſit, & poſt mortem alienorum locorum fuerit inquilinus: cùm ab omni terrena poſſeſſione ſe ſe abſtinuiſſet, adeo ut ne ſepeliri quidem in proprio loco ſuſtinuerit: ſolam enim illam pretioſam & expetendam poſſeſſionem putaſſe, quæ fraudis & avaritiæ veſtigium in ſe ſe non admittit.*

VII. Alicubi rurſus idem Gregorius teſtatur, *Epiſt. ad Flavian.* quo celerius perveniret ad locum, quò illum charitas pergere urgebat, curru exiliiſſe ſe quo vehebatur, & reliquum itineris equo vectum confeciſſe. Obſervat & Palladius Chryſoſtomum jumento vehi ſolitum. *Jumentum cui ſedere conſueverat.* An jumentum hîc mulus, vel aſinus capiendus ſit, viderit Lector. Contendit enim Chryſoſtomus Chriſtum aſello vectum fuiſſe, dum ovaret Hieroſolymæ, quo Eccleſiæ Præſules exemplo ſuo informaret, his ut potius modeſtiæ & humilitati congruis uterentur adjumentis, utpote alumni crucis, cùm neceſſitas cogeret evectiones aliquas ſibi aſciſcere. *In aſina* *In Matth. hom. 77.* *ſediſſe videtur, ut vivendi Philoſophia nos erudiret, &c. Quoniam jumentis opus eſſe imbecillioribus non ignorabat, modum exemplo dedit, ne aut equis, aut mulis junctis ſublimes feramur, ſed aſino, quando res cogit, inſidere: neque ulterius progredi, ſed ubique uſum neceſſitate terminare.* De Lucio Epiſcopo Ariano Theo- *Hiſt. l. 4. c. 14.* doretus verba faciens, aſino illum vehi facit. Nec ex Severo Sulpitio magnificentior beati Martini quadrupes. *Statim eum aſello impoſuimus.* Non ti- *Dial. 2. c. 4.* erant vel Martinus, vel Chryſoſtomus, qui Gregorium Nyſſenum inſimularent, curru & equo invectum, cùm ipſi aſello ſederent. Chriſtus ſemel tantum aſello uſus legitur. Hi Præſules ſæpius utebantur. Non ergo ab his nexa, aptaque pendet germana virtus exterioribus uſibus, ſed ab humilitate ſincera, & fuga pompæ ſæculi. Poteſt & equus adhiberi, & currus exemplo Gregorii Nyſſeni, integra & illibata modeſtiæ lege, eo vel loco, vel tempore, quo infimæ, vel mediocris ſortis homines his utuntur: & quando nec tam rara, nec tanti ſumptus hæc ſunt, ut hinc notabiles ſpectabileſque fiant, qui his utuntur. Fuere forſan & loca etiam, & tempora, quibus & Martinus & Chryſoſtomus recuſaſſent aſini pullo vectari, ne Magnatum ſæculi faſtum æmulari, & æquare viderentur. In eo ergo poſita eſt moderationis regula, ut nihil non neceſſarium præſumatur, & neceſſitati ipſi fiat ſatis, eadem ipſa ratione, qua pauperes ſolent, aut certè mediocres quique.

VIII. Abhorrebat ex eodem Palladio Chryſoſtomus à qualicumque deliciarum contagio; impium & ſacrilegum ratus, in eas inſumi res Deo ſacras, & Eccleſiæ proventus. Seorſim ſolus veſcebatur, ut minore ſumptu id faceret; & ne adminiſtratoribus rerum Eccleſiæ anſam daret, expenſas exaggerandi, & ex rebus Eccleſiæ ſuas augendi. Illud quoque ſentiebat, ſi quos ex Proceribus ad

Digitized by Google

prandium invitaret, fore ut eo alii offenderentur; ſi omnes allieeret, hinc temporis, pacis, & ſubſtantiæ Eccleſiaſticæ ingentem & luctuoſam jacturam. Denique Epiſcopis omnibus formam hanc præmonſtraſſe Apoſtolos, & exemplo ſuo quodammodo ſanxiſſe, ut orationi, & prædicationi verbi totos ſe dedant, curæ menſarum & epularum nuntium remittant, quo illa cumque foco & colore oblinatur. *Frugi erat nimium, deliciarumque omnino adverſarius, ſacrilegium exiſtimans, ſi quid in ejuſmodi impenderetur, ſimul ut diſpenſatoribus quoque furti occaſionem amputaret, ne obſoniorum pretia in brevibus ſuis multiplicantes, qua erant in uſus pauperum deputata, ſibi ipſis vindicarent. Præterea civitatis ingenia cogitans, conſiderabat oportere ſe, ut Chriſti diſpenſatorem, aut dignitates omnes ex æquo honorare, aut ſe ſubjicere nemini. Inſpiciens autem & menſæ tumultus, & impenſarum magnitudinem, exhorruit rem.*

Cap. 12.

IX. Optabile quibuſdam fuiſſet, Epiſcopos ut ſaltem, Clerum ſaltem ſuum menſæ adhiberet Chryſoſtomus. Reſpondet Palladius, ne hæc quidem niſi magnis expenſis profligari poſſe, in quas nollet ſanctiſſimus Pater effundi pauperum alimenta, ſolatia ægrorum. *Signam celerrime illi multo cum apparatu exquiſitas epulas ſectarentur, iniquum & indignum erat, infirmorum & pauperum cibos, eorum qui ſani eſſent libidini exponere.*

Cap. 13.

X. Multò alienior erat Chryſoſtomus ab eorum vecordia Præſulum, qui morbum morbo curari, vulnus vulnere novo curari poſſe confidebant; famamque ſuam & opinionem longa ignavia labefactatam, epulis & ædibus extruendis redintegrari. Cùm in mentem potius venire deberet Salomonis, qui regia opulentia Palatiis exædificatis, eorum vanitatem ſingulari & cœleſti damnavit ſapientia. Non quo moleſtè ferret Chryſoſtomus extrui, aut reparari ex officio Eccleſias. Sed impatientiſſimè ferebat patrimonia pauperum non diſpenſari, ſed diſſipari in hortorum amœnitates, in aquæductuum & balnearum ſtructuras magnificas, aliorumque locorum effæminatis deliciis dicatorum; quo ſanè fit, ut criminibus & criminum architectis dæmonibus famulentur, quæ majorum pietas divino cultui dicaverat. *Multi namque ex his, qui dicuntur Epiſcopi, rationabile ipſorum odium, & divinarum rerum negligentiam ampliare dum volunt, vitium vitio commutant, cupiditatem ſcilicet vanitate, inſtruentes menſas & ſublimium ædificiorum moles erigentes, ut ex hoc ſtudio boni & induſtrii eſſe videantur, ac pro ignominia honorem conſequantur; Eccleſiaſtæ immemores, qui iſta & conſtruxit & odit, atque ea manifeſtè interdixit dum ſcriberet. Feci mihi domos & pomaria, & ecce omnia vanitas, & odivi omnem laborem, quo ego laboro ſub ſole, &c. Hæc autem dixerim, non ut eos denotem, qui probabiliter & neceſſario Eccleſias aut condunt, aut reparant; ſed illorum cauſa, qui pauperum opes in hortos penſiles, in aquæductus aëreos, in lavacra parum pudica conſumunt, quod omnia ad voluptatem peccantium faciunt.*

Ibidem.

XI. Hactenus placita & mores Chryſoſtomi Palladius Epiſcopus pari facundia & eruditione defecit. Tempeſtivum jam reor eſſe, ut & ipſi aures accommodemus, ut nos ipſe doceat, quæ ipſum edocuerat Chriſtus, ſumma & accuratiſſima Præſulum diſciplinę & doctrinę quæ ſit forma. Obſervat Chryſoſtomus Chriſtum ipſum, ut addoceret nos neceſſario & parabili cibo contentos eſſe, ſuperfluaque ejicere, ſummam quandam ſecutum eſſe paupertatem in delectu matris, natalium, educationis, veſtium, diſcipulorum, per quos in poſteras transfundere voluit ætates locupletiſſimam paupertatis ſuæ hæreditatem. *Regulas nobis præbet, ne majora, quam neceſſarius uſus exigat, requiramus. Itaque quando etiam naſcebatur, non magnificas ædes, non locupletem matrem, ſed pauperrimam elegit; ſic diſcipulos, non oratores aut ſapientes, nec genere aut fortuna claros, ſed inopes valde atque ignotos. Menſa ſua hordaceis nonnunquam panibus, nonnunquam quos diſcipuli è foro emerent, referta erat. Recumbebat præterea in fœno, veſtes viles nec conditionem vulgi excedentes induebatur. Domum nullam habebat, pedibus iter faciebat, &c.*

In Matth. Hom. 67.

XII. Aureæ linguæ pennæque idem Pontifex, alibi obſervavit gregibus quidem à Chriſto imperatum eſſe, ut Paſtores ſuos paſcant; ſed & ab eodem Paſtoribus ipſis præſcriptum fuiſſe, ut facili, & parabili, ac neceſſario cibo ſint contenti. Nemo ſuis militat ſtipendiis, ſed præter juſta ſtipendia nihil miles requirit. Alii ex vineis laborant, qui eas excolunt, non diteſcere; non de grege negotiari, & ditari avet Paſtor, ſed lacte ejus paſci. His ſacri Codices exemplis Clericos admonent & Beneficiarios omnes, ut tam invicti ſint quam milites; tam infatigati quam vinitores; tam vigilantes, quam Paſtores; hac una mercede & ſpe ſibi propoſita, ut neceſſario cibo non deſtituantur. *Apoſtoli erant & milites, & agricolæ & paſtores. Non dixit Paulus, Quis militat & non eſt dives? Sed, Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? Neque dixit, Quis plantat vineam, & aurum non colligit, aut fructum integrum non vindemiat? Sed, Ex fructu ejus non comedit. Neque dixit, Quis paſcit gregem, & de agnis non exercet mercaturam? Sed, Et ex lacte ejus non comedit. Non ex agnis, ſed ex lacte. Oportet enim habere & fortitudinem militis & agricolæ diligentiam, & curam paſtoris, & poſt hæc omnia nihil amplius quærere, quam neceſſaria.* Hæc Paulus ab ipſo Chriſto acceperat: *Ita & Dominus ordinavit iis qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere. Vivere, non mercaturam facere, nec theſaurizare. Dignus eſt enim, inquit, operarius mercede ſua.*

In Epiſt. 1. ad Corint. Hom. 21.

Hom. 22.

XIII. Quantocumque autem flagraret Chryſoſtomus amore Eccleſiaſticæ abſtinentiæ & paupertatis; non potuit non tamen defenſionem in ſe & patrocinium recipere ſui Cleri, cui inſolentius laici convitiabantur, opibus, luxu, deliciiſque Clericorum, ultra æqui veriqne lineas calumniando exaggeratis. Declarabat Chryſoſtomus non paulò opulentiores fuiſſe Sacerdotes & Levitas Moſaicos ipſius Dei juſſione, nec tamen Judæos hinc dicteriis & ſannis in eos ſæviiſſe. Perverſum eſt, ut qui nihil largiuntur Eccleſiis, aliorum largitates arrodant. Quamlibet tenui ſtirpe & re ſint Clerici, in laude tamen jure merito eſſe, quòd cùm artes eas amplecti poſſent, quibus divitiæ comparantur, piam elegerint profeſſionem, cui victus & veſtitus ſufficit is, quo natura carere non poteſt. Denique conteſtatur Chryſoſtomus, ſe ante alios omnes debacchaturum eſſe in Clericos, ſi quos eorum videret, aut ſerica veſte ſuperbientes, aut magno ſervorum ſatellitio cinctos, ſi equis veherentur ſublimes, ſi domos extruerent ſibi novas, cùm non deeſſet, ubi habitarent. Fatetur Clero exigendos, ſi qui his laborent vitiis, cùm ſuperfluarum rerum amore extricare plebem non poſſint, quo ipſimet irretiti ſunt. At ſi neceſſario contenti ſint, neminem eis jure iraſci poſſe. *Dic mihi num ſericis induitur veſtibus? Num ſectatorum multitudinem per forum incedens circumducit? Num equo vehitur? Num ædes extruit, habens ubi habitet? Si hæc facit, ego etiam reprehendo,*

In Epiſt. ad Philip. Hom. 9.

neque illi parco, ſed ſacerdotio indignum eſſe affirmo. Nam quomodo monere alios poterit, ne rebus iſtis inutilibus vacent, qui ſe ipſum monere non poteſt? Sin autem rebus tantùm ad vitam neceſſariis non eget, hoc ipſo crimen injuſtitiæ in ipſum intendis? Addit ſi publicè Clericus quis mendicare ſineretur, tum de Chriſtianæ pietatis legibus conclamatum fore. Si quando verò Laïcis doleat, Clericis nonnihil auri eſſe, & non una eos tunica contentos eſſe, præter Evangelica, ut videri poſſet, præcepta; Reſpondet ſanctiſſimus Doctor, qui in ſuis excutiant vitiis, eos non oportere tam acutos & perſpicaces eſſe in alienis: porro quod Paulus præcepit, ut habentes quibus tegamur, & alamur, his contenti ſimus, id non propriè Clericis, ſed fidelibus univerſim omnibus præceptum fuiſſe. *Cum Paulus ait, Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus, ad ſolos Magiſtros verba facit? Minimè, ſed ad omnes homines.*

XIV. Atrociùs etiam inſaniebat in Clericos Laïcorum cenſura; iniquo ferebant animo Paſtores ſuos balneis uti, ſervulum habere, jumento vehi, quippe his vitę commodis Apoſtolos ſeſe abſtinuiſſe. Hæc cum convitia in Clericos jactabantur, ex quibus, ut nunc res ſunt, eorum commendatio & laus non mediocris exprimi poteſt. His enim criminationibus ipſis proditur eorum tunc modeſtia ſingularis. Unde non illis tantùm patrocinio ſuo adeſt Chryſoſtomus, ſed & Apoſtolis ipſis miniſtraſſe demonſtrat utriuſque ſexûs nobiliſſimos & ditiſſimos, qui nullo non officio, nulla non re adeſſent, & eorum obſequiis ac defenſioni ſeſe impendere peterent. *Atque ille, Lavat, inquit, ut ego; comedit, bibit, veſtimentis operitur, domûs curam gerit atque familiæ. Cujus ergo rei gratia ille mihi prælatus eſt? Sed & famulos habet, qui illi miniſtrent, & aſello vehitur, cur præeſſe mihi debet. Numquid Apoſtoli liberos homines, qui ſibi ſervirent, habuerunt?* Et poſtea: *Vis noſſe quomodo Apoſtoli ſe habuerint, dum eſſent in vita? Peregrinationes obibant, & viri nobiles illuſtreſque mulieres pro illorum refrigerio & quiete, & animas ſuas & capita ſua ſæpè porrigebant. Audi quid Paulus commoneat: Hujuſmodi, inquit, in honore habetote, quoniam propter opus Chriſti uſque ad mortem appropinquavit, non parcens animæ ſuæ, ut impleret quod ex vobis deerat adverſùm me in miniſterio.* Itaque quàm æquum eſt proſcribi delitias, tam iniquè iraſcuntur laïci Paſtoribus, qui mediocrem ſui corporis curam agunt, ut ne fatiſcant oppreſſi pondere & labore viſitationum, concionum, aliarumque functionum complurium, quæ nec ſine labore & defatigatione obiri, nec ſine exitio præteriri poſſint. *Si delitiis inſervit, & hoc licitè culpare poteris. Porro ſi corpus curat, ut miniſterium exhibere poſſit, culpandus non eſt. Si enim præ ægritudine lectulo decumbat, quam ſubire peregrinationem poterit, quo pacto viſitare Eccleſias?*

In Epiſt. ad Titum hom. 2.

CAPUT XXXVII. *P. 1. l. 4. c. 2.*

De eodem pio & canonico uſu rerum & proventuum Eccleſiæ ex Patribus Græcis per quinque priora ſæcula. Item rurſus ex Latinis.

I. Mira præcepta Theodoreti, & exempla.
II. In publicam utilitatem ædificavit ille porticus, balneas, Pontes, Aquæductus.
III. Exempla alia ab ipſo Theodoreto commemorata.
IV. Exempla ab Athanaſio relata.
V. Placita Concilii Antiocheni.
VI. Exempla S. Baſilii.
VII. An conducat ſumptibus Beneficiorum decorari Eccleſias. Quanta Chriſtianæ Religioni & præſidio fuerunt, & ornamento, magnificentiſſima illa quæ Conſtantinus excitavit templa.
VIII. Approbatus magnopere iſt Patribus Græcis ille pius inſtinctus ædificandi & decorandi Eccleſias.
IX. Huic ſententiæ aſtipulatur ipſe Chryſoſtomus.
X. Laudatur etiam à Chriſto Magdalena pietas, quanquam illi potiùs author fuiſſet aromatum pretia pauperibus delargiri.
XI. Ornare templa in laude eſt; pauperibus ſuccurrere magis in laude eſt.
XII. Laudat & Hieronymus expenſas in decorandis templis, dum ne contemptui ſit decor & ornatus virtutum.
XIII. Unus omnium ex Hieronymo Vigilantius, pretioſiores, & gemmatas Martyrum thecas deridebat.
XIV. Rurſus in eam rem ſententia Hieronymi.
XV. XVI. XVII. De Paulino Lactantio, Leone Papa, quæ ſuper his eorum doctrina.
XVIII. Objectio ex Severo Sulpitio petita.
XIX. Nova probationes ex Sidonio Apollinari, & Auguſtino.

I. LUculentiſſimas illas leges Chryſoſtomi, de rerum & proventuum ſacrorum diſpenſatione, moribus jam & exemplis ſuis Theodoretus illuſtrabit. Litteris enim datis ad Leonem I. Papam, cùm & doctrinæ illi, & vitæ anteactæ rationes aperiret, conteſtatus eſt, ab annis jam ſe viginti ſex ad clavum Eccleſiæ ſuæ ſedere, nec acquiſiſſe ſe tamen quidquam, nec poſſediſſe, aut proprietatem nactum rei quantulæcumque; nec enim domum ſibi eſſe, non agrum, non argentum, adeoque nec tumulum; edita videlicet paupertatis profeſſione, & opibus Eccleſiæ adeo non recunditis à ſe ullis, ut & patrimonium in pauperes totum diſperſerit, ubi primùm illud in poteſtate habuit. *Quodque Epiſcopatu tot annis geſto, non domum acquiſierim, non agrum, non obolum, non ſepulcrum, ſed ſpontaneam paupertatem amplexus ſim, & ea quæ à parentibus ad nos pervenerant, poſt mortem illorum ſtatim diſtribuerim, ut ſciunt omnes qui habitant in Oriente.* Epiſt. 113.
Id ipſum ille perſcripſit ad præpotentem quendam virum, cui & geſtorum ſuorum ſeriem paulò altiùs exorſus eſt. Narrat enim à parentibus ſe ante natales ipſos Deo oblatum fuiſſe, atque ut hoſtiam altaribus dicatam, tradidiſſe ſe in Monaſterio totum vitæ tempus ante Epiſcopatum. Invitum ſe ei dignitati admotum fuiſſe; exinde autem nec convenıſſe ſe quemquam, nec à quoquam conventum fuiſſe apud Judices, nec paſſum ſe, ut Clericorum quiſquam ſuorum in foro ſæculari litigaret; abhorruiſſe ſemper ſe à muneribus, ab iis & Clericos ſuos deterruiſſe; non poſſediſſe ſe quidquam, niſi viles pannos, quibus tegebatur; hæc ſe tacuiſſe ſemper, donec jam tacere per calumniatores non liceret. *Enimvero dicere me cogunt Sycophantæ. Priuſquam me conciperent, oblaturos ſe Deo polliciti ſunt parentes: atque ab incunabulis, ut promiſerant, devoverunt, & hoc modo educarunt: in Monaſterio tempus quod Epiſcopatum præceſſit cùm exegiſſem, invitus Epiſcopus ordinatus ſum. Annos viginti quinque ita vixi, ut neque in jus vocatus ſim à quoquam, neque ipſe quemquam accuſarim. Nullus religioſiſſimorum Clericorum, qui ſub me fuerunt, Tribunalia tot annis frequentavit. Non obolum, non veſtem à quoquam accepi. Panem unum vel ovum nullus domeſticorum meorum accepit unquam. Præter panniculos quibus amictus ſum, nihil poſſidere volui.* Epiſt. 79. 81 138.

II. Tam eximia virtutum ſpecies in Theodoreti geſtis effulgeſcens, nullas patietur, ut ſpero, reſi-

dere in animo noſtro obliquiores ſuſpiciones, de ea quam ille ſequebatur proventuum ſacrorum expendendorum ratione. Confitetur enim ipſemet, non ſine quadam verecunda tamen ſui venditatione, exædificatas à ſe eſſe publicas porticus, extructos Pontes duos, reſtauratas balneas publicas, Aquæductus à ſe in urbem invectos, & aquas eò
Ibidem. corrivatas. *Publicas porticus ex reditibus Eccleſiaſticis erexi, pontes duos maximos extruxi: balneorum publicorum curam geſſi; aquæductum condidi, & carentem aquis civitatem aquis replevi.*

Erat Theodoretus tum omni eruditione clarus, tum maximè Canonum peritia, cùm compilatio Canonum ab eo fuerit conſarcinata. Non ergo verendum nobis eſt, ne cùm hæc in ſui defenſionem publicaret, novis in ſe telis ſycophantas ſuos inſtrueret. Erat ergo illi perſuaſiſſimum opera hæc omnia in publicam utilitatem excitata, non tantùm reprehendi à nullo poſſe, ſed & hinc laudes eximias in ſe refundi poſſe, cùm in ea non effudiſſet, niſi quæ neceſſariis in Clerum & pauperes omnes largitionibus ſuperfuiſſent. Non inſimulabat paulò ſuperiùs Palladius, niſi eos qui balneas viris fœminiſque communes extruerent. Id enim perſpicuè ſonant ejus verba. Si reprehendantur autem ab eo Præſules, qui favorem populi emercabantur, vel præteritæ ſuæ ignaviæ infamiam his exædificationibus publicis eluebant, jure id fit meritiſſimo. Uti & meritò ab eo laudibus extolleretur Theodoreti in Rempublicam pietas, largitas, & beneficiorum viciſſitudo, ſi ex immenſis largitatibus Eccleſiæ ſuæ aliquid derivaret in publica commoda & innoxias amœnitates civitatis ſuæ. Eo enim exemplo æternæ animarum ſalutis reſtitutor Chriſtus, in corpora ipſa noſtra gratiarum ſuarum rivulos redondare voluit, ut æmuli tantæ charitatis Epiſcopi, paterna quadam in plebes ſibi creditas benevolentia, & animarum ſaluti, & corporum etiam levamentis conſultum velint.

III. Venio ad alios Epiſcopos, quorum nomina & virtutes in Religioſa Hiſtoria ſua æternitati conſecravit Theodoretus. Si enim ipſe in Epiſcopatu eandem retinuit, atque priùs in Monaſterio temporalium omnium contemptionem; eandem menſæ frugalitatem, paupertatem in veſte, jejunia, macerationes carnis, Jacobum Niſibenum æmulatus eſt, quem ipſe author eſt, Cœnobii auſteritatum nihil remiſiſſe, Pontificalium functionum la-
Cap. 2. bores his accumulaſſe. *Montanam illam habitationem cùm mutaſſet, urbanamque non ex animi ſententia ſuſcepiſſet, nec cibum mutavit, nec veſtitum, ſed mutatis locis vitæ inſtitutio nullam cepit mutationem. Ad jejunium & humicubationem & ſaccum quo induebatur, acceſſerunt cura indigentium omnium.* Æmulatus eſt & Aphtonium præſtantiſſimæ ſanctitatis virum, quem eodem ipſe ornavit teſtimonio. *Divinus ille Aphto-*
Cap. 5. *nius cùm annos amplius quadraginta choro Monachorum præfuiſſet, ſedem aſcendit Pontificalem, nec pallium mutans aſceticum, nec tunicam caprarum è pilis contextam, cibiſque iiſdem utens, quibus ante Epiſcopatum utebatur. Gregis tamen nihilo ſecius curam gerebat.* Æmulatus eſt & Abraamem, cujus hæc geſta fidem ſuperarent, niſi rei incredibili incredibiliora com-
Cap 17. plura alia fidem aſtruerent. *Admirabilis iſte vir, nec panem Epiſcopatûs ſui tempore guſtavit, nec legumina, nec olera igni cocta, nec aquam, quæ apud rerum iſtarum peritos prima è quatuor elementis ob neceſſitatem eſt habita; ſed lactucas, intyba & apia, fructus autumni tempore. Hæc autem poſt veſpertinum officium ſumebat.*

IV. Imitabatur denique Theodoretus Epiſcopos illos complures, quos Dracontio proponebat Athanaſius, ut hunc adhortaretur ad Epiſcopalem ſarcinam ſubeundam, cùm horum exemplo conſtaret Epiſcopalem ſollicitudinem Monaſticæ profeſſioni haud ſanè repugnare. Id confirmat Athanaſius numeroſo examine Epiſcoporum, qui utriuſque ſtatûs hujus perfectionem quandam eminentiſſimam fuerant conſectati. *Licebit tibi in Epiſcopatu eſurire,* *Epiſt. ad*
ſitire, ſicuti Paulo, vinum non bibere, ſicuti Timotheo, *Draconti.*
&c. Novimus Epiſcopos jejunantes & Monachos comedentes. Elias & Eliſæus, Paulus & cæteri Apoſtoli, ut ibidem perhibet Athanaſius, Epiſcopales & ipſi curas Monaſticæ paupertati, vitæque auſteritati incredibili conſociarunt. *Noſti Serapionem Monachum, noſti Agathonem, &c. Et tamen iſti Epiſcopi conſtituti non contradixerunt, ſed habentes pro exemplari Eliſæum, & conſcii quid Elias egerit, quid diſcipuli Chriſti Apoſtolique fecerint, ſuſceperunt hanc curam, &c.*

Agit & Caſſianus de ſanctiſſimo Monacho Archebio, qui cùm annos triginta ſeptem contriviſſet in ſtadio Monaſticarum macerationum, pòſt ad Epiſcopalem Cathedram provectus, ita ſecum ſtatuit, non ſe Epiſcopatui intruſum, ſed eremo & clauſtro extruſum fuiſſe, cujus virtutea & perfectionis apicem ne tanto quidem annorum decurſu aſſecutus eſſet. Unde & adeo non remiſit, ut priori vitæ aſperitati aliquid addendum ſibi exiſtimarit. *Arche-*
bius raptus de Anachoretarum cœtu, & Epiſcopus Pa- *Collat. 11.*
nephiſi oppido datus tanta diſtrictione omni ævo ſuo pro- *c. 2.*
poſitum ſolitudinis cuſtodivit, ut nihil de præterita humilitatis tenore laxaverit, aut de adjecto ſibi honore blanditus ſit. Non enim tanquam idoneum ſe ad iſtud officium teſtabatur aſcitum, ſed velut indignum ab illa anachoreſeos diſciplina querebatur expulſum. Eo quod triginta ſeptem annis in eadem commoratus, ad puritatem tantæ profeſſionis nequaquam pervenire potuiſſet.

V. Jubet Concilium Antiochenum communicari cum Epiſcopo proventus Eccleſiæ, ſi ipſe quoque egeat; tum enim æquiſſimum eſſe ex Apoſtolo, ut neceſſariis alimentis & veſtibus cum ſuis omnibus
donetur. *Ipſum quoque ex eis percipere, atque uti de-* *Can. 25.*
bere, quibus indiget, ſi tamen indiget, vel ad ſuas neceſſarias expenſas, vel fratrum qui apud eum hoſpitalitatis gratia commorantur, ut nulla ex parte per inopiam defraudentur, juxta Apoſtolum dicentem, Habentes victum quotidianum & tegumentum corporis, his contenti ſimus. Si his ſportulis à Paulo diffinitis minùs acquieſcat Epiſcopus, ut pauperum patrimonii defraudatione ſuos locupletet, tum verò & ipſe, & Preſbyteri ejuſdem facinoris conſcientia conſtricti, in Synodo Provinciæ cauſam dicent. *Quod ſi contentus iſtis minimè fuerit, convertat autem res Eccleſiæ in ſuos uſus domeſticos, & ejus commoda & vel agrorum fructus, non cum Preſbyterorum & Diaconorum conſcientia pertractet, ſed horum poteſtatem domeſticis ſuis aut propinquis, aut fratribus, filiiſque committat, ut per hujuſmodi perſonas occultè lædantur Eccleſiæ, Synodo Provinciæ pœnas iſte perſolvat.*

VI. Exciderat nobis propemodum Baſilius, qui defenſionem ipſemet lucubravit ſuæ publicorum Eccleſiæ redituum adminiſtrationis, ex quibus conſtruxerat Eccleſiam oppidò magnificam, Epiſcopa-
les ædes, Seminarium, ſive Cœnobium, quo & ipſi *Epiſt. 371*
Provinciæ Præſides excipiebantur, hoſpitalitatis Eccleſiaſticæ jure, Xenodochium peregrinorum, Noſocomium ægrorum, cum ea & officialium & redituum copia, quam tantæ ædes deſiderabant.

VII. Ex hoc Baſilii contextu occaſione data,

paulò operoſiùs inquiremus, an ſatis canonicè & religioſè proventus Eccleſiæ copioſiores effundi poſſint ad extruendas Eccleſias magnificentiores, & ſplendidiùs exornandas. Ante ipſum Conſtantini Imperium narrat Euſebius fideles ipſos, jam & numero & opibus præpollentes, Eccleſias excitare cœpiſſe ampliſſimas & opulentas. *Quo factum eſt ut priſcis ædificiis jam non contenti, in ſingulis urbibus ſpatioſas ab ipſis fundamentis extruerent Eccleſias.* Excidit & complanavit templa hæc omnia Diocletiani perſecutio; at ubi pòſt illuxit iterum Eccleſiæ pax, illuxit & Imperium Conſtantini, rurſus Eccleſiæ inſtauratæ ſunt aliæ longè magnificentiores, tanquam victricia quædam trophæa Chriſti, de principibus ſæculi triumphantis, & tanquam prævia quædam ſimulacra inviſibilis ac cæleſtis templi, ubi cum Sanctis ſuis Deus æternùm regnaturus eſt. *Hoc magnificum Dei altiſſimi templum, quod ſub aſpectum cadit, ad exemplum præſtantioris illius templi, quod cerni oculis non poteſt, quàm fieri potuit, ſimillimum fabricavit.* Hæc Euſebius de opulentiſſimo templo, quod Tyri excitavit ejuſdem urbis Epiſcopus.

L. 8. c. 1. 2.

L. 10. c. 4.

Eſt enimvero conſpicuus hic orbis univerſus magnificentiſſimum utique Templum, ſplendidiſſimumque, quanquam ejus tantùm umbra ſit inconſpicui & intelligibilis templi, quod æterna & incommutabilis Veritas inhabitat. Hoc exemplo imbuit nos & illexit Deus, ut templa illi conſtrueremus. Conſtantinus Epiſcopis ſtatim faces admovit, ut reſtaurandis incumberent Eccleſiis, excitavit & ipſe *regali magnificentia*, quaſi cruci Chriſti triumphum quendam perpetuum inſtrueret, ejuſque pedibus ſubjiceret quidquid toto orbe magnificentiſſimum eſt. Marmora, argentum, aurum, quidquid eſt pretioſorum lapillorum & gemmarum certatim ibi radiabant, at materiam pretio incomparabiliter ſuperabat ars & induſtria, operumque tum elegantia incredibilis, tum majeſtas. Nec Hieroſolymæ tantùm, ſed & Nicomediæ, Conſtantinopoli, Romæ Conſtantinus pietatis & religiónis ſuæ inexhauſtas opes explicuit, compluribus Eccleſiis excitandis. Sanctiſſimis tunc Epiſcopis volupe erat, pulcritudinem & pompam orbis totius proſpicere abſolutam à profana dæmonum ſervitute, cui tamdiu fuerat mancipata, & uni jam libertatis & ſuæ venuſtatis authori conſecratam. Si illuſtre enim & magnificum eſt ad Chriſti gloriam, ex Auguſtino cæteriſque Patribus, ut ad opprobrium crucis ejus, & ad tumulum eorum, qui ſuo ei ſanguine litaverunt, procumbant coronata Regum & Imperatorum capita, eodem certè perſpicaciſſimo fidei oculo fulgurantem ejus gloriam intuemur ex univerſa mundi opulentia jam & ſuperbia ejus crucis & humilitatis myſteriis famulante. Deſcripſit ædem magnificam Evagrius, qua concludi placuit & coli columnam, qua Simeon Stylites de ſæculi inſaniſſimis pompis triumphaverat.

Euſeb. de vita Conſt. L. 2. c. 45 46.

L. 3. c. 29. 30.

Cap. 31 32. 33. 40 &c.

L. 4. c. 58.

L. 1. c. 14.

VIII. Miratur Gregorius Nyſſenus ſumptuoſiſſimum Theodori Martyris templum. Qui rurſus alibi ex aureo & cæruleo ejus tabulato ac fornice occaſionem arripit propellendæ mentis ad æternorum pulcritudinem contemplandam. Gallum & Julianum teſtatur Nazianzenus, cùm Ordine Lectorum initiati fuiſſent, ſuum in Chriſtum amorem & cultum commendatum voluiſſe, magnificentiſſimis templis ei extructis, doniſque opulentiſſimis. *Sumptuoſiſſimis Martyrum monumentis, & votivorum donorum munificentiis ſapientia ſtudium Chriſtique amorem declarabant.* ϗ φιλομάρτυρες, ϗ φιλόχριστοι ἦσαν. Nazianzenæ

Tom 3. pag. 178.

To. 2. pag. 41.

Orat. 3.

Eccleſiæ amplitudinem & opes vix idem alio alibi ſermone complecti potuit. Commendat & Cyrillus Epiſcopus Hieroſolymitanus, tantum opum, aurique & argenti effuſum in ea templa, quæ Hieroſolymis Imperatores extruxiſſent. Opulentioris ſtructuræ artes in Martyrum tumulis elegantiſſimè executus eſt Theodoretus, ſed multò accuratiùs gloriam eo ipſo triumphantis Chriſti, quod ejus ſervorum Martyrumque cineribus tanti impenduntur honores, cùm ſitu, ſilentio, & oblivione obruti jaceant Imperatores, Heroës, & Philoſophi gentilitiæ ſuperſtitionis.

Orat. 19.

Catech. 14.

Græcan. affect. ſerm 8

IX. Nec prætermiſit Chryſoſtomus incruſtata marmoribus, & in incredibilem quandam altitudinem fornicata templa, in quibus concionabatur. Qui rurſus idem alibi fidem fecit, non diſplicere ſibi aurea vaſa, quæ Altaribus offerrentur, niſi cùm ea offerrent manus rapinis contaminatæ, aut ubi non æquè laboraretur ad offerendum Deo pectus cœleſti charitatis auro locuples. *Si anima tua plumbo ac teſta deterior eſt, quid tibi proderunt vaſa aurea? Non igitur laboremus ad aurea vaſa offerenda ſolum, verùm etiam multò magis de juſto labore acquiſita offeramus. Hæc enim aurea ſunt & pretioſa, quæ avaritia non maculantur.* Non argentea menſa, non aureo calice Chriſtus Corpus primò ſuum & ſanguinem conſecravit, inæſtimabili tamen ibi pretio omnia renidebant, & ſplendore, ex ſuperfuſa Spiritus ſancti plenitudine. *Non erat illa ex argento menſa, nec ex auro calix, quo Chriſtus diſcipulis ſanguinem præbuit; pretioſa tamen erant omnia, quia Spiritu abundabant.* Caput ergo eſt, ut Deo offerantur primò pretioſiſſimæ virtutum hoſtiæ, quibus accedant velut ſimulacra earum quædam aurea & argentea vaſa. *Non eſt opus vaſis, ſed animis aureis. Hæc dico, non quia vetare velim talium vaſorum oblationem, ſed quia dignum puto ante omnia miſericordiæ eſſe incumbendum in pauperes: nam & vaſa Deus ſuſcipit, ſed illa multò magis ſunt gratioſa.* Cùmque rurſus ſuperbos templorum ornatus oculis perluſtraſſet, fatetur juſtis laudibus impartiendam eſſe eam pietatem, ſed multò juſtioribus cumulandam eam, quæ in pauperes effunditur. *Vermiculato emblemate pavimenta ornas, lychnos argenteis catenis dependere facis, &c. Nec prohibeo magnifica templa condere, ſed hæc cum illis, immo verò hæc ante illa facere moneo.*

Tom. 5. Serm 16.

In Matth. Hom. 51.

X. Obſervat divinus idem Orator reprehenſam ab Apoſtolis fuiſſe Magdalenam, quod aromata non potius ad levationem pauperum contuliſſet, quàm ad Chriſti pedes ungendos: at Chriſtum infinita quadam ſapientia & charitate, illam purgaſſe, ſed & laudibus affeciſſe; ut eo nos imbueret documento, non damnare eos, qui ſumptuoſa condunt templa, quanquam ſi nos antè illi percontarentur, invitandi potius eſſent, ad pauperum levandas neceſſitates. *Itaque & tu ſi videris quoſdam præparaſſe vaſa ſacra, aut ornatum quendam alium circa parietes Eccleſiarum aut pavimenta confeciſſe: noli reprehendere aut venundari jubere aut deſtrui quod factum eſt, ne animum ejus qui fecit perturbes. Sin verò antequam fecerit, te conſuluerit, pauperibus offerre jubeto.*

Ibidem. Hom. 80.

XI. Hæc juſtiſſima ſanctorum Patrum arripienda nobis eſt mediocritas; ſolidæ virtutis ornamenta longè chariora Eccleſiæ & ſplendidiora ſunt; ſed quæ in ſenſus cadunt, & his viſibilibus ſpectaculis mentem ſurſum abducunt, aſpernanda non ſunt. Prioribus illis totos ſe dedunt perfecti; imperfecti, quorum eſt copioſiſſimus Eccleſiæ grex in his poſterioribus hærent, vel non hærent, ut ad ſuperiora

illa conditantur: utriſque Deus colitur & delectatur; illis impenſius, quam his: ſed utriſque tamen, ut è cujus bonitatis fontibus bona ſcaturiant non ſumma tantùm, ſed & mediocria; & in cujus ſummam gloriam redondet hæc contextio temperatiſſima mediocrium & ingentium bonorum. Eo ſenſu *L. 2. Ep. 246.* capiendus Iſidorus Peluſiota, cùm illum concerpit Epiſcopum, qui manu altera Eccleſiam exædificabat, altera viros probos abigebat, quibus pretium & decus potiſſimum Eccleſiæ adjicitur. Unde & totus ille Chryſoſtomo aſſentitur, ejuſque judicio de Magdalena, ab Apoſtolis reprehenſa, à Chriſto collaudata, omnibus poſtea ſæculis collaudanda. Non aliter argumentatur Iſidorus, congratulandum eſſe eorum pietati, qui templa exornant, quanquam optatius eſſet, ut pauperibus opitularentur. *L. 2. Ep. 88.* *Ad eum modum faciunt nunc probatiſſimi Sacerdotes; ſi quis dicat, conſecrare aut appendere aliquid volo, id eum pauperibus dare jubent. Sin autem id jam ipſe fecerit, non modo eum non increpant, verùm etiam blande ac leniter admittunt. Non quod hoc illo melius ac præſtantius eſſe ducant: non enim propterea Chriſtus venit, ut Eccleſias auro & argento impleat; ſed ne eum, qui hoc donarium obtulit, animi anxietate afficiant.*

XII. Fruſtra ſunt, quibus perſuaſum eſt, ab Hieronymo improbari ſumptus, aurum, opes ingentes templorum. Longè alia ſunt in ſententia, qui in ejus verbis, conſiliis, lucubrationibus omnibus explorandis pluſculum operis & induſtriæ poſuerunt. In Epiſtola ad Nepotianum ſpiritales ille quidem Eccleſiæ ornatus & venuſtates longo ſemovet intervallo, ab auro & cultu toto Synagogæ, & eos perſtringit, qui ſtudium omne ſuum collocant in auro gemmiſque in Eccleſias inſerendis; ſed eo tantum id ille facit, quòd non pari ardore certaretur ad eligendos Miniſtros, & Preſbyteros, quorum pietas & templi & miniſterii ſacri ſanctimoniæ reſponderet. *Multi ædificant parietes & columnas Eccleſiæ ſubſtruunt, marmora nitent, auro ſplendent laquearia, gemmis altare diſtinguitur, & Miniſtrorum Chriſti nulla electio eſt.* Summis quidem ille laudibus proſequitur beati Exuperii Epiſcopi Tuloſani opu- *Ad Ruſtic.* lentiſſimam paupertatem, qui *Corpus Domini caniſtro vimineo, ſanguinem portabat in vitro*: ſed ea certè tempeſtate, iiſque difficultatibus moleſtiiſque temporum, per quas confringenda fuiſſent vaſa ſacra, ad ſolandas non pauperum tantùm, ſed & Nobilium neceſſitates, quos ipſos pares premebant anguſtiæ. *Cæterum juxta miſerias hujus temporis & ubique gladios ſævientes, ſatis dives eſt, qui pane non indiget.*

Suadebat quidem Paulino Hieronymus, ut egenis potius alendis, quam templis ornandis ſtuderet: ſed non ſtatim minori obtrectatur virtuti, ubi com- *Ad Paulin. de inſtitut. Monach.* mendatur præcellentior aliqua. *Verum Chriſti Templum anima credentis eſt: illam exorna, illam veſti, illi offer donaria, in illa Chriſtum ſuſcipe. Quæ utilitas eſt, parietes fulgere gemmis, & Chriſtum in paupere fame periclitari?* Duo hic comparantur invicem bona, quorum alterum ſemper antecellit, immo & quandoque neceſſario præponendum eſt, ubi pauperes inopia cruciantur. Laudat & Paulam Hieronymus, quod viventibus, quàm lapideis templis im- *In Epitaph. Paulæ.* penſius ſtuduiſſet: *Nolebat in his lapidibus pecuniam effundere, qui cum terra & ſæculo tranſituri ſunt, ſed in vivis lapidibus, &c.* Sed ejuſdem generis id quidem eſt, atque illud quod ad Julianum ſcribit, ut ſe potius, quam ſua Deo dedicet; & Monachorum potius, quam Monaſteriorum numerum auctiorem velit. *Nolo tantum ea offeras Domino, quæ poteſt fur rapere, &c. Extruit Monaſteria, & multus à te per* *Conſolatio ad Julian.* *inſulas Dalmatiæ ſanctorum numerus ſuſtentatur. Sed melius faceres, ſi & ipſe ſanctus inter ſanctos viveres.*

XIII. Ne poterat quidem Hieronymus illis conſpergi erroribus, quos ipſemet à Vigilantio diſſeminatos extirpare & elidere ſtuduerat. Illum enim novellæ hæreſeos architectum apertè damnat, quòd gravatè ferret coli Martyres, & eorum corpora vaſculis aureis circumferri. *Dolet Martyrum* *Adverſus Vigilan.* *Reliquias pretioſo operiri velamine, & non vel pannis vel cilicio colligari, &c. Omnes Epiſcopi non ſolum ſacrilegi, ſed & fatui judicandi, qui rem viliſſimam & cineres diſſolutos in ſerico & vaſe aureo portaverunt?* Omnes ergo Epiſcopi Reliquias portabant Martyrum aureis thecis incluſas; & hinc tela promit Hieronymus ad configendam Vigilantii impietatem. Non quò non ſentiat pietati ipſi fidelium modum aliquem poni debere in hoc ipſo pietatis officio, & religioſæ largitionis; ſed confitetur tamen & ipſe, & hæc dona inconſideratius à ſæcularibus reprehendi, ſicut ab Apoſtolis vitio vertebantur aromata Magdalenæ; & eorum patronam aliquando & defenſatricem fore ſempiternam Dei veritatem, Chriſtum. *Quod ſi aliqui propter imperitiam & ſimplicitatem ſæcularium hominum, vel certè religioſarum fœminarum, de quibus verè dicere poſſumus, Confiteor, zelum Dei habent, ſed non ſecundùm ſcientiam, hoc pro honore Martyrum faciunt, quid inde perdis? Cauſabantur quondam & Apoſtoli, quod periret unguentum, ſed Domini voce correpti ſunt. Neque enim Chriſtus indigebat unguento, & tamen illa mulier in honore Chriſti hoc fecit, devotioque mentis ejus recipitur.*

XIV. Habes hic ergo & Hieronymum & Chryſoſtomum, tum in patrocinium Magdalenæ conſpirantes, tum ſibi mutuò conſentaneos in hoc quidem negotio toto. Dilucidius & alibi mentem ſuam aperit Hieronymus, ubi non diſſimulat in rebus hoc genus varios eſſe poſſe & diſſimillimos inſtinctus, atque affectus, alios quidem aliis laudabiliores, ſed inculpatos ultro citroque, adeoque & laude dignos. *Alii ædificent Eccleſias, veſtiant parietes mar-* *Ad Demetr. de Virg. ſerm.* *morum cruſtis, columnarum moles advehant, earumque deaurent capita, pretioſum ornatum non ſentientia, ebore argentoque valvas, & gemmis aurata diſtinguant altaria; non reprehendo, non abnuo: unuſquiſque in ſuo ſenſu abundet; melius eſt hoc facere, quam repoſitis opibus incubare. Sed tibi aliud propoſitum eſt. Chriſtum veſtire in pauperibus, &c.*

Jam inde à ſæculo Eccleſiæ tertio ſeneſcente au- *L. 1.* thor eſt Optatus Milevitanus *fuiſſe Eccleſiæ ex auro & argento quamplurima ornamenta.* Eorum in Eccleſia Carthaginenſi breviculum Menſurius Carthaginenſis Epiſcopus ante mortem ſuam commendavit Viduæ fideli, quod illa Cæciliano recens ordinato reddidit. At Preſbyteri illi duo quibus commiſſa fuerat eorum cuſtodia, peſtilentiſſimo ſchiſmate conflato, furtum & ſacrilegium ſuum ſperarunt Eccleſiæ ipſius ruina obrui & deliteſcere poſſe.

XV. Beatus Paulinus ad quem modò diximus ſuper hac quæſtione Epiſtolas dediſſe Hieronymum, Magdalenæ patrocinium in ſe quoque ipſe recepit, cenſuitque rerum eſſe & temporum cauſas, & vices inuſitatas, ubi poſſit ipſum Chriſti corpus in ſacramento adorandum, ipſi præferri Chriſto pauperum perſonam induto. *Verùm proditor antequam prode-* *Epiſt. 4. ad Severum.* *ret Dominum, perfidiam ſuam prodidit, quem non pauperum, ſed furtorum ſuorum cura commoverat, & livor mentis inſida, ut unguentum illud quamlibet pretioſum, Dominici tamen ſanguinis comparatione viliſſimum, pre-*

tioſius corpore ſalutari judicans, indignaretur in fœminam piè prodigam, quam ipſe Dominus bonum in ſe opus teſtatur operatam; docens egentium curam eſſe poſthabendam, ſed ſibi tantum. Et quando rerum exemplorumque quam verborum major eſt eloquentiæ vis, facilè intelliges, quem in ſenſum Paulinus flexerit verba Hieronymi Epiſtolæ, ex Baſilicis illis magnificis, quas extruxit, & ex tabellis, quas ſumma arte in iis expingi fecit, quas & ipſe rurſus longè pulcherrimis carminibus ſuis illuminavit.

Epiſt. 12. Natali. 9.

XVI. Quæ ad enucleandam Hieronymi ſententiam commentari ſumus, ea, & Lactantii aptanda ſunt contextibus quibuſdam, quas expreſſiſſe videbatur Hieronymus. Templa, Altaria, eorumque ornamenta nullis non conviciis proſcindenda erant, quandiu ſacrilega Gentilium ſuperſtitio illa contaminabat. Sed de iis non aliter argumentandum, quam de ſacrificiis gentilium philoſophatus eſt Auguſtinus: non ea à dæmone divina ſibi uſurpante uſurpanda fuiſſe, niſi ea uni ſummo Deo deberi intellexiſſet. Ut iiſdem litteris, verbiſque Dei veri & adulterinorum numinum nomina, vel fando, vel ſcripitando exprimimus; ita & iiſdem exterioribus teſſeris ſigniſque exprimunt pii quid ſummo Deo, impii quid reverentiæ & obſequii iis impeoſum velint, quos in vicem ſummi Dei colont.

De Orig. errorum. L. 2.

XVII. A Leone Magno illud obſervatum eſt, ſolemnioribus & feſtis diebus familiare fuiſſe fidelibus, ut geſtientis animi lætitiam ad Chriſti carnis myſterium proderent paulò exquiſitiori cultu & veſte, uti & Preſbyteri tum pretioſiori ornatu Eccleſias veſtiebant. Hæc enim ipſius naturæ ſponte, & inſito impetu proſiliont ex intimo illo, & tum concitatiore ſenſu, quo divinas res proſequimur. *Si enim rationabile & quodammodo religioſum videtur, per diem feſtum in veſtitu nitidiore prodire, & habitu corporis hilaritatem mentis oſtendere; Si ipſam quoque orationis domum propenſiore tunc cura & ampliore cultu, quantum poſſumus adornamus: nonne dignum eſt ut anima Chriſtiana, quæ verum vivumque templum eſt, ſpeciem ſuam prudenter exornet?* Ita ornatus iſti Eccleſiarum decentiores, muta ſunt quodammodo magiſteria, quibus ſubinde admonentur fideles, ut animæ venuſtatis cupidiores tantò ſint, quando hæc una verè venuſtas eſt, quæ à virtutibus proficiſcitur.

Serm. 3. De Quadr.

XVIII. Commemoratus eſt à Severo Sulpitio Preſbyter ille pauperculæ Eccleſiæ, *vilibus texta virgultis Eccleſia*; qui aurum ſibi oblatum recuſavit, quippe *Eccleſiam auro non ſtrui, ſed deſtrui.* Sed ea id ille de regione narrat, in qua auri & pecuniæ uſus erat nullus, mercium commutatione omnia tranſigebantur. At verò ut optari poſſit, non tamen utique ſperari, fieri poſſe, ut eò deveniatur toto orbe terrarum. Interim ergo neceſſe eſt Eccleſiam ad Sponſi ſui incorruptibilis formam ſeſe effingere, & indulgentius humanis infirmitatibus ſe accommodare.

Dial. 1. c. 1.

XIX. Hinc facilè perſuadeor eo humanitatis & indulgentiæ ſenſu, ad carnalium animos ſenſibili templorum decore ad inviſibile incorruptæ & incommutabilis ſapientiæ decos traducendos, B. Patientem Lugdunenſem Epiſcopum exædificaſſe opulentiſſimam Lugduni Eccleſiam, quam & æternæ poſterorum memoriæ commendavit ſuis carminibus Sidonius Apollinaris; aurum ibi & marmora, lapilli & gemmæ certatim fulgebant. *Intus lux micat atque bracteatum ſic Sol ſollicitatur ad lacunar, fulvo ut concolor erret in metalla. Diſtinctum vario nitore marmor, percurrit cameram, ſolum feneſtras, ac ſub verſicoloribus figuris vernans herbida cruſta ſaphiratos vertit per praſinum vitrum lapillos.* Ubi perſpicis ſanctiſſimos Epiſcopos non approbaſſe tantum ſuperbæ templorum ſtructuræ magnificentiam, ſed excitaſſe ipſoſmet, ornaſſe, amplificaſſe. Ad laïcos enim ſupra Hieronymus verba faciebat, ubi monebat, non hinc eis æternum imminere exitium, quòd templa non conſtruant; ſed ex eo quòd in pauperes nihil, aut malignius erogent. At ex officio quodam ſpeciali tenentur Beneficiarii extruere, decorare, reparare Eccleſias, pro redituum ſuorum modo, & templorum ipſorum neceſſitate. Atqui antiquiſſimi, iidem ſanctiſſimi Eccleſiæ Patres ita conſtruebant, cùm longè maximam partem fideles ſimpliciores, & ſenſibilibus addictiores ſint, eos ad intelligentiam qualemcumque & amorem pulchritudinis incorruptibilis alliciendos eſſe, nitore & majeſtate quadam exterioris cultus, quo æterna & intelligibilia adornantur. Ne eo quidem vacare culpa cenſebat Auguſtinus Manichæos, quod ſolennioribus feſtis nullo præcipuo & eximio cultu templa ornarent. *Nullo feſtiviore apparatu.*

Sidon. Apol. L. 2. Ep. 10

Con. Epiſt. Manichæi. c. 8.

CAPUT XXXVIII. *P. 2. l. 4. c. 7.*

Beneficiarios menſa, veſte, inſtrumento, famulitio modeſtiore eſſe debere, velut meros bonorum Eccleſiæ Procuratores, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. II. III. Beneficiarios cuſtodes & procuratores eſſe patrimonii Eccleſiæ apud ſe depoſiti.

IV. V. Frequentiora Epiſcopi convivia Gregorius Magnus reprehendit, refellit & nugatorias ejus cauſationes.

VI. Ut ad menſam Epiſcoporum legerentur ſacri Codices.

VII. VIII. IX. Mira exempla paupertatis, modeſtiæ, frugalitatis Epiſcoporum, in ſupellectili, veſte, evectionibus. Gregorius ipſe Magnus ab extructionibus alieno erat animo.

X. XI. XII. XIII. Mira exempla BB. Germani, Cæſarii, Fulgentii.

XIV. XV. De B. Aidano, aliiſque Angliæ Epiſcopis, Gregorii Magni virtutum æmulis.

XVI. Laicorum etiam ſuperflua omnia pauperibus deberi contendit Cæſarius.

XVII. XVIII. Tergiverſatio eorum, qui quarta bonorum Eccleſiæ portione ſemel pauperibus adjudicata, negant eis deberi ſuperflua ſi qua ſint portionis ipſius Beneficiarii. Reſponſio ad eam objectionem.

XIX. An qui gradu dignitatis eminentiore ſunt Beneficiarii, illis condonandi ſunt largiores ſumptus.

XX. XXI. Exempla Epiſcoporum, qui opera quadam publica moliti ſunt.

I. Conceptis verbis alicubi ſuperius affirmabat B. Joannes Eleemoſynarius, delectum aliquem forſan à ſe fieri potuiſſe pauperum, quibus donaret: at cùm Chriſti diſpenſator eſſet, nihil diſcriminis à ſe interponi poſſe, & omnes ſibi neceſſario atque indiſcriminatim donandos eſſe. *Si Joannis, immo Chriſti diſpenſatores vultis eſſe, divino præcepto, ſine calliditate obedite, dicenti, Omni petenti te da.*

Vita ejus. c. 6.

II. Ad nobilem quendam virum datis litteris Gregorius Magnus, quem pudor à petendo avocabat, commonuit eum, intempeſtivam eſſe petendi verecundiam, ubi qui dat, non dat, ſed diſpenſat bona ad diſpenſandum ſibi credita. *Non debet eſſe verecundia, ei aliquid de eleemoſynis importunè dicere, quem conſtat, non ſuas, ſed ad diſpenſandum res pauperum habere. Poſtquam enim & nos gloriam noſtram omnino diligimus, & diſpenſatoris locum in rebus, ſicut ſcitis pauperum tenemus, veſtra fateor verecundia valde accuſabilis fuit.*

Ioan. Diac. in ejus vita. L. 2. c. 57.

III.

Digitized by Google

III. Leonem Epiſcopum Agathenſem ita inducit loquentem Gregorius Turonenſis, ut ex ejus verbis dilucidum fiat, quàm Gallicanis tum Epiſcopis perſuaſum eſſet, & Epiſcopis & Beneficiatis omnibus non eſſe commendatam niſi procurationem patrimonii pauperum, cujus & ipſi participes fierent, ſi egerent, & quantum egerent. En ipſa Leonis verba ad nobilem virum, qui prædium aliquod invaſerat Eccleſiæ Agathenſis. De Gloria Martyr. l. 1. c. 79. *Relinque ô fili res pauperum, quas ordinationi noſtræ Dominus commendavit, ne tibi ſit noxium, & à lachrymis egentium, qui de fructibus ejus ali conſueverant, enecери.*

IV. Quo ſemel principio ita fixo & conſtabilito, jam facilè concluditur, qua tandem ſobrietate & religione Epiſcopi & Beneficiarii tum quique officii ſui memores uterentur rebus Eccleſiæ, patrimonio pauperum, hoſtiis Deo dicatis. Acerbiſſimè objurgatus eſt à Gregorio Magno Natalis Epiſcopus Salonæ, quòd qui in lectione, prædicatione verbi, & oratione eſſe debuerat totus, non vacaret niſi inſtruendis conviviis, & Archidiaconum ſuum exauthoraſſet, quòd adverſarium illum expetiretur, cùm ſacris vaſis & ornamentis Eccleſiæ conſangui-
L. 2. Ep. 14. neos ſuos donare vellet. *Didici paſtorali cura derelicta, ſolis te conviviis occupatum, &c. quia nequaquam lectioni ſtudeas, nequaquam exhortationi invigiles, ipſam quoque uſum Eccleſiaſtici ordinis ignores, &c. Archidiaconus pro nulla tibi re diſplicait, niſi quod vaſa ſacra & velamina tuis te parentibus dare prohibebat.*

V. Convivia ſua Natalis Gregorio approbare conatus eſt, cùm & hoſpitales menſas epulaſque Scriptura teſtetur ab Abrahamo ejuſmodi fuiſſe inſtructas, ad quas & Angeli ipſi hoſpites devolarent; nec ab Iſaaco myſticam illam benedictionem Jacobo impertitam fuiſſe, niſi poſt dapes; Chriſtum ipſum dicteriis inceſſitum eſſe, quaſi gulæ deliciarum amantior eſſet; cùm tamen honeſtioribus his
L. 2. Ep. 37. oblectamentis charitas alatur. Verùm eas cavillationes ſtrenuè confutavit Gregorius: inculpatas nimirum fore & iſtas Natalis Epiſcopi epulas, ſi iis Angeli intervenirent quandoque, aut ſi ab his ipſe digrederetur ſpiritu quodam prophetico, & afflatu cœleſti correptus; conviviis Patriarcharum præmonſtratas eſſe noſtras ex Scripturarum meditatione delicias ſpiritales; poſſe illum exemplo uti Chriſti, ſi mera ea eſſet calumnia, qua impetitus fuiſſet; denique æquo ſe animo paſſurum dapes aliquas mutuæ charitatis, ſi dominaretur ibi charitas, ſi proximi vita non laceraretur, ſi inutiles & profani inde ſermones abigerentur, ſi ſacra lectione cibi omnes condirentur, ſi ſerviretur non voluptati gulæ, ſed neceſſitati reficiendi & ſuſtentandi corporis, quòd exinde fieret vegetior, ad quarumlibet virtutum labores adeundos. *Convivia autem communia, quæ ex intentione impendendæ charitatis fiunt, rectè ſanctitas veſtra in ſuis epiſtolis laudat. Sed tamen ſciendum eſt, quia tunc ex charitate veraciter prodeunt, cùm in eis nulla abſentium vita mordetur, nullus ex irriſione reprehenditur, & nec inanes in eis ſæcularium negotiorum fabulæ, ſed verba ſacræ lectionis audiuntur; cùm non plus quam neceſſe eſt, ſervitur corpori, ſed ſola ejus infirmitas reficitur, ut ad uſum exercendæ virtutis habeatur.*

VI. Sacrorum porro librorum lectio, quæ perſonabat Epiſcopalis menſa, frænum erat diſciplinæ, fibula abſtinentiæ, modeſtiæ, frugalitatis, cùm harum fontes virtutum ex libris ſacris perennes manent. Sibi ad menſam legi juſſerat libros ipſos Gregorii Magni Epiſcopus Syracuſanus. Gregorii modeſtiam pupugit ea res; reſcripſit ergo, ut eam lectionem intermitteret, prælegi autem ſibi faceret opuſcula antiquorum Patrum, quorum authoritate frangeretur maledicorum audacia. *Audio quod aliqua de his, quæ ſcripſiſſe me memini, fraternitas veſtra ad menſam ſuam coram extraneis legi faciat. Quod mihi non videtur eſſe faciendum: quia hoc quod vos pro charitate facitis, poſſunt quidam, quantum ad me eſt, vanæ gloriæ deputare. Ideoque coram extraneis antiquorum dicta legite, ex quorum authoritate valeant qui audierint informari.* L. 6. Ep. 9. Ubi perſpicis lectionem menſæ adhiberi, etiam ubi hoſpites adſunt, nec adhiberi niſi librorum piorum, denique in more poſitum fuiſſe, ut libri ſanctorum Patrum legerentur.

VII. Suppeditata ſunt ab eodem Gregorio exempla complуſcula alia, ſuaviſſimæ cujuſdam paupertatis, temperantiæ, moderationis, parcimoniæ proventuum ſacrorum, quibus virtutibus maximopere Epiſcopi ipſi ſtudebant. Cùm Eulogius Cluſinus Epiſcopus graviſſimo ex morbo recreatus eſſet, miſſus eſt ad eum à Gregorio equus, qualis reperiri potuit, ut eo in perluſtrandis maximè Parochiis ſuis uteretur, donec ſatis confirmata & vegeta eſſet valetudine. *Unum caballum vobis, qualem invenire potuimus, de benedictione ſancti Petri tranſmiſimus, ut habeatis poſt infirmitatem, cum quo vectari poſſitis.* L. 8. Ep. 46. Perſpicuum ergo eſt, dum viribus integris hic eſſet Epiſcopus, illum pedibus ingreſſum eſſe, etiam in viſitandis Parochiis. Nec multò ſplendidiores Gregorii ipſius erant evectiones; quanquam multò opulentiſſimæ præeſſet Eccleſiæ, & perilluſtri ſatus eſſet proſapia. Nec enim illi videbantur alii Epiſcoporum majores eſſe, quàm ejus in eadem Epiſcopali ſede anteceſſores, ad ipſos retro uſque Apoſtolos: Eccleſiam verò opulentiorem non alio eminere aliis, quàm quòd numeroſioris pauperum multitudinis patrimonium adminiſtret. Cùm Petrus Subdiaconus patrimonii in Sicilia Romani Rector, Gregorio miſiſſet equum & quinque aſinos; reſcripſit Pontifex, nec eo equo ſedere poſſe ſe, quod miſer eſſet: nec iis aſinis, quod aſini eſſent. *Unum nobis caballum miſerum, & quinque bonos aſinos tranſmiſiſti. Caballum illum ſedere non poſſum, quia miſer eſt: illos autem bonos ſedere non poſſum, quia aſini ſunt. Sed petimus, ut ſi nos continere diſponitis, aliquid vobis condignum deferatis.* L. 12. Ep. 30. Jejuniis crebrioribus Marinianus Ravennæ Epiſcopus corpus afflictabat, quanquam vomitu ſanguinis cruciaretur, cui inimica prorſus ſunt jejunia. Crebrioribus itaque Gregorii juſſionibus compellendus tandem fuit, ut ne ſæpius, quàm ſemel aut bis qualibet hebdomade jejunaret, ubi priſtinæ valetudini reſtitutus fuiſſet. *Si adeo melioratam ſe eſſe, ac virtutem ſuam ſufficere poſſe cognoſcit, ſemel aut bis in hebdomada jejunare permittimus.* L. 11. Ep. 34.

VIII. Illud à Joanne Diacono in Gregorii vita adnotatum eſt, [illegible] quantum ſtuderet reparandis Eccleſiis veteribus, tantum à novis condendis abhorruiſſe. *Qui videlicet omni vitæ ſuæ tempore, ſicut novas Baſilicas minimè fabricarat, ita nimirum fabricatarum veterum ſarta tecta cum ſummo ſtudio annualiter reparabat.* L. 4. c. 68. 69. Nec tamen inter geſta Gregorii Magni quidquam fuit, quod majori flagraret invidia & calumniatorum licentia proſcinderetur, quam quod immoderatis largitionibus fiſcum Eccleſiæ exhauſiſſet. *Sicut à Majoribus traditur, cùm calumniarum veterum incentores Gregorium prodigum dilapidatoremque multiplicis Patriarchatus theſauri perſtreperent, &c.* Si verè fiſcum omnem Gregorius exhauſerat, idemque tamen alieniſſimus erat à magnificentia inſoleo-

ſiore extructionum, non ergo ærarium Eccleſiæ publicum effuderat, niſi in templa viventia, in pauperes.

IX. Non quò ſanctiſſimi complures Epiſcopi non conſenſerint reditus Eccleſiaſticos tutò & cum laude conferri ad extruendas, dotandas, ornandaſque Eccleſias. Sed non eædem divinitus inſpirantur omnibus etiam ſanctioribus Epiſcopis cogitationes, voluntates, virtutes; quin & longè pulcherrima varietas cœleſti Spiritus afflatu in Epiſcoporum geſtis ſubinde ſpectari poteſt. Sexcenties Gregorius Turonenſis templorum & vaſorum ſacrorum ſui ævi magnificentiam prædicavit. Sed Epiſcopis, & Beneficiariis, officii ſui, & Canonum non ignaris, nunquam venit in mentem, poſſe reditus Eccleſiaſticos impendi, niſi ad uſum Eccleſiæ, pauperumque, quibus ab origine ſui conſecrati ſunt. Id conteſtatur Concilium Agathenſe, qui Eccleſiæ quidpiam largiuntur, quo delictorum ſuorum maculæ eluantur, non eos ſanè largiri quidquam velle Clericorum luxui & deliciis. *Ille qui donat pro redemptione animæ ſuæ, non pro commodo Sacerdotis probatur offerre.* (Can. 6.) Unde fit ut Beneficiariis reditus proprii, non verè proprii, ſed illis commendati ſint. *Non quaſi ſuum proprium, ſed quaſi dimiſſum Eccleſiæ.* Unde & eodem Concilio præcipitur Clericorum tum veſtimenta, tum cætera omnia ita temperata & mediocria eſſe debere, ut religionem ſpirent. *Veſtimenta & calceamenta etiam eis, niſi quæ religionem deceant, uti vel habere non liceat.* (Can. 20.)

X. Beati Germani Pariſienſis Epiſcopi vitam litteris commendavit Fortunatus Pictavienſis Epiſcopus, ubi palam profitetur, ne calamo quidem poſſe ſe aſſequi immenſas ejus in pauperes largitiones; una illum tunica, vel pallio uſum eſſe, quo cilicium tegeretur; ut plures poſſet pauperes, & in eis Chriſtum veſtire; dum equo regiones peragraret, aut divina celebrare cantica, aut divina ſolitum meditari: denique piam ſemper aliquam lectionem ejus dapes condiiſſe, quo anima potiùs, quàm corpus paſceretur. *Cæterùm quantum eleemoſynis fuerit prodigus, explicari non poterit, nec ſi totius populi vox in unum ſe conglutinet. Qui frequenter poſt jugo cilicium, contentus una tantùm caſula, vel tunica, quidquid erat reſidui, nudo pauperi tribuebat, ut inops caleſieret, largitore algente, &c. Qui equitans in itinere, ſemper de Deo aliquid aut verbo contulit, aut cantavit. Curſum nudo capite dicens, etiamſi nix aut imber urgeret. Cùm verò venit ad menſam, confeſtim recitant adſuis miniſter divina colloquia, ut inter cibi fercula, animi paſtus alimento, plus ſaturaretur conviva, nullumque tempus interpolant, quo non aut aliis prodeſſet, aut non ipſe proficeret.* (Apud Sur. Maii die 28 Cap. 73. 78.)

XI. Suis aliquando Clericis exprobrabat beatus Cæſarius, quòd inter prandendum minùs attentos illos prætervolaret ſacra lectio: quod ſecus tamen fieret, ſi ea tantum oblectarentur, quantum corporali cibo. *Illud nobis quod retinemus, dulciter ſapit: Illud verò quod non retinemus, ſaporem cordi noſtro nullum præſtitit.* (L. 1. c. 19. 28.) Hæc ex vitæ ejus Scriptore, qui & linteis eum prorſus abſtinuiſſe teſtatur. *Ille benedictus non linteum, ſed pannos in uſu habuit.*

XII. Nihil verò accedere poteſt iis, quæ Ferrandus Diaconus narrat de B. Fulgentii Ruſpenſis Epiſcopi macerationibus, abſtinentia, paupertate. Non modeſta modò, ſed vilis erat ei veſtia, quod negaret Monaſticis virtutibus Epiſcopatum dedecorari. *Nunquam pretioſa veſtimenta quæſivit, &c. Una tantum viliſſima tunica ſive per æſtatem, ſive per hyemem eſt patienter indutus. Orario quidem, ſicut omnes Epiſcopi, nullatenus utebatur. Sic ſtudio humilitatis ambitionem veſtium corporalium fugiens, ut nec ipſa calceamenta ſuſciperet Clericorum, &c.* (Cap. 18.) Quotidiana nunquam intermiſit jejunia, nec hoſpitalitatis prætextu lautiores unquam epulas uſurpavit. *Nuſquam quotidiana jejunia prætermiſit: aut conditos ſuaviter cibos vel inter hoſpites manducavit.* Carnes nunquam attingebat, ultra legumina & ova nihil ſibi unquam indulſit; vino uſus, dum infirmitate gravaretur quapiam, & tum quoque bene limphato. Oleo tandiu abſtinuit, dum ingraveſcens ætas metum ei attulit, ne oculis orbaretur, & illæ ſibi eacueientur cœleſtes ex ſacra lectione deliciæ. *Huic beatiſſimo Sacerdoti nullus aliquando extorſit cujuſlibet generis carnes accipere: ſed ſola ſimpliciter olera, ptiſanas, & ova, quandiu fuit juvenis ſine oleo; poſtquam verò ſenuit, ſuperfuſo oleo manducavit; ideo plus ſuaſus oleum accipere, ne caligo prævalens oculorum, lectionis impediret officium. A vino autem ſemper ſanus abſtinuit. Si quando verò compellente infirmitatis neceſſitate, vino modico uti compulſus eſt: calicibus plenis aqua ſuperfundens quidpiam meri, nec ſaporis ejus, nec odoris jucunditate fruebatur.* (Ibidem.) Quo poſtremo laboravit morbo, balneis conſtantiſſimè abſtinuit, quamvis multum urgerent medici: ipſe contra reponebat, Balneis nullis elui poſſe mortalitatem; cúmque mors propulſari non poſſet, ejus prolatandæ ſpecula infringendum non eſſe, aut debilitandum ſuſceptæ pœnitentiæ propoſitum. *Nunquid Balnea, inquit, facere poterunt, ne homo mortalis expleto vitæ ſuæ tempore moriatur? Si verò proximam mortem nec aquarum calidarum poſſunt fomenta repellere, cur mihi obſecro perſuadetis, ut rigorem diu ſervatæ profeſſionis in fine diſſolvam?* (Ibid. c. 30.)

XIII. Illud verò potiſſimum memoriæ commendandum, quòd ſanctiſſimus Præſul antequam animam ageret, quidquid ſibi reliquum erat proventuum Eccleſiaſticorum, pauperibus erogari juſſerit, ſingulos ipſe nominatim deſignans orphanos, hoſpites, viduas, calamitoſos, & quanta cuique numeranda eſſet pecunia, haud ſanè prætermiſſis Clericis, ſi qui egeſtate premerentur. *Pauperum curam gerens, requiſita ſumma pecuniæ, de qua fideliſſimus diſpenſator, quotidie egentibus miniſtrabat, totum juſſit expendi, per ſe ipſum memoriter recolens, viduarum, pupillorum, peregrinorum, cunctorumque illic indigentium nomina, quibus quod ſigillatim daretur, propria deliberatione conſtituit. Sed nec ſuos Clericos debita benedictione fraudavit, ipſorum paupertati miſericorditer conſulens.* (Ibidem.)

XIV. De ſanctiſſimo Epiſcopo Aidano illud à Beda narratur, cùm ei Rex Oſuvi equum donaſſet regiis inſtratum ornamentis, ut eo uteretur, ſicubi neceſſe eſſet, pedibus enim ille viam conficiebat; illo Aidanus pauperem donavit; cúmque Rex peramanter quereretur, hoc ille eum reſponſo placavit: *Num tibi charior eſt ille filius equæ, quam ille filius Dei?* Vidit Rex quid peccatum à ſe eſſet, ſupplexque ad genua accidit Epiſcopi, vehementiſſimè ſtupentis, ut qui Regem animo demiſſum & humilem nunquam à ſe conſpectum meminiſſet. *Nunquam enim vidi antehac humilem Regem.* (L. 3. Hiſtor. c. 14.) Unde & ſtatim ominatus eſt, terris non multò pòſt demigraturum Regem, cœleſtium contubernio digniorem. Aidanus porro Epiſcopus eodem authore Beda, *Erat multum miſericors, & cultor pauperum, ac velut pater miſerorum.* Nec niſi ut ne qua re pauperibus deeſſet, pedibus regiones peragrabat, antequam illo à Rege donaretur equo. *Donaverat Rex equum optimum*

Antiſtiti Aidano, in quo ille, quamvis ambulare ſolitus, vel amnium fluenta tranſire, vel alia qualibet neceſſitas inſiſteret, viam peragere poſſet.

XV. A veri ſimilitudine non recedit, reliquos Angliæ Epiſcopos ad hujus Aidani Præſulis mores ſeſe accommodaſſe, aut certè Gregorii Magni Papæ, de quo teſtatur Beda: cùm alii Præſules nomen & famam æternitati conſignatam vellent ſumptuoſis ædificiis, vel decorandis Templis: totum Gregorii ſtudium & laborem in eo verſatum eſſe, ut viventia & immortalia Deo templa adjiceret converſione infidelium, memoriamque ſui Pontificatus ad poſteros traduceret, temporalibus Eccleſiæ ſuæ rebus
L. 2. c. 2. omnibus in egenos effundendis. *Nam alii quidem Pontifices conſtruendis ornandiſque auro vel argento Eccleſiis operam dabant, hic autem totus erga animarum lucra vacabat. Quidquid pecuniæ habuerat, hoc ſedulus diſpergere ac dare pauperibus curabat; ut juſtitia ejus maneret in ſæculum ſæculi.*

XVI. Redeo ad Epiſcopos Gallicanos, ex quibus Cæſarius Arelatenſis Archiepiſcopus laïcis etiam intonabat Evangelicam illam præceptionem, pauperibus deberi omnia divitum ſuperflua; & tum à divitibus enecari pauperes, cùm quæ eorum neceſſitatibus levandis donanda fuerant, ea ipſi deliciis & luxui impendunt, vel liberis ad ampliores fortunas & dignitates protrudendis; cùm divinum illud depoſitum à Deo accepiſſent, pauperibus erogandum. Cùm hæc laïcis Cæſarius inſtillaret documenta, obſcurum jam eſſe non poteſt, quibus ab eo Clerici & Beneficiarii ſtimulis ad frugalitatem & temperantiam, ad pauperum curam agendam urge-
Hom. 9. rentur. *Non ſolum decimæ non ſunt noſtræ, ſed Eccleſiæ deputatæ: verùm quidquid amplius quam nobis opus eſt, à Deo accipimus, pauperibus erogare debemus. Si quod eis deputatum eſt, noſtris cupiditatibus vel vanitatibus reſervamus, quanti pauperes in locis ubi nos ſumus, fame vel nuditate mortui fuerint, noverimus nos rationem de animabus illorum in die judicii reddituros.*
Hom. 25. Quod ipſum alibi etiam diſertius pronuntiat: *Quæcumque Deus excepto mediocri & rationabili victu & veſtitu, ſive de quacumque militia, ſive de agricultura contulerit, non tibi ſpecialiter dedit, ſed per te pauperibus eroganda tranſmiſit. Si nolueris dare, noveris te res alienas auferre; quia ſicut dixi, hoc ſolum eſt noſtrum, quod nobis vel noſtris rationabiliter ſufficit.*

XVII. Cùm quadripartita fieret diſtributio proventuum Eccleſiæ, in pauperes, in Clericos, in Epiſcopum, & in Fabricas; ne hinc ſibi vel Epiſcopi, vel Beneficiarii quicumque aſſentiantur, quaſi pauperes ſua jam donati ſint portione, nec teneantur rurſum ſuis eos ſuperfluis Beneficiarii cæteri imperttiri. Namque 1. Quarta illa pars ſatis probabiliter Epiſcopis & Beneficiariis commendata fuiſſe conjicitur, cùm nulla, vel rara alibi appareant ejus veſtigia. 2. Inconcuſſa quoque illa viget, vigebitque æternùm regula, Nec Epiſcopos, nec Clericos de rebus & proventibus Eccleſiæ decerpere poſſe, niſi egeant, & pro modo egeſtatis ſuæ. 3. Natura ſua res Eccleſiæ & primigenia inſtitutione, res ſunt pauperum, pretia peccatorum, hoſtiæ fidelium. Itaque ubi Beneficiarii neceſſitati factum eſt ſatis, quidquid ſuperfluit, id conditionis ſuæ lege patrimonium eſt pauperum, hoſtia ſancta, quam ſceleſtum & ſacrilegum ſit pompis ſæculi & deliciis profanis conſpurcari. 4. Si ne laïci quidem, ubi quod ſatis eſt donarint, non mollibus carnis deliciis, ſed naturæ neceſſitati, ſuperflua cætera vendicare ſibi poſſunt: quantò id manifeſtius eſt de Beneficiariis, qui pauperum ſunt proviſores?

XVIII. Sunt & alia apud Cæſarium, quæ valde intereſt commendari animo, altiſſiméque infigi. Ex ejus ſententia bonorum ſuorum decimas debent laïci Deo, Clero, & pauperibus. Sed non eo uno omnes impleverint officii ſui numeros. Debent pauperibus, quidquid reſidui ſuperat, poſtquam ipſi ſibi cibos veſteſque paraverint, Chriſtianæ frugalitati conſentientes. *Hoc ſolum eſt noſtrum, quod nobis & noſtris rationabiliter ſufficit. Quidquid ſuperfuerit, Deus noſter pauperibus erogandum tranſmiſit.* Hom. 21. *Ac ſic non ſolum decimas dare debemus; ſed etiam de novem partibus, quidquid ſolutis, vel expletis ſumptibus noſtris remanſerit, quaſi aliis tranſmiſſum fideliter erogare debemus, &c.* Et paulò inferiùs: *Sufficiat nobis habere victum & veſtitum rationabilem, non pompoſum, non delicioſum. & quidquid amplius Deus dederit, non negetur uſibus pauperum, quia per nos ipſis probatur eſſe tranſmiſſum. Et ſi id quod nobis ſuperfluum eſt, non dederimus, res alienas invaſimus.* Si præter decimas pauperibus debent laïci ſuperflua omnia novem reliquarum partium patrimonii ſui: eccui dubium eſſe poterit, multò inexorabiliori lege Clericos omnes teneri, non quartam tantum partem, ſed ſuperflua prorſus omnia ſua pauperibus erogare?

XIX. Ne de eo quidem controverſia fieri poteſt ulla, quin ubi Proceres, aut natalium gloria, vel dignitatibus clari Clericatu initiantur, quidquid inuſitatarum expenſarum ab illis fieri neceſſe eſt, ex patrimonio id proprio, non ex fiſco Eccleſiæ, vel ſacris proventibus ſit hauriendum. Sed in eo major exiſtit contentio, an qui ſacris ſplendent dignitatibus, illi largiùs ſumptum facere poſſint ex rebus Eccleſiæ in menſam, veſtem, totumque domeſticum apparatum. Prolixioris operæ & indaginis quæſtio hæc foret. Sed paucis ea tamen à nobis expedietur, ſi eam hactenus ſatis ſuperque illuſtratam & enucleatam dixerimus, coacervatis tot exemplis ſanctiſſimorum Epiſcoporum, qui qua in ſententia verſarentur, ipſa vitæ ſuæ & geſtorum conſtantia diſertiſſimè teſtificati ſunt. Aſſentiebantur illi profectò omnes beato Eligio Noviodunenſi Epiſcopo, qui ut author & teſtis eſt cum primis idoneus beatus Audoënus Archiepiſcopus Rotomagenſis, Epiſcopatu ipſo ſentiebat ſe arctius obligari, abdicandis ſæculi pompis, deliciis, ſumptibuſque vanis & ſuperfluis, profitendæ quin etiam oſtentandæque Evangelicæ paupertati & humilitati, convenienter ei formæ, quam Apoſtolis primum, tum etiam Epiſcopis omnibus Chriſtus præmonſtravit. *Eadem* L. 2. c. 2. *mentis conſtantia eidem permanebat, niſi quod Epiſcopalis ambitio, quæ cæteris pompæ fomentum ſubminiſtrare ſolet, ei plus ſtudium abjectionis exhibuit; & unde alii ad tempus videntur extolli, inde is amplius ſtuduit humiliari, &c. Erat itaque humilitate ſummus, hoſpitalitate præcipuus, nutritor gregis piiſſimus, Paſtor Eccleſiæ providus, diſpenſator fidelis, &c. Denique omni Epiſcopali pompa poſtpoſita, populorum agmine contempta, Clericorum frequentia ſpreta, famulantium obſequiis relictis, pauperum ſemper captivorumque delectabatur conſortiis.* Miſſa facio illa ſigillatim minutiſſima, quæ ille pauperibus exhibebat obſequia, ægrotantibus, ſauciatis, omnibus denique, quos ipſa calamitas chariores Chriſto & conjunctiores facit.

XX. Nec me fugit, fuiſſe hoc quoque medio ævo Epiſcopos, qui operibus iis publicis, quibus Regum magnificentia tantumnon æquaretur, ſacros Eccleſiæ proventus impenderint. Felicem Epiſcopum laudibus celebravit & carminibus Fortunatus

& ipſe Epiſcopus, quòd valles æquaſſet, complanaſſet montes, aggeres objeciſſet fluminibus, quorum antea exundationes vaſtitatem & ſterilitatem opimis & lætiſſimis agris invehebant. At ex ejuſdem Fortunati teſtimonio, non is erat Felix Epiſcopus, qui hinc ſibi gloriæ fumoſos titulos aucuparetur: una illi cura, una ſollicitudo erat, ut ſiſtendo, & intra ripas ſuas coërcendo Ligeri, agricolarum labores annuos tueretur. *Quæ prius in præceps veluti ſine fruge rigabant, ad victum plebis nunc famulantur aquæ. Altera de fluvio metitur ſeges alma virorum, cum per te populo parturit unda cibum.* Poëm. l. 3.

XX. Æmilianum Epiſcopum hortabatur Caſſiodorus, ut quos impulſione ſua cœperat Aquæductus, iis extremam manum adjiceret, ut ſitientes irrigaret populos: & quod Moyſes miraculo perfecerat, ipſe largitate & charitate conſequeretur. *Sanctitas veſtra, quæ in aquæductu reficiendo, probabili cura ex noſtra authoritate ſuſcepit, celeriter ad effectum faciat pervenire. Nam quid aptius, quàm ut ſitienti plebi provideat aquas ſanctiſſimus Sacerdos? & humana providentia ſatiet, quos etiam miraculis paſcere debuiſſet. Imitaris enim antiquiſſimum Moyſen, &c. Hoc labore tuo præſtas populis, quod ille miraculis.* L. 4. Ep. 31.

CAPUT XXXIX. *P. 2. l. 4. c. 8.*

De uſu pio proventuum Eccleſiæ à quingenteſimo ad octingenteſimum annum in Oriente.

I. Admiranda Joannis Eleemoſynarii Patriarchæ geſta.
II. De Eutychio Conſtantinopolitano, & Gregorio Antiocheno Patriarchis. Hujus in militem largitio.
III. Per leges Juſtiniani vetitum eſt Epiſcopis proventus Eccleſiaſticos in alios quàm Eccleſiæ uſus impendere; cùm non eligantur fere Epiſcopi, niſi ea ſpe, ut Eccleſiam patrimonio ſuo donent.
IV. Mira paupertas Joannis Jejunatoris, Patriarchæ Conſtantinopolitani.

I. Diximus jam unum Joannem Eleemoſynarium Patriarcham Alexandrinum, cum Occidentalibus omnibus Epiſcopis certare poſſe de charitate & largitate Epiſcopali in pauperes, & de uſu ſanctiſſimo rerum ac proventuum Eccleſiæ. Privatim Joannes nihil Patriarchalis pompæ retinebat, viliſſimis ſtratis veſtibuſque contentus. *Quod in infimo ſtratu recumberet, & vilibus operimentis in cellula ſua uteretur.* Contigit aliquando, ut ditior aliquis civis lectuli ejus operimentum adverteret laneum & laceratum, coemptumque triginta ſex nummis aliud illi ſubmitteret, etiam atque etiam interpellans, ut ſi ſe amaret, eo uteretur. Una non amplius nocte acquievit ejus voluntati Joannes, & ea ipſa inaudierunt illum domeſtici ejus, hoc ſeſe ſubinde probro & convitio laceſſentem, quòd tam molliter cubaret, dum tot interim pauperes frigore & nuditate cruciarentur; quòd piſcibus veſceretur & leguminibus, vinoque vires reficeret, dum tot egenos torqueret fames; denique quòd ſtratis tegeretur, quibus tegi poſſent centum & quadraginta quatuor fratrum & dominorum ſuorum. Eo pauperes nomine decorabat. *Quanti deſiderant ſaturari de foliis olerum, quæ projiciuntur de coquina mea, &c. Tu expectans etiam æternam jucunditatem aſſequi, & vinum bibis, & piſces immanes devoras, &c.* Tum ſanctiſſimus Præſul veritus, ne quando ſummus & æternus Judex illud ſibi occineret, quod diviti epuloni, In deliciis hujus vitæ hanc ipſum vitam Cap. 20.

traduxiſſe, pauperes in miſeriis: quò æquum eſſet jam vice verſa his delitias, ſibi miſerias refundi ſempiternas futuræ vitæ. Hoc metu perculſus, ut primùm diluxit, ſtratum illud pretioſum diſtrahi fecit. Idque cùm redemiſſet, eique reſtituiſſet idem civis, rurſum diſtrahi fecit, certus toties id diſtrahere, quoties ad ſe rediret. Delectabatur enim magnopere deglubendis divitibus, maximè autem avaritiæ deditis; nec enim aut religioſius, aut jucundius quidquam eſt, quàm ejuſmodi homines ita ſpoliare, ut ne interius quidem illis induſiolum dimittatur. *Suaviter quaſi vindemiabat eum ille ſanctus, paulatim ab eo multa auferens, & dicebat ſemper, quod poſſet aliquis intentione dandi pauperibus expoliare divites, & ipſum etiam hypocamiſium ab eo benevolè auferre: & maximè ſi ſunt aliqui immiſericordes & avari.* Utebatur autem ſancti Epiphanii exemplo, quem aiebat pari arte & ingenio ſpoliaſſe Joannem Epiſcopum Hieroſolymitanum, ejuſque pecuniam in pauperes effudiſſe.

II. Eutychius ille ſacris Annalibus commendatiſſimus, Patriarcha Conſtantinopolitanus, longo perfunctus exilio, & ſedi tandem ſuæ redintegratus, atque ſolemni pompa iniens civitatem, vili vectabatur aſello; ex quo reliqui ejus cultûs, apparatûs, inſtrumentique domeſtici magnificentiam facili conjectura aſſequi datur. Sur. die 6. April. c. 52.

Gregorio Antiocheno Patriarchæ tum alia complurima meritorum ſuffragia, virtutumque ſingularia affluebant ornamenta. Sed nullo ex capite largior in illum manavit gloria & laus, quàm ex inuſitatiſſimis largitionibus ſuis. Omnibus indiſcriminatim largiebatur; & hæc erant aurea vincula, quibus ad illum ingentes ſemper turbæ pertrahebantur. *Ita porro magnificas pecuniarum fecit largitiones, liberalitate namque & beneficentia in quemque uſus, uti cum aliquo prodiret, ingens multitudo eum ſequeretur, &c.* Velim equidem, ut tot nunc præcones habeat Gregorius iſte, quot olim habuit admiratores profuſæ in exercitus Duces, militemque pecuniæ. Inde certè tanta ei conciliata & adglutinata eſt authoritas in milites, ut ille unus toto imperio par fuerit exercitui à rebellione abducendo, & ad officium, atque ad Imperatoris obſequium revocando. Excelſi animi & ſingularis prudentiæ viro videbantur forſan milites, non Imperii tantùm propugnacula eſſe inv ictiſſima, ſed & Eccleſiæ; cujus proventus proinde non temerè in ejuſdem expenderentur defenſionem. *Multum honoris ei jure debebat exercitus, quippe nonnulli milites ab eo pecunia liberaliter donati erant; alii veſtitu, cibo, & aliis rebus adjuti, tum cùm in album militum relati & per eum admiſſi fuerant.* Evagr. l. 5. c. 6. l. 6. c. 11.

III. Certum eſt tamen, ne ipſi quidem Juſtiniano placuiſſe, reditus ſacros, & quidquid Epiſcopis, vel Beneficiariis aliis legabatur, ſive teſtamento, ſive donatione, in alias quàm in publicas Eccleſiæ neceſſitates inſumi. Apertiſſimè enim ab eo pronunciatur, adeo non poſſe Epiſcopos & Beneficiarios alios ſibi propriè vendicare, quæ eis dimittuntur, aut donantur, tanquam rerum Eccleſiæ adminiſtratoribus; ut ne ipſi quidem ad eas dignitates electi ſint, niſi ea ſpe, ut neceſſitatibus Eccleſiæ & pauperum ſolatiis patrimonia ipſa ſua dedicarent. *Quis dubitaverit eos qui ipſis proprias res relinquunt, non potius ipſum ſacerdotium contemplari, quàm perſonam: cogitantes quia non ſolùm ab ipſis relicta piè inſument, ſed & ſuas ipſorum res adjicient?* Cod. l. 1. De Epiſc. & Cler. leg. 41.
Hæc de Epiſcopis; jam de Xenodochiorum Recto-

ribus, qui tum in Beneficiorum album referebantur. *Quis enim tali curæ præpoſitum, non exiſtimet idcirco eam ſuſcepiſſe, ut non ſolum quæ extrinſecus ad eum pervenient, ſed etiam omnia quæ habere eum contigerit, in eam rem impendat?* Quæ hic rurſum à nobis non fruſtra inculcata ſunt.

IV. A quibus Joannis Jejunatoris vita litterarum monumentis mandata eſt, ii paupertatis & pauperum amatoris ardentiſſimi tabellam videntur expinxiſſe. Exhauſto Eccleſiæ in pauperes ærario, ingentem perſæpè pecuniæ vim ab Imperatore ipſo mutuam ſumpſit, pignori obligatis patrimoniis ſuis. Illo extincto deprehenſum tandem eſt, patrimonium ejuſmodi aut omnino fuiſſe nullum, aut in pauperum neceſſitates abſorptum. Delectatus eſt Imperator fuco ad eum modum & tam piè ſibi facto; cùmque chirographa ejus omnia conſcidiſſet, inſtrumenti ſaltem aliquid domeſtici voluit ſibi rependi. At id patrimonii perquam ſimillimum erat. Itaque ligneum lectulum, & laneas veſtes quaſpiam ſibi vendicavit, quod totum ampliſſimi Patriarchæ ſpolium tunc fuit, quantocumque theſauro locupletius jucundiuſque Pio Imperatori viſum. Unde & ligneo hoc lectulo decumbebat iis diebus, quos Eccleſia ſpecialius jejunio & pœnitentiæ dicavit. *Baron. ann. 598. n. 1. 2.*

CAPUT XL. *P. 3. l. 4. c. 7.*

Non Epiſcopis, non aliis Beneficiariis fas eſt proventibus Eccleſiæ uti, niſi ut re pauperum. Menſas, domos, veſtes, ſupellectilem neceſſe eſt paupertatis odore aliquo perfundi. Ab anno octingenteſimo ad milleſimum.

I. Statuta Concilii Cabilonenſis II. & Pariſienſis VI. ſuper moderatione epularum & veſtium.
II. Agobardi Lugdunenſis Archiepiſcopi præcepta.
III. Præcepta Iſaaci Epiſcopi Lugdunenſis.
IV. De Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi. Mira ejus abſtinentia, mira maceratio, cujuſmodi fuerat, cum Clauſtri ſeptis adhuc concluderetur.
V. Caſtigata veſtium luxuries ſub Carolo Magno & Ludovico Pio.
VI. Exemplum eximium B. Ludgeri Epiſcopi Monaſterienſis.
VII. In Oriente Taraſius Patriarcha auro & ſericis veſtibus Clericos exuit.
VIII. Efferbuere & Concilia ipſa Orientis in veſtes ejuſmodi ſumptuoſiores.
IX. Zonaræ ſententia de luxu laicorum, & de eo per Clericos ejiciendo.
X. De Epiſcopis, qui pedibus iter emetiuntur, adverſa Petri Damiani, & Balſamonis ſententia.

I. QUibuſdam modeſtiæ radiis, frugalitatis, humilitatis, & amoris in paupertatem propenſioris, perfundi conſentaneum eſt geſta, ſermones, inceſſum, veſteſque tam Epiſcoporum, quam aliorum Beneficiariorum, ſi audiamus Concilii Cabilonenſis II. anni 813. Præſules, cui placet, ut vultu ipſo & cultu toto corporis publicam Clerici cenſuram circumferant, bonis ſui ſimilibus blandi, cæteris terribiles. *Opportunum ducimus, ut humilitatem atque religionem, & in vultu, & in opere, & habitu & vultu demulceant; malè agentibus verò ipſo ſuo vultu terribiles ſint.* *Can. 4.*

In Concilio Pariſienſi VI. eorum Patres doluere vicem Præſulum, qui gloriolam venabantur ea ipſo dedecore ſuo; & qui longæ conſuetudinis præſidio freti, quo nunquam tamen divinis poteſt præſcribi legibus, amplitudinem Epiſcopatus metiebantur vaniſſimis ſumptibus & ſuperfluitatibus profanis, quibus ſatius fuiſſet obverſari exempla & documenta priſcorum Epiſcoporum, & ipſius potiſſimum Gregorii Magni, Ambroſii, Auguſtini, quo ad eorum imitationem menſis, veſtibus, impenſiſque ſuis omnibus moderarentur. *Irrepſit in nonnullis Eccleſiarum Præſulibus miſerabilis temporis noſtri, inepta, immo corrigenda conſuetudo, quæ jam ita pro lege tenetur, ut ſanctitatis & religionis nomen ſibi aſcribere non vereatur. Scilicet ſuper diverſarum rerum innumeris ſuperfluitatibus, & vanitatibus, quas enumerare longum eſt, nec non in avaritia & tenacitate, &c. Quam moderata autem diſcretio in veſtium cultu, & menſæ apparatu Sacerdotibus tenenda ſit, dicta beati Gregorii in expoſitione Evangeliorum, nec non & vita ſanctorum virorum Auguſtini & Ambroſii pleniſſimè docent.* *Can. 19.*

II. Conatus eſt & Agobardus Lugdunenſis Archiepiſcopus modum aliquem ponere luxui, oſtentationi, & expenſis Clericorum; eu oculis auribuſque inculcato, Si laïcis præcepit Paulus, viduas ut ſuas alerent, ne oneri eſſent Eccleſiæ, quæ tantæ aliàs pauperum multitudinis curam ſuſtinet: quantò evidentius eſt, non poſſe Abbates, Epiſcopos, Clericos, in canes & equos, in Miniſtros & ſervorum greges, in epularum lautitias, in ſupellectilis & poculorum elegantias ea profundere, quæ Eccleſiis donata ſunt ad membrorum Chriſti, pauperumque neceſſitates explendas. Sic ergo ille in libello de Diſpenſatione circa finem. *Si vidua cujuſlibet fidelis ab illo eſt ſuſtentanda, ne gravetur Eccleſia, multò magis aliunde ſubminiſtrandum eſt canibus & caballis, cæteriſque tam hominum, quam animantium miniſtris, quæ vel ad delicias, vel ad pompas, turpeſque jocos à divitibus poſſidentur. Et hoc ideo, ne Eccleſiam Dei non ſolum graveut, verùm etiam vaſtent, funditùſque prædentur. Non hæc nos de ſolis laïcis dicimus, ſed etiam de Epiſcopis, Abbatibus, ſive quibuſlibet Clericis, qui aliud faciunt de rebus ſacris, quam quod faciendum eſt, aut aliter ea, quam à Deo & ſanctis Patribus ac Rectoribus conſtitutum eſt, tractant.* Nec multò pòſt de laïcis agens, qui fundos Eccleſiæ poſſidebant. *Quanto malo ſuo convivia ſplendida, de ſacris rebus, quibus gementes & mœrentes in tribulatione paupertatis debuerant conſolari, epulatur cum divitibus epulantibus gaudens, ridenſque, & opus Domini non reſpiciens.* Ea eſt conditio, ea lex rerum Eccleſiæ, ad quoſcumque devenerint, res ſunt pauperum.

III. Sciτiſſimè ab Iſaaco Epiſcopo Lingonenſi affirmatum eſt, res Eccleſiæ oblationes & hoſtias eſſe pietatis & religionis fidelium, eoque teneri Clericos iis veſci, iis uti quomodocumque, eo ſobrietatis modo, eo pietatis ſenſu, qui ſacrificiis conſentaneus ſit, hoſtiarumque ſanctitudini; cùm citra inſaniam ne dubitari quidem poſſit, quin execranda & deteſtabilis illa profanatio ſit, ſi hoſtiæ Deo ſemel oblatæ comeſſationibus, & intemperantiæ immolentur. *Fige cultrum in gutture tuo. Cultrum quippe abſtinentiæ & inediæ quaſi in gutture figimus, dum qui totum victum noſtrum obtulimus, de eo poſtmodum parcè & timidè quaſi de altario Dei ad neceſſitatem ſumimus. Nam qui altari deſerviunt, ordinavit Dominus de altario vivere. Alioquin ſi poſt oblationem talem iterum delicioſè & luxurioſè, quaſi de noſtro abſumimus, totum quod offerimus, auferimus; & de rapina jam pejus vivimus. Nam ſic jam non Domino, ſed nobis vivimus & morimur: & ſive ſic vivimus, ſive morimur, jam verò non Domini, ſed noſtri, immo non noſtri, ſed diaboli ſumus.* *Spicil. to. 1. pag. 351.*

IV. Vir Canonum & Legum conſultiſſimus Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis, nil ſibi remittendum duxit de Monaſtica priore ſua diſciplina, ubi ſacris infulis redimitus fuit. Vix mitius ſibi aliquid & indulgentius annui voluit, cùm ex gravi morbo recreatus eſſet. Normam quandam vitæ illi Pardulus Lugdunenſis Epiſcopus dictaverat, per illud periculi pleniſſimum tempus quo convaleſcebat; ex qua perdiſcimus, quantum Hincmarus abhorreret, non ab epulis tantum & deliciis, ſed à valetudinis etiam tuendæ, aut reparandæ ſollicitudine, iiſque rebus, quæ bene multis neceſſariæ videri ſolent. Præcipit porro, ut tuendæ valetudini, ex qua tantum utilitatis in Eccleſiam proficiſcitur, & quæ ſingulari illi Dei beneficio reddita fuit, abſtineat frequentioribus jejuniis, quæ ſectabatur, & à piſciculis, quos deperibat; ne illos unquam eo ebitaret die, quo capti ſunt, uti nec aviculis, pullis, feris, & terreſtribus animantibus, eo quo occiſæ ſunt die, aut antequam ſale conſpergantur, & ſiccentur; ne quadrupedibus abſtineat, cùm non alia ratione poſſit ſeſe, & priſtinas vires recuperare; author eſt denique ut uſitatas temperet abſtinentias ſuas, ut confirmatis aliquando viribus, ad priſtinos clauſtri cibos revocare ſe poſſit. *Quapropter ſi more ſolito vos deſpicitis, & corporis ſanitatem veſtri cauſa minimè curatis horum reminiſci debetis, redditam vobis per divinam gratiam ſanitatem, ſtudioſius cuſtodire, & à cunctis, quæ huic infirmitati contraria eſſe videntur, penitus abſtinere. A nimio ſcilicet jejunio, & à piſciculis minutis, quibus libenter veſci ſoletis, ab omnibus quoque recentioribus cibis, ab his ſcilicet, qui eadem die, quando comedi debent, ab aquis levantur; aut ſi de volatilibus & quadrupedibus cibus efficitur, eadem quando occiduntur die, minimè ſumantur. Quæ oportet primum exenterare, & diligenti cura ſale humores exiccare, & ſic poſtea quemque, qui ſanitatem habere cupit, ſalubriter ſumere. Sed neque à lardo, ſive quadrupedibus abſtinere, quoniam ſine his ſtomachum difficilè quilibet poterit reparare. Abſtineatur præterea ab omnibus quæ cruda comedi poſſunt, & ab ipſo appio, quo ſæpè uti ſoletis, donec vobis à Domino reddita ſanitas plurimum confirmetur, & ſic ad ſiccos & miſeros tardioreſque Monaſticos cibos redeatur.*
Hincmar. Tom 2 pag. 838.
Etſi non ea mihi mens fuerit, ſunt hic tamen non pauca, quibus delectari poſſit Lectoris curioſitas, ſi vacet, aut libeat tantiſper expendere, quæ eo ævo eſſent medicorum artes & lenocinia, ad conquaſſati corporis vires blandius reſtituendas. Id unum commonſtrare volui, quàm lautitiæ iſtæ opulenti Archiepiſcopi, ad vires jamdiu afflictas, paululum reficiendas, quam eſſent, inquam, hæ lautitiæ à ſumptu & mollitia alienæ; quàm ægrè Hincmarus iis uſurpandis aſſentiretur; quàm Monaſticarum inſtitutionum retinentiſſimus eſſet, cùm hæc temporaria tantum proponantur blandimenta, quo brevi vegetior reddat ſe clauſtralibus abſtinentiis. His utique Hincmari conſentiebat veſtis & ſupellex.

V. Clero invexerat Ludovicus Pius purgatiorem quandam diſciplinæ formam, ex qua amputata & circumciſa fuerant complurima ſæcularis luxus ornamenta & Epiſcopis Clericiſque excuſſa, in veſtibus, baltheis aureis, cingulíſque, in auro & gemmis.
Du Cheſne Tom. 2 pag 298. 323.
Denique tunc cœpere deponi ab Epiſcopis & Clericis cingula balteis aureis & gemmeis cultris onerata, exquiſitaque veſtes, ſed & calcaria talos onerantia relinqui. Legere eſt apud Sangallenſem Monachum, ſannas & dicteria Caroli Magni in eos, qui ex patrimonio pauperum ſumptus incredibiles faciebant in nugatoria, & puerilia neſcio quæ ornamenta, non dico à proviſore omnium pauperum, ſed à viro gravi & ſobrio alieniſſima. *Vos Patres & Proviſores noſtri* L. 1 c. 18.
Epiſcopi, pauperibus, immo Chriſto in ipſis debuiſtis 19.
miniſtrare, non inanibus rebus inhiare. Nunc autem in contrarium cuncta vertentes, cenodoxiæ vel avaritiæ ſuper omnes mortales intenditis.

VI. Facilè abſterſit B. Ludgerus Monaſterienſis Epiſcopus criminationes, quibus apud Imperatorem inuſtus fuerat; & ex quibus ipſi ſanè non paulò plus gloriæ, quàm dedecoris in eum redundabat, quòd ſcilicet de Epiſcopali pompa & magnificentia non retinuiſſet, niſi quæ vetabat neceſſitas ejici, reliqua pauperibus eſſet largitus. *Omnem cen-* Surius die 26. Martii.
ſum, qui in hæreditate ejus propria, vel in Epiſcopio colligebatur, mox diſtribuere ſtuduit, nihil omnino præter ſolum neceſſarium uſum ſuper anguſtioribus ædificiis, vel ambitioſis miniſteriis curans. Quapropter cum à quibuſdam Regis Primatibus, quaſi extirpator Epiſcopii criminaretur, & qui nullas ædificiorum honeſtates, nec ipſis metallorum ornatus Eccleſiis congruos providere ſcierit, &c.

VII. Conſtantinopoli ubi primum Patriarchali ſolio ſedere cœpit Taraſius, cingula ſtatim aurea Clericis abſtulit, & ſericas veſtes, quibus ſacræ profeſſionis ſuæ ſplendor obſcurabatur. Audi quid de eo dicat Ignatius Monachus in ejus Encomio. *Multi Clericorum lumbos cingebant zonis aureis, &* Surius die 25. Febr.
ornati erant pretioſis & variis veſtibus ſericeis, his aurum quidem ademit, fecit autem ſuccingere lumbos cingulis contextis ex pilis caprarum. Iis vero qui toti corpori contextas ex iiſdem filis purpureas veſtes habebant, excogitat tunicas remotas ab omni curioſitate nimia & deliciis, ut quæ eſſent veſtitus honeſtus, & convenirent iis qui profitentur humilitatem.

VIII. Ubi Commentariis ſuis illuſtrat Balſa- Can. 27.
mon Canonem Concilii Trullani, quo indecori habitus Clericis prohibentur in Urbe & ruri; negat indecoram eam veſtem hic dici, quæ militum propria ſit: ejus enim uſus facinoroſus Clericis & ulciſcendus foret; ſed ornatus ſericos, purpureos, aureos; his enim Clerici nequaquam poſſunt indui, niſi antè pudorem & modeſtiam exuerint. *Veſtitus Clero nequaquam conveniens eſt, non veſtes militum, &c. Sed ſumptuoſa & auro intexta veſtimenta. Virtutis enim & honeſtatis exemplum debent eſſe Clerici, non ſtolida & inhoneſta vita.* Quod idem differit Balſa- Can. 92.
mon in alium Canonem ejuſdem Synodi, in eos qui crines calamiſtris inurunt, ornant, expingunt, vel adulterinis & aſcititiis coloribus vultum commaculant; id ſanè non videtur poſſe niſi in laïcos cadere. Nec enim in mentem venerat, vel Clericis, vel Epiſcopis tam inſana placere poſſe nugamenta, vel naturæ etiam ipſius adulteria.

Palam illud pronunciarunt Concilii VII. Generalis Patres, ditiores veſtes & ornatiores Clericis congruere non poſſe; nec ipſos tantùm, ſed & Epiſcopos pœnis ſubeſſe canonicis, ſi in veſte pretioſa, aut unguentis delibuti procedant. *Omnis ja-* Can. 16.
ctantia & ornatus corporeus eſt à Sacerdotali ordine & ſtatu alienus. Epiſcopos ergo vel Clericos qui ſe ſplendidis & inſignibus veſtibus exornant, ſe corrigere oportet: ſin autem permaneant, pœnis coërceri; ſimiliter eos qui ſunt unguentis delibuti. Conviciis proſcinderant Iconoclaſtæ Orthodoxos, *qui vilem & modeſtum amictum induti erant.* His Concilium patrocinatur, profiteturque hactenus ſemper Clericos medioeri veſte uſos, à ſericis ſemper abhorruiſſe, & ab iis elegantioribus additamentis, quibus pretii & ſplen-

doris non parum veſtibus accedere exiſtimatur. *Sed nec ex ſericis texturis variatum quis veſtimentum habebat; neque in veſtimentorum fimbriis adjecta erant alieni coloris additamenta.*

A Balſamone narratur in eundem Canonem, Clericos ſui ævi qui necdum extricati erant à vaniſſima hac vecordia, hinc ſibi quæſiſſe patrocinium, quòd pompa veſtium honeſtaretur ſacerdotium, & à Laïcis impenſiùs coleretur. Sed confutatas eſſe eas cavillationes, eo demonſtrato, Canonem hunc latiſſimè manare, nec ullo locorum temporumve limite arctari, atque adeo nec conculcari poſſe, quin canonicæ pœnæ incurrantur. *Audiverunt ſe non rectè dicere, Eſt enim Canon univerſalis: & quæ inſcripta ſunt, debent in ſæcula ſæculorum obſervari & vim ſuam obtinere, & qui præter eum vitam inſtituunt, rectè puniuntur, niſi corrigantur.*

In Can. 57. Laodic. & 4. Sardicenſi

Ne quis verò iniquo ferat animo immodicam Balſamonis tetricitatem, addam hoc loco, quod ille in Canones Laodicenos & Sardicenſes commentatus eſt. Si his prohibitum ſit, ne Epiſcopi ordinentur in vicis; vel in locis infrequentioribus, ne vileſceret, & contemptui pateret Epiſcopalis dignitas, verè illum exiſtimaſſe, fore ut vileſceret Epiſcopatus, ſi Epiſcopi regiones pedibus peragrarent, & ideo minoribus in vicis conſtitutos fuiſſe Periodeutas, ſeu Preſbyteros, qui Parochias perluſtrarent.

IX. Vereor ut probari poſſit Zonaræ quædam zeli æſtuatio inconſiderata. Eundem enim Canonem Trullanum exponens, non in Laïcos tantùm acri-

Can. Trull. 96.

ter ſtomachatur, qui crines calamiſtrant, fucant, flagrantiſſimis Solis ardoribus æſtate objiciunt, quò color quidam flammeus his inoretur, aut qui denique aſcititiam ſibi cæſariem adſciſcunt; qui tam preſsè barbam abradunt, ut nec barbati unquam fuiſſe videri poſſint; aut qui propter devexam ætatem radere barbam non audent illi quidem, at teſta candente ejus longitudinem ita adurunt, ut propiùs abſint ab eorum ſpecie juvenum, quibus pili fruticeſcere incipiunt. Ubi Zonaras, inquam, ita in Laïcorum hanc multiplicem inſaniam debacchatus eſt, tum iraſci incipit Patriarchis, Epiſcopis, Monachis, qui nec aditu interdicunt Eccleſiæ hæc vanitatis & mollitiei mancipia, nec benedictione eos ſua, aut ſacramentorum participatione arcent. Hinc conjice quàm ſæviturus fuiſſet Canonum hic Commentator in Prælatos, vel Clericos, ſi quos deprehendiſſet eidem ſervientes lenocinio formæ, & effæminatis delitiis. Quod radentes barbam ſugillat, hoc ad Græcos & Orientales ſpectat, quorum patrius & antiquiſſimus is mos eſt, barbam alere.

X. Quod verò opinatur Balſamon ſordeſcere poſſe Epiſcopatum, & contemptui objici ſanctiſſimam toto orbe dignitatem, ſi in eis collocarentur locis Epiſcopi, ubi rerum eos cogeret inopia pedibus ingredi: id ſanè non omnes Scriptores Eccleſiaſtici ei aſſentientur. Commemorans enim Petrus Da-

Petr. Damian. vita ſancti Romual. c. 23. Surius die 19. Jun.

miani, iter Romanum illuſtriſſimi Martyris Bonifacii, qui Ottoni III. Imperatori carne conjunctus erat, ut Archiepiſcopus ibi ordinaretur, illum pedibus, & quidem nudis totum iter confeciſſe narrat, domeſticis comitantibus, quibus ſemper præibat, Pſalmiſque decantandis vacabat. Ea humilitate Archiepiſcopi, ſuique dejectione plus venerationis & gloriæ accedebat Epiſcopatui, quàm Imperatoria conſanguinitate. *Toto illo itinere vir venerabilis cum omnibus qui illum ſequebantur, pedeſter ibat, ſed ipſe jugiter pſallens, & cæteros longè præcedens nudis ſemper pedibus incedebat.* Nec exquiſitior erat ejus veſcendi ratio. Aqua & pane victitabat, diebus feſtis aliquid præterea herbarum aut pomorum adhibebat. *Pro labore quidem itineris, quotidie comedebat, ſed per ſingulos dies de medio pane & aqua vivens, in diebus feſtis, quotidiano victui poma quælibet, vel herbarum radices addebat.*

CAPUT XLI. *P. 4. l. 4. c. 12.*

Qua fruge, qua modeſtia Beneficiarios eſſe oporteat in menſa, veſte, ſupellectili, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Dolebat B. Fulberto, quod Epiſcopis non pauca agmina & expenſas miniſtrorum auferant res pauperibus diſpenſandas.

II. Epiſcopis officere paupertatem fatebatur Ivo Carnotenſis; ſed omnes tamen Eccleſiæ res Dei & pauperum eſſe profitebatur.

III. Invehitur Petrus Damiani in luxum & ſumptus immodicos Prælatorum ſui ævi.

IV. Nec Petrus Damiani, nec B. Bernardus ſuccenſuere pretioſis Eccleſiæ ornamentis, pondi, metris. Quam illi in his normam legemque præſcripſerint.

V. Doctrina B. Bernardi, non poſſe Beneficiarios ex reditibus ſacris niſi neceſſaria victûs & veſtitûs ſumpendia decerpere. Admiranda quædam de Epiſcopis Evangelicæ paupertatis ſtudioſiſſimis.

VI. Rurſum ſuccenſet Bernardus ſuperfluitati Beneficiariorum in veſte, ornatu, inſtramento.

VII. Petri Abbatis Cluniacenſis ſententia.

VIII. Petrus Bleſenſis in luxum & delitias Clericorum invehitur.

IX. Ex Arnulpho Lexovienſi Epiſcopo, ut poſſint Beneficiarii inter opes ipſum Evangelicæ paupertatis amorem fovere. De Vuillelmo Pariſienſi Epiſcopo.

X. Doctrina Iacobi Cardinalis Papienſis de lege & conditione bonorum Eccleſiæ, & eorum uſu.

XI. Exempla B. Antonini Archiepiſcopi Florentini, & B. Laurentii Iuſtiniani Patriarchæ Venetiarum.

XII. Exemplum B. Malachiæ Archiepiſcopi Armachani, quo Bernardus objecta Clericorum inſanias caſtigat expenſum.

XIII. Beati Caroli Archiepiſcopi Mediolanenſis exempla, præcepta.

XIV. Exempla Ximenii Cardinalis Archiepiſcopi Toletani.

XV. In Concilio Tridentino novus vigor omnibus additus eſt priſcis Canonum Conſtitutionibus de frugalitate Clericorum menſa, veſtis, ſupellectilis.

XIV. Decreta Conciliorum Mediolanenſium in eandem rem.

XVII. Aliorum Conciliorum decreta.

XVIII. Bellarmini monita de lectione ad menſam.

I. DAmnavit beatus Fulbertus invectum ab Anteceſſoribus ſuis morem tam numeroſæ alendæ familiæ, ut jam hoſpitibus excipiendis & alendis pauperibus copiæ non ſuppeterent. Ei tamen neceſſitati ſervire aliquandiu ſaltem ipſemet compulſus eſt. Deprædationibus enim & incendiis ad eas anguſtias adducta fuerat Eccleſia Carnotenſis, ut & ipſe Fulbertus neceſſe habuerit, ſibi ipſi neceſſarios ſumptus ſubtrahere. *Illud ægrius tolerabam, quod res Eccleſiæ in ſuperfluorum domeſticorum victualia ſic expendere compellebar ex prava conſuetudine prædeceſſorum meorum, ut officium hoſpitalitatis & eleemoſynæ, ſicut mea intereſt, adminiſtrare non poſſem.* *Epiſt. 90.* *Nunc autem res ipſas quantulæ erant inimici diripiunt, additur his malis incendium Eccleſiæ noſtræ. Quoniam cum unde reſtaurem, ſicut decet, non habeo, mihi quoque neceſſarios ſumptus indulgeri detrecto.*

II. Paupertatem Epiſcopis ſui ævi & dedecori & detrimento futuram ſentiebat utique Ivo Carnotenſis Epiſcopus, cùm ad Paſchalem II. Papam perſcribebat, hac ipſa de cauſa non eſſe Tornacenſi Eccleſiæ Epiſcopum proprium adſignandum, & ita truncari non oportere Noviodunenſem Epiſ-

copatum, ne paupertate premerentur duo illi Epiſ-
Epiſt. 240. copi, atque contemptui haberentur. *Præterea cum dignitas Epiſcopalis paupertatem his diebus honeſtè ferre non valeat, providendum eſt ne iſta diviſione uterque Epiſcopatus fiat pauperior, quod teſtantur Noviomenſes, qui utriuſque Eccleſiæ experti ſunt facultates.* Quo in Ivonis contextu tantò plus momenti eſt, quantò & eruditione & pietate ille abundabat, gnaruſque erat, quantum gloriæ & venerationis olim Epiſcopis ſanctiſſimis acceſſiſſet ex Evangelicæ paupertatis amore, quo & ipſe Ivo ardebat. Sed quã perſuaſum erat ei Epiſcoporum ſui ævi eam eſſe conditionem, ut paupertate evileſcerent, tam indubium habebat, res Eccleſiæ patrimonia eſſe Chriſti, nec poſſe niſi in uſus ſanctiſſimos expendi. *Res enim Eccleſiaſtica, ſicut teſtantur etiam ſæculi leges, quia divini juris ſunt, in nullius bonis ſunt. & ideo prorſus errat, qui pro ſuis occaſionibus eas, aut Principum juſſionibus, à quibus eas maximè ſervari convenit, uſurpat & malè tractat.*

III. Jam ſemel iterumque conteſtatus eſt Petrus Damiani, acerbiſſimum ſe ex eo dolorem capere, quod cùm Epiſcopus proviſor eſſet pauperum, extranei diviteſque cum eo epulas frequentarent, deglutirentque opes pauperum ſuſtentationi olim con-
L. 1. Ep. 10. ſecratas. *Et cum Epiſcopus diſpenſator & promus debeat eſſe pauperum, ad eorum menſam affluentibus deliciis aliqui ructant, & cum illi quorum eſt tota ſubſtantia, procul excluſi, famis inopia contabeſcant.* Ita ille ad Pontificem. Jam vide ut ad Cardinales Epiſcopos diſſerat, quî ex Paulo, Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſideret: hoc eſt opus, laborem, & miniſterium ſanctiſſimum; non pannos ingentis pretii, non pelles peregrinas, non cuneos Miniſtrorum, militumque, non cætera pompæ & deliciarum inſtrumenta, ſed infatigatam vigilantiam, conſtantiamque laboris & muneris ſacri de-
L. 2. Ep. 112. fungendi *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Hic evidenter oſtendit, nihil aliud eſſe Pontificem, quàm boni operis ſectatorem. Non ergo conſtat Epiſcopatus in turritis zebellinorum tranſmarinarumve ferarum pileis, non in flammantibus martorum ſubmentalibus roſis, non in bractearum circumfluentium phaleris, non denique in glomeratis conſtipantium militum cuneis, neque in frementibus ac ſpumantia frena mandentibus equis, ſed in honeſtate morum, & ſanctarum exercitatione virtutum.* Ingemiſcit & alibi Prælatorum lectos magnificentius ſterni & ornari, quam auguſtiſſima quæque templa; crucem Chriſti adorandam coli iis locis, quibus carnales hi ne ſomnum quidem capere velint: cùm ſola frugalitas poſſit Epiſcopis laudem & commendationem conciliare, gloriam eos venari ex ſumptuoſis epulis; excogitatos illis eſſe ornatus ipſa Regum purpura ſplendidiores; denique domeſticos pannos eo viles haberi, quod vili pretio ſint; longinquis ex regionibus invectos amori & admirationi eſſe, quod pluris conſtent. *Cui non diſſimilis & illa creditur eſſe dementia. dum lectulus tam operoſis decuſſatur impendiis, ut ornamentum ſacroſancti cujuſlibet, vel etiam ipſius Apoſtolici præcellat altaris. Et quàm videtur abſurdum, ut ſtratus ille diligentius excolatur, ubi corruptibilis caro ſoporis quiete reſolvitur, quam ara Crucis, in qua videlicet hoſtia dominici Corporis immolatur. Hoc ergo modo cum ſobrietas ſoleat commendare Pontifices, effuſis nunc opibus facti ſunt bellucnes. Regalis itaque purpura, quia unicolor eſt, vilipenditur; pallia verò diverſis fucata nitoribus, ad ſublimis lectuli deputantur ornatum; & cum domeſtici murices aſpectibus noſtris ſordeant, tranſmarinorum pelles, quia magno pretio coemuntur, oblectant. Ovium itaque ſimul & agnorum deſpiciuntur exuviæ, Ermelini, Zebelini, Martores exquiruntur & vulpes.* Exæſtuat denique inexorabilis cenſor in annulos, in Tiaras, in baculos Paſtorales auro gemmiſque fulgurantes, & immenſi pretii. Iraſcitur verò illis potiſſimum modicarum urbium Epiſcopis, qui cultûs magnificentia vix ipſi concedunt ſummo Pontifici, quanquam eorum perverſitas eò tandem aliquando erumperet, ut gradu dejicerentur, tantò majore ignominia, quantò magis pompæ & oſtentationi ſervîſſent. *Tædet cætera vanitatis attexere, non ridenda, ſed gemenda ridicula. Faſtidium eſt tot ambitionis ac prodigioſæ veſaniæ dinumerare portenta. Papales ſcilicet infulas, gemmis micantibus aureiſque bracteolis per diverſa loca corruptas. Omitto annulos enormibus adhibitos margaritis. Præterea virgas non jam auro gemmiſque conſpicuas, ſed ſepultas. Nunquam certè vidiſſe me memini Pontificales baculos tam continuo radiantis metalli nitore confectos, ſicut erant, qui ab Eſculano atque Franenſi geſtabantur Epiſcopis. Uterque tamen, alter in Appulis finibus Nicolao præſidente, alter in Lateranenſi Eccleſia coram Alexandro Romanis ſcilicet Pontificibus ſunt dejecti. Nec eis profuit, quod Pontifices ligneis aureis uſi ſunt baculis.*

IV. Non eo ſanè collimabat Petrus Damiani, quo haberet, vel haberi vellet ludibrio Paſtorales baculos, tiaras, annuloſque pretioſiores Antiſtitum, Pontificum maximè Romanorum. Ea ille præfatus erat, ex quibus abundè conſtaret, vehementer illum aſſentiri templorum & altarium ornamentis ſplendidioribus. Sed eos ille ſugillabat non immeritò Præſules, qui modi impatientes ſunt, nec intervalli quidquam eſſe volunt inter Epiſcopos alio & alio civitatum & poteſtatis atque juriſdictionis faſtigio evectos. Super ea re autem omnium præſtantiſſimè verſatos eſſe nobis videtur B. Bernardus, in aureolo de Conſideratione ad Eugenium III. Papam libello, ubi pulcherrimè docet, illam magnificentiſſimam pompam proficiſci potius ex communicata à Conſtantino Imperatore cum Pontificibus Chriſti Imperatoriæ majeſtatis amplitudine & gloria, quàm ex beati Petri ſucceſſione. Et tamen ita ſtatuit, ita conſolit, ne quid hic mutet, ne quid novet Eugenius, ſed eum totum ſplendorem toleret magis, quam amet; nec inde gloriandi, ſed ſui dejiciendi potius anſam captet. *Ne cujus ſedem tenes, te neges heredem. Petrus hic eſt, qui neſcitur proceſſiſſe aliquando, vel gemmis ornatus, vel ſericis, non tectus auro, non vectus equo albo, nec ſtipatus milite, nec circumſtrepentibus ſeptus miniſtris. In his ſucceſſiſti non Petro, ſed Conſtantino. Conſulo toleranda pro tempore, non affectanda pro debito.*

Quando verò alibi convellitur ab eodem Bernardo Cluniacenſium exaggerata opulentia in Eccleſiis ſuis; fatetur ille tamen etſi in reprehenſionem hinc non immeritò Monachi incurrant: inculpatam tamen eſſe Epiſcoporum, Eccleſiarumque Epiſcopalium & Collegialium diligentiam in ejuſmodi cultu ſumptuoſiore: propterea quod qui has, non illas frequentant Eccleſias populi, & carnales omnes, ſenſibili hac pulchritudine ad intelligibilium & æter-
norum amorem facilius incendantur. *Dicite pauperes, ſi tamen pauperes, in ſancto quid facit aurum? Et quidem alia eſt cauſa Epiſcoporum, alia Monachorum. Scimus namque quod illi ſapientibus & inſipientibus debitores cum ſint. carnalis populi devotionem, quia ſpiritualibus non poſſunt, corporalibus excitant ornamentis, &c. At nos quorum quæſo devotionem in his excitare intendimus?* Apolo. c 15.

V.

V. Sed quod ad copioſas attinet Eccleſiæ opes, in alia qualiacumque quam Eccleſiarum ornamenta, ea de re vehementiſſimas & aculeatas dedit Bernardus literas ad Clericum juniorem, quem ſeriò monet, etſi poſſet de altari vivere, non poſſe tamen luxuriari & laſcivire veſtibus, pannis, equis, ſellis, alioque ejuſmodi vaniſſimæ ſuperfluitatis inſtrumento; immo nec citra ſacrilegium poſſe in hæc effundi, quæ Deo in alimenta pauperum dicata ſemel
Epiſt. 2. fuere. *Dignum eſt, ut qui altario deſervit, de altario vivat. Conceditur ergo tibi, ut ſi bene deſervis, de altario vivas, non autem ut de altario luxurieris, ut de altario ſuperbias, ut inde compares tibi frena aurea, ſellas depictas, calcaria deargentata, varia griſeaque pellicia, à collo & manibus ornatu purpureo diverſificata. Denique quidquid præter neceſſariam victum ac ſimplicem veſtitum de altario retines, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt. Contenti ſimus veſtimentis, quibus operiamur, non quibus laſciviamus, non quibus ſuperbiamus, non quibus mulierculis vel ſimilari, vel placere ſtudeamus.* Meritò contremiſcent Clerici & Beneficiarii non pauci, ſi ſeriò perpendant hæc Bernardi verba, an fulmina: *Quidquid præter neceſſarium victum ac ſimplicem veſtitum de altario retines, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt.* Quanquam & magis terrificum videri poſſit, quod reſpondet Bernardus ad ejus Beneficiarii querimonias, Non eo ſe gyro tam anguſto circumſcribere cæteros, à quorum moribus ſi diſcederet, tum offenſioni ſe fore, ut qui ſingulari & notabili cultui hæreret. Ad hæc reſpondet Bernardus, faceſſere ergo illum, & divelli à ſæculo penitus debere, ne ejus damnatione inevitabili implicetur, poſtquam & eidem vitiorum luto immerſus fuerit. *Sed hoc facio, inquis, cùm quibus habito. Si non facio quod cæteri, de ſingularitate notabor. Propterea, inquam, exi de medio eorum, ne aut in urbe notabiliter vivas, aut exemplo pereas aliorum.*

Eo reſponſo eum Beneficiarium monet Bernardus, ſæculo & Beneficio renunciandum illi eſſe, ut in aliquod ſe conferat Cœnobium: hinc facilè ſuſpicamur exploratam ſanctiſſimo Patri fuiſſe ejus Clerici mollitiam animi, & infirmitatem, quam ſæculi tentationes facillimè proſternerent. Verè enim ubi quia ſpecialiter ita afficitur, ei una ad ſalutem janua patet Monaſticæ profeſſionis: quod & jam olim occinebat Gregorius Magnus, eſſe, quibus ad cœleſte regnum aditus non datur ullus, niſi per Monaſticas exercitationes. A[illegible] genere, monendi ſunt Beneficiarii, nunquam non eſſe in Clero viros, & quidem numero haud pœnitendo, iis virtutum inſignibus inſtructos, quos imitari poſſint in expendendis Beneficii ſui proventibus; & quanquam ii vel rariores eſſent, vel nulli, eas Eccleſiæ leges nihilominus & ſanctas, & faciles, & neceſſarias eſſe.

Epiſt. 23. Atto Tricaſſinus Epiſcopus graviſſimo morbo decumbens, non teſtamento tantum ſua legavit omnia pauperibus, ſed & ſuperſtes adhuc erogavit. Priſtinis poſtea reſtitutus viribus, tanto exarſit paupertatis amore, ut hinc illi jam tum plus laudis & ſinceræ gloriæ compararetur, quàm ex opulentia & nobilitate quantacumque accedere potuiſſet, ſi qua Bernardo habeatur fides, idoneo cum primis rerum æſtimatori. *Super omnes Regios theſauros hic vos titulus nobilitat amplius & reddit illuſtrem.* Et paulò inferiùs: *Diſperſit, dedit pauperibus, juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi. Denique Sacerdotes Dei induuntur juſtitia, & multo utique decentius & ditius quam auro & ſerico.* Ulterius eluctatus eſt Gilbertus Epiſcopus Londinenſis; non morte, non morbo commonitus, terruiſve abjecit ea à quibus ejiciendus non ipſe erat: ſtatim omnia ſponte ſua in pauperes dilargitus eſt, & non moriturus tantùm, ſed quandiu vita ſuppeditavit, paupertatis delicias experiri voluit. Eximium hoc virtutis & ſingulare ſpecimen non potuit non aliquo Bernardi teſtimonio conſecrari. Pauca hæc accipe ex ejus ad eum Epiſtola.
Non magnum fuit Magiſtrum Gilbertum Epiſcopum fieri, ſed Epiſcopum Londonienſem pauperem vivere, id plane magnificum. Nec enim tanto nomini quidquam augere gloria potuit ſublimitas dignitatis, auxit autem plurimum humilitas paupertatis. Pauperiem æqua animo ferre virtus patientia eſt; ſponte appetere ſapientia laus eſt. Epiſt. 24.

VI. Ex Bernardi ſententia, res eſſet longè pulcherrima gloriæ ſtudere, ſi ad veram gloriam anhelarent, non ad fumum, & inania quædam ejus ludibria. Tota hæc quæſita longius, & operoſius elaborata pompa menſarum, veſtium, ædium, ſupellectilium, non famulatur niſi præpoſteræ & inſulſiſſimæ gloriæ, propterea quod Beneficiarii & Clerici cujuſcumque laus, apta & religata tota ſit ex pietate & religione, ex juſtitia & largitate in pauperes, ex terrenorum contemptu. His virtutibus trophæa, his ſempiterna gloriæ monumenta iſtiuſmodi extruuntur, qualia nunc Bernardus Attoni Trecenſi, & Gilberto Londinenſi Epiſcopis excitavit. Ex adverſo autem non potuit idem ipſe non inſectari probris, vel mordacibus inſtruere præceptionibus Archiepiſcopum Senonenſem Henricum, quem hoc primum perculit monito, Quam ſuffundi deberent Epiſcopi, quibus ea jam ingerenda eſſent præcepta, quæ Paulus olim matronis recens ad fidem converſis inculcabat, *Non in veſte pretioſa.* Quam Epiſt. 42.
non addecerent Epiſcopos illæ ingentis pretii pelles, quibus Epiſcopi manus, pectus, collum exornabant, cùm illis non alia aſciſcenda eſſent decora, quam virtutum Sacerdotalium, ſapientiæ, pietatis, moderationis, & bonorum operum. Hujuſmodi ſunt enim nativa ejus oris, & earum manuum ornamenta, quæ conſecrant, tractantque, & Deo offerunt ſanctam & immortalem hoſtiam incommutabilis ſapientiæ, humanam carnem indutæ. *Deſpiciant jam textricum, ſive pellificum, & non propriis operibus gloriari. Horreant & murium rubricatas pelliculas, quas gulas vocant, manibus circumdare ſacratis, & ſacrantibus tremenda myſteria. Reſpuant & apponere pectori, quod decentius ornat gemma ſapientia. Pudeat & collo circumtexere, quod honeſtius atque ſuavius Chriſti jugo ſubmittitur. Non Chriſti ſtigmata ſunt hæc, quæ iſti Martyrum exemplo corpore circumferant ſuo; muliebria potius eſſe noſcuntur inſignia.*

Probro illud quoque vertit Epiſcopis Bernardus, quòd equos ipſos ſuperfluis, & perridiculis onerarent ornamentis, cùm interim cibo & veſtitu neceſſario pauperibus non adeſſent. Hinc illæ pauperum ejulationes: *Jumenta gradiuntur onuſta gemmis, & noſtra non curatis crura nuda caligulis? Annuli, catenulæ, tintinnabula & clavata quædam corrigia, multaque talia, tam ſpecioſa coloribus, quam ponderibus pretioſa, mulorum dependent cervicibus: fratrum autem lateribus nec ſemicinctia miſerantes apponitis?* Nec in has expenſas effundebatur pretium laboris manuum, aut negotii, aut patrimonii Beneficiariorum, ſed hæreditatis Chriſti, & ſanguinis pauperum. *Huc accedit quod hæc omnia nec negotiationis ſtudio, nec proprio manuum exercitio vobis elaboratis, ſed*

nec jure hæreditario poſſidetis, niſi fortè & vos in corde veſtro dixeritis, Hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei. Et hæc pauperes, &c. Non neſciebat Bernardus fieri non poſſe, ut Epiſcopi, & Beneficiarii omnes egeni eſſent; ſed illud erat ei omnino compertiſſimum, ſtudio & charitate pauperum fervere eos debere, adeoque & paupertatis ipſius, ea eoque germanam eorum gloriam efflorescere. *Hoc planè decet*
Epiſt. 100 *Epiſcopum, hoc ſacerdotium veſtrum commendat, ornat coronam, nobilitat dignitatem, ſi quem miniſterium prohibet eſſe pauperem, adminiſtratio probet pauperum amatorem. Non enim paupertas virtus reputatur, ſed paupertatis amor. Denique beati pauperes non rebus, ſed ſpiritu.* Denique vel ipſum Eugenium Papam noluit Bernardus, familiæ quemquam ſuæ inſcriptum habere, cujus in veſtibus & geſtis omnibus non eniteſceret eximia quædam moderatio; caulare voluit nobiles illos & comatulos pueros, quorum affectata formoſitas & ornatus gloria Pontificiæ Aulæ minimè conſentiret: ut in ſummi Pontificis veſtigia inſiſtere cæteros Epiſcopos non pœniteret. *Do-*
De Conſid. L. 4. *mum Epiſcopi decet ſanctitudo, decet modeſtia, &c. Sacerdotes domeſtici, aut cæteris honeſtiores, aut fabula omnibus ſunt. In vultu, in habitu, in inceſſu illorum qui circa te ſunt, nihil reſidere impudicum, nihil indecens patiaris. Diſcant à te Coëpiſcopi tui comatulos tuos pueros & comptos adoleſcentes ſecum non habere. Certè inter mitratos diſcurrere calamiſtratos non decet.*

VII. Inania illa pompæ ſæcularis ludibria, in quæ excandeſcebant Petrus Damiani, & Bernardus, temporis diuturnitate exoleverunt pleraque, ſed non ſine fœnore forſan alia inoleverunt, pari Clericorum flagitio & pudore, nec diſpari diſpendio pauperum. Non jam candicantes pelles Arminiæ, non nigricantes martes, quas ideo Sabulinas vocant, non *pelles rubricata*, quas ideo vernaculo ſermone *gulas* vocant, alia jam ſunt inſanientis luxûs inſignia, quas æquè depereunt, æquè circumgeſtant vecordes inſaniæ ſuæ oſtentatores. Goffridus Catalaunenſis Epiſcopus eorum choro inſcriptus erat Præſulum, qui harum nugarum contemptu ad immortalitatem graſſabantur, & pia ſollicitudine, ut in omni inſtrumento & apparatu ac comitatu ſuo, cùm non Epiſcopi tantùm, ſed & Principes, ac domini temporales eſſent, renideret frugalitas ac modeſtia religioſa. Hoc enim illum præconio celebravit Petrus Venerabilis Cluniacenſis Abbas. *Quid*
L. 2. Ep. 43. *& illud, quod cùm tanta urbi non ſolùm Epiſcopum, ſed & Principem neceſſario vos eſſe oporteat, nihil de Monacho Pontifex vindicat, nihil de Religione Princeps uſurpet, nihil de priſco ordine mundus furetur.*

Nec præteribit nos ſtatutum ſanctiſſimi hujus Abbatis, ex quo liquidum erit, quàm pronus eſſet ille, pedibuſque, ut aiunt, & manibus in ſententiam deſcenderet Bernardi, quanquam verbis, & ſpecie tenus diſſidere nonnunquam viderentur. Morientibus ſuis oſculandam dari vetuit crucem, niſi ligneam. Nec e[illegible] aureas fabricatas eſſe cruces, niſi ut ſimplicioribus & carnalibus indulgeretur, quorum tarditati ex auro pretium crucis ipſius creſcit. At ſpiritales lignea magis afficiuntur & delectantur cruce, quòd ligno, non auro affixus ſit Chriſtus cruci: unde & Eccleſia, quo die auguſtiſſimo ritu & cultu proniſſimo Crux adoratur, ligneæ advolvitur cruci, in qua immortalis Vita pendens, ipſi morti mortem attulit. *Nam non di-*
Bibl. Clun. pag. 1371. *citur, Ecce aurum crucis, & argentum crucis, ſed ecce lignum crucis in quo ſalus mundi pependit, venite adoremus, &c. Aliud eſt metalli pretioſitas, quæ mentes ſimplicium excitat ad majorem Crucis venerationem; aliud ligni vilitas, quæ ſpiritualium animos commoveat ad vehementiorem erga Crucem & Crucifixum devotionem.*

VIII. Ad Bangorenſem ſcribens Epiſcopum Petrus Bleſenſis, nec ignarus pauperi illum præeſſe Eccleſiæ, hortabatur, ut Epiſcopalem ageret vitam, hoc eſt, permodeſtam & pauperem, cùm eundem gerat Epiſcopatum, quem Petrus, Paulus & Auguſtinus, cúmque vivere debeat de Evangelio, quo faſtus omnis damnatur veſtium, equorum, & numeroſiſſimi comitatûs. *Non oportet vos ſic abhor-* Epiſt. 147.
rere Eccleſiæ paupertatem, quam in alienum gravamen tota die coram hominibus allegatis. Titulus paupertatis glorioſus eſt apud Chriſtum, & quæ Filium Dei decuit, vos dedecore non debuit. Princeps Apoſtolorum & Præſulum dixit, Aurum & argentum non eſt mihi. Magnus etiam Auguſtinus ideo teſtamentum nullum fecit, quia unde faceret, pauper Chriſti non habuit. Veſtri inſtituti eſt vivere de Evangelio, ſicut conſtituit vobis Dominus, non incidere pompaticè in veſtium cultu, in equorum faſtu, in multitudine clientela. Decet vos tanquam ſacerdotalis & Epiſcopalis ſanctimoniæ profeſſorem præcidere omnino veſtigia converſationis antiquæ.

Alibi autem rurſus deflet inevitabilem eorum Beneficiariorum damnationem, qui in luxum, in epulas, in vitiorum fomites ejuſmodi abliguriunt Chriſti patrimonium, ejus paupertate, ſanguine, cruce & morte partum, eiſque interim commendatum. *Bona Eccleſiarum in victum & veſtitum conceſſa,* Serm. 31. in Quadr.
bona, inquam, pauperum Chriſti, in ſuperfluos uſus conſumimus. Qui ſunt enim qui epulantur quotidie ſplendidè? Clerici. Qui ſunt qui exquiſitis aëre & mari & terra veſcuntur cibis? Clerici. Qui ſunt qui omni tempore pacem & ſecuri[illegible]tem habentes, in labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellantur? Clerici. Nos itaque falſi fratres Chriſti ſumus. Patrimonium enim quaſi de jure fraternitatis poſſidemus; ſed [illegible] falſi ſimus, lippis & tonſoribus patet. Patrimonium enim quod ſibi tam glorioſè comparavit, nos guloſè conſumimus. Ipſe emit illud colaphis & flagellis, & nos conſumimus illud in cyathis & ſcutellis. Ipſe in opprobriis & perſecutionibus, nos in conviviis & ebrietatibus. Ipſe morte crucis, nos in luxu carnis. Vide quomodo ex oppoſito reſpondeat falſitas veritati. Timeo ne cùm redierit ille frater noſter, qui quaſi peregrè modo profectus eſt, rationem ponat nobiſcum ſuper patrimonio nobis credito. Quid a[illegible]poterimus dicere? Illacrymatur denuo & alibi Præ[illegible] illis, qui cùm nullo fungantur pro Eccleſia labore, ejus abſumunt patrimonium. *De Evangelio vivas, ſicut conſtituit Dominus.* De inſtitut. Ep ſcop.
Proventum Evangelii voco, quidquid pro evangelizata fide tua contulit Eccleſiæ liberalitatis antiqua devotio. Alii multitudine gravi hominum aut equorum otioſè panem comedunt alienum, tu verò ambules cum paucis, & in omnium ædificationem panem circumferas Angelorum.

IX. Vehementiſſimè peroravit Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus in Concilio Turonenſi ſub Alexandro III. anno 1163. ubi cum multa alia verſavit, quæ magna afferant ad Eccleſiæ diſciplinam momenta, tum illud etiam de uſu proventuum Eccleſiaſticorum. Nec ſanè is erat Arnulphus, qui ſacri ærarii & pauperum ſubſtantiæ, quàm turpem, tam frequentem diſſimularet dilapidationem. *Suſtinemur in equis & curribus ambulare, in magnis quandoque & mirabilibus ſuper nos, epulari ſplendidè, pretioſis indui, honoribus & divitiis abundare. Paupertatem*

Digitized by Google

Chriſti verbo prædicamus, ſed minus exhibemus exemplo. Sed nec illud latuit, poſſe ipſos inter opum acervos paupertatis amorem integrum incolumemque retineri; nec enim prohiberi opum etiam ingentium poſſeſſionem, ſed cupiditatem & amorem; in ipſo cumulo opum ſpiritu pauperem eſſe, qui ſe earum adminiſtratorem eſſe ſentit & profitetur ex animo, non dominum: qui hoc pauperum, hoc Chriſti ærarium eſſe ſeriò cogitat, qui in unas Eccleſiæ & pauperum neceſſitates illud expendit. *Niſi quia fortaſſe paupertatem Chriſti in nobis ſpiritualiter divitiarum contemptus, & humilitas ſunctu reſtaurat. Neque enim requiritur à nobis divitiarum indigentia, ſed contemptus. Divitiæ, inquit, ſi affluant, nolite cor apponere. Non dixit, Ne affluant, ſed ne cor apponatur. Porro cor prohibuit apponere, ſed non manum. Profectò Propheta in omni affluentia divitiarum pauperem ſe prædicabat & egenum. Poſſumus itaque licitè divitias poſſidere, ſi tamen earum nos non reputaverimus dominos, ſed miniſtros; ſi intellexerimus patrimonium pauperum erogandum.* Furti denique reos agit Arnulphus eos qui reditibus Beneficiorum ſuorum non adſunt pauperibus, ſed in ſuas animi libidines abutuntur.

Vix mihi tempero, quin hîc repetam, quæ refert Adamus Canonicus Bremenſis de Archiepiſcopo Bremenſi Unuano, & de effuſo ab eo opulentiſſimæ Eccleſiæ ſuæ ærario, ut Borealium regionum Reges ad Eccleſiam alliceret, utque fidem Chriſti & amplexarentur ipſi, & à ſuis coli haud ægrè ferrent. Affirmat Adamus exemplo eum uſum eſſe beati Anſgarii anteceſſoris ſui, & antiquiſſimi Epiſcopi Scytharum. Hinc diſcimus non profuſiones ipſas patrimonii Chriſti in vitio eſſe, ſed cauſam; & illas & hanc in laude tunc fore, cum gloriæ Chriſti ancillabantur. En ejus Hiſtorici verba: *Unuanus Epiſcopus ferulam ſuſcepit ab Henrico Imperatore, pallium à Papa Benedicto. Cùm eſſet nobiliſſimus, æquè nobilem ac ſufficientem liberalitati ſuæ ſortitus eſt Epiſcopatum; in quo & ſuam poſſet oſtendere magnitudinem, & neceſſitati ſimul Eccleſiæ prodeſſe. Quare theſaurum Eccleſia diu ſollicitéque collectum, & quaſi minùs neceſſarium, ſi intra parietes clauderetur, ipſe ad commodum ſuæ legationis ita curavit expendere, ut ferociſſimos Aquilonis Reges hilaritate ſuorum munerum, ad omnia quæ voluit benignos obedienteſque haberet. In qua re non multum ut arbitror peccavit; quia ſeminavit carnalia, ut meteret ſpiritalia. Quin imo largitio ejus in novella gentium converſione utiliſſima videbatur, neque adeo nocuit Eccleſiæ, quæ præcedentium diligentia Patrum erat opulentiſſima. Credo enim eum ſequutum ſancti Anſgarii exemplum, & cujuſdam in Eccleſiaſtica hiſtoria Theotini Scytharum Epiſcopi: quorum alter legitur incredulos Reges donis placaſſe, alter verò Barbaros natura feroces, epiſtolis muneribuſque manſueſeciſſe laudatur.*

X. Inopino infortunio jacturam paſſus Jacobus Cardinalis Papienſis permagnæ partis proventuum ſuorum Eccleſiaſticorum, doloris inde ſuſcepti aculeos obtundebat elegantiſſimis Epiſtolis ad Cardinalem Beſſarionem exaratis, quibus edifferebat, quantum emolumenti ab eo detrimento cepiſſet. Inde enim addidiciſſe ſe, ut ne magnopere poſthac laboraret de paranda Principum gratia, quæ tam levi, & nulla ſæpè cauſa excutitur. Ut proventus ſacros meliùs collocaret, nec iis ditaret proximos. Ut modico apparatu & famulitio contentus degeret, & Eccleſiæ reditus tractaret, ut hoſtias Deo oblatas ad altaris templique cultum, & ad alimenta pauperum. Uſu profano rerum ſacrarum iram & vindictam cæleſtem ſuccendi, ut iis meritò exuamur. Ut denique pluris faceret modicam familiam & tranquillam, quàm tumultuoſa ſervorum & ſtiparorum agmina. *Sum admonitus diſpenſanda juſtiùs eſſe, quæ nobis proveniunt ex altari. Sanguini, & carni non ita profusè indulgendum. In comitatu quoque alendo, comparandoque ornatu domeſtico tum multa non inſumenda. Bona hæc noſtra altaribus attributa pretia peccatorum eſſe, quibus redimi animas dantium pia cura oporteat, & inſtaurari domum orationis, & egenos vagoſque in domos noſtras induci. Quæ cùm non fiant, iraſci graviter Deum, & ſæpè hunc exitum negligentibus dare, quem in meipſo ſum proximè expertus, ut videlicet adminiſtratu malè etiam ſuo permiſſu dilabuntur deterius. Mihi jam ſatis ſit vivere vitam quietiorem certè & minus habentem moleſtiæ. Non enim poſſunt grandes familiares non oneri eſſe, atque animum pluribus occupare.* Epiſt. 91.

XI. Encomium funebre B. Antonini Archiepiſcopi Florentini legere eſt in Commentariis hiſtoricis Pii II. Papæ. Virtutibus ibi ejus cæteris cumulatiſſimus quidam ſplendor affunditur ſingulari charitate & largitate in pauperes. Annuos ſemper proventus in pauperes erogavit; proximis nulla re affuit, niſi valde egenis: ſupellectili uſus eſt teſtacea, vitreaque; & cum vivere deſiit, in Palatio non reliquit niſi mulum, quo vehebatur, & viliſſimam ſupellectilem. *Proventus Eccleſiæ inter Chriſti pauperes diſtribuit; in cognatos & affines ſuos, niſi admodum inopes eſſent, nihil contulit: vitreis ac fictilibus tantum vaſis eſt uſus; familiam quæ parva illi fuit, contentari modico voluit, & ad Philoſophiæ leges vivere. Mortuo nobile funus ex publico ductum, in domo nihil repertum eſt præter mulum, quo inſidere ſolitus erat, & vilem ſuppellectilem: cætera manus pauperum aſportavere.* L. 1.

Beato Laurentio Juſtiniano primo Venetiarum Patriarchæ non fuit niſi quinque ſervorum familia; eſſe ſibi tamen ipſe numeroſiſſimam jocans venditabat, nimirum pauperum. Parietes nullis unquam veſtivit aulæis. Frugali ſemper uſus eſt menſa, quam nulla res magis, quàm lectio condiret. Vitrea erat, vel teſtacea ſupellex. Aut lectitabat, aut ſcriptitabat ſine intermiſſione, nec libros tamen unquam habuit proprios. Boll. die 8. Ianv. c. 5. 10.

Si paulò altiùs curſum reflectamus, docebit nos Thomas Cantipratenſis Mauricium Rotomagenſem Archiepiſcopum Oeconomo ſuo præcepiſſe, ut ex duodecim millibus librarum annuarum, qui tum temporis pinguiſſimus erat reditus, duo terve millia ſervaret ad familiæ ſuæ expenſas, reliqua in pauperes ſpargerentur, quorum ipſemet proviſor erat. *Dicebat autem Oeconomis, cùm annuos reditus ſuæ Diœceſis ad duodecim librarum millia computarent, duo aut tria millia ad ſtrictiſſimum victum noſtræ familiæ conſervetis, in reliquis omnibus nihil habeo. Pauperum enim ſunt, & in pauperes diſpenſate.* L. 1. c. 8. n. 2.

Agit & idem alibi Cantipratenſis de gregali ſuo Ordinis Dominicani, qui Pœnitentiarius primò Pontificis Romani, poſtea Epiſcopus Boſniæ creatus eſt: cui cùm eſſent octo millia marcarum annui redituû, nec ſibi, nec familiæ ſumptus faciebat niſi tenuiſſimos, ut ne equum quidem aleret, ſed aſellum, qui libros & ſacram ſupellectilem ſuam vectaret. Parochias ſuas perluſtrabat pedibus, comitantibus fratribus Ordinis ſui, multiſque eleemoſynis rigabat Verbi divini quam diſſeminabat doctrinam. L. 2. c. 57. n. 15.

XII. Non committendum verò, ut præteraat nos illaudatus B. Malachias Archiepiſcopus Armachanus in Hibernia. B. Bernardus ejus vitæ ſcripto hoc illum ornavit teſtimonio, Nihil unquam proprii poſſediſſe, ne tum quidem cum Epiſcopus fuit; nullos menſæ ejus proventus aſſignatos, nullas certas ædes; Epiſcopatum ejus curſum fuiſſe nuſquam intermiſſum viſitandi, prædicandique, cùm de Evangelio victitaret, vel opere manuum, in Eccleſiis noctes duceret. Ita vitam inſtituerat Archiepiſcopus, idemque Apoſtolicæ ſedis Legatus. *A die primo converſionis ſuæ uſque ad extremum vitæ ſine proprio vixit. Non ſervos, non ancillas, non villas, non viculos, non denique quidquam redituum Eccleſiaſticorum ſæculariumve vel in ipſo habuit Epiſcopatu. Menſæ Epiſcopali nihil prorſus conſtitutum, vel aſſignatum unde Epiſcopus viveret. Nec enim vel domum propriam habuit. Erat autem pene incunctanter circuiens Parochias omnes, Evangelio ſerviens & de Evangelio vivens, ſicut conſtituit eum Dominus. Niſi quod frequentiùs ipſum Evangelium ſine ſumptu ponens, de laboribus ſuis ſuorumque ferebat, unde ſe & alios qui ſecum laborabant in opere miniſterii ſuſtentabat. Porro ſi interdum quieſcere oportebat, & in ſacris hoc faciebat locis, quæ ipſe per Hiberniam ſparſerat univerſam. Cùm exiret ad prædicandum, cum peditibus pedes & ipſe ibat, Epiſcopus & Legatus.*

His exemplis ſaltem admiratione, & ipſa audiendi ac recolendi delectatione honor habetur. Operæ pretium eſt, ut & imitatione. At contrà Bernardus mox Epiſcopis ſui ævi ſuccenſet iis, qui non tantùm non inhærebant veſtigiis beati Malachiæ, quem nec beatus Antoninus Florentiæ, aut Laurentius Juſtinianus Venetiarum Archiepiſcopi niſi longo ex intervallo ſequebantur: ſed qui diverſam planè ſemitam terebant, ut in adverſam partem contendere viderentur. *Illi aut non Evangelizantes manducant, aut evangelizant ut manducent; Malachias imitans Paulum manducat, ut evangelizet. Illi faſtum & quæſtum æſtimant pietatem, Malachias hæreditate vendicat ſibi opus & onus. Illi felices ſe putant, ſi dilataverint terminos ſuos, Malachias in dilatanda charitate gloriatur. Illi congregant in horrea & dolia replent, unde onerent menſas: Malachias colligit in deſerta & ſolitudines, unde impleat cælos. Illi cùm accipiant decimas, & primitias, & oblationes, inſuper & de Cæſaris beneficio telonia & tributa & alios reditus infinitos, ſolliciti ſunt nihilominus quid manducent & quid bibant; Malachias nihil horum habens, multos tamen locupletat de promptuario fidei. Illi à pauperibus exigunt, quod dent divitibus, iſte ſollicitat divites pro pauperibus ſuſtentandis. Illi marſupia vacuant ſubditorum, iſte pro peccatis eorum altaria cumulat votis. Illi alta Palatia erigunt, turres ac mœnia ad cælos levant, Malachias non habens ubi caput reclinet, opus facit Evangeliſtæ. Illi equos aſcendunt cum turba hominum, gratis manducantium panem, & non ſuum; Malachias ſeptus ſanctorum fratrum collegio, pedes circumit, panes portans Angelorum, quibus ſatiet animas eſurientes. O virum Apoſtolicum.*

Eæ ſunt artes mirabiles providentiæ amantiſſimæ & omnipotentiſſimæ Dei, ut ruentibus in præceps moribus objiciat virtutes pene inacceſſas aliorum, & difficillimè imitabiles, quò cæteris vel incutiatur pudor, vel addatur animus, & calcaria ſubjiciantur. Non eos mordet Bernardus, qui non aſſequuntur elimatiſſimam illam formam virtutis abſolutiſſimæ, ſed qui averſis veſtigiis ab ea recedunt; qui nec Epiſcopatus capeſſunt, nec Eccleſiaſticas dignitates ullas, niſi lenocinante opum & honorum ſpe; qui ſine fine, ſine modo ulteriora ſemper captant incrementa; qui ſollicitè ana éque coacervant, non quibus neceſſitates naturæ ſedentur, ſed quò titillatæ cupiditates magis magiſque exardeſcant. Quibus decimæ, oblationes, feuda, dominia ſuæ Eccleſiæ pabula ſunt, & irritamenta avaritiæ, non pauperum ſolatia, non refrigeria charitatis. Qui denique ædes extruunt ſumptuoſas, & ingentem alunt ſervorum comitatum, de patrimonio pauperum, quo pauperes ipſi fraudati paſſim intereunt.

XIII. Quod de beato Malachia dixi, ad beatum Carolum Mediolanenſem Archiepiſcopum trahi poteſt. Miraculo penè potiùs ille fuit, quàm exemplo, virtutum Epiſcopalium ſplendore incredibili. Illum Deus orbi Chriſtiano oſtendit, ut lumen micantiſſimum excutiendo veterno complurium Prælatorum, ut vel tanto lumine cumulatiſſimæ perfectionis ſacerdotalis à diuturno utcumque ſomno excitarentur. Refert Gioſſanus, adoleſcentulum adhuc à parente ſuo obtinuiſſe adminiſtrationem Abbatiæ ſuæ, quò juxta canonicas inſtitutiones ejus expenderet proventus, tanquam portionis *patrimonii Chriſti, cujus depoſitum ſibi creditum eſſet*; nec ſineret ſacros hos proventus profanari, ſi cæteris hæreditariis bonis permiſcerentur. Cùm Archiepiſcopus jam eſſet Mediolanenſis, & eum Pius IV. Pontifex Romæ remoraretur, *incredibili largitate in pauperes erogabat, tum Romæ, tum locis aliis, proventus ſuos Eccleſiaſticos, potiſſimum Mediolani, pauperibus levandis, & Eccleſiæ ejus explendis neceſſitatibus, ut nihil eorum redituum ad illum Romam perferretur. Sericas abjecit veſtes, & quidquid faſtum aut pompam ſapiebat. Nobiles ſuæ familiæ emiſit, laïcoſque dimiſit, Clericis tantùm retentis, præter pauculos laïcos, qui ad viliora quædam ablegabantur obſequia, quibus nolebat ille Clericos ſordeſcere.* Ubi Mediolanum profectus eſt, nihil ornamentorum in Palatium paſſus eſt inferri, nihil aureæ, nihil argenteæ ſupellectilis, ſed teſtaceæ, nempe Faventinæ, à quo non abhorrebat menſæ ejus frugalitas. *Neminem familiæ ſuæ cooptari patiebatur, quin Clericatum profiteretur, &c. Ut familia ſummi Pontificis ejus ſemper retinentiſſima fuit moris antiquiſſimi, laudatiſſimique, ut omnes prorſus vel Clerici ſint, vel in veſte ſaltem Clericali.* Inſtrumentum domeſticum quod Romæ habuerat opulentiſſimum, id Mediolanum comportari fecit, ubi & parte ejus aliqua Eccleſiam ſuam donavit Metropolitanam, reliquam diſtrahi fecit, pauperibus impartiendam. *In Concilio Provinciali Mediolanenſi conſtitui fecit, ut Epiſcopi omnes Concilio Provinciæ rationes referrent expenſorum Eccleſiæ ſuæ fructuum ac redituum, cui mandato primus omnium ipſe obtemperavit. In eam rem in unoquoque Concilio delegabantur duo Clerici authoritatis & experientiæ ſpectatiſſimæ, ut inquirerent in adminiſtrationem Diœceſeon totius Provinciæ, qui & de eo referrent ad Congregationem Epiſcoporum. Quæ certè ex inſtitutione nemo facilè dixerit quantum emolumenti in Provinciam redundarit, tam ex incredibili in pauperes largitionum copia, &c.*

Cùm illum aliò properantem Senenſis Epiſcopus epulo excepiſſet ſplendidiſſimo, non potuit Carolus non dolorem prodere ſuum, menſa exiliit ante finem, ut itineri ſe daret, quanquam parum propitio cælo, nec enim velle ſe dixit alteri ejuſmodi epulo cauſam dare, tanto pauperum damno. *Pauperibus enim neceſſe eſt Epiſcopos reſidua omnia dilargiri, ubi ſuis ipſi neceſſitatibus conſuluere.* Quod ad

Gieſſan l. 1. c. 2. & 12.

L. 2. c. 3.

L. 2. c. 12.

L. 7. c. 2.

veſtes ſuperiores attinet, à decoro non recedebat; at interiorum quidquid erat veſtium, viliſſimum id omne erat. Priores enim illas donabat Cardinalatui, L. 8. c. 16 *quo ſepoſito nihil ſe à mendicis diſcrepare volebat.* Non ſine convitio repudiavit mendicus veſtem, quam nuperrimè Carolus exuerat. Nihil aulæorum, nihil tabularum exquiſitiorum in Palatio ſuo admiſit, tum Mediolani, tum Romæ; *cùm magnopere illum delectarent nudi & albentes parietes.* Gentilitia ſuæ ſtirpis ſtemmata abradi, vel aſportari fecit, iiſque ſubrogati imagines Virginis Deiparæ, & beati Ambroſii. *Vaſis ſacris, quibus donabat Eccleſias, vel qui ſuis ipſius uſibus parabantur, vetuit inſculpi ſui ſuave gentis ullam memoriam; cujuſmodi ſicubi deprehenderet, protinus ſummovebat; decreto Synodali edito, quo & aliis id prohibebatur, ut quod indecorum videretur, vaniſſimamque ſpiraret ſui oſtentationem, ac ſuperbiam: ut ei uſui ſerviſſe non fere poſſint, niſi quibus obtuſa ſit mentis acies.* In urbe Mediolano pedes ſemper ingrediebatur, etiam pluvio, aut minus commodo tempore, nec comitatum ſibi hærere ſinebat.

Proventuum omnium rationes diligentiſſimè ſibi L. 8. c. 23 fieri jubebat, *cùm tot tripartito diviſiſſet, ut prima pars familiæ cederet, & ſecunda pauperibus & hoſpitibus impenderetur, tertia Eccleſiæ ſtructuris & ornamentis. Omnium verò deſcriptionem & cenſum fieri volebat, ut in Conciliis Provincialibus rationes faceret Coëpiſcopis, tanquam rerum non ſuarum, ſed quarum ſibi Deus adminiſtrationem commendaſſet.*

Cùm Oeconomus augendæ rei Epiſcopatûs cupidior eſſet, iis etiam contractibus, qui quamvis liciti eſſent, minus tamen omnibus probarentur; illum Carolus tanta verborum acerbitate caſtigavit, ut animi mœrore contabeſcens, non multò pòſt L. 8. c. 25. vita abierit. *Ubi de temporali re quapiam ſua controverſia fiebat, jacturam facere, quàm litigare malebat. Cùm propè eſſet, ut Rota ſecundùm illum pronunciaret in cauſa Abbatiæ, cujus annui reditus erant duodecim millium Philippæorum, jure omni ſuo ceſſit Cardinali, quocum litigabatur. Vetabat omnino, ne ingens unquam pecuniæ copia in arca ſervaretur; id enim Epiſcopo dedecori eſſe; ut qui in ære alieno eſſe potius de-* L. 8. c. 27. 28. *beat, quàm pecunias ultra modum congerere.* Cùm Oriæ principatus ex ejus patrimonio avito diſtractus fuiſſet quadraginta millibus Philippæorum, ne pecuniam quidem illam tantam ſibi repræſentari voluit, niſi eo temporis puncto, quo id neceſſe erat, ne aliàs irritus foret contractus, & totam protinus juſſit aſportari eam ſummam, atque in pauperes erogari. Cui mandata erat cura ejus diſtributionis, quadraginta duorum millium diſtributionem faciendam inopinus deſcripſit. Quo errore ad Carolum relato, voluit ille duo illa millia addititia accumulari ex fundo quopiam alio.

Cùm in hortis verſaretur Epiſcopi Viglebanenſis, ſubmonuit illum neſcio quis, ejuſmodi hortos ei inſtruendos eſſe. Ille excepit, *Sacra Biblia hortos eſſe Epiſcopi* longè pulcherrimos. Cùm juxta Viterbium in ſplendidiſſimo verſaretur Palatio Cardinalis Gambaræ, non potuit ſibi imperare, quin cum Vigevano. moneret, *Multò conſultius facturum fuiſſe, ſi quod Monialium Cœnobium extruxiſſet ea pecunia, quæ in id Palatium fuerat abſumpta.* Per litteras & deſtinato nuntio interpellatus ab Epiſcopo quopiam, ut Abbatiam vacantem Epiſcopatui ſuo valde tenui uniri exoraret à ſummo Pontifice: reſcripſit illi Carolus anteceſſorum ejus aliquos fuiſſe, qui ſanctitate claruiſſent, cùm nihilo pinguiores reditus obtinuiſſent; id in votis potiſſimum fuiſſe B. Auguſtino, ut eximeret ſibi Deus ejiceretque animo concupiſcentiam divitiarum, ut ſaluti animæ inimiciſſimam: illam Abbatiam fundatam fuiſſe ad utilitates quaſpiam alias, quas nefas eſſet intercipi; denique ſatius fuiſſe, ut ſexaginta Philippæos, quibus nuntium muneratus fuerat, pauperibus erogaret.

Divendito veteri inſtrumento domeſtico, & triginta millibus Philippæorum inde collectis, hæc ſtatim in pauperes effudit. Effudit & ſimiliter viginti illa millia, quæ ſibi à fratris conjuge legata fuerant. Cùm in annuis proventibus ſuis computaſſet antea octoginta, vel centum Philippæorum millia, ex Beneficiis, Penſionibus, Legationibus, ſeu Provinciarum Præfecturis, & ex Patrimonio, omnia ea abjecit, præter viginti millia, quæ retinuit; cúmque admonerent aliqui potuiſſe ea omnia retineri, & in pios uſus conferri, eo potiſſimum tempore, quo peſtilentia Mediolanum populante ſexaginta, aut ſeptuaginta pauperum millia alenda ei erant; Reſponſum ab eo eſt, *Non fore ut unquam ſe pœniteret tantum humeris ſuis excuſſiſſe onus; arduum enim eſſe quid, & periculi plenum, Chriſti patrimonii adminiſtrationem, cujus expenſi rationes ſummo & auſteriſſimo judici reddendæ ſint.* Addebat porro *contentum eſſe debere Epiſcopum titulo ſuæ Eccleſiæ, cui ut ſponſæ dicare ſe & agglutinare deberet.* Ea denique fuit ejus in pauperes charitas, *ut ad ſummas ſeſe ipſe anguſtias compegerit, victu & veſtitu contentus viliſſimo, pane & aqua victitans, ſtraminea cubans culcitra, veſte quali pauperes teguntur, tum ipſius amore paupertatis, tum ut largius pauperibus erogaret.* Extremis teſtamenti ſui tabulis hæredes ſcripſit pauperes Majoris Xenodochii Mediolanenſis.

His & exemplis & regulis ſanctiſſimis frugalitatis, modeſtiæ, pœnitentiæ, & amore caſtiſſimo obſervatæ Evangelicæ paupertatis, videre mihi videor Lectores mirum in modum ſtupefactos. Sed non minore illi, ut reor, admiratione percellerentur, ſi hic ego enarrare adgrederer, quantum auri, argentique effuderit Carolus in conſtruendis, dotandis, decorandis Eccleſiis, Collegiis, Xenodochiis, Monaſteriis, Seminariis, & ſexcentis aliis illuſtrioribus monumentis munificentiæ ejus, & uſus ſanctiſſimi tum Eccleſiaſticorum proventuum, tum patrimonii ipſius ſui. Pervolutandus eſt Gioſſani luculentiſſimus de Caroli vita Commentarius, ut videas, & ſtupeas Archiepiſcopum nobilitate, dignitate, fide, gratia & authoritate longè præcellentiſſimum, qui omnia pene ſibi negaret ipſi, quò profunderet in egenos: qui hinc ſibi gloriam, hinc gaudium, L. 8. c. 35. hinc opes cumulatiſſimas affluere ſentiret, geſtiretque, ſi pauperem, ſi frugalem, ſi modeſtiſſimam vitam ageret, parcimoniæque ſuæ fructibus innumerabiles Eccleſias, pauperesque foveret.

XIV. In ipſis Epiſcopatus ſui primordiis Ximenius Archiepiſcopus Toletanus, omnia prorſus repudiavit majoris pretii inſtrumenta aulæa, ſupellectilia aurea, & argentea; pedibus ingreſſus eſt, vel aſino vectus; proventuum Eccleſiaſticorum dimidiam partem pauperibus impertivit, inſignia palam circumgeſtavit paupertatis ſuæ prioris in Franciſcani Ordinis profeſſione: donec his modum ponere compulere illum & litteræ Alexandri VI. Papæ, & graviſſimæ expenſæ belli Granatenſis adversùs Mauros, denique Præfecturæ & Adminiſtrationes publicæ, quarum ei ſarcina ingeſta eſt, & in quibus neceſſe fuit nonnullo etiam exterioris pompæ præſidio claudicaturam aliàs authoritatem ſuam tueri. Nec tamen cum ei neceſſitati ſervire cogeretur, ab-

Gomec. l. 1. ſtinere potuit ab edendis nonnunquam illuſtribus quibuſdam documentis ſuæ in pauperes & in paupertatem ipſam proclivitatis. Cùm annulum Mercator Indus adamante pulcherrimo, & quinque millium nummorum obtuliſſet; reſpondit Ximenius, Multò conſultius fore eo pretio levare & ſo- L. 2. lari quinque millia militum ægrorum, diſtributis in ſingulos totidem Philippæis. Non omnem à menſa & domo ſua magnificentiam ablegandam ſibi duxerat, quod ita expedire videretur, ut hônos & reverentia conſtaret integra & illibata publicis Re- L. 7. giiſque Præfecturis, quibus veſtitus erat. At interiores ejus veſtes, lectus, & inſtrumentum privatum idem prorſus erat, atque cum Franciſcanis adhuc Cœnobiis abditus ageret. Ita vir incompatabilis ea conjugavit, quæ nulla ratione poſſe ſociari videbantur. Hiſp. Illuſ. To. 1. pag. 942. 949. 975. 1137. *Qui perſonam publicam ſuſtinent, uti non poſſunt plebeio veſtitu & apparatu. Nam purpuræ ſplendore & ſuppellectilis lauta copia majeſtas quadam conciliatur, qua homines in officio continentur. Sed Ximenius quamvis iſtis in uſum quem diximus uteretur, interiores veſtes, & lecti quo indormiebat ſtragula ſemper ex præſcripto inſtituti Franciſcani habuit. Vita itaque triſtioris perpetuò cultor, & ruſticitati quàm deliciis propior ſemper fuit.*

XV. Evolvenda ſunt jam nobis poſtremæ hujus ætatis Concilia, an & ipſa his exemplis conſentiant. Diximus jam à Concilio Tridentino renovatos, & priſtino vigori ſuo redintegratos fuiſſe Canones antiquos omnes Conciliorum, renovata & Decreta Pontificum, de extirpandis funditus ſuperfluis omnibus in veſte, ſupellectili, menſa Beneficia- Seſſ. 22. c. 1. riorum. En ipſa Concilii verba: *Statuit ſancta Synodus, ut quæ aliàs à ſummis Pontificibus & ſacris Conciliis de Clericorum vita, honeſtate, cultu doctrinaque retinenda; ac ſimul de luxu, comeſſationibus, necnon ſæcularibus negotiis fugiendis, copioſè ac ſalubriter ſancita fuerunt, eadem in poſterum iiſdem pœnis vel majoribus Ordinarii arbitrio imponendis obſerventur.*

Specialiter verò priſca authoritas reſtituta eſt Canonum Concilii Carthaginenſis IV. quibus honeſta frugalitas indicitur menſæ, ſupellectili, inſtrumento domeſtico, ut in ſe ipſis exhibeant Antiſtites formam velut quandam eximiam, normamque mediocritatis, abſtinentiæque, quam Diœceſeos Cle- Seſſ. 25 c. 1. rici omnes conſectentur. *In primis ita mores ſuos omnes componant, ut ab eis reliqui frugalitatis, modeſtiæ, continentiæ, ac quæ nos tantopere commendat Deo, ſanctæ humilitatis exempla petere poſſint. Quapropter exemplo Patrum noſtrorum in Concilio Carthaginenſi non ſolùm jubet, ut Epiſcopi modeſta ſupellectili & menſa ac frugali victu contenti ſint; verùm etiam in reliquo vitæ genere, ac tota domo caveant, ne quid appareat quod à ſancto hoc inſtituto ſit alienum, quodque non ſimplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præ ſe ferat.* His porro Tridentinis Decretis non Epiſcopi conſtringuntur ſoli, ſed Clerici prorſus omnes, adeoque & Cardinales ipſi. *Quæ verò de Epiſcopis dicta ſunt, eadem non ſolùm quibuſcumque Beneficia Eccleſiaſtica tam Regularia, quàm Sæcularia obtinentibus pro gradûs ſui conditione obſervari, ſed & ad ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales pertinere decernit.*

XVI. In Concilio I. Mediolanenſi prohibitæ ſunt Epiſcopis ſericæ veſtes, panni pretioſiores, quidquid aromatis & pulveris eſt odorati, unguentique, calcaria & fræna auro oblita, Ephippia qua- Cap. 17. 18. 19. 20. liacumque, niſi ex corio, vel lana. *In veſtitu ſericum non adhibeat, non pretioſis pellibus utatur, unguenta ne ſumat, neve alias odorum ſuavitates conſectetur. Sit annulo Epiſcopali contentus. Ne mulæ, aut equo Epiſcopali ſtragulum & ornamentum ex villoſo, aut ſerico, ſed ex corio factum aut lana adhibebit. Ephippiis aut calcaribus aut frænis inauratis non utetur.* Aurea rurſus ibidem proſcripta eſt, & argentea ſupellex, præter cochlearia. Serica, aulæa, elegantiæ tabellarum, picturæ & operis cujuſcumque pretioſioris, ſimiliter ablegatæ ſunt. Duas tantum cameras aulæis veſtiri indultum eſt, alteram infirmis, alteram viſitationibus excipiendis. *In ejus ſupellectili nihil aureum, nihil argenteum ſit, præter leviſſima ac tenuiſſima quædam inſtrumenta, ad cibum ori admovendum comparata. Nihil auro argentove ornatum, nihil ſericum, aut ſerico diſtinctum, non colorum varietas, non aulæa, aut tapetia, nihil acu pictum, nihil variè textum, nihil ſtudioſius elaboratum. Denique non pluris ſit artificium, aut manupretium, quam rei neceſſitas poſtulet. In ædibus duo tantum loca veſtiri poſſint, quæ attributa ſint Epiſcopo, alter ejus valetudinis cauſa, alter eorum gratia qui ad Epiſcopum conveniunt.* Procul amandandum eſt ex hoc Concilio, quidquid eſt ſuperfluæ pompæ & exquiſitioris elegantiæ in equis, ædibus, picturis: *Equos ne alat niſi neceſſarios, domeſticam omnem luxuriam, in ædificiis extruendis magnificentiam, picturas, inania ornamenta ac delicias excludat.* Lector menſæ adhibendus, & ea colenda parcimonia eſt, ut raró, & propter hoſpites tantùm tertium ferculum adjiciatur. Proſcribenda omnino vina exquiſitiora, bellaria, & id genus alia gulæ irritamenta. *Ut aliquid conſuetudini & hoſpitium ſtomacho indulgeamus, tertium ad ſummum ſimplicis opſonii ferculum tantùm apponi liceat, etiam quorumvis hoſpitum cauſa. Bellaria, placentæ, omniaque ſaccaro artificioſè condita cæteraque eſcarum lenocinia, exquiſita etiam vinorum genera prohibentur.* Numerus familiarium & ſervorum pro modo neceſſitatis Prælatis, & utilitatis Eccleſiæ diffiniendus eſt. Eos porro quantum fas erit, Clericos eſſe optatiſſimum fuerit; non auri, non argenti, non ſerici ornatu qualicumque illis conceſſo: *Familiæ numerus is tantummodo ſit, quo ſimul & Eccleſiæ utilitati, & Epiſcopi neceſſitati conſulatur. Eum autem vehementer hortatur, ut in familia quamplurimos poſſit, habeat Clericos, qui nonniſi Clericali veſtitu utantur, ſericum aurum, & argentum colorumque varietatem omnino excludentes.*

In Concilio IV. Mediolanenſi anno 1576. placuit hortari Beneficiarios & Parochos etiam tenuiores, ut decerpant aliquid neceſſarii etiam cultus ſui, quod Eccleſiarum decorationi, & alimentis pauperum largiantur. *Exemplo ſanctorum vos paupertate,* Cap. 7. *ſobrietate ac parcimonia ita agite, ut non modo à ſupervacanearum rerum uſibus abſtinentes, ſed veſtro etiam defraudantes victu, Eccleſias veſtras & altaria exornetis, ſarta tecta habeatis, ſacra ſupellectili inſtruatis: alienis item neceſſitatibus ſubveniatis, & pauperibus opitulemini.* At divites Beneficiarii juſſi ſunt ſumptibus parcere domeſticis, ut quod ſibi detraxerint, Eccleſiis conferant decorandis, & levandis egenis: cùm ita ſtatuat Ambroſius, ea voluntate ditatas fuiſſe à fidelibus Eccleſias, quò pauperes alerentur: ideoque præcepto charitatis injuriam fieri, ſi quo neceſſario ſubſidio pauperes fruſtrentur. *Qui verò uberiores Eccleſiaſticos reditus habetis, Eccleſias magnificentius exornate, Chriſti viſceribus ſubſtantiam Eccleſiaſticam erogate, pauperibus ſcilicet, peregrinis, viduis, pupillis, ægrotis, in vincula conjectis, captivis, quibus egentibus & eſurientibus, cùm ſubvenire poſſitis, ſi alimenta neceſſaria denegatis, violata charitatis rei*

Digitized by Google

eſtis in conſpectu Domini. Memento ejus quod à ſanctiſſimo Patre Ambroſio ſcriptum eſt, ſua fideles eo animo obtuliſſe Eccleſiæ miniſtris, ut per eorum manus, quorum fidei atque integritati ſumma omnia tribuebant, ad pauperes pervenirent.

XVII. Concilium Toletanum anno 1565. ornamentis quibuſlibet aureis Epiſcopos interdixit, niſi ad Altaris cultum; damnavit & epulas opiparas; quòd illuſtretur Epiſcopatus ſplendore & puritate virtutum, non ſæculari ſumptu & pompa. *Epiſco-*
Can. 3. 23. *porum ſiquidem authoritas non his delitiis, vaniſque ſplendoribus, ſed fide ac vitæ meritis quærenda eſt.* Fercula ipſa menſæ hoc Concilio præfinita ſunt, juſſique Beneficiarii omnes, ut iiſdem Epiſcopalis abſtinentiæ legibus morem gererent. Concilium
Cap. 16. Burdigalenſe anno 1583. promulgavit rurſum decreta omnia Tridentina, quibus configitur luxus Epiſcoporum menſæ, ſupellectilis & comitatûs. Anno 1585. placuit præterea Concilio Aquenſi confirmari, & publicari Decreta omnia ſuperiùs laudata Concilii I. Mediolanenſis.

XVIII. Finem faciemus huic capiti, addita ad calcem doctrina præſtantiſſimi Cardinalis, præſtantiſſimi & Archiepiſcopi, ſuper lectitandis ad menſam Sanctorum vitis, geſtiſque. Cùm Archiepiſcopus Rotomagenſis à Bellarmino Cardinali & Archiepiſcopo Capuano flagitaſſet compendiariam quandam inſtitutionem de virtutibus & officiis Epiſcoporum: eam illi propoſuit Bellarminus, quam ipſemet propoſuerat ſibi formam toto illo triennio quo Archiepiſcopatum adminiſtraverat Capuanum. Caput erat lectio jugis & commentatio Vitarum earum ſanctiſſimorum olim Epiſcoporum, quas Surius compilavit, Sanctorum Ambroſii, Martini, Auguſtini, Germani Altiſiodorenſis, Antonini Florentini, Laurentii Juſtiniani Patriarchæ Venitiarum. De manibus nunquam deponebat Bellarminus vitarum ejuſmodi libros, ex his menſæ ſuæ longè plurima & ſuaviſſima condimenta aſpergebat. *Sanctorum Epiſcoporum vitas ſemper præ manibus habebam, & perpetuò in menſa mea erat aliquod Surii volumen apertum, ut ordine percurrerem vitas ſanctorum Epiſcoporum, Ambroſii, &c.*

De nefario & perverſo uſu rerum Eccleſiæ, proventuumque ſacrorum.

CAPUT XLII. *P. 2. l. 4. c. 10.*

De uſu illicito & nefando proventuum Eccleſiaſticorum. De venatione, Choreis, Comœdiis, ſæculo Eccleſiæ VI. VII. & VIII.

I. II. III. Concilia venatione Clericos omnes interdixerunt.

IV. Clericos prorſus omnes omni arcent venatione & aucupio.

V. Ne publicis quidem venationibus adeſſe fas erat.

VI. VII. VIII. IX. Omni Chorearum genere ſummoventur Clerici à Patribus & Conciliis & Patribus.

X. Non eo tantùm cus fuligo quadam adhuc idololatriæ obl ta erat.

XI. De Choreis ingenuorum impuberum, dum litterariis ludis va ant.

XII. XIII. Clericis & Monachis venatio ſpecialiùs prohibetur.

XIV. Sancti Patres in venationes deſtomachantur.

XV. Spectaculorum publicorum aditus intercluditur Clericis & Monachis. Sanctiſſimus Epiſcopus Thomas ſapientiſſima diſpenſatione illis ſemper interfuit.

XVI. Taraſii Patriarchæ mirabiles præceptiones, quàm alieni debeant eſſe Clerici à ſæculi cupiditatibus & voluptatibus omnibus.

XVII. Spectacula publica paulatim auferunt Chriſtiani Imperatores, iiſque Clerici per Leges & Canones ſemper abiguntur.

XVIII. XIX. XX. Continuata ſeries Conciliorum & Patrum quæ Clericos ſummoveri jubent à ſpectaculis, choreis, epulis, voluptatibus pub icis.

I. **C**Um hactenus copioſè perſecuti ſimus, quos in uſus religioſos proventûs ſacri Beneficiorum funderentur, jam operæ pretium eſt de uſu eorum perverſo dici, in venationes & ſpectacula, in ludos, in arma. Quod ad venationes attinet, vetiti ſunt in Concilio Agathenſi Epiſcopi, Preſbyteri & Diaconi canes alere, aut aves, intentata contumacibus ſuſpenſione, aut etiam depoſitione. *Epiſcopis, Preſbyteris, Diaconibus, canes ad ve-* Can. 55.
nandum, aut accipitres habere non liceat. Quod ſi quis talium perſonarum in hoc voluntate detectus fuerit, ſi Epiſcopus eſt, tribus menſibus ſe à communione ſuſpendat, Preſbyter duobus menſibus ſe abſtineat, Diaconus verò ab omni officio vel communione ceſſabit. Quem totidem verbis Canonem Concilium Epaonenſe fir- Can. 4.
mavit.

II. Suam venandi inſanam cupiditatem eo colore fucabant & obumbrabant quidam Epiſcopi, quòd fida canum cuſtodia egerent ædes ſuæ. At contrà Concilium Matiſconenſe II. ingerebat, Epiſcopales ædes omnibus patere debere jure & officio hoſpitalitatis, nec canibus objiciendos hoſpites; unam eſſe tutiſſimam & conſentaneam ædium Epiſcopalium cuſtodiam, orationem & pſalmodiam, cui cum canibus & avibus omnino non convenit. *Volumus quod Epiſcopalis domus, quæ ad hoc Deo fa-* Can. 13.
vente inſtituta eſt, ut ſine perſonarum acceptione, miſeriarum ſuarum levamen habere confidunt, dum infeſtorum canum morſibus laniantur, detrimentum verſa vice ſuorum ſuſtineant corporum. Cuſtodienda eſt igitur Epiſcopalis habitatio hymnis, non latratibus, operibus bonis, non morſibus venenoſis. Ubi igitur Dei eſt aſſiduitas cantilena, monſtrum eſt & dedecoris nota, canes ſibi, vel accipitres habitare.

III. Percontatus eſt B. Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus Zachariam Pontificem, quo ſibi modo verſandum eſſet cum Epiſcopis, venationi & bello deditis. *Sunt tamen ebrioſi, & injurioſi, vel ve-* Epiſt. 2.
natores, & qui pugnant in exercitu armati, & effundunt propria manu ſanguinem hominum. Hinc probabile eſt Bonifacium hujus authoritate Pontificis venationes exploſiſſe, in Concilio quod coëgit: *Ve-* Epiſt. 105.
nationes & ſylvaticas vagationes cum canibus, & ne accipitres & falcones habeant, prohibuimus. Quæ eadem prohibitio totidem verbis iterata legitur in Concilio Liptinenſi, cui Bonifacius præfuit: quin & latiùs manat, *Omnibus ſervis Dei.* Quo Clerici, Can. 2.
Monachique circumſcribuntur. In Concilio Sueſſionenſi Clerici univerſim his arcentur voluptatibus.
Et omnes Clerici fornicationem non faciant, nec habitum Can. 3.
laïcorum portent, nec apud canes venationes faciant, nec accipitres portent.

IV. Certè his Canonibus frequentiſſimè prohibetur venatio tumultuoſa & clamoſa, ad quam canes aveſque adhibentur, ut quæ frequentior ſit & alienior à modeſtia & profeſſione Cleri. Sed inficiari nemo poteſt, quin abſolutè venationes prohibeantur. *Sunt venatores, &c. Prohibuimus venationes,*

Google

&c. Nuſquam intermitteoda illa ex Pauli Apoſtoli dictatis otatio, qua Cleticos occnpatiſſimos eſſe deeet, cuicumque omnino tepugnat venationi.

V. Concilio Ttullano prohibiti ſnnt non modò Clerici, ſed Laïci ipſi conſpectu ipſo venationum publicarum, quæ in Amphiteatris edebantur. Prohibuit & omnia hæc Synodus ſpectacnla publica, Comœdias, Choreas, aliàs eaauthorandis Clericis, Laïcis à communione ſemovendis. *Omnino prohibet hæc ſancta & univerſalis Synodus eos, qui dicuntur, mimos, & eorum ſpectacula: deinde venationum quoque ſpectationes, atque in ſcena ſaltationes fieri. Si quis autem præſentem Canonem contempſerit, & ſe alicui eorum, quæ ſunt vetita, dederit, ſi ſit quidem Clericus, deponatur; ſi verò laicus, ſegregetur.* Enormitas pœnæ ſceletis enormitatem prodit. Denique ſi vel conſpectu ipſo arcentur Clerici publicarum venationum, quin ipſimet à venatu funditus atceantur?

Can. 52.

VI. Quoad Choreas, eas ſive publicè, ſive privatim ſuſtulit hoc Concilium. *Sed & publicas mulierum ſaltationes, multam noxam exitiumque afferentes, tolli volumus: quin etiam eas quæ nomine eorum, qui falsò apud Gentiles dii nominati ſunt, vel nomine virorum ac mulierum fiunt, ſaltationes, ac myſteria more antiquo & à vita Chriſtianorum alieno, amandamus & expellimus. Si ſint Clerici, deponi jubemus: ſi verò laïci, ſegregari.*

Can. 62.

Unde patet ea pœna Clericos implicati, qnòd & ipſi ei ſe flagitio innectetent quandoque. Denique profanam & ſuperſtitioſam damnat, abolerique jubet hæc Synodus coofuetudinem, in Noviluniia accendendi per vicos ignes, & tranſilicodi. *Qui in Noviluniis à quibuſdam ante ſuas officinas & domos accenduntur, roges, ſupra quos etiam antiqua conſuetudine ſalire ineptè ac deſilire ſolent, jubemus deinceps ceſſare.*

Can. 65.

VII. Qui has intemperantiùs amabant choreas, eas illi obumbrare & diſſimulare voluerunr fuco pietatis, dicandis iis in Sanctorum venerationem, & celebrandis profanis his ſaltationibus ad fores Eccleſiarum, à quarum illæ legibus & ſanctimonia ſunt proculdubio alieniſſimæ. Unde & ad eaa eliminandas authoritatem Regiam interponeodam ſibi duxit Concilium III. Toletanum. *Exterminanda eſt omnino irreligioſa conſuetudo, quam vulgò per Sanctorum ſolennitates agere conſuevit; ut populi qui debent officia divina attendere, ſaltationibus & turpibus invigilent canticis, non ſolùm ſibi nocentes, ſed & religioſorum officiis perſtrepentes. Hoc enim ut ab omni Hiſpania depellatur, Sacerdotum ac Judicum à Concilio ſancto cura committatur.* Conſtitutionis Regiæ hæc ſunt verba: *Quod balimantia & turpes cantici prohibendi ſunt à Sanctorum ſolennitatibus.*

Can. 23.

VIII. Jam inde ab Auguſtini ætate proſcriptæ fuerant hæ ſaltationes. *Iſti infelices & miſeri homines, qui balationes & ſaltationes ante ipſas Baſilicas Sanctorum exercere non metuunt, nec erubeſcunt, Chriſtiani ad Eccleſiam veniunt, Pagani de Eccleſia revertuntur. Quia iſta balandi conſuetude de Paganorum obſervatione remanſit.* Nec me fallit Auguſtini non eſſe hunc Sermonem, Ideo ejus certiſſimo hoc teſtimonio eaſdem inſanias validiſſimè configemus. *Notum eſt omnibus, nugaces & turpes ſaltationes ab Epiſcopis ſolere compeſci.* Sic ille contra Parmenianum. Epiſcopos addit malle addici ſe igni à perſecutoribus, quàm ad has cogi ſaltationes.

De Tempore Serm. 215.

L. 3. c. ult.

IX. Videtur porro Auguſtinoa alludere ad Canonem Concilii Africani, quo vetantur ſaltationes, utpote quæ famulentur licentiæ & impudicitiæ, quanquam fucus illis quidam obducaror colendorum feſtis diebus Sanctorum. *Quibus diebus etiam, quod pudoris eſt dicere, ſaltationes ſceleratiſſimas per vicos atque plateas exerceant, ut matronalis honor, & innumerabilium fœminarum pudor devotè venientium ad ſacratiſſimum diem, injuriis laſcivientibus appetatur, ut etiam ipſius ſanctæ Religionis pene fugiatur acceſſus.*

Col. Can. Eccl. Afric. Can. 60

X. Nec reliquas tantùm idololatriæ ſordes, quæ hia inhæſerant voluptatibua publicis, & ſaltationibus; ſed ipſam inſectabantur licentiam, libidinem, impudicitiam eaecrabantur ſancti Patres, ab illis avelli difficillimam. Ita perſpicuè Auguſtinus: *Notum eſt omnibus nugaces & turpes ſaltationes ſolere ab Epiſcopis compeſci.* Eaploſæ ſunt in Conciliis & ſaltationes eæ, quæ ad Eccleſiæ valvas fiebant in venerationem Sanctorum. Exponens Ambroſiua hæc Evangelii verba, *Cantavimus vobis, & non ſaltaſtis,* docet non à nobis deſiderari modulatas corporis jactationes, cùm ne juvenes quidem ſatis addeceat ſaltatio, incendendis potiùs cupiditatibus accommodatiſſima; ſed longè aliam eſſe virtutum choream, quam præmonſtrabat myſtica illa Davidis ante Arcam ſaltatio. *Cavendum, ne quis vulgari quadam ſermonis hujus deceptus interpretatione, putet nobis ſaltationis lubrica hiſtrionicos motus & ſcena deliramenta mandari; hæc etiam in adoleſcentula ætate vitioſa ſunt. Sed ſaltationem eam mandavit, qua ſaltavit David ante Arcam Domini. Non ergo illa delitiarum comes atque luxuria ſaltatio prædicatur, &c.*

De I L. 2

XI. Nec otioſa forſan erit hæc excurſio, ſi recurrat animo, quàm non pauci & Clerici & Regulares, non ſatis forſan perpenſis his Eccleſiæ ſanctiſſimis legibos, publicos etiamnunc ludos exhiberi curent, per ingenuos nobileſque adoleſcentulos, quibus & choreæ & ſpectacula quædam intertexuntur. Eſt omnino mihi quidem perſuaſiſſimum, integram & illibatam conſtare innoaiæ huic juventuti ſuam & animi & corporis pudicitiam inter haa oblectatiooes. Sed etſi non eacutitur, concutitur nonnunquam pudor & caſtimonia, & ultra ætatem gliſcit nonnunqnam neqnitia. Denique quorſum artus intaminatoa hactenus fingere, & frangere ad eos modoa, motuſque, quibus non eadem forſan inhærebit ſemper innocentia? Si *ſaltationes, balationes* toties à ſanctis Patribus & à Conciliis proſcriptæ ſunt: cur ad eas, ad earum ſaltem præludia duces erunt quodammodo, qui duces, qui magiſtri ſunt ad pietatem? An ſatis innoxia poſſunt eſſe noxiæ artis, & voluptatis tyrocinia qualiacumque?

XII. Ut ab hoc diverticulo in viam nos referamus, ad venationes iterum revocanda oratio eſt. Liber Pœnitentialis Gregorii Papæ III. Clericis qni venationem exercuerint, annum unum pœnitentiæ indicit, Diaconis biennium, triennium Preſbyteris. *Si quis Clericus venationes exercuerit, unum annum pœniteat, Diaconus duos, Preſbyter tres.* A beato Bonifacio ſummi Pontificia Legato gradu exturſus eſt Servilion Epiſcopus Moguntinus, Synodico judicio, quòd bello cæcidiſſet, & venatus eſſet. Ita author vitæ Bonifacii.

XIII. Regula B. Ferreoli ad Monachos ſuos, illius nempe Ucecicenſis Epiſcopi, venationes & aucupia prohibet, ut ſæcularem prorſus oblectationem, qua anima extra ſeipſam ſpargitur, & evagatur, & dum prædam captat, præda ipſa fit. *Inter cæteras mundi delectationes noveris ſibi Monachus venationem exercere prohibitum, &c. cùm ſcire potiùs debeat, vitia pro beſtiis eſſe mactanda, &c. Bonum ergo vita ſua curſum curſibus vanis perire judicet, &c.*

Uces.

Cap. 34.

Ne

Digitized by Google

Ne poſtponens Monachum ferarum & ipſa captione capiatur; & ſæcularibus deſideriis irretitus, venator agreſtium beſtiarum, adverſarii & ipſe fiat venatio. Hæc erat pernecceſſaria inſtitutio Monachis, qui ferè ſylvas incolebant, & quorum labores, ruſticaſque operas feræ plerumque depopulabantur. Non vetat Ferreolus, quin in eas immittant canes, à quibus abigantur, non ut capiantur; quod qui ſemel ſæculi voloptatibus renunciarunt, iis deliciæ omnes ab uno ſummo Deo ſperandæ, & attigandæ ſint. *Sed ſoli Deo vacandum congaudeat, quem expetit.* Perſpicuum eſt harum rationum paria eſſe momenta adversùs Clericos.

XIV. Ante Hieronymum adverterat Ambroſius, duos tantum in Scripturis commemorari venatores, Nemrodum, & Eſaü, qui ambo impiorum
Ambr. in Pſal. 118. Oct. 8. D 86. c 25.
& reproborum perſonam circumferunt. *Denique nullum invenimus, in divinarium ſerie Scripturarum, de venatoribus juſtum.* De venatoribus publicis in Amphitheatro agit Auguſtinus, cùm in illis ait ipſum placere & præmiis donari flagitium.
In Pſ. 102.
Qui venatoribus donant, quare donant? Hoc in illo amant, in quo nequiſſimus eſt.

XV. Venationibus privatis non rarò ad publicas feræ ſubminiſtrabantur, plerumque in Amphitheatro. Sanxere conſtantiſſimè Concilia, ut ne unquam Clerici ſpectaculis & voluptatibus his publicis præſto eſſent, ſive equorum curruumque certaminibus in Circo, ſive ludis ſcenicis in Theatro.
Can. 24. 51.
Accipe verba ipſa Trullanæ Synodi. *Ne cui liceat eorum, qui in Sacerdotali ordine enumerantur, vel Monachorum, in equorum curriculis ſubſiſtere, vel ſcenicos ludos ſuſtinere.* Et ſanctiſſimus tamen & eruditiſſimus Thomas Apameæ Epiſcopus, ut Perſarum Regis iram molliret, ejuſque gratiæ ſuavius illaberetur, mira & ut ſpero laudatiſſima diſpenſatione cum ipſo interfuit certamini equorum in Circo.
L. 4. c. 24.
Sic enim Evagrius: *Thomas vir non doctrina modo, ſed rectè factis etiam facilè præſtantiſſimus. Qui fortè unà cum Coſroë certamen equorum in Circo ſpectare, licet hoc Eccleſiæ Canon vetaret, neutiquam recuſavit: Quod propterea ab eo factum eſt, ut omnibus modis Coſroes furorem molliret mitigaretque.*

XVI. Ingruente extrema ea neceſſitate demulcendæ iræ efferati tyranni & victoria ipſa ſua inſanientis, ſapientiſſimus Præſul detrahendum cenſuit tum quidem aliquid de aſperitate Canonum. At nullo ejuſmodi neceſſitatis telo adactus Thomas non minus acerbè inſectatus eſſet Clericos id genus voluptatibus indulgentes, quàm Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus, qui Clericos omnes abſterruit effugavitque à ſpectaculis & curriculis equorum in Hippodromio, ut ad graviora ſa ſanctioraque in Scripturis ſpectacula conferrent; abduxit & à Muſicæ certaminibus auſcultandis, eos qui aures voceſque ſuas ſacris concentibus dedicaſſent; denique à deliciis omnibus ſenſibilibus publicè cum plebe aucupandis & deguſtandis avocavit, ut cœleſti ſuavitate veritatis & charitatis abundantius recreari ſe à Deo promererentur.
Taraſii vita apud Surium die 25. Februar.
Multos itaque ex iis qui erant in ſacris, qui equorum certaminibus mirandum in modum delectabantur, repreſſit, & ut ſe domi continerent, cùm hæc fierent, ſibique & divinis Scripturis attenderent, admonuit; & ut nullam turpem & ab honeſtate alienam auditionem omnino admitterent, Davidicis verò fidibus portam aperirent, & iis magis delectarentur, perſuaſit, &c. Omnem verò rerum ſuavium odoratum, qui mortem attrahit, admittere dehortabatur; eum verò qui conſervabat ſuaveolentiam Apoſtolicam, feſtinantem ad odorem unguentorum Chriſti maximè attrahere adhortabatur, &c. Hinc illud extitit Clericos ſui ſtatus perfectionis non incurioſos, eas demum ſenſuum voluptates delibare poſſe, quibus fraudare ſeſe non poſſunt, niſi & naturæ neceſſitatibus ſervire abnuant. Aliàs enim iſti, ut ſeſe, ita & ſenſus ſuos omnes divinis canticis & deliciis conſecrarunt. Sed & ipſas fidelium oblationes Deo ſemet & Chriſto conſecratas, hoc eſt res omnes & proventus Eccleſiæ, in profanas delicias & ſuperfluitates abſumi piaculare eſt.

XVII. Gladiatorum ludos Conſtantinus & Conſtantius prohibuerunt, ut liquet ex legibus Codicis Theodoſiani. *Theodoret. L. 5 c. 26.*
Sed ea tandem cruentiſſima certamina funditus ſuſtulit Honorius Imperator, poſtquam Telemachus Monachus à Gladiatoribus occiſus eſt, quos in Romano Stadio certantes divellere & deterrere à pugna tentabat. Abolita ſunt & exterminata à Theodoſio Juniore hominum cum belluis certamina, uno hoc verbo, quod in Amphitheatro pronunciatum ab eo eſt, Exhorreſcere ſe cruenta ſpectacula. Qua pollet vi & authoritate una pii Imperatoris vox. Aures hic adhibendæ Socrati:
Annon habetis cognitum, nos ita aſſuefactos eſſe, ut nulla crudelia ſpectacula contemplari poſſimus. Quæ cum *L. 7. c. 22.*
populus ex ejus ore audiſſet, de reliquo à crudelibus ſpectaculis abſtinere didicit. Vigebant adhuc Circenſes & ſcenici Ludi. Cùm Circenſes priùs deperiiſſet Valentinianus Junior, illos ipſemet poſtea ferè oblitteravit, ut in ejus Funere author eſt Ambroſius. *Ferebatur Valentinianus primo Circenſibus delectari. Sic illud abſterſit, ut ne ſolennibus quidem principum natalibus, vel Imperialis honoris gratia Circenſes putaret eſſe celebrandos.* Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos ejecerat Juſtinianus ex omnibus ſpectaculis, quòd eorum ſenſus uni Deo dicari, eoque uno daliciari caſtiſſimè debeant.
Cod. l. 1. Tit. 4 c 34.
Ut ſcilicet ipſis ſenſoria omnia inſtrumenta pura fiant, & conſecrentur Deo. Eo confirmabatur Canon Concilii Carthaginenſis III. ubi præfati Patres non neſciri quam alienos eſſe deceat fideles omnes à ſpectaculis, iis interdixerant Clericos & filios Clericorum.
Can. 11.
Ut filii Epiſcoporum, vel Clericorum ſpectacula ſæcularia non exhibeant, ſed nec ſpectent, quandoquidem à ſpectaculo & omnes laici prohibeantur. Semper enim Chriſtianis omnibus hoc interdictum eſt, ut ubi blaſphemi ſunt, non accedant.

In Concilio etiam Africano ſpectacula in genere damnata fuerunt, interpellatique Imperatores, ut ne unquam ea Feſtis & Dominicis diebus actitarentur: & ne ad ea fideles cogerentur, cùm cogi quemquam nefas ſit ad ea, quæ divinis Legibus adverſantur.
Can. 15 61.
Nec oportere etiam quemquam Chriſtianorum ad hæc cogi ſpectacula, maximè quia in his exercendis quæ contra præcepta Dei ſunt, nulla perſecutionis neceſſitas à quoquam adhibenda eſt.

XVIII. Jamdiu ante Laodiceni Concilii Patres à nuptiis fidelium ſaltationes exploſerant, fideles omnes abſterruerant à ſpectaculis quibuſcumque. *Can. 53. 54*
Quod non oportet Chriſtianos ad nuptias euntes, balare vel ſaltare, βαλλίζειν, ἢ ὀρχεῖσθαι, Sed caſtè cœnare, vel prandere, ſicut competit Chriſtianis, &c. Non oportet Sacerdotes aut Clericos quibuſcumque ſpectaculis in ſcenis aut nuptiis intereſſe.

XIX. In Concilio denique Agathenſi vetiti fuerant omnes Clerici, non nuptiarum tantum conviviis intereſſe, ſed conventibus prorſus omnibus, ubi & cantatur & ſaltatur tam intemperanter & impudicè, ut his contaminentur oculi, ſenſuſque alii, myſteriorum ſanctimoniæ ſacri. *Ubi amatoria*

Can. 39.

cantantur, & turpia, aut obſcœni motus corporum choris & ſaltibus efferuntur; ne auditus & obtutus ſacris Myſteriis deputati, turpium ſpectaculorum atque verborum contagione polluantur. Verba eadem ipſa ſunt

Can. 11.

Venetici Concilii paulò antè habiti in Armorica Provincia.

XX. Eadem omnino præceptione Clericos omnes imbuerat B. Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus, ut à ſæculi voluptatibus diligentiſſimè aufugerent, & ne mundi pompis aut ſpectaculis unquam intereſſent.

De Eccleſ. Offic. l. 2. c. 2.

His lege Patrum cavetur, ut à vulgari vita ſeclusi, à mundi voluptatibus ſeſe abſtineant, nec ſpectaculis, nec pompis interſint, convivia publica fugiant, privata non tantum pudica, ſed & ſobria colant. Caſſiodorus ita ſtylum ſuum, linguamque Theodorico Regi commodavit, ut & ipſe ſpectacula etiam dum ederet, deteſtaretur.

Baron. an. 509. n. 5. 523. n. 1. 2.

Spectaculum expellent graviſſimos mores, evacuator honeſtis, &c. Hæc nos fovemus, neceſſitate populorum, &c. Expedit interdum deſipere, ut poſſimus populi deſiderata gaudia continere.

CAPUT XLIII. *P. 2. l. 4. c. 11.*

De ludis & voluptatibus parum conſentaneis Clerico cuicumque, per eadem mediæ ætatis ſæcula.

I. Leges imperatoriæ, quibus ſummoventur Clerici venatione, ſaltationibus, ſpectaculis, alea; imò ne ejuſmodi ludorum ſpectatores, aut utcumque participes ſint.
II. Varii Canones ad proſcribendos ludos.
III. Exempla ad hoc ipſum.
IV. An aliqui innocui ſint ludi, nec Monialibus prohibiti.
V. Diſcrimen ludorum damnabilium & tolerandorum.

I. UT ſaltationibus, venatu, ſpectaculiſque ſæcularibus interdictum eſt Clericis, ita & ludis. Canones, ut videtur, confirmabat Juſtinianus, cùm alea arcebat Clericos, imò & locis, ac conventibus iis quomodocumque præſentes eſſe, ubi his ludis aut ſpectaculis publicis vacatur.

Cod. l. 1. De Epiſ. & Cler. L. 17. Novel. 123. c. 10.

Interdicimus ſanctiſſimis Epiſcopis & Preſbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, & Lectoribus, & omnibus aliis cujuſlibet ordinis venerabilis collegii aut ſchematis conſtitutis ad tabulas ludere, aut aliis ludentibus participes eſſe, aut inſpectores fieri, aut ad quodlibet ſpectaculum ſpectandi gratia venire. Si quis autem ex his in hoc deliquerit, jubemus hunc tribus annis à venerabili miniſterio prohiberi, & in Monaſterium redigi. Suſpendi ad triennium, & in Monaſterium detrudi ad pœnitentiam, ejuſmodi pœnæ ſunt, quibus in leves culpas non animadverteretur. Alia lege Juſtinianus executionem legis hujus Epiſcopis delegavit, data copia ut opem & tuitionem accerſerent Præſidum

Cod. l. 1. De Epiſ. audien. L. 25.

Provinciæ. *Quæ de alea, ſive ut vocant, cottis, ἀπὸ κύβων, ἤτοι κώτων, ac de eorum prohibitione à nobis ſancita ſunt, ea liceat Dei amiciſſimis Epiſcopis, & perſcrutari, & cohibere, ſi fiant, & flagitioſos per clariſſimos Præſides Provinciarum, & Patres defenſoreſque civitatum ad modeſtiam reducere.* Illa autem in hanc rem potiſſima eſt Conſtitutio ejuſdem Principis, qua vicem primùm dolet nonnullorum ex Preſbyteris & Clericis, adeoque & ex Epiſcopis, qui ſeſe his contaminabant ludis, quibus ne Laïcos quidem illigari fas eſt, aut ad legis adverſantis ſibi ludibrium, ludentium ſpectatores & participes fiebant.

Ibid. l. 34.

Præter communem rerum fidem, ex Preſbyteris & Diaconis: nam eo amplius dicere erubeſcimus, nempe Epiſcopos, non verentur, alii quidem per ſe ipſos, cubos ſeu teſſeras contrectare, & adeo pudendum, atque ipſis etiam laïcis à nobis interdictum ſpectaculum participari, & alii verò talem ludum non accuſant, ſed vel communicant facientibus aut ſedent peccatores, &c. Polluunt ſuas manus, & oculos, & aures, ſic damnatis & prohibitis ludis. Vetat ergo Princeps ne his ſe profaniа ludis ſpectaculiſque quicumque Clerici commaculent, itemque ne equorum certaminibus, ne ſcenicis ludis, aut venationibus ferarum, id ipſi cùm profiteantur, & in ſe recipiant, avocare fideles omnes ab iſtiuſmodi pompis & vaniſſimis oblectamentis.

Tit. 9. c. 27.

Ipſi prædicant, ut abrenuntient adverſarii dæmonis cultui, & omnibus pompis ejus, quarum non minima pars talia ſpectacula ſiunt. In Nomocanonem Joannis Antiocheni & Photii congeſtæ ſunt Leges iſtæ omnes Imperatoriæ.

II. Trullanum Concilium excommunicatione innodavit Laïcos, Clericos depoſitione, ſi qui ludis his prohibitis vacarent.

Can. 50.

Nullum omnino ſive Clericum, ſive laïcum ab hoc deinceps tempore, alea ludere. Si quis autem hoc deinceps facere deprehenſus fuerit, ſi ſit quidem Clericus, deponatur: ſi laïcus ſegregetur. Ita renovabantur Apoſtolici Canones, qui eaſdem

Can. 42. 43.

intentaverant pœnas Clericis, Laïciſque, eadem ludorum damnabilium voluptate deturpatis. Laïcos ſolos his minis perculerant Patres Concilii Eliberitani, quòd in Clericos ne caderet quidem ſuſpicio rei tam abſurdæ.

Can. 78.

Si quis fidelis alea, id eſt, tabula luſerit, placuit eum abſtinere; & ſi emendatus ceſſaverit, poſt annum poterit communione conciliari. Denique tanta invidiæ flamma in hos ludos eruperat, ut aleæ amatores impatientiſſimè ferrent Aleatores ſe dici, & aliud neſcio quid nominis ſubrogarent, quo non eadem ſibi inureretur infamia. Ita enim Ammianus Marcellinus de Romana nobilitate verba faciens:

L. 28. c. 11.

Quidam ex his licèt rari, Aleatorum vocabulum declinant, ideoque ſe volunt appellari Teſſerarios. Inter quos tantum differt, quantum inter fures & latrones.

III. Superſunt in hiſtoricis Euſebii monumentis excerpta quædam ex elegantiſſimis olim Apollonii opuſculis adversùs Montaniſtas, ubi vir ſummus convellit inſanos antiquiſſimæ Eccleſiarum doctrinæ adverſarios, qui perverſiſſimè Prophetarum ſibi nomen & gloriam ſumebant, cùm vitæ pravitate doctrinam ipſi ſuam infamarent, voluptatique, teſſeris, & uſuræ ſtuderent. En ipſa Apollonii verba:

L. 5. c. 18.

Dic mihi, Tingitne capillos Propheta? An ſtibio oculos linit, an ſtudet ornari, an tabula ludit & teſſeris, an pecuniam locat fœnori?

Hieron. De Script. Eccl. in Apoll.

Erat certè Syneſio exploratiſſimum, quàm abhorrere deberent Clerici omnes à ludis, cùm hac etiam ratione muniret ſe adversùs electores ſuos, & Epiſcopales infulas detrectaret, quòd abſtinere ludo non poſſet, cùm Epiſcopus debeat ab his voluptatibus alieniſſimus eſſe, nec alias captare, quàm cæleſtium Scripturarum oblectationes.

Epiſt. 105.

Scis ne, cùm à libris oculos avocavi, in omne ludorum genus eſſe propenſum. At Epiſcopum divinum eſſe hominem oportet, utpote qui ab omni ludo, peræquè ac Deus ipſe, alienus & inexorabilis eſſe debeat, &c. Ut & ad mœſtitiam ſit compoſitus, & ad nullam voluptatem confringi atque emolliri poſſit.

Narrat Gregorius Turonenſis Sanctimoniales quaſdam ſanctæ Radegundis Pictavienſis, Abbatiſſæ ſuæ tum culpas alias ingeſſiſſe, tum quòd *ad tabulas luſiſſet.*

L. 10. c. 16.

Purgabat ſe Abbatiſſa, quòd luſiſſet ſuperſtite beata Radegunde, in quam adeo ea culpa reſiliret; porro ejuſmodi luſum nec Canonicis

Digitized by Google

Regulis, nec Regula ipſa ſua vetari; parituram ſe tamen Epiſcoporum mandato. *Reſpondet, Etſi luſiſſet vivente domina Radegunde, ſe minus culpa reſpiceret; tamen nec in Regula per ſcripturam prohiberi, nec in Canonibus retulit: ſed ad juſſionem Epiſcoporum repromiſit cervice ſe inflexa per pœnitentiam quidquid juberetur implere.*

IV. Propè abeſt à vero hunc tabulatum ludum longè alium eſſe ab eo, quem Leges & Canones exploſere. Honeſta ea erat animi relaxatio, maximè inter Moniales, quæ eo ſe ludo oblectabant breviſſimo quodam temporis intervallo, ad reficiendas animi vires; cùm ludus ille aleæ & teſſerarum, quem procul amandari jubent Canones & Leges, animi perturbationes ciere ſoleat, & cupiditates inflammare, tum victoriæ, tum lucri, unde plerumque jurgia, contentiones & diſpendia proficiſcantur. Eorum deteſtatur nobilis Hiſtoricus Cornelius Tacitus inſaniam incredibilem, qui eo ludo perdita ſubſtantia ſua omni, corpus denique & libertatem ſuam addicebant, quo fiebat ut & victores victoriæ ſuæ puderet, eoque ut ſe exolverent, per commercia in longinquas gentes eos diſtraherent. Sic enim ille de Moribus Germanorum. *Tanta lucrandi perdendique temeritate, ut cùm omnia defecerint, extremo ac noviſſimo jactu de libertate & de corpore contendant. Victus voluntariam ſervitutem adit, &c. Servos conditionis hujus per commercia tradunt, ut ſe quoque pudore victoria exolvant.* Cap. 24.

V. His flagrantiſſimis ludendi cupiditatibus, lucrandi, perdendi, his rei omnium pretioſiſſimæ, temporis diſſipationibus, his mortalium calamitatibus, & ruinis familiarum obviam ibant leges, aleæ & aleatoribus jure merito infeſtiſſimæ. Audiendus hîc Clemens Alexandrinus: *Jam verò prohibendus quoque eſt teſſarum ludus, τῶν κύβων παιδιὰ, & præterea ex talorum ludo lucri ſtudium, quod nonnulli acriter ſequuntur: διὰ τῶν ἀστραγάλων. Talia enim inconſideratus luxuria amor otioſis oblectamina ſuppeditat. In cauſa enim eſt deſidia.* Alias inficiari nemo cordatus poteſt, quin & piis & religioſis ſua ſint honeſta, furtimque quodammodo delibanda oblectamenta, & laxamenta animi, ut de B. Joanne Apoſtolo & Evangeliſta narrat Caſſianus. Pædag. l. 3. c. 11.

CAPUT XLIV. *P. 2. l. 4. c. 12.*

Militia & armis Clerici prohibiti, per eadem media ſæcula VI. VII. & VIII.

I. II. Quæ Concilia à militia & armis Clericos deterruerint

III. Ut in Exercitu Sacramenta adminiſtrarent Epiſcopi, Presbyterique.

IV. Mirabilia Epiſcoporum exempla, qui exercitibus & caſtris intervenerunt.

V. Gregorius Magnus & Stephanus III non multùm diſſimilem ſecuti ſunt rationem.

VI. VII. In Hiſpania & in Oriente valebant utique eædem Leges.

VIII. IX. Baſilii Canones in eandem rem, & Concilii Cabilonenſis.

X. XI. XII. Quæ Athanaſii, quæ Chryſoſtomi ſententia.

XIII Singularia quædam exempla, ubi Clerici, ubi Epiſcopi, etiam ſanctitate conſpicui militaribus interfuere expeditionibus, ſemoti tamen ab acie, ne armati quidem.

I. SUpereſt ut pauca aliqua perſtringamus de bello, & de armis, & de ſacrorum in ea redituum impendiis. Cùm Sacerdotium Chriſtianum pacem & charitatem ſpiret, & præ ſe ferat, hinc dilucidum fit non aliis Clericos armis cingendos eſſe, quàm ſpiritalibus, utpote quibus paci & tranquillitati Chriſtianæ longiùs latiùſque propagandæ militatur. Ideo & Concilium Matiſconenſe I. in carcerem menſtruum contrudit, & vitam interim pane & aqua tolerare jubet Clericos eos, qui deprehenſi fuerint indecenti cum veſte & armis. *Si Clericus aut cum indecenti veſte, aut cum armis inveatus, à ſeniore ita coërceatur, ut triginta dierum inclaſione detentus, aqua tantum & modico pane diebus ſingulis ſuſtentetur.* Can. 5.

II. Succenſentem ſuprà audivimus Bonifacium Archiepiſcopum in Epiſtola ad Zachariam Papam data, Epiſcopis iis, qui *pugnabant in exercitu armati, & effundebant propria manu ſanguinem hominum.* Ei malo medicinam fecit Concilium Liptinenſe, vetitis Clericis, Monachiſque, ne arma unquam induerent, aut pugnarent, vel exercitibus intervenirent, niſi pauciſſimi illi numero Epiſcopi, quorum eſt in caſtris Principibus, Ducibus, & militi ipſi Sacramenta erogare. *Servis Dei per omnia armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum & in hoſtem pergere omnino prohibuimus, niſi illis tantum, qui propter divinum myſterium, Miſſarum ſcilicet ſolemnia adimplenda, & Sanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi ſunt; id eſt, unum vel duos Epiſcopos, cum Capellanis & Presbyteris eorum Princeps ſecum habeat. Et unuſquiſque Præfectus unum Presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus indicare pœnitentiam poſſit.* Can. 2. Ejus Canonis hanc ſummam fecit Bonifacius in Epiſtola quadam: *Interdiximus ſervis Dei, ne pompatico habitu, vel ſagis, vel armis utantur.*

III. Habes hic unum & alterum Epiſcopum, cum Presbyteris ſuis, Principi in exercitu affixum; habes Presbyteros quaſi Eleemoſynarios Caſtrorum cuique militum Cohorti addictos; qui uni tamen ſpiritali militiæ, & ſacrarum functionum miniſterio vacent. Idem præcipit Abbatibus Concilium Sueſſionenſe, eodem propè tempore habitum, ut ſe militaribus muniis ſubducerent, quanquam certos militum cuneos jam tenerentur ſuo ſumptu Regiis Exercitibus adgregare, ut alibi dictum eſt prolixiùs. *Et Abbates legitimi hoſtem non faciant, niſi tantùm homines eorum tranſmittant.* Can. 3. Legitimi dicuntur hic Abbates, qui Regulares erant, cùm eidem Cœnobio eſſet & Commendatarius Abbas laicus & miles, cui Regularis Abbas ductandum commendabat militum cuneum, Abbatiæ ſumpto ſuſtentandum.

IV. Ubi Gregorius Turonenſis duorum illorum commemorat facinora Præſulum, qui ſemel iterumque exauthorati fuere, armis quoque illos & militia delectatos declarat, quin & prœliis, cædibuſque cruentatos fuiſſe. *Fuerunt in hoc prœlio Sidonius & Sagittarius fratres, atque Epiſcopi, qui non cruce cæleſti muniti, ſed galea aut lorica ſæculari armati, multos manibus propriis, quod pejus eſt, interfeciſſe referuntur.* L. 4. c. 43.

Ducem ſe quidem Chriſtiano exercitui præſtitit B. Germanus Altiſiodorenſis Epiſcopus in Britannia majore, ſed eo tantùm fine & conſilio, ut cæleſtis militiæ opem imploraret adversùs Pictos & Scotos, Barbaricas gentes, qui mox proſtrati fugatique ſunt. *Cùm Germanus ipſe dux belli factus, non clangore tubæ, ſed clamore Alleluia, totius exercitus voce ad ſydera levata, hoſtem immanem in fugam vertit.* Sic Ado in Chronico, qui non ita præclaro encomiò proſequitur Epiſcopum alium, qui Gallicanum ductabat exercitum adversùs Suevos, nec affuit

tantùm, ſed præfuit prælio cruentiſſimo. *Anepot Epiſcopus ſæcularis converſationis vir, duxit exercitum Francorum contra Viliarium in Suevos, ubi graviſſima cædes facta eſt, anno Domini 712.* Idem narrat & Beda de B. Germano, atque modò Gregorius Turonenſis, ſola illum oratione armatum, congreſſumque fuiſſe cum hoſte, non neſcium hanc militiam à Chri-
L. 1. c. 20. ſto & Apoſtolis dedicatam fuiſſe. *Itaque Apoſtolicis ducibus Chriſtus militabat in Caſtris.*

At longè admirabilius eſt, quod idem alibi Beda memorat de certamine inter duos Britannorum Reges inito, quorum alteri præter militem aderat tam innumerabilis multitudo eorum, qui ſolis decertarent precibus, ac præſertim Monachorum celebratiſſimi Cœnobii Bancorienſis, ut eorum interfecti ſint mille & ducenti, cùm qui defenſor eis datus
L. 2. c. 2. fuerat, primus fugam arripuiſſet. *Extinctos in ea pugna ferunt, de iis qui ad orandum venerant, viros circiter mille ducentos, & ſolùm quinquaginta fuga lap-*
L. 3. c. 18. *ſos.* Narrat idem alibi Anglos Orientales numero impares hoſtium exercitui, advolaſſe ad Monaſterium, ubi Sigebertus Rex adminiſtrato aliquandiu Regno, editiſque tum ſapientiæ & pietatis documentis, regno corruptibili ſe abdicaverat, quo incorruptibili potiretur: illum vi allata abripuiſſe, ea ſpe fore, ut vel ipſo ejus conſpectu, animi convaleſcerent, militibuſque invicta quædam fortitudo aſpiraretur; at Sigebertum præſentis, quam præteriti ſui ſtatus & propoſiti tenaciorem, conſtantiſſimè & armis, & acie abſtinuiſſe, animique magnitudinem præclarius oſtentaſſe cadendo, quàm occidendo. *Illo nolente ac contradicente, invitum de Monaſterio eruentes duxerunt in certamen, ſperantes minùs animos militum trepidare, minùs præſente duce quondam ſtrenuiſſimo & eximio, poſſe de fuga meditari. Sed ipſe profeſſionis ſuæ non immemor, dum optimo eſſet vallatus exercitu, non niſi virgam tamen habere in manu voluit, occiſuſque eſt unà cum Rege Egrico, caſus ſive diſperſus exercitus.*

V. Alieniſſimo ſe quoque animo à cruentis his expeditionibus tum teſtatus eſt eſſe Gregorius Magnus, cùm verbis ſuis moneri voluit Mauritium Imperatorem, in ſua poteſtate fuiſſe, ut internecione delerentur omnes Longobardi, qui Eccleſiæ & Imperio bellum indixerant. Sed non eum eſſe ſe, qui cujuſquam fundendo ſanguini, aut cædi operam ſuam interponeret, vel authoritatem accommodaret.
Ioan. Diac. L. 4. c. 64. Greg. Reg. L. 7. Ep. 1. *Unum eſt, quod breviter ſuggerat ſereniſſimis dominis noſtris, quia ſi ego ſervus eorum in morte Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in ſumma confuſione diviſa eſſet. Sed quia Deum timeo, in morte cujuſlibet hominis me miſcere formido.* Fungebatur tamen officio Gregorius, & ſtrenuè inſtabat, ut Imperatorius exercitus incurſationes Longobardorum in Romanorum fines compeſceret. Contra autem Stephanus III. & reliqui Pontifices Romani ejus ævi adversùs eoſdem Longobardos appellavere Galliæ Regum tuitionem, & arma victricia, in quibus experiebantur inexpugnabile eſſe Eccleſiæ Romanæ munimentum. Ita enim ille ad Reges Gal-
Epiſt. 3. liæ. *Peto vos, ne pereamus, nequando dicant gentes, quæ in cuncto orbe terrarum ſunt, Ubi eſt fiducia Romanorum, quam poſt Deum in Regibus, & in gente Francorum habebant.* Ut non dubitaverat Gregorius Imperatorios exercitus excitare ſe poſſe ad propulſandos Longobardos; ita ne ambigere quidem potuit Stephanus III. quin ceſſante Imperatoria militia, poſſet adversùs eoſdem hoſtes auxiliares invocare cohortes Regum Francorum. Itaque ſpecie magis, quàm re utriuſque Pontificis conſilia, & rationes diſſidebant.

VI. In Concilio Ilerdenſi biennii ſuſpenſio & pœnitentia conſtituta eſt in Clericos, qui manus ſanguini Chriſti diſtribuendo ſacras, humano fuſo cruore inquinarent. *De his Clericis, qui in obſeſſionis* Can. 1.
neceſſitate poſiti fuerint; id ſtatutum eſt, ut qui altario miniſtrant, & Chriſti ſanguinem tradunt, vel vaſa ſacro officio deputata contrectant, ut ab omni humano ſanguine, etiam hoſtili abſtineant. Quod ſi in hoc inciderint, duobus annis tam officio, quam Communione priventur. In Concilio Toletano IV. exauthorantur, Can. 45.
& pœnitentiæ mancipantur in Cœnobio quopiam, qui Clerici cum eſſent, plebe ad ſeditionem concitata, ipſi ad arma convolaſſent.

VII. Fuit & illud Orientalibus Epiſcopis perſpectiſſimum, blandiſſimè conciliandam eſſe profeſſionis ſuæ humanitatem & indulgentiam, cum ea charitate & tuitione, quam populis ſuis deberent, & civitatibus ab hoſte circumvallatis. Theodoretus Canonum conſultiſſimus, affirmat ſanctiſſimum illum Niſibis Epiſcopum Jacobum, & Epiſcopum pariter, & Præfectum, ac defenſorem ſe egiſſe, exercituſque ducem ejus Civitatis, quæ Imperii in finibus, & veluti certum propugnaculum eſſet. ὕπαρχος, ὁ πολίαρχος, ὁ στρατηγός. Cùm eam obſi- L. 2. c. 30.
dione cinxiſſet Perſarum Rex, muroſque magnam partem evertiſſet, flumine coërcito, & poſt liberius effuſo, ſanctiſſimus Præſul muros alios reſtaurari fecit, noviſque machinis excitatis, hoſtes omnino ab obſidione repulit. *Divinus ille vir Jacobus, ſuæ precationis virtute, non ſolùm militum, aliorumque incolarum confirmavit animos, verùm etiam murum denuò extruxit, & machinis oppoſitis hoſtes irruentes repulit.* Sed ſcitè & verè illud obſervat Theodoretus, convenienter Canonum ſtatutis, pugnaſſe Jacobum, viciſſe, Perſas fugaſſe, ab Eccleſia non diſcedentem, ad mœnia nec accedentem, uno, eoque invictiſſimo orationis præſidio. *Quas res perfecit, non accedendo ad mœnia, ſed intus in ſacroſancto Templo Deum precibus enixè ſollicitando.*

VIII. Fidelibus qui hoſtilem prælio ſanguinem fudiſſent, ſuadebat Baſilius, ut triennium totum ſacro Chriſti corporis epulo ſe abſtinerent: & fatebatur tamen nihil illis hactenus pœnarum indictum fuiſſe, cùm manus & arma defenſione patriæ & caſtitatis conſecraſſent. *Cædes in bellis factas patres* Epiſt. ad
pro cædibus non reputavere, ut mihi videtur, ignoſcentes iis qui pro pudicitia & pietate decertant. Amphi. c. 13.
Addit Balſamon ejus Baſilii Canonis uſum exoleviſſe; aliàs enim totum vitæ curſum milites peracturos, beatæ hujus communionis exortes; at cum voluiſſet Phocas Imperator Martyrum albo inſcribi, qui in bello milites ferro cecidiſſent, hoc Baſilii Canone muniſſe ſe Epiſcopos, & ejus poſtulata refutaſſe. Addit denique idem Balſamon, compluſculos Presbyteros, & ex Epiſcopis unum juſſu Imperatoris veniſſe in conſpectum Concilii, quod arma geſtaſſent, pugnaſſentque cum hoſte: tumque Epiſcopos Concilii varias in ſententias iſſe: aliis convenienter huic Canoni eos orbantibus omni prorſus ſacro miniſterio; aliis ſæcularis, quàm Eccleſiaſticæ militiæ amantioribus, eoque cenſentibus his etiam laudes ingerendas. Adeo Canones iſti tum in deſuetudinem, & in contemptum venerant.

IX. Nec Baſilii tantum Canone, ſed & Calchedonenſi, graviſſimæ decernebantur hæ pœnæ, in Clericatûs transfugas, vel Cœnobiorum, qui ſæ-

culari ſe vel dignitatum, vel armorum militiæ adſcribi ambibant. *Can. 7.* *Eos qui in Clero ſemel ordinati ſunt, & itidem Monachos, ſtatuimus nec ad militarem expeditionem, nec ad ſecularem dignitatem poſſe venire. Qui autem hoc audent & non pœnitentia ducti ad id revertuntur, quod propter Deum priùs elegerunt, anathematizari.* *Can. 93.* Qui idem Canon inter Apoſtolicos locum habet.

Tit. 9. c. 31. X. In Nomocanonem ſuum contulit Photius Leges omnes, quibus Clerici & Beneficiarii abdicantur, qui ſe militiæ implicuerint. His Legibus priſcis poſteriores alias adjicit Balſamon.

XI. Riſit Athanaſius ludificationes Epiſcoporum Arianorum, qui Romano ne Concilio intereſſe cogerentur, cùm illud Julius Papa, ipſorum poſtularis obſecundans indixiſſet, Perſicum bellum prætexebant. At contra declarat Athanaſius, non eſſe quod ſe Epiſcopi bellicis tumultibus interponant. *Epiſt. ad Solitar.* *Cauſificationem interim turpem fingentes, ſe ob bella Perſarum venire non poſſe. Sed in ea re nihil veri. Metus enim conſcientiæ eos expediebat. Quid enim negotii Epiſcopis cum bello.*

XII. Declarat & illud Chryſoſtomus, arma Sacerdotum, nimirum preces, non paulò invictiora eſſe, & terribiliora, quam ipſa militum tela: cùm ſubito ebulliente lepra percuſſerit Deus Regem ferocientem, & ſacerdotales monitiones faſtidientem. *Hom. 4. in verba Iſaiæ, Vidi Dominum.* *Nam ſacerdotis eſt arguere, non movere arma, non clypeum tractare, &c. Ut intelligatis Sacerdotium Regno majus eſſe.*

XIII. In confeſſo tamen eſt, incidiſſe eas temporum difficultates, ea diſcrimina, ut neceſſariò Clerici ipſi arma corripuerint, & corripi fecerint ad patriæ regionis tuitionem, ne hiſcentibus quidem Epiſcopis, aut inſimulantibus tam neceſſariam publicæ ſalutis defenſionem. Cùm Barbari copias Romanas in fugam vertiſſent, Parochi claſſicum cecinere, ruſticiſque Parochiarum ſuarum adgregatis hoſtem victoria ſua inſanientem effugarunt. Syneſius, ut alibi à nobis memoratum eſt, præerat illius tum Provinciæ Metropoli, idemque non defenſionem tantum paravit, ſed & encomium cecinit eorum, qui pro patriæ & Eccleſiæ incolumitate in tantum ſe diſcrimen conjecerant. *Epiſt. 122.* *Plurimo Auxiditarum ſacerdotibus bona contingunt, qui cum milites in montium ſe latebras abdidiſſent, ſuamque ipſi ſanguinem cuſtodire vellent, ruſticam plebem convocantes, ſtatim ab ipſis ſacris recta ad hoſtes duxerunt, fuſiſque ad Deum precibus, trophæum erexerunt.* Ruſticos quidem ſuos hi Parochi in aciem eduxerunt, in tuitionem regionis à militibus proditæ; ſed ipſi ſanè pugna abſtinuere, & ne arma quidem attigere. Id perſpicuè notat Syneſius, cùm Parochos una hac induit cura & ſollicitudine, congregandi ruſticos, educendi in aciem, pugnandi non aliter, quam precibus ad Deum ingeminatis. Id ipſum & alibi diſertius ille affirmat, cùm Diaconum commendat, qui ſtrenuitatem miram oſtentabat, cùm inermis tamen eſſet, unde nec irruentem in ſe unum ex hoſtibus probè armatum potuit, niſi lapide percutiendo, propulſare, quod fecit teſte Syneſio, quaſi pugno illum cecidiſſet. *Hic ille eſt qui Princeps armatum militem inermis excepit, quem quominus lapide tempori illiſo ferit, non ut eum jaceret, ſed ut quaſi pugnis infeſtis inſiliret.* Arrepto certè militis ejus gladio, plures ille alios confodit, ſed is fuit & prælii æſtus, & victoriæ ardor, qui tranſverſum illum egit, ultra eos juſti moderaminis limites, quos ſibi ipſe præſcripſiſſet. *L. 7. c. 13.* Judæos Alexandria expulit B. Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus, teſte Socrate, eo milite quem ipſe collegiſſet, & Præfecto Oreſte adeo non ferente ſuppetias, ut palam adverſaretur, quod jam dudum ad ſe traxiſſent Epiſcopi Alexandrini maximam partem ejus poteſtatis, quam Imperatorii Miniſtri ſolent explicare. Marcellus Apameæ ſanctiſſimus Epiſcopus ſub Imperatore Theodoſio Idolorum templa diruere adgreſſus eſt, eoque ex Sozomeno militem ipſemet & Gladiatores adduxit. *Certior factus in Aulone templum eſſe ampliſſimum, militibus aliquot ac gladiatoribus aſſumptis, adverſus illud contendebat.* *L. 7. c. 15.* At Marcellus ne ad ſui quidem defenſionem tum armis ſeſe ullis munierat. Itaque eum ſeorſim ſubductum impetum fecere Gentiles, ejuſque ſanguine ruinas collabentis templi ſui conſperſere. Ejus ut Martyris memoria in ſacris tabulis colitur.

CAPUT XLV. *P. 3. l. 4. c. 9.*

Voluptates & pompæ ſæculi, & inſanæ expenſæ Clericis prohibentur, venatio, comœdia, arma, pugnæ, tabernæ, ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis.

I. Clericos Concilia arcent ludis, venationibus, ſcenicis ludis.
II. His Conciliis conſentiunt Capitularia Regum.
III. In hac ſtomachatur Ionas, & in Proceres, Nobileſque, qui ſuo venandi jure utuntur impotentius.
IV. Muſica certamina Clericis prohibita, niſi ad Pſalmorum concentum.
V. Canones iidem in Oriente vigebant.
VI. Aditus Clericis intercluſus ad ſpectacula. Ubi ſalus periclitatur, molliores Canonum interpretationes explodendæ ſunt.
VII. Ne Clerici armati ingrediantur.
VIII. De eodem. Nec laici ſacris myſteriis armati intervenant.
IX. Vetitus aditus ad Tabernas.
X. De expenſis ad commoda publica.

I. PRoſcripſere à Clero ſacri Canones molliores omnes & effæminatas voluptates, pompaſque ludicras ſæculi, ludos, comœdias, venationes, quidquid eſt denique quod ſenſus faſcinare, & corda inficere ac vitiare poſſit. Ita enim Concilium III. Turonenſe: *Can. 7.* *Ab omnibus quæcumque ad aurium, & ad oculorum pertinent illecebras, unde vigor animi emolliri poſſe credatur, quod de aliquibus generibus muſicorum, aliiſque nonnullis rebus ſentiri poteſt, Dei Sacerdotes abſtinere debent. Quia per aurium oculorumque illecebras vitiorum turba ad animam ingredi ſolet. Hiſtrionum quoque turpium, & obſcœnorum inſolentias jocorum & ipſi animo effugere, cæteriſque Sacerdotibus effugienda prædicare debent.* Et proximo mox Canone: *Sacerdotibus non expedit ſecularibus & turpibus quibuſlibet intereſſe jocis. Venationes quoque ferarum, vel avium minimè ſectentur.* A quibus non recedebat Concilium Cabilonenſe II. ut non è Clero tantùm, ſed & è laïcis ſi fieri poſſet, ejicerentur periculoſiſſimæ venationum & ſcenicorum ludorum voluptates. *Ab omnibus oculorum auriumque illecebris* *Can. 9.* *Sacerdotes abſtinere debent; & canum, accipitrum, falconum, vel cæterarum hujuſmodi rerum curam parvipendere; hiſtrionum ſive ſcurrarum, & turpium ſive obſcœnorum jocorum inſolentiam, non ſolum ipſi reſpuant, verùm etiam fidelibus reſpuenda perconſeant.*

II. Epiſcopos, Abbates & Abbatiſſas avocaverat Carolus Magnus ipſe ab expenſis illis incredibilibus hominum in venationes & aucupia inſanien-

Conc. Gall. To. 2. pag. 157. tium. *Ut Epiſcopi & Abbates, & Abbatiſſa, culpas (ſeu copulas) canum non habeant, nec falcones, nec accipitres, nec joculatores.* Concilium Moguntinum
Can. 14. Comœdias & aleas proſcripſit. *Jocum ſæcularem diligere, aleas amare.* Triennii ſuſpenſione mulctari fuerant Clerici Comœdiæ & aleæ ſectatores. *Si*
Addit. 3. c. 27. *quis Clericus ad tabulas ludat, vel ſpectaculis attendat, per tres annos à ſacro miniſterio prohibeatur, & ſi dignam pœnitentiam fecerit, reconcilietur.*

III. Laïcos ipſos iniquo patiebatur animo Jonas Aurelianenſis Epiſcopus, ſi expendere mallent opes ſuas in canes, quàm in pauperes; in aves, quàm in membra Chriſti. *Exiſtunt complures, qui ob amorem canum, & diverſiſſimas venationes, quibus miſerabiliter inſiſtunt, & pauperum curam quodammodo ne-*
De inſtit. laicali. l. 2. c. 23. *gligunt.* Quanto ergo ille æſtu excanduiſſet in Beneficiarios, qui commendata ſibi pauperum patrimonia, his eſurientibus ſubtrahunt, ut in canes effundant.

Sed eò vehementiſſimè juſtiſſiméque efferveſcit Jonas, quòd impotentiùs ſæviùſque Magnates ſuo venationum abutantur jure, cui fori, quàm poli leges
Ibidem. conſonantiores utique ſunt. *Miſerabilis ſanè & valde deflenda res eſt, quando, pro feris quas cura hominum non aluit, ſed Deus in commune mortalibus ad utendum conceſſit, pauperes à potentioribus ſpoliantur, flagellantur, ergaſtulis detruduntur, & multa alia patiuntur. Hoc enim qui faciunt, lege mundi ſe facere juſtè poſſe contendunt: quos convenio, ut juſto libramine decernant, utrum lex mundi legem evacuare Chriſti debeat, necne.* Et inferiùs: *Quis igitur neget, contra regulam Chriſtianitatis fieri, cùm propter unius hominis delicias, tot pauperes Chriſti diverſiſſimis injuriis afficiuntur? Quod ita multifariè fit, ut vix explicari queat. Palpent & promittant talia facientibus impunitatem, qui volunt & audent. Ego verò neminem palpare, imò ſecurum ſuper hac re reddere audeo, quòd hæc impunè nullo pacto facere poſſit.*

IV. Acerbiſſimè invehebantur Concilii Forojulienſis Patres ſub Patriarcha Paulino, in Muſicæ concentus, vocumque ſuavitates, ac mollities, fides & alia id genus voluptatum ſenſibilium irritamenta; conceſſis tamen, adeoque & vehementer commendatis modulationibus ſuaviſſimis Pſalmorum & Canticorum cæleſtis Hieroſolymæ. *Placuit,*
Can. 8. *ut eas prorſus mundanas dignitates, quas ſæculares viri, vel Principes terræ exercere ſolent; in venationibus ſcilicet, vel in canticis ſæcularibus, aut in reſoluta & immoderata lætitia, in lyris, & tibiis, & in ſimilibus luſibus, nullus ſub Eccleſiaſtico Canone conſtitutus, ob inanis lætitiæ fluxum, audeat faſtu ſuperbiæ tumidus quandoque præſumendo abuti: niſi fortè ſi in hymnis & Canticis ſpiritualibus delectatur, de ſacris videlicet Scripturarum voluminibus dignè honeſtéque compoſitis utatur.*

V. Ab his nimirum voluptatum fomitibus, ſpectaculis, ſcenicis ludis, hippodromii certaminibus Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanum ſuum Clerum abſtraxit, propoſitis ex adverſo ſpectaculis aliis, & voluptatibus caſtioribus, in ſacrorum Codicum frequenti lectione, Pſalmorumque noc-
Surius die 25. Febru. c 36. turno, & diurno concentu. *Multos ex iis qui erant in ſacris, qui equorum certaminibus mirum in modum delectabantur, repreſſit, & ut ſe domi continerent, cùm hæc fierent, ſibique & divinis Scripturis attenderent, admonuit: & ut nullam turpem & ab honeſtate alienam auditionem admitterent; Davidicis verò fidibus portam aperirent, iiſque magis delectarentur, quam indecoris & inhoneſtis canticis, quæ canuntur cum tympanis & tibiis perſuaſit.*

Nomocanoni Photii inſcriptæ ſunt Novellæ omnes Juſtiniani, quæ triennio ſuſpendunt, Beneficio Tit. 9 c 17.
privant, pœnitentiæ addicunt, intentata etiam ni reſipiſcant degradatione, Epiſcopos Clericoſque aleatores, eorumque ſocios & participes, ſpectaculorum & venationum publicarum amatores. Addit & Balſamon in Baſilicis eaſdem leges vigere.

Qui poſthac alea non abſtinerent, eos Trullanum Concilium Clericos quidem exauthoraverat, communione depulerat Laïcos: vetuerat & omnino quomodocumque exhiberi Comœdias, venationes, & cætera ſpectacula, Clericis ſacro gradu, Laïcis communione dejectis, niſi his nuntium remitterent exitialibus oblectamentis. His addit Balſamon viſum eſſe quibuſdam, curſus equorum non prohiberi, ea moderatione qua ſuo ævo fiebant; uti nec venationes leporum: quanquam confiteretur canonicis Conſtitutionibus damnari ſpectacula venationum, ubi homines cum feris congrediebantur: ludos ſcenicos, ſaltationes, Hiſtrionum ludibria. Addit ruſum Balſamon, quò proclivior eſſet horum obſervantia Canonum, operam dediſſe Imperatores, ut ludi complures alii excogitarentur, quibus modica quædam plebi oblectamenta pararentur, ſummoto intemperantium & effrænatarum voluptatum periculo. *Propter horum autem Canonum pœnas videntur excogitati eſſe ludi Imperatorii, Contopactes, Maro, Achilles, Octoëchus; & cæteri, ut qui ſpectantibus non diſſolutionem, nimiamque lætitiam & indecorum riſum moverent.*

Alio Canone ejuſdem Concilii damnatis reliquiis Can. 62.
quibuſdam Gentilitiorum Bacchanalium, nec non & mulierum ſaltationibus, mutationibus veſtium, perſoniſque alieni ſexûs veſte indutis, comicis, tragiciſque per urbis vicos actionibus, impiis Bacchi invocationibus, dum uvas calcarent vindemialibus feriis; indicta à Concilio pœna degradationis in Clericos, excommunicationis in Laïcos: Tunc verò Balſamon addit ſciitiſſimè damnari eo Canone actiones omnes ſcenicas & fabulas, ac ſpectacula, quæ ab ipſo Clero agerentur in majore Eccleſiæ Conſtantinopolitana, à temporibus Patriarchæ Theophylacti, Natalitiis potiſſimum feſtis Chriſti & Epiphaniorum diebus. Adjicit autem Imperialibus quoque legibus proſcribi has ſacrarum rerum contaminationes, ſimulataſque perſonas Clericorum & Monachorum, ocrcon & veſtium ſacrarum profanas uſurpationes. Siquibus verò in ejuſmodi fabularum actionibus Clerici ſæcularium veſtes ipſimet induant, vel militum, vel Monachorum, ſi belluarum formas ſibi aſciſcant, incaſſum ſe eos tueri temporis & conſuetudinis diuturnitate; nec enim conſuetudine poſſe unquam præſcribi adversùs leges divinas.

VI. Cùm denique ſpecialiùs vetuerit Trullanum Can. 24.
Concilium, ne Clerici, vel Monachi interſint equorum curriculis, & ſcenicis ludis; multum operæ ponit Balſamon in elucidanda confirmandaque eorum ſententia, qui his oblectationibus publicis in præſentiarum patrocinabantur, quòd non jam id vitii habeant hæc ſpectacula, cujus contemplatione olim meritiſſimo explodebantur. Sugillat tamen ipſe quidem mollem & effæminatam hanc interpretationem, nec ſcenicos tantùm ludos damnat, à quo ne illi quidem diſſentiebant, ſed & ipſos equorum curſus, addita etiam illa præſtantiſſima regula, ad guſtum & ingenium præſtantiſſimorum olim Epiſcoporum accommodatiſſima, Nunquam molliori & remiſſo ſenſu donandos eſſe Canones, ſed ſoli-

dioti, & tutiori, atque ad æternam ſalutem magis
conducibili. *Plures autem, & qui ſunt paulo religio-
ſiores, quibus ipſe quoque aſſentior, hac non ſibi ſuffi-
cere putavere, dicentes debere Canones, ad id quod eſt
animæ utilius, exponi; non ad id quod eſt liberius, ac*
Conſt. 87. *diſſolutius, & magis ut ita dicam indifferentes.* Leo Phi-
loſophus Imperator triennii pœnitentiam in Mo-
naſterio indixit Clericis, qui alea luſiſſent; quo ſi
rurſus flagitio ſe obligarent, diſcingi & deponi vo-
luit.

Conc. Gall. Tom. 2 pag. 94. 152. 232. &c. VII. Accedo jam ad prohibita Clericis arma. In
quam rem egregia eſt Adriani I. Papæ Epiſtola ad
Carolum Magnum, quem interpellabat, ut ne ſi-
neret poſthac Epiſcopos & Preſbyteros armatos in-
gredi, & exercitibus militari eo ornatu præſto eſſe;
ſed orationi, & fidelium inſtitutioni inſtare. Preſ-
byteros, Diaconoſque Carolus Magnus vetuit ar-
mis cingi, etiam dum itineri ſeſe committerent,
Capitul. l. 1 c. 70. divina hortatus ut potius tuitione confiderent. *Om-
nibus dicendum eſt Preſbyteris & Diaconis, ut arma
non portent, ſed magis confidant in defenſione Dei, quam*
Et l. 6. c. 285. 286 L. 7. c. 91. 92. 93. 103 104. *in armis.* Depromſimus alibi ejus Conſtitutionem,
ut ne Epiſcopi, Clericive alii caſtrorum ſuorum ar-
mis ſuccingerentur ullis, ſed toti eſſent in miniſte-
rii ſui ſacris muniis obeundis juxta Pontificium man-
datum. Concilio quoque Moguntino videntur ex-
cuſſa fuiſſe Clericis omnibus tela, & arma prorſus
omnia, & quocumque demum loco ac tempore.
Can. 17. *Nos autem qui reliquimus ſæculum, id modis omnibus
obſervare volumus, ut arma ſpiritalia habeamus, ſæcu-
laria dimittamus. Laicis vero, qui apud nos ſunt, arma
portare non præjudicemus, quia antiquus mos eſt, & ad
nos uſque pervenit.* Tum blanditi ſunt ſibi Clerici
quidam, quòd Paganorum ſaltem ſanguinem fun-
dere non prohiberentur, quam tergiverſationem
L. 7. c 92. ipſa rurſum Capitularia excluſere. *Ut Sacerdotes ne-
que Chriſtianorum, neque Paganorum ſanguinem fun-
dant.*

Nec eo ſe limite continuere Capitularia. Exau
thorati ſunt, adeoque & laica ipſa communione
ſpoliati, hoc eſt, ad pœnitentiam ablegati Canoni-
cam, Epiſcopi, Preſbyteri, Diaconi & Subdiaconi,
L. 6. c. 61. qui militiæ arma bellica geſtaſſent. *Si quis Epiſcopus,
Preſbyter, Diaconus, aut Subdiaconus ad bellum pro-
ceſſerit, & arma bellica indutus fuerit ad belligeran-
dum, ab omni officio deponatur, in tantum, ut nec lai-
cam Communionem habeat.* Alibi pœnitentiæ in Mo-
naſterio degendæ vinculo conſtringuntur, qui po-
pulari quapiam furente ſeditione, arma induerint.
L. 2. c. 548. *Ut Clerici, qui in quacumque ſeditione arma volentes
præſumpſerint, reperti, amiſſo Ordinis ſui gradu, in
Monaſterio pœnitentiæ contradantur.*

VIII. Ne illud quidem prætermittendum, quod
ibidem præcipitur, ne laici ipſi arma geſtantes ſa-
cris Myſteriis interſint; ſi ſecus faxint, Epiſcopus
L. 7. c. 102. arbitratu ſuo pœnam decernat. *Sacrificia ma-
tutina Miſſarum, ſive veſpertina, ne quis cum ar-
mis pertinentibus ad bellorum uſum expectet. Quod qui
fecerit, in Sacerdotis poteſtate conſiſtat, quali eum di-
ſtrictione debeat caſtigare.*

Innovata eſt in Concilio Meldenſi anno 845. de-
poſitionis ſententia in Clericos omnes, qui armati
Can. 37. incederent. *Arma militaria non ſumant, nec armati
incedant.* At Herardus Turonenſis Archiepiſcopus
exauthoratis, & pœnitentiæ in carcere degendæ
mancipatis iis, qui tumultuante plebe proſiluerint
ad arma, eos demum gradu depellit, qui caſu quo-
Cap. 113. cumque alio arma arripuerint. *Ut Clerici in quacum-
que ſeditione arma detulerint, poſt depoſitionem, gravi
pœnitentia in carcere retrudantur. Aliter ſi armis, ſa-
gis, vel ſabeis uſi fuerint, deponantur.*

Quod verò *Dominicam haſtam* geſtaſſe manu deſ-
cribitur in ipſa acie juxta Ottonem III. Imperato-
rem beatus Bernardus Epiſcopus Hildesheimenſis;
ſimillimum veri eſt ab authore hujus vitæ apud Su-
rium, ſacram illam haſtam, ſive Crucem delineari,
qua mundi ſalus parta eſt. Unde & poſtea in enar-
randa pompa illa ſacra, qua Henricus Imperator au-
guſtæ dignitatis diademate redimitus eſt, eadem
ipſa vox crucem manifeſtiſſimè deſignat. *Regimen &* Surius die
Regiam poteſtatem cum Dominica haſta illi tradiderunt. 20. Nov.
Quo indigitari planum eſt vel Crucem, vel ſacrum c. 21. 32.
quodvis aliud inſtrumentum.

Nec ab his diſſidebat Orientalium diſciplina. Tit. 9. c 32.
Nomocanoni Photius ſuo illigavit Canones, Le-
geſque omnes, quibus depoſitionis pœna decerni-
tur in Clericos & Monachos omnes, qui in caſtris,
vel in acie arma geſtarent; ſi ſemel autem depoſiti
rurſus eodem ſe piaculo commacularent, militia able-
gabantur, & in viles ſurdidaſque deprimebantur
Curialium claſſes.

IX. Ad calcem hujus Capitis obiter perſtringe-
mus Conciliorum ſtatuta & Imperatorum, quibus
ſeptus eſt & interclusus Clericis Monachiſque adi-
tus in tabernas, ſive cauponas, paſtus, potuſve
cauſa. In eam rem in uſum & vigorem priſtinum
revocavit Carolus Magnus ſtatuta Concilii Laodi-
ceni & Africani: *In Concilio Laodicenſi, nec non &* Conc. Gall.
in Africano præcipitur, ut Monachi & Clerici tabernas To. 2. pag. 136.
non ingrediantur, edendi, vel bibendi cauſa. Idem ve- Capitul. l. 1. c. 14.
tuere & Francofordienſe, ac Remenſe Concilia.
Eadem lege Parochos aſtringit Theodulphus in Ca- Can. 19.
pitulari, quanquam non vetet eos invitatos accede- Can. 26.
re ad prandium patrisfamilias alicujus, quem ipſi
viciſſim carnali paſti cibo, ſpiritali recreabunt ali-
mento. *Oportet enim, ut ſi quando quilibet fidelium* Cap. 13.
*carnalibus vos reficit epulis, à vobis reficiatur epulis
ſpiritualibus.* Hincmarus verò Remenſis Archiepiſco- To. 1. pag. 718.
pus, ut obſequentiores haberet ſuis hujuſmodi man-
datis Parochos ſuos, interminatus eſt fore, ut ru-
ſticis aliquando tandem annueret, quod illi jamdiu
extundere ſibi nitebantur, ut eorum equos, vel pal-
lia auferrent, ubi in popinis diverſantes deprehen-
diſſent.

X. Confutati ſatis ſuperque jam ſunt, qui ſuſpi-
cabantur malè perdi, & præter Canonum ſcita col-
locari eas proventuum Eccleſiæ expenſas, quibus
conſuleretur publicis Civitatis & Reipublicæ ne-
ceſſitatibus, commodiſque. Probationibus & exem-
plis, quibus hunc ſupra obtrivimus errorem, hic ju-
vat illud addere, quod pene nos effugerat Aldrici
Cenomanenſis Epiſcopi, qui magnis ſanè ſumpti-
bus Aquæductum ſitienti & aridæ civitati ſuæ in-
duxit. *Omnibus qui antè aqua valde indigebant, nec
eam niſi per magnum laborem eatenus habere poterant,
ſufficientem auxiliante Domino habere fecit.* Ita Diſci- Baluz. Miſcel. to 3. pag. 6.
puli ejus in Actis diligentiſſimè à ſe exaratis. Eam
largitatem non abſordè, ſi voles, publicam & per-
petuam interpretabere eleemoſynam.

CAPUT XLVI. *P. 4. l. 4. c. 13.*

De uſu præpoſtero proventuum Eccleſiaſticorum in ludos, & venationes. De popinis, Comœdiis, armis, quibus Clericis interdicuntur, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Scachorum, ſive Regum ludus in Epiſcopis improbatus à Petro Damiani.

II. Quæ Concilia Clericos avocarint à quibuſcumque ludis, etiam ſcachorum.

III. Rurſus Concilia in ludos ſævientia, temperatius tamen.

IV. In eandem ſententiam Decreta Concilii Tridentini, & Mediolanenſium Conciliorum.

V. Decreta Conciliorum Galliæ.

VI. Concilii Mexicani clementiora quædam Decreta.

VII. Rurſus Concilia, & Reges in ludos.

VIII. Quæ Concilia, quæ Synodi Diœceſanæ venatione Clericos interdixerint.

IX. Cenſurarum fulmina in Clericos venatores.

X. Eſt ubi Cardinalis Papienſis venationi patrocinium paret. Vel hinc rurſus damnatur venatio.

XI. Aditu popinarum arcentur Clerici.

XII. Spectaculis & ludis ſcenicis Clericos ejecere etiam Concilia. Modicè ferenda quædam viſa ſunt Conciliis Toletanis.

XIII. Rurſum Concilia, quæ Clericos ablegarant à ſaltationibus, Comœdiis, pugnis taurorum, & ſpectaculis quibuſcumque.

XIV. Arma geſtare prohibiti Clerici.

XV. His prohibebantur etiam tum Clerici, cùm privata flagrabant bella, & expeditiones ſacræ.

XVI. Molliuntur nonnihil hæc Decreta. Cur Torneamenta Clericis prohibita. Cur Borda diſcernitur.

XVII. Cautiones B. Caroli, ut armis accincti itinera emetiantur.

I. PErverſum ſubſtantiæ Eccleſiaſticæ uſum à ludis ordiemur, & à Petro Damiani, qui ſeipſum cum Epiſcopo Florentino narrat aliquandiu iter feciſſe. Accidit autem ut ſemel adveſperaſcente die divellerentur, & Epiſcopus cum reliqua turba in publico diverſorio hoſpitaretur, Petrus in ædes Parochi ſecederet. Poſtero die certior factus eſt Petrus Epiſcopum ſcachis luſiſſe, & viciſſe. Incunctanter advolavit, minaſque & reprehenſionem quibuſdam aſperſit lætitiæ, mordaciſque riſus blandimentis. Epiſcopo profitente, præſto ſe eſſe purgando facinori ſuo, vel ſubeundæ quam dictaſſet pœnitentiæ: tum Petrum laudatiſſima & ſibi familiari libertate exprobrare, quod ſæculari & illicito ludo contaminaſſet linguam, quæ immortalem parturiret ad aras & divinam Victimam, manuſque conſpurcaſſet, quibus illa æterno Parenti & Deo offerretur. *Rectene, tuique erat officii veſpere in ſcachorum vanitate colludere? & manum Dominici Corporis oblatricem, linguam inter Deum & populum mediatricem, ſacrilegi lubricii contaminatione fœdare?*

Addidit Petrus Canonicis decretis ſacro grado & culmine deturbari Epiſcopus aleatores, alea autem implicari ludos eos omnes, qui non diſparem important mentis & cordis alienationem à cœleſtium contemplatione, parem temporis jacturam, non diſſimiles pravi exempli ruinas. *Præſertim cum canonica decernat authoritas, ut aleatores Epiſcopi deponantur.* Adeſſe ſibi voluit Epiſcopus, prolato diſcrimine aleæ & ſcachorum; nec ſatis equidem competi, an ſatis in eo argumenti haberet, ut magnopere cauſæ confideret. Sed cùm tam gravis immineret adverſarius, expeditius certè fuit, ut erraſſe ſe fateretur, & impoſitas à Petro pœnitentiæ leges ſubiſſet. Juſſus eſt ter Pſalterium recitare, duodecim pauperum lavare pedes, ſingulis ſingulos largiri nummos, ut gemino hoc charitatis & pietatis officio maculas elueret, quæ ex eo ludo manibus & linguæ inhæſerant. *Præcepi ut ter Pſalterium meditando percurreret, ac duodecim pauperum pedes ſub totidem numiſmatum erogatione, eorumque recreatione erogaret.* Hæc Petrus in Epiſtola ad Alexandrum II. Papam, ubi conteſtatur furere quidem non rarò aleatores, ac ſcachorum colluſores inſanire, geſtientis impetu quodam & exultantis lætitiæ, quo præſentes laïci maximè meritò offendantur. *Nam ut turpiores attexantur ineptiæ, pudore ſuffundor, videlicet venatus, aucupium, alearum inſuper furia, vel ſcachorum, quæ nimirum de toto quidem Sacerdote exhibent mimum, ſed præcipuè oculos, manus & linguam, quaſi mimum verum ſimul efficiunt.* Hæc meritò Petrus de ludentibus ipſis, ludi hujus inſania percitis, & ridiculos interim mimos agentibus. Laïcis ipſis iraſcitur Petrus Bleſenſis, qui ejuſmodi dediti ſunt ludis: *Alea ſiquidem perjurii, furti, ſacrilegii mater eſt. Ideo filium inſtruens, Fuge aleam, dicit Cato. Ludum teſſerarum & aleæ legitur Attalus Aſiaticus inveniſſe; quem longè melius eſt ignorare, quàm ſcire.* L. 1. Ep. 10. Epiſt. 74.

II. Concilium Lateranenſe IV. anno 1215. his ſimiliter ludis Clericos abegit. *Clerici ad aleas & taxillos non ludant, nec hujuſmodi ludis interſint.* Qui Canon radiat in recentiſſimis Decretalium libris, quibus hodiernum regitur jus Canonicum. Idem rurſus vetatur in Synodicis Odonis Epiſcopi Pariſienſis Conſtitutionibus. *Prohibetur penitus univerſis* L. 3. Tit. 1.
Sacerdotibus ludere cum deciis, & ſpectaculis intereſſe, c. 15.
& choreis aſſiſtere. Concilium Pariſienſe anni 1212, Cap. 8 n. 13.
idem vetuit. *Omnes ludos ad talos & aleas eis firmiter interdicimus.* Concilium Albigenſe anni 1254. ab Part. 4. c. 4
his non recedit: *Statuimus inſuper antiquos Canones* Can. 48.
innovando, ne Clerici in ſacris Ordinibus conſtituti, & qui Beneficiis Eccleſiaſticis ſuſtentantur, ad aleas & taxillos ludant. Concilium Biterrenſe anni 1255. aliquando etiam dilucidius, unde & aſſeverantiſſimè pronunciavit ludum ſcachorum comprehendi ſuperius memoratis prohibitionibus. *Præterea prohibe-* Can. 14.
mus diſtrictius, quod nullus omnino ad taxillos ludat, ſive aleis, ſive ſcachis. Scholas autem deciorum prohibemus, & prohiberi omnino volumus, & tenentes eas diſtrictius puniantur. Fabrica autem deciorum prohibeatur ubique. Conſtitutio illa quidem eſt B. Ludovici Regis anno 1254. qua laïci pariter ipſi conſtringuntur. Sed nemini non perſuaſiſſimum eſt multò arctiùs vinciri Clericos ea lege, quæ ſæcularibus ludibriis & nugamentis interdicat; cúmque Conſtitutiones iſtæ Regiæ in Concilio Biterrenſi promulgatæ fuerint, poſſe eas pro Concilii ſtatutis haberi. Eadem fibula Clericos coërcuit Concilium Saliſburgenſe anni 1420. *Ad aleas autem & taxillos non ludant,* Cap. 4.
nec hujuſmodi ludis interſint, nec ludos tales in domibus ſuis exercere permittant. Concilium Toletanum anno Can. 11.
1473. pecuniariam irrogavit mulctam Clericis, ad prohibitos hoſce ludos rurſum declinantibus. *Ludum taxillorum publicè & occultè Clericis prohibemus.*

III. Priſci omnes Canones in hos ludos tum indecoros, tum exitiales innovati ſunt à Concilio Senonenſi anni 1485. Quod ad aleatores enim ſpectat, Art. 1. c. 8.
nihil indulgentiæ ibi admiſſum, quin acerbius in eos ſævitum eſt, qui publici poriſſimum eſſent aleatores. Quod ad ſcachos attinet, latrunculos, & id genus alios ludos, communione ejici juſſi, qui publicè luderent, & longinqua conſuetudine ei inſaniæ ſervirent. Qui verò rariùs, nec publicè luderent, ſatis pœnarum eos viſum eſt daturos, ſi arbitrio

arbitrio Epiſcopi modicè luctarentur, quoties luderent. Denique prudentiæ Epiſcoporum eos commiſit caſtigandos, qui ſacrati cùm ſint Clerici, publicè pila luderent, induſiolis amicti, frequentique ſe ea oblectatione recrearent. *Sacerdotes & alios in ſacris Ordinibus conſtitutos, ad taxillos publicè aut conſuetudinariè ludere non verentes, per ſuſpenſiones ad tempus ab officio & à Beneficio, per excommunicationem in locis publicis ſæpiùs promulgandam & aliàs debitè & rigidè coërcendo. Alios verò non ſic publicos, nec conſuetudinarios, per applicationem unius libræ ceræ, vel aliàs arbitrariè puniendo. Aleatores verò, ſeu ad aleas ludentes, præſertim illos qui in publicis locis, in oſtiis & operatoriis laicorum, in ſcandalum ſtatûs Eccleſiaſtici ludere non verentur; aut qui ad palmam ſeu ad pilam in camiſia & aliàs inhoneſtè, inverecundè, publicè & conſuetudinariè ludere non verecundantur, aut formidant: Ordinarii ad quos ſpectat, ſæpiùs commoneant, & contemptores ſuarum monitionum ſic pœnis legitimis coërceant, quod cæteris cedere valeat ad exemplum.* Archiepiſcopus Dublinenſis in Conſtitutionibus ſuis Provincialibus anno 1518. mulctam indixit Clericis, quoties pila pedali luderent. *Clerici ambo ludentes ad pilam pedalem, ſolvant toties quoties quadraginta denarios Ordinario, & quadraginta denarios reparationi Eccleſiæ, ubi talis ludus exercetur.*

IV. Concilii Tridentini eadem inclementia in lu-
Seſſ. 24. c. 12. dos iſtiuſmodi omnes. *Ab illicitis venationibus, aucupiis, choreis, tabernis luſibuſque abſtineant.* Sed cùm excipi poſſet non prohiberi hic niſi luſus illicitos, *Ab illicitis luſibus abſtineant*, lucnlentiſſimè Concilium I. Mediolanenſe delectum habuit ludorum, quibus fas, quibus nefas eſſet Clerico ſe oblectare Saltationes, ſcachos, latrunculos, aleas vetat.
Can. 25. *Clericalis ordinis hominibus omni genere ſaltationis, & ludi, præſertim verò aleæ & teſſerarum, ac talorum interdicimus.* Prohibentur & mallei lignei, folleſque, ſive pilæ majores. *Prohibemus etiam globos, qui malleis ligneis impelluntur; item follis ludum, id eſt, pilæ majoris.* Vetantur & his intereſſe ludis Clerici, vel domum illis ſuam commodare: *Non ſolùm ludere vetamus, ſed eos ludorum ſpectatores eſſe nolumus, aut quemquam ludentem in ædibus ſuis permittere.* Pila minore colludere non vetat, aliiſque ſimillimis, ſi modò valetudini ſerviatur, & exercitando corpori, dum ne publicè id fiat, & ne pro pecunia, vel re qualibet alia, quæ pecunia æſtimetur. *Si autem valetudinis interdum cauſa, parva pila, aut alio non indecoro ejuſmodi exercitationis genere uti contigerit, ne publicè id faciant, nec pecunia intercedat in ludo, nec quidquam quod facilè pecunia æſtimari poſſit.*

V. In Concilio Remenſi anno 1583. compendioſius promulgatum eſt illud ipſum decretum Concilii Mediolanenſis; additumque ſi ludo perdat Clericus partem aliquam ſuorum redituum, alendis pauperibus dicatorum; reſtituere teneri eum ad quem id lucri redit, & gravi pœna feriendum Beneficiarium ipſum, ut qui res Eccleſiæ dilapidet. *Ab*
De Clericis in genere. n. 6. *alea, venatione & omni ludorum genere Eccleſiaſticis perſonis interdicto & indecoro, prorſus abſtineant, nec unquam aliis quàm honeſtis recreationibus ſeſe exerceant, nulla ducti ſordidi lucri cupiditate. Quod ſi cum injuria Ordinis Eccleſiaſtici deinceps quiſquam Eccleſiæ bona, quibus pauperes ali oportuit, in ejuſmodi luſus profudiſſe convictus ſit; & qui quæſtum facit, rem pauperum malè partam reſtituere, & qui jacturam paſſus eſt, tanquam ſacri patrimonii dilapidator, graves pœnas exolvere cogantur.* Concilium Burdigalenſe ejuſdem anni 1583. breviùs eaſdem leges præſcripſit, addidque, vel potiùs expreſſit eum ludum vulgatiſſimum, qui à chartis nomen aſſecutus eſt. *Ab alea,* Cap. 21.
teſſeris, chartis, & quovis alio vetito & indecoro ludo, tum privatim, tum publicè penitus abſtineant. Concilium Bituricenſe anni 1584. id ipſum ſtatuit, implicato & chartarum ludo: *Aleam, teſſeras, chartas,* Tit. 25. c. 7.
omnes ludos vetitos, comeſſationes ac inverecunda convivia, mercatus ac nundinationes, tabernas ac diverſoria præterquam in itinere devitent, præcipuè verò ab omni quæſtu qui uſuram redoleat, abhorreant. Nec ab his diſcrepat Concilium Aquenſe anno 1585. *Ne* De vita & honeſt. Cler.
pagellis pictis, aut alea, aliove hujuſmodi ludi genere ludant, aut ludentes ſpectent.

VI. Concilium Mexicanum anno 1585. ita pronuntiavit. Beneficiariis à ludo ingentia imminere diſcrimina, ob patrimonii pauperum exitialem diſ-
ſipationem. *Cujuſvis generis ludus quibuſvis hominibus* L. 3 Tit. 5.
maximo nocumento eſt, Clericis præſertim quibus ratione Clericalis officii, in ſanctè & laudabiliter agendo tempus terendum eſſet, ab eiſque reditus Eccleſiaſtici piis operibus eſſent impendendi. Tum verò damnantur à Concilio ludi *aleæ, teſſerarum, talorum*, quos jam Edicta Regia exulare juſſerunt. Vetantur & ibidem Clerici pila, vel globulis ligneis ludere publicè, vel cum ſæcularibus etiam privatim. *Publicè pila ludere prohibetur, & privatim quoque cum ſæcularibus, vel coram ſæcularibus perſonis, globos ligneos publicè ludendo ne impellant, ſub pœnis ſtatutis.* Scachi, vel conſimiles alii non vetantur, dum privatim ludatur, nec cum fœminis, nec intercedente pecunia. *Scachis aut aliis ludis permiſſis ne ludant in locis publicis, &c. Si autem in occulto ludos licitos hujuſmodi exercuerint, numeroſa pecunia in eis non intercedat. Aliter enim pro qualitate exceſſus corrigentur.* Denique cùm hoc Concilio ſinantur Clerici animum laxare modeſtioribus quibuſdam ludis, extra tempora Quadrageſimæ & Adventûs, vetatur ultra duo pondo ne pecunia intercedat. *Recreandi animi cauſa extra tempus Adventûs & Quadrageſimæ ludi liciti Clericis permittantur, ſumma duorum pondo tantùm intercedente, dummodo id rarò, ſine ſcandalo & cum perſonis honeſtis fiat.* De auſteritate priorum Canonum remiſit hoc Concilium, idque bifariam, conceſſo ut ſcachis luderetur, & propoſita victori pecunia, dumtaxat modica. Ab utroque hoc blandimento abhorruerant priora Concilia. Viderint peritiores, an hæc indulgentia ex eo profecta ſit, quòd ſcachi in Hiſpania longè tritiſſimi & uſitatiſſimi ſunt, nec vel tetrica ibi pietas ab his abhorret, unde neque in offenſionem incurrunt, vel Clerici ipſi, cùm eo ludo animum recreant. Quoad pecuniam verò, cùm in Provincia & civitate Mexicana habitum ſit hoc Concilium, nemo neſcit, eam ibi eſſe auri, argentique tam incredibilem copiam, ut quæ hic deſignatur ſumma, pro nihilo reputetur.

VII. In Concilio Avenionenſi anno 1594. pro-
hibitum eſt alea & pagellis pictis ludi. *Ludos pro-* Cap. 32.
hibitos non exerceant, taxillorum videlicet, & pagellarum. Idem decretum eſt in Concilio Narbonenſi
anni 1609. *Non ludant aleis, teſſeris, chartis, aut alio* Cap. 41.
ludo prohibito, vel indecoro: præſertim publicè, ut illorum in omnibus nota modeſtia promptiores eos reddat ad liberè in hoc peccantes arguendum.

Confirmat Nangius in vita ſancti Ludovici Regis, quod de vetitis diximus ab eo variis ludis. In genere etiam prohibuere Ferdinandus & Iſabella in Hiſpania aleas & chartas. Porro Marinæus Siculus qui hæc narrat, longam pertexit ſeriem calamitatum & perverſitatum, in quas præcipites acti ſunt

ludendi intemperantia, & effræni cupiditate Laïci complures, Clerici, adeoque & Prælati. L. 19. *Prohibuerunt & ludos, alea præcipuè, atque chartarum, ex quibus multa quotidie malorum genera naſcebantur.*

VIII. Venationibus, Comœdiis & popinis iidem propemodum Canones omnes ſuccenſent. Hinc adducti ſumus, ut hæc in unum Caput omnia compingeremus. Concilium Trecenſe anni 1128. venatione Equitibus Templi interdixit, quacunque demum arte inſidiæ feris ſtruantur, avibus, canibus, Cap. 46. 47. ſagittis, equis. *Quod nullus hactenus avem cum ave accipere audeat. Cum homine talia operante cum accipitre, vel alia ave nullus frater remanens hac principali cauſa ire præſumat. Præcipimus omni fratri profeſſo, nec cum illo qui hoc fecerit ideo perdat, niſi gratia eum cuſtodiendi à periculo gentili: nec cum cane ſit auſus clamare, vel garrulare, nec equum ſuum cupiditate accipiendi feram pungat.* Video Regulares fuiſſe hos Equites, ſed Equites certè erant, ferrum & arma tractabant, atque adeo nec majori eis fuiſſent dedecori venationes, quàm Clericis. At adeo non tamen venari permittuntur, ut & venatoribus ſe adjungere & eo ludicro paſci prohibeantur. Cæleſtinus III. Papa Lincolnienſem Epiſcopum & Prælatos duos inferiores delegavit, qui inquirerent in Archiepiſcopum Eboracenſem, qui delatus fuerat ſedi Apoſtolicæ, tanquam venationibus inſana quadam cupiditate addictus. Epiſt. 5. *Undecim Abbatum Præmonſtratenſis Ordinis teſtimonia manifeſtè declarare videntur, quod Eboracenſis Archiepiſcopus, ſacramenta injuncti ſibi officii vilipendens, venatione, aucupio, & aliis militaribus curis inutiliter occupatur.*

Concilium Pariſienſe anno 1212. aves, canes, venationes Clericis omnino aufert. Part. 1. c. 3. *Prohibemus etiam univerſis Clericis Beneficiatis, ne canes aut aves habeant ad venandum vel aucupandum; aut venationi ſive aucupationi inſerviant.* Specialiùs verò his deterrentur ludicris Epiſcopi: Part. 4. c. 4. *Prohibemus etiam ne venatione ſylvatica, ſive aucupio, vel aucellatione in perſonis propriis utantur.* Anno 1214. Concilium ad Montem Peſſulum vetuit, ne Beneficiarii domi alerent venaticos canes, & ne comites ſe venantibus niſi rariſſimè adderent, ut eo ſe ſpectaculo oblectarent, ita ut ne tum quidem ipſi aves propria manu portarent. Can. 7. 14. *Aves venatorias ne habeat in propria domo. Et ſi aliquando exeat cum laïcis ad venandum gratia ſpatiandi, quod rarò fieri expedit, propria manu hujuſmodi aves non portet.* Canonici vero Regulares & Monachi à venatione procul amandati ſunt. *Abbates, Priores, Monachi, & Canonici Regulares, venationes, & negotiationes prorſus devitent.* Innocentius Papa III. idem univerſim Clericis omnibus prohibuit: Can. 15. *Venationem & aucupationem univerſis Clericis interdicimus, unde nec canes, nec aves ad aucupandum habere præſumant.* In Titulo Decretalium *De Clerico venatore*, Epiſcopis, Preſbyteris, Diaconis interdicitur ſimiliter, ne canes venatorios, ne aves prædatrices domi alant, ne venatum ipſi unquam pergant. Idem & ad Monachos porrigitur.

Delinimenti aliquid excogitavit B. Raimundus de Penna-forti, à quo ne Pontifices quidem, ut ſuſpicor, ſuprà laudati alieni fuiſſent; eùm uſus rerum, quo per illum fas eſt Clericis aliquando laxare animum, non tam venatio ſit, quàm tranquilla & honeſta quædam mentis remiſſio; dum ea ſit relaxatio, & animi defagati recreatio, atque brevis & neceſ- Raimundi Summa. l. 3. pag. 346. ſaria ſit. *Et hoc de venatione ſaltuoſa, id eſt, quæ fit cum clamore, canibus & avibus, & armis, quæ etiam prohibita eſt Clericis. Ponere autem laqueum, vel rete pleuè & in ſilentio non prohibetur, etiam Clericis; dum divinum officium non negligatur.* Non Abbatibus tantùm & Monachis, ſed & eorum ſervis venationes, canes, aveſque aufert Clementis V. Decretum; niſi In Clemen. L. 3. T. 10. c. 1. ſylvæ illis ſint, & venandi jus extra ſepta Monaſteriorum; ac ne tum quidem Monachis intereſſe aut ſpectare fas eſt. In Concilio Albigenſi anno 1254. Can. 30. Beneficiariis & Clericis majoribus omnibus prohibitum eſt, ne canibus, avibus & venationibus ſtuderent. *Cum canibus & avibus non venetur.* Concilium Nanoetenſe anni 1264. præcepit Epiſcopis pœnas ſumere de Clericis venationi deditis, præſertim verò de Preſbyteris, quorum reprehenſibilior licentia eſt, & in plurium offenſionem incurrit. *Quia nullum venatorem invenimus ſanctum, præcipimus ut Prælati ſolliciti ſint & intenti in puniendo Clericos venatores, & præcipuè Preſbyteros & Religioſos, de quibus majus ſcandalum generatur.*

Conſtitutiones Synodales Saliſburgenſes anni 1420. aves, caneſque ſummovent omnes à Clericis, & quamcumque venationem intercludunt. Can. 4. *Venationi quoque cum canibus, necnon aucupationibus cum falconibus, niſis, aut hujuſmodi volacribus, Clerici omnino non inſiſtant, nec canes tales venaticos, aut aves in domibus teneant, aut ſecum per viam ducant.*

Concilium Senonenſe anni 1528. antiquo vigori reddidit Canones Concilii Aurelianenſis IV. à Gratiano in Decreto corraſos, & in ipſam Decretalium compilationem conjectos ſub Titulo jam laudato *De Clerico venatore.* At ſuſpenſionem vel excommunicationem his Canonibus ſancitam, vetuit Senonenſe hoc Concilium promulgari, niſi adversùs Clericos, qui ſæpiùs commoniti, à profanis illis voluptatibus non abſtinerent. Can. 26. *Contra Clericos venatores, vel negotiis ſæcularibus implicitos, ſi à venandi negotiandive conſuetudine moniti non deſiſtant, ad pœnam Aurelianenſis Concilii & alterius Lateranenſis procedetur.*

Concilium Tridentinum paucisſimis verbis rem Seſſ. 24. c. 12. expedivit. *Ab illicitis venationibus aucupiiſque abſtineant.* Sed renovatis antiquis omnibus Sanctionibus canonicis de reſtituenda ac repurganda Cleri diſciplina, revixiſſe ibi viſi ſunt Canones priſci omnes, quos ſuprà commemoravimus. Concilium I. Mediolanenſe plura non dixit: Cap. 25. *A venatione abſtinebunt.* Nec plura habet Concilium Remenſe: *A ludo, venatione, &c. abſtineant.* Concilium Aquileienſe anno 1596. De Cler. in gen. n. 6. cùm obſervaſſet infinitam quandam diſcrepantiam inter orationis & Scripturæ ſacræ caſtas & tranquillas delitias, Clericis apprimè conſentaneas, & tumultuoſas canum equorumque diſcurſationes, & inſatiatum venandi pruritum; ſubdit mox & aliam rationem, non paulò invictiorem, quò horrori meritò ſit hæc inſania, quòd citra ſacrilegam & immanem quandam crudelitatem non poſſit panis alendis pauperibus addictus canibus dari. Cap. 11. *Conſequitur autem, ut panis, qui miſerorum pauperum victui ſufficeret; panis, inquam de reditibus Eccleſiaſticis collectus, quod eſt patrimonium Chriſti, ad beſtiarum cibum indignè transferatur; cujus criminis ratio diſtrictè in die Domini reddetur.*

IX. Sicut vacuum eſt, apud Matthæum Paris ad annum 1240. legere eſt jus venandi vendicatum, confirmatumque Abbati Sant-Albanenſi in Anglia, adversùs eos Nobiles, qui ejuſmodi aliquando licentia olim ab Abbatibus impetrata, nunc adversùs Abbates ipſos abutebantur. Sed nec venationes eæ intra ſepta Monaſterii fiebant, nec iis Abbates, aut Monachi aderant, quando eorum vel ſervi, vel

amici in coetum vivario venabantur. Epiſcopum Pariſienſem Romano itineri ſe committentem Ivo
Epiſt. 56. Carnotenſis Epiſcopus Urbano II. Papæ per litteras commendavit, quibus perhonorifico primùm teſtimonio juvenem hunc Præſulem ornabat; tum orabat, ut illum ad Eccleſiæ regimen remitteret ſapientia & gravitate inſtructiorem, à venatu, & aliis juvenoræ voluptatibus alieniorem, orationi attentiorem & lectioni, cùm hoc inſtrumento ornari Præſules Roma redire debeant. *Quatenus ex diſciplina veſtra correctior, ex gravitate veſtra nobis reddatur gravior, videlicet ut ſtudium venandi & alia juvenilia deſideria in ſe comprimat, ſtudioſius ſolito orationi & lectioni incumbat.*

Ad Walterum Roffenſem in Anglia Epiſcopum vehementiſſimas litteras dedit Petrus Bleſenſis, quò eum ab inſano quodam absterreret venationis ſtudio, quo fervebat, vir jam octoginta annorum ætatem agens. A Pontifice jam & à purpuratis Patribus affirmabat pronunciatam in illum eſſe atrociorem ſententiam, ſed ſatius illis tandem viſum eſſe, Legato in Angliam adventanti mandare, ut in ejus vitam & mores inquireret, & eam ſententiam intonaret. *Jam in vos dominus Papa & Cardinales graviſſima animadverſionis ſententiam promulgaſſent; ſed Legato, qui in proximo venturus eſt, & rei inquiſitionem & executionem ſententia commiſerunt. Non decet, amantiſſime Pater, virum octogenarium ſe talibus immiſcere, nedum Epiſcopum; quem nec etiam juventus à talibus excuſaret.* Subjicit exemplum junioris Epiſcopi, cui nil juventa profuit, ne ſuſpenſionis & excommunicationis telo configeretur à Nicolao Papa, quòd à venatione non ſibi temperaret. *Legimus quia Nicolaus Papa ſuſpenſionis & excommunicationis ſententiam in Lanfredum Epiſcopum ferri cenſuit, quia venaticam artem exercebat, licet ille excuſabilior eſſet beneficio juventutis.* Perſcripſit & idem
Epiſt. 61. Petrus Bleſenſis ad Archidiaconum Saliſberienſem, ſi aves, caneſque ovibus Chriſti anteponere non deſiſteret, fore ut ipſe aliquando non inter oves Chriſti, ſed inter hædos numeraretur ultimo illo iræ ultricis die.

X. Venationis defenſionem & patrocinium agreſſus Jacobus Cardinalis Papienſis, tam arctis eam circumſcripſit limitibus, ut vel ſic damnaſſe magis illam, & oppreſſiſſe, quàm defenſitaſſe videatur. Aculeato neſcio quo verbo illum confixerat Attebatenſis Cardinalis in Conſiſtorio, ob ejus ni-
Epiſt. 48. mium venandi ſtudium. Dimiſſo Conſiſtorio non ſibi defuit Jacobus apud Cardinales, ut ejus criminationis invidiam à ſe abſtergeret. Ne ſibi quidem Epiſcopos & Parochos videri tutò & honeſtè poſſe venationi vacare, cùm laxando animo non deſint eis oblectamenta alia complura, nec verò poſſint ſine plebis ſuæ offendiculo venatibus indulgere. *Severius adimam venationem, ne qui admonendæ plebi eſt conſtitutus, reprehenſibilis ipſe in ejus oculis videatur.* Sed non poſſe ſe illis interdicere Cardinales, quibus nulla incumbit animarum ſalutis procuratio. *Plebem Cardinalis non curat, præcepta quotidiana Parochianis non dat, ad nullum miniſterium ſacrorum, ſe populo exhibet.* Unum eſſe quo diſtineantur Cardinales officium, conſilio ſuo Pontificibus adeſſe; eo perfunctis unam ſupereſſe orationem & lectionem, qua occupentur, qua ſeſe oblectent; in hæc ſi totos ſe immergant, nec aliis exercitationibus animum levent, corpus fatigent, brevi labefactatum iri valetudinem. Venatione eos & recreare animum, & ſubigere corpus, in ſylvas abduci, longè disjungi à contubernio & contagio mortalium, eoque receſſu morum innocentiam munire. *Cardinalem autem cùm dignitatis amplitudo domi contineat, tùm recluſus vel meditetur, vel legat, cùm ſeipſum adeuntibus præbeat, tùm otio ipſo valetudinem labefactet, cùm denique in faciem populi nihil niſi ſerium & grave oſtendere debeat, quis non indulgeat in tanta ſeveritate vitæ aliquando, ut procul ab omni turba ſe in nemoribus & ſylvis cum domeſticis ſine injuria cujuſquam oblectet, valetudini ſerviens, ad opus officii ſui novior & fortior redeat.* Conteſtatur autem Jacobus, ſe dum floreret juventus, vehementi venandi ſtudio arſiſſe; ubi primum in Cardinalium Collegium cooptatus fuit, illo prorſus abſtinuiſſe, quandiu per valetudinem licuit. At poſtea irruentibus ægritudinibus compluſculis, hortantibus etiam medicis, ut morborum peſtes illas à ſe propulſaret, id ſibi indulſiſſe, ut venatu nonnunquam animum, corpuſque reficeret, complurium aliorum imitatione Cardinalium, quorum virtutum & ingentium meritorum ſplendor ac fama obſcurari non potuit eo venationis laxamento. *Ego quandiu valetudo mea incolumis manſit, & jugum laboris potuit ferre, licet ab adoleſcentia venatio fuerit grata, ea tamen ſemper abſtinui. Huc verò una cum Pontifice & vobis remittendi animi gratia commigrans, ſentienſque mille morbos vehementius ſolito inſurgere, non privato inſtituto, ſed medicorum conſilio, non quærenda voluptatis cauſa, ſed redimenda valetudinis, hunc exercendi corporis laborem accepi. In quo etiamſi neceſſariam non haberem cauſam, aliorum me tamen Cardinalium poſſem tueri exemplo, quorum cum virtus & fides & in publicis rebus diligentia probata ſit nobis, ab hoc tamen ſolatii & recreationis genere non abhorrent.*

Non ſtatim probatur Jacobi ſententia, etſi accuratius diſſeratur. Non is ego ſum, qui obnitar Cenſoribus illis indeflexis, qui venationem ne his quidem cauſis ſatis purgari & emaculari poſſe exiſtimant. Sunt nævi certè aliqui, quos obruit quidam virtutum nitor eximius, quibuſcum coaluere, & quarum tuitioni ipſimet famulari videntur. Sed nævi tamen ſunt, & quidem tantò magis conſpicui, quantò dignitas eorum eminentior eſt, qui illis inficiuntur. Quantacumque ſylvæ denſitate occultari non poteſt dignitas eminentiſſima, orbi univerſo veneranda, & ex qua præſumptum omnibus, animoque præceptum eſt, non poſſe niſi illuſtria virtutum exempla proficiſci. Novum eſt, & nec fando, nec audiendo uſurpatum, unam eſſe venationem, qua corporis ægritudines occupentur, vel diſcutiantur. Denique ſtudio & curæ eſſe debet non minus charitas & ædificatio, quàm corporis integra valetudo, illis potiſſimum, qui in ipſo ſeſſitant Eccleſiæ univerſalis faſtigio.

XI. Paucis expediam quod ad popinas attinet Clericis occluſas, niſi dum longum iter emetiuntur. Disertè id prohibent Libri Decretalium, allegata authoritate Concilii Lateranenſis IV. ſub Innocentio III. *Et tabernas prorſus evitent, niſi fortè cauſa* L. 3. Tit. 1.
neceſſitatis in itinere conſtituti. Saliſburgenſe Conci- c. 15.
lium anno 1274. unius diei ſuſpenſione mulctavit ejus decreti violatores; ita ut eo die jejunaretur, & pane ſolo & aqua vita toleraretur. Biduo pœna eadem protrahebatur, ſi prohibitis etiam luſibus indulſiſſent. Qui ſæpius in his peccabant, exuebantur Beneficiis, aut ſi Beneficio carerent, arbitratu Epiſcopi pœnas dabant. Singulari animadverſione Con. 25.
dignum mihi viſum eſt hoc ſtatutum, propter illas medicinales pœnas, quas æquum eſt augurari eo-

ſuris Eccleſiaſticis implicatas ſemper fuiſſe, etſi rarius exprimerentur. Erant enim Canonum cenſuræ non pœnæ tantùm, ſed & medicinæ. In ſuſpenſionibus, depoſitionibus, excommunicationibus fuiſſet, quo vindicta ſcelerum, quo exemplum & in poſterum terror oſtenderetur, non cura vulnerum quibus animæ ſauciatæ fuiſſent: niſi conglutinatæ fuiſſent illis hujuſmodi pœnitentiæ variæ, quibus maceratur caro, ut anima convaleſcat. *Clericus non viator in ſacris Ordinibus conſtitutus, aut Monachus, vel Canonicus Regularis, ſi tabernam intraverit ſine cauſa, ab officio ſit ſuſpenſus, donec unum diem in pane & aqua jejunet. Si ibidem luſerit ad aleas, vel taxillos, ab officio ſit ſuſpenſus, donec duos dies in pane & aqua jejunet, &c.* Poſterioribus tum Conciliis, tum Synodalibus Conſtitutionibus complurimis innovata ſunt hæc decreta, & affixa eis pœna ſuſpenſionis.

XII. In ſupra delibatis Conciliis, Canonicisque ſtatutis proſcripta fuere ſpectacula, comœdiæ, ſaltationes. Hinc Concilium I. Mediolanenſe: *Clerici perſonati non incedent. Choreas privatas, aut publicas non agent, nec ſpectabunt. Fabulis, comœdiis, & haſtiludiis, aliiſve profanis & inanibus ſpectaculis non intererunt.* (Acta Eccleſ. Mediol. pag. 39. 46.) Sæpius jam inculcata, & centies ingeminanda eſt ratio hujus Decreti, non his ſæcularibus oblectamentis contaminari debere aures, oculoſque, Myſteriorum ſanctitati jam dedicatos. *Ne aures & oculi ſacris officiis addicti, ludicris & impuris actionibus ſermonibuſque diſtracti polluantur.* Vetuit Concilium Mediolanenſe III. diebus ſolennibus Patronorum Eccleſiæ Cœlitum luſus, ſcenicas voluptates, & choreas celebrari, quod his ludicris adeo non excitetur pietas, ut tota potius extinguatur. Concilio Toletano anni 1566. etſi maximè cuperet, non tamen per vetuſtiſſimas Hiſpaniæ conſuetudines licuit eidem auſteriori ſuffragari diſciplinæ. Damnati ſunt tamen in hoc Concilio ſcenici ludi, qui in Eccleſia ipſa die puerorum Innocentium ſacro exhibebantur, non ſine gravi fidelium offenſione. (Can. 21.) *Prohibet ſancta Synodus in poſterum turpem illum, quo die Innocentium intra Eccleſiam theatrales quidam ludi edi publicè conſuevere, magna cum Ordinis Eccleſiaſtici ignominia, nec non & divinæ Majeſtatis offenſa; quippe qui Chriſtianorum oculos, quos oportet ad ſpiritualia provocari, ab his ad peccandi libidinem avertant.*

Idem prohibuerat Concilium Baſileenſe, anno 1435. cujus Decretum Pragmaticæ Sanctioni Gallicanæ fuerat illigatum. Mox idem Concilium vetat, ne in Templis exhibeantur, & inter ipſa maximè Myſteriorum ſolennia, luſus, ſpectacula, choreæ, quæ exhiberi ſolent feſtis quibuſdam diebus, præeunte examine & approbatione Epiſcopi. *Spectacula vero, ludi quicumque, & choreæ, quæ alioqui præmiſſo examine, permittente Ordinario, non alias, in aliquot ſolemnitatibus, ac proceſſionibus agenda ſint, nullo modo dum divina officia vel celebrantur, vel dicuntur, intra Eccleſiam ipſam agi permittantur; cùm hæc divina officia perturbare ſoleant & ſanctitudinem illam interrumpere, quam domum Dei decere David divino ſpiritu docuit.* Tum verò Epiſcopis inſtant Patres hujus Concilii, & eorum Vicariis Generalibus, ne ea exhiberi ſinant, ea quibus convellatur potius, quam roboretur pietas fidelium. *Caveant Epiſcopi & eorum Vicarii, ne dum ſolemnitatis divinæ cauſa ludos aliquot & ſpectacula edi publicè permittere velint, ea permittant, quæ vel in minimo Chriſtianam Religionem offendant, vel ſpectantium animos in pravos mores quoquo modo inducere valeant.* Vetat Concilium, ne ſcenicos patiantur Epiſcopi ludos agi, niſi argumenta eorum pia ſint, & religioni accommodata. *Decernit ſancta Synodus, non alios ludos, non alia ſpectacula ab Epiſcopo permittenda fore, quàm quæ ad pietatem ſpectantium animos movere, à pravis moribus deterrere poſſint.* Prohibetur hic denique, ne Beneficiarii, Clericive ſacrati, perſonati unquam ingrediantur, aut fabulam ipſi agant in his ludis. Non paulò intolerabilior erat Hiſpaniæ mos, ubi Deo vovebantur & cœlitibus Taurorum certamina, hiſque abſurdiſſimis votis juramenti ſolennitas accedebat. Ejuſmodi ſive vota, ſive ſacramenta in irritum mittunt hujus Concilii Patres: oratione enim potius & religioſi ſeceſſus otio Deum & Sanctos coli: & quocumque demum obtentu hæ edantur pugnæ Taurorum, iis ſummoventur Clerici majores & Beneficiarii omnes. (Can. 26.)

XIII. In Concilio Burdigalenſi anni 1585. promulgatum eſt idem ipſum Decretum Concilii I. Mediolanenſis: *Clerici nunquam perſonati incedant, neque comœdias, fabulas, choreas, vel quid aliud ludicrum, ex iis quæ ab hiſtrionibus exhibentur, agant vel ſpectent. Ne viſus & obtutus ſacris Myſteriis dicati, turpium ſpectaculorum contagione polluantur.* (Can. 21.) Audi & Concilium Bituricenſe anni 1584. *Nunquam perſonati ſint; mimis, choreis ac ſaltationibus agendis atque ſpectandis abſtineant.* (Tit. 25. c. 6.) Et Aquenſe anni 1585. *Ne perſonati nunquam incedant, neve comœdiarum, aut chorearum, aut profani ullius ſpectaculi actores ſint, vel ſpectatores.* (Tit. de vita & hon. Cleric.) Concilium Mexicanum anni 1585. à Pio V. commemorat prohibitas fuiſſe ludicras taurorum pugnas, & excommunicationis fulmen intentatum Rebuſpublicis, & Principibus, qui earum copiam facerent, denique Beneficiariis ipſis, & majoribus Clericis, qui intereſſent. (L. 3. Tit. 5.) Conceſſit poſtea ut ea edi poſſent certamina Gregorius XIII. dummodo ut ne diebus Feſtis, atque ut omni animi contentione caverent Magiſtratus, nequid humani ſanguinis funderetur. Abſolvit quoque idem Pontifex hujuſmodi cenſuris, tum ſæculares, tum Equites Ordinum militarium, qui necdum ſacro Ordine quopiam initiati eſſent. His Pontificum Reſcriptis in medium allatis, Concilium hocce Mexicanum Majorum Ordinum Clericos & Beneficiarios vetat his intereſſe Taurorum pugnis, ſubjiciendos alioqui iis pœnis, quas & hæc Brevia Apoſtolica intorquent, & intorquebunt prætereà Epiſcopi judicio & arbitratu ſuo. Tum denique idem ſtatuit quod Concilium Mediolanenſe I. Idem decrevit & Concilium Avenionenſe anni 1594. *Choreis, comœdiis, aliiſve profanis ſpectaculis non interſint.* (Can. 32.) In Concilio Aquileienſi anno 1596. Conſtitutio edita eſt, fuſior & enodatior, in omnes eas voluptates, & inſanas delicias, quibus Clericatus majeſtas mirum in modum deturpatur. *Ad ſpectacula comœdiarum, ſive ad bancos circulatorum & buffonum in plateis, qui aliis exemplum eſſe debent maturitatis & prudentiæ, accedere & aſſiſtere Clericos non decet. A chorearum ſpectatione item Clerici abſtineant. Saltationem verò privatam & publicam, quod eſt intemperantiſſimè temeritatis genus, nulla ratione committant, niſi gravioris correctionis virgam experiri affectent. Perſonatum incedere Clericum, turpe, vanum, perículoſum, non ferendum. Non enim ad bonum habitus Clericalis depoſitio; ſæpiſſimè ad malum, vel inchoandum, vel conſummandum.* (Can. 30.)

Fateor affuiſſe Torneamentis Cardinalem Ximenium, ſive ludicris militum & ſimulatis pugnis, ſed gravem ille neceſſitatem excuſavit comitandi Regis, qui tum ægritudine afflictus eſſet, & eo egeret

Gomez l. 5. vita ejus. oblectamento. *Sic Regem morbo afflictum oblectare curavimus.* Poterit iis Ximenius exemplo S. Thomæ præſtantiſſimi Apameæ Epiſcopi, de quo nos ſuprà, & qui *licèt hoc vetaret Eccleſiæ Canon, ut Coſroïs furorem molliret, certamen equorum in Circo ſpectare non recuſavit*, referente Evagrio.

XIV. Unum reſtat, ut de Armis dicamus, quibus diſcincti, prohibitique ſunt Clerici Conciliis, & Canonum ſtatutis iiſdem, quæ hoc jam capite perſtricta ſunt. Jam olim Petrus Damiani dolere ſibi vehementer affirmabat, quòd jam tum Clerici aut muniri ſe, aut decorari geſtirent aliis telis, quàm quibus error & ſcelus debellatur. *Arma po-* Epiſt. 15. *tius, arma corripimus, vibrantia telis tela conſerimus, & non verbo, ſed ferro contra noſtri Ordinis Regulam dimicamus.* Increpabat Bernardus Epiſcopum & Capitulum Trecenſis Eccleſiæ adversùs Subdiaconum, qui arma induerat, & uxorem duxerat. *Nec Clerici* Epiſt. 203 *eſt pugnare armis militaribus; nec Subdiaconi uxorem ducere.*

In Concilio Salingeſtadienſi prohibiti ſunt Laïci ipſi anno 1022. ne armati Eccleſias inirent, in quas tum quidem niſi Regum enſis non inferebatur. *De-* Can. 8. *cretum eſt etiam, ut nemo gladium in Eccleſiam portet, Regali tantùm excepto.* Vides quàm non ſinerentur tunc Clerici arma tractare, aut indui, cùm & Laïcis ipſis ea excuterentur, ubi Templa inibant. Ne tum quidem cùm maximè privata bella ſerviebant, & nemo non injurias ſibi illatas armis ſuo nutu ulciſcebatur; ne tum quidem, inquam, Clericis & Monachis fas erat armari, quare & illis & eorum comitibus omnes vim & manus abſtinebant. Teſte Glabro circa annum 1031. ita pluribus cautum eſt Conciliis. *Clericis ſimiliter omnibus, Monachis &* L. 4. c. 5. *Sanctimonialibus, ut ſi quis cum eis per regionem pergeret, nullam vim ab aliquo pateretur.* Suo ſuprà loco diſceptatum eſt de militia, cui Clerici ipſi penè implicabantur, quoſque uſus erat armatas cohortes ad Regios deducere Exercitus; ſed non unquam illis per ſacras Eccleſiæ leges conceſſum eſt, aut pugnare ipſos, aut vel armis accingi. Si quis in has leges committat, eum Concilium Turonenſe anni 1060. Beneficio & Clericatu expunxit. *Quicumque* Can. 7. *Clericorum deinceps in armis militaverint, & Beneficium & conſortium Clericorum amittant.* Ubi Villelmus Nothus Neuſtriæ Dux Angliæ Regnum ſuæ ditioni adjecit, copiis ejus permixti deprehenſi ſunt Clerici, quibus Epiſcopi Neuſtriæ mox canonicam dictavere pœnitentiam, quòd arma induiſſent, & in acie manus conſeruiſſent. *De Clericis, qui* Conc. Gen. Tom. 10. pag. 351. *pugnaverunt, aut pugnandi gratia armati fuerunt, quia pugnaſſe eis illicitum erat, ſecundum inſtituta Canonum, ac ſi in patria ſua pugnaſſent, pœniteant.*

In recenſendis Exercitûs ducibus ad ſacram expeditionem, Urbanus II. anteſignanum omnibus & principem præponit Anicienſem Epiſcopum: *Hinc* Epiſt. 16. *Podienſis Epiſcopus belli dux, & Raymundus S. Ægidii Comes, inde Hugo Magnus Philippi Francorum Regis frater, &c.* Prælati alii, Clericique magno numero copiis Crucis vexillo inſignitis comites ſe adglomeravere, ſed non aliis quiſquam eorum armis cinctus fuit, quàm ſpiritalibus. Unde & idem Urbanus II. in Concilio Claromontano, ubi claſſicum ipſe cecinit ad bellum id ſacrum, *Ne aliquis Cleri-* Cap. 4. *cus arma deferat.* Utriuſque militiæ diſcrimen expreſſit Concilium Londinenſe anno 1138. accommodatè ad decretum Papæ Nicolai, qui eas vetat promiſcuè haberi. Ut nuſquam enim militi aptari poſſunt ſacra munia Sacerdotum, vel ornamenta: ita ne conſentire quidem unquam poſſunt miniſtris Altarium ſive arma, ſive prælia militantium. *His ſubjungimus authoritatem Nicolai Papæ, dicentis, Cùm diſcreti ſint milites Chriſti à militibus ſæculi, non con-* Can. 13. *venit militem Eccleſiæ ſæculo militare, quia per.....ad effuſionem ſanguinis neceſſe ſit pervenire. Denique ſicut turpe eſt laïcum Miſſas facere, Sacramenta corporis & ſanguinis Chriſti conficere; ita ridiculum & inconveniens eſt Clericum arma ſuſtollere, & ad bella procedere.*

Scitè omnino Bernardus *ducem & principem militiæ* electum ſe fuiſſe certior factus, & ad Romanum Pontificem perſcribens, atque id oneris conſtantiſſimè detrectans, profitebatur, ut vires ſuppeterent, ne fingi quidem poſſe quidquam à ſua profeſſione alienius. *Quid tam remotum à profeſſione* Baronius *mea, etiamſi vires ſuppeterent, etiamſi peritia non deeſ-* anno 1146. *ſet.* Concilium Londinenſe anno 1175. exauthorandos decrevit Clericos, qui in publicum armati prodirent. *Quicumque ex Clero videntur eſſe, arma non* Can. 11. *ſumant, nec armati incedant, ſed profeſſionis ſuæ vocabulum religioſis moribus & religioſo habitu præbeant. Quod ſi contempſerint, tanquam ſacrorum Canonum contemptores & Eccleſiaſticæ authoritatis profanatores, proprii gradus amiſſione mulctentur, quia non poſſunt ſimul Deo & ſæculo militare.*

XV. Inſeri hic & inculcari juvabit duo quædam vel tria, quæ non perfunctoriè ſunt perpendenda. 1. Hæ perſonabant undique tum maximè Eccleſiaſticæ leges in Clericos armorum geſtandorum cupidos, eo tempore, quo bella pluſquam civilia ſæviebant, graſſante privatorum licentia in congreſſiones, cædes, incendia. 2. Eo etiam tempore, quo Epiſcopi & Abbates Regibus milites ſuppeditabant, nonnunquam & ipſi ductabant, in caſtris aderant. 3. Eo denique tempore, quo ardebant ſacra Palæſtinæ bella. His utcumque cauſis color aliquis & fucus oblini potuiſſet armandis impunè Clericis. Et ne tum quidem tamen laxarunt Pontifices Romani & Concilia eam veterum Canonum conſtantiam, qua funditus Clerici armis includebantur.

XVI. Mirabile forſan videbitur, quòd in Odonis Pariſienſis Epiſcopi Conſtitutionibus Parochi, Clericique prohibeantur cultros geſtare cuſpide ſua armatos. *Prohibetur diſtrictè, ne Sacerdotes cultellum* Con. 40. *portent, cum cuſpide, nec Clerici eorum.* Idem prohibuit Concilium Biterrenſe anno 1233. Clericis omnibus, addito etiam eo, ut ne quis enſes, lanceas, vel quæcumque jacula geſtaret, niſi forſan belli tempore. *Diſtrictiùs inhibemus, ne aliqui Clerici qui* Can. 13. *volunt gaudere privilegio Clericali, cultellos acutos, enſes vel lanceas deferre præſumant: vel armis impugnativis, quibus vis infertur, non utantur, niſi fortè tempore guerræ.* Permitti videntur hoc Canone arma, quæ tueantur nos; vetari, quæ alios impetant: quin & hæc etiam belli tempore annui. Tunc nimirum jam illud invaluerat etiam inter Clericos poſſe vim vi repelli, eo propriæ tutelæ moderamine, ut etiam cadente adverſario nihil irregularitatis incurreretur. Itaque videri poſſunt hoc Canone permitti Clerici iis armis accingi, quibus non impetant ipſi quidem, ſed impetiti perniciem à ſe amoliantur. Porro graſſatores amoliri vix dabatur, niſi iis etiam armis, quibus cruor funderetur: hinc expugnatum tandem & illud eſt, ut bellico tempore cujuſlibet generis arma geſtare Clerici ſinerentur.

Sed illud præteriti nefas eſt, id eo loco & tempore laxari, quo impatientiſſimè cruentiſſiméque

Albigenſes hæretici Clericorum ſanguinem ſitiebant, eoſque paſſim impunè contrucidabant. Io Concilio Albigenſi prohibita ſunt Clericis Torneamenta, ſeu ludicra pugnarum imitamenta, ſemper inſana, cruenta nonnunquam. Mirum eſt in ea quoque Clericos inſaniſſe, quæ damnari oportuerit legibus Eccleſiaſticis; ut audaciæ & furori occurreretur, & iofinitis propemodum impenſis. Præterquam quod probroſum erat & inſolentiſſimum, Clericos ſcuto & laocea prætentis pugnare, quod tum vernaculè *biordare* dicebant, cùm id nominis ipſi Torneamento adjiceretur. Audiendus Caoon ipſe ejus Concilii anno 1154. habiti. *Trepidare quoque, quod*
Can. 31. *vulgariter dicitur biordare, cum ſcuto & lancea, aliquis Clericus non publicè attentet, quia ex his multa diſſolutionis, laſcivia & ſcandali materia generatur.* Deteſtabilius aliquid in Concilio Londinenſi esploſum eſt, cùm Clerici armis induti ſicariis & latronibus permixti, nullis non ſe cruentarent facinoribus. Declarat Coocilium arma geſtare Clericos vetari humanis diviniſque legibus, ut ne ad defenſionem quidem propriam iis abuti qoeant. *Cùm*
Can. 4. *Clericis divini & humani juris authoritate armorum uſus ſit omnino prohibitus, ita ut eis etiam pro juſtitia ad defenſionem, aut vindictam nullatenus ſit permiſſus, &c.*

His Concilii hujus verbis pene addubitare cogimur, an ea doctrina, quæ Clericos ſinit vim vi repellere, & occidere, ſi non aliter poſſint ſuæ ipſorum vitæ conſulere, jam maria tranaſſet, & in Anglia uſu recepta eſſet. Nec te moveat Canones quandoque alios aliis diſcrepare, cùm in ipſam Eccleſiæ diſciplinam tot vices illapſæ ſint, tot irrepſerint novitates, perinde ut locorum & temporum ſive opportunitas ſuadebat, ſive cogebat neceſſitas. Concilium Budenſe anno 1279. bellicis negotiis Clericos eliminat, niſi ad patriæ defenſionem, quo ipſo tempore tamen pugna abſtinebunt ipſi quidem.
Can. 7. *Nec bellicis actibus ſe implicent aut involvant, niſi fortè pro Eccleſiarum ſuarum & patria defenſione, non ad impugnandum, vel propulſandum, ſed ad defenſionem tantùm, ſi neceſſitas eum compellat; & tunc in propriis perſonis non pugnent.* Et hoc ipſo mox tamen Concilio permittuntur Clerici enſes circumferre, quando intuta & infeſta ſunt itinera. Ne verò aſſentari ſibi ipſi poſſint inanis neceſſitatis & periculi imagine, nec tunc arma gerant, niſi permittente Epiſcopo.
Can. 11. *Diſtrictè præcipimus, ne Sacerdotes vel Clerici in quovis ordine conſtituti, gladium vel cultellum, quod vulgariter dicitur bord portent, niſi eis manifeſti timoris cauſa ingruerit; nec tunc abſque licentia Prælatorum portent.*

Duo hic ſcrupuli eximuntur; nempe qui cultri tandem eſſent, quos cum cuſpide geſtare Clerici vetabantur. Gladii nimirum illi erant, qui verna-
Couteias. culo idiomate cultelli dicuntur. Hinc etiam elucet cur qui in Torneamentis depugnabant, biordare dicerentur. Sive Saxonica enim, ſive Germanica lingua cultri illi in Torneamentis uſitatiſſimi, *bordi* nomine donabantur. *Cultellum quod vulgariter dicitur Bord.* In Synodo Bajocenſi anno 1300. prohibentur majores illi cultelli cum cuſpide, niſi temporibus & locis illis, quæ hoſtili incurſione infeſtentur.
Can. 55. *Diſtrictè præcipitur, ne Sacerdotes magnum cultellum portent cum cuſpide: nec Clerici, Sacerdotes vel alii, in ſacris Ordinibus conſtituti, niſi juſti cauſa timoris.*

Poſtquam Clemens V. ſuum illud Decretum promulgavit, quo irregularitatis formidine abſolvuntur Clerici, qui adgraſſores peremerint, dum id unum volunt, id unum connituntur, ne ipſimet interimantur, nemo deinceps dubitavit, quin poſſent Clerici arma geſtare accommodata propulſandis & inferendis plagis, ubi eorum vitæ juſtum periculum imminebat.

Verùm uti non eo unquam quo cœptum eſt gradu hæret remiſſio juris, conceſſis ſemel armis ad repugnandum, non multò pòſt eò quoque ventum eſt, ut & ad oppugnandum indulgerentur. Additum, ut id fieret furente bello, & ubi aliquid ingrueret periculi; placuit, ut & cum aſſenſu Epiſcopi id fieret, ut arbiter ipſe eſſet, an tanti eſſet periculum. Hæ cautiones non multò pòſt exoleverunt. De aſſenſu Epiſcopi minùs laboratum eſt. Poſtremò intermiſſa quoque mentio belli, aut periculi ejus, à quo meritò cavendum eſſet. Concilium Moguntinum anno 1549. *Nulla arma induant, niſi iti-* Can. 74.
nerantes. Concilium Narbonenſe anno 1551. *Nec en-* Can. 20.
ſem, nec pugionem, nec aliud armorum genus ſecum geſtent, niſi propter itineris neceſſitatem. Nec ſecus Concilium Narbonenſe anno 1609. Concilium Aqui- Can. 41.
leienſe anno 1596. *Arma Clericorum ſunt lacrymæ & orationes, non enſes, aut alterius formæ, vel materiæ arma. Per civitates & loca in quibus habitant, ſi quis Clericorum extra itineris faciendi neceſſitatem inſolenter arma cujuſcumque generis detulerit, eum damnandum ſtatuimus quarta parte fructuum ſuorum Beneficiorum.*

XVII. Beatus Carolus Archiepiſcopus Mediolanenſis, quo aſpirante & connitente revixiſſe videbatur priſca Eccleſiæ diſciplina, duas illas in uſum & vigorem revocavit conditiones, quibus Clerici arma ferre permiſſi fuerant, ut eo loco & tempore id auderent, quo juſtum periculum immineret, & ne ſine Epiſcopi examine & permiſſione. En ſtatutum Concilii I. Mediolanenſis ad familiares Epiſcoporum. *Familiares ejus arma ne ferant, niſi in itinere, vel neceſſitatis cauſa, idque Epiſcopi arbitratu.* Illud quoque cavetur, ut ſcripto detur ea permiſſio, & ne Clericis unquam annuantur balliſtæ, ſeu igneorum globulorum jaculationes. *Clericorum ar-* Acta Eccl.
ma ſunt orationes & lacrymæ. Idcirco edicimus, ne arma Mediol pag.
cujuſvis generis ad offenſionem, vel etiam ad defenſionem 27. 29.
ferant, exceptis cultellis ad domeſticum vitæ uſum accommodatis, niſi fortè extra civitatem ſuſpectis locis iter eis faciendum ſit. Quod ſi Epiſcopus probabili juſtaque de cauſa id eis permittendum eſſe judicaverit, tunc ſcripto impetrata venia ipſis uti liceat; non tamen publicè, niſi rei aut facti neceſſitas poſtulet. Omnino baliſta, haſtis & ſclopeto, telis, aliiſque hujus generis inſtrumentis ipſis interdicimus. His ſe accommodavere Patres Concilii Mediolanenſis anno 1585. *Arma ne ferant, niſi itineris longioris cauſa, atque ea tamen breviora, ac facultate ab Ordinario impetrata.* Paulò pro-
lixiùs rem enucleavit Concilium Mexicanum ejuſ- L. 3. T. 5.
dem anni, accommodatè etiam ad Statuta beati Caroli.

Ubi verò tradit Tridentinum Concilium, qui vim vi repellendo quempiam occiderint, ne ipſimet neci dedarentur, eis quodammodo deberi diſpenſationem ad Ordines & ad Beneficia: *Si verò homici-* Seſſ. 14. c. 7.
dium non ex propoſito, ſed caſu, vel vim vi repellendo, ut quis ſe à morte defenderet, fuiſſe commiſſum narretur; quam ob cauſam etiam ad ſacrorum Ordinum & Altaris miniſterium, & Beneficia quæcumque & dignitates, jure quodammodo diſpenſatio debeatur. Hinc jure inferes, eo neceſſariam adhuc eſſe diſpenſationem, quanquam penè neceſſariò etiam concedendam, quòd non omnia priſcæ Canonum authoritatis veſtigia oblitterata ſint, qui nempe ante ſæculi duodecimi

exitum non ſinebant omnino Clericos arma geſtare, ne ad repellendum quidem percuſſorem, & vim vi
L. 5. Decret part. 1. pag 172. repellendam. Id quoque obſervavit Fagnanus, debere quaſi jure ex ſacræ Congregationis Concilii reſponſo diſpenſationem, cùm quis tuenda parentis vita percuſſorem occidit, quanquam tum certiſſimè contracta ſit irregularitas.

De Hoſpitalitate.

CAPUT XLVII. *P. 2. l. 4. c. 9.*

De Hoſpitalitate ante annum Chriſti octingenteſimum.

I. De hoſpitalitate priorum quinque ſæculorum Eccleſiæ.
II. Concilium Matiſconenſe vult Epiſcoporum exemplis inflammari laicos ad hoſpitalitatem. Gregorius II. Bonifacium monet, ne Epiſcopos minus bene morigeratos menſa excludat, ſed anſam inde rapiat eos ad bonam frugem compellendi.
III. Negat Avitus Epiſcopos alios Epiſcopis extraneos ... poſſe.
IV. V. Mira B. Eligii hoſpitalitas, nec non & B. ... ad excipiendos Clericos & Laicos.
VI. De B. Domnolo.
VII. VIII. De B. Gregorio Papa.
IX. Gregorii vehementes exhortationes ad Epiſcopos urgendos ad hoſpitalitatem.
X. Singularis Eccleſiæ Romanæ hoſpitalitas.
XI. Regulis Monaſticis hoſpitalitas commendatur. Regula ſancti Benedicti.
XII. Religioſa hoſpitum exceptio.
XIII. Regula B. Aureliani hoſpites excluſit. Cur.
XIV. XV. XVI. Varia obſervantur in hoſpitalitate Hiſpanicarum Eccleſiarum.
XVII. De Eccleſia Anglicana.
XVIII. De Eccleſia Alexandrina.
XIX. ... Clericis interclaſa in Oriente & Occidente.
XX. Rariſſima erant olim Tabernæ diverſoria. Hinc communior tunc hoſpitalitas.

I. TAnta habet momenta hoſpitalitas in inſtitutione Clericalis vitæ, & in uſu regendo facultatum Eccleſiæ temporalium, ut non immerito ſepoſuerimus ei hanc ſpecialem diſſertationem. Non pauca jam de ea delibata ſunt ſuperius, in exequendis frugalibus expenſis proventuum Eccleſiaſticorum. Alendis pauperibus expenſas fuiſſe rea Eccle-
Apolo. c. 39. ſiæ author eſt Tertullianus. *Hæc quaſi depoſita pietatis ſunt. Nam inde non epulis, non potaculis, nec ingratis voratrinis diſpenſatur, ſed egenis alendis, humandiſque.* Quæ Agapæ dicebantur, re etiam magis quam nomine charitatis epulæ erant. *Inopes quoque refrigerio iſto juvamus.* In juſtis etiam cauſis non ducendorum conjugum Paganorum, hanc ille non tacet, quod Chriſtianis fœminis jam intercluſa foret
L. 2. ad uxorem. hoſpitalitas. *Si peregrè frater adveniat, quod aliena in domo hoſpitium?* Hæc ad laïcos ſpectabant, à quibus nonnunquam Epiſcopi excipi vetabant fidei & pacis Eccleſiæ adverſarios. Expoſtulabat Firmilianus non alia ratione Stephanum Papam Epiſcopos ali-
Epiſt 75. apud Cypr. quos hoſpitii jure arcuiſſe. *Præciperet fraternitati univerſæ, nequis eos in domum ſuam reciperet: ut venientibus non ſolum pax & communio, ſed & tectum & hoſpitium negaretur.* Conciliis Gangrenſi & Laodice-
Can. 27 28 no probabantur adhuc Agapæ, ceu charitatis & hoſpitalitatis publicæ convivia, ad pauperum maximè ſolatia, dum ne amplius in Eccleſia fierent.
Can. 28. Concilium Carthaginenſe III. non abhorruit ab his epulis in Eccleſia inter Clericos celebrandis propter
Can. 30. hoſpites. *Ut nulli Epiſcopi, vel Clerici in Eccleſia conviventur, niſi forte tranſeuntes hoſpitiorum neceſſitate illic reficiantur.* Nam peregrinantes Epiſcopi apud Epiſcopos cujuſque loci hoſpitabantur. Inde querelæ Chryſoſtomi de Theophilo Alexandrino Epiſcopo ad Innocentium Papam, quod Conſtantinopolim profectus, non ad Epiſcopales ædes ſuas divertiſſet, ubi parata & inſtructa erant omnia. *Erant* *Socrat. l. 7. c. 4. 11. 13.*
enim diverſoria, & alia omnia, quæ oportebat bene inſtructa. Ex quo dilucidum eſt, quanquam Chryſoſtomus reprehenderetur; quòd ſolus cibum ſumeret, invitatos tamen ab illo fuiſſe ad menſam & hoſpitium Epiſcopos, eos ſaltem, quos ſingularis commendabat præſtantia dignitatis. Ea enim *Sozom. l. 8. c. 9.*
cæteri copia Conſtantinopolim confluebant, ut vix aut ne vix potuiſſent omnes uno tecto excipi. Invitatus eſt & Epiphanius, ut apud illum diverſaretur, qui & ipſe abnuit, jam Theophili partibus devinctus. Tritum eſt illud Spiridionis Epiſcopi, cùm tempore jejunii non habuit domi quo foveret hoſpitem, ne panem quidem, niſi carnes porcinas. Hinc illud conjicitur omnes prorſus hoſpites excep- *Sozom. l. 5. c. 11.*
tos fuiſſe. Diximus alibi Auguſtini menſæ carnes ſemper illatas fuiſſe propter hoſpites, quanquam ipſe quidem cum ſuis leguminibus tantum veſceretur. Si Clericos autem laïcoſque hoſpitii humanitas complectebatur, multo magis Epiſcopos, quos inter ea erat mutuæ communionis teſſera. Huc pertinebat, quod Theophilus & Epiphanius à Chryſoſtomo invitabantur, huc ſpectabat, quod & illi recuſarunt. Piè oſtentabat Athanaſius quod Julii Papæ communione & prandio exceptus fuiſſet. *Com-* *Apol. 2.*
munione & Agape digni habiti ſumus. Author eſt Nazianzenus Julianum Apoſtatam Eccleſiæ mores & decus æmulantem, paria hoſpitalitatis jura & Xenodochia inter Gentiles inſtituere voluiſſe. At nuſ- *Orat. 2. in Iul.*
quam ſuperſtitio religionem perverſâ & diſtortâ hac imitatione aſſequetur. In Agapas tandem ea irrepſit licentia & temulentia, quæ illas deſinente ſæculo IV. aboleri coëgit. Illis abolendis inſudarunt Ambroſius & Auguſtinus, quos nemo neſcit hoſpitalitatis fuiſſe ſtudioſiſſimos. Nempe frugi *Baron. an. 391 n. 39.*
erant & modeſtæ horum Epulæ. Nec prætereundum quod narrat Sidonius Apollinaris de Epiſcopo ſui ævi ſanctiſſimo, qui invitus Auſa ad Epiſcopatum abreptus eſt. *Humanitas ipſa ſic benigna, quam fru-* *l. 4. Ep. 24.*
gi; nec ita carnibus abundans, quam leguminibus. Certè ſi quid in cibo unctius, non ſibi, ſed hoſpitibus. Cæ- *Baron. an. 484. n. 29.*
teris Beneficiatis pro ſuo cuique modulo hoſpitalitas commendabatur. Illos Conſtantius exoneraverat Meratûs jure, quo Officiales Imperii excipi neceſſe erat. *Neque hoſpites recipietis.* *Cod. Theod. De Epiſc. & Cler. leg. 8.*

II. Commendata eſt à Concilio Matiſconenſi II. hoſpitalitas, tum Epiſcopis, tum Clericis omnibus, ut non præconio tantùm, ſed exemplo maximè eorum fideles excitarentur ad Chriſtum ipſum in hoſpitibus excipiendum, & ad morigerandum Apoſtolo vehementiſſimè cohortanti ad hæc religioſæ hoſpitalitatis officia. *Sectatores hoſpitalitatis eſſe, non* *Can. 11*
ſolum Dominus Jeſus admonet, cùm ſe dicit in hoſpite receptum fuiſſe, ſed etiam ejus Apoſtolus omnibus pene ſuis præceptis. Propterea oportet unumquemque noſtrûm, non ſolum ſemetipſum ad hoc opus hortari, ſed etiam omnium fidelium mentes, ut poſſint apud Deum miſericordiæ operibus pro noſtris peccatis intercedere, & nos ei per puram hoſpitalitatem reconciliare. Si quis ergo noſtrûm non admonuerit, aut exemplum exhortationis ſuæ ipſe priùs opere non comprobarit, indignationem procul dubio incurret Domini majeſtatis. Prædicetur hoc noſtræ mediocritatis ſtatutum in auribus omnium Chriſtianorum.

Germanicæ parens & conditor Eccleſiæ Boniſacius Gregorium II. Papam conſuluit, an contubernio & menſæ ſuæ aſciſcendi ſibi eſſent Epiſcopi illi, & Preſbyteri, quorum mores Ordini & dignitati ſacræ immaniter diſſentirent. Reſcripſit Pontifex graviſſimis objurgationibus caſtigandos eſſe hos ſacri Ordinis ſui contaminatores, congreſſu tamen & menſa eos nequaquam abſtinendos. Nimirum uſu-venire non rarò, ut qui increpationibus non franguntur, molliantur ſuavitate & lenocinio humanitatis, qua convivia condiuntur. Denique anctor illi fuit Gregorius, ut eadem arte & indulgentia demereri & conciliare ſibi ſtuderet Optimates, quorum opera & conſenſione expeditior lætiorque futurus eſſet curſus Apoſtolicarum ſuarum functionum. *Veruntamen collocutionem & menſam communem cum eis agere non recuſes. Plerumque enim contigit, ut quos correctio diſciplinæ tardos facit ad percipiendam veritatis normam, conviviorum ſedulitas, & admonitio blanda ad viam perducat juſtitiæ. Idipſum autem & illis Proceribus, qui tibi adjutorium præſtant, obſervare debetis.*

III. Cæſario Arelatenſi Archiepiſcopo per Epiſtolas Avitus Viennenſis Archiepiſcopus commendavit Maximianum Epiſcopum, quem regionis ſuæ populatio, & neceſſitas quærendi medici in Gallias venire compulerat. Oculorum enim gravi valetudine afflictabatur. Ita ſtatuebat Avitus nihil attinere, Epiſcopo Epiſcopi ærumnas exponere; nec enim quamvis longinquæ regionis Epiſcopus, & diutius patria extorris, Epiſcopis aliis, Catholiciſque Pro-
Epiſt. 9. vinciis alienus & hoſpes videri poteſt. *Nihil dicendum de peregrinationis labore ſuſcepi, quia quantalibet vel temporum longitudine, vel itineris vaſtitate genitalis patriæ linquat habitaculum, peregrinus Sacerdos dici non poteſt, ubi Catholica reperiri Eccleſia poteſt.*

IV. In recenſendis B. Eligii Epiſcopalibus virtutibus hoſpitalitatem illuſtri elogio ornavit B. Audoënus: *Hoſpitalitate præcipuus.* Præter ægrotos, quibus ipſe medicabatur, alioſque quibus panem, veſtes, pecuniam erogabat, duodecim quotidie menſæ ſuæ adhibebat, aquam infundebat manibus, miniſtrabat, utplurimum unà accumbebat. Sed illud potiſſimum ſtupet Audoënus, quod ſemel exorſus hæc pietatis munia fungi, nunquam deſiit, nun-
L. 1. c. 1. quam intermiſit. *Ita fateor nunquam vidi ſtudium fervere, nuſquam in Galliis hujuſmodi opera taliter à quoquam audivi expleri. Poſſet enim quis vel raro arripere; ſed vix aut difficilè perpetuo tenere. Hic vero quod ſemel propoſuit, perpetuo retinuit: quod primum Deo vovit, nullis mundi negotiis obligavit: quod in principio arripuit, ad finem uſque perduxit.*

V. Redeo ad Cæſarium, cui non minus quam Avito perſuaſiſſimum erat, non Epiſcopos tantùm, ſed Clericos quoſlibet nuſquam extraneos, nuſquam peregrinos videri debere, quo demum cùmque loco peregrinentur, dum Clerus modò ibi ſit aliquis. Immortalis Agni menſa communis illis eſt cum Clero loci. Epiſcopi menſa communis & illis potiori jure erit, quam ſæcularibus, quos inde nec
Vita ejus. L. 1. c. 31. Cæſarius ipſe excludit. *In domo quidem Eccleſiæ ſuæ, ſicut illo præſente, ita abſente, convivium ſemper præparatum eſt Clericis, ſive quibuſcumque advenientibus. Nullus illo ſuperſtite, tanquam ad extraneam civitatem, ſed tanquam ad propriam domum Arelate venit.* Nec ambigi poteſt, quin hac hoſpitum menſa perſonaret ſacra lectio, cùm Cæſarii diſcipulus & vitæ ejus Scriptor affirmet, prandia ejus, cœnaſque ſpiritalibus ſemper lectionis ſacræ epulis abundaſſe, ut utriuſque hominis epulo lætitia conduplicaretur. *Ad prandium vero & ad cœnam menſa ſua ſine ceſſatione quotidie legebatur, ut uterque interior exteriorque homo ſatiatus refectione duplici lætaretur.* Nihil eſt verò quod mirari magis lubeat, quam immenſum & inexhauſtum charitatis Epiſcopalis Ærarium Cæſarii, quo Civitas & Ædes Epiſcopi Arelatenſis, patria, diverſorium, & menſa communis jam videretur eſſe tam Clericorum omnium quam ſæcularium. *Nullus illo ſuperſtite tanquam ad extraneam civitatem, ſed tanquam ad propriam domum Arelate venit.*

VI. Dumnolus Epiſcopus Cenomanenſis, quem laudibus celebravit Gregorius Turonenſis, menſam & ipſe ſuam tum lectione, tum invitatione pauperum conſecrabat, quo non corpori tantum ſuo neceſſarium ingereret cibum, ſed & animæ cœleſtes exhiberet eſcas; Chriſtumque ipſum paſceret in membris ſuis. Eccleſiam ſancti Juliani in civitate Cenomanenſi, Clerumque ejus decoravit accerſitis quinquaginta Monachis, quos & neceſſaria communivit facultatum copia ad hoſpites excipiendos. Cùm cuſtodes muris urbis diligentiſſimè & portis Vita ejus apud Sur. die 16. Maii.
aſſiderent, & pauperes non rarò excluderentur, Xenodochium etiam extra muros exædificavit, juri ſubjecit & ditioni Epiſcoporum Cenomanenſium, ubi & viginti Monachos conſtituit cum Abbate ſuo, ut hoſpites exciperent, & Regulæ Monaſticæ vitam accommodarent.

VII. Pauperibus omnibus, & peregrinis Romam adventantibus quotidie miniſtrabat Gregorius Magnus neceſſaria quæque vitæ adjumenta. *Pauperibus verò & advenis, qui pro conditione temporum* Ioan Diac. in ejus vita. L. 2. c. 19.
Romam influxerant, quotidiana ſtipendia miniſtrabat. Hæc Joannes Diaconus in ejus vita. Quos Longobardorum populationes & furor cogebant Romam confugere, immenſæ charitatis ejus materno quodam ſinu excipiebantur. Peregrinos ſemper menſæ adhibebat, aquam infundebat ipſe, & in eis Chriſtum ipſum ſemel excepit, peregrini habitu & ſpecie veſtitum. *Tanta hoſpitalitatis Gregorius in ipſo* Ibid. c. 22. 23.
etiam Patriarchio permanſit, ut exceptis his, quos tam per diverſas regiones, quam Roma quoque Longobardorum perfidiæ gladios fugientes, Eccleſiaſque miſericorditer nutriebat; ad menſam quoque ſuam quotidie peregrinos quoſlibet invitaret. Inter quos die quadam unus acceſſit in cujus manibus dum ipſe ex humilitatis miniſterio aquam fundere vellet, &c. Cùm Sacellarius ejus juſſus eſſet aliquando duodecim pauperes accerſere ad menſam, tredecim conſpecti ſunt; tertium decimum ipſemet perſcrutatus, ipſius ab ore edidicit, Angelicorum agminum unum ad ſe devolaſſe, ut illum hoc nuncio exhilararet, Petri in ſedem à Deo vocatum illum fuiſſe, quod Petrum ſectatus eſſet, in diſtribuendis Eccleſiæ in pauperum alimenta facultatibus. *Quia hæc hilari animo tribuiſti, deſtinavit te Dominus ſucceſſorem atque Vicarium Apoſtolorum Principis Petri, cujus & virtutem imitatus es, dum ſubſtantiam offerentium divideret prout cuique opus erat.*

VIII. Menſæ & alimentis pauperum Præfectum delegaverat Gregorius, eumque ut confidentius eorum utilitatibus, largiuſque proſpiceret, voluerat uni Deo rationes ſuas reddere. Quam in rem ejuſmodi charta illum munitum voluit. *Quia igitur* L. 9. Ep. 34.
te Joannem religioſæ intentionis tuæ ſtudio provocati, menſis pauperum & exhibendæ Diaconiæ elegimus præponendum, ne qua tibi ex hac adminiſtratione naſcatur dubietas, hac te munitione proſpeximus fulciendum,

conſtituentes

conſtituentes ut de hoc, quod ad menſas pauperum, vel Diaconiæ exhibitionem percepiſti, ſive ſubinde perceperis erogandum, nulli unquam hominum quolibet modo, vel ingenio, cogaris ponere rationem, vel aliquam debeas moleſtiam ſuſtinere. Hujus Proviſoris pauperum fidem diu expertus Gregorius, non injuria judicavit liberalius illum pauperibus affuturum, ſi adminiſtrationis ſuæ ratiocinia ad unum Deum referret.

IX. Imminebat aliis quoque Epiſcopis Gregorius, ut illos ad hæc ſollicitudinis temporalis exercitamenta urgeret. Cùm Marinianum Ravennatem Archiepiſcopum Romam invitavit, ut Medicis ſe committeret, exitiali morbo procurando; hortatus eſt, ut ſubrogaret ſibi Ravennæ, tum qui vicem ſuam in ſacris functionibus obiret, tum qui hoſpitibus excipiendis præeſſet. *Et ideo videtur mihi, ut*
L. 9. Ep. 12. *ordinata illic Eccleſia, vel qui Miſſarum ſolemnia explere valeant, vel qui Epiſcopii curam gerere, hoſpitalitatemque & ſuſceptiones poſſint exhibere, &c.* Cùm ad Anconæ civitatis Epiſcopatum acciretur Archidiaconus quidam, hoc illum rejiciebat Gregorius argumento, quòd amicorum neminem unquam epulo excepiſſet. *Adjicientes etiam eu illum tenacem exiſtere, ut domum ejus amicus ad charitatem nunquam introeat.* Nihil attinet hic repetere, quod ſuprà diximus de reprehenſo Epiſcopo alio, qui Gregorio ſuam rerum Eccleſiæ dilapidationem, & lautiora convivia excuſabat neceſſitate explicandæ hoſpitalitatis.

Nec ſegniùs Abbates ſanctiſſimus Pontifex extimulabat ad hoſpitalitatem ſectandam. Volebat proventuum copiæ reſpondere largitiones has pias, ære alieno tamen priùs ſi quo tenerentur perſoluto.
L. 2. Ep. 3. *De hoſpitalitate eſto ſollicitus. Quantum potes, pauperibus largire. Ita tamen ut ſerves, quod Floreniio reſtitui debeat.* Nec in prætereuntis diminiendum, quod idem alibi tradit Gregorius, receptiſſimum fuiſſe in aliqua urbe, ut peregrini & hoſpites omnes à civibus cibo & tecto tecterentur. Ejus tandem rei tædio affectos pepigiſſe cum Epiſcopo, ut aſſignatis ei fundis, unus ipſe totius hoſpitalitatis curas & ex-
L. 8. c. 29. penſas ſuſtineret. *Indicavit vir clariſſimus, hanc olim ibi conſuetudinem conveniſſe, ut diverſis ſupervenientibus, cives ejuſdem civitatis de proprio impenſas impenderent. De qua re cùm quererentur affligi, hoc illis cum Theodoro quondam Epiſcopo conveniſſe, ut in Eccleſia ejus certa portiones ſubſtantiæ ſuæ donatione conſcriberentur, & hoc in ſe onus ſuſciperet; atque ſecuris eis redditis, ipſe de Eccleſia quidquid eſſet neceſſarium erogaret.* Cùm poſteà verò experiendo exploratum fuiſſet fundos illos tantis expenſis impares eſſe, approbatum eſt à Gregorio, ut illis ibi reſtitutis Epiſcopus ea cura abſolveretur, civitas ipſa rurſum priſtinam exerceret hoſpitalitatem. Hinc liquet 1. Civibus quandoque ipſis totam incubuiſſe hoſpitalitatem. 2. Eo illos onere levari ſe voluiſſe, aſſignatis Epiſcopo idoneis fundis. 3. Hæc Xenodochia & Hoſpitalia à Laïcis dotata & adminiſtrata, ab ipſiſmet Epiſcoporum juri & ditioni fuiſſe ſubjecta.

X. Hæc porrò effuſiſſima largitas & hoſpitalitas in quoſlibet prorſus mortales ſedem & domicilium fixiſſe ſuum videbatur tanquam in patrio quodam ſolo, in Eccleſia Romana. Ideo & invictiſſimus ille
Baron. an. 645. n. 16. Martyr B. Martinus Papa, percunctantibus Judicibus Imperatoris. Eccur & qui Patriarcha Pyrrhus Romæ exceptos fuiſſet; fidentiſſimè reſpondit, In magna ignoratione Romanæ Eccleſiæ verſari eos, qui neſcirent, omnes ibi indiſcriminatim, & ærumnoſiſſimos quoſque, cum ſuis excipi prolixiſſimè, ut non neceſſitati tantùm proſpectum ſit, ſed & deliciis. Ita enim Martinus ipſe in Collectaneis Anaſtaſii Bibliothecarii. *Vos neſcitis Eccleſiam Romanam? Dico enim vobis, quia quiſquis venit illuc miſerabilis homo hoſpitari, omnia ad uſum præbentur ei, & nullum immunem ſuis donis ſanctus Petrus repellit venientium illuc, ſed panis mundiſſimus, & vina diverſa dantur, non ſolum ei, ſed & hominibus ejus pertinentia. Si ergo in miſerabilibus hominibus hæc fiunt, qui venit etiam honorabilis ſicut Epiſcopus, qualem ſumptum habet ſuſcipere.* Facili conjectura auguraberis, quàm lautè ibi exciperentur Epiſcopi, cùm & in obſcurioris ſortis mortales tantum humanitatis effunderetur.

XI. Ad eam fortan charitatis & beneficentiæ normam B. Benedictus Regulam ſuam conformavit, ubi præcipit Abbatis menſæ adhiberi hoſpites & peregrinos omnes, non divites tantùm, qui carnalibus oculis arrident, ſed pauperes potiſſimùm, in quibus oculatior fides Chriſtum intuetur. *Omnes* Cap. 53. 56.
ſupervenientes hoſpites tanquam Chriſtus ſuſcipiantur. Omnibus congruus honor exhibeatur, maximè tamen domeſticis fidei & peregrinis, pauperum & peregrinorum maximè ſuſceptio omni cura ſollicitè exhibeatur; quia in ipſis magis Chriſtus ſuſcipitur. Nam divitum terror ipſe ſibi exigit honorem. Menſa Abbatis cum hoſpitibus & peregrinis ſit ſemper.

XII. Quæ in divites etiam dimanabat hoſpitalitas, nihil illa ſæcularis pompæ aut luxûs præ ſe ferebat. Impenſior erat ædificandi, quàm paſcendi cura: ab oratione principium, tum ſpiritalis ſuccedebat lectio. *Suſcepti hoſpites ducantur ad orationem,* Ibidem.
legatur coram hoſpite lex divina, ut ædificetur, & poſt hæc omnis ei exhibeatur humanitas. Vel ipſe conſpectus exercitationum & macerationum Cœnobii Regulæ ſtrictioris, ad bonam frugem revocare poterat homines ſæculi ludibriis faſcinatos. Denique Eccleſiarum largitiones hujuſmodi in viros locupletes, non vicem tantùm aliquam beneficii præſtabant iis, qui dona paſſim & oblationes in Clerum congererent: ſed & nova hac illecebra eoſdem invitabant, ut plura in dies Eccleſiæ, ut communi omnium altrici & parenti amantiſſimæ pauperum divitumque largirentur.

XIII. Nec omnes tamen Regulæ, vel omnia Cœnobia æquè ſtuduerunt hoſpitalitati. Aureliani Regula Monachos abſolviſſe videtur ea, ſive neceſſitate, ſive conſuetudine, quò liberiùs & tranquilliùs uni lectioni, uni ſe devoverent orationi. *Quia* Cap. 58.
indeſinenter ſanctum charitatem veſtram charitati & lectioni inſiſtere, & ſoli Deo vacare volumus; ideo vos ab hac præparatione, aut inquietudine liberos eſſe præcipimus. Sed illud animadverti neceſſe eſt, hoc caput ad Arelatenſis civitatis ſpectare Monaſterium, & cives ipſos maximè excludi ab eorum menſa & hoſpitio. *De hac civitate.* In promptu eſt ratio. Nec enim jam hoſpites ſunt, aut peregrini, ſed cives. Æquius etiam erat ab Epiſcopo & Clero civitatis, quàm à Monachis hoſpitalitatem ibi exerceri. Longè aliter res habet nunc.

XIV. Nullis cancellis finit Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus circumſcribi hoſpitalitatem Epiſcopalem. Ejus ædes jubet hoſpitium eſſe, & obvium omnibus charitatis diverſorium. Laïci enim charitati abundè eſt, ſi duos treſve hoſpites menſa ſua impertiat: at niſi omnibus indiſcriminatim pateat domus & menſa Epiſcopi, non ſatis ille ſpei reſpondet & expectationi hominum. *In quo etiam hoſ-*

Digitized by Google

De Offic. Eccl. l. 2. c. 5. *pitalitas ita erit præcipua, ut omnes eum benignitate & charitate ſuſcipiat. Si enim omnes fideles illud Evangelicum audire deſiderant, Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me, quantò magis Epiſcopus, cujus diverſorium cunctorum debet eſſe receptaculum? Laicus enim unum, aut duos ſuſcipiens, implevit hoſpitalitatis officium: Epiſcopus, ſi non omnes ſuſceperit, inhumanus eſt.* Quæ ille ex Hieronymo mutuatus eſt.

XV. De hoſpitali Epiſcoporum menſa verba faciebat, ut apparet, Concilium Toletanum, cum edicebat ibi perlegi divinas Scripturas, quò ſuperflui conticeſcerent ſermones, & diviniori eſca mens reficeretur.
Can. 7. *In omni ſacerdotali convivio lectio Scripturarum divinarum miſceatur; per hoc enim & animæ ædificantur in bonum, & fabulæ non neceſſariæ prohibentur.*

XVI. Effuſiori & inconſiderato hoſpitalitatis uſu Hiſpaniæ Monaſteria à tramite deviaverant, cum Concilium Cæſaraugustanum III. vetuit in poſterum, ne ſæculares ibi hoſpitarentur, exceptis pauperibus, & iis quos probatiſſima virtus ac religio polliceretur ſilentio & otio ſacro Cœnobiorum nihil officere, vel obſtrepere poſſe. *Nullus deinceps*
Can. 3. *ſæcularium, ſeu poteſtativè, ſeu ex permiſſu Abbatis, intra clauſtra Monaſteriorum, hoſpitandi, vel commorandi habeat receptaculum; excepto quos vita probabiles, egenos, aut paupertate depreſſos inſpectio providerit Abbatis; quos & ſuſcipere benevola voluntate in Monaſteriis, & alendos eleemoſynis modis omnibus ſinimus.* Pluſculum hic aliquid advertere eſt, quàm perfunctoriam & brevem hoſpitalitatem. Conceditur enim Abbatibus, ut in Monaſteriis commorari ſinant viros eos, quos vel pietas præſtantior, vel neceſſitas commendabit, iiſque vitæ præſidia omnia ſubminiſtrent.

XVII. In Concilio Angliæ à celeberrimo illo Theodoro Cantuarienſi Præſule convocato, vetitum eſt, ne Epiſcopi, vel Clerici peregrini ullis ſe interponant ſacerdotalibus functionibus, niſi aſſentiente Epiſcopo, apud quem hoſpitantur. *Ut Epiſ-*
Beda l. 4. c. 5. *copi atque Clerici peregrini contenti ſint hoſpitalitatis munere oblato, nullique eorum liceat ullum officium ſacerdotale, abſque permiſſu Epiſcopi, in cujus Parochia eſſe cognoſcitur, agere.*

XVIII. Nec pluribus opus eſt, quàm nomine ipſo & opinione Joannis Eleemoſynarii Patriarchæ Alexandrini, ut omnes intelligant, qua ille exuberantia charitatis & munificentiæ incumberet in hoſpitalitatem. Unde & Monaſterium ſeorſim ad id exædificavit, ut Monachi in eo omnes prorſus pro-
Cap. 23. miſcuè exciperentur. *Hoſpitio recipiebat Monachos, & bonos æſtimatos, & malos. Et ædificabat mox Xenodochium ſeorſum, & appellavit hoc Xenodochium omnium Monachorum.*

XIX. Vetuit Concilium Trullanum, ne cauponæ in ambitu Eccleſiarum extruerentur, vel venalia ibi proſtarent eſculenta, vel poculenta quælibet; ſcilicet ut ne cæleſtis Patris domus, domus fieret
Can. 76. negotiationis. *Quod non oportet intra ſanctos ambitus cauponariam officinam, vel ciborum ſpecies proponere, vel alias venditiones facere, ſuam venerationem Eccleſiis ſervantes.* Nec minùs expreſsè ibidem prohibetur, ne cauponariam faciant Clerici, cùm ne cauponas quidem inire per Apoſtolicos Canones eis
Can. 9. liceat. *Nulli licere Clerico cauponariam habere taber-*
Can. Apoſt. 54. *nam. Si enim in cauponam ingredi non eſt permiſſum, quantò magis aliis in ea miniſtrare, & ea quæ non licet ipſi tractare.* Canone Apoſtolico ſemoventur Clerici communione, qui in cauponia eſitarint, niſi dum iter faciunt. *Si Clericus in caupona comedens inveniatur, excommunicetur, niſi in pandocheo, in via, in neceſſitate.* Aditu ipſo eos excluſerat Canon Can. 24.
Laodicenus. Carthaginenſis III. Concilii decreto renovatus eſt Canon Apoſtolicus: *Clerici cibi vel* Can. 27.
potus cauſa non ingrediantur tabernas, niſi hoſpitii cauſa neceſſe ſit.

XX. Finem imponam huic capiti obſervatione ea, quæ plurimum habeat momenti, ut intelligatur quid tandem cauſæ fuerit, quamobrem tam enixè commendaretur hoſpitalitas, non Clericis tantùm, ſed & Laicis. Needum ſcilicet tam frequentes tum erant, quàm poſtea fuerunt cauponæ diverſoriæ, & quàm ſunt etiam nunc in iis Provinciis & Regnis, ubi Imperium, Religio, artes, ſcientiæ, leges ſedem ſibi & domicilium in Europa conſtituiſſe videntur. Eodem enim ferè loco etiam nunc res ſunt in Aſia, Africaque, atque erant in vetuſtiore orbe: unde & qui regiones ibi peragrant, cauponas & hoſpitia ipſi ſibi ſua coguntur quodammodo circumgeſtare, & ſub dio noctes traducere, & tantum non caſtra metari. Narrat Gregorius Turonen- L. 6. c. 41.
ſis, ut Chilperici Regis filia in Hiſpaniam proficiſcens ad regias ibi nuptias, octavo milliari Gallicano à Lutetia caſtra cum comitatu ſuo metata ſit, & noctem duxerit ſub tentorio. Tentoria quoque figebat in longinquo itinere emetiendo Lupen- L. 6. c. 37.
tius ſancti Privati Abbas in Gabalis. Quod tum utique non infrequens erat.

CAPUT XLVIII. *P. 3. l. 4. c. 8.*

De hoſpitalitate & frugalitate Epiſcoporum, & omnium Beneficiariorum temporibus Caroli Magni.

I. Conciliorum Decreta de frugali & hoſpitali Epiſcoporum & Abbatum menſa.

II. Rurſus Decreta Conciliorum. Hoſpitalitate pauperibus potiſſimum conſulebatur. Frugalitati menſæ lectio accedebat.

III. Communi Monachorum Refectorio excipiebantur hoſpites in Cœnobiis.

IV. Hoſpitalitas Epiſcopis & Abbatibus à Carolo Magno commendatur.

V. Jure metatûs & giſtii levata Cœnobia, ut largiùs hoſpites exciperent.

VI. Parochis ipſis lex indicebatur hoſpitalitatis.

VII. Nec deerat juriſdictionis aliquantulum ad id neceſſarium.

VIII. Capitula Canonicorum à fundamentis excitant, dotantque Xenodochia, ad hoſpites ſuſcipiendos.

IX. Quanquam hoſpitalitas pauperibus lubentiùs impenderetur, permanabat tamen illa etiam in divites.

X. De hoſpitalitate apud Græcos.

XI. De lectione in menſa, etiam Imperatorum.

XII. De hoſpitalitate à Laicis etiam explicanda.

I. FRugalitate & hoſpitalitate ornatur vita omnium in commune fidelium; at Epiſcopis & Beneficiariis, ut fideles ſint diſpenſatores, ne nefarii ſint diſſipatores rerum Eccleſiæ, lex aliquantò ſtrictior incumbit, ut pauperes ſemper convivas habeant, vel tam parcè ipſi veſcantur, ut oſtentent hanc eſſe pauperum menſam. Ita decrevit Concilium II. Remenſe anno 813. *Ut Epiſcopi &* Can. 17. 18.
Abbates ante ſe joca turpia facere non permittant, ſed pauperes & indigentes ſecum ad menſam habeant, & lectio divina ibi perſonet, &c. Epiſcopi & Dei miniſtri non debent comeſſationibus & vinolentiis nimiis incumbere, &c. Moderatè cibum & neceſſarium potum ſumant. Et Concilium III. Turonenſe: *Epiſcopum non* Can. 5. 6.
oportet nimium profuſis incumbere conviviis, ſed parco

& moderato contentus ſit cibo. Et quandiu convivatur, potiùs ſacra lectio ante menſam ejus recitetur, quàm otioſa à ſuſurronibus reſonent verba. Et Canone ſequenti: *Peregrini ut pauperes conviva ſint Epiſcoporum, cum quibus non ſolùm corporali, ſed & ſpiritali reficiantur alimento.*

Canonicis his præceptionibus quatuor inculcantur multa, ſibi valde finitima. 1. Frugalitati dicata ſit menſa, ut quæ patrimonii pauperum ſumptu inſtruatur. 2. Ut ad eam pauperes invitentur, & quidem quaſi jure quodam ſuo. 3. Ut hoſpites & peregrini etiam vocentur, quòd in eis Chriſtus paſcatur. Ait enim ipſemet, *Hoſpes fui.* 4. Spiritalis lectio ibi frequentetur, quod à frugali epulo alienum non eſt.

II. Epiſcopis potiſſimùm commendata eſt hoſpitalitas à Concilio Pariſienſi VI. anno 829. allegata & Chriſti authoritate, qui hoſpitum perſonam ipſe ſibi induit: & Apoſtoli Pauli, qui Epiſcopalium virtutum choro hoſpitalitatem aſcripſit: & denique Hieronymi, qui Laïcorum hoſpitalitatem aliquo uſque manare vult: at Epiſcoporum charitatem nullo prorſus concludi termino. Ubi adverte authoritate hac tota pauperes ab hoſpitibus non disjungi, & ad pauperum maximè ſolatia inculcari hoſpitalitatem. Unde & Concilium Turonenſe, *peregrini & pauperes conviva ſint Epiſcoporum.* Sed ecce

Can. 34. ipſamet Concilii VI. Pariſienſis verba: *Cùm ergo hoſpitalitas in tremendi examinis die ab æterno Judice ſit remuneranda; qui dicturus eſt, Hoſpes fui, & non collegiſtis me, & ob id ab omnibus Chriſtianis ſummopere ſit ſectanda; multò magis tamen, vigilantiùſque ab his, qui dictis & exemplis ad vitam æternam aliis ducatum præbere debent, poſtpoſita avaritiæ peſte, & alia qualibet occaſione eſt prorſus exequenda. Ab Apoſtolo quippe inter cætera virtutum præconia, quæ Epiſcopo ineſſe debent, hoſpitalitas etiam habenda prædicatur; Epiſcopi namque domus, ut B. Hieronymus ſcribit, omnium commune debet eſſe hoſpitium, &c.* Et in Concilio rurſus Aquiſgranenſi II. anno 836. cùm in deſuetudinem abiret Epiſcoporum & Abbatum hoſpitalitas, innovatus eſt Canon Apoſtolicus, juſſique Epiſcopi, ut menſæ ſemper ſuæ pauperes

Can. 1. Can. 3. adhiberent. *Decernit Apoſtolus, Hoſpitalitatem eſſe ſectandam ab Epiſcopo, quam in pluribus reperimus locis neglectam. Ideoque placet, ut deinceps in ſingulis civitatibus & Monaſteriis, juxta modum rerum hoſpitalitas ordinetur advenientium. Et placuit omnibus Epiſcopis, ut quocumque ſit loco Epiſcopus, coram ſe aggreget pauperes ſemper ad refectionem.*

III. Communi in Refectorio hoſpites cum Abbate & Monachis reficiebantur, copioſiùs quidem illi certè, ſed tamen facta etiam Abbati copia, ut hoſpitum contemplatione lautius & Monachis aliquid exhiberetur. Ita quæ vulgò dicitur Camera charitatis, & menſa peculiaris illa Abbatis, à communi Refectorio disjuncta, aut necdum uſu invaluerat, aut ejus hic uſus aboletur. Audi ipſum ſtatutum Conventûs generalis Abbatum apud Aquiſ-

Cap. 27. granum anno 817. *Ut Abbas vel quiſpiam fratrum ad portam Monaſterii cum hoſpitibus non reficiantur. In refectorio autem omnem eis humanitatem manducandi & bibendi exhibeat. Ipſe tamen ea cibi potuſque menſura contentus ſit, quam reliqui fratres ſuſcipiunt. Si verò propter hoſpitem voluerit ad ſolitam menſuram fratribus ſibique augere aliquid, in ſua maneat poteſtate.*

IV. Præcepit & Carolus Magnus in Capitularibus, ut Epiſcopi & Abbates hoſpitio & menſa exciperent hoſpites, peregrinos & pauperes, cùm fefellerint aliquando ſancti Angeli, hoſpitum vultum & ſpeciem induti, quò charitati honorem haberent. *Et hoc nobis competens & venerabile videtur,* Capitul. l. 1. c. 75.
ut hoſpites, peregrini & pauperes, ſuſceptiones regulares & canonicas per loca diverſa habeant. Apoſtolus hoſpitalitatem laudans dixit, Per hanc quidam placuerunt Deo, Angelis hoſpitio ſuſceptis.

V. Diximus proprio alibi loco, hanc tandem Monaſteria immunitatem eſſe aſſecuta, ut ne jam metatuum juri ſubeſſent; nec amplius Epiſcopi, Comites & Magnates alii ad Cœnobia diverterent cum comitatu, & quodammodo pabularentur, ubi totum pauperum & vulgi fidelium levamento & hoſpitalitati addictum fuerat. Fruſtulum hîc inſuam privilegii, quo Marinus Papa Solemniacenſem Abba-

tiam donavit. *Ut nullus Epiſcoporum, ſeu Comitum* Conc. To 3. pag. 522.
manſionaticum ibi, vel paratas vel ſtationes requirere, ſeu exigere præſumat. Sed liceat ſervis Dei hoſpitalitatis benevolentiam, prout eis libuerit, cunctis fidelibus impendere.

VI. Nec verè Parochis rutis intepeſcere fas eſt in hoſpitalitate pro facultatum modulo exhibenda. Vide ut illis faces ſubjiciat Herardus Archiepiſcopus Turonenſis in Capitulari: *Ut hoſpitalitatem ante* C. 18. 108.
omnia diligant. &c. Ut Presbyteri & Clerici ante ſe joca turpia fieri non permittant, ſed pauperes & indigentes ad menſas ſecum habeant, & legatur eis lectio. Idem præſcripſit & Hincmarus Parochis ſuis, quos & monitos voluit ſedulam hanc in pauperes potiſſimùm curam & charitatem conferendam eſſe. *Ut curam hoſpitum, maximè pauperum, atque debilium,* Hincmar.
orphanorum quoque, atque peregrinorum habeat, hoſque Tom. 1 pag.
ad prandium ſuum quotidie juxta poſſibilitatem convocet, eiſque hoſpitium competenter tribuat. 712. c. 9. 10. Regino Baluz. pag. 24. 604. 612.

VII. Carlomannus Rex filius Ludovici Balbi Conſtitutionem edidit, qua Parochos omnes impelleret, ad iſtud & charitatis & juſtitiæ munus, quo vis & authoritas illis inde major accreſceret, & quo fideles omnes ſtimularent ad eandem humanitatem hoſpitibus impendendam; quin & legitima eos armavit juriſdictione in omnia quæ hoſpitibus venduntur, ut pretium ipſi rei cujuſque indicerent, ſi gravari & divexari cernerent hoſpites à Parochianis ſuis. *Volumus ut Presbyteri, qui bonum exemplum* Capit. Car.
omnibus oſtendere debent, hoſpitales exiſtant, &c. Pla- Calv. pag.
cuit nobis ut Presbyteri ſuos Parochianos admoneant, 471.
ut & ipſi hoſpitales exiſtant, & nulli iter facienti manſionaticum denegent. Et ut omnis occaſio rapinæ tollatur, nihil carius vendatur tranſeuntibus, niſi ſicut in mercato accipiunt. Quod ſi carius vendere voluerint, ad Presbyterum hoc tranſeuntes referant, & illius juſſu cum humanitate eis vendant.

VIII. His tot tantiſque teſtimoniis perſpicuum eſt, menſam domumque propriam Epiſcoporum, Abbatum & Parochorum, communem eandem fuiſſe peregrinorum, hoſpitum, & tranſeuntium: totque fuiſſe ſacra charitatis diverſoria, ad excipiendos omnis generis hoſpites, quot erant Parochiæ, Monaſteria & Epiſcopatus. Collegia Regularia, maximè verò Canonicorum expeditius poſtea duxere, ut ſua intra ſepta, vel non procul, domum peculiarem hoſpitibus extruerent, eique unum è ſuis præficerent, adjudicata ei parte non modica redituum, fundorumque ſuorum, præter decimas omnium Eccleſiæ agrorum, oblationum, redituumque cæterorum, quæ ferè hoſpitalibus his domibus addicebantur. Hinc tot Xenodochia juxta Cathedrales Eccleſias ſita, conſecrata potiſſimum ſuſcipiendis hoſpitibus & peregrinis. Exemplo ſuo præivit

Crodogangus Metenſis Epiſcopus, quod & Statuto confirmavit Regulæ ſuæ intexto, cui poſtea authoritas acceſſit & promulgatio Concilii Aquiſgranenſis. *Evangelicis atque Apoſtolicis inſtruimur documentis in colligendis hoſpitibus. Hoſpes fui & collegiſtis me. Proinde oportet ut Prælati Eccleſiæ, præcedentium Patrum exempla ſectantes, aliquod præparent receptaculum, ubi pauperes colligantur, & de rebus Eccleſiæ tantum ibidem deputent, unde ſumptus neceſſarios juxta poſſibilitatem rerum habere valeant, exceptis decimis, quæ de Eccleſiæ villis ibidem conferuntur. Sed & Canonici tam de frugibus, quam etiam de omnibus eleemoſynarum oblationibus in uſus pauperum decimas libentiſſimè ad ipſum conferant hoſpitale.*

Regula Crodogan. c. 45. Concil. Aquiſg. c. 141.

Nec verò decimæ modò fundorum omnium & proventuum Monaſterii, vel Capituli Xenodochio adjudicabantur: ſed terrarum etiam laïcis in Beneficium, ſive in fundum conceſſarum. Ita declaratum à Carolo Calvo: *Præcipimus quoque, ut ex reliquis omnibus facultatibus Monaſterii, quæ vel dominico jure, vel Beneficiorum conſuetudine detinentur, decima hoſpitalibus divitum vel pauperum, ſicut olim ſtatutum eſt ad integrum conferantur.* Eo ſenſu capienda hæc verba, ut *Facultates, quæ Dominico jure detinentur*, eæ ſint quæ dominus ipſe ſuo unius juri & dominio ſervavit: at quæ ita exprimuntur, *vel Beneficiorum conſuetudine*, eæ ſint, quas Abbas, vel quivis dominus alius in feudum dedit vaſſallis ſuis, qui jam obligabantur iis vinculis & obſequiis, quæ *Conſuetudines* dicebantur.

Spicil. To. 1. pag. 590.

Anno 864.

IX. Minimè verò nos prætervolabit, quod in eadem obſervatur Conſtitutione Caroli Calvi; quanquam propenſius hoſpitalitas pauperes complectatur, non tamen abjici divites, dum ea ſint animi moderatione & pietate, ut frugalitati acquieſcant Eccleſiæ, quæ parens cum ſit, nutrixque pauperum, eorum patrimonium ſobriè & parcè diſpenſat. Diu beatus Udalricus carnibus abſtinuit, quamvis convivis ſemper inferri juberet. *Multis temporibus carne abſtinuit; ſed tamen aliis cum eo manducantibus abundanter donavit.* Ejus menſæ primum ferculum ſtatim totum in pauperes erogabatur, præter complures mutilos, truncos, & deſperatis quibuſdam morbis conſtrictos, quos præſens ipſe reſici quotidie curabat. Nemini unquam denegatus cibus; hoſpite velut Chriſto ipſo ſuſcipiendo exhilarabatur. In Imperatoris Miniſtros ipſos, charitatis ſuæ rivulos diffundebat. *Hoſpites autem cum ad eum deveniſſent, tripudio, & tanta hilaritate vultus & animi ſuſcepti ſunt, & in omnibus procurati, veluti in eis optimè conveniebat; ſciens in eis Chriſtum ſe ſuſcepiſſe, illo dicente, Hoſpes fui & ſuſcepiſtis me. Vaſſalli autem Imperatoris ab eo pergentes, vel ad eum redeuntes, in tantum ſunt opulentati, &c.* Multa adnotat hujus vitæ Scriptor memorabilia ejus epuli, quod die Paſchæ inſtruebat ſanctiſſimus hic Epiſcopus, ubi cum tres menſæ eſſent apparatæ & epulis refertæ, media *Matriculis*, hoc eſt pauperibus addicta erat.

Surius die 4. Jul. c. 34.

X. Orientalium Epiſcoporum in ſectanda hoſpitalitate ſummum ſtudium & decus illuſtrabit Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus. Frumentis quoquoverſum diſtribuendis novum ab illo Joſephum ſuo ævo repræſentatum affirmat author vitæ ejus, menſæ ejus pleroſque miſſus ad pauperum ſtatim recreandam famem deferri ſolitos fuiſſe; deinque extructum ab eo Xenodochium, hoſpitibus & peregrinis ſuſcipiendis. *Suæ menſæ obſonia in fruſta comminuens, ad accipiendos eos, qui eſuriebant, in dies eis parabat convivium. Abunde hujus rei ſunt teſtes in hodiernum diem, definita receptacula eorum cauſa, qui hoſpitio accipiebantur, & pauperum noſtrorum fratrum.* In VIII. Concilio Generali vetitum eſt, aut diſtrahi, aut utcumque alienari vaſa ſacra, vel Reliquiarum Thecas, niſi ut ſacri Canones ferunt, ad redimendos captivos: *excepta cauſa ab antiquis Canonibus ordinata, videlicet in redemptionem captivorum*: Ibidem denique ſancitum eſt, proventus Eccleſiarum expendi non poſſe niſi ad reparationes Eccleſiarum, pauperumque & peregrinorum alimenta. *Eccleſiaſticos reditus ad propriam Eccleſiæ utilitatem, & ob eſcam pauperum, & peregrinorum ſuſtentationem eſſe decernimus.*

Surius die 25. Febru.

Can. 15.

Pauca rurſum hic addemus de Lectione pia ad menſam, ut inde ad laicorum hoſpitalitatem delabamur. Et de Lectione, & de omnibus ſupra conſtitutis de hoſpitalitate pulcherrimum editum eſt à Concilio Papienſi decretum anno 850. *Placet Epiſcopum moderatis epulis contentum eſſe, ſuoſque convivas ad comedendum & ad potandum non urgere; quin potius ſemper ſe ſobrietatis præbeat exemplum. Adſint peregrini, & pauperes, & debiles, &c. Recitetur ſacra lectio, ſubſequatur vivæ vocis exhortatio, &c.* Præcepit Hincmarus Parochis ſuis, ut conviviis etiam laïcorum ubi intereſſent, ſacræ lectionis aliquid interſeri curarent. *Aliquis de illorum Clericis aliquid de ſacra Lectione legat.*

Cap. 3.

Hincmar. Tom. 1. pag. 714.

Nec id mirum accidet nobis, ſi recurrat animo Carolus Magnus, cui *comedenti miniſtrabant Duces, & Tyranni, vel Reges diverſarum gentium*: Authore Sangallenſi Monacho: & qui tamen legi tum ſibi jubebat non monumenta tantum hiſtorica priſcorum Regum, ſed commentarios etiam ſancti Auguſtini, & illos maximè, quos de Civitate Dei ſcripſit. *Inter cœnandum aliquod acroama, aut Lectorem audiebat. Legebantur ei Hiſtoriæ, & antiquorum Regum geſta; delectabatur & libris ſancti Auguſtini, præcipuéque his, qui de Civitate Dei prætitulati ſunt.* Refert & Luitprandus in Legatione ſua Conſtantinopolitana, Nicephoro Imperatori ſolenne id fuiſſe, ut homiliæ ſanctorum Patrum ad menſam ejus lectitarentur. Cùm alias autem Nicephorus in teterrima quæque flagitia projectiſſimus eſſet, hinc jure colligitur, id illum factitaſſe more priſcorum Imperatorum, ut epulantibus ſanctorum Patrum ſcripta prælegerentur.

Du Cheſne. To. 2. pag. 102. 112.

XII. Venio ad hoſpitalitatem, à laïcis ipſis frequentatam, ut inde intelligas, quantò Clerici & Beneficiarii, quantò patrimonii pauperum diſpenſatores ad eandem illis præſtandam humanitatem eſſent obligatiores. Parochis ſuis commendabat Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus, Parochianos ſuos ut omnes incitarent, ad peregrinos omnes gratis tecto & menſa excipiendos; cùm non Clericos ſolos, ſed laïcos omnes fideles compellaverit Chriſtus his verbis, *Hoſpes eram & collegiſtis me*: cúmque barbarorum ea ſit inhumanitas & ſævitia propria, hoſpites non admittere, niſi emuncta pecunia, vel pecuniæ extorta promiſſione. *Admonendi ſunt, ut hoſpitalitatem diligant, & nulli hoſpitium præbere detrectent. Et ſi cui fortè hoſpitium præſtiterint, nullam ab eo mercedem accipiant, niſi fortè ille, qui à te recipitur, ſponte ſua aliquid det. Nam ille modus hoſpitalitatis non modo inhumanus, ſed crudelis eſt, quo nunquam hoſpes in domum ante recipitur, niſi prius dandi hoſpitii merces compenſetur: & quod Dominus agere juſſit, pro perceptione regni cœleſtis, pro acquiſitione terrenarum rerum agatur.* Nec ab his diſſidet Jonas

Cap. 25.

Epiſcopus Aurelianenſis in Inſtitutione ſua Laïcali.
L. 2. c. 29. Id obſervatum eſt quidem à Sangallenſi Monacho de Ludovico Pio, valde delectatum illum fuiſſe erogandis propria manu eleemoſynis; affectatus illum balneis uſum quolibet Sabbato, etſi minus egeret, ut ea occaſione veſtes ſuas omnes minuſculis Miniſtris ſuis erogaret, excepto baltheo & enſe. Sed ſatius eſt cum Thegano adſerere, nunquam illum menſæ accumbere cœpiſſe, niſi priùs eleemoſynas quotidianas diſtribuiſſet, & quocumque demum
Du Cheſne To. 2. pag. 255. 279. loco verſaretur, Xenodochia ſecum habuiſſe. *Quotidie ante cibum eleemoſynarum largitionem exhibens, & ubicumque erat, Xenodochia ſecum habebat.* Integra
L. 2. c. 5. p. 72. apud Reginonem ſupereſt Formula Inquiſitionum Epiſcopalium per ſingulas Parochias, dum illas Præſul viſitaret.
L. 1. c. 14. 15. Illud in primis ibi eminet caput, *Si aliquis eſt, qui peregrino, aut viatori hoſpitium contradicit.* Hoſpitalitatis effigiem ſanè pulcherrimam ex-
L. 2. c. 54. pinxit nobis B. Odilo in vita Beati Gerardi Comitis, & lectionis ibi uſitatiſſimæ ad menſam, etiam ubi hoſpites interveniebant.

CAPUT XLIX. *P. 4. l. 4. c. 14.*

De Hoſpitalitate poſt annum Chriſti milleſimum.

I. In Conciliis univerſim commendatur hoſpitalitas, ſed in pauperes maximè, & in Monachos.

II. Uberiores illæ in Canonicos diſtributiones, ad hoſpitalitatem dirigebantur. Fercula Monachorum & Hoſpitum copioſiora, eodem collimabant.

III. Epiſcopi curabant, ut in locandis Beneficiorum agris fundiſque omnibus, Villicus ſupereſſet, qui hoſpites ſuſciperentur. Alia Conciliorum decreta.

IV. Statuta aperrimorum Conciliorum.

V. Fulberti & Hildeberti egregia aliqua de hoſpitalitate.

VI. Petri Damiani, & Petri Bleſenſis ſententia. Cur aliqua Italiæ Cœnobia hoſpitalitatem intermiſerint.

VII. Petri Cluniacenſis Abbatis mirabile hoſpitalitatis ſtudium.

VIII. Ut Concilia, ut ſancti Patres obfricuerint invidiam, quæ hoſpitalitati aſpergebatur, ex ea qua inde manabat otii Monaſtici & receſſus perturbatione, nec non & ex ſubſtantiæ Eccleſiaſticæ in divites dilapidatione.

IX. De mira & ſingulari quorumdam Monaſteriorum hoſpitalitate. Dionyſii Carthuſiani doctrina.

X. Admiranda B. Caroli hoſpitalitas, in Clericos, Laïcoſque, in pauperes, divitéſque, in Magnates ipſos. Hæc ejus domus Officina, & Schola evaſerat omnium virtutum.

I. IN commune olim hoſpitalitas fidelibus omnibus inculcabatur, unde & eam Gregorius VII. Bohemis nuperrimè Chriſto adgregatis dili-
L. 2. Ep. 72. gentiſſimè commendabat. *Eleemoſynis atque hoſpitalitati devotè inſiſtite.* Eleemoſynis certè poteſt & hoſpitalitas annumerari, ut hic à Pontifice inſinuatur, utque apertius declaratur à Concilio Pariſienſi anno 1212. Regulares commonefaciente, ut hoſpitio excipiant non amicos ſolum, vel divites, ſed pau-
Part. 2. Can. 5. peres, & hos quoque propenſiùs. *In hoſpitalitate quoque exhibenda, non tantùm potentibus & familiaribus, ſed pauperibus & magis indigentibus ſecundùm uniuſcujuſque conditionem & loci facultatem præcipimus, ut in neceſſariis adhibendis curam adhibeant.* Non prohibetur hic, quin in amicos & locupletes exporrigatur hoſpitalitas, ſed in egenos eam lubentius &
Can. 14. liberalius effundi præcipitur. Concilium Turonenſe anno 1236. Abbates & Priores admonitos voluit, ut hoſpitalitati ſtuderent enixius, maximè in Monachos, qui omnia abjecerunt, quo ſe ad Chriſti vitam effingerent. *Injungimus Abbatibus & Prioribus, ut hoſpitalitatem exhibeant, ſicut decet, & maximè Religioſis, qui nudi nudum ſecuti, propter Chriſtum propria dimiſerunt.* Vorceſtrenſis Synodus anno 1240. hoſpitalitatem commendavit Clericis omnibus, ac præſertim Monachis; admonuitque, ut in ſuſcipiendis, abigendiſque hoſpitibus, ne ſpei obſequerentur, ne timore carnali agerentur ullo. *Præ-* Can. 32.
cipimus etiam ut omnes Clerici & maximè Religioſi ſectentur hoſpitalitatem. Illos autem hoſpitio potiſſimè recipiant, quibus ſive receptis, ſive repulſis, nihil ſe ſperet vel timeat, illum recipiens vel repellens, ab homine retributionis vel moleſtiæ recepturum. Ita jubent ſacri Codices, bonum ſectemur, uno eo ſtimulo, ut inenarrabiles in nos Dei largitiones pro modulo noſtro adumbremus; veræ illius fœlicitatis æmulatores ſimus, cui dare ſuavius lætiuſque eſt, quam accipere; denique in hoſpitibus Chriſtum ſuſcipiamus, quod tum verè fit, cùm ii ſuſcipiuntur, quorum ſuſcipiendorum non alia cauſa, non alia illecebra eſt, qua afficiamur, quàm ipſe.

Concilium Coloniense anno 1260. quarundam Eccleſiarum uſum damnavit, quarum diſtributiones tritico fiebant, juſſitque ut pane fierent. Ea verò ratione utebatur Concilium, quòd Canonici diſtributum ſibi frumentum diſtraherent, pecuniam in marſupium ſuum inferrent, pauperes & hoſpites excluderent tecto: cùm ubi magna quotidie diſtributionum panis copia donabantur, non poſſent eos ferè non in pauperes, vel in hoſpites elargiri. *Cùm verò* Can. 11.
ſint quædam Eccleſiæ carentes piſtrino communi, quod multùm utique reprobamus; ſuper hoc ita præcipimus, quod in omnibus Eccleſiis Collegiatis habeatur commune piſtrinum, & panis ibi præbendalis diſtribuatur, potiuſquam unuſquiſque cum modio ſive maldro annonam panis præbendalis recipiat ad vendendum. Ex hac namque venditione perit hoſpitalitas in Eccleſiis, cùm in ipſis pauci vel nulli reperiantur panem ſuum in domibus recipientes clauſtralibus, vel egenis inde eleemoſynam tribuentes. Ex hoc Canone perſpicuè vides, quò pertinerent exuberantes illæ diſtributiones eſculentorum, quæ Conſtitutionibus præſcribebantur Canonicorum ac Monachorum. Largiùs dabatur, quod & liberalius ipſi darent; dabatur quod diutiùs ſervari aut accumulari non poſſet, ut incunctanter id ipſi largirentur. Vetuit etiam hoc Concilium, ne aliter hoſpitalitas, quàm in commune exerceretur, opera Hoſpitalarii, quem Abbas ipſe deſignaſſet. Necdum enim Monachi res Monaſterii inter ſe partiti erant. Quæ reſidua tamen erant omnia in Refectorio poſt Monachorum refectionem, in pauperes ſtatim effundebantur, uti & reliquiarum quidquid fuerat in menſa hoſpitum. Idque in cauſa erat, ut paulò abundantiùs Monachorum hoſpitumque menſæ epulæ inferrentur, ut ubi neceſſitati feciſſent illi ſatis, ſupereſſet quod charitas in alios refunderet. *Statuimus quod nullus Monachorum hoſpites per* Can. 13.
ſe recipiat, niſi Hoſpitalarius Monaſterii, vel alter cui 14.
Abbas eos commiſerit recipiendos. Item ſtatuimus quod debita eleemoſyna & conſueta, tam de refectorio, quàm hoſpitali fideliter pauperibus erogetur. Proximo Canone jubetur in pauperes etiam diſpenſari, quidquid reliquiarum ex ægrotantium valetudinario & menſa effertur.

III. Provinciæ Turonenſis Concilium apud Redones habitum anno 1273. in genere pronuntiavit bona Eccleſiæ omnia pauperum eſſe, Beneficiariorum ædes & res hoſpitibus pauperibuſque communes eſſe debere. *Verùm quia quidquid habent Clerici,* Can. 2.
pauperum eſt, domus eorum omnibus debent eſſe commu-

net, perquam indecens videretur, ſi de bonis Eccleſiaſticis Chriſti pauperibus hoſpitalitas negaretur. Tum jubet Concilium, ne conducantur, ſive ad firmam dentur unquam Eccleſiæ Parochiales, niſi commonito Epiſcopo, qui jubeat villicis & conductoribus dimitti idonea hoſpitum ſubſidia. *Idcirco ſtatuimus, quod nulla Parochialis Eccleſia concedatur ad firmam, niſi juxta Diœceſani loci arbitrium firmario tanta portio relinquatur, quòd Chriſti pauperibus valeat condecens hoſpitalitas exhiberi. Et ad eâ Rectores Eccleſiarum per Epiſcopos proprios compellantur.* De Parochiis hoc Canone agitur illis, in quibus non reſidebant Parochi; aliàs Parochos ipſos cogebat Epiſcopus hoſpitalitatis munia ſtrenuè explere. Concilium Lambethanum Provinciæ Cantuarienſis anno 1281. Parochos jubet in Eccleſiis ſuis non reſidentes, ut Oeconomos habeant, qui neceſſitatibus ſatisfaciant pauperum Parochiæ, hoſpitum & concionatorum.
Con. 15. *Statuimus, ut Rectores qui in Eccleſiis ſuis reſidentiam non faciunt corporalem, nec Vicarios habent, per Oeconomos ſuos hoſpitalitatis gratiam exhibeant, juxta quod ſuffiiciunt Eccleſiæ facultates, adeo ut Parochianorum pauperum ſaltem neceſſitati ſubveniatur extremæ, & ut qui ibidem tranſeuntes prædicant verbum Dei, recipiant neceſſaria corporis alimenta.*

In Concilio Ravennate anni 1286. cùm Archiepiſcopus Bonifacius Beneficiarios ejus Provinciæ hortatus eſſet, ut in pauperes effluere ſinerent rivulos quoſdam ſuperfluæ ejus opulentiæ, qua ædes & menſæ eorum redundabant; unius anni indulgentias illis conceſſit, qui pauperes aliquot alerent pro copia facultatum, dierum autem quadraginta iis,
Can. 2. qui eos veſte donarent. *De pœnitentiis injunctis unius anni indulgentiam habeat.* Ab Archiepiſcopo Remenſi
Can. 5. Roberto de Courtenai in Concilio Provinciali apud Compendium decretum eſt anno 1304. ne plures quàm duo miſſus menſæ exhiberentur præter juſculentum illum prævium que cibum, qui potui propior eſt, unde & illi vernaculum nomen: ſi ſupervenirent viri quidam ſpectabiliores, intermedium aliquod ferculum adjicerentur; quibus tamen legibus ſuperſederi poſſet, ubi Reges, Duces, Barones exciperentur. *Perſona Eccleſiaſtica in ſingulis conviviis ſint contenta potagio & duobus ferculis ſine fraude, niſi magnitudo perſonarum ſupervenientium aliud requirat, & tunc cum prædictis poterunt uti aliquo ferculo intermedio; ita quod ſi in conviviis hujuſmodi Reges, Duces, Comites, Barones, aut alios excellentes contigerit intereſſe, præſenti ſtatuto minimè ſint aſtricta.*

In Concilio Palentino Hiſpaniæ anno 1322. pronunciatum eſt, cùm omnes Beneficiarii, atque præ cæteris Parochi ſuſcipiendorum hoſpitum lege obli-
Can. 13. gentur: *Hoſpitalitatem quam ex pietatis officio de jure à Clericis, & maximè Eccleſiarum Rectoribus impertiri convenit tranſeuntibus, obſervari volentes.* Parochorum eſſe officii, ut Regulares & pauperes peregrinantes excipiant, niſi propria ſit domus aliqua ad id inſtructa. *Niſi ad hoc ſit domus aliqua ſpecialiter deputata.* Tumque etiam providentiæ erit Parochorum, ne qua re neceſſaria deſtituantur hæc hoſpitia charitatis. Concilium Bituricenſe anni 1528. præcepit, ut cum legitima etiam diſpenſatione ſuis Eccleſiis abeſſent Parochi, per Vicarios nihilo ſegnius accuratè hoſpitalitatem exhiberi juberent. *Teneantur*
Can. 30 *tur ſic per ſe, vel per ſuos Vicarios procedere, ut debita hoſpitalitas & pauperum ſubventio obſerventur.* Idem conſtituit & Narbonenſe Concilium anni 1551. Concilium Mediolanenſe I. anno 1565. Tridentini veſtigiis & decretis inſiſtens, Beneficiarios omnes ad hoſpitalitatem cohortatur, Epiſcopos in primis, quibus eam commendatiſſimam eſſe voluit Apoſtolus; ad illud potiſſimùm monet, ne cupidiùs divites invitent, cùm ex adverſo & Concilia & Patres res & proventus Eccleſiæ omnes pauperibus potiſſimùm addixerint. *Sacra Tridentina Synodi decretum* Cap. 13.
ſecuti, monemus omnes, quicumque Beneficia Eccleſiaſtica obtinent, ut hoſpitalitatem benignè exerceant, memores Chriſtum Dominum in hoſpitibus recipi, à quo recipientur ipſi in æterna tabernacula. Hoc autem hoſpitalitatis efficium eò magis Epiſcopis excolendum eſt, quòd illis eam virtutem Apoſtolus in primis amplectendam propoſuit. In hoſpitalitate autem non is habeatur delectus perſonarum, ut divites potiſſimum invitentur, qui cum fœnore reddant quod acceperint: ſed cùm Eccleſiaſticarum perſonarum domum nemini, quantum per facultates licuerit, clauſam eſſe deceat, profectò illis maximè patere debet, qui Dei voce, ſanctorum Patrum cohortationibus & exemplis, ſacrorum Conciliorum præceptis & authoritate commendati ſunt.

Concilium Aquenſe anno 1585. voluit ut Epiſco- Tit. De Epiſ-
pi tecto exciperent Epiſcopos, civitate qua ipſi te- co. u.
ſident, iter molientes. In Concilio Mechlinienſi anno 1570 placuit ut Monachi locum haberent ſe- Tit. de Re-
poſitum ad excipiendos hoſpites, conſanguineos gularibus.
maximè Monachorum: aut ut menſæ adhiberentur Abbatis, frugali illi quidem, & ſacra lectione conditæ. Voluit ut & hoſpitium eſſet inſtructum conſanguineis & proximis Monialium, quo eis non pateret aditus, niſi ad cratem ferream cellæ colloquiorum.

V. Res Eccleſiæ ſuæ temporales eo maximè nomine B. Fulbertus peſſumdatas & dilapſas dolebat, quòd ita ſucciſi ſibi eſſent nervi hoſpitalitatis, & uberioris eleemoſynarum largitionis. *Ut efficium hoſ-* Epiſt. 90.
pitalitatis & eleemoſynæ, ſicut mea intereſt, adminiſtrare non poſſem. Luculentiſſima eſt Hildeberti Epiſtola ad Moniales, vel potiùs contra Moniales, qui Carnotenſem Epiſcopum tecto excluſerant, quem noctis, itineriſque neceſſitas compulerat ad earum Cœnobium divertere. Illud ſtatim probro dat, non Epiſcopum, ſed ſeclusum ab illis fuiſſe Chriſtum:
Excluſiſtis Chriſtum, oblitæ pariter & bonum hoſpitali- Epiſt. 61.
tatis, & præmium. Excluſum & abactum Paſtorem, quem allicere debuerant. *Excluſus eſt, qui ut diverteret ad vos, non invitandus tantùm fuit, ſed etiam trahendus.* Non poſſe ab eis inopiam prætexi, cùm abundarent earum Eccleſiæ argenteis aureiſque vaſis ſacris, quæ vænire præſtabilius fuerat, quàm Epiſcopum ita illiberaliter & inhumanè haberi. *Fortaſſe paupertate repulſam excuſatis; ſed non modicum auri circa altare rutilabat, ſed plurimum reſplendebat argenti, ſed ſupererant ornamenta, quæ melius exponerentur ad uſuram, quàm Præſul ad imbrem.*

VI. Laudibus in cœlum extulit Petrus Damiani Monaſteria quædam Italiæ, quæ hoſpitalitate excluſerant ſuos locupletes & Magnates, Abbatis menſam everterant, Abbatibus ad communem accedentibus menſam, & ne tamen germana hoſpitalitas interciperetur, tribus ſemper pauperibus juxta ipſum Abbatem epulari dabatur. *Nonnulla in noſtris* L. 11 Ep. 14.
partibus Monaſteria præclaram nuper inſtitutionis normam ſibimet indiderunt, ut præter cætera pietatis opera, etiam tres pauperes cum privata menſa juxta ſe ſemper Abbas habeat, eiſque ſingulis menſuram cibi, quam quivis habet frater, apponat. Nam cùm Regularis norma præcipiat, ut Abbatis menſa ſemper ſit cum hoſpitibus, hoc modo noviter utrumque completur, ut & Abbatis menſa non ſuperbis ſæculi: ſed ſanctis hoſpi-

Digitized by Google

tibus hæreat, & ipſe conveſci fratribus non omittat.

Illud quoque moris inoleverat in his ſanctitatis ſtrictioris Monaſteriis, ut quotannis in pauperes erogarentur decimæ redituum omnium, cujuſcumque demum generis: *Enimvero ut copioſiora in pauperes alimenta proveniant, dantur in Monaſteriis & Eremis decima quorumque proventuum.* Quid vero cauſæ fuerit, quamobrem in illis Italiæ Cœnobiis hoſpitalitas oblitteraretur, docebit nos Epiſtola quædam, Petri Bleſenſis Epiſtolis intertexta. Eſt porro Epiſtola ea Abbatis cujuſdam, qui conſilium ceperat abdicandæ Abbatiæ ſuæ, quò ejus declinaret ſollicitudines, & ſerviles propemodum obligationes, verbi cauſa hoſpitalitatis, quæ id conſequuntur Cœnobia, ut Crucifixi Chriſti patrimonium depaſcantur divites, dum pauperes fames infeſtat.
Epiſt. 102. *Quid de hoſpitalitate dicam, quæ meritò hoſtilitas potiùs, quàm hoſpitalitas cenſeretur. Chriſtus enim cauſam ei non præſtat, ſed inanis gloria obtentus. Divitibus quidem in hoſpitio cum honore & reverentia ſuſceptis, in omni opulentia deliciæ apponuntur de patrimonio Crucifixi; Chriſtus autem ſemel olim crucifixus in ligno, foris in pauperibus ſuis crucifigitur & torquetur in luto.* Sua ad eam Epiſtolam reſponſione conſultiſſimè idcavit monuitque Petrus Bleſenſis, nec abdicandam Cœnobii adminiſtrationem, nec intermittendam hoſpitalitatem, ſed utramque ex caſtiſſimæ charitatis fine & lege temperandam, circumcidendum luxum, reliqua vitia amputanda.

VII. Sanctiſſime hoſpitalitatem colebat Petrus Cluniacenſis Abbas; & inde piam illuſtremque aucupabatur laudem in datis ad Epiſcopum litteris, quòd Cœnobium Cluniacenſe veluti ærarium eſſet publicum Chriſtiani orbis, quò pauci inſerebant, unde innumerabilis multitudo hauriebat. *Video res*
L. 4. Ep. 8. *Cluniacenſium velut totius Chriſtianæ Reipublicæ ærarium eſſe, de quo omnes hauriunt, quod pene exhauriunt, in quo rari pauca injiciunt, de quo plures multa accipiunt.* Conqueſtus eſt aliquando ad B. Bernardum idem Petrus, quòd Cluniacenſes à Ciſtercienſibus hoſpitio excluderentur, quo non poſſent non vehementer & jure offendi ſeculares ipſi. *Tollatur tantum non ingrediendi ſcandalum, ſit pro more apud veſtros conſtitutum hoſpitium.* Conteſtatur in Cluniacenſium Monaſteriis ſuſceptos ſemper fuiſſe Ciſtercienſes; dummodo reſtituatur hoſpitalitas, aſſentiri ſe non illubenter, ut pari auſteritate accipiantur Cluniacenſes, atque Ciſtercienſes: quanquam communi utriſque B. Benedicti Regula ſanciatur, ut humaniſſimè hoſpites excipiantur. *Omnis ei exhi-*
L. 6. Ep. 4. *beatur humanitas.* Qui vitam ſanctiſſimi hujus Abbatis Petri ſcriptis mandavit, is magnificè protſus declarat, ut eſſet tunc Cluniacenſe Cœnobium, diverſorium commune omnium Epiſcoporum, Abbatum, Clericorum, Monachorum, Nobilium, ruſticorum, Chriſtiani denique orbis, & cujuſvis ſortis hominum. *Fecerat ea charitatis virtute Monaſte-*
Bibl. Clun. pag. 596. 1308. *rium ſuum præ cunctis Monaſteriis Franciæ totius commune univerſorum hoſpitium, & velut generale abſque ullius exceptione cunctorum aſylum, Epiſcoporum, Abbatum nobilium etiam Laicorum quotidianus concurſus, Monachorum & Clericorum agmina, pauperumque nunquam deeſſe poterat turba; domos univerſas, hoſpitia cuncta aſſiduè pene replebat. Suſcipiebantur alacriter omnes.*

VIII. Tam effuſa nulliuſque patiens limitis charitas & hoſpitalitas Cluniacenſium id ſibi ſuo quaſi jure vindicabat, ut & ipſis aditus pateret ad mutuæ hoſpitia humanitatis. Sed Lectores ipſos operæ pretium eſt conniti aliquantulum, ut ſinum pandant ac dilatent ingenii pectoriſque ſui, quo effuſiſſimam hanc charitatis, & hoſpitalitatis, & largitionum copiam, vim, amplitudinem, perinde ut res poſtulat, ſatis mirari, amplexarique poſſint, & exoſculari. Video, nec diſſimulo, duo hic eſſe quæ meritò ſint extimeſcenda, ſilentii, & ſeceſsûs, & arrecti jugiter ad Deum animi perturbationem, ac rurſum patrimonii Chriſti in luxum & delitias abligurritionem. Ne in hos ſcopulos hinc & hinc imminentes impingeretur, laudabat ſuprà Petrus Damiani receptiſſimum uſum aliquot Monaſteriorum, quo exploſa erat publica hoſpitalitas. Malebat is Abbas, ad quem paulò antè reſcribebat Petrus Bleſenſis, abire munere & regimine Cœnobii ſui, quàm ut diutiùs ea jactaretur ſollicitudinum in ſuſcipiendis hoſpitibus tempeſtate, & ſacrorum proventuum dilapidatione cruciaretur. Adde & Chryſoſtomum ipſum olim ab hoſpitalitate aliquando ceſſaſſe. Sed hæc utcumque laudabilia, facta certè ſunt, non jura: exempla, non leges; exceptiones denique ſunt, quibus generali nihil detogari poteſt regulæ hoſpitalitatis, a Paulo promulgatæ, priùs à Chriſto ſancitæ, à Conciliis, Patribus, Præſulibuſque antiquiſſimis, ſanctiſſimiſque confirmatæ & longiſſimo uſu roboratæ, ingenti pietatis fructu, frugalitate, charitate. Pauperes primas tenebant, non ejiciebantur divites; Epiſcopi, Clerici, Monachi, Laici, Nobiles, Optimates excipiebantur ea humanitate, cui tam nulli objici poſſent limites, quàm nec charitati, unde illa profluebat. Si quis hoc ſcrupulo torqueatur, patrimonium pauperum in epulas divitum effundi non debuiſſe, perpendat ille ſecum ſeriò, quàm nec ipſe poſſit, niſi ineptum ſe videri velit, diſcedere à ſententia tot ſuprà laudatorum Conciliorum, Antiſtitumque magni nominis, qui charitatis hoc hoſpitio divites nunquam excluſere, quin & adſcivere, dum ne pauperes excluderentur. Hujus mirabilis diſciplinæ fons non alius eſt, quàm humanitas charitaſque Eccleſiæ, quæ non poteſt non, ſin minùs aſſequi, certè ſequi & æmulari ſponſi ſui Chriſti infinitam munificentiam, & largitionum fontem inexhauſtum. Parens illa eſt amantiſſima pauperum, divitumque; nec poteſt non eos uno omnes ſuo confovere & geſtare ſinu. Accepit illa, accipitque indeſinenter divitum dona ad alendos pauperes; ut jam minimè conſentaneum ſit, ut menſæ ſuæ adhibeat pauperes, & divites ea ableget, qui his eam dapibus inſtruxere. Cùm paſcit illa divites, nempe refundit in eos parciſſimè aliquid eorum, quæ illi largo ubere ſibi infuderunt. Hi forſan quos nunc illa paſcit divites, nihil illi forſan ante impertierunt; ſed majores eorum, ſed divites alii & impertiere, & impertiunt etiamnunc abundantiſſimè. Quid præclarius autem, aut ad Eccleſiæ gloriam illuſtrius, quam his documentis orbi terrarum approbare, quantò compendioſius ſit dare, quam accipere. Denique ad largiendum inflammandi ſunt divites ipſis Eccleſiæ in eos largitionibus: & impartito illis pauperum patrimonio invitandi, ut divite ipſi patrimonio ſuo pauperes juvent. Hoſpitalitas Eccleſiæ in pauperes, horum corporalibus ſuccurrit anguſtiis. At hoſpitalitas Eccleſiæ in divites, illecebra eſt, qua Religioni magis magiſque adglutinentur, quo ad frequentanda pii ſeceſſus loca illiciantur, quin his veluti ſanctitatis Seminariis frugalitatem perdiſcant, cæteraſque virtutes, quarum domicilia, & veluti gymnaſia quædam ſunt Epiſcoporum, Abbatum & cæterorum

Beneficiariorum ædes. Quæ nominis ſui vim & naturam retinet, quæ originis ſuæ ſaporem ſervat hoſpitalitas, non ea ſæcularium contubernio religioſas domos turbat, commaculatque: ſed ſæculares ipſos inſuefacit mirari, & quantum poſſunt imitari religioſam illam quietem, pietatem, & cœleſtis converſationis quandam initiationem. Hoſpitalitas vera & germana non crucis patrimonium diſſipat in delicias divitum; ſed frugali & honeſto divitum paſtu, hos addocet, ſumptibus ipſos quidem parcere, & tanto liberalius pauperibus erogare ſuperflua. Quantocumque numero Beneficiarii privatis vitiis ſuis hoſpitalitatem depravent; maculas quidem illi turpes inurent ſibi ipſis, non hoſpitalitati, non ejus pulcherrimis & illibatis legibus, non ex his efflorefcenti Eccleſiarum & Chriſtiani nominis gloriæ. Si vix enim, aut nec vix poteſt non ingenti perfundi animus admiratione & gaudio, ubi Petri Venerabilis celebratur illud Encomium, & Cluniacenſis ejus Abbatiæ, quæ inexhauſti inſtar erat ærarii, & exuberantiſſimæ in omnem Eccleſiam charitatis fiſcus: quantò æquius eſt ea & exhilarari lætitia, & laude florere Eccleſiam Catholicam, quæ parens eſt & nutrix omnium Dei filiorum, ſuorumque?

Bibl. Clun. pag. 672. 673. 1474. IX. Pauca ſuperſunt quæ perſtringam de hoſpitalitate Cluniacenſi, ubi Petrus Venerabilis ait quotidie paſci ſolitos fuiſſe tres pauperes peregrinos, poſt aquam pedibus manibuſque eorum infuſam; Abbatem porro in Refectorio communi cum Monachis & cum hoſpitibus refici ſolitum, ne rurſus ſi ſejungeretur ut priùs Abbatis menſa, ſumptuoſæ ibi rurſum epulæ inſtaurarentur. Ea duo immutata & innovata in Italiæ quibuſdam Monaſteriis gratulabatur ſuperius Petrus Damiani. In Statutis ſub Hugone V. Cluniacenſi Abbate conſcriptis obſervatum eſt, decreſcere & peſſum ire Monaſteria Ordinis, quòd in eis contemptui eſſet hoſpitalitas, ex qua incrementa olim incredibilia quædam proficiſcebantur. *Cum oculata fide hac de cauſa loca religioſa creviſſe videamus, erubeſcendum nobis eſt, quod hanc minus honeſtè obſervamus, & occaſione qua creverunt, modo decreſcunt. Statuimus ergo ut Religioſa perſona, ſeculares, & pauperes ſinguli ſuis modis ſecundùm facultatem locorum benignè recipiantur & exhibeantur honeſtè.* Commemorata eſt à Vuillelmo Malmeſburienſi fundatio Reddingenſis in Anglia Abbatiæ ab Henrico I. Rege, Tamiſin inter & Kenetam, ubi frequentiſſima erat via, & ubi Cluniacenſes Monachi, à Rege ibi conſtituti, ſumptuoſiſſimam exercebant hoſpitalitatem, ut multò plura in hoſpites, quam in collegium univerſum Monachorum expenderentur.

Pag. 162. *Hoc eſſe Cœnobium inter duo flumina Kenetam & Tamiſin conſtituit, loco ubi omnium pene itinerantium ad populoſiores urbes Angliæ poſſit eſſe diverſorium, poſuitque ibi Monachos Cluniacenſes; qui ſunt hodie præclarum ſanctitatis exemplum, hoſpitalitatis indefeſſa & dulcis indicium. Videas ibi, quod non alibi, ut plus hoſpites totis horis venientes, quam inhabitantes inſumant.* Hujus enimvero Reddingenſis Abbatiæ tumultuoſiſſimam hoſpitalitatem impatientiſſimè ferebat Abbas ille, quem ſupra diximus Petri Bleſenſis Epiſtola delinitum fuiſſe. Et huic ipſi tamen hoſpitalitati, ſuo ut vides teſtimonio ſuffragatur Vuillelmus Malmeſburienſis. Quin & eo videtur conſilio hoc Cœnobium à Rege extructum & dotatum in loco, hoſpitibus & peregrinis frequentiſſimo, quo tam largæ hoſpitalitati locus eſſet.

Fuere & antiquiſſima olim Cœnobia, quæ incredibilem hanc hoſpitalitatem Cluniacenſibus præmonſtraſſe videri poſſint. Ejuſmodi fuit Monaſterium celebratiſſimi illius Theodoſii, tot Monaſteriorum quondam parentis, qui peregrinos prorſus omnes nemine excepto excipiebat. Contigit ut uno die centum amplius menſæ extruerentur. Ita ejus Cœnobio, velut communi hoſpitio omne hominum genus utebatur: *Si quis eum dixerit communem portum, & communem medicinæ officinam, communem domum, commune penu, rectè dixerit & congruenter veritati.*

Erat & illa peculiaris ratio hoſpitalitatis, cùm inſignibus Benefactoribus locus aliquis proprius in Boll. die 11. Ianu. c. 7.
communi Refectorio addicebatur, licèt abſentibus, cùm tamen acſi affuiſſent, dapes inferrentur, & mox efferrentur, in pauperes diſtribuendæ. Exempla ejus rei non pauca conferri huc poſſent. Unum depromam Alfonſi Hiſpaniarum Regis. Ejuſmodi grati & memoris animi teſtimonio ſanctus Hugo Cluniacenſis Abbas conſignaram voluit ſuam & Ordinis pietatem in tam munificum Regem. *Statuimus,* Spicil. to. 6.
ut præbendam quotidianam habeat in Refectorio ad majorem menſam, quaſi ſi nobiſcum epulaturus ſederet, quæ uni pauperum Chriſti ſemper tribuatur pro ſalute animæ ejus, tam in vita, quam in morte. Ubi & illud advertete, etſi mortali ſtadio hoc emigraſſent hi tot beneficiorum authores, ab ea hoſpitalitate, & grati animi ſignificatione deſtitum non eſſe. Ita miro charitatis ingenio ultra vitam patebat hoſpitalitas, abſentibus quoque impendebatur, & in pauperes defluebat quidquid rerum Eccleſiæ videbatur divitibus offerri. pag. 447. 627.

Nec Dionyſio Chartuſiano diſplicuit hoſpitalitas in divites, dum id fieret rarius, & ſinceræ pietatis inſtinctu, ad eos Deo lucrandos, vel ad muniendam eorum benevolentia & tuitione Eccleſiam. Aliàs enim rerum Deo ſacrarum prophana ea foret diſſipatio. *Bona Eccleſiaſtica ſpecialiter patrimonia pauperum nuncupantur. Unde nullatenus licet ea in vana &* Con. plurel. Benef. c. 16.
ſæculari hoſpitalitate conſumere cum divitibus potentibus, talibuſve propinquis. Non tamen illicitum eſt talibus interdum ſeu raro ex pia cauſa, ad honeſtam amicitiam confovendam, aut propter aliam rationem decentem, hoſpitalitatem rationabilem exhibere.

X. Finem faciemus dicendi de hoſpitalitate, ubi ejus ſpecimen numeris omnibus abſolutiſſimum delineaverimus in beato Carolo Mediolanenſi Archiepiſcopo, qui non injuria ea ipſa ornari poſſet à nobis laude, qua Rievallenſis Abbas B. Edusrdum Angliæ Regem proſequutus eſt: *Theſaurus ejus totius* Script. Ant.
orbis reſpublica videbatur, pauperum commune ærarium, Angl pag.
quoniam Rex totum quod habebat, non ſuum æſtimans 376.
eſſe, ſed omnium, &c. Erat ex Gloſſano domus beati Caroli obvia ſemper & patens *non pauperibus tan-* L. 8. c. 26.
tum, ſed & peregrinis & advenis, cujuſcumque regionis & ſortis. Apud illum diverſabantur Cardinales, Epiſcopi, Prælati omnes, eorumque Vicarii & Procuratores, qui Mediolano iter faciebant. Tam prolixa eos Carolus humanitate excipiebat, ut animi ſui penetralia lubentes ei panderent, & quid edoceri ſe cuperent, ita ut totos cum eo menſes demorarentur, ab eoque adſciſcerentur comites in perluſtrandis Parochiis, in celebrandis Congregationibus, & Synodis. Quid oro te, vel animo fingi, aut optari poteſt ejuſmodi hoſpitalitate vel magis Regium, vel magis Epiſcopale? Nonne domus hæc erat religionis totius Clericalis, & ſacratum diſciplinarum officina? Ita temperanda, ita adminiſtranda erat hoſpitalitas, ex Eccleſiæ legibus, ex Pauli documentis, ex Ambroſii, Auguſtini,

Digitized by Google

guſtini, cæterorumque Eccleſiæ præſtantiſſimorum Antiſtitum inſtitutis. *Ita ut in tam eximiam ſcholam frequentes advolarent Epiſcopi & Prælati. Quibus Carolus, ſi moras cum eo non traherent, & egerent, liberalius largiebatur equos, pecuniamque, ad iter expediendum.*

Hactenus de Clericis hoſpitio Caroli excipi ſolitis. Mox idem Gioſſanus de laïcis, quibus, & Magnatibus potiſſimum ſanctiſſimus Præſul pias ſtruebat inſidias, ut eos irretiret hoſpitalitatis ſuæ blanditiis, & in eo virtutum gymnaſio neceſſariis ad æternam ſalutem præceptionibus & exercitationibus informaret. *Anſam aucupabatur Principes & Optimates ſæculares ſuas in ædes abducendi, ac retinendi, ut ad reſipiſcentiam & ad æternæ ſalutis cogitationes illos impelleret; hunc fructum hoſpitalitatis ſuæ lubentiſſimè capiens, ut non corporalibus tantùm, ſed & ſpiritalibus neceſſitatibus ſuccurreret; non monitis ſalutaribus, non exemplis hoſpitibus ſuis deeſſet, procurandæ ſalutis præſidia omnibus commonſtraret; quæ ille in omnes, ſed in Principes maximè, & in Magnates apud eum diverſantes charitate æſtuabat. Inter eos fuit Andreas Battorius, Stephani Poloniæ Regis nepos; qui ad eum bis divertit, cum comitatu ſuo amplius quinquaginta equorum, & compluribus aliis; præter quam quod tum Carolus nonnullos ſemper Equites & Nobiles Mediolanenſes invitabat, quo horum colloquiis & confabulationibus Principes hoſpites oblectaret, denique perinde ut eorum dignitas poſtulabat, & menſa & hoſpitii magnificentia omnium in ſe oculos Carolus convertebat.*

Non vana ſpe ducor fore, ut qui non omnino aſſentiebantur iis, quæ à nobis hoc capite dicta ſunt de Eccleſiaſtica hoſpitalitate, ejuſque magnificentia, etiam in divites, Proceres & Principes: his ſaltem Caroli exemplis expugnentur, & intelligant aliquando tandem, Poſſe Præſules à luxu & affectu quolibet humano alieniſſimos, & à ſæculi pomparum inſania, ſumptuoſiorem tamen hoſpitalitatem Optimatibus & Principibus exhibere, eoque lenocinio abuti, ut in eorum pectora inſtillent fidei lumina & virtutum amorem. Si regeras tam rara eſſe hæc hoſpitalitatis miracula, quàm rarum eſt Carolos, aut Caroli virtutibus finitimos Præſules orbi affulgere: reponam & ego, nihil magnum & arduum eſſe, quod non idem rarum ſit; Epiſcoporum eſſe, ut ad ardua & ſumma contendant: denique ut arduum ſit Caroli virtutes aſſequi, at proclive eſſe ad eas accedere. Nobis certè propoſitum non fuit hoſpitalitatem, ejuſque munificentiam ornare, niſi his accommodata legibus eſſet. Alioqui non illa jam erit Eccleſiaſtica hoſpitalitas, quam Paulus Epiſcopis commendavit.

Nec omittendum quod idem Scriptor prodidit, Regios miniſtros in ſuſpicionem veniſſe, ne quid fraudis interveniret in tam incredibili eſculentorum copia, quæ Mediolanum invehebatur, in Epiſcopale Palatium, nec ad portas civitatis vel teruncius ſolvebatur. Hæc illis excuſſa facilè ſuſpicio eſt, at incuſſa ſimul admiratio, ubi ratiocinorum libris ſibi repræſentatis, viderunt unius non amplius menſis ſpatio trecentos hoſpites ſuſceptos fuiſſe. Diffidebant Caroli miniſtri, poſſe tantas diutiùs expenſas ſuſtineri. Placuit deliberari. At Carolus tandem ipſe diffiniit, nihil recidi aut minui poſſe: *prohibenda enim ſibi, aut coarctanda hoſpitalitate, infringi gloriam & coronam potiſſimùm, quâ Deo ſe & hominibus commendari conſideret.* Denique adeo non decerpſit quidquam de priſtina munificentia, ut extremo vitæ ſuæ anno ſtatuerit, omnes prorſus Clericos, qui Mediolano commearent, excipere ſuis in ædibus, ut hæc ſibi Synodus eſſet perpetua; utque eos exemplo ſuo acueret ad hoſpitalitatem ſectandam.

Hoc rurſus Gioſſanus prodidit, memorandum *L. 8. c. 11.* imprimis, nec omnino alienum à propoſito hic noſtro. Affuiſſe ſcilicet Carolum nonnunquam nuptiis, & nuptialibus conviviis; ut ſumptibus moderaretur, ut frugalitati omnia accommodari ſatageret; utque caveret, ne quid ibi impudenter fieret, aut flagitioſè. Lectione totum epulum condiri voluiſſe, tum deinde habita concione perdocuiſſe rationem celebrandarum Chriſtiano ritu nuptiarum.

FINIS.

INDEX LOCUPLETISSIMUS
rerum tribus hiſce Tomis contentarum.

Numeri Romani I. II. III. Partes vel Tomos deſignant: numeri Arabici Librum, Caput, & cujuſque Capitis numeros.

A

Abbates.

Primæva origine Epiſcopi Abbates eligebant, I. Tom. L. 2. c. 93. n. 19. L. 3. c. 32. n. 6. § *hac.* At lapſu temporum, legibus Imperatorum, Conciliorum Canonibus, & ipſâ S. Benedicti Regulâ Monachis ipſis permiſſa eſt Abbatum ſuorum electio; ac id veluti in jus commune, ipſi utique rerum naturæ conſentaneum tranſiit, I. L. 2. c. 93. n. 19. L. 3. c. 32. n. 8. c. 32. n. 6. §. *hac.* Erant tamen adhuc tempore S. Benedicti Abbates in Occidente, quos eligerent Epiſcopi, I. L. 2. c. 93. n. 18. Imò is erat tum & totius Orientis uſus, quem tandem Juſtinianus inſtituit, I. L. 3. c. 26. n. 9. 10. II. L. 2. c. 28. n. 17. Sed & is adhuc altero pòſt ſæculo vigebat uſus in Hiſpania, I. L. 3. c. 30. n. 11. Nec Abbatum modò, ſed & Officiorum etiam Clauſtralium electionem Concilium IV. Toletanum Epiſcopo vendicat, II. L. 2. c. 34. n. 2. Cùm ea ſancti Benedicti Regula permittat Abbati, II. L. 1. c. 36. n. 11. Quin & ſub ipſa Caroli Magni ſtirpe Regia efflagitaſſe adhuc privilegia leguntur nonnunquam Monachi, ut Abbates ſuos ipſi poſſent eligere, I. L. 3. c. 32. n. 5. 6. 7. Etſi ipſam S. Benedicti Regulam toto Regno & Imperio Carolus Magnus & Ludovicus Pius promulgaſſent, II. L. 2. c. 28. n. 31. 33. Denique S. Bernardi tempore Catalaunenſes Epiſcopi in civitatis ſuæ Cœnobiis conſtituebant adhuc Abbates, II. L. 2. c. 36. n. 16. Porro ab Epiſcopo confirmari debebant electi omnes Abbates, II. L. 2. c. 29. n. 8. 9. Ex ipſomet Monaſterio, cui præficiendus erat, oportebat Abbatem eligi, II. L. 2. c. 86. n. 18. Et quidem vitæ Monaſticæ diu rudimentis imbutum, C. 87. n. 1. Semel à Monachis electus & ab Epiſcopo confirmatus, non poterat ab iis ob morbum quantumcumque deſtitui, II. L. 2. c. 53. n. 3. Abbas ſi Abbatem ſibi deligeret ſucceſſorem, iſtum tamen vetat ſecunda Synodus Cabilonenſis adminiſtrationi facultatem Monaſterii ſe ante illius mortem immiſcere, ne in eodem Monaſterio duo ſint Abbates, II. L. 2. c. 57. n. 1. Abbatum exempla, qui ſucceſſores ſibi delegere. Nec tamen citra electionem id fiebat, II. L. 2. c. 58. n. 2. 3. Vide iterum de Abbatum electionibus tit. *Abbatia.* Prohibetur Abbas in Conciliis Agathenſi & Epaonenſi pluribus præeſſe Cœnobiis. Unde hæc prohibitio? II. L. 3. c. 2. n. 1. 2.

Abbates jam pleríque in Oriente quinto ſæculo Preſbyteratu ornati erant, I. L. 3. c. 13. n. 2. 3. Ita & multi jam in Occidente ſæculo 7. ſeneſcente, C. 15. n. 5. 8. Univerſos imò Romanum an. 827. Concilium Preſbyteratu juſſit initiari: at non viguit iſte Canon, C. 17. n. 3. Juſſit & poſtmodum Pictavienſe an. 1078. ſuâ alioqui exuendos Abbatiâ, C. 18. n. 1. Abbates ſæculis 6. 7. & 8. in Conciliis aliquando ſupra Preſbyteros, aliquando inter Preſbyteros & Diaconos memorantur; I. L. 3. c. 15. n. 5. 8. In honorem S. Columbani in Hibernia olim Abbatis & Preſbyteri, & gentis illius Apoſtoli; ejus in eadem Inſula ſucceſſores tum Preſbyteri eſſe debebant, tum Provinciam omnem & ipſos etiam Epiſcopos habebant ſibi ſubjectos, I. L. 3. c. 14. n. 12.

Abbatibus qui eſſent tum Preſbyteri, tum Epiſcopali benedictione donati, poteſtatem facit ſeptima Synodus Tonſuram Clericalem & Lectoratum Monachis ſuis conferendi, I. L. 3. c. 17. n. 3. Hanc iis Synodus Tridentina conſervavit, C. 18. n. 4. c. 36. n. 16. Id tamen conditionis appoſuere Generalia Gallicani Cleri Comitia, ne id abſque Diœceſani Epiſcopi conſenſu præſtarent, eodem n. 16. § *Comitia.*

Poterant Abbates indictâ causâ Monachos ſuos Clauſtralibus Officiis ſibi creditis exuere, II. L. 1. c. 16. n. 17. c. 18 n. 5. Sub Carlomanno & Pipino Francorum Principibus octavo ſæculo duo erant Abbatum genera: alii dicebantur Abbates Legitimi ſeu Regulares; alii Abbates Comites ac Laïci, vel etiam milites, II. L. 3. c. 12. n. 5. 8. Commendatarii erant Abbates iſtud ſecundum genus. Iis nempe iſti Principes ob Regni neceſſitatem & ex Epiſcoporum conſenſu quarundam Abbatiarum proventus, relicto Monachis quod ad vitam ſatis eſſet, tribuerant eo cum munere, ut militem inde poſſent legere, ac ad pugnam armati & ipſi educere, n. 6. 9. Quin & etia fuere tum & ſæculo ſequenti Abbatum genera, Commendatariis in Clericos & Laïcos diviſis, C. 13. n. 12. Vide tit. *Commenda.* De milite a Regularibus etiam Abbatibus ſubminiſtrato, v. tit. *Militia.*

Decimo ſæculo Proceres Galliæ uſque ad Regis Roberti tempora portiones Abbatum invaſerunt, & ſe Abbates dici voluerunt, III. L. 2. c. 10. n. 7.

Menſa Abbatis illa cui aſſidebant hoſpites, needum erat à Monaſterii refectorio diviſa tempore Aquiſgranenſis an. 817. Concilii, vel id ibi aboletur, III. L. 3. c. 48. n. 3. Id item moris poſtea ſublatum reſtituerunt quædam Italiæ Cœnobia tempore Petri Damiani, & Cluniacenſe tempore Petri Venerabilis, C. 49. n. 6. 9.

Dignitates quæ in ſæcularibus quibuſdam Eccleſiis vocantur Abbates, argumento ſunt has Eccleſias fuiſſe olim Regulares, I. L. 3. c. 68. n. 13.

Haud admodum Chriſtiana Abbatum Regularium vita tempore S. Romualdi, II. L. 2. c. 53. n. 10.

Paucis primùm Abbatibus ut Sandionyſiano & Cluniacenſi conceſſum eſt uti ſacris Epiſcoporum indumentis, ſcilicet ob iſtorum Abbatum egregiam ſanctitatem. Ea deinde obtinuerunt longè plurimi: ſuis verò Abbatibus ea Generale Capitulum Ciſtercienſe interdixit, I. L. 3. c. 38. n. 12. § *Quod.*

Abbatibus iter agentibus permittit Concilium IV. Lateranenſe ſex equos & octo homines, III. L. 2. c. 33. n. 5. Nicolaus IV. Abbati Cluniacenſi equos ſexdecim, aliis Abbatibus equos octo permittit, n. 9. §. *Anno.* Abbates poſt annum 1000. ſpolia aut ſpoliorum partem colligebant, ubi Priores aliive Obedientiarii ipſis obnoxii moriebantur, III L. 2. c. 55. n. 1. 2. 3. 4. Abbatum menſa, portiove bonorum iis addictorum paucis adhuc in locis in Anglia ſæculo 13. à menſa portioneve Monachorum diſtincta erat, III. L. 3. c. 26. n. 4. 5. 6. Diſtinctionis tamen iſtius quædam ibidem exempla, n. 8. Rare adhuc illa ſæculi 14. initio in Gallia, n. 6. §. *Libet.* Hujus partitionis nonnunquam ipſi etiam Monachi fuere cupidiores quàm Abbates, nec abſque cauſa, n. 6. §. *Ea.* Abbates cùm olim eſſent perpetui, idque ea ætate eſſet conducibile; poſtulante poſtea neceſſitate facti ſunt demum triennales, III. L. 2. c. 27. n. 2. 13. Hujus mutationis primus fortè autor fuit Innocentius VIII. eod. n. 13. §. *Omnium.*

De Abbatum teſtamentis, v. tit. *Teſtamenta Abbatum.*

De Abbatum privilegiis, v. tit. *Privilegia.*

Abbatia.

Vetuere ſexti ſæculi Concilia, novas poſtmodum Abbatias inſtitui abſque Epiſcoporum permiſſu, I. L. 3. c. 16. n. 2. Innumeræ ab Epiſcopis ipſis ea ætate & deinceps in Occidente & in Oriente inſtitutæ ſunt, n. 2. 3 4. 5. 6. 7. 8. Poterat videlicet quiſque Epiſcopus ex Eccleſiæ ſuæ bonis Abbatiam extruere, modò ne Eccleſiam ſuam læderet, nec ultra quinquageſimam ejus bonorum partem Abbatiæ illi aſſignaret, n. 2. Fiebant iſtæ Abbatiarum fundationes abſque Romani Pontificis interventu, I. L. 3. c. 68. n. 8. Ex Prioratibus item factæ ſunt aliquando ab Epiſcopis Abbatiæ, & ſine ejuſdem Romani Pontificis interventu, n. 9 §. *Primo.* Quando & qua occaſione cœperint Romani

Pontifici erectiones Abbatiarum reſervari, n. 8.

Duo diſtinguebantur octavo & nono ſeculo Abbatiarum genera: Regales aliæ quæ ſcilicet vel à Regibus fundatæ aut reparatæ, vel ſub eorum protectione ab ipſarum fundatoribus poſitæ fuerant; & aliæ Epiſcopales quæ ab Epiſcopis inſtitutæ. Illæ Regi aut cui voluiſſet, hæ Epiſcopo rationem redituum ſuorum reddebant, I. l. 3. c. 35. n. 8. II. L. 2. c. 28. n. 3. 4. 6. 16. Regales non eximebantur juriſdictioni ſpirituali Epiſcoporum niſi in Abbatis vel Abbatiſſæ electione, in interiori diſciplina Clauſtri, & in gubernatione rerum temporalium, I. L. 3. c. 35. n. 9. Utraſque Regales & Epiſcopales viſitabant ſimul & Miſſi Dominici & Epiſcopi, n. 1. 2. 6. In Epiſcopalibus libera ſaltem utplurimùm erat Abbatum electio ipſiſque permiſſa Monachis, II. l. 2. c. 28. n. 2. Veriſimillimum eſt in Regalibus Abbatiis nominatos à Rege fuiſſe Abbates & Abbatiſſas, n. 2. 3. Pluribus tamen Regalibus Abbatem vel Abbatiſſam eligendi jus privilegio concedebat vel reſtituebat Carolus Magnus, n. 4. 8. 9. Hoc quoque omnibus ſanxit Ludovicus Pius, ſed promiſſis ipſe non admodum ſtetit, n. 5. 6. At effuſiùs longè eas dedere ipſius poſteri, n. 7. 10. Quanquam & dum à Regibus dabantur, erat adhuc aliquando electioni locus, utique non admodum liberæ, n. 9. Ut poſſunt utcumque excuſari Reges illi qui Abbatias omiſſa electione largiebantur, II. l. 2. c. 28. n. 15. 16. Ab Epiſcopo confirmari debebant electi omnes ſeu Abbates ſeu Abbatiſſæ, Abbatiarum etiam Rgalium & à Rege ipſo nominati; etſi aliquando non uſque adeo id præſtaretur, C. 28. n. 2. & c. 29. n. 8. 9. 10. 11. A Carolo Martello, Pipino, Carolo Magno, & eorum poſteris Regibus datæ ſunt nonnunquam Laïcis ad expenſas bellicas. Quin & eas iidem ipſi Reges aliquando ſibi vendicaverunt, ut earum proventus in ſuos & Regni uſus converterent, C. 28. n. 9. Legitur & unam Carolus Calvus dediſſe Clerico conjugato, n. 10. Vide tit. *Commenda*.

Variarum vaſtè poſt annum 1000. collatarum Abbatiarum exempla, II. l. 2. c. 39. n. 2. 4. 5. 7. Singularis planè modus & à Gregorio IX. tamen confirmatus eligendi Sant-Albanenſis Abbatis in Anglia à duodecim Monachis quos deſignaſſent tres vel quatuor ipſi Monachi qui ibi erant à Confeſſionibus, n. 8. Alicubi in iſtis electionibus interveniebat cum Monachis Cleri populique conſenſus, n. 7. Regulas electionibus Abbatum præfixit Innocentius III. & eas quoad potuit à neceſſitate conſenſus Principum abſolvit, n. 9. In Germania ex Germanico an. 1448. Concordato viget adhuc Abbatum electio canonica, per ſex illos anni menſes, quibus non reſervatur Romano Pontifici, II. l. 2. c. 38. n. 11. In Hiſpania ex Concordatis ipſis Hiſpanicis electiones Abbatum ſunt penes Regem, qui utique uſus jam antea ibidem obtinebat frequentiſſimè, C. 35. n. 8. In Gallia ex ipſo Leonis X. Papæ cum Franciſco I. Rege an 1515. Bononiæ Concordato Abbates à Rege nominantur, II. l. 2. c. 45. n. 8. 9. & l. 2. c. 40. n. 2. In eo non continebantur Abbatiſſarum nominationes. At eas Galliæ Reges ſubſecuti pene omnes pro ſe quiſque ſigillatim uſque ad Henricum III. à Romano Pontifies impetrarunt, illaſque inde ſibi ſumere perrexerunt, II. l. 2. c. 40. n. 14.

Abbatiſſa.

De Abbatiſſis jam hic in fine tit. *Abbatia*. Abbatiſſas nolebat Gregorius velari niſi ſexagenarias, II. l. 3. c. 52. n. 12. Concilium Tridentinum in iis ut antiqui Canones annos 40. exigit; permittens nihilominus ut in gravi neceſſitate anno 30. eligantur ac velentur; nec plures annos quam 30. Bonifacius VIII. exegerat, I. l. 3. c. 55. n. 9. Abbatiſſæ electio fiebat ab ipſo ejus Cœnobio, electa verò debebat ab Epiſcopo confirmari, II. l. 2. c. 28. n. 5. Abbatiſſas ad Aulam vocabat aliquando Carolus Magnus aliive Principes, mox tamen redituras, I. l. 3. c. 38. n. 1. Abbatiſſa apud Innocentium III. poteſt Canonicas ſuas Clericoſque juriſdictioni ſuæ obnoxios non excommunicare quidem, ſed tamen ſuſpendere, II. l. 2. c. 55. n. 4. Erant in Oriente 12. ſeculo quæ vellent Monialium ſuarum Confeſſiones excipere, I. l. 2. c. 12. n. 15. § *Accipe*. Quin & videntur quædam in Occidente ſub Carolo Magno auſæ virorum etiam excipere Confeſſiones, n. 17. Velum & eædem iſtæ induebant Virginibus ſuis, immo cum benedictione ſacerdotali: quod ne facere pergerent, à Conciliis fuerunt inhibendæ, *Ibid.* Repreſſit & pluribus pòſt ſeculis Innocentius III. quaſdam Hiſpaniæ Abbatiſſas, quæ ſuarum adhuc Monialium Confeſſiones exciperent, & legentes Evangelium publicè prædicare præſumerent, I. l. 3. c. 49. n. 4.

Abyſſini. Vide indicem Geographicum.

Acolythi.

Acolythi apud Græcos nulli fuerunt, I. l. 2. c. 32. n. 4. Apud Latinos verò memorantur vel à Cypriano & à Cornelio Papa, n. 8. Eorum ordinationem deſcribit Concilium IV. Carthaginenſe, n. 10. Ipſorum erat primis temporibus deferre Eccleſiaſticas Epiſcoporum ad Epiſcopos litteras, n. 8.

Acrida ſeu Juſtiniana prima, Vide indicem Geographicum.

Actardus.

Actardi Nannetenſis nono ſeculo Epiſcopi caſus varii, II. l. 2. c. 63. n. 3. 4. 9. 10. 11. 12. & l. 3. c. 3. n. 4. 6.

Adalbertus.

S. Adalbertus Pragenſis Epiſcopus & Martyr, ter ex urbe ſua ſeceſſit ob perverſos ejus mores, II. l. 2. c. 53. n. 8.

Adminiſtratio.

Adminiſtrationi rerum temporalium ut piè poteſt Clericus vel Monachus vacare, II. l. 1. c. 67. n. 14. III. l. 3. c. 1. n. 4. 5. c. 17. n. 14. 15.

Adrianus IV.

Matrem licet egenam nullo donavit ſubſidio, ſed Eccleſiæ Cantuarienſi ipſam commendavit, III. l. 3. c. 46. n. 5. §. *Itaque*.

Adrianus VI.

Conſanguineos qui audita Pontificatus fama Romam ad ſe advolarant, pedites in patriam quamprimùm remiſit, veſte vix donatos, & quantulâ opus erat ad iter pecuniâ, III. l. 3. c. 46. n. 14. Iis in Beneficiorum negotio extraneos anteponebat, ubi paria erant utrorumque merita, *ibid.* Nepoti ſuo unum ſolum permiſit Beneficium centum ducatorum, II. l. 3. c. 7. n. 7.

Advocati.

Advocati jurare jubentur non ſuſceptum à ſe iri cauſas injuſtas, III. l. 1. c. 75. n. 4. 6.

Advocati Eccleſiarum.

Leguntur duplicis generis Advocati Eccleſiarum, ſub prima Galliæ Regum proſapia: alii qui earum cauſas apud Iudices defenſitarent; alii qui eas autoritate ſua protegerent: unde & Protectores etiam appellabantur, III. l. 2. c. 55. n. 11. Duplex itidem fuit illud eorum genus ſub Caroli Magni & ſtirpis ejus Imperio: alii qui pro Eccleſiis cauſas in foro primùm dixere, tum & poſtea cauſarum iſtarum judiciis præfuere ac jus dixere. alii qui Eccleſias ipſas autoritate ſua vel armis protegerent, n. 1. 2. 7. 10. Hinc Advocatorum Eccleſiæ nomen & officium non dedignabantur ipſi Comites, Duces, ſicut nec ſub prima Regum noſtrorum Dynaſtia; immo nec Reges ipſi, n. 1. 5. 4. Ab ipſis utique Eccleſiis eligebantur: ſed & eos aliquando Reges ipſi deligebant Eccleſiis n. 1. Sua iis erant jura & emolumenta, n. 3. Fuit aliquando cùm & ipſi in commiſſas ſibi Eccleſias arma ſua converterent, n. 4. 5.

Aerius.

Aërius Hæreſiarcha Preſbyteros Epiſcopis primus æquavit, I. l. 1. c. 2. n. 1.

Æthiopum Eccleſia. Vide Ind. Geograph.

Africana Eccleſia. V. Ind. Geograph.

Agapa.

Agapæ convivia erant publicæ charitatis & hoſpitalitatis, quæ primis ſeculis in Eccleſia fiebant, tum ad pauperum ſolatia, tum propter hoſpites, III. l. 3. c. 47. n. 1. Eas ulträ fieri in Eccleſia vetuere Gangrenſis & Laodicena Synodi: paulò diutius eas in Eccleſia fieri permiſit Concilium III. Carthaginenſe. *ibid.* Abolitæ ſunt tandem 4° ſeculo deſinente, annitentibus in primis Ambroſio & Auguſtino ob illam quæ in eas irrepſerat temulentiam. *ibid.*

Agapetus Papa.

Anthymum Epiſcopum Trapezuntinum & Conſtantinopolitanæ ſedis invaſorem, etſi favebat ei Juſtinianus Imperator, communione ſua ſedeque Conſtantinopolitana præſens ejecit, II. l. 2. c. 62. n. 8. Ejus coram Imperatrice magnanimitas, l. 3. c. 59. n. 2.

S. Aidanus.

S. Aidanus Epiſcopus Anglus à Rege donatus equo, eum dat pauperi. Egregium ejus ea ſuper re reſponſum ad Regem, III. l. 3. c. 38. n. 14.

Albigenſis Eccleſia. Vid. Ind. Geograph.

Alcuinus.

Alcuinus, etſi nec Monachus, quinque Abbatias habuit. In eo à culpa excuſatur, II. l. 3. c. 3. n. 7. §. *Qua*. De eo multa, II. l. 2. c. 96. n. 10. 11. 12. 13. 14.

Alea.

Clericos aleâ ludere, immo aleæ intereſſe Juſtinianus prohibet, III. l. 3. c. 43. n. 1. Immo & laïcos etiam æquè ac Clericos aleâ ludere prohibent Canones Apoſtolici, Concilium Eliberitanum ac Trullanum, n. 1. Concilium item Moguntinum, c. 45. n. 2. Juſtinianeæ ac Baſilicæ leges, n. 5. Alia denique multa Concilia & Patres, c. 46. n. 1. 2. 4. 5. 6. 7. Quantum in alea ſit mali, c. 46. n. 1. §. *Addidit*.

Digitized by Google

§. *Addidit.* Domus Scholæve deciorum ſtrictiſſimè ſancti Ludovici conſtitutione prohibentur, ipſaque item decimarum fabrica, c. 46 n. 2.

Alleluia.

Romam invectum ab Hieronymo ex Eccleſia Hieroſolymitana, I. l. 2. c. 77. n. 8.

Altare.

De altari vivere. V. *Stipendia.*

S. Ambroſius.

Ambroſii conatus ne Epiſcopus fieret, II. l. 2. c. 62. n. 21. l. 2. c. 6. n. 8. Ipſo ſuæ Ordinationis tempore omnia ſua pauperibus dat & Eccleſiæ, III. l. 2. c. 39. n. 2. Ejus vivendi ratio, III. l. 3. c. 54. n. 7. 8. 9. 10. Egregie Marcelli Epiſcopi cum ejuſdem fratre & ſorore litem componit, II. l. 3. c. 102. n. 7. 8 9 10. Hæreditatem ſibi a Satyro fratre moriente relictam tranſcribit in pauperes, n. 13. Ejus Legatio duplex ad Maximum Imperatorem, II. l. 3. c. 36. n. 5. Quare in Aula Maximi refugit communionem Ithacianorum, II. l. 1. c. 66. n. 18. Ejus magnanimitas, II. l. 2. c. 6. n. 8. ſub fin. L. 3. c. 58 n. 4. 12. 14. c. 59. n. 7. §. *Admonet.*

Anachoreta.

Monachus in ſolitudinem ſecedere & Anachoreta fieri non debebat niſi poſt plures annos in Cœnobio tranſactos, debellataque ibi vitia omnia, I. l. 3. c. 23. n. 3. 4. 5. 6. 8. Imò ex Iſidoro Hiſpalenſi nonniſi poſt annos triginta in Cœnobio exactos, C. 16. n. 3. Sed & fuere ſanctiſſimi qui poſt annos 30. in Cœnobio exactos, ac viginti deinde in ſolitudine, Cœnobium repetierunt, majorem ut adipiſcerentur perfectionem, C. 23. n. 4. Alicubi alternatim à Cœnobio ſolitudinem & à ſolitudine Cœnobium repetebant, n. 5. Quanti fecerit Auguſtinus Anachoretarum inſtitutum, *ibid.* § *Horum.* Voluit Synodus Agathenſis, ut ſeparatæ Anachoretarum cellulæ ambitu tamen Monaſterii cingerentur, eſſentque ipſi ſub Abbatis poteſtate, I. l. 3. c. 16. n. 14. Lauram ſeptuaginta cellarum ſibi circumpoſitam habebat Monaſterium Geraſimi in Oriente Abbatis, C. 23. n. 5. Non tamen Lauræ ſemper Monaſteriis adhæreſcebant, n. 6. Anachoretas hortabatur Carolus Magnus ut in Monaſterii Congregatione mallent permanere, C. 25. n. 14. Eorum in Italia renovavit inſtitutum an. 974. S. Romualdus, C. 25. n. 7.

Anglia, v. indic. Geograph.

Annata.

Annuus Beneficii reditus tempore Juſtiniani in Oriente ſolvebatur miniſtris Epiſcopi ordinatoris, qui quempiam ordinatione mittebat in Beneficii poſſeſſionem, III. l. 1. c. 56. n. 4.

In Occidente verò dudum antea quàm Annatas exegerit Romanus Pontifex, exegerant eas Abbates primum in Prioratibus & Obedientiis ſui juris, ac poſt eos Epiſcopi in Diœceſeos ſuæ Parochiis & Beneficiis, III. l. 2. c. 58. n. 1. 2. Dudum item Epiſcopi non pauci vel omnium vel plurium Eccleſiæ ſuæ Præbendarum Annatas certis Abbatiis vel Capitulis in perpetuum pietatis ergo addixerant, n. 10. Necdum Annatas ſeu ſub Bonifacio VIII. ſeu ſub Clemente V. percipiebant Romani Pontifices, n. 3. 4. Primus è Romanis Pontificibus Annatas hodiernas, ſcilicet ab omnibus Epiſcopis & Abbatibus ſolvendas inſtituit an. 1392. Bonifacius IX. Romæ agens tempore Avenionenſis ſchiſmatis, n. 6. 12. Triplex diſtingui poteſt Annatarum genus Romanis olim Pontificibus impenſarum. Primæ & omnium vetuſtiſſimæ eæ fuerunt, quæ ab iis ſolùm tribuebantur Epiſcopis, quos Romæ contingebat ordinari ex quacumque eſſent Italiæ Metropoli; & ab aliis item aliarum gentium Epiſcopis & Abbatibus, qui in electione ſua cùm paſſi fuiſſent adverſarios, Romæ causâ tandem ſuperiores fuiſſent, III. l. 2. c. 58. n. 11. 15. Secundum genus Annatarum eæ ſunt quas Joannes XXII. an. 1319. exegit. At eæ quidem ab univerſo orbe Chriſtiano erant colligendæ, ſed tum ex minoribus ſolùm Beneficiis, Epiſcopatus enim & Abbatias exceperat: tum trienio ſolùm duraturæ erant: quanquam toties exinde innovata fuit iſta earum reſervatio, ut eodem ſeneſcente ſæculo in jus commune traductæ viderentur, n. 5. 13. 25. §. *Secunda.* Tertium genus eſt hodiernarum ſcilicet ex Epiſcopatibus & Abbatiis ſolvendarum, quas Bonifacius IX. ſecundis illis an. 1398. adjecit, ut ita proinde illo ipſo ejus tempore omnium prorſus Beneficiorum Annatæ Sedi Apoſtolicæ fuerint reſervatæ, niſi quod Epiſcopatibus & Abbatiis nonniſi dimidiatam indixerit Annatam, n. 6. 12. 15. § *Tertii.* Has inſtituit rerum neceſſitate conſtrictus, n. 12. Excuſantur hæ omnes à ſimonia, n. 7. 14. 15. Conſenſu etiam Petri Cantoris, Gerſonii, & Petri Alliacenſis, n. 7. 8. 9. Eas Alexander V. in Piſano an. 1409. Concilio abdicavit, III. l. 2. c. 59. n. 1. Non ſuſtulit tamen Concilium Conſtantienſe, n. 2. Abdicavit quidem in eo Martinus V. fructus vacantium Beneficiorum, at non Annatas, *ibid.* Annatas, quas exemplo Bonifacii IX. Romæ ſedentis inſtituerat competitor ejus, Avenione ſedens Pontifex, ſuſtulit Edicto ſuo an. 1417. & 1418. Carolus VI. Galliæ Rex, imò jam ann. 1406. ſuſtulerat, C. 58. n. 12. C. 59. n. 2. At tum Edictum illud Annatas abolens Carolo adhuc vivente retractari fecit Dux Burgundiæ, tum ipſas reſtituit Annatas Betfordius Dux, Regni Franciæ Rector, Anglis poſt Caroli mortem Francia potitis, C. 59. n. 3. Eaſdem Concilium Baſileenſe dum tollere viſum eſt, confirmavit potiùs, C. 59. n. 4. 5. 6. Ita in conventu Bituricenſi & Pragmatica Sanctione, n. 7. Variæ Pontificum Romanorum de Annatis Conſtitutiones, n. 10. Varia cùm fuiſſet poſt Eugenii IV. mortem ſors Annatarum in Gallia, reſtitutæ ſunt tandem in Bononienſibus an. 1515. inter Leonem X. & Franciſcum I. Concordatis, n. 11. Quo diſcrimine ſolverentur olim & modò ſolvantur, n. 3. 8. 13. Apud Anglos Bonifaciana illa Annata nunquam fuit in uſu, propterea quod Denarium S. Petri ſolverent, n. 14. In Gallia non ſolvuntur Annatæ niſi pro Epiſcopatibus ac Conſiſtorialibus Abbatiis, *ibid.* Nullibi ſolvuntur pro Beneficiis quæ non ſunt 24. ducatorum annuorum, *ibid.* Diſcrimina inter Annatas, ſervitia communia, minuta ſervitia, & Quindecimam, n. 15.

Annulus Epiſcoporum.

Solis illum Epiſcopis Latinis tribuit jus Orientale. Eum enumerabat jam Iſidorus Hiſpalenſis in iis quæ Epiſcopo dabantur in ipſius conſecratione. Imò jam in uſu fuiſſe videtur Optati Milevitani tempore, I. l. 2. c. 58 n 3. Eo ſe Epiſcopi Eccleſiarum ſuarum ſponſos profitentur, *ibid.*

Anſelmus Cantuarienſis.

Invitus creatur Epiſcopus, II. l. 2. c. 34. n. 3. In Concilio Barienſi juxta Pontificem ipſum Urbanum II. ſedebat. Illum communivit privilegio Paſchalis II. ut ne à Legato quidem Pontificis, ſed à ſolo ipſo Romano Pontifice poſſet judicari. Summus ejus ardor in tuendo Eccleſiæ ſuæ Primatu, I. l. 1. c. 36. n. 5.

Antiphona.

Jam tum Concilii II. Turonenſis tempore id eo vocabulo ſignificabatur quod & modò. Olim verò idem ſignificabat ac Pſalmos alternis canere, I. l. 2. c. 75. n. 5.

S. Antoninus.

Ejus frugalitas & ſummus amor paupertatis, III. l. 3. c. 42. n. 21.

Apocriſarii.

Apocriſarii Pontificis Romani iidem erant ac qui nunc ejus Nuntii, I. l. 2. c. 107. n. 1. Imò majorem exercebant authoritatem, & totam Papæ perſonam per Provincias exhibebant, toto illo c. 107. Ut plurimùm Subdiaconi erant, *ibid.* Is tamen qui Conſtantinopoli apud Imperatorem agebat, Diaconus erat, & is quidem erat inter Apocriſarios maximus, eod. c. 107. n. 12. 16. Suus quoque erat Ravennati Archiepiſcopo Apocriſarius apud Romanum Pontificem, & ipſe Diaconus, n. 12. Majorem exercebant Apocriſarii autoritatem intra Italiam, Siciliam & Sardiniam, quàm in cætera Regna, n. 28. Etſi primus Romanæ Sedis Apocriſarius dici poſſit Julianus Coënſis Epiſcopus ad Aulam Marciani Imperatoris à Leone Pontifice directus, I. l. 2. c. 108. n. 2. Non cœpere tamen Sedis Apoſtolicæ Apocriſarii propriè dicti Conſtantinopolim dirigi niſi ſub Agapeto PP. qui Pelagium Diaconum ad Aulam Imperatoris Juſtiniani direxit, n. 13. Quantam Conſtantinopoli poteſtatem exeruit Pelagius idem ille Apocriſarius, n. 17. Alii deinde perrexerunt eò dirigi uſque ad Imperatorum Iconoclaſtarum tempora, quibus penitus in Orientem mitti deſiere, n. 10. 21. 23. 25. 27. 29. Deſierant tamen antea certa per intervalla, n. 25. 27. Erant ii omnes Diaconi, n. 19. 21. 23. 25. Uno excepto Conſtantino Subdiacono, n. 27. Manebant Conſtantinopoli in ipſo Imperatoris Palatio, n. 21. 25. 26. Nihil ibi juriſdictionis explicare poterant niſi ad ſingulares aliquas cauſas ſpeciali Reſcripto ſibi commiſſas, n. 26. 27. Suos quoque Diaconos Apocriſarios Conſtantinopoli habebant Patriarchæ & Exarchi Orientis, & quidem ſoli, n. 6. 8. Suum quoque Romæ apud Romanum Pontificem habebat Diaconum Apocriſarium Epiſcopus Conſtantinopolitanus, n. 22. Apocriſarius latinè Reſponſalis dicebatur, n. 23. Id muneris ſæpè gradus fuit ad ſummum Pontificatum, n. 19. 21. 27.

Apiarius.

Apiarii Preſbyteri Africani in omnibus Africæ tribunalibus damnati & ad Romanum Pontificem appellantis cauſa, II. l. 1. c. 25. n. 17. I. l. 2. c. 117. n. 11. C. 118. n. 31.

Apoſtoli.

Inter Apoſtolos in ſimilitudine honoris fuit quædam diſcretio poteſtatis, uni que datum eſt ut cæteris præemineret, I. l. 1. c. 50. n. 2.

Apoſtolici, Apoſtolatûs, Apoſtolicæ Sedis nomina.

Iſta primùm nomina omnibus Epiſcopis ac eorum Eccleſiis fuere communia, I. l. 1. c. 2. n. 9. C. 4. n. 1. 3. 4. 5. 7. C. 50. n. 6. 7. 8. Quanquam tamen Sedis Apoſtolicæ ſimpliciter dictæ nomine ſola Romana Sedes intelligebatur, C. 4. n. 4. Ut & Apoſtolici ſimpliciter dicti nomine ſolus Romanus Pontifex, C. 6. n. 6. 9. 11.

Apoſtolia.

Apoſtolia vocabantur olim ipſa licentia tranſeundi ab una Diœceſi in aliam. Hinc ſolus ea dare poterat Epiſcopus, I. l. 1. c. 94. n. 1.

Appellatio.

Qui à ſuo damnatus fuerat Epiſcopo, poterat ad Concilium Provinciæ provocare, II. l. 1. c. 15. n. 18. C. 16. n. 9. C. 17. n. 4. Et inde ad Synodum Exarchi vel Patriarchæ, C. 15. n. 17. C. 17. n. 1. Sed & à Patriarchis ſuis damnati ſuam poterant cauſam ad Synodum generalem deferre, C. 15. n. 25. Ex Concilio Sardicenſi poterat ab Epiſcopo ſuo damnatus provocare vel ad Romanum Pontificem, vel ad vicinos Epiſcopos, n. 8. In Africa qui ab Epiſcopo ſuo & adſcitis ei Collegis damnatus fuerat, poterat ad Provinciæ Primatem, vel ad Provinciæ Synodum, & ab hac quoque ad Plenaria Africæ Concilia provocare, II. l. 1. c. 15. n. 13. 14. 17. Pendente appellatione jubebat Canon Africanus ſtari interim ſententiæ ab Epiſcopo latæ. Atque ita multi faciendum contendebant, C. 17. n. 2. Negabant alii, niſi ea eſſet cauſa quæ jam à Canonibus diſceptata fuiſſet, *ibid.* Negabat Hincmarus poſſe Presbyteros & Clericos inferiores appellare ab Epiſcopo ſuo ad Romanum Pontificem, ſed ſolùm ad Provinciæ Concilium, C. 17. n. 10. Addebant Africani & ad Plenarium Africæ Concilium, nec ultra, c. 15. n. 17.

Aqua benedicta Beneficium.

Beneficium aquæ benedictæ vocabatur in Anglia ſæculo 13. munus pauperi cuipiam Clerico ſcholari ſolitum imponi aquæ benedictæ per domos deferendæ, ut ex ſtipe inde proventura poſſet vitam ſtudiaque ſua ſuſtentare, I. l. 2. c. 33. n. 16.

Aquenſis Eccleſia, v. indic. Geograph.

Aquileienſis Patriarcha, v. indic. Geograph.

Archicancellarius, v. tit. *Cancellarius.*

Archicapellanus, v. tit. *Capella.*

Si non verè fuit Archicapellanus Regii Palatii Aiglibertus Cenomanenſis Epiſcopus, qui hoc tamen ſub Theodorico III. inſignitur nomine, I. l. 2. c. 109. n. 10. Primus ergo dici debuerit Fulradus Abbas Sandionyſianus, ſub Pipino ſcilicet Rege, hoc nomen hancque dignitatem geſtaſſe, c. 110. n. 1. Qui & quòd eſſet Presbyter, ea propter vocatus legitur Archipresbyter Franciæ, *ibid.* Presbyteri igitur & Abbates primùm iſti fuere, *ibid.* Et deinde id nominis & dignitatis Epiſcopis ut plurimùm indultum eſt. Et quòd in Regio Palatio & extra ſuas proinde Eccleſias jam eos morari neceſſe eſſet, tum à Romano Pontifice, tum ab ipſis Galliæ Epiſcopis ea ſuper re diſpenſationem Reges petebant, C. 110. n. 2. 3. Vocabatur aliquando ſummus Capellanus, magnus Capellanus, n. 4. Aliquando ſimpliciter Capellanus, & Cuſtos Palatii, n. 6. & 13. Item & Primicerius Palatii, n. 6. Aliquando Romani Pontifices eo ut Apocriſiario utebantur apud Reges noſtros, illumque eo nomine induebant, n. 5. 13. Erat apud Principem veluti Agens & Mediator omnium Regni Præſulum, n. 7. Primarium ſuſtinebat Palatii Officium, & poſt Regii ſanguinis Principes ſedebat primus, n. 8. Conſilio Principis ſemper aderat, & primas in eo tenebat, n. 13. Omnes ipſe cauſas Eccleſiaſticas terminabat, *ibid.* Ut ſuum habuerunt Archicapellanum Franciæ Reges è Caroli Magni ſanguine orti; ita & ſuum Reges alii ex eodem ſanguine progeniti, n. 7. Sub ſecunda illa Regum noſtrorum dynaſtia non rarò idem erat Archicapellanus & Cancellarius, ſeu primus Notarius, c. 109. n. 10. Extincta eſt Archicapellani dignitas cum ipſa eadem illa ſecunda dynaſtia, nullaque ejus occurrit memoria poſt Hugonem Capetium, niſi rariſſima, C. 111. n. 8. 9.

Archidiaconus.

Archidiaconorum in Occidente antiquitas ex eo patet, quòd jam non Hieronymi ſolùm ſed & Martini, ſed & Cæciliani tempore memoratur, I. l. 2. c. 17. n. 1. In Oriente verò ſuum memorat Archidiaconum Chryſoſtomus: immo & antea ſuus Meletio Epiſcopo Antiocheno memoratur, c. 17. n. 13. c. 18. n. 3. Qui ad Concilium Calchedonenſe miſſi ſunt ab Epiſcopis ſuis Archidiaconi, eorum in Concilio tenuere locum, & eorum nomine ſubſcripſerunt, I. l. 2. c. 17. n. 13. Cùm in Archipresbyterum vulgo aſſumeretur qui inter Presbyteros erat Ordinatione primus, eo quòd Presbyteri eo nomine ſuo ſint Seniores & Senatores Eccleſiæ: è Diaconis è contra quòd ſit miniſterii nomen, is in Archidiaconum promovebatur, qui præ cæteris ſtrenuus erat & induſtrius, c. 17. n. 8. Haud tamen adeo liquet an non Conſtantinopoli is eſſet è Diaconis Archidiaconus, cujus erat in Diaconum Ordinatio antiquior, c. 17. n. 10. Eum ipſe ſibi eligebat Epiſcopus, c. 17. n. 4. 11. & II. l. 1. c. 33. n. 15. Quippe erat Archidiaconus Epiſcopi oculus & manus, ejuſque in contentioſa juriſdictione & regenda re temporaria Miniſter & Vicarius Generalis, & tandem negotiis Eccleſiaſticis præpoſitus, I. l. 2. c. 17. n. 3. 8. 4. At quanquam eum poterat ſolus inſtituere, non tamen poterat ſolus exautorare, id eſt, non ſine cauſa quapiam juſta & ſine judicii figura, n. 3. 4. 5. 6. Hinc conqueſtus eſt Leo adverſus Anatolium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, quòd Ætium malo dolo feciſſet Presbyterum, ut eum Archidiaconi gradu moveret; illumque priorem ſuum Archidiaconi gradum Anatolius ei reſtituere neceſſe habuit, n. 5. Hinc item Pelagius & Gregorius RR. PP. expoſtulaverunt cum Natale Salonæ Epiſcopo, qui Archidiaconum ſuum Honoratum invitum creaverat Presbyterum, ſicque Archidiaconatu dejecerat, II. l. 1. c. 16. n. 1. 2. Erat item Archidiaconus Clericorum Minorum Dux, Rector & Magiſter, ejuſque domum ut eruditionis ac pietatis ſcholam frequentabant, c. 17. n. 7. c. 18. n. 7. Ei quoque vel Archipresbytero omnem viduarum, pupillorum & peregrinorum curam credebat Epiſcopus, c. 17. n. 10. Ejus erat ex Concilio IV. Carthaginenſi ut Subdiaconi & Clericorum aliorum Minorum Ordinatione inſtrumenta ſacra porrigeret, quæ erant Ordinationis eorum ſigna. Quin & ex Hieronymo ad ejus teſtimonium Ordinabantur Presbyteri, eo nempe ſenſu quòd in eorum vitam & mores inquireret qui ab Epiſcopo erant Ordinandi, n. 9. Veri quoque ſimile eſt potuiſſe eum multum in Ordinationibus apud Orientem, n. 15. Poterat & communione privare, n. 13. Nullam per illa 5. ſæcula ſeu in Oriente ſeu in Occidente juriſdictionem obtinuit in Presbyteros, ſed ſolum in Diaconos alios & Clericos inferiores, I. l. 2. c. 19. n. 12. 14. Nec per illud tempus ſedit ſupra Presbyteros, niſi dum in Conciliis vices abſentis Epiſcopi ſui ſuſtinebat, *ibid.* Quàm ſimiliter 6. 7. & 8 ſæculis Archidiaconi eſſent veluti Vicarii Generales & Officiales Epiſcoporum in depromenda omni eorum juriſdictione ſive voluntaria ſive contentioſa, I. l. 2. c. 18. n. 1. Quin & Oeconomi & Cantoris ex parte ſaltem munia fungebantur, n. 2. Quantum Archidiaconus in Clericorum judiciis partem haberet, n. 3. 4. Quàm incumberet in omnem Clericorum atque etiam Presbyterorum & Monachorum mores, n. 4. 5. 6. Et in Parœcias ruris, n. 8. Suam 6. jam ſæculo in Presbyteros & in Archipresbyterum ipſum depromebat juriſdictionem, n. 9. Nihil tamen juriſdictionis in Presbyteros exercebant Græcorum Archidiaconi, c. 19. n. 18. Unus erat ſolum in unaquaque Diœceſi Archidiaconus, iſque in Eccleſia Cathedrali, c. 18. n. 10. 11.

Sub Imperio tamen Caroli Magni jam non unus ſolum erat in Diœceſi qualibet Archidiaconus, I. l. 2. c. 19. n. 2. 4. Erant Archidiaconi Conciliorum Promotores ac Agentes, n. 10. Parochos aliosque Clericos ad Epiſcopalem Synodum convocabant, ruris Parochias viſitabant, n. 1. Quanta eſſet eorum poteſtas per ruris Parochias, I. l. 2. c. 19. n. 4. 6. Quibus incrementis hæc iis poteſtas obtigerit, c. 19. n. 12. Eorum juriſdictioni ſuberant Parochi & Archipresbyteri ſeu Decani Rurales, adeo ut Archipresbyteros ipſos, frequenter à ſe correptos nec reſipiſcentes gradu ſuo poſſent exturbare, n. 9. Non erant tamen Archidiaconi niſi Diaconi: nec verè erant Presbyteri, quos Hincmarus Archidiaconos Presbyteros vocat, n. 8. Ipſi etiam Monachi aliquando in Archidiaconos promovebantur, n. 10. Archidiaconatus aliquando invaſerant laïci; & id quominus ultrà fieret, vetatur in Caroli Magni Capitularibus. Quæ verò eſſe potuerit audaciæ iſtius origo, n. 3. Sæpe ea ætate notatur & damnatur Archidiaconorum avaritia, I. l. 2. c. 19. n. 2. 4. 5. III. l. 2. c. 38. n. 1. 3. 4. 7. 8.

Archidiaconi Parochias viſitantis jura legeſque ei ſervandæ ſub Imperio Caroli Magni, III. l. 2. c. 32. n. 2. 3. 4. 6. 8. 9. Nondum tas ante annum milleſimum ordinaria juriſdictione viſitabat, ſed delegata ſolùm, ac quando & ubi placebat Epiſcopo, I. l. 2. c. 20. n. 7. II. l. 3. c. 81. n. 1. III. l. 2. c. 32. n. 8. Uti ſenſim ex delegata tranſivit hæc poteſtas in ordinariam, I. l. 2. c. 19. n. 18. Ejuſdem Parochias viſitantis poſt annum 1000. jura, ac leges ei ſervandæ, III. l. 2. c. 33. n. 2. 3. 7. 9.

Jure novo ſeu ultima Eccleſiæ ætate nihil detritum eſt de Archidiaconorum gloria & poteſtate: quippe & dicti & habiti ſunt Epiſcoporum Vicarii in omnibus. Univerſa in eos incumbebat cura Cleri, ſeu ruri ſeu in urbe poſiti, I. l. 2. c. 20. n. 1. Supra Dignitates omnes Epiſcopali inferiores hæc eminebat; adeo ut nec Galliæ olim Seneſcallus & Palatii Major, nec Ludovici VII. frater illam ſibi credide-

rint dedecori, n. 2. Non tamen ſemper ante omnes alias hujus ætatis Dignitates Eccleſiaſticas leguntur ſubſcripſiſſe, ſed aliquando ante, aliquando poſt. At in eos tamen ipſos canonicam exercebant juriſdictionem, quibus loco cedebant, *ibid.* Etſi verò Presbyteri erant, non tamen Presbyteri erant, n. 5. Imò eorum quidam nec Diaconi Ordinati erant: ad quod tamen multis Conciliorum decretis ſæculo 11. & ſequentibus prohibitum eſt, n. 4. Primus omnium Petrus Bleſenſis occurrit, qui cum Archidiaconatu Presbyteratum conjunxerit, & quidem utcunque invitus, n. 5. Adacti ſunt tamen eò tandem ut vel Presbyteri eſſent, vel intra annum Presbyteri fierent, iis exceptis Archidiaconis quibus non incumbit animarum cura, *ibid.* Penes eos erat excommunicandi poteſtas, n. 7. Quanta eſſet eorum contentioſa juriſdictio, *ibid.* De eorum Officialibus, n. 7. Quare, quomodo & quibus decrementis conciderit Archidiaconorum poteſtas ac tranſierit ad Vicarios ad nutum amovibiles, ac ad Officiales quorum etiam delegatio in Officium tandem perpetuum evaſit, n. 9 & 10. Id ſibi pepererunt Archidiaconi tum avaritia ſua tum ſua in Epiſcopos audacia, contumacia, inſolentia, n. 9. Quanto cum omnium adverſus eos conſenſu, n. 10 & 11. Summatim colligitur varia ſors eorum, poteſtatis ſcilicet incrementum & decrementum, n. 12. Aliquid præ cæteris ſervavere ſibi hucuſque Archidiaconi Carnotenſis & Belneoſis, n. 11. § *In his.* & §. *Illuſtria.* Quando plures in una Diœceſi cœperunt eſſe Archidiaconi, eorumque unus vocatus eſt Magnus Archidiaconus, quòd in urbe degeret Epiſcopali, aliis Epiſcopale territorium inter ſe partientibus; haud tamen ullam alii in alios habebant autoritatem, n. 1. Veri & egregii ſpecimen Archidiaconi, c. 18. n. 1. c. 19. n. 4. c. 20. n. 15. Dudum Archidiaconos non habet Eccleſia Romana nec Conſtantinopolitana & quare, c. 20. n. 3.

Archiepiſcopus. V. plura tit. *Metropolita.*

Archiepiſcopi nomen jam apud Græcos erat in uſu tempore SS. Chryſoſtomi & Epiphanii. Abſolo tribuitur Alexandro Alexandriæ, & Mele in Thebaïdis olim Epiſcopis, l. 1. c. 3. n. 7. Quod huic nomini quid faſtûs adhæreſcere videretur, eo uti noluerunt Africani, primumque in unaquaque Provincia Epiſcopum, voluere ſolùm primæ ſedis Epiſcopum appellari, n. 10. Abſterſa jam tamen videtur hæc nominis tituli invidia tempore Concilii Epheſini, à quo paſſim majorum ſaltem ſedium Metropolitis, ipſiſve Exarchis tribuitur, n. 11. Eo fortè primus omnium uſus eſt Alexandrinus Epiſcopus, ut à ſubjectis ſibi Metropolitis diſtingueretur. n. 7. Poſtea commune factum eſt non illorum ſolùm Metropolitarum qui majores illas ſedes Exarchatuſque regebant, ſed tum illorum omnium quibus ſuberant Metropolitæ, tum illorum etiam Metropolitarum, quibus, quod vel Legati vel Vicarii eſſent Romani Pontificis, poteſtas dabatur juris alicujus in Metropolitas exercendi: ipſum verò Metropolitæ nomen iis tum cœpit Epiſcopis hærere, qui ſub ſe non alios habebant Metropolitas, ſed ſolùm Epiſcopos, l. l. 1. c. 19. n. 1. C. 31. n. 1. Commune tandem factum eſt Archiepiſcopi nomen in Gallia eorum omnium quibus aliqui ſuberant Epiſcopi, omniumve Metropolitarum ſub Childerico III. & Pipino Majore Palatii, l. 1. c. 30. n. 5. c. 31. n. 3. L. 2. c. 55. n. 1. 5. Imò & iis etiam datum eſt aliquando quibus nulli ſuberant Epiſcopi, cùm Metropolitæ nomen nulli conveniret, niſi qui certo præeſſet Epiſcoporum numero, l. l. 1. c. 25. n. 3. §. *Non ita ver.* Apud Græcos tamen ætatis mediæ, ut quidam erant Metropolitæ honorarii dicti, quòd nulli iis ſubeſſent Epiſcopi, ita & illi quoque Archiepiſcopi dicti ſunt. Quæ verò eorum privilegia, l. l. 1. c. 40. n. 10. Quâ à Metropolitis differrent Archiepiſcopi apud Græcos tempore Balſamonis, C. 41. n. 12.

De cruce Archiepiſcopis prægeſtanda v. tit. *Crux Archiepiſcoporum* in vocabulo *Crux.*

Licèt multa modò ſint ad Romanos Pontifices devoluta, quæ ab Archiepiſcopis olim judicabantur: non id ex eo factum eſt, quòd Romani Pontifices ſuam vellent autoritatem creſcere detrimento Metropolitarum. Per quas verò cauſas & occaſiones ſenſim factæ ſint iſtæ devolutiones, l. l. 1. c. 48. n. 1. uſque ad n. 11. Nec Concilium Tridentinum ipſam detrivit autoritatem Metropolitarum, licèt in priores eorum juriſdictionis exercitio certos appoſuerit limites, l. l. 1. c. 48. n. 11. & *ſeqq.* Epiſcopos quidem exemit Tridentina Synodus à neceſſitate viſitandorum Archiepiſcoporum: ſed tum in eo nihil aliud quam Epiſcopos primævæ ſuæ reſtituit libertati; tum nec per univerſam Eccleſiam obtinuerat illa conſuetudo, tum & ipſa erat Epiſcopis nonnihil contumelioſa, n. 12. Non ſuſtulit Metropolitæ poteſtatem viſitandarum Diœceſeon Metropoli ſuæ ſubditarum; ſed id ſolum cautionis appoſuit, ne eas viſitaret niſi cauſâ priùs cognitâ & probatâ in Provinciali Concilio, n. 13. Paucis referuntur quæ in Concilio Tridentino de Metropolitis ſtatuta ſunt, n. 14.

Archipreſbyter.

Etſi Græcum eſt Archipreſbyteri nomen, à ſolis tamen uſurpatum eſt Latinis: Græcis enim ſemper dictus eſt Protopreſbyter, qui Latinis Archipreſbyter, l. l. 2. c. 3. n. 1. In Sacratio, quod & Preſbyterium appellabatur ob poſitas ibi circa eminentiorem Epiſcopi thronum ſedes Preſbyterorum, principem inter Preſbyteros locum poſt Epiſcopum obtinebat, abſenteque Epiſcopo Sacra ipſe perficiebat, C. 3. n. 4. & C. 4. n. 5. Vulgò ille erat e Preſbyteris Archypreſbyter, qui ordinationis ævo omnibus aliis anteibat. Hæc inconcuſſa Latinis Eccleſiis regula, nec ſuum ille debebat locum alteri relinquere, C. 3. n. 7. Is quoque apud Græcos uſus: apud quos tamen aliquando meritis gradus iſte tribuebatur; cumque & Archipreſbyter iſte ſimul erat, ac Epiſcopi Vicarius Generalis, ſed & ejus plerumque ſucceſſor, C. 3. n. 1. 3. 5. Unus ſolùm erat in unaquaque Cathedrali Eccleſia Archipreſbyter: numerum auxit ſequentibus ſæculis aucta fidelium multitudo, C. 3. n. 6. C. 4. n. 4. Jubet Concilium IV. Carthaginenſe ei vel Archidiacono viduarum, pupillorum, ac peregrinorum curam ab Epiſcopo demandari, ut proinde ab Epiſcopo tanquam Vicarius ad opus quodlibet adhiberetur, c. 3. n. 12. 13. Eccleſiæ ipſius Romanæ Archipreſbyter ſubſcribit ante electum Joannem IV. Pontificem Romanum nondum conſecratum, c. 4. n. 4. Ex Iſidoro Hiſpalenſi quamvis erat Archipreſbyter ſuper omnes Preſbyteros, & eorum curam agebat, erat tamen & ipſe ſub Archidiacono & ejus præceptis parebat, quippe Vicarii Epiſcopi, c. 4. n. 5. Ab Epiſcopo ſine Preſbyterorum ſuorum conſilio non poterat ejici, n. 2. Laicorum & Clericorum moribus invigilabat, poteratque per ſe in Subdiaconos, Diaconos, & Preſbyteros haud caſtos animadvertere, c. 4. n. 1. Cadente Clodovæi ſtirpe auſi fuerunt laïci dignitatem & nomen Archidiaconi uſurpare; huicque malo neceſſe fuit mederi Concilia, *ibid.* Sui jam erant & in agris Archipreſbyteri, n. 3. Sub Imperio Caroli Magni quælibet Diœceſis in plures Archipreſbyteratus Rurales diſtribuebatur, qui Decanatus & Decaniæ dicebantur; & Archipreſbyteri ipſi in omnes Decanatûs Archipreſbyteratûſve ſui Parochos & Preſbyteros excubabant, ſed & in laïcorum mores, l. l. 2. c. 5. n. 1. 4. 5. Quanquam & laïcis ſui quoque erant laïci Decani, qui morum erant admonitores, n. 6. In unoquoque Decanatu Archipreſbyteratuve Rurali conveniebant ſimul Preſbyteri primo die cujuſque menſis de rebus Officium ſuum attinentibus acturi, n. 5. Poterant Archipreſbyteri illi à maleficis pœnas repetere, n. 2. Curabant maximè, ut pœnitentiam peccantes agerent, publici publicam, occultam occulti, n. 7. Excubabant verò in Rurales illos Archipreſbyteros Archidiaconi, n. 3. Vacantium Eccleſiarum ſeu Parochiarum res & reditus fidei Archipreſbyterorum commendabantur; ex quo fiebat aliquando, ut cupidine abrepti reditus illos domum ſuam deportarent. Id noni ſæculi Conciliis damnatum. Et una tamen hæc fortè Deportuum origo, n. 9. Ut autem rurí tunc, ſic & in urbe erant adhuc Archipreſbyteri, iique Epiſcoporum in ſpirituali laïcorum regimine adminiſtri generales, ſed & de Canonicorum vita ſatagebant, n. 10. Suus quoque erat adhuc eo tempore Græcis Archipreſbyter, aut ut loquebantur Protopreſbyter aut Protopapas, quo nomine nihil aliud ſignificabatur, quàm primus inter cujuſque Eccleſiæ Preſbyteros, n. 11. Archipreſbyteros non ſuſtulit jus novum, perrexeruntque deinceps eſſe Archipreſbyteri, alii civitatis qui in Sacerdotum omnium vitam incumbebant, & abſente Epiſcopo divina celebrabant Officia; alii ruris, ſingulis Plebibus præfecti, id eſt, certo cuidam Parochiarum tractui quibus unus conſtabat Decanatus Ruralis; & horum erat incumbere in ſcholas, in Parochos & Parochias; item & laïcos totius illius tractus ſui, l. l. 2. c. 6. n. 1. 2. Eoque pertinebant Ruralia illa quæ ſtatis temporibus cogebant Parochorum ſibi ſubditorum Capitula, n. 2. Juramentum Epiſcopo præſtabant, & iis viciſſim illi tractûs eorum Parochi, *ibid.* Affixus erat Archipreſbyteratus Plebanæ illius tractûs Eccleſiæ, id eſt, matrici illi Eccleſiæ, ad quam aliarum ejuſdem tractûs Parochiarum baptizandi deferebantur infantes, n. 1. 2. Id ſua ſibi promeriti ſunt negligentia, ut tum S. Carolus Borromæus eorum loco Vicarios inſtitueritis Foraneos, per Diœceſin ad Epiſcopi nutum excurſuros, officia eorum præſtaturos, tum 16. & 17. hujus ſæculi Concilia juſſerint ab Epiſcopis Archipreſbyteros inſtitui, quos quibus vellent Eccleſiis præficerent, & ubi vellent revocarent, cùm antea perpetua eſſet hæc eorum Dignitas, c. 6. n. 3. 4. Sui erant iis Officiales, & ſingulis plures: At eos vel penitus ſuſtulere Concilia cùm potuere, vel ſingulis annum ſolùm aut alterum permiſere, c. 6. n. 6. Eadem iis interdixere judi-

ciis cauſarum Matrimonialium, ſimoniæ, & earum omnium in quibus de depoſitione vertitur aut Beneficiorum amiſſione, *ibid.* Ante Concilium Tridentinum neceſſe erat, ut vel jam Presbyteri eſſent vel quamprimùm ordinarentur: Poſt Tridentinum deſideratur tantùm ut annum 22. agant ætatis, n. 5. 8. Plura ex Fagnano, *ibid.* n. 8. De eorum Viſitatione, II. l. 3. c. 8. n. 16. §. *In.*

Ara.

Aris portatilibus ab Epiſcopo conſecratis utebantur Presbyteri ſub Imperio Caroli Magni ad Miſſam in itinere celebrandam, cùm non facilè poterant Eccleſias adire, I. l. 2. c. 25. n. 2. 3. 4. Et etiam ante id ætatis, c. 77. n. 2.

Arelatenſis Primatus. V. Ind. *Geograph.*

Arma.

Armorum geſtatione Clericis interdicitur, III. l. 3. c. 42. n. 3. c. 44. n. 1. 2. 3. 4. 5. 13. c. 45. n. 7. c. 46. n. 14. Iis quibuſcumque geſtandis prohibebantur, etiam cùm privata bella ſæculo 11. maximè fervebant: Eod. n. 14. Quòd tamen ſæculo 13. Albigenſes in Clericos graſſarentur, arma quælibet Clericis belli tempore permiſere illius ævi Synodi, quanquam non omnes, vim ſcilicet ut poſſent vi repellere, c. 46. n. 16. Immo & hinc ſenſim aſſuefacti ſunt Clerici armis quocunque in itinere geſtandis: eaque tum illis permittunt 16. & 17. hujus ſæculi Concilia, mentione periculi nullâ injectâ, n. 16. § *Verùm.* Quin & ita Mediolanenſia S. Caroli Concilia, niſi quòd tum gladius ſolum ea eſſe voluot, tum & Epiſcopi conſenſum accedere, n. 17. Solius olim Regis gladius in Eccleſiam inferebatur, nec ullus alius eam poterat armatus ingredi. Id quod obſervandum adhuc Salingeſtadienſe anu. 1022. Concilium præcipit, n. 24. § *In Concilio.*

Armachanus Primatus v. Ind. Geograph.

Armeni v. Ind. Geograph.

Aſylum.

Statuæ Principum erant pro aſylo, II. l. 3. c. 97. n. 6. Aſylum quoque eſſe voluit Theophilus Imperator tumulum filiæ ſuæ, c. 98. n. 12.

Jam à Conſtantini temporibus Eccleſiæ erant aſyla. Hanc ſive legem ſive conſuetudinem auctavit nonnihil Theodoſius Magnus, II. l. 3. c. 95. n. 9. Quàm ſolerent miſeri per prima 5. ſæcula confugere ad iſthæc aſyla: Quam pro iiſdem aſylis pugnarent tum ſancti Patres: Quàm item iidem illi neceſſe habuerunt ad ea confugere, qui ea vel violaverunt vel ſublata voluerunt Imperatorum Miniſtri, II. l. 3. c. 96. n. 3. 5. 7. Ab anno 500. uſque ad 1000. ſervatus adhuc aſyli honor Eccleſiis, c. 97. n. 3. § *Ultra.* n. 4. 5. 7. c. 98. n. 3. 8. 9. 10. 12. Excommunicatio iis intentata à Conciliis qui illud violarent, c. 97. n. 4. 5. Si ſervus ad Eccleſiam confugiebat, Domino reddi jubebatur, ſed promiſſione veniæ priùs expreſſâ, c. 97. n. 4. 5. Quid ſi fiſci debitor ad Eccleſiam confugiebat? n. 4. Quàm legis aſylorum in ſua etiam cauſa Guntramnus Rex fuerit obſervans, n. 10. Non Eccleſia modò ipſa, ſed & ejus atria & Epiſcopales ædes honore aſyli gaudebant, c. 97. n. 5. c. 98. n. 8. 9. Dum in Remenſi an. 625. Concilio ſuus firmatur aſylis honor: Statuitur ut tamen egrediendi licentiam non priùs obtineant rei, quàm promiſerint ſe pœnitentiæ canonicæ curriculum exhauſturos, c. 97. n. 7. Sic in Capitularibus homo ob aſylum morti ereptus, publicæ mox pœnitentiæ traditus, c. 98. n. 9. Idem à S. Bernardo præſtatur, c. 99. n. 4. Crimina quædam excipiebant Græci ab aſyli gratia, II. l. 3. c. 98. n. 11. Quædam etiam excipiebantur in Caroli Magni an. 779. Capitulari: Siquе iſtorum criminum reus aliquis ad aſylum Eccleſiæ confugiebat, nullus illi cibus eò inferebatur, ut tandem neceſſitate compulſus aliquando exiret ac ſic interciperetur, c. 98. n. 11. Extenſa tamen rurſus fuit aſyli gratia ad illa eadem crimina ſub Ludovico Pio, immo & ut videtur ſub Carolo ipſo Magno, n. 8. Quippe ea tum cœpit inoleſcere diſciplina, ut quæ obnoxia fuerant & etiamnum ſunt morti crimina, pœnis ſolùm Canonicis plecterentur, n. 5. 12.

De aſylo ab anno 1000.

Servatus adhuc Eccleſiis honor aſyli, & intentata iis qui illum violaſſent, excommunicationis pœna, II. l. 3. c. 100. n. 1. 2. 3. Exporrectus, modò ab his, modò ab illis Conciliis ad Cœmeterium, ad Capellas, ad ædes Epiſcopales & Parochi domum: ſi præſertim ſint intra paſſus 40. ab Eccleſia majori, vel intra paſſus 30. à minori, n. 1. 5. 6. Item ad Cruces in viis poſitas, n. 2. Ad Presbyterum deferentem Euchariſtiam, n. 7. Aſyli quoque inſtar voluit eſſe ipſum etiam Epiſcopum cum plebe ſua, extra licet Eccleſiam, collectum S. Hugo Lincolnienſis Epiſcopus; latronemque illac tranſeuntem dum ad patibulum ageretur, abſolvi à pœna voluit, II. l. 3. c. 65. n. 7. c. 99. n. 4. Certa, quanquam non ſemper aut ubique eadem, crimina eâ ætate excipiebantur, c. 100. n. 3. 7. 9. De aſylis in Anglia, c. 100. n. 3. §. *Anglia.* n. 4. In Hiſpania, n. 5. In Germania, n. 6. In Italia, n. 9. In Oriente, n. 10. In Gallia viguerant uſque ad Franciſci I. Edictum anni 1539. quo ſtatuit, ut cùm juberet reos in Eccleſiis comprehendi, poſſent ab iis extrahi, eis poſtea redintegrandi ſi ita Judici videretur. At etſi Edictum illud aſyla non tollit prorſus, inde tamen cœperunt exoleſcere, cum nulli jam aſylis à Judicibus reſtituantur, n. 7. 8. Verùm cùm ille pridem mos exoleverit reos per aſyla morti ereptos pœnitentiis Canonicis addicendi: Eccleſia quæ ipſam eorum pœnitentiam præ oculis & in votis unam tum habebat, cum adeo de aſylorum ſatagebat incolumitate; iis jam extinctis non admodum ſibi credidit indolendum, n. 9. Cardinalium Palatia gaudent aſyli privilegio, *eod.* n. 9. §. *Adverte.*

Athanaſius.

Athanaſius ab exilio reverſus ingreditur Alexandriam in aſino ſedens, III. l. 3. c. 36. n. 2. Symbolum quod ei inſcribitur, jam illi tribui cœptum erat tempore Hincmari Remenſis, II. l. 1. c. 90. n. 7.

Atrebatenſis Eccleſia, v. indic. Geograph.

Audoenus.

S. Audoënus Rotomagenſis Epiſcopus quanto in honore apud Theodoricum Regem, II. l. 3. c. 97. n. 13.

Avenionenſis Legatio.

Avenionenſis Legatio quando cœpta, II. l. 1. c. 52. n. 8.

Auguſtinus.

S. Auguſtinus ab Italia in Africam reverſus communem cum piis laïcis in omnium rerum temporalium abdicatione unà devinctis egit vitam, I. l. 3. c. 2. n. 7. 8. Triennio necdum elapſo Presbyter à Valerio Hipponenſi Epiſcopo creatus eſt invitus, nec ſine uberibus lacrymis, II. l. 2. c. 65. n. 12. C. 66. n. 3. Presbyter factus Monaſterium inſtituit intra Eccleſiam, id eſt in Eccleſiæ vel Epiſcopatus hortis, ex piis illis iiſdem laïcis quibuſcum antea degebat, I. l. 3. c. 2. n. 8. Et tum Valerius provinciam publicè ac ſe etiam præſente prædicandi demandat, cùm nonniſi abſente Epiſcopo concionarentur in Africa Presbyteri, II. l. 1. c. 88. n. 2. Epiſcopus poſtmodum creatur & ordinatur, eodem Valerio eum ſibi ſucceſſorem deligente, & Canones Nicænus ſucceſſorem Epiſcopo adhuc viventi dari prohibentes neſciente, II. l. 2. c. 56. n. 2. 2. 3. Factus autem Epiſcopus Monaſterium ſeu Collegium illud Laïcorum, quod in illis Eccleſiæ hortis inſtituerat, admovit intra ipſas ædes Epiſcopales, ut cum iis vivere pergeret, ac eos Clericatu initiavit, communiſque Clericorum vitæ primus autor fuit, I. l. 3. c. 2. n. 8. 9. C. 3. n. 1. 2. Statuit neminem à ſe ordinandum Clericum, niſi qui cum ipſo communem vellet vitam agere, ac voluntariæ paupertati ſe devovere; à quo propoſito ſi diſcederet, tolleretur ei à ſe Clericatus, III. l. 3. c. 2. n. 3. 6. Comperto verò deinceps inter eos eſſe tamen hypocritas, qui contra votum illud poſſiderent aliquid proprium, novum ea vice conſilium init, poteſtatemque iis fecit, aut ut abirent quò vellent ſuæ apud Deum conſcientiæ relicti, & à Clericatu non exuendi; aut novam voluntariæ paupertatis profeſſionem emitterent, à qua ſi denuo deficerent, Clericatu prorſus exauthorarentur, quæcumque contra ejus ſententiam interpellarent ac adirent Concilia, n. 6. 7. 8. Ejus in Epiſcopatu inſtitutum, vita, mores, III. l. 3. c. 34. n. 9. C. 35. n. 1. 2. 3. 4. 5. Monachus haud fuit, nec Monachi fuere ejus Clerici, I. l. 3. c. 3. n. 8. 9. Quæ duo ab eo extructa leguntur Monaſteria, & in quibus ipſe vixit, alterum in hortis Eccleſiæ cùm Presbyter factus fuiſſet, alterum in Epiſcopalibus ædibus cùm Epiſcopus, à Monachis tamen non occupabantur, I. l. 3. c. 2. n. 7. 8. 9. C. 3. n. 2. 8. 9. Nec Monaſticum quoque profeſſus erat inſtitutum tribus illis annis quos poſt ſuum in Africam reditum egerat in pio illo ſuo cum ſociis amiciſve receſſu, C. 12. n. 16. Ad Moniales Regulam ſcripſit, C. 3. n. 19. Ut ſimul cum ſuis vivebat Clericis, ita iiſdem nec pretioſioribus, licèt Epiſcopus, utebatur veſtibus, I. l. 3. c. 3. n. 8. Ejus humilitas, *ibid.* Cum eodem Clero ſuo nonniſi oleribus paſcebatur, & ſi quid carnium addebatur, eo ſolùm hoſpites vel infirmi veſcebantur, n. 17. Ut opes Eccleſiæ earumve procurationem tolerabat, non amabat: maluiſſetque eas relinquere fidelibus, qui ejus & Cleri nutriendi curam ſuſcipere voluiſſent, III. l. 3. c. 1. n. 1. 3. Quàm à rerum temporalium amore alienus erat, L. 2. c. 38. n. 3. Ejus in peregrinos & pauperes charitas, I. l. 2. c. 89. n. 10. 12. Qua cura à mulierum tum contubernio, tum etiam colloquio abſtineret. Et qui illas, ubi opus erat, vel alloqueretur vel inviſeret, I. l. 2. c. 61. n. 12. Mittebat reos in cauſis difficilioribus ad ſepulcrum ſancti Felicis Nolani Martyris, ut ſe ibi juſjurando purgarent, II. l. 2. c. 25. n. 19. Suum ipſe ſibi ſucceſſorem delegit Eradium Presbyterum, at nonniſi ſe mortuo Epiſcopatu initiandum, ne ut in ſua ordinatione factum fuerat, in iſtius quoque peccaretur adverſùs Nicænos Canones, II. l. 2. c. 56. n. 5.

Quanta

Quanta cum & caritate & pietate cauſis omnium finiendis vacabat, II. l. 3. c. 101. n. 8. ad n. 11. Pauperes parentes ſuos juvabat nihilo magis quam alios, ſcilicet non ut divitias haberent, ſed ut aut non, aut minùs egerent, III. l. 2. c. 38. n. 2. Legationem in Mauritaniam à Zoſimo Papa ſuſcepit & executus eſt, I. l. 2. c. 117. n. 2.

Aula.

Ad Aulam Epiſcopos à Principibus accerſitos, aut etiam ultro pro aliorum neceſſitatibus, ire Concilium Sardicenſe patitur, II. l. 3. c. 36. n. 1. Exempla ſanctorum Epiſcoporum qui per prima quinque ſæcula Aulam adierunt pro Eccleſiæ ſuæ vel aliorum neceſſitatibus, C. 36. n. 5. 6. 7. 8. 11. Toletana VII. & XIII. Concilia ſtatuunt ut ſinguli ſingulis menſibus Epiſcopi viciniores menſem unum Toleti maneant, non tantùm ut adſint Metropolitano, ſed pro reverentia Principis ac Regiæ ſedis honore, II. l. 3. c. 37. n. 1. Poteſt Princeps Epiſcopos ad ſe vocare, aliò mittere, &c. n. 3. 5. 6. Suadet Clodovæo Remigius, ut Epiſcopos ſibi Conſiliarios adſciſcat, n. 4. In Concilio Liptinenſi ſtatuunt, ut unus aut alter, aut ſummùm tres adhæreſcant Principi ad exercitum proficiſcenti, ſcilicet ad Myſteriorum celebrationem, C. 37. n. 5. C. 38. n. 3. Datur à Dagoberto Rege filio ſuo Sigeberto Regi ſanctus Cunibertus Colonienſis Epiſcopus, qui eum in moderandis Regni habenis juvet, C. 37. n. 7. Suam tum idem Cunibertus, tum ante eum S. Arnulphus Metenſis Epiſcopus commodant operam S. Pipino Majori Palatii in tractandis Regni habenis ſub Regibus Clotario II. Dagoberto & Sigeberto, n. 8. Simili de cauſa jubetur à Childerico II. S. Leodegarius Auguſtodunenſis Epiſcopus in Regia ſua ſedem figere, n. 9. Regnum pariter adminiſtrat ſub Clotario III. ſanctus Audoënus Rotomagenſis Archiepiſcopus, *ibid.* Aderat jugiter Anglorum Reginæ Chriſtianæ è ſtirpe Francorum editæ Luidhardus Epiſcopus Gallus, qui ſuis eam conſiliis juvaret, II. l. 3. c. 37. n. 13. Simile ibidem exemplum alterius Epiſcopi Reginæ alteri eandem ob cauſam aſſidentis, *ibid.* Aulam Carolomanni frequentabant Epiſcopi, n. 14. Aſſedit Carolo Magno in Palatio propter utilitates Eccleſiaſticas Angilramnus Metenſis Epiſcopus, ac deinde Hildeboldus Sueſſionenſis, quanquam petitâ Romani Pontificis & Epiſcoporum licentia, II. l. 3. c. 26. n. n. c. 38. n. 2. Ad exercitum profecturus Imperatricem cuſtodiæ Epiſcopi committit, n. 5. Sæpe & diu apud Carolum Calvum morabantur Hincmarus Remenſis & Pardulus Laudunenſis, n. 9. Hæc vel illis ipſis qui in Aula morabantur, diſplicebat ſua à ſuis Eccleſiis abſentia, n. 7. 8. Obſervationes, n. 9. Fulco Remenſis Archiepiſcopus impubere adhuc Carolo Simplice Regnum adminiſtrabat, *ibid.* Ea erat quoque jam Orientis doctrina, poſſe Imperatorem Epiſcopos apud ſe in Aula retinere, n. 10. Id ſupponit Bernardus, II. l. 3. c. 39. n. 2. Et probat expedire Petrus Bleſenſis, ut Alexandro III. Romano Pontifici tres excuſet Epiſcopos, qui Regi Angliæ erant à Conſiliis, & in Aula diu morari neceſſe habebant, n. 3. 4. Id & poſtea Gregorius IX. Henrico III. Regi Angliæ ſimilia petenti concedit, n. 6.

A quibus ſibi cavere debeant Epiſcopi qui Aulam frequentant, II. l. 3. c. 38. n. 2. C. 39. n. 1. Quàm ſit periculoſa, III. l. 3. c. 24. n. 11. Exempla Epiſcoporum plurima, quos nec frangere, nec mollire Aula, vel Principum reverentia potuerit per priora quinque ſæcula, II. l. 3. c. 38. Item per ſubſequentia tria ſæcula, C. 39. Alia ſub Caroli Magni & ſtirpis ejus imperio, II. l. 3. c. 61. III. l. 3. c. 20. n. 4. Alia poſt annum milleſimum, II. l. 3. c. 63. III. l. 3. c. 24.

Aurelianenſis Epiſcopus, v. Indic. Geograph.

Auſcienſis Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Azymus panis.

Unde azymi panis trahi poſſit uſus in Euchariſtia, III. l. 2. c. 14. n. 3.

B

Baculus Paſtoralis.

PEdum ſeu baculus Paſtoralis Epiſcoporum, ſut & ſceptrum Regum, videtur initio non fuiſſe niſi baculi, quibus greſſum firmarent, dum longum emetiebantur iter: quæ tandem lapſu temporum, additâ iis opulentiâ, evaſerunt utrorumque inſignia, I. l. 2. c. 58. n. 2. Carolo Magno ſceptrum erat virga aurea, ejus ſtaturæ, ſeptem ſcilicet pedum, æqualis, *ibid.* Cùm verò Photius ſe ſiſtit coram VIII. Synodo innitens baculo, juſſus eſt ei è manibus eripi, quòd pro ſigno dignitatis Paſtoralis haberi potuiſſet, *ibid.* Suo quoque à Gregorio Turonenſi memoratur uſus in itinere ſanctus Severinus Colonienſis Epiſcopus, *ibid.* Soliis eum in Oriente Patriarchis tribuere videtur Balſamon. At eum jam habet in Occidente Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus ut omnium Epiſcoporum inſigne, quibus ſcilicet jam in ipſorum conſecratione darentur. Imò jam erat eorum inſigne tempore Cæſarii Arelatenſis, *ibid.* Ligneus erat baculus Paſtoralis, quo nitebatur ſanctus Burchardus Virtzburgenſis Epiſcopus: tales ſimiliter oportuit eſſe qui leguntur in Nemauſenſi an. 887. Concilio conſfracti ſuper capita Pſeudo Epiſcorum quorumdam, quibus ſua cum inſignia eripiebantur, n. 1. 2.

Balſamon.

Balſamonis hallucinationes de Patriarchia, I. l. 1. c. 23. n. 1. 2. 4. 5. 6. Onerùs in Latinos invehitur fatentibus etiam Græcis, C. 15. n. 8. Et ab Imperatore Iſaac Angelo illuditur, C. 26. n. 4.

Baptiſmus.

Baptiſmus non in omnibus ſeu civitatis ſeu ruris Eccleſiis adminiſtrabatur, ſed in certis ſolùm huic uſui dicatis, & nomine *Plebis* deſignatis. Quæ ruri Eccleſia Plebs dicebatur, plures ſub ſe Parochias habebat, unius Archipreſbyteri Ruralis cura comprehenſas, totuſque ille Parochiarum tractus ad Plebem unam pertinentium vocabatur Decanatus, I. l. 2. c. 3. n. 8. C. 6. n. 1. 2. §. *Concilium Cameracenſe*: & n. 3. & C. 95. n. 1. Vocabaturque ille ſeu Archipreſbyter ſeu Decanus, Decanus Chriſtianitatis, quòd nempe in ejus Eccleſia fierent Chriſtiani, I. l. 2. c. 6. n. 3. 4. In maximis quibuſque urbibus fons ſolùm unus erat Baptiſmatis, hocque etiamnum uſum retinet Italia, C. 21. n. 8. Baptiſmum ſolemnem per plura ſæcula in Oriente & Occidente ſoli adminiſtrabant Epiſcopi, C. 23. n. 3. 12. 14. In Baptiſmo ſuſceptores eſſe Monachos aut Abbates ſexto ſæculo Synodus Altiſſiodorenſis prohibet, III. l. 3. c. 73. n. 4. §. *Idipſum.*

Bardas.

Bardas extinctas Conſtantinopoli literas reſtauravit ſub Michaële III. Imperatore, II. l. 2. c. 100. n. 4.

S. Baſilius.

Quæ Baſilio vivendi ratio, III. l. 3. c. 36. n. 3. Ejus magnanimitas adverſùs Valentem, II. l. 3. c. 38. n. 6. Ejus magnificentia, III. l. 3. c. 37. n. 6.

Beguinæ.

Ortæ ſunt Beguinæ apud Nivellam in Belgio an. 1226. & in ingentem brevi numerum per Galliam etiam excreverunt, I. l. 3. c. 63. n. 11. Nec obedientiam nec paupertatem profitebantur, ſed veſte inſtituti ſui propria & modeſtiſſima utebantur, ſuberantque virorum pietate præſtantium regimini, *ibid.* Quòd earum nonnullæ abſurdiſſimis erroribus ſe poſtea paſſæ ſint irretiri, Viennenſe ſub Clemente V. Concilium earum Inſtitutum extinxit. Et quidem brevi in tota Gallia penitus abolitum eſt, operâ fortè Philippi Pulcri Galliæ Regis, qui ſtrenuè in exequenda Concilii illius Decreta incumbebat, *ibid.* In aliis tamen locis cum laude perſeveravit, Joanne XXII. Clementis V. ſucceſſore ita decretum ejus interpretante, ut illas nollet eo proſcriptas, quæ nullo unquam hæreſeos contagio laboraverant, *ibid.* Diſtinguuntur à Beguinis illis quas S. Bonaventura memorat, n. 13.

Bellum, v. tit. *Milites* & *Militia*.

An Epiſcopo Paſtoribuſve liceat fugere in bellorum deſolationibus & Provinciarum vaſtationibus, II. l. 3. c. 66. n. 3. 4. 5. 6. C. 68. n. 11. 12. 13. 14. 15. C. 69. n. 3. 4. 5. 6. C. 70. n. 7. Poſſitne bellum Gentibus quietis & innoxiis inferri? III. l. 1. c. 32. n. 4. §. *nec* & §. *cum*, & n. 7. §. *Quoad*. Sitne bellum Chriſtianis licitum, II. l. 1. c. 66. n. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 20. 26. Pœnitentia in bellis etiam juſtis indicta olim militibus, & quare, C. 70. n. 9. 11. 12. 13. C. 75. n. 2. In bello etiam juſto peccatur à Ducibus & militibus, qui alio quàm obedientiæ & juſtitiæ affectu rapiuntur, ut ſeu avaritiæ, ſeu vindictæ, ſeu vanæ gloriæ, C. 70. n. 12. 13. Fulco Remenſis Archiepiſcopus dira portendit Regi, ſi Nortmannorum adhuc Gentilium operâ utatur, ut reliquas Regni partes ſibi ſubjiciat: ſed & ei minitatur ſe quoſcumque poterit ab ejus fidelitate deterriturum, II. l. 3. c. 61. n. 4. Deponi jubet Zacharias PP. Epiſcopos qui in exercitu pugnabant ac manu ſua hoſtes ſeu Chriſtianos ſeu Paganos occidebant, II. l. 3. c. 68. n. 4. Epiſcopi quoque non defuerunt in Oriente pugnaces, C. 70. n. 4. Etſi non poſſunt Epiſcopi pugnare, ad bellum tamen juſtum poſſunt militem invitare ac ſuppeditare, C. 70. n. 11. C. 75. n. 1. Belli ſacri adprobatores, incentores, hortatores fuere Pontifices Romani, Concilia, & ſanctiſſimi quique viri, C. 75. n. 2. 3. 7. 8.

Benedictio.

Dum Epiſcopi olim Reges conveniebant, non diſcedebant niſi cum precatione & benedictione iis impertita, II. l. 3. c. 64. n. 3. Epiſcopis per urbis vicos aut per plateas iuxta incedentibus præibat campana, qua monerentur omnes ut adproperarent & ad eorum benedictionem ſuſcipiendam genua flecterent, *ibid.*

S. Benedictus.

De ejus Regula, v. tit. *Regula.*

Benedictus XII.

Ejus pietas, II. l. 1. c. 44. n. 8.

Beneficia. Origo nominis.

Beneficia primùm dici cœpere ipſi agri & fundi, quibus in Hiſtoria Auguſtæ Scriptoribus memorantur Duces & milites ab Imperatoribus donati, ut ſumptu ſuo deinceps ſtipendia facerent, II. l. 3. c. 13. n. 5. Inde illis accommodatum eſt agris & fundis Eccleſiæ, quos fruendos Laïcis qui eos uſurpaverant, permiſere Concilia & Epiſcopi, ea conditione, ut pro Regni & Eccleſiæ tuitione ſtipendia facerent, *ibid.* Poſtremò denique & Beneficia perrexere dici tum illi iidem agri & fundi, tùm erepti tandem Laïcis, cœpere Clericis & Monachis reſtitui; tum ipſorum imitatione omnes prorſus Eccleſiæ tituli & dignitates. Eratque jam in uſu Eccleſiaſtico id nominis octavo exeunte ſæculo, *ibid.*

Beneficiorum initia & progreſſus.

Hodiernorum ergo Beneficiorum quæ in agris & prædiis ſunt, rudimenta quædam haberi poſſunt illi Eccleſiæ fundi quos Epiſcopi ſexto jam ineunte ſæculo vel quinto exeunte & toto deinceps Clodovæi ac familiæ ejus Imperio in Gallia, Hiſpania, Italia & Oriente leguntur, etſi nondum uſitato Beneficii nomine, quibuſdam Clericis uſufructuario jure conceſſiſſe, poſt eorum vitam ad Eccleſiam revocandos, III. l. 1. c. 16. & 17. Non poterat Epiſcopus niſi Canonico judicio talibus fundis ſpoliare Clericum, iis ab Epiſcopo deceſſore ſuo donatum: at poterat ſuopte Marte, ſi illos ipſemet ei dediſſet, iſteque Clericus inobediens ac contumax evaſiſſet, c. 16. n. 10. c. 17. n. 4. Dabantur etiam aliquando & iſti fundi laïcis eodem uſufructuario jure, c. 16. n. 6. c. 17. n. 4. Fundi quos Parochiis & Cœnobiis dabant Epiſcopi, ad Eccleſiam Matricem ex qua fuerant avulſi, ad Epiſcopumve nunquam redibant, c. 16. n. 4. c. 17. n. 3. 6. Qui hos in Oriente fundos accipiebant, debebant eos in morte reſtituendo duplum quoque redituum in Eccleſiam refundere, c. 17. n. 9. Idem uſus ſub Caroli Magni & ſtirpis ejus Imperio, & quidem multo communior, ut agri fundive Clericis laïciſve darentur, poſt eorum mortem ad Eccleſiam reverſuri, III. l. 2. c. 19. toto. Qui iis donabantur Clerici, eos Aquiſgranenſe an. 816. Concilium jubet nihil ultra jam ab Eccleſia accipere niſi alimenta, & veſtimenta, non autem pecuniarias illas diſtributiones quæ Clero erogabantur, III. l. 2. c. 19. n. 2. & 5. c. 10. n. 2. l. 3. c. 6. n. 3. & 4. Immo & illos his veſtium & cibi ſportulis diſtributionibuſve abſtinere etiam diſtrictè jubent Capitularia, ſi ex illis quos habent Eccleſiæ fundis veſtitum & alimenta ſibi queant comparare; iiſque, ni faciant, minitantur illius Beneficii ſui & illarum item Præbendarum ſeu diſtributionum amiſſionem, III. l. 3. c. 6. n. 6. 7. Id enim erat tum diſcriminis Beneficium inter & Præbendam, quod Beneficium iſtos ſignificaret Eccleſiæ fundos & agros: Præbenda verò iſtas diſtributiones, I. l. 3. c. 67. n. 12. Etſi autem erant ea ætate Clerici, quibus certi iſtiuſmodi Eccleſiæ fundi & agri fuerant aſſignati: longe tamen major erat eorum numerus quibus nihil aliud ſuppetebat Beneficii, quàm quod vel primis Eccleſiæ ſæculis, ſcil. ſportulæ illæ diſtributioneſve alimenti, veſtimenti & pecuniæ. Atque is quoque erat uſus 11. & 12. ſæculo, III. l. 2. c. 35. n. 1. Nec enim niſi poſt annum milleſimum, immo & poſt Alexandri III. tempora ubique obtinuit illa fundorum Eccleſiæ partitio ipſos inter Beneficiarios, I. l. 2. c. 68. n. 1. III. l. 2. c. 13. n. 1. 3. & c. 18. Vide tit. *Partitio.*

Beneficiorum collatio.

Collatio Beneficii dicitur, cùm ita ab aliquo tribuitur Beneficium, ut nulla ulteriori ſit opus ſive inſtitutione, ſive confirmatione, II. l. 1. c. 55. n. 1. Solius erat Epiſcopi per prima 5 ſæcula Eccleſiæ Beneficia conferre: quippe Beneficium & Ordo idem tunc erat, II. l. 1. c. 33. n. 1. 8. & c. 45. n. 14. Solius item ejus erat per tria ſequentia ſæcula, II. l. 1. c. 34. n. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. Sub toto ſimiliter Caroli Magni & ſtirpis ejus Imperio, c. 35. n. 1. 8. Aut ſi qua à Patronis conferebantur, ſi qua item erant ruri Oratoria in Magnatum domo, in iis ſaltem ab Epiſcopo inſtituebantur, qui eorum curam ſubibant, c. 35. n. 2. 3. 5. 6. 8. Sic & Abbates non jam quidem ut olim creabat ac eligebat Epiſcopus, ſed inſtituebat tamen ac Ordinabat, n. 7. Quin & ea ætate Dignitates Capitulorum conferebat, tum etiam cùm ſeu Sæcularibus ſeu Regularibus Congregationibus Capitula conſtabant, c. 35. n. 9. 10. 11. Sed & ab anno adhuc milleſimo perrexerunt Epiſcopi omnium Diœceſeos ſuæ Beneficiorum eſſe Collatores, ſin minus, Inſtitutores, II. l. 1. c. 36. toto. Hinc adeo exortæ fuerunt olim Inveſtituræ, c. 36. n. 3. Omnes quoque Capitulorum ſuorum Dignitates & Præbendas ſæculo 11 conferebant Epiſcopi, c. 36. n. 4. 14. 15. 16. Quanquam erant tamen jam Capitula ubi nulla erant Epiſcopi partes in Præbendarum collatione, & ubi Canonicos ipſa eligebant Capitula, n. 11. Et quædam ubi conjunctim Capitulum cum Epiſcopo, *ibid.* & n. 16. Quin & Parochias quoque conferre, præter Epiſcopos, datum eſt etiam Abbatibus, & Monachis, Præpoſitis, Capitulis, aliiſve Prælatis inferioribus, Parochias inquam Eccleſiaſve quæ ad eos pleno jure pertinent. Id autem eis datum eſt vel Epiſcoporum conceſſione, vel Romanorum Pontificum privilegio, II. l. 1. c. 55. n. 3. 4. 5. In iis itaque ultimum non autem Epiſcopi, Beneficiarios illos inſtituunt, n. 4. Sed & quanquam ita Canones collationibus interdicunt laïcos, ut nequidem eas iſti poſſint præſcribere, poteſt tamen & ipſis indulgeri jus conferendi, neque ipſa multis non Regibus ſolùm ſed & laïcis aliis conceſſum eſt aliquando, aliquando verò toleratum & diſſimulatum, n. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. Quin & in nonnullis iſtiuſmodi Beneficiis quæ laïci conferunt, id ex primæva eſt eorum origine, n. 12. Poſſunt tamen Epiſcopi eos examinare, quos laïci iſti collatores inſtituunt, n. 13.

De Papæ poteſtate in Beneficiis conferendis: ubi & de Mandatis, Expectativis, Reſervationibus.

Infinitam penè poteſtatem exerunt quaquaverſum in Beneficiis conferendis Romani Pontifices anni abhinc 500. vel ampliùs, II. l. 1. c. 41. n. 1. Obſcura quæpiam ejus in ſancto Gregorio veſtigia, c. 41. n. 2. ad n. 21. Sed non extra Italiam, Siciliam aliaſque circumpoſitas Inſulas, ſeu non extra fines ſuæ Metropoleos, n. 12. & 22. Si excipiantur certa illa quæ in diverſis locis ad Romanam Eccleſiam pertinebant, & patrimonium ſancti Petri dicebantur, n. 15. Veſtigia ejuſdem poteſtatis antea jam in Agapeto PP. Conſtantinopoli, ubi depoſito à ſe Anthimo Patriarchæ Conſtantinopolitano Menam ſubrogavit, n. 23. Veſtigia item poſtea in Martino PP. in vacantes Antiocheni & Hieroſolymitani Patriarchatuum Eccleſias, Oriente à Saracenis occupato, n. 26. 27. Raro ſub Caroli Magni & ſtirpis ejus Regiæ Imperio interponebatur Romani Pontificis autoritas ad Beneficiorum proviſiones, c. 42. n. 1. Iſtius tamen autoritatis in Italia tunc adhibitæ exemplum, n. 5. Necdum ſub Gregorio VII. is erat uſus, ut aliarum Eccleſiarum Beneficia conferret Pontifex Romanus, II. l. 1. c. 43. n. 1. Aut ſub ipſo cœpit, & quidem intra ipſam Provinciam, ſi eò trahi debet, quòd Bertrandus Provinciæ Comes ſuam hanc ei ditionem ſubjiciens, ſe ac ſuas ei Eccleſias ejuſdem ditionis omnes dimittere, eas ut ordinet, *ibid.* Primus omnium diſertè medio ſequenti ſæculo hunc Adrianus IV. uſum invexit, n. 2. Primus ſcilicet Capitulorum Præbendas & Dignitates conceſſit aliis, eas primùm exigens ab Epiſcopis & Capitulis precibus & admonitione, addens poſtmodùm mandata & præcepta, *ibid.* Utramque agendi rationem trivit ſucceſſor ejus Alexander III. tum diviſim tum conjunctim, n. 3. Alia horomet Mandatorum exempla, n. 3. 4. 5. Obſervatione multiplici molliuntur iſta Mandata, II. l. 1. c. 43. n. 6. c. 44. n. 4. c. 45. n. 13. Patroni laïci contra iſta Mandata immunitatem adipiſcuntur, c. 43. n. 8. Anglorum contra iſta ſeu Mandata ſeu reſervationes, ſeu expectativas querelæ & contentiones, c. 43. n. 7. 8. 9. & c. 44. n. 3. Quid cum Francis & à Francia uſque ad Viennenſe Concilium actum eſt, c. 44. n. 7. 10. 11. 12. Adverſus illa querelæ in illo Concilio, n. 1. De iſtis item ſeu Mandatis ſeu reſervationibus ſeu expectativis uſque ad Concilium Baſileenſe toto illo c. 44. Quid ſuper iſtis actum ab illo & Piſano Conciliis, c. 44. n. 7. Quot & quanta per Cancellariæ Regulas in Hiſpania & Italia in quibus vigent, Romano Pontifici Beneficia reſervantur, n. 2. Querelæ Gallorum & ſtatuta Caroli VI. contra hujuſmodi Mandata, reſervationes, expectativas, totam Beneficiorum negotium ad reſervationes in corpore Juris Canonici incluſas conſtringentia, n. 7. 8. Reſcinduntur iſta Caroli VI. ſtatuta à Carolo VII. ejus filio an. 1425., II. l. 1. c. 45. n. 1. Quid circa Mandata, reſervationes & expectativas ſtatutum in Baſileenſi Concilio, *ibid.* Quid agebatur in Hiſpania, Anglia, Polonia, n. 3. Concordata Germaniæ, c. 45. n. 4. c. 46. n. 6. §. *Diximus.* Parum abfuit quin Romæ reſervationes & expectativæ ſub Pio II. fuerint abolitæ, c. 46. n. 6. Suſtulit tandem Tridentina Synodus Mandata & expectativas, mentaleſque omnium Beneficiorum reſervationes, c. 45. n. 15. Pragmatica Sanctio in Comitiis Cleri Gallicani facta Bituricis an. 1438. ſub Carolo VII. contra Mandata, reſervationes, expectativas, II. l. 1. c. 45. n. 1. §. *Concilium.* Pragmaticæ iſtius varia ſors ſub Pontificibus & Regibus uſque ad Concordati Franciſci I. cum Leone X. in Lateranenſi Concilio confirmati tempora, n. 5. 7. 8. Non poterat ſtare iſthæc Pragmatica, n. 11. Concordati iſtius ſumma, n. 9. Defenditur, n. 10. Nec Pragmaticæ Sanctioni nec Concordato unquam fuit locus ſive in Britannia Armorica ſive in Provincia: vigentque

in iis compluria ſedis Apoſtolicæ jura quæ in Regionibus ſtrictæ Obedientiæ ſunt uſitatiſſima, II. l. 1. c. 46. n. 1. 2. 3. Reſervat ſibi Papa in Armorica Britannia menſes octo, nihilque per eos in vacationibus tunc occurrentibus poſſunt Ordinarii. Et è contra Ordinarii habent quatuor menſes in quibus nec ipſe prævenire aut reſervare aut aliter ſtatuere poteſt, n. 3. Nec tamen ſive in Provinciæ ſive in Armoricæ Britanniæ Beneficia conſiſtorialia ſeu Prælaturas poteſt Romanus Pontifex. Vi enim Indultorum ſibi à Leone X. & aliis deinceps Romanis Pontificibus conceſſorum jus habent Reges noſtri ad illa ut & ad cætera Regni ſui Beneficia Conſiſtorialia nominandi, n. 3. 4.

De Præventionis jure.

Etſi Præventio contineretur utcumque in Mandatis & Reſervationibus modò dictis: non tamen niſi docentis poſt annos ſe jus iſtud explicuit, ſcilicet 13 ſæculo Bonifacii VIII tempore, II. l. 1. c. 47. n. 1. 2. 4. Illud Romano Pontifici Baſileenſe Concilium aſſervavit, dum Mandata & Reſervationes vel tollebat vel arctabat, n. 5. Et in Concordatis et ſimiliter aſſervatum eſt, n. 6. Non habet locum in Beneficiis quæ ſunt Patronatus laici, n. 8. Neque in Galliæ Beneficiis, quæ vel ſunt Regiæ nominationis, vel ex Regalia vacant, *ibid.* Irrita eſt proviſio ex præventione, ſi non præſumatur ſatis fuiſſe temporis ab obitu Beneficiarii, ut ejuſdem obitum Papa reſcire potuerit, *ibid.* Etſi Pontifex ipſe jus habet præventionis in Gallia, non tamen ejus Legati à latere: expunguntur que ſemper ex eorum facultatibus à Regii Senatûs Magiſtratibus, dum regiſtrantur, n. 6. 8.

De Beneficiis in Curia vacantibus.

Clemens IV. è Romanis Pontificibus primus omnium legem tuliſſe legitur, qua Romano Pontifici reſervaretur collatio omnium Beneficiorum in Curia Pontificia vacantium, II. l. 1. c. 48. n. 1. 2. 3. Hanc vocat antiquam conſuetudinem, ut proinde jam ab aliquot Pontificum tempore eſſet in uſu, cùm tamen necdum eſſet Innocentii III. Gregoriive IX. tempore, *ibid.* Erat autem Clemens IV. eximiæ pietatis & à ſeu rerum terrenarum ſeu parentum amore alieniſſimus: ut proinde non ſit cuipiam ejus avaritiæ lex iſta tribuenda, *ibid.* Quare hanc legem tulerit, n. 9. Succeſſor ejus Gregorius X. in Concilio II Lugdunenſi id temperamenti huic legi adhibuit, ut niſi hæc Beneficia Pontifex Romanus intra menſem conferret, jam ea poſſet Ordinarius conferre, n. 3. Huc Clementis decreto Legatos, Nuntios & Beneficiarios omnes aut Romæ aut vicinis in locis diem obeuntes Bonifacius VIII. comprehendi declaravit, n. 4. Joannes XXII. & Benedictus XII non ſola per obitum ibi vacantia, ſed quocumque modo vacantia ſibi reſervarunt, niſi quòd id arctaverunt ad vitæ ſuæ tempus, n. 6. Concordata contraxere jus iſtud ad ea ſolùm quæ Romæ per obitum Beneficiarii vacarent, n. 7. At Epiſcopatuum & Archiepiſcopatuum ibi vacantium eadem Concordata collationem addixere Pontifici Romano, haud ei præſcripta illa menſis unius meta, *ibid.* Si tamen ad Beneficium in Curia vacans Pontifex nominaret hominem Regi ſuſpectum, poſſet Rex illum renuere, *ibid.* Iterum de Beneficiis in Curia vacantibus, II. l. 1. c. 33. n. 6.

Quid poteſtatis Regibus in Beneficiorum negotio.

Uti Romani Pontifices precibus primùm, deinde mandatis, uſi ſunt apud Beneficiorum Collatores, ita Reges & Principes, quin & eorum aliqui minas precibus & mandatis adjecere, II. l. 1. c. 54. n. 1. c. 3. 4. 5. 7. 8. Haud tamen Regum precibus mandatiſque ſe moveri paſſi ſunt Theophylactus Bulgariæ Primas, Hildebertus Turonenſis Archiepiſcopus, Hugo Lincolnienſis Epiſcopus, n. 1. 4. 5. Noluit uti Ludovicus VII. Apoſtolico Mandato, quo ejus arbitratui permittebatur prima Præbenda in qualibet Regni ſui Eccleſia Cathedrali vacatura, n. 6. Quam de Beneficiis conferendis timuerint ſibi cum Ludovico VII. S. Ludovicus, Philippus Auguſtus, aliive Reges, II. l. 1. c. 40. n. 11. 13. 16. c. 54. n. 6. c. 55. n. 7. Non ſic abſtinendum ſibi putavit Philippus Pulcher conceſſo ſibi à Bonifacio VIII. privilegio conferendi unam ex qualibet Regni ſui Eccleſia Cathedrali & Collegiali Præbendam, c. 54. n. 9. Ipſi fortè ſoli ejus perſonæ hæſit id privilegii, n. 15. Id juris nunc exoletum ſibi ſumpſerunt aliquando Reges noſtri poſt ſolemnem ſuam inaugurationem, ut in ſingulis Abbatiis cuſtodiæ ipſorum commiſſis poſſent Monachum vel Monialem nominare, *ibid.* Irrita quædam Henrico III. & IV. diplomata, c. 54. n. 14. 15. Henricus III. reſcidit Reſervationes & Expectationes omnes ad Beneficia vacatura, literaſque à Regibus ad ea conceſſas, n. 15. Non potuit Clerus Gallicanus impetrare, ut penitus abolerentur nominationes Regiæ ad Præbendas obtentu ſeu felicium auſpiciorum & inaugurationis Regiæ, ſeu ſacramenti fidei, quo ſe novus Epiſcopus Regi aſtringit; at ſaltem tamen arctare, c. 54. n. 16. Excuſantur iſta Regum privilegia, *ibid.* Rodolphus Imperator, pius ille Auſtriacæ Imperatoriæ familiæ Princeps, ad unam, tanquam ex antiqua & approbata conſuetudine, Præbendam cujuſlibet Eccleſiæ Imperii nominabat, II. l. 1. c. 54 n. 7. Id extendit & tanquam ex conſuetudine Carolus IV. Imperator ad ſingula Imperii Monaſteria, ſcilicet ut iſta ad preces ejus alicui donent Beneficium, n. 9. Rata habuerunt iſthæc Imperatoria privilegia Pius IV. Congregatio Concilii Trident. & Gregorius XIII. n. 10. Nec adverſantur hac in parte Concilio Baſileenſi, n. 13. Id præ Regibus aliis & ipſi etiam Imperatore habent à 400. annis Reges noſtri, ut non modò poſſint ad Beneficia nominare, ſed & ea verè conferre valeant, II. l. 1. c. 55. n. 6. 7. Id verò factum eſt, ſeu ex privilegiis quæ illis ut de Eccleſia bene meritis conceſſere Pontifices Romani, ſeu ex eorumdem Pontificum conſenſu & tolerantia, quòd ea viderent ab ipſis, ut à ſancto Ludovico, piè & epiſcopaliter conferri, ſeu quòd illa fuerit prima iſtorum Beneficiorum origo, c. 55. n. 3. 6. 8. 9. 12. Jureque illo ita donati vel inſtructi jam eo ſpoliari nequeunt, ſicut nec laicus Patronatu quem obtinet, n. 10. Etſi verò non deſunt Laïci, qui Parochias etiam conferant, Reges tamen noſtri nunquam ſeu illas ſeu Epiſcopatus leguntur contuliſſe, n. 8. Virtute Concordati inter Franciſcum I. & Leonem X. initi jus habent Reges noſtri ad omnes Galliæ Epiſcopatus virorumque ibidem Abbatias nominandi, II. l. 1. c. 45. n. 8. 9. 10. L. 2. c. 33. n. 8. In Concordato nihil habebatur de jure ad Monialium Abbatias nominandi. At hoc Galliæ Reges ſubſecuti pene omnes pro ſe quiſque ſigillatim uſque ad Henricum III. à Romanis Pontificibus impetrarunt, illudque inde ſibi ſumere pertexerant, II. l. 2. c. 40. n. 13. 14. Quod ad nominationes Epiſcopatuum & Abbatiarum Galliæ habuere jus Reges noſtri, illud idem iis extra [illegible] eſt vi Indultorum à Leone X. primùm & ab aliis deinceps Romanis Pontificibus conceſſorum, tum ad omnium item Beneficiorum Conſiſtorialium Armoricæ Britanniæ & Provinciæ nominationes, tum poſtmodum ad civitates Metenſem, Tullenſem & Virdunenſem, tum poſtremò ad alias deinceps Imperio Francico adjectas, II. l. 1. c. 46. n. 3. 4. 8. 9. L. 2. c. 40. n. 5. 9. 10. Penes item Hiſpaniæ Reges eſt nominatio ad Regni ſui Epiſcopatus & Abbatias vi Concordati Hiſpanici, II. l. 2. c. 35. n. 8.

De jure Patronatûs, v. tit. *Patronatus*.

De Beneficiis per indulta comparatis, v. tit. *Indulta*.

Quibus Beneficia conferri poſſint aut debeant.

Quibus olim collata vel permiſſa.

Eccleſiæ fundi dati ſunt aliquando Laïcis uſufructuario jure ab Epiſcopis ſub Imperio Clodovæi & ſtirpis ejus Regiæ, III. l. 2. c. 16. n. 6. C. 17. n. 4. Ita & ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis, c. 19. n. 4. Nec jam iis iſti abſque juſta cauſa ſpoliari poterant, c. 19. n. 7. Sed & cùm ipſi Laïci invaſiſſent Eccleſiæ bona, ſeu ſub Carolo Martello, ſeu ſub Pipino, ſeu ſub Carolo Magno: Eccleſia cùm eorum ſpes abeſſet recuperandorum, id ſibi diſſimulandum duxit, ſatiſque habuit vel alios adigere ut ea ſub precario & cenſu ſolùm retinerent, vel alios admonere ut iis nonniſi piè uterentur, II. l. 3. c. 12. n. 1. 2. 5. 10. C. 16. n. 3. 4. 7. 9. 10. Plura ſuper his, v. tit. *Commenda*. Quin & Adrianus II. Lotharium Regem admonuit de tradendis Theutbergæ Reginæ à ſe repudiatæ Abbatiis, quas ei ad ſuſtentationem promiſerat, II. l. 3. c. 13. n. 1. Diſſimulabit adhuc Eccleſia duodecimo ſæculo Beneficia à Laïcis poſſeſſa, III. l. 1. c. 11. n. 5. & 6. Beneficia Nobilibus addicta, v. tit. *Nobiles*. Conjugatorum Clericorum æquè erant olim Beneficia ac non conjugatorum, iiſque cœpere tum excludi, cùm jam Beneficia non ut olim ſportulis & diſtributionibus, ſed terria [illegible] conſtare cœperant: ſic enim timendum fuiſſet ne Beneficia evaderent hæreditaria, II. l. 1. c. 84. n. 14.

An extraneis.

Decretis Cæleſtini Papæ, Capitularibus Caroli Magni, & Legibus Codicis cuique Eccleſiæ non præficiebantur ordinabanturve niſi qui ejus cives eſſent quoad fieri poterat, II. l. 1. c. 86. n. 25. c. 103. n. 9. Id ut [illegible] mutatum, *ibid.* Contendebant Romani Pontifices Clericos Romanos nulli Eccleſiæ eſſe extraneos, *ibid.* & n. 6. §. *Philippum*. Variæ variorum Regnorum querelæ quòd Romani Clerici ſua invaderent Beneficia, n. 6. Gallicani Cleri Generalia anno 1408. Comitia decreto ſuo extraneis omnibus aditum Beneficiorum ſuorum prohibent. Firmat id Carolus VII. ſuo anni 1431. Edicto. Atque is eſt uſus hodiernus, c. 103. n. 6. §. *Philippum*. n. 7. & 8. Iſtorum autem decretorum rationes, n. 7. Idem an. 1503. decretum fuerat in Hiſpania, at paulò pòſt revocatum: ſed is tamen ejus impræſentiarum eſt uſus à Caroli V. Edictis, n. 10.

Digniori conferenda.

Nonniſi dignos, & inter dignos digniores eligi, nominari,

præſentari, inſtitui Beneficiarios debere; probatur S. Gregorii aliorumque tum Latinorum, tum Græcorum Patrum teſtimoniis, II. l. 1. c. 37. c. 38. c. 39. c. 40. Digniores non idem potius eſt ac ſanctiores, ſed idem ac Eccleſiæ ipſi utiliores ob certas alias cum ſanctitate dotes ac conditiones; quibus fit ut quis minùs ſanctus quàm alter, eo poſſit eſſe utilior, c. 37. n. 5. 6. 8. c. 40. n. 5. 8. §. *Extuſſa* & §. *Idem*, & n. 12. §. *Ximenius*, & c. 104. n. 8. Etſi eadem lege eligendi digniorem conſtringitur Patronus laïcus; non poteſt tamen Epiſcopus eum rejicere, quem Parochum ille elegerit, modò ſit dignus. At Epiſcopus ipſe à Pio V. ita conſtringitur lege digniorem eligendi Parochum, ut ſi digniori alium prætulerit licèt dignum, poſſet dignior ille ad Metropolitanum appelare, aut ſi cum Metropolitano res ei ſit, ad Epiſcopum viciniorem tanquam Papæ Delegatum, vel ad Papam ipſum, II. l. 1. c. 40. n. 4. Lex & neceſſitas iſta digniorem ſemper anteponendi valet non in Epiſcopatibus ſolùm ac Parochiis, ſed in minoribus etiam Beneficiis ac animarum curam annexam haud habentibus, II. l. 2. c. 40. n. 2. 3. 8. §. *Idem* & n. 9. Edixerat Synodus IV. Lateran. ut ſi quis jam admonitus pergeret Beneficia indignis conferre, poteſtate privaretur ea in poſterum conferendi, in aliumque ſanctiùs ipsâ uſurum transferretur iſthæc poteſtas, II. l. 3. c. 57. n. 6. Exempla ſeu Romanorum Pontificum, ſeu Epiſcoporum, ſeu Principum Beneficia piè & ſecundùm hanc digniores aſſumendi legem diſpenſantium, II. l. 1. c. 40. n. 11. 12. 13, 16. & l. 2. c. 34. n. 2. Edictum Ludovici XIII. huic legi conſentaneum, II. l. 1. c. 40. n. 13. Leges Concilii Tridentini eò pertinentes, n. 15. Beneficium intuitu cognationis conferre, ad ſimoniæ genus eſt, III. l. 1. c. 71. n. 17. Lites quæ ſuper Beneficio inſtituuntur, hominem non eo reddunt indignum, II. l. 1. c. 40. n. 14. Quid Galli ad Synodum Tridentinam Legati optaverint, & quàm votorum eorum, licèt egregiè piorum, difficilis fuiſſet executio, c. 53. n. 14.

Quæ Beneficiis ætas idonea.

Is ſæculo 12. ſerpebat abuſus, ut pueris & adhuc impuberibus adoleſcentibus Dignitates Eccleſiaſticæ & Præbendæ conferrentur, I. l. 2. c. 70. n. 2. §. *Eſt luculentiſſima*, & n. 3. Ea erat mali hujus origo, tum quòd vellent Epiſcopi gratiam parentibus ſuis præſtare, vel ab Optimatibus gratiam inire, iſta eorum filiis conferendo, n. 2. §. *Vuillelmus*, & n. 4. §. *Sæculum* XII. tum quòd quandiu ætatem virilem & neceſſariam nondum eſſent aſſecuti infantes iſti, reditus Beneficiorum illis conceſſorum in ſuos uſus Epiſcopi illi converterent, n. 2. §. *Vuillelmus*. Edicit Alexander III. neminem deinceps ante annum ætatis 14. Perſonatu alicujus Eccleſiæ donandum, ſique fiat eo ipſo privatum illo iri, I. l. 2. c. 70. n. 3. §. *Sed*. Statuta varia Conciliorum ſæculi 12. 13. & 14. de varia variis Beneficiis idonea ætate & conditione. n. 2. 3. 4. 5. Statuit Tridentina Synodus, ne cui Beneficium obtingeret niſi annos nato 14. nec Dignitates animarum curam exercentes niſi annos nato 25. nec Dignitates aliæ abſque animarum cura, ſive in Cathedralibus, ſive in Collegialibus Eccleſiis, niſi annos 22. & quidem completos, c. 70. n. 7. & n. 8. §. *Ex Conciliis*, uſque ad §. *Penſionibus*. Si tamen dignitatibus iſtis vel functione vel conſuetudine vel peculiari ſtatu Presbyteratus ordo eſſet annexus, cujuſmodi ſunt hodie Abbatiæ, Decanatus, Præpoſituræ, Archipreſbyteratus, annus quoque ætatis 25. eſſet neceſſarius, n. 8. §. *Ex Conciliis*, & §. *Ad Dignitates*. In Gallia verò ad Prioratus ſimplices & ad Canonicatus Cathedrales requiritur annus ætatis 14. & quidem completus: ſufficit autem decimus ad Collegiales Canonicatus, n. 8. §. *Ætas* & §. *Capellas*. Quibuſnam Beneficiis Presbyteratum intra annum poſtulantibus excidatur ipſo facto, ſi intra annum non ſit habitus? §. *Gradum* ante, n. 10. Si quis Parochiam ſibi collatam acceperit, non eo conſilio ut Presbyter intra annum fiat, ſed ut eo anno reditus Beneficii colligat, is ad fructuum reſtitutionem ex Auſcienſi an. 1300. Concilio tenetur, I. l. 2. c. 70. n. 4. §. *Denique*.

De Beneficiorum pluralitate.

De ea per priora 5. Eccleſiæ ſæcula, II. l. 3. c. 1. toto.

Non poterat quis per priora illa ſæcula habere plura Beneficia; tum quia Beneficiarius quiſque tenebatur reſidere, & Ordinis ſui functiones obire; tum quia nonniſi diſtributionibus & ſportulis, quaſi harumce functionum fructibus conſtabat Beneficium; tum quia bona Eccleſiæ omnia tunc in commune poſſidebantur, c. 1. n. 1. 2. 3. 4. tum adhuc quia vetabant Canones Calchedonenſes inſcribi quem duabus Eccleſiis, tum quia cùm Beneficium eſſet Ordini ipſi illigatum, nullus abſolutè ordinabatur, ſed Eccleſiæ alicui & functionibus in ea obeundis mancipabatur, c. 2. n. 10. 11. 12. 13. & c. 4. n. 7. Exempla duorum vel trium Epiſcopatuum à ſingulis Epiſcopis, etiam ex Concilii Epheſini & S. Baſilii aſſenſu habitorum, quæ tamen nihil faciunt ad hodiernam Beneficiorum pluralitem, II. l. 3. c. 1. n. 8. 9. 14. 15. 16.

De eadem pluralitate ab anno 500. ad 800. II. l. 3. c. 2. toto.

Per illud tempus aut ſaltem uſque ad annum 700. nondum fuiſſe Beneficiorum pluralitati locum probatur; tum ex eo quòd ſi quando Clerico cuipiam Abbatia dabatur regenda, ejuſque titulo iſte potirbatur, illico excidebat à redituum & diſtributionum prioris Eccleſiæ ſuæ conſueta portione, c. 2. n. 3. Tum ex eo quòd ab illa ſimiliter excidebat, qui alia quapiam Eccleſia ſeu Parochia ſeu Beneficio ſimplici, ut videlicet Martyrum Baſilica, donabatur, n. 4. Tum ex eo quòd ſi quis aliquo, ut tunc aliquando fiebat, Eccleſiæ agello jure uſufructuario donatus, ad ulteriorem gradum ut ad Epiſcopatum, provehebatur, jam agellum illum jubebatur dimittere, n. 5. Solvuntur exempla, quæ ſpeciem pluralitatis aliquam habere cuipiam videri poſſent, n. 1. 6. 7. 8. 9. 10. Poſt annum tamen Chriſti 700. non defuere vel Epiſcopi vel Clerici qui licentiùs plura ſimul congeſſere ſibi Beneficia, c. 2. n. 16. c. 3. n. 11.

De eadem pluralitate ſub Caroli Magni & Regiæ ejus proſapiæ Imperio, II. l. 3. c. 3. & 4.

Duas ab eodem Parochias haberi vetant Capitularia, Herardus Turonenſis Archiepiſcopus, Synodus VI. Pariſienſis & Concilium II. Aquiſgranenſe, c. 4. n. 1. 2. 3. 4. Duas item ab eodem Baſilicas ſeu Martyrum Eccleſias eadem VI. Synodus Pariſienſis vetat haberi, c. 4. n. 3. Metenſe anno 888. Concilium permittit cum Parochia unam haberi Capellam, modò ſit hæc velut illius Parochiæ membrum aliquod, aut jam ipſe Capellam haberet, cui Parochia credita eſt, I. l. 2. c. 95. n. 8. Vetat Hincmarus Canonicos eſſe Parochos, aut viciſſim, II. l. 3. c. 4. n. 6. 7. Vetat quoque Parochos ſuos accipere Capellam ſine ipſius conſenſu, I. l. 2. c. 95. n. 8. Synodus VII. Generalis prohibet connumerari quemquam in duabus Eccleſiis: Quòd ſi Beneficium quo potitur, non ei ſuſtentando ſufficit, jubet eum ſibi labore & opere manuum conſulere, II. l. 3. c. 4. n. 11. 12. Adeo inconcuſſa ea lex erat in Oriente per mediam iſtam Eccleſiæ ætatem: ut quiſquis Epiſcopatu donaretur, eo ipſo excideret priori quo fortè fruebatur Beneficio, etiamſi Epiſcopatus ille fuiſſet inter Barbaros ſitus, & ab illis dirutus. Pergebatque lex ea vigere apud Græcos Alexii Comneni Imperat. tempore, I. l. 1. c. 28. n. 4. II. l. 3. c. 4. n. 19. Satagebat Carolus Magnus, ut Epiſcopos nec Abbatiis nec aliis donaret Beneficiis, niſi graviſſima urgente cauſa, II. l. 3. c. 3. n. 7. §. *Illud*. Qui excuſari poſſit tum ipſe tum Alcuinus qui nequidem Monachus ab eo & Ludovico Pio quinque accepit Abbatias, *ibid.* §. *Quo*. Ut ſimiliter excuſari poſſunt pietate per illa tempora conſpicui ſeu Abbates, ut Lupus Ferrarienſis, Hilduinus, Fulradus, qui plures habuerunt Abbatias; ſeu Epiſcopi ut Udalricus Auguſtanus, Volfangus Ratiſponenſis, Agilramnus Metenſis, aliive qui cum Epiſcopatu ino Abbatias ſimiliter habuere. *ibid.* & n. 10. 11. 12. Ea ſcilicet ratione movebantur, tum ut iſtas Abbatias ſeu Regibus ſeu Laicis eriperent; tum ut monaſticam in iis reſtituerent vitam, nihil ultra neceſſaria vitæ ſubſidia ex iis decerpentes, c. 3. n. 7. Reges tum temporis Abbatias non aliter ac Regni feuda tradebant; quin & ipſi aliquando eas ſibi aſſervabant, n. 11. 12. Sancti ea ætate in Anglia Epiſcopi, qui duos regebant Epiſcopatus, ſed ſola charitate ducti, n. 9.

De eadem pluralitate poſt annum Chriſti milleſimum, II. l. 3. c. 5. c. 6. c. 7. c. 8. c. 9.

Vintonienſe in Anglia Concilium an. 1074. duos ab eodem Epiſcopatus haberi prohibet. In Pictavienſi quatuor pòſt annis habito cui præerat Gregorii VII. Legatus plura quæcunque Beneficia vetantur haberi, c. 5. n. 4. §. *Sub*. Abbatiam tamen in Diœceſi Bituricenſi ſitam Gregorius VII. ipſe dat Archiepiſcopo Vienenſi, II. l. 2. c. 31. n. 4. §. *Sic ut* Calliſtus II. vetat à Canonico in Epiſcopum promoto Præbendam illam ſuam retineri, II. l. 3. c. 5. n. 7. Ea quoque erat Anglicanæ lex Diſciplinæ, n. 9. Ob interdictam tamen in Londinenſi an. 1237. Concilio pluralitatem interemptus pene poſtea fuit Legatus Pontificius, II. l. 1. c. 84. n. 15. §. *Quo*. Damnatur à Concilio IV. Lateranenſi pluralitas Abbatiarum, II. l. 3. c. 5. n. 9. Exempla excuſabilia immo laudanda plurium illa ætate ſeu Epiſcopatuum ab eodem Epiſcopo habitorum ſeu Abbatiarum ab eodem vel Epiſcopo vel Abbate habitarum, eo quòd uni ſerviretur utilitati Eccleſiæ, II. l. 3. c. 5. n. 4. 5. 7. 6. *Eaque*, & n. 8. Peſſima è contra hujus pluralitatis ea ætate exempla, n. 6. In iſtis exemplis non debet haberi, quòd dudum iis Cardinalibus qui aliquem habent ex ſex illis Cardinalitiis Epiſcopatibus Romæ circumjacentibus, alius etiam quandoque datur. Eſt enim iſtorum Epiſcopatuum alia quàm cæterorum natura, n. 7. 17. Dubia quæpiam illius temporis exempla, & quæ ſi non improbanda prorſus, mirari ſubeat potiùs quàm

Digitized by Google

quàm imitari, c. 5. n. 2. 3. 10. 11. Cœperunt increbreſcere medio ſæculo 13. diſpenſationes Pontificiæ ut Epiſcopi poſſent priora Beneficia retinere, c. 5. n. 11. Decreta varia Conciliorum ab anno 1000. uſque ad 1300. ſuper pluralitate Beneficiorum Epiſcopatu & Abbatia inferiorum. Horum Conciliorum quædam Clericum vetant plura habere Beneficia in duabus civitatibus: quædam in eadem Eccleſia, quædam in duabus ejuſdem civitatis Eccleſiis. Quædam ut Biterrenſe in id ſolùm intenta ſunt, ut pluralitatem excludant Beneficiorum quibus annexa eſt animarum cura vel reſidentiæ exigentia: major ſcilicet haud poterat tum ſperari moderatio, II. l. 3. c. 6. Quin & iſta omnia dum vetat Concilium IV. Lateran. ſpem tamen Pontificiæ diſpenſationis injicit circa ſublimes, inquit, & litteratas perſonas, quæ majoribus Beneficiis ſunt honorandæ, cùm ratio poſtulaverit, II. l. 1. c. 104. n. 5. L. 3. c. 6. n. 2. § *Vetuſt.* In Conventu Prælatorum Franciæ Pariſiis anno 1408. habito, inter multa quæ de Graduatis ſtatuta fuere, unum iſtud eſt, ut non poſſent ad Beneficia nominari ii quibus jam erant Beneficia quæ 400. librarum reditus afferebant: niſi eſſent ex paterno maternoque genere nobiles, aut ſive in Theologia, ſive in utroque Jure Doctores, aut etiam ſive in Theologia, ſive in Medicina Baccalaurei, II. l. 1. c. 53. n. 5. Decretales Pontificum, ex quibus hodiernum Juris canonici corpus contexitur, in id omnes collimant, ut licèt pluralitatem Beneficiorum pro juſtis gravibuſque cauſis, neceſſitate ſcilicet vel utilitate Eccleſiæ, tolerandam exiſtiment, nunquam non tamen ſuperfluitatem damnent, II. l. 3. c. 7. Rationes ex rei natura contra Beneficiorum quorumcumque pluralitatem, c. 7. n. 6. c. 9. n. 4. 11. 13. 17. c. 10. n. 8. Ex eo maximè creverat illa Beneficiorum accumulandorum libido, quòd de eorum pluralitate ſolerent Epiſcopi diſpenſare. Has poſtmodum ſibi reſervavit diſpenſationes Innocentius III. & exinde rariores fuere, c. 7. n. 1. § *Venio.* Niſi verò, dum quis novum poſtulans Beneficium, priora quæ habeat, enuntiet, vanum eſſe voluere Pontifices Reſcriptum Apoſtolicum quod impetrabit, c. 7. n. 2. 6. Concilia contra pluralitatem Beneficiorum ab an. 1300. uſque ad Concilium Trident. II. l. 3. c. 8. n. 1. 2. Vetatur à Senonenſi an. 1429. Concilio Canonicus in pluribus ejuſdem urbis Eccleſiis Præbendas aſſecutus, per illas Eccleſias diſcurſare, ut in ſingulis diſtributiones accipiat, c. 8. n. 2. Concilium tandem Tridentinum vetat quemquam, ne exceptis quidem Cardinalibus, plura quàm unum habere Beneficia, ſi idonei ſint Beneficii illius reditus ei ſuſtentando. Si homini alendo ſit impar, concedit alterum ſimplex adjici, nec verò plura, quamlibet illud eſſet adhuc inſufficiens, c. 8. n. 3. Tali decreto impetrando maximè adlaboraverunt in Concilio iſto Gallicani Præſules, n. 4. Non poteſt ampliùs diſpenſare Epiſcopus, ut plura quis obtineat Beneficia ſimplicia in duabus Eccleſiis, n. 8. Multa obſervantur in decretum Tridentinum, *ibid.* Declaratio Ludovici XIV. anni 1681. n. 4. Concilia quæ poſt Tridentinum habita ſunt, & in eandem ſententiam, II. l. 3. c. 8. n. 6. 7. Proponuntur ſententiæ Doctorum omnium, aut graviſſimorum Theologorum, qui à tempore S. Bernardi floruerunt uſque ad Dionyſium Carthuſianum. Ipſam illi Beneficiorum pluralitatem in peccatis habuerunt, ubi unum victui ſuppeditando ſufficit; niſi ob juſtas & graves cauſas interveniat diſpenſatio, c. 9. Has citra cauſas negant excuſari quempiam à peccato diſpenſatione ipſa Pontificia S. Bernardus, Guillelmus Pariſienſis, Longinus Cracovienſis Canonicus, S. Thomas, Abbas Panormitanus, c. 9. n. 1. 11. §. *Exceptionem*, n. 12. §. *Autor*, n. 13. 18. 21. Et Bellarminus, c. 5. n. 16. & 17. Hæ ſolæ ſunt Bernardo legitimæ diſpenſandi cauſæ, neceſſitas Eccleſiæ & utilitas perſonæ, utilitas autem non privata, ſed quæ in Eccleſiam redundatura ſit ex natalium perſonæ illius claritate, eruditionis copia, & virtutum laude, c. 9. n. 1. 2. Quanquam nec illa utilitas ſatis eſſe videatur Dionyſio Carthuſiano, n. 21. §. *Negat.* In duobus Doctorum Pariſienſium conventibus à Vuillelmo Pariſienſi habitis pronuntiatur, duobus ſolùm exceptis Doctoribus, ipſa Beneficiorum pluralitate peccari, n. 9. Allegat pariter communem Theologorum ſententiam Durandus Epiſcopus Mimatenſis, n. 15. Hiſtoria Philippi illius Pariſienſis Eccleſiæ Cancellarii, qui periculum facere in ſe maluit, an inferis quis ob plura Beneficia poſt mortem addiceretur, à Thoma Cantipratenſi & Durando illa ſcriptis conſignata, c. 9. n. 15. Viſio terrifica quæpiam huc pertinens apud Jacobum de Vitriaco, n. 12. Tunc temporis nulla ferè erant ſimplicia Beneficia, n. 10. Quàm horreret Beneficiorum pluralitatem S. Ludovicus, n. 15. Egregium Clementis IV. factum huc pertinens, *ibid.* Et Adriani VI. c. 7. n. 7. Quibus ex fontibus manavit in Eccleſiam pluralitas Beneficiorum, c. 1. n. 7.

De Beneficiorum unione.

Beneficiorum incompatibilium uniones ad vitam factas reſcidit Concilium Tridentinum, II. l. 3. c. 23. n. 1. Eorumdem unionem perpetuas ab annis ſolùm quadraginta factas voluit ab Epiſcopis expendi, & ſi per fraudem fuiſſet obreptum, revocari, n. 8. Antiquiores Parochiarum ad alia quævis Beneficia uniones toleravit, ſed quominus ultra fierent, prohibuit, n. 3. Sanxit poſſe Romanum Pontificem duos Epiſcopatus unire, ſi ob redituum tenuitatem id ei viſum fuerit expedire, n. 4. Poſſe item Epiſcopum unire Parochiæ cujus ſit tenuior proventus, aliam Parochiam aut aliud Beneficium, modò Regulare non ſit, nec Canonicatus, nec Dignitas, n. 5. 9. Poſſe eum ſeu tenuioribus Canonicorum Præbendis proſpicere, vel ſimplicium Beneficiorum, modò non Regularium, unione, vel minuendo Canonicorum numerum, certa tamen cum cautione, n. 6. Poſſe denique eum ad Seminarium extruendum vel dotandum uti unione ſimplicium cujuſcumque generis Beneficiorum, n. 7. Jure Decretalium ante Tridentinum Concilium poterant Epiſcopi Beneficia ſuæ Diœceſeos omnia inter ſeſe unire, prout eis videbatur conducibilius; & ipſa etiam Monaſteria, ſolà Epiſcopatuum unione Pontifici Romano reſervatâ, n. 8.

De ſucceſſione Beneficiorum.

Non videntur prohibiti antiquitus filii, quominus poſſent patribus ſuis in Beneficia ſuccedere, II. l. 1. c. 80. n. 7. c. 84. n. 3. Tum maximè orta videtur hæc prohibitio ſæculo 11. & 12. occaſione colluvionis illius Presbyterorum qui in ſacerdotio genuerant, & quorum ejuſmodi filii plurimi Clericatu erant initiati: adeo ut in Anglia Clericorum iſtorum major eſſet numerus quàm aliorum, c. 84. n. 5. Cautum primitus eſt ut ad ulteriorem gradum non proveherentur iſti Clerici, *ibid.* Diſpenſatum deinde cum ipſis eſt in hac parte, & primùm, ut videtur, ab Anſelmo Cantuarienſi Archiepiſcopo ex Paſchalis II. conceſſu: ea autem conditione fuit cum ipſis ab Anſelmo diſpenſatum, ut in paterna Beneficia non ſuccederent. Atque ita exinde tum plura Concilia cavendum ſanxerunt, c. 84. n. 5. & 7. Eos poſtea ſolà immediata in Patrum ſuorum Beneficia ſucceſſione prohibuit Londinenſe an. 1175. Concilium, ac aliquot antè annis Alexander III. At iſte & legitimos quoque ipſos Presbyterorum Clericorumve filios eadem implicuerat prohibitione, n. 7. 8. Videlicet ne jam Beneficia hæreditariis ſucceſſionibus accenſerentur, & ad ea jure hæreditario perveniretur, n. 9. Severiùs tamen poſtea cum illegitimis Clericorum filiis actum eſt à Clemente VII. eoſque ann. 1530. diplomate Pontificio ab ipſa etiam arcuit mediatâ in paterna Beneficia ſucceſſione, n. 12. Ulteriùs adhuc progreſſa Synodus Tridentina illegitimum Clerici filium arcet, tum penſione etiam in ea quæ habeat aut habuerit ejus pater Beneficia, tum etiam quocumque Beneficio in illa eadem Eccleſia, ubi aut etiamnum, aut aliquando pater habuerit Beneficium, n. 12. Simile quidpiam adverſus eos Nannetenſis an. 1127. Synodus ſtatuerat, n. 6. Haud prohibita eſt porro Canonibus ſucceſſio patris in filii Beneficia. Si tamen ſpurius ſit filius, probabilius eſt id poſt Tridentinam Synodum non poſſe fieri, n. 13.

De permutatione Beneficiorum.

Non poſſunt duo ſuopte Marte permutare Beneficia ſua, ſed Epiſcopi conſenſu, conſulentis utilitati Eccleſiæ, II. l. 2. c. 22. n. 3. Vetitæ ſunt in Concilio Turonenſi an. 1163. ſub Alexandro III. permutationes Beneficiorum: at non potuit tamen tolli penitus quæ jam inoleverat, earum conſuetudo: adque ſolum cautionis appoſitum eſt à ſequentibus Romanis Pontificibus, ut ab Epiſcopis poſſet ea ſuper re diſpenſari, nec fierent citra Epiſcoporum auctoritatem, alioqui irritæ forent. Id autem ita frequenter et eadem uſurpatum eſt, ut quod initio non erat niſi diſpenſatio, jam ſit quaſi jure fulta conſuetudo, c. 50. n. 14.

De reſignatione Beneficiorum.

Poterat Epiſcopus ſub Imperio Caroli Magni reſignationem Beneficiorum ſeu ſimplicem, ſeu in alterius favorem factam admittere, II. l. 1. c. 21. n. 4. 5. 7. Poterat & poſt annum milleſimum, c. 22. n. 2. 3. Cœpere maximè reſignationes uſurpari decimo & undecimo Eccleſiæ ſæculis, II. l. 1. c. 50. n. 1. Profectum id tum eſt ex illa incontinentia & ſimonia quæ totum ferè pervaſerant Occidentem, & ex Schiſmate Germanico. Quòd enim omnes ferè Paſtores & Clerici fuiſſent deponendi, ſicque viduanda Paſtoribus Eccleſia ſi ſummo jure cum illis actum fuiſſet: cogebantur quidem à Romanis, præſertim Pontificibus qui in expurgandam Eccleſiam præcipuè incumbebant, ſua in eorum manibus Beneficia reſignare, ſi Prælaturæ erant; aut in manibus Epiſcoporum ſi Beneficia erant inferiora. At ab utriſque ſtatim ipſis reſtituebantur, II. l. 1. c. 50. n. 1. 2. 3. Quod item à Romanis Pontificibus in id maximè tunc adlaboraretur ut tolleretur pluralitas Beneficiorum, quæ cum illa incontinentia & ſimonia ſerpſerat: ſatis viſum eſt ob difficultatem temporum, ut unum ſibi retinentes Beneficium, cætera Papæ vel Epiſcopis reſignarent: ea ſpe non dubia, fore ut iis redderentur, quos illi reſignantes deſignaſſent, II. l. 1. c. 50. n. 1. Nec non illa

ſpes ſua fallebat : tamdiuque id factitatum eſt, ut reſignatio ex ſimplici tranſiret omnino in reſignationem factam in favorem : ſeu ut irrepſerit tandem mos exprimendæ etiam hujus voluntatis, tanquam conditionis neceſſariæ, n. 12. 13. Sicque uſu ſenſim convaluere paulò ante annum 1500. illæ reſignandi formulæ, *non alias*, *non aliter*, *non alio modo* quæ olim ſimoniam induxiſſent, n. 15.

Beneficiorum inſinuatio vel inſtallatio, vid. tit. *Inſinuatio.*

Beneficiorum firmæ, locationesve fundorum ad Eccleſiam pertinentium.

Eccleſiæ fundos ac reditus optaſſet Chryſoſtomus à Laicis adminiſtrari & recipi, qui curam Cleri nutriendi in ſe recepiſſent, I. l. 2. c. 28. n. 8. Optabat & Auguſtinus, III. l. 3. c. 8. n. 2. Eorum adminiſtrationem nonniſi Clericis Auguſtinus & Gregorius credebant, I. l. 2. c. 28. n. 8. Sub Caroli Magni ſtirpe non videntur laici ab iſta rerum Eccleſiæ adminiſtratione prohibiti : nec item in Hiſpania unquam nec in Italia. Immo earum locationem paſſim laicis permittit Innocentius III. modò ne ad feudum & alienationem tranſeant, c. 28. n. 7. At quòd deficiente Caroli Magni ſtirpe laici impunè & diù in res Eccleſiæ omnes invaluerint, & ex firmariis in uſurpatores evaderent, n. 7. Concilia tum Angliæ tum Galliæ ſæculo 13. & ſequentibus acriter prohibuere, quominus res Eccleſiæ aliis locarentur quàm Clericis, & quidem non ultra quinquennium & ex Epiſcopi conſenſu; adeo ut eidem Clerico poſt quinquennium exactum locari non potuiſſent, niſi interim alii Clerico locatæ fuiſſent, I. l. 2. c. 28. n. 2. 3. 4. 5. II. l. 3. c. 22. n. 6. 7. Ita verò iſta Clericis locari permittebantur, ut non tamen Monachis, I. l. 2. c. 28. n. 3. 4. Ne iſta laicis permitterentur, hac inter alias movebantur ratione Concilia, quod piaculi loco ipſis videretur, ſi in domibus Eccleſiæ Laïci cum uxoribus & liberis ſuis habitarent, c. 28. n. 5. Epiſcopi tamen Gallicani tandem in Lingonenſi an. 1481. Concilio id invenere delinimenti, ut Laïcis locari ſeu ad firmam dari poſſent, modò cum Epiſcopi conſenſu, II. l. 3. c. 22. n. 7. Id autem ita ſtatuebatur, ut dum Laïcis locarentur, curarent Epiſcopi tum tertiam aut quartam redituum partem pauperibus ſuſtentandis reſervari; tum conductoribus ipſis ſupereſſe, unde hoſpites poſſent excipere, n. 8. Idque etiam ſervabatur, dum iſta Clericis elocabantur, n. 6. At res eò devenit tandem, ut etiam ſine Epiſcopi licentia Laïcis Decimæ & bona Eccleſiæ locari poſſent. Idque ſolum cautionis adhibitum eſt à Carolo IX. tum ne ultra novem annos, tum ne à Nobilibus, ut à nobilitate vellent excidere, elocarentur; quippe ex conductoribus facilè Commendatarii & proprietarii evaſiſſent : id quod ſequentibus Edictis confirmatum eſt, II. l. 3. c. 22. n. 9. Addidit Narbonenſe an. 1607. Concilium, ut Laïcus conductor non reciperet in ſe curam officiorum & ſacrorum munerum in Eccleſia defungendorum, ſed Beneficiarius ipſe partem proventuum ſeponeret, aſſignaretque Presbytero, quem antea Epiſcopo obtuliſſet, I. l. 2. c. 28. n. 6.

Beneficiorum diſtinctio.

Diſtinctio Beneficiorum compatibilium & incompatibilium: eorum item quæ reſidentiam poſtulent, & quæ eam non exigant, orta eſt in illo temporis intervallo, quod fluxit inter Alexandrum III. & Gregorium IX. id eſt, ab anno 1180. ad an. 1230. II. l. 3. c. 34. n. 3. 4. 5. Beneficia etiam ſimplicia ſeu animarum curam annexam non habentia, reſidentiam tamen olim poſtulabant : quippe quotidianum ibi miniſterium ſeu Miſſæ, ſeu ſaltem recitandorum Officiorum, I. l. 2. c. 93. n. 11. 12. c. 94. n. 12. 13. Beneficia ſimplicia & peti poſſunt à pauperibus Clericis ad ſuam ſublevandam egeſtatem, & dari iis poſſunt, ni mores & vita refragentur, I. l. 2. c. 93. n. 12. II. l. 2. c. 37. n. 13. Beneficia Regularia non debent ſæcularibus Clericis dari, dum unquam à ſæcularibus Clericis poſſeſſa vel præſcripta fuerunt. Hoc tamen decreto non comprehenduntur Epiſcopi, I. l. 3. c. 69. n. 18. Ut Beneficia Regularia minora deſcivere in ſæcularia, III. l. 2. c. 27. n. 2. 3. 4. 5. 6. Quo ſenſu olim Beneficia dividi non poſſe dicebantur, & quo ſenſu poſtea, III. l. 2. c. 29. n. 8. 9. 10. c. 30. n. 2. 3. c. 31. n. 3.

Beneficiarius.

Beneficiine fructibus gaudere poſſint, quibus eſt patrimonium. Quid cenſuere prima quinque Eccleſiæ ſæcula, III. l. 3. c. 4. Julianus Pomerius id licere negavit, n. 1. uſque ad n. 13. Negavit & Hieronymus, n. 13. Utrique videtur Auguſtinus accedere, n. 21. Multi tamen & paterna retinebant prædia & ſuam ex Eccleſia portionem percipiebant, n. 9. Et quanquam eorum non aſſequerentur laudem, qui vel patrimonio abdicato proventibus Eccleſiæ ſe paſcebant, vel retento patrimonio ſe ab iis abſtinebant : ſua tamen iis laus non deerat, ſi utrumque habentes, eo quod ſibi erat neceſſarium, contenti erant, ac pauperibus ſuperflua erogabant omnia, n. 13. 14. 19.

Quid 6. 7. & 8 ſæculum, III. l. 3. c. 5.

Etſi non rarò ea ætate qui Clericatui initiabantur, vel patrimonium abjiciebant, vel illud retinentes ſe proventu Eccleſiaſtico abſtinebant, nulla tamen ad id lege cogebantur, n. 1. 11. Longéque plures patrimonium licèt retinentes, percipiebant proventus Eccleſiaſticos, n. 4. 5. 7. 8.

Quæ ea ſuper re ab anno 800 ad milleſimum diſciplina, III. l. 3. c. 7.

Cùm ætate illa ineunte Clerici, quoad fieri potuit, in communem vitæ ſocietatem ac Congregationes Canonicorum dictas collecti fuerint : etſi ex illis ſeu Cathedralium, ſeu Collegialium Eccleſiarum Canonicis, quidam & patrimonia & Beneficia ſua abdicarent; omnibus tamen ſeu ex Aquiſgranenſi an. 816. Concilio, ſeu ex Capitularibus utraque retinere fas erat, n. 2. 3. 4. 6. 8. Imò cùm vetent Capitularia eos quibus ex patrimonio vel ex Beneficio abunde eſſet, cibum ac veſtes ex Congregatione ſua accipere, n. 7. 8. ab hac quidem ciborum & veſtium diſtributione accipienda eos dehortatur Aquiſgranenſe Concilium, ſed & eam tamen ipſis permittit, n. 3. 4. At videlicet eorum erat intelligere illa ſua pauperibus deberi ſuperflua, n. 9.

Quæ item diſciplina poſt annum milleſimum, III. l. 3. c. 7.

Molliuntur quædam Petri Damiani verba Canonicos ad patrimonii abdicationem ex neceſſitate velut adigentia, n. 2. 3. 4. 5. 6. Idem Petrus Damiani & incuntis ætatis illius Concilia ſuadebant Clericos omnes ad communem & Canonicam vitam inducere : Canonicam autem interpretabantur, ubi quæcunque proprietas abdicaretur, n. 1. Multæ quidem emerſere tum Congregationes Canonicorum, qui temporalia quæque abdicarent, indeque Regulares appellabantur. At & multæ aliæ iiſdem prodiere quarum Canonici ſuum ſervarent patrimonium, n. 7. Duæ quoque iſtæ renovatæ ſunt his duobus ſæculis decimo-ſexto & decimo-ſeptimo Congregationes Clericorum, aliæ Regularium temporalia abdicantium & votis adſtrictæ; aliæ non Regularium, ſeu nec votis adſtrictorum nec patrimonia dimittentium, ab Apoſtolica nihilominus Sede confirmatæ : ut proinde Clericatui Beneficiisve non conſolidantur patrimonia, n. 8. Haud magni intereſt patrimoniumne quis cum Beneficio retineat aut non retineat, ſi ſolo neceſſario contentus, utriuſque ſuperflua eroget pauperibus n. 9. 10.

Beneficiarios non eſſe niſi proventuum ac redituum ſuorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores, debere ipſos pauperibus quidquid ſibi ultra neceſſitatem ſuperat, eſſeque eos hac in parte eorumdem procuratores pauperum : probatur omnium autoritate Conciliorum, Patrum, virorumque graviſſimorum; item & exemplis à primis Eccleſiæ ſæculis ad hæc uſque tempora, III. l. 3. c. 26. uſque ad c. 34. De eodem rurſus argumento, c. 38. n. 2. 3. c. 40. n. 3. c. 41. n. 5. Immo à c. 34. uſque ad c. 42. Neceſſitas autem in Beneficiario non ejus eſt admetienda nobilitati, III. l. 3. c. 32. n. 15. §. *Mox*, & c. 33. n. 24. §. *Si*, & c. 38. n. 19.

Beneficiarium non poterat Epiſcopus per prima quinque Eccleſiæ ſæcula pro arbitratu ſuo ſummovere, II. l. 2. c. 15. Nec item à Clodovæi tempore uſque ad Caroli Magni Imperium, c. 16. Nec ſub Caroli Magni proſapia, c. 17. Nec ab anno milleſimo ad hanc uſque ætatem, c. 18. Poterat eum tamen ab una ſuæ Diœceſeos Eccleſia in aliam ejuſdem transferre, ſed non invitum, II. l. 2. c. 19. n. 3. Quando poſſet etiam invitum, c. 19. n. 7. c. 20. n. 5. Remenſe anno 1581. Concilium poteſtatem facit Epiſcopis cogendi Beneficiarios ad ſacros Ordines, prout Eccleſiarum ſuarum neceſſitas depoſceret; ac eos, ſi contumaciùs reſiſterent, privandi proventibus Eccleſiaſticis. Immo juſſit Epiſcopos ad ſacros Ordines cogere eos qui Prioratus ſimplices haberent, II. l. 1. c. 10. n. 6. § *In Concilio Remenſi.*

Beneficiariorum inſtallatio, v. tit. *Inſinuatio.*

Beneficiariorum inthronizatio, v. tit. *Inthronizatio.*

Beneventana Eccleſia, v. indic. Geograph.

S. Bernardus.

In Conventu Regni habito Carnuti eligitur in Ducem ſacræ in Palæſtinam expeditionis, III. l. 1. c. 45. n. 3. §. *B. Bernardus.*

Bertolfus.

Bertolfus Archiepiſcopus Trevirenſis Galonem Metenſem Epiſcopum Suffraganeorum ſuum à Romano Pontifice Pallio donatum jubet illud exuere, & pervincit, I. l. 1. c. 43. n. 5. § *Scriptis.*

Beſſario

Eligitur à Pio II. in Conſtantinopolitanum Patriarcham, I. l. 1. c. 26. n. 10. Legatus à Sixto IV. dirigitur ad Ludovicum XI. Regem, eum ad arma hoſtibus Chriſtiani nominis inferenda accenſurus : nec multò poſt rei infectæ deſiderio moritur, *ibid.*

Bibliothecarius.

Sui erant Carolo Magno & aliis deinceps Regibus Bibliothe-

Digitized by Google

carii, & ii quidem Clerici, Preſbyteri, Abbates, I. l. 2. c. 105. n. 12. 13. Sui & Romano Pontifici, & ii quidem Subdiaconi, Diaconi, Abbates, immo & Epiſcopi, n. 12. 14. 15. Eo jam munere apud Romanum Pontificem nono ſæculo Epiſcopi leguntur defuncti, n. 15. Et diu eo defuncti ſunt, n. 10. § *Hinc*. Jam inde ab undecimo ſæculo penes eſt Epiſcopos Cardinales, n. 10. §. *Officium.* In Abbatiis, Bibliothecarii munus inter Obedientias numerabatur, hoc eſt inter Officia Clauſtralia adminiſtrationeſque temporales, n. 10. Apud Græcos inſertum erat Chartophylaci munus Bibliothecarii, c. 104. n. 3. 6. c. 106. n. 12.

Bigami.

Bigami per prima 5. ſæcula.

In irregularibus Bigamos habuit utraque Eccleſia, II. l. 2. c. 78. n. 12. 24. 25. 26. 27. Eos non Chriſtiana ſolum Religio, ſed & Moſes, & Gentiles arcuerunt à Pontificatu, n. 13. 20. 27. Bigami autem ii non ſoli dicebantur, qui poſt priorem defunctam uxorem, alteram ducebant, ſed ut & modo qui unicam, ſed viduam, ducebant, vel impudicam vel repudiatam, II. l. 2. c. 78. n. 8. 9. 13. 14. Nec ii verò ſoli ut volebant Hieronymus & Gennadius cum Græcis, erant Bigami, qui duas poſt Baptiſmum ducebant uxores; ſed & ii ut affirmabant Ambroſius, Innocentius, & Auguſtinus cum reliqua Eccleſia Latina, qui alteram ante Baptiſmum, & alteram poſt Baptiſmum duxerant, n. 13. 19. 20. 21. 22. Unde illa Græcos inter & Latinos diverſitas, n. 22. 23. Id canonis obſervatum ex veteri regula Innocentius ait, ut quiſquis olim corruptus baptizaretur, ſi de Clericatu cogitaret, profiteretur in ſuſceptione Baptiſmi, ſe uxorem non ducturum, n. 19. Primus irregularitatis ex duabus ductis uxoribus contractæ cauſam attulit Auguſtinus ipſam Chriſti virginis cum Eccleſia Virgine conjunctionem, quam debet ipſe miniſter in perſona ſua exhibere, hancque ex eo Leo & alii mutuati ſunt, II. l. 2. c. 78. n. 16. 21. c. 83. n. 1. Antiquiores autem en Patres ipſam afferebant quæ Bigamia ineſt incontinentiam, ex qua fit, ut minùs aptè poſſit Miniſter ad continentiam ipſis exhortari. Sic Ambroſius ſic Hieronymus, c. 78. n. 8. 18. 20. Aliam adhuc affert cauſam Chryſoſtomus, n. 25. Irregularitas quæ ex ducta uxore vidua nata eſt, videtur illâ alia poſterior quæ ex duabus orta eſt ductis uxoribus, n. 9. Primaria iſtius origo eſt ipſa viduæ illius incontinentia, quæ & ipſi aſpergitur viro, n. 8. 9. Deinde memorata Eccleſiæ cum Chriſto conjunctio, cui exhibendæ jam non eſt iſte vir idoneus, n. 26. Ex Moſaicum item inſtitutum, c. 78. n. 13. c. 81. n. 12. Bigamiæ Irregularitas in Oriente ad ſolos Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi Ordines erat, c. 78. n. 24. 27. In Occidente, alibi ad ſolos iſtos eoſdem patebat, alibi ad omnes etiam inferiores Ordines, n. 12. In Oriente tamen nonniſi ubi urgeret neceſſitas, poterant in Lectores Ordinari, n. 24.

Sæculis 6. 7. 8.

In Oriente his ſæculis Bigami ſolis adhuc Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi Ordinibus leguntur prohibiti: at nec tamen niſi neceſſitate urgente dicuntur in Lectores Ordinandi, II. l. 2. c. 80. n. 5. 6. In Occidente ſolis quoque tribus illis Ordinibus leguntur excluſi, n. 1. 2. 4.

Sub Imperio Carolinæ familiæ.

In Oriente Bigamis adhuc nonniſi ex diſpenſatione, ſed quæ facilè poſſet obtineri, aditus patebat ad Lectoratum, c. 81. n. 8. Nonnulla ibidem de Bigamis in Oriente. Fiebat item ille ibidem Bigamus qui altera ſibi deſponſata alteram ducebat, n. 5.

Poſt annum milleſimum.

In Occidente tamen neceſſe erat ex Innocentio III. ut prius matrimonium fuiſſet conſummatum, quo quis ob ſecundam uxorem ductam fieret Bigamus. Ad ſolos tunc adhuc Ordines Majores patebat Bigamiæ irregularitas, ac de ea diſpenſare ſolius erat Pontificis Romani, II. l. 1. c. 83. n. 2. Porrecta deinde eſt & ad, Minores Ordines iſthæc irregularitas: omnibuſque Clericatus privilegiis in Concilio II. Lugdunenſi an. 1274. Bigami privantur. Eandem ſupponit extenſionem Concilium Tridentinum, dum omnes Ordinum Minorum reſtitui vult functiones, & per Clericos innuptos exerceri; aut ſi eorum non ſit copia, per conjugatos, at qui Bigami non ſint, c. 83. n. 3. §. *Ut.* Credidit autem S. Thomas poſſe Epiſcopum ab hac irregularitate diſpenſare ad Minores: plurimi item Theologi ac Canoniſtæ, n. 5. Contrà ſentiunt alii adhuc plures, pluribus nixi decretis, n. 3. Ab iſtorumque ſententia pronunciavit Congregatio Cardinalium Concilii Tridenti. & Sixtus IV. qui ne ad Tonſuram quidem aut Beneficia poſſe cum Bigamis ab Epiſcopo diſpenſari declararunt: adeo ut Sixtus ſuſpenſum à Collatione Ordinum pronunciaverit Epiſcopum qui ad Minores Ordines cum Bigamo diſpenſaverat, c. 83. n. 2.

Biſſexti.

Biſſexti jus Epiſcopale quid, III. l. 2. c. 34. n. 6.

Bituricenſis Patriarchatus, v. indic. Geograph.

Bona Eccleſiæ.

Opum Eccleſiæ temporalium copiam non optabant ſancti Patres; imò iis abdicatis, ſe maluiſſent à Laicis ali: ſic animatus Auguſtinus, III. l. 3. c. 1. n. 1. 3. Sic Chryſoſtomus, n. 7. 8. Qui finis bonorum Eccleſiæ, III. l. 2. c. 48. n. 5. Sua fuerunt Eccleſiæ bona ipſo etiam Chriſti & Apoſtolorum ævo: ſcilicet ipſæ eorum quibus Evangelium annuntiabatur eleemoſynæ, opes à piis fœminis Chriſtum vel Apoſtolos comitantibus ſubminiſtratæ, prædia à Diſcipulis divendita & ad Apoſtolos allata: collectæ item quæ fiebant unoquoque die Dominico, III. l. 1. c. 1. n. 2. 4. 6. 9. Diſpenſata fuere primùm ab Apoſtolis ipſis: ea autem ſe cura exoneravere in Viduas & deinde in Diaconos, c. 1. n. 4. 5. Quare in Judæa divenderent Apoſtoli prædia quæ à fidelibus donabantur Eccleſiæ, n. 11. 15. Sua item fuerunt bona utrique Eccleſiæ Orientali & Occidentali poſt Apoſtolorum tempora uſque ad Conſtantini: hæcque poſita erant tum in oblationibus quæ ſive ad altare fiebant, ſive in Epiſcopi domum inferebantur, III. l. 1. c. 2. n. 1. 5. c. 3. n. 2. 3. *& ſeqq.* (v. tit. *Oblationes*) tum in collectis ſeu ordinariis quæ vel unoquoque menſe, vel etiam unaquaque die Dominica fiebant, ſeu extraordinariis, c. 2. n. 7. 8. Tum in agris, prædiis, patrimoniis, aut patrimoniorum reditibus, quibus Eccleſiam donabant fideles c. 2. n. 3. 4. c. 3. n. 1. 3. 4. Diſpenſabantur inde ab Epiſcopo, vel juſſu ejus, quæ erant omnibus neceſſaria Clericis, pauperibus, viduis, peregrinis, &c. c. 2. n. 1. 3. 4. 8. c. 3. n. 5. Adepto Imperium Conſtantino facta eſt jam ingens acceſſio opibus & bonis Eccleſiæ, III. l. 1. c. 4. n. 1. Præcipuæ opes Eccleſiæ erant Primitiæ & Decimæ quæ à fidelibus offerebantur, v. tit. *Primitiæ*, & tit. *Decimæ*. Bona Eccleſiæ ſunt vota fidelium, patrimonia pauperum, pretia peccatorum, c. 22. n. 7.

Bona, fundi & hæreditates Eccleſiis relicta per priora quinque ſæcula, III. l. 1. c. 17. Dominia Eccleſiæ temporalia à primis ſæculis uſque ad poſtrema iſta, III. l. 2. c. 26. uſque ad c. 32. Quomodo circa bona iſta omnia comparatus erat Auguſtinus, c. 17. n. 2. 3. 4. Quomodo Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus, n. 1. Quomodo Gregorius, c. 20. n. 7. Si quis Clericorum Laïcis per cuniculos adrepebat, ut res ſuas darent Eccleſiæ, eos Concilium III. Cabilonenſe jubet pœnitentiæ canonicæ ſubjici, III. l. 1. c. 22. n. 2. 3. c. 23. n. 2. Hæcque bona Ludovicus Pius legitimis hæredibus reddi jubet, c. 23. n. 3. Solebant fideles ſub Imperio Caroli Magni non modicam bonorum ſuorum partem in morte pauperibus erogare, n. 6. Solebant ſimiliter & poſt annum 1000. quandam ii partem legare, vel in quoſdam alios uſus pios, c. 24. n. 6. §. *Tractatum*, & n. 6. § *In Synodo.* Sub Clodovæo & proſapiæ ejus Imperio quiſque ſua Eccleſiæ bona dare poterat, c. 35. n. 7. 8.

Immunitas bonorum Eccleſiæ primis quatuor ſæculis, III. l. 1. c. 33. A quinto ſæculo uſque ad Imperium Caroli Magni, c. 34. Sub Imperio Caroli Magni & ſtirpis ejus Regiæ, c. 36. & 37. Poſt annum Chriſti milleſimum in Anglia, c. 42. In Gallia, c. 42. In Gallia iterum, Italia & Germania, c. 43. In Hiſpania & in Oriente, c. 44.

Alienatio bonorum Eccleſiæ.

Vetat Epiſcopos Concilium IV. Carthaginenſe diſtrahere fundos Eccleſiæ abſque Cleri ſui conſenſu & ſubſcriptione. Addit V. Synodus Carthaginenſis, & abſque conſenſu Metropolitani ac Concilii Provincialis, III. l. 2. c. 51. n. 4.

Diſpenſatio adminiſtratione bonorum Eccleſiæ.

Epiſcopo ſumma fuit poteſtas in diſpenſatione bonorum Eccleſiæ per prima quinque ſæcula, ſeu ea per ſe, ut alicubi ſolebat, nec tamen ſine Preſbyterorum ac Diaconorum ſuorum conſilio, adminiſtraret, III. l. 2. c. 1. n. 2. c. 2. n. 2. Seu ea, ut iiſdem illis ſæculis in Occidente, vel per quos vellet Clericos, vel per Diaconum, vel per ipſum utplurimùm Archidiaconum adminiſtraret, c. 2. n. 7. & c. 3. toto. Seu per Oeconomum, quod in Oriente à Concilio Gangrenſi primùm, & deinde à Calchedonenſi juſſum fuerat, adminiſtraretur, c. 1. n. 3. c. 2. n. 2. Cùm ea per ſe adminiſtrabat, eorum rationem Concilio Provinciali aut Metropolitano ſuo debebat reddere, ſi qua ei aſpergeretur ſuſpicio ſiniſtra, III. l. 2. c. 1. n. 2. c. 4. n. 9. 10. Cùm verò hæc fiebat ab Oeconomis adminiſtratio, iis debebat invigilare, c. 4. Quæ per quinque priora illa Eccleſiæ ſæcula dicta ſunt de ſumma bonorum Eccleſiæ penes Epiſcopos poteſtate, & de eorundem ab Epiſcopis, ſive per ſeipſos, ſive per Diaconos aut Archidiaconos, ſive per Oeconomos adminiſtratione; viguerunt item ab anno 500. ad 800. in Gallia & in Hiſpania, in Italia & in Oriente, c. 5. & 6. Per eadem tria ſæcula in poteſtate unius Epiſcopi erant Eccleſiarum & Parochiarum omnium, tum civitatis, tum ruris, fundi, reditus & oblationes in Occidente & in Oriente, c. 7. Inſignia adhuc ſub Caroli Magni & ſtirpis ejus Imperio, veſtigia poteſtatis illius ſummæ Epiſ-

copoſum in res Eccleſiæ temporales, c. 8. Ut res Eccleſiæ temporales debebant tum adminiſtrare, c. 9. Qua in iis adminiſtrandis poteſtate Epiſcopi poſt annum milleſimum uterentur, c. 10. & 11.

Diſtributio bonorum Eccleſiæ in Epiſcopos, Clerum, reparationes & pauperes.

Diſtributio rerum Eccleſiæ temporalium uſque ad Imperium Conſtantini Magni, III. l. 2. c. 55. Uberiores longè partes erant Epiſcopi, quàm Presbyterorum, iſtorum quàm Diaconorum, horum item quàm reliquorum Clericorum, horum denique quàm pauperum, c. 12. n. 3. 6. Clericis æquabantur Diaconiſſæ, n. 9. Pecuniarum iis omnibus diviſiones fiebant menſtruæ, eſculentorum verò ſportulæ ſingulis diebus vel hebdomadibus. n. 6. Si non egebant Epiſcopus & Clerici, accepta in pauperes effundebant, C. 12. n. 2. c. 13. n. 10.

Diſtributio proventuum Eccleſiæ in quatuor partes æquales, quarum una eſſet Epiſcopi, altera Cleri totius, 3. fabricæ & reparationibus Eccleſiæ impenderetur, 4. eſſet pauperum, memoratur primùm in Simplicii Papæ Epiſtolis, licet ea res uſitatiſſima, III. l. 2. c. 13. n. 1. 2. Videtur tamen non inſtituta fuiſſe niſi 5. ſæculo: & quidem in Occidente ſolùm viguit, n. 5. 6. 7. 8. Quæ inſtitutionis illius cauſa, n. 8. 9. Utraque pars illa fabricæ & pauperum Epiſcopo permittebatur diſpenſanda, c. 13. n. 3. c. 14. n. 12. Diſtributio proventuum Eccleſiæ in quatuor illas partes ſæculo, 6. 7. & 8. in Eccleſia Romana, c. 14 toto. Nolebat Gregorius Clerico ægrotanti quidquam minus dari, quàm cùm ſanus eſſet, n. 5. Clericis uniuſcujuſque gradûs non æqualiter, ſed ſecundùm meritum laboris & induſtriæ portio ſua aſſignabatur, tum in illius eorum laboris mercedem, tum ut alii ſegniores Clerici ex Gregorio moverentur eorum exemplo, c. 14. n. 5. 6. 8. Diſtributio proventuum Eccleſiæ per illa eadem 6. 7. & 8. ſæcula in Gallia, Hiſpania, Germania & Anglia, c. 15. Servata eſt in Gallia iiſdem illis ſæculis quadripartita hæc diviſio, c. 15. n. 3. & 4. In Germania, c. 14. n. 14. & c. 15. n. 14. Et in Anglia, c. 14. n. 9. c. 15. n. 14. In Hiſpania verò non erat niſi tripartita diviſio, ſcilicet in Epiſcopum, Clerum, & Eccleſiæ reparationes, portione nempe pauperum Epiſcopo & Clero concreditâ, c. 15. n. 12. Clerici qui ab Officiis aberant aut immorigeri erant, ſuis privabantur diſtributionibus, c. 15. n. 1 7. Diſtributio quadripartita rerum Eccleſiarum Parochialium ſub Imperio Caroli Magni & ſtirpis ejus, c. 18. Item poſt annum milleſimum, c. 21.

Diſtributio alia & partitio bonorum Eccleſiæ.

Partitio fundorum Eccleſiæ ipſos inter Beneficiarios ſexto, 7. & 8. ſæculis in Gallia, Hiſpania, Italia & Oriente, III. l. 2. c. 16 & 17. Partitio bonorum inter Epiſcopum & Canonicos ſub Imperio Caroli Magni & ſtirpis ejus, c. 20. Poſt annum milleſimum, c. 23. Partitio ſubſtantiæ temporalis Parochiarum & de portionibus congruis poſt annum item milleſimum, c. 24. Partitio rerum Monaſteriorum primò in Menſam portionemve Abbatis & Menſam Monachorum, III. l. 2. c. 16. n. 4. 5. 6 8. Secundò in varia ipſa Officia Clauſtralia cum ſuis quæque prædiis ad vitam, n. 8. 9. 10. Tertiò in varias vel penſiones vel Præbendas ſingulis ipſis Monachis aſſignatas, n. 7. Partitio bonorum & terrarum Eccleſiæ inter privatos Beneficiarios poſt annum Chriſti milleſimum, III. l. 2. c. 28

Invaſio bonorum Eccleſiæ.

Ut in bona Eccleſiæ invaſere laici ſub prima & ſecunda Regum Franciæ Dynaſtia, v. tit. Commendæ: ubi agitur de Commendis 6. 7. & 8. ſæculis ac ſub Imperio Caroli Magni.

Uſus bonorum Eccleſiæ.

Ex reditibus Eccleſiæ ut nemo creditus fuerit uſque ad annum milleſimum poſſe propinquos teſtamento ditare, III. l. 2. c. 38. 39. 40. 41. 43. 44. 45. Ut nemo item extra teſtamentum & adhuc in vita ſuperſtes creditus fuerit poſt annum 1000. à Conciliis & ſanctiſſimis quibuſque viris vel Doctoribus poſſe proximos ditare vel rebus vel pecuniis quæ eſſent ex proventibus Eccleſiaſticis profectæ, c. 46. Ut Leges Eccleſiæ ab anno 1000. ad 1300. pertexerint vetare Beneficiarios legare teſtamento cognatis quæ parta eſſent ex Eccleſiaſticis proventibus, c. 47. Ut iterum ab anno 1300. ad 1400. c. 48. n. 1. 2. Cœperunt ineunte 16. ſæculo cognati Beneficiariorum adire hæreditates eorum, vel inteſtatorum, vel ex teſtamento, iſque deinceps uſus obtinuit, c. 48. n. 3. & ſeqq. Debent tamen iſti eorum ſucceſſores ea quæ ex proventibus Eccleſiaſticis profecta ſunt, expendere ſolùm in uſus inſtitutioni eorum conſentaneos, c. 48. n. 4. §. *Sed*, n. 5. §. *Non*, n. 7. §. *Probationum*, n. 8. 9.

Bona Eccleſiæ eſſe pauperum patrimonia, fuiſſe ea Eccleſiæ ipſi commendata ut ipſis diſpenſentur: Beneficiarios non eſſe niſi eorumdem bonorum diſpenſatores, ipſos pauperibus furaturi, quidquid ſibi ultra neceſſarium ſumunt: probatur ex Conciliis, Patribus, & exemplis tum Occidentis, tum Orientis per prima quinque ſæcula, III. l. 3. c. 26. c. 27. c. 28. Per tria ſequentia poſtmodum ſæcula, c. 29. 30. Inde uſque ad annum milleſimum, c. 31. Poſt annum item milleſimum, c. 32. 33. Iterum bona Eccleſiæ res ac patrimonia eſſe pauperum, Deique hoſtias, c. 38. n. 1. 2. 3. c. 40. n. 3. c. 41. n. 5.

S. Bonifacius.

Apoſtolici Vicarii munere fungitur apud Gallias & in Germania; ſicque & Primatum in Gallia & Primatum in Germaniam habet: ſed primus perſonæ ejus fuit affixus, ſecundus autem Moguntinæ ejus Eccleſiæ, I. l. 1. c. 31.

Bonifacius alter.

Bonifacius alter Archiepiſcopus Ottoni III. Imperatori carne conjunctus, Romam ut ordinaretur, nudis pedibus contendit, III. l. 3. c. 40. n. 10.

Bonifacius VIII.

Diſſidium ejus cum Rege Philippo Pulcro, in verbis non in rebus poſitum, III. l. 1. c. 43. n. 9. Excuſatur ejus memoria, II. l. 1. c. 49. n. 1. c. 50. n. 2.

Bononia, v. indic. Geograph.

Bracarenſis Primatus, v. indic. Geograph.

Breviarium, v. tit. *Officium divinum*

Britannia Armorica, v. indic. Geograph.

Burdigalenſis Eccleſia, v. indic. Geograph.

C

Cæleſtinus V.

URbes ingreditur non equo vectus, ſed aſello, cujus tamen habenas hinc & hinc regebant Siciliæ & Hungariæ Reges, III. l. 3. c. 33. n. 9.

Cælibatus Clericorum, v. tit. *Clerici.*

Cæſaraugustana Eccleſia, v. indic. Geograph.

Cæſarea Cappadociæ, v. indic. Geograph.

S. Cæſarius Arelatenſis.

Summa ejus hoſpitalitas, III. l. 3. c. 47. n. 5.

Cameracenſis Eccleſia, v. indic. Geograph.

Cancellaria.

Regulæ Cancellariæ, II. l. 1. c. 44. n. 2.

Cancellarius.

Officium erat primitus prorſus ſæculare. Illud qui obibant, ita dicti fuerunt à Cancellis intra quos ſe continebant, ſcilicet ut vel audirent vel introducerent eos qui à Magiſtratu volebant audiri, I. l. 2. c. 104. n. 1. 15. Qui nunc Cancellarii dicuntur, ſub prima Regum Franciæ dynaſtia vocabantur Referendarii. Laïcos eos tum fuiſſe veriſimile eſt: at perſæpè in Epiſcopos inde promovebantur, III. l. 3. c. 25. n. 1. 2. Notarii quoque ii & Secretarii tum dicebantur, I. l. 2. c. 104. n. 15. Referendariorum nomine cum prima illa Regum noſtrorum ſtirpe extincto, perrexere dici ſub ſecunda Notarii, item & dicti ſunt Protonotarii, Capellani, Archicapellani, III. l. 3. c. 25. n. 3. 8. De Cancellariatu cogitare ſolùm cœperunt Clerici circa tempora Caroli Magni, tuncque eo ſoli prohibiti ſunt in Cabilonenſi Concilio Presbyteri, I. l. 2. c. 104. n. 15. Ut plures erant Cancellarii in Principis Palatio, qui primus erat, dicebatur Archicancellarius, c. 105. n. 1. 2. Sic & Romæ, c. 106. n. 1. Iſtius erat aſſervare Principis ſcrinia, leges, præcepta, item & ſtatuta Placitorum & Comitiorum Regni, c. 105. n. 1. Sub Imperio Caroli Magni ſemper Archicancellarius iſte, ſeu ut adhuc dicebatur Magnus Cancellarius ex Clericis aſſumebatur, n. 1. Et quidem initio Abbas, poſtea plerumque Epiſcopus erat vel Archiepiſcopus, c. 105. n. 2. c. 106. n. 3. III. l. 3. c. 25. n. 3. 4. Et diu quidem Remenſis, n. 5. Sub tertia Regum noſtrorum ſtirpe innumeri ex Cancellariis fuere Epiſcopi & Archiepiſcopi, nec pauci Cardinales, III. l. 3. c. 25. n. 6. Solo tamen cum Cancellarii nomine, non Archicancellarii, n. 8. De cæterorum Regnorum Cancellariis toto capite 25. Fuere hi ſemper Clerici, & quidem Epiſcopi vel Archiepiſcopi, *ibid.* Id è re erat Eccleſiæ & Regnorum, c. 24. n. 10. In Germania plures erant Cancellarii, & unus iis præpoſitus Archicancellarius, qui & Archicapellanus. Atque illa Archicancellarii dignitas tribus hærebat Electorum Metropolibus, n. 16 & 17. Hæſit & in Burgundiæ Regno Dignitas Archicancellarii Archiepiſcopo Viennenſi, & quare, n. 17. §. *Anno*. Hæſit & perdiu Dignitas Cancellarii Toletano in Hiſpania Archiepiſcopo, n. 18. 19.

Canon.

Canon dicebatur ipſa Eccleſiæ Matricula Catalogusve eorum qui erant ex Eccleſiæ ſumptibus alendi, I. l. 2. c. 34. n. 3. l. 3. c. 8. n. 4. 7.

Canones.

In rebus Eccleſiaſticis leges ex Leone Sapiente Imperatore debent Canonibus accommodari, I. l. 2. c. 69. n. 1. Canonum fuerunt obſervantiſſimi Pontifices Romani per priora quinque ſæcula Eccleſiæ, II. l. 3. c. 24. n. 3. 8. 9. 10. 11. 14. Per

ſubſequentia

Digitized by Google

ſubſequentia item ſæcula, c. 25. n. 6. 9. c. 26. n. 12. 16. §. *Revocanda*. Et ab anno milleſimo c. 27. n. 6. 8.

Canonica, hic poſt tit. *Canonici*.

Canonici.

De Canonicis & Capitulis, I. l. 3. à cap. 7. ad c. 12.

Canonici olim dicebantur quicunque Presbyteri vel Clerici ſeu in Eccleſia tum Cathedrali tum Collegiali, ſeu in Parochia etiam agreſti quapiam agebant, I. l. 3. c. 8. n. 3. 4. Ita verò dicebantur quod Canoni Matriculæve Eccleſiæ eſſent inſerti, ut ſtipendiorum ejus eſſent participes, n. 4. Unde Presbyteri qui Magnatum Oratoriis ſerviebant, & qui proinde ab iis ſuſtentabantur, non dicebantur Canonici, n. 3. 4. Contrà verò Lectores & Minores Clerici quique aliarum illarum Eccleſiarum Canonici vocabantur, n. 8. Inter hos autem Canonicos ipſi præcipuè qui Eccleſiæ Cathedralis erant, Epiſcopo curæ erant. Illos ſolebat ſuis cumulare Beneficiis, agris & Eccleſiæ prædiis donare, quorum uſufructu gauderent, I. l. 3. c. 8. n. 5. Abbatiis item illos, id eſt, Abbatiarum adminiſtratione exteriori (manebat enim interior ſub Abbate Clauſtrali) Parochiis & quibuſvis aliis ſeu in urbe ſeu ruri Beneficiis donabat, addita poteſtate fruendi aliqua parte redituum Eccleſiæ Cathedralis, ſi proventus illi alii tenuiores erant, n. 6. Poterat ſimiliter Parochos ruris in Eccleſiam ſuam Cathedralem transferre, ita ut pergerent eſſe prioris Eccleſiæ ſuæ Parochi primarii ſeu primitivi, aſſignatoque ejuſdem Eccleſiæ ſuæ congruo aliquo proventu ipſi Parocho quem ſibi ſubrogabant, reliquum ipſi perciperent, & aliquam ſemper in eundem illum Parochum exercerent autoritatem, I. l. 3. c. 8. n. 10.

Tempore verò jam Pipini & Caroli Magni cœpere dici Canonici, non ampliùs ab illo Eccleſiæ Canone ſeu Matricula cui inſcripti erant, ſed à Canone ſeu Regula vitæ quæ ipſis ſervanda indicebatur, I. l. 3. c. 9. n. 1. Videlicet eo tempore cœpere quoad fieri poterat Clerici in Congregationes & communem vitam adgregari: iiſque ſervanda proponebatur Regula quam pro Clericis ſuis ita collegit S. Chrodogangus Metenſis Epiſcopus ex Canonibus exculpſerat, n. 2. 9. Indeque omnes jam Clerici vocabantur Canonici, ut & è contra Monachi cœpere tum dici Regulares, ex eo ſimiliter quod Regula S. Benedicti iis ſervanda propoſita fuerit ac indicta, n. 1. Ex iis autem Canonicis alii erant Eccleſiæ Cathedralis, collecti ſcilicet intra vel juxta ædes Epiſcopales, ut in iis cum ipſo viventes Epiſcopo, ſub ipſomet aut alio Præpoſito; alii Collegia tum erant Eccleſiarum, qui unitum ſub Præpoſito agebant ſeu in civitate extra ædes Epiſcopales ſeu etiam ruri: alii in Cœnobiis Monaſteriiſve agebant ſub Abbate, I. l. 3. c. 9. n. 2. 5. 6. 7. 10. 11. 12. 14. III. l. 3. c. 6. n. 3. 7. Singulis verò generibus iſtis commune erat Clauſtrum, Refectorium, Dormitorium cum ſuo ſeu Epiſcopo, ſeu Præpoſito, ſeu Abbate, I. l. 3. c. 9. n. 2. 3. 7. 12. Eorum qui ſub Abbate in Monaſteriis agebant, duo erant genera: alii Monaſticam vitam nunquam amplexi fuerant: alii ab ea deſciverant, ac relaxata ejus fibula cœperant Clericorum potiùs quàm Monachorum vitam agere: id quod & in iis ex indulgentia tunc viſum eſt tolerandum, I. l. 3. c. 9. n. 1. 2. 6. 7. 8. 14. III. l. 2. c. 10. n. 1. 4. 5. 6. 9. 11. Immo iſtæ prorſus omnes Canonicorum Congregationes Capitulave, Monaſteria vocabantur, I. l. 3. c. 2. n. 9. c. 9. n. 5. Quæ in iſtis Congregationibus fierent Canonicis diſtributiones eſculentorum, poculentorum, & pecuniarum, III. l. 2. c. 20. n. 11. Haud addictæ erant iſtæ Canonicorum Congregationes paupertati ſpontaneæ; poteratque ſuum quiſque patrimonium retinere, poterat & Beneficium, id eſt, alicujus prædioli Eccleſiæ uſumfructum, ſi quod ſibi ſuppetebat retinere; ſuum denique peculium quiſque poterat habere, I. l. 3. c. 10. III. l. 3. c. 6. n. 3. 4. 7. Quidam tamen ex iis ſponte patrimonium & Beneficium abdicabant: & illis copioſius quàm aliis cibus, veſtis, & neceſſaria quæque ſubminiſtrabantur, III. l. 3. c. 6. n. 3. 4. Iis qui utrumque haberent, ſuadet Aquiſgranenſe an. 816. Concilium, ut abſtineant à ciborum & veſtium diſtributionibus recipiendis: ita ſuadet tamen, ut eas nihilominus permittat ipſis recipiendas, ſolaſque iis neget pecuniarias diſtributiones, quæ præter cibum potum ac veſtitum illis præſtabantur, quibus nullum erat patrimonium vel Beneficium, n. 4. Cum è contra eas æque ac pecuniarias illas, patrimonium vel Beneficium habentibus interdicant Capitularia, n. 6. 7. 8. Communem hanc vitam quæ in pluribus quidem Eccleſiis ſeu Cathedralibus ſeu Collegialibus perſeverabat, ſed & in multis extincta prorſus fuerat, reſtituerunt per Occidentem undecimo ſæculo Nicolaus II. Alexander II. Gregorius VII. Urbanus II. Ivo Carnotenſis, Petrus Damiani & alii, & ante hos omnes S. Romualdus, I. l. 3. c. 11. n. 1. 2. 4. 5. 7. 10. Duo autem fuere tunc genera Congregationum hujuſmodi Canonicorum. Aliæ enim fuere in quibus Canonici Clericive ſolos Beneficiorum ſuorum proventus abdicabant, iis videlicet in communi utentes, ſua verò interim patrimonia ſervabant, n. 2. 1. Aliæ item fuere in quibus & patrimonia quoque abdicabant, ut ex Regulæ ſuæ inſtituto ſolent Monachi, indeque vocabantur Canonici Regulares, n. 3. Qua etiam neceſſitate cæteros Canonicos Petrus Damiani volebat, ſed immeritò, conſtringere, c. 21. n. 3. 4. 5. 6. 7. Plura de his Canonicis Regularibus hic paulò pòſt. Quæ porro fuerat ſæculo undecimo reſtituta communis Canonicorum vita, obſolevit in pleriſque Eccleſiis ante annum 1200. Ut proinde unius non admodùm ampliùs ſæculi res fuerit, c. 11. n. 10. Diutius tamen & in non paucis perſtitit, *ibid.* De Canonicis vide plura tit. Capitula. Quarundam Eccleſiarum Canonicis inſerti aliquando fuere & eorum albo inſcripti aliarum Eccleſiarum Epiſcopi & Archiepiſcopi, I. l. 3. c. 64. n. 3. 7.

Canonici Regulares.

Canonici Regulares undecimo ſæculo dici cœperunt illi Canonici, qui non ſolùm ut pluribus in locis alii, communem inter ſe vitam agebant, ſed ut ſolebant ex Regulæ ſuæ inſtituto Monachi, patrimonium abdicabant, I. l. 3. c. 11. n. 3. Debent ii originem Inſtitutumque ſuum maximè Ivoni tunc temporis Præpoſito Monaſterii ſancti Quintini apud Bellovacos, & poſtea Carnotenſi Epiſcopo, n. 7. 8. Quòd verò ita quoque ſuos inſtituerat S. Auguſtinus Clericos, Canonicoſve, etſi nullam iis ſcripto reliquit Regulam, illi Ivonis diſcipuli, aliive ex iis aut ſimilibus progniti, dicti ſunt etiam ab Autoribus et paribus aut ſupparibus Canonici Regulares ſancti Auguſtini, aut Canonici ſecundùm Regulam Auguſtini, c. 11. n. 8. 9. c. 12. n. 4. 5. 6. Canonici Regulares qui ſæculo duodecimo leguntur Præbendas in Eccleſiis Cathedralibus habuiſſe, poterant ad nutum revocari à Superioribus ſuis, III. l. 2. c. 27. n. 1. Nec tamen ab iis ſine cauſa debebant amoveri, c. 27. n. 11. c. 28. n. 5. Complurimas in Hiſpania Cathedrales Eccleſias occupant Canonici Regulares, I. l. 3. c. 21. n. 12.

Canonici laici.

Leguntur & poſt annum milleſimum Canonici laïci, iique erant qui ſe cum agellis ſuis Eccleſiæ alicui & Capitulo dederunt, ubi panis & vini conſequerentur diſtributiones, quæ panis & vini Præbenda dicebatur, I. l. 3. c. 64. n. 1. Tales ultra fieri Canonicos prohibuit Biterrenſe an. 1233. Concilium, nec impetravit: adhuc enim ſub Benedicto XII. an. 1339. admittebantur, n. 1. 10. Sed & multis in Eccleſiis ante & pòſt, Duces, Reges, Imperatores fuere Canonici, Theſaurarii, Abbates, Capituliſque earum conſuetum præſtitere ſacramentum Canonicorum, eorum veſte induti Choro interfuerunt, & Sacris miniſtrarunt, I. l. 3. c. 64. n. 2. 4. 6. 8. 9. 10. 11. l. 1. c. 34. n. 13.

Canonica.

Canonicæ in Oriente dicebantur piæ quædam fœminæ quæ fidelium ſepulturæ operam dabant, & in exequiis canentes cum Acolythis Pſalmos ſarcophagum præcedebant. Canonicæ autem dicebantur à Canone ſeu Matricula diſtributionum Eccleſiæ, quibus donabantur, I. l. 3. c. 51. n. 6. 7.

In Occidente verò, ut ſub Pipino cogitatum eſt de Clericis omnibus in communem vitæ ſocietatem colligendis, qui ex Regula iis propoſita dicti ſunt Canonici: ita tum cogitatum eſt de Virginibus & Viduis continentiam profeſſis, & in domo paterna vel privata ſua manentibus, in communem vitæ ſocietatem colligendis; à Regula, quæ fuit ipſis propoſita & indicta, Canonicæ ſunt ſimiliter appellatæ, I. l. 3. c. 43. n. 8. 12. In uno omnes Dormitorio accumbebant, & in Refectorio pariter uno reficiebantur, n. 11. Conſtrictæ erant voto caſtitatis, n. 8. 9. Extra Clauſtrum egredi vetabantur, ut proinde ſtabilitatis lege tenerentur, n. 8. 11. Hinc quanquam verè non erant Monachæ, Monialeſve, Sanctimoniales tamen vocabantur, n. 8. Cùm poſſent omnes patrimonium ſuum retinere, quædam tamen illud relinquebant Eccleſiæ, & iſtis omnia ſufficienter in Congregatione ſubminiſtrari jubebantur: quædam illius proprietatem ad Eccleſiam transferebant, ſolum ejus retinentes uſumfructum: quædam & proprietatem & uſumfructum ejus retinebant, relicta ejus curâ cui vellent Procuratori, I. l. 3. c. 43. n. 9. III. l. 3. c. 6. n. 5. Quæ fierent iis diſtributiones, quæ patrimonii ſui proprietatem & uſumfructum dimiſerant, I. l. 3. c. 43. n. 10. Suas ſibi veſtes texebant, niſi vel eſſent infirmæ, vel ex iis eſſent quæ omnia abdicaverant, n. 5. Nigro induebantur habitu, n. 11. Sub Abbatiſſa una degebant, n. 8. Quæ earum eſſent occupationes, n. 9. 11. Poterant ſibi famulas aſciſcere, modò ne plures quàm neceſſe eſſet, n. 11. Hinc licèt in uno omnes loco ſomnum caperent, in uno item omnes reficerentur Canonicæ, erant tamen ſingulis ſingulæ pro cellulis domunculæ, quæ unius muri ambitu univerſæ cingebantur, n. 11. Videntur nondum fuiſſe Canonicæ tempore Liptinenſis an. 753. Concilii, n. 12. §. *Non.* Tamen in Verno an 755. Concilio vel memorantur vel inſtituuntur, n. 8. Etſi

porro in Conciliis tum & deinceps habitis juſſi ſunt Epiſcopi Virgines & Viduas caſtitatem habitu profeſſas ad communis illius vitæ ſocietatem Canonicarumve inſtitutum adhortari: permiſſæ tamen ſibi ſunt intra ſuas ædes, quæ inſtitutum illud nolebant amplecti, n. 12. Quod verò eas attinet quæ in communem illam vitæ ſocietatem collectæ ſunt, & ex Regula ſibi præſcripta dictæ ſunt Canonicæ: queritur Concilium II. Lateranenſe an. 1139. quòd non, ut jubebat Regula, communi uterentur Refectorio & Dormitorio, ſed propria ſibi ædificarent receptacula, I. l. 3. c. 61. n. 2. 7. Illaſque re ad commune Dormitorium & Refectorium adigit an. 1148. Remenſe Concilium: ſed & eas gravi ſub interminatione jubet ſe proprio quocumque ſpoliare juxta S. Auguſtini Regulam, n. 1. Non quòd Auguſtini Regulam initio profeſſæ fuiſſent: ſed fortè quòd à priori ſanctimæ ſua deficientibus, eam ipſis ut arctiorem diſciplinæ fibulam Synodi Præſuleſque impoſuiſſent, n. 2. 7. Et quidem ſcribens circa annum 1220. Jacobus de Vitriaco Canonicas ſæculares in Germania, Brabantia, & Hannonia memorat, quæ Dormitorio uterentur communi, qualia ſunt modò ibidem apud Montes & Malbodium, I. l. 3. c. 63. n. 6. Similes poſt eum Bonifacius VIII. & Clemens V. memorant, n. 3. At adeo iſtæ ſe non exuebant proprio, ut Auguſtini jubet Regula: imò adeo à præſcripta primitus Canonicis fœminis Regula deſciverant, ut nec voto caſtimonis conſtrictæ eſſent, nec cùm ſe daret occaſio, nubere dubitarent, Præbendas ſuas reſignando. n. 6. 10. Erant enim veræ Beneficiariæ, & ex Præbendis illis Officii divini recitandi lege tenebantur, n. 10. Similes quoque memorat ſæculo 16. Concilium Colonienſe: caſque eodem ſæculo Synodus Auguſtana jubet in eodem ſimul Dormitorio recumbere, & ad communem menſam hortatur, n. 5. Canonicas in Belgio cùm inſtituiſſet an. 1285 Guido Flandriæ Comes, quas inter non poſſent admitti, niſi quæ certis documentis ſuam poſſent nobilitatem teſtatam facere, conditionem illam Honorius IV. reſcidit, I. l. 3. c. 63. n. 9. Memoratæ ſuprà à Jacobo de Vitriaco Canonicæ Germaniæ, Brabantiæ & Hannoniæ communi cum Canonicis hominibus utebantur Eccleſia, iſtique unà cum eis Choro aderant, & Horas canonicas exſolvebant: quin & Proceſſionibus ſimul intererant, iſti ex uno latere, & iſtæ ex altero, n. 6. Jam altero ante illud tempus ſæculo Synodus II. Lateranenſis ſub Innocentio II. illum utrorumque in eundem Chorum ad pſallendum conventum damnaverat, n. 1.

Cantor & cantus.

Cantoratus Officium erat apud Græcos, & quidem jam tum ab Ignatii tempore, I. l. 2. c. 30. n. 2. Officium item erat apud Latinos: fierique poterat quis Cantor inconſulto etiam Epiſcopo, n. 10. Erant tamen è Clericis, *ibid.* Quid à Cantoribus exigat Iſidorus Hiſpalenſis, c. 31. n. 5. Quid S. Gregorius, c. 77. n. 6. Qui hujus officii finis, quanti fieret, & quanta ejus utilitas, c. 31. n. 5. 6. 7. Præter Cantores illos juniores, erant ſexto ſæculo & ſequentibus, Cantorum, Archicantorum, Præcentorum & Succentorum Dignitates, n. 11. Canere & cantui præeſſe non pigebat Presbyteros & Epiſcopos, c. 31. n. 6. 7. Gregorius ipſe pueros cantum Eccleſiaſticum docere non gravabatur, n. 9. Cantus Romanus in Angliam illatus tum ab Auguſtino ejuſdem Gregorii diſcipulo, tum poſtea ſub Theodoro Cantuarienſi Archiepiſcopo, n. 7. 9. Gregorii item tempore illatus in Galliam & Germaniam, n. 9. Per Occidentem Cantores inſtitutionis Romanæ diſpergit, eod n. 9. Ut ſenſim crevit à minoribus Dignitas Cantoris, c. 77. n. 6. Perdiu in Anglia is viguit uſus, ut Vintonienſis Epiſcopus Cantor eſſet Eccleſiæ Cantuarienſis, & id muneris in ea obiret diebus ſolemnioribus, I. l. 1. c. 49. n. 2. 3. Cantus Romanus cum Romanis Cantoribus iterum in Gallias invectus ſub Pipino Rege, & Carolo Magno, I. l. 2. c. 80. n. 1. In Italiam item, Germaniam & Saxoniam, & reliquum Septentrionem à Carolo Magno, n. 4. 5. 7. Cantores ipſe & cantum in Regia ſua Capella moderari non dedignabatur, n. 6. Quàm Cantores in illo cantu ſuo ediſcendo & perpoliendo non omne ſuum debeant tempus inſumere, ſed in ipſis etiam legendis & ediſcendis Scripturis vacare debeant, n. 11. Damnavit Trullana Synodus uſum, qui in Armenorum Eccleſiam fuerat inductus, ut Laïci ſeu homines ab Epiſcopo non detonſi, Cantorum vices implerent, I. l. 2. c. 32. n. 4. Tempore Balſamonis nonniſi ex Eunuchis ordo Cantorum erat apud Græcos, n. 5. Quàm piè cantari debeat, I. l. 2. c. 73. n. 10. 11. 13. c. 77. n. 6. c. 80. n. 1.

Cantuarienſes Epiſcopi, v. indic. Geograph.

Capella & Capellani.

De Capellis plura hîc infrà tit. *Oratorium.*

Hortabatur Chryſoſtomus divites, ut Eccleſias ſeu Capellas, ſeu ut tunc vocabantur, Oratoria ſui in domibus ſuis extruerent, in quibus ſacrificium diebus Dominicis offerretur, & reliquis diebus divina recitarentur Officia, I. l. 2. c. 92. n. 9. Hinc ortum duxere complura tori Sacella, Oratoriis, Beneficia, n. 10. Suæ erant antiquitus Epiſcopis Capellæ, ubi Miſſam ipſi celebrabant. Sic ſolebat Joannes Eleemoſynarius, c. 93. n. 6. Suæ item Imperatoribus in ſuo Palatio, in quibus poterant quoque Sacra exerceri, *ibid.* Suæ erant ſimiliter Magnatibus in ſuis ædibus ubi Myſteria celebrabantur, etſi id antè Juſtinianus vetuiſſet, n. 5. Capellæ illæ antiquæ Principum, quæ vulgò Sanctæ Capellæ appellantur, extructæ fuerant, ut in iis Officia Canonica perſolverentur, quibus & ipſi cum familia ſua poſſent intereſſe, I. l. 2. c. 87. n. 2. 8. 9. Fuit Primitus Capellæ nomen inditum Regum noſtrorum Oratorio, fluxitque à cappa ſeu capſa Reliquiarum ſancti Martini quæ in eo aſſervabatur, & ad quam præſtabantur ſacramenta in judiciis, I. l. 2. c. 109. n. 1. 2. Præferebatur iſta ſancti Martini capſa Regibus noſtris in bellicis eorum expeditionibus, n. 1. Ad eam & alias Reliquiarum capſas divinum Officium illo in Oratorio quotidie decantabatur, c. 109. n. 3. & c. 111. n. 16. Et ab eo cappæ nomine Clerici qui hæc præſtabant, Capellani dicebantur, c. 111. n. 16. Jam ſub prima Regum noſtrorum dynaſtia in ipſo regio eorum Palatio Oratorium capellave erat cum proprio & peculiari Clero, ex quo eximiæ pietatis deligerentur Epiſcopi, I. l. 2. c. 109. n. 11. In illum Clerum adgregavit Pipinus ſenior, Regis Regnique Rector, viros ſpectatiſſimæ pietatis, qui inde in Epiſcopos aſſumpti ſunt, n. 7. Et ita quoque poſtea factum eſt, c. 111. n. 9. 11. Erat iſta Cleri Palatini Eccleſia omnium Regni Eccleſiarum aliqua ratione forma, c. 111. n. 1. Qui ei cooptabantur Clerici, ſacramentum fidelitatis Regi ipſi exhibebant, n. 13. Ab ejus tamen Epiſcopi, ad cujus Diœceſin quiſque eorum pertinebat, juriſdictione non eximebantur, n. 5. Etſi in Clero illo Palatino militantes, addicti nihilominus erant certæ Eccleſiæ in qua pro communi Beneficiorum lege reſidere debuiſſent, I. l. 2. c. 112. n. 6. §. *Eduardus.* In Norvegiæ Regis Capella non Rex ipſe, ſed ſolus Nidroſienſis, Regni illius Archiepiſcopus Clericos poterat inſtituere, n. 3. Id juris in Regum noſtrorum Capella Epiſcopis ereptum queritur Gerſonius, n. 4. Innocentius III. id privilegii Capellæ Divionenſi Ducum Burgundiæ conceſſit, ut non poſſent ejus Canonici vel ſuſpendi vel excommunicari ab Ordinariis: illudque omnibus Capellis Regiis communicatum eſt, I. l. 2. c. 112. n. 6. & l. 3. c. 36. n. 12. De Capellis Regiis Anglicanis & earum privilegiis, I. l. 3. c. 36. n. 8. De Gallicanis, n. 12. Poteſt Epiſcopus viſitare Capellas Regias & Capellanos, nonobſtantibus privilegiis, c. 40. n. 10. Capellanorum nomine poſt annum Chriſti milleſimum donabantur etiam in Eccleſiis inferiores Chori miniſtri propter Capellas iis ibidem deſtinatas, quas veluti Præbendas obtinebant, I. l. 3. c. 70. n. 10. §. *Capellanorum*, & n. 11.

Capilli, v. tit. *Tonſura Clericorum.*

Laïci olim iis capillos abſcindebant, quos ſibi in filios adoptabant, I. l. 2. c. 39. n. 8. §. *Satius*, & c. 40. n. 6. Quàm acriter ſæculo 11. & 12. deſævitum ſit à Conciliis in promiſſos Laïcorum etiam crines, videlicet etiam uſque ad excommunicationem, I. l. 2. c. 42. n. 7. 8. Unde illud nutriendæ comæ ſtudium, n. 8.

Capitula, v. ſup. tit. *Canonici.* & inf. tit. *Seminaria.*

De Cathedralium Eccleſiarum Capitulis per priora quinque Eccleſiæ ſæcula.

Etſi per illa ſæcula nondum ſonaret Capituli vocabulum, erat tamen res eo nomine ſignificata, I. l. 3. c. 7. n. 7. Scilicet ſeu tunc Clerus communem cum Epiſcopo ſuo vitam ageret, ut 4. ſæculo cœpit alicubi fieri, ſeu ſeorſim Clericorum quiſque maneret: ipſi tamen Presbyteri & Diaconi civitatis ab Epiſcopo advocabantur in conſortium regiminis, ejuſque erant veluti Conſilium & Senatus, in omnibus cauſis tractandis. Probatur id multiplici exemplo, I. l. 3. c. 7. toto. In quo differrent illa Capitula illeve Clerus à præſentibus Capitulis, c. 7. n. 8. Hi civitatis Presbyteri & Diaconi Rectores & Paſtores erant omnium civitatis Eccleſiarum, aut ſi à Cathedrali needum erant divulſæ Parochiæ, in ea ipſi omnia implebant Parochorum munia. ead. n. 8. Mortuo Epiſcopo, per ipſos univerſos, non per ſelectos aliquos ex iis Vicarios tota Diœceſis adminiſtrabatur, niſi ſi aliquorum curam & adminiſtrationem futuro Epiſcopo reſervandam judicabant, c. 7. n. 13. 14. Ita per eoſdem abſente regebatur Epiſcopo. Aliqua tamen occurrunt exempla in quibus abſentis Epiſcopi Diœceſis per certos aut Presbyteros aut Diaconos ab eo ſelectos legitur adminiſtrata, *ibid.*

De Capitulis Cathedralium ſæculo 6. 7. & 8. ſeu à Clodovæo ad Carolum Magnum.

Conſtabant ſimiliter per illa ſæcula Epiſcoporum Cathedraliumve Eccleſiarum Capitula Presbyteris Diaconiſque civitatis, I. l. 3. c. 8. toto. Nec iis ſolùm qui erant in Eccleſia Cathedrali Presbyteris ac Diaconis, ſed & iis qui erant in civitatis Parochiis ſi quæ erant. eod. C. 8. n. 3. Needum in Capitulis illis occurrunt Decanus aut Præpoſitus niſi Præpoſitus

Digitized by Google

ille qui inferiorum Clericorum Collegio imperaret, n. 2. Erant hi adhuc Preſbyteri & Diaconi, ut prioribus Eccleſiæ ſæculis, Conſilium & Senatus Epiſcopi, n. 11. Fratres eos vocabat Epiſcopus & ſe eum eorum agentem conſenſu inſcribebat, C 29. n. 5 Canonici item dicebantur, ſed ab Eccleſiæ Canone ſeu Matricula cui inſcribebantur, ſcilicet ſtipendiis ejus, ſportulis, diſtributionibuſve ſuſtentandi: cæterique ſive urbis ſive ruris Clerici erat idem nomen commune, iis ſolùm exceptis qui in Magnatum ſerviebant Oratoriis, ut qui Oratoriis iſtis nutriſſentur, c 8. n. 3. 4. Quoſdam ex illis Canonicis ſuis donabat Epiſcopus prædiis & agris Eccleſiæ, quorum uſufructu gauderent, n. 5. Si quem ruris Parochum in Cathedralem ſuam Epiſcopus Eccleſiam transferebat, pergebat iſte ſi vellet prioris Eccleſiæ ſuæ eſſe Parochus primarius seu primitivus, aſſignatoque ejus aliquo proventu, ei quem ſibi in Parochum ſubrogabat, reliquum ipſe perciperet, & aliquam ſemper in eundem illum novum Parochum autoritatem exerceret, n. 10.

De Capitulis ſub Imperio Caroli Magni & ſtirpe ejus.

Tempore Pipini & Caroli Magni jam ab ipſis jam à Conciliis adlaboratum eſt, ut Clerici omnes in vitam communem quoad fieri poſſet, colligerentur, I. l. 3. c. 9. n. 1. 2. 3. 4 9. 10. 11. Præiverat iis ſub Pipino Crodogangus Metenſis Epiſcopus, ſuiſque ipſe Clericis ſecum intra ædes Epiſcopales ſuas collectis Regulam ex ſacra Scriptura & Canonibus confecerat ac præſcripſerat, n. 2. 9. Eandem præſcripſere ſub Carolo Magno Concilia Clericis, dum eos ad communem vitam adduxerunt, n. 1. 2. Totam hanc Crodogangi Regulam tacito ejus nomine intertexuit Synodus Aquiſgranenſis ſub Ludovico Pio ei Regulæ quam Canonicis ſervandam ſcripſit, & quæ Canonicorum Regula dicta eſt, c. 9. n. 9. & c. 11. n. 6. Immo & ab illa ipſa Regula ſuum ipſi traxere Canonicorum nomen, quod antea trahebant ab ipſo Eccleſiæ Canone ſeu Matricula, cui inſcripti erant, ut ex Eccleſiæ ſtipendiis alerentur, c. 9. n. 5. 1. Orta verò tunc ſunt plura Capitulorum genera, prout variè colligebantur Clerici. Alia enim erant intra aut juxta ædes ipſas Epiſcopales, in quibus communi cum Epiſcopo utentes Refectorio & Dormitorio, degebant ſub ipſo aut alio Præpoſito: alia ſeu in eadem civitate extra ædes Epiſcopales, ſeu ruri, & quidem vel ſub Præpoſito vel etiam ſub Abbate intra Monaſterium aliquod, communi item cum Præpoſito vel Abbate utentia Refectorio & Dormitorio, I. l. 3. c. 9. n. 3. 5. 6. 7. 10. 11. 12. 14. Monaſterium vocabatur unaquæque iſtarum Congregatio, c. 2. n. 9. c. 9. n. 5. Ex iis quæ ſub Abbate erant, aliæ erant Clericorum qui Monaſticam vitam nunquam ſuſcepiſſent. Aliæ Clericorum qui & ipſi verè eam ſuſceperant, ſed relaxata ejus fibula, cœperant Clericorum potius quàm Monachorum vitam agere: id quod & in iis ex indulgentia tunc vitum eſt tolerandum, I. l. 3. c. 9. n. 1. 2. 3. 6. 7. 8. 14 III. l. 2. c. 20. n. 2. 4. 5. 6. 9 11. Quæ fierent iſtis omnibus Capitulorum generibus diſtributiones, III l. 2. c. 20 n. 11. Illud quod intra vel juxta ædes erat Epiſcopales, id eſt, ipſa pars ejus potior, Preſbyteri ſcilicet ac Diaconi, erant ipſiſſimi Epiſcopi cum quo vitam agebant communem, Conſilium & Senatus, I. l 3. c. 9. n. 12. 13. c. 32. n. 1. Et ipſo moriuo Diœceſim adminiſtrabant, n. 15. Capitulis iſtis omnibus ſuſtentandis aſſignata ſunt ab Epiſcopis in perpetuum agri, prædia, Decimæ, Parochiales Eccleſiæ quarum deinceps eſſent Parochi primitivi, III. l. 2. c. 20. & 21.

De Capitulis poſt annum Chriſti milleſimum.

In Capitulis olim ſa io non habebatur niſi Preſbyterorum & Diaconorum: atque ut ſoli erant Conſilium & Senatus Epiſcopi; ita & ſoli ſedes implebant ſuperiores, & jure ſuffragii potiebantur, I. l. 3. c. 10. n 1. 2. Ex quo autem Subdiaconatus in Ordinem ſacrum evaſit, ſuperioribus ſedibus & jure ſuffragii gaviſi ſunt Subdiaconi, n. 2 3. & 15. § *Quoad jus.* Capitulum Eccleſiæ Cathedralis eſt ex natura ſua Conſilium & Senatus Epiſcopi, n. 6. § *Nec.* & §. *In Concilio*, ac n. 8. 9. Optavit Tridentina Synodus & ſecutæ Gallicanæ Synodi, ut Canonicatibus ſingulis Ordo ſacer illigaretur, n. 4. Quem in Capitulo debeat locum Epiſcopus obtinere, dum ei intereſt ut Canonicus, c. 10. n. 6. §. *Eſt.* & §. *Iuvat.* & §. *Sed illud.* Quid poſſint vel non poſſint Epiſcopus & Capitulum ſeparatim & conjunctim, n. 6. 8. Jus & poteſtas Epiſcoporum & Capitulorum in Canonicorum cauſis, n. 7 8. Quæ jura Capituli ſede vacante, n 10. 11. Quæ jura ad Capitulum devolvantur, n 11. Cum ſint Capitula in quibus ſoli Epiſcopi conferant Præbendas, quædam in quibus ſoli ipſi inconſulto Epiſcopo Canonici, & quædam ubi Epiſcopus & Canonici conjunctim: unde profecta illa diverſitas? II. l. 1. c. 36. n. 10. 11. 16. Ex his tribus Præbendas conferendi generibus primum illud magis accedit ad primam Eccleſiæ diſciplinam. n. 11. §. *Quanquam. id*, & n. 17. Si Præbenda quæpiam ultra ſex menſes vacare ſinatur, eaque pertineat ad collationem Capituli, devolvitur ad Epiſcopum; ſi verò ad collationem Epiſcopi, ad Capitulum devolvitur; ſi utrique negligant, ad Metropolitanum, n. 11. Si ad Epiſcopi & Capituli pertineat collationem, jam non fit devolutio, *ibid.* §. *Quanquam id.* Ut tamen vel ſic poſſent ad Epiſcopum devolvi, *ibid.* Alia duo genera Præbendas conferendi, n. 12. De Vicariis Generalibus Capituli, I. l. 3. c. 10 n. 13. De numero Canonicorum, n. 14 15.

Capitulorum Officia, ſcilicet Cellerarii, I. l. 3. c. 67. n. 2. Hoſpitalarii, n. 2. 3. Theſaurarii & Eleemoſynarii, n. 5. Infirmarii, n 4. Oeconomi vel Archiœconomi, n. 6. Cantores, Succentores, Præcentores, Scholaſtici, n. 7. Eccleſiæ ſæculares quarum Dignitates ſunt Abbates, fuerunt aliquando Regulares, I. l. 3. c. 68 n. 13.

De privilegiis Capitulorum.

Capitula Canonicorum ante annum Chriſti milleſimum nec cogitaverunt, nec cogitare potuerunt de petendis à ſede Apoſtolica privilegiis exemptionis ab Epiſcopi ſui juriſdictione, neque de juriſdictionis Epiſcopalis exercendæ privilegiis: quippe jam à Caroli Magni tempore, unum cum Epiſcopo ſuo corpus & Senatum conficiebant, & Epiſcopalem exercebant juriſdictionem cum eo, ut qui ſine eorum conſilio nihil ageret, I. l 3. c 33. n. 10. 11. 12. Jam tamen ferè in immenſum an. 1277. excreverant, c 41. n 4. Exempla juriſdictionis Epiſcopalis an. 1170. Capitulis ab Epiſcopis collatæ, III l. 2. c. 23. n. 7. Quæ prima potuit eſſe origo privilegiorum Capitulorum, I. l. 3 c. 33. n. 2. 3. Ex quo in unum corpus collecti ſunt Canonici, non potuerunt ab Epiſcopo non concedi Decano vel Præpoſito poteſtas in cæteros animadvertendi, antea quàm ad Epiſcopum ipſum deveniendum eſſet, n. 3. Alia ex illa conſuetudine, alia ex Epiſcoporum ipſorum conceſſu, alia ex præſcriptione orta ſunt, n. 3. 6. 16. Ea omnia Synodus Conſtantienſis reſciderat, n. 5. Non tamen reſcidit Concilium Tridentinum, ſed certis limitibus circumſcripſit. Dedit videlicet Epiſcopo poteſtatem Capitula viſitandi & corrigendi, quoties illi fuerit libitum, I. l. 3. c. 41. n. 10. Capitula item exuit poteſtate dandi ante annum à vacante ſede litteras Dimiſſorias ad Ordines, faciendique illos antea celebrare, n. 9 In Italia nulla Capitula ſolvuntur ab Epiſcopi juriſdictione, contrà verò omnia in Hiſpania, & quare, n 8. Omnia Remenſis Provinciæ Capitula ſubſunt immediatè Archiepiſcopo Remenſi, & quare, n. 15.

In multis Cathedralibus Capitulis Monachi pro Canonicis fuerunt, I. l. 3. c. 21. n. 11. Tales fuerant quæ ab Auguſtino & Laurentio Anglorum Epiſcopis inſtituta fuerunt in Anglia Epiſcopales omnes Eccleſiæ, *ibid.* Et cùm poſt varios ſui caſus redintegrata tandem eſt ſæculo undecimo Eccleſia Anglicana ſub Vuillelmo Angliæ debellatore, & Lanfranco Archiepiſcopo Cantuarienſi, eadem in Epiſcopales ſedes ex parte iterum inducta eſt forma: adeo ut ſæculo 12. ex 17. Epiſcopalibus Angliæ Eccleſiis, octo à Monachis haberentur, & una à Canonicis Regularibus, n. 12. Ineunte ſæculo nono, apud Monaſterium ſancti Martini Turonis Monachi in Canonicos mutati fuerunt, iſque ſub quo agebant, Abbas erat & Canonicus, I. l. 3 c 9 n 6. Alternæ ſubrogationes Canonicorum & Monachorum per Occidentem, I. l. 3. c. 19.

In Sipontina civitate Parochiæ ex antiqua conſuetudine non aliis credunturi quàm Dignitatibus & Canonicis Eccleſiæ Cathedralis; nec id ad ſe delatum voluit immutare Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini, I. l. 3. c. 10. n. 5.

Captivi.

Chriſtianos captivos ultrà vendi Bathildis Regina prohibet, II. l. 3. c. 88. n. 6. Pro captivis redimendis vaſa ſacra conflavere ac vendidere ſancti quique Præſules. III. l. 3. c. 26. n. 2. 8. 9. 17. 18 c. 27. n. 13 14. c. 29. n. 4. 12. 18. c. 30. n. 4. c. 32. n. 10. 11. c. 48. n. 10. c. 49. n. 5.

Capuana Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Carceres.

In Cœna Domini quotannis carceres in toto orbe pateſcere ſolitos, S. Eligius Noviodonenſis Epiſcopus narrat, II. l. 1. c. 69. n. 7. Ita fieri in die Paſchæ jubet Theodoſius, & poſt eum Juſtinianus, nonnulla tamen genera criminum excipientes, n. 8. Jubent ita fieri Capitularia Caroli Magni in Nativitate Chriſti, Paſcha & Pentecoſte, II. l. 3. c. 98. n. 2. Lege Honorii & Theodoſii cautum erat ut Judices die qualibet Dominica carceres inviſerent; ac inſpicerent ne quid incluſis deeſſet: item ut ſemel unaquaque hebdomada eoſdem inviſerent Epiſcopi, ac eorum utilitatibus ſervirent, II. l. 3. c. 97. n. 2.

Cardinales.

Quiſquis olim fiebat Eccleſiæ alicujus Epiſcopus, non Commendatarius, ſeu non ad tempus, ſed Titularis, is dicebatur loci illius Epiſcopus Cardinalis. Plura ea de re apud S. Gregorium exempla, I. l. 2. c. 115. n. 2 3. 5. 6. Et deinceps apud alios, c. 116. Quiſquis item erat alicujus Eccleſiæ Preſbyter Titularis, is ejuſdem Eccleſiæ, ſeu Romæ, ſeu alibi,

Preſbyter Cardinalis dicebatur. Plura item exempla, I. l. 2. c. 115. n. 2. 3. 5. & c. 116. Similiter quiſquis erat alicujus Eccleſiæ Diaconus Titularis, vel primarius inter ejuſdem loci, ſeu Romæ, ſeu alibi, Diaconos Beneficiarius, appellabatur Diaconus Cardinalis. Exempla, I. l. 2. c. 11. n. 2. 4. 6. & c. 116. Erant quoque ſimilem in modum Subdiaconi Cardinales, c. 113. i. 2. c. 115. n. 7. & c. 116. n. 8. Non erant niſi urbium Epiſcopalium ſeu Preſbyteri, ſeu Diaconi, ſeu Subdiaconi Cardiales, ſaltem Gregorii tempore, I. l. 2. c. 115. n. 7. Nam nono ſæculo leguntur etiam Cardinales tituli in ſuburbiis Galliarum, c. 116. n. 1. Jam ante Gregorium extat apud Pelagium Papam nomen Preſbyteri Cardinalis, & apud Auguſtinum Epiſcopi Cardinalis, quanquam res illis nominibus deſignata omni ab ævo fuerat, I. l. 2. c. 115. n. 8. 9. Ambiebant Epiſcopi gradum & dignitatem Preſbyterorum ac Diaconorum Eccleſiæ Romanæ Cardinalium propter illam quæ penes eos erat eligendi Romani Pontificis poteſtatem, qui & ex iis eligebatur, I. l. 2. c. 115. n. 10. Perdiu Romanæ ipſius Eccleſiæ Cardinales non fuere niſi Preſbyteri, & Diaconi, aut etiam Subdiaconi, non autem Epiſcopi; erat enim in ſua ſolùm Eccleſia Epiſcopus quiſque Cardinalis, c. 115. n. 10. & c. 116. n. 1. Prima Cardinalium Epiſcoporum Romanæ Eccleſiæ mentio occurrit ſæculo nono ſub Stephano IV. qui jubet ſeptem Epiſcopos Cardinales hebdomadarios unaquaque Dominica die ſigillatim Miſſarum ſolemnia ſuper altare ſancti Petri, Romæ celebrare, c. 116. n. 2. Qui hic vocantur Epiſcopi Cardinales, octavo ſæculo in Compendienſi Concilio leguntur appellati Epiſcopi Romani, quo iterum & Romanorum Pontificum nomine ſub Ottone I. ſæculo decimo inſigniantur, n. 6. Iidem illi ſeptem à Petro Damiani vocantur Lateranenſis Eccleſiæ Cardinales: In antiquo Rituali libro Epiſcopi collaterales & hebdomadarii appellantur, quòd ſua quique ſigillatim hebdomada deberent in illa Lateranenſi Eccleſia munus Romani Pontificis implere, c. 115. n. 2. In Romano anni 1059. Concilio ſub Nicolao II. data eſt Epiſcopis Cardinalibus eligendi deinceps Romani Pontificis ſumma poteſtas & autoritas, quanquam juſſi ſunt & alios ſibi Cardinales adhibere, I. l. 2, c. 113. n. 2. § *Eminentiſſima*. In Concilio verò III. Lateranenſi ſanxit Alexander III. ut è tribus Cardinalium omnium partibus ſuffragatio duarum illi creando neceſſaria eſſet, ac ſufficeret, n. 6. Cùm quis olim Cardinalitia inſigniebatur dignitate, omnibus ſuis antè habitis, ipſoque etiam Epiſcopatu illico exuebatur, III. l. 3. c. 5. n. 12. Niſi Pontificia interveniret diſpenſatio, eaque aliquibus aliquando rogatu Principum concedebatur, *ibid.* §. *Certiſſime*. Hinc multi oblatam ſibi purpuram abnuebant, *ibid.* § *A Theodorico*, & §. *Diximus*. Hinc diſciplinam illam quæ tamen initio ſæculi 15. adhuc vigebat, neceſſe habuerunt Romani Pontifices ſenſim abrogare, *ibid.* & §. ſequenti: novis ſcilicet Cardinalibus primùm Epiſcopatus ſuos ad aliquod tempus in Commendam dare: deinde illos eorumdem perpetuos Commendatores & Adminiſtratores declarare, II. l. 3. c. 33. n. 5. § *Primigenia*, ac ipſos nihilominus à reſidentiæ vinculo abſolvere, eod. c. 33. n. 2. & I. l. 2. c. 114. n. 12. & 15. Diſplicuit iſthæc mutatio tis Cardinalibus & Conſultoribus, quorum conſilia requiſivit Paulus III. ad Eccleſiaſticæ diſciplinæ reſtaurationem, Cardinalatumque ac Epiſcopatum Beneficia crediderunt incompatibilia ob annexam utique legem reſidentiæ, II. l. 3. c. 5. n. 14. Supponit tamen Tridentina Synodus Cardinales, qui ſimul ſint & Epiſcopi: nec jam opus eſt diſpenſatione, ut qui Cardinalitia dignitate augetur, priorem Epiſcopatum retineat, n. 15. At & Epiſcopum hac dignitate auctum Synodus reſidentiæ lege conſtringit, I. l. 2. c. 114. n. 15. & II. l. 3. c. 33. n. 5. Nec id jam mirum, cùm, licet in Epiſcopatu ſuo reſideat, ſatis ingens aliorum ſuperſit Romæ numerus Cardinalium, qui ſuam Pontifici præſtare poſſint operam; alias verò perpauci eſſent Cardinales, quando ea lex maximè vigebat, quæ ipſos arcebat Epiſcopatu, III. l. 3. c. 5. n. 13. §. *Utcunque*, & c. 33. n. 5. §. *Primigenia*. Non poſſunt porro niſi unum Epiſcopatum obtinere, ſive Titulo ſive Commenda ex Concilio Tridentino, c. 5. n. 13. Quòd enim iis, qui ex ſex illis Cardinalitiis Epiſcopatibus Romæ circumjacentibus aliquem obtinent, alius etiam quandoque datur Epiſcopatus, id nihil ad pluralitatem Beneficiorum facit: ex eo quod jam ab annis amplius 800. aut 900. alia ſit iſtorum ab aliorum Epiſcopatuum natura: nec tam ut Epiſcopatus quàm ut Cardinalium Tituli ſpectentur, n. 17. & prolixiùs n. 7. Paulus III. Bulla Gallis Compacti dicta copiam facit Cardinalibus ut ea etiam quæ proventibus Eccleſiaſticis acquiſierint, teſtamento legare poſſint: ſi verò inteſtati decedant, eorum ſucceſſio inter ipſorum hæredes ac Domeſticos dividatur, III. l. 2. c. 48. n. 10. Tituli Preſbyterorum Cardinalium olim non erant niſi eorum qui re Preſbyteri eſſent: & ſimiliter Diaconorum Cardinalium Tituli, nonniſi Diaconorum: ut proinde Titulum Diaconi Cardinalis exueret, qui Preſbyter Cardinalis fieret, ac Titulum Preſbyteri Cardinalis, qui Epiſcopus fieret Cardinalis. At res poſtea mutata eſt, & dati ſunt tum Epiſcopis Tituli Preſbyterorum Cardinalium: tum Preſbyteris Tituli Diaconorum, tum Diaconis Tituli Preſbyterorum, tum etiam ſimplicibus Clericis Tituli Diaconorum, I. l. 2. c. 114. n. 9. 10. Cardinales an. 1378 vetuit Urbanus VI. à Principibus penſiones accipere. Eos Martinus V poſtea vetuit Principum aut Regnorum accipere protectionem. Excepit Synodus Baſileenſis, ut eſſet illa protectio gratuita & profecta ex ſola charitate. Ne id quidem poſtmodum Lateranenſis ſub Leone X. Synodus excepit, n. 11. Collegium Cardinalium accurata eſt effigies antiquiſſimorum Eccleſiæ Capitulorum, I. l. 3. c. 8. n. 12. c. 10. n. 5.

De Cardinalium numero.

Anno 1331 viginti ſolum erant Cardinales, & ex iis Galli ſeptemdecim. Anno 1352. ſtatuere Cardinales, ne unquam eſſent pluſquam viginti. Anno 1378. nondum erant niſi tres ſupra viginti. Crevit multum numerus eorum per conſecuta deinde ſchiſmata. Edixere poſthæc Conſtantienſis & Baſileenſis Synodi ne eſſent plures quam viginti quatuor, I. l. 2. c. 114. n. 12. 13. Multæ a Synodo Baſileenſi & poſt Sixti IV. mortem à Cardinalibus ipſis præſcriptæ de Cardinalium creatione regulæ referuntur, n. 12. Has inter, ne niſi 24. Cardinales unquam crearentur, nec niſi annos 30. jam nati, nec niſi ſecundùm majorem numerum ſuffragiorum à Cardinalibus ſcripto datorum, nec niſi tres ex uno Regno, & ex una Diœceſi unus, Pontificiſque ipſius aut Cardinalium nepos nullus, *ibid.* Poſtremum iſtud caput mollivit illa Cardinalium poſt Sixti IV. mortem conventio, permittens Pontifici, ut ex ſuis cognatis unum, ſed ſolum, creare poſſet Cardinalem, *ibid.* Huic Cardinalium numero pauci inde adjecti ſunt uſque ad Leonis X. tempora, qui eos, qui tum erant Cardinales, ſuſpectos habens ob conjurationem contra ſe initam 31. novos creavit. Numerus poſtea tamen ad 40. revocatus eſt. At tandem ad 70. pervenit, n. 13.

De honore Cardinalibus habito.

Diu ſuum quique gradum Cardinales ſervavere: adeo ut nec ipſi quidem Epiſcopi Cardinales ſubſcriberent ſederentve ante alios Epiſcopos Ordinatione priores, nec Preſbyteri Cardinales ante alios prorſus Epiſcopos, I. l. 2. c. 113. n. 1. c. 116 n. 8. Cœpere primùm Epiſcopi Cardinales aliis omnibus anteire Epiſcopis: & eò quoque poſtea Cardinales alii ſenſim pervenere, c. 113. n. 2. §. *Quæ mihi*. Quibus id rationibus & gradibus ſenſim pervicerunt, n. 2. 3. 6. 7. Etſi jam poſt medium ſæculum 11 & ſæculo duodecimo leguntur quandoque Cardinales omnes Archiepiſcopis etiam antepoſiti in Conciliis Romano ac Beneventano, & in Galliis, non hæc tamen fuit iis ſemper deinceps prærogativa, ſummque identidem gradum Epiſcopi recuperavere, c. 113. n. 2. 3. 6. In Concilio tamen I. Lugdunenſi an. 1245. ſederunt omnes in eminentiori ante Archiepiſcopos loco, c. 113. n. 7. Immo & in Concilio II. Lugdunenſi an. 1274 ante Latinos Conſtantinopolitanum & Antiochenum Patriarchas, c. 114. n. 1. Concertationes in Anglia & in Polonia contra hanc ſedendi prærogativam, c. 114. n. 1. 3. Dudum tamen ante hæc tempora in Oriente ſupra Epiſcopos & Metropolitanos ſedebant quinque vel ſex primarii Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Diaconi, I. l. 2. c. 105. n. 5. 6. 7. 8. 9. c. 114. n. 16 Galero pileove purpureo ab Innocentio IV. donati ſunt Cardinales in primo illo Lugdun. Concilio vel anno ſuperiore, I. l. 2. c. 113. n. 7. Vix ante Clementis VI. tempora miſſus eſt ad Cardinales in Provinciis, illum ipſi Romam quæſitum contendebant, c. 114. n. 14. Donavit eos deinceps Paulus II. alio purpureo capitis integumento minore, quo in iis uterentur cærimoniis, in quibus galerum illum geſtare non poſſent, c. 113. n. 7. Jam verò ante Innocentii IV. tempora donati fuerant purpura, ſi non Cardinales univerſi, ſaltem Cardinales Legati, *ibid.* Honores Cardinalibus impenſi vel negati à Principibus, c. 114. n. 5. 6. 7. Quanto in honore eſſent medio ſæculo nono, II. l. 3. c. 32. n. 5. Adhuc ſub Franciſco I. Franciæ Rege præibant Regiæ ſtirpis Principibus, c. 64. n. 7. At in Poſſiacenſi tandem anni 1561. Colloquio decretum eſt ut iis cederent deinceps, I. l. 2. c. 114. n. 7. Crux Cardinalibus, ut Legati ſint, non prægeſtatur: ſed id tamen juris à Gregorio XI. eis conceſſum eſt, ut neque Archiepiſcoporum neque Patriarcharum Crux coram ipſis poſſit explicari, I. l. 2. c. 59. n. 5. Eorum Palatia gaudent aſyli privilegio, II. l. 3. c. 100. n. 9. §. *Adverte*. Romanæ urbis Preſbyteri Cardinales, & Cardinales item Diaconi in Titulis ſuis & in Capellis ſubjectis Epiſcopali aut quaſi Epiſcopali utuntur juriſdictione; adeo ut viſitandi, jure dicendi & excommunicandi habeant poteſtatem. Unde id profectum, I. l. 2. c. 26. n. 8.

Carlomannus.

Carlomannus Caroli Calvi filius Diaconatu primùm ob flagitia ſua ſpoliatur, ac ad communionem laicam removetur: tam

reus

reus conjurationis factus, capitis quidem damnatus, ſed oculis tamen tolùm & libertate orbatur, II. l. 1. c. 13. n. 4. & c. 25. n. 1.

Carmelitæ.

Aimericus Lemovicenſis Patriarcha Antiochenus ſæculo duodecimo initium dat Carmelitarum cœtui, I. l. 2. c. 26. n. 3. §. *Antiochenus.*

S. Carolus Borromæus.

Cautio ejus & diligentia in Beneficiorum diſpenſatione: & quàm hac in parte dicti ner eſſent audientes ipſius Clerici, II. l. 1. c. 40. n. 12. & 14. §. *Ingenue*, & c. 53. n. 13. Parens haberi poſſet Seminariorum, c. 102. n. 10. Ut illa egregiè inſtituerit, n. 6. 7. 8. 9. Ut ſua paulatim dimiſit Beneficia, II. l. 3. c. 9. n. 20. c. 10. n. 14. c. 42. n. 11. § *Eam*, & n. 12. Ejus in peſtilentiæ periculis conſtantia, II. l. 3. c. 70. n. 5. 6. Ejus viſitationes, c. 80. n. 5. & 15. Stupenda ejus hoſpitalitas, III. l. 3. c. 49. n. 10. De eo prolixe, III. l. 3. c. 41. n. 13.

Carolus Calvus.

Carolus Calvus Imperator in Concilio Pontigonenſi Legatum agit Joannis VIII. Papæ, qui ſuas ei vices commiſerat, I. l. 1. c. 33. n. 3. Doctos undequaque viros in Galliam accerſit, II. l. 1. c. 98. n. 7.

Carolus Magnus.

Summa ejus eruditio, pietas, & in litteras reparandas cura, II. l. 1. c. 90. n. 1. uſque ad n. 10. Summa ejus in reos clementia, c. 72. n. 9. Ei comedenti Reges etiam miniſtrabant, c. 96. n. 8. Ejus encomium, c. 100. n. 7. Qua eſſet in Epiſcopos ſeveritate, I. l. 1. c. 56. n. 2. Cantûs erat & Officiorum peritiſſimus, ac utrumque in Capella Regia dirigere non dedignabatur, I. l. 2. c. 80. n. 6. Ut inducendis in Gallias, Italiam, Germaniam, Saxoniam, & reliquum Septentrionem cantui & Officiis Romanis adlaboraverit, n. 2. 3. 4. 5. 8. Nocturnis aderat Officiis, cum per ſanitatem poterat, I. l. 2. c. 83. n. 4. Thaſſilonem Bavariæ Ducem ac filium ejus reos perfidiæ jubet in Clericos attonderi, & in Monaſteria detrudi, II. l. 1. c. 28. n. 4. 5. Sic & filium ſuum Pipinum conjurationis in ſe reum, n. 6. Omnes ferè terras dedit Eccleſiis, & quare, II. l. 2. c. 48. n. 5. Rex Perſarum ei Legationem mittit, & dominium ſancti Sepulcri locive in quo fuerat extinctum, concedit, III. l. 1. c. 28. n. 10. Quæ Leonis III. Papæ partes, cum eum inſtituit Imperatorem, c. 29. n. 11. Quàm in ſuo teſtamento munificus fuerit in Eccleſiam, III. l. 1. c. 23. n. 16.

Carthaginenſis Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Carthago nova, v. Indic. Geograph.

Chartuſiani.

In Aquileienſi an. 1596. concilio præceptum eſt, ut prælegerentur publicè Tractatus Theologici in Monaſteriis, & in ipſis etiam Chartuſianorum Cœnobiis, ubi commodè fieri poſſet, II. l. 1. c. 19. n. 10. Plures initio nolebant eſſe in Cœnobiis, quàm duodecim, præter Priorem ipſum, III. l. 1. c. 53. n. 8. Quàm abhorreat à litibus eorum Inſtitutum, II. l. 3. c. 111. n. 5. & 10. Votum etiam emiſerant, ſe ſua litibus non repetituros, ſed Epiſcopum ſolùm de illato ſibi damno admonituros, eod. n. 10.

Caſimirus.

Caſimirus Poloniæ Princeps è Diacono Cluniacenſi fit Rex Poloniæ an. 1040. ex diſpenſatione Romani Pontificis, ut extremæ Regni illius calamitati occurreretur. Eaque prima eſt in illo genere diſpenſatio, III. l. 3. c. 24. n. 12.

Caſſianus.

Erat ex Gallia oriundus, ſcilicet ex Provincia ipſa, I. l. 3. c. 24. n. 3.

Caſſiodorus.

De Caſſiodoro, II. l. 1. c. 95. n. 8.

Caſus reſervati.

Peccata ſolùm publica, & quidem ex eo peccatorum genere, quæ pœnitentiæ publicæ erant obnoxia, cœperunt Epiſcopi ſibi reſervare, I. l. 1. c. 14. n. 2. Adjecta ſunt iis poſtmodum graviora quæque, etſi etiam occulta, n. 4. 5. 8. Poterant tamen ab iis quivis Presbyteri infirmos in articulo mortis abſolvere: iique ſi convaleſcebant ex morbo, debebant nihilominus poſtea Epiſcopum adire, ab eo vel ejus autoritate pœnitentiam ſuſcepturi, n. 4. § *Concilium.* Optabat Gerſonius ut ſola publica reſervarentur, n. 7. Idque perfecit in Germania Cardinalis Campegius, ibi Legatum agens Romani Pontificis; itemque aliqua Germaniæ Concilia, n. 8. Synodus tamen Tridentina non ad ſola publica, ſed ad atrociora & graviora, in quibus utique occulta multa, iſtam Epiſcoporum reſervationem revocavit, *ibid.* Poteſt Confeſſor caſus reſervatos alterius Diœceſis abſolvere in ea in qua degit, ſi in ea non ſunt reſervati, nec fraus adſit, I. l. 3. c. 40. n. XIII. Statuta Cluniacenſia reſervant Abbatibus & Provincialibus atrociora aliqua Monachorum ſuorum ſcelera, I. l. 2. c. 14. n. 7. Statutum Chartuſienſium Superioribus reſervat culpas graviora, *ibid.*

Caſus Papæ reſervati.

Poteſt Romanus Pontifex ex Concilio Tridentino pro ſuprema autoritate ei tradita in univerſa Eccleſia quoſdam caſus ſibi reſervare, I. l. 2. c. 13. n. 8. § *Nec.* Olim tamen & perdiu nihil fuit diſcriminis inter caſus Romano Pontifici & caſus Epiſcopis reſervatos, c. 11. n. 1. & c. 14. n. 1. Neque vi Ordinis Epiſcopalis ineſt Epiſcopo cuilibet dimittendorum quorumcumque peccatorum poteſtas, c. 13. n. 8. § *Cæterùm.* Quæ verò deinceps facta eſt hujuſmodi reſervatio à Romano Pontifice, non ex typho quodam ſuperbiæ Pontificis alios deprimere volentis profecta eſt, c. 13. n. 3. Sed duo ſunt capita quæ iſtam ſenſim Romano Pontifici reſervationem pepererе. Primum eſt quod ipſi undequaque Epiſcopi ſuos Pœnitentes gravium criminum reos Romam pergere compellerent, ut vel confirmaretur, vel augeretur, vel mitigaretur pœnitentia, quam ipſimet iis impoſuerant, vel ab eo ſcelerum enormium abſolutionem impetrarent, c. 3. n. 8. Varia iſtius conſuetudinis exempla ſæculo 11. & deinceps, c. 13. n. 1. 7. & 8. Secundum eſt quòd ipſi Epiſcopi & Synodi etiam, ut majorem quorundam criminum horrorem incuterent, ea Romano Pontifici reſervarint, n. 8. Varia ſimiliter iſtius conſuetudinis exempla per eadem ferè tempora, n. 2. 4. 6. 7. Quæ ei reſervata ſunt peccata, I. l. 2. c. 13. n. 4. 9. 10. 12. Ut plurimùm olim Romanus Pontifex Pœnitentes iſtiuſmodi ad ipſorum Epiſcopum Roma remittebat ab eo abſolvendos, n. 3. Quicumque olim à caſibus Romano Pontifici reſervatis ſe cupiebant abſolvi, Romam pergere debebant, exceptis quibuſdam perſonarum generibus, n. 5. 6. 9. & 18. Quòd verò id permoleſtum eſſet, deſignati ſunt in omnibus Eccleſiis Presbyteri, quibus poteſtas ab iis abſolvendi delegaretur, n. 11.

Catechiſta.

Hoc primò fuit munus Epiſcoporum, tum deinde communiter Diaconis traditum, quanquam & aliquando Laicis, II. l. 1. c. 92. n. 12. 13. 14. Graviſſimi Catechiſtæ in ſchola Alexandrina, n. 1.

Cathedralis Eccleſia.

Sola initio Cathedralis Eccleſia totam Diœceſin in ſua ditione habuit, & ab ea cæteræ per orbem ſcaturiebant Eccleſiæ, III. l. 2. c. 7. n. 2. Cathedralis olim Eccleſia, ſive privatim, ſive publicis Parochorum ruralium proceſſionibus à Diœceſanis omnibus quotannis ſemel ſaltem viſitabatur, uſque benedictio Epiſcopalis nec ſine Romanis Indulgentiis impertiebatur, II. l. 3. c. 42. n. 2. Laici omnes ab Agathenſi Concilio jubentur in Feſtis ſolemnioribus intereſſe divinis Officiis Eccleſiæ Cathedralis, vel Parochiarum ſuarum, II. l. 3. c. 26. n. 15. Si quem Epiſcopus è Parochis ruris in Cathedralem Eccleſiam ſuam volebat transferre, pergebat iſte prioris illius ſuæ Eccleſiæ Parochus eſſe primarius ſeu primitivus, aſſignatoque ejus aliquo proventu ei Parocho quem ſibi ſubrogabat, reliquum ipſe poterat percipere, & aliquam ſemper in eundem Parochum autoritatem retinebat, I. l. 3. c. 8. n. 10.

Cathedraticum.

Sic vocabatur jus certam pecuniæ ſummam accipiendi, quo utebantur Epiſcopi ſuas viſitando Parochias. Prima omnium illud ſtatuit vel memorat Bracarenſis Synodus, & ex ea Synodus VII. Toletana. Nec erat niſi duorum ſolidorum aureorum, III. l. 2. c. 15. n. 8. 9. & c. 32. n. 10. Creditur Ivoni & Gratiano Pelagius II. illud idem in Sicilia commendaſſe, & in eodem ſolvendo cenſu collocaſſe, c. 34. n. 15. Illud & quidem duorum ſolidorum aureorum perſexerunt Epiſcopi à Parochis exigere ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis, III. l. 2. c. 32. n. 10. Perrexerunt & poſt annum milleſimum, c. 34. n. 4. 5. 6. Et etiamnum viget id juris: nec poteſt illud præſcribi, c. 34. n. 5. 7. Idem eſſe videtur ac quod Synodaticum appellatum eſt: ut Cathedraticum dicatur, quia datur in honorem dignitatis Epiſcopalis; Synodaticum verò, quia in Synodo perſolvebatur, c. 34. n. 4. 5. 7. Aliquid tamen fortè intererat, c. 32. n. 10. c. 34. n. 7. Suum erat Archidiaconis & Decanis Ruralibus Cathedraticum, c. 34. n. 6. §. *Quia.*

Catholici.

Ita vocantur nonnulli in Oriente Patriarchæ, quod nomen traxerunt ab ipſa ditionis eorum amplitudine, & Epiſcoporum iis ſubjectorum numero. Tales erant Armenorum Patriarchæ duo, qui & ipſi tamen Epiſcopo Antiocheno ſubditi erant, cujus tandem jugum excuſſere, I. l. 1. c. 16. n. 7. & c. 24. n. 5. Jam tempore Procopii atque adeo Juſtiniani in uſu erat id nominis, c. 24. n. 4. Suus quoque Neſtorianis eſt in Oriente Catholicus, n. 7. Suus item Cophtis ſeu Æthiopibus, c. 25. n. 3.

Caupona.

Cauponæ Clericis interdictæ à Conciliis & Patribus, III. l. 3. c. 45. n. 9. c. 46. n. 4. 5. 11.

Cauſæ majores.

Ut ſenſim Romano Pontifici reſervatæ fuerint, & quæ illius in

iis autoritas, II. l. 2. c. 61. n. 14. & ſeqq.

Cella.

Ita dicebantur, cum Monachi pauci relictâ ipsâ Congregatione Monaſterii, novas in vicinia ſedes & cellulas ſibi conſtituebant, I. l. 2. c. 94. n. 8. Id Concilia fieri vetant ſine Epiſcopi licentia, *ibid.* Vetantur & pauciores ibi quàm ſex Monachi habitare, c. 95. n. 3. Suberant ſemper & iſtæ Abbati ipſi à quo diſceſſerant, c. 94. n. 8. Harum aliæ evaſerunt in ſimplicia Clericorum Beneficia, *ibid.* Aliæ etiam in Abbatiolas prioribus tamen Abbatibus ſubjectas, c. 95. n. 4. Initio hæ cellæ fuerant firmæ quædam, ſeu villæ agreſtes, I. l. 3. c. 25. n. 9. De iiſdem etiam c. 69. n. 1. 2. 3.

Cellerarii.

De iis I. l. 3. c. 66. n. 11. c. 67. n. 1. 4.

Cenomanenſis Epiſcopus.

Cenomanenſis olim Epiſcopus poterat Ducem Comitemve Regionis ac Judices Regios eligere. Data quoque ei fuit à Theodorico III. cudendæ monetæ poteſtas, III. l. 1. c. 27. n. 4.

Cenſura.

Cenſuris agere pro bonis Eccleſiæ Juſtinianus Epiſcopos ac Parochos vetat, III. l. 1. c. 70. n. 9.

Cenſus annuus.

Cenſus annuus qui Romanæ olim Eccleſiæ pendebatur, pro locis juriſdictioni Principum vel Epiſcoporum exemptis, ipſa ſcilicet eorum ſubjectione Romanæ Sedi in eorumdem fundatione: erat in teſtimonium loca illa fuiſſe ſancto Petro à Fundatoribus data, I. l. 3. c. 33. n. 6. 7. 9. 10.

Centulenſe ſeu S. Richarii Monaſterium.

In Monaſterio Centulenſi educabantur Ducum, Comitum, Regumque Franciæ filii, I. l. 3. c. 6. n. 7. & 8.

Cereus Paſchalis.

Jubet Toletana IV. Synodus cereum Paſchalem qui in Hiſpania benedici ſolitus erat, benedici quoque in iis Galliarum Provinciis quæ Gothis parebant, I. l. 2. c. 76. n. 5.

Certamen ſingulare.

Singulari certamine Laici accuſati criminis alicujus ſuam olim ſæculo innocentiam adprobabant, & Clerici ſimiliter, ſed per Laicum interpoſitum, II. l. 3. c. 109. n. 7.

Charitas.

Efficit charitas ut ſingulis noſtrûm communia ſint tanquam invicem membris bona & mala aliorum, II. l. 2. c. 18. n. 11. §. *Vide.*

Charitativum ſubſidium.

Charitativum ſubſidium illud dicitur quod, Epiſcopi ex Concilio III. Lateranenſi poſſunt flagitare, juſta, gravi, evidenteque neceſſitate eos coarctante, III. l. 2. c. 34. n. 8.

Charta.

Quid fas aut nefas ſit, vel fuerit olim, exigere vel accipere pro charta in ſeu Ordinum ſeu Beneficiorum collatione, præſentatione, &c III. l. 1. c. 62.

Chartophylax, v. mox tit. Chartularius.

Chartophylaces etſi iidem erant qui & Romæ Chartularii, longè tamen amplioris erant dignitatis in Oriente. Chartas & monimenta Eccleſiæ, ſecus quàm in Occidente aſſervabant, Bibliothecæque præerant. Hinc multæ eorum partes in Conciliis, I. l. 2. c. 104. n. 3. 6. Etſi verò legitur aliquando Chartophylax Preſbyter, primis tamen quinque Eccleſiæ ſæculis erant è Diaconis, n. 3. Eò crevit illorum dignitas, ut jam tum ſupra Preſbyteros ſibi conſeſſum arrogarent, n. 4. Imò quanquam nondum tempore VII. & VIII. Synodi ſupra Epiſcopos & Metropolitas legantur ſediſſe; id tamen poſtea ſenſim pervicit Chartophylax Conſtantinopolitanus, & id tum conſuetudine, tum Imperatoriis Edictis firmatum eſt, ſed tamen extra Sanctuarium & etiam extra Concilia, niſi quod iſta Conciliorum exceptio nec ſemper nec in omnibus Conciliis obtinebat, I. l. 2. c. 105. n. 5. 6. 7. 8. 9. c. 114. n. 16. Id primariis quinque aliis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Diaconis cum eo commune erat, ut ſupra Epiſcopos ac Metropolitas ſederent, c. 114. n. 6. Quàm ampla eſſent ejus munia & poteſtas, c. 105. n. 4. Omnia exercebat jura ipſius Patriarchæ, os & manus ejus vocabatur, ejus item erat Officialis & Pœnitentiarius, n. 7. 8. 10. Quàm magnificè certis in occaſionibus incederet, n. 4.

Chartularii.

Chartulariorum, qui & in Oriente dicebantur Chartophylaces, officium & dignitas proximè accedebat ad Notariorum officium, I. l. 2. c. 104. n. 2. Eorum opera S. Gregorius in graviſſimis quibuſque negotiis utebatur, ſeu erga Epiſcopos, ſeu erga etiam Concilia, ſeu erga alia quæque, n. 2.

Chirurgia.

Chirurgiam vetant Canones à Clericis exerceri. Nihil tamen irregularitatis contrahit Clericus in iis quas facit, eam exercens, ſectionibus, ſi adſit ei dexteritas, ſcientia, diligentia, & abſit periculum mortis aut mors ipſa & mutilatio, II. l. 1. c. 75. n. 9. § *Synodus*, & n. 12. c. 76. n. 1. § *Strictius*, & n. 2. Vetat Concilium IV. Lateranenſe Subdiaconos & ſuperiores Clericos ei vacare Chirurgiæ, quæ ignem & ferrum adhibeat, III. l. 3. c. 22. n. 2.

Chorepiſcopi.

Nulli in Oriente memorantur tribus primis Eccleſiæ ſæculis. Nulla eorum in Occidente mentio ante Regienſe an. 439 in Gallia Concilium. Nulli unquam in Africa fuere, I. l. 2. c. 1. n. 13. Erant hi Epiſcoporum Vicarii Foranei, in vicis villiſve inſtituebantur, in Parochiarum Ruralium curam incumbebant, Tractum ſibi ab Epiſcopo aſſignatum viſitabant, unde & Viſitatores in Canonibus leguntur appellati, c. 1. n. 3. 10. 15. 16. Dicebantur ad Septuaginta formam inſtituti: ſoli erant Epiſcopis inferiores; & quanquam rurales ſolùm curarent Parochias, ipſis tamen etiam Preſbyteris civitatis erant ſuperiores; adeo ut pæ illis poſſent in Eccleſiis Cathedralibus offerre Sacrificium, n. 2. 7. 9. 16. Plures aliquando ſub uno erant Epiſcopo; adeo ut quinquaginta ſibi obnoxios haberet Baſilius, n. 15. Duplicis erant generis: quidam enim veri erant Epiſcopi, ut cùm vetans Canon Laodicenus Epiſcopos ultrà in villulis & in agris conſtitui, eos qui hactenus ita fuerant inſtituti, in Viſitatorum Chorepiſcoporumve ordinem relegat: ut cùm item Canon Nicænus permittit Epiſcopis Orthodoxis, ut redeuntes ad Eccleſiam Novatianos Epiſcopos donent loco & gradu Chorepiſcoporum: ut cum item Epiſcopum vi quapiam ab ingreſſu civitatis ad quam erat Ordinatus prohibitum quiſpiam Epiſcopus ſibi Chorepiſcopum aſſumebat, I. l. 2. c. 1. n. 3. 4. 5. Nec tamen iſtis ultrà licebat quàm Chorepiſcopis vulgaribus & ſimpliciter dictis, n. 3. 5. Alii ergo erant vulgares & ſimpliciter dicti Chorepiſcopi, iique haud erant Epiſcopi, tum quia, contra ipſos de Epiſcoporum inſtitutione Canones, in vicis & agris inſtituebantur; tum quia plures in una civitate Diœceſive Epiſcopos eſſe vetabant quoque Canones; tum quia Viſitatorum appellatio non decuiſſet Epiſcopi Majeſtatem; tum quia ab uno ſolùm civitatis Epiſcopo ipſo cui ſuberant, ordinabantur; tum quia ad Septuaginta formam eſſe dicebantur, I. l. 2. c. 1. n. 3. 4. 10. & c. 2. n. 11. Expendittur Canon X. Antiochenus de Chorepiſcopis, c. 1. n. 5. 6. Item XII. Calchedonenſis de iiſdem, n. 7. 8. 9. Emendatus de iiſdem Canon XIII. Ancyranus, n. 11. Eos vel invexit vel multiplicavit Canonum imperitia aut Epiſcoporum deſidia, c. 2. n. 2. Iis tribuit Canon Antiochenus facultatem Ordinandi Clericos inferiores, nempe Græcis, Lectores, Exorciſtas & Subdiaconos, I. l. 2. c. 1. n. 3. Eandem iis tribuit Baſilius, niſi quod cavet ne eam inconſulto exerceant Epiſcopo, n. 12. Hanc nequidem tribuit Regienſe Concilium Armentario, quem, eo quòd à duobus ſolùm Epiſcopis & Metropolitano quidem inconſulto, fuerat in Epiſcopum Ordinatus, retrudit in Chorepiſcoporum locum. Et tamen facultatem concedit Neophytos confirmandi, de qua ſilent iſti Canones Græci, c. 2. n. 13. & 14. Plura tamen auſi ſunt poſtmodùm in Occidente, nempe non Confirmare modò, non minores modò Ordines & Subdiaconatum, ſed & Diaconatum & Preſbyteratum conferre, Virgines & Eccleſias conſecrare, I. l. 2. c. 2. n. 1. Quapropter Synodus Ratiſponenſis ſub Carolo Magno latâ priùs à Leone III ſententiâ, tum Chorepiſcopos vetuit ultrà creari, tum hactenus creatis ſolam reliquit minores Ordines conferendi poteſtatem, tum juſſit iterari adminiſtratam jam ab iis Confirmationem & Virginum Eccleſiarumque conſecrationem, & Subdiaconorum, Diaconorum ac Preſbyterorum Ordinationem, negans videlicet eos unquam veros fuiſſe Epiſcopos, c. 2. n. 1. 2. 3. Ecce dum iis relinquitur Minores Ordines conferendi facultas, negatur Virgines conſecrandi, n. 3. Etſi verò hac Synodali ſanctione modeſtiores effecti ſunt Chorepiſcopi, haud tamen fuerunt extincti, eorumque adhuc poſtea extat mentio in Conciliis Noviomenſi, VI. Pariſienſi, II. Aquiſgranenſi, Meldenſi & Metenſi, I. l. 2. c. 2. n. 4. 6. & 8. Vetat eos Concilium illud Pariſienſe Confirmationem impendere; Synodus illa Metenſis tum Confirmare, tum Eccleſias dedicare, tum alios conferre Ordines quàm minores, nec hos aliter quàm de Epiſcopi licentia, n. 4. Suppoſitionis arguitur Epiſtola aut pars Epiſtolæ Nicolai in qua dicuntur veri eſſe Epiſcopi, I. l. 2. c. 2. n. 5. 6. Adverſus eos minùs in Oriente ſævitum eſt, quòd in ſuis ſe continerent iſti finibus. Tribuit ei II. Synodus Nicæna facultatem Lectores Ordinandi, ex permiſſu tamen Epiſcopi, n. 9. In Oriente jam nulli erant poſt annum Chriſti milleſimum, *ibid.* Scribebat an. 1612. Cyrillus Alexandrinus Patriarcha in ipſo Patriarchatu Alexandrino à ducentis annis Chorepiſcopos deletis Epiſcopis juvare Patriarcham. At cum hi debeant Diaconos & Preſbyteros Ordinare, neque enim iis per totum tractum illum Ordinandis ſolus ſufficeret, ſola ſit mutatio nominis oportet, n. 10.

Chorus.

Chorus Iſidoro Hiſpalenſi ex eo dictus eſt, quòd initio in modum coronæ circum aras ſtarent Clerici, & ita pſallerent

Digitized by Google

alternatim Antiphonas, I. l. 2. c. 76. n. 1. Intra cancellos altaris chorumve Clericorum S. Baſilius Valentem Imperatorem ſedere paſſus fuerat immo juſſerat, poſtquam ille ſua altari dona obtuliſſet. Ambroſius verò poſtea Theodoſium Imperatorem eò ſolùm admiſit dona ſua offerentem, at poſt oblationem inde juſſit recedere, I. l. 2. c. 79. n. 1. Hancque conſuetudinem invexit Theodoſius in Orientem: adeo ut ex eo tempore nonniſi ipſius oblationis tempore Chorum Clericorum Sacrariumve, & ut vocant, ſacra aulæa Imperatoribus ingredi liceret: populo autem ne tunc quidem hæc liceret altaris ſepta ingredi: vigebatque adhuc iſta conſuetudo tempore Synodi Trullanæ, c. 79. n. 1. 2.

Chriſtus.

Chriſtus, ut qui Verbum Patris erat, ipſaque æterna Veritas, Legis novæ ipſe Lex fuit, Sacerdos & Victima, I. l. 1. c. 1. n. 1. Pergit ſuum in cœlis ipſe per ſe Sacerdotium exercere, & in terris per eos, quos, cœlum repetens, Sacerdotii ſui reliquit ſucceſſores, *ibid.* n. 2. & 3. Dum in terris poſitus minoris oſtentat in vita ſua formam perfectionis, minorem ſcilicet pœnitentiæ vel paupertatis auſteritatem, eo revera majorem exhibet nobis perfectionem, III. l. 1. c. 1. n. 13. & 14.

Chronicon Arabicum.

Chronici Arabici Alexandrini ſcriptor eſt Jacobita ſeu Eutychianus: ideoque poſt Dioſcorum ipſum Patriarcham olim Alexandrinum, nonniſi Eutychianos Patriarchas Alexandrinos enumerat. Scribebat ille ante annos ab hinc quadringentos, I. l. 1. c. 25. n. 1.

S. Chryſoſtomus.

Baptizatus ſex annos agit in ſolitudine, nec tamen Monachus fuit, III. l. 1. c. 5. n. 10. Antiochiæ concionatur, II. l. 1. c. 88. n. 9. Fit CP. Epiſcopus, II. l. 2. c. 65. n. 10. & l. 3. c. 35. n. 11. Extenſ ſuam in Aſiæ Eccleſias exeruit auctoritatem, I. l. 1. c. 10. n. 5. & 8. & II. l. 3. c. 36. n. 4. Legatio ejus ad Gainam, eod. c. 36. n. 4. Ejus magnanimitas, II. l. 3. c. 58. n. 7. Quàm frugi & modeſta ejus menſa, vitæque ratio, III. l. 3. c. 36. n. 8. 9. 10. 11. 12. Conſtantinopolitana duo adversùs eum Conciliabula. Deportatur in exilium: mutuus inde revocatur Conſtantinopolin, II. l. 3. c. 43. n. 5. 6.

Ciſtercienſes.

In ipſo an. 1098. exortu ſuo renuntiant Privilegiis, ea ſe profitentur non petituros, ſubjectionem Epiſcopis profitentur, I. l. 3. c. 28. n. 6. 8. 10. Sibi item auro & argento in vaſis ſacris (calicibus exceptis) item & ſerico in ſacris veſtibus interdicunt, III. l. 5. c. 33. n. 3. Petunt tamen poſtea privilegia, eoſque Innocentius IV. abſolvit ab Epiſcoporum viſitatione & correctione, n. 12. Intra centum ab exortu ſuo annos conſtruxerant ad duo Monaſteriorum millia, I. l. 3. c. 28. n. 12. Et intra ſexaginta non admodum annos Abbatias habuere quingentas, I. l. 5. c. 68. n. 3. Filiæ Ciſtercienſis Abbatiæ & quàm antiquæ, n. 15. In Capitulo Ciſtercienſi Generali adeſſe debebant ſingulis triennis Abbates Hungariæ, quarto quoque anno Abbates Scotiæ, Hiberniæ, & ſingulis quinquenniis Abbates Norvegiæ, Livoniæ, Græciæ & Syriæ, II. l. 3. c. 42. n. 13. §. *In.*

Claravallenſis Abbas.

Ei & Abbati Cluniacenſi Hiſpania fuit olim tributaria, III. l. 1. c. 32. n. 9. § *Satìs.*

Claudius Taurinenſis.

Natione Hiſpanus à Ludovico Pio, in cujus Palatio Preſbyter agebat, aſſumptus eſt ad Epiſcopatum Taurinenſem, II. l. 2. c. 97. n. 3.

Clauſtralia Abbatiarum officia.

Pia officiorum illorum Clauſtralium inſtitutio, III. l. 2. c. 27. n. 9. Quominus ad vitam darentur, Concilium III. Lateranenſe prohibet, c. 56. n. 3. & 5. Erant rationibus reddendis obnoxii, qui ea poſſidebant, n. 3. & 5. Exempla tamen officiorum Clauſtralium exeunte 13. ſæculo cum ſuis prædiis partitorum inter Monachos ad vitam, ne ad reddendas quidem rationes obnoxios, III. l. 2. c. 56. n. 8. & c. 57. n. 7. Officiales Clauſtrales ad nutum Superiorum amovibiles jam eſſe Tridentina Synodus jubet, c. 26. n. 10. Idem antea Benedictus XII. an. 1336. ſtatuerat, c. 57. n. 7. Clauſtralia officia Regiarum etiam Abbatiarum non à Rege, ſed ex Ordinis Conſtitutionibus creari debent, II. l. 2. c. 19. n. 6.

Clemens IV. & VI.

Clemens IV. jubet ſororis ſuæ filium, cui tria erant Beneficia, duo ex iis abdicare, uno ſolùm retento, II. l. 3. c. 9. n. 15. Quàm alieni fuerint Clemens IV. & Clemens VI. à ditandis parentibus, III. l. 3. c. 46. n. 8. & 10.

Cleri conventus generales.

Multis variiſque modis habiti ſunt conventus generales Cleri: aliquando enim in generalibus ipſis Nationalibuſve Comitiis, quorum pars erat Clerus præcipua, & ubi ſuos modò ſeorſim, modò conjunctim habebat conventus, II. l. 3. c. 46. c. 47. c. 51. c. 54. c. 55. Aliquando extra hujuſmodi Comitia, ſcilicet tum in Conciliis Nationalibus, c. 45. c. 48. c. 49. Tum in Cleri Congregationibus, c. 52. Conventus illi generales Cleri, ſeu in Comitiis illis, ſeu in illis Congregationibus dicebantur Concilia, II. l. 3. c. 51. n. 4. & c. 53. n. 3. Cur jam à ducentis & ampliùs annis nomine & auctoritate Concilii abſtineant Conventus generales Cleri, c. 56. n. 3. 4. 5. 6.

Clericatus.

An ad illum fas ſit aſpirare.

Ad Clericatum aſpirare & ſe promovendos offerre à primis etiam Eccleſiæ ſæculis & deinceps poterant adoleſcentes, II. l. 1. c. 53. n. 3. 5. 6. 7. 8. 12. 14. c. 54. toto, c. 55. toto. Confirmatur id Concilii VIII. Generalis auctoritate, c. 55. n. 7. 8. Occurritur objectioni, c. 24. n. 11. Poterant & ætate provectiores ad eum aſpirare, ſi modo ſæcularibus cupiditatibus nondum fuerant implicati, II. l. 1. c. 53. n. 10. c. 24. n. 7. 15. c. 25. n. 3. 4. 5. 8. 9. Poteſt & etiamnum ad eum aſpirari, II. l. 1. c. 26. toto, & quidem etiam ex Concilio Tridentino, *ibid.* n. 5. Ut modò vovent qui laborant, ſe Monachos futuros, ſi convaleſcant, ita olim ſe futuros Clericos, II. l. 1. c. 24. n. 15. Ad Clericatum quoque admittebantur, qui eum, etſi utcunque inviti, expoſcebant, ut pœnam capitis effugerent, II. l. 1. c. 27. & 58.

Clericatu non arcuit Conſtantinus ſeu nobiles ſeu divites, niſi qui rationibus aut oneribus publicis erant obnoxii: nec in aliis ſeu nobilibus ſeu divitibus Clero adlegendis expectabatur Principum conſenſus, III. l. 1. c. 18. n. 13. & ſeqq.

An fas ſit à Clericatu reſilire.

Non poterat quiſquam ſeu in Oriente ſeu in Occidente Clericatum per prima quinque Eccleſiæ ſæcula exuere, ne minores quidem Clerici, etſi poterant iſti nuptias inire. Siquis Clericatum quis tum exuebat, ſæcularem iterum amplexurus vitam, excommunicatione percellebatur. II. l. 1. c. 11. n. 2. 3. 4. 5. 6. 8. Non poterat ſimiliter nec in Oriente nec in Occidente ſæculo 6. 7. & 8. Clericatum exuere: pœnæque, ſi exueret, ab eo repetebantur, c. 12. toto. Itaquoque in utroque Orbe ſub Imperio Caroli Magni & Regiæ ejus proſapiæ, c. 13. Poſt annum etiam milleſimum uſque ad initium ſæculi decimi tertii vetantur Clerici Clericatum abjicere, & ſi abjiciant excommunicatione plectuntur, II. l. 1. c. 14. n. 1. 2. 3. Clericatum abjicere cenſebatur, illique eidem cenſuræ obnoxius erat, qui vel crines promittebat, vel coronam obducebat, vel Clericalem habitum abjiciebat, c. 14. n. 5. Ne iis quidem qui propter crimina ſua Clericatu movebantur, licebat vitam agere ſæcularem, ſeu militiam & Dignitates adire, c. 14. n. 1. 3. Sub medium ſæculum 13. jam haud alia iis qui Clericatum abjiciebant, irrogabatur pœna, quàm quòd Clericorum privilegiis exciderent, c. 14. n. 2. & 9. In id tamen, quàm maxime potuerunt, incubuere Concilia ſæculi decimi quarti & hinc uſque ſequentium, ut à nemine poſſet abjici Clericatus: Tonſuraque juſſerunt non alios inſigniri, quàm qui conteſtarentur ſe velle æternùm in Clero manere, & ſacris aliquando Ordinibus initiari, II. l. 1. c. 14. n. 3. 4. 5. 6. 7. 8. Quin & aliqua Concilia id ſacramento firmari voluere, n. 5. 6. Quæ Græcorum diſciplina ſuper illa Clericatus ſtabilitate ab anno milleſimo, n. 10.

Clerici.

Multa primùm ſparſim de Clericis.

Per prima quinque Eccleſiæ ſæcula nulli apud Græcos erant Clerici, qui & Ordinis & Officii omnis eſſent expertes. Vel Ordinem habebant, vel Officium aliquod, vel utrumque ſimul. Et quanquam ſimpliciter magiſque propriè erant Clerici, qui Ordinem aliquem ſuſceperant, erant tamen & alii è Clero, & in Eccleſiæ Canone Matriculave ſcripti, Eccleſiæ ſedibus alendi, utque adeo Beneficiarii, I. l. 2. c. 34. n. 2. 3. 4. 5. Hujus ſecundi generis, erant Defenſores, Oeconomi, Notarii, Sacriſtæ, Manſionarii, n. 5. Ita quoque ſe res habebat in Eccleſia Latina, nullus erat per illa eadem 5. prima ſæcula Tonſura ſolâ Clericus, nullus erat è Clero qui Eccleſiæ non eſſet alligatus, vel aliquo ex Ordinibus, id quod erat Clericorum propriè dictorum, vel aliquo ſaltem Officio, ut Notarius, Defenſor, Cantor & ſi qui alii, I. l. 2. c. 34. n. 6. 7. & ſeqq. At octavo jam ſæculo & deinceps erant, ut & nunc, ſeu apud Græcos ſeu apud Latinos Clerici per ſolam Tonſuram abſque ullo prorſus Ordine, c. 40. n. 9. & 10. Qui tamen Clerici apud Græcos itaque legebant ex Ambone ut & veri Lectores, n. 9. Erat adhuc apud Græcos genus aliud Clericorum ſine Ordine & ſine Tonſura, qui, nempe veſtem ſolùm Clericalem de Epiſcopi manu acceperant, *ibid.* Clericus & Monachus diu indiſcriminatim ſumpti, ſeu ſub Clodovæi & filiorum ejus Regno, I. l. 1. c. 39. n. 2. 3. 4. Seu ſub Imperio Caroli Magni & ſtirpis ejus, II. l. 1. c. 25. n. 1. c. 58. n. 4. 5. 6. 7. Dum Monaſticum Inſtitutum amplectebantur Clerici, ab ipſo Clericorum Collegio non diſcedebant. Primus in Oriente Michael Patriarcha Clericos iſtiuſmodi juſſit in Monaſteria ſe recipere, I. l. 3. c. 17. n. 15. Quàm penderent ab

Epiſcopo Clerici. V. adhuc infrà tit. *Ordinatio.*

Clerici omnes tum majores tum minores Ordinatione ſua Epiſcopo ſuo & Eccleſiæ cui eos affigebat, alligabantur. Idque ad annum uſque milleſimum & ampliùs perſeveravit, I I. l. 1. c. 10. n. 1. Eandem reſtitui voluit diſciplinam Tridentina Synodus ac ſecuta deinceps Concilia, c. 10. n. 5. 6. Tam arctum erat antiquitus hujuſmodi vinculum, ut nec in alia deinceps Diœceſi Beneficium poſſent accipere citra Epiſcopi ſui conſenſum, c. 10. n. 2. 4. & c. 19. n. 2. Ne Epiſcopatum quidem ad quem ab aliqua Eccleſia fuiſſent electi, c. 4. n. 14 & c. 20. n. 3. 4. Nec poſſent ei non parere dum eos adire ſacros Ordines jubebat, I I. l. 1. c. 10. n. 3. & c. 17. n. 1. Quanquam tamen alia erat hac in parte mens Gelaſii & Gregorii, c. 10. n. 3. & c. 16. n. 1. 6. Nec item poſſent aliò ſe conferre, c. 19. n. 3. 4. 5. & c. 20. n. 1. Niſi vel in obſtinaciorem incurrebant plebem, vel eorum dirueretur Eccleſia, c. 19. n. 8. Etiamnum ex decretis Tridentinis poteſt Epiſcopus retinere vel invitos quoſvis Clericos ſuos, etiam Beneficiis expertes, ac prohibere, quominus alibi ſedem figant, I I. l. 1. c. 10. n. 5. Potuiſſet etiam olim prohibere quominus in Monaſteriis profiterentur, c. 10. n. 7. & c. 11. n. 4. Quanquam utique non debebat, c. 12. n. 8. c. 31 n. 6. At hæc diſciplina mutata eſt ab anno circiter centeſimo ſupra milleſimum: ex quo Romani Pontifices Monachis, modò iſtis modò illis, conceſſere ut Clericos ſæculares ad Profeſſionem reciperent: hæc enim diſpenſatio tandem in jus commune recepta eſt, c. 10. n. 7. 8. Non poterant ſua Clerici Beneficia vel cedere vel reſignare niſi conſentiente Epiſcopo, I I. l. 1. c. 19. n. 3. c. 21. n. 2 3. & 4. Poterat eos Epiſcopus vel in alia Diœceſeos ſuæ loca transferre, vel aliis Epiſcopis, ſed non invitos concedere, c. 19. n. 3. Poterat tamen in Africa Epiſcopus Diaconos & alios infrà Clericos licet invitos ab Eccleſiis ſuis agreſtibus ad Cathedralem evocare, ſi neceſſitas Eccleſiæ ſuæ poſtulabat, c. 19. n. 7. Immo & in Hiſpania Preſbyteros, & quibus conditionibus, c. 20. n. 5.

Clericorum ſanctitas, modeſtia, temperantia.

Clericus ſi nomen interpretetur ſuum, ſors ipſe Domini eſt, & ejus ſors Dominus, I I I. l. 3. c. 3. n. 7. 8. Clericos inter ii perfecti ſunt, qui de patrimonio viventes, proventus Eccleſiaſticos pauperibus largiuntur, ſi quos habent, I I I. l. 3. c. 3. n. 8. 10. Perfectiores ii qui dato pauperibus patrimonio de Eccleſiaſticis fructibus ac eleemoſynis victitant, *ibid.* Multiplicia horum olim exempla, c. 2. n. 3. & toto c. 3. Omnium perfectiſſimi, qui patrimonii Eccleſiæque proventus relinquentes, ſe pauperesque labore manuum tranſigebant, c. 3. n. 13. In iſtis Paulus & alii, c. 4. n. 12 15. 16. 17. Infimi omnium ſunt, qui patrimonium habent ac proventus Eccleſiaſticos, nec ſua tamen iis laus deeſt, ſi utrumque habentes, ſolo utuntur acceſſario, ac ſuperfluum pauperibus largiuntur, c. 4. n. 19. Clericos plerumque invitos ordinari Auguſtinus aiebat, I. l. 2. c. 61. n. 6. Ut toti in veſtibus, in inceſſu, &c. ad modeſtiam & humilitatem Clerici debent eſſe compoſiti, I. l. 2. c 43. n. 5. c. 48. n. 1. 7. Modeſtia & temperantia Epiſcopis ac Clericis ſervanda in veſte, menſa, ſupellectili, ex Conciliis & Patribus à primis hucuſque Eccleſiæ ſæculis, I I I. l. 3. c. 34. uſque ad c. 42. De veſtibus Clericorum tum communibus tum ſacris, v. infrà tit. *veſtes.* Clerici in ſacris Ordinibus conſtituti veſtes aſſumere lugubres in ſuorum morte prohibentur à Conciliis ab anno 1300. habitis, niſi quòd ex iis Mexicanum & Tarraconenſe eas illis per duos menſes permittunt, iſtud in morte patris aut matris, fratris aut ſororis, illud in morte parentis alterutrius. Concilii verò Mediolanenſis vetitum ad Clericos omnes extenditur, I. l. 2. c. 51. n. 1. 3. 4. 6. Quàm in conviviis vel nulli vel rari eſſe debeant, I I I. l. 3. c. 14. n. 3 4. 9. Vetantur comam nutrire, I. l. 2. c. 37. n. 10 c. 38. n. 2. c. 39. n. 3. 7 c. 40 n. 1. & c. toto 41. Et quidem tanta cum ſeveritate, ut Concilia alia Clericos jubeant invitos attonderi, alia Beneficiarios mulctent centeſima proventuum ſuorum Eccleſiaſticorum parte, imò totis alia Beneficiis, alia privilegiis Clericorum exuant, excommunicationem alia intentent, I. l. 2. c. 41. & I I. l 1. c. 14. n. 2. Vide adhuc infrà tit. *De Tonſura Clericorum.* Vetabantur item primis ſæculis Clerici barbam radere, I. l. 2. c. 37. n. 10. c. 38. n. 2. Barbam tamen jam radebant octavo ſæculo omnes per Occidentem Clerici, idque ipſis vitio dabant Græci, qui barbam ipſi nutriunt, c. 42. n. 3. 4. Et ipſa deinceps Occidentis Concilia ſæculo undecimo & ſequentibus barbam à Clericis radi præcipiunt, I. l. 2. c. 41. n. 1. 2. 4. & 5. Et quidem eorum quædam excommunicationem etiam renuentibus intentant, quædam Beneficiarios mulctant proventuum ſuorum Eccleſiaſticorum parte, & alios pœnæ pecuniariæ ſubjiciunt, n. 2. 4. E Romanis Pontificibus primus omnium barbam promiſit Julius I I. & quidem extremis tantùm vitæ ſuæ annis, n. 6. Clericos depingit Hieronymus caltùs & ornatùs ſtudioſiores, I. l. 2. c. 43. n. 6. Et Severus Sulpitius, c. 44. n. 9.

Clericorum caſtitas.

In Agapetas illas invecti ſunt ſancti Patres Latini Græcique fœminas, quas Clerici quaſi ſpirituali tantùm charitate dilectas, apud ſe patiebantur habitare, I. l. 2. c. 61. n. 11. Has intelligit Canon I I I. Nicænus nomine cattanearum introductarum fœminarum, quarum inhibet Clericis omnibus contubernium, c. 61. n. 9. c. 64. n. 6. §. *Hac.* Quarum & quàm arctè contubernio mulierum, vel etiam inter eas parentum, Clericis interdicat Baſilius, I. l. 2. c. 60. n. 19. Synodus Antiochena contra Paulum Samoſatenum habita, Concilium Nicænum, Concilium Eliberitanum, Concilium I. & I I I. Carthaginenſe, c. 61. n. 9. 10. Concilium Agathenſe, Concilium I I I. Aurelianenſe, c. 62. n. 1. 2. Concilium I I I. Braccarenſe, Gregorius, Juſtinianus, c. 63. n. 7. 8 9 11. Erant qui nec Clericis ſuam patiebantur matrem: ſic Theodulphus Aurelianenſis, Concilium Aquiſgranenſe, Concilium Nannetenſe, Capitularia Caroli Magni, I. l. 2. c. 64. n. 1. 4. Et cum his ſenſiſſet Auguſtinus, c. 61. n. 11 Quæ Concilia Clericis patiebantur ſeu neptes, ſeu ſorores, ſeu matrem, fœminas quæ iſtis ſerviebant mulieribus, in remotiora domûs ablegabant habitacula: ſic Concilium Agathenſe, I. l. 2. c. 62. n. 1. Alia verò nullas iſtis mulieribus patiebantur fœminas adminiſtras, eaſque ſibimetipſis volebant ſervire. Sic Concilium Arvernum, Conc. I I I. Aurelianenſe, Conc. I I. Turonenſe, Conc. I I. Toletanum, c. 62. n. 2. 3. & c. 63. n. 2. Quòd incontinentia ſit ferè ſemper occulta, ideo Troſleienſe an. 909. Concilium ſatis eſſe voluit ad perpetuam Preſbyterorum depoſitionem, ſi convicti fuiſſent de cohabitatione, vel frequentatione, vel acceſſu ad fœminas contra Canones, I I. l. 1. c. 60. n. 3. Preſbyteri incontinentes illiuſce temporis non modò deponebantur in perpetuum, ſed & ſuis omnibus ſpoliabantur bonis, *ibid.* Quanta debet eſſe caſtitas Clericorum, & quare ex Hieronymo & Euſebio? I. l. 2. c. 60. n. 11. 13. c. 61. n. 4. 8 Major etiam eſſe debet quàm Monachorum, c. 65. n. 6. Haud debent Clerici nuptias cuiquam ſuadere, aut cuiquam uxorem poſcere, ex Hieronymo, Ambroſio, Auguſtino, c. 61 n. 8 12. Haud item debent ex Agathenſi Concilio nuptiarum conviviis intereſſe, c. 62. n. 1. De formis mulierum nunquam debent habere ſermonem, ex Hieronymo, c. 61. n 8. Inviſere fœminas vetantur Clerici à Conciliis I I I. & I V. Carthaginenſi, niſi Epiſcopo permittente, & Clerico alio comitante, I. l. 2. c. 61. n. 10. Ne ullius quidem conſolationis causâ, ex Agathenſi Concilio, c. 62. n. 1. Ne ipſas quidem Moniales, ex Auguſtino, c. 61. n. 12. Si quas ab iis inviſi fœminas poſtulat neceſſitas, non tamen ſine Clericorum aliorumve gravium teſtimonio, c. 61. n. 10. 12. c. 62 n. 1. c. 63 n. 1. c. 64. n. 4. Quàm parci tandem & cauti debent eſſe in iſtis omnibus viſitationibus, I I. l. 3. c. 77 n. 11. 13. 14. 15. Egregia caſtitatis & adhibitæ hac in parte diligentiæ & cautionis exempla, ab Auguſtino, I. l. 2. c. 61 n. 12. Ab Erbetio Lexovienſi Epiſcopo, c. 62. n. 5. A Cæſario Arelat. n. 7. A Preſbytero quodam jamjam animam efflaturo, c. 63 n. 10. Lapſus duorum Epiſcoporum cum nuptibus ſuis, eorundemque pœnitentia, c. 62. n. 7. Jubentur à Gerundenſi Concilio Clerici aliquem ubique teſtem habere individuum ſui comitem, c. 63. n. 1. Vetantur à Concilio I I. Turonenſi duo in eodem lecto Clerici recumbere, c. 62. n. 3.

De Clericorum cælibatu univerſim.

Primi hoſtes cælibatûs Clericorum fuere Jovinianus & Vigilantius, I. l. 2. c. 60. n. 7. & 11. Inviolabili tamen cælibatûs lege Jovinianus Epiſcopos conſtringebat, n. 11. Apoſtoli omnes, excepto Petro, virgines fuere, aut ſi non virgines, caſtitatem tamen coluere deinceps, & cum iis Petrus, n. 8 9. Virgo fuit & Paulus, n. 9. & 16. Quas ſecum Apoſtoli ducebant mulieres, piæ fuere fœminæ, quæ iis ſororum erant loco, & ſuis eos facultatibus ſuſtentabant, n. 16. §. *Illud*, & § *Alibi.* Fuit Chriſtus inſtitutor cælibatûs Clericorum, de eoque latæ ſunt ab Apoſtolis leges, I. l. 2. c. 60. n. 3. Latæ ſunt & ab Eccleſia Canones, etiam ante Siricii Decretalem, n. 4. 5. 12. 16. Rationes cælibatûs iſtius inſtituendi & colendi, c. 60. n 1. 8. 11. 13. 16. §. *Cyrillus.* c 61. n. 3. 4. 5. & c 65. n. 6. Vigebat lex ejus per totam in Oriente & in Occidente Eccleſiam, ex Epiphanio & Hieronymo, I. l. 2. c. 60. n. 2. 4. 7. 8. Probatur univerſim iſthæc diſciplina ex antiquis utriuſque Eccleſiæ Patribus, n. 2. 3. 4. 5. 7. 8. 13. 14. 16. 19. Epiſcopos conjugatos ordinari non amabat Eccleſia, ſeu in Occidente, ſeu in Oriente tempore Hieronymi & Chryſoſtomi, qui tales ab Apoſtolis aiunt non fuiſſe ordinatos, niſi pro illorum temporum neceſſitate, I. l. 2. c. 60. n. 10 Sectæ omnes Chriſtianæ per Orientem ſparſæ nonniſi cælibes habent Epiſcopos, c. 65. n. 12.

De Latinorum Clericorum cælibatu ſenſim, I. l. 2. c. 61. uſque ad cap. 67.

Probatur Latinorum Clericorum cælibatus primis etiam Eccleſiæ temporibus ex Siricio & Innocentio Romanis Pontificibus,

cibus, I. l. 2. c. 61. n. 1. Conciliis Carthaginenſibus, Toletano I. & aliis, *ibid.* Ambroſio, Auguſtino, n. 3. Hieronymo, c. 60. n. 7. 8. 18. c. 61. n. 4. Huicque legi etiam ſubjiciebantur ex Auguſtino, qui rapiebantur ad Clericatum inviti, rapiebantur autem ex eodem plerumque, c. 68. n. 6. Hac verò cælibatus lege conſtringebantur apud Latinos Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi ex iiſdem Siricio, Innocentio, Conciliis, I. l. 2. c. 81. n. 2. c. 62. n. 1. & 2. c. 63. n. 2. 3. 4. Item ex Patribus, c. 60. n. 7. 8. 18. c. 88. n. 2. Et ex Ferrandi ac Creſconii collectionibus, c. 61. n. 8. Epiſcopos quoſdam ſed pauciſſimos in errorem ſuum traxit Vigilantius, iique eò uſque inſanierunt, ut Diaconos nollent Ordinare qui ſe ante conjugio ex Hieronymo non implicarent, I. l. 2. c. 60. n. 7.

An Subdiaconi debebant eſſe cœlibes apud Latinos.

Solos Diaconos & ſuprà, non autem Subdiaconos in lege cœlibatus includunt Siricius, Innocentius, Hieronymus, Concilia III. & V. Carthaginenſe, Concilium I. Turonenſe, I. l. 2. c. 61. n. 1. Ferrandus & Creſconius in ſuis Canonum compilationibus, n. 7. Concilium IV. Aurelianenſe, & III. Lugdunenſe, c. 61. n. 2. & 4. Concilium III. & IV. Toletanum, c. 63. n. 3. & 4. Gregorius II. & Zacharias, & Romana ſub iis Concilia, c. 63. n. 10.

Subdiaconos è contra lege etiam Cœlibatus conſtringunt Leo, I. l. 2. c. 61. n. 1. Concilium II. Carthaginenſe & Venetum in Armorica Provincia, *ibid.* n. 13. Concilium III. Aurelian. Conc. II. Turon. Conc. Altiſſiodorenſe, c. 62. n. 2. 3. 4. Concil. Gerundenſe, Concilium II. VIII. & IX. Toletanum, Iſidorus Hiſpalenſis, Gregorius, I. l. 2. c. 63. n. 1. 2. 4. 6. 8. 9. Et Auguſtinus, I. l. 3. c. 3. n. 7. Romæ Subdiaconis conjugium non concedebatur S. Leonis tempore, I. l. 2. c. 61. n. 1. Nec item Gregorii tempore, c. 63. n. 8. Nolebat tamen Gregorius, ut in quibus Provinciis continentia Subdiaconis dum ordinarentur, non fuerat imperata, hi à ſuis uxoribus avellerentur: ſed edixit, cum ne iſti in gradum ſuperiorem promoverentur, niſi conjugii operam dare deſinerent, tum nulli fierent deinceps Subdiaconi, niſi qui ſervandam à ſe caſtitatem promitterent, *ibid.* Hanc tamen Gregorii legem vel non ſtatim vel non diu in pluribus Provinciis viguiſſe patet ex Gregorio II. & Zacharia Conciliiſque Romæ ipſorum tempore habitis: voluitque Zacharias omnes Diacono inferiores Clericos ea ſuper re conſuetudini Eccleſiarum ſuarum permitti, I. l. 2. c. 63. n. 10. Dudum nihilominus continentiæ jugo illigati erant Hiſpaniæ Subdiaconi; & ne, uti ſolebant, hanc obtenderent quidam excuſationem, quòd in Ordinatione ſua, nulla fuerant Epiſcopali Benedictione conſignati, præceperat Concilium VIII. Toletanum, ut poſthac in Subdiaconorum Ordinatione, poſt data iis contrectanda ſacra vaſa, Benedictionem Epiſcopus ſuper eos effunderet, ſeu manus iis imponeret, c. 63. n. 4. Quanquam iſthæc impoſitio manuum non erat in iis niſi cæremoniæ loco habenda, n. 5. Citiùs verò vel tardiùs in aliis & aliis Provinciis jugo continentiæ ſuppoſiti fuere, prout in iis citiùs vel tardiùs altaris miniſterio admoti ſunt, I. l. 2. c. 61. n. 13. Ecce tamen poſt medium undecimum ſæculum, quòd jam in Eccleſia graſſaretur impudicitiæ lues, nec contra torrentem facilè poſſent obniti, quæ per 30. circiter annos habita ſunt Romæ & alibi Concilia, Subdiaconos continentiæ legibus ſubduxerunt, I. l. 2. c. 65. n. 2. At paulò pòſt priſtina illa ſucceſſit diſciplina, quæ illos iterum continentiæ ſubjecit, n. 3.

Quomodo cum Minoribus Clericis actum ſit hac in parte apud Latinos?

Circa exteros minores Clericos varius fuit uſus Eccleſiarum apud Latinos, & erat cuique ſuæ uſus Eccleſiæ ſequendus, I. l. 2. c. 61. n. 14. Jubebat eos Concilium III. Carthaginenſe cùm ad annos pubertatis venirent, aut uxores ducere, aut continentiam profiteri, *ibid.* Ne hanc quidem iis libertatem Agathenſe ſexto ſæculo Concilium conceſſit, c. 61. n. 1. Nec Auguſtanum an. 952. Concilium, ſed eos voluit vel invitos ad continentiam cogi cùm ad maturiorem ætatem pervenirent, c. 64. n. 5. Ea ſimiliter fuit lex diſciplinaque Conciliorum paulò ab initio ſæculi undecimi ad medium uſque illud idem ſæculum, ut ab uxoribus ſuis, ſi quas haberent abſtinere juberentur, c. 65. n. 1. Quin & ad id quædam illos adigebant tum gradus ac Beneficii privatione, tum etiam excommunicatione, *ibid.* Ea tamen communior fuerat ſemper Eccleſiæ diſciplina, reſtitutaque ſimiliter eſt poſt dicta illa Concilia, ut à continentiæ jugo eſſent immunes, Ordineque nihilominus ſuo fruerentur, licet conjugati, I. l. 2. c. 63. n. 2. & c. 65. n. 3. & 4. At cùm iis Ordine ſuo, ita & ſuis gaviſi fuiſſent olim Beneficiis, licet conjugati; juſſi ſunt tandem ab Alexandro III. poſt medium 12. ſæculum, & ab ætatis illius Conciliis ſuo deinceps excidere Beneficio qui conjugia inirent, c. 65. n. 4. & c. 66. n. 2. Eo quod eorum liberi & uxores rerum Eccleſiaſticarum ſub-

ſtantiam diſſiparent, c. 66. n. 1. Quin & paulò pòſt Innocentius III. & Honorius III. omni etiam eos ſpoliaverunt privilegio Clericali ſeu ipſos ſeu res ipſorum attinente, c. 66. n. 3. Perrexerunt tamen privilegium Clericale magna ſaltem ex parte iis relinquere poſteriores tum Pontifices tum Synodi, modò veſtem & tonſuram geſtarent Clericalem, n. 4. Id quod & Synodus Tridentina firmavit, n. 5. & 8. Cui conſentaneum eſt Edictum Caroli IX. modò ſint Clerici actu reſidentes & Eccleſiaſticis officiis ac Miniſteriis ſervientes, n. 9.

Quid dum Clerici Ordinabantur jam conjugati?

Dum Ordinabantur jam conjugati, ſi in, quo initiabantur, poſtulabat Ordo continentiam, exigi vult Agathenſe Concilium uxoris antea conſenſum & voluntatem, & ab utroque promitti continentiam, I. l. 2. c. 82. n. 1. Sed & uxor ipſa ex Gregorio religioſam induebat veſtem, c. 63. n. 10. Haud tamen ſuâ illam abigebat domo conjux alter, id enim vetabant Canones Apoſtolici, Leo &c. c. 61. n. 1. Explicatur tertius Canon Nicænus inhibens Clericis contubernium mulierum, c. 64. n. 6. § *Hac.* At non in eodem conclavi, ſed in ſuo uterque domûs ejuſdem manebant habitaculo, c. 62. n. 1. 2. 3. Nec ſatis eſſe quoad Epiſcopum viſa eſt Concilio II. Turonenſi hæc cautio. Edixit præterea ut tam in Cella quàm ubicunque eſſet ipſe, Clericorum turbam ſui cuſtodem haberet ſemper, I. l. 2. c. 62. n. 3. Sic & Etherius Lexovienſis Epiſcopus octogenarius circa lectum ſuum multos habebat Clericorum lectulos, n. 5.

Quid ſi Clericus legi cœlibatûs addictus, ea quam priùs duxerat, uteretur uxore, & à filiorum procreatione non deſineret?

Id Arvernum Concilium habet ut inceſtum, I. l. 2. c. 62. n. 2. Sancit tamen ſolùm Synodus Taurinenſis, & I. Arauſicana, hominem ad ſuperiores Ordines non promovendum, c. 61. n. 1. Eum Siricius, Innocentius & Concilium Agathenſe omni honore Eccleſiaſtico privant, & ad miniſterium vetant accedere, *ibid.* Depoſitionem ſolùm loquitur Concilium V. Aurelianenſe, c. 62. n. 2. Satis etiam habet Concilium I. Turonenſe eum deponere, & communionem ei relinquit, quam ei Romanorum Pontificum litteris Decretalibus ademptam fatetur, c. 61. n. 1. At & illam quoque ei poſtea & uxori Concilium II. Turonenſe adimit, c. 62. n. 3. Filios inde prognatos Concilium IX. Toletanum arcet parentis utriuſque ſucceſſione, & Eccleſiæ ſervos addicit, c. 63. n. 6. Lapſus & pœnitentia ſpontanea Epiſcopi unius Arvernenſis & Genebaldi Laudunenſis Epiſcopi, qui uxoribus ſuis uſi fuerant, c. 62. n. 5. 7. Summa & miraculis comprobata Simplicii Auguſtodunenſis Epiſcopi caſtitas, qui conjugem ſuam lecto ſuo non dimovit, n. 5. Effecerat tamen, qui contigere conjugatorum Clericorum cum uxoribus ſuis lapſus, ut poſterioribus ſæculis uxores eorum qui ſacris initiari vellent Ordinibus, in Monaſteria includerentur. Idque nono jam ſæculo obſervabant, c. 64. n. 5. §. *Ad Græcos.*

Quid ſi nuptias poſt ordinationem ſuam inibat Clericus?

Si verò poſt ſuſceptum Ordinem qui continentiam poſtulabat, uxorem quis ducebat, non irritum quidem olim habebatur ejuſmodi conjugium, I. l. 2. c. 61. n. 2. Jubet tamen Concilium III. Aurelianenſe illum deponi, imo & à communione ſummoveri, ſi nihil repugnans ordinatus fuerit, c. 62. n. 2. Jubet Toletana Synodus VIII. Monaſterio illum includi, totius vitæ decurſu pœnitentiæ labores ſubiturum, c. 63. n. 4. Sæculis 10. & 11. in Occidentalem Clerum ſe incontinentiæ torrens infudit: adeo ut Clerici majores ſeſe paſſim conjugiis implicarent, I. l. 2. c. 64. n. 5. c. 65. n. 1. 5. Huic malo ut mederentur illorum temporum Concilia, alia continentiæ vinculum ſtrinxerunt arctiùs, & ei minores etiam Clericos edixere ſubjiciendos: alia impuros illos Clericos juſſerunt aut deponi, aut uxores illas ſuas vel invitas abjicere: alia vetuere deinceps vel Presbyteros vel Diaconos ordinari, quin caſtitatem ſe profiterentur ſervaturos: alia quicumque vel Presbyteri, vel Diaconi, vel Subdiaconi inirent conjugia, Officio & Beneficio Eccleſiaſtico privatum iri decreverunt, I. l. 2. c. 65. n. 1. 2. 3. 4. Tandem Eugenius III. in Remenſi an. 1148. Concilio decrevit Ordinem ſacrum à Subdiaconatu & ſuprà fore deinceps impedimentum matrimonii dirimens, nec matrimonii loco habendum ſi poſtea contrahatur, ipſique tum conjuges iri ſeparatum, n. 4. Atque ita quoque ſequentia ſtatuere Concilia, *ibid.* Id jam ſuperioris ſæculi Concilia tentaverant; dum uxores iſtas promiſcuè vocaverant uxores & concubinas, & eas edixerant à Clericis quibus nupſerant, abjiciendas, ipſos verò Clericos non Beneficio ſolùm & Ordine, ſed & communione pellendos, c. 65. n. 1. 2. 3. Acriter quoque contra eadem conjugia ſuperiori ſæculo pugnaverat Gregorius VII. & horum Presbyterorum Miſſis Laicos vetuerat intereſſe, n. 5.

De conjugatorum Clericorum viduis.

Suum trahebant Clericorum uxores nomen ab eorum Ordine: ut vocarentur Epiſcopæ, Presbyteræ, Diaconæ Diaconiſſæve,

RR ſſ

Subdiaconæ Subdiaconiſſæve, uxores Epiſcoporum, Preſbyterorum, &c. I. l. 2. c. 62. n. 3. 4. c. 63. n. 10. Religioſam illæ veſtem induebant, cùm primùm earum ordinabantur mariti, c. 63. n. 10. Poſtquam autem ipſi obiiſſent, vetat eas Synodus Altiſiodorenſis cuiquam aliì nubere, c. 61. n. 4. Si cui verò nubebant, jam tempore Gregorii ſeparabatur uterque conjux, & aliqua inſuper pœnitentia caſtigabantur, c. 63. n. 10. Imò quæ novo illi nupſerat conjugi, jam tum in Monaſterium conjiciebatur, *ibid.* n. 8. Quin & in Romano an. 721. Concilio ſub Gregorio II. anathemate percuſſi ſunt, quiſquis viduam Preſbyteri vel Diaconi duceret in conjugium, c. 63. n. 10. Novos illos conjuges jam prima Synodus Aurelianenſis juſſerat ad ſeparationem excommunicatione adigi, I. l. 3. c. 51. n. 9. Illam porro Conſtitutionem de non deinceps nubendo non extenderat ſive Concilium iſtud, ſive Romanum illud intra Diaconorum relictas. At illam Synodus Altiſiodorenſis ad ipſas etiam extendit Subdiaconorum viduas. Imò & Matiſconenſe II. Concilium uſque ad Exorciſtarum etiam & Acolythorum; eaſque, ut & aliorum illorum viduas, jubet à novis illis maritis ſeparari, & uſque ad finem vitæ in Monaſterium dari, I. l. 3. c. 51. n. 9.

De Græcorum Clericorum cælibatu.

Probatur Clericorum cælibatus apud Græcos primis Eccleſiæ temporibus ex Epiphanio, Hieronymo, Euſebio, Chryſoſtomo, Clemente Alexandrino, Iſidoro Peluſiota, Cyrillo Hieroſolymitano, Syneſio & Baſilio, I. l. 2. c. 60. n. 2. 3. 4. 7. 13. 14. 16. 19. Non quidem prorſus rigidè in omnibus Orientis locis ſervabatur iſte cælibatus: ſed ea in re peccabatur contra Canones, ex Epiphanio & Iſidoro Peluſiota, c. 60. n. 5. & 16. Ut falsò dixerit Socrates ſolis Canonibus antiquis poſt ordinationem nuptias prohiberi, ſolaque voluntate, non autem Eccleſiaſtica lege Epiſcopos & Presbyteros in Oriente ab uxoribus ſibi temperare, c. 60. n. 15. 17. 18. Solvuntur incommoda quædam in ſpeciem Socratis & Sozomeni teſtimonia de Paphnutio Epiſcopo, quædam item Gregorii Nazianzeni & Athanaſii loca, n. 15. 16. 20. 21. Quare tam tardè de Clericorum cælibatu loquuntur Orientis Concilia, c. 60. n. 6. Conſtringebantur apud Græcos iſta cælibatus lege Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi, I. l. 2. c. 60. n. 2. 4. 5. Haud tamen invalidum habebatur Neocæſarienſibus Patribus, ſi quod Preſbyter conjugium deinceps iniret, c. 62. n. 2. Solos Diaconos qui Epiſcopo ante Ordinationem ſuam conteſtati fuerint ſe non poſſe ſine uxore vivere, eximit Concilium Ancyranum à lege cælibatus, iſtoſque paritur in miniſterio manere, ſi poſtea nuptias inierint; cùm Diaconos alios, ſi uxorem duxerint, jubeat Diaconatu ceſſare, c. 61. n. 1. Subdiaconos quoque continentiæ legi addicit Epiphanius ut ex communi Eccleſiæ Græcæ diſciplina c. 60. n. 2. 4. 5. Immò ſatis communiter eadem cælibatus lege conſtringebantur Græci Lectores & Pſalmiſtæ ſeu Cantores, c. 61. n. 14. Iis tamen & quidem ſolis Canon Apoſtolicus fecerat ineundi conjugii poteſtatem, c. 63. n. 13. Laxata verò eſt admodum illa Græcorum diſciplina. Et quidem ſolis Cantoribus & Lectoribus poteſtatem tribuit tum Trullana Synodus tum hodierna Eccleſiæ Græcæ diſciplina conjugii poſt ſuſceptum Ordinem ineundi, eam verò negant poſt ſuſceptum Ordinem, Preſbyteris, Diaconis & Subdiaconis, I. l. 2. c. 63. n. 11. 13. c. 64. n. 6. c. 65. n. 8. Immo tum Juſtinianus tum Græcorum Nomocanon, ſi qui vel Preſbyteri vel Diaconi vel Subdiaconi poſt ſuſceptum Ordinem uxores ducerent, hos edixere gradu ſuo movendos, liberos eorum ut ſpurios habendos, ac cum matribus ſuis omni prorſus horumce Clericorum ſeu hæreditate ſeu donatione privandos, Eccleſiamque ipſam iis ſubſtituendam, c. 63. n. 11. c. 64. n. 6. Quanquam non obſervatur apud eos iſtud pœnarum genus, c. 64. n. 6. §. *In eodem.* Hæc quidem poſt Juſtinianea Trullanaque tempora irrepſerat apud Græcos corruptela ut hujuſmodi Clericis fieret adhuc poſt Ordinationem ſuam biennii venia intra quod poſſent inire conjugium: at hanc proſcripſit Leo Sapiens Imperator, c. 64. n. 6. §. *Hac.* Sed illa dudum apud eos ſublata eſt antiquæ eorum diſciplinæ pars altera, qua ſcilicet non poſſent iſti Clerici, Preſbyteri, inquam, Diaconi & Subdiaconi iis quas ante Ordinationem ſuam duxerunt, uxoribus miſceri, I. l. 2. c. 64. n. 6. § *Hac ſane.* Is itaque jam mos eorum eſt & multis ab hinc ſæculis, ut quos Ordinaturi ſunt Diaconos aut Subdiaconos, jubeant vel perpetuam antè promittere continentiam, vel uxores antè ducere, quibus poſt ſuſceptum Ordinem uti pergant; criminique dant Latinis, quòd hos nonniſi Cælibes futuros velint ordinare, c. 63. n. 12. 13. Iſta Græcorum indulgentia in ſervanda & exigenda majorum illorum Ordinum caſtitate ex eo duxit originem quòd olim apud eos rariùs, & nonniſi ferè ab Epiſcopo Sacrificium offerretur, c. 60. n. 18. c. 61. n. 3. Sola igitur apud Græcos illæſa manſit & manet etiamnum Epiſcoporum continentia, I. l. 2. c. 65. n. 8. Hique vel cælibes apud eos eliguntur, cælibes deinceps perſtituri: vel ſi conjugati aſſumuntur, quos tamen aſſumi vetuerat olim Juſtinianus, uxoriis amplexibus nuntium remittere jubentur, c. 60. n. 18. c. 63. n. 12. 13. c. 64. n. 9. Hoſque adeo vetat Trullana Synodus Ordinari, niſi uxorum priùs habito conſenſu, ipſaſque tum jubet vel ordinari Diaconiſſas, ſi huic dignitati prior earum vita reſponderit, vel Monaſterium ingredi, veſtem Monaſticam induere, & Monaſticæ profeſſioni ſeſe devovere, c. 63. n. 13. c. 64. n. 9. 10. §. *Leges.* Hinc Græci Epiſcopos ſuos ferè nonniſi ex Monachis eligunt, c. 63. n. 12.

De Clericorum pœnitentia.

Suus erat olim Clericis Confeſſor non arbitrarius ſed ab Epiſcopo aſſignatus, I. l. 2. c. 10. n. 6. Quarto jam ſæculo & quinto Clerici, ſi quod admittebant ex iis criminibus quæ in Laïcis publicæ pœnitentiæ erant obnoxia, deponebantur quidem æternùm, aut ſeipſos ipſi abdicare jubebantur, at pœnitentiæ publicæ non addicebantur: monebanturque ſolùm ut privatim ſecedentes dignam à ſe pœnitentiam exigerent. Ita de Italia teſtantur Siricius & Leo, de Africa Carthaginenſes Canones, II. l. 1. c. 55. n. 9. 12. Ut id vocare potuerit Leo traditionem Apoſtolicam? n. 13. Tribus tamen primis ſæculis, immò ineunte adhuc quarto ſæculo, cum deponebantur & inter Laïcos abigebantur, tum cum illis pœnitentiæ publicæ ſubjiciebantur, II. l. 1. c. 56. n. 4. §. *Sed.* & n. 13. Quæ diverſitatis illius ratio? c. 56. n. 12. 14. Porro tribus illis iiſdem primis ſæculis tum pœnæ Canonicæ illis criminibus ſeu pœnitentiâ publicâ plectendis debitæ mitiores erant ac breviores, tum nec Clericis reditus ad ſuas tandem aliquando functiones videtur fuiſſe interclusus, ſicut nec Petro poſt lapſum, n. 15. Sæculo 6. 7. & 8. Clerici pœnitentiæ causâ in Monaſteria plerumque ſegregabantur, II. l. 1. c. 59. n. 8. Eò illos incontinentiæ convictos Gregorius ablegabat, uſque penſa ſubminiſtrabant, ne oneri eſſent Monaſterio, III. l. 2. c. 29. n. 7. Nono ſæculo Clerici, Canonici, Monachi & Moniales lapſi verberibus & carceri ſubjiciebantur, II. l. 3. c. 107. n. 12. Clericos ejus ſceleris convictos, quod in Laïcis morte luitur, jubet Lambethanum in Anglia an. 1261. Concilium ab Epiſcopis in carcere ſuo totâ jam vitâ concludi, II. l. 3. c. 76. n. 8. §. *Cum eo.*

Clericis quæ illicita quæ licita.

Alea v. tit. *Alea.*

Arma, v. tit. *Arma.* Ne pro ſe quidem defendendis debent occidere, II. l. 1. c. 60. n. 11. c. 70. n. 3. 6. c. 75. n. 4. Quam eos ſemper Eccleſia voluerit à ſanguine fundendo alienos, II. l. 1. c. 66. n. 10. *& ſeqq.* c. 76. n. 1. 2.

Cauponæ, v. tit. *Caupona*

Jus civile, v. tit. *Ius civile.*

Ludi, v. tit. *Ludi.*

Medicina & Chirurgia, v. tit. *Medicina*, & tit. *Chirurgia.*

Venatio, v. tit. *Venatio.*

Judicia.

Poſt annum milleſimum Concilia quædam priſci rigoris retinentia Clericis majoribus omnem Judicum Conſiliariorumve functionem inhibuere. Quædam excepere, niſi Princeps juberet: Quædam, Niſi de ſententia conſenſuve Epiſcopi: Nonnulla nec pauca hanc ſolùm functionem iis in illis inhibuere judiciis, in quibus reorum eſſet, vel ſententia pronuntianda vel cauſa etiam diſcutienda, III. l. 3. c. 21. n. 2. 3. 6. 7. Epiſcopi & Abbates jam à tempore Caroli Magni in Regni Comitiis ſedebant, & quidem ante Duces, Comites & Barones, potioreſque ibidem erant eorum partes in cauſis diſcutiendis. Hinc fluxere hodierni Conſiliarii Clerici. Qua id temporum viciſſitudine factum eſt? c. 123. toto, v. tit. *Parlamentum.* Gaudent etiamnum Epiſcopi omnes conſeſſu in Parlamento, at non ſuffragio præter ſex Pares Eccleſiaſticos & Epiſcopum Pariſienſem, c. 23. n. 3. § *Doctiſſimus.* In Anglia plures tum Epiſcopi tum Abbates fuere Magni Juſtitiarii Regni. Id quod tandem in Epiſcopis Innocentius III. improbavit: adeo ut ejus juſſu Cantuarienſis Archiepiſcopus hoc munere fuerit exutus, III. l. 3. c. 24. n. 6. 7. 8.

Lites & cauſæ actitandæ.

Laïcorum lites Juſtinianus & Concilium Tarraconenſe vetant à Clericis procurari, III. l. 3. c. 18. n. 11. 14. Lites eos perſequi vetant Concilia ſub Pipino ac Carolo Magno niſi pro vel orphanorum vel viduarum vel Eccleſiæ cauſa, c. 20. n. 1. 2. Cœptum eſt in Oriente Clericis ſub Imperio Carolinæ ſtirpis licere Cauſidicos etiam eſſe, ſed primùm pro pauperum vel Eccleſiæ cauſa; deinde verò & pro quibuſlibet cauſis id ſibi ſumpſere, n. 6. Concilia poſt annum milleſimum univerſim optant quidem ne Cauſidicorum partes agant Clerici majores: quædam iis permittunt ſolas vel ipſorummet vel proximorum vel pauperum vel Eccleſiæ cauſas: quædam & alias iis permittunt ſed modò cum Epiſcopi ſui aſſenſu: quædam ne hunc quidem exigunt, omneſque

cauſas modò non malas nec malè, ab iis patiuntur agitari, I I I. l. 3. c. 52. n. 5. 6. 7. Clericos in ſuis inter ſe litibus alios ſibi judices quam Epiſcopos adſciſcere Concilium I V. Carthag. & Conc. Calchedonenſe vetant, I I. l. 3. c. 102. n. 15.

Negotium, negotiatiove.

Eo omni & ſolo Clerici primis quinque ſæculis interdicuntur negotio: quod vel tumultuoſum eſt ac à cæleſtium contemplatione avocans, vel ex cupiditate, & opes aggerandi libidine proficiſcitur: non autem illo quod vel victus parandi neceſſarium eſt, vel pauperibus levandis utile, I I I. l. 1. c. 2. n. 10. & l. 3. c. 17. n. 2. 6. 7. 9. 11. Imò quòd iſtius ſolùm generis eſſe crederetur, ac fore ſperaretur eorum negotium, illud primi Imperatores Chriſtiani ab omnibus publicis exactionibus voluerunt eſſe immune, I I I. l. 1. c. 33. n. 4. 6. c. 34. n. 2. l. 3. c. 17. n. 9. Non pauci tamen ex Clericis negotiationi ſe jam altius inferebant, l. 1. c. 33. n. 4. & 6. Iſtam eorum in negotiando immunitatem Valentinianus III. ſuſtulit, c. 34. n. 4. Eodem omni & ſolo, quo per illa quinque ſæcola interdictum fuerat Clericis negotio, interdictum item eſt & per tria ſæcula ſubſecuta, I I I. l. 3. c. 18. n. 1. 2. Et eorum negotio ſimiliter aliquid aſperſum eſt privilegii à Principibus, n. 6. 7. Eodem rurſus illo ſolo prohibebantur negotio Clerici & Monachi ſub Imperio Caroli Magni & ſtirpis ejus, I I I. l. 3. c. 19. n. 1. 2. De ſolis majoribus id intelligendum eſt: aliàs enim, majorem quippe partem conjugatis, ut major erat neceſſitas, ita & libertas, n. 8. Strictiùs adhuc Concilia negotio prohibent Clericos poſt annum milleſimum. Sed id tamen de eo intelligendum eſt negotio, quo opes congerantur, non quo vitæ conſulatur, I I I. l. 3. c. 51. n. 2. 3. Damnantur maximè, etiam cum anathemate ab Avenionenſi an. 1279. Concilio Clerici qui frumentum vel vinum emunt viliùs, venditurì cariùs, n. 2. §. *In Concilio Avenionenſi.*

Clericorum ſcientia.

Illiterati ſunt irregulares, eoſque Concilia prohibent Ordinibus, I I. l. 1. c. 88. n. 1. c. 89. n. 1. 5. 16. Presbyterorum plus ſæpè nocet ignorantia, quàm mala vita, ex Agobardo, c. 90. n. 8. Quæ ſcientia Clericum deceat Scripturarum aſſidua lectione fiat ex Hieronymo pectus ejus Bibliotheca Chriſti, c. 88. n. 2. Iis innutriator, c. 89. n. 2. 8. Neceſſaria eſt ei & Canonum peritia, c. 88. n. 4. Eorum ſaltem qui ipſum & ejus officium attineant, c. 89. n. 5. 6. Etſi verò peritos optarent Diaconos & Presbyteros, ſatis tamen eſt Conciliis Galliæ ſexto ſæculo, ſi tum baptizandi ritum non ignorarent, tum planè & expeditè poſſent legere, I I. l. 1. c. 89. n. 5. Quòd ſi ad legendum non eſſent exercitati, manualibus privarentur diſtributionibus, I I I. l. 2. c. 25. n. 7. Haud multò plura requiruntur ab iis ſeptimo ſæculo Synodi Hiſpaniæ, I I. l. 1. c. 89. n. 6. Plura quidem exigunt à Presbyteris & Parochis Capitularia Caroli Magni, ſcilicet in ſacris ſint Scripturis inſtituti, Canonum ſint periti, totum memoriâ teneant Pſalterium, Pœnitentiale benè ſciant, cantum & computum, I I. l. 1. c. 90. n. 2. 7. At quàm multi tunc eſſent miſeræ tenuitatis ac ignorantiæ, & adhiberentur tamen, *ibid.* Item & poſt annum Chriſti milleſimum, ubi haud aliud expetit Ravennas an. 1311. Concilium, quàm ut Parochi poſſent competenter legere & divinum cantare Officium, c. 91. n. 5. Quid tunc & ſequentibus ſæculis præſtitum ut illa depelleretur ignorantia, c. 91. n. 6. 7. 8. 9. 10. 11. Jus civile Clericis non admodum conſentit, iis tamen ut utile eſſe poſſit? I I. l. 1. c. 91. n. 14.

Clericorum inter ſe conſeſſus & ordo.

Inter Presbyteros, Diaconos & reliquos inferiores Clericos ſedendi & procedendi ordo ſuit ſemper ab ordinationis tempore petitus, I. l. 1. c. 44. n. 8. Exceptis Eccleſiæ Dignitatibus & Officiis, quorum non alius erat ordo, quàm qui ab Epiſcopo in iis promovendis deſignabatur, *ibid.* Suum Clerici locum & ordinem, videlicet ab ordinationis ævo petitum, cum pietate ſervare poſſunt, imò debent, ſecuſque facientibus Leo ſuccenſuit, I. l. 2. c. 3. n. 7. 8. Quod jubet Leo, jubet & Gelaſius Papa & Concilium I I. Milevitanum, n. 10. Intelligendum id tamen eſt de publicis conſeſſibus & cærimoniis, non autem de privatis, in quibus præcipua laus humilitas, n. 11. De Epiſcoporum inter ſe ordine, v. tit. de Epiſcopis, ubi de eorum conſeſſu & ordine.

Clericorum Congregationes, v. tit. *Congregationes Clericorum.*

Clinici.

Adhuc multi erant ſæculo nono ob devictas à Carolo Magno multas Infidelium nationes. Hos propter ipſorum irregularitatem jubet Pariſienſis V I. an. 829. Synodus ab Ordinibus arceri, I I. l. 1. c. 86. n. 1. 2.

S. Clodoaldus.

S. Clodoaldus Clodulphusve Clodomiri Regis filius è cæde fratribus ſuis à patruis Childeberto & Clotario illata elapſus, ſibi capillos incidens Clericus factus eſt, ac poſtea Presbyter, I. l. 2. c. 39. n. 2. I I. l. 1. c. 27. n. 5. 6.

Cluniacenſes.

Abbatia Cluniacenſis circiter annum 912. à Bernone Abbate, olim Comite fundatur, inſtaurat ſancti Benedicti in Gallia Ordinem, & fit ejus caput, I. l. 3. c. 25. n. 6. Ipſa ſui fundatione dicatur Cluniacum Eccleſiæ Romanæ, c. 28. n. 4. Hinc ſtatim ab initio aut non multò poſt Congregatio Cluniacenſis ſuperſtructa eſt privilegiis Apoſtolicis, c. 28. n. 6. De iiſdem privilegiis, c. 36. n. 9. 10. Prima fuit omnium Congregationum, plurium ſcilicet Monaſteriorum & Abbatum ſub unius Abbatis imperio, I. l. 3. c. 25. n. 6. & 10. Imò ſolum ex iis Cluniacum propriè vera erat Abbatia, Cœnobia verò ferè alia Prioratus erant & Obedientiæ ſub unius Abbatis Cluniacenſis regimine, qui Priores illos per ſe eligere & ad nutum revocare poterat, c. 68. n. 5. 6. 7. 8. 9. 10. Quàm brevi excreverit, c. 68. n. 4. Pontius Abbas Cluniacenſis pugnat cum Abbate Caſſinenſi de titulo Abbatis Abbatum, & vincitur, c. 58. n. 1. 7. Cluniacenſes vel ſub initia Congregationis ſuæ aliquid accipiebant ab iis quos recipiebant, I I I. l. 1. c. 55. n. 1. §. *Jam.* Ubivis gentium Tyrocinium ponerent Novitii Cluniacenſes, nonniſi tamen Cluniaci profitebantur, aut profeſſionem ſuam conſummabant, I. l. 3. c. 58. n. 8. c. 69. n. 5. Hinc ſenſim omnia Congregationi illius Monaſteria in conſortium venere privilegiorum domûs ipſius Cluniacenſis, c. 28. n. 8. Leo X. Papa conceſſit omnium primus Priori S. Martini de Campis apud Lutetiam, ut Novitios ſuos admitteret ad profeſſionem, nec neceſſe haberet eos Cluniacum mittere, I. l. 3. c. 68. n. 5. Officia Clauſtralia Cœnobii Cluniacenſis, c. 69. n. 15. 20. Filiæ Cluniacenſis Abbatiæ, c. 68. n. 14. Imperatores Græci in communionem precum & in ſpiritualem quandam ſocietatem voluere à Monachis Cluniacenſibus admitti, iiſque Eccleſiam Conſtantinopoli conceſſerunt, I. l. 2. c. 25. n. 6. In eandem communionem admiſſi Reges Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ, Germaniæ, Hungariæ, & Occidentis Imperatores, I. l. 3. c. 58. n. 6. Abbati Cluniacenſi & Claravallenſi Hiſpania fuit olim tributaria, I I I. l. 1. c. 32. n. 9. §. *Nec.* Hugo Cluniacenſis Abbas Alphonſo Hiſpaniarum Regi conceſſit an. 1070. quotidianam in Refectorio Præbendam Monachalemve portionem, quæ ſtatim ejus nomine pauperibus erogaretur: item & unum ex altaribus Eccleſiæ, in quo omnia quæ offerrentur ſacrificia, ſaluti ejus eſſent, I. l. 3. c. 64. n. 6. Suas ob eleemoſynas Cluniacum habebatur ut totius Orbis ærarium, I I I. l. 3. c. 49. n. 7. Quanta eſſet ejus hoſpitalitas, *ibid.* Excidium Regularis olim diſciplinæ ortum eſt ex pueris in ætate nondum ſatis matura ad profeſſionem admiſſis, I. l. 3. c. 55. n. 2. Reformatio Cluniacenſis an. 1458. ab Abbate Joanne Borbonio Epiſcopo Anicienſi, I I I. l. 2. c. 26. n. 9.

Coadjutor Epiſcopi.

Coadjutor etſi poteſt Epiſcopo adjici, non tamen debet ante mortem ejus ordinari, ne contra Canonem Nicænum duo ſint in eadem civitate Epiſcopi, I I. l. 2. c. 52. n. 1. c. 56. n. 5. Contraria tamen exempla in primis etiam Eccleſiæ ſæculis & deinceps, I I. l. 2. c. 55. n. 10. 12. c. 56. n. 2. 3. c. 57. n. 5. §. *Pervenit.* Ut Coadjutorem ſibi adſciſceret Epiſcopus, non recurri ſolebat ad Romanum Pontificem ante annum Chriſti milleſimum, ſed ad Concilia Provincialia, Metropolitanum & Principem, c. 57. n. 4. 5. 6. 9. 11. c. 58. n. 6. 7. 8. 9. Quare ad Principem c. 57. n. 8. Aliquando tamen etiam & ad Romanum Pontificem, c. 57. n. 2. 7. Difficiliores erant Romani Pontifices in illis permittendis, quàm Concilia, Epiſcopi, & Principes, I I. l. 2. c. 55. n. 1. c. 57. n. 2. Concilium Tridentinum omnes cum ſpe ſuccedendi Coadjutores ad omnia alia Beneficia quàm ad Epiſcopatus & Abbatias proſcripſit: iſtoſque etiam decrevit nonniſi urgente gravi neceſſitate à Romano Pontifice concedi, c. 59. n. 10. 11. Huicque Decreto conſentaneam Ludovicus XIII. an. 1619. edidit Declarationem n. 12. Cauſa illa neceſſitaſque gravis eſt præſertim cùm ſenecta vel ægritudine non poteſt Epiſcopus ſua obire munia, I I. l. 2. c. 57. n. 7. 12.

Collecta.

Collectæ ab Apoſtolis inſtitutæ, I I I. l. 1. c. 1. n. 9. Inde ab Eccleſia factitatæ, c. 2. n. 7. 8. Prohibuit ſecundum ſub ſancto Carolo Borromæo Concilium Mediolanenſe, quominus fierent per puellas, c. 15. n. 10.

Colomanus.

Colomanus Geyſæ Regis filius exeunte undecimo ſæculo Epiſcopus Varadinenſis fit Hungariæ Rex diſpenſatione Pontificia mortuo abſque liberis & fratribus Ladiſlao Hungariæ Rege, I I I. l. 3. c. 24. n. 12. §. *Nec.*

Colonienſis Eccleſia, v. indic. Geograph.

Comes Palatii.

Quæ ejus munia, quæ dignitas, I I. l. 3. c. 91. n. 10. *& ſeqq.*

Comites.

Non erat initio id poteſtatis nomen, ſed dignitatis ſolùm. Additæ tunc poſtmodum Comitibus Præfecturæ Civitatum

vel Provinciarum, ſed ad nutum amovibiles uſque ad Caroli Magni tempora, III. l. 1. c. 26. n. 2.

Comitia Regni, II. l. 3. c. 46. & 47.

Sic vocabantur in Gallia Placita illa in quibus Rex, aut abſente Rege Comes Palatii dictus, cauſas in Regio Palatio cum Epiſcopis & Optimatibus Regni finiebat, II. l. 3. c. 46. n. 5. 6. Præibant in iſtis Comitiis Conſiſtoriiſve Regiis Epiſcopi Proceribus omnibus laicis & Officialibus Regni, n. 7. Quàm & Reipublicæ & Eccleſiæ illa Epiſcoporum præſentia eſſet ornamento & præſidio, *ibid.* Vocabantur & Synodi, n. 8. In iis agebantur quæ majoris erant momenti, n. 9. 10. Regnante Clodovæi proſapia frequentes habebantur, ſed non quolibet anno. Eâ concidente cœperunt annis ſingulis haberi: Sub Caroli Magni ſtirpe bis etiam anno quolibet. Sub ſtirpe Hugonis Capeti cœpere dici Parlamenta. Et quidem cum deambulatoria fuiſſent, ibique haberentur ubi Rex indixiſſet, à Philippo Pulchro Pariſiis affixa ſunt. Et Carolus V. voluit per totum annum protrahi: eoque effectum eſt tandem, ut ab iis abſuerint Epiſcopi, II. l. 3. c. 47. n. 3. Conventus iſti Generales ſeu Comitia in duos ſecabantur Conventus, unum Epiſcoporum ſolorum, alterum Procerum cum iiſdem Epiſcopis. Primus dicebatur Synodus vel Concilium: Secundus Placitum: quanquam & promiſcuè dicti ſunt etiam Concilium, Conſilium, Synodus & Placitum, II. l. 3. c. 47. n. 2. His Galliæ Comitiis non admodum diſſimilia fuere Concilia IV. V. VI. VII. VIII. XII. XIII. & XVI. Toletana, c. 47. n. 4. 5. 6. 7. 8.

De iiſdem Comitiis ſub Carolo Magno & ejus ſtirpe, II. l. 3. c. 51. & 52.

Comitia Regni tum in tres ſecabantur Conventus, eodem tamen loco & tempore habitos; primum Epiſcoporum cum Presbyteris utique & Diaconis de rebus Eccleſiaſticis: ſecundum Abbatum cum probatis Monachis de rebus Monaſticis, etſi hactenus non alium ab Epiſcopis conventum Abbates feciſſent: tertium Comitum Regni, Magiſtratuum ac Judicum, II. l. 3. c. 51. n. 1. 2. 3. 5. Tres verò Conventus illi conjunctim etiam ibidem aliquando conſultabant, n. 1. Comitia iſthæc vocabantur promiſcuè Placita, Conventus Generales, Synodi, Conſilia & Concilia; quanquam Concilii nomen & ipſi hærebat ſæpe Epiſcoporum Conventui, n. 4. Nec tamen omnes Regni Præſules iis intererant, n. 11. Bis anno quolibet habebantur aut potius haberi debebant: quominus enim illa per annum haberentur, impediebant aliquando bella aut alia negotia, II. l. 3. c. 51. n. 9. c. 52. n. 9. Aliquando ſed raro in pluribus Regni locis eodem tempore habebantur iſta Comitia, tribus illis ſingula Conventibus ſuis conſtantia, c. 51. n. 1. c. 52. n. 8. Cum autem bis per ſingulos annos deberent haberi iſta Generalia Comitia, iſtive Conventus Generales, alter erat tamen altero frequentior & nobilior, in ipſoque habebatur Regis Palatio, à quo & convocabatur, qui & ei quoque intererat, II. l. 3. c. 51. n. 9. c. 52. n. 1. 2. 3. Plura hujuſmodi Palatia, c. 52. n. 6. Similia apud Germanos per eandem ætatem Comitia, c. 51. n. 15.

De Regni Comitiis poſt annum milleſimum, II. l. 3. c. 54. & 55.

Perrexere haberi Comitia Regni poſt annum milleſimum ſed minus frequentia. Plura eorum exempla, II. l. 3. c. 54. Dicta ſunt etiam poſtmodùm Parlamenta & Curiæ, n. 5. 9. Cœpit præſertim primus ea ſæpiùs convocare Carolus VII. ac alii deinde, n. 14. Romani Pontifices Generalia collegere Concilia, quæ erant veluti univerſalia Comitia Orbis Chriſtiani, & in quæ tum later tum Reges ipſi ſeu per ſe ſeu per Oratores conveniebant, II. l. 3. c. 55. n. 1. 2. 3. Quando in ea Plebeiæ Communitates cœperint admitti, n. 8. Sua fuere ſimiliter in Anglia, n. 4. ad n. 11. Sua in Germania, in Hungaria, in Polonia, in Hiſpania, n. 11. 12. 13.

Commendæ.

De Commendis ſexto, ſeptimo, & octavo ſeculo, II. l. 3. c. 10. 11. 12. 13.

Dum Eccleſia quæpiam Epiſcopalis à Barbaris aut alia quapiam ratione fuerat vaſtata & ſciſſa, nec ejus ſupererat Epiſcopus, hanc Gregorius vicino cuipiam Epiſcopo, propriam jam licet Eccleſiam regenti commendabat, ut in eam ei quoad poſſet curam impenderet, II. l. 3. c. 10. n. 1. 3. Exemplum antiquius huic affine, n. 15. Breviores adhuc aliæ erant tunc temporis Commendæ: ut cùm defuncti cujuſpiam Epiſcopi Eccleſiam Epiſcopo alii, quoad novus eligeretur, commendabat Gregorius regendam, aut ut aiebat viſitandam, unde & hic appellabatur Viſitator, c. 10. n. 2. 3. Iſte verò ſeu Commendatarius ſeu Viſitator nihil ex commendata ſibi Eccleſia præter expenſas ſuas decerpebat, *ibid.* Similiter Epiſcopis quos è Sedibus ſuis ejeciſſent Barbari, Abbatias aliquando commendabat in temporalibus & ſpiritualibus adminiſtrandas, II. l. 3. c. 10. n. 4. Alia exempla Abbatiarum extra hunc quoque caſum Epiſcopis commendatarum quæ ad poſterioris hujus ætatis noſtræ Commendas magis pertineant, n. 13. & 14. Et a Clericis quoque aliis adminiſtrata tum leguntur Cœnobia, Abbatiæve. Quid de iis Gregorius ſentiret, II. l. 3. c. 10. n. 5. 6. 9. 10. 11. 12. 14. Ut poſſunt vel probari vel damnari Commendæ, c. 10. n. 15. c. 13. n. 13. § *Hinc*. In Gallia Epiſcopi & Concilia Clericis eadem ætate Abbatias quoque ſeu Cœnobia regenda commendabant: atque in Epiſcoporum erat poteſtate, ut Clericis iſtis aliquid vel nihil prioris Eccleſiæ cui inſcripti erant relinquerent; ex iſtorum verò Cœnobiorum proventibus nihil iſti iidem Clerici decerpere poterant, niſi quantum opus eſſet ad ſui ſuſtentationem, II. l. 3. c. 11. n. 1. 2. 4. 6. S. Anſbertus ex Abbate Fontanellenſi provectus in Rotomagenſem Archiepiſcopum, illam eandem conſervat Abbatiam, n. 8. Commendarum genus tum à Laïcis tum à Clericis illa ætate uſurpatarum, & in utriſque damnatum ab ejuſdem ætatis Conciliis, c. 11. n. 11. 12. Principes ipſi, quòd alioqui non poſſent inquiebant, Regnum & Eccleſiam adverſus Sarracenos, Saxones ac Friſones tueri, plurimas invaſerunt Abbatias Eccleſiaſque alias, earumque prædia & proventus: iſtaque Ducibus ac Præfectis exercituum attribuerunt, ut iis quoad viverent, fruerentur, II. l. 3. c. 12. n. 1. 2. Confirmatum deinde id omne fuit in Liptinenſi ſub Carolo Magno an. 743. Concilio, cui aderat S. Bonifacius ſedis Apoſtolicæ Legatus cum utroque Cleri Ordine ac Monachis, qui & in id omnes ob inſtantem temporum neceſſitatem conſenſerunt, n. 5. Et anno 744. ſub Pipino in Concilio Sueſſionenſi, cui ſimiliter aderant uterque Cleri Ordo ac Monachi, n. 8. Id item Zachariæ Papæ conſenſu munitum, n. 10. Multa ſcitu digna obſervantur in iſtiuſmodi ſtatuta, n. 6. Vim non debebant habere niſi quandiu ipſa illa duraret Regni neceſſitas, *ibid.* Hinc in Gallia diſtinguebantur duo Abbatum genera, alii dicebantur Abbates legitimi, hoc eſt Regulares, quibus ea redituum Monaſterii copia relinquebatur quæ alendo Monaſterio ſufficeret: Alii dicebantur Abbates Milites ſeu Commendatarii, quibus reliqua Monaſterii bona adjudicabantur: & hi illos Abbates alios abſolvebant à munere militem ad exercitus Regios ducendi, II. l. 3. c. 12. n. 9. Iſta hujuſmodi bonorum uſurpatio facta fuerat ſub Carolo Martello, ut bellorum ſufficeret impenſis: immo jam tum inveteratum erat malum, n. 12. Jam enim Clodovæus ipſe in hujuſmodi uſurpationes prævenerat, n. 13. Teſtiſica Caroli Martelli hiſtoria, II. l. 3. c. 17. n. 5. 8. Apologia illius, c. 25. n. 2. Initio ſæculi octavi vix quiſquam erat Miniſter aut Officialis Regius, qui non Cœnobium aliquod invaſiſſet, Tonſurâ ſuſceptâ, ſuſcepto & Abbatis nomine, ſede ſibi cum uxore & liberis in domo Abbatis defixâ, II. l. 3. c. 12. n. 14.

De Commendis Clericorum ſub Pipino, Carolo Magno, & tota ejus proſapia, II. l. 3. c. 13. 14. & 15.

Exempla Commendarum Epiſcopis aliiſque Clericis datarum ſub Pipino & Carolo Magno, c. 13. n. 2. 3. Alia ſub Carolo Magno & Ludovico Pio, c. 13. n. 8. Alia ſub Carolo Calvo, n. 9. & 12. Alia ſub Carolo Simplice, c. 14. n. 5. Alia poſtmodum, c. 14. n. 6. 7. Alia item c. 15. n. 1. 2. 3. Alia & in Oriente, c. 15. n. 9. 10. 11. Damnatæ Commendæ in Concilio Tullenſi ſub Carolo Calvo, II. l. 3. c. 13. n. 10. In Conciliis item Tricaſſino & Romano à Joanne VIII. habitis, & in Concilio Troſleiano ſub Carolo Simplice, c. 14. n. 1. 3. Commendarum iſtarum aliæ cauſas habuere tolerabiles & excuſabiles, c. 13. n. 6. 9. 11. c. 14. n. 15. Aliæ neceſſarias vel ſaltem juſtas & licitas, c. 13. n. 13. c. 14. n. 5. 6. 7. c. 15. n. 1. 6. 10. 11. 12. 13. Minima etiam Beneficia quæque dabantur tum in Commendam, c. 15. n. 14. Excuſatur Alcuinus qui Abbatias quinque habebat in Commendam, & Carolus Magnus, à quo partem earum habuerat, II. l. 3. c. 3. n. 7. §. *Quæ*

De Commendis Laïcorum eadem Caroli Magni & Regia ejus familia ætate, II. l. 3. c. 16. 17. 18.

Ut ſub Carolo Martello olim, ita & ſub Pipino perrexerunt Laïci invadere Cœnobia Abbatiaſve, Xenodochia, &c. c. 16. n. 10. Perrexerunt & ſub Carolo Magno, adeo ut nec ſibi temperarent à Sanctimonialium Abbatiis, ipſaque Eccleſiæ bona ipſi inter hæredes ſuos partirentur, c. 16. n. 3. 4. Cui malo non aliter occurrere potuit, quàm ſtatuendo an. 803. ex Epiſcoporum, Leoniſque etiam III. conſilio, ut iſta bona nonniſi ſub precario habere permitterentur, c. 16. n. 7. Mollius adhuc agere neceſſe habuit Ludovicus Pius cum iſtis aut ſimilibus invaſoribus Laïcis, nempe jubendo an. 823. ſubſcribentibus etiam Epiſcopis & Comitibus, ut Laïci illi bona hujuſmodi hactenus habita piè uterentur, nec alia jam invaderent, ſed imò protegerent, II. l. 3. c. 16. n. 9. §. *Anno.* Sed & ipſi Carolus Magnus & Ludovicus Pius etſi ægrè & inviti, Laïcis tamen Abbatias etiam & res Cathedralium aliarumve

aliarumve Eccleſiarum commendavere, n. 5. Quanquam tum in hæc, tum in privata alia revocanda quoad potuerunt incubuere, n. 8. 7. 9. Abbatias & quidem etiam Monialium Carolus Calvus Laïcis commendavit, II. l. 3. c. 17. n. 1. Querelæ Conciliorum his temporibus habitorum, c. 17. n. 1. 3. 4. 5. 6. Dat & ipſe Deo pœnas, n. 1. § *Quantas*. Eadem audent ejus ſucceſſores, n. 11. Epiſcopatus etiam à Laïcis occupati, adeo ut eorum unus cum conjuge ſua in Epiſcopali ſede per annos ſex & ampliùs ſederit, n. 9. 11. Afflavit hac eadem ætate Germaniam & Italiam hæc eadem peſtis Commendarum Laïcis traditarum, II. l. 3. c. 18. n. 1. 2. 5. Egregium Ottonis I. Imperatoris exemplum, à quo Abbatiam petebat Comes quidam, cujus opera videbatur ei maximè tum neceſſaria, n. 8. Vaſtavit & eadem peſtis Orientem, ubi ab Iconoclaſtarum tempore Epiſcopatus & Abbatiæ cœpere Laïcis dari, ejectis ſcilicet è domibus ſuis Epiſcopis & Abbatibus orthodoxis, n. 3. Vetat ſub anathemate Synodus VIII. Generalis fundos Eccleſiæ donari vel permitti Principibus ab Epiſcopis & Abbatibus, n. 3. Alia ibidem cauſa Monaſteriorum ibidem à Laïcis invaſorum, n. 5. §. *Simillimum*. Viri Monialium & fœminæ Monachorum Monaſteriis ibidem præficiebantur, n. 5. §. *Alia*

De Commendis Epiſcopatuum, Abbatiarum, Prioratuum, Parochiarum ab anno 1000. *uſque ad* 1300. II. l. 3. c. 19.

Hugo Capetus & Robertus Reges cùm ipſi Abbatiam aliquandiu poſſediſſent, omnes omnino Abbatias Regularitati & Regularibus reſtituere, c. 19. n. 1. Nec medio undecimo ſæculo Clericus poterat ad Abbatiam aſpirare, niſi vitam velle Monaſticam amplecti, n. 2. Cœpere tamen exeunte illo eodem ſæculo, ſeu ſub Gregorio VII. Commendatarii Abbates fieri rectorum ex Clericis: nempe has ipſe permiſit Epiſcopis & Cardinalibus, n. 3. At ut non dabantur Eccleſiæ neceſſitati vel utilitati Commendæ iſtiuſmodi, ita erant & rariſſimæ, n. 4. Occurrunt & duodecimo ſæculo exempla Abbatiarum Epiſcopis commendatarum, *ibid.* Sæculo decimotertio non facilè occurrunt Commendæ Epiſcopatuum aut Abbatiarum: occurrunt verò creberrimè Prioratuum, Parochiarum & inferiorum Beneficiorum, II. l. 3. c. 19. n. 5. Salmurienſe an. 1253. Concilium non indignatur commendari Clericis Prioratus, modò priſtinum retineant in iis numerum Monachorum. Alterum Salmurienſe an. 1276. Concilium patitur ut dentur Clericis Prioratus, modò ne ii ſint qui duobus Monachis præter Priorem alendis ſufficiant, n. 5. Omnes prorſus Parochiarum Commendas proſcripſit Lugdunenſe II. an. 1274. Concilium, nec revixere niſi poſt annum 1300. Nullæ quoque tunc vel pauciſſimæ commendabantur Abbatiæ aut Epiſcopales Eccleſiæ, c. 19. n. 9.

De Commendis Clericorum poſt annum milleſimum trecenteſimum, II. l. 3. c. 20.

Januam ergo rurſus aperuit Commendis Clemens V. & haud habita ratione neceſſitatis Epiſcopatus & Abbatias commendavit. Sed morbo tribus poſt adeptum Pontificatum annis, & ex morbo pœnitentia correptus, eas omnes revocavit, ne iis quidem exceptis, quibus Cardinales donaverat, l. 3. c. 20. n. 1. 2. Ex ſucceſſoribus ejus alii Commendas effuſiſſimè largiti ſunt, alii ab iis fuerunt alieniſſimi; ita ut tamen in illa Commendarum revocatione Cardinales ſemper exciperentur, n. 3. 4. Quomodo erga eas affecta fuerint Concilia Piſanum, Conſtantienſe, Baſileenſe, & Pragmatica Sanctio, n. 5. 6. Querelæ Cardinalis Papienſis contra Commendas, cùm ei tamen præter Epiſcopatum ſuum Papienſem duæ eſſent Abbatiæ commendatæ, II. l. 3. c. 20. n. 7. Quid Leo X. & Concilium V. Lateranenſe an. 1514. ſtatuerint circa Commendas, n. 8. In Concordato quod cum Franciſco I. Rege inivit, ſtatutum ait ut ne Rex nominaret ad Abbatias & Prioratus verè electivos, niſi Religioſum ejuſdem Ordinis, & quidem annos 23. natum, nullâ alioqui futura Regis nominatione, n. 9. Concilium Tridentinum non id putavit à ſe finiendum, quod ſe de Commendis teſtabatur optatiſſimum habere. Popoſcit itaque ſolùm à Pontifice, ut in Regularibus jam commendatis Cœnobiis deſignaretur quiſpiam ejuſdem Ordinis qui eorum præeſſet adminiſtrationi: in iis verò quæ poſthac vacaverint, ne nominet niſi Regulares peritiores & ſanctiores: illorum autem Monaſteriorum quæ capita ſunt Ordinum, ſanxivit non alios ſumtos Abbates, quàm Regulares, II. l. 3. c. 20. n. 10. 11. Aliud ejus Decretum ſuper Commendis, n. 12. Prohibuit prorſus ne quis cum Epiſcopatu in Titulum, haberet alium in Commendam, n. 13. Diſpenſatur Romæ hac in parte cum Epiſcopis Germaniæ, ut videlicet Catholicam Religionem contra hæreſim conſilio, opibus & autoritate tueantur, *ibid.* Monita præclara Concilii Rotomagenſis ad Commendatarios, n. 15. Decreta Conciliorum Remenſis, Turonenſis & Aquenſis: item Comitiorum Generalium & Regum Galliæ, c. 20. n. 16. 17. Alia nonnulla obſervanda, n. 18. 19. 20. Quid occaſionem dedit Abbatiarum Commendis, n. 21. Quomodo ſe gerere debeant Commendatarii, n. 15. 20. § *Nec*, & § *Alterum*.

De Commendis Laïcorum poſt annum milleſimum, II. l. 3. c. 21.

Occupabant laici prædia, feuda, & fundos Eccleſiæ ſuſtentandis Clericis deſtinata, partim quæ ipſi aut eorum Majores invaſiſſent, partim quæ ipſis Epiſcopi aut Abbates tradidiſſent, eos ſibi fidei & hominii ſacramento adſtringentes, & adſciſcentes eos ſibi in Patronos & defenſores, n. 1. n. 2. 3. 4. Sed & ex iis nonnulli Abbatias, Archidiaconatus, Parochias, Præpoſituras &c. cum prædiis quæ iis erant affixa, occupabant, n. 5. § *Quo*. Id mali per Galliam, Hiſpaniam, Angliam & Italiam graſſabatur, n. 21. n. 2. 3. 4. 5. In laïcis Parochiarum Commendis permodicus erat veris ipſis Parochis proventus, n. 8. Excommunicationum terrore adigendi fuere ad Eccleſias Eccleſiarumque prædia Parochis, Abbatibus & Epiſcopis reſtituenda, n. 6. 7. 8. De laïcis per Orientem Commendis, n. 13.

Communio.

Jubet Concilium II. Turonicum patere Sancta Sanctorum laicis viris ac mulieribus ad communicandum. Bracarenſe è contrà alios quam Clericos vetat Sanctuarium ingredi etiam ad communicandum. Toletana IV. Synodus ſtatuit, ut Sacerdotes & Levitæ communicent ante altare, in Choro Clerus, extra Chorum populus, I. l. 2. c. 79. n. 1. Laïcos omnes Euchariſtia reſici jubet Canon Agathenſis tribus ſaltem ipſis Paſchæ, Pentecoſtes, Natalisque Chriſti diebus, II. l. 3. c. 31. n. 15. Tempore item Caroli Magni ter ſaltem in anno ea reſici jubebantur, I. l. 2. c. 83. n. 6. Ni tamen plurim fieret, valde periculoſum id Jonæ Aurelianenſi Epiſcopo videbatur, n. 7. Hanc ſaltem Clericis Presbytero inferioribus Toletanum an. 1324. Concilium figit legem, III. l. 1. c. 73. n. 1. Hortatur Theodulphus Aurelianenſis item Epiſcopus, ut ſingulis diebus Dominicis Quadrageſimæ, in die Cœnæ, Paraſceves, Sabbathi ſancti, & omnibus Paſchalis hebdomadæ diebus, I. l. 2. c. 83. n. 6. Optabat Carolus Magnus ut ſingulis Dominicis communicarent omnes, *ibid.* Amalarius et diebus ſingulis, n. 7.

Communio ſub una ſolùm ſpecie jam tum 13. ſæculo fiebat Hieroſolymis ob majorem Peregrinorum concurſum, III. l. 1. c. 13. n. 4. § *Ex his*. Conſtitutiones Archiepiſcopi Cantuarienſis eodem ſæculo communionem ſub utraque ſpecie permittunt in minoribus urbibus ſoli Celebranti, III. l. 1. c. 78. n. 8. v. tit. *Euchariſtia*.

Comœdi, v. tit. *Spectacula*.

Inter Irregulares à Gennadio referuntur, qui in ſcena luſerunt aliquando, II. l. 2. c. 65. n. 55.

Compoſtellana Eccleſia. v. indic. Geograph.

Concilia Generalia.

Generalium Synodorum convocandarum autoritatem ait Gregorius ſedi Apoſtolicæ B. Petri ſingulari privilegio eſſe traditam, & nullam unquam Synodum ratam legi quæ Apoſtolica autoritate non fuerit fulta, I. l. 1. c. 11. n. 9. Scripſere tres Patriarchæ, Alexandrinus Antiochenus & Hieroſolymitanus, licet nec adeſſe Synodo VII. Generali poſſent, nec ad eam Vicarios dirigere, quòd ab infidelibus Principibus quorum ſub jugo erant, vetarentur: nihil tamen ponderis & autoritatis defuturum ejus Decretis, propterea quod ei per ſuos Legatos adeſſet Romanus Pontifex, & Decretis ejus concordaret, c. 13. n. 6. Pſeudoſynodum Oecumenicam Iconoclaſtarum Stephanus Martyr eo repudiavit argumento quòd Romano Pontifici, ſine cujus autoritate res Eccleſiaſticæ ad normam dirigi non poſſunt, non fuerit probata, n. 14. n. 8.

Concilia Provincialia, Nationalia, Univerſalia.

De iis primùm uſque ad Caroli Magni tempora, II. l. 3. n. 45. 48. 49. 50.

Poſt ipſa Apoſtolorum Concilia nulla primùm occurrunt, niſi Victoris Papæ tempore pro feſto Paſchæ, ſcilicet ad calcem ſecundi ſæculi, & deinceps tempore Stephani de Hæreticorum baptiſmo. Eaque ferè in Oriente ſola fuerunt, niſi ſi pauca Africæ excipiantur, II. l. 3. c. 45. n. 1. Erant autem iſta ex pluribus Provinciis, ut proinde Concilia Nationalia, Univerſaliave fuerint anter Provincialia, n. 2. Jam tum tamen erant Provincialia Concilia tempore Firmiliani Stephanive, eaque ſemel in annó habebantur, & ita quidem, ut ad ea neceſſe eſſet Epiſcopos convenire, n. 2. 3. Exeunte eodem tertio ſæculo bis in anno habebantur iſta Concilia Provincialia, ſeu ut adhuc vocabantur Ordinaria: quem uſum firmavit poſtea Concilium Nicænum, Antiochenum, Calchedonenſe &c. II. l. 3. c. 45. n. 3. Et in Occidente Leo, Concilium Regienſe &c. ſcilicet ubi facilè haberi poſſent, n. 9. 10. His autem præerat Metropolitanus nec ſine eo poterant fieri, n. 3. Præter Provincialia atque iſta, alia erant Nationalia, Univerſaliave aut Diœceſana dicta, ſcilicet ex omnibus aut plerique Regni unius, vel Diœceſeos ſeu Exarchatûs Provinciis, n. 4. 5. Quæ tamen Diœceſana Univerſaliave Concilia nihil minoribus & Provincialibus

illis officiebant, n. 5 9. Univerſalia illa juſſit Concilium III. Carthaginenſe ſingulis annis ſemel haberi: ſed quod inde fatigarentur Epiſcopi, ſtatuit Concilium II. Milevitanum, ut tum ſolùm haberentur cùm ea poſtulaſſet Africæ neceſſitas, II. l. 3. c. 45. n. 5. 7. Quædam eorum in Hiſpania, Gallia, Italia, Illyrico per prima quinque Eccleſiæ ſæcula, n. 8. Quædam item alia Univerſalia ſeu ex variis Provinciis conflata iiſdem ſæculis, c. 49. n. 1. Per illa eadem ſæcula ſolis conſtabantur Epiſcopis (ſedebant autem pro ſuæ quiſque Ordinationis ævo, c. 45. n. 12. & c. 50. n. 12.) niſi quòd majorum Eccleſiarum Presbyteri Conciliis ſuæ Civitatis aderant, c. 45. n. 11. 12. c. 50. n. 3. Adfuere jam tamen Presbyteri tempore Clodovæi, quin & ſeptimo ſæculo Diaconi intereſſe jubentur in Concilio IV. Toletano, Presbyteris ſcilicet pone Epiſcopos ſedentibus, Diaconis verò poſt Presbyterorum ſedilia ſtantibus, c. 50. n. 12. 15. Immo & ſextu jam ſæculo Diaconi Conciliis ſubſcripſerant, I. l. 2. c. 23. n. 19. Eodem ſeptimo ſæculo Abbates Concilio VIII. Toletano ſubſcribunt, & quidem ante Presbyteros ab Epiſcopis abſentibus delegatos, II l. 3. c. 50. n. 13. Quædam adhuc Univerſalia in Gallis à Clodovæi tempore uſque ad Carolum Magnum, ſcilicet Agathenſe, Aurelianenſia quinque prima, Pariſienſe II. & III. Lugdunenſe II. Turonenſe II. Matiſconenſe I & II. c. 48. n. 1. uſque ad n. 10. Ex Univerſalibus autem Galliæ Conciliis alia erant ex pluribus, alia ex omnibus Provinciis. Scilicet ubi in plura Regna pro pluribus Clodovæi filiis partitum eſt Regnum, ſua ut plurimum quiſque eorum ſejunctim Univerſalia colligebant Concilia, etſi aliquando unum ex omnibus illis Regnis Univerſale conſluebat, II. l. 3. c. 49. n. 4. Non tam frequentia fuerunt Univerſalia Galliæ Concilia quàm optaſſent Epiſcopi. Statuit Agathenſe ut ſingulis annis cogerentur; nec tamen ita ſe res habuit: immo nec vim obtinuiſſe videtur quod poſtea Matiſconenſe II. ſtatuit, ut unoquoque ſaltem triennio, c. 48. n. 9. 11. Immo iterum nec Provincialia ipſa ſingulis admodum annis habebantur: quin nec aliquando toto biennio, qua de re querebatur Avitus Viennenſis, c. 50. n. 2. Porro cum Provincialia Galliæ Concilia, quippe Ordinaria, & quæ unoquoque anno ſemel iniri ſolerent aut deberent, non egerent juſſione aut conſenſu Regum, c. 48. n. 1. 9. c. 49. n. 6. Univerſalia iſta è contrà non cogebantur niſi juſſione, præceptione, evocatione, & quod idem ſonat, conſenſu Regum: etſi in eorum aliquibus iſtius vel juſſionis vel conſenſus mentio prætermittatur, hæc enim aliunde ſupplenda probatur, II. l. 3. c. 48. n. 1. uſque ad 12. Quas haberet partes Arelatenſis Epiſcopus in Univerſalium Galliæ Conciliorum convocatione, & ut ſenſim illa ejus crevit autoritas, c. 49. n. 1. 3. 5. Explicatur Canon Concilii Turonenſis, qui in ſpeciem innuit non ſatagendum eſſe ſi vetat Princeps Epiſcopos ad Univerſalia illa Concilia convenire, n. 11. 12.

Multa quoque fuerunt Hiſpanis per illam ætatem, ſcilicet à Clodovæi tempore, Concilia Univerſalia ſeu Nationalia, collecta nimirum vel ex pluribus vel ex omnibus Provinciis, quanquam non ſtatis temporibus, II. l. 3. c. 60. o. 4. uſque ad n. 10. Habebantur ibidem juſſu vel permiſſu Regis, nec niſi pro rebus gravioris momenti, n. 5. 6. 7. 8. Inſtar erant Comitiorum Regni: aderant enim & ipſi Optimates & Rex ipſe, n. 7. 10. Sed tamen tribus primis diebus ſoli inter ſe Epiſcopi cum iis quos adlegerant Clericis, excluſis Laïcis deliberabant de rebus ſuis & Eccleſiæ diſciplinâ, n. 10. Annis inſuper ſingulis, ſua erant Hiſpanis aut eſſe debebant Concilia Provincialia: quanquam juſſa enim, fuere nihilominus aliquando intermiſſa, II. l. 3. c. 50. n. 4. uſque ad n. 11. Nec ad ea quandiu ordinaria fuere, interveniebat autoritas Regia, n. 6. 9. Erant & ipſa inſtar Comitiorum particularium cujuſque Provinciæ, quippe quibus & ipſi intereſſent Judices & Laïci Seniores, n. 11. Sua ſimiliter fuere in Anglia per ſingulos annos, & præſertim à Theodori Cantuarienſis tempore, Concilia Provincialia, II. l. 3. c. 50. n. 3. Sua & Italis per ſingulos annos eſſe jubebantur, n. 14. Nec pluries ea præcepit haberi tum VII. tum VIII. Synodus Generalis; quanquam nec tamen de iis habendis admodum poſtea Græci curavere, eaque ubique ſublata dolet Zonaras, II. l. 3. c. 53. n. 9. 11.

De Conciliis ſub Caroli Magni & ejus ſtirpis Imperio, II. l. 3. c. 52. 55. 57.

Sub Caroli Magni & ejus ſtirpis Imperio bina habebantur, aut potiùs haberi jubebantur Univerſalia ſingulis annis Concilia: ſcilicet ipſa bis habebantur Regni Comitia, tribus eodem tempore & loco conſtantia Conventibus, Epiſcoporum videlicet, Abbatum, & Procerum cum Magiſtratibus, v. tit. *Comitia*, ibique *de Comitiis ſub Carolo Magno & ejus ſtirpe.* Erant etiam quandoque hujuſmodi Epiſcoporum Concilia ſeorſim à Comitiis, ut cùm videlicet Regni ſtatus non patiebatur facilè ut hæc haberi poſſent, II. l. 3. c. 52. n. 8. Iſtis aliquando Conciliis præfuiſſe aut præſediſſe Carolus Magnus quo ſenſu legatur, n. 3. Etſi non ſemper, at plurimùm tamen erant in cauſa, cur Concilia Provincialia non haberentur? n. 5. Sed & cùm ſæpè tum Comitia illa, tum Univerſalia illa Concilia haberi multæ cauſæ prohiberent, nec propterea tamen Provincialia iniretur Concilia, iſtorum cogendorum libertatem Reges ipſos rogavere Concilium VI. Pariſienſe, Meldenſe & Tullenſe, nec admodum profecere, II. l. 3. c. 52. n. 9. c. 55. n. 3. 5. Multa nihilominus adhuc habita ſunt poſt annum milleſimum, in eaque etiam Proceres & Laïci conveniebant, c. 57. n. 1. Inſtitere admodum per eam ætatem Romani Pontifices, ut ſingulis annis haberentur. Id indixit etiam proſus Concilium IV. Lateranenſe. Nec admodum tamen parebatur, n. 4. 5. Statuit altero poſt ſæculo Placentinum in Hiſpania Concilium, ut unoquoque ſaltem biennio haberentur, ingreſſu Eccleſiæ prohibens Metropolitanos, ſi ultra biennium ceſſarent, n. 5. Quid needum acquieſceretur, eorumque unò celebratio ubique negligeretur, ſatis fuit Concilio Baſileenſi & aliis communites deinceps, ipſique etiam Tridentino, ſi ſingulis triennis haberentur, II l. 3. c. 57. n. 7. 8. 9. Edixit ex Congregatione Concilii Pontifex, ut in Conciliis iſtis, qui Epiſcopus ordinationis ævo ſuperior eſſet, ſederet quoque primi ante eum etiam, qui Protothronus, ſeu primæ poſt Metropolin ſedis Epiſcopus eſſet: ſederent quoque in iis Abbates Commendatarii, ſed poſt Abbates benedictos: ſoli Epiſcopi voce deciſiva gauderent, niſi Concilium ea quoque donare vellet Presbyteros abſentium Epiſcoporum Procuratores, n. 9. § *Concilium* Multa poſt Tridentinum & ex illo ejus juſſu ſunt habita, ſuàque ut plurimùm acta Romano Pontifici miſere, qui & ea ad illos remittebat cum animadverſionibus Congregationis Concilii, II. l. 3. c. 57. n. 9. Primus à Pontifice confirmanda ſua petiit S. Carolus Borromæus, & primus quoque ex Gallicanis tum habitis Archiepiſcopus Aquenſis ſui an. 1585. habiti petiit confirmationem, n. 9. Cùm iſtiuſmodi confirmationem à Romano Pontifice petere antea non conſuevilſent Concilia Provincialia, *ibid.* Suum quidem olim Nannetis habitum confirmari à Romano Pontifice peteret S. Hildebertus Archiepiſcopus Turonenſis, ſed ob ſingulares ſibi tum rationes, c. 57. n. 2. Ex quo intermiſſa ſunt Concilia Provincialia, funditus interiit Eccleſiaſtica juriſdictio, n. 11.

Extraordinaria Concilia Epiſcoporum qui in urbe Regia reperiebantur, II. l. 3. c. 43. 44. 46. 56.

Non poterat non eſſe ſemper Conſtantinopoli ob ſingularum toto Oriente Eccleſiarum neceſſitates numerus Epiſcoporum ad Aulam Imperatoriam accedentium ſatis ingens, ut quaſi perpetua ex iis conflaretur Synodus. Ei autem præerat Epiſcopus ipſe CP. II. l. 3 c. 43. n. 1. In ea terminabantur difficiliores Orientalium Eccleſiarum cauſæ: vel eas Imperatore Præſuli CP. ipſi delegante, vel illis ipſis partibus eas ultrò ad eundem Præſulem deferentibus, n. 1. 2. Nec de cauſis ſolùm Patriarchatus CP. ipſius in iis agebatur, ſed & de reliquorum Orientis Patriarchatuum, n. 3. Plurima iſtarum Synodorum exempla per prima quæque ſæcula, toto illo cap. 43. Alia item ſub Imperio Caroli Magni, c. 44. n. 3. 4. 5. 6. Quàm multæ in iis cauſæ agitarentur; n. 5. 6. Obſervationes in iſtiuſmodi Synodos, c. 44. n. 5. Eas ipſe CP. Patriarcha congregabat, *ibid.* Quid ſimilitudinis vel diſſimilitudinis inter iſtiuſmodi Concilia & Gallicana Cleri Comitia Generalia, n. 1. De iiſdem adhuc Conciliis extraordinariis in urbe Regia habitis, II. l. 3. c. 46. n. 2. 3. 4. c. 56. n. 6. 7.

Concordata.

Concordatum Germanicum ann. 1448. inter Nicolaum V. Papam & Fredericum III. Imperatorem, II. l. 1. c. 45. n. 4. c. 46. n. 6. §. *diximus.* & l. 2. c. 38. n. 11. 12. Per illud electiones Eccleſiis Epiſcopalibus & Abbatialibus relinquuntur liberæ per ſex menſes alternatim, incipiendo à Februario, ſex aliis menſibus alternatim quoque Romano Pontifici relictis, n. 11. Item factas à Capitulis electiones debet confirmare, imò poteſt eas rejicere, ſi quempiam ipſe digniorem ſubſtituat, n. 11. & 12. Concordatum Francicum inter Leonem X. Papam & Franciſcum I. Regem in Concilio V. Later. editum ac confirmatum, quo abolitur Pragmatica Sanctio, ac Epiſcopatuum & Abbatiarum nominationes ſic Regi conceduntur, ut electionum confirmatio ad ſummum Pontificem pertineat. Summa iſtius Concordati, I I. l. 1. c. 45. n. 8. 9. 10. Summa iterum ejuſdem, II. l. 2. c. 40. n. 1. 4. Multos paſſum eſt adverſarios, l. 2. c. 40. n. 6. 7. Rationes quibus defenditur, n. 1. 6. 8. Confirmatur in Edicto Bleſenſi, cùm Edictum Aurelianenſe paulò antè reſtituiſſet electiones Epiſcoporum, n. 7. 8. §. *Vix.* Extenditur ad Armoricæ & Provinciæ Beneficia, n. 5. Tum ab Alexandro VII. ad Epiſcopatus Metenſem, Tullenſem & Virdunenſem, quandiu Ludovicus XIV. in vivis foret, n. 9. Tum verò eidem Ludovico à Clemente IX. in omne ævum, ſeu quoad eidem

Epiſcopatus, ſeu quoad recèns partas Regi ditiones alias, n. 9. 10. Concordatum Hiſpanicum, I I. l. 2. c. 35. n. 8. Per illud penes Hiſpaniæ Regem eſt nominatio ad Epiſcopatus & Abbatias, qui jam ulus antea ibidem obtinebat, eod. n. 8.

Concubina.

Concubinæ vocabulum ſexto ſæculo legitimam ſignificabat uxorem, ſed minùs ſolemniter ductam, II. l. 1. c. 80. n. 3.

Confeſſio & *Confeſſor*, v. tit. *Pœnitentia & Pœnitentiarius.*

Quæ modò in Confeſſionibus obſervantur, eadem ſæculo 8. 9. & 10. obſervabantur. Tunc videlicet æque ac modò peccata occulta quæque, & peccata etiam cogitando ſolùm admiſſa Confeſſori aperiebantur, & ab eo in peccatorum circumſtantias inquirebatur. Probatur id ex Theodulpho Aurelianenſi Epiſcopo, Concilio I I. Cabilonenſi, Caroli Magni Capitularibus, &c. I. l. 2. c. 11. n. 2. 3. 4. 5. Probatur item ex eo quod Fideles omnes teſte Reginone peccata ſua ſemel in anno, ſcilicet ineunte Quadrageſima confiteri tenerentur, cùm utique nemo dixerit fuiſſe eos omnes publicorum peccatorum reos, n. 11. Probatur rurſus ex eo quod pœnitentiæ publicæ, quibus in publicè peccantes tunc animadvertebatur, Epiſcoporum examini & curæ reſervatæ eſſent: ut proinde, quæ leges in peccatorum negotio Presbyteris tum tradebantur, ad occulta pertineant peccata, c. 11. n. 5. Sed & cùm Epiſcopi & Concilia illius temporis, à quibus jubentur Presbyteri in peccata etiam occulta & in eorum circumſtantias inquirere; eos quoque jubeant ne vel tranſverſum unguem à priſcorum Canonum rigore & diſciplina in pœnitentiis infligendis diſcedere, argumento id eſt & peccata quoque occulta primis ipſis Eccleſiæ ſæculis fuiſſe confeſſioni & pœnitentiæ obnoxia, I. l. 2. c. 11. n. 2. 5. Confeſſiones quaſdam generales iiſdem illis ſæculis 8. 9. & 10. quidam faciebant Epiſcopis vel Conciliis vel Papæ, à quibus item generales accipiebant abſolutiones: ac his tamen generalibus Confeſſionibus jungendæ erant aliæ particulares, n. 9. Et hinc fortè fluxerunt generales illæ confeſſiones & abſolutiones, quæ multis in Eccleſiis fiunt ultima Quadrageſimæ hebdomada, *ibid.* Poſt peccatorum occultorum confeſſiones ſtatim reconciliationem Capitularia Caroli Magni impendunt, n. 11. Peccata levia & quotidiana laici laicis confitebantur, atque adeo & Presbyteris, n. 13 & 14. Tempore Caroli Magni ſi quis quantumvis atrocium criminum reus ea Presbytero confiteri maturabat, non poterat poſtea in jus vocari, dum in cognitionem deveniebant, ſufficiebatque ſola Presbyteri id narrantis fide, I I. l. 1. c. 72. n. 15.

Quis cui ſua poterat peccata confiteri?

Jam uſus obtinuit, ut Confeſſarii in una Diœceſi approbati confeſſiones excipiant fidelium alterius Diœceſis iter illac habentium; immo & à caſibus in altera illa Diœceſi reſervatis eos abſolvant ſi in hac ſua reſervati non ſint & fraus abſit: cùm olim approbati unius Diœceſeos Presbyteri ne poſſent quidem audire eos qui ex alia erant Diœceſi, immo nec eos qui ejuſdem licet Diœceſeos, alterius tamen eſſent Parochiæ, I. l. 2. c. 10. n. 10. & 11. c. 24. n. 5. & l. 3. c. 40. n. 13. Solo enim Pœnitentiario generali excepto, ii qui ab Epiſcopo Confeſſionibus audiendis præficiebantur, intra certa loca certave perſonarum genera conſtringebantur, extra quæ ſuam non poterant juriſdictionem exercere, I. l. 2. c. 10. n. 10. Cùm quis ab Epiſcopo habebat poteſtatem, quem ſibi vellet Confeſſorem eligendi, haud ultrà huic Confeſſori opus erat Epiſcopi approbatione; nec enim ab Epiſcopo Confeſſores approbari, tunc moris erat, eod. n. 10. Sub poſt annum milleſimum leguntur fuiſſe Clericis proprii Confeſſores, nempe in Cathedralibus Eccleſiis vel ipſi Epiſcopi vel Decani, vel Confeſſores tandem ab Epiſcopo iis aſſignati. Duo alicubi in quolibet Capitulo iis Epiſcopo aſſignabantur; alicubi à Decano & Capitulo conjunctim cum Epiſcopo, I. l. 2. c. 10. n. 6. Sic & in unoquoque Decanatu, id eſt, Archipresbyteratu, ſeu plurium ruralium Parochiarum tractu peculiares Clericis aſſignabantur Confeſſores vel ab Epiſcopo, vel à Capitulo, vel à toto ipſo Parochorum tractûs illius Conventu, *ibid.* Iis tamen fiebat aliquibus in locis poteſtas alios Pœnitentiarios adeundi, eod. n. 6. §. *In Epiſcopatu.* In aliquibus locis non niſi de certa Prælatorum ſuorum licentia poterant Clerici aliis quàm Prælatis ipſis ſuis ſua confiteri peccata, n. 7. §. *Diſcedamus.* Alicubi ſatis erat ſi Parochi, Capellani, Vicarii & Presbyteri ſemel ſaltem in anno ſua Epiſcopo vel ejus Pœnitentiario Generali peccata confiterentur, fiebatque eis deinceps poteſtas quibus vellent ea confitendi, I. l. 2. c. 10. n. 7. §. *Conſtitutiones.* & §. *Synodus Baiocenſis.* Alicubi verò, aut iiſdem aliàs in locis nec ad id aſtringebantur, ſed dabatur iis poteſtas, vel proprium ſibi Confeſſorem habendi cum licentia Epiſcopi, vel, & præſertim Presbyteris ſacra peracturis, abſolutè quem vellent eligendi, c. 10. n. 7. cùm aliàs ex Decreto Gregorii I X. ſoli Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Prælative minores exempti, facultatem haberent ſibi proprios eligendi Confeſſores, n. 9. Carolus Borromæus ſpeciales etiam Clericis Confeſſores deſignavit, n. 8. Regibus quoque olim & Proceribus ſuos aſſignabant Epiſcopi Confeſſarios, I. l. 2. c. 102. n. 8. I I. l. 1. c. 9. n. 1. Pluribus tamen Regibus ſæculo 14. & 15. poteſtatem fecerunt Romani Pontifices, ſibi quem ipſi vellent Confeſſarium adſciſcendi, I. l. 2. c. 10. n. 11. c. 101. n. 8. Suus jam ſub prima Regum noſtrorum ſtirpe legitur Theodorico Regi peculiaris Confeſſor, I. l. 2. c. 109. n. 7. 8. Suus quoque Duci Pipino ſeniori, n. 15. Sua iſte peccata detractis calceis aperiebat confeſſori ſuo, *ibid.* Abbates item, Abbatiſſæ, Monachi & Moniales ſæculo 13. ſua vel Epiſcopo ipſi vel delegatis ab eo Presbyteris peccata confitebantur, I. l. 2. c. 10. n. 8. §. *Innovatum.* & n. 7. §. *Diſcedamus.* & §. *Synodus Pictavienſis.* Octavo ſæculo Regula Crodogangi Monachos jubet ea Epiſcopo vel Priori ſuo confiteri, c. 11. n. 14. Aliqui in Oriente Abbates etſi non Presbyteri, quòd alios viderent Abbates, atque Presbyteros, Monachorum ſuorum confeſſiones excipere, auſi ſunt & ipſi ſuorum pariter excipere, I. l. 2. c. 11. n. 9. Immo aliquæ ibidem Abbatiſſæ Monialium ſuarum confeſſiones auſæ ſunt excipere, aut id ſaltem Epiſcopos rogare, illo fortè iſtorum more Abbatum exemplo, n. 15. Quin & aliquas in Occidente pariter Abbatiſſas nono ſæculo Confeſſionibus ipſorum etiam virorum audiendis ſe immiſcuiſſe, poteſt ex Caroli Magni Capitularibus colligi, n. 17. Concilium I V. Lateranenſe edixit ut fideles omnes ſemel ſaltem anno quolibet ſua nudent proprio Sacerdoti peccata: quo proprii Sacerdotis nomine Parochus, Pœnitentiarius, Epiſcopus loci, Papa ipſe, & quilibet ab eo delegatus intelliguntur, I. l. 2. c. 10. n. 7.

Alia ſparſim de Confeſſione & Confeſſore.

Ter olim in anno fideles omnes, ſcilicet in Natali Domini, in Paſcha & in Pentecoſte, ſua deponebant Confeſſori peccata, & reficiebantur Euchariſtia, I. l. 2. c. 10. n. 12 §. *Ordines*, & c. 11. n. 14. Illud idem edictum legitur innovatum alibi etiam poſt memoratum hic paulò ante Concilii I V. Lateranenſis ſtatutum, n. 12. §. *In Concilio.* Raræ olim erant Presbyterorum Confeſſiones, n. 6. §. *In Epiſcopatu*, n. 7. § *Statuta*, & n. 9. §. *Conſtitutiones.* Eædem factæ ſunt frequentiores, immo & quotidianæ, n. 9. Varia variarum Congregationum ſtatuta de ſuorum olim Confeſſionibus & Communionibus, ſcilicet Cluniacenſium, Præmonſtratenſium, Ciſtercienſium, Chartuſianorum, & Minorum, c. 10. n. 9. §. *Ne faceſſat*, & n. 12. § *Statuta*, & *ſeqq.* Exempla Pœnitentiarum unius aut alterius Pſalmi, tempore etiam S. Romualdi, n. 12. §. *Narrat.* De Confeſſione & Confeſſoribus plura toto illo cap. 10. Summa ſancti Odilonis Abbatis V. Cluniacenſis in audiendis Laïcorum Confeſſionibus indulgentia, I. l. 2. c. 11. n. 4. Refertur illa à S. Petro Damiani obſervatore Canonum rigidiſſimo, nec culpatur, *ibid.* In Confeſſionibus moderanda eſt legibus prudentiæ tum indulgentia tum auſteritas diſciplinæ, n. 4. 15. Inter Armenorum Conſuetudines Benedicto X I I. Papæ oblatas una hæc erat: Ante Ordinationem ſua quiſque Ordinandus peccata Confeſſario nudabat, Confeſſarius verò poſtmodum interrogabatur ſuper unoquoque an Ordine ſacro dignus eſſet: dignumque eum negabat, ſi peccatum carnis aliquod ab eo in Confeſſione audierat. Quòd ſi poſt Ordinationem quiſquam in hujuſmodi peccatum prolapſus fuiſſet, jubebat eum Confeſſarius ab Ordinum executione abſtinere, niſi que jam ultro abſtineret, rem omnem Epiſcopo aperiebat, I I. l. 1. c. 8. n. 8. Multis abhinc ſæculis apud Græcos devolutum eſt ad Monachos audiendarum Confeſſionum miniſterium, I. l. 2. c. 10. n. 13. c. 12. n. 6. 10. 11. Immo ſoli jam eas audiunt à pluribus ſæculis, c. 12. n. 15.

Confirmatio.

Vetantur Presbyteri, ſeu in Occidente, ſeu in Oriente Chriſma unquam conſecrare conficereve, I. l. 2. c. 23. n. 5. 6. 15. Ipſum tamen Confirmationis ſacramentum impendunt Presbyteri Græci, n. 15. Id quidem nunquam Presbyteris ſuis permiſit Eccleſia Romana, n. 7. Permiſerunt tamen aliquæ Occidentis Eccleſiæ, n. 6. 8. 9. Confirmationis ſacramentum parvulis olim, imò & continenter poſt baptiſmum, conferebatur, c. 23. n. 3. c. 24. n. 4.

Confratria.

Confratriæ & Confratres jam tum tempore Hincmari Remenſis. Præſcriptæ iis ab illo Regulæ, I. l. 2. c. 25. n. 5.

Congregationes Clericorum

De iis I. l. 3. à cap. 2. ad cap. 12.

Nulli fuerunt Clericorum conventus niſi quarto ſæculo exeunte, I. l. 3. c. 2. n. 1. Probatur tum ex eo quòd nihil ſimile permiſiſſent, quæ prioribus ſæculis graſſatæ fuerant perſecutiones, n. 2. Tum ex eo quod apud Auctorem Conſtitutionum Apoſtolicarum & Cyprianum ſingulis Clericis tunc aſſignabantur ſportulæ ſeu diviſiones menſuræ, id eſt, in menſem duraturæ, inæquales tamen pro cujuſque gradu, n. 4. Tum

ex Siricii Auguſtinique ea ſuper re ſilentio, ea tamen in occaſione abs res ſileri ab iis non debuiſſet, n. 5. 6. Primus omnium Auguſtinus parens fuit conventuum Clericorum, dum pios illos Laïcos, cum quibus poſt ſuum in Africam ex Italia reditum per tres annos vixerat, & quos deinde Preſbyter factus, intra Eccleſiæ hortos à Valerio Hipponenſi Epiſcopo ſuo ſibi eo conſilio datos, ſecum admoverat, poſtmodum & factus ipſe Hipponenſis Epiſcopus ordinavit, & intra ædes ipſas Epiſcopales cum iis adhuc unà victurus admovit, I. l. 3. c. 2. n. 8. 9. 10. 11. c. 3. n. 1. 2. 3. Clerici autem illi, quos ſic habebat in ædibus ſuis Epiſcopalibus Auguſtinus, cum illo vovebant rerum omnium temporalium abdicationem, atque adeo paupertatem voluntariam, voto ſaltem implicito, c. 3. n. 6. & 18. Quarenus ſcilicet iſtarum abdicandarum lex illis præſcribebatur, cùm initiabantur Ordinibus, iis alioqui non initiandi, n. 3 & 18. V. tit Auguſtinus. Ad illud Auguſtini Seminarium aut nulli aut pauci Subdiaconis inferiores Ordines admittebantur, I. l. 3. c. 3. n. 7. Ex eo decem in alias Eccleſias educti ſunt Epiſcopi, c. 2. n. 9. Auguſtini exemplo ſuum plures in Africa Epiſcopi collegerunt apud ſe Clerum, & cum eo vixerunt, c. 3. n. 11. Et extra Africam Paulinus Nolanus & Hilarius Arelatenſis, n. 12. Ante Auguſtinum vero nullus in Occidente, c. 4. n. 8. Hujuſmodi conventus Clericorum nullos habuere Græci, c. 3. n. 14. c. 4. n. 6. Si fortè urba Rhinocorura à Sozomeno memorata excipiatur, c. 4. n. 5. Inquo differrent Clerici illi Auguſtiniani ab Auguſtinianis noſtratibus Clericis? c. 3. n. 17. Euſebio Vercellenſi Monachi erant pro Clero, & totum ejus Clerum conficiebant, I. l. 3. c. 4 n. 1. 2. Id quod & unus in Oriente feciſſe videtur Epiphanius, c. 4. n. 5. Sæculo quinto exeunte Congregationes & Seminaria Clericorum memorat Julianus Pomerius, qui communem agentes vitam, non ſe ſuis, ut illi Auguſtini Clerici, bonis exuebant, c. 4. n. 9. In poſtremum illud Congregationum genus in quibus bona propria retineri poterant, confluebant alii, qui terrena nihilominus omnia ſua abdicarent, alii quibus terrena nulla unquam fuiſſet ſubſtantia, alii infimo virtutis gradu, qui res ſuas in poteſtate haberent, & annuas ſolùm ex iis penſionem perſolverent, III. l. 3. c. 4. n. 7. Sæculo ſexto & ſeptimo Clerus quoque omnis, qui ſcilicet ab uxoribus erat liber, cum ſuo manebat ac vivebat Epiſcopo in Hiſpania & Gallia, I. l. 3. c. 5. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Niſi quòd in Hiſpania inferiores Diacono Clerici non in ipſo Epiſcopi Palatio, ſed in ædibus Eccleſiæ proximis, ſub diſciplina probatiſſimi cujuſdam Senis degebant, n. 3. Sic & eadem ætate Auguſtinus in Angliam à Gregorio miſſus communem cum Clericis ſuis tenuit vitæ ſocietatem, n. 7. Quin & quidam in Anglia Epiſcopi cum Clero ſuo & Monachis intra eaſdem ædes vixere, ubi omnes ſimul vitam Monaſticam egere, I. l. 3. c. 5. n. 8. Haud extant communis illius Clericorum vitæ illa ætate veſtigia in Italia. Habebat tamen in ſuo Palatio Gregorius & prudentiſſimos Clericos, pulſis ab eo Laïcis omnibus, & ſanctiſſimos Monachos, eratque eorum omnium cum ipſo vita communis, n. 9. 10. Utroruque ſimiliter & conſortio & convictu delectatus fuerat S. Fulgentius & nonnulli alii Africæ Epiſcopi, n. 11.

Congregationes Clericorum ſub Imperio Caroli Magni,
v. tit. *Capitula ſub ejuſdem Imperio.*

Congregationes poſt annum milleſimum.

Duo tum fuere genera Congregationum, aliæ ſimpliciter dictæ Canonicorum vel Clericorum, aliæ Canonicorum Regularium: etſi enim non omnes ubique Canonici vel Clerici vitam agebant communem; erant tamen & loca in quibus eam agerent, ubi ſcilicet ſua ſervantes patrimonia, ipſos Beneficiorum ſuorum proventus abdicabant, & iis in commune utebantur, I. l. 3. c. 21. n. 2. 3. Erant verò & loca ubi ipſa quoque ſua abdicabant patrimonia, ut ex Regulæ ſuæ inſtituto ſolent Monachi, indeque vocabantur Canonici Regulares, n. 3. V. tit. *Canonici Regulares.* Fuere & tum Congregationes fœminarum, quæ Beguinæ dictæ ſunt, agebant iſtæ ſub virorum præſtantium regimine, nec obedientiam nec paupertatem profeſſæ, certa & modeſtiſſima veſte utentes, I. l. 3. c. 63. n. 11. Vid. tit. *Beguinæ.* Alias item ex fœminis inſtituit S. Carolus Borromæus Congregationes, & quidem nulli Monaſticæ profeſſioni addictas, I. l. 3. c. 63. n. 12. Inſtituit & Congregationes ex viris laïcis cælibatum perpetuum profitentibus, eod. n. 12. Congregationes Tertiariorum à S. Franciſco inſtitutæ ex utriuſque ſexûs conjugatis, & ſuæ ſimilem in modum à S. Dominico, c. 63. n. 13. Congregationes Theatinorum an. 1524. & Barnabitarum an. 1533. inſtitutæ, in quibus utriſque vita Clericalis cum Monaſtica confœderantur, n. 14. Congregationes aliæ Clericorum à B. Gerardo ſæculo decimo quarto inſtitutæ, & dictæ fratrum communis vitæ, qui etſi nec ſtabilitate nec voto ullo conſtringerentur, patrimonium tamen ſuum in commune conferebant, nec illud repetere poterant, ſeu ipſi ejicerentur ſeu ultrò egrederentur, eod. n. 14. Aliæ Clericorum nec ſtabilitate nec voto ullo conſtrictorum, & ſuum aſſervantium patrimonium, ſcilicet Oratorianæ, *ibid.* Aliæ denique Clericorum ſuum quidem in vita communi patrimonium retinentium, ſed ſtabilitatis voto Epiſcopo adſtrictorum, qui Oblati dicti ſunt à ſancto Carolo Borromæo eorum Inſtitutore, eod. n. 14. & n. 15.

Conſeſſus Epiſcoporum, v. tit. *Epiſcoporum conſeſſus.*

Conſiliarius.

Ut ſuos apud Principes, ita & ſuos erat Epiſcopis, ſeu in Oriente, ſeu in Occidente Conſiliarius. Erat is unus ex eorum Clericis, ſcilicet ex Syncellis unus: Eratque is gradus dignitas quædam conſtans & perpetua, I. l. 2. c. 110. n. 10. 11. 12. 13. 14. De Regum ac Imperatorum Conſiliariis, c. 101. n. 9. uſque ad n. 15. c. 102. n. 7. c. 109. n. 6. 8. A ſilentio quod ſuper rebus ibi definitis ſervabant, dicti quoque ſunt & in Oriente & in Occidente Silentiarii, Conſiliumque ipſum Silentium appellabatur, c. 101. n. 12. Ex illis Regum Conſiliariis multi erant Clerici, c. 101. n. 11. c. 102. n. 7. Primumque hi inter eorum Conſiliarios locum tenebant, c. 101. n. 12. 13. S. Remigius Clodovæum hortabatur ut Epiſcopos adhiberet ſibi Conſiliarios, c. 109. n. 6.

De Romanorum Pontificum Conſiliariis.

In iis fuere & Epiſcopi, c. 101. n. 15. 16. Joannes VIII. Papa Ludovicum Balbum Franciæ Regem inſtituit Conſiliarium ſuum, ut & antea patrem ejus Carolum Calvum, I. l. 2. c. 101. n. 15. De Conſiliariis tum Clericis tum Laïcis Parlamentorum. Quæ eorum origo & temporis ſucceſſu viciſſitudo. III. l. 3. c. 23. V. tit. *Parlamentum*

Conſtantinopolitanus Patriarcha, v. Indic. Geograph.

Conſtantinus.

Ejus charitas ac humanitas, II. l. 3. c. 87. n. 10. Ejus in Eccleſias & pauperes munificentia, III. l. 1. c. 12. n. 15. Epiſcopos ſibi in caſtris habebat comites, II. l. 3. c. 58. n. 1. Oratorium ejus portatile, I. l. 2. c. 92. n. 14. Quæ ejus nomine circumfertur donatio, licèt commentitia ſit, docet tamen quanti fieret Romani Pontificis auctoritas, quo tempore cœpit illa donatio vulgari, & omnibus illis ſæculis quibus ut vera habita eſt tum à Latinis, tum à Græcis, I. l. 1. c. 5. n. 14.

Continentia.

Continentiam aliquot dierum ab uxoribus ante Communionem exigebant olim tum Græci, tum Latini, I. l. 2. c. 83. n. 10. 11. Sed & poſt ipſam etiam Communionem Græci, n. 10. Viginti dierum pœnitentiam indicunt Latini Pœnitentiales libri eis, qui citra præmiſſam quinque aut ſeptem dierum continentiam ab uxore, communicarent, n. 11. Item continentiam ab uxoribus die Dominica à Veſperis Sabbati Forojulienſe an. 791. Concilium indixerat, n. 3. Refert Balſamon Conſtitutionem Timothei Patriarchæ Alexandrini, quæ continentiam indicit in Sabbato & die Dominica, n. 10. Nocte nuptias ſubſequente eam quoque Græci indicebant, eod. n. 10. Biduo unò vel triduo poſt nuptias ab uxore abſtinendum edicunt Caroli Magni & Heraidi Turonenſis Archiepiſcopi Capitularia, n. 11. Affirmat Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus nihil pene valere jejunium Quadrageſimæ, niſi ſimul ab uxore continentia obſervetur, n. 12. Longè plures adhuc continentiæ dies, ſcilicet totum Adventum, viginti dies poſt Natale Chriſti, Octavas Paſchæ & Pentecoſtes, Vigilias omnium Feſtivitatum, ferias ſextas & diem Dominicam Ratherius Epiſcopus Veronenſis indicebat, I. l. 2. c. 83. n. 13. §. *Retegit.*

Contumelioſus Epiſcopus.

Contumelioſi Reggienſis Epiſcopi peccatum & condemnatio, II. l. 1. c. 58. n. 2. 3.

Convivium.

Convivium in Beneficiarii inſtallatione exigi Concilia diſtrictiſſimè prohibent, III. l. 2. c. 61. n. 6. 8. 10. Convivia vel nunquam vel rarò debent adire Clerici, licet rogati, III. l. 3. c. 34. n. 3. 9. c. 35. n. 9. Sumptuoſa ne ſint ſi quæ inſtruere debeant, III. l. 3. c. 34. n. 2. 3. Eos à quibus reficiuntur carnalibus epulis, ſpiritualibus ipſi reficiant, c. 45. n. 9.

Cophti.

Cophti ii ſunt Eutychiani qui in Ægypto degunt ſub poteſtate Alexandrini Cophti Patriarchæ. Nam alius quoque eſt Alexandrinus Patriarcha Græcæ communionis, I. l. 1. c. 25. n. 1. & 2. Dicti ſunt Cophti vel à Cophto urbe ad ſinum Arabicum ſita, vel ab Ægypto ipſa, demptâ ſcilicet iſtius nominis primâ litterâ. Dicuntur & Jacobitæ, *ibid.* Se Eugenio IV. Papæ ſubjici profeſſus eſt Cophtorum Patriarcha qui tum ſedebat: eidemque Eugenio obedientiam præſtitere Cophti & Abyſſini an. 1441. & poſtmodum Sixto IV. Fundus ſcit cum Clemente VII. eique obedientiam profeſſus eſt David Æthiopum Imperator. Revolutâ per Davidis iſtius an. 1555. mortem in priſtinam ſortem Æthiopiâ, eò direxit Urbanus IV. Patriarcham unum & Epiſcopos duos ex Societate Jeſu, ſed modico tum Religionis fructu. Anno tamen

1600.

Digitized by Google

1600. Se Seltanus Æthiopum Imperator cum omni Regno ſuo regi Catholico & Pontificia ditioni reddidit, quanquam nonniſi ſedente Urbano VIII nova iſthæc concordia nunc is omnibus fuit abſoluta, I. l. 1 c. 25 n. 1. & 2,

Corinthis Primatus. v. indic Geograph.

Cormericenſis Abbatia. v. indic Geograph.

Corona.

Corona per quam adiutabantur prioribus ſæculis Epiſcopi, non erat corona illa quam modò in capite geſtant Epiſcopi, necdum enim erat in uſu: ſed aut Regale ipſorum erat Sacerdotium aut Mitra ipſa, quodlamve aliud capitis ornamentum, quod inter Myſteriorum ſolemnia gerebant, I. l. 2. c. 37. n 8 9 & c 45 n. 5. 6. v. tit. *Infula.*

Corporalia, v. tit. *Linteamina.*

Cracovienſis Eccleſia. v. indic. Geograph.

Crimen.

Graviſſima quæque crimina ſub Imperio Carolinæ familiæ nuis ferè ſolùm pecuniariis emendis aut pœnitentia publicâ aut utroque plectebantur, II. l. 1 c 72.

Crux.

Conſtantinus ex Euſebio in eminentiſſimo Palatii ſui cubiculo Crucem ex auro lapidibuſque pretioſis infixit medio ipſi lacunari, ut Imperii ſui tutelam, I. l. 2. c. 100 n. 15. Infidelium templa Chriſtianæ Religioni à Theodoſio tribuebantur, collocata in eis Cruce, I. l. 2. c. 31. n 31 Loco amuletorum illorum quæ ſuperſtitioſi parentes collo infantum ad depellendas ægritudines appendere ſolebant, volebat Chryſoſtomus Crucem ſolam iis in remedium adhiberi, c. 58. n. 5. Crucem vel ſacro ipſo Crucis ligno vel Reliquiis ſacris munitam e collo ſuo ſuſpenſam geſtabant antiquitus omnes ferme Græci, idque & Latinis erat percommune, n 5. & 6. Sub Sixto V. dum e terra eruerentur rudera Eccleſiæ S. Joannis Lateranenſis effoſſa ſunt complura numiſmata aurea Conſtantinopolitanorum Imperatorum, utriuſque Theodoſii, Honorii, Arcadii, &c. in quibus cum Cruce exhibentur, c. 59. n. 10. Juſſu Chryſoſtomi Crux in publicis Proceſſionibus præferebatur. Ejus item ævo & deinceps, viris pietate vel dignitate præſtantiſſimus ibatur in occurſum cum Crucibus, c. 58. n. 6.

Crux pectoralis Epiſcoporum.

Cum antiquitus Chriſtiani fere omnes ſeu Orientis ſeu Occidentis Crucem vel ipſo Crucis ligno vel ſacris Reliquiis munitam collo appenſam geſtarent; haud dubium quin & illam Epiſcopi præ cæteris & Clerici, I. l. 2. c. 58 n 4. 5 Quæ autem erat tum liberum pietatis in Epiſcopis ut & in aliis monimentum, facta tandem eſt eorum ornatus & inſigne, n. 6 Cœptum id eſt a Romanis Pontificibus, ſolique ipſi Crucem a collo ante pectus catenis ſuſpenſam tempore Innocentii III. geſtabant, n. 4.

Crux Archiepiſcoporum & Legatorum.

Primis omnium prælata ſunt Cruces Romanis Pontificibus inter eundum, I. l. 2 c. 58 n. 6 Ex illo id fortè profectum eſt uſu, quo antiquitus viris ſanctitate dignitateve præſtantiſſimis, ut, alios inter, Exarchis Patriciiſque dum Romæ excipiebantur, obviam ibatur Cruce prælatâ, *ibid.* Jam Leonis IV. tempore Crux aurea præferebatur à Subdiacono Pontifici Romano, cùm urbe vectus equo egrediebatur, *ibid.* Cœpit per medium & ipſis Romanorum Pontificum Legatis præferri Sic dum ornat Aulcharium Hamburgenſem Epiſcopum Legatione Apoſtolica Romanus Pontifex, id ei tribuit facultatis. Sic in tribuit ut Apoſtolatus ſeu Legationis Apoſtolicæ inſigne Stephano Regi Hungariæ Romanus item Pontifex, quod cum, contemplatione pietatis ejus, vellet eſſe in Regno ſuo ſedis Apoſtolicæ Legatum circiter anno 1000. Eodem cum apparatu Humbertus Cardinalis ejuſdem Sedis Legatus an. 1050. Conſtantinopolim ingreditur, I. l. 2. c. 58. n. 6. c. 59 n. 3. Poſt Legatos Pontificios conceſſum id quoque fuit Patriarchis, c. 59. n. 3. In hujuſque honoris conſortium venere Primates, quòd non aliter ii quam minores Patriarchæ haberentur, c. 59 n. 4. & 7. Sed & quibuſdam quoque Metropolitanis à Leone IX. Alexandro II. Eugenio III. Alexandro III. concedi cœpit. c. 59. n. 4. 6 7. Ac poſtea tandem omnibus prorſus Metropolitanis, & forte vel à Gregorio IX vel potiùs ab Alexandro IV. Is certe jam erat uſus Clementis V. tempore, n. 8. Explicatur locus Adami Hiſtorici, qui rem altius videtur arceſſere, n. 7. Epiſcopis verò id negatum niſi quod ſingulari privilegio Epiſcopo Ticinenſi ab Anaſtaſio III. atque adeo ante omnes ferè Metropolitas indultum fuerit, videlicet quoties itineri ſe committeret, I l. 2. c. 58. n. 6. §. *De Cruce.* At eo ſpoliatus eſt deinceps ab Alexandro III. quòd contumaciùs Octaviani Antipapæ hæſiſſet, c 59. n. 1. Et quidem Romano Pontifici præfertur ubique gentium, nec alii coram eo præfertur. Sic in Claromontano Concilio Crux ante Urbano II. prægeſtata fuit, I. l. 2. c. 59. n. 2. Ejus item Legatis ubique præfertur, niſi vel Romæ vel alibi coram Pontifice Romano, n. 4. Patriarchis ſimiliter ubique niſi Romæ, vel alibi ſeu coram Romano Pontifice, ſeu coram Legato ſedis Apoſtolicæ ſeu coram Cardinale quopiam, n. 4. 5 Etſi enim Crux nulla præfertur Cardinalibus, id tamen juris conceſſum eis eſt a Gregorio XI. ut ipſis præſentibus nomini Prælatorum Crux ſua prægeſtetur, n. 5 Primatibus, ſi modò non nomine tenus ſed juriſdictione ſunt Primates, Crux ſua, qua patet ipſorum Primatia, præferri poteſt, n. 6 7. Metropolitanis verò non niſi intra ſuæ ius Provinciæ ſuæ limites, n 8 Archiepiſcopo Cantuarienſi præferebatur per totam Angliam; idque poſtea & Eboracenſi ſimiliter ab Alexandro III. conceſſum eſt, n 6. Bracarenſi item & Compoſtellano ab Innocentio III per totam Luſitaniam, *ibid.* Pluribus demonſtratur exemplis Crucem ſive Legatorum ſive Archiepiſcoporum coram ipſis etiam ſummis Principibus ac Regibus, & ampliſſimis ſeu Comitiorum Regni ſeu Parlamentorum Curiis geſtatam fuiſſe, n. 9. Nulla ſunt argumenta Crucem Metropolitis Græcis fuiſſe prælatam, n. 10.

Curiales.

Curiales, ſeu Decuriones, quod hominum genus? II. l. 1 c. 66. n 6. Erant hi minorum urbium Senatores, c. 67. n. 8 Irregulares erant, ſeu non poterant ad Clerum promoveri, & quare? c 66. n 6. Siqui promoti ad eum fuiſſent, poterant (quod dolent ſancti Patres) etiam poſt annos triginta à ſacris Altaribus abſtrahi, c. 66 n. 6. 7. 8. Qua tamen vel ratione vel cautione poterant Clericatum emereri? II. l. 1. c. 66. n. 5 c. 67. n. 15. Sub Carolinæ familiæ Imperio pertexerunt eſſe irregulares, quandiu rationibus publicis manebant obligati. Ubi iis ſoluti erant, jam poterant ſtatim Monaſterium ingredi, Clerum verò non conſeſtim, ſed diu probari, c 67. n. 8 9. 10. 11. Quomodo cùm in Oriente ea in parte agerentur? n. 15. 16. Deſierat tamen iſta eorum irregularitas cum ipſo eorum officio in Oriente & Occidente nono ſæculo. iſtudque nomen jam ſignificabat aliud, ſcilicet Aulicos, II. l. 1. c 73 n. 9 c. 74. n. 9.

Cyprianus.

Ut quem S. Cyprianus exemit, cum dixit omnem Epiſcopum ſoli Deo ſubeſſe, eique ſoli debere rationem reddere, I. l. 1. c. 10 n. 3.

Cypri Eccleſia & Acephalatus, v. indic. Geograph

D

Dania, v. indic. Geograph

Decani.

DEcani apud Monachos dicebantur ii qui in Monaſterio præerant novenorum aut ſenorum Monachorum turmæ: penesque eos, rationem uni Abbati reddituros, tota erat ſollicitudo Monaſterii, I. l. 2. c. 93. n. 18 20. Dicti ſunt etiam poſtea apud Monachos Decani, ii qui certis præerant Cellis Obedientiiſve, eratque locorum illorum Priores, etſi non ibi decem, ſed multis pauciores ſub ſe Monachos haberent, I. l. 3. c. 71. n. 5 § *Obiter.* Ex primorum verò illorum apud Monachos Decanorum imitatione facti ſunt in Capitulis Decani, cum Canonici Clericive in communem vitam collecti ſunt, I l. 3. c. 66. n. 14. Hincque ſicut in quibuſdam Monaſteriis præter Decanos Præpoſitus erat, qui ipſis etiam præerat Decanis, & ſoli ſuberat Abbati; ita in Canonicorum Capitulis ſupra Decanos erat aliquando Præpoſitus: & uti e contra in aliquibus Monaſteriis nullus erat Præpoſitus, ſed Decani ſolùm ſub Abbate, ita inde ſunt & Capitula in quibus non ſubſunt Decani Præpoſitis, c. 66. n 15. Præterquam quòd & in multis Capitulis ubi fuerat Præpoſiti dignitas, extincta eſt ob perverſam Præpoſitorum vitam, *ibid.* Denique ubi cum Decanis erat Præpoſitus, cœpit hic in totam Capituli temporalem adminiſtrationem incumbere, relicta Decanis adminiſtratione ſpirituali, qui exinde Principes evaſere Capitulorum, *ibid.* & c 71. n. 5. § *Unum* Et cùm eorum in uno licet Capitulo ingens eſſet numerus, ad unum tandem ille numerus conſtrictus eſt, I. l. 3. c. 66. n. 15.

Decani Rurales.

Decani Rurales dicti ſunt ii Parochi qui in unaquaque certa ruris Regiuncula, cæteris præerant ejuſdem Regiunculæ Parochis. Ab iſtis eligebantur, confirmandi deinceps ab Epiſcopo, nec poſtea deponendi, niſi ob morum improbitatem, I. l. 3. c. 66. n. 14 Magna erat officii eorum cum Archipreſbyteri officio affinitas, & aliquando Archipreſbyteri dicebantur, *ibid.* Apud iſtum ſeu Decanum Ruralem ſeu Archipreſbyterum Calendis primove menſis die, Parochi omnes intra Decanatum ejus ſiti debebant convenire, inter ſe conſultaturi, II. l. 3. c. 74. n. 10. & 11. Quanta cum ſobrietate inde abiretur, n. 10. Fiebant olim iſtæ Collationes iſtive Conventus ſingulis menſibus primoque eorum die ſi non eſſet feſtus, c. 76. n. 2. Atque is erat antiquiſſimus Galliæ,

Digitized by Google

Angliæ, & Germaniæ uſus: at Italiæ erat incognitus, quippe ubi Diœceſes, quòd anguſtæ ſint, non ſolerent in iſtiuſmodi Regiunculas ac Decanatus dispertiri, n. 2. 3. Primus in Italiam quoque id invexit S. Carolus Borromæus, niſi quod Regiuncularum illarum Præfectos, non Decanos aut Archipreſbyteros ſed Vicarios Foraneos appellitavit, n. 3. Porro Collationes illæ quæ ſingulis olim menſibus habebantur, juſſæ fuerunt deinceps haberi ſolùm vel bis in anno, vel etiam alicubi ſemel, tum ne Clerus labore & ſumptu gravaretur, tum ob quaſdam avaritiæ & intemperantiæ ſordes, quibus tandem inficiebantur, I I. l. 3. c. 76. n. 4. 7. At ſuo præſtitit exemplo S. Carolus Borromæus, ut priſtinus ille ſingulorum menſium uſus reſtitueretur, n. 5. De Decanorum Ruralium viſitatione, I I. l. 3. c. 81.

Decimæ.

Decimæ juri divino ſunt innixæ, I I I. l. 1. c. 3. n. 6. 8. 9. c. 4. n. 2. 5. 6. c. 5. n. 3. c. 6. n. 1. 4. c. 7. n. 6. c. 9. n. 8. 12. 13. Contra eas præſcribi non poteſt, I I I. l. 1. c. 9. n. 6. 12. Pluſquam decimas dici poſſunt dediſſe fideles tempore Apoſtolorum, cùm ſua divendebant, & eorum pretium Apoſtolis afferebant, I I I. l. 1. c. 1. n. 16. Querebatur Cyprianus decimas à fidelibus non dari, c. 2. n. 3. Oblationes quæ tunc temporis fiebant à fidelibus, erant inſtar decimarum Levitis olim collatarum, c. 2. n. 12. Ad decimas & ultra decimas hortabantur Clemens in Conſtitutionibus Apoſtolicis, Irenæus, c. 3. n. 6. 7. Hieronymus & Auguſtinus, c. 4. n. 4. 5. 6. 11. Quarto & quinto ſæculo decimæ pendebantur à fidelibus, & quidem rerum prorſus omnium, etiam laboris ipſius, I I I. l. 1. c. 4. n. 7. 8. c. 5. n. 5. Nondum certabatur ea in re Clericos inter & Monachos, quibus eas pendi aliquando Clerici patiebantur, modò ne eas ad ſe derivarent affectatiò, c. 4. n. 2. 10. c. 5. n. 1. 4. Ab anno 500. ad annum 800. Concilia & Patres monent fideles de decimis perſolvendis, haſque ſemper à fidelibus ſolutas ajunt, c. 6. n. 1. 4. 5. 7. Eos tum Epiſcopi Græci ad illas perſolvendas anathemate cogebant, hanc tamen pœnam Juſtinianus ſublatam voluit, n. 12. Quæ Juſtiniani Conſtitutio in Oriente ab anno 800. ad an. 1000. adhuc obtinuit, c. 7. n. 12. In Occidente verò eadem hac ætate ab anno ſcilicet 800. ad annum 1000. etſi quidam in iis exigendis anathemate volebant abſtineri, c. 7. n. 5. Capitularia tamen & Concilia illius ejuſdem ætatis illud volunt negantibus decimas intentari, n. 1. 7. Sed & ſuam compellendis ad eas Laïcis operam & autoritatem accommodare jubebantur à Principe Magiſtratus ipſi, I I I. l. 1. c. 7. n. 5. In hac decimarum exactione conſulebat Eccleſia potiùs ipſis Laïcorum quam ſuis utilitatibus, c. 1. n. 8. c. 3. n. 8. c. 4. n. 5. 11. 12. c. 7. n. 3. 4. De re autem prorſus omni, etiam de negotio & artificio dabantur, n. 6. Decimis addebantur & Nonæ ab iis Laïcis qui terras Eccleſiæ aliquas obtinebant; id eſt, nonam adhuc partem hujuſmodi redituum debebant perſolvere, I I I. l. 1. c. 8. n. 1. 2. 3. 5. 6. Laïci ea ætate decimas uſurpabant, illoſque eo nomine Concilia damnabant, c. 7. n. 8. De decimis poſt annum Chriſti milleſimum, I I I. l. 1. c. 9. toto. Poſſunt ad eas ſolvendas laici anathemate adigi, *ibid.* n. 4. §. *In Concilio*, n. 6. & 11. §. *Verùm*. Cum Monachis variè actum eſt, eod. c. 9. n. 1. 2. 5. 6. 7. 8. 10. 11. Tria decimarum genera, aliæ perſonales, aliæ agreſtes, aliæ mixtæ, n. 11. Eadem hac ætate jam abolitus erat in Oriente mos decimarum, eod. n. 11. Rerum prorſus omnium ipſiuſque etiam laboris & induſtriæ hac eadem ætate perſolvebantur decimæ in Occidente: aliqua tamen alicubi exceptio, I I I. l. 1. c. 9. n. 3. 8. 10. 11. 12. & l. 2. c. 34. n. 12. Quòd tot in locis decimæ penduntur Monachis, id profectum eſt tum ex Romanis Pontificibus, tum ex Epiſcopis qui decimas vel Eccleſias Parochiales iis tribuerunt; tum præcipuè ex Nobilibus laïcis qui arreptas à ſe, cadente ſtirpe Regia Caroli Magni, ſeu decimas ſeu Eccleſias Parochiales, Monachis dare maluerunt, quàm Clericis reſtituere, approbante etiam Eccleſia, III. l. 1. c. 10. toto & l. 2. c. 24. n. 3. 4. Quî factum ſit ut alicubi Parochiarum decimas Capitula vel Monaſteria percipiant? I I I. l. 2. c. 24. n. 3. Alicubi Epiſcopi? n. 4. 7. 8. Omnium Diœceſeos decimarum adminiſtratio penes Epiſcopum adhuc erat ſub Imperio Caroli Magni nec niſi ejus arbitrio diſtribuebantur, I I I. l. 2. c. 18. n. 1. 6. 9. 10. Immo & adhuc ſub Nicolao I I. Papa, c. 10. n. 1. Cùm jam elapſo vixdum poſt eum ſæculo ſpectarentur tanquam de jure communi pertinentes ad Parochiales Eccleſias, n. 3. Videlicet cùm ex priſcis Canonibus quarta pars Decimarum Parochiarum etiam agreſtium cedere deberet in uſum Epiſcopi, eas nihilominus Epiſcopi plerumque jam ſub Imperio Caroli Magni & ſtirpis ejus, permiſerant cum ipſis Parochis ſeu ad earum ornamentum, ſeu ad pauperum, peregrinorum & hoſpitum uſum, c. 18. n. 1. 3. 6. 7. tum Capitulis ſeu Canonicorum ſeu Monachorum à ſe vel creatis vel reſtauratis, c. 11. n. 1. 2. 4. Huic tamen quartæ parti ſuæ non renuntiarunt Epiſcopi Germaniæ, c. 18. n. 13.

De Decimis infeodatis.

Decimæ infeodatæ dicuntur, quæ à Laïcis inſtar feudi habentur, I I I. l. 1. c. 11. n. 3. Non hæ ſunt eædem ac quæ Nobilibus tempore Caroli Martelli aut antea prædæ fuerunt, n. 2. 20. Sed earum aliæ ſunt Nobilibus Laïcis ſive in feudum perpetuum conceſſæ à Regibus, aliæ ab Epiſcopis cum certis obligationibus, aliæ fuerunt ab ipſis uſurpatæ intercidente Regia Caroli Magni familia, ſeu etiam poſtea, in iis tamen tandem ab Eccleſia de illis ſibi jam reſtituendis deſperante toleratæ, I I I. l. 1. c. 11. n. 1. 2. 14. 15. 17. 18. 20. & l. 3. c. 55. n. 3. §. *Inter.* Ad quaſcumque Decimas Laïcis eripiendas ſuos omnes conatus, quin & ſæpè excommunicationis minas Concilia & Pontifices ſæculi 11. & 12. adhibuere, I I I. l. 1. c. 11. n. 2. 3. 4. 5. 6. Non permiſit, contrà quàm vulgo creditur, Concilium I I I. Lateranenſe ſub Alexandro I I I. ut retinerentur à Laïcis quas hactenus habuerant, modò novas deinceps non invaderent, n. 6. 7. Id potiùs dicendum de Innocentio I I I. in Concilio I V. Lateranenſi, quanquam nonniſi per quandam ex ipſius ea ſuper re ſilentio conſequentiam, n. 11. Conſultius videlicet viſum tandem eſt Eccleſiæ deſperanti de iſtarum decimarum reſtitutione, eas Laïcis illis permittere in feudum retinendas certis cum conditionibus, *ibid.* §. *Cùm.* Ex eoque tempore in id ſolùm connixi ſunt Pontifices & Concilia, ne novæ deinceps ab iis decimæ uſurparentur, eod. n. 11. §. *Cùm*, & n. 12. Tales decimas Concilium Tridentinum ſupponit, I I I. l. 1. c. 11. n. 13. Non in Gallia ſolùm, ſed & in Italia, & in Germania & in Hiſpania locum habuere, n. 4. 5. 6. 17. 18. 19. De decimis infeodatis nonnulla adhuc I I I. l. 3. c. 22. n. 1. 2. 3.

De Decimis quæ à Clero perſolvuntur.

Quæ primæ omnium à Clero exactæ ſunt decimæ, Saladinæ dictæ ſunt, quòd expeditioni ſacræ à Philippo Auguſto Francorum Rege contra Saladinum ſuſcipiendæ, deberent inſervire. Ex tunc tum à Laïcis quoque exigebantur, tum uno tantùm anno debebant exſolvi, I I I. l. 1. c. 43. n. 1. Hiſtoria ſecutarum omnium poſtea decimarum iſtiuſmodi, ex toto illo c. Earum progreſſus, n. 7. §. *Is fuit.* Cùm primitus non eſſent niſi propter expeditiones ſacras, poſtea exactæ ſunt etiam propter Regni tuitionem ac defenſionem, n. 8. §. *Sed illud.* Quod autem ſingulis aut ferè ſingulis annis, vel eædem ſibi, vel aliæ aliis ſuccederent, factæ ſunt tandem annuæ, n. 13. Ex liberis primùm & voluntariis factæ ſunt poſtea veluti neceſſariæ, n. 4. & 13. Ideoque & à Donis gratuitis diſtinctæ, n. 14. De decimis in Clerum multoties conceſſis Regibus Hiſpanis, I I I. l. 1. c. 44. n. 1. 3. 4. 5. 6.

Decuriones, v. tit. *Curiales.*

Dedicationes Eccleſiarum.

Eccleſiæ à Conſtantino Hieroſolymis extructæ, per octo dies dedicantur convenientibus eò ex Orbe univerſo Fidelibus, I. l. 1. c. 12. n. 5. Dedicationes Eccleſiarum à Chriſtianis iterum extructarum poſt obitum Imperatorum, qui eas juſſerant everti, I. l. 2. c. 21. n. 5. Ariani dederunt crimini Athanaſio, quòd in Eccleſia quam Alexandriæ Conſtantinus extrui juſſerat, Miſſam celebraſſet, antequam conſecrata fuiſſet, c. 22. n. 4. Euſebius concionem habuit in dedicatione Eccleſiæ, quam Tyri Conſtantinus extrui curaverat, n. 9. Dedicationes Eccleſiarum gratis fieri jubentur, I I I. l. 1. c. 71. n. 10.

Defenſor.

Defenſoris dignitas vel ab initio apud Græcos ſolis ferè Preſbyteris mandabatur, & aliis perrarò. I. l. 2. c. 97. n. 1. Leguntur etiam ſexto & ſeptimo ſæculo Diaconi Defenſores, c. 98. n. 8. Has eorum uni tribuit partes Synodus Calchedonenſis, ut ſtante Synodo vagantes ſeu Clericos ſeu Monachos urbe abigeret, c. 97. n. 5. In Occidente Defenſores primùm fuere Laïci. Hos ab Imperatoribus poſcebant Epiſcopi, ut poſſent apud Judices cauſam Eccleſiæ & pauperum agere, I. l. 2. c. 97. n. 3. 4. 5. 6. c. 98. n. 11. Primus in Occidente Gelaſius cœpit eos minoribus Clericis accenſere, c. 97. n. 7. Erant veri Eccleſiæ Beneficiarii, ejuſque nutriebantur ſtipendiis, c. 98. n. 1. Quin & Gregorius eos in Subdiaconorum collegium & honores cooptavit, c. 98. n. 7. Quàm multiplici & quàm immenſa eos muniret Gregorius autoritate, ad Eccleſiæ patrimonium ubique procurandum, ad quaſcumque pauperum & Eccleſiæ cauſas, & in Epiſcopos etiam ubi opus erat, c. 98. n. 2. 3. 4. Adeo ut verè eſſent poteſtatis ejus adminiſtri, & mandatorum ejus executores, n. 3. Uti autem Romanæ ſedi, ita & aliis Eccleſiis ſui erant Defenſores, c. 97. n. 7. 11. Et in iis quidam eorum erant etiam Preſbyteri, c. 98. n. 7. Tempore Caroli Magni in Gallia nulli è Defenſoribus erant Clerici, quippe Advocati erant Eccleſiarum, iis conceſſi à Principibus, ut ipſis eſſent præſidio, c. 99. Vide ſuprà tit. *Advocati.* De Defenſoribus adhuc eadem ætate, I I I. l. 3. c. 55. n. 1. 2.

Delegatio Sedis Apoſtolicæ.

Sedis Apoſtolicæ delegatio duplicis eſt generis: alia qua extro-

boratur ſolùm perficiturque autoritas Epiſcoporum ordinaria, ſeu qua ad id delegantur, quod jam ipſi per ſe præſtare poſſunt. Sic à Zoſimo Papa olim quinto ſæculo delegatus legitur Salonenſis Epiſcopus: ſic eodem ſæculo à Bonifacio primo Archiepiſcopus Narbonenſis, & poſtea à Gregorio Virgilius Arelatenſis, à Nicolao II. Remenſis Archiepiſcopus, I. l. 1. c. 60 n. 2. 3 II. l. 2. c. 19. n 17. Alia qua ea Delegatur tribuitur autoritas, qua ipſe per ſe careat. Hujuſmodi referuntur factæ Delegationes à Lucio III. in Comitiis quibuſdam Generalibus, ab Innocentio III. in Concilio IV. Lateranenſi ab Innocentio IV. à Bonifacio VIII. Ut proinde non haberi debeant tanquam nova, quædam Synodi Tridentinæ iſtiuſmodi inſtituta, I l 2. c 60. n.3.4.5. Si primi illius generis ſit Delegatio, ab Epiſcopo delegato cauſam judicante poteſt nihilominus ad ejus Metropolitanum appellari, n. 6 Quandoquidem Delegatus Principis poteſt ſubdelegare: poteſt Vicarius Generalis Epiſcopi Delegati de iis omnibus judicare cauſis, de quibus & ejus Epiſcopus vi Delegationis ſuæ; niſi ea in Delegationis mandato fuiſſet appoſita cautio, ut ſolus, vel tantùm ipſe, vel per ſeipſum judicet Epiſcopus, n 7. 8. Percenſentur cauſæ ad quas Tridentina Synodus Epiſcopus Delegatione Sedis Apoſtolicæ munivit, n 8

Delectoſus.

Nomen erat ac titulus honoris & amicitiæ, quo Romani Pontifices ac Reges ſuos inſigniebant Conſiliarios, Legatos, Duces, Miſſos, I. l. 2. c. 101. n. 16

Delphinatus.

Fuit olim Eccleſiæ Romanæ tributarius, III. l. 1. c. 32. n. 13. §. *Anno* 1173.

Denarius ſancti Petri.

Denarius ſancti Petri in Anglia, III. l. 1. c. 32. n. 4 5. & 11. In Polonia, Suecia, Dania, Norvegia, n. 13. In Francia, n. 13.

Deportus.

Quæ potuit eſſe Deportûs origo, I. l. 1 c. 5. & II. l. 1. c. 18 n. 3. Quæ nominis origo, III. l. 2. c 37. n. 14 Sub Carolo Magno penes Epiſcopum erat jus Deportuum in vacantes omnes Parochias, in iiſque interim curabat Epiſcopus adminiſtrari Sacramenta, II. l 1. c. 51. n 7. De Deportibus prolixè, III. l 2 c 37. Rudimenta quædam hodiernorum Deportuum duodecimo ſæculo, c. 37. n. 1. 7. Exempla Deportuum 13. ſæculo à Romanis Pontificibus vel extortorum vel conceſſorum, quin & ad biennium, n. 3. Obvia deinde tertio ſæculo Deportuum exempla in gratiam Epiſcoporum, Archidiaconorum, Archipresbyterorum, n. 4. Legitimi ſunt Deportus, qui ſubnixi ſunt antiqua conſuetudine, privilegio, ſtatuto, juſta ratione, jure cuſtodiæ, n. 3. §. *In*, n. 5. 6. 7 8. Clemens V. jus Deportuum ad dimidiam ſolùm proventuum partem coercuit, n. 9. Confirmantur Deportus à Concilio Conſtantienſi & Martino V. ac ſublati per Concilium Baſileenſe & Pragmaticam Sanctionem reſtituuntur per Leonem X. cum Franciſco I. Rege Concordatum, n. 10. Ulterior eorundem confirmatio, eod. n. 10. 11. 12. 13. 14. Deportus fundamenta jacta ſunt aliquando in Beneficii ipſius inſtitutione, III l. 2 c. 37. n. 13. Novo Beneficiario per tempus Deportûs relinqui debet, quod honeſto ejus victui & explendis Eccleſiæ oneribus ſufficiat, n. 8. 11. 12. Debet verò pecunia, quæ ex Deportus jure procedit in pia opera & Eccleſiæ utilitatem expendi, n 12. Viget jus illud Parisiis, in Normannia & compluribus aliis locis, n. 10. 11.

Devolutio. Duplex ejus genus.

Primum quo jus conferendi Beneficii devolvitur ad alterum propter negligentiam ejus qui illud conferre debuerat, II. l. 1. c. 51. n. 1. Concilium III. Lateranenſe ſub Alexandro III. edixit, ut ſi ſeu Epiſcopi ſeu Capitula Præbendas aliave juris ſui Beneficia vacantia conferre negligerent ultra ſex menſes (ſunt autem ii numerandi non à die quo vacare cœpit Beneficium, ſed à die quo compertum fuit vacaſſe) tunc jus Epiſcopi devolvatur ad Capitulum, & jus Capituli ad Epiſcopum: aut ſi utriuſque par ſit negligentia, ad Metropolitanum, II. l. 1. c. 51. n. 2. Vel ſi Metropolitanus iſte eſt ipſe Epiſcopus, ad Superiorem ejus immediatum, ſive immediatus Superior ſit Primas, ſive Patriarcha, ſive Pontifex ipſe Romanus, dum videlicet ei Metropolitanus quiſpiam immediatè ſubeſt. Et quidem ex quo ab uno devolvitur ad alterum, jam iſti alteri conceduntur ſex alii menſes, intra quos fiat collatio, & ſic deinceps ſi ab altero iſto adhuc ad alium, c. 51. n. 4. 6. Si verò proviſio Præbendarum Beneficiorumve conjunctim ad Epiſcopum & Capitulum ſpectat, non tunc ſit reciproca illa devolutio unius eorum ad alterum Si tamen Epiſcopus non ut Epiſcopus, ſed ut Canonicus Capitulo interfuiſſet, nec per eum ſtetiſſet quominus Beneficium conferretur, jam ad eum devolveretur jus illius conferendi, c 51. n. 4. Epiſcopi autem aut Abbatis electio ſi tres intra menſes non fiat à Cathedralibus aut Regularibus Eccleſiis, edixit Concilium IV. Lateranenſe ſub Innocentio III. ut jus electionis devolvatur ad Superiorem immediatum, nec ad Romanum Pontificem, niſi eo caſu quo eſſet ipſe immediatus ille ſuperior, II. l. 1. c. 51. n. 1 § *Concilium.* n. 3. 5. 6. Ad eum tamen devolveretur, ſi electio facta quidem fuiſſet ab illis Eccleſiis, ſed ita ut vel indignum ſcientes elegiſſent, vel contra canonicas electionum formulas peccaſſent, n. 5. Exemplum devolutionis ad Romanum Pontificem in electione Archiepiſcopi Bituricenſis ante illud Concilium IV. Lateranenſe, n. 1.

Secundum devolutionis genus eſt illud quod à 200. circiter annis circumſtrepit, cùm videlicet Beneficium quidem intra præfixum tempus collatum fuit, ſed ei qui propter vel defectus aliquos vel crimen aliquod illi non erat idoneus: tunc nimirum perinde ac ſi vacaret, proviſio impetratur à Romano Pontifice, ad quem tunc devolutum eſt Beneficium, II. l. 1. c. 51. n 7. 10. Quo autem animo debeat ab illis Devolutariis adiri Pontifex Romanus, ut piè & innoxiè id ab illis præſtetur, n. 8. 9 Conditiones in Gallia his Devolutariis præfixæ, n 11. Poſt pacificam triennii poſſeſſionem jam non eſt devolutioni locus, eſtque iſta triennalis pacifica poſſeſſio inſtar præſcriptionis, n. 11. Exemplum præſcriptionis iſtius in Africana Eccleſia ab ampliùs 1300. annis, *ibid.* Neceſſe tamen eſt ut ſit Titulus ſaltem coloratus, ſeu ut bonæ fidei ſit illa præſcriptio, *ibid.*

Diaconus.

Diaconatus ab initio & per annos 1200. & ampliùs verum fuit Beneficium, Ordo nempe & poteſtas ſpiritualis, conjunctum habens jus ad poſſeſſionem & annonam temporalem, ideoque certæ Eccleſiæ ſemper alligabatur, quiſquis Diaconus creabatur, I. l. 1. c. 51. n. 1. & l. 2. c. 33. n. 8. Etſi ab Apoſtolis ſolùm collatus fuit, divinæ tamen eſt inſtitutionis; quatenus non niſi ex Chriſti autoritate & mandato, I. l. 1. c. 51 n. 3. Minores omnes alios Ordines in ſe complectitur, *ibid.* Diaconorum inſtituendorum etſi occaſio fuit Apoſtolis menſa communis, non ea tamen fuit ſola ratio: primarium immo hujus inſtitutionis conſilium ad Sacrificium ipſum ſpectabat, & ad ſacram menſam, quæ tum à civili communi non divellebatur; etſi alterius illius rationis ſolùm meminit alicubi S. Hieronymus, ut quorundam ſui temporis Diaconorum ſupra Presbyteros ſe efferentium inſolentiam retunderet, I. l. 1. c. 51. n. 4 c. 52. n. 6. & l. 2 c. 29. n. 3. Probatur id multiplici ratione, I. l. 1. c. 51. n. 4. c 52. n. 7. Probatur deinde toto illo c 51. & duobus ſequentibus ex eo quòd à SS. omnibus antiquis Patribus tum Græcis tum Latinis in unam cum Presbyteris & Epiſcopis Hierarchiam Diaconi conſtituantur. Hinc in Deum ipſum eorum inſtitutio refertur ab Ignatio & Auguſtino, c. 51. n. 4. & c. 53. n. 1. Hinc item eos ut ſacrorum Myſteriorum adminiſtros ſuſpiciunt quique Veteres Ignatius, Juſtinus, Autor Conſtitutionum Apoſtolicarum, Cyprianus, Concilium Neocæſarienſe, Auguſtinus, c. 51. n. 4. 5. 13. c. 52. n 3. 10. c 53. n. 1. Quorum, aliorumque pluſium his ſupparium teſtimonio haud par eſt autoritas Trullanæ multis poſt ſæculis Synodi, quæ ſeptem illos, quorum in Actis Apoſtolorum mentio fit, Diaconos opinata eſt non ſacris altaribus ſed communi ſolùm menſæ inſerviſſe, c. 52 n. 11. Sed & Hieronymus ipſe illam eorum ad Sacrificium inſtitutionem & ſacræ ipſi Hierarchiæ aggregationem agnoſcit, I. l. 1. c. 52. n. 7. & l. 2. c. 29. n. 2. 3. Efferebant verò ſe Romæ eorum aliqui ſupra Presbyteros tum ob paucitatem ſuam, ſeptem cùm ſolùm erant in Eccleſia Romana ex illa Hieroſolymitanæ primitùs Eccleſiæ forma, cùm aliæ Eccleſiæ de illo numero non adeo ſatagerent, haberetque 38. Diaconos Eccleſia Edeſſena: etſi non plures quam ſeptem Diaconos ubique inſtituendos Neocæſarienſe Concilium edixiſſet: tum ex eo quod ubique Diaconi ſumma pollerent gratia apud Epiſcopus, ad quos omnia per eos referrentur, & quorum eſſent aures, oculi, os, cor & anima, I. l. 2. c. 29. n. 5. 6 14. 15. Denique ex Hieronymo erat quidem Diaconus præ Presbytero Sacerdotio minor, at & lucris major, c. 52. n. 7.

De Officio Diaconorum.

Diaconi officio ex Auguſtino, ut & Presbyteri & Epiſcopi, nihil vel acceptabilius vel damnabilius, vel periculoſius vel beatius, I. l. 1. c. 53. n. 2. In ſacris ipſis Myſteriis erat Epiſcopi adminiſter. Hic paulò antè. Euchariſtiam poterant porrigere neceſſitate cogente, præſente Presbytero, ex ejus tamen juſſu. Id reſtrictionis tamen adjecit poſtea Gelaſius, ſi Presbyter æque ac Epiſcopus abeſſet, I l. 2. c. 29. n. 12. In Concilio Nicæno vetantur ſolùm eam Presbyteris adminiſtrare, ejuſque ante ipſos fieri participes, n. 14. Auſi ſunt tamen multis in locis & Sacrificium ipſum offerre, eaque audacia prohibendi fuere in Concilio I Arelatenſi & IV. Carthaginenſi. Unde hæc illis audacia? n. 20. Primis ſæculis regendæ iis Parochiæ aliquando creditæ ſunt, I. l. 2. c. 33. n. 8. Quin & ſexto adhuc ſæculo in Hiſpania Parochiæ

T T t t ij

Digitized by Google

aggeſtes Preſbytero & Diacono alternis hebdomadis tegendæ committuntur, I. l. 2. c. 76. n. 2. Erat Diacono apud Latinos prioribus illis ſæculis adminiſtrandi Baptiſmi poteſtas, accepta prius tamen ab Epiſcopo licentia, I. l. 2. c. 59. n. 4. 7. Reſtrictionis id ſubjecit poſtea Gelaſius ſi cogeret nimirum neceſſitas, & Preſbyter abeſſet, n. 10. In Oriente verò vetabant eum baptizare Conſtitutiones Apoſtolicæ, n. 14. Cœperunt Diaconi prædicare ſexto ſæculo, & à Gallia quidem id cœptum, I I I. l. 1. c. 89. n. 9. 10. Quid prædicatio a Concilio Ancyrano de Diaconis loquente memorata? I. l. 2. c. 59. n. 14. Quæ iis data olim legitur poteſtas Pœnitentes in periculo poſitos abſente Epiſcopo & Preſbytero, reconciliandi, intelligenda eſt de poteſtate Euchariſtiam illis impertiendi, certè neutiquam abſolvendi, etiamſi tum Confeſſionem eorum exciperent, tum iis manus imponerent, I. l. 2. c. 12. n. 1. & fuſius, c. 59. n. 8. 9. c. 33. n. 7. Quàm multi olim in Diaconatu conſeneſcerent & obirent, I. l. 2. c. 33. n. 2.

De Diaconorum conſeſſu.

Vetat eos Nicæna Synodus in conſeſſu Preſbyterorum ſedere, I. l. 1. c. 29. n. 14. Romæ tempore Hieronymi ſedebant in Eccleſia Preſbyteri, ſtabant Diaconi, n. 5. Immo vetat eos Concilium I V. Carthaginenſe quolibet in loco ſedere coram Preſbytero, n. 11. Eos quoque antea in Oriente Concilium Laodicenum coram Preſbytero ſedere vetuerat, ſed cum hac reſtrictione niſi ab eo invitatos, n. 14. Jam tamen multis in Eccleſiis ante Synodi Trullanæ tempora ex honorifice muneris ſui arrogabant ſibi etiam ſupra Preſbyteros conſeſſum; id quod iſta vetuit, niſi, inquiens, abſentis Epiſcopi ſui à quo mitterentur, vices ſuſtinerent, I. l. 2. c. 104. n. 4. 5. Conciliis olim intereſſe datum iis eſt, immo præceptum: at ita ut ſtarent poſt ſedilia Preſbyterorum qui & pone Epiſcopos ipſi ſedebant: niſi ii eſſent Diaconi qui Epiſcopi abſentis ſui vices ſuſtinerent, I I. l. 5. c. 7. n. 5. & 8. n. 9. 10. Sexto jam ſæculo Conciliis ſubſcribebant, I. l. 5. c. 23. n. 19. Jam Calchedonenſi antea Concilio eorum nomine ſubſcripſerant Epiſcoporum a quibus ad illud vice ſua miſſi fuerant, c. 57. n. 13. Cùm intereſſe Conciliis ſoliti fuiſſent Diaconi, ab iis circiter ſeptimum tandem ſæculum excluſi ſunt, quanquam pergexere tamen ad ea ab Epiſcopis abſentibus vice ſui delegati etſi Emeritenſi Concilio minùs id probatum fuiſſet, c. 23. n. 19.

De Diaconis judicandis.

Diaconum à tribus Epiſcopis Synodus I. & I I. Carthaginenſis ſtatuerunt judicandum, II. l. 1. c. 15. n. 9. 10. Id Concilium Triburienſe confirmavit, c. 17. n. 9. Permiſit Rotomagenſe an. 1071. Concilium, ut Epiſcopi qui ad judicium iſtud convenire non poterunt, mittant ſui Vicarios, c. 18. n. 9. Permiſit poſtea Gregorius I X. ut Diaconi judicandi Epiſcopus loco iſtorum Epiſcoporum adhibeat Abbates, aliosve Prælatos, *ibid.*

Diaconus & Diaconatus olim in Cœnobiis non ſignificabat ſemper Ordinationem ſactam, nec ſemper ad eam pertinebat, ſed aliquando unicum ad officium Oeconomi & Diſpenſatoris, I I I. l. 2. c. 5. n. 4. & l. 3. c. 29. n. 23.

Diaconia.

Diaconia vocabatur Gregorio munus ejus, penes quem erat ſublevandorum pauperum ac egenorum cura, I I I. l. 2. c. 6. n. 6. § *Cùm.* Vocabatur etiam eidem, & locus ipſe ac domicilium, in quo hujuſmodi charitas ab iſto præſtabatur, I I I. l. 3. c. 29. n. 19. 20. 22. 25. 26. Erat vox iſta ævo Gregorii longe ſuperior, I I I. l. 3. c. 29. n. 23.

Diaconiſſa.

Diaconiſſæ vel Diaconæ dicebantur olim mulieres, quarum viri Diaconatu erant ornati. I. l. 2. c. 62. n. 3. c. 63. n. 10. & l. 3. c. 50. n. 14. 15.

Diaconiſſarum tamen nomine eæ præſertim intelligebantur, quæ in miniſterio erant Eccleſiaſtico, ut Phœbe illa in Cenchris Corinthi ſuburbio, quam Paulus epiſt. ad Romanos meminit, I. l. 3. c. 50. n. 8. Eligebantur iſtæ præcipuè ut in mulierum baptiſmo ſuam miniſtro commodarent operam, & ut imperitas docerent fœminas, n. 9. 10. Januas item Eccleſiæ cuſtodiebant, n. 10. Quin & aliquem habuerant initio gradum ad altare, c. 47. n. 10. Ex virginibus & viduis aſſumebantur, & communiùs fortè ex viduis initio Eccleſiæ, nempe ex viduis illis quas nonniſi monogamas & ſexagenarias volebat Paulus eligi, I. l. 3. c. 50. n. 10. Poſtea tamen peræquè ex virginibus & viduis, n. 8. 9. viduis autem ſemper monogamis, c. 50. n. 8. 9. 10. c. 51. n. 3. Seu verò virgines, ſeu viduæ eſſent, ab Epiſcopo ſolo velabantur, qui cæteras tamen viduas non velabat, I. l. 3. c. 50. n. 11. 12. Nigris indutæ erant veſtibus, n. 6. In Hiſpania velum iis erat vel purpureum vel nigrum, n. 13. Numerum earum in Eccleſia ipſa CP. Juſtinianus ad quadraginta coërcet, c. 51. n. 2. Earum domo idem ipſe interdicit contubernio omnium virorum, niſi parentum, liberorum, fratrum, aliorumve ex quibus nulla poſſet oriri ſuſpicio ſiniſtra, n. 4. Erant è numero Beneficiariorum Eccleſiæ, Cleroque à Concilio Nicæno & Epiphanio adlegebantur, quippe quæ & fiebant ordinatione & manûs impoſitione, ut & Diaconi ipſi, quanquam tamen nullam obtinebant ſacerdotii portionem, I. l. 3. c. 50. n. 12. 13. c. 51. n. 2. Ad Synodum uſque Calchedonenſem in utraque Eccleſia non ordinabantur niſi annos ſexaginta natæ. Ætatem illam iſta Synodus ad annos quadraginta contraxit, c. 51. n. 1. 2. 3. 4. 5. Ita quoque à Juſtiniano cautum eſt, quanquam olim ab eo aliter, c. 53. n. 1. Eandem ſolum annorum quadraginta ætatem Trullana Synodus exegit: & in Occidente Concilium Agathenſe ac Cæſarauguſtanum, c. 52. n. 4. Si poſt factam ſui ordinationem nuberent, inflixit Synodus Calchedonenſis anathema in eas, & earum illos ſponſos, ſeu potiùs adulteros, *ibid.* Imò eas cum illis Juſtinianus jubet capite plecti, bonaque earum fiſco omnia addici, c. 51. n. 4. Concilium verò Epaonenſe tum jubet eas, quæ ſupererant, excommunicatione percelli, ſi nuberent, nec communioni reſtitui niſi acta pœnitentiâ, & factâ conjugum illorum ſeparatione: tum propter illam frequentem earum incontinentiam jubet nullas deinceps in illa regione Diaconiſſas conſecrari, nec ullam jam impendi viduis benedictionem, niſi pœnitentiæ, ſi converti voluerint, I. l. 3. c. 51. n. 11. Atque hoc ſtatutum amplexi aut imitati videntur cæteri Galliarum tunc temporis Epiſcopi: adeo ut ea ætate, ſcilicet ſæculo ſexto, interciderit in Gallia Diaconiſſarum ordo, *ibid.* Paulò diutiùs ſubſiſtit in Hiſpania, ſed ea interpoſita eſt ibi cautio, ut continentiæ promiſſionem ſcripto firmarent, n. 13. Non tamen ante ſæculum decimum aut duodecimum obſoleſacta penitus eſt earum ordinatio in Occidente, c. 49. n. 8. In Oriente autem adhuc erant ſæculo 13. ineunte, ſed in ſola CP. Eccleſia, in aliis verò Orientis Eccleſiis dudum fuerant extinctæ, I. l. 3. c. 47. n. 10.

Dienſis & Valentina Eccleſia. v. indic. Geograph.

Dies Dominicus.

Ex Cæſario Arelatenſi, ſi toto die Dominico lectioni inſiſtere & Deo ſupplicare negligimus, non leviter in Deum peccamus, I. l. 2. c. 79. n. 7. Vult Theodulphus Aurelianenſis ut ea die præter orationes & Miſſarum ſolennia & ea quæ ad veſcendum pertinent, nihil aliud fiat, c. 83. n. 1. Nulli niſi orationi vacandum Forojulienſe an. 791. Concilium edicit, n. 3. Tantummodo Deo vacandum Triburienſe Concilium, *ibid.* Continentiam ab uxoribus citatum jam Concilium Forojulienſe eo die indicit, *ibid.* v. ſuprà tit. *Continentia.* Communione vult Laïcis interdici Canon Eliberinus, ſi tribus continenter Dominicis diebus abſint a ſacris Myſteriis, II. l. 3. c. 10. n. 4.

Dignitates.

Ut jam antea Regularibus Eccleſiis, ita & Sæcularibus poſtquam ſub Pipino & Carolo Magno in communis vitæ ſocietatem collectæ ſunt, communes fuere Dignitates Præpoſiti, Decani, Cellerarii, Oeconomi, Cantoris, Camerarii, Theſaurarii & Sacriſtæ, I. l. 3. c. 70. n. 1. & *ſeqq.* Qui has aliaſve Dignitates obtinent, non ſunt ex Capitulo, niſi Canonicatum quoque habeant: & unde id factum? n. 7. 8. 9. Erant hæ olim ſive in Monaſteriis, ſive in Canonicorum, fortè quandiu communem vitam vixere, Capitulis, ad nutum revocabiles, I. l. 3. c. 70. n. 1. & 10. §. *Statuta.* Dignitates quælibet Capitulorum conſtringuntur lege reſidentiæ, II. l. 3. c. 34. n. 10. § *Vetuit.* Niſi ex iis ſint, quæ non ſunt participes reddituum Menſæ Capitularis, ſed ſepoſitos habent proprios proventus, poſſuntque Dignitates iſtæ cum Beneficiis Curatis retineri, c. 34. n. 17. § 3. Si quæ ſunt Capitulorum Dignitates, quarum nec functio nec juriſdictio ulla ſit: iiſque adjuncta ſit cura Parochiæ curis, poſſunt in Capitulo vel in Parochia reſidere: Quamdiu autem in illa reſidebunt, diſtributionum æquè participes erunt, ac ſi præſentes adeſſent, II. l. 3. c. 34. n. 12. Dignitates temporales Comitum, Ducum ac Principum Epiſcopis conceſſæ ſub Imperio Caroli Magni, & deinceps, I I I. l. 1. c. 26. c. 30. c. 31.

Dimiſſoria Littera.

Cùm Epiſcopus per octo prima Eccleſiæ ſæcula homini jam Clerico Dimiſſorias dabat ad alterum Epiſcopum Litteras, ut poſſet ab eo ulteriùs Ordinari, jam ſuo in eum jure ſe exuebat, contrà quàm modò fit, & jus illius ad ſecundum illum tranſibat Epiſcopum, II. l. 1. c. 5. n. 4. c. 20. n. 2. Sique aliquis ab aliquo primùm Ordinatus Epiſcopo, ab altero jam ſine illius ejus Dimiſſoriis ordinabatur, manebat ſemper primo illi addictus Epiſcopo & ab eo repeti poterat, II. l. 1. c. 1. n. 2. c. 2. n. 7. c. 3. n. 1. c. 4. n. 8. 14. § *Fortunatus.* v. tit. *Ordinatio.* Non deeſt tamen 9. ſaltem ſæculo præſentis diſciplinæ exemplum, II. l. 1. c. 6. n. 6. Quid fas vel nefas ſit, aut fuerit olim Epiſcopo aut miniſtris ejus, exigere vel accipere pro litteris Dimiſſoriis? I I I. l. 1. c. 60. n. 1. 6. 7. 9. & toto c. 62. A medio uſque ſæculo decimo-ſexto hortantur Epiſcopos Concilia ut nemini dent Dimiſſorias ad Ordines,

Digitized by Google

Ordines, niſi per præmiſſum antè examen probato, nec ſuper eo conſcientiam Epiſcopi Ordinatoris onerent. Atque & ipſa Tridentina Synodus ita quoque ſancivit, II. l. 1. c. 7. n. 7. Hortatorer item eos Concilia, ut non ad omnes collectim Ordines, ſed ad ſingulos ſeorſim dent Dimiſſorias, & quidem non niſi ad certum aliquod tempus valituras, n. 8. & 11.

Diœceſis.

Quod nos jam Gallicè Diœceſim dicimus, id antiquitus Parochia vocabatur. Diœceſeos verò nomen Græcis ſignificabat Tractum quendam ingentem, multis tum Provinciis tum Metropolitis conſtantem, uni cuidam ſupremo Metropolitæ ſubjectum, I. l. 1. c. 3. n. 12. Sex erant olim hujuſmodi Diœceſes, eæque in Concilio II. generali memorantur, tres antiquæ, Romana, Alexandrina, & Antiochena, tres item recentiores Aſiana, Pontica & Thracica. Cum è contra Latinis olim & præſertim Africanis Diœceſeos nomen id ſignificaret quod modò Parochiam appellamus, *ibid.* Qua in ultima ſignificatione ſumitur etiam in Concilio IV. Aurelianenſi, I. l. 2. c. 94. n. 5. & in Agathenſi, l. 3. c. 8. n 3. Parochia verò pro eo quod jam Diœceſim dicimus, ſumebatur adhuc in Gallia octavo & nono ſæculo, II. l. 1. c. 6. n. 2 4 Imò & undecimo ſæculo, c. 7. n. 2. De Diœceſibus civilibus Conſtantinus & Cicero, I. l. 1. c. 17. n. 3. c. 54. n. 11. & 13. Loca quæ in nulla ſunt Diœceſi Concilium Tridentinum propiori Epiſcopo ſubjecta eſſe voluit: Quæ verò intra Diœceſis alicujus fines, nullius tamen ſe dicunt Diœceſeos, ea Diœceſano ipſi Epiſcopo ſubjecit, I l. 3. c. 37. n. 7. Quid locus nullius Diœceſeos, & unde, I. l. 3. c. 36. n. 6. & 7. c. 40. n. 1. Quotuplex genus loci nullius Diœceſeos, I. l 3. c. 40. n. 11. Quid liceat Epiſcopis in loca nullius Diœceſeos, I l. 3. c. 40. n. 3. 4. & n. 7. §. 16.

Diſciplina.

Sui cuique temporis laudanda & ſequenda eſt diſciplina Eccleſiæ, I. l. 1. c. 48. n. 17 l. 3. c. 56. n. 19. II. l. 1. c. 45. n. 13. 14. & l. 3. c. 50. n. 15. § *Alterum.* III. l. 1. c. 45. n. 1.

Diſciplinæ vocabulum in Capitularibus & Conciliis noni ſæculi pro illa corporis flagellatione ſignificanda uſurpabatur, II. l. 3. c. 107. n. 13. § *In.*

Diſpenſationes primùm generatim.

Debent eſſe ex charitate & Eccleſiæ neceſſitate, hacque ceſſante debent & ipſæ ceſſare, II. l. 1. c. 61. n. 8. c 65. n. 4. Hic tamen è contra ut inductæ ex Eccleſiæ neceſſitate, uſu veteraſcant, convaleſcant, & in conſuetudines præſcriptas evadant, II. l. 1. c. 50. n. 9. 14. Ubi non pugnatur contra æternam Dei legem, poteſt eſſe diſpenſationi locus, cùm timetur paci Eccleſiæ, II. l. 2. c. 32. n. 3. Exempla diſpenſationum Principibus etiam negatarum, I. l. 1. c. 70. n. 8 II. l. 1. c. 84 n. 15. § *Redeo* & §. *Veteum.* Faciliùs olim & effuſiùs diſpenſabant Epiſcopi quàm Romani Pontifices, II. l. 1. c. 61. n. 7. 9. 11. 18. Diſpenſationes ut plurimùm Eccleſia Romana olim concedebat in præteritum ſolùm, ſeu ut perperam facta condonarentur, non autem in futurum. Jam tamen Gregorii IX. tempore in his quæ in futurum ſunt, præbuerat ſe faciliorem, II. l. 1. c. 84. n. 15. § *Redeo.* Doctrina Theologorum & Canoniſtarum graviſſimorum de Diſpenſationibus, Fulberti, Ivonis, Lanfranci, Anſelmi, Petri Venerabilis, Goffridi Vindocinenſis &c. Ejus ea eſt ſumma, quòd non debeat eſſe nec tutò ſit diſpenſationi locus, niſi ubi ex neceſſitate aut utilitate Eccleſiæ ſit compenſatio, II l. 3. c. 19. toto. Pretio vetantur addici diſpenſationes, III. l. 1. c. 60. n. 5. 6. §. *Mox.* & c. 61. n. 14. c. 62. n. 9. c. 70. n. 5.

De Diſpenſationibus per prima quinque ſæcula, II. l. 3. c. 24.

Per tria prima ipſa Eccleſiæ ſæcula Epiſcopi ipſi, nullo Pontifice Romano aut Concilio Provinciali interveniente, omnia, quæ opus erat, relaxabant, quòd nulla tunc aut perrara fieri poſſent ob perſecutiones Concilia. Ubi verò exeunte ſæculo tertio & ineunte quarto, cœperunt frequentari Concilia, Epiſcopis viſum eſt conſultiſſimum, ſi ad ea diſpenſationes referrentur: ſicque jus illud Epiſcoporum priſtinum ſenſim exolevit. Similiter & poſtea ſenſim à Conciliis Provincialibus traductæ ſunt ad Romanum Pontificem diſpenſationes, II. l. 3. c. 24. n. 24. Id quî factum eſt, c. 24. n. 3. 8 9. 10. 11. 12. 13. In iis etiam à quibus poſſent vel Epiſcopi vel Provinciarum Concilia diſpenſare, ſæpiculè primis quinque ſæculis adibantur Romani Pontifices, II. l. 3. c. 24. n. 1. 3 8. 9. 10. 11. 12. 13. Exempla diſpenſationum quas Romani Pontifices per eam ætatem undequaque rogati ſunt, II. l. 3. c. 24. n. 2. uſque ad finem capitis. Etiam à tota Africana Eccleſia, n. 5. 7. Etiam ab Oriente, n. 15. 19 Confirmatæ à Conciliis Oecumenicis diſpenſationes Romanorum Pontificum, II. l. 3. c. 24. n. 17. 18. Non diſpenſabatur ea ætate niſi de commiſſis jam contra Canones; raro admodum verò de committendis, c 24 n. 3. 8. 10. Non diſpenſabatur niſi ad utilitatem Eccleſiæ, n. 5. 20. Quàm ſollicitè ſervarent Pontifices Romani, ſervandoſque ab aliis curarent ſacros Eccleſiæ Canones, c. 24. n. 3. 8 9. 10. 11. 14.

De Diſpenſationibus ſexto, ſeptimo & octavo Eccleſiæ ſæculis, II. l. 3 c. 25.

Ab Epiſcopis quidem & maximè congregatis in Conciliis Provincialibus dabantur adhuc ea ætate diſpenſationes, II. l. 3. c. 25. n 10. 15. Sed tamen in majoris momenti rebus conveniebatur ſummus Pontifex, n. 1. 2 9. 10. Etiam ab Oriente, n. 9. 10. Agnoſcebant etiam à Conciliis Oecumenicis in Romano Pontifice poteſtas diſpenſandi ab ipſorum Decretis, II. l. 3. c 25. n. 14. 15. Hanc poteſtatem non exercebant ſummi Pontifices niſi in bonum Eccleſiæ, n. 3 4. 7. Nec niſi in ædificationem iis eſt conceſſa, n. 18. Erant Canonum obſervantiſſimi, n. 6. 9. Quanquam & ad humanitatem utique propenſi, n. 13.

De Diſpenſationibus octavo, nono & decimo ſæculis, II. l. 3. c. 26.

Perſtiterunt adhuc ea ætate Epiſcopi, ſeu ſinguli, ſeu ſynodicè congregati, ſua uti poteſtate diſpenſandi: ſed tamen ita ut frequentiùs in dies Romana Sedes adiretur, c. 26. n. 1. Eam ipſi Imperatores & Reges adibant, cùm eorum cauſa vertebatur, n. 2. 16 17. Ad eam ipſimet Epiſcopi & Concilia mittebant, in graviſſimis præſertim cauſis, & quare, n. 3. 4. 5. 8. 9. Agnoſcebant ineſſe Romano Pontifici poteſtatem ab eorum ſtatutis diſpenſandi, n. 5. 8. Hæcce poteſtas in Orientem ſe porrigebat, & ab Oecumenicis ipſis Conciliis circa ſua etiam ſtatuta agnoſcebatur, n. 15. 16. Canonum erant obſervantiſſimi Pontifices Romani, II. l. 3. c. 26. n. 12. Et ii debent eorum executioni invigilare, n. 16. §. *Revocanda* Quanquam & ad humanitatem ipſo etiam Epiſcoporum teſtimonio debent vergere, n. 5. § *Verum*, & § *Præſtantiſſime.* Si tamen plus quàm par erat eò propendebat Romanus Pontifex, id non diſſimulabant Epiſcopi, n. 14 Ethelvulphum Subdiaconum Leo IV. abſolvit à Subdiaconatu, Angliæ Regno non aliòqui potiturum, n. 17.

De Diſpenſationibus ab anno milleſimo uſque ad ducenteſimum ſupra milleſimum, II. l 3. c. 27.

Epiſcopi ipſi & Concilia etſi poterant diſpenſare, ad Romanum tamen Pontificem cauſas ſolebant amandare, dum erant vel ſpinoſiſſimæ, vel novæ & inauditæ, vel momenti graviſſimi, c. 27 toto. Non diſpenſabatur ab ipſo niſi tum ob Eccleſiæ neceſſitatem vel utilitatem, tum ſuper præteritis, *ibid.* n. 3. 4. 8. Canonum obſervandorum erat ſtudioſiſſimus, n. 6. 8. Etſi in Regum negotio faciliores ſe præbebant Romani Pontifices, & præbere ſe debebant, n. 13. 15. Non tamen eorum ſemper acquieſcebant votis, n. 6. Aut cùm acquieſcebant, non re tamen inconſulta priùs & indiſcuſſa, c. 28 n. 4. 7. Diſpenſandi licentiam expetiit ab Urbano II. & Paſchale II Anſelmus Cantuarienſis, c. 27. n. 10. 11. 18. Non vult diſpenſare Alexander II ſuper illicito hominis cum conſanguinea inito conjugio, etſi ingentem ille jejuniorum, orationum & erogationum promitteret compenſationem, n. 5.

De Diſpenſationibus ab anno ducenteſimo ſupra milleſimum II. l. 3. c 28.

Lapſu temporis pars diſpenſationum longè maxima uni Sedi Apoſtolicæ reſervata fuit, non has ad ſe attrahentibus Romanis Pontificibus, ſed volentibus ipſis tum Epiſcopis, tum Conciliis, c. 28. n. 1. Quaſdam Sedi Apoſtolicæ Lateranenſe IV. an. 1215. Concilium reſervavit, *ibid.* Quaſdam Concilia quædam alia, n. 9. Ex iis quæ ei reſervatæ ſunt, nonnulla adhuc alicubi Epiſcopi aliquas pertexerunt ſibi retinere, n. 8. Ceſſatione Conciliorum Provincialium, quibus bene multæ fuerant reſervatæ, bene quoque multæ jam Romano Pontifici reſervari cœpere, n. 3 § *Antiquo.* Summa lex ea eſt diſpenſationum à Canonibus, neceſſitas vel utilitas Eccleſiæ, hancque Romani ipſi Pontifices adſeruere, n. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Hanc item Concilia Colonienſe & Tridentinum, n. 12. Pugnant ſolùm verbis, non ſenſu, qui Romanum Pontificem hinc dicunt eſſe ſupra Canones, eſſe dominum Canonum; inde contendunt ineſſe Canonibus, eſſe ſolùm diſpenſatorem & moderatorem Canonum. Utrique concedunt ineſſe ei poteſtatem diſpenſandi, & id primi illi vocant eſſe ſupra Canones: utrique concedunt debere iſtam diſpenſationem eſſe juxta canonicas Regulas, ſeu ex Eccleſiæ neceſſitate vel utilitate, & id ſecundi vocant ſubeſſe Canonibus, II. l. 3 c. 28 n. 5. 14 § *Quod.* Quo ſenſu dixerit Innocentius III Romanum Pontificem poſſe ſupra jus diſpenſare, n. 6. §. *Manifeſte.* Poteſt Regum haberi ratio in diſpenſationibus, ſed ita ut cedat id in utilitatem Eccleſiæ, n 8 Nec tamen æquo molliùs eum ipſis agendum, c. 29. n. 11. Poteſt & Nobilium & litteratorum haberi ratio, cum eadem cautione, c. 28. n. 1. 13 § *Concilium* Non negant Romano Pontifici poteſtatem diſpenſandi à Canonibus Concilia Conſtantienſe, Baſileenſe, Florentinum, II l 3. c. 28. n 11 12. Diſpenſatio à quarto gradu in nuptiis tempore Innocentii III. jam erat Pontifici Romano reſervata, n. 3. Primus omnium Martinus V. licentiam tribuit, ut duceret quis ſororem prio-

ris ſuæ conjugia, ſcilicet Foxio Comiti, n. 10. Paſchalis II. creditur primus aperuiſſe januam diſpenſationibus ſuper conſanguineorum nuptiis, c. 59. n. 10. V. tit. *Matrimonium.* Pecunia quæ Romæ colligitur ex conjugiorum diſpenſationibus, in Monte Pietatis aſſervatur, omnibus piis operibus inſumenda, III. l. 1. c. 74. n. 15.

Diſtributiones.

Reditus Beneficiorum prima Eccleſiæ ætate in ſolis ſportulis & diſtributionibus eſculentorum ac poculentorum, &c. fuere, III. l. 2. c. 35. n. 1. Et hæ Cypriani tempore erant menſurnæ, ſeu cuique in menſes ſingulos datæ; inæquales tamen ex Conſtitutionum Apoſtolicarum auctore pro cujuſque merito, ordine & labore, I. l. 3. c. 2. n. 4. Sub Clodovæi & ſtirpis ejus Imperio, etſi cœpere agri quibuſdam è Clericis in uſumfructum dari, perrexit tamen priſtinus ille uſus diſtribuendorum cuique eſculentorum, poculentorum, &c. perrexit & ſub Imperio Caroli Magni ac Ludovici Pii, ſub quo jam Congregationes Canonicorum in commune viventium conflatæ ſunt: perrexit & exeunte ſæculo undecimo, ac duodecimo ineunte, in quibus Congregationes aliæ refloruerunt, III. l. 2. c. 35. n. 1. 2. Vid. tit. *Congregationes Clericorum,* tit. *Capitula*, & tit. *Canonici.* Circiter duodecimum illud ſæculum tum pleræque illæ Congregationes Clericorum à puriori ſuo deflexere propoſito, tum ubique facta eſt bonorum Eccleſiæ ipſos inter Canonicos partitio, ita ut ſua cuique eſſet Præbenda prædiave ſua, III. l. 2. c. 35. n. 10. Refrigeſcente verò tunc frequentia Chori & Pſalmodiæ divinæ, primus Ivo Carnotenſis Epiſcopus Præpoſituræ tum vacantis reditus dedicavit diſtributionibus panis, quibus ii ſoli donarentur è Canonicis ſuis qui Horis Canonicis intereſſent: eaque eſt hodiernarum diſtributionum origo, n. 3. Id multæ eodem ſæculo imitatæ ſunt Eccleſiæ: & cùm ſingulis Canonicis ſua eſſet Præbenda, ſolis iis qui Horis Canonicis intererant, dabantur illæ panis ac vini diſtributiones, *ibid.* & n. 10. Alicubi & pecunia præter iſta iis diſtribuebatur, n. 5. Huic diſtributionum uſui omnes ferè Eccleſiæ medio jam ſæculo decimo quarto ſe accommodaverant, n. 6. Statuit decimo-quinto ſæculo Concilium Baſileenſe, ut in quibus Eccleſiis nullæ adhuc ſingulis Horis Canonicis adjudicatæ eſſent diſtributiones, eæ quamprimùm decernerentur, & ex communibus fructibus deciperentur, n. 7. Voluit Senonenſe an. 1528. Concilium, ac Concilium Tridentinum tertiam ſaltem proventuum partem in diſtributiones illas dividi, III. l. 2. c. 35. n. 8. 9. Vetant Concilia quemquam earumdem diſtributiones Horarum in duabus Eccleſiis conſequi, n. 7. 8. Statuta varia tum circa diſtributiones, tum circa eos qui poſſent iis frui, tum circa fraudes quæ in iis poſſent intervenire, n. 3. *& ſeqq.* Cavendus in iis ſimoniacus affectus, n. 12. Prolixè adhuc & copioſè de diſtributionibus, II. l. 3. c. 34. n. 12. 17. & 18. c. 72. n. 3. 4. 9. §. *A Congregatione.* Diſtributio rerum Eccleſiæ temporalium in Epiſcopos, Clerum, reparationes, pauperes, III. l. 2. à cap. 22. ad cap. 25. V. hic tit. *Bona Eccleſiæ*, §. *Diſtributio bonorum.*

Doctores.

Doctores primi omnium fuere Epiſcopi, deinde & Preſbyteri, tum poſtea Diaconi, & aliqui etiam aliquando ex inferioribus Clericis: quin & etiam aliquando Laïci tum Alexandriæ, tum in Africa, II. l. 1. c. 92. n. 1. 12. 13. 14. Ubi conflatæ ſunt Univerſitates, earum Doctores cœpere primùm conjunctim cum ipſo loci Epiſcopo erroribus aut libris cenſuras inurere, iſque erat uſus frequentior. At poſtea tandem & id ſeorſim præſtitere; id quod præ'ertim ab ævo Gerſonis videtur cœptum, II. l. 1. c. 101. n. 4. 5. 6.

Dolenſis Eccleſia, v. indic. Geograph.

Dominus vobiſcum.

Non debet iſthæc formula in Officio prætermitti ab eo qui plures licet non alloquitur, I. l. 2. c. 84. n. 4.

Domnus.

Hoc nomine inter Monachos ſolus olim Abbas vocabatur: cæteri vocabantur à junioribus Nonni, ſi ſeniores erant; vel fratres, ſi juniores, I. l. 3. c. 66. n. 12. V. tit. *Nonni.*

Dona.

Dona annua quæ fierent Regibus Galliæ ſub Imperio Caroli Magni & ſtirpis ejus à Magnatibus, Epiſcopis, Abbatibus, III. l. 1. c. 38. In donis gratuitis poſſunt haberi ipſæ decimæ quas cœpit Clerus exſolvere propter vel Reipublicæ Chriſtianæ vel uniuſcujuſque Regni aut Regis neceſſitates, III. l. 1. c. 41. n. 4. 13. Ubi decimæ cœperunt eſſe annuæ & ordinariæ, alia quoque jam fuerunt dona gratuita. Horum donorum hiſtoria per ſecuta deinceps ſæcula, n. 14. 15. Excuſantur hæc dona, n. 16.

Drogo.

Drogonis Metenſis Epiſcopi, filii Caroli Magni, & patrui Lotharii Imperatoris modeſtia in Apoſtolico Vicariatu, quo eum Sergius II. inſignierat, abdicando, cùm videret eum non probari Metropolitanis Galliæ, ipſum ſibi præfici gravatè ferentibus, I. l. 1. c. 33. n. 2.

Ducatus.

Ducatus ante Caroli Magni tempora non erant niſi urbium aut Provinciarum Præfecturæ, & quidem ad nutum amovibiles, III. l. 1. c. 26. n. 1. Ducum aliquando & Comitum promiſcuè habita ſunt nomina: aliquando eo diſtincta, quòd Comitatus eſſet minoris Regiunculæ dominatio temporalis; Ducatus verò dominatio majoris, qua & plures continebantur Comitatus, c. 30. n. 17.

E

Ebbo.

Ebbonis Archiepiſcopi Remenſis varia fortuna, I. l. 2. c. 63. n. 2. l. 3. c. 109. n. 6.

Ebracenſis Primatus, v. indic. Geograph.

Ebrodunenſis Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Eccleſia.

Eccleſia ex Cypriano eſt Plebs Sacerdoti adunata & Paſtori ſuo Grex adhærens, I. l. 1. c. 50. n. 9. Aut ex Auguſtino Chriſtiana ſocietas quæ per ſedes Apoſtolorum & ſucceſſiones Epiſcoporum certa per Orbem propagatione diffunditur, c. 53. n. 1. Eccleſia non eſt ex Hieronymo quæ non habet Sacerdotem, id eſt, Epiſcopum, c. 52. n. 10. Eccleſiæ omnes ex Hormiſda una ſunt, I. l. 1. c. 4. n. 6. Efficit unitas Eccleſiæ ex Auguſtino ut quiſquis alieni loco ſancto bona ſua impendit, ea ubique erogaſſe cenſendus ſit, ac undecunque jam poſſit accipere ibi neceſſaria; quippe à quo bona Chriſtus accepit, is jam dignus eſt qui ubique bona Chriſti accipiat, III. l. 3. c. 8. n. 11. §. *Quanquam.* Quo ſenſu dici poſſit Eccleſia & Regibus & Epiſcopis commiſſa, II. l. 3. c. 92. n. 12. 13. 14. 15. 16. Eccleſia quo divitiis crevit, eo virtutibus ex Hieronymo minor facta eſt, III. l. 1. c. 4. n. 1.

Suas ante Conſtantinum & quidem magnificas habebant Eccleſias Chriſtiani, III. l. 1. c. 2. n. 11. c. 3. n. 4. De Eccleſiarum dedicatione, v. tit. *Dedicatio Eccleſiarum.* Exceptis majoribus urbibus, ut Roma, Alexandria, Antiochia, Conſtantinopoli, vel ſimilibus, urbes aliæ ferè Eccleſias habebant ſingulæ ſingulas; & plerumque in minoribus urbibus unus erat ſolùm cum Epiſcopo Preſbyter, I. l. 2. c. 7. n. 7. Jubet Juſtinianus, ut ſi quis Eccleſiam extruere vel reſtaurare cœperit, eam ipſe aut hæredes ejus perficere compellantur, III. l. 1. c. 19. n. 2. Cùm Eccleſia ædificabatur nova, nihil antiquior amittebat de jure ſuo: & quæ ei priùs exhibebantur decimæ, pergebant eidem exſolvi, I. l. 2. c. 95. n. 6. Jam tum Gregorii Turonenſis tempore Eccleſia ſacris interdicebatur, ſi humana cæde cruentabatur, I. l. 2. c. 75. n. 12. §. *Exploratiſſimum.* Quàm Clericos Eccleſia ſemper voluerit à fundendo ſanguine alienos eſſe, II. l. 1. c. 66. n. 11. *& ſeqq.* Quàm Epiſcopos noluerit ſævire in ſuos etiam ſubditos, licet reos, nec morte nec membrorum mutilatione, II. l. 1. c. 69. n. 1. 2. 3. Horrenda Eccleſiæ facies per totum Occidentem, ſæculo 10. & 11. ex ſimonia & Clericorum incontinentia, II. l. 1. c. 50. n. 2. c. 61. n. 2. 3.

Electio.

De electionibus Epiſcoporum, v. tit. *Epiſcopi.* §. *De Epiſcoporum electione.*

De electionibus Abbatum & Abbatiſſarum, v. tit. *Abbates*, tit. *Abbatia*, tit. *Abbatiſſa*, & tit. *Concordata.*

Electores Imperii.

Circiter medium ſæculum decimum-tertium numerus ſeptem Electorum videtur defixus, cùm antea jus Imperatoris eligendi eſſet penes univerſos Germaniæ Principes, III. l. 1. c. 30. n. 18.

Eleemoſyna.

Eleemoſynarum legem tulit Deus ex Chryſoſtomo non tam propter ipſos pauperes, quàm divitum ipſorum ergo, III. l. 3. c. 27. n. 6.

Eleemoſynarii.

De Eleemoſynariis, I. l. 2. c. 3. n. 15. & c. 112. n. 9.

Eluſa, v. Indic. Geograph.

Emenda.

Quas criminum emendas arrogare ſibi poſſint Epiſcopi, III. l. 2. c. 74. n. 14 & l. 2. c. 54. n. 10.

Emeritenſis Eccleſia, v Ind. Geograph.

Emphyteoſes.

De Emphyteoſibus, I. l. 2. c. 18. n. 6. §. *Quoprius.* III. l. 1. c. 8. n. 14.

Energumeni.

Energumeni in Concilio XI. Toletano, & in Caroli Magni Capitularibus declarantur irregulares, ſeu vetantur altaribus ſacris miniſtrare, II. l. 1. c. 79. n. 3. & c. 82. n. 6. Ita quoque apud Græcos, c. 82. n. 6. Apud quos tamen iis

Balſamon Euchariſtiam permittis iis lucidis ipſorum intervallis, *ibid.*

Epheſus, v. Ind. Geograph.

Epileptici.

Epileptici, aliive ſimiles in Toletano XI. Concilio Ordinia tai, ſi qui jam initiati ſint, exercitio prohibentur, donec per annum de reddita ipſis ſanitate conſtet Epiſcopo, II. l. 1. c. 79. n. 3

S. Epiphanius Ticinenſis.

S. Epiphanii Ticinenſis Epiſcopi variæ legationes, II. l. 3. c. 36. n. 21.

Epiſcopatus.

De Epiſcopis & Epiſcopalibus ſedibus agitur, I. l. 1. c. 50. ad calcem uſque ejuſdem libri.

Epiſcopatus non eſt mera quædam Ordinis Presbyteralis extenſio, ut non paucis placet Theologis: ſed immo Ordinum omnium & Dignitatum Eccleſiaſticarum plenitudo, faſtigium, fons & origo. Liquet id ex primis ipſis Epiſcopis, Chriſto videlicet animarum noſtrarum Epiſcopo, & Apoſtolis ab eo in earundem Epiſcopos inſtitutis. I. l. 1. c. 1. n. 5. & 9. Cùm Presbytero Epiſcopum promovetur, non prior ejus dignitas extenditur, ſed tota illi plenitudo ſuperinfunditur Sacerdotii, *ibid.* n. 10. & c. 2. n. 20. & 24. Ut Epiſcopatus Presbyteratum ſuperat dignitate, poteſtate, auctoritate, fœcunditate, I. l. 1. c. 2. n. 3. *& ſeqq.* & toto c. 2. Unum eſt ex Symmacho Papa Sacerdotium per diverſos antiſtites, c. 4. n. 6. Eccleſiæ omnes ex Hormiſda una ſunt, *ibid.*

Epiſcopatus quo ſenſu & qua explicatione à quibuſdam è Patribus dictus fuerit poſſe deſiderari, II. l. 2. c. 65. n. 2. & 17. c. 66. n. 1. Quàm tamen ab eo deſiderando cum ſe præbuerint alienos, tum alios deterruerint graviſſimi quique Patres, quantum eo in munere ſit periculi, quàm ſit gradus ille fugiendus, eoque ſit indignus, qui ipſum non fugit nec ordinatur invitus: præclariſſimæ eò pertinentes Patrum ſententiæ, II. l. 2. c. 65. n. 1. uſque ad n. 20. & c. 67. Exempla plurima eorum qui vel inviti ordinati ſunt, vel artem adhibuere ne ordinarentur, c. 2. n. 11. 12. 13. 16. c. 65. n. 6. 9. 10. 11. 15. 17. c. 67. n. 1. 2. 3. 7. 8. 9. Quàm id frequens eſſet Auguſtini tempore ut Epiſcopi inviti, & vi ipſa facta ordinarentur, II. l. 2. c. 2. n. 13. Non debet tamen quiſpiam ad Epiſcopatum quæſitus reluctari nimium, acquieſcereque tandem debet. Probatur id Patrum & dictis & exemplis, II. l. 2. c. 66. n. 1. uſque ad n. 12. & c. 67. n. 1. 2. 3. Niſi ſua ſit ei aperiſſima indignitas & ad functiones obeundas habilitas nulla, c. 66. n. 12. 13. 14. 15.

Epiſcopatuum erectio, unio, diviſio, tranſlatio.

In novis per prima quinque Eccleſiæ ſæcula Epiſcopatibus erigendis non interveniebat in Oriente autoritas Regia, I. l. 1. c. 54. n. 7. Nec in iis item interveniit in Occidente intra quingentos à Chriſto nato annos, n. 8. At nec neceſſaria Romanæ ſedis autoritas habebatur, n. 10. & 14. Videlicet in Oriente Metropolita quiſque novum, ubi res poſtulare videbatur, conſtituebat in Provincia ſua Epiſcopum, ſaltem conſentiente Concilio Provinciali, n. 5. Imò nec iſtum Provincialis Concilii conſenſum ſibi neceſſariò requirendum exiſtimabat nec requiſivit Baſilius, I. l. 1. c. 54. n. 4. Nec Remigius, c. 56. n. 4. Ipſique non rarò Epiſcopi tum Orientis tum Occidentis alios intra Diœceſin ſuam creabant Epiſcopos, pia ſollicitudine alii, alii ambitione acti, c. 54. n. 6. & 9. Ex quo fiebat, ut & in agris & in locis ignobilioribus ordinarentur Epiſcopi, c. 54. n. 6. & 9. Cùm tamen ex Majorum traditione, Athanaſio teſte, non deberent iis in locis inſtitui, n. 12. Hinc tum Synodus Laodicena, tum Sardicenſis, tum II. Carthaginenſis edicendum exiſtimaverunt, ne in villulis, agris, vicis, aut modicis civitatibus deinceps ordinarentur, n. 6. 9. 12. Nec id propterea moris deſtitit apud Africanos, n. 10. 15. Neceſſeque habuit Leo ratis ad eos literis, cum iteratò rem ex Canonibus prohiberet, tum præcipere ut minuſculi illi omnes Epiſcopatus ſupprimerentur, cùm primum eorum quique vacarent, n. 10. Decreverant tamen Sardicenſis ac II. Carthaginenſis Synodi, Africanumque Concilium, ut in cujus Epiſcopi Parochia plebs inveniretur populoſa, haec ſuos inſtitueretur Epiſcopus conſenſu Concilii Provincialis, I. l. 1. c. 54. n. 9. 11. & 14. Solius Primatis ſui mentionem facit Auguſtinus, cùm Fuſſalenſem in finibus ſuis inſtituit Epiſcopum, n. 14. Id autem conditionis appoſuere Carthaginenſis illa Synodus & Concilium illud Africanum dictum, ne intra unius Epiſcopi fines novus aliquis crearetur Epiſcopatus, niſi ex prioris illius Epiſcopi conſenſu, n. 12. 14. Epiſcopi ipſius Carthaginenſis intra Africam aliquando interponebatur autoritas, quippe Primatis ibidem Primatum, at haud tamen neceſſaria habebatur, n. 13. 14.

Sæculo 6. 7. & 8. nulli aut ferè nulli creabantur Epiſcopatus novi, niſi de Metropolitani, Provincialis Synodi, Principis, & Papæ conſenſu, I. l. 1. c. 55. n. 1. Variis id per totum illud caput comprobatur exemplis. Alia item eò pertinentia poſteriorum ſæculorum exempla, c. 56. n. 5. 7. 8. c. 57. & c. 58. Nulli item aut ferè nulli iis circiter temporibus vel in plures ſcindebantur, vel in unum coaleſcebant, vel aliò transferebantur, niſi ex Metropolitæ & Comprovincialium Epiſcoporum aſſenſu, Principum interventu, & Romanorum Pontificum autoritate, c. 57. & 58. ubi plura eò proferuntur exempla. Quanquam non deſunt, ſed pauca ea ſunt, vel erectorum vel diviſorum abſque Principum aſſenſu, c. 57. n. 11. & c. 58. n. 2. Germaniæ Epiſcopus ordinatus Bonifacius à Gregorio II. Papa, poteſtatem à Gregorio III. accipit Epiſcopatuum in ea inſtituendorum. A ſe autem ex illa poteſtate inſtitutos confirmari curat à Zacharia Gregorii hujus ſucceſſore, I. l. 1. c. 55. n. 3. 4. 5. Ex Epiſcopatibus olim in Africa, & quinto, ſexto, ſeptimo octavoque ſæculo in Hibernia, Anglia, Friſia, Germania, Bavaria fundatis ab Epiſcopis Palladio, Auguſtino, Theodoro, Bonifacio, Villibrordo, Corbiniano & aliis eò directis, per Innocentii Pontificis Romani deceſſores, perque Cæleſtinum, Gregorium, Honorium, Vitalianum, Sergium, Gregorium II. non abs re credi poteſt, in Romanos Pontifices ſimiliter referendos eſſe Epiſcopatus in Hiſpania & Gallia primo, ſecundo & tertio ſæculo inſtitutos, I. l. 1. c. 55. n. 3. 4. 6. 7. 15. Huc quoque facit contextus Gregorii Turonenſis de Epiſcopis in Galliam Roma directis, n. 6. Ut ſedes Occidentis Epiſcopales & Archiepiſcopales pleræque à Romanis Pontificibus aut eorum juſſu conſtitutæ dici poſſint, c. 45. n. 3. & 4. Longa temporum ſerie & rerum viciſſitudine factum eſt, ut novi Epiſcopatus creandi poteſtas ſit penes ſolum Pontificem Romanum: nec id ſibi ſervavit ſibi, ut Epiſcoporum imminuta juriſdictione augeret ſuam. Aperitur vis ratioque multiplex qua id factum eſt, I. l. 1. c. 55. n. 14. & c. 58. n. 8. toto, & præſertim iſtius num. § *Prolixiore*: item c. 57. n. 1. c. 58. n. 1. Iſque uſus cœpit maximè undecimo ſæculo, c. 58. n. 8. Epiſcopatus multi in aliis extra Italiam Regnis, non Metropolitanis ſuis, ſed Romano Pontifici immediatè ſubjecti, & quare, I. l. 3. c. 41. n. 17.

Quòd in regionibus, quæ poſteriores ad fidem converſæ ſunt, rariores & remotiores alii ab aliis ſunt Epiſcopatus, quàm in regionibus aliis, id ortum eſt ex memorato illo Conciliorum & Romanorum Pontificum decreto de Epiſcopis non inſtituendis in modicis civitatibus, ne vileſceret Epiſcopi nomen, I. l. 1. c. 55. n. 5.

Græcorum Concilia Imperatoribus ſuis poteſtatem tribuêre novos Epiſcopatus erigendi, Epiſcopos poteſtati Metropolitarum eximendi, Epiſcopis facultatem dandi, ut Pontificalia in alienis Diœceſibus, inconſulto licèt loci Epiſcopo exerceant, I. l. 1. c. 56. n. 6. Quin & Conciliis ipſis eripuere Græci poteſtatem novos creandi Epiſcopatus injuſſu Imperatoris, *ibid.*

Epiſcopatus duos Noviodunenſem & Tornacenſem tenuit ſanctus Medardus, & ejus per annos 600. & ampliùs ſucceſſores, ex conſenſu etiam Romanorum Pontificum. Ut tamen iſtud nihil habeter hodiernæ pluralitatis Beneficiorum, I. l. 1. c. 55. n. 2. & II. l. 3. c. 2. n. 7. Duo item Aquenſis & Alexandrinus in Italia ab uno Epiſcopo, ita judicante Innocentio III. adminiſtrati ſunt, I. l. 1. c. 58. n. 10. Duos ſimiliter Apamienſem & Toloſanum Romano Pontifice conſentiente adminiſtravit S. Ludovicus Epiſcopus ex Regio ſanguine ortus, c. 57. n. 11. Ab uno item Epiſcopo aliquandiu adminiſtrati ſunt Graſſenſis & Vencienſis Epiſcopatus ex Romani Pontificis aſſenſu, c. 57. n. 8. Contrà unitis olim in Palæſtina in unam duabus civitatibus Epiſcopalibus, Gaza & Majuma, duo in una civitate illa remanſerunt Epiſcopatus, à duobus item Epiſcopis adminiſtrati, I. l. 1. c. 54. n. 7. & II. l. 1. c. 55. n. 8. Quibus de cauſis Epiſcopatus duo poſſint uniri, II. l. 3. c. 2. n. 7. 12. 13.

De Epiſcopis.

De Epiſcopis & Epiſcopatibus agitur I. tom. per extrema decem libri primi capita.

Epiſcoporum officium, dignitas, inſtitutio.

Epiſcopi nomen à verbo ἐπισκοπεῖν, quod eſt ſuperintendere: ideoque nomen eſt operis non honoris Auguſtino, II. l. 2. c. 65. n. 16. Officio Epiſcopi nihil lætius & acceptabilius hominibus, ſi perfunctoriè agitur, nihil autem tunc apud Deum damnabilius. Item nihil laborioſius aut periculoſius, nihil tamen apud Deum beatius, ſi ut jubet Deus adminiſtretur, ex eodem Auguſt. I. l. 1. c. 53. n. 1. Qua ratione viſum eſt quibuſdam ſanctis Patribus poſſe deſiderari, II. l. 2. c. 65. n. 2. 17. c. 66. n. 1. Quàm è contra refugi debeat, II. l. 2. c. 65. n. 3. uſque ad n. 20. & c. 67. n. 1. 2. 3. 7. 8. 9. Licet non plus æquo, niſi ſua ſit hominis indignitas aperiſſima, c. 66. n. 1. uſque ad n. 16. & c. 67. n. 1. 2. 3. Primus Pres-

byteros Epiſcopis æquavit Aërius Hæreſiarcha, I. l. 1. c. 2. n. 1. Illos iiſdem æquiparavit apud Auguſtinum Autor quæſtionum utriuſque Teſtamenti, qui & refellitur, c. 53. n. 3. & 5. Quantum Epiſcopi Presbyteros dignitate, poteſtate, autoritate, fœcunditate ſuperent, I. l. 1. c. 1. n. 10. & ſeqq. & toto cap. 2. Scilicet ex Epiphanio cùm Eccleſiæ generet ſolùm filios Presbyter, Epiſcopus et filios & patres generat, c. 2. n. 1. Ex Clemente quantum intereſt Regiam inter & civiles cæteras Dignitates, tantum Epiſcopos inter & reliquas Dignitates Eccleſiaſticas, n. 5. Ex Ignatio ut Chriſtus Patri morem gerebat, ſic Epiſcopo debent Presbyteri morem gerere: quodque olim inter Apoſtolos Chriſtus, id inter Presbyteros Epiſcopus, c. c. n. 3. Ex eodem Ignatio, Paciano Barcinonenſi, Simeone Theſſalonicenſi, Guillelmo Pariſienſi, & Petro Aurelio ipſos Epiſcopi referunt Apoſtolos, quin & Chriſtum, quin & Patrem ipſum: Apoſtolorum ut ſunt ſucceſſores ac Vicarii, ita iis commiſſum eſt, quidquid illis fuit: utque ipſam Epiſcoporum appellationem cum Chriſto communem habent, ſic & cujuſque modi poteſtatem & autoritatem: demum Patris ipſius ipſam & obtinent & imitantur paternitatem, I. l. 1. c. 2. n. 3. 5. 9. 10. 13. 14. Eos ſimiliter habent ut Apoſtolorum ſucceſſores ac Vicarios Tertullianus, Cyprianus, Firmilianus, Paulinus, Hieronymus, Auguſtinus, Theodoretus, Julianus Pomerius, & multi alii, c. 50. n. 5. 8. 10. & 12. c. 52. n. 1. 3. 6. c. 53. n. 1. & c. 56. n. 2. Ex Hilario, Optato & Ænea Pariſienſi, in Epiſcopo omnes ſunt Ordines, apexque ipſe eſt & omnium princeps, c. 2. n. 8. & 10. Presbyteros ubi Epiſcopis ferè æquare videtur Hieronymus, longo tamen illos iiſdem ſubjicit intervallo, dum videlicet Epiſcoporum propriam facit ordinandi poteſtatem, dum in eminenti & cæteris ſuperiori ipſa Epiſcopi dignitate & poteſtate ſalutem Eccleſiæ conſtituit, & dum Epiſcopos habet Apoſtolorum ſucceſſores, I. l. 1. c. 3. n. 11. c. 4. n. 6. & 7. c. 50. n. 4. 5. 6. c. 52. n. 6. 7. 8. 9. 10. Epiſcopi nonniſi ordinatione fiunt, c. 51. n. 8. c. 53. n. 3. 4. 5. 6. Explicatur Hieronymi locus priſtinam referentis Præſulum Alexandrinorum inſtallationem, c. 5e. n. 8. 9. 10. Vide item ibid. n. 6. & 7. & c. 51. n. 4. Refellitur Joannis Seldeni commentum, Alexandrinam fingentis Eccleſiam tribus primis ſæculis à ſolis Presbyteris adminiſtratam, c. 53. n. 5. Explicatur etiam Liberati locus de Alexandrini Præſulis inſtallatione, c. 53. n. 6. 7. Objicit Montaniſtis Hieronymus quòd apud eos Epiſcopi non ſint niſi in tertio loco, cùm apud orthodoxos loco ſint Apoſtolorum, & primum locum teneant, I. l. 1. c. 50. n. 5. Sic Optatus Diaconos in tertio gradu, aut, ut ait, ſacerdotio, Presbyteros in ſecundo, Epiſcopos in apice ut omnium Principes conſtituit, c. 52. n. 5. Eundem illie ordinem Hieronymus, Luciferianoſque irridet, apud quos iidem Epiſcopi qui & Laïci, n. 10. Ex Ignatio, Dionyſio & Simeone Theſſalonicenſi nulla in re non pendent ab Epiſcopo Presbyteri, I. l. 1. c. 2. n. 3. 4. 5. Antiquitus Presbyteri ea etiam quæ Presbyterorum ſunt munia, nonniſi vel abſente, vel jubente Epiſcopo exequebantur, c. 1. n. 10. & c. 2. n. 3. Pluribus ſæculis ſoli Pœnitentiæ ſacramentum adminiſtraverunt Epiſcopi, ſaltem quod publicam attinet pœnitentiam, I. l. 2. c. 7. n. 13. & 16. c. 14. n. 1. Soli item Baptiſmum ſolemnem adminiſtrarunt per plura ſæcula, ſive in Oriente, ſive in Occidente, c. 23. n. 1. 12. 14. Soli ex Chryſoſtomo & Hieronymo poſſunt ordinare, I. l. 1. c. 51. n. 10. c. 52. n. 7. & 10. c. 53. n. 3.

Quos creabant Presbyteros Apoſtoli, eoſdem vel ſemper vel frequentiſſimè Epiſcopos ſimul inaugurabant, I. l. 1. c. 1. n. 6. 7. 8. Epiſcopos tamen non inſtituebant niſi in locis dignioribus, & quare? c. 1. n. 8. c. 3. n. 2. 3. Conſtituti ſunt in ſedibus ipſis Apoſtolorum, c. 4. n. 5. & c. 50. n. 13. Eorum inſtitutio nititur jure divino, c. 7. n. 3. c. 14. n. 5. & toto c. 50. Quo ſenſu poſſint etiam dici ſuam à Romano Pontifice juriſdictionem habere, I I. l. 1. c. 47. n. 3. Veteres Canones antiqui Epiſcopos in locis ignobilioribus inſtitui; id quod tamen non uſque adeo fuit ſemper obſervatum. V. tit. *Epiſcopatus*, §. *Epiſcopatuum erectio*. Duos in una civitate eſſe Epiſcopos Concilium Nicænum prohibet, I I. l. 2. c. 55. n. 7. Eapropter cùm Latini multas Orientalium civitates belli ſacri temporibus accepiſſent, ſicque duo jam in iis eſſent populi Græcus & Latinus: ſtatutum eſt in Concilio I I I. Lateranenſi an. 1215. ut unus tamen iis præeſſet Epiſcopus, ſed qui alterum ignotæ linguæ populum per ejuſdem linguæ Vicarios regeret; aut ſi tandem alterum Epiſcopum eligere cogeret neceſſitas, eum prior & princeps Epiſcopus eligeret ac inſtitueret, veluti miniſterii ſui Vicarium, nec injuſſu ſuo quidquam auſurum, I. l. 3. c. 69. n. 1. & 2. Non tamen ſemper ſuit ante ſeu poſt Lateranenſe illud decretum hæc obtinuit conſuetudo: omninoque duobus alicubi diverſæ linguæ populis ſuus cuique fuit Epiſcopus, alter ab altero neutiquam pendens, n. 3. & 7. Quid cautum olim ab Epiſcopis Africanis ne duo in una civitate eſſent Epiſcopi, cùm Donatiſtarum plebes & Epiſcopi in Eccleſiæ Catholicæ ſinum ſe recipiebant, eod. n. 7. & c. 66. n. 7. § *Non poterat*. & ſeq. Quid ſtatutum in Concilio Florentino circa duos Patriarchas Conſtantinopolitanos Græcum & Latinum, c. 29. n. 4. Exempla tamen duorum in una civitate, unius etiam linguæ, Epiſcoporum primis ipſis ſæculis, I I. l. 2. c. 55. n. 8. 9. 10. 12. 15. c. 56. n. 8. c. 57. n. 4.

Epiſcopi Titulares.

Duo Epiſcoporum Titularium genera. Alii enim Epiſcopi Titulares prohibiti decreto Concilii Viennenſis, quippe vagi & mendici homines ſolum Epiſcopalium quarumdam Eccleſiarum titulum habentes, ſine populo, Clero, & reditibus, I. l. 1. c. 27. n. 1. Hos ab Epiſcopis ad obeunda ipſorum munia Epiſcopalia Synodus I. & I I. Ravennas vetat adhiberi, n. 2. Ordinationes quæ ab iis abſque Epiſcoporum aſſenſu fierent, Synodus Tridentina mittit in irritum, n. 6. Iſtis Epiſcopis affines erant aliqui Hiberniæ Epiſcopi, de quibus queritur S. Anſelmus; niſi quod nec Titulares erant, nulla ve iis Sedes fuerat deſtinata, c. 67. n. 8. & c. 68. n. 3. Et iſtis quoque affines erant in Galliis alii de quibus Vermerienſis & Vernenſis Synodi queruntur, c. 68. n. 3. Similes etiam olim Petilianus Donatiſta in Collatione Carthaginenſi Orthodoxis objectabat, n. 10. Alii vero Epiſcopi Titulares non prohibiti. Tales Latini illi Patriarchalium Orientis Eccleſiarum à Turcis vel Saracenis occupatarum Epiſcopi, quibus aliæ committuntur Eccleſiæ Cathedrales adminiſtrandæ. Tales etiam quos in Germania ſibi cooperatores & miniſterii Collegas aſciſcunt ii vel Archiepiſcopi vel Epiſcopi, qui Eccleſiis ſibi creditis non poſſunt quantum ſatis eſt invigilare, c. 27. n. 4. Tales ii qui ex conceſſu etiam Concilii V. Lateranenſis Eccleſias regunt Cathedrales quæ Cardinalibus ſunt commendatæ, c. 27. n. 6. Tales etiam olim tam multi, qui oppreſſa à Mauris Hiſpania creari perrexerunt illarum urbium Epiſcopi quæ à Mauris fuerant occupatæ, I. l. 1. c. 27. n. 8. Horum ſimiliumve Titularium creandorum utilitas, n. 10. Quod eorum debet eſſe officium & quæ cura erga diſſitas illas in Infidelium regionibus Eccleſias ſibi commiſſas, n. 7. in fin. De Titularibus Epiſcopis multa ex Fagnano, n. 7. Occupatis per Infideles ſeu Patriarchalibus ſeu Epiſcopalibus Eccleſiis, ideo creari perrexerunt Epiſcopi qui earum gererent Titulum, tum quòd ſpes eas aliquando recuperandi ſubeſſet, tum quòd ſub occupatis vel Patriarchalibus vel Metropolitanis Eccleſiis aliquæ nondum à Barbaris occupatæ ſupereſſent vel Metropoles vel civitates Epiſcopales, quarum Epiſcopi non omnino eſſent deſtituendi præſidio ſui Patriarchæ vel Metropolitæ; item ipſarum etiam occupatarum civitatum Epiſcopalium quædam aut urbes aut oppida aut vici aut rura ſupereſſent nondum occupata, quibus proinde ſuam adhuc poſſet Epiſcopus curam commodare: tum ut juris in eas ſeu Eccleſiaſtici ſeu Imperatorii perenne eſſent monumentum, I. l. 1. c. 26. n. 6. § *Minus*, & c. 28. n. 6. 9. 11. Jam tum à tempore Trullanæ Synodi erant hujuſmodi Titulares Epiſcopi, qui videlicet ad eas urbes eſſent ordinati ad quas non poſſent accedere: iiſque ſuum vult illa Synodus honorem autoritatemque ſuam ſervari, I. l. 1. c. 19. n. 5. c. 28. n. 7. Imò jam tum à tempore Ancyrani & Antiocheni Conciliorum; quorum iſtud, ut Trullanum, ſuam iis tuetur dignitatem & autoritatem; illud vero eos inter Presbyteros amandat, n. 20. Imperator Græcus ex Balſamone (agebat Balſamon tempore Iſaac Angeli Imperatoris) voluit ex fiſco decerni reditus annuos Titularibus Epiſcopis urbium à Saracenis expugnatarum, c. 68. n. 12. Aliud erat genus Titularium Epiſcoporum, eorum nempe qui ſuas ipſi abdicabant Eccleſias, ut otio & quieti indulgerent: Hoſque negat Zonaras poſſe vel debere Epiſcopalia ſervare inſignia, ut qui ſuum ipſi nomen ejurent, nomine Epiſcopi hominem ſonante qui aliorum ſaluti totus invigilet, n. 14. In Titularium quoque numero ii haberi poſſunt Epiſcopi, qui ſuas abdicebant Eccleſias, ut vitam amplecterentur Monaſticam. Id ultra ab iis fieri vetat Conſtantinopolitana ſub Photio habita Synodus, aut eos ſua privandos dignitate denuntiat, n. 15. Negabatur olim à Gallia noſtris Epiſcopus eſſe qui in nullum Epiſcopatûs titulum ſua in ordinatione fuiſſet adoptatus, I. l. 1. c. 68. n. 1. Tres tamen refert Sozomenus Monachos provectos in Epiſcopos, nulli alligatos loco vel titulo, ſed ut ſolùm ea dignitate coronaretur virtus eorum eximia, I. l. 3. c. 13. n. 19.

De Epiſcoporum electionibus.

Verſatur iſtud argumentum, I I. l. 2. à c. 1. uſque ad c. 41.
Non debent Epiſcopi niſi de Dei judicio, ſententia, voluntate ordinari, I I. l. 2. c. 1. n. 3. c. 55. n. 4. Eorum electioni ſe Gregorius facilè non immiſcebat, I I. l. 2. c. 41. n. 14. Se ei ſimiliter non inſerebat Adrianus, & in ſui exemplum provocabat Carolum Magnum, I I. l. 1. c. 42. n. 1. Epiſcopus

antiquitus

Digitized by Google

antiquitus ex ipſis vel Preſbyteris vel Diaconis Eccleſiæ illius debebat eligi cui præficiendus erat, II. l. 1. c. 86. n. 15. l. 3. c. 35. toto. Vel certè ex Epiſcopis ſpectatæ probatæque fidei, ſua jam caſu aliquo Eccleſia excluſis, c. 35. n. 9. Ex Subdiaconis etiam poſſe Epiſcopos eligi declaravit tandem in Beneventano an. 1091. Concilio Urbanus II. modò rarò fieret, ac diſpenſante Metropolitano vel Papa ipſo, II l. 1. c. 87. n. 5. Ubi deerant qui digni Epiſcopatu eſſent Clerici, jam aliunde accerſebantur, II. l. 1. c. 35. n. 8. 11. Ut vel ab initio prioribuſve ſæculis in Epiſcopalibus electionibus ſuis ambitioni locus! II. l. 2. c. 1. n. 7. c. 3. n. 3. 7. 8. 9 c. 4. n. 4. c 6. n. 13. 15. c. 14. n. 2. 4. 6. Sanctus Gallus cœleſti juſſu à Rege Epiſcopatum Arvernorum petit ac impetrat, II. l. 2. c. 14. n. 4. Tres intra menſes electionem Epiſcopi Concilium Calchedonenſe fieri jubet, II. l. 3. c. 9. n 8 & l. 3. c. 15. n. 12. Non id fortè adeo religiosè fuit obſervatum apud Latinos. Iſtius tamen uſus meminere Gregorius, Concilium XII & XIII. Toletanum & Hincmarus: ac jam tempore Concilii II. Lateranenſis communiter obtinebat, II l. 2. c. 8. n. 10. Quin & Concilium IV. Lateranenſe electionem Epiſcopi à Capitulo tres ultra menſes neglectam devolvit ad immediatum ejus ſuperiorem; id eſt, ſi ſummum Pontificem non habeat ſuperiorem immediatum, ad ejus Metropolitanum, I. 3. l. 1. c. 51. n. 1. § Concilium, & n. 5. Devolutioni tamen locum niſi poſt ſex menſes non dederat Juſtinianus, n. 13. Imò in Africa annus etiam electioni concedebatur, II l. 2. c. 9. n. 8. Electo Epiſcopo Concilium II. Lugdunenſi menſtruum tribuit ſpatium ut electioni ſuæ aſſentiatur: ni faciat, eum ſuo jure ſpoliat, II. l. 1. c. 51. n. 6.

De Epiſcoporum electione ante Conſtantini tempora & deinceps ad annum uſque 500.

Ita erat per univerſas ferè Provincias ante Conſtantini tempora uſus, ut Epiſcopus eligeretur à vicinis quibuſque Provinciæ Epiſcopis, Clero item ipſo cui præficiendus erat, & plebe; ita ut tria illa concurrerent, autoritas Epiſcoporum, vota Cleri, & teſtimonia populi, II. l. 2. c. 1. n. 1. 3. 4. Quo ſenſu Cypriano diceretur Epiſcoporum electio eſſe in plebis poteſtate, n. 3. Perrexerunt ſuæ eſſe populo partes in Epiſcoporum electione uſque ad ſextum ſæculum, ita ut tamen Optimatum & Magiſtratuum ratio potior haberetur, II. l. 2. c. 2 & c. 3. Minùs in Oriente quam in Occidente videtur licuiſſe populo circa Epiſcoporum electionem: ideo hic diutius quam illic differebatur, & difficiliùs peragebatur, c. 9. n. 8. Ad hæc duo coarctabatur jus populi, ut ejus teſtimonio aures præberent Epiſcopi, & ne eo invito aliquem præficerent Epiſcopum, c. 3. n. 4. & c. 4. n. 5. Sola ferè plebs civitatis Epiſcopalis non autem Parochiarum ruris conſulebatur, c. 3. n. 4. & c. 4. n. 5. Potiores erant in Epiſcopi electione partes Cleri quàm populi, c. 2. n. 7. 8. 9. & c. 3 n. 5. Etenim primis ſæculis in Epiſcoporum electione mentio fiat ferè ſolorum Epiſcoporum & Populi, non autem Cleri, c. 2. n. 9. Præcipua & ſumma in eo negotio autoritas erat penes Epiſcopos, c. 1. 3. 4. 5. item c. 6. n. 9. Nempe erat penes eos de Epiſcopo expetito & eligendo judicium, eorumque erat dignum ab indignis decernere, c. 4. n. 3. & 11. Et propter optabant Nicæni Canones ut huic electioni adeſſent omnes Epiſcopi Provinciæ, c. 5 n. 2. Optabant Carthaginenſis III. Concilii Patres, ut ſaltem duodecim intereſſent: ut ſeptem ſaltem Synodus Arelatenſis, c. 4. n. 9. Nicænis tamen Patribus ſatis erat, ſi ob vel rei difficultatem vel itineris longinquitatem tres adeſſent, abſentibus per ſcripta conſentientibus: ſatis item erat & Arelatenſibus, c. 4. n. 9. & 11. & c. 5. n. 2. Imò duo ſatis fuiſſent Canonibus Apoſtolicis, I. l. 2. c. 1. n. 7. Quin & in Alexandrina Eccleſia Epiſcopus à Clero ipſo non expectatis vicinis Epiſcopis aliquandiu fuit electus & quare, n. 6. Ipſos autem inter Epiſcopos præcipua erat earum Metropolitæ autoritas; adeo ut eum citra ejus vel præſentiam vel aſſenſum fieri non poſſet Epiſcopi electio ordinatiove: tum ſi Comprovincialium eligentium Epiſcoporum aberrarent judicia, poſſet ipſe unus iis intercedere: tum in ſuffragiorum diſſidio vinceret ejus ſententia, II. l. 2. c. 3 n. 7. c. 4. n. 5 6. 7. 10. & 11. c 5. n. 2. & 3 & c. 7. toto.

De Epiſcoporum electione ab anno 500. ad 800.

Suæ populo ea ætate perrexerunt eſſe partes in Epiſcoporum electione, II. l. 2. c 9 n 1. 3. In Oriente jam ea vigebat nullibi conſuetudo, eamque Juſtinianus confirmavit, ac ubique voluit obtinere, ut a Clero & populo tres deligerentur, ex illis verò is à Metropolitano aut Epiſcopo ejus vicem tenente eligeretur quem crederet digniſſimum, n. 2. 3. 4. 5. Iſque uſus vigebat adhuc tempore Balſamonis, id eſt, duodecimo ſæculo, c. 26. n. 7. Electionibus tamen ſe ſæpè implicabat Imperatoris juſſio, & præſertim in ſedibus Patriarchalibus, quanquam nec ſine Cleri populique ſuffragiis, c. 17. n. 2. & ſeqq.

Occidentem verò quod ſpectat: Canonem edidit in Hiſpania Synodus Barcinonenſis ann. 599. Juſtinianæ illi Sanctioni prorſus ſimilem, II. l. 2. c. 10. n. 17. & c. 15. n. 2. Toletanum verò IV. Concilium an. 633. habitum Cleri populique votis Comprovincialium Epiſcoporum aſſenſionem & Metropolitani autoritatem adjungit, c. 15. n. 5. At jam aliquantò ante Concilium XII. Toletanum an. 681. habitum, Hiſpaniæ Reges electionem Epiſcoporum ſibi ſumpſerant, c. 15. n. 2. § fin, & n. 3. In hoc autem XII. Toletano id cautionis adhibitum eſt, ut quem Rex Epiſcopum nominaret, non priùs ab Epiſcopo Toletano conſecraretur (ei enim poteſtas ibidem collata eſt omnium conſecrandorum Epiſcoporum) quàm ab eodem examinatus & dignus habitus fuiſſet, c. 15. n. 3. In Africa Epiſcopi electio tota erat penes Clerum ac populum, quibus tamen præerat Epiſcopus quiſpiam rei invigilans, II l. 2. c. 10. n. 19. In Italia ea res ſimiliter habebat, vocabaturque Epiſcopus ille Viſitator, c. 10. n. 1. 6. 7. & c. 16. n 1. § *Concilium.* Si in vacantis Sedis civitate non reperiebantur idonei qui eligerentur, tum è Clero tres mittebantur Romam, qui ibi quem judicarent digniſſimum, eligerent, c. 10. n. 2. & 4. Aut civitati illi ipſe Romanus Pontifex eligebat ac mittebat, c. 11 n. 1. & 2. In Gallia verò à Clero & populo fiebat electio: at & ei intererant Epiſcopi Comprovinciales, eo cum diſcrimine, quòd adſtarent omnes ſi de Metropolitæ ageretur electione; ii verò quos Metropolita juſſerat adeſſe, ſi de Epiſcopi electione ageretur, II. l. 2. c. 10. n. 8. 9. 10. 11. 12. 13. Erant autem in iis partes Metropolitani potiores: adeo ut citra ejus electionem aſſenſumve Concilia Gallicana vetarent fieri electionem Epiſcopi, c. 11. n. 3 & 8. Ejus erat præeſſe ſuffragiis, ac eum urbi præficere Epiſcopum, in quem plura convenirent ſuffragia, c. 11. n. 8. Quæ autem eſſet in ea ætate autoritas Regum Galliæ iſtis in electionibus, v. hic paulò pòſt tit. *De poteſtate Principum in Epiſcoporum electionibus.* In Illyrico & in Anglia res in Comprovincialium Epiſcoporum Synodo peragebatur: quanquam tamen & illic Imperatoris & hic Regia juſſio quoque cœpit intervenire, II. l 2. c. 11. n. 1. 6. c. 16. n. 14. c. 17. n. 1. Quare non ſolus ipſe Metropolitanus aderat? c. 11. n. 7.

Ab anno octingenteſimo ad milleſimum.

Sua ſub Carolo Magno in Gallia conſtitit Clericis ſuffragiorum ferendorum facultas in Epiſcoporum electione, II. l. 2. c. 20. Sua item ſub Ludovico Pio, c 21. Sua ſub Carolo Calvo, & reliquis Carolinæ familiæ ſucceſſoribus, c. 22. & 23. Sua quoque iiſdem temporibus in Germania, Italia, & Anglia, c. 24. Sua & in Oriente, c. 26. Nec ſolus iis temporibus ſuffragia ferebat Clerus civitatis ipſius Epiſcopalis, aderant & Clerici Parochiarum ruris, c. 25. n. 3. Sua quoque erant Monaſteriis civitatis ſuffragia, *ibid.* & n. 4. Sua denique erant & Populo, c. 20. n. 2. 4. & c. 21. n. 3. & 8. Quàm toto ſub hoc Imperio Caroli Magni & Regiæ ejus proſapiæ in Epiſcopalibus electionibus dominaretur Epiſcoporum poteſtas, c. 27. toto. Quæ vero Regum ea tempeſtate partes, dicetur hic paulò pòſt tit. *De Principum poteſtate.*

Ab anno milleſimo.

Ab anno 1000. uſque ad 1111. perrexere ita fieri in Gallia electiones Epiſcoporum, ut primarii ipſi electores eſſent Epiſcopi, ſaltem ipſe Metropolitanus: Cleroque plus tribueretur quam populo, ac Regis conſenſus interveniret, II. l. 2. c. 31. toto. Ita quoque ab anno 1111. uſque ad annum 1500. c. 32. toto. Facta adhuc aliquando in Concilio Provinciali legitur electio Epiſcoporum, & ipſorum præſertim Archiepiſcoporum, n. 7 9 & 15. & c. 31. n 4. Sed & ſuæ etiam deprehenduntur fuiſſe Monachis partes in Epiſcopi electione: adeo ut ſanxerit etiam Concilium II Lateranenſe irritas fore, quæ iis prætermiſſis fierent Epiſcoporum electiones: quod tamen ſtatutum diu non viguit, c. 32. n 10 & 15. Jam incipiebat populus ſuis ſe ſeditioſiſſimis factionibus ab iſtis electionibus excludere, II. l. 2. c. 32. n. 9. At populum prorſus & Comprovinciales Epiſcopos ab Epiſcoporum electione ateunte ſæculo 13 Innocentius III aut potiùs uſum illum jam invaleſcentem firmavit, & rem totam ad ſolum ipſum Cathedrale Capitulum revocavit, uti & paulò pòſt Gregorius IX. etſi priſci uſûs aliqua adhuc ſuperfuere veſtigia, c. 33. n. 1. 2. 3. Quem ergo induxit firmavitque Innocentius III. uſum, is in Gallia tum obtinuit, ſed ea tamen lege, ut electus à Capitulo Epiſcopus à Metropolitano confirmaretur, n. 4. At Concordata tandem inita ſunt inter Leonem X. Papam & Franciſcum I. Regem, eaque in Concilio V. Lateranenſi confirmata: quibus nominationes Epiſcopatuum Regi, electionum verò nominationumve confirmationes Pontifici Romano tribuuntur: aboleturque Pragmatica Sanctio, quæ Capitulis electiones olim ſub Carolo VII. Rege, ut & Baſileenſe Concilium, aſſerveras, reſtitueratve, II. l. 2. c. 33. n 7. & 8. V. tit. *Concordata.* Imò jam ante ipſa Concordata iſtamque per [illegible] in Concilio

illo Lateranenſi abrogationem Pragmaticæ Sanctionis, electiones Epiſcopales in eo ferè Regno fuerant abrogatæ, n. 8.
In Anglia quomodo ſe habuerint Epiſcoporum electiones ab anno milleſimo. Ut modò in iis viguerit, modò & ſæpiùs quidem oppreſſa fuerit libertas, II. l. 2. c. 34. toto. Ex tempore devictæ per Duces Normannos Angliæ, ſoli ferè Epiſcopi cum Rege & Proceribus elegerunt Epiſcopos: non multum in iis potuit Clerus, multò minus populus, nec ullæ illæ propemodum fuere partes, quàm electionibus adplaudendi, c. 34. n. 5. § *Ex hac*, & n. 8. Nec liberas videtur Clerus Anglicanus electiones habuiſſe niſi poſt ſæculum duodecimum, quo & ipſi Epiſcopi jure electionum jure poſt memoratum Innocentii III. decretum exciderunt, n. 8. Quamquam & ſæculo ſequente ut Epiſcopatuum nominationes in Anglia ſibi reſervabant Romani Pontifices: ita & eas viciſſim ſibi Reges vendicabant, c. 43. n. 11.
In Scotia qui ſe ab anno milleſimo habuerint Epiſcoporum electiones, II. l. 2. c. 34. n. 9. Erant penes Clerum & populum: at non abſolutam iis Reges relinquebant libertatem, *ibid.* In Hibernia ſanctus Malachias Armachanus Epiſcopus electiones reſtituit in integrum, n. 10.
In Hiſpania ſimiliter poſt annum milleſimum ſuæ erant adhuc populo, Clero, Epiſcopis & Regibus partes in electionibus Epiſcoporum, II l. 2. c. 35. Imò Petrus Arragoniæ Rex iis ſe nullatenus voluit immiſcere, ſati quæ ei fuit, ſi electus in Epiſcopum ſe ipſi ipſiuſque ſucceſſoribus ſiſteret, ſuæ in Regem fidei ſpecimen editurus, c. 35. n. 5. Jam tamen ſæculo decimo-quinto in omnibus Hiſpaniæ Regnis aut Reges Romanis Pontificibus, aut Romani Pontifices Regibus præſentabant; expunctiſque propemodum electionibus, communi eorum conceſſione dabantur Epiſcopatus, n. 8. At tandem per Concordata Carolum V. inter & Adrianum VI. conventum eſt, ut penes Hiſpaniæ Reges eſſet nominatio ad Epiſcopatus & Abbatias, *ibid.*
In Italia quæ factæ fuerint electiones Epiſcoporum ab anno milleſimo, II. l. 2. c. 36. In Epiſcopatibus Metropoleos Eccleſiæ Romanæ Sedibus debebat intervenire conſenſus Romani ipſius Pontificis, c. 36. n. 2. Interveniebat aliquando in electionibus auctoritas Imperatoris, cùm Eccleſiarum poſtulabat neceſſitas, n. 3. Extra has alias ve cauſas vigueruntadhus in Italia electiones ineunte ſæculo decimo-tertio, ita ut tamen arctatum eſſet jus ſuffragii ad ſolum Cathedralium Eccleſiarum Clerum, Abbates, Capellanos, & Epiſcopos Provinciæ, populo in partem earum nullam adſcito, n. 7. Joannes XXII an. 1322. primus omnium reſervavit ſibi collationem Epiſcopatuum omnium in Provinciis Aquileiæ, Mediolani, Ravennæ, Genuæ, Piſarum & Neapoleos ob diſſenſiones in electionibus oriri ſolitas, n. 8. In pacto quod Innocentius VIII. cum Ferdinando Rege Neapoli iniit an. 1486. conventum eſt, ut illius Regni Epiſcopatus & Beneficia alia à Pontifice conferrentur. Atque ita quoque fit apud alios Italiæ Principes, n. 12.
In Sicilia ut ſe ab anno milleſimo haberent Epiſcoporum electiones, II. l. 2. c. 37. Pepigit cum Vuillelmo Siciliæ Rege Adrianus IV. an. 1159. ut electiones Epiſcoporum eſſent liberæ, eoque ſolo contentus Rex eſſet, ut flagitato ejus aſſenſu poſtmodum confirmarentur, c. 37. n. 1. Hoc tamen electionum confirmandarum privilegio exuti ſunt ejus ſucceſſores, quòd eo impotenter uterentur, n. 2. Sed & cùm Siciliæ Regno donatus eſt Carolus Andium Comes ab Innocentio IV. an. 1253. & à Clemente IV. an. 1265. id conditionis appoſitum eſt, ut nec ipſius nec ſucceſſorum ejus conſenſus requireretur, ſive ante, ſive poſt Epiſcoporum electionem, n. 3. Honorius IV. legitur omnium primus an. 1285. ſibi reſervaſſe integram collationem omnium Siciliæ Epiſcopatuum, n. 4. Idem anno 1343. Clemens VI. præſtitit, c. 36. n. 9. Colliguntur tamen reſtitutæ fuiſſe paucis pòſt annis electiones, ſed ea cum duplici conditione, tum ut nec ante nec poſt electionem requireretur conſenſus Principum, tum ut maneret Pontifici jus illibatum vacantes Eccleſias ſibi reſervandi, cùm id ſibi conducibile videretur, c. 37. n. 4.
Sardiniæ & Corſicæ Regno cùm donavit Bonifacius VIII. Joannem Arragonium an. 1297. conſuluit quoque electionum libertati: cautumque eſt ut nec ante nec poſt electionem requireretur Regis aſſenſus, II. l. 2. c. 37. n. 5.
In Germania qui ſe habuerint poſt annum milleſimum electiones Epiſcoporum, II. l. 2. c. 38. Tres Ottones Imperatores & Henricus I. qui iis ſucceſſit, Epiſcopos ut plurimùm nominarunt, c. 38. n. 1. § *Hac.* Sed cum ipſi aut ſuperiores Imperatores fundaverant plures ex iſtis Epiſcopatibus, tum ſanctos ut plurimùm præficiebant Epiſcopos, tum non ſemper electionem excludebant, *ibid.* At in Concilio I. Lateranenſi ſub Calliſto II & Henrico V. an. 1122. conventum eſt, ut hinc Imperatoribus relinquerentur inveſtituræ, feudorum tamen tantùm Imperii, & quidem non jam per annulum & baculum Paſtoralem, ſed per ſceptrum: inde verò ut ab iiſdem Imperatoribus liberæ relinquerentur electiones, II. l. 2. c. 38. n. 4. Quin & Otto IV. ſub Innocentio III an. 1209. ſe etiam exuit jure quod Henrico V. relictum fuerat, ſeu electiones etiam concordes aſſenſu ſuo firmandi, ſeu diſcordes dijudicandi ac dirimendi, n. 8. Denique Concordatum initum eſt anno 1448. inter Nicolaum V. & Fridericum III. Imperatorem, quo ſancitur liberas fore Epiſcopatuum & Abbatiarum electiones, ita ut tamen ſex menſes alternatim in iis habeat ſummus Pontifex, incipiendo à menſe Januario, & is etiamnum eſt Germaniæ uſus, II l. 2. c. 38. n. 11. Habet adhuc Beneficia omnia, tum in Curia aut intra duas ab ea Diætas morientium, tum omnium qui vel Cardinales ſunt, vel aliquod habent in Curia Romana officium, quocumque decedant loco, *ibid.* Denique & electiones ipſas à Capitulis factas debet confirmare, imò & eas poteſt rejicere, ſi digniorem ſubſtituat, n. 11. & 12.
In Suecia qui ab anno milleſimo ſe habuerint electiones Epiſcoporum, II. l. 2. c. 38. n. 13. Reges electionibus eorum cum Clero & populo ſe inſerebant: eas autem ad ſolos Canonicos Innocentius IV. coarctavit, *ibid.*
In Norvegia an. 1273. Rex jus omne in electiones Epiſcoporum & Abbatum abdicavit, Archiepiſcopo Nidroſienſi jus pariter omne in Regum electionem abdicante: ſic enim conventum erat, II. l. 2. c. 38. n. 13.
In Polonia à Capitulis eliguntur Epiſcopi, *ibid.*
In Oriente ut ſe habuere Epiſcoporum electiones ab anno 1000. ad hoc uſque tempus, II. l. 2. c. 41. toto.
Summa convenientiæ & diſcriminis inter Orientales & Occidentales Epiſcoporum electiones, c. 41. n. 12.

De poteſtate Principum in Epiſcoporum electione.

Verſatur iſtud argumentum, II. l. 1. c. 6. c. 13. c. 14. c. 15. c. 16. c. 17. c. 20. uſque ad c. 28. c. 31. uſque ad c. 42.

Per priora 5. ſæcula Eccleſiæ.

Cùm votorum Populi in Epiſcoporum electionibus haberetur ratio: cùm major adhuc Optimatum: non poterat non haberi magna Principum, II. l. 2. c. 6. n. 1. Nullam ea in re autoritatem ſibi vendicavit Conſtantinus, contrà verò plurimùm Conſtantius, n. 11. Ad ſe ab Epiſcopis delatam Epiſcopi Mediolanenſis electionem Valentinianus I. recuſavit, ut cui ſe parem negaret, n. 7. 8. Suam exeruit Theodoſius autoritatem in Gregorii Nazianzeni & Nectarii electione, Arcadius in Chryſoſtomi, Theodoſius II. in Neſtorii, Theodoricus in Felicis IV. Papæ, n. 4. 12. 13. 18. Ita fieri ſuit aliqua neceſſitas & Eccleſiæ utilitas, n. 3. 4. 5. 10. 12. 13 18. Ut Nectarius tamen à Concilio, Clero & Populo, ac Chryſoſtomus à Clero item & populo dici potuerunt electi, licet ii ab Imperatoribus electi fuerint? n. 4. 12. Qui Neſtorio Conſtantinopolitano & Dioſcoro Alexandrino Epiſcopis depoſitis ſubſtituendi erant, hos autem Concilium Epheſinum & Calchedonenſe Imperatorum juſſu ſubſtituendos, n. 14. 15.

Ab anno 500. ad 800.

In Gallia damnavit Arverna an. 535. Synodus electiones Epiſcoporum, quæ Principum favore fierent. Eas quidem Aurelianenſis V. Synodus an. 549. decrevit fieri cum voluntate Regis, at modò ex fierent juxta electionem Cleri & Plebis, II. l. 2. c. 13. n. 3. Si qui verò ſe per ſolam Regis voluntatem curarent ordinandos, prætermiſſa Cleri populique electione, ac Epiſcoporum Comprovincialium & Metropolitani voluntate hos negat Pariſienſe III. an. 557. Concilium ab aliis Epiſcopis recipiendos, & eorum ordinationem Pariſienſe V. an. 615. irritam decernit, n. 2. & 5. Quin & Concilii iſtius V. Pariſienſis acta confirmavit Clotarius II. electiones aſſentiens juxta Canones fieri: illudque ſolùm adjiciens, tum ſibi ſiſtendum qui à Metropolitano, Clero, & Populo eligeretur, ut ſi dignus eſſet per Regiam ordinationem ſuam ordinaretur; tum ſi quos ipſe de Palatio eligeret ac nominaret, ii ab Epiſcopis deberent admitti, poſtquam ab illis diſcuſſum ac exploratum fuiſſet eorum meritum, II. l. 2. c. 13. n. 6. Pœnis pecuniariis mulctat Rex Charibertus Provincialis apud Sanctonas Concilii Epiſcopos quòd pulſo ab illius urbis Epiſcopatu Emerio, quem eo Regis iſtius Pater donaverat, alium nomine Heraclium ſubſtituiſſent, c. 13. n. 3. Multa per eam ætatem proferuntur exempla Epiſcoporum Regia electione, juſſione & autoritate in Galliis creatorum, c. 13. n. 23. uſque ad fin. cap. Alia iiſdem proferuntur exempla, c. 14. Excuſantur iſta vel molliuntur multiplici ratione, c. 14 n. 5. 7. 8. Imò iſti Principum electioni juſſionive comitabantur plerumque Plebis, Cleri, & Epiſcoporum ſuffragia. II. l. 2. c. 14. n. 6. & 7. Carolomannus Dux & Princeps Francorum, Pipinuſque eorum item Dux & Princeps Epiſcopos urbibus præficiunt, ſed conſilio ac conſenſu aliorum Epiſcoporum, Cleri ac Optimatum, c. 13. n. 9. 10. In Hiſpania cùm Epiſcoporum electio antea penderet ex Epiſcopis, Clero, & Populi teſtimonio, eam ſibi ſumpſere Reges paulò ante Toletanum XII an.

681. Concilium. In iſto autem id conditionis appoſitum eſt, ut quem Rex nominaret, non antè conſecraretur quàm ab Epiſcopo Toletano examinaretur & dignus haberetur, II. l. 2. c. 15. n. 1. 2. 3. 7. In Anglia juſſio Regis cum Epiſcoporum ſuffragiis interveniebat, c. 11. n. 6. & c. 16. n. 14. In Africa Reges Vandalorum vel nullas patiebantur ab Orthodoxis fieri electiones Epiſcoporum, vel iis quas fieri patiebantur, ſe non implicabant, c. 16. n. 12. & 13. Contrà verò in Oriente & in Illyrico iis ſe implicabant Imperatores juſſionibus ſuis haud tamen ſublatis Cleri Populique ſuffragiis, II. l. 2. c. 11. n. 1. & c. 17. toto. Quàm modeſtè Gregorius de iſta locutus ſit Principum autoritate, c. 16. n. 7. & 8. c. 17. n. 1. & 2.

Ab 8. ſæculo.

Zacharias Papa Pipino Regi permiſit nominationes ad Epiſcopales ſedes: at diſpenſatio id omnino fuit, ob urgentem tunc temporis neceſſitatem, non verò gratia quæ ad poſteros ejus eſſet manatura, II. l. 2. c. 20. n. 6. 7. Carolus Magnus in Capitularibus ſuis juſſit Epiſcoporum electiones fieri à Clero & Populo, n. 4. Eum moante exemplo hortatus fuerat Adrianus Papa ne Epiſcoporum electionibus ſe immiſceret, n. 1. Exploditur Sigeberti fabula de conceſſa ei ab Adriano in Concilio Romano poteſtate eligendi Romanum Pontificem, ac Epiſcopos & Archiepiſcopos nominandi ac inveſtiendi, II. l. 2. c. 20. n. 5. 6. 9. c. 25. n. 2. Non tamen ſine ejus ſequentiumve Principum licentia fiebant Epiſcoporum electiones, ſeu non ſine ejus illiuſtimve Principum licentia Clerus Populuſque ad has electiones faciendas conſluebant, c. 20. n. 9. Ludovicus Pius, etſi Epiſcoporum electionibus ſe ipſe implicabat, eas tamen eſſe liberas, ſeu ex Cleri Populique ſuffragiis fieri volebat. Ut iſta non pugnant ſecum, c. 21. toto. Similiter ſub Carolo Calvo & ſequentibus Carolinæ familiæ Principibus, c. 22. & c. 23. Ut ſtabat electionis libertas cum interveniente illa Principum autoritate, c. 25. n. 4. c. 23. n. 7. Optaſſent tamen utique Epiſcopi, ut non aliæ fuiſſent Regum in iſtis electionibus partes, quàm aſſentiri electioni ab Epiſcopis jam factæ vel approbatæ, c. 23. n. 4. Si Rex, ut aliquando fiebat, aliquem e Palatio ſuo mitteret, cui perciperet Epiſcopatum ipſum tribui, in ejus tamen mores ac doctrinam a Metropolitano ſollicitè inquirebatur, II. l. 2. c. 22. n. 7. & 11. c. 23. n. 6. & 9. c. 29. n. 4. Si quiſpiam haud dignus à Rege obtrudebatur jubet Concilium III. Valentinum adiri Regem à Populo & Clero, ac ſi neceſſe ſit à Metropolitano cum Provinciæ Epiſcopis, quo tantum ab Eccleſia dolorem arceat, I. l. 2. c. 41. n. 4. Ad Regem ſuffragia electionis deferebantur, cumque Eccleſia conſecrabantur, ſi Regis accedebat aſſenſus, II. l. 2. c. 22. n. 1. Se ſimiliter in Germania Reges electionibus implicuere, ſed ſervata tamen ita Clero populoque ſerendorum ſuffragiorum facultate, II. l. 2. c. 24. n. 1. & 2. Ita & in Italia, n. 3. 4. 5. Et in Anglia, n. . . Et in Oriente per totum illud Carolinæ familiæ imperium, toto c. 26. Vetant quidem Canones ſeptimæ & octavæ Synodi generalis electiones fieri à Principibus, eaſque mittunt in irritum: at eas nimirum, in quibus aut ſola ſe exereret Principum autoritas, aut certè præpolleret, c. 26. n. 1. 2. 3. 4.

Quomodo circa iſtud idem electionum negotium ſe geſſerint ab anno 1000. in Oriente Imperatores Græci; ac in Gallia Anglia, Hiſpania, Italia & Germania Principes earum. Vid. hic paulo antè in ipſo, tit. *Epiſcoporum electio*, § *Ab anno 1000.*

De confirmatione electionis Epiſcoporum ſeu à Metropolitano ſeu ab Exarcho, ſeu à Patriarcha ſeu à Romano Pontifice.

Tractatur iſtud argumentum, II. l. 2. c. 7. c. 8. c. 18. c. 19. c. 29. c. 30. c. 42. c. 43.

Probatur electionem Epiſcoporum per prima 5. ſæcula confirmandam fuiſſe à Metropolitano, c. 7. toto. Præcipua erat enim ejus autoritas in eorum electione: nec citra ejus vel præſentiam vel aſſenſum fieri poterat, c. 4. n. 6. 7. 10. 11. & c. 5. n. 2. & 3. Probatur eandem fuiſſe a Metropolitano ſæculis ſexto, ſeptimo & octavo confirmandam, II. l. 2. c. 18. toto. Si Metropolita electioni Epiſcopi non intereſſet, debebat eam litteris ſuis confirmare, nec citra ejus aſſenſum poterat ordinari, eod. c. 18. n. 5. Exceptit ſunt tamen ſeptimo ſæculo ab hac lege Hiſpani Epiſcopi. Etſi enim Concilium IV. Toletanum an. 633. habitum Metropolitani autoritatem & aſſenſionem in Epiſcoporum electione adhuc requiſierat: quia jam tamen Epiſcoporum electionem ſibi ſumpſerant Reges Hiſpaniæ aliquantò ante Concilium XII. Toletanum an. 681. habitum; ſtatutum eſt in iſto eodem Concilio XII. ut quem Rex Epiſcopum nominaret, is ab Epiſcopo Toletano, ſi dignus ei videretur, poſſet ordinari, ea tamen cautione, ut tertio poſt ordinationem ſuam menſe coram ſuo ſe ſiſteret Metropolitano, II. l. 2. c. 15. n. 2. & 3. & c. 18. n. 7. Probatur & ſub Imperio Caroli Magni ac Regiæ ejus familiæ confirmandam fuiſſe à Metropolitano electionem Epiſcoporum, c. 29. toto. Imò & eos rigido paſſos fuiſſe examine. Forma iſtius examinis, eod. cap. 29. n. 1. Idem in Oriente factitabatur a Metropolita, n. 7. Etiam poſt annum milleſimum hodierno Decretalium jure vendicatur Metropolitanis jus antiquum vocandi electum Epiſcopum ad examen, & vel hominem confirmandi, vel electionem ejus rejiciendi, II. l. 2. c. 42. n. 1. Si fortè vacabat tum ſedes Metropolitana, Capituli ejus erat examinare & confirmare electum Epiſcopum, n. 13. Vetabatur electus Epiſcopus in ullam ſe partem adminiſtrationis ſeu in ſpiritualibus ſeu in temporalibus, antequam confirmatus eſſet, ingerere, quocumque nomine vel colore quæſito, ſeu œconomatus ſeu procurationis ſeu alio: ſecus ſi faciat, electionem ejus Concilium II. Lugdunenſe reddit irritam, c. 45. n. 4. Unius ſolùm menſis ſpatium ei ab eodem Concilio aſſignatur, ſuæ ut electioni conſentiat, eamque alioqui nullam eſſe ſancit, n. 5. Ubi autem ſuum præbuit aſſenſum, tres intra menſes ſuam poſtulet confirmationem neceſſe eſt, *ibid.* Confirmatus verò, etſi nondum conſecratus, tum poteſt inter Epiſcopos ſedere, tum poteſt Epiſcopales omnes obire functiones, non quidem quæ ad Ordinem ſpectant Epiſcopatum, ſed quæ ad juriſdictionem, c. 45. n. 6. & 7. Addit Bonifacius VIII. modò Pontificiis jam Bullis ſit inſtructus. Alioquin eum ad adminiſtrationi Eccleſiæ ſuæ quantulumcumque ingerentem ipſo facto ſibi per electionem jure, n. 10. Poſt Concordata, quibus Epiſcoporum & Abbatum nominatio in Reges, & promotio ac confirmatio in Romanos Pontifices collata, jure jam electionis Epiſcoporum confirmandæ videntur excidiſſe Metropolitani, n. 11. Scilicet Bullæ Pontificiæ id jam ſunt ſeu Epiſcopis ſeu Metropolitanis, quod tum erat illis electio & confirmatio, II. l. 2. c. 43. n. 1.

Nec a ſuis ſolùm Metropolitanis Epiſcopi, ſed & à ſuis ſeu Primatibus, ſeu Exarchis, ſeu Patriarchis confirmabantur: ſcilicet ab Alexandrino Epiſcopo ii qui erant Patriarchatus Alexandrini, ab Antiocheno, qui erant Antiocheni, ab Epheſino Epiſcopo, qui erant Exarchatus Aſiæ; ab Cæſareæ, qui Pontici erant Exarchatus, ab Heracleæ, qui Thracici: item ab Epiſcopo Theſſalonicenſi, Epiſcopi omnes ipſius Exarchatûs, Apoſtolicive Vicariatus, II. l. 2. c. 8. n. 2. 3. 4. 5. 6. Qui verò à Romano Pontifice, jamjam infrà.

Metropolitæ ſimiliter ab eo cui ſuberant, Primate vel Exarcho, debebant confirmari. Ita res ſe habebat ad ſextum uſque ſæculum, II. l. 2. c. 8. n. 2. 3. 4. 5. 6. Ita quoque ab anno 500. ad 800. ſe habebat, c. 19. n. 3. Metropolitanos plures Romani Patriarchatus, quibus nulli præerant Primates vel Exarchi, Romanus Pontifex confirmabat, c. 19. n. 4. 5. 6. 7. 8. Non tamen ſeu in Gallia & in Anglia, ſeu in Hiſpania, ſeu in Africa, n. 9. 10. 13. 14. Nec à Vicariis quoque Apoſtolicis confirmabantur Metropolitani Galliæ, n. 12. Sed a Concilio Provinciali, n. 9.

Epiſcopos verò nullos extra Patriarchatum ſuum confirmabat Romanus Pontifex, quin nec ſui Patriarchatus univerſos confirmabat, ſed eos ſolùm qui in Provinciis erant ſuburbicariis, II. l. 2. c. 8. n. 2. 3. 5. 11. Etſi autem ita ſe res haberet ordinariò ut electi extra Italiam Epiſcopi non confirmarentur à Romano Pontifice, ſecus tamen fieri ſæpè neceſſum fuit, ſeu canonicæ cujuſdam devolutionis jure, ſeu quòd Apoſtolica opus eſſet diſpenſatione, ſeu obicis cujuſpiam non aliter removendi interventu, c. 30. toto. Hinc verò ſenſim is ille inolevit uſus qui nunc eſt, ut pene in omnium ubique Epiſcoporum ordinatione examen & confirmatio Romani Pontificis expectanda ſint, c. 30. n. 1. Priſtinum quidem morem Epiſcoporum a Metropolitano & Metropolitanorum à Concilio Provinciali confirmandorum reſtituit Synodus Baſileenſis. At iſta ejus decreta nec diu nec multis in locis obtinuere, II. l. 2. c. 45. n. 12. Ut hodierno illo uſui, quo jam à ſolo Papa omnes pene orbis Chriſtiani Epiſcopatus diſpenſantur, & unus ferme obtinet priſca ipſe omnia Metropolitarum jura, poteſt patrocinium ex antiquitate accerſiri, II. l. 2. c. 8. n. 7. Ut hunc uſum non ſibi ſumpſere Pontifices Romani, ſed eò ſenſim pervenere, ipſa rerum adducti neceſſitate, c. 30. n. 4. 6. 8. 9. c. 31. n. 4. 9. c. 32. n. 13. c. 34. n. 8.

De Epiſcoporum conſecratione ordinationeve.

Prioribus Eccleſiæ ſæculis univerſos Provinciarum ſuburbicariarum Epiſcopos ordinabat Romanus Pontifex: univerſos item Ægypti, Thebaidos, Lybiæ & Pentapoleos Epiſcopus Alexandrinus; ſibi in Patriarchatu ſuo propiores Epiſcopus Antiochenus, remotiores ſuis confirmare litteris contentus, II. l. 2. c. 8. n. 2. 3. Non à ſuis etiam Metropolitis ordinabantur trium Aſiæ, Ponti & Thraciæ Epiſcopi: ſed ab ipſis tribus earundem trium Diœceſeon Exarchis, Epheſino, Cæſarienſi & Heracleenſi, n. 4. At in Concilio Calchedonenſi, in quo ex tribus illis Exarchatibus conflatus eſt Patriarchatus Conſtantinopolitanus, eorum Metropolitani om-

nes ab ipſis jam Conſtantinopolitano Epiſcopo ordinari juſſi ſunt cum omnibus Barbaricarum circum poſitarum Regionum Epiſcopis : ipſi verò eorumdem trium Exarchatuum Epiſcopi ab ipſis jam Metropolitis ſuis permiſſi ſunt ordinari, n. 4. Sexto adhuc ſæculo Gregorius jubet ad ſe Romam ordinandum mitti Epiſcopum Ariminenſem Ravennatenſi Metropolitæ obnoxium, poſtquam ab iſto confirmatus fuerit : ex illa ſcilicet veteri lege, qua Provinciarum omnium ſuburbicariarum Epiſcopi à Romano Pontifice ordinabantur, l. 2. c. 18. n. 10. Metropolitanos Ravennatenſem, Mediolanenſem & Aquileienſem ex eadem lege olim ordinabat Romanus Pontifex. At Mediolanenſi & Aquileienſi poſtea indulſit, ut ſe mutuò poſſent conſecrare : ſed Metropolitani Ravennatenſis conſecrationem ſibi diutius retinuit, I I. l. 2. c. 19. n. 8. 7. 8.

Carthaginenſis Epiſcopus poterat omnes Africæ Epiſcopos ordinare, I. l. 1. c. 10. n. 8. In Illyrico Occidentali Epiſcopi à ſuis ordinabantur Metropolitis, c. 8. n. 5. Denique extra jam memoratas exceptiones is erat Eccleſiæ uſus, ut nonniſi à Metropolitanis ſuis, vel cum eorum conſenſu aut delegatione, ordinarentur Epiſcopi, c. 4. n. 6. 7. 10. 11. c. 5. n. 2. c. 8. n. 12. Statuit Emeritenſis in Hiſpania Synodus, ut à quolibet Metropolitano, modò cum Metropolitani ſui conſenſu poſſent ordinari, c. 15. n. 2. § In. At Synodus tandem X I I. Toletana an. 681. facultatem Epiſcopo Toletano tribuit omnes deinceps Hiſpaniæ Epiſcopos ordinandi, ea ſolùm cautione, ut ſuum iſti Metropolitam tertio poſt ordinationem ſuam menſe adirent, c. 15. n. 3. Turonenſe an. 1583. Concilium omnino jubet Epiſcopum à ſuo Metropolitano & duobus aliis ejuſdem Provinciæ Epiſcopis in ſua vel alia ejuſdem Provinciæ Eccleſia ordinari, I I. l. 2. c. 42. n. 11.

Dum optavere ſeu Pontifices ſeu Concilia, ut vel omnes vel plurimi Provinciæ Epiſcopi intereſſent ordinationi Epiſcoporum : id ad ipſam eorum electionem magis quàm conſecrationem pertinebat, I I. l. 2. c. 4. n. 2. 9. 11. c. 5. n. 2. c. 8. n. 12. c. 11. n. 7. Tres vulgò Epiſcopos in unius ordinatione requirebant Canones, c. 4. n. 9. Hinc una è cauſis reſcindendæ à Concilio Regienſi ordinationis Armentarii Ebrodunenſis Epiſcopi, ea fuit, quòd abſque trium Epiſcoporum præſentia fuiſſet ordinatus, n. 10. In Metropolitani conſecratione omnium Comprovincialium Epiſcoporum præſentiam Concilium I I. Aurelianenſe tanquam ex inſtitutione antiqua requirit, c. 19. n. 9. Addit Concilium III. Aurelianenſe, ut à Metropolitano quopiam fieret iſthæc Metropolitani conſecratio, ibid. Duobus tamen Epiſcopis in cujuſlibet Epiſcopi ordinatione contenti ſunt Canones Apoſtolici, c. 4. n. 9. Imò unus ſe ſufficit ut validè celebretur : ſique plures requirantur, id magis eſt ad pompam ac ſolemnitatem, quàm ad rei neceſſitatem : unuſque ſolùm ex iis conſecrator eſt, aſſiſtentes alii, I I. l. 2. c. 4. n. 9. c. 8. n. 12. c. 15. n. 7. 8. c. 11. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. c. 61. n. 7. § Eo. Fiebat autem Epiſcopi conſecratio plerumque ſtatim poſt ejus electionem, & ab ipſis electoribus, niſi ubi alicujus erat conſenſus expectandus. Vetabatur certè differri conſecratio ultra tres menſes ſine gravi neceſſitate, I I. l. 2. c. 8. n. 12. Ni poſt tres à ſuſceptis proviſionibus menſes ordinetur, jubent à Rotomagenſi ann. 1581. Concilio, & à Tridentino, fructus perceptos reſtituere, I I. l. 2. c. 42. n. 11. & 12. Quòd ſi & tribus adhuc aliis menſibus ſuam differt ordinationem, illum ſancit Tridentina Synodus Epiſcopatu excidiſſe, n. 18. Dies conſecrandorum Epiſcoporum fuit ſemper dies Dominicus, & quolibet quidem anni tempore, I I. l. 2. c. 12. n. 10. 11. 12. Dies autem ille Dominicus intelligebatur tum veſpertinum ipſum Sabbati tempus, tum ipſum diei Dominicæ matutinum, protracto eò uſque ipſo Sabbati jejunio : adeo ut alterutro illo tempore fas eſſet Epiſcopum conſecrari, ibid. Quo die conſecrabatur, ſummas populo largitiones faciebat, quas tandem ad certam ſummam revocare neceſſe habuit ſexto ſæculo Athalaricus, quanquam nec iſta ſuit modica, I I I. l. 1. c. 55. n. 8. Recolebatur autem dies ille quotannis ab Epiſcopis : quàm piè ab Auguſtino, I I. l. 2. c. 8. n. 13. Locum conſecrationis quod attinet, debebat in Galliis Epiſcopus in ipſa illa civitate conſecrari, cui præficiebatur, c. 18. n. 1. In Hiſpania fiebat olim in ipſa Metropolitana civitate, nec in civitate alia niſi ex Metropolitani conſenſu, n. 2. 7. Sed in Concilio IV. Toletano ſtatutum eſt, ut in Metropolitana quidem civitate ſua ordinaretur Metropolitanus, Epiſcopi verò ipſi ubi eligeret eorum Metropolitanus, c. 12. n. 10. At ordinarius tandem Epiſcoporum in Hiſpania conſecrandorum locus evaſit Toletum, cùm in Toletano X I I. Concilio poteſtas data fuit Toletano ipſi Epiſcopo univerſos quos Rex eligeret, examinandi & conſecrandi, c. 18. n. 8. Poſt ſi ordinatus Epiſcopus ſuam detrectabat Eccleſiam adire, eum Synodus Antiochena ſubjici vult excommunicationi, I I. l. 1. c. 19. n. 5. In Gallia poſſunt Epiſcopi anno ætatis 27. ex Edictis Bleſenſibus juxta Concordatum ordinari, I. l. 2. c. 70. n. 8. § Aurelianenſe. Vide infrà tit. Ordines, §. De ætate.

De Epiſcoporum reſidentia, v. tit. Reſidentia.

Epiſcopi ex Monachis aſſumpti.

Quàm multi ex Monachis prodierunt Epiſcopi, I. l. 3. c. 13. n. 12. c. 15. n. 2. 3. & 7. Epiſcopi quique ſanctiſſimi quarto & quinto ſæculo in Occidente vel erant ex Monachis aſſumpti, & Monaſticam pergebant ii vitam colere : vel Monaſticum tunc primùm arripiebant propoſitum, cum Epiſcopalem ſarcinam ſubibant, I. l. 2. c. 43. n. 10. & 11. Vel communem cum Clero ſuo agebant vitam, quæ à Monaſtica parum aberrat, c. 43. n. 14. 15. 18. Similiter in Oriente pars Epiſcoporum magna illis iiſdem ſæculis erant ex Monachis aſſumpti, & Monaſticæ diſciplinæ erant imbuti, I. l. 2. c. 44. n. 8. Exempla Monachorum in Epiſcopos provectorum, ut eorum ſolùm virtus eximia coronaretur, & ideo nulli Titulo illigatorum, I. l. 3. c. 13. n. 19. Etſi virtutes Monaſticas excoluere Baſilius, Gregorius Nazianzenus, Amphilochius, Chryſoſtomus, Auguſtinus, haud tamen Monachorum ſtatum, propoſitum, inſtitutum ſectati ſunt, I. l. 3. c. 15. n. 14. 15. 16. Multæ ſedes Epiſcopales olim ante & poſt Caroli Magni tempora Monachis Epiſcopis aut omnino, aut alterius addictæ, I. l. 5. c. 18. n. 1. & 5. Nonniſi ferè ex Monachis Epiſcopos habent Sectæ omnes per Orientem ſparſæ, I. l. 3. c. 23. n. 12.

De Epiſcoporum antea Monachorum veſte, I I I. l. 2. c. 50.

Voluit Innocentius I. à Monachis, dum ad Epiſcopatum pervenirent, ſervari prioris vitæ propoſitum, c. 50. n. 2. Voluit & Carolus Magnus in Aquiſgranenſi Capitulari, & Londinenſe anni 1138. Concilium, cui præerat Innocentii II. Legatus, n. 2. & 12. Epiſcopi qui ex Monachis antiquitus aſſumpti fuerunt, priſtinam veſtium retinuerunt ſpeciem & aſperitatem, ſeu in Occidente, ſeu in Oriente, I. l. 2. c. 43. n. 2. 10. 11. 12. 13. 15. c. 44. n. 5. 6. 8. & l. 3. c. 57. n. 11. 13. Veſtem Monaſticam à Monachis ad Epiſcopatum provectis Innocentius I I I. in Concilio I V. Lateran. ſancivit ſervandam, n. 3. & 12. Voluere & alia poſtmodum Concilia, n. 4. Plurima exempla eò pertinentia, n. 1. 2. 5. 9. 10. 11. Adjiciſſe ab iis veſti Monaſticæ ſingularia quædam Epiſcopalia ornamenta permittere ſtatuta Ciſtercienſia, ſed tum veſtis, tum ejuſdem cum Monaſtica veſte ſua coloris, I I I. l. 2. c. 50. n. 6. Satis poſtea viſum eſt, ſi Epiſcopi ex Monachis aſſumpti colorem veſtis ſuæ olim Monaſticæ ſervarent, n. 12. §. Cæremoniale. A tempore tamen Comitiorum Cleri Gallicani an. 1665 cœpit tolli illa diſtinctio, non veſtis ſolùm ſed & coloris inter Galliæ Epiſcopos, n. 12. §. Nec. Improbatum id olim fuiſſet ab Innocentio I. ac fuiſſet adprobatum Cæleſtino I. qui geſtatas olim à Gallicanis Epiſcopis veſtes Monaſticas reprehendit, n. 12. §. Illud & I. l. 2. c. 45. n. 1. & 2. Epiſcopos qui vitam Monaſticam amplectebantur Conſtantinopolitana ſub Photio Synodus dignitate ſua privandos decrevit, I. l. 1. c. 48. n. 15.

Epiſcoporum mores, ſanctitas, ſcientia.

Epiſcopum vetat Concilium Africanum in alia Diœceſeos ſuæ Eccleſia demorari diutius aut ſedem figere quàm in Cathedrali ſua, I I. l. 1. c. 19. n. 6. Poteſt ſe tamen aliquando publicis Eccleſiæ ſuæ officiis ſubducere, I. l. 2. c. 78. n. 15. Epiſcoporum charitas in miſeros quoſcumque & tuitio iiſdem ab eis impenſa per prima quinque ſæcula, I I. l. 3. c. 87. toto. Item per tria alia ſæcula, c. 88. c. 89. c. 90. Rurſum per prima 5. ſæcula erga reos, captivos, ære alieno obſtrictos, alioſve ad aſylum Eccleſiæ confugientes, c. 95. c. 96. Per tria ſequentia ſæcula, & ab anno denique milleſimo, c. 97. & 99. Sed tamen aliquam certorum criminum exceptionem Gregorius adhibebat, c. 97. n. 3. Caſtitas quàm Epiſcopis commendetur. Eorum domus à frequentatione mulierum debet eſſe adhuc magis aliena quàm Clericorum aliorum domus, I. l. 2. c. 64. n. 2. Legem tulit Juſtinianus Imperator, ne Epiſcopus è Sede ejiceretur ſua, ſi quam in Epiſcopali domo pateretur fœminam, etiam ex iis quas ex Nicæno Canone aliis permittebat Clericis, c. 63. n. 11. 12. Epiſcopos vetat Concilium I. Matiſconenſe quamcumque mulierem in ſuum cubiculum admittere, niſi adſint Presbyteri vel Diaconi duo, c. 62. n. 4. Huc pertinebant Syncelli olim ab Epiſcopis aſſumpti. Vid. tit. Syncelli. Epiſcopum ſemper ſeu in cella ſeu ubicunque ex Concilio I I. Turonenſi cingebat Clericorum turba, c. 62. n. 3. Iiſque Clericis poteſtatem facit ejiciendi mulieres quæ familiariùs cum eo cohabitarent, ibid. Exempla cautionis & diligentiæ adhibitæ ab Auguſtino, ab Etherio Lexovienſi Epiſcopo, à Cæſario Arelatenſi, I. l. 2. c. 62. n. 11. c. 62. n. 5. & 7. Lapſus duorum Epiſcoporum cum uxoribus ſuis eorumdemque pœnitentia, c. 22. n. 7. Luxus Epiſcoporum quantus erat nono ſæculo, I I I. l. 3. c. 40. n. 5. Item 11. & 12. ſæculo, c. 41. n. 3. & 6. Epiſcopos cultûs & ornatûs ſtudioſiores egregie deſcribit Hieronymus, I. l. 2. c. 44. n. 13. Quid Epiſcopis cum Aula, v. tit. Aula. Undecimo ſæculo procedebant Epiſcopi ingenti militum turma cincti, eaque erat

allorum

Digitized by Google

illorum temporum neceſſitas, III. l. 1. c. 11. De militia quam olim Epiſcopi ducebant ad exercitum Regium, vid. tit. *Militia*. Simplicitatis ac paupertatis Epiſcopalis exempla in Lateranenſi III Concilio, quò unus venit è Scotia Epiſcopus cum uno ſolùm equo, alter inde quoque venit, pedes & cum uno ſolum pediſſequo: unus item ex Hibernia venit, cujus annuus proventus tribus conſtabat vaccis quas ſui ei ſubminiſtrabant Diœceſani, III. l. 1. c. 30. n. 17. §. *Quæ*. Epiſcopos vel provocatos Concilium IV. Carthaginenſe vetat litigare, III. l. [illegible] c. 38. n. 8. §. *Item*. Eos Concilium IV. Lateranenſe ſub Innocentio III. jubet in publicum non procedere, niſi cum ſuperindumentis lineis ſicut in Eccleſia, III. l. 2. c. 50. n. 3. Menſæ ſuæ olim quidpiam ſemper legi curabant, III. l. 3. c. 38. n. 5. 6. 10. 21. c. 41. n. 16. c. 47. n. 5 6. 15. c. 48. n. 1. 11. Quanta debeat eſſe eorum ac Clericorum moderatio & temperantia in menſa, ex omnibus huc uſque Conciliis & Patribus, c. 34. uſque ad c. 42. Item c. 48. n. 1. Epiſcopum quàm deceat hoſpitalitas, I. l. 2. c. 89. n. 15. c. 90. n. 2. In Epiſcopos eligi vetuit Juſtinianus eos quibus eſſent liberi vel uxores, ne bona Eccleſiæ in illos transferrent, III. l. 2. c. 6. [illegible] 15. Hanc legem abrogavit Leo Sapiens Imperator, c. 8. n. 9. Ejus veniam jam fecerat Pelagius Papa, taleſque eligi permittebat: ſed præmiſſa ab iis ſponſione, fore ut tum nihil bonorum Eccleſiæ in domus ſuæ privatæ utilitatem derivarent; tum quidquid deinceps acquirerent, non hæredibus ſuis ſed Eccleſiæ tranſmitterent, III. l. 2. c. 6. n. 8.

Quàm Epiſcopum dedeceat litterarum humaniorum amor, II. l. 1. c. 91. n. 9. c. 92. n. 8. c. 95. n. 4. Quàm debeat in Scripturis ſacris aſſiduus eſſe, c. 89. n. 3. 4. 6. c. 90. n. 8. c. 91. n. 12. Canonum debet eſſe peritus, c. 89. n. 6. c. 90. n. 2. 8. c. 91. n. 12. Summa Epiſcoporum in Oriente ignorantia octavo ſæculo ob Iconoclaſtarum hæreſim, c. 90. n. 9. Summæ peritiæ in Epiſcopo anteponenda eſt mediocris peritia virtutibus cincta non mediocribus, II. l. 1. c. 91. n. 1. 3. Edixit Tridentina Synodus, ut Epiſcopi omnes eſſent Doctores vel Licentiati in Theologia aut in Jure Canonico, c. 91. n. 21. Epiſcoporum eſt errores cenſuris ſuis configere, II. l. 1. c. 101. n. 4. & 5. Epiſcopales Scholæ, c. 96. n. 1. 2. c. 98. n. 2. 3. c. 99. n. 2. 5. c. 101. n. 3.

Epiſcoporum inſignia, tituli, conſeſſus, honores iis habiti.

Epiſcoporum Annulus, Baculus Paſtoralis, Corona, Crux pectoralis, Mitra, v. unumquodque ſuo ſub titulo.

Prioribus Eccleſiæ ſæculis communia fuerunt omnibus Epiſcopis nomina, Apoſtoli, Apoſtolici, Apoſtolatûs, Sedis Apoſtolicæ, item & Papæ I. l. 1. c. 4. n. 1. 2. 3. 4. 5. c. 50. n. 6. 7. 12. 13. & c. 53. n. 1. Ac eorum uſus ad ſexti uſque ſæculi initium, imò plerorumque ad Caroli Magni uſque tempora perduravit, c. 4. n. 1. & 10. & c. 50. n. 14. Etſi verò iis erant communia, dum tamen Papa ſimpliciter, vel ſimpliciter Sedes Apoſtolica dicebatur; Romanus Pontifex ejuſque ſedes intelligebatur etiam ab antiquiſſimis temporibus, ut in Ambroſio, in Concilio Toletano & in Concilio Calchedonenſi, c. 4. n. 3. 4. 9. Quando Papæ nomen cœpit eſſe Romano Pontifici ſingulare? c. 4. n. 10. Solo fidelium uſu in Romani Pontificis ſupra Epiſcopos alios eminentia fundato contigit, ut tum nomen illud, tum alia facta tandem fuerint ei ſingularia, c. 50. n. 15. Epiſcopi olim multi ſcribentes Presbyteris vel Diaconis eos appellabant Compresbyteros & Condiaconos, I. l. 1. c. 51. n. 10. c. 53. n. 2. Videlicet quòd intelligerent maximam eſſe utrique huic Ordini cum Epiſcopatu conjunctionem & cognationem, illoſque eſſe Sacerdotii Apoſtolatuſque ſui quaſdam veluti membra quaſdamque portiones, c. 53. n. 3. Fallitur itaque Autor Quæſtionum ex utroque mixtim Teſtamento apud Auguſtinum, dum Diaconos ait ab Epiſcopis nunquam appellatos fuiſſe Condiaconos, *ibid.* De uſu illo quo ſe inſcripſerunt Apoſtolicæ ſedis gratia Epiſcopos, v. hic paulò poſt in ſeq. tit.

Epiſcopus in Eccleſia ſedebat vel jam ab initio in Presbyterorum conſeſſu ſublimior, I. l. 2. c. 3. n. 11. Epiſcopus quolibet loco ſedens ex Concilio IV. Carthaginenſi Presbyterum ſtare non patiatur: ſeque intra domum agnoſcat Presbyterorum Collegam, *ibid.* Epiſcopos juſſit Gregorius ſecundùm ordinationis ſuæ tempus, ſive in Conciliis ſedere, ſive ſubſcribere, cùm antea id uſque adeo non obſervaretur, I. l. 1. c. 42. n. 8. Carthaginenſis tamen Canon jam ſedendi ordinem præſcripſerat ex ordinationis tempore, c. 42. n. 8. Similiter & Canones Toletani ac Bracarenſes, c. 49. n. [illegible] Ita etiam olim factitabatur à Græcis, niſi quod alicubi certæ Sedis Epiſcopus primum in Provincia ſua poſt Metropolitam ſuum obtinebat locum, ideoque Protothronus appellabatur: & ſimiliter alicubi apud eoſdem, certæ Sedis Metropolita primum in Exarchatu vel Patriarchatu locum poſt Exarchum Patriarchamve obtinebat, Protothronuſque dicebatur, c. 44. n. 6. 9. c. 49. n. 7. Sed & vacantem ſui vel Metropolitæ, vel Exarchi, vel Patriarchæ ſedem regebat iſte Protothronus, c. 44. n. 6. Leo tamen Sapiens Imperator hunc ſedendi ordinem ab ordinationis tempore penitus mutavit, & ſuum cuique Sedi & Eccleſiæ locum ac ordinem aſſignavit, I. l. 1. c. 44. n. 7. Fortaſſe quòd ob numerum Epiſcoporum Conſtantinopolim confluentium res nimis operoſa fuiſſet internoſcere, qui quos ordinatione antecederent, n. 9. Patriarchalibus ſedibus ſuus ſemper fuit ordo, nec ab ordinationis tempore regebatur. Similiter & Metropolitani etſi ordinatione juniores, Epiſcopis tamen omnibus ſemper anteceſſere, *ibid.* Alexis Patriarcha CP. ut omnem inter Epiſcopos de honore contentionem tanquam iis indignam præfocaret, edixit ut ſecundùm ordinem Metropolitarum ſuorum in Synodis, in conviviis & ubique ſederent Epiſcopi, c. 44. n. 7. Apud Latinos, etſi, uti inter Epiſcopos, ita & inter Metropolitas ſedendi ordo ex ordinationis tempore petebatur; illud tamen erat ſatis commune, ut plus honoris Metropolitæ loco & ſedi deponderetur, quàm perſonæ ordinationiſve tempori, *ibid.* n. 10. Quia & inter ipſos ejuſdem Provinciæ Epiſcopos ſimiliter antiquis illis Canonibus apud Latinos, etiam poſt Gregorii tempora, non paucis in locis vel conſuetudine vel privilegio derogatum eſt; primuſque poſt Metropolitam locus non ex ipſo ordinationis ævo repetebatur, ſed certæ cuipiam ſedi erat alligatus. Plura hujus rei exempla in Anglia & Gallia, I. l. 1. c. 49. toto.

De honore antiquitus Epiſcopis à Regibus, Principibus, Imperatoribus, &c. habito, II. l. 3. c. 50. n. 7. c. 58. n. [illegible] 3. 8. 10. 11. 12. & 59. n. 13. 14. c. 60. toto. c. 61. toto. c. 64. toto. Etiam habenas equi quem conſcendebat Thomas Cantuarienſis, manu tenebat Henricus II. *ibid.* n. 4. Sedebant olim Epiſcopi ſupra omnes Regii etiam ſanguinis Principes, exceptis olim Rege ipſo, Regina, ac filiis filiabuſque Regis, II. l. 3. c. 64. n. 6. Cœpere tandem ſupra omnem Clerum in Regni Comitiis quatuor patrui Caroli VI. Regis ſedere: hancque ſedendi eminentiam affectavere deinceps ac retinuere omnes Principes Regiæ proſapiæ, c. 54. n. 12. Sed & in Regum nuptiis, aut ſolemnioribus eorum epulis, Archiepiſcopus vel Epiſcopus, qui nuptias ipſe conſummaverat, aut Miſſam celebraverat, primus aſſidebat menſæ, etiam ſupra Regem, c. 64. n. 7. Mutatum id cùm Franciſcus I. Carolum V. Imperatorem convivio excepit, *ibid.* Quo cultu excipiebantur Epiſcopi ab Angliæ Regibus, II. l. 3. c. 64. n. 4. 5. Fideles iis olim & diu pedes oſculati ſunt, c. 65. n. 1. & 13. Unde id oriri potuit, n. 12. Canutus Rex Daniæ, ut majori apud Danos ſuos honori eſſent Epiſcopi, iis omnibus primum inter Proceres locum præ ac Ducibus aſſignavit, III. l. 1. c. 30. n. 9. Non ſine muneribus ſub Imperio ſtirpis Caroli Magni à Parochiis ſuis eos tempore congruo viſitantibus adibantur, III. l. 2. c. 32. n. 21. Epiſcopo extra Diœceſim ſuam hoſpitanti offerebatur locus ſacrificandi, & honor concionis ad populos habendæ, II. l. 1. c. 59. n. 9. Eum tamen in aliena Eccleſia vetat Concilium Sardicenſe ultra tres hebdomadas demorari, *ibid.*

De hac Epiſcoporum inſcriptione, *Apoſtolica Sedis gratiâ.*

Primus qui ſe *Dei & Apoſtolicæ Sedis gratiâ* Epiſcopum inſcripſerit, occurrit Archiepiſcopus Nicoſienſis Latinus in Cypro inſula in Conſtitutionibus à ſe editis an. 1251. quod & alius fecit ejuſdem Sedis Epiſcopus Latinus in Concilio cui præerat, I. l. 1. c. 60. n. 9. Tum Archiepiſcopi Ravennates ab annis 1310. 1314. 1317. in Epiſtolis & Conciliis ſuis & tum poſtea Narbonenſis Archiepiſcopus; atque inde alii tum Archiepiſcopi, tum Epiſcopi, n. 10. Adeo ut cùm illa uſi formula primi legantur Archiepiſcopi, ea fortè fuerit ejus ratio, quòd cùm Epiſcoporum poteſtas ſit immediatè à Deo, Archiepiſcoporum autoritas non ſit niſi imitatio quæpiam vel participatio privilegii quo Petrum ſupra Apoſtolos & Epiſcopos Chriſtus evexit: Epiſcopi verò fortè haud gnari ea ratione motos fuiſſe Archiepiſcopos, dum illa uſi ſunt formula, eâdem ipſi ſuam in Apoſtolicam ſedem reverentiam ſignificare forſitan voluere, I. l. 1. c. 60. n. 10. In cujus fine vide aliam, quæ potuit eſſe, conſuetudinis iſtius cauſam. Longè verò crebrior cœpit eſſe iſta conſuetudo, ex quo ad Regum præſentationem à Romano Pontifice Epiſcopi præficiuntur Eccleſiis: ex quo item Romani Pontifices complurium Epiſcopatuum collationem per varias reſervationes ſibi vendicaverunt, *ibid.*

De Epiſcopis Sedis Apoſtolicæ Delegatis, v. tit. *Delegatio.*

De Epiſcoporum poteſtate, juriſdictione, judicio.

Epiſcoporum poteſtas ſumma in adminiſtratione bonorum temporalium Eccleſiæ, III. l. 2. c. 1. ad cap. 12. Eorumdem poteſtas temporalis in civili urbium & Provinciarum adminiſtratione per prima quinque Eccleſiæ ſæcula, III. l. 1. c. 26. toto. Inde uſque ad tempus Caroli Magni, c. 27. toto. Item ſub Imperio Caroli Magni, c. 28. Denique ab anno milleſimo, c. 30. & 31. Quanta eſſet olim Hiſpanorum Epiſcoporum autoritas in Judices, II. l. 3. c. 89. n. 1. 2. 3. Eos volebat Juſtinianus eſſe excubitores & cenſores Judicum,

c. 97. n. 1. Ita & Clotarius primus, n. 9. Quid poſſent in Diœceſeos ſuæ viſitatione exigere ſub Imperio Caroli Magni & Regiæ ejus prolapiæ, III. l. 2. c. 32. Quid poſt annum milleſimum, c. 33. Quid etiam extra viſitationem, c. 32. n. 10. & c. 34. Non poterat eum Epiſcopus communione privare, qui quod crimen ipſi confeſſus fuiſſet, poſtea publicè denegaret, II. l. 1. c. 15. n. 16. Etſi Epiſcopi non poſſunt in Collegarum Diœceſibus contentioſam exercere juriſdictionem, poſſunt tamen voluntariam occultè ſive indulgendis gratiis, ſive pœnis decernendis, dummodo erga ſubjectas ſibi perſonas. Quin & contentioſam poſſunt, petito Collegæ conſenſu etſi non impetrato, dum eam in Diœceſi ſua exercere vi aliqua prohibentur, I. l. 1. c. 47. n. 9. Quæ ſeu olim ſeu modò poteſtas Epiſcopo in conferendis Beneficiis. Vid. in tit. *Beneficium*, § *Beneficiorum collatio.* Poterat Clericos Beneficiariosve ſuos aliò transferre, aut alia etiam Epiſcopis concedere, ſed non invitos, II. l. 1. c. 19. n. 3.

De Epiſcoporum juriſdictione prolixè infrà tit. *Juriſdictio.*

Epiſcopi in Clericos ſuos judicium non ex ejus pendebat arbitratu, nec eos pro libito poterat deponere aut revocare, ſed certis ea in re conſtringebatur æquitatis legibus & formulis, II. l. 1. c. 15. toto, c. 16. toto, c. 17. toto, & c. 18. Epiſcopos vetat Eccleſia judicare per ſeſe in ſubditorum ſuorum cauſis criminalibus. Eos jubet Emeritaus Synodus cauſam iſtorum Judicibus ſæcularibus dimittere judicandam; ita ut tamen de ſeveritate pœnæ iis ab illis irrogatæ poſtmodum remittant, II. l. 1. c. 69. n. 1. Quanta debet eſſe eorum humanitas in ſubditos licet reos, vel in ſuos inimicos, n. 1. 2. 3. 4. Exempla iſtius humanitatis, n. 5. 6. Acta S. Dunſtani Cantuarienſis Epiſcopi & Joannis VIII. Papæ, quæ ſuperioribus contraria videri poſſint, II. l. 1. c. 71. n. 2. 3. 5. 7. 8. Poſſunt tamen aliquando Epiſcopi ob criminum atrocitatem jubere, ut leges robur obtineant, c. 71. n. 6. Et jam ubi juriſdictionem habent temporalem, ſi commiſſum eſt homicidium aut crimen aliquod aliud, poſſunt Judicibus ſuis injungere, ut ea ſuper re veritatem inquirant, & juſtitiæ debitum exequantur, cùm id olim ipſis non licuiſſet, II. l. 1. c. 76. n. 1. 4. Quas criminum emendas arrogare ſibi poſſint Epiſcopi, III. l. 1. c. 74. n. 14. & l. 2. c. 34. n. 10. In Anglicano an. 1261. Concilio jubentur habere carceres, in quibus per totam vitam eos concludant Clericos, qui crimina perpetrant quæ in laïcis morte plectuntur, n. 8. § *Cum eo.*

Ubi de cauſa Epiſcopi agebatur, debebat à 12. Epiſcopis ex Africanis Conciliis judicari, II. l. 1. c. 15. n. 9. Alibi à 12. Epiſcopis præter ipſum adhuc Metropolitanum, qui cauſæ debebat præeſſe, c. 17. n. 1. 9. Cùm deponebatur Epiſcopus criminis cauſa, non jam ei Preſbyteratûs functiones permittebantur, I. l. 5. c. 7. n. 11. Fuit tamen & ea in re aliquando diſpenſatum, I. l. 2. c. 83. n. 3. A nono ſæculo primum de Epiſcoporum criminalibus cauſis judicium ſummo Pontifici ſervatur: qua in re ſua tamen eſt Eccleſiæ Gallicanæ libertas, I. l. 1. c. 48. n. 11.

Succeſſorem ſibi an poſſit Epiſcopus deligere.

Referuntur exempla eorum qui ſibi ſucceſſorem delegerint per prima 5. ſæcula & deinceps, II. l. 2. c. 55. n. 1. 2. 3. 5. c. 56. n. 1. 3. 5. 6. 14. 15. c. 57. n. 4. 5. c. 59. n. 3. Hæc tamen ſucceſſoris deſignatio non impediebat, quominus liberè fieret ejus electio, poſt mortem ejus à quo fuerat deſignatus delectuſve, II. l. 2. c. 55. n. 3. 5. c. 56. n. 5. 6. Vetabat quidem Canon Antiochenus ab Epiſcopo morituro ſucceſſorem ſibi deligi: ſed ſi nimirum res ita fieret, ut ſucceſſor iſte ante illius Epiſcopi mortem conſtitueretur, id eſt ordinaretur, c. 55. n. 6. Altera ejuſdem Canonis explicatio, c. 56. n. 5. §. *Quibus.* Ejus ſcopus, n. 7. Quanquam nec defuere Epiſcopi, qui quem ſibi deligebant ſucceſſorem, ſe vivis feceriut ordinari, aut jam alibi ordinatum apud ſe retinuerint, c. 55. n. 10. 12. c. 56. n. 1. 3. c. 57. n. 5. §. *Pervicit.* & n. 6. ac c. 59. n. 6. Qui excuſari poteſt iſtud eorum factum, II. l. 2. c. 56. n. 4. 7. 9. 15. Fuit etiam aliquando & in certis rerum commiſſuris neceſſe ita fieri, c. 57. n. 6. c. 58. n. 6. 7. c. 59. n. 3. Ut Epiſcopis adhuc viventibus ii annuerentur, quos deligebant ſucceſſores, & interim Coadjutores, nondum ſolitum erat recurri ad Romanos Pontifices ante annum octingenteſimum, ſed ad Concilia Provincialia, ad Metropolitanos, & ad ipſos quandoque Principes, II. l. 2. c. 57. n. 4. 5. 6. 9. 11. Quare ad Principes, n. 8. Aliquando tamen etiam ad Romanos Pontifices, n. 2. 7. Necdum item ad illos ea in re ſolitum erat recurri ſub Imperio Caroli Magni & Regiæ ejus prolapiæ, ſed ad Imperatores aut Reges ipſos & ad Concilia, II. l. 2. c. 58. n. 6. 7. 8. & 9. Hæ ſucceſſorum deſignationes ab Eccleſia probibitæ, ne carni & ſanguini ſervirent Epiſcopi, & Eccleſias ſuas nepotibus vel conſanguineis inſtar hæreditatis tranſmitterent, c. 55. n. 4. Illud aliquando peccatum peccavit S. Udalricus Auguſtanus Epiſcopus, II. l. 2. c. 58. n. 8. 9.

Facta è contra ſibi poteſtate ſucceſſorem ſuum deligendi non volt uti Forojulienſis Patriarcha, ſatis ſe habere dicens ſuorum Deo peccatorum rationem reddere, n. 5. Nonnulli Pontifices Romani ſuum ſibi ſucceſſorem deſignant, c. 59. n. 3. 5. Cœpere frequentiùs ab anno milleſimo Romani Pontifices ad has deſignationes conveniri, II. l. 2. c. 59. n. 2. 4. Cœpereque iſtæ ante calcem duodecimi ſæculi haberi irritæ, niſi Pontificia acceſſiſſet autoritas, n. 5. 6.

De Epiſcopatuum reſignationibus tum ſimplicibus tum in favorem, vid. tit. *Reſignationes.*

De Epiſcoporum tranſlationibus, vid. tit. *Tranſlationes.*

Equites.

Equitibus Templariis horæ Canonicæ primitus impoſitæ ſunt. At iis mox ſubſtitutus eſt certus ac definitus numerus Orationum Dominicarum, cùm abeſſent, vel negotiis bellicis implicarentur, I. l. 2. c. 85. n. 7. Iiſdem ſæculo duodecimo per indulgentiam conceditur, ut à Paſcha ad feſtum Sanctorum omnium, lineis utantur indufiolis, cùm omni ſi laneis per reliquum tempus uti debeant, c. 50. n. 1.

Equitum conjugatorum, quanquam tamen Religioſorum Ordines plures in Hiſpania, Italia & Gallia, I. l. 2. c. 65. n. 7. & II. l. 1. c. 76. n. 5.

Tergemina ſumma Præfectura trium Ordinum militarium, ſeu Equitum ſancti Jacobi, Alcantaræ & Calatravæ, commendata tandem fuit in perpetuum ab Adriano VI. Regibus Hiſpaniæ, in nepotes jure hæreditario transfundenda, II. l. 3. c. 21. n. 11.

Equites Hieroſolymitani perrexerunt parentum ſucceſſiones excipere, etiam cùm Regulares omnes iſto jure excluſi ſunt tempore Caroli VII. Non diu tamen ultrà perrexerunt: idque ſolum ipſis datum eſt, ut bonorum poſſent uſumfructum habere, non hæreditates ipſas adire: ſed & iſto quoque uſusfructus jure poſtea anno 1582. excuſſi ſunt, III. l. 1. c. 25. n. 9. §. *In.* Nec reliquum illis factum eſt, niſi jus exigendi à proximis, unde redimantur à captivitate Infidelium cùm opus erit, n. 10.

Evangelium.

Evangelium Apoſtoli virique Apoſtolici primùm in præcipuas ipſas Orbis civitates, ac cujuſque Provinciæ Metropolim inferebant, inde in minora Orbis & Provinciæ loca veluti ulterius diſſeminandum, I. l. 1. c. 1. n. 8. c. 3. n. 2. 3. Evangelio liberiùs & faciliùs per totum orbem fundendo Deus Romanum ipſum præparaverat Imperium, ejuſque fines quaquaverſus produxerat, I. l. 1. c. 15. n. 4. & 5. Evangelii ſatores in Gentibus exteris multi ſummatim referuntur, qui id munera vel adierunt ultro, vel à ſummis Pontificibus ſubierunt, I. l. 1. c. 20. n. 1. c. 42. n. 5. 6. c. 55. n. 1. 6. 7. 8. 9. 15. c. 56. n. 7. 8. c. 59. n. 3. 4. 5. & l. 2. c. 25. n. 11.

Evangelium in Africa Lector legebat. Ex Sozomeno Alexandriæ ſolus Archidiaconus, alibi Diaconus, in multis Eccleſiis ſoli Sacerdotes, alicubi diebus ſolemnibus Epiſcopi, I. l. 2. c. 29. n. 16.

Euchariſtia.

Erat planè jam tum ſæculo ſexto panis Euchariſtiæ conficiendæ deſtinatus, à pane vulgari diſtinctus, mundus, figurâ rotundus, III. l. 2. c. 15. n. 1. 3. 6. 12. c. 14. n. 2. Eum jubet Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus à Preſbyteris ipſis aut coram ipſis à minoribus Clericis fieri, c. 14. n. 2. Fiebat à Miniſtris ſacris in Secretario adhuc poſt annum Chriſti milleſimum. Exiguus erat ac tenuis, is quo populus communicabatur: denarii quantitatem in Occidente non excedebat, III. l. 1. c. 15. n. 4. Jubet Matiſconenſe II. an. 585. Concilium ſub anathematis interminatione omnes ſeu mares ſeu fœminas panem & vinum ſingulis diebus Dominicis offerre, III. l. 1. c. 13. n. 5. Sic & Capitularia, c. 14. n. 6. Non ſemper autem communicabat, qui panem illum offerebat, c. 13. n. 8. c. 14. n. 6. Ante Euchariſtiam apud Græcos tridui ab uxoribus continentiam indixit Lucas CP. Patriarcha, ex Balſamone, I. l. 3. c. 83. n. 10. Aliquot ſimiliter dierum continentiam Latinis imponunt Capitularia Caroli Magni & Theodulphi Aurelianenſis, n. 11. Euchariſtiam ſecum in navi ex venia Pontificis habebat S. Ludovicus, cùm ad bellum ſacrum proficiſceretur, I. l. 2. c. 87. n. 2. Unde fluxerit ritus Euchariſtiæ Romanis Pontificibus ex urbe proficiſcentibus prægeſtandæ, II. l. 3. c. 66. n. 7. Refert Balſamon Latinos laïcos ſuis temporibus ſolitos in ſinu Euchariſtiam geſtare, & mutuò ſibi tradere, I. l. 2. c. 85. n. 9. Euchariſtia infantibus adhuc tempore Caroli Magni præſtabatur, nec illis fortè ablata eſt niſi ſub Paſchali II. ſæculo exeunte undecimo, c. 8. Apud Græcos dabatur adhuc in manus Laïcis tempore Trullanæ Synodi, n. 9. Illis tamen jam in quibuſdam eorum Eccleſiis dabatur in ore tempore Balſamonis, ſeu exeunte ſæculo duodecimo: at Clericis ut & olim, *ibid.* Apud Latinos autem nono primùm ſæculo vetita videtur Euchariſtia laïcis poni in manibus: juberurque iis poni in ore his verbis, Corpus & Sanguis Domini proſit tibi ad,

Digitized by Google

&c. Ut proinde nondum aliquid de priſtino Clericorum more mutatum fuiſſe videatur, I. l. 2. c. 83. n. 8. V. tit. *Communio*, & tit. *Miſſa*.

Eugenius III.

Eugenii III. inaceeſſus donis animus, III. l. 2. c. 75. n. 9.

Eulogia

Eulogiæ dicebantur tum olim munuſcula quibus ſuperiores ab inferioribus colebantur, tum etiam poſtea fruſta panis, quæ poſt Miſſam iis qui non communicaverant, dabantur vel de ſuperſtitibus populi ad Euchariſtiam conſecrandam oblationibus, vel de Parochi ipſius pane, I. l. 2. c. 25. n. 5. 6. 7. Iis Eulogiis Presbyter virtutem adprecatus fuerat depellendarum corporis ægritudinum, & animi cupiditatum, n. 7.

Eunuchi.

Qui vel à Medicis vel à Barbaris Eunuchus fieret, is antiquitus non habebatur irregularis, ſed is ſolùm qui ut Origenes vel Leontius ſeipſum faceret Eunuchum, I I. l. 1. c. 78. n. 6. 7. Ita quoque poſtea ſub Imperio Caroli Magni, c. 81. n. 3. In Oriente tamen eos habet irregulares Balſamon, niſi Medici conſilio accedat & Epiſcopi conſcoſus, c. 82. n. 5. Pœnam mortis ei intentant Leges Romanæ, qui quempiam ob viles vel turpes rationes fecerit Eunuchum, n. 1. Poſt annum millesimum pergunt ſemper Eunuchi eſſe irregulares, ſed ii nimirum qui ſemetipſos execuerint, c. 83. n. 7.

Eutychiani.

Dicti ſunt & Jacobitæ à Jacobo quodam Syrio, qui ſub Imperio Anaſtaſii hæreſim Eutychetis per totam Aſiam diſſeminavit. Eutychiana peſte per Aſiam & Africam quadraginta & ampliùs Regna ſunt afflata, I. l. 1. c. 20. n. 8. V. tit. *Jacobitæ*. Eutychianorum aut Semi-Eutychianorum ſoboles fuerunt Armeni, n. 3. V. tit. *Armeni*. Eutychiani ſunt plurimi in Ægypto, ubi Cophti dicuntur, v. tit. *Cophti*: & in Abyſſinorum Imperio, v. tit. *Abyſſini*. Quanquam modò Eutychiani illi, ſeu Armeni, ſeu Jacobitæ, ſeu Cophti & Abyſſini non, ut olim Eutyches, duas Chriſti confundunt commiſceantve naturas. At licet hinc ſartam & tectam Divinitatem ejus, ſartam & tectam item inde ejus humanitatem velint; ex utraque tamen in unam perſonam, ita & unam fieri naturam contendunt, ſicuti una fit in nobis ex corpore & anima. Quæ loquendi ratio etſi caſtigatior, nec tamen ad veritatem exacta eſt, nec vacant à periculo voces, I. l. 1. c. 24. n. 11.

Exarchi.

Exarchi Diœceſeon olim dicebantur majores ii Metropolitæ, qui pluribus præerant minoribus Metropolitis ac Provinciis. Extat id nominis in Concilio Calchedonenſi, I. l. 3. c. 3. n. 12. Diœceſes tales primùm erant, Romana, Alexandrina, Antiochena, Pontica undecim conſtans Provinciis, Aſiana totidem, Thracica ſex. Exarchi Pontici ſedes erat Cæſarea Cappadociæ, Aſiani Epheſus, Thraciæ Heraclea. Incertum an jam erant illi tres Exarchi minores tempore Concilii Nicæni, immo an jam tempore Concilii Antiocheni vigeret eorum autoritas. Haud dubium tamen quin ex illius ſaltem Antiocheni Concilii tempore vel inſtituta fuerit vel confirmata, cum Synodus I. CP. eorum agnoſcat autoritatem, caveatque ſolum ne eam extra Diœceſes ſuas proferant, I. l. 1. c. 17. n. 1. 11. Interciderit tamen ſenſim illa eorum autoritas illo ipſo tempore quod fluxit inter CP. illam Synodum & Calchedonenſem, in qua tandem Conſtantinopolitano Patriarchæ ſubjecti ſunt, relicto iis ſolo tum Exarchi nomine, tum conſeſſus poſt 5. Patriarchas honore. Immo haud ita multò poſt deſiere, cùm nullum poſthac ſuperſit monumentum juriſdictionis eorum, nec Juſtinianus qui quinque Patriarchas aliquando commemorat, iis nuſquam Exarchos adjungat, adeo ut vix unum impleverint ſæculum, I. l. 1. c. 17. n. 6. Illa verò eorum autoritas Exarchica qua primi fruebantur, ex eo fortè proceſſerat, tum quod ad civitatem eorum, quippe quæ erat civilis Diœceſeos caput ac Imperatorii Præfecti ſedes, rerum civilium causâ veniebant totius Diœceſeos Epiſcopi ac Metropolitæ, illiſque plerumque à loci Pontifice patrocinium impendebatur; quo lenocinio illiciebantur, ut et vel ſe addicerent, vel ſubeſſe non gravarentur; tum ex eo quod, ut rei domeſticæ & privatæ causâ affluebant ex tota Diœceſi Epiſcopi & Metropolitæ, crebrius ibi habebantur Concilia; ſicque paulatim aſſueſcebant Concilio Diœceſano ſeu Nationali, cui pro jure ſuo præerat urbis Metropolita, I. l. 1. c. 17. n. 2. 3.

Exarchi tuſtar habuit Cyprius Metropolita, qui vel Antiocheno Patriarchæ paruit nunquam, vel ſe ejus ditioni ſubduxit, ſicque licet, nullis præeſſet Metropolitis, nulli quoque alii ſuberat ipſe Metropolitæ, I. l. 1. c. 18. n. 1. 2. 3. 4. 5. Vid. Ind. Geograph.

Inſtar item Exarchi habuit Epiſcopus Theſſalonicenſis, qui cùm olim, tempore videlicet Concilii Sardicenſis, Metropolitam in ſola Macedonia ageret, Vicariatu Romani Pontificis à Damaſo & ſeqq. RR. Pontificibus in totum Illyricum ad eorum Patriarcham pertinens nobilitatus, omnibus præerat Illyrici Metropolitis, nulli interim ipſe Metropolitæ ſubjectus, I. l. 1. c. 18. n. 6 *& ſeqq.* v. indic. Geograph.

Habuit etiam inſtar Exarchi Epiſcopus Acridæ ſeu primæ Juſtinianæ, ex quo Juſtinianus, cujus iſta erat patria, impetravit à Vigilio Papa, ut ex Theſſalonicenſi Exarchatu quinque ſexve Provinciæ ſubtraherentur, & Acridæ ſuæ tribuerentur, I. l. 1. c. 19. n. 2.

Exarchi quoque inſtar habuit per totam Africam Epiſcopus Carthaginenſis, I. l. 1. c. 20. n. 4. v. Ind. Geograph.

Ut potuit Eccleſia Exarchos creare, II. l. 1. c. 8. n. 7. 9.

Excommunicatio.

Excommunicatione in ſe à Vicario Archiepiſcopi Toletani latâ ob invaſas Eccleſiæ facultates Comes Alvares Henrici Regis Caſtellæ Miniſter reſipuit, III. l. 1. c. 44. n. 1. §. *Id genus.* Minis excommunicationis ſibi ab Archiepiſcopo Hiſpalenſi nomine & autoritate Gregorii X. intentatis, Alfonſus Caſtellæ Rex deſiit ab Imperatorio nomine quod affectabat contra Rodolphum Haſburgenſem Imperatorem, *ibid.* §. *Alfonſum.*

Exorciſta.

De Exorciſtis, I. l. 2. c. 30. n. 1. 2. 3. 4. 9. vid. tit. *Ordines.*

Extrema unctio.

Extrema unctio olim non tandiu, ut modo fit, differebatur; ſed Euchariſtiæ præmittebatur, I. l. 2. c. 24. n. 4.

F

Fabrica.

Vid. tit. *Reparationes Eccleſiæ*, & tit. *Matricularii.*

S. Felix Martyr.

Ad Epiſcopatum ipſe à Nolanis ſuis expetitus, curavit eligendum Quintum Presbyterum, quòd Quintus integra ante eum hebdomada Presbyteratu fuiſſet initiatus, II. l. 3. c. 35. n. 7. Ad ſancti Felicis ſepulchrum mittebantur etiam ab Epiſcopis rei quorum cauſa non poterat aliter quàm ipſorum ſacramento cognoſci, II. l. 1. c. 25. n. 19.

Fermentum.

Fermentum de quo tum Innocentius Epiſt. ad Decentium, tum ante eum Siricius & Melchiades, ipſa erat Euchariſtia, I. l. 2. c. 11. n. 6. 9. 10. 12. Inde Fermentum dicta, quòd vel cum fermento fieret fortè primis illis temporibus Euchariſtia, vel potius quia myſtici fermenti genus eſt, quo & Chriſto & invicem commiſcimur, n. 6. & 11.

Feſti dies.

Laici omnes ab Agathenſi Concilio jubentur in Feſtis ſolemnioribus intereſſe divinis Officiis Eccleſiæ Cathedralis, vel Parochiarum ſuarum. In Epaonenſi & Arverno Concilio jubentur ſpectabiliores quique cives in Natali Domini & Paſcha ad Epiſcopum confluere, benedictione ejus impertiendi, II. l. 3. c. 26. n. 15. Feſtis diebus vel à primis ſæculis exquiſitiùs & fideles veſtiebantur, & Templa ornabantur, III. l. 3. c. 37. n. 17.

Fides

Res fidei difficiliores quas inter ſe non poſſent Epiſcopi finire, jubent Vigilius & Gregorius ad ſe referri, II. l. 2. c. 44. n. 11. Id Avitus ait eſſe è legibus Synodalibus, c. 48. n. 5.

Formoſus Papa.

Formoſus ex Epiſcopo Portuenſi fit Epiſcopus Romanus. Quapropter jam mortuus à Stephano VII. ſucceſſore ſuo, & Romanæ Sedis invaſore, qui in electionis ejus tempore à nonnullis quoque electus ipſe fuerat, è certa eruitur, Papa non fuiſſe declaratur, obtruncatur & in Tiberim projicitur. At reſtituunt tandem à Ioanne IX. ejus memoria ac Ordinationes ejus quas Stephanus VII reſciderat, II. l. 2. c. 61. n. 14. Jam ante eum Martinus ex alia Sede ad Romanam fuerat aſſumptus, *ibid.*

Foſſarii ſeu Laborantes

Ii dicebantur qui de humandis fidelium corporibus ſatagebant. Eos habent Epiphanius ac Hieronymus inter Clericos, I. l. 1. c. 101. n. 16.

Fulco.

Fulco Remenſis Archiepiſcopus dira portendit Regi, ſi cum Normannis tunc Idololatris fœdus periret, quò eorum operâ reliquas Regni partes ſibi ſubjiceret. Audaces ejus ad Regem minæ, II. l. 3. c. 6. n. 4.

S. Fulgentius.

Eum mater antè voluit in lingua Græca inſtitui, & omnes Homeri libros memoriter reddere, quàm in Latina ſua inſtitueretur. Monachus efficitur. Exulat in Sardinia, ubi quoddam Epiſcoporum, Clericorum, & Monachorum itidem exulum, inſtituit veluti ſeu Seminarium ſeu Cœnobium, II. l. 1. c. 94. n. 6. Quàm auſtera ejus vivendi ratio, II. l. 3. c. 38. n. 12. 13.

Fundationes.

Fundationes quibus jam ſint impares Eccleſiæ, poſſunt ab Epiſcopis contrahi, III. l. 1. c. 73. n. 3. 4. 5. 6. Id quod etiam Concilium Tridentinum Abbatibus & Generalibus Ordinum in Capitulis Generalibus permittit, n. 3. An Beneficium quis fundare poſſit ea conditione ut ipſo ſit induendus, III. l. 1. c. 64.

Funebris oratio.

In Concilio quodam CP. ex Balſamone jubentur ab Officio ſuſpendi Epiſcopi qui Magnatum vel Magiſtratuum fato functorum laudes ſoluta vel ſtricta oratione recitarent: excommunicari verò Lectores aut Cantores qui in iſtorum funere laudes eorum in Eccleſiis decantaverint, II. l. 3. c. 85. n. 12. Permiſſæ tamen orationes funebres, ſed quorum & qua conditione, III. l. 2. c. 68. n. 9. §. *In*, n. 12. §. *Sed*, & §. *Concilium*.

Funus.

Funerum ſeu Mortuariorum ac pioſum legatorum Innocentius III. ut ex antiqua conſuetudine tertiam vel quartam partem Epiſcopis adſcribit, III. l. 2. c. 34. n. 4. 9. Pactio hinc Epiſcopi & Cleri Provinciæ Andegavenſis, inde Laicorum, ſuper funeribus anno 1390. & 1396. *ibid.* n. 11.

G

Gallia, v. indic. Geograph.

Gallicana Eccleſia, v. Ind. Geograph.

S. Gaudentius.

Gaudentius in Oriente agens fit Epiſcopus Brixienſis in Italia, ſed nonniſi poſt adhibitam ab Epiſcopis, ſi renueret, excommunicationis interminationem, II. l. 1. c. 66. n. 2.

Genuenſis Eccleſia, v. Ind. Geograph.

Georgiani.

Georgiani, ita dicti à S. Georgio Martyre, quo Patrono utuntur in bello, moribus ac doctrina cum Græcis conſentiunt, Archiepiſcopus eorum, aut, ut etiam appellatur, Catholicus ſub ſe 18 habet Epiſcopos aut Archiepiſcopos: obnoxius olim erat Archiepiſcopo Antiocheno, ab eo autem jam liber eſt. Anno 1496. Conſtantinus Rex eorum ad Alexandrum VI. miſit Legatum, qui concordiæ Eccleſiarum in Florentina Synodo initæ ſubſcriberet, I. l. 1. c. 24. n. 10.

S. Germanus Altiſſiodorenſis Epiſcopus.

Variæ ejus Legationes, II. l. 3. c. 36. n. 8. Quæ ei vivendi ratio, III. l. 3. c. 35. n. 10.

S. Germanus Pariſienſis Epiſc.

Quæ ejus vivendi ratio & quàm auſtera, III. l. 3. c. 38. n. 10.

Giſtum, v. tit. *Metatus*.

Gneſnenſis Primatus, v. Ind. Geograph.

Gradenſis Patriarchatus, v. Ind. Geograph.

Graduati.

Ante annum 1399. commendabatur ſolùm generatim ſeu à Romanis Pontificibus ſeu ab aliis, ut in Beneficiis conferendis haberetur maximè ratio litterarum, II. l. 1. c. 53. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. At ab illo anno cœpit jam tribui Graduatis jus ad Beneficia: ita ut tamen de collatis poſſent adhuc per menſem integrum deliberare, ac ſeſe ad pinguiora reſervare, n. 5. 6. Ampla Conſtitutio Concilii Baſileenſis in favorem Graduatorum, II. l. 1. c. 53. n. 9. Alia paulò immutata Cleri Gallicani Bituricis an. 1438. coacti, n. 10. Concordatorum decreta ſuper graduatis conſentanea penè Baſileenſi Conſtitutioni & Pragmaticæ illi Bituricenſi, n. 11. minutatim percenſentur Beneficiorum Graduatis conferendorum regulæ, *ibid.* Excuſantur Graduati, prolixè II. l. 1. c. 53. n. 11. 13. Simoniam damnat Concilium Turonenſe anni 1583. illas, quæ privatim pretio tribuuntur, litteras Graduum: & juramenti confirmati vult præiſſe illis litteris publicum & rigidum examen, n. 14. §. *Anno*. Cùm eo olim gauderent Graduati privilegio, ut Beneficis perceptis, non eſſent examini ab Epiſcopo ſubjiciendi; illos tandem ei ſubjici voluerunt Concilia poſteriora & Edicta Regia, quod indoctorum turba Graduatorum ſerperet, *ibid.* §. *Ulterius*, & §. ſeq. Ad Parochias urbium muris cinctarum obtinendas ſufficit, ſi tres anni in ſtudiis Theologiæ contriti fuerint, vel habitum ſit Magiſterium Artium, II. l. 1. c. 53. n. 9. 11.

Græci.

Inter jurgia ſeu Michaëlis Cerularii, ſeu aliorum ſubinde CP. Patriarcharum cum Romano Pontifice, manſit tamen illibata inter utramque Eccleſiam, Latinam & Græcam, unitas fidei & communionis, etiam ad tempora uſque Concilii Florentini, I. l. 1. c. 25. n. 6. *& ſeqq.* De Spiritus ſancti proceſſione à Filio eadem erat illorum cum Latinis fides, verbiſque ſolùm pugnabant, n. 11. 12 & 13. §. *Facile*. Non pauci Græcorum Epiſcopi, ex quo ſchiſmati ſunt immerſi, nec pauciæ item eorum Plebes paratum ad concordiam animum demonſtravere, I. l. 1. c. 25. n. 6. Quin & Niphon CP. Patriarcha tum Synodum Florentinam verè habuit orthodoxam, tum Kioviæ Metropolitam Moſcovitam ad Romanæ Eccleſiæ fidem & communionem ſervatis ſolum ritibus Græcis amplectendam hortatus eſt, tum Græcos ſub Venetorum ditione agentes monuit, ne à communione Latinorum vel tranſverſum unguem diſcederent, ſervatis ſolùm ritibus Græcis, n. 7. §. *Magna*.

Græcorum Clericorum cum Latinis concertatio ſub Photio primùm, deinde ſub Michaële Cerulario & deinceps, ſuper barba & capillis, I. l. 2. c. 40. n. 3. 4. c. 42. n. 4. & 5. De variis Græcorum jejuniis & Quadrageſimis, c. 83. n. 14. 15. Etiamnum unam ſolùm Miſſam celebrant in unaquaque Eccleſia, c. 28. n. 6.

Græci Imperatoribus ſuis jam à pluribus ſæculis tribuerunt poteſtatem novas Metropoles erigendi, I. l. 1. c. 43. n. 11. Novos item Epiſcopatus creandi, Epiſcopos ſuis Metropolitanis eximendi, dandi poteſtatem Epiſcopis ut Pontificalia in aliis Diœceſibus obeant inconſulto etiam loci Epiſcopo c. 56. n. 6.

Grammatica.

Concilium IV. Lateranenſe ſtatuit ut Epiſcopus cum ſuo Capitulo in Cathedrali ſua Eccleſia ad erudiendos Clericos Grammatices Magiſtrum eligeret, eique Præbendæ unius aſſignarentur reditus, I. l. 2. c. 10. n. 1.

Graſſenſis Eccleſia, v. indic. Geograph.

Gratianopolitana Eccleſia, v. indic. Geograph.

Gratianus, v. hic tit. *Gregorius VI.*

S. Gregorius.

Fuit Monachus, ſed nulli tamen Regulæ ſingulari addictus, I. l. 3. c. 24. n. 15. Quantos adhibuit conatus, ne Pontifex fieret, & quàm ſibi ingemuerit, II. l. 2. c. 67. n. 1. 2. Paſtoralis ejus [illegible]itudo tempore peſtilentiæ, cùm licèt electus ad ſummum Pontificatum, ſperabat adhuc ſe à Mauritio Imperatore non confirmandum, c. 68. n. 5. 6. Modeſtia ejus & humilitas, I. l. 1. c. 9. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. c. 11. n. 12. 16. l. 2. c. 77. n. 9. Se primus è Romanis Pontificibus in Epiſtolarum ſuarum initio inſcripſit ſervum ſervorum Dei, I. l. 1. c. 11. n. 16. Nullos alios quàm Clericos & Monachos in Palatio ſuo Pontificali admiſit, I. l. 2. c. 33. n. 17. c. 100. n. 2. 4. l. 3. c. 61. n. 12. Hinc Romanorum Proceres nonnulli ſe ſtatim curaverunt attonderi, II. l. 1. c. 23. n. 8. Ejus fortitudo & autoritas dum occaſio poſtularet, I. l. 1. c. 9. n. 4. 5. l. 2. c. 107. toto. II. l. 1. c. 16. n. 1. 2. 3. 7. 8. c. 18. n. 11. 12. c. 19. n. 4. c. 41. n. 2. 3. Humilis ejus magnanimitas, II. l. 3. c. 59. n. 8. Ejus generoſitas, III. l. 1. c. 69. n. 7. §. *Narrat*. Mauritii legem de Monachis partim laudat, partim temperat, I. l. 3. c. 61. n. 10. 11. 12. III. l. 1. c. 23. n. 8. 10. Apoſtolos dirigit in Angliam, I. l. 1. c. 31. n. 6. 9. Solicitudo ejus erga vacantes aliarum Diœceſeon Eccleſias, II. l. 1. c. 41. n. 2. uſque ad n. 23. Non ſe tamen facilè immiſcebat Epiſcoporum iis præficiendorum electioni, *ibid.* n. 24. & l. 2. c. 10. n. 4. & 5. Aliquando quidem in Epiſcopis creandis utebatur jure devolutionis, ſed rarò, etſi ejus ſe offerebat occaſio, II. l. 1. c. 41. n. 14. uſque ad n. 23. Librum ejus Paſtoralem à ſe obſervandum promittere jubebantur Epiſcopi in ordinatione ſua, II. l. 2. c. 29. n. 1. 2. Non ejus eſt qui ejus nomine circumfertur Commentarius in ſeptem Pſalmos pœnitentiæ, II. l. 2. c. 16. n. 9. 11. III. l. 1. c. 60. n. 10. §. *Hæc*. Effuſa ejus & ſtupenda in omnes ubique charitas, III. l. 3. c. 29. n. 14. ad n. 19. Stupenda ejus hoſpitalitas, c. 47. n. 7. 8.

Gregorius IV.

Gregorius IV. in caſtris Lotharii adversùs patrem ſuum Lodovicum Pium bellantis. Qua verò de cauſa, quidve ab eo actum eſt, I. l. 3. c. 5. n. 26.

Gregorius VI.

Gratianus antea dicebatur, Preſbyter ſummæ pietatis, qui indignatus Romanam ſedem à tribus nefariis uſurpatoribus profanari, ingentem ſingulis pecuniam numeravit, ut à Pontificatu abirent: quo præſtito ipſe in ſummum Pontificem, niſi nihil ſimile pactus, ut ſanctæ Sedis liberator electus eſt. Injuriâ poſtea ſimoniæ fuit accuſatus, ac eo nomine depoſitus, II. l. 1. c. 38. n. 9. l. 2. c. 54. n. 2. III. l. 1. c. 61. n. 1.

Gregorius VII.

Ejus caſus varii & ærumnæ, II. l. 2. c. 46. n. 5.

Gregorius Nazianzenus.

Prima ejus inſtituta. Quàm omni genere doctrinæ eſſet excultus. Anno ſolùm ætatis quadrageſimo baptizatus eſt, ac cum humanis ſe omnibus diſciplinis ſubduxit. Monachus haud fuit, III. l. 3. c. 3. n. 10. 11. Diu reluctatus Preſbyter efficitur, ac in Ponti ſolitudines cum Baſilio concedit, Epiſcopalem ſarcinam timens, II. l. 1. c. 65. n. 9. Inde revocatus à patre Gregorio Nazianzi Epiſcopo ſuam ei in adminiſtranda illa Eccleſia commodat operam, c. 66. n. 9. A Baſi-

lio

lio poſtea creatur Saſimorum Epiſcopus, & quare, c. 50 n 7. Hunc Epiſcopatum qui dimittere potuit? n. 7. 8. 9. Epiſcopatum Conſtantinopolitanum jamjam ſibi imponendum abdicat, c. 5 n. 7. c. 6 n 3. c. 50 n. 6 c. 82 n 9. Nunquam Nazianzi fuit Epiſcopus, II. l. 2. c. 50. n. 6 c. 61. n. 9. Suâ Aulæ fugâ etat Aulicis admirationi & honori, III. l. 3. c. 58 n. 2. Quàm frugi & modeſta eſſet ejus vivendi ratio, III. l. 3. c. 36. n. 4. 5.

Gregorius Turonenſis.

Ejus magnanimitas, II. l. 3. c. 59. n. 13.

H

Hæreditas

HÆreditatem ſibi ſato parentum obvenientem poterant adire Monachi, licet jam profeſſi, per prima quinque Eccleſiæ ſæcula, III l. 1. c. 51. n. 1. 2. 3. & 4 Item a quinto ſæculo uſque ad octavum, c. 21. n. 7. 8 9 10. c. 51 n 1. 2. 3. & 5 § *Docet*, c. 51. n. 5. 6. & 7 Imò & diu adhuc poſt annum milleſimum, c 25. toto. Adeo ut in Gallia non ſublatus ſit is uſus, niſi tempore Caroli VII c 25. n 9. § *In Generali.* Quin & in Provincia ipſa Viennenſi ac Delphinatu nonniſi à Franciſco I. an. 1535 *ibid* n. 9 § *Joannes.* Vigebat verò adhuc in Germania an. 1513. & in Polonia an. 1527. Sed & diutiùs in Hiſpania perſtitit. eod. c 25 n 6 7. 8

Hæretici.

Solent ex Tertulliano apoſtatas noſtros apud ſe promovere, ut quos veritate non poſſunt, gloria eos obligent, I. l. 2. c. 51. n 1. Non ſine aliqua pœnitentia recipiebantur, etſi longè eſs auſterior erat in iis qui in Eccleſia olim nati fuerant, ſeu in apoſtatis redeuntibus, II. l 1 c. 62. n 1 5 Abſtinendum eſt à lectione librorum eorum: dogmataque eorum ſatius eſt ignorare, quàm periculo, ea legendo, ſe committere, c 94. n 5. Arium Alexander Epiſcopus Alexandrinus, coacto ex Presbyteris ſuis, & aliquot fortè tum Alexandriæ agentibus Epiſcopis Concilio, damnavit & communione privavit, I. l. 2. c. 22. n 1. & c. 25. n. 1 Jovinianum item Siricius Pa-cta facto ſolùm Presbyterorum ſuorum Concilio damnavit, c 53. n. 2. Ubi Angli, qui ſub Henrico VIII deficientes à fide res invaſerant Eccleſiæ, fidei & Eccleſiæ ſe ſub Maria Regina ejuſdem Regis filia recolligebant, Eccleſia iis illas relaxavit: id quod jam factum fuerat ab Imperatore Sigiſmundo cum Bohemis reducibus, III l 5. c. 51. n. 12. Sæcula ſuperiori petiere à Pontifice Romano Galliæ Concilia Clerique comitia, ut Epiſcopis reſtitueretur facultas Hæreticos abſolvendi ab hæreſi: Reſponſumque tandem eſt hanc fore penes unum cujuſque Provinciæ Epiſcopum, quem Comprovinciales alii deligerent, I l. 2. c. 13. n 8 § *Acceſſit* Abſolvunt jam tamen eos Epiſcopi Galliarum omnes, nec contradicente Romano Pontifice, adeoque & conſentiente, *ibid.*

Hamburgenſis Eccleſia, v Ind Geograph

Henricus IV. Imperator.

Anathemate percutitur à Gregorio VII. & eidem reconciliatur, II. l. 2. c. 50. n. 3

Heraclea Thraciæ, v Ind. Geograph

Hibernia, v Ind. Geograph.

Hierarchia ſacra

Cùm Tridentina Synodus Hierarchiam ſacram ait conſtare Epiſcopis, Presbyteris & Miniſtris, iſto maluit uti Miniſtrorum quàm Diaconorum nomine, ut innueret minores omnes Ordines, quia ſunt decerptæ quædam Diaconatus portiones, divinâ illa Hierarchia comprehendi, I l. 2. c. 51. n. 2. Hanc Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis conſtantem Hierarchiam exhibent Ignatius, Autor Conſtitutionum Apoſtolicarum, Clemens Alexandrinus, apud Euſebium tum Synodus Antiochena contra Paulum Samoſatenum habita, tum Conſtantinus Magnus, Origenes, Cyrillus Hieroſolymitanus, Nazianzenus, I l. 2 c. 51. n. 4. 5. 6. 7 8 9. Tertullianus item, Cyprianus, Optatus, Hieronymus, Auguſtinus, Leo PP. & Theodoſius Imperator, c. 52. n. 2. 3 5. 7. 9. c. 53. n. 1. & 2

Hieremias Patriarcha Conſtantinopolitanus.

Errores proſcripſit ſuperiorum noſtrorum Hæreticorum, & Gregorii XIII. Calendarium admiſit, unde & exilium ſibi conflavit ab Turcarum Imperatore, qui male augurabatur de iſta ejus cum Papa conjunctione. Eum Romanus Pontifex in Cardinalium Collegium cooptaſſet, ſi ipſum in ſua habuiſſet poteſtate, I. l. 2 c 16. n 10.

S. Hieronymus

Explicatur Hieronymi locus Epiſcopis Presbyteros componentis, I. l 1. c. 52. n. 6. 7. 9. 10. Alius item de Epiſcoporum Alexandrinorum antiqua creatione, n. 8 Item alius de Diaconis, c 52. n. 5 § *Porro*, c 52. n. 5. 6. & 7. Ordinatus fuit Presbyter invitus, nec tamen adduci potuit, ut illo ſuo fungeretur munere, II l. 2 c. 65 n. 20. Haud fuit unquam Parochus, ut putavit Sulpitius Severus, I l. 3. c. 26 n. 11. 12. 13. 14. Ejus cum Joanne Hieroſolymitano diſſidium, *ibid.* Gentilibus litteris ab ineunte ætate excultus, iis poſtea valedixit, uni intentus ſacræ Scripturæ, II. l 1. c. 92. n. 7. Quàm omnibus commendaret ejus ſtudium, II. l 1. c 92. n. 6

Hieroſolymitanus Patriarchatus, v. Ind. Geograph. tit. *Jeroſol.*

Hildebertus Turon Epiſc.

Ejus in diſpenſandis Eccleſiæ ſuæ Præbendis invicta fortitudo, II. l 1. c 36. n. 15.

Hincmarus Laudunenſis Epiſc.

Omnes Diœceſeos ſuæ Clericos ſimul excommunicatione percellit, qua in re ejus inſcitiam ſugillat Hincmarus Remenſis, II. l. 1. c 17. n. 10. Et licet cæco poteſtatem facit Joannes VIII. Miſſam æque ac aliàs celebrandi, c. 85 n. 3

Hincmarus Remenſis Epiſcopus.

Quàm honorifice de Romano Pontifice ſenſerit, I. l. 1 c. 5. n. 9 10. 11. 12 Querelæ ejus cum alio Hincmaro nepote ſuo, Epiſcopo Laudunenſi, c. 43. n. 5 Ejus magnanimitas, II. l 2. c. 23 n. 4. l 3. c. 61. n. 2. 3. III. l 1 c 71 n 17

Hiſpalenſis Primatus, v. Ind. Geograph.

Hiſpania, v indic. Geograph

Homicidium

Homicidium licèt occultum, ut modò, ita & olim fuit ſemper irregularitati obnoxium, II. l 1 c 60. n 6 c 61 n. 6 7 12 Clericum etiam qui vim vi repellendo patraret homicidium, Triburienſe anni 895. Concilium deponi jubet, II l. 1 c. 60. n. 11. Idem in Oriente Synodi ſententiâ decernitur, c. 70. n. 3. Ita quoque cum Clericis agebatur adhuc in Occidente ſæculo exeunte duodecimo, c. 75. n 4 & 9. § *Irregulares* Negat tamen tandem Pœnitentiale Romanum exauthorandum eſſe hujuſmodi Clericum: at ab eo nihilominus per totam vitam vult agi pœnitentiam, eod. c. 75. n 9. § *Paulò* Hanc hujuſmodi homicidiorum irregularitatem primus ſuſtuliſſe videtur Clemens V Exiſtimavere tamen neceſſariam adhuc eſſe iis qui ea perpetraverint, diſpenſationem Tridentini Patres, ſed eam dixerunt non poſſe illis recuſari, c. 75. n. 10. § *Primùs*, & III. l. 3. c. 46. n. 16. § *Poſtquam*, & n. 17. § *Ubi.* Fortuitis homicidiis facilè datur diſpenſatio, II. l. 1 c. 61. n. 15. Pœnitentiæ tamen olim ſubjiciebantur, c 66. n. 14. Synodali Conſtitutione in Oriente decretum olim arcendos à communione, quotquot aliquem occiderent aliqua ex cauſa, II l. 2. c 70. n. 2. A ſanguine fundendo adeo abhorret Eccleſia, ut quoſquot ſententiis capitalibus aut promovendis, aut ferendis, aut exequendis ſuam commodant operam, ut accuſatores, cauſidici, Judices, milites, eos Ordinibus prohibeat, I l. 1. c. 66 n. 10. 12. Vetant Capitularia Caroli Magni quemquam pro eo qui mortem ſibi conſciverat, oblationes facere: at non vetat pro eo fundi preces & eleemoſynas, eo quòd arcana Dei nemo poſſit inveſtigare, III. l. 1. c. 14. n. 5. §. *Quæ.*

Hominium.

Hominium præſtat Carolo Simplici Rollo Dux Normannorum, II. l. 2. c. 49. n. 2. A ſuis Proceribus illud exigunt Normannorum Duces: fiebat autem homine manus ſuas inſerente manibus Domini, *ibid* Illud Epiſcopi præſtabant Regibus cùm inveſtiebantur, n. 1. Ejus jam aliquod veſtigium extare videtur in Epiſcopis tempore Caroli Calvi, II l. 2. c. 48. n. 12 Qui illud in Epiſcopis diſſimulaverant Romani Pontifices, cœpere in illud exardeſcere occaſione Inveſtiturarum. Primus illud prohiberi abiis fieri Gregorius VII. cum Urbanus II. in Concilio Claromontano & aliis, Paſchalis item II. eod. l. 2. c. 49. n. 2. 3. Exhibebatur tamen in ſanctis etiam Epiſcopis, ubi aliâ non poterant Regibus repugnare, n 3. Tolerari etiam cœpit eandem à Romanis Pontificibus in Epiſcopis, cùm Inveſtituras cœpere Principes dimittere, *ibid.* §. *Cùm tria* Inveſtituras dimiſit Henricus I Angliæ Rex, & hominia retinuit Eadem Henricus II. Rex itidem Angliæ retinuit, renitente nequicquam S Thoma Cantuarienſi, *ibid* & n. 5 Hominii retinentiſſimus fuit in Germania & Italia Fridericus I. Imperator, n. 5. Cùm Inveſtituris videri poſſent & hominium quoque dimiſiſſe tunc temporis Reges noſtri, n 4. Eidem tamen pertexerunt obnoxii eſſe non omnes quidem, ſed plerique Galliarum Epiſcopi: alii verò eorum ab illo fortè ideo liberi erant, quòd eorum Eccleſiæ nullo Regio feudo eſſent donatæ, aut quod Rex eas illis abſolviſſet obſequiis, II l 2 c 49 n 7 § *Edita*, & §. *Conqueſtus.* Porro non alii quam Regi illud exhibebant, etſi in iis Provinciis ſitæ eſſent eorum Eccleſiæ, ubi peculiares eſſent Comites & Duces, n. 7. §. *Conqueſtus*, & § *Quum.* Aliud erat hominii genus minùs invidioſum, ſcilicet cum oſculo pacis, n. 6 Aliud utroque conſtans, oſculo & manibus in Domini manus inſertis, n. 7. § *Anno.* Omnes tandem Epiſcopos hominii neceſſitate Franciſcus I abſolvit, n. 8. Ivo Carnotenſis teſtatur Canonicos Carotenſes

fuiſſe ſuos homines, ibique ab illis per manum exhibitum fuiſſe hominium, II. l. 2. c. 46. n. 13. Hominium quoque ea ætate reddebant Epiſcopis ſuis Archidiaconi, c. 46. n. 9. §. *Cum*, & §. *Irrita*, & n. 21. §. *Prohibuit*.

Honor exhibitus Epiſcopis, v. tit. *Epiſcopi*, § *Epiſcoporum inſignia*.

Honor Romanis Pontificibus exhibitus, v. tit. *Papa*.

Hoſpitalia.

De iis per prima octo ſæcula.

Chriſtianorum Hoſpitalia voluit apud ſuos imitari Julianus Apoſtata, I. l. 2. c. 89. n. 2. Hoſpitale extructum à ſancto Baſilio, civitatis alterius inſtar, n. 2. 3 20. A Chryſoſtomo, n. 5. 6. 7. 11. Ab Hieronymo, n. 13. A Pammachio juxta Romam, n. 12. 13 A Fabiola Romæ, n. 14. A Severo Sulpitio, n. 16. Multa in Oriente erant, I. l. 2. c. 89. n. 4. Nullum extruxit Auguſtinus, quia hoſpites & peregrinos ad menſam ſuam excipiebat: pauperibus verò ſparſim per urbem ſuam æquè proſpiciebat, ac ſi eos in Hoſpitale collegiſſet, n. 10. 11. Placillæ Auguſtæ Theodoſii Magni conjugis ſumma erga pauperes & infirmos in Xenodochiis ſeu Hoſpitalibus tum charitas, tum humilitas, n. 7. Hoſpitalia ſive ab Epiſcopis, ſive à Laicis extructa ſuberant Epiſcoporum curæ & poteſtati, c. 89. n. 4. 16. 17. & c. 93. n. 4. & 14. Quare? c. 89. n. 9. 18 20. 21. Septimo & octavo ſæculo nonnulla leguntur Xenodochia à Monachis adminiſtrata, I. l. 2. c. 94. n. 10.

De Hoſpitalibus ſub Imperio Caroli Magni.

Ea Carolus Magnus voluit Epiſcopis ſubjecta eſſe, I. l. 2. c. 90. n. 2. Triplex erat genus fundationis Hoſpitalium, eaque omnia illa ſub Epiſcopi autoritate, ſtrictiùs alia, alia latiùs, ſecundùm genus fundationis eorum, n. 6. 7. In Monaſteriis omnibus Monachorum, Monialium & Canonicarum ſua eſſe recipiendis hoſpitibus Hoſpitalia Aquiſgranenſe an. 816. Concilium voluit, I. l. 2. c. 90. n. 3. Sua & in Epiſcoporum quoque ædibus II. Aquiſgranenſe an. 836 Concilium voluit eſſe, n. 5. Sua quoque fuere Capitulis, cùm ſub Imperio Caroli Magni in communem vitæ ſocietatem collecti ſunt Clerici. Iis verò tum prædia aſſignaverunt idonea, tum Canonicorum quiſque decimas omnium proventuum ſuorum ac diſtributionum perſolvebat. Huic autem adminiſtrationi unus eorum præerat, dictus Hoſpitalarius, I. l. 3. c. 67. n. 1. 2. 3. Hæc antiquitus Clericis commendabatur cura, & maximè Diaconis. Hinc multæ illæ Diaconiæ in urbe Roma, quas Anaſtaſius memorat, I. l. 2. c. 90. n. 10. & c. 93. n. 14. Tuitioni Regum & Principum Hoſpitalia commendabantur, ne eorum reditus ab ullo diriperentur, c. 90. n. 2. §. *Prope*, n. 5. § *Nec*, n. 6. & 8. Eorum adminiſtrationes uti & Abbatias ſæpè Reges concedebant: Nec aliud eos rogabant tum Epiſcopi, niſi ut eas fidelibus diſpenſatoribus tribuerent, c. 90. n. 8. Quicumque ea adminiſtrarent, ea lex erat Concilii Aquiſgranenſis, ne res pauperum in uſus ſuos detorquerent, n. 9.

De Hoſpitalibus poſt annum milleſimum.

Poſt annum milleſimum plurima leguntur Hoſpitalia à Monachis adminiſtrata in Francia, Anglia & Italia, I. l. 2. c. 91. n. 1. 2. 3. Sed nec pauca ex illis à Monachis ſimul & Monialibus regebantur, n. 3. Quin & in aliquibus Italiæ, Franciæ & Angliæ, ipſi quoque pauperes ac leproſi maximè, Monaſticam vitam & profitebantur & agebant, n. 1. 2. 3. §. *In Auctario*. In Oriente ſimiliter quædam leguntur olim à Monachis, & quædam item à Monachis ſimul & Monialibus adminiſtrata, n. 4 Omnia verò ferè ætatis ejuſdem ut & ſuperioris Concilia ſuam ſemper aſſerunt Epiſcopis autoritatem in Hoſpitalia, I. l. 2. c. 91. n. 5. *& ſeqq.* Concilium Tridentinum eos jubet invigilare in Hoſpitalium Adminiſtratores: poteſtatem iis facit ea viſitandi, & quod jam Viennenſe juſſerat, rationes ab iis exigendi; & in hac Hoſpitalium viſitatione eos haber ut Sedis Apoſtolicæ Delegatos, n. 6. §. *Non quod*, n. 7 § *Concilium Tridentinum*, & §. *In Concilio*. Edicta Franciſci I. & Henrici II. & Franciſci II aliave deinceps quæ Hoſpitalia eximunt Epiſcoporum poteſtati, & omnem in ea juriſdictionem aliis quàm Regiis Judicibus inhibent: niſi quòd Epiſcopis poteſtatem faciunt, aliquos nomine ſuo mittendi, qui adſint cum rationes Adminiſtratorum Judicibus Regiis reddentur, I. l. 2. c. 91. n. 8. Referuntur quæ de pauperibus iſta præcipiunt Edicta, *ibid.*

In Ludovici VIII. teſtamento duo ædium leproſariarum millia memorantur: in teſtamento tamen Ludovici IX. ejus filii nonniſi octingentæ, I. l. 2. c. 91. n. 3. In Oriente Alexis Imperator Hoſpitale extruxit, in quo erant pauperum decem millia, n 4. Hoſpitalium quinque genera, ſcilicet pro hoſpitibus, pro egenis, pro infirmis, pro infantibus, pro ſenibus, & varium inde cuique nomen, c. 93. n. 2.

Hoſpitalitas.

Hoſpitalitas Epiſcopum maximè decet, I l. 2 c. 89. n. 8. 15. De hoſpitalitate Epiſcoporum ac Clericorum item & Monachorum uſque ad tempora Caroli Magni. Præclara illius hoſpitalitatis per id temporis exempla, III. l. 3 c. 47. Ideo ſancti Patres tum ad hoſpitalitatem tantopere ſeu Clericos, ſeu Laicos hortabantur, quia pertara erant tunc diverſoria, eod. c 47 n. 10. De eadem hoſpitalitate Epiſcoporum Capitulorum, Abbatum. Monachorum & Parochorum ſub Imperio Caroli Magni & ſtirpis ejus, ac poſt annum milleſimum. Quantùm ipſis inculcaretur, imo & Laicis, III. l. 3. c. 48. & 49. Epiſcoporum menſæ aſſidebant pauperes, c. 48. n. 1. 2 Menſa Abbatis illa cui aſſidebant hoſpites, necdum erat à Monaſterii Refectorio diviſa, Aquiſgranenſis an. 817. Concilii tempore, vel id ibi abolerus, n 3. Id item moris poſtea ſublatum reſtituerunt quædam Italiæ Cœnobia tempore S. Petri Damiani, & Cluniacenſe tempore Petri Venerabilis, c. 49. n. 6. 9. Etſi propenſiùs pauperes complectebatur hoſpitalitas, non tamen ſolos, ſed & divites, & quare, c. 48. n. 9. c. 49. n. 1. 3. §. *Concilium*, n. 8 9. §. *Nec*, & n. 10. Quàm communis & ſtata eſſet in Parochiis hoſpitalitas, c. 49. n. 3.

S. Hugo Lincolnienſis.

S. Hugo Lincolnienſis in Anglia Epiſcopus cum populo ſuo incidens in latronem qui ad patibulum agebatur, eum ſolvi & pœnæ eximi juſſit, ſe cum populo atens eſſe non aliud quàm Eccleſiam, proindeque & aſyli inſtar habere, II. l. 3. c. 65. n. 7. & c. 99. n. 4. Mira ejus conſtantia & magnanimitas, c. 94. n. 5.

Hungaria, v. Ind. Geograph.

I

Jacobitæ.

Jacobitæ Eutychiani ſunt: illud verò Jacobitarum nomen obtinuerunt à Jacobo Syro, qui Eutychetis hæreſim per totam Aſiam ſub Anaſtaſii Imperio diſſeminavit. Horum Eccleſiæ per Aſſyriam, Aſiam, Meſopotamiam & Diarbekam ſparſæ ſunt, I. l. 1. c. 24. n. 2. Eorum Patriarcha, qui Antiochenum Patriarcham ſe vult dici, ex Monaſterio Saphran Sedem tranſtulit in urbem Caramis, & habet ſub ſe Metropolitas complures, Hieroſolymitanum, Moſalenſem, Damaſcenum, Edeſſenum, Cyprium, &c. Eſt & Alepi Epiſcopus Jacobita qui ſe Patriarcham appellat, *ibid.* Sub Gregorio XIII. Neomen Patriarcha Jacobitarum Romam profectus errores ſuos ejuravit. Sui ſunt & in Africa Jacobitæ, *ibid.* Octoginta familiarum millia habent in Aſia, n. 9.

Jejunium.

Cur non iiſdem olim ſeptimanæ diebus, iiſdem temporibus, in omnibus locis jejunarent, I l. 2. c. 83. n. 13. Jejunium in Italia ſolvebant ante annum Chriſti milleſimum hora nona, n. 13 § *Recegit* Græci verò nonniſi ad veſperam illud ſolvebant, *ibid.* De variis Græcorum jejuniis, & quo ea rigore peregerint aut præſtiterint, n. 14 15. Si votum quis emiſerit de jejunando ſemper certâ hebdomadæ feriâ, ac in eam Nativitas Chriſti incidat, declaravit Synodus Græca ſub Patriarcha Luca non illa tunc die jejunandum, I. l. 2. c. 83. n. 15. Jejunium quod incidebat in Dominicam diem, olim non transferebatur in 15 §. *Geraldus*. Epiſcopum eo laborantem morbo cui contrarium eſſet jejunium, diſtrictè jubet Gregorius non plus quàm ſepties in anno jejunare, ſcilicet in Feſtorum ſolemniorum pervigiliis, II. l. 3. c. 68. n. 1.

Jeſuitæ.

Statuit Henricus IV. ut ſi qui Jeſuitarum ablegarentur à Societate, jum hæreditatis adeundæ capaces eſſent. At ſtatuit anno 1646. Parlamentum Divionenſe, quod & alia quædam poſtea ſecuta ſunt; ut hoc jure non gauderent niſi intra quinquennium ab emiſſa profeſſione annum ablegentur, III. l. 1. c. 25. n. 9. §. *Societatis*.

Illegitimi.

Illegitimi apud Græcos non ſunt irregulares, II. l. 1. c. 81. n. 4. Eos ordinari vetuit Meldenſe an 845. Concilium, niſi maxima Eccleſiæ utilitas aut neceſſitas poſtularet, n 3. Sacris eos Ordinibus Concilia Pictavienſe an. 1078. Claromontanum an. 1095. & Dalmatiæ ann. 1199 donari vetuere, c. 84. n. 3. 4. 9. Id cautionis Pictavienſe illud & Claromontanum adhibuere, niſi hanc originis ſuæ maculam Monaſtica profeſſione aut regulari vita in Canonica Congregatione eluiſſent, n. 3. 4. Quanquam nec ſic tamen ad Prælaturas promoveri poterant, *ibid.* Circa Prælaturas tamen Clauſtrales cùm hujuſmodi Monachis jam diſpenſat ex Gregorii XIV. conceſſu Pœnitentiaria Romana, & cum ſpuriis item Monialibus, ut Prioriſſæ & Abbatiſſæ creari poſſint, n. 16. Poſſunt Epiſcopi cum illegitimis diſpenſare quoad minores Ordines, & ad ſimplicia Beneficia, ſolus verò Pontifex Romanus quoad cætera, II. l. 2. c. 84. n. 10. 11. 15. Cùm filii legitimi poſſint mediata ſucceſſione in paterna Beneficia ſuccedere, & potuerint etiam aliquando illegitimi, n. 7. 8. id illegitimis Clemens VII,

Digitized by Google

an. 1530 Pontificio diplomate abſtulit, n. 12. Quin & Concilium Tridentinum eos arcet tum penſione omni in ea quæ pater habeat aut habuerit olim Beneficia, tum omni Beneficiorum genere in Eccleſia illa, ubi ipſe pater quodcumque habeat vel habuerit aliquando, n. 13. Poſſet tamen filius legitimus illegitimi Beneficiarii ſuccedere in avi Beneficia, n. 13. §. *Cum*. Qui ante nuptias parentum ſoluti & ſolutæ procreati ſunt, cuicumque Beneficio, etiam Epiſcopatui habiles ſunt, ſi ſecutum poſtea fuerit matrimonium, II. l. 1. c. 84. n. 16. Porro nondum ante finem duodecimi ſæculi ea in omnibus Eccleſiis recepta erat diſciplina, ut illegitimi filii in irregularibus eſſent habendi, iiſque eſſet neceſſaria diſpenſatio, n. 15. § *Multò*, & §. *Hinc porro*.

Illyricum, v. indic. Geograph.

Immunitas.

Verſatur id argumenti, III. l. 1. à c. 33. ad c. 45.

Sacerdotes Gentilium in Ægypto à tributis erant immunes, III. l. 1. c. 18. n. 8. Eccleſia ejuſve Miniſtri, quod in unam cum Chriſto perſonam conſentiunt, ex ſe immunes ſunt ab omnibus prorſus exactionibus & oneribus, ultroque tributis ſubjiciuntur, exemplo Chriſti, III. l. 1. c. 33. n. 13. c. 34. n. 5. 6. Conſtantinus generalem omnibus Eccleſiis earumve rebus & fundis annuit immunitatem, non tamen patrimonialibus Clericorum bonis, atque adeo iſta tributis manebant obnoxia, quanquam eos immunitate perſonali ab omnibus muneribus publicis abſolvit, c. 33. n. 3. 4. 10. Conſtantius ipſorum etiam Clericorum agros patrimoniales immunitate donavit, non quidem quoad onera & tributa ordinaria, ſed quoad nova & extraordinaria: Clericoſque ipſos à perſonalibus omnibus abſolvit oneribus & functionibus; hancque immunitatem à ſe poſt Concilium Ariminenſe revocatam aut coarctatam, reſtituit paulò ante obitum ſuum, III. l. 1. c. 33. n. 4. 5. 6. 7. Suſtulit eam Julianus Apoſtata, ſed eam poſtmodum innovare Valentinianus I. & Gratianus, n. 8. 9. Eam ad ipſos quoque Laicos Eccleſiarum Cuſtodes Theodoſius Magnus extendit, n. 9. Firmavit Honorius, firmarunt & filii ejus immunitatem Clericis conceſſam, ſcilicet ut ipſi à perſonalibus omnibus oneribus liberi eſſent, agri verò eorum non ab ordinariis quidem tributis, ſed ab extraordinariis, nimirum quæ pro pontium aut itinerum refectione aliiſve ſimilibus exſolvebantur, c. 34. n. 1. 2. 3. At iſtam agrorum aut prædiorum ad Clericos pertinentium ab oneribus illis publicis immunitatem Valentinianus III. revocavit, n. 4. Eandem Juſtinianus inivit rationem, c. 35. n. 1. 2. Gregorii tempore tributa ſolvebant Clerici III. l. 1. c. 34. n. 10. Clodovæus quos Eccleſiæ donavit agros, eos & Clericos iis addictos immunitate donavit, n. 14. 15. Conceſſa agris Eccleſiæ & Clericis à Clotario immunitas, n. 12. Ab his immunitatibus ſe Chilpericus alienum præbet, n. 13. In Hiſpania univerſalem in Concilio IV. Toletano immunitatem tum Clericorum tum rerum ad eos ſpectantium Rex Siſenandus promulgavit, quæ videlicet immunitas eſſet perſonalis, c. 34. n. 18.

Sub Imperio Caroli Magni & Ludovici Pii, omnes Eccleſiæ fundi omnibus oneribus publicis erant ſubducti: ab oneribus item perſonalibus immunes erant Clerici, III. l. 1. c. 36. n. 4. 5. 7. 8. 9. Si quæ tamen nova prædia oneribus publicis antea obnoxia, ſibi comparabat Eccleſia, iiſdem obnoxia manebant, n. 6. Quæ verò fuit ſub Carolo Magno & Ludovico Pio immunitas Eccleſiæ & Clericorum, eadem fuit ſub reliqua illorum ſtirpe, c. 37. 1010.

De immunitate Clericorum & bonorum Eccleſiæ in Anglia poſt annum Chriſti milleſimum, III. l. 1. c. 41. 1010. Fundi etiam patrimonii Clericorum immunes erant ab exactionibus in Anglia, exceptis iis exactionibus quibus ipſi in Comitiis Regni aſſentirentur, c. 41. n. 6. Immunitas Clericorum & rerum Eccleſiæ poſt annum Chriſti 1000. in Gallia, c. 42. 1010. Concilia Gallicana vetabant etiam ſub anathematis interminatione exactionibus ſubeſſe tum res Eccleſiæ, tum patrimonia Clericorum, tum iſtos ſubdi pedagiis niſi mercatores eſſent, c. 42. n. 4. Vetuit Concilium Conſtantienſe Principem quidquam oneris aut tributi laicis imponere, niſi triplex iſte conſenſus accederet, Papæ, Epiſcopi, & Cleri loci illius, n. 5. Immunitas bonorum Eccleſiæ & Clericorum in Gallia, Italia, & Germania, III. l. 1. c. 43. De immunitate Clericorum & bonorum Eccleſiæ in Hiſpania & in Oriente poſt annum Chriſti milleſimum, c. 44.

Imperatores.

Supra Imperatorem ſolus ex Optato Deus, III. l. 1. c. 26. n. 20. Imperatori Theodoſio locum inter Clericos in Eccleſia negavit S. Ambroſius, locumque ei ſolùm poſt cancellos aſſignavit, quanquam ante populum: quam Theodoſius conſuetudinem approbavit & Conſtantinopolim invexit, I. l. 2. c. 79. n. 5. Imperatores Germaniæ Imperatoriis ornamentis induti, quæ eadem ipſa ſunt ac Diaconorum, interſunt pervigilio & nocturnis Officiis Natalis Chriſti, ſepiumque lectionem in Diaconi vicem cantant, I. l. 2. c. 52. n. 5. & l. 3. c. 24. n. 9. Imperatores Græci ſervandam à ſe fidem Catholicam jurabant Patriarchæ Conſtantinopolitano, dum Imperium capeſſebant. Cœpit primus omnium Euphemius Patriarcha CP. id exigere ab Anaſtaſio Imperatore, negans eum alioqui à ſe coronandum, II. l. 2. c. 27. n. 1. Quantum autoritatis dent Imperatoribus ſuis Græci in rebus Eccleſiaſticis & quàm dudum, I. l. 1. c. 43. n. 11. c. 56. n. 6. & III. l. 3. c. 10. n. 9. §. *Quod*.

Imperium.

Imperii & Sacerdotii ſumma debet eſſe concordia, ſeque mutuò debent colere, I. l. 1. c. 5. c. 39. n. 5. 6. 8. c. 57. n. 2. & II. l. 2. c. 64. n. 7. §. *Necdum*. & l. 3. c. 41. n. 11. c. 42. n. 5. § *Dudum*. Stant Imperia precibus magis piorum, quàm militum gladiis II. l. 2. c. 66. n. 14. Imperio præcellit Sacerdotium, II. l. 3. c. 58. n. 4. 5. 7. 9. 10.

Indulgentia.

Indulgentiæ ſunt condonatio & remiſſio pœnarum Canonicarum aliàs pro peccatis ſubeundarum, I. l. 2. c. 15. n. 1. Sic Indulgentia quadraginta dierum eſt condonatio unius quadragesimæ jejuniorum olim in pœnitentiam decurrendæ, n. 4. Non tamen eſt condonatio ſolius pœnæ Canonicæ, ut Caietanus videtur exiſtimaſſe, ſed, ut monet Cardinalis Cuſanus, pœnarum quoque ignis Purgatorii pœnæ illi Canonicæ admetiendarum, n. 7. Indulgentiarum dandarum poteſtas eſt penes Concilia, Romanum Pontificem, & Epiſcopos, I. l. 2. c. 15. n. 2. Hanc poteſtatem aliquando Epiſcopi Preſbyteris & Monachis impertiere, permittentes iis nimirum, ut de ea quam ipſi quorundam criminum reis indixerant pœnitentia, nonnihil illis remitterent, n. 1. 2. 5. Eandem multò magis poteſtatem faciebant Epiſcopis aliis, n. 2. Cùm Epiſcopi reos ſuos mittebant ad Romanum Pontificem, eos ipſius Indulgentiæ permittebant, n. 1. Quòd Epiſcopi in Indulgentiis nimii eſſent ac prodigi, ſicque pœnitentiam enervarent, ſanxit Synodus IV. Lateranenſis, ne quacunque occaſione poſſent deinceps ampliore quam 40. dierum Indulgentias concedere, niſi quòd eo ipſo die quo Eccleſiam dedicarent aliquam, poſſent unius anni Indulgentiam facere, I. l. 2. c. 15. n. 3. Atque is modò eſt apud eos uſus: cùm è contra Romani Pontifices & Synodi Generales plenarias faciant Indulgentias, n. 6. Ratio diſcriminis eſt, quòd liceret olim Epiſcopis pœnas quidem lenire Canonicis decretis conſtitutas, at non omnino tollere, n. 7. Ante ſacra Palæſtinæ bella non ampliorem quàm unius anni Indulgentiam fecere Pontifices Romani. Cœpere tum verò plenarias facere. Id quod & erga eos extenderunt qui Romam ad Apoſtolorum limina ſe conferebant, cùm antea illis Paſchalis II. non ampliorem quam dierum 40. largitus fuiſſet, n. 8. Avenionenſe an. 1326 Concilium & Biterrenſe an. 1351. Indulgentias decem dierum his impendunt, qui caput ad nomen Jeſu ab aliquo pronuntiatum inclinarent, n. 6. Piſanum an. 1409. Concilium his qui eidem ipſi Concilio adfuerant, vel ipſi gratia & ſuffragio faverant, plenariam impendit Indulgentiam. Ita quoque Martinus V. ob Concilium Conſtantienſe, *ibid*.

Indulta.

Sic vocantur Mandata Apoſtolica, quibus datur cuipiam poteſtas vel conferendorum vel accipiendorum Beneficiorum, II. l. 1. c. 49. n. 1. Eorum exordia ſub Bonifacio VIII. *ibid*. Copioſiùs ea Romani Pontifices effuderunt qui ſederunt Avenione, n. 2. Neutralitatem deinde amplexi in Avenionenſi ſchiſmate Præſules Gallicani Indultorum tam fuere prodigi, ut res tandem ad Joannem XXIII. an. 1414. quaſi poſtliminio redierit, n. 2. 3. Ampliſſimum Martini V. ſtatim poſt Synodum Conſtantienſem Indultum, cujus etiam Senatus & Univerſitas Pariſienſis participes fuere, II. l. 1. c. 49. n. 5. Nonniſi tamen Senatores Clerici erant ejus participes, *ibid*. Aliud ampliſſimum Eugenii IV. quale poſtmodum etiamnum eſt, at executioni non mandatum, niſi cùm à Paulo III. quibuſdam clauſulis demutatis innovatum eſt, n. 7. & 8. Ejus participes ſunt Præſides & Senatores Pariſienſes etiam laici, eo nempe ſenſu ut poſſint Clericos in locum ſuum ſubrogare, n. 8. Primus autem laicis Indulta conceſſit Eugenius IV. Sed & primus Indultis Regularia Beneficia ſubjecit, n. 3. Eugenii IV. atque adeo Pauli III. Indultum ampliavit adhuc Clemens IX. in novo illo quo Ludovicum XIV. donavit Indulto, concedens Indultariis, ut recuſare poſſent, tum Beneficia quæ curam habent annexam animarum, tum Beneficia quorum reditus annuus non eſſet 600. librarum; cùm antea ad Beneficia etiam, quorum reditus eſſe 200. librarum, accipienda adigerentur: concedens item ut Regularia Beneficia poſſent in Commendam accipere, modò non eſſent Abbatiæ vel Prioratus Conventuales vel officia Clauſtralia, II. l. 1. c. 49. n. 9. & 10. Excuſantur iſta Indulta, n. 6. 11. 12. De Indultis conceſſis cum à Leone X. tum ab aliis deinde Romanis Pontificibus

Regibus Galliæ ad nominationem tum Conſiſtorialium Armoricæ Britanniæ & Provinciæ Beneficiorum, tum Epiſcopatuum Metenſis, Virdonenſis, & Tullenſis; tum Epiſcopatuum Imperio Franciæ deinceps adjectorum, II. l. 1. c. 46. n. 3. 4. 8. 9. & l. 2. c. 40. n. 5. 9. 10. 11.

Infirmitates.

Infirmitates ſæpè eſſe ex ipſo dæmonis afflatu probatur multis Evangelii locis, II. l. 1. c. 79. n. 3.

Innocentius III.

Summa ejus in victu & ſupellectili parcimonia, III. l. 3. c. 33. n. 8. Summæ ejus largitiones in pauperes, c. 32. n. 9.

Inſinuatio ſeu inſtallatio Beneficiariorum.

Conſuetudinem poſt Calchedonenſe Concilium exortam ſolvendæ à Beneficiario in inſtallatione ſua pecuniæ tollit Juſtinianus: nec niſi jam Conſtantinopoli vigere patitur, III. l. 1. c. 56. n. 2. & 3. Damnatur omnis inſtallatio Beneficiorum non gratuita ab Alexandro III. & ab Oxfordienſi an. 1222. Concilio, c. 61. n. 6. 7. A Baſileenſi, &c. n. 10. Senonenſi, Tridentino, Mediolanenſibus, &c. n. 11. 12. 13. 14. Exactio paſtûs ſeu convivii in Beneficiarii inſtallatione diſtrictiſſimè prohibetur à Conciliis, III. l. 1. c. 61. n. 6. 8. 10. Prohibetur & exactio quævis ſeu reditus annui, ſeu partis ejus, ſi inter Canonicos diſtribuatur, nec cedat in communem ipſius Eccleſiæ utilitatem, qualis eſt vel fabrica, vel ornamenta Eccleſiæ, vel res quæpiam ſimilis ad divinum cultum pertinens, III. l. 1. c. 61. n. 10. § *Synodus*, & n. 11. 12. 13. 14.

Interdictum.

Conſtituitur in Anglicano Lambethenſi Concilio, ut, ſive Rex, ſive Magnates Libertatibus Eccleſiaſticis injurioſi eſſent, interdicto ſubjicerentur eorum terræ, I. l. 1. c. 49. n. 2. Interdicto ſubjicitur Regnum Scotiæ Alexandri II. juſſu, II. l. 2. c. 34. n. 9. Interdicti comminatione ſibi facta Ludovicus Craſſus Rex Franciæ promiſit Epiſcopis ſe reſtituturum Eccleſias quas invaſiſſet: quanquam ob ſuſpenſas à Papa minas Epiſcopales de promiſſis implendis non ſategit, II. l. 3. c. 63. n. 2. Sanctus Ludovicus ab Innocentio IV. Reſcriptum impetravit, quo ſuſpendebatur Epiſcoporum omnium autoritas, ne Regnum Galliæ generali poſſent interdicto ſubjicere, niſi ex ſpeciali Papæ mandato: ſimilia Reges alii Reſcripta impetraverunt, I. l. 1. c. 6. n. 13. Sic jam ævo ſancti Bernardi Papa ſolvi præceperat interdictum, quod ab Archiepiſcopo & Epiſcopis Provinciæ Senonenſis autoritum fuerat, ut ab Eccleſiarum infeſtatione Ludovicum VII. avocarent, n. 15.

Inthronizatio, v. ſup. tit. *Inſinuatio.*

Inthronizandi poſt ſuam conſecrationem Papa, Patriarchæ, Metropolitani & Epiſcopi certam quandam Epiſcopis & Clericis, qui ſuæ inaugurationi interfuerant, pecuniæ ſummam ſolvebant: huic conſuetudini poſt Calchedonenſe Concilium exortæ Juſtinianus certos limites figit, III. l. 1. c. 56. n. 3. 8.

Inveſtitura.

Non alienum fortè à vero eſt, datas fuiſſe à Pipino & Carolo Magno Epiſcopatuum inveſtituras; tacuiſſe verò Eccleſiam, quòd iis cum ratione, cum ſanctiſſimè uterentur, II. l. 2. c. 38. n. 1. §. *Hac.* Iis certè uſi ſunt Ottones Imperatores, & qui iis ſucceſſit Henricus I. nonnulli item Italiæ, Franciæ & Angliæ Reges inveſtiebant Epiſcopos & Abbates annulo & baculo; nec litem illis ea ſuper re movit Eccleſia, tum quòd iis ſpiritalis poteſtatis ſymbolis nollent tamen datam à ſe poteſtatem ſpiritalem, tum quòd multos ipſi fundaverant Epiſcopatus, tum electiones aut non penitus aut non ſemper ſummoverent, tum optimos ipſi deligerent ac præficerent, & quidem gratis, *ibid.* & n. 9. § *Veſtigare*, & c. 34. n. 2. & 4. At ubi tum electiones ſummotæ ſunt, tum pietatis in præficiendis Epiſcopis haud habita eſt ratio, ſed pecuniæ, tum denique inveſtituris cœpere Principes abuti, jam non viſæ ſunt ultrà Pontificibus ferendæ & tolerandæ, II. l. 2. c. 34. n. 4. c. 38. n. 2. § *Nunquam*, & n. 9. In Henricum IV. Imperatorem exarſit Gregorius VII. Eum anathemate innodavit, inveſtituras proſſus an. 1080. proſcripſit: id quod deinceps à Victore III. an. 1087. & Urbano II. an. 1095. in Concilio Claromontano confirmatum fuit, II. l. 2. c. 38. n. 2. §. *Nunquam*, & n. 3. § *Scripſit*, § *Quod* & § *Poſt.* Quod Concilium cùm habitum ſit in Gallia, in eamque ſe receperit Paſchalis II. ut iram Henrici V. Imperatoris effugeret: colligi inde poteſt dimiſſas tum fuiſſe à Regibus noſtris inveſtituras, quibus aliquando uſi fuerant, eod. §. *Poſt* & §. *Iis*, & n. 4. Legatio an. 1107. ab Henrico V. ad Paſchalem II. in Gallias ſuper inveſtituris, ſed nullo fructu directa, n. 3. § *Anno.* Anno 1110. coronatus Henricus V. Romæ ab eodem Paſchali II. poſtquam juraſſet ſe ab inveſtituris abſtenturum, ſi Epiſcopi & Abbates feudis omnibus Regiis cederent: nec ſtetit tamen promiſſis, n. 3. §. *Cum non*, & ſeqq. Imò carcerem & vincula Paſchali & Clero ejus intentans, ab eo extorſit iſtud privilegium, ut nullus à Clero & populo in Epiſcopum electus conſecraretur, niſi ab ipſo per virgam & annulum inveſtitus: at illud privilegium an. 1112. in Romano Concilio Paſchalis reſcidit, II. l. 2. c. 38. n. 3. §. *Non.* Tanquam de hæreſi tamen ob conceſſum à ſe Henrico hujuſmodi inveſtituras Paſchalis ab Archiepiſcopis Lugdunenſi & Viennenſi ac ab aliis damnatur: at & ab Ivone Carnotenſi & aliis excuſatur, II. l. 2. c. 32. n. 2. & 6. Quo ſenſu poſſet negotium inveſtiturarum ad hæreſim pertinere, quo item modo tolerari? c. 12. n. 2. 3. 5. 6. Proſcriptæ ſunt adhuc an. 1119. à Calliſto II. in Concilio Remis habito, cui adfuit & Ludovicus Craſſus, ab illoque Concilio Henricus V. anathemate configitur, c. 38. n. 4. At anno tandem 1122. in Lateranenſi Concilio prudentia ejuſdem Calliſti ſedantur omnia: annuente hinc Calliſto, ut in Germania electiones Imperatore præſente celebrentur, modò citra vim, det inveſtituras feudorum tantùm Imperii electis Epiſcopis & Abbatibus, & quidem non jam per annulum & & baculum, ſed per ſceptrum: inde verò promittente ſub his conditionibus Imperatore liberas fore jam & eorum conſecrationes, II. l. 2. c. 38. n. 4. Quod temperamenti genus, modò ſcilicet virgâ & annulo inveſtituræ non darentur, noſtri quoque Reges amplexi ſunt, n. 5. Iſtud jam inveſtiendi genus Henricus I. Angliæ Rex adnitente S. Anſelmo dimiſit, c. 34. n. 4. § *Quod*, & n. 5. § *Annales.* Voluit poſtea an. 1131. Lotharius Germaniæ Rex priores inveſtituras reſtituere, at eum ab iſto conſilio S. Bernardus deterruit, c. 38. n. 6. Cùm illa ferveret inveſtiturarum controverſia, compluſes Germaniæ Galliæque Præſules quos à Principibus ſuis acceperant baculos Paſtorales, in manus Romani Pontificis reſignarunt, à quo & eos poſtmodum receperunt, c. 32. n. 4. Damnat factas à Principibus inveſtituras Goffridus Vindocinenſis, n. 8. Contrà verò S. Bernardus, n. 10. Non à ſolis Regibus olim aut Imperatoribus, ſed & à Ducibus multis dabantur inveſtituræ, c. 38. n. 2. c. 39. n. 4. Inveſtiebat Imperator Græcus pedo Paſtorali, tum Abbates, tum verò ex Epiſcopis ſolum Patriarcham CP. c. 41. n. 4. § *Pergit*, n. 11. § *Sub*, & n. 12. § *Nec.* Ea duo maximè exoſa erant Eccleſiæ in inveſtituris, tum quòd eas abſque prævia Cleri & populi electione darent Principes, ſicque electiones tollendo ipſi verè Epiſcopatum darent: tum quòd ubi etiam inveſtituras poſt electionem dabant, poteſtatem ſpiritalem à ſe dari veluti ſignificarent, tradendo annulum & baculum Paſtoralem, qui hujuſmodi poteſtatis ſunt ſymbola, II. l. 2. c. 38. n. 1. § *Hac*, & n. 9. § *Veſtigare.* Etſi conteſtabantur Reges ſe ideo tantùm hæc ſymbola in manus electis tradere, quò eos mitterent in poſſeſſionem temporalium Eccleſiæ bonorum, ut quæ ex Regum munificentia profecta eſſent, c. 31. n. 5. Hinc ab aliis ea in re damnabantur Principes, excuſabantur ab aliis, c. 32. n. 2. 3. 5.

Joannes Eleemoſynarius.

Ejus quanta Alexandriæ juriſdictio, quanta in pauperes charitas, quàm alienus à bonis & rebus terrenis animus, II. l. 3. c. 103. n. 10. 16. & III. l. 2. c. 40. n. 6. l. 3. c. 30. n. 1. 2. 3. c. 39. n. 1.

Joannes Jejunator Epiſcopus Conſtantinopolitanus.

Quanta ejus paupertas, quantus in pauperes amor, III. l. 3. c. 39. n. 4.

Irregularitas.

De Irregularitatibus, II. l. 1. à cap. 56. ad c. 92.

Irregularitas impedimentum eſt Canonicum; quo tum Nominationes tum Electiones ad Beneficia irritæ fiunt, II. l. 1. c. 57. n. 1. Enumerantur, *ibid.* n. 1.

Irregularitas criminis & pœnitentiæ.

Per prima quinque Eccleſiæ ſæcula.

Quicumque crimen aliquod ex iis quæ publicæ pœnitentiæ erant obnoxia, perpetrabat, ſeu publicum, ſeu occultum, jam non poterat in Clerum adlegi, ſi laïcus erat, aut ad ulteriores Ordines promoveri, ſi jam Clericus: ſive ante, ſive poſt actam ejus pœnitentiam, II. l. 1. c. 56. n. 3. 5. 7. 8. 9. 11. Et habito jam grado movebatur, n. 4. 6. 10. 11. Similiter ſi poſt tale quodpiam crimen ſcelerò licèt admiſſum Ordinibus fuerat quis initiatus, aut ſe ipſe jubebatur abdicare, aut ſi crimen confitebatur, illico deponebatur, c. 56. n. 3. 5. 6. 7. 8. 11. Alicubi tamen ad inferiorem duntaxat gradum, Diaconus ſcilicet ad Subdiaconatum amandabatur. Sic Concilia Neocæſarienſe, Eliberitanum, & I. Toletanum ſtatuunt, II. l. 1. c. 56. n. 4. 6. 8. Quin & eos deponi jubet Neocæſarienſe, quorum uxores ante eorum ordinationem fuiſſent adulteræ, n. 5. Ut & eos Eliberitanum, qui adulterii poſt eorum ordinationem admiſſi convictas uxores non ejicerent, n. 6. Iis qui pœnitentia publica ſemel functi erant, omnis deinceps ad Ordines aditus intercludebatur, n. 7. 8. 9. 11. Niſi ad minores, ſi neceſſitas aut uſus, inquit Concilium I. Toletanum, exigeret, n. 8.

Sexto item, ſeptimo & octavo ſæculis.

Quicumque unum ex obnoxiis pœnitentiæ publicæ peccatis, ſeu publicè, ſeu occultè perpetrabat, Cleri ſibi aditum occludebat,

aut

Digitized by Google

aut ſi jam Clericus erat, abdicabatur abſque ulla ſpe reditus: aut ſi illud ante ſuam ordinationem admiſerat, Canonibus ſe jubebatur abdicare. Ea nimirum erat diſciplina Hiſpaniæ, II. l. 1. c. 57. Galliæ, c. 58. Italiæ & Orientis, c. 59. Arguuntur ſuppoſitionis Epiſtola una S. Iſidori Hiſpalenſis, & altera S. Gregorii, quæ contrarium ſuadere viderentur, ab uno eodem Autore conſictæ, c. 57. n. 9. 10. 11. c. 59. n. 10. 11. 12. Humaniora quædam Ilerdenſis Concilii decreta, c. 57. n. 4. Quædam hæc in re diſpenſationum exempla, ſed partim mira, partim neceſſaria, partim juſta, c. 58. n. 8. ad n. 14. Erant tum quædam peccata minùs gravia, quæ in Clericis non depoſitione, ſed alicujus temporis ſuſpenſione plectebantur, II. l. 1. c. 59. n. 5. 8. 13. Qui nulliorum aliorum occulti peccatorum canonicorum, pœnitentiam obibant, nullam contrahebant irregularitatem, c. 57. n. 3. 6. Etſi verò Clericis ob peccata ſua depoſitis, nulla ſpes erat reditus in functiones ſuas, Gregorius tamen Presbyteris pœnitentia ſtrenue functis concedebat, non ut priſtinas quidem obirent, ſed tamen ut Monaſteria regerent, Abbateſve crearentur, c. 59. n. 5.

Sub Imperio Caroli Magni & ſtirpis ejus.

Ea ſub illo Imperio perrexit vigere diſciplina, quæ peccatorum pœnitentiæ publicæ obnoxiorum reos vetabat tum ad Clerum admitti, tum in Clero tolerari, tum ad Clerum revocari poſt quamcunque pœnitentiam, ſive occulta illa fuiſſent ſive publica, II. l. 1. c. 60. n. 1. 2. 4. 7. 9. Sed quod tunc mortalia ferè omnia pœnitentiæ publicæ ſubjecta eſſent, res difficilior evaſerat: ſæpereque ii primi Hincmarus & Rabanus irregularitatem illam ſolis peccatis publicis affricare, excepto homicidio, quod licet occultum ab ea non fuit exemptum, c. 60. n. 5. 6. Alii tamen adhuc communiter perrexere priorem illam retinere diſciplinam, qua in irregularitatem negotio non habebatur ratio, publicumne fuiſſet peccatum an occultum: ſuitque iſthæc communior uſque ad ſæculi decimi exitum, n. 7. 10. 11. & 13. §. *Quanquam*. Jubetur adhuc in Triburienſi an. 895. Concilio deponi ſeu Presbyter ſeu Diaconus qui vim vi repellendo occiderit, n. 13.

Poſt annum milleſimum.

Nonnulla adhuc illius ætatis initio veſtigia priſtinæ ſeveritatis, reos capitalium criminum à Clericatu arcentis, II. l. 1. c. 61. n. 1. Occaſione tamen incredibilis illius incontinentium ac ſimoniacorum Clericorum multitudinis totum tunc Occidentem fœdantis, remiſſum tandem eſt de antiqua ſeveritate, & id per gradus, *ibid.* & n. 2. Primò enim ſub Clemente II. Nicolao II. & Alexandro II. reſtituti ſunt poſt actam pœnitentiam gradibus ſuis Clerici tum incontinentes tum etiam ſimoniaci, non ex eo quidem ſimoniacorum genere qui pretio ſibi paraſſent ordines, ſed ex iis qui ab Epiſcopis ſimoniacis ordinati fuerant; ita ut tamen rurſus ejiciendi eſſent, ſi rurſus ſimilia peccarent, II. l. 1. c. 61. n. 2. 3. Secundò non ita multò poſt reſtituti ſunt etiam ordinibus ſuis in Concilio Romano, ſed ob ſummam Eccleſiæ neceſſitatem, nec niſi poſt longam pœnitentiam, qui poſt priorem pœnitentiam ſua repetierant flagitia: nec verò ſeu iſtis ſeu prioribus illis ad ſuperiores ordines acceſſus patebat, n. 4. & 7. Tertiò Clericis conceſſum eſt, & jam antea fuerat ab aliquibus Epiſcopis conceſſum, ut etiam ad ulteriores promoveri poſſent ordines, actâ tamen priùs pœnitentia, & modò ne publica fuiſſent peccata, II. l. 1. c. 61. n. 8. ad n. 14. Quanquam & id iis conſilii dabatur, ne facta ſibi illa ad ulteriores ordines aſſurgendi poteſtate uterentur, n. 13. 26. Quin & id adhuc conſilii illis inſuſurrabatur & maximè inculcabatur, ut Monaſticam ampl cterentur vitam, & labores ejus pœnitentiæ ergo ad vitæ uſque finem ſubirent, n. 13. & 15. §. *Non referam*. Quartò tandem de illa quoque remiſſum eſt diſciplina quæ aut peractam priùs aut ea parte ſaltem actam pœnitentiam adeo diſtricte exigebat, n. 13. 24. 15. Epiſcopi ſemper effuſiores fuere in danda ſuperioribus illis diſpenſationibus quàm Romani ipſi Pontifices, ſive hanc diſpenſandi poteſtatem à Romano Pontifice accepiſſent, ſive eam nondum ipſe ſibi reſervaſſet, n. 7. 9. 11. 12. Fueruntque illæ adeo pervagatæ, ut tandem in jus commune traductæ ſint, n. 7. Nihilominus tum publicæ ipſi cujuſcunque peccati pœnitentiæ tum homicidio ipſi licet etiam occulto alligata ſemper manſit irregularitas; adeo ut nec qui illam obiiſſet, nec qui iſtud admiſerat, poſſet aut ad Clericatum promoveri, aut in Clericatu manere, aut ad eum revocari, II. l. 1. c. 61. n. 6. 7. 9. 10. 11. 12. Quarumdam tamen hac etiam in re diſpenſationum exempla, n. 14. §. *Publicam*. In Oriente etiamnum iis omnibus, licet occultis, hæret irregularitas peccatis, quibus olim publica pœnitentia indicebatur, II. l. 1. c. 60. n. 13. §. *Quanquam*.

Irregularitas Hæreticorum & Schiſmaticorum.

Per prima quinque ſæcula.

Vetuit Elibertina Synodus venientes ab hæreſi vel promoveri ad Clerum, vel in Clero remanere: idque fuit deinceps alius Eccleſiæ, II. l. 1. c. 62. n. 4. 5. Facilè tamen cum iis diſpenſabatur, qui vel præ ſimplicitate ſibi paſſi fuerant illudi, vel ab ea in quam impegerant hæreſi, pedem ſtatim retulerant. Multa horum exempla, n. 9. 10. Aliter tamen in primis Neſtorii, Eutychetis & Pelagii ſectatoribus, n. 12. Etſi cum aliis difficiliùs diſpenſabatur, diſpenſavit tamen primò Miltiades Papa cum Donatiſtis, eos, exauthorato uno Donato, recipiens cum ordinibus quos extra Eccleſiam ſuſceperant, II. l. 1. c. 62. n. 2. Cum Novatianis poſtea Concilium Nicænum, n. 3. Imò & cum Paulianiſtis, eos jubens rebaptizari quidem, ſed & iis illos permittens ordinibus iterum initiari, quos apud ſuos habuiſſent, ſi haud iis erant indigni, *ibid.* Cum Donatiſtarum infantibus diſpenſari petierunt Epiſcopi Africani à Siricio Papa & Epiſcopo Mediolanenſi, n. 8. Idem poſtea ſuper Donatiſtarum Clericis ad Eccleſiam redire volentibus petierunt ab Anaſtaſio PP. & Epiſcopis Italiæ, n. 1. 6. Vulnus id erat diſciplinæ, ſed ipſo ejus fructu compenſabatur, n. 1. 2. Ad Diaconatum & ſuprà vetabat Concilium III. Carthaginenſe promoveri quemquam antequam omnes domus ſuæ Chriſtianos Catholicos feciſſet, n. 24.

Sexto 7. & 8. ſæculis.

Diſpenſatio cum Schiſmaticis, II. l. 1. c. 63. n. 1. Cum Neſtorianis & Eutychianis, n. 2. 3. Cum Arianis tunc primùm, n. 3. 4. 5. 6. Cum Monothelitis, n. 9. Quare faciliùs ſuper hæreſi quàm ſuper aliis peccatis diſpenſabatur ab Eccleſia, c. 61. n. 1.

Sub Imperio Caroli Magni & ejus familiæ.

Diſpenſatio cum Iconoclaſtis, II. l. 1. c. 63. n. 9. c. 64. n. 1. Græci etſi habent irregulares eos qui ab habita ſemel recta fide in hæreſim labuntur: quos tamen ex avita hæreſi venientes in Eccleſiam recipiunt eorum baptiſma repetendo, aut Chriſmate eos inungendo, illos patiuntur ordinari; ſi jam verò apud ſuos ordinati fuerant, eoſdem iteratò donant ordinibus, quaſi antea invalidis & nullis, c. 64. n. 2. Compluria ab iis rebaptizantur hæreticorum genera, ac proinde nullam iis magis quàm Paganis ipſis recens baptiſmo luſtratis illigant irregularitatem, n. 2.

Poſt annum milleſimum.

Diſpenſatio cum Clericis ab hæreſi redeuntibus, item & cum Schiſmaticis, II. l. 1. c. 65. n. 1. 5. Declaravit Innocentius IV. eos quorum mater vel pater avuſque in hæreſi mortui fuerunt, irregulares fore ad Beneficia: id quod Rota an. 1598. declaravit de iis etiam intelligendum Beneficiis quæ ante lapſum patris matriſve impetraſſent, n. 7. 9. Etſi Canoniſtæ aliqui eos putent irregulares eſſe ad ordines, quorum pater vel mater in hæreſi deceſſerint, licet eorum hæreſi nunquam fuerint afflati; illaque eorum ſententia antiquiori diſciplinæ Eccleſiæ iis magis conſentanea: probabilior tamen eſt oppoſita ſententia, Gallicæque ac Germanicæ diſciplinæ hodiernæ magis eſt conformis, c. 62. n. 24. & c. 65. n. 7.

Irregularitas Bigamorum.

De ea, II. l. 1. c. 78. 80. 81. 83. Vide hîc ſup. tit. *Bigami*.

Irregularitas Clinicorum.

De ea, II. l. 1. c. 88. v. hîc ſup. tit. *Clinici*.

Irregularitas Energumenorum.

De ea, II. l. 1. c. 79. 82. Vide hîc ſuprà tit. *Energumeni*.

Irregularitas Eunuchorum.

De ea, II. l. 1. c. 79. 82. 83. Vide hîc ſuprà tit. *Eunuchi*.

Irregularitas homicidii.

De ea, II. l. 1. c. 68. 70. 71. Vide hîc ſuprà tit. *Homicidium*. Unde illæ jam Clericorum obteſtationes, cùm Judici reos deferunt aut tradunt? II. l. 3. c. 99. n. 3.

Irregularitas ex ignorantia.

De ea, II. l. 1. c. 88. 89. 90. 91. Vide hîc tit. *Clerici*. §. *Clericorum ſcientia*.

Irregularitas Judicum, Curialium, Militum, Servorum.

De ea, II. l. 1. c. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 73. 74. 75. 76. Vide hîc ſingulos hujuſmodi titulos.

Irregularitas Mutilorum.

De ea, II. l. 1. c. 78. 82. 83. Vide hîc infrà tit. *Mutilare*.

Irregularitas Natalium.

De ea, II. l. 1. c. 80. 81. 84. Vide hîc ſup. tit. *Illegitimi*.

Irregularitas Neophytorum.

De ea, II. l. 1. c. 62. 85. 86. 87. Vide hîc inf. tit. *Neophyti*.

Irregularitas obnoxiorum rationibus reddendis.

De ea, II. l. 1. c. 73. 74. Vide hîc ſup. tit. *Curiales*. & inf. tit. *Rationes reddendæ*.

Irregularitas Simoniacorum.

De ea, II. l. 1. c. 65. Vide hîc inf. tit. *Simonia*.

Italia.

Nullam aliam olim habebat Italia Metropolim, quàm Romanam ipſam. Inſtitutæ poſtmodum fuere Mediolanenſis, Ravennas, Siracuſana & Calaritana. Et quidem Mediolanenſis primùm, deinde Ravennas; nonniſi verò tempore Gregorii & ab ipſo Gregorio Siracuſana & Calaritana, III. l. 3. c. 40.

n. 8. 9. Ingens illa, quæ nunc in Neapolitano Regno eſt, Metropoleon & Epiſcopatuum multitudo, profectà magnam partem eſt ex Græcorum æmulatione, civitates illas ſibi ſtrictiùs addictas volentium, I. l. 1. c. 43. n. 12.

Judæi.

Judæos Regno ſuo pellit Dagobertus I. Epiſcoporum hortatu, II. l. 1. c. 37. n. 7. §. *Vocabantur.*

Judices.

Arcentur Judices Ordinibus, ſi capitali ſententia damnarunt quempiam, II. l. 1. c. 66. n. 10. 11. c. 69. n. 1. Judices nec oblata debent munera accipere, III. l. 1. c. 71. n. 1. Eſculenta ſolùm iis & poculenta, & minimi quidem pretii permiſit S. Ludovici Conſtitutio, c. 75. n. 4. §. *Anno.* Quanta eſſet Hiſpanorum olim Epiſcoporum autoritas in Judices, ſuo nempe ut fungerentur iſti officio, nec gravarent quemquam, II. l. 3. c. 89. n. 1. 2. & 3. Epiſcopos volebat Juſtinianus eſſe excubitores ac cenſores Judicum, c. 97. n. 1. Ita quoque Clotarius primus, n. 9. Quam Concilia noluerint Judices Eccleſiaſticos quidquam accipere, III. l. 2. c. 75. n. 5. & 11.

Judicia Eccleſiaſtica.

Cauſæ Eccleſiaſticæ ad tempora uſque Concilii Nicæni in uniuſcujuſque Provinciæ ſuæ Concilio omnes aut pleræque definitæ fuerant. Idque moris deinceps ſervari juſſit idem Concilium. At quòd ex eſſent aliquando quæ non poſſent ita finiri: eaque propter Imperatorem adirent aliqui, duplici cautione uſæ ſunt Synodi Antiochena & Sardicenſis, ne Eccleſiaſticam Regia vel invaderet vel labefactaret autoritas: Antiochena quidem edicens, ut Metropolitanus Provinciæ, in cujus Concilio à ſuis Epiſcopis finiri cauſa non potuerat, vicinarum Provinciarum Epiſcopos invitaret, qui cum iiſdem eam denuo diſceptarent; pœnam depoſitionis iis poſtmodum intentans Clericis, qui ad opem confugerent Imperatoris: Sardicenſis verò ſtatuens, ut qui ſe Concilii Provincialis judicio gravatos ſentirent, aliud à Romano Pontifice judicium expoſcerent; id quod jam olim à Cæciliano Carthaginenſi Primate & Athanaſio Archiepiſcopo Alexandrino factum fuerat, I. l. 1. c. 3. n. 8. & 9. Conſultiùs nihil ſtatui potuit, quàm quod à Synodo Sardicenſi ſtatutum eſt de cauſis ad Romanum Pontificem referendis, dum non poſſent in Provinciis finiri: nec verò ſperari poterat eas aliter plerumque finiendas, c. 7. n. 1. & 2.

Concilium Nicænum duo voluit quotannis in Provinciis ſingulis haberi Concilia: ut ſi ſeu Clerici ſeu Laïci ſe fuiſſe injuriâ damnatos ab Epiſcopo ſuo quererentur, poſſet de eorum cauſa denuo cognoſci, II. l. 1. c. 15. n. 17. 18. At donec plurium illorum Epiſcoporum cogeretur Concilium, voluit Sardicenſis Synodus à ſeu Clerico ſeu Presbytero damnato obtemperari interea judicio ſui Epiſcopi, n. 9. Voluerunt & Africani Epiſcopi, c. 17. n. 1. Sed quòd injuriæ locus eſſe videretur Concilio II. Carthaginenſi, ſi penes unum Epiſcopum eſſet Clericorum ſuorum judicium: ſtatuit non modò poſſe Presbyterum ab Epiſcopo ſuo damnatum vicinos adire Epiſcopos, ut ab ipſis iterum judicetur; ſed & decrevit, ut & antea Concilium I. Carthaginenſe, Diaconi etiam in prima inſtantia judicium nonniſi à tribus Epiſcopis, Presbyteri verò nonniſi à ſex Epiſcopis, & tandem Epiſcopi nonniſi à duodecim Epiſcopis agitari debere, II. l. 1. c. 15. n. 9. 10. c. 17. n. 7. 9. De cæteris quidem Clericis nihil edicit: ſed Synodus III. Carthaginenſis ſtatuit poſſe eorum cauſam ab ipſorum Epiſcopo etiam ſolo cognoſci & finiri, non tamen ſine Cleri ſui conſilio, II. l. 1. c. 15. n. 11. c. 17. n. 9. At ſive iſti inferiores Clerici ab Epiſcopo ſuo damnati fuiſſent, ſive ſuperiores illi alio eo quo dictum eſt modo judicati fuiſſent ac damnati: ſanxit Concilium IV. Carthaginenſe poſſe adhuc eos ſeu ad Primates Provinciarum ſuarum, ſeu ad Africana ipſa Concilia provocare: tantùm ne ad Tranſmarina appellarent, II. l. 1. c. 15. n. 13. 14. Qui tamen interfuerat his duobus ultimis Carthaginenſibus Conciliis Auguſtinus, depoſuit ſolus Xantippum Presbyterum, negavitque ſe judicium ejus commiſiſſe cum quinque aliis ſecum Epiſcopis: conteſtatus item eſt ſe in propoſito iſto perſtiturum de expungendis è Clericorum ſuorum tabula, ſi qui è Seminario ſuo præter ejuſdem Seminarii legem quidquam poſſiderent privatim, etiamſi iſti mille contra eum interpellarent Concilia. Sed ea in re mirandus magis Auguſtinus quàm imitandus, II. l. 1. c. 15. n. 18. 19. Celebris cauſa Apiarii Presbyteri Africani in omnibus Africæ Tribunalibus damnati, & ad Romanum Pontificem appellantis, n. 17. Concilium II. Hiſpalenſe jam dictas Africæ leges innovat, ut Presbyteri Diaconique ſuo non exuantur gradu, niſi in Epiſcoporum cœtu & judicio, II. l. 1. c. 16. n. 12. Id quod & Concilium IV. Toletanum ſupponit. Concilium tamen XI. Toletanum liberam Epiſcopo facit poteſtatem vel illa utendi diſciplina, vel alia illa etiam apud Africanos antiquiori, cauſas Presbyteri vel Diaconi cum ſuo Clero diſceptandi, n. 14.

Concilium III. Aurelianenſe Clericis ab Epiſcopo ſuo damnatis poteſtatem facit ad Concilium Provinciale provocandi, II. l. 1. c. 16. n. 9. Ea in Galliis ſub Imperio Caroli Magni erat diſciplina, ut ſi quis à Metropolitano non poſſet corrigi, tum cum ejus litteris ab accuſatoribus & accuſato Rex adiretur, c. 43. n. 2. De Diacono nonniſi à tribus Epiſcopis deponendo, de Presbytero item nonniſi à ſex Epiſcopis, & de Epiſcopo nonniſi à duodecim Africanum Canonem Triburienſe Concilium confirmavit, II. l. 1. c. 37. n. 9. At ſtatutum eſt poſtea, ut io ſeu Diaconi ſeu Presbyteri cauſa poſſent vel ad Epiſcopum loci ab adjectis Epiſcopis aliis delegari Vicarii loco ipſorum, vel ab Epiſcopo loci aſſumi Abbates aliique Prælati Diœceſeos ſuæ loco Epiſcoporum adſciſcendorum, c. 18. n. 7.

In judiciis difficilioribus abiegabantur rei antiquitus, etiam ab Epiſcopis, ad ſepulcrum S. Felicis Martyris, ut ibi ſe jurejurando purgarent, II. l. 1. c. 15. n. 19. Aliquando etiam Clericorum ſuorum cauſas intricatiores ad Romanum Pontificem referebant, c. 17. n. 7.

Julianus Apoſtata.

Se adhuc juvenem curat cum fratre ſuo Gallo Clericum ordinari, II. l. 1. c. 23. n. 15. c. 27. n. 2.

Juriſdictio Epiſcoporum.

Juriſdictio quam tantopere & tamdiu exercuit Eccleſia in cauſis, unde nata, & qui extincta, II. l. 3. c. 76. n. 5. 6. Quanta cum autoritate, aſſiduitate, pietate litibus ſeu Clericorum, ſeu Laïcorum, quin & infidelium, vacarent Epiſcopi prioribus quinque ſæculis Eccleſiæ, II. l. 3. c. 101. toto, & c. 102. n. 5. 6. Nulla tamen ad hæc adigebantur neceſſitate, c. 101. n. 11. 12. c. 102. n. 3. & 4. Sanxerat Conſtantinus à quoquam poſſe adiri Epiſcopos loco Judicum ſæcularium, eandemque eſſe ſententiæ ipſorum ac ſui ipſius autoritatem. Nec diſſimilia Arcadius & Honorius ſanxere, c. 103. n. 2. 16. Clericum qui non Epiſcopum, ſed Judicem adiret, etiamſi cauſa vinceret, voluit Concilium III. Carthaginenſe aut loco ſuo excidere, aut eo quod in eo judicio fuerat adeptus, c. 102. n. 15. Porrò in judiciis ſuis non rarò verbera reis irrogabant illorum temporum Epiſcopi, nonnunquam etiam exilium & bonorum privationem, n. 19. & 20.

De eadem juriſdictione ab anno 500. ad an. 800.

Arctavit Juſtinianus Epiſcoporum juriſdictionem, etſi longè adhuc minùs quàm poſteriores alii Imperatores, II. l. 3. c. 103. n. 8. Cauſas Laïcorum ſeu cum Monachis, ſeu cum Clericis, juſſit ab Epiſcopo dirimi, non à Judice ſæculari: cauſæ verò Laïcorum cum Laïcis ab eo permittuntur Judici ſæculari, ſed ita ut tamen ſi ſuſpectus ſit Judex Laïco, poſſit iſte Epiſcopum cum eo Judicem implorare; aut ſi Judex quempiam in ſuo judicio læſerit, poſſit iſte ad Epiſcopum recurrere, qui de Judice ipſo cognoſcat, n. 2. 3. 4. 5. 6. Confirmavit & eam Arcadii & Honorii legem, qua poſſent Partes communi conſenſu Epiſcopum adire, à cujus jam ſententia non magis quàm à Præfecti Prætorii poſſent provocare, n. 13. Item & illam Valentiniani & Valentis, qua inſpectioni mercatorum & pretii mercium præficiebantur Epiſcopi, *ibid.* Quanta tum eſſet Patriarcharum Alexandrinorum juriſdictio, n. 20. Eadem ætate in Italia perſonales Clericorum cauſæ judicio Epiſcopali reſervabantur, reales verò quæ illis intentabantur à Laïcis, diſceptabantur apud ſæculares Judices, II. l. 3. c. 104. n. 3. 7. In Gallia eodem pariter ævo vetabatur Clericus Clericum aliò trahere quam ad Epiſcopum, c. 105. n. 6. Imò vel Laïcum ad Laïci judicium inconſulto Epiſcopo trahere, c. 105. n. 5. §. *In Concilio Agathenſi.* Vetabatur item & Laïcus Clericum inconſulto Epiſcopo ad Judicis ſæcularis tribunal trahere *ibid.* §. ſequenti. Non poterat Judex laïcus de Clerici crimine, niſi accerſito in judicium Epiſcopo cognoſcere: nec item alia quàm canonica poterat in iſtum pœna decerni, II. l. 3. c. 105. n. 4. Si Judex abſente Rege iniquam proferebat de quovis ſententiam, poterat in eum Epiſcopus animadvertere, n. 11. §. *Hinc.* In Hiſpania eodem ævo Epiſcopi erant ſimiliter Judicum excubitores, ac iniquas eorum ſententias poterant reſcindere, c. 106. n. 5. Patebat ibidem Epiſcopi juriſdictio in quaſcumque perſonas, n. 1. 2. & 4. Pœnæ quas ſive in Hiſpania, ſive in Italia, ſive in Gallia per eandem ætatem irrogabant Epiſcopi, erant exilium, carceres, in Monaſteria intruſio, flagellatio, mulierum decalvatio, c. 106. n. 7. 8. 9. 10. Per eandem item ætatem, ſive in Oriente, ſive in Occidente non poterant Epiſcoporum crimina niſi ab Epiſcopis cognoſci, II. l. 3. c. 103. n. 6. c. 105. n. 7. c. 106. n. 11. c. 108. n. 3. c. 109. n. 2. 3. 4. *& ſeqq.*

De eadem juriſdict. ſub Imperio Caroli Magni & ejus proſapiæ.

Renovavit Carolus Magnus per omnem ditionem ſuam, id eſt, per omnem ferè Occidentem Conſtantini & poſtea Theodoſii legem, ut poſſent quivis ſeu litis initio ſeu in ejus decurſu cauſas civiles ſuas Epiſcopo committere, II. l. 3. c. 107. n. 1. 2. 5. 6. Si inter ſe litigabant Clerici aut inter ſe Monachi, aut iſti cum illis, quacunque de re, non poterant niſi coram

Epiſcopo, c. 108. n. 2. 10 Si Clerici cum Laicis, ſeu civilis cauſa eſſet ſeu criminalis, non poterant illi iſtos niſi coram Epiſcopo convenire: non poterant item iſti illos in cauſa criminali niſi coram eodem convenire: poterant verò ſi luberet dum cauſa erat civilis, Clericos convenire coram ſæculari Judice, non tamen niſi periito conſcilio Epiſcopi, qui eum non poterat eum denegare, c. 108. n. 2. 4 Sed tandem ad illas Clericorum cum laicis cauſas excogitatum eſt conventus quidam Judicum mixtus: ſcilicet ubi ſedebat quidem cognitor Epiſcopus, ſed laïcis tamen juriſconſultiſſimis & à Rege delectis cinctus, & quidem non in publico judicii loco, ſed in privato, n. 8. Quæ Orientis diſciplina fuerit totâ illâ Carolinæ prolapiæ ætate, c. 107. n. 14. c. 108. n. 11. c. 109. n. 2. 8. 9.

De juriſdictione Epiſcopali in cauſis civilibus Laïcorum poſt annum 1000.

Exempla iſtius juriſdictionis, & variæ ejus vices toto illo tempore uſque ad Franciſci I. tempora, I I. l. 3. c. 110. n. 3 ad n. 10. Videtur ſub eodem Franciſco funditus excidiſſe, n. 9. Qui id ſenſim factum eſt, n. 10. Quàm non debeant Epiſcopi de illo juriſdictionis ſuæ diſpendio dolere, n. 12. Patebat illa juriſdictio in Gallia latiùs quam in Regnis aliis, n. 6. Quantum in Hungaria, n. 11.

De eadem in cauſis Clericorum poſt annum 1000.

Toto ſæculo 11. & 12. cavent Concilia ſeu Provincialia ſeu Generalia, ne Clerici ſeu à Clericis ſeu etiam a laïcis conveniri poſſint, niſi ad Eccleſiæ forum, ſive civiles ſive criminales & perſonales ſint cauſæ, I I. l. 3. c. 112. n. 4. 5. 8. Toto item ſæculo 13. niſi quòd quædam Galliæ Concilia, Burdigalenſe ſcilicet an 1255 & Baiocenſe an 1300. Clericis in quibuſdam caſibus poteſtatem faciunt adeundi Judicis ſæcularis, annuente tamen Epiſcopo, n. 7. Toto item adhuc 14. & 15. ſæculo, n. 9. 10. Cœpit iſthæc Epiſcoporum in Clericos juriſdictio labefactari in Gallia ſub Franciſco I. an. 1539. & amplius adhuc ſub Carolo IX. an. 1566. I I I. l. 3. c. 112. n. 12. Conatus poſteriorum Galliæ Conciliorum ad illam reparandam, n. 14. Eadem olim viguerat in Anglia juriſdictio Epiſcoporum in Clericos, tamque diu tutatus eſt Thomas Cantuarienſis Epiſcopus, Henrici II. Regis iram promeruit, c. 112. n. 4. §. *In Concilio* & c. 113 n. 1. 2 c. 114. n. 1. Quin & eandem poſtea reſtituit idem ipſe Henricus, c. 112. n. 4. §. *Cum.* Eidem juriſdictioni perrexerunt favere etiam uſque ad an. 1463 Reges & Concilia Angliæ, c. 112. n. 8 §. *Anno* 1190 & c. 113 n. 3 ac c. 114. n. 6. Germaniam verò quod attinet, qui tantoperè juriſdictionem Eccleſiæ in Clericos inſectatus eſt Fridericus II. Imperator, quique eo, inter alia, nomine damnatus eſt in Concilio I. Lugdunenſi, eam ipſe priùs ſtabiliverat, I I. l. 3. c. 112. n. 8 & 10. Ipſamque ſtabilivere pariter poſt Fridericum II. Imperium Concilia Germaniæ, adeo ut Moguntinum an. 1549. Concilium anathemate plectat Judicem ſæcularem, qui cauſam vel Clerici vel Eccleſiaſticam quamlibet cognoſcat, c. 113. n. 4. Viguit ſimiliter in Hiſpania eadem juriſdictio, camque adhuc Alfonſus Arragoniæ Rex an. 1429. diplomatibus ſuis confirmavit, n. 5. Nullibi verò illa ſe magis exemit unquam aut ſe hodieque magis exerit quàm in Italia; quanquam certis eam quoad Clericorum genus Concilium Tridentinum circumſcripſit limitibus, I I. l. 3. c. 113. n. 6. 7. & 8. Quibus vel cauſis vel gradibus imminuta aut extincta fuit Eccleſiæ juriſdictio, c. 114. n. 1. 2. & 3. Ut pro illa certatum eſt à Præſulibus ſanctitate & eruditione ſpectatiſſimis, c. 114. n. 4. 6. 7. Ut tamen & ab Epiſcopis ſanctè potuit dimitti, n. 8. Sacri Eccleſiæ fori ſeu juriſdictionis pœnæ erant mulctæ, proſcriptiones bonorum, ſervitus, exilium, carcer, etiam aliquando perpetuus, aliquando item emendæ pecuniariæ. c. 114. n. 9. 11. 12.

Exempla juriſdictionis Epiſcopalis collatæ Capitulis ab Epiſcopis, I I I. l. 1. c. 25. n. 7.

Ivo Carnotenſis Epiſc.

Ivo in carcerem à Vicecomite conjectus populum ſuum abſterruit ab eo quod inierat conſilio, cum armata manu extrahendi, I I. l. 1. c. 75. n. 4. Qua magnanimitate & conſtantia per decem annos iram Philippi Regis ſuſtinuit, I I. l. 3. c. 63. n. 5.

Ius Civile.

Variæ ejus viciſſitudines: ut in Clericis modò approbatum ejus ſtudium, modo improbatum: modò Clericis permiſſum, Monachis negatum, modò Univerſitatibus inhibitum, modò cum laude commendatum; modo ab ipſis etiam Regnis eliminatum. Et quare I I. l. 1. c. 91. n. 14. 15. Ejus Profeſſores olim omnes in Univerſitate Pariſienſi Clericalem vitam profitebantur ac continentiam, nec niſi anno 1552. ab illa ſoluti ſunt lege, n. 16. Juris Civilis Gradibus æquè ac Canonici veniunt ad Beneficia, n. 16.

Juſtinianus.

Ex Imperatoribus primus cœpit exigere aliquid pecuniæ ad electionem Papæ confirmandam: atque ita cum Patriarchalibus aliis Sedibus eum egiſſe veriſimile eſt, I I I. l. 1. c. 56. n. 8. 12.

L

Labor manuum, Vid. *Opus manuum.*

Laborantes.

LAborantes qui & Foſſarii dicebantur, ii erant qui vacabant humandis fidelium corporibus. Eos Epiphanius & Hieronymus habent inter Clericos, I. l. 2. c. 103. n. 16 De his adhuc, tit. *Ordines.*

Laïci.

Laïci toto genere à Clero Hierarchiave Eccleſiaſtica diſtincti, I. l. 2. totis tribus cap. 51. 52. 53.

S. Lanfrancus

Invitus creatur Archiepiſcopus Cantuarienſis, I I. l. 1. c. 34. n. 1. Quantum ab Angliæ Rege ſuſpiceretur. Abſente Rege Regnum adminiſtrabat, I I I. l. 3. c. 24. n. 4.

Laura, v. tit. *Anachoreta.*

Lauriacenſis Eccleſia, v. hic indicem Geograph.

S. Laurentius Juſtinianus.

Laurentii Juſtiniani Venetiarum Epiſcopi humilitas, quæ ejus è contra dignitati augendæ inſervit, I. l. 2. c. 23. n. 2. Ejus paupertas, I I I. l. 3. c. 41. n. 11.

Lector, v. adhuc tit. *Ordines.*

A primis erat Eccleſiæ Græcæ temporibus, I. l. 2. c. 30. n. 2. Item & Latinæ, n. 8. 9. Ejus ordinationem Concilium IV. Carthaginenſe deſcribit, n. 9. Inter quatuor Minores noſtros erat nobiliſſimus, n. 12. & 13. Sacros Codices habebat apud ſe depoſitos, n. 11. Evangelium in Africa legebat, n. 6. Quid à Lectoribus Iſidorus Hiſpalenſis exigat, I. l. 2. c. 31. n. 4. Damnat Trullana Synodus uſum in Armenorum Eccleſias invectum, ſcilicet ut laici, hominesve ab Epiſcopo nunquam detonſi Lectorum vices in Eccleſia implerent, c. 31. n. 4. Uſus alius poſtea irrepſit in Eccleſiam CP. ut pueri veſtibus quidem nigris induti, ſed à parentibus ſolùm tonſi non ab Epiſcopo, Lectores tamen eſſent in Eccleſia, n. 3. Damnavit hunc uſum Synodus VII. generalis, vetuitque alios in Eccleſia legere, quàm creatos ab Epiſcopo Lectores, ſeu ab eo attonſos, c. 31. n. 1. & 3. Firmavit tamen iſta Synodus antiquam conſuetudinem, ut poſſent etiam à Chorepiſcopis creari, n. 1. Item & Abbatibus, ſi modò eſſent Presbyteri, fuiſſentque ab Epiſcopo in Abbates inaugurati, poteſtatem fecit Lectores Monaſterii ſui ex ſuis Monachis impoſitione manuum ordinandi; ut proinde Monaſtica Tonſura non ſufficeret, n. 1. & 2. Sufficeciat tamen primis ſæculis Tonſura Monachalis, ut poſſent in ſuorum Monaſteriorum Eccleſiis Scripturas legere è ſuggeſtu, c. 32. n. 4. Quàm hæc VII. Synodus poteſtatem fecerat Abbatibus Presbyteris & ab Epiſcopo inauguratis Lectores ſibi è Monachis ſuis ordinandi: eandem cum iiſdem conditionibus Innocentius III. ratam habuit & confirmavit in Abbatibus Latinis, I. l. 2. c. 45. n. 1. Fiebat Lector apud Græcos impoſitione manuum: At non alia erat illa manuum impoſitio quàm ipſa capitis eorum per modum crucis attonſio, quæ utique ſine manûs capiti appoſitione fieri nequit, c. 31. n. 3. Lectorum ordo multò frequentiùs quàm tres alii minores conferebantur, quòd teneri adhuc pueri qui Eccleſiaſticam militiam amplexabantur ab unguiculis, poſſent eo faciliùs defungi, c. 32. n. 8.

Legati, Legationes, v. tit. *Apocriſarii*, & [illegible]*elegatio Sedis Apoſtolicæ.*

De Cruce Legatis Apoſtolicis prægeſtanda, v. tit. *Crux Archiepiſcoporum*, in vocabulo *Crux.*

Legationem Apoſtolicam Imperatrix Pulcheria ſuſtinuit & obiit, I. l. 2. c. 108. n. 5. Complura tum genera, tum exempla Legationum Epiſcopis aliiſve per prima quinque Eccleſiæ ſæcula quaquaverſum à Romanis Pontificibus Liberio, Zoſimo, Leone, Gelaſio commiſſarum, I. l. 2. c. 117. n. 2. 2. 3. 4. 6. 8. 10. 13. Unam ex his à Zoſimo in Mauritaniam ſuſcepit & executus eſt Auguſtinus, n. 5. Talem à Damaſo in Orientem decerni Baſilius optavit, n. 9. Hanc jam in Romano Pontifice autoritatem Sardicenſe Concilium agnoverat, n. 10. De his Delegationibus iniquiùs conqueruntur apud Cæleſtinum Africani, I. l. 2. c. 117. n. 21. & c. 118. n. 11. Quando non extraordinaria & plena, ſed ordinaria & arctata erat Delegatio, qui eam obibat, non in primo, ſed in ſecundo, aut etiam aliquantò inferiori loco ſedebat in Conciliis, c. 117. n. 8. 12. Aliquando ad ea etiam legabatur Epiſcopus, quæ ipſius alioqui erant, nec ejus ſuperabant poteſtatem; eratque fiebat ei autoritatis accumulatio, n. 1.

Varia Legationum in omnes Orbis partes à Clodovæi temporibus exempla, I. l. 2. c. 118. Hæ ut proſperè cederent, curabat Gregorius, ut tum à Regibus, tum ab Epiſcopis eas ipſe rogaretur decernendas, c. 118. n. 1. 2. 3. 4. Ita factitabatur

AAaaa ij

ab aliis Pontificibus Romanis, vixque ullus ab iis mittebatur Legatus, niſi vel prævus precibus, vel prævio conſenſu Principum & Epiſcoporum, n. 6. 8. 9. 16. Epiſcopus Arelatenſis erat inſtar perpetui & ordinarii in Galliis Legati, n. 5. 6. Inter varias Romanorum Pontificum ad Generalia Concilia Legationes, nulla ſplendidior, uſque Pontificibus honorificentior, quàm quæ ab iis ad VI. Concilium Generale decreta fuit, n. 15.

Poſt annum Chriſti milleſimum longè frequentiores adhuc fuere Legationes Romanorum Pontificum, eò quòd ſimonia & incontinentia per totum ferè Clerum Occidentis graſſaretur, I. l. 2. c. 119. n. 1. Et quòd tum temporis jam cœpiſſent Romani Pontifices dare Mandata & Reſervationes Beneficiorum Eccleſiaſtici Patronatûs. Eodem jure uſi ſunt Legati; adeo ut etiam nondum vacantia reſervarent ſibi Beneficia, II. l. 1. c. 52. n. 2. 5. & 7. Idque jam in jus commune tranſierat Innocentii III. tempore, n. 7. Solis porro Legatis à latere jus illud convenit Beneficia conferendi, n. 3. Et quidem ea ſolum quæ ſunt Eccleſiaſtici Patronatûs, n. 4. Querelæ S. Bernardi, Anglorum & Germanorum adversùs Legatos, II. l. 1. c. 52. n. 1. 4. 5. Aliæ adhuc Bernardi querelæ, III. l. 1. c. 75. n. 9. Laudes è contra ab eo Legatis aliis impenſæ, n. 8. Legatorum quorumdam avaritia, violentia, cupido, quarum adhuc exempla nonnulla referuntur, & quæ in Anglia præſertim ſeſe exeruere, præſtiterunt, ut tandem Anglorum Reges id obtinuerint privilegii, ut nullus iis deinceps Legatus niſi ipſo Rege petente mitteretur, I. l. 2. c. 119. n. 2. 3. 4. Tranſiit poſtmodum id privilegii & ad alios Reges, n. 5. 6. 7. Eo utitur Gallia, ubi & prætereà, quod jam antea ſolebant Hiſpani, facultates Legatorum & Nunciorum à Magiſtratu ipſo examinantur: id quod temporibus Ludovici XI. cœptum eſt, n. 6. 7. 8. Aliæ ſuper Legatis cautiones Gallicæ, II. l. 1. c. 52. n. 6. Nonnullis Regibus credita eſt Apoſtolicæ Sedis Legatio, I. l. 2. c. 119. n. 5. Honores qui Legatis à pluribus Regibus habiti ſunt, n. 9. Perſtringuntur quæ ſunt jure novo facultates Legatorum: ſunt autem earum pleræque jam obſoletæ, n. 10. Origo Legationum ordinariarum, II. l. 3. c. 39. n. 10. Legationes obedientiæ, ſeu quibus fidem ac obedientiam ſuam Romano Pontifici novo profitentur, ſæculo undecimo videntur inductæ, *ibid.* §. *Quod.* Legatio Avenionenſis cœpta quando Romani Pontifices qui Avenione ſederunt, cœpere Romam regredi, proindeque ſub Gregorio XI. Videlicet eorum erat Avenionenſis & Venaiſſinus Comitatus, cumque à Joanna Regina emerant, II. l. 1. c. 52. n. 8.

Legationum genus aliud.

Legationes obiri poſſunt item ab Epiſcopis pro privatarum ſuarum Eccleſiarum vel vicinarum neceſſitatibus, pro privatorum etiam quandoque hominum ærumnis, pro univerſalis Eccleſiæ utilitatibus, pro Imperio, &c. Plurima exempla ſuſceptarum hujuſmodi Legationum à ſanctiſſimis Epiſcopis per prima quinque Eccleſiæ ſæcula. II. l. 3. c. 36. Obſervationes in illas Legationes, eod. c. 36. n. 12. & 13. Alia item exempla ſeu Epiſcoporum, ſeu etiam Romanorum Pontificum Legationes ſuſcipientium pro Eccleſiæ utilitatibus, & pro rebus etiam quandoque temporalibus, c. 37. n. 14. 15. De iiſdem ſub Imperio Caroli Magni, c. 38. n. 10. §. *Quanquam*, & n. 11. De iiſdem rurſus ab anno 1000. c. 39. n. 8. 9. 10.

Liberatus.

Exponitur Liberati locus de Epiſcopi Alexandrini vel erratione vel inſtallat[illegible] I. l. 1. c. 51. n. 6. 7.

Liberti.

De Libertis Eccleſiæ, III. l. 2. c. 25. n. 10. c. 42. n. 3. 5.

Lingua.

Slavis nuper converſis Joannes VIII. conceſſit, ut Officia & Miſſam linguâ ſuâ celebrarent, modò Evangelium Latinâ antè quàm illâ legeretur linguâ, I. l. 2. c. 82. n. 1. Cur non id paſſim Eccleſia concedat, n. 2. Sua utuntur Syri & Armeni, n. 10.

Linteamina.

Corporalia jubet Salmuricenſe Concilium ablui à Preſbytero vel Diacono indutis ſacris veſtibus lineis, linteaminaque ſanctis altaribus ſacrata non elui, niſi à pia virgine, aut honeſtiſſimis moribus matrona, I. l. 2. c. 6. n. 9.

Lites, v. adhuc tit. *Clerus*, §. *Clericus qua illicita.*

Perfectus quiſquis eſt, non litigat unquam, ne ſua quidem ut repetat, II. l. 3. c. 102. n. 14. 17. c. 103. n. 16. Nunquam tamen ſuaſit Clericis vel Monachis Gregorius, ut res ſuas temporales ſinerent potiùs eripi & perire, quàm ut eas judicio defenderent, c. 104. n. 5. 6. Lites iis licitas exiſtimarunt Anſelmus, Petrus Abbas Cluniacenſis, Gratianus, S. Thomas, S. Bonaventura, & Joannes XXII. Papa, c. 111. n. 1. 4. 7. 12. Alii optarunt ut nequidem ſibi ablata repeterent Monachi, vel nonniſi coram arbitris, vel tandem Epiſcopum commonefacerent, aut rem totam ejus arbitrio permitterent finiendam. Fusè hæc exemplis illuſtrantur, eod. c. 111. n. 5. 3. & ſeqq. Statuit omnino Concilium IV. Carthaginenſe, ut Epiſcopus ne provocatus quidem litiget pro rebus tranſitoriis, III. l. 1. c. 16. n. 3. Idem Concilium monet Laicos ut in litibus ſuis Epiſcopos adeant, non autem Judices ſæculares: plectantur verò excommunicatione ſi judices adeant alterius fidei, II. l. 3. c. 102. n. 15. Lites quas componebat Ambroſius, n. 8. 9. 10.

Litteræ humaniores.

Multa de iis II. l. 1. c. 92. V. adhuc tit. *Schola.* Quàm Epiſcopum dedeceat earum ſtudium, II. l. 1. c. 89. n. 4. c. 92. n. 8. c. 95. n. 4. Origeni nocuere, c. 92. n. 1. Eas in junioribus tanquam ex neceſſitate tolerabat Hieronymus, n. 7. 8. Se in iis inſtitutum gemuit Auguſtinus, n. 11. Sua tamen illis eſt utilitas, c. 92. n. 11. c. 93. n. 7. 8. c. 95. n. 8. 11. c. 96. n. 1. c. 98. n. 4. 5. A Conciliis etiam commendabantur, c. 98. n. 1. 4. Tempore Roberti Regis ſoli Clerici litteris operam dabant, II. l. 3. c. 84. n. 1. Quamquam & horum erat quoque tum ſtupenda imperitia: adeo ut multi nec pertiè poſſent legere, n. 2.

Litteræ Eccleſiaſticæ.

Litteræ dimiſſoriæ, v. tit. *Dimiſſoriæ litteræ*, Communicatoriæ litteræ. Has Synodus Eliberina meminit, I. l. 1. c. 40. n. 7. Sine Litteris Arelatenſis Epiſcopi quemquam Zoſimus Papa vetat è Gallia exire, n. 12. Clericos è Provincia ſine Metropolitæ Litteris exire Hilarius Papa prohibet, n. 14. Olim ipſi etiam Galliarum Epiſcopi non poterant per Gallicanas Provincias iter facere abſque Litteris formatis. Dabantur iſtæ à Metropolitis. Earum autem uſum ſuſtulit Concilium II. Vaſionenſe, eò quòd ſibi jam ſatis noti invicem eſſent Epiſcopi Galliarum, n. 16. Eandem ob cauſam has ab Epiſcopis Africanis deferri vult olim Synodus III. Carthaginenſis, cùm trans mare proficiſcebantur, n. 17. Litteræ quas Patriarchæ, Exarchi, Primates dirigebant ad Romanum Pontificem poſt electionem ſuam, non pertinebant ad electionis ſuæ confirmationem ab eo flagitandam, ſed communionis erant vinculum, II. l. 2. c. 8. n. 11. Litteræ teſtimoniales: Quid fas vel nefas ſit aut fuerit olim Epiſcopo aut Miniſtris ejus exigere pro teſtimonialibus Ordinum litteris, III. l. 1. c. 60. n. 7. 9. & c. 61.

Lobienſes Abbates, v. Indic. Geograph.

Locus.

Locum & ordinem ſuum in Clero quiſque cum pietate ſervare poteſt ac debet: ſecuſque facientibus S. Leo ſuccenſuit, I. l. 2. c. 3. n. 7. 8. Quod jubet Leo, jubet & Gelaſius, & Concilium II. Milevitanum. Locus verò iſte & ordo ab ordinationis ævo petebatur, n. 10. V. tit. *Clerici.* §. *De conſeſſu Clericorum.*

Londinenſis Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Lucernarium, v. tit. *Officium divinum*, §. *Veſpera.*

Lucenſis Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Ludi.

Ludos Gladiatorum Conſtantinus & Conſtantius prohibuerat; ſuſtulit verò prorſus Honorius ob occiſum ab iis Monachum Telemachum, dum eos in Romano ſtadio pugnantes vellet divellere, III. l. 3. c. 42. n. 17. Ludos Circenſes cùm antea deperiſſet Valentinianus junior, poſteà penè obliteravit, *ibid.* Alea ludere ſtrictiſſimè vetantur Clerici, immo Laïci, c. 43. n. 1. 2. 3. c. 45. n. 2. 5. De Clericis rurſus c. 46. n. 1. uſque ad n. 7. Ludum prorſus omnem Clericis Syneſius putabat illicitum, c. 43. n. 3. Ac Petrus Damiani, n. 3. Ne Scachos quidem iſte iis concedit, nec Biterrenſe an. 1255. Concilium, nec Senonenſe an. 1485. nec I. Mediolanenſe, III. l. 3. c. 46. n. 1. 2. 3. 4. Scachos tamen eis permittit Mexicanum an. 1585. Concilium, modò non publicè, modò non cum fœminis, modo intercedente modica ſolum pecunia, n. 6. Chartas pictaſve pagellas diſertè Clericis inhibent Concilia Bituricenſe an. 1584. Aquenſe an. 1585. Avenionenſe an. 1594. Addit Burdigalenſe an. 1583. *ſive publicè ſive privatim.* Apponit duntaxat Narbonenſe an. 1609. *præſertim publicè*, III. l. 3. c. 46. n. 5. 7. Taxillos publicè & occultè Toletanum an. 1473. Concilium Clericis inhibet, n. 11. Globos qui malleis ligneis impelluntur, & follis ludum ſeu pilæ majoris inhibet iis Concilium I. Mediolanenſe, ſola illis ſervata pilâ minore, modò ne publicè nec cum pecunia, n. 4. Pilam autem iis permittit citatum jam Mexicanum, modò vel non publicè, vel non ſive cum Sæcularibus privatim, vel coram Sæcularibus: globos item ligneos iis permittit modò non publicè, n. 6. Si ludeos quis Clericus ullo interdictorum ludorum genere pecuniam pauperibus nutriendis dicatam amittit: eam Remenſe an. 1583. Concilium jubet ab illo reſtitui qui ipſam lucratus fuerit, c. 46. n. 5.

Ludovicus Pius.

Ludovicus Pius ſubit pœnitentiam publicam, II. l. 1. c. 28. n. 3. Ejus clementia in eos qui in ipſum conjuraſſent, c. 28. n. 6. c. 72. n. 9. Ejus eruditio & in Scholas amor, c. 97. n. 4. 5.

Ludovicus

Digitized by Google

Ludovicus VII.

Ludovicus VII. rejicit oblatam ſibi à Romano Pontifice poteſt. tem conferendi primatu ſingularum Regni ſui Cathedralium Præbendam, II. l. 1. c. 54. n. 6. Ejus controverſia cum Innocentio II. propter electum & conſecratum ab illo Epiſcopum Bituricenſem, II. l. 2. c. 32. n. 11.

Ludovicus VIII.

Ludovicus VIII. S. Ludovici parens teſtamenti ſui tabulis conſtituit, ut filiorum ſuorum quintus & reliqui deinceps Clerici fierent, II. l. 1. c. 56. n. 1.

S. Ludovicus.

Egregia ejus pietas. In divinis Officiis tum diurnis tum nocturnis audiendis vel recitandis ejus aſſiduitas, item & ſororis ejus Iſabellæ, I. l. 2. c. 87. n. 1. 2. 3. 6. Ejus in diſpenſandis Beneficiis cautio, II. l. 1. c. 40. n. 13. § *Venio.* & c. 53. n. 7. Egregia ejus verba ſuper ſua olim captivitate, adverſoque ſuo contra Saracenos bello, III. l. 1. c. 41. n. 11. Dubiæ eſt fidei quæ ejus nomine circumfertur Sanctio Pragmatica, II. l. 1. c. 33. n. 4. & III. l. 1. c. 43. n. 17.

Lugdunenſis Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Lundenſis Primatus, v. Ind. Geograph.

Lyricen.

Lyricen quidam in Dania chordarum ſuarum pulſu & concentu terrifico, quos volebat, in furorem convertebat, I. l. 2. c. 16. n. 1. §. *Hic.*

M

Macedonius Epiſcopus CP.

SUam ſibi maluit extorqueri dignitatem ac Sedem, quàm chartam, olim Euphemio deceſſori ſuo datam ab Anaſtaſio Imperatore, qua ſervandam à ſe fidem Catholicam juraverat, II. l. 1. c. 47. n. 1.

S. Macrina.

S. Macrina Gregorii Nyſſeni & Baſilii ſoror, poſt illum defunctum cui ſolùm deſponſata fuerat, noluit alteri nubere: illi adhuc ſervandam à ſe fidem dicens, quem adhuc vivere fides eam doceret, II. l. 1. c. 72. n. 10.

Magdeburgenſis Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Magelonenſis Eccleſia, v. in ind. Geograph. tit. *Monſpeſſulana Eccleſia.*

S. Malachias Epiſcopus.

S. Malachiæ Armachani in Hibernia Epiſcopi quæ vivendi ratio, III. l. 3. c. 41. n. 12.

Manſionarii.

Iidem erant ac Cuſtodes Æditui ve Eccleſiarum. Aliquando Preſbyteri hoc functi ſunt munere, & quidem apud Græcos ſæpe, I. l. 2. c. 103. n. 15. Id nominis poſt annum milleſimum legimus tributum inferioribus Chori Beneficiariis, I. l. 3. c. 70. n. 11.

Marcellus II. Papa.

Quàm fuit à ditandis parentibus alienus, III. l. 2. c. 46 n. 14

Maronita, v. Indic. Geograph.

S. Martinus.

Profectio ejus tum ad Valentinianum Imperatorem tum ad Maximum item Imper. II. l. 3. c. 36 n. 6. 7. Cur à communione cum Ithacianis tantoperè alienus, II. l. 1 c. 66 n. 19. Ejus magnanimitas in Maximi Aula, II. l. 3. c. 58 n. 3. Ejus habitus & inceſſus, c. 77. n. 7. Diem obiit Diœceſim ſuam viſitando, *ibid.* In quadam aliquando equorum lue clavès Eccleſiæ ſancti Martini equis injiciebantur, tumque ex iis ſanabantur qui lue illa correpti erant, ab ea verò ſervabantur qui needum ægrotabant, III. l. 1. c. 6. n. 6. In S. Martini Eccleſia Canonici olim & Theſaurarii fuere Comites Andium, Canonici item & Abbates Reges noſtri, I. l. 3. c. 64. n. 2. 4. 10. Item & ejuſdem Canonici fuere Epiſcopi Cenomanenſes & Pictavienſes, & Archiepiſcopi Senonenſes & Bituricenſes, n. 5. 10. Undecimo ſæculo omnes ejus Præbendæ promiſcuales erant. Id vitii Urbanus II. ſuſtulit, II. l. 1. c. 50. n. 4.

Martinus IV.

Quàm à ditandis parentibus alienus, III. l. 2. c. 46. n. 14.

Martyres.

Vindictam de morte Martyribus illata ſumi ab Imperatoribus nolebant ſancti Patres, etſi improborum volebant ab iis furorem coërceri, II. l. 1. c. 66. n. 20. 21. Gangrenſis Synodus communione fidelium ejicit eos qui averſabantur ſepulchra Martyrum & ſacrificium ſolitum ad ea fieri, I. l. 2. c. 91. n. 3. Memorat Concilium Calchedonenſe multas Martyrum Memorias ſeu Capellas Martyriave, quibus Clerici per ſuam ordinationem addicerentur, n. 4. 5. 6. Dicebantur & Baſilicæ Martyrum, n. 12. & 13. Amabant in iis ſepeliri fideles, ſperantes ſibi fructum ex Sacrificiis quæ ibi offerebantur; hocque eorum ſtudium approbat Auguſtinus, n. 18. Super oſſa Petri & Pauli Romanus Pontifex Sacrificium offerebat, hincque contra Vigilantium Hieronymus argumentatur, I. l. 2. c. 91. n. 15. Totius orbis Epiſcopi Baſilicas Martyrum venerationis cauſa ex eodem Hieronymo ingrediebantur, *ibid.* Baſilicæ illæ Martyrum vocabantur adhuc Cœmeteria, n. 11. 12. 13. Clerici Baſilicis illis Martyrum addicti vocabantur Cuſtodes Confeſſionis, n. 2. Et Martyrarii, c. 94. n. 1. Ibi divina decantabant Officia, n. 2.

Martyrologium

Martyrologium tempore Gregorii Romæ legebatur in Eccleſia, ſed ita ut tamen in eo nomen ſolùm locus & dies paſſionis poneretur, non verò qualiter quis paſſus fuerat, I. l. 2. c. 77. n. 8.

Matricula

Matricula olim tum ipſum Canonem ſeu Catalogum ſignificabat Canonicorum Clericorumve ex Eccleſiæ ſtipendiis alendorum, tum ipſum Eccleſiæ ærarium fundoſve ac reditus ex quibus talia conſlabantur ſtipendia, I. l. 3. c. 8. n. 7. Matriculæ etiam, vel mulieres de Matriculis dicebantur olim mulieres egenæ quæ Canoni Eccleſiæ inſcribebantur, ejuſdem Eccleſiæ ſumptibus alendæ, III. l. 3. c. 29. n. 21.

Matricularii.

Qui nunc Matricularii dicuntur Eccleſiarum, & ea qua videmus, pollent autoritate, ſæculo ſuperiori vocabantur Campanarii, quòd tintinnabula pulſarent, dicebantur item & Cuſtodes Eccleſiarum, quòd eas, veſtes & lampadas cuſtodirent. Jubebantur aſſiſtere ad altare defectu reſpondentis, barbam non alere, ac in Eccleſia ſuperpelliceo ſemper induti cùm ſuo fungerentur miniſterio, I. l. 2. c. 33. n. 14. 15. Ex iis erant alii Preſbyteri, alii Clerici, alii Laïci, n. 15. Erant iſta, ſive Officia dicas, ſive Beneficia, collationis Epiſcoporum, Parochorum, aliorumve Clericorum, n. 16. Quandonam & quare laici, quales modò ſunt, cœpere Matriculariorum munus ſubire, v. tit. *Reparationes Eccleſiæ.* Anno 1304. Trecenſis Eccleſiæ quatuor erant Matricularii laici, qui per vices hebdomada quiſque ſua noctem in Eccleſia traducebant excubiarum more, III. l. 2. c. 36. n. 5. § *Commemorantur*

Matrimonium, v. tit. *Nuptiæ.*

Matrimonium etiam conſummatum ſolvitur apud Græcos, ſi maritus fiat Monachus, poteſtque tum uxor alias inire nuptias. Non ita verò ſi maritus fiat Epiſcopus. Ex quo enim illa conſentit eum fieri Epiſcopum, ſe conſentit radi & in Monaſterium abdi, II. l. 1. c. 81. n. 10. Paſchalis II. creditur aperuiſſe primus januam diſpenſationi inter conſanguineos, ſcilicet in gratiam Philippi I. Franciæ Regis, qui Bertradam duxerat, nec adduci potuerat ut ab ea divelleretur. Eoque facto diſpenſationes iſtæ mirum in modum increbuere, II. l. 3. c. 29. n. 10. Innocentius III. alterò pòſt ſæculo voluit Othonem IV. Imperatorem ducere uxorem filiam Philippi in Imperio æmuli, ad viam paci muniendam: id quod cùm fieri non poſſet ſine diſpenſatione, eam quidem annuit Innocentius, ſed eam veluti emit Abbas Morimundus nomine Abbatum omnium Cluniacenſium & Ciſtercienſium pœnitentiis omnium utriuſque illius Ordinis Religioſorum, ipſumque Othonem impulit Innocentius ad expeditionem ſacram in Palæſtinam, II. l. 3. c. 29. n. 10. Non admodum tamen ægrè idem Innocentius cum Nivernenſi Comite & ejus conjuge, qui quarto gradu matrimonium contraxerant, diſpenſavit, c. 18. n. 2. in fine. Primus omnium Martinus V. conceſſit Fuxio Comiti, ut ſororem prioris ſuæ conjugis duceret graviſſimis de cauſis, n. 10.

Matthæus Paris, & Matth. Vueſtmonaſterienſis.

Matthæi Paris Sant-Albanenſis Monachi, & Matthæi item Vueſtmonaſterienſis in Romanos Pontifices maledicentia carpitur, III. l. 1. c. 41. n. 11. 12. c. 43. n. 2. Carpitur item & Matthæi Paris maledicentia in S. Ludovicum, c. 43. n. 6.

Mauritius Imperator

Mauritii de Monachis & Clericis legem Gregorius partim laudat, temperat partim, I. l. 3. c. 61. n. 10. 11. 13. II. l. 1. c. 23. n. 8. 10. c. 67. n. 9. 10. 11. 13.

S. Medardus.

Medardus everſa ab Infidelibus urbe Veromanduorum Sanquintinæ, cujus erat Epiſcopus, Sedem ſuam tranſtulit Noviodunum, ubi & Tornacenſis Epiſcopus electus eſt. Eoque ex tempore per ſexcentos & amplius annos unus fuit harum duarum Eccleſiarum Epiſcopus, neutrâ tamen Sede quidquam detrimenti in juribus ſuis paſſâ: factaque eſt illa conjunctio aſſenſu Romani Pontificis, Metropolitani & Comprovincialium Epiſcoporum, I. l. 1. c. 55. n. 2. De iſtius utriuſque Epiſcopatus facta tandem diviſione, c. 57. n. 2. 3.

S. Medericus.

Jam ante annum 1200. Eccleſia S. Mederici Pariſiis à duobus Parochis regebatur, II. l. 3. c. 9. n. 8

Medicina.

Cogunt Eccleſiam ex Auguſtino multas invenire medicinas multorum experimenta malorum, II. l. 1. c. 56. n. 15. Variæ

viciſſitudines medicinæ: ut modò in pretio fuit ſanctiſſimis quibuſque viris, etiam Epiſcopis ac Monachis, modò ſtudium ejus ſolis negatum Monachis, Clericis permiſſum, modò ad inferiores Clericos coarctatum, II. l. 2. c. 92. n. 15. §. Jam, & n. 16. Omnes ejus olim Profeſſores in univerſitate Pariſienſi profitebantur vitam Clericalem ac continentium, à qua tandem lege an. 1452. exempti ſunt, n 16. Ejus Gradibus æquè ac Theologiæ venitur ad Beneficia, ibid. Medicinâ Presbyteri & Diaconi in Oriente ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis prohibiti, III. l. 3. c. 29. n. 8 10. Clericos ſimiliter omnes Sacris initiatos Mediolanenſe I. ſub S. Carolo Concilium Medicinâ prohibet, c. 21. n. 3 Prohibuiſſet & Bernardus, n. 5. Concilium Remenſe an. 1131. & II. Lateranenſe Medicinâ prohibent Monachos & Canonicos Regulares, ſed eas ob rationes, quæ Clericos omnes æquè reſpiciant, III. l. 3. c. 22. n. 2. Concilium IV. Lateranenſe Subdiaconos & ſuperiores Clericos vetat chirurgiæ vacare, quæ ferrum & ignem adhibeat, n. 2.

Mediolanenſis Eccleſia, v. indic. Geograph.

Melchitæ.

Melchitæ, ſeu Imperiales, ab Eutychianis vocati ſunt ii, qui fidem Concilii Calchedonenſis in Oriente ſecuti ſunt, I. l. 1. c. 16. n. 9.

Menſa.

Menſæ ſuæ olim quidpiam ſemper legi curabant Epiſcopi, III. l. 3. c. 38. n. 5. 6. 10. 11. c. 41. n. 16. c 47. n. 5 6. 15. c. 48. n. 1. 11. Quin & Caroli Magni & Imperatorum Græcorum menſæ lectio adhibebatur, c 48. n. 11. In menſa Epiſcoporum & Clericorum quanta debeat eſſe moderatio & temperantia oſtenditur ex omnibus hue uſque Conciliis & Patribus, III l. 3. c 34 uſque ad c. 45. c. item 48. n. 1. Multiplex conſeſſus menſæ Regum noſtrorum deſcribitur, II. l. 3. c. 64. n. 7.

Mercatores.

Quàm ægrè ex S. Leone poſſint ab omni culpa eſſe immunes, III. l. 1. c. 66. n. 25. c. 75. n. 2. 6. c. 76. n. 10

Metatus

Jure Metatûs aut Giſtii intelligitur ipſa hoſpitalitas, qua ſub Imperio Caroli Magni neceſſe erat excipi ac procurari ſeu nutriri ab Epiſcopis, Abbatibus, vel aliis, Reges, eorum conſanguineos, Officiales Palatinos, ac Legatos ad Reges vel à Regibus ultro citroque commeantes, III. l. 1. c. 59. toto. Diſcrimen metatûs iſtius Eccleſiaſtici à metatu Romano, ſeu metatu Legum Romanarum, c 48. n. 1. 2. 3 10. Juri metatûs non ſoli ſubdebantur Epiſcopi aut Abbates, ſed & Comites & Civitates: nec tamen omnes vel Epiſcopi, vel Abbates, vel Civitates, ſed ii ſolùm, ut videtur, quibus erant feuda Regia, c. 48. n 3. 8 9. Perdiu viguit adhuc id juris ſub tertia Regum Francorum proſapia, c 59. n. 15. c. 48 n. 3. 8. Vigebat & in Germania ſub eadem proſapia: eoque in Italia etiam utebantur Germaniæ Imperatores, c. 48, n. 5. Et ante ipſos in Italia quoque, imò tanquam ex antiqua conſuetudine, Berengarius Imperator, c 48. n. 9. Pecuniis aliquando redimebatur. Hinc eo Reges & Imperatores in Eccleſias abſtinuere, poſtquam Decimæ & Dona gratuita accepere, III. l. 1. c. 48 n. 11. Comprimendi fuerunt aliquando in Hibernia & in Gallia ipſi Magnates, qui jus ſimile in Eccleſias & in Cœnobia volebant ſibi ſumere, n. 6. 9. Suum eſt, & quidem æquum, Epiſcopis ipſis jus metatûs & procurationis apud Parochos, cum ſuam luſtrant Diœceſim: ex eo natum, quòd pleraſque ipſi condiderint ac dotaverint Parochias, aſſignatâ eis decimarum & rerum temporalium agrorumque portione, n. 4

Metenſis Eccleſia, v Ind Geograph.

Metropoles & Metropolitani, v. tit. *Archiepiſcopi.*

Verſatur id argumenti I. l. 1. à c. 39. ad c. 49.

Ut civitas quæ Metropolis civilis erat uniuſcujuſque Provinciæ, cæterarum ejuſdem Provinciæ urbium erat caput: ſic qui Epiſcopus illi præerat civitati, cæterorum in eadem Provincia caput ac Præſes erat Epiſcoporum, I. l. 1. c. 3 n. 2. Ipſe tamen pro illorum temporum modeſtia non alio quàm Epiſcopi inſigniebatur nomine, niſi quòd, ut à cæteris diſtinguendus erat, appellabatur tum primus Epiſcopus, tum primæ Sedis primæve Cathedræ Epiſcopus, tum Metropoleos Epiſcopus: cœpit tamen poſtmodum appellari Metropolita, hocque nomen, quippe ſimplicitatis ac modeſtiæ plenum, primum omnium acceſſit Epiſcopali, n. 1. & 4. Nulla iſtius nominis antiquior extat memoria, quàm in Conciliis Laodiceno, Nicæno & Antiocheno, n. 4. 5. 7. & 8 Etſi plures poſtmodum in Antiochenæ Eccleſiæ tractu, plures item in Alexandrinæ, & plures ſimiliter in Romanæ, inſtituti fuerint Metropolitæ: initio tamen haud alii tribus illis in tractibus erant dicebanturve Metropolitæ, quàm Romanus, Alexandrinus Antiochenuſque Præſules. Ex quo factum eſt, ut ſicut antea quiſque eorum pro jure illo Metropolitico, ſingulos tractûs illius ſui Metropolitici Epiſcopos ordinabat; ita eos etiam poſtquam in eo paſſi ſunt Metropolitas inſtitui, perrexerit ordinare: id quod & ſexto ipſo Canone Nicæno firmatum eſt, I. l. 1. c. 3. n 4 & 5. V. hic ſup. tit. *Epiſcopi*, §. *De Epiſcoporum conſecratione.* Cumque Metropolitæ nomen iis hæſerit Epiſcopis, qui alios ſub ſe habebant Epiſcopos: ii qui ſub ſe Metropolitas etiam habebant, dici cœperunt Archiepiſcopi, c. 19 n. 1. Quod Archiepiſcopi nomen media ætate Græca Metropolitanis illis honorariis hic paulò infrà memorandis, & nullos ſub ſe Epiſcopos habentibus illigatum eſt. Metropoles antiquiſſimæ ante converſos ad fidem Imperatores inſtitutæ ſunt: plures verò poſtea fieri neceſſitas poſtulavit, I. l. 1. c. 41 n. 1. Perpaucæ fuerunt per tria prima ſæcula, excreviteque in dies earum numerus, prout longo temporum lapſu novæ factæ ſunt Provinciæ, c 39 n. 11. Scilicet quòd Metropoles Eccleſiæ civilibus Metropolibus eſſent affixæ, non ſaltem quidem aliquo ſæculi, ſed quia inde faciliùs in reliquas urbes Evangelium diſſeminatum iri ſpes erat, c. 41. n 2. Quodque juſſiſſent Apoſtolici, Nicæni & Antiocheni Canones unamquamque Provinciam ſuum habere Metropolitanum, à quo regeretur: hinc dum Principes aut Imperatores unam Provinciam in duas ſcindebant: Epiſcopus novellæ illius Metropoleos civilis, novum ſe vulgo contendebat eſſe ejuſdem novellæ illius Provinciæ Metropolitanum, I. l. 1 c. 39. n 2. Id tamen vulgò Eccleſiæ non attendebat, quoadque poterat, nolebat illa Eccleſias à primæva ſui diſpoſitione & politia recedere. Sic Innocentius edicit, n. 4 Hinc etſi novos iſtiuſmodi Metropolitas patitur Synodus Calchedonenſis Metropolitanorum honoribus gaudere, vult tamen eos antiquo ſuo Metropolitano ſubeſſe, n. 5. 6. 8 Quin & ipſi Imperatores, dum civitatem aliquam in Metropolin novam erigebant, ſeu ipſa Provinciæ unius in duas Provincias diviſione, ſeu abſque iſtiuſmodi diviſione, incumbebant ſolùm in illius Epiſcopum honoribus Metropoliticis decorandum: eum verò haud nova augebant juriſdictione, nec prioris Metropolitæ ſui eximebatur juriſdictioni. Sicut è contra cum duas Provincias civiles in unam conſlabant, neutrius tamen Eccleſiaſticæ Metropoleos ſtatum immutabant, n. 8. & 9. Poſteriora verò Græcorum Concilia Imperatoribus ſuis omnem tribuunt autoritatem novas per ſeſe Metropoles erigendi, c. 43 n 11.

In Occidente olim nunquam interpoſita fuit Imperatorum autoritas ad novas Metropoles inſtituendas, idque propter Sedis ipſius Apoſtolicæ præſentiam & ſplendorem, I. l. 1. c. 39. n. 11. Ut verò plura tandem ex Romano Imperio dilacerato facta ſunt Regna, non ſola jam Eccleſiaſticorum Principum in Metropolibus per novas illas Provincias inſtituendis interpoſita eſt autoritas, c. 41. n. 1. Imò in novarum Metropoleon erectione primas aliquando tenere viſi ſunt Principes, quanquam nomine tenus, quod ſcilicet ab ipſis executio & perſæpè earum fundatio dotatioque proficiſceretur, c. 43. n. 8. Re autem vera erigebantur Romani Pontificis autoritate, fatentibus idipſum Metropolitis, c. 43 n. 6 7 8. & c. 44. n. 1. Sicut & cum novæ à Romanis Pontificibus erigebantur Metropoles, interveniebat conſenſus tum Principum, tum & ipſorum Præſulum, Metropolitarum ſcilicet, quibus inde aliquid damni impendebat, c. 45 n 3. 4 8. Quanquam diſſenſûs Metropolitæ prioris non ſemper ratio habebatur, n 9. Sed nec paucæ temporibus præteritis inconſulta Sede Apoſtolica in Occidente ereçtæ ſunt, n 8. Conciliis nimirum ipſis ſeu Nationalibus, ſeu Provincialibus, illas prout iis è re Eccleſiæ eſſe videbatur, inſtituentibus, c. 40 n. 18. c. 45. n. 13. & 14. Tum tamen in multò plurimarum erectione intervenit autoritas Romani Pontificis, quod maximè fieri oportuit in Italia, ubi pleriique Epiſcopatus ab exordio uni Romanæ Metropoli ſuberant; & quod item maximè videtur factum in Hiſpania à medio ſæculo nono, tum verò quæ ſine ejus interventu ereçtæ ſunt, lapſu temporis ab ea ſe confirmandas curaverunt, c. 45. n. 3. 13. 14. & 15. In Metropolibus ſuis ordinandis & conſtituendis ab Apoſtolicæ Sedis autoritate Gallicana pendebat Eccleſia, I. l. 1. c. 39. n. 11. Leguntur apud Græcos Metropolitani quidam honorarii (hos media ætas Græca vocavit Archiepiſcopos) qui ſcilicet Metropolitarum nomine & honore gauderent, non juriſdictione, nullos ſub ſe habentes Epiſcopos. Primum iſti gradum & locum poſt Provinciæ ſuæ Metropolitanum ſemper obtinebant: eadem item ac ipſi Metropolitæ pompa ordinabantur, c. 39. n. 10.

Metropolitarum, exceptâ Africâ, ſedes fixa erat, in ipſa videlicet civili Metropoli. At in Africæ Provinciis, exceptâ Carthaginenſi Eccleſiâ, quæ nunquam Metropolitæ honore exuebatur, & cujus Epiſcopus fuerat ubi miſſo totius ipſius Africæ Chriſtianæ Metropolita, deſultorii erant Metropolitæ, nec uni erant Sedi cuipiam affixi: is nimirum ibi in unaquaque Provincia erat Metropolitanus, cujus erat ordinatio antiquior. Haud tamen Metropolitæ vocabantur,

Digitized by Google

ſed Primates primævæ ſedis Epiſcopi, I. l. 1. c. 20. n. 6.

Jura & munia Metropolitanorum.

Principatus quo Epiſcopi alii ſuper alios eminent, delibatio quædam eſt & imitatio principatus illius quo Chriſtus Petrum ſuper quoſlibet alios, & ſuper ipſos etiam Apoſtolos donavit, I. l. 1. c. 14. n. 2. c. 16. n. 5. §. *Quanquam.* En fuere per octo prima ſæcula Metropolitani jura: primas habebat in electione Epiſcopi, adeo ut citra ejus ſententiam non poſſet Epiſcopus conſtitui. Ejus item erat eum electum jam examinare, confirmare, erudire, & ordinare, ac deinceps inſtruere, in ejus mores excubare, ac in ipſum animadvertere. Hinc Epiſcoporum dicebatur Pater, Magiſter, Judex, I. l. 1. c. 40. n. 1. 6. 32. 33. 34. II. l. 2. c. 18. toto. Totius Provinciæ curam ſuſcipiebat, nec gravioris momenti quidquam eo inconſulto agere poterant Epiſcopi, I. l. 1. c. 40. n. 1. 2. Conciliis Generalibus intereſant Metropolitani omnes, cùm ex Provinciis ſingulis non ſinguli ſed aliqui ſolum iis adeſſent Epiſcopi, n. 5. Cogebat Metropolitanus quiſque, etiamſi Exarcho ſubeſſet alicui, Provinciæ ſuæ Concilium, quò ſinguli ejus Epiſcopi debebant advolare, eique ipſe præerat, n. 3. Pœnitentiæ ſubjiciebantur, ſi qui ex illis ei non interetant, II. l. 2. c. 18. n. 8. Ab Epiſcoporum judicio ad eum provocabatur, I. l. 1. c. 40. n. 8. 9. Cùm in ipſorum electione ſuffragia in plures dividebantur, ejus erat illum præferre cæteris, qui pluribus juvabatur ſuffragiis & meritis, n. 13. Penes illum erat Eccleſiarum dedicatio, & bonorum Eccleſiaſticorum alienatio, n. 15. Ejus erat dare litteras formatas, n. 3. 7. 14. 17. vid. ſup. tit. *Litteræ Eccleſiaſticæ.*

Hæc eadem munia & jura viguerunt ſub Imperio Caroli Magni & Regiæ ejus proſapiæ, I. l. 1. c. 43. n. 1. 2. 3. 5. Imò adeo Metropolitæ ſuberat Epiſcopus, ut nec poſſe Epiſcopum ſeu etiam Romani Pontificis aliqua de cauſa requirere, niſi conſulto ea de re priùs Metropolitano, contenderet Hincmarus: nec poſſe item eum honorem Pallii a Romano Pontifice, aliumve à Principe honoris gradum accipere, niſi ex Metropolitani conſenſu, pugnaret Bertolfus Trevirenſis Archiepiſcopus, c. 43. n. 5.

Eadem item jura habere & munia obire perrexerunt Metropolitani poſt annum Chriſti milleſimum. In Epiſcoporum mores intenti erant, I. l. 1. c. 46. n. 1. Ut & eorum mores in Concilio Epiſcopi poterant arguere, n. 6. Metropolitani poterant totam ſuam viſitare Provinciam ſuorumque Diœceſes Epiſcoporum, tumque permagnam in eis poterant juriſdictionem exercere, c. 46. n. 4. Hoc viſitandi jure uſi fuerant per prima quinque ſæcula Eccleſiæ, c. 40. n. 10. Eo aut nunquam aut raro tribus deinde ſequentibus ſæculis uſi fuerant, II. l. 3. c. 78. n. 4. & 10. §. *Sed.* Nec eo quoque fuerant uſi ſub Imperio Caroli Magni ejuſque proſapiæ, II. l. 3. c. 79. n. 11. III. l. 2. c. 32. n. 11. Extra viſitationis tempus non poſſunt Metropolitæ ſuper Epiſcopos ſuos quidquam juriſdictionis ſibi arrogare niſi poſt factam ad ſe ab eorum judicio appellationem, I. l. 1. c. 46. n. 3. 7. 8. Aut niſi ſibi, Officialibus ve ac Miniſtris ſuis legitimam juriſdictionem exercentibus irrogata fuerit quæpiam contumelia, n. 8. In caſu excommunicationis à Suffraganeo latæ poſſunt de ea ante appellationem cognoſcere, ſi querela fuerit ad eos delata, non tamen ab ea ſtatim abſolvere, niſi monitus renuat injuſtè Suffraganeus ſententiam ſuam reſcindere, vel evidentis illa ſit injuſtitiæ, *ibid.* Supplere poteſt Metropolita vel negligentiæ vel malitiæ Suffraganeorum, n. 9. Quæ circa Epiſcopi à Metropolitano electionem, diſcuſſionem, confirmationem, ordinationem ſtatuerant antiqui Canones, eadem ſtatuit & Jus novum ſeu Jus Decretalium quod à quingentis circiter annis ſupremam autoritatis obtinet, I. l. 1. c. 47. n. 1. II. l. 1. c. 45. n. 1. Jure novo jubentur Suffraganei Metropolitam ſuum inviſere, I. l. 1. c. 47. n. 1. Eaque lex 13. ſæculo vigebat ut quotannis eum & Metropolitanam Eccleſiam viſitarent, II. l. 3. c. 42. n. 3. At eos à viſitandi Metropolitæ lege Concilium Tridentinum exemit, n. 14. Tribuitur item ei Jure novo poteſtas Provinciam totam ſuam viſitandi, imò & ſi è re eſſe judicaverit, viſitationem iterandi, in viſitatione porro Confeſſiones audiendi, pœnitentias imponendi, notoria peccata vindicandi, crimina remittendi, I. l. 1. c. 47. n. 5. Quæ ſit ejus in Concilio Provinciali poteſtas ex declaratione Congregationis Concilii Tridentini, n. 4. Cùm olim Metropolita ab Epiſcopis in Provinciali Synodo congregatis eligeretur & confirmaretur, iſque adhuc uſus obtineret Ivonis Carnotenſis tempore: Jure novo debet à Romano Pontifice confirmari: Qui ſenſim is uſus irrepſit ac obtinuit? II. l. 2. c. 43. n. 2. 3. 4. 10. 11. Metropolitanis obedientiam Epiſcopi profitebantur ſub Imperio Caroli Magni, eamque manu ſubſcribebant in Metropolitæ Chartulario aſſervandam, ſed nullum interveniebat juramentum, c. 45. n. 4. 5. Jam tamen ſæculo 11. interveniſſe deprehenditur, c. 46. n. 1. 5. 6. Accedebant iſtæ profeſſiones Epiſcoporum ad ſacramenta fidelitatis, n. 6. Quam profeſſionem & quod juramentum exhibebant Metropolitano Epiſcopi, eadem ipſe Primati ſuo exhibebat, n. 1. 6. 8. Apud Græcos ex Balſamone non poterat Metropolita in Epiſcopalibus Provinciæ ſuæ civitatibus ſeu prædicare, ſeu myſteria celebrare citra Epiſcopi aſſenſum, I. l. 1. c. 43. n. 10. 12.

Milites & Militia, v. ſup. tit. Bellum.

Sitne militia Chriſtianis licita: Variæ veterum ea ſuper re ſententiæ utcunque conciliantur, II. l. 1. c. 66. n. 11. ad n. 17. Item n. 20. & 26. Militia Clericis prorſus interdicta, III. l. 3. c. 44. c. 45. n. 7. 8. Milites in pace arma projicere Concilium I. Arelatenſe vetat, II. l. 1. c. 66. n. 16. Baſilius militiam licet juſtam pronuntians, milites tamen ſtatuit per triennium à communione abſtinendos: fueritne id in uſu, c. 66. n. 26. c. 70. n. 1. 2. 3. Pœnitentia militibus poſt bellum indicta, c. 70. n. 9. c. 75. n. 2. Primis 5. ſæculis milites erant irregulares ad Clerum, ſeu ad Clerum admitti vetabantur, II. l. 1. c. 66. n. 6. 10. Perſtitit hæc eorum irregularitas ad Clerum ſexto, ſeptimo, & octavo ſæculo. Quin & eos etiam Monaſteriis lege edita prohibuit Mauritius Imperator; ſed hanc ejus legem mollivit ac temperavit S. Gregorius, edicens tum ut ad profeſſionem non admitterentur, niſi exacto Novitiatûs in ſæculari veſte triennio, aut ſaltem, ut poſtea decrevit, biennio, tum ut ne ſe inconſulto reciperentur, c. 68. n. 1. 2. 3. & 7. Etſi verò eos è militia egredientes Gregorius ob dictam illam eorum illis temporibus irregularitatem nolebat ad Clerum admittere: ſi tamen Monachi jam facti ſeſe diu virtutibus commendabant, eos jam ordinibus initiare non dubitabat, n. 2. 3. Militia prohibebantur Pœnitentes per 5. prima Eccleſiæ ſæcula, II. l. 1. c. 66. n. 25. Imò & poſt annum etiam milleſimum, c. 75. n. 2. At id tandem exceptionis eum addi cœpit, niſi conſilio Epiſcoporum pro defendenda juſtitia, aut niſi juſtum ſit bellum, c. 75. n. 2. 6. Imò & in bellis ſacris loco pœnitentiæ militia cœpit haberi, eique ſæpe adjuncta eſt Indulgentiæ plenariæ promiſſio, n. 3. & 7. Neque tamen id impedit quominus quiſquis in bellis illis licet ſacris aliquem occideret vel mutilaret, irregularis evaderet, c. 75. n. 11. Nicephorus Phocas Imperator honoribus & cultu Martyrum milites ſuos in bello occiſos voluit affici, ſed vani fuerunt ejus conatus, c. 70. n. 3. Sed nec iſtum Martyrii cultum militibus in bello etiam pro Eccleſia vel fide ſuſcepto morientibus promiſere Stephanus II. & Joannes VIII. ſed vitam ſolùm æternam, n. 8.

De Militia ſub Imperio Caroli Magni.

Ante Caroli Magni tempora Epiſcopi & Clerici arma induebant, & cum militum ſuorum cuneis exercitibus Regiis accedebant, idque per univerſum pene Occidentem obtinebat, III. l. 1. c. 40. n. 1. Hortatu Romani Pontificis & Epiſcoporum Carolus Magnus hunc uſum ſuſtulit, ſtatuitque ut duo treſve ſolùm Epiſcopi cum Presbyteris inermes in exercitu ad ſpirituales ejus neceſſitates manerent, n. 1. 2. Alii autem interea Epiſcopi, Abbates & Abbatiſſæ armatos militum globos Regi ſubminiſtrarent, n. 3. Multi tamen Abbates ab illo ſuppeditandæ militiæ onere liberi erant, at nulli Epiſcopi, n. 4. Excuſarunt hæc Epiſcoporum neceſſitas, n. 7. 10. Sub Carolo Calvo, imò ſub Ludovico Pio Epiſcopi cœpere ſuas ipſi ad exercitum copias ducere, nec ab eo onere eximebantur, niſi vel qui non poſſent pro corporis infirmitate, vel quibus Rex veniam iſtius neceſſitatis feciſſet; tumque copias ſuas vel vaſſallo cuipiam ſuo, vel ex Regiis Præfectis alicui credebant, III. l. 1. c. 40. n. 4. 5. 6. 9. 12. Haud admodum extra Galliam & Germaniam iſta ducendarum copiarum neceſſitas locum habuit, n. 4. 9. 15. Quin & poſtea non ſuas modò duxere copias Epiſcopi, ſed & manus cum hoſte conſeruere, n. 11.

Ab anno 1000. *ad* 1100. *in Germania & Gallia.*

Exolevit tamen poſtmodum iſta conſuetudo, imò & deſiere à copiis ſuis per ſe ad exercitum Regis deducendis. At cœperunt iterum eas deducere ſeu Epiſcopi ſeu Abbates ſub Henrico I. aut filio ejus Philippo I. Rege Galliæ, III. l. 1. c. 45. n. 3. §. *Novus.* Quanquam armis ſemper acie & cæde abſtinebant, nec ipſi ad pugnam copias educebant, *ibid.* n. 3. §. *Anno*, & n. 5. §. *Admiranda.* Excuſatur hæc conſuetudo, tum ex ſanctis Principibus Henrico I. Imperatore & Stephano I. Hungariæ Rege, qui ſuos ad eam Epiſcopos adigebant, tum ex ſanctis ipſis Epiſcopis, qui eidem illi conſuetudini ſerviebant in Germania & in Gallia; tum ex ſanctis viris Ivone Carnotenſi, Petro Damiani & Bernardo, qui eam non damnabant, toto illo eod. cap. 45. Sed & Epiſcoporum juſſu Parochi cum Eccleſiæ vexillo Parochianos ſuos in locum ducebant, ubi Rex ipſe caſtrametabatur, ſeu pugnaturus, ſeu urbem aliquam obſeſſurus, n. 3. §. *Novus.*

Ab anno 1200. *in Francia, Italia, Germania, Hungaria, Polonia.*

Varia exempla militum ab Epiſcopis in Regios exercitus ob an-

no 1200. in Francia ductorum, III. l. 1. c. 46. n. 1. 2. 3. Nec is uſus Innocentio III. improbabatur, n. 1. Non id omnium erat Epiſcoporum, ſed eorum qui feuda habebant Regia, n. 1. & n. 3. § *His.* Cœpit is uſus in Gallia ſæculo decimo-quarto poſt Philippi Pulcri Regnum exoleſcere: cœptaque eſt Decimarum ſolutio haberi loco militum ab Eccleſiis ſuppeditandorum, n. 3. 4. Diutiùs in Germania, Hungaria, & Polonia perſeveravit, n. 5.

Ab anno 1000. in Anglia & Hiſpania.

Vuillelmus Nothus Neuſtriæ Dux, qui anno 1066. in Angliam trajecit, eundem copias ſuppeditandi ac deducendi uſum eò intulit, imò reſtituit: jam enim ibi ſæculo decimo vigueerat, III. l. 1. c. 47. n. 1. 6. 7. Etiam huic conſuetudini ſervierunt ſanctiſſimi Epiſcopi Lanfrancus, Vulſtanus & Anſelmus, n. 2. Nonnullæ Anglorum Abbatiæ à copiis ſuppeditandis erant liberæ, n. 6. & 7. Aliæ ſaltem ab iis deducendis. Eas quippe per Nobiles quoſdam & præpmentes è vaſſallis ſuis cum inſigni Cœnobii vexillo mittebant, n. 7. Probabile eſt deſiiſſe in Anglia Epiſcopos copias tum ducere, tum etiam ſuppeditare, cum ab iis Reges cœpere pecunias exigere, *ibid.* Porro copias ſuas cum ducebant, nec pugnabant tamen, nec armati incedebant, n. 5. In Hiſpania jam à ſæculo ſeptimo copias ducebant Epiſcopi ad exercitum, videlicet ut Sarracenos repellerent, nec deſiere niſi cùm Ferdinandi & Iſabellæ vigilantiâ everſum eſt funditus in Hiſpania Maurorum Imperium, III. l. 1. c. 47. n. 8. & 11. Excuſatur iterum & propugnatur iſte uſus, n. 8. 9. Vetabantur tamen & iſti Hiſpaniarum Epiſcopi cum hoſte pugnare, n. 8. Exempla Epiſcoporum qui de Canonibus hac in re non ſategere, nec dubitavere contra hoſtem dimicare in Germania, c. 45. n. 2. §. *Graviter.* In Valachia, c. 46. n. 6. In Anglia & Gallia, c. 47. n. 4. Et in Hiſpania, n. 3.

Milites contra Normannos per Apuliam graſſantes ducit Leo IX. Exercitum Gregorius VII. Conſtantinopolim vult contra Sarracenos ducere, II. l. 1. c. 75. n. 1.

Miſſa, v. infrà tit. *Sacrificium.*

Miſſæ nomen unde, I. l. 2. c. 75. n. 11. Non licebat olim ſuper uno altari in una die duas Miſſas celebrare, c. 23. n. 17. Imò una ſolùm olim in unaquaque urbe dicebatur, in ipſa videlicet Eccleſia majore, c. 11. n. 6. 7. c. 22. n. 4. 5. Et etiamnum Græci unam ſolùm in unaquaque celebrant Eccleſia, c. 28. n. 6. Jubebantur olim Parochi Miſſa prohibere eos qui inter ſe cum inimicitiis diſſidebant, c. 24. n. 5. Admonebatur populus ut diebus Dominicis ac Feſtis cibum non acciperet niſi peracto Officio, c. 85. n. 1. Jubebantur Preſbyteri Miſſas ſuas peculiares diebus Dominicis ita celebrare, ut populum à publicis Miſſarum ſolemnitatibus non abſtraherent, *ibid.* Miſſas Defunctorum ſexto ſæculo Concilium II. Vaſionenſe memorat, I. l. 2. c. 75. n. 2. Septimo ſæculo in Hiſpania qui mortem inimicis ſuis optabant, Miſſam quæ mortuorum eſt pro ipſis dici jubebant, III. l. 1. c. 69. n. 3. Fuit Fidelibus aliquando ſatis uſitatum, ut eam pro ſeipſis præſentibus, licèt adhuc vivis, curarent celebrandam, II. l. 1. c. 77. n. 5. Septimo ſæculo nemini licebat in Hiſpania Miſſam die Paraſceves celebrare, III. l. 1. c. 69. n. 3. Miſſam nono ſæculo celebrabant Preſbyteri in itinere in aris portatilibus ab Epiſcopo conſecratis, cùm non facilè poterant Eccleſias adire: & primùm quidem ſub tentoriis ab Epiſcopo etiam conſecratis, poſtea verò & ſine hujuſmodi tentoriis, I. l. 2. c. 25. n. 2. 3. 4. Eodem ævo iis qui die Dominico Feſtiſve diebus non communicabant, dabantur poſt Miſſam Eulogiæ, c. 25. n. 7. Romæ eodem ſæculo in Miſſis ſolemnioribus græcè priùs Epiſtola & Evangelium legebantur quàm Latinè: & è contra Conſtantinopoli priùs latinè quàm græcè: in argumentum unitatis inter utramque Eccleſiam, I. l. 2. c. 82. n. 3. Nono rurſus eodem ſæculo quiſque rure Parochus poſt celebratam hora tertia Miſſam jejunus ad meridiem uſque permanere jubebatur, ut alteram poſſet Miſſam celebrare, ſi pro peregre venientibus neceſſe fuiſſet, c. 81. n. 7. Sæpe binas aut ternas Miſſas in die celebrabat eodem ſæculo S. Udalricus Auguſtanus Epiſcopus, n. 9. Leo IV. ſolebat Miſſas in die quandoque ſeptem, octo vel novem celebrare, c. 81. n. 8. Sæculo undecimo jam vetiti ſunt Preſbyteri plures quàm ter in die Miſſam celebrare, III. l. 1. c. 72. n. 3. §. *Multo.* Duodecimo & decimo-tertio ſæculo bis ſolùm eam celebrare permittuntur, & quidem certis ſolùm diebus & cauſis, n. 6. 7. Bis quidem id adhuc iis permittitur ſæculo decimo-quarto, ſed ſi neceſſitas urgeat ineluctabilis, c. 73. n. 1. Multiplex Preſbyterorum abuſus circa Miſſam 12. & 13. ſæculo, c. 72. n. 5. & 7. §. *Verum.* Pactionem initi de Miſſæ ſalario Eboracenſe an. 1194. Concilium vetat, c. 71. n. 4. §. *In.* Toletanum quoque an. 1324. ac Tridentinum, III. l. 1. c. 71. n. 2. & 3. Miſſam quater ſaltem in anno à quolibet Preſbytero Toletanum item Concilium jubet celebrari, c. 73. n. 1. Miſſâ unâ olim duodecim pœnitentiæ dies redimebantur, & decem Miſſis quatuor pœnitentiæ menſes, c. 74. n. 1. Miſſam cantare permittitur à Joanne VIII. Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus licèt cæcus, III. l. 2. c. 30. n. 5.

Binas ternaſve aut etiam quaternas quotidie Miſſas S. Ludovicus audiebat, I. l. 2. c. 87. n. 2. §. *Curſim.* Nunquam miſſam omittebat, ne in bello quidem Simon Comes Monfortius, n. 9. Nunquam Dux Aurelianenſis Ducis Burgundi juſſu occiſus, n. 9. Nunquam Vuillelmus Angliæ debellator, n. 10. Henricus III. Rex Angliæ tres quotidie cum cantu audiebat præter alias ſine cantu, n. 11. Lotharius Imperator tres quotidie etiam in exercitu audiebat, c. 88. n. 3. Unam quotidie pro Defunctis, *ibid.*

Miſſi Dominici.

Miſſi Dominici qui & Legati, & Legati à latere, & Miſſatici dicebantur, II. l. 3. c. 92. n. 1. 6. 8. Erant ii qui à Carolo Magno & ejus poſteris Regibus per univerſum Regnum dirigebantur, ut tum incumberent in omnium Eccleſiarum, tum & pauperum orphanorumque cauſas dirimendas, tum in cujuſcumque generis hominum vitam ac mores inquirerent, tum diſciplinæ & ſacræ & civili reſingendæ vacarent, c. 92. n. 2. 3. 4. 6. Hanc autem functionem exercebant quidem Comites, at non ſoli, ſed conjunctim cum vel Archiepiſcopis, vel Epiſcopis vel Abbatibus, n. 1. 2. 3. Aut ſi aliquando dirigebantur Comites ſoli, jubebantur nihil moliri tamen niſi communicato cum Epiſcopo loci conſilio, & cum Abbatibus, ubi res agebantur quæ Monaſteria ſpectarent, n. 7. Sed & Carolus Calvus ſingulos Epiſcopos in Diœceſi ſua Miſſaticorum ſuorum poteſtate & autoritate decoravit, n. 8. Miſſorum ſit adhuc mentio exeunte ſæculo nono, n. 10.

Miſſiones, v. tit. *Evangelium.*

Mitra ſeu Thyara Pontificia.

Mitræ perantiquus eſt uſus apud Græcos Epiſcopos. Coronam Euſebius eam vocat, Cidarim Nazianzenus, I. l. 2. c. 45. n. 5. c. 58. n. 11. Perantiquus item in Africa & in aliis Occidentis partibus, *ibid.* Hanc fortè intelligebant, qui Epiſcopos per ipſorum coronam adjurabant, c. 45. n. 6. Quanquam & iſtius generis adjurandi alia ſuppetit adhuc explicatio, c. 37. n. 9. Mitræ verò geſtandæ conſuetudo ex illa fortaſſe profecta eſt aurea lamina quam Joannes & Jacobus à Clemente, Polycrate, Euſebio, Epiphanio & Hieronymo referuntur in fronte geſtaſſe, & quam veriſimile eſt coronæ vel mitræ alicui fuiſſe illigatam, c. 45. n. 2. 3. 4. 5. Quanquam & Regium quoque ornamentum erat mitra, I. l. 2. c. 57. n. 2. Unde & Principibus quibuſdam à Romanis Pontificibus legitur conceſſum, ut ſæculo undecimo Duci Bohemiæ Uratiſlao ab Alexandro II. & ſequenti ſæculo Principi Siciliæ ab alio Pontifice Romano, c. 52. n. 2. 8. Primus è Conſtantinopolitanis Patriarchis mitram auro cœpit ornare Joannes ſub Joanne Cantacuzeno Imperatore Andronici Imperatoris filio, cùm catenus mitram geſtaſſent lineam, albove linteo veſtitam, c. 58. n. 11. Mitram tamen gemmis diſtinctam videtur Ennodius Ambroſio tribuere, c. 45. n. 5.

Mitra quoque & mitrella vocabatur olim velum quod ab Epiſcopo virginibus caſtitatem profitentibus induebatur, I. l. 3. c. 42. n. 11. c. 45. n. 11.

Moguntinus Primatus, v. Indic. Geograph.

Monachi. De iis agitur, I. l. 3. à cap. 12. ad c. 42. vid. adhuc *Regulares*, & tit. *Profeſſio Monachorum.*

De Monachorum primordiis & inſtituto.

Monaſticum Inſtitutum Vuicleffus oppugnavit, I. l. 3. c. 18. n. 4. Etſi Monachis prævivere & præluxere virtutibus ſuis Elias, Joannes, Apoſtoli, haud tamen ſtatu aut profeſſione fuere Monachi, I. l. 3. c. 12. n. 9. 10. 11. 12. Etſi pariter non defuere qui tribus primis Eccleſiæ ſæculis in receſſu, ſilentio, & otio privatim Chriſtianæ ſeſe dederent perfectioni, haud tamen niſi in ipſis Imperii Conſtantini primordiis collocanda ſunt Inſtituti Monaſtici incunabula, n. 1. 10. & 17. Ejus prima jecit Paulus Thebæus fundamenta, incrementa verò & ornamenta plurima adjecit Antonius. Imò quod ipſe primus, Inſtituti illius habuerit & reliquerit alumnos, primus quoque dici poteſt ejus parens, n. 1. Illud ergo fundavit in Ægypto Antonius, Hilarion in Palæſtina & Syria, alius in Meſopotamia, in Ponto Baſilius, I. l. 3. c. 13. n. 1. 2. 8. Ingentes Monachorum in Oriente multitudines: has inter Antonius Macario gubernanda reliquit quinquaginta Monachorum millia. Erant in quibuſdam Ægypti vicis bina ternave eorum millia. Una in urbe Oxyrincho plura ferè erant Monaſteria quàm domus; & in iis Monachorum decem millia & ſacrarum Virginum viginti millia, c. 13. n. 10. Iſtud in Occidente præmonſtravit inſtitutum Athanaſius cùm ſcriptam à ſe Antonii vitam attulit Romam, c. 12. n. 4. 5. 13. Ex Italia migravit in circumjacentes Inſulas, n. 1. Ex eadem à Martino invectum eſt in Gallias, in quibus ab Honorato quoque Lirinenſi quinquaginta pòſt annis excultum eſt, n. 6. Ab Auguſtino initum eſt in Africa, n. 7. In Hiſpaniam invectum eſt ex Africa ſub initio ſexti

ſæculi

ſæculi à Donato Monacho qui illuc cum 70. Monachis trajecit, cùm antea nulli niſi Anachoretæ, nullis revincti votis in Hiſpania fuiſſent, c. 24. n. 16. In Bancorienſi Angliæ Monaſterio ſæculo ſeptimo ſeptem erant Monachorum turmæ in divinis Officiis ſibi ſuccedentes, quarum unaquæque trecentorum erat Monachorum, I. l. 3. c. 16. n. 5. Etſi virtutes Monaſticas excoluere Baſilius, Nazianzenus, Amphilochius, Auguſtinus, haud tamen Monachorum ſtatum, propoſitum, inſtitutum ſectati ſunt, c. 12. n. 14. 15. 16. Tria Monachorum genera deſcribit Hieronymus, quatuor Caſſianus, I. l. 3. c. 23. n. 2. 3. 4. Monachorum genus tutiſſimum Cœnobitæ, ſanctiſſimum Anachoretæ. Ut alterum alteri præſtat, n. 1. 3. & 4. Ab urbibus primùm ſe ipſi ſummoverunt Monachi, & in ſolitudines ſe abdiderunt: ac ad urbes poſtmodum utiliter advocati ſunt, I. l. 2. c. 43. n. 12. & l. 3. c. 13. n. 13. 14. c. 15. n. 8. Jam tum ab initio invidiæ vel horrori erant, c. 12. n. 4. c. 23. n. 5. § *Auguſtinus*. Antonius ſtatim ad veſtem Monaſticam & profeſſionem admittebat, Pachomius non niſi poſt triennium in veſte & capillitio laïcali, I. l. 3. c. 16. n. 8. 9. Trullanæ Synodi temporibus triennium illud jam fiebat alicubi cum Monachi veſte, c. 25. n. 12. Servos invitis etiam Dominis fieri Monachos permittebat olim Juſtinianus: poſtea legem tulit novam, qua poterant eos Domini per illud probationis & Noviciatûs triennium repetere, n. 9. 10. Mauritii legem ne milites Monachi fierent, à Gregorio mollitam & temperatam vide tit. *Milites*, aliquantò ab initio.

Monachorum Regimen.

Monachi per Decanos, deni ſcilicet aut noveni per unum ſub Abbate ſuo regebantur. Penes Decanos iſtos tota erat Monaſterii ſollicitudo, rationemque omnium ipſi Abbati reddebant, I. l. 2. c. 93. n. 18. 20. l. 3. c. 23. n. 2. c. 65. n. 4. c. 66. n. 8. His Decanis adjuncti erant Centuriones, aliique ſubſidiarii, I. l. 3. c. 23. n. 2. Perpetuus erat ille Decanatus, niſi ſi cui propter pravitatem ſuam veſtis fuiſſet eripiendus, c. 62. n. 8. Præcipuæ erat authoritatis inter Decanos ſenior Decanus, c. 66. n. 10. Erat pluribus in Monaſteriis Decanos inter & Abbatem Præpoſitus, eratque iſte Abbatis Vicarius. Ejus erat invigilare vigori diſciplinæ, & omnem temporalium curam ſuſcipere & adminiſtrare, I. l. 2. c. 93. n. 17. l. 3. c. 26. n. 8. 10. Hinc inſolescebant & ſe tollebant aliquando Præpoſiti in Abbates: ideoque eos in ſua Regula noluit S. Benedictus, maluitque totam Monaſterii curam in Decanos partiri, I. l. 2. c. 93. n. 18. Id quoque ex eadem Regula & eadem ex cauſa in Monaſteriis fieri optavit & decrevit Moguntinum an. 813 Concilium, nec tamen in compluribus Monaſteriis deſitum eſt à Præpoſitis illis creandis, I. l. 3. c. 66. n. 10. Præpoſitus autem ab ipſo olim eligebatur Epiſcopo ut & Abbas ipſe: lapſu verò temporis electio ejus Abbati ipſi permiſſa eſt, I. l. 2. c. 93. n. 17. 19. l. 3. c. 16. n. 9. 10. 12. c. 25. n. 1. 2. 3. Præpoſitus tamen etiam generali ratione dicebatur, quicunque primaria autoritate ipſos regebat Monachos, I. l. 3. c. 23. n. 2. 3.

Quid Monachis cum Clero.

Erant in Orientis Monaſteriis multi Diaconi & Presbyteri, I. l. 3. c. 13. n. 2. 3. 12. 13. c. 15. n. 6. At ſerius è ſuis in Occidente Presbyteros habuere Monachi, I. l. 2. c. 93. n. 15. l. 3. c. 15. n. 8. Non libenter in Occidente Presbyteros admittebant: ii tamen admiſſi omniſi poſt Abbatem, licet laïcum, ſedebant, ejuſque ſuberant imperio: alii vero Clerici ſi qui recipiebantur promiſcue ſedebant inter Monachos, I. l. 3. c. 15. n. 10. 11. 12. Nondum omnia Occidentis Monaſteria tempore Gregorii Presbyterum è gremio ſuo proprium habebant; ſed ſacra iis Myſteria celebrabantur per Presbyterum quem vel foris accerſebant, vel ad eos dirigebat Epiſcopus: aut ipſi e Monaſterio ſuo egredi cogebantur, ut iis ut intereſſent, I. l. 2. c. 93. n. 9. 15. In quibuſdam ſuus erat Presbyter qui licet non Monachus in Monaſterio manebat, & ejus reditibus ſuſtentabatur, & quidem ex fundationis Monaſterii, I. l. 2. c. 93. n. 8. l. 3. c. 14. n. 6. c. 15. n. 7. Optavit tamen Gregorius ut quoad fieri poſſet unus iis è gremio ſuo Presbyter ordinaretur, I. 2. c. 93. n. 9. 15. l. 3. c. 15. n. 8. Non quotidie ejuſdem etiam Gregorii tempore ſacra Myſteria in Monaſteriis celebrabantur, I. l. 2. c. 93. n. 15. Quos ex Monachis commendabat morum gravitas, eos optabat & volebat Siricius fieri Clericos, I. l. 3. c. 13. n. 2. Tales quoque ab Epiſcopis aſſumebantur, n. 8. Iis timebatur tamen ne Clericatum ambirent, qua in re non rarò dæmon iis illudebat, n. 5. 6. Volebat Auguſtinus ut Clericatum nec ambirent nec poſtularent ſeculares, n. 11. Monachatus ipſa olim poterat eſſe loco minorum ordinum, & ipſius etiam Subdiaconatus. I. l. 3. c. 14. n. 4. c. 15. n. 11. Item & ejuſdem vitæ labores poterant iis eſſe pro ordinum interſtitiis, c. 14. n. 4. c. 15. n. 11. Cum illis ſuper ordinum ætate credebatur poſſe diſpenſari, eo quod in iis poſſit, ſapientiâ eorum à quibus reguntur,

compenſari abunde quidquid ſapientiæ ætas minor ipſa potuiſſet adjicere, I. l. 2. c. 70. n. 4. §. *Simon*. Dum quis Monachus poſtulante Monaſterio ad ejuſdem Monaſterii utilitatem promovebatur in Clericum, non exſolvebatur ab antiquum Monachorum vinculis & ſubjectionibus: ſi verò volente Epiſcopo, ut vel Epiſcopali ſedi vel Eccleſiæ Parochiæve vacanti Paſtor fieret, ab illis vinculis & functionibus eximebatur, quatenus Clericali Miniſterio adverſabantur, I. l. 3. c. 13. n. 18. 19. II. l. 3. c. 10. n. 11. Non autem ab iis quæ eorum Ordini non adverſabantur. Atque is quoque fuit uſus ſub Imperio Caroli Magni, I. l. 3. c. 17. n. 2. 10. 11. 12. Unum corpus ſunt Auguſtino Clerici & Monachi: iſti in illis negotioſi, illi in iſtis otioſi, I. l. 3. c. 13. n. 12. Monachus & Clericus diu indiſcriminatim ſumpti, ſeu ſub Clodovæi & filiorum ejus Regno, c. 19. n. 2. 3. 4. Seu ſub Imperio Caroli Magni & Regiæ ejus prolapiæ, I. l. 3. c. 9. n. 6. c. 17. n. 3. II. l. 1. c. 25. n. 2. c. 28. n. 4. 5. 6. 7. Fuitque cùm Monachi evaderent in Clericos eo ipſo quo tondebantur in Monachos, I. l. 2. c. 40. n. 1. 2. c. 41. n. 1. §. *Concilium Juliobonenſe*. Erant ſæculo ſeptimo qui dicerent non poſſe Monachis Sacerdotalia munera demandari: Hos compeſcuit Bonifacius IV. Pontifex, I. l. 3. c. 14. n. 10. Alios item iis ſimiles Urbanus II. ſæculo undecimo, c. 18. n. 2. Non paſſim ſæculo Monachi Parochias adminiſtrabant, c. 17. n. 5. v. tit. *Parochia*. Primis ipſis quinque ſæculis Eccleſiæ & deinceps non paucis in locis fuere pro Clero Monachi, I. l. 3. c. 4. n. 1. c. 11. n. 11. c. 13. n. 12. 13. Pro Canonicis Monachi fuere Auguſtino & Laurentio Anglorum Apoſtolis, in omnibus quas in Anglia fundaverunt Epiſcopalibus Sedibus. Sæculo item duodecimo ex Angliæ Epiſcopalibus 17. Eccleſiis octo à Monachis occupabantur, I. l. 3. c. 11. n. 11. Capitula ex Clericis & Monachis bipertita, aut ex utriſque mixta, c. 28. n. 1. 3. c. 19. n. 8. Alternæ ſubrogationes Monachorum & Clericorum per Occidentem, I. l. 3. c. 19. Quàm multi ex Monachis prodierint Epiſcopi, I. l. 3. c. 13. n. 11. c. 15. n. 2. 3. 7. Multæ Sedes Epiſcopales Monachis Epiſcopis aut omnino aut alternis addictæ, c. 18. n. 1. & 3. v. tit. *Epiſcopi ex Monachis aſſumpti*. Abbatem tamen ſanctiſſimum aliquando à Panormitanis electum in Pontificem noluit Gregorius confirmare, veritus ne inter inexpertas hactenus mundi illecebras pietas ejus frangeretur aut tepeſceret, II. l. 2. c. 18. n. 10. Cùm omnes Clerici non poſſent citra Epiſcopi ſui conſenſum inter Monachos profiteri: juſſi ſunt à Toletano IV. Concilio Epiſcopi hunc iis conſenſum non denegare, I. l. 3. c. 15. n. 9. Ad Michaëlem uſque Patriarcham CP. multi in Oriente Clerici ita Monaſticæ Religioni nomen dederant, ut è cœtu Clericorum non abiiſſent: juſſit iſte deinceps in Monaſteria ſecedere quotquot ex iis fieri vellent Monachi, c. 17. n. 15. Plurima Monachorum Capitula tempore Pipini & Caroli Magni deſciverant in Clericos aut Clericorum Capitula, idque tum viſum fuit tolerandum, c. 9. n. 1. & 8. Monachos olim Clerici ipſi & Laïci relictis Presbyteris Canonicis Confeſſionis ergo adibant, alii omnia eorum indulgentia, alii ſanctitate eorum allecti. Accedebat & Presbyterorum illorum ſæcularium paucitas, I. l. 2. c. 12. n. 3. & 5. De iſto Clericorum & Laïcorum uſu Synodus VI. Pariſienſis queritur, *ibid.* n. 3. Nondum tamen nono illo ſæculo Confeſſiones ſeu Monialium, ſeu Canonicarum excipiebant Monachi, imò eas excipere vetabantur, I. l. 3. c. 43. n. 13. Ad Monachos in Oriente pluribus ab hinc ſæculis devolutum eſt Confeſſionis miniſterium, I. l. 2. c. 10. n. 13. c. 11. n. 10. 11. Imò illud ibidem ſoli à pluribus ſæculis exercent, n. 15. De Monachorum Confeſſoribus, v. tit. *Confeſſor*. Evangeliſatores Monachi, I. l. 1. c. 55. n. 3. 6. 7. 8. c. 56. n. 7. c. 59. n. 5. l. 2. c. 25. n. 11. l. 3. c. 17. n. 17. c. 18. n. 2. Quàm utiliter Monachi adlaboraverint Eccleſiæ, & quàm ei ſint utiles, I. l. 3. c. 18. n. 6. c. 23. n. 5. §. *Auguſtinus*. Ut modeſtè debent de ſuo ſtatu ſentire, I. l. 3. c. 18. n. 5. Profeſſio Monaſtica olim non tollebat irregularitates, c. 13. n. 9. c. 14. n. 3. 4. Undecimo jam ſæculo tollebat, credebaturque habere alterius inſtar baptiſmi, II. l. 1. c. 61. n. 11. § *Habes*, c. 84. n. 3. 4. 7. Monachi olim profitebantur ad unius Eccleſiæ vel altaris Titulum, II. l. 1. c. 9. n. 1. § *Ne*.

Monachus quid cum Epiſcopis.

Monachi Epiſcopis ſubditi ſunt multiplici nomine, I. l. 3. c. 26. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Ut paternum debet eſſe Epiſcoporum in Monachos imperium, n. 15. 16. 18. Ut per priora ſeptem Eccleſiæ ſæcula Epiſcopis ſubjecti fuere Monachi, c. 22. n. 8. 11. 12. 13. 14. 15. 16. Abbates qui Monachos ſuos graviter delinquentes coërcere non poſſent, jubentur à Conciliis ſexti ſæculi Epiſcopum vel Archidiaconum admonere, I. l. 2. c. 18. n. 4. De iis quæ Monaſteriis tradebantur, nihil ſibi poterat Epiſcopus vendicare, I. l. 2. c. 93. n. 15. In lite exorta inter Epiſcopum Forojulienſem & Abbatem Lirinenſem pactum eſt à Concilio III. Arelatenſi, ut nullus hujus Monaſterii

Monachus poſſet niſi ab illo Epiſcopo, vel ex ejus conſenſu ordinari, nullus item niſi ab eo Confirmationis ſacramentum recipere: at tum nec ullum ejuſdem Monaſterii Monachum invito Abbate poſſet Epiſcopus ordinare, tum laica omnis ejus multitudo laicaque omnis ejus Congregatio ad ſolam & liberam Abbatis curam & diſpoſitionem pertineret, I. l. 3. c. 26. n. 16. Singulare fuit ævo illo excunte quod Abbatibus ſucceſſoribus S. Columbani in Hibernia, licèt ſolùm Presbyteris, voluerint ſubjecti eſſe Epiſcopi illius Inſulæ, in ejuſdem ſcilicet Columbani Gentis illius Apoſtoli honorem, I. l. 3. c. 14. n. 12. Sæculis item 8. 9. & 10 Epiſcopis ſubjecti fuerunt Monachi, I. l. 3. c. 27. toto. Etſi enim Monachis plerumque permittebant Epiſcopi externam Monaſterii diſciplinam, n. 2. A Conciliis tamen ætatis illius data eſt ipſis poteſtas viſitandi Monaſteria, inquirendi in diſciplinæ obſervantiam, animadvertendi in reos, n. 1. 2. Ab iiſdem Conciliis vetiti ſunt Monachi ullis cauſis ſæcularibus & litibus niſi ex Epiſcopi conſenſu ſeſe implicare: ullas item longinquas niſi ex ejus pariter conſenſu peregrinationes adire, *ibid.* A Conciliis adhuc ſæculorum 11. 12 & 13. ſubjiciuntur Monachi Epiſcopis, c. 28. n. 1. 2. 3. 4. §. *Non*, & n. 16. Sua tamen jam tum erant nonnullis privilegia, n. 4. & 16. Hanc Monachorum Epiſcopis ſubjectionem non prohibebat tollebatve protectio ipſa Sedis Apoſtolicæ, qua ſe ſtudebant imperiti, I. l. 3. c. 58. n. 3. 4. 5. Monachos exemptos quibus in rebus Concilium Tridentinum Epiſcopo ſubjecerit, I. l. 3. c. 40.

Monachorum Regula & Congregationes.

Regulæ Monachorum multæ ſummatim perſtringuntur, I. l. 3. c. 23. n. 12. Aliæ & fuſiùs quidem memorantur toto c. 24. ſcilicet Cæſarii, n. 2. Caſſiani, n. 3. Columbani, n. 5. Benedicti, n. 8. Columbani Regula per Gallias latè fuſa fuit, I. l. 3. c. 24. n. 3. 6. 7. Præcellum Regula S. Benedicti, n. 8. 9. 14. In Italia Principatum obtinuit, eamque univerſam perfudit à Bonifacii IV. tempore, id eſt ab anno circiter 600. ad 700. & in Gallia ab anno 700. ad annum 800. n. 8. 12. 13. Antea verò nec veſte aliqua ſingulari, nec Regula item ſingulari alii ab aliis Monachi diſtinguebantur: nec aliquæ erant Monachorum Congregationes, quæ unum ab aliis diſtinctum corpus conſtituerent, & ſingolari alicui Regulæ ſe profiterentur addictas: ſed ſub uno generali Monachorum Ordine ſingula ſibi ſeorſim conſtabant Monaſteria, ab aliis haud pendentia, & ita ſuam ſinguli Regulam amplexabantur, ut alias non excluderent, ſed multas ſimul aut omnes complecterentur, I. l. 3. c. 24. n. 8. 9. 10. 13. 15. §. *Seneſcente.* & §. *Hinc eſt.* Jam tamen à medio ſæculo ſeptimo cœperunt pleraque Galliæ Monaſteria Regulæ S. Benedicti ſe addicere, & medio octavo in Concilio Liptinenſi juſſi ſunt eam profiteri Abbates univerſi, eque eam cum ſuis Monachis receperunt, c. 24. n. 11. Erant nihilominus adhuc initio noni ſæculi Monaſteria quædam quæ ſecundùm Regulam S. Benedicti non vivebant, c. 25. n. 2. Etſi verò omnia ſerè omnia Galliæ Monaſteria eo ſæculo S. Benedicti Regulam jam profiterentur, iiſque dicatur Benedictus Anianæ Abbas à Ludovico Pio præfectus fuiſſe: nulla tamen ſeu in Gallia ſeu in Italia erat Monachorum Congregatio, ita ut ſcilicet alia ab aliis penderent Monaſteria, I. l. 3. c. 25. n. 6. 8. Prima omnium fuit ſub Bernone Abbate, olim Comite Congregatio Cluniacenſis circa an. 912. complexaque eſt iſta brevi innumera Galliæ Monaſteria & Abbatias, ita ut Monaſteria illa & Abbates ſubeſſent unius Cluniacenſis Abbatis imperio, *ibid.* & n. 10. Suum nihilominus per univerſum Occidentem ſervabat Principatum Abbas Caſſinenſis, Abbatumque Abbas vocabatur: Principatus autem iſte erat ſolùm honoris & dignitatis, non imperii, n. 6. Quanquam tamen non ita multò poſt conflatam Cluniacenſem Congregationem facta quoque eſt aliqua Congregatio Caſſinenſis, I. l. 3. c. 28. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Ut Clerus, ita & Monaſticus Ordo ſtirpe Clodovæi concidente conciderat, & per Carolinæ familiæ Principes cœpit refloreſcere; qua ſimiliter concidente & iſte rurſus labefactatus eſt, reparandus tandem iſto Cluniacenſis Congregationis exortu, c. 25. n. 3. & 6. In Oriente autem ſexto ſæculo & deinceps frequentes erant Monachorum Exarchi ſeu Generales: atque ita dicebantur, qui unius alicujus regionis Monachis omnibus quatumcumque eſſent illi Regularum, præpoſiti erant, I. l. 3. c. 26. n. 13. Iſtis verò ſub generali illo Præpoſito & Abbate Congregationibus ſuus ſingulis erat Abbas, niſi fortè quandiu quis aut Regulæ aut plurium exſtructor Monaſteriorum ſuperſtes adhoc erat, c. 25. n. 11. 12. In Occidente vetat Veneta Synodus Abbatem unum pluribus præeſſe Monaſteriis: ſed eo id fortè ſenſu, ſi ſingulis ſuus etiam non ſit Abbas, n. 9. 12.

Monachorum veſtes, tonſura, diſciplina, ſtudia, &c.

Veſtibus utebantur Monachi quibus eſſe poſſent deſpicatui hominibus, I. l. 3. c. 37. n. 15. c. 43. n. 13. Nigra erat eorum veſtis, c. 43. n. 3. 7. Quæ veſtes Monachis ſub Imperio Caroli Magni ſuppeditabantur ab Abbatibus ſuis? c. 48. n. 4. Ut pariter deſpicatui eſſent cœpere Monachi quinto ſæculo geſtare Tonſuram, ex capillis nempe non novacula quidem abraſis, nec ad preſſum tonſis, ſed tamen reciſis admodum, & ad cutem uſque, ſeu ad aures attonſis, c. 37. n. 12. Hanc ab illis Tonſuram eodem ſæculo accepere Clerici, niſi quod ei addidere coronam ſeu circulum infra capillos illos capillis copioſioribus conſtantem, I. l. 2. c. 38. n. 4. Hancque ſimiliter coronam à Clericis accepere poſtmodum Monachi. n. 16. & 17. Idque ni par eſt credere olim cœpere Monachi Clericis inſeri, n. 17. Utramque conjunctàm habebant in Anglia, n. 16. In Gallia, c. 39. n. 2. 3. 4. 5. In Italia, c. 39. n. 7. 10. In S. Aureliani Regula dum fit & tondetur Monachus, jubetur pars capillorum ejus aliqua mitti in capſam aliquam, ubi eſſent ſacræ Reliquiæ, c. 39. n. 3. Sub Imperio Caroli Magni jam compluximi in Occidente Monachi comam perinde radebant ut barbam, I. l. 2. c. 40. n. 3. Barbam raſam ſemper habuere Monachi Occidentis, c. 41. n. 4. Id tamen vitio vertebat olim in Oriente Epiphanius hæreticis quibuſdam Monachis, c. 37. n. 14. Et etiamnum barbam nutriunt Græcorum Monachi, c. 40. n. 4. c. 41. n. 4.

Monachos Concilium II. Turonenſe jubet cubare omnes in uno conclavi, nullo inter cubilia lepto interpoſito, lampade ſemper accenſa, excubiaſque agentibus ibidem & alta voce legentibus viciſſim duobus vel tribus, I. l. 2. c. 62. n. 3. II. l. 1. c. 93. n. 3. Unde locus non Dormitorium ſed Schola vocabatur, eod. n. 3. In Monachis lectionem Fulgentius pluris faciebat quàm laborem, II. l. 1. c. 94. n. 7. Laboris manuum dum inſiſtunt, iis Regula Magiſtri dicta vult aliquid lectitari ab aliquo non laborante, c. 93. n. 11. Iis ſtudium legum Civilium ac Medicinæ tandem inhibitum, c. 91. n. 11. §. *Iam* Ad Scholas publicas ultrà profecti, Legibus & Medicinæ operam daturi prohibentur in Remenſi an. 1131. Concilio, idque ſequentibus firmatur Conciliis, c. 101. n. 8. Nolebat Gregorius Monachos actitare cauſas, volebatque laicum ab iis deligi qui huic vacaret officio, ii autem contemplationi, I. l. 2. c. 107. n. 6.

Monachos è Clauſtris ſemel exilientes haud patiebantur Ambroſius & Baſilius denuo recipi: & ne in alio quidem Monaſterio eos iſte ſuſcipi volebat, II. l. 1. c. 11. n. 11. 12. Eos item qui corrigi non poſſent Benedictus juſſit ejici, nec amplius admitti qui aufugiſſent. At è contra Juſtinianus, Gregorius & Concilia omnia vetant ejici Monachos, fugaceſque ſive Monachos ſive Moniales jubent in Monaſteria retrudi, I. l. 3. c. 16. n. 12. Cum Monachi Epiſcopatus Surrentini ſe nuptiis auſi fuiſſent implicare, eos jubet Gregorius ab uxoribus illis divelli & ad propria revocari Monaſteria, I. l. 2. c. 107. n. 5. Poteſt apud Græcos quilibet uxorem ſuam, conſummato licet Matrimonio, dimittere, ut Monaſticam amplectatur vitam, tumque illa novas poteſt inire nuptias, II. l. 1. c. 81. n. 10.

Imperatores, Reges, aut Principes, eorumve filii, qui Monaſticam vitam ultro ſunt amplexi, aut de ea amplectenda deliberaverunt, I. l. 2. c. 16. n. 1. l. 3. c. 37. n. 4. c. 59. n. 6. II. l. 1. c. 25. n. 7. c. 26. n. 2. Aut qui eam amplecti coacti ſunt, II. l. 1. c. 27. n. 5. 6. c. 28.

Monachorum bona, teſtamenta, hæreditates.

De Monachorum bonis & teſtamentis, v. infrà tit. *Teſtamenta.* §. *De teſtamentis & bonis Monachorum & Abbatum.* Poterant olim & poſt annum etiam milleſimum ſuccedere parentibus æque ac ſi profeſſionem haud emiſiſſent, III. l. 2. c. 25. toto. Is uſus perſtabat adhuc in Germania tempore conventûs Nuremberg enſis an. 1523. habiti, eod. c. n. 6. Perſtabat adhuc in Polonia an. 1527. tempore Sigiſmundi Regis, n. 7. Perſtitit diutiùs adhuc in Hiſpania, n. 8. Sublatus eſt in Gallia tempore Caroli VII. n. 9. §. *In Generali.* In Provincia tamen Vienneſi, ſeu Delphinatu, quòd jus ſcriptum in ea vigeret, non ſublatus eſt niſi à Franciſco I. an. 1532. n. 9. §. *Joannes.* Si cuipiam legatum ſit aliquid ea conditione ut liberos procreet, non eo tamen excidit dono, ſi vitam Monaſticam matrimonio anteponat, II. l. 2. c. 28. n. 10.

De Monachis proprietariis & peculio.

Monachos proprietarios, ut eos pœniteret, communione & ſepultura privandos decrevit Synodus Londinenſis an. 1075. ſub Lanfranco, I. l. 3. c. 21. n. 1. Monachi cœperunt eſſe proprietarii poſt Normannorum irruptionem Eccleſiarumque & Monaſteriorum ab iis devaſtationem. Cùm enim perſtinos tandem poſtea reperiere receſſus, ſua ſibi habuere, ſuorum allegantes Abbatum conſenſum, & loi curam ab iis neglectam, I. l. 3. c. 21. n. 7. Negavit Innocentius III. hunc Monachis dare poſſe ab Abbatibus conſenſum: Concilium item Pariſienſe ann. 1212. Biterrenſe & Gerſonius, n. 7. 8. §. *In Concilio*, & §. *Anno*, & n. 9. Eoſdem vetuit Abbates Innocentius III. & Concilium idem Pariſienſe perpetuas iis date Obedientias, temporaliumve adminiſtrationes, o. 8.

Quid Obedientiæ, v. tit. *Obedientia*. Indulgentiores fuerunt in eos ſuper illis Obedientiis Conſtitutiones Benedicti XI. anno, 1339. n. 8. § *Concilium.* Vetuere Concilia Pariſienſe an. 1212. Mon-peſſulanum an. 1214. Oxfordienſe an. 1222. Turonenſe an. 1232. & alia Monachis dare pecuniam ad victum & veſtitum, I. l. 3. c. 21. n. 8. Voluit ſimiliter Alexander III. in Concilio III. Lateran. eos peculium habere, niſi ab Abbate ipſis fuerit pro adminiſtratione injuncta permiſſum, n. 8. § *Præter.* Permiſit iis è contra Pariſienſe an. 1212. Concilium aliquid ad uſum ſuum habere ex Superioris conſenſu, *ibid.* Sic & Capitulum Provinciale Monachorum Benedictinorum in Anglia an. 1422. permiſit iis pecunias accipere & ſervare ad certas neceſſitates cum licentia Superioris, n. 9. Tale iis peculium eripuit Concilium Tridentinum, Concilium I. Mediolanenſe, Congregatio Concilii Trident. & Fagnanus, licèt illud non improbaverint molliores aliqui Canoniſtæ poſt Concilii Tridentini tempora, I. l. 3. c. 21. n. 10. & 11. Penſiones non licet Monialibus ſibi reſervare in uſus privatos, *ibid.* & n. 12. Seu immobilia, ſeu mobilia iis non licet poſſidere: at uſum mobilium poteſt iis Superior ex Concilio Tridentino permittere, modò ne ſint ſuperflua, convenientiaque ſemper ſint paupertati & modeſtiæ vitæ Monaſticæ, n. 10. & 11. Nihil ſibi Monachus vel Monialis labore induſtriave ſua poſſunt acquirere, *ibid.*

De Monachorum Profeſſione tit. *Profeſſio Monachorum.*

Monaſteria.

Plurimorum in Gallia, in Hiſpania, in Anglia & in Oriente Monaſteriorum parentes & fundatores fuerunt Epiſcopi, I. l. 3, c. 26. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Poterat Epiſcopus quilibet de bonis Eccleſiæ ſuæ Monaſterium extruere, modo eam non læderet, nec ultra quinquageſimam bonorum ejus partem Monaſterio illi aſſignaret, n. 2. Fuere tamen extructa & à Monachis ipſis vel à Fidelibus innumerabilia, c. 26. n. 5. Nulla ſine Epiſcopi conſenſu extrui Concilium Agathenſe, Concil. Epaonenſe & Juſtinianus jubent, c. 26. n. 5. 8. Hoc quoque Calchedonenſis Concilii decretum, c. 26. n. 4. Eorum adminiſtratio fuit primùm penes Abbates aut Priores perpetuos, III. l. 2. c. 27. n. 1. Id ætate illa erat conducibile: ut poſtulante poſtea neceſſitate tranſitum eſt ad triennalem adminiſtrationem, n. 13. Hujus fortè primus autor fuit Innocentius VIII. eod. n. 13. § *Omnium.* Vetabantur olim ſeu pueri ſeu puellæ in Monaſteriis recipi & educari, niſi qui vellent aliquando vitam Monaſticam amplecti, I. l. 3. c. 53. n. 9. c. 54. n. 7. Romani Pontifices & Concilia nolebant in Monaſteriis pauciores eſſe quam duodecim Monachos, c. 69. n. 13. 14. Minuta Monaſteria Carolus Magnus ſupprimi voluit, c. 47. n. 2. In Monaſteriis pœnitentiæ ſtadium decurrebatur, ſeu à Clericis, ſeu à Laicis, II. l. 1. c. 58. n. 5. 7. In Monaſteria detruſi Principes multi, aut à ſeipſis mortem ut effugerent, aut ab aliis, quaſi gratiæ loco & mortem hac pœna commutantibus, c. 57. n. 1. 2. 3. c. 58. n. 3. 4. 5. 6. 7. 8. Monaſteria duplicia, Monachorum ſcilicet ac Monialium ejuſdem Ordinis ſejungi Juſtinianus jubet; atque ita Moniales magiſterio & curæ Monachorum eximit: ſancitque ut Epiſcopus illis præficiat Presbyterum, vel Diaconum, qui Euchariſtiam ad eas deferat, in earum autem Monaſterio nec maneret, nec cibum ſumeret, nec illas alloqueretur, I. l. 3. c. 56. n. 10. c. 46. n. 10. Unde ita potuerunt oriri duplicia Monaſteria, c. 45. n. 10. Quin & pluribus poſthac ſæculis nonnulla in Occidente occurrunt Monaſteria, in quibus Moniales ſimul cum Monachis vel Canonicis in unum Chorum conveniebant ad Officia divina celebranda: id quod ultrà fieri Synodus II. Lateranenſis ſub Innocentio II. prohibet, I. l. 3. c. 63. n. 5. Quanquam & tertio adhuc poſt ſæculo id factitabatur, n. 6. Ut ſenſim Monaſteriorum collapſa eſt diſciplina, III. l. 1. c. 26. n. 1. 2. 3. imò toto ipſo capite, & cap. ſequenti, præſertim n. 12. Inter iſtiuſce lapſus cauſas non mediocrem obtinet locum ipſa quæ facta eſt partitio rerum Monaſteriorum: primò in menſam & portionem Abbatis hinc, inde in menſam & portionem Monachorum, III. l. 2. c. 26. n. 4. 5. 6. 8. Secundò in varia ipſa officia Clauſtralia cum ſuis quoque prædiis ad vitam manſuetis, n. 8. 9. 10. Tertiò in varias vel penſiones vel Præbendas ſingulis ipſis Monachis aſſignatas, n. 7. Qui ſtare poteſt quæ ſeparata jam eſt Monaſtica diſciplina, c. 27. n. 12. 13.

Moneta.

Monetæ olim cudendæ jus Epiſcopis Cenomanenſibus, III. l. 1. c. 27. n. 4. Epiſcopis Auguſtodunenſibus & Capitulo item Auguſtodunenſi, c. 28. n. 2. Epiſcopis Remenſibus, n. 3. Epiſcopis Ravennatibus, c. 30. n. 10. Abbatibus Cluniacenſibus, c. 30. n. 12. Et aliis Abbatiis, *ibid.* & c. 31. n. 3. §. *Anno.* Jus illud à Ludovico Hutino Rege iis confirmatur Epiſcopis qui eo jam gavisi fuerant, c. 31. n. 7.

Moniales, v. duos tit. ſuper. item tit. *Virgines*, & tit. *Profeſſio Virginum.*

De Monialibus, I. l. 3. à cap. 44. ad c. 50.

Moniales volebat Iſidorus à lectione ad orationem, ab oratione ad lectionem tranſire ſemper, II. l. 1. c. 94. n. 5. Eas quæ ſe non ſinerent emendari volebat Auguſtinus è Societate projici, ſi ipſæ non abſcederent, c. 11. n. 13. Vetat Pius V. Epiſcopos Monialibus permittere, ut ad quantulumcumque tempus exeant Monaſterio niſi tribus hiſce caſibus, peſtilentiæ, lepræ, incendii, I. l. 3. c. 40. n. 7. §. 13. Stupendum exemplum Marcianenſium Monialium, quæ in Monaſterii ſui incendio ex ejus ſeptis noluerunt egredi, monente licet ac hortante ut exirent ſedis Apoſtolicæ Legato, & in quarum gratiam flammæ tandem divinitus compreſſæ ſunt, c. 48. n. 2. Duplex adhuc erat ſæculo 11. exeunte genus Monialium in iiſdem licet Monaſteriis: aliæ ſcilicet erant quæ in iis profeſſionem ediderant; aliæ quæ à parentibus à tenera ætate ibidem ad altaria fuerant oblatæ: & eadem utræque tenebantur lege, I. l. 3. c. 48. n. 1. Nec mirum cùm profeſſio illa expreſſa primis temporibus non fieret, ipſaque habitus geſtatio inſtar eſſet profeſſionis, c. 45. n. 2. 3. 4. c. 48. n. 3. 4. Atque ita etiam illis temporibus alicubi obſervabatur, c. 48. n. 4. c. 49. n. 2. 5. Monaſteria Monialium quæ ſedi Apoſtolicæ ſunt immediatè ſubjecta Concilium Tridentinum reddit poteſtati Epiſcoporum ut Papæ Delegatorum, I. l. 3. c. 40. n. 7. §. 25.

Monſpeſſulana Eccleſia, v. Ind. Geograph.

Moſcovita, v. Ind. Geograph.

Muſica.

Muſicæ concentibus & inſtrumentis prohibentur Clerici, niſi dum de Canticis ſpiritualibus agitur, III. l. 3. c. 45. n. 4.

Mutilare.

Quicumque vel ſe vel alium mutilat, etiam in bello ſacro, irregularis eſt, II. l. 1. c. 75. n. 9. §. *Irregularis*, & n. 11. Primus omnium Hilarus Papa inter irregulares retulit eos qui aliqua carerent corporis parte: id quod ait ex antiqua eſſe traditione & veteri diſciplina Eccleſiæ Romanæ, c. 78. n. 1. Innocentius tamen ante eum non habet irregulares ex mutilis niſi eos qui ſe ipſi de induſtria mutilaſſent: iſque in Eccleſia Latina videtur fuiſſe uſus primorum 4. ſæculorum, n. 5. Obtinuit & id ſemper apud Græcos: imò nec irregularem cenſebant Ammonium Monachum, qui ut Epiſcopatum ad quem à populo expetebatur, effugeret, auriculam ſibi abſciderat, II. l. 1. c. 78. n. 2. 3. 4. 6. c. 82. n. 4. Si quis tamen apud eos ſe faceret Eunuchum, hunc habebant irregularem & habuere ſemper, c. 78. n. 6. c. 82. n. 5. Hanc tandem Alexander III. præfixit in mutilationibus irregularitatem importantibus regulam, ut ſcilicet hujuſmodi ſint per quas non poſſint ſine ſcandalo obiri functiones ordinum, c. 83. n. 8. Poteſt quis ad Sacrificium reddi irregularis, qui non ad cæteras functiones, *ibid.*

N

Narbonenſis Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Natalis Chriſti.

Diu fuit Romanæ uni ipſi Eccleſiæ ſingulare, ut ter Miſſam in Chriſti Natali celebraret, III. l. 1. c. 72. n. 6.

Nativitas.

Nato ſibi filio Chilpericus Rex juſſit è carceribus omnes dimitti: ac ſi qui in iis quidpiam deberent fiſco, illud iis condonari, II. l. 3. c. 97. n. 10.

Navarra, v. Ind. Geograph.

Naufragia.

In Nannetenſi an. 1127. Concilio ſublatam voluit Comes Britanniæ Armoricæ ſævam illam conſuetudinem qua comportabatur in fiſcum quidquid ex naufragiis reliquum fiebat. Idque Synodus illa ultrà fieri prohibuit cum excommunicationis interminatione, III. l. 1. c. 24. n. 1. Decretum Synodi Pontifex confirmavit; ac Provinciæ Epiſcopos admonuit eas etiam merces quas naufragii metu quis in mare ejeciſſet, ipſi earum Domino legibus Imperatorum eſſe ſervandas, *ibid.*

Nectarius.

Nectarius CP. Epiſcopus non aliam ſuſtulit pœnitentiam quàm publicam. Probatur multiplici ratione, I. l. 2. c. 7. n. 13. 14.

Negotiatio.

Quæ Clericis permiſſa quæ negata, v. tit. *Clerici.* §. *Clericis quæ illicita.* Pœnitentes negotiatione S. Leo prohibebat & quare, III. l. 3. c. 17. n. 8. Negotiatores tolerat potius Eccleſia quàm probat, *ibid.*

Neophyti.

Neophytos arcet Epiſcopatu Paulus, adhuc & Preſbyteratu Concilium Neocæſarienſe & Laodicenum: item & præterea Diaconatu Concilium Sardicenſe & Leo, omnibus denique Innocentius ordinibus, II. l. 1. c. 62. n. 14. 15. 17. 18. 19. 23. Ad Preſbyteratum eos tamen promoveri patitur Concilium Neocæſarienſe, ſi ipſorum ſit pietas eximia, vel poſtulet Eccleſiæ neceſſitas, n. 14. Exempla Neophytorum

Epiſcopali dignitate donatorum, II. l. 1. c. 62. n. 10. 11. 12. c. 85. n. 13. c. 86. n. 5. 9. 10. c. 87. n. 3. 6. & l. 2. c. e. n. 11. c. 66. n. e. Rationes Gregorii, Hormiſdæ, Juſtiniani, & Nazianzeni, ut Neophyti non aſſumantur in Epiſcopos, II. l. 1. c. 85. n. 3. 4. 5. 11. 12. Item Nicolai Papæ, c. 86. n. 3. Gratiani, c. 87. n. 6. Cùm Neophyti Paulo dicerentur ii qui ad fidem recens converſi ſunt: ſequentibus illis ſæculis dicti ſunt qui ex fidelibus pietatem & Clerum recens erant ingreſſi, II. l. 1. c. 85. n. 3. 4. Quo ſenſu Neophytos aliquando SS. Patres bæreticis annumerant? c. 85. n. 1. c. 87. n. 6. It maximè per Galliam tempore Gregorii ſerpebat abuſus, ut Neophyti ſeu recens ad pietatem & Clerum converſi aſſumerentur ad Epiſcopatum, c. 85. n. 3. Ne ad Epiſcopatum aſſumantur, cujuſcunque ſint meriti, nervos omnes Gregorius contendit, n. e. 3. 4. Quanquam tamen pro Eccleſiarum neceſſitate tempus quo probandi ac exercendi eſſent, contrahi permittit, n. 6. Haud longius à converſione tempus quam annum exigit pro Epiſcopis Concilium IV. Arelatenſe, ſuum illud ex ipſa Eccleſiarum numero & neceſſitate ſtatutum excuſans: nec longius Synodus V. Aurelianenſis poſtulat, II. l. 1. c. 85. n. 10. Haud longius item Bracarenſis, n. 8. Juſtinianus ſex ſolum menſes, etſi multa contra Neophytos Epiſcopos declamet, n. 1e. Balſamon ſingulos ante vult ordines decurri: ſed unicuique ordini ſeptem dierum interſtitium ait ſufficere, idque ut ex conſuetudine jactat, II. l. 1. c. 86. n. 8. Synodo octavæ generali pro Neophytis habentur quicunque; etſi ſingulos Ordinum gradus per intervalla pervaſerint, eo id animo præſtiterunt ut viam ſibi pararent ad Epiſcopatum, n. 6. Ævo Alexandri III jam revocata fuerat ad Romanum Pontificem diſpenſatio cum Neophytis, c. 87. n. 4.

Neſtoriani, v. Ind. Geograph.

Nobiles.

Cum legis in antiquis Canonibus vel Autoribus nonniſi Nobiles ordinandos, idem eſt ac ſi legeres homines liberos & ingenuos, ſeu nec ſervos nec libertos, II. l. 1. c. 73. n. 3. 5. c. 104. n. 10. l. e. c. 28. n. 8. Unde factum eſt ut in quibuſdam Eccleſiis non ſit locus niſi longo avorum ſtemmate inſignibus? II. l. 1. c. 73. n. 4. c. 104. n. 2. 3. 10. Tale Capitulum Lugdunenſe, c. 104. n. 1. Brivatenſe, n. 10. Argentoratenſe & compluraalia Germaniæ, Poloniæ & Hiſpaniæ, n. 3. 4. 9. Solis olim Nobilibus & Clero conſtabant Comitia Regni generalia & Parlamenta, nec in ea plebs admiſſa eſt niſi ab annis 300 aut 400. Nec niſi à ducentis admiſſi ſunt Plebeii ad Officia publica, n. 10. Multa ibidem de Nobilibus. In Ruſſia nunc adhuc & Polonia iidem liberi qui nobiles, iidem ſervi qui ignobiles, *ibid.* Nobilitatis in Beneficiis conferendis voluerunt etiam Romani Pontifices & Concilia rationem haberi, II. l. 1. c. 104. n. 4. 5.

Nonæ

Nonæ dicebantur pars nona quam quis ex ſuis reditibus offerebat Eccleſiæ ultra eorundem decimas. Et quidem qui Laici terras habebant Eccleſiæ aliquas, ad has decimas & nonas ex iis perſolvendas adigebantur: quidam vero & id etiam ultro præſtabant, etſi tales haud haberent terras, III. l. 1. c. 8. n. 1. 2. 3. 5. 6.

Nonnus

Nomen erat quo ſeniores Monachi vocabantur à junioribus, cùm hi ab illis fratres appellarentur. Significabat autem nomen illud ſanctitatem. Sic & Nonnatæ inter Moniales, I. l. 3. c. 66. n. 1e.

Norvegia, v. Indic. Geograph.

Notarii.

Notariorum munus erat compendiariis notis exarare vel acta publica, vel privata Epiſcoporum mandata, vel eorum etiam conciones, I. l. 2. c. 104. n. 1. 10. In Notariorum ſtatione ponebant pleruinque pueri vel adoleſcentuli tyrocinium Clericatus. n. 1. Eorum item erat alicubi Paſtoralem Epiſcopi baculum geſtare, n. 13. In Oriente Diaconi ut plurimùm, in Oriente verò ut plurimùm Subdiaconi aut inferiores Clerici obibant Notariorum munus, n. 1. §. *Conſtitutum*, n. 3. 7. 1e. 13. Maxima quæque iis negotia commiſere S. Leo & S. Gregorius: imò & vices ſuas in Epheſina illa Synodo, quæ in pſeudo-ſynodum verſa eſt, uni eorum Leo demandavit, I. l. e. c. 104. n. 1. 7. 8. 10. 11. In Officiis Imperatoriæ domus ſumma erat Notariorum dignitas, adeo ut Imperatoribus eſſent etiam à Secretis, n. 14. Tempore Caroli Magni, is qui primus erat inter Notarios Eccleſiæ, dicebatur Protonotarius & Archinotarius, I. l. e. c. 105. n. 3. Ab eo tempore Clericis ut plurimùm credebatur Notariatus Regum noſtrorum, c. 106. n. 3. Sæculo 14. & 15. iidem fere communiter erant Notarii Apoſtolici ſimul & Notarii Imperiales, & ex iis etiam Preſbyteri, n. 4. Sæculo 16. ſimiliter iidem occurrunt Apoſtolici & Imperiales Notarii, n. 5. Quomodo Laicis aperta eſt ad Notariatum via? *ibid.* Ex quo Laici cœpere Notariorum officia obire, diu nonniſi Nobilibus patuit ad ea aditus, n. 9. Concilium Tridentinum Epiſcopis facit poteſtatem Notarios examinandi, & illos ad id delegat, n. 6. 7. Protonotarius olim in Aula Romana ſupra Epiſcopos ſedebat, idque tandem Pius II correxit, I. l. 2. c. 114. n. 4.

Notarii Epiſcoporum.

Quid eis fas aut nefas ſit vel fuerit olim exigere aut accipere in negotio ſeu Ordinum, ſeu Beneficiorum, ſeu aliorum, III. l. 1. c. 6e. Ex Notarii ſui emolumentis quidquam accipere Epiſcopi à Concilio Trident. vetantur. Ejuſque decretum Comitia Cleri Gallicani an. 1655. omnibus Regni Epiſcopis commendavere. Ita quoque Toloſanum an. 1590. vetuit Concilium: ita Congregatio Concilii Tridentini, eod. c. 6e. n. 7. 8. 9.

Novales.

Novalium decimas Gregorius VII ſolvi jubet, III. l. 1. c. 9. n. 4. Sic & Eboracenſe an. 1194. Concilium, n. 6. Et Campiniacenſe an. 1260. n. 10. Jure communi decimæ Novalium pertinent ad Parochos, ni aliqua obſtet exceptio, l. e. c. e4. n. e.

Novitiatus.

Regula S. Benedicti & pleræque antiquiores, item & utriuſque Eccleſiæ antiqua Concilia & Juſtiniani leges Novitiatum in veſte laica percurrendum ſtatuunt, atque is adhuc uſus tempore S. Bernardi obtinebat in Occidente, I. l. 3. c. 48. n. 8. In aliquibus tamen ſaltem locis Orientis jam tempore Trullanæ Synodi cum Monachi veſte decurrebatur, c. 45. n. 1e. Tempus illud volunt Juſtiniani leges eſſe triennii, Benedictus unius ſaltem anni, *ibid.* Gregorius triennium ut ex more memorat, c. 45. n. 11. c. 55. n. 7. Concilium V Aurelianenſe per triennium probari vult puellas quæ in iis eſſent Monaſteriis, unde poterat exiri, per annum verò quæ in iis unde exiri non poterat, c. 45. n. 3. Regulæ ſanctorum Cæſarii, Ferreoli, Fructuoſi & aliæ non paucæ poteſtatem Abbati faciunt tempus Novitiatus vel producendi vel contrahendi, prout viderit expedire, I. l. 3. c. 48. n. 8. Bernardus ipſe unius ſolùm anni meminit, *ibid.* Et dudum ante eum Synodus Triburienſis, c. 46. n. 8. Finierat Honorius III in quibus Monaſteriis non differebant veſtes Novitiorum & Profeſſorum, Profeſſos eo ipſo cenſendos eſſe, quotquot uno amplius anno eas geſtaſſent, c. 48. n. 4. Profeſſionem Franciſcanorum & Dominicanorum nullam eſſe voluit Alexander IV. quæ ante annum expletum emitteretur. Id Bonifacius VIII. ad omnem Mendicantium extendit, Concilium Tridentinum ad omnium proſſus Monachorum, ſicut & Alexander III. ante præfatos illos Pontifices, I. l. 3. c. 48. n. 5. §. *Ab eodem*, & n. 7. Hinc cùm Gregorius XIII. Calendarium Romanum reformans, dies decem ex anno 1582. amputaſſet, profeſſiones in quibus decem iſti dies pariter omiſſi ſunt, nullæ eſſe declaratæ ſunt, c. 55. n. 6.

Si is qui Novitii ſuſcepit veſtem, venit ſolum cum animo experiendi vires ſuas, ſeſeve probandi; poteſtatem ei faciunt Gregorius IX. & Innocentius III. ſæculum repetendi, I. l. 3. c. 48. n. 4. 5. Si verò eam proſſus cum animo induit ſæculum deſerendi & Religionem amplectendi; etſi nullæ eum leges poſſint ad profeſſionem cogere, negant tamen poſſe cum tuta conſcientia recedere iidem illi duo Pontifices, S. Raimundus de Pennafort, Alexander IV. Anſelmus & Lanfrancus Cantuarienſes Epiſcopi, Bonifacius VIII. Alexander III. & Statuta Carthuſienſia Guigonis n. 4. 5. 6. 7. Id ſolùm gratiæ ei concedunt Innocentius III. & Alexander III. laxiorem ut poſſit Religionem ingredi ſi illa cujus veſtem & Novitiatum ſuſcepit, non videtur ejus viribus accommodata, n. 5. & 7. Atque id quod de illo dictum eſt qui veſtem hanc eo animo ſuſceperat, de eo quoque dicendum videtur, qui Novitiatum olim in veſte laica, ubi hæc geſtabatur, illo eodem animo egiſſet; eo quod Deo qui ipſum vocavit, non poſſit inobedientem ſe gerere abſque ſalutis ſuæ diſcrimine, n. 8. 9. 10.

Nuptiæ, v. in. *Matrimonium*

Saltationem in Chriſtianorum nuptiis Laodicena Synodus prohibet, III. l. 3. c. 42. n. 18. Poſt nuptias initas jubentur fideles in Capitularibus Caroli Magni & in Capitularibus item Heraldi Turonenſis Epiſcopi biduo vel triduo caſtitatem ſervare, I. l. e. c. 83. n. 11. Græcis unius ſaltem diei continentia indicebatur, n. 10. Ex tempore Balſamonis atque adeo 12. ſæculo vigebat conſuetudo, ut ſi triginta annos natus quiſquam & bis conjugatus, & ex alterutra conjuge liberos habens, tertiam poſtea duceret, per quadriennium communione privaretur, n. 10. Secundas aut etiam plures nuptias etſi non prohibuere Patres Latini, ab iis tamen valde dehortati ſunt fideles, eaſque ſolùm ut indulgentiam ſuſpexere, II. l. 1. c. 78. n. 10. 18. 20. ee. Iis quidem nuptiis Græci pœnitentiam impoſuere, at illa non nuptiis ipſis affricabatur, ſed incontinentiæ ipſi cujus erant illæ remedium, n. 22. e3. Andegavenſe an. 1448. Concilium

Digitized by Google

lium illas fieri vetuit inſultationes & intemperias quæ à plebecola fieri ſolent adverſus eos qui ſecunda ineunt conjugia, II. l. 1. c. 83. n. 6. Nuptiis ac nuptialibus conviviis interterat nonnunquam S. Carolus Boromæus, ut tum eorum ſumptibus moderaretur, tum caveret ne quid peccaretur, III. l. 3. c. 49. n. 10. §. *Hæc.*

O

Obedientia.

JUbentur à Concilio XII. Toletano quicunque ad ſacros Ordines accedunt, obedientiam in ordinatione ſua profiteri, ſed citra juramentum, II. l. 2. c. 44. n. 5. Reprehenduntur in Concilio II. Cabilonenſi an. 813. Epiſcopi qui juramentum iſtud exigebant ab iis quos ordinabant, c. 45. n. 1. Id quod & nonnulli factitabant Longobardiæ Epiſcopi, n. 2. Obedientiam ſimiliter Metropolitano ſuo profitebantur Epiſcopi ſub Imperio Caroli Magni & ſtirpis ejus, ſed abſque juramento, n. 4. Huic profeſſioni obedientiæ juramentum legitur annexum ſeu in Clericis erga Epiſcopum ſeu in Epiſcopis erga Metropolitanum ſæculo 11. & 12. Et erat quidem illud ſacramentum fidelitatis, utriuſque uſus erat frequentiſſimus, II. l. 2. c. 46. n. 1. 2. 7. 8. In Decretalibus Gregorianis vetantur Epiſcopi ab aliis è Clericis ſuis juramentum exigere, quàm ab iis quibus committunt rerum Eccleſiaſticarum diſpenſationem, n. 10. Nunc demum è Clero ſoli Epiſcopi ſacramentum præſtant, illud ſcilicet quo obligantur Romano Pontifici, n. 12. Horumce ſacramentorum expers fuit Orientalis Eccleſia, n. 13. Præſtantur tamen à Maronitarum Epiſcopis & Clericis ſuo Patriarchæ, quem uſum accepiſſe debent à Latinorum contubernio, *ibid.*

Obedientia.

Obedientiæ erant minuſcula Monaſteria in Abbatiæ alicujus ditione poſita, & ad augendos Abbatiæ reditus vel data vel comparata. In iis non debebant Monachi eſſe ſoli, I. l. 3. c. 69. n. 1. 2. 4. 5. 6. Poterant Monachi iſti ab Abbate revocari, n. 3. 8. Debebant ei rationes reddere, n. 3. 11. Non poterant eo Monachi juniores amandari, *ibid.* Debebant in iis per vices eſſe, ut viciſſim poſſent in Monaſterium ſe recipere, ſibique toti vacare. Et ideo non debebant Obedientiæ Monacho eidem precerali diutius, I. l. 2. c. 93. n. 4. Hujuſque legis negligentia facti ſunt ex Adminiſtratoribus Titulares, *ibid.* & III. l. 2. c. 27. n. 11. Qua ratione etiam ad Clericos Obedientiæ tranſierunt, III. l. 2. c. 27. n. 2.

Oblati vel Monachi laici.

Originem ducunt ex Oriente, ubi Conſtantinopolitano Patriarchæ id juris erat, ut in Monaſteriis, modo pinguia eſſent, poſſet laïcum quempiam collocare, ibi deinceps victurum, modò is ad meliorem frugem ſe vellet recipere, & de pœnitentia cogitare, II. l. 3. c. 15. n. 15. De Oblatis item ſeu Monachis laïcis in Gallia & Anglia à duodecimo vel decimotertio ſæculo, III. l. 2. c. 26. n. 11. *& ſeqq.* Imò & ſuæ Monaſteriis Cluniacenſibus Converſæ leguntur olim affixæ, c. 25. n. 13. §. *Monaſteriis.*

Oblationes.

Oblationes ad altare fiebant vel in primis ſæculis, nec ab iis liberi erant etiam Monachi, III. l. 1. c. 2. n. 1. 3. 5. c. 12. n. 3. 5. c. 14. n. 1. Aliæ in Epiſcopi domum inferebantur, c. 3. n. 5. Cedebant iſtæ in victum Clericorum, pauperum & peregrinorum, c. 2. n. 2. 8. 12. c. 3. n. 5. 6. Non fiebant autem oblationes niſi ab iis quibus communicandi jus erat, c. 2. n. 6. c. 12. n. 2. 3. Quanquam non propterea ſemper communicabant, c. 13. n. 8. c. 14. n. 6. Ad eas copioſè faciendas hortabantur ſanctiſſimi quique Epiſcopi, III. l. 1. c. 2. n. 3. c. 3. n. 6. 7. 8. 9. Quantæ vel à primis ſæculis & deinceps oblationes, quæ Romanæ Eccleſiæ inferebantur, c. 3. n. 1. c. 12. n. 9. 10. c. 13. n. 16. c. 15. n. 1. Oblationes Conſtantii repudiat Liberius, Valentis admittit Baſilius, c. 12. n. 13. Oblationes pœnitentium ante reconciliationem ſuam mortuorum rejiciebantur alicubi, alicubi ut in Gallia & in Italia recipiebantur, c. 14. n. 5. Oblatio virorum fiebat extra ſepta altaris, mulierum verò in ipſo earum loco, Sacerdore ſcilicet ad eas pergente, n. 2. 6. Pertexerunt oblationes fieri poſt annum milleſimum, III. l. 1. c. 15. tot. Poſt illud tempus, & etiam ante annum octingenteſimum repriméndi fuerunt Laici autoritate Conciliorum & anathematis interminatione ab iſtis oblationibus invadendis, c. 13. n. 13. c. 15. n. 5. Diu pugnavere Epiſcopi & Parochi contra Dominicanos & Franciſcanos, ut quæ apud eos fiebant oblationes, cederent Parochis, c. 15. n. 6. Exeunte undecimo ſæculo monebantur Fideles, ne unquam manibus vacuis Sacro intereſſent, n. 2. Sequentibus ſæculis id ſolum exigebatur ab iis, ne in diebus ſolemnioribus oblationes prætermitterent, c. 15. n. 8. 9. Sæculo decimo-tertio in Anglia quilibet adulti, id eſt annorum quatuordecim jubentur oblationes quater in anno majoribus Feſtis in Eccleſia ſua Parochiali facere, III. l. 2. c. 24. n. 6. Oblationes in Gallia fieri ſolitæ, tum certis majoribus Feſtis, tum Dominicis diebus, c. 34. n. 11.

Tertiam partem omnium per omnes ubique Parochias oblationum Concilium I. Aurelianenſe ſexto ſæculo vendicat Epiſcopo, III. l. 1. c. 7. n. 1. c. 15. n. 5. Concilium III. Aurelianenſe omnes omnium urbis Eccleſiarum oblationes deferri vult ad Epiſcopum, ſtatuens ut circa Parochiarum agreſtium oblationes ſervetur uniuſcujuſque loci conſuetudo, c. 7. n. 4. Tertia pars ſimiliter oblationum Eccleſiarum Parochialium eodem ſæculo & deinceps in Hiſpania ſervabatur Epiſcopo, c. 7. n. 8. & c. 15. n. 8. & 11. Statutum Carpentoratenſis Concilii ſuper aliis oblationibus, c. 15. n. 6. Concilium Francofordienſe omnes Eccleſiarum oblationes diſpenſandas permittit Epiſcopo, c. 8. n. 6. Quartam ſolùm earum partem poſtea ſibi vendicaverunt Epiſcopi, c. 18. n. 5. 13. c. 32. n. 2. c. 34. n. 3. 2. Et hanc quidem Epiſcopi Galliæ nono ſæculo dimiſere Parochiis, hac ſola ſibi ſervata cura, ut à Parochis convenienter ſacris regulis diſpenſarentur, c. 8. n. 7. c. 18. n. 5.

Obſidio.

In urbe obſeſſa poſſunt quidem Clerici excubias agere, aut alia ſimilia præſtare, non tamen occidere. Statutum Ilerdenſis Concilii ea ſuper re, II. l. 1. c. 68. n. 5. Omnes Gregorius ad hujuſmodi excubias aſtringit, III. l. 1. c. 27. n. 8.

S. Odilo.

Odilo Abbas V. Cluniacenſis ſummam ſuam, qua de reprehendebatur, erga Pœnitentes indulgentiam tuetur, malle ſe dicens, ſi damnandus ſit, de miſericordia quam de duritia vel crudelitate damnari, I. l. 2. c. 12. n. 4.

Odium.

In Concilio Nannetenſi vetantur Presbyteri ſacrificium auſpicari, oblationeſve ad altare offerre, antequam ejecerint Eccleſia eos omnes qui eum pravo animo reconciliari noluerint, III. l. 1. c. 14. n. 7.

Odores.

Vetantur Clerici in Concilio I. Mediolanenſi ſuavitates odorum conſectari, III. l. 3. c. 41. n. 16.

Oeconomus, v. tit. Theſaurarius.

Bona Eccleſiæ temporalia antiquitus diſpenſabat Oeconomus ſub Epiſcopo, III. l. 2. c. 1. n. 1. Cùm jam in multis Eccleſiis iſte uſus obtineret ante Concilium Calchedonenſe, c. 1. n. 2. 4. 8. c. 2. n. 1. 2. decrevit iſtud Concilium, ut & in aliis etiam omnibus Eccleſiis obtineret, & quare? c. 1. n. 5. c. 2. n. 2. Erat ut plurimùm ex ordine Presbyterorum, c. 2. n. 1. Plures alicubi erant in eadem Eccleſia, *ibid.* Alicubi à Clero ipſo, nec tamen ſine Epiſcopi conſenſu eligebatur Oeconomus, c. 2. n. 6. Communiùs verò ab Epiſcopo ipſo, à quo nec jam poſſet pro arbitratu deſtitui, n. 2. 3. De bonorum Eccleſiæ per Oeconomos adminiſtratione ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum, III. l. 2. c. 5. n. 8. c. 6. n. 4. 6. 12. 14. 15. Officia Oeconomi, c. 5. n. 11. De eadem rurſus per Oeconomos adminiſtratione ſub Imperio Caroli Magni & Regiæ ejus proſapiæ, c. 9. Item poſt annum Chriſti milleſimum, c. 11. Oeconomi dignitas dudum extincta in Occidente, diutius in Oriente perſeveravit, I. l. 5. c. 70. n. 6. Ut piè & debet & poteſt Oeconomus quilibet commiſſa curæ ſuæ bona adminiſtrare, nec habet quòd de ſorte ſua queratur, III. l. 3. c. 1. n. 4. 5. c. 17. n. 14. 15. II. l. 1. c. 67. n. 14.

Oecumenicus Patriarcha.

Primus omnium Oecumenicus Patriarcha vocatus eſt ab Olympio Epiſcopo in pſeudoſynodo Epheſina Dioſcorus Alexandrinus, qui ei præerat, I. l. 1. c. 11. n. 17. Patriarcha quoque Oecumenicus appellatus eſt S. Leo Papa in Concilio Calchedonenſi in quatuor libellis ſupplicibus. Hæc eorum erat inſcriptio Patriarchæ Oecumenico Leoni & Synodo Oecumenicæ: ut proinde quo ſenſu iſta dicebatur Oecumenica, eo Oecumenicus ille diceretur, n. 2. Univerſæ Orbis terræ Patriarcha dictus eſt poſtea Hormiſdas Papa ab Archimandritis Syriæ ſecundæ, n. 3. Eodem circiter tempore Patriarcha Oecumenicus vocatus eſt à Monachis alius Joannes ille Epiſcopus CP. qui Acacianum ſchiſma tandem extinxit, & Eccleſiam Græcam cum Hormiſda conciliavit, n. 5. Ita quoque poſtmodum in Synodo Conſtantinopoli ſub Agapeto Papa & ſub Mena CP. Epiſcopo habita vocatus eſt tum ipſe Agapetus, tum idem ille ipſe Menas, n. 4. At ciſi iis omnibus tributum legitur Patriarchæ Oecumenici nomen, à nullo tamen eorum fuit uſurpatum. Quin & Joannes iſte & Menas Conſtantinopolitani, ubi leguntur Oecumenici Patriarchæ, ſuæ edunt erga Romanam Eccleſiam ſubjectionis argumenta, n. 5. & 6.

Primus omnium iſtud Oecumenici Patriarchæ nomen ſibi tribuit Joannes alter CP. Epiſcopus, cognomento Jejunator: illudque peſſimam in partem interpretatus eſt S. Gregorius, ad ipſius utique magis animum & ambitionem, quàm ad ipſam vocabuli vim reſpiciens: quaſi videlicet illud arripiens ſibi Joannes, in omnium jura Patriarcharum atque Romani etiam ipſius involaret; velletque unus ipſe Patriarcha, imò

Epiſcopus haberi. Peſſimæ porro huic Joannes interpretationi locum ſubminiſtrabat. Eecpus verò ille locus? I. l. 1. c. 11. n. 7. uſque ad 14. Repudiavit nomen illud ab Alexandrino Patriarcha ſibi oblatum Gregorius, omnes tamen Epiſcopos ſibi conteſtans eſſe obnoxios, Eccleſiamque Romanam omnium dicens caput Eccleſiarum eod. c. 11. n. 9 & c. 9. n. 4. Oecumenici Patriarchæ nomen ſumere perrexit Cyriacus CP. Epiſcopus, Joannis illius ſucceſſor. At tum ſapropter, tum quòd primam Eccleſiarum omnium ſuam diceret, cum redegit Phocas Imperator in ordinem, & ſolemni decreto Primatum Romanæ Sedi aſſeruit, n. 14. Etſi & illud ſumere perrexerunt ſequentibus ſæculis Epiſcopi CP. Gregorius tamen ejuſdem urbis Epiſcopus ab eo abſtinuit in Concilio VI. Generali, nec niſi Conſtantinopolitanos novæ Romæ ſe ſcripſit Epiſcopum, cùm è contra Legati Romani Agathonem Papam ter in eodem illo Concilio Papam Oecumenicum appellaverint. I. l. 1. c. 11. n. 18. Quo eodem Oecumenici Papæ nomine Leonem II. ſucceſſorem ejus affecit Conſtantinus Pogonatus Imperator, c. 4. n. 10. Scribit Anaſtaſius Bibliothecarius ſe, cùm ageret Conſtantinopoli, Græcos inaudiſſe dicentes Patriarcham ſuum non eo ſenſu Oecumenicum vocari, quòd univerſi Orbis teneret Præſulatum, ſed quòd cuidam præeſſet Orbis parti quæ à Chriſtianis habitatur, I. l. 1. c. 23. n. 6. Baſilii Imperatoris tempore Patriarcha CP. petiit à Joanne XX. Papa additis etiam muneribus, ut per eum liceret Eccleſiam CP. in orbe ſuo CP. ſicut Roma in Orbe univerſo, univerſalem dici & haberi. Id verò ne fieret, interceſſere ſtatim graviſſimi quique ex Occidente viri, c. 25. n. 1. Univerſalem Antiſtitem vocat eundem Joannem Guillelmus Abbas S. Benigni in Gallia, *ibid.* Oecumenici Patriarchæ nomen in Florentina Synodo perrexit ſibi ſumere Joſephus Patriarcha CP. nec id gravatè tulit Eugenius IV. Quin & illud idem poſtea ſumpſit Beſſario à Romano Pontifice factus CP. Patriarcha, c. 26. n. 10.

Officiales.

Nullum adhuc extat veſtigium Officialium noſtrorum nec in Gregorianis antiquis Decretalibus, nec in Gratiani Decreto, I. l. 2. c. 8. n. 1. Jam tum tamen Gratiano ſuppar Alexander III eos memorat, c. 9. n. 4. Quam per eos exercet Epiſcopus juriſdictionem, poteſt per ſeipſum exercere, c. 9. n. 4. 5. Imò cauſas Matrimoniales & criminales ſatius eſſet ab Epiſcopis audiri quàm ab Officialibus, n. 4. Eos nonniſi in Ordinibus ſacris conſtitutos voluerunt eligi Concilia Hiſpaniæ, imò & nonniſi ex Presbyteris Gallicana Concilia & Comitia, I. l. 2. c. 3. n. 3. 4. Vetat Concilium Lugdunenſe I Archiepiſcopos habere ſuos ſibi Officiales in Suffraganeorum ſuorum Diœceſibus, niſi ubi talis eſſet conſuetudo. Talis autem erat, & ſubſtitit deinceps ut ſuum haberet Londini Cantuarienſis Archiepiſcopus, c. 8. n. 5. c 9. n. 8. Ab Officialis ſententia non poteſt provocari ad Epiſcopum, quòd utriuſque ſit idem tribunal, c. 9. n. 5. Præter civitatis ſuæ Officialem alios Epiſcopi poſſunt habere Officiales Foraneos in aliis Diœceſeos ſuæ locis ſi poſtulet neceſſitas, I. l. 2. c. 9. n. 4. §. *Concilium Narbonenſe.* Officiales nonniſi gratis inſtitui jubentur, c. 9. n. 4. §. *Leges.* Iovid ſemper connexi ſunt Officiales ut perpetui eſſent, nec ad nutum revocabiles, & prorſus obtinuerunt aliquibus in locis, & in pluribus adhuc aliquandiu, contra tamen annitentibus Epiſcopis, & ut plurimum vincentibus, c. 8. n. 5. 6. c. 9. n. 4. §. *Leges*, n. 6. & 7. Ubi nihilominùs ab Epiſcopo revocantur, ſi innoxii ſunt ſique inde iis aliqua infamiæ labes aſpergatur, poſſunt provocare, c. 9. n. 4. §. *Leges.* In Italia iidem Officiales & Vicarii Generales, eod. §. *Leges.* De Officialibus Archiepiſcoporum, c. 8. n. 5. De Officialibus multa, c. 9. n. 4. Vide proximo tit.

Officium Eccleſiaſticum.

Officii cujuſlibet Eccleſiaſtici emptio ac venditio eſt ſimoniaca, III. l. 1. c. 60. n. 1. 2. 3 5. §. *Nec diu.* & §. *In Concilio Pariſienſi* c. 61. n. 4. Quàm diſtrictè item omnis ejus locatio & venditio prohibita fuerit: *toto ferè cap.* 75.

Officium divinum, I. l. 2. à cap. 71. ad cap. 89.

De Officio divino pſalmodiave in Oriente per prima quinque ſæcula.

Cœpit in Oriente cum Eccleſia divinum Officium, pſalmis videlicet ac lectionibus contextum. Ad precationes conveniebant conveniteque fideles jubebantur in Conſtitutionibus Apoſtolicis Mane, Tertia, Sexta, Nona, Veſpere, & ad galli cantum in reſurrectionis Chriſti memoriam, I. l. 2. c. 71. n. 1. Conveniebant autem vel in Eccleſiam ſi non obſtarent perſecutiones, vel intra domum aliquam ab Epiſcopo coacti, vel, ſi nec id liceat, quiſque privatim apud ſe vel duo treſve ſimul: ſic eædem illæ edicunt Conſtitutiones, n. 1. 2. In illis cœtibus unus tantum canebat legebatve, vel plures quidem, ſed quorum unus alterum exciperet, cæteris interim Clericis Laicíſque audientibus, n. 4. 5. In Eccleſia Alexandrina qui pſalmum canebat, id tam modico flexu vocis præſtabat, ut pronuntianti legentive viciniot eſſet, quàm canenti, I. l. 2. c. 71. n. 3. Affinitas Officii hodierni cum eo quod deſcribitur in Concilio Laodiceno, n. 5. In Monaſteriis ſimiliter unus tantùm cantabat, quem alter vel tertius vel tandem quartus exciperet, n. 7. Officium interdiu noctuque partiebantur ac perſolvebant Monachi Thebaidis, Ægypti, Palæſtinæ, Meſopotamiæ & totius Orientis, n. 6. 7. 9. Alii eorum bis ſolùm, veſpertino ſcilicet ac nocturno tempore; alii ter, matutinum videlicet tempus adjicientes, alii ſexies & tandem ſepties conveniebant, n. 6. 9. De Vigiliis Sabbathum inter & Dominicam, I. l. 2. c. 71. n. 10. Ut qui ex Monachis tunc Laicis non poterant in Monaſteriis conventu Officium perſolvere, privatim illud apud ſe perſolvebant: ita qui ſive Clerici ſive laici non poterant Officio Eccleſiæ intereſſe, illud apud ſe exequebantur, n. 11. Officium Canonicum horæve Canonicæ dicebantur à Canone ſeu regula numerove Pſalmorum, cuique ſeorſim Officio præfixorum, *ibid.*

Non in omnibus Eccleſiis omnes horæ decantabantur, etſi fortè ſecus res ſe haberet initio, I. l. 2. c. 72. n. 5. 9. 10. In quibuſdam matutina ſolùm & veſpertina præſtabatur Pſalmodia, n. 1. 10. In aliis præterea & diurna, & quidem Tertia, Sexta, Nona, n. 4. 7. In Monaſteriis verò Orientis nocte media, mane, horis tertia, ſexta, & nona, & veſpere, n. 2. 1. Ad Officium nocturnum populus conveniebat, n. 2. 4. Cùm antea unus ſolùm in Eccleſia cantaret, nec niſi verbula quædam quaſdamve clauſulas reliqui Clerus & populus ſunderent: primi Diodorus & Flavianus, tunc laïci, poſtea Epiſcopi, ille Tarſenſis, iſte Antiochenus, hunc Antiochiæ Arianorum tempore morem invexere, ut noctu & interdiu Choro in duas partes diviſo Pſalmi alternis canerentur: moxque iſte in alias omnes Eccleſias etiam remotiſſimas convolavit, n. 6. 7. Eundem Chryſoſtomus Conſtantinopolim Arianorum occaſione aliquantò pòſt invexit, n. 6. Monachi referente Baſilio modò alternis canebant, modò uni præeunti & quod canendum erat exordienti ſuccinebant alii, n. 2. Et qui ex iis Choro non poterant adeſſe cum aliis, debebant eadem apud ſe recitare, *ibid.* In quibus Monaſteriis ſolæ nocturnæ & veſpertinæ horæ in Eccleſia recitabantur, divinæ tamen privatim exſolvebantur, n. 8. 9. Theodoſius junior primo diluculo cum ſororibus ſuis Hymnos alternatim in Palatio ſuo decantabat, c. 74. n. 7. Gregorius Nyſſenus cum ſuis iter faciens in vehiculo ſuo horas item decantabat, c. 72. n. 3. Chryſoſtomus viros hortabatur ut in Eccleſia vigiliis nocturnis adeſſent, fœminæ horis diurnis, quòd viris interdiu præ otium id non liceat, c. 72. n. 4. Aut ſi vigiliis nocturnis non adſint, eos tamen hortatur ut apud ſe cum conjugibus & liberis ſuis noctu conſurgant, & de domo ſua Eccleſiam faciant, c. 74. n. 6.

De divina pſalmodia divinove Officio per prima 5. ſæcula in Occidente.

Tertullianus meminit Tertiæ, Sextæ, Nonæ: eaſque tum ex traditione repetit, tum horas vocat Apoſtolicas, tum appellat Officia, I. l. 2. c. 73. n. 1. Viros & uxores ad orandum noctu ſolitos ſurgere teſtatur, c. 74. n. 3. Cyprianus Tertiæ quoque Sextæ & Nonæ meminit, ac inſuper Matutinæ & Veſpertinæ orationis. Hæc vero memorat, ut rem non Cleri unius ſed Chriſtianorum & fidelium, & tanquam ex illo Chriſti Apoſtoliſque præcepto conſequentem, quo jubemur ſemper & ſine intermiſſione orare, c. 73. n. 2. 3. Ambroſius dum eum Juſtina Imperatrix Ariana perſequeretur, ac cum eo populus interdiu noctuque in Eccleſia moraretur; inſtituit ex Orientalium exemplo, ut alternis Pſalmi canerentur, id quod inde in reliquum manavit Occidentem, n. 4. 5. Canebant autem cum Clero & viri & mulieres & virgines & pueri, n. 6. Hortatur ipſe fideles ut nocte & media nocte ſurgerent, c. 74. n. 4. Ad bis terque noctibus ſurgendum Hieronymus Virginem Euſtochium hortatur, c. 74. n. 5. Quàm Auguſtinum piè delectaret cantus Eccleſiæ, c. 73. n. 7. Quam piè cantari ac Officium exſolvi debeat ex SS. Patribus & Conciliis, c. 73. n. 10. &c. 15. c. 77. n. 6. c. 80. n. 1. c. 85. n. 1. § *Ab exemplis.* & n. 3.

Meminit Hieronymus ſex horarum, Mane, inquit, hora Tertia, Sexta, Nona, Veſpere, Noctis medio, I. l. 2. c. 73. n. 11. Has horas tum Monachi tum Moniales exſolvebant in Monaſteriis, haud dubiè & in Eccleſiis Clerici, n. 11. 12. Nondum tunc Completorium erat inſtitutum, & necdum Prima ſeparabatur à Laudibus quæ mane perſolvebantur, n. 12. Primæ quidem meminit Caſſianus, ut proinde ejus ætate in Monaſteriis Galliæ fuerit Officio ſuperaddita, niſi fortè Laudes noſtras eo nomine intelligit, c. 71. n. 9. Jubet Concilium IV. Carthaginenſe ſtipendiis privari Clericum, qui ſine corporis infirmitate deſit vigiliis, c. 93. n. 15. Veneticum ſexto ſæculo in Gallia Concilium eundem plectit ſeptem dierum ſuſpenſione: niſi quod quas vocabat Concilium IV. Carthaginenſe vigilias, ab iſto vocentur Hymni

Matutini : eo quòd quæ horæ olim media nocte celebrabantur, & ideirco vigiliæ vocabantur, paulatim ad Matutinum tempus procepſere, n. 18. Vigilias quidem & Matutinum diſtinxit poſtea Aquiſgranenſe, an 816. Concilium : ſed per Matutinum Laudes intelligit, c. 81 n. 5. Non ex Beneficii ſe libus hæc Clericis ſuberat neceſſitas, ſed imo ſui iis reditus præſtabantur ut liberiùs iſtis Officiis, orationi & miniſterio Dei vacarent, c 73. n. 12 Jam tum boræ Canonicæ ab Hieronymo vocantur Officia, & ſi altero poſt ſæculo à dicto illo Concilio Venetico, n. 11. & 18. Privatim ab iis recitabantur Clericis qui cum aliis eas in Choro recitare non potuerant, n 12 Officii divini cantandi modum ab Eccleſia mutuati fuerant Monachi : at eum ab illis perfectiorem recepit ipſa, cùm è Monachis aſſumpti ſunt Epiſcopi, c 73. n. 15.

Veſperæ vocabantur alio nomine Lucernarium, eo quod deſinente die & accenſis lampadibus decantarentur. Edicit autem Concilium I V Carthaginenſe, ut nonniſi in majore civitatis Eccleſia celebrarentur; aut ſi in oppidis, non tamen niſi præſente vel Epiſcopo vel Preſbytero vel Diacono, l. l. 2. c. 73 n 16. Tria diſtinguebantur in Veſperis, Lucernarium, Veſperæ ipſæ & Sonus Lucernarium erat ſolemnis illa lampadum ad Veſperas ipſas accendendarum ceremonia cum oratione aliqua, ut & modò fit in Sabbatho ſancto : Tum Veſperæ ſequebantur : Deinde in diebus feſtis & Paſchali tempore alta voce recitabatur Sonus, Pſalmus ſcilicet unicus, *Venite exultemus*, c. 76. n. 11.

De divino item Officio ſæculis 6. 7. & 8.

Sæculo ſexto, imò jam exeunte quinto rari e plebe præterquàm in Feſtis & Dominicis diebus cuperent Horis adeſſe, l l. 2. c. 75. n. 13 At in iſtorum ce dierum noctibus frequentes aderant, tum Nocturnis ipſis, media ſcilicet nocte, tum Matutinis, ſeu Laudibus, ſub ipſum diluculum, c. 79. n. 1. 4 5. 10. 12. Item & in noctibus ante Sabbatum, n. 12. Stantes autem iis videntur interfuiſſe, niſi eos ad ſedendum cogeret corporis infirmitas, c. 79. n. 12. ut etiam paulò pòſt de Officio ſub Imperio Caroli Magni dicetur. Cùm e contra ſedentes ea recitarent Monachi Ægypti, ſed nempe ut qui erant diuturno labore fatigati, c. 71. n. 6. 8. 10. In Epaonenſi Concilio ſancitur, ut quem Metropolitani tenent divini Officii ordinem, teneant & ſubjecti iis Epiſcopi, l. l. 2. c. 75. n. 1. *Officium* vocabatur & *Curſus* promiſcuè tempore Gregorii Turonenſis, l. l. 2. c. 75. n. 12. 14. § *Divus*, & n. 15. Item dicebatur recitari ex Canone, n. 14 & 15. Multa de divinis Officiis ex Concilio II Turonenſi. Vetat pauciores quàm duodecim Pſalmos ad Matutinum recitari : ei qui ſecus fecerit, unam ſolùm eo die refectionem concedit, & quidem tum ad veſperam, tum ex pane ſolùm & aqua. Addit, Et qui hoc facere contempſerit, una hebdomada panem cum aqua mandaret, c. 75. n. 4 6. Duodecim Pſalmos in Veſperis idem Concilium jubet recitari, n. 4. Qui Clerici non poterant Horas ſuas in Eccleſia perſolvere, eas privatim recitare tenebantur, c 75. n 6 8 9. c 76. n. 3. 8. 9. 14. c. 78. n. 4 Idem infra mox dicetur reliquas Eccleſiæ ætates luſtrando. Ipſas quoque privatim perſolvebant, qui extra domum ſuam diverſabantur, c. 75. n 9. 12. Qui item in itinere poſiti erant, divinum perſolvebant Officium, & quidem noctu etiam ad illud ſurgebant, c. 75. n. 13. c 81. n. 8.

Erat locus pſallendo deſtinatus, qui & Lectorum Pſallentiumve Chorus dicebatur, ſcilicet pars illa quæ à Cancellis Chori patebat verſùs altare, l. l. 2. c 75. n. 7 Etſi verò illud erat inferiorum Clericorum munus proprium, quippe qui ab omni alio miniſterio liberi, ſtatis horis facilè poterant canere, n. 8. non tamen ab Officio recitando liberi erant Sacerdotes, majoreſve Clerici, n 13. §. *Nec excidet* Gregorius nolebat officium Cantoris à Diacono præſtari, ſed ſolùm à Subdiacono, aliiſque, ſi neceſſitas poſtularet, Clericis inferioribus, c 77 n. 6 Septem Horas meminit Iſidorus Hiſpalenſis, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperas, Completorium, Vigilias ſeu Nocturna, & Matutinum ſeu Laudes: haſque Horas air ideo inſtitutas, ut qui ſine intermiſſione jubemur orare, ſi fortè fuerimus aliquo opere detenti, ipſum nos ad Officium tempus admoneat, c 76. n. 1. Veſperas & Matutinum ſeu Laudes Tarraconenſe an 517. Concilium in ſingulis agreſtibus Parochiis vult decantari, n. 2. In Braccharenſi Concilio edicitur, ut in tota Provincia is teneretur Officiorum ordo, quem Profuturus Braccharenſis Archiepiſcopus ab Apoſtolica Sede acceperat, c. 76 n. 3. Concilium IV. Toletanum Nationale omnes Hiſpaniæ Provincias, ac eas item Galliæ quæ Gotthis parebant, complectens, jubet unum in iis omnibus ſervari Officiorum ordinem, l. l. 2. c. 76. n 4. Id tamen non impetravit : nec amplius poſtulavit Concilium XI Toletanum, quàm ut eum quem Metropolis quæque tenebat ordinem, per totam ejus Provinciam ſingulæve ei obnoxias Diœceſes teneretur, n. 13. Exeunte ſeptimo ſæculo Anglis efflagitantibus invectus eſt per totam Angliam Romanus ordo Officiorum, c 77 n. 4 5. Illum juſſit Gregorius II. in Bavariam importari ab iis quos eò dirigebat Concionatoribus Apoſtolicis, n 11 Divinum Officium dum in itinere recitabat S. Germanus Pariſienſis Epiſcopus, nudo illud ſemper capite recitabat, etiamſi nix aut imber ingrueret, c 75. n. 15.

S. Benedictus ita divinum diſtribuit Officium, ut per ſingulas hebdomadas totum recitaretur Pſalterium, l. l. 2. c. 78 n. 1. Officium poſt Gregorium vocat *opus Dei*, c. 77. n. 7. c 78. n 4. Septem Horas diurnas aſſignat, Matutinum, quæ Laudes ſunt, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperas & Completorium; & præter has, Nocturna quæ celebrabantur circa mediam noctem, c. 78 n. 2 Jubet verò & eos qui in itinere ſunt iſtas Horas ſuis quæque, ſi poſſint, temporibus exſolvere, n. 4. Sic quoque jubet Regula Magiſtri dicta, n. 5. Sic & in Oriente S. Sabas Horarum temporibus adeo erat addictus, ut Imperatoris Juſtiniani, negotiis ejus intenti conſpectui & præſentiæ non dubitaverit ſe ſubducere, cùm horæ Tertiæ ſolvendæ tempus adveniſſet, c 78 n. 7. Erant quædam in Occidente Monaſteria, in quibus horis quatuor ſeparatis Officium noctu peragebatur, ſcilicet tria Nocturna & Laudes Matutinæ, n 3. Id tamen præter aliorum Monaſteriorum & aliarum Eccleſiarum morem, c. 86. n. 5 Jubet Cæſarius Moniales in Officiis nocturnis operari, diebus Feſtis exceptis, ne obdormiant, c. 78. n. 5. Ea ætate plura Monaſteria, in quibus laus perennis, ſeu perpetuum interdiu & noctu Officium alternis turmis exſolvebatur : hæc inter Monaſterium S. Mauritii in Sabaudia, S. Martini apud Turones, Luxovienſe, l. l. 3. c. 24. n. 4 5. Bancorenſe in Anglia, c. 16. n. 5. Centulenſe ſeu S. Richarii, c. 6. n. 6. 7.

De divino Officio ſub Imperio Caroli Magni & ejus Regia ſtirpis.

Romanorum Officiorum ordinem in Gallias Pipinus Rex & Carolus Magnus invexere, l. l. 3. c. 80. n. 2. 3. 8 9. Nec in Gallias modò Carolus Magnus, ſed & in Italiam, Germaniam, Saxoniam, & reliquam Septentrionem, n. 4. 5. Officia ipſe in Capella ſua Regia dirigere non dedignabatur, n. 6 Aliqua tamen ſemper remanſit diverſitas in Officiis Romanam inter & Gallicanas Eccleſias n. 9. Horas nocturnas & diurnas ſuis quaſque temporibus in Eccleſiis recitari, præmiſſo ſignorum ſono, jubent Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus, Concilium II. Cabilonenſe, Concilium Aquiſgranenſe an. 816 Capitularia Caroli Magni, Hincmarus Remenſis, l. l. 3. c. 81. n. 2. 3. 4. 5. ut vel ſaltem hîc admonerentur Laïci quomodo aut quibus Deus adorandus eſt horis, c. 83 n. 1. 3. Id rati quoque jubebatur obſervari, & re diu fuit obſervatum, c. 81. n 7. c 86 n 1. 2. Clericis qui Officiis adeſſe negligunt, depoſitionem à Clero, vel Beneficii ſuſpenſionem indicunt Capitularia Caroli Magni, c. 81. n. 3. A ſtantibus ea recitari vult Aquiſgranenſe an. 816. Concilium, infirmis ſolùm concedens ut baculo poſſint inniti, c. 81. n. 3. Qui Choro non poterant intereſſe Clerici, hi privatim debebant Officium perſolvere, & iiſdem quidem horis, c. 81. n. 1. 6. 10. 11. Cœpere nono ſæculo Nocturna quæ olim media nocte dicebantur, conjungi cum Laudibus quæ in exortum lucis deſinebant, hincque dicta ſunt Matutinæ Laudes, n. 7. Jubebat Hincmarus Remenſis Parochos ſuos poſt decantatas ſub diluculum Laudes Matutinas recitare mane privatim quatuor Horas diurnas, ut liberè poſſent poſtea functionibus Parochialibus vacare, c 81. n. 5.

De Officio divino poſt annum milleſimum: ubi an poſſint plures ſimul Horæ conjungi.

Refert tamen Petrus Damiani detentum aliquandiu in Purgatorio ſanctum Severinum Colonienſem Epiſcopum, quòd ſummo mane totum recitaret penſum divinum, quia reliquum diem, in Palatio degens Imperatorio, negotiis publicis impendere cogebatur, l. l. 3. c. 84. n. 3. At hanc ſibi non injiciebat religionem Ivo Carnotenſis, dum eam ſibi & cæteris Epiſcopis eſſe molem negotiorum aiebat, ut rarò poſſet Officium horis deſignatis perſolvere, n. 5 Indulgentior etiam eſt Cardinalis Jacobus à Vitriaco: etſi enim jubet Horas diurnas & nocturnas ſuis quaſque temporibus à Parochis recitari, ait tamen iis concedi ratione frequentis adminiſtrationis, ut tempus earum quandoque ad cautelam anteveniant, non autem ut illud prætereant niſi magna & urgente neceſſitate, c. 85. n. 1. §. *Parochorum.* Multò indulgentiores verò ſunt Andegavenſes an. 1262. Conſtitutiones: quippe præcipiunt Parochis, ut ſummo mane Matutinum Officium & conjunctim Canonicas diurnas Horas celebrent, propter futuram occupationum turbam, n. 2. §. *Conſtitutiones.* Stephanus Ponchetius, qui an. 1503. Pariſienſis Epiſcopus inauguratus eſt, permittit Clericis in Conſtitutionibus ſuis, ut neceſſitatis causâ Matutinum veſpera præcedente recitent, & mane totum Officium ſucceſſivè uſque ad Veſperas, & ſerò Veſperas cum Completorio, ſi utilibus negotiis

eſſent occupati, ut ſtudio, aut proceſſionibus, aut peregrinationibus: affirmans tamen non poſſe eas ab illis ſine peccato ita recitari, ſi ex ſomnolentia & deliciis id faciant. Nec plus æquo in eo videri debet Epiſcopus iſte indulſiſſe, I. l. 2. c. 86. n. 10. Memorat Matthæus Paris Anglicanum Leproſorum Hoſpitale à Monachis adminiſtratum, cujus ea lex erat, ut Preſbyteri ſummo diluculo Matutinum, Laudes, Primam, Tertiam & Sextam recitarent, c. 91. n. 3. ſub initium. Noctu adhuc toto ſæculo decimo-tertio recitabatur Officium nocturnum, I. l. 2. c. 85. n. 2. §. *Ab exemplis*, & § *Parochorum*. Deſiere Pariſiis Collegia Canonicorum illud noctu recitare an. 1358. Et qua occaſione? Perſtitit tamen ſemper ipſa Cathedralis ibidem Eccleſia in illo noctu recitando, n. 2. §. *Antequam*. Decantabatur adhuc in Eccleſia Trecenſi media nocte an. 1364. & capitali decreto ſancitum eſt, ut ita pergeret decantari, c. 86. n. 5. Item adhuc & media nocte exſolvebatur Florentiæ tempore S. Antonini Archiepiſcopi, qui an. 1459. deceſſit, n. 4.

Ut jam in triplici ætate ſuperiori obſervatum eſt, ſic & in iſta qui Choro non poſſunt intereſſe Clerici, juſſi ſunt Officium privatim recitare, & iiſdem etiam horis, I. l. 2. c. 84. n. 3. 4. 5. 6. 7. 10. 12. 13. Imò Concilia ſæculo decimo tertio & deinceps habita neceſſitatem Officii ſeu publicè, ſeu privatim recitandi non tam aſtruunt, quàm ut certam ſupponunt, dum videlicet quàm piè recitandum ſit edicunt, c. 85. n. 1. Concilium Lateranenſe an. 1514. Beneficiarios omnes qui ſex menſibus poſt acceptum Beneficium Horas non perſolverint, jubet fructus reſtituere, c. 85. n. 3. §. *Concilium*. Mediolanenſe I. & III. Concilium & Burdigalenſe decernunt eorum jam impetrabilia eſſe Beneficia, qui bis Horas intra dies quindecim prætermiſerint, n. 4. A Clericis verò majoribus qui non ſunt Beneficiarii, peccari tamen graviter & mortaliter, dum eas omittunt: Concilium I. Mediolanenſe & Aquileienſe an. 1596. Concilium declarant, ac eos graviter ab Epiſcopo plectendos denuntiant, *ibid.*

Omnes olim Clerici lege Officii recitandi conſtringebantur quia omnes erant Beneficiarii, quatenus omnes non certæ Eccleſiæ erant addicti ex qua ſui eis ſuppeditabantur ſumptus, I. l. 2. c. 85. n. 2. §. *Ad faſtidium*. & §. *Cæterum*. Poſtea huic legi cœpere ſubjici ſoli tum Clerici majores ſeu in ſacris poſiti, tum Beneficiarii omnes propriè dicti, *ibid.* Prima mentio diſtinctionis illius ſacrorum & non ſacrorum Ordinum, quoad hanc neceſſitatem occurrit pro Monachis apud Conſtitutiones Abbatum Provinciæ Narbonenſis an. 1222. pro Clericis verò apud Synodum Colonienſem an. 1280. & Nemauſenſem an. 1282. c. 85. n. 1. §. *Iſtud*. E Monachia tamen Innocentius III. ſolos eos qui non ſunt Clerici ab hac lege exemit, n. 7. §. *Cæterum*. Vetat Senonenſe anno 1528. Concilium à quoquam ſuas privatim horas in Choro perſolvi, dum à Choro publicè recitantur. Excipit Colonienſe an. 1536. Concilium eos quos gravis aliqua miniſterii ſui neceſſitas maturare cogit, I. l. 2. c. 85. n. 3. §. *Anno*. Ab Officio recitando non eximi quemquam levibus morbo, febri, vel adverſa valetudine declarat Mediolanenſe IV. Concilium, n. 4. Nulla eſt vel pinguium vel leviorum quantulorumcunque Beneficiorum diſtinctio in Beneficii recitandi neceſſitate, n. 5. Quo pluribus eſt quis ac gravioribus diſtrictus occupationibus, eo major eſt officii recitandi neceſſitas ex Bonaventura, n. 7. §. *Hic certè*. Unde nec uti voluit Xaverius data ſibi poteſtate recitandi Breviarii Cardinalis Quignonii, c. 84. n. 14. Quiſquis in aliqua beneficiatus eſt Eccleſia, hunc aſtringit S. Thomas ad Officium recitandum ſecundùm illius Eccleſiæ modum, c. 85. n. 10. Memoriter olim Officia recitabantur, c. 86. n. 7. Hiſpani in Jacenſi an. 1060. Concilio expunctis Gothicæ linguæ Officiis Romana adſcivere, II. l. 3. c. 55. n. 13.

Complura Principum exempla, qui cum omnibus & nocturnis & diurnis intererant Officiis Canonicis ſeu in Capellis ſuis ſeu etiam in ipſa Eccleſia, tum horas omnes Canonicas recitabant, I. l. 2. c. 87. toto, c. 88. n. 3. 4. 5. 6. Solebant olim in Germania Nobiles quendam è ſervis ſuis donare libertate, eumque Preſbyterum inſtituere, ut in Oratorio ſuo Canonicas horas ſibi recitaret. Hujuſmodi uſus ſæculo 13. occurrit, c. 88. n. 3. § *Regula*. & n. 4. Etiamnum apud Græcos è Laicis multi Breviarium aut ut vocant Horologium recitant, n. 7. Dominicis feſtiſque diebus ſecundâ poſt mediam noctem horâ plebs apud eos ad Eccleſiam convolat, *ibid.* Maronitæ laici media nocte frequentes Eccleſiam adeunt, nocturnis Officiis adfuturi. Laici Cophti ſe ad Officium Canonicum teneri exiſtimant, *ibid.*

De Breviario, de Officio B. Mariæ & de Officio Mortuorum.

Breviarium hodiernum venit à Franciſcanis, qui illud à Capella Papæ acceperunt: quod ut brevius, ita ipſis, quippe poſitis in Miſſionibus Apoſtolicis commodius erat. Ex eo Breviarii nomen contraxit, quòd Officium Canonicum Clerici Romanæ Curiæ nimis rata diſtenti in illam formam contraxiſſent. Illud exeunte 13. ſæculo approbavit Nicolaus III. & in Urbis Eccleſias invexit, unde in reliquam tranſiit Eccleſiam, I. l. 2. c. 84. n. 12. 13. Miſſam virtutum olim nonnulla Statuta celebrari niſi vel poſt Laudes vel etiam poſt Primam: ſufficit jam ex conſuetudine recitatum antè Matutinum, c. 85. n. 9. 10. Officium B. Mariæ jam tum recitabatur ſæculo 8. ineunte: illudque à multis viris vel Cœnobiis & Eccleſiis Officio diei adjungebatur, I. l. 2. c. 81. n. 9. c. 86. n. 8. Decrevit Pius V. ad id neminem teneri, niſi Congregationes illas quæ hanc ſibi legem indixerant; cùm non deeſſent Canoniſtæ qui hanc neceſſitatem ad Clericos omnes vellent extendere, c. 86. n. 8. Eos tamen omnes qui penſionibus gaudent Eccleſiaſticis eadem lege conſtrinxit idem Pontifex, conſtrinxerunt & Concilium III. Mediolanenſe, Burdegalenſe an. 1583. & Aquileienſe an. 1596. c. 85. n. 4. Sique huic Officio defuerint, eos Pius V. ad reſtitutionem perceptorum fructuum adigit, *ibid.* & c. 86. n. 8. Officium Mortuorum eſt Amalario antiquius, I. l. 2. c. 86. n. 9. Illud diebus ſingulis Officio diei adjiciebat S. Udalricus Auguſtanus Epiſcopus, c. 81. n. 9. Idem ab aliis factitatum, ab aliis conſultum, à quibuſdam Conciliis impoſitum diebus ferialibus, c. 86. n. 8. §. *Jacobus*. & n. 9. Apud Maronitas, Melchitas, Cophtos & alios Orientis Chriſtianos eſt in uſu, n. 9. Quibuſdam Canoniſtis viſum eſt neceſſitatis eſſe: Negavit S. Thomas, *ibid.* Erat olim fidelibus ſatis uſitatum ut illud & Defunctorum Miſſam coram ſe & pro ſe curarent celebranda, II. l. 2. c. 77. n. 5.

De Officio lingua vulgari aliàs ab aliquibus recitato, v. tit. *Lingua*, & hoc ipſo tit. *Officium* in fine §. *Omnes*.

Opus manuum.

De opere manuum Monachorum prima 5. ſæculis, III. l. 3. c. 8.

In Monaſteriis bene moratis certæ horæ operi manuum erant aſſignatæ, c. 8. n. 7. Nec in illis ſe ei ſubtrahebant, qui fuerant olim Senatores, n. 11. §. *Quanquam*. Monaſteria Ægypti & Orientis ad loca quæ ab inopibus incolebantur, naves mittebant fructu ipſius manuum ſuarum laboris oneratas, & pauperes alebant innumerabiles, n. 12. 25. Moniales ſibi & Monachis à quibus juvabantur, veſtes texebant, n. 13. Nec à labore manuum ſibi parcebant Virgines ex iis nobiliſſimæ, n. 19. 20. Labori manuum inſtabant quoque Occidentales Monachi, n. 17. Is ut plurimum erat Monachorum labor, quo mens à Deo cogitando non poſſet impediri, n. 15. 25. Erant tamen qui ſuam demetendis frumentis locabant operam, n. 22. Ut vanis & curioſis operibus haud vacarent admonebantur, n. 18. Nec tamen omnibus vel Monachis vel Monaſteriis fixa lex erat operis manuum. Erant & ſanctiſſima Monaſteria & ſanctiſſimi Monachi, qui ab eo ſe abſtinebant, vel litteris ſacris vel orationi totos ſe dedentes, III. l. 3. c. 8. n. 14. 16. 17. 21. 22. 23. 24. Erat Hieronymo ingenii labor majori in pretio quàm labor manuum, n. 17. Monachos omnes etſi ad opus manuum exhortabatur Auguſtinus, eos tamen ab illo patiebatur eximi, qui ex ipſis vel eſſent Clerici, vel natalium ſplendore aut corporis valetudine delicatiores eſſent, vel omnia ſua pauperibus diſtribuiſſent, vel ea Cœnobio ſeu illi in quo fuerant profeſſi ſeu alteri erogaſſent, n. 9. 10. 11. 12.

De manuali Monachorum opere per ſextum 7. & 8. ſæculum, III. l. 3. c. 11.

Monachi ea ætate manibus operabantur; imò & alicubi difficillima præſtabant opera, qualia ſunt agros colere, fœna ſecare &c. c. 11. n. 1. 2. Nec tamen in omnibus Monaſteriis laborabatur, laborve exigebatur niſi ab iis qui ſe totos lectioni & orationi non poterant impendere: n. 7. 8. 10. Nec in quibus laborabatur Monaſteriis, id credebatur eſſe legis & neceſſitatis: ſed vel otii vitandi vel victûs parandi causâ, n. 3. 4. 5. 6. Majori in pretio erant S. Fulgentio, qui laborare manibus non valentes, lectioni & orationi gnaviter operam dabant; quàm qui opere manuum ſtrenui de lectione & oratione non admodum cogitabant, n. 9. Vetat Regula S. Cæſarii Moniales iis vacare operibus quæ ſæculi luxum redoleant, n. 10.

De manuali Monachorum opere ſub Imperio Caroli Magni & proſapiæ ejus Regiæ.

Ut ea ætate in Regulam ſancti Benedicti coïerunt Monachi omnes Occidentis, haud dubium quin orationi & operi quæ illa præcipit toti vacarent, III. l. 3. c. 13. n. 1. Opus autem manuum illa præſcribit fugiendi causâ otii, animæ inimici, c. 11. n. 3. Labor Cœnobiis ea ætate uſitatiſſimus, in obeundis domeſticis miniſteriis poſitus erat, c. 13. n. 6.

De eodem ab anno 1000. ad an. 1500. III. l. 3. c. 15.

Ciſtercienſes, Beccenſes, Grandimontenſes, Præmonſtratenſes, quantum laborarent manibus, c. 15. n. 2. 4. 9. 12. Cujuſdam Cœnobii Ciſtercienſis Sanctimoniales terram etiam proſcindebant, agros colebant, ſylvas ſuccidebant, n. 10. Chartuſiani in libris exſcribendis toti erant, n. 8. Nec

Cluniacenſes

Cluniacenſes omnino ab opere ceſſabant, *ibid.* Opus omnium vel ipſis laborantibus utiliſſimum eſt ſacrorum vel piorum librorum exſcriptio, n. 6. 8. §. *Cum.* Contendebat Bernardus laborem manuum lege omnibus prorſus Monachis impoſitum eſſe, nec quomodocunque, ſed abſoluta prorſus neceſſitate victum ità quærendi, n. 2. 3. Contrarium Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis multis evincit rationibus, n. 6. 7. 8. Aliæ rationes, n. 9.

De eodem rurſus ab anno 1200.

Franciſcanam Congregationem ſuam defendit Bonaventura ab iis Theologis, qui eam ad laborem manuum volebant adigere: imò quàm à labore nec ceſſaret oſtendit, III. l. 3. c. 16. n. 3. Suam ſimiliter ab iiſdem impetitam defendit ſanctus Thomas, n. 4. Vuiclefus & Lutherus ad laborem manuum Mendicantes Religioſos teneri pugnavere. At illum Synodus Londinenſis & Conſtantienſis, iſtum Leo X. damnavere, n. 6. Quæ fuit iſtarum Synodorum, eadem creditur fuiſſe Tridentinæ ſententia, *ibid.* §. *In.* Non ſuccenſendum Monachis jam non laborantibus, dum piis occupationibus æquare nituntur decus laboris quo Majores eorum inclaruere, III. l. 3. c. 15. n. 1. Orientalibus Monachis fuit ſemper & etiamnum eſt uſitatiſſimus labor manuum: at & ſunt denſioribus ignorantiæ tenebris ſepulti, c. 16. n. 8.

De manuali Clericorum opere per omnia hactenus Eccleſiæ ſæcula.

Haud erat Clericis ulla lex laboris indicta primis quinque ſæculis. Carthaginenſis ea ſuper re Canon explicatur, III. l. 3. c. 8. n. 2. ad n. 9. Epiſcopi nihilominus & Clerici complures ultro manibus ſæculis iiſdem laboravere, c. 9. toto. Nulla item lex Clericos tribus ſequentibus ſæculis operi manuum addicebat. Nec tarò tamen ei ſe ipſi, quin & Epiſcopi addicebant, c. 10. n. 1. 2. 3. 4. Explicantur Canon Turonenſis & Aurelianenſis Canon illos ei in ſpeciem ſubjicientes, c. 10. n. 5. 6. Similiter ſub Imperio Caroli Magni & ſtirpis ejus non coguntur ad opus manuum Clerici, ſed multis ad illud invitantur rationibus, c. 13. Nec defuere poſt annum etiam milleſimum Epiſcopi nec Clericorum Congregationes labori manuum vacantes, c. 14. n. 1. 3. 4. Laborabant certis horis Canonici San-Victorini Pariſienſes, c. 15. n. 11. Legitur & etiam ea poſt annum milleſimum ætate præſcriptus aliis Clericis labor manuum, ſive ab Epiſcopis, ſive à Conciliis: at ii ſolùm Clerici qui non poſſent aliunde victum ſibi parare; aut ſi aliquando & divitibus etiam Clericis, ſolùm ne molle otium fugiant, c. 14. n. 5.

Paucis tota contexitur hiſtoria quæſtionis de labore manuum ſeu in Clericis, ſeu in Monachis, à primis uſque Eccleſiæ ſæculis per tredecim capita verſatæ, III. l. 3. c. 16. n. 7.

Oratio Dominica.

Orationem Dominicam ſi quis vel in publico vel in privato Officio prætermitteret Clericus, à Concilio IV. Toletano jubetur Ordinis ſui officio abdicari, I. l. 2. c. 76. n. 8. In Conventu Abbatum ſub Ludovico Pio ſtatutum eſt, ut genuflexo cantaretur in Miſſa, c. 82. n. 8.

Oratoria domeſtica, v. tit. *Capella.*

De iis uſque ad Caroli Magni tempus.

Concilium Laodicenum vetuit in domibus privatis offerri ſacrificium, ſive à Presbyteris, ſive ab Epiſcopis, I. l. 2. c. 95. n. 8. Id intelligendum fortè de domibus quæ in iis ſunt locis ubi ſunt Eccleſiæ, *ibid.* Nam hortabatur è contrà Chryſoſtomus Nobiles ac divites, ut ruri in domibus ſuis Capellas extruerent, ac Presbyterum apud ſe nutrirent, qui ibi Dominicis diebus Miſſam celebraret, aliiſque diebus Officia divina recitaret, n. 9. In domeſticis Oratoriis Juſtinianus vetuit Miſſam celebrari, c. 93. n. 3. Vim aut non habuit, aut diu non habuit hæc ejus Conſtitutio. Trullanæ enim Synodi temporibus ſua erant Magnatibus intra ſuas ædes Oratoria, ubi Miſſa celebrabatur: & ibi ſolum Baptiſmum adminiſtrari, niſi ex Epiſcopi licentia prohibet iſta Synodus, n. 5. In ædium ſuarum Oratoriis Epiſcopi, ſeu in Oriente, ſeu in Occidente Miſſam celebrabant, n. 6. 7. In Magnatum quoque domibus tempore Gregorii Sacra fiebant, nec indignabatur, c. 93. n. 6.

De iiſdem ſub Imperio Caroli Magni.

Oratorium, ſeu Capellam in qua ſcilicet Miſſa diceretur, noluit tamen Carolus Magnus haberi ſine Epiſcoporum licentia, I. l. 2. c. 95. n. 5. Eò nihilominus res jam paulò poſt venerat, ut in Gallia nobilis & honoratus ferè quiſque ſuum apud ſe Presbyterum Capellanumve haberet, qui ſibi & Myſteria celebraret, & divina Officia recitaret, n. 12. Id in Italiis eodem tempore Concilium Ticinenſe laudabat, I. l. 2. c. 95. n. 11. II. l. 1. c. 35. n. 6. At tanto deſpectui erant Gallis ſui illi domeſtici Capellani & Presbyteri, ut eis ad viliſſima & abjectiſſima quæque miniſteria uterentur, I. l. 2. c. 95. n. 15. c. 112. n. 7.

Eodem ævo & deinceps ſua quoque Græcis communiter erant Oratoria domeſtica: ſed in quibus Miſſam ſibi celebrandam curare non poterant niſi impetratis ab Epiſcopo Miniſtris, I. l. 2. c. 96. n. 1. At Leo Sapiens Imperator edixit eandem haud requirendum in iis deinceps Epiſcopi conſenſum, ſeu ad Miſſam celebrandam, ſeu ad Baptiſmum adminiſtrandum (qua una in re conſenſum Epiſcopi & Presbyteros ab eo delegatos expectari voluerat Trullana Synodus) poſſeque hæc cuique ibi per Presbyterum quemque præſtari, n. 2. Ex illa Leonis Conſtitutione non jam Græci requirebant conſenſum Epiſcopi ſui, implicituſque iis ſufficiebat ejus conſenſus, ut eo poſitus, quòd in iſtis Oratoriis domeſticis ſacra Myſteria fierent ſolùm in mappis ab Epiſcopo conſecratis, n. 3. Mappæ autem iſtæ erant ſegmenta mappæ illius, qua dum Epiſcopus Eccleſiam aliquam dedicaverat, altare ejus fuerat obvolutum. Erant videlicet iſtæ Græcis inſtar altarium portatilium & locum ſupplebant Reliquiarum Martyrum. Vocantur & Antimenſia, I. l. 2. c. 96. n. 3. 7. 8. Is adhuc erat apud eos uſus ſæculo duodecimo, n. 9. Poterat illa hujuſmodi Oratoriorum apud Græcos multitudo ex eo profecta eſſe, quòd apud eos olim nec eſſet niſi altare unum in unaquaque Eccleſia, nec niſi, quem uſum adhuc retinent, una Miſſa in uno altari poſſet eodem die celebrari. Ex qua fiebat, ut ex tanta hominum multitudine multi non poſſent ſacrificio intereſſe, n. 4.

Oratoria ruris, v. tit. *Capella.*

Oratoriis ruris quibuſdam nulli erant ſui Presbyteri, ſed eò mittebantur qui Miſſam cùm opus eſſet celebrarent: aliæ verò erant quibus licet etiam in ipſis Magnatum caſtellis agriſve eorum proximis ſui erant Presbyteri intitulati, qui & ibi de reditu iſtis Oratoriis aſſignato viverent, adeo ut vera eſſent Clericis iſtis Beneficia, I. l. 2. c. 93. n. 7. 10. 11. 12. 13. c. 94. n. 1. Diebus tamen anni ſolemnioribus Eccleſias ſuas Parochiales ſeu urbanas adire jubebantur iſti Nobiles ab Agathenſi Concilio, ut Miſſæ intereſſent, c. 94. n. 5. Imò & omnibus diebus Feſtis & Dominicis poſtmodum ſanxere Capitularia Caroli Magni ab omnibus conveniri Eccleſias Parochiales, c. 95. n. 6. Niſi ſi & Oratoria illa Parochiales erant Eccleſiæ: talia enim non deerant in domibus aut agris potentum Oratoria, c. 94. n. 4. Plura ſenſim in Parochias evaſere, *ibid.* Quæcumque illa eſſent, non poterant iis adſici a Patronis Presbyteri vel Clerici, niſi quos Epiſcopus in iis inſtitueret, n. 3. 7.

Ordines.

Vide adhuc ſingulos in ſuis ſigillatim titulis *Ordines.*

De eorum numero apud Græcos.

Canones dicti Apoſtolici & Conſtitutiones dictæ item Apoſtolicæ è quatuor noſtris minoribus Ordinibus ſolum meminere Lectorem. Nam etſi de Exorciſta loquuntur, eum negant Ordinatione fieri. Cantorem addidere, at de ejus Ordinatione nihil habent, cùm Lectorum referant Ordinationem, I. l. 2. c. 30. n. 1. Poſt Subdiaconos ſubjicit Ignatius Lectores, Cantores, Janitores, Laborantes (ſeu foſſores qui ſcilicet humandis defunctis operam dabant) & Exorciſtas, nihil de Acolythis. Epiphanius Lectores annumerat ſuperioribus reliquis Ordinibus: poſtea numerat Exorciſtas, linguarum Interpretes, Laborantes & Janitores; nihil de Acolythis, c. 30. n. 2. Concilium Antiochenum meminit Ordinationis Exorciſtæ, quam ut & Lectoris & Subdiaconi permittit Chorepiſcopis, n. 3. De Acolythis nihil apud Græcos ſive primis ſæculis ſive ſequentibus, n. 4. Apud eos ſoli Epiſcopus, Presbyter, Diaconus & Subdiaconus propriè dicta ſunt impoſitione manus, I. l. 2. c. 40. n. 8. 9. Nam quam adhibent in creandis Lectoribus impoſitio manûs, haud aliud eſt quàm ipſa iſtorum attonſio per modum crucis, quæ utique abſque manus appoſitione fieri nequit, c. 31. n. 3. c. 40. n. 11. Subdiaconatus apud eos nondum eſt è ſacris Ordinibus, c. 41. n. 6. Minorum noſtrorum miniſteria vel Lectoribus vel Cantoribus vel Subdiaconis ſuis demandant, *ibid.* Videtur unus eſſe apud eos Ordo Lectoratus & Cantoratus, *ibid.* A Græcis Epiſcopis Eccleſiæ Romanæ ſubjectis juſſit Innocentius IV. minores quatuor Ordines deinceps conferri, II. l. 1. c. 87. n. 10.

De eorum numero apud Latinos.

Tertullianus ex inferioribus Ordinibus Exorciſtas commemorat & Lectores, Subdiaconum, Lectorem & Acolythum Cyprianus, I. l. 2. c. 30. n. 5. Nihil iſte de Oſtiariis & Exorciſtis, fortè quòd Oſtiariorum munus laicis, Exorciſtarum verò ſuperioribus crederet Clericis, n. 8. Cornelius Papa tertio eodem ſæculo enumerat in Eccleſia Romana poſt ſuperiores Ordines Subdiaconos 7. Acolythos 42. Exorciſtas, Lectores, & Oſtiarios 52. ut proinde in ea fuerint iſti Ordines à prima ejus origine, n. 9. Quatuor iſtos eoſdem cum Subdiaconatu memorat Concilium IV. Carthaginenſe, ac ritum Ordinationis eorum refert, qui eſt ſine impoſitione manuum & per porrectionem inſtrumentorum iis propriorum, cùm trium ſuperiorum Ordinationem referat per

impoſitionem manuum. Loquitur & de Cantore, & eum quidem habet inter Clericos, at fortè magis ut officium quàm ut Ordinem, neque eum officium vocat; & tales imò juxta fuerunt minores Ordines, I. l. 2. c. 30. n. 10. c. 35. n. 2. Gradus tum maxime fiebat ad minores Ordines & ab his ad majores per Martyrium, c. 30. n. 2. Minorum quatuor Ordinum functiones jam ſæculo decimo-quinto laïcis mandatas doluit Tridentina Synodus: optavitque ut in qualibet Eccleſia Cathedrali, Collegiali, & Parochiali proventus certi his functionibus per Clericos exercendis aſſignarentur, quod & multa deinceps firmavere Concilia, c. 35. n. 11.

De Ordinum natura.

Nomina Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi fuerunt initio eorundem communia, I. l. 1. c. 51. n. 1. Uniformis Conciliorum & Patrum loquendi ratio de tribus illis Ordinibus, quos eorum nulli non memorant; cum de cæterorum ſingulis tam multi vel non loquantur vel inter ſe diſſideant: argumento eſt illos non iſtos ab iis habitos fuiſſe divinæ inſtitutionis, I. l. 2. c. 30. n. 4. Hinc inferiores illi Ordines non omnes eidem homini antiquitus ſoliti erant conferri: fueruntque nonnulli aliquando laïci in Diaconos omiſſis aliis Ordinibus inaugurati: cujus rei non alia ſubeſt ratio, niſi quod inferiores illi alii mera ſolùm haberentur officia, *ibid.* Poſſunt tamen & iſti aliquo ſenſu dici divinæ inſtitutionis, quatenus in Diaconatu, qui ipſe divinæ eſt inſtitutionis, & cujus ſunt veluti decerptæ portiones, tanquam in fonte & origine ſua concluduntur: & quatenus Chriſtus ita Sacerdotii ſui plenitudinem Apoſtolis infudit, ut poteſtatem iis fecerit illius tum in ſucceſſores ſuos transfundendi, tum ſeu per ſe, ſeu per alios diſtribuendi in gradus multiplices, prout Eccleſiæ ordo, decor, & gubernatio poſtularet, I. l. 1. c. 51. n. 10. l. 2. c. 30. n. 4. c. 33. n. 4. 5. 6. Hinc honori olim habebant ipſi Magnates ſi vel inferioribus donarentur Ordinibus, I. l. 2. c. 30. n. 11. 13. Quantum vellet Carolus Magnus honorem haberi quibuſlibet Ordinibus, c. 32. n. 6. Ut Chriſtus omnes aliqua ratione dici poteſt Ordines exercuiſſe, c. 36. n. 18. c. 37. n. 8. Omnes olim Ordines totidem erant Beneficia: quotquot enim iis erant initiati, erant in Canone ſeu Matricula Eccleſiæ, proindeque & Eccleſiæ ſumptibus erant alendi, I. l. 2. c. 34. n. 3.

De ætate ſingulis Ordinibus ſuſcipiendis neceſſaria, I. l. 2. c. 67. ad cap. 71. Et primùm de priorum quinque ſæculorum uſu.

Iis qui nomen Chriſtianæ militiæ dantes, ſe ſacris devovebant altaribus, ſive infantes ii eſſent, ſive ætatis provectioris, Lectoratus ſimul à Baptiſmo ipſo conferebatur, I. l. 2. c. 67. n. 1. 2. Adeo ut ſive in Occidente ſive in Oriente conferretur infantibus, etiam ante pubertatis annos, ſeu anno ætatis circiter octavo, n. 1. 5. 6. 7. Qui ſic verò ab infantia Lectores creati fuerant, fiebant Acolythi vel Subdiaconi anno ætatis vigeſimo, Diaconi trigeſimo, Preſbyteri trigeſimo-quinto, Epiſcopi quadrageſimo-quinto, n. 1. In iis autem qui à Baptiſmo quidem Lectores creati fuerant, ſed provectioris jam ætatis, non tam longa inter ſingulos Ordines intervalla poterant obſervari obſervabanturve, I. l. 2. c. 67. n. 2. 3. In Oriente annum ætatis 30. Preſbyteratui Concilium Neocæſarienſe præfinit, n. 8. Sæpe accelerabatur tempus unicuique Ordini ſuſcipiendo præfixum: ſed tum id fiebat in gratiam eorum qui præſtantioris erant meriti, tum non fiebat eorum petitione, cùm imò reluctarentur, ſed Epiſcoporum ipſorum imperio. Varia iſtius rei exempla, n. 8. 9. 10. In his Remigius, qui & Deo quidem adprobante fit anno ætatis 22. Remenſis Epiſcopus, c. 67. n. 9. c. 68. n. 1.

Inde ad annum uſque milleſimum.

Per tria quinque ſequentia ſæcula Lectores ſimiliter perhibentur admodum juvenes creari. Hos à primis infantiæ annis Concilium II. Toletanum fieri permittit, I. l. 2. c. 68. n. 2. Refertur Cæſarius poſtea Epiſcopus Arelatenſis, factus Lector inter ipſa infantiæ rudimenta, n. 1. Eugenius I. Papa à teneris unguiculis, & ut legitur, à cunabulis, n. 3. Et ſub Imperio Caroli Magni infantes, ex quo legere noverant, c. 69. n. 1. Quidam in Oriente anno quinto & ſexto, c. 68. n. 5. Jam ſatis communiter illis ſæculis Preſbyteri fiebant anno ætatis trigeſimo. Hunc præſcribunt Concilium Agathenſe, Concilium IV. Arelatenſe, Concilium II. Toletanum, Trullana Synodus, c. 68. n. 2. 2. 5. Sed & in Epiſcopis non plures exigunt annos Agathenſe illud & illud Arelatenſe, n. 1. Extra Ordinem verò nec ſine exleſti motu factum haberi debet, quod Theodorus Siccota, poſtea Anaſtaſiopoleos Epiſcopus Preſbyter factus eſt anno ætatis decimo-octavo à cognomine Theodoſio Anaſtaſiopoleos item Epiſcopo, n. 10. Primus conceſſiſſe legitur à Bonifacio Zacharias Papa, ut ſi neceſſitas poſtularet, Preſbyter anno ætatis vigeſimo-quinto crearer, I. l. 2. c. 68. n. 1. Perrexit tamen communiter ſub imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis expectari in Preſbyteris annus trigeſimus. Hunc exigunt ejus Capitularia, Concilium Francofordienſe, Concilium III. Turonenſe, & hic in Oriente expectabatur, c. 69. n. 1. 4. Præmaturæ & portentoſæ Hugonis Epiſcopi Remenſis, Theophylacti Patriarchæ CP. & Joannis XII. Papæ ſeu electiones, ſeu conſecrationes, c. 69. n. 2. 3. Item & Benedicti IX. ſæculo undecimo pueri decennis aut duodecennis, c. 70. n. 1. A ſexto ſæculo Diaconi ſatis communiter anno ætatis vigeſimo-quinto ordinabantur. Ita fieri jubent Concilia Agathenſe, Aurelianenſe III. Toletanum IV. Trullanum & Juſtinianus, c. 68. n. 2. 5. Cùm in Conciliis vetantur ordinari ſeu Diaconi ſeu alii ante converſionem: idem eſt ac ſi diceretur ante continentiæ morumque probationem, c. 68. n. 1.

De ætate Ordinibus ſuſcipiendis neceſſaria poſt annum milleſimum.

Concilia undecimi ſæculi annum ætatis trigeſimum Preſbyteratui adhuc præfiniebant: & is erat, referente Petro Damiani, uſus illius temporis: nec niſi in ſumma neceſſitate illum anno vigeſimo-quinto conferri poſſe Rotomagenſe ejuſdem ſæculi Concilium concedit, I. l. 2. c. 70. n. 1. Et eo tamen ut ſequenti ſæculo Subdiaconatus anno ætatis 15. & 14. conferebatur: Conciliis id ſolum caventibus, ut tempus illud anteverteretur, c. 70. n. 1. §. *Concilium*, n. 3. §. *Hugo.* Poſt medium ſæculum duodecimum is demum obrepſit uſus, ut anno vigeſimo-quinto Preſbyteri crearentur, Epiſcopatuique ut etiam antea annus trigeſimus ſufficiebat, n. 3. Queritur eodem ſæculo Balſamon pueros in Oriente ſex annorum, imò & aliquando needum trium Lectores creari ſolitos, c. 69. n. 1. Sæculo 14. firmavit decreto ſuo Concilium Viennenſe conſuetudinem quæ tunc invaluerat de Subdiaconorum anno decimo-octavo, Diaconorum vigeſimo, & Preſbyterorum vigeſimo-quinto ordinandorum, c. 70. n. 5. Præfinit tandem ſuperiore ſæculo Tridentina Synodus Subdiaconatui annum 22. Diaconatui 23. & Preſbyteratui 25. n. 7. Annum 30. Preſbyteratui præfixere Aurelianenſia Comitia, ſed res Edicto Bleſenſi poſtmodum ad annum 25. revocata eſt. Eodem Edicto annus 27. Epiſcopatui ſufficere declaratus eſt, cùm annum æquè 30. ei Comitia præſtituiſſent Aurelianenſia, I. l. 2. c. 70. n. 8. §. *Aurelianenſia.* De Tonſuræ & minorum Ordinum ætate nihil ſanxit Concilium Tridentinum: Poteſt autem ex Congregatione ejuſdem Concilii Tonſura haberi ſeptimo ætatis anno completo. Poſſunt & eadem ætate ex generali conſuetudine & Romano ipſo Pontificali minores haberi Ordines, n. 10. Etſi aliqua poſt Tridentinum etiam habita Concilia duodecimum vel etiam decimum-quartum Tonſuræ ipſi annum præfixerint, n. 8. §. *Prohibuit.* Poterant olim in ætate Ordinibus & Beneficiis neceſſaria Epiſcopis diſpenſare: at id jam ex Concilio Viennenſi revocatum eſt ad Romanum Pontificem: etſi adhuc aliquandiu nonnulli perrexeriſſe Epiſcopi has exhibere diſpenſationes. Ideo autem ad Romanum Pontificem revocatæ ſunt, quòd non eas Epiſcopi ex æquitate & neceſſitate dirigerent, n. 4. §. *Nec*, n. 8. §. *Concilium.*

De interſtitiis Ordinum: ubi an aliqui poſſint omitti, vel aliqui poſſint eodem die conferri.

Interſtitia inter Ordines ſervanda edicebantur antiquitus tum apud Græcos, apud quos tamen qui ita eſſent ignoratur, I. l. 2. c. 36. n. 2. 3. 11. tum apud Latinos, apud quos diuturna erant, n. 4. *& ſeqq.* & II. l. 1. c. 86. n. 11. c. 87. n. 7. Quæ ſi à quoquam per fraudem prætermittebantur, dicebatur is *per ſaltum* ordinari, I. l. 2. c. 36. n. 6. 7. Ea autem erat lex primorum ſæculorum, ut cùm anno ſolùm trigeſimo Diaconatus obtineretur, inde quinquennium uſque ad Preſbyteratum decurrererent, & ab iſto decennium ad Epiſcopatum uſque, c. 36. n. 4. 5. 6. 7. Nec ab hac lege Monachi eximebantur, n. 6. Primus de ſtatis interſtitiorum intervallis remiſit Gelaſius: at in illarum ſolùm Eccleſiarum gratiam, quæ ex bellorum infeſtatione, Clericorum ſumma laborarent inopia, c. 36. n. 9. In his ergo permiſit ut Monachi decurſis per annum unum variis officiis aut Ordinibus expleto anno illo in Preſbyteros promoverentur, Laïci verò probatæ vitæ ſex adhuc menſes anno illi adjicerent: tumque Preſbyteratu donarentur, n. 10. Stata prorſus non erant minorum Ordinum interſtitia: vulgò tamen ætate Siricii, qui cum Baptiſmo ſe à tenella ætate devovebant obſequiis Eccleſiæ, Lectoratum ab infantia illi ad pubertatem obibant; à pubertate verò ſeu ab anno circiter decimo obibant Acolythorum & Subdiaconatum uſque ad annum trigeſimum, quo Diaconi creabantur, c. 36. n. 4. Qui autem adulta jam ætate ad Baptiſmum & Clerum ſe conferebant, ſtatim à Baptiſmi tempore Lectores creabantur aut Exorciſtæ; in eoque Lectorum vel Exorciſtarum ſtudio biennium decurrebant, quinquennio poſtea in Acolythorum & Subdiaconorum Ordine militaturi, Diaconatuque poſtmodum donandi, n. 5. Tridentina de interſtitiis decreta, II. l. 4. c. 87. 10. 12.

Poterant aliquando omnes prorſus Ordines Diaconatu inferiores prætermitti tum apud Græcos, I. l. 2. c. 35. n. 4. tum apud Latinos, n. 11. Monaſticæ vitæ inſtitutum ſæpe etiam obtinuit eorum vicem, I I. l. 1. c. 85. n. 7. Primis quinque ſæculis Eccleſiæ, ſeu apud Græcos ſeu apud Latinos conferebantur ſemper ſejunctim inferiores illi Ordines, nec verò omnes eidem ſemper inferebantur Clerico; eo quod exerceri omnes ab omnibus non poſſent, ac ſuis quiſque munus affixus eſſet Clericus, unde nec omnes debebant ab eodem ex neceſſitate decurri, in illiſque conferendis vel prætermittendis habebatur ratio naturæ & ingenii ejus cui conferendi erant, I. l. 2. c. 35. toto & c. 36. n. 8. Eadem vigebat adhuc ſub Caroli magni & ſtirpis ejus Imperio diſciplina tum illos eoſdem Ordines ſejunctim conferendi, tum non eos omnes homini eidem inferendi, c. 38. n. 7. Ex minoribus minus prætermittebantur Acolythatus & Lectoratus, c. 35. n. 6. 7. 8. c. 36. n. 8. facilius verò alii duo, c. 35. n. 8. c. 36. n. 4. 5. 6. 7. 8. Oſtiariatum Clericis decurrendum non præſcribunt Siricius, Innocentius, Zoſimus, Gelaſius, c. 35. n. 8. c. 36. n. 4. 5. 6. 7. Ut inde colligi fortè poſſit expunctam fuiſſe tunc Oſtiariorum ſtationem, eorumque munus jam cœpiſſe Laïcis delegari, c. 35. n. 8 c. 36. n. 7. Quare factum eſt, ut cum per ſuperiora, & præſertim prima 5. ſæcula è minoribus Ordinibus modò unus, modò plures, modò iſti, modò illi prætermitterentur, jam non prætermittantur, c 35. n. 3. & 10. Prætermitti non potuit unquam apud Græcos & Latinos ſive ante Preſbyteratum Diaconatus ſive ante Epiſcopatum Preſbyteratus, I. l. 2. c. 36. n. 12. 13. 19. 20. Referantur exempla quæ contrarium ſuadere videantur, & explicantur, n. 14. 15. 16. 17. & I I. l. 1. c. 86. n. 13. 14. Aut ſi qua ex iis non videntur poſſe explicari, non jura ſunt, ſed facta juri contraria, I. l. 2. c. 36. n. 15. c 86. n. 14. Cœpere poſt annum milleſimum conjunctim conferri minores Ordines, modò ex iis duo, modò omnes, c. 33. n. 11. Hunc u um eos omnes ſimul conferendi jam ſuis temporibus uſitatum Cæleſtinus I I I. an. 1191. creatus Pontifex credidit à ſe tolerandum, I I. l. 1 c. 87. n. 12. Perrexere tamen aliquæ Eccleſiæ illos ſeorſim conferre, I. l. 2. c. 33 n. 11. Seorſim quoque conferendos edixit Tridentina Synodus, ſed cùm hac exceptione, niſi aliud Epiſcopo expedire videbitur, I I. l. 1. c. 87. n 10. Poſſe eos conjunctim conferri, ubi viget conſuetudo, declaravit ejuſdem Concilii Congregatio, *ibid.*

Qui eodem die vel duobus continenter ſacros duos ſeu ſuſcipit ſeu confert Ordines, is ſuſpenſione mulctatur. etſi Subdiaconatum, Diaconatum & Preſbyteratum eodem pervigilio Nativitatis Domini ad ſingula Miſſarum ſolemnia Clemens V I. aliàs contulerit Delphino Viennenſi, n. 7. 12. Et antea S Norbertus, quo tempore res nondum erat Pontifici Romano reſervata Diaconatum & Preſbyteratum eodem die ſuſceperit, n. 11. ſicut & olim ab Epiphanio Paulinianus Hieronymi frater, I. l. 2. c. 36. n. 15. Si quid ad ſacrum aliquem Ordinem ſacro alio quopiam Ordine, vel etiam aliquo ex minoribus omiſſo promoveretur, hunc Pontifices & Concilia poſt annum milleſimum habita eum decernunt tum non ulteriùs promovendum, tum à ſuſcepto illo Ordine deponendum; niſi quod Tridentina Synodus poteſtatem facit Epiſcopis eos reſtituendi qui inferiorem aliquem Ordinem prætermiſiſſent, ante ſuperioris ſuſceptionem, modo munia ejus non obierint. Si cui verò fiat, decernunt iidem Pontifices & Concilia, non debere quidem illum ei Ordinem iterari, ſed alios illos qui prætermiſſi fuerant, ei debere conferri, I I. l. 1. c 87. n. 1 5. Non ita cum Græcis Epiſcopis Eccleſiæ Latinæ ſubjectis agendum ſibi putavit Innocentius I.V. ſed ita eos juſſit conferre deinceps Oſtiarii, Acolythi & Exorciſtæ inſuetos Græcis Ordines, at tamen de illis ubi antea fuerant prætermiſſi ſupplendis, ipſos haud moneat, I. l. 2. c. 33. n. 10.

Ordinare, Ordinatio.

Ordinare ſoli poſſunt Epiſcopi ex Chryſoſtomo & Hieronymo, I. l. 1. c. 51 n. 10. c. 58. n 7. 10. c. 53. n. 3. Subdiaconatum tamen olim & inferiores alios Ordines conferre datum eſt & Preſbyteris, I. l. 2. c. 23. n. 11. Plebs ipſa ſæpe Epiſcopos prævertebat, ac ipſis eos quos noverat egregiè pios offerebat vel invitos, I I. l. 1. c. 33. n. 2. 3. 4. 5. Vota Cleri olim & teſtimonium plebis expetere jubebatur Epiſcopus in Clericorum à ſe ordinandorum electione, n. 1. 2. 7. 9. 10. 11. 12. 16 Ita ut tamen tum potiores in eo eſſent Cleri quàm plebis partes; n. 33. n. 7 9. 10. 11. 12. 13. 14. 16. tum ſumma autoritas penes ipſum eſſet Epiſcopum Cleri populique judicia trutinantem, I I. l. 1. c. 33. n. 6. 8 10. 16 l. 2. c. 1. n. 8. Imò ſexto jam ſæculo tota penes unum erat Epiſcopum electio Preſbyterorum, atque adeo & inferiorum Clericorum: niſi quòd populus poterat ordinationi intercedere, ſi quæ nota ſibi eſſet hominis irregularitas, I I. l. 1. c. 34. n. 10. 11. Ordinatoris Epiſcopi Miniſtris ſumma pecuniæ nec modica ſolvebatur in Oriente tempore Juſtiniani ab eo qui ordinabatur ſive Epiſcopus ſive Clericus, I I I. l. 1. c. 56. n. 3. 4. Ipſi item Ordinatori Epiſcopo tempore Iſaaci Comneni Imperatoris aureus unus ab eo ſolvebatur qui Clericus vel Lector fiebat, tres ab eo qui Diaconus, tres item ab eo qui Preſbyter, c. 59. n. 5. Ordinari *per ſaltum* dicebatur olim non is modo qui aliquem Ordinem ſuperiorem inferiori aliquo prætermiſſo ſuſcipiebat, quæ hodierna eſt vocis illius ſignificatio, ſed & is qui ſtatuta non decurrebat Ordinum interſtitia, I. l. 2. c. 36. n. 6. 7. Quæ illicitæ ſolum olim erant Ordinationes nec tamen invalidæ, dici nihilominus ſolebant irritæ & nullæ: & quare? I I. l. 1. c. 65. n. 6 Frequenter primis ſæculis vis inferebatur viris pietate conſpicuis, ut ordinarentur, I. l. 1. c. 36. n. 15. 19. I I. l. 2. c. 2. n. 11. 12. 13. 14. 15. Validæ hæ habebantur, & quare? I I. l. 1 c. 2. n. 12. 13. Non tamen ſi homo intelligeretur prorſus repugnare, n. 16. Prohibitæ ſunt tandem iſtiuſmodi Ordinationes, *ibid.* Cogi tamen poſſe ad ſacros Ordines ab Epiſcopo Beneficiarios, non eos ſolùm quorum Beneficio alligatus ſit Ordo ſacer, ſed & alios ubi poſtulat neceſſitas, plura ab hunc ſæculo duodecimo declaravere Concilia, I I. l. 1. c. 87. n. 14. 15. Exempla Ordinationum hominibus etiam incogitantibus impertiarum, I. l. 2. c. 36. n. 24. Nullum in Oriente præfixum eſt anni tempus Ordinibus celebrandis. In Occidente verò etſi jam S. Leonis tempore quatuor erant anni tempora, nondum iis tamen affixæ erant Ordinationes, ſed qualibet die Dominica, id eſt, tum veſpertino Sabbathi tempore, tum matutino Dominicæ, jejunio totius Sabbathi eò uſque protracto conferri poterant. At inter Leonis & Gelaſii Pontificatum, quod ſingulis fiebat Sabbatis, fieri cœpit in Occidente ſolis ſolùm quatuor Temporum Sabbatis, veſpere ſcilicet, aut diei Dominicæ matutino tempore perdacto, ut dictum eſt, eò uſque Sabbati jejunio, I I. l. 1. c. 87. n. 13. l. 2. c. 11. n. 11. 12. Poſſunt tamen aliis etiam temporibus Ordines minores conferri, imò & adhuc Gelaſii tempore Subdiaconatus ita conferebatur, I I. l. 2. c. 87. n 13. At ad ſacros Ordines alio tempore celebrandos ſolus diſpenſare poteſt Romanus Pontifex, n. 9.

A quo quis Epiſcopo debeat ordinari.

Sardicenſis Synodus edicit, ut nullus Epiſcopus laïcum ordinet alterius Epiſcopi: idque firmatur etiam in Concilio I. Carthaginenſi à Grato Carthaginenſi Epiſcopo, qui Synodo illi adfuerat, I I. l. 1. c. 1. n. 1. Concilia tamen alia & Romani Pontifices per prima octo ſæcula, ſeu in Occidente, ſeu in Oriente, non tam cavebant, ut ab aliquo Epiſcopo non ordinetur laïcus alienus, quàm ne ab eo Clericus alienus ordinetur, c. 1. n. 1. 7. c. 3. n. 1. 2. 5. Imò hoc Concilia poteſtatem alieni laïci ordinandi liberam Epiſcopo faciunt, & exempla firmant, c. 1. n. 2. 5 8. 9. c. 2. n. 1. 2. 3. 5. Cum verò quis laïcum quempiam, ſeu ſuum, ſeu alienum ordinaverat, jam fiebat ille iſtius Epiſcopi Clericus, nec ab alio deinceps poterat ordinari: ut proinde per prima illa octo ſæcula ordinatione magis quàm origine & domicilio Clerici Epiſcopo adſtringerentur, I I. l. 1 c. 1. n. 1. 2. 5. 7. c. 2. n. 7. c. 3. n. 1. 2. 5. c. 4 n. 2. Niſi quis ab illo fuiſſet ordinatus invitus, ac in ordinatione ſua conteſtatus fuiſſet nolle ſe Eccleſiæ Epiſcopi illius addici, tunc enim liber ſibi manebat, c. 2. n. 1. 6. Sed & ſi quis ab uno jam ordinatus Epiſcopo, ab alio deinceps ordinabatur, aut ab alio recipiebatur, poterat ſemper à primo illo repeti, c. 1 n. 2. c. 2. n. 7. c. 3. n. 2. 3. c. 4. n. 8. 14. §. *Fortunatus.* Pœnaſque dabat Epiſcopus ipſe poſterior, qui eum in Eccleſia ſua promoverat, c. 3. n. 2. 4. c. 19. n. 2. Quia nec alicujus Epiſcopi Clericus ab alia Eccleſia in Epiſcopum electus poterat ab inviti illius Epiſcopi ſui Eccleſia recedere, Eccleſiæ illius adeundæ cauſâ, I I. l. 1. c. 4. n. 14. c. 20. n. 3. 4.

Qui dictus eſt fuiſſe per prima octo ſæcula uſus totius Eccleſiæ, is per totum Caroli Magni & ejus ſtirpis Imperium perſeveravit: nec vel origine vel Baptiſmo vel domicilio, ſed ordinatione ſua Clerici ſubjiciebantur Epiſcopo, I I. l. 1. c. 5. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 10. 11. 12. Quod ſi ab uno quis ordinatus Epiſcopo, ab altero jam ordinabatur vel ſuſcipiebatur, pœnas quoque dabat ſecundus iſte Epiſcopus, c. 5. n. 1. 2. 3 Nec in Epiſcopum quidem ab aliqua Eccleſia electus Clericus, poterat eam adire abſque ejus Epiſcopi aſſenſu, à quo Clericus fuerat ordinatus, c. 5. n. 5. Perſeveravitque ad annum uſque milleſimum uſus ille, quo ſubjiciebantur Epiſcopo Clerici non ratione vel originis, vel baptiſmi, vel domicilii, ſed ordinationis, I I. l. 1. c. 5. n. 6. 12. Nonnulla tamen nono jam ſæculo occurrunt exempla & ſtatuta, quibus ratio habebatur originis & baptiſmi, ſed ea rara ſunt, nec admodum in uſu fuere ſtatuta hujuſmodi, c. 5. n. 7. 8.

Ab anno jam milleſimo in Ordinibus conferendis cœpta eſt non amplius haberi ratio prioris ordinationis, ſed originis, I I. l. 1. c. 7. n. 1. 2. 3. Addit Clemens IV. vel *Beneficii*, ſeu loci in quo quis Beneficiatus exiſtat, c. 7. n. 4. Addit adhuc

impoſitionem manuum. Loquitur & de Cantore, & eum quidem habet inter Clericos, at fortè magis ut officium quàm ut Ordinem, neque eum officium vocat; & tales imò initio fuerant minores Ordines, I. l. 2. c. 30. n. 10. c. 35. n. 2. Gradus tum maxime fiebat ad minores Ordines & ex his ad majores per Martyrium, c. 30. n. 2. Minorum quatuor Ordinum functiones jam ſæculo decimo-quinto laïcis mandatas doluit Tridentina Synodus: optavitque ut in qualibet Eccleſia Cathedrali, Collegiali, & Parochiali proventus certi his functionibus per Clericos exercendis aſſignarentur, quod & multa deinceps firmavere Concilia, c. 33. n. 11.

De Ordinum natura.

Nomina Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi fuerunt initio eorundem communia, I. l. 1. c. 51. n. 1. Uniformis Conciliorum & Patrum loquendi ratio de tribus illis Ordinibus, quos eorum nulli non memorant; cum de cæterorum ſingulis tam multi vel non loquantur vel inter ſe diſſideant: argumento eſt illos non iſtos ab iis habitos fuiſſe divinæ inſtitutionis, I. l. 2. c. 30. n. 4. Hinc inferiores illi Ordines non omnes eidem homini antiquitus ſoliti erant conferri: fuereque nonnulli aliquando laïci in Diaconos omiſſis aliis Ordinibus inaugurati: cujus rei non alia ſubeſt ratio, niſi quod inferiores illi alii mera ſolùm haberentur officia, *ibid.* Poſſunt tamen & iſti aliquo ſenſu dici divinæ inſtitutionis, quatenus in Diaconatu, qui ipſe divinæ eſt inſtitutionis, & cujus ſunt veluti decerptæ portiones, tanquam in fonte & origine ſua concluduntur: & quatenus Chriſtus ita Sacerdotii ſui plenitudinem Apoſtolis infudit, ut poteſtatem iis fecerit illius tum in ſucceſſores ſuos transfundendi, tum ſeu per ſe, ſeu per alios diſtribuendi in gradus multiplices, prout Eccleſiæ ordo, decor, & gubernatio poſtularet, I. l. 1. c. 51. n. 10. l. 2. c. 30. n. 4. c. 33. n. 4. 5. 6. Hinc honori olim habebant ipſi Magnates ſi vel inferioribus donarentur Ordinibus, I. l. 2. c. 30. n. 11. 13. Quantum vellet Carolus Magnus honorem haberi quibuslibet Ordinibus, c. 32. n. 6. Ut Chriſtus omnes aliqua ratione dici poteſt Ordines exercuiſſe, c. 36. n. 18. c. 37. n. 8. Omnes olim Ordines totidem erant Beneficia: quotquot enim iis erant initiati, erant in Canone ſeu Matricula Eccleſiæ, proindeque & Eccleſiæ ſumptibus erant alendi, I. l. 2. c. 34. n. 3.

De ætate ſingulis Ordinibus ſuſcipiendis neceſſaria, I. l. 2. c. 67. ad cap. 70. Et primùm de priorum quinque ſæculorum uſu.

Iis qui nomen Chriſtianæ militiæ dantes, ſe ſacris devovebant altaribus, ſive infantes ii eſſent, ſive ætatis provectioris, Lectoratus ſimul à Baptiſmo ipſo conferebatur, I. l. 2. c. 67. n. 1. 2. Adeo ut ſive in Occidente ſive in Oriente conferretur infantibus, etiam ante pubertatis annos, ſeu anno ætatis circiter octavo, n. 1. 5. 6. 7. Qui ſic verò ab infantia Lectores creati fuerant, fiebant Acolythi vel Subdiaconi anno ætatis vigeſimo, Diaconi trigeſimo, Preſbyteri trigeſimo-quinto, Epiſcopi quadrageſimo-quinto, n. 1. In iis autem qui à Baptiſmo quidem Lectores creati fuerant, ſed provectioris jam ætatis, non tam longa inter ſingulos Ordines intervalla poterant obſervari obſervabanturve, I. l. 2. c. 67. n. 3. In Oriente annum ætatis 30. Preſbyteratui Concilium Neocæſarienſe præfinit, n. 8. Sæpe accelerabatur tempus unicuique Ordini ſuſcipiendo præfixum: ſed tum id fiebat in gratiam eorum qui præſtantioris erant meriti, tum non fiebat eorum petitione, cùm imò reluctarentur, ſed Epiſcoporum ipſorum imperio. Varia iſtius rei exempla, n. 8. 9. 10. In his Remigius, qui & Deo quidem adprobante fit anno ætatis 22. Remenſis Epiſcopus, c. 67. n. 9. c. 68. n. 1.

Inde ad annum uſque milleſimum.

Per tria quinque ſequentia ſæcula Lectores ſimiliter perhibentur admodum juvenes creari. Hos à primis infantiæ annis Concilium II. Toletanum fieri permittit, I. l. 2. c. 68. n. 2. Refertur Cæſarius poſtea Epiſcopus Arelatenſis, factus Lector inter ipſa infantiæ rudimenta, n. 1. Eugenius I. Papa à teneris unguiculis, & ut legitur, à cunabulis, n. 3. Ex ſub Imperio Caroli Magni infantes, ex quo legere noverant, c. 69. n. 1. Quidam in Oriente anno quinto & ſexto, c. 68. n. 5. Jam ſatis communiter illis ſæculis Preſbyteri fiebant anno ætatis trigeſimo. Hanc præſcribunt Concilium Agathenſe, Concilium IV. Arelatenſe, Concilium II. Toletanum, Trullana Synodus, c. 68. n. 1. 2. 5. Sed & in Epiſcopis non plures exigunt annos Agathenſe illud & illud Arelatenſe, n. 1. Extra Ordinem verò nec ſine cæleſti monitu factum haberi debet, quod Theodorus Siceota, poſtea Anaſtaſiopoleos Epiſcopus Preſbyter factus eſt anno ætatis decimo-octavo à cognomine Theodoſio Anaſtaſiopoleos item Epiſcopo, n. 10. Primus conceſſiſſe legitur à Bonifacio Zacharias Papa, ut ſi neceſſitas poſtularet, Preſbyteros anno ætatis vigeſimo-quinto crearet, I. l. 2. c. 68. n. 2. Perrexit tamen communiter ſub imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis expectari in Preſbyteris annus trigeſimus. Hunc exigunt ejus Capitularia, Concilium Francofordienſe, Concilium III. Turonenſe, & hic in Oriente expectabatur, c. 69. n. 1. 4. Præmaturæ & portentoſæ Hugonis Epiſcopi Remenſis, Theophylacti Patriarchæ CP. & Joannis XII Papæ ſeu electiones, ſeu conſecrationes, c. 69. n. 2. 5. Item & Benedicti IX. ſæculo undecimo pueri decennis aut duodecennis, c. 70. n. 1. A ſexto ſæculo Diaconi ſatis communiter anno ætatis vigeſimo-quinto ordinabantur. Ita fieri jubent Concilia Agathenſe, Aurelianenſe III. Toletanum IV. Trullanum & Juſtinianus, c. 68. n. 5. Cùm in Conciliis vetarentur ordinari ſeu Diaconi ſeu alii ante converſionem: idem eſt ac ſi diceretur ante continentiæ morumque probationem, c. 68. n. 1.

De ætate Ordinibus ſuſcipiendis neceſſaria poſt annum milleſimum.

Concilia undecimi ſæculi annum ætatis trigeſimum Preſbyteratui adhuc præfiniebant: & is erat, referente Petro Damiani, uſus illius temporis: nec niſi in ſumma neceſſitate illum anno vigeſimo-quinto conferri poſſe Rotomagenſe ejuſdem ſæculi Concilium concedit, I. l. 2. c. 70. n. 1. Et eo tamen ac ſequenti ſæculo Subdiaconatus anno ætatis 15. & 14. conferebatur: Conciliis id ſolum caventibus, ne tempus illud anteverteretur, c. 70. n. 1. §. *Concilium*, n. 3. § *Hugo.* Poſt medium ſæculum duodecimum is demum obrepſit uſus, ut anno vigeſimo-quinto Preſbyteri crearentur, Epiſcopatuique ut etiam antea annus trigeſimus ſufficiebat, n. 3. Queritur eodem ſæculo Balſamon pueros in Oriente ſex annorum, imò & aliquando necdum trium Lectores creari ſolitos, c. 69. n. 1. Sæculo 14. firmavit decreto ſuo Concilium Viennenſe conſuetudinem quæ tunc invaluerat de Subdiaconorum anno decimo-octavo, Diaconorum vigeſimo, & Preſbyterorum vigeſimo-quinto ordinandorum, c. 70. n. 5. Præfinit tandem ſuperiore ſæculo Tridentina Synodus Subdiaconatui annum 22. Diaconatui 23. & Preſbyteratui 25. n. 7. Annum 30. Preſbyteratui præfixere Aurelianenſia Comitia, ſed res Edicto Bleſenſi poſtmodum ad annum 25. revocata eſt. Eodem Edicto annus 27. Epiſcopatui ſufficere declaratus eſt, cùm annum æquè 30. ei Comitia præſtituiſſent Aurelianenſia, I. l. 2. c. 70. n. 8. § *Aurelianenſia.* De Tonſuræ & minorum Ordinum ætate nihil ſanxit Concilium Tridentinum: Poteſt autem ex Congregatione ejuſdem Concilii Tonſura haberi ſeptimo ætatis anno completo. Poſſunt & eadem ætate ex generali conſuetudine & Romano ipſo Pontificali minores haberi Ordines, n. 10. Etſi aliqua poſt Tridentinum etiam habita Concilia duodecimum vel etiam decimum-quartum Tonſuræ ipſi annum præfixerint, n. 8. §. *Prohibuit.* Poterant olim in ætate Ordinibus & Beneficiis neceſſaria Epiſcopi diſpenſare: at id jam ex Concilio Viennenſi revocatum eſt ad Romanum Pontificem: etſi adhuc aliquandiu nonnulli perrexerunt Epiſcopi has exhibere diſpenſationes. Ideo autem ad Romanum Pontificem revocatæ ſunt, quòd non eas Epiſcopi ex æquitate & neceſſitate dirigerent, n. 4. §. *Nec*, n. 8. §. *Concilium.*

De interſtitiis Ordinum: ubi an aliqui poſſint omitti, vel aliqui poſſint eodem die conferri.

Interſtitia inter Ordines ſervanda edicebantur antiquitus cum apud Græcos, apud quos tamen quænam eſſent ignoratur, I. l. 2. c. 36. n. 2. 3. 11. tum apud Latinos, apud quos diuturna erant, n. 4. & *ſeqq.* & II. l. 1. c. 86. n. 11. c. 87. n. 7. Quæ ſi à quoquam per fraudem prætermittebantur, dicebatur is *per ſaltum* ordinari, I. l. 2. c. 36. n. 6. 7. Ea autem erat lex priorum ſæculorum, ut cùm anno ſolum trigeſimo Diaconatus obtineretur, inde quinquennium uſque ad Preſbyteratum decurreretur, & ab iſto decennium ad Epiſcopatum uſque, c. 36. n. 4. 5. 6. 7. Nec ab hac lege Monachi eximebantur, n. 6. Primus de ſtatis interſtitiorum intervallis remiſit Gelaſius: at in illarum ſolùm Eccleſiarum gratiam, quæ ex bellorum infeſtatione, Clericorum ſumma laborarent inopia, c. 36. n. 9. In his ergo permiſit ut Monachi decurſo per annum unum variis officiis aut Ordinibus expleto anno illo in Preſbyteros promoverentur, Laïci verò probatæ vitæ ſex adhuc menſes anno illi adjicerent: tumque Preſbyteratu donarentur, n. 10. Stata prorſus non erant minorum Ordinum interſtitia: vulgò tamen ætate Siricii, qui cum Baptiſmo ſe à tenella ætate devovebant obſequiis Eccleſiæ, Lectoratum ab infantia illa ad pubertatem obibant; à pubertate verò ſeu ab anno circiter decimo obibant Acolythatum & Subdiaconatum uſque ad annum trigeſimum, quo Diaconi creabantur, c. 36. n. 4. Qui autem adulta jam ætate ad Baptiſmum & Clerum ſe conferebant, ſtatim à Baptiſmi tempore Lectores creabantur aut Exorciſtæ; in eoque Lectorum vel Exorciſtarum ſtudio biennium decurrebant, quinquennio poſtea in Acolythorum & Subdiaconorum Ordine morabantur, Diaconatuque poſtmodum donandi, n. 5. Tridentina de interſtitiis decreta, II. l. 2. c. 87. n. 12.

Poterant aliquando omnes prorſus Ordines Diaconatu inferiores prætermitti tum apud Græcos, I. l. 2. c. 35. n. 4. tum apud Latinos, n. 11. Monaſticæ vitæ inſtitutum ſæpe etiam obtinuit eorum vicem, II. l. 1. c. 85. n. 7. Primis quinque ſæculis Eccleſiæ, ſeu apud Græcos ſeu apud Latinos conferebantur ſemper ſejunctim inferiores illi Ordines, nec verò omnes eidem ſemper inferebantur Clerico; eo quod exerceri omnes ab omnibus non poſſent, ac ſuis quiſque muniis affixus eſſet Clericus, unde nec omnes debebant ab eodem ex neceſſitate decurri, in illiſque conferendis vel prætermittendis habebatur ratio naturæ & ingenii ejus cui conferendi erant, I. l. 2. c. 35. toto & c. 36. n. 8. Eadem vigebat adhuc ſub Caroli magni & ſtirpis ejus Imperio diſciplina tum illos eoſdem Ordines ſejunctim conferendi, tum non eos omnes homini eidem inferendi, c. 35. n. 7. Ex minoribus minus prætermittebantur Acolythatus & Lectoratus, c. 35. n. 6. 7. 8. c. 36. n. 8. facilius verò alii duo, c. 35. n. 8. c. 36. n. 4. 5. 6. 7. 8. Oſtiariatum Clericis decurrendum non præſcribunt Siricius, Innocentius, Zoſimus, Gelaſius, c. 35. n. 8. c. 36. n. 2. 5. 6. 7. Ut inde colligi fortè poſſit expunctam fuiſſe tunc Oſtiariorum ſtationem, eorumque munus jam cœpiſſe Laicis delegari, c. 35. n. 8. c. 36. n. 7. Quare factum eſt, ut cum per ſuperiora, & præſertim prima 5. ſæcula è minoribus Ordinibus modò unus, modò plures, modò iſti, modò illi prætermitterentur, jam non prætermittantur, c. 35. n. 3. & 10. Prætermitti non potuit unquam apud Græcos & Latinos ſive ante Presbyteratum Diaconatus ſive ante Epiſcopatum Presbyteratus, I. l. 2. c. 36. n. 12. 13. 19. 20. Referuntur exempla quæ contrarium ſuadere videantur, & explicantur, n. 14. 15. 16. 17. & II. l. 1. c. 86. n. 13. 14. Aut ſi qua ex iis non videntur poſſe explicari, non jura ſunt, ſed facta juri contraria, I. l. 2. c. 36. n. 15. & 86. n. 14. Cœpere poſt annum milleſimum conjunctim conferri minores Ordines, modò ex iis duo, modò omnes, c. 35. n. 11. Hunc uſum eos omnes ſimul conferendi jam ſuis temporibus uſitatum Cæleſtinus III. an. 1191. creatus Pontifex credidit à ſe tolerandum, II. l. 1. c. 87. n. 12. Perrexere tamen aliquæ Eccleſiæ illos ſeorſim conferre, I. l. 2. c. 35. n. 11. Seorſim quoque conferendos edixit Tridentina Synodus, ſed cum hac exceptione, niſi aliud Epiſcopo expedire videbitur, II. l. 1. c. 87. n. 10. Poſſe eos conjunctim conferri, ubi viget conſuetudo, declaravit ejuſdem Concilii Congregatio, ibid.

Qui eodem die vel duobus continenter ſacros duos ſeu ſuſcipit ſeu confert Ordines, in ſuſpenſione mulctatur: etſi Subdiaconatum, Diaconatum & Presbyteratum eodem pervigilio Nativitatis Domini ad ſingula Miſſarum ſolemnia Clemens VI. aliàs contulerit Delphino Viennenſi, n. 7. 12. Et antea S. Norbertus, quo tempore res nondum erat Pontifici Romano reſervata Diaconatum & Presbyteratum eodem die ſuſceperit, n. 11. ſicut & olim ab Epiphanio Paulinianus Hieronymi frater, I. l. 2. c. 36. n. 15. Si quid ad ſacrum aliquem Ordinem ſacro alio quopiam Ordine, vel etiam aliquo ex minoribus omiſſo promoveretur, hunc Pontifices & Concilia poſt annum milleſimum habita eum decernunt tum non ulterius promovendum, tum à ſuſcepto illo Ordine deponendum, niſi quod Tridentina Synodus poteſtatem facit Epiſcopis eos reſtituendi qui inferiorem aliquem Ordinem prætermiſiſſent, ante ſuperioris ſuſceptionem, modo munia ejus non obierint. Si eum verò ſit, decernunt iidem Pontifices & Concilia, non debere quidem illum ei Ordinem iterari, ſed alios illos qui prætermiſſi fuerant, ei debere conferri, II. l. 1. c. 87. n. 3. 5. Non ita eum Græcis Epiſcopis Eccleſiæ Latinæ ſubjectis agendum ſibi putavit Innocentius IV. ſed ita eos juſſit conferre deinceps Oſtiarii, Acolythi & Exorciſtæ inſuetos Græcis Ordines, ut tamen de illis ubi antea fuerant prætermiſſi ſupplendis, ipſos haud moneat, I. l. 2. c. 33. n. 10.

Ordinare, Ordinatio.

Ordinare ſoli poſſunt Epiſcopi ex Chryſoſtomo & Hieronymo, I. l. 1. c. 51. n. 10. c. 52. n. 7. 10. c. 53. n. 3. Subdiaconatum tamen olim & inferiores alios Ordines conferre datum eſt & Presbyteris, I. l. 2. c. 23. n. 11. Plebs ipſa ſæpe Epiſcopos prævertebat, ut ipſis eos quos noverat egregiè pios offerebat vel invitos, II. l. 1. c. 33. n. 2. 3. 4. 5. Vota Cleri olim & teſtimonium plebis expetere jubebatur Epiſcopus in Clericorum à ſe ordinandorum electione, n. 1. 2. 7. 9. 10. 11. 12. 16. Ita ut tamen tum potiores in eo eſſent Cleri quàm plebis partes, n. 33. n. 7. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 16. cum ſumma auctoritas penes ipſum eſſet Epiſcopum Cleri populique judicia trutinantem, II. l. 1. c. 33. n. 6. 8. 10. 16. l. 2. c. 1. n. 8. Imò ſexto jam ſæculo tota penes unum erat Epiſcopum electio Presbyterorum, atque adeo & inferiorum Clericorum: niſi quòd populus poterat ordinationi intercedere, ſi quæ nota ſibi eſſet hominis irregularitas, II. l. 2. c. 34. n. 10. 11. Ordinatoris Epiſcopi Miniſtris ſumma pecuniæ nec modica ſolvebatur in Oriente tempore Juſtiniani ab eo qui ordinabatur ſive Epiſcopus ſive Clericus, III. l. 1. c. 56. n. 3. 4. Ipſi item Ordinatori Epiſcopo tempore Iſaaci Comneni Imperatoris aureos unus ab eo ſolvebatur qui Clericus vel Lector ſiebat, tres ab eo qui Diaconus, tres item ab eo qui Presbyter, c. 59. n. 5. Ordinari *per ſaltum* dicebatur olim non is modo qui aliquem Ordinem ſuperiorem inferiori alio prætermiſſo ſuſcipiebat, quæ hodierna eſt vocis illius ſignificatio, ſed & is qui ſtatuta non decurrebat Ordinum interſtitia, I. l. 2. c. 36. n. 6. 7. Quæ illicitæ ſolum olim erant Ordinationes nec tamen invalidæ, dici nihilominus ſolebant irritæ & nullæ: & quare? II. l. 2. c. 65. n. 6. Frequenter primis ſæculis vis inferebatur viris pietate conſpicuis, ut ordinarentur, I. l. 2. c. 36. n. 15. 19. II. l. 2. c. 2. n. 11. 12. 13. 14. 15. Validæ hæ habebantur, & quare? II. l. 2. c. 2. n. 12. 13. Non tamen ſi homo intelligeretur prorſus repugnare, n. 16. Prohibitæ ſunt tandem iſtiuſmodi Ordinationes, *ibid.* Cogi tamen poſſe ad ſacros Ordines ab Epiſcopo Beneficiarios, non eos ſolùm quorum Beneficio alligatus ſit Ordo ſacer, ſed & alios ubi poſtulat neceſſitas, plura abhinc ſæculo duodecimo declaravere Concilia, II. l. 1. c. 87. n. 14. 15. Exempla Ordinationum hominibus etiam incogitantibus impertiarum, I. l. 2. c. 36. n. 14. Nullum in Oriente præfixum eſt anni tempus Ordinibus celebrandis. In Occidente verò etſi jam S. Leonis tempore quatuor erant anni tempora, nondum iis tamen affixæ erant Ordinationes, ſed quolibet die Dominica, id eſt, tum veſpertino Sabbathi tempore, tum matutino Dominicæ, jejunio totius Sabbathi eò uſque protracto conferri poterant. At inter Leonis & Gelaſii Pontificatum, quod ſingulis fiebat Sabbatis, fieri cœpit in Occidente ſolis ſolùm quatuor Temporum Sabbatis, veſpere ſcilicet, aut diei Dominicæ matutino tempore perducto, ut dictum eſt, eò uſque Sabbati jejunio, II. l. 1. c. 87. n. 13. l. 2. c. 12. n. 11. 12. Poſſunt tamen aliis etiam temporibus Ordines minores conferri, imò & adhuc Gelaſii tempore Subdiaconatus ita conferebatur, II. l. 1. c. 87. n. 13. At ad ſacros Ordines alio tempore celebrandos ſolus diſpenſare poteſt Romanus Pontifex, n. 9.

A quo quis Epiſcopo debeat ordinari.

Sardicenſis Synodus edicit, ut nullus Epiſcopus laicum ordinet alterius Epiſcopi: idque firmatur etiam in Concilio I. Carthaginenſi à Grato Carthaginenſi Epiſcopo, qui Synodo illi adfuerat, II. l. 1. c. 1. n. 1. Concilia tamen alia & Romani Pontifices per prima octo ſæcula, ſeu in Occidente, ſeu in Oriente, non tam cavebant, ut ab aliquo Epiſcopo non ordinetur laicus alienus, quàm ne ab eo Clericus alienus ordinetur, c. 1. n. 1. 7. c. 3. n. 1. 2. 5. Imò hanc Concilia poteſtatem alieni laici ordinandi liberam Epiſcopo faciunt, & exempla firmant, c. 1. n. 1. 5. 8. 9. c. 2. n. 1. 2. 3. 5. Cum verò quis laicum quempiam, ſeu ſuum, ſeu alienum ordinaverat, jam fiebat ille iſtius Epiſcopi Clericus, nec ab alio deinceps poterat ordinari: ut proinde per prima illa octo ſæcula ordinatione magis quàm origine & domicilio Clerici Epiſcopo adſtringerentur, II. l. 1. c. 1. n. 1. 2. 5. 7. c. 2. n. 7. c. 3. n. 1. 2. 5. c. 4. n. 2. Niſi quis ab illo fuiſſet ordinatus invitus, ac in ordinatione ſua conteſtatus fuiſſet nolle ſe Eccleſiæ Epiſcopi illius addici, tunc enim liber ſibi manebat, c. 2. n. 1. 6. Sed & ſi quis ab uno jam ordinatus Epiſcopo, ab alio deinceps ordinabatur, aut ab alio recipiebatur, poterat ſemper à primo illo repeti, c. 1. n. 2. c. 2. n. 7. c. 3. n. 1. 3. c. 4. n. 8. 14. §. *Fortunatus.* Pœnaſque dabat Epiſcopus ipſe poſterior, qui eum in Eccleſia ſua promoverat, c. 3. n. 1. 4. c. 29. n. 2. Quin nec alicujus Epiſcopi Clericus ab alia Eccleſia in Epiſcopum electus poterat ab inviti illius Epiſcopi ſui Eccleſia recedere, Eccleſiæ illius adeundæ cauſâ, II. l. 1. c. 4. n. 14. c. 10. n. 3. 4.

Qui dictus eſt fuiſſe per prima octo ſæcula uſus totius Eccleſiæ, is per totum Caroli Magni & ejus ſtirpis Imperium perſeveravit: nec vel origine vel Baptiſmo vel domicilio, ſed ordinatione ſua Clerici ſubjiciebantur Epiſcopo, II. l. 1. c. 5. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 10. 11. 12. Quod ſi ab uno quis ordinatus Epiſcopo, ab altero jam ordinabatur vel ſuſcipiebatur, pœnas quoque dabat ſecundus iſte Epiſcopus, c. 5. n. 1. 2. 3. Nec in Epiſcopum quidem ab aliqua Eccleſia electus Clericus, poterat eam adire abſque ejus Epiſcopi aſſenſu, à quo Clericus fuerat ordinatus, c. 5. n. 5. Perſeveravitque ad annum uſque milleſimum uſus ille, quo ſubjiciebantur Epiſcopo Clerici non ratione vel originis, vel baptiſmi, vel domicilii, ſed ordinationis, II. l. 1. c. 5. n. 6. 12. Nonnulla tamen nono jam ſæculo occurrunt exempla & ſtatuta, quibus ratio habebatur originis & baptiſmi, ſed ea rara ſunt, nec admodum in uſu fuere ſtatuta hujuſmodi, c. 5. n. 7. 8.

Ab anno jam milleſimo in Ordinibus conferendis cœpta eſt non amplius haberi ratio prioris ordinationis, ſed originis, II. l. 2. c. 7. n. 1. 2. 3. Addit Clemens IV. vel *Beneficii*, ſeu loci in quo quis Beneficiatus exiſtat, c. 7. n. 4. Addit adhuc

Bonifacius VIII. & alii, vel *domicilii*, *ibid.* Et quidem decennale ſit illud domicilium exigit Concilium IV. Mediolanenſe, id quod & aliis deinceps placuit: niſi quod Tridentino Concilio ſufficit, ſi quis per triennium ſit cum Epiſcopo commoratus, II. l. 1. c. 7. n. 5. Tribus iſtis titulis ordinationis, Beneficii & domicilii additur ex Jure communi & locus ipſe baptiſmi, ſi quis ſcilicet alibi natus, alibi baptizatus ſit, n. 10. Statuta Congregationis Concilii Tridentini ſuper Epiſcopo à quo quis poſſit ordinari, n. 6. Etſi verò è quatuor iſtis titulis poſſit quis eum quem voluerit eligere: Comitia tamen Generalia Cleri Gallicani an. 1655. ut omnia prævertantur mala, omnes Galliæ Epiſcopos hortata ſunt, cum ne eſſet cuique niſi unus Epiſcopus, à quo poſſet ordinari, tum ne alios quilibet ordinaret Epiſcopus, quàm ex Diœceſi ſua oriundos, II. l. 1. c. 7. n. 11. Pati nihilominus videtur hodierna Galliæ Juriſprudentia, ut Canonici Cathedralium & Parochi poſſint à Beneficii ſui Epiſcopo ordinari, c. 7. n. 5. §. *In.* Cùm ante Concilium Tridentinum poſſet Abbas Monachos ſuos Ordinibus & Dimiſſoriis indicta cauſa, & propter occulta crimina fruſtrare, non autem ſuos Epiſcopus Clericos niſi propter publica ſcelera: poteſtatem tandem illud fecit Epiſcopo Clericos ſuos & Ordinibus & Dimiſſoriis indicta fruſtrandi cauſâ. Ex quo ſequitur, ut ſi quos nolit ordinare, non poſſint iſti ad ſuperius Tribunal provocare, II. l. 1. c. 8. n. 5. 6. §. *Ideo*, & §. *Hinc.* Si tamen non de meris agitur Ordinibus, ſed de homine qui Beneficium aut Eccleſiaſticam obtinet Dignitatem, huic ſi Ordines aut Dimiſſorias recuſet Epiſcopus, neceſſe eſt ex Barboſa Rotæ conſenſum allegante, cauſas recuſatorias proferat: aut ex Fagnano Datariæ Romanæ uſum afferente, ſi cauſæ recuſationis negentur ab Epiſcopo, poteſt is cujus intereſt, Romanum Pontificem adire, qui cauſas illas reddi & expendi curabit, n. 6. 10. Ut apud Armenos ante ordinationem ſuam quiſque ſua debet confiteri peccata: interrogatur poſtmodum uniuſcujuſque Confeſſarius ab Epiſcopo, ſitne Ordine ſacro ille dignus. Negat verò enim iſte Confeſſarius Ordine dignum, ſi carnis peccatum aliquod ſit ei in confeſſione conſignatum, tumque homo ille Ordine ſacro recipiendo prohibetur, II. l. 1. c. 8. n. 8.

De Titulo Ordinationis.

Ordinabatur olim nemo, ne quidem è minoribus Clericis, niſi ad alicujus Eccleſiæ vel Altaris titulum, qui deinceps erat ei loco Beneficii, & cujus ſimiliter miniſterio ipſe deinceps alligabatur, II. l. 1. c. 9. n. 3. 4. 8. Irrita erat quæcumque Ordinatio fiebat ſine titulo: ſique ita ordinatus quiſpiam ſacris ſe functionibus inſerebat, evadebat irregularis, n. 1. 11. § *Innovantur.* Cœpit poſtmodum in Londinenſi ann. 1125. Concilio neceſſitas tituli ad Presbyteros & Diaconos arctari: id quod imitata eſt Synodus III Lateranenſis ſub Alexandro III. an. 1179. Atque Canonem Londinenſe an. 1200. Concilium ad Subdiaconos etiam, qui mos eſt hodiernus, ampliavit, c. 6. n. 1. § *In Concilio*, & n. 3. Beneficium fuit ſemper ac etiamnunc eſt Canonicus ad Ordinem Titulus. At Titulus patrimonii ex diſpenſatione admiſſus eſt à tempore Concilii III. Lateranenſis ſub Alexandro III. ex eo quod in eo ſtatutum eſt, ut ſi Epiſcopus Presbyterum vel Diaconum ſine ſufficienti titulo ordinaret, neceſſaria ei ſuppeditaret alimenta, donec ei conferret Beneficium aliquod, niſi qui ordinatus fuit, ſui ſe patrimonii ſumptibus alere poſſit, II. l. 1. c. 9. n. 1 § *In Concilio*, n. 5. 21. §. *Suppetunt.* Et primò quidem non majorem quàm centum ſolidorum Turonenſium titulum patrimonii exegit Biterrenſe an. 1233. Concilium, vicenarum librarum Pariſienſium eum eſſe voluit Senonenſe anni 1258 Edictum Aurelianenſe 50. librarum, cùm modò, ut majus eſt rerum pretium, centum vel 150. requiruntur in aliis aliiſque Diœceſibus, II. l. 1. c. 9. n. 5.

Quibus ergo neuter adeſt vel Beneficii vel patrimonii titulus, hos ſi promoveat Epiſcopus ad Subdiaconatum, vel ſupra, non irrita quidem, ut olim, erit Ordinatio: at eorum ſuis ſumptibus alendorum neceſſitate cum ipſe conſtringetur, tum ejus ſucceſſor, tum patrimonii ejus hæredes. Sique aliqui plures à pluribus Epiſcopis Ordines ſacri fuerint collocati, ea lege in ſolidum ſinguli illi tenebantur Epiſcopi, II. l. 1. c. 9. n. 11. Nec poteſt citra ſimoniæ crimen cum illis Epiſcopus paciſci ipſos ſumptum illum Beneficiumve ab illo nunquam requiſituros, n. 4. 5. Si commentitium quis vel Beneficii vel patrimonii titulum Epiſcopo ingerat, irrita eſt ejus Ordinatio, n. 11. §. *Innovantur.* Nec tamen quibus ſuppetit titulus patrimonii, promiſcuè ii ſunt ordinandi, ſed habenda eſt ratio neceſſitatis vel utilitatis Eccleſiæ, II. l. 1. c. 9. n. 6. 7. 12. Etſi verò titulum non exigit Tridentina Synodus niſi pro majoribus Clericis, tum hos tamen tum etiam minores Clericos vetat ordinari, quin certæ cujuſpiam Eccleſiæ miniſterio adſcribantur: idque plura poſtmodum ſtatuêre Concilia, c. 9. n. 6. 7. 8. 9 10. c. 10. n. 6. Vetuerunt Comitia Cleri Gallicani an. 1625. Monachos deinceps ordinari, niſi Monaſteria ſponderent ſumptus iis à ſe adminiſtrandos, quacumque cauſa Clauſtris exirent, c. 9. n. 10.

Origenes.

Quare non ab uno, ſed à pluribus Palæſtinæ Epiſcopis dicitur ordinatus? II. l. 2. c. 1. n. 9. 10.

Oſculum.

Oſculo olim excipiebantur à Regibus Epiſcopi. Unde id moris, II. l. 3. c. 64. n. 4. 5. Sic aliquando à Maximo Imperatore Treviris exceptus S. Ambroſius, c. 58. n. 10. Oſculum pedum olim Imperatoribus & Regibus exhibitum etiam à Proceribus, c. 65. n. 12. Exhibitum & Epiſcopis a fidelibus à primis etiam ſæculis, c. 65. n. 1. Media etiam ætate Eccleſiæ, n. 13. Quin & olim Diaconus in Miſſa antequam Evangelium decantaret, Epiſcopi pedes exoſculabatur, n. 12. De eodem oſculo pedibus Romani Pontificis à Regibus etiam, & Imperatoribus libari ſolito: toto illo cap. 65.

Oſtiarius.

De eo hic plura ſparſim vit. *Ordines*, & præcipuè duobus primis §.

Otho Bambergenſis Epiſcopus.

Laudes ejus, II. l. 1. c. 50. n. 10.

Ovetum, v. Indic. Geograph.

P

Pallium ſacrum.

II. l. 2. c. 53. ad c. 58.

De Pallio apud Latinos.

Primus omnium Symmachus Papa legitur Pallium in Occidentem direxiſſe, ſcilicet ad S. Cæſarium Arelatenſem Epiſcopum: ad ejuſque plures continenter ſucceſſores à pluribus aliis Romanis Pontificibus, I. l. 2. c. 54. n. 1. 2 3. 4. 5. 6. Mittebatur autem ad eos alioſve poſt tum magnas eorum preces, tum Regum ipſorum petitionem, c. 54. n. 2. 5. 7. c. 55. n. 1. 2. 4. 7. c. 51. n. 9. 10. & 11. Etſi illud ſe dicebat Romanus Pontifex ad Occidentis Epiſcopos autoritate S. Petri (nec alia certè illud concedebat autoritate) per integrum tamen & ampliùs ſæculum non ipſum ad eos miſit niſi poſt impetratum Imperatoris, licet etiam Græci, conſenſum, I. l. 2. c. 54. n. 1. 2. 4. 6. Et quare? c. 45. n. 8. 9. c. 54. n. 3. Aut ſi in eo ad aliquos illorum mittendo conſenſum illum ejus tunc temporis non expectarunt, Pontifices Romani, ut re ipſum aliquando leguntur non expectaſſe: id ex eo erat quòd jam in illo ad eorumdem Epiſcoporum anteceſſores mittendo fuiſſet habitus, c. 54. n. 6. Pallium cùm legitur miſſum, non integrum aliquod Pallium intelligendum eſt, ſed Pallii Imperatoris ſolùm faſciæ & lora quæ Cappæ Epiſcopi inſtar torquis circumdabantur. Iſta nimirum tum ab Imperatorio ipſo Pallio cujus fuerant olim ſegmenta & cui torquis inſtar fuerant circumdata, tum ab ipſa Epiſcopi Cappa cui ſimiliter circumdabantur, Pallii nomen habuere, I. l. 2. c. 56. n. 12. c. 57. n. 3. Ea enim eſt Pallii origo, ipſum videlicet Imperatorium Pallium, aut potius illud ejus ſegmentum & eorum quod præcipuum ejus erat ornamentum, à Conſtantino aut aliis Imperatoribus ut & alia eorum ornamenta, cum Chriſtianis ipſis Pontificibus communicatum, I. l. 2. c. 45. n. 8. 9. 10. 18.

Primitus non miſſum eſt Pallium niſi ad Metropolitas: eoque inſtituebantur in Romani Pontificis Vicarios, ac Primatum Patriarchaliſque poteſtatis participationem ſupra Metropolitas alios aſſequebantur: & cauſas *in partibus* plurimas finire poterant, quæ alioqui Romam fuiſſent perferendæ, I. l. 2. c. 54. n. 5. 6. § *Hinc.* & n. 8. 9. c. 55. n. 1. Nec niſi 8. ſæculo factum eſt ut Pallium Metropolitani acceperint, qui meri manſerint Metropolitani, ſeu qui Vicarii non facti fuerint Apoſtolici, c. 54. n. 8. Illo enim ſæculo Pallium Metropolitæ omnes Galli in Synodali conventu hortatu S. Bonifacii decreverunt ſe petituros, & re poſtea impetrarunt, c. 55. n. 1. 4. Jam illud omnes Occidentis Metropolitæ erant adepti circa octavæ Synodi Generalis tempus: ut proinde falſum ſit quod aiunt quidam juſſos in ea fuiſſe Metropolitanos illud poſtulare, c. 56. n. 8. & 11. §. *Ex his*, c. 57. n. 7. Dudum vero antea quàm illud Metropolitis omnibus commune factum fuiſſet ac eos ad illud petendum S. Bonifacius hortatus fuiſſet, quibuſdam Epiſcopis fuerat impertitum. Illud enim Gregorius ad Siagrium Auguſtodunenſem Epiſcopum direxerat, & nonnullis è ſucceſſoribus ejus ad Cenomanenſem Epiſcopum, quo fiebat, ut iſti Epiſcopi in ſua Provincia eſſent Protothroni, ſeu primi ante omnes alios Provinciæ ſuæ Epiſcopos poſt unum Metropolitam ſuum conſiderent, I. l. 2. c. 54. n. 7. Pluſculum gratiæ hæſit huic eidem Pallio cùm illud nono ſæculo aliqui impetrarunt Epiſcopi; præter illum enim primæ in ſua Provincia Cathedræ honorem, ab ſui etiam Metropolitæ jugo eximebantur, &

quanquam

Digitized by Google

quanquam nullos ſub ſe habebant Epiſcopos, Archiepiſcopi dicebantur, hineque illud ſummis votis expetebant, c. 56. Bertolfus tamen Trevirenſis Archiepiſcopus Galonem Epiſcopum Metenſem Suffraganeum ſuum, qui eo fuerat à Romano Pontifice donatus, juſſit illud exuere & pervicit, I. l. 2. c. 45. n. 5. § *Scriptus*. Nullum erat Pallium Francicum ſeu Metropolitanis Gallis proprium & à Romano diſtinctum, ut quibuſdam perſuaſum fuit, I. l. 2. c. 54. n. 10.
Diluuntur eorum ſuſpiciones qui crediderè Pontifices Romanos id in dando Pallio quæſiſſe, ut Metropolitanos ſibi arctiùs aſtringerent, ac novæ iis vincula ſervitutis injicerent, I. l. 2. c. 53. n. 11. c. 54. n. 7. 9. c. 56. n. 9. Nec enim quidem reſpiciebant Romani Pontifices, cùm in Pallii ſuſceptione octavo ſæculo cœperunt Metropolitæ obedientiam iis deſpondere ac juramento firmare, c. 55. n. 1. 3. 6. 7. 8. 9. Ut non ambitioni ſed virtuti ſervire debet Pallium ex Gregorio fuſè, c. 55. n. 10.
Pluribus ſæculis Pallium Roma mittebatur ſeu ad Metropolitas ſeu ad Epiſcopos qui eo donabantur, I. l. 2. c. 56. n. 9. 10. Atque ita adhuc factum legitur an. 1054. c. 57. n. 4. Jam tamen poſt medium illud ſæculum ea erat conſuetudo, ut Romam contenderent Metropolitæ qui erant Pallio donandi, *ibid.* Niſi ii erant Metropolitæ qui vel prorſus inviti creati fuerant Epiſcopi, atque adeo de Pallio ſibi arcèſſendo non admodum curabant: vel qui ea apud ſe neceſſitate detinebantur, quam ſuperare non poſſent, c. 57. n. 5. Nam alioqui iis intentabantur à Romanis Pontificibus Cenſuræ, ac Metropoliticæ etiam dignitatis amittendæ periculum, qui poſt tres à conſecratione ſua menſes Romam petendi Pallii cauſa ſe non conferebant, n. 4. 5. 8. Interea verò nec ſeu Epiſcopos ſeu Preſbyteros ordinare nec Concilia cogere, nec Pontificalia demum munera poterant exercere, n. 8. Haud tamen admodum ultra duo ſæcula duravit illa itinerum adeundi neceſſitas, n. 5. Ususque hodiernus is eſt, ut Pallium poſtulent Metropolitani per Procuratorem ſpeciali mandato inſtructum, I. l. 2. c. 57. n. 9. Nec tamen iis antea licet Pontificalia obire munia quàm Pallium acceperint, Innocentio III. ita ſtatuente, n. 8. 9. Neque verò iſtud novum fuit ejus decretum, n. 9. Jamque tempore Leonis IX. ſolus Carthaginenſis Epiſcopus Ordinationes Epiſcoporum celebrabat, quòd ſolus ex Africa Pallio à Romano Pontifice donaretur, n. 8. Imò jam tum Nicolai I. tempore omnes Galliarum, Germaniæ, & aliarum Regionum Archiepiſcopi eodem ipſo teſte Nicolao, id obſervabant, ut nonniſi accepto Pallium nonniſi Corpus Chriſti conſecrarent, n. 6. Neque tamen prima hanc Roma neceſſitatem iis impoſuit, ſed in hanc ipſi ultro venere conſuetudinem, & ex conſuetudine hanc ſenſim ſibi peperere neceſſitatem, I. l. 2. c. 57. n. 6. 9. Quæ potuit eſſe ejus ratio? n. 8. 9. Jam antea idmoris erat in Oriente, ut Metropolitæ ante acceptum à Patriarcha Pallium Pontificalia non obirent: atque inde illa proficiſci potuit Occidentis conſuetudo, c. 53. n. 9. 10. 11. c. 57. n. 7. Cùm nonniſi certis diebus & temporibus geſtari debeat & geſtatum olim fuerit Pallium, hanc tamen Hincmarus Remenſis olim à Leone IV. operâ Lotharii Imperatoris, antea inconceſſam nec ultra concedendam impetravit facultatem illud uſu quotidiano geſtandi, c. 56. n. 10. Nec verò admodum diſſimilem poſtea impetravit S. Bruno Colonienſis Archiepiſcopus, ejus quoties vellet induendi, n. 11. § *Porro*. Cœperat jam ex Gregorii tempore Pallium ad illam, in qua modò eſt, formam accedere, c. 55. n. 1.

De Pallio apud Græcos.

Pallium, quod & homophorion græcè & ſuperhumerale latinè dicitur, priùs apud Eccleſiæ Græcæ Præſules in uſu fuit, quàm apud Latinæ, I. l. 2. c. 53. n. 1. Duplex videtur diſtinguendum apud Græcos Pallium, unum quod totum obvolvebat corpus cappæ inſtar, à collo ad talos uſque, ſine manicis ſciſſuriſque ullis, & ea ſolùm parte apertum, qua poſſet caput inſeri exerique, c. 53. n. 4. Et de hoc videntur intelligenda quæcumque teſtimonia Pallium exhibent, ut Epiſcoporum Græcorum inſigne, & ut illis omnibus commune, quippe illis in ordinatione ſua datum à Metropolitano, c. 49. n. 3. c. 55. n. 5. 6. Alterum quo de propriè hic eſt ſermo, non eſt niſi linium faſciave quatuor circiter pollices lata, quæ cingit collum & ante pectus deſluit ſupra caſulam, pendetque infra genua, I. l. 2. c. 49. n. 13. Et de iſta intelligenda videntur, quæcumque teſtimonia ſuadent Pallium apud Græcos non fuiſſe antiquitus omnium Epiſcoporum commune, c. 56. n. 1. 2. 3. 4. 5. Lana, vel lino lanaque iſtud contextum eſt, ut qui illud geſtat, Epiſcopus, meminerit ſe Chriſti locum tenere, qui impoſitam humeris ovem errantem reportavit, I. l. 2. c. 45. n. 18. c. 49. n. 13. c. 53. n. 1. 3. Aliquot in Oriente ſæculis, æquè ac in Occidente non dabatur ſine Imperatoris voluntate, quòd initio Regium fuiſſet indumentum, quo Imperatorum pietas Regale Chriſti Sacerdotium voluerit decorare, c. 53. n. 9. Jam tum erat apud Græcos tempore Conſtantini ipſius, n. 2. Eo primùm donati ſunt Patriarchæ, illudque accipiebant vel ab Epiſcopo Conſecratore ſuo, vel, ut diu conjicitur, obſervatum in CP. Patriarchis, ab Imperatore ipſo, I. l. 2. c. 56. n. 6. 7. Inde & ipſis communicatum eſt Metropolitis Græcis: eorumque vel electionem vel conſecrationem confirmabat Patriarcha ſuus, miſſo ad eos Pallio, cùm ipſos per ſe non ordinabat. Nec ante illud acceptum poterat Metropolitanus obire Pontificalia, n. 3. 8. 10. Eo ſpoliabantur Patriarchæ Metropolitanique, dum exauctorabantur, n. 3. 10. Non ſoli illud habuere vel Patriarchæ vel Metropolitani, ſed & poſtea ex Epiſcopis non pauci. Tales octava Synodus memorat, I. l. 2. c. 49. n. 13. Non jam ab Imperatoribus, ſed à Romanis ipſis Pontificibus lapſu temporum petiere illud Patriarchæ CP. donec Theophylactus CP. Patriarcha opera Romani Imperatoris, patris ſui à Joanne XII. Papa ſæculo decimo privilegium impetravit, quo poſthac ſinerentur Patriarchæ CP. injuſſu Romani Pontificis uti Pallio. Ex eoque factum eſt, teſte Luitprando, ut omnes jam Græci Epiſcopi Pallio uterentur, I. l. 2. c. 56. n. 3. c. 57. n. 11. iis exceptis, qui ex Monachis aſſumpti ſunt, I. l. 3. c. 17. n. 13. At poſtquam Latini Conſtantinopolim & Orientis Imperium ditioni ſuæ ſubjeciſſent, ſtatutum fuit in Concilio IV. Lateranenſi an. 1215. ut deinceps à Romano Pontifice illud Orientales Patriarchæ reciperent, tumque fuit illud deinceps impertiri poſſent Suffraganeis, c. 56. n. 6. c. 57. n. 10. 11.

Panis Benedictus.

Panis benedicti aut inſtitutio aut confirmatio ac promulgatio haberi poteſt, quòd in Nannetenſi Concilio & in Hincmari Capitularibus jubentur Preſbyteri, vel ex ſuperſtitibus, quæ ad Euchariſtiam conſecrandam allatæ fuerant, oblationibus, vel de panibus quos Fideles ad Eccleſiam offerunt, vel de ſuis ipſi panibus partes diebus Dominicis ac Feſtis incidere, quæ benedicantur, & poſt Miſſarum ſolemnia iis tribuantur, qui non communicaverint, III. l. 1. c. 14. n. 7. Uſus Græcorum ea ſuper re, *ibid.* & n. 8.

Papa.

Romani Pontifices multi quàm alieni à parentibus ditandis Præclara Adriani IV. Clementis IV. Martini IV. Clementis VI. Urbani V. Adriani VI. Marcelli II. exempla, III. l. 2. c. 46. n. 5. 8. 10. 14.

Papa nomen.

Papæ nomen ſuam ab Hebraica lingua trahit originem, & patrem ſignificat, I. l. 1. c. 121. n. 17. Omnibus olim Epiſcopis erat commune, I. l. 1. c. 4. n. 2. 3. 4. Imò omnibus adhuc tribuitur in Græcia Parochis & Preſbyteris, I. l. 2. c. 111. n. 17. In Concilio Calchedonenſi tribuitur ipſi etiam Eutychetis Abbati, I. l. 1. c. 50. n. 14. Ita in Africa omnibus tribuebatur Epiſcopis, ut tamen Carthaginenſi potiſſimùm aſcriberetur: & ita ſimiliter omnibus in Ægypto Epiſcopis, ut Alexandrino tamen affectatius, *ibid.* Dum Papa ſimpliciter dicebatur ab antiquis, ſolus Romanus Pontifex intelligebatur. Ita id nominis uſurpant Concilium I. Toletanum, Concilium Calchedonenſe, Synodus VI. Generalis, Liberatus, Avitus, &c. *ibid.* Imò cœpit ineunte ſexto admodum ſæculo ad Romanum ſolum Pontificem revocari; quanquam occurrunt adhuc poſtmodum nonnulla priſtini moris veſtigia, I. l. 1. c. 4. n. 10.

Titulis quibus Romanum Pontificem antiqui cohoneſtant.

Patriarcha Oecumenicus in Calchedonenſi Concilio inſcribitur, I. l. 1. c. 11. n. 2. Illum caput appellant ſuum, ſe verò ejus membra Patres ejuſdem Concilii, c. 10. n. 15. Ita quoque Epiſcopi Synodi II. Lemovicenſis, c. 6. n. 5. & Archimandritæ ſecundæ Syriæ, c. 10. n. 3. Papa Oecumenicus vocatur à Conſtantino Pogonato Imperatore, c. 4. n. 10. Patrem ſuum VI. Synodus eum appellat, I. l. 1. c. 4. n. 10. Univerſalis Antiſtes dicitur à Guillelmo S. Benigni Abbate, c. 15. n. 1. Solus univerſalis Eccleſiæ Primas à Remenſi Concilio, c. 6. n. 11. Orbis Epiſcopus & ſummus Pontifex à Bernardo. c. 6. n. 5. Papa ſuper Eccleſiam totius mundi apud Liberatum, c. 4. n. 10. Pontifex & Epiſcopus Epiſcoporum à Tertulliano, ſubſannante licèt, c. 8. n. 7. Omnium Epiſcoporum pater & magiſter ab Hincmaro, c. 5. n. 9. 11. Deus terreſtris ab omnibus Regnis Occidentis ex Gregorio, n. 8. Sedem ejus matrem vocant ſuam Epiſcopi Cariſiacenſis Concilii, I. l. 1. c. 5. n. 3. Omnium Eccleſiarum matrem, magiſtram, nutricem, doctricem, Hincmarus, n. 9. 11. Mundi caput Fulgentius, c. 4. n. 8. Apoſtolatûs Principatum cuilibet Epiſcopatui præponendum, Auguſtinus, I. l. 1. c. 51. n. 9. Caput omnium Eccleſiarum Gregorius, c. 11. n. 9. Suam ei à Chriſto vineam commiſſam ait Calchedonenſe Concilium, I. l. 1. c. 11. n. 2. Totius Eccleſiæ curam ei commiſſam Ivo Carnotenſis, c. 6. n. 8. Totum Orbem eſſe Diœceſim ejus Charthuſienſes, c. 15. n. 1. Curam omnium ad

eum pertinere Sozomenos, c. 8. n. 9. Dum appetitur, non jam Epiſcopum, ſed Epiſcopatum vacillaſſe Avitus, c. 4. n. 10. In Petri Vicario totam lædi Chriſtianitatem Concilium IV. Turonenſe, c. 5. n. 2. Sollicitudinem & Primatum totius Eccleſiæ divinitus ei eſſe commiſſum Hincmarus, c. 43. n. 6.

Quantum ejus & dignitatem & autoritatem, ſeu in rebus diſciplinæ, ſeu in rebus fidei ſuſpexerint antiqui.

Quantum eam ſuſpexerint Africani Epiſcopi Carthagine coacti, I. l. 1. c. 21. n. 3. Quantum Trecenſe I. & II. Concilium, c. 5. n. 5. 6. Quantum Hincmarus, c. 5. n. 9. 10. 11. 12. Quantum Theodorus Studites, n. 15. Quantum S. Stephanus ille qui in Imaginum cauſa mortem ſubiit, c. 14. n. 8. Quantum Concilium IV. Turonenſe, I. l. 2. c. 116. n. 9. Quantum II. Lemovicenſe an. 1031. c. 13. n. 8. & II. l. 3. c. 27. n. 1. Quantum Epiſcopi Græcorum apud Stephanum VI. Papam, II. l. 3. c. 26. n. 16. § *Revocanda.* Cauſas fidei quas non poſſunt pro difficultate Epiſcopi finire, volunt ad eum referri Gregorius, Vigilius, II. l. 2. c. 44. n. 11. Hincmarus, I. l. 1. c. 5. n. 9. Theodorus Studites, n. 15. S. Bonifacius Martyr, II. l. 2. c. 18. n. 3. Avitus Viennenſis, n. 5.

Honores iis exhibiti ab Imperatoribus, Regibus, Principibus &c.

Honor Romanis Pontificibus exhibitus ab Imperatoribus, Regibus, Principibus &c. II. l. 3. c. 60. n. 3. 4. c. 62. n. 1. 2. c. 65. toto. Plurima Regum aut Imperatorum exempla libantium oſcula pedibus Romani Pontificis, fungentium officio ſtratoris, aut habenas equi regentium, *ibid.* Controverſia Friderici I. Imperatoris cum Adriano IV. Papa, quòd iſti Pontifici detrectaret officium ſtratoris exhibere, II. l. 3. c. 65. n. 5. Aſello cui Cæleſtinus V. inſidebat, habenas regunt hinc inde Reges Hungariæ & Siciliæ; n. 7. Juſtinianus II. Imperator accidit ad genua Conſtantini Papæ à ſe Conſtantinopolim acciti & pedes ejus exoſculatur, II. l. 3. c. 57. n. 25 in fin. Romano Pontifici menſæ accumbenti in urbe Peruſina Rex Siciliæ Carolus & Rex Hungariæ Carolus Martellus illius filius Regio diademate redimiti miniſtrant, & poſtea cum Cardinalibus menſæ accumbunt, I. l. 2. c. 114. n. 5. Carolus Calvus Joannis VIII. vices ſibi commiſſas gloriatur in Concilio Pontigonenſi, c. 116. n. 9. Conſiliarium ſuum idem Joannes VIII. eum inſtituit, & poſtea Ludovicum Balbum Regem, c. 101. n. 15. Papæ nomen in Miſſa jubet Concilium II. Vaſionenſe recitari, c. 75. n. 2. Pro illo ab omnibus Epiſcopis Hincmari tempore preces ad Deum fundebantur, I. l. 1. c. 43. n. 5. De Cruce ei prægeſtanda v. iii *Crux Archiepiſcoporum* vocabulo *Crux.* Unde mos fluxerit Eucharistiæ Pontifici Romano prægeſtandæ cùm ex Urbe proficiſcitur, II. l. 2. c. 66. n. 7.

Ditionem ſuam tuitioni ſedis Apoſtolicæ ſubjicit Magnus Dux Lithuaniæ Mindaunus, & ab Innocentio IV. per Calmenſem Epiſcopum Regiis quæ petierat ornatur inſignibus, I. l. 2. c. 59. n. 5. Regium nomen Regiaque inſignia à Romano Pontifice expoſcunt Magni Duces Moſcoviæ, I. l. 1. c. 25. n. 7. S. Stephanus Dux Hungarorum ab eo item petit Regium diadema, III. l. 1. c. 32. n. 12. Regiâ redimitur coronâ ab Archiepiſcopo Moguntino Cardinale Princeps Armeniorum nomine Cæleſtini III. & Henrici V. Imperatoris, I. l. 1. c. 24. n. 3. Alexander II. Uratiſlao Duci Bohemiæ expetitam ab eo mitram miſit, utendamque conceſſit, I. l. 2. c. 52. n. 2. Romanus alius Pontifex ſæculo ſequenti mitram quoque, dalmaticam, virgam, annulum & ſandalia Principi Siciliæ mittit, n. 8. Alexander III. Venetorum Duci Umbellam galero Pontificio ornamentum perſimile miſit, n. 2. Quæ Zachariæ II. quæ Leonis III. partes, cùm ille Pipinum inſtituit Francorum Regem, hic Carolum Magnum Occidentis Imperatorem, III. l. 2. c. 29. n. 11. Regna olim à ſuis Principibus vel commiſſa clienteiæ Romanæ Eccleſiæ, vel ab iiſdem facta Romano Pontifici tributaria, Hungaria, Anglia, Scotia, Arragonia, Portugallia, &c. III. l. 1. c. 32.

De Romani Pontificis electione.

Primus omnium Adeodatus ex Subdiacono creatus eſt Papa, I. l. 2. c. 13. n. 20. Cùm Romani Pontificis electio è Cleri populique ſuffragiis ſemper tota pependiſſet, eam ſibi ſumpſere tandem Gothorum Reges, Odoacer, Theodoricus & Theodatus, tum tumultuoſarum electionum, tum ipſius etiam Clericorum ambitionis occaſione: bis tamen terve ſolùm ei ſe inſeruere, etſi plures ejus ſe præbuit occaſio, II. l. 2. c. 16. n. 1. 2. 3. 4. 6. Illam verò devictis à ſe Gothis, recuperatoque Romanæ urbis Principatu, vindicavit ſibi Juſtinianus Imperator, ac ſuis tranſmiſit ſucceſſoribus, n. 5. 6. Juris tamen iſtius poſſeſſionem ita ſibi aſſeruere illi ejus ſucceſſores, ut libera Clero & populo relinquentes ſuffragia, ſolam ſibi retinerent Pontificis electi confirmationem, antequam poſſet ordinari, n. 7. 8. Huic confirmationi adjuncta erat pecuniaria quædam penſio ab electis Romanis Pontificibus exhibenda. An ævo Gregorii hæc jam penderetur non liquet: ei tamen obnoxii fuere ſucceſſores ejus uſque ad Conſtantini Pogonati Imperium, qui eam ſub Agathone Pontifice relaxavit, & qui ipſam adhuc aliquandiu à ſe retentam relaxavit ſub Benedicto II. confirmandi Pontificis poteſtatem, II. l. 2. c. 16. n. 9. 10. Brevi tamen poſtea ob tumultus in Conſcriptionis electione exortos recurrendum fuit à Romanis ad Italiæ Exarchum: id quod inde in morem abiit, n. 10. A Zacharia uſque ad Stephanum V. electiones Romani Pontificis ſumma cum libertate à Clero & populo factæ ſunt, eademque cum libertate factæ ſunt eorum conſecrationes, II. l. 2. c. 25. n. 1. 2. 3. Stephani illius tempore ſanxit Ludovicus Pius Imperator, ut perſtaret eadem illa utraque libertas, ea tamen conditione, ut poſt conſecrationem ſuam novus Pontifex Legatos ad ipſum dirigeret, qui pacem hactenus utrinque ſervatam confirmarent, n. 3. Tentatum dehinc uſque ad Joannem IX. Papam à pleriſque Occidentis Imperatoribus, ut extorquerent non conſecrandum antè Romanum Pontificem electum, quàm ab iis ipſa ejus electio confirmaretur, n. 3. 4. 5. Id maximè tentarunt Lotharius Imperator & Ludovicus ejus filius, n. 8. Quod ab illis Imperatoribus eatenus tentatum & ſæpius extortum fuerat, fuit tandem lege ſanctum à Joanne IX. ipſo tunc poſtulante turbido Rerum Romanorum ſtatu, n. 6. Quòd nec ſatis adhuc id proſperè ceſſiſſet, juratum tandem eſt Ottoni I. Imperatori, non factum iri Pontificum Romanorum non modò Ordinationem ſed nec electionem, niſi ex ejus, filiique ipſius Ottonis II. conſenſu: id quod & ſibi Otto III. ſervavit, II. l. 2. c. 25. n. 7. 8. Nihil tamen pecuniæ iſtis Imperatoribus perſolvebatur; uti olim Græcis Imperatoribus pro Romanorum Pontificum confirmatione ſolvi ſolitum fuerat, n. 9. Henrico I. Imperatori conceſſum eſt ut ejus autoritate iſthæc regeretur electio: At quod ii qui ei ſucceſſere, non pietatis ejus hæredes eſſent æque ac Imperii, hac autoritate ſpoliati ſunt, c. 36. n. 3. 4.

De Romani Pontificis poteſtate immediata & ejus extra Romanæ Eccleſiæ fines immediata juriſdictione.

De immediata ejus extra Romanæ Eccleſiæ fines juriſdictione, I. l. 1. c. 6. toto. Raræ fuerunt de juriſdictione lites inter Romanos cæteroſque orbis Præſules. Pietate charitateque inter eos ut plurimum agebatur. Romanos Pontifices alii Præſules occupabant, ac quæ juriſdictionis erant, illis ultroneè ſuis offerebant Eccleſiis. Ac viciſſim Romani Pontifices nihil in aliorum Diœceſes ſolebant aggredi, quod non ſperarent ipſis probandum, I. l. 1. c. 6. n. 1. Falſi arguitur Glabri narratio de Eccleſia quadam in Turonenſi Diœceſi, invito ipſo Turonenſi Epiſcopo, ab alio dedicata, juſſu Romani Pontificis, n. 2. 3. 4. Leo IX. Vormatiæ in die Natali Chriſti Miſſam celebrat, non autem Vormatienſis Epiſcopus ipſe præſens, ejuſdemque Epiſcopi præſentis Diaconum deſtituit ac reſtituit, n. 6. Urbanus II. Ivonem Carnotenſem Epiſcopum Romæ ordinat, quòd Ordinationem illius de induſtria in dies differret Senonenſis ejus Archiepiſcopus, *ibid.* Romani Pontifices Cenſuras ab aliis Epiſcopis latas non ſolent diſſolvere ſed confirmare, n. 5. Juriſdictionis Romanorum Pontificum in Diœceſes alias argumenta ſunt, tum Legati *à latere* ab ipſis in omnes orbis Chriſtiani partes mitti ſoliti, I. l. 2. c. 6. n. 7. tum Cenſuræ quæ ab iiſdem Romanis Pontificibus vel Româ vibrantur aliò & in ipſos etiam Epiſcopos, vel Romæ reſcinduntur alibi vibratæ. Harum in Epiſcopos & alios Cenſurarum exempla, n. 8. Tum multitudo pœnitentium Romam undequaque convolantium ad peccatorum remiſſionem impetrandam: qua de re quid olim litis & quare? n. 9. Tum autoritas quoſcunque & ubicunque velint ligandi & abſolvendi, *ibid.* Tum privilegia à Romanis Pontificibus concedi ſolita in aliis locis, ut primum quidem ex conſenſu Epiſcoporum hujuſmodi locorum, aliquando tamen etiam & certas ob cauſas haud expectato illorum conſenſu, n. 10. Tum varia quæque munia quæ paſſim obiere in Provinciis omnibus ſeu Occidentis ſeu Orientis, quas aliquando peragravere, non ſecus ac ſi in Eccleſia ſua verſati fuiſſent, n. 11. Tum poteſtas & mos ordinandi aliarum Eccleſiarum Clericos, n. 6. 12. Tum poteſtas inhibendi interdicta Cenſuraſve quibus Provinciæ Regnave pollunt ab Epiſcopis ſuis ſubjici, n. 13. 15.

Hanc Romani Pontificis in omnes orbis Eccleſias juriſdictionem immediatam agnovere, Bernardus, Petrus Cluniacenſis, Bertrandus Auguſtodunenſis, Joannes Gerſon, Almainus, Major, Petrus Alliacenſis, Joannes Saliſberienſis, I. l. 2. c. 6. n. 14. 15. 17. 18. 19. § *In hunc ſenſum.* n. 20. Summa rerum ad ejus potiſſimum reſpicit ſummam autoritatem & plenariam poteſtatem. Et greges univerſi ſunt crediti. Non modo ovium ſed & Paſtorum, atque adeo omnium pater unus eſt ex Bernardo, n. 15. Plenitudo poteſtatis

Digitized by Google

ſuper univerſas orbis Eccleſias ſingulari prærogativa ei donata eſt : ex eod. n. 19. Per omnem Eccleſiam autoritatem Petri habet ex Petro Cluniacenſi, n. 15. Eccleſiam regit, corrigit & dirigit univerſam, ex Joanne Saliſberienſi, ibid. Juriſdictionem habet ſine limitatione loci & perſonarum, eique parere debent omnes Chriſtiani, ex Bertrando Auguſtodunenſi, n. 17. Immediatus eſt Prælatus omnium fidelium ex Gerſonio, n. 14. Duplex ei ineſt plenitudo poteſtatis Eccleſiaſticæ, ſcilicet Ordinis & juriſdictionis circa quemlibet de Eccleſia immediate, eique ſoli hæc ineſt, quòd regimen Eccleſiæ ſit Monarchicum. Erraretque qui crederet unumquemque Epiſcopum in ſua Eccleſia Papam eſſe vel Paſtorem ſupremum, ex eodem Gerſonio, I. l. 1. c. 6. n. 18. Ex inſtitutione Chriſti habet regere totam Chriſtianitatem ex Almahino, n. 19. Poteſt in quolibet Epiſcopatu quod in ſuo quiſque poteſt Epiſcopus ex Majore, ibid. Cùm Chriſtus Petro dixit, Paſce oves meas, ei & unicuique ſucceſſorum ejus dixit, Sis Paſtor generalis, ad quem pertineat diſpoſitio & regimen generale ovium & ovilis, ex Petro Alliacenſi, ibid. Non poteras non eruï generalis illa juriſdictio ex illis Chriſti verbis ad Petrum, Paſce oves meas, ibid. Regi tamen illa debet ex neceſſitate & utilitate Eccleſiæ ſecundùm Bernardum & Gerſonium, n. 14. 15. 18. 21. Juriſdictionis hujus excitentio aliqui aliquando reſtiterunt Epiſcopi, ſed tum pauci, tum ne illa effuse & abſque cauſa exercerent, tum omnes ferme ad unum acquieverunt, n. 4. 6. 9. 10. 11. Tum verò nunquam ſaltem de plenitudine poteſtatis Romani Pontificis iſti diſputavere, n. 21. Quo ſenſu dici poſſint Epiſcopi ſuam à Romano Pontifice juriſdictionem habere, licet jure divino nitatur, II. l. 1. c. 47. n. 3.

Iterum de Romani Pontificis poteſtate & primum de temporali.

Papæ poteſtas temporalis jam per prima 5. ſæcula Eccleſiæ, III. l. 1. c. 26. n. 5. 6. 7. 14. Item inde uſque ad Caroli Magni tempus, c. 27. n. 5. 6. 7. 8. 9. 10. Quo ſenſu Gregorius II. dicitur Leoni Iſaurico Imperatori Romam Italiam & reliquum occidentem ſubtraxiſſe, n. 5. 8. §. Dixi. De poteſtate temporali Papæ Eccleſiæve Romanæ ſub Imperio Caroli Magni, c. 29. Poſt annum milleſimum, c. 32. Regna facta ei tributaria, III. l. 1. c. 32.

De ſpirituali.

Suprema poteſtas in Eccleſia univerſa Romano Pontifici tradita eſt ex Concilio Tridentino, I. l. 2. c. 23. n. 8. §. Nec. Suam exeriit poteſtatem in Patriarchas & Concilia etiam Orientis, II. l. 3. c. 24. n. 16. 17. 18. 19. Quos olim Metropolitas & Epiſcopos ordinaret, v. tit. Epiſcopi, §. De Epiſcoporum conſecratione. De omni Eccleſia quemcumque voluerit Clericum ex Gregorio VII. poteſt ordinare. I. l. 2. c. 6. n. 12. II. l. 1. c. 8. n. 1. 2. Poteſt etiam Litteras dare, quibus ſe curet à quo voluerit Epiſcopo ordinandum : ſed tum Epiſcopus iſte non poterit eum ordinare niſi cum litteris proprii ejus Epiſcopi, quibus certior fiat de ejus vita & moribus, alioqui per annum ipſe ab Ordinibus conferendis ſuſpendendus ; tum proprius ille ejus Epiſcopus eum ab altero illo Epiſcopo ordinatum poterit examinare, & ni capacem ac idoneum reperiat, ſuſpendere ac interdicere, II. l. 1. c. 8. n. 3. Quomodo factum eſt ut univerſos ferè Epiſcopos confirmet jam Romanus Pontifex, II. l. 2. c. 30. toto, c. 32. c. 41. Scilicet alios contigit ab eo confirmari, quòd dubium quid eſſet in eorum cauſa, c. 41. n. 1. Alios quòd eos nollent ſui Metropolitani confirmare, n. 3. Alios quòd aliqua opus haberent diſpenſatione, n. 5. 7. Alios quòd aliqua ſuperanda eſſet gravis difficultas, n. 7. Non enim has ultro ſibi reſervavere confirmationes Romani Pontifices, n. 10. Huc etiam fecit quòd deſiere Concilia Provincialia : hinc quippe factum eſt, ut Epiſcoporum multi ſe à Romano Pontifice confirmandos curarent, n. 6. Præcipuè inde neceſſe fuit ab eo confirmari Metropolitanos, ut qui jam non poſſent, quod antea fiebat, in iſtiuſmodi Conciliis confirmari, n. 7. §. Ita, n. 11. §. Fateamur Metropolitarum jura eſſe illibata voluere ſemper, quantum in ipſis fuit Romani Pontifices, c. 30. n. 10. Ut hodierno illi uſui, quo jam à ſolo Pontifice Romano omnes pene orbis Chriſtiani Epiſcopatus diſpenſantur, & unus ferme ipſe priſca omnia obtinet Metropolitarum jura, poteſt patrocinium ex antiquitate acceſſiri, II. l. 2. c. 8. n. 7. Ut hunc uſum non ſibi ſumpſere Pontifices Romani, ſed eò ſenſim pervenere, ipſa rerum adducti neceſſitate, c. 30. n. 4. 6. 8. c. 31. n. 4. 9. c. 32. n. 13. c. 54. n. 8. Romani Pontificis eſt novas erigere Metropoles, aut erectas mutare, I. l. 1. c. 43. n. 6. 7. 8. c. 44. n. 3. 5. c. 45. n. 1. Etſi non ſemper olim in Metropolibus Occidentis erigendis intervenerit ejus autoritas, v. ſuprà tit. Metropoles, §. In Occidente. Ejus item eſt novos Epiſcopatus inſtituere, duos in unum conflare, unum in duos ſecare, eundem aliò transferre, cc. 57. & 58. Ut jam penes eum unum ſit novi Epiſcopatûs creandi poteſtas, nec eam ſibi ſumpſerit, ut Epiſcoporum imminuta juriſdictione ſuam augeret, I. l. 1. c. 55. n. 14. c. 56. n. 8. toto, & præſertim ejuſdem numeri §. Prolixiore. Item c. 57. n. 2. Et quando id maximè cœptum eſt, c. 58. n. 8. Pleroſque Occidentis Epiſcopatus inſtituerunt Pontifices Romani à primis ſæculis ad octavum uſque, I. l. 1. c. 55. n. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 15. Item & deinceps, c. 56. 57. 58. Ut ſenſim cauſæ majores fuerint iis reſervatæ, & quæ eorum in iis autoritas, III. l. 1. c. 62. n. 14. & ſeqq. A nono ſæculo ſervatur iis primum de Epiſcoporum criminalibus cauſis judicium: qua in re ſua tamen eſt Eccleſiæ Gallicanæ libertas, I. l. 1. c. 48. n. 11.

Solus jam diſpenſare poteſt in ætate Ordinibus & Beneficiis neceſſaria, I. l. 2. c. 70. n. 4. §. Nec, n. 8. §. Concilium. Item ut ſacri duo Ordines eodem die ſuſcipiantur, I. l. 2. c. 36. n. 11. Ad Sacros item extra quatuor Tempora ſuſcipiendos, II. l. 2. c. 87. n. 9. Ut Epiſcopus item poſſit ſibi ſucceſſorem deligere, c. 59. n. 1. 4. 5. 6. V. tit. Diſpenſationes, ubi plurima de Romano Pontifice. Quantùm fuere Canonum obſervantes, v. tit. Canones.

Sacramentum obedientiæ ab Epiſcopis Pontifici Romano exhibitum.

Primus omnium ſacramentum obedientiæ Romano Pontifici exhibuiſſe legitur S. Bonifacius Germaniæ Apoſtolus in ordinatione ſua, II. l. 2. c. 44. n. 9. Illud deinde idem ab omnibus Epiſcopis in Gallicano à ſe habito Concilio elicuit, & cum iis rurſus præſtitit, n. 10. Nihil ſimile tamen ab Epiſcoporum iſtorum ſucceſſoribus legitur factum, n. 13. Neque toto Imperio proſapiæ Caroli Magni, c. 45. Si excipiatur Metropolitani Ravennatis ordinatio, in qua tale ſacramentum ipſe certas ob cauſas edere cogebatur, eod. c. 45. n. 9. Epiſcopi quidem in ordinatione ſua profitebantur Metropolitano ſuo ſe ei obedituros ſecundùm Conciliorum Canones & Decreta Sedis Apoſtolicæ. Aſt tum non erat ſacramentum, ſed promiſſio, tum non Pontifici Romano, ſed Metropolitæ ipſi edebatur, n. 4. 5. Occurritur objectioni petitæ ex formulis antiquis à Sirmundo editis, II. l. 2. c. 45. n. 7. Alteri item objectioni, n. 11. 12. Videtur nihilominus ea ætate apud Græcos non ſacramentum quidem, ſed tamen profeſſio obedientiæ Romano Pontifici, fuiſſe in uſu, n. 16. Gregorius VII. exegit primus omnium à Metropolitanis ſacramentum, & quidem non canonicæ ſolùm obedientiæ, ſed fidelitatis, quale ſolebant domini à vaſſallis, nihil ſcilicet ſe Pontificem Romanum ab iis paſſurum in vita, honore & libertate. Et quare illud exegerit, II. l. 2. c. 46. n. 3. 8. 9. Nondum verò alii Epiſcopi ſacramentum illud obedientiæ exhibebant Romano Pontifici tempore Gregorii IX. quàm qui erant ei immediatè ſubjecti ; nec aliud iſtud erat, quàm quod exigunt ab Epiſcopis ſuis cæteri Metropolitani : at ex quo ſolus Pontifex Romanus conferre cœpit omnes ferè Epiſcopales Eccleſias, ſive ad Regias nominationes, ſive alio quocumque modo, juramentum illud exigit ab omnibus Epiſcopis. c. 46. n. 10.

Communio cum eo habenda.

Communionis cum eo habendæ neceſſitatem adſtruunt tituli omnes, quibus eum antiqui cohoneſtant, hic §. Tituli. Redeuntes ad Eccleſiam ſchiſmatici Epiſcopi tempore S. Gregorii jurabant ſe in unitate Eccleſiæ & communione Romani Pontificis ſemper eſſe manſuros, II. l. 2. c. 44. n. 7. Hujus communionis neceſſitas, I. l. 1. c. 8. n. 11. Hanc ipſi Græcorum Patriarchæ & Epiſcopi neceſſitatem agnoſcebant, I. l. 1. c. 11. n. 4. Litteræ quas ad Romanum Pontificem mittebant Patriarchæ poſt electionem ſuam, non pertinebant ad efflagitandam ab eo electionis ſuæ confirmationem, ſed erant ſolùm communionis cum eo vinculum. Eas autem ſoli mittebant Patriarchæ, Exarchi & Primates, non verò cæteri Epiſcopi, II. l. 2. c. 8. n. 11. Harum litterarum miſſio vocatur ab Hormiſda Pontifice conſuetudo vetuſta, c. 19. n. 1. Cœpere ſub eo hæ Patriarcharum litteræ adjunctam habere profeſſionem colendæ ſemper Romanæ tum fidei, tum communionis, n. 1. 2. Qui in Evangelium per exteras Occidentis Nationes diſſeminandum incubuere, plerique & ferme omnes vel à Romano Pontifice miſſi ſunt, vel Romanum Pontificem ipſi adierunt, I. l. 1. c. 20. n. 1. c. 41. n. 5. 6. c. 55. n. 5. 6. 7. 8. 9. c. 56. n. 6. 7. 8. c. 59. n. 4. 5. Tutiùs actitari, cùm quis à Pontifice Romano ſe petit in Nationes illas delegari, quàm cùm eas ultro ipſe adit, credidere Malachias, Bernardus, Petrus Cellenſis, c. 59. n. 3.

Paraſradarii, I. l. 2. c. 33. n. 17.

Parentes.

Poſſunt Beneficia conferri parentibus, ſi digni ſint, III. l. 1. c. 22. n. 8. At res periculi plena eſt : caveruntque maximè Concilia ab anno 1000. ne hæreditaria fierent, ibid. & c. 22. n. 2. 7. 8. 9. 10. Iterum quàm periculi res plena ſit, II. l. 1. c. 40. n. 7. §. Non conſcebat. Eſt tamen & ratio ut ſieri poſſit, n. 8. §. Nec, & n. 10. Quàm cauti & pares hac in parte fuerunt Clemens VI. Urbanus V. Adrianus VI. Cardinalis Ximenius, n. 11. & 12. §. Ximenius.

Hortentur filios ſuos parentes, ut vel Clerum, vel Monaſticam

vitam adeant, modò ne cogant, II. l. 1. c. 33. n. 2. 3 6. Si parentes olim filios ſuos impuberes vel Clero vel Monaſticæ vitæ devovebant, non poterant filii repugnare. Ea fuit lex non Orientis quidem, ſed Occidentis, non primis quidem ſæculis, I. l. 3. c. 56. n. 11. 12. Sed à quinto ſæculo uſque ad tempus Caroli Magni, n. 1. 2. 3. 6. 8. 9. 11. Etſi olim à id fieri vetuerit Moguntinum an. 803. ſub Carolo Magno Concilium, non potuit tamen iſta lex extingui ante decimum-tertium ſæculum, c. 36. n. 14. c. 57. n. 1. 2. 4. 5. c. 59. n. 2. 4. Parentes, dum ſui iis filii moriuntur aliqui, non ipſos bonis quæ ipſis erant deſtinata fraudare debent, ſed ea ipſis in cœlum per manus pauperum debent mittere, III. l. 1. c. 17. n. 9. Nolebat Auguſtinus eas hæreditates accipere, quas patres ſuis indignati filiis offerebant Eccleſiæ, n. 4.

Pares Eccleſiaſtici Franci.

Quæ eorum origo eſſe potuit, III. l. 1. c. 30. n. 26. c. 31. n. 8. §. *Hoc.*

Pariſienſis Eccleſia, v. Ind. Geograph.

Pariſienſis Univerſitas, v. Indic. Geograph.

Parlamentum.

Parlamentum haud aliud erat olim quàm ipſum Conſiſtorium Regni Conſiliumve Regis, quo civium cauſas cum Epiſcopis & Optimatibus ſuis finiebat. Cùm fuiſſet diu deambulatorium & deſultorium Philippus IV. Pulcher ve dictus illud Pariſiis affixit. Primus autem omnium poſtea Philippus Valeſius Rex Parlamentum Pariſienſe ab iſto Conſilio Conſiſtoriove diſcrevit, II. l. 3. c. 46. n. 6. c. 54. n. 10. Quibus initio conſtaret Pariſienſe Parlamentum, c. 110. n. 12. § *Ub.* & §. ſeq. Epiſcopi & Abbates jam à tempore Caroli Magni in Regni Comitiis ſedebant, & quidem ante Duces, Comites, & Barones, potioreſque erant eorum partes in diſcutiendis ibidem cauſis: hinc fluxere hodierni Conſiliarii Clerici. Qua id temporum viciſſitudine factum eſt, III. l. 3. c. 13. toto. Gaudent etiamnum Epiſcopi omnes conſeſſo in Parlamento, at non ſuffragio, præter ſex Pares Eccleſiaſticos & Epiſcopum Pariſienſem, n. 3. § *Doctiſſimus.* Tota Parlamentorum hiſtoria paucis illo cap. 13.

Parochi, *Parochia*, I. l. 1. c. 21. ad c. 28. & l. 3. c. 22.

Primis tribus ſæculis nullæ erant rurі Eccleſiæ, nec in urbibus aliæ præter Cathedralem. Conjicitur id ex Epiſtolis Pauli & Apocalypſi, ex Ignatio, ex Cypriano, & ex iis quæ de illis iiſdem ſæculis memorat Euſebius, I. l. 2. c. 21. n. 1. 2. 5. Clarius colligitur ex Juſtino, qui in apologia ſua populos urbium & agrorum inducit in unum cum Epiſcopo conventum die Dominica convenientes, Diaconoſque inde abſentibus Euchariſtiam deferentes, n. 3. Et ex Canonibus Apoſtolicis, ubi damnantur Presbyteri ſeorſim ab Epiſcopo conventicula, & alterum ab ejus altari extruentes altare, n. 4. Solus ergo tum offerebat Epiſcopus, aderant & Presbyteri, oblationis conſortes futuri; nec verò unquam offerebant niſi vel abſente vel jubente Epiſcopo, n. 5. Imò in maximis etiam ipſis urbibus una tunc ſolùm erat Eccleſia. Porro in qualibet Eccleſia unum duntaxat altare, nec ad altare quodlibet niſi Miſſa una celebrabatur, I. l. 2. c. 21. n. 7. 8. Quarto jam ſæculo multæ apud Alexandriam erant Eccleſiæ, in ſingulis autem illis multi Presbyteri, & penes unum eorum præcipua autoritas; ut proinde iſte eſſet Parochus, c. 22. n. 1. 2. In una tamen ſolùm ex iſtis Alexandrinis Eccleſiis, ſcilicet in Eccleſia majore celebrabatur Miſſa, & quidem una ſolùm, ipſiſque etiam diebus ſolemnioribus, nec ad tempora ſolùm Athanaſii ubis illius Epiſcopi, ſed & S. Leonis Papæ. Refertur ea ſuper re teſtimonium utriuſque, c. 22. n. 4. 5. Juſſit expropter Leo non quidem in illis etiam aliis Alexandriæ Eccleſiis Sacrificium offerri, ſed in illa eadem majore Eccleſia iterari diebus ſolemnioribus: cùm plurima ſupereſſet multitudo quæ primæ non potuerat intereſſe, n. 5. Erant quarto quoque ſæculo multæ in urbe Roma Eccleſiæ ſeu Parochiæ, c. 21. n. 6. (quanquam pauciores quam Alexandriæ, c. 22. n. 2.) dicebantur Tituli, in iiſque ſui erant Presbyteri, & ad eas unaquæque plebs iis commiſſa, cum illis conveniebat: erant adhuc ibidem & ſui Cœmeteriis Presbyteri: tum verò nondum ruri erant in territorio Romano Parochiæ, tum ſoli Cœmeteriorum illorum Presbyteri Sacrificium poterant offerre, non autem illarum urbanarum Parochiarum Presbyteri, ſed ad iſtos cum Plebe ſua congregatos mittebat Epiſcopus de Sacrificio ſuo portionem, id quod *Fermentum* appellabatur. Hunc exhibet uſum Innocentius I. qui ineunte 4. ſæculo Romanæ præfuit Eccleſiæ, I. l. 2. c. 25. n. 6. Etſi verò nullæ tum erant Eccleſiæ ſeu Parochiæ in agris Romanis, erant jam tamen in agris Eugubinis: Decentioque Eugubii in Italia Epiſcopo conſulit idem Innocentius, ut Sacrificium in iis patiatur offerri, n. 10. Excutiuntur rationes quæ ſuas ruri ante ſæculum quartum fuiſſe Parochias ſuadere videantur, c. 22. n. 8. 9. Jam etiam Siricii PP. tempore atque adeo ante Innocentii tempora, in quibuſdam urbibus Presbyteri cœperant in urbanis ſuis Eccleſiis Parochiiſve Miſſam celebrare; monetque ſolùm Siricius, ne dictum illud Præſulis ſui *Fermentum* prætermittant, c. 21. n. 12.

Parochum non poterat Epiſcopus primis quinque ſæculis Eccleſiæ pro arbitratu ſuo ſummovere, II. l. 1. c. 13. toto. Nec item à Clodovæi tempore uſque ad Caroli Magni, c. 16. Nec deinceps hac uſque c. 17. & 18. Poterat tamen eum ab una ſuæ Diœceſeos Eccleſia transferre in aliam ejuſdem Diœceſeos, ſed non invitum, c. 19. n. 3. Quando poſſet invitum? c. 19. n. 7. c. 20. n. 3. Parochi civitatis primis ſæculis erant Conſilium Epiſcopi, & Clerus Eccleſiæ Cathedralis, quales ſunt etiamnum hodie Titulorum, hoc eſt Parochiarum quæ Romæ ſunt, Presbyteri ac Diaconi Cardinales, I. l. 2. c. 23. n. 1. Epiſcopo ſi quem è Cathedrali ſua transferat in Eccleſiam Parochialem, permittit Aurelianenſe Concilium, ut eum nihilominus frui patiatur redditibus Eccleſiæ Cathedralis, III. l. 2. c. 29. n. 20. Aut ſi quem è Parochis ſuis in Eccleſiam Cathedralem transferat, patitur Concilium Emeritenſe ut pergat iſte Parochiæ illius ſuæ redditibus cum Eccleſiæ Cathedralis redditibus frui: niſi quòd penſionem congruam novo ei ſeponet Paſtori quem ſibi ſubſtituet: ut proinde habendus ſit illius ejuſdem loci à ſe relicti Parochus primitivus, alter verò ille quem ſibi ſubſtituerit, nonniſi Vicarius, III. l. 2. c. 29. n. 21. Comparantur Parochi cum 70. Chriſti Diſcipulis, tum Filiis Aaron, tum 70. Senioribus Moïſis, I. l. 2. c. 24. n. 1. 6. c. 26. n. 2. 3. Juriſdictionem eorum eſſe de jure divino decreverunt graviſſimi olim Theologi, I. l. 2. c. 26. n. 1. 2. 3. 4. Duæ Cenſuræ facultatis Theologicæ Pariſienſis ſæculo 15. eò pertinentes, n. 2. Dubitari ſaltem non poteſt quin ſit juris divini, in quantum includitur in Epiſcopatu ut Sacerdotii fonte & plenitudine, ex qua manant ut à fonte rivuli, n. 5. Potuerunt olim excommunicare, I. l. 2. c. 26. n. 6. Imò & eorum Vicarii & Capellani, *ibid.* §. *Trahi.* Exciderunt illa poteſtate à contentioſaque juriſdictione, cùm ſibi crearunt Epiſcopi Vicarios Generales & Officiales: raraque ſunt juriſdictionis iſtius in Parochis poſt annum 1300. veſtigia, c. 26. n. 7. § *Recentiores*, & §. *Non.* Videntur verò Parochi hanc ſibi ſumpſiſſe contentioſam juriſdictionem circiter annum 1000. Et qua occaſione? *ibid.* Perſtitit iſta juriſdictio ipſaque excommunicandi poteſtas in Cardinalibus Presbyteris, Primitivis videlicet ſuorum Titulorum Parochis, n. 8. Poterat olim Parochus quoſlibet Clericos ſuos Subdiacono inferiores, gradu movere, II. l. 1. c. 16. n. 10. Vetabantur aliàs Parochi Parochianum alterius ad Miſſam ſuam recipere, I. l. 2. c. 25. n. 1.

Parochiæ multæ ortum duxere ex Capellis Oratoriiſve, quæ Magnates Potenteſve in ſuis habebant caſtellis aut agris vicinis, I. l. 2. c. 94. n. 4. Non in omnibus Parochiis aliàs Baptiſmus adminiſtrabatur, v. tit. *Baptiſmus.* Sub Imperio Caroli Magni cùm Epiſcopi cœperunt inſtituere Capitula & Congregationes Canonicorum & Monachorum, iis ad ipſorum ſuſtentationem præter prædia Parochias etiam aſſignavere: adeo ut iſtæ Congregationes & Capitula in illis Parochiis jam functiones obirent Parochorum principum, ſeu ut vocant, Primitivorum, & alios ſub ſe Parochos haberent, I. l. 2. c. 25. n. 8. c. 26. n. 9. c. 27. n. 9. III. l. 2. c. 20. n. 3. 5. Canonicorum erat Parochiis illis Capitulo ſuo ab Epiſcopo aſſignatis Parochos aſſignare, quanquam ab Epiſcopo ipſo inſtituendos, III. l. 2. c. 23. n. 5. §. *Apud*, & n. 6. Erant jam ante hæc tempora ſæculares Parochi primitivi, I. l. 2. c. 25. n. 9. Quanam occaſione iſti erexerentur, c. 25. n. 9. c. 26. n. 9. toto, & ſummatim ejuſdem numeri, § *Hu nimirum.* Qui factum ſit ut quibuſdam Parochis non ſint niſi portiones congruæ? III. l. 2. c. 24. n. 2. 3. 5. Quantæ eſſe debeant? n. 9. 11. 12. Portio illa Parochis congrua, ſuſtentatiove ejus commoda eam dicit proventuum copiam, quæ pauperibus paſcendis & hoſpitibus recipiendis ſufficiat, n. 8. Multæ adhuc Monachis obtigere Parochiæ ruente Caroli Magni familia. Scilicet tunc Laïci nobiles invaſere Parochiales Eccleſias, ac aliquandiu tenuere. Ubi reſipuere tandem, plerique eas voluere non Parochis aut Epiſcopis reddere, ſed Monachis & Abbatibus. Acriter repugnaverunt Epiſcopi, coactoque Concilio Gregorius IX ſtatuit, ut quæ ab iſtis Laïcis datæ jam fuerant Monaſteriis Parochiæ, penes ea remanerent, nullas verò deinceps Monaſteria niſi conſentiente Epiſcopo compararent, II. l. 2. c. 36. n. 6.

Poſt annum milleſimum Monachis Parochias committi adminiſtrandas alia permittunt Concilia, prohibent alia: permittunt ſimiliter alii Pontifices, prohibent alii, I. l. 3. c. 22. n. 1. 2. 3. 4. 5. § *Verum.* Si Parochia ſit in ipſa eorum Eccleſia, in Eccleſiave Monaſterio eorum unita; permittunt alii Pontifices aliaque Concilia eam à Monacho regi, volunt verò alia ut ab ipſis Epiſcopo præſentetur Presbyter ſæcularis, eam ut adminiſtret. Et quid ita? n. 3. 4. 10. Urbanus III.

Parochias

Parochias etiam in quibus habitant, non à Monachis, ſed à Capellano ſolum pariter adminiſtrari, I. l. 2. c. 27. n. 9. Liberam tamen iis poſtea fecit poteſtatem Concilium Arelatenſe an. 1260 eas vel per ſe vel per Vicarium perpetuum adminiſtrandi n. 5. Ad Monachos pertinebat ſæculo decimotertio in Arelatenſi Provincia pars major Parochiarum, *ibid.* Indulgentius e contra ſe habuere Pontifices & Concilia in Clericos Regulares, ipſis eam ſuas per ſe Parochias regendi poteſtatem conceſſere: ſed modò tum qui aliquam regeret, focium haberet Clericum quoque Regularem, tum ad nutum Abbatis, quanquam non ſine Epiſcopi aſſenſu, poſſet amoveri, I. l. 3. c. 25. n. 7. 8. 9. Si verò quæſtio ſit de Parochiis ſæcularibus, non poſſunt eas Canonici Regulares inſtitutione Gregorii XIII. abſque licentia Romani Pontificis adminiſtrare, n. 9. In Orbe novo ipſi etiam Monachi ob Presbyterorum paucitatem conceſſu Pii V. Parochias adminiſtrabant, *ibid.* Præcipit Concilium Tridentinum ut Epiſcopi in Parochiis illis omnibus quæ Capitulis vel Monaſteriis vel Conventibus unitæ ſunt, perpetuos inſtituant Vicarios, niſi aliter iis pro bono Eccleſiarum regimine videatur expedire, I. l. 2. c. 27. n. 10. Bonifacius VIII jam Monachos cogebat nonniſi perpetuos in Parochiis ſui juris inſtituere Vicarios, n. 8. Ex Fagnano debent Capitula ſeu Cathedralia ſeu Collegiata perpetuos etiam in Parochiis ſibi unitis perpetuos Vicarios conſtituere: niſi ea ſit Parochia quæ ſit intra ipſam eorum Eccleſiam, hanc enim poſſunt per Vicarios revocabiles adminiſtrare, quanquam optatius eſſet Fagnano ut & iſti ſint perpetui, *ibid.* Regia Ludovici XIII. & Ludovici XIV. Edicta petente Clero promulgata ſanxere ut Abbates, Priores, Capitula, aliive quicunque Eccleſiaſtici primitivorum Parochorum jure gaudent, nonniſi perpetuis Parochias ſuas delegent Vicariis, nec in eas ſibi quidquam vendicent præter jura honorificentiæ uſitata, c. 26 n. 10. V. adhuc tit. *Vicarii.*

Duos eſſe in eadem Parochia Parochos vetuit Canones. Qua fraude olim in Anglia illis illuderetur Canonibus. Quid ea ſuper re Concilium IV. Mediolanenſe S. Caroli Borromæi. Quid antea Synodus Mechlinienſis, I. l. 1. c. 29. n. 1. 6. Id tamen jam moris inolevit in celeberrimis etiam civitatibus, ut eandem Eccleſiam duo Parochi alternis adminiſtrent, n. 6. Jam ante annum 1200. Eccleſia S. Mederici Pariſiis à duobus Parochis regebatur, II. l. 3. c. 9. n. 8. Parochiatum ubi opus eſt inſtituendarum, vel ubi item opus eſt, in duas dividendarum poteſtatem dat Epiſcopis Concilium Tridentinum, I. l. 2. c. 26. n. 11. 12. Iſto jure jam per ſuperiora gaudebant Concilia: Quandonam id præſtare debeant? c. 25. n. 10.

Is erat Innocentii III tempore abuſus, ut Parochi eos qui ad vitam Monaſticam tranſire volebant, cogerent antè ad Parochialia jura ſibi exſolvenda, III. l. 1. c. 24. n. 12.

De reſidentia Parochorum, v. tit. *Reſidentia.* Licet Parocho ſuam Eccleſiam deſerere, ut Monachum profiteatur, I. l. 3. c. 17. n. 9.

Partitio.

Partitio proventuum Eccleſiæ in Epiſcopum, Clerum, pauperes, & reparationes Eccleſiæ, primis quinque ſæculis, III. l. 2. c. 13. Partitio eorumdem in Eccleſia Romana ſexto, ſeptimo & octavo ſæculis, c. 14. In Francia & Hiſpania eadem ætate, c. 15. Partitio fundorum Eccleſiæ ipſos inter Beneficiarios eadem illa ætate in Gallia, Hiſpania, Italia, Oriente, c. 16 & 17. Partitio rerum Eccleſiæ in Epiſcopum, Clerum, pauperes & reparationes Eccleſiæ ſub Imperio Caroli Magni, & ejus proſapiæ, c. 18. Partitio bonorum inter Epiſcopum & Canonicos ſub Caroli Magni & proſapiæ ejus Imperio, c. 20. Poſt annum milleſimum, c. 23. Partitio ſubſtantiæ temporalis Parochiarum, & de portionibus congruis poſt annum milleſimum, c. 24. Partitio bonorum & terrarum Eccleſiæ privatos inter Beneficiarios poſt idem tempus, c. 28. Partitio rerum Monaſteriorum primò in menſam portionemve Abbatis & menſam portionemve Monachorum, III. l. 2. c. 26. n. 4. 5. 6. 8. Secundò in varia ipſa Officia Clauſtralia cum ſuis quæque prædiis ad vitam, n. 8. 9. 10. Tertiò in varias vel penſiones vel Præbendas ſingulis ipſis Monachis aſſignatas, n. 7.

Patavienſis Eccleſia, v. Ind. Geograph.

Patriarcha, I. l. 1. c. 3. n. 13. 4. c. 7. ad c. 17. & c. 20. ad c. 27. Item l. 2. c. 58.

Patriarchæ nomen nec à recentiorum Judæorum Patriarchis, nec à Patriarchis item Montaniſtarum traxit Eccleſia; ſed ut veriſimilius eſt ab antiquis ipſis Judæorum Patriarchis, I. l. 1. c. 3. n. 14. Socrates Patriarchas ait à Synodo II. Generali inſtitutos fuiſſe: ſed latiùs ille nomen illud uſurpat, eoque illos intelligit præcipuæ notæ Epiſcopos, qui tum communionis Principes & quoddam veluti centrum ſe lecti & conſtituti ſunt ab eadem Synodo Generali. Patriarchas item appellant Nazianzenus & Nyſſenus quoſdam ætatis ſuæ Epiſcopos, ſed minus apta ſimiliter appellatione, & eo ſolum quod veteris Teſtamenti Patriarchas pietate ſua iſti referrent, *ibid.* Primus ſtrictiore ſignificatione legitur Patriarchæ nomine appellatus S. Leo Papa à Theodoſio juniore, quo item nomine cum ipſe adhuc, tum Diœceſeon Exarchi in Calchedonenſi Concilio afficiuntur, n. 13. Ortum ergo forte habuit iſthæc appellatio à Romanis Pontificibus, indeque Exarchis ac Primatibus aliis poſtea collata eſt, n. 14. Extat apud Vopiſcum in Adriani Imperat. vita mentio Patriarcharum, ſed hi ſunt Judæorum Patriarchæ, I. l. 1. c. 7. n. 5. Patriarchatum inſtitutio, eorumve ſupra cæteros Epiſcopos autoritas haud eſt de jure divino. Sola videlicet iſtiuſmodi eſt Papæ ſuper omnes orbis Epiſcopos, & Epiſcopi uniuſcujuſque intra ſuam Diœceſim inſtitutio & autoritas, I. l. 1. c. 7. n. 3. c. 14. n. 5.

Tres primis ipſis Eccleſiæ initiis fuere Sedes Patriarchales, ſeu Patriarchalem autoritatem habentes, quanquam ſeriùs nomen illud inductum eſt, Romana ſcilicet, Alexandrina, & Antiochena. Illaque earum autoritas non inde fluxit, quòd civitates iſtæ Regiæ fuiſſent, capitave Imperii, ſeu Romani in Orbe toto, ſeu Græci in Ægypto & in Syria; ſed quòd Antiochiæ commoratus fuerit Petrus, Romæ manſerit, indeque Alexandrinam per Marcum diſcipulum eo à ſe directum fundaverit Eccleſiam, ex Innocentio & Gelaſio, I. l. 1. c. 7. n. 8. Nicolao & Hincmaro, c. 14. n. 5. 6. Adeo ut Gregorio tres illæ Sedes una & eadem eſſent Petri Sedes, I. l. 1. c. 8. n. 1. 2. Hinc illas nunquam commendant Antiqui, Euſebius, Nazianzenus, Chryſoſtomus, Theodoretus, & alii à Regia ulla earum dignitate, ſed ab illis duobus Apoſtolis, Petro & Marco, c. 7. n. 11. 12. 13. Huc facit ex Gelaſio quod multis aliis in urbibus ſedem fixerint Imperatores, cùm nullum tamen inde ſplendorem in Eccleſia conſecutæ fuerint, n. 9. Non quò non reſpexerit Petrus ad ſæcularem illam trium præfatarum urbium dignitatem, dum earum Eccleſias tum per ſe, tum per Marcum fundavit ac tenuit: ſed nempe eas præ cæteris huic Sedi ſuæ ſelegit, tum ut haberet Chriſti crux & humilitas ubi ſplendidiùs coruſcaret: tum ex Euſebio quòd tribus illis in locis principatum obtineret idololatria, n. 10. & 13. tum quòd ex præcipuis illis urbibus in minores alias Evangelium eſſet ultro diſſeminandum, c. 1. n. 8.

Is verò fuit primitus trium illarum Sedium ordo, ut Romana primum, Alexandrina ſecundum, Antiochena tertium obtineret locum: donec Conſtantinopolitana ſe mediam inter Romanam & Alexandrinam interjecit, I. l. 1. c. 7. n. 7. 8. Initio nullus alius erat in earum tractu Metropolitanus, quàm in Romano Romanus, in Alexandrino Alexandrinus, in Antiocheno Antiochenus: ſinguloſque in Patriarchatu ſuo quiſque ordinabat Epiſcopos, id quod, c. 3. n. 5. Factos poſtea Metropolitanos Græci Patriarchæ cunctos primùm ordinaverunt: Epiſcopos verò ſaltem remotiores iis dimiſere ordinandos, ſed ita ut nonnihil ex eorum permiſſu fieret ſingulorum ordinatio: Deinde & ex Metropolitis ſatis habuerunt alios ordinare, ſeu per ſe, ſeu per Legatos, I. l. 1. c. 9. n. 15. Vel remotiores alios miſſo Pallio confirmare, I. l. 2. c. 57. n. 9. 11. Romanus tamen Pontifex nunquam ſibi omnium in Occidente Metropolitarum ordinationem vendicarat, I. l. 2. c. 57. n. 7. Multò minus Epiſcoporum, niſi Provinciarum ſuburbicariarum, v. tit. *Epiſcopi*, §. *De Epiſcoporum conſecratione.*

Tribus iſtis Patriarchis adjecti ſunt poſtmodum Epiſcopi Conſtantinopolitanus & Jeroſolymitanus, qui quarto & quinto ſæculo creverunt in Patriarchas. Vide utrumque in Indice Geograph. Poſt ordinationem ſuam mittebant invicem Orientis Patriarchæ communionis litteras, ſingulorumque nomina in ſingulorum Diptychis recitabantur, I. l. 1. c. 9. n. 9. 10. Mittebant item & ad Romanum Pontificem litteras: hæque ſimiliter erant communionis vinculum, nec verò pertinebant ad ſuam ab eo confirmationem efflagitandam, II. l. 2. c. 8. n. 11. Ex ditione ſibi ſubjectâ Univerſalia ſeu Patriarchalia convocabant Concilia, I. l. 1. c. 9. n. 14. c. 20. n. 12. Ad ipſos à Metropolitarum iis ſubditorum judicio provocabant tum Epiſcopi, tum alii Clerici, c. 9. n. 11. Omnibus intererant Conciliis Œcumenicis, primumque in iis ante reliquos Epiſcopos locum tenebant, c. 20. n. 12. Summa jurium Patriarchalium, c. 13. n. 8. c. 50. n. 15. Fruebantur poteſtate extruendi in toto Patriarchatu ſuo, adeoque & in omnibus ſuæ ditionis Epiſcopatibus Monaſteria quæ ex ipſis, non autem ex Epiſcopis illis penderent, c. 13. n. 8. Inſignia eorum erant Pallium & Crux quæ illis in toto Patriarchatu ſuo prægeſtabatur, v. tit. *Crux* & tit. *Pallium.* Singulare Patriarcharum Orientis ornamentum & inſigne erat ignis ſeu lampas; quæ Imperatorum & Imperatricum exemplo aut communicato privilegio, iis præferebant: niſi & id ex illo veteri ſit uſu profectum, quo viris vel dignitate vel ſanctitate præſtantiſſimè ſolebat cum lampadibus accenſis obviam iri,

I I. l. 2. c. 58 n. 7. 8 9. Radiabant auro & argento iſtæ Patriarcharum lampades, ut & Imperatorum ac Imperatricum: nullis autem præferebantur Metropolitis, niſi pauciſſimis, qui nulli Primati vel Patriarchæ obnoxii erant, cujuſmodi ſunt Cypri & Bulgariæ Metropolitani, & ſi qui alii, n. 8. Purpureos quoque Imperatorum calceos induebant Orientis Patriarchæ, n. 9. Quàm ineptè Balſamon ex quinque dictis illis Patriarchis, Romano, Conſtantinop. Alexandr. Antioch. & Jeroſolymit. unum dicat conſtare caput Eccleſiæ, ſicut unum hominis caput ex quinque ejus ſenſibus, I. l. 1. c. 13. n. 2. 3. 4. 5. 6. Quomodo item inter illos quinque diſtribuat ipſa Papæ, Patriarchæ & Archiepiſcopi nomina, I. l. 1. c. 13. n. 5.

Suos ex Hieronymo Patriarchas habebant Montaniſtæ, I. l. 1. c. 21. n. 3. Suos item Ariani & Vandali in Africa, n. 4. Metropolitanos ſuos Gothorum Reges in Italia dixere Patriarchas. Suus fuit Longobardis in trium Capitulorum ſchiſma abreptis, Aquileienſis videlicet Metropolita: ſuus item ibidem poſtea iis qui à partibus erant Romanorum & Imperatorum, ſcilicet Gradi Epiſcopus, I. l. 1. c. 21. n. 6. v. Ind. Geograph. tit. *Aquileienſis Patriarcha*, & tit. *Gradenſis Patriarcha*. Nec ſui defuere Gallis. Patriarcha dicitur Gregorio Turonenſi S. Nicetius Lugdunenſis Metropolita, & Concilio II. Matiſconenſi Priſcus Lugdunenſis item Metropolita, & Deſiderio Caturcenſi Sulpicius Metropolita Bituricenſis. Ut proinde id nominis ei potiſſimùm aptaretur in Galliis Metropolitano qui inter Regis unius Epiſcopos eminebat, ut hic Nicetius & Priſcus, aut qui ingentis cujuſdam Provinciæ caput erat, ut Bituricenſis qui caput erat Aquitanicæ primæ, I. l. 1. c. 21. n. 7. 8. v. Ind. Geograph. tit. *Lugdunenſis Patriarcha*. & tit. *Bituricenſis Patriarcha*.

Novi porro illi mediæ ætatis Patriarchæ ſola fere nominis illius magnificentiâ cæteros ſuperabant Metropolitas, nullo videlicet alio privilegio præ iis ſpectabiles, ne conceſſa quidem prærogativa aut præeundi aut ſedendi ante Metropolitas alios. Hujus rectè generis fuere Aquileienſes Patriarchæ ex quo cœpere uſque ad annum 980 quo tandem à Leone VIII. juſſi ſunt ſupra omnes alios Italiæ Metropolitas ſedere, I. l. 1. c. 23. n. 1. 2. Hujus item aut non admodum abſimilis generis fuit aliquandiu Bituricenſis Metropolita: cum ſcilicet nihil ſatis juris in ullos Metropolitas alios, niſi ex quo Carolus Magnus Aquitaniæ Regnum inſtituit. Tunc enim in cæteros illius Regni Metropolitas jus illud cœpit obtinere Bituricenſis Metropolita, ut de eorum judiciis poſſet per appellationem cognoſcere, I. l. 1. c. 22. n. 5. 6. 7. Quanquam & in eo adhuc juniores iſti ſeu mediæ ætatis Patriarchæ veteribus illis concedebant, quòd non, ut illi, Pallium ſubjectis ſibi Metropolitis largirentur, c. 23. n. 3.

Cum expugnatæ ſunt à Latinis Patriarchales Græcorum urbes Conſtantinopolis, Antiochia & Hieroſolyma, duo unicuique illi Sedi præfuerunt Patriarchæ, Græcus & Latinus. Græcum enim Græci pertexerant eligere, & Latini Latinum cœperunt habere, quòd alter alteris regendis non eſſet idoneus. Similiter verò cùm has Græci recuperaſſent, perſeverunt Latini à Romanis Pontificibus ſpem urbium illarum recuperandarum non abjicientibus aſſumi, I. l. 1. c. 26. n. 7.

In Concilio IV. Lateran. ſub Innocentio III. ſancitum eſt, ut ab ipſo Pontifice Romano Pallium Græci Patriarchæ acciperent, præmiſſo fidelitatis & obedientiæ ſacramento: illud verò ſuis deinde Suffraganeis impertirent, ſimile ab ipſis erga Romanam Eccleſiam Sacramentum accipientes, I. l. 1. c. 26. n. 4.

Uti conventum eſt in Concilio Florentino, ut è duobus Conſtantinopolitanis Patriarchis Græco & Latino, qui ſupereſſet, ſolus deinceps eſſet utriuſque gentis Patriarcha Conſtantinopolitanus, & ſolus is in poſterum acciperet ſucceſſorem: ita quoque conventum fuiſſet cum tribus aliis Patriarchis Orientis, ſi eo tempore decretis Florentinæ Synodi ſubſcripſiſſent, I. l. 1. c. 26 n. 7. Subſcripſere quidem poſtea miſſo ad Pium II. Legato, nec deſitum eſt tamen utrinque à novorum Patriarcharum creatione: & quare? *ibid.* Si novus quiſpiam Patriarcha crearetur, ecquid ei juris ineſſet? n. 14.

Patrimonium.

An quis cum patrimonio poſſit habere Beneficium, v. tit. *Beneficiarius.*

Patronatus.

De Patronatu primis 5. ſæculis Eccleſiæ, I I. l. 1. c. 29.

Patronatus eſt jus quod habet quiſpiam ad nominandos vel præſentandos Epiſcopo Miniſtros extructarum à ſe Eccleſiarum, c. 29. n. 1. Rarus fuit per prima 5. ſæcula Eccleſiæ, *ibid.* Nullum per ea ſæcula exemplum Eccleſiaſtici Patronatus in Oriente, nullum laïci in Occidente, n. 10. Et quidem ante extant exempla laïci in Oriente, n. 6. 7. 9. quàm Eccleſiaſtici in Occidente, ubi prima ejus in Concilio Arauſicano occurrit mentio, n. 2. Cùm ergo quis ea ætate Laïcus Eccleſiam extruebat in Occidente, nihil ſibi in eam retinebat, ſi verò Epiſcopus in quibuſdam extra Diœceſim ſuam fundis, licet eam non poterat dedicare, ejus tamen erat Epiſcopo loci Miniſtros præſentare, qui ſacramentis obirent munia, I I. l. 1. c. 29. n. 2. 4. 5. 8. Et quidem ſi eam è rebus Eccleſiæ ſuæ extruxerat, jus quod in illam ei erat, ad ipſius ſucceſſores Epiſcopos videtur tranſiiſſe; ſi autem è patrimonio, jam cum ipſo videtur interiiſſe, n. 3. 4.

De Patronatu ſub Imperio Clodovæi ad Carolum Magnum, I. l. 2. c. 30.

Exempla ejus in Italia, ubi rariora fuere Laïcorum Patronatuum quàm Eccleſiaſticorum, c. 30. n. 1. ad n. 8. Utriuſque generis exempla in Gallia, n. 8. ad n. 17. In Oriente, n. 20. 21. 21. In Hiſpania non ante Synodum IX. Toletanam gaudebant fundatores Eccleſiarum jure præſentationis. Illud iſta conceſſit, & quidem ſoli eorum perſonæ non autem eorum hæredibus, n. 17. 18.

De Patronatu ſub Imperio Caroli Magni & familiæ ejus, I I. l. 2. c. 31.

Rariores erant eo tempore Patroni Laici quàm Eccleſiaſtici, c. 31. n. 1. Certum erat Patronis laicis tempus intra quod niſi Miniſtrum, & quidem dignum præſentarent, jam Epiſcopus poſtea præſentaret: eratque forte illud quod intercurrit inter quatuor quæque tempora, n. 5. 6. Si dividebatur hæreditas inter plures quorum ſinguli jus Patronatus ei affixum vindicarent: occludebatur Eccleſia illa, vel etiam ſacræ ab ea Reliquiæ auferebantur, donec vel omnes de vero Patronatus hærede, vel de uno à ſe omnibus eligendo Presbytero convenirent, n. 4.

De Patronatu ab anno milleſimo, I I. l. 2. c. 32.

Cùm nullum aliud Patronis olim jus eſſet quàm præſentandi, cœperunt ea ætate & jus conferendi uſurpare. Eo primùm ſpoliati ſunt laici à Concilio Turonenſi an. 1060. & deinde Clerici an. 1123. à Concilio I. Lateranenſi ſeu in Parochiis ſeu in Præbendis, c. 32. n. 1. 2. Sique modò Collatores Beneficiorum ſunt adhuc alicubi laici, reliquiæ ſunt mali illius olim pervagatiſſimi, n. 2. Varia Alexandri III. & aliorum decreta de jure Patronatus, n. 3. *& ſeqq.* Patronus Eccleſiaſticus ſemper tenetur digniorem præſentare: ſi quem verò Patronus laicus offert, examinari debet, ſed & admitti, modò ſit dignus, c. 40. n. 4. Illud eſt diſcrimen inter laicum & Eccleſiaſticum Patronum, quòd Eccleſiaſticus intra ſex omnino menſes poſſit præſentare, laicus verò nonniſi intra 4. menſes. Atque ea conſtans eſt diſciplina à tempore Bonifacii VIII. cum antea nec certum adeo tempus alterutri eſſet præfixum, nec conſtans eſſet alterius ab altero diſcrimen, c. 32. n. 4. 7. 8. Poteſt ſemper Epiſcopus ſibi à Patrono præſentatum rejicere, ſi eum non reperiat idoneum: at hujus repulſæ cauſas ſcripto debet aperire, c. 32. n. 10. 14. Nec niſi Superioris & Eccleſiaſtici eſt cauſas repulſæ iſtius ab Epiſcopo allatas excutere, & rejectum inſtituere, n. 14. 15. Si Patronus laicus indignum præſentet, irrita eſt quidem ejus præſentatio, ſed non excidit jure ſuo, poteſtque alterum ei ſubſtituere, idque appellatur variare. At Eccleſiaſticus Patronus ſi indignum præſentat, tum irrita eſt præſentatio, tum alterum præſentandi jure ſuo hac vice excidit, niſi ex ignorantia vel obreptione factum id fuiſſet, n. 12. Ubi inſtitutio ad alium pertinet quàm ad Epiſcopum, poteſt tamen ſemper hominem ad examen vocare, niſi Graduatus eſſet inſignis, n. 10. Si Patronus infortunio quopiam ad inopiam delaberetur, deberet ei Eccleſia ſubminiſtrare ſubſidia neceſſaria, I I. l. 2. c. 35. n. 6. Non poteſt jus Patronatus inter plures hæredes partiri, n. 4. De illa honoris prærogativa qua in procedendo & in ſedendo Patronus donatur, c. 29. n. 8. c. 30. n. 4. Et de ea qua inter Miſſarum ſolemnia nomen ejus è ſacris Diptychis recitatur, n. 6. Id laici Patroni præ Patronis Eccleſiaſticis habent, ut nec Legatis Apoſtolicis nec Papæ Mandatis ſint obnoxii, c. 32. n. 5.

S. Paulinus Nolanus Epiſc.

Invitus fit Barcinone Presbyter, I. l. 2. c. 36. n. 19. Quæ ei Epiſcopo vivendi ratio, I I I. l. 3. c. 35. n. 7.

Pauperes.

Chriſtus in perſona pauperum debet omnium divitum cum eorum filiis hæres eſſe, & unus è filiis ſingulorum haberi, I I I. l. 1. c. 17. n. 8. Pauper qui valet corpore non poteſt eleemoſynis victitare, I I I. l. 3. c. 4. n. 3. c. 27. n. 25. c. 29. n. 2. c. 31. n. 10. § *Docuerat.* Si quis deliberet, an Eccleſiæ an pauperibus ſua malit dare, & utri nondum ſtatuerit apud ſe, probatiſſimi Sacerdotes, inquit Iſidorus Peluſiota, cum jubent dare pauperibus, c. 27. n. 11. Ita prope Anaſtaſius Sinaita, c. 30. n. 5. Agobardus, c. 31. n. 11. Chryſoſtomus, c. 37. n. 10. Cùm Eccleſiæ bona jam non eſſent pauperibus omnibus nutriendis paria, juſſit Turonenſe, II. an. 567. Concilium ſingulos Parochos ac cives ſuum

Digitized by Google

pauperem paſcere, III. l. 3. c. 29. n. 3. Suum item ſub Imperio Caroli Magni debebat quiſque pauperem alere, & eam rem inquirebat Epiſcopus, dum ſuam viſitaret Diœceſim, II. l. 3. c. 79. n. 10. Solebant ſub ejuſdem Imperio fideles in morte tres bonorum ſuorum partes inſtituere, & tertiæ unius quartam partem pauperibus legare, III. l. 1. c. 23. n. 6. Eos Joannes Eleemoſynarius Epiſcopus Alexandrinus vocabat dominos ſuos. Eorum ſeptem millia & quingentos habebat ſingulis diebus alendos, III. l. 3. c. 10. n. 1. Pauperibus quantumlibet alendis aiebat non poſſe exhauriri ipſum Chriſti adeoque Eccleſiæ ærarium, n. 2. Capitularia Caroli Magni ſive Ludovici Pii præcipiebant, ut in opulentioribus Eccleſiis duæ partes ex tribus proventuum & oblationum, pauperibus diſtribuerentur, reliqua tertia pars Clericis ſervaretur. In Eccleſiis vero quæ non ita locupletes eſſent, Cleri & pauperum partes eſſent æquales, III. l. 3. c. 31. n. 5. Partitio tandiu uſitata bonorum Eccleſiæ in Epiſcopum, Clerum, pauperes, & reparationes Eccleſiæ, v. tit. *Partitio.* Pauperibus deberi quidquid ultra neceſſitatem Beneficiarii ſupereſt, eorumque Procuratores eſſe Beneficiarios, Beneficia denique eſſe eorum patrimonium, probatur omnium auctoritate Conciliorum, Patrum, Virorumque graviſſimorum & exemplis à primis Eccleſiæ ſæculis ad hæc uſque tempora, III. l. 3. c. 26. ad cap. 34. Aculeata S. Bernardi pro pauperibus verba, c. 32. n. 8. c. 33. n. 3. c. 41. n. 5. Quanta Epiſcopis debet eſſe pauperum & afflictorum cura, II. l. 3. c. 87. Quanta & Regibus, c. 91. n. 4. 5. 6. 91 & *ſeqq.*

Peculium.

Concilium III. Lateranenſe vetabat, quominus peculium Monachis permitteretur, niſi iis ſint quos Abbas præfecerit adminiſtrationibus Clauſtri, III. l. 1. c. 33. n. 2. l. 1. c. 26. n. 5. Ita quoque Turonenſis Provinciæ an. 1231. Concilium, eod. n. 5. Cæteris tamen etiam Monachis Pariſienſe an. 1212. Concilium indulget, ut ex Præ lati ſui permiſſu modicum aliquid habeant ad ſuum uſum, *ibid.* Jam Priores cœperant eſſe proprietarii, & proprium ſibi peculium habere, cùm antea nihil poſſent in uſus ſuos detorquere, *ibid.* v. tit. *Monachi*, §. *De Monachis proprietariis.*

Penſiones, III. l. 2. c. 29. 30. 31.

De Penſionibus uſque ad annum octingenteſimum

Ex tum nonniſi Clericorum neceſſitati & juxta menſuram neceſſitatis dabantur, haud habita ratione vel annorum quibus miniſtraſſent, vel redituum Eccleſiæ cui miniſtraſſent, c. 29. n. 8. 9. 16. Prima & multa Penſionum in Concilio Calchedonenſi exempla, n. 2. 3. 4. 5.

De penſionibus ſub Imperio Caroli Magni & Regiæ ejus proſapiæ, c. 30. Penſiones tum Laicis etiam datæ, c. 30. n. 9.

De Penſionibus poſt annum milleſimum III. l. 2. c. 31.

Non poteſt quis Beneficii quod reſignat fructus omnes retinere, c. 31. n. 4. Non poteſt ſuper ea Eccleſia, cui nihil obſequii præſtitit, penſionem retinere, n. 4. Non poteſt quis penſionem ſibi retinere, cùm habet aliunde quo ſe tranſigat, *ibid.* Ut ad ſolum Pontificem Romanum devoluta ſit facultas conſtituendarum penſionum, c. 31. n. 5. 6. §. *Ex hac.* n. 8. Nullæ & ſimoniacæ declarantur à decimi-ſexti ſæculi Conciliis penſiones abſque Romani Pontificis interventione conceſſæ, n. 11. Penſionibus admittendis Romani Pontifices, uſque ad Avenionenſe ſchiſma invictè ſemper repugnarunt, n. 11. §. *Memorabiles.* Legitimæ penſionum cauſæ, III. l. 2. c. 31. n. 13. Non debent excedere fructuum tertiæ partis Beneficii, n. 8. Eas tolli poſtularunt Oratores Caroli IX. Francorum Regis in Concilio Tridentino, n. 11. Statuit Ludovicus XIV. an. 1671. ne ſive ex Parochiis, ſive ex Cathedralium aut Collegiatum Eccleſiarum Canonicatibus, niſi poſt miniſterium eis per quindecim annos exhibitum, & infirmitatem Epiſcopo perſpectam, penſiones recipi poſſint: & ne tertiam fructuum partem illæ excedant, ea denique conditione, ut Titulari ſuperſint trecentarum ſaltem librarum reditus, n. 13. Hoc Edictum poſtea extendit ad Dignitates & Beneficia omnia in Eccleſiis Cathedralibus aut Collegialibus reſidentiam perſonalem poſtulantia, *ibid.* Jure communi immatori quoque pueri erant idonei penſionibus accipiendis, ſeu inſtar eſſent eleemoſynæ ad eorum ſuſtentationem, ſeu ut functionibus ali cui vitibus eorum parem Eccleſia mancipharentur, ſeu ad remuneranda utcumque obſequia parentis eorum de Eccleſia benemeriti. At Bullis Pii V. & Sixti V. abrogatum id fuit, penſioneſque Clericis reſervatæ ſunt, qui in veſte & tonſura ſint Clericali, ut proinde debeant eſſe ſeptennes: ſed & Horas canonicas B. Mariæ recitare tenentur. Adeos Gregorius XIII. privilegium fori extendit, atque ita quoque Congregatio Concilii Tridentini: ut proinde licèt penſiones iſtæ non vera ſint Beneficia, ſint tamen inſtar Beneficiorum, I. l. 2. c. 70. n. 8. §. *Penſionibus.* III. l. 2. c. 31. n. 14.

Peregrinationes piæ, II. l. 3. c. 36. 40. 41. 42.

Ab ipſa Eccleſiæ ortu Epiſcopi ac viri quique ſancti & graves ex Hieronymo itabant Hieroſolymam, II. l. 3. c. 36. n. 14. Quanta Romam pietatis ergo copia peregrinantium, ſeu a Clodovæi, ſeu a Caroli Magni temporibus, c. 40. n. 10. 11. 12. 14. 15. c. 41. n. 7. Quanta etiam poſt annum milleſimum, c. 42. n. 4. Peregrinationum piarum quarumlibet votum olim Epiſcopis permittebatur commutandum, ſed qua conditione, c. 27. n. 15.

Perſecutio.

An & quatenus, ſive in perſecutione, ſive in Provinciarum vaſtatione, fugere liceat Epiſcopis ac Clericis, II. l. 3. c. 66. & & 68. n. 11. 12. 13. 14. 15. 16. c. 69. n. 3. 4. 5. 6. c. 70. n. 2.

Perſonatum eſſe.

Quominus perſonati unquam incedant Clerici, Concilia prohibent, III. l. 3. c. 46. n. 13.

Peſtilentia

Non licet Epiſcopis, aliiſve Paſtoribus tempore peſtilentiæ fugere. Exempla conſtantiæ hac in parte primis quinque ſæculis Eccleſiæ, II. l. 3. c. 67. Tribus aliis deinde ſæculis, c. 68. n. 5. ad 10. Poſt annum milleſimum, c. 70. n. 5. 6.

Petrus.

Cæteros Apoſtolos Petro dum videntur æquare Cyprianus, Hieronymus, Leo in ſimilitudine honoris, in ſacerdotio, in electione, in poteſtate, in dignitate: eum tamen longo illis antepouunt intervallo, I. l. 1. c. 4. n. 5. c. 7. n. 2. c. 50. n. 2. 5. 6. 9. Fuit Petrus Apoſtolorum primus, Apoſtolorum maximus, Apoſtolorum Coriphæus ac Princeps, Apoſtolorum caput, Princeps Principum ex Euſebio, Optato, Chryſoſtomo, Theodoreto, Synodo VI. Generali, Avito, Concilio IV. Turonenſi, ipſo etiam Michaële Cerulario, I. l. 1. c. 4. n. 3. & 9. c. 7. n. 11. 12. c. 8. n. 9. & l. 2. c. 42. n. 4. Petro Deus Primatum dedit in omni terrarum orbe ex Concilio IV. Turonenſi, I. l. 1. c. 5. n. 2. Eum Chriſtus conſtituit Eccleſiæ caput ex Hieronymo & Leone, I. l. 1. c. 7. n. 3. c. 50. n. 4. Exors ſalutis eſt ex Leone quiſquis ex ejus receſſit ſubditate. Imò eum Chriſtus in conſortium unitatis aſſumpſit ex eodem Leone, ubi quod ipſe erat voluit eum nominare, dicens, Tu es Petrus, & ſuper, &c. I. l. 1. c. 7. n. 3. Nulla præter illam petram quam Dominus in fundamento poſuit, ſtabilis erit conſtructio ex Innocentio, c. 8. Super ipſum Petrum ædificata eſt à Chriſto Eccleſia, præter allatum Innocentium, ex Cypriano, Hieronymo, Petro Patriarcha Antiocheno tempore Michaëlis Cerularii, I. l. 1. c. 50. n. 4. 9. l. 2. c. 42. n. 4. Eum Romæ ſediſſe teſtantur Gelaſius Auguſtinus, Innocentius, Optatus, Tertullianus, Irenæus, I. l. 1. c. 7. n. 8. 11. 12. c. 8. n. 1. 5. 7. 8. 9. Petrus Paulo ipſo ſuperior eſt ex Auguſtino & Hieronymo, II. l. 2. c. 56. n. 15. Quare Petro ſeorſim, & cum Apoſtolis conjunctim Chriſtus dedit claves Regni cœlorum, I. l. 1. c. 50. n. 1. 4. 6. 9. 11. Claves Regni cœlorum à Chriſto accepit cæteris communicandas, II. l. 1. c. 56. n. 16. Quare poſt lapſum ſuæ à Chriſto reſtitutus eſt dignitati? *ibid.* n. 15. 16.

Pipinus Rex.

Quæ Zachariæ Pontificis Romani partes cùm Pipinum inſtituit Franciæ Regem, III. l. 1. c. 29. n. 11.

Pipinus alter

Reus conjurationis in patrem ſuum Carolum Magnum, capitiſque ideo damnatus attondetur in Clericum, & Monaſterio traditur, III. l. 1. c. 28. n. 6.

Piſanus Primatus, v. Indic. Geograph.

Pius V.

Pius V. etiam poſt ſublata à Concilio Tridentino Mandata, Expectativas, & mentales Beneficiorum Reſervationes, reſervat ſibi tamen, pauperibus Clericis ut ſubveniret, cujuſcumque ſortis Beneficia, quæ vacante Epiſcopali Sede vacarent, II. l. 1. c. 45. n. 15.

Plebes.

Plebes Antiquis dicebantur illæ Eccleſiæ, quæ Baptiſmo adminiſtrando dicatæ erant, & quæ Parochiarum aliarum id juris non habentium erant veluti matres, I. l. 2. c. 5. n. 8. c. 6. n. 1. v. tit. *Baptiſmus.*

Pœnitentia.

Ejus adminiſtratio, I. l. 2. c. 11. ad c. 17. v. infrà tit. *Pœnitentiarius*, & ſuprà tit. *Confeſſor*, & tit. *Caſus reſervati.*

Non omnia tamen crimina, ſed capitalia ſolùm illa ſeu atrocia; ſive occulta ſolùm ea eſſent, ſive publica, pœnitentiæ publicæ obnoxia erant, II. l. 1. c. 56. n. 8. 16. c. 60. n. 12. §. *Illum*, & duobus §. ſequentibus. Militià per prima quinque ſæcula prohibebantur illi Pœnitentes, II. l. 1. c. 66. n. 25. Muneribus item & Officiis publicis, *ibid.* Poteſtatem temperandi de rigore Canonum pro Pœnitentium fervore tribuerunt Epiſcopis Concilia, I. l. 2. c. 12. n. 8. Quanquam tamen poteſtatem illam deberet prudentia dirigere, c. 12. n. 14. Pœnitentiam publicam imponere, aut ea fungentes functioſve

reconciliare Preſbyteri vetabantur, niſi interveniente caſu neceſſitatis, & quidem nonniſi cum interpoſito etiam tum Epiſcopi conſenſu, niſi adeo urgeret illa, ut jam per tempus iſte requiri non poſſet, I. l. 2. c. 23. n. 5. 17. Pœnitentia publica cum occultorum, tum publicorum etiam peccatorum deſiit in Oriente à ſæculo quinto ineunte, ſcilicet a tempore Nectarii CP. Epiſcopi, I. l. 2. c. 7. n. 14. 15. Non exolevit tandem apud Græcos & needum quidem mos, Eucharistiæ bonum peccatorum reis inhibendæ & poſt abſolutionem procraſtinandæ, c. 10. n. 13. In Occidente verò deſiit publica peccatorum occultorum pœnitentia ſeptimo ſæculo: publicorum autem etiam peccatorum ſæculo duodecimo cæcuore vel ſublata eſt, vel cœpit eſſe rariſſima, I. l. 5. c. 7. n. 14. 15.

De Pœnitentia ſæculo 6. 7. & 8.

Necdum ſeptimo ſæculo publicæ pœnitentiæ obnoxia erant omnia peccata; & quædam ei ſubjicerentur, II. l. 1. c. 59. n. 7. 8. Tot ei tamen lapſu temporum ſubjecta fuerant, ut jam tum ferè omnia. At & inde circiter illud ſæculum altera illa invecta eſt diſciplina, qua nonniſi jam pro peccatis publicis publica obiretur pœnitentia, c. 56. n. 16. Pœnitentes ſibi capillos tondebant, habitumque mutabant, nec poterant ſive tonſuram illam abjicere, ſive habitum deponere, I. l. c. c. 38. n. 3. 5. c. 39. n. 1. Communis illis erat hæc cum Monachis tonſura: ecqui diſtabat à tonſura Clericorum, c. 38. n. 6. Mulieres etiam pœnitentes à Concilio III. Toletano jubebantur habitum mutare, c. 38. n. 3. Jam ſexto exeunte ſæculo, vel ineunte ſeptimo Preſbyteri, ſed quibuſdam ſolùm in locis, cœperunt eſſe ordinarii pœnitentiæ publicæ miniſtri, I. l. 2. c. 23. n. 18.

De Pœnitentia ſub Imperio Caroli Magni & familia ejus, ſeu ſæculo 8. 9. & 10.

Modus quo pœnitentia imponebatur, & loca in quæ Pœnitentes octavo ſæculo conſtrudebantur, II. l. 1. c. 78. n. 10. §. *In ea.* Qui iis ſæculis ſtadium pœnitentiæ publicæ ingrediebantur aut ingredi meditabantur, ſe ad januas Eccleſiæ, ſacco induti, Decanis aſtantibus vel Archipreſbyteris Parochiſque, offerebant Epiſcopo, ut ab eo pœnitentiæ legem & ordinem acciperent, I. l. 2. c. 11. n. 10. Si quis publici capitalis peccati reus detrectaret publicæ pœnitentiæ ſe ſubjicere decimo-quinto poſt peccatum die & ab ipſo Archipreſbytero commonitus, jam poterat eum Parochus ſuus ex cæterorum Parochorum conſilio, à cœtu fidelium arcere, c. 74. n. 11. Imò Epiſcopi utebantur opera Miniſtri Regii, ut publicorum peccatorum capitalium reos cogerent pœnitentiæ labores ſubire, ſi Pœnitentes illi liberi erant. Si verò agricolæ & ruſtici erant, poterant eos Epiſcopi vel invitos ſubjicere pœnitentiæ & pœnis corporalibus addicere, II. l. 3. c. 79. n. 7. 8. Miſſi quoque Dominici in curam hanc incumbebant hominum ad pœnitentiam publicam adigendorum, c. 92. n. 7. Queritur tamen Jonas Aurelianenſis, quod publicorum peccatorum rei non jam ad pœnitentiam publicam adigerentur, ſed ſe ipſi etiam fidelium gregi immiſcerent, I. l. 2. c. 11. n. 12. Sola occulta Preſbyteris aperiebantur, Epiſcopo publica ſervabantur, n. 6. 7. 11. Jubebantur Preſbyteri ex rigore priſcorum Canonum pœnitentiæ Sacramentum adminiſtrare, n. 1. 3. 4. 5. Nemini publicorum illorum quæ pœnitentiæ publicæ obnoxia erant, peccatorum reo Preſbyteri ea condonare poterant niſi vel jubente Epiſcopo, vel in mortis periculo, n. 7. Exceptis quibuſdam illis locis ubi jam Preſbyteri cœperant eſſe ordinarii pœnitentiæ miniſtri, c. 23. n. 18. Ii quibus in periculo mortis à Preſbyteris illis ſubventum fuerat, debebant ſi convaluiſſent, ſolemni manuum impoſitione ab Epiſcopo reconciliari, c. 11. n. 11. Oblationes factæ pro Pœnitentibus ante ſui ſeu ab Epiſcopo, ſeu à Preſbytero reconciliationem mortuis, rejiciebantur ab aliis Eccleſiis, ab aliis admittebantur. Pœnitentia publica needum iterabatur. Siqua peccata publica ei obnoxia quis rurſus perpetrabat, illi ſolùm in morte præſtabatur Euchariſtia, I. l. 2. c. 11. n. 8. Nono jam ſæculo paulatim irrepſit in mores Eccleſiæ uſus redimendi certa pecuniarum vel eleemoſynarum quantitate peccatum quodcumque præſcriptamve ei pœnitentiam, III. l. 1. c. 74. n. 1. Initio ſolùm ex parte, n. 2. 3. Deinceps etiam abſolutè, n. 4. Approbantibus id etiam ſanctiſſimis quibuſque viris, ut Petro Damiani, *ibid.* Hæc pœnitentiæ agendæ ratio ex eo profecta fuerat, quòd iis temporibus quaſi lege ſancitum eſſet pœnitentiâ ſeptem annorum expiandum eſſe quodlibet mortale peccatum. Ex quo fiebat ut computato peccatorum numero, anni pœnitentiæ ſæpe ſupra ducentos & multò plures eſſent ſubeundi, ſicque nulbus vitæ diuturnitas huic pœnitentiæ par fuiſſet, niſi ejus eleemoſynis contrahendæ & redimendæ facultas data fuiſſet, n. 5.

De pœnitentia poſt annum milleſimum.

Cùm perditu eâ etiam ætate à ſolis communiter Epiſcopis adminiſtrata fuiſſet pœnitentia publica, ejus tamen, poſtea adminiſtri fuere etiam Parochi & Preſbyteri, I. l. 2. c. 16. n. 6. Tumque ſtatim à publica pœnitentia quæ jam iterabatur diſtingui cœpit pœnitentia ſolemnis nunquam iteranda, hancque ſibi vendicaverunt Epiſcopi, n. 6. §. *Conſtitutiones.* Itaque ab annis 400. aut etiam 500. n. 8. § *Sed mirari.* A publica ſolemnis hæc eo ſolum diſtinguebatur, quod majori cum pompa gereretur, & inuſitatorum criminum enormitati indiceretur, quanquam in unam poſtea tandem ambæ conflatæ ſunt, n. 16. §. *Cum vix.* Leges & deſcriptio pœnitentiæ publicæ, I. l. 2. c. 15. n. 4. c. 16. n. 1. 8. Eam nonnulla hujus ætatis Concilia Clericis vetuerunt impoſi, c. 16. n. 6. §. *Vetuit.* Saltem inconſulto Epiſcopo, *ibid.* § *Conſtitutiones.* Non niſi pro peccatis publicis indicebatur, c. 16. n. 5. 6. Militiâ pœnitentes interdicebantur adhuc, ſed hac jam cum exceptione, niſi conſilio religioſorum Epiſcoporum pro defendenda juſtitia, II. l. 1. c. 75. n. 1. Poſt annum 1300. non jam, ut antea, legitur in pœnitentiæ publicæ impoſitione prohibitio conjugii deinceps ineundi, nec item adeundæ militiæ, I. l. 2. c. 16. n. 4. § *Hæc ſunt.* Illam quæ de militia eſt non amplius adeunda vel primus vel inter primos Gregorius VII. relaxavit, n. 5. Pœnitentiæ publicæ alligabatur irregularitas, II. l. 1. c. 68. n. 9. Perſeveravit pro peccatis publicis publica pœnitentia uſque ad ſæculum 15. quanquam aliàs frequentior, aliàs infrequentior, I. l. 2. c. 16. n. 6. Ejuſque uſum pro iiſdem innovavit Concilium Tridentinum ac plura deinceps Galliæ aliarumve Regionum Concilia confirmavere, n. 7. 9. Permiſit tamen Synodus Tridentina, ut eam Epiſcopi in ſecretam commutarent, cùm id viderent expedire, n. 7. Pœnitentiam publicam poſſunt etiamnum ex eadem Synodo Preſbyteri imponere, c. 16. n. 8. Ejus aliquod eſt veſtigium, pœnitentia illa cui ſubduntur die Cinerum mulierculæ illæ quæ infantulos ſuos inopinæ oppreſſerunt, n. 6. §. *Cum vix.* Quæ publica publicis peccatis imponebatur eâ etiam ætate, debebat fieri ex norma Canonum: occulta verò, ſeu quæ pro peccatis occultis, arbitraria erat, id eſt, prudentiæ Preſbyteri credebatur, c. 16. n. 5. & n. 6. §. *Cum vix.*

Exempla pœnitentiæ publicæ in Theodoſio Imperatore, II. l. 3. c. 59. n. 8. §. *Admonet.* In Angliæ Rege Eduini ſucceſſore, c. 61. n. 6. In Ottone Imperatore, n. 6. Alia adhuc multa poſt annum milleſimum in Regibus, Ducibus, Epiſcopis, Preſbyteris & quibuſvis hominibus, I. l. 2. c. 16. n. 1. 2. 4. 5. 6. 10. Gregorius VII pœnitentiam canonicam imponens Simoni Comiti Criſpiacenſi, partem ejus ſtatim in ſe retorſit, partem reliquam ſanctiſſimis implendam Monachis diſpenſavit, n. 10. in fine. Pœnitentiæ publicæ & flagellationi ſubjecit S. Hugo Lincolnienſis Epiſcopus magnum Angliæ Foreſtarium, II. l. 3. c. 94. n. 5. §. *At.*

De pœnitentia Clericorum, v. tit. *Clerici*, §. *De Clericorum Pœnitentia.*

Pœnitentiarius, I. l. 2. c. 7. 10. v. tit. *Pœnitentia.*

Qui à Socrate refertur in ſingulis Eccleſiis inſtitutus fuiſſe ſub Decio Imperatore ab Epiſcopis Preſbyter Pœnitentiarius, quive pœnitentiæ præeſſet, tum de pœnitentia intelligendus eſt publica, tum in Oriente duntaxat locum tunc habuit. In Occidente namque per quinque ſexve prima Eccleſiæ ſæcula manſit penes Epiſcopum ſolum adminiſtratio publicæ pœnitentiæ, adeo ut Preſbytero nonniſi Epiſcopo abſente vel ægrotante delegaretur, I. l. 2. c. 7. n. 13. 14. 15. c. 14. n. 1. Erat itaque Epiſcopus ipſe Diœceſeos ſuæ Pœnitentiarius generalis, c. 7. n. 7. Imò & inde uſque ad Caroli Magni tempus, c. 11. n. 10. c. 23. n. 18. & inde item ad annum milleſimum & ultra, c. 11. n. 7. At præcepit Lateranenſe an. 1215. Concilium aſſumi à quolibet Epiſcopo Pœnitentiarium, quem haberet in Confeſſionibus audiendis coadjutorem: quanquam dudum antea ſuus jam erat in Eccleſia Romana Pœnitentiarius, qui & Confeſſor generalis dicebatur: ut proinde hoc Decreto id ſolùm cæteri Epiſcopi juberentur imitari, c. 10. n. 5. Imò in pluribus Diœceſibus ſuus jam erat ante Decretum illud vel eodem tempore Pœnitentiarius generalis, n. 5. 6. Ejus erat ex quacumque Diœceſeos parte Confeſſiones audire, niſi ſicubi Confeſſiones Parochorum, Magnatum & Baronum ſibi ipſi reſervabat Epiſcopus. Ad eundem Pœnitentiarium referebantur, tum ſolvendæ quæcunque in foro pœnitentiali difficultates, tum enormia & atrociora crimina, c. 10. n. 5. 6. § *Synodus.* Poterat pœnitentias ab aliis Confeſſoribus injunctas vel relaxare, vel permutare, c. 5. Concilium Tridentinum Pœnitentiarii munus in perpetuum Beneficium erexit, ſanciens nempe Præbendam ei in unaquaque Eccleſia Cathedrali collatum iri, ipſum verò Pœnitentiarium quandiu Confeſſionibus audiendis operam daret, cenſendum Choro & Officiis præſentem, n. 8. Primâ ei locum inter Dignitates contulit Eccleſia Gallicana, eod. n. 8. § *Hæc duo*, & §. *Quanquam.*

Polonia, v. Ind. Geograph.

Portiones congruæ.

Qui factum ſit ut quibuſdam Parochis non ſint niſi portiones congruæ

congruæ? III. l. 2. c. 24. n. 1. 2. 3. 5. Quantæ eſſe debeant, n. 9. 11. 12. Portio illa Parochi congrua ſuſtentationve ejus commoda eum dicit proventuum copiam, quæ pauperibus paſcendis & hoſpitibus recipiendis ſufficiat, n. 8.

Portugallia, v. Indic. Geograph.

Potamius.

Potamii Braccharenſis Epiſcopi peccatum & pœnitentia, II. l. 2. c. 57. n. 5.

Præbendæ.

Hoc nomine ſignificabantur primitus ipſæ ſportulæ diſtributionesve quæ inter ſingulos Clericos vel Monachos diſtribuebantur: Beneficium verò ſignificabat ipſum agrum fundumve qui ſeu Clericis ſeu Laicis uſufructuario jure concedebatur, I. l. 3. c. 67. n. 12. Erant illæ Præbendæ, cibi, potûs ac veſtium, quin & etiam aliquando pecuniarum diſtributiones, III. l. 3. c. 6. n. 3. 4. 7. Venit autem iſtud Præbendæ nomen ab ipſo militiæ olim, ubi præbebantur militibus eſculenta, poculenta, veſtes, pecuniæ, III. l. 2. c. 16. n. 1. Tria genera conferendi Præbendas ſeu Canonicatus, vel ab Epiſcopo ſolo, vel à Capitulo ſolo, vel conjunctim ab utroque, II. l. 2. c. 36. n. 11. & 16. Quare Canonicatus & Præbendæ nunc ab Epiſcopo, nunc à Capitulo, nunc ab utroque conferantur, III. l. 2. c. 23. n. 5. 10. Ex his tribus generibus primum ipſum magis accedit ad primam Eccleſiæ originem, n. 11. § *Quanquam id*, & n. 17. Duo alia genera eas conferendi, n. 15. Si Præbenda ultra ſex menſes vacare ſinatur, ubi ad Collationem pertinens Capituli, devolvitur ad Epiſcopum: Ubi ad Collationem Epiſcopi, devolvitur ad Capitulum: Si utrique negligant, ad Metropolitanum, n. 11. Si ad utrorumque Epiſcopi & Capituli pertinent Collationem, non fit devolutio, *ibid.* § *Quanquam id.* Ut tamen vel ſic poſſent ad Epiſcopum devolvi? *ibid.* Varia Præbendarum exempla Canonicis Regularibus aut etiam Monachis conceſſarum ab Epiſcopis vel Eccleſiis ipſis tum Cathedralibus tum Collegialibus poſt annum milleſimum, III. l. 2. c. 25. n. 1. ad n. 11. Similiter & Præbendæ datæ leguntur Clericis ab Abbatibus in ſuis Monaſteriis, c. 27. n. 3. Vetuit Honorius III. ultra Clericis dari ab Abbatibus Præbendas Monachales, II. l. 3. c. 29. n. 6. Canonici Regulares qui in Eccleſiis Cathedralibus Præbendas habebant, poterant ad nutum amoveri, n. 1. Nec tamen ſine cauſa amoveri debebant, c. 27. n. 12. n. 18. o. 5. In quibuſdam Eccleſiis tempore Bonifacii VIII. id in more poſitum erat, ut cùm vacaret Præbenda quæpiam, poſſet ſenior Canonicus eam optare ſi pinguior eſſet, nec id moris damnat Pontifex, II. l. 2. c. 36. n. 12. c. 48. n. 5.

Præbendarii & Semipræbendarii.

Præbendarii & Semipræbendarii vocabantur olim omnes inferioris Chori Beneficiarii, I. l. 3. c. 70. n. 10.

Prædicatio, II. l. 3. c. 83. 84. 85. 86. v. mox inf. tit. *Prædicator.*

Prædicatio unum eſt è præcipuis Epiſcoporum muneribus, II. l. 3. c. 83. n. 1. 3. 12. 14. 22. c. 86. n. 1. 4. 8. 9. 13. Hinc Epiſcopis à Conciliis inculcatur, c. 84. n. 13. c. 85. n. 2. 3. 4. Eoſque ad prædicandum ſeu per ſe ſi non legitime ſint impediti, ſeu per alios, teneri declarat Concilium Tridentinum, c. 86. n. 8. Nec legitimum Mediolanenſi I. Concilio videtur impedimentum levis quæpiam cauſa aut quidam animi languor, n. 9. Qualis eſſe debeat prædicatio & præſertim in Epiſcopis, II. l. 3. c. 89. n. 12.

Ante S. Leonis tempora Pontifices Romani ſolis utebantur familiaribus & veluti extemporaneis præceptionibus abſque arte paratis, II. l. 3. c. 83. n. 4. §. *Sed*, & n. 5. Atque ita videtur fuiſſe ubique uſus ſive Epiſcoporum ſive Presbyterorum uſque ad medium 4. ſæculum, n. 5. Nulli antiquiores ad nos pervenere ſermones, quàm S. Gregorii Nazianzeni. Erant hi ſumma arte parati: hincque cùm diceret, erant qui palam & clam eos exſcriberent, ut & dicente factum eſt Auguſtino & Chryſoſtomo, n. 6. 8. 10. Eloquentiam ſermonibus eſſe aſpergendam aiebat Nazianzenus, n. 6. & Chryſoſtomus, n. 17. §. *Hinc.* Quanquam ea potior eſt eloquentia Concionatoris, probata ejus vita, n. 19. Codicem ſacrum Auguſtinus aliquando ſumebat in manus, II. l. 3. c. 83. n. 17. Jam Chryſoſtomi tempore ſtipendii aliquid Concionatoribus exſolvebatur, n. 9. Sedebat Concionator in altiori loco: audiebatur autem à ſtantibus in Africa, à ſedentibus verò in Ciſmarinis Provinciis, id quod magis Auguſtino probabatur, n. 23. Cæſarius Arelatenſis cùm aliquos viciſſet ante concionum ſuarum finem excedentes Eccleſiâ, juſſit fores deinceps occludi, cùm eſſet concionem habiturus, c. 84. n. 3.

S. Nicetius Trevirenſis Epiſcopus quotidie prædicabat, II. l. 3. c. 84. n. 7. Ita fieri ab omnibus Epiſcopis optabat Tullana Synodus, jubebat verò ne ſaltem huic Officio diebus Dominicis deeſſent, n. 13. Ea erat Ambroſii conſuetudo, II. l. 2. c. 88. n. 7. Dominicis diebus audiri volebat Moguntinum anni 813. Concilium omnes feſtivitates, in iis volens ab

Epiſcopis ſeu per ſe, ſeu per alios haberi ſermonem, II. l. 3. c. 85. n. 3. In Ticinenſi an. 850. Concilio depoſitio iis intentabatur Epiſcopis, qui diebus ſaltem Dominicis & Feſtis concionem non haberent, n. 8. Concionabantur etiam frequentiſſimè tum per Adventum & Quadrageſimam, n. 5. Jam id erat per Quadrageſimam quinto ſæculo uſitatum, c. 83. n. 20.

Gregorius primum ipſe per ſe concionabatur: deinde quòd pro ſtomachi debilitate non poſſet ultrà concionari, curabat ſuas per alium legi conciones. At quòd Auditores jam ſentiret minùs attentos, viam hanc inivit mediam, ſuos ut ipſe ſermones collocutionibus diſtingueret, interrogationibuſque ac reſponſionibus interpungeret, II. l. 3. c. 84. n. 11. Cum ſub Imperio Caroli Magni linguam Latinam non facilè vulgus intelligeret, ſed ſoli honeſtiores, hinc illius temporis Concilia Epiſcopos hortabantur, ut vernacula populi ipſius lingua inter concionandum uterentur, c. 85. n. 3. Familiare item erat Epiſcopis illius ætatis ut ſanctorum Patrum homilias populo per concionem recitarent, n. 2. Id quod jam antea Cæſario Arelatenſi & Concilio II. Vaſionenſi Presbyteris & Diaconis fuerat commendatum, II. l. 2. c. 89. n. 10. l. 3. c. 84. n. 4.

Presbyteri citiùs in Oriente quàm in Occidente concionati ſunt, Is erat in Oriente uſus ante exortam Arii hæreſim: ac ejus occaſione functione iſta prohiberi cœperunt Alexandriæ Presbyteri, licèt non diu, II. l. 2. c. 88. n. 8. Ancyrana Synodus ut ſacrificare, ita & prædicare vetat Presbyteros in ſcelus lapſos, c. 56. n. 10. Communiter à Presbyteris munus illud exercebatur in Oriente, dum Presbyter ipſe Chryſoſtomus Antiochiæ ipſum obibat, c. 88. n. 9. In Occidente verò ſolus Mediolani concionabatur Ambroſius, n. 7. Primo omnium in Africa Auguſtino adhuc Presbytero conceſſum eſt à Valerio Epiſcopo ſuo, ut publicè & eo etiam præſente concionaretur in Eccleſia, cùm antea in Africa nonniſi abſente Epiſcopo Presbyteri concionarentur, n. 6. Peſſimæ docet Hieronymus conſuetudini, quòd in quibuſdam Eccleſiis coram Epiſcopo non loquerentur Presbyteri, I. l. 2. c. 52. n. 9. Silentium illud Presbyterorum, quod ſuit utique diuturnum, haud ex aliqua ortum eſt prohibitione: ſed quòd diu res ſacras non adminiſtrarent niſi in Epiſcopi ſui abſentia & vice, II. l. 2. c. 88. n. 9. Ut ſacrificandi, ita & prædicandi munus eſt Presbyteratui ipſi alligatum, quanquam nonniſi ex Epiſcopi poteſtate exercendum, *ibid.* Valerii imitatione talem Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus Presbyteris ſuis poteſtatem fecit, n. 7. Iſque ex Africa in reliquum ſenſim Occidentem uſus manavit, n. 2. Jam in Galliis obtinebat tempore Cæleſtini Papæ, nec ei probatus eſt, c. 92. n. 14. § *Suum* Nec re in iis amplius vigebat tempore Juliani Pomerii, II. l. 2. c. 88. n. 11. At & reſtitui tum cœpit, facta ſcilicet hac poteſtate à Concilio II. Vaſionenſi an. 529. n. 10. & à Cæſario Arelatenſi, c. 89. n. 9. Utque faciliùs prædicare poſſent Parochi & Presbyteri, jubentur ab eodem Vaſionenſi Concilio & Cæſario recitare in Eccleſia homilias Patrum, n. 9. & 10. Non admodum tamen is communis erat uſus nono ineunte ſæculo, ut Parochi in Eccleſiis ſuis conciones haberent: adeoque illos ad eas Concilium VI. Arelatenſe an. 813. hortatur, II. l. 3. c. 85. n. 9. Quin nec admodum familiaris erat tempore Concilii IV. Lateranenſis, n. 6. Eos adigit Concilium Tridentinum ad plebes ſuas, ſeu per ſe, ſeu eorum ſumptibus per alios docendas diebus Feſtis ac Dominicis, & tribus ſaltem diebus in unaquaque Adventûs & Quadrageſimæ hebdomada, II. l. 3. c. 86. n. 8.

Diaconis quoque committi poteſt prædicandi munus. Eo primis etiam ſæculis functi ſunt Stephanus, Laurentius, Vincentius, II. l. 3. c. 86. n. 17. Eo item functi Diaconi deprehenduntur ſæculo quinto, c. 84. n. 4. Hos in eo munere Presbyteris adjungunt ſexto ſæculo Concilium II. Vaſionenſe & Cæſarius Arelatenſis, & præſertim ubi non vacat Presbytero: eoſque ut & illos hortantur ad homilias Patrum populo recitandas, ſi minùs ex ſeſe poſſint concionari, II. l. 2. c. 89. n. 9. 10. Non tam citò videntur in Hiſpania Vincentio excepto concionati Diaconi, n. 11. Concionabantur in Italia tempore Gregorii, antea verò tempore Vigilii nonniſi ex Epiſcopi permiſſu, c. 89. n. 14. 15. & fortè nondum prorſus tempore S. Leonis, c. 92. n. 12. In Oriente concionabantur Juſtiniani tempore, II. l. 2. c. 89. n. 16. Idem munus in Occidente juſſi ſunt obire Archidiaconi ſæculo 14. qua ætate non erant iſti niſi Diaconi, II. l. 3. c. 86. n. 7. Diaconis item illud committi petiuntur Concilia Turonenſe, Burdigalenſe, & Narbonenſe ſæculi decimi-quinti, n. 13.

Cuivis etiam Clerico, qui necdum Ordine ſacro ſit initiatus, poſſe illud ab Epiſcopo delegari Congregatio Concilii Tridentini reſpondit: quanquam nullum iſtius rei occurrit apud Antiquos exemplum, II. l. 3. c. 86. n. 18.

Prædicator.

Quarto jam ſæculo ſalaria videntur fuiſſe in Oriente ſtatuta

Prædicatoribus, III. l. 1. c. 70. n. 4. Evangelici tamen Prædicatores ex Gregorio non concionantur ut paſcantur, ſed paſcuntur ut concionentur, c. 69. n. 6. A populo ſuſtentationem ſolùm, à Deo debent mercedem expectare: plebiſque ipſis ſubvenientis fœcunditati magis debent gratulari, quàm ſibi de ſublevata neceſſitate, III. l. 3. c. 17. n. 4. Monita Concilii Tridentini & III. Mediolanenſis Prædicatores attinentia, II. l. 3. c. 86. n. 10. 11. Debet Prædicator in Scripturis legendis eſſe aſſiduus, c. 89. n. 4. Qualis debet eſſe prædicatio, & præſertim in Epiſcopis, n. 11. In nulla ne ſua quidem, Eccleſia prædicare poſſunt Regulares Epiſcopo contradicente, I. l. 3. c. 40. n. 7. § 8. Ne. n. 8. 12. 13. Volenti Parocho concionari cedere debet Regularis qui fuiſſet ei ab Epiſcopo concionator directus, II. l. 3. c. 86. n. 14. Cujus ſit Prædicatorem deſignare & alere, n. 11. 14.

Prælati.

Prælatorum quæ debet eſſe in regendo humilitas & modeſtia, I. l. 1. c. 9. n. 2. 3. 4. 5. 6.

Præmonſtratenſes.

Præmonſtratenſium Ordo circiter annum 1120. inſtituitur, I. l. 3. c. 28. n. 9.

Præpoſiti.

De Præpoſitis apud Monachos, v. tit. *Monachi*, §. *Monachorum Regimen*.

Ex imitatione autem Præpoſitorum apud Monachos facti ſunt in Capitulis Canonicorum Præpoſiti, quando ſub Pipino & Carolo Magno cœperunt Clerici in communem vitæ ſocietatem colligi, I. l. 3. c. 66. n. 1. 2. 7. Et ſicuti in Monaſteriis Præpoſitus uni ſuberat Abbati, reliquis verò omnibus præerat Monachis: ita Præpoſitus in Canonicorum Capitulis uni ſuberat Epiſcopo, & reliquis præerat Clericis, n. 1. 7. Quod cùm eſſet olim munus Archidiaconi antequam illa communis vitæ ſocietas inſtitueretur: hinc ubi tandem inſtituta eſt, Archidiaconi & Præpoſiti Officia conjuncta primùm fuerunt, unuſque & idem ſuſtinebat utrumque nomen & utramque perſonam: ſed ſejuncta deinde fuêre, ita ut eſſet penes Præpoſitum juriſdictio in omne Capitulum, & penes Archidiaconum priſca in omnes alios totius Diœceſis Clericos autoritas, n. 6. 7. Et quandoquidem Præpoſiti in unam temporalium adminiſtrationem incubuere, relicta Diaconis adminiſtratione, ut fiebat in Monaſteriis, hinc Decani evasêre Principes & Capita Capitulorum, n. 15. Præterquam quòd in Eccleſiis non paucis extincta eſt iſta Præpoſiti dignitas propter Præpoſitorum improbitatem vel inſolentiam, totaque manſit penes Diaconos autoritas, *ibid.* & c. 70. n. 4. § *Cum porro.* Præſunt tamen in quibuſdam Eccleſiis Præpoſiti, quòd in illis nunquam ea fuerunt vel improbitate vel inſolentia, I. l. 3. c. 69. n. 15. c. 70. n. 4. §. *Cum porro.* Nec alia fortè de cauſa factum eſt, ut etiamnum in Eccleſiis Cathedralibus Germaniæ, Poloniæ, Belgii, Angliæ primam adhoc Dignitatem occupent Præpoſiti, c. 70. n. 5. §. *Denique.* Plures aliquando erant in Capitulis Præpoſiti, c. 70. n. 1. 3. 4. Præpoſitorum item erant duo genera: Alii in temporalium Eccleſiæ rerum adminiſtrationem toti incumbebant: & hos veriſſimile eſt à reſidentiæ lege fuiſſe facilè exemptos: Alii ab hujuſmodi adminiſtratione liberi erant, ſuaque ſinguli erat Eccleſia, ſcilicet Præpoſituræ ſuæ Eccleſia, & hi in illa Eccleſia ſua debebant reſidere. Si quando autem ad Eccleſiam ipſam principalem Capitulumve veniebant, iis in Choro dabatur locus, quippe ejuſdem Eccleſiæ & Capituli membris, c. 70. n. 3. 5. & 4. §. *Apparet.* Quòd Eccleſiarum Præpoſiti laïcè vixerint, aut ipſi & Laïci Præpoſituras invadere, c. 66. n. 1.

Pragenſis Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Pragmatica Sanctio.

Hoc nomine intelligitur Sanctio in Comitiis Cleri Gallicani facta Bituricis, an. 1438. ſub Carolo VII. contra Mandata, Reſervationes, & Expectativas Romanorum Pontificum, II. l. 1. c. 45. n. 1. §. *Concilium.* Nihil aliud eſt quàm Decreta Concilii Baſileenſis, interpolata quidem & nonnihil inflexa ad Francorum mores, II. l. 3. c. 54. n. 13. Varia ſors ejus uſque ad Concordatum à Franciſco I. cum Leone X. Bononiæ initum & Romæ in Concilio V. Lateranenſi confirmatum, II. l. 1. c. 45. n. 5. 7. 8. Non poterat ſtare iſta Sanctio, II. l. 1. c. 45. n. 11. & l. 2. c. 33. n. 8. Pragmatica S. Ludovici, v. tit. *S. Ludovicus.*

Precaria, II. l. 3. c. 22.

Multa erant Precariarum genera. Primum genus erat cùm quis agros ſuos conferens Eccleſiæ, eorum ſibi retinebat uſumfructum, cum uſufructu agrorum duplò plurium ſibi donandorum; aut uſufructu illorum agrorum ſuorum abſtinens, donabatur uſufructu triplæ quantitatis agrorum Eccleſiæ, II. l. 3. c. 22. n. 2. Iſtudque Precariarum genus erat inviſum Epiſcopis, quia in detrimentum Eccleſiæ vergebat, n. 1. Aliud erat Precariarum genus, cùm uſum fundi alicujus cuipiam concedebatur ad nutum concedentis protrahendus aut contrahendus, c. 22. n. 3. Aliud adhuc erat, cum quis ſua in Eccleſiam patrimonia conferens, ſolo eorum uſufructu contentus erat, perſoluto cenſu annuo 12. denariorum, *ibid.* Poſſunt & Precariis inſcribi Beneficia illa militaria, quibus qui donabantur, temporales ditiones Eccleſiæ tueri debebant, aut etiam ſubminiſtrare militem Principi, qui eas in tutelam ſuam receperat, c. 22. n. 4. Poſtquam exolevit uſus Precariarum, ambiere Laïci fundos Eccleſiæ ſibi locari & ad firmam ſibi dari, n. 6. De Precariis ruſus, III. l. 1. c. 8. n. 7. ad n. 14.

Preſbyter

Ab uno ſolùm Epiſcopo ordinandi ſunt Preſbyteri, II. l. 2. c. 1. n. 9. Quare plures Epiſcopi in Origenis unius ordinatione memorantur, *ibid.* & n. 10. Ut Preſbyteri officio ex Auguſtino nihil vel lætius vel damnabilius, nihil vel periculoſius vel beatius, prout variè admonſtratur, I. l. 1. c. 53. n. 1. Preſbyteri antiquitus ea etiam quæ Preſbyterorum ſunt munia, nonniſi vel abſente vel jubente Epiſcopo exequebantur, I. l. 1. c. 1. n. 12. c. 2. n. 3. l. 2. c. 23. n. 2. Ne ſacrificium quidem ex Ignatio, I. l. 1. c. 52. n. 4. Ne baptiſmum quidem ex Tertulliano, c. 52. n. 1. Nulla in re non pendent ab Epiſcopo, I. l. 1. c. 2. n. 4. 5. Quandonam cœpere concionari, v. tit. *Prædicatio* §. *Preſbyteri.* Vocantur à Leone ſecundi ordinis Sacerdotes, à Sidonio Apollinari Antiſtites in ordine ſecundo, à Theodoſio Imperatore ſecundi Sacerdotes, I. l. 1. c. 53. n. 1. ab Optato in ſecundo Sacerdotio conſtituti, c. 52. n. 5. Suæ iis erant ſedes in Sacrario circa eminentiorem & ornatiorem Epiſcopi thronum, unde locus Preſbyterium appellatus eſt, I. l. 2. c. 3. n. 4. c. 24. n. 9. Præcipit Concilium IV. Carthaginenſe, ut Epiſcopus quolibet loco ſedens, ſtare Preſbyterum non patiatur, ſeque intra domum Collegam Preſbyterorum eſſe cognoſcat, c. 3. n. 18. Non ipſi, ſed Epiſcopi per plura ſæcula Baptiſmum ſolemnem adminiſtrabant, I. l. 2. c. 23. n. 3. 12. 14. Per ſex ſaltem prima ſæcula vetabantur Preſbyteri benedictionem ſuper plebem in Miſſa fundere, n. 17. Necdum iis licebat Miſſam dicere ad altare quo die illam in eo dixiſſet Epiſcopus, *ibid.* Ordinarii erant miniſtri Extremæ-unctionis ob occupationes varias quibus Epiſcopi diſtinebantur, n. 7. Iis aliquando datum eſt Subdiaconos & inferiores alios Clericos ordinare, n. 11. Iis item licuit olim excommunicare, n. 10. 13. In Oriente confirmant I. l. 2. c. 23. n. 15. Confirmare in Eccleſia Romana ſemper vetiti ſunt, n. 7. Id eis permiſſum eſt in aliquibus Occidentis Eccleſiis, n. 6. 8. 9. At ſeu in Oriente, ſeu in Occidente ſemper iis inhibita fuit & Epiſcopis reſervata Chriſmatis confectio conſecrationve, n. 5. 6. 15. Pœnitentiam publicam imponere, aut ea fungentes functoſve reconciliare vetabantur, niſi interveniente caſu neceſſitatis, & quidem interpoſito tum Epiſcopi conſenſu, ut adeo neceſſitas urgeret, ut jam requiri non poſſet, I. l. 2. c. 23. n. 5. 27. Eaque lex vigebat adhuc ſub Caroli Magni & proſapiæ ejus Imperio, c. 11. n. 7. 13. Poterant tamen illo ſub Imperio ſæculiſque ſuperioribus ea dimittere peccata, quæ publicæ pœnitentiæ non erant obnoxia, c. 11. n. 6. 11. c. 23. n. 4. 5. Sed & ſexto exeunte ſæculo vel ineunte ſeptimo cœperant quibuſdam in locis ordinarii eſſe pœnitentiæ miniſtri, c. 13. n. 18. Verum fuit ab initio & per 1200. & amplius annos Beneficium ipſe Preſbyteratus, conjunctum nempe jus habebat ad annonam temporalem: nec quis Preſbyter creabatur, quin certæ ſimul Eccleſiæ illigaretur, I. l. 1. c. 52. n. 1. Preſbyterum à ſex Epiſcopis judicari volunt I. & II. Synodus Carthaginenſis, II. l. 1. c. 15. n. 9. 10. Confirmatur id à Concilio Triburienſi, c. 17. n. 9. Permittit Rotomagenſe an. 1072. Concilium, ut Epiſcopi qui eò convenire non poterunt, Vicarios ſui mittant Preſbyteros, c. 18. n. 7. Permittit deinde Gregorius IX. ut & Diœceſanus ipſe Epiſcopus loco Epiſcoporum Abbates alioſve Diœceſeos ſuæ Prælatos aſſumat, *ibid.* Preſbyterorum exempla qui Preſbyteri munia nunquam obierint, II. l. 1. c. 28. n. 8. II. l. 2. c. 65. n. 20. 24. Vel qui inviti aut etiam inſcii ordinati ſint, II. l. 2. c. 65. n. 20. 21. 22. 23. Dum olim ordinabantur Preſbyteri, ſingulis dabat Epiſcopus Hoſtiam conſecratam, cujus particulam per quadraginta dies unoquoque die acciperent, I. l. 2. c. 56. n. 5. § *Cæterum.*

Ut in Oriente qui ante Preſbyteratum conjugati erant, poſſunt adhuc poſtea liberis operam dare, ita nec degener, nec irregularis cenſetur eorum proles, II. l. 1. c. 80. n. 9. c. 81. n. 1. Occidentem verò quod attinet, non fuere quidem unquam irregulares Clericorum ullorum filii, modò ante ordinationem geniti, c. 81. n. 2. c. 84. n. 3. At in Conciliis undecimi ſæculi vetiti ſunt ad ſacros Ordines promoveri, quicumque, quod tunc erat multò frequentiſſimum, nati erant ex majoribus Clericis poſt eorum ordinationem, niſi hanc originis ſuæ maculam filii illi Monaſtica profeſſione aut regulari vita in Congregatione canonica eluiſſent, c. 84

Digitized by Google

n. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Etiamſi ex legitima fuiſſent uxore ſuſcepti, n. 10.

Primates

Primates initio dicebantur iidem ac qui tum Exarchi, tum Patriarchæ, ii nempe qui nulli ſuberant alii ſeu Exarcho, ſeu Patriarchæ, aliis verò Metropolitis præerant, I. l. 1. c. 21. n. 1. Non tamen tam lata erat Primatis apud Africanos ſignificatio. Metropolitani enim quique iis Primates erant, imo nec Metropolitani dicebantur, ſed Primates ſolùm, primævæ Sedis aut primæ Cathedræ Epiſcopi, c. 20. n. 6. Et quidem ita, ut illa eorum dignitas non ipſi eorum Sedi Eccleſiæve eſſet affixa, ſed eorum antiquitati: cujus enim eorum in unaquaque Provincia erat ordinatio antiquior, is jam Primas dici incipiebat; ejuſque Eccleſia, prima Sedes & prima Cathedra: excepto Epiſcopo Carthaginenſi, cujus Sedi illa dignitas erat affixa, ut & in aliarum extra Africam Regionum Primatibus, *ibid.* Imò in reliquo etiam Occidente Primatis primævæ Sedis nomen omnibus fuit Metropolitanis commune ad ſextum & ſeptimum uſque ſæculum, & ipſum jus Metropoliticum Primatus appellatur, I. l. 1. c. 30. n. 1.

Cœpere tamen Hiſpani nomen Primatûs ad eos reſtringere, quos Græci dicebant Exarchos, ſeu qui pluribus præerant Metropolitis. Itaque iſtius nominis ſignificatio in reliquum tranſiit Occidentem, I. l. 1. c. 30. n. 3. Nulli autem illhæc in Occidente obtingebat autoritas in Metropolitas alios aliaſve Provincias, nulliſque proinde & hoc ſenſu Primatis appellatio, niſi cui ſuas vices autoritatemque ſuam ſummus Pontifex delegabat, ut proinde Primas idem eſſet ac Romani Pontificis Vicarius, *ibid.* Finis & officium ejus erat tum curare ut ab omnibus Canones ſervarentur, tum Metropolitis & Provinciis ad quas porrigebatur jus dicere. Ea verò cautione committebatur à Romanis Pontificibus, ut jura Metropolitarum manerent intacta, n. 2.

Hac Primatûs dignitate gaviſus fuerat Epiſcopus Theſſalonicenſis ſub Damaſo, qui ſuas ei vices ſuper Illyricum demandarat, I. l. 1. c. 18. n. 7. & *ſeqq.* c. 30. n. 1. Hac eadem Primatûs dignitate in Gallia potitæ ſunt Eccleſiæ Arelatenſis, Remenſis tempore S. Remigii, Viennenſis, c. 30. n. 5. & *ſeqq.* In Hiſpania Sedes Hiſpalenſis, Tarraconenſis, Toletana, c. 30. n. 2. 3. 4. In Germania Moguntiacum, c. 31. n. 1. 2. 3. 4. 5. In Anglia Cantuarienſis, ſed ſolùm per ſancti Auguſtini à S. Gregorio ad Anglos directi vitam, c. 31. n. 6. 7. 8. 9. Fuit autem iſtius Primatus ſeu Vicariatûs dignitas ipſis aliquando Sedibus Eccleſiiſve affixa, non perſonis: ſic Primatus Theſſalonicæ, c. 18. n. 6. & *ſeqq.* & c. 31. n. 7. Primatus item Acridæ ſeu primæ Juſtinianæ, c. 19. n. 2. 3. Primatus Moguntiæ, c. 31. n. 7. Aliquando fuit perſonis ipſis, non Sedibus iutro illigata, quanquam & ipſis quoque Sedibus iiſdem decurſu temporis: ſic Primatus Arelatenſis, c. 30. n. 7. 12. c. 31. n. 7. Aliquando ſoli ipſi uni perſonæ, cui tradita eſt, affixa fuit, ſic dicto Auguſtino Primatus Cantuarienſis, c. 31. n. 6. 7. 8. 9. Exempla virorum ſanctiſſimorum qui acerrimè pro Primatu ſuo tuendo propugnaverint, c. 36. n. 3. c. 38. n. 12. Quæ Primatuum jura uſque ad annum 800. I. l. 1. c. 18. n. 8. 9. c. 32. n. 3. Quæ eorum utilitas, c. 38. n. 13. Multis feſellitur eorum error, qui putant Metropolitanam ejus Provinciæ, quæ inter multas cognomines eſſet prima Primatem ſuo quaſi jure & Exarchum fuiſſe, c. 32. n. 1.

Præter iſtos primi Ordinis Primates, qui alios videlicet ſub ſe Metropolitas habebant, erant ex Hincmaro ſecundi cujuſdam generis Primates, ii nempe qui ut nullos infra ſe, ita & ſupra ſe nullos habebant Metropolitas, nulloque interjecto medio pendebant ab ipſo Romano Pontifice, I. l. 1. c. 4. n. 3. 4. Hujus ſecundi generis fuere in Gallia per S. Bonifacium Moguntium Archiepiſcopum Rhotomagus, Rhemi, Agendicum Senonum: quarum Metropolitas à ſui ipſius Primatus jure abſolvit, dum eis ab Apoſtolica ſede Pallium impetravit, c. 31. n. 3. 4. Ut ſic Primatis triplex fuerit ſignificatio, iſta videlicet qua de modò, & duplex illa ſuperior, una Exarchorum, altera Metropolitarum quorumlibet alios ſub ſe Metropolitanos habentium. Vetuit verò Carolus Magnus quominus Primatis nomen ab aliis ſumeretur Metropolitis, quàm qui primi illius eſſent Ordinis, quibuſve fuiſſet ſedis Apoſtolicæ delegatione conceſſus, c. 32. n. 1.

Primicerius, Primiclerus.

Ita dicebatur quiſquis in quibuſlibet Officiis quæ pluribus communicabantur primus erat. Primicerius autem ideo vocabatur, quia catalogo qui ex tabulis erat ceteris primus inſcribebatur, quaſi diceres, primus ceræ, I. l. 2. c. 103. n. 2. Fuit id nominis in uſu in Oriente, in Italia, in Gallia, n. 2. 3. 4. Legitur & Secundicerius, n. 3. Romæ Primicerius ſimpliciter, aut cum addito, Notariorum Primicerius, erat Clericorum omnium Diaconatu inferiorum caput, vacanteque Sede gubernacula Romanæ ipſius Eccleſiæ cum Archidiacono & cum Archipreſbytero tenebat, n. 5. 6. Qui alibi Primicerius, dicebatur in Hiſpania Primiclerus. Primiclerus autem Primiclericuſve dicebatur, quia totius Cleri Diacono inferioris caput erat, n. 7. 8. Cùm antea toti eidem illi Clero dominaretur Archidiaconus, n. 10.

Primitiæ.

Primitiæ rerum prorſus omnium primis ſæculis à fidelibus offerebantur, III. l. 1. c. 3. n. 6. 7. 9. c. 4. n. 3. 4. 9. c. 5. n. 1. 2. 3. 4. Item ab anno octingenteſimo ad milleſimum, c. 7. n. 4. 5. 6. Ab anno milleſimo, c. 9. n. 3. 4. 10. 13.

Principes.

Epiſcopi & Abbates in Curia Caroli Magni gaudebant prærogativa progrediendi & ſedendi ante quoſcumque ſanguinis etiam Regii Principes, ſolis exceptis conjuge, filiis ac filiabus Regis, II. l. 3. c. 38. n. 5. 6. Mutatum id fuit ſub Carolo VI. cujus quatuor patrui ſupra omnem Clerum ſedere cœperunt, c. 54. n. 12.

Principum conſenſus an olim eſſet expectandus ab eorum ſubditis, ut Clerici fierent vel Monachi.

Conſtantinus Clero prohibuit eos quorum vel perſonæ vel facultates publicis jam oneribus, muneribus & vinculis erant obligatæ, quandiu à ratiociniis nexibuſve illis non eſſent expeditæ. Ceteris verò haud petendus erat ejus conſenſus, I. l. 3. c. 61. n. 5. 6. III. l. 1. c. 18. n. 13. ad 18. Affinis iſti legi lex alia Arcadii & Honorii de iis qui ad Clerum non poſſent aſciſci, I. l. 3. c. 61. n. 8. III. l. 1. c. 18. n. 21. Strictiorem longè tulit legem Clodovæus, videlicet ut ne liberi quidem & ingenui homines, ab omni litis nexu alieni, poſſent niſi eo permittente in Clerum cooptari, niſi ſi eorum patres aut avi ſacerdotio jam fuerant implicati; hancque legem confirmavit Concilium I. Aurelianenſe an. 511. paucis poſt ejus Baptiſmum annis, I. l. 3. c. 61. n. 1. 2. Coercita tandem eſt lex iſta à Concilio Remenſi ſub Dagoberto Rege, ad eos qui oneribus exactionibuſque publicis eſſent obnoxii, n. 1. 3. Omnes iſtæ leges Clerum ſpectant non Monachos, n. 3. Compluta Nobilium vel Procerum exempla, qui nonniſi cum Principum ſuorum aſſenſu ſe vel Clero vel vitæ Monaſticæ voluerint mancipare, n. 3. quanquam ubi conſenſus iſtius ſibi negati rationem haud habuerunt, c. 60. n. 9. Mauritius Imperator legem tulit, qua tum Clericatu prohibebantur, qui publicarum rerum adminiſtrationi aliquando fuerant implicati: tum milites vetabantur in Monaſteria ſe conjicere niſi ſtipendiorum ſuorum curſu finito. Prima legis hujus pars Gregorio probata eſt: ſecundæ interceſſit, nec eam niſi à ſe mollitam & temperatam voluit executioni mandari, I. l. 3. c. 61. n. 2. 10. 12. neque effectu caruit, c. 60. n. 8. 11. Juſtiniani lex de Curialibus & Officialibus, c. 61. n. 11. Carolus Magnus edixit, ut nulli ſe vel Clauſtris vel Clero niſi petitâ ejus licentiâ manciparent, c. 60. n. 1. Excuſatur illius ea in re conſilium, n. 2. 3. 4. 5. Illam tamen ipſe revocavit ab Epiſcopis admonitus, n. 5. 6. 8. 10. 11. 12. 13. Edictum Caroli Calvi nihil de libertate profitendi ſeu in Clero ſeu in Monaſteriis diminuebat, n. 13.

Prioratus.

Prioratus Regulares quomodo deſcivere in Sæculares, I. l. 3. c. 67. n. 10. 11. c. 69. n. 4. III. l. 2. c. 57. n. 2. 3. 4. 5. 6. De Prioratibus Curatis, I. l. 3. c. 69. n. 16. Priores etiam dicebantur ii qui in paucorum aliquot Monachorum Cellulis vel Obedientiis præerant paucis illis, n. 2. 3. Non poterant iſti ſoli eſſe, n. 1. 2. 4. 5. 6. 12. Poterant ab Abbate revocari, n. 3. 8. 15. Debebant ei rationes reddere, n. 3. 13. 20. Quidam erant Priores ſub nullius Abbatis ditione, I. l. 3. c. 69. n. 12. Diſcrimen Priorum Conventualium ab aliis, n. 12. 13. 20. Prior in Monaſteriis dicebatur quicunque præerat Monaſterio, ſive Abbas cum aderat, ſive eo abſente Præpoſitus, aut iſto Decanus, aut in iſtorum abſentia quicunque erat profeſſione primus, c. 67. n. 8. 9. Erat jam in uſu nomen illud tempore S. Gregorii, ipſumque uſurpat, c. 65. n. 3.

Privilegia Monaſteriis conceſſa à Romanis Pontificibus, Patriarchis, Epiſcopis, Principibus, I. l. 3. c. 29. ad c. 41.

De privilegiis ſub Clodovæo & ejus familia.

Quæ privilegia Monaſteriis ſub Clodovæo & ejus proſapia conceſſere ſeu Reges ſeu Epiſcopi, Monachos Abbatemque non eximebant à ſpirituali juriſdictione Epiſcopi; ſed eò tantùm pertinebant, ut Epiſcoporum juriſdictioni, cui olim ſuberant, eximerentur bona eorum temporalia, vel ut ſuum ipſi Abbatem poſſent Monachi eligere, vel ut nullum eorum niſi ex Abbatis conſenſu poſſet Epiſcopus Ordinare, vel ut pretii nihil in ſacrorum adminiſtratione poſſet ab iis exigere, vel ad aliud quidpiam ſimile tandem referebantur, I. l. 3. c. 29. toto, & c. 30. n. 11.

Similiter quæ ſub eadem Clodovæi Regia proſapia Monaſteriis conceſſa fuère privilegia à Romanis Pontificibus, ſive Gregorio ſive aliis, ea Monachos non eximebant ab Epiſcoporum juriſdictione ſpirituali, ſed ad iis ſimilia pertinebant quæ

Digitized by Google

modò dicebantur, l. I. 3. c. 30. n. 3. ad n. 7. Erant tamen iſta quædam juriſdictionis ſpiritualis ipſius imminutio. At id præſtabat Gregorius, tum ſæpe Regibus ipſis aut Monaſteriorum Fundatoribus & Epiſcopis petentibus, tum etiam quòd in plurimis Monaſteriis multa Monachi paterentur ab Epiſcopis, n. 1. 2. 3. 9. Primus omnium Adeodatus Papa Monaſterium S. Martini Turonenſis ſpirituali exemit Epiſcoporum juriſdictione, aut potiùs jam à proprio Epiſcopo, aſſentientibus cæteris Galliæ Epiſcopis ei datam confirmavit exemptionem, n. 7. Voluit tamen ut ab eodem Epiſcopo Turonenſi Chriſma & Ordines reciperent illi Monachi, n. 7. 9. At nec id reliquum fecit Zacharias Papa Epiſcopo Moguntino in Abbatia Fuldenſi, ſed eam ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecit, n. 8. Verùm id tum ipſo ejus Fundatore S. Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino petente præſtitit, tum præſtitum firmaverunt ipſi Galliarum Epiſcopi & Rex Pipinus, n. 8. 9.

Sed & longè ante hæc tempora, quanquam tamen poſt Auguſtini ætatem, is erat in Africa uſus, ut Monaſterium in quacumque Diœceſi vel Provincia fundarent, illius tamen Epiſcopi juriſdictioni immediatæ ſubeſſet, cui illud ſubjicere voluerat ejus fundator. Hinc tot per Africam ſparſa, Carthaginenſi ſuberant Epiſcopo Monaſteria, quòd illorum Fundatores vellent ea illius præſertim tutelæ & juriſdictioni ſubjicere, l. I. 3. c. 31. a n. 1. ad n. 14. Similiter in Oriente in toto utroque Patriarchatu poterant Fundatores Monaſteriorum, in quacumque illius erigerentur Diœceſi, ea in ipſa illorum fundatione Patriarchæ ipſi ſubjicere: tumque Epiſcopo ipſi in cujus Diœceſi ſita erant, nulla prorſus erat poteſtas in illa Monaſteria, ne Ordinum quidem conferendorum, aut Abbatis conſecrandi, aut Miſſæ celebrandæ, c. 31. n. 14. 15. 16. c. 34. n. 1. 2. 3. Id quoque juris ſibi tribuebant & Metropolitæ ipſi intra ſuam Metropolim: at iis à non paucis repugnabatur, c. 31. n. 18. c. 34. n. 8.

De Monaſteriorum privilegia ſub Carolo Magno & proſapia ejus Imperio.

Quæ ſub Carolo Magno & Regia ejus progenie data ſunt Monaſteriis privilegia, tum iis data ſunt ab illis ipſis, quibus ſubjiciebantur, Epiſcopis, vel ex eorum petitione; tum eò ferè ſolùm pertinebant, ut Monachis libera fieret Abbates ſuos eligendi poteſtas, ſuaque tota ipſis eſſet bonorum ſuorum temporalium adminiſtratio: ac per ea duo capita eò collimabatur, ut eliminarentur Abbates Commendatarii. Manebat verò nihilominus ſua Epiſcopis juriſdictio ſpiritualis, l. I. 3. c. 32. toto. Quæ item illa eadem ætate conceſſa ſunt à Romanis Pontificibus privilegia Monaſteriis, vel conceſſa ſunt petentibus ea ipſis etiam loci Epiſcopis, vel iis conceſſa ſunt locis quæ in ipſa ſui fundatione ſubjecta fuerant Romanæ Eccleſiæ, c. 32. n. 1. c. 33. n. 1. 3. 4. 5. 6. Tum verò erant de libera illis facienda poteſtate eligendi ſuos Abbates, & res ſuas temporales diſpenſandi: non autem per ea eripiebantur omnino Epiſcoporum juriſdictioni, c. 32. n. 1. 2. c. 33. n. 4. 7. 8. Excutiuntur & ſuppoſititia arguuntur quorumdam Monaſteriorum privilegia, c. 33. n. 1.

De Monaſteriorum privilegiis circiter annum 1000.

Multa circiter annum milleſimum & deinceps conceſſa leguntur Monaſteriis privilegia, ſed vel in iis ſua ſervatur Epiſcopis juriſdictio ſpiritualis: vel ſi ſubtrahitur, id aut in ipſa cautum eſt eorum fundatione, ita ſcilicet volentibus Fundatoribus, eaque Romano Pontifici prorſus ſubjicientibus; aut ipſis poſtmodum adjectum eſt ex Regum & Epiſcoporum petitione, l. I. 3. c. 36. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 10. c. 37. toto, aut ex ipſo ortum eſt impotenti plurium Epiſcoporum in Monachos auctoritate & imperio, c. 38. n. 10. Cluniacum Romano Pontifici immediatè ſuberat, ſed ea fuerat conditione fundatum à ſuo Fundatore, & quidem in agro libero, ſeu nulli obnoxio: iſtius autem generis privilegia S. Bernardus excuſat, l. I. 3. c. 38. n. 3. 4. Ex illius Monaſterii privilegiis iſtud unum erat, ut Abbas ad ſuorum ordinationes faciendas poſſet, quem vellet Epiſcopum apud ſe invitare, quo de Matiſconenſis Epiſcopus Anſanumque an. 1025. Concilium querebatur. Sed talibus ea ætate privilegiis occaſionem dabat illa ſimoniæ incontinentiæque lues, quæ tot Occidentis Clericos & Epiſcopos afflaverat, l. I. 1. c. 6. n. 10. Caſſinenſe Monaſterium ſibi ſolis ſubjecere tandem Romani Pontifices, juriſdictionique Epiſcopi loci ſubtraxere: ſed tum in S. Benedicti gloriam, tum quòd illud ipſi ſumptibus ſuis reſtauraſſent, tum quòd ibi tutum ſæpè reperiſſent aſylum: iis enim Romani Pontifices uſi ſunt contra obtrectantium querelas excuſationibus, l. I. 3. c. 38. n. 4. Ciſtercienſes initio nuntium remiſere privilegiis, ſeque nulla expetituros profeſſi ſunt, & Epiſcopis ſubjectionem re profitebantur, n. 6. 9. 10. Ea tamen expetiere poſtea, & primus illos ab Epiſcoporum correctione & viſitatione Innocentius IV. abſolvit, n. 11. Noluit Concilium Tridentinum ut ab Epiſcopis, etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis viſitentur ea loca, quæ ſub immediata ſunt Regum protectione, niſi ex eorumdem Regum conſenſu, l. I. 3. c. 36. n. 9. Eodem jure gaudere & ab omni Epiſcoporum juriſdictione immunia manere voluerat Innocentius III. Imperialia Orientis tunc à Latinis ſubacti Monaſteria, n. 18.

Quàm alieno eſſet animo Bernardus à privilegiis Monaſteriorum, l. I. 3. c. 38. n. 11. Niſi ea conditione fundata fuiſſent, n. 12. Querelæ Vuillelmi Tyrii, Jacobi de Vitriaco, Ivonis Carnotenſis & Petri Bleſenſis contra privilegia, l. I. 3. c. 37. n. 9. c. 38. n. 7. 10. Quàm alieno eſſent animo SS. Franciſcus, Bonaventura & Xaverius ab exercendis privilegiis extra Epiſcoporum conſenſum, c. 38. n. 1. 3. 5. 6. Franciſci privilegia erant de concionando, n. 1. Vulgata Franciſcanorum privilegia non ipſe, ſed frater Elias ſucceſſor ejus impetravit, c. 28. n. 14. In Mendicantium privilegia & maximè in illud quod eſt de Confeſſionibus injuſſu Parochorum & Epiſcoporum excipiendis efferbuere an. 1283. Epiſcopi Galliæ & Univerſitas Pariſienſis, c. 38. n. 1. Ex Bonaventura ſua data ſunt Mendicantibus privilegia, quòd tum temporis Epiſcopi & Parochi rarò reſidebant, & de Paſtorali ſollicitudine multum remiſerant, n. 4. Quid dictum, tentatum, ſtatutum fuit contra Monachorum privilegia in Conciliis Vienenſi, Conſtantienſi & Lateranenſi V. Quid item in Anglia & Gallia, l. I. 3. c. 39. n. 1. 2. 3. 4. 5. Quàm ſæpè adulterina illa & ſuppoſititia fuere, n. 6. 7. 8. Quanti referret ad Exemptorum laudes & utilitates, ut privilegiis extra Epiſcoporum conſenſum non uterentur, c. 38. n. 11. Sanctiſſimis tamen etiam quibuſque Epiſcopis probata fuere, ſed qua conditione, c. 38. Iis excuſandis ipſa una ſufficit auctoritas Eccleſiæ, in qua convaluere, l. I. 1. c. 6. n. 10. Quid liceat Epiſcopis in vel Eccleſias vel perſonas exemptas, fusè l. I. 3. c. 40.

De privilegiis exemptionibuſve Capitulorum Cathedralium, l. I. 3. c. 41.

Proceſſiones.

Poteſt Epiſcopus Regulares exemptos & Sæculares cogere ut Proceſſionibus interſint, l. I. 3. c. 40. n. 7. §. 13. *Si Regulares.*

Procuratio.

Procuratio nutritiove debita viſitantibus, ſeu Metropolitanis, ſeu Epiſcopis, ſeu Archidiaconis, Archipreſbyteris, & Decanis Ruralibus, III. l. 2. c. 32. & c. 33.

Procuratores.

Procuratores fieri Nobilium ſimiliumve vetabantur Clerici & Monachi à Conciliis & Patribus per prima quinque ſæcula Eccleſiæ, III. l. 3. c. 17. n. 6. 8. 16. 18. Ita & ſequentibus tribus ſæculis, c. 18. n. 11. 14. Ac ſub Imperio Caroli Magni & Regiæ ejus proſapiæ, c. 20. n. 1. 2. Item & poſt annum milleſimum, c. 22. n. 2. 5. Et cur prohibeantur bonorum ad extraneos pertinentium adminiſtratione procuratione ve, non autem bonorum vel Eccleſiæ vel Congregationis ſuæ, c. 17. n. 15. 16. 17. c. 18. n. 9.

Profeſſio Monachorum.

Ante Concilium Tridentinum ſufficiebat annus ætatis decimusquartus expletus, l. I. 3. c. 55. n. 1. Si nonnullæ quorumdam Inſtitutorum certas ob cauſas Conſtitutiones aut alia quæpiam Statuta excipiantur, n. 2. 3. 4. 5. Henricus VIII. Angliæ Rex poſt ſuam ab Eccleſia defectionem reſcidit omnes profeſſiones eorum qui necdum annū ætatis vigeſimum-quartum attigerant, n. 7. Præfixit Tridentina Synodus annum 16. expletum, c. 55. n. 5. Elocata c. 55. n. 5. Excidium regularis olim diſciplinæ in Ordine Cluniacenſi ortum eſt ex pueris ad profeſſionem admiſſis in teneriori ætate, l. I. 3. c. 55. n. 2. Laudat è contra Caſſinenſes Petrus Damiani, quòd apud eos nonniſi vel ſenes, vel maturioris jam ætatis juvenes, non autem juniores illos aut adoleſcentiores vidiſſet, c. 58. n. 1. Undecimo & duodecimo ſæculo fuit ſatis in more poſitum, ut Epiſcoporum & Parochorum peterent conſenſum, qui ſe Clauſtris volebant mancipare, c. 62. n. 2. 3. Hinc privilegia leguntur eo tempore Monachis conceſſa, quibus ab hac lege liberantur, n. 3.

Profeſſio Virginum, v. tit. *Virgines*, & tit. *Vota.*

Profeſſio Virginum duplex: alia ſolemnis, qua ſcilicet ab Epiſcopo die quodam ſolemni inter Miſſarum ſolemnia ſpectante populo Virgo velabatur ac conſecrabatur, l. I. 3. c. 42. n. 9. 11. Et alia non ſolemnis: hæcque prioribus ſæculis initio fiebat per ſolam veſtis mutationem & ſine veli aſſumptione, l. I. 3. c. 42. n. 9. 10. 11. c. 45. n. 2. 3. 4. 8. 10. c. 52. n. 8. 9. 10. 11. 15. poſtea verò facta fuit & iſta non ſolemnis cum velo, iſque jam uſus erat 8. ſæculo. Iſtud autem velum non ſolemne vel ſibi ipſæ imponebant Virgines ſeu in ædibus paternis ſeu in Clauſtris; vel ipſis à Præpoſita aut Preſbytero, aut in æde etiam paterna à parentibus imponebatur, c. 43. n. 1. c. 47. n. 7. 8. c. 49. n. 5. c. 55. n. 8. Ex quo fiebat ut iiſdem Virginibus duplex ſæpe velum imponeretur; primò velum commune & ſine pompa, ſcilicet in earum profeſſione communi: 2a velum illud ſolemne, quod & conſecrationis

velum

velum appellabatur, dum videlicet annum huic conſecrationi deſtinatum adeptæ vel deinceps volebant ab Epiſcopo conſecrari, I. l. 3. c. 54. n 3. 4. c. 55. n. 9. Sed & quod Præpoſitæ Abbatiſſæve id ſibi ſenſim ſumpſiſſent octavo ſæculo, ut velum illud cum pompa aliqua Epiſcopali, & ut aiunt Concilia, cum Sacerdotali benedictione, Virginibus imponerent: in eas exarſerunt Epiſcopi, & in Conciliis ejuſdem ſæculi octavi & ſequentis, ne id ab iis ultrà tentaretur, ſtrictiſſimè inhibuerunt, id utique non inhibituri, ſi de velo communi ſeu ſine pompa, ut in communibus profeſſionibus adhiberi, ſermo fuiſſet, cùm illud & ipſæ ſibi Virgines, & illis alii quàm Epiſcopi poſſent imponere, I. l. 3. c. 47. n. 4. 5. 6. 7. 8. 9. c. 54. n. 1. 4. Cum vero dabatur iis & annulus, c. 49. n. 2. 5. Ex quo fuerat quæpiam profeſſione ſolemni conſecrata, jam ſupra reliquas Moniales nondum ſic conſecratas aſſurgebat, c. 55. n 8. Ipſa illa eadem conſecratione dabatur iis in quibus Monaſteriis facultas incipiendi horas Canonicas, c. 49. n. 8

Sed verò ſolemniter conſecratarum & profeſſarum, ſeu non ſolemniter profeſſarum, nigrum erat velum niſi quod, ſaltem alicubi ad diſtinctionem cruce alba in ſummitate capitis inſignitum erat velum ſolemniter conſecratarum, I. l. 3. c 49. n. 5. Fiebat autem à ſolis Epiſcopis ſolemnis illa veli impoſitio, niſi quod in Africa & ab ipſis quoque Preſbyteris præſtabatur poſt Epiſcopi conſenſum, c 42. n. 16. 17 c. 45. n. 12. Idque cùm ſibi ſumere auſi eſſent in Gallia Preſbyteri ſæculo 8 vel 9. à Conciliis repreſſi ſunt, c. 47. n. 5. ut mirum & proclive creditum eſt, id cum pompa ipſa Epiſcopali, ut & de Abbatiſſis dictum eſt, præſtare iſti geſtiebant, n. 7. 8 Porro quoquo fieret modo earum profeſſio, ſolemnisve eſſet necne, perinde jam illis erat ad caſtitatis ſervandæ neceſſitatem, c. 42. n. 3. § *Baſilius*, c. 45. n. 2. 3. c 45. n. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. c 47. n. 9. §. *Tametſi*.

Ad ſolemnem illam profeſſionem annus ætatis vigeſimus-quintus expectabatur in Africa & in Gallia, I. l. 3. c. 47 n. 8. c 52. n. 5. 6 19. c. 54 n 3. 4 Annum quidem quadrageſimum Virginibus conſecrandis expectandum edixit Agathenſe Concilium, ſicut & Leo Papa ac Majorianus Imperator: at Virginum nomine Diaconiſſas intelligunt, quas nonniſi ætatis anno 40 Synodus Calchedonenſis conſecrandas ſanxerat, c. 52. n. 13. 14 16 c. 55. n. 9. Quare & quandonam facta ſit rarior ſolemnis illa Virginum profeſſio, c. 47. n 7 8. 9. c. 49. n 7 Non pauca tamen ejus manere veſtigia uſque ad 15. ſæculum, c. 49. n. 5. 6. c. 55 n. 9. Sed tum non jam annus ille 25. expectabatur, c. 55. n. 9 Conſecrantur etiamnum aliquando ab Epiſcopo Sanctimoniales Chartuſienſes, nigroque tunc utuntur velo, c. 49. n. 9.

Illam vero quod attinet communem aliam Virginum profeſſionem, quæ ſcilicet nec ab Epiſcopo nec Epiſcopali pompa fiebat, idoneus erat annus quo jam nubiles erant, ſcilicet duodecimus, I. l 3. c. 52. n 17 18. 19. Debebat autem ille eſſe expletus, c. 55 n 1. Atque ſuffecit 12. ille annus uſque ad tempora Synodi Tridentinæ quæ voluit expectari deinceps 16. annum, c. 52. n. 19. c. 53 n. 5. Hinc ſi Virgo annorum 12. matrimonio elocata vellet Religionem profiteri, debet maritus ejus per quadriennium profeſſionem ejus expectare, antequam novas ipſe poſſet nuptias inire, c. 55. n. 5. Gregorius quidem præceperat, ut in Inſularibus annus 18 antè finiretur, ſed eò quod ruſtior ibi eſſet diſciplina, c. 53. n. 12. Plures quàm Tridentina Synodus annos exegerant poſt annum etiam milleſimum ſingulares aliquæ Conſtitutiones, ſed certas & peculiares ob rationes, c. 55. n. 2. 3. 4. 6. Ætatem vero Tridentinam in communi illa profeſſione videtur Oriens ſervaſſe tempore Baſilii, qui negat ratam eſſe habendam, quæ ante completum ætatis annum 16. aut 17. fieret, eo quod haud ſatis matura eſſet ætas illa junior, c. 52. n. 20. Trullana tamen Synodus poſtea id ſolum poſtulavit, ut puellæ non eſſent minores quàm decem annorum, c. 55. n. 5. Nec mirum cum ſufficeret in Occidente annus 16. Sunt autem in Oriente puellæ maturiùs nubiles quàm in Occidente ob cœli ſolique diverſitatem, n. 3. Videtur quoque ille annus decimus in Hiſpania ſuffeciſſe, n. 12. De Anglia, n. 10 In Oriente autem Leo Sapiens Imperator Baſilianum & Trullanum Canones illos ita in gratiam reduxit, ut qui anno ætatis decimo-ſexto vel 17. profiteretur, poſſet tum de rebus ſuis teſtari, qui verò 16 is non poſſet teſtari niſi demum annum 15. adeptus, c. 54. n. 1.

Profeſſores, v. tit. *Studia*.

Provincia, v. Indic. Geograph.

Pſalmi.

Pſalmi quàm omnibus olim eſſent amori & curæ, I l. 2. c. 72. n. 2. 5. 7. 8. 10. c. 75. n. 6. 9 12. c. 74. n. 5. §. *Scribit*, & n. 4. c. 77. n. 2. 7. 12. c. 78. n. 3. 5. 7. c. 79. n. 1. c. 81. n 11. c 83. n. 2. c. 84. n. 5 6 Totum diebus ſingulis Pſalterium ab antiquis vitæ Monaſticæ cultoribus recitabatur, I. l. 2. c. 77. n 2. c. 78. n. 3. c. 81. n. 8 Illud ſingulis noctibus & ſingulis item diebus Leo IX. recitabat, I. l. 2. c. 84. n. 7. Albertus Magnus ſingulis fere diebus, n. 15. Et alii c 86. n. 7. 9. Clerici illud memoriter ediſcebant, c. 82. n. 1. 2. 10. c. 84. n 7. Pueri illud & puellæ in ſcholis edocebantur, c. 87. n. 4.

Publicani.

Publicani vocantur Tertulliano ex officio peccatores, I I. l. 1. c 26. n. 9. Non poterant ad Ordines ſacros promoveri, *ibid.*

Puella.

Egregia puellarum domi inſtitutio, I I. l. 2. c. 92. n. 6. 10. De iiſdem, tit. ſeq.

Pueri.

Pueri olim à teneris annis, & puellæ ſimiliter ab infantia, imò ſexennes & ſeptennes aliquando tradebantur Monaſteriis inſtituendi & educandi, I. l. 3. c. 53. n. 7. 9. c. 54. n. 6. 7. c. 59 n. 2. §. *Petrus*. Non tamen niſi qui vel à ſemetipſis vel à parentibus ad vitam ipſam Monaſticam amplectendum deſtinabantur, c. 54. n. 6. 7. c. 57. n. 5. c. 58. n 3. 7 8. Et quidem in Oriente non propterea ſeu pueri illi ſeu puellæ ad vitæ illius profeſſionem adigebantur, cùm poſtea ad ordinariam profeſſionis ætatem perveniebant, niſi tum ipſi per ſe eam expoſcerent, I. l. 3. c. 56. n. 12. Iſque ut fuit perpetuus Orientis uſus, ita fuit & Occidentis primis ſæculis. Iſtiuſmodi enim pueros aut puellas cum tali parentum voluntate traditos Monaſteriis ab iiſdem parentibus, aut ab iiſdem quomodocunque ſeu Clero ſeu Monaſticæ vitæ dicatos, Auguſtinus & Leo non patiebantur poſtea ſeu ad Clerum ſeu ad vitam Monaſticam admitti, niſi Inſtitutum illud per ſe ipſi expeterent, c. 56. n. 11. 12.

Contrarius tamen poſt Leonis tempora per Occidentem uſus ſerpſit ac obtinuit Hos enim in Gallia ſeu ad Clerum ſeu ad Monaſticum Inſtitutum, prout illos ad alterutrum parentes deſtinaſſent, adigunt etiam invitos Concilia Aurelianenſe V. & Matiſconenſe primum, I. l. 3. c 55. n. 6. In Hiſpania ſimiliter Concilia Toletana IV. & X. niſi quod ultimum iſtud pueros ſuæ permittit electioni, quos decimum jam annum prætergreſſos nondum ſeu Clero ſeu Monaſtico Inſtituto parentes devoviſſent: cùm alibi uſque ad 14 annum hæc parentibus ineſſet facultas, c. 56. n. 1 2. 5. c. 59. n. 2. §. *Petrus*. In Germania illos quoque eò vel invitos adigit conſultus à Bonifacio Moguntino Gregorius II Papa, c 56. n. 6. In Italia idem Gregorius II. & ante eum S. Benedicti Regula, n. 8. 9. Quod Angliam attinet, quidpiam quidem ſimile in ea ſubluxit, c 56. n. 10. At videtur in eam Theodorus Cantuarienſis Epiſcopus humaniorem illam Græciæ, Græcus ipſe, conſuetudinem invexiſſe, n. 11. Non in ea tamen conſuetudo iſta per eum invecta perſeveraſſe colligitur ex Lanfranco Cantuarienſi item Epiſcopo, c. 59. n. 2. Humaniorem quidem illam Græcorum diſciplinam revocaverat in futurum Moguntina an. 813. ſub Carolo Magno Synodus, quanquam eos qui in antecesſum his fuerant compedibus innexi noluit abſolvere, c. 57. n. 1. At non adeo obtinuerat mitior iſthæc ſanctio, quin ſtatim ſub Ludovico Pio & ſub Carolo Calvo illius alterius durioris deprehendantur veſtigia, c. 57. n. 2. 4. Quin ſimiliter eam Vormatienſe an 868 Concilium ſtatuto ſuo firmaverit, n. 5. Imò & ſola & prorſus in uſu erat toto adhuc undecimo ſæculo, & pene duodecimo exeunte, I. l. 3. c. 56. n 14. c. 59. n. 2. 4. At cœpit tandem à Cæleſtini III. temporibus proſcribi, & illa è contra humanior redintegrari, quæ ſola in Occidente per priora quinque Eccleſiæ ſæcula, & in Oriente ſemper obtinuerat, c. 56 n. 15. 16. c. 59. n. 4 5. Quanquam pauca adhuc initio ſæculi 13. manſere durioris illius conſuetudinis veſtigia, c. 59. n. 7. Quæ fuerint utriuſque conſuetudinis rationes? c. 56. n. 2. & 17. Etſi verò jam non poſſint parentes filios ſuos impuberes Religioni vel Clero devovere, aut ſaltem non eos ita devovere poſſint, quin penes iſtos maneat libertas votum illud paternum non exequendi: manet tamen etiamnum penes parentes poteſtas eos vel invitos contradendi ſeu Monaſteriis ſeu Clero, & illiuſce ſtatûs veſte induendi, I. l. 3. c 58. n. 5. 6.

Cùm olim filii à parentibus eos vitæ Monaſticæ devoventibus offerebantur, res iſto ritu præſtabatur: inter Miſſarum ſolemnia ad offertorium hoſtia & calix vino infuſo dabantur impuberibus illis in manus, eorumque poſtea manus mappâ altaris circumvolvebatur, ut ſic quaſi ſe hoſtias profiterentur, I. l. 3. c. 56. n. 8. c. 59. n. 2. §. *Lanfrancus*. Ut verò poterant ultrò parentes ſuos vel invitos Clero vel Monaſticæ vitæ mancipare, maſculos ad annum uſque 14. puellas ad annum 12. ita & eoſdem poterant parentes vel etiam tutores à Clero & Monaſteriis abſtrahere, ſi alterutrum profeſſi fuiſſent ante illam ætatem abſque eorum conſenſu, c. 62. n. 1.

Puncta.

Scripſit ad Carolum Magnum Alcuinus, ut incumberet in rei

Digitized by Google

ſtituendorum punctorum & virgularum uſum, II. l. 2. c. 96. n. 14.

Q

Quadrageſima.

De tribus Quadrageſimis tempore Caroli Magni & antea obſervari ſolitis, I. l. 2. c. 83. n. 12. In Italia vel in cujuſdam ſaltem Italiæ regionibus eadem ætate feſtivitates vel B. Mariæ, vel Apoſtolorum, vel Patroni ſolvebant jejunium, etiam in Quadrageſima & in quatuor Temporibus, n. 33. §. *Retegit.* In iiſdem regionibus jam ante annum Chriſti milleſimum jejunia ſolvebantur hora diei nona, cùm illa Græci protraherent ad veſperam uſque, *ibid.* Non poſſunt Græci dum ægrotant carnibus uti per Quadrageſimam, etiamſi mortis immineat periculum, niſi Sabbatis & Dominicis diebus, n. 14.

R

Rationes reddendæ.

Quicunque rationibus reddendis erant obnoxii, ut Procuratores, Tutores, Curatores &c. ii non poterant ad Ordines ſaltem majores admitti per prima quinque ſæcula Eccleſiæ, II. l. 1. c. 66. n. 9. Nec per tria ſubſecuta, nec per Carolinæ familiæ tempora, c. 73. n. 10. c. 74. n. 9.

Ravennas Eccleſia, v. Ind. Geograph.

Referendarii.

Referendarii primâ Regum noſtrorum ætate ii erant, qui modo dicuntur Cancellarii. Interiit eorum dignitas cum prima eorundem Regum ſtirpe. Laïci erant, at ſæpe ipſi in Epiſcopos promovebantur, III. l. 5. c. 25. n. 1. 2. 3.

Reges.

Regibus haud lis movenda eſt, cùm pluſculum quid in rebus ad Eccleſiæ diſciplinam pertinentibus audent, dum ducem habent Religionem, prudentiam & Conciliorum Canonibus obtemperantiam, II. l. 2. c. 34. n. 1. Regibus nunquam meliùs & utiliùs ſervitur ex Ivone Carnotenſi, quàm cùm eis, ubi eorum poſtulat conſcientia, repugnatur, II. l. 2. c. 31. n. 7. §. *Colunt.* Ita quoque comparatus erat Ambroſius, II. l. 3. c. 95. n. 12. Quid Regibus liceat in negotio Beneficiorum? v. tit. *Beneficia.* §. *Quid poteſtatis Regibus*, &c. Quid iis olim in Epiſcoporum electionibus? v. tit. *Epiſcopi.*

Ut affecti debeat eſſe Reges erga Eccleſiam & Epiſcopos? II. l. 3. c. 58. n. 4. 5. 7. 11. c. 59. n. 5. 6. 7. 8. Quo ſenſu dici poſſit commiſſa eſſe Regibus & Epiſcopis Eccleſia, II. l. 5. c. 92. n. 12. 13. 14. 15. 16. c. 94. n. 11. Suam Regibus opem aliquando Eccleſia accommodavit, eaque ipſi eguere, c. 89. n. 6. 7. & *ſeqq.* c. 93. n. 2. ad n. 6. c. 94. n. 7. 8. 9. 10. Reges, Duces, Imperatores non dedignati certarum Eccleſiarum eſſe Canonici, Theſaurarii, Abbates, conſuetum præſtare Eccleſiis illis juramentum Canonicorum, eorum ibidem veſte indui, Choro intereſſe, pſallere & ſacris miniſtrare, I. l. 5. c. 64. n. 2. 4. 6. 8. 9. 10. 11. Diſtributiones tandem in Choro accipere, II. l. 1. c. 54. n. 13. Quàm devota & humilia Reges exhibuerint Pontificibus Romanis officia & obſequia, v. tit. *Papa.* §. *Honores iis exhibitis*, &c. Principes qui Regium abjianomen & inſignia Regia experierint, *ibid.* Reges qui ſua iis tributaria fecerint Regna, vel eorum clientelæ commiſerint, vel è Regno ſuo denarium S. Petro pendi voluerint, III. l. 1. c. 32. Eos ſummi Pontifices imò & Epiſcopi in ſuis ad eos litteris nomine filiorum compellant, I. l. 2. c. 54. n. 1. 2. 6. II. l. 5. c. 49. n. 7. Dum eos olim Epiſcopi conveniebant, non diſcedebant niſi prius precatione & benedictione iis impertita, II. l. 5. c. 64. n. 3. Quanto honori Epiſcopos habuerint, II. l. 5. c. 5. n. 7. v. tit. *Epiſcopi.* §. *Epiſcoporum inſignia.* Reges qui pœnitentiam publicam, ſeu in vita ſeu in morte, ſeu ultro, ſeu Eccleſiæ Epiſcoporumve juſſu obiere, I. l. 1. c. 2. n. 8. l. 2. c. 16. n. 2. 2. §. *Venio.* II. l. 3. c. 59. n. 8. §. *Admonet.* c. 61. n. 6. c. 113. n. 1. III. l. 1. c. 30. n. 8. §. *Tertium.* Reges aut Regum filii qui vel Monaſticum induerunt habitum, vel de eo induendo cogitarunt, I. l. 2. c. 16. n. 1. 3. 5. c. 57. n. 4. c. 59. n. 6. II. l. 1. c. 25. n. 7. c. 26. n. 2. II. l. 3. c. 40. n. 13. Item qui ob ſcelus vel mortis declinandæ cauſa Monachi vel Clerici fieri coacti ſunt, II. l. 1. c. 27. n. 5. 6. c. 28.

Quæ Zachariæ II. quæ Leonis III. partes cùm ille Pipinum inſtituit Francorum Regem, iſte Carolum Magnum Occidentis Imperatorem, III. l. 1. c. 29. n. 11. De Regum Confeſſariis, I. l. 2. c. 102. n. 8. 9. Quàm ad Reges pertineat cura pauperum & afflictorum, II. l. 3. c. 91. n. 4. 5. 6. 8. & *ſeqq.* Concilium VIII. Toletanum Regibus electitiis poteſtatem facit illorum duntaxat bonorum hæredibus ſuis tranſmittendorum, quæ ante Regiam dignitatem adeptam acquiſiviſſent, II. l. 3. c. 89. n. 7. Viduas Regum Hiſpaniæ vetat Concilium XIII. Toletanum à quoquam in uxores duci, etiam ab iis qui defuncto Regi ſucceſſores dati ſunt, & quare? II. l. 3. c. 89. n. 9. Quin & eas jubet Concilium III. Cæſaraugustanum defuncto Rege marito ſuo ſtatim Religionis habitum aſſumere, & in Monaſterio agere, *ibid.*

Regna.

Regna plurima olim Romanæ ipſi Eccleſiæ facta à ſuis Regibus tributaria, III. l. 1. c. 32. toto. Illa Regnorum iſtorum ſedi Romanæ oblatio nihil de ſummo Regum ipſorum dominio decerpebat, c. 32. n. 3. Horum vel hominia vel tributa ubi ſibi denegabantur, non admodum indignabatur ſedes Apoſtolica, n. 1. & n. 4. §. *Cum*, & n. 5. §. *Si*, & n. 1.

Regreſſus.

Regreſſûs quoddam genus in uno ex Novatianorum Epiſcopis apud Socratem, II. l. 2. c. 55. n. 12. Regreſſum prohibuit Tridentina Synodus in quibuſcunque Beneficiis, III. l. 1. c. 22. n. 10. Jam antea à Parlamentis Toloſano & Pariſienſi ac ab Innocentio III. proſcriptus fuerat, n. 11. Henricus II. Rex Galliæ pro regreſſu pronunciavit in Conſiſtorio ſuo Regio, nec repugnantem invenit Romanum Pontificem, *ibid.*

Regulares, v. tit. *Monachi*, & tit. *Profeſſio Monachorum.*

In nulla, ne ſua quidem Eccleſia prædicare poſſunt Regulares Epiſcopo contradicente, I. l. 3. c. 40. n. 7. §. 8. *Non*, n. 8. 12. 13. Jubentur conſueta ſervare Ordinum interſtitia æque ac alii, I. l. 3. c. 40. n. 7. §. 15. *Declaratum.* & n. 25. Non poſſunt excipere Confeſſiones ſeu Laïcorum ſeu Presbyterorum ſæcularium, niſi approbati fuerint ab Epiſcopo, I. l. 3. c. 40. n. 7. §. 16. *Non poſſunt*, & n. 8. n. 12. Neque ab eo fuerint in perpetuum approbati, poteſt eos cùm voluerit revocare, *ibid.* Poteſt eos omnes Epiſcopus licet exemptos cogere ad Proceſſiones, c. 40. n. 7. §. 31. *Exemptos.* Multa de Regularibus toto illo cap. 40. Regularia Beneficia Indultis non ſubjecta ante Eugenium IV. Papam, II. l. 1. c. 49. n. 10. Vi Indulti à Clemente IX. conceſſi Ludovico XIV. Regi, Regularia Beneficia in Commendam dari poſſunt Indultariis, modò ne Abbatiæ ſint, aut Priores Conventuales, aut Officia Clauſtralia, II. l. 1. c. 49. n. 9. Regularia Officia & Beneficia à primis uſque temporibus, I. l. 3. c. 65. 66. 67. 68. 69.

Regulæ.

Multæ perſtringuntur Monachorum Regulæ, I. l. 5. c. 23. n. 12. Aliæ fuſiùs memorantur, ſcilicet Caſſiani, Cæſarii, Columbani, Benedicti, c. 24. n. 1. 2. 3. 4. 5. 8. Cæteris præcellit S. Columbani Regula, n. 5. 6. 7. ſed omnibus Regula S. Benedicti, n. 8. & *ſeqq.* Sæculo ſeptimo totam perfudit Italiam; ſeptimo deſinente, & octavo Galliam, n. 11. 12. Regulas tamen illas omnes alias conflavit cum iſta in unam Benedictus Anianæ Abbas ſub Ludovico Pio, ut eſſent veluti ipſius Regulæ S. Benedicti ſupplementum, eique inſertæ eſſent ac implicatæ, c. 25. n. 4. 5.

Rei.

Quanto olim ſtudio Epiſcopi & Clerici reos morti conarentur eripere? II. l. 1. c. 66. n. 17. c. 69. n. 8. l. 3. c. 95. n. 2. 3. & *ſeqq.* c. 96. Conciliatur id cum illo, qui debet cuique inſidere, amore legum & juſtitiæ, II. l. 1. c. 66. n. 17. Quòd tamen vi ad eos morti eripiendos uterentur non rarò Clerici & Monachi, hanc ab iis unquam adhiberi prohibuere diſtrictiſſimè Theodoſius & Arcadius filius, ac poſtea Theodoricus Rex, II. l. 3. c. 95. n. 10. & Juſtinianus, c. 97. n. 1. Nihil jam tale audebant in Galliis ſeptimo ſæculo Clerici, c. 97. n. 8. Reis in toto Occidente pateſcebant carceres in Cœna Domini, & in Oriente die Paſchæ, II. l. 1. c. 69. n. 7. 8.

Graviſſimorum quorumque criminum rei ſub Imperio Caroli Magni & Regiæ ejus proſapiæ, aut fere ſolùm pecuniariis emendis, aut pœnitentiâ publicâ, aut utroque plectebantur toto fere in Occidente, II. l. 1. c. 72. toto. Antequam Angliam Duces Neuſtriæ ditioni ſuæ ſubjicerent, crimina ibi omnia caſtigabantur Eccleſiaſtica lenitate, c. 76. n. 8. §. *In poſtremis.* Leges Poloniæ ad annum 1500. & ampliùs atrociſſima quæque homicidia nonniſi emendis pecuniariis & aliquanti temporis carcere mulctabant, n. 8. §. *Leges.* In Dania ſimiliter maxima quæque crimina ex Saxone Grammatico, *ibid.* §. *Auctor.* Vetantur à Canonibus Clerici intereſſe ſententiis criminalibus, imò executioni earum præſentes eſſe, quanquam in iſto ultimo nulla ſit irregularitas, II. l. 1. c. 76. n. 1. 2. 7. Haud licebat olim Epiſcopis aliiſve Clericis ſæculo etiam 12. ſeu ullam mortis aut mutilationis in reos ſententiam per ſe proferre, ſeu poteſtatem Balivis ſuis illam proferendi delegare. Jam verò à Bonifacii VIII. tempore & ſuprà nulla eſt irregularitas, ſi hi jurisdictionem habent temporalem, & homicidium aliudve crimen admittitur, Delegatis ſuis Judicibus injungant, ut in facti veritatem inquirant & juſtitiæ debitum exequantur, n. 2. 3. 4. Similiter

Digitized by Google

eum non poſſent olim citra irregularitatem Clerici capitalium flagitiorum noxios inſimulare, jam ab ejuſdem Bonifacii VIII. tempore & ſuprà, nulla eſt irregularitas, modò ubi eos inſimulant, ea utantur obnunciatione, quòd ad pœnam ſanguinis non intendant, *ibid.*

Primis Eccleſiæ ſæculis rei qui erant morte afficiendi, nec Euchariſtia nec abſolutione impertiebantur, II. l. 1. c. 77. n. 1. Prima Euchariſtiæ iis dandæ mentio habetur in Remenſi quodam ſeptimi ſæculi Concilio & in aliquibus noni ſæculi Germanicis, quorum in uno porrigenda iis per Diaconum Euchariſtia, ſi deſit Preſbyter, edicitur, n. 2. Multis tamen poſt illa Concilia ſæculis denegata iis in Gallia pluribuſque Provinciis aliis legitur ſeu Euchariſtia ſeu etiam abſolutio, n. 3. Eapropter Clemens V. in Concilio Viennenſi ſub anathematis pœna ſancivit ut Judices Pœnitentiæ Sacramentum iis impendi paterentur, *ibid.* Nec tamen is in Gallia uſus obtinuit niſi an. 1396. ſub Carolo VI. eod. c. 77. n. 4. Nec enim id ab ejus patre Carolo V. Gregorius XI potuerat impetrare, n. 7. § *Anno.* Et quidem Preſbyter iis ſolùm juſſus eſt deinceps dari, Confeſſionem eorum excepturus, cùm in ipſa jam forent ad patibulum via, n. 4. Quare Clemens V. & Carolus VI de ſola iis abſolutione impertienda ſategerint, non autem de Euchariſtia? n. 5. Is uſus in Eccleſia ſatis communis erat ea circiter tempora, ut ſola donarentur abſolutione, ſeu in Italia, ſeu in Gallia, ſeu in Anglia, n. 5. 7. 8. Communiùs tamen in Italia abſolutioni addebatur Euchariſtia. Sic juſſerat Alexander IV. ſicque fieri peroptabant ſequentes Romani Pontifices, n. 3. 4. 9. Iſque modò uſus eſt Hiſpaniæ à tempore Philippi II. & Germaniæ à triginta adhuc antea annis, n. 10. Ita quoque fieri voluit ac in Statutis ſuis anni 1515. edixit Stephanus Poncherius Epiſcopus Pariſienſis, & re aliquandiu fuit obſervatum, utinam & adhuc, n. 6. 11.

Religioſi.

Plures conjugatorum Equitum & tamen Religioſorum Ordines, I. l. 2. c. 65. n. 7.

Reliquiæ.

Reliquiarum cultus contra Vigilantium ab Hieronymo defenditur, III. l. 3. c. 57. n. 13. Super Martyrum corpora jaciebantur ea ratione à fidelibus Oraria, quæ iis deinceps erant ſacrorum inſtar pignorum, I. l. 2. c. 45. n. 11. Sive in Oriente ſive in Occidente Reliquias collo appenſas vulgo geſtabant, I. l. 2. c. 58. n. 4. 5. Habebat ſemper S. Germanus Altiſſiodorenſis Epiſcopus earum capſas collo appenſas, n. 5. § *Jam de.* Ipſius quidem Germani veſtes tanquam pretioſiſſimas Reliquias inter ſe in ejus morte partiuntur Epiſcopi, c. 43. n. 11. Concilium Epaonenſe Reliquias non patitur niſi in iis Oratoriis collocari, quibus vicini eſſent Clerici, qui frequentia pſallendi poſſent ſacris Cineribus famulari, I. l. 2. c. 75. n. 1. Reges olim Francorum per Provincias mittebant Reliquias ſacras, ſuper quas ſacramentum fidei ſibi præſtarentur, c. 109. n. 2. Mos duodecimo ſæculo circumgeſtandarum per Provincias Reliquiarum ejus Sancti cujus incenſa vel diruta fuiſſet Eccleſia, quaſi ſtipem ipſemet inſtaurandæ Eccleſiæ ſuæ mendicaret, III. l. 1. c. 74. n. 6. 7.

Remenſis Primatus, v. Ind. Geograph.

Reparationes Eccleſiæ.

Quando quinto vel ſexto ſæculo inſtituta fuit bonorum Eccleſiæ diviſio in quatuor partes aut alicubi in tres, earum una aſſignata eſt reparationibus Eccleſiæ curandis, III. l. 2. c. 36. n. 7. v. tit. *Bona Eccleſiæ. §. Diſtributio bonorum.* Quartæ illius partis cura primùm & diu fuit penes Epiſcopos, Archipreſbyteros, Parochos, Beneficiarios, eod. c. 36. n. 7. Ei quoque implicari cœpere ſæculo duodecimo & decimotertio Laïci, n. 2. 3. Cùm tandem Eccleſiarum reparationi non ſufficeret quarta pars iſta, ad alia recurrendum fuit ſubſidia, n. 5. Quam multa ſub illo reparationum nomine continentur, n. 1. Cauſæ quibus Laïci in hanc ſollicitudinem vel advocati vel admiſſi ſint, n. 1. 7. Varia ſtatuta Matricularios illos & rationes ab eis Epiſcopo reddendas attinentia, toto illo cap. 36.

Repudium.

Primis Eccleſiæ ſæculis aliquandiu viſum eſt quamplurimis, poſſe eum qui juſte uxorem repudiaverit, alteram ducere: primuſque tantam huic quæſtioni lucem affudit Auguſtinus, ut paulatim omnis in ipſam ejus ſententiam id prohibentem & illicitum affirmantem Occidentalis Eccleſia convenerit, II. l. 3. c. 78. n. 14.

Reſidentia.

De Epiſcoporum reſidentia & variis ejus per varias cauſas exceptionibus, II. l. 3. c. 30. ad cap. 58.

Reſidentiam Epiſcoporum non ſtatuit Synodus Sardicenſis, ſed ut indubitatiſſimam ſupponit, II. l. 3. c. 30. n. 1. Supponunt jam & omnes Synodi, c. 33. n. 1. De ea Cyprianus, Ambroſius, Auguſtinus, Athanaſius, Syneſius, c. 30. n. 6. ad n. 13. Epiſcopos ultra tres ſeptimanas, niſi ex neceſſitate inexorabili, Synodus Sardicenſis non patitur abeſſe, n. 4. Juſtinianus hac in parte mollior, cavebat ſolùm ne ultra annum abeſſent, alioqui eo elapſo deponendi, II. l. 3. c. 31. n. 4. 5. 6. Trullana Synodus nequidem per tres ſeptimanas paſſa eſt eos abeſſe, ac depoſitionis pœnam iis, ſi diutiùs abeſſent intentavit, n. 7. Quàm tamen id poſtea parum à Græcis ipſis ſervatum, c. 32. n. 7. 8. Quàm inſtaret Gregorius ut reſiderent Epiſcopi, c. 31. n. 8. 11. Includi vult Monaſterio Epiſcopum qui correptus non tandem reſideret, c. 31. n. 8. Eos verò in ipſa eorum Eccleſia Cathedrali morari vult Concilium V. Carthaginenſe, non autem in aliqua alia ſuæ Diœceſeos Eccleſia, nec in domo aliqua ſuburbana ſua diutiùs quàm oportet, II. l. 3. c. 30. n. 5. Peccabant contra hanc legem tempore Gregorii Primates ipſi ſeu Metropolitani Afri, reſidentes paſſim per villas, c. 31. n. 18. Excuſatur S. Gregorius Lingonenſis Epiſcopus qui magnam anni partem Divione agebat, n. 17. Canonem illum Carthaginenſem innovat in ſuis Capitularibus Carolus Magnus & Concilium Francofordienſe: nec iſtud Epiſcopum patitur amplius quàm tres hebdomadas in ſuis etiam prædiis manere, II. l. 3. c. 32. n. 1. Etſi autem perpetuam ab Epiſcopis exigant Concilia reſidentiam; ſed maximè tamen diebus ſolemnioribus, & præſertim Paſchatis: Tempus Quadrageſimæ nonnulla, & adventum etiam alia ac in his Nicæna Synodus, adjiciunt, c. 30. n. 13. c. 33. n. 1. §. *Concilium*, & § *In*, & n. 7. Innocentius III. Epiſcopos, qui ſex ultra menſes abeſſent, deponendos edixerat, c. 33. n. 1. Humaniùs poſtea Gregorius XI. & Concilium Tridentinum, ecquid verò? n. 3.

Diu diſputatum eſt in Concilio Tridentino ſitne juris divini reſidentia Epiſcoporum: & quanquam ita ſe habere noluit apertis verbis definire, clarè tamen inſinuavit, II. l. 3. c. 33. n. 3. 4. Id diſertis olim verbis ſtatuerat Londinenſe an. 1261. Concilium ſub Ottobono Cardinale ſedis Apoſtolicæ Legato, n. 1. § *Quanquam.* Ita placuit quoque Bellarmino, n. 13. Ejus ad Clementem VIII. querela, n. 14. Abdicavit ipſe Epiſcopatum Capuanum, cùm eum vetaret Paulus V. Roma diſcedere, n. 15. Et quidem nulla ſibi penſione reſervata, cùm fructus tamen omnes vellet ei Pontifex reſervare, c. 42. n. 11. Querela item Cajetani & Cardinalis de Turre-cremata, c. 33. n. 9. 10. Ne Cardinales quidem Epiſcopos à reſidentia Synodus Tridentina voluit exemptos, c. 33. n. 5. Et eos ad reſidentiam adegit Urbanus VIII. n. 11. Statuta Regum & Principum contra Epiſcopos non reſidentes, n. 12.

Canonicas non reſidendi cauſas affert Synodus Tridentina Chriſtianam charitatem, urgentem neceſſitatem, debitam obedientiam, ac evidentem Eccleſiæ vel Reipublicæ neceſſitatem. Qua in re ne ſibi faciliùs Epiſcopi patiantur à ſeipſis illudi, certas adhibet cautiones, II. l. 3. c. 33. n. 6. Has extra cauſas Epiſcopis non ultra duos aut plurimùm tres in anno menſes abſentiæ, ſive continuos ſive interruptos permittit, nec hos quidem niſi æqua ſubſit cauſa & gregi detrimentum non timeatur, n. 7. Cautiones Concilii I. Mediolan. an. 1565. & Toletani anno ſeq. n. 11. Cauſæ Epiſcopo legitimæ non reſidendi, legationes ab ipſo obeundæ, & commoratio in Aula Regia juſſu Principis, c. 36. uſque ad c. 40. Item peregrinatio Romana, c. 41. uſque ad 43. Concilia quoque ab ipſo frequentanda, c. 45.

Si quod olim erat Epiſcopo negotium obeundum apud Aulam Principis, ſive pro ſe ſive pro pauperibus, volebat eum Synodus Sardicenſis à Collegis ſuis admoneri, ut loco ſui Diaconum eò dirigeret; aut illum certè vetabat eò proficiſci abſque Metropolitani ſui litteris, ut nec Metropolitanum abſque Patriarchæ, II. l. 3. c. 30. n. 2. 3. Ea ſimiliter erat Occidentis diſciplina, ut ſi extra Diœceſim ſuam neceſſitate aliqua exire cogerentur Epiſcopi, non abirent abſque Metropolitani ſui litteris. Id tamen in Hiſpania non admodum erat in uſu, nec diu viguiſſe videtur in Gallia. Eas ibi ſaltem volebat Gregorius litteras iſtiuſmodi accipere ab Archiepiſcopo Arelatenſi Apoſtolico Vicario, ut & alii ejus voluerant deceſſores, haud tamen quidquam de Metropolitæ juribus volens diminutum, c. 31. n. 11. 12. 13. 14. Crimini dabat Hincmaro Laudunenſi nepoti ſuo Hincmarus Remenſis, quòd abſque illius licentia identidem è Diœceſi ſua exiret, c. 32. n. 4. Epiſcopus cui tam adverſa eſt cœli in ſua Diœceſi intemperies, ut in ea non poſſit ſine vitæ diſcrimine conſiſtere, poteſt non reſidere, II. l. 3. c. 70. n. 4. An & quatenus quoque poſſit vel ob perſecutionem vel ob Provinciæ ab hoſtibus vaſtitatem? II. l. 3. c. 66. c. 68. n. 11. & ſeqq. c. 69. n. 3. 4. 5. 6. c. 70. n. 2. Ob peſtilentiam non eſt à reſidentia liber, c. 67. c. 68. n. 4. ad n. 11. c. 70. n. 5. 6. 7. In eo quod Regibus noſtris exhibent Epiſcopi ſacramento fidelitatis, hanc inſeri voluit Ludovicus XIII. clauſulam, fore ut in ſua quiſque Diœceſi reſideat, c. 49. n. 7. §. *Exinde*,

De reſidentia Canonicorum Epiſcopis aſtantium, Capellanorum Regiorum, Canonicorum omnium & Dignitatum.

Jam tempore Alexandri III. erat id in uſu, ut Canonici qui Epiſcopo miniſtrant à lege reſidentiæ eſſent liberi: at numerum eorum non præfinit ipſe, II. l. 3. c. 72. n. 1. Hunc ad duos poſtea Honorius III. coarctavit, n. 2. Non tamen gaudent diſtributionibus, & quare? n. 3. Eas nihilominus illis, ut & bene multis aliis, Mechlinienſe an. 1570. Concilium concedit, n. 4. An poſſet Metropolitanus ex Suffraganeorum ſuorum Canonicis aliquos accerſere ſibi aſtituros, & proinde ſuorum interea Beneficiorum fructibus gaviſuros, n. 8. Capellani, Clericive Miniſtri Capellæ Regum Franciæ ſunt quoque liberi à lege reſidentiæ. Coarctatur autem id ad tempus, quo ſunt in obſequio, quod utique tempus trium eſt unoquoque anno menſium, n. 6. An ab ea ſoluti ſint Conſilii Clerici Parlamentorum Galliæ? n. 7. Non excidunt Præbendatum ſuarum fructibus ii quos Papa ſecum retinet affixos obſequiis univerſalis Eccleſiæ, n. 5. Quorumdam olim Capitulorum Canonici ad ſex ſolùm reſidentiæ menſes adigebantur, nec plures ab eis extorquebat Sedes Apoſtolica, II. l. 3. c. 72. n. 8. Canonicos omnes ac Capitulorum Dignitates Moguntinum an. 1549. Concilium juſſit reſidere: cùm eatenus Germaniæ Canonici nonniſi Vicariorum operâ, quibus modicum relinquebant proventum, reſiderent, opimos ſibi ipſi fructus retinentes, c. 34. n. 10. Ita quoque factum eſt à Concilio Tridentino, quod eapropter voluit tertiam redituum Capituli partem in diſtributiones diſpenſari, quarum nihil percipiant abſentes, n. 12. Nec ſive Dignitatibus, ſive Canonicis, Præbendariis, aut Semipræbendariis permittit, ut abſint ultra tres plus quam menſibus, nihil interea de dictis diſtributionibus percepturi, *ibid.* §. *Vetuit*, & n. 17. §. *Utque.* Immo nec tres illos iis concedit menſes, ſi earum ſint Eccleſiarum, quarum conſtitutiones longius ſervitii tempus exigant, eod. §. *Vetuit.* Sive ſint autem continui tres illi menſes, ſive ex pluribus ſejunctim abſentiæ diebus, perinde eſt, c. 34. n. 17. 19. Non opus habet verò Canonicus licentiâ Epiſcopi vel Capituli ad tres illos menſes, n. 17. §. 6. *Dignitates.* Si quæ ſit Capituli Dignitas, cujus nec functio nec juriſdictio ulla ſit, & cui adjuncta ſit cura Parochiæ curis, poteſt utrobique reſidere: quandiu autem in illa Eccleſia ſua Parochiali reſidebit, ipſi dictæ illæ diſtributiones æquè accreſcent, ac ſi ille præſens adeſſet, c. 34. n. 15. Iſtudque de iſtiuſmodi Dignitatibus decretum promulgavit Burdigalenſe an. 1583. Concilium, n. 15. §. *In Concilio Burdigalenſi.* Duo ſunt Dignitatum genera: aliæ ſunt quæ participes ſunt redituum menſæ Capitularis; aliæ ſuos ſepoſitos habent proventus. Hæ poſtremæ abſolvuntur à nexu reſidentiæ, & cum Beneficiis Curatis retineri poſſunt, II. l. 3. c. 34. n. 17. §. 3. *Iure communi & Tridentino.* Canonici qui ex Pontificia diſpenſatione Parochiales Eccleſias adminiſtrant, in iis debent reſidere, nec interim fructus Canonicatûs amittunt, n. 17. §. 15. *Qui Canonici.* Plura de Canonicorum reſidentia toto illo, n. 17. & n. 18. item & c. 72. n. 9.

Omnes in iò olim Beneficiarii lege reſidentiæ aſtringebantur. Iis omnibus Trullana Synodus excommunicationem intentabat, ſi tres Dominicos dies continuos à ſuis abeſſent Eccleſiis, II. l. 3. c. 31. n. 7. Hanc reſidentiam poſtulabat quilibet per ſe Ordo, quo quis initiabatur, c. 34. n. 1. Et in ea quiſque debebat Eccleſia reſidere, cujus ordinatus fuerat Clericus, eaque per priora octo ſæcula viguit diſciplina, II. l. 1. c. 1. n. 9. 10. 11. c. 4. n. 1. 3. 5. 8. 9. c. 5. n. 5. 2. c. 6. n. 5. 4. 11. Nec quiſquam aliò ſe conferre poterat ſine Epiſcopi ſui Litteris, II. l. 1. c. 2. n. 10. c. 4. n. 1. 6. c. 5. n. 5. 6. c. 6. n. 4. Diſtinctio Beneficiorum, aliorum reſidentiæ obnoxiorum, & aliorum ejus immunium per annos 1200. & amplius incognita fuit, nec invaluit niſi in illo temporis interſtitio, quod fuit ab Alexandro III. ad Gregorium IX. id eſt, ab anno 1180. ad annum 1230. c. 34. n. 1. 3. Eam tamen adprobat Concilium Tridentinum, n. 11. §. *Sed*, & §. *Hinc.* Quanquam ſi ejus obtemperaretur ſtatuto de nemine niſi in alicujus Eccleſiæ utilitatem ordinando, deque functionibus ſuis ſtatim alligando, rediret illico prior illa reſidentiæ diſciplina, c. 34. n. 14.

De Abbatum & Abbatiſſarum reſidentia.

Abbates Capitularibus jubentur reſidere, nec niſi ex inevitabili neceſſitate aut ex aliqua utilitate abeſſe, II. l. 3. c. 31. n. 2. Jubentur & in Concilio II. Colonienſi an. 1549. c. 34. n. 9. Jubentur & in eodem Colonienſi Concilio, n. 9.

Commendatarii quinam lege reſidentiæ teneantur, II. l. 3. c. 34. n. 10.

De reſidentia Parochorum.

Parochum qui duos menſes à ſua abfuerat Eccleſia jubet Gregorius deponi, ſi ſuâ abfuerat culpâ, II. l. 3. c. 31. n. 10. Jubet prorſus Pariſienſe VI. an. 829. Concilium Parochos reſidere, c. 32. n. 3. Parochum Anaſtaſium etſi Cardinalem anathemate Leo IV. percellit, quod per annos 5. à ſua abfuiſſet Eccleſia, c. 31. n. 5. Lugdunenſe II. an. 1274. Concilium Parochis abeſſe non permitti, niſi ex Epiſcopi licentia, & quidem cauſa nonniſi rationabili, n. 7. In eſcadem lege conſtringit Synodus Tridentina, nec iis permittit ut abſint ultra tempus bimeſtre & quidem ex Epiſcopi licentia ſcripto data, qui Vicarium iis interea ſubſtituet. Si abſentiam ſuam ultra prorogent, cenſuris, privatione fructuum, imò & Parochiæ ipſius abdicatione eum revocet Epiſcopus, c. 34. n. 12. §. *Adſcripſimus.* Quin & ipſa Concilii Tridentini Congregatio declaravit nec poſſe Parochum per unam hebdomadam abeſſe, niſi tum ex juſta cauſa, tum ex Epiſcopi etiam licentia ſcripto data, n. 17. §. *Parochis verò.* Multa itidem de Parochorum reſidentia ex Declarationibus Congregationis Concilii Tridentini, c. 34. n. 19. & c. 72. n. 9. Bonifacius VIII. cujus decretum confirmavit in Concilio Conſtantienſi Martinus V. poteſtatem indulſerat Epiſcopis, diſpendandi cum Parochis de reſidentia per ſeptem priores annos, ut ſtudiis poſſent litteris operam dare, imò iis permittendi ut ſolum Subdiaconatum illico ſuſciperent, ſeptimo autem anno Diaconatum vel Presbyteratum, III. l. 1. c. 87. n. 9. Sed Congregatio Concilii Tridentini jam nonniſi unum concedit Parochis annum quo poſſint ſtudiorum cauſa à Parochia ſibi credita abeſſe, III. l. 3. c. 71. n. 9.

Reſignationes Epiſcopatuum, II. l. 2. c. 50. ad cap. 62.

Jam ſupra dictum eſt de Beneficiorum aliorum reſignationibus, tit. *Beneficia*, §. *De Reſignatione Beneficiorum.* Sunt autem reſignationes Epiſcopatuum aliæ ſimplices, aliæ in favorem.

Reſignationes Epiſcopatuum ſimplices.

Non licet Epiſcopatu cedere niſi juſtis de cauſis, II. l. 2. c. 50. n. 3. Ut ſi plebs ſit contumax, c. 50. n. 4. c. 51. n. 11. 13. c. 53. n. 8. Quanquam nec tum id facilè fieri debeat, c. 51. n. 9. c. 52. n. 3. c. 54. n. 3. §. *Si.* Si item locus eſt abſolutiſſimè valetudini infeſtus, II. l. 2. c. 50. n. 9. Si reddendæ paci id conducat, c. 51. n. 1. 2. 3. Eximium ea ſuper re exemplum Epiſcoporum Africanorum, n. 4. Item ſi aliquod antea, licet occultum, admiſſum eſt crimen canonicum, id eſt, quod olim depoſitione puniretur, c. 50. n. 6. 7. c. 51. n. 12. c. 54. n. 4. §. *Nec*, & n. 1. Vide tamen ibid. n. 8. ubi id explicatione Innocentii III. mollitur. Si item ſit civitas & Eccleſia everſa, c. 53. n. 4.

Non juſta eſt verò cedendi cauſa, ſi quis difficultates futuras timeat, II. l. 2. c. 51. n. 8. Nec, ſi non poſſit prædicare, modò hunc defectum ſuppleat vita, *ibid.* Nec ſi amore quis otii & ſilentii ducatur, n. 9. Nec ſi gregis ſui vitia non facilè ſperet à ſe emendanda, *ibid.* Sex cauſæ cedendi Epiſcopatu ex Innocentio III. adducuntur, c. 54. n. 8.

Non poteſt quis ob morbum vel ægritudinem à Superiore cogi ad abdicandum Epiſcopatum, II. l. 2. c. 51. n. 11. c. 53. n. 1. Nequidem ſi nulla ſpes ſit reddendæ ei valetudinis, c. 52. n. 1. c. 57. n. 7. c. 59. n. 7. Sed in hac occaſione dandus ei quiſpiam qui loco ejus curam ſuſcipiat gregis, at qui tamen eo ſuperſtite non ordinetur, niſi ultro ipſe Epiſcopatu cedat, c. 52. n. 1. 2. c. 54. n. 10. §. *Canoniſtis.* Peccatum hac in parte in Anglia, c. 52. n. 8. Secus item à Gregorio VII. conſultum, c. 54. n. 3. §. *Sed.* Ab Innocentio III. n. 8. Et a Gregorio IX. n. 10. §. *Minimè.*

Multa Sanctorum exempla, qui Epiſcopatum abdicarunt, II. l. 2. c. 50. n. 7. 8. 9. 10. 11. c. 52. n. 6. 7. 11. 13. c. 53. n. 4. 5. 6. 7. 8. c. 54. n. 4. §. *Goffridus*, & §. *Legatus*, & n. 5. §. *Idem.* Aut qui de eo cogitando abdicaturi ſolùm, II. l. 2. c. 51. n. 4. 6. 9. c. 52. n. 3. c. 53. n. 7. §. *Hodenulphus*, c. 54. n. 3. 4. §. *Aliquantis*, & *ſeqq.* n. 5. §. *Angarari.* Ut poſſint iſta vel facta vel conſilia cum regulis de Epiſcopatu non abdicando conciliari, II. l. 2. c. 52. n. 14. c. 53. n. 11. Exempla negati à Pontificibus Romanis conſenſûs Epiſcopis abdicare ſe volentibus, II. l. 2. c. 51. n. 9. c. 52. n. 3. c. 53. n. 8. 10. c. 54. n. 3. 4. §. *Teſtimonio*, & §. *Aliquantis*, & *ſeqq.* & n. 5. §. *Angarari*, & n. 10. §. *Minimè.* Quis hodiernus eorum uſus, erga volentes Epiſcopatum abdicare? c. 54. n. 12.

Iſtæ autem Epiſcopatuum reſignationes ceſſioneſve ut fierent, per quinque prima Eccleſiæ ſæcula nondum recurrebatur ad Romanum Pontificem: ſed ſi qua lex obſervabatur, fiebant ex in Concilio Provinciali, vel apud Metropolitanum, II. l. 2. c. 50. n. 3. Nec inde item ad annum 800. Romanus Pontifex adibatur, niſi fortè ut ea ſuper re conſilium ejus expoſceretur, vel niſi is eſſet Epiſcopus, qui ſingulari quopiam nexu ei illigaretur, ut qui aliqua ejus fortè Legatione fungebatur, c. 52. n. 3. ad 7. Sed ut plurimùm vel in Oriente Imperatores, vel in Occidente Reges, vel utrobique Metropolitanus adibatur ab Epiſcopo qui Epiſcopatum volebat exuere, n. 6. 8. 13. 14. Etſi verò ab eo tempore uſque ad annum milleſimum jam quidem ponebantur rudimenta poſterioris hodiernæ diſciplinæ, quæ rem revocat ad Romanum Pontificem, II. l. 2. c. 55. n. 4. 7. 8. 10. Non tamen ordinariò ejus interpellabatur autoritas, ſed Coepiſcoporum in

in Concilio Provinciali & Metropolitani, aut quandoque etiam Imperatoris vel Regum, n. 1. 2. 5. 6. 11. Ab anno tandem milleſimo frequentius longè factum eſt ut Romani Pontificis aſſenſus & autoritas requireretur, I I. l. 2. c. 54. n. 2. 3. 4. 5. Adeo ut tempore Alexandri I I I. vix unquam aliter Epiſcopatu quis cederet, n. 6. Nec jam prorſus aliter Innocentii I I I tempore, n. 7. Explicatur quo ſenſu ſpirituale Epiſcopi cum Eccleſia ſua conjugium comparet idem Innocentius cum carnali conjugio, & quo item ſenſu jus illius ſolvendi ſoli vendicet Pontifici Romano, *ibid.* Qui ſenſim factum fuerit, ut illud ſoli tandem Romano Pontifici ſit reſervatum, c. 50. n. 1. c. 54. n. 5. § *In hac*, n. 10. § *Apparet*, *& ſeqq.* Uſus Orientis ab anno milleſimo, c. 54. n. 11. An qui Epiſcopatum abdicavit ut in Monaſterium ſecederet, poſſit inde ad eum revocari, n. 9. Querelæ Bellarmini apud Clementem V I I I ſuper reſignationibus, n. 12.

De Reſignationibus Epiſcopatuum in favorem, vid. ſub fin. tit. *Epiſcopi*, §. *Succeſſorem an ſibi*, &c.

Fuerunt vel à primis ſæculis odioſæ hæ Epiſcopatuum reſignationes, in favorem alterius, & à Concilio Antiocheno prohibitæ fuerunt, I I. l. 2. c. 55. n. 5. Ideo autem prohibebantur, ne tanquam hæreditatem tranſmitterent Epiſcopi Eccleſias ſuas ad nepotes vel conſanguineos, c. 55. n. 4. c. 56. n. 7. c. 60. n. 1. Earum tamen exempla plurima etiam à primis ſæculis & deinceps, I I. l. 2. c. 55. n. 1. 2. 3. 5. 10. 12. c. 56. n. 1. 3. 5. 6. 14. 15. c. 57. n. 4. 5. 6. c. 59. n. 3. 6. Frequentes erant in Hiſpania, qua de re ſuccenſet Hilarus Papa Hiſpanis, c. 60. n. 1. In iis autem impetrandis non ſolebant tum Epiſcopi ad Romanum Pontificem recurrere, ſed ad Provincia Concilia, ad Metropolitam, ad Principes, c. 57. n. 4. 5. 6. 9. 11. c. 58. n. 2. 7. 8. 9. Aliquando tamen ad Romanos Pontifices, c. 57. n. 2. 7. Et paulò quidem frequentiùs ab anno milleſimo, c. 59. n. 1. 4. Quin & cœpere tandem ante calcem duodecimi ſæculi haberi irritæ, niſi eorum accederet autoritas, c. 59. n. 5. 6.

Reſtitutiones.

Reſtitutiones rerum malè partarum, vel incertarum, inventarum, vagarum, ſi non magni ſint pretii, permittuntur Confeſſario, ut cui voluerit fiant: ſi verò magni illæ ſunt pretii, Statuta Synodalia tum Eccleſiarum Trecenſis & Senonenſis, an. 1524. tum Eccleſiæ Carnotenſis adiri volunt Epiſcopum, I I I. l. 2. c. 10. n. 5.

Richardus Angliæ Rex.

Richardus Rex Angliæ ad ſacrum bellum pergens vendit Epiſcopis Comitatus & feuda. Rediens è Palæſtina per Germaniam ab Imperatore Henrico in carcerem conjicitur. In Angliam reverſus reperit ab Epiſcopis quæ ipſis tradiderat, I I I. l. 1. c. 51. n. 11.

Regenſis Eccleſia, v. Ind. Geograph.

Roga.

Roga dicebatur largitio & erogatio auri, argenti, &c. quæ fiebat militibus: idque nominis inde traductum eſt ad ſimiles quæ fiebant aliquando Clericis largitiones, I I I. l. 2. c. 20. n. 10.

Romana Eccleſia, v. Ind. Geograph.

Romanum iter, I I. l. 3. c. 40. 41. 42.

Siciliæ Epiſcopi per ſingulos annos tertii ad Romanum Autumnale Concilium conveniebant ante S. Leonis tempora. Voluit Leo ut nonniſi jam unoquoque triennio: & de hoc remittens adhuc Gregorius voluit ut unoquoque ſolùm quinquennio, I I. l. 3. c. 40. n. 2. 5. 6. 10. Zacharias Papa jubet omnes Epiſcopos Sedi Apoſtolicæ Suffraganeos, aut qui à Romano Pontifice debebant ordinari, Romam ſingulis annis ad feſtum SS. Petri & Pauli pergere, c. 40. n. 6. c. 41. n. 12. Quàm multi ſive Reges ſive Epiſcopi à Clodovæi tempore uſque ad Caroli Magni Romam ſe pietatis ergo contulere, c. 40. n. 12. 13. 14. 15. Quàm multi item ſub Carolinæ familiæ Imperio ſive Nobiles, ſive Clerici, ſive promiſcuè Laici, I I. l. 3. c. 41. n. 7. Quin & Abbatiſſæ & Moniales: adeo ut tandem illas eò ultrà pergere Concilia vetuerint, *ibid.* Parochi abſque Epiſcoporum ſuorum licentia iter illud ſuſcipere vetabantur à Conciliis, *ibid.* Sed nec Galli Epiſcopi, ſive ad Concilia Romana à Romanis Pontificibus invitati, ſive voti explendi causâ poterant abſque Regis licentia eò proficiſci, ſeu Clodovæi tempore, c. 41. n. 6. ſeu ſub Carolinæ ſtirpis Imperio, n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 8. Quanquam nihil ſimile poterat Regi Angliæ S. Thomas Cantuarienſis poſterioribus ſæculis aſſentiri, c. 42. n. 7. § *Inter.* Explicatur Canon Concilii V I I I. Generalis, innuens de Regia iſta licentia non ſatagendum, c. 41. n. 10. 11.

Ab anno milleſimo convaluit diſciplina Romani Pontificis à ſingulis Epiſcopis viſitandi: & quidem ætatis illius initio erant hæ viſitationes arbitrariæ, I I. l. 3. c. 42. n. 4. Ad eas urgebat Epiſcopos Gregorius V I I. non prorſus ex præcepto adigebat, n. 5. Sub Paſchale I I Metropolitani in eo quod edebant ſacramento jurabant ſe quolibet triennio vel per ſe vel per Legatos Romanum Pontificem viſitaturos, n. 6. Necdum Epiſcopi ipſi iſta viſitationis lege conſtringebantur, *ibid.* Sed res tandem eò ſenſim devenit, ut & ipſi quoque jurent Epiſcopi ſe & quidem annis ſingulis vel per ſe vel per alios Romam petrecturos, niſi à Romano Pontifice diſpenſentur, n. 12. Quod utique juramentum cùm ab iis omnibus emittatur, à paucis obſervatur, n. 13. Quomodo juramentum iſtud cùm non eſſet olim niſi eorum Epiſcoporum qui Metropoli Romanæ ſuberant, factum fuerit omnium commune, n. 11. Legem iſtam Sixtus V. certis definiit intervallis: ita ut Itali Epiſcopi tertio quoque anno, Galli, Germani, Hiſpani quarto, exteri Europæi & Africani quinto, Aſiatici & ſi qui remotiores decimo Romam debeant contendere, n. 13. Quis harumce viſitationum finis? n. 4. & 13. Nec ab iis liberi ſunt Epiſcopi Titulares, n. 13.

Sæculo undecimo tanta Romam pergebat multitudo Laïcorum, ut tandem Saligeſtadienſe Concilium has eorum peregrinationes, niſi cum Epiſcopi licentia fierent, prohibere neceſſe habuerit, I I. l. 3. c. 42. n. 4.

Rotomagenſis Primatus, v. indic. Geograph.

S

Sacellarius.

SAcellarius is S. Gregorio dicitur, qui cuſtos erat Theſauri Epiſcopalis, I. l. 2. c. 105. n. 11.

Sacerdos.

Cùm eo nomine Epiſcopi olim vulgò deſignarentur, jam tamen nono ſæculo Presbyteris quoque paſſim tribuebatur, I. l. 2. c. 24. n. 6. § *Hac porro.*

Sacramenta.

Quàm voluerit ſemper Eccleſia gratis adminiſtrari Sacramenta, I I I. l. 1. c. 49. n. 9. 10. c. 69. n. 2. c. 70. n. 1. 3. c. 71. n. 10. c. 74. n. 7. § *Exſcriptus*, & § *Ad*, & n. 9. c. 73. n. 1. 3. In Sacramentorum erogatione nihildum dabatur tempore Tertulliani, datique Synodus Eliberina vetuit, I I I. l. 1. c. 2. n. 8. 9. Imò vel oblata accipi vetuit iſta Synodus, c. 49. n. 9. Poſſunt tamen accipi quæ ſponte offeruntur, c. 49. n. 10. c. 69. n. 2. 5. c. 70. n. 2. 6. 8. c. 73. n. 1. Imò & poſt adminiſtratum Sacramentorum exigi poſſe laudabilem conſuetudinem declarat in ſuis Conſtitutionibus Odo de Soliaco an. 1196. factus Pariſienſis Epiſcopus, c. 72. n. 4. Laïcoſque ad id per Epiſcopos compelli vult Turonenſe an. 1236. Concilium, & Concilium IV. Generale Lateranenſe, c. 72. n. 7. § *Exſcriptus*, & n. 9. Et Synodales antiquæ Conſtitutiones Eccleſiæ Rotomagenſis, c. 73. n. 2.

Sacramentum ſeu juramentum.

De Sacramento exhibito Principibus ab Epiſcopis, I I. l. 2. c. 47. 48. 49.

Sacramentum ſeu juramentum non eſt ex ſe illicitum. Hiſtoria Epiſcoporum Africæ, quorum ſub Vandalis volebant alii, alii nolebant jurare, quod charta quadam ſibi oblata continebatur, haud ſignificato quid in ea haberetur, I I. l. 2. c. 47. n. 12. 13. Nedum Imperatores Græci Sacramentum fidelitatis ab Epiſcopis elicerent; imò ipſi ab iis Epiſcopi, ſcilicet Patriarchæ Conſtantinopolitani, antequam eos coronarent, ſacramentum de Orthodoxa fide nunquam deſerenda exigebant, n. 1. Vetuereque Marcianus & Juſtinianus Imperatores, quominus ab Epiſcopis & Clericis in judicio poſſent exigi ſacramenta: id quod adhuc Balſamonis ævo videtur viguiſſe, c. 2. n. 2. 11. c. 48. n. 2. Poſt annum tamen milleſimum leguntur Græci Epiſcopi & Clerici juramentum Imperatoribus ſuis exhibuiſſe, at non in Ordinatione electioneve ſua, ſed cùm Imperator inaugurabatur, c. 49. n. 9. Qui hac in parte honor Clericis ab antiquis Imperatoribus Græcis ſervatus fuerat, iis quoque ſervatus eſt Legibus Longobardicis, c. 48. n. 3. In ore Epiſcopi, imò & cujuſcunque Clerici, aut etiam ſancti cujuſcunque hominis, affirmatio ſola tantumdem habere debet ac Sacramentum, c. 47. n. 9. c. 48. n. 1.

Primi omnium Hiſpani Præſules & Clerici leguntur ſacramenta fidelitatis exhibuiſſe Regibus, eorumque prima in Concilio I V. Toletano occurrit mentio, & deinde in V. VI. VII. V I I I. X. X V I. Conciliis Toletanis, I I. l. 2. c. 47. n. 3. 4. 5. 6. Nullum Galli ſeu Præſules ſeu Clerici per annos 800. exhibuere Principibus ſacramenta fidelitatis, c. 47. n. 8. Prima Gallorum Epiſcoporum fides non jurata quidem ſed promiſſa Carolo Magno memoratur in Concilio I I I. Turonenſi, I I. l. 2. c. 48. n. 4. Sed clarè Sacramentum fidelitatis exegit ab Epiſcopis & aliis Ordinis Eccleſiaſtici Ludovicus Pius, & quare? n. 4. 5. nec in ipſa eorum Ordinatione, ſed, ut par eſt credere, in ipſis Regni Comitiis, n. 6. Præſtabatur iſtud ſuper Evangelia, Crucem, vel ſanctorum Reliquias, ſive cum ſacramenti aut juramenti voce, ſive ſine ea illud efferrent, n. 13. Etſi verò iſtorum fidelitatis Sacramentorum non deſint exempla ſub Carolo Cal-

Digitized by Google

ro, ſub eo tamen impetraverunt Epiſcopi, inſtante maximè Hincmaro, ut ab iis ſola deinceps promiſſio fidelitatis exigeretur, quanquam interim ſive à Laïcis ſive etiam ab Abbatibus juramentum ipſum exigerent, II. l. 2. c. 48. n. 7. 8. 9. 10. 12. 13. Jam tamen ſub poſtremis Carolinæ familiæ Principibus ſacramenta fidelitatis rurſum ab Epiſcopis Galliis exigi cœpere, n. 12. In Italia non populus modò ſed & Clerus & Epiſcopi tum temporis, imò & nono ipſo jam ſæculo Sacramentum fidelitatis Imperatoribus exhibuere: quin & illud quoque Romani ipſi Pontifices leguntur emiſiſſe, quanquam ſe ſponte illud emittere profiterentur, II. l. 2. c. 48. n. 14. 15. Innocentius III. in Concilio IV. Lateranenſi vetuit à Clericis impendi fidelitatis Sacramentum Laïcis, niſi ab iis temporalia ſeu Beneficia ſeu feuda accepiſſent, c. 49. n. 6. Sacramento Regibus noſtris reddendo jam obnoxii erant omnes prorſus Galliarum Epiſcopi tempore Caroli VII. æque ac modò, n. 7. §. *Conqueſtus*, & n. 8. *Jam poſtea*.

De Sacramento ſeu Metropolitano ſeu Papa ab Epiſcopis exhibito, II. l. 2. c. 44. 45. 46. v. tit. *Obedientia*, & tit. *Papa*, §. penult. *Sacramentum Obedientia* &c.

Nullum adhuc ab Epiſcopis factum fuerat ſeu Papæ ſeu Metropolitano ſacramentum vel fidei vel obedientiæ ante annum 450. quanquam tum ipſi tum Metropolitani quique in Ordinatione ſua fidei confeſſionem edebant, & ſervandos à ſe Canones promittebant, II. l. 2. c. 44. n. 2. Primus omnium Anaſtaſius Theſſalonicenſis Archiepiſcopus & Sedis Apoſtolicæ in Illyrico Orientali Vicarius exegit non ſacramentum quidem ſed promiſſionem obedientiæ ab Attico Epiri Metropolitano, quo de ipſum S. Leo Papa reprehendit, *ibid.* Poſt hæc nulla iſtius promiſſionis exigendæ mentio extat ante Concilium XI. Toletanum, in quo generatim edicitur deinceps exigenda in ſingulorum ordinatione, erga eum qui ſibi præemineat. De Romano tamen Pontifice nullum ibi verbum, II. l. 2. c. 44. n. 5. 6. Ex eo tempore nulla quæ huc pertineant, occurrunt exempla ante S. Bonifacium Germaniæ Apoſtolum, n. 7. 8. Ipſe verò tum in Ordinatione ſua Gregorio II. Papæ juramentum ſolemne edidit ſervandæ fidei, & exhibendæ Romanis Pontificibus obedientiæ: tum in Gallicano poſtmodum Concilio illud idem juramentum ab Epiſcopis omnibus elicuit, & cum ipſis iteratò præſtitit, n. 10. 11. Nec id tamen videntur iſtorum Epiſcoporum ſucceſſores id factitaſſe, n. 13. Illud jam omnes præſtant Epiſcopi, II. l. 2. c. 46. n. 12.

In cauſis difficilioribus mittebantur rei, etiam ab Epiſcopis, ad ſepulchrum S. Felicis Martyris ut ſe jurejurando purgarent, II. l. 2. c. 15. n. 19. Ad ſepulchrum S. Martini ſacramentum exigit quoque Gregorius Turonenſis ab infido quodam Preſbytero, II. l. 2. c. 44. n. 8. §. *Æquiora*.

Sacrificium Euchariſtiæ, v. tit. *Miſſa*, & tit. *Communio*.

Fundationes pro ſacrificio Euchariſtiæ, III. l. 1. c. 71. n. 6. §. *Non*. Sacrificium Euchariſtiæ primis Eccleſiæ ſæculis pro omnibus in commune fidelibus offerebatur, nemine ſuam inde meritorum portionem imminutam credente, III. l. 1. c. 71. n. 8. At Pipini & Caroli Magni tempore cœperunt fideles ſinguli Presbytero cuipiam ſuam privatim ſtipem erogare, ut Sacrificii fructum exuberantem in ſe ſuoſque derivarent, *ibid.* Nec credebat tamen ſeu Crodogangus, ſeu Valafridus Strabo decerpi quidquam cuilibet, etſi pro Miſſa ſua Presbyter plura perciperet ſtipendia, n. 9. Nec poſtea quoque Arnulphus Lexovienſis, c. 72. n. 5. Negat quoque Gerſonius vel tantillum fraudari eos qui peculiares ſibi Miſſas depoſcunt, etſi Sacerdos plura ſimul ſtipendia conjungat, c. 73. n. 7. Contrà ſentiebat Archiepiſcopus Cantuarienſis in ſuis anni 1281 Conſtitutionibus, c. 72. n. 5. Damnatur in Conſtantienſi Concilio is Vuicleffi error, ſpeciales orationes uni applicatas non plus ei prodeſſe quàm generales, c. 73. n. 7. Certiſſimum eſt fructuoſiores cuique fore plures Miſſas quàm unam, eaſque item quæ pro ipſo ſpecialiter celebrantur, quàm quæ promiſcuè pro omnibus; ut proinde tot iterari debeant Miſſæ, quot accepta ſunt ſtipendia, eod. n. 7. §. *Quanquam*. Plura ſimul ſalaria conjungi vetantur, III. l. 1. c. 73. n. 4. §. *Stipulari*. Quàm diſtrictè præcipiant Cardinales Congregationis Concilii Trident. eum numerum Miſſarum celebrari, quem præſcripſit is qui ſtipendium dedit, [illegible] nullam licere partem ab eo decerpi, qui Miſſas ſibi traditas committit aliis celebrandas, n. 6.

Sacriſta qui & Græcis *Sceuophylax*.

Is erat qui ſacrorum erat vaſorum cuſtos. Id muneris in Oriente ſolis committebatur Presbyteris, I. [l.] 2. c. 103. n. 11. 14. De Sacriſta adhuc, I. l. 3. c. 70. n. 8. §. *Qui Sacriſta*.

Salisburgenſis Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Salonius Ebredunenſis & Sagittarius Vapincenſis Epiſcopi.

Horum flagitia & condemnatio, II. l. 1. c. 58. n. 11.

Saltatio.

Saltatione Clericis interdicitur per omnia Eccleſiæ ſæcula, III. l. 3. c. 42. n. 6. 7. 8. 9. 10. 18. c. 46. n. 4. 12. 13. Saltationum etiam eos ſpectatores eſſe vetant Bituricenſe an. 1584. Aquenſe an. 1585. Aquileienſe an. 1594. Concilia: ſed & privatorum etiam ſaltationum Concilium I. Mediolanenſe ſub S. Carolo Borromæo, c. 46. n. 12. 13.

Saltationem in Chriſtianorum nuptiis Concilium Laodicenum prohibet, III. l. 3. c. 42. n. 18.

Saltationes factæ ad fores Eccleſiarum & in venerationem Sanctorum à quinto etiam & ſexto ſæculo, eæque à Conciliis & Patribus prohibitæ, III. l. 3. c. 45. n. 7. 8. 9. Saltationes in Sanctorum ſolemnitatibus, & quidem intra Eccleſiam, patitur, quanquam ægrè, Concilium Baſileenſe, ſed cum quibus conditionibus, c. 46. n. 12.

San-Dionyſianum Monaſterium, v. Indic. Geograph.

Sanct-Andreana Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Sarraceni.

Quàm infeſti olim toti orbi Chriſtiano, & quàm neceſſario iis erat per expeditiones ſacras occurrendum, III. l. 1. c. 44. n. 2. 4.

Schiſma trium Capitulorum.

In illud abripiuntur Longobardi: illud poſtea ejurat cum tribus Epiſcopis Severus Aquileienſis Epiſcopus, Grado Ravennam ab Imperatoris Exarcho adductus. At ut vi illud ejuraverant, ipſum libertati ſuæ reddita reſorpſerunt. Illud tamen non ita multò poſt Regionis illius Epiſcopi omnes lubentes dimiſere, tribus illis aut 4. admodum exceptis, I. l. 2. c. 21. n. 5. & 6. Sed & Aquileienſis ipſe Antiſtes reſipuit quoque tandem, c. 22. n. 2.

Schola, II. l. 1. c. 92. ad c. 103. v. tit. *Studia*.

Scholæ nomen idem ſignificat quod diſciplina. Fuit autem modò arctior, modò latior ejus ſignificatio, II. l. 1. c. 98. n. 10. 11. Scholæ Alexandrinæ ſumma antiquitas & eruditiſſimi Profeſſores, c. 92. n. 1. 2. Laus Scholæ Edeſſenæ, c. 92. n. 3.

Quinto jam ſæculo in tota Italia domus Parochorum erant inſtar Scholarum, ubi juniores Clerici in ſacris Litteris & pietate inſtituebantur. Idem illorum imitatione Concilium II. Vaſionenſe an. 529. jubet in Gallia factitari, II. l. 1. c. 88. n. 10.

De Scholis à Clodovæi tempore ad Caroli Magni.

De Scholis Galliæ per illud tempus, II. l. 1. c. 93. toto. Nullibi per illud tempus fuere celebriores, c. 100. n. 1. Erant hæ tum rurì in domibus Parochorum, cum in æde ipſa Epiſcopali, tum in Archidiaconi vel eruditi cujuſpiam alterius domo, tum in Clero ipſo univerſo qui & Schola inde vocabatur, tum in ipſis etiam Monaſteriis, c. 93. n. 2. 3. 4. 5. 10. Fervebant in iis maximè ſtudia Scripturæ ſacræ, quanquam nec humaniores in iis litteræ negligebantur, n. 6. 7. 8. Gratuitò in his Scholis Juvenes erudiebantur, c. 98. n. 1. De Scholis Hiſpaniæ per eandem ætatem, II. l. 1. c. 94. n. 1. 2. 3. 4. De Scholis Italiæ, c. 95. n. 1. uſque ad n. 9. & n. item 15. Angliæ, c. 95. n. 9. 10. 11. 12. Germaniæ, c. 95. n. 13. Græciæ, n. 14. Scholam Conſtantinopolitanam flammis abſumit Leo Iſauricus Imper. *ibid.*

De Scholis inde ad annum milleſimum.

De Scholis Galliæ & Germaniæ, II. l. 1. c. 96. toto. Quadruplicis ſub Carolo Magno generis erant. Aliæ erant Parochiales, ſeu in ædibus Parochorum; aliæ Abbatiales, ſeu in Monaſteriis pro ipſis eorum Monachis; aliæ Epiſcopales, ſeu in Epiſcopalibus ipſis ædibus; aliæ Palatinæ, ſeu in ipſo Regum Palatio, quæ proinde forſan erant ambulatoriæ, ut & ipſum Imperatoris domicilium, quanquam plerumque Aquiſgrani (quæ Caroli Magni ſedes erat frequentiſſima) & Pariſiis eſſent, c. 96. n. 4. 8. 15. In his tum liberales omnes artes, tum ſacræ Scripturæ tradebantur, quanquam non utique in ſingulis. Erat verò Palatina omnium florentiſſima, n. 3. 6. 8. 14. 15. Expropter Palatium ipſum Schola dicebatur, c. 96. n. 8. c. 98. n. 9. Addebat ipſe Carolus Magnus animos & calcaria ſtudentibus, quæ quiſque ſcripſiſſet excutiebat ipſe, peritiores ad Abbatias & Epiſcopatus nullâ nobilitatis habitâ ratione promovebat, c. 96. n. 7. In Scholas ſimiliter multus incubuit Ludovicus Pius, c. 97. toto. Quadruplicis item fuerunt ſub eo generis, c. 97. n. 5. 6. Aliud earum genus, n. 6. Tres ea ætate erant celeberrimæ Turonenſis, ubi docebat Alcuinus, Lugdunenſis & Fuldenſis, c. 96. n. 13. c. 97. n. 7. 8. 9. Cùm verò Scholæ ob inteſtina filiorum Ludovici Pii bella & Normannorum irruptiones concidiſſent, in eas Carolus Calvus reparandas incubuit. De iis ſub ejus Imperio, c. 98. toto. De Scholis item Galliæ & Germaniæ ſub ſequentibus Regibus, c. 99. Eximiæ ſanctitatis Epiſcopi & Abbates his operam dedere, c. 99. n. 2. 3. 5. Mira S. Meinverci Paderbornenſis Epiſcopi in pueris inſtituendis auſteritas, n. 2. Qui in his Scholis inſtituebantur Clerici, à lege reſidentiæ liberi erant, n. 6. 7. De Scholis Italiæ ſub Imperio Caroli Magni uſque ad annum milleſimum, II. l. 1. c. 100. n. 1. 2. 3. Inter eas Romana & Late-

ranenſis fuit celeberrima, n. 3. De Scholis Orientis eodem tempore, n. 4. 5. 6. Eas ibi reſtauravit Bardas ſub Michaële III. Imperatore, n. 4. De Anglia & Hiſpania eodem ævo, n. 8.

De Scholis poſt annum Chriſti milleſimum, II. l. 1. c. 101. De Pariſienſi, c. 101. n. 3. 4. 5. 6. 7. De San-Victorina & San-Dionyſiana, n. 8. De Mon-peſſulana, n. 5. De Beccenſi, n. 8. & c. 102. n. 1. De Oxtrute, c. 101. n. 6. A Scholis arceri vult S. Carolus Borromæus falſorum deorum fabulas, II. l. 3. c. 86. n. 11.

Scholaſticus.

Scholaſticus vocabatur quoque caput Scholæ, Capiſcholus, Magiſter Scholarum, I. l. 3. c. 70. n. 8. Quæ ejus munia, *ibid.*

Scotia, v. Ind. Geograph.

Scriptura ſacra.

Eam diligentiſſimè legebant acri ſtudebant priſci fideles, I. l. 2. c. 74. n. 3. 5 *Obſervat.* & n. 5. 7. 8. c. 79. n. 13. II. l. 1. c. 92. n. 1. 3. 4. 6. 10. 11. c. 93. 1. 6. 7. c. 96. n. 2. c. 97. n. 4. Adeo ut illam totam memoriter nonnulli tenerent, II. l. 1. c. 92. n. 1. Ad eam legendam eos ſancti Patres hortabantur, I. l. 1. c. 79. n. 7. 8. II. l. 1. c. 89. n. 3. c. 91. n. 6. c. 94. n. 5. Concilium Toloſanum an. 1229. vulgares omnes proſcripſit S. Scripturæ verſiones: nec ex Scriptura niſi Pſalterium vel Breviarium pro diurnis Officiis, aut Horas B. Mariæ Laïcis reliquit; propterea quòd per Scripturæ lectionem iis illuderent temporis illius hæretici, I. l. 2. c. 87. n. 4.

Seminaria.

De Seminariis Hiſpaniæ ſexto & ſeptimo ſæculis, v. tit. *Congregationes Clericorum*. Seminaria Clericorum ſub Imperio Caroli Magni varia erant. Alia enim erant in Monaſteriis ſeu Monachorum, ſeu Canonicorum, in iiſque Clerici juniores inſtituebantur, I. l. 3. c. 6. n. 1. 3. 5. 6. 7. 8. Alia erant pro Clericis ætate, virtute ac doctrina provectioribus, ſeu in Epiſcopali ipſa domo, ſeu alibi in civitate, n. 2. 3. Et ad hæc ipſi quoque Parochi & Parochiarum Presbyteri identidem per turmas & hebdomadas ab Epiſcopis advocabantur, ut novas in iis vires colligerent, n. 4. Alia quædam Seminaria aut Seminariorum rudimenta erant in ipſis Parochorum ruri domibus, in quibus juniores Clericos ſuos ipſi inſtituebant, n. 3. Spectatiſſimum Seminarium Abbatiæ Centulenſis, ſeu S. Richarii, n. 7. 8.

Poſt annum milleſimum inſtar Seminariorum haberi poſſunt Univerſitates & Collegia, tum Canonicorum Regularium, Monachorumque Congregationes, in quibus juvenes inſtituebantur, nec enim alia tum occurrunt, II. l. 1. c. 102. n. 1. 2. 3. Cardinalis Polus primus de Seminariis noſtris cogitavit, II. l. 1. c. 2. 101. n. 10. Ea commendavit Concilium Tridentinum & poſteriora Gallicana noſtra, tum Regia ipſa Edicta, n. 10. 11. 12. 13. Seminariorum parens haberi poteſt S. Carolus Borromæus egregiâ illâ quam iis induit formâ, n. 7. 8. 9. Ea erecta voluit Clericis, qui juriſdictioni Epiſcopi ſubeſſent, n. 5. Clerus Gallicanus à Ludovico XIII. popoſcit & impetravit, ut Seminaria quæ à diverſorum Ordinum Regularibus regebantur, reſtituerentur Epiſcopis ipſis, qui quos vellent, præficerent iis Rectores ad nutum ſuum revocabiles, II. l. 1. c. 103. n. 5.

Senonenſis Primatus, v. Ind. Geograph.

Sepultura, III. l. 1. c. 65. 66. 67. 68.

Primitus non igne, ſed terræ mandabantur corpora, III. l. 1. c. 66. n. 1. Per primos Chriſtianos ſublatus eſt mos corpora comburendi, c. 65. n. 9. c. 66. n. 1. Leges Romanæ vetuere quemquam in urbibus vel uri vel ſepeliri, cùm is è contra mos eſſet extra Romanum Imperium, c. 65. n. 4. c. 66. n. 1. Apud Romanos igitur ſepulcra erant extra urbes, & præcipuè juxta vias publicas, ut qui illac tranſibant, mortalis ſuæ conditionis admonerentur, c. 66. n. 1. Hinc & poſterioribus ſæculis fideles in cryptis recondebantur, quas & tumbas, catatumbas & catacumbas dicebant, c. 65. n. 4. Perſtitit id moris in Provinciis aliis brevius, in aliis diutiùs, c. 65. n. 3. 4. 7. Præerant tamen etiam tum ſepulturis & funeribus Clerici, n. 8. Eò poſtea ventum eſt, ut licèt non in Eccleſiis, tamen juxta Eccleſiarum muros corpora ſepelirentur, III. l. 1. c. 65. n. 4. 5.

Primi omnium Martyres in Eccleſiis ipſis ſepulti ſunt, c. 66. n. 2. Conſtantinus nonniſi in veſtibulo Eccleſiæ Apoſtolorum Conſtantinopoli conditus eſt, ejus item ſucceſſores & Epiſcopi CP. c. 66. n. 3. 4. In Eccleſia tamen Latina jam quarto ſæculo tum Epiſcopi, tum ſancti etiam viri, ſanctæque fœminæ nonnullis in locis intra Eccleſias ſepeliebantur, c. 65. n. 6. Immo in iis eo deſinente vulgus fidelium, n. 10. Cùm is uſus in Italia perſtiterit, erat tamen nono ſæculo in Galliis veterunt Epiſcopi, Concilia & Capitularia, quominus ſepulcra in Eccleſiis concederentur, niſi Epiſcopis & Abbatibus, iiſque vel Presbyteris vel Laïcis qui ſpectatæ fuiſſent ſanctimoniæ, III. l. 1. c. 67. n. 1. 3. 7. 11. 12. Necdum ſua erat Nobilibus hæreditaria ſepultura in Eccleſia, n. 5. 8. Ut bonis prodeſſe, ita malis obeſſe credebatur à Gregorio & Nicolao I. ſi ſepelirentur in Eccleſiis, c. 65. n. 2. c. 67. n. 11. Sæculo decimo-tertio Græci ſuos non humabant in Eccleſiis ſolemni dedicatione ab Epiſcopo conſecratis, ſed vel in earum porticibus, vel in Oratoriis, n. 15. Annixa ſunt etiam Anglicana & Gallicana Concilia ſæculorum undecimi, decimi-tertii & decimi-ſexti, immo & hujus decimi-ſeptimi, ut vel nulla, vel non omnium corpora in Eccleſiis ſepelirentur, III. l. 1. c. 68. n. 5. 8. 11. 12.

Certos reliquerunt proventus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Conſtantinus, Anaſtaſius & Juſtinianus Imperatores, ut gratis fierent ſepulturæ, III. l. 1. c. 66. n. 9. 10. Si quis nihilominus majorem Clericorum numerum aut magnificentiora Eccleſiæ ornamenta in ſuis aut in ſuorum vellet exequiis, id de ſuo præſtabat cenſu, *ibid.* Leonis tamen Sapientis tempore ex cenſu privato fiebant ſumptus funerum, c. 67. n. 16. Gratis ſeu abſque conventione ſepulturas fieri voluit Gregorius, & contrariam ut illicitam, licèt antiquam, ex ſua ſuſtulit Eccleſia conſuetudinem. III. l. 1. c. 65. n. 1. 2. Item Hincmarus Remenſis & Herardus Turonenſis, c. 67. n. 4. 6. Concilium Triburienſe, n. 10. Concilia item decimi, 11. 12. 13. & 16. ſæculorum, c. 68. n. 6. 9. Nec tamen vel iſti vel iſta prohibuerunt accipi ea quæ ſolerent à fidelibus offerri, *ibid.* Immo has oblationes ut jura & debita habuit Anſelmus, c. 68. n. 6. Quin & eas poſt exequias exigi concedunt Odo de Soliaco Epiſcopus Pariſienſis, ac Mechlinienſe & Rotomagenſe ſæculi decimi-ſexti Concilia, *ibid.* & n. 12. Canuti Angliæ, Daniæ & Norvegiæ Regis ea ſuper re ſtatutum, n. 3. Quæ illarum oblationum origo, III. l. 1. c. 65. n. 2. c. 67. n. 11. c. 68. n. 8. §. *In.* Statuta multa tum de tumulis ſolo æquandis, tum de vanis tumulorum ornamentis, c. 67. n. 4. c. 68. n. 9. 10. & 12. De Orationibus funebribus v. tit. *Funebris oratio.* Non à nono jam ſolùm ſæculo, ſed à ſæculo etiam Gregorii corpora ſepeliebantur in Monachorum Eccleſiis, c. 65. n. 8. 11. c. 67. n. 9. Variæ ſuper exortis inde concertationibus leges Conciliorum, c. 68. n. 5. 6. 7. 8. 9. & 11. §. *In.*

Servi, II. l. 1. c. 66. 67. 73. 74.

Primis quinque ſæculis

Servi primis quinque ſæculis erant irregulares, & tum Clero, tum Monaſteriis arcebantur: quare verò, II. l. 1. c. 66. n. 1. 2. 3. 4. Poterant tamen ſeu Monaſterio, ſeu etiam Clero adlegi, ſi eos dominus ſuus libertate donabat, n. 1. Liberti etiam in Clerum promoveri vetabantur in Concilio Eliberitano, niſi ipſe eorum Patronus fuiſſet Clericus, n. 5.

Sæculis 6. 7. 8.

Erant adhuc iis ſæculis irregulares, nec poterant ordinari, niſi jam libertate donati, II. l. 1. c. 67. n. 6. 7. In Oriente, Juſtiniani lege, ſi ſervus domino conſcio ordinabatur, liber jam erat, nec ab eo repeti poterat: ſi inſcio, poterat jam ſolùm per annum ab eo repeti, non autem expleto illo ſpatio, niſi iſte à Clericatu aliquando defeciſſet, II. l. 1. c. 67. n. 2. Si verò Epiſcopus fuerat ordinatus, jam eo ipſo prorſus liber evaſerat, n. 1. Si in Monaſterio triennium ſervus exegiſſet, nec dominus repetiiſſet, jam ab eo non poterat ultra repeti, n. 2. 3. In Hiſpania poterat Epiſcopus ſervos Eccleſiæ manumittere, tum deinde ordinare. Alios autem ſervos non poterat ordinare, niſi integra priùs à dominis ſuis donatos libertate, c. 67. n. 4. In Italia idem vigebat uſus, II. l. 1. c. 68. n. 2. 3. In Gallia, ſi ſervus quis inſcio domino fuerat ordinatus, ſuſcepto quidem fruebatur Ordine, ſed priſtina domino tenebatur reddere obſequia. Quòd ſi indecora ejus Ordini obſequia exigeret dominus, jam eum ipſi eripiebat Epiſcopus; at duos loco illius ſervos alios ei rependebat. Si tamen Clericus erat ille dominus, cujus inſcii fuerat ſervus ordinatus, iſte ei reddebatur, nec alius loco ejus ſubſtituebatur, c. 67. n. 5. 6.

De Servis ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis.

Prohibebantur ſervi ordinari, niſi priùs à dominis ſuis manumiſſi; reddique iis jubebantur, ſi qui furtim in Ordines irrepſerant, II. l. 1. c. 73. n. 1. Servi autem Eccleſiarum frequentiſſimè ordinabantur, ſed nonniſi tamen ab Eccleſiis ipſis antea libertate donati, *ibid.* Duo manumiſſionis genera, unum coram Rege, alterum extra ejus præſentiam à dominis; & ultima hæc fiebat ſemper in Eccleſia, ſive Eccleſiæ, ſive Laïcorum ſervi eſſent qui manumittebantur, n. 1. 2. Erant tum Epiſcopi qui non alios quàm ſervos, ſcilicet ipſos Eccleſiæ ſervos in Clero ſuo volebant habere, ut nimirum imperioſiùs dominarentur, n. 3. Erant è contra Eccleſiæ, ubi nonniſi Nobiles, id eſt, ingenuos adhiberi admittebantur, n. 4. Quare Eccleſia non omnes ſervos ſuos libertate donaret? n. 7. Multi ex iſtis Eccleſiæ ſervis ſub Ludovico Pio ad Epiſcopatum promovebantur, taleſque ipſa in Conſilia ſua aſciſcebat, quo de malè ab ipſis remuna-

Digitized by Google

tatus eſt, n. 5. Memoratum hîc ſuprà in ſexto ſæculo Juſtiniani legem de ſervis ſeu in Clerum, ſeu in Monaſteria adſcitis abrogavit Leo Sapiens Imperator, & ſemper à domino voluit ſervum poſſe repeti, qui eo inſcio fuiſſet vel Monaſtica veſte indutus, vel Clericus ordinatus, ne cum quidem excipiens, qui in Epiſcopum fuiſſet inauguratus, II. l. 1. c. 73. n. 8. Rei tamen poſtea eò videtur revocata, ut ſervos ſe inſcio in Clerum adlectos non poſſet dominus triennio exacto repetere, *ibid.*

De ſervis poſt annum milleſimum, II. l. 1. c. 74

Cœpit Eccleſia ſervitutes hac ætate penitus abolere, eamque ſenſim hac in parte imitati ſunt Laici, c. 74. n. 2. Tumque non jam *ſervi ſed homines* ſeu Eccleſiæ ſeu Dominorum ſuorum vocati ſunt, ad quædam erga ſeu illam ſeu iſtos obſequia, tanquam prioris illius veſtigia ſervitutis ſuæ ſemper aſtricti: & hi ad vitam Monaſticam Clerumve adhuc irregulares erant, n. 3. 4. Servilis fortè conditionis erant omnes Ruſtici Angliæ, cujus inter Conſuetudines tantopere ab Henrico II. Rege aſſertas iſta legitur, *Filii Ruſticorum non debent Ordinari abſque aſſenſu Domini, de cujus terra nati dignoſcuntur*, I. l. 3. c. 62. n. 6. Sicut olim tempore Gregorii Papæ omnes penè ruſtici conditionis erant ſervilis, III. l. 1. c. 19. n. 3. Indoluit multum Thomas Cantuarienſis, quòd huic tandem & aliis Anglicanis Conſuetudinibus, licet ægrè ceſſiſſet, II. l. 1. c. 74. n. 3. Cùm ea gauderent tum Diaconi prærogativa, ut ſine Dominorum ſuorum conſenſu Ordinati, non poſſent ab iis in ſervitutem revocari, id ad Subdiaconos etiam Innocentius III. extenſum voluit, I. l. 2. c. 33. n. 1. Sublata tandem penitus eſt ſervitus, ſuaque cum ea irregularitas ſæculo 13. & 14. quanquam nonnulla ſervituti ſucceſſere jura Dominicalia, prout Dominis ipſis variè collibitum eſt, II. l. 1. c. 74. n. 5. 6. 7.

Servus Servorum Dei

Sic ſe in Litteris ſuis inſcribit Deſiderius Cadurcenſis Epiſcopus: Agebat is Sigeberti Regis tempore, I. l. 1. c. 4. n. 4 Sic & ſe antea Auguſtinus in ſuis. Sic verò & primus e Romanis Pontificibus in ſuis quoque Gregorius, c. 11. n. 16.

Servitia.

Servitia communia & ſervitia minuta, quid, & quo differant ab Annatis, III. l. 2. c. 59. n. 13.

Severus Imperator

Ad Chriſtianorum & Judæorum ſuos Pontifices eligentium formam, Magiſtratus non creabat niſi plebi priùs propoſitos, num quis haberet, quod adverſus eos objiceret, II. l. 2. c. 1. n. 11.

Sigebertus.

Sigeberti exploditur fabola de conceſſa Carolo Magno ab Adriano poteſtate eligendi Romani Pontificis, & Epiſcopos ac Archiepiſcopos inveſtiendi, II. l. 2. c. 20. n. 5. 6. 9. c. 25. n. 1.

Sigillum Epiſcopi.

Quid fas vel nefas ſit aut fuerit olim exigere vel accipere pro Epiſcopi ſigillo, ſive in Ordinibus ſive in Beneficiis ſive in negotiis aliis, III. l. 1. c. 60. n. 7. & c. 62. toto. In Concilio Burdigalenſi an. 1581. vetiti ſunt Epiſcopi ſigillum ſuum locare ad firmamve dare, c. 62. n. 8. §. *Concilium.* Jam id iis inhibitum fuerat in Tarraconenſi an. 1370. Concilio, additâ etiam excommunicationis pœnâ tum ipſis, tum iis quibus locaretur, *ibid.*

Simonia.

III. l. 1. c. 49. ad. cap 72.

Qui primi ſimoniæ parentes in utroque Teſtamento, III. l. 1. c. 55. n. 1. Simonia triplex, ab obſequio, à lingua, à manu, Hieronymo & Gregorio, II. l. 1. c. 33. n. 8. c. 37. n. 11. De triplici illa ſuſiùs, III. l. 1. c. 57. c. 63.

De ſimonia in Ordinationibus & Dignitatibus ſacris.

Per prima quinque ſæcula Eccleſiæ.

Fuit rarior in tribus primis & quare? III. l. 1. c. 55. n. 3. Trigeſimus Canon Apoſtolorum exiſtimans vindicandum his hac in parte ìnſidipſum, deponit & à communione ſegregat ordinatos per pecuniam Epiſcopum, Presbyterum, aut Diaconum, III. l. 1. c. 49. n. 1. Eâdem utraque pœnâ animadverti vult Calchedonenſe Concilium in minores etiam Ordines pecunia collatos, quin & in ipſa ſic collata Eccleſiæ Officia, ſcilicet Oeconomos, Defenſores & hujuſmodi, n. 5. Exauctorati à Chryſoſtomo in Aſia Epiſcopi pecuniis Ordinati, n. 7. Frequens hoc ætate illa malum in magnis urbibus, n. 8. Jubet item trigeſimus-primus Apoſtolorum Canonum, qui gratia & favore poteſtatum ſæcularium fiet Epiſcopos, deponi ſegregarique, ac eos omnes qui illi communicant, n. 1. Querelæ Hieronymi in Ordinationes obſequiis aut muneribus impetratas, vel favore & gratia Magnatum extortas, n. 13.

De eodem Simoniæ genere ab anno 500. ad an. 800.

III. l. 1. c. 55. & 56.

Exempla ſimoniæ in Ordinationibus ea ætate apud Occidentem, III. l. 1. c. 55. n. 8. 9. 12. 14. 15. Nulla ferè tum Ordinatio à ſimonia immunis in Gallia & in Germania, n. 11. Quàm in eam invigilarent Romani Pontifices, n. 8. & 12. Quàm item Gallicana Concilia, n. 13. In ſimoniacos agebant Hiſpana Concilia depoſitione, anathemate, exilio, hæreditatum ſpoliatione, n. 14. 15. De ſimonia in Orientis Ordinationibus eadem ætate, c. 56. Juſtiniani Conſtitutiones in ſimoniacos, c. 56. n. 1. 6. 7. licet ab ea non eſſet ipſe penitus immunis, n. 8. Quàm toto Oriente graſſaretur hæc lues, n. 3. 4.

De eadem ſub Imperio Caroli Magni uſque ad annum milleſimum, III. l. 1. c. 58. & 59.

In Occidente quàm latè dominaretur, c. 58. n. 4. 11. De Simonia in Ordinationibus Orientis eadem ætate, c. 59 Damnationi ſubjicit ſeptima Synodus Oecumenica non modò eos, qui Ordines, ſed & eos qui officia quælibet Eccleſiaſtica, ut Oeconomi, Defenſoris, Manſionarii &c. pretio ſuſcipiunt, c. 59. n. 2.

De ſimonia in utriuſque Eccleſiæ Ordinationibus poſt annum Chriſti milleſimum, III. l. 1. c. 60.

Quàm latè regnabat 10. & 11. ſæculo per totum Occidentem, II. l. 1. c. 50. n. 1. 4. 5. 6. 10. §. *Sub.* c. 61. n. 1. Ob ingentem illam Simoniacorum tunc temporis multitudinem à Clemente II. Papa & ſucceſſoribus ejus cœptum eſt cum iis diſpenſari ſimoniacis, qui non pretio ſibi aut Ordines aut Beneficia paraviſſent, ſed qui à ſimoniacis fuerant Ordinati, II. l. 1. c. 61. n. 2. 3. Jam antea Fulbertus Carnotenſis conſuluiſſe videtur, ut cum homine etiam diſpenſaretur, qui fuerat ſimoniacè Ordinatus, c. 61. n. 8. §. *Non* Sed explicatur, c. 65. n. 6. Nec defuere tum Epiſcopi qui cum talibus ſe diſpenſarent, c. 61. n. 8. § *Non*, & c. 65. n. 6. Multa de ſimoniacis decreta, c. 65. n. 1. 2. 3. 4. Officiorum quorumlibet Eccleſiaſticorum æque ac Beneficiorum emptores ac venditores damnantur de ſimonia in ætatis illius Conciliis, III. l. 1. c. 60. n. 1. 4. 3. & 5. In Ordinationibus aliquid exigi ſolùm vetat Pariſienſe an. 1212. Concilium, ſponte oblatum accipi patitur Londinenſe an. 1125. Concilium, III. l. 1. c. 60. n. 5. Recipi è contrà oblatum vetant II. Lateranenſe, Palentinum in Hiſpania an. 1321. Toletanum an. 1473. Tridentinum & Concilium I. Mediolanenſe, n. 5. 6. 7. 8. Promulgatum eſt in Galliis Decretum illud Tridentinum, n. 9. Iſaaci Comneni undecimo ſæculo Imperatoris Græci Conſtitutio de ſolvenda Epiſcopo certa nummorum ſumma à Presbyteris, Diaconis & Lectoribus in Ordinatione ſua, excuſatur à ſimonia, & quomodo, III. l. 1. c. 60. n. 10. Excuſantur item à ſimonia Patriarchæ Conſtantinopolitani Turcis Imperatoribus tributum ante Confirmationem ſuam pendentes, eod. n. 10. §. *Sed quod.* Quando id cœptum, *ibid.* De ſimonia in Beneficiis poſt annum milleſimum, III. l. 1. c. 61. toto. Simoniæ reus eſt & Cenſuris obnoxius quiſquis vitam Monaſticam profiteretur ſpe vel pactione Regularis ſeu Prioratus ſeu Abbatiæ, c. 62. n. 9. Nec à mentali ſimonia immunis eſt quiſquis Ordines ſuſcipit, ut Beneficium conſequatur, licet lege Beneficii iſtius poſtea dimittendi non teneatur, *ibid.* Simoniæ quoque genus eſt cùm in Beneficiis habetur ratio conſanguinitatis, III. l. 1. c. 57. n. 3. Quid fas vel nefas ſit aut fuerit olim exigere vel accipere pro litteris ſeu teſtimonialibus ſeu dimiſſoriis tum Ordinum tum Beneficiorum pro ſigillo item, pro cera, pro charta, pro Notariis, III. l. 1. c. 60. n. 5. 6. 7. 9. c. 61. n. 14. & c. 62. toto.

De ſimonia in profeſſione Religionis.

De iſto ſimoniæ genere ab anno 500. ad an. 800.

Regula S. Fructuoſi Bracarenſis Epiſcopi jubebat prorſus ab eo qui vellet Monaſterium ingredi, ſua priùs omnia vendi ac pauperibus, ne retento quidem nummo, diſtribui: Cæteræ vero Regulæ, ut Benedicti, Tetradii, Cæſarii, Magiſtri, Iſidori Hiſpalenſis, id optabant ſolum ac conſulebant, non jubebant; ſed patiebantur ſua ab eo dari, vel parentibus, vel pauperibus, vel Monaſterio ipſi: omnium tamen eorum una hæc erat ſententia, ut à profeſſuro nihil exigeret Monaſterium, III. l. 1. c. 50. n. 1. 2. 3. Eo autem faciliùs ab exigendo Monaſteria poterant abſtinere, quòd tum idonea dote à conditoribus extruerentur, ſi Iſaaci Monachi Monaſterium & paucula his ſimilia excipiantur, quæ nullas terrenas volebant poſſeſſiones, n. 5. 9. tum plerique in profitendo res ſuas magna ex parte Cœnobio addicerent, n. 6. 7. 8. tum denique licet jam profeſſi poſſent adire, quæ illis obtingebant parentum fato hæreditates, eaſque tunc ut cognatis vel pauperibus, ita & Cœnobio ipſi poſſent diſtribuere, c. 50. n. 10. c. 51. n. 1. ad n. 8. Quin nec illis hæreditatibus vel earum portione fruſtrabatur Monaſterium, ſi mortuus erat, cum obtingebant, ille qui profeſſus fuerat, c. 50.

c. 50. n. 5. § *Docet.* Porro ſi qui Monachus fieri volebat, is erat qui non poſſet ſe ope manuum ſuſtentare, curabat Gregorius ei aliquid ex bonis paternis à parentibus aſſignari: ut proinde ea in occaſione non ei diſplicerent pecuniariæ penſiones, c. 50. n. 5. §. *Suo.* Si quæ tum vigebant leges ſæculi de hæreditatibus profitentium Religionem, reſtituerentur modò, poſſet & æquè facilè revocari uſus ille nihil ab iis expetendi, III. l. 1. c. 51. n. 6. De ſimonia nec cogitabant nec ſuſpicabantur aliquid Præpoſiti Monaſteriorum, dum nihil volebant exigere, ſed unum ſummum paupertatis ſtudium: nec ſecus facientibus Monaſteriis opulentis ſimonia ſed avaritia ſolùm illinebatur, c. 51. n. 8. 9.

De ſimonia rurſus in profitenda Religione ſub Imperio Caroli Magni, III. l. 1. c. 52.

Vetabant ea ætate Concilia quidquam à profitentibus exigi, c. 52. n. 1. 7. 10. Id verò facile adhuc ſervatu erat, tum quia pergebant adhuc Monachi hæreditates paternas adire, ſeu jam apertas, ſeu poſtmodum obventuras, tum quia Monaſteriis penuria laborantibus ſuccurrebatur ex fiſco Regio, tum quia ſanciebant Concilia, cavebantque Reges, ne plures admitterentur Monachi vel Moniales, quàm à Cœnobio ſuſtentari poſſent, n. 1. 3. 5. 8. Nec tamen cùm illius ætatis Occidentalia Concilia vetarent quidquam à profitentibus exigi, ſimoniæ religionem objiciebant, aut ejus ſuſpicionem injiciebant, n. 8. Eam nihilominus in Oriente objicit aut innuit Concilium VII Generale, n. 10.

De eodem ſimoniæ genere ab anno milleſimo, III. l. 1. c. 53. & 54.

Ætatis illius Concilia vetant exigi quidpiam à profeſſuris, & tum ſimoniæ crimen, tum anathema intentant, c. 53. n. 1. 2. Ne epulas quidem aut veſtes ab iis exigi patitur Pariſienſe an. 1212. Concilium, n. 2. Sic nec epulas Alexander III. c. 5. Veſtes ab iis permittit exigi, ſi ea eſt domus paupertas, Oxfordienſe an. 1222. Concilium, n. 3. Pleraſque Moniales ea ætate prætextu paupertatis infectas ſimonia fuiſſe dolet Lateranenſe IV. an. 1215. Concilium, *ibid.* Et ideo pretio hactenus receptas jubet vel in alia Monaſteria traduci, vel novam in eodem Monaſterio profeſſionem edere, in extremum ibidem locum rejectas: ſi verò quædam poſtmodum pretio reciperentur, tum eas, tum recipientes ipſas jubet in arctioris Regulæ Monaſteria ad perpetuam pœnitentiam agendam detrudi; id quod & de Monachis Canonicíſque Regularibus ſtatuit, *ibid.* Affine huic Decretum Alexandri III. in Monachos & Canonicos Regulares, III. l. 1. c. 53. n. 5. Ad extirpandam Monaſteriorum ſimoniam vetat Oxfordienſe an. 1222. Concilium Moniales ullas ultra numerum reditibus Monaſterii parem admitti, n. 2. 5. Vetat & id Bonifacius VIII ſique ſecus fiat, profeſſionem eorum irritam decernit: ad non mendicantes autem ſpectabat illud ejus Decretum, n. 6.

Unde mos inoleviſſet pecuniam exigendi? III. l. 1. c. 53. n. 1. 9. Quare nollent Concilia illius ætatis exigi quidquam à profeſſuris, etſi ultra numerum ii eſſent? n. 4. Poterant tamen ultra numerum admitti, quotquot ſponte quod ſibi ſufficeret, offerebant, n. 7. Si qui ultra numerum velint admitti, quibus tamen ultra numerum nutriendis non ſufficiat Monaſterium, docet ſanctus Thomas poſſe ab iis alimenta exigi, quanquam nec id propriè tunc dicendum ſit exigi, nec pactionis à Conciliis vetitæ, ſed eleemoſynæ inſtar haberi debeat, III. l. 1. c. 53. n. 10. Sic S. Bonaventura, ſic ſancta Clara, n. 11. Sic Petrus Cantor, n. 14. Sic Concilium Senonenſe an. 1528. c. 54. n. 1. Sic S. Carolus Borromæus in ſuis Conciliis: unde quæ fuerit Concilii Tridentini ſententia liquidò poteſt haberi, n. 3. Sic etiam tum Poncherius Epiſcopus Pariſienſis in ſuis anni 1506. Conſtitutionibus, tum Declarationes Cardinalium Concilii Tridentini, ac Congregatio negotiis Epiſcoporum & Regularium præpoſita, tum Avenionenſe an. 1584. Concilium, c. 54. n. 5. 7. 8. Immo ut in ipſis etiam Monaſteriis, ubi numerus fixus eſt Monialium, poſſit unicuique ipſis ab Epiſcopo aliquid præſtitui ſolvendum, tum ex iiſdem Caroli Conciliis, tum ex iiſdem Congregationibus, tum ex eodem Avenionenſi Concilio, n. 3. 7. 8.

Sua eſt & parentibus ſimonia, cùm quoſdam è liberis ſuis in Monaſteriis, etſi iis nutriendis paria grana immittunt, quò ditior reliquis eorum filiis obtingat hæreditas, III. l. 1. c. 53. n. 12. Simonia eſt Monialibus, cùm plus habetur ratio pecuniæ quàm perſonæ eam offerentis, n. 12. 14.

De Simonia in ſepulturis, v. tit. *Sepultura.*

De Simonia in Sacramentis, v. tit. *Sacramentum.*

Spectacula.

Spectacula diaboli inventum, I. l. 1. c. 66. n. 6 §. *Erat.* Eum qui ipſis antiquitus præerat reddebant irregularem, *ibid.* Spectaculis prohibent Clericos ſancti Patres & Concilia per omnia huc uſque Eccleſiæ ſæcula, III. l. 3. c. 42. n. 5. 15. 16 17. 20. c. 43. n. 1. c. 45. n. 1. 5. c. 46. n. 12. 13. Immo & Laicos arcent item à ſpectaculis Patres & Concilia, III. l. 3. c. 42. n. 5. 17. c. 43. n. 2. c. 45. n. 5.

Spiritûs ſancti proceſſio.

De Spiritûs-ſancti à Filio proceſſione erat eadem Græcæ cum Latina Eccleſia fides, verbiſque ſolùm pugnabant, I. l. 2. c. 15. n. 11 12. & 13. § *Facile.*

Spolium Epiſcoporum ac Beneficiariorum decedentium, III. l. 2. à c. 51. ad c. 58.

De eo primis quinque Eccleſiæ ſæculis.

Spolia Epiſcopi decedentis jam dudum ante Concilii Calchedonenſis tempora Clerici diripere cœperant, III. l. 2. c. 51. n. 6. 7. Nondum verò vel certè rarò Laïci, n. 10.

A Clodovæi ævo uſque ad Caroli Magni tempora, & primò de Gallia & Hiſpania, III. l. 2. c. 52.

Jam Epiſcopi & Archidiaconi invadebant ſpolia Abbatiarum, Parochiarum & omnium Eccleſiarum ſibi ſubditarum: quod tutiùs id præſtarent, muniebant ſe Reſcriptis Principum & autoritate Magiſtratuum; nec tamen iſta in privatos uſus ſuos convertiſſe, ſed ad communem Cleri menſam revocaruſſe: quippe quòd iſta olim ex Eccleſia Cathedrali, ut ex fonte rivi, profluxiſſent. Et hæc tamen intentatâ excommunicationis pœnâ prohibent Concilia Gallicana III. l. 2. c. 52. n. 3. 4. 5. 6. Et ea fortè in quibuſdam locis fuit origo Depoſituum, n. 4. Needum Principes arrogaverant ſibi cuſtodiam Epiſcopatuum & Abbatiarum vacantium, aut earum ſpolia, n. 5. 7. Soli Archidiaconi cum Clero in Gallia cuſtodes erant vacantis Epiſcopatûs, n. 5. In Hiſpania Preſbyteri & Diaconi, aut plus quidam à viciniore Epiſcopo viſitatore præfectus Adminiſtrator res Epiſcopatûs vacantis tuebatur ac regebat, III. l. 2. c. 52. n. 10. 11. Videntur tamen ea ætate Reges Francorum ſervaſſe ſibi jus Reſcripta dandi, & nonnihil largiendi ex rebus Epiſcopatuum vacantium, nec iis hac in parte ſuccenſuiſſe Concilia, n. 5. In more poſitum ea ætate erat in Gallia & Hiſpania, ut cùm animam efflaſſet Epiſcopus, ejus ædes à Clericis diriperentur, obnitentibus nequicquam Conciliis, n. 6. 10. 11. Anſam iſta præbuere Principibus, ut tandem vacantis Epiſcopatûs cuſtodiam ſibi ſumerent, ac poſtea ſpolia, fructuſque ac proventus diriperent, n. 6.

De ſpolio adhuc eadem ætate in Italia & in Oriente, III. l. 2. c. 53.

Tempore Gregorii necdum in Italia cœperant Clerici vel Laïci expilare vacantes Epiſcopatus, c. 53. n. 7. Necdum ibidem ſpolia necdum deportas ulli vacantium Parochiarum, n. 8. Ut in Italia, ita & in Oriente ſe res habebat, n. 10. Primæ deprædationis loco Romæ haberi poteſt compilata S. Joannis Lateranenſis Eccleſia an. 638. ab Heraclii Imperatoris exercitu poſt electionem Severini Papæ, ante ejus inaugurationem, n. 9.

De ſpolio item Epiſcoporum & Beneficiariorum decedentium ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis, III. l. 2. c. 54.

Nono ſæculo Clerici poſt Epiſcopi mortem non rarò Epiſcopales ædes diripiebant; Magnates item temporalia ejuſdem bona invadebant ac prædia divellebant, c. 54. n. 1. 3. 4. Huic malo Reges ut occurrerent, videntur tum ſe ipſi præſtabant Eccleſiarum cuſtodes, ſimiliter & Abbatiarum, eidem quippe malo obnoxiarum, n. 2. 3. Jus illud cuſtodiæ in eo ſitum erat, non ut ipſi temporalia Eccleſiarum illarum adminiſtrarent, aut ex iis quidpiam largirentur cuiquam, nec ut Præbendas conferrent illas: ſed tum ut iſtæ prohiberentur expilationes, tum ut obſervarentur Canones qui proventibus Eccleſiarum poſt Epiſcopi mortem adminiſtrandis præficiebant Oeconomum, eos ſucceſſori ejus ſervaturum ac redditurum, n. 3. 5. 6. Etſi electus poſtea Epiſcopus deducendus eſſet ad Regem ab Epiſcopis, ut res Eccleſiæ temporales ab eo acciperet, n. 5. Nec tamen ita ſemper ſe religioſos in iſtis præſtabant: ab ipſiſque Caroli Martelli temporibus Eccleſiarum vacantium proventus in ſuum derivabant ærarium, earumve fundos & agros in feudum & Beneficium dabant Aulicis & Militibus, n. 7. Sed & Comites ipſi ac Duces, Dominive temporales ſpolia & fructus vacantium invaſerunt Epiſcopatuum, n. 8. 9. Quin & vicorum Parochiarumque agreſtium domini eaſdem exercuere rapinas in locorum ſuorum vacantes Eccleſias, autoribus ſæpe & hortatoribus Archipreſbyteris & Decanis ruralibus, futuræ ſcilicet prædæ ſociis, n. 10. In Italia eadem ætate vacantes Eccleſiæ, Lateranenſis & Epiſcopales aliæ, immo & Parochiales in direptionem & rapinam ſæcularibus tradebantur, III. l. 2. c. 54. n. 11. In Oriente Clerici Præſideſque Provinciarum defunctis Epiſcopis ædes Epiſcopales diripiebant & ſpolium invadebant, cùm, ut veriſimile eſt, ad reprimendas hujuſmodi rapinas interveniſſent iſti Præſides, n. 12.

De Epiſcoporum, Abbatum & Prælatorum inferiorum in colligendis ſpoliis poteſtate poſt annum milleſimum, III. l. 2. c. 56.

Abbates quidquid à Prioribus Obedientiariiſve aliis ſibi obnoxiis congeſtum fuerat, ad ſe revocabant poſt eorum mortem

Videlicet iſta ſic ad fontem ſuum refluere videbantur, c. 56. n. 1. 3. Nec id illius ætatis Concilia vel Pontifices improbavere, ſed certos ſolùm iis fines præſcripſere, n. 2. 4. Sic immò & notum inſtar Epiſcopi & Archidiaconi aliive eorum miniſter ſpolia colligebant ſæcularium Beneficiariorum poſt ipſorum mortem. Nec mirum, ſi res à capite arceſſatur, & ab exortu Eccleſiæ. Quippe Beneficiarii depoſitum ſolùm & adminiſtrationem fructuum Beneficiorum ſuorum habebant, non autem dominium & proprietatem; nec niſi depoſitum ipſis commendatum repetebant tunc ſeu Epiſcopus, ſeu Archidiaconus, n. 2. 3. 4. In Provincia Turonenſis certis Regionibus Archidiaconi & Archipreſbyteri lectum in quo decubuiſſent Parochi, ſibi vendicabant, aut ejus loco certam pecuniæ ſummam, ab ipſo etiam Provinciæ Concilio approbatam, n. 4. Spolia Ordinis Ciſtercienſis ex Pii V. conceſſu, non ad eorum Abbates Commendatarios devolvuntur, ſed ad ipſum Ordinem, c. 57. n. 11.

De ſummi Pontificis in ſpoliis colligendis poſt annum milleſimum poteſtate, III. l. 2. c. 57.

Ab annis jam ducentis aut trecentis Abbates Prioratuum, Epiſcopi & Prælati inferiores plurimorum Beneficiorum vacantium ſpolia aarè accipere conſuevarant, quàm Romani Pontifices de ſpoliis accipiendis cogitaſſent, c. 57. n. 7. Needum tempore Bonifacii VIII. ea colligebant Romani Præſules: immo ipſe illum in aliis illis uſum tollere conatus eſt & valde coarctavit, n. 2. Needum item id apud Romanos Pontifices tempore Clementis V. & Joannis XXII. erat in uſu, n. 4. Id ab eis cœptum eſt tempore ſchiſmatis Avenionenſis inter Urbanum VI. & Clementem VII. Primuſque iſte, quòd exſors eſſet Patrimonii Romanæ Eccleſiæ in Italia, quippe Avenione ſedens, tum pinguia quæque ſibi reſervavit Beneficia, tum ſpolia Epiſcoporum Abbatumque morientium, n. 5. Reſtitit ei primùm Univerſitas Pariſienſis: at juſſu Ducis Andium, qui Caroli VI. Regis tum impuberis tutor atque adeo Regni Rector erat, conticuit, *ibid.* Quæ pro uſu illo, quæ contra illum rationes, n. 6. 7. 9. Quarto vel quinto pòſt anno Carolus VI. ipſe illum è Regno ſuo ſuſtulit, III. l. 3. c. 57. n. 6. 8. Contrà verò eum admiſere complures orbis Chriſtiani Provinciæ, n. 7. Eum tolli optavit Conſtantienſe Concilium, at non ſuſtulit tamen, ſicut Synodus Baſileenſis, n. 10. Conatus eſt Pius II. ſpoliorum legem in Galliis innovare; ſed & Ludovicus XI. & Ludovicus XII. vanos reddidere conatus ſuos, n. 11. In aliis Regnis obtinet, pauculis quibuſdam limitibus & conditionibus à Pio V. circumſcriptum, n. 11. 13. Illo porro jure illis qui ei ſubſunt Beneficiariis eripitur poteſtas teſtandi, n. 9. 11. 13. Sed de Teſtamentis Clericorum infrà tit. *Teſtamenta*.

Stephanus de Garlanda.

Cùm Diaconus eſſet, erat tamen & Regis tum Dapifer, tum Magnus Seneſchallus, quod & poſtea Comes Stabuli. Hinc S. Bernardi adverſus eum querela, III. l. 3. c. 24. n. 2.

Stipendia.

Deberi ſtipendia Miniſtris Eccleſiæ probatur lege naturali, lege veteri, exemplo & verbis Chriſti, exemplo item & verbis Apoſtolorum, III. l. 2. c. 1. n. 1. 2. 6. 7. 8. 11. Ea durius exigebant jam Clerici tempore Hieronymi, c. 4. n. 3.

Strigonienſis Primatus, v. Ind. Geograph.

Studia, II. l. 3. c. 71. v. tit. *Schola*, & tit. *Theologus*.

Profeſſoribus Theologiæ Beneficiariis non ſtatim fuit ab initio ſtata & perpetua reſidentiæ immunitas conceſſa, II. l. 3. c. 71. n. 1. Eam illis Concilium IV. Lateranenſe ſub Innocentio III. an. 1215. conceſſit aut conceſſam confirmavit, n. 2. 3. Clariùs adhuc ſtabilivit Honorius III. n. 4. Nec illam immunitatem iſte coërcuit intra Capitulorum Profeſſores, ſed & eam ad Profeſſores Theologiæ etiam in Univerſalibus extendit, quæ & hodierna eſt diſciplina, II. l. 3. c. 71. n. 5. 6. Eandem Budenſe an. 1279. Concilium extendit aut extendendam innuit ad Juris Canonici Profeſſores, n. 7. 8. Imò Nicolaus IV. aut propagavit, aut jam propagatam confirmavit ad omnium Facultatum in Univerſitate Profeſſores, n. 8. Sique eorum Beneficium in eo ſit loco ſitum, ubi docent, perinde tamen eſt, n. 9. Etſi autem fructus ſuorum percipiunt Beneficiorum, non tamen diſtributiones: id gratiæ ſolis conceditur Cathedralium Theologis, & quidem iis ſolùm diebus, quibus docent aut prædicant, n. 9. §. *Conſuit.*

Studiorum cauſâ jam octavo ſæculo licebat Clericis, loca ſcientiarum celebriora adire, etſi reſidentiæ lege eſſent conſtricti, II. l. 1. c. 6. n. 9. Jam Alexandri III. tempore erat in uſu poſitum, ut cùm ſtudiorum cauſâ abeſſent, non tamen Beneficii ſui fructibus privarentur, II. l. 3. c. 71. n. 3. Id gratiæ ipſis poſtea confirmavit Honorius III. qui eos hac gratia per annos quinque gaudere voluit, n. 5. Bonifacius VIII. per ſeptem annos, id quod ad illos etiam extendit qui Eccleſia Parochiali eſſent onerati, n. 6. Illis tamen Parochis unum duntaxat annum concedit Congregatio Concilii Tridentini, n. 9. Plura vide, *ibid.* & n. 10.

Subdiaconatus & Subdiaconi, I. l. 2. c. 30. 31. 32. 33. v. tit. *Ordines.*

Subdiaconorum vel ipſe meminit Ignatius, I. l. 2. c. 30. n. 2. Vetantur in Concilio Laodiceno Subdiaconi vaſa ſacra contrectare, geſtare Orarium ſeu ſtolam, & vel tantillum recedere à porta Chori quam debebant cuſtodire. Sicque nonniſi in minorum Ordinum claſſe à Græcis Subdiaconatus habebatur, n. 3. Et ita non fuit olim Ordo Sacer, c. 33. n. 2. In Subdiaconoſque æque ac in Laicos Gregorius jubebat verberibus animadverti, c. 31. n. 3. Quomodo dici poteſt inſtitutionis eſſe divinæ, I. l. 2. c. 30. n. 4. Ejus apud Latinos meminere Cyprianus & Cornelius Papa, n. 8. 9. Ordinationem ejus deſcribit Concilium IV. Carthaginenſe, n. 10. Vaſa ſacra contrectabat Subdiaconus apud Latinos, ejuſque officium erat Oblationes in Eccleſia à fidelibus ſuſcipere, & ad Diaconos ſuperponendas Altaribus deferre, c. 31. n. 1. Erat tamen id prium è Subdiaconis, indeque Oblationarius Subdiaconus dicebatur Latinis, cùm Græci primum Subdiaconorum vocarent Domeſticum Subdiaconum, c. 31. n. 8. Primus verè è Pontificibus in ſacros Ordines retulit Subdiaconatum Innocentius III. cùm ſtatuit ex Subdiaconis æque ac ex Diaconis abſque prævia diſpenſatione poſſe aſſumi Epiſcopos, quos vetuerat Urbanus II. in Concilio Beneventano, imò conſtans ipſa Eccleſiæ diſciplina ex aliis quàm ex ſacris Ordinibus aſſumi, I. l. 2. c. 33. n. 2. 3. Prævenerat tamen Innocentio III. aliqua ratione tum idem ille Urbanus II. cùm declaraverat poſſe ex Subdiaconis licet non ordinariò, ſaltem cum venia Epiſcopos aſſumi: tum præfatus Gregorius dum Subdiaconos continentiæ legibus in Ordinatione ſua prorſus aſtringendos ſanxerat. Atque ita explicandus ipſe Innocentius III. dum ait relatum ab Urbano II. & à Gregorio Subdiaconatum in ſacros Ordines, n. 2. 3. Urbanum II. inter & Innocentium III. Hugo de S. Victore Subdiaconatum adhuc eximit ex albo ſacrorum Ordinum, & quidem ut ex communi ſententia, n. 4. Jam dudum tamen ante illa, imò & Gregorii tempora Concilium II. Toletanum ſacris Ordinibus gradibuſve Subdiaconatum annumerarat, I. l. 2. c. 63. n. 2.

Suecia, v. Indic. Geograph.

Sueſſionenſis Eccleſia, v. Ind. Geograph.

Sugerius Abbas.

Sugerius Abbas San-dionyſianus, Regni Vicarius à Ludovico Juniore dicto in Palæſtinam pergente creatur. Ejus laudes, III. l. 3. c. 24. n. 11.

Supellex, III. l. 3. c. 34. ad cap. 40.

Supellex Epiſcoporum ac Clericorum quàm modeſta eſſe debet ex omnibus huc uſque Conciliis & Patribus, III. l. 3. c. 34 uſque ad cap. 42.

Superflua.

Superflua Beneficiariorum pauperibus debentur, III. l. 2. c. 22. n. 8. Superflua item divitum, III. l. 1. c. 4. n. 12. c. 6. n. 9. 10. c. 9. n. 13. §. *Addit*, III. l. 3. c. 38. n. 16. 18.

Syncelli, I. l. 2. c. 100. 101. 102.

Syncelli dicebantur antiquitus, qui cum Epiſcopo in eadem cella manebant, ut vitæ ejus & omnium ejus actionum teſtes eſſent, I. l. 2. c. 100. n. 1. Vocabantur & Concellanei & Cellulani, n. 5. Mos is ad invectum fuit à Monachis ad Epiſcoporum aſſumptis, qui ut priùs Concellaneos Monachos habuerant, perrexerunt Epiſcopi jam facti Concellaneos ſibi adhibere, in quo & alii eos imitati ſunt, n. 2. Syncellorum jam uſus erat apud Orientis Epiſcopos ante Concilium Calchedonenſe, *ibid.* Q[illegible]ro ſæculo in Italia Edicto Regio ſimul & Pontificio juſſi ſunt Preſbyteri quoque & Diaconi ſibi ſemper adhibere Syncellos, n. 6. Eandem eodem ævo cautionem ſibi adhibuiſſe leguntur Galliæ Epiſcopi, eademque uti juſſi ſunt ibidem Archipreſbyteri, n. 7. 8. Cùmque iſta in pluribus exoleviſſet conſuetudo eam inſtauraverant nono ſæculo Concilia Galliæ, c. 101. n. 1. Firmatur & eodem tempore in Italiæ Conciliis, c. 101. n. 2.

In Occidente utplurimùm è Clericis erant Syncelli Epiſcoporum; in Oriente verò utplurimùm ex Monachis, ut & vulgò ex Monachis ibidem Epiſcopi aſſumebantur, I. l. 2. c. 101. n. 3. 4. In Oriente item qui ex pluribus Epiſcopi vel Patriarchæ Syncellis primus erat, Protoſyncellus appellabatur: iſque perſæpè erat ejus ſucceſſor, I. l. 2. c. 100. n. 9. c. 101. n. 6. Hinc fiebat ut & ipſi Principes Imperatorumve filii ſeſe curarent fieri Syncellos. Conſtantinopolitani Patriarchæ, *ibid.* Immo ut & Epiſcopi ipſi & Metropolitæ hunc eundem affectarent locum, n. 7. Id quod eos Syncellis addidit animos, ut ſupra Epiſcopos & Metropolitanos conſeſsûs & honoris Primatum exambierint, & tandem obtinuerint, c. 101. n. 8. c. 102. n. 5. Poſt annum milleſimum perrexere Concilia per ſingula huculque ſæcula [illegible]ernere, ut ſui ſemper eſſent Epiſcopis Preſbyteri Clericive comites individui,

Digitized by Google

ac totius privatæ ſecretioriſque vitæ teſtes, I. l. 2. c. 101. n. 1. 2. Id diligenter obſervavere Anſelmus Cantuarienſis, Cardinalis Borromæus, & Franciſcus Ximenius Archiepiſcopus Toletanus, n. 3. Quin & decimo-tertio ſæculo Cardinalis Legatus Inſulæ Cypri omnibus ibi Dignitatibus Capituli præcepit, ut duos ſibi ſemper adjunctos haberent Clericos, vitæ eorum teſtes futuros, Canonici verò unum.

Syneſius.

Syneſius quantùm pugnat ne Ptolemaïdos eligetur Epiſcopus, II. l. 2. c. 65. n. 6. c. 66. n. 11.

Synodi Diœceſanæ, II. l. 3. c. 73. 74. 75. 76.

De iis ab anno 500. *ad annum* 800. II. l. 3. c. 73. toto.

Quæ earum cauſa, qui finis, c. 73. n. 1. 2. Ad illas ea ætate conveniebant Abbates, quippe & ipſi tum ſuper ſeipſis tum ſuper Monachis ſuis examinandi, Presbyteri item ac Clerici prorſus omnes, immo & Laïci: ſuffragii definitivi jure penes ſolum Epiſcopum forſitan manente. Sedebant proximi poſt eum Abbates, n. 3. 4. Sunt hæ Synodi omnibus aliis Synodis, ſeu Univerſalibus, ſeu etiam Provincialibus antiquiores, c. 75. n. 1.

De iiſdem ſub Imperio Caroli Magni & Regia ejus proſapia. II. l. 3. c. 74. toto.

Convocabantur per Archidiaconum & Comitem, Regiumve Præfectum, qui abſentes mulctabat, c. 74. n. 1. Singulis annis habebantur, n. 5. Immo & bis alicubi per annum: quæ fuerat earum lex antiqua, ſcilicet pro antiqua illa lege & conſuetudine Conciliorum Provincialium bis anno quolibet habendorum, n. 6. 10. §. *Iſtiuſmodi.* Ad eas Parochi quoſdam è privato ſuo Seminariolo Clericos adducebant, n. 2. Quid in iis gererent, n. 2. 3. Ex earum intermiſſione queritur Atto Vercellenſis Epiſcopus collapſam Eccleſiæ diſciplinam, n. 10. Præter annuam ipſam Synodum Diœceſanam Epiſcopus Parochos omnes per turmas & per hebdomadas convocabat intra ædes ſuas, uberiùs à ſe & diutius in iis inſtruendos, n. 5. Et præ his conventibus annua illa Synodus vocabatur Synodus generalis, n. 6. Præter geminum illud Conventuum genus, ipſi Parochi Kalendis uniuſcujuſque menſis intra Decanatus ſui ruralis terminos apud Archipresbyterum ipſum conveniebant, n. 10. 11. Quanta cum ſobrietate inde debebant abire, n. 10.

De Synodis Diœceſanis poſt annum milleſimum, II. l. 3. c. 75. toto.

Bis pluribus in locis habebantur, c. 75. n. 6. 7. 8. Erant neceſſariò ſemel ſaltem in anno habendæ. Sic præter alia multa Concilia edicunt IV. Lateranenſe, Baſileenſe, Tridentinum, n. 5. 7. 8. 9. Pœna ſuſpenſionis Epiſcopo eas non habituro irrogatur à Concilio eodem Lateranenſi. Quin & eam *ipſo facto* incurrendam ſtatuit Salisburgenſe an. 1420. Concilium: Comminatoriam tamen ſolùm declarat hujuſmodi Cenſuram Congregatio Concilii Tridentini, n. 5. 6. 10. Quæ earum forma, quis ordo, n. 8. Sedebant in iis Presbyteri pro ſuæ Ordinationis ævo, *ibid.* Abigebantur ab iis Laïci, niſi ſi erant eorum cauſæ dirimendæ; Clericorum enim & Laïcorum cauſæ in iis agebantur, *ibid.* Hinc nullum durationi earum tempus præfinitum: biduo tamen aut triduo eas protrahi jubet Concilium Baſileenſe, n. 3. 8. §. *Novus.* Abbates mitra donati cum mitra in iis ſedebant, n. 6. Qui reliquorum aſtantium habitus? *ibid.* Colonienſia duo ſæculi decimi-ſexti Concilia ſolos ad eas adigunt Abbates, Archidiaconos, & Decanos rurales, n. 8. Cùm alia vulgo Concilia Parochos omnes iis adeſſe jubeant, n. 6.

De Synodis aliis minutis Archidiaconorum, Decanorum, ruralium, & Officialium poſt annum Chriſti milleſimum, II. l. 3. c. 76. toto.

Synodales Teſtes.

Synodales Teſtes ii olim dicebantur viri probati qui Diœceſim unamquamque circumcurſabant, vitam ac mores uniuſcujuſque exploraturi, ut Synodis ipſis ſive Provincialibus ſive Diœceſanis renuntiarent, II. l. 3. c. 76. n. 8. c. 79. n. 9. 10.

T

Tarentaſia, v. Indic. Geograph.

Tarraconenſis Eccleſia, v. Ind. Geograph.

Tarvanenſis Eccleſia, v. Ind. Geograph.

Taurorum pugna.

TAurorum pugnam Pius V. prohibuerat interminata excommunicatione tum iis Principibus aut Rebuſpublicis à quibus permitterentur, tum Clericis majoribus & Beneficiariis qui ei intereſſent. Illam tamen poſtea edi conceſſit Gregorius XIII. modò tum ne diebus feſtis, tum caverent Magiſtratus quoad poſſent, ne ſanguis humanus in ea non effunderetur. Conceſſit quoque eam Mexicanum an. 1585. Concilium, eaſdem tamen intentans Cenſuras iis Clericis majoribus & Beneficiariis, qui hujuſmodi pugnis intereſſent, II. l. 3. c. 46. n. 13.

Templa.

Templa tum decorare tum magnificè extruere ducebant pietati antiquitus Chriſtiani, III. l. 3. c. 34. n. 11. c. 37. n. 19. c. 38. n. 9. Ita quoque poſtea Bernardus, qui hanc tamen magnificentiam a Monachorum Eccleſiis volebat exulare, III. l. 3. c. 41. n. 4.

Tertia.

Sic in Hiſpania dicebatur tertia pars decimarum, quæ reſtaurandis Eccleſiis dicata erat. Leguntur autem Tertiæ multoties Regibus Hiſpaniæ à Romanis Pontificibus conceſſæ ob Maurorum bella, III. l. 1. c. 44. n. 2. 3. 4.

Tertiarii.

Tertiarii ſeu Ordo Pœnitentium. Is à S. Franciſco fuerat inſtitutus, & quidem ex utriuſque ſexus conjugatis, quibus veſtem & Regulam præſcripſit. Similem inſtituêre Dominicani, ſimilem Servitæ, I. l. 3. c. 23. n. 13. Excrevit autem adeo Tertiarius ille Franciſcanorum Ordo, & tanto cum odore pietatis, ut Leo X. eos an. 1521. in novum Religionis Ordinem tribus conſuetis vitæ Monaſticæ votis conſtrictum conjunxerit, *ibid.*

Tertullianus.

Quam à Clero plebem non diſtinxiſſe videtur Tertullianus jam hæreticus, I. l. 1. c. 52. n. 2. diſtinxerat prorſus tamen, adhuc Orthodoxus, n. 1.

Teſtamenta.

Teſtamenta primùm generatim

Leges Imperatoriæ de teſtamentis in favorem Eccleſiæ. Conſtantinus edixit, ut poſſet quiſque teſtamento quod vellet Eccleſiæ legare, III. l. 1. c. 16. n. 1. Sic & Rex Guntramnus, c. 21. n. 11. Carolus Magnus, c. 23. n. 4. Lege ſua Valentinianus I. non Eccleſiam ſed Clericos arcet viduarum ſucceſſionibus & teſtamentis, & quare Clericos? c. 18. n. 1. 2. 3. 4. Nulla vult tamen eſſe Carolus Magnus teſtamenta, quibus in Eccleſiæ favorem, filii vel proximi hæreditate exuerentur, c. 22. n. 1. Sic & Ludovicus Pius, c. 23. n. 3. Plurima teſtamenta in Eccleſiæ favorem primis quinque ſæculis, III. l. 1. c. 16. n. 3. 4. 6. Quomodo comparatus erat Auguſtinus circa iſtiuſmodi teſtamenta, c. 17. n. 2. 3. 4. Quomodo Gregorius, c. 20. n. 7. Vetantur Clerici à Concilio III. Cabilonenſi blanditiis inſidioſis allicere fideles ad res ſuas Eccleſiæ donandas: ſique ita eas allexerint, jubentur pœnitentiæ Canonicæ ſubjici, c. 22. n. 2. 3. c. 23. n. 1. ipſæque donationes illæ à Ludovico Pio reſcinduntur, c. 23. n. 3. Exhortatio Salviani ad omne genus hominum, ut teſtamento hæredes inſtituant Eccleſiam vel pauperes, c. 16. n. 9. *& ſeqq.* Teſtamentum Caroli Magni, c. 23. n. 1. 6. Noluit Juſtinianus irritari teſtamenta in pauperum favorem facta, ſi juris quæpiam in iis deeſſet formula, III. l. 1. c. 20. n. 2. Ita quoque ſanxere plura Gallicana Concilia à tempore Clodovæi uſque ad Caroli Magni tempus de teſtamentis Epiſcoporum & Clericorum in favorem Eccleſiæ factis, c. 21. n. 2. 3. 4. Licet teſtamenta, ut fierent ſecundùm leges fori ſeptem aut quinque teſtes poſtularent: ſufficiebat tamen ex generali conſuetudine in teſtamentis Eccleſiam attinentibus, ſi facta fuiſſent in duorum vel trium teſtium præſentia, quòd nec lex divina nec Canones ampliorem exigant numerum teſtium, c. 24. n. 3. Theodoſius lege lata Eccleſiam Clericos & pauperes arcet ſucceſſionibus Diaconiſſarum, ſed earum quibus erant filii, c. 18. n. 5. Quin & eamdem ipſe poſtea reſcidit, *ibid.* Eamdem quoque reſcidit Marcianus cum altera illa Valentiniani jam memorata, c. 18. n. 6.

Concilia poſt annum milleſimum habita vetant fieri teſtamenta extra præſentiam Parochi aut ſaltem Clerici & duorum teſtium, III. l. 1. c. 24. n. 2. 3. 5. 6. 8. 10. Quanta eſſet Eccleſiæ Epiſcoporumve poſt annum milleſimum juriſdictio in teſtamenta vel in inteſtatorum bona, toto eod. c. 24. Quæ iſtius juriſdictionis cauſa & origo, *ibid.* n. 11. §. *Quoad.* Debilitata valde eſt ſæculo 15. ac penè demum ſæculo 16. extincta, n. 11. §. *Si jam.* Iſtius dominationis quæ cauſa, n. 12.

Teſtamenta Epiſcoporum & cæterorum Beneficiariorum.

De iis per prima 5. ſæcula, III. l. 2. c. 38. & 39.

Cum Epiſcopi cæterique Clerici res Eccleſiæ tunc nonniſi in commune poſſiderent, nulla de iis teſtamenta privatim poterant factitare, c. 38. n. 8. §. *Nec apud.* Si quis Epiſcopus patrimonii ſui hæredes ſcriberet extraneos, aut ſi cognatos quidem ſed paganos vel hæreticos, nec iis omnibus Eccleſiam præferret: hunc jubet Concilium Africanum etiam poſt mortem anathematizari, c. 39. n. 8. De ſolo patrimonio, non autem de iis quæ ex Eccleſiæ rebus acquiſierant, teſtandi poteſtatem Epiſcopis faciebant ea ætate Patres & Concilia Occidentis & Orientis, c. 39. n. 6. 7. 9. 10. 17. Quæ Epiſcoporum, eadem erat & cæterorum Beneficiariorum

Digitized by Google

ratio : ſcilicet res Eccleſiæ ſunt ſacrificium Deo oblatum, eleemoſyna pauperibus dicata, Chriſti hæreditas, n. 14. 15. Si ſecus faciant Epiſcopi vel quivis Clerici, eos Concilium III. Carthaginenſe criminis reos tenet, n. 7. Conſtantinus edixerat ut ſi quid Clerici patrimonio, proviſione, mercatura honeſta congeſſerint, id in eorum morte pauperibus erogaretur, c. 40. n. 4. Theodoſius junior lege lata voluit, ut res omnes Epiſcoporum Clericorum, Monachorum, & Sanctimonialium nullo facto teſtamento morientium, ac juſto hærede carentium, vendicarentur ipſi eorum Eccleſiæ vel Cœnobio, cùm antea in fiſcum inferrentur, III. l. 1. c. 16. n. 6. c. 40. n. 3. 4.

De Teſtamentis Epiſcoporum & aliorum Beneficiariorum in Oriente & in Italia ab anno 500. ad annum 800. III. l. 2. c 40.

Juſtinianus Epiſcopos teſtari vetat, niſi de iis quæ ante ordinationem habuiſſent, aut quæ de ſucceſſionibus parentum uſque ad quartum gradum civilem ſibi poſtea obtigiſſent, nec reliqua vult ab iis niſi Eccleſiæ legari, c. 40. n 1. 4. Gregorius ſimiliter Epiſcopos non patitur niſi de ante ordinationem partis teſtari, cæteraque vult eſſe Eccleſiæ, n. 7. 8. 9. 10. 11. 12. Cur de ſolis Epiſcopis loquatur Juſtinianus, n. 2. 5. & Gregorius, n. 11. 13. Si Epiſcopus quiſpiam aut alius Clericus inteſtatus abſque legitimo hærede obiiſſet, debebant ejus bona cedere Eccleſiæ, n. 1. 14.

De teſtamentis Epiſcoporum & aliorum Beneficiariorum in Gallia eadem ætate, III. l. 2. c. 41.

Non poterat Epiſcopus de iis teſtari quæ ſibi legata fuiſſent poſt ordinationem ſuam, c. 41. n. 1. 2. Ubi quis Epiſcopus conjugatus obibat ſine liberis, ſuum debebat patrimonium Eccleſiæ conferre, n. 1. Si quem Parochus emebat agrum, debebat cum nomine Eccleſiæ emere, n. 7. Clericorum teſtamenta non erant obnoxia formulis teſtamentorum, n. 3. 5. Cæſarius Arelatenſis cùm nihil à parentibus habuiſſet, ius moriens nihil niſi munuſcula quædam inſtar Eulogiarum reliquit, n. 21.

De Teſtamentis Epiſcoporum & aliorum Beneficiariorum in Hiſpania & Africa eadem adhuc ætate, III. l. 2. c. 41.

Sola hæredibus bona hæreditaria relinquebantur ab Epiſcopis in Hiſpania, c. 42. n. 2. Epiſcopi aut Clerici alii quibus nulla erant bona hæreditaria, uni acquirebant Eccleſiæ quidquid novi acquirebant : Si bona fuerant hæreditaria, inter eorum hæredes & Eccleſiam dividebatur id novi quod acquiſierant : Si quæ verò dona ſuis ab amicis percipiebant, ea manebant Eccleſiæ, niſi ipſimet illa cuipiam relinquerent, n. 6. 7.

Legibus Viſigothicis ſi Clerici hæredem uſque ad ſeptimum gradum non habentes, inteſtati decedebant, tota eorum ſubſtantia Eccleſiæ erat, c. 52. n. 12.

De Teſtamentis Epiſcoporum & aliorum Beneficiariorum in Eccleſia Latina ſub Imperio Caroli Magni & ſtirpis ejus, III. l. 2. c. 44.

Poterant tum Epiſcopi, tum Beneficiarii alii ea omnia hæredibus teſtamento legare quæ ante ordinationem habuerant; non tamen ea quæ vel ab Eccleſia ordinatione ſua obtinebant, vel ex Eccleſiæ proventibus, ſeu in pecuniis, ſeu in agris ſibi comparare poterant, c. 44. n. 1. 2. 4. 6. 7. 8 9. 10. Immo nec illius ætatis initio poterant ea teſtamento legare, quæ poſt ordinationem ſuam de patrimonii ſui reditibus haberent aut comparaſſent, n. 1. Quare id poſtea ipſis indultum fuerit, n. 2. 3. Aliqua tamen illius ætatis Concilia Parochos adegerunt ad tertiam patrimonii ſui partem Eccleſiæ ſuæ legandam, n. 10. §. *Poſſent*. Si qui vel Epiſcopi vel Clerici inteſtati abſque legitimo decedebant, eorum hæreditas ad Eccleſiam veniebat, n. 7. 21.

De Teſtamentis Epiſcoporum ac aliorum Clericorum in Oriente per illam eandem ætatem, III. l. 2. c. 45.

Quæ ipſis erant, ſive immobilia, ſive mobilia, ex opibus & reditibus Eccleſiaſticis, ea poſt illorum obitum ad Eccleſiam pertinebant, c. 45. n. 1. 2. 3. 4. Si inteſtati abſque hærede legitimo obibant, eorum hæreditatem adibat Eccleſia, n. 1. Si die ordinationis ſuæ Epiſcopus cenſum non ediderat patrimonii ſui, in jus Eccleſiæ veniebant res ejus omnes poſt ipſius obitum, n. 2. Eadem ubique diſciplina, eædem ubique leges, hoc uno excepto capite ultimo, de addicendis ipſi Eccleſiæ bonis Epiſcopi qui eorum cenſum prætermiſiſſet : eædem, inquam, ubique leges obtinuere ab anno milleſimo ad annum trecenteſimum ſupra milleſimum, III. l. 2. c. 47. toto. Quàm nec tamen iſti diſciplinæ contraria ſit libertas illa, quæ tum cœpta eſt dari Beneficiariis teſtandi de mobilibus ſuis, c. 47. n. 4. 7. 10. Eadem adhuc diſciplina eædemque leges obtinuere ab anno 1300. ad annum 1400. ſcilicet ut cognati nullatenus ſuccederent Beneficiariis in bona quæ ex Eccleſiæ proventibus provenîſſent, III. l. 2. c. 48. n. 1. 2. At poſt annum 1400. cœptæ ſunt in Gallia hæreditates à cognatis Beneficiariorum, ſeu teſtamento, ſeu ab inteſtato adiri. Quæ iſtius novi uſûs cauſa eſſe potuit? n. 3. 4. Communior tamen etiam tum is erat Galliæ uſus, ut Beneficiarii ſucceſſio ſucceſſori reſervaretur, n. 5. 6. Iſque in aliis quoque perennabat Regnis, n. 7. Sæculo autem decimoſexto latiùs ſerpſit, vehementiùſque convaluit ille uſus, ut ſeu teſtamento, ſeu ab inteſtato cognati poſſent adire Beneficiariorum ſucceſſiones, n. 8. Nec tamen iſti liberi ſunt à lege diſpenſandi bona iſta ſecundùm ipſorum naturam, id eſt, ea in pios uſus & in pauperes expendendi, n. 4. §. *Sed*, n. 5 §. *Non*, n 7. §. *Probationem*, n. 8. 9. Ab anno 1474. permiſere Pontifices Romani Clericis qui Romæ vel rura vicina vellent ſedem figere, legare proximis ſuis Beneficiorum ſuorum acquiſitiones, n. 10.

De Teſtamentis Epiſcoporum qui olim fuere Monachi vel Abbates.

Dum quis ex Monacho vel Abbate fiebat Epiſcopus, ſi tum nova quæpiam ex cognatis obtingebat ei hæreditas, illa ne antè debuiſſet Cœnobio accreſcere, jam ejuſdem Epiſcopi accreſcebat Eccleſiæ : nec ab eo poterat illa cognatis teſtamento tranſmitti, ſicuti nec quæ ex Eccleſia ei obtingebant, cum è contra hæreditatem ſibi obvenientem poſſent alii Epiſcopi cognatis teſtamento tranſmittere, III. l. 2. c. 49. n 8. 10. Is autem modò uſus inolevit, ut etiam cognati Epiſcoporum ex Monachis factorum ſuccedant, ſeu teſtamento, ſeu ab inteſtato, in eorum bona proventibus Eccleſiaſticis parta, n. 11. Neceſſitas quæ iſtis incumbit hæredibus bona iſta piè expendendi, facit ut poſterior ille uſus ſit in ſpeciem ferè ſolùm à priori diverſus, n. 10.

De teſtamentis & bonis Monachorum.

Monachi olim & ad hæc uſque ferè tempora poterant parentum cognatorumque ſucceſſiones excipere, v. tit. *Monachi*, §. penult. *Monachorum bona*. Ut autem hæc bona poterant adire, ita & de iis teſtari poterant, III. l. 2. c. 43. n. 2.

De Teſtamentis illis uſque ad annum 500.

Hanc in Monachis teſtandi facultatem ſupponit ipſa Theodoſii Junioris Conſtitutio, qua decernit bona Monachorum inteſtatorum Cœnobio ipſi addictum iri, III. l. 1. c. 16. n. 6 8. Tali jam antea uſos facultate exhibet Hieronymus Hilarionem & Malchum Monachos, quorum ille quæ poſt profeſſionem ſibi obtigerunt bona, diſtribuit fratribus ſuis & pauperibus, iſte pauperibus & Cœnobio, III. l. 2. c. 43. n. 24.

Ab anno 500. *ad* 800.

Talem quoque in Monachis & Monialibus ſupponit Gregorius facultatem ſua. cui vel teſtamento legandi, III. l. 2. c. 43. n. 2. Talem ſibi facultatem eximebant qui ſeu ſancti Benedicti, ſeu Magiſtri Regulam profitebantur : iis enim poſt profeſſionem jam nihil poterat obtingere : utraque videlicet parentes adigebat ut filios ſuos vitæ Monaſticæ traderent, omni ſpe futuræ hæreditatis exuendos, ut iſti terrenum jam nihil cogitarent ; & ad polliciendum forent ut, ſi aliquid unquam eorum contemplatione darent, id non eorum, ſed Monaſterii ſolius eſſet, III. l. 1. c. 21 n. 8 9. & l. 2. c. 43. n. 7. Indulgentiores erant Regulæ Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi, Tetradii Presbyteri nepotis uſus, & Aureliani Epiſcopi item Arelatenſis : ſi qui enim vitam amplecterentur Monaſticam, bonorum ſuorum nondum compotes, ſeu quòd in vivis adhuc eſſent eorum parentes, ſeu quòd ipſi adhuc eſſent impuberes, ſua iis debebat aliquando hæreditas obtingere ; at qua habita teſtamentum ſtatim edere compellerentur, quo eam vel cui vellent, vel Monaſterio ipſi legarent, nihil ejus ibi ſervaturi, III. l. 1. c. 21. n. 7. 10. & l. 2. c. 43. n. 8.

In Oriente Juſtiniani legibus nemo poterat filium Monachum factum legitima portione exuere : ſi exueret, ea nihilominus iſti obtingeret, aut potius nomine ejus ipſi Monaſterio, cui ſic addiceretur, ut ſi iſte inde aliquando ſæculum repetiturus egrederetur, penes Monaſterium iſta ſemper foret hæreditas : Si parentes decedebant inteſtati, filius Monachus in ipſorum bona cum reliquis eorum filiis æqua portione ſuccedebat, aut ipſum potius ejus nomine Monaſterium, cujus ſimiliter illa ſemper eſſet portio, etiamſi iſte poſt profeſſionem abiret. Quiſquis Monachus efficiebatur, jubebatur ante ipſam profeſſionem ſuam teſtari, ut qui poſtea nec ſui nec rerum ſuarum compos eſſet futurus : ni faceret, omnia jam ejus poſt ipſius profeſſionem cederent Monaſterio, illius ejuſdem Monaſterii ſemper futura, etiamſi in aliud ipſe poſtea commigraret : Si cui erant liberi, nec ante profeſſionem ſuam teſtatus fuerat, jam poterat adhuc poſt profeſſionem ſuam teſtari, & ſua inter eos & Cœnobium dividere ; ita ut nec illos nec iſtud poſſet portione legitima fruſtrare : ſi inteſtatus iſte decederet, ſingulis ejus liberis ſua futura erat portio legitima, reliqua Monaſterio. Hæ erant Juſtiniani leges, III. l. 2. c. 43. n. 9. 10. 11. 12. 13. c. 45. n. 6.

Sub Imperio Caroli Magni & ejus proſapia

In Oriente vigebant adhuc eædem Juſtinianæ leges : ſantque tum Baſilicis inſertæ tum in Photii Nomocanone, III. l. 2. c. 43. n. 13. c. 45. n. 6. Extat & Leonis Sapientis Imperatoris Novella duplex. In prima ſtatuit, ut qui anno 16. vitam

Digitized by Google

tam Monaſticam profitetur, poſſit jam ante illam profeſſionem quam voluerit teſtari: ſi verò anno decimo profiteatur, non poſſit teſtari antequam ad annum ætatis decimum-quintum pervenerit, ante quem ſi moriatur, tertia pars ſolùm bonorum ejus cedat cognatis ipſius, aliæ verò duæ Monaſterio; imò & totum Monaſterio ſi nulli ſint ei cognati, III. l. 2. c. 45. n. 5. In ſecunda ſtatuit, ut quæcunque obtingunt jam Profeſſis bona ſive ex teſtamento cognatorum ſive ab inteſtato, ea poſſint cui voluerint diſtribuere, ſi dum profeſſi ſunt, aliquid Monaſterio contulerunt: alioqui tertiam ei conferant novæ illius ſucceſſionis partem, reliqua prout voluerint adminiſtraturi, n. 7.

In Occidente Carolus Magnus in Capitularibus irrevocabiles eſſe vult donationes eorum, qui profitendo ſua omnia tradunt Monaſterio, III. l. 2. c. 45. n. 5. Lex alia Capitularium ſtatuit ut ſi quis alterutrius ſexus antè profiteatur quam teſtatus fuerit, omnia ejus ſint Monaſterii, etiamſi liberos habeat, *ibid.* Id tamen, quòd duriuſculum haberi poſſit, ita videtur intelligendum ut ſua liberis illis non eximenda ſit tamen portio legitima, Monaſterioque ſolùm hic addicatur quidquid ultra illorum portionem legitimam poſſidebat ante profeſſionem ſuam ipſorum parens Monachus Monialiſve, III. l. 1. c. 23. n. 5.

Poſt annum milleſimum.

Oxfordienſe an. 1222. Concilium Monachos vetat teſtamenta condere, ut qui ſe ſuaque profitendo dedicaverint Deo, nec in dominium alienum quidquam transferre poſſint, qui nihil habent temporale ſuum, III. l. 2. c. 49. n. 3. Innocentius III. uni quidem Monacho teſtandi licentiam concedit, ſed privilegio ſingulari, *ibid.* Vetat quidem etiam Prælatos Dertuſenſe in Hiſpaniis an. 1429. Concilium occupare bona, de quibus in morte ſtatuerint Religioſi, queis ſecundum ſtatuta vel laudabiles conſuetudines permiſſum ſit de bonis à Deo ſibi collatis diſponere, n. 4. At his forte verbis non Monachos intelligit, ſed Religioſos Hiſpaniæ Equites. Equitibus enim S. Jacobi tum Conſtitutionibus ſuis tum ſanctæ Sedis privilegio conceſſum eſt teſtari de bonis Ordinis ipſius quæ obtinebant, & de iis quæ acquiſiſſent, n. 6. Aut ſi Monachos intelligit, eos certe quibus fuerant Obedientiæ & Clauſtrales adminiſtrationes, quarum reditus poſſent ante obitum ſuum quibus vellent addicere, ex ſtatutis & Conſtitutionibus quibuſdam mollioribus Ordinis ſui, quæ tunc viſæ ſunt toleranda, n. 4.

De teſtamentis Abbatum.

Videtur olim minore cum indulgentia actum erga Abbates quam erga Monachos: præceptaque iis fuiſſe teſtandi facultas, III. l. 2. c. 40. n. 2. 2. c. 43. n. 17. Abbati Probo fuit opus privilegio & diſpenſatione S. Gregorii, ut teſtamento legare poſſet ea quæ habuerat antequam Abbatis officio fungeretur, c. 43. n. 5. Videtur tamen Juſtinianus dediſſe iis facultatem ſtatuendi in morte de omnibus ſucceſſionibus quæ ipſis poſt ſuſceptam Abbatiæ adminiſtrationem jure cognationis uſque ad quartum gradum obtingebant; ceteris ipſi eorum Monaſterio prorſus addictis, c. 40. n. 1. 5. Plura tamen ſeptimo & 8. ſæculo occurrunt ſeu Abbatum ſeu Abbatiſſarum teſtamenta. Sed vel ea ſolum fine condita ſunt ut firmarentur magis, quæ iſti Abbates vel Abbatiſſæ Cœnobio ſuo relinquebant, vel ex Pontificia diſpenſatione condita ſunt, vel needum adeo obtinebat uſus ille adeundarum diſpenſationum Pontificiarum, c. 43. n. 19. Forte denique pluribus in locis, quod patrimonii bona attinet, eadem erat Abbatibus quæ Monachis teſtandi facultas, n. 19. Poſt annum etiam milleſimum imò ſæculo 12. Stephanus & Joannes Angliæ Reges Abbatibus pollicentur firma fore, quæcunque in morte diſtribuerint aut diſtribuenda ſtatuerint: ſed fine forſan non alio hæc ab iis condebantur teſtamenta quàm ne Magiſtratuum vel Principum aut Miniſtrorum prædationi pateret Eccleſiaſtica ſucceſſio, c. 49. n. 8. Ut ſit, cùm pugnatum eſt ne Abbates, Beneficiariive alii ſeu Regulares ſeu Sæculares teſtamenta conderent, & cùm id illis conceſſum eſt, par inde erat, & eodem collimabant, ſcilicet ut quæ ſunt Eccleſiæ, nonniſi in pios uſus impenderentur, nec enim eos ab iſta lege eximebat illa iis data teſtandi facultas, c. 49. n. 9.

Teſtes Synodales, v. *Synodales Teſtes.*

Thaſſilo.

Thaſſilo Bavariæ Dux perfidiæ in Carolum Magnum convictus cum filio ſuo, attondentur & in Gemeticenſe Monaſterium includuntur, II. l. 1. c. 28. n. 4.

Theodoretus.

Vitæ pars ejus maxima paucis collecta, III. l. 3. c. 37. n. 1. 2.

Theologus & Theologia, v. *Studia.*

Conſtituit Concilium Lateranenſe III. ſub Alexandro III. an. 1179. ut in Cathedralibus omnibus Eccleſiis aliquod addiceretur Beneficium Præceptori, qui gratis Clericos & pauperes doceret, I. l. 2. c. 10. n. 2. Quòd autem Decretum iſtud non fuiſſet ſervatum, illud innovavit Innocentius III. in Concilio IV. Lateranenſi an. 1215. niſi quòd de Metropolitana ſolùm Eccleſia id edixit, neque eo conſilio, ut iſte Canonicorum adoptaretur Collegio, ſed ut quandiu docendi munus obiret, annuo Beneficii illius reditu ſuſtentaretur, *ibid.* At Theologum quoque ſuum in ſingulis Cathedralibus eſſe voluit poſtea Synodus Baſileenſis. Sancitum idem eſt deinceps in Concilio V. Lateran. ſub Leone X. an. 1516. & Gallicanis Concordatis; ac præterea conſtitutum, ut jam verus Canonicus haberetur, non autem, ut antea, ſolùm ſtipendiarius & quaſi conductitius, c. 10. n. 3. Firmavit illa Concilium Tridentinum, adeo ut jam inde titulum & locum habeat Theologus inter Canonicos: immo & ita fieri quoad poſſet, in Collegialibus Eccleſiis voluit. Hunc tamen decrevit poſſe ſua ſpoliari Præbenda, ſi ſuo bene non fungeretur officio, n. 2. Quin & locum ei ante omnes Canonicos tribuit S. Carolus Borromæus, ſoliſque eum Dignitatibus voluit cedere, n. 4. Lectionibus ejus intereſſe tenentur Canonici aliique Cathedralis Eccleſiæ Preſbyteri, pœniſque pecuniariis ad id cogi poſſunt, ſicut & ille ad lectiones illas compelli poteſt, n. 2. Plura de his, eod. n. 5. Varia de his edicta Regia, n. 4. Edixerat olim Honorius III. Innocentii III. ſucceſſor ut Capitula Canonicos juniores ad Univerſitates frequentandas mitterent, Reſidentiæque veniam fecerat tum Clericis ſtudentibus tum Magiſtris Theologiam profitentibus, n. 2.

Theſaurarius.

De Theſaurario, I. l. 2. c. 101. n. 13. Succeſſiſſe videtur Oeconomo, quo non ultra fuit opus in Capitulis, cùm partitio menſæ communis bonorum facta eſt inter Canonicos, I. l. 3. c. 70. n. 6.

Theſſalonicenſis Exarchatus, v. Ind. Geograph.

S. Thomas Aquinas.

Cùm ab aliis impugnaretur ejus non ita pridem defuncti doctrina, ab aliis propugnaretur, pronuntiavit ex Doctorum omnium à ſe ea ſuper re congregatorum aſſenſu Stephanus II. Pariſienſis Epiſcopus, poſſe eam citra fidei periculum & defendi & impugnari, II. l. 1. c. 101. n. 4. Explicatur ejus ſententia de dominio quod Clericis tribuere videtur in Beneficii ſui proventus, III. l. 2. c. 46. n. 7.

S. Thomas Cantuarienſis.

Repugnat Regi ſuo volenti quos ille propter ipſorum crimina ſua depoſuerat Clericos, Judicibus laïcis permitti poſtea judicandos & puniendos, II. l. 2. c. 76. n. 8. § *In poſtremis*, & n. 9.

Thus.

Cum thuribulis obviam proceſſerunt Epheſinæ mulieres Epiſcopis Concilii Epheſini, à prima ejus Seſſione redeuntibus, in qua damnatus fuerat Neſtorius, I. l. 3. c. 58. n. 7. Cum ſuffitibus ſimiliter exceptus eſt Alexandriæ Athanaſius cùm ad eam rediit, *ibid.*

Toronenſe Monaſterium, v. Ind. Geograph.

Tituli.

Eccleſiæ antiquitus Tituli dictæ ſunt, vel quòd, ut ſolebant domus & agri fiſco addici appenſo velo in quo eſſet imago Principis: ſic Eccleſiæ Deo, non quidem adhibito crucis ſigno, quod utique perſecutiones ſtatim commoviſſet, ſed aliquo tamen ſigno fidelibus noto, addicebantur; vel potiùs quòd Preſbyteri, penes quos earum erat cura, ſuum inde nomen & titulum ducerent, I. l. 2. c. 21. n. 21. Quanquam poſtea pace Eccleſiis reddita, jam velo pannove, qui Titulus dicebatur, appenſo, agri vel domus addicebantur Eccleſiæ, uti ſolebant, quæ fiſco Principis addicebantur. Multi Romæ erant hujuſmodi Tituli tempore S. Gregorii, c. 93. n. 1.

Titus Imperator.

Titus ſummum accepit Pontificatum, ne cujuſquam morti ſubſcribat, paratior occidi ipſe quam occidere, II. l. 1. c. 66. n. 23. 24.

Toannenſis Primatus, v. Indic. Geograph.

Toletanus Primatus, v. Indic. Geograph.

Toloſana Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Tonſura Clericorum.

De primis quinque ſæculis.

Nulla fuit Clericis tonſura coronave per quinque prima Eccleſiæ ſæcula, ſeu apud Latinos, ſeu apud Græcos. Multiplici probatur ratione, & illorum temporum teſtimonio, I. l. 2. c. 37. n. 1. 5. 6. 7. 8. 10. 11. 14. Solo ſe breviori modeſtioreque capillitio ab Laïcis Clerici ſecernebant, n. 2. Ad quam modeſtiam cùm eos fideleſque omnes Petrus Pauluſque cohortarentur, poteſt in eos origo referri tonſuræ Clericalis, c. 37. n. 5. c. 38. n. 9. 12. Falsò enim ſive ab ipſis, ſive etiam ab Aniceto creditur inſtituta, c. 37. n. 1. 4. 5. Quod per coronam ſuam Epiſcopi à Fidelibus tunc adjurabantur, aut eorum coronæ apprecaremur alii, aut ab aliis eorum corona ſalutaretur, non intelligendum eſt de raſa quapiam vel attonſa capitis corona, ſed de Regali ipſo illis communicato

Chriſti ſacerdotio, c. 17. n. 9. Vel de capitis ornamento, mitra vel corona dicto, quo Sacris operantes utebantur, c. 43. n. 6. Erat autem maxima illa capillorum modeſtia; adeo ut ſexto ſæculo Martinus Braccarenſis, necdum rotundam coronamve memorans, Clericos tamen jubeat eſſe capite attonſo & auribus patentibus, c. 38. n. 2.

A ſexto ſæculo ad Caroli Magni.

Sæculo ſexto exeunte cœpit Clericorum Tonſura, nempe ut Clerici ea ex parte imitarentur Monachos, qui haud ita multò antè præ humilitate, & ut deſpicatui eſſent, etſi caput non adhuc ſibi novaculâ radebant, nec ad preſſum attondebant, capillos tamen ad aures & ad eutem uſque ſibi præcidebant, I. l. 2. c. 37. n. 12. 13. Cum eo tamen diſcrimine quòd Monachi, ſicut nec Pœnitentes, circulum non haberent capillorum, inſtà cingentem attonſos & præciſos illos ſuperiùs capillos; Clerici verò è contra talem circulum per modum coronæ infra capillos illos attonſos præciſoſve geſtarent, unde & corona Clericalis dicta eſt, c. 38. n. 3. 4. 6. 8. Tales exhibet uſque eſſe in Hiſpania Clericos omnes Concilium IV. Toletanum an. 633. habitum, n. 3. Tonſura igitur Clericalis duobus conſtabat, ſcilicet ſuperioribus illis capillis ad illum uſque circulum nec novacula raſis, nec ad preſſum tonſis, & coronâ illâ, ſeu illo inferiori capillorum utique copioſiorum circulo, n. 3. 5. 6. 8. 10. Ita quoque ſe res habebat eo tempore in Anglia, confuſamque ſimul ac coronam geſtabant Clerici, c. 38. n. 10. & 11. Id quod & ipſi ibidem viciſſim imitati ſunt Monachi, n. 16. 17. In Gallia ſimiliter eadem ætate duabus illis iiſdem partibus conſtabat Clericorum Monachorumque tonſura, ſcilicet ſuperiori illa detonſa capitis parte, & inferiori illo capillorum circulo, I. l. 2. c. 39. n. 2. 3. 4. 5. Eſt autem cur dubitetur, an non verè ſuperior illa pars capitis raſa eſſet in Gallia, ita ut nihil ei penitus ineſſet capillorum, n. 6. In Italia iiſdem temporibus duplici illa eadem parte conſtabat utrorumque tonſura; & ita quidem ut ſuperior illa, licèt attonſa, non tamen capillis eſſet nudata, c. 39. n. 7. 10. Sed & Laici qui in miniſterio & ex familia erant Eccleſiæ, Tonſuram quoque in Italia geſtabant, n. 8.

Sub Imperio Caroli Magni & Regia ejus proſapia, ac deinceps.

Ætate Caroli Magni jam ſuperior pars illa capitis quam inferior ille cingebat circulus, novacula radebatur in toto Occidente, I. l. 2. c. 40. n. 3. 4. 14. § *Clerici.* Æqualis erat, & antea fuerat, tum Monachorum & Clericorum ſive tonſura ſive corona, tum etiam omnium inter ſe Clericorum, c. 38. n. 3. 4. c. 39. Eaque rotunda & circularis, c. 41. n. 3. Et quidem ejus amplitudinis, cujus nunc amplitudinis eſt corona Canonicorum Regularium, *ibid.* Cœpta eſt poſtmodum in Clericis imminui: juſſique ſunt iſti ſæculo 13. amplas quidem geſtare coronas, ſed Monachi ampliſſimas, Epiſcopi tamen haud Monachali diſſimilem, *ibid.* Jam ſæculo duodecimo ea lex erat, ut major vel minor eſſet pro majoribus vel minoribus Ordinum gradibus, *ibid.* Eam geſtare æquè jubebantur conjugati Clerici ac alii non conjugati, niſi vellent privilegio Clericorum exui, *ibid.* Quanta porro eſſet in præcipienda Clericis Tonſura coronave ſeveritas, v. tit. *Clerici.* Tonſuræ & coronæ ſignificationes morales & myſticæ, I. l. 2. c. 38. n. 6. 7. 12. c. 40. n. 4. 5. 10.

Concilia ſæculi decimi-quarti & deinceps juſſere nullum inſigniri Tonſura, qui non conteſtaretur ſe caſto eam animo expetere, velleque ſemper in Clericatu manere, ac ad ſacros Ordines aliquando promoveri, II. l. 1. c. 14. n. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

De Tonſura Clericorum apud Græcos.

Ut in Occidente jam dictum, ſic in Oriente Clerici initio ſe à Laicis breviori modeſtiorique coma ſecrevere, I. l. 2. c. 37. n. 14. Attonſi ſunt poſtmodum, ſed ſine corona, ſeu ſine illo pilorum circulo quem geſtabant Occidentis Clerici, c. 39. n. 16. At & in hoc imitati quoque poſtea ſunt Occidentis Clericos, n. 14. Tempore Ratramni Corbeienſis Photiique totum ſibi caput Græci capillis nudabant, c. 40. n. 3. 4. Tempore Michaelis Cerularii apicem capitis radebant, comam reliquam nutrientes, c. 42. n. 4. Concertatio Græcorum Clericorum cum Latinis ſuper capillis & barba, I. l. 2. c. 40. n. 3. 4. c. 42. n. 4. 5.

Georgianorum Clerici (ſunt hi è Græcis) rotundas habebant coronas, eorum verò Laïci quadratas, I. l. 2. c. 42. n. 3.

Scytharum Epiſcopus Theotimus apud Sozomenum prolixo erat capillo, c. 37. n. 14.

Polonis Laïcis Tonſuram more Clericorum, id eſt, comam ad aures uſque præciſam Benedictus XI. indixit, cùm eis ejuſdem gentis Caſimirum Cluniacenſis Monaſterii Diaconum annuit in Principem, I. l. 2. c. 42. n. 3. Hac lege poſtea ſoluti ſunt, fundato apud ſe Cluniacenſium Monaſterio, I. l. 2. c. 52. n. 9.

Tornacenſis Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Tranſlationes Epiſcoporum.

Tranſlationes Epiſcoporum vetantur à Conciliis Nicæno, Antiocheno, Sardicenſi, Plenario Capuano, III. Carthaginenſi, & Calchedonenſi, item & Canonibus Apoſtolicis, II. l. 2. c. 60. n. 3. 4. 5. c. 61. n. 1. 3. 4. 5. A Romanis item Pontificibus Leone, Hilaro, Damaſo, Julio, Agapeto, c. 60. n. 4. 5. c. 62. n. 8. Eo quòd Epiſcopus Eccleſiæ ſuæ ut ſuæ ſponſæ debeat adhæreſcere, c. 60. n. 7. c. 61. n. 6. Utque ferme ſit iſtarum tranſlationum mater avaritia & ambitio, c. 60. n. 4. c. 61. n. 3. 6.

Communione ſua iis interdicit Damaſus, qui in aliam ſedem migraverint, II. l. 2. c. 61. n. 6. § *Aſſentiebatur.* Ad priorem ſedem ſuam eos Hilarus Papa & Nicænus Canon jubent ſe recipere, II. l. 2. c. 60. n. 2. c. 61. n. 5. Ad idque ut cogantur, adhuc vult Provinciæ Præſidem Synodus III. Carthaginenſis, c. 60. n. 5. Eos utrâque Eccleſiâ, tum unde receſſerint, tum ad quam acceſſerint, vult Leo, Urbanuſque II. ſpoliari, c. 60. n. 5. c. 64. n. 3. Ne iis in morte quidem communionem, etiam laïcam, impertiri vult Sardicenſe Concilium, c. 60. n. 4.

Vetantur tamen ſolæ *tranſmigrationes* Epiſcoporum, id eſt, ſpontaneæ in Sedem aliam migrationes, non autem *tranſlationes*, II. l. 2. c. 61. n. 5. 15. c. 63. n. 15. Eſtque anterior ejus hac in parte modeſtia illa affectata, immo ficta Concilii Antiocheni, n. 4. Poſſunt enim ob juſtas cauſas fieri tranſlationes, c. 60. n. 6. 7. 8. c. 61. n. 1. 7. 10. c. 62. n. 1. 3. 5. c. 63. n. 2. 6. 8. 14. § *Sed*, & n. 15. Nec id eſt irritum prius conjugium reſcindere, c. 61. n. 7. Harum tranſlationum exempla per prima quinque Eccleſiæ ſæcula, II. l. 2. c. 61. n. 2. 7. 8. 9. 10. 11. Item ab anno 500. ad annum 800. c. 62. toto. Sub Imperio item Caroli Magni, c. 63. toto, & præſertim n. 3. Ab anno denique milleſimo, c. 64.

Has autem cauſas à Concilio Provinciali expendi vult Concilium III. Carthaginenſe, nec ad Romanum Pontificem recurrit, II. l. 2. c. 60. n. 6. 8. Quanquam verò ea eſſet ordinaria primorum quinque ſæculorum diſciplina, ut Concilii Provincialis autoritate fierent hæ tranſlationes, non rarò tamen adibatur etiam tum temporis Romanus Pontifex, ut Bonifacius, Cæleſtinus, Hilarus, II. l. 2. c. 60. n. 1. 2. 3. c. 61. n. 8. 11. 12. Et quidem à Conciliis etiam adibatur Provincialibus, c. 60. n. 12. Nec potuere Concilia Provincialia quin lapſu temporis eum ſæpè adirent, quòd ſatis virium iis non eſſet ad coercendam Epiſcoporum ambitionem & contumaciam, cùm ſpes iis eſſet nec vana difficiliorem ſe præbiturum Pontificem Romanum, c. 60. n. 8. c. 61. n. 4. Atque ita uſu ſenſim factum eſt, ut ad eum res tota tandem rediret, II. l. 2. c. 61. n. 16. Quanquam ad octingenteſimum uſque annum non ſum ipſi eſſet reſervata, eoque ſæpè inconſulto, & ex ſolo Provincialium Conciliorum & Principum aſſenſu fierent tranſlationes, c. 62. n. 3. 4. 5. 6. 7. 11. Ab anno autem 800. uſque ad milleſimum jam invaleſcebat conſuetudo Romani Pontificis ad illas prorſus adeundi, c. 63. n. 14. § *At.* Non tamen ad eum recurrebatur ex Oriente, n. 15. Nec ad eum item recurri ſolebat ex Germania & Anglia, n. 12. 13. 14. § *Ita.* In Gallia verò perſuaſum quidem id erat Epiſcopis poſſe tranſlationes à Concilio ipſo Provinciali fieri, idque etiam Caroli Magni Capitularibus ſtatutum erat, II. l. 2. c. 63. n. 11. 12. Nihilominus tamen ſæpè recurrebant ipſi ad Romanum Pontificem, n. 2. 3. 6. 7. Illa demum erat ea ætate ſententia Gallicanæ Eccleſiæ, non poſſe has fieri tranſlationes, niſi de Concilii Provincialis vel Romani Pontificis licentia, n. 8. At ſæculo undecimo jam erat ea receptiſſima regula juris & conſuetudo, duodecimoque ineunte nequidem in controverſiam vocabatur, Epiſcoporum tranſlationes Romanis Pontificibus eſſe reſervatas, II. l. 2. c. 64. n. 3. 4. Ut hi proinde fruſtra ſint, qui has primùm ab Innocentio III. fuiſſe Romanis Pontificibus reſervatas affirmant, n. 5. Quo ſenſu illa iis reſervatio facta eſt, *ibid.* Quo ſenſu dicere potuerit Innocentius III. ita fuiſſe è ſanctis Patribus conſtitutum, quin & jure quoque divino ita cautum fuiſſe? n. 6. & 10. § *Quod.* Perrexere tamen Græci ſuper iis non adire Pontificem Romanum; quanquam in eo peccantes quòd hanc Imperatoribus ſuis tribuerint poteſtatem, n. 10. Concilia Piſanum, Conſtantienſe, Baſileenſe tranſlationes iſtas Romano Pontifici eſſe reſervatas ſuppoſuerunt: idque ſolum caverunt, ne inviti unquam transferrentur Epiſcopi, niſi juſtis ex cauſis, II. l. 2. c. 64. n. 8. Ea enim ætate tranſlationes aliquando Romani Pontifices in virtute obedientiæ injungebant, n. 3. & 7. § *Conjunctiſſimi.* An poſſit invitos ad id cogere Pontifex Romanus, triplex ea ſuper re ſententia, n. 9. Probabilius eſt non eum id poſſe unquam, *ibid.* § *Quoad.* Querelæ Bellarmini apud Clementem VIII. ſuper Epiſcoporum tranſlationibus tunc frequentioribus, n. 11. Quid ſi locus in quo quis eſt Epiſcopus, valetudini ejus eſt adverſus? c. 30. n. 9. c. 61. n. 10. Facilius favebant Concilia & Pontifices, ut quis ab Epiſcopali ſede ad Metropolitanam transferretur, quaſi qui in illa tyrocinium poſuiſſet, ut iſtam regeret, c. 63. n. 13. c. 64. n. 10. § *Nec.*

Digitized by Google

Trevirenſis Eccleſia, v. Ind. Geograph.
Trinacrienſis Primatus, v. Ind. Geograph.
Turonenſis, v. Indic. Geograph.
Eccleſia Turcienſis, v. Ind. Geograph.
Tutela.
Concilium Calchedonenſe Epiſcopis & Monachis tutelam non indulſit, quia per leges quas non poterat convellere, ei erant obnoxii, III. l. 3. c. 20. n. 8. Illos ab ea ſubmovit Juſtinianus, nec ei paſſus eſt alligari Preſbyteros, Diaconos & Subdiaconos, niſi tum conſentientes, tum pro conjunctiſſimis ſanguine, c. 18. n. 15. 16. Ab ea excuſandos decrevit Concilium IV. Aurelianenſe Epiſcopos, Preſbyteros, & Diaconos, n. 18. Vetant Capitularia Epiſcopos & alios Clericos niſi conſentientes ſubjici tutelæ curandæ, c. 20. n. 3. Quæ Capitularia permittunt tutelam Epiſcopis ſi conſentiant, adhibeat verò Juſtinianus, n. 5. Cùm idem Juſtinianus Preſbyteris, Diaconis, & Subdiaconis tutelam non permittat niſi ſanguine conjunctiſſimorum, cœpere tamen & aliorum etiam tutelas geſtare, modo permitteret Epiſcopus, n. 8. Nicolaus Conſtantinopolitanus Patriarcha tutor fuit Imperatoris Conſtantinopolitani ſeptennis, n. 11. Sacerdotibus tutelas niſi nepotum, aut quas ſuadeat neceſſitas, non permittunt Comitia Cleri Gallicani apud Melodunum, c. 22. n. 9.

V

Vacantis Eccleſiæ bona, v. tit. *Spolium.*
VAcantis Eccleſiæ bona primis 5. ſæculis iidem illi pergebant adminiſtrare, qui vivente Epiſcopo ea adminiſtraverant, III. l. 2. c. 51. n. 1. 2. 3. Qui ab ævo Clodovæi ad Caroli Magni tempora? c. 52. Ea Concilium II. Aurelianenſe jubet ab Epiſcopo, qui funus defuncti veneraturus venit, curari, & ab Eccleſiæ ipſius vacantis Preſbyteris commiſſi integrè viris probis, ne prædationi pateant, c. 52. n. 1. Ea Joannes II. gubernari vult ab Archidiacono, n. 2. Dici tamen poteſt Clerus omnia per ſe tum adminiſtraviſſe, quæ & ante cum Epiſcopo adminiſtraverat, n. 9.
Vacans Sedes.
Vacantem Epiſcopi ſedem adminiſtrabat in Oriente Metropolitanus ipſe, III. l. 2. c. 9. n. 8. In Africa Epiſcopus à Metropolitano ipſo vel ab ejuſdem Provinciæ Epiſcopis delectus, c. 3. n. 1. 2. Commendabat Eccleſiæ vacantis curam Ambroſius vicino cuipiam Epiſcopo, cum ne illam frequentius inviſeret obteſtans, III. l. 2. c. 52. n. 11. Idem à Gregorio præſtabatur, II. l. 3. c. 10. n. 2. 3. III. l. 2. c. 51. n. 1. 2. 3. In Gallia defuncti Epiſcopi unus curabat vicinior Epiſcopus, remque illius Eccleſiæ temporalem per dies ſolum ſeptem regebat: quibus elapſis & ipſe & quicunque alius Epiſcopus vetabatur à Concilio Regienſi civitatem illam adire, donec à Metropolitano ad electionem convocaretur, II. l. 2. c. 3. n. 6. Commendator in Hiſpania dicebatur is Epiſcopus cui vacantis Eccleſiæ cura erat demandata, III. l. 2. c. 11. n. 11. In Italia viſitator, II. l. 3. c. 10. n. 2. 3. Et in Gallia ſimiliter, II. l. 2. c. 3. n. 6. In Africa interventor & interceſſor, n. 1.
Nullum ante Calchedonenſis Concilii tempora videtur præfixum fuiſſe tempus, intra quod novum Epiſcopum eligi neceſſe eſſet. Illud trium menſium ſpatio Synodus illa concluſit, III. l. 2. c. 9. n. 8. Non uſque adeò tamen in Occidente ſuit obſervatum. Ejus meminere nihilominus Gregorius, Concilium XII. & XIII. Toletanum, & Hincmarus. Ac tempore Concilii II. Lateranenſis communiter obtinebat, *ibid.* Brevius viſum fuit Juſtiniano ſpatium illud, eique ſatis fuit ſi intra ſex menſes electio præſtaretur. Quin & Concilio V. Carthaginenſi viſum ſatis fuerat ſi Epiſcopum intra annum eligi curaſſet Interventor ille Epiſcopus; ſanxitque ſolùm ut ſi ſpatio illo elapſo nondum electus fuerit, alius Interventor loco prioris eligatur, qui iſtam diligentius promoveat electionem, *ibid.* Nihil præter expenſas ſuas ex vacante Eccleſia poterat Epiſcopus ille accipere qui curam ejus ſuſceperat, II. l. 3. c. 10. n. 3. III. l. 2. c. 52. n. 2. Striſtiſſimè prohibet Concilium V. Carthaginenſe: quominus in vacantis illius Eccleſiæ Epiſcopum poſſit Interventor ille eligi, III. l. 2. c. 3. n. 1. Sic & Regienſe in Gallia Concilium ſtrictiſſimè vetat, ab egreſſu viſitatoris illius Epiſcopi quemquam Epiſcoporum niſi Metropolitani litteris invitatum ſe in vacantem Eccleſiam conferre, ne ſe videlicet à plebe curaret expetendum & eligendum, n. 6. Sub Imperio Caroli Magni cùm tempus faciendæ electionis immineba, mittebatur in vacantem Eccleſiam Epiſcopus, qui electionem ipſe promoveret (dicebatur & is quoque Viſitator) & in eam ſollicitus incubaret, ac ſuffragia deferret ad Metropolitanum, qui & ipſe ad Regem, II. l. 1. c. 22. n. 1. 2. 9. à Metropolitano iſte Viſitator deligebatur, n. 9. quanquam & eum quoque à Rege Metropolitanus quandoque expeteret, n. 1. 2.
Quæ jura Capituli Sede vacante? I. l. 3. c. 10. n. 10. 11.
Valentinianus I.
Delatam ad ſe ab Epiſcopis electionem Epiſcopi Mediolanenſis reſpuit, ut cui eſſet impar, II. l. 2. c. 6. n. 8. Modeſtè conſecrationem Ambroſii excepit, *ibid.*
Valentinus Comitatus, v. Ind. Geograph.
Vaſa ſacra.
Ea contrectare vetabantur à Concilio Laodiceno Subdiaconi, I. l. 2. c. 30. n. 3. Contrà verò apud Latinos ea contrectabant, c. 31. n. 2. Frangi debent ac vendi vaſa ſacra in gravibus neceſſitatibus, III. l. 3. c. 26. n. 2. 8. 9. 17. 18. c. 27. n. 13. 14. c. 29. n. 4. 12. 18. c. 30. n. 4. c. 32. n. 10. 11. c. 48. n. 10. c. 49. n. 5.
Vectigalia.
Invigilabant Epiſcopi Hiſpaniæ cum autoritate vectigalibus, ne graviora penderentur, II. l. 3. c. 89. n. 1. 2. Precibus & litteris ſuis idem præſtabat Gregorius, c. 90. n. 7. 8. 9. Suis item Hincmarus litteris, c. 91. n. 4. 5. *Conſtat* Suis pariter precibus Epiſcopi Græci, c. 93. n. 8.
Venatio.
Venatione Clericis interdicunt per omnia Eccleſiæ ſæcula, III. l. 3. c. 42. n. 1. 2. 3. 4. 12. 13. 14. c. 45. n. 1. c. 46. n. 5. 8. 9. 10. Iis permittit ſolùm Montpeſſulanum an. 1214. Concilium, ut ſe poſſint venantibus comites adjungere; modò id rarò fiat, nec avem ipſi propria manu gerant, c. 46. n. 8. Si Raimundus de Penna-forti ſolam iis adimit venationem, quæ canibus vel avibus vel armis fit, non eam quæ cum laqueo vel retibus in ſilentio, *ibid.* Cum è Conciliis Clericos venatione prohibentibus nonnulla iis ſuſpenſionem vel excommunicationem intentent, has Senonenſe an. 1528. Concilium cenſuras contra ſolùs illos promulgari vult Clericos, qui à venandi conſuetudine moniti nolunt deſiſtere, *ibid.*
Venetiarum Patriarchatus, v. Ind. Geograph.
Veremundus Rex.
Veremundus Rex Legionis in Hiſpania ante annum 800. cùm duobus annis regnaſſet, recordatus tandem ſe & Diaconum eſſe & conjugatum, tum ſummovit à ſe conjugem ſuam, tum ultro Regnum abdicavit, ſibique ſuffecit conſanguineum ſuum Alfonſum, quem revocavit à Navarris apud quos confugerat: & cum eo ad mortem uſque annis quatuor & ſex menſibus ſuaviſſimam egit vitam, ejus velut adminiſter & Conſiliarius, III. l. 3. c. 24. n. 12.
Veſontio, v. Ind. Geograph.

Veſtes.

Veſtes Clericorum ſeu communes ſeu ſacra, I. l. 2. c. 43. ad c. 51.
Primis 5. ſæculis.
Clerici per prima 5. ſæcula in Occidente quod habitum communem attinet, nec veſte ulla nec veſtis colore ſe à Laïcis ſecernebant, ſed ſolâ veſtis modeſtiâ. Probatur id argumento multiplici, I. l. 2. c. 43. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 10. 17. c. 44. n. 9. Imò invehebatur Cæleſtinus Papa in quoſdam Galliæ Epiſcopos, quòd veſte ſe à Laïcis ſecernerent, c. 43. n. 1. Erant illi ex Monachis aſſumpti, & quam Monachi habuerant veſtem, ſervabant Epiſcopi, non tunica & toga Romana utentes, quæ Clericis & Laïcis communis erat, ſed pallio & cingulo, n. 1. 2. 3. Explicatur habitus Religionis, quem dicitur induiſſe cùm Clericus effectus eſt S. Germanus Altiſſiodorenſis Epiſcopus, c. 43. n. 9. 10. Similiter nullam fuiſſe per eadem ſæcula Clericis Græcis veſtem à Laïcorum veſte, niſi modeſtia, diſtinctam probatur, I. l. 2. c. 44. n. 2. 3. 4. 7. 8. 9. Oblongis autem ſemper delectati ſunt Græci veſtibus, n. 8. Ut verò tum nec veſtis genus ullum, ita nec ullum affectabant Clerici Græci colorem. Nigro alii ſatis communiter utebantur, albo alii & præſertim Patriarchæ, c. 44. n. 1. 2.
Suæ Clericis per eadem illa ſæcula veſtes erant ſacræ, ſive in Occidente, ſive in Oriente: maxima tamen ex parte communibus Laïcorum veſtibus ſimiles, I. l. 2. c. 45. n. 1. Erant enim & Laïcorum Caſulæ, Planetæ, Dalmaticæ, Tunicæ, Albæ, Oraria ſeu Stolæ, ut & Clericorum, n. 16. 17. Illque ſolum intererat diſcriminis, quòd in Clericis nitidiora hæc, alba ut plurimùm, & candidiora eſſent, n. 1. 11. 15. 16. Quanquam nec S. Fulgentius ſacram aliam à quotidiana ſua veſtem ſumeret in ſacrificio: hac ſibi cautione non exiſtimans utendum, quòd ea erat ejus caſtimonia, ut nec per ſomnum quidem nocturnis obnoxius eſſet immunditiis, c. 45. n. 16. c. 47. n. 10. Unde uſus ille qui in quibuſdam locis obtinet, brevem Albam quandam ſine manicis ſub amictu ipſo amiciendi? c. 45. n. 16. Stola primitus ſeu Orarium, ut & poſtea Manipulus, ſudori pituitæque abundantiori detergendis inſerviebat, c. 45. n. 12. 13. Præter iſtiuſmodi Clericorum veſtes, Epiſcopi tum in Occidente, tum in Orienti Coronam Thiaramve aut Mitram Cydarimve, quæ pro-

MMmmm ij

miſcua erant omina, geſtabant in capite, n. 5. 6. Id quod ex illa fortè profectum erat aurea lamina, quam Joannes & Jacobus à Polycrate, Clemente Alexandrino, Euſebio, Epiphanio & Hieronymo dicuntur in fronte geſtaſſe, n. 2. 3. 4.

De eorundem veſtibus ſexto, ſeptimo & octavo ſæculis.

Sexto, ſeptimo & octavo ſæculis habitus etiam civilis Clericorum erat alius ab habitu Laïcorum, I. l. 2. c. 46. n. 1. ad n. 7. Illa autem diverſitas in eo poſita erat, quòd Clerici veſte oblonga & talari uterentur, Laïci verò ſagis veſteve breviore, profectâ ſcilicet ex ipſa Barbarorum Borealium per Occidentem colluvie, qui breviores hujuſmodi veſtes geſtabant, n. 7. Purpureis tum Clerici vetabantur uti veſtibus, n. 2. Epiſcopus per eadem ſæcula veſte linea ſemper erat indutus, Monachus lanea ſemper, Presbyter linea cùm ad plebem concionaretur, n. 4. In Oriente verò per eadem ſæcula, alius quidem erat Clericorum habitus à Laïcorum habitu; adeo ut Clericos per hebdomadam ſuſpendendos edicat Trullana Synodus, qui in Laïcorum veſte viderentur: at in ipſa habitûs utriuſque, præ alterius, modeſtia, non autem in unius, præ alterius, longitudine diverſitas hæc erat poſita, cùm non ita Barbari in Orientem exundaſſent, n. 9. & 10.

Iiſdem adhuc ſæculis diſtinctæ magis erant ſacræ veſtes à communibus, quàm antea, quòd licèt fuiſſent illæ olim ex uſu communi acceptæ, tum multa iis in dies adjiciebantur & inſerebantur ornamenta, quibus à communibus Laïcorum veſtibus ſecernebantur; tum iidem ipſi Laïci veſtium communium formam mutabant, & peregrinas ſibi adſciſcebant; cùm è contra communes ſuas Clerici minùs mutarent, eaſque quas ex uſu communi in ſacris aſſumpſerant, retinerent ſemper, I. l. 2. c. 47. n. 1. 4. 5. Eccleſia Romana è ſuis veſtibus aut ornamentis multa cum Eccleſiis aliis communicavit: Sic Gregorius aut ejus deceſſores cum Meſſinenſis Eccleſiæ Diaconis Compagum, calceorum genus pretioſius, cum Ravennatis Eccleſiæ Diaconis Manipulos, licèt olim pituitæ ſolùm & ſudori detergendis inſervientes, cum Siciliæ Subdiaconis tunicas lineas, cum quibuſdam Galliæ Epiſcopis & eorum Archidiaconis, immo Diaconis Dalmaticas, n. 2. 3. 4. Multa de illorum ſæculorum veſtibus ſacris toto illo c. 47. Septimo ſæculo in Hiſpania ſaltem nondum Albis utebantur Subdiaconi Clericique inferiores, nec Diaconi Dalmaticis. Diaconi Albis nonniſi in ſacro miniſterio utebantur, Epiſcopi verò & Presbyteri ſemper, etiam extra Sacra, domi, in urbe, ruri, n. 7. Stolæ initio erant lineæ, & quæ earum forma? *ibid.* Multiplex Stolæ ſignificatio myſtica, n. 9.

De Clericorum item veſtibus, ſeu communibus, ſeu ſacris, ſub Imperio Caroli Magni.

Sub Imperio Caroli Magni, quod attinet communes civileſve Clericorum veſtes, induebantur cappa, ſive caſula talari, ut & Monachi: niſi quod & cucullas iſti habebant, quibus gerendis Clerici prohibebantur. Erant autem iſtæ cappæ, antica etiam parte conſutæ, I. l. 2. c. 48. n. 1. 2. His cappis Laïci prohibebantur, licet honoratiores quique totos eos veſtibus adhuc uterentur oblongis; nam cæteri è Laïcis breviores aſſumpſerant veſtes, cottos vel mantillos dictas, n. 2. Presbyteri Stolam nunquam deponebant ac Albam, ſive domi eſſent ſive ruri. Illa tamen Alba alia eſſe debebat ab ea qua in ſacro Miniſterio utebantur, n. 3. De veſtibus tum Monachorum tum Laïcorum illius temporis plura illo, c. 48. n. 4. 5.

Veſtes verò quæ ſub ejuſdem Caroli Magni & Regiæ ejus proſapiæ Imperio in ſacris miniſteriis adhibebantur, ex quidem erant à communibus & civilibus diſtinctæ, nec citra eas ſacris operari fas erat, I. l. 2. c. 49. n. 1. At & fuerant ipſæ antea communes & civiles, nec ab ipſis diſtinguebantur niſi magnificentia, ſplendore, iiſve quæ ipſis ad ornatum intexebantur, n. 1. 2. 3. Imò nec defuere illis temporibus qui veſtes illas ad uſus etiam civiles adhibere pergerent: idque ne ultra fieret, neceſſe fuit ab Epiſcopis prohiberi, n. 1. Sic alii vetant Presbyterum in ea alba qua in ſuos uſus quotidie utitur, Miſſam canere, præcipiunt alii ut eam celebret cum amictu, alba, cingulo, fanone, manipulo, ſtola & caſula, quæ nitida ſint, & nullis aliis ſerviant uſibus, *ibid.* Jam tum, ut modò fit, Diaconi certis [illegible] abſtinebant in Miſſa Dalmaticis, & Caſula plicata utebantur, n. 4. De Græcorum illa eadem Caroli Magni & Poſterorum ejus ætate veſtibus ſacris eod. c. 49. n. 6. & *ſeqq.*

De communi civilive Clericorum veſte ab anno 1000. ad annum 1300.

Nulla tum temporis videtur fuiſſe Clericis neceſſitas aſſumendi coloris nigri, I. l. 2. c. 50. n. 1. Imò in hiſtoria Abbatiæ S. Martini Tornacenſis dicitur Monachorum habitus niger, Clericorum albus, n. 9. 5 *Eadem.* Edicunt ſolùm ſæculorum illorum Concilia, tum ne plurium ſint colorum veſtes Clericorum, tum ne ſplendidiorum: ne præſertim rubeas & virides iis induant, & quidem ipſis etiam Diaconis, n. 2. 3. 4. 9. Has tamen Epiſcopis geſtare fas erat, n. 4. Cùm eos haud exceperint ſæculi ſeptimi Concilia, c. 46. n. 2. Edicunt item ne ſeu interioribus, id eſt ſubtaneis, ſeu exterioribus uterentur Clerici veſtibus, quæ ſciſſa & apertæ eſſent, ſive à latere, ſive ab anteriori aut poſteriori parte, c. 51. n. 2. 3. 5. 6. 8. Edicunt quoque ne cappis manicatis uterentur: & quidem ex Conciliis illis alia id univerſis inhibent Clericis, alia ſolis Presbyteris & Dignitatibus, & quidem in publicum procedentibus, n. 2. 3. 4. 6. 9. Sciſſas verò & manicatas ſeu cum manicis pendulis veſtes tam acriter interdicunt Clericis, quòd iis uterentur illi Laïci qui oblongis adhuc utebantur veſtibus, n. 9. Alia cappas iſtas manicatas ſolùm in Eccleſia, & inter ſacra miniſteria prohibent, cùm alia eas ubique antea proſcripſiſſent, n. 4. Jubentur ab iiſdem illorum temporum Conciliis Presbyteri nunquam ſtolam deponere, ne in itinere quidem, I. l. 2. c. 50. n. 1. Id quod argumento eſt ſtolam communiter non fuiſſe ſignum juriſdictionis, c. 52. n. 10. Jubentur in horum Conciliorum prioribus Clerici veſtes habere oblongas & talares, in poſterioribus, ſaltem ultra tibiarum medietatem productas, c. 50. n. 5. 7. Veſtem lineam ſeu albam ſuper cætera indumenta geſtabant Clerici omnes quocunque in loco, & quidem ad terram uſque pertingentem; poſtmodum eam in Eccleſia ſolùm retinuere, extra Eccleſiam verò ſoli Canonici Regulares, & ea quidem qua eos uti videmus brevitate; quæ enim jam ſunt ſuperpellicia, hæc olim erant albæ, c. 50. n. 4. 8. c. 52. n. 4. ſeu talaria erant ſuperpellicia, c. 52. n. 4. Et exeunte decimo-ſexto ſæculo ultra medias adhuc tibias illa propendebant, c. 52. n. 4. 5. Ea autem alibi erant manicata ſeu manicis amplis inſtructa, alia non manicata ſeu ſine ullo manicarum genere & inſtar Roquetorum, n. 4. 5. Nullus porro ante Stephanum Tornacenſem meminit ſuperpellicei, eratque tum temporis talare, c. 52. n. 5. Plura vide de pellibus, de cucullis, de collaribus, de calceis, de cappis &c. toto c. 50.

De Clericorum veſte communi civilive ab anno 1300.

Concilia item ab anno 1300 præcipiunt ut Clericorum veſtis ſit talaris, ne tamen terram verrat, ut item ſit clauſa, & quidem ſine botonibus. Permittunt quædam ut ab anteriori parte ſit aperta altitudine ſeſquipalmæ; quædam ut ad genua uſque, quò faciliùs poſſint incedere, I. l. 2. c. 51. n. 1. 2. 3. 4. Veſtes clauſas exigunt alia ſolùm in Presbyteris, Canonicis, & Dignitatibus, n. 2. Permittunt nonnulla breviorum uſum veſtium in itinere, & re iis uſus eſt S. Carolus Borromæus, n. 2. 3. 4. Non item adeo curant de manicis modò ſint modeſtæ, n. 2. Veſtes ſericas alia permittunt, prohibent alia, ne exceptis quidem Epiſcopis, quos tamen excipiunt nonnulla, c. 51. n. 3. 4. 6. c. 52. n. 4. Collaria inhibent rugata, rugataſque illas brevioſculas in extremo brachio lineas manicas, n. 5. 6. Calceos item inhibent, qui rubei, virides vel albi eſſent, aut bouclettis argenteis inſtructi, c. 51. n. 1. 2. 3. Veſtes nondum exigunt nigras Concilia an. 1314. & 1358 n. 1. Cavent ſolùm ne vel viridis, vel rubei, vel albi coloris ſint an. 1429. & 1473. n. 3. Et ne item ſtrictæ nimiùm ſint, ac corpori bene adjacentes, c. 51. n. 3. Aliquot pòſt annis jam exigunt Conſtitutiones Pariſienſes, ut nigri ſint coloris, aut ad nigrum proximè accedentis, *ibid.* Atque niger color jam tum factus fuerat ſolitus & communis Clericorum color, n. 9. Demum Concilia Tridentina poſteriora nigrum præceperunt prorſus, exceptis Dignitatibus, ſi quæ alium poſtularent, c. 51. n. 4. 6. Alia Clericis pileo interdixerunt ſolùm in Eccleſia, alia etiam in urbe, ita ſolum relinquentia birretum, exeunte ſæculo decimo-ſexto jam quadratum, antea rotundum, I. l. 2. c. 53. n. 2. 3. 4. 5. 6. Clericos quædam, in ſacris Ordinibus conſtitutos, quædam univerſos prohibuerant veſtibus lugubribus in morte fratrum & ſororum, matris & patris, & quædam quidem omnino, quædam ſolum intra domeſtic[illegible] ſpatium, c. 51. n. 1. 3. 4. 6. Quàm verò ſemper conſtaret ſecum Eccleſia, cùm alia aliis temporibus & locis prohiberet vel permitteret, n. 10. De foderaturis, armutiis, caputiis, cucullis, c. 52. n. 1. 2. 3. 4. 5. Iterum de caputiis, armutiis, pileis, birretis, quæ nomina utplurimùm idem ſonabant, genus ſcilicet veſtis tegendo capiti Clericis Laïciſque commune; aliquando quid diverſum ſignificabant, c. 52. n. 6. Quæ verò communis erat Laïcis & Clericis armutia, Canonicorum tandem facta eſt inſigne, c. 52. n. 6.

In Epiſcoporum & Clericorum veſtibus quanta debet eſſe modeſtia ex omnibus huc uſque Conciliis & Patribus, I I I. l. 3. à c. 34. ad cap. 42.

De Clericorum in Eccleſia veſtibus ab anno milleſimo.

Multæ iis erant in Eccleſia & extra Eccleſiam ætate illa communes, quæ tandem ab illis nonniſi in Eccleſia geſtatæ ſunt, ſic caputia, armutiæ, birreta, I. l. 2. c. 52. n. 6. Sic ſtola ſine qua nec in itinere quidem licebat olim Presbyteris incedere, & quæ tandem nonniſi in Eccleſia cœpta eſt geſtari,

c. 50.

c. 50. n. 2. Sic albæ aut ſuperpellicia, ſine quibus nunquam incedebant, niſi quod nulli in ea licebat alba ſacrificare, in qua extra Eccleſiam incedebat, c. 50. n. 3. c. 51. n. 4.
Ex Clericorum veſtibus quædam erant quæ ex veſtibus Imperatoriis deſumptæ fuerant: Imperatoribus ſcilicet largientibus ſua Sacerdotibus, ut & Sacerdotes ſua Imperatoribus ac Principibus, I. l. 2. c. 45. n. 8. c. 46. n. 5. c. 47. n. 4. c. 49. n. 3. 7. c. 51. n. 1. 2. c. 57. n. 2. Quæ nunc obſervatur veſtium hibernarum & æſtivarum in Eccleſiis viciſſitudo ac diverſitas, jam obſervabatur Nicolai III. tempore, c. 62. n. 4.
De veſtibus Laicorum.
Brevibus utebantur Galli veſtibus, nempe braccis ante Romanum Imperium: veſtes verò longas, ſcilicet togas ſuas apud eos Romani induxere, I. l. 2. c. 51. n. 7. Quas & Galli retinuere, cùm Galliarum potiti ſunt Franci: imò & iis ſenſim ſe aſſuefecere Franci, totaque Gallia oblongis utebatur veſtibus, *ibid.* Sed Galliam tandem Franciamve multis poſt ſæculis pertæſum eſt longarum iſtiuſmodi veſtium. Cœpta res eſt ab hominibus de trivio, hoſque deinde circiter annum 1300. ſecuti ſunt Nobiles quique. Perſtitere diutiùs in veſtibus oblongis Reges ipſi, ſed & eas tandem dimiſere; nec iis jam tempore Caroli VI. utebantur, niſi in ſolemnioribus cæremoniis, *ibid.* Oblonga verò veſtis illa qua hactenus uſi fuerant Reges Galliæ, ea erat, quæ deinceps fuit & etiamnum eſt vel Præſidum Parlamenti, vel Cancellariorum Franciæ: purpura quippe eos & aliis Regiæ dignitatis ornamentis donavit Rex Philippus Pulcher dictus, I. l. 2. c. 51. n. 8.
Rectoribus item Univerſitatis a Regibus Francis conceſſæ ſunt quibus utuntur ſoderaturæ, I. l. 2. c. 51. n. 8.
Galerus unde dictus? I. l. 2. c. 51. n. 6. § *Hac ipſa.*
Vicarii Apoſtolici.
Vicarii Apoſtolici dicebantur ii quibus Romani Pontifices in Patriarchatu ſuo vices ſuas committebant, in certas quaſdam Provincias earumque Metropolitas. Eorum munus erat tum invigilare, ut ab omnibus ſervarentur Canones: tum Provinciis illis & Metropolitis jus dicere, ac de omnibus ferme cauſis ibidem ſupremam ferre ſententiam, intactis tamen & integris Metropolitarum ipſorum juribus, I. l. 1. c. 28. n. 8. c. 30. n. 1. 2. 3. Primus hujuſcemodi Vicarius occurrit Archiepiſcopus Theſſalonicenſis tempore Damaſi Papæ, c. 28. n. 6 & *ſeqq.* Eadem poſtmodum dignitate & autoritate nobilitati ſunt in Gallia Epiſcopi, Arelatenſis, c. 30. n. 5. & *ſeqq.* Viennenſis, c. 30. n. 5. 7. c. 35. n. 10. 11. Remenſis, c. 30. n. 10. 11. Lugdunenſis, c. 34. toto. In Hiſpania Epiſcopi, Hiſpalenſis, Tarraconenſis, Toletanus, c. 30. n. 2. 3. 4. In Anglia Epiſcopus Cantuarienſis, c. 31. n. 6. 7. 9. c. 36. n. 1. 2. 3. In Germania Moguntinus Epiſcopus, c. 31. n. 2. 5. In plagis aliis Septentrionalibus Adalbertus Hamburgenſis Bremenſiſve, c. 37. n. 2.
Vicariatus iſti Apoſtolici non erant machinæ adhibitæ ad propagandam Romanorum Pontificum dominationem, aut ad novo ſervitutis jugo opprimendam libertatem Eccleſiaſticam: ſed per eos ſolis ſerviebatur Regnorum & Provinciarum utilitati & neceſſitati, ſcilicet ſtabiliendæ in iis Religioni & Eccleſiaſticæ diſciplinæ, I. l. 1. c. 31. n. 7. 8. c. 32. n. 1. § *Exarchatus*, c. 33. n. 12. c. 34. n. 13. Imò illi ipſi Principes & Reges Epiſcopos ſuos illa dignitate ornari multis precibus efflagitabant, c. 31. n. 7. c. 34. n. 13. Nec niſi ex Principum & Epiſcoporum conſenſu ut plurimùm inſtituebantur, c. 31. n. 4. 5.
Vicarii Generales Epiſcoporum.
Munere Vicarii Generalis fungebantur primis ſæculis in Parochiis ruralibus Chorepiſcopi ubi erant: in civitate verò ipſa is quem de Presbyterorum numero ſeligebat Epiſcopus, ut in eum Epiſcopalis ſarcinæ partem rejiceret, I. l. 2. c. 7. n. 1. 2. Sic S. Baſilius Epiſcopi Cæſarienſis Vicarius fuit: ſic patris ſui Gregorii Epiſcopi Nazianzeni ſanctus ipſe Gregorius Nazianzenus, tum dum adhuc Presbyter ſolùm erat, tum poſtquam Epiſcopali dignitate fuiſſet auctus: ſic etiam Flaviani Epiſcopi Antiocheni Chryſoſtomus, tum adhuc Diaconus, tum poſtea Presbyter: ſic Ambroſii Simplicianus: ſic Valerii Hipponenſis Epiſcopi Auguſtinus, c. 7. n. 1. 4. 5. 6. 7. Quo tempore cùm adhuc ſoleret Epiſcopus nunquam per ſe ſacerdotali miniſterio defungi, Parochique, Officialis, Pœnitentiarii, & Theologi munus obire, illa ergo quoque omnia obibant illi Epiſcoporum Vicarii Generales, n. 8. Erant hi ſuorum plerumque Epiſcoporum ſucceſſores, ni eos alia fortè Eccleſia ad Thronum ſuum raperet, c. 7. n. 9. 10. Claudianus ſancti Mamerti fratris ſui Viennenſis Epiſcopi Vicarius fuit Generalis, n. 11. 12. Nec tamen Vicarii iſti Generales fuere his hodiernis noſtris ſimiles; nec noſtrorum ullum eſt veſtigium, ſive in Gregorianis antiquive Decretalibus, ſive in Gratiani Decreto, c. 8. n. 1.
Primæ quodammodo jaciuntur hodierni Vicariatûs Generalis fundamenta in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. illoque deinceps ſæculo, ſcilicet decimo-tertio quaquaverſum Vicarii Generales invaluere, cùm id quod eorum poſtea fuit

officium, eſſet antea penes Archidiaconum, I. l. 2. c. 8. n. 1. 2. 4. 6. Quanquam tamen jam ante Innocentium etiam III. in aliquibus extabant Diœceſibus, ſed videlicet paucis, n. 3. In illis verò primis inſtitutionis ſuæ temporibus tum qui erant Vicarii Generales, erant & Officiales, tum ut & modò, Vicariatus Generales illi meræ erant delegationes ſeu arbitrariæ & ab Epiſcopo revocabiles, n. 2. Concilium VI. Mediolanum ſub S. Carolo Borromæo præcepit, ut ſaltem Subdiaconi eſſent. Edixit Burdigalenſe anno ſequenti, ſcilicet 1583. ut nonniſi ex Presbyteris adſumerentur, atque ita Regio quoque Edicto in Comitiis Bleſenſibus ſancitum eſt, c. 8. n. 7. 9. Varia de Vicariis Generalibus ſtatuta, n. 7. De Pontiſarenſi Vicariatu in Gallia, n. 10. Capitula vacante Sede poſſunt Vicarium Generalem eligere, modò intra octo dies ab Epiſcopi morte: poſſunt & eum poſtea revocare, modo alium ei intra octo dies ſubleganl, n. 11. Ni intra diem octavum ab Epiſcopi morte Vicarium Generalem eligant, res devolvitur ad Metropolitanum, aut ſi ille defunctus ſit, ad ſeniorem Provinciæ Epiſcopum. Etſi unum tantùm iis permittat eligendum Tridentina Synodus, poſſunt & duos eligere ſecundùm reſponſa Congregationis ejuſdem Concilii ſi ita ferat ab omni memoria conſuetudo loci, *ibid.*
De Vicariis Canonicorum.
Qui nempe eorum ſuppleant locum dum iſti per ſe non poſſunt adeſſe, I. l. 3. c. 70. n. 10. 11.
Vicarii Parochiarum.
Quidam duodecimo & decimo-tertio ſæculo Parochi in Anglia & in Gallia ſe in alia ſimul Parochia Vicarios fieri curabant e iſtiuſque ſecundæ Parochiæ curam credebant cum modico proventu Presbytero qui Perſona diceretur, reliquum Parochiæ proventum ſibi vendicantes, I. l. 2. c. 27. n. 1. 2. 3. 4. 5. Id proſcribunt iiſdem & ſequentibus ſæculis Angliæ & Galliæ Concilia, vetantque prorſus unius Eccleſiæ Parochum fieri in altera Vicarium, *ibid.*
Jubentur à Conciliis Epiſcopi Capitula & Monachi qui Parochias habent menſæ ſuæ unitas Vicarios in iis inſtituere perpetuos, I. l. 2. c. 27. n. 4. 5. 6. 7. 9. II. l. 1. c. 28. n. 1. 2. 6. 7. 8. 9. Ni certum intra tempus Capitula pareant & Monachi, jam id per ſe Epiſcopi præſtare poterunt, I. l. 2. c. 27. n. 5. 7. Eodem pertinentia Regia Ludovici XIII. & Ludovici XIV. Edicta quoad Eccleſias Abbatiis, Prioratibus, & Eccleſiis ſive Cathedralibus ſive Collegialibus unitas, n. 14. Item & Ludovici XIV. cum Actis Cleri Gallicani, II. l. 1. c. 28. n. 9. Idem præcipit Tridentina Synodus hac tamen cum exceptione, niſi Ordinarius quibus hanc de agat curam, utilitas Eccleſiæ contrarium perſuadeat, I. l. 2. c. 27. n. 10. Si tamen Parochiæ ſint intra Capitulorum Eccleſias, poſſunt illa Vicarios revocabiles acceſſere, n. 11. Unde in Monachis & Capitulis prime illa conſuetudo Vicariorum arceſſendorum qui ad nutum eſſent revocabiles? n. 9. Nullos amat Eccleſia Vicarios non perpetuos, quippe mercenarios homines, n. 6. 11. Quam multis rationibus ſancitum eſt Parochias non regi niſi a perpetuis, II. l. 1. c. 28. n. 8. Etſi Parochi poſſunt juſtis de cauſis abeſſe à Parochia ſua, non tamen Vicarii, I. l. 2. c. 27. n. 3. 5. *Synodus.* Salisburgenſe an. 1420. Concilium exauctorari vult Parochos, qui Vicarios congruam redituum Eccleſiæ portionem non aſſignant, n. 7.
Vicedomini
Vicedominus idem eſt qui & Major domûs, I. l. 2. c. 98. n. 12. 13. Ex Dominorum more inſtituendi in familia ſua Majorem quendam & Vicedominum, cui minores alii omnes in eadem familia debeant obedire; factum eſt ut Epiſcopi quoque in ædibus ſuis Epiſcopalibus Vicedominum & Majorem domûs inſtituerent, *ibid.* Ejus munus erat in Domeſticos omnes excubare, hoſpitesque excipere, n. 12. Volebat omnino Gregorius ſuum eſſe cuique Epiſcopo, ut ab hac utraque illa cura ſe eximeret, *ibid.* Curabat Vicedominus illam bonorum Eccleſiæ partem quæ, facta eorundem bonorum partitione in 4. partes, ceſſerat Epiſcopo, III. l. 3. c. 29. n. 16. Legitur Vigilii Papæ fuiſſe Vicedominus qui erat Presbyter, I. l. 2. c. 98. n. 12. Imò & Zachariæ ipſi Papæ Epiſcopus legitur fuiſſe Vicedominus, *ibid.* & n. 13. Suique quoque erant Vicedomini Canonicis Abbatibus & Abbatiſſis tempore Caroli Magni, c. 99. n. 13. Probabilius eſt Vicedominos in Gallia fuiſſe Clericos, n. 14. quanquam tamen & brevi cœperunt ex Laicis aſſumi, n. 15. Eadem verò ætate è Clericis in Italia ut plurimum aſſumebantur, *ibid.* Iidem erant Vicedomini forſan ac qui Œconomi, III. l. 2. c. 4. n. 5. 18. De Vicedominis adhuc ætate Caroli Magni & ſtirpis ejus Regiæ, c. 55. n. 1. 2.
Victor III.
Quam ægrè ceſſit ut ſummus Pontifex eſſet, II. l. 2. c. 59. n. 5.
Vidua, I. l. 3. c. 41. 43. 50. 51. 52. v. tit. *Vota.*
Stipendiis Eccleſiæ prioribus Eccleſiæ ſæculis alebantur; ideoque

erant inſcriptæ Canoni Eccleſiæ, modò tamen fuiſſent univiræ, I. l. 3. c. 42. n. 5. c. 50. n. 8. 9. 10. quanquam nec viduis aliis, ſi pauperes erant, deerat Eccleſia, c. 42. n. 6. Quàm ingens erat primarum illarum numerus, n. 5. 6. Eas Paulus eligi juſſerat nonniſi ſexagenarias, quòd apud Gentiles res admodum rara eſſet caſtitas, c. 50. n. 4. Viduarum choro ſe adgregabant velum veſtemque nigram ſumentes, & hæc erat viduitatis ſeu caſtitatis profeſſio? c. 43. n. 2. 5. Quod quædam, etiam nobiles, in primo doloris æſtu de mariti morte veſtem illam præpropere ſumerent, ac ſopito dolore illo poſtea deponerent, jubet eas Concilium Pariſienſe ſub Ludovico Pio deinceps triginta dies à defuncto conjuge expectare, quibus tranſactis aut iterum nubant, aut propoſitum amplectantur, I. l. 3. c. 43. n. 2. Etſi viduis in ædibus ſuis manere permittebatur, ut & in iis manſerant ante extructa Monaſteria, eas tamen poſtea Concilia & Epiſcopi hortabantur, ut intra Monaſteria ſe abderent, *ibid.*

Viduæ quæ caſtitatem profeſſæ fuerant, licet ſola veſtis mutatione, adeoque & voto ſolum ſimplici, imò & ſolùm implicito; ſi tamen poſthac nubebant, ipſarum dirimebatur conjugium, I. l. 3. c. 43. n. 6. Jubentur enim in III Pariſienſi Concilio ſeparari, c. 45. n. 4. A Baſilio, Concilio V Aurelianenſi, II. Turonenſi, & V. Pariſienſi jubentur ad hanc ſeparationem privatione communionis aut etiam excommunicatione adigi, c. 45. n. 5. 8. c. 52. n. 2. A Concilio Forojulienſi jubentur non ſeparari modò, ſed & peccatum illud ſuum per reliquæ vitæ pœnitentiam diluere, c. 43. n. 5. A Toletano IV. pœnitentiæ ergo poſt ſeparationem in Monaſterium retrudi, c. 45. n. 10. Cum hæ olim Cypriano, Chryſoſtomo, Auguſtino, nuptiæ viſæ fuiſſent ſacrilegæ quidem, ſed tamen veræ, veraque conjugia, iis & fortè Gelaſio ſimiliter, II. l. 1. c. 11. n. 14. 15.

Viduis non Epiſcopus, ſed Preſbyter velum conſecrabat ac induebat, non tamen inconſulto Epiſcopo, I. l. 3. c. 43. n. 5. 6. c. 47. n. 5. 6. Non rarò nihilominus illud ipſæ ſibi nec conſecratum induebant, & tamen eo ipſo adſtringebantur legi continentiæ: jubebanturque ſi poſtea nuberent, à novis illis conjugibus ſuis ſeparari, etiamſi jurarent ſe velum ſibi ea ſpe eoque animo induiſſe, ut illud poſtmodum exuerent, c. 47. n. 8. 9. Viduis item non dabatur annulus, cùm daretur è contra Virginibus in ſolemni earum ab Epiſcopo conſecratione, c. 49. n. 2. Inſuper tecto erant capite, dum illis velum imponebatur, Virgines nudo, *ibid.* Ex viduis præſertim Diaconiſſæ eligebantur initio Eccleſiæ, I. l. 3. c. 50. n. 8. 9. 10. Atque iſtis quæ ſic deligebantur, velum imponebat Epiſcopus, qui illud gregario viduarum ordini non imponebat, n. 11. 12. Imò ad has præſertim viduas pertinet ſtatutum quod in utraque Eccleſia per prima quatuor ſæcula viguit de viduis ante annum ætatis ſexageſimum non admittendis, c. 51. n. 2. 3. Adeo ut duplex ea ætate fuerit profeſſio viduarum, ſolemnis una, ſcilicet earum quæ Diaconiſſæ inſtituebantur; altera ſine pompa & non ſolemnis, juniorum earum viduarum quæ nuptiis vellent nuntium remittere, n. 2. 3.

Viduis ſolis Monaſterium Marciniacenſe conſtruxit Hugo VI. Cluniacenſis Abbas, I. l. 3. c. 49. n. 7.

Vienna & Viennenſis Eccleſia, v. Indic. Geograph.

Vienna in Germania, v. Ind. Geograph.

Vigiliæ.

Vigiliæ olim dicebantur ipſæ horæ quæ media nocte decantabantur in Eccleſia, & quæ poſtmodum appellatæ ſunt Matutinum, quòd versùs matutinum tempus & diem illuceſcentem prorepſiſſent, I. l. 2. c. 73. n. 8. Cùm iis intereſſent Laici, vetuit Synodus Altiſſiodorenſis, quominus in illis noctibus poſt mediam noctem biberetur, c. 75. n. 9. Et ſiquidem quas olim in Eccleſia vigilias agebant Laïci, tunc aliqui aliquando in Feſtivitatum pervigilio domi agebant, illas eadem Synodus ultra fieri vetuit, propter licentiam quæ in eas irrepſerat, *ibid.*

Vigilius Papa.

Fœda ejus primordia, II. l. 2. c. 16. n. 4. Præclara verò incrementa, *ibid.* & l. 3. c. 59. n. 4.

Vindocinenſis Abbas, v. Ind. Geograph.

Virgines.

Virgines Deo ſacræ, I. l. 3. c. 42. ad cap. 49. & à cap. 51. ad cap. 56. Vid. etiam tit. *Moniales*, tit. *Profeſſio Virginum*, & tit. *Vota*.

Laudes earum à Tertulliano & Cypriano, I. l. 3. c. 42. n. 2. 3. Ab Epiphanio, Chryſoſtomo, Ambroſio, Auguſtino, n. 12. 13. 14. A Gregorio Nazianzeno, c. 44. n. 1. A ſancto Gregorio, c. 46. n. 4.

De Virginibus ſacris intra ædes paternas.

Etſi non fuere Virginum Monaſteria niſi poſt pacem per Conſtantinum Eccleſiæ partam: jam tamen ab ipſo Eccleſiæ initio fuerunt Virgines ipſæ, earumque profeſſio & conſecratio, I. l. 3. c. 42. n. 1. Erant nempe in ædibus paternis, n. 3. Quin & quando Monaſteria fuere conſtructa, in quibus agerent deinceps Virgines ſacræ, perſtitit tamen & quidem ad annum uſque milleſimum id genus Virginum Deo ſacrarum, quæ in domibus paternis manerent, c. 43. n. 7. Manebant verò in interiori domûs parte à virorum conſpectu alienæ, c. 42. n. 4. Quæ earum ibidem occupationes? Hieronymi de ipſis monita, c. 42. n. 7. 8. 9. 14. 18. c. 44. n. 6. 9. Erant & quæ ſolæ & ſolitariæ degerent longè à ſæculo, c. 44. n. 14. Omnes autem alebantur ſtipendiis Eccleſiæ, & in ipſius erant Canone ſeu Matricula, c. 42. n. 5. Hinc etiam Canonicæ Baſilio dicebantur & Chryſoſtomo, n. 5. 12. Erat iis in Eccleſia locus ſpecialis & honorificentior, ac tabulis ſeparatus, I. l. 3. c. 42. n. 15. Quàm ingens earum numerus, n. 5. 15. 16. Sua quoque ipſis inerat Abbatiſſa, ſeu Præpoſita, iis videlicet ab Epiſcopo præfecta, c. 44. n. 14.

Duo autem erant Virginum ſtatuum Deo ſacrarum & in ædibus paternis degentium genera. Aliæ ſe Chriſto devoventes, fuſcam & permodeſtam induebant ipſæ ſibi, aut à parentibus ſibi curabant indui veſtem, qua à puellis aliis diſtinguerentur; & hæc erat irrevocabilis earum profeſſio; id autem jam à duodecimo ætatis anno præſtare poterant: aliæ ſolemniùs, & die Paſchæ, aut alio ſolemni ab Epiſcopo velum conſecrationis accipiebant, diu antea in priori illa claſſe probatæ: ſecundarum ingens numerus, at primarum longè copioſior, I. l. 3. c. 42. n. 9. 10. 11. c. 43. n. 1. Sive illæ, ſive iſtæ, nonniſi continentiæ, non autem obedientiæ vel paupertatis voto ſeſe illigabant, c. 43. n. 6. 7. Et quidem primarum votum non erat niſi ſimplex, *ibid.* Imò nonniſi implicita caſtitatis profeſſio, c. 45. n. 2. 3. 4. Neutræ tamen poterant nubere, quin ex Cypriano eſſent adulteræ Chriſti, & ex Tertulliano ſacrilegæ, c. 42. n. 4. 11. Et Conciliis Elliberino ac Moguntino haberentur ut adulteræ, c. 43. n. 6. Veræ quidem iſtæ, etſi ſacrilegæ, videbantur nuptiæ eidem Cypriano, Chryſoſtomo, Auguſtino, & fortè Gelaſio ſimiliter, II. l. 1. c. 11. n. 14. 15. At irritas eas ſanxere, conjugumque ſeparationem decrevere Capitularia & Forojulienſe octavo ſæculo Concilium, I. l. 3. c. 45. n. 3. 5. 6. Et alia plura ſexti & ſeptimi ſæculi Concilia Galliæ & Hiſpaniæ, c. 45. n. 3. 4. 5. 8. 10. Et dudum antea Baſilius, c. 42. n. 5. Earum tamen quarum votum non erat niſi ſimplex vel implicitum cauſam hac in parte diſtinguendam putarunt Innocentius, Leo & Zacharius Romani Pontifices ab aliarum cauſa, c. 45. n. 8. Quin nec Symmacho Papæ viſa eſt habenda illico voti impliciti implicitæve profeſſionis loco ipſa mutatio veſtis, ſed ſolùm diuturna, n. 2.

Votum illud quod ſecundæ illi Virginum claſſi ab Epiſcopo imponebatur, mitra etiam aut mitella vocabatur, & erat flammeum, ſeu purpureo colore infectum, I. l. 3. c. 42. n. 11. c. 45. n. 11. In Africa licebat quoque Preſbytero illud Virginibus imponere, ſed nonniſi imperiain Epiſcopi conſenſu, c. 42. n. 17. Longè autem infrequentior facta eſt ſæculo ſeptimo ſolemnis illa Virginum conſecratio, c. 45. n. 11.

Octavo ſæculo cœperunt iſtæ Virgines in communem vitæ ſocietatem colligi, dictæque ſunt à Canone ſeu Regula ſibi præſtituta Canonicæ, diſtinctæ prorſus à Monialibus, ſeu ab iis quæ in Monaſteriis profeſſæ fuerant vitam Monaſticam, id eſt, unà cum continentia obedientiam & rerum abdicationem, cùm Canonicæ illæ ſolam profiterentur continentiam, I. l. 3. c. 43. n. 1. 12. v. tit. *Canonicæ*, quanquam nec ad annum uſque milleſimum deſtitere, quæ in ædibus paternis degerent, c. 42. n. 4.

De Virginibus Deo ſacris in Monaſteriis, v. tit. ſuperior.

Certant de antiquitate cum hominum Monaſteriis Monaſteria Virginum, I. l. 3. c. 44. n. 1. Iſtorum antiquitatem produnt Gregorius Nazianzenus, Baſilius, Theodoretus, Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, n. 2. 3. 4. 5. 6. Ut primus Monachorum pater fuit Antonius, ita & Monialium prima parens fuit ſoror ejus, n. 1. Innumerabilis earum erat jam primis illis temporibus multitudo, adeo ut vel in uno Monaſterio 250. conſpicerentur, n. 4. Crebra Hieronymus aiebat viſi Romæ Monaſteria Virginum, c. 44. n. 8. Tria Sanctimonialium Romæ ſuis temporibus degentium millia Gregorius memorat, c. 46. n. 4. Viginti earundem in urbe Oxyrincho degentium millia Ruffinus antea meminerat, c. 23. n. 10.

Per prima quinque Eccleſiæ ſæcula, etſi Monaſteriis Virginum ſua erant Oratoria, ubi Pſalmos & Eccleſiæ Officia exequerentur, non iis tamen erant Eccleſiæ, ſed gregatim die Dominica cum Matre ſeu Præpoſita ſua ſe conferebant ad Eccleſiam majorem, ubi ſacris Myſteriis intereſſent ac communicarent, I. l. 3. c. 44. n. 5. 6. 7. 10. Jam nihilominus ejuſdem Gregorii tempore ſuæ erant omnibus ferè earum Monaſteriis Eccleſiæ, c. 46. n. 2. Et in eas vetat ipſe inferri cathedram Epiſcopi, niſi ipſo dedicationis illarum Eccleſiarum die feſto ſingulis annis recurrente; id quod ve-

fuerant jam & Africana Concilia. Quare verò id eo die agerent? n. 1. 2. Sine dicta illa Matre ſua è Monaſterio nunquam egrediebantur, c. 44. n. 7. Vocabatur iſthæc vel Præpoſita vel Abbatiſſa: & in Oriente Amma Syriaco idiomate, id eſt Latinè mater ſpiritualis, n. 5. 11. 13. Cum Præpoſita Presbyter quoque gerebat earum curam, n. 11. Puellæ jam illis ſæculis à tenera ætate credebantur iſtis Monaſteriis educandæ & inſtituendæ, c. 44. n. 9. 17. 18. 19. De iiſdem puellis, c. 49. n. 11.

Probatio profeſſuæ tum fiebat in veſte laïcali & eam unius anni vult eſſe Concilium V. Aurelianenſe in Clauſtris unde nunquam exibatur, triennio verò in Clauſtris aliis. Duo enim iſta erant in Galliis Clauſtrorum genera, I. l. 3. c. 45. n. 1. Trullana Synodus proſcribit eam, quæ jam tum erat, conſuetudinem, ut quo die Virgines ſe Deo devovebant pretioſis ſe veſtibus induerent, c. 46. n. 11. Perſtabat adhuc iſta conſuetudo tempore Balſamonis, qui & in illam invehitur, c. 47. n. 11. In Ægypto & Syria olim cùm profitebantur, inciſos ſibi capillos in Abbatiſſæ manus deponebant, aut eos illa ipſis incidebat, c. 44. n. 15. Nihil ſimile per prima illa ſæcula occurrit in Occidente, imò nec nono adhuc ſæculo, c. 44. n. 16. c. 45. n. 9. c. 47. n. 3. Unde tandem ſenſim factum ſit, ut etiam in Occidente raderentur? c. 45. n. 9. De duplici olim genere profeſſionis in illis Monaſteriis, ſolemni ſcilicet & non ſolemni; de ætate item utrique illi profeſſioni neceſſaria, v. tit. *Profeſſio Virginum.* Quæcunque Sanctimoniales, ſeu in alterutro illo Clauſtrorum genere, ſeu in ædibus paternis agebant, lege continentiæ conſtrictæ erant, c. 45. n. 2. 3. 4. 5. 7. 8. 9. Si poſthac nuberent, quid decernant Romani Pontifices & Concilia ſeu Galliæ ſeu Hiſpaniæ? c. 45. n. 2. 3. 4. 5. 7. 8. 9. 10. v. tit. ſuper. & tit. *Vidua.* Quanta cura colloquiis & conſpectu hominum arcerentur, c. 46. n. 13.

Viſitare.

Viſitari à Clericis quæcunque mulieres quàm parcè quàm cautè debeant, II. l. 2. c. 61. n. 10. 11. 12. c. 62. n. 2. 5. 7. c. 63. n. 2. 10. c. 64. n. 4. II. l. 3. c. 77. n. 12. 13. 14. 15.

Viſitator Epiſcopus, v. tit. *Vacans Sedes.*

Viſitatio Epiſcopalis, II. l. 2. c. 77. c. 78. 79. 80.

Viſitatio Diœceſeos, Provinciæ & Exarchatus per prima 5. ſæcula.

Exarchus tum temporis ſuum luſtrabat Exarchatum Primatumve aut Patriarcharum: ſic totam Africam Primas Carthaginenſis, II. l. 3. c. 77. n. 1. Obibat pariter ſuam Provinciam Metropolitanus, II. l. 3. c. 77. n. 1. 2. & ſuam Diœceſim Epiſcopus. Exempla in primis quinque illis ſæculis, n. 4. 5. 6. 7. 8. 10. 16. Unde petita hujus viſitationis neceſſitas? n. 9. §. *Chorepiſcopi.* Suam etſi viſitabant Epiſcopi Diœceſim, habebant tamen aliquando quoſdam ex officio Periodeutas ſeu Viſitatores: iique erant tum aliquando Presbyteri, tum aliquando Chorepiſcopi, II. l. 3. c. 77. n. 9. Privatos etiam quoſque viſitabant in civitate ſua Epiſcopi, n. 10.

A Clodovæi tempore ad Caroli Magni.

Nullum aut rarum ea ætate prodit exemplum viſitatæ ab Metropolitano Provinciæ, II. l. 3. c. 78. n. 4. 10. § *Sed.* Quam verò ſuas Epiſcopi Diœceſes viſitarent, n. 1. 2. 3. 9. Semel id quotannis præſtabant, n. 3. 14. 15. 17. Duos ſaltem dies in uniuſcujuſque Parochiæ viſitatione conterendos volebat Concilium II. Bracarenſe, unam duntaxat Concilium VII. Toletanum, n. 16. 17. Parochi viſitantem Epiſcopum debebant ſuſtentare, id quod vocabatur jus *procurationis*, c. 78. n. 2. 11. Accipiebant præterea, ſaltem in Hiſpania Cathedraticum, duos ſcilicet nummos ab unaquaque viſitata à ſe Parochia, n. 17. 18. v. tit. *Cathedraticum.* Se Epiſcoporum impenſis gravatas aliquando querebantur, n. 17. Jubet ideo Concilium VII. Toletanum, ut Epiſcopo viſitanti non plures ſint quam quinque equi, II. l. 3. c. 78. n. 17. III. l. 2. c. 15. n. 9. 10. Ceadda Epiſcopus Anglus ſuam pedes luſtrabat Diœceſim, II. l. 3. c. 78. n. 10. Si præ ſenio aut infirmitate non poterant Epiſcopi ſuam per ſe Diœceſim viſitare, id per Presbyteros à ſe delegatos debebant præſtare, n. 7. 8. 17. Addicit Gregorius II. S. Bonifacio Moguntino Parochias ab ipſo viſitatas, & ab Epiſcopo proprio neglectas, n. 6. Epiſcopo Diœceſim ſuam viſitanti jubet Canon Liptinenſis adeſſe Comitem Regionis ſeu Præfectum Regium, quò ſtatutis ſuis majorem conſlet auctoritatem, n. 5.

Ab anno 800. ad annum 1000.

Adjungebat ſe adhuc ea ætate Epiſcopo Diœceſim ſuam viſitanti Comes ille aut potius ejus Miniſter, qui & Miſſus Reipublicæ dicebatur: præſertim ut homines publicorum capitalium peccatorum reos cogeret pœnitentiæ publicæ labores ſubire, II. l. 3. c. 79. n. 7. 8. Debebat Epiſcopus ſingulis annis Diœceſim obire & quidem integram, n. 2. 7. Monebatur autem ut ſi poſſet ſuis eam ſumptibus viſitaret, ſaltem parceret impenſis, n. 6. Declarat Meldenſe an. 845. Concilium Epiſcopos jure divino conſtringi ad Diœceſim viſitandam, & quidem per ſe, nec ſufficere it per Vicarium, n. 11. In Oriente vetat Concilium VIII. generale à Metropolitano viſitari Diœceſes Epiſcoporum ſibi obnoxiorum, & quare, n. 12. Nihil quidem ſimile edicitur in Occidente, n. 12. At nec in eo tamen occurrunt exempla Metropolitanum ſuam obeuntium Provinciam, Diœceſeſve Metropoli ſuæ obnoxias, *ibid.* & III. l. 2. c. 32. n. 12.

Ab anno milleſimo.

Revixerunt autem hac ætate in Occidente iſtiuſmodi viſitationes Provinciæ ab Archiepiſcopo, ipſis eas optantibus Suffraganeis, quippe rebus ſuis neceſſarias, II. l. 3. c. 82. n. 1. 2. 4. Decreta plurima Innocentii IV. circa viſitationes iſtas, n. 3. Paulò arctiores Archiepiſcopo hac in parte limites præſcripſit Concilium Tridentinum, ſcilicet ne Provinciam viſitet niſi manifeſtis de cauſis, & in Provinciali Concilio probatis, n. 4. Decreta generalis Conventus Melodunenſis Cleri Gallicani, n. 5. Statuerat Concilium III. Lateranenſe, ut Archiepiſcopo viſitanti non eſſent plures quàm quadraginta vel quinquaginta equi, II. l. 3. c. 80. n. 2. Eodem Canone cautum erat, ne equi plures eſſent viſitanti Diœceſim Epiſcopo quàm viginti aut triginta, ne Cardinali plures quàm 25. ne Archidiacono plures quàm 5. aut 7. ne Decano plures quàm duo, *ibid.* Sic etiam edicebat Londinenſe an. 1200. Concilium, n. 4. Obſervationes quibus mollitur iſtiuſmodi decretum, II. l. 3. c. 80. n. 2. 3. III. l. 2. c. 33. n. 4. 5. 9. 12. Pedes è contrà Diœceſim ſuam luſtrabat S. Malachias, II. l. 3. c. 80. n. 6. Labore quoque manuum ſe comiteſque ſuos quandoque ſuſtentabat, *ibid.* Monebantur Epiſcopi, ut his ſi poſſent, totam Diœceſim ſuam aut ſaltem ſemel ſingulis annis obirent, n. 1. Suam ter in anno viſitabat S. Radulphus Ceſtrienſis in Anglia Epiſcopus, n. 6. Virtburgenſe an. 1287. Concilium ſtatuit, ut ſi non poſſit Diœceſim ſuam Epiſcopus annis ſingulis viſitare, eam altero ſaltem pòſt anno viſitet, n. 5. Ut ſingulis prorſus annis id præſtet ſancit omnino Biturcenſe an. 1528. Concilium, n. 7. Si tantæ ſit amplitudinis ipſa ejus Diœceſis, ut eam uno anno integram obire non poſſit, eam ſaltem biennio totam luſtret præcipit Synodus Tridentina, n. 8. Si nec per biennium id operis poſſit abſolvere: jubet Toletanum an. 1565. Concilium, ut ſingulis annis tres in viſitatione menſes impendat, *ibid.* Plurima Concilii Tridentini decreta ſuper Epiſcoporum viſitatione, II. l. 3. c. 80. n. 8. Alia Mediolanenſium S. Caroli Conciliorum, n. 9. 10. Elucidamenta quæpiam alia, n. 11. Si Epiſcopus pluſquam ſemel locum aliquem viſitet, quod utique poteſt dum cauſæ ſuppetunt: non poteſt tamen, (etſi ei licebat aliquando) iteratam procurationem ſeu ſuſtentationem exigere, n. 11. Non poterat olim præſcribi contra jus procurationis, nunc poſſe ſtatuit Concilium Tridentinum, n. 9. 11. Nullam non Parochiam, etſi exemptam, poteſt Epiſcopus viſitare, n. 13. 14. Multa ibidem de Exemptorum viſitatione. Exemptas tamen Eccleſias nonniſi ſumptibus ſuis debet viſitare, n. 14. E præcipuis Epiſcopi in viſitatione curis fuit ſemper vel ab initio & deinceps adminiſtratio ſacramenti Confirmationis, II. l. 3. c. 77. n. 6. c. 78. n. 1. c. 79. n. 3. c. 80. n. 5.

De viſitatione Archidiaconorum & Decanorum ruralium, II. l. 3. c. 81.

De viſitatione Archipresbyterorum, ibid. n. 16. § *In.*

Ultrajectenſis Eccleſia, v. Ind. Geograph.

Univerſitates, v. tit. *Scholæ*, & tit. *Studia.*

De Univerſitatibus, II. l. 1. c. 101. toto. Prodiere ex Epiſcopalibus Scholis, c. 101. n. 3.

Vota.

Antiquitus vota non emittebantur à Monachis, II. l. 1. c. 18. n. 3. Nuptiæ poſt vota ſeu virginum Deo ſacratarum ſeu viduarum, ſacrilegæ quidem ſed non tamen nullæ, viſæ fuerant Cypriano, Chryſoſtomo, Auguſtino & fortè Gratiano, n. 14. 15. E contra nuptiæ ſuperinductæ ſimplici vel etiam implicito caſtitatis voto à viduis vel virginibus emiſſo, per ipſam videlicet ſolùm mutationis veſtem, viſæ ſunt irritæ & dirimendæ Hiſpanis & Gallicanis ſæculi ſexti ſeptimi & octavi Conciliis, I. l. 3. c. 43. n. 3. 5. 6. c. 45. n. 3. 4. 5. 8. 10. Et dudum antea Baſilio, c. 48. n. 5. Innocentius tamen, Leo, & Zacharias Romani Pontifices earum quæ non ſolemniter profeſſæ fuiſſent cauſam hac in parte diſtraxerunt à ſolemniter profeſſarum cauſa, c. 43. n. 8. Sed nec Symmacho Papæ videbantur conſtrictæ illico lege continentiæ virgines aut viduæ per ſolam veſtis mutationem, nec ei habebatur iſta veſtis mutatio inſtar voti impliciti niſi diuturna fuiſſet, c. 45. n. 2. Caſimirum Polonum Principem, à Polonis in Regem expetitum, Cluniaci vitam Monaſticam profeſſum, & Diaconum abſolvit Romanus Pontifex & conjugii ineundi facultatem ei concedit, II. l. 3. c. 27. n. 1. v. tit. *Caſimirus.* Eduardum Angliæ Regem qui voverat in

Romam ad Petri tumulum iturum abſolvit voto Leo IX. Monaſterium extruendum ei indicens, quod fuit Vueſtmonaſterienſe, n. 6. Votum quarumlibet peregrinationum piarum Epiſcopis olim permittebatur commutandum, ſed qua conditione, II. l. 3. c. 27. n. 15. Epiſcopum Tricaſſinum voto Hieroſolymitanæ peregrinationis quo ſe obſtrinxerat exolvit Innocentius III tum multis de cauſis, tum ex eo quod Eccleſiæ ſuæ Trecenſi & Romano Pontifici obſtrictus non debuerat abſque utriuſque conſenſu votum illud emittere, II. l. 3. c. 42. n. 10. §. *Relaxarunt.*

Upſalenſis Eccleſia, v. Ind. Geograph.

Urbanus V.

Urbanus V. quàm à ditandis parentibus alienus, III. l. 2. c. 46. n. 10.

Uſura.

Uſura Clericis interdicta à priorum octo ſeculorum Conciliis, III. l. 3. c. 19. n. 5. 6. 9. Clericos ferè ſolos Concilia loquuntur, eo quòd illam in Laïcis tolerarent leges Imperatoriæ, licet eædem non diſſimularent hanc Laïcis quoque eſſe illicitam, n. 12. 13. Ecqur hæ illam in Laïcis tolerarent, ibid. Quæ erant Laïcorum uſuræ? n. 9. 12. Tres contractus vulgares dudum jam Balſamonis & Zonaræ temporibus damnati, n. 9. 11. In Exceſtrenſi an. 1187. Concilio Clerici qui rem quampiam propter dilatam ſolutionem cariùs vendebant damnantur, eo quòd tempus, quippe omnibus commune, non ſit res venalis, c. 21. n. 2. §. Ex.

Vuillelmus.

Vuillelmus debellator & Rex Angliæ quàm ſanctè Epiſcopatus & Abbatias diſpenſaret, II. l. 2. c. 34. n. 2. c. 39. n. 5.

X

Ximenes Cardinalis & Archiepiſcopus Toletanus.

Ximenes olim ab Archiepiſcopo Toletano carceri addictus, & quare, II. l. 1. c. 45. n. 15. Archiepiſcopus ipſemet Toletanus factus Franciſcanum ſuum nihilominus ſervat Inſtitutum, III. l. 2. c. 50. n. 10. Laus ejus in Beneficiorum diſpenſatione, II. l. 1. c. 40. n. 12. § *Ximenius.* De eo rurſus, III. l. 3. c. 41. n. 15.

FINIS.

INDEX

Digitized by Google

INDEX GEOGRAPHICUS
Eccleſiarum, quarum in hoc toto Opere fit mentio.

A

Abara. ABara in Syria Epiſcopatus quâ occaſione & à quo creatus? III. l. 1. c. 3. n. 15. § 3

Avila. *Abulenſis* in Hiſpania Epiſcopus quando delegatus ad alios creandos? I. l. 1. c. 58. n. 12. Quomodo juriſdictionem propriam cum Capitulo partitus? I. l. 3. c. 41. n. 8.

Abyſſinorum Eccleſia, v. *Æthiopia.*

Achrida. *Acrida* urbs Macedoniæ cur dicta Juſtiniana prima, & Exarchatu Theſſalonicenſi aucta? I. l. 1. c. 18. n. 9. c. 19. n. 1. 3. c. 23. n. 7.

Adrumete. *Adrumetinum* in Africa Monaſterium immune non ſolùm ab Epiſcopo Diœceſano, ſed & à Preſbyteris, alios tranſmarinos acceſſens, & cur? I. l. 3. c. 31. n. 5. 9. v. 4.

L'Egypte *Ægypti* olim Sacerdotes quare à tributis immunes, ſub ipſis Gentilibus? III. l. 1. c. 18. n. 8. Ægypti Provinciis an præfuerint jam Metropolitani ante Concilium Nicænum? I. l. 1. c. 3. n. 5. 6. 7. c. 7. n. 6. Tres ſaltem in ea Epiſcopos Demetrius, & viginti Heraclas Alexandrini conſtituerant, *ibidem*, & c. 8. n. 5. § *Marci.* Unde conſuetudo Epiſcoporum Ægypti nihil agendi ſine Alexandrino? *ibidem* §. *Interrogatus.*

Modus profitendi Monachorum Ægypti, I. l. 3. c. 48. n. 3. Item & modus pſallendi, l. 2. c. 71. n. 6. *& ſeqq.* c. 72. *fere toto.* Necnon & manibus laborandi pro alendis pauperibus, III. l. 3. c. 8. n. 12. 21. De reliqua utriuſque ſexus vita in Monaſteriis Ægypti, I. l. 3. c. 2. n. 6. c. 12. n. 1. *& paſſim ſeqq.* c. 13. n. 7. c. 16. n. 9. c. 19. n. 3. 4. 10. c. 44. n. 1. 4. 5. 19. Non pauciores tamen fuiſſe ſolitudinum Ægypti incolas, quàm urbium, c. 23. n. 10. Nec minùs antiquas Moniales quàm Monachos, c. 44. n. 3. *& paſſim ſeqq.* Ipſiuſque infantulorum greges, n. 19.

Ælia, v. *Jeruſalem.*

L'Ethiopie. *Æthiopia* Eccleſiæ omnes cum ſuo Abyſſinorum Abuna ſeu Patriarcha, ipſiſque Epiſcopis ſive Archiepiſcopis ab Alexandrina olim dependentes, I. l. 1. c. 16. n. 6. c. 25. n. 2. 5. Nequaquam à Preſbytero Joanne, c. 24. n. 8. At poſt Florentinam Synodum diverſis vicibus à Papa, c. 25. n. 1.

L'Afrique. *Africa* partis terrarum permagnæ caput Carthago, I. l. 1. c. 20. n. 8. *& ſeqq.* Quando in ſex Provincias & Primates diſtributa? c. 20. n. 5. c. 33. n. 8. Nunquam Civitates in plures Epiſcopatus, c. 26. n. 7. § *Non*, *& ſeqq.* c. 29. n. 7. II. l. 2. c. 31. n. 4. c. 56. n. 8. An aliquando Epiſcopatus in vicos? I. l. 1. c. 54. n. 10. *& ſeqq.* c. 19. n. 4. c. 20. *toto.* Cur illæ omnes Provinciæ nuſquam Alexandrino, ſed Carthaginenſi & Romano ſubjectæ, & quibus titulis? I. l. 1. c. 7. n. 6. c. 16. n. 6. § *Quod*, c. 39. n. 1. 3. c. 50. n. 14. c. 55. n. 15. Quando & quo fato avulſæ? c. 16. n. 6. c. 21. n. 2. c. 27. n. 9. 10. II. l. 2. c. 16. n. 22. Antea verò quomodo Legatos Pontificios aut agnoverint, aut recuſaverint? I. l. 2. c. 117. n. 2. 4. 5. 11. c. 118. n. 10. 11. II. l. 1. c. 15. n. 17. Adde & diſpenſationes, l. 3. c. 24. n. 5. Immo & appellationes, l. 1. c. 15. 17.

An Africa aliquandò habuerit Chorepiſcopos? I. l. 2. c. 1. n. 13. Cur potiùs Archipreſbyteros & Archidiaconos quàm Archiepiſcopos? c. 3. n. 1. c. 33. n. 8. Quâ occaſione & Preſbyteros coram Epiſcopis concionantes? II. l. 1. c. 88. n. 2. Adde & Doctores tum Clericos, tum Laïcos, c. 92. n. 12. 13. 15. Modus prædicationis in Africa, l. 3. c. 83. n. 17. 23. Ad quid etiam habuit Lectores? c. 29. n. 16. c. 30. n. 7. Quomodo ipſum cantum efficiumve? c. 73. n. 7. *& ſeqq.* *præſertim* 14. 15. c. 74. n. 3. § *Pſalmum*, c. 76. n. 14. 15. c. 77. n. 6. § *Officium*, c. 88. n. 7.

Afris maximè exoſus Monaſticus habitus, I. l. 2. c. 43. n. 3. 22. Ad quid & Monaſteria & Seminaria, ab Auguſtino in Eccleſiis Africanis præformata? l. 3. c. 2. n. 9. c. 3. n. 11. 12. c. 5. n. 11. c. 8. n. 2. c. 9. n. 5. 13. c. 12. n. 7. c. 13. n. 8. c. 16. n. 6. c. 26. n. 1. 3. c. 30. n. 13. 14. An ſimiliter & privilegia Monachis per totam Africam indulta? *ibid.* c. 31. n. 1. *& ſeqq.* Quanti tandem in ea Sanctimonialium greges? c. 42. n. 15. 16. c. 52. n. 18. Et à quibus quave ætate & ornamento conſecrarentur? c. 42. n. 17. c. 41. n. 5. 11. c. 52. n. 3. 5. 6. 11. 16. 18. 19. c. 53. n. 12. c. 54. n. 1. *& ſeqq.* Peranriquus ibidem præſcriptionis uſus & qualis? II. l. 3. c. 52. n. 11. Non autem devolutionis ante annum, II. l. 1. c. 9. n. 8. De Vacantiis, II. l. 2. c. 3. n. 1. 2.

S. Maurice *Agaunenſe* Monaſterium S. Mauritii, laude perenni clarum, I. l. 3. c. 75. n. 12.

Agen *Agennenſis* in Aquitania Epiſcopatus ex inadvertantia inter creatos à Joanne XXII. poſitus, I. l. 1. c. 51. n. 12. Truncatus tantùm Condomenſi, *ibid.*

Aiſtet. *Aiſtetenſis* in Germania Epiſcopatus quâ authoritate inſtitutus? I. l. 1. c. 35. n. 5.

Aubenas. *Alba Helviorum* ſeu Elvenſium Epiſcopatus quomodo Vivarium tranſlatus? I. l. 1. c. 57. n. 9. § *Uno.*

Albe Royale. *Alba Regalis* in Pannonia ſuperiori, ſeu in Hungaria Abbatia B. Mariæ à Rege fundata, quo privilegio donata? I. l. 3. c. 36. n. 7.

Albano. *Albanenſis* in Latio, ſeu in Romania Epiſcopi prærogativæ, I. l. 1. c. 49. n. 4.

Alby. *Albigenſis* in Gallia Narbonenſi Metropolis erectio, I. l. 1. c. 45. n. 18. Epiſcopi dominium etiam temporale, III. l. 1. c. 31. n. 4.

Aldembourg. *Aldiburgenſis* in Holſatia Epiſcopatus cur bis extinctus & renovatus? I. l. 2. c. 58. n. 6. §. *Erat*, l. 3. c. 11. n. 13. §. 6.

Alet. *Alectenſis* in Occitania ſeu Gallia Narbonenſi Epiſcopatus à quo? I. l. 1. c. 57. n. 13.

Alep. *Alepum* in Syria ſedes Epiſcopi Jacobitæ, qui & Patriarcham agit, I. l. 1. c. 24. n. 2. Nuper etiam Archiepiſcopi, Romanæ communionis, n. 11.

Alexandrie d'Egypte. *Alexandria Ægypti* cur inter tres urbium Reginas ab ipſo Petro Chriſti jugo ſubjecta? I. l. 1. c. 1. n. 8. c. 3. n. 2. 3. c. 7. n. 6. c. 32. n. 1. v. 4. Saltem per diſcipulum Marcum, c. 7. n. 8. 11. 12. c. 8. n. 5. 6. c. 14. n. 6. Unde tamen ſecunda illi ſedes ante Antiochenam aſſerta? c. 14. n. 6. c. 15. n. 14. Quàm diu ſervata? l. 2. c. 3. n. 8.

Unde etiam Alexandrino Epiſcopo ordinandi poteſtas per ſubjectas Ægypti Provincias, I. l. 1. c. 3. n. 5. 6. c. 7. n. 6. *& ſeqq.* c. 8. n. 14. c. 16. n. 6. II. l. 2. c. 8. An aliquando rexerit totam Ægyptum ſine Epiſcopis? I. l. 1. c. 3. n. 5. c. 7. n. 6. c. 8. n. 5. § *Marci.* Per quos tandem Chorepiſcopos? l. 2. c. 2. n. 10. Iſtius Protothronus videtur fuiſſe Archiepiſcopus Lycopoleos in Ægypto, l. 1. c. 49. n. 7.

Ad quos Indos & Saracenos idem Alexandrinus Patriarcha jus ſuum extenderit? I. l. 1. c. 54. n. 1. [illegible] n. 14. Longè plures Provinciæ in Æthiopia cum Abyſſinorum Abuna ei ſubjectæ, c. 16. n. 6. Utique Cophto Alexandrinæ Patriarchæ, non Græco, c. 25. n. 1. 2. Neutri verò, ſex Africanæ propriè dictæ, c. 16. n. 6. §. *Quod.*

Quando & quomodo ipſe Patriarcha Alexandrinus eligeretur & ordinaretur? I. l. 1. c. 52. n. 1. c. 51. n. 4. *& ſeqq.* c. 56. n. 6. II. l. 2. c. 1. n. 6. Primumque ei inditum Archiepiſcopi nomen contra aliorum Metropolitanorum uſurpationes? I. l. 1. c. 5. n. 5. 6. 7. 14. c. 7. n. 12. Cur ſibi tam nerit ab uſurpationibus Hieroſolymitani? c. 12. n. 8. Unde pœnitentem ſibi factam inſulam & Papæ nomen retinuerit? c. 13. n. 1. 5. c. 50. n. 14. l. 2. c. 45. n. 6. c. 49. n. 7. c. 53. n. 2.

Quandiu Alexandrina Eccleſia ſub duobus Epiſcopis ad Romanum confugerit? I. l. 1. c. 8. n. 13. Cui & Latinum titularem à Papa receperit? c. 26. n. 7. Alius nunc apud Cairum reſidet, c. 16. n. 8. § *Sedem.*

Quomodo Protopreſbyter Alexandrinus ſoleret in Patriarchæ ſucceſſorem eligi? I. l. 2. c. 3. n. 5. Quando Alexandriæ & in agro Alexandrino Parochiæ plures, & in ſingulis plures Preſbyteri, unus Parochus? cc. 22. 23. Quotuplex & Miſſa? *ibid.*

Quiſnam fieret Archidiaconus Alexandrinus, I. l. 2. c. 29. n. 16. Ad quid Lectos ſeu Cantores? c. 71. n. 1. § *Idem.* c. 76. n. 1. Quando & illius Eccleſiæ pſalmodia ab om-

nibus frequentata? c. 88. n. 7. Quando & ex divinis officiis tota Alexandria unius inſtar Monaſterii? c. 79. n. 15. Quando tandem in eis & Marci liturgia? c. 82. n. 9.

Ex quo etiam Alexandriæ vita communis? I. l. 3. c. 5. n. 10. Quænam & Alexandrina jejunia? l. 2. c. 83. n. 13. Varia item Hoſpitalia, Monaſteria & Oratoria, c. 93. n. 2. 6. c. 91. n. 4. Ad quid illorum defenſores? c. 93. n. c. 6. Necnon & Patriarchæ ipſius cura in omnia prorſus Monaſteria, l. 3. c. 31. n. 14. Quanta olim integra ejus juriſdictio? I I. l. 3. c. 103. n. 10. 16.

Alexandrinæ Eccleſiæ reliqua poteſtas temporalis, I I I. l. 1. c. 26. n. 3. & ſeqq. c. 27. n. 12. 14. 16. l. 2. c. 40. n. 6. l. 3. c. 30. n. 1. & ſeqq. Quomodo viciſſim ſuburbium ipſum Alexandriæ Monachorum Tabenneſiotarum tutelæ ſubfuerit? l. 1. c. 27. n. 10. De ſchola tandem Alexandrina, ejuſque Doctoribus, tum Clericis, tum Laïcis, I I. l. 1. c. 92. n. 1. & ſeqq. Necnon de gregibus virginum in regione licet calidiſſima, I. l. 3. c. 42. n. 15.

Alexandrie de la Paille. *Alexandria de Palea* in Liguria Epiſcopatus ſub Mediolanenſi erectus, mox Aquenſi unitus, non ſine rixis, I. l. 1. c. 58. n. 10. § *Quanquam.* Confirmata ab Alexandro I I I. Epiſcopi & Capituli multiplex diſpoſitio, I I I. l. 2. c. 23. n. 4. § *Anno*

Almeria. *Almeria* in Hiſpania Epiſcopatus à quo ortus? I. l. 1. c. 39. n. 11. §. *Caſtella.*

Samaſtro. *Amaſtrenſis* in Paphlagonia Epiſcopus à Gangrenſi Metropolita quomodo ſubductus? I. l. 3. c. 41. n. 17. § 8.

Amiens. *Ambianenſis* Eccleſiæ tres primariæ Dignitates ab Epiſcopo inſtitutæ, I. l. 2. c. 10. n. 5. §. 2. l. 3. c. 70. n. 12. Item & Hoſpitale generale, l. 2. c. 91. n. 3. §. *Stephanus.* Necnon & Capitulum, l. 3. c. 11. n. 13. § 2. Et ex eo Præbenda Canonicis Regularibus S. Firmini quâ conditione addicta? c. 70. n. 10. I I I. l. 2. c. 25. n. 2. Epiſcopi requiſitus conſenſus pro privilegio Abbatiæ Corbeienſis, I. l. 3. c. 29. n. 8. c. 31. n. 1. & ſeqq. Illius pugna contra privilegium ſancti Valerici, c. 39. n. 8.

Amerique. Nouveau Monde. *America* Epiſcopatus à quo creati? I. l. 1. c. 18. n. 13. Parochiæ ferè omnes Regularibus, à quibus cœperunt, creditæ, l. 3. c. 18. n. 2. §. 2. c. 21. n. 9. §. 5. De juriſdictione in eos Epiſcopali, c. 40. n. 8.

Aniane. *Anania* Abbatis Præpoſitura generalis in omnia Monaſteria Galliæ, Benedicti perſonæ cur alligata? I. l. 3. c. 25. n. 4. & ſeqq.

Angers. *Andegavenſe* Capitulum plenè agnovit Turonenſe ſedibus vacantibus, I. l. 3. c. 10. n. 10. § 2. Aliàs ipſum immediatè Archiepiſcopum Turonenſem, c. 41. n. 15. Andegavenſium Regularium propoſitiones de juriſdictione Epiſcopali, c. 40. n. 8. Pactio tandem Andegavenſis Provinciæ Clerum inter & populum de funeribus, I I I. l. 2. c. 54. n. 11.

Andres. *Andrenſis* Monaſterii privilegium qua forma? I. l. 3. c. 37. n. 1. § 3.

Angelopolis. *Angelopolitani* in India Occidentali Epiſcopi contentiones de juriſdictione, I. l. 3. c. 40. n. 8.

L'Angleterre. *Anglia* unde fides? I. l. 1. c. 42. n. 4. 6. c. 45. n. 10. c. 55. n. 78. & ſeqq. II. l. 3. c. 68. n. 16. Inde etiam Epiſcopatus, Metropoles, & Primatus, ſeu Vicariatus Apoſtolici, I. l. 1. c. 6. n. 21. c. 29. n. 8. c. 31. n. 6. & ſeqq. c. 32. n. 1. v. 7. c. 33. n. 10. c. 36. 41. n. 13. c. 45. n. 2. 10. & ſeqq. c. 55. n. 7. 8. c. 56. n. 5. § *Sed.* c. 58. n. 1. & ſeqq. c. 118. n. 12. l. 3. c. 19. n. 6. c. 41. n. 17. §. *Cum.* Junge protothronos, aliosque ſimiles titulos, L. 1. c. 49. n. 1. 2. 3. & ad eos omnes, electiones canonicas, II. l. 2. c. 11. n. 1. 6. c. 16. n. 14. c. 17. n. 1. c. 24. 34. 43. n. 11.

Adde Pœnitentiarios, I. l. 2. c. 10. n. 6. Item Parochos, & eorum Vicarios, c. 17. n. 1. & ſeqq. & c. 18. Necnon Cantores, ipſumque cantum & officia ab omnibus etiam laïcis principibus frequentata, c. 31. n. 6. & ſeqq. c. 77. n. 1. & ſeqq. c. 84. n. 6. 7. 9. c. 87. n. 10. 11. c. 119. n. 11. Cui & quomodo Regi ipſi ac aliis Præbendæ aſſignatæ, I I. l. 3. c. 64. n. 7. Quibus honoribus exciperentur Epiſcopi ab Angliæ Regibus, I I. l. 3. c. 64. n. 4. 5. Illorum tamen hominium ab his retentum, l. 2. c. 49. n. 3. & ſeqq. As juriſdictio varie agitata, l. 3. c. 112. De uſu militiæ Eccleſiaſticæ, I I I. l. 1. c. 47. n. 1. & ſeqq.

De Anglorum tonſura I. l. 2. c. 38. n. 10. & ſeqq. de Cælibatu, c. 65. n. 4. 5. 6. Imprimis contra Clericos filios Preſbyterorum majori in Angliæ numero, I I. l. 1. c. 84. n. 5. & ſeqq. De jejuniis propriis, I. l. 2. c. 83. n. 13. De Xenodochiis, c. 91. n. 2. 3. III. l. 2. c. 25. n. 15. De Seminariis Clericalibus, l. 3. c. 5. n. 7. 8. De oblationibus & Parochiis, I I I. l. 2. c. 24. n. 6. De Præpoſituris, c. 70. n. 5. § 10. De Capitulis Monaſticis, c. 11. n. 11. §. 1. 2. c. 14. n. 7. c. 16. n. 5. c. 19. n. 4. & ſeqq. Eorumque privilegiis, c. 36. n. 6. Necnon & oppreſſionibus, I I I. l. 1. c. 27. n. 11. De Monialium ſingulari diſciplina, I. l. 2. c. 46. n. 9. c. 48. n. 1. 2. c. 49. n. 2. c. 53. n. 10. c. 56. n. 10. 11. De Scholis, II. l. 1. c. 95. n. 9. & ſeqq. C. 100. n. 8.

Angliæ Regi Confeſſarii deligendi privilegium indultum, I. l. 2. c. 102. n. 8. Aliud de non excommunicando Rege, citra mandatum Pontificis, c. 115. n. 6. De iiſdem Capellanis, *ibid.* Ipſiſque Regiis Capellis, l. 3. c. 36. n. 8. & ſeqq. Non ita de Regiis Conſuetudinibus, c. 62. n. 6. II. l. 1. c. 74. n. 3. Quam Eccleſiaſtica prior puniendi crimina, c. 76. n. 8. c. 77. n. 8.

Primum in Anglia diſſidium de Cardinalium præeminentia, I. l. 2. c. 114. n. 1. Alia de Legatorum avaritia & tyrannide, c. 119. n. 2. & ſeqq. Exinde privilegium de non recipiendis citra conſenſum Legatis, *ibid.* n. 4. 9. I I. l. 1. c. 52. n. 1. 4. 5. I I I. l. 1. c. 75. n. 9. Alia de Epiſcopatuum & aliorum Beneficiorum collationibus, de Immunitatibus Clericis, & annuo totius Angliæ cenſu Regum cum Pontificibus Romanis diſſidia, I I. l. 2. c. 34. c. 43. n. 7. & ſeqq. c. 44. n. 3. I I I. l. 1. c. 32. n. 4. 5. 6. c. 41. *integro.* Necnon cum Epiſcopis de reſtitutione feodorum, c. 31. n. 11.

Le Puy. *Anicienſis* Epiſcopi exemptio prætenſa à Metropoli Bituricenſi, I. l. 3. c. 41. n. 17. § *Ex*

Antioche de Syrie. *Antiochia Syriæ* ſeu Theopolis inter alias ab ipſo Petro ſtatim Chriſto ſubjecta, I. l. 1. c. 1. n. 8. c. 3. n. 2. 3. c. 14. n. 1. 6. c. 15. n. 5. c. 38. n. 1. v. 4. Hinc ejus Epiſcopo Quindecim Provinciarum Orientis ſtrictè dicti Confirmationes & Ordinationes aſſeritæ, c. 3. n. 5. 6. c. 7. n. 6. & ſeqq. c. 8. n. 1. & ſeqq. c. 16. n. 7. l. 3. c. 14. n. 5. 6. I I. l. 2. c. 8. Cyprus paulò pòſt jugum excuſſit, c. 19. n. 4. &c. Tres Palæſtinæ poſt aliquam conflictationem dimiſſæ Hieroſolymitano, c. 12. n. 7. & ſeqq. c. 39. n. 8.

Antiocheno rurſus media ætate plures Regiones adjunctæ, I. l. 1. c. 15. n. 13. § *Idem.* Imò reliquæ omnes totius Aſiæ, c. 16. n. 7. Quo fato aliquot iterum Primatus avulſi? c. 33. n. 14. Nunc Græcus Patriarcha Damaſci reſidet, c. 16. n. 8. § *Sedem*

Quando proprium ipſi Patriarchæ nomen? I. l. 1. c. 13. n. 5. Quomodo & nomen Papæ? c. 30. n. 14. Quatenus iterum ſimul, Romani communione cauſam ſuam tuebantur? c. 8. n. 11. l. 2. c. 117. n. 8. Quando cœpit creari titularis Patriarcha Latinus? L. 1. c. 15. n. 15. 16. c. 26. n. 1. 2. 3. 7. 8. 13. c. 28. n. 7. & ſeqq. Illius cum Hieroſolymitano & Romano jurgia, *ibid.*

Antiochiæ an & quando cœpit cantus alternus? I. l. 2. c. 71. n. 3. c. 72. n. 6. Ibidem Preſbyterorum partes in regimine egregiæ, L. 3. c. 7. n. 14. Defenſor quid ageret? L. 2. c. 97. n. 14. Qua occaſione Monachi prope urbem admiſſi? L. 3. c. 13. n. 15. Quot ibidem Sanctimonialium greges? c. 41. n. 15. Extenſa Patriarchæ ipſius cura in omnia ferè Monaſteria, c. 31. n. 14. Immo & in ipſum Principem cum magna poteſtate, I I I. l. 1. c. 26. n. 18. c. 32. n. 1. 2.

Antioche de Piſidie. *Antiochia Piſidia* Metropolis quomodo tranſlata? I. l. 1. c. 56. n. 6. §. *Poſtremo.*

Antibe. *Antipolitani* Epiſcopatus cum Graſſenſi conjunctio & disjunctio, I. l. 1. c. 57. n. 8.

Paſmez. *Apamienſis* Epiſcopatus in Gallia Narbonenſi ſeu Occitania difficilis erectio, I. l. 1. c. 57. n. 10.

Acqui. *Aquenſis* Epiſcopatus in Liguria Alexandrino minus proſperè unitus, I. l. 1. c. 58. n. 10. §. *Quanquam.*

Aix en Provence. *Aquenſis* Metropolita in Gallia quando & quamdiu Narbonenſi ſubjectus? I. l. 1. c. 35. n. 8. 9. 11. Item Viennenſi? n. 10. Immo omnino extinctus, c. 44. n. 1. 2. 3. Quando & in alios effuſus, n. 5. 7. Quin & Epiſcopalis juriſdictio in Capitulum, I I I. l. 2. c. 33. n. 14.

Aquilée. *Aquileienſis* Patriarchæ ortus & progreſſus, I. l. 1. c. 21. n. 5. 6. c. 22. n. 1. 2. c. 23. n. 4. 5. 6. c. 31. n. 7. 8. c. 41. n. 14. Semel à Papa confirmatus conſecrationem à Mediolanenſi mutuabatur, & viciſſim, II. l. 2. c. 19. n. 8. Forojulienſem Provinciam quomodo recuperavit? III. l. 1. c. 31. n. 13. Quale Privilegium Capitulo & Archipreſbytero Veronenſi dedit? I. l. 3. c. 41. n. 16. Denique probavit cum Papa decretum ſui Capituli, quo vita communis reſtituebatur, ſubſtitutis in præpoſiti locum Decanis, c. 70. n. 5. § *Pro.*

L'Aquitaine. *Aquitania* regnum, origo Bituricenſis Patriarchatus, I. l. 1. c. 22. n. 6. 7.

L'Aragon. *Aragonia* unde & quæ Metropoles? I. l. 1. c. 45. n. 14. Quinam dicerentur Epiſcopi Aragonii? c. 38. n. 12. Quatenus Reges ipſi cum ſubjectis Provinciis ſe ſub annuo cenſu Romanæ Eccleſiæ addixerint? III. l. 1. c. 32. n. 8.

Arard. *Arard* Armeniæ urbs, unius Catholici ſeu Primatis ſedes, I. l. 1. c. 24. n. 5.

Arles. *Arelatenſis* primus Epiſcopus quis & à quo? I. l. 1. c. 55. n. 6. Cur Primatus à Viennenſi concutitur? c. 30. n. 5. 6. Ad quid excitatur? n. 7. c. 31. n. 7. 8. c. 32. n. 1.

Digitized by Google

c. 39. n. 11. v. 4. c. 40. n. 10. 11. 14. c. 41. n. 3. 4. 6 Quo fato extinguitur? c. 30. n. 8. aut ſaltem arctatur, c. 31. n. 1. 3. c. 32. n. 1. Nec reſtituitur, c. 33. n. 5. 8 9 c. 44. n. 3. Adhuc tamen commemoratur, c. 35. n. 13. c. 44. n. 1. 2. 3.

Arelatenſe Regnum medium quidem inter Francicum & Germanicum, I. l. 1. c. 34. n. 3 8. At ſine ſubjectione Franciæ, Epiſcopus Arelatenſis omnium primus donatus eſt pallio, necnon Archiepiſcopali in omnes ferè Gallos juriſdictione, l. 2. c. 54. n. 1. *& ſeqq.* c. 55. n. 1. 7. *& ſeqq.* c. 118. n. 5. *& ſeqq.*

Arelatenſis Nolorcorum forma, I. l. 2. c. 94. n. 13. Notariorum ibidem munus, c. 104. n. 13. Aliorum olim Clericorum regula, l. 3. c. 3. n. 15. Item & Monachorum, c. 16. n. 4. c. 24. n. 1 *& ſeqq.* Necnon & Monialium, c. 45 n 5. 9 11. Monaſterii Regii Privilegium ſingulare, c. 30. n. 2. c 37. n. 4. §. 3. Quin & ad Monachos pertinebat in Arelatenſi Provincia major pars Parochiarum, l. 2. c. 57. n. 5. Alia privilegia Eccleſiæ & Capituli Arelatenſis, l. 3. c. 40. n. 15. etiam ab Imperatoribus conceſſa, III. l. 1. c 31. n. 6.

Straſbourg. *Argentoratenſis* in Germania Capituli conditiones eur Gregorio IX. non probatæ, I. l 3. c. 63. n. 9. Earum tamen probata origo ab aliis, l 2. c 104. n. 3. *& ſeqq.*

Arhuyſen. *Arhuſienſis* Epiſcopatus in Dania à quo inſtitutus? I. l. 1. c. 56. n. 8.

Rimini. *Ariminenſis* in Æmilia Epiſcopus licet Ravennati Metropolitæ ſubjectus, Romam ordinandus mittebatur, II. l. 2. c. 18 n. 10. Cur jure ſuo privatus in Monaſteriuos? I. l. 30. n. 4.

Ariſite. *Ariſitenſis* in Gallia Narbonenſi Epiſcopatus contra Ruthenum amplius centum annos qua authoritate perſtitit? I. l. 1. c 53. n. 2. §. *Narrat.*

Armach. *Armachanus* in Hibernia Primatus deſcriptio, I l. 1 c. 36. n 8. 9. c 45. n. 13. c. 59. n 3. §. *At.* Illius Eccleſiæ ſumma poteſtas in ipſos etiam Reges & Principes, III. l. 1. c. 32. n. 16. Purior ibidem vivendi ratio, l. 3. c 41 n. 11.

L'Armenie. *Armenorum* Eccleſia initio per ſuum Regem & Apoſtolum, Cæſarienſi Cappadociæ videtur fuiſſe ſubjecta, I. l. 1. c. 17. n. 5. Poſtea Patriarchæ Antiocheno per ſuum Orientium Catholicam, qui idem eſt ac perſidis & Romagyriæ, c. 16 n. 7. § *Supra.* c. 24. n. 4. 5. 9. Tandem poſt ejuratam Eutychianam hæreſim, Romano ipſi Pontifici, præſertim in Concilio Florentino, c. 24. n. 3. 12. 15. Et quidem deinceps per ſuum duplicem Catholicum ſeu Primatem, n. 4. 5. Tertius eſt Franc-Armenorum à Francis ſeu Europæis nomen & fidem adeptorum, n. 6. Quomodo demiſſit Pontifex gentem in urbe Capha Cherſoneſi cum Latinis mixtam, c 29 n. 3. Armeniæ Regi antea Confeſſarii deligendi privilegium indulſerat, l 2. c. 10. n. 11. Armenorum conſuetudines de confeſſionibus &c. II. l. 1. c. 8. n. 8. Alia olim damnata de officio lectoris à Laicis uſurpato, I. l. 2. c. 31. n. 4. An lingua Armena, I. l. 1. c. 82. n. 10.

La Petite Bretagne. *Armorica* Dux dum ſimul in Romanam & Francicam poteſtatem inſurgit, variè concurrtur à Synodis & Pontificibus, I. l. 1. c. 5. n. 5. Utrum de erectis ab eo 7. ex 4. Epiſcopis? c. 55. n. 4. Necnon ob ejus Archiepiſcopum Dolenſem? c. 34 n. 10 c. 44 n. 4 E contra verò in auferenda prava conſuetudine naufragiorum, III. 3. 1. c. 14 n. 1. Cur nunc Armorica vocetur regio ſtrictæ obedientiæ? II. l. 2. c 46. n. 1. 2. 3. An etiam in jure depoſitus Parochiarum? c 37. n. 14.

Clermont en Auvergne. *Arverna* primus Epiſcopus à quo? I. l. 1. c. 55. n. 6. Succeſſorum jus in totam provinciam, III. l. 1. c. 32. n. 10.

Scalona. *Aſcalonenſem* Epiſcopatum quomodo Bethleemiticus impedivit? I. l. 1. c. 58. n. 15.

Aſtorgues. *Aſturicenſis* Eccleſiæ Decanus olim fuit prior ab Epiſcopo & Capitulo amovibilis, ſicut in aliis Hiſpaniæ Eccleſiis, I. l. 3. c. 70. n. 5.

L'Aſie. *Aſia* ſeptem principes Civitates, Eccleſiæ per quem adjunctæ? I. l. 1. c. 1. n. 8. c. 3. n. 2. 3. c. 17. n. 4.

Civilis Diœceſis decem habebat provincias, Eccleſiaſtica undecim, n. 5. 3. c. 32. n. 1. v. 3. Succeſſu temporis ferè omnes Aſiæ Regiones Patriarchæ Antiocheno, vel Conſtantinopolitano videntur acceſſiſſe, c. 16. n. 7. c. 32. n. 1. v. 3. II. l. 2. c. 8.

Athenes. *Athenarum* in Græcia Archiepiſcopi cum Capitulo quadripartita partitio, III. l. 2. c. 33. n. 9.

Le Mont-Athos. *Athos* montis trecentorum Monaſteriorum ſanctitas & privilegia. I. l. 3. c. 36. n. 11. §. 2. 3.

Arras. *Atrebatenſis* Epiſcopatûs viciſſitudo, I. l. 1. c. 49. n. 5. c. 57. n. 4. 6. Illius Capituli diſciplina, l. 3. c. 41. n. 3. §. 4. n. 10. Necnon & Abbatiæ ſancti Vedaſti, cum Capitulo annexo, c. 11. n. 14 Qualis olim Epiſcopi Oeconomus? c. 70. n. 6.

Attiniacum in Gallia Belgica palatium variis conventibus, & inſigni Capitulo Abbatiæ Compendienſi ſubjecto clarum, I. l. 3. c. 9 n. 14. *Attigny.*

Avenionenſis Comitatus quando emptus à Papa? II. l. 1. c. 52. n. 8 Legatio verò ibi relicta, *ibid.* *Avignon.*

Avenionenſis Diœceſis Abbatia S. Ruffi quibus aucta privilegiis? I. l. 3. c. 11. n. 8. §. 1. At prioratus ejuſdem Diœceſis ad Epiſcopum pro Monialium concertatione etiam renitente Abbate remiſſus, c. 49. n. 5. §. *Dua.*

Augia Divite, ſeu majoris in Epiſcopatu Conſtantienſi Abbatiæ privilegium variè venatum, I. l. 3. c. 38 n. 2. §. *Non.* c. 41. n. 19. §. 3. Illius ſchola celeberrima, II. l. 1. c. 99. n. 3. *Richenau.*

Auguſtana in Germania Eccleſiæ qui eſſent Archidiaconi & Decani rurales? I. l. 2. c. 6. n. 1. §. *In.* *Auſbourg.*

Auguſtodunenſis in prima Lugdunenſi Epiſcopi jura unde? I. l. 1. c. 49. n. 5. c. 15. n. 11. c. 109. n. 5. & ad quid? c. 118. n. 2. *& ſeqq.* De Pallio, l. 2. c. 54. n. 6. 7. c. 55. n. 7. 10. c. 56. n. 10. c. 57. n. 4. §. *Petrus.* Etiam de cudenda moneta cum Capitulo, III. l. 1. c. 18. n. 2. De Xenodochio & Monaſterio, I. l. 2. c. 93. n. 14. c. 94. n. 9 10. l. 3. c. 16. n 5. c. 54. n. 1. c. 30 n. 3. De præpoſitura Regulari in Diœceſi a viro nobili fundata, c. 70. n 2. §. *Anno.* *Autun.*

Aureliacenſis Monaſterii in Arverniæ Comitatu privilegium quale? I l. 3. c 35. n. 7 §. *Hinc.* *Aurillac.*

Aurelianenſis inter alios Epiſcopos Pallio donatus, cum Archiepiſcopi nomine, I l. 2 c. 56. n 11 § *Theodulphus.* Summum ejus privilegium in liberandis reis unde? II. l. 3. c 99 n 1. Illius cura ſummis Pontificibus probata ut Capitulum ſanctæ Crucis Decanum vel præpoſitum eligeret, utque canonicatus integer in uſus pauperum diſpenſaretur, I l. 3. c. 70. n 2. probata etiam poteſtas illius Decani in propulſandis per cenſuras contumeliis, n. 5. § 3. Qualis Epiſcopi ac totius Capituli inita ſocietas cum Cluniacenſibus Monachis, III l. 2. c. 25. n. 5. § *Iam.* Canonicorum conſultatio de ſuis Parochiis, I. l. 3 c. 22. n. 5 § 2. Eorumdem ſingulare privilegium, c. 33 n. 10. Necnon querelæ de Epiſcopi contradictionibus, c. 41. n 1. Item de Innovationibus, III. l. 2 c. 35 n 5 § 5. Ducum & Regum ſedes in Capitulis S Aniani & Clericaci, I. l. 3 c. 64. n. 8. 10. De Parochialibus Seminariis in tota Diœceſi, c. 6 n. 3. De conflictu Aurelianenſium cum Sanmaglorianis & aliis, pro corpore S. Samſonis, c. 10 n. 2. Necnon cum Caſſinenſibus de S. Benedicti corpore, c. 14. n 15. § *Tradit.* Unde Floriacenſe privilegium, c 31. n. 6. §. 2. c 35 n 6 §. 2. Aliunde & Miciacenſe S. Maximini, n. 10. c 33. n. 12 c 35. n. 10. §. *Cum.* *Orleans.*

Auſcienſis in Aquitania Metropolita quando agnitus? I. l. 1. c. 41. n. 9. c. 44. n. 2. Quomodo à Primatu Bituricenſi avulſus? c. 55. n. 1. 2. 4. Quouſque in ſuffraganeorum Diœceſes jura extenderit? c. 46 n. 9 *Auſch.*

Auſonenſis olim Catalauniæ Eccleſia quandiu Tarraconenſi unita? I. l. 2. c. 45. n. 14. *Auſa Vich.*

Autoſiodorenſis in Gallia ſeu Burgandia Epiſcopus Comitatu donatus, III l. 1. c. 31. n. 10. Canonici Parochiis ab Epiſcopo aucti ea lege, ut ſaltem per Quadrageſimam, vitam communem agerent, I l. 3. c. 11. n 10. §. 1. Scholaſticus erat Canonicus & Vicarius generalis, c. 70. n. 8. § *Non.* *Auxerre.*

B

*B*Abylon quænam ea ſit, de qua ſcripſit Petrus? I. l. 1. c. 7. n 11. c. 8. n. 5. 6 Orientalis ſaltem à Petro in Patriarchalem ſedem erecta, agnita eſt ſub Paulo V. c. 24 n. 9. Eadem illa ac Seleucienſis ſeu Moſulenſis, *ibid.* *Babylone.* *Bagdet.*

Bagdacenſis Catholicus an idem ac Seleucienſis, Patriarchæ Antiocheno ſubjectus? I. l. 1. c. 16. n. 7. §. *Supra.* c. 24. n. 9. *Bagdad.*

Bajocenſis in Normannia Epiſcopi quænam agnita jura? I. l. 1. c. 45. n. 5. §. *Sed.* *Bayeux.*

Balearides Inſulæ quibusnam conditionibus Epiſcopatum Majoricenſem adeptæ? I. l. 1. c. 58. n. 12. *Les Iſles Baleárides.*

Bambergenſis Epiſcopatus ſpreto Wirburgenſi in Concilio Francofordienſi erectus, I. l. 1. c. 58. n. 8. Illius ſingulare privilegium, l. 3. c. 33. n. 9. *Bamberg.*

Bancora quæ eſt urbs Epiſcopalis Angliæ in Monaſterio ſeptem erant trecentorum Monachorum turmæ ſibi in divinis Officiis ſuccedentes, I. l. 3. c. 16. n. 5. *Bangor.*

Barbaræ Nationes à quibus Epiſcopos nactæ? I. l. 1. c. 25. n. 4. c. 54. n. 2. 5. c. 59. n. 1. *& ſeqq.* Cur pauciores? c. 55. n. 5. 6. Quot mores invexerint? l. 2. c. 46. n 7. *Les nations barbares.*

Barcinonenſis Epiſcopatus quod jus ſibi ſervet in Majoricenſem? I. l. 1. c. 58. n. 12. *Barcelone.*

La Baviere. *Bavari* quando & à quo tradita fides ac Metropolis? I. l. 2. c. 42. n. 3. 4. Aliique Epiſcopatus? c. 55. n. 4.

Le Bec. *Beccenſis* in Normannia Abbatiæ privilegia, I. l. 3. c. 38. n. 8. Academiæ fundamenta, II. 3. 1. c. 101. n. 8. Quantum tamen ibi laboraretur manibus? III. 3. 3. c. 15.

La Flandre pais-bas. *Belgii* tres Metropoles quando? I. l. 1. c. 45. n. 18. Tredecim verò Epiſcopatus, *ibid.* & c. 57. n. 6. Totidem veriſimiliter & Præpoſituræ, l. 3. c. 70. n. 3. Quales tandem Canonicæ & Beguinæ? l. 3. c. 63. n. 6. *& ſeqq.*

Bellay en Breſſe. *Bellicenſis* in Breſſa Epiſcopus, & major Eccleſiæ pars vitam communem ſibi reſtitui, quando impetrant? I. l. 3. c. 11. n. 10. § *Si.*

Beaulieu, près Loches. *Belliloci* juxta Locas in Archiepiſcopatu Turonenſi Baſilicæ dedicatio quomodo per Legatum Apoſtolicum peracta? I. l. 2. c. 6. n. 2. 3. 4.

Beauvais. *Bellovacenſis* Eccleſiæ poteſtas temporalis, III. l. 1. c. 30. n. 16. c. 31. n. 9. Xenodochium Ambianenſi in quo conformatum? I. l. 2. c. 91. n. 3. §. *Stephanus.* An Bellovaco ex Monaſterio S. Quintini vita communis floxerit? l. 3. c. 11. n. 7. *& ſeqq.* De ejus immunitate, c. 56. n. 10. Necnon ſingulari ſocietate inita cum Cathedrali, III. l. 2. c. 25. n. 10. §. *Hac.*

Beaunes. *Belnenſis* in Burgundia Comitatûs Capella S. Martini à quibus præſentanda vel conferenda? I. l. 2. c. 95. n. 10.

Benevent. *Beneventana* in regno Neapolitano Eccleſia quando & quomodo Archiepiſcopatu aucta? I. 3. 1. c. 45. n. 3. Cur illius Abbatia S. Sophiæ Caſſinenſi ſubducta? l. 3. c. 58. n. 3.

Berythe. *Berythus* in Phœnicia quomodo & quamdiu crevit in Metropolim, tum civilem, tum Eccleſiaſticam? I. l. 1. c. 10. n. 10. c. 32. n. 1. c. 39. n. 5. 6.

Bethlehem. *Bethleem* in Palæſtina quale Xenodochium S. Hieronymi? I. l. 2. c. 89. n. 13. Idemque Monaſterium, non Parochia, l. 3. c. 28. n. 11. In illud juriſdictio Epiſcopi Hieroſolymitani, *ibid.* & n. 13. Quænam verò diſciplina in tribus ibidem Virginum Cœnobiis, c. 44. n. 6. 7. 8. 17.

Bethleemi tandem Epiſcopatus cur à Legato Pontificem erectus, & à Balduino Rege dotatus? l. 1. c. 28. n. 2. c. 58. n. 15. Quare Aſcalonem ſibi vendicat? *ibid.* Unde in Comitiis Pariſienſibus poſt omnes Epiſcopos ſedit titularis Bethleemiticus? c. 27. n. 4.

Beziers. *Biterra* in Narbonenſi cur tertio loco, I. l. 1. c. 49. n. 5. § *Contendebat.* Quænam ibi Monaſteria? l. 3. c. 24. n. 5.

Bourges. *Bituricenſis* in Aquitania Archiepiſcopus quando, cur, quomodo & quandiu dictus eſt Patriarcha ſeu Primas? 3. l. 1. c. 21. n. 8. c. 22. n. 5. 6. c. 32. n. 1. 2. 3. c. 33. n. 1. 22. c. 34. n. 31. c. 35. n. 1. *& ſeqq.* c. 41. n. 15. c. 44. n. 1. 2. 3. An aliquando Rotomagenſi ſubjectus? c. 34. n. 11. 14. An & Viennenſi? c. 35. n. 10. 12. Ut ei ſe ſubjecerint vel ſubduxerint Narbonenſis, Auſcienſis & Burdegalenſis? c. 33. n. 1. 2. 4. 5. c. 45. n. 18. Necnon & Anicienſis Epiſcopus? l. 3. c. 41. n. 17. § *Ex.*

De duplici jure Primatus Bituricenſis, I. l. 1. c. 45. n. 7. De ejus Metropoli, c. 41. n. 9. De pallio, l. 2. c. 56. n. 9. De officiis, c. 75. n. 12. De Clericali Seminario, l. 3. c. 5. n. 5. 6.

Blois. *Bleſenſis* in Gallia Celtica Collegialis Eccleſia, octoginta olim Canonicorum Regularium, I. l. 3. c. 10. n. 14. Contra ſæculares defenditur, c. 11. n. 15. § 2.

Bobi. *Bobienſis* in Longobardia Epiſcopatus inſtituendi ratio & modus, I. l. 1. c. 58. n. 50. § *Quanquam*, l. 2. c. 38. n. 1. Item & Monaſterii, l. 3. c. 24. n. 3.

La Boheme. *Bohemia* Epiſcopatuum inſtitutio quando & à quo? I. l. 1. c. 45. n. 8. § *In.* c. 56. n. 5. Ipſius Ducis privilegia, l. 2. c. 51. n. 5. Interea mitra ornamentum regium à Pontifice Romano miſſum, *ibid.* & n. 8. III. l. 1. c. 52. n. 12.

Bologne à la mer en France. *Bononienſis* in Gallia Belgica Epiſcopatus quando de Teroanenſi vendicatus? I. l. 2. c. 57. n. 5. Xenodochium verò ex Monachis, l. 2. c. 91. n. 11. l. 3. c. 57. n. 7. §. 3. Cur & quando Bononienſi Eccleſiæ cœpit à Regibus Francorum cor aureum offerri? III. l. 1. c. 52. n. 14.

Bologne la Graſſe. *Bononia* in Æmilia Italiæ perantiquum Virginum Monaſterium, I. l. 3. c. 44. n. 5.

La Boſne. *Boſnia* Epiſcopatus à quo prohibitus? I. l. 1. c. 58. n. 9. §. *Denique.*

Brague. *Bracharenſis* in Luſitania Primatia quoties Toletanæ & aliis oppoſita? 3. l. 1. c. 38. n. 6. *& ſeqq.* Quando primùm erecta? c. 42. n. 1. Aut reſtituta? c. 45. n. 14. Saltem quoad jus Crucis, l. 2. c. 59. n. 6. 9. Tria olim ibi Monaſteria, ſine præjudicio Cathedralis fundata, l. 3. c. 18. n. 3. Cathedrale autem Capitulum juriſdictionem cum Archiepiſcopo partitum eſt, c. 41. n. 8. Vita communis Canonicorum tentata, c. 12. § 2.

Brandebourg. *Brandeburgenſis* in Germania Cathedralis Capituli privilegium petente Marchione confirmatum, I. l. 3. c. 37. n. 2. § 2.

Bremen. *Bremenſis* in Germania Epiſcopatus qua authoritate & forma erectus? I. l. 2. c. 56. n. 5. 8. l. 2. c. 105. n. 1. §. *Illud.* Necnon Congregatio ex Monachis & Canonicis, ad Canonicos redacta? l. 3. c. 19. n. 8. De Primatu v. *Hamburgenſis.*

S. Brieu. *Brioenſis* in Armorica Eccleſiæ partitio cum Epiſcopo, III. l. 2. c. 55. n. 13.

Britannia, v. *Anglia* & *Armorica.*

Brioude. *Brivatenſis* Abbatiæ jus in Capitulum Lebniacenſe duodecim Canonicorum, I. l. 3. c. 9. n. 14. Unde ibidem nobilitas ſtemmatis? III. l. 1. c. 104. n. 10.

Les Bulgares. *Bulgari* in Myſia ſuo muniuntur privilegio à Juſtiniano Imperatore, 3. 3. 2. c. 33. n. 14. Nicolaum I. conſulunt de Patriarchatibus, c. 14. n. 1. c. 23. n. 3. 4. Reſcriptum accipiunt de petendo Metropolitano, c. 43. n. 8. § *Leo.* Monentur à Joanne VIII. ut ſe Romano quàm Conſtantinopolitano accenſeri malint, c. 14. n. 4. Quid de eorum miſerando caſu, *ibid.* Quando reſtituta eſt apud eoſdem Primatia Trinovienſis cum duobus Metropolitanis? c. 16. n. 5. §. *Denique.* c. 25. n. 7.

Buraburg. *Buraburgenſis* in Germania Epiſcopatus, qua authoritate creatus? I. 3. 1. c. 55. n. 5.

Bordeaux. *Burdegalenſis* in Aquitania Metropolita quando & quandiu Bituricenſi Primati paruerit? I. l. 1. c. 35. n. 1. *& ſeqq.* Necnon & Viennenſi, n. 10. An & aliquando Primas fuerit? n. 6. 10. 12. c. 44. n. 1. *& ſeqq.* Quomodo & Metropolitam egerit? *ibid.* & c. 48. n. 3. § *Si.*

Burgos. *Burgenſis* in Hiſpania Epiſcopatus cur ab Auca translatus ſine Metropoli? I. l. 3. c. 41. n. 17. §. *Ex.* Quatenus verò Abbatiſſa generalis Ciſtercienſium, & Capitulum generale quotannis Burgis inſtitutum? c. 68. n. 12.

Bourgueil. *Burgolienſis* Abbatiæ privilegium qua ſolemnitate datum? I. l. 3. c. 36. n. 1. Mandatur Abbati reſtituendos eſſe Decanos ad redintegrandam regularitatem, c. 70. n. 5.

Bourg en Breſſe. *Burgum* Breſſæ annitente Duce Sabaudo, reſiſtente Francorum Rege & Archiepiſcopo Lugdunenſi, Epiſcopatu donari non potuit, I. l. 1. c. 57. n. 7.

La Bourgogne. *Burgundicum* ſeu Arelatenſe Regnum quale & quantum? I. l. 1. c. 34. n. 3. 8. *& ſeqq.* De fundationibus Ducum Burgundiæ, v. tit. *Dux.*

La Province Byzacene. *Byzacenſe* Provinciæ Primatis prætenſa jura in Monaſteria, contra Carthaginenſis patrocinium, I. l. 3. c. 31. n. 1. *& ſeqq.*

Byzantium, v. *Conſtantinopolis.*

C

Challon ſur Saone. C*Abilonenſis* Capituli adverſùs Epiſcopum querelæ & privilegia, I. l. 3. c. 41. n. 2. III. l. 2. c. 33. n. 5. 6. Epiſcopi ipſius in Provincia Lugdunenſi prærogativæ, n. 6. Necnon ſocietas per Præbendam Cathedralem cum Abbatia S. Benigni Divionenſis, c. 15. n. 10. §. 3.

Caën. *Cadomenſe* Xenodochium ab Auguſtinianis adminiſtratum, I. l. 2. c. 51. n. 3. §. *Uſque.* Privilegio ſeu libertate neceſſaria cum aliis donatum, l. 3. c. 62. n. 3.

Caors en Quercy. *Cadurcenſis* Eccleſia Cathedralis Canonicis Regularibus jam olim ab Epiſcopo tradita, 3. l. 3. c. 11. n. 8. Et illis aliquid traditum pro filio Comitis de Caſtronovo, c. 59. n. 2. Plures verò idonei proventus, III. l. 2. c. 33. n. 2. § 3. Ipſe verò Epiſcopus orbis Comitatum obtinuit, l. 1. c. 31. n. 4. Præpoſitus Epiſcopo & Canonicis ſacramento aſtrictus ad quid? I. l. 3. c. 70. n. 4. §. *Poſſunt.*

Saragoce. *Cæſarauguſta* in Aragonia Metropolis quando & quomodo erecta? I. l. 1. c. 38. n. 8. c. 45. n. 14.

Ceſarée de Cappadoce. *Cæſarea Cappadociæ* in Ponto quando, quandiu, in quo, & quot Provinciarum fuerit caput? I. l. 1. c. 17. n. 1. 2. 5. 6. c. 20. n. 31. c. 21. n. 3. c. 39. n. 4. c. 54. n. 4. II. l. 2. c. 8. Protothronus ſaltem ſub Patriarcha CP. evaſit, I. l. 1. c. 49. n. 7. In quo illius Epiſcopus male æquatus Romano? c. 50. n. 12.

Quinam Cæſareæ Protopreſbyter eſſet? I. l. 2. c. 3. n. 3. Ubi verò Scoatus Preſbyteri? l. 3. c. 7. n. 7. § *Rurſum.* Extra Cæſaream alia Civitas in Xenodochiis à quo extructa? I. l. 2. c. 89. n. 2. Juxta Eccleſiam verò domus ſoli Epiſcopo incolenda, & ſejunctæ Monachorum Ædiculæ, l. 3. c. 4. n. 4. Necnon Angelica Virginum Cœnobia, c. 44. n. 2. 3. Reliqua & integra illius Eccleſiæ magnificentia, III. l. 3. c. 57. n. 6. 7.

Ceſarée de Paleſtine. *Cæſarea Paleſtinæ* Protothronus tandem fuiſſe videtur ſub Patriarcha Hieroſolymitano, I. l. 1. c. 49. n. 7.

Ceſene. *Cæſenati* Capitulo quando ab Epiſcopo vita communis cum idonea dote, ac magna pars juriſdictionis impoſita? III. l. 2. c. 33. n. 2. 7.

Le grand Caire. *Cairum* olim Memphis urbs Ægypti ampliſſima, nunc ſedes Patriarchæ Alexandrini, I. l. 1. c. 16. n. 2. §. *Eodem.*

Caghari. Cailleri. *Calaris* in Sardinia, nonniſi tempore Gregorii Magni, & ab ipſo Gregorio Metropolis Eccleſiaſtica, II. l. 3. c. 40. n. 8. 9.

Calchedonenſis

Calcedoine. *Calchedonenſis* in Bithynia civitas cur & quomodo in Metropolim erecta? I. l. 1. c. 39. n. 9. Extructum verò ſuburbanum Monaſterium à Ruffino? I. l. 3. c. 13. n. 11.

Les Camaldules ou Camaldols. *Camalduleuſium* deſerto in Umbria ab ipſo inſtitutore damnantur homicidæ inſignes, I. l. 3. c. 17. n. 8. §. 2.

Cambray. *Cameracenſis* in Gallia Belgica Metropolis à Remenſi, repugnante Archiepiſcopo, quomodo avulſa? I. l. 1. c. 45. n. 18. Et viciſſim repugnante Cameracenſi Epiſcopo, Remenſi reſtitutus eſt Atrebatenſis? c. 57. n. 2.

Cande. *Candatenſis* ſeu Condatenſis in agro Turonenſi Vicus, olim Cellula ſancti Martini tranſitu inſignis, I. l. 2. c. 94. n. 11.

Cantorbie. *Cantuaria* affixa Primatia, quæ Londino deſtinata fuerat, cujus generis, & ad quid? I. l. 1. c. 6. n. 22. 23. c. 31. n. 6. 7. 9. c. 36. n. 1. & ſeqq. c. 41. n. 13. c. 47. n. 6. 7. Quando aucta? c. 55. n. 7. 8. vel imminuta, c. 36. n. 5. l. 2. c. 59. n. 6. c. 114. n. 5. l. 3. c. 41. n. 11. Cur & quandiu tranſlata in Civitatem Lichefieldienſem? l. 1. c. 45. n. 2. Compendioſa illius hiſtoria, c. 36. n. 6. 7. Extenſio in Hiberniam, Scotiamque, ſimul & diminutio, n. 8. 9. c. 45. n. 11. 13. c. 58. n. 4. l. 3. c. 41. n. 17. §. 6. Firmius in Vvalliam, & in propriam Provinciam totam, l. 1. c. 45. n. 12. c. 46. n. 9. c. 58. n. 3. & ſeqq. l. 3. c. 4. n. 12. 17. Archiepiſcopo ideo ordinaria legatio vendicata contra extraneas, l. 2. c. 119. n. 4. At non ſemper, *ibid.* & n. 9. Pallium ipſum à Papa quomodo petendum? c. 54. n. 8. c. 56. n. 11. c. 57. n. 4. & ſeqq. Contentiones cum pluribus, l. 1. c. 36. n. 1. & ſeqq. c. 45. n. 2. De ipſa Cruce præferenda, l. 2. c. 50. n. 6. 9. c. 112. n. 1. l. 3. c. 41. n. 11. In proprio ſuburbio unde alius Epiſcopatus, & quando extinctus? l. 1. c. 29. n. 8. l. 3. c. 41. n. 19. §. 5. Quando etiam & à quo extincta in Archiepiſcopo Magni Juſtitiarii dignitas? III. l. 5. c. 24. n. 6. 7. 8.

Cantuarienſe Monaſterium ab ipſo Auguſtino primo Archiepiſcopo, ſed ſine certa regula, I. l. 3. c. 24. n. 15. §. *Hinc.* Quando nullus creatus eſt Archiepiſcopus Cantuarienſis, niſi prius Monachus? c. 17. n. 11. c. 18. n. 3. Dunſtani & aliorum zelus in reſtituendis ferè ubique Monachis, c. 15. n. 4. & ſeqq. Item Lanfranci & Anſelmi in dotandis propriis Cathedralibus, III. l. 1. c. 33. n. 2. §. 4. Succeſſorum verò in refellendis eorum privilegiis, I. l. 3. c. 18. n. 1. §. 3. c. 39. n. 8. 9. l. 2. c. 52. n. 7. Non iis profectò, quæ ipſis Archiepiſcopis extraneos ſubjiciebant, l. 3. c. 41. n. 12. Jus excommunicationis in ipſos Epiſcopos prætendit Capitulum Cantuarienſe Benedictinum, ſede Primatiali vacante, c. 10. n. 10. § 2. Moliti plura Prior ejuſdem Capituli, §. 7. Quando Canonicorum Regularium vita ſuſcepta? c. 11. n. 10. §. *Si.* Et Cantuarienſis Officialis Londinum tranſlatus, l. 2. c. 9. n. 1. Quis fieret Cantuarienſis Archidiaconus? c. 20. n. 2. Quinam Epiſcopi fungantur munere Decani, Subdecani, Cancellarii, & Vicarii Archiepiſcopi & Capituli Cantuarienſis? c. 49. n. 1. 2. 3. Cui & quomodo Regi ipſi ac ſuffraganeis Epiſcopis præbendæ ibidem aſſignatæ, l. 4. c. 64. n. 7. 10. Necnon & externis Monachis, III. l. 2. c. 23. n. 13. §. *Ult.* Et alia jura, c. 37. n. 4. §. *Anno.*

Capha urbs Cherſoneſi Tauricæ quomodo Armenum ſimul cum Latino ſuſcipit Epiſcopum? I. l. 1. c. 29. n. 5.

La Cappadoce. *Cappadocia* Aſiæ Provincia quando & cur in duas diviſa? I. l. 1. c. 39. n. 4. c. 54. n. 4. Quando cœpit habere Monachos? l. 3. c. 12. n. 8. Reliqua v. ſupra in Cæſarea Cappadociæ, & infra in Ponto.

Capoue. *Capua* in Campania cur & quales duos pariter ſortitur Epiſcopos? I. l. 1. c. 58. n. 11.

Caramit. *Caramith* urbs Meſopotamiæ olim Amida, nunc Jacobitarum Patriarchæ ſedes, plures ſub ſe Metropolitas, Aſiæque & Africæ familias complectens, I. l. 1. c. 24. n. 2.

Carcaſſone. *Carcaſſonenſi* in Narbonenſi Provincia Epiſcopi prætenſa jura, I. l. 1. c. 49. n. 5.

La Carinthie. *Carinthia* in Germania magna Epiſcopatus quomodo erectus? I. l. 1. c. 58. n. 8. §. *Poſtremis.*

Carlile. *Carleolenſis* in Anglia Epiſcopatus à quo? I. l. 1. c. 58. n. 2.

Les Carmes du Mont-Carmel. *Carmelitanus* ordo unde cum ſuis variis uſibus? I. l. 1. c. 28. n. 3. l. 3. c. 16. n. 3. c. 28. n. 15. Carmelitani Equites cum Ordine S. Lazari quibus conditionibus adunati? l. 2. c. 65. n. 7. §. *Porro.*

Chartres, & Chateaudun. *Carnotenſis* Epiſcopus Caſtellodunì Epiſcopatum variè reſpicit, I. l. 1. c. 35. n. 2. Ab Ivone Carnotenſi Epiſcopo, ſed ante Epiſcopatum, ex Abbatia S. Quintini Bellovacenſis ad Abbatiam S. Joannis de Valle prope Carnutas Canonicorum Regularium Congregatio ſaltem tranſlata, l. 3. c. 11. n. 7. & ſeqq. Ab eodem jam Epiſcopo laboratum pro extinguendis propriæ Eccleſiæ præpoſituris, & cur? c. 70. n. 4. §. 3. 4. 5. 6. Ab aliis Epiſcopis unio per præbendam cum Cluniacenſibus inita, III. l. 2. c. 25. n. 2. 3.

Carthage. *Carthago* vetus caput erat Africæ multis Provinciis dominans, I. l. 1. c. 20. n. 1. Ipſi Chriſtiana fides Româ affulſit, *ibid.* Hinc ejus Metropolis & Exarchatus in omnem Africam, *ibid.* & n. 4. 8. & ſeqq. c. 55. n. 15. Imò ipſa altera Roma, l. 2. c. 12. Hinc prætereà Carthaginenſis Epiſcopus Apoſtolicus dictus, l. 1. c. 4. n. 7. Non is erat tamen propriè Vicarius ſedis Apoſtolicæ, c. 20. n. 2. 3. c. 39. n. 1. Qualiter eligeretur & ad alias electiones procederet? II. l. 2. c. 1. & ſeqq. Ordinabat ipſe aliorum Epiſcoporum cives, Clericoſque, I. l. 1. c. 2. n. 25. c. 20. n. 8. Omneſque Epiſcopos cum Pallio, l. 2. c. 57. n. 8. Jam olim numeroſiſſima congregabat Concilia, l. 1. c. 7. n. 6. §. *Procul.* totamque viſitabat Africam, II. l. 3. c. 77. n. 2. Reliqua Primatis aut Exarchi jura, non Patriarchæ, exercebat in ſex Africanas Provincias, nuſquam Alexandrinæ, ſed Romanæ ſedi ſubjectas, I. l. 1. c. 16. n. 6. § *Quod.* c. 20. n. 4. & ſeqq. Et quidem arctiori vinculo, c. 20. n. 12. c. 21. n. 3. Sub Juſtinianæ nomine à Juſtiniano privilegiis fuit cumulata, c. 19. n. 3. c. 21. n. 2. 3. & à Leone IX. propugnata, c. 45. n. 10. At paulò pòſt de ipſo Primatis nomine cum Gummitano contendit, ob Arabum incurſiones, c. 16. n. 6. §. *Quod.* Quænam fuiſſet olim ipſius Eccleſiæ poteſtas temporalis? III. l. 1. c. 26. n. 20.

Caveiat Auguſtinus ne Carthaginis Monachi ſupra Clerum promoverentur, I. l. 3. c. 3. n. 9. Imò ferè ne promoverentur, c. 13. n. 8. & ſeqq. Quatenus verò ne Clericorum oblationibus ſine labore gauderent, c. 26. n. 1. §. *Invidiam.* Quam numeroſus eſſet Carthaginis & Africæ Clerus? l. 2. c. 67. n. 5. l. 3. c. 3. n. 13. Præſertim Cathedralis, c. 7. n. 7. 14. Item & Monialium greges, c. 42. *fere toto.* Primatis tandem jura ſeu privilegia in Monaſteria ferè totius Africæ, c. 30. n. 4. §. *Cum,* & n. 13. 14. c. 31. n. 1. & ſeqq. Et ad hæc omnia plura Carthagine Concilia habita ſunt, v. in ſingulis toto opere ſparſis.

Carthagene. *Carthago Nova* quamdiu Metropolis fuerit civilis & Eccleſiaſtica? I. l. 1. c. 42. n. 2.

Les Chartreux. *Carthuſienſes* Monachi initio plures eſſe nolebant in Cœnobiis, quàm duodecim, præter Priorem, I. l. 3. c. 69. n. 13. III. l. 1. c. 53. n. 8. Quales exigebant Novitios, I. l. 3. c. 55. n. 2. Quales & Moniales? c. 49. n. 9. 2. 55. n. 5. c. 63. n. 8. E ſua ſolitudine plurimùm Eccleſiam juverunt contra ſchiſmata, l. 1. c. 13. n. 5. l. 2. c. 86. n. 5. l. 3. c. 18. n. 6. Privilegia nihilominus neglexerunt, c. 38. n. 9. §. 3. Imò & propriè jura per lites repetenda, II. l. 1. c. 3. n. 5. 20. Nequidem eximuntur à publicis lectionibus Theologicis in Concilio Aquileienſi, c. 9. n. 10.

Mont-Caſſin. *Caſſinenſe* Monaſterium à S. Benedicto cum aliis Abbatiis quomodo fundatum? I. l. 3. c. 68. n. 7. A Longobardis & Francis variè poſtea expilatum, I. l. 3. c. 24. n. 15. §. *Tradit.* Centum & decem annis poſtea reædificatum, *ibid.* Ejus Abbas cur Abbatum Abbas dictus eſt? c. 25. n. 6. § *Exinde.* Quo jure & ad quid? c. 28. n. 4. & ſeqq. Quàm ſapienter nonniſi maturiores admitteret ad profeſſionem, c. 58. n. 2. Abbatia ſanctæ Sophiæ Beneventi illi cur ſubducta? c. 37. n. 3. Quomodo & Epiſcopatus propriis? c. 40. n. 11. § 3. c. 41. n. 19. §. 4. c. 69. n. 6. § 2. Non autem celebres Scholæ, jam tum de ſapientia laudatæ, c. 58. n. 2. II. l. 1. c. 101. n. 8.

Chaſtillon ſur Seine. *Caſtellionenſi* Abbati privilegia à quo Burgundiæ Duce & ad quid conceſſa? III. l. 1. c. 45. n. 8.

Chaalons ſur Marne. *Catalaunenſis* in Remenſi Provincia Epiſcopi prærogativæ, I. l. 1. c. 49. n. 5. §. *In.* Necnon & Abbatis regularis S. Memmii Catalauni, l. 3. c. 11. n. 8. 13. §. 3. Adde & Monaſterii Derveoſis ex conceſſione Epiſcopi, c. 29. n. 8. § *Idem.* c. 32. n. 9. Hujus poteſtas in amovenda Præpoſitura Eccleſiæ ſuæ, c. 70. n. 4. §. *Cum.* Necnon in inſtituendo Theſaurario non Canonico, n. 6. 7. Et quandiu in conſtituendis Abbatibus civitatis ſuæ? II. l. 1. c. 36. n. 16.

Le Mans. *Cenomanenſis* Eccleſiæ in Provincia Turonenſi prærogativæ & privilegia, I. l. 1. c. 49. n. 3. l. 2. c. 54. n. 7. c. 109. n. 10. II. l. 3. c. 97. n. 13. Ipſius etiam Epiſcopi eligere Ducem, Judicesve, necnon & cudere monetam III. l. 1. c. 27. n. 4. In illa erectum ſimul Xenodochium & Cœnobium, I. l. 2. c. 94. n. 11. Quin & multæ ex Cathedralis ſæcularibus Abbatiæ, l. 3. c. 16. n. 4. In ejus denique territorio Monaſterium S. Carilephi quo duplici privilegio donatum? c. 33. n. 4. *S. Calaiz.*

S. Riquier. *Centulenſis* Abbatia ſeu S. Richarii ſub Carolo Magno ſpectatiſſimi inſtar Seminarii & Scholæ, quo Monachorum & Clericorum etiam Optimatum numero floreret? I. l. 3. c. 6. n. 7. 8.

Ceſter. *Ceſtrenſis* in Anglia Epiſcopatus cur ex oppido tranſlatus? I. l. 1. c. 29. n. 8. c. 58. n. 1. § *In.*

Les Caldéens. *Chaldæi* quinam in Oriente dicantur? I. l. 1. c. 24. n. 9.

Chiemſée. *Chiemenſis* in Germania Epiſcopatus quomodo erectus? I. l. 1. c. 58. n. 8.

Chicheſter. S. Martin le Bel. Boſeham. *Ciceſtrenſis* in Angliâ Epiſcopi pugna cum Abbate *S. Martini de Bello* circa privilegia, I. l. 3. c. 36. n. 6. 8. §. 2. Necnon de Capella Regia *Boſehamenſi*, § 5.

Cis velle de Caramanie. *Cit Caramania* civitas unius Catholici ſeu Primatis ſedes, I l. 1. c. 24. n. 3. 9.

Ciſteaux. *Ciſtercienſes* in Burgundia cur dicti Monachi albi? I. l. 2. c. 50. n 9. §. *Eadem.* In quo B. Benedicti exemplum ſequuti? L. 3. c. 68. n. 7. c. 69. n. 13. §. *His.* Eorum conſpiratio contra ſchiſmata & alia mala, imò & contra privilegia, c. 18. n. 6. c. 28. n. 6. 8 10. c. 38. n. 10. §. *Quod*, C. 68. n. 3. 6. §. *Ea* Necnon & contra veſtes & vaſa etiam ſacra, præter calices, ex argento & auro, I I I. l. 3. c. 33. n. 5. Alii per orbem ſparſi, non ſine privilegiis, I. l. 1. c. 28. n. 12. l. 2. c. 50. n. 9. § *Eadem.* I I I. l. 3. c. 33. n. 11. Scilicet ad converſiones miſſi, I. l. 1. c. 59. n. 5. §. *Accept.* Eorum Epiſcopi duplicis generis, c. 60. n 10. § ult. Varii etiam fratres laïci ſeu Converſi, l. 2. c. 63. n. 7. Quot eorum centum annis Monaſteria? l. 3. c. 28. n. 12. Quot paucioribus Abbatiæ? c. 68. n. 3. Quot Ciſtercienſis Abbatiæ filiæ, & quàm antiquæ? n. 22. Ex his omnibus quoties Abbates teneantur convenire ad Capitula generalia? n. 3. I I. l. 3. c. 42. n. 13. § *In.* Quid in eis contra augmentum, I. l. 3. c. 68. n. 3. Quid de numero? C. 69. n. 13 De ætate? C. 55. n. 4. §. 2. C. 58. n. 8. Quid de horis inæqualibus? l. 2. c. 86. n. 6. §. *Nec.* De labore manuum, I I I. l. 3. c. 15. De Charta charitatis? I. l. 3. c. 28. n. 9. De viſitatione ipſius capitis, & Monialium regimine, c. 68. n. 12. Ordinis reformatio quibus commiſſa? l. 2. c. 102. n. 8. Spolia denique ad quos devoluta? I I I. l. 2. c. 57. n. 11.

Clairvaux. *Claravallis* in eadem Burgundia Abbatia ſub S. Bernardo ſervitiis erga Eccleſiam & pluribus alumnis celebris, I. l. 3. c. 18. n. 6. 7. 10. Illius pugna cum Cluniacenſibus de Roberto, c. 59. n 3. 4. Ejuſdem clientem ſe præbet Portugalliæ Rex ſub annuo cenſu, I I I. l. 1. c. 32. n. 9. §. *Annuo.*

Clairmont en Auvergne. *Claromontani* Arvernorum in prima Aquitania Epiſcopi prærogativæ, I. l. 1. c. 49. n. 3. §. *In.* Jus ipſum regendi totam Provinciam Arvernam, I I I. l. 1. c. 32. n. 10. v. *Arvernia.*

Claſſe. *Claſſenſis* in Æmilia Monaſterii privilegium quale & qua occaſione? I. l. 3. c. 30. n. 4. §. *Cum.*

Clery. *Cleriacum v. in Aurelianenſi Epiſcopatu.*

Cluny. *Cluniacenſis* Abbatiæ fundatio in Burgundia ex teſtamento Guillelmi Arverniæ Comitis per Bernonem Abbatem, qua forma? I. l. 2. c. 106. n. 3. l. 3. c. 25. n. 6. 10. c. 28. n. 4. c. 36. n 2. 9. I I I. l. 1. c. 30. n. 12. Hæc in Epiſcopatu Matiſconenſi ſita cur ab ejus juriſdictione eximitur? I. l. 2. c. 6. n. 10. L. 3. c. 37. n. 2. § 3. Sola ferè reſtaurat, retinetque primævam perfectionem, C. 21. n. 7. c. 25. n. 6. 10. Imò ſola ex ſuo Ordine propriè Abbatia, C. 68 n. 4. 5. 6. 9 § *Ferè.* Quot illius filiæ? n. 14. Ad illam pro emittenda Profeſſione ex toto Ordine diu itum eſt, C. 28. n. 8. c. 38 n. 4. §. 2. c. 68. n. 5. Non ſine pecunia ab initio. I I I. l. 2. c. 25. n. 2. 6. *Jam.* Eodem præterea ex primariis Dignitatibus confugitur, I. l. 3. c. 28. n. 6. §. *Nec.* C. 38. n. 7. Inde etiam primariæ dignitates dignitatem ſibi quæſiere, *ibid.* Imò Reges ipſi Hiſpaniarum per annuum cenſum, I I I. l. 1. c. 32. n. 9. Adde & per portionem & Præbendam Monachalem, C. 64. n. 6. Ipſa Hiſpania fit ipſi tributaria, I I I. l. 1. c. 32. n. 9. §. *Nec.* Imò jus regium accipit cudendæ monetæ cum aliis Abbatiis, C. 50. n. 12. c. 31. n. 3. §. *Anno.* At ipſa per ſuas eleemoſynas fit totius orbis ærarium, L. 3. c. 29 n. 6 7. 9. Mutuam ſaltem precum cum ea communionem ineunt Imperatores Conſtantinopolitani, adeoque haud Schiſmatici, I I I. l. 1. c. 15. n. 6. 7. Necnon reliqui ferè totius Occidentis Principes, L. 3. c. 28. n. 6. Plure denique Capitula per Præbendas, I I I. l. 2. c. 25 n. 2. 3. Plurimùm ea conducit ad extinguenda alia ſchiſmata, I. l. 5 c. 18. n. 6. Scilicet prima ibi unio, ſeu Congregatio erecta ſub uno Abbate generali, C. 24. n. 8. c. 25. n 6. 10. Hic cum Caſſinenſi contendit de titulo Abbatis Abbatum, & vincit, C. 28. n. 7. Priori verò ſancti Martini de Campis Vicariatum tandem perpetuum committit, c. 68 n. 5. Omnes Cluniaci præſcriptæ conditiones, tam officii divini etiam extra Clauſtra perſolvendi, quàm aliorum officiorum Clauſtralium, *ibid.* & l. 2. c 85. n. 7. C 86 n. 6. §. *Obiter.* C. 106. n. 10. L 3. c. 69. n. 15. Quid de ipſo Monachorum in variis Prioratibus numero? C. 69. n. 15. § 3. 4. 7. C. 70. n. 5. § 8. Eorumque cupiditatibus circa adminiſtrationes & Beneficia, L. 2. c. 2. 7. n. 8 *& ſeqq.* Quid de Oblatis? Cc 25. 26. Ex his tandem Cluniaci & filiarum privilegiorum ſeges, C. 28. n. 6 7. 8. c. 33. n. 6. 7 c. 36 n 5 §. 3. C 37. n 3. §. 2. n. 5 c. 38. n 10. c. 68. n. 6 I I I. 3. c. 14. n. 7 I I I. l. 1 c 30. n. 12. L 2. c. 33. n. 9 § *Anno.* Necnon rurſus ex loco nulli poteſtati antea obnoxio, l 1. c. 30. n. 12 & I. l. 3. c. 36. n. 2. 9. Ex his for'an prima concertatio cum Ciſtercienſibus, c. 59. n. 3. 4. An & aliæ lites? I I. l. 3 c 111. n. 1 *& ſeqq.* De ipſo labore manuum, I I I. l. 3. c. 15. n. 2 *& ſeqq* Unde etiam orta relaxatio? I. l. 3. c. 53. n. 2. Ac tandem reformatio qualis? I I I. l 2. c. 26. n. 9. L. 3 c. 49. n. 6. 9.

La Colchide, ou les Lazes. *Colchi* fortè iidem qui Lazi quomodo fidem adepti? I. l. 1 c. 41 n. 6.

Colocz. *Colocenſis* in Hungaria Epiſcopi cum Strigonienſi conflictus de Primatu, I. l. 1. c. 37. n. 4. c. 45. n. 6. Illius prærogativæ, *ibid.* & c. 58. n 9. §. *Denique.*

Cologne. *Colonia* in Germania inferiori Metropolis qua ratione vendicatur? I. l. 1. c. 41. n. 10. 11. 12. C. 43. n. 7 §. *Interierat.* C. 45. n. 9. c. 55. n. 8. Vendicat & ipſa ſibi Bremam, c. 36. n 8. Item Capitulum Leodienſe in urbem Huienſem ſive Epiſcopatu tranſlatum, c. 58. n. 14 Qua conditione pallium? l. 2 c 56. n. 9. 10. 11 §. *Porro.* C. 57. n 4. § *Petrus* Necnon & Crucem? c. 59. n. 7 § *Nec.* Quandonam & Archicancellariatum? c. 103 n. 1. §. *Illud*, n 2. C. 106. n. 1. 2. 3. 10. Necnon & Archicapellaniam Palatii, c. 110. n. 4 Adde & Capitula Regularia in tota Provincia, l. 3. c. 11. n. 13. §. 2. Cur aliquando Pontifex Colonienſis Epiſcopi electionem ſibi vendicavit? I I. l. 3. c. 41. n. 2. Hic verò plura reliquit Capitulo, I I I. l. 2. c. 33. n. 4. §. *Anno.*

Compiegne. *Compendienſis* in Valleſia regione civitatis Xenodochium quare Abbatiæ ibidem conjunctum? I. l. 2. c. 91. n. 1. Regalis autem illa S. Cornelii Abbatia centum Canonicorum, ſub ſe etiam habet Attiniacenſe duodecim Capitulum, L. 3. c 9. n. 14. Necnon & alia privilegia, C 33. n. 8. c. 36 n. 5. c. 67. n. 5. Cur Præpoſitura extincta? C. 70. n. 4 §. *Cum.*

Compoſtelle. *Compoſtellana* in Gallæcia apud Hiſpanos Metropolis & Primatia variè concutitur, I. l. 1 c. 38 n. 6. 7. C. 45. n. 14. §. *Idem.* Quoad ipſam Crucem, L. 2. c. 59. n. 6. §. *Nec.* Necnon quoad pallium, L. 3. c. 37. n. 1 §. 2. Forma Capituli erigendi præſcribitur C. 9 n. 1. Aſſenſus verò Archiepiſcopi & Capituli pro Abbatiæ S. Juſti exemptione, C. 36. n. 10. A fortiori pro nobilium Laïcorum Præbendis in propria Eccleſia, C. 64. n. 8.

Condom. *Condomenſis* in Aquitania Epiſcopatus quando ex Agennenſi detractus? I. l. 2. c. 57. n. 11.

Conſtantie ou Salamine. *Conſtantia* ſeu *Salamina* in Cypro Epiſcopus quo prætextu factus eſt Exarchus ſeu Primas ſecundi ordinis ſub nullo alio? I. l. 1. c. 18. n. 5. c. 28. n. 18. 20. C. 33. n. 14. Auctuſque privilegiis ſub Juſtinianopoleos Novæ nomine? C. 19. n. 4. Etiam poſt captam à Latinis Conſtantinopolim, L. 3. c. 48. n. 17. §. 8. Imò & poſt Sarracenicam invaſionem, licèt in Helleſpontum tranſlatus, L. 1. c. 10. n. 2. 3. c. 28. n. 20. c. 33. n. 14. §. *Cæterum.*

Conſtance. *Conſtantienſis* in Germania Epiſcopatus Abbatia cur & quomodo exempta? I. l. 3. c. 37. n. 4. §. 2. C. 38. n. 2. §. *Non.* At Inſula ab Abbate Augienſi uſurpata, Epiſcopo redditur, C. 41. n. 19. §. 3.

Conſtantinople. *Conſtantinopolis* ex Byzantio facta ſedes Imperii, & Nova Roma, ſuo præbuit Epiſcopo antea Heracleenſis Suffraganeo ambitus omnem & amplificationis prætextum, I. l. 1. c. 10. n. 1. *& ſeqq.* C. 14. n. 1. c. 31. n. 1. v. 3. 4. At Apoſtolica non potuit fieri Sedes, Regia licèt Civitas, C. 7. n. 8. 9. c. 9. n. 12. c. 16. n. 8. c. 26. n. 5. Multò minùs Eccleſiæ caput, Regii duntaxat poteſtate, C. 11. n. 11. §. 2. C. 14. n. 2. Secundum duntaxat poſt Papam locum ambiit Patriarcha, ſive in Conſtantinopolitana ſecunda Synodo, ſive in Calchedonenſi, ſive etiam in Trullana, quidquid ſit de affectata ibidem commentitia æqualitate, c. 2. n. 9 c. 9. n. 11. 12. c. 10 *ferè integro.* C. 13. n. 1. 2. Etiam tum ſperabant Græci pro ipſo Imperialia inſignia, ex collatione cum Pontifice Romano, C. 5. n. 14. §. *Latinorum.* C. 13. n 1. 2. 3. 4. c. 14. n. 2. L. 2. c. 49. n. 7 c. 52. n. 1. 2. 3. c. 56. n. 2. 3. 5. c. 57. n. 12. c. 99. n. 5. Ipſum verò inter illa pallium nonniſi à Papa mittendum, c. 56. n. 6 Quin & in ipſa urbe CP. ſupra Patriarcham ſedet, præſidetque Pontifex, L. 2 c. 4. n. 8. Imò & regit, ex quo fide imbuit, C. 53. n. 13 II. l. 1. c. 48 n. 22.

Quàm frequens Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & imprimis Patriarcharum lapſus in hæreſim, I. l. 1. c. 11. n 14 v. 4. C. 14. n. 2. Hinc opus tot in ea Conciliis, v. in ſingulis Indicem alium.

Hinc præterea Conſtantinopolitani Epiſcopi Alexandrinis & Antiochenis præponi ambientes, à Romanis repreſſi ſunt, I. l. 1. c 7. n. 8 9. c. 8 n. 3. c. v. n. 11. 12. c. 10 n. 2. 9. *& ſeqq.* C. 12. n. 11. c. 15. n. 5. L. 2. c. 3. n. 8. Cur fre-

quentiùs faciliùſque graſſati ſint in tres minores Exarchos Thraciæ, Ponti & Aſiæ? L. 1. c. 10. n. 5. 6. 7. 8. 13. *& ſeqq.* C. 17. n. 6. c. 21. n. 1. c. 32. n. 1. v. 5. C. 33. n. 14. Uſque ad miſſiones in Nationes Barbaras, C. 34. n. 3. II. l. 2. c. 8. n. 4. Ab Heracleenſi tamen inaugurari conſueverunt in ſignum prioris dependentiæ uſque ad contrariam Iſaaci Angeli legem, I. l. 1. c. 13. n. 13. c. 43. n. 11. Quandonam verò, & quo ſucceſſu Conſtantinopolitano tributæ ſunt alternæ vices, & prævent̃io in alios omnes Exarchos? C. 10. n. 11. 18. 19. Necnon de aliis judicium irrevocabile, C. 13. n. 2. 3. Quàm varia apud eundem Oecumenici nominis fortuna? C. 11. n. 3. 4. *& ſeqq.* C. 13. n. 2. 7. c. 13. n. 1. c. 16. n. 2. c. 26. n. 1n. L. 2. c. 108. n. 23. Ea pendebat maximè ab immediata Monaſteriorum omnium per Orientem adminiſtratione, ab Epiſcopis & aliquando ab ipſis Imperatoribus vellicata, L. 1. c. 18. *& ſeqq.* Necnon ab earum facultatum uſu, quæ ſummum in Oriente Pontificem exhiberent, C. 16. n. 3. *& ſeqq.* C. 41. n. 10. 11. 15. Adde ipſam facultatem laicum convertendum & nutriendum in ſingulis parœciis Monaſteriis collocandi, II. l. 3. c. 13. n. 13. Quænam tandem illi relicta privilegia cum Patriarchæ nomine? C. 10. n. 19. 20. Illa quidem ab Innocentio III. conſtricta, irrito licet deinceps conatu, C. 15. n. 9. 10. Ex quo Conſtantinopolis à Latinis capta eſt, quid etiam attentarit Latinus Patriarcha? C. 16. n. 3. 5. c. 26. n. 5. § *Non.* L. 3. c. 41. n. 17. § 8. Quid rurſum Græcus, recepta Conſtantinopoli? L. 1. c. 16. n. 5. Series Patriarcharum Latinorum ante & poſt, C. 16. n. 5. *& ſeqq.* Quo tandem ſtatu ſit illa Eccleſia ſub Turcarum tyrannide? n. 8. 10. c. 23. n. 4. *& ſeqq.* III. l. 1. c. 60. n. 10. § *Sed.*

An Conſtantinopoli Diaconus ævo vel ætatis vel ordinationis primus fieret Archidiaconus? [illegible] 2. c. 17. §. *Præſertim*, n. 12. Qualis eſſet & cur ibidem deficerit? c. 20. n. 3. §. *Paulo.* Quot eſſent in ſumma Diaconi, & ad quid? c. 29. n. 3. 16. l. 3. c. 8. n. 13. 15. Item & Cantores, *ibid.* & l. 2. c. 31. n. 11. Quando & cantus alternus? c. 72. n. 6. §. *Narrat.* Imò perpetua etiam in Palatiis oratio & pſalmodia, c. 74. n. 5. *& ſeqq.* c. 87. n. 2. c. 88. n. 6. 7. c. 109. n. 13. *& ſeqq.* c. 111. n. 17. Abuſus in officio legendi ſcripturas, c. 32. n. 1. 3. 4. Cur ibidem rectius Evangelium latinè & græcè? c. 81. n. 3. Miſſa verò præſanctificatorum aliter quam Romæ? n. 4. § *Redeo.* Non ita alienus jejuniorum modus? c. 83. n. 13. Quàm varia Xenodochia Conſtantinopoli erecta? c. 89. n. 3. *& ſeqq.* c. 91. n. 4. c. 93. n. 2. *& ſeqq.*

Quænam Oratoria & Monaſteria ſpeciali jure à Patriarcha Conſtantinopolitano pendentia? I. l. 2. c. 93. n. 5. 6. §. *Non.* c. 96. n. 6. l. 3. c. 31. n. 14. 15. 16. c. 34. At non in regia ipſius CP. *ibid.* & c. 36. n. 11. De Monachis ſeu Archimandritis Conſtantinopoli ad ſuperiores ordines promotis, c. 13. n. 2. c. 15. n. 6. 8. c. 17. n. 13. c. 26. n. 19. De Exarchis ſeu Generalibus ordinum, c. 16. n. 11. 13. c. 23. n. 11. *& ſeqq.* De ipſis Monialibus, c. 43. n. 7. c. 47. n. 10. § *Hinc.* c. 48. n. 2. §. 2. Ac tandem de Patriarchæ tum omnes tum Monachos tum Clericos aliarum etiam Diœceſeum plena juriſdictione, c. 54. n. 4. III. l. 1. c. 6. n. 11. 12. Quatenus verò in ipſos Imperatores ſacramentum Orthodoxæ fidei exigendo? II. l. 2. c. 47. n. 1. Quandonam viciſſim? *ibid.* c. 48. n. 2. c. 49. n. 9. Simul tandem ſepeliebantur Imperatores & Epiſcopi in Eccleſiæ Ss. Apoſtolorum veſtibulo, III. l. 1. c. 66. n. 3. 4.

Quot & quales diverſis temporibus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ dignitates primariæ? I. l. 2. c. 99. n. 1. 4. *& ſeqq.* c. 102. n. 3. 6. Speciatim de Defenſoribus, c. 97. n. 12. c. 98. n. 8. c. 99. n. 1. *& ſeqq.* De Doctoribus, n. 11. c. 106. n. *ult.* De Scholis ab igne abſumptis & reſtauratis, II. l. 1. c. 95. n. 14. c. 10. n. 4. De ipſa Academia, III. l. 2. c. 19. n. 10. De Syncellis, I. l. 2. c. 100. n. 1. 3. 9. c. 101. n. 6. 7. 8. c. 102. n. 5. De Primicerio Notariorum aliiſque Protonotariis, c. 103. n. 1. 2. c. 104. n. 1. c. 106. n. 11. De Chartophylace eodemque ſimul Bibliothecario, c. 104. n. 3. *& ſeqq.* c. 105. n. 4. *& ſeqq.* c. 106. n. 11. De Apocriſario ſeu delegato ſanctæ ſedis Conſtantinopoli degente, c. 107. n. 12. c. 108. n. 1. *& ſeqq.* c. 110. n. 8. 9. 12. c. 117. n. 1. 3. 6. 7. 10. 12. c. 118. n. 7. 13. De ſimilibus aliorum Patriarcharum Reſponſalibus, c. 108. n. 6. De ipſomet Patriarcha Conſtantinopolitano Reſponſalem pro aliis Epiſcopis agente, n. 7. *& ſeqq.* c. 109. n. 13. 14. c. 110. n. 10. II. l. 3. c. 43. n. 13. De illius Referendario ad Imperatorem, *ibidem.* Item de ipſius Apocriſario Romæ degente, c. 108. n. 23. Ruſus de Excatacœlis ſeu Cardinalibus ipſius Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ; c. 20. n. 3. §. *Paulo* c. 99. n. 4. 10. §. *At.* c. 114. n. 16. c. 116. n. 3. De aliis Ordinibus Capitulum præfuturis, l. 3. c. 7. n. 3. 8. De toto denique Clero, c. 8. n. 13. 16. l. 3. c. 31. n. 11. c. 89. n. 21. Ne omiſſis quidem in illius Eccleſiæ Diaconiſſis & aliis ſimilibus, l. 3. c. 51. n. 2. *& ſeqq.* Necnon illius proventibus ad ſepulturas gratuitas, III. l. 1. c. 66. n. 9. 10.

Conventrenſis in Anglia Epiſcopus cur ſaltem alternatim à Monachis & Canonicis eligendus? I. l. 3. c. 18. n. 3. *Conventre ou Conventry.*

Cophti ab urbe Cophto vel Ægypto ipſa nomen adepti, & Patriarcham Alexandriæ, utique Eutychianum, uſque ad uniones cum Eccleſia Romana? I. l. 1. c. 25. n. 1. 2. *Les Cophtes ou les Coptes.*

Corbeienſes in Gallia & Germania Abbatiæ qualiter agnatæ, & alumnis viris Apoſtolicis celebres? I. l. 3. c. 17. n. 11. 17. Prior Gallicana quonam privilegio donata? c. 29. n. 8. c. 31. n. 11. c. 32. n. 1. 2. 3. 8. c. 33. n. 4. 5. §. *Tot.* & n. 8. c. 35. n. 3. 10. c. 36. n. 5. c. 37. n. 2. § 3. Poſterior Germanica ex Priori qua auctoritate orta? l. 3. c. 36. n. 7. §. *Iterum* *Corbie.*

Corcyrenſis in inſula Epiſcopi cum Iſauriæ Epiſcopo lis & victoria, I. l. 1. c. 58. n. 19. 20. *Corfou.*

Corinthi in Peloponeſo Primatia qualis? I. l. 1. c. 31. n. 1. 5. 6. Illius Epiſcopo ſeu Metropolitano Pallium cur à Papa miſſum, uti Latinis? l. 1. c. 36. n. 4. Jam à tempore Pauli erat Diaconiſſa Eccleſiæ in Cenchris, quod eſt Corinthi ſuburbium, l. 3. c. 50. n. 8. *Corinthe.*

Cormons oppidum quomodo ſede Aquileienſi auctum? I. l. 1. c. 22. n. 2.

Cormeriacenſe Monaſterium, v. Turonenſis Eccleſia. *Cormery.*

Cracovienſis in Polonia Metropolis quomodo erecta? I. l. 1. c. 45. n. 7. In lite cum Uratiſlavienſi de præcellentia nequidem Protothronos agnoſcitur, c. 49. n. 6. Cur Abbates Thruiacenſes agant ut Cracovienſes Canonici? l. 3. c. 18. n. 1. §. 5. *Cracovie.*

Craſſenſis prope Narbonam Abbatiæ privilegium quale? I. l. 3. c. 37. n. 4. §. 3. Abbatis querela de alia S. Laurentii in Prioratum redacta, c. 69. n. 6. *Graſſe près Narbone.*

Cyprus inſula, una ex Provinciis Diœceſeos Orientalis, ſeu Antiocheni Patriarchatus, I. l. 1. c. 18. n. 1. *& ſeqq.* c. 19. n. 4. c. 28. n. 18. 20. Quo prætextu jugum multoties excuſſerit? *ibid.* v. *Conſtantia ſeu Salamina.* Immutata politia inſulæ ſub Latinis, c. 29. n. 2. *& ſeqq.* At non quoad Confeſſores Græcorum uxoratos, l. 2. c. 10. §. *Innocentius.* Secus quoad Decanum cum duplici præbenda & multiplici onere, l. 3. c. 70. n. 5. §. 4. Necnon quoad Aſſiſios ſeu Præbendarios minores, n. 10. §. 2. *Chypre.*

D

Damaſcus urbs olim celebris Syriæ, nunc Patriarchæ Antiocheni ſedes, I. l. 1. c. 16. n. 8. §. *Sedem.* *Damas.*

Dania unde fides? I. l. 1. c. 56. n. 8. Inde & Epiſcopatus ac Metropoles, *ibid.* & c. 45. n. 9. 10. 18. C. 58. n. 7. Quo honore in ipſa Aula afficerentur Epiſcopi? III. l. 1. c. 30. n. 9. Quæ pœna Rei? II. l. 2. c. 86. n. 8. Dania tandem ipſa Eccleſiæ Romanæ ſit tributaria, & quomodo? III. l. 1. c. 32. n. 11. §. *Anno.* *Danemarck.*

Delphinatus pariter olim Eccleſiæ Romanæ tributarius, III. l. 1. c. 32. n. 11. § *Anno.* Diutiùs in eo ſervatus mos hæreditatis parentum Monachis permittendæ, C. 23. n. 9. *Dauphiné.*

Derthuſienſis Epiſcopatûs Abbatia celebris quomodo privilegio donata? I. l. 3. c. 37. n. 4. *Tortoſe.*

Dervenſe in Gallia Monaſterium quo privilegio ex conſenſu Epiſcopi Catalaunenſis auctum? I. l. 3. c. 32. n. 9. *Monſtier en Der.*

Dienſis cum Valentino Epiſcopatu in Gallia Narbonenſi ſingularis in pluribus conjunctio, I. l. 1. c. 57. n. 9. *Die.*

Divionenſis ſancta Capella à Burgundis Ducibus quibus dotibus, conditionibus, ac privilegiis munita? I. l. 2. c. 122. n. 6. § 5. L. 3. c. 36. n. 12. § 2. III. l. 2. c. 37. n. 13. Quos viciſſim honores Canonici Ducibus ac Duciſſis rependerint? I. l. 3. c. 64. n. 4. § *Cum.* Divionem præterea Canonici Regulares S. Stephani cur è ſolitudine revocati? I. l. 3. c. 11. n. 11. §. 2. n. 13. Quo etiam privilegio donati? C. 33. n. 3. Necnon ibidem Abbatia ſancti Benigni, *ibid.* & c. 41. n. 19. §. *Dixímus.* Cœnobio demum ſancti Vigorii aucta, III. l. 2. c. 39. n. 7. Non ita in concertatione cum Canonicis Veſuntinis de cauſa Eccleſiarum oppidi Salinenſis, I. l. 3. c. 62. n. 2. Quænam viciſſim Monachi S. Benigni Ducibus contulerint? C. 64. n. 4. Necnon Eccleſiæ Cabilonenſi, III. l. 2. c. 25. n. 10. § 3. *Dijon.*

Dolenſis in Armorica Archiepiſcopatus qua ratione concuſſus? I. l. 1. c. 34. n. 10. c. 43. n. 7. 8. c. 44. n. 4. [illegible] n. 18. 19. Pallium tamen cum cruce priùs Epiſco[illegible]larum, L. 2. c. 39. n. 1. *Dol.*

Dorceſtrenſis in Anglia ſedes cur Lincolnam cum proprio Capitulo tranſlata? I. l. 2. c. 20. n. 3. § *In.* *Dorcheſter.*

Dublinenſis in Hibernia Eccleſiæ ſingulare exemplum in va- *Dublin.*

cantia, I. l. 3. c. 10. n. 10. § 8. Aliud ex vita communi ab Archiepiſcopo procurata, C. 11. n. 10. §. *Si*.

Durham autrement, Dureſme. — *Dunelmenſis* in Anglia Epiſcopus, quare nonniſi ex Monachis eligendus? I. l. 3. c. 18. n. 3. Quibus tamen artibus inſidiatur privilegio Monachorum ſui Capituli? C. 30. n. 9. Opulentam aliunde Parochiam collegio Canonicorum cum Rege inſtruit, L. 3. c. 11. n. 13. §. 3. Ipſemet verò à Rege ampliſſima cudendæ monetæ poteſtate, & per eam Comitatu inſtruitur, III. L. 1. c. 31. n. 10. 11.

E

York. — E*Boraci* in Anglia Epiſcopatus à quo? I. l. 1. c. 55. n. 8. Metropolis, ſeu Primatus qualis? C. 51. n. 6. 7. 9. C. 41. n. 11. 13. An uſque in Scotiam? C. 45. n. 11. 13. L. 3. c. 41. n. 17. Eboracenſis Epiſcopi ſeſſio ad Cantuarienſis dexteram, L. 1. c. 49. n. 1. Cum eo tamen contentiones de Primatu, & de Cruce, C. 36. n. 1. *& ſeqq.* L. 2. c. 59. n. 6. Necnon de Capella Glocestriæ, C. 112. n. 6. Ac de ipſa Cardinalitia prælatione, C. 114. n. 1. Cantuariâ tandem Eboracum perlata Regula S. Benedicti, L. 3. c. 24. n. 15. §. *Miſſa*.

Ambrun. — *Ebrodunenſis* in Gallia Narbonenſi Metropolis propugnatur antiquitas, I. l. 1. c. 41. n. 5. Illius quaſi eclypſis elucidatur, C. 44. n. 1. 2. 3.

Edeſſe. — *Edeſſena* in Meſopotamia Eccleſia Archiepiſcopalis plures contra aliarum morem Diaconos habebat, quàm Presbyteros, I. l. 2. c. 29. n. 5. L. 3. c. 3. n. 13. Ejus Scholæ celebritas, II. l. 1. c. 91. n. 3.

Elvire. — *Eliberis* urbs olim Epiſcopalis Bæticæ, in qua celebratum eſt Concilium toto opere celebre, v. paſſim Ind. Rerum.

Heli. — *Elienſis* inter Angliæ inſulas celebris Abbatia, quomodo in Epiſcopatum tranſmutata? I. l. 1. c. 58. n. 2.

Euſe. — *Eluzanus* in Aquitania olim Epiſcopus, inter Metropolitanos quandiu agnitus? I. l. 1. c. 41. n. 9. c. 44. n. 1. 2. 3.

Merida. — *Emeritenſis* olim in Luſitania Metropolitano Epiſcopatus reſtituti, Novus cur prohibitus? I. l. 1. c. 38. n. 6. 7. c. 42. n. 3.

Epheſe. — *Epheſus* cur inter ſeptem principes Aſiæ Civitates à Joanne Eccleſiæ adjuncta? I. l. 1. c. 1. n. 8. c. 17. n. 4. 5. Imò priùs à Petro & Paulo Chriſti jugo ſubjecta? c. 5. n. 2. 3. Quænam illius traditiones? l. 2. c. 45. n. 5. Quot Provinciarum ipſa ſit caput? c. 17. n. 2. *& ſeqq.* Cur ſæpiùs ipſa cum ſuo Exarcho Conſtantinopolitani incurſationibus expoſita? c. 10. n. 11. c. 17. n. 2. c. 21. n. 1. II. l. 3. c. 8.

Ermenſim. — *Ermenſim* Monaſterium Armeniæ Catholici ſeu Patriarchæ ſedes, I. l. 1. c. 24. n. 5.

Erdfurt. — *Erphersfurtenſis* in Thuringia Germaniæ Epiſcopatus qua autoritate erectus? I. l. 1. c. 55. n. 5.

Eſtonie. — *Eſtonenſis* Provincia vel Epiſcopatus in Livonia ſine Metropolitanis, I. l. 3. c. 41. n. 17. § 3.

L'Europe en Thrace. — *Europa* civitates ne quid novi patiantur, ex Concilio Epheſino, I. l. 1. c. 54. n. 5.

F

Ferrare. — F*Errarienſis* in Æmilia urbis Epiſcopalis Capitulum ſixum uſque ad majorem proventuum acceſſionem, I. l. 3. c. 10. n. 15.

Ferriere. — *Ferrarienſis* in Diœceſi Senonenſi Abbatia, Epiſcopis ſubjecta in pluribus manſit, I. l. 3. c. 27. n. 2. § *Ideo* Plurium Epiſcoporum & Parochorum fuit aſylum & portus, C. 17 n. 9 Quando in ea Canonicorum vitæ Monaſtica prælata eſt? C. 19. n. 10. § *Nihil*.

Les Flamends. — *Flandri* in Belgio, à quo fide imbuti? I. l. 1. c. 42. n. 6. Plura de Epiſcopatibus, &c. v. ſuprà in *Belgio*.

Florence. — *Florentina* Tuſciæ Eccleſia primatia, nunc Archiepiſcopalis, officii mediæ noctis adhuc tenax ſub S. Antonino Archiepiſcopo, I. l. 2. c. 86. n. 4.

Fleury. — *Floriacenſis* in Diœceſi Aurelianenſi Abbatia alumnis Epiſcopis apud cæteras etiam Nationes celebris, I. l. 3. c. 17. n. 11. Ad illius magnificentiſſimum templum corpus ſancti Benedicti ab Aurelianenſibus ex Monte-Caſſino aſportatum eſt, c. 24. n. 15. §. *Tradit.* Hinc roboratum ejus privilegium, C. 32. n. 5. 6. c. 33. n. 5. c. 35. n. 6. §. 2.

Fonteuraule. — *Fontis-Ebraldi* in Andegavenſi Provincia Abbatia tribus Epiſcopatibus contermina à quibus adminiſtranda? I. l. 3. c. 38. n. 10. §. 4. Saltem in temporalibus, C. 49. n. 7. §. *Unus*

La ville de Frioul. — F[illegible]*Julii* urbs Carnorum ditionis Venetæ, quando & [illegible] Patriarchatu auctum? I. l. 1. c. 28. n. 1. 2. v. *Aquileia*

Frejus. — *Forojulienſis* in Gallia Narbonenſi, ſeu Provincia, Epiſcopi juriſdictio in Abbatiam Lirinenſem in quibus agnita? I. l. 3. c. 26. n. 18.

Les Francs-Armeniens. — *Franc-Armeni* à Francis nomen & fidem inviolabilem adepti, ſub uno Archiepiſcopo, qui & Catholicus & Patriarcha in urbe Nixeian dictus eſt, cum communione Sedis Apoſtolicæ, I. l. 1. c. 24. n. 6.

La France. — *Francia*, *Franci*, v. *Gallia*, &c.

La Franconie. — *Franconia* olim Francia Orientalis in Germania magna à à quo & unde fidem accepit? I. l. 1. c. 42. n. 6.

Freizingen. — *Friſingenſis* in Bavaria Epiſcopatus qua authoritate inſ[illegible]tus? I. l. 1. c. 55. n. 4.

Les Frizons. — *Frizones* Germaniæ populi unde & per quos ad fidem adducti? I. l. 1. c. 42. n. 4. 8. C. 55. n. 7. 9. Inde & Metropoles ac Epiſcopatus, *ibid. & in ſingulis.*

Fulde. — *Fuldenſis* in Germania ſeu Franconia Abbatiæ inſigne privilegium, I. l. 3. c. 30. n. 8. 9. C. 35. n. 7. Illius Scholæ celebritas inter tres primas mediæ ætatis, II. l. 1. c. 95. n. 13. C. 97. n. 7. *& ſeqq.*

Fondi. — *Fundenſis* & Terracinenſis Eccleſiæ in Latio, cur olim in unum Epiſcopatum conflatæ? I. l. 2. c. 115. n. 2.

Fuſſale. — *Faſſala* caſtrum Hipponenſis Diœceſis in Africa cur Epiſcopum habuerit? I. l. 1. c. 54. n. 14. L. 3. c. 3. n. 16.

G

Les Gaules. — G*Alliarum* antiquæ diviſiones variæ, I. l. 1. c. 41. n. 2. *& ſeqq.* Triplex deinceps lingua ſub Carolina Francica ſtirpe, nempe Teutonica, Latina & Romana, II. l. 1. c. 90. n. 4. c. 96. n. 4.

Nullo tamen prætextu Regnum Francicum ſubjectum Romano, I. l. 2. c. 54. n. 2. *& ſeqq.* L. 3. c. 4. n. 9. Mutua tamen inter Romanos hinc Pontifices, inde Galliarum Imperatores, Reges & Epiſcopos concordia, magno utriſque præſidio & [illegible]mento, L. 1. c. 5. 55. n. 12. L. 2. c. 118. n. 1. *& ſeqq.*

Hinc moleſtè ferunt Epiſcopi Galliarum quemquam inter ſe & Papam medium fieri, L. 2. c. 55. n. 5. Moleſtiùſque ferunt Galli Græcorum in Romanam Sedem temerarios conatus, L. 3. c. 14. n. 7. c. 15. n. 1. Hinc etiam Gallicanum Eccleſiæ Romanæ patrimonium, L. 2. c. 93. n. 12. Quatenus & varii Galliæ Comitatus aut Provinciæ Romano Pontifici oblatæ? III. l. 1. c. 32. n. 13. Cur tandem extranei omnes in Gallia à Beneficiis excluſi? II. l. 1. c. 103. n. 6. *& ſeqq.*

L'Egliſe Gallicane. — *Gallicana* Eccleſiæ quænam partes in fide definienda? I. l. 2. c. 113. n. 4. § *Sed.* Unde Gallis Franciſve fides, & inde ad alios? I. l. 1. c. 42. n. 4. 5. 6. C. 55. n. 6. *& ſeqq.* C. 59. n. 4. Prævaluit tamen illorum ſive zelus pro ſuis Eccleſiis, ſive negligentia pro exteris, C. 55. n. 7. 13. c. 56. n. 8. c. 59. n. 2.

Quando Gallicanis omnibus Eccleſiis Palatina ſeu Regia prævaluit in cantu & officiis? I. l. 2. c. 80. n. 7. C. 83. n. 4. c. 111. n. 1. *& ſeqq.* Jam antè Capella Regum ſic dicta à cappa ſeu capſa ſancti Martini, n. 14. 18. C. 109. n. 1. 2. 3. De ejus Archicapellano, & variis Capellanorum generibus, n. 4. 5. C. 112. n. 1. *& ſeqq.* Ex eodem fonte tot deinceps Regiæ Capellæ & ſimiles, C. 87. n. 1. *& ſeqq.* C. 94. Et Regum ipſorum ſedes in variis Capitulis, L. 3. c. 64. n. 2. *& ſeqq. præſertim* 10. 11. De ipſarum Capellarum Regiarum privilegiis, C. 56. n. 12. Et de earum ac ſimilium defenſoribus ac vicedominis per totam Galliam, L. 1. c. 98. n. 12. *& ſeqq.* III. l. 2. c. 6. 29. 55.

Adde jam Regios Confeſſarios, variaque ad id Pontificum privilegia, I. l. 2. c. 10. n. 11. c. 108. n. 8. c. 109. n. 8. 12. c. 111. n. 9. Subjunge Syncellos ſeu teſtes & Conſiliarios Principum & Epiſcoporum Galliæ, C. 100. n. 7. c. 101. n. 1. *& ſeqq.* C. 102. n. 7. c. 110. n. 6. *& ſeqq.* C. 111. n. 7. Necnon Lectores Notarios, C. 103. n. 4. *& ſeqq.* c. 104. n. 12. 13. c. 105. n. 2. 3. Et ex eis Cancellarios ipſumque Archicancellarium, C. 104. n. 13. c. 105. n. 1. 2. c. 106. & III. l. 3. c. 25. Simulque & nobilitatis privilegium Notariis & Secretariis Regiis conceſſum. I. l. 2. c. 106. n. 9. Ac demum ad eundem ſcopum Eleemoſynarios Regios, C. 110. n. 15. c. 112. n. 9.

Erant antea Epiſcopi Conſiliarii Regum Franciæ, I. l. 2. c. 109. n. 6. Simulque cum Optimatibus judices ad portam Palatii, n. 9. C. 110. n. 13. Et hinc Pares Franciæ Eccleſiaſtici, III. l. 1. c. 50. n. 18. c. 51. n. 8. § *Hac. De Parlamentis*, *Comitiis Generalibus*, &c. v. Ind. Rerum.

Quo honore afficiebantur etiam ad menſæ conſeſſum Epiſcopi Gallicani à Regibus, II. l. 3. c. 64. n. 6. *& ſeqq.* Quando tamen cœperint ſacramenta obedientiæ ab eis exigi? L. 2. c. 47. n. 8. Quamdiu & ipſum hominium, C. 48. n. 12. c. 49. n. 4. *& ſeqq.* Hinc jus metatûs ſeu giſthi apud Eccleſiaſticos, III. l. 1. c. 39. n. 15. Necnon & militiæ ab ipſis diverſimodè exercendæ, C. 40. *& ſeqq.* Rurſum de judiciis Eccleſiaſticis in Gallia, II. l. 3. c. 105. *& ſeqq.* De reis puniendis aut liberandis, II. l. 1. c. 66. *& ſeqq.*

L. j.

L. 3. c. 95. 97. De manomiſſionibus Epiſcopalibus ſervorum, II. l. 1. c. 62. *& paſſim ſeqq.* De reliqua demum immunitat bonorum Eccleſiæ per Gallias, III. l. 1. c. 34. n. 11. *& ſeqq.* C. 36. n. 4. *& ſeqq.* C. 37. 42. 43.

Ex quo Gallicana cœperunt celebrari Concilia Nationalia, non opus ſit amplius litteris formatis, & cur? I. l. 1. c. 40. n. 14. Nequidem Provincialium Conciliorum frequentiam impedire debuit Regnorum diviſio, C. 42. n. 13. Nec Epiſcopatus immutare, C. 55. n. 2. §. *Anno.* Nec libertates Gallicanas minuere Decreta Concilii Tridentini, C. 48. n. 11. L. 5. c. 41. n. 11. De Pragmaticis Sanctionibus, de Concordatis & Indultis circa Beneficia Franciæ, & ſimilibus, v. *Ind. Rerum & Conc.*

Quandiu liberæ permanſerunt electiones canonicæ, & quis Gallicanarum conſecrationum modus? II. l. 2. c. 11. 18. n. 1. Quænam eis irregularitates contrariæ? II. l. 1. c. 58. 60. 61. Quodnam & à quo tempore jus Patronatûs? C. 59. *& ſeqq.* Necnon & ſpolii ac vacantiæ, L. 2. c. 3. n. 6. *& ſeqq.* III. l. 2. c. 52. *& ſeqq.* De Teſtamentis, L. 1. c. 21. *& ſeqq.* De ſepulturis, III. l. 1. cc. 67. 48. De variis oblationibus fieri ſolitis, C. 14. n. 15. L. 2. c. 7. 8. 15. 18. De diverſis precatiarum generibus e Gallia præſertim ortis, II. l. 3. c. 12. III. l. 1. c. 8. De partitione bonorum Eccleſiæ, III. l. 2. c. 15. *& ſeqq.*

Reliqui Gallicani mores & uſus ſub tribus Regum familiis, quoad Beneficia, I. l. 1. c. 27. *& ſeqq.* Quoad tonſuram & habitum, C. 39. *& ſeqq.* Quoad cœlibatum, & huc ſpectantia, C. 62. *& ſeqq.* Quoad pœnitentias, ipſoſque Pœnitentiarios, C. 10. *& ſeqq.* Junge etiam Theologos cum munere prædicandi, C. 11. *& ſeqq.* II. l. 1. c. 88. *& ſeqq.* L. 3. c. 85. Necnon Scholas toto orbe celeberrimas, L. 1. c. 88. n. 10. Cc. 93. 96. 97. 98. n. 9. Præſertim in ipſo Regum Palatio, C. 100. n. 7. c. 101. n. 8. *& ſeqq.* Subjunge peritos proſque Cantores, I. l. 2. c. 31. n. 10. Cum canto & officio canonico, C. 71. n. 9. & c. 75. Ad inſtar Romani reformato, C. 80. Si quid tamen in Gallia melius quàm Romæ, præferendum ex ipſis Pontificibus, C. 77. n. 5. 8. Adde varios Beneficiorum titulos, præſertim in frequentibus tota Gallia Oratoriis & Capellis, C. 94. Item omnis generis charitatis hoſpitia, C. 90. 91. Ac demum Seminaria novæ formæ, C. 105. n. 5. *& ſeqq.*

Præmittenda vetuſtiora per Gallias Canonicorum Capitula, cum ſuis juribus, I. l. 3. c. 7. *& ſeqq.* Ipſamque Canonicorum Regularium in Gallicanis præſertim Eccleſiis propagationem, C. 11. n. 10. Imò & Clericalis cum Monaſtico ſtatu conjunctionem, C. 15. n. 1. *& ſeqq.* C. 16. n. 1. 4. 5. Aliunde verò mutuam alterutrius in pluribus Eccleſiis ſucceſſionem & excluſionem, C. 19. n. 1. 2. 3. Quàm fœda fuerit per octoginta annos facies Eccleſiæ Gallicanæ ſub finem primæ familiæ, I. l. 3. c. 12. n. 2. L. 2. c. 55. n. 1. *& ſeqq.* II. l. 3. c. 68. n. 15. III. l. 1. c. 55. *& ſeqq.* Ac rurſum ſub finem Carolinæ, I. l. 3. c. 25. n. 6. C. 70. n. 5. *& ſeqq.* III. l. 1. c. 20. n. 7. Quantùm profecerint vel defecerint Monaſticæ Regulæ ſub utraque? I. l. 3. c. 24. *& ſeqq.* In quo ab Epiſcopis Gallicanis Africanos ſequentibus probatæ? C. 30. 31. n. 11. *& ſeqq.* Sub tertia demum Epiſcoporum querelæ adversùs eorum nimium privilegia, C. 28. *& paſſim ſeqq.* De annexa diſciplina, C. 35. n. 1. *& ſeqq.*

Quando tandem & unde Eccleſia Gallicana ſuos habuit Patriarchas, & quales? I. l. 1. c. 21. n. 7. 8. Necnon & Metropolitas ac Primates, ſeu Vicarios & Delegatos Sedis Apoſtolicæ? C. 30. *& ſeqq. paſſim uſque ad* 45. L. 2. c. 118. Quo ſenſu jam antea tamen Epiſcopi Galliarum Papæ, & eorum Cathedræ Sedes Apoſtolicæ appellitatæ ſint? L. 1. c. 4. n. 2. *& ſeqq.* C. 14. n. 4. *& ſeqq.* Quodnam etiam pallium Gallicum, in Romanum poſtea quomodo tranſmotatum? C. 54. n. 10. c. 55. n. 1. *& ſeqq.* Quinam pariter olim tituli Cardinalium in Eccleſiis Gallicanis? L. 2. c. 116. At inter cauſas Romanorum præeminentiæ ſupra Epiſcopos numerantur non ſolùm perſecutiones fugantes Pontificem in Gallias, ſed & plures Gallorum promotiones, C. 113. n. 6. c. 114. n. 9. *& ſeqq.* An optatius ex Romanis Cardinalibus, an ex Regnicolis Legatos aſſumere, quibuſve conditionibus? C. 119. c. 2. *& ſeqq.* De Legatis in genere, ſive in Gallias, ſive Galliarum in Orientem mittendis, Cc. 118. 119. Et quinam Miſſi per Gallias Dominici? II. l. 3. c. 92.

Supereſt dicendum de Chorepiſcoporum creatione & extinctione in Galliis, I. l. 1. c. 18. n. 1. *& ſeqq.* L. 2. c. 1. n. 13. 14. C. 2. n. 1. *& ſeqq.* Item & Præpoſitorum in Decanos pluribus in Eccleſiis mutatorum, L. 3. c. 65. 66. Necnon & Diaconiſſarum in Abbatiſſas ac ſimiles, C. 52. n. 13. *& ſeqq.* Junge & pleraſque Canonicas ac Beguinas Galliarum, C. 63. n. 4. 12. Ac tandem Templarios ferè ſimol cum his Gallorum odio extinctos, Cc. 39. & 41. n. 14.

Gallicum Presbyterorum Oratorium cum Romano in quo conformatum? I. l. 2. c. 51. n. 9. An & cum Seminariis ſancti Auguſtini? L. 3. c. 3. n. 10. C. 61. n. 14. §. *St.* *L'Oratoire de France.*

Gallovidienſis in Scotia Epiſcopus fruſtra tentatur ad agnoſcendum Eboracenſem Metropolitam, I. l. 3. c. 41. n. 17. §. 4. *Gallovay.*

Gangrenſis in Paphlagonia Metropolita cur Epiſcopatu Amaſtienſi privatus, I. l. 3. c. 41. n. 17. §. 8. *Gangres.*

Gemmeticenſe in Normannia Monaſterium, à quibus famoſo privilegio donatum? I. l. 2. c. 98. n. 12. *Jumiege.*

Genua urbs clariſſima Liguriæ, quando in Metropolim Mediolanenſi ſubductam erecta? I. l. 1. c. 45. n. 3. *Gennes.*

Georgiani Aſiæ populi in Iberia unde ſic dicti? I. l. 1. c. 14. n. 10. Suum habuere Catholicum ſeu Patriarcham ab Antiocheno pendentem, poſtea à nullo, tandem à Papa poſt Florentinam Synodum, *ibid.* Dicuntur coluiſſe conſuetudines valde miras ac ſingulares, L. 2. c. 42. n. 3. *Les Georgiens.*

Germania unde fidei afflatiſſit? I. l. 1. c. 42. n. 3. *& ſeqq.* Inde & Epiſcopatus, C. 55. n. 3. *& ſeqq.* C. 58. n. 8. L. 2. c. 55. n. 3. Quando ſuum habuit Primatem, ſeu Delegatum Sedis Apoſtolicæ, & ad quid? I. l. 1. c. 30. n. 8. 9. 10. L. 2. c. 55. n. 3. C. 118. n. 8. Quandiu & quales titulares Epiſcopos? I. l. 1. c. 27. n. 4. 5. Necnon & Præpoſitos, L. 3. c. 70. n. 10. Ipſaſque electiones canonicas, III. l. 2. c. 24. 38. Ac tandem Concordatum alternans, ſine reſervationibus aut mandatis Pontificiis, II. l. 1. c. 45. n. 4. C. 48. n. 6. L. 2. c. 38. n. 11. &c. *L'Allemagne.*

Germanorum alii mores & uſus, quoad Beneficia, I. l. 2. c. 27. n. 7. C. 28. n. 7. Quoad veſtes, C. 44. n. 3. Quoad continentiam, C. 63. n. 4. c. 64. n. 5. Quoad pœnitentias injungendas? C. 16. n. 9. Quoad ipſos reos puniendos, II. l. 1. c. 77. n. 10. Quoad immunitatem bonorum Eccleſiæ, III. l. 1. c. 43. Non obſtantibus Inveſtituris & hominio, II. l. 2. c. 32. n. 4. Cc. 34. 38. 39. n. 4. Necnon jure metatûs ſeu giſtii apud Eccleſiaſticos, III. l. 1. c. 48. n. 5. De uſu verò militiæ diverſimodè ab Eccleſiaſticis uſurpato, Cc. 40. 45. *& ſeqq.*

Unde nobilitas in pleriſque Germaniæ Capitulis? II. l. 1. c. 104. n. 3. *& ſeqq.* Et unde mos olim nonniſi per Vicarios reſidendi? L. 3. c. 34. n. 10. Quænam aliunde Capitulorum forma? cum ſuis Domicellis? I. l. 3. c. 9. n. 3. Aſcitis etiam Imperatoribus, C. 84. n. 9. Necnon & Laicorum Congregationibus, C. 11. n. 4. Item & Canonicarum ſæcularium, C. 63. n. 5. *& ſeqq.* Ac tandem Virginum & Viduarum, C. 49. n. 1. 2. 3. Præmiſſo, ut decet, pro omnibus officio canonico, I. l. 1. c. 88. n. 5. Et ne omiſſa quidem prævis ad hæc omnia Scholis Germanicis, II. l. 1. c. 95. n. 13. C. 96.

Glaſcovienſis in Scotia Epiſcopus tenuit ſubjici Eboracenſi, & quo titulo? I. l. 3. c. 41. n. 17. § 4. Fit tandem ipſe Metropolita, §. 5. *Glaſkou.*

Glaſtonburienſis in Anglia Abbatia privilegio qualiter donata? I. l. 3. c. 32. n. 9. §. 2. Necnon multis ſummæ poteſtatis inſignibus, III. l. 1. c. 30. n. 10. *Glaſtembury.*

Gloceſtrenſis item in eodem Regno Capella Regia, I. l. 3. c. 56. n. 8. §. 6. *Gloceſter.*

Gneſnenſis Primatus in Polonia qualis, à quo, & ad quid? I. l. 1. c. 37. n. 3. c. 45. n. 6. 7. 8. Quando auctus & de legatione Apoſtolica ad Pruſſos? C. 59. n. 5. Semper autem & cruce præferenda, L. 2. c. 59. n. 7. §. *Nec.* *Gneſne.*

Gothorum mores & habitus, I. l. 2. c. 38. n. 2. Quando ſuum habuere Patriarcham? L. 1. c. 21. n. 5. *& ſeqq.* Necnon & Archiepiſcopum? C. 43. n. 12. c. 55. n. 14. Illorum cum Suevis tam de Metropolitano, quàm de Regno conflictus, C. 41. n. 1. *Les Goths,*

Goslaria Capella Regia ſub tribus Germaniæ Imperatoribus celeberrima, I. l. 2. c. 112. n. 8. *Goslar.*

Gradenſis Patriarchæ in parva inſula ditionis Venetæ ortus & progreſſus, I. l. 1. c. 21. n. 6. c. 22. n. 1. 2. c. 23. n. 1. *& ſeqq.* Et quidem uſque in Orientem, C. 58. n. 10. *Grado.*

Græcorum quidem arma & imperium audierunt Aſiæ, non ſenſerunt, I. l. 1. c. 26. n. 6. §. *Quod* Plures olim Hebræorum religione initiati Alexandriæ ſubſtiterunt, C. 8. n. 5. § *Non* Poſterorum in ipſa Græcia ignavia & aſſentatio erga Imperatores quoad res Eccleſiaſticas, C. 56. n. 6. 7. Cur illi donationi Conſtantini licèt fictitiæ erga Romanam Eccleſiam faverint? C. 5. n. 14. c. 13. n. 1. *& ſeqq.* C. 84. n. 2. Nonobſtante quorundam ex eis in Eccleſiam Romanam malo animo, viguit diutiſſimè inter utramque fidei & communionis unitas, C. 15. n. 6. *& ſeqq.* C. 16. n. 5. § *Attingendum*, & n. 9. 10. C. 24. n. 12. c. 25. n. 2. 7. An & uniformitas in pleriſque uſibus? v. *Occidens, Oriens, &c. & Ind. rerum* *Les Grecs.*

Grammontenſes Monachi an Canonici? I. l. 3. c. 23. n. 8. *Grammont.*

QQqqq

§. 2. Quantùm tamen laborarent manibus: I I I. l. 3. c. 25.

Grenade. *Granatenſis* Metropolis Hiſpanicarum poſtrema à quo? I. l. 2. c. 45. n. 14. c. 58. n. 12. § *Caſtella.*

Graſſe en Provence. *Graſſenſis* in Provincia Epiſcopatus cum Antipolitano & Venceenſi eis conjunctus, ac poſtmodum disjunctus? I. l. 2. c. 57. n. 8. 9.

Grenoble. *Gratianopolitanus* in Delphinato Epiſcopus quo Principatûs genere ab Imperatoribus donatus? I I I. l. 2. c. 31. n. 3. §. *Anno.*

Guadix. *Guadicenſis* in Hiſpania Epiſcopatus quando & qua authoritate erectus? I. l. 2. c. 38. n. 12. § *Caſtella.*

Gommi *Gummitanus* in Africa Epiſcopus quo prætextu cum Carthaginenſi de Primatu contendere auſus, & qua authoritate excidit? I. l. 2. c. 26. n. 6. § *Quod.*

H

Hambourg. *HAmburgenſis* ſeu Bremenſis in Germania Primatus in totum ferè Septentrionem, I. l. 2. c. 33. n. 22. c. 37. n. 2. c. 43. n. 7. 8. c. 56. n. 8. c. 58. n. 5. 6. c. 59. n. 4. Fortè quòd hinc canonica regula in totum Septentrionem ſerpſerit, L. 3. c. 21. n. 2. § *Refert.* Inter illius privilegia Crux Legationis inſigne, L. 2. c. 58. n. 6. § *Hac.* Quando tandem a Dania, Norvegia, & Suecia excluſus? L. 2. c. 37. n. 2. C. 45. n. 7. 9. 28.

Heden. *Heden* urbs Syriæ, Maronitarum Archiepiſcopi ſedes, I. l. 2. c. 24. n. 2.

Heraclée de Thrace. *Heraclea* Thraciæ quando, quandiu, in quo, & quot Provinciarum fuerit caput? I. l. 1. c. 17. n. 1. 2. 6. C. 20. n. 11. c. 21. n. 2. c. 54. n. 3. I I. l. 2. c. 8. Quandiu ſaltem ejus Epiſcopus Conſtantinopolitanum conſecrarit? I. l. 2. c. 23. n. 13. C. 43. n. 15.

Virſbourg. *Herbipolenſis* in Germania Epiſcopatus qua authoritate erectus? I. l. 1. c. 55. n. 5.

L'Hibernie, ou l'Irlande. *Hibernia* unde fidem conſecuta, & quo retulit? I. l. 1. c. 42. n. 6. Quales habuerit titulares Epiſcopos? C. 27. n. 11. c. 28. n. 3. Quando veros Metropolitanos & Primates? C. 36. n. 8. 9. C. 45. n. 20. 23. Simulque rurſum & electiones canonicas, I I. l. 2. c. 34. n. 10. Cur verò antea ſimplicem Abbatem Preſbyterum pro *Primate* totius Inſulæ? I. l. 3. c. 24. n. 12. C. 30. n. 20. Qualem tandem diſciplinam Monaſticam? C. 57. n. 20. De abuſu juris metatûs ſeu giſti in Hibernia? I I. l. 2. c. 48. n. 6. 9.

Hierusalem, v Jeruſalem, Judaea.

Hippone, ou Bone. *Hippone Regio* in Africa, mos Eccleſiæ de concionibus, I I. l. 2. c. 88. n. 2. Ab Auguſtino ante Epiſcopatum Laïcorum Monaſterium in hortis Epiſcopalibus erectum, I. l. 3. c. 2. n. 7. *& ſeqq.* Deinceps multa alia utriuſque ſexûs in Diœceſi, *ibid.* Primum verò propriè Clericorum, aliorum in Africa, & plurium Epiſcoporum Seminarium, *ibid.* & c. 3. *integro.* C. 4. n. 2. 8. Sic de propria domo hoſpitium fecit Auguſtinus jam Epiſcopus, non diſtinctum ut alii, L. 2. c. 89. n. 10. 11. L. 3. c. 3. n. 2. C. 7. n. 2. c. 8. n. 2. c. 9. n. 13. c. 22. n. 7. 18. 25. c. 17. n. 7. *& ſeqq.* C. 21. n. 3. *& ſeqq.* C. 26. n. 2. Priùs pro Monialibus ſuis regulam ſcripſit, quo poſtea ſucceſſu? *ibid.* C. 24. n. 4. C. 26. n. 2. 6. C. 43. n. 9. *& ſeqq.* C. 44. n. 3. 10. 12. An Carthaginenſis Primatus privilegia ſuper Hipponenſia etiam Monaſteria agnoverit? C. 31. n. 13.

Cur ipſe & quomodo in Epiſcopatu Hipponenſi Fuſſaleſem erexerit? I. l. 2. c. 54. n. 24. L. 3. c. 3. n. 26. Cives verò Hipponenſes longè ſeriùs Archiepiſcopum ſibi qua authoritate elegerint? L. 2. c. 16. n. 8. § *Quod.* Altum deinceps de illis Eccleſia ſilentium, *ibid.* Plura tamen nomine Auguſtini, v. *Ind. Rerum* tit. *Auguſtinus*, & *Congregationes Clericorum.*

Seville. *Hiſpalenſis* in Bœtica Hiſpaniæ Primatus quomodo primùm erectus? I. l. 1. c. 30. n. 2. 3. Poſtmodum verò Toletum tranſlatus? n. 4. C. 31. n. 7. 8. C. 32. n. 1. v. 4. *& ſeqq.* C. 38. n. 6. In quo cum pallio conſiſtat? L. 2. c. 54. n. 6. 7.

L'Eſpagne. *Hiſpania* unde fides affulſit? I. l. 1. c. 42. n. 4. C. 55. n. 6. Hinc Metropoles pro ſedibus Apoſtolicis habitæ, C. 4. n. 5. Quænam fint quinque præcipuæ? C. 38. n. 7. c. 45. n. 14. Quando etiam Primatus erecti, aut extincti? C. 30. n. 2. 3. 4. C. 31. n. 7. 8. c. 32. n. 1. 4. c. 38. n. 7. c. 41. n. 1. 8. Cur olim Hiſpania pluribus titularibus Epiſcopis inſtructa? C. 27. n. 8. 9. 10. Quomodo & quandiu omnium habitæ electiones & conſecrationes canonicæ? I I. l. 2. c. 20. n. 17. C. 22. n. 5. C. 25. n. 2. 3. 5. C. 28. n. 7. 8. C. 35. Qualiter in his omnibus ſervata ſedis Apoſtolicæ jura? I. l. 1. c. 35. n. 6. 11. Et hæc in Legationibus clariora, L. 2. c. 117. n. 13. C. 119. n. 7. 8. 9. Quomodo & in Concordato Hiſpanico? I I. l. 2. c. 33. n. 8.

Hiſpanici alii mores & uſus circa Beneficia, I. l. 2. c. 28. n. 7. C. 94. n. 15. Quoad Tonſuram habitumve Clericalem, C. 38. n. 2. *& ſeqq.* C. 44. n. 8. 10. Quoad cælibatum, C. 63. n. 2. *& ſeqq.* Quoad officium canonicum, C. 76. n. 1. *& ſeqq.* Ab ipſis etiam Principibus Laicis frequentatum, C. 88. n. 3. Necnon & quoad Miſſam propriam, I I I. l. 1. c. 69. n. 3. Præmiſſæ pœnitentias canonicas, I. l. 2. c. 16. n. 2. Necnon & alias irregularitates, I I. l. 2. c. 37. Junge conſecrationem virginum, I. l. 3. c. 45. n. 10. 12. Earumque conſecrationem, c. 49. n. 3. c. 53. n. 21.

Adde jam Seminaria Clericalia, I. l. 3. c. 5. n. 2. *& ſeqq.* Simulque & Scholas Hiſpaniæ, I I. l. 1. c. 94. 100. n. 8. Item ibidem conjunctionem ſtatûs Clericalis cum Monaſtico, I. l. 2. c. 15. n. 5. 9. C. 16. n. 2. 3. Seriùs tamen in Hiſpaniam Monaſteria inducta, L. 3. c. 24. n. 16. A fortiori eorum privilegia, C. 30. n. 12. C. 36. n. 10. 13. Adhuc ſeriùs & omnium Capitulorum, C. 41. n. 8. An & Capellanorum Regiorum? I. l. 2. c. 122. n. 6. §. 5. Necnon & Decanorum ac Priorum, quamvis nutu Epiſcopi & Capituli amovibilium, L. 3. c. 70. n. 5. Quin & Nobilium dumtaxat in pluribus Hiſpaniæ Capitulis, L. 2. c. 104. n. 3. *& ſeqq.* Ac tandem plurium Ordinum Equitum conjugatorum, licèt Religioſorum, C. 65. n. 7. I I. l. 1. c. 76. n. 5.

Quid poſt hæc ſentiendum de infantibus Regis? I. l. 3. c. 9. n. 3. § *Sicut.* Necnon de viduis Regum ad Monaſteria coactis? I I. l. 3. c. 89. n. 9. De ipſis Regibus ſponte Præbendariis Monaſterii Cluniacenſis, I. l. 3. c. 64. n. 6. Imò & ſummis Præfectis trium ſuorum Ordinum Militarium, ſaltem in Commendam, ſed perpetuam, I I. l. 3. c. 21. n. 21. Iiſdemque ſimul olim feudatariis Eccleſiæ Romanæ, I I I. l. 1. c. 32. n. 7. *& ſeqq.* Quoties viciſſim & quænam *Tertia* Regibus Hiſpaniæ conceſſæ ob bella Maurorum? C. 44. n. 1. 3. 4. Permiſſus denuum Eccleſiaſticis, præſertim ad hæc uſus militiæ, C. 46. n. 3. C. 47. n. 8. 11. An & ad hoc ſacramenta obedientiæ? I I. l. 2. c. 47.

Quanta priùs eſſet Hiſpanorum Epiſcoporum poteſtas in ipſa tributa? I I. l. 3. c. 89. n. 1. 2. Necnon & in ipſos Judices, an. *ſeqq.* Modus utriuſque judicii, C. 106. & l. 3. c. 77. n. 20. Item & manumiſſionis Epiſcopalis ſervorum, C. 67. n. 4. Quanta à fortiori immunitas propriorum bonorum Eccleſiæ? C. 44. De primo oblationum genere, L. 2. c. 7. n. 8. C. 25. n. 8. 12. De tripertita tantùm apud Hiſpanos diviſione, n. 12. Quandio perſtitit uſus hæreditatis apud ipſos Monachos? I I I. l. 1. c. 25. n. 6. *& ſeqq.* De teſtamentis omnium, L. 2. c. 42. De jure ſpolii, C. 52. *& ſeqq.* De Vacantiis, I I. l. 2. c. 52. n. 12.

Hænaw. *Hænoenſis* in Germania Abbas, Argentoratenſis Archiepiſcopi Coëpiſcopus, ſeu Vicarius Generalis, I. l. 3. c. 42. n. 19. §. *Diximus.*

Les Homerites. *Homeritæ* Arabiæ populi à quo fide inſtructi? I. l. 2. c. 55. n. 24.

Huy. *Huenſem* in urbem Belgii, quando tranſlatum Leodienſe Capitulum ſine Epiſcopatu? I. l. 2. c. 58. n. 24.

Les Huns ou Hongrois. *Hunni* jam B. Hieronymi tempore Pſalterium diſcebant, I. l. 2. c. 79. n. 2. Hungariæ verò ipſius Apoſtolatum accipit B. Romualdus, L. 1. c. 56. n. 7. C. 59. n. 5. At exequitur S. Stephanus Rex, C. 45. n. 6. C. 58. n. 9. Cum ipſa Cruce Legationis inſigni, n. 6. §. *Hac.* C. 59. n. 3. c. 119. n. 5. § *Non.* Aliiſque privilegiis, C. 112. n. 6. § 2. C. 119. n. 5. §. *Non.* n. 9. § 3. L. 3. c. 36. n. 7. Etiam quoad Abbatias & Præpoſituras omnes Regias Archiepiſcopo Strigonienſi ſubjectas? n. 12. C. 41. n. 14. 15. §. *Hujus.* Ipſum verò Regnum Eccleſiæ Romanæ, I I I. l. 1. c. 32. n. 3. 12. Unde reliquæ Hungariæ Metropoles ac Epiſcopatus? I. l. 1. c. 37. n. 4. C. 45. n. 6. C. 59. n. 9.

I

Iaca. *JAccenſis* in Hiſpania Epiſcopatus, qui & Aragonius dictus eſt, cur Oſcenſi ad tempus unitus? I. l. 2. c. 58. n. 18. An mos probatus non eligendi Epiſcopos niſi ex Monachis *S. Joannis de Pœna*? L. 3. c. 28. n. 1. §. 3.

S. Iean de la Pegna. Les Iacobites. *Jacobitarum* Eccleſia à Jacobo Syro Eutychiano, quàm latè per Aſiam ſparſa? I. l. 2. c. 24. n. 2. Suum habet Patriarcham, Romanæ tandem communionis, *ibid.* Antea verò Armenorum Catholicæ Præpoſitum, n. 5. *Jacobitarum Eccleſia*, v. Ind. Rerum. §. *Denique.* Plura v. in Ind. Rerum.

La Georgie. *Iberia* qualem accepit Primatem? I. l. 2. c. 33. n. 14. c. 54. n. 3. v. ſuprà tit. *Georgiani.*

Iſſoire. *Iciodurum* in Bituricis, Baſilica corpore B. Auſtremonii gaudens, à Diacono olim adminiſtrata, I. l. 2. c. 94. n. 12.

Ieruſalem, & la Iudée, avec les Iuifs. *Jeruſalem cum Judaea* cur à Chriſto in caput Evangelicæ prædicationis prælecta? I. l. 1. c. 3. n. 3. Quanta olim ejus eſſent privilegia, & quò ob negationem Chriſti tranſlata? *Iuifs.*

Digitized by Google

C. 5. n. 9. C. 21. n. 2. 4. 5. C. 14. n. 2. 7. Cur Ælia ab Hadriano non procul extructa, adhuc honorata? C. 12. n. 2. 4. 5. C. 14. n. 1. 5. Quando in Jeruſalem revixit? C. 12. n. 5. & ſeqq. Simul tamen cum Judæa, Cæſarienſi Metropolitæ, & Patriarchæ Antiocheno, ſubjecta diu remanſit, C. 8. n. 9. C. 12. n. 5. 6. Quot habuerat Epiſcopos de circumciſione ſeu Judæos, ac deinceps de Gentibus? n. 4. Protothroni tantùm dignitate primùm donati ſunt, n. 6. C. 35. n. 12. 14. At Apoſtolicæ Sedis cupiditas recaluit, *ibid.* Imò Patriarchatus in tres Palæſtinas, ſeu in totam Judæam varia ſorte & arte tentatur, C. 82. n. 8. & ſeqq. C. 35. n. 8.

Quales autem Judæorum ipſorum Patriarchæ, & an eorum nomen ab ipſis? I. l. 1. c. 3. n. 14. C. 7. n. 5. Quot habitarent Alexandriæ? C. 8. n. 6. § *Non.* Cur omnes jam olim è Francia hortatu Epiſcoporum ejecti? II. l. 3. c. 57. n. 7. Poſt expugnatam verò Judæam à Latinis, quoſnam habuerunt ipſi Patriarchas Jeruſalem? C. 26. n. 1. 2. 5. Necnon & poſt expugnatam à Sarracenis, n. 4. C. 28. n. 7. & ſeqq. Patriarcharum jura in ipſum Regnum, III. l. 1. c. 36. n. 14.

Eorumdem jura alia cum Antiochenis controverſa, I. l. 2. c. 26. n. 2. & ſeqq. C. 58. n. 25. Necnon & antiquius in Monaſterium Bethlehemiticum, L. 3. c. 26. n. 11. & ſeqq. Non autem poſteriùs in alia Monaſteria, C. 31. n. 14. C. 34. n. 4. & ſeqq. Nec priora de Ordinationibus, L. 2. c. 9. n. 12. Omnium primus electionum modus ex illa Eccleſia, II. l. 2. c. 1. n. 1. Cur maximè ad primam ſeptem tantùm Diaconorum inſtitutionem? I. l. 3. c. 8. n. 25. Et hinc cœpit pro aliis Eccleſiis Diaconatûs & Archidiaconatûs forma, L. 1. c. 17. n. 1. Qualis ipſius Patriarchæ primævus ſtatus? L. 2. c. 44. n. 3. C. 45. n. 3. 8. 16. C. 49. 1. 6.

An etiam ex Judæa ipſoque Templo Jeroſolymitano fluxerit Eccleſiaſtica Pſalmodia? I. l. 2. c. 72. n. 9. C. 73. n. 1. 2. 3. C. 74. 1. 2. 3. C. 77. n. 3. Quâ primùm lingua? C. 82. n. 2. An & liturgia Jacobi? n. 9. Quæ fuerit Congregatio Apoſtolorum & primitivorum Chriſtiani nominis in Eccleſia Jeroſolymitana ex Judæis adunata? L. 3. c. 2. n. 3. C. 3. n. 2. 6. C. 5. n. 7. C. 12. n. 2. & paſſim ſeqq. Cur divendita ab Apoſtolis eorum prædia? III l. 1 c. 1. n. 22. 25. Ad eum modum primi in Judæa Monachi ut Monachorum prototypi, I. l. 3. c. 12. n. 1. 2. 9. & ſeqq. C. 20. n. 3. Longe poſtea renovata eſt unio Capituli Jeroſolymitani cum Patriarcha, ſaltem in vita communi, C. 12. n. 6. C. 12. n. 10. § *St.* Imò Congregationes omnes Monaſticæ Occidentis illuc convolarunt, C. 18. n. 2. § *Ad.*

Quàm antiquæ peregrinationes Hieroſolymitanæ? III. l. 3. c. 56. n. 14. Hinc Jeroſolymis ab Hoſpitali Joannis Eleemoſynarii ortum tandem putant nomen nominatiſſimorum Equitum Hoſpitalariorum S. Joannis Jeroſolymitani, I. l. 2. c. 91. n. 4. Quid de Monialibus hujus nominis? L. 3. c. 48. n. 11. De magnis verò illorum privilegiis, C. 57. n. 7. § 1. n. 9. C. 40. n. 7. Inter illa diu perſtitit jus ad ſucceſſiones parentum, III. l. 1. c. 23. n. 9. Supereſt dumtaxat jus exigendi à proximis pretium propriæ liberationis à captivitate Infidelium, n. 10.

L'Illyrie. *Illyricum* quando in duo diviſum, ſub Exarchis Theſſalonicenſi & Syrmiano? I. l. 1. c. 18. n. 6. & ſeqq. C. 19. n. 1. 2. 3. Utrumque ſub Papa, cur & quandiu? *ibid.* c. 18. Utrobique quis electionum modus? II. l. 2. c. 11. n. 1. 6. 7. C. 16. n. 14. C. 27. n. 1. Necnon & Ordinationum? C. 8. n. 5.

Les Indes Orientales. *India* vocabantur remotiores Provinciæ versùs *Orientem* & Meridiem, ad quas Epiſcopum miſit Alexandrinus, I. l. 1. c. 54. n. 2. C. 55. n. 10. Illæ Neſtorianis erroribus ſub Moſulenſi ſeu Babylonio Patriarcha quandiu inquinatæ? I. l. 1. c. 24. n. 7.

India Occidentales, v. *America*, *Angelopolis*, &c.

L'Iſle, ville de Flandres. *Inſula* urbs Belgii ſeu Flandriæ clariſſima, quando celebri fratrum ac ſororum Hoſpitali aucta? I. l. 1. c. 24. n. 7.

Ipres. *Ipreſis* in eadem Flandria Epiſcopatus, quando è Teroanenſis parte erutus? I. l. 1. c. 57. n. 5. 6.

L'Italie. *Italia* cur nullum habeat Primatem præter Papam, quales verò Patriarchas? I. l. 1. c. 32. n. 1. C. 42. n. 15. C. 41. n. 14. C. 41. n. 3. II. l. 3. c. 40. Quando tandem plures Metropolitanos & Epiſcopos, præſertim in Regno Neapolitano? I. l. 1. c. 43. n. 12. C. 45. n. 3. Quales ubique electiones canonicas? II. l. 2. c. 12. n. 1. & ſeqq. C. 16. n. 1. C. 36. 37.

Italorum mores & uſus, imprimis quoad primam tonſuram & coronam Clericalem, I. l. 2. c. 39. n. 7. & ſeqq. Quoad cælibatum, C. 63. n. 8. 9. 20. C. 64. n. 5. Quoad Officium præſertim Romanum, C. 77. n. 5. & ſeqq. C. 80. n. 4. C. 88. n. 1. 2. Quoad ſacramenta rite impertienda, II. l. 2. c. 77. n. 3. & ſeqq. Adde Scholas Italiæ, II. l. 1. c. 95. n. 1. C. 100. n. 1. & ſeqq. Item Seminaria Monachis admixta, I. l. 3. c. 4. n. 1. 2. 3. C. 5. n. 9. 10. C. 14. n. 1. & ſeqq. Quinam verò in ea primi fundatores aut amplificatores Monachiſmi? *ibid.* n. 8. C. 14. n. 8 & ſeqq. C. 25. n. 7. Necnon & primæ Epiſcoporum querelæ adverſùs Monachorum privilegia, C. 28. n. 4. De Monialium denique diſciplina, C. 46. n. 1. & ſeqq.

Nonnumquam cum Monaſteriis Xenodochia Italiæ, I. l. 2. c. 91. n. 2. & paſſim ſeqq. C. 95. n. 14. 15. L. 3. c. 14. n. 3. 4. 5. C. 44. n. 8. Necnon & Capitula, C. 7. & ſeqq. Eaque omnia, nonniſi ex Epiſcoporum conſenſu, Papæ reſervata, C. 36. n. 4. 14. Aliàs Capitula præſertim Epiſcopis ſuis relicta, C. 41. n. 8. A fortiori eorum Syncelli ſeu Conſiliarii ſecretiores, L. 2. c. 100. n. 2. & paſſim ſeqq. C. 101. n. 2. Quid de Defenſoribus? C. 98. n. 1 & ſeqq.

Quid tandem de Irregularitatibus in Italia? II. l. 1. c. 59. & ſeqq. Item de Judiciis Eccleſiaſticis? L. 3. c. 104. n. 5. 7. C. 113. De immunitate bonorum Eccleſiæ, III. l. 1. c. 43. De jure metatûs ſeu giſtii, II. l. 1. c. 48. n. 5. De jure ſpolii, III. l. 2. c. 53. & ſeqq. De teſtamentis, C. 40. De Vacantiis, II. l. 2. c. 10. n. 2. 3.

L'Iſlebonne ou Honfleur. *Juliobonenſis* Epiſcopatus in Caletibus mentio fit ſine initio & fine, I. l. 1. c. 55. n. 2. § *A no.*

L'Ocrida. *Juſtiniana* Prima quæ, à quo, & quibus honoribus aucta? II. l. 1. c. 21. n. 7. C. 32. n. 1. 4. Per ipſum Romanum pallium, L. 2. c. 55. n. 1. C. 56. n. 4.

Juſtinianopoles. *Juſtinianopoles* plures à Juſtiniano Imperatore inſtitutæ, ac privilegiis auctæ, I. l. 1. c. 18. n. 9. C. 19. 31. n. 7. C. 32. n. 1. v. 4. Vid. *ſub aliis earum nominibus.*

K

Kiou. KIovienſis in Ruſſia Metropolita, quandiu Conſtantinopoli miſſus ſolitus? I. l. 1. c. 25. n. 4. & ſeqq. C. 26. n. 7. § *Haud.*

L

Larizza. LAriſſa in Theſſalia Metropolitanus cur juriſdictione privatus in Thebanum Epiſcopum, I. l. 1. c. 55. n. 25.

S. Jean de Latran. *Lateranenſis* Eccleſia Scholis & Conciliis celebris, &c. v. *Romana Eccleſia.*

Lavaur. *Lavaurenſis*, &c. v. *Vaurenſis.*

Laon. *Lauduni* in Gallia Belgica Epiſcopus à B. Remigio qua auctoritate inſtitutus? I. l. 1. c. 55. n. 2. § *Narrat.* C. 56. n. 4. Hinc fortè nihil alienare poterat ſine Metropolitano & Comprovincialibus, L. 3. c. 64. n. 11. Præpoſitus verò & Vicedominus poſt Epiſcopum Clericos regebant & Laïcos, C. 66. n. 6. Cur extincta poſtmodum Præpoſitura? C. 70. n. 4. § *Cum.* Quando Epiſcopus factus eſt Par Franciæ? v. cum aliis in *Gallia.*

Laviella. *Lavellanenſis* in Regno Neapolitano Epiſcopatus quare unitus Melphenſi? I. l. 1. c. 58. n. 10. § *Quanquam.* II. l. 5. c. 5. n. 5.

Lorch. *Laureacenſem* inter & Saliſburgenſem Metropolim in Germania alternatio, I. l. 1. c. 44. n. 5. Illius S[illegible] Viennæ tandem reſtituta, C. 58. n. 8. § *Poſtremus.*

Laureſham. *Laureshamenſis* Abbatia in Germania qualibus privilegiis à Carolo Magno cumulata? I. l. 3. c. 55. n. 8.

Les Lazes en Colchide. *Lazi*, iidem fortè ac Colchi, quando & à quo fidem adepti ſint? I. l. 1. c. 42. n. 6.

Leon en Eſpagne. *Legionenſis* in Hiſpania immunitas unde? I. l. 1. c. 55. n. 12.

Limoges. *Lemovicis* in Gallia ſeu Aquitania primus Epiſcopus à quo? I. l. 1. c. 55. n. 6. Pœnitentiarius quando? L. 2. c. 10. n. 5. Item mutatio Canonicorum S. Martialis in Monachos, L. 3. c. 19. § *Octo.* Præterea *Solemniaci*, & aliorum Monaſteriorum fundatio, C. 24. n. 5. 6. Quatenus ab Epiſcopo ſervata Monachorum juriſdictio, C. 18. n. 2. 3. C. 32. n. 5. 6. Denique Canonicorum Regularium Lemovicenſium conſultatio pro ſuis Parochiis? C. 22. n. 5. § 3. 4.

Liege. *Leodienſis* Belgii Epiſcopi in Monaſterium Lobienſe jura & gratiæ, I. l. 3. c. 25. n. 4. C. 32. n. 8. Leodienſe verò Capitulum Huienſem in urbem ſine Epiſcopatu cur & quomodo tranſlatum? L. 1. c. 58. n. 14. Leodienſis tandem Cleri reformatio, L. 2. c. 20. n. 7. *in fine.*

S. Paul de Leon. *Leonenſi* in Epiſcopatu apud Armoricos San-Magloriana Eccleſia Pariſienſi ſubjecta, I. l. 3. c. 29. n. 2.

Leopole ou Lembourg. *Leopolitanus* in Polonia Archiepiſcopatus quando inſtitutus? I. l. 1. c. 45. n. 7.

Lerins. *Lerinenſe* Monaſterium Galliæ Epiſcoporum Schola ſeu Seminarium, ac Monachorum norma, I. l. 2. c. 43. n. 2. 10. 12. L. 3. c. 7. n. 2. C. 12. n. 6. 22. C. 15. n. 4. C. 24. n. 3 & ſeqq. Necnon cantus ſimul & officii canonici, L. 2.

C. 73. n. 13. In illud quænam tandem agnita juriſdictio Epiſcopi Forojulienſis? L. 3. c. 16. n. 16.

Lizieux. *Lexovienſis* in Normannia Epiſcopus à quibus ex pietate ad juriſdictionem agnitos? I. l. 3. c. 40. n. 11.

Lichfield *Lichelfiendienſis* Angliæ civitas, Regni Merciorum caput, Archiepiſcopatu cur & quandiu aucta? I. l. 1. c. 45. n. 2.

Lincolne. *Lincolnienſis* in eadem Anglia Sedis prærogativæ, I. l. 1. c. 49. n. 1. 2. Illius partitio in duos Epiſcopatus, C. 58. n. 2. & in ſeptemdecim Regiones ac Archidiaconatus, L. 2. c. 20. n. 3. §. *In.* Capituli immunitas ſolemnis, L. 3. c. 41. n. 1. 2. 3.

Langres. *Lingonenſis* in Campaniæ & Burgundiæ finibus Diœceſis Monaſterium *Reomaum* à Chlodovæo privilegio munitum ſub Regula S. Macarii. I. l. 3. c. 24. n. 1. Necnon & alia duo, C. 33. n. 3. Quo loco autem Epiſcopus inter Pares Franciæ? v. in *Gallia.*

La Lithuanie. *Lithuania* unde fides, inde & Epiſcopatus, I. l. 1. c. 59. n. 5. § *Ex.*

La Livonie. *Livonia* Epiſcopatus ac Metropoles à quo & quomodo erectæ? I. l. 1. c. 45. n. 8. C. 58. n. 7. C. 59. n. 5. §. *Accepit.* L. 3. c. 41. n. 17. § 3.

Lob. *Lobienſe* in agro Leodienſi Monaſterium Abbatem Epiſcopum diu habuit pro ſola vicinorum Barbarorum converſione, I. l. 3. c. 15. n. 4. C. 41. n. 10. §. *Dua.* Deinde Abbatem Leodienſis Epiſcopi Vicarium generalem, & cur? C. 32. n. 8.

Lombés. *Lomberienſis* in Occitaniæ & Aquitaniæ confinio Epiſcopatus quando & à quo inſtitutus? I. l. 1. c. 57. n. 12.

Londre. *Londini* in Anglia deſtinata à Gregorio, non aſſixa ab Auguſtino Primatia, & cur? I. l. 1. c. 31. n. 6. 7. 9. C. 32. n. 1. v. 5. C. 41. n. 13. L. 3. c. 41. n. 17. §. 5. De ea longa cum Cantuarienſi contentio, L. 1. c. 36. n. 1. & *ſeqq.* L. 2. c. 59. n. 1. L. 3. c. 41. n. 13. Illius tandem prærogativæ agnitæ, L. 1. c. 49. n. 1. 2. Cur nihilominus Cantuarienſis Officialis Londini adeſſet? L. 2. c. 9. n. 2. De Londinenſi Xenodochio, C. 91. n. 3. §. *Complura.*

Les Lombards. *Longobardi* in pluribus olim Eccleſiæ infeſti, in primis pro trium Capitulorum ſchiſmate, quando ſuos habuere Patriarchas? I. l. 1. c. 22. n. 5. & *ſeqq.* An omnium primi Capellam Regiam? L. 2. c. 83. n. 4.

Lubeck. *Lubecam* quomodo tranſlatus Aldeburgenſis Holſatiæ Epiſcopatus? I. l. 1. c. 58. n. 6. §. *Erat.* Et ibi inſtitutum Capitulum? L. 3. c. 21. n. 13.

Lugo. *Lucenſis* in Gallæcia Metropolis quando, cur, & quamdiu? I. l. 1. c. 42. n. 11. C. 43. n. 8. §. *Perhibet.*

Luçon. *Lucionenſis* Epiſcopatus à quo & quomodo inſtitutus? I. l. 1. c. 57. n. 12.

Lyon. *Lugdunenſis* in Gallia Epiſcopus, Archiepiſcopi, necnon Patriarchæ nomine, quando & quo ſenſu donatus? I. l. 1. c. 10. n. 1. C. 22. n. 7. 8. C. 32. n. 2. 4. C. 33. n. 6. Hoc fortè illi ſoli confirmatus à Gregorio VII. Primatus in ſict alias Lugdunenſes Provincias, C. 34. n. 1. 2. At non pari ubique ſucceſſu, n. 4. & *ſeqq.* Obex præcipuus ex eo quòd inter Francorum regnum & Germaniæ Imperium medii velut Burgundiei, ſeu Arelatenſis Regni caput eſſet Lugdunum, n. 8. Hujus tamen Primatiæ rationes n. 3. [illegible] Jus in ſolis ferè appellationibus, ſed magni momenti, n. 11. 15. C. 38. n. 13. Uſus verò, ſaltem in Senonenſem, nonniſi ex quo temporale dominium ad Reges Franciæ, Comitatu ad Canonicos tranſiit, C. 34. n. 9. 11. Compendioſa hujus Primatiæ explanatio, *ibid* & c. 35. n. 3. 7. Necnon & temporalis viciſſitudinis, III. l. 1. c. 30. n. 13. C. 31. n. 2. 3.

Origo nobilitatis Canonicorum, II. l. 1. c. 73. n. 4. c. 104. n. 1. Beneficia verò non omnibus Canonicis, multò minùs Capellanis conceſſa, I. l. 3. c. 10. n. 16. §. 1. Imò abdicatio, exemplo Decani, omnibus propoſita, C. 11. n. 6. Ad hoc forſan Camerarii ſeu Cellarii officium, C. 72. n. 8. De aliis adminiſtrationibus ac Præbendis Clauſtri & Capituli, n. 10. §. 3. & c. 69. n. 12. Eorum ſumma inæqualitas, n. 13. De iis rurſum, III. l. 1. c. 33. n. 3.

Lugdunenſis Schola quando inter tres primas? III. l. 1. c. 96. 97. n. 7. & *ſeqq.* Eccleſiæ verò officia ex ſolis Scripturis ab Agobardo vendicata, I. l. 2. c. 80. n. 10. 11. Xenodochium à Childeberto Rege & conjuge erectum, quâ formulâ confirmatum? C. 94. n. 9. Cur Abbatis olim Inſulæ Barbaræ fuerit vacantem illam Eccleſiam regere? L. 3. c. 1c. n. 10. In ſumma tribus Paſtoribus ſub Epiſcopo parebant omnes Lugdunenſes, tum Clerici, tum Laici, C. 66. n. 6.

Lunden. *Lundenſis* Primatus in Daniam, Sueciam & Norvegiam, I. l. 1. c. 57. n. 2. C. 45. n. 9. Quando nova Legatione auctus? C. 59. n. 4. §. *Francorum.*

Lutetia v. Pariſienſis Eccleſia.

Luxeul *Luxovienſe* Monaſterium in Burgundiæ & Lotharingiæ confinio olim Concionatorum Apoſtolicorum ferax ager, & Epiſcoporum Schola, I. l. 3. c. 15. n. 3. Necnon ſons Regulæ Monaſticæ per Italiam, C. 24. n. 5. & *ſeqq.*

Lycopolitæ in Ægypto Epiſcopus Protothronus poſt Alexandrinum, I. l. 1. c. 49. n. 7. *Lycopolis.*

M

Macedonia Provinciæ geminum caput, Philippi, & Theſſalonica, I. l. 1. c. 3. n. 3. *La Macedoine.*

Magalonenſis in Occitania Epiſcopatus in caſtrum Subſtantione cum Comitatu Melgorii, ac tandem Monſpeſſulum tranſlatus. I. l. 1. c. 57. n. 10. III. l. 1. c. 31. n. 4. *Maguelone.*

Magdeburgenſis in Germania Archiepiſcopatus à quo? I. l. 1. c. 45. n. 8. §. *In Chronico.* *Magdebourg.*

Majoricenſis in Balearibus inſulis Epiſcopatus quibus inter Barcinonenſem Epiſcopum ac Regem conditionibus erectus? I. l. 1. c. 58. n. 12. *Majorque.*

Malabarenſes, qui & S. Thomæ Chriſtiani in India, ſub Patriarcha olim Neſtoriano, nunc ſub Papa, L. 1. c. 14. n. 9. *Le Malabar.*

Malaca in Hiſpania Betica Epiſcopatus qua authoritate erectus? I. l. 1. c. 58. n. 12. §. *Caſtella.* *Malgue.*

Malbodii in Diœceſi Cameracenſi quando cœperint Canonicæ? I. l. 3. c. 43. n. 11. §. *Non* *Maubeuge.*

Malleacenſis in finibus Pictavorum Epiſcopatus quando erectus, & Rupellam tranſlatus? I. l. 1. c. 57. n. 11. *Mailleçais.*

Marciniacenſe Monaſterium pro ſolis viduis cur ab Hugone Cluniacenſi fundatum? I. l. 3. c. 49. n. 7. Et eis quidem nonniſi viginti annos egreſſis, C. 55. n. 2. § 2. Earum clauſura quo miraculo comprobata? C. 48. n. 2. *Marcigny.*

Mareotis Ægypti regiuncula, nec Chorepiſcopi, nec Parochi capax, I. l. 2. c. 1. n. 15. *La Mareotide.*

Maronitarum in Monte Libano Syriæ Eccleſia unde ſic dicta? I. l. 1. c. 24. n. 1. Quænam illius fides, & ritus? *ibid.* Quinam tandem Patriarcha, illius ſedes, privilegia, ſub Papa multoties agnito? *ibid.* Officia etiam ibi pro mortuis, L. 2. c. 86. n. 9. Et alia ab omnibus frequentanda, C. 88. n. 7. A ſolis verò eorum Epiſcopis & Clericis inter omnes Orientales, ſacramenta obedientiæ ſuo Patriarchæ præſtanda, II. l. 2. c. 46. n. 13. *Les Maronites.*

Maſſilienſis in Provincia Epiſcopatus qualis ſub Proculo, I. l. 1. c. 40. n. 9. C. 41. n. 7. Duplex ibi Monaſterium ſub Caſſiano è Provincia oriundo, L. 3. c. 24. n. 2. & *ſeqq.* *Marſeille.*

Mechlinia in Belgio, Brabantiæ Metropolis erecta à quo? I. l. 3. c. 45. n. 18. *Malines.*

Mediolanum Inſubriæ caput, prima poſt Romam Italiæ Metropolis Eccleſiaſtica, II. l. 3. c. 40. n. 8. 9. Archiepiſcopi deinceps privilegia, I. l. 2. c. 43. n. 8. §. *Leo.* C. 58. n. 11. §. *Quanquam.* Et inter illa ad quid pallium? L. 2. c. 55. n. 5. 10. Quouſque verò crux ipſi præferenda? C. 59. n. 9. Mediolanenſium aliquando ſtupor quòd ſupra Archiepiſcopum ſurgeret Legatus, C. 110. n. 2. Illi ab ipſo Imperatore in veſte Subdiaconi miniſtratum, L. 3. C. 6. n. 9. *Milan.*

Mediolani quando cantus alternus, & inde per totum Occidentem, I. l. 2. c. 71. n. 6. §. *Narrat.* C. 73. n. 4. & *ſeqq.* Imò perpetuus ex votis Ambroſii, C. 74. n. 3. C. 76. n. 1. De duplici Collegio Eccleſiæ S. Ambroſii, altero Canonicorum, Monachorum altero, ſibi invicem ſuccedentium in officio, ex decreto Innocentii III. L. 3. c. 18. n. 1. § 5.

De honore proprii Cleri, ex ipſo Ambroſio, C. 7. n. 15. Vitæ communis olim à Canonicis ſervatæ reſtitutio incaſſum à S. Carolo tentata, C. 11. n. 12. §. 2. Quales erant ejus Theſaurarii? C. 70. n. 7. Et Magiſtri Chori ſeu Cæremoniarum, n. 9. §. 2. Sub eo privilegium Capituli de ſcala probatum nullum, & cur? C. 37. n. 8.

De pluribus Congregationibus ab eo inſtitutis, aut reſtitutis, I. l. 3. c. 63. n. 12. 15. De Collationibus Parochorum menſtruis, II. l. 3. c. 76. n. 3. 4. 5. 7. De Seminariis novæ formæ, L. 2. c. 102. n. 3. & *ſeqq.* De Monaſteriis, I. l. 3. c. 2. n. 6. 8. C. 3. n. 15. C. 12. n. 5. 6. C. 26. n. 2. c. 31. n. 9. De antiqua Sanctimonialium conſecratione, ex Ambroſio, C. 42. n. 11. & *ſeqq.* Variiſque deinceps earum uſibus, C. 44. n. 5. 6. c. 51. n. 18.

Mekelburgi Epiſcopatus in Holſatia cui & à quo inſtitutus? I. l. 1. c. 58. n. 6. *Mechlebourg.*

Melitenſes ab inſula Siculi maris ſic dicti, in Gallia quandonam dominantes? I. l. 2. c. 65. n. 7. §. *Porrò.* De iiſdem ſub nomine fratrum S. Joannis Hoſpitalariorum, v. Ind. *Rerum*, & ſuprà tit. *Jeruſalem.* *Les Chevaliers de Malte.*

Melodunt in Gallia Celtica Epiſcopatus fruſtra tentatus. I. l. 1. c. 55. n. 1. 2. *Melun.*

Melphenſis in Regno Neapolitano Epiſcopatui, cur Lavallenſis unitus? I. l. 1. c. 58. n. 10. § *Quanquam.* A quo Baroniis confirmatæ? III. l. 2. c. 30. n. 31. *Melfi.*

Menevia

Digitized by Google

S. David. *Menevia*, aliter *S. Davidis* civitas, quandiu Vualliæ in Anglia Metropolis? I. l. 1. c. 45. n. 12.

Merſbourg. *Merſeburgenſis* in Germania Epiſcopatûs extinctio & redintegratio, I. l. 1. c. 56. n. 5. §. *Quin.* II. l. 2. c. 38. n. 1.

Meſſine. *Meſſana* in Sicilia, quam aliter Mamertinorum civitatem appellant, Baſilicæ Martyrum fundatio, II. l. 1. c. 30. n. 4. In illa Epiſcopus unde collatus eſt Abbatiæ S. Theodori? C. 41. n. 2.

Mets en Lorraine. *Metenſi* in Lotharingia Epiſcopo pallium aliquando conceſſum, necnon aliquandiu Archiepiſcopi titulus, ſalvo tamen jure Metropolitani, I. l. 1. c. 6. n. 16. L. 2. c. 26. §. *Theodulphus.* C. 105. n. 2. c. 120. n. 2. 3. 5. At repreſſa procul ab Epiſcopis Gallicanis ejus Primatia, L. 1. c. 33. n. 2. 8. 9. Prælata ejus Schola Cantorum, C. 80. n. 5. L. 3. c. 67. n. 7. Necnon Regula primùm ibi inſtituta Canonicorum, dictorum inde Regularium ſub Chrodogango, C. 9. n. 2. & *ſeqq ac paſſim toto opere.* Nihilominus in Eccleſia S. Arnulphi loco Canonicorum incorrigibilium ſubſtituti Monachi ſub Adalberone, cum conſenſu Regis, totiuſque Metenſis Eccleſiæ, C. 19. n. 1.

Mexique. *Mexicana* in America Eccleſiæ erectio & dotatio à quo? III. l. 2. c. 33. n. 14. §. 2.

S. Meſmin lez Orleans. *Miciacenſis S. Maximini* prope Aurelianos Abbatia quali privilegio ab Epiſcopis, Imperatoribus & Regibus donata? I. l. 3. c. 33. n. 10. 12. V. in *Aurelianenſi Epiſcopatu.*

Mande. *Mimatenſis* in Occitania Epiſcopus cur nuſquam fidem daret Galliæ Regibus? III. l. 1. c. 31. n. 5.

Monſon. *Moconenſis* Caſtro in Picardia cur deſtinatus tantùm Epiſcopus? I. l. 1. c. 57. n. 7.

Mayence. *Moguntia* in Germania Primatus cujus generis? I. l. 1. c. 30. n. 5. 10. C. 31. n. 2. & *ſeqq.* C. 32. n. 3. 4. c. 33. n. 1. 2. 5. 8. 9. c. 55. n. 13. c. 57. n. 1. 3. c. 41. n. 10. & *ſeqq.* C. 48. n. 5. Quando erepta ei Praga, & jus coronandi Reges Bohemiæ? C. 45. n. 4.

Montpellier. *Monſpeſſulana* in Occitania civitas celebris, Epiſcopatu Magalonenſi aucta, I. l. 1. n. 3. § *Anno.* Necnon Scholis & Academia celeberrima, II. l. 1. c. 105. n. 5. III. l. 2. c. 31. n. 4.

Monembaſia. *Monembaſienſis* civitas cur Epiſcopatu, Metropoli, aliiſque gradatim titulis ab Imperatoribus CP. cumulata? I. l. 1. c. 45. n. 21.

Montauban. *Montalbanenſis* in finibus Aquitaniæ & Occitaniæ Epiſcopatus à quo inſtitutus? I. l. 1. c. 57. n. 12.

Mons en Hainaut. *Montibus Hannoniæ* in Diœceſi Cameracenſi, quando cœperint Canonicæ? I. l. 3. c. 43. n. 12. § *Non.*

La Moravie. *Moravia* Germaniæ Magnæ Provincia ad Metropolitanum aliquando evecta? I. l. 1. c. 45. n. 5.

La Moſcovie. *Moſchorum* ſeu *Moſchovitarum* Eccleſia olim in vicinam Conſtantinopolitanam, nunc in Romanam propenſior, à quibus regatur? I. l. 2. c. 35. n. 4. 5. 7. C. 26. n. 7. §. *Hand.* V. *Ruſſia.*

Mouſſal ou Babylone. *Moſul* ad Tigrim fluvium, ſedes Neſtorianorum Patriarchæ, I. l. 1. c. 24. n. 7. & *ſeqq.* An eadem illa ac Babylon & Seleucia? n. 9. Illius multiplex cum Romana Eccleſia reconciliatio, *ibid.*

Muciſſe. *Muciſſus* urbs Cappadociæ, utrùm in Metropolim, & qualem erecta? I. l. 2. c. 39. n. 9.

Modene. *Mutinenſis* in Italia Epiſcopi donatio Canonicis ſuis facta, cur à Lothario confirmata? III. l. 2. c. 33. n. 6. § *Sed.*

N

Nancy. NAnceienſis primaria Lotharingiæ civitas, Epiſcopatu augeri non potuit, reſiſtente Oſſato Cardinali Lotharingo Duci pro Tullenſis & Franciæ juribus, I. l. 1. c. 57. n. 7.

Le College de Navarre. *Navarra* Collegium Pariſienſe à Joanna Franciæ & Navarræ Regina magnificè fundatum, burſiſque pro Scholaribus locupletatum, II. l. 1. c. 55. n. 2.

Les Narbonnoiſes. *Narbonnenſium* Provinciarum ampla diviſio, I. l. 1. c. 41. n. 2. & *paſſim ſeqq.* Narbonenſis ſecundæ ſeu Provinciæ amœna deſcriptio, L. 3. c. 14. n. 1.

Narbone. *Narbona* in prima, ſeu in Occitania primus Epiſcopus unde & à quo miſſus? I. l. 1. c. 55. n. 6. Ejus ſine vel cum delegatione Apoſtolica varia authoritas, C. 60. n. 2. Excutitur vel à proximo Craſſenſi Abbate, L. 3. c. 37. n. 4. 5. 3. Agnoſcitur à Vicecomite cum Ducatu, III. l. 1. c. 32. n. 4. Illius etiam Metropolitica authoritas variè concutitur, I. l. 1. c. 30. n. 5. 9. 11. Quando & quandiu, non in Aquenſem modò, ſed & in Tarraconenſem Metropolitam primatum exercuerit? C. 35. n. 8. 9. 12. c. 38. n. 3. 4. c. 45. n. 14. Quo pacto Toletanum declinaverit? *ibid.* Toletanit tamen adeſt Concilius, C. 41. n. 15. At aliquandiu ſub Sarracenis obtenebratur, C. 44. n. 1. 2. 3. C. 45. n. 18.

Nardo. *Nardenſis* in Italia Eccleſia an olim Epiſcopalis? I. l. 3. c. 18. n. 1. §. 5.

Naxiva ſeu *Naixeran* urbs Franc-Armeniæ, & Catholici ſeu Patriarchæ ſedes, I. l. 1. c. 24. n. 6. *Naixeran.*

Nazianzena in Ponto civitas, quando Metropolis titulo decorata? I. l. 1. c. 45. n. 21. *Nazianze.*

Neapolitani in Campania Epiſcopi jura limitata vel in ipſum Monaſterium Virginum, I. l. 3. n. 4. 5. Imò Abbatis Neapolitani nominatio Papæ reſervata, II. l. 2. c. 41. n. 11. *Naples.*

Nemauſenſis in Occitania Eccleſiæ Cathedralis Canonici Regulares perpetuari ſe nonniſi ſubreptitiè impetrarunt, III. l. 2. c. 27. n. 1. *Niſmes.*

Neoceſarea in Ponto Metropolis quomodo & quò tranſlata? I. l. 1. c. 56. n. 6. § *Poſtremo.* *Neoceſarée.*

Neſtorianorum olim hæreſis, nunc Patriarcha quàm latè per totum Orientem pateat? I. l. 1. c. 24. n. 7. Quoties tamen hic, vel præcipui Metropolitæ Romanam fidem & communionem amplexi? n. 9. 11. *Les Neſtoriens.*

Nicænus in Bithynia Epiſcopus cur Metropolitici tantùm titulo decoratus? I. l. 1. c. 39. n. 8. c. 54. n. 5. *Nicée.*

Nicaa in Provincia Epiſcopus, & Eccleſia, ad quid privilegia communia à Pontifice impetrant? I. l. 3. c. 11. n. 10. § *Si.* *Nice en Provence.*

Nicomedienſis in Bithynia Metropolitæ ſervata juriſdictio in ipſum Nicænum, I. l. 1. c. 39. n. 8. c. 50. n. 5. *Nicomedie.*

Nicopolis Mæſiæ Metropolitano pallium à Papa miſſum, ut Latinis, I. l. 2. c. 56. n. 4. *Nicopoli.*

Nicoſiam in Cypro tranſlata ſedes Archiepiſcopalis ſeu Primatialis Salaminæ, alias Famaguſtæ ſub Latinis, I. l. 2. c. 29. n. 2. Illius Archiepiſcopus primus inſcriptus videtur Sedis Apoſtolicæ gratia, & cur? C. 60. n. 7. 10. A Legato Cardinali condita nova illius Eccleſiæ & totius Inſulæ diſciplina, L. 3. c. 70. n. 5. § 4. n. 10. § 2. *Nicoſie.*

Nidroſienſis in Norvegia Metropolis origo, I. l. 1. c. 45. n. 9. Quomodo ab Archiepiſcopo & Suffraganeis ipſa Regum electio penderet? III. l. 1. c. 31. n. 15. *Drontheim.*

Nivernenſe Capitulum Cathedrale cur Archiepiſcopo Senonenſi immediatè ſubjectum? I. l. 3. c. 41. n. 15. *Nevers.*

Nolenſis in Campania Epiſcopus quomodo eligatur? I. l. 2. c. 3. n. 9. Cur Nolam ad ſepulcrum S. Felicis remitterentur rei? II. l. 2. c. 15. n. 19. *Nole.*

Normannia Duces quâ formâ Francorum Regibus hominium præſtarent, vel exigerent à ſuis Proceribus? II. l. 2. c. 49. n. 2. An Normannia potiſſimum jure deportûs onerata ſit? III. l. 2. c. 37. n. 14. *La Normandie.*

Norvegia Metropoles unde? I. l. 1. c. 45. n. 9. 10. Quandiu electiones canonicæ, & quâ formâ? III. l. 2. c. 38. n. 13. Mira Epiſcoporum poteſtas in ipſos Capellanos Capellarum Regiarum Norvegiæ, I. l. 2. c. 115. n. 3. Quo ſenſu ipſa Norvegia Sedi Apoſtolicæ eſſet tributaria? III. l. 2. c. 32. n. 11. *La Norvege.*

Norvicenſis in Anglia Epiſcopatus ex Theodfordienſi ortus, I. l. 1. c. 58. n. 3. Quomodo conetur ad ſe revocare Abbatiam S. Edmundi, Primati immediatè ſubjectam antea? L. 3. c. 41. n. 12. *Norvvich.*

Novarienſis Inſubriæ ſeu Longobardiæ Eccleſia à quo Imperatore dominio & alta juſtitia Comitatûs donata? III. l. 1. c. 30. n. 6. Et à quo confirmata donatio? *ibid.* *Novare.*

Noviodunum tranſlatus Veromanduorum Epiſcopatus quo authore & authoritate? I. l. 1. c. 55. n. 2. 10. II. l. 3. c. 2. n. 7. Illius cum Tornacenſi unio ſine confuſione, *utrobique.* Ægrè tandem diſſolvitur, I. l. 1. c. 57. n. 2. 3. Xenodochium Cœnobio ſtrictiùs unitum, L. 2. c. 91. n. 3. Quodnam illud ſit Cœnobium? L. 3. c. 16. n. 4. Quænam verò conditiones & officia Decani? C. 70. n. 5. §. 7. *Noyon.*

O

Occidens, v. *Orbis*, *Oriens*, &c.

OCcitania, ſeu Narbonenſis prima in plures Epiſcopatus diviſa, I. l. 1. c. 57. n. 11. 12. V. *Narbonenſes* ſuprà. *Le Languedoc.*

Oranum recens Africæ oppidum, non Epiſcopatûs, ſed Abbatiæ ſedes, ſub Metropoli Toleti in Hiſpania, I. l. 1. c. 17. n. 9. *Oran.*

Oratorium v. *Gallicanum*, *Romanum*

Orbis, *Orientis*, *Occidentiſque* cur celeberrimæ urbes ſtatim Chriſti jugo ſubjectæ & in Eccleſias conflatæ? I. l. 1. c. 1. n. 8. c. 3. n. 2. 3. c. 7. n. 6. & *ſeqq.* L. 2. c. 60. n. 7. Quatenus utriuſque Orbis Chriſtiani pax à Pontificibus Romanis pendeat? I. l. 1. c. 5. n. 2. c. 39. n. 1. &c. In primis per Legationes toto orbe celebres, C. 6. n. 1. & *ſeqq.* C. 59. n. 1. & *ſeqq.* C. 60. n. 1. & *ſeqq.* L. 2. c. 103. n. 3. Cc. 117. 118. 119. Et per diſpenſationes Pontificias ubique interdum agnitas, II. l. 3. c. 24. Necnon & electionum pleruṁque confirmationes, L. 2. c. 8. 19. 30. 43. n. 22. &c. V. *Romana Eccleſia*, & Ind. Rerum tit. *Papa.* *Le Monde, l'Orient & l'Occident, avec leurs Egliſes en general.*

Unde Eccleſiæ Occidentalis præ Orientali excellentia ? I. l. 2. c. 3. n. 14. c. 14. n. 3. c. 33. n. 1. L. 3. c. 41. n. 18. Et unde Orientalis pene totius caſus ? L. 2. c. 14. n. 3. C. 28. n. 10. 11. &c. In primis quoad fidem, *ibid. fere ubique.* Quoad modum agendi cum Principibus in rebus Eccleſiaſticis, C. 56. n. 6. 9. Quoad nominum ac titulorum magnificentiam, C. 25. n. 5. c. 39. n. 10. c. 45. n. 21. Cur nihilominus titulares Epiſcopi poſt ejus caſum in Occidente nominati ? C. 16. 18. n. 4. Ad hæc antiquiores etiam ac poſteriores in Oriente Chorepiſcopi, L. 2. c. 1. 2.

Varius utriuſque partis uſus quoad alios titulos, I. l. 2. 1. 3. n 1. *& ſeqq.* C. 5. n. 11. C. 7. n. 5. 14. 15. 16. Quoad ipſas electiones, I I. l. 2. c. 9. n. 8. *& paſſim ſeqq. uſque ad* 40. n. 12. Quoad Abbatias Regales ab Epiſcopalibus diſtinctas, I. l. 3. c. 34. n. 1. *& ſeqq.* C. 36. n. 11 Quoad Archidiaconos & Diaconos, L 2. c. 17. 19. n 11. C. 29. n. 14 16. Quoad minores Ordines, C. 33. n. 10. 11. Quoad Tonſuram, C. 38. n. 20. *& ſeqq.* C. 39. n. 7. *& ſeqq.* C. 40. n. 1. *& ſeqq.* C. 42. n. 1. 3. *& ſeqq.* Quoad ipſum habitum, Cc. 43. 44. 45. 46. 48. 49. Præſertim quoad pallium, C. 53. 56. 57. Quoad crucem, aliaſque ornatûs & honoris teſſeras, Cc. 58. 59. n 10.

Eadem aut major diverſitas inter utramque Orientalem ac Occidentalem Eccleſiam quoad dignitates & officia, inprimis quoad munus Apoſtolicum prædicationis, I I. l. 1. c. 88. Ejuſque ſalarium, I I I. l. 1. c. 70. n. 4. Quoad Notarios, I. l. 2. c. 104. n. 2. 7 *& ſeqq.* Quoad Chartularios, Chartophilaces, & Bibliothecarios, n. 2. *& ſeqq.* C. 105. Quoad Capellanos & Clericos Palatinos, Cc. 110. 111. Quoad Syncellos ſeu Conſiliarios, Cc. 99. 100. 101. Quoad ipſius Eccleſiæ defenſores, Cc. 97. 98. Quoad irregularitates ad ſingula, I I. l. 1. c. 59. 81. n. 3. *& ſeqq.* Quoad ætatem aliaſque conditiones ordinandorum, I. l. 2. c. 68. 69. Maximè quoad cælibatem ſeu continentiam Clericalem, Cc 60. 63. n. 11. 12. 13. Ac conſequenter quoad Clericorum Seminaria viſa priùs in Occidente, L 3. c. 4. *præſertim* n. 9.

E converſo priùs in Orientem quàm in Occidentem Monaſteria invecta, I. l. 3. c. 2. n. 6. c. 3. n. 14. c. 4. n. 4. 5. 6. c. 12. n. 1. *& ſeqq.* Priùs etiam collapſa, C. 25. n. 13. Orientalium Archimandritæ ſuperiùs pro nationis genio evecti, C. 13. n. 1. *& ſeqq.* C. 15. n. 6. 8. Hinc eorum Patriarchæ & Exarchi ſeu Generales Ordinum cum variis Conſtitutionibus, C. 16. n. 12. 13. C. 17. n. 13. *& ſeqq.* C. 25. n. 11. *& ſeqq.* An ſtatim cum certa regula ? *ibid.* n. 13. & c. 26. n. 6. 7. Necnon & juriſdictione Epiſcopali, C. 27. n. 6. *& ſeqq.* Aut annexis privilegiis priùs ſaltem in Orientem inducta, C 30. n. 12. C. 32. n. 14. *& ſeqq* C. 34 n. 1. *& ſeqq.* C. 36. n. 11. Vel ex eo quod poſt abdicatum à Clero cælibatum, Epiſcopi ferè nonniſi ex Monaſteriis aſſumerentur, C 18. n. 9. c. 30. n. 12. Junge & matrimonia quælibet per Religionis ingreſſum ſemper apud eos ſoluta, I I. l. 1. c. 81. n. 10.

Nec minùs antiqua & numeroſa Virginum Cœnobia, quàm virorum; diverſis licèt in Oriente & Occidente uſibus, I. l. 3. c. 44 n. 1. *& ſeqq* C. 46. n. 10. *& ſeqq.* C. 47. n. 10. 11. c. 52. n. 4. 18. 20. c. 53. n. 3. *& ſeqq.* c. 56. n. 11. 12. Etiam quoad opus manuum, I I I. l. 3. c. 8. 16. n 8. At in Occidente adhuc ſæculo ſeptimo unus erat omnium Monachorum, ac conſequenter Monialium ordo, variis licèt nominibus ac regulis, I. l. 3. c. 24. n. 10. *& ſeqq.* Prima tandem Orbis Congregatio Cluniacenſis brevi pòſt perfectioribus cumulata, & cum Orientalibus per preces ſaltem adunata, C. 25. n. 6. *& ſeqq.* Præmitte alia præſertim Orientis inſtituta Monaſtica, L. 1. c. 78. n. 7. c. 93. n. 15. Ipſaque ſimul Hoſpitalia multiplicis generis, C. 8. n. 5. *& ſeqq.* C 91. n. 3. 4. c. 93. n. 2. *& ſeqq. latiſſimè.* Junge & juvenum ſcholas utrobique celeberrimas, I I. l. 1. c. 95. n. 14. c. 101. n. 6.

Adde jam alias Orientalium cum Occidentalibus Eccleſiis collationes, etiam in diverſis ſtatibus & ritibus, imprimis quoad cantum & divina officia, quæ illi vocant horologia, I. l. 2. c. 78. *& ſeqq. præſertim* 80. n. 3. c. 81. n 8. c. 82. n. 3. c. 88. n. 6. 7. Necnon quoad diverſas ſeſſiones in officiis, C. 79. n. 1. *& ſeqq* Quoad communionem & jejunia, C. 83. n. 9. *& ſeqq.* Quoad Miſſas, C. 22. n. 6. Quoad ipſum panem benedictum, I I I. l. 1. c. 14. n. 7. 8. Quoad Oratoria & altaria portatilia, I. l. 2. c. 96. *præſertim* n. 4. C. 111. n. 17. Quoad cœmeteria & ſepulturas Eccleſiaſticas, I I I. l. 1. c. 65. 66. Quoad concertationes Græcorum cum Latinis v. ſuprà *CP. Græci,* & in Ind. Rerum.

Supereſt dicendum de varia utriuſque Eccleſiæ adminiſtratione, primò quoad authoritatem ſæcularem in rebus Eccleſiaſticis, I. l. 1. c. 41. n. 4. 11. c. 43. n. 13. c. 56. n. 6. I I I. l. 3. c. 20. n. 9. Quoad ipſa judicia Eccleſiaſtica, I I. l. 3. c. 103. *& ſeqq* Quoad liberationem reorum è carceribus, L. 1. c. 69. n. 7. 8. Quoad manumiſſionem ſervorum, C. 67. *& ſeqq.* Quoad ſacramenta obedientiæ, L. 2. c. 46. *& ſeqq.* Quoad tributa, L. 3. c. 93. n. 8 Quoad partitionem bonorum Eccleſiæ, I I I. l. 2. c. 15. *& ſeqq.* Quoad jus Patronatûs, I I. l. 1. c. 29. Quoad teſta nentia, C. 40. 43. Quoad jus ſpolii, I I I. l. 2. c. 53. *& ſeqq.* Quoad vacantium Eccleſiarum regimen, I I. l. 2. c. 9. *& ſeqq.* &c.

Oſcenſis in Hiſpania Epiſcopatus, cur Jaccenſi ad tempus unitus ? I. l. 1. c. 58. n. 12. *Oſca ou Huesca.*

Oſnabrugi in Germania quales Scholæ à Carolo Magno inſtitutæ ? I I. l. 1 c 96. n 2. *Oſnabruck.*

Oſtienſis olim in Latio, nunc in Campania Romana Epiſcopi prærogativæ, I. l. 1. c. 49. n 4 L 2 c. 54 n. 6. 7. Nec omiſſo quidem urbis comitatu, I I l. 3. c. 96. n. 2. *Oſtia*

Ovetum in Hiſpania, cur dicta Epiſcoporum civitas ? I. l. 1. c 27. n. 8 Necnon & aliarum Eccleſiarum mater ? C. 45. n. 15. Ac tandem in eam tranſlata Lucenſis Metropolis ? C. 43. n. 8 §. *Perhibet* *Oviedo*

Oxfordia, ſeu *Oxonii* in Anglia Xenodochium qua exemptione donatum ? I. l. 3. c 56 n. 8 § 4. *Oxford.*

Oxyrinchi Ægypti urbis plura erant Monaſteria, quàm domus, I. l. 3. c. 23. n. 10. *Oxyrinche.*

P

PAderbona in Germania Epiſcopus qua dote fundavit Canonicorum Abbatiam ? I. l. 3. c. 27. n. 5. Quæ ibi viguerit diſciplina ? I I. l. 1. c. 99. n. 2. *Paderbon.*

Palaſtina v. Iudæa, Ieruſalem,

Pampelonenſes in Navarra Hiſpaniæ Epiſcopi cur ſemper ex Monaſterio S. Salvatoris de Leira eligendi ? I. l. 3. c. 18. n. 1. § 3. *Pampelune.*

Papienſis Primatus v. *Ticinenſis.*

Pariſios, nunc Regni Franciæ caput, ad condendam Eccleſiam à quo miſſus olim primus Epiſcopus ? I. l. 1. c. 55. n 6. Vel ipſa vicinia Pariſienſis diu pòſt impedivit, ne tam facilè Senonenſis Metropolis ſubjiceretur Lugdunenſi, C 34. n. 10. A fortiori ipſa Pariſienſis Eccleſia adverſùs inſignia Primatûs Lugdunenſis inſurrexit, C. 35 n. 14. Cur & ipſius Senonenſis ? C. 45. n. 8. c. 46. n. 6. c. 47. n. 5. L. 2. c. 8. n. 3. Quando primùm tentata, ac tandem ſumma moderatione erecta Metropolis Pariſienſis ? C. 45. n. 17. 18. Quodnam hujus Eccleſiæ temporale etiam dominium ? I I I. l. 1. c. 31. n. 8. Quando demum acceſſit ampliſſima Ducis ac Paris dignitas, & à quo ? *ibid.* *Paris. Paris.*

Pariſienſis Cleri, ſeu Capituli Cathedralis jam olim præcellentia, I. l. 3. c. 8. n. 8. §. *Verum.* C 9. n. 13. §. *Alius.* C. 33. n. 11. § *Verum.* Ipſius Archidiaconi dignitas, L. 2. c. 20 n. 2. §. *An.* Quando prohibitum ne majores Præbendarii hominium à minoribus exigerent ? L. 3. c 70. n. 10. §. 2. Ritus illius Eccleſiæ etiam in captivitate à S. Ludovico ſervatus, L. 2. c. 87. n. 2. Variæ quidem adhuc ſervantur praxes Pariſiuæ quoad officia, C. 75. n. 9. *& ſeqq.* Et quidem in Cathedrali etiam media nocte ex voto, quando ſenſim deſitum eſt in aliis Eccleſiis, C. 85. n. 2. §. *Antequam.* C. 86. n. 4. Ex alio Capituli voco Præbendæ aliquot Conventibus Religioſis addictæ ſunt, L. 3 c. 10. n. 17.

A quo jamdiu ſancta Capella cum Capitulo duodecim Canonicorum extincta eſt Pariſiis ? I I I. l. 2 c. 55. n. 3. Item & Abbatia S. Victoris, I. l. 3. c. 11. n. 8. § 2. n. 14. Inde etiam Capitulum Vvaterfordienſe in Hibernia, *ibid.* Rurſum Pariſiis Eccleſia S. Nicolai ad Luparam in Capitulum Collegiale, n. 13 § 4. Quando verò tranſlata Colonia ex Abbatia ſanctæ Genovefæ Pariſinæ uſque ad Roſkildenſem Epiſcopatum Daniæ ? n. 14. De propriis ſanctæ Genovefæ Parochiis, C. 22. n. 8. Alia tranſlatio Monachorum cum corporibus S. Maglorii & ſociorum in Capellam tunc Regiam Pariſienſem ſub nominibus ſanctorum Bartholomæi & Maglorii dedicatam, ſubjecta illi San-Magloriana in Armoricis, C. 19. n. 2. Speciale aliud privilegium Abbatiæ San-Maglorianæ Pariſienſis, C. 36. n. 6. *S. Nicolas du Louvre.*

Vetuſtius apparet privilegium à Landerico Pariſienſi Epiſcopo Abbatiæ *San-Dionyſianæ* petente Dagoberto Rege conceſſum, I. l. 3. c. 29. n. 5. 6. 7. c. 32. n 11. Aliud verò ſuppoſititium, C. 33. n. 2. Necnon alia variè exagitata, C. 36. n. 10. § *Ab.* C. 37. n 7. §. 7. c. 38 n 10 §. *Quod*, &c. Quid de proprio illius Abbatiæ Epiſcopo ; C. 41. n. 19. §. *Sufficiat.* Plurium Epiſcoporum, Abbatum, necnon & Regum fuit Seminarium ſeu Schola, C. 18. n. 7. c. 54. n. 7. Reges ipſi inter ejus Cantores aliquando permixti, c. 64. n. 9. Imò jura ei Regia conceſſa in Concilio Ka enſi anni 1008. Romana ve ò iam prætenſa a Joann. V I I I. in Concilio Trecenſi, I I. *S. Denys en France.*

Digitized by Google

I. 1. c. 42. n. 3. Quandonam tandem reſtauranda fuit ejus diſciplina? I. l. 3. c. 35. n. 3 §. *Venio.* Privilegium, an regula ab initio et data fuit de laude perenni, C. 24. n. 4. Ac tandem de regendo Regno, abſente Rege, III. l. 3. c. 24. n. 1.

S. Maur des Foſſez. S. Martin des Champs. Jam verò an æquè verum fuerit primum privilegium *ſancti Mauri Foſſatenſis* prope Pariſios ab Andeberto Epiſcopo conceſſum? I. l. 3. c. 31. n. 12. Quàm ſingulare aliud Prioris *S. Martini de Campis* inter Cluniacenſes? C. 68. n. 5. Quænam alia privilegia vel ab ipſo Monacho ſancti Martini de Campis publicè improbata? C. 39. n. 3 § 2. Item ab omnibus poſtea Pariſienſium Ordinum Superioribus, C. 40. n. 12. Unde longè antea conceſſum fuerit Eccleſiæ *S. Mederici* à duobus regi Parochis? I I. l. 3.

S. Merry. c. 9. n. 8. Junge & Pariſienſe Xenodochium nonniſi ſub Carolo VI. dotatum, I I. l. 1. c. 31. n. 1. § *Joannes.* Et longè antiquius puellarum Monaſterium à B. Eligio, L. 3. c. 24. n. 3. Et adhuc longè vetuſtiorem conſecrationis formulam à S. Germano Altiſſiodorenſi in B. Genovefa conſecratam, C. 42. n. 12. Reſice tandem Pariſienſes Beguinas cum aliis proſcriptas, C. 63. n. 12.

Pariſienſis Academia omnium mater, unde ex his omnibus originem ducat? I I. l. 1. c. 101. n. 3. 4. 5. An ex Clauſtris Epiſcopi & Capituli, cum quibus ab initio maximè colligata fuit, *ibid.* An priùs ex vetuſtiſſima & ſtudioſiſſima S. Victoris Schola cum Sandionyſiana, &c. *ibid. præſertim* n. 8. Nihiloſecius in his quantum laboraretur III. l. 3. c. 13. n. 11. Et quantum in ipſa Academia ſtatum conclamatum eſt contra Mendicantium privilegia? I. l. 3. c. 18. n. 1. c. 39. n. 3. Imò contra ipſos Pontifices nova molientes, III. l. 2. c. 37. n. 5. *& ſeqq.* Profeſſoribus tamen Pariſienſibus quædam cum aliis communia privilegia, II. l. 3. c. 71. Omnes enim etiam Legum Profeſſores diu fuerunt cœlibes & Clerici, L. 1. c. 91. n. 14. Iis autem & aliis præſertim Rectoribus ſoderatuitæ & alia inſignia cum Cancellariis & Conſiliariis ſatis ſimillima à Regibus conceſſa ſunt, I. l. 2. c. 51. n. 8. Et à Pontificibus Indulta ferè æqualia, I I. l. 1. c. 49. n. 3. *& ſeqq.*

De Pariſienſi Senatu ſeu Parlamento, v. Ind. Rerum. De Navarræ fundatione, &c. v. in propriis iis.

Paſſau. *Patavienſis* in Moravia Epiſcopus qua authoritate erectus? I. l. 2. c. 55. n. 3. Cur tantum Salisburgenſis in Bavaria Suffraganeus? C. 45. n. 4. Et erecto poſthac Viennenſi minutus? C. 58. n. 8. § *Poſtremus.*

Patras. *Patrenſis* Archiepiſcopus, Achaiæ Primas, cur ad Conſtantinopolitanum pro confirmatione & pallio remiſſus? I. l. 1. c. 26. n. 13. A Pontifice tamen obtinuit, ut Canonicis ſæcularibus Regulares S. Ruffi ſubrogarentur, III. l. 2. c. 31. n. 8. §. *Idque.* Et quidem cum pingui dote, n. 9.

Perone. *Peronenſis* S. Furſei Eccleſiæ unio per Præbendam cum Prioratu S. Medardi de Capy Ordinis Cluniacenſis, III. l. 2. c. 25. n. 5.

La Perſe. *Perſidis* Catholicus ſeu Patriarcha idem qui Armeniæ, I. l. 1. c. 14. n. 4. 5. In illam etiam extenditur Neſtorianorum Presbyter Joannes, n. 7. 8. Perſici Oratores noſtratibus Monachis ſimillimi, L. 2. c. 42. n. 8.

Perouſe. *Peruſinum* in Hetruria Monaſterium nonniſi ex conſenſu Epiſcopi, Papæ reſervandum, I. l. 3. c. 36. n. 4.

La Phenicie. *Phœnicia* Syriæ Provincia, quomodo in duas ſecta? I. l. 1. c. 32. n. 1.

Poictiers. *Pictavienſis* in ſecunda Aquitania Epiſcopi prætenſa jura, I. l. 1. c. 49. n. 5. Sub illo Presbyterorum olim partes in regenda Eccleſia, L. 3. c. 7. n. 14. Commune Canonicorum privilegium cum Epiſcopo, C. 33. n. 10. Duplex aliud Eccleſiæ S. Hilarii, C. 64. n. 8. 10. Suum habebat iſta Theſaurarium, C. 70. n. 6. §. *Ita.*

Primum Galliæ Monaſterium non procul à Pictavo, I. l. 3. c. 12. n. 6. c. 24. n. 2. § *Ita.* Aliud propius Monialium ſub S. Radegunde, *ibid.* n. 2. Cur & quomodo Epiſcopo ſubductum ac reſtitutum? C. 19. n. 10. De variis in eo uſibus, C. 45. n. 6. 12. c. 46. n. 6. Ipſiuſque Radegundis Diaconatu, C. 51. n. 12. Alia verò ſuburbana Abbatia Cluniacenſi ſtatim ſubdita, C. 68. n. 9. § *fieri.*

Piſe. *Piſanus* in Italia Primatus qualis in Sardiniam & Corſicam? I. l. 1. c. 37. n. 5. c. 45. n. 3.

Poiſſy. *Pinciacenſe* prope Pariſios Monaſterium quantis Regum donis celebre? I. l. 3. c. 59. n. 6. §. 2.

Placentia. *Placentinus* in Hiſpania Epiſcopus Toletani Vicarius, I. l. 1. c. 49. n. 3. *circa finem.*

Plaiſance. *Placentina* altera Italiæ Eccleſia Archiepiſcopalis, Ravennati contra Canones ſubducta, I. l. 1. c. 43. n. 3.

La Pologne. *Polonia* unde fides? I. l. 1. c. 58. n. 8. *circa finem.* Inde Epiſcopatus ac Metropoles, *ibid.* & ante c. 45. n. 7. Adde & Protothronos, C. 49. n. 6. Ac Prapoſituras, L. 3. c. 70. n. 5. §. 10. Ipſaſque electiones canonicas penes Capitula, II. l. 2. c. 38. n. 13. Sed à Papa jam olim confirmandas, L. 1. c. 105. n. 13. L. 2. c. 41. n. 2. §. *Longinus.* Unde nobilitas in pleriſque Poloniæ Capitulis? L. 1. c. 104. n. 3. *& ſeqq.*

Quàm lene & Eccleſiaſticum fuerit ipſum olim Poloniæ Regnum in caſtigandis criminibus? I I. l. 1. c. 76. n. 8. §. *Leges.* Quibus illius Regni Conſilium conſtet Conſiliariis? I. l. 2. c. 102. n. 7. §. *Eſt.* Unde in eo lites ſuper præeminentia Cardinalium? C. 114. n. 3. Quænam appoſitæ conditiones ad extrahendum Cluniaco Caſimirum Principem jam Monachum & Diaconum, C. 41. n. 9. c. 52. n. 9. Ipſa populorum tonſura ob id præſcripta, *utrobique.* De denario S. Petri, aliiſque obſequiis, I I I. l. 1. c. 32. n. 11.

Pomerania in Germania Magna unde fides & Apoſtolatus? I. l. 1. c. 59. n. 5. § *Ex.* *La Pomeranie.*

Ponticopolis, ſeu *S. Pontii Tomeriarum* Abbatia unde ampliſſimis in Occitania prædiis ac proventibus aucta? I. l. 3. c. 59. n. 6. Epiſcopatus à quo? L. 1. c. 57. n. 12. *S. Pons de Tomieres.*

Pontiſarenſis in agro Vulcaſſino Gallico Vicariatus trium Diœceſeum conterminus qualis & unde? I. l. 2. c. 8. n. 11. *Pontoiſe.*

Pontus Cappadociæ junctus, quando Monachos incolas habere cœperit? I. l. 3. c. 11. n. 8. 14. *Le Pont.*

Populonienſis Eccleſiæ in Hetruria dignitas & vacuitas jam olim tempore Caroli Magni, I. l. 3. c. 8. n. 11. *Piombino.*

Portuenſium in eadem Hetruria Epiſcoporum jura & prærogativæ licèt in urbe pariter exciſa, I. l. 3. c. 49. n. 4. 8. *Porto.*

Portugallia unde cum fide Epiſcopatus & Metropoles? I. l. 1. c. 45. n. 14. An inde ipſum Regnum vectigale S. Petri & Papæ, Deiparæ & Abbatis Cluniacenſis? I I I. l. 1. c. 32. n. 9. 11. *Le Portugal.*

Præmonſtratenſes in Picardia Monachi quouſque ab inſtitutore Norberto propagati? I. l. 3. c. 11. n. 8. 10. 14. c. 28. n. 9. C. 48. n. 11. Quænam alia eorum privilegia & uſus? L. 2. c. 10. n. 9. § *Quod.* n. 12. §. *Ordines.* Ne omiſſo quidem labore manuum, I I I. l. 3. c. 15. *Prémontré.*

Pragenſis in Bohemia Archiepiſcopatus quando & à quibus inſtitutus? I. l. 1. c. 43. n. 8. §. *Leo.* C. 45. n. 4. c. 56. n. 5. *Pragues.*

Provinciæ ſeu Narbonenſis Secundæ amœna deſcriptio, I. l. 3. c. 24. n. 3. Cui dicta nunc regio ſtrictæ obedientiæ? I I. l. 1. c. 46. n. 2. *& ſeqq.* Quo ſenſu jam olim oblata Pontifici à ſuo Comite? I I I. l. 1. c. 32. n. 13. § *Anne.* *La Provence.*

Pruſſia in Polonia Apoſtolus Bruno, Romualdo in quo felicior? I. l. 1. c. 59. n. 5. *La Pruſſe.*

R

*R**Atiſponenſis* in Bavaria Epiſcopatus qua erectus authoritate? I. l. 2. c. 55. n. 4. *Ratiſbone.*

Ratzemburgi Epiſcopatus in Holſatia à quo creatus? I. l. 1. c. 58. n. 6. § *Erat.* *Ratzembourg.*

Ravenna in Æmilia, tertia poſt Romam & Mediolanum Italiæ Metropolis Eccleſiaſtica, I I. l. 3. c. 40. n. 2. 9. Ejus Archiepiſcopatus contra Placentinum aſſertus, I. l. 3. c. 43. n. 3. Sedis Apoſtolicæ gratia in primis auctus, ac inter primos inſcriptus, C. 80. n. 10. Ab ea multa ſingularia privilegia recipit, L. 2. c. 47. n. 1. 2. c. 55. n. 5. 10. In primis jus Apocriſarii Romæ, c. 107. n. 16. Necnon alia jura quaſi Regia ſeu Dominicalia, cum Comitatu Comaclenſi, &c. I I I. l. 1. c. 30. n. 10. Cur tamen ipſius Epiſcopi Ravennatis, aliorumque ipſi ſubjectorum conſecrationem diu ſibi reſervaverat Pontifex? I I. l. 2. c. 18. n. 10. c. 19. n. 6. 7. 8. Primumque ab eo exegit ſacramentum obedientiæ, C. 45. n. 9. Archiepiſcopus verò exuberantem Canonicorum ſui Capituli numerum repreſſit, reditus auxit, I I I. l. 1. c. 33. n. 6. § *Sed.* *Ravenne.*

Remenſis ſecundæ Belgicæ Metropolis quando agnita? I. l. 1. c. 41. n. 9. c. 43. n. 6. 7. 9. Quando & truncata? C. 45. n. 18. L. 3. c. 30. n. 4. Primatus verò quando in Galliarum & Germaniæ parte excitatus? I. l. 1. c. 30. n. 9. Vel extinctus? n. 10. 11. Quomodo reſtitutus? C. 31. n. 3. 4. c. 31. n. 1. 4. 7. c. 33. n. 9. Saltem quoad conſecrandos Reges, C. 35. n. 13. Vel etiam quoad temporalia, n. 9. An cum annexa olim Cancellarii dignitate? L. 2. c. 106. n. 2. Necnon cum jure Regio cudendæ monetæ, I I I. l. 1. c. 28. n. 3. Ac Comitatu adjecto, C. 30. n. 10. *Reims.*

Remenſis jam Epiſcopi quoad merè ſpiritalia juriſdictionis amplitudo ac reſtrictio, I. l. 1. c. 46. n. 1. 3. *& ſeqq.* C. 47. n. 1. 2. Vel in creandis novis Epiſcopis, C. 55. n. 2. C. 57. n. 6. Vel in continendis antiquis, C. 60. n. 3. Ad hæc uſus pallii, L. 2. c. 55. n. 2. C. 56. n. 9. 10. 11. Imò immediata Archiepiſcopi juriſdictio in omnia ſuæ Provinciæ Capitula, L. 3. c. 41. n. 15. A fortiori in proprio Capitulo Cathedrali, *ibid.* & n. 3. § 4. Hinc inſtitutio officiorum ac miniſtrorum ab Archiepiſcopis facta, C. 66. n. 15.

An Remis primùm vita communis indicta Clero? I. l. 3.

c. 8. n. 3. Aut ſaltem aliunde adducta. C. 9. n. 12. Sed cum præcipuo decore, C. 11. n. 10. Imò tota Remenſis Eccleſiæ jam olim perilluſtris diſciplina, II. l. 1. c. 101. n. 5. Ac Monaſtica prorſus ſubſtituta in Eccleſiis *Moſomenſi*, *S. Remigii*, *S. Theoderici*, *S. Baſoli*, I. l. 3. c. 19. n. 1. 2. & *Altavillari* ad matronam, C. 24. n. 3. 8. Ad hæc demum omnia adjecta olim plena juriſdictio Epiſcopalis, C. 27. n. 3. 4.

Faramida. *Rhinocorura* in Palæſtina ex Monachis plures Epiſcopi aſſumpti ſingulare Clericorum Monaſterium inſtituerunt, I. l. 3. c. 4. n. 5. §. 2.

Rhodes. *Rhodi* in inſula Carpatii maris ſub Equitibus S. Joannis Jeroſolymitani, quomodo Eccleſiæ Græcorum ac Latinorum adminiſtratæ? I. l. 1. c. 19. n. 4. 7.

Rieux. *Ricenſis*, ſeu *Rivenenſis* in Occitania Epiſcopatus unde creatio? I. l. 1. c. 37. n. 12.

Riga. *Rigenſis* in Livonia Metropolis à quo inſtituta? I. l. 1. c. 45. n. 8. c. 58. n. 7.

Rochester. *Roffenſis* in Anglia Epiſcopi jura, I. l. 1. c. 49. n. 2. 3.

Rome. *Roma* Orbis caput, cui inter tres nobiliores regnas, ab ipſo Petro Apoſtolorum Principe, Chriſti jugo ſubjecta? I. l. 1. c. 1. n. 8. c. 5. n. 2. 3. c. 7. n. 6 *& ſeqq.* c. 10. n. 13. c. 11. n. 5. 24. Et quomodo ipſius *Eccleſia Romana* conditores ſimul duo Apoſtolorum Principes Petrus & Paulus? c. 8. n. 7. c. 14. n. 5. 7. Hinc ipſa præ ceteris Eccleſiis Apoſtolica Sedes ſæpiùs appellata, c. 4. n. 1. 4. *& ſeqq.* Ac etiam majoribus in exemplum & normam multoties propoſita, c. 5. n. 5. §. *Præclarior* c. 14. n. 7. c. 15. n. 1. *& ſeqq.* Et quidem ob Chriſti ad Petrum præſertim promiſſa, Petrique memoriam, C. 5. n. 9. §. *At.* c. 7. n. 1. §. *Si.* c. 10. n. 13. c. 14. n. 1 *& ſeqq.* c. 15. n. 1. *& ſeqq.* c. 15. n. 3. 6. c. 26. n. 11. c. 32. n. 1. v. 4. Diſcrimen aliorum Apoſtolorum à Petro, ſeu aliorum Epiſcoporum à Romano Pontifice, C. 50. Hinc ſolus Romanus Primatus divini certiſſimè juris eſt, C. 7. n. 5. 6. 7. 8. c. 11. n. 8. 11. c. 14. n. 14. c. 15. n. 3. c. 26. n. 5. c. 43. n. 5. *& ſeqq.* L. 3. c. 1. n. 2.

L'Egliſe Romaine. Unde omnia ferè Jeruſalem terreſtris privilegia Romam tranſlata? I. l. 1. c. 5. n. 9. 10. c. 11. n. 1. 2. 3. c. 14. n. 1. 7. Item Romani Imperii firmitas ac diuturnitas pro Romana præſertim Eccleſia, C. 8. n. 10. 11. c. 15. n. 5. 14. Hinc fortè cùm Romano Imperio plura à Græcis aliiſque recepta ſunt, L. 2. c. 103. n. 14. Cur ipſa Roma, & Imperialia inſignia Romanis Pontificibus etiam apud Græcos finguntur à Conſtantino relicta? L. 1. c. 5. n. 14. c. 13. n. 2. 3. L. 2. c. 45. n. 6 *& ſeqq.* c. 56. n. 2. 5. c. 57. n. 2. 3. c. 99. n. 5. c. 105. n. 9. Quatenus poſtea utriuſque Romani Imperii pax à Romanis præſertim Pontificibus pendebat? C. 5. n. 8. Necnon & aliorum Regnorum, n. 9. 10. Quando in primis amplitudo Romanæ Eccleſiæ, & Gallicani Regni majeſtas arctiſſimo & utiliſſimo utrique nexu colligatæ ſunt? n. 1 *& ſeqq.* c. 15. n. 3. c. 28. n. 1. Romanorum Imperium in plura potuit dividi, non ita demandata Petro & ſucceſſoribus poteſtas, præſertim ex Gallis, c. 15. n. 1 *& ſeqq.* c. 59. n. 1. *& ſeqq.* Mirum quod in media Eccleſiæ & Imperii tempeſtatibus creverit Romanæ Sedis authoritas, c. 56. n. 5.

An Romanus Pontifex quandam immediatam juriſdictionem exercuerit in omnibus Orbis partibus, I. l. 1. c. 5 *præſertim* n. 16. c. 6 *integro.* c. 58. n. 8 §. *Poſtremis.* L. 3. c. 62. n. 6. II. l. 1. c. 41. *& ſeqq.* Non obſcura hujus juriſdictionis argumenta, in primis Legatorum à latere per totum orbem miſſitatio, I. l. 1. c. 6. n. 2. 7. c. 59. n. 1. *& ſeqq.* L. 2. c. 113. n. 3. Cc. 117. 118. & 119. *integris.* Necnon delegatio ſuperaddita juriſdictioni ordinariæ Epiſcoporum, L. 1. c. 60. n. 1. *& ſeqq.* II. l. 3. c. 24 *& ſeqq.* Cenſurarum uſus, L. 1. c. 6. n. 5. 8. Indulgentiarum conceſſio, reſervatio, & abſolutio criminum, n. 9. L. 2. c. 13. Privilegiorum largitio, L. 1. c. 6. n. 9. 13. Attamen omniſi poſt Patriarchas & Primates, ſed meliori jure, L. 3. c. 31. n. 9 *& ſeqq.* Hinc adde & Romanas diſpenſationes toto interdum orbe agnitas, II. l. 3. c. 24. *& ſeqq.* Ordinationum & ſimilium in Pontificum itineribus adminiſtrationem, I. l. 1. c. 6. n. 6. 11. 12. Ipſorum Epiſcoporum ferè ubique confirmationem, II. l. 2. cc. 8. 30. 45. n. 12. Titularium ubique nominationem, I. l. 1. Cc. 26. & 27. Chorepiſcoporum extinctionem, C. 28. n. 1. Penſionum creationem, III. l. 2. c. 31. n. 5. *& ſeqq.* Necnon ſenſim & Beneficiorum collationem, I. l. 1. c. 41. *& ſeqq.*

Alia Romani Pontificis ſupra alios etiam Patriarchas poteſtatis & præcellentiæ indicia, I. l. 1. Cc. 13. 14. 15. 25. n. 3. 6. c. 26. n. 11. *& ſeqq.* Quo ſenſu oblatum Romanis Pontificibus & ab his neglectum Patriarchæ Oecumenici nomen? C. 11. n. 1. *& ſeqq. præſertim* 10. 11. 17. 18. c. 15. n. 1. 2. 3. §. *Procul.* Quando tandem ipſum Papæ nomen ipſi proprium? C. 4. n. 5. 10. c. 50. n. 14. L. 2. c. 111. n. 17. In quo à Patriarchæ vocabulo diſcreper? L. 3. c. 13. n. 11. De aliis inſcriptionibus & titulis Romani Pontificis v. Ind. Rerum, tit. *Papa*, &c.

Quoties Romanus Pontifex in Conciliis Oecumenicis, vel etiam Conſtantinopoli ſupra Patriarchas ſedit, præſeditque? I. l. 1. c. 4. n. 8. 9. An ſine ipſo nec de aliis Patriarchis judicari, nec Concilium convocari generale, nec aliquid aliud commune tractari debeat? C. 11. n. 6 *& ſeqq.* An & de ipſo ab aliis judicari poſſit? n. 17. c. 4. n. 3. An & quomodo ab aliorum Patriarcharum judicio ad ipſum appelletur? C. 13. n. 2. 3. c. 16. Imò plura Epiſcoporum celeberrima judicia ipſi delata, C. 5. n. 9. c. 8. n. 8. *& ſeqq.* An præterea à Romano præſertim Pontifice expectanda aliorum, ſive Patriarcharum, ſive Primatum, ſive aliorum ejuſmodi Epiſcoporum provectio, ipſaque inſtitutio pro fide ubique dirtanda? C. 10. n. 13. *& ſeqq.* c. 21. n. 6. *& ſeqq.* c. 22. n. 1 *& ſeqq.* c. 15. n. 1. *& ſeqq.* c. 20. n. 1. c. 26. n. 5 *& ſeqq* c. 27. 30. n. 1. 3. c. 32. n. 1. v. 5. *& ſeqq* c. 33. n. 1 *& ſeqq.* c. 43. n. 6. *& ſeqq* C. 45. n. 1. *& ſeqq.* C. 55. n. 6. 14. 15. c. 56. n. 7. 8. c. 58. n. 1. 2. c. 59. n. 1. *& ſeqq.* An & ipſi aſſigenda deinceps Metropolitanorum & Conciliorum Provincialium debilitatio? C. 48. n. 1. *& ſeqq.* Unde tandem frequentiores minorum Patriarcharum & diſſitarum Eccleſiarum confœderationes non amplius cum majoribus Patriarchis, ſed cum Romano Pontifice unitatis Catholicæ centro? I. l. 1. Cc. 24. 25. II. l. 2. c. 8. n. 11. v. *in ſingulis.*

Jam olim vel in ſola Primatia Romana, plurium Provinciarum Pontifici ordinationes aſſertæ? I. l. 1. c. 3. n. 5. 6. c. 8. n. 14. Ob hanc autem Primatiam citior alter in Italia Primatus, C. 57. n. 5. C. 40. n. 15. c. 45. n. 3. Imò & ſeræ Metropoles Eccleſiaſticæ, II. l. 5. c. 40. n. 8. 9. Non à Pontifice plures in Italia, præſertim in Regno Neapolitano Metropolitani & Epiſcopi, C. 43. n. 12. Illius in erigendis alibi Primatiis ſcopus, C. 34. n. 3. 13. c. 58. n. 1. *& ſeqq.* Quorumdam in qualibet Provincia Epiſcoporum prærogativæ ab Eccleſia Romana ortæ, C. 49. n. 4. L. 2. c. 100. n. 14. Inde etiam ad normam Eccleſiæ Romanæ, plures Dignitates, Collegia, ſeu Synodi inſtitutæ, L. 2. c. 10. n. 5. §. *Erat.* c. 23. n. 1.

De origine Cardinalatûs non in Romana ſolùm Eccleſia, ſed & in aliis ad inſtar, quoad omnem Clerum, I. l. 2. c. 115. n. 1. *& ſeqq.* In primis de Preſbyterio Romano ſeu Capitulo, L. 3. c. 7. n. 3. §. 5. *& ſeqq.* n. 8. 13. c. 8. n. 11. 12. Quandiu ſoli Preſbyteri Romani cum Diaconis, & ad ſummum Subdiaconis, Cardinales dicti? L. 2. c. 113. n. 1. 4. 6. c. 115. n. 7. 9. L. 3. c. 10. n. 4. 5. Quando cœperint & Cardinales Epiſcopi, Romani primùm dicti? L. 2. c. 115. n. 10 *& ſeqq.* c. 116. n. 1. 6. Necnon & Lateranenſes à præcipua S. Joannis Lateranenſis Romani Pontificis, & Cardinalium Epiſcoporum Cathedrali, C. 115. n. 1. *& ſeqq.* Eorum ſeptem, præcipua deinceps jura in electione Romani Pontificis, *ibid.* Cur ad eam ſolam neceſſaria ſuffragatio duarum ex tribus partium totius Collegii, n. 6. Jura ejuſdem R. E. in fide definienda, n. 4. 5. De collatione religioſa Cardinalium cum Principibus, eorumque protectione, C. 114. n. 5. *& ſeqq.* De collatione Cardinalium inter ſe, L. 3. c. 10. n. 4. 5. De azyli privilegio in eorum Palatiis, II. l. 3. c. 100. n. 9. Plura de eorum Titulis, numero, præeminentia, purpura, & aliis conditionibus, v. Ind. Rerum tit. *Cardinales.*

Romanæ Eccleſiæ tres olim poſt Pontificem præcipui vertices, Archidiaconus, Archipreſbyter & Primicerius, I. l. 2. c. 105. n. 5. 6. De Archidiaconis jam, C. 17. n. 9. c. 20. n. 3. De ſeptenario Diaconorum numero Romæ peculiari, C. 29. n. 5. De cauſis eorum faſtus, n. 6. &c. De Preſbyteris curiùm cum ſuis Cardinalium Titulis, Parochiis, Eulogiis, Eleemoſynis, C. 21. n. 5. *& ſeqq.* c. 23. n. 1. 2. c. 26. n. 8. c. 29. n. 5. c. 33. n. 8. 9. c. 105. n. 10. Cc. 113. *& ſeqq.* De Romanorum aliorumque ad inſtar prælatorum Syncellis ſeu individuis teſtibus & Conſiliariis, dictis aliquando *delicioſis*, C. 100. n. 1. 4. 3. 10. 14. c. 101. n. 13. 16. De Romanis Primiceriis ſeu Primiclerii inferioris ordinis, C. 103. n. 3 *& ſeqq.* De Notariis, eorumque muneribus Romæ, C. 104. n. 1. 2. 7. *& ſeqq.* c. 105. Unde Protonotariorum præeminentia ante Epiſcopos, eaque ſtatim repreſſa? C. 114. n. 4. De Chartulario & Bibliothecario, C. 104. n. 2. *& ſeqq.* De Romani Cancellarii incredibili poteſtate, C. 106. n. 1. 2. De Capellanis Papæ, C. 112. n. 3.

Quàm antiqui in Eccleſia Romana quatuor minores Ordines? I. l. 2. c. 30. n. 9. Quantus in ea Archicantor, & quomodo ejus cantus illatus per totum ferè Occidentem? C. 31. n. 6. *& ſeqq.* c. 80. *ferè toto.* Item ad Romanum officium imitandum ſaltem in Occidente, imò in tota Eccleſia? C. 75. n. 2. c. 76. n. 3. 4. c. 77. n. 1. *& ſeqq.*

C.80

C. 80. n. 3. 4. Quàm varius tamen Romani officii ritus? C. 84. n. 11. & *ſeqq.* c. 85. n. 7. c. 104. n. 15. An ſemper præferendum quod Romæ uſitatum eſt? C. 77. n. 5. 8. Romana ſaltem, ſeu Latina lingua ubique ferè prælata, C. 82. n. 5. At ſimul græcè & latinè tam Romæ quàm aliis in Eccleſiis Evangelium cum Epiſtolis ſolemnibus Feſtis recitatum eſt, n. 3. Modus verò peculiaris, & varios prædicandi Romæ, I I. l. 1. c. 89. n. 14. 15. c. 92. n. 11. L. 3. c. 83. n. 4. . . c. 84. n. 21. c. 86. n. 18.

Quomodo Eccleſia Romana tonſuram & coronam Clericalem inſtituerit? I. l. 2. c. 37. n. 4. c. 38. n. 9. & *ſeqq.* c. 39. n. 7. & *ſeqq.* c. 40. n. 1. & *ſeqq.* c. 42. n. 4. & *ſeqq.* Quænam & Romanorum veſtis uſitatior? C. 44. n. 2. c. 45. n. 7. 14. C. 46. n. 7. c. 48. n. 3. c. 50. n. 1. 3. 9. c. 51. n. 1. 7. 8. An ab Imperii & Religionis capite urbe Roma fluxerit in reliquum Occidentem veſtium ſacrarum multiplex uſus? C. 47. n. 1. & *ſeqq.* c. 51. n. 1. 7. c. 52. n. 1. 2. c. 56. 9. 2. 6. 7. 12. c. 57. n. 2. 3. L. 3. c. 64. n. 9. Imò & in Orientem, *ibid.* ſupra & *in Eccleſiis Alexand. CP.* &c. ac mox in *Pallio*. Scilicet cur Roma petenda ad pallium? L. 2. c. 37. n. 4. & *ſeqq.* Et an ex ambitu Romani Pontifices pallium commiſerint? C. 55. n. 1. c. 54. n. 3. c. 56. n. 2. 6. 7. De reliquis Romanorum Pontificum ornamentis, C. 58. n. 4. 5. §. *Ex.* Hic etiam refer Crucem ab eis & Legatis ad alios perlatam, n. 6. §. *Ex.* C. 59. n. 2. & *ſeqq.* Non autem Cardinalibus præferendam, nec alus ante illos, n. 1. Unde tandem ritus Euchariſtiæ Pontificibus Romanis in itineribus prægeſtandæ? I I. l. 3. c. 66. n. 7.

Quorſum multiplex poteſtas Apocriſiariorum ſeu Nuntiorum Sedis Apoſtolicæ? I. l. 2. cc. 107. 110. n. 5. Sed eum aliquo in diverſis regionibus diſcrimine, C. 107. n. 21. Præſertim Conſtantinopoli, n. 11. & c. 108. Cur locus Romæ datas Apocriſiario Ravennati? C. 107. n. 6. Quando Legationes obedientiæ ad Romanum Pontificem directæ? I I. l. 3. c. 39. n. 10. §. *Quod.* A quibus ſacramenta ipſa obedientiæ præſtanda? L. 2. c. 46. n. 12. Adde & pedum oſcula, L. 3. c. 65. Imò & annuos cenſus pro Regio nomine, &c. I. l. 1. c. 24. n. 3. c. 25. n. 7. c. 59. n. 5. I I I. l. 2. Cc. 29. 32. Necnon longè antiquiores, frequentiores, ac numeroſiores Romipetarum peregrinationes ad limina, I I. l. 3. Cc. 40. 41. 42. V. Ind. Rerum, tit. *Romanum iter.*

Quantæ vel à primis ſæculis oblationes inferrentur Eccleſiæ Romanæ? I I I. l. 1. c. 3. n. 3. c. 12. n. 9. 10. c. 13. n. 26. c. 15. n. 2. Hinc virginum, viduarum & aliorum pauperum greges ab Eccleſia Romana ali ſoliti, I. l. 3. c. 41. n. 5. c. 44. n. 8. c. 46. n. 2. & *ſeqq.* Pluraque tum Romæ, tum alibi erecta omnis generis Xenodochia, L. 2. c. 89. n. 12. & *ſeqq.* Quando etiam prima Romæ Monaſteria? L. 3. c. 2. n. 6. 8. c. 12. n. 3. 4. 5. c. 14. n. 8. 9. Et Clericale Seminarium Monachis admixtum in ipſo Pontificali Palatio? C. 5. n. 9. 10. c. 14. n. 7. c. 16. n. 5. Item integræ Monachorum Congregationes juxta majores Eccleſias ad officia? Cc. 8. 17. n. 4. Ipſa Cathedralis Lateranenſis, primùm Monachis Caſſinenſibus, deinde Canonicis Regularibus aucta? C. 21. n. 8. ?. §. 2. Cum Priori, loco Abbatis, C. 69. n. 12. Necnon cum dimidia parte oblationum ab Anaſtaſio IV. conceſſa, I I I. l. 2. c. 33. n. 4. §. 4. Jam quarta pars Pontificia Capitulo S. Petri ab Eugenio I I I. relicta fuerat, §. 1. Siqque priùs diviſa in partes bona Eccleſiæ Romanæ, C. 14.

Præfatæ Lateranenſis Eccleſiæ Schola Romana omnium Italiæ olim celeberrima, I I. l. 1. c. 100. n. 3. Alia Italiæ Monaſteria Romano, nonniſi ex Epiſcoporum conſenſu, addicta, I. l. 3. c. 36. n. 4. Quando verò orta Romæ neceſſitas conſenſus Principum pro Religioſis ac Clericatûs profeſſione? C. 61. n. 7. Eis econtra conceſſus conſeſſus in variis tum Romæ, tum alibi Capitulis, cum certis veſtibus, C. 64. n. 2. 9. De Beneficiis vacantibus in Curia Romana, I I. l. 1. c. 48. L. 2. c. 33. n. 6. De ſepulturis Romanis, tum Gentilium, tum Chriſtianorum extra & intra urbem, I I I. l. 2. Cc 65. 66. De jure ſpolii à Romanis Pontificibus nonniſi poſt alios uſurpato, L. 2. c. 57. De primo etiam Annatarum uſu, C. 58. n. 11. 15. V. Ind. Rerum, in prop. tit.

Spiritali hactenus utplurimùm ſtabilitæ Romanorum Præſulum poteſtati, quando, per quos, & quæ temporalis acceſſerit? I. l. 2. c. 5. n. 14. I I I. l. 2. Cc. 26. 27. 29. *ferè integris.* Quæ ratio petendæ ab eis confirmationis temporalium, I. l. . c. 43. n. 9. Quando avaritia Romanos cœpit inficere? C. 1. . n. 1. Quinam Romanæ Eccleſiæ ejuſque patrimonii ubique defenſores? L. 3. c. 97. n. 6. 7. C. 98. n. 2. & *ſeqq.* c. 104. n. 2. c. 107. n. 2. 7. 8. 12. Quid priùs Romæ cuſtos confeſſionis aut ſepulcri Martyrum? C. 92. n. 2. Quodnam Gallicanum ipſum Romanæ Eccleſiæ patrimonium? C. 93. n. 12. Denique an Romani aliis Eccleſiis ſint extranei? I I. l. 1. c. 86. n. 15. C. 103. n. 6. 9. Plura de his omnibus v. in Ind. Rerum ſub propriis ſingulorum titulis.

Romanenſe Capitulum in Delphinatu à quo ſponte vitam regularem expertus? I. l. 3. c. 11. n. 13. §. 3. *Romans.*

Romanæ Presbyterorum Oratorii Congregatio, quâ forma? I. l. 2. c. 51. n. 9. Seminariis Auguſtini non ex æquo comparata, L. 3. c. 3. n. 20. c. 63. n. 14. §. 5. *L'Oratoire Romain.*

Roſkildenſe in Dania Capitulum, ex Colonia ſanctæ Genovefæ Pariſienſis, I. l. 3. c. 11. n. 14. Dimidia à Rege Provincia donatum eſt, I I I. l. 2. c. 30. n. 9. *Roſchild.*

Rothomagenſis in Normannia Primatus qualis? I. l. 1. c. 32. n. 3. 4. Qua ratione contra Lugdunenſem propugnatus? C. 34. n. 1. 2. 4. 11. Non ſupra Bituricenſem, Auſcitanum & Narbonenſem, n. 14. 24. Qua ratione in Vicariatum Pontiſarenſem? L. 2. c. 8. n. 10. An Archiepiſcopi jugum pallii refugerint? C. 55. n. 4. Et ab eo nonnulli repulſi ſint? C. 57. n. 1. 4. 8. Econtra alii nulli volebant domino ſubeſſe temporali, præterquam Papæ, I I I. l. 2. c. 35. n. 8. Freti forte jure, quo gaudebant, eligendi Duces, C. 28. n. 4. Quem locum hactenus habeant in proprio Capitulo, etiam ut Canonici? I. l. 3. c. 10. n. 6. §. 34. Quis ſuæ ſub Monaſteria in Diœceſi? C. 16. n. 4. Privilegium Abbatis S. Audoëni Rothomagenſis pro committenda Monacho propria Parochia, C. 52. n. 3. §. *Ex.* Præcipuum quotannis privilegium S. Romani, liberandi unum ex vinctis, dum illius *feretrum* per urbem defertur, I I. l. 3. c. 99. n. 1. *Rouen. La Fierte.*

Rupellam in maritimam Galliæ Aquitanicæ urbem, cur tranſlatus Epiſcopatus & Capitulum Malleacenſe? I. l. 3. c. 57. n. 12. *La Rochelle.*

Ruſſia duplex; prima Nigra ſub Polonia Romanæ fidei quando reſtituta? I. l. 1. c. 25. n. 7. N[illegible]eſperandum de Alba, cujus olim Apoſtolus Bonifacius [illegible] inſtructus authoritate? C. 16. n. 7. c. 59. n. 5. L. 3. c. 17. n. 27. §. 2. V. *Moſchi* ſeu *Moſcovia.* *La Ruſſie, Noire & Blanche.*

Ruthenenſis in Aquitaniæ confinio Epiſcopus Ariſitenſem quandiu vexavit, ut deſtrueret? I. l. 1. c. 55. n. 2. §. *Narrat.* *Rodés.*

S

SAgienſis in Normannia Epiſcopus qua authoritate in Eccleſiam ſuam adduxerit Canonicos Regulares ex San-Victorina Abbatia Pariſienſi? I. l. 3. c. 21. *Seez.*

Salamina ſeu Conſtantia in Cypro, in ipſo Epiſcopali domicilio Monaſterium à S. Epiphanio erectum, I. l. 3. c. 4. n. 5. §. 2. Reliqua v. in *Cypro* & *Conſtantia.* *Salamine.*

Salernus in Piceno regni Neapolitani cur Epiſcopus privatus juriſdictione in Abbatiam *Cavenſem*? I. l. 3. c. 37. n. 5. *Salerne.*

Salingeſtadienſis in Germania Epiſcopatus, quando & cui à Carolo Magno erectus? I I. l. 2. c. 61. n. 15. *Salingeſtat.*

Saliſberienſis in Anglia Epiſcopatus, cur & quomodo ex oppido tranſlatus? I. l. 2. c. 19. n. 8. c. 38. n. 1. *Saliſbery.*

Saliſburgenſis in Bavaria Metropolis à quo? I. l. 1. c. 42. n. 3. c. 55. n. 5. Illius cum Lauriacenſi altercatio, C. 44. n. 5. Et cum Pataviensi Epiſcopo extenſio in Moraviam, C. 45. n. 4. Necnon uſque in inſulam Chiemenſem Epiſcopatu auctam, C. 58. n. 8. Quando Canonici Regulares in Cathedralem uſque adducti? L. 3. c. 61. n. 8. *Saltzbourg.*

Salinenſis Burgundiæ oppidi Parochiæ, quid cum Monachis S. Benigni Divionenſis tranſegerint? I. l. 3. c. 62. n. 2. *Salins.*

Salonitano in Dalmatia Epiſcopo ad quid miſſum aliquando pallium? I. l. 2. c. 55. n. 5. 10. *Salone.*

Sancti Pontii Abbatia & Epiſcopatus v. *Pentiopolis.* *Saint Pont.*

San-Dionyſiana Abbatia v. ſupra in Diœceſi Pariſienſi. *S. Denis en France.*

San Florenſis in Arvernia Epiſcopatus quando & à quo inſtitutus? I. l. 1. c. 57. n. 22. *Saint-Flour*

Sangallenſis Abbatia quibus privilegiis munita? I. l. 3. c. 33. n. 8. Quale illius regimen? C. 66. n. 8. *Saint-Gal.*

San-Papuls in Occitania Epiſcopatus erectio à quo? I. l. 1. c. 57. n. 22. *Saint-Papoul.*

San-Sergiana apud Andegavos Abbatiæ cenſus annuus duodecim nummorum cur Regi reſervatus? I I I. l. 2. c. 33. n. 9. *Saint-Serge.*

Sant-Ægidii Abbatia quo privilegio donata? I. l. 3. c. 17. n. 3. §. *Si.* Necnon & ſolemniter bonis à Comite Toloſano reſtitutis, C. 70. n. 5. *Saint-Gille.*

Sant-Albans in Anglia ſeu in Inſulis adjacentibus, quis modus peculiaris eligendi Abbatem, à Pontifice tamen confirmatur? I I. l. 2. c. 39. n. 2. 4. §. 8. Cur illi Epiſcopi Hiberniæ ſubjicerentur? I. . 2. c. 24. n. 21. *Saint-Aubin.*

Sant-Andreani in Scotia Epiſcopi jura ſingularia, I. l. 1. c. 45. n. 11. §. *Ad.* L. 3. c. 4. . 9. 17. §. 4. 5. *Saint-André.*

Sant-Audomarenſis in Belgio Epiſcopatus quando & quo- *S. Omer.*

modo è Teroanenſis ruinis erutus? I. l. 1. c. 57. n. 5.
Pleræque aliæ ſub Sanctorum nominibus Eccleſiæ ad ſuas Diœceſes relatæ.

Saintes. *Santonica* in Aquitania ſecunda Eccleſiæ prætenſa jura, I. l. 1. c. 49. n. 5.

Les Sarrazins. *Sarraceni* quinam Epiſcopum ſacceperint ſub Valente, I. c. 54. n. 2. Et alii ſub Theodoſio Juniore, C. 53. n. 14. Aliorum tyrannis in Eccleſias Africæ, C. 21. n. 1. Necnon & Hiſpaniæ, C. 27. n. 8. 9. c. 30. n. 4. Vetus & nova in Palæſtina ſeu Syria, & in toto Oriente, C. 26. n. 1. 2. 3. c. 28. n. 4. & ſeqq. Quàm iis neceſſariò per expeditiones ſacras occurrendum fuit? III. l. 1. c. 44. n. 2. 4. Quid de ſua captivitate Sarracenica ſanctus Ludovicus? C. 41. n. 11.

La Sardaigne. *Sardinia* Regnum cum adjacentibus Inſulis à Pontifice Hiſpanis qua conditione datum pro electionum canonicarum libertate? II. l. 1. c. 37. n. 5.

Sarlat. *Sarlatenſis* in Aquitania Epiſcopatus, quando à Petrocorienſi detractus? I. l. 1. c. 57. n. 12.

Saximes. *Saſima* in utriuſque Cappadociæ finibus urbs parva, quomodo in Epiſcopatum utrimque diſtracta? I. l. 1. c. 39. n. 4.

Scaren *Scarenſis* in Suecia Epiſcopatus qua authoritate erectus? I. l. 1. c. 58. n. 5.

L'Ecoſſe. *Scotia* quænam ſub Cœleſtino Chriſtiana? I. l. 1. c. 54. n. 15. c. 55. n. 7. Scotiæ propriè dictæ Epiſcopi ab Anglis immunes, C. 45. n. 11. L. 3. c. 41. n. 17. Non à Sant-Andreano & Glaſchovienſi, L. 1. c. 45. n. 11. L. 3. c. 41. Quatenus à Legato Apoſtolico? L. 2. c. 119. n. 5. Et quoad electiones à Rege, Clero & populo? II. l. 2. c. 34. n. 9. Sedes ſeriùs fixæ. *ibid.* Ipſi denique Reges & Regnum ab Eccleſia Romana? III. l. 1. c. 32. n. 6. 13.

Squillaci. *Scyllicitanus* in Italia Epiſcopus quare & quibus juribus privatus in Monaſteria ſuæ Diœceſeos? I. l. 3. c. 30. n. 5.

La Scythie. *Scythia* cur [illegible] plures urbes ſub uno Epiſcopo? I. l. 1. c. 54. n. 3.

Seleucie. *Seleucienſis* Catholicus idem ac Bagdacenſis Patriarcha Antiocheno ſubjectus? I. l. 1. c. 16. n. 7. §. *Supra.* Vel potiùs idem ac Babylonius ſeu Moſulenſis, C. 24. n. 4. 5. 9.

Slle en Poitou. *Sellenſis* in agro Pictavienſi Epiſcopatus cur citò cum aliis corruerit? I. l. 1. c. 55. n. 2. §. *Anno.*

Semur. *Samuris* in Burgundia cujuſnam Capituli fundamenta jacta ſunt ab Epiſcopo Auguſtodunenſi? I. l. 3. c. 78. n. 12.

Sens, *Senonenſis* in Gallia Primarus qualis? I. l. 1. c. 31. n. 3. 4. c. 33. n. 3. 4. 8. c. 48. n. 9. Ægrè quidem, at tandem Lugdunenſi ſubjectus, C. 34. n. 1. 2. 4. & ſeqq. Item poſtea Pariſienſi Metropoli truncatus, C. 45. n. 17. 18. An antea omnino liber? C. 47. n. 5. 8. L. 2. c. 8. n. 3. Præſertim ab ipſo pallii Romani jugo? C. 55. n. 2. Aut ſaltem à metu Melodunenſis Epiſcopatûs? L. 1 c. 55. n. 12.
Quænam Senonenſis Archidiaconi prætenſa jura? I. l. 2. c. 9. n. 6. Capituli verò cum Archiepiſcopo firmata unio inter ipſos Epiſcopos Provinciæ, L. 3. c. 9. n. 13. A fortiori vera agnita Archiepiſcopi jura in Abbatiam Ferrarienſem, C. 27. n. 2. §. *Ideo* Non autem prætenſa ſeu uſurpata in Abbatiam ſanctæ Columbæ prope Senones, C. 32. n. 7. § *Lupus.* Remiſſa verò in Abbatiam ſancti Remigii in ipſo ſuburbio, C 32. n. 18. Ac in ſimilem S. Dionyſii, C. 33. n. 11.

Le Nord, ou le Septentrion. *Septentrionales* Eccleſiarum Metropoles cur ſeriùs erectæ? I. l. 1. c. 45. n. 7. 10. Mores populorum quibus tandem artibus molliti? L. 2. c. 27. n 27. c. 42. n. 8. 9. 10.

La Sicile. *Sicilia* Italiæ Inſula ac finitimæ Provinciæ quando habuerint Metropolitanos & Epiſcopos? I l. 1. c. 40. n. 15. c. 43 n. 12. Quando & annuas Synodos ſub Apocriſariis Sedis Apoſtolicæ pro diſciplina & patrimonio pauperum? L. 1. c. 107. n. 2. 6. 7. Quando etiam, quandiu & quomodo electiones canonicas? II. l. 2. c. 37. Item & Monaſtica Inſtituta, I. l. 3. c. 5. n. 9. c. 16. n. 5. Quales & Capellanos Regios? L. 2 c 112. n. 6. An tandem Regem ipſum Legatum perpetuum? C. 119. n. 5. §. *Non.* n 9. §. *In.* An ad hoc mitra à Pontifice Principi miſſa? C. 52. n. 8. Quantùm verò potiùs illud Regnum ab Eccleſia pendeat? II. l. 2. c 37.

Les Chinois. *Sinæ* ipſi, licèt maximè diſſiti, jam olim ſub Moſulenſi ſeu Babylonio Patriarcha Neſtorianis erroribus infecti, I. l. 1. c. 24. n 7.

Sipont. *Sipontina* Apuliæ Metropolis olim erecta, etiam ſupra Eccleſiam Montis Gargani fruſtra tunc id ambientem, I. l. 1. c. 45. n. 3. Forma illius Capituli, etiam quoad Parochias annexas, probata ut antiquis conſentanea, L. 3. c. 10. n. 5 § 3.

Sirmiſch. *Sirmium* Illyrici Occidentalis caput ſeu Metropolis, I. l. 1. c. 18 n. 6. c 19. n 2. 3. Quando ejus jura Acridæ ſeu primæ Juſtinianæ collata, *ibid.*

L'Eſclavonie. *Slavia* Apoſtolatum à Sede Apoſtolica recipit quidem Romualdus, I. l. 1. c. 56. n. 7. At dio fluctuavit horum populorum converſio, C. 8 n. 6 §. *Erat.* Cur hi, ferè ſoli permiſſa olim propria lingua in Officiis, at non ſemper, L. 2. c. 82. n 1. & ſeqq.

Solemniacenſis prope Lemovices Abbatiæ privilegium qua ſolemnitate roboratum? I. l. 3. c. 24. n. 5. 6. c. 28. n. 2. 3. c. 32. n. 5. 6 c 33. n. 6. §. 2. II. l. 3. c. 13. n. 10. c. 14 n. 2. III. l. 2. c. 33. n. 2. *Solongnac.*

Spoletanus in Umbria Epiſcopus quo proprio jure privatus in Monachos ſuæ Diœceſis? I. l. 3. c. 30. n. 5. *Spolete.*

Strigonienſis Metropolis & Primatus in Hungaria ante vel contra Colocenſem, I. l. 1. c. 37. n. 4. c. 45. n. 6. c 58. n. 9. Ejus immediata etiam juriſdictio in omnes Abbatias ac Præpoſituras Regales, L. 3. c. 36. n. 22 c. 41. n 14. Quando præcisè cœpit eſſe Metropolis? II. l. 2. c. 63. n. 22 *Strigonie, ou Gran.*

Sublacenſe S. Benedicti Monaſterium non procul Roma, in quo tandem reform[illegible]um? I. l. 3. c. 21. n. 7. § *Nec.* *Sublac.*

Suecia unde fides? I. l. 1. c. 56. n 8. Inde & Epiſcopatus ac Metropoles, C. 45. n. 9. 10. C. 56 n 8 c. 58. n. 5. L. 3. c. 27. n. 17. Quales etiam olim electiones? II. l. 2. c 58. n. 13. Qua rurſum authoritate reſtitutus Clericorum cælibatus? I. l. 2. c. 65. n. 5 8. Quando & à quo indultum Regi privilegium Confeſſarii deligendi? C. 10. n 11. c 102. n. 8. Quando viciſſim & quomodo Regnum ipſum ſanctæ Sedis vectigale redditum? III. l. 2. c. 32. n. 11. *La Suede.*

Sueſſionenſis in Belgica ſecunda Epiſcopi jura Protothroni & quoad præcellentiam, & quoad conſecrationem Regum poſt Remenſem Archiepiſcopum, I. l. 1. c. 49. n. 5. Quando Sueſſione altera cantûs ſchola inſtituta? L. 2. c. 80. n. 5. Quale privilegium Sueſſionenſis Abbatis pro ſuis Parochiis? L. 3. c. 22. n. 5. An his alligari ab Epiſcopo debuerint Parochi Regulares? n. 7. § 2. *Soiſſons.*

Subſtantionenſe Occitaniæ Caſtrum quandiu Magalonenſis Epiſcopi ſedes? I. l. 1. c. 57. n. 10. III. l. 2. c. 32. n. 4. *Souſtanſon.*

Syracuſana olim Siciliæ Metropolis nonniſi à Gregorio Magno inſtituta, II. l. 3. c. 40. n. 8. 9. Illius Epiſcopo ad quid miſſum pallium? I. l. 2. c. 5. n. 55. 10. Ad quid & Monaſterium ſibi extruxit? L. 3. c. 16. n. 6. *Syracuſe.*

Syri qua utantur lingua in Officiis? I. l. 2. c. 82. n. 10. Quando primùm Monachos habuere? L. 3. c. 12. n. 2. 15. An illi iidem ſint ac Melchitæ, ſeu Imperiales ſectatores Concilii Calchedonenſis? L. 1. c. 16. n. 9. *Les Syriens.*

T

Tarentaſia Allobrogum jam Sabaudiæ Metropolis, quandiu alteri ſubdita? I. l. 2. c. 41. n. 6. 7. C. 44. n. 2. 3. *Tarantaiſe.*

Tarraconenſis in Hiſpania Primatus quomodo erectus? I. l. 1. c. 30. n. 2. c. 40. n. 14. c. 45. n. 14. Quando & cur ipſi Narbonenſi ſubjectus? C. 35. n. 9. c. 38. n. 3. 4. c. 45. n. 14. An & Toletano, c. 38. n. 4. c. 45. n. 14. Saltem quoad Crucem, L. 2. c. 59. n. 6. 7. §. *Nec.* Quando de Epiſcopatu Burgenſi contendit? L. 3. c. 40. n. 27. §. *Ex.* Quandiu Auſonenſem Eccleſiam poſſedit? L. 1. c. 45. n. 14. *Tarragone.*

Tartaris ipſis licèt remotiſſimis Neſtorianorum errores ſub Moſulenſi ſeu Babylonio Patriarcha invecti, I. l. 1. c. 24. n. 7. Iidem Neſtorianum Preſbyterum-Joannem ſubjectis ſibi Indiis extruxerunt, n. 8. *Les Tartares.*

Tarviſini in Italia Epiſcopi ac Capituli ſtatutum de extinguendo officio ac dignitate Præpoſiti à Pontifice confirmatum, I. l. 3. c. 70. n. 5 §. 2. Dubium an ſubrogati fuerint Decani, *ibid.* *Treviſe.*

Taurinatenſi in Sabaudia ſeu Pedemontio Epiſcopo cur minæ intentatæ de ſubductione Monaſterii S. Michaëlis ſuæ Diœceſeos? I. l. 3. c. 37. n. 4. *Turin.*

Ternodorenſis in Burgundia Epiſcopatus, cur jam citò cum aliis corruerit? I. l. 1. c. 55. n. 2. §. *Anno.* *Tonnerre.*

Teroanenſis ſeu Tervanenſis Epiſcopatus apud Morinos aliunde variè concuſſus, I. l. 1. c. 57. n. 5. *Terouanne.*

Terracinenſis & Fundenſis Eccleſiæ in Latio, cur olim in unam conflatæ? I. l. 2. c. 115. n. 6. *Terracine.*

Theatini Clerici Regulares in Epiſcopatu cognomine inſtituti, quâ formâ? I. l. 2. c. 51. n. 9 In eodem Epiſcopatu Abbatia S. Joannis qualiter nullius Diœceſeos? L. 3. c. 40. n. 22. §. 4. *Les Theatins.*

Thebana in Theſſalia Epiſcopi à Metropolitano Lariſſæ unde immunitas? I. l. 1. c. 55. n. 12. Primum ab illo ædificatum Parthenon qua gloria? L. 3. c. 45. n. 7. Bonorum autem partitio cum proprio Capitulo Pontifici probata, III. l. 2. c. 33. n. 8 §. 2. *Thebes.*

Theodfordienſis in Anglia Epiſcopatus quando & quomodo Norvicum tranſlatus? I. l. 1. c. 58. n. 2. *Thedford.*

Theſſalonique. *Theſſalonica* alterum Macedoniæ Provinciæ caput ſea Metropolis cum Philippis, jam ab initio Eccleſiæ agnita, I. l. 1. c. 3. n. 3 Origo & incrementa illius Exarchatus, C. 16. n. 5. §. *Denique*. C. 22. n. 7. *& ſeqq.* c. 32. n. 3. c. 40. n. 13. Illius interitas, C. 18 n. 9. c. 19. n. 2.

Regno Theſſalonicæ poſtmodum fundato, Vicariatum ibi ſuum innovavit Papa, & Archiepiſcopo Latino contulit, I. l. 1. c. 16. n 3. §. *Attingendum*. C. 23. n. 8. Cum ipſa Cruce, L. 2. c. 59. n. 6. 7. §. *Nec*. Idque in aliorum exemplum, C. 30. n. 1.

Pavie. *Ticinenſis* in Inſubria Italiæ Epiſcopus an aliquando Primas fuerit? I. l. 1. c. 53. o. 13. Quare ſingulari pallii crucisque privilegio fruebatur? L. 2. c. 59. n. 1.

Tiron. *Tironenſis* apud Carnutas Monaſterii fundatio ſingularis, ex confluente eò omnis generis opificum multitudine, III. l. 3. c. 21. n. 1.

Tuam. *Tuamenſis* in Hibernia Metropoli & Primatûs deſcriptio, I. l. 1. c. 36. n. 9. c. 45. n. 13.

Tolede. *Toletum* quo pacto transfertur Primatus Hiſpalenſis in totam Hiſpaniam? I. l. 1. c. 30. n. 4. c. 32. n. 4. c. 33. n. 11. Necnon & Carthaginenſis Carpetaniæ, C. 41. n 2. Unde etiam poſt confirmationem variè concutitur Toletanus? C. 38. o. 1. *& ſeqq.* C. 45. n. 14. C. 49. n. 3. Quoad ipſam Crucem, L. 2. c 59. n. 6. 7. Cur non quoad ordinationes Epiſcoporum totius Hiſpaniæ, I I. l. 2 c. 13. n. 3. Conviciniores Toleti ſucceſſivè morati? L. 3. c. 38. n. 1. c. 39. n. 7. c. 40. n 88.

At ipſum Toletani jus Metropoliticum fruſtra tentatur in Epiſcopatum Burgenſem, I. l. 3. c. 41. n. 17. §. Ex. Necnon & vita communis cum propriis Canonicis, C. 11. n 12. Imò in ipſo ſuburbio tulit aliquando Epiſcopum, I. l. 1. c. 55. n. 5. §. *Refert*. Quandiu verò Regni ipſius Cancellariatus hæſit Toletano? I I I. l. 3. c. 24. n. 18. 19.

Toulouze. *Toloſa* poſt Narbonam urbs Occitaniæ prima, I. l. 1. c. 49. n. 3. §. *Contendebat*. A quo primum Epiſcopum acceperit? C. 35. o. 6. Ac tandem Diœceſis in plures diviſa, C. 57. n. 11. 12. Illa autem facta Metropolis à Narbonenſi avulſa, C. 41. n. 13. c. 45. n. 16. Aliunde verò quando Burdegalenſi ſubdita? C 35. n. 6.

Toloſani Capitoli defectus in vacantia, I. l. 1. c. 10. n. 12. Aliud verò *S. Saturnini* Capitulum ſponte Regulari vitæ denuo aliquando addictum, C. 12. n. 13. §. 3. Non ita abdicationi voluntariæ oblationum pro Epiſcopo, I I I. l. 2. c. 33. n. 4. §. 2.

Temiſvvar. *Temitano* uni Epiſcopo cur omnes Scythiæ parent Eccleſiæ? I I. l. 3. c. 2. n. 11.

Tournay. *Tornacenſis* cum Noviodunenſi Epiſcopatu unio per ſexcentos amplius annos ſine confuſione, ex qua authoritate? I. l. 1. c. 53. n. 2 §. *Anno*. Cur eadem [illegible] diſſolvitur? C. 37. n. 1. 3. De juribus & officiis Vicarii majoris Altaris Capituli Tornacenſis, L. [illegible]

Troyes en Châpagne. *Trecenſis* vel *Tricaſſina* Campaniæ Eccleſia Officiorum noctu canendorum, quantùm potuit, tenaciſſima, I. l. 2. c. 88. n 5. Ad hoc forſan quaruor Matricularii Laici per vices in Eccleſia excubantes, III. l. 2. c. 56. n. 3 Imò illa inter primas vitæ ipſi communi, ſeu Regulari fuit addictiſſima, I. l. 3. c. 11. n. 8. Ad hoc fortè unio Præpoſituræ cum Capituli menſa, C. 70. n. 4. §. 6. Et officium Cellerarii, n 8 Necnon unio per Præbendam cum Canonicis Regularibus, & Cluniacenſibus Monachis, III. l. 2. c. 23. n. 2 §. 2. 3. 4.

Quale privilegium Monaſterii illius Diœceſis? I. l. 3. c. 33. n. 3. §. 2. Necnon alterius S. Mariæ Trecenſis? C. 49. n. 5. §. *Dua*. Non autem Abbatiæ Paracleti, *ibid.* §. 1. Quando tandem juriſdictionis integræ Epiſcopi partitio cum proprio Capitolo? I I I. l. 2. c. 33. n. 14.

Tournus. *Trenorchienſis* Abbatiæ privilegia quomodo multoties confirmata? I. l. 3. c. 37. o. 2. § 2.

Treves. *Trevirenſis* Primatus in prima tantùm Belgica, I. l 1. c. 32. n. 1. v. 7. c. 33. n. 13. c. 41. n. 10. Ille autem à Moguntino exemptus, C. 37. n. 1. Ejus cum Remenſi concordia, C. 44 n. 10. Non ita cum Romano, C. 48. n. 2. §. *Quæ*. Et cum Suffraganeis, n. 6.

Trente. *Tridentinum* in Rhætia Capitulum jam olim in Præbendas pro ſingulis Canonicis diviſum, I. l. 3. c. 10. o. 14 §. *Id.*

Trinine. *Trinovia* Bulgarorum Metropolis qualis, & quandonam inſtituta? I. l. 1. c. 16. o. 5 §. *Denique*. C. 23. o. 7.

Toul. *Tullenſis* in Lotharingia Eccleſiæ conſideratio, nona fuit ex præcipuis obicibus Epiſcopatûs Nancii erigendi, I. l. 1. c. 37. n. 7.

Les Turcs. *Turcicæ gentis* Princeps quando Conſtantinopoli baptiſmum ac Epiſcopum pro naſcenti Eccleſia recepit? I. l. 1. c. 56. n. 9. Turci verò Imperatoris impotens dominatio plenam Græcorum cum Latinis concordiam interturbat, I. l. 1. c. 16. n. 10. Necnon libertatem Eccleſiæ CP. v. ſuprà.

Tours. *Turonum* in Gallia, à quo miſſus primus Epiſcopus? I. l. 1. c. 33. n. 6. Unde ſucceſſores inter alios Apoſtolici dicti? C. 4. n. 2. An iis invitis peracta dedicatio Eccleſiæ *Belliloci* in eorum Diœceſi per Legatum Apoſtolicum? C. 6. n. 2. 3. 4. Quandiu eorum Metropolis agnita? C. 4. n. 9. c. 43 n 7. Ipſum Turonenſe Capitulum, ſede vacante, quo jure egit in alia Capitula & Epiſcopos Provinciæ? L. 3. c. 20. n. 10 § 5. 6. Cur Primatui Lugdunenſi minùs ægrè paruerit Turonenſis Archiepiſcopus, L 1. c 34. Spe haud dubiè recuperationis Armoricæ, *ibid.* Pro ea jam laboraverant Pontifices, C. 43. n. 7. 8. c. 36. n. 4. Simulque Reges & Concilia, C. 44. n. 4. Eam tandem plenè obtinuere, C. 43. n. 18. 19. Ipſamque delegandi poteſtatem in Suffraganeos, C. 47. n 1. c. 48. o3. An inter eos Protothronus Cenomanenſis? C. 49. n. 5.

Marmoutier. *Majus Monaſterium* olim prope Turonam ante Lerinenſe à B. Martino erectum, I. l. 3. c. 3. n 13. c. 7. n 1. C. 12. n. 6. c. 24. n. 3. §. *Ita*. c. 26. n. 2. c. 38. n. 7 § Ex.

S. Martin de Tours. Cormery. De alio *S. Martini* propiori Monaſterio in Canonicorum Capitulum poſtea mutato, non autem *Cormeriacenſi*, C. 9. n. 6 8. De tribus ibidem in ſumma generibus Congregationum, n 7. 8. Cur Abbas Cormeriacenſis à Capitulo S. Martini eligeretur? I I I 2. c. 59. n 7 § *Exuto*. Ac tum virgam Paſtoralem è tumulo S. Martini repetere cogeretur? *ibid.* & I. l. 3. c. 21. n. 14. Ordinationem verò ab Archiepiſcopo? C. 28. n. 3. c. 42. n. 10. Alia privilegia S. Martini Turonenſis Capituli, C. 30. n. 7. *& ſeqq.* c 31. n. 9 v. 10. c. 36 n 3. §. 2. c. 38. n. 10. § 4. Aliud dubium de proprio Epiſcopo, C. 41. n. 19. Aliud omnino ſuppoſititium, C. 33. n. 2. §. 3. Quid de Præpoſituris ejuſdem Capituli, C. 70. n 2. Quinam Epiſcopi, Reges, Duces, Comites, & alii ejuſdem Capituli Canonici? C. 64. n. 2. *& ſeqq.*

Mores Turonenſis Provinciæ pro Archipreſbyteris, I. l. 2 c. 4 n. 1. 2. 3. Et pro horis canonicis, L. 2. c. 73. n. 4. 7. 12. De Clericorum Seminariis, C 5. n. 3. c 6. n 1. c. 8. n. 1. De Scholis celeberrimis, I I. c. 96. n. 13. c. 97. o. 1 *& ſeqq* Parochorum privilegium quale? I. l. 3. c. 38. n. 11. Eorum ſpolia ad quos devoluta? III. l. 2. c. 36. n. 4. De aliis abuſibus, I I. l. 1. c. 50. o. 4. Jura autem fiſci & ſimilia illi Eccleſiæ remiſſa, L. 3. c. 88. n. 9 III. l. 1. c. 27. n 4. c. 34. n. 12

Tulle. *Tutelenſis* in Lemovicis Epiſcopatus unde, quando & à quo detractus? I l. 1. c. 57. n. 11.

Tyane. *Tyana* in Cappadocia Metropolis quomodo erecta, & contra Cæſarienſem propugnata? I. l. 1. c. 39. n. 4. 9. 11. c. 34. n 4.

Tyr. *Tyri* in Phœnicia, dedicatio magnifici Templi cum uno Altari, I. l. 2. c. 22. n. 5. c. 21. n. 9. c. 45 n. 5. Metropolis in Phœniciam integram ſervata, L. 1. c. 19. o. 5. *& ſeqq.* Necnon jura Protothroni in Patriarchatu Antiocheno, C. 44. n. 1. c. 48. n. 7.

Tyro recuperatæ Archiepiſcopus præficitur, cum pallio & juribus in Epiſcopatus ab Antiocheno repetendos, I. l. 1. c. 26. o. 2. Cur Romam ad pallium evocatur? C. 16. n 13. L. 2. c. 37. n. 3.

V

Vabres. V*Abrenſis* in Aquitania Epiſcopatus quando tandem & à quo cum multis aliis erectus? I. l. 1. c. 57 n. 12

Valence en Dauphiné. *Valentia* in Delphinatu Epiſcopatus cum Dienſi ſingularis conjunctio, poſt hujus operis editionem à Ludovico M. rupta, I. l. 1. c. 57. n. 9. Urbis comitatus jam olim Epiſcopis conceſſus fuerat, I I I. l. 1. c. 31. n. 12. Quomodo ad Reges redierit? C. 31. n. 13. Abbatia *S Ruffi* in caput totius Congregationis erecta, I. l 3. c. 11. n 8 §. 2.

Le Val des Choux. Le Val des Ecoliers. *Vallis Caulium*, & *Vallis Scholarium* Ordines in Diœceſi Lingonenſi, quando & quibus legibus inſtituti? I. l. 3. c. 28. n. 9. § *Cæterum*. I I. l. 3. c. 111. n. 9

La Gaſcogne. *Vaſconia* Eccleſiæ omnes, quartam decimarum partem unde debent Epiſcopis? I. l. 3. c. 36. n. 3. § *Cum*. Quare exiſtimator Abbatia S. Orientii, *ibid.*

Vaterford. *Vaterfordia* Hiberniæ civitas, à quo aucta Epiſcopatu, I. l. 1. c. 58. n. 4. Item Capitulo ex Regula S. Victoris Pariſienſis, L. 3. c. 11. n. 14.

Lavaur. *Vaurenſis* in Gallia Narbonenſi ſeu Occitania Epiſcopatus à quo? I. l. 1. c. 57 n. 11.

Uzez. *Ucetienſis* Epiſcopus, an & quandiu Primatu Narbonenſi auctus? I. l 1 c. 40. n. 14. Quandiu ſaltem ab illo avulſus? C. 41. n. 13.

Velitre. *Velitrenſis* Epiſcopatus in Latio, cur nonus Oſtienſi ac ſanctæ Ruffinæ? I. l 1. c 38. n. 10. §. *Quanquam* Illius autem Eccleſiæ Capitulum Canonicorum Regularium, non communis tantum vitæ, ſed & pœnitentiæ exemplar, L. 3. c. 11. n 10. § 5.

Vence. *Vencienſis* in Provincia Epiſcopatus cum Graſſenſi unio ac

disjunctio quibus rationibus facta ? I. l. 1. c. 57. n. 8.

Vanne. *Veneta* Diœceſis in Armorica, Abbatia celebris in legitima poſſeſſione ſervata, I. l. 3. c. 69. n. 12. § *Illud.*

Veniſe. *Venetiæ*, nobiliſſimæ Reipublicæ caput, cui & quomodo tranſlatus Patriarchatus Gradenſis ? I. l. 1. c. 22. n. 2. c. 23. n. 1. & *ſeqq.* Ipſius Reipublica ac Ducis privilegia, L. 2. c. 52. n. 2.

Verſeil. *Vercellis* in Pedemontio, Monachorum olim pro Clero, non Clericorum Seminarium ab Euſebio Epiſcopo inſtitutum, quo ſucceſſu ? I. l. 3. c. 4. n. 1. 2. 3. 5. §. 2. c. 7. n. 1. c. 13. n. 18.

Le Vermandois. *Veromanduorum* Epiſcopatus, qua authoritate Noviodunum tranſlatus ? m l. 1. c. 53. n. 2. 10.

Verone. *Veronenſis* ditionis Venetæ Eccleſia, cur Canonicis pro Monachis commiſſa ? I. l. 3. c. 19. n. 8. Quomodo ab Epiſcopis & Patriarchis Aquileienſibus, Archipreſbytero immediatè ſubmiſſa ? C. 41. n. 16.

Bezançon. *Veſontio* in Burgondia Metropolis aſſeritur, I. l. 1. c. 41. n. 8. Augeturque duplici Archiepiſcopali Cathedrali, C. 58. n. 11. Item biperti to Capitolo Canonicorum Regularium virtutibus & litteris clariſſimo, L. 3. c. 11. n. 10. §. *Ss.* Necnon & privilegio contra Archipreſbyteros & Archidiaconos, L. 2. c. 20. n. 6. Cur verò Abbatia Diœceſis in Prioratum dejicitur ? L. 3. c. 68. n. 9.

Vienne en Autriche. *Vienna* in Auſtria Epiſcopatûs erectio aut reſtitutio qua authoritate facta ? I. l. 1. c. 58. n. 8. §. *Poſtremus.*

Vienne en France. *Viennenſis* in Gallia Epiſcopi cum Arelatenſi contentio de Primatu, I. l. 1. c. 30. n. 5. 6. 11. v. 5. C. 39. n. 11. v. 4. c. 40. n. 10. c. 41. n. 3. 11. & *ſeqq.* Illius tandem Primatia in ſeptem Metropoles à Calliſto II. orbis dignitate freto inſtituta, C. 35. n. 10. Inde ſe Primatem Primatum inſcribit, n. 11. At nullo fructu, n. 13. Cur aliquando nequidem in propria Provincia ? C. 48. n. 4. II. l. 1. c. 42. n. 6. Niſi quoad Crucem, I. l. 2. c. 59. n. 7. An aliquando fuerit Archicancellarius Imperii ? C. 105. n. 1. §. *Illud.* III. l. 1. c. 30. n. 13. c. 31. n. 3. c. 44. n. 6. Quo tandem dominio potiretur ſub Delphinis & Regibus ? *ibid.*

Vendoſme. *Vindocinenſe* S. Trinitatis Monaſterium quo privilegio ſeu exemptione donatum ? I. l. 3. c. 36. n. 1. c. 37. n. 3. §. 2. n. 7. §. 6. c. 38. n. 9. c. 39. n. 9. Item & Cardinalitia dignitate, C. 41. n. 10.

Vintonienſis in Anglia Epiſcopi jura, I. l. 1. c. 49. n. 1. 2. § *Uno.* Zelus præcipuus in reſtituendis Eccleſiæ Monachis, L. 3. c. 19. n. 5. *Vinchester.*

Virodunenſis Lotharingiæ Eccleſia à quo quarta Comitatûs parte donata ? III. l. 1. c. 30. n. 8. *Verdun.*

Vivarienſis Epiſcopatus quomodo ex Alba Helviorum ortus ? I. l. 1. c. 57. n. 9. *Viviers.*

Vizeliacenſis Cœnobii in Burgundia privilegium quale ? I. l. 3. c. 37. n. 2. 5. § 3. *Vezelay.*

Ultrajectenſis Epiſcopatus erectio & provectio, I. l. 1. c. 41. n. 12. Quantum ejus dominium temporale ? III. l. 1. c. 31. n. 9. *Utrech.*

Ulyſſiponenſis in Luſitania Metropolis quando & quomodo erecta ? I. l. 1. c. 45. n. 14. *Liſbone.*

Vorceſtrenſi in Anglia Epiſcopo loca qua authoritate erepta ? I. l. 3. c. 36. n. 8. §. 5. c. 37. n. 1. §. 4. *Vorceſter.*

Upſalenſis in Suecia Metropolis à Londenſi pendens, I. l. 1. c. 45. n. 9. c. 59. n. 4. § *Francorum.* *Upſal.*

Uratiſlavienſis in Polonia Epiſcopus contra Cracovienſem quam præcellentiam obtinet ? I. l. 1. c. 49. n. 6. *Breſlau.*

Urbevetans in Etruria Epiſcopi quæ jura & abuſus in Monaſteria ? I. l. 3. c. 30. n. 4. *Orviete.*

Urbinati in Umbria Epiſcopatui quare Abbatia Caſtri Durandi ſubtracta ? I. l. 3. c. 40. n. 11. §. 3. *Urbin.*

Vuallia Principatus in Anglia, ſeu Britannia Magna, quando & in quo Cantuarienſi Primati ſubjecta ? I. l. 3. c. 41. n. 17. § *Nec.* *La Principauté de Galles.*

Virburgenſis in Germania Epiſcopus cur & qua authoritate invitus ditione ſua minuitur ? I. l. 1. c. 58. n. 8. v. *Herbipolis.* *Vuirſbourg.*

X

X *Antonica Eccleſia*, v. *Santonica*, &c.

Pleraque Abbatia, & alia particulares Eccleſia ad ſuas Diœceſes ſeu Epiſcopatus revocata ſunt.

FINIS.

598069

Via Grande
Digitized by Google